יבמות

מסכת

יבמות

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראָם
שנת
וראת בנים לבניך שלום על ישראל דלא אתי לידי חליצה ויבום
(כתובות כ ע"ח)
לפ"ק

МАСЕХЕТЪ ЕВАМОТЪ.
Вавилонскій талмудъ. Трактатъ о
левиратномъ бракѣ. Томъ X.
Съ Виленскаго изданія 1864 г.
съ прибавлен. въ комментаріяхъ.
1883.

Дозволено цензурою. — 25 Апрѣла 1883 гдоз. Вильна.

ВИЛЬНА.

Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.

Жмудскій переулокъ собст. домъ №№ 328 и 2631.

1883.

א א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף א ·

*חמש

א עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם ואלו הן בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה ובת בתה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו ואשת

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן · כדתני [סיפא] שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות וטעמא יליף בגמרא: וצרות צרותיהן עד סוף העולם · במתני' מפרש: חמותו · שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים: ואם חמותו ואם חמיו · שתיהן אסורות לו משום ערוה כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו כדמפרש (ולקמן) באלו הן הנשרפין (סנהדרין ד' עה:)ובתו (ובת בתו ובת בנו)דהכא בבתו מאנוסתו קמיירי וכן בת בתו ובת בנו דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב (שם) אשה ובתה לא שנא ממנו ל"ש מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא ילפא ליה מהכא דאשה ע"י קדושין משמע שהוא אישות ומקרא אחרינא נפקא כדמפרש בגמרא: אחותו מאמו · שנשאת לאחיו מאביו ומת וכן אחות אמו שנשאה אחיו מאביו שאין חיוב יבום אלא באחיו מן האב דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו *וילפינן אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב אע"פ שאין מן האם ה"נ ל"ש: ואשת אחיו מאמו . שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה לייבום אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה ואסורה לו עולמית דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך ודרשינן לה בפ' הבא על יבמתו (לקמן ד' נה.) אחיך בין מן האב בין מן האם:

חמש עשרה נשים פוטרות · אר"י דלא מצי למינקט עריות כדקתני בסיפא אחת מכל העריות האלו שש עריות חמורות מאלו (לקמן ד' יג·) משום דאמרינן בגמ' (לקמן ד' ג:) מכילא אתא למעוטי צרת סוטה וצרת איילונית וממאנת ומחזיר גרושתו ואי הוה תני עריות הוה משמע דלמעוטי עריות דלא קא חשיב קאתי א): **עד** סוף העולם · הכא לא שייך למיפרך כיון דתנא עד סוף העולם צרות צרותיהן ל"ל כדפריך בהכותב (כתובות ד' פג:) כיון דתנא עד סוף העולם פירות פירותיהן ל"ל דהתם ודאי בהכותב לא היה צריך לכתוב שניהם אבל הכא אורחיה דתנא למיתני לא זו אף זו וא"ת וכיון דתני צרות צרותיהן עד סוף העולם למה לי דהכי דייק בתמורה פרק אלו קדשים (ד' יז:*) כיון דתנא ולד ולדן עד סוף העולם ל"ל ואר"י דהתם כיון דאשמועינן דולד ולדן קרב שלמים ממילא שמעינן דה"ה עד סוף העולם כיון דלא חייש לשמא יגדל מהם עדרים עדרים כדחייש התם ר"א אבל הכא ס"ד דצרות צרותיהן אסירי טפי (לא) משום דמצרור דרשינן להו ולצרור משמע תרתי שני רישי"ן ואפי' לרב אשי דנפקא ליה צרת צרה מסברא לקמן בפירקין (ד' יג·) מ"מ איצטריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמצרור נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מצרור דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג:) צרות צרותיהן מנין ת"ל לצרור ולא לצור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא דריש להו בברייתא מצרור אלא על אפי' הן מאה דמתניתין קאי ואמר רב יהודה דכולהו משתמעי מצרור ורב אשי סבר דמצרור לא משמע אלא תרי ואפילו הן מאה מסברא נפקי דצרתה מ"מ אסורה כל כך שאוסרת גם צרתה דבמקום ערוה קיימא צרת צרתה נמי תאסור צרה אחרת דבמקום ערוה קיימא: **בתו** . פי' בקונטרס בתו מאנוסתו דאי מנשואתו היינו בת אשתו דלא גרעה מפני שהיא בתו ולפי זה הא דקאמר בגמ' (לקמן דף ט:) רב יהודה מתרגם מחמותו ואילך הא דתני ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה אבל שיתא בבי דרישא לא משום דבתו כיון דבאונסין קא מסכחת לה ובנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באונסין לא קמיירי לא כמו שפירש בקונטרס דלמתניתין קאי הא דקאמר בנשואין קמיירי ולא באונסין דא"כ היינו בת אשתו וכדאמר נמי לקמן (ד' י·) מאי אמו אילימא נשואת אביו היינו אשת אביו ועוד דבהדיא אמר בגמרא בתו הואיל ואתי מדרשא חביבא ליה והיינו בתו מאנוסתו ועוד לאביי דאמר דרבי חייא אכולה מתניתין קאי ע"כ איירי באונסין אלא יש לפרש בנשואין קמיירי ר' חייא דהכי משמע מילתיה דרבי חייא בכולן אני מולא בהם בהיתר וברגילות האסורה לזה מותרת לזה אבל מתניתין איירי שפיר באונסין ב) ונראה לר"י דליכא למימר דמתניתין דקתני בתו איירי באונסין ולא בנשואין דא"כ מאי קאמר בגמרא כיון דבתו בנשואין לא משכחת לה אפי' משכחת לה בנשואין לא מצי קאי אכולהו בבי דמתני' דאיירי באונסין אלא אר"י דקך בתו איירי בין מאונסין בין מן הנשואין: **אשת** אחיו מאמו . משמע הכא דבאשת אחיו מאמו *יש בה כרת דבחייבי לאוין סבר תנא דמתני' דחולצת כדתנן בפ"ב (לקמן ד' כ.) איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ובהדיא תניא בגמרא מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת כו' והקשה רבינו שמואל דבת"כ משמע שאין בה כרת דקתני התם ואיש אשר יקח את אשת אחיו באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר אתה אומר באשת אחיו מאביו או אינו אלא באשת אחיו מאמו והדין נותן הואיל ואסר אחות אביו ואחות אמו ואסר אשת אחיו מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם וכו' ת"ל נדה היא מה נדה יש לה היתר ויש לה איסור אף אשת אח יש לה היתר ויש לה איסור וזו היא אשת אחיו מאביו שיש לה איסור ויש לה היתר אם יש לה בנים אסורה אין לה בנים מותרת משמע דאתא למעוטי אשת אחיו מאמו דאין בה כרת ודוחק לומר ולפרש דדרשא דת"כ לא אתא למעוטי אשת אחיו מאמו אלא אתא למימר דאיכא כרת אף באשת אחיו מאביו באין לה בנים בחיי בעלה אע"ג דיש לה היתר לאחר מיתה דמה נדה אע"ג שיש לה היתר לאחר מכאן בשעת איסורה בכרת אף אשת אח כן והכי דריש ברים הבא על יבמתו (לקמן נד.) דאין הלשון משמע כלל כן ועוד דבירושלמי דפרק כלל גדול קאמר דאחותו יצאת לחלק ודודתו יצאת לידון בעריריי והדר פריך מאשת אח למה יצאת ומשני לידון בעריריי והדר קאמר ר' יוסי דודתו לצורך יצאתה למעט אשת אחיו מאמו דמה דודתו באשת אחי אביו מאביו כדיליף התם ערות דודו מדודו או בן דודו דאיירי באחי אביו [מאביו] אף אשת אחיו באחיו מאביו ובתר הכי דריש לה מנדה היא כמו בת"כ משמע בהדיא דלמעט אשת אחיו מאמו אתא ותירץ ה"ר משה דלא אתא למעוטי אלא מעריריי דכתיב בההוא קרא אבל כרת יש בה והא דבעי למילף מאחות אב ואחות אם דבין מן האב בין מן האם אע"ג דבאחות אב ואחות אם לא כתיב עריריי אהקישא דר' יונה דריש הבא על יבמתו (ג"ז שם:) סמיך דמהקישא דאשת אחיו מן האב נקיש כל העריות לחומרא ולא נקיש לאשת אחיו מאמו לקולא דממעט מנדה היא ולא יתכן פירוש זה לרש"י שאומר* דכל כרת הוא וזרעו נכרת דהיינו דאיכא בין כרת למיתה בידי שמים אלא לריב"א שאומר דאין נכרת הוא וזרעו אלא בעריות דכתיב בהו עריריי וחילוק יש בין מיתה לכרת כדאמר בירושלמי (פ"ב דבכורים) דכרת בן נ' ומפיק ליה מדכתיב אל תכריתו את שבט הקהתי (במדבר ד) ועבודתם עד נ' ומיתה היא בס' כמתי מדבר דכתיב (שם יד) יתמו ושם ימותו וחולק על הש"ס שלנו דבמ"ק (ד' כח. ושם) אמרינן מנ' ועד ס' זו היא מיתת כרת וטכל לומר לפי הש"ס שלנו דמיתה בידי שמים אחר ס' וקודם זמן כרת ג) וא"ת לפי' ריב"א דבריש הבא על יבמתו (לקמן נה.) מאי פריך עריריי דכתיב בדודתו למה לי כיון דמכרת לא שמעי' עריריי ואי משום דמאשת אח שמעי' עריריי בכל העריות אם כן ה"ל לאקשויי אעריריי דאשת אח למה לי דכתיב לבסוף ואר"י משום דבההיא שמעתא לעיל יליף כל העריות מנדה להערלה להכי פריך עריריי דכתיב בדודתו למה לי ליליף הא נמי מנדה דכתיב גבי אשת אחיו נדה היא*: **ואחות** אשתו . אין להקשות דנדה תאסר ליבם אע"פ שמטהרה אח"כ כמו אחות אשתו שאין מתייבמת אפי' מתה אשתו אחרי כן דלא דמי דאחות אשה ושאר עריות האיסור עומד על היבם טפי משאר בני אדם אבל נדה לכ"ע אסירא ואפילו בנדתה משמע בפסחים ס"פ אלו דברים (ד' עב:) דבת ייבום היא דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך עלה מאי שנא יבמתו דקעביד מצוה כו' ד) משמע דקני לה ועוד נראה לחלק דאחות אשה אע"פ שמתה אשתו אחרי כן שוב לא תזקק לייבום כיון שנפטרה שעה אחת משום שנאמר דרכיה דרכי נועם (משלי ג) כדאמר בים מותרות (לקמן ד' פז:) ואפי' היכא דלא מידחייא מהאי ביתא לגמרי כגון שיש אחים אחרים אסורה לזה שמתה אשתו כדאמר בפ' ד' אחין (לקמן דף כז:) כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה הימנו אבל נדה דרכי נועם היא דלבעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר וגבי קטן לקמן בפרק ב"ש (ד' קיא:) דקאמר *רבה בלאו הכי נמי לא מלית אמרת מי איכא מידי דהשתא אסורה ליה ובתר הכי שריא ליה והא אמר רב כו' התם נמי אין זה דרכי נועם אם צריכה להמתין עד שיגדיל אבל מה שממתנת מחמת שהוא קטן ואינו ראוי לביאה הוי שפיר דרכי נועם דאינו מחמת איסורא והוי כאילו הלך יבם למדינת הים:

או

ואין זה רק גלוי מלתא בעלמא ג) דודאי משמע בכל ענין: ג) והמה בירושלמי זקן שאכל חלב מי מודיעו שחייב כרת פירוש משום שכבר עבר חמשים ומשני דמית פתאום וכו' ומאי פריך לימא שבניו יהיו נכרתים לפירוש הקונטרס דכרת הוי כמו עריריי אבל לפירוש דפליגית ניחא ויש לדחות דמיירי התם באין לו בנים או שיש לו בנים גדולים ד) שאין מתים בעון אביהם לפי שאין אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם והו לא חזי להוליד. ועוד יש להביא [ראיה] מדאמרינן במו"ק כי הוינא בן חמשים עבידנא יומא טבא לרבנן דאמינא נפיקנא מכרת ופריך התם נהי דנפק מכרת דשני מכרת דיומי מי נפיק · פירוש ימות פתאום · ותימה לפירוש הקונטרס אמאי לא פריך מכרת דבני מי נפק . ויש לדחות כדפרישית . דמיירי באין לו בנים או שיש לו בנים גדולים שאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם: ד) א"כ כיון שיש לה היתר ע"י טבילה מקרי יבמה יבא עליה אבל הני אין להם היתר:

[עי' תוס' מ"ק כח: ד"ה בלע]

ס"א איגו מהרש"ל

[וע"ש בתוס' ד"ה לא מיבעיא וכו']

תוספות ישנים

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן · יש מקשים אמאי מתחיל סדר נשים ביבמות דהא אתחולי פורענותא לא מתחלינן ואדרבה היה לנו לפתחיל קדושין וכתובות וגיטין ואח"כ יבמות · ונראה משום דכתיב והיה אמונת עתך חוסן ישועות ואמרו עתך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים וא"כ סדר נשים הוא בתר סדר מועד דמסיים במסכת מועד קטן א) דהוי פורענותא לכך התחיל סדר נשים במסכת יבמות ומסמיך פורענותא לפורענותא כדאמרינן פרק השותפין דמסמיך מלכים דסופיה פורענות לירמיה דכוליה פורענות·ב) אי נמי מפרש תחלה איזו אשה אסורה ואיזו אשה מותרת והדר מפרש כולהו מילי דנשים· ועוד י"ל משום דהיא מצוה ראשונה שאירעה בנשים כדכתיב בתמר בא אל אשת אחיך ויבם אותה:א) ועוד י"ל משום דבעי למתני לקמן שש עריות חמורות מאלו קרי להו נשים א"נ לא מצי למתני עריות משום דאי הוה תני עריות לא הוה ידעינן למעוטי דרב ורב אסי דאיכא למימר דהאי דלא תני להו משום דלאו עריות נינהו לכך תנא חמש עשרה נשים: ב) א"נ לקמן רוצה לומר הכי בנשואין קמיירי כלומר במקום דשייך נשואין קמיירי אבל במקום דלא שייך רק אונסין לא קמיירי ובתו שייכא בנשואין וא"כ קמיירי בה מתני' וא"ת מנא לן הא דפריש בין ממנו בין מאחר דלמא דווקא אשה ובתה אבל לא בתו ואין לומר דנפקא ליה מכל שכן דהא אמרינן בפ"ב אין עונשין מן הדין גבי אחותו דלא ילפינן בת אביו ובת אמו מכ"ש דבת אביו או בת אמו · וי"ל שאני (הכא) [התם] דכתיב מולדת בית או מולדת חוץ ומתרגמינן בת אביך דילידא מן אבוך מן אתתא אחרינא או בת אמך דאיתילידא מגבר אוחרן · משמע דקרא לא מיירי רק בבת אביו או בת אמו לחוד אבל הכא לא כתיב מעוטא וא"כ שפיר נפקא לן בתו מאשתו מכ"ש דבת אשתו שאינה בתו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אחותו מאמו וכו' וילפינן · לקמן ד' יז ע"ב: תוס' ד"ה אשת אחיו מאמו וכו' יש בה כרת · עיין כריתות דף יד ע"ב תד"ה אשת אחיו:

[בשבת דף כה:]

[וע"ע תוס' שבת כה. ד"ה כרת]

[לסניט סגירסא רבא]

א) עי' בת"ס' במו"ק כח: ד"ה בלע המות שכתבו כן בשם הרב ר' יעקב מאורלינש. ב) עי' בהקדמת התוי"ט לסדר נשים. ג) עי' סנהדרין דף ע"ז ע"א. ד) עי' בשבת דף כה בתוס' ד"ה כרת בתרא כן.

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה טז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף יב:

ג ב מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ז:

ד ג מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעי' א:

ה ד מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעי' ז:

[לקמן יב. ד"ה תני שתים]

מתני' *ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם *וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו ג' כיצד פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת ומת כשם שבתו פטורה כך צרתה פטורה הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שצרת בתו פטורה כך צרת צרתה פטורה אפילו הן מאה כיצד אם מתו צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת מתה בתו או נתגרשה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת *וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת:

גמ' מכדי כולהו מאחות אשה ילפינן ליתני אחות אשה ברישא וכ"ת תנא חומרי חומרי נקט ור"ש היא דאמר שריפה חמורה אי הכי ליתני חמותו ברישא דעיקר שריפה בחמותו כתיבא ועוד בתר חמותו ליתני כלתו דבתר שריפה סקילה חמורה אלא בתו *כיון דאתיא מדרשא חביבא ליה

כולהו

רש"י

ואשת אחיו שלא היה בעולמו. כגון ראובן שמת בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה ושמו לוי ועמד שמעון וייבם אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות לפי שאשת ראובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי וענוש כרת עליה לפי שאשת אח בכרת כשאר עריות שבפרשה דכתיב בכולהו כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו ובמקום מצות יבום כשמת בלא בנים שריה רחמנא ואשת אחיו שלא היה בעולמו שמת קודם לידתו לא שרא ליה דכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם והלכך משמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לה בנים ואפילו עכשיו שנפלה לפניו מכח נשואי אחיו שמעון שהיה בעולמו אסורה לו בשביל ראובן וכשם שהיא אסורה לו כך צרתה אשת שמעון האחרת אסורה דילפינן לקמן על כל העריות העומדות עליו בכרת שנפלו לפניו לייבום עם צרותיהן שתיהן פטורות ואם כשאן ענוש כרת שמאחר שפטרן הכתוב עומדות עליו באיסור אשת אח שיש לו בנים: וכלתו. שמת בנו ונשא אחיו כלתו אסורה לו לעולם ואפילו לאחר מיתת בנו: וכולן שמתו. שמתה בתו קודם לאחיו או מיאנה והיכי משכחת לה מיאון בבתו והרי הוא קיים ואין מיאון אלא ביתומה משכחת לה כגון שאביה השיאה לה לאחד ונתגרשה כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה ונשאת לאחיו בעודה קטנה ויצאה במיאון ובפ' ב"ש (לקמן קט.) קרי לה יתומה בחיי האב ואם נתגרשה מאחיו או מיאנה באחיו או נמצאת אילונית שמקחו מקח טעות ולא הויא אשת אחיו וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינו אשתו ומתייבמת צרתה: ואי אתה יכול לומר כו'. שכבר ילדו מאחר קודם שניסאו לאחיו הלכך לאו אילונית היא ומיאון נמי ליכא שהרי גדולות הן ואין ממאנת אלא יתומה קטנה כדמפרש לקמן בפ' ב"ש: כשם שבתו פטורה. שהרי אסורה לו ואין שם אח אלא הוא כך צרתה פטורה כדיליף בגמרא: הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני. דהיכא דיש אח אחר ששתיהן מותרות לו אינן פטורות שהרי יש כאן מצות יבום ומתייבמת האחת והשניה פטורה דכתיב את בית אחיו (דברים כה) בית אחד הוא בונה ולא שתים ואם ייבם האחד את צרת בתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו: כשם שצרת בתו פטורה. שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון שנפלה עם בתו לפניו ופטרתה בתו הימנו והרי היא עליו כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לו עולמית: כך צרת צרתה. אשת אחיו השני האחרת פטורה שזו פוטרתה וטעמא יליף בגמרא מלצרור (ויקרא יח) שצרת ערוה פוטרת צרתה: ואפי' הם ק'. אחים והלכה צרת צרתה של בתו ונתייבמה לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן נאסרות על זה וכן לעולם: צרתה מותרת. להתייבם לו שהרי בשעת זיקת ייבום אינה צרתה: וכל היכולה למאן. כגון שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה אינה אלא מדרבנן וזיקת נפילתה מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתייבם אסורה כדמפרש טעמא בגמרא שנראית צרת ערוה: **גמ'** מכדי כולהו. עריות מה שפטורות מן הייבום: מאחות אשה ילפינן. לקמן בשמעתין: ור"ש היא. דאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין מט:) שריפה חמורה ולהכי תנא רישא בתו ובת בתו כולהו עד אם חמיו בשריפה: בחמותו כתיב. ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו (ויקרא כ): כלתו בסקילה. בפ' ד' מיתות (שם דף נג.) וכל שאר עריות דמתני' אינן במיתת בית דין אלא בכרת: כיון דאתיא מדרשא. ליאסר עליו חביבא ליה לתנא ואקדמה ברישא ולקמן מפרשי לה:

כולהו

תוספות

או שנמצאו אילונית. דאילונית קדושי טעות הן ולא היתה אשת אחיו ותימה [דאמרינן] (לקמן ד' סא:) קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין כו' קטנה שמא תמצא אילונית ואמאי תתייבם ממה נפשך דאם אינה אילונית שפיר מייבם ואם היא אילונית נמי שרי דלא היתה אשת אחיו ואר"ת דהיא בקבלה עילויה וכה"ג משני בריש בן סורר (סנהדרין סח:) א) וה"ר אברהם מבורגוויילה תירץ בנמצאת אילונית בחיי האח והקפיד אבל לאחר מיתה דלמא אם היה קיים לא היה מקפיד ולא נהירא דבהדיא קתני בתוספתא (פ"א) נמצאו אילונית בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה צרותיהן מותרות ובגמ'* אפרש בע"ה למאן דשרי צרת בתו אילונית אפי' בהכיר בה מאי חידוש השמיענו בתוספתא בין מחיים בין אחר מיתה וא"ת דהכא משמע דאילונית לא בעי גט [אפי' מדרבנן] דאי בעיא הותה צרתה חולצת ולא מתייבמת כדתנן במתני' כל שיכולה למאן ולא מיאנה כו' ובכתובות בפרק אלמנה (דף ק:) תנן הממאנת והשניה והאילונית אין להם כתובה משמע הא גיטא בעיא דהכי דייק בהמדיר (כתובות דף עג. ושם) וי"ל דהתם נקט הכי אשגרא משום דלא מצי למנקט אינן צריכין גט משום שניה דקתני בהדייהו תדע דע"כ ממאנת לא בעיא גיטא א"כ בהמדיר לא דייק הכי אלא משום דברישא קתני אינה מקודשת ובסיפא תנא שלא בכתובה והא דתנן בהשולח (גיטין דף מו: ושם) המוציא אשתו משום אילונית לא יחזיר ומפרש משום קלקולא דשמא תנשא לאחר ויהיה לה בנים ויאמר כו' ונמצא גט בטל ובניה ממזרים דמשמע בעיא גט אר"י דהתם במוציאה משום ספק אילונית שאין הסימנים ניכרים יפה תדע דקתני סיפא נשאת לאחר והיו לה בנים ואילו ודאי אילונית אין לה רפואה דבהערל (לקמן עט:) פליגי ר"ע ור"א בסריס חמה אם חולצין וחולצין לאשתו שיש לו רפואה ובאילונית לא אשכחן דפליגי אף על גב דבקידשה על תנאי וכנסה סתם איכא למ"ד בהמדיר (כתובות עג:) דבעיא גט היינו דוקא בשאר מומין דאיכא דמחיל אבל אילונית שום אדם אין מוחל ואפי' לאביי דמפרש טעמא משום דאין אדם בועל בעילת זנות היינו בשאר מומין דמסיק אדעתיה ובדעתו אפי' יהיו בה מומין בועל לשם קדושין אבל אילונית דלא שכיח לא מסיק אדעתיה ומשום חשש אילונית לא יהא בועל לשם קדושין:

ואי אתה יכול לומר בחמותו שמיאנה. וא"ת משכחת לה מיאון בקידושי טעות דתנא דבי ר' ישמעאל אפי' בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה ותירץ ריב"ן דמתני' איירי בקטנות ועוד אמר ר"י דבקדושי טעות מצי למימר דאפי' מיאון אינה צריכה ולא הוה מצי למיתני בסיפא כל שיכולה למאן כו' וממאנת דר' ישמעאל לאו דוקא דאפי' לא מיאנה לאו אשתו היא ואם ערוה היא צרתה מותרת מיהו בפרק בא סימן (נדה נב. ושם) משמע דבקדושי קטנות [נמי] איירי ר' ישמעאל גבי בתו של ר' ישמעאל שבאת למאן בבית המדרש ובנה מורכב על כתיפה ורבתה בכיה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו ונמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות ומשום ר' ישמעאל קאמר דנמנו דליכא למימר משום דר' יהודה נמנו דאמר עד שירבה השחור על הלבן דהא מודה רבי יהודה בנבעלת דאינה יכולה למאן והא דפריך בפרק נושאין על האנוסה (לקמן ק: ושם) וממאנת מי קא ילדה ומשני בקדושי טעות כר' ישמעאל הא דשביק קידושי קטנות דאיירי בהו לאו משום דמודי ר' ישמעאל בקידושי קטנות אלא משום דההיא סוגיא אליבא דשמואל ושמואל לא סבר לה כרבי ישמעאל בקדושי קטנות כדמוכח בפרק מי שמת (ב"ב קנו: ושם) אבל בקדושי טעות סבר כוותיה כדאמר בהמדיר (כתובות עד. ושם) קידש על תנאי ובעלה אינה צריכה הימנו גט והייתו כרבי ישמעאל וצריך לומר מתני' לא כרבי ישמעאל והא דקאמר בגמרא (דף ס.) בפלוגתא לא קמיירי היינו דוקא אמגינא דט"ו נשים: **דלבתר** שריפה סקילה חמורה. בחנם נקט הכי דאפילו היתה סקילה קלה בכל ד' מיתות בית דין ה"ל למיתני כלתו בתר חמותו דבכל הנך ליכא מיתה אלא כרת לחודיה: **בתו** כיון דאתיא מדרשא חביבא ליה. היינו בתו מאנוסתו כדפי' בקונטרס אבל בתו מנשואתו מערות אשה ובתה נפקא דלא גרע מבת אשתו וא"ת והיכי נפקא והא אין מזהירין מן הדין כדאמר לקמן בפ"ב (דף כב:) גבי אחותך בת אביך (היא) או בת אמך דצריך למכתב אחותך היא לחייב על אחותו בת אביו ובת אמו לומר שאין מזהירין מן הדין ואר"י דלא דמי דהתם לא איירי קרא אלא באחותו שאינה מן האב ומן האם דבת אביך או בת אמך משמע מן האב שלא מן האם ומן האם שלא מן האב וכדמפרש קרא בהדיא מולדת בית או מולדת חוץ (ויקרא יח) דמתרגמינן דילידא

תוספות ישנים

וכולן אם מתו. הך מתני' הו"ל לא זו אף זו לא זו מתו דכדין הוא דצרותיהן מותרות דאין הערוה קיימת בשעת יבום אלא אפילו מיאנו דאיתא הערוה קמן מ"מ צרותיהן מותרות ול"מ מיאנו דכמו שלא נשאת מעולם לו דמי דהמיאון קא עקר קדושי קמאי ופשיטא דצרותיהן מותרות אלא אפילו נתגרשו דעשה מעשה קדושין גמורים אפ"ה צרותיהן מותרות ול"מ נתגרשו דבשעה שמת לא היתה ערוה עמו בתורת איסות לפי שעשה מעשה לעקור קדושי' אלא אפילו נמצאת אילונית דבשעה שמת היתה הערוה עמו בתורת אישות לפי שלא עשו מעשה לעקור הקדושין אלא הם בסוף כמו שהם בתחלה אפ"ה צרותיהן מותרות משום דהוי כמי שלא היתה אשתו: א) וה"ר ר' יעקב מקורביל מפרש דמאי אמרת דלמא איילונית היא וא"כ לא היתה אשת אחיו · לפי שאילו היה יודע שהיא איילונית לא קדשה · כמו כן נמי אם היה יודע בבירור שימות כשהיא קטנה לא יקפיד בזמן מועט כ"כ אם היא איילונית · ועוד י"ל דהא דאמרינן קטנה אינה מתייבמת שמא תמצא איילונית היינו לפטור צרתה להנשא לשוק דשמא תמצא איילונית ונמצא שיש לו לייבם צרה לפי שהצרה זקוקה לו והיינו כי הכא: ליתני לאחות אשה ברישא · וקשה הא דאמרי' פ' ד' מיתות כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר והלכך מאי קשיא ליה הכא ליתני אחות אשה כו' · ואית דמתרצי דכי אמרי' אין מוקדם ומאוחר ה"מ היכא דקא חשיב במנין לגבי מעשה כגון ז' שמנים וקאמר דכל מקום דאמר דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ מז' שמנים וסדר יומא כדקאמר התם · וא"כ י"ל דנהי דאמרינן אין מוקדם ומאוחר שאם עשה מהמאוחר מוקדם לא קפדינן בהכי מיהו מ"מ צריך לתת טעם בדבר למה הקדים המאוחר והכא נמי נהי דאין מוקדם מיהו מ"מ כיון דמן הדין הוה ליה למתני' לאחות אשה ברישא צריך לתת טעם למה לא הקדימה ומש"ה קא מיבעיא ליה דליתני לאחות אשה ברישא:

מסורת הש"ס

קדושין מד: [לקמן יב. נ:]

[לקמן קו:]

ב"ב קח: [נדרים נ. מיר ב: ב"ק יג: זבחים מה: בכורות יב. לקמן ל. לב. ר"ס יב.]

כולהו נמי מדרשא אתו נהי דלענין ייבום אתיין מדרשא עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו בתו עיקר איסורא מדרשא *דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא °הנה °הנה אתיא °זמה °זמה השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ליתני לאחות אשה לבסוף איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו וליתנייא להאי בבא לבסוף אלא תנא קורבי קורבי נקט תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקרובי עצמו ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידיה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ואיידי דתנא *שלשה דורות למטה דידה תנא שלשה דורות למעלה דידה ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו ואיידי דאיירי באיסור אחוה תנא אחות אשתו ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו דלא משום קורבא הוא דאסירא אלא איידי דאיירי באיסור אחוה תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו והדר תנא כלתו ומאי איריא דתנא פוטרות ליתני אוסרות אי תנא אוסרות הוה אמינא אסור לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל וליתני אסורה לחלוץ מאי קעביד אלמה לא °אם אתה אומר חולצת מתייבמת כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות ומאי איריא דתני מן החליצה ומן הייבום ליתני מן הייבום לחודיה אי תנא מן הייבום הוה אמינא מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה קמ"ל **כל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה וליתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה אבא שאול היא דאמר *מצות חליצה קודמת למצות ייבום מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי למעוטי

רש"י

כולהו נמי. לענין פטור ייבום מדרשא אתיין איסורייהו. שאסורים משום ערוה בכל מקום בהדיא כתיב בהו אבל בתו מאנוסתו דאיירי בה במתני' עיקר איסורה מדרשא אתיא: אתיא הנה הנה. לאיסורא אתיא זמה זמה לשריפה דבתו מאשתו וכן בת בתו ובת בנו ילפא מערות אשה ובתה לא תגלה והרי בתו מאשתו בכלל בת אשתו אבל בתו מאנוסתו לא משתמעא דכתיב ערות אשה ולשון אישות דעל ידי קידושין משמע וגלי רחמנא בבת בתו ובת בנו מאנוסתו בהאי קרא ערות בת בנך או בת בתך והכא לשון אישות לא כתיב ואכתי בתו לא כתיב הכא וילפינן בג"ש כתיב הכא בקרא דאנוסה כי ערותך הנה וכתיב בקרא אחרינא דאישות שארה הנה מה התם בתו כבת בתו אף כאן בתו כבת בתו: אתיא זמה זמה. לשריפה כתיב הכא בבתו מאשתו זמה היא וכתיב בשריפה זמה היא באש ישרפו מה להלן שריפה אף כאן שריפה ובתו מאנוסתו הא ילפינן מהנה הנה מבת אשתו: ליתני אחות אשה לבסוף. דכולהו מינה ילפי' לענין פטור ייבום לקמן: להאי בבא. כל איסור [אחוותא] ליתני לבסוף ויקדים כלתו לאחותו כי היכי דתיהוי אחות אשה לבסוף: קורבי קורבי. הנך דקריב ליה טפי נקט ברישא: דקרובי עצמו. ואין בכולן קרובות כאלו: למטה דידה. דאשתו ואע"ג דהנך לאו משום קורבה דידיה אסירן ליה: למעלה דידה. חמותו ולמעלה דידיה לא מצי למיתני מידי דהא אמו לא אתיא ליה לייבום שהרי אסורה לאחיו מאביו משום אשת אביו: ותני אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו. טפי מכלתו דכלתו לאו קרובתו היא אלא מכח קדושי בנו נאסרה עליו: ובדין הוא דליקדמה לכלתו. מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו: דלאו משום קורבא הוא דאסור. כלומר וכיון דקרובין נקט ואזיל וכלתו ואשת אחיו שלא היה בעולמו ואשת אחיו מאמו לאו משום קורבא דידיה הוא דאסירן ליה בדין הוא דליתני כלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאמו נמי משום דכלתו חמירא טפי מנייהו והוה ליה למנקט הומרי כיון דלא מצי למינקט קורבי: מאי איריא דקתני פוטרות. דמשמע פטורות הן ואי בעי מייבם: ליתני אסורות. דהא ודאי אסורות הן מאחר שאינן זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח: ה"א אוסרות. לייבום וחליצה לא משתמעא מהכא שאין איסור בחליצה והוה אמינא מיחלץ חלצי על כרחו שאין אשת אח מאב בלא בנים נפטרת בלא חליצה: מאי קעביד. והלכך לא שייך לשון איסור בחליצה אלא לשון פטור: אלמה לא. שייך [לשון] איסור הא ודאי שייך שאם אתה אומר חולצת אתי למימר מתייבמת: כיון דבמקום מצות יבום הוא דאסירה. צרת הבת וכדמפרש במתני' דמשפטרה הכתוב מזיקת ייבום קיימא ליה באשת אח שיש לו בנים: שלא במקום מצוה שריא. כגון נכרי שנעשה חתנו ולו אשה אחרת ומת נותרת אשתו לאחיו כדתנן לקמן (דף יג.) גבי שש עריות חמורות מאלו במתני': משום הכי תנא פוטרות. דאי תנא אוסרות משמע שהבת אוסרתה עליו ליקח [וק"ו] שלא במקום מצוה אבל פוטרות לא משתמע איסורא משום צרתה של בת אלא הבת פוטרתה מייבום ואיסורא שכיב עלה ממילא דהויא באיסור אשת אח שיש לה בנים ומשום אשת אח הוא דמיתסר שלא במקום מצוה דליכא איסור אשת אח עלה שריא: וליתני מן הייבום לחודיה. דהא עיקר מצוה היא וחליצה ממילא משתמע: ה"א מיחלץ חלצה. שלא להפקיע מצות ייבום אבל יבומי לא משום גזירת הכתוב דלצרור קמ"ל מתני' הואיל ופטרה הבת מזיקת יבום פטורה מן החליצה דכל העולה לזיקת ייבום עולה לזיקת חליצה וכל שאין עולה לזיקת ייבום פטורה מן החליצה °וכל היכא דאמרינן חולצת ולא מתייבמת משום ספקא הוא: וליתני ייבום ברישא. דהוא עיקר דהא כתיב אם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה (דברים כה) הא אם חפץ לייבם מייבם *אלמא מצות ייבום ברישא: אבא שאול היא. בפ' החולץ (לקמן לט:) אבא שאול אומר הכונס יבמתו לשום נוי ולשום אישות כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר: מנינא דרישא. דמשמע ט"ו ותו לא: מנינא דסיפא. הרי אלו פוטרות דמשמע אלו ותו לא:

תוספות

דילדא מן אבוך מן איתתא אוחרת הו מן אמך מן גבר אוחרא ואע"ג דדרשינן (לקמן כג.) מולדת בית וגו' בין שאומרים לאביך קיים בין שאומרים לאביך הוצא מ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואם היא בת שניהם מק"ו הוא דילפא אבל בכלל אשה ובתה הוי שפיר בת שהיא בת אשתו כדאשכחן בפ' ד' מיתות (סנהדרין נג.) דאמו שהיא אשת אביו הויא בכלל אשה אביו ובת אשתו היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה נראה לר"י דחייב על בתה אע"ג דערות אשה ובתה לא תגלה כתיב דמשמע ביאה דסברא הוא דאין תלוי בביאה דהא לא מיחייב על בת אנוסתו אלמא בקידושין תליא מלתא ואין סברא לומר דבתרוייהו תליא מלתא והא דלא מיחייב על בת אנוסתו כמו שפי' בקונטרס משום דאשה ובתה כתיב דמשמע לשון אישות מדלא כתב אם ובת ומיהו בהדיא ברים נושאין על האנוסה (לקמן ד' צז.) מפרש הש"ס טעמא אחרינא דעריות שאר כתיב בהו בנשואין איכא שאר באונסין ליכא שאר: **דאמר** רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי. יש מגיהין רב משום דרב יצחק בר אבדימי היה רבו של רב כדאמר בפרק כל הבשר (חולין דף קי. ושם) איכא תנא דאתנייה לרב כהנא אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי ובפ' כירה (שבת מ: ושם) א"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ כו' ולא היה רבא בימיו דביום שמת רב יהודה נולד רבא בפ' בתרא דקידושין (ד' עב:) ואר"ת דע"כ גרסי' הכא רבא שהיה בר פלוגתיה דאביי ואמר בפ' הנשרפין (סנהדרין עו.) בתו מאנוסתו מנלן אמר אביי ק"ו על בת בתו ענש על בתו לא כ"ש רבא אמר רב יצחק בר אבדימי כו' וצ"ל דתרי יצחק בר אבדימי היו *): **מקמי** אשת אחיו שלא היה בעולמו. וה"ה מקמי אשת אחיו מאמו וחדא מנייהו נקט דתרוייהו לאו קרובי עצמו נינהו אלא ע"י קידושין וכלתו שהיא אשת בנו קרובה מנייהו טפי אבל אין לומר דוקא לגבי אשת אחיו שלא היה בעולמו כלתו קרובה טפי לפי שלא היה בעולמו אבל לגבי אשת אחיו מאמו לא דבאשת בנו איפלג דרא כדאשכחן לענין עדות בב"ב (ד' קכח.) דאפי' מאן דמכשר באבא דאבא פסיל בן אחיו דע"כ לענין עריות אשת בנו קרובה טפי מאשת אח שהבן כרעיה דאבוה הוא דקאסיב בתו ובת בתו קרובי עצמו טפי מאחותו: **מאי** איריא דתנא פוטרות. פי' דמשמע אבל אי בעי מייבם ליתני אסורות לייבם: **אבל** מיחלץ חלצה קמ"ל. אע"ג דמסיפא שמעינן דברישא לא בעיא חליצה דקתני בסיפא כל שיכולה למאן כו' מ"מ ניחא ליה נמי לאשמועינן ברישא גופיה **): **כיון** דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה. ואי הוה תני אסורות הוה משמע כל שכן שלא במקום מצוה כיון דאיסור צרה מחמת ערוה קאתי מש"ה קתני פוטרות דהשתא במקום מצוה הוא דאסור משום דממילא קאי באיסור אשת אח: **דמצות** חליצה קודמת. השתא דקתני תרוייהו ושנה חליצה ברישא משמע דחליצה קודמת אבל אי לא הוה תני אלא חליצה לחודה לא הוה משמע מידי:

*) [ועי' תוס' חגיגה יא: ד"ה דאמר וכו' ותוס' כתובות נו. ד"ה אמר ותוס' ב"ב פז. ד"ה מי כאן ותוס' מנחות נג. ד"ה רב חסדא ותוס' חולין קי. ד"ה איכא]
**) [ועי"ע תוס' מנחות נג. ד"ה הכל סומכין]

תוספות ישנים

אמר רבא אתיא הנה הנה לאיסורא. בבתו מאנוסתו מבתו מנשואתו ובקרא דערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה כתיב אישות ולשון אישות ע"י קדושין משמע וא"כ (ס"ל) [היינו] נשואין. וקשה דאישות משמע שיש בה ביאה וא"כ נכנסה לחופה ולא נבעלה לא יהא בה איסור וזה לא יתכן. לכן נ"ל משום דגבי אשה כתיב שאר דכתיב א) שארה הנה ואין שאר אלא מן הנשואין אבל בלא ביאה שפיר קרויה שאר כיון שיש בה נשואין. הלכך מרבינן שפיר נכנסה לחופה ולא נבעלה כיון שיורש יורש אותה משום קרא דלשארו אע"ג דלא נבעלה דנשואין קורבה הן ומקרו שאר: ואתיא זמה זמה בתו מנשואתו מחמותו לשריפה ובתו מאנוסתו לשריפה מבתו מנשואתו מהנה הנה: נאין להקשות א"כ הלכ"ל ואתיא הנה הנה. וי"ל דיליף בתו מאנוסתו מבתו מנשואתו מה להלן הנה וזמה עמו אף כאן הנה וזמה עמו: אי תנא אוסרות הוה אמינא מחלץ חלצה. וא"ת היכי מצי למימר כן דלמא הוה תני אוסרות מן החליצה ומן הייבום. וי"ל דרוצה לומר ולתני אוסרות לבד והדר פריך ולתני אוסרות לחלוץ וקאמר לחלוץ מאי קעביד כלא לא שייך איסור בחליצ' [והדר] קאמר אלמה לא שייך בה שפיר איסור שאם אתה אומר חולצת מתייבמת וקאמר כיון דבמקום מצוה אסירא צרה היכא שהערוה נשאת לאחין ושלא במקום מצוה כגון שנשאת לאדם מן השוק שאינו אחיו צרתה שריא מש"ה תני פוטרת דאי תניא אוסרות משמע שאיסור ערוה עומדת לעולם על הצרה והוה אסרינן [גם] שלא במקום מצוה דאמרינן השתא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה לא כ"ש אבל השתא דתני פוטרות משמע שהערוה פוטרת הצרה ממצות יבום ועושה אותה כמאן דליכא מצוה ואסירא כאשת אחיו שלא במקום מצוה אבל היכא דליכא יבום לא עביד ערוה מידי ושריא צרה. ואם תקשי הילך נוכל לומר דאי הוה תני אוסרות דאפילו שלא במקום מצוה נמי אסירי הא תני במתני' מן החליצה ומן הייבום אלמא דלא מיירי אלא במקום מצוה אלא ב) כדפי' הקונטרס דילפינן נמי מכ"ש קמ"ל הא דתני פוטרות. דמשמע שבשביל הערוה אין הצרה נאסרת שלא במקום מצוה: וא"ת אפילו תנא מן הייבום לחודיה הוה ידענא דאינה חולצת מדתני פוטרות כדאמר לעיל וי"ל דה"פ לעיל אי תנא אוסרות הוה אמינא אוסרות לייבם· אבל מחלץ חלצה בעל כרחה קמ"ל פוטרות דאינן חולצות [...]פא ה"פ הוה אמינא מחלץ חלצה אם היא רוצה קמ"ל כל העולה וכו' דאינה חולצת מן התורה דהכי משמע קרא דאם לא יחפוץ וגו' וכאו השערה אבל אם אינו יכול ליבם אין לב"ד לעסוק בזה אפי' אם היא רוצה· וכל היכא [...]אמר חולצות ולא מתייבמות מיירי מדרבנן דמטעם ספק אין לפוטרה בלא חליצה: ולתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה וקשה דהא אדרבה פסק ליה השתא דיבום הוי עיקר ואי גרים ליה יש לייתבו א"נ מן החליצה לחודה [...]יכה שמעינן דפטורה מיבום דאי לא מפטרא מיבום לא מפטרא מחליצה דכל העולה ליבום עולה לחליצה ומשני אבא שאול היא ולהכי תנא מן החליצה ומן הייבום להודיענו דמצות חליצה קודמת למצות יבום: מניינא דסיפא וריישא [...]

א) נ"ע דשארה קאי על בהם ואמנם בתוס' לקמן (צ"ז) ד"ה עריות איתא כיון דכתיב שאר בקרא והיינו דכתיב בריש הפרשה אל כל שאר בשרו וגו'. ב) נראה דצ"ל הנה כבר פירש הקונטרס דהוי ילפינן לה מכ"ש וכו'.

מסורת הש"ס

חגיגה יא: סנהדרין נא. עה: פו: כריתות ה.
ויקרא יח
[לקמן כא. סוטה כ. סנהדרין נ: נדה נ.]
[לקמן כ. ע. מא. מד.]
לקמן נט: קס.
[לקמן ד' נד.]

גליון הש"ס

גמ' אם אתה אומר חולצת מתייבמת. לקמן דף לד ע"א קדושין דף ס ע"א. רש"י ד"ה א"א מיחלץ חלצה וכל היכא דאמרי'. עי' לקמן ד' כח ע"א ובע"ק:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"א מהל' יבום הלכה יג:

למעוטי דרב *ודרב אסי לרב ולרב אסי למעוטי מאי אי סבירא להו דהדדי חדא למעוטי צרת ממאנת וחדא למעוטי צרת מחזיר גרושתו ואי לא סבירא להו דהדדי חדא למעוטי דחבריה וחדא למעוטי או צרת ממאנת או צרת מחזיר גרושתו לרב ולרב אסי ליתנינהו °לפי שאינה בצרת צרה מנה"מ דת"ר °אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה עליה מה ת"ל לפי שנאמר °יבמה יבא עליה שומע אני אפי' באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא לא תקח ואין לי אלא היא צרתה מנין ת"ל לצרור [א] *ואין לי אלא צרתה צרת צרתה מניין ת"ל לצרור ולא לצור ואין לי אלא אחות אשה שאר עריות מניין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אסורה ליבם ואין לי אלא הן צרותיהן מניין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם וצרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם צרתה אסורה מכאן אמרו חכמים חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם יכול שאני מרבה אף שש עריות *חמורות מאלו שיהו צרותיהם אסורות אמרת מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם וצרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם צרתה אסורה יצאו שש עריות חמורות מאלו הואיל דאי אפשר לינשא לאחים צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח אזהרה שמענו עונש מניין אמר קרא °כי כל (איש) אשר יעשה מכל התועבות וגו' טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי ה"א אחות אשה מייבמת מאי טעמא ᵃדאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה אימר דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה גרידא °לא תעשה שיש בו כרת מי דחי ותו לא תעשה גרידא מנלן דדחי דכתיב

ויקרא יח · דברים כה · ויקרא יח

רש"י

דרב ודרב אסי. דאמר רב צרת סוטה אסורה שאם זינתה אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ורב אסי אמר צרת איילונית אסורה שאם היה נשוי איילונית ואשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ותרוייהו בפירקין (דף יא.): צרת ממאנת. הרי שהיה לאחיו יתומה קטנה ואשה אחרת ומת ומיאנה הקטנה ביבם זה היא וצרתה אסורה לו ומתני' אשמעי' דאף ע"ג דאסירא עליה לא מיפטרא מחליצה דהך איסורא מדרבנן היא °כדאיתא בפירקין גזירה משום צרת בתו ממאנת: מחזיר גרושתו. אחיו שגירש אחת משתי נשיו ונשאת לאחר ועבר והחזירה לאחר מיתת בעלה ומת בלא בנים °שתיהן אסורות א] להתייבם ואשמועינן מיעוטא דמתני' דחליצה בעיא: ליתנינהו. לסוטה ואיילונית בהדי הנך דמתני' הואיל ופוטרות צרותיהן: לפי שאינן בצרת צרה. דכל הנך דמתני' איכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני כו' שהרי אינה ערוה אלא לזה אבל לאחיו השני ראויות הן ואם ייבם אפי' את הצרה ולו אשה אחרת ומת ונפלו לפני זה פטורה אף הנכרית מפני שהיא צרת צרתה של בתו אבל בסוטה ואיילונית ליכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני דהא על כל האחין היא אסורה ושהאיסור בא לה מכח קדושי בעלה הראשון וכולן שוין בהן: מנה"מ. דערוה וצרתה וצרת צרתה לעולם פטורות: עליה מה תלמוד לומר. לכתוב לגלות ערותה בחייה ותשמע כמי שבחיי אשתו נאסרת עליו אחותה ולאחר מיתה מותרת: שומע אני. אפי' נפלה לפניו לייבום אחת מן העריות תתייבם: לצרור. לשון צרה משמע מדלא כתיב לצור: זדונה כרת. בפרשת עריות (ויקרא יח) כתיב בתר כולהו ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת כדיליף בפירקין (דף ט.): ט"ו נשים. תו ליכא עריות בכרת חוץ משש עריות של משנתינו שאין בהם לד ייבום לעולם: יכול שאני מרבה כו'. שנשואות לאחרים שיהו צרותיהן אסורות לינשא לזה: שאין צרה אלא מאח. הואיל ופטרה הכתוב מזיקתו הרי היא עליו באיסור אשת אח שיש לה בנים שהיא בכרת דכתיב ערות אשת אחיך אבל בעלמא לא רמי' איסור אשת אח עלה ושריא ליה: עונש מניין. אם ייבם ערוה או צרתה: ה"א אחות אשה מייבמת. מייבם: מאי טעמא. והלא בכרת קאי עלה: דאתי עשה. דייבום: ודחי את לא תעשה. דמקרא ילפינן דאתי עשה ודחי ל"ת כדמפרש ואזיל: לא

תוספות

למעוטי דרב ודרב אסי. וא"ת לימעט תרוייהו ממניינא דרישא דכיון דתנן ט"ו נשים ליכא למימר שייר וממעטי כולהו מדלא קתני להו כדאמר בפ"ק דקדושין (דף טז:) וכ"ת תנא ושייר והא ארבעה קתני *וי"ל דהכא לא מצי למיתנינהו כדמסיק לפי שאינן בצרת צרה וליכא למעוטי מדלא קתני להו. אלא מייתורא דמתני' וטעמא דרב אסי ודפליג עליה אפרש לקמן (א) בע"ה:

לפי שאינן בצרת צרה. וא"ת דמשכחת לה צרת צרה לענין בועל שנשאת לאחיו(ב) ולו אשה אחרת ומת בלא בנים דפוטרת צרתה מן הבועל דלענין בועל נמי טומאה בה כמו לענין בעל ואם הלכה הצרה ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שהיא פטורה °כך צרתה פטורה וי"ל דכיון דלגבי בעל לא משכחת צרת צרה אין לנו להחמיר בטומאה דגבי בועל יותר מטומאה דגבי הבעל ועוד אר"י דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי כעריות דכתיב בלשון לאו לא יוכל בעלה וגו' (דברים כד) אבל בבועל לא כתיב לאו אלא ונסתרה והיא נטמאה (במדב' ה) והא דפריך לקמן (ד' יא:) (ג) נבעלה טומאה כתיבה בה ונסתרה והיא נטמאה דמשמע דמהאי לחודיה דריש טומאה כתיב בה כעריות מצית למימר דלמאי דמשני למיקם עלה בלאו לא שני בההוא דונסתרה והיא נטמאה:

מה אחות אשה מיוחדת כו'. וא"ת מה לאחות אשה שכן בידו לרבות כדפריך בפ' הבא על יבמתו (לקמן דף נד.וסס) וי"ל דאהיקש דר' יונה דסוף שמעתין (דף ח.) סמיך: יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו. המ"ל יכול שאני מרבה אף שלא במקום מצוה:

טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי הוה אמינא אחות אשה מייבמת. ותימה לר"י דמנא ליה הא נימא דאי לאו עליה נמי אחות אשה לא מתייבמת דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ואיצטריך עליה למיסר לאשמעינן דבעלמא דחי דכה"ג אמר לקמן טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי וכ"ת דאשומע אני דברייתא קפריך דמשמע ליסנא דאי לאו עליה ה"א דדחי א"כ מאי משני רבא בסוף מסקנא ערוה גופיה לא צריכא קרא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אלא ע"כ שומע אני לאו דוקא והכי קאמר (ד) אם ת"ל דדחי הא כתיב עליה ומיהו עיקרא לאו להכי אתא ואר"י דאי בעלמא אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת לא ה"ל לתנא למדרש עליה לאיסורא ולא יצטרך לגופיה אלא לאשמעינן דבעלמא דחי אלא ה"ל למידרש להיתירא נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן בלאחות אשה אף כאן בלאחות אשה ואמר רחמנא יבמה יבא עליה דמסתבר טפי למדרש הכי ולאוקמי קרא לגופיה אלא ודאי סבר האי תנא עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ולא צריך קרא להיתירא ולהכי דריש ליה לגופיה לאיסורא ורב אסי דפריך לקמן (דף ח:) ממאי דהאי עליה לאיסורא דילמא להיתירא ארבא דמסיק דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת פריך כמו שפי' ר"י ברבי מאיר אבל כל כמה דס"ד דדחי לא מצי למיפרך הכי ורבא לא הוה צ"ל אלא להיתירא לא מצית אמרת דא"כ לגלות ערותה דחדא היכי משכחת לה כדמשני לקמן אקושיא דרב אשי דעיקר דקדוק הש"ס הוא מכח דלא דריש להיתירא אלא לפי דעתו של מקשה היה פשוט דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת הסיב לו רבא האמת דאינו כן: לא תעשה שיש בו כרת מי דחי. וא"ת ואמאי לא ילפינן לידחי מעשה דייבום דדחי לא תעשה דכרת דאשת אח וכ"ת דהיינו הא דקאמר לקמן (דף ז.) אלא איצטריך סד"א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח דא"כ היכי דחי עלה מי דמי התם חדא איסורא הכא תרי איסורי הא לא מפלגינן בשום מקום וילפינן ·מכלאים בציצית אפי' תרי איסורי היכי בעי למילף ועוד דלקמן כי בעי למילף מפסח תמיד ומילה לא פרכינן הכי ועוד דשביק הש"ס אשת אח דקאי בה ולא מסיק לה אלא לבסוף ועוד דחדא איסורא מיהא נילף מאשת אח אלא על כרחך לקמן לאו בכל דוכתי בעי למילף מאשת אח קאתי אלא דוקא אחות אשה כדמסיק

לאיסורא הוא דעבדינן ג"ש : שאין צרה אלא מאח. ואי ק"ל אמאי אצטריך למימר שאין צרה אלא מאח ולא סגי ליה בהואיל וא"א להנשא לאחין וכו'. דהא ודאי שמעינן מינה דאלו שש עריות חמורות הואיל ולא אפשר להנשא לאחין צרותיהן מותרות · ואפשר לתרץ דאצטריך דאי לא הוה אמר אלא יצאו שש עריות כו' הוה אמינא הני שש עריות הוא דצרותיהן מותרות משום דלא אפשר להו למיהוי במקום מצוה כלל אבל הנך ט"ו הוה אמינא מצוה דלמא אפילו שלא במקום מצוה צרותיהן אסורות ומעיקרא נמי כי אמר יכול שאני מרבה אף שש עריות החמורות מה טעם מפני שהוקשו כל העריות זו לזו וכיון דמקשינן הכי שש לט"ו דהם כלם אסורות נקיט נמי ט"ו לשש מה התם שלא במקום מצוה אף הכא נמי שלא במקום מצוה ואמינא דהכי אצטריך ליה למימר שאין צרה אלא מאח ב) ט"ו אפילו שלא במקום מצוה אסורות ולהכי אצטריך ליה למימר שאין צרה אלא מאח ב) ט"ו אינן אסורות אלא במקום מצוה אבל שלא במקום מצוה שרו:

א) נראה דצ"ל והכי אמי ס"ל לשמואל דצרה ממאנת כו'. ב) צ"ל כדי לאשמעינן דאפילו אלו הט"ו אינן אסורות כו'.

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ו מהל' טומאת צרעת הל"ה ופ"ו מהל' יבום הלכה י:

[וע' תוס' כתובות נא: ד"ה חמשה ותוס' קדושין סז: ד"ה והא ותוס' סוטה נח. ד"ה תנא ותוס' גיטין כ: ד"ה אין ותוס' ב"ק לה. ד"ה חמשה ועוד שם: ד"ה שלשה ותוס' מנחות יח: ד"ה מניין]

תוספות ישנים

למעוטי דרב ודרב אסי וא"ת למה לי תני מנייני מחד מניינא ממעטינן כלהו דכיון דתני מניינא לא שייר מידי. וי"ל דאצטריך יתור מניינא למעוטינהו דאי לאו הכי הוה אמינא דשמא מתני' סבירא כוותיה דרב ורב אסי והא דלא תני להו לפי שאינן שוות להנהו דמתני' לפי שאינן בצרת צרה כדאמרינן לקמן להכי אצטריך יתור דמתני' לאשמעינן ט"ו דמתני' פוטרות צרותיהן אבל דרב אסי ודרב אינם פוטרות: למעוטי צרת ממאנת דאמרינן לקמן דאסורה וטעמא גזרה משום צרת בתו הממאנת והא דאמרינן (לקמן) וכולן שמיאנו צרותיהן מותרות התם מיירי דמיאנה בבעל דאגלאי מלתא דלא הוה אשת אחיו אבל הכא איירי דמיאנה ביבם · וא"ת אמאי לא קאמר למעוטי דשמואל דקאמר לקמן צרת ממאנת אסורה כמו שהזכיר רב ורב אסי · וי"ל דמשו"ה לא הזכיר הכא שמואל משום דאיכא למימר דשמואל סבר לה שפיר מעוטא דמתני' דאינה אסורה מחליצה ומיבום אלא מחלץ חלצה א) ואי נמי שמא ס"ל צרת ממאנת אסורה לייבם אבל לחלוץ לא קאמר אבל לעיל קאמר שפיר למעוטי דרב ורב אסי דכיון דאמר רב טומאה כתיבא בה כעריות(הוי)[הרי]אסורה מחליצה ומיבום וכן רב אסי דממעט איילונית מוסיף הבכור אשר תלד א"כ חשיב ליה ערוה ופטורה מן החליצה ומן היבום וכן צרתה ולא מצי סבר כמתני' דממעט להו · להכי הזכיר בהדיא לעיל למעוטי דרב ודרב אסי והכא לא קאמר למעוטי דשמואל · דשמואל נמי מצי סבר כן דאינה פוטרת צרתה מחליצה ומיבום דמחלץ חלצה דטעמא דשמואל לא הוי מקרא אלא משום צרת בתו ממאנת: ואמר רחמנא לא תקח עליה · וקשה מאי חזית דהך דרשא דעליה דרשת לאיסורא ואמרת דאפילו במקום יבום אמר רחמנא לא תקח ואפוך אנא ואימא דהאי עליה דאסר רחמנא גבי אחות אשה שרא ליה גבי יבמה דכתיב יבא עליה · ופי' הר"י משום דשקלא וטריא דהאי שמעתא דלקמן · דעשה דוחה לא תעשה · וקס"ד דלא משוינן חילוק בין לא תעשה גרידא ובין לא תעשה שיש בו כרת דבתרוייהו אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה וכיון שכן עליה להיתירא לא אצטריך אלא ודאי לאיסורא הוא דעבדינן ג"ש

מסורת הש"ס

[לקמן יא. יב:]

לקמן יג.

לקמן יג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למעוטי וכו' אפרש לקמן. נ"ב כד' ח' ע"א בד"ה תרי איסורי: (ב) ד"ה לפי וכו' שנשאת לאחיו של בועל ולו אשה אחרת וכו' נמי טומאה כתיב בה:(ג)בא"ד והא דפריך לקמן נ"ב בדף י"א וע"ש בתוס' בד"ה צרת סוטה: (ד) ד"ה טעמא וכו' והכי קאמ' אפי' אם,תמצי לומר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ואין לי אלא צרתה צרת צרתה מנין ת"ל לצרור ולא לצור) תא"מ (וכ"כ בספר היסר לר"ת ובחדושי הרמב"ן דל"ג לס וז"ש רש"י לקמן יג א ד"ה מנה"מ דצרת - צרתה פטורה . ומ"ש רש"י כאן לצרור צרות הרבה כו' שגיה דרב יהודה נקט . דלא כהתוס' לעיל ב א סד"ה עד שדחקו בזה):

גליון הש"ס

גמ' לפי שאינה בצרת צרה. לקמן ד' יו"ד ע"ב: שם לא תעשה שיש בו כרת מי דחי . עיין תשובת רשד"ם חלק יו"ד סי' רלא: רש"י ד"ה צרת ממאנת וכו' כדאית' בפירקין.דף יב ע"א וצ"ע: שם ד"ה מחזיר גרושתו וכו' שתיהן אסורות להתייבם· עי' לקמן דף יב ע"א וצ"ע : תוס' ד"ה לפי ס"ל כך צרתה פטורה · לקדיא איתא בירושלמי ר"ס יו"ד דמסכתין דצרתה מותרת:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מחזיר גרושתו וכו' שתיהן אסורות להתייבם · נ"ב עי' חדושי רמב"ן ורשב"א ולקמן דף יא ע"ב ודף יב ע"א וצ"ע ודו"ק :

דכתיב °לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך ואמר רבי אלעזר *סמוכים מן התורה מנין שנאמר °סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר *ואמר רב ששת אמר ר' אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר °לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדיו *ואמר רב יוסף אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא במשנה תורה דריש דהא ר' יהודה בעלמא *לא דריש ובמשנה תורה דריש ובעלמא מנלן דלא דריש דתניא *בן עזאי אומר נאמר °מכשפה לא תחיה ונאמר כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו ולמה יצאו להקיש להם ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה ובמשנה תורה מנלן דדריש דתנן *נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו ואמר רב גידל אמר רב מ"ט דרבי יהודה דכתיב °לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו *כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב מעילויה דקרא דכתיב °ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וסמיך ליה לא יקח איש וגו' ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה (דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתים) בשומרת יבם הכתוב מדבר *ולעבור עליו בשני לאוין ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופני איבעית אימא משום דמוכח דאם כן לכתביה רחמנא גבי עריות ואיבעית אימא משום דמופני דאם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש את אשת אביו לא יגלה כנף אביו למה לי ש"מ

רש"י

לא תלבש שעטנז. וסמיך ליה גדילים תעשה לך ודרשינן סמוכין ושרינן כלאים בציצית אלמא אתי עשה ודחי לא תעשה: שאין חוסמין. אין (א) [סותמין] טענותיה לכופה להתייבם לו אלא כופין אותו וחולץ חוסמין לישנא דקרא קא נקט. דיליף לה מלא תחסום: וסמיך ליה כו'. אלמא דרשינן סמוכין וגבי תורה אור כלאים בציצית נמי דרשינן: במשנה תורה דריש. והאי סמוכים דכלאים בציצית במשנה תורה הוא ודרשינן: סמכו ענין לו. ענין הפרשה (ב) סמוכה פרשת מכשף אצל שוכב עם בהמה דגבי הדדי כתיבי: מכשפה לא תחיה. בספר ואלה שמות: מה שוכב עם בהמה בסקילה. דכתיב באשה הנרבעת לבהמה דמיהם בם וכל דמיהם בם בסקילה היא דגמרינן (סנהדרין דף נד.) מאוב וידעוני דכתיב בהו ירגמו אותם דמיהם בם (ויקרא כ): נוציא זה. מכשף: לסקילה. שהיא מיתה חמורה מכולן: בכלל מכשפה היו. שנאמר לא תחיה: להקיש אליהן. שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא: נושא אדם אנוסת אביו. שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אביו כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אביך ואשת משמע ע"י אישות דקדושין: אנוסת בנו. לאו כלתו היא דאין כלה אלא מקודשת ולאויה לחופה (ג): ה"ג ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה בשומרת יבם כו'. לא סמיך ליה דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתים: דמוכח. מוכח למדרשינהו להדדי סמכינהו: לכתביה רחמנא. להאי לא יגלה כנף אביו לגבי עריות אי לטפויי לאוי גבי אשת אב קאתי: לאפנויי

תוספות

כדמסיק טעמא הואיל ואיתרי איתרי ולהכי קאמר תיתי אחות אשה מאשת אח ולא קאמר תיתי מאשת אח כדאמר בכל הכי דלקמן תיתי ממילה תיתי מכיבוד אב ואינו מזכיר אחות אשה משום דלמילף בכל דוכתין קאתי ואומר ר"י דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא דלידחי עשה לא תעשה שיש בו כרת דשאני אשת אח דמצותו בכך ואי אפשר בענין אחר לקיים מצות יבום דאל"כ בטלה מצות יבום אבל מכלאים בציצית ילפי' שפיר בעלמא דאי לא מקיימת מצות תכלת בפשתי' מקיימת בצמר ואפ"ה דחי וכן וגלח את כל שערו דמצורע מיקיים בשער דהיתר דכל שערו קרינא ביה כמו כל מלאכה לא תעשו דשבת דלא קאי אלא אמלאכות דלא דחו שבת א"כ כל שערו ממש ובגמרטו פאת ראשו וזקנו וכן כל הני דמייתו מיקיימי בדוכתא אחריתי:

דכתיב לא תלבש שעטנז וסמיך ליה גדילים וכו' ואיפכא ליכא למימר דבמקום גדילים לא תלבש שעטנז כדאמר בסמוך במקום כי ישבו לא תחסום דא"כ לשתוק קרא מיניה וממילא ידעינן דלא דחי עשה דלילה לאו דכלאים וגבי יבמה נמי בסמוך ליכא למידרש כי הכא דבלאו קרא ה"א דחוסמין אותה ולא יחלוץ לה על כרחו הקשה ה"ר יעקב דאורלייני"ש דליחייבו נשים בציצית דאית לן למימר כל שישנו בלא תלבש שעטנז ישנו בגדילים אף ע"ג דלאו היקש הוא אלא סמוכים דתרי קראי נינהו מ"מ דרשינן הכי בפ"ק דערכין (דף ג:) ובהתכלת (מנחות מג.) דקאמר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים ומסיק דכהנים איצטריך ליה סד"א הואיל ואישתרי גבייהו כלאים בציצית נמי לא ליחייבו קמ"ל כהי דאישתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבוד' לא אישתרי דמשמע דאי אישתרי לגמרי הוו מיפטרי בציצית דהוה דרשינן כל שאינו בלא תלבש שעטנז אינו בגדילים כ"ש שיש לנו לדרוש לחומרא ולחייב נשים בציצית וי"ל דהא דנשים פטורות בציצי' היינו משום דיליף לה (קדושין לד.) רב אחא בר יעקב דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות דהוקשה כל התורה לתפילין והקישא עדיף מסמוכים ולמ"ד דתפילין לאו מ"ע שהזמן גרמא נינהו אפשר דלדידיה נשים חייבות בציצית מסמוכין דבלא"ה נמי לרבנן דר' *ישמעאל בפ' התכלת (מנחות מג: ושם) סבר נשים חייבות בציצית דמחייבי ציצית בלילה והוי שלא הזמן גרמא וקשה הא דדייק בפ' התכלת דרב יהודה סבר דציצית מ"ע שלא הזמן גרמא מדרמי תכלת לפורזומא דאינשי ביתיה וממאי דלמא אע"ג דסבר דהוי הזמן גרמא מיחייב נשים מסמוכין וי"ל דעדיפא מינה משני ליה התם ומיהו קשה למאן דפטר נשים מציצית ה"ל למיפטרינהו מכלאים וע"כ נשים חייבות בכלאים דאמר ספ"ק דבילה (דף יד:) כלאים למאי חזו ושמא איכא שום ריבוי לענין כלאים* א): **וכי** מפני שסמכו ענין לו כו' וא"ת דלמא הכא הוא דלא דריש סמוכים משום ג"ש דדריש ר' יוסי הגלילי בפ' ד' מיתות (סנהדרין סז. ושם) דמפקא [מסמופים] דדריש מלא תחיה כל נשמה דבסייף תדע דהא ר"ע דגמר התם דבסקילה מאם בהמה אם איש לא יחיה מי נימא דלא סבר כרבנן דדרשי סמוכים בכל מקום אלא איצטריך ע"כ משום ג"ש דמפקא מסמוכים וי"ל דהכא דייק מלישנא דר' יהודה דקאמר וכי מפני שסמכו משמע דלא דריש סמוכים בעלמא והא דדריש ר' יהודה סמוכים בפ"ב דקידושין (דף נג.) דקהני יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים ת"ל איש כאחיו וסמיך ליה אם על תודה וקאמר *התם סיפרא מני ר' יהודה איכא למימר דהתם וי"ו מוסיף על ענין ראשון דריש דכתיב וזאת תורת זבח השלמים א"כ משום דמוכח דמדלא כתיב בפרשת ויקרא א"נ משום מופנה דאיש כאחיו מיותר דה"ל למיכתב לכל בני אהרן תהיה ותו לא והא דקאמר במשנה תורה דריש א] ה"ה בעלמא אלא דבמשנה תורה קים ליה דכולהו מוכח או מופנה ולא חש להביא אלא אחד מהם: **וסמיך** ליה לא יקח איש את אשת אביו. ורבנן לא דרשי משום דלא יקח מפסיק בין פרשת אונס ללא יגלה: **דא"כ** לכתביה גבי עריות. דאע"ג דאיצטריך למיכתביה הכא להיקישא ללא יבא ממזר דמהכא דרשינן ממאי הוה ממזר בין לר"ע בין לרבנן בפרק החולץ (לקמן דף מט.) התם נמי סמוכין נינהו ודרשינן מטעם דמוכח או מופנה וא"ת גבי מכשפה נמי לדרוש ר' יהודה דמוכחא מילתא מדלא כתיב כל שוכב עם בהמה גבי עריות וי"ל דלא שייך גבי עריות דאין זנות לבהמה א"כ לא חשיב מוכח כיון שהלמד נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא איכפת לן בהי מינייהו: **אם** כן לכתוב רחמנא לא יקח איש וגו' לא יגלה בלא וי"ו משמע דאכוליה קרא בעי למה לי וקשה דלמא מיבעי ליה לשומרת יבם כדדרשי ליה רבנן לקמן ואית דגרסי ולא יגלה כנף אביו למה לי ומפרש דהאביו קא בעי למה לי דפשיטא ליה דהאביו קאי אבל לא יגלה מצי למימר דדרשי ליה לשומרת יבם כמו רבנן. וריב"ן פי' דספיר גרס לא יגלה בלא וי"ו ואכוליה קרא קבעי למה לי דמשמע ליה להש"ס דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אביו כיון דבלאו הכי איכא איסור יבמה לשוק ואיסור דודתו ולא מוקמינן ליה בלאוי יתירא היכא דאיכא למידרש ובפ' נושאין על האנוסה (לקמן נז:) אמרי' נמי דלרבנן לא איצטריך לשומרת יבם אלא לעבור עליה בג' לאוין:

מכדי

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ב מהל' יבום הלכה יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסה סעיף ד [וברב אלפס פרק ז דכתובות דף קא:]:
ט ב מיי' פי"א מהל' עבודת כוכבים הל' טו סמג לאוין נה טוש"ע י"ד סימן קעט:
י ג מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יג:

תוספות ישנים

א) ועוד י"ל כיון דאיכא קרא דממעט להו בני ישראל ולא בנות [ישראל] וס"מ דאין להקשות [להדדי] דלימא כל שישנו בלא תלבש ישנו בגדילים וכן איפכא משום דלאו בחד זימנא הוו תרוייהו חד הוי הזמן גרמא וחד אין הוי הזמן גרמא ואין להשוותם לא בחיובם ולא בפטורם ולא דמי לנה דאמרינן כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה דבחד זימנא אתנהו וכלהו [הוי] זמן גרמא: אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו כו'. והקשה הר' יעקב מאורליינ"ש אמאי לא אמרינן אוב וידעוני הוה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל דמכשפה לידון בדבר החדש בסקילה וא"כ אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש וא"כ איך קאמר שמלמד על הכלל לומר מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה [וי"ל] דלא דמי לאשם מצורע דעוקרו ממש מן כלל שאר אשמות להיות כל דמו קרב על גבי המזבח ויצא למתן בהונות שלא תמצא כלל דין זה בשאר אשמות אבל בכאן מיתה היתה לו ויצא לידון לתוספת מיתה. ועי"ל דלא הוי דבר חדש כיון דחנק אינה מפורשת אלא אתא לאשמעינן דלא תיסק אדעתין לומר דהוא בחנק כמו שאר מיתה סתם האמורה בתורה אלא אתא אוב וידעוני לגלויי דהויא בסקילה וי"ל דאין זה נקרא דבר החדש כיון שאינו סותר הכלל שאינו רק מוסיף מיתה חמורה. וכן פי' הקונטרס לקמן גבי אשם מצורע:

[ועיין תוס' פסחים מג: ד"ה ס"ד אמינא ותוס' ערכין ג: ד"ה הכי כהנים]

[נ"ל סתם]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה וכי מפני שסמכו ענין לו וכו' ה"ה בעלמא אלא דבמשנה תורה וכו'. נ"ב אבל הרא"ן סי' לד דף יד ע"ד בסופו כתב דדוקא במשנה תורה דריש ולא בכל התורה וטעמא משום דכל התורה מפי הגבורה נאמרה ואין מוקדם ומאוחר אבל משה שסידר משנה תורה פרשה אחר פרשה לא סידר אלא להדרש עכ"ל:

מסורת הש"ס

ברכות י. [ע"ש]
[מכות כג.]
ברכות כא:
[פסחים כח:]
סנהדרין סז:
ברכות כא: לקמן נז.
לקמן מט. [נז.]
רש"ל מ"ז
[עיין תוספות חגיגה י: ד"ה לעבור]
[נ"ל שמעון]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שאין חוסמין אין כו'. נ"ב עיין במכות דף כג ריש ע"א ד"ה אין חוסמין אין מגערין בה שלא תאמר אי אפשי בו עכ"ל: (ב) ד"ה סמכו וכו' דסמוכה פרשת: (ג) ד"ה אנוסת בנו וכו' לחופה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה וסמיך ליה לא יקח איש וכו' ודרשינן סמוכין דבאנוסה מתעי ומפותה כאנוסה דשתיהן אינן בתורת אישות ומסקנא דמילתא דרב גידל בפרק נושאין על האנוסה הס"ד:

ש"מ לאפנויי וגבי ציצית נמי איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופנה איבעית אימא משום דמוכח דא"כ לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית למאי הלכתא כתביה הכא ואיבעית אימא משום דמופנה מכדי כתב °ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך לא תלבש שעטנז ל"ל ש"מ לאפנויי הני מצרך צריכי דאי כתב רחמנא לא יעלה עליך הוה אמינא כל דרך העלאה אסר רחמנא ואפילו מוכרי כסות כתב רחמנא לא תלבש שעטנז ״דומיא דלבישה דאית ביה הנאה ואי כתב רחמנא לא תלבש ה"א דוקא לבישה דנפיש הנייתה אבל העלאה לא ״כתב רחמנא לא יעלה עליך א"כ לכתוב רחמנא לא תלבש שעטנז צמר ופשתים למה לי מכדי כתב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך *ותנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים ״אף כל צמר ופשתים צמר ופשתים דכתב רחמנא ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי איצטריך סד"א העלאה היא דלא נפיש הנאתה אבל לבישה דנפיש הנייתה כל תרי מיני אסר רחמנא ״כתב רחמנא צמר ופשתים א"כ לשתוק קרא מיניה ותיתי שעטנז שעטנז מהעלאה ותנא דבי ר' ישמעאל טעמא דכתב רחמנא צמר ופשתים הא לאו הכי כלאים בציצית ה"א דאסר רחמנא והכתיב °ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ותנא דבי רבי ישמעאל כל בגדים צמר ופשתים הם ואמר רחמנא עביד ליה תכלת ותכלת עמרא הוא וממאי דתכלת עמרא הוא מדשש כיתנא תכלת עמרא הוא איצטריך סד"א כדרבא *דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד ״צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן ״שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא איצטריך סד"א כי דיוקא דרבא הכנף מין כנף וה"ק רחמנא עביד ליה צמר לצמר ופשתים לפשתים וכי עבידת צמר לצמר צבעיה אבל צמר לפשתים ופשתים לצמר לא כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר

תינח

תורה אור: ויקרא יט · במדבר טו

לאפנויי . לאוסופי של אביו דיליף מסמוכים דלעיל : לא תלבש שעטנז למה לי . שמע מינה לאפנויי ולמדרש סמוכים : ואפי' מוכרי כסות · שאין מתכוונים להנאת חימום : צמר ופשתים למה לי . אי לאשמועינן דכלאים צמר ופשתים הוא דקאסר לא צריך דמכדי בכלאים כתיב בגד ותנא דבי ר' ישמעאל כו' : באחד מהם · גבי נגעים בבגד צמר או בבגד פשתים (ויקרא יג) : ואכתי איצטריך · למכתב צמר ופשתים הכא גבי לבישה ואע"ג דכתיב בגד בהעלאה דמשמע צמר ופשתים דס"ד כו' : ותנא דבי רבי ישמעאל . דילפינן אליביה כלאים בציצית מדאייתר צמר ופשתים למיסמכיה לגדילים תעשה לך : טעמא דכתב רחמנא כו' כל בגדים צמר ופשתים הם · והאי בגדיהם דציצית משמע בין של צמר בין של פשתים ואמר רחמנא עביד ותכלת נמי לפשתים : ותכלת עמרא· מדשש כיתנא דכתי' (שמות לט) מכנסי בד שש משזר ובד היינו פשתים כדמפרש בבא לו כ"ג במסכת יומא (דף עא:) בד דבר העולה בד בבד תכלת עמרא וכן שאר צבעים האמורים בבגדי כהונה ארגמן ותולעת שני שאין בגדי כהונה אלא מצמר ופשתים דכתיב בספר יחזקאל (מד) ביוה"כ בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר ש"מ שעבודות החיצונות יש בהם צמר עם פשתן ולא מין אחר ומדמפרש קרא שש באחד מן המינין שמע מינה שאר המינין צמר היו : סד"א כדרבא · אי לא כתב רחמנא צמר ופשתים הוה דרשי' הכנף מין כנף כרבא למימר דלבגד פשתים עשה פשתן ולצמר עשה צמר ולבעי' תכלת אבל כלאים לא קמ"ל דרשא דסמוכין דאפילו כלאים והכי הוי מסקנא דמילתא אלא דקא מפרש ואזיל מילתי' דרבא: כתיב הכנף·עשה ציצית ממין הכנף ואם טלית של משי עשה ציצית של משי וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים: והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא·דדריש הכנף מין כנף דהא לתנא דבי רבי ישמעאל טלית של שאר מינין אינה חייבת בציצית דהא בגד כתיב ותנא דבי רבי ישמעאל קאמר כל בגד צמר ופשתים: איצטריך · צמר ופשתים אע"ג דלא דריש תנא דבי ר' ישמעאל מין כנף לשאר מינין : סד"א · לגבי טלית של צמר ופשתים דריש כי דיוקא דרבא דדריש ציצית מין כנף : והכי אמר רחמנא כו' · קמ"ל דרשא דסמוכין למישרי כלאים בציצית :

תינח

מכדי כתיב ובגד כלאים וגו' · ההוא קרא דגדילים לא מצית לאייתורי ולמימר מכדי כתיב פרשת ציצית למאי הילכתא כתביה דכולה איצטריך כדדרשינן לקמן (דף ה:) גדילים ארבעה ודרשינן נמי על ד' כנפות ולא על ג' וה' כסותך ולא של אחרים אשר תכסה בה *פרט לכסות סומא ולמעט שאין מכסה רובו : אבל לבישה כל תרי מיני אסר רחמנא · וא"ת אפילו חד מינא ה"א דאסור ובלבד שיהא שוע טווי ונוז וי"ל דשעטנז משמע נמי תערובות : אם כן לשתוק קרא מיניה ותיתי שעטנז שעטנז מהעלאה. וא"ת בפ' במה מדליקין (שבת כז: ושם) קאמר רב פפא אף כל צמר ופשתים דקאמר רבי ישמעאל לאיתויי כלאים וקאמר התם דהא דרב פפא בדותא היא דכלאים צמר ופשתים בהדיא כתב בהו ומאי קושיא והא איצטריך אף כל לאפנויי צמר ופשתים כדקאמר הכא וי"ל דבמסקנא דנפקא לן הפנאה לרבנן משעטנז לר' ישמעאל נמי תיפוק מהתם והו לא איצטריך אף כל לאפנויי צמר ופשתים דכלאים: ותנא דבי ר' ישמעאל וכו' · וא"ת בלא תנא דבי ר' ישמעאל נמי יוכל לדקדק דבגדים משמע כל בגדים דלכולהו אמר רחמנא עביד להו תכלת אלמא בבגדי פשתן נמי שרי תכלת וכ"ת דה"א דלאו אכולהו אמר רחמנא דליעבד תכלת השתא נמי נימא דהאמר דוקא אמר רחמנא דליעבד תכלת ולא אפשתים וי"ל דודאי אי לאו תנא דבי רבי ישמעאל ה"א (א) דשאר מיני אמר רחמנא דליעבד תכלת ולא אפשתים אבל לתנא דבי רבי ישמעאל דכל בגדים צמר ופשתים משמע דאתרוייהו קאי דאפי' נימא בעלמא דבגד הוי או צמר או פשתים הכא בגדיהם כתב דמשמע תרי : ואמר רחמנא עביד להו תכלת · וא"ת והיכי משמע מהכא דשרי כלאים בציצית נימא דעביד להו תכלת בלא שוע טווי ונוז וי"ל דחוטי ציצית בעינן שיהא שוע טווי ונוז דדריש בספרי פתיל תכלת טווי ושזור וה"ה שוע דבעינן ויליף התם לבן מתכלת וסתם בגדים שלהן היו נמי שוע טווי וגם נוזין פירוש שזורים כמו שפי' ר"ת לקמן (ד' ה: ד"ה עד) נוז שורי היינו שזורים בסוף הטלית מקום הנחת ציצית כדאמרינן בריש המוצא תפילין (עירובין צו:) ודלמא אדעתא דסיפתא דגלימא עייפינהו אבל קשיא דאכתי נימא דאמר רחמנא לעביד להו תכלת בלא קשירה דלא הוי כלאים דתוכף תכיפה אחת אין חיבור ובמנחות (דף לט.) דקדק דקשר עליון דאורייתא מדשרי רחמנא כלאים בציצית ושמעתי בשם ר"י קלנו' דע"כ אמר רחמנא ליעביד להו תכלת בענין דהוי כלאים דאי דוקא בלא כלאים א"כ לישתוק קרא מיהדו ומדאמר רחמנא עביד להו תכלת ידעי דתוכף תכיפה אחת אינו חיבור אלא ודאי בענין דהוי כלאים אמר רחמנא ליעביד תכלת ולא שמעינן להו מהכא מידי אי תוכף תכיפה אחת חיבור אי לא להכי איצטריך יחדו א) : ותכלת עמרא הוא · לא היה צריך לכך דבין הוא כיתנא ובין הוא עמרא יכול לדקדק דכלאים בציצית שרי דאמר רחמנא לבגדיהם דהוו צמר ופשתים ליעביד תכלת שהוא או כיתנא או עמרא שאין בבגדי כהונה אלא צמר ופשתים מדכתב בהו בגדיהם אלא האמת אומר : מדשש כיתנא תכלת עמרא · וליכא למימר דתכלת נמי כיתנא אלא צבוע הוא תכלת וארגמן ותולעת שני עמרא דסברא הוא דכל הצבועים מין אחד הוא מדלא חילק בהן אלא בצבע : סלקא דעתך אמינא כדרבא · לאו דוקא דרבא איירי בתר דכתיב צמר ופשתים והשתא איירי אי לא כתב צמר ופשתים אלא כלומר כדיוקא דרבא וה"ק קרא ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם דלבגדיהם שהם צמר ופשתים עביד ציצית אבל תכלת דבתר הכי לא קאי אבגדים אלא אהכנף מין כנף והמקשה דפריך והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וסבור דכרבא ממש קאמר היה יכול להקשות והא רבא לבתר דכתיב צמר ופשתים קאמר : והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא · דליכא למימר דמהכנף מרבה שאר בגדים כדאשכחן בפ' במה מדליקין (שבת כז. ושם) דמרבה שאר בגדים גבי שרלים מאו בגד *דהכנף לאו ריבויא הוא : ואפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר · משמע הכא דתנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וקשה דבפ' במה מדליקין (ג"ז שם) קאמר הש"ס הדר ביה רבא מההיא וסבר דאף כל לאתויי שרלים וסבר שפיר כתנא דבי ר' ישמעאל וצ"ל דסוגיא דהכא כר"כ בר יצחק דהתם דקאי אף כל לאיתויי ציצית א"כ הוי דלא כרבא : דאפילו צמר לפשתן ופשתן לצמר כו' · נראה דאפילו שני חוטין לבן של צמר שרי בפשתים כדאמר במנחות אף על גב דאפשר במינו כדקאמר התם מגו דתכלת פטרה לבן נמי פוטר ולבן של

תוספות ישנים

ואפילו מוכרי כסות כו' · פירש הקונטרס שאין מתכוונים ול"נ דלר' יהודה קיימינן ואיהו קאמר דבר שאין מתכוין אסור על כן צריך לומר ואפילו מוכרי כסות בלא בוס הנאה ויש דלא גריס ליה : ואי כתב רחמנא לא תלבש . להך צריכותא דלא יעלה אין המקשה צריך כלל דהא להפנאה דאמרי' לעיל היינו קרא דלא תלבש . דמיניה דרשי' סמוכין אבל מקרא דלא יעלה לא איירי מידי דהא לית ליה מיניה סמוכין כלל אלא משום שפי' צריכיתות דלא תלבש מפרש ואזיל למאי אצטריך לא יעלה : ומדשש כיתנא תכלת עמרא, פי' דכתיב ומכנסי בד שש משזר איזהו דבר העולה בד בבד הוי אומר זה כיתנא : תכלת עמרא א) וי"ל שמא הוא מין אחר דכתי' לא יעלה על הכהנים צמר בבאם אל החצר הפנימית . משמע אבל בחצר החיצונה יעלה עליהם צמר ומשמע דליכא שם מינים[אחרים]רק אותם דמפרש אותו הפסוק צמר ופשתים דכתיב פארי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם כו' ועוד י"ל דכתיב בבגדי כהונה בגדי הכן ובגדי בניו וא"כ לא אית בהו רק צמר ופשתים דבגדים האמורי' בתורה[סתם]צמר ופשתים הם · וא"ת דלמא תכלת הוא פשתים צבוע · וי"ל דא"כ הול"ל שש לבן (וצמר) [ושש] צבוע. (והא דכתיב ארגמן ותולעת שני צ"ל ב) דצמר ופשתים ועל שם הצבעים יקראו) : א) אבל מ"מ קשה דנוכל לומר דשמא יצטרך יחדו לשוע טווי ונוז אבל יש לומר כי המדקדק התם בפירוש רש"י ניחא הכא דס"פ התם ש"מ קשר העליון דאורייתא הלל"מ וה"פ דאי ס"ד לאו דאורייתא אמאי אצטריך כמה משניות וברייתות למשרי שדין בציצית אבל מן הסמוכין לא הוה קשה ב) ליה לאוקמא לכדרבא והשתא ניחא שפיר הא דקאמר הכא עביד להו תכלת וא"כ כלאים בציצית מותר דקשר העליון דאורייתא ואין צריך למדרש סמוכין כי הלל"מ הוא : צמר לפשתים ופשתים לצמר · וא"ת מנא לן הא דפשתים פטרה לצמר התינח צמר לפשתים דכתיב הכנף פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא וסברא הוא שאם יש לו בגד מפשתים שילבשנו ויניח בו תכלת כדקאמר קרא והיינו צמר לפשתים אבל פשתים לצמר מנין הלא יכול לעשות תכלת דהיינו צמר לצמר · וי"ל כדקאמרינן במנחות דלבן פטר דמגו דתכלת פטר לבן נמי פטר אע"ג דבקרא כתוב תכלת כמו כן נימא מגו דצמר פטר לפשתים ואע"ג דהוי כלאים כמו כן פטר פשתים לצמר :

א) נראה דצ"ל אין להקשות דשמא הוא מין אחר די"ל דכתיב כו'. ב) נראה דצ"ל דצמר ופשתים הם ועל שם הלבנים יקראו כן. ב) צ"ל לא הוי קשה ליה דיש לאוקמא לכדרבא.

עין משפט נר מצוה

[צ"ל לרבות ועי' במנחות מג·]

יא א ב מיי' פ"י מהל' כלאים הל' יב ע"ז סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעי' א ו :

יב ג מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ג :

יג ד מיי' פ"י מהל' כלאים ה"א סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' רנח סעי' א :

יד ה מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ה סמג עשין כו טוש"ע א"ח סימן ט סעי' ב :

טו ו מיי' שם (ופ"י מהל' כלאים) סמג עשין כו טוש"ע שם סעיף ג :

מסורת הש"ס

שבת דף כו : מנחות ד' לט :

שבת דף כז : נזיר דף נח . מנחות ד' לט :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ותנא וכו' ה"א דאשאר מיני' אמר רחמנא :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והא תנא דבי ר"י כו' דהכנף לאו ריבויא הוא · עיין יומא דף עא ע"ב תד"ה ואימא עמרא :

תינח לתנא דבי ר' ישמעאל לרבנן מנא להו נפקא להו מראשו *דתניא °ראשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר °לא תקיפו (את) פאת ראשכם שומע אני אף מצורע כן תלמוד לומר ראשו וקא סבר האי תנא *הקפת כל הראש שמה הקפה איכא למיפרך מה ללאו דהקפה שכן לאו שאין שוה בכל אלא אתיא מזקנו *דתניא °זקנו מה תלמוד לומר לפי שנאמר °ופאת זקנם לא יגלחו שומע אני אף כהן מצורע כן ת"ל זקנו ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תנהו ענין ללאו השוה בכל ואכתי איצטריך סד"א שאני כהנים *הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות אפילו לאו שאין שוה בכל לא דחי קמ"ל דדחי אלא אתיא מראשו דהך תנא *דתניא ראשו מה ת"ל לפי שנאמר °תער לא יעבור על ראשו שומע אני אף *מצורע ונזיר כן ת"ל ראשו איכא למיפרך מה לנזיר מצורע °שכן ישנו בשאלה דאי לא תימא הכי הא דקיימא לן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ליגמר מנזיר אלא מנזיר מ"ט לא גמרינן דאיכא למיפרך שכן ישנו בשאלה ה"נ איכא למיפרך שכן ישנו בשאלה אלא לעולם מקרא

רש"י

תינח לתנא דבי רבי ישמעאל · דאייתור ליה למר ופשתים אלא לרבנן דלית להו כל בגדים למר ופשתים והא למר ופשתים לא מייתר מנא להו דאתי עשה ודוחה לא תעשה: ראשו מה ת"ל · במצורע כתיב יגלח את כל שערו הרי ראשו בכלל למה לי דכתיב ראשו וקסבר האי תנא · דאיצטריך ליה ראשו לדחות לאו דלא תקיפו דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא אמרינן פאה כתב רחמנא הלכך אי לאו דרבי קרא ה"א לא ליקוף אלמא אשמעינן קרא דאתי עשה ודחי לא תעשה ומהכא נפקא הלכך איצטריך עליה למיסר ערוה לייבום דלא תימא אתי עשה דייבום ודחי לאו דאחות אשה: שאין שוה בכל · דנשים אינן בלאו דהקפה בפ"ק דקידושין (דף לה:) תאמר בלאו דאחות אשה שכשם שהוא מוזהר עליה כך היא מוזהרת עליו דכתיב הנפשות העושות (ויקרא יח) שניהם במשמע: ופאת זקנם · בכהנים כתיב: תלמוד לומר זקנו · לרבות זקן כהן מצורע דאתי עשה ודחי לא תעשה (ואע"ג דהאי נמי לאו שאין שוה בכל ילפינן מיניה דכל לא תעשה נמי דחי דאם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דאתי עשה ודחי ליה דהא נפקא לן מראשו תנהו ענין כו'): ואכתי איצטריך · לגופיה לאשמועינן דלאו דפאת זקן כהנים מידחי דלא נפקא לן מראשו ואע"ג דאין שוה בכל הוא דסד"א שאני לאוי דכהנים דאמירי שריבה בהן הכתוב מצות רבות אכתי לאו השוה בכל מנלן דדחי: ראשו מה ת"ל · בראשו דמצורע נמי קאי: ת"ל ראשו · אלמא אתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דהא נפקא לן מזקנו דאידך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל: מנזירי · בנזיר עשה ולא תעשה איכא תער לא יעבור על ראשו קדוש יהיה גדל פרע: שכן ישנו בשאלה · לשאול לחכם ויתיר לו הלכך אתי עשה ודחי ליה: מקרא

תוספות

של פשתים נמי פוטר הצמר על (א) מגו דמגו דלבן של צמר פוטר בפשתים לבן של פשתים נמי פוטר בצמר ודוקא במקום תכלת אבל במקום שאין תכלת אסור כיון *דלא כשר במינו דהא במנחות (דף מ.) אסר סדין בציצית משום קלא אילן ופריך ולא יהא אלא לבן ומשני משום דאפשר במינן כדר"ל:

לרבנן מנא להו · המ"ל דלא סברי כר' יהודה ולא בעי שיהא מוכח או מופנה אלא ניחא ליה לשנויי אפילו אי סברי כר' יהודה וא"ת ומאן (ב) ניהו דפליג עליה דתנא דבי רבי ישמעאל ר' שמעון בן אלעזר והא רשב"א ואידך תנא דבי רבי ישמעאל דבפ' במה מדליקין (שבת כז:) מודו דבלא ריבוי הוו שתם בגדים למר ופשתים ואר"י דהיינו ההיא ברייתא דפ' התכלת (מנחות לט:) דאמר רב נחמן התם השיראין פטורה מן הציצית איתיביה רבא לרב נחמן השיראין והכלך והסריקין כולן חייבין בציצית ומשני מדרבנן אבל רבא דפריך התם לרב נחמן לטעמא דמחייב מדאורייתא וסבר לה כי ההיא ברייתא ולית ליה שינויא דרב נחמן דמשני התם מדרבנן:

מה ללאו דהקפה שכן אינו שוה בכל. בפ' שני נזירין (נזיר נח: ושם) מפרש דהאי תנא דמוקי ראשו לנזיר סבר דהקפת כל הראש לא שמה הקפה ולהכי לא מצי לאוקמי כשאינו נזיר והך תנא דמוקי ראשו ללאו גרידא סבר דשמה הקפה ואיבעית אימא דלכולי עלמא שמיה הקפה ותנא מוקי לה לנזיר דהוי לא תעשה ועשה משום דללאו גרידא לא איצטריך לאשמעינן דדחי דמגדלים נפקא והאי תנא דמוקי לה לראשו גרידא סבר דמגדלים לא ילפינן משום דאיצטריך לכדרבא לאשמועינן דלמר ופשתים פוטרים בשאר מינים ולאו לדחות לאו דכלאים קאתי ומראשו מסייע להאי תנא דעשה דחי לא תעשה בעלמא וקשה היכי יליף מראשו דאיכא למיפרך כדפרכינן הכא שכן לאו שאין שוה בכל וע"כ פירכא גמורה היא דהא לא כן נילף מזקנו דלידחי לא תעשה ועשה וי"ל דסוגיא דנזיר סברה דאפילו לא כתיב ראשו הוה מוקמינן זקנו בכהן דזקנו משמע בין כהן בין ישראל אע"ג דראשו לא משמע בין נזיר ובין שאינו נזיר משום דקרא איירי בסתם בני אדם שאינן נזירים ולהכי כיון דכתיב זקנו דדחי לא תעשה ועשה תו לא איצטריך ראשו ללאו שאין שוה בכל ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תנהו לענין שוה בכל אבל סוגיא דשמעתין סברה דזקנו לא הוה מוקמינן בכהנים אי לאו דכתיב ראשו ואיצטריך ראשו לגלויי אזקנו דאיירי בכהנים ודחי לא תעשה ועשה ולא מצי למילף מראשו מידי א"כ סוגיא דהכא סברה דאיצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה אבל ההיא דשני נזירים (נזיר נז:) סוברת דמסברא ידעינן דשמה הקפה: **זקנו** מה תלמוד לומר · וא"ת והא איצטריך ראשו וזקנו לכלל ופרט וכלל כדאמרי' בסוטה בפ' היה מביא (דף טז·) מה הפרט מפורש מקום °כינוס שער כו' ויש לומר דההיא מילתא מלי למידרש מגבות עיניו:

ואכתי איצטריך סד"א שאני כהנים כו' · הוה מצי למימר דאיצטריך זקנו למידחי עשה ולא תעשה דמראשו לא שמעינן אלא לאו גרידא ומהכא לא מצי למילף בעלמא דליתי עשה ולידחי לא תעשה ועשה דשאני הכא דהוי לאו ועשה שאין שוה בכל כדאמרינן בפרק שני נזירים (נזיר דף נח:) וא"ת ונלמוד מהכא דלידחי לאו ועשה שאין שוה בכל וא"כ מאי פריך בפרק אלו מציאות (ב"מ ל. ושם) גבי והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כהן והיא בבית הקברות פשיטא דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה א] והא לאו ועשה שאין שוה בכל ואר"י דהתם עיקר פירכא סמיך (ג) אמי דחינן איסורא מקמי ממונא ועוד קשיא דקאמר התם בסוף פירקין (דף לב.) יכול אמר לו אביו היטמא או אל תחזיר אבדה יכול ישמע לו ת"ל כו' ופריך תיפוק ליה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ומאי פריך והא לאו ועשה דטומאה אינו שוה אלא בכהנים ואר"י דלא פריך אלא אלא תחזיר אבדה דלמה לי קרא להכי דלאו ועשה שוה בכל הוא ועוד קשה דלקמן בפ"ב (דף כ:) גבי אלמנה לכ"ג דחוללת ולא מתייבמת פריך בשלמא מן הנשואין לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה אלא מן האירוסין ליתי עשה ולידחי ל"ת מן הנשואין כמי אמאי ניחא ליה והא לאו ועשה שאין שוה בכל הוא וכן שם גבי פלוגתא *דר' אחא ור' אלעזר (לקמן כא.) בביאת כ"ג באלמנה קאמר מן הנשואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה °ואר"י דלא דמי דלאו ועשה דגילוח הוא טפי אין שוה בכל שאין שוה בכל נשים אבל גבי אלמנה לכ"ג האשה עושה איסורא כמו כהן הבא עליה דקרי ביה לא יקחו לא תקח ולא מדחי ליה עשה דיבום אע"ג דאינו שוה אלא בכהנים וי"מ דמזקנו לא ילפינן בעלמא אפילו אין שוה בכל משום דעשה דמצורע עדיף משאר עשה דגדול השלום דע"י שיטהר מותר בתשמיש כדאמרינן בשילוח הקן (חולין ד' קמא·) דאי לאו שלח תשלח ה"א דמצורע דחי עשה דשילוח משום דעדיף דגדול השלום ובשמעתין ה"ל למימר דלא ילפינן מעשה דמצורע משום דגדול השלום אלא דבלאו הכי דחי שפיר ועוד דהכא דחי דאפילו עשה כי האי לא נגמר מהכא דלידחי ומיהו לא יתיישב טעם זה אלא למאן דאסר במ"ק (דף ז:) מצורע בימי חלוטו בתשמיש המטה אבל למאן דשרי לא: **ליגמר** מנזיר. דדחי וא"ת אדרבה נילף מכבוד אב ואם דלא דחי לאו ועשה דהיטמא ואל תחזיר אבידה וי"ל דמה לכבוד אב ואם שכן הכשר מצוה כדלקמן וא"ת אכתי אם באת ללמוד מכאן דדחי א"כ איצטריך לן שפיר והתעלמת בפרק אלו מציאות (ב"מ ל· ושם) לכהן והיא בבית הקברות דמתעלם ומאחר דהתם לא דחי אדרבה נילף בעלמא דלא דחי וי"ל דהתם לא צריך קרא להכי דפשיטא דלא דחי כדקאמר התם ותו מי דחינן איסורא מקמי ממונא: **שכן** ישנו בשאלה. וא"ת וניגמר במה הצד מכהן ונזיר דלידחי בעלמא עשה את לאו ועשה ובפרק ב' נזירים (נזיר דף נח: ושם) בתר דקאמר וכהן ונזיר לא גמרינן מהדדי קאמר ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דאיכא למיפרך כדאמרן פי' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכהן אינו שוה בכל ותימה דאמאי לא נגמר מינייהו במה הצד וי"ל דעל מה הצד פרכינן כל דהו דאינו לא קולא ולא חומרא ואיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן (ד) שיש בהן איסור גילוח זה בראשו וזה בזקנו ואית דלא גרסי כדאמרן ומפרש דקאי איכא למפרך ההא דאמר בתר הכי אמר רב וכו' פי' (ה) ומפרש דאיכא למיפרך דאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער ומסיק כעין תער וכיון דאיסור דידהו קל אתי עשה ודחי להו אבל קשיא נילף מכהן ונזיר ומילה דדחיא לרעת דהוי עשה ולא תעשה כדאמר בפרק ר' אליעזר אם לא הביא (שבת קלב:) ונראה דהוו כמו שני כתובים הבאים כאחד דממילה וחד מהני איכא למילף כמלא חד דלא איצטריך ועוד אי ילפינן מינייהו למה לי קרא דכלאים בציצית ללאו גרידא ותירוץ זה יש לדחות כמו שאפרש בסמוך ובפרק שני נזירים היה יכול לומר כן כדפרישית אלא דלא חש לדקדק ולהאריך [וע' היטב תוס' נזיר נח: סד"ה הר"ף]:

גדילים

עין משפט
נר מצוה

יח א מיי' פ"א מהל' ציצית הלכה י סמג עשין כו טוש"ע א"ח סימן יא סעיף יב:

יט ב מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה ג סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סימן ש סעיף ב:

כ ג מיי' שם הלכה ב סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

כא ד מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' יב סמג עשין קיב טוש"ע יו"ד סימן רמ סעי' טו:

מקרא קמא אם כן לימא קרא ציצית תעשה לך גדילים למה לי ש"מ לאפנויי האי לשיעורא הוא דאתא *גדיל שנים גדילים ארבעה עשה גדיל ופותלהו מתוכו א"כ לימא קרא לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי מיבעי ליה לתוכף שתי תכיפות חיבור *ותכיפה אחת אינו חיבור א"כ לכתוב רחמנא לא תלבש צמר ופשתים יחדו שעטנז ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי מיבעי ליה עד שיהא שוע טווי ונוז אלא כולה משעטנז נפקא אשכחן דאתי עשה ודחי לא תעשה גרידא לא תעשה שיש בו כרת היכא אשכחן דדחי דאיצטריך עליה למיסרה וכי תימא נילף ממילה מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות מפסח מה לפסח שכן כרת מתמיד מה לתמיד שכן תדיר מחדא לא אתיא תיתי מתרתי מהי תיתי ממילה ופסח שכן כרת מפסח ותמיד שכן צורך גבוה ממילה ותמיד שכן (א) ישנו לפני הדבור ואליבא דמ"ד *[א] עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הוה ומכולהו נמי שכן ישנן לפני הדבור אלא איצטריך סד"א תיתי מכבוד אב ואם דתניא *יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל °איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבין בכבודי מאי לאו דאמר ליה שחוט לי בשל לי וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי לא לאו

תורה אור
(ויקרא יט)
[חגיגה ו.]

מקרא קמא · דכלאים בציצית ודקאמרת לרבנן דלא אייתר להו למר ופשתים מנא להו דכלאים בציצית שרי דליתי עשה ודחי לא תעשה: א"כ. דלאו לאפנויי לכתוב ציצית כו': לשיעורא אתא · למנין חוטין: גדיל שנים · אי אפשר לעשות גדיל בפחות משני חוטין: גדילין ארבע. חוטין דמיעוט גדילין שנים וכתיב (במדבר טו) ונתנו על ציצית הכנף פתיל אמרה תורה עשה מהן ארבע חוטין גדיל אחד דהוו להו ח' חוטין כשתוחבן בכנף הבגד: ופותלהו מתוכו. שיהיו תלויין פתילין שלא יעשה כולו גדיל אלא קצת גדיל וקצת ענף: תכיפה · פוינ"ט שתוחב תחיבה אחת במחט וחיבר כלאים בגד צמר ובגד פשתים יחד אינו חיבור בפחות משתי תכיפות להכי כתיב יחדיו עד שיחברם יחד יפה: שוע טווי ונוז · מן התורה אינו חייב עד שיהי' הצמר והפשתן מתוקן יחד היטב במסרק: שוע · לשון חלק שמתרגמינן שעיע (בראשית כז):נוז · ארוג: כולה משעטנז נפקא · דאי לאפנויי לחוד נכתוב לא תלבש כלאים צמר ופשתים ומדאפיק רחמנא בלשון שעטנז דרוש ביה כמי הא: ממילה · שדוחה עשה שלה לא תעש' דשבת שיש בה כרת: שלש עשר' בריתות · אמורים בפרשת מילה: מפסח · שדוחה שחיטתו את השבת: שכן צורך גבוה · למזבח תאמר בעש' דייבום דליכא כל הני: מילה ותמיד שכן ישנן לפני הדבור · לפני מתן תורה: ואליבא דמ"ד · במס' חגיגה (ד' ו.):עולה שהקריבו ישראל במדבר. דכתיב (שמות כד) ויעלו עולות עולת תמיד הוה: סד"א · אי לא כתיב עליה לדרשא תיתי עשה ודחי לא תעש' שיש בו כרת מכיבוד אב ואם: כולכם · אתה ואביך ואמך חייבים בכבודי מאני ה' דריש ליה: שחוט לי · דהוי אב מלאכה שחייבין עליה כרת: לאו

גדילים ארבעה · במנחות (ד' מב ·) אמר דבעי תמניא חוטין ותימה מנלן שכופל כל אחד ואחד לשנים שמא יקשור כל אחד בראשו בטלית ואי הוה מפרשינן עשה גדיל ופותלהו מתוכו הייט שעושה אותו כעין פתילה וכופלין באמצע הוה ניחא אבל בקונט' פי' פותלהו מתוכו הייט שני שלישי ענף שלא יעשה הכל גדילים:

ואכתי מיבעי לי' לתוכף תכיפה אחת דאין חיבור · בלאו הכי מיבעי לי' דאי לאו יחדו ה"א דאסור ללבוש צמר ופשתים אע"פ שאין מחוברים כלל זה עם זה:

עד שיהא שוע טווי ונוז · אין לפרש כמו שפי' ריב"ן שוע וטווי יחד צמר ופשתים (ב) א"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה שהרי צריך שיהיו ב' חוטין של תכלת צמר לבדו בלא פשתן אלא שוע כל אחד לבדו ונוז כמי אר"ת דאין לפרש דהייט אריג כדפי' בקונט' דמאי שנא שוע וטווי דהוי כל אחד לבדו ונוז קאי אצמר ופשתים יחד ועוד דבנדה פרק האשה (ד' סא:) גבי האי מאן דרמי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא כו' ופריך ואימא או שוע או טווי או נוז ולפי' הקונט' בלא נוז אי אפשר שיהא כלאים ואין לומר דהכי פריך ואימא או שוע ונוז או טווי ונוז או נוז לחודיה דא"כ דבנוז לחודיה סגי שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי אלא נראה לר"ת דנוז הייט שזור ונוז נמי כל אחד לבדו ועל שעטנז של צמר לבד ושל פשתים לבד הזהיר הכתוב שלא יעשה מהם בגד ביחד ומיחדו נפקא והר' רבי יצחק הלבן הקשה לו מהא דתנן במס' כלאים (פ"ט מ"ח) אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארוג שנאמר שעטנז שוע טווי ונוז אלמא דנוז הייט ארוג ואר"ת דע"כ לאו למדרש כל שעטנז קאתי מדלא קאמר אלא על שוע טווי וארוג ולא מייתי שעטנז אלא משום טווי (ג) ונוז לחודיה אבל אריג מיחדו נפקא:

כולה משעטנז נפקא · מדכתיב שעטנז ולא כתיב כלאים שמעינן שוע וטווי ונוז בהדיא שמעינן דלאפנויי קאתי למידרש סמוכין ואם תאמר ודלמא לכדרבא לחוד קאתי למדרש סמוכין דצמר ופשתים פוטרים אף שלא במינן ומנלן דאתא למישרי כלאים ויש לומר דהכי משמע דלא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך מהם והכי איתא בפ' שני נזירים (נזיר ד' נח. ושם) וא"ת והיכי ילפינן בעלמא מהכא שאני כלאים דהותרו מכללו אצל בגדי כהונה ואר"י דהתם נמי משום דאתי עשה דבגדי כהונה ודחי לאו דכלאים ואין זה הותר מכללו ומיהו אי לאו כלאים מבגדי כהונה לא הוה מצי למילף בעלמא משום דמצותו בכך ובענין אחר אי אפשר לקיים מצותו כמו שפירשתי לעיל (ד) דלא ילפינן מאשת אח ועוד דלורך עבודה שאני וא"ת אדילפינן מכלאים בציצית דדחי ניליף משריפת קדשים דלא דחי כדדרשינן פ' כילד צולין (פסחים פג:) דאין שריפת קדשים דוחה יו"ט מוהנותר ממנו עד בקר (שמות יב) בא הכתוב ליתן בקר שני לשריפתו וי"ל דשאני התם דלא בטלה מצותו בכך ויכול לשורפו אחר יו"ט ומ"מ אי לאו דבקר שני לא הייתי מחלק וה"א דדחי ומיהו קשה לקמן (דף ו :) גבי שריפת בת כהן קאמר או אינו אלא בשבת דהוה גמרינן מכלאים בציצית דלדחי אי לאו לא תבערו אפי' לא תעשה שיש בו כרת דמה לי חומרא רבה ומה לי חומרא זוטא והתם כיון דיכול להמתין עד למחר ניליף (ה) מיניה שריפת קדשים וי"ל דהתם נמי אי אפשר להמתין שיש לה לידון מיד ולשרוף שלא יעוו הדין ושלא ישתכחו הדברים וא"ת ולמה לן קרא למילף מכלאים בציצית ניליף משריפת קדשים מדאיצטריך התם לומר קרא דלא דחי משום דיכול להמתין מכלל דבעלמא דחי ואר"י דהתם איצטריך קרא שלא תאמר דדחי משום דאפילו אוכל נפש שרי ולמ"ד נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט לא איצטריך הכא קרא אלא אליבא דמ"ד קריבין:

ומכולהו נמי שכן ישנן לפני הדיבור · וא"ת וניליף משאר קרבנות דדחי שבת כדדרשינן בפ' כילד צולין (פסחים עז: ושם) *מבמועדו ואפי' עומר ושתי הלחם כדדרשינן התם ואר"י דהשיבי (ו) התם כולהו תדיר כיון דהוי בכל שנה ואיכא למיפרך על מילה ושאר קרבנות שכן תדיר ובש"ס לא חש לדקדק כל כך דה"נ לא מסיק מידי למ"ד *עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראייה הוה:

כולכם חייבין בכבודי · מאני ה' דסיפא דקרא קדריש וא"ת ומנלן דקאי טפי אשבתות מכבוד אב ואם וכן בסמוך גבי מקדש וי"ל דכבוד הקב"ה הוי טפי בשמירת שבת מבשאר מצות דמעיד על המקום שברא העולם כדאמר בעירובין (דף סט:) ובחולין (דף ה ·) דמחלל שבת ככופר במעשה בראשית ועוד אני ה' משמע דקאי אמורא דכתיב באב ואם ובמקדש כלומר מוראי למעלה ממוראכם כדאמר במדרש והתקדשתם והייתם קדושים יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם וא"ת ולמה לי קרא בכבוד אב ואם דלא דחי שבת דבלאו קרא נמי לא דחי שהוא ואביו מוזהרין על השבת כדאמר בפ"ק דקידושין (ד' לא ·) גבי אביו אומר השקני ואמו אמרה השקני הנח כיבוד אמך ועשה כבוד אביך שאתה ואמך חייבין בכבוד אביך וכן אביך אומר השקני ומצוה לעשות הנח כבוד אביך ועשה מצוה שאתה ואביך חייבין לעשות מצוה וי"ל דמהכא ילפינן התם:

טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי · פירוש דמהכא ילפינן דבעלמא דחי דלא איצטריך הכא למכתב דלא דחי דמהיכא תיתי דמפסח ומילה ותמיד לא אתי דמה לכבוד אב ואם שכן הכשר מצוה ועוד דאדרבה ניליף ממקדש והבערת בת כהן דלא דחי והא דקתני יכול יהא כיבוד אב ואם דוחה שבת דמשמע דאי לאו קרא ה"א דדחי לאו דוקא אלא כלומר אפילו את"ל דדחי הא כתיב אני ה' כדפי' לעיל גבי שומע אני ואם תאמר היכי מוכח מהכא דבעלמא דחי ואיצטריך עליה למיסר דהשתא קרא דהכא לא איצטריך לגופיה אלא לאשמועינן דבעלמא דחי נימא עליה להיתירא והשתא איצטריך קרא דהכא לגופיה ולא ניליף מעשה דייבום וי"ל דאפי' נימא דעליה להיתירא לא איצטריך קרא דהכא דלא מצינו למילף מעשה דייבום דמה לכבוד אב ואם שכן הכשר מצוה ועוד (ז) אדרבה ממקדש והבערת בת כהן הוה ילפי' דלא דחי ועוד מייבום ליכא למילף דבשבת איכא סקילה אע"ג דבעריות נמי איכא בחמותו וכלתו שריפה וסקילה כי נימא עליה להיתירא לא נימא אלא באחות אשה ודכוות' דליכא סקילה ושריפה דלא הוקשו להיתירא אלא לאיסורא וכן סבר רבא לפר"י °(לעיל ד' ג) וא"ת אכתי הא איצטריך לגופיה דסד"א דהואיל והוקש כבודם לכבוד המקום לידחי

תוספות ישנים

קרא דכתיב ביה בהדיא בעי למנקט : מה לפסח שכן כרת שאם לא יעשה אותו בי"ד יתחייב כרת · אבל במילה לא יתחייב כרת אם לא מל בשמיני ומ"מ פריך למסקנא מה למילה ופסח שכן כרת שאם לא יעשה אותם לעולם יתחייב כרת דכתיב וערל זכר אשר לא ימול ונכרת מעמיו : ת"ל את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה' וא"כ ר"ל דאע"ג דאיש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו · וא"ת ואימא איפכא דאע"ג דאת שבתותי תשמורו איש אמו ואביו תיראו ויהיה כבוד דוחה את השבת · וכ"ת דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן הא חומרא דאתי לידי קולא היא דדרשינן מיניה הא בעלמא דחי ולחומרא דידיה לא אצטריך · וכ"ת דאית לן למדרש טפי מרישיה לסיפיה ולא מסיפיה לרישא דהא הכא בסמוך גבי מקדש דריש מסיפיה לרישיה · וי"ל דהכא דריש ליה הכי משום דכתיב אני ה' דמשמע שיהיה מוראי למעלה ממוראכם כדאמרי' במדרש והתקדשת' והייתם קדושים יכול כמוני ת"ל אני ה' קדושתי למעלה מקדושתכם · טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי אין לפרש אם לא כתב ואת שבתותי דמי דאדרבה מסברא אית לן למימר דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אלא הייקואא שבתותי תשמורו מיותר להשמיענו הא בעלמא דחי דאי אמרינן בעלמא לא דחי לשתוק קרא משבתותי תשמורו ואנא ידענא דלא דחי מסברא אלא ודאי מייתר קרא לאשמעינן דבעלמא דחי.ואין להקשו' מאי שנא לעיל דאמרינן תיתי מפסח ומילה ולא אמרינן מדאצטריך והכא אמרינן מדאצטריך · וי"ל דשאני לעיל דפסח ומילה היתירא הוא וזה לא ידעינן מסברא אבל הכא דאתא קרא לאיסורא אין לומר ניליף מיניה דא"כ לשתוק קרא מיניה דלעולי' נימא מסברא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת · והא"ת א"כ מאי האי דקאמר לעיל יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת מכין לומר כן כיון דלא ידעינן קרא דאת שבתותי תשמורו הא לעולם בלא פסוק יש לנו לומר דלא דחי · ופי' הר' יוסף קמון א) דנימא הכי יכול יהא כבוד אב ואם דוחה את השבת דנימא עליה להיתירא מה להלן יבום אף כאן יבום · ונימא הכי נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן ערוה אף כאן ערוה וקאמר רחמנא יבמה יבא עליה וניליף מיניה בעלמא ת"ל את שבתותי תשמורו וא"כ לא מצינו למימר עליה להיתירא דא"כ לשתוק קרא מעליה ואנן הוי ידעינן מאת שבתותי תשמורו דמשמע הא בעלמא דחי ומדאצטריך עליה ודאי דעליה לאיסורא:

א) נראה דצ"ל דהרי קאמר יכול יהא וכו'

מסורת הש"ס

[מנחות לט :]

כלאים פ"ט מ"י שבת נד . מנחות לט.

נ"ע מבמועדיכם

[חגיגה ו·]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותמיד שכן ישנן לפני : (ב) תוס' ד"ה עד וכו' דא"כ כלאים : (ג) בא"ד אלא משום טווי לחודיה כצ"ל ותיבת ונוז נמחק : (ד) ד"ה כולה וכו' שפירשתי לעיל. נ"ב ריש דף ד' : (ה) בא"ד עד למחר ניליף משריפת קדשים וי"ל כצ"ל ותיבת מיניה נמחק: (ו) ד"ה ומכולהו וכו' ואור"י דחשיבי כולהו כצ"ל ותיבת התם נמחק : (ז) ד"ה טעמא וכו' ועוד דאדרבה וכו' ועוד דמיבום וכו' אע"ג דבעריות נמי בחמותו וכלתו איכא שריפה וכו':

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואליבא דמ"ד עולה כו'. נ"ב ר"ל ב"ש דהן אוסרין הנרות (ולכן נ"ע דהברייתא דעליה אתיא כב"ש דאמרי עולת ראייה הוה דהא ב"ש מתירין הנרות) :

גליון הש"ס

גמ' יכול יהא כבוד אב ואם · עי' כתובות ד' מ ע"א תוס' ישנים ד"ה אי אמרה:תוס' ד"ה כולה וי"ל דש"ה דלא בטלה מצותו · עיין שבועות דף ג ע"א תד"ה ועל : תוס' ד"ה טעמא כו' · לפר"י (לעיל דף ג) · נ"ל לקמן ד' ח ע"א ד"ה רבא :

לאו דמחמר ואפי' הכי לא דחי אלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגמר מהכא דלא לידחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך דתניא *יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל °איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו *כולכם חייבין בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה אלא סד"א תיתי מבנין בית המקדש דתניא °*יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת ת"ל °את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי מאי לאו בבונה וסותר וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו הא לאו הכי דחי לא לאו דמחמר ואפילו הכי לא דחי ואלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי ל"ת ליגמר מהכא דלא דחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריך דתניא יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו וגו' כולכם חייבים בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שבן הכשר מצוה תיפוק לי מהתם אין הכי נמי ואת שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו למה לי מיבעי ליה לכדתניא יכול יתיירא אדם ממקדש תלמוד לומר את שבתותי תשמרו ואת מקדשי תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת לא

רש"י

לאו דמחמר. אחר בהמה שהוא בלאו דלא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך (שמות כ) ובהאי לאו ליכא כרת דלא עביד מעשה בגופיה וכמ"ד בפ' מי שהחשיך (שבת דף קנד·) המחמר אחר בהמתו בשבת פטור: ואפ"ה לא דחי · בתמיה: וליגמר מהכא · דלא דחי אפילו לאו גרידא: וכי תימא שאני לאוי דשבת דחמירי · דקי"ל (עירובין דף סט:) מחלל שבת כעובד עבודת כוכבים ומשום הכי אפי' לאו גרידא לא דחי ומנייהו לא גמרינן: והא תנא בעלמא קאי ולא פריך · והא אשכחן תנא בעלמא דיליף שאר לאוי כגון לאו דלא יטמא דכהן ולאו דלא תוכל להתעלם מלאו דשבת לחומרא ולא פרכינן שאני לאוי דשבת דחמירי: אמר לו אביו · לכהן: היטמא · בבית הקברות להשיב אבידה או שהיתה עומדת בחוץ ואמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל איש אמו ואביו וילפינן לאו דטומאה ולאו דהשבת אבדה מלאוי דשבת: אלא. לעולם דאמר ליה שחוט לי בשל לי ואפ"ה לא איצטריך עליה דאיכא למיפרך מה להנך שחוט לי בשל לי שכן הכשר מצוה בחילול שבת בעקירת לא תעשה הוא מקיים עשה דכיבוד וזהו הכשר קיומו ואי אפשר לקיימו בלא עקירת לאו הלכך אי לא כתב את שבתותי תשמרו ה"א לידחי אבל ייבום לא זה בלבד הכשר קיום העשה שהרי יכול לחלוץ ולא יעקור לאו של ערוה ולא איצטריך עליה: מאי לאו בבונה וסותר. איצטריך למיסר אף על גב דאב מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דועשו לי מקדש ודחי לאו דשבת: והא תנא בעלמא (א) גמר · לאוי דטומאה והעלם אבדה מלאוי דשבת ולא פריך: תיפוק לי מהתם · מאיש אמו ואביו תיראו דהכשר מצוה הוא ולא דחי למה ליה למיהדר למכתב הכא את שבתותי תשמרו אלא לאו דתילף מיניה דאפילו בלא הכשר מצוה אי לא כתיב קרא בהדיא דלא דחי אמרינן דדחי אם כן איצטריך עליה: נאמר שמירה בשבת ומורא במקדש · והקישן הכתוב בפסוק אחד: לא

תוספות

לידחי כדאמר בסוף אלו מציאות (ב"מ דף לב·) דה"א אי לאו קרא לידחי ל"ת ועשה מהאי טעמא וי"ל דעשה ול"ת דקיל ה"א דלידחי אבל ל"ת שיש בו כרת לא ה"א דדחי (ב) ולהכי ל"ת ועשה ליכא למידק הא בעלמא דחי כדדייק אלא העשה שיש בו כרת דדוקא ל"ת שיש בו כרת דבלאו קרא ה"א דלא דחי איכא למידק הא בעלמא דחי וא"ת וכיון דהשתא בעי למימר דבעלמא דחי ל"ת שיש בו כרת כ"ש דלידחי בעלמא ל"ת ועשה וא"ל דאה"נ דא"כ ה"ל למיפרך אלא הא דקי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נגמר מהכא דדחי כדפרי' לעיל (דף ה·) וי"ל דהשתא דילפינן דבעלמא דוחה ל"ת שיש בו כרת ע"כ גרע מל"ת ועשה דאי אפשר שידחה עשה ל"ת ועשה דמאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה והא דהוה בעי למימר בסוף אלו מציאות (ב"מ דף לב·) דעשה דכיבוד לידחי ל"ת ועשה היינו משום דעדיף דהוקש כבודם לכבוד המקום וא"ת אי בעלמא דחי א"כ קרא דכלאים בציצית למה לי ויש לומר דאיצטריך לכדרבא ולתנא דבי רבי ישמעאל נמי איצטריך דלא נדרוש הכנף מין כנף דוקא למר לגמר ופשתים לפשתים ועוד ס"ד דלא לידחי עשה דציצית לאו דכלאים שאין שוה בנשים למ"ד נשים פטורות מציצית ולעיל דהוה בעי למילף מעשה דמצורע דלידחי עשה את ל"ת (ועשה) משמע דבעי למילף מהתם אפילו כלאים בציצית ע"כ אכתי לא אסיק אדעתיה שיש חילוק בין שוה בכל עד דפריך ליה ובפ' שני נזירים (נזיר ד' נח· ושם) דיליף לגמרי בעלמא מראשו איכא למימר סבר דנשים חייבות בציצית וא"ת ראשו למה לי כיון דדחי אפילו לאו שיש בו כרת וי"ל דאיצטריך לאשמעינן דהקפת כל הרגל שמה הקפה ומפסח ומילה ותמיד לא קשיא מידי אמאי איצטריך קרא כיון דבעלמא דחי דס"ד למילף לענין שבת מכיבוד אב ואם דלא דחי וה"א דבשבת לא דחי אע"ג דבעלמא דחי: ניגמר מהכא דלא דחי · משמע דאיירי בשחיטה וביטול ניחא ותימה דמנא ליה לתנא לאוקמי קרא בשחיטה וביטול לאשמועינן דבעלמא דחי אדרבה נוקמה בלאו דמחמר ונגמר מהכא דבעלמא לא דחי אפילו לאו גרידא וי"ל דדייק תנא מדלא אשמועי' קרא בשאר דברים דליכא אלא לאו גרידא דלא הוה אתי למיטעי וא"ת והיכי נגמר מהכא דלא דחי דלמא שאני הכא דהוי עשה ולא תעשה דהא כתיב *(למען ינוח שורך וחמורך וביום השביעי תשבות) (שמות כג) ומש"ה הוא דלא דחי אבל לאו גרידא לעולם נילף מכלאים בציצית דדחי ואר"י דעשה דכיבוד הוא"ל ועדיף כולי האי דהוקש כבודם לכבוד המקום חשיב עשה דשבת כמאן דליתיה לגמרי והוי כמאן דליכא אלא לאו גרידא וכמו כן עשה דמקדש ועשה דבת כהן עדיפי מעשה דשבת משום מורא ומשום כפרה דבת כהן וא"ת מנלן דלא דחי עשה דכיבוד אפי' לאו גרידא דהא שבת וטומאה והשבת אבדה כולהו עשה ולא תעשה נינהו וי"ל כיון דגלי לן קרא דלא אלימא לן טעמא דהוקש כבודם לכבוד המקום דלידחי א"כ אפילו לאו גרידא לא דחי דמכלאים לא מצי גמיר משום דכיבוד הוי הכשר מצוה:

והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך · קשה דמשמע דאי איירי בשחיטה וביטול ניחא ליה ואדרבה כ"ש דקשה טפי דהיכי יליף דהיטמא ולא תחזיר דליכא כרת משבת דאיכא כרת וסקילה דנהי דהתם לא דחי הכא דחי אע"ג דאיכא לאו ועשה משום דהוקש כבודם ויש לומר כיון דגלי קרא דגרע מעשה דעלמא דדחי לאו שיש בו כרת והאי לא דחי תו לא מהני טעמא דהוקש כבודם לכבוד המקום: שכן הכשר מצוה · פירוש בקונטרס לעולם בשחוט לי בשל לי והא בעלמא דחי מ"מ לא נילף מהכא דלידחי עשה דייבום לאו דאחות אשה משום דאיכא למיפרך שכן הכשר מצוה דאי אפשר לקיים הכיבוד בלא דחיית הלאו אבל גבי ייבום יכול לקיים המצוה בלא דחיית הלאו דאפשר בחליצה וקשה לר"י דאין זה אפשר דאי אסור לייבם משום כרת חליצה נמי לא בעי דכל שאין עולה לייבום אין עולה לחליצה ולקמן בפ"ב (דף כ· ושם) ילפי' מקרא ועוד אמרי' בההיא שמעתא (דף כא·) דלא חשבינן גבי יבום אפשר לקיים שניהם ע"י חליצה משום דחליצה במקום ייבום לאו מצוה היא *(ועוד דלקמן לפי האמת דאיכא קרא בכלאים ל"ל קרא כיון דהכשר מצוה דוחה אפי' ל"ת שיש בו כרת) א) ועוד דמסקינן דבשום מקום אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת משמע אפילו בהכשר מצוה ולקמןדפריך הכשר מצוה תיפוק לי מהתם דפי' הקונט' תיפוק לי מהתם מכיבוד אב דלא דחי אלא ודאי ההוא דמקדש אתא למימר הא בעלמא דחי אפי' בלא הכשר מצוה ואין זה דיוק דדלמא לגופיה איצטריך משום דמכיבוד ילפינן דבעלמא דחי איצטריך למיכתב גבי מקדש דלא דחי ומיהו הא איכא למימר אף על גב דבעלמא דחי גבי מקדש ה"א דלא דחי כמו בכיבוד דבכל מילי דשבת ה"א דלא דחי ולהכי איצטריך מילה ופסח ותמיד וכן אומר מהרר"י ונראה לר"י וכן פירש רבינו חננאל דבלאו דמחמר מוקי לה ומהכא לא נילף בעלמא דלא לידחי לאו גרידא דמה לכיבוד שכן הכשר מצוה כשמחמר ומטמא ומניח מלהחזיר אבדה כדי להביא גוזלות לאביו בשעת דחיית הלאו אין מאכילו ומלבישו אבל בעלמא דעביד גוף המצוה ילפינן מסלאים בציצית דדחי ואר"י דכיבוד אב אפי' עוסק בגוף מצוה לא דחי דבכל ענין קא פסיק שלא ישמע לו והיינו משום דברוב ענייני כיבוד רגילים להיות על ידי הכשר מצוה קאמר רחמנא דלא דחי בכל ענין והשתא לקמן פריך שפיר הכשר מצוה תיפוק לי מהתם דלא דחי ואם אינו ענין להכשר מצוה תניהו ענין לגוף מצוה:
יכול

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הלכה יב:

[נ"ל אני ה' כולכם שו']:

תוספות ישנים

אלא לאו דמחמר · וא"ת למאי ס"ד למימר בשחוט לי ובשל לי מעיקרא יותר מבלאו דמחמר · וי"ל משום דכתיב שבתותי תשמורו דמשמע דבעיקר שמירה איירי והיינו במלאכה שבגופו דהיינו שחוט לי בשל לי אבל לאו דמחמר אינו אלא מלאכה בנלאתו: א) חש סיכא פריך למה לי עליה הא שמא כא לומר דאף מחליצה פטורה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא תנא בעלמא קאי ולא פריך · והא תנא בעלמא גמר לאוי וכו': (ב) תוס' ד"ה (בדף הקודם) טעמא וכו' ה"א דדחי דלהכי אל"ת ועשה ליכא כו':

מסורת הש"ס

[ב"מ לב:]

[illegible] מ"ז

גליון הש"ס

גמ' יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת · עיין שבועות דף טו ע"ב רש"י ד"ה אין בנין:

[נ"ל וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך]

עין משפט
נר מצוה

כג א מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הל' א:
כד ב מיי' שם ה"ב :
כה ג מיי' שם הל' ז :
כו ד מיי' פי"א מהל' סנהדרין הלכה ג ופכ"ד מהל' שבת הל' ז:

לא משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת אף מורא האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש ואי זו היא מורא מקדש *לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו בפונדתו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מק"ו ואין לי אלא בזמן שבהמ"ק קיים בזמן שאין בהמ"ק קיים מנין ת"ל °את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם אלא סד"א תיתי מהבערה *דתנא דבי רבי ישמעאל °לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה ת"ל מה ת"ל אי לרבי יוסי ללאו אי לר' נתן לחלק *דתניא הבערה ללאו יצתה דברי ר' יוסי רבי נתן אומר לחלק ואמר רבא תנא מושבות קא קשיא ליה מושבות מה ת"ל מכדי שבת חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל מושבות דכתב רחמנא בשבת למה לי *משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפי שנאמר °וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת °שומע אני בין בחול בין בשבת ומה אני מקיים °מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד או אינו אלא אפילו מיתת ב"ד ומה אני מקיים והומת בחול ולא בשבת או אינו אלא אפילו בשבת ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר °והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם מה מושבות האמורים להלן בב"ד אף מושבות האמורים כאן בב"ד ואמר רחמנא לא תבערו מאי לאו רבי נתן היא דאמר לחלק יצתה וטעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי לא רבי יוסי ותיהוי נמי ר' יוסי אימר דאמר רבי יוסי הבערה ללאו יצתה הבערה גרידתא הבערה דב"ד בישול פתילה הוא וא"ר ששת *מה לי בישול פתילה מה לי בישול סמנין אמר רב שימי בר אשי האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי ל"ת אלא משום דמייתי (א) מק"ו וה"ק מה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד אבל מיתת ב"ד דחיא שבת מק"ו ומה

תורה אור: ויקרא יט · שמות לה · דברים כא · שמות לא · במדבר לה

לא משבת אתה מתיירא · דלא כתיב ביה מורא : פונדתו · ארנקי שאוזר בו מתניו : קפנדריא · לקצר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו : מק"ו · מפרש בברכות בפ' הרואה (דף סג:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה : מה ת"ל · והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה : ללאו יצאתה · לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא : לחלק · שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות לכך יצאתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה כו' : ה"ג ואמר רבא כו' : מושבותיכם · בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ : חובת הגוף היא · ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות: או אינו כו' · לקמן מפרש: והיו אלה לכם · גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים : ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מדבר אף כאן כו' : מאי לאו ר' נתן היא · דאמר הבערה אב מלאכה היא ובכרת ואפ"ה אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דוהומת ודחי ליה : פתילה · של אבר מתיך וזורקה לתוך פיו ויורדת לתוך מעיו והאי בישול גמור הוא ואב מלאכה הוא דממשכן ילפינן ובישול סמנין היה במלאכת המשכן לצבע תכלת ותולעת שני : אמר רב שימי האי תנא · דאיצטריך דנסיב לה קרא למיסר מיתת בית דין בשבת לאו משום דאי לא דאשמועינן ה"א דחיא משום טעמא דעשה דחי אלא משום דהוה מייתי ליה בקל וחומר דדחי שבת :

רציחה

יכול יתיירא אדם מבית המקדש · גבי אביו לא הוצרך לומר כן דפשיטא שלא ישתחוה לו לשם אלהות אבל · גבי המקדש איצטריך משום דהוי דבר שבקדושה א"כ גבי אביו שייך מורא שלא יכעיסנו אבל במקדש אין יכול למצוא אלא בדוחק כמו שמפרש והולך :

מושבות דכתב רחמנא למה לי · והא דדרשינן בפ"ק דשבת (דף כ·) בכל מושבות אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד היינו משום דהוי ליה למכתב מושבות וכתיב מושבותיכם ומדלא כתיב לא תבערו (ב)לכם וכתב מושבות משמע דאתא לכדהכא ובסוף פ"ק דקידושין (דף לז: ושם) דקאמר מושבות דכתב רחמנא גבי שבת ל"ל סד"א הואיל ובעינן דמועדות כתיב ליבעי בה קידוש ב"ד כמועדות לא מדלא תבערו אם בכל מושבותיכם קדריש אלא מקרא אחרינא דאמור אל הכהנים דכתיב שבת היא לה' בכל מושבותיכם דההוא קרא בענינא דמועד כתיב : (ג) או אינו אלא אפילו בשבת · משום מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא הקשה ה"ר יהודה כהן היכא בעי לאוקמי רבי ישמעאל כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצתה והא בפ"ק דשבת (דף יב: ושם) אמר דרבי ישמעאל קרא והטה ואמר לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמנה אלמא דבהבערה יש כרת ועוד קשה דנהי נמי רבי יוסי היא מ"מ אי לאו לא תבערו הוי אמינא דמיתת ב"ד נמי דחיא שבת משום מה לי חומרא רבה כו' אע"ג דנטילת נשמה אב מלאכה הוא וא"כ כי כתב לא תבערו איצטריך נמי עליה באחות אשה דליכא סקילה דלא נימא מה לי חומרא כו' וי"ל דבלא"ה פריך שפיר טפי : טעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי · בסמוך מוכח דלא בעי למימר השתא מדאיצטריך לא תבערו לאסור מכלל דבעלמא דחי דמפרש דאי לאו לא תבערו ה"א דלידחי כמו בכלאים בציצית דמה לי חומרא רבה ומה לי חומרא זוטא ואיצטריך לא תבערו לגופיה וא"ת וכיון דלגופיה איצטריך אדרבה נילף מהכא דלא דחי דלא אמרינן מה לי חומרא רבה מה לי כו' וי"ל דלא מצי למילף אלא לאו שיש בו מיתה כמו בשבת דאיכא סקילה אבל לאו שיש בו כרת גרידא התם אמרינן מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא וה"א דדחי לאו דכרת כמו אחות אשה ולא לאו דמיתה כמו כלתו וחמותו דלהכי לא הוה מקשינן להו אהדדי א"כ השתא נמי מדאצטריך כדלעיל ואין חושש על או אינו וכל סוגיא זו לא אתיא כר"ש דלר"ש איצטריך לא תבערו לאשמועינן דמקלקל בהבערה חייב דמדאסר רחמנא הבערת שריפת בת כהן נפקא ליה בפרק הנחנקין (סנה' דף פד: ושם) אלא הך סוגיא אתיא כרבי יהודה דחשיב תיקון תקוני גברא כמו מילה וקריעה על מת ורבי יוסי ורבי נתן נמי דלא כר"ש דלדידיה ליכא למידרש ללאו ולחלק כיון דאיצטריך למקלקל בהבערה ור"ש נפקא ליה לחלק מהיכא דנפקא ליה לשמואל בפ' כלל גדול (שם דף ע·) ועוד אר"י דאי ללמוד על מקלקל בהבערה לחוד קאתי הוה ליה לאשמועינן במקום שאין מצוה בהבערה וא"ת והיכי דרשינן ללאו או לחלק כיון דאיצטריך לא תבערו למיתת ב"ד דלא דחי שבת וי"ל דדרשינן מדכתיב הבערה דאי למיתת ב"ד לחוד אתא ה"ל למכתב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם *וא"ת נהי דהבערה דבישול פתילה לא דחיא שבת דהוי הכשר מצוה רציחה עצמה כשנתבשלה הפתילה מאתמול או חנק וסייף תדחה שבת מטעם מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא ומיהו למאי דיליף מק"ו ע"כ לא אתי לא תבערו אלא לרציחה עצמה דהק"ו עצמו הוא על הרציחה דעל הרציחה כתיב מעם מזבחי תקחנו ולא תבערו אתא לאפוקי הק"ו (וי"ל כיון דגלי לן דלא אמרינן מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא בהכשר מצוה ה"ה במצוה עצמה לא אמרינן א"כ (אפילו) הכשר מצוה נפקא לן מדלעיל ואם אינו ענין לפתילה תנהו ענין לרציחה עצמה ע"כ) וי"ל דבכל דוכתין משוינן מכשירי מצוה שאי אפשר לעשותה מע"ש כמצוה עצמה כדתנן בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קל· ושם) אם לא הביא ובפסחים פ' אלו דברים (דף סט:) כלל אמר רבי עקיבא כו' והכא בהאי אפשר לעשות הפתילה מע"ש מדאצטריך קרא למעוטי* :

לא רבי יוסי · ואו אינו דקאמר משום דשבת עשה ול"ת (וה"ק או אינו אלא אפי' מיתת ב"ד) א"כ משום דשאני לאוי דשבת דחמירי (ד) :

ומה

תוספות ישנים

ומטעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי · פי' הא בעלמא דחי ואינו ר"ל דאי לא כתב לא תבערו ס"א דדחי · דזה אינו דודאי אי לא כתב שום קרא ה"א מסברא דלא דחי אלא ה"פ מדאצטריך לא תבערו מכלל דבעלמא דחי דאי בעלמא לא דחי· לשתוק מלא תבערו דלעולם ידעינן מסברא דלא דחי· אלא מדאצטריך לא תבערו מכלל דבעלמא דחי · וא"ת היכי לישתוק קרא מלא תבערו הא איצטריך לגופיה למימר דלחלק יצאת . וי"ל דממושבותיכם קא סמיך וה"ק טעמא דכתב רחמנא לא תבערו אש בכל מושבותיכם . וא"ת א"כ היכי מפיק מיניה ר' נתן לחלק הא איצטריך לומר מה להלן מיתת ב"ד אף כאן מיתת ב"ד *) וי"ל דא"כ לכתוב קרא לא תעשו אש בכל מושבותיכם ומדשני בלשון לא תבערו נפקא לן לחלק· אבל מ"מ קשה דהא איצטריך קרא דמושבותיכם למימר בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר בבית המוקד . וי"ל דאי אתא לדרשא דהתם לכתוב קרא לא תבערו אש לכם . ואי לג"ש דהכא אתא לא לכתוב אלא מושבות מאי מושבותיכם ש"מ כולהו . וקשה להר"ם אימא מושבות לסיתרא נאמר כאן מושבות ונאמר להלן מושבות מה להלן שבת אף כאן שבת וקאמר רחמנא והיו אלה לכם דליכא למימר כל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן דטפי עדיף לאקושי לקולא דהוי חדוש בדידיה ואשמעינן חומרא בדוכתא אחריתי ואי מקשינן לחומרא לעולם לא הוי חדוש דלעולם מסברא יש לנו לומר לא דחי · ועוד דאי מקשינן לחומרא משמע קולא בדוכתא אחריתי דמשמע הא בעלמא דחי · וצ"ל דקים ליה דהכי נאמר הג"ש דמושבותיכם לאיסורא : לא ר' יוסי היא וא"כ צ"ל עליה · וא"ת וכי מוקמת לה כר' יוסי להקשות למה לי עליה · וי"ל דהכי ר"ל פירושא לר' יוסי מאי ליעביד מעליה :

*) עי' כאן בתוס' ד"ה טעמא

מסורת הש"ס

ברכות נד.
סנהדרין לה:
שם: סנ· שבת ע· לקמן לג:
מכילתא פרשה ויקהל
[שבת קו· ע"ש]
[וע"ע תוס' שבת ע· ד"ה הבערה וכו' ומ"ש בגליון]
[וע' תוס' פסחים עט· ד"ה למעוטי]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמייתי ליה מק"ו וה"ק : (ב) תוס' ד"ה מושבות וכו' ומדלא כתיב לא תבערו בכל גבולכם וכתב מושבות וכו' כמועדות לא דמלא תבערו אש : (ג) ד"ה (או אינו אלא וכו' חומרא זוטא) תא"מ ונ"ב ס"א נמחק זה והאי סקשה כו' שייך בסוף העמוד ולי נראה דא"צ למחקו אלא כל דבור זה שייך בסוף העמוד : (ד) ד"ה לא ר' יוסי וכו' דשבת דחמירי נ"ב כאן שייך ד"ה או אינו כו' הכתוב למעלה :

גליון הש"ס

גמ' שומע אני בין בחול בין בשבת · ע' פסחים ד' עה ע"א תד"ה למעוטי :

גמרא

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה שנאמר ° מעם מזבחי תקחנו למות שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר ה"ק קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מק"ו ומה עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה אותה מולאחותו שבת שנדחה מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה ת"ל ° לא תבערו ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי ל"ת מאי או אינו דקאמר ה"ק מה אני מקיים ° מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד אבל מיתת ב"ד דחי שבת דאתי עשה ודחי ל"ת הדר אמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי הדר אמר אטו עשה (א) דוחה את ל"ת ° לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא זוטא ומה לי חומרא רבה ת"ל לא תבערו אלא [איצטריך] סד"א תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דתניא *דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיצד ° והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל (ג) קדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הכא נמי (ג) הא אשת אח בכלל כל העריות היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה אשת אח שריא אף כל עריות נמי שריין מי דמי התם כלל באיסור ופרט באיסור הכא כלל באיסור ופרט בהיתר הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש דתניא *דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש כיצד ° ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ת"ל כחטאת האשם ומה ת"ל כחטאת האשם ° לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל הימנית ° יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח תלמוד

שמות כא | שם לה | שם לא | ויקרא ז | [זבחים מט.] | ויקרא יד | [כריתות ג:] | זבחים מט.

רש"י

רציחה דוחה אותה · שאם היה רוצח כהן ורוצה לעבוד עבודה ב"ד שולחים ומביאין אותו למות אלא א"כ היה על(ד) גגו של מזבח ועבודה בידו: שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות. ולא מעל מזבחי: ומאי או אינו דקאמר · הואיל ומקל וחומר אתיא דדחיא היכי מצינו למימר או אינו אלא אפי' מיתת ב"ד לא דחיא: קבורת מת מצוה דחיא עבודה · מולאחותו בפ"ק דמגילה (דף ג:) ואינו דוחה את השבת אף אני אביא רציחה דאף על פי שדוחה עבודה לא תדחה שבת והאי דהדר אמר או אינו אלא אפילו בשבת הכי הדר ואמר קבורת מת מצוה גופה תדחה שבת כו': ולמאי דסליק אדעתיה למימר מעיקרא · דהאי דאיצטריך ליה קרא משום דאי לא כתביה ה"א אתי עשה ודחי לא תעשה: מאי או אינו · היכי מצי למימר או אינו דלא דחי במאי תיתי לן דלא תדחה: אימור דאמרינן כו' · היינו דהדר ואמר או אינו אלא אפי' במיתת ב"ד לא תדחי לאו דשבת שהרי יש בו כרת: הדר אמר אטו עשה דדחי וכו' · היינו דהדר ואמר או אינו אלא אפילו בשבת: לאו לא תעשה חמור מיניה · שהרי לוקין עליו: אלא סלקא דעתך · לעיל קאי דאוקימנא דהא דאיצטריך לא תבערו משום דאי לא כתב רחמנא הוה מייתינן בק"ו ולאו משום דאתי עשה ודחי ל"ת דכרת ועליה למה לי אלא סד"א כו': שהיה בכלל · כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו כלל בכל העריות כרת: ויצא מן הכלל ללמד · שאם אין לה בנים תתייבם: בכלל כל הקדשים היו · שכבר כלל כרת בכולן כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו וגו': ולמה יצאו · בפסוק זה שני: יצאו קדשי בדק הבית · שאם אכלן בטומאת הגוף פטור: למה יצתה · יבמה יבא עליה: מי דמי התם כלל באיסור וכו' · היכא למיתני למה יצאה: הכא פרט בהיתר וכלל באיסור · ולאו להך דרשא דמי דהא בדבר החדש יצא לידון: אלא . להך דרשא דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש: אי אתה יכול להחזירו · ולהשוותו לכללו ולא להשוות כללו לו: עד שיחזירנו לך הכתוב · הילכך בלאו עליה נמי לא אתי לן שאר עריות לייבום: ושחט את הכבש · באשם מצורע כתי': כי כחטאת האשם הוא · כדין החטאת כך דין אשם זה: שאין ת"ל כחטאת · דהא אשם זה אם לשחיטה בצפון הלא כבר נאמר בו ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואם למתן דמים ואכילתו הרי הוא ככל אשמות בכלל וזאת תורת האשם בלו את אהרן: לפי שיצא אשם מצורע · מכלל שאר אשמות: לידון בדבר החדש · שאינו בשאר אשמות בבהן יד ובבהן רגל והואיל ויצא מכללו יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ת"ל כו': מצורע לידון בדבר החדש · ושאר חטאות אין טעונות לא חדש אלא כשסותר כללו כי הכא דשאר אשמות טעונות כל הדם לגבי מזבח ואשם מצורע נותן ממנו לבהונות וכגון אשת אח שנאסרו כל העריות וזו הותרה שסותר כללו אבל מה שחטאת מצורע טעונה נסכים אין סותר את כללו וא"ת ולמ"ד ברים איזהו מקומן (זבחים דף מט:) דכללו גמר מיניה יהיו כל אשמות טעונות מתן בהונות ולילפו נמי כולהו עריות מאשת אח וי"ל דלא גמר מיניה אלא דבר דלא חדש בו כגון שחיטת לפון לעכב אבל לענין חידוש לא גמר מיניה כדפרש"י התם °דאם כן היה יוצא לידון בדבר החדש כיוצא בו ללמד על הכלל כולו [ואין זה חידוש]:

תרי

תוספות

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה · הקשה הר"ר יעקב דאורליניש נימא דיו מה רציחה אינו דוחה עבודה אלא בשב ואל תעשה שבת נמי לא תדחה אלא בשב ואל תעשה וי"ל דאתיא כרבי טרפון דאמר (ב"ק כה.) היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו והא דאמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) והא קבורת מת מצוה דוחה שבת מקל וחומר לא משום דסבר כר"ט אלא (ה) לא מסיק אדעתיה לחלק בין קום עשה לשב ואל תעשה כי היכי דלא מסיק אדעתיה הש"ס בפ' מי שמתו (ברכות דף כ. ושם) ורבי יוחנן דלא מהדר ליה דיו משום דמהדר ליה שפיר טפי רציחה תוכיח דאפילו לרבי טרפון ליכא ק"ו ועוד נראה לומר דהכא דיינין הכי ומה עבודה דקילא דחיא שבת רציחה וקבורת מת מצוה דחמירא לא כל שכן ובמה הם חמורים לעבודה נדחית מפניהם ובפ' כיצד הרגל (ב"ק דף כה. ושם) דאמרו רבנן לר"ט דיו ולא דייכין ומה שן ורגל דקילי חייבים ברשות הניזק נזק שלם קרן לא כ"ש משום דאי נעביד קל וחומר הכי איכא למפרך טובא דאיכא בשן ורגל וליכא בקרן כגון יש הנאה להזיקן:

שנאמר מעם מזבחי · ואפי' אם אין שם כהן אחר ראוי לעבודה שהעבודה נדחית וא"ת ודלמא התם לאו משום דרציחה דחיא עבודה אלא משום דגברא הוא דלא חזי כדאמרי' (ברכות דף לב:) כהן שהרג נפש לא ישא את כפיו שנאמר ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דע"כ חזי דאין מחלל עבודה דמעם מזבחי ולא מעל מזבחי ולא ישא את כפיו חומרא בעלמא הוא ועוד דוקא לא ישא את כפיו לפי *שהרגו בידו ואין קטיגור נעשה סניגור וכדכתיב בההוא קרא ובפרישכם כפיכם *):

[זבחים מט.]

תלמוד לומר לא תבערו · וא"ת אמאי איצטריך בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:) מזבחי המיוחד לי למילף דרציחה דוחה אפילו קרבן צבור תיפוק ליה מדאיצטריך לא תבערו לאפוקי מק"ו ש"מ דרציחה דוחה אפי' קרבן צבור דדחי שבת דאי קרבן יחיד א"כ ליכא קל וחומר וי"ל דאי לאו דכתיב מזבחי לא הוה מוקמינן קרא מסברא בקרבן צבור (ו) דכדי לדרוש לא תבערו לאפוקי מק"ו אלא הוה מוקמינן קרא בקרבן יחיד ולא תבערו הוה דרשינן ע"כ לשום דרשא אחריתי *א"כ השתא דכתב לא תבערו הוה מוקמינן קרא בקרבן יחיד מק"ו דאביי דאמר בפ' אחד דיני ממונות (שם דף לה:) השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת אין רציחה דוחה עבודה מק"ו ומה שבת שנדחית מפני עבודה אין רציחה דוחה אותה כו':

לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש · מה שחטאת מצורע טעונה נסכים ושאר חטאות אין טעונות לא חשיב דבר חדש ואין קרוי דבר חדש אלא כשסותר כללו כי הכא דשאר אשמות טעונות כל הדם לגבי מזבח ואשם מצורע נותן ממנו לבהונות וכגון אשת אח שנאסרו כל העריות וזו הותרה שסותר כללו אבל מה שחטאת מצורע טעונה נסכים אין סותר את כללו וא"ת ולמ"ד בריש איזהו מקומן (זבחים דף מט:) דכללו גמר מיניה יהיו כל אשמות טעונות מתן בהונות ולילפו נמי כולהו עריות מאשת אח וי"ל דלא גמר מיניה אלא דבר דלא חדש בו כגון שחיטת צפון לעכב אבל לענין חידוש לא גמר מיניה כדפרש"י התם °דאם כן היה יוצא לידון בדבר החדש כיוצא בו ללמד על הכלל כולו [ואין זה חידוש]:

*) [וע"ע תוס' סנהדרין לה:]

ת"ל

עין משפט נר מצוה

כז א ב מיי' פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הל' ב:

תוספות ישנים

מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא · תימה דהסברות הפוכות מלמעלה דלעיל אמרינן דאי לאו קרא אמרינן מסברא לא דחי והכא משמע איפכא · ועו"ק דא"כ מה קאמר לעיל היכא אשכחינן דדחי דאצטריך עליה למיסרה ושקיל וטרי*) אלא אצטריך נימא מדאצטריך עליה דאי לאו עליה ה"א דדחי דמה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא. וזה לא קשה כ"כ דהאי משא ומתן אינו אי אם למאי דסליק אדעתין מעיקרא. אכן דוחק הוא דמ"מ משמע שהסברא מועלת וא"כ הדר קושיין לדוכתיה. וא"ר דה"פ ממאי דעליה לאיסורא דלמא עליה להיתירא ונילף מינה בעלמא דדחי ל"ת שיש בו כרת דהכי נימא נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן ערוה אף כאן ערוה וקאמר רחמנא יבמה יבא עליה ומינה נילף בעלמא דמ"ל חומרא רבה מ"ל חומרא קולא תו אמר [ת"ל] לא תבערו וא"כ נאמר ע"כ עליה לאיסורא דאי עליה להיתירא אמאי אצטריך עליה תיפוק לי מלא תבערו דמשמע הא בעלמא דחי אלא ודאי מדאצטריך עליה ש"מ לאיסורא הוא. וא"ת ואימא איפכא דודאי עליה להיתירא ולא תבערו לא אתא למימר הא לאו הכי דחי אלא לגופיה איצטריך דסד"א ניליף מעליה דדחי כתב רחמנא לא תבערו דלא דחי. וי"ל דאפי' עליה להיתירא לא אצטריך לא תבערו דהא אין לנו ללמוד הבערה שהיא מיתת ב"ד מאחות אשה ומאשת אח שאין בה רק איסור כרת · אבל השתא כי כתב לא תבערו ודאי אמרינן עליה לאיסורא דאי עליה להיתירא לא אצטריך דהא ניליף מלא תבערו דמשמע הא בעלמא דחי דודאי כל דבר שיש בו כרת נוכל למילף מכ"ש דמיתת ב"ד ·

*) נ"ל הלא איצטריך למכתב עליה דאי לאו עליה כו'.

נ"ל א"כ

הגהות הב"ח

(א) גמ' אטו עשה דדוחה את: (ב) שם בכלל כל הקדשים היו: (ג) שם הכא נמי ס"א אשת אח בכלל: (ד) רש"י ד"ה רציחה וכו' היה על גבי מזבח ועבודה בידו שנאמר. כצ"ל והד"א: (ה) תוס' ד"ה ומה וכו' כר' טרפון אלא דלא מסיק: (ו) ד"ה תלמוד וכו' בקרבן צבור כדי כצ"ל ואות ד' נמחק:

גליון הש"ס

גמ' לאו ל"ת חמור מיניה · עיין רמב"ן פרשה יתרו בפסוק זכור את יום השבת: תוס' ד"ה לפי כו' דא"כ היה יוצא לידון בדבר החדש · עיין תשובת רשד"ם ח"א סימן לג:

תלמוד לומר °כי כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים לגבי מזבח אף אשם טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ואי לא אהדריה קרא ה"א למאי דנפק נפק ולמאי דלא נפק לא נפק ה"נ ה"א אשת אח דאישתרא אישתראי שאר עריות לא אלא סד"א °תיתי (א) °במה מצינו מאשת אח מה אשת אח מייבמה אף אחות אשה תתייבם מי דמי התם חד איסורא הכא תרי איסורי מהו דתימא הואיל ואישתרי אישתרי ומנא תימרא דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי דתניא *[א]מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח וראה קרי בו ביום וטבל אמרו חכמים אע"פ שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס מוטב שיבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת *ואמר ר' יוחנן דבר תורה אפי' עשה לית ביה שנאמר °ויעמוד יהושפט בקהל יהודה לפני החצר החדשה מאי חצר החדשה אמר *(ר' יוחנן) שחדשו בה דברים ואמרו טבול יום לא יכנס למחנה לויה ואמר עולא מה טעם הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו מי דמי לדעולא

תינח

ויקרא יד | ד"ה ב כ

רש"י

תרי איסורי · אשת אח ואחות אשה : הואיל ואישתרי · איסור אשת אח שהיה עליה כשמת אחיו בלא בנים אישתרי נמי איסור אחות אשה : שמיני שלו · שהוא יום הבאת קרבנותיו וצריך לבא בהר הבית ולעמוד בשער נקנור ולהכניס ידיו לעזרה ליתן מן הדם לבהונות(ב): וראה קרי · ולא טומאת שרץ להכי נקט קרי ולא טומאת שרץ ונבלה דטמא שרץ ואפי' טמא מת נכנסין להר הבית כדמפרש באלו דברים (פסחים דף סז·) שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו ושערי נקנור לא נתקדשו בקדושת עזרה כדאמרינן בכילד צולין(שם דף פה:) והרי הן כהר הבית ויכול טמא מת ליכנס לשם אבל בעל קרי משתלח חוץלשני מחנות כזב כדמפרש באלו דברים זב וכל זב לרבות בעל קרי : וטבל · לקריו : אע"פ · דטבול יום אחר דקרי אינו נכנס להר הבית דכל טבול יום הרי הוא בטומאה עדיין לתרומה ולקדשים ולמקדש : זה · יבא להר הבית ויכניס ידיו לבהונות ויטהר לאכול פסחו לערב : שיבא עשה דפסח שיש בו כרת · דאם לא יכניס ידיו לבהונות לא יטהר לאכול פסחו לערב : וידחה עשה · דוישלחו מן המחנה שאין בו כרת שאין ענוש כרת אלא על ביאת עזרה וזה לא יכנס לעזרה אלא לשערי ניקנור שלא נתקדשו ויכניס ידיו לבהונות ויטהר מצרעתו וישלח פסחו לעזרה לשחוט ולערב יעריב שמשו ויטהר מקריו : ויעמוד יהושפט · אותו היום נטהרו ישראל מטומאה שבידיהם בדברי הימים : למחנה לויה · להר הבית : ואמר עולא · במסכת זבחים (דף לב:) דאמר עולא ביאה במקצת שמה ביאה ואותיבניה מהא דקתני זה נכנס ומכניס ידו לבהונות ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה נהי נמי דנכנס להר הבית משום דעשה שאין בו כרת הוא לבהונות היכי מצי מעייל ידיה אידי ואידי עשה שיש בו כרת הוא דקיימא לן במנחות בהקומץ רבה (דף כז:) מחוסר כפורים שנכנס למקדש ענוש כרת ואין צריך לומר טבול יום ושאר כל הטמאים ושני עולא שאני מצורע הואיל והותרה לו ביאה במקצת לצרעתו שהרי עדיין מחוסר כפורים הוא ובכרת והותרה לו מן התורה ביאה זו במקצת הותר נמי לקריו אלמא הואיל ואישתראי חד איסורא אישתראי נמי אידך דהוה גביה :

תינח

תוספות

ת"ל כי כחטאת האשם הוא · והשתא לא צריך קרא דושחט את הכבש דכולה מילתא מיניה גמר מהיקשא וכריש איזהו מקומן (זבחים דף מט·) מוקי ליה לעכב :

למאי דנפק נפק · דהיינו מתן בהונות ושחיטת צפון שכתוב בהדיא ולמאי דלא נפק כגון מתן דמים ואימורים לא נפק ולא יהיה בו מתן דמים ואימורים עד שיכתב בהדיא : וראה קרי בו ביום וטבל · פירש בקונטרס דלהכי נקט קרי ולא טמא שרץ ונבילה דטמא שרץ ואפי' טמא מת נכנסים במחנה לויה כדאמר בפר' אלו דברים (פסחים דף סז·) דאפי' מת עצמו נכנס שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו ואין נראה לר"י דהא דאמר וידחה עשה שאין בו כרת היינו עשה דרבנן [כדמפרש ר' יוחנן וטמא מת אין נכנס בחיל נמי מדרבנן] כדתנן במסכת כלים (פ"א מ"ח) החיל מקודש הימנו שאין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם וככל טבול יום איירי בין דבעל קרי בין דטמא מת שרץ ונבילה דקא איירי בהו התם לעיל ואר"י דנקט בעל קרי לרבותא דאע"ג דאשתלח חוץ לב' מחנות התירו לו חכמים ליכנס דבמקום כרת לא העמידו דבריהם וא"ת בפ' היה נוטל (סוטה דף כ: ושם) דקתני גבי סוטה והם אומרים הוציאוה הוציאוה שלא תטמא העזרה ופריך מהא דאפילו מת עצמו שרי ומאי קושיא והא מדרבנן אסור ותירץ ר"ת שלא גזרו אלא שלא יכנס אבל אם הוא כבר שם לא גזרו עליו שילא כיון דמדאורייתא שרי ליכנס שם ודקדק מהא דאמרינן בפרק הנשרפים (סנהדרין דף פא:) כהן ששימש בטומאה אחיו הכהנים מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפלעין מוחו בגיזרין משמע דאין מוציאין אלא מחוץ לעזרה שהוא מחנה שכינה וממיתין אותו בעזרת נשים כיון שכבר היה שם ור"י מפרש דבסוטה דייק מדקתני הוציאוה הוציאוה תרי זימני דאי לאו דהוי איסור דאורייתא לא היו ממהרין כל כך ואין להאריך כאן : זה נכנס · שהיה צריך לבא להר הבית לעמוד בשער נקנור ולהכנים ידיו לעזרה וליתן לו מן הדם בבהונות ושערי נקנור לא נתקדשו כדאמרינן בכילד צולין (פסחים דף פה: ושם) שכל השערים נתקדשו חוץ משערי נקנור ששם מצורע עומד ומכניס ידיו לבהונות וא"ת למה נמנעו בשביל כך מלקדשם יעמוד בעזרת נשים ויכניס ידיו לשער נקנור ופירש ריב"ן דאין זה לפני ה' דלא הוי באויר העזרה ואין נראה דאי הוה קדוש כקדושת העזרה הוי שפיר לפני ה' ואומר רבינו תם דעשוי בשביל תקנת מצורעים שיעמדו שם שיגין עליהם השער בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים : מוטב יבא עשה שיש בו כרת כו' · לאו מילתא דפסיקא היא דיש מקומות שהעמידו דבריהם במקום כרת כדאמרינן בפסחים בפרק האשה (דף צב·) אלא כאן לא היה נראה לחכמים להחמיר : רבי יוחנן אמר דבר תורה אפילו עשה אין בו · רבי יוחנן לא אתא לפלוגי אברייתא דלאו תנא הוא כדמוכח בפרק קמא דכתובות (דף ח·) דמשני ארב תנא הוא ופליג ולא בעי לשנויי הכי לר' יוחנן אע"ג דיש לדחות דר' יוחנן (ג) °כמתני' דכלים (פ"א מ"ח) דתנן עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם אבל בהר הבית וחיל שרי והיינו מדרבנן דאי מדאורייתא אסור ליכנס במחנה לויה אם כן בהר הבית נמי ליתסר דמפתח הר הבית עד שער נקנור מחנה לויה כדתניא בתוספתא ובספרי מכל מקום אין נראה דפליגי ברייתא דהכא אמתני' דכלים אלא רבי יוחנן לפרושי ברייתא אתא דעשה דקתני לאו דוקא ולאו משום דסבר רבי יוחנן טבול יום דזב לאו כזב דמי דהא רבא אית ליה דרבי יוחנן בסוף האשה (פסחים צב·) ורבא אית ליה בפ"ב דכריתות (דף י·) דמחוסר כפורים דזב כזב דמי אלא דוקא לענין פסח הבא בטומאה דלא יאכלו ממנו זבין וזבות ונדות ויולדות קאמר דכזב דמי להכי מייתי לה בכריתות אבל לענין ביאת מקדש לאו כזב דמי וניחא השתא בריש פ"ב דזבחים (דף יז:) מסיק לכ"ע דמחוסר כפורים דזב כזב דמי ובפרק ג' מינים (נזיר דף מה·) מסיק דאפילו טבול יום דזב לאו כזב דמי אלא ההיא דזבחים לענין פסח הבא בטומאה וההיא דנזיר לענין ביאת מקדש והא דמשמע בההיא סוגיא דג' מינים דאפילו נאמר טבול יום דזב לאו כזב דמי אסור ליכנס למחנה לויה ומקרא דריש התם אר"י דהתם בזב בעל ג' ראיות דאיכא תרתי שהוא טבול יום ומחוסר כפורים ואע"ג דבשמעתין נמי בראה קרי בו ביום דהוי טבול יום ומחוסר כפורים שרי מדאורייתא היינו משום דאינו על טומאה אחת אלא על טבול יום משום קריו ומחוסר כפורים משום צרעתו : [וע"ע תוספות זבחים לב: ד"ה ור"י] : שחדשו בה דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה לויה · וא"ת מנא ליה שחדשו מטבול יום דלמא חדשו מטמא מת עצמו וי"ל דמשמע ליה שלא חדשו אלא על החצר וחצר היינו עזרת נשים כדמוכח ביחזקאל (מד) ואילו טמא מת אסור אפי' בחיל : ואמר עולא מה טעם כו' · פירוש כיון דביאה במקצת שמה ביאה מה טעם התירו חכמים להכניס ידיו לבהונות ואם תאמר וכיון דשמה ביאה ואפילו הכי שרי מקצתו משום דאי אפשר בענין אחר א"כ כולו נמי ליִשתרי וי"ל דלא ניחא שידחה ביאת כולו דכתיב בהדיא ואל המקדש לא תבא אבל ביאה במקצת לא כתיב בהדיא אלא מהיקשא גמר לה עולא התם מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת כו' ועוד יש לומר כיון דאפשר על ידי ביאה במקצת אם יכנס כולו חייב מידי דהוה אהיה לו דרך קצרה ובא לו בארוכה :

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל' ה :

תוספות ישנים

הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו . וא"ת א"כ מאי קאמר לעיל מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה כו' לימא טעמא דהואיל והותר · וי"ל דלעיל לא יוכל לומר כן דמאי לימא הואיל והותר וכו' . משמע שהוא היה נאסר מקודם לכן ולעולם יכול המצורע ליכנס בשערי נקנור שהוא מחנה לויה אבל הכא [שייך] הואיל והותר דהא עד עתה נאסר לסכנים ידו לבהונות :

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא סד"א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח : (ב) רש"י ד"ה שמיני שלו וכו' הדם לבהונות נ"ב ס"א שעומד שם המצורע ומכנים ידיו לבהונות שאעפ"י שמשתלח חוץ לג' מחנות בשמיני שלו הותר לבא בשתי מחנות אבל בעזרה אינו נכנס כדאיתא במס' מכות דף ח טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים ובטמא מקדש כתיב בפ' פרה אדומה וחוץ לעזרה אי אפשר שלא יפסל ביוצא והכנסת ידיו כיאה מקצת היא במצורע ולא שמה ביאה הלכך מזה עליו והוא עומד בשער נקנור : (ג) תוס' ד"ה ר"י דר"י סבר כמתני' :

מסורת הש"ס

פסחים לב· זבחים לו

פסחים לב: הוריות ס· זבחים לב: ע"ש

[נ"ל רבי כ"א בזבחים]

גליון הש"ס

גמ' תיתי במה מצינו · עי' יומא דף מ ע"ב תד"ה מה במקום : שם במה מצינו מאשת אח · בתוס' לעיל ג ע"ב ד"ה לא תעשה שיש בה כרת היה להם הגי' פה תיתי אחות אשה מאשת אח: תוס' ד"ה רבי יוחנן אמר וכו' דרבי יוחנן כמתני' דכלים · וכן ראיה ממתני' פ"א מ"ח דתמיד בא ויושב לו אצל אחיו הכהנים :

תורה אור

תינח היכא דנשא מת ואחר כך נשא חי דמגו דאישתרי איסור אשת אח אישתרי נמי איסור אחות אשה אלא נשא חי ואח"כ נשא מת איסור אחות אשה קדים ואפי' נשא מת נמי תינח היכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דחזיא ליה דביני ביני אלא נשא מת ולא מת ואחר כך נשא חי לא איחזיא ליה כלל מי לא מודי עולא שאם ראה קרי בליל שמיני שאין מכנים ידיו לבהונות שלא יצא בשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן אלא כי איצטריך עליה היכא *דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי ואי בעית אימא אתיא בהיקישא מדרבי יונה דאמר רבי יונה ואיתימא רב הונא בריה

ויקרא יח דרב יהושע אמר קרא °כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו *הוקשו כל העריות כולן לאשת אח מה אשת אח שריא אף כל עריות נמי שריין כתב רחמנא עליה אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא מכדי כל עריות איכא לאקושינהו לאשת אח ואיכא לאקושינהו לאחות אשה מאי חזית דאקשת לאחות אשה אקשינהו לאשת אח איבעית אימא *לקולא וחומרא לחומרא מקשינן איבעית אימא הכא תרי איסורי והכא תרי איסורי ותרי מתרי ילפינן אבל הכא חדא איסורא ותרי מחדא לא ילפינן רבא אמר ערוה (א) לא צריכא קרא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת כי איצטריך קרא למיסר צרה וערוה לא צריכא קרא והא (ב) תניא אין לי אלא היא משום צרתה והא קתני אינ'לי אלא הן משום צרותיהן

דברים כה ת"ש רבי אומר °ולקח ולקחה °ויבם ויבמה

שם לאסור צרות ועריות אימא לאסור צרות של עריות והא תרי קראי קנסיב ליה מאי לאו חד לערוה וחד לצרה לא אידי ואידי לצרה חד למיסר צרה במקום מצוה וחד למישרי צרה שלא במקום מצוה מאי טעמא ויבם ויבמה במקום ייבום הוא דאסירא צרה שלא במקום ייבום שריא צרה אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן ואילו פטורות ופוטרות לא קתני שמע מינה ומאי שנא ערוה דלא צריכא קרא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת צרה נמי לא תיבעי קרא משום דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת א"ל רב אחא בר ביבי מר לרבינא ה"ק משמיה דרבא צרה נמי לא איצטריך קרא כי איצטריך קרא למישרי

רש"י

תינח היכא דנשא המת · את אשה זו תחילה ונעשית אשת האח על זה: ואח"כ נשא חי · את אחותה וניתוספת איסור אחות אשה על יבמתו וכשמת אחיו בלא בנים ואשתראי איסור אשת אח המוקדם אשתראי נמי אחות אשה המאוחר כדעולא דאמר הואיל והותר לצרעתו שהיא ראשונה הותר לקריו שהיא אחרונה : אלא נשא החי · אשתו תחילה ועמדה עליו באיסור אחות אשה ואח"כ נשאה אחיו המת וניתוסף איסור אשת אח איסור אחות אשה קדים ואף על גב דהותר איסור אחרון עומד ראשון במקומו : ואפי' נשא מת נמי · ברישא דקדים ליה איסור אשת אח לא דמיא לדעולא דהתם הרואה קרי בשמיני שלו כבר היה מותר מאיסור הראשון קודם ראיית הקרי משהאיר המזרח והכא נמי תינח היכא דנשא מת ומת תחילה והותר איסור אשת אח ואח"כ נשא חי את אחותה: אלא נשא מת ולא מת · עד שנשא חי את אחותה הא לא איתחזאי כלל ומי לא מודה עולא בכהאי גוונא שאם ראה קרי בליל יום שמיני שאין מכניס ידיו מחר לבהונות משום קרי דמעכב עליה הואיל ולא יצא מצרעתו לשעה הראויה להבאת קרבנותיו דקודם שהותר מצרעתו בא עליו קרי : הכי גרסינן כי איצטריך עליה לנשא מת ומת ואח"כ נשא חי : ואיבעית אימא · איצטריך עליה דאי לא כתביה הוה אמינא תיתי ייבום אחות אשה להתיר בהיקישא דר' יונה דאמר רבי יונה כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה הוקשו כל העריות זו לזו ולענין הערלה קנסיב ליה ר' יונה בהבא על יבמתו הכי נמי ה"א הוקשו כולן לאשת אח ואע"ג דהכא חד איסורא והכא תרי איסורי אין משיבין על ההיקש להכי איצטריך עליה : מכדי כל העריות · דמתני' : איכא לאקושינהו לאשת אח · להתיר ייבום: ואיכא לאקושינהו לאחות אשה · דאסירי לייבום דפרט בה קרא עליה : מאי חזית דאקשת להו לאחות אשה . כדקתני ברישא פרקין מה אחות אשה מיוחדת כו' : משום צרתה · משום דבעי למיתני צרתה מנין: ולקחה לו לאשה ויבמה · המ"ל ולקח אשה וייבם וכתיב ולקחה משמע מיעוט זו ולא אחרת : וחד למישרי צרת ערוה שלא במקום מצוה · מרבויא דקרא יתירא דויבמה דרשינן הכי במקום ויבמה הוא דאמינא לך מיעוטא ולקחה דמיעט צרה אבל שלא במקום יבום כגון צרת בתו מנכרי שריא : מתני' נמי דיקא · כרבא דערוה פשיטא לן : צרה נמי לא תיבעי . עליה קרא לדרשא דאין עשה דוחה . לא תעשה שיש בה כרת דכתיב לצרור דמשמע לא אחות אשה ולא צרתה וכתיב כרת בסוף העריות : למישרי צרה שלא במקום מצוה · דאי לא כתיב עליה הוה ילפינן מלצרור דצרת אחות אשה אסורה בכל מקום : פוטרות · דהולך להשמיטנו מאי

תוספות

מי לא מודה עולא בהא שאם ראה קרי בליל שמיני שאין מכניס ידיו לבהונות · ק"ק דמנא ליה דמודה עולא בהא וגם בפרק כל הפסולים (זבחים לג: ושם) דמהדר עולא למאן דפריך ליה מהך ברייתא ומטוכך דמצורע הואיל והותר לצרעתו כו' דמשמע ומטוכך ממשא שאתה בא להכביד עליו אביא ראייתי משם ומה ראיה יש לו מן הברייתא ונראה לרבינו יצחק דדייק עולא מדנקט ורואה קרי בו ביום משמע בו ביום אבל בלילה לא שמע מינה דטעמא משום דהותר לצרעתו הותר נמי לקריו ולהכי פשיטא ליה הכא דמודי עולא ברואה קרי בליל ח' :

תרי איסורי [מחד איסורא לא ילפינן] . (*אבל שלא במקום ייבום כגון צרת בתו ילפי') וא"ת ולרב אסי אמאי פוטרת איילונית צרתה והא חד איסורא הוא וי"ל דממה נפשך איהי אסירא דילפי' מאשר תלד פרט לאיילונית ולהכי צרתה נמי אסורה וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו אבל קשיא מאי טעמא דמאן דפליג אדרב אסי וי"ל דכיון דאיילונית לאו בת ייבום היא בשום מקום חשיבא צרתה כצרת ערוה שלא במקום מצוה דשריא ולא דמיא איילונית לחייבי עשה דילפינן בפרק שני (לקמן דף כ.) (ג) לחליצה דאיילונית מיעטה הכתוב בהדיא דלא הויא בכלל היתר אשת אח :

רבא אמר ערוה גופה לא צריכא קרא · וא"ת והא לכל הפחות איצטריך (ד) לינשא מת ומת ואח"כ נשא חי דלא תימא הואיל ואשתרי אשתרי °וי"ל דרבא לית ליה דעולא וסבר דביאה במקצת לא שמה ביאה ועוד אר"י דיש לחלק דגבי בעל קרי דשם טומאה אחת היא אמרי' הואיל ואשתרי אישתרי דחד לאו הוא בבעל קרי ומצורע אבל הכא דשני שמות הן לא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי וא"ת מאי טעמא לא צריכא קרא וכי לית ליה לרבא היקישא דרבי יונה וי"ל דקסבר דלענין איסורא הוא דאקשינהו רחמנא דבהכי איירי קרא ולא לענין היתירא : כי איצטריך קרא למיסר צרה · ותימה דהיכי טעי (ה) למימר דאיצטריך למיסר צרה טפי מנהערוה כיון דצרה מלצרור נפקא ויש כרת בצרה כמו בערוה ואומר רבינו יצחק דהשתא נמי בעי למימר לאיסור צרה ולמידק דשלא במקום מצוה שריא כדמסיק רב אחא לבסוף והא דקאמר נמי אין לי אלא היא משום צרתה לא משום דצריך קרא לאיסור אלא למידק היתירא שלא במקום מצוה והא דפריך מאי שנא ערוה דלא צריכא קרא כו' גמרא טעי במילתיה דרבא שלא פירש בהדיא למישרי שלא במקום מצוה אתא עליה :

ואילו פטורות ופוטרות לא קתני · אע"ג דמסקינן דלאסור צרתה נמי לא צריך קרא מ"מ תנא איסור בצרה שעדיין לא השמיטנו בשום מקום אבל איסור ערוה דכבר נשנו כל העריות בפרק קמא דכריתות (דף ב:) (ו) שלא איצטריך כאן להשמיטנו דאסורה במקום מצוה דפשיטא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת :

למישרי

תוספות ישנים

כי איצטריך קרא לנשא מת ומת ואח"כ נשא חי . וא"ת היכי מקרי אחות זקוקתו י"ל שאינה אלא מדרבנן אבל קשה היכא משכחת לה דפוטרת צרתה הלא כיון דלא נעשית אחות אשתו עד שמת אחיו א"כ לא היתה מעולם צרת ערוה שהרי כשנשא חי לא היתה צרת ערוה לייבם שעדיין לא נשא אחות אשתו . וי"ל דאה"נ דאערוה לבד קיימינן הכא דנפקא לן מקרא דעליה ומקרא דלצרור אם אתה רוצה למצוא צרה עמה משכחת לה בנשא חי ואח"כ מת אחיו שהיה נשוי אחות אשתו : הוקשו כל העריות לאשת אח . ומעתה אין להקשות הכא חד איסורא התם תרי איסורי דאין משיבין על ההיקש : ת"ש ר' אומר ולקח ולקחה · ונהי נמי דר' לית ליה עליה מ"מ סברא הוא דכי היכי דאצטריך קרא לדידיה כמו כן לדידן ואי לדידן לא צריכא קרא דעליה לדידיה נמי לא ליבעי קרא דולקחה : צרה נמי לא צריכא קרא . וא"ת א"כ הא ק"ל ת"ש ר' אומר ולקח ולקחה ויבם ויבמה כיון דלא אצטריך קרא לא לצרה ולא לערוה . וי"ל דנימא (לאסור) [דאתי להתיר] צרות כל עריות דוקא במקום יבום אבל שלא במקום יבום צרותיהן מותרות וכן לעיל צרותיהן מנין ר"ל צרותיהן דוקא במקום יבום אבל שלא במקום יבום צרותיהן מותרות מנין והקשה הר' יחיאל כיון דצרה לא צריכא תקשי לר' למה לי תרי קראי ולקחה ויבמה . ונראה לרא"ם דחד אתי למיסר צרה במקום מצוה וחד למשרי שלא במקום מצוה דדוקא לרבנן דמפקי מלצרור צרות וכתיב בתריה ונכרתו א"כ לא צריכא קרא לצרה אבל ר' דמפיק לצרור כר' שמעון ולא כתיב בה כרת בהדיא אצטריך שפיר קרא למיסרא במקום מצוה ואע"ג דפרשתי בסמוך דנפיק לר' עונש מלצרור היינו כאשר נכתב ולקחה דמיניה שמעינן אזהרה בצרות כדאמרינן בסמוך כל היכא דאיכא תרין לקוחין וכו' ואז מדמינן צרות להדדי צרת ערוה לצרה בזיקה אבל אי לא כתב ולקחה לא שמעינן איסור בצרת ערוה במקום מצוה . כ"כ לרא"ם :

[לקמן יג:]

לקמן מד: קדושין סז: כריתות ב:

[קדושין סח: ע"ש מו:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבא אמר ערוה גופה לא צריכא : (ב) שם והא קתני אין לי אלא היא : (ג) תוס' ד"ה תרי וכו' בפרק שני דחולצת לאיילונית מיעטה : (ד) ד"ה רבא וכו' לנשא מת : (ה) ד"ה כי וכו' היכי טעי בכה למימר : (ו) ד"ה ואילו וכו' דכריתות לא איצטריך :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבא אמר וכו' וי"ל דרבא לית ליה דעולא · עיין עורי אבן מגילה ד' ג ע"ב ד"ה מולאותו :

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה ה"ט סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סימן טו סעי' כו :
ל ב מיי' וסמג וטוש"ע שם:
לא ג מיי' פ"א מהל' יבום הל' טו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסח סעיף א :
לב ד מיי' שם פ"ב הל' י סמג עשין שם טוש"ע שם סי' קסו ס"ז :
לג ה מיי' פי"ב מהלכות שגגות הלכה א :

גמרא

תורה אור

למישרי צרה שלא במקום מצוה מאי טעמא אמר קרא עליה במקום עליה הוא דאסירא שלא במקום עליה שריא א"ל רמי בר חמא לרבא אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תישתרי ולאו קל וחומר הוא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה שריא אמר ליה צרה תוכיח דבמקום מצוה אסירא ושלא במקום מצוה שריא אמר ליה עליך אמר קרא בחייה כל שבחייה האי בחייה מיבעי ליה א למעוטי לאחר מיתה ההיא °מואשה אל אחותה נפקא (ויקרא יח) אי מואשה אל אחותה ה"א נתגרשה שריא ת"ל בחייה ב כל שבחייה דאע"ג דנתגרשה לא אלא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא תרי קראי כתיבי כתיב אשה אל אחותה לא תקח לצרור וכתי' לגלות ערותה דהדא משמע הא כיצד במקום מצוה שתיהן אסורות שלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת איפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת ושלא במקום מצוה שתיהן אסורות א"כ לא יאמר עליה א"ל רב אשי לרב כהנא ממאי דהאי עליה לאיסורא דלמא להתירא וה"ק רחמנא אשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרתה שלא במקום עליה אבל במקום עליה שתיהן מותרות א"כ לגלות ערוה דהדא היכי משכחת לה אי במקום מצוה שתיהן מותרות אי שלא במקום מצוה שתיהן אסורות : גופא רבי אומר ולקח ולקחה ויבם ויבמה. לאסור צרות ועריות מידי צרות כתיבא הכא ועוד צרות מלצרור נפקא לצרור מפיק ליה רבי לכדרבי שמעון צרה *הכא כתיב ה"ק א"כ לימא קרא ולקח מאי ולקחה כל היכא דאיכא תרי לקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי שריא ואי לא תרוייהו אסירין ויבמה במקום ייבום הוא דאסירא צרה שלא במקום ייבום שריא צרה ורבנן האי ולקחה מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדרבי יוסי בר חנינא *דאמר רבי יוסי בר חנינא ולקחה מלמד ג שמגרשה בגט ומחזירה ויבמה ד על כרחה ורבי דרבי יוסי בר חנינא מלאשה נפקא על כרחה מיבמה יבא עליה נפקא ורבי האי עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה *לכדתניא *ה אין חייבין ב"ד אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח ולא

רש"י

מאי טעמא · כלומר היכי מידרשא היתר מהכא : במקום עליה הוא · דכתיב לצרור למיסר צרה ולא במקום אחר : אימא ערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי · מדכתיב עליה דקאי נמי אאחות אשה : כל שבחייה · אשתך לא תשא את אחותה : תרי קראי כתיבי · מעיקרא כתיב לצרור דמשמע לא היא ולא צרתה והדר כתיב לגלות ערותה דמשמע חדא הוא דאסירא : במקום מצוה שתיהן אסורין · כדכתיב עליה דמשמע במקום עליה : ואיפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת · דהא עליה אלגלות ערותה סמיך דמשמע חדא למדרש הכי במקו' עליה הוא דלא אסיר לן אלא חדא וקרא דלצרור אשלא במקום מצוה : א"כ לא יאמר עליה · דבלא עליה נמי כי קשו לן קראי אהדדי משנינן להו מסברא הכי היתירא למצוה ואיסורא שלא במקום מצוה הלכך עליה לחדושי אתא למדרשיה אלצרור ולמיסר צרה במקום מצוה כערוה. ממאי דהאי עליה לאיסורא · אצרה ולא לערוה דלמא למישרי תרווייהו במקום מצוה אתא והכי משמע ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרה ואם עליה דמקום מצוה היא אפי' בחייה יתקיים (כמו) יבמה יבא עליה דייבוס : לכדר' שמעון · בפרק ד' אחים (לקמן דף כח:) ג' אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות או אשה ובתה ומתו ונפלו לפני השלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמו' לפי שתיהן זקוקות לו מקדושי שני אחיו וזיקה הוי כקנין קדושין ואי מייבם חדא מנייהו קנסיב אחות זקוקתו בחייה וזקוקתו הויא כאשתו אבל חליצה בעיא דלא אליס למיהוי כאחות אשה ממש להפטר בלא כלום ותניא בברייתא רבי שמעון פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום ויליף טעמא מלצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו כגון הכא דנעשו האחיות צרות זו לזו בזיקה לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן : א"כ · דהאי ולקחה לגופיה הוא דאתא נימא קרא ולקח מאי ולקחה דמשמע דשתים נפלו לו מאחיו ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן אי קרינא ולקחה בכל חדא מינייהו שריין כל חדא מינייהו ואי לא קרינן ולקחה בכל חדא מנייהו כגון שהאחת ערוה תרווייהו אסורין וצרות צרותיהן נמי מהכא נפקא דמשנפלה לו צרת ערוה מאחיו הראשון ונדחית הערוה ממנו נאסרה עליו עולמית משום אשת אח וכשנתייבמה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפני זה לא קרינא בה בזו שנאסרה עליו ולקחה הלכך תרווייהו אסורים וכן לעולם : מלמד שמגרשה בגט ומחזירה · לאחר שנשאה נעשית כאשתו ואם רצה לגרשה מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה : ומחזירה · אם רצה להחזיר ולא אמרינן מצוה רמא רחמנא עליה ועבדה ומהשתא תיקום עליה באיסור אשת אח להכי כתיב ולקחה לו לאשה דכיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר : בעל כרחה · שאם בא עליה יבם אפילו בעל כרחה קנאה ויורשה ומטמא לה ולכל דבר היא אשתו בהך ביאה : אין חייבין בית דין · להביא פר על העלם דבר : ולא

תוספות

למישרי צרה שלא במקום מצוה · וא"ת להנהו שיטויי דלעיל דמצרכי קרא לערוה גופה מנא להו למישרי צרה שלא במקום מצוה וי"ל דנפקא להו מהיכא דנפקא ליה לרבי :
מאי ולקחה כו' · מצינו למימר דמייתורא דה"א דרשי' תרין ליקוחין כדדרשינן בפ"ב דקדושין (דף מא.) ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח אבל בקונט' פי' דולקחה משמע דנפלו לו שתים ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן וליכא להקשות לפירושו דלמא להא גופא איצטריך לכשנפלו לו שתי יבמות מבית אחד שלא ייבם אלא אחת מנא ליה למידרש כל היכא דאיכא תרין לקוחין כו' דהא דרשינן לה בהחולץ (לקמן דף מד·) מאת בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים וא"ת ולמא אתא קרא למימר שייבם הצרה ולא הערוה ולמ"ד ערוה (א) לא צריכא קרא ניחא :
כל היכא דאיכא תרין לקוחין כו' · וא"ת חייבי עשה כמי ליתסרי צרה דליכא למימר דאי בעי האי נסיב ואי בעי האי נסיב ועוד תימה דהשתא ליכא בצרת ערוה כרת וא"כ תיבעי חליצה כמו חייבי עשה דמרבינן להו מיבמתו בפרק שני (לקמן כ·) וי"ל דחייבי עשה דאיתרבו לחליצה ואית בהו זיקה קצת הוו בכלל ולקחה וא"כ צרת ערוה ע"כ לא בעיא חליצה דאי בעיא הוי בכלל ולקחה ועוד ולקחה משמע לשון תפיסת קידושין הלכך חייבי עשה דתפסי בהו קדושין הוו בכלל ולקחה : מלמד שמגרשה בגט ומחזירה · בפרק החולץ (לקמן דף נט·) אמרינן דאיצטריך דס"ד מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת אח ותימה דמשמע דלביאה שניה לא צריך קרא להתיר ואמאי והא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה מביאה ראשונה דהא ביאה שניה לא דחיא חייבי לאוין כדאמר בפרק שני (לקמן כ: ושם) וי"ל דביאה שניה לא צריכא קרא דסברא הוא דלא אמר רחמנא יבא עליה לגרשה אחר ביאה ראשונה ומ"מ ביאה שניה לא דחיא חייבי לאוין דרשות היא וליכא עשה אלא בביאה ראשונה א) : ויבמה בעל כרחה · הכא משמע דמה"א דריש לה ותימה דבפ"ק דקידושין (דף יד. ושם) משמע דדריש מה"א ביאה גומר בה ואין כו' דפריך התם והא מיבעי ליה ויבמה על כרחה א"כ לימא קרא ויבם וי"ל דהתם הכי *פריך א"כ ללביאה גומרת בה גרידא אתא לימא קרא ויבם *וכענין זה יש לקמן בפרק אלמנה (דף סח: ושם) א"כ לימא קרא והיא בקדשים לא תאכל *וקשה לקמן בפ"ב (דף יט:) דרשינן מיבמה עדיין יבומין הראשונים עליה וא"ר יצחק דדרשינן הני תלתא דרשות מיבם ויבם ויבמה וכענין זה בריש האיש מקדש (קדושין דף מא·) דריש שלשה דרשות מושלחה שלח ושלח ושלחה: אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת · למעוטי חייבי לאוין ועל שגגתו חטאת למעוטי פסח ומילה דלית בהו חטאת כדתנן בפ"ק דכריתות (דף ב·) ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שזדונו כרת למעוטי מגפף ומנשק ושגגתו חטאת למעוטי דבר שאין בו מעשה: מה

תוספות ישנים

איפוך אנא דסברא היא להחמיר יותר שלא במקום מצוה ועוד דלגלות ערותה דמשמע דקרא סמיך אעליה דהוי לשון יבום שהוא במקום מצוה וא"כ יש לנו לומר במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת · וקרא אשה אל אחותה לא תקח דמשמע שתיהם אסורות נוקים שלא במקום מצוה. א"כ לא יאמר עליה מסברא כי פרכינן מרישיה דקרא לסיפיה דכתיב ואשה אל אחותה לא תקח דמשמע שתיהן אסורות . וכתב לגלות ערותה דמשמע ערותה דוקא ודאי משנינן מסברא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת ושלא במקום מצוה שתיהן אסורות וא"כ כשנאמר עליה בא לחדש דבר שאין לנו לומר מסברא והיינו במקום מצוה שתיהן אסורות שלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת: לצרור מפיק ליה רבי לכדר' שמעון. וא"ת כיון דר' לא מפיק צרות מלצרור ומפיק ליה לצרת ערוה בזיקה לכדר' שמעון א"כ אזהרה שמענו עונש מנין דס"ג אמרינן לעיל וקאמר ת"ל ונכרתו וא"כ השתא דלא מפקינן מלצרור צרות לא כתיב כרת גבייהו וא"כ עונש מנין וא"ל דליכא רק אזהרה דא"כ לא לפטרו מחליצה כמו דאמרינן לקמן דחייבי לאוין חולצות . וי"ל דכיון דמפיק מלצרור שום צרות כדקאמר לצרור כר' שמעון א"כ איירי בצרת ערוה בזיקה מעתה בכל צרות נמי יש לנו להחשיבן ערוה להיות בכלל כרת דכתיב כי כל איש אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו :
א) ועוי"ל שאני התם דביאה ראשונה לא בריא רק על ידי דחיית הלאו אבל הכא דביאה ראשונה שיתה בהיתר גמור א"כ לא נוח הכתוב ליקחנה ולהוציאה מיד לאחר ביאה :
[וכן פרש"י שם בקידושין להדיא והוכיח פירוש זה מברייתא דיבמות נד·]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי וכו' ולמ"ד ערוה גופה לא צריכא :

מסורת הש"ס

היכא כתיבא . יפנ"ן

כתובות סב: לקמן יט: לט:

נ"ל לכדתנן *הוריות ח. ע"ש

ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת *ותנן נמי *כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב"ד מביאין פר ובעבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה *צבור מביאים פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת מה"מ *דת"ר °ונודעה החטאת אשר חטאו עליה רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן דכתיב במשיח °לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתיא מצות מצות ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת צבור בעבודת כוכבים יליף מעיני מעיני יחיד נשיא ומשיח °מואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע *וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון ורבנן האי סברא מנא להו נפקא להו *מדמקרי ליה ר' יהושע לבריה °תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה °והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות צבור בעבודת כוכבים מנין אמר קרא ואם נפש וילמד עליון מתחתון אלא צבור בשאר מצות מנלן יליף מעיני מעיני ורבי האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא *לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים יחידים בסקילה לפיכך ממונן פלט מרובין בסייף לפיכך ממונן אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם *מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת יהיה לכם הא לאו הכי ה"א נחלק מאי לייתו לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו ואלא מאי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו איצטריך ס"ד אמינא הואיל וצבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת אינהו נמי ניתו איפכא א"נ *צריך ואין לו תקנה קמ"ל א"ל לוי לרבי מאי איריא דתני ט"ו ליתני ט"ז א"ל *כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו מאי דעתך אמו אנוסת אביו אמו אנוסת אביו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ולא והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינן והא *בית שמאי מתירין את הצרות לאחין ובית הלל אוסרין *בית שמאי במקום דפליגי

והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו בית הלל אינה משנה

(גליון הגמרא: ויקרא ד · הוריות ח. · שם · שם · במדבר טו · שם · שם)

רש"י

ולא בעבודת כוכבים · אין חייבין צבור להביא פר לעולה ושעיר לחטאת : אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת · כגון זיבוח וקיטור וניסוך והשתחוואה אבל מחבק ומנשק לא והך דרשא מעליה נפקא כדמפרש ואזיל : ונאמר להלן עליה · בחייה שהוא מופנה לדרשא : לאשמת העם · כלומר אשמתו כאשמת צבור : [ולא בעבודת כוכבים] · קרבן עבודת כוכבים בפרשת שלח לך וכי תשגו : מעיני מעיני · מפר העלם דבר : ואם נפש אחת. התם כתיב בפרשת שלח לך : מעליון · מצבור והתם ילפינן להו מפר העלם : תורה אחת · לענין קרבן כתיב (א) בפר עבודת כוכבים תורה כל התורה במשמע הוקשה כל התורה לענין קרבן לעבודת כוכבים : מה עבודת כוכבים (ב) על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת · כדכתיב התם והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה אלמא כולה פרשתא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מישתעי : אשכחן יחיד ונשיא ומשיח · בהך היקישא לא משמע אלא הני דכתיב והנפש ואלו לבדן במשמע שהן יחידין דהני קראי כתיבי בפרשת ואם נפש אחת בעבודת כוכבים : אמר קרא · גבי יחיד ונשיא ומשיח : ואם נפש · וי"ו מוסיף על ענין ראשון : וילמד עליון מתחתון · צבור מיחידים : יליף מעיני מעיני · שאר מצות מעבודת כוכבים : מרובים · עיר הנדחת : יכול נחלק בקרבנותיהם · אם עבדו בני עיר אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו חלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעיר כיחיד : ת"ל כו' · אין חלוקים מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולן כדכתיב ואם מעיני העדה (במדבר טו) אבל בני עיר אחת יחידים הם : בהוראה · היינו העלם דבר שהורו ב"ד שהעבודת כוכבים מותרת ועשו צבור על פיהם : א"נ · אפי' לא משכחת לה קרבן לחלק נימא צריכים הני מרובים חילוק בין יחיד וליכא הלכך אין להם כפרה קמ"ל : אמו אנוסת אביו · שנשאה אחיו מאביו אחרי כן ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה לייבום : בפלוגתא דר' יהודה ורבנן · כדאמרי' לעיל (דף ד·) ורבי יהודה אוסר באנוסת אביו ולר' יהודה לא משכחת לה אם נופלת לפני בנה ליבום אלא לרבנן ובאנוסה ולהכי לא תנא לה דבפלוגתא לא קא מיירי : והרי איסור מצוה ואיסור קדושה · לקמן בפרק כיצד כו' (דף כ·) כל שאיסורו איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת. איסור מצוה כגון שניות מד"ס כדמפרש לקמן בפ"ב (כא·). או איסור קדושה כגון שנפלה לפניו ממזרת או נתינה שהיא בלאו חולצת ולא מתייבמת חולצת דלא אלים איסור לאו בלא כרת לאפקועי ייבום לגמרי ולא מתייבמת דהא אסורה לי' ופליג ר"ע דאמר בפ' החולץ (לקמן דף מט·) חייבי לאוין כחייבי כריתות דקתני איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דיש ממזר מחייבי לאוין ולר"ע הלים לאו למיפטרה בולא כלום כערוה גמור': את הצרות · צרת ערוה מתייבמת : רבי

תוספות

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת · אגב שיטפיה נקט לישנא דמתני' דהוריות (דף ח·) דאייתי לעיל דשגגתו חטאת לא קיס ליה באחות אשה אלא מהכא :

בעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני · לא מצינו למימר אתיא מצות מצות דכל מצות דכתיב בעבודת כוכבים איצטריך לכדדרים בספרי כל מצות זו עבודת כוכבים ששקולה כנגד כל המצות :

וילמד תחתון מעליון · וא"ת תיפוק לי דכתיב התם כרת בהדיא כדדרשי רבנן בסמוך וי"ל דלר' הוא כרת במברך את השם דהכי כתיב את ה' הוא מגדף ונכרתה ובפ' מי שהיה טמא (פסחים דף נג:) אית לי' לרבי מגדף היינו מברך את השם :

ורבנן האי סברא מנא להו · וא"ת כולה מילתא תיפוק לי מעליה דג"ש ניתנה לידרש לכל מילי וי"ל דעליה דכתיב גבי אחות אשה וגבי חטאת לא מופנה וההוא דיבום מופנה ור"ת אומר דאפילו מופנה הוא דאחות אשה כיון דההוא דחטאת לאו מופנה שבקינן ליה למופנה מצד אחד ודרשינן ממופנה משני צדדין כדאמרינן בהמפלת (נדה דף כב: ושם) :

מה עבודת כוכבים דבר שחייבים על זדונה כרת · וא"ת ואימא מה עבודת כוכבים שחייבים על זדונה סקילה וי"ל דלא גמרינן אלא מה דכתיב בההוא קרא דלא כתיב התם אלא כרת דקסבר מגדף היינו עובד עבודת כוכבים וה"נ לרבנן דלא גמרי מה עבודת כוכבים שיש בה לאו וכרת ולא בעו לאו כיון דלא כתיב בההוא פרשה תדע דבפרק בתרא דמכות (ד' יג: ושם) ממעט פסח ומילה משום דבעינן דומיא דעבודת כוכבים דאמר רחמנא לא תעביד והני קום עשה נינהו ולא ממעט להו משום דלית בהו לאו כמו בעבודת כוכבים ומיהו לרבי דנפקא ליה חטאת מעליה בעי לאו וכרת כמו באחות אשה ואתי שפיר דבשבועות (דף יג·) דריש רבי דבפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אית בהו כרת ולא חשיב להו בהדי ששה ושלשים כריתות משום דלא אשכחן בהו לאו* :

*ורבנן · לית להו כרת בפורק עול ומפר *ברית ומגלה פניס אלא מוקמי ג' כריתות בעבוד' כוכבים בסוף פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סד:) ע"כ גליון:

מאי לייתו פר כו' · קסבר דכיון שחלקם מכל חייבי מיתות ב"ד דממונן פלט חלקינן להו מכל מתכפרים וקשיא דליתו כבש או איל ואפי' איכא שום מתכפר דמייתי מ"מ הוה ליה לאקשויי :

והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן · בכל דוכתי פשיטא ליה להש"ס דחייבי לאוין לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין לאו בני חליצה וייבום נינהו כמו חייבי כריתות הכא ובהערל (לקמן דף עט:) גבי פצוע דכא וכרות שפכה ובפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נג:) ותימה לר"י דאמאי לא אמרינן נמי לר"ע דליתי עשה ולידחי לא תעשה :

בתו

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"א מהל' שגגות הל' א ב ד :

לה ב מיי' פ"ד מהלכות ע"ז הלכה ו :

תוספות ישנים

מאי נחלוק דמשמע קרבן משונה לייתי פר לצבור בשאר מצות הוא דמייתי . וא"ת ולימא לייתי כבש או איל דליתיה באיפך וי"ל דאין לנו לבדות מדעתנו קרבן חדש . וא"ת א"כ למה לו להאריך כדקאמר לייתי פר כו' הו"ל למפרך מאי נחלוק אי לייתי קרבן דאיתיה במקום אחר אין זה נחלוק ואי מייתי קרבן דליתיה בשום מקום אין לנו לבדות מדעתנו וצ"ע :

שבת סח: [הוריות ח:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תורה וכו' כתיב בפרשת עבודת כוכבים: (ב) ד"ה מה עבודת כוכבים דבר כצ"ל ותיבת על נמחק :

[יש"ע תוס' יומא פו:]

גליון עיין מהרש"א

מסורת הש"ס

הוריות ט.

[צ"ל ות"ר מביאים כו' כן איתא במסכת הוריות ח.]

[פסחים ס: קידושין יד: ב"מ לה: שבועות י' זבחים מח: חולין עח. כריתות כב.]

הוריות ח.

[ברכות טו: וש"נ] [מנחות פ:]

לקמן יג: [ודף כו: עדיות פ"ד מ"ח] [ברכות לו: ביצה יא:]

דפליגי ר"ש ורבנן וקתני בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש והאמר *ר' אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה הא איתותב ר' אושעיא *והאמר רב יהודה אמר רב וכן תני ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ואחותה שהיא יבמתה חולצת או מתייבמת ורב יהודה מתרגם מחמותו ואילך אבל שיתא בבי דרישא לא מ"ט כיון דבתו באונסין משכחת (א) בנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באונסין לא קא מיירי ואביי מתרגם אף בתו מאנוסתו כיון דאשכוחי משכחת לה אי בעיא מן האונסין תהוי [אי בעיא מן הנשואין תהוי] אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לא מאי טעמא כיון דלר"ש הוא דמשכחת לה לרבנן לא משכחת לה בפלוגתא לא קא מיירי ורב ספרא מתרגם אף אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה בשיתא אחים ואליבא דר' שמעון וסימניך

בתו מאנוסתו · נ"ל דשניהם אנוסות דאי אנסה ראובן ושמעון נשאה א"כ לשמעון אסירי תרוייהו אחת משום בתו ואחת משום בת אשתו: **באונסין** לא קמיירי דבכולן אני קורא בהן משמע ברגיל להיות: **משכחת** לה בשיתא אחים · בפ' ארבעה אחין (לקמן ד' כח:) פריך בחמשה נמי משכחת לה: לעולם

רבי שמעון פליג באשת אחיו שלא היה בעולם בפ' שני (לקמן דף יח:) ומצריך ליה חליצה ואפ"ה קתני לה במתני' דפטורה: ומשני בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש · היכא דמת ראובן בלא בנים ועד שלא יבמה שמעון נולד לוי אחיהם ועודה זקוקה ליבם והיתה לו אסורה בנפילה זו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ויבמה שמעון ומת בלא בנים מודה ר"ש שאסורה ללוי הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בנפילה ראשונה וכי פליג ר"ש בייבם שמעון את אשת ראובן ואח"כ נולד לוי ומת שמעון דהתם שרי ליה ר"ש לייבומי דלא נפלה לפניו מכח ראובן אחיו שמת כבר ולא נאסרה עליו כלום שכשנפלה לפניו מכח שמעון שהיה בעולמו נפלה: והאמר ר' אושעיא · בפ' שני (לקמן יח:): חלוק היה ר"ש אף בראשונה · בנולד ולבסוף ייבם: והאמר רב יהודה אמר רב · בפרק ד' אחין דתנן ד' אחין שנים נשאו שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות לפי שאתיהן זקוקות לזה ושתיהן זקוקות לזה ואי נסיב האי קא פגע באחות זקוקתו ודמיא לאחות אשה בחייה וקתני התם היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה כגון שהיתה חמותו או כלתו אסור בה ומותר באחותה דלאו אחות זקוקתו היא משום דהך ערוה היא ולא זקוקה ליה דרחמנא פטרה מיניה מדרשת עליה והשני אסור בשתיהן היתה השניה אסורה על השני איסור ערוה כגון שהיתה חמותו האסורה לזה מותרת לזה כגון רחל ולאה שתי אחיות ונפלו לפני לוי ויהודה רחל חמותו של לוי ולאה חמותו של יהודה רחל אסורה ללוי ומותרת ליהודה דלאו אחות זקוקתו היא דלאה לא זקוקה ליה דהא חמותו היא ולאה אסורה ליהודה ומותרת ללוי (ב) והיינו אחות זקוקתו דרחל לא זקוקה ליה דהא חמותו היא וקתני התם זו היא שאמרו אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת שתי אחיות שהן יבמות זו לזו שנשאו לשני אחין ונפלו לפני שני אחים או חולצות או מתייבמות ראויות לחליצה או לייבום וכגון שהיתה כל אחת אסורה על האחד איסור ערוה כדפרישית וקאמר רב יהודה בכולן ט"ו עריות אני קורא בהם משנה זו האסורה לזה מותרת לזה כו' כלומר אפשר להתקיים ומשכחת בכולן שיהו ב' אחיות נופלות לפני ב' אחים וזו אסורה לזה משום בתו וזו אסורה לזה משום בתו וכן בת בתו וכן כולן ותהא האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ויתייבמו שתיהן אע"פ שהן שתי אחיות ולא אמרינן אחות זקוקתו היא בתו לא משכחת לה אלא בתו מאנוסתו שאי אפשר לבתו של ראובן ובתו של שמעון להיות אחיות מן האם שהרי אשת ראובן שילדה לו בת וגירשה לא נישאת שוב לשמעון שגרושת אחיו היא אלא הכי משכחת לה ראובן אנס אשה וילדה לו בת וחזר שמעון ואנס את אנוסת אחיו שמותרת לו דלא אסרה תורה אלא אשת אח על ידי קידושין וחזרה וילדה לו בת לשמעון הרי בת ראובן ובת שמעון אחיות מן האם וניסאו ללוי ויהודה אחי אביהן ומתו ונפלו לפני ראובן ושמעון בת שמעון מתייבמת לראובן דלאו אחות זקוקתו היא ובת ראובן לשמעון וכן בת בתו וכן בת בתו של ראובן ובת בתו של שמעון שהיו אחיות מן האב וניסאו ללוי ויהודה וכן בת בנו של ראובן [וכן בת בנו של] שמעון שהיו אחיות מן האם וכן בת אשתו של ראובן ובת אשתו של שמעון שהיו אחיות מן האב כגון נחשון שנשא ב' נשים וילדו לו ב' בנות ומת נחשון וניסאו ב' נשיו לראובן ושמעון וב' בנותיו ללוי ויהודה ומתו לוי ויהודה בת אשת שמעון תתייבם לראובן ואחותה לשמעון וכן בת בתה של אשת ראובן ובת בתה של אשת שמעון שהיו אחיות מן האב וכן בת בנה של אשת זה ושל אשת זה שהיו אחיות מן האם וכן חמותו של ראובן וחמותו של שמעון שהיו אחיות וכן אם חמיו וכן אם חמותו וכן אחותו של ראובן מאמו ואחות שמעון מאמו היו אחיות מן האב ונפלו לפניהם מלוי ויהודה כגון ראובן ולוי בני יעקב מרחל היו ולה בת מנחשון וכן שמעון ויהודה בני יעקב מבלהה וגם לה היה בת מנחשון ונשא לוי בת בלהה מנחשון ויהודה נשא בת רחל מנחשון והן שתי אחיות ומתו לוי ויהודה ונפלו לפני ראובן ושמעון בת בלהה אשת לוי אחות שמעון מאמו ואסורה לו מתייבמת לראובן ובת רחל אשת יהודה אחות ראובן מאמו [אסורה לו] ומותרת לשמעון וכן אחות אמו של ראובן ואחות אמו של שמעון היו אחיות מן האב כגון כלב שנשא שתי נשים *חלאה ונערה (דה"א ד) וילדו לו שתי בנות ומת ונשא יחלאל לאחר מיתתו את שתי נשיו וילדו לו שתי בנות ונשא יעקב את שתי בנות יחלאל זו לאחר מיתת אחותה וילדה לו בת חלאה מיחלאל את ראובן ובת נערה מיחלאל את שמעון ולוי בן יעקב מאשה אחרת נשא את בת כלב מחלאה שהיא אחות אמו של ראובן מן האם ויהודה נשא את בת כלב מנערה שהיא אחות אמו של שמעון מן האם ומתו לוי ויהודה אשת לוי אחות אם ראובן מותרת לשמעון שהיא בת כלב מחלאה ואם שמעון היתה בת יחלאל מנערה ואשת יהודה אחות אם שמעון מותרת לראובן וכן אשת אחיו מאמו כגון יעקב שנשא בלהה ולה נפתלי מאיש אחר והוליד ממנה ראובן ולוי ועוד נשא זלפה ולה יששכר מאיש אחר וילדה ליעקב שמעון ויהודה ונשאו נפתלי ויששכר שתי אחיות ומתו ועמד לוי ונשא אשת יששכר בן זלפה שלא היה קרוב לו ויהודה נשא אשת נפתלי בן בלהה שהרי נכרית אלו ומתו בלא בנים ונפלו לפני ראובן ושמעון אשת לוי אסורה לשמעון מפני יששכר בעלה שהיה אחיו מאמו ומותרת לראובן ואשת יהודה אסורה לראובן מפני נפתלי בעלה הראשון שהיה אחיו מאמו ומותרת לשמעון וכן אחות אשתו [כגון] נפתלי שהיו לו שתי נשים עדה ולאה וילדה לו עדה את דינה ולאה ילדה את נעמה ומת וניסאו נשיו לאחר וילדו שתי בנות ונשאו ראובן ושמעון את הבנות האחרונות ראובן נשא את בת עדה ושמעון בת לאה ולוי ויהודה נשאו את שתי בנות נפתלי לוי דינה בת עדה ויהודה נעמה בת לאה ומתו בלא בנים ונפלו אחיות הללו לפני ראובן ושמעון ונמצאת אשת לוי אחות אשתו של ראובן מותרת לשמעון ואשת יהודה אחות אשתו של שמעון מותרת לראובן: אשת אחיו שלא היה בעולם · לא משכחת לה אלא אליבא דר"ש דשרי בייבם ולבסוף נולד וסימניך מת נולד וייבם מת נולד וייבם כגון ראובן ושמעון ולוי ויהודה בני יעקב ונשאו ראובן ושמעון שתי אחיות ומת ראובן בלא בנים ונולד יששכר ליעקב ומלאה ליבמתו זקוקה לייבום אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ויבמה לוי ומת שמעון אחרי כן ונולד זבולון ומלאה עליו באיסור ויבמה יהודה ומתו לוי ויהודה ונפלו אחיות הללו לפני יששכר וזבולון אשת לוי אסורה ליששכר מפני שבא ומלאה באיסור נפילת ראובן שהיה אחיו שלא היה בעולמו ומותרת לזבולון שבא ומלאה בהיתר דכשנולד זבולון כבר נתייבמה זו ללוי ובייבם ולבסוף נולד שרי רבי שמעון ואשת יהודה אסורה לזבולון מפני שבא ומלאה באיסור נפילת נישואי שמעון אחיו שלא היה בעולם ומותרת ליששכר שרלה שמעון ויהודה כלתו כגון בן ראובן ובן שמעון נשאו שתי אחיות ומתו ונשאו לוי ויהודה אחי ראובן ושמעון ומתו בלא בנים כלתו של זה מותרת לזה ושל זה מותרת לזה ונמצאו שתי אחיות מתייבמות: ורב יהודה מתרגם · להא דרב מחמותו ואילך אבל שם עריות דבבא דרישא לא תני בו אני קורא בהן ואף על גב דבכולהו משכחת לה: כיון דבתו · לא מיתוקמא אלא בבת אנוסה וכדפרשינן באונסין לא קא מיירי מתניתין ואיידי דלא תני בתו לא תני להו לכולהו עריות משום לך בתו: וסימניך

[לקמן יח:]
לקמן כח:
וי"ג מחלה ונועם

והאמר ר' אושעיא חלוק היה ר' שמעון אף בראשונה. וא"ת וליבמי דמיירי בחד אחא ומית ולא יבם אי נמי בתרי ולא מית דבהא מודה ר' אושעיא דר' שמעון מודה בהא כדקאמר לקמן וי"ל דהא לא מצינן למימר דהא בפ"ב מפרש בילד אשת אחיו שלא היה בעולמו ולא מיירי בכי האי גוונא:

הגהות הב"ח
(א) גמ' משכחת לה בנשואין: (ב) רש"י ד"ה והאמר רב יהודה וכו' ומותרת ללוי דהיינו אחות:

וסימניך מת נולד ויבם מת נולד ויבם (א) אלא לרבי הני כללי לית ליה רב אדא קרחינא קמיה דרב כהנא אמר משמיה דרבא לעולם אית ליה לרבי הני כללי והכי קא"ל אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה בתרתי לא קמשכחת לה אי יעקב ב' אחיות אנס אחותה שהיא יבמתה משכחת לה האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת (ב) ואי ב' נכריות אנס האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אחותה שהיא יבמתה לא משכחת לה רב אשי אמר לעולם לית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי ומאי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו דקאמר ליה ה"ק ליה מ"ט לא דייקת מתני' דמתני' ר' יהודה היא [דאסר באנוסת אביו] דקתני *שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו מאי אמו אילימא נשואת אביו היינו אשת אביו אלא לאו אנוסת אביו וקתני מפני שהן נשואות לאחרים אין לאחין לא מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יהודה דאסר באנוסת אביו משום הכי לא תני ליה א"ל רבינא לרב אשי לר' יהודה נמי משכחת לה *דאי עבר ונסיב *דאי לא קתני א"ל רב אשי לרב כהנא בלא דאי נמי משכחת לה יעקב אנס כלתו והוליד ממנה בן ומת [ראובן] בלא בנים ונפלה לה קמי ברה ומינו דאיהי אסירה צרתה נמי אסירה א"ל א]באחותה דהתירא קמיירי באחותה דאיסורא לא קמיירי ואף על פי כן *בדקה לוי במתני' דתני לוי אמו פעמים פוטרת צרתה ופעמים אינה פוטרת צרתה כיצד היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שאין פוטרת צרתה

היתה

וסמניך מת נולד ויבם כו' · כדפי' אלמא מדתני רבי חייא בכולן אני קורא בהן ואפילו באשת אחיו שלא היה בעולם אלמא תנא דמתני' תני פלוגתא דהא רבי חייא אמתני' קאי : לרבי לית ליה הני כללי · דר' חייא הלכך לא מוקמי מתני' בפלוגתא אלא בנולד ולבסוף ייבם לדברי הכל : אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה · להכי לא נקט לה במתני' שאי אתה קורא בה האסורה לזה מותרת לזה ואחותה כשהיא יבמתה מתייבמת שיהו ב' אחיות נופלות להתייבם ותהא זו אסורה לזה משום אמו וכן זו על זה ומותרת לשני אלא חדא משכחת לה או האסורה לזה מותרת לזה או אחותה כשהיא יבמתה : אי יעקב שתי אחיות אנס · וילדה לו האחת לוי והאחת יהודה ונשא ראובן אנוסת אביו אמו של לוי ושמעון נשא אנוסת אביו אמו של יהודה : אחותה כשהיא יבמתה · נופלת לייבום לפני לוי ויהודה בניה משכחת לה : האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת לה · לפי ששתיהן אסורות על שניהם אמו של לוי אסורה לו משום אמו ואחותה משום אחות האם וכן ליהודה ושתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום : ואי שתי נכריות אנס · וילדו לו ב' בנים ונשאום ב' בנים מאשה אחרת ונפלו לפני בניהם האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אבל לאו אחיות נינהו ועיקר מילתיה דרבי חייא משום ייבום שתי אחיות נקט : ה"ג רב אשי אמר לעולם לית ליה לר' הני כללי ובפלוגתא קא מיירי · כלומר לא תימא דהא דלא תני אמו אנוסת אביו משום דלא משכחת [בה] הני כללי דלרבי ל"ל הני כללי ולא תימא להכי שבקיה דלא מיירי בפלוגתא דבפלוגתא ודאי קמיירי ומאי אין לו מוח דקאמר ליה ה"ק ליה כו' : דאסר באנוסת אביו · ולא משכחת לה שתפול אם לפני בנה לייבום מאחיו ומאביו : דאי עבר ונסיב · את אנוסת אביו ונפלה לייבום לפני בנה וליתני : בלא דאי נמי משכחת · שלא עבר זה המת בנישואיה: אנס כלתו · ועבר על דת : ואע"פ דמהדר ליה רבי ללוי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו : בדקה לוי במתני' · הגיהה והוסיפה לאמו אנוסת אביו במשנתו : היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת · לא תפסי קדושין בה שהרי אשת אב בכרת ואמרינן לקמן אין קדושין תופסין בחייבי כריתות דברי הכל הלכך כשמת רשע זה לא נפלה זו לייבום לפני בנה דלאו אשת אח הואי ואינה פוטרת צרתה :

לעולם לית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי · וא"ת ליתני אשת איש שפוטרת צרתה כגון דאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני דפליגי בהמגרש (גיטין דף פב:) ר"א ורבנן דלר"א הוי גט ואסורה לפלוני ואם נשאת לאחיו ומת פוטרת צרתה ואע"ג דאסורה לכל אדם אפי' לרבי אליעזר מדרבנן עד שימות המגרש או הפלוני דחיישינן שמא תנשא לו לאחר שתתאלמן או תתגרש מזה ונמצאו בניה ממזרים כדחיישינן בהמגרש (שם דף פד.) ע"מ שלא תבעלי לפלוני שמא תבעל לו אחר שתתאלמן או אחר שתתגרש ובעודה תחתיו ליכא למיחש יותר מאבא ואביך מ"מ לוי דקתני נמי דאי כדאמרינן לקמן קשה דליתני נמי להך ולמאן דנפקא ליה מאחות אשה ניחא דלא דמי הך לאחות אשה דע"מ שלא תנשאי שריא ליה בזנות וע"מ שלא תבעלי יכולה היא להתקדש לו ולא דמיא לאחות אשה ובע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי אי חשיב שיור כמו בחוץ מפלוני א"כ שריא ליה כי נשאת לאחיו קודם ואפי' אי לא חשיב שיור מ"מ לא דמי לאחות אשה דהתם בשעת נפילה הוי אחות אשתו אבל הכא בשעת נפילה אינה אשת איש עד שתבעל לו ואפי' תתשבנה אשת איש כיון שמטעם אשת איש אסורה ליבעל לו מ"מ לא דמי כיון שאם תבעל ליבם שנאסרה עליו הויא אשת איש ולא היתה אשת אחיו מעולם הלכך לא פטרה צרתה ומיהו למאן דנפקא ליה מולקחה כל היכא דאיכא תרי ליקוחין קשה וי"ל אע"ג דלוי תני דאי ובפלוגתא קמיירי לא קמיירי אלא בפלוגתא דס"ל לתנא דמתני' כוותיה תדע דלא תני לוי חייבי לאוין אע"ג דלר"ע לאו בני חליצה וייבום נינהו ומאן דמוסיף לעיל אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה כר"ש אע"ג דשמא תנא דמתני' לא סבר לה כר"ש היינו משום דבכולן אני קורא בהן משמע ליה דקאי אכולהו אבל אי מודו רבנן לר"א בקידושין דמספקא ליה לאביי מדקאמר בריש המגרש (שם דף פב: ושם) דאם איתא לר' אבא קשיא ליתני אשת איש דמשכחת לה אפילו לרבנן כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון ובא שמעון וקדשה סתם ומת שמעון [ונפלה לפני לוי אחיו] ולרת לרה נמי משכחת לה כגון שקדשה ראובן חוץ משני אחין וי"ל דלא קרינא לגביה אשת המת דכבר נאסרה [עליו לפני קדושי אחים] משום אשת [אח] ולא חשיב ערוה במקום מצוה ומיהו אי אשת שני מתים דאורייתא כדמשמע בהמגרש (שם דף פב: ושם) ליתני הכא אשת ב' מתים כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון ולוי אחיו ובא שמעון וקדשה סתם ומת כו' או בענין שאמר ר' יוחנן בפ' האומר (קדושין דף ס.) דאפילו הן ק' תופסין ומשכחת בהן נמי לרת לרה ומיהו בפ"ג (לקמן לא: ושם ד"ה מדרבנן) ובפ"ב (לקמן יח. ושם) משמע דאשת שני מתים גזירה דרבנן ושם אפרש ובירושלמי בריש המגרש פריך לה מתיב ר' חנינא בשם רבי פנחס ליתני ט"ז נשים כר"א ומשני תמן התורה אסרה עליו (ג) הכא הוא אסרה עליו ופי' רבינו יצחק תמן התורה אסרה עליו ומשנשאה המת אין לה היתר להתייבם כשימות מפני שאין איסור שבה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרה עליו אבל אשת איש האיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה ליבם קודם שימות אחיו שנשאה ולהכי לא תני להו דלא דמו להו לפי שביד המגרש להתירה* : דקתני שש עריות חמורות מאלו כו' · ותימה דמאי ס"ד דהנהו דלעיל דלא דייקי מסיפא וממ"נ כיון דתני לה גבי שש עריות לא אפשר למיתנייה ברישא וי"ל דקשיא ליה ללוי דה"ל למיתני ברישא ט"ז ובסיפא לא הוה ליה למיתני אלא ה' ואע"ג דאתי כרבי יהודה ה"ל למיתני ששה עשר דאי עבר ונסיב ושני ליה רבי בפלוגתא לא קא מיירי ודאי לא קא מיירי : לרבי יהודה נמי משכחת לה דאי עבר ונסיב · תימה דבלא דאי עבר ונסיב נמי משכחת לה (ד) שקידש ולא בעל דאפילו אביי דאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עח.) גבי אלמנה לכ"ג קידש לוקה הייט משום דכתיב לא יקח אבל הכא לא יגלה כתיב וי"ל דשמא אסור לקדש מדרבנן שמא יבעול ואפילו יהא מותר לקדשה חשיב דאי מטעם שאסור לבוא עליה וא"ת אפילו ע"י דאי היכי משכחת לה הא ר' יהודה סבר כר"ע בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נג.) דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וי"ל דלא סבר לה הש"ס כברייתא דהתם אלא כמתני' דפליג עלה ועוד דעל כרחך מתני' דהכא לא סברה בהא כרבי יהודה דהא קתני בפ"ב (לקמן דף כ.) איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ואי אין קדושין תופסין בחייבי לאוין חלילה נמי לא תיבעי וא"ת בחייבי לאוין דסאר מנלן דלא סבר מתני' כרבי יהודה דאיסור מצוה ואיסור קדושה מפרש לקמן כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ואר"י דע"כ מתני'

לקמן יג.
[לקמן עח.]
[גירסת הערוך בערך פתק פתקה]
[וע"ע תוס' גיטין כ"ו ד"ה אפילו לא]
[פסחים קה. מנחות נב.]

הגהות הב"ח
(א) גמ' מת נולד ויבם לר' כצ"ל ותיבת אלא נמחק : (ב) שם מותרת לזה לא משכחת לה ואי ב' : (ג) תוס' ד"ה לעולם וכו' אסרה עליו כרם הכא הוא: (ד) ד"ה לר' יהודה וכו' משכחת לה כגון שקידש :

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' באחותא דהיתירא קמיירי באחותא דאיסורא לא קמיירי כצ"ל :

לו א מיי' פ"א מהל' יבום הלכה כב טוש"ע אה"ע סי' קסב סעיף ב :

תורה אור

היתה אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שפוטרת צרתה ואע"פ ששנו חכמים במשנתנו חמש עשרה יש לנו להוסיף שש עשרה כגון זו א"ל ר"ל לרבי יוחנן ללוי דאמר דאי נמי קתני לתני החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת בלא בנים דמגו דאיהי אסורה צרתה נמי אסירא א"ל °לפי שאינה בצרת צרה ולימא ליה חייבי לאוין היא וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו לדבריו קאמר ליה לדידי חייבי לאוין הם וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו אלא לדידך חייבי כריתות נינהו לפי שאינן בצרת צרה איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה *אמר ר"ל הוא אין חייב על החלוצה כרת והאחין חייבין על החלוצה כרת על הצרה בין הוא ובין האחים חייבין על הצרה כרת *ורבי יוחנן אמר *בין הוא ובין האחין אינן חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת מ"ט דר"ל אמר קרא °אשר לא יבנה (דברים כה) *כיון שלא בנה שוב לא יבנה איהו הוא דקאי בלא יבנה אבל אחיו כדקיימי קיימי ועלה דידה הוא דקאי בלא יבנה הא צרה כדקיימי קיימי ורבי יוחנן מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ ואי בעי (א) להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ והשתא קאי עלה בכרת אלא איהו שליחותא דאחים קעביד איהי שליחותא דצרה קעבדה איתיביה ר' יוחנן לר"ל החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת צריכה חליצה מן האחין בשלמא לדידי דאמינא חייבי לאוין נינהו היינו דצריכה חליצה מן האחין אלא לדידך אמאי צריכה חליצה ולטעמיך אימא סיפא עמד אחד מן האחין וקדשה אין לה עליו כלום ואי חייבי לאוין נינהו אמאי אין לה עליו כלום אמר רב ששת סיפא אתאן לר"ע דאמר *אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וליתני לדברי ר"ע אין (ב) לו עליו כלום

קשיא

רש"י

היתה אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו · קידושין תופסין בה ואפילו לר' יהודה הקידושין תופסין בחייבי לאוין וכשמת נמצא' צרתה צרת ערוה ופטורה : ללוי דאמר דאי נמי קתני · דהא מתני' רבי יהודה (ג) ובדיק לה לוי אמו אנוסת אביו : וחזר וקדשה · וקידושין תופסין לו בה דאינה עליו אלא בלאו דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו כיון שלא בנה שוב לא יבנה : ומת בלא בנים · ולו אשה אחרת : דמיגו דהיא אסורה לאחים · דקיימא עלייהו בכרת לר"ל דאמר לקמן בשמעתין האחין של חולץ חייבין על החלוצה כרת צרתה נמי אסורה : לפי שאינה בצרת צרה · דליכא למיתני בה הלכה צרתה ונשאת לאחד מן האחין דהא לכולהו אסירא דכל עריות דמתני' על האחד מהם ערוה ועל שאר אחין מותרות ומצי למיתני בה הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני אבל הכא כולהו אחין אסירי בתרווייהו : ולימא ליה · רבי יוחנן לר"ל חייבי לאוין נינהו האחין על חלוצה זו שחזרה ונפלה לפניהם ולא קיימא עלייהו בכרת דהא איהו פליג עליה דר"ש בן לקיש לקמן ואמר בין שאר האחים בין החולץ אין חייבין על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת : וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו כלומר זקוקה היא להתייבם ואין איסור לאו פוטרת מן החליצה דהא מאחות אשה ילפינן שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת והלכך לא מצי למיתנייה במתני' . על הצרה · אם היתה לה צרה ונפטרה בחליצתה של זו דכתיב בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואין חולץ שני בתים (ד) ואותה צרה חמורה לעמוד על כולן באיסור אשת אח בכרת שנפטרה מהן כדמפרש טעמא : כדקיימי קיימי באיסור אשת אח : ור' יוחנן · אמר לך מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי אח חליץ ואי בעי האי אח חליץ שהרשות ביד כולן ולענין צרתה נמי (ה) מעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ והשתא משום דחליץ חד לחדא קאי על צרה בכרת וכן אחיו על כולהו בכרת : האי שליחותא דידהו עבד · דמעיקרא היה הרשות ביד כולן וכן היא שליחותא דצרה עבדה וכי היכי דהוא עלה בלא יבנה כן על צרתה בלא יבנה וכן האחים על שתיהם : אמאי צריכה חליצה · נהי נמי דקידושין תפסי בה דאיהו לא קאי עלה בכרת מיהו כשמת תיפטר ותצא מן האחים משום ערוה הואיל ובכרת היא עלייהו : עמד אחד מן האחין וקדשה · שלא קדשה החולץ אלא אחד מן האחין : אין לה עליו כלום · דאין קידושין תופסין לו בה ואינה צריכה הימנו גט דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות : סיפא אתאן לרבי עקיבא ורישא רבנן ומיהו חייבי לאוין הוא דברי הכל :

קשיא

תוספות

מתני' סבר דאפי' בחייבי לאוין דשאר קידושין תופסין מדקתני שש עריות ולא קתני ח' עריות גרושתו וחלוצתו דאם היו יכולות ליכנס לאחיו היו פוטרות צרותיהן כחייבי כריתות כיון דאין קידושין תופסין אלא ודאי קידושין תופסין בהו ולהכי לא שייך למיתנינהו דאפי' היו יכולות ליכנס לאחיו לא היו פוטרות צרותיהן ועוד יש לדקדק מדנקט אנוסת אביו שהיא אמו ולא נקט אנוסת אביו סתם וא"ת כיון דמתני' סבר כרבי יהודה דאסר באנוסת אביו א"כ ע"כ סבר נמי דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין דהא בהא תליא כדמוכח בסוף החולץ (לקמן דף מט. ושם) דמפרש טעמא דר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין משום דסבר לה כרבי יהודה דמוקי לא יגלה באנוסת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר וא"כ למתני' נמי הוי ממזר וכל היכא דהוי ממזר אין קידושין תופסין כדמוכח בכמה דוכתי וי"ל דאע"ג דמתני' מוקמה לקרא באנוסת אביו מ"מ לא הוי ממזר כמו לרבי יהושע דמוקי לא יגלה בשומרת יבם של אביו אפ"ה סבר דלא הוי ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ודרשינן מלא יקח דהוי חייבי מיתות ב"ד עד לא יגלה דהוי חייבי כריתות הוי ממזר ולא חייבי כריתות וה"נ לתנא דמתני' מלא יקח עד לא יגלה שהוא חייבי לאוין הוי ממזר ולא חייבי לאוין בכלל :

לפי (ו) שאינן בצרת צרה · הקשה הר"ר משה כהן לר"ש איתא בצרת צרה כגון שנולדו אחים להן אחר שחלץ ליבמתו וקדשה דלא קיימין עלה בלא יבנה כדאמרינן לקמן בסמוך ולוי איירי בפלוגתא כיון דקתני אנוסת אביו גבי שש עריות בסיפא דהיינו כרבי יהודה וי"ל דבפלוגתא דלא סבר לה לא קמיירי כדפי' לעיל ולוי לא סבר כר"ש באשת אחיו שלא היה בעולמו :

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה · וליכא למימר דנקט וחזר וקדשה לאשמועינן דהוא איכו חייב על החלוצה כרת אבל לאו איכא לפי שקדשה דאמרינן בקידושין (דף עח·) מודים במחזיר *גרושתו שאם קידש ולא בעל שאין לוקה דרך בנין בית אסרה תורה אלא נקט קדשה משום דאם מת פליגי רבי יוחנן ור"ל אם זקוקה ליבם לאחיו אי לאו ולא נקט וחזר ובא עליה דבהא לא פליגי רבי יוחנן ור"ל דלכולי עלמא איהו חייב על החלוצה כרת וה"ה דהוה מצי למנקט וחזר ובא עליה אחד מן האחין: **איהו** הוא דקאי בלא יבנה · אי לא הוה כתיב לא יבנה הוה אמינא דאפילו אחד הוא על החלוצה בכרת והשתא אייתר לא יבנה לנתקה מכרת ללאו אבל אחין וצרה כדקיימי קיימי ולא קאי לא יבנה עלייהו ותימה דבהחולץ (לקמן דף מד. ושם) משמע דלא אייתר קרא דלא יבנה אלא אילטריך דלא לחלוץ לחדא ולייבם לחדא דהתם פריך אמתני' דמי שהיה נשוי ב' נשים כו' ולייבם לתרוייהו אמר קרא בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים וליחלוץ לתרוייהו אמר קרא בית חלוץ בית אחד הוא חולץ כו' וליחלוץ לחדא ולייבם לחדא אמר קרא אשר לא יבנה וכו' ולייבם לחדא ולחלוץ לחדא אמר קרא אם לא יחפוץ הא אם חפץ מייבם וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה ומיהו אית ספרים דלא גרסינן להו ואף לספרים דגרסינן איכא למימר דכי משני בתר הכי הא חפץ מייבם וכל שאין עולה לייבום כו' תו לא אילטריך לא יבנה דלא ליחלוץ לחדא ולייבם לחדא דכיון דאין עולה לחליצה דאין חולץ שתי בתים אינו עולה נמי לייבום והשתא אייתר לא יבנה לנתק מכרת ללאו ובפ' ד' אחין (לקמן דף נב.) דקאמר אי דמייבם והדר חליץ ה"נ אלא דלמא חליץ ברישא והדר מייבם וקם ליה בלא יבנה התם היינו אליבא דרבי יוחנן דמוקי לא יבנה נמי אצרה אבל לר"ל קם ליה בכרת: **וליתני** לר"ע אין לו עליו כלום · תימה דבפרק המדיר (כתובות דף עה:) איכא כי האי גוונא דתנן היו בה מומים ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה ומסיק בגמרא דרישא ר' יהושע וסיפא ר"ג ולא פריך ולימא לדברי ר"ג נאמנת ועל הבעל להביא ראיה ולא הוה צריך למיתני תרי בבי :

מאן

תוספות ישנים

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה למאי נקט וחזר וקדשה · ונראה דלרבותא נקטיה דאע"ג דקדשה והוו האחין באין מכחו ובדידיה ליכא אלא לאו בעלמא מ"מ אמר ריש לקיש דאיכא כדידהו כרת : סיפא אתאן לר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין · ותימה דנקט א' מן האחים ה"ה דה"מ למימר הוא עצמו דהא בדידיה נמי איכא לאו ושמא דאה"נ דקאמר כן דמן האחים ר"ל אתי כמת :

תוס' חד מקמאי

איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אר"ל הוא אינו חייב כרת עלהחלוצ' והאחין חייבין עליה כרת ובין הוא ובין אחיו חייבין על צרתה כרת ור"י אמר בין הוא ובין אחיו אין חייבין על חלוצה ולא על הצרה כרת והלכתא כר"י דאיתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מאחיו [על צרתה] רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת מ"ד בעשה כר"י מ"ד בכרת כר"ל וקיימא לן דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא וק"ל דר"י ור"ל הלכה כר"י הלכךהלכתא כותיה דר"י ואע"ג דרב אשי סבר כר"ל וכן פסק הרב בפרק החולץ :

ס"א חלוצתו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי בעי להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ והשתא קאי : (ב) שם לדברי ר"ע אין לה עליו : (ג) רש"י ד"ה ללוי וכו' ר' יהודה היא ובדיק : (ד) ד"ה על הצרה וכו' אותה צרה חמורה הימנה לעמוד וכו' משנפטרה מהן : (ה) ד"ה ור' יוחנן וכו' דמעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ : (ו) תוס' ד"ה לפי שאינה בצרת וכו' כגון שנולדו לו אחין אחר:

[לקמן נג.]

[לקמן מ: נג.]

[לקמן לג.]

[לקמן כב: סט. לב: כתובות כט: קידושין סז: סח. סוטה יח: סנהדרין נג. תמורה כט:]

גליון הש"ס

גמ' לפי שאינה בצרת צרה. לעיל דף ג ע"ב :

לז א מיי' פ"א מהל' יבום הלכה יב טוש"ע אה"ע סימן קסב סעי' א:
לח ב מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה יט טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף יא:
לט ג מיי' פ"א מהל' סוטה הלכה ח ומיי' פכ"ד מהל' אישות הל' כד טוש"ע אה"ע סימן קטו סעיף ח:
מ ד מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יט:

קשיא רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון רבינא סבר לה כר' יוחנן ומתרץ כרבנן רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הילודים כמאן כר"ש עמד אחד מן הנולדים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כר"ל רבינא סבר לה כרבי יוחנן ומתרץ לה אליבא דרבנן החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הנולדים כמאן כר' יוחנן עמד אחד מן הילודים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כרבנן איתמר הבא על יבמה ובא אחד מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכרת וחד אמר בעשה מ"ד בכרת כריש לקיש ומ"ד בעשה כר' יוחנן אמר רב יהודה אמר רב *צרת סוטה אסורה (א) טומאה כתיב בה כעריות מתיב רב חסדא *רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה [אמר לך רב] אמינא לך אנא סוטה דאורייתא ואת אמרת לי סוטה דרבנן °ודקארי לה מאי קארי לה קסבר *כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון מתיב רב אשי *נכנסה עמו לסתר ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ואם מת חולצת ולא

רש"י

קשיא · לרב ששת דשנייה הכי: רב אשי סבר לה כריש לקיש · דאמר בכרת וסיפא ניחא: ומתרץ לה · לרישא דברייתא דקתני צריך חליצה באחים שנולדו לאחר חליצה וקדושין של שני וכר' שמעון דאמר ייבם ולבסוף נולד לא מהניא נפילתה מן הראשון למהוי עלה אשת אחיו שלא היה בעולמו הלכך זיקה ההיא נפילה לא אסרה לה עליה דהאי הואיל וכשנולד (ב) כבר קדשה זה: רבינא סבר לה כרבי יוחנן · דאמר חייבי לאוין נינהו ורישא ניחא ומתרץ לסיפא דקתני אין לה עליו כלום באחין שנולדו לאחר מכאן וכרבנן דאמרי אשת אחיו שלא היה בעולמו היא ולא תקשי רישא לסיפא: הילודים · שנולדו אחר קדושין של זה ולא איתסרא עלייהו בחליצתו דהא זיקה קמייתא לא (ג) רמאי קמייהו לייבומי ומשום אשת אחיו שלא היה בעולמו לא מיתסרא כר"ש דאמר ייבם ולבסוף נולד שריא: עמד אחד מן הנולדים · שהיו בשעת חליצה ראשונה: אין לה עליו כלום · כר"ל דאמר האחין חייבין על החלוצה כרת: עמד אחד מן הילודים · אחר חליצה או אפילו אחר קדושין וכשמת זה החולץ קדשה אותו ילוד אין לה עליו כלום ולאו משום חליצה אלא משום דהויא אשת אחיו שלא היה בעולמו מנפילה ראשונה: כמאן כרבנן · דאמרי אפילו ייבם ולבסוף נולד אסירא: בעשה · בית אחד הוא בונה ואין בונה ב' בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה: מ"ד בעשה כרבי יוחנן · דאמר איהו שליחותא דאחין קעביד וכי היכי דלדידיה הויא צרה בעשה לאחים נמי הויא בעשה: ומ"ד בכרת כר"ל · דאמר לאו שליחות דאחים קעביד הלכך הוא ניהו דקאי עלה בעשה אבל אחים כדקיימי קיימי באיסור אשת אח: צרת סוטה אסורה · היה נשוי ב' נשים וזינתה האחת תחתיו ויש עדים ומת בלא בנים היא וצרתה פטורות אף מן החליצה מאי טעמא טומאה כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה (במדבר ה): כעריות · דכתיב אל תטמאו בכל אלה (ויקרא יח): ביאתה או חליצתה וכו' · האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת היא לכתחלה את צרתה שהרי היא כשאר נשים לגבי יבם דלא קנסוה רבנן מיבם דודאי שריא ליה שאנוסה היתה (ד) ששמעה שמת אלמא נבעלה תחת בעלה שריא צרתה לייבם ואפי' רבנן לא פליגי אר"ש אלא בדידה אבל בצרתה מודו: סוטה דאורייתא · שזינתה והתורה אסרה בה: ואת אמרת לי סוטה דרבנן · דהא מדאורייתא שריא שניסת ע"פ ב"ד בעד אחד ואנוסה היא ורחמנא שריא דכתיב (במדבר ה) ועד אין בה תרי אלא אחד והיא לא נתפסה אסורה הא נתפסה מותרת ורבנן הוא דגזרו בה כי היכי דתידוק שפיר שמת בעלה עד שלא תנשא: ודקארי לה מאי קארי לה · הא לא אמר רב אלא בסוטה דאורייתא דכתיב בה טומאה: קסבר · האי דפריך כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ואי סוטה דאורייתא היא וצרתה אסורה הכי נמי הוו אסרי רבנן צרה מייבום ומצרכי לה חליצה: נכנסה עמו · המקנא לאשתו ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני: לביתה · לבעלה שמא זינתה שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה ואם כהנת היא אסורה בתרומה כדיליף במסכת סוטה (דף כח.) נטמאה נטמאה ונטמאה ג' פעמים אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה: ולא

תוספות

מאן אחין הנולדים · אומר ר"י דנולדים קרי לאותן העתידין להולד בלשון הש"ס כדאמרינן בפרק ד' נדרים (נדרים ל:) למימרא דנולדים העתידים משמע ובספ"ק דגיטין (דף יג: ושם) קאמר אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות ה"נ כו': צריכה חליצה מן האחין · (ה) מתייבמת אינה מאחר דאסירה לבעלה דהשתא במותר לה אסורה באסור לה לא כ"ש: כמאן כרבנן · הוה מצי לאוקומי כר"ש כגון שנולד קודם שקדשה אלא ניחא ליה לאוקמי כרבנן ונולד אפילו אחר שקדשה: חד אמר בעשה · כן גירסת הקונטרס ופי' בקונטרס משום דדרשינן בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה וקשה כיון דאיצטריך קרא לגופיה שלא ייבם את שתיהן מנלן דאתיא קרא א) לנתקו מכלל כרת ללאו ואמר ר"ת דגרסינן חד אמר בלאו וכן פר"ח דכשייבם אחת קאי אצרה בלא יבנה דקרינא בצרה כיון שלא בנאה שוב לא יבנה אותה וכן האחים לא קיימא עלה אלא בלאו לרבי יוחנן וגרסינן שפיר וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה אבל לפ"ה דגרסינן בעשה ב)לא פליגי אלא באחין אבל איהו לכ"ע בעשה*: צרת סוטה אסורה · לאו דוקא אסורה דאף מחליצה פטורה כדפירש בקונטרס ודוקא סוטה ודאי אבל סוטה ספק בעי חליצה כדמייתי בסמוך וקרא דונסתרה והיא נטמאה בנבעלה ודאי איירי כדמסיק לקמן אבל סוטה ספק לא כתב בה טומאה וא"ת והא תנן נכנסה עמו לבית הסתר אסורה לביתה ואסורה לתרומה ודרשינן בפרק כשם (סוטה דף כח. ושם) שלשה פעמים ונטמאה כתיב אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה וי"ל דלא אסרה הכתוב אלא משום ספק שמא נבעלה ונטמאה ולעולם לא כתיב טומאה אלא על הודאי נבעלה וא"ת כיון שלא (ו) נכתב שם טומאה אלא על הודאי אמאי אסורה לביתה ולתרומה וי"ל דעשה ספק כודאי כדאמר בפרק כשם (ג"ז שם) אם נטמאה למה שוטה ואם לא נטמאה למה נשקית מגיד לך הכתוב שהספק אסורה כודאי ולהכי ספק סוטה בעיא חליצה דדוקא להחמיר עשה הכתוב ספק כודאי ולא להקל לפטרה בלא חליצה (ז)ולמאי דפרישית לעיל (דף ג: ד"ה לפי) דלמסקנא דשמעתין טומאה כעריות כתיב בה דאמר רב היינו במקום לאו ניחא דההוא טומאה לא כתיבא אלא על ודאי נבעלה אבל מ"מ קשה כיון דסוטה ודאי חשיב לה רב כערוה א"כ סוטה ספק הוה לה ליחשב כספק ערוה וא"כ היכי פריך *ותתייבם ייבומי: רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה כו' · וא"ת ואמאי לא מקשה מת"ק דאמר אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולרב לא בעינן חליצה וי"ל דהא אתי ליה שפיר דחולצת דמדאורייתא בעיא חליצה דסוטה דרבנן היא ולא פריך מר' שמעון אלא משום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון והיה לנו לאוסרה להתייבם וא"ת ודלמא ר' שמעון לא קאמר אלא דבדיעבד פוטרת צרתה אבל לכתחלה לא ואמר ר"י דבדיעבד מודה ת"ק דלא אשכחן דפליגי והא דלא נקט אחיו של ראשון רלה חולץ רלה מייבם דמשמע לכתחלה אמר ר"י דמילתא אגב אורחיה קמ"ל דאע"ג דאיכא צרה דשייך בה ייבום טפי אפ"ה ביאתה או חליצה שלה פוטרת לכתחילה צרתה דס"ד דלא פטרה דנראה כאשתו דשני וא"ת לרב חסדא שרולה לדקדק דסוטה דאורייתא שריא תקשי ליה מתני' דפרק קמא דסוטה (דף ב. ודף ו. ושם) דמייתי בסמוך דספק סוטה אינה מתייבמת וי"ל דהוה אמינא דהא דקתני שאין מתייבמת הייתו מדרבנן אע"ג דהתם מוכח דאסירא מדאורייתא מכל מקום מכח משנה עלמה אין להוכיח עליו כלום ועוד אמר רבי יצחק דדוקא לרב פריך דמשוי ליה כערוה לסוטה דאורייתא ופטורה אף מן החליצה ולכך בסוטה דרבנן סברא היא דיש לאוסרה להתייבם אבל בההיא דסוטה דספק סוטה חולצת אין תימה אם נאמר דבסוטה דרבנן אפילו מתייבמת ועוד פירש רבינו יצחק דלרבי שמעון אסורה להתייבם לכתחלה מדקתני סיפא ואין הולד ממזר דאי שרי לייבם לכתחלה פשיטא דאין הולד ממזר ועוד בירושלמי קורא להאי דרבי שמעון חליצה פסולה ואם היתה מותרת להתייבם חליצה כשרה היא ופריך מהא דקאמר ר"ש דפוטרת צרתה דכיון דאמר בסוטה דאורייתא דלאו בת חליצה וייבום היא בסוטה דרבנן אין לחליצה להועיל לפטור צרתה וכ"ת ממה נפשך תועיל דאם חשיבא כסוטה גמורה צרתה נמי לא בעי חליצה ואי לא חשיבא כסוטה א"כ שפיר פטרה צרתה דמסתבר ליה להש"ס דכיון דדמיא לסוטה דאורייתא חליצתה כמאן דליתא ואין לה לפטור צרתה: לרבות

תוספות ישנים

א)וע"קמאי האי דמספקא ליה בקדושין אי ר' ישבב טעמא דנפשיה קאמר ואפילו חייבי עשה או לאפוקי מר' סימאי קאתי תפשוט דטעמא דנפשיה קאמר מדאמרינן לקמן פי' ר"ג אין לאחר ביאה כלום בשתי יבמות ומוקים לה כר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין וכו' ואי סבר ר' עקיבא קדושין תופסין בחייבי עשה אמאי אין לאחר ביאה כלום הלא ליכא רק עשה דבית א' הוא בונה כדפ"ה הכא:
ב) וא"ת א"כ לא הוצרך קרא לר' יוחנן דבית א' בונה ואינו בונה ב' בתים דמלא יבנה נפקא דאינו בונה צרתה · וי"ל דסד"א דמייבם לא מייבמה אבל מחלץ חלצה להכי איצטריך לא יבנה א) דאפילו מחלץ נמי לא חלצה · ועי"ל דר' יוחנן סבר דאצטריך בית א' הוא בונה לייתר קרא דלא יבנה לנתוקה מכרת דאשת אח ולאוקומי אלאו · ומ"ד בכרת כריש לקיש כדפרי' דסבר דלא מיירי מן הצרה · עוד פי' ר"ס מ"ד בכרת כריש לקיש משום שיש לנו לעשות פטור דצרה בביאת חברתה כמו פטור דצרה בחליצת חברתה והיכא דמפטרה הצרה בחליצת [חבירתה] אמרינן לעיל דהוי בכרת כמו כן אמרינן הכא דמיפטרה בביאת חברתה דחליצה ויבום א' הם:

א) נ"ל להכי איצטריך בית אחד הוא בונה וכו' דאפילו מחלץ לא חלצה.

[פ"ק דסוטה דף ה:]

תוס' חד מקמאי

תניא החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת צריכה חליצה מן האחים הנולדים א) אבל לא מן הילודים כרבנן דאמרי אפלו כנס ולבסוף נולד אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו עמד אחד מן האחים וקדשה צריכה חליצה מן האחים עמד אחד מן הילודים וקדשה אין לו עליו כלום ואפי' ילוד לאחר שקדשה החולץ כרבנן דאמרי אפי' כנס ולבסוף נולד: אמר רב יהודה אמר רב צרת סוטה אסורה טומאה כתיב בה בעריות פירוש דאפי' חליצה לא בעיא ממאי מדפרכינן בריש מכלתין ולרב אסי ליתנהו ואם היתה צריכה [חליצה] אליבא דרב מאי קשיא והא קתני במתניתין פטורות מן החליצה ועוד דהא אותביה רב יוסף מהא דתנן נכנסה עמו לחורבה ושהתה כדי טומאה אסורה לביתה ובתרומה ואם מת חולצת ולא מתייבמת ש"מ דאליבא דרב אינה חולצת מיהו רב יוסף ס"ל דצריכה חליצה אפי' סוטה ודאית כיון דאילו איתיה לבעל בעיא גט השתא נמי תבעי חליצה והכי שמעינן ליה לרב יוסף בפ"ק דסוטה ורב יוסף לא שני ליה בין סוטה ודאית לספק סוטה דתרווייהו טומאה כתיב בהו וכיון דסוטה מספק בעיא חליצה משום דאיתיה לבעל בעיא גיטא הכי נמי בסוטה ודאית בעיא חליצה וקי"ל דסוטה ודאית לא בעיא חליצה טומאה כתיב בה כעריות אבל גבי ספק סוטה לא כתיב בה טומאה ובעיא חליצה והא

א) גירסת רבינו הוא כגירסת תוס' דגרסי מאן אחין הנולדים.

מסורת הש"ס

[לעיל ג.]
לקמן פז:
[פסחים ג: וש"נ]
סוטה ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' צרת סוטה אסורה מ"ט טומאה: (ב) רש"י ד"ה ומתרץ וכו' וכשנולד זה כבר: (ג) ד"ה הילודים וכו' לא רמאי קמייהו: (ד) ד"ה ביאתה וכו' שאנוסה היתה שסברה שמת: (ה) תוס' ד"ה צריכה וכו' מתייבמת: (ו) ד"ה צרת וכו' וא"ת כיון שלא נכתב: (ז) בא"ד ולא להקל לפטרה בלא חליצה ומיהו קשה קצת פריך בפ"ק דסוטה מתייבם ספק סוטה ולמאי דפרישית לעיל דלמסקנא דשמעתין טומאה:

גליון הש"ס

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה. כתובות טו ע"א וש"נ:

ולא מתייבמת [אמר לך רב] אמינא לך אנא סוטה ודאי ואמרת לי את סוטה ספק ומ"ש סוטה ודאי (מ"ט) משום דכתיב בה טומאה סוטה ספק נמי טומאה כתיבא בה דתניא *ר' יוסי בן כיפר אומר משום רבי אלעזר המחזיר גרושתו מן הנישואין אסורה מן האירוסין מותרת משום שנאמר °אחרי אשר הוטמאה ^א וחכ"א אחת זו ואחת זו אסורה אלא מה אני מקיים אחרי הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה ^ב ומאי נסתרה נבעלה ואמאי קרי ליה נסתרה *לישנא מעליא נקט נבעלה טומאה בהדיא כתיב בה °ונסתרה והיא נטמאה ^ג למיקם עלה בלאו ור' יוסי בן כיפר לאו בסוטה לית ליה[א] ואפי' זנאי נמי מאי טעמא הויה ואישות כתיב בה בעא מיניה רב יהודה מרב ששת המחזיר גרושתו משניסת ומת צרתה מהו אליבא דרבי יוסי בן כיפר לא תיבעי לך כיון דאמר ר' יוסי בן כיפר טומאה במחזיר גרושתו הוא דכתיבא צרתה כמותה ואי משום דכתיב בה °תועבה היא *^ד היא תועבה ואין בניה תועבין הא צרתה תועבה כי תיבעי לך אליבא דרבנן אע"ג דאמור רבנן טומאה בסוטה הוא דכתיב *אין מקרא יוצא מידי פשוטו או דלמא כיון דאיעקר איעקר איכא דאמרי אליבא דרבנן לא תיבעי לך כיון דאיתעקר איעקר כי תיבעי לך אליבא דרבי יוסי בן כיפר מאי אע"ג דאמר ר' יוסי בן כיפר טומאה במחזיר גרושתו הוא דכתיבא מיעט רחמנא (א) היא תועבה ואין צרתה תועבה או דלמא היא תועבה ואין בניה תועבין הא צרתה תועבה א"ל תניתוה *^ה היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה מאי כשרה ומאי פסולה אילימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה אלא לאו כשרה כשרה ליה פסולה פסולה ליה ומאי ניהו מחזיר גרושתו וקתני ואם היה מייבם מייבם לכשרה לא לעולם כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא ודקאמרת כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה משום דרב יוסף *דאמר רב יוסף כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ת"ש המחזיר גרושתו משנשאת היא וצרתה חולצת היא *וצרתה ס"ד [אלא] אימא או היא או צרתה ולאו תרוצי קמתרצת לה תריץ הכי ^ו היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת אמר רבי חייא בר אבא רבי יוחנן בעי המחזיר גרושתו משניסת צרתה מהו אמר ליה רבי אמי ותיבעי לך היא גופה היא גופה לא קמיבעיא לי °דאמרינן *קל וחומר במותר לה (ב) אסורה באסור לה לא כל שכן כי קא מיבעיא לי צרתה מאי מי אלים ק"ו למידחי צרה או לא רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמר ר' חייא בר אבא בעי ר' יוחנן המחזיר גרושתו משניסת מהו א"ל ר' אמי ותיבעי לך צרתה צרתה לא קמיבעיא לי דלא אלים קל וחומר למידחי צרה אלא כי קמיבעיא לי היא גופה מאי מי אלים קל וחומר במקום מצוה או לא א"ל

תורה אור
דברים כד · במדבר ה · דברים כד

[לקמן מד.] [לקמן מד.] [לקמן קט:]

ולא מתייבמת · טעמא מפרש בפ"ק דסוטה [קתני מיהא] חולצת קשיא לרב : מן הנשואין · משניסת לאחר ומת או גירשה : אסורה לחזור · לראשון : מן האירוסין · שנתארסה לאחר ומת מותרת לחזור לראשון : הוטמאה · ונבעלה : אחת זו ואחת זו אסורה · דכתיב והיתה לאיש אחר והויה היינו קידושין וכתיב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה וגו' : ורבי יוסי · דמוקי כולה קרא במחזיר גרושתו : לאו בסוטה · המזנה תחת בעלה לית ליה ואפילו פשיטא לן דזנאי : מ"ט הויה ואישות כתיב בה · באותה (ג) הנאסרה לבעלה יש בה הויה דכתיב והיתה לאיש אחר אישות דכתיב או כי ימות האיש האחרון לא יוכל בעלה הראשון משניסת לאחר עלידי קידושין ואישות וכגון דגירשה הראשון הוא דקאי קמא בלא יוכל אבל מזנה תחתיו לא : צרתה מהו · להתייבם צרתה כמותה וגמיר טומאה מעריות : ואי משום דכתיב בה תועבה היא · דמשמע מיעוטא היא ולא צרתה איכא למידרש מיעוטא אבניה דאין בתה הימנו פסולה לכהונה : (ד) היתה אחת כשרה · מי שנפלו לפניו שתי יבמות מאח אחד ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה היתה אחת כשרה ואחת פסולה וכו': כשרה לעלמא · מיוחסת וכשרה לכהונה: פסולה לעלמא · כגון שהיתה גרושה או חלוצה מבעל אחר ופסולה לכהונה : כיון דלדידיה חזיא · דהוא ישראל : מאי נפקא ליה מינה · הי דליבעי לחלוץ ואי בעי לייבם הי דליבעי לייבם : פסולה פסולה ליה · וכשרה (ה) לעלמא לכל העולם ומאי ניהו כגון שהחזיר אחיו גרושתו ולו אשה אחרת ומת דהוי הגרושה פסולה לזה שאינה ראויה לאחיו ואשמועינן דאע"ג דכתיב בה טומאה צרתה כשרה דכתיב היא תועבה דאי שאר חייבי לאוין כגון אלמנה לכ"ג וגרושה לכהן הדיוט מאי אתא לאשמעינן : פסולה לעלמא · לכהונה : כאן שנה רבי · במשנה זו דקתני חולץ לפסולה למדנו רבי לא ישפוך אדם מי בורו אע"פ שאין צריך להם ואחרים צריכים להם כגון הכא מכיון דיכול לחלוץ לפסולה ותפטר הכשרה לא יחלוץ לכשרה ויפסלנה לכהונה והא דרב יוסף בפ' החולץ (לקמן מד.) עלה דהא משנה:היא וצרתה ס"ד.חליצה לתרוייהו למה לי : צרתה מהו · לייבום : במותר לה · (ו) בעלה זה שמת נאסרה תחלה כשנשאת לשני וחזר הראשון והחזירה באיסור ולמחר מת : באסור לה · כגון יבמה לא כ"ש: מי אלים ק"ו · האי ק"ו דאמרן במותר לה נאסרה : א"ל

לרבות סוטה שנסתרה · וא"ת והיכי מפקי רבנן קרא מפשטיה דפשטיה דקרא במחזיר גרושתו כתיב וי"ל דלא מסתבר להו למיקרי טומאה לנישואי גרושה כיון דבעילתה היתר היא : מאי נסתרה נבעלה · וא"ת וכיון דלא כתיב לאו בסוטה ספק אמאי אמר בסוטה (דף ז׳) °דאם בא עליה בעלה בדרך לוקה *וי"ל דלחומרא עשה הכתוב ספק כודאי כדפרישית לעיל: הויה ואישו' כתיב בה · פי' בקונטרס דהוא ענינא במחזיר גרושתו כתיב ותימה דפשיטא דבמחזיר גרושתו איירי קרא ואפילו רבנן לא פליגי ונראה לרשב"א לפרש דהויה ואישות כתיב בה פירוש אוהוטמאה דכתיב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הוטמאה אלמא במחזיר גרושתו איירי דאחרי אשר הוטמאה אלהיות לו לאשה קאי דבסוטה לא שייך הויה ואישות שהרי לא גירשה מעולם : צרתה מהו · היא גופה לא מיבעי ליה דלר' יוסי בן כיפר ודאי פטורה מן החליצה ומן הייבום דטומאה כתיב בה כעריות ולרבנן נמי היא גופה פשיטא דחולצת ולא מתייבמת דאפי' אם תמצא לומר כיון דאיתעקר איתעקר אינה מתייבמת מק"ו דהשתא במותר לה נאסרה באסור לה לא כ"ש ואת"ל נמי דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אין ^ז לפוטרה מן החליצה כיון דעיקר קרא דטומאה בסוטה כתיב ולא במחזיר גרושתו משום דלא מסתברא למיקרי טומאה נישואי גרושה כדפרישית לעיל וכן משמע לקמן דקאמר אלא או היא או צרתה חולצת ובעי למיפשט דלרבנן אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואפילו הכי אין פוטרתה מחליצה כדפרישית אבל צרתה בעי לר' יוסי בן כיפר אם פטורה מן החליצה או אפילו מתייבמת ולרבנן בעי אי מתייבמת דפשיטא (ז) ליה דלא אלים קל וחומר למידחי צרה או חולצת ולא מתייבמת משום דאין מקרא יוצא מידי פשוטו : אמר ליה תניתוה · למיפשט בעיא קמייתא הוא דאתא דלאיכא דאמרי דפשיטא ליה לרבנן כיון דאיתעקר איתעקר איכא למימר דאתיא °כרבנן: או היא או צרתה · אע"ג דחליצה פסולה צריך לחזור [על כל האחין]* היינו דוקא כגון חלץ לאחיות דלא נפטרו צרות וכן חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה דהורע הזיקה וקלשה לה אבל בשאר דוכתי דאע"ג דאסורה להתייבם כיון שהזיקה °שלימה פוטרת: לאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי · תימה במאי מתרץ לה דאע"ג דבעי למימר או היא או צרתה שייך למיתני שפיר היא וצרתה כמו *חלץ ועשה בה מאמר וכפ' נערה בנדרים (דף סו:) דקתני אביה ובעלה מפירין נדריה איצטריך למתני סיפא הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא הפר האב אין מופר דלא תימא אביה ובעלה אביה או בעלה קאמר : מי אלים ק"ו למידחי צרה · לאוסרה לייבום קא מיבעיא ליה דלפוטרה מן החליצה לא מהני קל וחומר אפילו להיא

[לקמן כ.] [נדרים עא.] [כתובות ק:]

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פי"א מהל' גירושין הלכ' יב סמג לאוין סב טוש"ע אה"ע סי' י סעיף א :
מב ב ג מיי' שם הלכ' יד סמג עשין מח :
מג ד מיי' פט"ו מהל' אסורי ביאה הלכה ב סמג לאוין קיז :
*[ועי' תוס' סוטה כח. ד"ה מה ת"ל]
מד ה מיי' פ"א מהלכו' יבום הלכה י סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסא סעיף ב :
מה ו מיי' שם פ"ו הלכה יג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף ב :

תוס' חד מקמאי

והא דתנינן מה אני מקיים אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה מאי נסתרה נבעלה ולישנא מעליא נקט : תנן שתי יבמות הבאות מבית אחד היתה אחת כשרה וא' פסולה אם היה חולץ לפסולה ואם היה מיבם מיבם לכשרה לא מבעיא אם פסולה לו וכשרה לעלמא כגון מחזיר גרושתו משנשא' שמיבם לכשירה שהיא כשרה לו וחולץ לפסולה שהיא הגרושה שאסורה לו מק"ו אם נאסרה במותר לה באסור לה מבעיא אלא אפילו שתיהן כשירות לו כגון שהוא ישראל והאחת גרושה שהיא פסולה לכהן חולץ לפסולה ולא לכשרה משום דרב יוסף דאמר כאן שנה ר' לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיעט רחמנא היא היא תועבה: (ב) שם במותר לה נאסרה באסור לה : (ג) רש"י ד"ה מ"ט הויה וכו' באותה אשה הנאסרה : (ד) ד"ה ואי משום וכו' לכהונה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה אין מקרא יוצא מידי פשוטו. דהא כתיב גבי מחזיר גרושתו וכיון דכתיב בה טומאה צרתה כמותה או דלמא כיון דאיעקר איעקר דכיון דדרשינן להאי אחרי אשר הוטמאה לסוטה איעקר ליה ממחזיר גרושתו ולא כתיב בה טומאה ולא הוי צרתה אסורה לייבם הס"ד: (ה) ד"ה פסולה וכו' וכשרה לכל העולם כצ"ל ותיבת לעלמא נמחק : (ו) ד"ה במותר לה כגון בעלה: (ז) תוס' ד"ה צרתה וכו' דפשיטא ליה דלא אליס.

[לקמן כ: ועי' היטב שם ומשום לפסביל]

מסורת הש"ס

לקמן פח:
כתובות יג. [ודף סב:] ברכות יא: פסחים ג. יומא עט. לקמן קז: גיטין עו: פ: ב"מ נט. סנהדרין נב. תמורה ל.]
קידושין עז. [לקמן מד: נדה ע.]
[שבת סג. לקמן כד.]

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואפילו זנאי נמי. נ"ב גרסת הגאון אבל הכא על הגרושה ואפילו זנאי מותרת לבעלה מ"ט הויה כו'. הגהות מרדכי ועי' רי"ף (ועמ"ש רבינו באה"ע ר"ס יו"ד):

גליון הש"ס

גמ' דאמרי' ק"ו כו'. עיין לקמן פד ע"ב תד"ה בייר פלוע דכא : תוס' ד"ה מאי וכו' דאם בא וכו' לוקה. עיין לקמן סט ע"א תד"ה כי תהיה : ד"ה א"ל וכו' כרבנן. עי' לקמן לה ע"ב תד"ה כ"ע לא פליגי : ד"ה או היא וכו' שלימה פוטרת. עי' לקמן כו ע"ב תד"ה וחליצה פסולה:

לקמן יב. מד. עג
[לקמן קט.]
[סוטה ו.]

תורה אור

אמר ליה תניתוה היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה מאי כשרה ומאי פסולה אילימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה אלא לאו כשרה כשרה ליה פסולה פסולה ליה ומאי נינהו מחזיר גרושתו וקתני אם היה מייבם מייבם לכשרה לא כשרה לעלמא פסולה לעלמא ודקאמרת כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה משום דרב יוסף דאמר רב יוסף *כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ת"ש המחזיר גרושתו משניסת היא וצרתה חולצת היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה ולאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת אמר רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל *צרת ממאנת אסורה למאן אילימא לאחים השתא היא גופה שריא דאמר שמואל *מיאנה בזה מותרת בזה צרתה מיבעיא אלא לדידיה ומאי שנא ממאנת דשריא לאחין דלא עבדא בהו מעשה צרה נמי לא עבדא בהו מעשה גזירה משום צרת בתו ממאנת וצרת בתו ממאנת מי אסירא והתנן וכולן אם מתו או מיאנו (א) צרותיהן מותרות דמיאנה במאן אילימא דמיאנה בבעל היינו גרושה אלא לאו ביבם לא לעולם בבעל ותרי גווני גירושין ומ"ש כי מיאנה בבעל דעקרינהו לנשואין כי מיאנה ביבם נמי נשואין קמאי קא עקרא משום *דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אסורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית ככלתו ה"נ משעת נפילה נראית כצרת בתו *אמר רב אסי צרת אילונית אסורה שנאמר והיה הבכור *אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת מתיב רב ששת *שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא זיקת שני יבמין וקתני עלה *אמר רב יוסף זו היא צרת אשת אח מאב שאיסור נפילה גרם לה שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת זו היא למעוטי מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא לא למעוטי צרת אילונית דאסירא ומאי זו היא זו היא דאיסור נפילה גרם לה צרתה בעיא חליצה אילונית אפילו חליצה לא בעיא מ"ט הא דאורייתא הא דרבנן תנן וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות לא קשיא כאן שהכיר בה כאן שלא הכיר בה דיקא נמי דקתני שנמצאו ולא קתני שהיו שמע מינה אמר רבא הלכתא

רש"י

א"ל תניתוה · אתרווייהו לישני מהדר דקתני אחת כשרה ואחת פסולה אלמא היא אסורה וצרתה מותרת: צרת ממאנת · נפלו לפניו ב' יבמות מאח אחד גדולה וקטנה ומיאנה בו הקטנה צרתה אסורה: למאן אסורה · אילימא אף לשאר אחין השתא היא גופה מותרת לזה: אלא לדידיה · ליבם שמיאנה בו אסורה דמיאון עקר ליה לזיקה וקאי עליה באשת אח וא"ת מיאון נישואין קמאי עקר והרי היא נכרית אצלו ומותרת לו גזירה דרבנן היא הואיל ולא מיאנה בראשון ומכח נישואין (ב) נפלה להתייבם נראית כאשת אחיו והכי אמרי' לקמן משעת נפילה נראית ככלתו כו' והא דשמואל בפ' ב"ש (לקמן דף קז:): משום צרת בתו ממאנת. דאתי למישרי צרת בתו קטנה שנפלה לו לייבום ומיאנה בו דאמרינן נישואין קמאי קא עקרא ואין זו צרת ערוה וה"ד מיאון בבתו הואיל והוא קיים דאין מיאון אלא ביתומה שלא קיבל אביה קידושיה משכחת לה ביתומה בחיי האב כדתנן בפרק ב"ש קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא יתומה בחיי האב דפקע (ג) לה זכותיה מינה משילתה מרשותו ואם הלכה ונשאת לאחי אביה יכולה למאן ביבם בחיי אביה: מיאנה בבעל · קטנה יתומה נכרית שמיאנה בבעל מותרת לחמיה לפי שעקרתה לקדושין והרי היא כמפותה ולא כלתו היא: ביבם אסורה לאביו · דכיון דאהנו נישואין קמאי לזקקה ליבם נראית כאשתו גמורה ונראית ככלתו של זה: ה"נ · בבתו ממאנת: משעת נפילה. שנפלה בתו לפניו לייבום והוצרכה למאן בו נראית כאשת אחיו ונראית צרתה צרת הבת: צרת אילונית · הרי שהיה נשוי ב' נשים והא' אילונית אילונית דוכרניתא דלא ילדה לשון איל זכר מן הצאן (ד): ומת בלא בנים. שתיהן אסורות להתייבם ופטורות מן החליצה: שנאמר והיה הבכור אשר תלד בראויה לילד פרט לאילונית · וכיון דפטורה קיימא עליה באשת אח וצרתה צרת ערוה ואע"ג דהאי והיה הבכור אשר תלד מיתוקם במכילתין לקמן (דף כד.) בגדול האחים ומהכא נפקא לן מלוה בגדול לייבם מ"מ דרשינן הך פרט לאילונית מאשר תלד דקרא יתירא הוא כיון דהבכור ביבם גופיה משתעי: מאמר · קדושי יבמה: הרי אלו שתי נשים: חולצות · דאילו כנסה הוה פקעה זיקה קמייתא ולא הוה עלה אלא זיקת נשואי האחרון אבל מאמר לא מפקע זיקה והויא עלה קצת זיקת ראשון וקצת זיקת האחרון: דכתיב ומת אחד מהם · ולא זו שמתו ב' בעליה וזיקת שניהם עליה ושתיהן אסורות מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כדמפרש בפ' ד' אחין ובחליצה דחדא לא מיפטרא אידך דלאו מבית אחד קאתו הואיל ולא כנסה ואי לא עבד בה מאמר לא הואי עלה אלא זיקת ראשון והוו להו שתי יבמות הבאות מב' בתים ושתיהן מתייבמות: שאיסור נפילה גרם לה · שנפלה ב' פעמים מזיקה אחת: שלא מצינו בכל התורה · שתאסר אלא מדרבנן הוא דמיתסרא שאין כאן איסור ערוה ואסורה צרתה (ד): הא דאורייתא · תלד למעוטי צרת אילונית דאסירא ואפילו חליצה לא בעיא: והא דרבנן · כדמפרש טעמא בפ' ד' אחין וקאסרי לה על הסלים: כאן שהכיר בה · דרב אסי בשהכיר בה כשנשאה שהיא אילונית ואין כאן מקח טעות והרי היא אשתו וצרתה הויא צרת אילונית ורחמנא פטרה מאשר תלד ומתני' בשלא הכיר בה כשנשאה שהא אילונית ומקחו מקח טעות ולאו אשתו היא לפיכך צרתה מותרת דלאו צרת אילונית היא: שנמצאו · לאחר נישואין:

תוספות

להיא גופה כדאמרינן פ"ק דסוטה (דף ו. ושם) דספק סוטה חולצת ולא מתייבמת משום ק"ו: מי אמרינן ק"ו במקום מלוה כו' · וא"ת תפשוט מפ"ק דסוטה (דף ג.) דקתני חולצת ולא מתייבמת ומפרש בגמ' *משום ק"ו וי"ל דאיכא התם טעמא אחריתא כדמפרש התם: צרתה נמי לא עבדה ביה מעשה · תימה נהי דלא עבדה ביה מעשה מ"מ כיון דהממאנת אסורה ליה הוי צרתה כצרת ערוה והיכי מדמה לה לממאנת דשריא לאחין: אלא לאו ביבם וקתני צרותיהן מותרות · שהמיאון עוקר לנישואין קמאי תימה למאי דס"ד השתא תקשה ליה סיפא דקתני כל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת ואם איתא דעקרה נישואין קמאי תמאן השתא ותתייבם צרתה דהכי פריך עלה לקמן וי"ל דלמאי דסלקא דעתך השתא מלי למימר דמתני' בדליתא קמן שתמאן או בגדולה ולקמן דפריך עלה משום דבעי לאוקמי מתני' אפילו איתא קטנה ואיתה קמן: מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא · וא"ת אמאי לא פריך מינה לעיל למאן דאסר צרת מחזיר גרושתו ולימא ליה מאי לאו למעוטי צרת מחזיר גרושתו דשרי וי"ל דלא משמע ליה למעוטי מזו היא אלא כיוצא בה דאילונית דמיא לאשת שני מתים דזו וזו מותרות לבעליהן אבל מחזיר גרושתו נאסרה לבעלה: תני שהיו · וא"ת לרבא דשרי צרת בתו אילונית אפי' הכיר בה מה חידוש הוא לשנות בתוספתא וכולן שנמצאו אילונית בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה בשלמא לרב אסי איצטריך לאשמועינן בחיי בעל דס"ד הואיל ובחייו נמצאת אילונית דלמא קיבלה וי"ל דס"ד למיסרה כשנמצאת אחר מיתה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו כדאסר לעיל צרת בתו ממאנת וא"ת מ"ש אילונית ממאנת ויש לומר דהתם מיחסרא מיאון הכא לא מיחסרא מידי א"כ ממאנת אין לה קול ובשעת מיאון נראית כצרת בתו אבל אילונית יש לה קול וידוע שלא היתה צרת בתו וא"ת מאי פריך הכא לרבא מדקתני שנמצאו נימא דנקט נמצאו לרבותא וי"ל דבהכיר בה איכא רבותא טפי להכי מסני תני שהיו:

שלם

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה כב טוש"ע אה"ע סימן קעג סעי' ז:

מז ב ג מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה טו יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף יא וסימן קעג סעיף יד:

מח ד מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ח סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעב סעיף א:

תוספות ישנים

מיאנה בזה מותרת בזה. כלומר באחיו לפי שהמיאון עוקר הזיקה. וא"ת אף לאותן שמיאנה נמי תשתרי שהמיאון יעקור הקדושין מאחיו ראשון ותהיה כמו נכרית בעלמא · וי"ל דטעמא משום דמשעת נפילה נראית כאשת אח דמכיון שנצטרך לה לינאת ממנו ע"י מיאון נראית כאשת אחיו כדאמרינן לקמן מיאנה ביבם אסורה לאביו משום דמשעת נפילה נראית ככלתו. בבעל מותרת לאביו שהמיאון עוקר הקדושין ונמצא שלא היתה מעולם כלתו ולא נחשבת כ"א כמפותת בנו: מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא. אבל א"ל צרת סוטה וצרת מחזיר גרושתו דאין לנו למעט אלא דכוותה כמו שאסורה משום אשת אח מאב ולא משום ערוה אחרת · וא"ת דלמא אתא למעוטי צרת ממאנת א) שלא היתה מעולם אשת אחיו ואינה אסורה רק משום גזרה משום צרת בתו ממאנת:

א) חסר כאן ונראה דצ"ל צרת ממאנת וי"ל דממאנת נמי לא הוה ערוה דכוותה דכיון דמיאנה נמצא שלא היתה כו'.

תוס' חד מקמאי

והלכתא צרת ממאנת [מותרת אפילו לזה] שמיאנה בו ולא גזרינן משום בתו ממאנת שאסורה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו והממאנת עצמה אסורה לזה שמיאנה בו ומותרת לאחיו כשמואל דאמר מיאנה לזה מותרת לזה: גרסינן בנדה פרק בנות כותים קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא [ימצא] סרים קטנה שמא תמצא אילונית ואקשינן כי תמצא אילונית מאי הוי והא מקח טעות הוא ואינכאן אסור אשת אח ואפי' גט לא בעיא דהא תנן וכולן אם נמצאו אילונית צרותיהן מותרות להתייבם ואם אילונית היתה צריכה גט מספק אמאי מותרת להתייבם ודלמא צרת ערוה היא אלא לאו ש"מ דאילונית לא בעיא גט ועוד תניא בפ' הזורק כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אילונית תצא מזה ומזה שמא כיון דנמצאו העריות אילונית לאו צרת ערוה היא כלל ומותרת להתייבם ותנן נמי התם הכונס יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. אמר רבא צרת בתו אילונית אפי' הכיר בה מותרת כל אילונית שלא הכיר בה בעלה בשעת קידושין צריכה גט מספק שמא לא יקפיד בה הבעל שמא לא יקפיד ואין לה כתובה דאוקי' ממונא בחזקת מריה וזו היא ששנינו הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה משמע הא גט בעיא כדדייקינן בפ' המדיר כנסה סתם אין לה כתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גט בעיא ' והכי נמי איכא למימר גבי אילונית כתובה הוא דלית לה הא גט בעיא ועוד דקתני אילונית דומיא דשניה מה שניה צריכה גט אף אילונית שלא הכיר בה צריכה גט או מדרבנן או משום ספק שמא לא יקפיד הבעל בשעת קדושין ואע"פ שמקפיד עתה שנודע לו שהיא אילונית וכיון דצריכה גט אמרינן התם שמא תמצא אילונית והיא אשת אחיו שלא במקום מצוה ' ומתני' דהכא ודפרק הזורק לא קשה לרבא כלל דהא ס"ל לרבא דאפילו צרת בתו אילונית דהכיר בה בשעת קרושין ונשואין צרתה מותרת להתייבם אבל לרב אשי צרת אילונית שהכיר בה אפי' אשה בעלמא שאינה ערוה אסורה להתייבם ואולא לעלמא בלא חליצה ומתני' דהכא ודפרק הזורק דאמר צרותיהן מותרות להתייבם דוקא נמצאו לאחר קדושין מפני שהוא מקח טעות א) ולרבה ודאי כיון שמותרת לחתייבם כשנמצאו אילונית אין כאן קדושין כלל וא"כ קשיא ההיא דפ' בנות כותיים דאמר קטנה שמא תמצא איילונית והא אמרת דאין כאן קדושין כלל ואם נמצאת איילונית אין כאן איסור אשת אח ואי לאו מתני' דהכא ההיא דפ' הזורק ל"ק מידי דאיכא למימר (דלרבה) [דלרב אשי] נמי ספק מקח טעות הוא שמא יקפיד שמא לא יקפיד וחולצת ולא מתייבמת ומפני שהלכו צרותיהן ונשאו בלא חליצה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אבל מתני' הכא קתני נמצאו אילונית צרותיהן מותרות להתייבם ש"מ דודאי מותרות וי"ל (כרבה) [דרב אשי] מוקים לה למתני' דהכא כגון שאמר הבעל בפירוש שיקפיד אם תמצא אילונית ותוספתא שכתב הרב אלפסי וכולן שנמצאו איילונית או שהיו נשואות לאחרים בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה כגון שגילה הבעל בחייו שיקפיד אם תמצא איילונית ורבינו יעקב תריץ אליבא דרב אשי כל זמן שלא הכיר בה הראשון הרי היא כאשתו ואע"פ שאם היה מכיר בה והיה מקפיד יוצאה בלא גט ואעפ"כ כל זמן שלא הקפיד לא מחזקינן לה בהכי וההיא דתנן בפ' הזורק מיירי שהכיר בהן הבעל שאינן אילונית והקפיד והצרות לא ידעו בקפידת הבעל ונשאו ולפיכך תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו ומתני' דהכא נמי דקתני נמצאו אילונית מותרות כגון שהקפיד הבעל בחייו שאמר אם תמצא איילונית אגרשנה והתוספתא שכתב הרב אלפסי בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל כגון שאמר הבעל בחייו שיקפיד אם תמצא אילונית אבל כל זמן שלא יקפיד וכן אם מת ולא הכיר בה לא מחזיקים ליה שיקפיד והרי היא כאשתו ולפיכך אמרו קטנה שמא תמצא אילונית ועוד יש לפרש אליבא דרבא

א) נ"ל ולדידיה ודאי וכו' ור"ל לרב אשי

מסורת הש"ס

לעיל יא: וש"נ

לקמן יא. קז:

[לעיל ג: לקמן כ.]

[לקמן כד. ע"ש]

לקמן יח: נא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתו או מיאנו או נתגרשו צרותיהן מותרות: (ב) רש"י ד"ה אלא לדידיה וכו' ומכח נישואין שלו נפלה לפניו להתייבם: (ג) ד"ה משום וכו' דפקע ליה זכותיה מינה: (ד) ד"ה צרת אילונית וכו' הס"ד ואח"כ מה"ד ומת בלא. (ה) ד"ה שלא מצינו וכו' לצרתה ס"ד ואח"כ מ"ה לא למעוטי צרת וכו' לא בעיא הס"ד ואח"כ מ"ה דאורייתא תלד:

[בתוספתא לפנינו לא מיאנו רק בפרק ס' ... ג' אחין נשואין ב' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה שני מאמר ... הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ... דברי ר' יוסי]

עין משפט
נר מצוה

מט א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה כ כא טוש"ע אה"ע סימן קעב ס"א וסי' קעג סעיף ט:

נ · מיי' פ"ב מהל' איסות הלכה ט סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף יב:

תוספות ישנים

צרת אילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו דכיון דלאו בת ייבום היא הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא:

תוס' חד מקמאי

דרבא ההיא שמא תמצא איילונית דלמפטר צרתה קאמר כלומר שמא תמצא אילונית ותלך צרתה לעלמא ביבום זה ושמא תמצא אילונית ואינה פוטרת צרתה(אמר רבא הלכתא צרת אילונית מותרת) וכיוצא בזה אמר רבה בפ' האשה הא דאמרו רבנן זיקת שני יבמין מחלץ [חלצה] יבומי לא מייבמי גזרה משום שתי יבמות' הבאות מבית אחד. לא תימא ה"מ היכא דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה [דהא] הכא ליכא צרה מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה: אמר רבא הלכתא צרת אילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפי' צרת בתו אילונית טעמא דמילתא דכיון דלא רמייה כלל ליבום אחד מן האחים הו"ל כצרת ערוה שלא במקום מצוה משא"כ בצרת עריות דמתני' וצרת אשת אחיו שלא היה בעולמו שאם לזה שאינה ערוה אינה ראויה ראויה היא לאחים אבל אילונית אינה ראויה לא' מן האחים וקי"ל כרבא כל אילונית שלא הכיר בה בעלה בשעת קידושין ונמצאת איילונית לאחר קידושין ומקפיד בה בעלה צריכה גט מספק או מדרבנן ויוצאים שלא בכתובה דאוקי ממונא בחזקת מאריה הרב אלפס כתב מילתא דרב זביד דאמר אין בנים בלא סימנים ולכאורה נראה דרב זביד ס"ל (אין בתוך)[דתוך]זמן כלאחר זמן וכן פרש"י ז"ל ואנן קי"ל תוך זמן כלפני זמן משום הכי אית לן לפרש דרב זביד לעולם ס"ל תוך זמן כלפני זמן משום הכי אית לן לפרש דאמאי דתני רבה בר שמואל קאי ובלאחר זמן וה"ק לעולם שמא תתעבר ותמות שאין קטנה יולדת והא דתני רבה בר שמואל שכבר ילדו ולא קתני שכבר הגדילו דאתא לאשמועינן אפי' למ"ד אין חוששין שמא נשרו משום צער לידה חיישינן ולפיכך תלה הטעם בלידה ולא תלה הטעם בגדלות דמשום לידה הוא דחיישינן שמא נשרו ואי לאו לידה אע"פ שהגיעה לכלל שנותיה איכא מ"ד אין חוששין שמא נשרו אבל בלידה לכ"ע חיישינן משום צער לידה וההיא דפרק אלו נערות דפריך התם ומי מעברא והא תני רב ביבי וכו' משמע התם דלא מעברא והכא אסיק' שמא תתעבר ושמא תמות וקשיין אהדדי ולמאי דפריש' איכא למימר (דהתם איכא למימר) דהתם אליבא דרב זביד קא פריך דס"ל שמא תתעבר ותמות דקטנה לא מעברא ואיכא לפרושי נמי ההיא דפ' [אלו] נערות דאליבא דרבנן קא פריך דאמר אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת וס"ל לרבנן דקטנה לא מעברא. א"נ אליבא דרב ספרא והכי קאמר בנים הרי הן כסימנים בשעת עבורה קאמר להכי פריך ליה התם כיון דבשעת עבורה ה"ל כסימנים אישתכח דבשעת לידה הרי היא בוגרת שהרי אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים וא"כ מאי קא מבעיא ליה יש בוגרת בקבר והרי קודם שמתה היתה בוגרת. מ"מ לא מפרשה מילתא דרב זביד לדעת הרב אלפסי אלא כדפריש' וכן נראה שפירש הראב"ד ז"ל ואיכא לעיוני דרב זביד גופיה אם בדקוה קודם לידה ולא הביאה ולאחר לידה ולא הביאה אי אמרינן דבההיא פורתא דבשעת לידה הביאה סימנין ונשרו ומיהו אליבא דהללו דחוששין שמא נשרו אפי' בלא בנים כ"ש בבנים · א)ולמ"ד אין חוששין בעלמא הכא משום צער לידה חוששין שמא בההיא פורתא הביאה סימנים ונשרו דאלת"ה למ"ד אין חוששין שמא נשרו מצינו. ושמא אם בדיקנא קודם לידה ולאחר לידה ולא הביאה' ואי אמרינן אין בנים בלא סימן לגבי חליצה דלמא לגבי מיאון אמרינן לחומרא שאינה ממאנת אבל לקולא שלא תחלוץ לא · ומסתברא מדקאמר חיישינן אלמא לחומרא קאמר שלא תמאן ולא לקולא שתחלוץ כדאמרינן בפ' יוצא דופן מכלל דלמ"ד חיישינן חלצ' והא חיישינן בעלמא קא': כי אתא רבין אר"י א' צרת ממאנת וא' צרת אילונית וא' צרת מחזיר

"הלכתא צרת אילונית מותרת ואפי' הכיר בה ואפילו צרת בתו אילונית ואלא הא דקתני שנמצאו תני שהיו כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אחת צרת ממאנת ואחת צרת אילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו כולן מותרות *תני רב ביבי קמיה דרב נחמן שלש נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ושמא תמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול בנה וימות ואיזו היא קטנה מבת י"א שנה ויום אחד עד י"ב שנה ויום אחד פחות מכאן ויתר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר"מ וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו משום שנאמר °שומר פתאים ה' מדקאמר שמא [תהלים קטז] תתעבר ושמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה א"כ מצינו חמותו ממאנת ותנן אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו אימא שמא תתעבר ותמות דאמר רבה בר ליואי גבול יש לה קודם הזמן הזה אינה מתעברת כל עיקר תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת לאחר זמן הזה היא חיה ועוברה חי איני והא תני רבה בר שמואל אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו שכבר ילדו אלא לעולם שמא תתעבר ושמא תמות ואלא קשיא הך אמר רב ספרא [ב]בנים הרי הם כסימנים ואית דאמרי בנים עדיפי מסימנים למאי נפקא מינה דאפילו לרבי יהודה דאמר *עד שירבה השחור בבנים מודה ורב אין

הלכתא צרת אילונית מותרת · ואע"ג דהכיר בה אחיו וקיימא והויא אשתו לא מיתסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה והא כיון דאילונית היא דבלאו ערוה נמי לא חזיא לייבום הוי צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה וכך מפורש תורה אור בהלכות גדולות: צרת ממאנת · ביבם: מחזיר גרושתו · משניסאת: משמשות במוך · מותרות לתת מוך במקום תשמיש כשהן משמשות כדי שלא יתעברו: סנדל · ולד שאין לו צורת פנים וקיימא לן במסכת נדה (דף כה:) אין סנדל שאין עמו ולד משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחוריו דכשהיא מעוברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו: שמא תגמול את בנה · אם תתעבר תהא צריכה לגמול את בנה מלהניק כמו ויגמל (בראשית כא) לשון הבדלה: ואיזו היא · (א) הראויה להתעבר ולמות: מבת י"א שנה כו' · פחות מי"א ודאי לא תתעבר ויותר מי"ב אם תתעבר לא תמות: משמשות · בלא מוך כדרכן והולכות: ומדקאמר שמא תמות ולא קאמר ותמות דאז הוי משמע שאם תתעבר תמות ודאי: מצינו חמותו ממאנת · כגון שילדה בקטנו' בתוך זמן האמור למעלה בשנת י"ב שנתעברה ולא מתה וקדש *אדם את בתה ונמצאת זאת חמותו קטנה וראויה למאן עד י"ב שנה: קודם הזמן הזה · האמור למעלה קודם י"א: אחר הזמן הזה · אחר י"ב: שכבר ילדו · ומדתלי טעמא בולד מכלל דקטנה היא דאי לאו קטנה היא ליתני שכבר גדלו: הרי הן כסימנים · הלכך אין לך יולדת ממאנת אפי' היא קטנה: ואפי' לר"י דאמר · במסכת נדה אף משהביאה שתי שערות ממאנת עד שירבה השחור שיהו שם שערות הרבה:

שלש נשים משמשות במוך · פי' הקונטרס מותר לשמש במוך אבל שאר נשים אסור משום השחתת זרע אע"ג דלא מיפקדה אפריה ורביה וכן משמע בנדה (דף יג· ושם) דתנן בפ' כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת באנשים תקצץ ומפרש בגמרא משום דנשים לאו בנות הרגשה נינהו משמע דאי הוו בנות הרגשה הוי אסור ומיהו מצינו לפרש דלאו בנות איסור הרגשה נינהו ור"ת אומר דלפני תשמיש ודאי אסור ליתן שם מוך דאין דרך תשמיש בכך והרי הוא כמטיל זרע על העצים ועל האבנים כשמטיל על המוך אבל אם נותנת מוך אחר תשמיש אין נראה לאסור דהאי גברא כי אורחיה משמש מידי דהוה אקטנה ואילונית דלא איתסרו בתשמיש משום דלאו בנות בנים נינהו והאשה שנותנת אח"כ מוך לא הוזהרה אהשחתת זרע כיון דלא מיפקדה אפריה ורביה ומשמשות במוך דקתני הכא היינו צריכות לשמש במוך: שמא תעשה עוברה סנדל · פירש בקונטרס דכשהיא מתעברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו והא דאמר בהמפלת (נדה דף כז.) דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת צ"ל דהיינו דוקא בן קיימא ור"ת מפרש דסנדל הוא כשהאשה מתעברת תאומים אם משמשת בלא מוך נכנס השכבת זרע בין שני הולדות ודוחק אותם ועושה את האחד סנדל וכן משמע בהמפלת (שם דף כה:) דבעיבור אחד הוי דקאמרינן ולמה הוזכר סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד ומשני אי דאתיליד נקבה בהדיה ה"נ הב"ע דאתיליד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל ואמר רבי יצחק אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ומדהאי זכר האי נמי זכר הוא קמ"ל אימור שניהם הזריעו בבת אחת ואם סנדל בשני עיבורים למה ה"ל למימר מדהאי זכר האי נמי זכר ולמה לי נמי למימר שניהם הזריעו בבת אחת*: שמא תתעבר ותמות · ולא בעי לשנויי דנקט שמא תמות משום דאינה ודאי מתה אלא כשילדה בקטנות אבל ילדה בגדלות אע"פ שנתעברה בקטנות פעמים חיה ולא משכחת חמותו ממאנת דאי ילדה בקטנות ודאי מתה ואי ילדה בגדלות שוב אינה יכולה למאן משום דברייתא דרב ביבי לא מיפלגא מידי בעיבור שנת י"ב בין ילדה בגדלות בין ילדה בקטנות ועוד לא מסתברא ליה שתגרום הלידה בקטנות מיתה אלא העיבור ועוד דמתרץ האמת כרבה בר ליואי דכל תוך הזמן היא מתה ועוברה מת: אחר הזמן הזה היא חיה ועוברה חי · ואומר ר"י דאין לפרש אחר הזמן אחר שנת י"ב ויום א' אפילו בלא הבאת ב' שערות דא"כ מצינו חמותו ממאנת דעד רוב שנותיה יכולה למאן אם לא הביאה ב' שערות למ"ד אין חוששין שמא נשרו ואפילו למאי דפסקי' התם בפ' יוצא דופן (נדה דף מו.) דחוששין היכא דבעל אחר זמן דהויא ליה ספיקא דאורייתא משכחת חמותו ממאנת כגון שפירש כשבעל אחר זמן שאין בועל לשם קידושין דהשתא לא הויא ספיקא דאורייתא אלא כשהביאה ב' שערות איירי ולא חש לפרש משום דאורחא דמילתא הוא דאיכא שערות אחר זמן וכן נמצא בירושלמי דתלי טעמא דרבה בר ליואי בשערות ולא בשנים: שכבר ילדו · ומדקאמר שכבר ילדו משמע דבלא הביאה ב' שערות דאי איכא שערות כי לא ילדה נמי נפקא מתורת קטנות ואילונית ע"י שערות וא"כ איכא קטנה דמיעברא ולא מתה וא"ת מאי ס"ד דמקשה תקשה ברייתא דרבה בר שמואל גופיה דכיון דבלא הביאה ב' שערות איירי כי ילדה מאי הוי מ"מ תמאן וא"ר דסבר המקשה דאע"ג דבקטנה איירי לית בה מיאון מדרבנן לפי שנראית גדולה וסבורים העולם שהביאה ב' שערות ולא פריך אלא לרבה בר ליואי דוקא דאמר דליכא קטנה דמיעברא ולא מתה אבל לברייתא דרב ביבי לא קשיא מידי דאע"ג דקתני שמא תמות דמשמע דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה מ"מ לא מצינו חמותו ממאנת שהלידה מונעתה מלמאן אע"פ שהיא קטנה כדפרישית אבל אין לפרש דלמקשה ניחא ליה ברייתא גופא דמסיק אדעתיה שפיר דלידה הרי הוא כסימנים ולכך אינה יכולה למאן ולא פריך אלא לרבה בר ליואי ומשני דבנים הרי הן כסימנים משעת העיבור כמו שאפרש דא"כ הל"ל בהדיא עיבור בנים הרי הם כסימנים כיון דמעיקרא נמי אסיק אדעתיה דלידה הרי היא כסימנים: הרי הם כסימנים · פי' משעת העיבור ושפיר תני רב ביבי שמא תמות דבשנת י"ב פעמים חיה אפי' לרבה בר ליואי ולא היתה גדולה משעת ההריון ואע"פ דקי"ל בנדה דתוך הזמן כלפני הזמן ולא הויא גדולה בהביאה שערות בשנת י"ב מ"מ עיבור בנים בני קיימא תוך הזמן כסימנים אחר הזמן והא דקאמר רבה בר ליואי תוך הזמן היא מתה ועוברה מת לא קאי אשנת י"ב דאז פעמים חיה כשהיא גדולה בשעת ההריון כדפרישית אלא ה"פ דמלתא קודם הזמן פי' קודם שנה שלפני גדלות תוך הזמן היינו תוך שנה שלפני גדלות אחר זמן היינו אחר שגדלה כדפי' ר"י בתחלת הסוגיא: דאפי' לר' יהודה דאמר כו' · משום דבעי לאוקמי מתני' כר"י דלא מצינו חמותו ממאנת קאמר הכי וא"ת אמאי קאמר דעדיפי מסימנים אפי' לא הוו משעת עיבור אלא כסימנים לא מצינו חמותו ממאנת לר' יהודה דמשעת עיבור עד הלידה יש זמן מרובה יותר ממה שיש מהבאת שערות עד שירבה השחור ומיהו למ"ד התם דרבוי שחור היינו עד שיקיפו השערות משפה אל שפה אפשר שריבוי השחור מאחר יותר מזמן עיבור עד שעת לידה אבל למ"ד שערות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור קשיא ונראה דאם הביאה שערות ונשרו יכולה למאן אפילו שהה כדי ריבוי שחור דאין הזמן גורם אלא ריבוי שחור ממש בעינן שתהא נראית גדולה לכל ע"י כך וא"ת אכתי בלא בנים עדיפי מסימנים מיתוקמא מתני' שפיר כר"י דהא מודה רבי יהודה כשבעל אחר גדלות דאינה יכולה למאן כדאמר בפ' בא סימן (נדה דף נב.) וזאת החמותו שנבעלה בגדלות כשנתעברה דבנים הרי הם כסימנים משעת ההריון תריץ דאי לאו דבנים עדיפי מסימנים משכחת חמותו ממאנת כגון שעיברה באמבטי או שבעל בפירוש שלא לשם קידושין ·

רב

א) נראה דצ"ל אבל למ"ד וכו' ונשרו לאחר מצינו לומר אם בדיקנא וכו' ולא הביאה אין חוששין שמא נשרו ועוד איכא לעיוני אי אמרינן אין בנים בלא סימן לגבי חליצה וכו'.

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ואיזו היא קטנה הראויה:

מסורת הש"ס
כתובות לט. לקמן ק: נדה מה. נדרים לה: [תוס' נדה ס"ב]
כתובות לו.ב"ב קנו. נדה נב. חולין כו:
[וע"ע תוס' נדה כה: ד"ה קמ"ל]

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות יג

ורב זביד אמר אין בנים בלא סימנים ונבדוק חיישינן שמא נשרו הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר אפי' למ"ד אין חוששין משום צער לידה חיישינן: כיצד פוטרות צרותיהן וכו': מנהני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא °לצרור *התורה ריבתה צרות הרבה °רב אשי אמר סברא היא צרה מ"ט אסירא דבמקום ערוה קיימא צרת צרה נמי במקום ערוה קיימא: כיצד אם מתו הן כו': °ואפילו כנסו ולבסוף גירש ורמינהו *ג' אחים שנים מהן נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות *אשתו ומת הנשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות טעמא דגירש ואח"כ כנס אבל כנס ואח"כ גירש לא *א"ר ירמיה *תברא מי ששנה זו לא שנה זו האי תנא סבר מיתה מפלת והאי תנא סבר °נשואין הראשונים מפילים רבא אמר לעולם חד תנא הוא *וזו ואין צריך לומר זו קתני: וכל שיכולה למאן: *ותמאן השתא ותתייבם לימא מסייעא ליה לרבי אושעיא *דא"ר אושעיא ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו לא צרת ערוה שאני *דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית ככלתו °הכא נמי משעת נפילה נראית כצרת בתו: **מתני'** *שש עריות חמורות מאלו מפני שנשואות לאחרים צרותיהן מותרו' אמו ואשת אביו ואחות אביו אחותו מאביו ואשת אחי אביו ואשת אחיו מאביו *בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים חלצו

אין בנים בלא סימנים · והיולדת בקטנות חזקה הביאה סימנים ומשהביאה סימנים בתוך י"ב לא תמאן דהני סימנים גמורים נינהו דס"ל לרב זביד תוך זמן כלאחר זמן לענין סימן ולא אמרינן שומא נינהו: הניחא למ"ד כו'. פלוגתא בפ' יוצא דופן (נדה דף מו.): מנא הני מילי · דצרת צרתה פטורה: תורה אור נתגרשו צרותיהן מותרות · ואפי' כנס אחיו את הנכרית ולבסוף גירש את בת אחיו דהוו להו צרות זו לזו קודם גירושין אפ"ה קשרינן ליה לייבומי כדקתני ומתה בתו או נתגרשה הואיל ובשעת נפילה לא הוו צרות זו לזו: וכנסה המגרש ומת · ונפלה נכרית לפני שלישי שנשוי אחות אשתו שלויקרא יח (א) זו הראשונה דהויא להו צרת אחות אשה משנתגרשה צרותיהן מותרות הואיל ולא היתה אחות אשתו של זה צרה לנכרית זו שקודם נשואים של זו נתגרשה: תברא · קשיין אהדדי: האי תנא · דמתני' סבר מיתת הבעל מפלת נשיו לייבום הלכך אפי' כנס ולבסוף גירש כיון דבשעת מיתה לאו צרת הבת היא שריא: ותנא · *דברייתא סבר נישואין הראשונים שהאשה נשאת לבעלה מפילים אותה לייבום הלכך משנעשית צרת ערוה שעה אחת אסורה עולמית: זו · דמתני' דהכא דכנס ולבסוף גירש מותרת כדקתני ומתה בתו או נתגרשה ואין צ"ל זו דג' אחים דגירש ולבסוף כנס: ותמאן · הערוה השתא ותאמר אי איפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי לבעלי המת ותעקור קידושין הראשונים ותתייבם צרתה: ממאנת למאמרו · הא דתנא לקמן בפ' ב"ש וב"ה אומרים בבעל וביבם: למאמרו · הוא דממאנת שאם עשה היבם מאמר ביבמה קטנה ומיאנה בו מפקיע מיאון את המאמר וחוזרה לזיקה לבדה וחולצת ואע"ג דגדולה שעשה בה מאמר ולא רצה לכנוס קי"ל בפ' ר"ג (לקמן דף נ:) (ב) צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו הכא מיאון עקר למאמרו ולא בעיא גיטא: ואין ממאנת לזיקתו · לעקור נשואים ראשונים ולהפקיע זיקת ייבום ולצאת בלא חליצה ה"נ גבי ערוה לא עקר ליה מיאון דהשתא לנשואין קמאי למישרי צרתה: צרת ערוה שאני · רבנן גזרו שלא תמאן ליבומי צרתה דלא לזלזולי בצרת ערוה דלמא אתי למישרי: מיאנה · כלתו בבעלה מותרת לחמיה דעקרתה לנישואיה והויא כמפותת בנו ומותרת לו אבל מת בנו בעלה הראשון ומיאנה בזיקת יבם אע"ג דנשואין קמאי עקרה אסורה לאביו אלמא משעת נפילה כלתו היא משעה שנפלה להתייבם ונזקקה ליבם מחמת נישואין הראשונים נראים אותם נישואין גמורים למיהוי אשת המת וכלתו של זה: ה"נ · בצרת ערוה משעת נפילה שנזקקה הבת ליבם (ג) למאן בו מחמת קידושי ראשון נראים נישואים גמורים למיהוי אשת המת וצרתה צרת הבת ואי שרית ליה אתי למישרי צרת הבת בעלמא: **מתני'** שש עריות · יש שחמורות מאלו ומהו חומר שלהן שנשואות לאחרים ואינן יכולין להנשא לאחיו מאביו ואם מתו בעליהן שהן (ד) נכריות אצל זה צרותיהן מותרות להנשא לזה: אמו · אינה יכולה להנשא לאחיו של זה מאביו שהרי היא לו אשת האב וכן אשת האב ואחות אביו (ה) ואשת אחיו מאביו שהיו לו בנים ואשת אחי אביו כולן אסורות לאחיו מאביו כשם שאסורות עליו ואין בהן צד ייבום על זה לעולם ואם ניסאו לאחרים ולהם נשים אחרות ומתו מותרות ליגשא לזה שאין צרת ערוה אסורה אלא כשנפלה לייבום *עם הערוה פעם אחת שכיון שפטרה לצרת ערוה עמדה עולמית באיסור אשת אח שיש לה בנים: ב"ש מתירים · צרת ערוה להתייבם לאחיו דלית להו הך דרשה דלצרור:

(ו) **רב** זביד אמר אין בנים בלא סימנים · אומר ר"י דצריך לפרש דאין עיבור בנים של קיימא מצוי להיות בלא סימנים ומיהו זמנין אתו מדפריך וניבדוק וכן אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר ואם אין בנים כלל בלא סימנים ודאי נשרו וגם לשון חוששין נמי משמע דליכא אלא חששא בעלמא ולא שודאי נשרו ומשום דלא שכיח עיבור בלא סימנים לא מלינו חמותו ממאנת דחוששים לסימנים כדמסיק ואזיל ולהכי קאמר נמי רבה בר ליואי תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת אע"פ דפעמים חיה כיון דלא שכיח ובברייתא דרב ביבי דנקט שמא תמות בשביל המיעוט ואע"ג דרבה בר ליואי לא חש למינקט שמא בשביל מיעוטא וא"ת ומנין לו לגמרא דרב זביד לא בעי למימר דאין בנים כלל בלא סימנים כדמשמע במילתיה וי"ל דאם אין בנים כלל בלא סימנים בא למימר א"כ במאי אתא לפלוגי אדרב ספרא כיון דלדידיה נמי אין בנים כלל בלא סימנים כמו לרב ספרא אלא ודאי אתא למימר דאין הבנים סימן גדלות אלא השערות וכי ליכא שערות לא מחזקינן לה ודאי גדולה ולהכי פריך ולבדוק ומשני חוששין שמא נשרו וחוששין לה בספק גדולה לענין חליצה וקדושין דאורייתא ולענין טוגשין ומילי טובא ובקונטרס פי' דסבר רב זביד דתוך הזמן כלאחר הזמן דלא כהלכתא כדאה לר"י דבעלמא מודה רב זביד דתוך הזמן כלפני הזמן ושאני הכא דע"י בנים חשבינן לסימנים כאילו הם לאחר זמן כדפרישית נמי לרב ספרא: **משום** צער לידה חיישינן · וא"ת כיון דאין בנים בלא סימנים משעת העיבור נבדוק קמי לידה ואי ליכא סימנין ליכא למיחש שמא נשרו דאכתי לא בא צער לידה וי"ל דלאו דוקא נקט צער לידה דה"ה נמי דמשום צער עיבור חיישינן שמא נשרו ולא נקט צער לידה אלא משום דאקשי ליה ונבדוק את החמות כדי למאן דהיינו אחר לידה להכי נקט צער לידה וה"ה דאי בדקנה קמי לידה ולא אשכחן דאיכא למיחש דנשרו משום צער עיבור ואי היה מפרש מילתיה דרב זביד דאין לידת בנים בלא סימנים קאמר הוי אתי שפיר הא דנקט צער לידה ולא היינו צריכים לומר משום צער עיבור חיישינן אבל אי אפשר לומר כן דא"כ לא הוי משני מידי לרבה בר ליואי: **מתה** בתו או נתגרשה · הא דלא נקט מיאנה או שנמצאת אילונית משום דמתני' אתא לאשמועינן אפילו כנס ולבסוף גירש ומיאנה או שנמצאת אילונית אין שום חדוש דבטלו להו קידושי קמאי וכך לי כנס ולבסוף מיאנה כמו מיאנה ולבסוף כנס א"נ משום דקאי אאחת מכל העריות האלו ומיאנה או שנמצאת אילונית לא שייך בכל העריות: **שלשה** אחים שנים וכו'. לקמן בפרק ד' אחים (דף ל. ד"ה גירש) אפרש לה אמאי נקט שלשה אחים: **נשואין** הראשונים מפילים · הכא לא הוה שייך למינקט הראשונים דליכא הכא תרי נישואין ומשום דהיא דבפרק ב"ש (לקמן קח:) נקט הכי דתנן המגרש האשה והחזירה מותרת ליבם ור"א אוסר ומפרש התם טעמא דר"א משום דמספקא ליה אי מיתה מפלת אי נישואים הראשונים מפילים: **תמאן** השתא ותתייבם כו' · ואפי' לר"ג דלית ליה מלמדין את הקטנה שתמאן לקמן בפ' ב"ש (דף קט.) היינו להוציאה מבעלה א"נ פריך דהיכא דמיאנה תתייבם צרתה ומתני' משמע דאין לה תקנה אלא בחליצה: **לא** צרת ערוה שאני כו' · ה"נ בשעת נפילה נראית כצרת בתו וא"ת ומנא ליה דטעמא דרמי בר יחזקאל משום דבשעת נפילה נראית ככלתו דלמא טעמא דרמי בר יחזקאל גופיה משום דרבי אושעיא דאינה ממאנת לזיקתו וי"ל דע"כ טעמא דרמי בר יחזקאל משום דבשעת נפילה נראית ככלתו מדנקט אסורה לאביו מכלל דלעלמא שריא ואי טעמא משום דאינה ממאנת לזיקתו אסורה נמי לעלמא וא"ת א"כ תקשה ברייתא דרמי בר יחזקאל לר' אושעיא ותירץ הר"ר משה כהן דאיכא למימר דמיירי כשחלצה ולהכי שריא לעלמא ולא משום דממאנת לזיקתו א"נ כשמיאנה ביבם אחר שנתייבמה דליכא זיקה ומ"מ אסורה לאביו משום דבשעת נפילה נראית ככלתו: מאי

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה כא טוש"ע אה"ע סימן קנב סעי' ז:

נב ב מיי' שם הלכה יב טוש"ע אה"ע שם סעיף ב:

[שבת נב: וש"נ ועי' תוס' כתובות עט: ד"ה תברא]

תוס' חד מקמאי

מחזיר גרושתו כולן מותרות: מתני' ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין לכהונה דנבעלה לפסול לה דכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר [היא] בתרומת הקדשים לא תאכל כגון שנבעלה לזר אצלה פסלה לתרומה ולכהונה מק"ו דגרושה דמותרת בתרומה אסורה לכהונה זו שאסורה [בתרומה] אינו דין שאסורה בכהונה והכי אי' בפ' אלמנה לכהן גדול והתם אסיק' דזר אצלו מעיקרא בעי' לאפוקי מחזיר גרושתו דלאו זר מעיקרא הוא ולא פסלה לא לתרומה ולא לכהונה דהא פסול כהונה מתרומה קאתי אבל בחייבי כריתות אע"ג דלאו זר מעיקרא הוה פסלה לתרומה ולכהונה מק"ו וה"נ אמרינן בשלהי פרקין נהי נמי דעשו והא"ר יהושע אין ממזר מחייבי כריתות ומאי מפסלא · א) והלכה כב"ה נהי דממזר לא הוי פגום מיהא הוי דאתי בק"ו מאלמנה ולא פריך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת כדפריך בהא שמעתתא גבי מחזיר גרושתו וש"מ דבחייבי כריתות היא עצמה מתחללת ואע"ג דלאו זר מעיקרא הוא:

א) נראה דצ"ל ומאי מפסלא אפי' אם הלכה כב"ה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכנסה וכו' של זה הראשונה דהויא לה צרת: (ב) ד"ה למאמרו וכו' בפ' ר"ג דצריכה: (ג) ד"ה הכא נמי וכו' ליבם וזוכרכה למאן בו: (ד) ד"ה שם וכו' שכן נכריות אלל זה: (ה) ד"ה אמו וכו' ואחות אביו ואחותו מאביו ואשת אחיו: (ו) תוס' ד"ה ורב זביד וכו' ומיהו זימנין איכא מדפריך:

מסורת הש"ס

לעיל ג·

לקמן ו.

[נ"ל את אשתו]

ג"א בתרא

[לקמן ל:]

[שם עירובין עו. ר"ה לב: לג. כתובות נח. הוריות ב:]

לקמן קז. קידושין מה. ע"ש

לעיל יב. לקמן קז:

[לעיל ג: .]

[לעיל ט.] לקמן כו. עדיות פ"ד מ"ח

לעיל ח.

גליון הש"ס

גמ' רב אשי אמר סברא היא · עי' לעיל דף ג ע"א תד"ה עד סוף: שם נשואין הראשונים מפילים. לקמן דף פד ע"ב: שם ה"נ משעת נפילה. עיין לקמן דף כט ע"א תד"ה אי כרבי אלעזר:

חלצו ב"ש פוסלין מן הכהונה ובית הלל מכשירין נתייבמו בית שמאי מכשירין ובית הלל פוסלין אע"פ שאלו *אוסרים ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו: **גמ'** אמר רבי שמעון בן פזי מאי טעמא דבית שמאי דכתיב °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר חוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה ובית הלל מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה הויה (א) לזר ובית שמאי מי כתיב לחוץ חוצה כתיב ובית הלל כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא ר' נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה ותנא דבי ר' ישמעאל כגון אלים °אלימה מחנים °מחנימה מצרים °מצרימה °דבלתימה °ירושלימה (ג) °מדברה ובית שמאי דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאיש זר נפקא ובית הלל נמי תיפוק להו מלאיש זר אין הכי נמי חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך חוצה החוצה לא משמע להו רבא אמר טעמייהו דבית שמאי **דאין איסור חל על איסור תינח היכא *דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא: חלצו בית שמאי פוסלים וכו' : פשיטא לאפוקי דרבי יוחנן בן נורי דאמר *בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ"ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין כו': הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו תנן התם *מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר"ל לר' יוחנן איקרי כאן °לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא °לא תעשו חבורה על מת א"כ לימא קרא לא תגודדו מאי (ג) תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א"ל עד כאן לא שנית *מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א"ל *אמינא לך אנא איסורא *דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן °לקיים את ימי הפורים בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא *והתנן (*בלילה) בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה *התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

מי

רש"י

חלצו · הצרות מן האחין : ב"ש פוסלין מן הכהונה · שחליצתה חליצה : וב"ה מכשירין · לפי שחליצתן שלא לצורך והרי כחולצת מן הנכרי : נתייבמו · לאחים : בית שמאי מכשירין · אותן לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהן : ובית הלל פוסלין · שנבעלו לאסור להן והנבעלה לפסול לה עשאה זונה והזונה אסורה לכהונה: לא נמנעו כו' · אע"פ שבני הצרה שנתייבמו כב"ש ממזרים [הם לב"ה] שהרי באיסור אשת אח היא עליהם ואשת אח בכרת ובני עריות שהן חייבי כריתות ממזרים הם כדאמרינן בפירקין אפ"ה לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש לפי שהיו מודיעים להם אותן הבאות מן הצרות ופורשים : אלו על גבי אלו. אלו משאילים כליהם לאלו: **גמ'** לא תהיה אשת המת החוצה · החיצונה שהיא נכרית ליבם לא תהיה לזר : מכלל דאיכא פנימית · בהדה קרובה ליבם : שאין קידושין תופסין ביבמה · יבמה שלא חלצה מנין אם נתקדשה לשוק שאין קדושין תופסין (ד) אע"ג דחייבי לאוין בעלמא תפסי בהו קידושין : ת"ל כו' לא תהא בה הויה · אינן תופסין : חוצה כתיב · דמשמע חיצונה : לרבות ארוסה · שאם נתארמלה מן האירוסין צריכה ליבם כנשואה וחוצה משמע חיצונה שלא נתקרבה עדיין לביאה : אין איסור · אשת אח חל על בתו של זה אלא אביה הלכך לא רמיא קמיה לייבומי והוה כמאן דליתא וכן באחות אשה ובכולן והכי מפרשא מילתיה דרבא במסקנא דמילתא ומיהו הא דפריך תינח היכא דנשא כו' לא ידע מילתיה דרבא וסבר דרבא אאחות אשה וכיוצא בה לחודייהו קאי שקורבתו ע"י קדושין : דלא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח · והויא כנכרית : פשיטא · כיון דלב"ש זקוקות ליבם פשיטא אם חלצו פסולות ולב"ה כיון דפטרי להו מזיקת יבום אם חלצו כשרות לכהונה דלאו חליצה היא : דר' יוחנן · לקמן (דף יד:) בברייתא : בואו ונתקן לצרות · הערוות שיהו חולצות וכיון דבעו חליצה חליצתה פוסלת אפי' לב"ה קמ"ל דב"ה אפי' תקנתא דרבנן לית להו בצרות דליחלצו : וב"ה פוסלין · דזונה היא ופסולה לכהונה אבל מתרומה דבי נשא לא מיפסלה בבעילת כרת אלא בבעילת חלל ונתין וממזר ועובד כוכבים ועבד בפרק אלמנה לכ"ג (לקמן סח:) : לא תעשו אגודות אגודות · דנראה כנוהגין ב' תורות כשקורין כפרים את המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי"ד ומוקפין חומה בט"ו : א"כ לכתוב קרא לא תגודדו · דמשמע לשון גדידה וחבורה : ואימא כוליה להכי הוא דאתא · שלא תעשו אגודות : א"כ לכתוב לא תגודו · מדלא כתיב תגודו לשון אגודה : לא שנית ע"כ מקום שנהגו כו' · היה לך להשיב תשובה זו : אמינא לך אנא איסורא · דאסרי להו רבנן לבני ארביסר דאי בעו למיקרא בחמיסר לא מצו וכן בני ט"ו בי"ד ודמיא לשתי תורות : ואת אמרת לי מנהגא · דהתם לכ"ע שרי ומיהו באתרא דאחמור לא ישנה את דרכו מפני המחלוקת: ופרכינן והתם איסורא ליכא · בתמיה : והא קתני התם בלילה · בליל בדיקת חמץ ב"ש אוסרים וב"ה מתירים לעשות מלאכה ואיכא דעבדי כב"ה ואיכא דעבדי כבית שמאי והרי כאן אגודות : א"ל התם · לא דמי לשתי תורות דהרואה את זה שאין עושה מלאכה אומר דאין לו מה לעשות :

בת

תוספות

מאי טעמא דב"ש · וא"ת ומאי קבעי ליה °דלמא מוקמי לגרור לכהר"ם (לעיל דף ח:) ועליה לכדרבי ואומר רבינו יצחק משום דמסתברא ליה לדרוש לגרור לענין צרות אי לאו דשמעיה בשום דוכתא דשריא וא"ת אכתי כי דרשי נמי חוצה מכלל דאיכא פנימית נדרוש מלגרור למיסר צרה שלא במקום מצוה וי"ל דליכא למדרש הכי דהא כתיב לגלות ערותה דחדא ולמקום מצוה לא איצטריך דמחוצה נפקא אלא לשלא במקום מצוה :

לכדרב יהודה אמר רב כו' · ה"נ המ"ל לכדשמואל דפליג עליה דרב בהאשה רבה (לקמן דף צב: ושם) ומוקי קרא דללאו הוא דאתא:

כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי · ואע"ג דכתיב נמי ה"א בתחלה דכתיב החוצה היינו נמי אל החוץ כמו המדברה (שמות ד) דהוי אל המדבר:

לרבות את הארוסה · אר"י דאיצטריך *לרבויי ארוסה משום דכתיב בית אחיו ובפ"ק דיומא (דף יג.) משמע דבית נשואה משמע :

דלא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח · וא"ת כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם ערוה גופה וי"ל דאיסור אחות אשה מיתלא תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי וחייל הלכך לא פקע*: א)**בית** הלל פוסלים · פי' בקונטרס מכהונה ולא מתרומה וא"א לומר כן (ה) דמחייבי כריתות זונה היא כדאמרינן בהחולץ (לקמן מד:) גבי הנושא את חלוצתו וזונה אסורה בתרומה כמו שנפרש בסבע"ה (ד"ה הכא) ורש"י עצמו חזר בסוף פירקא (דף טו: ד"ה היא עצמה) גבי מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת:

דאמר רחמנא לא תעשו חבורה על מת · והא דאמרינן בסוף פרק ד' מיתות (סנהדרין דף סח. ושם) גבי ר"ע שהיה מכה עצמו על ר"א שנפטר עד שהיה דמו שותת לארץ ואומר רבינו יצחק דאיכא למימר דדרך שריטה אסר רחמנא דוקא א"כ אתורה היה מצטער כדאמרינן התם הרבה מעות יש לי ואין שולחני כו':

מי

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ח :

נד ב מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה ד ו ז סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרפח :

נה ג מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' יא סמג לאוין סב טוש"ע י"ד סימן קפ סעיף ו :

נו ד מיימן פ"ח מהל' י"ט הל' יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תסח סעיף ג ד :

[כך מבואר להדיא בגמ' יומא יג: אלא מעתה ארוסה לא תתייבם [וע"ש ברש"י] ומשני הש"ם החוצה לרבות הארוסה וכבן מצוה לייסב על תוס' ור"י דלא קאמרי הכי משמיה דגמרא]

[וכ"א בסוגיא דלקמן לב. להדיא ככל מ"ש תוס' הכא ומצוה לייסב]

תוספות ישנים

א) וא"ת מ"ט דב"ה · וא"ל דסברי איסור חל על איסור משום דגלי קרא דלגרור דמשמע שהצרה אסורה דא"כ אמאי אמרינן בכולא תלמודא דאין איסור חל על איסור ניליף מהכא שיחול · ואין סברא לומר דנפלוג כלהו אמוראי דאמרינן אין איסור חל על איסור אבית הלל דסבירא לן הלכתא כוותייהו · וי"ל דודאי סברי ב"ה דאין איסור חל על איסור אכן ידחו ויאמרו דכיון דהך טעמא לא מהניא מידי גבי ערוה כדפרי' איסור אחות אשה מתלא תלי וקאי וכו' מעתה יש לנו לומר צרתה כמו כן דהיא חשובה צרת ערוה מקרא דלגרור · וא"כ היא תיתסר מהאי טעמא דפרישית באחות אשה · ותימה לפי פירושא דפרישית לעיל דכל זמן דאיכא לאוקמי לגרור בצרות מוקמינן כיון דליכא קרא לאפוקי וא"כ קשה מאי טעמא דב"ש הלא אין זו רק סברא דאין איסור חל על איסור ומצינו למימר דחייל מקרא דלגרור דמשמע צרות דליכא לאוקמי במלתא אחריתי וליכא שום קרא למעט צרות ולהתירן כ"א אותה סברא דאין איסור חל על איסור · ואין סברא לומ' שאותה הסברא תדחה הפסוק כיון דליכא לאוקמי במלתא אחריתי והיינו הקדוש מהר"ש דאיכא לאוקמי קרא דלגרור כשבאו בבת אחת אשת אח ואחות אשה וכלהו עריות דמתני' נמי משכחת לה בבת אחת כגון בתו שקדש בתו לאחיו פחותה מבת ג' שנים וחלו אשת אח ובתו יחד שאינה חשובה ערוה עד שתהא בת ג"ש וכלהו בכה"ג . ותימה דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי ומ"ט דב"ש דהא ליכא למימר דאין איסור חל על איסור שהרי את במקום מצוה וא"כ אתי איסור אחות אשה חייל · וי"ל בכי האי גוונא ב"ה נמי שרי דלא היו צרות ערוה מעולם : תינח היכא דנשא מת וכו' המקשה היה סבור דרבא אמר למלתיה גבי אחות אשה ולהכי פריך ליה כדפריך ולפום מסקנא לגבי כלהו עריות מצי למימר טעמא שפיר

מסורת הש"ס

בר"ף ורא"ש לא גרס' אוסרים ומתירים וכן בעדיות פ"ד מ"ח ליתא

לקמן לב: [ונזכר ג"כ לקמן מט: נו.]

[חולין קיג.]

לעיל ח.

[לקמן יד: כו.]

מגילה ב.

פסחים נ.

[נדה סו.]

מגילה ב.

פסחים נה.

[נ"ל הלילה]

שם נ.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תהיה בה הויה וב"ש כנ"ל ותיבת לזר נמחק : (ב) שם המדברה : (ג) שם מאי לא תתגודדו ש"מ להכי: (ד) רש"י ד"ה שאין וכו' תופסין בה אע"ג דחייבי לאוין בעלמא דליכא כרת תפסי בהו קידושין ת"ל כו' סס"ד ואח"כ מ"ה לא תהא וכו' תופסין בה סס"ד : (ה) תוס' ד"ה בית הלל וכו' דמחייבי כריתות.נ"ב עיין פ' אלמנה דף ס"ח :

גליון הש"ס תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' דלמא מוקמי לגרור וכו'. ק"ל על לשונם הזהב דלמא ולא הקשו ביותר דהא גם לפי האמת דיליף ב"ש מן החוצה ע"כ דרשי' לגרור לכדר"ש ועליה לכדר' וצ"ע

מי סברת עשו ב"ש כדבריהם לא עשו ב"ש כדבריהם ור' יוחנן אמר עשו ועשו ובפלוגתא [דרב ושמואל] דרב אומר לא עשו ב"ש כדבריהם ושמואל אמר עשו ועשו אימת אילימא קודם בת קול מ"ט דמ"ד לא עשו ואלא לאחר בת קול מ"ט דמ"ד עשו אי בעית אימא קודם בת קול ואי בעית אימא לאחר בת קול אי בעית אימא קודם בת קול וכגון דב"ה רובא למ"ד לא עשו דהא ב"ה רובא ומ"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא בית שמאי מחדדי טפי ואי בעית אימא לאחר בת קול מ"ד לא עשו דהא נפקא בת קול ומ"ד עשו רבי יהושע היא *דאמר אין משגיחין בבת קול ומ"ד עשו קרינן כאן °לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות אמר אביי *כי אמרינן לא תתגודדו כגון שתי בתי דינים בעיר אחת הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה אמר ליה רבא והא ב"ש וב"ה כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי אלא אמר רבא כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב"ד בעיר אחת פלג מורין כדברי ב"ש ופלג מורין כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינין בעיר אחת לית לן בה תא שמע *במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמים בשבת לעשות ברזל במקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב במקומו של רבי אליעזר אין במקומו של רבי עקיבא לא *דתניא *כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אין דוחה את השבת והאי מאי תיובתא מקומות מקומות שאני °ודקארי לה מאי קארי לה ס"ד אמינא משום חומרא דשבת כמקום אחד דמי קמ"ל ת"ש דרבי אבהו כי איקלע *לאתריה דרבי יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא וכי איקלע לאתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל שרגא והאי מאי קושיא ולא אמרינן (א) מקומות שאני אנן הכי קאמרינן ר' אבהו היכי עביד הכא הכי והיכי עביד הכא הכי רבי אבהו כר' יהושע בן לוי סבירא ליה וכי מקלע לאתריה דרבי יוחנן לא הוה מטלטל משום כבודו דרבי יוחנן והאיכא שמעא דמודע ליה לשמעא ת"ש אע"פ שאלו אוסרים ואלו מתירים לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש אי אמרת בשלמא לא עשו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת עשו אמאי לא נמנעו בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו דבני חייבי לאוין נינהו אלא ב"ה מבית שמאי אמאי לא נמנעו בני חייבי כריתות ממזרים נינהו וכי תימא קסברי ב"ה דאין ממזר מחייבי כריתות *והאמר רבי אלעזר אף על פי שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא לאו שמע מינה לא עשו לא לעולם עשו דמודעי להו ופרשי והכי נמי מסתברא דקתני סיפא כל הטהרות וכל הטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושים טהרות אלו על גבי אלו אי

בת קול. בעירובין בפ"ק (דף יג.) יצאה בת קול ואמרה הלכה כב"ה: דכי הדדי נינהו. בחכמה: ר' יהושע היא · בפ' הזהב: היו כורתים עצים בשבת לעשות פחמים. לבו ביום כדי לעשות ברזל איזמל של מילה דקסבר ר"א מכשירי מצוה דוחין שבת כמצוה עצמה: בשר עוף בחלב. שהיה דורש בחלב אמו מי שיש לו חלב אמו יצא בשר עוף שאין לו חלב אם והכי אמרי' בפ' כל הבשר: כלל אמר ר"ע. לגבי מילה באיסור שבת: מאי קארי לה. הא כבר שנו לעיל כי אמרינן לא תתגודדו כו': מטלטל שרגא. נר שהדליקו בו בשבת וכגון דסבר לה רבי יהושע כר"ש דלית ליה מוקצה ור' יוחנן סבר לה כר' יהודה דאית ליה מוקצה אפי' שלא מחמת איסור: והא איכא שמעא. דרבי אבהו דלא מסיק אדעתיה ומטלטל באתריה דר' יוחנן הואיל וחזי לר' אבהו בעלמא דמטלטל: בני חייבי לאוין נינהו. הנך דב"ה שהצרות נישאות לשוק בלא חליצה אפי' לב"ש דאמרי חליצה בעי בלאו בעלמא נינהו לא תהיה אשת המת ואין ממזר אלא מחייבי כריתות כדאמרי' לקמן בהחולץ (דף מט.): חייבי כריתות נינהו. כיון דצרת הבת פטורה המייבמה עומד באיסור אשת אח בכרת: אין ממזר מחייבי כריתות. אלא מחייבי מיתות ב"ד כגון אמו וחמותו וכלתו וכיוצא בהן וכל הנך דאיסור אחוה לית בהו מיתה: דמודעי להו. ב"ש לב"ה דעו שהמשפחה זו מצרת ערוה שנתייבמה באה ופרשו: ע"ג אלו. משאילין כלים אלו לאלו וב"ה מחמירין בטהרות טפי: ומאי

מי סברת עשו וכו'. תימה שלא הקשה רבי יוחנן לר"ל מההיא דמייתי בסמוך במקומו של ר' אליעזר היו כורתין כו' וי"ל דלאין חוששין לדקדק כל כך על דבריו דממילא הוה מוקשה ממגילה כמו שהקשה בעצמו: לא עשו ב"ש כדבריהם. תימה הא אשכחן דעשו דהטה ר' טרפון כדברי ב"ש (ברכות דף י:) והלל שהביא עולתו לעזרה וחברו עליו תלמידי שמאי (ביצה דף כ.) ותניא בפרק אלו טרפות (חולין דף מד.) הרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה ומוקי לה קודם בת קול ומיהו בלאו הכי מוכח במתניתין דעשו: רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול. וא"ת ומ"ש דלא קי"ל כבת קול דר"א* אלא אמרינן בכל דוכתי דשמותי הוא ואין הלכה כמותו וכבת קול דב"ה קי"ל דהלכה כב"ה וי"ל משום דבת קול דר"א לא יצאה אלא לכבודו שאמר מן השמים יוכיחו כדאמר התם א"נ בההיא בת קול שהיתה כנגד רבים דרבנן הוו רובא (ב) דודאי אין הלכה אבל כבת קול דב"ה קי"ל משום דהוו ב"ה רובא אלא דב"ש מחדדי טפי וא"ת ודנמא רבי יהושע נמי דוקא התם קאמר דאין משגיחין כדפירשנו אבל בעלמא לא וי"ל מדנקט ר' יהושע האי לישנא ואמר לא בשמים היא ש"מ דבכל דוכתא אית ליה דאין משגיחין: כי אמרי' לא תתגודדו כגון שתי בתי דינין בעיר אחת כו'. וא"ת מה פריך ממגילה דבעיר אחת היו קורין לבני העיר בי"ד ולבני כפרים היו מקדימים ליום הכניסה ואומר הרב רבי חיים (ג) דבני כפרים היו קורין *בעירם כדמוכח בירושלמי והשתא הוו שתי בתי דינים בב' עיירות דבכי האי גוונא לא שייך לא תתגודדו אפילו לאביי והא דקרי ליה יום הכניסה לפי שבעירם היו מתאספים לבא לבית הכנסת בשני ובחמישי לקרות התורה וכן נראה דאמר בירושלמי דבן עיר אין מוציא בן (ד) כרך דכל שאין מחויב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתם וכיון שבני הכפרים היו בקיאים לקרות ודאי היו קורין בעירם: במקומו של רבי אליעזר כו'. במתכוין היו מביאים עצמם שיהיו צריכים לכך משום חיבוב מצוה: לא הוה מטלטל שרגא. וא"ת התם משום דהרואה אומר אין צריך לטלטל וי"ל דאפילו היה טופל על טליתו לא היה מטלטל: לא הוה מטלטל משום כבודו של רבי יוחנן. ואע"ג דבסוף שבת (דף קנז: ושם) פסיק רבי יוחנן כר"ש במוקצה מחמת איסור הכא בהדליקו בו אותה שבת איירי כדפירש' בקונטרס דחמיר טפי משום דדחייה בידים אבל אין לפרש דהכא איירי במוקצה מחמת מיאוס דהא מוקצה מחמת איסור חמיר טפי לפירוש ר"ת שפירש בספ"ק דשבת (דף יט: ושם) גבי כרכי דזוזי ועוד דעל מוקצה מחמת מיאוס א"ר יוחנן בפ' כירה (ד' מה:*) אנו אין לנו בנר אלא כר"ש: בשלמא ב"ש לא נמנעו כו'. וא"ת ואמאי לא נמנעו משום צרה עצמה כדאמרי' לקמן במתניתין וי"ל דצרה עצמה לא שכיחא כולי האי כמו בני הצרות שהאחת יולדת כמה בנים:

בשלמא

נינהו · וא"ת משכחת לה דב"ה לב"ש חייבי כריתות לר' שמעון דפטר אחיות בזיקה מחליצה ומיבום כגון צרת בתו דמתה אחרת דנפול קמי שמעון והם אחיות שנפלו משני אחין ור' שמעון אמר א) לקמן כיון שהם אחיות בזיקה לא יהא לו לקוחין אפילו באחת מהן דלב"ה מייבם שמעון יבמתו ראשונה אחות זקוקתו דצרת ערוה אינה זקוקה לו דהיא אסורה לו ולב"ש לא יוכל לייבמה שהיא אשת אח שלא במקום מצוה שהרי אחות זקוקתו היא דצרת ערוה שריי' לה איכא דב"ש וי"ל דפריך הכי אפילו לרבנן תקשי לן אף מב"ה לב"ש אמאי לא נמנעו (ב"ש מב"ה) [ב"ה מב"ש] וא"נ דלר' שמעון הקשי לן אף מב"ה לב"ש אמאי לא נמנעו הא בני חייבי כריתות נינהו כדפרי':

א) נ"ל ור"ש אמר לקמן דף כח ע"ב שכל שתי אחיות שנעשו צרות זו לזו בזיקה כו'.

תוספות חד מקמאי

ובפלוגתא רב אמר לא עשו ב"ש כדבריהם ושמואל אמר עשו מ"ד לא עשו דב"ה רובא מ"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא ב"ש מחדדי טפי ואב"א לאחר כך ואמר עשו ר' יהושע היא דאמר אין משגיחין בב"ק ומסיק עשו ב"ש כדבריהם ולא הוו מצות אגודות אגודות אלא ב"ד אחד בעיר אחת פלגו מורו כב"ש ופלגו מורו כב"ה אבל שתי ב"ד בעיר אחת לית לן בה:

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' יד:

נח ב מיי' פ"ב מהל' מילה הלכה ו סמג עשין כח טוש"ע א"ח סימן שלא סעיף ו טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף ב:

[ב"מ נט: ושם]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא אמרינן מקומות מקומות שאני: (ב) תוס' ד"ה ר' יהושע וכו' הוו רובא בודאי אין הלכה כבת קול אבל: (ג) ד"ה כי אמרינן וכו' הרב רבי חיים ככהן דבני: (ד) בא"ד דבן עיר אין מוציא בן כפר דכל:

גליון הש"ס

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה · כעין זה כתובות טז ע"א ולו ע"א:

עיין בהרא"ש דכתב דהוו כשני ב"ד בעיר אחת

שבת קל. פסחים סו. סט: מנחות עב . צו.

תוספות ישנים

אין משגיחין בבת קול · פי' בעירובין: והא איכא שמעא · פ"ה דמטלטל ליה באתרי' דר' יוחנן ומשני דמודע ליה הזהר בכבוד ר' יוחנן ולא תהי מטלטל הנר במקומו ותימה מה ענין זאת הקושיא בכאן גבי אגודות אגודות בשבת הו"ל למפרך ועוד פשיטא דמודע לשמעא שיעשה כמוהו · ונראה לפרש והא איכא שמעא שיבמור דברי לעשות אגודות אגודות לפי שראה רבו מטלטל במקום אחד ובמקום אחר לא היה מטלטל · ומשני דמודע ליה לשמעא ואומר אל תעשה אגודות דהא פרשית שאין אני מטלטלה במקומו של ר' יוחנן אין זה משום איסור טלטול אלא משום כבודו של ר' יוחנן: בני חייבי לאוין כשרים

ברכות נב · עירובין ז: פסחים קיד . ב"מ נט : חולין מד ·

שבת קל· חולין קטו.

נ"ל דתנן

שבת מו ע"ב

[ופ"ש סיטב תוספות סד"ה אין לנו]

תורה אור

אי אמרת בשלמא דמודעי להו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת דלא מודעי להו בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו דטמאות דב"ה לב"ש טהרות נינהו אלא ב"ה מב"ש למה לא נמנעו טהרות דב"ש לב"ה טמאות נינהו אלא לאו דמודעי להו שמע מינה ומאי אולמיה דהך מהך מהו דתימא צרה קלא אית לה קמ"ל גופא אמר רבי אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת מאן מודים אילימא ב"ש לב"ה פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו אלא ב"ה לב"ש היא גופא חייבי כריתות היא לעולם ב"ש לב"ה ולאפוקי מדר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין קמ"ל דאין ממזר מחייבי לאוין ת"ש *אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות ובאחיות בגט ישן ובספק אשת איש ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק בכסף ובשוה כסף בפרוטה ובשוה פרוטה לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מבית הלל ולא ב"ה מבית שמאי ללמדך שחיבה וריעות נוהגים זה בזה לקיים מה שנאמר °האמת והשלום אהבו (זכרי' ח) ר"ש אומר נמנעו הן מן הודאי ולא נמנעו מן הספק אי אמרת בשלמא עשו משום הכי נמנעו אלא אי אמרת לא עשו אמאי נמנעו ותסברא נהי נמי דעשו בשלמא בית הלל נמנעו מבית שמאי דחייבי כריתות נינהו וממזרים הם לב"ה אלא ב"ש אמאי נמנעו מב"ה בני חייבי לאוין נינהו וכשרים נינהו כדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ה"נ לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומ"ש מן הודאי דאיסורא הוא ספק נמי איסורא הוא לא תימא מן הספק אלא אימא מן הסתם דמודעי להו ופרשי ומאי קמ"ל דאהבה וריעות נוהגים זה בזה היינו רישא הא קמ"ל דכולה ר"ש היא תא שמע *דאמר רבי יוחנן בן נורי היאך הלכה זו רווחת בישראל נעשה כדברי ב"ש הולד ממזר לדברי ב"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש *בואו ונתקן להן לצרות שיהו

ומאי אולמיה דהאי מהאי. דקאמר ה"נ מסתברא דמודעי להו מהאי היכי מסתברא טפי: קלא אית לה. ולא צריך לאודועי ומהתם לא תילף דמודעי: ה"נ פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו: מדר"ע. לקמן בפרק החולץ (דף מט.): בצרות. במתני': ובאחיות. בפרק ד' אחין (לקמן כו.): ובספק אשת איש. בפרק ב"ש (לקמן קז.) דתנן בש"א אין ממאנים אלא ארוסות וכו' והקטנה בת מיאון קרי ספק אשת איש דלמא ממאנת ונפקא ליסנא אחרינא נראה שכיב מרע שכתב לאשה זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה כל אותם הימים נקראת ספק אשת איש (א) כדתנן (גיטין דף עד.) מה היא כל אותן הימים ר' יוסי אומר בעילתו ספק ר"מ אומר בעילתו תלויה ותנן לא תתייחד עמו אלא ע"פ עדים אע"פ שלא שנינו בה מחלוקת ב"ש וב"ה על כרחך נחלקו בה אותו מחלוקת שנחלקו במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק (שם דף פא.) לב"ש דאמרי לא אמרי' הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה אינה צריכה הימנו גט שני ולב"ה דאמרי הן הן עידי ייחוד הן הן עדי ביאה צריכה הימנו גט שני (ב) ובפ' מי שאחזו קורדייקוס (שם עג:) איפליגו בה ר' יוסי בר' יהודה ורבנן דקתני ראוה שנתייחדה עמו באפלה כו' ומוקמינן התם דאליבא דב"ה דמגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי הוא דאיפליגו בה דאמר כמאן אזלא הא דא"ר יוחנן מחלוקת כשראוה כשנבעלה כו' והיא דר' יוחנן גבי פלוגתא דב"ש וב"ה איתמר: גט ישן. (ג) המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי במס' גיטין בהזורק (ד' פא.): בכסף ושוה כסף בפרוטה ושוה פרוטה. לענין קידושי אשה ב"ש אומרים בדינר ושוה דינר ובה"א בפרוטה ושוה פרוטה ודינר הוא כסף צורי ופרוטה היא של נחושת וה"ק הכא בכסף ובשוה כסף לב"ש בפרוטה ובשוה פרוטה לב"ה ובפ"ק דקדושין (דף יא.) קרי לדינר דב"ש כסף דאמר רב אסי כל כסף האמור בתורה סתם כסף צורי ואותבינן והרי קידושי אשה כו' לימא רב אסי דאמר כב"ש: מן הספק. קא ס"ד השתא באיסור ספק כגון מגרש ולנה עמו בפונדקי דליכא אלא ספק דשמא בא עליה לשם קידושין: לצרה עצמה. הא דקתני נמנעים מצרה עצמה ולעולם ב"ש נמי נמנעים מב"ה מלישא צרת הבת בלא חליצה: מן הסתם. כל כמה דלאו מודעי להו לא היו פרשי מסתמא דודאי אי הוי מהנך דלא סבירא להו הוו מודעי להו: הולד פגום לדברי ב"ש. דאם היה כהן פסול לכהונה ואע"ג דבני חייבי לאוין כשרים לקהל חללים הם לענין כהונה דאתא בק"ו מאלמנה לכ"ג לקמן בשמעתין: שיהו

בשלמא ב"ש לא נמנעו מב"ה כו'. להאי גירסא לא מוכח מהכא אלא דלמ"ד עשו אודועי מודעי להו אבל ר"ח גריס איפכא בשלמא ב"ה לא נמנעו מב"ש דטומאות דב"ש לב"ה טהורות נינהו וזאת הגירסא נראית דבכל מקום ב"ש מחמיר לענין טומאה דכי חשיב בעדיות (פ"ה) קולי דב"ש וחומרי דב"ה לא חשיב אלא תרי מילי דטומאה וטהרה אבל כל שאר מילי דטומאה וטהרה כגון שדרה וגולגולת ושוקת יהוא הוו ב"ש לחומרא והשתא לפי האי גירסא מוכח שפיר דאודועי מודעי להו [אפי' לא עשו] דליכא למימר דלא נמנעו ב"ש מב"ה משום דלא עשו ב"ש כדבריהם והיו עושין בכל דבר כב"ה ואפי' לקולא כדמוכח לקמן דהא טעמא דלא עשו משום אגודות ובטומאה ובטהרה דב"ש לחומר' היה להם לב"ש למנוע מלעשו' טהרות אגב כלים דב"ה דליכא אגודות דהרואה אומר לא צריכי לכלים דידהו כדאמר גבי שוקת בית יהוא הרואה אומר לאפושי מיא הוא דעבדי אלא ודאי ע"כ אודועי הוו מודעי להו אפילו למ"ד לא עשו והא דקאמר בשלמא בית הלל לא נמנעו מב"ש דטומאות דב"ש לב"ה טהורות נינהו ואע"ג דבתרי מילי ב"ש לקולא הני תרי מילי לא שכיחי א"נ נקט בשלמא משום אליבא דמ"ד לא עשו א):

פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו. תימה דלא מסיק אדעתי' דאתא לאפוקי מדר"ע ואי הוה האי ר' אלעזר אמורא הוה א"ש דפשיטא ליה דאין הלכה כר"ע אבל הוא רבי אלעזר בן שמוע שהוא תנא כדמוכח בעשרה יוחסין (קדושין עה:) ונראה דס"ד דלשום תנא לא הוי ממזר מיבמה לשוק אלא דוקא מחייבי לאוין דשאר כדתנן בהחולץ (לקמן מט. ושם) איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא והא דתנן בהאשה רבה (לקמן ד' צב. ושם) האשה שהלך בעלה ובנה למד"ה ואמרו מת בעלה ואח"כ מת בנה ונשאת ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא (מזה ומזה) והולד ממזר (מזה ומזה) משמע דהוי ממזר מיבמה לשוק קס"ד דקנסא בעלמא הוא אע"ג דתניא בגמ' זו דברי ר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ההיא ברייתא לא שמיע ליה:

ובספק אשת איש. לשון אחר פי' בקונט' דהיינו שכיב מרע שכתב גט לאשתו ואע"ג דאין שם מחלוקת ב"ש וב"ה הא נחלקו במגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי לא נהירא דבהדיא חשיב הכא ההיא פלוגתא דהמגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי: **בגט** ישן. תימה למ"ד בפ' [הזורק] בגיטין (ד' עט: ושם) דאם פטרה בגט ישן תנשא לכתחלה למה היה להם למנוע דמשמע דלא נמנעו משום דלא עשו כדבריהם או משום דהוו מודעי להו ופרשי: **אלא** ב"ש אמאי נמנעים מב"ה. וא"ת ודלמא משום ממאנת ומשום ההיא דשוה כסף ככסף היו נמנעים דאם נתקדשה לראשון בפרוטה ולשני בדינר לב"ש מקודשת לשני ובניה מן הראשון ממזרים ואומר ר"י דעיקר הך ברייתא משום צרות קתני לה [ולכך קתני לה גבי מתני' דהכא] דלגבי הכי קתני לה מתני' ומשמע משום צרות גרידא היו נמנעים: **ומאי** שנא ודאי כו'. לא אשנוייא קאי אלא בתר דאסיק קושייתו בא לפרש הברייתא: **נעשה** כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש. פי' בקונט' דאע"ג דבני חייבי לאוין כשרים לקהל חללים הם לענין כהונה דאתי בק"ו מאלמנה כדלקמן ופליג אדר' יהושע ולית ליה פירכא דמה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת ועוד י"ל דשפיר אית ליה הך פירכא ומ"מ הולד פגום מדאיצטריך במחזיר גרושתו היא תועבה ואין בניה תועבין (קידושין דף עז:) ול"ל קרא דהא לא אתי מק"ו דאלמנה דאיכא למיפרך שכן היא עצמה מתחללת אלא דאתי למידק הא כיוצא בזאת דהיינו יבמה לשוק בניה תועבין אבל קשה דבסוף נדה (ע. ושם) מסיק ר' יהושע דולד מחזיר גרושתו כשר משום היא תועבה ואין בניה תועבין ול"ל קרא דליכא למימר דאתי למידק אבני יבמה לשוק דהא לקמן קאמר רבי יהושע בני צרות מעיד אני לכם דכשרים לכהונה לב"ש משום פירכא דשכן

א) ומאי דפריך [מאי] אולמיה דהך מהך א) דהא מהסיא דלעיל נמי דייקי' שפיר (ע"פ) דמודעי להו אפי' אי אמרינן דלא עשו דאל"ה קשיא לנב"ש מב"ה אמאי לא נמנעו דאין לנו לומר (דלמא) דהאי דלא נמנעו ב"ש משום דלא עשו כדבריהם דהיכא אמרינן דלא עשו היכא דשייך אגודות אבל הכא לא שייך דהרואה יאמר לאתתא לא צריכי שהרי הרבה נשים אחרות ימצאו וא"כ אפי' לא עשו ב"ש כדבריהם צ"ל דמודעי להו וא"כ פריך שפיר מאי אולמיה דהך מהך ומשני מהו דתימא צרה קלא אית לה ולא צריכי למימר לעיל [גבא] צרה דמודעי (נכי) דליכא למפרך אמאי לא נמנעו היה להם להמנע משום הצרות דהתם והאי עשו ב"ש כדבריהם דלא שייך אגודות דהרואה יאמר לאתתא לא צריכי דזה לא קשה מידי דהיינו משום דצרה קלא אית לה ולהכי לא נמנעו קמ"ל מהסיא דטהרות דצ"ל ע"כ דמודעי להו אפי' אי אמרי' לא עשו: בספק אשת איש. י"מ ספק אשת איש היינו מגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי וחדא מלתא היא דמגרש אשתו וכו' ספק אשת איש היא ופליגי ב"ש וב"ה אי צריכא גט שני:

א) נ"ל ומאי דפריך מאי אולמיה דהך מהך היינו משום דגם בהסיא דלעיל נמי דייקינן שפיר דע"כ דמודעי להו כו'.

[תוספתא פ"א]

[תוספתא פ"א]

[לעיל יג: לקמן כח.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ובספק וכו' אשת איש כדתניא בפ' מי שאחזו מה היא כל וכו': (ב) שם בא"ד גט שני דהתם איפלגו בה ר' יוסי כצ"ל ותיבות ובפ' מי שאחזו קורדייקוס נמחק: (ג) ד"ה גט ישן והמגרש:

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"ח מהל' מקואות הלכה א סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעיף מ וסעיף נג :

תורה אור

שיהו חולצות ולא מתייבמות לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה א"ל רשב"ג מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה אי אמרת בשלמא עשו היינו דקאמר מה נעשה אלא אי אמרת לא עשו מאי מה נעשה אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומה נעשה הכי קאמר הנך צרות דב"ה לב"ש היכי נעביד להו ליחלצו מְמאסי אגברייהו וכי תימא לימאסן °דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ת"ש *דא"ר טרפון *תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשאנה אימא ואשיאנה והא תאבני קאמר לאפוקי מדרבי יוחנן בן נורי ת"ש מעשה בבתו של רבן גמליאל שהיתה נשואה לאבא אחיו ומת בלא בנים וייבם רבן גמליאל את צרתה ותסברא רבן גמליאל מתלמידי ב"ש הוא אלא שאני בתו של רבן גמליאל דאילונית הואי הא מדקתני סיפא אחרים אומרים בתו של רבן גמליאל אילונית היתה מכלל דתנא קמא סבר לאו אילונית היתה הכיר בה ולא הכיר בה איכא בינייהו ואיבעית אימא כנס ולבסוף גירש איכא בינייהו איבעית אימא יש תנאי בביאה איכא בינייהו מתיב רב משרשיא *מעשה בר' עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עשורין אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה ש"מ עשו ר' עקיבא גמריה אסתפק ליה ולא ידע אי ב"ה באחד בשבט אמור או בט"ו בשבט אמור מתיב מר זוטרא *מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת את המעזיבה וסיכך על גבי מטה בשביל קטן ש"מ עשו התם הרואה אומר לאפושי אויר קעביד מתיב מר זוטרא *מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלים והיתה נקובה למקוה וכל טהרות שהיו בירושלים נעשים על גבה ושלחו בית שמאי והרחיבוה שבית שמאי אומרים עד שתיפחת ברובה ותנן **עירוב מקואות כשפופרת הנוד בעובייה ובחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן שמע מינה עשו התם הרואה

רש"י

שיהו חולצות · וינשאו לשוק בהכשר לדברי הכל : מה נעשה לצרות הראשונות· שנתייבמו ובניהם ממזרים אם נגמור הלכה שלא יתייבמו : לצרה עצמה· והצרות דב"ה שנישאו לשוק קאי והאי ומאי נעשה לאו אבניה קאי דהא אפי' לב"ש כשרים לקהל אלא אצרה עצמה : רבי טרפון . מתלמידי ב"ש היה : מתי תבא צרת הבת · מאחי לידי : ואשאנה · איבם אותה כדברי ב"ש : ואשיאנה · לשוק כדברי ב"ה : והא תאבני קאמר . ואם כב"ה מה חידוש כ"ע הכי נהגו : לאפוקי מדר' יוחנן בן נורי · דאמר תקנתא דחולצות : מתלמידי ב"ש הוא · בתמיה והלא מבני בניו של הלל הוא : אילונית היתה · ותנן או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות : ה"ג הכיר בה ולא הכיר בה איכא בינייהו . ול"ג אלא לת"ק דוקא דלא הכיר בה הוא דהוי מקח טעות אבל הכיר בה צרתה אסור' ולאחרים אפי' הכיר בה מותר' דקתני היתה ולא קתני נמצאת : כנס ולבסוף גירש איכא בינייהו · לת"ק על ידי שגירש אחיו את בתו קודם מיתה אע"פ שכבר כנס הנכרית והיו צרות זו על זו מותרת הואיל וגירש את הערוה לבסוף ולאחרים הואיל וכנס את הנכרית קודם גירושין דערוה אסורה אלא בתו של ר"ג אילונית היתה : יש תנאי בביאה · הכונס אשה על תנאי שאין עליה מומין או נדרים ונמצא שיש עליה לת"ק מהני תנאי והוי מקח טעות יתנאי היה לו לאחיו של ר"ג בבתו ולא נתקיים הילכך לאו אשתו היא וצרתה מותרת ואחרים סברי דאין תנאי מועיל בביאה דכיון דבעיל אחולי אחיל כדאמרינן בכתובות בהמדיר (ד' עג.) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא משום דאילונית היתה : באחד בשבט . ושנה שניה הנכנסת לשלישית היתה ונהג בה שני עישורין מעשר שני כב"ה דאמרי ט"ו בשבט ר"ה לאילנות ואכתי שניה היא ומעשר עני כב"ש דאמרי בא' בשבט ר"ה לאילנות ושלישית היא: מעזיבה. טיח טיט שעל התקרה : בשביל קטן . דסבירא לי' שמאי קטן הצריך לאמו חייב בסוכה : שוקת . אבן חלולה שתחת צנור המקלח מים מן ההר והיתה נקראת שוקת יהוא: נעשים על גבה. מטבילים בתוכה ואין בה מ' סאה אבל מקוה שלם הוא במים שבצדה ומתערבין ממעיין השוקת דרך נקב כשפופרת הנוד : הרחיב לו את הנקב . הרחיבו ופיחתו רובה לערב המקוה יפה : עירוב מקואות · מקוה חסר שבצד מקוה שלם ומתערבים המים דרך חרין ונקב ושיעור הנקב לצרף המקואות ולהכשיר החסר: כשפופרת הנוד. קנה שנותנים בפי הנוד שיהא שיעור חלל החרין כעוביה וחללה של שפופרת דהיינו כשתי אצבעות : החוזרות למקומן . מתהפכות בחלל הנקב בריוח והיינו כבית הלל אבל לבית שמאי עד שתפחת רובה : הרואה

תוספות

דסכן היה עצמה מתחללתו וי"ל דלר' יהושע אילטריך היא תועבה ואין בניה תועבין דלא תימא בניה תועבין משום דכתיב בה טומאה כעריות ואפי' לרבנן דרבי יוסי בן כיפר דמוקמי לה (לעיל ד' יא:) אסוטה הא אמרן דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ואפילו למ"ד כין דאיתעקר איתעקר מ"מ אילטריך היא תועבה דלא תימא אמחזיר גרושתו נמי קאי ועוד דאילטריך ליה היא למעוטי דלא תדרוש מלשון תועבה שבניה תועבין וקלא קשה דקאמרי' לקמן דבעו מר' יהושע בני צרות דב"ה לב"ש מהו למאי נפקא מינה למיפסט ולד מחזיר גרושתו והיכי איכא למיפסט מינה דלמא ולד מחזיר גרושתו יש לפסול מטעם טומאה דכתיב בה או משום תועבה ואי נמי בני יבמה לשוק פסולים יש להכשיר בני מחזיר גרושתו דהיא תועבה ואין בניה תועבין איכא למימר דאתא למידק דביבמה לשוק בניה תועבין וי"ל דאינהו לא מסקי אדעתייהו הנך דרשות ולא בעו אלא אי אמרינן ק"ו גבי יבמה לשוק או לא : **ונהג** בו שני עשורין · בירושלמי מפרש דהפרים מעשר שני ופדאו וחלק המעשר לעניים והמעות אכל בירושלים :

גמריה איסתפק ליה · הוה מצי למימר וליטעמיך היכי עביד כחומרי דמר וכחומרי דמר והכתיב (קהלת ב) הכסיל בחשך הולך דהכי פריך עלה בפ"ק דעירובין (דף ז:) ובפ"ק דר"ה (דף יד:) :

וסיכך על גבי מטה ש"מ עשו · מכאן משמע דמ"ד לא עשו אפי' היכא דב"ש לחומרא היו עושים כב"ה לקולא :

עירוב מקואות כשפופרת הנוד כו' · וא"ת והא תנן במס' טהרות (פ"ח מ"ט) ומייתי לה בריש פ"ב דגיטין (דף טז· וסס) הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינן חיבור לא לטומאה ולא לטהרה אבל טופח להטפיח חיבור ואמר ר"ת דנקב בעינן כשפופרת הנוד אבל במים הבאים תוך הנקב סגי בטופח להטפיח ואין נראה לר"י דתנן במס' מקואות בפ' ששי (מ"ט) כותל שבין ב' מקואות שנסדק לשתי מצטרף לערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד רבי יהודה אומר חילוף הדברים נפרצו זה לתוך זה על רום כקליפת השום על רוחבו כשפופרת הנוד משמע דלמטלה כשאין דבר מפסיק צריך שיהא נף על רומו כקליפת השום וברוחב שפופרת ולא סגי בטופח להטפיח ובנקובה זו לזו ומפסיק הכותל משמע דצריך מים כשפופרת ועוד דאם אין במים הבאים דרך הנקב אלא טופח להטפיח אין כאן נקב רוחב מים כשפופרת שאין הנקב מרובע אלא עגול כדקאמרינן כשתי אצבעות חוזרות למקומן אלא ודאי נקב מלא בעינן וכשלפין למעלה סגי בקליפת השום כרוחב שפופרת ונראה לר"י דההיא דנצוק וקטפרס לא לענין חיבור מקואות איירי אלא לענין השקה דאם יש כאן מים טמאים ומשיקן בנהר ומחברן ע"י נצוק וקטפרס ומשקה טופח אין חיבור אבל בטופח להטפיח הוי חיבור והשתא הוי לטהרה דומיא דלטומאה ובהדיא מיתנייא לענין השקה במס' טהרות בסוף פרק שמיני ובריש פרק שני דגיטין (דף טז· וסס) מסיק עלה דלמא לענין מקואות ורבי יהודה היא מכלל דעד השתא לא הוי מוקי לה לענין מקואות והשתא נמי דמוקי לה לענין מקואות מוקי לה דוקא כר' יהודה אבל לרבנן לא הוי חיבור בטופח להטפיח ולר' יהודה נמי טופח להטפיח לא הוי חיבור אלא משום גוד אחית כההיא דאם היו רגליו נוגעות במים דאיירי בה רבי יהודה אבל היכא דלא שייך גוד אחית כמו בקרקע שוה לא הוי טופח להטפיח חיבור אלא בעי מים לפים כקליפת השום וכן משמע דנפרצו זה לתוך זה על רום כקליפת השום אתי כרבי יהודה דהוזכר שם ברישא ומה שקשה על זה בכל שאר הדבור פרשנו פרק שני דגיטין ואין להאריך כאן:

אמר

תוספות ישנים

ת"ש ר' טרפון אומר תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשאנה אלמא עשו ב"ש כדבריהם· ומשני ואשיאנה לאחרים כב"ה · והא תאבני קאמר [ופ"ה] ואין זה חדוש לעשות כב"ה דפשיטא דהלכה כב"ה בכל מקום · ולא נהירא דאמאי פריך הלא אשמעינן חדוש להורות דלא כב"ש שהרי ר' טרפון מתלמידי ב"ש הוא· לכך נראה דגרסינן איפכא ת"ש תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשיאנה אלמא לא עשו וכו' ומשני אימא ואשאנה כב"ש · והא תאבני קאמר ואין זה חדוש לעשות כמו רבו ומשני לאפוקי מדר' יוחנן וכו' : ונהג בו שני עשורין וא"ת והא אמרינן המרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלים משו' שהמעשר הוא טבל והכא נמי איכא טבל בגויהן · וי"ל דמפריש על תנאי ואומר אם זה מעשר עני הרי הוא לעניים ואם זה מעשר שני הרי הן מחוללין על מעות הללו והמעות יביאם לירושלים ויקנה מהן צרכי סעודה וכן יעשה משני העשורין א) :

א) אינו מובן דנעשה כסדר הזה בחד מעשר שני וכ"מ בתוס' כאן בשם הירושל' ואולי דט"ס נפל בכאן וצ"ל וכן יעשה בכל שני עישורין ועדיין צ"ע .

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"א] גי' הש"ל תאב אני [וכ"ה בתוספתא]

עירובין ז. ר"ה יד.

סוכה כח.

מקואות פ"ו מ"ט ע"ש

חגיגה כא: מקואות פ"ו מ"ז

תוס' חד מקמאי

תנן התם במסכת מקואות פ"ד חשוקת שבסלע אין ממלאין בה ואין מקדשים בה ואין מזין הימנה ואינה צריכה צמיד פתיל ואינה פוסלת את המקוה היתה כלי וחברתה בסיד ממלאין בה ומקדשין בה ומזין הימנה וצריכה צמיד פתיל ופוסלת את חמקו' נקובה מלמטה או מן הצד אם אינה יכולה לקבל המים כל שהוא כשרה כמה יהא בנקב כשפופרת [הנוד] . תני אר"י בן בתירא מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלי' כתבתי משנה זו מפני שהיא בקצת פירושי ר"ש ז"ל על לא נכון :

עין משפט
נר מצוה

ס א מיי' פי"א מהל' טומאת אוכלין הל' ו':

הרואה אומר לאפושי מיא הוא דקא עביד ת"ש דא"ר אלעזר בר צדוק כשהייתי לומד תורה אצל ר' יוחנן החורני ראיתי שהיה אוכל פת חריבה במלח בשני בצורת באתי והודעתי את אבא אמר לי הולך לו זיתים והולכתי לו ראה אותן שהן לחין אמר לי אין אני אוכל זיתים באתי והודעתי את אבא אמר לי לך ואמור לו חבית נקובה היתה אלא שסתמוה שמרים ותנן *חבית של זיתים מגולגלים בית שמאי אומרים אין צריכה לנקב · ובית הלל אומרים אצריכה לנקב ומודים שאם ניקבה וסתמוה שמרים שהיא טהורה ואע"פ שתלמיד שמאי היה כל מעשיו לא עשה אלא כדברי ב"ה אי אמרת בשלמא עשו היינו רבותיה אלא אי אמרת לא עשו מאי רבותיה ת"ש שאלו את ר' יהושע צרת הבת מהו אמר להם מחלוקת ב"ש וב"ה והלכה כדברי מי אמר להם מפני מה אתם מכניסין ראשי בין שני הרים גדולים בין שתי מחלוקות גדולות בין ב"ש ובין ב"ה מתיירא אני שמא ירוצו גלגלתי אבל אני מעיד לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלים משפחת בית צבועים מבן עכמאי ומשפחת בית קופאי מבן מקושש שהם בני צרות ומהם כהנים גדולים ושמשו על גבי המזבח אי אמרת בשלמא עשו היינו דקאמר מתיירא אני אלא אי אמרת לא עשו אמאי קאמר מתיירא אני ונהי נמי דעשו מאי מתיירא אני הא *אמר ר' יהושע אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין *נהי נמי דממזר לא הוי פגום מיהו הוי מק"ו מאלמנה *מה אלמנה שאין איסורה נוהג בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל כו' קבעו מיניה צרות וקפשיט *ליה בני צרות תרתי קא בעי מיניה צרות מאי ואם תמצי לומר צרות כבית הלל בני צרות (א) דבית הלל לב"ש מהו למאי נפקא מינה למיפשט ולד מחזיר גרושתו לבית הלל מי קאמרינן קל וחומר ומה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום או דלמא איכא למיפרך מה לאלמנה שהיא עצמה מתחללת ואמר להו צרות מתיירא אני
בני

רש"י

הרואה אומר כו'. ולא דמי לשתי תורות אבל היכא דדמי לאגודות אגודות לא עשו בית שמאי כדבריהם : שהן לחין . והוכשרו לקבל טומאה וכלי חרס טמא על גבי עם הארץ ושמא נגע בגב החבית וטמאה מדרבנן וטימאתם : חבית היתה נקובה . משוליה היתה נקובה כדי שיצא משקה הזב מן הזיתים לחוץ וכיון דגלי דעתיה דלא ניחא ליה ביה לא מכשר : אלא שסתמוה שמרים. ולא יצאו מן המשקין לפיכך הן לחים: מגולגלים. כמו ביצה מגולגלת (עוקצין פ"ב מ"ו) דחוקין ועומדים בחבית: אין צריכה לנקב . דמוהל היוצא מן הזיתים מי פירות הן ואין מכשירין : צריכה לנקב . שמוהל מכשיר כשמן (ב) *[וצריכה לנקוב] שיצא המשקה לחוץ לגלויי דעתיה דלא ניחא ליה ביה : ירוצו . כמו ותרץ גלגלתו דאבימלך (שופטים ט) ל' ריצוץ : שהן בני צרות . שנשאו לשוק כב"ה : ומהן כהנים גדולים וכו' . לקמן פריך קא בעו מיניה צרות וקפשיט להו בני צרות דאפילו לב"ש פשיטא דכשרים דבני חייבי לאוין בעלמא נינהו : היינו דקאמר מתיירא אני . דמשוי להו ממזרים (ג) ולקטליה ליה: הא א"ר יהושע . לקמן בפ' החולץ (דף מט.) אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ואפי' פשיטא ליה דהלכה כב"ה לא משוי להו ממזרים : מאלמנה מה אלמנה לכה"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום . לכהונה דכתיב לא יחלל זרעו (ויקרא כא) : זו שאיסורה שוה . בישראלים ככהנים אינו דין שבנה פגום : בני צרות דב"ה . דחייבי לאוין נינהו מי הוו פגומין אליבא דב"ש : למאי נפקא מינה . מאחר שהלכה כב"ה : למיפשט ולד מחזיר גרושתו . משנשאת לאחר והחזירה וילדה לו בת אותה הבת מה היא לכהנים לב"ה ומבית שמאי בבני צרות נשמע לב"ה בבת מחזיר גרושתו דהוי נמי חייבי לאוין : היא עצמה מתחללת . שאם מת כהן גדול פסולה זו להדיוט או אם היתה בת כהן נפסלת מן התרומה דשוייה חללה בביאתו דכתי' (שם) לא יחלל זרעו בעמיו °ועמיו היינו אשתו ומשמע דשניהם מתחללים האשה והזרע תאמר במחזיר גרושתו שאין מתחללת בביאה זו דאי לינשא לכהן כבר מיפסלה משעת גרושין ואי בתרומה דבי נשא לא מיפסלה כדאמרי' בפ' אלמנה לכה"ג (לקמן סט.) דאין נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אצלה מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק דלאו זר מעיקרא הוא ולעיל גבי חייבי כריתות בני צרות דבית שמאי דלא פרכינן מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת התם נמי כיון דנבעלה לחייבי כריתות עשאה זונה ומתרומה דבי נשא מיפסלא כדאמרינן בפ' אלמנה לכה"ג ולהנשא לכהן נמי מיפסלא כדתנן במתניתין (דף יג:) נתייבמו ב"ה פוסלים : צרות מתיירא אני . לומר הלכה כדברי מי דמשוי להו לצרות דבית שמאי בני חייבי כריתות :
בני

תוספות

אמר לי איני אוכל זיתים· מתוך פירוש הקונטרס משמע שהיה רבי יוחנן חושש שלא היה מקפיד ר' צדוק על מגע עם הארץ ואף על גב דרבי צדוק כהן הוה ובגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה מ"מ היה חושש לפי שר' צדוק מתלמידי ב"ש הוה ולכך היה חושש ר' יוחנן שמא לא הקפיד ר' צדוק לשומרה בטהרה משום דבית שמאי אומרים אין צריך לנקוב ולר"י נראה דודאי ידע בי' ר' יוחנן שר' צדוק קנה חבית מעם הארץ :

צריכה לנקוב · פירש בקונטרס דמוהל של זיתים מכשיר והכי נמי תנן בהדיא במס' מכשירין (פ"ו מ"ה) מי חלב כחלב מוהל של זתים כשמן וקשה דבסוף פרק קמא דשבת (ד' יז· ד"ה גוזרני) פירש הרב ר' יוסף דלכך לא גזרו על המסיקה משום דלא שייכא טעמא דבצירה גבי מסיקה דטעמא שמא יבצרו בקופות מזופפות לא שייך במסיקה דמוהל אין מכשיר וי"ל דיש ג' עניני מוהל דמוהל היוצא על ידי המסיקה לכ"ע אינו מכשיר והיוצא על ידי אילנא פירוש ע"י שמתחממים בכומר ויוצא מהם מוהל פליגי בה (שבת דף קמד:) ר' יעקב ור"ש דר"ש מטהר ור' יעקב מטמא והאי דהכא שהחבית צריכה לינקב צ"ל דחשיב כהיא דנפיק ע"י עיקול בית הבד דמודה בה ר"ש כי היכי דלא תיקשי מב"ה לר"ש :

למאי נפקא מינ' למיפשט מחזיר גרושתו · קצת קשה דאמאי נקט ולד מחזיר גרושתו דהוה ליה למיפשט ולד יבמה גמורה לשוק לב"ה דקאי בה וי"ל לפי שפעם אחרת שאלו עליה לר' יהושע בסוף נדה (דף סט:) אנשי אלכסנדריא בת משולחת מהו לכהונה מי אמרינן ק"ו כו' :

מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת · וא"ת היא גופה נילף דתתחלל גרושה מק"ו דאלמנה ובקונטרס פי' לתרומה דבי נשא לא מיפסלה כדאמרי' לקמן בפ' אלמנה (דף סט·) דאינה נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא בזר אצלה מעיקרא הוא ולאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק דלאו זר אצלה מעיקרא הוא וקשיא דנהי דמכי תהיה לאיש זר (ויקרא כב) לא מצינו למילף אלא ההוא דזר אצלה מעיקרא מ"מ נילף בק"ו שתתחלל ובהחולץ (לקמן מד: מה·) נמי יליף חייבי כריתות מאלמנה וקאמרי' ולי תימא מה לאלמנה וכו' ה"נ כיון דבא עליה עשאה זונה ולמה לי טעם דעשאה זונה היא גופה נילף בק"ו שתתחלל ועוד דדחקינן לקמן בפרק אלמנה (דף סח. ושם) למדרש מקרא דעמוני ומואבי ומצרי ואדומי כולן פוסלין בביאתן תיפוק ליה מהאי ק"ו ונראה לפרש דמהאי ק"ו לא מצינן למילף שמתחלל דאין חילול אלא מאיסורי כהונה כדאמרי' בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עז: ושם) א)מהאי טעמא דישראל הבא על אחותו זונה משוי לה חללה לא משוי לה ואע"ג דלקמן יליף דמתחללת בביאת גר עמוני ומואבי ומצרי ואדומי כותי חלל נתין ממזר אף על גב דלא הויא איסור כהונה התם מקרא דריש לה אבל מק"ו ליכא למילף דלהכי אייתר ליה חללה לומר דלא ילפינן בק"ו ולענין בנה ודאי הוה בעי למילף מק"ו אבל פסול האשה דהיינו פסול חללות שהיתה כשרה ונתחללה לא ילפינן וא"ת נילף במה הצד מאלמנה וכותי ועבד או מאלמנה ומצרי ואדומי דבפ' עשרה יוחסין (שם עח. ושם) מוכח דילפינן במה הצד מאיסור כהונה דרבי יהודה יליף התם דגר פוסל בביאתו מחלל ומצרי כו' ומיהו יש לומר דדוקא ר"י אית ליה להאי סברא דילפינן במה הצד מאיסור כהונה אבל רבנן פליגי עליה דלית להו בת גר זכר כבת חלל זכר אבל קשיא לרבי יהודה למה לן קרא דגר עמוני ומואבי כו' דפוסלים בביאתם נילף במה הצד או מאלמנה או מחלל כותי ועבד דכי פרכת מה לחלל שכן איסור כהונה כותי ועבד יוכיחו מה לכותי ועבד דלא תפסי בה קידושין חלל יוכיח °וי"ל דר"י סבר לה כר"ע וסבר נמי דיש ממזר מכותי ועבד והשתא לא שייך למילף מכותי ועבד כיון דהתם נמי הוי ממזר :
בני

תוספות ישנים

א) וא"ת כי קאמר לקמן גבי עובד כוכבים ועבד ומה אלמנה וכו' · לימא גר עמוני שבא על בת ישראל יוכיח · שאיסורן שוה בכל ואין בתו פגומה לר' יוחנן דאמר התם בתו כשרה לכהונה. וי"ל לרבנ"ג דאמר התם [דגר עמוני אין] פוסל אשה בביאתו משום דכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו ניחא דליכא למימר הכא גר עמוני יוכיח דאיכא למימר מה לגר עמוני שאין פוסל אשה בביאתו וגם ליכא למימר מצרי ראשון יוכיח דהאי מצרי ראשון דליכא רק עשה · וא"ת מאי האי דקאמר הכא למפשט ולד מחזיר גרושתו הלא אין לדמות ולד יבמה לולד מחזיר גרושתו דבולד מחזיר גרושתו גלי קרא היא תועבה ואין בניה תועבין אבל ולד יבמה דלא כתיב בה מיעוטא אימא מק"ו דהוי פגום · וי"ל דאם איתא דולד מחזיר גרושתו כשר משום דגלי קרא מעתה גם גבי ולד יבמה לשוק יש לנו לומר דכשר דלא מצינו למימר דפגום הוי מק"ו דאלמנה דאיכא למימר מחזיר גרושתו יוכיח דאיסור שוה בכל הוא ואין בנה פגום:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דב"ה לב"ש מהו נ"ב ע"ל פ' האשה רבה דף צ"ב בתוס' ד"ה אבל חכמים : (ב) רש"י ד"ה צריכה וכו' כשמן ומשום הכי נקבו שיצא המשקה : (ג) ד"ה היינו וכו' ממזרים וקטלי ליה :

גליון הש"ס

רש"י ד"ה היא עצמה מתחללת · ועמיו היינו אשתו · עי' לקמן דף סט ע"א ברש"י ד"ה מקים זרעו: תוס' ד"ה מה לאלמנה וכו' וי"ל דר"י ס"ל כר"ע · עי' לקמן ד' מו ע"א תד"ה נאמן :

מסורת הש"ס

ומ"ס נקבו כדי שיצא רש"ל
עדיות פ"ד מ"ו
לקמן מט.
[לקמן מד:]
[לקמן מד: מט. נדה סט:]
[להו]

תורה אור

°בני צרות אני מעיד לכם ת"ש בימי רבי דוסא בן הרכינס הותרה צרת הבת לאחין שמע מינה עשו שמע מינה גופא בימי רבי דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת לאחין והיה הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול היה ועיניו קמו מלבא לבית המדרש (*אמר ומי ילך) ויודיעו אמר להן רבי יהושע אני אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה °ואחריו מי ר"ע הלכו ועמדו על פתח ביתו נכנסה שפחתו אמרה לו רבי חכמי ישראל באין אצלך אמר לה יכנסו ונכנסו תפסו לרבי יהושע והושיבהו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב אמר לו מי הוא רבי אלעזר בן עזריה אמר ויש לו בן לעזריה חבירנו קרא עליו המקרא הזה °נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם תפסו והושיבו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב א"ל ומי הוא עקיבא בן יוסף א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל התחילו מסבבים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמרו ליה צרת הבת מהו אמר להן מחלוקת בית שמאי ובית הלל הלכה כדברי מי אמר להן הלכה כבית הלל אמרו ליה והלא משמך אמרו הלכה כבית שמאי אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם אמרו ליה חיי רבי סתם שמענו אמר להם אח קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והזהרו שלא יקפח אתכם בהלכות לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת אבל מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים צרת הבת אסורה *עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדויין ומן התרמודים תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד כשיצאו יצאו בשלשה פתחים פגע בו בר"ע אקשי ליה ואוקמיה אמר לו אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר אמר לו רבי עקיבא ואפילו לרועי צאן עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית *דאמר מר °הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל °וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא °והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדויים והתרמודים איני והא תני רמי בר יחזקאל אין מקבלים גרים מן הקרדויים אמר רב אשי קרתויים אתמר כדאמרי אינשי קרתויים פסולים ואיכא דאמרי תני רמי בר יחזקאל אין מקבלים גרים מן הקרתויים מאי לאו היינו קרתויים היינו קרדויים אמר רב אשי לא קרתויי לחוד וקרדויי לחוד כדאמרי אינשי קרתויי פסילי רבי יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו אין מקבלים גרים מן התרמודים ומי אמר ר' יוחנן הכי והתנן *°כל הכתמים הבאים מן הרקם טהורים ורבי יהודה מטמא מפני שהם גרים וטועים מבין העובדי כוכבים טהורים והוינן בה קפסיק

בני צרות. דב"ה דקא בעיתו אי הם פגומים: מעיד אני לכם. שהם כהנים גדולים: בימי ר' דוסא הותרה· אחיו של ר' דוסא שהי' מתלמידי ב"ש התירה כדתני לקמן ועשו על פיו וכהנו בן: שחכם גדול היה· וסבורים חכמים שהוא התירה: קמו· עמדו מלבלות: אמר לו רבי יהושע לר' דוסא אמור לתלמידך אחר וישב: דוסא· התירו שמעתם (א) אומרים: או בן הרכינס. בלא דוסא: סתם שמענו· בן הרכינס סתם ושמו לא הוזכר: בכור שטן הוא· חריף ועומד על (ב) שמועה ועושה מעשה ואינו שב משמועתו לעשות כרבים: עמון ומואב· ישראלים הדרים בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת א"י ועכשיו בבית שני בטלה קדושתה וזורעין בשביעית ותקנו להן מעשר ראשון ומעשר עני בשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים שבא"י שאין להם מה לאכול בשביעית לפי שבטל לקט שכחה ופאה והולכים שם ונוטלים לקט שכחה ופאה ומעשר עני: ומקבלים גרים מן הקרדויין כו'· ולא אמרינן ממזרים הן מבנות ישראל שבאו עליהן עובדי כוכבים דאיכא רבנן דפסלי: פגע בו· יונתן בר"ע: וקדושה ראשונה. דבימי יהושע קדשה לשעתה ולא לעתיד הלכך זורעים בהן בשביעית שיסמכו עליהן עניים לשכור עצמן לחרוש ולקצור ועוד ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני: אין מקבלין גרים· מפרש לקמן שממזרים הן מישראל שנטמעו שם: הכתמים· שנמצאו בבגדים הבאים מרקם: טהורים· לפי שלא גזרו על כתמי עובדי כוכבים: שהם גרים· ודמם מטמא: וטועים· שהמירו דתם וגזרו על כתמיהם שאף על פי שחטאו שהמירו ישראלים הם: מבין העובדי כוכבים. שאין ישראל דרים שם: ואפי'

בני צרות אני מעיד לכם· דכשרים אף לב"ש וא"ת לשמואל דמספקא ליה בהאשה רבה (לקמן צב: ושם) אי קידושין תופסין ביבמ' לשוק א"כ פשיטא דכשירה דמיד שקדשה פקעה לה זיקה כדאמרי' בשומרת יבם שקידש אחותה שקידושיה מפקיעין הייבום וי"ל דלא דמי דהתם אין שום תקנה לעשות שתתייבם שאין להמית אחותה אבל היבמה שנתקדשה לשוק אפשר לתקן ע"י גירושין שתתייבם הלכך לא פקע זיקה ועוד אמר רבי יצחק דלא תהיה אשת המת לאיש זר משמע דאפילו ע"י הויה דהיינו קידושין לא תהיה לאיש זר דלהכי אפקיה בלשון הויה: יצאו בג' פתחים· שלא ימצאם כולם יחד ויקפחם בהלכות ויצטרכו לקבוע הלכה כמותו א"נ יצאו בג' פתחים כדי *שימצאו וישמעו תשובתו: עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית· פי' בקונטרס ישראלים הדרים בארץ עמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדשו בקדושת הארץ ועכשיו בבית שני בטלה קדושתה וקשה לר"ת דאמר בפ' מקום שנהגו (פסחים נב: ושם) ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ועבר הירדן היא ארץ סיחון ועוג אלמא שקדשוה עולי בבל ואומר ר"ת דהתם בארץ סיחון ועוג שלא היתה של עמון ומואב אבל ארץ סיחון שכיבש מעמון ומואב לא קדשו עולי בבל כדמשמע הכא ועוד אמר ר"ת דמצינו למימר דהכא בארץ עמון ומואב שלא כיבש סיחון מעולם שלא קדשוהו אפילו עולי מצרים וכן משמע במס' ידים (פ"ד משנה ג) דמדמה לה מצרים ובבל (ג) וה"פ הכא דאמר מר הרבה כרכים קדשו עולי מצרים ועולי בבל לא קדשו והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים אלמא חששו לתקנת עניים אע"ג דמא"י היו נמנעו מלקדש כל שכן בעמון ומואב שלא נתקדש מעולם שראוי לתקן מעשר עני בשביעית ולא מעשר שני דבמס' ידים איכא מ"ד מעשר שני בשביעית וכן יש לפרש במס' חגיגה (ד' ג: ושם) דקאמר נמי ר"א התם עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומפרש מה טעם הרבה כרכים כו' ולא בעי למימר דעמון ומואב הוא מכרכים שכבשו עולי מצרים ותדע דהא לר"א מספקא ליה בפ"ק דמגילה (דף י) ובפ"ב דשבועות (טז. ושם) אי סבר קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא או לא ור' יהושע ס"ל דקדשה לעתיד לבא במגילה ובשבועות ואפ"ה אית ליה במס' ידים בעמון ומואב כר"א אלא על כרחך הא דקאמר התם מה טעם לא מדברי ר"א הוא ודברי ר"א הם במס' ידים ולא קתני להההתם אלא הש"ס הוא שמפר' כודלמ"ד לא קדשה הניחו (ד) לקדש אף מא"י בשביל עניים ולכך אין תימה אם גזרו על עמון ומואב מעשר עני ולא מעשר שני והא דשבק הכא ובחגיגה טעמא דקאמר ר"ט בהדיא במסכת ידים מצרים ח"ל עמון ומואב ח"ל מה מצרים שהיא קרובה עשאוה מעשר עני כדי שיסמכו עליה עניים אף עמון ומואב כו' משום דניחא ליה להש"ס למסכתת טעמא דאף בא"י הניחו מלקדש בשביל עניים וכ"ש עמון ומואב שהן ח"ל: כל הכתמים הבאים מרקם טהורים· אע"ג דברקם נמי הוו ישראל כדתנן בריש גיטין (דף ב· ושם) אף המביא מן הרקם ומן ההגר מ"מ כתמים הבאים מרקם טהורים דלאו דישראלים ניניהו דישראל מצניעים כתמיהם ועובדי כוכבים הדרים שם עובדי כוכבים גמורים ולא ישראל מומרים:

רבי

סא א מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ה ופ"ד מהל' שמיטה ויובל הלכ' כז:
סב ב מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה ה ופ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה טז:
סג ג מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה ה:
סד ד מיי' פ"ד מהל' מטמא משכב ומושב הלכה י:

נ"ל שימצאוהו. יעב"ץ

תוספות ישנים

בני צרות מעידני לכם לפי שהם אף לב"ש בני יבמה לשוק וכשרים הם· ותימה עדיין הוא מכניס ראשו בין הרים גדולים לרב המנונא שאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וגם לכהונה נפסלה כדמשמע לקמן פרק הערל וא"כ מצרה נמי הוי הולד פגום מק"ו דאלמנה וליכא למפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת דהא היא מתחללת נמי לרב המנונא וי"ל דסוגיא דהכא לא אתיא כרב המנונא דלרב המנונא לא אמרי' תרתי בעי מיניה דלא תקשי לן קא בעי מיניה צרות וקא פשיט ליה בני צרות דודאי מתירוצא דבני צרות נוכל לפשוט דין דצרות דכיון שהוא אומר שהבנים שמשו ע"ג המזבח א"כ (אמאי)[ממילא] מבית ראיה שאין הלכה כלל כב"ש דלב"ש הולדות פגומים ולא יוכלו לשמש אליבא דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וזאת הביאה עצמה לשוק א"כ לדברי רב המנונא בני זונה הם · וא"כ מדפשט מבני צרות דכשרים הם ושמשו ע"ג המזבח הצרות עצמן יהיו מותרות להנשא [לשוק] ודלא כב"ש דלב"ש הולד פגום: בכור שטן פ"ה כך שמו · י"מ שזה שם עירו ור"ל יש לי אח בכור שטן כדאמר התם רב אקלע לבור שטן:

[נ"ל אמרו מי ילך]

תהלים לז

חגיגה ג: ידים פ"ד מ"ג

חגיגה ג:

נדה נו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דוסא התירו שמעתם הס"ד ותיבת אומרים נמחק: (ב) ד"ה בכור וכו' ועומד על שמועתו ועושה: (ג) תוס' ד"ה עמון וכו' דמדמה לה מצרים ובבל. נ"ב פי' עמון ומואב מדמה למצרים לר' טרפון שאמר מעשר עני [ור"א בן עזרי'] פליג ומדמה עמון ומואב לבבל ומשמע דכי היכי דמצרים ובבל לא קידשום מעולם אף עמון ומואב שמדמה להו לא קידשום מעולם: (ד) בא"ד הניחו מלקדש אף מא"י בשביל:

גליון הש"ס

גמ' בני צרות אני מעיד לכם· עיין לקמן דף פא ע"א תד"ה לימא ודף נב ע"א תד"ה אבל חכמים: שם ואחריו מי ר"ע· עיין כתובות דף קה ע"א תד"ה דחביב ליה:

*קפסיק ותני מבין העובדי כוכבים ואפי' מן תרמוד ואמר רבי יוחנן זאת אומרת מקבלין גרים מתרמוד וכי תימא זאת ולא ס"ל *והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה *אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן מתרמוד מאי טעמא לא פליגי בה רבי יוחנן וסביא חד אמר משום עבדי שלמה וחד אמר משום בנות ירושלים בשלמא למ"ד משום עבדי שלמה קסבר *עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא פליגי בה רב יוסף ורבנן ותרוייהו משמיה דרבה בר בר חנה חד אמר תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי קשתויי וחד אמר תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי קשתויי בשעה שנכנסו עובדי כוכבים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על בנות ירושלים שנאמר °נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן פסוק זה שר העולם אמרו °נער הייתי גם זקנתי מאן אמריה אילימא קודשא בריך הוא מי איכא זקנה קמיה ואלא דוד אמריה מי קשיש כולי האי אלא ש"מ שר העולם אמרו ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב °ידו פרש צר על כל מחמדיה זה עמון ומואב בשעה שנכנסו עובדי כוכבים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס"ת אמרו זה שכתוב בו °לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ישרף באש °צוה ה' ליעקב סביביו צריו *אמר רב כגון הומניא לפום נהרא אמר רב יהודה א"ר אסי עובד כוכבים שקידש בזמן הזה חוששין לקדושין שמא מעשרת השבטים הוא והא כל דפריש *מרובא פריש בדוכתא דקביעי דאמר רבי אבא בר כהנא *°וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי חלח זה חלזון וחבור זו

תורה אור: דברים כג

רש"י

ואפי' מתרמוד · אלמא לאו בספק ישראל קיימי: מקבלים גרים · ולא אמרי' ישראלים ממזרים הם: מתרמוד מ"ט לא · מקבלים: עבדי שלמה · שנשאו בנות ישראל (א) מחמת עושרן ודרין שם בחזקת עובדי כוכבים וקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: משום בנות ירושלים · לקמיה מפרש לה בנות ירושלים בחורבנה כשבאו עובדי כוכבים ונשאום: ה"ג אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא: קשתויי · מושכי קשת: נער הייתי · איידי דאזכריה (ב) הא דלעיל נקט ליה הכא: שר העולם · מלאך: הומניא לפום נהרא. בהומניא יונים הם ומלירין לבני פום נהרא שהם ישראל עניים: מעשרת שבטים הוא · שנשאו עובדות כוכבים וקסבר דעובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקידושי ממזר: בדוכתא דקביעי · בני עשרת השבטים וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והיכא קביעי כדכתיב וינחם בחלח ובחבור: זו

תוספות

*רבי יוחנן וסבוא אמרי אין מקבלין גרים מן התרמודיים· תימה היכי פליג ר' יוחנן אתני הגבוא ושמא סבר ר' יוחנן שלא אמרה תני מעולם: קא פסיק ותני אפי' מתרמוד· תימה דלמא לבד מתרמוד כדאמרי' בפ"ק דגיטין (דף ו.) לא לבר מבבל: אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן · דההוא דסבר אין מקבלים גרים מן התרמוד לית ליה אליבא דרבי יוחנן שתהא הלכה כסתם משנה א"נ סבר מן העובדי כוכבים טהורים לבד מתרמוד ומיהו ע"כ צ"ל דל"ל הלכה כסתם משנה דהא קסבר עובד כוכבים ועבד הבא על ישראלית הולד ממזר וסתם מתני' דהאומר (קדושין דף סו:) סברה °דהולד כשר דלר"ע דוקא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין הוא דהוי ממזר מעובד כוכבים ועבד כדמוכח בפרק עשרה יוחסין (שם עה: ושם) ומתני' דהאומר סוברת דקידושין תופסין בחייבי לאוין דקתני כל מקום שיש קידושין ויש שם עבירה כגון ממזרת ונתינה לישראל וא"כ אין ממזר מעובד כוכבים ועבד והא דקתני התם כל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש עליה קידושין מעל אחרים הולד ממזר היינו כמו שמפרש התם ואיזו היא כגון הבא על אחת מכל עריות שבתורה ולא מעובד כוכבים ועבד אע"ג דעובד כוכבים ועבד נמי אין לה עליו קידושין ויש עליה קידושין מעל אחרים וכה"ג איכא בגמרא ואע"ג דאיכא סתמא אחרינא לקמן בפרק אלמנה (דף סט:) דסברה דיש ממזר מעובד כוכבים ועבד מ"מ מאי אולמיה דהך סתמא מהך סתמא דכה"ג פריך בריש שבועות (דף ד.) ובמרובה (ב"ק סט:) ובכמה דוכתי והכא דפריך ומי א"ר יוחנן הכי הוה מצי למיפרך מסתם דמתני' דפרק האומר אלא דניחא ליה למיפרך ממתני' דנדה דאמר רבי יוחנן בהדיא דמקבלים גרים מן התרמוד ולעיל אמר דאין מקבלים ועוד דמתני' דנדה אלימא טפי לאקשויי מינה משום דהתם מוכח דלא באו עליהן עובד כוכבים ועבד דאי באו עליהם אמאי כתמיהן טהורים וליכא למימר משום דסברה דהולד כשר דבתר עובד כוכבים ועבד שדינן ליה דהא משמע דאתיא נמי כרבי יהודה דאיירי ברישא ורבי יהודה על כרחך סבר דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כדפי' לעיל גבי מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת: **בשלמא** למ"ד משום עבדי שלמה קסבר כו' · וא"ת ל"ל למיתלי טעמא משום ממזרות הוה ליה למימר משום עבדי שלמה דעבדים אסורין בישראלית וי"ל דמסתמא נתייאשו הבעלים מהם ואיכא למ"ד בפ' השולח (גיטין לט:) נתיאשתי מפלוני עבדי אינו צריך גט שחרור: **קסבר** עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר · וכן בפ' החולץ (לקמן מה: ושם) סוגיא דהש"ס אזלא דר' יוחנן אית ליה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ"מ נראה אמת דלרבי יוחנן הולד כשר דבכל דוכתי קי"ל דרבי יוחנן אית ליה כסתם משנה וסתם משנה דהאומר (קדושין סו:) סברה דהולד כשר אע"ג דמתני' דפרק אלמנה (לקמן סט:) סברה דהולד ממזר מעובד כוכבים ועבד מ"מ נראה לסמוך טפי אסתמא דמתני' דהאומר [משום דמיתניא גבי הילכתא פסיקתא דקדושין] (ג) וכיוצא בה קרי הלכתא פסיקתא בהגוזל קמא (ב"ק קב.) וכל הנהו דסברי הולד ממזר אתו כר"ע כדאמרינן בעשרה יוחסין (קדושין עה:) וסברי לה כר"ע דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והתם נמי משמע דרבי יוחנן משום ר' ישמעאל סבר הולד כשר וא"ת והיכי פשיטא ליה התם דלר"ע הוי ממזר מעובד כוכבים ועבד דלמא גמר מאשת אב או מאנוסת אביו דלא תפסי בה לדידיה [אבל לאחריני תפסי] לאפוקי הני דלא תפסי לא לדידיה ולא לאחריני דהכי איכא מ"ד בפ' החולץ (לקמן מה:) וי"ל דתנן בהדיא בפ' אלמנה (לקמן סח:) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וע"כ ר"ע היא וא"ת בשלמא מעבד איכא לאו אלא מעובד כוכבים אמאי הוי ממזר ב"ד של שם גזרו ומדאורייתא ביאת היתר היא וי"ל אע"ג דביאת היתר היא מדאורייתא בגנעא מ"מ כיון דלא תפסי בה קידושין הוי ממזר כמו בעבד דאפילו ר"ש התימני היה מודה אי לאו משום דלא תפסי בה קידושין לא לדידיה ולא לאחריני והואיל דמעבד הוי ממזר לר"ע (ד) דאע"ג דלא תפסי ביה קדושין לא לדידיה ולא לאחריני ה"ה מעובד כוכבים א"נ מעובד כוכבים לא הוי ממזר אלא מדרבנן ובכל מקום מזכיר עובד כוכבים אגב עבד כמו שמזכיר חלולה אגב גרושה בכל דוכתי ובאלו הן הלוקין (מכות יג.) והראשון עיקר: **פסוק** זה שר העולם אמרו · קשיא לר"ת דעשה הפייט *השר המשרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והנורא אלמא מטטרון הוא שר העולם שנקרא נער ובפיוט אחר · יסד תוקף מטטרון שר הנהפך לאש מבשר משמע דחנוך הוא מטטרון ואי אפשר שיהיה חנוך שר העולם דבפרק אלו טרפות (חולין ס. ושם) אמר דבששת ימי בראשית פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו וחנוך לא היה במעשה בראשית וי"ל דמטטרון אין זה שר העולם והא דנקרא נער לא משום דכתיב נער הייתי וגם זקנתי אלא (ה) נער שכן היה שמו ובפסיקתא *בח' שמות של מטטרון מונה נמי נער °ועוד דאגדות חולקות זו על זו דבבראשית רבה י"א דחנוך מת *כדמתרגמי' כי לקח אותו (בראשית ה) המית יתיה ובריש מסכת דרך ארץ *משמע דנכנס לג"ע בחייו: **עובד** כוכבים שקדש בזמן הזה חוששין לקידושין חיישינן כו' · פי' בקונטרס דקסבר עובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקידושי ממזר ותימה דבכמה משניות מוכח דאין מתייחס אלא אחריה דתנן לקמן בפ"ב (ד' כב:) מי שיש לו בן מכל מקום [פוטר אשת אביו מן הייבום] חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים ותנן נמי בפרק האומר (קדושין סו: ושם) ולד שפחה ועובדת כוכבים כמותה ולא הוי ממזר ונראה דלא קשיא כל כך דהנהו משניות סברי דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וה"ה איפכא ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מעובד כוכבים ועבד °והוא הדין הבא על שפחה ועובדת כוכבים ונראה דטעמא דרב יהודה אמר רב אסי משום בנות ולית ליה בנתיה דההוא דרא אילטרו ועל כרחך רבי יוחנן דאמר וכולן לפסול לא משום שבאו על העובדות כוכבים דהא בפ' שני (לקמן כג. ושם) בהדיא סבר כשמואל דאין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אלא משום בנות הוא דקאמר לפסול ולית ליה דאילטרויי אילטרו ואע"ג דרב יהודה אית ליה בהחולץ (לקמן מה.) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר הכא משמיה דרב אסי קאמר: **בדוכתא** דקביעי · דבדוכתייהו הוו רובא מעשרת שבטים ולא כמו שפירש בקונטרס משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי דאי אזיל איהו לגבה כל דפריש מרובא פריש כדאמרינן בסוף פרק קמא דכתובות (דף טו:) : ואין

מסורת הש"ס

נדה נו:
שבת מו. וש"נ
[גיטין פא: חולין מג. מנחות נב: נדה נו:]
[לקמן מה: לט: קידושין עו:]
איכה ה
תהלים לז
איכה א
איכה א
[קדושין עב: וע"ש שהוא רב יהודה]
[יומא סד: וש"נ]
מלכים ב יח
[ביוצר לשמחת תורה]
באונקלוס ובירושלמי ליתא
[זוטא ספ"ה]

[שייך לעמוד א' קודם ד"ה כל הכתמים]

תוספות ישנים

והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה · וא"ת ולימא דקאמר כאידך סתמא דאמרינן לקמן (ד' סט) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולדידיה אין מקבלין גרים מן התרמוד משום עבדי שלמה שבאו על בת ישראל · וי"ל מ"מ פריך שפיר דמאי אולמיה דהך סתמא מהך סתמא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עבדי שלמה שנשאו בנות ישראל בחזקת עושרן: (ב) ד"ה נער וכו' דאזכריה להאי קרא לעיל נקט ליה הכא: (ג) תוספות ד"ה קסבר וכו' דכיוצא בה: (ד) בא"ד לר"ע אע"ג דלא כצ"ל ואות ד' נמחק: (ה) ד"ה פסוק וכו' גם זקנתי אלא שכן היה שמו נער ובפסיקתא:

[קדושין עב.]

גליון הש"ס

תום' ד"ה אמוראי וכו' דהולד כשר דלר"ע וכו' · ע' לקמן מד ע"א ודף ע ע"א ולע"ג: ד"ה פסוק א' וכו' ועוד דאגדות חולקות · כפי' רשב"ם ב"ב ד' קכא ע"ב ד"ה קפלו: ד"ה עובד כוכבים שקידש וכו' וה"ה הבא על שפחה · עיין לקמן סט ע"ב במתני' ולע"ג:

[ועי' היטב תוס' חולין ס. ד"ה פסוק וכו' מ"ש בשם יוסיפון]

זו חדייב נהר גוזן זו גינזק ועדי מדי זו חמדן וחברותיה ואמרי לה זו *נידר וחברותיה חברותיה מאן אמר שמואל כרך מושבי *חידקי ודומקיא א"ר יוחנן וכולן לפסול כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל* בנך (א) הבא מן ישראלית קרוי בנך *ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה והאיכא בנות ואמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך גמירי דבנתא דההוא דרא איצטרויי אצטרו איכא דאמרי כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים שנאמר °בה' בגדו כי בנים זרים ילדו יתיב רב יוסף אחוריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר עתידין ישראל דעבדי יומא טבא כי חרבי תרמוד והא חריב ההיא תמוד הואי *ב אשי אמר היינו תרמוד היינו תמוד אכפולי הוא דמכפל חריב מהאי גיסא אותיב מהאי גיסא ואי חריב מהאי גיסא אותיב מהאי גיסא יתיב רב המנונא קמיה דעולא וקא הוי בשמעתא אמר מה גברא ומה (ב) גברא אי לאו דהרפניא מאתיה אכסיף א"ל כסף גלגלתא להיכא יהבת א"ל לפום נהרא א"ל א"כ מפום נהרא את מאי הרפניא אמר ר' זירא הר שהכל פונין בו במתניתא תנא כל שאין מכיר משפחתו ושבטו נפנה לשם אמר רבא והיא *עמוקה משאול שנאמר °מיד שאול אפדם ממות אגאלם ואילו פסול דידהו לית להו תקנתא פסולי דהרפניא משום פסולי דמישן ופסולי דמישן משום פסולי דתרמוד פסולי דתרמוד משום עבדי שלמה והיינו דאמרי אינשי קבא רבא וקבא זוטא מיגנדר ואזיל לשאול ומשאול לתרמוד ומתרמוד למישן וממישן להרפניא:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

ביצד *אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחים ומת אחד מהן ונולד להן אח ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** אמר רב נחמן מאן דתני ראשונה לא משתבש מאן דתני שניה לא משתבש מאן דתני ראשונה

סוטה ה · שם יג

רש"י

זו חדייב נהר גוזן וכו' מושבי חידקי ודומקיא: לפסול. רובן ממזרים שנטמעו *עשרת השבטים בעובדות כוכבים וביניהן הרי הן כישראלים ונוהג בהן איסור ממזרות והן לא נזהרו ונשאו זה אחותו או בתו והרי הן ממזרים: כי אמריתה קמיה דשמואל. עד השתא מילתיה דרב יהודה *(משמיה דרב אסי (ג) קאמר *ואחר פטירתו של רב אסי בא לפני שמואל) וקאמר כי הדר אמריתה להא דרב אסי קמיה דשמואל דהוסיפן לקדושין: אמר בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה · דנפקא לן מכי יסיר את בנך מאחרי (דברים ז) ולא כתיב כי תסיר את בנך אלמא לאו אבתו לא תקח לבנך מהדר דא"כ היה לו לומר כי העובדת כוכבים תסיר ש"מ דאי נמי יולדת בן לעבודת כוכבים לא בנך מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך הילכך עובדי כוכבים גמורים הם: והאיכא בנות · שנשבו ונשאום עובדי כוכבים והולידו מהם: ואמר רבינא · לקמן בפ"ב (דף כג.) בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך דכתיב בתך לא תתן לבנו כי יסיר את בנך מאחרי מדלא כתב כי תסיר ש"מ דאבתך לא תתן לבנו קאי וה"ק שמא תלד לו בן ויסירנו האב מאחרי וקא קרי ליה בנך וליחוס לקידושין: דההוא דרא · דעשרת השבטים: אילטרויי אילטרו· (ד) נבקע רחמן מלקלוט זרע ונעשו עקרות: אילטרו. לשון ביקוע כמו *טיליא חריפי דמגרי זיקי (ע"ז ד' ל·) וכמו ליריא דחיטי (פסחים דף מ:): יומא טבא · משום דממזרים הם ומטמעים בישראל ופוסלים אותן: היינו תרמוד היינו תמוד · ודקאמר הא חרוב לא חריב כולה: דאיכפולי איכפול · כשחרבה מכאן נכפלה וניבנית מכאן: וקא הוי · מקשה: אמר · עולא עליה דרב המנונא מה גברא ומה גברא כמה הוא גדול: אי לאו דהרפניא מאתיה · שאינם מיוחסים: שהכל פונים שם. כל פסולין שאין מוצאין אשה פונין והולכין שם: והיא עמוקה · ורעה לדבר זה יותר מגיהנם דאילו ליורדי גיהנם איכא תקנתא דכתיב מיד שאול אפדם ממות אגאלם ואילו פסולי דידהו לית להו תקנתא: משום פסולי דמישן. שקרובה לה ומתערבין בהן ואמר בפרק עשרה יוחסין (קידושין עב:) מישון מתה והתם מפרש פסולייהו: קבא רבא וקבא זוטא · איפה גדולה ואיפה קטנה שניהם מעוותים כלומר כל הפסולין מתגלגלים ויורדים לשאול ומשאול לתרמוד כלומר ששאול גבוה מתרמוד ומתגלגל משאול לתרמוד וטעמא כדלעיל דאילו ליורדי גיהנם איכא תקנתא ולפסול דידהו אין טהרה: מגנדר . מתגלגל:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

ביצד אשת אחיו שלא היה בעולמו · פוטרת צרתה: ונולד להם אח · ומלאה זקוקה ליבם ועליו אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו· ולו אשה אחרת ומת: הראשונה · זו היא אשת (ה) ראובן שנפלה לפניו כבר פעם אחת · ·ולאה · ונפטרת מזה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו כו': עשה בה . זה שמת מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמת: שניה חולצת . ולא מיפטרא משום צרת ערוה דלאו צרתה ממש היא: ולא מתייבמת· דמאמר קונה מקצת והויא צרת ערוה במקצת מדרבנן: **גמ'** מאן דתני ראשונה . מאן דקרי לה ראשונה להך שנפלה לפני לוי שני פעמים לא משתבש ומאן דקרי לה שניה לא משתבש ראשונה

תוספות

ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה · פירש בקונטרס דמדכתב כי יסיר ולא כתב כי תסיר משמע דלא קאי אבתו לא תקח לבנך דאי (ו) יולדת בן לעבודת כוכבים לאו בנך מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך אלא אבתך לא תתן לבנו קאי וה"ק שמא תלד בן ויסירנו האב מאחרי שאוהו קרוי בנך וקשה לר"ת לפירושו דפי' בנך* קרוי בנך היינו בנך הבא מן הישראלית שאביו עובד כוכבים דעליה קאי כי יסיר וא"כ אמאי מייתי ואמר רבינא בן בתך כו' הרי הן ממש דברי שמואל ורבינא נמי מאי קאמר (ז) ש"מ מדר' יוחנן מה שייך לומר ש"מ דהן ממש דברי רבי יוחנן ואומר ר"ת דכי יסיר אבתו לא תקח לבנך קאי והכי קאמר כי יסיר החותן את בנך מאחרי והיינו הסרה שאין הזרע מתייחס אחר בנך אלא אחר העובדת כוכבים דאין קרוי בנך אלא בנה ושמואל ורבי יוחנן לא פירשו כלום בעובד כוכבים הבא על בת ישראל אלא רבינא מדקדק דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך מדלא כתב כי יסיר את בתך ש"מ דלית בה הסרה משום דמתייחס אחריה ואין נראה לר"י דכי יסיר משמע כמו הסרה מאת הקב"ה כדמתרגמי' ארי יטעי יתה ודרשי' נמי מכי יסיר לרבות כל המסירים ועוד פירש ר"ת בע"א דשמואל ורבי יוחנן דייקי מכי יסיר את בנך דמשמע דוקא על הסרתו הקפיד הכתוב שלא יטעהו ולא על הסרת בן בנו דכיון דבא מן העובדת כוכבים אין קרוי בנך אלא בנה מדלא כתיב כי יסירם או כי יסיר בנך וזרעו מאחרי ורבינא דייק ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך דדוקא בבנך (ח)כי יסיר את בנך למעוטי זרעו אבל בבתך אפי' בזרעו יש לחוש להסרה:

פסולי דמישן משום פסולי דתרמוד · והא דאמר בפרק שני דקדושין (דף מט:) עשרה קבין עזות ירדו לעולם תשעה נטלה מישן ואחת כל העולם פי' לפי שהן ממזרים הא דלא נקט תרמוד שפסולין יותר שמא אשתרבוב למישן עד שגדלו יותר מתרמוד ושמא בתרמוד היו רוב עובדי כוכבים ובמישן רוב ישראל:

משאול לתרמוד · שאול קורא *בבל לפי שתחילה גלו כולם לבבל כשרים ופסולים ומבבל הלכו כל הפסולים לתרמוד כדאמר בעשרה יוחסין (קדושין סט:) דלא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקיה ומונה כסדר שהלכו הפסולים מזו לזו כמו שהקב הולך ומתגלגל מכאן לכאן:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

ביצד · עשה בה מאמר · דסיפא (דף יח:) לא אצטריך דמרישא שמעי'לה אלא איידי דמתני ליה ברישא תנא להו נמי בסיפא:

מאן דתני ראשונה לא משתבש · הכא לא בעי מאן דתני ראשונה אמאי לא תני שניה כדדייק בריש מס' ע"ז (דף ב: ושם) מאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן דהתם בעי משום דה"ל למיתני לשון עדות כדכתיב יתנו עדיהן ויצדקו ובתר דמשני דתברא עדיף הדר פריך מאן דתני עידיהן מאי טעמא לא תני אידיהן: אשת

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה ז: ב מיי' פי"ו מהל' יבום הלכה יז סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף יב:

בנך כו' קרוי. יעב"ץ

פי' עמוקה כשאול

מסורת הש"ס

נ"ל בנות עשרת השבטים בעובדי כוכבים כו'

והרש"ל מקיים גירסא זו

נ"ל לאחר

[ע' קידושין עב:]

ע"ש

לקמן כג · קידושין סח:

סוא יין לבן

תוספות ישנים

ואמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך. בקונט' פירוש מדלא קאמר כי יסירם מכלל דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ומ"ה לא רצה לכלום יהא כי הדבר אינו שוה בשניהם כלומר בנך ובתך משום דבבנך ליכא חששא כ"א ממנו אבל מבנו ליכא חששא שהוא בן העובדת כוכבים ואינו קרוי בנך אבל בתך יש שם חששא ממנה ומבנה . כי בנה דין הוא שילך אחר מעשיך וא"כ בבתך יש שני הסרות אחד ממנה שמסירה לעבודת כוכבים וגם בנה הוא מסיר לעבודת כוכבים והוא קרוי בנך כי הולך אחר האם: כיצד. ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה. נראה דמייבם לאיזו שירצה לא קאי אעשה בה מאמר דהא ר' שמעון סבר לקמן תלך לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל בנך (הבא מן ישראלית) תא"מ ונ"ב בתוספות מבואר דלא גרס ליה אבל בסוף פ' האומר מפורש דגרסי ליה התוס' פ"ש דף ס"ח ע"ב: (ב) שם מה גברא ומה גובריה אי לאו: (ג) רש"י ד"ה כי אמריתה וכו' דרב יודא משמיה דרב אסי משכא לאחר פטירתו של רב אסי בא לפני שמואל וקאמר כי הדר: (ד) ד"ה איצטרויי איצטרו נבקע נ"ב כמו בע"ז דף למ"ד: (ה) ד"ה הראשונה זו היא אשת אחיו הראשון שנפלה לפניו: (ו) תוס' ד"ה ואין בנך וכו' דאי נמי יולדת בן: (ז) בא"ד מאי קאמר ש"מ נ"ב לקמן דף כ"ג ע"א: (ח) בא"ד דדוקא בבנך כתיב כי יסיר את בנך למעוטי זרעו:

תוס' חד מקמאי

פרק ביצד. הא דתנן עשה בה מאמר ומת חולצת ולא מתיבמת ה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר שניה מחלץ חלצה יבומי לא מיבמה דקי"ל כשמואל דאמר יש זיקה אפי' בתרי אחי וה"ל צרת א)אחות אשה בזיקה . והא דקתני עשה בה מאמר לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור קמ"ל:

א) נ"ל אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה

תורה אור

ראשונה לא משתבש מאי ראשונה ראשונה לנפילה ומאן דתני שניה לא משתבש מאי שניה שניה לנשואין מי לא עסקינן דיבם ואח"כ כנס אלא מאי שניה שניה בנשואין אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא אמר רב יהודה אמר רב קרא °(דברים כה) כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה *פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף *אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחוה אחוה מעריות דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא *תנא דבי רבי ישמעאל °(ויקרא יד) ושב הכהן °ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה *ה"מ היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף אחוה אחוה מלוט דכתיב °(בראשית יג) כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמפני מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתיב אחים ש"מ לאפנויי ואיצטריך למכתב אחים ואיצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחוה אחוה מלוט וכי תימא לא מפני לאיי אפנויי מפני מדהוה ליה למכתב רעים וכתיב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמיחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי *יבום בנחלה תלא רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא איצטריך סד"א הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גביה אימא עד דמיחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר *אין זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמר הכי הוה אמינא אפילו מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום *דאסור לבטל מצות יבמין תנן *יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפילו באמה ואיידי דתנא רישא אשתו שמתה מותר באחותה באחותה אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר [ג]שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר *יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה

ראשונה לנפילה · שנפלה ראשונה לייבום קודמת לזו בפעם ראשונה: שניה לנישואין · לנישואין של שני שהוא היה נשוי כבר האחרת כשנפלה זאת לפניו: ופרכינן מי לא עסקינן · כלומר מי לא מיתוקמא נמי מתני' דייבם אשת אחיו תחילה ואח"כ כנס את האחרת דלא הויא הך יבמה שניה לנישואין: אלא שניה בנישואין · שניסת שני פעמים אחת לבעל ואחת ליבם: היכא כתיבא · לאיסורא: המיוחדים בנחלה · הראוין לירש זה את זה: אחוה אחוה · כי ישבו אחים שנים עשר אחים בני אבינו (בראשית מב): מעריות · ערות אשת אחיך וקי"ל לקמן בפרק הבא על יבמתו (דף נה.) דאפילו אחיך מן האם ולא מן האב: זו היא שיבה כו' · דאע"ג דלא דמו קראי להדדי כיון דתרוייהו בביאת כהן משתעי דיינינן בהו ג"ש מה להלן חולץ וקוצה וטח כו': מלוט כי אנשים אחים אנחנו · ותתייבם אשת אחי אביו שהרי בן אחיו היה (א): המיוחדים בנחלה. שחולקין נחלה אחת לאפוקי לוט שאין חולקין נחלה אחת: והא מהיכא תיתי. דלימא עד דמייחדי באבא ובאמא והא ייבום בנחלה תליא דכתיב (דברים כה) יקום על שם אחיו המת ואוקמינן לקמן (דף כד.) על שם אחיו לנחלה שיירש המייבם כל נכסי המת ואין אחין חולקין עמו: אין זיקה · זיקת יבמתו שמתה לא אלימא למיהוי כארוסה להאסר (ב) אמו עליו משום חמותו: ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה · דתנן בפ' החולץ (לקמן מא.) שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה של יבמה ותלה היבום באחיו משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרים לזה שקדש אחות יבמתו המתן מלכנוס לפי שאחות זקוקתו היא הואיל ואחר שנזקקה אחותה לו קדש את זו צריך להמתין עד שתתייבם היבמה לאחיו דפקעה זיקה ואמר שמואל הלכה כרבי יהודה ומדקאמר הלכה מכלל דפליגי עליה ואמרי אין זיקה לאחין חשיבא לאסור עליהן קרובותיה: ה"מ · דלא חשיבא זיקה להיות אסורות קרובות בתרי אחין כשנפלה לפני שני יבמין כגון ההיא פלוגתא דר"י ורבנן דכיון דלא ידיע קמי מאן מינייהו רמיא לא חשיבא למיסר קרובות: אבל בחד · שאין שם אלא יבם אחד דודאי עליה רמיא אימא דמיא ככנוסה ויאסר באמה: ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד · ר"ע קא"ל בפ' ד' אחין (לקמן כט:) שומרת יבם אין יבמה מיפר נדריה לא לאחד ולא לשנים כלומר בין שנפלה לפני יבם אחד בין שנפלה לפני שנים דלא קרינן ביה אישה*: ה"א אפי' מחיים · (ג) יבמה מותר באמה קודם חליצה ותלא היבמה לשוק משום בת אשתו: דאסור לבטל כו' · ואי נסיב אמה מחיים מבטל למצוה לגמרי מיבום ומחליצה: יבמתו שמתה מותר באחותה · דאפי' אשתו מתה מותר באחותה אבל אמו דלגבי אשתו אסורה אף לאחר מיתת אשתו ביבמתו נמי אסורה: איסורא דאורייתא · חמות' אסר רחמנא ולא פליג בין מחיים בין לאחר מיתה כדפליג באחות אשה כדכתיב עליה בחייה: יש זיקה · זיקת ייבום הויא ככנוסה ואוסרת אמה על היבם משום חמותו: והא כי פליגי ר"י ורבנן בתרי [הוא] דפליגי כדקתני (לקמן דף מא.) המתן עד שיעשה אחיך מעשה:

באחותה

אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא · וא"ת תיפוק ליה מדכתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נועם ומהאי טעמא עבדינן מתים כחיים לענין יבום בפ' יש מותרות (לקמן פז:) אע"ג דאיצטריך למילי אחריני כדאמר בפרקין* גבי מטה בגדול לייבם א"כ אשת אחיו שלא היה בעולם דכתב רחמנא ל"ל ובפרק ב"ש (לקמן קיא:) נמי דייקינן מיני' דקטן זוקק ליבום מ"מ משמע דעיקריה לגופיה איצטריך ואר"י דאיצטריך להיכא דחמותה של יבמה מעוברת דהוי שפיר דרכי נועם וממתין שמא תלד זכר ותהא זקוקה לו:

אחוה אחוה מבני יעקב · לענין אשת אחיו שלא היה בעולמו אין סברא למילף מבני יעקב דלא מיקרי אחים אא"כ הם בעולם אחד כבני יעקב דפשיטא דמיקרי אחין ואי לאו דמיעט קרא בהדיא לא הוה שייך למילף מבני יעקב לענין הך מילתא:

ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה · פי' בקונט' דרבנן דרבי יהודה בן בתירא דמייתי לקמן דמדפסיק שמואל כר' יהוד' בן בתירא דאמר יש זיקה מכלל דפליגי רבנן וקש' דדלמא בעלמא סברי רבנן דיש זיקה והתם שרו ולא מצרכי להמתין שיעשה אחיו מעשה משום דקידושין מפקעי זיקה דהא חשיב בסוף הערל (לקמן דף פג.) ובפ"ב דמגילה (דף יח:) ההיא דרבי יהודה בן בתירא יחידאה דדייקינן דשמואל חייש ליחידאה מדפסיק כר' יהודה ואמאי חשיב ליה יחידאה והא כמה תנאים סברי דיש זיקה ורב אשי דייק מסתם מתניתין דפ' ד' אחין (לקמן ל: ושם)זאת אומרת יש זיקה ואפי' בתרי אחין אלא ודאי בההוא דר"י מודו כולהו דע"י קדושין פקעה זיקה ובסוף שמעתין (דף יח:) דמצריך תרי מילי דשמואל היה יכול לומר אי אשמועינן יש זיקה ה"א בההיא דר"י דקידושין מפקעי זיקה אלא טעמא אחרינא אשכח ואין לפרש דכדברי האומר אין זיקה היינו ר"מ דא"כ מאי קאמר ה"א ה"מ בתרי הא ר"מ בחד נמי קאמר דאין זיקה וליכא למימר נמי דהיינו ר' יהושע דאמר יפר לאחד ולא לשנים דהא בפ' ד' אחין מוקי פלוגתייהו בעבד בה מאמר ופליגי אי מאמר קונה אי לאו וי"ל דאין כ"ל לחלק משום קידושין ורב יוסף דקרי ליה יחידאה קסבר דכולהו תנאי סברי אין זיקה ולית ליה דרב אשי דדייק ממתני' דפ' ד' אחין דיש זיקה דה"נ פליגי עליה התם וכן משמע בהחולץ (לקמן נ.) דקרי רב יוסף משנה שאינה צריכה להא דתנן יבמתו שמתה מותר באחותה ואע"ג דבעי למידק מינה בשמעתין דיש זיקה אלא דרב יוסף לא בעי למימר דאתא לאשמועינן דיש זיקה משום דסבר דאין זיקה לכולי עלמא:

אבל מחיים לא דאסור לבטל מצות יבמין · ואפילו ר"ג דאמר אם מיאנה מיאנה מודה הכא דשאני התם °שכבר נשואה לו וא"ת ומנלן דסבר אין זיקה דלמא לעולם יש זיקה ולאחר מיתה שרי משום דפקעה זיקה כדאמר בסמוך וי"ל דאע"פ שהש"ס עושה בסמוך צריכות' האמת הוא דאי יש זיקה אחר מיתה נמי אסור דזיקה בכדי לא פקעה:

והאי

עין משפט
נר מצוה

לקמן כד.

בא מיי' פ"א מהל' יבום הלכה א סמג עשין כה טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף א:
ב מיי' שם הלכה יג סמג עשין שם ולאוין קי טוש"ע שם סימן קנט סעיף ה:

[ע' תוס' יומא ג: ד"ה הנ"מ ותו' מנחות ד. ד"ה מאי כ"מ מה שהניחו בקושיא]

תוספות ישנים

ואי כתב רחמנא יחדו. נ"ע אמאי איצטריך למכתב אחים דלוט ויחדו לשתוק מתרווייהו דמשום דכתוב חד איצטריך אידך. וי"ל דמסברא ידעי' דמייחד באבא ואמא משום חומר דאשת אח דמישתריא גביה. וא"כ איצטריך אחים לומר דלא בעי' אחוה מיוחדת גמורה דהא אף מאחין דלוט אית לן למילף וכיון דאיצטריך אחים בלוט איצטריך נמי יחדו כדמפרש תלמודא: באחותה אין באמה לא. וא"ת מאי קא פריך דלמא הסיא כמאן דאמר יש זיקה דהא איכא כמה תנאי דקא סברי יש זיקה וי"ל דפריך שפיר דמסתבר דהלכתא כאותה מתניתא דמייתי דהויא מחלוקת ואח"כ סתם. שמחלוקת הוא בהחולץ גבי שומרת יבם שקדש אחיו אחותה דהיינו ר"י בן בתירה ורבנן דפליגי עליה כדקאמר שמואל הלכה מכלל דפליגי רבנן עליה וסתם ישנו בהחולץ בסוף המשנה והלכה כסתם כ"נ לר"ס: ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה. מצינן לפרש דהיינו ר"י בן בתירה דאפי' בקידש סבר יש זיקה: והא כי פליגי בתרי פליגי פי' אף בתרי וא"כ היה לו לאמורא לפרש דבריו כדי שלא יבא לטעות בהם:

תוס' חד מקמאי

אסיקנא דאחין מן האב מיבמין אע"פ שאין אחים מן האם. מן האם ולא מן האב אין מיבמין:

מסורת הש"ס

ב"ב קי: [לקמן כב.]

עירובין נא. יומא ג: נזיר ה. מכות יג: הוריות ח: חולין פה. מנחות ד. מה: בכורות לב. נדה כב:

[לקמן כ: כד. וע' לקמן מ.]

[לקמן ט: ל. נא. נג.]

[לקמן יח. וש"נ]
*לקמן מט

[עמ"ש תוס' לקמן כט: סד"ה כגון]
[לקמן ל. נא. נג.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מלוט וכו' היה הס"ד ואח"כ מ"ה כתב רחמנא יחדו המיוחדין בנחלה וכו' לאפוקי אחוה דלוט שאין: (ב) ד"ה אין זיקה וכו' להאסר אמה עליו: (ג) ד"ה ה"א אפילו מחיים מחיי היבמה מותר באמה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל מחיים וכו'. שכבר נשואה לו. עיין לקמן דף כט ע"א תד"ה אי כר"ג:

הוה אמינא מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה לימא מסייע ליה יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא ה"ה דאפי' באמה ואיידי דתנא רישא אשתו שמתה מותר באחותה דוקא באחותה אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה מתיב רב הונא בר חייא עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר שניה נמי יבומי מייבמה ואי אמרת יש זיקה הויא לה *צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה אמר רבה הוא הדין דאע"ג דלא עבד בה מאמר שניה מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה והא דקתני מאמר *לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור קמ"ל איתיביה אביי *שני אחין בעולם אחד ומת אחד מהן בלא ולד ועמד השני הזה לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת ואי אמרת יש זיקה הויא לה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה הא מני ר"מ היא דאמר אין זיקה ומי סבירא ליה לרבי מאיר אין זיקה והתנן *ארבעה אחים שנים מהן נשואים שתי אחיות ומתו הנשואין האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואי ס"ד סבר ר"מ אין זיקה *הני מתרי בתי קאתיין האי לייבם חדא והאי לייבם חדא לעולם אין זיקה משום דקסבר *אסור לבטל מצות יבמין דדלמא אדמייבם חד מיית אידך וקא בטלת מצות יבמין ואי אין זיקה תיבטל דהא ר"ג אמר אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין דתנן *ר"ג אומר אם מאנה מאנה ואם לא מאנה תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה אמר ליה דרבן גמליאל אדרבי מאיר קרמית לא הכי (א) קאמרינן ר"מ חייש אפי' לספיקא ר"ג אפילו לודאי לא חייש דלמא מאן דלא חייש אפי' לודאי לא חייש ומאן דחייש אפי' לספיקא חייש °א"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא דתנן

רש"י

באחותה אין · דאפי' כנוסה שמתה מותר באחותה: עשה בה מאמר · מתני' היא (ב): מחלץ חלצה. נכרית: יבומי לא מייבמה. דהויא צרת ערוה בזיקה שכשנפלה לפני אחיו קודם מותו ונזקקה לו נעשית צרה לאשתו בזיקה והויא השתא הך נכרית לגביה צרת ערוה בשביל זיקה שהיתה לאחין בה: מדב"ש · בפ' ד' אחין (לקמן ד' כט·) ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה כו': קנין גמור · ותיהוי צרת ערוה ותיפטר אף מן החליצה קמ"ל: עד שנולד לו אח ומת אותו שני. ולו אשה אחרת ונפלו שתיהן לפני הנולד: בזיקה · שנזקקה לשני לפני מותו ונעשית צרה לאשתו: ר"מ היא · ר"מ קאמר לה להך ברייתא בפירקין (ג) דאמר תניא כוותיה דרב אדא ומייתי לה להך מתניתא וקתני סיפא דברי ר"מ: ומתו הנשואין שתי האחיות. ונפלו שתיהן יחד לפני האחין: ולא מתייבמות · משום דתרווייהו זקיקי ליה להאי ותרווייהו זקיקי ליה להאי ואי נסיב חד חדא [קא] פגע באחות זקוקתו: מתרי בתי · משני אחין נפלו: לעולם אין זיקה · והא דקאמר לא מתייבמות משום דאסור לבטל מצות יבמין ואי אמרת לייבם האי חדא דלמא מיית אידך אח ולא מייבם לאידך ונפקא מהאי משום אחות אשה מחליצה ומייבום הלכך אמרינן ליה לקמא חלוץ דאי נמי מיית אידך הדר האי חולץ וחלין לה ומדינא לבתר חליצה דקמא מצי אידך לייבומי דהשתא מיקיימא מצות יבמין בתרווייהו אלא גזירה דלמא אתי לייבומי ברישא: ואי אין זיקה · דלית ליה איסור זיקה תיבטל מצות יבמין ולא איכפת לן דמאן דלית ליה איסור זיקה לא חייש נמי לבטול מצות יבמין: דהא לר"ג דשמעינן ליה אין זיקה. בפ' ר"ג (לקמן דף נא.) שמעינן ליה נמי דאמר מותר לבטל מצות יבמין בפרק ב"ש (לקמן קט.): דתנן ר"ג אומר כו'. שני אחין נשואין שתי אחיות אחת גדולה ואחת קטנה ומת בעלה של גדולה ונפלה לפני בעל הקטנה מלמדים את הקטנה למאן בבעלה ולעקור נשואיה כדי לייבם את זו שזיקתה של זו אמורה לאסור הקטנה עליו שלא היו נשואיה גמורים שמא תמאן ולכך לא תוציא את זו משום אחות אשה: ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה · ותתייבם הגדולה ואם לאו תמתין גדולה עד שתגדיל קטנה ויבעול ויהיו קידושין גמורין ותצא גדולה משום אחות אשה אלמא אין זיקה מדשרי קטנה עליה ומותר לבטל מצות יבמין ולר"מ נמי אי סבר אין זיקה לימא נמי מותר לבטל מצות יבמין: רבן גמליאל אדר"מ קרמית · נהי נמי דבזיקה סבירא להו כי הדדי בביטול יבמין פליגי: אפילו לספיקא · כי ההיא דלעיל אדמייבם חד מיית אידך ורבן גמליאל אפי' היכא דודאי בטלה כגון הכא דתמתין עד שתגדיל לא חייש: הא דרב יהודה · דאמר לעיל אסור באמה דיש זיקה: דשמואל היא · משמיה דשמואל רביה שמיע ליה ולא מרב דהוה נמי רביה:

תוספות

והאי דקתני מאמר לאפוקי מב"ש · תימה דמה צריך למיתני בשני מקומות לאפוקי מב"ש דלקמן בפ' ד' אחין (דף ל·) גבי ג' אחים שנים מהן נשואים שתי אחיות כו' קתני נמי עשה בה מאמר ומת (ד) חולצת ולא מתייבמת וקאמר רב אשי בגמ' דה"ה אע"ג דלא עשה בה מאמר דיש זיקה והא דקתני מאמר לאפוקי מב"ש וי"ל דאי לאו משנה יתירה הוה דייקינן מתני' כפשטה דמשמע דוקא עשה בה מאמר ורב דאמר אין זיקה סבר דמסברא ה"א דיש זיקה ואי לאו משנה יתירה הוה אמרי' דנקט עשה בה מאמר לאפוקי מב"ש:

הא מני ר"מ · דקתני בסיפא דברי ר"מ לעיל דפריך ממתני' ה"מ לשנויי נמי הא מני רבי מאיר אלא דניחא ליה לתרוצי סתמא דמתני' כוותיה:

הני מתרי בתי קאתיין · הלשון מגומגם דמשמע דאפשר להם להיות מבית אחד ולא ה"ל למימר טפי אלא ואי אין זיקה האי לייבם חדא כו':

משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין · הא דלא כר"ע דלרבי עקיבא כי חלין נמי בטיל מצות יבמין (ה) (*מדאידך) דדריש בפרק החולץ (לקמן מד· ושם) בית חלוץ הכתוב קראו ביתו ומדאורייתא אחות חלוצה הויא כאחות אשה:

דלמא אדמייבם חד מיית אידך כו' · וא"ת הא רבנן למיתה לא חשו דלית להו שמתקנין לו אשה אחרת שמא תמות אשתו (יומא ב·) ור"מ גופיה לא חייש לשמא יבקע הנוד ולא לשמא ימות בפרק כל הגט (גיטין דף כח· ושם) וי"ל דלאלתר דוקא לא חייש אבל הכא פעמים שמאחר זמן גדול מלחלוץ ומלייבם אחר חברו ובזמן מרובה חיישינן שמא ימות לכ"ע ואע"ג דאביי מדמה שמא מת לשמא ימות ולשמא מת לא חייש ר"מ אפי' לזמן מרובה דתנן (שם) בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים ושמעתין אתיא כאביי דמשמע דקבלה מיניה אביי לא מדמי להו לגמרי אלא שמא ימות לאלתר לשמא מת לזמן מרובה תדע דלא לגמרי מדמי דהא לר' יהודה דחייש לשמא ימות לאלתר אי הוה חייש נמי לשמא מת לאלתר א"כ אשת כהן שיצא בעלה מפתח ביתו לא תאכל בתרומה אלא כשרואה בעלה בפניה חי וא"ת וליחלוץ חד והדר לייבם אידך דתו ליכא למיחש לביטול יבמין וי"ל דגזרינן דלמא אתי לייבם ברישא וריב"ן פי' משום דבשעת נפילה לא חזו תרווייהו כל זמן שלא חלץ לאחת וקשיא לפירושו דאותה שנפלה תחילה תשתרי כי חלץ לשניה דהוה לה יבמה שהותרה ונאסרה דתחזור להתירה הראשון:

מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל · ופי' בקונטרס תמתין גדולה עד שתגדיל הקטנה ואין הלשון משמע כן דלא הוה ליה למימר הלזו אלא ותצא משום אחות אשה הואיל דתמתין נמי אגדולה קאי אלא נראה דתמתין וקטנה מלבעול עד שתגדיל אבל בקטנות אסור לבעול אע"ג דסבר אין זיקה דמכוער הדבר כיון דבהאי ביאה לא מיפטרה גדולה:

עין משפט נר מצוה

ד א טוש"ע אה"ע סימן קנג סעיף יב:

תוספות ישנים

לימא מסייע ליה יבמתו שמתה כו' אע"ג דפליגי תנאי בה מ"מ מייתי שפיר דהלכה כן משום דהוי מחלוקת ואח"כ סתם א"נ מייתי מהכא דאפילו לאחר מיתה לא פקעה ליה זיקה ובהא לא איירו תנאי כלל: ואי אמרת יש זיקה הוה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה. וא"ת ומאי קא מייתי הלא ידעי' דאיכא תנאי דסברי אין זיקה. וי"ל דהכי פריך אא"ב דאפי' למ"ד יש זיקה לאחר מיתה פקעה לה זיקה שפיר דאתיא הך אפי' למ"ד יש זיקה. אלא כיון דאמרת דמיתה לא פקעה לה זיקה תקשי מהך אי סברת יש זיקה דא"כ זיקה חזקה היא כיון דמיתה לא פקעה לה ואין לנו לחלק בין מתה היא למת הוא כיון שהזיקה חזקה כ"כ דמיתה לא פקעה לה: לאפוקי מב"ש. וא"ת למה לי הא ידעינן דב"ש במקום ב"ה אינה משנה וי"ל דאצטריך לאפוקי משום דאיכא דסבר כוותה ברייתא וא"ת לקמן נמי אמרינן לאפוקי מב"ש וי"ל דאי לאו יתירא דב' משניות ה"א הכא מסברא טעמא דעבד בה מאמר ולא הוה אמינא ה"ה דאע"ג דלא עבד בה מאמר: אדמייבם חד מיית אידך וקא מבטלא מצות יבמין. וא"ת ולחלוץ ברישא והדר לייבם דאי לא מיית אידך לייבם ואי מיית לחלוץ האי וי"ל דגזרינן דלמא מייבם ברישא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אדר' מאיר קרמית לא הכי קאמינא ר' מאיר וכו' ורבן גמליאל: (ב) רש"י ד"ה עשה וכו' מתני' היא כ"ב בדף יז ע"א: (ג) ד"ה ר' מאיר וכו' בפירקין דף יט ע"א דאמר תניא כוותיה דרב ספא ומייתי: (ד) תוס' ד"ה והאי וכו' ומת נכרית חולצת: (ה) ד"ה משום וכו' בטיל מצות יבמין אי מת אידך דדריש כצ"ל לשניה:

גליון הש"ס

גמ' א"ל אביי לרב יוסף הא דר"י דשמואל היא. עירובין דף ז ע"א ד' פה ע"א כתובות ד' יב ע"ב:

[לקמן כט: ל: נח:] [לקמן יט.] [לקמן כג: כו. כז: עדיות פ"ס מ"ס] [לקמן כו.] [לעיל יז: לקמן כד. כו. כח.] לקמן עט: קט.

*שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה *ואמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירה א"ל דאי דרב מאי (*א"ל) קשיא דרב אדרב דלמא אמוראי נינהו ואליבא דרב כיון דאיתמר משמיה דשמואל בהדיא ומשמיה דרב כאמוראי לא שבקינן משמיה דשמואל בהדיא ומוקמינן כאמוראי ואליבא דרב אמר רב כהנא אמריתה לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר אתון הכי מתניתו לה אנן בהדיא מתנינן (א) אמר רב יהודה אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא *קסבר יש זיקה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה וצריכי דאי אשמעינן יש זיקה ה"א ה"מ בחד אבל בתרי לא קמ"ל ואי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בתירה ה"א ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה:

מתני' שני אחים ומת אחד מהן ויבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה *עשה בה מאמר ומת השניה חולצת ולא מתייבמת *ר"ש אומר מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה:

גמ' *אמר רב אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה ממאי מדקתני משנה יתירה בבא דרישא למאן קתני לה אילימא לרבנן השתא יבם ולבסוף נולד דכי אשכחה בהתירא אשכחה אסרי רבנן נולד ואח"כ יבם מיבעיא אלא לאו לר"ש איצטריך ותנא רישא להודיעך כחו דר"ש ותנא סיפא להודיעך כחן דרבנן ובדין הוא דנפלוג ר"ש ברישא אלא נטר להו לרבנן עד דמסיימי למילתייהו והדר פליג עלייהו אלא אשת אחיו שלא היה בעולמו לר"ש היכי משכחת לה בחד אחא ומית ונולד לו אח אי נמי בתרי ולא יבם ולא מית בשלמא יבם ואח"כ נולד כי אשכחה בהתירא אשכחה אלא נולד ואח"כ יבם מאי טעמא קסבר יש זיקה וזיקה ככנוסה דמיא מתקיף לה רב יוסף השתא זיקה ומאמר מספקא ליה לר"ש אי ככנוסה דמיא אי לאו ככנוסה דמיא זיקה לחודה מיבעיא מאי היא דתנן *שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר °ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמי' רבי שמעון אומר מייבם לאיזהו מהן שירצה חולץ לשניה יבומי תרוייהו לא דדלמא יש זיקה והוו שני יבמות הבאות

מבית

דברים כה

תורה אור

שומרת יבם · ממתנת לייבום יבמה: שקדש אחיו · של יבם את אחותה אחר שנפלה זו לפניו: אומרים לו · למהרם המתן מלכנוס לפי שאחות זקוקתך היא: עד שיעשה אחיך מעשה. עד שייבם אחיך את היבמה ותפקע זיקתה ממך אלמא זיקה אסרה לאחותה: א"ל. רב יוסף לאביי ואי משמיה דרב אמרה מאי קשיא לך: דרב אדרב · דא"ר הונא אמר רב לעיל מותר באמה: אמוראי נינהו · רב הונא ורב יהודה תלמידי דרב הוו ופליגי אליביה: כיון דאיתמר משמיה דשמואל בהדיא · דיש זיקה דשמואל עצמו אמרה ולא תלמידו משמו ומלינו למימר דרב יהודה תלמידו מכלל אותה שמועה אמר להאי דידיה: ומשמיה דרב איתמר כאמוראי · בפלוגתא דהא פליג רב הונא לא שבקינן כו': הכי קמתניתו לה · לרב יהודה דלעיל בסתמא שלא הזכיר שם רבו וצריכיתו למידק הא דרב יהודה דשמואל היא: ה"ג אנן בהדיא מתנינן לה: ואזדא שמואל לטעמיה · כולה רב כהנא אמרה: ה"מ מחיים · כל זמן שיבמתו קיימת: **מתני'** ומת · המייבם: מייבם לאיזו שירצה · ופטורה חברתה ולאו אעשה בה מאמר קאי אלא ארישא דקתני הראשונה יוצאה כו' דקאמר ר"ש דכיון דכשנולד כבר נתייבמה ולא היתה על זה בזיקת נישואי אחיו הראשון מעולם מותרת לו: **גמ'** אף בראשונה · וקא שרי נולד ואח"כ ייבם: מדקתני משנה יתירה. לכולה הויא בבא דרישא דלמאן קתני לה אי לאו דפלוגתא דר"ש עלה קיימא ולהכי תנייה לאשמועינן דאפי' בההיא שרי: למאן קתני לה. לאשמועינן מילתיה דמאן איצטריכא: אילימא לרבנן · לאשמועינן איסורא לרבנן דהא לא איסור ולא היתר לר"ש שמעת מינה ברישא דהא לא איירי בה: ונטר להו · המתין להם: והדר פליג עלייהו. בכולה מילתא: בחד אחא. דודאי מכח זיקת זה שלא היה בעולמו אסורה לזה להתייבם: אי נמי בתרי · אחים ומת האחד ונולד להם אח השלישי: ולא ייבם. זה השני את יבמתו: ולא מת. אסורה לזה שנולד לאחר מיתה ליבמה מזיקת אח שלא היה בעולמו אבל היכא דייבמה השני פקעה זיקת אח הראשון ונעשית אשתו של זה השני אי נמי לא יבמה האי שני הואיל והוזקקה לו הרי היא ככנוסה כדלקמן וכשמת מותרת לשלישי: בהתירא אשכחה. שלא נאסרה עליו שעה אחת שלא נזקקה לו מכח הראשון כלום: יש זיקה · כשנפלה לפני השני קודם לידתו של זה ונזקקה לו לשני אלימא ההיא זיקה לשוויא ככנוסה והוי ליה כייבם ולבסוף נולד: זיקת יבם אחד · כגון שלא נפלה אלא פעם אחת או שכנסה שני ופקעה זיקה ראשונה וכשמת אין כאן אלא זיקת ייבום של שני או לא עשה בה מאמר ומת אין כאן אלא זיקת ייבום ראשון ועכשיו יש כאן זיקת ייבום של שני יבמין שיש עליה קצת זיקה מן הראשון דכל זמן שלא נתייבמה לא פקעה זיקתה מן השני ולרתה אשת השני אסורה משום דידה: מייבם לאיזו שירצה · דלית ליה הך דרשה דזיקת שני יבמים דאי מאמר קונה הרי היא אשת שני ואין כאן אלא זיקתו ואם אין קונה הרי הוא כמו שאינו ואין כאן אלא זיקת ראשון: וחולץ לשניה · משום ספיקא כדמפרש ואזיל:

מבית

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו' · אר"י דדוקא קידש אומרים לו המתן מלישא משום דבשעת נישואין נראה כנושא אחות זקוקתו אבל אם נשא כבר שהיא אשתו גמורה פקע לה זיקה לגמרי ואין צריך להמתין מלבעול ודוקא קידש אחר נפילה כדמוכח בהחולץ (לקמן מא· ושם) דבקידש באיסור איירי דמסיק עלה מתה אשתו מותר ביבמתו משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה אבל אם קידש בהיתר קודם נפילה שלא היתה אחות זקוקתו בשעת קידושין א"צ להמתין כלל: **אומרים** לו המתן · וא"ת למה צריך להמתין דכיון דקדשה פקעה לה זיקה לגמרי כדמוכח בפ' ד' אחים (לקמן כט· ושם) גבי הא דא"ר אלעזר מאמר לב"ש אינו קונה קנין גמור אלא לדחות צרה בלבד א"ר אבין אף אנן נמי תנינא ב"ש אומר יקיימו דיעבד אין לכתחלה לא ואי ס"ד דמאמר קונה קנין גמור זה יעשה מאמר ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה ומאי קושיא אפי' קני קנין גמור הא אמרי' הכא דצריך להמתין בקידושין דאורייתא ולפי מאי דפרישית לעיל (ב) דמש"ה חשיב לר"י בן בתירה יחידאה א"ש וי"ל דלר"י בן בתירה דסבר יש זיקה אין הקידושין מפקיעים הזיקה אבל ר' אבין סבר אין זיקה ולא אסור לייבם אלא משום ביטול מצות יבמין ולהכי פריך אי מאמר קונה לב"ש קנין גמור זה יעשה קנין גמור ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה ויכולים לעשות ע"י שליח בבת אחת דליכא ביטול מצות יבמין והא דשרי הכא לקיימה אפי' לרבי יהודה בן בתירה ובפ' ד' אחין (ג) ששניהם נשואים ב' אחיות דאייתי לעיל קתני סיפא קדמו וכנסו יוציאו אר"י דשאני גבי ד' אחים שהאחיות לא היו באות לעולם לכלל היתר שכל אחת אחות זקוקתו אבל היכא דאחות יבמה אתיא לכלל היתר לאחר שיעשה אחיו מעשה לא החמירו להוציא: **דאי** דרב מאי · וא"ת דבסוף פ"ק דכתובות (דף יב:) נמי אמרינן הא דרב יהודה דשמואל היא ולא פריך דאי דרב מאי וי"ל דהכא משמע דרב יהודה משמיה דרב קאמר לה דקאי ארב הונא דקאמר משמיה דרב שומרת יבם שמתה מותר באמה:

משכחת לה בחד אחא · וא"ת לעיל בפ"ק (דף ט: ושם) בשמעתיה דלוי קאמר בפלוגתא לא קמיירי ופריך והא א"ר אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה הא לרבי אושעיא נמי משכחת לה בחד אחא ולפטור צרתה וצרת צרתה נמי משכחת לה למאי דאמר לקמן דמודי ר"ש בזיקת שני יבמין דלאו ככנוסה דמיא וי"ל דמתני' דפרקין אתא לפרושי פרקין קמא דקתני כיצד אשת אחיו שלא הי' בעולמו ולר' אושעי' דחלוק ר"ש אף בראשונה ע"כ מתני' דפרק קמא איירי בפלוגתא

שמא

עין משפט נר מצוה

ה א טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף ס:

ו ב מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה יז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף יב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בהדיא מתנינן לה אמר: (ב) תוס' ד"ה אומרים וכו' דפרישית לעיל, נ"ב דף יז בד"ה ולימא: (ג) בא"ד ובפ' ד' אחין ששניהם מהן נישואין ב':

תוספות ישנים

מאי טעמא דקסבר יש זיקה וזיקה ככנוסה · והאי דקאמר בתרי ולא ייבם ולא מית משמע דאין זיקה דאי זיקה ככנוסה אפי' לא יבם הוי כמו יבם. היינו משום דלא מית אבל במית זיקה הוי ככנוסה. וא"ת כיון דזיקה הוי ככנוסה אמאי נקט במתני' יבם בלא יבם נמי שריא ליה לר' שמעון דהוי כמו יבם ואח"כ נולד וי"ל דנקט יבם משום דמפרש הכא אשת אחיו שלא היה בעולמו דפרקין קמא וקאמר דכלהו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן ואי לא ייבם לא משכחת כנוס נמי:

מסורת הש"ס

מגילה יט: לקמן מא.

שם

רפ"ל מ"ח

[לקמן כג.]

עי' תוס' ר"ה פרקין

[לעיל ט:]

[לעיל ט: וע"ל אמר רבי אושעיא וע' תוס' עירובין סח: ד"ה אמר ותוס' לקמן יט. ד"ה ועוד וכן איתא לעיל ט: רבי אושעיא]

לעיל יב. לקמן לג:

מבית אחד יבומי חדא ואיפטור אידך לא דדלמא אין זיקה כבנוסה והוו להו שתי יבמות הבאות משני בתים אלמא מספקא ליה וכי תימא מדאורייתא ה"נ דמייבמא חדא ומפטרא חדא ומדרבנן הוא דאסור גזירה משום שמא יאמרו ב' יבמות הבאות משני בתים חדא מייבמא ואידך מיפטרא בולא כלום והא טעמא דר"ש משום מאמר ולאו מאמר הוא דתניא אמר להם רבי שמעון לחכמים אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל ואם מאמרו של שני אינו מאמר אשת ראשון הוא בועל אמר ליה אביי ולא שני לך בין זיקת יבם אחד לזיקת שני יבמים דלמא כי אר"ש זיקה כבנוסה דמיא ביבם אחד אבל בשני יבמין לא ומי שני ליה לר"ש והתניא כלל אר"ש כל שהלידה קודמת לנשואין לא חולצת ולא מתייבמת נשואין קודם ללידה או חולצת או מתייבמת מאי לאו ביבם אחד וקתני לא חולצת ולא מתייבמת לא בשני יבמים אבל ביבם אחד מאי הכי נמי או חולצת או מתייבמת אי הכי אדתני נשואין קודמין ללידה או חולצת או מתייבמת ליפלוג וליתני בדידה בד"א בשני יבמים אבל ביבם אחד או חולצת או מתייבמת כולה בשני יבמין קמיירי ואלא מאי כללא ועוד מתיב רב אושעיא *ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר ואי ס"ד קסבר ר"ש זיקה כבנוסה דמיא לייבם לקמייתא ותיפטר אידך אמר רב עמרם מאי פוטר נמי פוטר בשניה והתניא *ר"ש פוטר בשתיהן אמר רבא שניה שבזוג זה והשניה שבזוג זה קא טעי רבא בארבעה זוגי חדא דאו או קתני ועוד ר' שמעון פוטר בארבעתן מיבעי ליה ועוד תניא ר"ש פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום שנא' (ויקרא יח) °ואשה אל אחותה לא תקח לצרור °בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפי' באחת מהן אלא אמר רב אשי אי דנפול בזה אחר זה הכי נמי הכא במאי עסקינן דנפול בבת אחת ורבי שמעון סבר לה *כרבי יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם רב פפא אמר בייבם ואח"כ נולד פליג ר"ש בנולד ואח"כ ייבם לא פליג ותרווייהו לרבנן איצטריך *ולא זו אף זו קתני תניא כוותיה דרב פפא ותיובתא דר' אושעיא שני אחים בעולם אחד ומת אחד מהם בלא ולד ועמד השני הזה לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת עשה בה מאמר *ואח"כ נולד אח או שנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת ר'

ר"ש

מבית אחד · ורחמנא אמר את בית אחיו (דברים כה) בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים : ולמיפטרה אידך · דזיקה ככנוסה דמיא וכ"ש זיקה ומאמר : גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות משני בתים · ונפלו בבת אחת בצמצום דליכא למימר שהראשונה הוזקקה לבעל השניה ואתי למימר נמי תתייבם חדא ותיפטר אידך : משום מאמר ולא מאמר · ספק מאמר קונה ספק אינו קונה : ביבם אחד . כגון מתני' דהוו שני אחין וכי מיית חד זקוקה להאי לחודיה ורמיא עליה הלכך אע"פ שלא כנסה עד שנולד השלישי הוה ליה כייבם ולבסוף נולד : אבל בשני יבמים · כגון הך דשלשה אחין דפשו תורה אור להו תרי לא : ומי שני ליה · ושרי ליה בנולד ולבסוף ייבם : והתניא · כל שהלידה של שלישי קודמת לנישואין של שני לא חולצת אלמא מודה ר"ש בהא: מאי לאו ביבם אחד. שכשמת ראשון לא נשאר אלא אח אחד ואח"כ נולד זה : לא בשני יבמין . שהיו שלשה אחים ומת אחד מהן ונפלה לפני השנים ונולד להם אח ההיא ודאי אסירא עליו דהאי בתרא אפילו לאחר שייבמוה שנים הראשונים ומתו דהא ודאי נולד ולבסוף ייבם הוא דההיא זיקה דהויא לה גבי הני קודם לידתו של זה לא אלימא לשוויה ככנוסה למהוי כייבם ולבסוף נולד : כולה בשני יבמין קמיירי · בשני יבמין בעי לאשמועינן איסורא והיתרא : אלא מאי כללא · הואיל וביבם אחד אפילו לידה קודמת לנישואין שרי היכי מצי למיתני כל שהלידה קודמת לנשואין לא חולצת ולא מתייבמת וקתני כלל א"ר שמעון הא זמנין דלא הוי הכי : חולצות · אם מתו הנשואין את הקרובות ונפלו לפני השלישי הרי אלו חולצות : ולא מתייבמות · הואיל ותרווייהו זקיקן ליה קא פגע בקרובת זקוקתו : רבי שמעון פוטר · אף מן החליצה כדקתני לקמן במתניתין מלצרור : לייבמה לקמייתא · ההיא דנפלה ברישא ואפי' לא הספיק לכונסה עד שנפלה אחותה מאי איכפת לן דהוי זיקה קמייתא ככנוסה ותיפטר בתרייתא משום אחות אשה וקמייתא תתייבם דכיבם אחד דומה *(דהא כי נפלה מעיקרא לא נפלה אלא קמי חד דלגבי אידך ערוה היא משום אחות אשה ולא רמיא קמיה כלל) : בשניה . שנפלה אחרונה : שניה שבזוג זה · אם היו שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואשה ובתה ומתו שניהם ונפלו לפני השלישי אחת מן הראשונות מתייבמת ושתים האחרונות פטורות דחדא מן הראשונות חשובה ככנוסה ומתייבמת והשניות פטורות אחת משום ערוה דהי מינייהו מן הראשונות דחשבת ככנוסה אית לה חדא קרובה בשתים השניות נמצאת האחת יוצאת משום ערוה ושניה משום צרתה : וקטעי רבא בהנך ארבעה זוגי · דמתני' דס"ד דרבא דמיירי כשנפלו כולן לפני יבם אחד מדמתרץ שניה שבזוג זה ושניה שבזוג זה וטעות הוא בידיה חדא דאו או קתני או אשה ובתה כו' אלמא לאו כולהו בחד ביתא עסקינן : ועוד · א"כ דכולהו בחד ביתא עסקינן שהיו ג' אחים שנים מהם נשואין שתי אחיות ואשה ובתה ואשה ובת בתה ואשה ובת בנה כל אחד נשוי ארבע נשים ומתו ונפלו לפני השלישי וקא"ר שמעון דאחת מן הראשונות מתייבמת והשניות פטורות ארבעתן מיבעי ליה דהא ד' שניות איכא : בשעה שנעשו אחיות צרות זו לזו · כגון הכא שנפלו לפני יבם אחד : אפי' באחת מהן · אלמא תרווייהו פטורי : אי דנפול בזו אחר זו ה"נ · דזיקה ככנוסה דמיא וקמייתא דנפלה מתייבמת אפילו לאחר נפילת שניה : כרבי יוסי הגלילי · בבכורות (יז:) רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשים כאחד ר' יוסי אומר שניהן לכהן וחכ"א אחד לו ואחד לכהן דאי אפשר לצמצם ולצאת שניהם כאחד אלא אחד יוצא ראשון ופוטר את הרחם והשני חולין ומשום דלא ידיע הי מינייהו הוו תרווייהו ספק בכורות ונותן אחד לכהן והשני ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לבעל הבית והכא נמי סבר ר"ש אפשר לצמצם מיתת שני אחים כאחד וליכא חדא דתיהוי ראשונה ושתיהן פטורות כדיליף טעמא מלצרור דאי לאו כר' יוסי הגלילי הויא לה חדא ראשונה ולא ידיע הי מינייהו ותרווייהו ליבעו חליצה : רב פפא · לעיל מהדר ופליג אדרבי אושעיא ותרווייהו בבי דמתני' לרבנן איצטריכו לאשמועי' דרבנן בתרווייהו פטרי ודקא קשיא לך בבא דרישא למה לי פשיטא דבנולד ולבסוף ייבם פטרי : לא זו אף זו קתני · כלומר אשמועינן ברישא נולד ולבסוף ייבם והדר תנא ייבם ולבסוף נולד לומר לך דלא זו בלבד דנולד ולבסוף ייבם פטורה אלא אף דייבם ולבסוף נולד נמי פטורה: כוותיה דרב פפא · דמודי ר"ש בנולד ולבסוף ייבם : ועמד השני כו' · לקמן פריך למה לי למיתני עמד ולא הספיק : ושניה · אשתו של שני : עשה בה מאמר כו' · חולצת דלא אלים מאמר לשוויה צרת ערוה למיפק בולא כלום ·

שמא יאמרו שתי יבמות כו' · פירש בקונט' שנפלו בבת אחת כר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם וי"ל כגון שהראשונה היא ערוה לאחיו השני שמת שלא היתה זקוקה לו כלל :

והא טעמא דר"ש משום מאמר ולאו מאמר הוא דתניא וכו' . הו"מ לשנויי דלדבריהם דרבנן קא"ל :

דתניא אמר להם ר"ש כו' · והא דאמר בפ' ר"ג (לקמן נא:) דר"ש סבר דמאמר קונה קנין גמור היינו לענין שאין ביאה ומאמר אחריו אבל לא עביד לה ככנוסה :

ועוד מתיב רב אושעיא · כאן מוכיח כפר"ת דרבי אושעיא לאו היינו רב אושעיא *דהאי דפ' הדר בעירובין (ד' סח. ושם) דקסבר התם ר' אושעיא דאין ברירה ובפרק בתרא דבילה (ד' לז: ושם) אית ליה לר' אושעיא ברירה :

רבי

[נ"א רבי, עי' תוס' עירובין סח.]

פוטר בארבעתן . תימה אמאי לא קאמר בשבעתן דהא כי נקט אחת מנשי ראובן לא יקח מנשי שמעון כלוסלא מנשי ראובן. מנשי ראובן לא יקח לפי שמבית אחד אין לו לייבם אלא אחת והאחרות פטורות. וגם מנשי שמעון לא יקח כי האחת הערוה לאותה שלקח א"כ כל נשי שמעון הם צרת ערוה . ומזה נוכל לתרץ דלא חשש למתני פטור בשלש הצרות שנפלו עם אותה שמייבם דפשיטא הוא שאין לו לייבם מארבעתן אלא אחת ואותה שירצה יקח לו דכלהו חזיא ליה. אבל הד' האחרונות כלהו אסורות לו ובהני הו"ל למכתב פוטר בארבעתן כ"נ לראב"י אבל מ"מ קשה דהיכי קאמר אי דנפול בזה אחר זה הכי נמי דר' שמעון סבר הכא . יש זיקה וזיקה ככנוסה דמיא הא אמרינן דבשני יבמין לא אמרינן זיקה ככנוסה וה"נ כיון דאיכא הרבה יבמות אין לנו לומר לר' שמעון דזיקה ככנוסה דמיא משום דלא ידעינן איזה מהם יקח ואין הזיקה מיוחדת וע"ק אמאי נקט דנשואין ד' זוגי (איסור) כי נמי אינם נשואין רק ב' אחיות ושאר נשותיהן נכריות אמת הדבר דכשייבם א' מהן כולן פטורות . ונראה אל הקדוש דכי קאמר שניה שבזוג זו ושניה שבזוג זו מיירי שיש שמונה אחין נשואים אותם שמנה נשים שתי אחיות ואשה ובתה ואשה ובת בתה ואשה ובת בנה כל א' וא' אחת מהן. והשתא הראשון שמת אשתו מתייבמת והשניה יוצאה משום אחות ערוה אשת מי שמת שני ערוה לאשת הראשון וכן כולן אשת מי שמת ראשון מתייבמת ואשת מי שמת אחריו ערוה · והשתא איכא ד' מהם ראויות לייבם לזה האח שנפלו כלם לפניו וד' מהן יש שאינן ראויות להתייבם ויתא דקאמר פוטר בארבעתן וכן כלהו קושיות מתורץ (ממנו) [בזה] :

[לקמן כח:]

[לקמן כח: קדושין נ:]

*כל זה בס"א אינו

[לקמן כח· שבועות לג· בכורות ע· יז· יח·]

[גיטין טו: ב"מ לז· הוריות ב:]

גליון הש"ס

גמ' בשעה שנעשו צרות · עי' קידושין דף נ ע"ב תד"ה אי הכי :

ר' שמעון אומר ביאתה או חליצתה של אחת מהם פוטרת צרתה חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה כנסה ומת ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ כנסה ומת שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום כנסה ונולד לו אח ואח"כ מת שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום דברי ר"מ ור' שמעון אומר הואיל ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה הא בבא דסיפא למאן קתני לה אילימא לר' מאיר קתני לה מכדי לא שני ליה לרבי מאיר בין ייבם ואח"כ נולד בין נולד ואח"כ ייבם לערבינהו ולתנינהו אלא לאו רבי שמעון ובייבם ואח"כ נולד פליג בנולד ואחר כך ייבם לא פליג ש"מ אמר מר עמד השני לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שנולד לו אח ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת מאי עמד ומאי לא הספיק אי עבד עבד ואי לא עבד לא עבד אלא עמד מדעתה ולא הספיק מדעתה אלא בעל כרחה ודלא כרבי דתניא *העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה ר' אומר קנה *וחכ"א לא קנה מ"ט דר' גמר מביאה דיבמה מה ביאה דיבמה בעל כרחה אף קדושין דיבמה בעל כרחה ורבנן גמרי מקדושין דעלמא מה קדושין דעלמא מדעתה אף קדושין דיבמה מדעתה במאי קמיפלגי מר סבר מילי דיבמה ממילי דיבמה הוה ליה למילף ומר סבר מילי דקדושין ממילי דקדושין הוה ליה למילף עשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת ר"ש אומר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה ר"ש אהייא קאי אילימא אנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר הא אמרת בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש אלא אעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה מ"ט משום דהואי צרה ודאי ובעלת מאמר ספק *ואין ספק מוציא מידי ודאי יתיב רב מנשה בר זביד קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר מאי טעמא דר"ש מ"ט דר"ש כדאמר טעמא הואיל ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור אלא מאי טעמא דרבנן אמר קרא ולקחה לו לאשה *ויבמה עדיין יבומים הראשונים עליה אלא הא דתנן *כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר *ואמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שמגרשה

תורה אור

ר"ש אומר ביאתה כו' · מפרש לקמיה דלמעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח קאי ומשום דקסבר מאמר ספק קונה ספק אינו קונה כדאמר לעיל ומפרש ר"ש ואזיל: חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה· כלומר הא דקאמינא ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה כגון שיהא חולץ או מייבם לשניה והראשונה פטורה ממ"נ אי מאמר קני הוי ליה ייבם ולבסוף נולד ואפי' ראשונה מותרת לר' שמעון ובחליצה דהידך מיפטרה דהא מאמר ככנוסה והוו להו מבית אחד ואי מאמר לא קני הרי שפיר ייבם לשניה דאשת אחיו שהיה בעולמו היא ואיג' צרת ערוה וראשונה תנא משום אשת אחיו שלא הי' בעולמו אבל חלץ לבעלת מאמר שהיא ראשונה לא נפטרה צרה דדלמא מאמר לא קני וממילא פטורה משום אשת אחיו שלא היה בעולם וחליצתה אינה חליצה והכי מפרש לקמן: או שנולד לו אח · דה"ל נולד ולבסוף ייבם: שתיהן פטורות · בהא לא פליג ר"ש וכרב פפא: הך בבא דסיפא · ייבם ולבסוף נולד: למאן קתני לה · כלומר להודיע כחו של מי קתני לה בפני עצמה ולא עירבה עם נולד ולבסוף ייבם: אילימא-לר"מ· לאשמועינן דבהא נמי אסר ולאו למימר דר"ש אהך לחודה הוא דפליג: לערבינהו · לגבי וליתני ברישא הכי כנסה ומת ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ כנסה ומת או שכנסה ונולד לו אח ואח"כ מת שתיהן פטורות אלא מדפלגינהו ש"מ משום דאיירי בה ר"ש היא דאשמועינן דבהא לחודה פליג משום דבא ומצאה בהיתר אבל ברישא מודה: אלא בעל כרחה · וקמ"ל דמאמר בע"כ ואפילו למקלא לא קני ושניה יבומי נמי מייבמה: ביאה דיבמה · אמרי' בפ"ק (דף ח:) ויבמה בעל כרחה דאם בא עליה אפי' באונס קנאה: קדושין דעלמא · והלכה והיתה לאיש אחר (דברים כד) מדעתה משמע: אי נימא אנולד לו אח · קודם מאמר בהא לימא ר"ש ביאת השניה כשרה והא דייקת מסיפא דבנולד ולבסוף ייבם לא פליג והוה ליה אשת אחיו שלא היה בעולמו ודלמא מאמר קני וה"ל שניה צרת ערוה ועוד מאי פוטרת צרתה איכא הא מיפטרה וקיימא דאשת אחיו שלא היה בעולמו היא: אלא אעשה בה מאמר ואח"כ נולד אח · ואשמועינן ברישא דמאמר ספק קונה לגמרי ספק לא קונה *אפי' מקלא לא מהני הלכך מייבם או חולץ לשניה ממ"נ אי מאמר המאת קנין גמור הוא הוה ליה ייבם ולבסוף נולד ואפילו קמייתא חזיא לייבומי ואי לאו קנין גמור הוא בתרייתא שריא דלאו צרת ערוה היא דקנין מקלא במאמר לית ליה לר"ש ובסיפא אשמועינן דייבם ולבסוף נולד הוא דשריא אבל נולד ולבסוף ייבם אסורה דלא תימא ביאתה או חליצתה דקאמר ר"ש ברישא אנולד ואח"כ עשה בה מאמר נמי קאי: הויא צרה ודאי · זקוקה לייבם דאי מאמר קני תרווייהו חזו דהוי ליה ייבם ולבסוף נולד ואי מאמר לא קני שניה חזיא דלאו צרת ערוה היא ובעלת מאמר ספק זקוקה ספק אין זקוקה דדלמא לא קני והוי אשת אחיו שלא היה בעולמו וחליצתה לאו חליצה לפטור את הודאית: מ"ט דרבנן · דאסרי בייבם ולבסוף נולד הרי לא עמדה על זה בזיקת אחיו שלא היה בעולמו מימיו: ולקחה לו לאשה ויבמה · אע"ג שכנסה עדיין קרויה יבמה אית דגרס אי הכי תיבעי חליצה אלמה תנן כנסה הרי היא כאשתו כו' כלומר אי הכי דאשה שנתייבמה עדיין זיקה ראשונה עליה תיבעי חליצה כל אשה שנתייבמה ובא שני זה לגרשה לא תסגי לה בגט: שמגרשה

רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה כו' · פי' בקונטרס דקסבר ר' שמעון מאמר ספק קונה ספק אינו קונה וכשייבם או חלץ לשניה נפטרת בעלת מאמר ממ"ג ונראה שפי' כן דאין ר"ל שיקנה לר"ש מדרבנן דא"כ לא היה יכול לייבם השניה דהויא לה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במאמר אלא ודאי קסבר דקני לגמרי או לא קני כלל וא"ת אכתי צרתה היא בזיקה וי"ל דר"ש סבר אין זיקה ולר"י נראה דאפילו ס"ל דיש זיקה ומאמר קונה קצת מדרבנן ניחא *דאין זיקה אוסרת ולא המאמר אלא היכא דאם היתה נשואה היתה אוסרת וכאן אם היתה נשואה היא עצמה היתה מותרת לר"ש דשרי ייבם ואח"כ נולד ומ"מ אמת הוא דלר"ש אי לא קני מאמר לא קני אפילו מדרבנן מדקאמר לעיל אם מאמרו של שני אינו מאמר אשת ראשון בוטל משמע דלא קני כלל:

חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה· וא"ת ואמאי לא דייק מהכא תיובתא לר' אושעיא דלדידיה כיון דהוי זיקה ככנוסה אמאי לא נפטרה הצרה וי"ל מדרבנן כדאמר לעיל גזירה משום שתי יבמות הבאות משני בתים חדא מיחלצה וחדא מיפטרה (א) בלא כלום:

כנסה ומת ואח"כ נולד לו אח וכו' · הא מילתא דפשיטא היא ולא הוה צריך כלל למתנייה ואר"י דלא שנאה אלא לאשמועי' דהאי תנא עירובי מערב ותני מילי בהדי הדדי ולהכי דייק מינה דבנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש מדעריב ותני להו בהדי כנסה ומת ואח"כ נולד לו אח דמודה בה ר"ש דאי בנולד ולבסוף ייבם פליג נמי ר"ש א"כ בהדי סיפא הוה ליה למיערבה ולא בהדי רישא והשתא א"ש דלא מותיב לר' אושעיא ממתני' דלא עריב ותני להו דאברייתא שייך למידק כדפרישית:

לערבינהו ולתנינהו · לא כמו שפירש בקונטרס דאכולהו קאי דאכנסה ומת ואח"כ נולד ודאי ל"פ ר"ש אלא אתרי בתראי קאי (ב):

גמרינן מביאה דיבמה · דאע"ג דמאמר אינו אלא מדרבנן מ"מ מר מסתבר ליה דעשאוהו חכמים כביאה ומר מסתבר דעשאוהו כקדושין וכה"ג איכא בפ"ק דב"מ (ד' יא: ושם) דקאמר מר יליף מציאה מגט אע"ג דלקטנות ליה זכיה אלא מדרבנן כדאמרי' בסוף הניזקין (גיטין סה: ושם): הא

(נ"ל דאי זיקה רש"ל)

תוספות ישנים

ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. ומפרש לה ואזיל הלך לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה וא"כ הא דקאמר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה ר"ל מאותה שאינה בעלת מאמר דהויא אשת השני וטעמא דביאתה או חליצתה פוטרת צרתה היינו מ"נ דאי מאמר קונה תרווייהו חזיין דהוי יבם ואח"כ נולד וא"כ כי מייבם לחדא מפטרה צרתה. ואי מאמר אינו קונה מצי לייבומי אשת השני דהא לא הוי צרת אשת אחיו בעולמו [כלל] (אבל) דר' שמעון לא סבר מאמר קונה קצת ואינו קונה מכל וכל אלא אומר [או] קונה מכל וכל או אינו קונה כלל. אבל הלך לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה דשמא מאמר אינו קונה כלל ונמצא שהחליצה בחנם היתה ואינה כלום שהיא אשת אחיו שלא היה בעולמו וא"כ לא נפטרה צרתה וצריכה לייבם לזה. וא"ת היכי קאמר דמצי לייבם אותה שאינה בעלת מאמר הא מ"מ היתה זקוקה לאחיו השני והויא ליה אשת אח השני צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה וא"כ היכי מצי לייבמה. וי"ל דלרב פפא איירינן דסבר ר' שמעון אין זיקה וא"כ לא הוי צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו. ואף לר' אושעיא דאמר לר' שמעון יש זיקה וזיקה ככנוסה לא קשה מידי דא"כ היא עצמה יכולה לייבם כיון דזיקה ככנוסה דהוי כמו יבם ואח"כ נולד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חלץ וכו' בלא כלום. נ"ב ס"א שלא יבא להתיר אשת אחיו שלא היה בעולמו: (ב) ד"ה ליערבינהו וכו' בתראי קאי כדפי' הס"ד:

א מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה א סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסו סעיף ג:

קדושין מד.

[לקמן לח. פסחים פ: ע"ז מא: חולין י.]

לעיל ה: לקמן לט: כתובות פב:

[עיין תוספות לעיל ח: סד"ה ויבמה]

[לקמן לח. כתובות פ:]

שמגרשה בגט ומחזירה התם נמי לימא ויבמה עדיין יבומין הראשונים עליה ותיבעי חליצה שאני התם דאמר קרא °ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר אי הכי הכא נמי הא כתב רחמנא °ויבמה ומה ראית מסתברא שדי היתירא אהיתירא ושדי איסורא אאיסורא ולר' שמעון דאמר הואיל ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור אלא מעתה אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו ואחר כך נולד אח ומת תתייבם הואיל ובא ומצאה בהיתר איסור אחותו להיכן אזל הכא נמי איסור אחיו שלא היה בעולם להיכן אזל האי איסורא דלית ליה היתירא האי איסורא דאית ליה היתירא: **מתני'** כלל אמרו ביבמה כל (א) שהיא איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת *איסור מצוה ואיסור קדושה °חולצת ולא מתייבמת *אחותה שהיא יבמתה חולצת או מתייבמת איסור מצוה שניות מדברי סופרים איסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לנתין וממזר: **גמ'** כלל לאתויי מאי אמר רפרם בר פפא לאתויי צרת אילונית *וכדרב אסי ואיכא דאמרי כל שאיסורה איסור ערוה הוא דאסירא צרתה הא לא איסורה איסור ערוה צרתה לא אסירא למעוטי מאי אמר רפרם למעוטי צרת אילונית ודלא כרב אסי: אחותה שהיא יבמתה: אחותה דמאן אילימא דאיסור מצוה כיון דמדאורייתא רמיא קמיה פגע באחות זקוקתו אלא אחותה דאיסור ערוה: איסור מצוה שניות: *אמאי קרי ליה איסור מצוה אמר אביי *מצוה לשמוע דברי חכמים: איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט: ואמאי קרי להו איסור קדושה דכתיב °קדושים יהיו לאלהיהם תניא רבי יהודה מחליף *איסור מצוה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ואמאי קרי ליה איסור מצוה דכתי' °אלה המצות איסור קדושה שניות מדברי סופרים ואמאי קרי ליה איסור קדוש' אמר אביי כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש א"ל רבא וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מיקרי רשע נמי לא מיקרי אלא אמר רבא קדש עצמך במותר לך: אלמנה לכהן גדול: *קפסיק ותני לא שנא מן הנשואין ולא שנא מן האירוסין *) בשלמא מן הנשואין עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה אלא מן האירוסין לא תעשה גרידא הוא יבא עשה וידחה לא תעשה אמר רב גידל אמר רב אמר קרא °ועלתה יבמתו השערה שאין ת"ל יבמתו מה תלמוד לומר יבמתו יש לך יבמה (ב) אחת שעולה לחליצה ואינה עולה לייבום ואיזו זו חייבי לאוין ואימא חייבי כריתות אמר קרא °אם לא יחפוץ האיש לקחת הא חפץ מייבם *כל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאין עולה לייבום אינו עולה לחליצה א"ה חייבי לאוין נמי הא רבי רחמנא יבמתו ומה ראית מסתברא

*) [עי' תוספות לעיל ה. ד"ה ולכתי]

תורה אור

רש"י

שמגרשה בגט · ואינה צריכה חליצה ואם רצה להחזיר מחזירה ולא אמרינן מצוה רמיא רחמנא עליה ועבדה ומהשתא תיקו עליה באיסור אשת אח: לימא · עדיין יבומין הראשונים עליה ותיבעי חליצה: שדי היתרא · למדרש ולקחה דלא תיבעי חליצה: אהיתרא · היכא דכולה מילתא היתר כגון במייבם אשת אח: ושדי איסורא · למדרש ויבמה עדיין יבומין עליה: אאיסורא · היכא דאיכא צד איסור כמו באשת אחיו שלא היה בעולמו: אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו · קודם לידתו של זה וכשנולד זה מצאה נשואה לאחיו תתייבם לו כשימות זה דהא מצאה בהיתר ייבום: איסור אחותו לית ליה היתר · אבל איסור אשת אח אית ליה היתר כשאין לו בנים הילכך כשמת ראשון בלא בנים פקע איסורו לגבי שני ונשאה והשלישי מכח שני בא: **מתני'** לא חולצת ולא מתייבמת · צרתה וכ"ש היא: איסור מצוה · מפרש להו ואזיל: אחותה · של ערוה כשהיא יבמתה כגון שנפלו שתי אחיות משני אחין האחת אסורה משום ערוה כגון שהיא כלתו או חמותו: או חולצת או מתייבמת · אחות הערוה דלא פגע באחות זקוקתו משום דערוה לאו זקוקתו היא: שניות. שניות לעריות שגזרו סופרים עליהם ובגמ' מפרש לה: לשון מצוה וקדושה מפרש בגמרא: אלמנה לכ"ג · שמת אחיו ההדיוט ונפלה אלמנתו לפניו: גרושה וחלוצה לכהן הדיוט · שעבר אחיו המת ונשא חלוצה וגרושה וכשמת צריכה חליצה שהרי תופסים לו בה קידושין דקידושין תופסים בחייבי לאוין אבל יבומי לא שהרי אסורה לו לזה שהוא כהן ולאפטורי בולא כלום לא דלא אלים לאו למיפטרה דילפי' מאחות אשה בפ"ק (דף ג:): **גמ'** לאיתויי צרת אילונית כרב אסי · בפ"ק (דף יב·) דלא חולצת ולא מתייבמת דערוה קרינן בה באילונית דמיעטה קרא מאשר תלד וקיימא עליה באיסור אשת אח הילכך צרתה צרת ערוה: אלה המצות · בסוף ספר תורת כהנים ומשמע דאכול' ספרא קאי וכל אזהרת כהנים התם כתיבא: קדש עצמך · לעמוד ולהזהר: אף במותר לך. להוסיף עליהם שניות המותר לך על העריות כדי שלא תבא לידי עריות האסורות מן התורה: קפסיק ותני · אלמנה לכ"ג לא שנא נפלה לפניו מן הנשואין דהיינו תרתי לגריעותא חדא דאלמנה היא ואיכא לאו דאלמנה לא יקח ועוד דבעולה היא ואיכא איסור עשה לגביה דכתיב אשה בבתוליה יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה: ולא שנא · נפלה לפניו מן האירוסין ועודה בתולה דליכא אלא לאו דאלמנה: יבא עשה · דיבמה יבא עליה: ועלתה השערה מלי למכתב. דהא כתיב ברישא דקרא לקחת את יבמתו מה ת"ל יבמתו: יש לך יבמה כו' · דאם כתב ולא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה השערה הוה משמע דההיא דקרינא ביה לקחת הוא דקא מצרכה רחמנא ועלתה השערה לחלוץ אבל חייבי לאוין דלא קרינן בהו לקחת לא קרינן בה ועלתה להכי הדר כתב יבמתו למימר דיש לך יבמה אחרת שעולה השערה לחלוץ ואע"ג דלא כתיב בה לקחת שאין עולה לייבום: אימא חייבי כריתות · נמי נילף מהכא דליבעי חליצה ואמאי פטרינן לגמרי: *תפסי בה קידושין · הילכך קרינן ביה לקחת בדיעבד אבל חייבי כריתות לא תפסי בהו קידושין ואפי' עבר האי יבם ונסבה לאו קיחה היא:

תוספות

האי איסורא דאית ליה התירא · דפקע איסור אשת אח דיכול להחזירה לאחר שגרשה וכי היכי דפקע ליה לגבי דידיה איסור אשת אח פקע נמי לגבי אחיו הנולד וה"ל אשת אחיו שהיה בעולמו: **לאתויי** צרת אילונית · אע"ג דמתני' לא קתני צרה מ"מ הוי בכלל דכל שאיסורה איסור ערוה דמשמע שאיסורה בא מחמת ערוה דהיינו הצרה ולא הוצרך להזכיר הצרה בהדיא משום דאפירקין דלעיל קאי והא דלא קאמר לאיתויי צרת סוטה וצרת מחזיר גרושה משום דאילונית דמיא טפי לעריות שמותרות למת ואסורות לייבם:

בשלמא מן הנשואין כו' · תימה דמן הנשואין נמי תיקשי ליה דאמאי חולצת כיון דאין עולה לייבום דלא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה ותיהוי כי חייבי כריתות וי"ל דלא קאמר בשלמא אלא ממאי דאין מתייבמת:

יבא עשה וידחה לא תעשה. הקשה ריב"א בפ"ב דסנהדרין (דף יט. ושם) דכיון דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה כדאמר בסוף פ' ד' אחין (לקמן ד' לד. ושם) היאך תתיבם דבביא' ראשונה ליכא הקמת שם וביאה שניה אסירא ליה כדאמר לקמן גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ואר"י דלא קשה מידי דלא בעינן (ג)שתהא ראויה להקמת שם אלא שהיבמה והיבם יהו ראוין להקמת שם ולא ממעטינן אלא אילונית וסרים שאינן ראוין לילד לעולם אבל ביאה שאין יכולה להתעבר בה לא ממעטי כיון שהאשה או היבם ראוין לבסוף להוליד דאל"כ תיקשה היאך קטנה מתייבמת לרבנן וגם לרבי מאיר היתה מתייבמת אי לאו חששא דשמא תמצא אילונית ובפרק ב"ש (לקמן דף קיא:) תנן קטן הבא על הגדולה תגדלנו ובפ' הבא על יבמתו (לקמן נה:) נמי מרבינן דנקנית בביאה שלא כדרכה והערא' אע"פ שאין מתעברת בה א):

אי הכי חייבי לאוין נמי · פי' כיון דאין עולים לייבום לא יעלו לחליצה ותימה לר"י היכי מלי למימר דלא יעלו לחליצה הא מיבמתו דשמעינן דאין

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ז טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף א:

ט ב מיי' שם פ"ו הלכה א טוש"ע שם סימן קעה סעיף ג וסעיף ד:

י ג מיי' פ"א מהלכות אישות הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע שם סימן טו:

יא ד מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה יא:

יב ה מיי' שם פ"א הלכה יט:

תוספות ישנים

א) ואע"ג דלקמן אצטריך קרא לקטן למימר שתגדלנו שמא מינים ילפינן בעלמא א"נ שאני קטן דאינו בר הקמת שם כלל בעודנו קטן אבל אותה הבתולה לאחר ביאה ראשונה איכא בה הקמת שם. וא"ת היכי קאמר בשלמא מן הנשואין לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה. הא ודאי יש לנו לומר דהכא דחי ל"ת ועשה אע"ג דבעלמא לא דחי משום דהוי לאו שאינו שוה בכל. וי"ל דפריך הכי אפי' אי אמרינן דאין חלוק בין לאו השוה בכל ללאו שאינו שוה בכל (מ"מ) ולא תקשי לך מידי מן הנשואין מ"מ תקשי לך מן האירוסין דיבא עשה וידחה ל"ת: ומשני רחמנא יבמתו. וא"ת א"כ מנלן דחייבי לאוין גרידי דלא מייבמה נוקי יבמתו בלאו ועשה וחייבי לאוין גרידי עדיין לא שמעינן וי"ל דמסתבר דאתא יבמתו לאהדר ולאסור ליבם ואי לחייבי לאוין ועשה לא אצטריך דאין עשה דוחה ל"ת ועשה א)וא"כ אתא לאסור חייבי לאוין גרידי מיבום. וא"ת ונימא דחייבי לאוין ועשה אפי' חליצה לא צריכי ותפטר ונוקי יבמתו דמשמע דחליצה [מיהו צריך] בחייבי לאוין גרידי די"ל דסברא הוא לאוקומי יבמתו בכל הנך דתפסי בהו קדושי:

א) קצ"ע דלפי מש"כ בתחלה שפיר אינטריך דאף דהוי לאו ועשה שאינו שוה בכל ואפ"ה לא דחי.

הגהות הב"ח

(א) במשנה כל שאיסורה איסור ערוה לא: (ב) גמ' יש לך יבמה אחרת שעולה לחליצה: (ג) תוס' ד"ה יבא וכו' דלא קשה מידי דלא בעינן ביאה שתהא:

גליון הש"ס

מתני' חולצת ולא מתייבמת. עיין בר"ש פ"ב דחלה:

[בייך לע"ב]

מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין חייבי כריתות לא תפסי בהו קדושין מתיב רבא *איסור מצוה ואיסור קדושה בא עליה או חלץ לה נפטרה צרתה ואי ס"ד חייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא לייבום לא רמיא כי בא עליה אמאי נפטרה צרתה הוא מותיב לה והוא מפרק לה לצדדין קתני בא עליה אאיסור מצוה חלץ לה אאיסור קדושה מתיב רבא *פצוע דכא וכרות שפכה **סרים אדם והזקן [א] או חולצין או מייבמין כיצד מתו ולהם (א) אחים ולהם נשים ועמדו אחין ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט וחלצו מה שעשו עשו ואם בעלו קנו מתו אחים ועמדו הם ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט או שחלצו מה שעשו עשו ואם בעלו קנו ואסור לקיימן משום שנאמר °לא יבא פצוע דכא ואי סלקא דעתך חייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא לייבום לא רמיא אם בעלו אמאי קנו אלא אמר רבא אלמנה (ג) מן האירוסין נמי עשה ולא תעשה הוא דכתיב °קדושים יהיו לאלהיהם ממזרת ונתינה מאי איכא למימר כתיב °והתקדשתם אי הכי כל התורה כולה נמי עשה ולא תעשה הוא דכתיב והתקדשתם אלא אמר רבא גזירה אלמנה מן האירוסין אטו אלמנה מן הנשואין ממזרת ונתינה מאי איכא למימר גזירה במקום מצוה אטו שלא במקום מצוה אלא מעתה אשת אחיו מאביו לא תתייבם גזירה משום אשת אחיו מאמו *ייבום בנחלה תלא רחמנא מידע ידיע אשה שאין לה בנים לא תתייבם גזירה משום אשה שיש לה בנים בבנים תלא רחמנא מידע ידיע אשת אחיו שהיה בעולמו לא תתייבם גזרה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו בישיבה תלא רחמנא מידע ידיע כל הנשים לא תתייבמנה גזרה משום אילונית לא שכיחא ממזרת ונתינה נמי לא שכיחא אלא אמר רבא **גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה תניא נמי הכי *אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימן בביאה שניה הדר אמר רבא ואיתימא רב אשי לאו מילתא היא דאמרי דאמר *ריש לקיש °כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו °יבא עשה וידחה את לא תעשה הכא נמי אפשר בחליצה דמקיים עשה ולא תעשה מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא: איתמר ביאת כהן גדול באלמנה רבי *יוחנן ור' אלעזר חד אמר אינה פוטרת צרתה וחד אמר [א] פוטרת צרתה באלמנה

רש"י

לצדדין קתני. בא עליה קאי אאיסור מצוה דהיינו שניות מדברי סופרים דמדאורייתא חזיא ליה וקמיה רמיא לפיכך נפטרה צרתה בביאתה חלץ קאי אאיסור קדושה דרמיא לחליצה הילכך חליצתה פוטרת צרתה: פצוע דכא וכרות שפכה · לקמן מפרש להו בפרק הערל*: סרים אדם. שסירסו אדם ולא מחמת חולי נסתרס מאליו והוי בלאו דבכלל פצוע דכא וכרות שפכה הוא ואסור לישא ישראלית דכתיב לא יבא פצוע דכא: או מייבמין · לאו לכתחלה קאמר אלא ייבומן יבום שאם בעלו קנו כדקתני ואזיל: והזקן. שפסק מלידה והאי לאו מחייבי לאוין הוא אלא קמ"ל דאע"ג דלאו בר אולודי הוא ביאתו ביאה לקנות יבמתו ויוצאה ממנו בגט: ונתנו גט · כלומר או נתנו גט או חלצו וגט ביבמה מהני למיפסל עליו ועל כל האחין דאי בעי לייבומי תו לא מצי דקם ליה בשוב לא יבנה: ואם בעלו קנו · ויוצאות בגט בלא חליצה: ואסור לקיימן · אסיפא קאי מתו אחין ובעלו הן את יבמתן והפצוע דכא וכיוצא בו ולאו אזקן: אלא אמר רבא · חייבי לאוין נמי לייבום רמיא הלכך אם בעלו קנו ודקשיא לך באלמנה ארוסה שנפלה לכהן גדול תתייבם ויבא עשה וידחה את ל"ת אלמנה (ג) מן האירוסין נמי כו': גזירה ביאה ראשונה · דמקיים בה עשה ומצי למידחי: אטו ביאה שניה · דלא מצי למידחי דהא איקיים בה עשה: לאו מילתא היא דאמרי · דבביאה ראשונה הויא שרי לכתחילה אי לאו משום גזירת ביאה שניה דודאי אפילו ביאה ראשונה אסורה ולא אמרי' תדחה עשה את לא תעשה דהא אפשר להתקיים בחליצה בלא עקירת לא תעשה: אם בעלו קנו · אלמא מדאורייתא רמיא קמיה למידחי לא תעשה: תיובתא · דרבא ותיובתא *דריש לקיש [ב] דאמרי לעיל אם אתה יכול לקיים את שניהם לא עקרנא ליה ללאו: באלמנה · יבמתו: פוטרת · אותה ואת צרתה מן החליצה וסגי לה בגט:

כי

תוספות

דאין עולין לייבום מהתם שמעינן דעולין לחליצה כדדרשינן יש לך יבמה אחרת שעולה לחליצה ועוד דפריך מה ראית פי' דאימא איפכא ונוקי יבמתו לחייבי כרת ואם לא יחפוץ לחייבי לאוין היכי מצי למעוטי מאם לא יחפוץ חייבי לאוין מחליצה הא קרינן בהו אם חפץ יבם דאתי עשה ודחי ל"ת כיון דמוקמינן יבמתו לחייבי כריתות וקצת היה נראה לפרש דה"פ אי"ה חייבי לאוין נמי נשוה חליצה וייבום מהאי קרא ותו פריך מה ראית פירוש למהאי קרא ולא יחפוץ נשוה חייבי לאוין לחליצה וייבום וליהוו בני חליצה וייבום ואין להקשות דלמה לן קרא להכי דליפוק קרא מיני' דטובא איצטריך (ד) כדפרישית לקמן בפ' החולץ (דף מד.) וניבם לחדא ונחלוץ לחדא אבל קשה דאם כן מאי קא משני מיסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין דמשמע מתוך התירוץ דהוא פריך שלא יעלו חייבי לאוין לחליצה וי"ל בדוחק דמחייבי לאוין וחייבי עשה פריך והכי פריך א"ה חייבי לאוין וחייבי עשה נשוה לחליצה וייבום מהאי קרא וחייבי לאוין יעלו גם לייבום וחייבי עשה לא יעלו גם לחליצה ועיקר פירכא מחייבי עשה: **מסתברא** חייבי לאוין תפסי בהו קדושין · ותימה מנלן לאוקמי קרא בחייבי לאוין נוקי קרא בחייבי עשה גרידא דאע"ג דאין מייבמין מ"מ עולים לחליצה כיון דתפסי בהו קידושין אבל חייבי לאוין נימא דאתי עשה ודחי לא תעשה ויעלו גם לייבום וי"ל דמשמע ליה השתא לדרוש מקרא דיבמתו לאסור יבום ולהצריך חליצה אבל קשה א"כ היכי הוה בעי לאוקמי קרא בחייבי כריתות והא ל"ל דהכי פריך ואימא חייבי כריתות נמי ליבעי חליצה מהאי קרא דהא קאמר בתר הכי ומה ראית דמשמע ואימא איפכא: **פצוע** דכא וכרות שפכה וסרים אדם · פירוש סרים אדם לאפוקי בידי שמים שלא היה להם שעת הכושר: **אם** בעלו קנו · ה"ה דלכתחילה נמי שרי °כדמוכח לקמן אלא איידי דנקט בסיפא לשון דיעבד נקט נמי ברישא לשון דיעבד: **אמר** קרא והתקדשתם · אע"ג דהאי עשה נמי הוי במצות יבום והיכא תרי עשה מ"מ אין תרי עשה דוחה ל"ת ועשה: **אי הכי** כל הנשים לא יתייבמו · כל הני פירכי לא פריך שיעקרו חכמים לגמרי מצות ייבום והכי פי' אשת אחיו מאביו לא תתייבם כשאינו אחיו אלא מאביו לא תתייבם עד דמידי באבא ובאמא גזיר' משום אשת אחיו מאמו א)אשה שאין לה בנים לא תתייבם פירוש שאין לה עכשיו אבל היו לה בחיי הבעל ומתו גזירה משום אשה שיש לה בנים אשת אחיו שהיה בעולמו כגון שבא ממדינת הים והיה מוחזק לן דלית ליה אחים דדמי כמי שלא היה בעולמו ב) כל הנשים לא יתייבמו פירוש אשה שלא היה לה בנים מעולם לא מזה ולא מאחר דדמיא לאילונית: **גזירה** ביאה ראשונה אטו כו' · אלמנה מן הנשואין וחייבי עשה נפקא לן מיבמתו דאע"ג דאין עולין ליבום עולין לחליצה: **אטו** ביאה שניה · לאו דוקא נקט ביאה שניה דהא אפילו גמר ביאה ראשונה אסור דיבמה נקנית בהערא' והו"מ למימר גזירה אטו גמר ביאה ואין להזיר ביאה שניה מטעם דנעשית אשתו לכל דבר דאינה נעשית כאשתו °אלא היכא דשרי ליה בלא דחייה אבל חייבי לאוין אפילו ביאה ראשונה לא שריא אלא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה וביאה שניה דלית בה עשה לא דחיא אע"ג דבפרק הבא על יבמתו (לקמן סא:) לא מצריך קרא אלא לאירס ואח"כ נתמנה להיות כהן גדול אבל נשאה קודם שנתמנה משמע דלא צריך קרא שיכול לקיימה משום דנשאה בהיתר התם נמי משום דבהיתר בלא שום דחיית איסור נשאה אבל הכא ביאה ראשונה לא שריא אלא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה ביאה דמצוה דחיא דלאו מצוה לא דחיא: **מיתיבי** ואם [בעלו] קנו · תימה דרבא גופי' מותיב מקך ברייתא והשתא איתותב מינה:

רב

רב

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה י סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעד סעי' א:
יד ב מיי' שם:
טו ג מיי' שם טוש"ע שם:
טז ד מיי' פ"ג מהל' גזילה הלכה ו:
יז ה מיי' שם ופ"י מהלכות טומאת צרעת הלכה ח ופ"ו מהלכות יבום הלכה י:

הגהות הב"ח

(א) גמרא כיצד מתו ולהם נשים ולהם אחין ועמדו אחין: (ג) שם אלמנה לכה"ג מן האירוסין נמי:

גליון הש"ס

הגהות מהר"ב רנשבורג

תוספות ישנים

תוספות חד מקמאי

הגהות הגר"א

תנא אסור מצוה או אסור קדושה בא עליה או חלץ לה נפטרה צרתה. פצוע דכא וכרות שפכה סרים אדם והזקן או חולצין או מייבמין כיצד מתו ולהן נשים ועמדו אחים ועשו מאמר בנשותיהם ונתנו גט או שחלצו מה שעשו עשו אם בעלו קנו ואסור לקיימן משום שנאמר לא יבוא פצוע דכא אלמא מדאורייתא חייבי לאוין רמיין לייבום דאתי עשה ודחי לא תעשה: והא דקתני במתני' אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל חולצת ולא מתייבמת מדרבנן דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ותניא נמי [הכי] אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימן בביאה שנייה וביאת כ"ג באלמנה מן הנשואין אינה פוטרת צרתה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אבל ביאה באלמנה מן האירוסין ובכל חייבי לאוין פוטרת צרתה כרתנינן אם בעלו קנו:

באלמנה מן הנשואין כולי עלמא לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה כי פליגי באלמנה מן הארוסין מ"ד פוטרת אתי עשה ודחי את לא תעשה ומאן דאמר אינה פוטרת לא אתי עשה ודחי את לא תעשה כיון דאפשר בחליצה מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא לימא תיהוי נמי תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל כי אמינא אנא היכא דמקיימי מצוה אבל הכא חליצה במקום ייבום לאו מצוה היא *אמר *רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנאמר °כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי נינהו שניות °ומאי משמע דהאל לישנא דקשה הוא דכתיב °ואת אילי הארץ לקח לימא פליגא דר' לוי *דא"ר לוי קשה עונשין של מדות יותר מעונשין של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה אל קשה ואלה קשה מאל גבי עריות נמי הא כתיב אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהכא °ואזן וחקר תקן משלים הרבה ואמר עולא *א"ר אלעזר קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים ר' אושעיא אמר מהכא °פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור אמר רב אשי משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לאדם משמר פרדס משמרו מבחוץ כולו משתמר משמרו מבפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי *בדותא היא התם שלפניו מיהא משתמר הכא אי לאו שניות פגע בערוה גופה רב כהנא אמר מהכא °ושמרתם את משמרתי *עשו משמרת למשמרתי א"ל אביי לרב יוסף הא דאורייתא היא דאורייתא ופירשו רבנן כל התורה נמי פירשו רבנן אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: ת"ר *מה הם שניות אם אמו ואם אביו ואשת אבי אביו ואשת אבי אמו ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב וכלת בנו וכלת בתו ומותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו וחורגו מותר באשתו ובתו ואשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך בת חורגו דאורייתא היא דכתיב °את בת בנה ואת בת בתה משום דקבעי למיתני סיפא אשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך ואע"ג דבתי אסורה לך מדאורייתא בדידי לא גזור ביה רבנן תנא רישא נמי בת חורגו אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך ובתי אסורה לך דהויא אחות אשתו הא פסיקא ליה הא לא פסיקא ליה: אמר רב ארבע נשים יש להן הפסק נקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם וכלתו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך דעילאי דרב ורב מאי טעמא לא חשיב ליה מיחלפא ליה באשת אבי אביו וזעירי להתם שכיח ואזיל להכא לא שכיח ואזיל כלתו דאורייתא

רש"י

כי את כל התועבות האל. גבי עריות כתיב ומשמע התועבות הקשות: מכלל דיש רכות. וקלות מהן ואסורות: אלה. במדות כתיב כי תועבת ה' כל עושה אלה כל עושה עול ומדקאמר יותר משל עריות מכלל דהאי לאו קשה הוא: הכתיב אלה. מכל התועבות האלה ונכרתו: עריות אפשר בתקנה. כל זמן שלא הוליד ממזר יפרוש הימנה ויתכפר אבל מדות גזל את הרבים הוא ואינו יודע למי יחזיר ואע"ג דקיימא לן* יתקן בהם צרכי רבים לאו תשובה מעלייתא הוא: ואזן. לשון אזנים בית אחיזה כדאמר בעירובין* לימד דעת את העם דאגמרה בסימני טעמא ואסברה בדדמי גמר מילתא ממילתא והזהיר על דברי סופרים כדכתיב ויותר מהמה בני הזהר הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה וגזר על השניות: אזנים. של קופה לאחוז בהן הקופה ומשתמרת שלא תפול ה"נ ע"י שניות מתרחקין מן העריות: פרעהו. *הגילהו לאיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור בו כמו גדל פרע: ושמרתם את משמרתי. גבי עריות כתיב: אם אמו. אמו כתיבה וגזרו רבנן על אם אמו כדי שלא יפגע באמו וגזרו נמי באם אביו משום אם אמו ואע"ג דגזירה לגזירה הוא כדאמר לקמן משום דתרוייהו אימא רבתא קרו להו: ואשת אבי אביו. משום אשת אביו הכתובה: ואשת אבי אמו. ואע"ג דאשת אבי (אם) אמו גזירה משום אשת אבי אביו דתרוייהו אבא רבא קרו להו והילכך חדא הוא: ואשת אחי האב מן האם. דמן התורה ערות אחי אביך כתיב ואמרינן לקמן בהבא על יבמתו דבאחי אביו מן האב קמשתעי אבל אם היה אחיו של אביו מן האם שריא וגזרו רבנן עלה משום אשת אחי אביו מן האב: ואשת אחי האם מן האב. כגון נפתלי אחי יוכבד מאביה ונשא אשה אסורה לאהרן משום שניה דאע"ג דאשת אחי אמו לא כתיבא גזרו בה רבנן היכא דהוא אחי אמו מן האב גזירה משום אחי אביו מן האם דהויא נמי שנייה (א) והיכא לד אב אבל אם היה נפתלי אחי יוכבד מן האם ולא מן האב מיבעי לקמן בגמרא אי גזור רבנן עלה אי לאו: וכלת בנו. גזור משום כלתו: וכלת בתו. מפרש טעמא לקמן גזירה משום כלת בנו: חורגו. בן אשתו: ואסור בבת חורגו. לקמן פריך הא דאורייתא היא את בת בנה ואמאי תני לה בהדי שניות: הא פסיקא ליה. בת חורגו לעולם אסורה לו: הא לא פסיקא ליה. בת אשת חמיו האסורה לו משום אחות אשה הואיל ולאחר מיתת אשתו מותרת לו לא פסיקא ליה: ד' נשים שניות יש להן הפסק. שלמעלה מהן ולמטה מהן מותר אבל האחרות כגון אם אמו אין (ב) להם הפסק שלמעלה הימנה עד סוף כל הדורות הויא נמי שנייה וכן אשת אבי אביו ואם אבי אביו למעלה מהן עד לעולם אסור כגון אשת אבי אבי אביו ואם אבי לבי אביו: ונקיט רב בידיה תלת. לפרושי תלת מהנך ארבעה אבל רביעית לא הוה ידע מה היא אבל גמרא הוה גמיר דארבע ניהו: אשת אחי האם מן האב. היא לבדה שנייה אבל אשת אחי אם אמו מותרת: ואשת אחי האב מן האם. לבדה שנייה אבל אשת אחי אבי אביו מן האם מותרת וטעמא משום דלא שייכא בהו ערוה דאורייתא אבל אם אמו דשייכא בדורותיה ערוה דאורייתא כגון אמו ואשת אבי אביו יש בדורותיה אשת אב דאורייתא ואם אביו נמי אע"ג דלא שייכא בדורה ערוה דאורייתא אין לה הפסק ואסורה אף אם אבי אביו דמיחלפא באם אם אמו: וכלתו. יש לה הפסק ולקמן פריך היכי חשיב כלתו בהדי שניות הא דאורייתא היא ומתרץ אימא כלת בתו דחשבינן לה לעיל בשניות וקאמר רב דיש לה הפסק הואיל ולא שייכא בה איסור כלה דאורייתא הילכך כלת בת בתו שריא אבל כלת בנו אין לה הפסק וכלת בן בנו נמי אסירא הואיל ושייכא בדורות הללו איסור כלה דאורייתא: אשת אבי אמו. יש לה הפסק ושרינן אשת אבי אבי אמו הואיל ולא שייכא בדורות הללו איסות אב דאורייתא: וסימן. הא דאוסיף זעירי דעילאי דרב הוא דור אחד למעלה משניות דרב דחשיב אשת אחי האם וזו של זעירי דור אחד למעלה (ג): אשת אבי אמו מחלפא באשת אבי אביו. דאי אמרת יש לה הפסק אתי למימר באשת אבי אביו יש לה הפסק והתם איכא באותם דורות איסות דאורייתא: התם שכיח דאזיל. למשפחת אביו אדם רגיל לילך ויודע שיש שם קורבה יותר מאמו הילכך לא מיחלפי: דאורייתא

תוספות

רב יהודה אמר (ד) ואזן וחקר. והא דאמר פרק שני דעירובין (דף כא:) בשעה שתיקן שלמה נטילת ידים ועירובין יצאת בת קול ואמרה כו' ולא חשיב שניות שמא אחר בת קול תקנה: ומותר באשת חמיו. ירושלמי אשת חמיו אסורה משום* מראית העין וא"ת תורה היא לאסור' הא דוד נשא רצפה בת איה וקאמר נמי שני חורגין שגדלו בבית אסורה מפני מראית העין רבי חנינא אומר ישבון באתרא דלא חכימי להו ומעשה בפרובינציא באחד שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג ליקח אשת חמיו ואפסדיה ר"ת לסעודתיה ואע"ג דמתניתין שרי להו אשת חמיו וחורגו שמא *אחר כך אסרום ומיהו בסוף משוח מלחמה (סוטה מג:) *מוכיח סוגיא דלא חיישינן למראית העין גבי חורגה הגדילה בין האחין: אי הכי אשת חמיו נמי. מאם (ה) אם חמיו לא מני למיפרך דתימא ליה אני מותרת לך כו' דבעיא היא לקמן אם שניות דרבי חייא יש להן הפסק או לא: לא

מסורת הש"ס

[ב"ק כט.] | דף כא: | [בשאלתות פ' אחרי סי' צ איתא רב הונא] | [ס"א סגדילהו] | ב"ב דף פח: | עירובין כא: | [עי' פסחים יא. ומ"ש בה על הגליון] | [מ"ק ה.] | [מס' ד"א פ"א ע"ש]

עין משפט נר מצוה

וכ"ס בדרך ארץ רבה פ"א ומסיים ובתה מותרת לו

[במסכת דרך ארץ איתא בזה"ל אבל אמרו חכמים אשת חמיו אסורה מפני מראית העין ובתה מותרת לו]

יח א (מיי' פ"א מהל' איסות הלכה ו סמג לאוין קי קלג טור אה"ע סימן טו):
יט ב מיי' פ"ז מהל' גנבה הלכה יב סמג לאוין קנג טוש"ע ח"מ סימן רלא סעיף יט:
כ ג מיי' פ"א מהל' איסות הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן טו סעי' ב:
כא ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד:
כב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
כג ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
כד ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
כה ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
כו ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף יט:
כז י מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:
כח כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף כד:
כט ל מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:
ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:

תוספות ישנים

דלא אפשר בתשובה דאין יודע למי משלם ואין להקשות יעשה מהן צרכי רבים דמ"מ אין זה תשובה כתיקונה כיון דאינו משלם לאותו שגזל: הני אפשה בתשובה וכלבד שלא הוליד בן דאם הוליד בן הוי מעוות לא יוכל לתקון: עד שבא שלמה ועשה לה אזנים. וא"ת התם פרק עושין פסין חשיב ערובין ונט"י דקאמר בשעה שתקן שלמה ערובין וידים ואמאי לא חשיב שניות דהכא וי"ל דלא חשיב אלא דבר התלוי בחכמה ובסברת הלב. אבל הכא אין הדבר תלוי בחכמה אלא להחמיר ולעשות סייג לתורה:

תוס' חד מקמאי

תנו רבנן מה הן שניות אם אמו ואם אביו ואשת אבי אביו ואשת אבי אמו פי' כל הני אין להן הפסק דאם אמו ואם אבי אביו ואשת אבי אביו ואשת אבי (אבי) אמו [אסור] עד סוף כל הדורות. אמר רב [ארבע נשים] יש להן הפסק. ונקט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן (האב) [האם] וכלת בתו אבל כלת בנו וכלת בן בנו עד סוף כל הדורות אין להן הפסק. וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואשת אחי האם מן האב וכו' דהויא נמי שנייה משום דבתרווייהו איכא נד אב: (ב) ד"ה ד' נשים וכו' אין לה הפסק שלמעלה וכו' הויא נמי שנייה הואיל ואמו מן התורה וכן אשת אבי אביו הואיל ואשת אב הויא דאורייתא וכן אם אביו למעלה מהן וכו' ואם אבי אביו כצ"ל ותיבת אבי נמחק פעמים: (ג) ד"ה וסימן וכו' למעלה מאשת אחי אמו הס"ד: (ד) תוס' ד"ה רב יהודה אמר מהכא ואזן: (ה) ד"ה אי הכי וכו' מאם אם אם חמיו לא. נ"ב כן הגיה מהרש"ל ועיין בש"ת הב"ח סי' ז:

גליון הש"ס

גמ' ומאי משמע דהאל לישנא דקשה הוא. עי' מדרש רבה פרשה תולדות פ' סד בפסוק את כל הארצות האל:

תורה אור

דאורייתא היא דכתיב °ערות כלתך לא תגלה אימא כלת בנו וכלת בנו יש לה הפסק *והא תניא כלתו ערוה כלת בנו שניה וכן אתה אומר אבבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות אלא אימא כלת בתו דאמר רב חסדא הא מילתא מגברא רבה שמיע לי ומנו רבי אמי לא אסרו כלה אלא מפני כלה ואמרו לי כלדאי מלפנא הוית אמינא אי גברא רבה הוינא אסברא מדעתי אי מקרי דרדקי הוינא אשיילה מרבנן דאתו לבי כנישתא השתא סברתה מדעתי לא אסרו כלת בתו אלא משום כלת בנו אמר ליה אביי לרבא אסברה לך כגון כלתה דבי בר ציתאי רב פפא אמר כגון כלתה דבי רב פפא בר אבא רב אשי אמר כגון כלתה דבי מרי בר איסק: איבעיא להו גאשת אחי האם מן האם מהו אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב דאיכא צד אב הוא דגזרו רבנן אבל היכא דליכא צד אב לא גזרו בהו רבנן או דלמא ל"ש אמר רב ספרא היא *גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אמר רבא אטו כולהו לאו גזירה לגזירה נינהו אמו ערוה גאם אמו שניה וגזרו על אם אביו משום אם אמו וטעמא מאי כולהו דבי אימא רבתי קרו ליה אשת אביו ערוה אשת אבי אביו שניה וגזרו על אשת אבי אמו משום אשת אבי אביו וטעמא מאי כולהו דבי אבא רבה קרו ליה דאשת אחי האב מן האב ערוה אשת אחי האב מן האם שניה וגזרו על אשת אחי האם מן האב משום אשת אחי האב מן האם וטעמא מאי משום דכולהו דבי דודי קרי להו מאי תא שמע דכי אתא רב יהודה בר שילא אמר אמרי במערבא כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה ואמר רבא וכללא הוא החמותו ערוה אשת חמיו מותרת בת חמותו ערוה אשת בן חמותו מותרת בת חמיו ערוה אשת בן חמיו מותרת חורגתו ערוה אשת חורגו מותרת בת חורגתו ערוה אשת בן חורגו מותרת והא דרב יהודה בר שילא לאיתויי מאי לאו לאיתויי אשת אחי האם מן האם דכל שבנקבה ערוה בזכר גזרו *אשתו משום שניה מאי שנא הני ומאי שנא הא הא בחד קידושין מקרב לה הני עד דאיכא תרי קידושין לא מקרב להו שלח ליה רב משרשיא מתוסנייא לרב פפי ילמדנו רבינו אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב מהו מדלמטה ערוה למעלה נמי גזרו ביה או דלמא הא איתפליג דרתא ת"ש מה הן שניות ולא קחשיב להו בהדייהו *תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר שניות דבי רבי חייא* אמימר יאכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אביו א"ל רב הלל לרב אשי לדידי חזיא לי שניות מר בריה דרבנא וכתיבן שיתסרי לאיסורא מאי לאו תמני דמתניתא ושית דבי רבי חייא והנך תרתי הא שיתסרי ולטעמיך שיבסרי הויין דהא איכא אשת אחי האם מן האם דפשטינן לאיסורא הא לא קשיא הנך

ויקרא יח

רש"י

דאורייתא היא. והיכי חשיב לה רב בהדי שניות: אלא אימא כלת בתו. וטעמא פרישנא לעיל לפי שאין בנדה נד כלות דאורייתא: לא אסרו כלה. סתם משמע: אמרו לי כלדאי. החוזים בכוכבים: מלפנא הוית. חכם תהיה: ואמינא. אי האי מלפנא דאמרו לי גברא רבא בתלמוד משמע אסברא להא דר' אמי דלא אסרו כלה מדעתי ולא אשאלנה בבית המדרש: ואי האי מלפנא מקרי דרדקי הוא ולאו תלמיד אשיילה מרבנן כלומר אהיה צריך לשאול דלא אבינה מדעתי: לא אסרו כלת בתו. דהא ליתא בבת נד כלה דאורייתא אלא משום כלת בנו דיש בבן נד כלה דאורייתא כגון אשת בנו: כגון כלתה דבר ציתאי. שהיתה לו כלת הבן וכלת הבת ואתו לאיחלופי וכן כולהו: דאיכא צד אב. ואיכא למינזר משום אשת אחי האב מן האב דאורייתא: או דלמא לא שנא. אשת אחי האם מן האם מאשת אחי האם מן האב: היא גופה. אשת אחי האם מן האב: אטו כולהו כו'. הא כולהו לאו דוקא: אם אמו שניה. שסמוכה לערוה: וגזרו רבנן על אם אביו. שאין בה נד ערוה משום אם אמו: וטעמא מאי וכו'. אשת אבי אביו שנייה שסמוכה לאשת אב: וגזרו רבנן על אשת אבי אמו. אע"ג דלא שייך נד אישות אב דאורייתא לא למעלה ולא למטה משום אשת אבי אביו: ה"ג כולהו דבי דודי קרו להו ול"ג רבתי: כל שבנקבה ערוה. שאם היתה נקבה היתה ערוה לזה גזרו בזכר על אשתו וכולהו מפרש ואזיל להו: ה"ג ואמר רבא וכללא הוא. בתמיה: בת חמותו ערוה. שהיא אחות אשתו: לאו לאיתויי אשת אחי האם מן האם. דבנקבה ערוה דאחות האם מן האם ערוה דכתיב ערות אחות אמך ודרשינן בהבא על יבמתו בין מן האב בין מן האם הילכך בזכר גזרו על אשתו: מאי שנא האי ומאי שנא הנך. דלעיל אשת חמיו ואשת בן חמיו ובן חמותו ואשת חורגו ובן חורגו ואע"ג דנקבה ערוה בזכר מותר באשתו: הא אשת אחי האם בחד קידושין מיקרבא. לגבי דהאי בקדושין שקדשה אחי אמו אבל כל הנך דלעיל לא איקרבו לגביה עד דאיכא תרתי קידושין כגון אשת חמיו בקידושין שקדש (א) את אשתו נתקרב חמיו אצלו ועדיין אשת חמיו רחוקה לזה כל זמן שלא קדשה חמיו וכן אשת בן חמיו בקדושין שלו באשתו נתקרב בן חמיו וקדושין בן חמיו באשתו וכן כולם: אשת אחי אבי האב מן האב. דאמרן לעיל אשת אחי האב מן האם יש לה הפסק דהיינו היתירא לאשת אחי אבי האב מן האם דלמטה דידה לאו ערוה היא אלא שנייה וכי קמיבעיא ליה באשת אחי אבי האב מן *האב דלמטה דידה ערוה אשת אחי האב מן האב וכן אחות אבי האב בין מן האב בין מן האם דלמטה דידה ערוה כגון אחות האב: איתפלג. נתרחקה קורבה: מה הן שניות. ברייתא דלעיל: שניות דרבי חייא. לקמן במתניתין:
הנך

תוספות

לא אסרו כלת בתו אלא משום כלת בנו. ותימה דאמאי לא אסרינן לה משום כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שנייה כדלקמן דטעם גמור הוא ולא סימנא בעלמא מדפריך עלה מ"ש הני ומ"ש (ג)הני *) הא בחד קדושי מקרב לה כו' ועוד מדפשיט מינה אשת אחי האם מן האם ולא מוקי לה בכלת בתו ואור"י דתנא דברייתא לית ליה ההוא טעמא אבל בדורות האחרונים גזרו ולהכי כי פריך מאי שייר דהאי שייר לא בעי למימר דשייר אשת אחי האם מן האם דפשטנא לאיסור' ואם תאמר מאי פריך וכללא הוא חמותו ערוה כו' דלמא בהני נמי גזרו בתר הכי מהאי טעמא וי"ל דקים ליה בהנהו דשרו והא דפריך לקמן וליטעמיך שבסרי הויין אע"ג דבתר הכי גזרו כדפי' יודע הוא דשניות דמר בריה דרבנא בדורות אחרונים הוה: רב אשי אמר כגון כלה דבי רב מרי בר איסק. כל חד נקיט אותו שהיה בימיו ונ"ל דתרי מרי בר איסק הוו אחד בימי רב אשי כדמשמע הכא ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף כג.) אמימר ורב אשי ומר זוטרא איקלעו לבוסתני' דבי מרי בר איסק ואחד היה בימי רב חסדא דאמר בהמפקיד (שם דף לט: ושם) מרי בר איסק *ואיכא דאמרי חנה בר איסק אתא ליה אחוה מבי חוזאי אתא לקמיה דרב חסדא ורב חסדא נפטר בימי רבא כדאמר בפ' בתרא דיומא (ד' עח: ושם) וביום שמת רבא נולד רב אשי כדאיתא בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עב:): אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב מהו. הוה מצי למיבעי אחות אם האם והיא בכלל אחות אבי האב דלמטה דידה ערוה ואית ספרים דגרסינן לה בהדיא: מאי שייר דהאי שייר. אף על גב דתרתי נינהו חדא חשיב להו כדקאמר בסמוך הנהו תרתי דדמיין להדדי (ג) חדא חשיב להו ופירש בקונטרס דהנך תרתי היינו אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב ולא כמו שפירש רבינו יצחק בן רבינו מאיר דקאי אאשת אחי האם מן האם ואשת אחי האם מן האב דכולהו אחי אמו קרו להו: אמימר אכשר כו'. פסק רבינו חננאל דהלכה כאמימר וכן בשאלתות דרב אחאי* וכן משמע דסבר רב אשי דקאמר השתא נמי דכתיבי לאיסורא לאו מר בריה דרבנא חתים עלייהו ולר"י נראה דאין הלכה כאמימר דסוגיא דגמרא בהחולץ (לקמן דף מ: ושם) *דלא כוותיה (ד) וקאמר נמי אמימר מוקי לה משום חולץ וקסבר גזרו שניות בחלוצה ואין התלמוד רוצה לפשוט בעיא שלו מדברי אמימר (ה):

[פ' אחרי סי' נו]

*) נ"ל ומשני הא בחד כו' שניות

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"א מהל' אישות הלכה ו טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף יט:
לב ב מיי' שם טוש"ע שם:
לג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
לד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:
לה ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:
לו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:

תוספות ישנים

אשת אחי האם מן האם מהו. וא"ת אמאי לא קא פשיט ליה דהרי מדלא תשבה בהדי שניות וי"ל דלא חשב לשנותם משום דתנא כבר אשת אחי האם מן האב: לאתויי מאי לאתויי אשת אחי האם מן האם. וא"ת אמאי לא קאמר דאתא לאתויי כלת בתו אך לא אשת אחי האם מן האם. וי"ל דפסיקא ליה שנאמר זה שכלל לאחר שנשנית הברייתא דשניות וא"כ לא אתא לרבויי כלת בתו שהרי כבר תנינן לה עם השניות אלא ודאי בא לחדש דבר שלא פירש כגון אשת אחי האם מן האם:

[זה ליתא לפנינו א"ד אבל בכתובות כז: איתא]

תוס' חד מקמאי

אבעיא להו אשת אחי האם מן האם מהו אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב דאיכא צד אב הוא דגזור רבנן אבל היכא דליכא צד אב לא או דלמא לא שנא ופשיט לאסור דכי אתא רב שילא אמר אמרי במערבא כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה והא ודאי לאו כללא הוא דאילו חמותו ערוה אשת חמיו מותרת. בת חמותו ערוה אשת בן חמיו מותרת חורגתו ערוה אשת חורגו מותר' בת חורגו ערוה אשת בן חורגו מותרת. על כרחין דרב שילא לאתויי אשת אחי האם מן האם. אמימר אכשר באשת אחי [אבי] אביו ובאחות אבי אביו. הר' אלפס לא פסק בשניות כר' חייא יש להן הפסק או אין להן הפסק ומסתברא לקולא דבשל סופרים הלך אחר המקל

דלא כוותיה דקאמר מאי לאו משום חולץ דהויא לי' אשת אבי אביו לא משום מיתנא דהויא לי' אשת אחי אבי אביו וקאמר נמי והא אמימר מכשיר כו' אמימר מוקי להו כו' בעיא שלו מתוך דברי אמימר משום דלא סבירא ליה כוותיה כו' מהרש"ל

מסורת הש"ס

כריתות יד:

ביצה ג. [שבת יא: קא. עירובין ד: לט. יומא יא. מד: סוכה ו: ע"ז כא. חולין פב: וקד. נדה סז. לקמן קט.]

[נ"ל על אשתו]

[סוטה מג. וש"נ] נ"ל האם לקמן מ:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא אשת וכו' שקדש זה את אשתו נתקרב חמיו וכו' בקדושין שלו נתקרב בן חמיו אצלו וקידושין: (ב) תוס' ד"ה לא אסרו וכו' מ"ש הני ומאי שנא הא הא בחד: (ג) ד"ה מאי וכו' להדדי כחדא חשיב: (ד) ד"ה אמימר וכו' דקאמר אמימר מוקי כצ"ל ותיבת נמי נמחק: (ה) בא"ד שלו מדברי אמימר משום דלא סבירא ליה כוותיה ס"ד:

הנך תרתי דדמיין להדדי כחדא חשיב להו והא שיתסרי והא מכל מקום לדידי חזיין לן דכתיבן לאיסורא אמר ליה וליטעמיך אי הוה כתיב להיתירא מי הוות סמכת עלייהו דמר בריה דרבנא מי חתים עלייהו השתא נמי דכתיב לאיסורא לאו מר בריה דרבנא חתים עלייהו תני דבי רבי חייא שלישי שבבנו ושבבתו ושבבן אשתו ושבבת אשתו שניה רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה א"ל רבינא לרב אשי מאי שנא למעלה דקחשיב לה לאשתו ומאי שנא למטה דלא קחשיב לה לאשתו למעלה דאיסורא מכח אשתו קא אתי חשיב לה למטה דאיסורא לאו מכח אשתו קאתי לא קחשיב לה והא [א]בן אשתו ובת אשתו דאיסורא מכח אשתו קאתי ולא חשיב לה איידי דתנא שלשה דורות למטה[ב] דידיה ולא חשבה תנא נמי ג' דורות למטה דידה ולא חשבה א"ל רב אשי לרב כהנא שניות דבי רבי חייא יש להן הפסק או אין להם הפסק ת"ש דאמר רב ד' נשים יש להם הפסק ותו לא דלמא כי קאמר רב להההיא מתניתא ת"ש שלישי ורביעי שלישי ורביעי אין טפי לא דלמא משלישי ואילך מרביעי ואילך אמר ליה רבא לרב נחמן חזי מר האי מרבנן דאתא ממערבא ואמר בעו במערבא גזרו שניות בגרים או לא גזרו שניות בגרים אמר ליה השתא ומה ערוה גופה אי לאו שלא יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה לא גזרו בהו רבנן שניות מיבעיא אמר רב נחמן גרים הואיל ואתו לידן נימא בהו מלתא אחין מן האם לא יעידו ואם העידו עדותן עדות אחין מן האב מעידין לכתחלה אמימר אמר אפילו אחין מן האם נמי מעידין לכתחלה ומ"ש מעריות ערוה לכל מסורה *עדות לבית דין מסורה *וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי:

מתני׳ מי שיש לו אח מכל מקום זוקק את אשת אחיו ליבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן העובדת כוכבים מי שיש לו בן מכל מקום פוטר אשת אביו מן היבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו לכל דבר חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן העובדת כוכבים:

גמ׳ מכל מקום לאתויי מאי אמר רב יהודה לאתויי ממזר פשיטא אחיו הוא מהו דתימא לילף *אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן כשרין ולא פסולין אף כאן כשרין ולא פסולין קמ"ל *ואימא הכי נמי כיון דלענין יבום מיפטר נפטר מיזקק

רש"י

הנך תרתי דדמיין להדדי· אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב שהן לד אחוה דאב ולמטה דידהו ערוה: שלישי שבבנו· בת בן בנו דהא בת בנו ערוה: ושבבתו· בת בן בתו שהרי בת בתו ערוה הלכך בת בן בתו שניה וכן בת בן בנה של אשתו או בת בן בתה: רביעי שבחמיו· דור רביעי שבחמיו היינו אם אם חמיו והוא דור רביעי לאשתו ואשתו בכלל: ושבחמותו· אם אם חמותו: שניה· דאם חמיו ואם חמותו ערוה שהן בכלל אשה ובת בנה אשה ובת בתה הלכך אמו שניה: מאי שנא למעלה· דקרי לאם אם חמיו ואם אם חמותו רביעי וקא חשיב לאשתו בחושבנא דדרי: ומאי שנא למטה· דקרי לבת בן בנו דור שלישי ולא חשיב אשתו דתהוי רביעי: לאו מכח אשתו קאתי· אלא מכח דידיה דבבנו מאנוסה עסקינן: לההיא מתניתא· הא דקתני לעיל מה הן שניות בההיא איירי רב ואמר ארבע יש להן הפסק ותו לא אבל בהנך דר' חייא אימא: ת"ש· דתני בשניות דר' חייא שלישי שבבנו ורביעי שבחמיו ותו לא אלמא יש להם הפסק: בגרים· גזרו שניות שאם היה גר נשוי אם אמו יוציא: מקדושה חמורה· שהעובדי כוכבים מוזהרין על העריות: לא גזרו בהו רבנן· דקטן שנולד דמי ואין לו קורבה: לא יעידו· לכתחלה דקורבת אם בגרים קורבה היא דהא ודאי אמו היא: ואם העידו עדותן עדות· דקטן שנולד דמי: מעידין לכתחלה· דרחמנא אפקריה לזרע מצרי דכתיב וזרמת סוסים זרמתם (יחזקאל כג) הלכך קורבת אב אינה קורבה: מאי שנא· עדות מעריות דאמר לקמן בפרק נושאין (דף צח.) גר שהיה נשוי אחותו מן האם יוציא: לכל מסורה· הכל נושאין נשים הלכך אי שרית לקומה אתי נמי למישרי ערוה בישראל דכולי עלמא לא ידעי דטעמא דגר משום דקטן שנולד דמי: לבית דין מסורה· ואי נמי מכשרת עדות אחים גרים לא אתיא לאכשורי אחין ישראל דבית דין ידעי דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי:

מתני׳ אח מכל מקום· בגמרא מפרש: ואחיו לכל דבר· מפרש בגמ׳: שפחה ועובדת כוכבים ולדה כמוה· ובתרה אזיל כדיליף בגמ׳: על מכתו ועל קללתו· אם הכה או קלל את אביו חייב מיתה:

גמ׳ מדלענין יבום מיפטר· את אשת אביו מיבום פוטר כגון אם היה לו בן ממזר ונשא אשה ומת ולא ילדה לו פטורה מן היבום בשביל הממזר בן בעלה כדיליף לקמן בן אין לו עיין עליו:

תוספות

שניות דרבי חייא יש להן הפסק או לא· תימה דלעיל תנא דכלא בן בנו אסורה עד סוף כל הדורות ודומה דכ"ש בת בן בנו עד סוף כל הדורות שהן קורבי עצמו ולא מחמת קדושין וי"ל דכלא בן בנו יש (א) לאוסרו שהן בני ירושה ושכיחא גביה אבל בת בני בנים לאו בת ירושה היא ולא שכיחא גביה:

ערוה לכל מסורה· תימה דלעיל קאמר דטעמא דגרים שלא יאמרו באנו מקדושה כו׳ והכא משמע טעמא משום דאתיא לאיחלופי בישראל כדפי׳ בקונטרס וכן בפ׳ נושאין (לקמן דף צז: ושם) משמע דטעמא משום איחלופי גבי בני יודן אמתא איסתחרור שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי וקאמר מן האם ולא מן האב כולי עלמא לא פליגי דאסור [מן האב ולא מן האם כולי עלמא לא פליגי דמותר כי פליגי מן האב ומן האם] ואי משום שמא יאמרו אמאי שרי התם מן האב ומן האם אבל אי משום איחלופי ניחא דכיון דאיכא נמי לד אב לא אתי לאיחלופי דבתר אב שדי להו ומצרים אין להם קורבת אב דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ולא שייך למיגזר אטו ישראל ויש לומר דהני תרי טעמי צריכין דבקורבת אב שהיו אסורין קודם לא שייך טעמא לאיחלופי שהכל יודעים דרחמנא אפקריה לזרעיה כגון אשת אביו לרבי עקיבא ואחות אביו לרבי אליעזר דאמר בפ׳ ד׳ מיתות (סנהדרין דף נח.) על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ר׳ אליעזר אומר אחות אביו ור"ע אומר אשת אביו הוי טעמא שלא יאמרו כו׳ אבל אשת אביו לרבי אליעזר ואחות אביו לרבי עקיבא שרי דלא משום שמא יאמרו איכא ולא משום איחלופי איכא אבל עריות שמצד אם שלא היו אסורות קודם יש לאסור משום איחלופי דמשום שמא יאמרו ליכא והא דאמר בפרק ד׳ מיתות (ג"ז שם) נשא אחותו מן האם יוציא היינו משום איחלופי דשמא יאמרו ליכא שלא היו נאסרות בגיותם ומן האב יקיים דמשום איחלופי ליכא בגד אב כדפרישית והיינו טעמא נמי דאמר אחין מן האם לא יעידו לכתחלה דלמא אתי לאיחלופי אבל מן האב יעידו לכתחלה:

מי שיש לו אח מ"מ זוקק אשת אחיו· בגמרא מפרש לאתויי ממזר וא"ת מרישא שמעינן לה בת ישראל לנתין וממזר דחולצת ולא מתייבמת ויש לומר דאי מהתם הוי אמינא כשכניסם ממזרים אבל כשאחיו המת כשר אין אחיו ממזר זוקק אשתו:

פשיטא אחיו הוא· תימה אמאי פשיטא ליה הא איצטריך שפיר לאשמועינן דמחייבי כריתות הוי אחיו ולא ממעטינן ליה למי שיש איסות לאביך בה כדפריך לקמן (דף כג.) לרבי יוסי בר יהודה ואימא למי שיש איסות לאביך בה למעוטי חייבי כריתות וי"ל דה"מ לשנויי הכי אלא דניחא ליה לשנויי דאיצטריך משום דהוה ילפינן אחוה אחוה מבני יעקב דמשום האי טעמא איצטריך בן אין לו עיין עליו דממזר פוטר מן היבום דלא נימא דנילף אחוה אחוה מבני יעקב דלא זקיק ומדלא זקיק מיפטר נמי לא פטר ועוד אור"י דהכי פריך פשיטא כיון דהני אחיו הוא לכל דבר פשיטא דזוקק נמי ליבום ומשני דס"ד אע"ג דאחיו הוא לכל דבר ה"א [ליבום] לא זוקק משום דילפינן אחוה אחוה מבני יעקב ובתר הכי פריך ואחיו הוא לכל דבר דהיינו ליורשו וליטמא לו פשיטא כיון דזוקק ליבום אף על גב דהוה ס"ד למילף מבני יעקב כ"ש לשאר דברים:

מאי

עין משפט נר מצוה

לז א מיי׳ פ"א מהל׳ אישות הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף יב:

לח ב מיי׳ שם וטוש"ע שם סעיף יד:

לט ג מיי׳ שם וטור ש"ע שם סעיף טו:

מ ד מיי׳ שם טוש"ע שם:

מא ה מיי׳ פי"ד מהל׳ איסורי ביאה הלכה יב טוש"ע י"ד סימן רסט סעיף א:

מב ו טוש"ע שם סעיף ח:

מג ז מיי׳ פי"ג מהלכות עדות הלכה ב טוש"ע ח"מ סימן לג סעיף יא וטוש"ע י"ד סימן רסט סעיף י:

מד ח מיי׳ שם ופי"ד מהל׳ איסורי ביאה הלכה יא טוש"ע שם:

מה ט מיי׳ פ"א מהל׳ יבום הלכה ו סמג עשין נא ולאוין קא טור ש"ע אה"ע סימן קנז סעיף א:

מו י מיי׳ שם הל׳ ג טוש"ע שם סי׳ קנו סעי׳ ג:

מז כ מיי׳ פ"ה מהלכות ממרים הל׳ ט טור ש"ע י"ד סימן רמא סעיף ח:

מח ל מיי׳ שם ופ"א מהל׳ יבום הלכה ד טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף ג:

מט מ מיי׳ פ"א מהלכות יבום הלכה ו טור ש"ע אה"ע סימן קנז סעיף א:

תוספות ישנים

מעידין לכתחלה· ומ"ש מעריות ופי׳ הקונט׳ דלקמן אמרי׳ נשא אחותו מן האם יוציא והכא אמרי׳ מעידין לכתחלה. ותימה לר"י שנא ושנא דגבי עדות לא שייך הא׳ טעמא דשמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ולהכי מעידין אבל גבי ערוה יוציא שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה· וי"ל דקא בעי משום דאמרינן לקמן טעמא משום דאתי לאחלופי ואם כן היה לנו לגזור בעדות כמו ערוה: יבום מפטר פטר· מדאמרינן לקמן ובן אין לו עיין עליו ואיירי הכא תלמודא כאילו ידע הדרשא דלקמן אע"ג דלקמן קאמר מכל מקום לאתויי מאי כן דרך התלמוד בכמה מקומות:

הגהות הב"ח

(א) תוס׳ ד"ה שניות וכו׳ לאוסרם יותר שהן בני ירושה:

הגהות הגר"א

[א] גמ׳ בן אשתו ובת אשתו· נ"ב גי׳ הרמב"ם בנו ובתו דאיסורא כו׳ ופי׳ מכח כו׳ שכל צד מינה אסור (ועמ"ש רבינו באה"ע סימן טו ס"ק כג): [ב] שם למטה דידיה כו׳ למטה דידה· נ"ב גירסת הרמב"ם לסיפך איידי דתני כו׳ למטה דידה כו׳ למטה דידיה:

גליון הש"ס

גמ׳ הואיל ואתו לידן· שבת פא ע"ב וש"נ:

[ביצה כ:] [לקמן מח: סב. נז: בכורות מז.] [לעיל יז: ב"ב קי:] [עי׳ תוספות סוטה כו. ד"ה ודו]

מיזקק נמי זקיק: ואחיו הוא לכל דבר: למאי הלכתא ליורשו וליטמא לו פשיטא אחיו הוא סד"א הואיל וכתיב °כי אם לשארו הקרוב אליו *ואמר מר שארו *זו אשתו וכתיב °לא יטמא בעל בעמיו להחלו יש בעל שמטמא ויש בעל שאין מטמא הא כיצד מטמא הוא לאשתו כשרה ואין מטמא לאשתו פסולה ה"נ מטמא הוא לאח כשר ואין מטמא לאח פסול קמ"ל *ואימא ה"נ התם לאפוקי קיימא הכא אחיו הוא: חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן העובדת כוכבים: מ"ט אמר קרא °האשה וילדיה תהיה לאדוניה: מי שיש לו בן מ"מ פוטר וכו': מכל מקום לאתויי מאי אמר רב יהודה לאיתויי ממזר מאי טעמא דאמר קרא °ובן *אין לו *עיין עליו: וחייב על מכתו: אמאי קרי כאן °ונשיא בעמך לא תאור *בעושה מעשה עמך *) כדאמר רב פנחס משמיה דרב פפא בעושה תשובה הכא נמי כשעשה תשובה והאי בר תשובה הוא והתנן *שמעון בן מנסיא אומר איזהו °מעוות לא יוכל לתקון זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר השתא מיהא עושה מעשה עמך הוא: תנו רבנן הבא על אחותו והיא בת אשת אביו חייב משום אחותו ומשום בת אשת אביו רבי יוסי *בן יהודה אומר אינו חייב אלא משום אחותו בלבד ולא מפני בת אשת אביו מאי טעמייהו דרבנן אמרי מכדי כתיב °ערות אחותך בת אביך או בת אמך ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא למה לי ש"מ לחייבו משום אחותו ומשום בת אשת אביו ורבי יוסי בר' יהודה אמר קרא אחותך היא משום אחותו אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום בת אשת אביו ורבנן האי אחותך היא מאי עבדי ליה מיבעי להו לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו לומר *שאין מזהירין מן הדין ורבי יוסי בר' יהודה אם כן לכתוב רחמנא אחותך היא למה לי משום אחותך אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום בת אשת אביו ורבנן אף על גב דכתיב אחותך איצטריך למכתב היא שלא תאמר בעלמא מזהירין מן הדין וכ"ת אחותך דכתב רחמנא למה לי *מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא כתב רחמנא היא ורבי יוסי בר' יהודה אם כן ליכתביה רחמנא לאחותך היא באידך קרא ור' יוסי בר' יהודה האי בת אשת אביך מאי עביד ליה מיבעי ליה מי שיש לו אישות לאביך בה פרט לאחותו משפחה ועובדת כוכבים שאין אישות לאביך בה ואימא פרט לאחותו מאנוסה ההיא לא מצית אמרת מדרבא *דרבא רמי כתיב °ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה הא בת בנה דידה ובת בתה דידה שרי וכתיב °ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה הא כיצד כאן באונסין כאן בנשואין ואימא

תורה אור: ויקרא כא · שם · שמות כא · דברים כה · שמות כב · קהלת א · ויקרא יח · ויקרא יח

*) חגיגה כו. ע"ש ב"מ סב. ע"ש ב"ק לד: ע"ש סנהדרין פה. ע"ש

רש"י

מיזקק נמי זקיק · לאשת אחיו ליבום שאפילו אין כאן אח אלא ממזר זה זקוקה לחליצה: וליטמא לו · אם כהן הוא ולו אח ממזר מיטמא לו: כי אם לשארו · זו אשתו: לאפוקי קיימא הלכך לאו אשתו היא: האשה וילדיה · בשפחה כתיב: עובדת כוכבים · לקמן מפרש בשמעתין מכי יסיר את בנך מאחרי: ובן אין לו · מאי למכתב ובן אן לו כדאמרינן בקדושין (דף ד.) אן כסף וכמו מאן יבמי (דברים כה) מאן בלעם (במדבר כב) ולהכי כתב אין למידרש עיין עליו דאם יש לו בן בעולם פוטר: בעושה מעשה עמך · והאי אביו לאו עושה מעשה עמך הוא שהרי בא על הערוה והוליד ממנה ממזר: כדאמר רב פנחס · בפ' חומר בקדש: השתא מיהת · הואיל ושב עושה מעשה עמך הוא וגם נמי דעונו גלוי ונזכר כל זמן שממזר קיים מיהו מתשובה ואילך בכלל עושה מעשה עמך הוא: והיא בת אשת אביו · דעל ידי נשואין נולדה לאביו ולא באונסין: מכדי כתיב ערות אחותך בת אביך · ובין מן האונסין ובין מן הנשואין משמע ערות בת אשת אביך מולדת אביך למה לי הא נמי אחותו בת אביו היא שמעת מינה לחייבו משום שני לאוין הללו ואם שוגג חייב שתי חטאות: אחותך היא · בהאי קרא דבת אשת אביך כתיב: לחייבו על אחותו · מן האונסין בת אביו ובת אמו כגון נולדו הוא והיא מן אנוסה דמהאי קרא דאונסין לא שמעי' אלא בת אביו שלא בת אמו דכתי' בת אביך או בת אמך והא דכתיב נמי בת אשת אביך דמשמע בין אמו בין שאין אמו באישות הוא דכתיב אבל באונסין לא שמעינן להכי כתיב אחותו לרבות בת אביו ובת אמו: מן הדין · מק"ו אם על בת אביו שלא בת אמו הזהיר על בת אביו ואמו לכ"ש: שלא תאמר בעלמא מזהירין מן הדין · והוי לאו גמור ומהכא לא ילפינן למימר מדאיצטריך אחותך אלמא אין מזהירין מן הדין דאיכא לשנויי מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא להכי כתב היא כלומר הכא הוא דאייתר קרא אבל אזהרת דין ק"ו לאו אזהרה היא: באידך קרא · גבי אחותך בת אביך דלא הוזכר שם אישות דנפקי אונסין מיניה (א) דבנשואין אשמעינןאף בבת אביו ובבת אמו מדכתיבא הכא ש"מ למימרא דאע"ג דהיא בת אשת אביו לא מחייב אלא משום אחותו: שאין אישות לאביך בה · בשפחה ועובדת כוכבים לא תפסי בה קדושין במסכת קדושין נפקא לן מקראי בפ' האומר לחברו בסופו (דף סח.) שפחה עם הדומה לחמור ועובדת כוכבים כדכתיב ואחר כן תבא עליה ובעלתה (דברים כא) ומעיקרא לא: ואימא פרט לאחותו מאנוסתו · שלא היה אישות לאביך בה: כאן באונסין · ערות בת בנך מאנוסתו לא תגלה הא בת בנה מאיש אחר גלה דלאו אשתך היא ומיהו בנו מן האונסין בנו הוא וכן בתו הלכך גבי אחוה נמי אחוה הוא:

תוספות

מאי טעמא · הכא לא פריך פשיטא דבנו הוא כדפריך לעיל פשיטא אחיו הוא אלא אדרבה בעי מאי טעמא והיינו משום דשני לעיל נילף אחוה אחוה מבני יעקב כו' ולהכי בעי מאי טעמא לא ילפינן מבני יעקב דלא זקוקה ואם כן מיפטר נמי לא ליפטר:

בן אין לו עיין עליו · אע"ג דסתם אח ובן הוי אפילו ממזר כדפריך לעיל פשיטא אחיו הוא והכא נמי לא איצטריך ובן אין לו עיין עליו אלא משום דלא נילף מבני יעקב [והא דאיצטריך וזרע אין לה עיין עלה היינו משום] דסתם זרע לא הוי אלא זרע כשר כדאמר בריש קדושין (דף ד.) אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ולענין בני בנים הוי איפכא דזרע משמע *אפי' בני בנים כדמשמע נמי התם דקאמר זרע זרעה לא צריך קרא דבני בנים הרי הן כבנים ובן לא משמע אלא בן לבדו כדאמר בים נוחלין (ב"ב דף קטו. ושם) אין לי אלא בן (ב) ובן הבן ובת הבן בן בת הבן מנין ונראה לר"י דמעיין עליו דהכא גבי יבום אין לדרוש בן הבת ובת הבן שיפטור מן היבום כיון דאפקינן לאתויי ממזר ולהכי איצטריך לאתויי בן הבן ובת הבן לענין נחלה ולא בעי למילף מדלענין יבום בן ובן הבן כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו כדאמר התם (שם דף קט. ושם) גבי בת וא"ת ונדרוש איפכא גבי נחלה לאתויי ממזר ומאינלו דגבי יבום נדרוש בן הבן וי"ל דגבי נחלה א"צ לאתויי ממזר דלכל מילי בנו הוא אלא דלענין יבום הוה ס"ד למילף מבני יעקב ולהכי ע"כ ההוא דנחלה אתא לרבות בן הבן והא דפשיט ליה בים נוחלין דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו נראה לר"י דנפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי א"כ דבת וממזר שקולים ובת נמי נפקא מעיין עליו דהכא ומיהו קשה לר"י דהיכי נוכל לומר דשקולים הם בת וממזר הא כיון דמצינו לאוקומי עיין עליו בבת מהיכי תיתי לאוקומי אף בממזר כיון דמאחוה אחוה משמע למעוטי ממזר וי"ל כיון דאחוה אחוה איצטריך לדרשא אחריתי לית לן למעוטי מיניה ממזר לענין יבום כיון דלכל מילי חשיב בן ואח ולגבי יבום נמי מלי לרבויי (ג) בהדיא בת מעיין עליו הלכך אע"ג דאיצטריך לרבויי בת לא נניח בשביל כך מלרבויי ממזר תדע דהא ריש לקיש דריש לה בריש החולץ (לקמן לה: ושם) למילתא אחריתי ואפ"ה מרבינן מיניה ממזר:

כשעשה תשובה · והא דאמר בפ' הנחנקין (סנהדרין דף פה: ושם) לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו חוץ ממסית כו' התם כשעשה תשובה וא"ת בשלמא מלקות מסכחת דמחייב אע"פ שעשה תשובה אלא לקללו מי שעשה תשובה אין רשאי לקללו אפילו אחר ויש לומר דאם הזכיר שם שמים לבטלה או עשה דבר שנתחייב בו נדוי אף על פי שעשה תשובה חייב ולא מיפטר:

וכי

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"א מהלכות נחלות הלכה ז סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רעו סעיף ו:

נא ב ג מיי' פ"ב מהל' אבל הלכה ט סמג עשין כח ולאוין רלה טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ד:

נב ד מיי' שם הל"ג ופ"א מהלכות נחלות הל' ז טוש"ע שם וטוש"ע ח"מ סימן רעו סעיף ו:

לקמן ל:

נג ה מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף ב:

נד ו ז מיי' פ"ה מהלכות ממרים הלכה יב טור ש"ע י"ד סימן רמא סעיף ד:

נה ח מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה ג ד סמג לאוין קה:

נו ט מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה ד טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף י:

נז י מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה ד:

[לקמן לה: ע. קדושין ד. ב"ב קטו.]

[ב"ב ד. ב"מ מח:]

חגיגה ס.

תוספות ישנים

ואימא פרט לאחותו מאנוסה · פי' וגם פרט לאחותו משפחה ועובדת כוכבי' דכולהו אין אישות: פרט לאחותו מאנוסה · קשה להר"ם הלא כתיב אחותך בת אביך דמיירי על כרחך באונסים דאי בנשואין תיפוק לי מאשת אביך וי"ל דס"ק ואימא דקרא דאשת אביך ימעט אנוסתו דאינה תחתיו כסדר אישות וקרא דבת אביך מוקים לה בבת שיש לו מן השפחה ועובדת כוכבים שיושבת תחתיו ואע"ג דאף לשפחה ועובדת כוכבים אין לאביו אישות בה מ"מ דרשא דאין לאביך אישות בה אין למעוטי כל אותם שאין בהם אישות אלא אחת לבד וכן משמע בסמוך דבעי קראי אחריני לשפחה ולעובדת כוכבים. וה"נ טוב לנו למעט אנוסתו שאינה כלל תחתיו משפחה ומעובדת כוכבים העומדות תחתיו:

מסורת הש"ס

[פירוש נכון על זה תמצא ברשב"ם ב"ב קטו: קיח: וכ"א בשאלתות ריש פ' אמור שארו זו אשתו כדכתיב שארה כסותה ועונתה]

[עיין תוספות סוטה כו. ד"ה ווו סוחי']

[גרסת הערוך בערך איין אין עליו וע"ע שם בערך אן א' קלא באריכות וכן עוד שם בערך עין ועיין מ"ש הסמ"ע ריש סימן רעו לפרש כלשון אין ואפש ע"ש קלא באריכות והפוי"ע מ"ה ס"ב דמכילתין מסיג עליו ע"ש]

תוס' חד מקמאי מסקנא דשמעתתא דל"ש אחותו מחייבי כריתות וב"ש מחייבי לאוין וכ"ש אחותו מאנוסתו אסור אחותו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה באידך וכו' מיניה דהא בנשואין וכו' מדכתביה הכא ש"מ: (ב) תוס' ד"ה בן וכו' אין לי אלא בן בן הבן ובת הבן ובן בת הבן מנין כצ"ל: (ג) בא"ד לרבויי בהדי בת:

[פסחים כד. מכות ה:]

[פסחים יח: וש"נ]

גליון הש"ס

גמ' מ"ט אמר קרא האשה וילדיה לקמן עמ ע"א: תוס' ד"ה בן אין לו וכו' אפילו בני בנים כדמשמע נמי התם · עיין סנהדרין סד ע"ב:

לקמן לג.

ויקרא יח

ואימא פרט לחייבי לאוין *אמר *רב פפא [א]חייבי לאוין תפשי בהו קדושין דכתיב °כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש אהובה לפני המקום [ו]יש שנואה לפני המקום אלא אהובה אהובה בנישואיה שנואה שנואה בנישואיה ואמר רחמנא כי תהיין ואימא פרט לחייבי כריתות אמר רבא אמר קרא °ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ [ב]בין שאומרים לו לאביך קיים בין שאומרים לו לאביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא אימא בין שאומר לו אביך קיים בין שאומר לו אביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא לרבות אחותו משפחה ועובדת כוכבים אמר קרא בת אשת אביך מי שיש לו אישות לאביך בה פרט לאחותו משפחה ועובדת כוכבים ומה ראית מסתברא חייבי כריתות הוה ליה לרבות שכן תפסי בהן קדושין לעלמא אדרבה שפחה ועובדת כוכבים הוה ליה לרבות דאי מגיירה לדידיה נמי תפסי בה קדושין לכי מגיירה גופא אחרינא היא ורבנן למעוטי שפחה ועובדת כוכבים מנא להו [ג]נפקא להו °מהאשה וילדיה תהיה לאדוניה ורבי יוסי בר' יהודה חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי דאי אשמעינן שפחה משום דאין לה חיים אבל עובדת כוכבים דאית לה חיים אימא לא ואי אשמעינן עובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות אבל שפחה דשייכא במצות אימא לא צריכא ורבנן אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנא להו וכ"ת נילף משפחה הנהו מצרך צריכי *א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי [ד]אמר קרא °כי יסיר את בנך מאחרי · בנך מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך *לימא קסבר רבינא *[ה]עובד כוכבי' ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי ישראל פסול מיקרי האי בשבעה אומות כתיב כי יסיר לרבות כל המסירים הניחא לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא אלא לרבנן מנא להו מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ברבי יהודה רבי שמעון היא:
מתני'

פרט לחייבי לאוין · אם נשא אביו ממזרת והוליד בת לאו אחותו היא ואימא דלא תפסי בהו קדושי: יש אהובה לפני המקום · לורך היה לו להזכיר שאם זה היה אוהב את זו ושונא את זו אין הבכורה משתנה בכך פשיטא שאם זה שונאה אין המקום שונאה: שנואה בנישואיה · בעבירה: כי תהיינה · דאית בהו תורה הויה: ואימא · דהאי בת אשת אביו פרט לאחותו מחייבי כריתות דאין אישות בה לאביך דהא לא תפסי בהו קדושין דילפינן מאחות אשה שהיא בכרת וכתיב בה לא תקח אין לך בה לקוחין בפ' האומר לחברו בקדושין (דף סז:): שפחה אין לה חיים · אין לה יחס דכתיב עם החמור (בראשית כב) ועובדת כוכבים מתייחסת על שם אביה דכתיב בלאדן בן בלאדן (מ"ב כ) *הדרימון בן טברימון (מ"א טו): שפחה שייכא במצות · כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה דגמר לה לה מאשה (חגיגה דף ד.): כי יסיר את בנך · מדלא כתיב כי תסיר ש"מ הכי קאמר בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי אבל אבתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרינן ביה כי תסיר בת העובד כוכבים את בנך שתלד מאחרי אלמא בנך מן העובד כוכבים שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך: ש"מ · מדכתיב כי יסיר את בנך ומוקמינן ליה בבן שתלד בתך לעובד כוכבים אלמא בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי נמי בנך: לימא קסבר רבינא וכו' הולד כשר · ולקמן פליגי בה בהחולץ (דף מה.) (א) (ול"נ דהולד ממזר גרסי' דלא הוי כגר שנתגייר אלא לד ישראלית יש בו ושייך ביה ממזרות): בשבעה אומות כתיב · ושאר עובדות כוכבים מנלן דולדה כמוה: לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא · בפרק המקבל בבבא מציעא (דף קטו.) אלמנה עניה אין ממשכנין אותה אבל עשירה ממשכנין (ב) שאין אתה חייב להחזיר לה ואין אתה מסיאה שם רע בשכנותיה אלמא דריש טעמא דלא תחבול בגד אלמנה משום שם רע ומוציא עשירה מן הכלל והכא נמי לדידיה ניחא דאי נמי לא מפרש קרא טעמא הוה דריש טעמא דחיתון משום כי יסיר את בנך ולא איצטריך קרא לפרושי טעמא ואייתר קרא כי יסיר לרבות שאר מסירין: אלא לרבנן · איצטריך קרא לפרושי טעמא בז' אומות גופייהו ולמעוטי שאר אומות דאינן אדוקין בעבודת כוכבים כמותן כדקיימא לן (חולין דף יג:) עובדי כוכבי' שבחו"ל לאו עובדי עבודת כוכבי' הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן ולא אייתר ליה רבויא ושאר אומות מנלן ודכוותיה אמרינן בסנהדרין (דף כא.) גבי לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו דלר"ש הוי לא יסור לרבויא דבלאו פירושא דקרא הוה דרשינן ביה טעמא ולרבנן דלא דרשי טעמא דקרא בעלמא הכא קרא פירש טעמא:
מתני'

וכי יש אהובה לפני המקום · דפשיטא דבשביל אהבת ושנאת הבעל לא יפקיע המקום זכות בנה ואם תאמר ונימא שנואה היינו רשעה דהיא שנואה לפני המקום וי"ל דמשמע ליה אהובה ושנואה בנישואיה ואם ברשעה מדבר בלא נישואיה נמי יש לשנאותהא):
ורבי יוסי ברבי יהודה חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים · וא"ת ולמה לי קרא דהאשה וילדיה למבת אשת אביך נפקי תרווייהו דאין אישות לאביך בה וי"ל דהוה מוקמינן קרא בדמסתברא טפי ואידך הוה מרבינן ממולדת חוץ בין שאומרים לאביך הוצא כי היכי דמרבינן מיניה חייבי כריתות: ואי אשמעינן עובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות · לא הוה צריך להך צריכותא דעובדת כוכבים לא מפרש בהדיא בקרא ובטעמא קמא סגי דאי לאו הלא חד קרא הוה מוקמינן בשפחה משום דאין לה *חיים וא"ת השתא דאיכא טעמא בעובדת כוכבי' ואיכא טעמא בשפחה למה לי קרא דהאשה וילדיה דמבת אשת אביך ממעטי תרווייהו דהי מינייהו מפקת וי"ל דה"א טעמא דלא שייך במצות עדיפא והוה מוקמינן לה בעובדת כוכבים [א]ואע"ג דטעמא דעובדת כוכבי' לא הוה אתא משפחה כיון דאיכא בשפחה טעם כל דהו דלא הוי בעובדת כוכבים:
(ג) קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר · כן גיר' הקונטרס וכן כתוב ברוב ספרים כאן אבל בקדושין בסוף פרק האומר (דף סח: ושם) ברוב ספרים כתוב הולד ממזר וכן גורס התם וכן נראה עיקר לר"י דכיון דבתר ישראלית שדינן ליה הוה טפי ממזר ממאי דהוה שדינן בתר עובד כוכבים דאין ממזרות לעובד כוכבים וכן משמע לעיל דקא"ר יוחנן בספ"ק (דף יז. ושם) וכולן לפסול והדר קאמר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה ואין חוששין לקדושיו דעובד כוכבים הוא ולא ממזר והא דאמרינן בפרק יש בכור (בכורות דף מז. ושם) גבי לויה שנתעברה מן העובד כוכבים בנה פטור מה' סלעים לא תימא למ"ד אין מזהמין את הולד אלא אפילו למ"ד מזהמין לוי פסול איקרי אומר ר"י דמ"ד אין מזהמין היינו מ"ד הולד ממזר דלאו בתר עובד כוכבים שדינן ליה ולשון מזהמין על שם עובדי כוכבים שהן מזוהמין ובקונטרס לא פירש שם כן: ההוא בשבעה אומות כתיב · ואע"ג דלא תתחתן דכתיב נמי התם מוקמינן בפרק קמא דמסכת ע"ז (דף כ.) בכל אומות עובדי עבודת כוכבים הכא לא מוקמינן ליה בז' אומות אלא משום דכי יסיר משמע שבעה אומות דמסירין טפי ואי לאו כי יסיר הוה מוקמינן ליה נמי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים לרבנן ולר"ש דדריש טעמא דקרא אי לאו כי יסיר הוה דרשי' דטעמא דקרא משום הסרה והוה (ד) מוקי ליה דוקא בז' אומות דמסירין טפי וא"ת דלא תתחתן בהו דכתיב נמי התם מוקמינן דוקא בז' אומות אע"ג דאין שייך שם הסרה דבגירותן איירי כדאמר בהערל (לקמן דף עו. ושם) וי"ל דעל כרחך אי אפשר לאוקומי בכל אומות דמדאסר גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי מכלל דשאר גרים שרי בישראל ואם תאמר והיכי כרת ברית שלמה עם חירם מלך צור דכתיב ויכרתו ברית שניהם (מ"א ה) והכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם (דברים ז) ובכל האומות עובדי עבודת כוכבים איירי כמו ולא תחנם וי"ל דשמא לא אסר אלא כריתת ברית לשם עבודת כוכבים כדכתיב באידך קרא לא תכרות להם ולאלהיהם ברית (שמות כג) או שמא חירם מלך צור גר תושב היה ועוד כ"ל דלא מיתסר כריתת ברית אלא דוקא בשבעה אומות מדכתיב גבי גבעונים (יהושע ט) אולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרות לך ברית משמע דבשאר אומות שרי ואע"ג דלא תחנם איירי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים כריתת ברית שאני דמוכח ענינא דאיירי דוקא בשבעה אומות כמו לא תחיה כל נשמה דדוקא ז' האומות היו מצווים להחרים דכתיב שבעה גוים רבים ועצומים וכו' החרם תחרים (דברים ז) ולוה הכתוב שלא לכרות להם ברית שלום שלא להכותם כדי לכבוש ארץ ישראל:
מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי בר' יהודה ר"ש היא · בסוף פ' האומר (קדושין סח: ושם) איתא הך סוגיא ומשני בענין אחר דאמר קרא כי תהיינה וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו וכל היכא דלא קרינן ביה כי תהיינה לא קרינן ביה וילדו לו וקאמר נמי בתר הכי אם כן האשה וילדיה למה לי ומוקי לה לדרשא אחריתי ולא קאמר חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי:

נח א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ז:

[בערוך גרס רבא]

נט ב מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה א טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף י:

ס ג ד מיי' פ"א מהל' יבום הלכה ד:

סא ה מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קה טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף יט:

[ועיין היטב תוספות סנהדרין פג: סוף ד"ה וטבול יום ותוס' זבחים יז. ד"ה הג"ה וכו' ישוב על זה]

תוספות ישנים

א) ועוד דפשיטא דאין לבניי להפסיד לקנתאתם: בין שאומרים לאביך הוצא והיינו חייבי כריתות דליכא לאוקומי בחייבי לאוין דהא כבר שמעינן להו מכי תהיינה שהרי קדושין תופסין בהם ועוד ניחא לאוקומי בחייבי כריתות דמשמע הוצא משום דהוי אשה דלא תפסי בה קדושין והיינו חייבי כריתות דאילו חייבי לאוין קדושין תופסין: חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי · ותימה דבפרק האומר משמע דלא צריך רק חד קרא לשפחה ועובדת כוכבים דפריך אלא האשה וילדיה למה לי ולא קאמר חד לשפחה וחד לעובדת כוכבי' וי"ל דהכא היינו טעמא דאצטריך תרי קראי משום דחזינן הכא דאף חייבי כריתות דלית בהו קדושין מרבינן מדכתיב מולדת חוץ בין שאומרים לאביו הוצא. א"כ אי ליכא תרי קראי לשפחה ולעובדת כוכבים לא הוה ממעטינן רק חד מינייהו שהרי יש לנו לרבות כל מה שנוכל דהא אף חייבי כריתות מרבינן אבל התם אין לחלק ביניהם ותימה כי קאמר הכא אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנלן אמאי לא משמע דנפקא מדכתיב כי תהיינה וילדו כל היכא דקרינא ביה כי תהיינה קרינא ביה וילדו לו ושפחה ועובדת כוכבים לא בני הויה נינהו דהכי קאמר תלמודא בפרק האומר וי"ל דהא דפריך ניחא הכא לא מצי למימר כן משום דאף חייבי כריתות דלא קרינן בהו נמי כי תהיינה מרבינן הכא ממולדת חוץ:

תוספות חד מקמאי

היא' דולדה כמוה ולא תפסי בה קדושין ואפי' בשפחה שמבלה לשם עבדות דשייכא במצות דהא אמר בהא שמעתתא וצריכה דאי אשמעינן בעובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות · ואם אנס ופתה אשה מותר לישא בתה ודוקא לאחר מיתת האשה אבל בחיי האשה אסור לישא בתה דתנן הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה דנשי לגבי נשי שכיחין דאולן ז
קדמו

קדושין סח.

קדושין סח: לעיל יז.

[קדושין שם ע"ש היטב]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לימא וכו' ול"נ כצ"ל ז"ל זה אינו מדברי רש"י: (ב) ד"ה לר' שמעון וכו' עשירה ממשכנין אותה שאין: (ג) תוספות ד"ה לימא קסבר רבינא: (ד) ד"ה ההוא וכו' משום הסרה והוה מוקמי' ליה:

נ"ל פר

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוספות ד"ה ואי אשמעינן כו' ואף על גב דטעמא דעובדת כוכבים עדיף לא הוה כו' כצ"ל:

רש"ל מ"ז

כב א מיי' פ"ט מהל' איסות הל"ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מא סעיף ג :

סג ב מיי' פ"ח מהלכות יבום הלכה א סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קעו סעיף א :

סד ג מיי' שם הלכה ב טוש"ע אה"ע שם סעיף ג :

סה ד מיי' פ"ט מהל' איסות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מא סעיף ב וסימן קעו סעיף א :

סו ה מיי' פ"ח מהל' יבום הלכה א ·

מתני' *[א]מי שקידש אחת משתי אחיות ואין יודע אי זה מהן קידש נותן גט לזו וגט לזו [ב]מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם *[ג]שנים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע אי זו קידש וזה אינו יודע איזו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם לזה שנים ולזה שנים אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה קדמו שנים וחלצו לא ייבמו השנים אלא אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם: **גמ'** שמע מינה *[ד]קדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני ואינו יודע ולא קתני ואינו ידוע ש"מ (א) מאי קמ"ל סיפא איצטריכא ליה מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם [ה]דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו: שנים שקדשו. שתי אחיות וכו': שמע מינה קדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין הכא נמי כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני ואין יודע ולא קתני ואין ידוע ש"מ ומאי קמ"ל סיפא איצטריכא ליה מתו לזה אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מייבם פשיטא היינו רישא מהו דתימא ליגזור תרי אטו חד קמ"ל ודוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע ביבמה לשוק: לזה שנים ולזה שנים וכו': הא תו למה לי היינו הך מהו דתימא ליגזור דלמא מייבם בלא חליצה קמ"ל מ"ש מהא דתנן *ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות הכי השתא התם

מתני' ואין יודע אי זה מהן קידש · אסור בשתיהן דכל חדא וחדא איכא למימר זו אחות אשה: חולץ לשתיהן · דלא ידע איזו היא יבמתו ומיחלץ חדא ויבומי חדא לא דאחות חלוצתו אסורה לו מדרבנן בחייה ויבומי ברישא נמי לא דדלמא לא זו היא יבמתו וקפגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו: היו לו שנים אחד חולץ. תחלה לאחת והשני אם רצה לייבם לשניה מייבם דאם זו יבמתו שפיר ואם אחותה היא לא קפגע באחות זקוקתו דחליצה אפקעה לזיקה: קדמו וכנסו · קודם שנמלכו בבית דין: אין מוציאין מידם · דכל חד וחד אמר הנא שפיר נסיבי ואי נמי הוה איפכא שהראשון ליבום כנס אחות זקוקתו ההיא שעתא ודאי הויא אסירא ומשבא אחיו וייבםהשניה שהיא יבמתו פקע זיקה מאידך למפרע: שנים שקדשו ב' אחיות · והם נכרים: זה חולץ לשתיהן וכו' · דכל חד וחד מינייהו אסור ליבומי דדלמא באחות זקוקתו פגע: היחיד חולץ לשתיהן · כדפרישית לעיל שאי אפשר לו לייבם לא קודם חליצה משום אחות זקוקתו ולא לאחר חליצה משום אחות חלוצה לפיכךהואיל ואסור לייבם יחלוץ תחלה לשניהם כדי להוציא אותה שהיא יבמתו מאיסור יבמה לשוק: והשנים אחד חולץ · לאפקועי זיקה מאחיו אם זו היא יבמתו ותשתרי אחותה לשני ממה נפשך אם יבמתו היא שפיר ואם אחותה היא הא קפקעה זיקת היבמה מיניה בחליצת אחיו: אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה · ממה נפשך אם זו יבמתו שפיר נסיב שהרי אחיו לא חלץ לזו אלא לאחותה שלא היתה יבמתו ואינה כלום ואי לאו יבמתו שפיר נסיב נכרית דאי משום אחות זקוקתו ליכא שהרי חלץ אחיו לאחותה שהיא יבמתו ופקע זיקה ואי משום יבמה לשוק הרי חלצה זו מן היחיד שהוא אח בעלה: קדמו שנים. אחין של אחד וחלצו לשתיהן משום דלא ידעי אי זו היא יבמתו: לא ייבמו השנים · אחים האחרים זה את זו וזה את זו דקמא דנסיב איכא למימר זו היא אחות זקוקתו אלא אחד חולץ תחלה לאחת ואחד מייבם לשניה ממ"נ אם יבמתו היא שפיר ואי לאו יבמתו היא באחות זקוקתו לא פגע שהרי חלץ אחיו ליבמתו ויבמה לשוק נמי ליכא שהרי היא חלוצה מאחי בעלה: ואם קדמו · אלו שנים האחרונים וכנסו אחר חליצת השנים הראשונים ולא באו לימלך לב"ד אין מוציאין מידם כדפרישית שאין כאן אלא ספק איסור אחות זקוקה בנשואין הראשונים דאיכא למימר קמא דנסיב יבמתו היא ושפיר נסיב ובתרא נמי שפיר נסיב נכרית ואי נמי הוה איפכא דקמא פגע באחות זקוקתו כיון שבא שני ויבמה פקע זיקתה מאחיו והותרה לו אשתו ואיסורא דעבד עבד: **גמ'** שמעת מינה קדושין שאין מסורים לביאה · שאין סופן לבא לידי ביאה דקס"ד דמתניתין בשלא הוכרו בשעת קדושין לא הוה ידע הי מינייהו כגון דאמר הרי אחת מכם מקודשת לי ועשו שתיהן שליח לקבל קדושין וקדושין אלו אין סופן לביאה דכל חדא קיימא עליה בספק אחות אשה ומדקתני נותן גט לזו וגט לזו מכלל דחדא מיהא מקודשת ומשום ספיקא דלא ידע הי מינייהו בעי למיתב גט לתרווייהו אלמא קדושין הן ופלוגתא דאביי ורבא היא בקדושין: שהוכרו · בשעת קדושין ויודע היה את מי מקדש הלכך מסורים לביאה נינהו וחלו קדושין: ואינו יודע · משמע השתא אין ידוע משמע לא נודע הדבר מעולם: ומאי קמ"ל · מתניתין פשיטא דתרווייהו בעי גיטא דלא ידע הי מינייהו: סיפא איצטריכא ליה · דקתני אחד חולץ ואחד מייבם וקא משמעינן דוקא מיחלץ חד והדר יבומי אידך ממה נפשך כדפרישית לעיל: אבל יבומי · חד ברישא והדר מיחלץ שני לאידך לא דקמא דייבם דלמא פגע באחות זקוקתו: היינו רישא · דהא אשמעינן ברישא היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם: מהו דתימא · הכא לא לייבם כיון דחד מינייהו יש לו אח יחידי לגזור תרי אחי דלא לייבם חד מינייהו אטו ההוא אח שאין לו אח שני ואתי למפגע באחות זקוקה קמ"ל: ודוקא מיחלץ · האח היחידי לשתיהן והדר יבומי חד מהשנים אחר חליצת אחיו לשניה: אבל יבומי ברישא · קודם חליצת היחיד לשתיהן ואפילו חלץ אחיו של מייבם לאחותה דליכא השתא איסור אחות זקוקה לא [מייבם] משום שמא זו היא ארוסת הנכרי וקא פגע ביבמה לשוק בלא חליצה דהיחידי הוא הנכרי ולו היבמה זקוקה והא מילתא לא אשמעינן ברישא: אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה הא תו למה לי · היינו הך דהא אשמעינן ברישא השנים אחד חולץ ואחד מייבם וה"נ הכי הוא דהכי תרי חד חליץ וחד מייבם והני תרי חד חליץ וחד מייבם: מהו דתימא · ניגזור דלמא אתי ליבומי אחד משנים אלו ואחד משנים אלו בלא חליצה וקפגע כל חד בספק יבמה לשוק ובאחות זקוקה: קמ"ל · דלא גזרינן והא מרישא לא שמעינן דהתם לזה אחד ולזה שנים דסוף סוף לא מייבם אלא חדא וכיון דעוסקין בחליצה דחדא מדכרי נמי ולא מייבמי עד שיחלוץ היחיד לשתיהן אבל הכא כיון דלבסוף תרווייהו מייבמין הך להאי ביאתא והך להאי ביאתא אתי למימר מה לנו ולחליצה: מאי שנא מהא וכו' ולא מתייבמות · וקתני סיפא אם קדמו וכנסו יוציאו והכא קתני אין מוציאין מידן: חולצות ולא מתייבמות · ולא אמרינן ליחלוץ חד מנייהו ודחי לזיקה דידה מאחיו והאי מייבם חדא כי מתני' דקתני מתייבמות שתיהן כל אחת לאחר חליצת אחותה כדקאמר אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה לימא כונן חולצות כי התם אמאי מהדרינן לייבם: הכי השתא · התם זקוקות שתיהן להן אי למ"ד בפרק ד' אחין טעמא דאין מתייבמת אפילו אחת מהן משום דיש זיקה דמרישא מיתסרא משום דקפגע באחות זקוקה וכי חליץ (מייבם) חד לחדא ופקע זיקה לא משתריא אחותה לאידך דכל יבמה שנאסרה שעה אחת על יבמה אפילו לאחר נפילה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה לעולם :
ואי

קדמו וכנסו אין מוציאין מידם · אר"י דווקא משום דשמא לא פגע באחות זקוקתו אבל אי ודאי הוה (ב) זקוק להוציא אף על גב דגבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה (לקמן דף מא.) אין צריך לרבנן אפילו להמתין היינו משום שקדש תחלה ולא בא עליה באיסור דכבר נפטרה היבמה [זיקתה ממנו] בקדושי אחותה אבל הכא דקני לה בביאה דוקא במקום ספק הוא דאמרינן קדמו וכנסו אין מוציאין מידם אבל בודאי לא:

קדושין שאין מסורים לביאה · פירוש דע"י קדושין קא מפסדה בביאה אבל חייבי לאוין ועשה חשיבי קדושין המסורים לביאה:

דיקא נמי דקתני אינו יודע· וא"ת א"כ תקשה לאביי דאמר בפ' האיש מקדש (קדושין דף נא. ושם) דהוי קדושין וי"ל דאין יודע משמע הכי ומשמע הכי :

ומאי שנא מהא דתנן· פי' בקונט' דפריך אהא דקתני במתני' קדמו וכנסו אין מוציאין מידם וקשה דלפי זה ה"ל לאתויי סיפא דמתניתין דד' אחין ועוד דבסמוך מייתי סיפא דמתני' אברייתא דשילא ואר"י דפריך אהא דקתני במתניתין אחד חולץ וא' מייבם וגבי ד' אחין שתיהן (ג)חולצות:

תוספות ישנים

מהו דתימא דלמא ייבם בלא חליצה · וא"ת והא ידעינן מדלעיל לא גזרינן דלמא ייבם קודם חליצה וי"ל דשאני הכא דכל השתים מתייבמות שהרי זה מייבם חלוצתו של זה וזה מייבם חלוצתו של זה וא"כ יטעו העולם ויאמרו אחר שזה מייבם וזה מייבם ושתיהם מתייבמות מה לנו ולחליצתם אבל לעיל אנן חזינן דאיכא אחת דמתייבמת ואחת שאינה מתייבמת יבינו העולם וישימו ללב שלא תתיבם זאת עד שיהא חולץ לאחותה וכן יסי' פוגע באחות זקוקתו :

תוספות חד מקמאי

הא דתנן שנים שקדשו שתי אחיות לזה אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשתים והשנים א' חולץ וא' מייבם דוקא מיחלץ היחיד והדר יבומי אחד מן השנים*) והדר מיחלץ היחידי דקא פגע ביבמה

*) אולי צ"ל אבל יבומי אחד מהשניםוהדר מיחלץ היחידי לא דקא כו'.

[קדושין נא:]
שם
שם
לעיל יח. לקמן כו. כו: עדיות פ"ה מ"ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ש"מ ומאי קמ"ל: (ב) תוס' ד"ה קדמו וכו' אי ודאי הוה היה זקוק: (ג) ד"ה ומאי שנא וכו' שתיהן חולצות נ"ב ס"א ומיהו הך פירכא ליתא לר' יוחנן דאמר אחיות אינו יודע מי שנאן:

התם אי למ"ד יש זיקה יש זיקה ואי למ"ד *אסור לבטל מצות יבמין אסור לבטל מצות יבמין הכא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמיא ליה: קדמו וכנסו אין מוציאין כו': תני שילא ואפי' שניהם כהנים מ"ט חלוצה דרבנן היא וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן וחלוצה דרבנן היא והתניא *°גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ת"ל ואשה מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא: **מתני'** מצוה בגדול לייבם ואם קדם הקטן זכה: **גמ'** ת"ר °והיה הבכור מיכן שמצוה בגדול לייבם °אשר תלד *פרט לאילונית שאין יולדת יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן °על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה ולא ימחה שמו פרט לסרים ששמו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה *אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם שם ממש למאן קמזהר רחמנא ליבם יקום על שם אחיך מיבעי ליה אי לבי דינא יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה ודלמא הכי קאמר להו רחמנא לבית דין אמרו ליה ליבם יקום על שם אחיו אלא אתאי גזרה שוה אפיקתיה לגמרי השתא דאמרת קרא בגדול כתיב אימא בכור לייבם פשוט לא לייבם א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דמיעט רחמנא למה לי *פריך רב אחא ואימא למעוטי בוכרא דאמא ההוא לא מצית אמרת *דיבום בנחלה תלה רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם ואימא כי איכא בכור תתקיים מצות יבום כי ליכא בכור לא תתקיים מצות יבום אמר קרא ומת אחד מהם מי לא עסקינן דמית בכור ואמר רחמנא לייבם ואימא דמית קטן ואמר רחמנא לייבם בכור הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו ואימא כי ליכא בכור קדם קטן זכה ואי איכא בכור קדם קטן לא זכה אמר קרא °כי ישבו אחים יחדו הוקשה ישיבת אחים זה לזה ואימא כי איכא בכור ליהדר אגדול כי ליכא בכור אין חוזרין אצל גדול אלמה תני אביי קשישא *מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא רצה חוזרין אצל גדול כבכור מה בכור בבורתו גרמה לו אף גדול גדולתו גרמה לו ואימא כי מייבם בכור לישקול נחלה כי מייבם פשוט לא לישקול נחלה אמר קרא יקום על שם אחיו והרי קם ואלא בכור דקרייה רחמנא למאי

ואי למ"ד. טעמא משום דאסור לבטל מצות יבמין ואי מייבם האי חדא דלמא מיית אידך קודם שייבם ותלא אחותה משום אחות אשה ונמצא מצות יבמין בטלה על ידינו מיבום ומחליצה הרי נאסרה *משום כך וכיון שנאסרה שעה אחת א"כ חלץ חד לחדא ואזלא האי השניה עומדת היא באיסור אשת אח שלא נראית ליבום מתחלה (א) אבל הכא זו שנאסרה משום אחות זקוקה לאו יבמה היתה וכי פקע איסור אחות זקוקה בחליצת אחותה הרי זו מותרת ועומדת דלאו אשת אח הואי הלכך מספיקא לא מפקינן לה דאימר כל חד וחד דידיה איתרמיא ליה: ואפילו שניהם כהנים. וחד מנייהו ודאי חלוצה נסיב דהא ארוסת הנכרי חלוצה היא מאחד משני אחיו כדקתני קדמו שנים וחלצו: חלוצה. דאסורה לכהן: מדרבנן הוא. והכא דלכל חד איכא אלא ספק דשמא זה ייבם את יבמתו גמורה לא גזור רבנן לאפוקה מספק: גרושה. מאישה לא יקחו: מכאן שמצוה בגדול. הכי דריש ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור המייבם יהיה הבכור: אשר תלד. ואותה יבמה תהא ראויה לילד פרט לאילונית: יקום. היבם על שם אחיו לנחול נחלתו ולא יחלקו אחיו עמו: אתה אומר לנחלה. והאי יקום ביבם משתעי: או אינו. אלא בבן שיולד לו משתעי שאם היה שם המת יוסי קורין לזה יוסי: אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ואע"ג דדרשינן ליה לדרשא מידי פשוטו מיהו לא נפיק לגמרי: ואפיקתיה לגמרי. שאין צריך לקרות לבנו בשם אחיו המת והכי גמר לה מרביה: ופרכינן ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם ממש בתמיה: ליבם. קאמר רחמנא בן הנולד לך יקום על שם אחיך מיבעי ליה: ואי לבית דין. מודע רחמנא מצות קריית שם הבן: יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה. אלא ודאי ביבם גופיה משתעי קרא ולבית דין קאמר רחמנא שיקום היבם על שם אחיו המת לנחלה: אמרו לו ליבם. שיקום בנו על שם אחיו דכל מצות יבום קא מודע קרא לב"ד וקאמר להו להזהיר יבמה לבא עליה והבן אשר תלד לו יקימנו ע"ש אחיו: אימא בכור. דוקא קאמר קרא אבל פשוט לא לייבם לגמרי בין איכא בכור בין ליכא בכור: אם כן. דפשוט לאו בר יבום הוא למה לי דמיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו תיפוק לי משום דלאו בכור הוא זה שנולד לאחר מיתת אחיו: ואימא. האי דמיעט אשת אחיו שלא היה בעולמו כגון שהיה זה שנולד בכור לאמו ואחיו מאביו ולהכי אצטריך למעוטי: בנחלה תלה רחמנא. וממילא בכור הנוטל פי שנים הוא דמייבם אבל בכור לאם לא ומדמעטיה שמע מיניה בכור דקרא לאו דוקא אלא גדול האחים: ואימא כי איכא בכור כו'. כלומר דלמא לעולם בכור דוקא והכי קאמר רחמנא אי איכא בכור קמך תתקיים מצות יבום או בבכור או בפשוט דנפקא לן מדאימעיט אשת אחיו שלא היה בעולמו וכי ליכא בכור לא תתקיים ופטורה לגמרי מן הפסוק: ומת אחד מהם. משמע שלא היו שם אלא שנים ומת אחד מהן: מי לא עסקינן. כלומר מי לא משתמע נמי מקרא דמת בכור וקאמר רחמנא לייבם פשוט: ואימא. על כרחך קרא דחיק ומתוקם כגון דמית פשוט וקאמר רחמנא לייבם בכור דהא כתיב והיה הבכור: הא מיעט רחמנא וכו'. דהכא גבי תרי אחים כתיב מיעוט אשת אחיו שלא היה בעולמו אלמא דמית גדול משמע ותו ליכא בכור *קטן: ואימא כי ליכא בכור קדם הקטן זכה. דהא לא רבי דלייבם פשוט אלא מומת אחד מהם ומיעוט דאשת אחיו שלא היה בעולמו דמשמע דמת בכור ואמר רחמנא לייבם פשוט אבל איכא בכור לא לייבם פשוט: הוקשה כו'. שוין לייבם: ליהדר אגדול. אי לא בעו שאר אחיו נחזור עליו לכופו דמצוה עליה רמיא ולא על האחרים אבל כי ליכא בכור לא רמיא מצוה אגדול טפי משאר אחיו: הולכין אצל אחיו הקטן. משמע קטן הימנו וגדול משאר אחיו אלמא מהדרינן אגדול דגדול קודם ומדקתני חוזרין אצל גדול ליכא לאותובי דאיכא למימר מאי גדול בכור דאי לא מצי לשנויי הכי אדמותיב מדתני אביי לותיב ממתניתין דקתני בפרק החולץ נמי לא רצה חוזרין אצל גדול: לא לישקול נחלה. דהא בכור כתיב אלא

אי למ"ד יש זיקה. אר"י אע"ג דלמ"ד יש זיקה ליכא למיגזר לייבם אחר חליצה משום דלמא אתי לייבם ברישא כדמשמע בפרק ד' אחין (לקמן דף כז: ושם) גבי רבי יוחנן דאמר אחיות איני יודע מי שנאן מ"מ ליכא למימר דליחלץ חד ולייבם חד כיון דכל אחת נאסרה שעה אחת אסורה עולמית אפילו ראשונה דלית ליה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה אלא לר' יוחנן לכך הוצרך לומר אחיות איני יודע מי שנאן ולמ"ד אין זיקה אף על גב דלרב דאמר אין זיקה לית ליה לקמן כיון שנאסרה שעה וכו' מ"מ גזרינן דלא ליחלץ חד ולייבם חד אטו דלמא מייבם ברישא דכיון דאין זיקה אתי למטעי ולייבם ברישא דהא לא מסקי אינשי אדעתייהו דלמא מית אידך אבל הכא כל חד וחד אמרינן אימא דידיה מתרמיא ליה[וליכא למגזר דלמא מייבם ברישא דאפילו מייבם ברישא אימא דידיה אתרמי ליה וכי מייבם] שפיר עבד ומשום מ"ד אין זיקה צריך לומר כל כך:

וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן. הקשה הר"ר משה ברבי יעקב מפיה"ס דאמר בהחולץ (לקמן דף לו:) מת בתוך ל' יום אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינה חולצת ולמה לא תחלוץ כיון דספק חלוצה מותרת לכהן וי"ל דהתם שחולצת לאחר נשואין יאמרו קמו רבנן במילתא דנפל הוה ולכך הוצרכו חליצה ואתי למישרי חלוצה לכהן אבל הכא כל אחד כשכונס אמרי' קים ליה להאי דלאו חלוצה היא ולכך כנסה*:

אין אינו אלא לשם. ויהא כוליה קרא כפשטיה ולא נדרוש מבכור דמצוה בגדול לייבם אלא ה"ק והיה הבכור פי' הראשון שתלד היבמה יקרא שמו בשם המת ויליף בג"ש דלאו שם ממש קאמר אלא לנחלה וכיון דלנחלה קאמר ליכא לאוקומי קרא אלא ביבם דאי על הבכור שתלד היבמה קאמר קרא שיקום על שם המת לנחלה שאותו בכור יירש את המת דאם כן יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה דהשתא לא שייך למימר דה"ק אמרו ליה ליבם כדקאמ' בסמוך:

ה"ג ואם לא רצה הולכין אצל אחיו הקטן. פי' אצל קטן ממנו לא רצה הולכים אצל אחיו פירוש שאר פשוטין קטנים ממנו לא רצו חוזרין אצל גדול ויש ספרים דלא גרסי אלא הולכין אצל קטן ותו לא וצריך לומר דמשמע דקטן ממנו קאמר מדלא נקט ליבנא דמתני' דהחולץ (לקמן דף לט.) מהלכין על כל האחין: למאי

[לעיל יח. וש"נ]
קדושין עח.
לעיל יב.
[לעיל יא: שבת סג.]
[קדושין יג. וש"נ]
[לעיל יז: כ.]
ב"ק לו. לקמן לט.
[ע"ש ד"ה ליכא, שבת סג: ד"ה ל]

מסורת הש"ס: משום כך ושוב אין לה היתר אפילו בדיעבד כצ"ל רש"ל

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ואי למ"ד וכו' מתחלה מדרבנן אבל הכא זו וכו' וכי פקע איסור אחות זקוקה ביבום אחותה:

אולי צ"ל קטן

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ח מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קטו סעיף ג:

סח ב מיי' פ"א מהלכות אישות הל' ז ופי"ז מהל' איסורי ביאה הל"ז טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף א:

סט ג מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נא טור ש"ע אה"ע סימן קסא סע"ד:

ע ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

עא ה מיי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סימן קסג סעיף א:

עב ו מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעב סעיף א:

עג ז מיי' פ"א מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע ח"מ סי' רעו סעיף ד:

עד ח מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסא סעיף ד:

תוספות חד מקמאי
לשוק: הא דתני שילא אפי' שניהם כהנים דוקא כשקדמו וכנסו שאין מוציאין אותן מידן אפילו שניהם כהנים אבל לכתחלה לא שרינן אע"ג דחלוצה דרבנן שלא שרינן לכתחלה ואי קשיא הא דגרסינן בפ' החולץ מת בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן אינה חולצת ומסקנא משום דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמר אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא אשת כהן דלא אפשר עבדינן כרבנן משמע דלרשב"ג אם אשת כהן היא שמפקינן לה מיניה והא ספק חולצת [היא] איכא למימר שאני הכא שכבר חלצה וכבר כנסה כהן ומשום הכי לא מפקינן מיניה אע"פ שהוא כהן אבל התם לכתחלה הוא דאמר לא תחלוץ ותהוי לכהן(והא א)בשלא אקדמו וכנסו קאי אבל לכתחלה לא ב)והתם אי שריא לה השתא לכתחלה למיחלץ אף על פי שהוא כנסה בלכתחלה ואיכא מ"ד שאני הכא שאחת מהן בודאי אינה חלוצה אף על פי שאחת מהן בודאי חלוצה ולאו מילתא היא דהא תינח כהן שני שנשא השניה אבל הראשון ספק חלוצת נשא אמאי לא מפקינן מיניה וכי משום דנסב שני שרי לראשון דאי לא נסב שני הראשון ודאי ספק חלוצה נשא אלא ודאי כדפרישית: תני אביי קשישא מצוה בגדול לייבם לא רצה לייבם הולכין אצל קטן אלא בכור דקרייה רחמנא למאי הלכתא מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף יבם אינו נוטל בראוי

א) נ"ל וזה דהכא בשאקדמו וכנסו קאי כו'. ב) אין הלשון מדוקדק ואולי צ"ל והתם אי שרינן לה השתא למחלץ אע"ס שהוא כנסה אתי ג"כ למחלץ ולכנוס אותה לכתחלה ואיכא מ"ד כו'.

למאי הלכתא לגריעותא "מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף האי אינו נוטל בראוי כבמוחזק: **מתני'** *הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד *גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגיירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב 'הלכה כדברי האומר כולם גרים הם אי הכי לכתחלה נמי משום דרב אסי *דאמר רב אסי °הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר *אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו *לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה א"ר *אליעזר מאי קרא °הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול (א) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת *אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא *הנטען על אשת איש *והוציאוה על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנס לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי אלא לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לכתחלה לא יכנוס מיתיבי 'בד"א כשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא תצא 'ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאין לה בנים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאוה ליתני הוציאה אלא כל הוציאוה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתנייתא רבי היא דתניא 'רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא רוק למעלה מן הכילה אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא מנעלים

רש"י

אלא למאי הלכתא קרייה בכור · ליכתוב גדול: בכור אינו נוטל· חלק בכורה בנחלה הראויה לבא להם אחר מיתת אביהן אלא במה שמוחזק ביד אביהן ביום מותו דכתיב בכל אשר ימצא לו (דברים כא) אף יבם הנוטל פישנים[א] בנכסי אביו חלקו וחלק אחיו שמת [ב]אינו נוטל בראוי כבמוחזק: **מתני'** הנטען · חשוד כלומר שטוענים עליו דברי לעז: לא ישאנה · משום לעז שלא יאמרו אמת היה הקול הראשון: הנטען על אשת איש והוציאוה · בית דין מתחת בעלה בשביל זה שאסרה עליו והלך זה ונשאה: יוציא · דמדאורייתא אסורה נמי לבועל דדרשינן ונטמאה ונטמאה (במדבר ה) שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל במסכת סוטה (דף כז:): **גמ'** הא גיורת מיהא הויא · ואע"ג דלא נתגיירה לשם יהדות אלא בשביל שישאנה זה: עבדי שלמה · בעלי שררה היו: גירי אריות · °כגון כותים דכתיב בספר מלכים (ב' יז) וישלח ה' בהם את האריות ונתגיירו כדכתיב התם בגלות שומרון: גירי חלומות · בעל חלומות אמר להם להתגייר: מרדכי ואסתר · ורבים מעמי הארץ מתיהדים (אסתר ח): בזמן הזה ס"ד · כל הני מקמי הכי לאו גרים נינהו כגון גבוזר אדן וכיוצא בו: כבזה"ז · שלא יעשה מחמת שררה: אי הכי · דגיורת מעלייתא היא: לכתחלה נמי · יכנוס ואמאי תני לא יכנוס: דאמר רב אסי · טעמא דמתניתין משום דכתיב הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך דאתו לאחזוקי לקלא קמא: הן גור · הבא להתגייר יגור אפס מאותי בעוד שאין אני עמכם יתגייר דהיינו בזמן הזה: מי גר אתך עליך יפול · מי גר אתך בעניותך כאשר אמרת: עליך יפול · לעוה"ב יפול יגוח כמו על פני כל אחיו נפל (בראשית כה) יפול מלדך אלף (תהלים צא): ובעדים · הא דתנן יוציא זה החשוד שכנסה כגון שבאו עדים על קול הראשון שראוה שזינתה עמו: להא שמעתתא · בעדים: כי ניים ושכיב רב אמרה דתניא · תיובתא: ונתגרשה מתחת ידי אחר · ראובן נטען על דינה אשת שמעון וגירשה שמעון ונשאה נחשון וגירשה אם כנסה ראובן מעתה לא יוציא: אי דאיכא עדים·בזנות קמא הרי נאסרה עולמית עליו: ה"ה דאפילו דלא אפסיק אחר לקלא · וכנסה ראובן מגירושי שמעון לא תצא הואיל וליכא עדים והא דנקט מתחת ידי אחר היא גופה איצטריך לאשמועינן רבותא דלכתחלה לא יכנוס כדקתני אם כנס אין לכתחלה לא: במה דברים אמורים · דאם כנס הנטען יוציא כשאין לה בנים מן הראשון: אבל יש לה בנים · מן הראשון לא תצא דכי מפקי לה קא מחזקינן לקלא קמא ועבדינן להו ממזרים: ואם באו כו' · אלמא אין לה בנים בלא עדים נמי מפקינן: רב מוקי למתניתין בים לה בנים · ומש"ה אמר רב ובעדים: וב"ד בעדים הוא דמפקי · מבעל ראשון דאין אשה נאסרת לבעלה משום קול ואתא רב למימר דוקא מתני' משום כך יוציא הנטען הואיל ואיכא עדים אבל בלא עדים הואיל ויש לה בנים לא: ולבע"א·בלא בנים לא נפקא בלא עדים והני מתניתא דאמרי נפקא ר' אמריכהו דמפיק אשה מבעלה בקול כל דהו: רוכל · מוכר בשמים לנשים להתקשט בהן: רוכל יוצא · מן הבית ומצא זה את אשתו שהיא חוגרת בסינר מכוער הדבר שלא התירתו מעליה אלא לזנות: סינר · הוא כפין מכנסים שהיו הנשים חוגרות לצניעות: רוק למעלה מן הכילה· ארוכל יוצא קאי ומצא בעל רוק למעלה בגג הכילה שעל מטתו מי זרק הרוק למעלה כ"א השוכב ופניו למעלה הלכך זינתה זו ורקקה בשעת תשמיש: מנעלים

תורה אור

תוספות

למאי הלכתא לגריעותא · אר"י דהוי מצי למימר לחשיבותא שאין ירושתו חוזרת ביובל: *גיורת מיהא הויא · דמשמע לא יכנוס הוא אבל אחר שרי לכנוס לכתחלה: **הלכה** כדברי האומר כולם גרים הם · (ב) הך גירי אריות לא דמי להא דאיכא מ"ד כותים גירי אריות הן דהתם היו עובדים אלהיהם כדכתיב בספר מלכים ולמ"ד גירי אמת הן קסבר דשוב נתגיירו לגמרי*: **אי** הכי לכתחלה נמי · אי אמרת בשלמא דאינה גיורת גמורה ניחא דלכתחלה לא יכנוס משום דספק גיורת היא דשמא נתגיירה לשם איש ודיעבד אין להוציא דאין להחמיר משום חששא זו: **משום** דרב אסי הסר ממך עקשות פה כו' · אר"י דבנטען על הפנויה אין להחמיר מלכנוס משום לזות שפתים דאדרבה מצוה לכונסה דבאנוסה כתיב ולו תהיה לאשה (דברים כב): **לא** בימי דוד ולא בימי שלמה . (ג) מאיתי הניתי *ובת פרעה דבימי שלמה לא קשה דמידי הוא טעמא אלא משום שולחן מלכים והני לא צריכי אבל קשה דאמרינן בהערל (לקמן דף עט. ושם) גבי מעשה דגבעונים דבימי דוד נתוספו גרים על ישראל ק"ן אלף וי"ל דמעצמן נתגיירו כדאשכחן גבי מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתיהדים ויש ספרים שכתב בהן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים והאי דפ"ב דשבת (דף לא.) ההוא דאתא לקמיה דהלל ואמר גיירני ע"מ לעשות כ"ג בטוח היה הלל °דסופו לעשות לשם שמים וכן ההיא דהתכלת (מנחות מד.) דאתיא לקמיה *דרבי גיירני ע"מ שאנשא לאותו תלמיד: **אמר** רבי הואיל ומכוער הדבר תצא · אר"ת דתצא מן הרוכל אם נשאת לו דכל הסוגיא איירי בנטען דאין לומר תצא מן הבעל דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על ידי קנוי וסתירה *או סירא (ד) דרך מגלפין ועוד דלגבי בעל הוי קלא דבתר נשואין דאמר (ה) בהאשה רבה (לקמן דף פח. ושם) דקלא דלבתר נשואין לא חיישינן °ורוק למעלה בגג הכילה לא עדיף מקלא דלא פסיק דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפי' בקלא דפסיק מכח הך ברייתא אלא ודאי תצא מן הרוכל אם נשאה דרוק למעלה בגג הכילה הוי קלא דקמי נישואי רוכל וכן פר"ח וכן נראה לר"י דמתוך ההלכה משמע דאין מוציאין ע"י קול מבעלה דקאמר ובית דין בעדים הוא דמפקי משמע דדבר פשוט הוא דמבעל לא מפקי' אלא בעדים אע"ג דמנטען קתני בברייתא דמפקי בקול [אף דקתני הוליאוה הדר רב נחמן דבסמוך הוליאה תנן דמשמע על ידי בעלה אפ"ה מבעלה לא מפקינן על ידי קול] באין בנים מן הראשון והא דאיצטרי' בהנהו עובדי דסוף נדרים (דף צ:) להנהו טעמי

[ישוב לזה כתבו תוס' בבכורות נב: ד"ה בכור]

עה א מיי' פי"ג מהל' נחלות הלכה א סמג עשין צו טוש"ע אה"ע סימן קסג סעיף א:

[ע"ע תוספות חולין ג: ד"ה קסבר]

עו ב מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יד סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן יא סעיף ה:

עז ג מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכה ד סמג לאוין קיו טוש"ע י"ד סימן רסח סעיף יב:

עח ד מיי' שם הל' טו:

עט ה מיי' פ"ב מהל' סוטה הל' טו טור ש"ע אה"ע סי' יא סע"ב:

[זה שהתעוררו התוספות מבת פרעה שקיבלה שלמה דמידי הוא טעמא אלא משום שולחן מלכים אידוע קצת שהרי כל זה מבואר להדיא בש"ס לקמנו ע"א מתיב רב יוסף וכו' והא לא קבלו וכו' מידי הוא טעמא וכו']

פ ו שם סעיף א:

פא ז מיי' שם הלכה טז וטוש"ע שם סעיף ב:

פב ח מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה טו ופ"ב מהל' סוטה הלכה יג טוש"ע שם סעיף א:

[תוספתא פ"ד]

[צ"ל דרבי חייא]

תוספות חד מקמאי

כבמוחזק: **תניא** אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשם עבדי שלמה אינם גרים דברי רבי נחמיה שהיה ר"נ אומר אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות ואחד גרי מרדכי ואסתר אינם גרים עד שיתגיירו שנית ואע"ג דכותיים אליבא דמ"ד גרי אריות הן עובדי כוכבים גמורים הן התם לא נתגיירו לגמרי כדכתיב את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים אבל (התם) [הכא] שנתגיירו לגמרי הלכה כולן גרים הן רבינו יעקב ז"ל: **תניא** בד"א שתצא כשאין לה בנים אבל כשיש לה בנים לא תצא' הרב אלפס פירש כשיש לה בנים מן הנטען ור"ש פי' כשיש לה בנים מן הבעל והרב"י כתב כשיש לה בנים מן הנטען או מן הבעל לא תצא והא דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר ואמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא וקיי"ל כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפי' רש"י ז"ל דבדבר מכוער מפקינן לה מבעלה והר' אלפס כתב כל דהוא נטען מפקינן מיניה בדבר מכוער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר ממקום מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כאן דבר ברור ולא באמתלא ולא בדבר מכוער · ובמס' סוטה איבעיא לן עוברת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשיטא ומיהו מעוברת על דת ליכא ראיה דהתם [אין] עדים בדבר מכוער של זנות אלא לדבר מכוער של חוצפא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא דבדבר

[לקמן כה: ע"ש]

[קדושין עה: ב"ק לח: סנהדרין פה: חולין ג: נדה נו:]

כתובות כב: [עי' תוס' שם]

[ע"ז ג:]

[לקמן עו.]

[צ"ל אלעזר]

משלי ד

ישעיה נד

[לקמן נא. קט: ב"ק מז: סה. בכורות כג: נדה ס.]

[צ"ל והוציאוה וכ"כ רש"א]

סוטה כז.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי גר אתך עליך יפול מי גר אתך בעניותך סוף דעליך יפול אבל אידך לא: (ב) תוס' ד"ה הלכה כדברי האומר כולם גרים הם ואפי' גירי אריות הך גירי אריות: (ג) ד"ה לא וכו' מאיתי הניתי · נ"ב עיין בפרק בתרא דקדושין דף עו: (ד) ד"ה אמר וכו' או סירא אותם כדרך המגלפין: (ה) בא"ד בהאשה רבה. נ"ב דף פח. וע"ש בתוס' ד"ה כל קלא:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה בכור כו' אף יבם הנוטל פי שנים כו' : נ"ב אבל ר"ת פי' שאין נוטל חלק אחיו אלא אם מת אביו קודם לאחיו (ועמ"ש רבינו באה"ע סימן קסג ס"ק ד'): [ב] שם וחלק אחיו שמת· נ"ב חלקו שמת:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה גירי אריות כגון כותים · עי' סנהדרין פה ע"ב ברש"י ד"ה גירי אריות: תוס' ד"ה לא בימי דוד וכו' דסופו לעשות לש"ש · עי' לקמן דף קט ע"ב תד"ה רעה: ד"ה אמר רבי וכו' ורוק למעלה בגג כו' · עיין לקמן דף נב ע"א תד"ה כל קלא:

מנעלים הפוכים תחת המטה אמר רבי הואיל ומבוער הדבר תצא מנעלים הפוכים ליחזי דמאן נינהו אלא מקום מנעלים הפוכים (תחת המטה א"ר הואיל ומבוער הדבר תצא) והלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרבי קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא הא בקלא דפסיק הא בקלא דלא פסיק קלא דלא פסיק וליכא עדים כרבי קלא דפסיק ואיכא עדים כרב וקלא דלא פסיק עד כמה *אמר אביי אמרה לי אם דומי דמתא יומא ופלגא ולא אמרן אלא דלא פסק ביני וביני אבל פסק ביני וביני הא פסק ולא אמרן אלא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה מחמת יראה הוא *ולא אמרן אלא דליכא אויבים אבל איכא אויבים אויבים הוא דאפקו ליה לקלא *תנן התם המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר לא יחזיר שלח ליה רבה בר*הונא לרבה בר ר"נ ילמדנו רבינו כנס מהו שיוציא א"ל תנינא הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא א"ל מי דמי התם הוציאוה והכא הוציאה ורבה בר ר"נ מתניתין נמי הוציאה תנן ואכתי מי דמי הכא בעל והתם בועל א"ל שפיר דמי אהדדי הכא אמור רבנן לא יכנוס ואם כנס יוציא ה"נ אמרי רבנן לא יחזיר ואם כנס יוציא ולא היא התם אלומי אלמיה לקלא הכא אמרינן קם ביה בקלא וליתיה: **מתני'** המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו רבי יהודה אומר הרגתיו לא תנשא אשתו הרגנוהו תנשא אשתו: **גמ'** טעמא דממדינת הים דעליה קסמכינן אבל מא"י דלאו עליה קסמכינן ישא את אשתו והא מת דלאו עליה קסמכינן דאמר מר *אשה דייקא ומינסבא וקתני לא ישא את אשתו התם ליכא כתבא הכא איכא כתבא דתנן *מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח: מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו: הוא ניהו דלא ישא את אשתו הא לאחר תנשא *והאמר רב יוסף פלוני רבעני לאונסי הוא ואחר מצטרפין להרגו לרצוני רשע הוא והתורה אמרה °אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס וכ"ת שאני עדות אשה דאקילו בה רבנן והא"ר מנשה גזלן

מנעלים הפוכים · פיהן למטה ודאי של נכרי הם והפכו כדי שלא יכיר הרואה: מקום מנעלים הפוכים · ניכר מקום הפיכתן בעפר שתחת המטה לשון מורי לשון אחר מקום מנעלים מלא הפוך שבא ומלא את מנעליו במקום שהוא רגיל לתת שלו ודאי נכרי בא לכאן ושם מנעליו במקום שלה ושלה במקום בעל ורחשון עיקר דא"כ הפוך מיבעי ליה: והלכתא כוותיה דרב · דאמר אין מחזיקין קלא אלא בעדים: דפסיק · שילא קול אחר לומר שקר הוא הלעז: דומי מתא · חשודי העיר ל"א דומי דלא ידעי ודאי אלא אמרי בדדמי לשון מורי: משום נדר לא יחזיר · וטעמא מפרש התם בהשולח גט שאם אתה אומר יחזיר שמא תלך זו אצל חכם לאחר שניסת ויתיר לה נדרה ויאמר המגרש אילו הייתי יודע שיש היתר לנדר שנדרה אם היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה שהיתה חביבה עלי ביותר ונמצא זה מבטל גיטו למפרע ועוקרו ובניה מן השני ממזרים לפיכך אומרים לו מתחלה הוי יודע שהמוציא את אשתו משום נדר שנדרה לא יחזיר עולמית ואם היא חביבה עליך לא ובקש היתר לנדרה ואי מגרש לה מהשתא ודאי שנואה היא עליו ותו לא מצי עקר (לה) גיטה בדברי שקר: ומשום שם רע · שילא עליה לא יחזיר כדפריסית טעמא שמא תנשא לאחר ויצא קול על הלעז הראשון שקר היה ויתחרט המגרש ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא כו': כנס מהו שיוציא · אם החזירה מהו שנכופנו להוציא: תנינא הנטען כו' · והתם נמי מפקיעה מבעלה דכיון דהוציאה משום שם רע גילה דעתו שהקול אמת ונאסרה לו כי היכי דאסרינן לה הכא משום שהחזיק זה הקול כשכנסה: התם הוציאוה · ב"ד שבאו עדי טומאה ואסורה לבועל מה"ת: הכא הוציאה · והאי דלא יחזיר דרבנן הוא: ורבה בר נחמן מתני' נמי הוציאה תנן · בלא עדים הלכך לא אסורה לבועל אלא משום לזות שפתים מדרבנן ואפ"ה קתני יוציא: ואכתי מי דמי הכא בעל · החזירה ואין דבר זה מגונה הוא: התם בועל · כונס ודבר מגונה הוא: א"ל שפיר דמי להדדי · דהכא והכא מדרבנן הוא: ולא היא התם · הוא כשכנס בועל אלומי אלמיה לקול הראשון שאמת היה הלעז אבל הכא כשהחזירה בעל בטולי בטליה לקלא דאמרינן מדהחזירה קים ליה בקלא חזר ובדק בקול ראשון של שם רע ומצא שאינו: **מתני'** המביא גט ממדינת הים · צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם וטעמא מפרש בגיטין (דף ג.) לפי שאין בקיאים לשמה: לא ישא את אשתו · הואיל ואדיבוריה סמכינן: מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא אשתו · הואיל ועל עדותו היא נשאת איכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה והעיד שקר אבל לאחר תנשא דאשה נשאת בעד אחד: ר' יהודה אומר הרגתיו לא תנשא אשתו · אפי' לאחר על פיו לפי שהוא משים עצמו רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד: הרגנוהו תנשא אשתו · לאחר ובגמרא בעי טעמא: **גמ'** אבל מארץ ישראל · המביא גט מארץ ישראל אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם: והא מת דלא עילויה סמכינן · דכי אמר מת בעל הא דשרו רבנן לאינסובי לאחר לא עליה סמכינן: דאמר מר · בפרק האשה רבה (לקמן דף צג:) היינו טעמא דעד אחד נאמן להשיא אשה משום דהיא גופא דייקא עד שיודעת שמת ודאי ואחר כך נשאת: מה בין גט למיתה · בהמביא (וכן לקמן דף קיז.) חנן אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה כגון חמותה ויבמתה וצרתה ובת בעלה נאמנות להביא גיטה ואף על פי שצריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם ומה בין גט למיתה אלא שהכתב מוכיח ולאו עלה סמכינן כל כך: פלוני רבעני לאונסי כו' להורגו · את הרובע: גזלן

טעמי דאיתתא שריא דאם איתא דעבד איסורא אירכוסי הוי מירכס ואם איתא דעבד איסורא ניחא ליה דליכול נראה לר"י דהתם באומרת טמאה אני כי מתני' דהתם דעלה קאי ואפ"ה שריא מהנהו טעמי אבל באומרת טהורה אני שריא בלאו הנהו טעמי דהתם ואין לתמוה אמאי שריא כיון שאומרת טמאה הא שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא דלפי שראו חכמים שנתקלקלו הנשים ליתן עיניהם באחר ורוב האומרות כן משקרות לכך נראה להם להתירן*: **הא** בקלא דפסיק · ומיהו רב גופיה אית ליה ל"ש קלא דפסיק ול"ש קלא דלא פסיק: **ואכתי** מי דמי · בספרים ישנים לא גרסי ליה אלא גרסי ורבה בר (א) נחמן הוציאה תני הכא בעל והכא *בועל הכא אמור רבנן וכו' ועד ולא היא חד שינויא הוא והכי פירושו ורבה ב"ר נחמן הוציאה תני וכיון דתני הוציאה והכא בעל והכא בועל הוציאה ולא בית דין ואפ"ה קתני במתני' ואם כנס יוציא ה"ה דהתם בגיטין (דף מה:) נמי אם כנס מוציא ויפה פשיט רבה ב"ר נחמן ומסיק ולא היא כו' קם ביה בקלא דליתיה ומה שאסור להחזיר אינו משום שסבורים העולם שאסורה לו משום שם רע דהא סברי דקם ביה בקלא דליתיה אלא משום קי"ל או משום פריצות כדאמרינן בגיטין וקשיא לר"י דהיאך היה מדמה אותה רבה ב"ר נחמן וכי לא היה יודע טעם זה דבהדיא מפרש להנהו טעמי בהשולח (גיטין דף מו.) בברייתא וי"ל דלא שמיע ליה א"נ אומר ר"י דרבה ב"ר נחמן יודע טעמי דקלקול ופריצות אבל סובר דכנס יוציא מפני שהעולם אין יודעים הטעם דקלקולא ופריצות אלא סוברים שמחמת שם רע אסורה לו כיון שגירשה ע"י כן ולכך אם כנס יוציא משום רננה כמתניתין דהכא ומסיק ולא היא שיטעו העולם בזה כי יש חילוק גדול בין מתני' דהכא למתני' דהתם דהכא אלמיה לקלא כו': **הבא** איכא כתבא דתנן מה בין גט כו' · ואע"ג דלאביי בסוף פ"ב דגיטין (דף כג:) איירי הך משנה בח"ל מ"מ דייק שפיר מינה דיש לסמוך על הכתב: **מת** הרגתיו הרגנוהו · כיון דאפילו במת לא ישא את אשתו לא הוה צריך למיתני הרגנוהו ואפילו בהרגתיו לאחר תנשא ולא תני ליה אלא משום דר' יהודה מפליג בין הרגתיו להרגנוהו: **הוא** ואחר מצטרפים להורגו · הקשה הר"ר חיים דבסוף פ"ק דמכות (דף ו. ושם) פריך הרוג ונרבע יציל משמע דהרוג ונרבע פסולים להעיד משום שונא והכא משמע דכשר ונרבע התם אלא בנרבע לרצונו איירי ומשום רשע פסול אפילו לרבא דבסמוך דסובר דלרצונו נמי כשר מכל מקום כשיש עדים שנרבע לרצונו הוי כנמצא אחד מהן קרוב או פסול וכי פריך בתר הכי הורג ורובע יציל פי' יצילו על עצמם הוה מצי למינקט נרבע דקאי ביה כיון דאיירי בנרבע לרצונו אלא משום

מ"ק יח:

[עי' סיטב במ"ק יח:]

גיטין מה: כתובות עד:

רב הונא כצ"ל. יעב"ץ.

[לקמן צג: קטו. קטז:]

לקמן קיז. גיטין כג:

סנהדרין ט:

שמות כג

רס"ל מ"ז

עין משפט נר מצוה

פג א ב ג ד מיי' פ"ב מהלכות סוטה הלכה יג יד טוש"ע אה"ע סי' יא סעיף א:

פד ה מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן י סעיף ג:

פה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

[ועי' סיטב תוס' כתובות סג: ד"ה אבל]

פו ז מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן יב סעיף א:

ס"א בעל

פז ח מיי' פי"ג מהל' גירושין הלכה י טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ז:

פח ט מיי' פי"ב מהל' עדות הלכה ב סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף כו:

פט י מיי' שם פ"י הל' א סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף א:

תוספות חד מקמאי

דבדבר מכוער של זנות מפקינן מבעל בדבר מכוער דחוצפא לא מפקינן והתם אסיקנא דלהפסידה כתובתה צריכה התראה אבל אי הדרא בה תהדר: **תנן** התם המוציא[את]אשתו משום שםרע משום נדר לא יחזיר ואיבעי לן כנס מהו שיוציא ואסיק' אינו מוציא ולא דמי למתני' דנטען דהתם כיון דנסבה נטען אלומי אלמה לקליה הכא אמר קם ביה בקלא וליתא איכא מ"ד(מיהא) דהא מילתא אליבא דלישנא בתרא הוא דקסבר טעמא מאי שלא יהיו בנות ישראל פרוצין בעריות ובנדרים אבל ללישנא קמא דסבר טעמא דמילתא משום קלקולא אם אינו מוציא כ"ש דאיכא קלקולא וכיון דקי"ל כלישנא קמא אם כנס מוציא וכ"כ הראב"ד ז"ל ואני אומר כיון א) דאמרו לה בשעת קדושין המוציא אשתו משום ש"ר לא יחזיר (עלמא) [לעולם] לא אפשר למיהוי בה קלקולא והלכך אם כנס אינו מוציא · וכן נראה מדברי הג' אלפס שפסק כלישנא קמא דאמר דמשום קלקולא הוא ופסק דכנס אינו

א) נראה דצ"ל כיון דאמרי' ליה בשעת גירושין דהמוציא אשתו וכו'.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואכתי וכו' אלא גרסי' ורבה בר רב נחמן הוציאה:

*גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה גזלן דדברי תורה פסול לעדות אשה נימא רב מנשה דאמר כר' יהודה אמר לך רב מנשה אנא דאמרי אפילו לרבנן וטעמא דרבנן הכא כדרבא דאמר רבא *אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע לימא רב יוסף דאמר כרבי יהודה אמר לך רב יוסף אנא דאמרי אפי' לרבנן ושאני עדות אשה דאקילו בה רבנן ורב מנשה דאמר כרבי יהודה: הרגתיו כו' הרגנוהו תנשא כו': מאי שנא הרגתיו ומאי שנא הרגנוהו אמר רב יהודה באומר אני הייתי עם הורגיו *והתניא *אמרו לו לרבי יהודה מעשה בלסטים אחד שיצא ליהרג במגיזת קפוטקיא ואמר להם לכו אמרו לה לאשת שמעון בן כהן אני הרגתי את בעלה בכניסתי ללוד ואמרי לה בכניסתו ללוד והשיאו את אשתו אמר להם *משם ראיה *באומר אני הייתי עם הורגיו והא לסטים קתני שנתפס ע"י לסטיות והא יצא ליהרג קתני בי דינא דעובדי כוכבים דלא דייקי וקטלי: מתני' החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה הרי זה לא ישאנה *מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד: גמ' הא התירה ישאנה במאי עסקינן אילימא בחד מי מצי מתיר והאמר *(רב אמר) ר' חייא בר אבין אמר רב עמרם תנא התרת נדרים בשלשה ואלא בתלתא מי חשידי והתנן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא בית דין לעולם בחד *וכדאמר רב חסדא אמר ר' יוחנן ביחיד מומחה הכא נמי ביחיד מומחה: מיאנה או שחלצה וכו': טעמא דב"ד הא בתרי לא מ"ש מהא *דתנן *עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים לדבר זה היא גופה קמשמע לן לאפוקי ממ"ד מיאון *בפני שנים קמשמע לן מיאון בג' איבעיא להו כנס מהו שיוציא רב כהנא אמר כנס מוציא רב אשי אמר כנס אינו מוציא תני להו רב זוטי דבי רב פפי כדברי האומר כנס אינו מוציא אמרו ליה רבנן לרב אשי *גמרא או סברא אמר להו מתני' היא *הנטען משפחה ונשתחררה מעובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציא אלמא

ברננה

גזלן דדבריהם · כמו מפריחי יונים ומשחק בקוביא דתנן (ר"ה דף כב.) כל העדות שאין האשה כשרה לה אף הן אינם כשרים ועלה אמר רב מנשה זאת אומרת גזלן דדבריהם כו': רבא פליג עליה דרב יוסף ואמר אפי' אמר פלוני רבעני לרצוני הוא ואחר מצטרף להורגו · לרובע דכיון שזה מתכוין לעדות נאמן הוא אצל חברו ואין נאמן על עצמו ממה שאמר לרצוני דאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות בין לטובה בין לרעה הלכך אינו נעשה רשע בעדות עצמו: ואין אדם משים · את (א)עדותו עדות אצל עצמו ליעשות רשע והא דקי"ל (ב"מ דף ג:) הודאת פיו כמאה עדים דמי הנ"מ לממונא אבל לקנסא ולעונש מלקות וליפסל לא: ושאני עדות אשה דאקילו בה רבנן · הלכך אפילו רשע נאמן ואנא לית לי דרב מנשיא דאמר הא דדברי תורה פסול: אלא רב מנשיא דאמר כרבי יהודה · והכי מיתוקם סוגיא רב יוסף מוקים לרב מנשיא כרבי יהודה ורב מנשיא מוקי לרב יוסף כרבי יהודה: אני הייתי עם הורגיו · אבל לא נגעתי בו: ע"י לסטיות · לפי שהיה עמהן: מתני' בנדר · שנדרה הנאה מבעלה ולא הפר לה ובאתה לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרטה: לא ישאנה · משום חשד: שהוא ב"ד · כלומר מיאון או חליצה לא עשה חכם זה ביחידי דקי"ל חליצה ומיאון בג' ותלתא לא חשידי: גמ' הא התירה · ואח"כ מת בעלה או גירשה ישאנה שאין כאן חשדא: לעולם בחד · ודקשיא לך מדקתני שאסר מכלל דבר מישרי הוא אין ביחיד מומחה וכדרב חסדא בנדרי' בפרק נערה המאורסה: ב"ד · ג': לא חשו חכמים לדבר זה · לומר לא יקחו שוב שדה זו מן הלוקח וכן העד של גט לא ישא את האשה: היא גופה · כלומר ה"ה דתרי נמי לא חשידי והא דקתני שהוא ב"ד לאו משום לאפוקי מחשדא אלא לאשמועי' דאין מיאון בפחות מג' ולאפוקי ממאן דאמר בפ' [ב"ש] (לקמן קז:) מיאון בשנים: כנס מהו שיוציא · אחכם ואמביא גט[א] קאי: גמרא או סברא · האי דאמרת כנס אין מוציא:

ברננה

משום דעד השתא איירי בהלכת הורג ורובע מסיק לה והרוג נמי לא משום שנאה פסיל ליה התם אלא אמר רבינו יצחק דמיפסל משעה שנעשה טרפה דטרפה פסול להעיד כדאמרי' בסנהדרין (דף עח. ושם) וה"ר יוסף מאורליינ"ש מפרש דפריך מהרוג ונרבע שיהיו כשהם קרובים להורג ורובע וקשה לר"י דאין ה"נ דנהי דבהרוג ליכא למימר דאין ה"נ שיליל דהרי חייב הכתוב מכה אביו מ"מ מנרבע מאי פריך וכ"ת בנרבע נמי דהא דרשינן בסנהדרין (דף נד.) ערות אביך ממש שרבעו ה"מ לענין כרת אבל מיתה לא אשכחן: רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו · הקשה ר' יצחק בן אברהם דבפרק שני דכתובות (דף יח: ושם) מסיק *רבא גופיה גבי הא דתנן התם אם אין כתב ידן יוצא ממקום אחר הרי אלו נאמנים לומר אנוסים היינו לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו מחמת ממון אין נאמנים ואמאי אין נאמנים דהוה לן לפלוגי דיבורא ונומר דאנוסים היו ולא מחמת ממון אלא מחמת נפשות ואומר ר"י דלא פלגינן דיבורא כדי לפסול השטר דמדאורייתא' עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד א"כ התם בכל ענין שהם אנוסים אם לא מחמת נפשות הוו רשעים הלכך לית לן למיתלי באונס מחמת נפשות דהוי מיעוטא): ואין אדם משים עצמו רשע · היינו לפסול את עצמו אבל נאמן הוא לומר גבי אכילת חלב מזיד הייתי כדאמר בכריתות (דף יב. ושם) דאין לנו לכופו להביא חולין לעזרה לפי דבריו והא דקאמרינן בהאיש מקדש (קדושין דף נ. ושם) גבי הבא לי מן החלון או מן הדלוסקמא דלא עביד איניש דמשוי נפשיה רשיעא לומר מזיד הייתי לאו משום שלא יהא נאמן לומר מזיד הייתי דפשיטא דנאמן אלא כלומר שאין ברצון אומר בענין דמשוי נפשיה רשיעא וא"ת דהשתא משמע דנרבע לרצונו פסול לעדות ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כו:) איכא למ"ד דחשוד על העריות כשר לעדות וי"ל דהתם בחשוד שהוא פריץ ומתייחד עם העריות ולא ודאי בא על הערוה כדפי' התם בקונטרס ומאן דפריך התם עני מרי ארבעים בכתפיה וכשר היינו משום דמלקין על לא טובה השמועה וא"ת וכי ודאי בא על הערוה אמאי פסול הא רשע דחמס בעינן שיהא רע לשמים ולבריות וזה אין רע לבריות כגון אוכל נבלות להכעיס דכשר לרבא בפרק זה בורר (שם כ"ז.) וי"ל דהוי כמו אוכל נבלות לתאבון דפסול לכולי עלמא אע"פ שאין רע לבריות דכיון דחשוד לעבור בשביל הנאת עצמו חשוד נמי להעיד שקר בשביל ממון והכי נמי בא על הערוה: לימא רב יוסף דאמר כרבי יהודה · °תימה דהכא לרבי יהודה לית ליה פלגינן דיבורא ובפרק החולץ (לקמן דף מז. ושם) אמרינן ההוא דאתא לקמיה דרבי יהודה ואמר נתגיירתי ביני לבין עצמי א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה יכול לפסול את בניך אלמא פלגינן דיבורא ומיהו י"ל דהתם לא מטעם עדות נאמן (דהא אדם קרוב אצל עצמו ועוד דאם נאמן לפסול עצמו איך יתכן שיהו בניו כשרים) אלא הא דפסלינן היינו לאוסרו בבת ישראל דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא או אם נגח שור של ישראל את שורו פטור מטעם הודאת בעל דין והיא דר' יהודה גופא קשיא ושם נפרש בעזרת השם: באומר אני הייתי עם הורגיו · אור"י דאע"ג דאמר הרגנוהו נעשה כאומר אני הייתי עם הורגיו וכענין זה מפרש ר"ת ורבינו חננאל בפ' מי שאחזו (גיטין עג: ד"ה אמר) באומר מעת שאני בעולם נעשה כאומר: במגיזת קפוטקיא · יש ספרים דגרסי במזיגת והוי כמו במגיזת עברא* כמו שמלה שלמה. ר"י: טעמא דב"ד הא בי תרי לא · ואע"ג דאמרינן בריש השולח (גיטין דף לב: ושם) דלתרי נמי בי דינא קרו להו מ"מ אור"י דדייק שפיר דמדתלי טעמא בבית דין ולא קאמר מפני שהיו ב' ש"מ דלא סגי הכא בתרי ועוד דומיא דחליצה דבג' אע"ג דאיכא מאן דמכשר בפרק מצות חליצה (לקמן דף קד.) ביחידי הך תנא לא סבר לה כוותיה דחד ודאי לא מיקרי ב"ד ואיכא נמי רננה בחד: לא חשו חכמים לדבר זה. ואע"ג דשרי[ב] מ"מ בעל נפש יתרחק כדתני' עלה באלו טרפות (חולין דף מד: ושם) דן את הדין זיכה וחייב טימא וטיהר וכן העדים שהעידו כולם רשאים ליקח אבל חכמים אמרו התרחק מן הכיעור ומן הדומה לו וא"ת הא אמרינן בסוף התקבל (גיטין דף סו. ושם) גבי חיישינן שמא תשכור עדים דיבורא אמרי מעשה לא עבדי וי"ל דכשמעידים שקר חשיב נמי מעשה כדפי' בקונטרס כיון דעל פיהם נגמר ולא קרי דיבורא התם אלא באומר אמרו שאומר מן הבעל לסופר ולעדים לכתוב ולחתום דלא נגמר הדבר על ידיהם: אמר להו מתני' היא הנטען כו' · ולנטען על אשת איש לא דמי דהתם בדין שיוציא אם הוא אמת אסירא ליה אבל הכא שאסר את האשה בנדר אפילו אסרה שלא כדין כיון שגירשה בעלה שריא לכהן מדאורייתא):

אגירושין

צ א מיי' פי"ב מהלכות גירושין הלכה יז סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ג:

צא ב מיי' פי"ב מהל' עדות הל' ב ופי"ג מהל' גירושין הלכה י סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף כו:

צב ג מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן יב סעיף ב:

צג ד ה מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה א ה טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף א:

ע"ש בסוף רמי בר חמא

צד ו מיי' שם טוש"ע אה"ע סי' יב סע"ב:

צה ז שם סעיף א ·

[עי' רש"א]

תוספות ישנים

א) ועוי"ל דשאני הכא שיש לנו לומר פלגינן דבורא דכשאמר פלוני רבעני מעתה נהרג הרובע בין לאונסו בין לרצונו ולא צריך תו לומר לאונסו או לרצונו וא"כ כי אמר אחרי כן לרצונו פלגינן דבורא דמלתא דרבעו חשיבא בפני עצמה היא והוו כתרי דבורי אבל התם כי אמרו אנוסים היינו אין הדבר כלום עד שיפרשו אם מחמת ממון אם מחמת נפשות לכן לא שייך לחלק הדבור שאין זה בלא זה כלום: באומר אני הייתי עם הורגיו. יש גורסים בכ"ף פי' כ"ש דמהני כשאומר הרגנוהו כמו אם היה אומר אני הייתי עם הורגיו והוי כדאמרי' בגיטין כאומר מעת שאני בעולם וניתא שאינו מגיה המשנה: ב) ולהך פי' נ"ל דכי בעי לעיל כנס מהו שיוציא לא קאי אלא אחכם שאסר וכו' דאי קאי אכולהו כדפ"ה לעיל מאי שנא דלא מפקינן הכא ברננה ובנטען מפקינן אף ברננה. דגם הכא אם הרננה אמת שמשקר מהאי דאמר מת הרגתיו אסורה לו מן התורה שעדיין אשת איש היא אלא ודאי לא קא בעי אלא מחכם שאסר האשה בנדר על בעלה:

תוספות חד מקמאי

מוציא: אמר רב מנשה גזלן דדבריהם כשר לעדות הא דדברי תורה פסול לעדות אשה: הא דתנן החכם שאסר את האשה בנדר לא ישאנה וקי"ל ביחיד מומחה ולפום הכי אם התירה ישאנה אבל בתלתא אפילו אסרו ישאנה משום שהם ב"ד ובבכורות פרק כל פסולי המוקדשים דכי אמרי' הפרת נדרים בשלשה הדיוטות במקום שאין שם מומחה ורבי יהודה ס"ל התם ואחד מהם חכם ולית הלכתא כוותיה ומקשינן התם מכלל דהנך כל דהו ומשנינן דמסברי להו וסברי: גרסינן בשלהי נדרים ההיא איתתא דכל יומא דמשמש מקדמא ומשיא לגברא יומא חד אייתא ליה מיא לממשא א"ל הא מילתא לא הות האידנא א"ל א"כ חד מהני נכרים דהוו הכא אמר ר"נ עיניה נתנה באחר וכו':

כתובות יח: סנהדרין ט: כה.

[תוספתא פ"ד]

[שבת כט: וש"נ]

[תוספתא פ"ד ע"ש]

לקמן קה: בכורות לה.

[בכורות לו: ליתא וע"ש סיטנ]

נדרים עח: ע"ש ב"ב קכ: קכא. בכורות לה.

גיטין סו.

[לקמן קח: קנ]

[לעיל כד: ע"ש]

רפ"ל מ"ו

תרגום על בעיי העברים במדבר לג פ' מ"ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואין אדם משים את עצמו רשע אין עדותו:

הגהות הגר"א [א] רש"י ד"ה כנס מהו שיוציא אחכם ואמביא גט קאי · נ"ב וכ"כ הרמב"ם וטו"ע · אבל רשב"א כתב דלא קאי רק על מתני' זו על החכם וכ"ה ברא"ש להדיא וכ"מ בתוספתא ועט"ז (ועמ"ש רבינו באה"ע סימן יב ס"ק ב'): [ב] תוס' ד"ה לא כו' מ"מ ב"נ יתרחק · נ"ב אבל לטעם הירושלמי ר"ל דאף לכתחלה מותר ואין כאן הרחק דאל"כ נ"ל שאין שנים כו' אפילו בשביל בניהם כמו במקח ועמש"ם (ע"ב בס"ק ס'):

גליון הש"ס גמ' וכדאמר (רב) אר"ח בר אבין · נ"ל [רבא] סדר הדורות בהקדמה אות ד: תוס' ד"ה לימא רב יוסף דאמר כר"י תימה דהכא וכו' · עיין תשובת רבד"ס חלק י"ד סימן רנד:

ברננה לא מפקינן ה"נ ברננה לא מפקינן: **מתני'** *וכולם שהיו להם נשים ומתו מותרות לינשא להם *וכולן שנישאו לאחרים ונתגרשו או שנתאלמנו מותרות לינשא להם *וכולן מותרות לבניהם או לאחיהם: **גמ'** מתו אין נתגרשו לא אמר ליה רב הלל לרב אשי והתניא אפי' נתגרשו לא קשיא הא דהואי קטטה הא דלא הואי קטטה ואיבעית אימא הא והא דלא הואי קטטה ולא קשיא *הא דארגיל הוא הא דארגילה היא: וכולן שנישאו וכו': קס"ד מיתה אמיתה וגירושין אגירושין נימא מתניתין דלא כרבי דאי כרבי *האמר בתרי זימני הויא חזקה לא מיתה אגירושין וגירושין אמיתה: וכולן מותרות לבניהם או לאחיהם: מאי שנא מהא *דתנן *הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה נשי לגבי נשי שכיחן דאזלן גברי לגבי גברי לא שכיחן אי נמי נשי דלא אסרן שכיבתן אהדדי לא קפדי אהדדי גברי דאסרן שכיבתן אהדדי קפדי אהדדי אי הכי אביו נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעי' אביו *דבזיז בניה מיניה אבל בנו דלא בזיז אביו מיניה אימא לא קמ"ל:

הדרן עלך כיצד אשת אחיו

ארבעה *אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואם קדמו וכנסו יוציאו *רבי אליעזר אומר ב"ש אומרים *יקיימו וב"ה אומרי' יוציאו *היתה אחת מהן אסור' על האחד איסור ערוה אסור בה ומותר באחות' והשני אסור בשתיהן *איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת היתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה והשניה אסורה על זה איסור ערוה האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה וזו היא שאמרו *אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת: **גמ'** ש"מ יש זיקה דאי *אין זיקה מכדי הני מתרי בתי קאתיין האי לייבם חדא והאי לייבם חדא לעולם אימא לך אין זיקה ומשום דקסבר *אסור לבטל מצות יבמין דלמא אדמייבם חד מיית אידך וקמבטל מצות יבמין אי הכי תלתא נמי לא מיבעיא קאמרינן לא מיבעיא תלתא דודאי בטלה מצות יבמין אבל ד' למיתה לא חיישינן קמ"ל אי הכי
חמשה

ברננה · מפני ריגון ולעז בני אדם לא אמרינן ליה הוצא ולא דמי לנטען על אשת איש דהתם הואיל והוציאה בעלה מפני זה והלך זה ונשאה מכוער הדבר: **מתני'** וכולם · החכם והמביא גט והמעיד באשה להשיאה דתנן בהן לא יכנוס: שהיו להם נשים · בשעת מעשה ומתו לאחר זמן מותרות אלו ליכנס להם דהשתא ליכא חשד שהרי בשעה שהעיד בה העד או שאסרה חכם היתה אשתו קיימת ולא לישא את זו נתכוין: וכולן · הנשים הללו: שניסאו · לאחרים כשאסרה חכם או כשהעיד עד במיתת בעלה ומתו הבעלים השניים: מותרות ליכנס · לחכם ולעד ולמביא גט: וכולן · הנשים הללו מותרות לבניהם או לאחיהם של אלו המתירים אותן ואין אסורות אלא להן לבדן: **גמ'** נתגרשו לא · דע"י שנתן את עיניו בזו שהתיר גירש את אשתו: הא · דקתני אפי' נתגרשו כגון דהוי להו קטטה מקמי הכי דעדיין לא נתן דעתו על זאת: ה"ג ואיבעית אימא אידי ואידי דלא הוו להו קטטה: הא · דקתני נתגרשו לא בדארגיל הוא קטטה שהוא התחיל להקניט את אשתו: והא · דקתני אפי' נתגרשו בדארגילה היא קטטה שהיא הקניטתו תחלה: קס"ד מיתה אמיתה · הא דקתני וכולן שניסאו לאחרים ומתו קאי נמי ארישא דקתני מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו וקתני דאם ניסאת לאחר על פיו ומת השני הזה מותרת ליכנס לעד זה ואע"פ שמתו ב' בעליה תנשא לשלישי ולא אמרינן הוחזקה זו קטלנית שהנושאה מת וגירושין דקתני נתגרשה קאי אגירושין דלעיל המביא גט כו' ואשמעינן דאם נשאת לאחר בתוך הגט וגירשה השני הזה מותרת ליכנס למביא גיטה הראשון: בתרי זימני הויא חזקה · לקמן בהבא על יבמתו (דף סד:) ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תינשא דברי רבי ומתני' דלא כרבי דאי רבי כהי דחשד ליכא מיהו לכל העולם אסורה שהוחזקה להתאלמן או להתגרש: מיתה · דקתני הכא שניסאו לאחרים ומתו מותרות לאו אכולהו דלעיל קאי אלא אגירושין ולמביא גט או חכם שאסר את האשה: וגירושין · דהכא אמת הרגתיו הרגנוהו ומש"ה כשנתגרשה משני זה מותרת לשלישי שעדיין לא הוחזקה בחדא ריעותא תרי זימני: אסור באמה ובתה ואחותה · כדמפרש טעמא לקמן שמא לאחר שישא את אמה או את בתה תזנה זו עמו ובזנות קמא לא הוה מיתסר באמה ובקרובותיה דקי"ל (לקמן דף לז:) טעאין על האנוסה ועל המפותה דלא נאסרו קרובות אשה על האיש אא"כ קדשה לראשונה דאישות כתיב בה וקיחה *כי יקח איש את אשה ואת אמה (ויקרא כ) אבל משנשא את אמה ואת בתה עומדת הנטענת הראשונה עליו בכרת דתנן (שם) האונס והמפתה על הנשואה חייב וה"נ אמאי מותרת לבניהם ליחוש שמא עלת זמה היה ביניהם לישא את בנו של זה ויהא זה רגיל אצלה: נשי לא אסרו · (א) שכיבת זנות הקרובה את אשתו גמורה עליו הילכך לא קפדא אשתו ושתקה וחיישינן אבל גברי דאסרי שכיבתן אהדדי דאשה המזנה אסורה לבעלה קפיד בעל ורחיק האי מיניה: א"ה · דבגברי לא חיישינן לזנות שיזנה קרובו עם אשתו לאביו של מתיר נמי תשתרי ואמאי תני לבניהן ולאחיהן ולא תני נמי לאביהן: לא מיבעיא לאביו · של מתיר דמותרות ולא חיישינן שמא יזנה מתיר זה עמה: דבזיז מיניה · *בוש הוא מאביו ואימתו עליו:

הדרן עלך כיצד אשת אחיו

ארבעה אחין · ולא מתייבמות · מפרש טעמא בגמ' משום זיקה דכיון דתרוייהו זקיקן להאי ולהאי קמא דמייבם פגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו: איסור ערוה · כגון חמותו ואם חמותו: ומותר באחותה · דלאו אחות זקוקה היא דערוה לאו קמיה רמיא לייבומי: איסור מצוה · רמיא קמיה מדאורייתא הלכך אסור באחותה דאחות זקוקה היא: אחותה (ב) כשהיא יבמתה · אחותה של ערוה כשהיא יבמתה אשת אחי בעלה כשנופלת עמה לייבום: או חולצת או מתייבמת · דלאו אחות זקוקתו היא דערוה לא רמיא קמיה: **גמ'** יש זיקה · כלומר חומרת זיקה לשויי אחות זקוקתו כאחות אשתו ובמס' נדרים (דף עד·) פליגי בה איכא למ"ד זקוקתו כאשתו להפרת נדריה ולאסור קרובות ואיכא למ"ד אין זיקה ובפרקין דלעיל (דף יז:) איפליגו בה רב הונא ורב יהודה: מתרי בתי · משני אחין נפלו: מיית אידך · ונפלה קמיה דהאי ונפקא משום אחות אשתו בלא חליצה וייבום הלכך אמרי' להו חלוצו דאי נמי מיית אידך אח לבתר חליצה דחד הדר האי חולץ ואלן לה: תלתא נמי · מאי שנא דנקט ד' אחין אי אמרת בשלמא יש זיקה אשמעי' רבותא דאע"ג דתרי אחי נינהו ולא אלימא זיקתו דקמא דמייבם דמצי למימר הכא רמיא קמיה ואחותה קמי' אחיו ואפ"ה אסור וכ"ש שלשה אחין ב' מהם נשואים שתי אחיות ומתו ונפלו שתיהן לפני זה שתיהן אסורות דתרוייהו עליה רמיא וזיקתו חמורה וכי נסיב הוי פגע באחות זקוקתו אלא אי משום ביטול מצות יבמין אפי' תלתא נמי ומתו השנים הנשואים שתי אחיות שתיהן חולצות דאי מייבם חדא נפקא אידך בולא כלום:
חמשה

אגירושין · אגב מיתה נקט גירושין דאפי' נתגרשה כמה פעמים שריא ליכנס: **אי** הכי אביו נמי · לא מצי לשנויי דנקט בנו לרבותא אע"ג דאסור באנוסת אביו לר' יהודה* דהתיכא בניהן אבל אחיהן אמאי נקט אי לאו לדקדק אבל לאביו לא:

הדרן עלך כיצד אשת אחיו

חולצות ולא מתייבמות · פירשתי לעיל (דף יח· ד"ה דלמא וכו') ועוד נפרש בגמ' גבי פלוגתא דרב ור' יוחנן: **אי** הכי תלתא נמי · אי אמרת בשלמא יש זיקה ניחא דנקט ארבעה לאשמועינן דאפי' בתרי יש זיקה אלא אי אין זיקה וטעמא משום ביטול מצות יבמין לישמעינן תלתא דהוי רבותא טפי דאסור לבטל אע"ג דחדא מינייהו לא חזיא לייבומי וכל שכן בד' דשתיהן ראויות להתייבם זה אחת וזה אחת דאסור ועוד אר"י דמצי לפרש דס"ד השתא דחיישינן למיתה דתרי כמו למיתה דחד ולהכי פריך א"ה תלתא נמי כיון דלא אתא לאשמועינן חידוש של חשש מיתה מדלא נקט חמשה דהוי רבותא טפי אלא לאשמעינן דאסור לבטל זה יכול להשמיענו אפילו בתלתא:
למיתה

עין משפט נר מצוה

[לעיל ד' לקמן לו·]

צו א מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה טו טוש"ע אה"ע סימן יב סעיף ד:
צז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
צח ג ד מיי' שם והל' טז טוש"ע שם סעיף ד:
א ה ו מיי' פ"ז מהלכו' יבום הלכה א טוש"ע אה"ע סי' קעה כע"ג:
ב ז מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ד:
ג ח ט מיימן שם הל' ב טוש"ע אה"ע שם סעיף ה:
ד י מיי' שם הלכה א טוש"ע אה"ע שם סעיף ג:

תוספות ישנים

ש"מ יש זיקה · וא"ת א"כ לחלוץ לחדא ולייבם לחדא וי"ל גזרה דלמא מייבם והדר חליץ וכי מייבם פגע באחות זקוקתו. ולא נהירא דכיון דקאמר ש"מ יש זיקה א"כ אינלגזור דלמא מייבם ברישא דטעם של זיקה פשוט הוא ולא יטעו כמו שאפרש לקמן בע"ס. וי"ל דטעמא דכיון שנאסרה עליו שעה אחת שוב לא יבא לה היתר עולמית וא"ת לרב דלא סבר כן לקמן מאי איכא למימר. וי"ל דמ"מ ·מוקים לה להך משנה כר' אליעזר· דאמר כיון שנאסרה פעם אחת שוב אינה היתר אף באיסורא דרבנן כי הכא דאין האיסור רק משום אחות זקוקתו. והא דדייקינן לקמן מדסיפא ר' אליעז' רישא לאו ר' אליעזר והו לרבי יוחנן אבל רב לא סבר כן א"נ רב לא יסבור האי דיחוי:

תוספות חד מקמאי

ארבעה אחין שנים מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואין לאחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות דוקא בדליכא צרות אבל בדאיכא צרות כיון דחליצת צרות מעולה מאחרות חליץ לצרות ולא לאחיות דקי"ל כשמואל דאמר ב' יבמות הבאות מב' בתים חלץ (ליבמות) [לאחיות] לא נפטרו הצרות לצרות נפטרו אחיו' דלא אלימא זיקה לשוויה צרה כערוה ומי' אי חליץ לאחיות אהני למפטר נפשה. אבל לכתחלה אמרינן ליה דיחלוץ לצרות שהיא חליצה מעולה מן האחיות. אבל היכא דליכא צרות לא אפשר דלא למחלץ לאחיות. והוי יודע דאליבא דרב דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על האחין שתי האחיות כל אחת מהן צריכה חליצה משני האחין · ולפי דעתי הלכתא כרב בהא אע"ג דפליג עליה שמואל דקי"ל הלכתא כרב באסורא וראיה לדבר פסק זה ממה שפירש הרב אלפס [בס"פ ר"ג] גבי פלוגתא דרבי ורבנן כשקדשה לשם יבמות דרבנן כרב ור' כשמואל וקי"ל כרבנן ורב אשי נמי אמר התם דכו"ע חליצה פסולה אינה פוטרת היינו כרב אלמא הלכתא כרב אע"ג דכתב הרב אלפס דכל הני שינויי לא סמכינן עלייהו והרב אלפס כתב דברי רב ודברי שמואל ולא פסק הלכתא כחד מנייהו ואולי סמך על הכלל שבידינו דהלכתא כרב באיסורא:
ובמאי

מסורת הש"ס

לקמן סד: ב"מ קו: [עירובין לז. כתובות מג:]
[נ"ל דתניא]
לקמן לז: [תוספתא פ"ד]
[גיר' הערוך בזיז]
לעיל יח: כג: כז: עדיות פ"ה מ"ה
[ע' תוס' לקמן כח. ד"ה רבי אליעזר]
[לקמן כח.]
[לעיל כ. לקמן כח: סנהדרין נג.]
לעיל כ·
[לעיל יח·]
[שם]
נ"ל ואיש אשר יקח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נשי לא אסרו שכיבתן שכיבת זנות הקרובה לא אסרו את אשתו גמורה: (ב) רש"י ד"ה אחותה של ערוה כשהיא כצ"ל ותיבות אחותה כשהיא יבמתה נמחק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דבזיז מיניה בוש הוא כו'. עי' נדה טו ע"ב תוד"ה אפילו ילדם:

[illegible]

ומשה נמי למיתה והדר לא חיישינן אמר
רבא בר רב הונא אמר רב שלש אחות
יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין זה חולץ
לאחת וזה חולץ לאחת אמצעית צריכה
חליצה משניהם אמר ליה רבה מקשות
אמצעית צריכה חליצה משניהם קסבורה יש
זיקה והראשונה חליצה פסולה ושלישית חליצה פסולה
צריך לחזור על כל האחין אי הכי קשיא
נמי אי הנפל בבת אחת הכי נמי לא צריכא
דנפל בזה אחר זה נפלה הא חליץ לה ראובן
נפלה אחרת חליץ לה שמעון נפלה אחרת חליץ
לה האי מספקא זיקה וחליץ לה האי מספקא
זיקה דאמר רב אין זיקה ללוי דאמר
יש זיקה כמאן ושמואל אמר אחד חולץ
לכולן מפני שמעין ליה לשמואל דאמר
חליצה מעליא בעינן ואמר שמואל
חולץ

[illegible]

*חליץ לאחות לא נפטרו צרות הוכא דקיימא חליצה דשמעון חליצה כשרה חליץ לה ראובן חליצה פסולה מאי אחד חולץ לכולן נמי דקאמר אאמצעית והא כולן קאמר כיון דרובה גביה קרי ליה כולן איבעית אימא כי קאמר שמואל חליצה מעליא בעינן ה"מ למיפטר צרתה אבל מפטרא נפשה פטרה גופא אמר שמואל חליץ לאחות לא נפטרו צרות לצרות נפטרו אחות *חליץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת הגט *חליץ לבעלת המאמר לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת מאמר מאי שנא לאחות דלא נפטרו צרות דהויא (א) לו אחות אשה בזיקה חליץ לצרות נמי לא ליפטרו אחות דהויא להו צרות אחות אשה בזיקה קסבר שמואל אין זיקה *והא אמר שמואל יש זיקה לדברי האומר אין זיקה קאמר אי הכי חליץ לאחות אמאי לא נפטרו צרות בשלמא צרה דרחל לא תיפטר דכיון דחליץ לה ללאה והדר חליץ לרחל הויא לה חליצה דרחל חליצה פסולה אלא צרה דלאה תיפטר מאי לאו נפטרו צרות נמי דקאמר אצרה דרחל והא צרות קאמר צרות דעלמא אי הכי חליץ לצרות נפטרו אחות ואצרת רחל מי מיפטרא והא תנן **אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו שמואל נמי התחיל ולא התחיל קאמר התחיל באחות לא יגמור בצרות דתנן אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו התחיל בצרות יגמור אף באחות דתנן *מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו רב אשי אמר לעולם כדקאמרת ומשום דלא אלימא זיקה לשויי לצרה בערוה תניא כוותיה דרב אשי חליץ לאחות לא נפטרו צרות חליץ לצרות נפטרו אחות מאי טעמא לאו משום דקסבר יש זיקה ולא אלימא זיקה לשוייה לצרה כערוה א"ר אבא בר ממל הא מני ב"ש היא דתנן *בית שמאי מתירין הצרות לאחין אי הכי יבומי נמי תתייבם כרבי יוחנן בן נורי דאמר *בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות והאמר מר *לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה אמר רב נחמן בר יצחק אדרוה הדרו ותקנו : איבעיא להו בעלת

בעלת הגט ובעלת מאמר איזו מהן קודמת בעלת הגט עדיפא (א) משום דאתחיל בה *בחליצה או דלמא בעלת מאמר עדיפא משום דקרובה לביאה אמר רב אשי ת"ש *ומודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט אי גט עדיף לא ליהני מאמר אבתריה ואי מאמר עדיף לא ליהני גט אבתריה אלא לאו ש"מ כי הדדי נינהו ש"מ אמר רב *הונא אמר רב ב' אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לראשונה הותרה חלץ לשנייה הותרה מתה ראשונה מותר בשנייה ואין צריך לומר מתה שנייה שמותר בראשונה משום דהויא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון ורבי יוחנן אמר מתה שנייה מותר בראשונה אבל מתה ראשונה אסור בשנייה מ"ט שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי זו כאשת אח שיש לה בנים ואסורה ורב לית ליה האי סברא והאמר רב *כל אשה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה ה"מ היכא דקאי באפה איסור אחות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן היא איתיביה ר' יוסי בר חנינא לרבי יוחנן *ארבעה אחין ב' מהם נשואים ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואמאי ליקו חד מינייהו לחלוץ לה לשנייה ותיהוי ראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון א"ל אחיות איני יודע מי שנאן ולימא ליה מאי חולצות נמי דקתני חולצת חדא חולצות קתני ולימא ליה מאי חולצות (ב) חולצות דעלמא הרי אלו קתני ולימא דחליץ ליה לראשונה ברישא חולצות לכתחלה

רש"י

בעלת הגט ובעלת מאמר · אחיו שמת ולו ב' נשים ועשה זה מאמר לזו וגט לזו ושוב אסור לייבם דקם ליה בלא יבנה כיון שהתחיל לגרש אי זו מהן הגונה לחלוץ ולפטור צרתה : ומודה ר"ג · דאמר לקמן בפ"ה אין גט אחר גט מודה הוא שיש גט אחר מאמר כגון ב' יבמות מאח א' ועשה מאמר בזו ואח"כ נתן גט לזו מהני גט לפסול הראשונה עליו משום לא יבנה ולהאסר בקרובות שנייה כבראשונה ולא אמרי' מאמר ככנוסה ולדחי' שנייה מיניה ולא מהני בה גט : ומאמר אחר גט · אם נתן גט לראשונה ואח"כ עשה מאמר בצרתה לא אמרי' גט קמא במקום חליצה קאי ותו לא קני מאמר יבמין בצרה אלא ודאי מהני וצריכה גט למאמרו ואסור גם בקרובותיה : כי הדדי נינהו · ותפשוט בעיין שהאחת פוטרת חברתה ויחלוץ לאיזו שירצה שחליצת שתיהן גרועה : לראשונה · שנפלה ראשון : הותרה · לשוק : חלץ לשנייה הותרה · לשוק וה"ה אם חלץ לשנייה ואח"כ לראשונה : מתה ראשונה · בלא חליצה מותר לייבם את השניה ואע"פ שבשעת(ג) נפילתן אחות זקוקת ראשונה היתה ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה כי מתה קמייתא פקעה זיקה ושריא הך ולית ליה הא דשנינן בפ' כילד (לעיל דף כג:) הך מתני' דהכא אי למ"ד יש זיקה יש זיקה כו' דאוקימנא לעיל דהואיל ונאסרה עליו בשעת נפילה תו לא משתריא והיכא לאותובי ממתני' דקתני חולצות ולא מתייבמות אמאי ליחלוץ חדא ולישתרי אידך ולקמן מותבינן ליה מינה אסיפא דמילתיה ולא מתרץ : ואין צ"ל מתה שנייה · ולא חלצה שמותר בראשונה שהיתה ראויה לייבם בשעת נפילתה אלא שנפלה זו אחרי כן ואסרתה וכיון שמתה זו חזרה להיתירה הראשון : ורבי יוחנן אמר מתה שנייה מותר בראשונה · הואיל ובשעת נפילתה היתה ראויה לו : אחות אשה דאורייתא · כגון ג' אחים ב' מהם נשואין ב' אחיות ומת אחד מהם ואח"כ מתה אשתו של ב' דעלה איתמר הך דרב בפרקין (לקמן דף נ·) אסורה יבמתו עליו הואיל ובשעת נפילה אחות אשתו הואי : דרבנן היא · וכיון דמתה שריא : איני יודע מי שנאן · כלומר זו אינה משנה : ולימא ליה מאי חולצות חדא · שנייה : חולצות דעלמא · כל היכא דמיתרמי כה"ג חולצות השניות : הרי אלו · משמע הנך תרתי דאיירי בהו : לראשונה ברישא · דתו לא משתריא שנייה שלא נראית בשעת נפילה :

חולצות

תוספות

בעלת הגט עדיפא · פי' שנעשה בה מעשה עדיף טפי מחברתה אבל ריב"ן פי' בעלת הגט עדיפא דאתחיל (ד) בחליצה ולכך יגמור בה חליצתו ולפירושו לא יהא עדיפא דהכא פירושו כההוא דאי מאמר עדיף או גט עדיף דבסמוך ומיהו עדיפא משמע קצת דהיינו קודמת דקאי אאיזו מהן קודמת דקאמר מעיקרא: תא שמע ומודה ר"ג כו' · מדרבנן דשמעינן להו פרק ר"ג (לקמן דף נ· ושם) דיש גט אחר גט ומאמר אחר הגט אין יכול להביא ראיה דלדידהו דיש גט אחר גט אפי' עדיף קמא מהני גרוע בתריה לתפוס במה ששייר הראשון אבל ר"ג דאית ליה דאין גט אחר גט סברא הוא דאי עדיף גט ממאמר או מאמר מגט לא מהני הגרוע לתפוס אחר קמא דעדיף כמו שאין מועיל גט אחר גט ומאמר אחר מאמר : אי גט עדיף לא תיהני מאמר בתריה · אע"ג דאפילו אחר חליצה קידושין תופסין היינו משום דהוי קידושין דאורייתא אבל ביבמה דלא הוי מאמר אלא מדרבנן אין לו להועיל אחר הגט אי גט עדיף א"כ אומר ר"י דבריית' דמודה ר"ג קיימא אמתני' דפ' ר"ג (לקמן ד' נ·) דמוקמינן לה כר"ע התם בגמ' (דף נג:) ולא מהני קידושין אחר חליצה וה"ה דאין להם להועיל אחר הגט אי גט עדיף דגט במקום חליצה קאי : אלא כי הדדי נינהו · ותפשוט דאחת פוטרת חברתה והיינו כשמואל וכלישנא דקאמר דאחד חולץ לכולן אאמצעי' וכרב אשי אבל ללישנא דהתחיל ולא התחיל קאמר היכי דכי הדדי נינהו צריכות שתיהן חליצה דהא התחיל באחיות לא יגמור אפי' בצרות ולא מיפטרה רחל בחליצת צרתה דעדיפא והכא הך בעיא על כרחין אליבא דמ"ד יש זיקה איירי דלמ"ד אין זיקה אפילו חלץ לבעלת הגט נפטרה צרה : חלץ לראשונה הותרה · וא"ת מאי קמ"ל פשיטא דהותרה ואר"י דקמ"ל דהותרה אפי' צרתה דרב אית ליה אין זיקה וחלץ לאחיות נפטרו צרות כדפרישית לעיל : ורב לית ליה האי סברא והאמר רב כל יבמה כו' · ממתני' הוה מצי למיפרך דבהדיא תנן בפירקין (לקמן דף נ·) ב' אחין נשואין ב' אחיות ומת אחד מהן ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו אלא ניחא להקשות דבהדיא אמר רב אותו לשון עצמו שאמר ר' יוחנן שכל יבמה שאין אני קורא כו' ועוד נראה דממתני' לא הוה מצי לאקשויי דהתם הוא משום דכבר נפטרה לשוק ומשום דמתה אשתו אח"כ לא תחשב עוד זקוקה (ה) עדיין לחליצה אבל היכא דעדיין זקוקה לחליצה לא אבל מדרב פריך שפיר דרב איירי אפילו היכא דאיכא אחין דלא מידחיא מהאי ביתא *) (לגמרי) כדאמר לקמן (ג"ז שם): אבל הכא זיקה דרבנן היא · פר"ח דרב לטעמיה דאמר אין זיקה דאע"ג דאסיר משום ביטול מצות יבמין לא חשיב הך איסור לאוסרה עולמית אף כשתבא לכלל היתר אבל למ"ד יש זיקה ראוי לאסור משום שנאסרה עליו שעה אחת: איתיביה רבי יוסי בר חנינא לרבי יוחנן · לעיל פי' בקונטרס דלרב נמי פריך אבל ריב"ן פירש דלא פריך לרב משום דרב ס"ל חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים דהאחת צריכה חליצה משניהן ושוב השנית א"א לייבם משום דלכל אחד הויא אחות חלוצתו אבל רבי יוחנן סבר כשמואל דאינה צריכה לחזור ולהכי פריך ליה ואע"ג דרב דאמר צריכה לחזור היינו אליבא דמ"ד יש זיקה וליה לא ס"ל מ"מ מצינו למימר דרב מוקי לה כמ"ד יש זיקה דפלוגתא דתנאי היא ואע"ג דלעיל בריש פ' כילד (דף יח·) מוקי לה סתמא דהש"ס כר"מ דאמר אין זיקה רב לא מוקי לה כוותיה ולר"ח נמי דפי' לעיל דרב דלית ליה הואיל ונאסרה עליו שעה אחת לטעמיה דאמר אין זיקה אתי שפיר נמי דלא פריך לרב דמוקי למתני' כמ"ד יש זיקה אבל ר' יוחנן סבר דעל כרחך יש זיקה דלאי אין זיקה א"כ ב' אחיות שנפלו לפני שני אחין יתייבמו שתיהן דהא ר' יוחנן לא חייש למיתה ומפירכא דפריך רבי יוסי בר חנינא ואמאי וליקו חד מנייהו כו' משמע דלא שרי רבי יוחנן לייבם אלא חדא על כרחך סבר יש זיקה ואפ"ה שרי לראשונה ולית ליה הואיל ונאסרה שעה א' שתאסר עולמית מש"ה פריך לה ומיהו נראה לר"י כדפרישית לעיל (דף כד· ד"ה אי) דלרב *דחייש למיתה (ו) משום דלא מסקי אדעתיה דמיית אידך לא מצי פריך דגזרי' דלמא אתי לייבם ברישא אבל לעיל במתה אחת מהן ליכא למיגזר דלמא אתי לייבם בלא מתה אחת מהן כיון דליכא אלא אח אחד ולא אתי לבטל מצות יבמין להדיא אבל רבי יוחנן היה יודע רבי יוסי בר חנינא דלא הוי חייש למיתה להכי *(לא)פריך ליה *(א"כ לפי שהיה אבל ר' יוחנן הקשה לו):**) ולימא ליה דלמא קדים וחליץ לראשונה · פי' ר"י לפי שיטת הקונטר' שכשבאין לפנינו לימלך לא אמרינן להו לחלוץ שניה ולייבם את הראשונה דגזרינן דלמא אתי למיעבד איפכא באלו [היבמות] עצמן אבל אם כבר חלץ האחד לשנייה שרי אידך לייבם הראשונה כמו במתה שנייה כיון

דבאלו

*) ס"א איט
**) עיין לקמן כח ע"א

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ה מהל' יבום הל' ז טוש"ע אה"ע סימן קע סעיף יז :
י ב ג מיי' פ"ז מהלכות יבום הל' ד סמג עשין נא נב טוש"ע שם סימן קעה סעיף א :

תוספות ישנים

בעלת הגט עדיפא . פ"ה עדיפא שחליצה תפטור צרתה . ולא נהירא דא"כ מאי קאמר בעלת מאמר עדיפא משום דקרובה לביאה.אדרבה משו"ה הוי חליצה פסולה דאיקליפא לה הזיקה · אלא נראה לפרש איפכא בעלת הגט עדיפא להפטר בחליצת חברתה וניחא הכל : זיקה דרבנן היא . פר"ח דרב לטעמיה דסבר אין זיקה אבל אין לפרש דיש זיקה מ"מ לא החמירו כאחות(זקוקתו) [אשתו] דלקמן בשהולך משמע דלמ"ד יש זיקה הוי כמו אחות אשתו גמורה . ואין להקשות נמי דאין זיקה מ"מ נאסרה שעה אחת משום ביטול מצות, יבמין דלא קרינן אסרה שעה אחת כיון שאין האיסור משום ערוה רק משום גורם :

תוספות חד מקמאי

נינהו : ופסק הרב אלפס כר' יוחנן בשתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם א' מתה השניה מותר בראשונה אבל מתה ראשונה אסור בשניה ואקשינן לר"י דאמר מותר בראשונה מהא דתנן ארבעה אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואמאי ליקו חד מינייהו ולחליץ לשנייה ותהוי ראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון א"ל ר' אחיות איני יודע מי שנאן כלומר זו אינה משנה ולימא ליה מאי חולצות נמי דקתני חולצת חדא חולצות קתני [ולימא] חולצות דעלמא הרי אלו קתני ולימא דחליץ לראשונה ברישא חולצות לבתחלה קתני · ולימא גזרו דלמא קדם וחליץ לראשונה ברישא ולא מתייבמות קתני דליכא הכא דין יבום כלל ולימא ליה שמא ימות ואסור לבטל מצות יבמין. פירוש וקעברא חליצה פסולה. ר"י למיתה לא חיישי ולימא ליה דלא ידעינן הי נפיל ברישא אי הכי היינו דקתני אם קדמו וכנסו יוציאו · בשלמא ראשון אמרי' [ליה] מאן אמר ליה אלא שני מאן אמרי' חבראי יבום ראשון האיכא ראשון יבום ש"מ יבמי היינו דקתני אחיות איני יודע מי שנאן :

מסורת הש"ס

גירסת רש"ל בגירושין
לקמן נג.
גירסת הרא"ש יהודה
[לקמן ל: ע"ש קיא: ע"ש]
[לעיל כו: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' בעלת הגט עדיפא (משום דאתחיל בה בגירושין) תא"מ ונ"ב בתוספות משמע דלא גרסינן ליה : (ב) שם חולצות דעלמא כצ"ל : (ג) רש"י ד"ה מתה וכו' שבשעת נפילתן : (ד) תוס' ד"ה בעלת וכו' דאתחיל בה בגירושין ולכך יגמור בה : (ה) ד"ה ורב וכו' לא תחשב עוד זקוקה לחליצה אבל היכא דעדיין זקוקה לחליצה לא אבל מדרב וכו' : (ו) בא"ד וכו' דחייש למיתה משום דלא מסקי אדעתיה :

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ז מהל' יבום הלכה א סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קעה סעי' א:

נ"א היבמות

יב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

יג ג מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף א:

לכתחלה קתני *ולימא ליה גזירה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא ולא מתייבמות קתני דליכא דין יבום הכא כלל ולימא ליה גזירה שמא ימות *ואסור לבטל מצות יבמין ר' יוחנן למיתה לא חייש ולימא ליה רבי (א) אלעזר היא *דאמר כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית מדסיפא ר' אלעזר רישא לאו רבי אלעזר ונימא *להו דנפול בבת אחת ורבי יוסי הגלילי היא *דאמר אפשר לצמצם לא סתם לן תנא כר' יוסי הגלילי ולימא ליה [ג]דלא ידעינן הי נפול ברישא אי הכי היינו דקתני קדמו וכנסו יוציאו בשלמא (ב) ראשונה אמרינן ליה מאן שריא לך אלא שניה אמר חבראי שניה ייבם אנא ראשונה מייבם היינו דקאמר ליה אחיות איני יודע מי שנאן: תנן *היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן ס"ד דנפלה חמותו תחלה ואמאי ליקו חתן לייבם הך דאינה חמותו ברישא ותהוי חמותו לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתרה הראשון [ג]א"ר פפא כגון דנפלה הך דאינה חמותו ברישא: ר"א אומר בש"א וכו': תניא *ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו ובה"א יוציאו רש"א יקיימו אבא שאול אומר קל היה להם לב"ה בדבר זה שבית שמאי אומרים יוציאו ובה"א יקיימו ר"ש כמאן אי כב"ש היינו ר"א אי כב"ה היינו אבא שאול *ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: היתה אחת מהם כו': הא תנינא חדא זימנא *אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת צריכא דאי אשמועינן התם משום דליכא למיגזר משום שני אבל הכא דאיכא למיגזר משום שני אימא לא ואי אשמועינן הכא משום דאיכא שני דקא מוכח אבל התם דליכא שני אימא לא צריכא: איסור מצוה כו': הא נמי תנינא איסור

חולצות לכתחלה · משמע כלומר אין כאן תקנה אחרת: ה"ג ולימא ליה גזירה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא · אי אמרת להו חלוצו לשניה ויבמו ראשונה גזירה דלמא קדים חד וחליץ לראשונה ואתי לייבומי אידך שניה דסברי מה איכפת בין זו לזו אבל בדיעבד שחלץ לשניה תחלה שריא ליה לאידך לייבומי קמייתא דמאן דחזי דחלץ לשניה ברישא וחזר וייבם קמייתא אסיק אדעתיה ולא אתי למחלץ לקמייתא ולייבומי שניה: ומשני ולא מתייבמות קתני · דאי נמי חלץ לשניה אין כאן יבום: ולימא ליה גזירה שמא ימות ואסור לבטל מצות יבמין · וה"פ לימא ליה רבי יוחנן הנא דמתני' טעמיה לאו משום זיקה קא אסר לייבם ב' אחיות דס"ל אין זיקה דאי טעמא משום זיקה מכי חליץ לשניה ופקע זיקתה שרי לייבומי ראשונה כדאמרי אנא אלא טעמא משום שמא ימות כדאמר בריש פירקין דלמא אדמייבם חד מיית אידך כו' ומשו"ה שקול רבנן דין יבום מאחיות לגמרי ואפילו חלץ לחדא מינייהו דלא בטלי הו מצות יבמין כי היכי דלא ירגילו יבום באחיות ואתי לייבומי לכתחלה קמי חליצה ואדמייבם חד מיית אידך אבל לגבי מיתה דלעיל דאיירי בה ר' יוחנן ליכא למיגזר הכי: ר' אלעזר היא. בפ' ב"ש (לקמן קט.) והנא דאמרי כרבנן: מדסיפא · דמתני' ר"א דקתני ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו (כו') ב"ה אומרים יוציאו: ולימא ליה · דלא ידעינן הי נפול ברישא דלימא ליה חלוץ לשניה: א"ה · דמשום דלא ידעינן הוא הא אי הוה ידעינן מתייבמת ראשונה: היינו דקתני · כלומר הא דקתני יוציאו אמאי: בשלמא לראשון אמרי' ליה · אפיק דודאי באיסורא אתא לידך דא"כ ראשונה היא מאן שריא ניהלך הלא אחות זקוקה היא ומי מאחיך חלץ לאחותה לאפקועי זיקה מינה אלא שני לימא *אחר שייבם ראשון שניה אירע נחלקו והויא זו ראשונה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה דהכי אמר בפ' כיצד (לעיל כד.) קדמו וכנסו אין מוציאין מידם משום דליכא אלא ספק פגע באחות זקוקה והא נמי לשני ספק הוא: היינו דקאמר ליה אחיות איני יודע מי שנאן · דלא מצי לתרוצי בטעמיה כלל: איסור ערוה · כגון חמותו או ערוה אחרת: דנפלה חמותו ברישא · *זו שאסרה את האחרת נפלה תחלה והאי דנקט חמותו חדא מעריות נקט וניחא למינקטיה מילתא דשכיחא ושאר עריות טריחא מילתא לאשכוחי: אמאי · שני אסור בשתיהן ליקו חתן של ראשונה ולייבם לשניה דאינה חמותו ואינה אחות זקוקה ותיהוי חמותו לגבי אידך אח יבמה שהותרה בשעת נפילה כו': כגון דנפלה הך דאינה חמותו ברישא · ואי במייבם לה האיך ברישא פייסא שנייה שנאסרה משעת נפילתה (הוי) הלכך תו לא מהני לה היתר: קל היה לכן לב"ה · כלומר ב"ה לקולא אמרי: ר"ש כמאן · אליבא דמאן: אי · אתא למימר בית שמאי אומרים יקיימו היינו ר"א: ואי אב"ה · קא מסהיד היינו אבא שאול והא ליכא למימר דטעמא דנפשיה קאמר דלאו בר פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל הוא: תנינא חדא זימנא · בפרק כיצד אחותה של ערוה בשהיא יבמתה או חולצת כו' והיינו נמי אסור בה ומותר באחותה: התם · הוא דליכא אלא חד אחא לקמן וליכא למיגזר מידי אבל הכא דאיכא למיגזר דלמא אתא שני לייבומי *באחיו וקא פגע באחות זקוקתו דקמי דידיה הוו רמיין תרווייהו אימא אפילו האי דלא רמיא ערוה קמיה לא לייבם קא משמע לן: דקא מוכח · דמדלא מייבם האי *באחיו איכא היכירא דאחות זקוקתו אסורה והאי דייבם האי משום טעמא דערוה לא רמיא קמיה ולא אתי למישרי אחות זקוקתו בעלמא: אבל התם · דליכא אלא חד אח אימא לא לייבם דלמא אתי למישרי אחות זקוקתו בעלמא: איסור

דבאלו יבמות ליכא שום חששא והא לא חיישינן שאם נתיר כאן לייבם הראשונה כשכבר חלץ לשניה אתי בעלמא למיעבד איפכא שאינה חששא גדולה כ"כ שלא יטעו להתיר השניה שלא הותרה מתחלה בשביל שנתיר הראשונה שהותרה אבל באו לימלך בפנינו מתחלה יש לגזור כיון שהיו *הגרות עלמן יכול לבא לידי קלקול ומשני ולא מתייבמות קתני דליכא דין ייבום כלל אפי' קדם וחלץ כבר לשניה ופריך ולימא ליה שמא ימות וכו' ויעמיד המשנה כמ"ד אין זיקה דלדידיה ודאי אפילו קדם וחלץ לשניה דליכא למיחש טפי באלו יבמות מ"מ אסור לייבם ראשונה שאם נתיר כאן לייבם אחר חליצה יבוא בעלמא לייבם ברישא דלא מסקי אדעתייהו טעמא דלמא אדמייבם חד מיית אידך שאין זה טעם ידוע ועוד אר"י דים לפרש בענין אחר ולימא ליה דלמא קדים וחליץ לראשונה ברישא ואפי' חלץ כבר מעלמו לשניה אסרינן ראשונה ליבם דלמא אתי למישרי בעלמא שניה נמי כשקדם וחלץ לראשונה אבל במיתת שניה לא שייך למיגזר כי האי גוונא ומשני ולא מתייבמות קתני דליכא דין ייבום כלל אפילו מתה שניה ופריך ולימא ליה גזירה שמא ימות ולהכי אסרה מתני' אפילו מתה שניה דאי שריא לייבם בשני יבמים אחר מיתת שניה יבא להתיר בלא מיתה אבל ר' יוחנן לא איירי אלא ביבם אחד דביבם אחד לא אתי להתיר בלא מיתה דאם כן היה מבטל מיד מצות יבמין אבל בשני יבמין דאין מבטל מיד אלא דגזירה שמא ימות אידך ויבוא לטעות ולייבם וחזר בו ר"י מפירוש זה דביבם א' נמי קתני במתני' ולא מתייבמות דמשמע דליכא דין ייבום כלל ואפי' מתה שניה דקתני לקמן ג' אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות: **ולימא** ליה ר"א היא · היינו ר' אלעזר דהחולץ (לקמן דף מא. ושם) דתני גבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו אותה יבמה חוללת ולא מתייבמת ובקונטרס פי' דהיינו ר"א בפרק ב"ש (לקמן דף קט. ושם) דתנן המגרש את אשתו והחזירה מותרת לייבם ור' אלעזר אוסר: **לא** סתם לן כר' יוסי הגלילי · לר' יוחנן הוא דמסקינן הכי אבל רב חסדא מוקי מתניתין דשבועת העדות (שבועות לב. ושם) דכפרו שניהם בבת אחת כר' יוסי הגלילי ור' יוחנן מסיק התם אפי' תימא רבנן והיינו לטעמיה דהכא ובפ"ק דעירובין (דף ה: ד"ה וספק) פירשתי דקיימא לן דבידי' אדם אפשר לצמצם ובידי שמים נמי משמע לרבא דאית ליה פרק בתרא דבכורות (א) (דף ס: ושם) דאפשר לצמצם גבי ילדו שנים בעשירי ובפרק בהמה המקשה (חולין ע· ושם) גבי בעיא אם הלכו באברים אחר הרוב דמוקי לה שילא חליו ברוב אבר ואי אמרת דה"א לצמצם מאי קמיבעיא ליה דממה נפשך טעון קבורה דשמא ילא רובו ואין להאריך כי שם האריכתי: **הך** דאין חמותו ברישא · וא"ת מ"מ תקשה לרב דשרי אפילו שניה וי"ל דרב אית ליה אין זיקה ולא מיתסר אלא משום ביטול מצות יבמין וגזרינן דלמא מייבם אידך ברישא: [ג]**רבי** אליעזר אומר ב"ש אומרים יקיימו · וא"ת וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן דהכי פריך בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה.) וי"ל דאיצטריך הכא לאפוקי מברייתא דאבא שאול דאמר קל היה להם לב"ה בדבר זה: אבל

א) [ע"ש היטב וע"ע תוס' שם יז: סוף ד"ה אפשר] ב)[שייך לעיל במשנה כו.]

תוספות ישנים

דנפלה הך דאינה חמותו ברישא. פ"ה דלאו דווקא נקט חמותו ה"ה ערוה אחרת. וא"נ פי' ה"ר ריב"ן דנקט חמותו משום דחמותו הויא ערוה ראשונה לגבי כללא דרבי חייא דהאסורה לזה מותרת לזה כדקאמר (לקמן) [לעיל דף ט] רב [יהודה] מתרגם מחמותו ואילך:

תוס' חד מקמאי

הדר אקשינן לר"י מהא דתנן היתה אחת מהן אסורה עליו אסור ערוה אסור בהומותר באחותה והשני [אסור] בשתיהן קס"ד דנפול חמות ברישא ואמאי ליקום חתן ולייבם הך דאינה חמות ותהוי חמות ליבם אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירא הראשון אמר רב פפא כגון שנפל הך דאינה חמות תחילה כך היא הצעת הגמרא. וה"ר אלפס כתב משנתנו כפשוטה · ור"י דקי"ל כוותיה אמר זו אינה משנה וסיפא נמי דקא' השני אסור בשתיהן אוקמה רב פפא אליבא דר"י כגון דנפל הך דאינה חמות תחילה והוא ז"ל לא כתב דברי רב פפא והוא דבר תימה נשוב ונאמר כי דברי הרב ברורים ונכונים וכולה מתני' הלכה היא והא דתנינן ולא מתייבמת משום גזרה דלמא קדים וחליץ ברישא הראשונה כדאמרן בהאי פירקא גבי (חוקת) א) יבמין דגזרינן מיבם והדר חליץ דלמא חליץ והדר מייבם הכא נמי לא שנא · ואע"ג דבפרק כיצד אמר קדש א' משתי אחיות ואינו יודע איזה מהן קדש דוקא מחלץ והדר יבומי אבל יבומי והדר מחלץ לא ולא גזרינן דלמא עביד הא אטו הא · שאני התם דספק הוא דהא אם קדמו וכנסו אין מוציאין אותה מידו אבל הכא דודאי אחות זקוקתו הוא גזרינן הא אטו הא ואע"ג דלר"י שנינן ולא מתייבמות קתני למימר דליכא דין יבום כלל · מיהו ר"י מודה דגזרינן דלמא קדים והליץ לראשונה ברישא והא דקתני בסיפ' אסור בשתיהן אפילו נפלה חמות ברישא ובדין הוא דליקום חתן ולייבם הא דאינה חמות אלא גזרינן דלמא מייבם הך דאינו חתן ברישא · ורב פפא לא שני ליה הכי דמשמע ליה מדקתני אסור בשתיהן ג) אסור שנה ומשום הכי אוקמוה כגון שנפל הך דאינה חמות ברישא · מיהו מ"מ אפלו נפל חמות ברישא אסור בשתיהן או משום גזרה דלמא נפל הך דאינה חמות ברישא או משום דגזרינן דלמא קדים ומייבם הך חתן ברישא · וזו אותה סברת הרב שכתב משנתנו כפשטה ודאתו ג) עלה לרב פפא דאמר ג' כגון דנפל דאינה חמות ברישא' דתינח לר"י אלא לרב מתני' היכי מתרצא · איכא מ"ד דלא קשיא מתני' לרב אלא רישא דקתני ולא מתייבמת ולא סיפא דקתני השני אסור בשתיהן דרב לא קאמר אלא במתה · אבל לר"י דאמר אסור בשניה לא שני ליה בין מתה ללא מתה · ואפ"ה מותר בראשונה מפני שהותרה בשעת נפילה ומשום הכי אקשינן ליה ממתני' · ולדידי מסתברא דלא קשיא ממתני' דרב לטעמיה דאמר אין זיקה כדקאמרן לעיל ורב לית ליה האי סברא וכו' ומשני ה"מ היכא דקאי באפה אסור אחות אשה אבל הכא זיקה דרבנן הוא וס"ל לרב דמתניתין ס"ל יש זיקה וה"ל כמ"ד דקאי באפה אסור אחות אשה דאורייתא מדקאמרן כל יבמה

א) נ"ל כדאמרינן בהך פירקא (דף לה ע"ב) גבי זיקת ב' יבמין. ב) נ"ל מדקתני אסור בשתיהן משמע דהוא איסור שוה ומשו"ה וכו'. ג) אולי נ"ל ומה דקשה עליה דרב פפא דאמר כגון דנפלה וכו'.

[לעיל יח. וש"נ]

לקמן מא. קט.

ליה יעב"ץ

לעיל יט. בכורות ע. יז. יח. [שבועות לב.]

לעיל כו.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' אליעזר היא כצ"ל וכן בכל העמוד: (ב) שם בשלמא ראשון אמרינן ליה מאן שרא לך אלא שני אמר:

[תוספתא פ"ה]

[שבת מב. קלה. סוכה טו. ב"ק נד.]

לעיל כ.

[בדפו"י אחין]

[זו שאסורה על האחד נפלה כצ"ל רש"ל]

ס"א באחת

פ"א באחת

עין משפט
נר מצוה

יד א מיי' פ"ז מהלכות יבום הלכה כה סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעה סעיף ו :

תוספות ישנים
לגזור משום שתי אחיות דעלמא ונהי דלעיל חזינן דלא גזרינן היינו דווקא לרבנן אבל לר"ש דסבר דאלימא כל כך זיקה דאמר דשתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות סד"א ליגזור משום שתי אחיות דעלמא :

תוס' חד מקמאי
יבמה שאין אני קורא לה בשעת נפילה יבמה יבוא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים אלמא ס"ל יש זיקה: הא דקתני במתני' איסור מצוה או איסור קדושה חולצת ולא מתייבמת פרכינן עלה בגמ' הא נמי תנינן אסור מצוה או איסורקדושה חולצת ולא מתייבמת · התם איסור מצוה להודיה . והכא איסור מצוה ואחותה · ומאי דקתני זו היא שאמרו אחותה שהיא יבמתה חולצת או מתייבמת פרשינן בגמ' למעוטי איסו' מצוה לזה ואיסור מצוה לזה:

אבל הכא דליכא שני דמוכח · ואם תאמר הא נמי ידעינן מההיא דפ"ב כדאמרינן לעיל (דף כ.) ויש לומר דהתם איכא ערוה דקמוכח שאינה לא חולצת ולא מתייבמת אבל הכא שתיהן מתייבמות וליכא הוכחה : **שנעשו** צרות זו לזו כו' · היינו דוקא כשנפלו לפני יבם אחד אבל כשנפלו לפני שני יבמין מודה רבי שמעון כדתניא לעיל רבי שמעון אומר יקיימו : אחותה

*איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת התם איסור מצוה לחודה הכא איסור מצוה ואחותה ס"ד אמינא ליקום איסור מצוה במקום איסור ערוה ותתייבם קמ"ל ותתייבם כיון דמדאורייתא רמיא קמיה קא פגע באחות זקוקתו סד"א משום מצוה עבוד רבנן קמ"ל : היתה אחת מהן כו' : הא תו ל"ל היינו הך מה לי לחד מה לי לתרי צריכא דאי אשמועינן התם משום דאיכא שני דמוכח אבל הכא דליכא שני דקא מוכח אימא לא ואי אשמועינן הכא אדרבה תרווייהו מוכחי אהדדי אבל אידך לא צריכא : זו היא שאמרו וכו' : זו היא למעוטי מאי למעוטי איסור מצוה לזה ואיסור מצוה לזה הא תו ל"ל היינו הך מה לי לחד מה לי לתרי מהו דתימא כי לא אמרינן אוקי איסור מצוה במקום איסור ערוה היכא דאיכא למיגזר משום שני אבל היכא דליכא למיגזר משום שני אימא להאי אוקימנא איסור מצוה במקום איסור ערוה ולהאי [אוקימנא] איסור מצוה במקום איסור ערוה ולייבמו קמ"ל אמר רב יהודה אמר רב וכן תני ר' חייא *בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה ואחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת ורב יהודה מתרגם מחמותו ואילך אבל שיתא בבי דרישא לא מ"ט כיון דבתו באונסין הוא דמשכחת לה בנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באונסין לא קא מיירי ואביי מתרגם אף בתו (באה) מאנוסתו כיון דאשכוחי משכחת לה אי בעיא באונסין תיהוי אי בעיא בנשואין תהוי אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לא כיון דאליבא דר"ש הוא דמשכחת לה אליבא דרבנן לא משכחת לה בפלוגתא לא קמיירי ורב ספרא מתרגם אף אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה בשיתא אחי ואליבא דר"ש וסימניך מת נולד וייבם מת נולד וייבם ראובן ושמעון נשואין שתי אחיות לוי ויהודה נשואין שתי נכריות מת ראובן נולד יששכר וייבם לוי מת שמעון נולד זבולן וייבם יהודה מתו לוי ויהודה בלא בנים ונפלו להו קמי יששכר וזבולן האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ואחותה שהיא יבמתה ל"ל ייבם יהודה בלא ייבם יהודה נמי משכחת לה משום צרה הא תינח צרה צרה דצרה מאי איכא למימר כגון דהדר ויבמינהו נמי גד ואשר: **מתני'** **שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה *איסור מצוה או איסור קדושה חולצות ולא מתייבמות : **גמ'** *תניא ר"ש פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום שנאמר °ואשה אל אחותה לא תקח לצרור *בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפי' באחת מהן : היתה אחת מהן כו': הא תו למה לי היינו הך לר"ש איצטריך סד"א הואיל ואמר ר"ש שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות לגזור משום ב' אחיות דעלמא קמשמע לן: איסור מצוה כו' :
והא

איסור מצוה · אם היתה האחת אסורה על האחד איסור מצוה אינו מותר באחותה הואיל והיא מדאורייתא רמיא קמיה הואי אידך אחות זקוקתו הלכך בעו חליצה : התם · בפרק כילד : איסור מצוה לחודה · לא אשמעינן אלא יבמה שנפלה לפניו שהיא אסורה עליו איסור מצוה חולצת : והכא אשמועינן איסור מצוה ואחותה· שנפלו לו משני אחין דאחותה לא מייבמא דלא תימא אוקי איסור מצוה במקום ערוה ותתייבם אחותה ולא תיהוי כאחות זקוקתו : משום מצוה עבוד רבנן · שתתקיים מצות יבום ולא העמידו איסור זיקה שהוא מדבריהם לאסור את אחותה היכא דהיא עליו איסור מצוה קמ"ל : הכא ליכא שני דמוכח · שהרי שתיהן מתייבמות ואתי למישרי אחות זקוקה בעלמא ואימא לא לייבמן קמ"ל : תרווייהו מוכחי אהדדי · שזה לא יכול ליסא את האחרת אלא זו וכן זו מוכחא מילתא שזו אסורה על זה וזו על זה לפיכך ליכא אחות זקוקתו : היינו הך· דהא בהדיא קתני לה לעיל איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת : כי לא אמרינן אוקי איסור מצוה במקום ערוה · להתייבם אחותה היכא דאין איסור מצוה אלא באחת על האחד ולשני שתיהן זקוקות דאי שרית לייבומי להאי שהאחת אסורה עליו אתי שני נמי לייבומי וקא פגע באחות זקוקתו : בכולן אני קורא בהן · בכל חמש עשרה עריות דבפ"ק אפשר להן להיות שתי אחיות נופלות לשני אחין והאחת אסורה על זה משום אחת מכל העריות הללו ומותרת לזה והשניה אסורה על זה משום אותו שם ערוה עצמו ומותרת לזה ומתוך כך נמצאו שתי אחיות מתייבמות ולא פגעו באחות זקוקה וכולן פירשתי בפ"א (דף ט:) : באונסין · בבתו מאנוסתו כגון ראובן אנס אשה והוליד בת ובא שמעון ואנס אנוסת אחיו והוליד בת וניסאו בת ראובן ובת שמעון ללוי ויהודה אחי אביהן והרי הן אחיות מן האם בת שמעון מותרת לראובן ובת ראובן מותרת לשמעון ונמצאו שתי אחיות מתייבמות וכן בת בתו וכן כולן אע"ג דכל חמשה בבי דרישא משתכחי בנשואין הואיל ובתו לא משתכחא היכי שתי בנות של שני אחין אחיות מן האם שאי אפשר שנשא יבמתו שיש לה בת לא תני בהו האסורה לזה כו' הואיל וכולן איסור שם בת הן : דאליבא דרבי שמעון היא דמשכחת בה · האסורה לזה כדמפרש רב ספרא לקמיה : בפלוגתא לא איירי · רבי חייא : האסורה לזה · אשת לוי האסורה ליששכר שבא ומצאה אסורה עליו מזיקת ראובן שלא היה בעולמו ומותרת לזבולן שכשנולד כבר נתייבמה ללוי ובייבם ולבסוף נולד שרי ר"ש ואשת יהודה אסורה לזבולן משום שמעון שלא היה בעולמו וכשנולד מצאה באיסור ומותרת ליששכר : בלא ייבם יהודה נמי · שרי ליששכר ובחמשה אחי משכחת לה מת ראובן נולד יששכר ייבם לוי מת שמעון נולד זבולן ומת לוי בלא בנים ונפלו אשת לוי ואשת שמעון לפני יששכר וזבולן אשת לוי אסורה ליששכר מפני ראובן בעלה הראשון ומותרת לזבולן ואשת שמעון מותרת ליששכר שהרי בעולמו היה ואסורה לזבולן : ומשום צרה · האי דנקט ייבם יהודה משום צרה דבעי אשכוחי נמי בצרה האסורה לזה מותרת לזה אם באו יששכר וזבולן לייבם נשי לוי ויהודה הראשונה אשת לוי אסורה ליששכר משום צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו וכן אשת יהודה על זבולן וכגון שהיו הצרות אחיות זו לזו ונכריות קרי להו אגל נשי ראובן ושמעון דאיכא נמי השתא בצרות האסורה לזה מותרת לזה ואחותה כשהיא יבמתה כו' ואי לא ייבם יהודה לא מיתוקם מילתא דרבי חייא באיסור צרתה דאם נפלו שתי נשים משמעון שתיהן אשת אח שלא היה בעולמו הן : צרה דצרה מאי איכא למימר · היכי קרית האסורה לזה מותרת לזה באיסור וצרות צרה דהא צרות צרותיהן נמי תנן בפ"ק : כגון דהדר יבמינהו גד ואשר · לנשי לוי ויהודה הראשונות ולהם נשים וייבם גד את אשת יהודה ואשר ייבם אשת לוי ומתו גד ואשר ונפלו לפני יששכר וזבולן ואם באים לייבם נשי גד ואשר הראשונות אשת גד צרת אשת יהודה שהיתה צרת אשת שמעון שלא היה בעולמו אסורה לזבולן ומותרת ליששכר וכן אשת אשר על יששכר ומותרת לזבולן : בשעה שנעשו צרות זו לזו · כגון (א) השתא שנפלו לפניו ונעשו שתי אחיות צרות זו לזו בזיקה: ליגזור משום שתי אחיות דעלמא · אע"ג דהא נמי מרישא שמעינן התם הוא לרבנן לא גזרינן דאי נמי אתי למישרי אחיות דעלמא ליכא אלא איסור אחות זקוקה דרבנן אבל לר"ש דאמר איסור אחות זקוקה ערוה גמורה היא דרחמנא פטרה וקיימא עליה באיסור אשת אח ליגזור היכא דאחותה אסורה משום ערוה ולא זקוקה ליה ונימא לא לייבם לאחותה דלא ליתי לייבומי אחות זקוקה דעלמא קמ"ל :
והאמר

תורה אור
°ויקרא יח

לעיל כ.[כו.]סנהדרין נג·
לעיל ט.
לעיל יט.
[לעיל כ. וש"נ]
לעיל יט. קידושין כ
[לעיל יט. ונזכר ר"ש זה עוד לעיל יח:]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה בשעה וכו' כגון הכא שנפלו :

טו א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קעה סעיף ו:

לקמן נב. עדיות פ"ד מ"ט

לקמן קט.

לקמן לט. [נדרים עד.]

והא א"ר שמעון שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות גזירה משום איסור מצוה דעלמא הא תינח איהי אחותה מאי איכא למימר גזירה אחותה משום לתא דידה והא גבי ערוה לא גזרינן שאני ערוה דמגמר גמירי לה אינשי וקלא אית לה: **מתני'** *שלשה אחין שנים נשואים שתי אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני בש"א אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה וב"ה אומרים *מוציא את אשתו בגט ובחליצה ואשת אחיו בחליצה זו היא שאמרו *אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו: **גמ'** זו היא למעוטי מאי למעוטי הך דר' יהושע דלא עבדינן כוותיה אלא אי כר"ג אי כר"א *א"ר אלעזר לא תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקי סגי לה בגיטא אלא מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות בצרה בלבד אמר רבי אבין אף אנן נמי תנינא בש"א יקיימו אין לכתחלה לא ואי

רש"י

והאמר ר' שמעון שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות · והכא אמאי בעי חליצה הא כיון דמדאורייתא חזיא ליבומי זקוקה היא והוו להו כשאר ב' אחיות שנפלו לרות זו לזו ור"ש פוטר אחות זקוקה מחליצה: גזירה משום איסור מצוה דעלמא · אי פטרת להו לגמרי מאן דחזי סבר טעמא לאו משום אחות זקוקה אלא משום דאיסור מצוה הויא כערוה ופטורה מחליצה ואתי למיפטר איסור מצוה דעלמא דלאו אחיות מחליצה: הינח איהי · איסור מצוה: אחותה · אמאי חלצה תיפטר משום אחות זקוקה דהכא מאי אמרת: משום לתא דידה · משום מזל דידה דאיסור מצוה האי לתא יתור לשון הוא: והא גבי ערוה לא גזרינן · דאם היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה הערוה יוצאה בלא חליצה ולא אמרינן תחלוץ ערוה גזירה משום אחותה שאין ערוה וראויה לייבום והא נמי לרבי שמעון ערוה היא משנעשו לרות ואמאי מצרכת לה חליצה משום גזרת אחותה: דמגמר גמירי לה אינשי · והכל יודעין שאין צריכה חליצה ואחותה לאו אחות זקוקה היא ולא אתי למשרי אחותה בלא חליצה אבל ערוה דנעשו לרות דר"ש לא כ"ע גמירי הלכתא דאיסור שתיהן שוות ואי מפקת לה בלא חליצה אתי נמי למיפק אחותה שהיא איסור מצוה בלא חליצה ונפקא מינה חורבה לאיסור מצוה בעלמא: *מגמר גמירי אינשי · וידעי דלא רמיא קמיה ואחותה לאו אחות זקוקה היא ולא אתי למישרי אחות זקוקה דעלמא: **מתני'** אשתו עמו · דמאמר ככנוסה דמיא וכי נפלה אחותה לא מיתסרא הך עליה משום אחות זקוקה: והלזו תצא · אף מן החליצה משום אחות אשה: **גמ'** הך דרבי יהושע · בפרק ב"ש דקאמר נמי אי לו על אשתו אי לו על אשת אחיו ופליגי עלה רבן גמליאל ורבי אלעזר: לא תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור · ותהוי כאשתו ואי בעי לאפוקי תיסגי לה בגיטא: אלא מאמר לב"ש אין קונה אלא לדחות בצרה · כלומר לדחות אחותה שלא תאסרנה לזו משום אחות זקוקה: יקיימו · אם קדמו וכנסו בריש פירקין: לכתחילה לא · מייבמו משום אחות זקוקתו: ואי

תוספות

אחותה משום לתא דידה · דאי נפקא בלא חליצה משום דנעשו לרות זו לזו אתי לאפוקי מהאי טעמא נמי ההיא דאיסור מצוה ואתי למישרי נמי איסור מצוה דעלמא ופרכינן והא גבי ערוה לא גזרו שתחלוץ אלא יוצאה בלא חליצה ולא חיישינן שמא יסברו דמטעם (א) אחותה יוצאה ואתי לאפוקי אידך בלא חליצה: **ב"ש** אומרים אשתו עמו כו' · בגמ' גבי השתא ארוסה דעלמא כו' עשה בה מאמר מיבעיא פירש בקונטרס דמאמר יבמין מדרבנן אפילו לבית שמאי דמדאורייתא יבמה יבא עליה כתיב ואין נראה לריב"ם דא"כ אמאי תצא הלזו משום אחות אשה במאמר זה ומיהו י"ל דתצא משום אחות אשה היינו אחר שיבעול [בעלת המאמר] אבל קשה דלעיל פ"ב (דף יח: ושם) דקאמר הא דקתני מאמר לאפוקי מב"ש משמע דלב"ש (ב) יוצאה שניה משום צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו וכן נמי קאמרינן לקמן בפירקין (דף ל.) גבי אחות אשה אלמא מאמר קני דאורייתא לב"ש וכולה סוגיא דגמרא מוכח הכי והא דקאמר השתא ארוסה דעלמא כו' עבד בה מאמר מיבעיא אע"ג דמאמר נמי מדאורייתא מ"מ קאמר מאמר מיבעיא משום דהא דמאמר קני מדאורייתא היינו משום דגמרינן מקידושין דעלמא הלכך לא עדיף מקידושין ודיו לבא מן הדין להיות כנדון: **אוי** לו על אשתו כו' · אר"י דבכל הני דפ' חרש (לקמן קיב: קיד:) דתנן מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה לא קתני אוי לו כי הכא משום דאוי לו משמע לשון צער כלומר ראוי לו להצטער שהפסיד אשתו בלא פשיעתו והכא והא דאייתי בגמ' פלוגתא דר"א ור' יהושע דקטנה וגדולה לא פשע להכי קתני אוי לו אבל התם פשע שהכניס עצמו בספק חרשות שלא היה לו לישא חרשת וכן ההיא דהחולץ (לקמן דף מא. ושם) דשומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו' להכי נמי קאמר בגמרא למעוטי דר' יהושע דשייך התם לשון אוי לו כי הכא ולא קאמר למעוטי כל הני: **אי** כר"ג · דאמר תמתין עד שתגדיל ויבעול ותצא הלזו משום אחות אשה אע"ג דקדושי קטנה דרבנן מ"מ הקילו בה מבבעלת מאמר משום דכנוסה היא אצלו קודם זמן גדולה והא דפריך מינה לעיל בריש פ"ב (דף יח.) אהא דר"מ אוסר לבטל מצות יבמין ור"ג שרי לבטל מצות יבמין אע"ג דהכא כנוסה אצלו מעיקרא מ"מ פריך אהא דר"מ חייש לספיקא ור"ג אפילו וודאי לא חייש: **אי** כרבי אלעזר · דאמר מלמדין הקטנה שתמאן ומותר בגדולה לייבם וא"ת ואמאי שרי והא בשעת נפילה נראית כאחות אשה כדאמרינן לעיל בפ"ק (דף יג.) גבי צרת בתו הממאנת דבשעת נפילה נראית כצרת בתו ובשעת נפילה נראית ככלתו וי"ל דלא דמי דהתם כשהבעל מת אין דומה כ"כ עוקרת נישואין קמאי כי הכא שהבעל קיים א): **לא** תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור כו' · אע"ג דאין קונה קנין גמור מ"מ אמרי' לעיל (ג) ולקמן (דף ל.) גבי אחות אשה דפוטרת [צרתה] לב"ש ע"י מאמר תימה מאי קאמר ר"ש לעיל בפ"ב (דף יט.) אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל כי הוי נמי מאמר אשת שניהם בועל דהא אפילו לב"ש דמאמר קונה אינו קונה לגמרי אלא קונה ומשייר וכ"ת דלר"ש אי קני קני לגמרי טפי מלב"ש א"כ מנא ליה לר' אלעזר דלא קני לגמרי לב"ש כמו לר"ש: **אלא** לדחות צרה בלבד · פי' בקונטרס צרה דכולהו שמעתין אחותה שנפלה עמה וקשה לרב אשי דאמר דוחה ומשייר היא וצרתה בעיא חליצה הא קתני במתני' תצא משום אחות אשה משמע דיוצאה בלא חליצה ועוד אי בעיא חליצה היאך מקיים את זו וי"ל דסבר רב אשי דמהני מאמר להסיר הזיקה ודחי צרה לענין שלא תאסור את זו משום אחות זקוקתו ואחר שיבעול בעלת המאמר קאמר דתצא אחותה משום אחות אשה וא"ת והיכי מייתי לה סייעתא ממתניתין יקיימו אין לכתחלה לא הא מהני מאמר לרב אשי לכל הפחות דדחי צרה ושריא בעלת מאמר לכתחלה וי"ל דהכי מייתי דאי ס"ד דבמאמר דהיתירא (ד) דוחה דחייה גמורה לפטור צרתה בלא חליצה א"כ מאמר דאיסור דחי נמי צרה לענין שלא תאסור את זו משום אחות זקוקה וזה יעשה מאמר וידחה כו' ופריך ואלא הא קתני בש"א אשתו עמו כו' משמע דדוחה דחייה גמורה אלא יבמה דחזיא לכולהו כו' פי' דמאמר דהיתירא דחי דחייה גמורה יבמה דלא חזיא לכולהו דהיינו מאמר דאיסור לא דחי למקצתה ולא דחי ההוא מאמר כלל כן צריך לפרש לפי' הקונטרס אבל קשה דצרה דבכל דוכתי היינו שנפלה עמה מבית אחד ועוד שמגיה הספרים אלא יבמה דחזיא לכולהו כו' שלא היה כתוב בספרים אלא ועוד דלמה שינה הלשון יבמה דחזיא כו' ולא נקט לישנא דנקט מעיקרא מאמר דהיתירא קני דאיסורא לא קני ונראה לר"י דצרה היינו שעמה בבית אחד וה"פ לא תימא מאמר לב"ש כו' אלא לדחות צרה בלבד שאם נתן מאמר לא' מב' יבמות שנפלו מבית אחד אע"ג דבעלת מאמר לא סגי לה בגט צרתה מיהו פטורה לגמרי בלא חליצה דכיון שהתחיל הקנין לעשות בזו אע"פ שלא נגמר קרינן ביה בית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים וטעמא דב"ש דסברי דהאי קרא דדרשינן *ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרין בה לענין דאי בעי לאפוקי דלא סגי לה בגט ורב אשי סבר דלא מהני מאמר לפטור צרתה בלא חליצה אלא דוחה הצרה ממנו שאסור לייבמה ומשייר קצת זיקה לאוסרה לשוק עד שתחלוץ ואע"ג דלענין אחותה *דחי מאמר לגמרי לפוטרה לשוק כדקתני מתני' והלזו תצא משום אחות אשה התם אחותה נפלה אחר המאמר כמו שפירשתי בסמוך וקאמר אף אנן נמי תנינא שכשקדמה זיקה למאמר שאין המאמר מפקיע לגמרי דאי מפקיע לגמרי זה יעשה מאמר וידחה כו' ופריך אלא הך דקתני בש"א אשתו עמו כו' אלמא ע"י המאמר מידחי אחותה לגמרי ה"נ תדחה צרתה לגמרי ומשני יבמה דחזיא לכולהו ול"ג אלא וה"פ יבמה דחזיא לכולהו מילי דיבום כגון ב' יבמות שנפלו מבית אחד שכל אחת ראויה לחלוץ ולייבם בשעת נפילה וכן הא דבש"א יקיימו דבשעת נפילה חזיא כל אחת לכל מילי דיבום מן התורה דהא חזיא [אף] ליבום מן התורה חזיא נמי למקצתו פי' למקצת מילי דיבמה דהיינו חליצה דכיון דבהך זיקה איחזיא ליבום לא מפיק מאמר לההיא זיקה לגמרי ובעי חליצה אבל יבמה דלא איחזיא לכולהו מילי דיבום כגון ההיא דבש"א אשתו עמו שלא נראית ליבום בשעת נפילה שכבר עשה המאמר באחותה לא חזיא למקצתו פי' חליצה ואידחיא ע"י מאמר חברתה לגמרי והשתא לא מצי לשנויי כדשני לעיל מאמר דהיתירא דחי כו' שאפי' במאמר דהיתירא קאמר דלא מפקע הזיקה לגמרי להתיר צרה לשוק ב) הקשה ה"ר יעקב דאורלינ"ש מנא לן דטעמא דב"ש משום דמאמר קונה דלמא קסברי אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין ונקט מאמר משום ב"ה וי"ל דלא מסתבר שיהא שום תנא מיקל לבטל בהדיא מצות יבמין ועוד דהא אמר לעיל בש"א יקיימו לכתחלה לא ועוד הקשה דלמא טעמא דב"ש משום דזיקה ככנוסה וי"ל דלא מסתבר ליה למימר דלא נקט מאמר אלא משום ב"ה כיון שיכול לומר דלב"ש נמי איצטריך: יעשה

[לקמן נו. קידושין יד.]

תוספות ישנים

והאמר ר"ש וכו' וא"כ אמאי אמרינן במתני' חולצות. וא"ת ודלמא משום דאיסור מצוה פקעה קצת זיקה. ונראה לר"ס דפריך מאיסור מצוה גופה אמאי חולצת דממה נפשך היה לנו לומר דלא תצא דאי איסור מצוה משוי לה ערוה א"כ פטורה היא גם מחליצה ואי לא משוי לה כערוה א"כ יש כאן זיקה כמו שתי אחיות דעלמא דאינן חולצות · והא דקא פריך אחותה מאי איכא למימר אין זה ממה נפשך דהא אי איסור מצוה ערוה היא א"כ מותר באחותה דאינה אחות זקוקתו. אבל מ"מ פריך שפיר דכיון דלא מחזקינן איסור מצוה לערוה ולא אמרי' אלא משום גזרה משום איסור מצוה בעלמא. א"כ אחותה הוי אחות זקוקה: והא גבי ערוה לא גזרינן · פי' דאמרינן אסור בה ומותר באחותה ואמאי לא אמרינן דתצא גזרה משום אחותה דשמא יאמרו העולם דכי היכי דפטורה איהי תפטר אחותה וזה אינו דהא מותר בה · א"כ לא היה לנו להתיר אחותה היכא דאיכא נמי איסור ערוה גזרה משום שתי אחיות שאין בהם ערוה ומשני ערוה מגמר גמרי אינשי: שנים מהם נשואים שתי אחיות וא' מופנה האי דלא נקט הכא וא' נשוי נכרית כמו במשנה דבסמוך. נראה משום דבעי למימר זו היא שאמרו אוי לו על אשתו ועל אשת אחיו לכך מוקים לה דהוי מופנה דהשתא הוי בלא אשה כלל: אשתו עמו משום דקסבר ב"ש מאמר קונה ומשמע מדאורייתא הוא מדקאמר והלזו תצא משום אחות אשה ונפקא לן מדכתיב ולקחה לו לאשה כאשה מה אשה בשטר אף יבמה בשטר ודלא כפ"ה דפי' בגמרא עביד בה מאמר מיבעיא · ופ"ה דמאמר אינו אלא מדרבנן ולפי' שפיר י"ל דהוי מדאורייתא וכדפרשתי לקמן דהכי קאמר השתא ארוסה בעלמא דהוו קדושין מפורשים בהדיא בקרא וכו' עביד בה מאמר דלא ידעינן אלא מקדושין מיבעיא: א) ועוד י"ל דלא דמי דלעיל איירי שמיאנה ביבם לבד ולא בבעל ואינו נראה כעוקרת נשואי המת אבל הכא שממאנת קטנה בבעלה ורואין העולם שיוצאה מבעלה במיאון יודעין העולם שלא היו נשואיה נשואין ולא היתה אחות אשה: ב) והקשה הרב רבינו נתנאל חדא דלפי הך פירושה הך צרה ר"ל באשה אחרת והכא לא איירי במתני' כי אם באחותה שנפלה מאח אחר. ועוד דפי' דדוחה צרתה משום בית א' הוא בונה קשה אטו מאמר בנין מקרי הא אמרינן בעשרה יוחסין הכל מודים במחזיר גרושתו בקידש ולא בעל דאינו לוקה מאי טעמא דרך ליקוחין אסרה תורה אלמא לא מקרי בנין אלא

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אחותה וכו' דמטעם אחותה יוצאה ואתי: (ב) ד"ה ב"ש וכו' משמע דלב"ש יוצאה שניה: (ג) ד"ה לא תימא וכו' מ"מ אמרינן לעיל דפוטרת: (ד) ד"ה אלא וכו' דהיתירא דוחה דחייה גמורה:

רבינו נתנאל לפרש ביאה אחרת מרא"ש ועד סוף מאמר אינו קונה אלא לדחות צרה בלבד כלומר דצרתה מאחיו שהיא אחותה של בעלת מאמר לא בעיא חליצה אבל איהי לא סגיא בגט וב"ש לטעמייהו דהכי מפרש אליעזר בן ערך גירש לבעלת מאמר לא ההא צריכה חליצה א"ר הילא בשם ר' אליעזר מודה ב"ש שאם גירש צריכה הימנו חליצה אלמא לב"ש לא סגי לה בגט · וא"ת כיון דלא אליס בת בעלת מאמר אלימא לפטור צרתה מחליצה י"ל דלא גרע מקידושין דעלמא דהכא נמי כתיב ולקחה זו מאמר ואם קדש אשה ואח"כ מת אחיו נשוי אחותה פטורה דלא תנא המאורסת הכא נמי הא בעלת מאמר ומ"מ הויא גופה לא [illegible]

ואי ס"ד מאמר לב"ש קונה קנין גמור זה יעשה מאמר ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה אלא מאי דוחה דחייה גמורה זה יעשה מאמר וידחה וזה יעשה מאמר וידחה אלא מאי אית לך למימר מאמר דהתירא דחי דאיסורא לא דחי ה"נ מאמר אפילו למ"ד מאמר קונה קנין גמור מאמר דהתירא קני דאיסורא לא קני רב אשי מתני הכי אמר ר"א לא תימא מאמר לב"ש דחי דחייה גמורה וצרתה חליצה נמי לא בעיא אלא דוחה ומשייר הוא א"ר אבין אף אנן נמי תנינא ב"ש אומרים יקיימו אין לכתחלה לא ואי ס"ד מאמר לב"ש דוחה דחייה גמורה זה יעשה מאמר וידחה וזה יעשה מאמר וידחה ואלא הא קתני בש"א אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה אלא יבמה דחזיא לכולהו חזיא למקצתה יבמה דלא חזיא לכולהו לא חזיא למקצתה *בעי רבה מאמר לב"ש נישואין עושה או אירוסין עושה אמר ליה אביי למאי הלכתא אילימא ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה השתא ארוסה בעלמא תני ר' חייא *אשתו *ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאת לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה עבד בה מאמר מיבעיא ואלא לענין מסירה לחופה מאי נישואין עושה ולא בעיא מסירה לחופה או דלמא אירוסין עושה ובעיא מסירה לחופה א"ל השתא לא עבד בה מאמר כתיב °יבמה יבא עליה בעל כרחה עבד בה מאמר מיבעיא א"ל (א) שאני אומר *כל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין וחלה עליה זיקת אירוסין מאי ת"ש *שומרת יבם בין יבם אחד בין שני יבמין ר"א אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד ולא לשנים ר' עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים והוינן בה *בשלמא ר"ע סבר אין זיקה אפי' לחד לר' יהושע לחד יש זיקה לתרי אין זיקה אלא לר"א נהי נמי דקסבר יש זיקה בשלמא לחד מיפר אלא לתרי אמאי וא"ר אמי (*בר אהבה) הכא במאי עסקינן כגון דעבד בה מאמר *וב"ש היא דאמר מאמר קונה קנין גמור אי אמרת בשלמא נישואין עושה משום הכי מיפר אלא אי אמרת אירוסין עושה היכי מצי מיפר והתנן *נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה אמר רב נחמן בר יצחק מאי מיפר בשותפות ולר"א דאמר מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות לצרה בלבד אמאי מיפר בשותפות אמר לך ר' אלעזר אימר דאמרי אנא אינו קונה אלא לדחות לצרה בלבד דלא סגי לה בגיטא אלא בעי נמי חליצה להפר נדריה מי אמרינן ואיבעית אימא אמר לך רבי אלעזר ולרב נחמן בר יצחק מי ניחא מי קתני יפרו יפר קתני אלא הכא במאי עסקינן (ג) שעמדה בדין ופסקו לה מזונות משלו וכדרב פנחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא *כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת:

מתני'

יעשה מאמר ויקנה כו' · ומשום ביטול מלות יבמין ליכא למיחש כדפרישית בפ' שני (לעיל דף יח:) (י): **לא** מיטמאה לו · פירוש ברגל שהוזהרו על הטומאה כדאמרינן בר"ה (דף טז:) (כ) ועוד י"ל דאין מטמאה לו היינו דאינה חייבת ליטמא לו למאן דאמר בסוטה (דף ג.) לה יטמא חובה: **עבד** בה מאמר מיבעיא · וא"ת דמשמע דלא עדיפא בעלת מאמר מארוסה ובהחולץ (לקמן דף נט· ושם) קאמר רבא גופיה מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה לדחות צרה וספק נשואה לחלוק בנכסים אלמא מהני ליורשה וי"ל דהכא גרס רבה רבו של אביי דמסיק עלה אמר ליה אביי ולקמן גרס רבא שהוא אחר אביי: **אלא** לענין מסירה לחופה · וא"ת מאי מספקא ליה דהשתא נמי תקשי השתא ארוסה בעלמא בעיא מסירה לחופה עבד בה מאמר מיבעיא וי"ל דעבד בה מאמר ובא עליה והביאה עושה אותה ככנוסה: **אביה** ובעלה מפירים נדריה · ואם אין לה אב או שאינה ברשות אב לא מצי מיפר כדאמרינן בנדרים (דף עא.): **כגון** (ג) שעמדה בדין כו' · לפי מסקנא שאיירי דעבד בה מאמר כדמוכח בנדרים בפ' נערה המאורסה (שם עד.) דלר' אליעזר כיון דעביד בה מאמר ופסקו לה מזונות משלו נודרת על דעתו ולר' יהושע דוקא בחד יבם אבל בתרי כיון דאי בעי אחוה פסיל לה עליה בביאה או בגיטא אינה נודרת על דעתו ולר"ע אפילו ביבם אחד קאמר דלא יפר אפילו עבד בה מאמר משום דאין חייבים עליה סקילה כנערה המאורסה ולא יתכן לפי זה מה שפי' בקונטרס בריש פ"ב (לעיל יז: ד"ה ולימא) דמאן דאמר אין זיקה אפי' בחד היינו ר"ע דמאי סבר דיש זיקה ואפי' הכי לא יפר משום דאין חייבין עליה סקילה:

שלשה

ואי מאמר לב"ש קונה קנין גמור · זה יעשה מאמר בזו ויקנה אותה קנין גמור להיות אשתו דהא אין איסור במאמר (ג) ותצא אחותה מעליו ולא הויא כך אחות זקוקתו ויכנוס את אשתו: אלא מאי כו' · נהי נמי דלא קני קנין גמור הא אמרת דוחה צרה ותקשה לך נמי יעשה מאמר בזו ותדחה אחותה ויכנוס את אשתו: דהיתירא דחי · מאמר שנעשה בהיתר דאי הוה בעי לייבומי בשעת מאמר הוה מצי לייבומי כגון במתני' דעדיין לא נפלה אחותה: דאיסורא · כגון דנפלו שתי האחיות קודם מאמר: הכא נמי · לענין קניה: וצרתה · אחותה שנעשית לה צרה בזיקה חליצה נמי לא תיבעי (ד) דתצא משום אחות אשה: אלא דוחה. אותה מלאסור (ה) אשת בעל המאמר עליו: ומשייר · דבעיא חליצה אם באת ליגשא עד שלא כנס היבם את בעלת המאמר ולקמיה פריך ליה הא קתני הלזו תצא משום אחות אשה דמשמע אף מחליצה: זה יעשה מאמר וידחה· את אחותה מעליו ואח"כ ישא את זו אלא לאו משום דלא דחי דחייה גמורה וכל כמה דרמיא עליה לחליצה זקוקתו היא ואוסרת את זו עליו: ה"ג אלא יבמה דחזיא כו' · כלומר אלא לעולם דוחה דחייה גמורה ודקשיא לך התם נמי לידחי לא דמיא למתניתין דהכא דכי נפלה ועבד מאמר הוה חזיא לכולהו מילי דיבמה להתייבם ולחלוץ הלכך חזיא למקלתייהו למאמר דמאמר דחיא אחותה לכשתפול אבל התם דתרווייהו נפלו קודם מאמר ולא חזיא לכולהו מילי דיבמה לא חזיא למקלתה לפיכך אין מאמר דוחה אחותה: השתא ארוסה · דקידושין דידה דאורייתא' תני רבי חייא אינו יורשה ואינו מטמא לה מאמר יבמין מדרבנן הוא דהא מדאורייתא יבמה יבא עליה כתב רחמנא מיבעיא: לא אונן · ליאסר בקדשים (ו): ולא מיטמא · אם כהן הוא דהא לאו שארו הקרוב אליו היא: וכן היא לא אוננת · להיות אסורה בקדשים: ולא מיטמאת · אינה לריכה להתעסק בו (ז) ולאו דוקא נקט ולא מיטמאת דהא בנות אהרן לא הוזהרו על הטומאה אלא איידי דנקט לא אוננת דאילטריך ליה נקט ולא מיטמאת דבעי למתני תרתי בדידה ובדידיה כך שמעתי ולי נראה ולא מיטמאה כגון ברגל שישראלים מוזהרים על הטומאה (ח) מוגבלתם לא תגעו במס' ר"ה (דף טז:): גובה כתובתה · ובדכתב לה מן האירוסין מיתוקמא בכתובות בפרק הכותב (דף פט:): ולא בעיא מסירה לחופה · דאם בא עליה בעל כרחה בלא חופה קני ואי בעי תו לאפוקי בגיטא סגיא לה: בעל כרחה · דקני לה ונעשית כאשתו לכל דבר בביאה בע"כ שאין בה חופה: וחלה עליו זיקת אירוסין · ונשואין של אחר נשים ואם בא עליה לאחר מאמר בלא חופה לא קנה: יפר · אחד מהן את נדרה: לאחד ולא לשנים · שומרת יבם א' יפר אבל שומרת לשני יבמין לא יפר לא זה ולא זה: אין זיקה · דתיהוי ככנוסה: ואפילו בחד · היכא דליכא אלא חד דודאי עליה רמיא אפ"ה אין זיקה: לתרי אין זיקה · דלא ידעינן להי מינייהו רמיא ואפילו שניהם כאחד אין הפרתן הפרה דקלישא זיקתן: אלא לתרי אמאי · נהי נמי דיש זיקה אפי' לתרי מיהו יפרו שניהם מיבעי ליה: ואמר רמי בר (ט) אבא גרסינן: בשותפות · הוא ואביה כארוסה: לדחות צרה · באחותה שנפלה לפניו אחר מאמר זו: דלא סגי לה בגט · העושה מאמר ביבמה ובא להוציאה בעיא חליצה וגט ולא אמרינן ככנוסה היא וסגי לה בגט: אמר לך רבי אלעזר ולרב נחמן מי ניחא · כלומר נהי נמי דקונה בשלמא אי נישואין עושה שפיר אלא לרב נחמן דאמר לא עביד אלא אירוסין מי ניחא הא בשותפות ליכא למימר דיפר קתני יפרו מיבעי ליה: אלא הכא במאי עסקינן שעמדה בדין · לדידי [אפילו] בלא מאמר ולרב [אמי] אחר מאמר ולא רלה לכנוס ולא לפטור: ופסקו לה מזונות משלו · כדתניא לקמן בהחולץ (דף מא:) עמד בדין וברח נזונית משל יבם דמהשתא בעלה הוא ועל דעתו נודרת על מנת שירלה:

מתני'

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ז מהלכות יבום הלכה ז סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קעה סעיף ז:

כב ב ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף א:

כג ד ה מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעי' ח:

כד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

תורה אור

מתני' שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה ושניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר נכרית יבומי נמי מייבמה אמר רב נחמן זאת אומרת *אין זיקה ואפילו בחד אחא: **מתני'** (א)שלשה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת הנשוי נכרית וכנס אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת הראשונה יוצאת משום אחות אשה ושניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** הא תו למה לי היינו הך השתא ומה התם דאחות אשה הויא צרה לנכרית אמרת נכרית אסורה הכא דנכרית הויא צרה לאחות אשה לא כ"ש תנא הך תנא ברישא והך (א) חזיא להתירא ושריא והדר חזיא לאיסורא ואיידי *דחביבה ליה אקדמה *ומשנה לא זזה ממקומה: **מתני'** (ב)שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני ואח"כ מת נשוי נכרית °הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת: **גמ'** *אמר רב יהודה אמר רב (ג)כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה °יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה מאי קמ"ל תנינא הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת מהו דתימא הני מילי היכא דלא איחזיא לה בנפילה ראשונה אבל היכא דאיחזיא לה בנפילה ראשונה אימא תישתרי קמ"ל הא נמי תנינא *שני אחין נשואים שתי אחיות מת אחד מהם ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת מהו דתימא התם הוא דאידחי לה מהאי ביתא לגמרי אבל הכא דלא אידחי לה מהאי ביתא לגמרי אימא מיגו דהזיא להאי נשוי נכרית חזיא נמי להאי קמ"ל: **מתני'** *(ד)שלשה אחים שנים מהם נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכולן שמתו או נתגרשו צרותיהן מותרות: **גמ'** (ה)טעמא דגירש ואחר כך מת אבל מת ואחר כך גירש אסורה אמר רב אשי זאת אומרת *יש זיקה אפילו בתרי אחי ולרב אשי קשיא דרב נחמן אמר לך רב אשי ה"ה דאף על גב דלא עבד בה מאמר נכרית מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה והא דקתני מאמר *לאפוקי (ג) ב"ש דאמרי מאמר קונה קנין קנין

רש"י

מתני' הראשונה. לנפילה: **גמ'** נכרית יבומי נמי מייבמה. ולא אמרינן משמת בעל האחיות ונפלה לייבם הוזקקה לנשוי נכרית לבדו דהא על בעל אחיות לא רמיא ונעשית (ג) זו צרתה בזיקה וכשמת תאסר הנכרית על הנשאר משום צרת אחות אשה: ואפילו בחד אחא. כדפרישית דאע"ג דתרי אחין ניניהו אין זו זקוקה אלא לנשוי נכרית לבדו: **מתני'** הראשונה. לנישואין: **גמ'** היינו הך. וכ"ש הוא דהשתא ומה התם דנכרית עיקר נשואה היא דאחות אשה נפלה עליה ונעשית צרתה במאמר אסרתה: הכא דאחות אשה עיקר נשואה היא לא כ"ש דאוסרת נכרית שהיא טפלה: הא תנא ברישא. משנה אחרונה זו שנה תחלה והיא דלעיל לא הוי בדעתיה למיתני משום דחזיה (ד) להתירא הואיל ונכרית עיקר והדר חזיה לאיסורא משום דמ"מ צרתה היא ותנייה: ואיידי דקא חביבה ליה. דחידוש הוא: אקדמה. ותו לא הוה צריך למיתני סיפא אלא הואיל ונשנית לא זזה ממקומה: [**מתני'**] שעה אחת. בנפילה ראשונה כשנפלה מאחיו הראשון: **גמ'** הרי היא כאשת אח כו'. ואע"ג דהדר איחזיא: בנפילה ראשונה. כל זמן נפילה ראשונה היתה אשתו קיימת שהיא אחותה: אבל היכא דאיתחזיא בנפילה ראשונה. כגון שמתה אשתו אחר מיתת אחיו ולא כנסה נשוי נכרית: דאידחיא לה מהאי ביתא לגמרי. (ה) שנפלה ואין כאן אחר אלא זה בעל אחותה נדחית ונפטרת לשוק ואין עליה לד זיקה עוד: אבל היכא דלא אידחיא מהאי ביתא לגמרי. בשעת נפילה שהיה שם נשוי נכרית וזקוקה לייבם אימא מיגו דחזיא לנשוי נכרית עדיין זיקתה עליה וכי מתה אחותה ועודה בנפילה תתייבם לזה בנפילה: קמ"ל. רב יהודה דלא: **מתני'** וכנסה המגרש ומת. מותרת זו להתייבם שהרי עד שלא כנסה גירש את הראשונה שהיא ערוה ולא היתה צרתה מעולם: וזהו שאמרו. בפרק ראשון נתגרשו הערויות צרותיהן מותרות: **גמ'** טעמא דגירש. בעל האחיות תחלה ואח"כ מת נשוי נכרית דאפילו בזיקה לא נעשית צרתה מעולם הא מת נשוי נכרית והוזקקה נכרית לבעלי אחיות ואח"כ גירש ונשאה לזו הואיל וקודם שגירש נעשית צרתה בזיקה אסורה על אחיו כשימות המגרש משום צרת אחות אשה בשלמא אי לא כנסה הויא מותרת לזה מחמת זיקת אחיו הראשון אבל משכנסה ועכשיו זקוקה לזה מכח בעל הערוה אסורה ואע"ג דלא היתה צרתה אלא בזיקה: בתרי אחי. כגון הכא דכי מת נשוי נכרית קודם גירושין של זה היתה זו זקוקה לשני בעלי האחיות ומהגיא בה זיקה זו לאוסרה על השני: קשיא דרב נחמן. דדייק לעיל מסיפא מתני' זאת אומרת אין זיקה אפי' בחד אחא: אמר לך רב אשי היא דיוקא דלעיל לאו דוקא דה"ה אע"ג דלא עבד מאמר בעל הנכרית באחות (אשה) אשת אחיו כשימות נכרית אשתו מיחלץ חלצה ולא מתייבמת הואיל וערוה על בעלה לבדו הוית רמיא (ו) נעשה צרתה בזיקה:

תוספות

שלשה אחין. בהך רישא גרסינן הראשונה יוצאה משום אחות אשה והראשונה לנפילה קאמר דומיא דההיא דפרק ב' (לעיל יז.) ובבבא *בתרא ה"ג השניה יוצאה כו': **אמר** רב נחמן זאת אומרת אין זיקה. תימה שלא דקדק רב נחמן על מתני' דריש כילד (לעיל יז.): **דחביבה** ליה אקדמה. בשאר מקומות אין דוחק לומר כן אלא אמר זו ואין צריך לומר זו קתני וכאן (ז) דחק לומר כן לפי שבבא שלימה דלא צריכה היא: (ח) **ונאסרה** עליו שעה אחת. בהך בבא הו"מ למינקט ואחד מופנה אלא נקט הכי משום דנכרית נמי מתסרא לפי שהיתה צרת אחות אשה שעה אחת וקצת קשה שאינו מזכיר הצרה כלל וא"ת לרבי ירמיה דאמר (לעיל דף יג.) דהאי תנא דפירקין סבר נישואין מפילין אמאי לא נקט דמתה אחת מן האחיות תחלה ואח"כ מת בעלה של שניה וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת אסורה שנאסרה עליו שעה אחת כיון דנישואין מפילין וכן בבבא דלקמן ב' אחין ה"ל למתני שמתה אחת מהן תחלה ואח"כ מת בעלה של שניה וי"ל דלא מהני למימר נישואין מפילין אלא לענין שאם היתה צרת ערוה שעה אחת שוב אין לה היתר אע"פ שבשעת נפילה כבר אינה צרת ערוה אבל כאן משום נישואין מפילין לא נחשבנה כאילו נפלה בחיי אשתו ויצאה ממנו בלותה שעה משום אחות אשה: **גירש** אחד מבעלי אחיות את אשתו. תימה אמאי נקט ג' אחין ה"ל למימר ב' אחין נשואין ב' אחיות וגירש האחד את אשתו ונשא אשה אחרת (ט) ומת ולרבי ירמיה ניחא כיון דאיצטריך לאשמועינן דיש זיקה כדדייק רב אשי בגמרא ולרבא נמי נקט הכי למעוטי מת ולא גירש אבל לרב נחמן דקסבר אין זיקה קשיא אמאי נקט ג' אחין וי"ל דלרב נחמן נקט הכי אגב אורחיה לאשמועינן דאין זיקה דכר' ירמיה ס"ל דנישואין מפילין ואם יש זיקה תיתסר אע"ג דגירש ואח"כ מת דמקודם שגירשה חשובה נכרית כזקוקה לו משעה שנשאת לאחיו דנישואין הראשונים מפילין ורב אשי דדייק מינה דיש זיקה סבר דלא אסרינן לה משום דא"א לה ליאסר אא"כ הרי נישואין מפילין: **זאת** אומרת יש זיקה. וא"ת והיאך כנסה המגרש והא הויא לה צרת אחות אשתו בזיקה וי"ל דלא חשיב צרת אחות אשתו בזיקה אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו אבל כשהוא חי לא ומה שכתב בעל ה"ג דאם מת ולא גירש אסירא לתרווייהו לא בעוד ששניהם חיים אלא לכל אחד כשימות אחיו תהיה אסורה: כתב

תוספות ישנים

זאת אומרת אין זיקה ואפילו בחד. וא"ת הא מפרק כילד לעיל דייקינן הכי וי"ל דאיצטריך לאפוקי מב"ש דלעיל. וא"ת הא נמי ידעינן בבבא בתרייתא בסמוך. וי"ל דתרתי אצטריך למתני כדפרישית לעיל א) דמסברא אמינא יש זיקה: אבל הכא דלא אדחי לה מהאי ביתא לגמרי אימא לא. וא"ת הא ממתני' דלעיל דארבעה אחין שמעינן לה. וי"ל דשאני התם דנהי דלא אדחי מהאי ביתא לגמרי מ"מ לא איחזיא בנפילה ראשונה אבל היכא דלא אדחי לה מהך ביתא לגמרי ואיחזיא בנפילה ראשונה אימא לא:

א) עי' לעיל י"ח בתוס' ד"ה והאי.

תוס' חד מקמאי

בדין ופסקו לה מזונותיה אינו מפיר אלא א"כ עשה בה מאמר ומ"מ שניהם מפירין ולא הועמדה בדין: הרב אלפס פסק צרת ערוה דכנס ואח"כ גירש מותרת הצרה להתייבם דמיתה מפילה וכיון דבשעת ערוה לא הוי צרת ערוה מותרת וג"כ מתני' דג' אחין שניהן מהם נשואין ב' אחיות וא' נשוי נכרית וגרש א' מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש פסק דבמת ואח"כ גירש אסור' ויהיב טעמא למילתיה דגזורי' הכא משום זיקה דעלמא. א"נ הכי גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני לה גרושין אלו דברי הרב ז"ל ויש בהן כמה תמיהות חדא דאם אתמר להני טעמי למה ליה לר' ירמיה לשנויי תברא מי ששנה זו לא שנה זו. ולרבא למה ליה למימר זו ואצ"ל זו קתני לישני ליה דשאני הכא דגזרינן משום זיקה דעלמא. א"נ בשעת נפילה אתסרא ליה למה ליה למימר הכא אליבא דרבא זו היא למעוטי מת ולא גירש ולא כנס לוקמה אפי' דכנס וגירש. ומאי דכתב נמי הכא גבי

הגהות הב"ח

(א) גמ' חזיא להתירא ושריא. נ"ב ע"ל בדף לב בכללי סוגיא: (ב) שם לאפוקי מב"ש: (ג) רש"י ד"ה נכרית וכו' ונעשית נכרית זו צרתה בזיקה ספק: (ד) ד"ה הא תנא וכו' משום דחזיה להתירא: (ה) ד"ה דאידחיא לה מהאי ביתא לגמרי ואין: (ו) ד"ה אמר לך וכו' הוית רמיא נעשית צרתה: (ז) תוס' ד"ה דחביבה וכו' וכאן דוחק לומר ובכללי וכו' ה"ה הואיל ונכרית וכו' אסורה עליו: (ח) ד"ה גירש וכו' אשה אחרת ומת:

גליון הש"ס

מתני' הרי זו אסורה עליו עולמית. עי' לקמן דף לג ע"א תד"ה לא פקע:

נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהנו לה גירושין לא ירדנו לסוף דעתו דמאי איסור זיקה איכא בנכרית והרי ב' אחין הנשואין ב' אחיות הוו קיימין בשעת נפילת נכרית ואין כאן איסור [אחות] זקוקתו שהרי שניהם קיימין והרי משנה שלימה שנינו ג' אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות וא' נשוי (א') נכרית ומת נשוי נכרית וכנס א' מבעלי אחיות את אשתו וכו' ולא קתני עבר וכנס ועוד אם עבר וכנס מוציא כדקתני רישא בה"א יוצאי אלא ודאי ליתנהו להני טעמי דכתב הרז"ל ומיהו אפשר דרב אשי לית ליה דרבא דאליבא דהאי [תנא] נישואין הראשונים מפילין מת א)ואחד כנס גירש אסורה ואפ"ה הלכתא כת"ק דמתני' דפ"ק דכנס ואח"כ [גירש] מותרת דמיתה מפלת חדא דהא רבא ס"ל דלא פליגי אהדדי. ועוד דתנן נפל הבית עליו ועל אשתו שהיא בת אחיו ואין ידוע איזה מהן [מת] ראשון צרתה חולצת ולא מתייבמת אלמא האי תנא ס"ל מיתה מפלת ועצ"ל דרב אשי לא שמעינן ליה בהדיא דלימא מת ואח"כ גירש אסורה אלא ש"מ זאת אומרת יש זיקה ואפי' בתרי אחי וא"נ ס"ל כרבא דאמר זו היא למעוטי מת דלא גירש ולא כנס ש"מ דיש זיקה אפלו בתרי אחי: מתניתין

א) נראה דצ"ל ואח"כ גירש או דצ"ל מת וכנס ואח"כ גירש.

כה א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה כב סמג עשין יא טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף ג:

כו ב מיי' פ"ד מהל' איסות הלכה כב טוש"ע אה"ע סי' ל סעיף ס·

קנין גמור קמ"ל דלא כב"ש ולרב נחמן קשיא דרב אשי וכ"ת הוא הדין דאפי' מת ואחר כך גירש צרתה מותרת אלא זו היא למעוטי מאי למעוטי כנס ואח"כ גירש הניחא אי סבר לה כרבי ירמיה דאמר *תברא מי ששנה זו לא שנה זו והאי תנא סבר מיתה מפלת והאי תנא סבר נישואין הראשונים מפילים זו היא למעוטי כנס ולבסוף גירש אלא אי סבר לה כרבא דאמר לעולם חד תנא הוא *וזו ואין צ"ל זו קתני זו היא למעוטי מאי על כרחך כרבי ירמיה סבירא ליה ולרבא הניחא אי סבר לה כרב אשי זו היא למעוטי [א] מת בלא גירש אלא אי סבר לה כרב נחמן זו היא למעוטי מאי ע"כ כרב אשי סבירא ליה:

מתני' *[א]וכולן שהיו בהן קדושין או גרושין בספק הרי אלו הצרות חולצות ולא מתייבמות כיצד ספק קדושין [ב]זרק לה קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה זהו ספק קדושין ספק גרושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד זהו ספק גרושין:

גמ' ואילו בגרושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לא קתני מאי טעמא אמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק אמר ליה אביי אי הכי בקדושין נמי נימא אשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק התם לחומרא האי חומרא דאתי לידי קולא הוא זימנין דאזיל הוא ומקדש לה לאחותה קדושי ודאי ואי נמי זימנין דאתא אחר ומקדש לה לדידה קדושי ודאי וכיון דאסר לה מר לצרה לייבומי אמרי דקמא קדושין ודבתרא לאו קדושין

כיון

רש"י

קנין גמור · ואפי' חליצה לא תיבעי נכרית אלא תלא משום צרת אחות אשה קמ"ל חולצת: ה"ה דאפי' מת · נשוי נכרית ואח"כ גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו וכנסה מותרת לשלישי כשימות זה ולא אמרי' צרת אחות אשתו של זה בזיקה הואי מעיקרא קודם גירושין: כנס · הנכרית ואח"כ גירש את אשתו ומת דאסורה נכרית משום צרת אחות אשה ואע"ג דהשתא בשעת נפילה לאו צרות נינהו: הניחא אי סבר לה רב נחמן כר' ירמיה דאמר בפ"ק כי רמינן הא מתני' דזו היא דממעט כנס ולבסוף גירש אההיא דקתני וכולן אם נתגרשו צרותיהן מותרות ואע"ג דכנס ולבסוף גירש ואמר רבי ירמיה תברא כו': אלא אי סבר לה כרבא · דזו ואין צריך לומר זו קתני אלמא כנס ולבסוף גירש שריא אפי' לתנא דהכא וזו היא לאו למעוטי אתא: זו היא למעוטי מאי · אי למעוטי מת אחיו ואח"כ גירש אשתו וכנס יבמתה השתא כנס ואח"כ גירש שריא גירש ואח"כ כנס מיבעיא ואי למעוטי מת נשוי נכרית ולא גירש בעל אחות אשה אשתו ומת דאסורה נכרית לייבומי משום דהואי צרה בזיקה לזו שנפלה עכשיו בעוד בעלה חי והרי לא נתגרשה ובשעת מיתה צרות הן ובהא מודי רבא הא לר"נ ליכא למימר הכי דהא אין זיקה סבירא ליה והלכך על כרחך כרבי ירמיה סבירא ליה ולמעוטי כנס ואח"כ גירש דאמר נישואין מפילין והאי שעתא צרת ערוה הויא: ולרבא · דאמר מיתה מפלת וכנס ואח"כ גירש שריא: הניחא אי סבר [לה] כרב אשי · דיש זיקה: זו היא למעוטי מת בלא גירש · ולא דייק למתניתין כרב אשי דאמר הא מת ואח"כ גירש אסורה דהא רבא מיתה מפלת סבירא ליה וכיון דגירש שריא אלא הכי דייק טעמא דגירש דבשעת מיתה לאו צרות הוו זו היא דנכרית מותרת אבל מת שני זה אחר ראשון ולא גירש את אשתו ואפי' לא כנס את הנכרית אסורה דהואי צרת אחות אשה בזיקה ואפילו בשעת מיתה דכיון דיש זיקה הוי כאילו באה אף מכח השני וא"ת הואיל וזיקה חשיבא להיות עליה כח השני הויא אשת ב' מתים דבלאו איסור דאחיות נמי אסירא לא היא חזקת שני יבמין דאסירא ליתא מדאורייתא ולא גזור רבנן אלא היכא דעבד בה מאמר גזירה שמא יאמרו שני יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות: אלא אי סבר לה כרב נחמן · דאין זיקה והא שריא זו היא למעוטי מאי הא כולהו שריין בר מכנס ולא גירש והיא פשיטא דהא בהדיא תנינא לה ולא אתא זו היא למעוטה: **מתני'** וכולן · ט"ו עריות: שהיו בהן · לאחיו המת: קידושי ספק או גירושי ספק · הויא צרתה ספק צרת ערוה דלמא אגרשה ערוה ולגבי קידושין דלמא לא מיקדשה: הרי אלו הצרות חולצות · ולא מפטרן בולא כלום דלמא לאו צרת ערוה היא: ולא מתייבמות · דלמא צרת ערוה היא: ספק קרוב לו · שהיו ח' אמות מצומצמות ביניהן בר"ה וד' אמות קונות שם וזרקו ספק בד' אמות הקרוב לה ספק בד' אמות הקרוב לו: כתב בכתב ידו · דקי"ל (ב"ב דף קעה:) הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין אלמא כתב ידו בלא עדים מילתא היא: יש עליו עדים ואין בו זמן · כתוב או יש בו זמן ואין בו אלא עד א' ואינו כתב ידו של בעל זהו ספק גירושין דאמרינן במס' גיטין (דף פו.) ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ואלו הן כתב בכתב ידו כו' וה"ה חולצת צרתה כיון דגיטא הוא דהא אם ניסת הולד כשר ולא מתייבמת כיון דלאו גיטא מעליא הוא דקרי להו פסול לכתחלה הלכך אי שרית ליה אמרי אינשי צרת ערוה מתייבמת ובגמרא בעי אמאי לא נקט נמי בגירושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו: **גמ'** ואילו בגירושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו לא קתני · דהתם אפי' חליצה נמי לא בעיא צרתה מ"ט: אמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת · קודם לכן אם ימות בעלה שהרי צרת ערוה היא: ומספק אתה בא לאוסרה · שמא נתגרשה הערוה: אל תאסרנה מספק · אבל בהנך ג' גיטין לאו מספק אסרינן לה דהא גיטא הוא אלא שאין מן המובחר: בקידושין נמי · אמאי אסרינן לה לייבומי לימא אשה זו קודם שקידש בעלה את בת אחיו בחזקת היתר ליבום עומדת כשימות ומספק אתה בא כו': לחומרא · שנויה הוא: ופרכינן הא חומרא דאתי לידי קולא הוא · דאזיל האי מקדש בספק וקמקדש לאחותה של זו שקדש בספק קידושין ודאי: אי נמי אתי אינים אחרינא ומקדש לה · להך מקודשת בקידושי ספק: קידושי ודאי · בחיי בעלה: וכיון דקאסר מר לצרתה לייבומי · לאביה של זו משום צרת הבת: אמרי · אינשי קידושי קמא ודאי הוו קידושין גמורין: ודבתרא לאו קידושין · שאשת איש קידש ואיכא צריכה הימנו גט ולגבי קידושי אחותה נמי דאמרן דאזיל הוא ומקדש לאחותה אתו למימר לאחר מיתתו כי אסרינן צרה לייבומי אמרי דקמייתא קידושין [דבתרייתא] לאו קידושין שאין קידושין תופסין באחות אשה וישאנה אחיו מאמו כנכרית בעלמא ופגע בערוה:

כיון

תוספות

כתב בכתב ידו · מפרש ר"י בר' מאיר אפי' אין כאן אלא חתימת ידו (א) והא דתנן (ב"ב דף קעה:) הוציא עליו כתב ידו כו' היינו חתימת ידו וכן מוכח בפרק שני דכתובות (דף כא. ושם) דאמר אביי לא ליחוי איניש חתימת ידיה אלא אחספא או אריסא דמגילתא דלמא משכח איניש דלא מעלי ותנן הוציא כתב ידו כו' (ג)אר"י דכתב בכתב ידו ואין עליו עדים פסול משום זמן דיכול להקדים זמן כמו שירצה וא"ת [מאחר שדעתו לגרשה למה חיישינן לקנוניא ועוד] אם הוא חשוד להקדים זמן ולעשות עם האשה קנוניא על הלקוחות בפירות שמכר מזמן הכתוב עד עכשיו א"כ אנן לא נסמוך על הזמן הכתוב ואמאי פסול וי"ל דאע"פ שבא לגרשה חיישינן לקנוניא כדחיישינן בסוף פרק שנים אוחזין (ב"מ דף יט: ושם) גבי שובר ולא סמכינן אזמן הכתוב בו ופעמים תפסיד האשה שלא כדין בשלא הקדים הזמן ואנו חושדין אותו שביום הנתינה כתב והקדים הזמן ומפסדת האשה שלא כדין פירות שמשעת הזמן עד הנתינה אבל כשנפסלנו לא תפסיד שלא כדין דבדין הוא שלא תטרוף דהא דאין לבעל פירות משעת כתיבה וחתימה היינו דווקא בגט כשר: יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד וכו' · הנך ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כדתנן בפ' בתרא דגיטין (דף פו. ושם) ולמאן דמפרש התם דכתב ידו ועד אחד שניהו איצטריך רישא כתב ידו ואין עליו עדים *לאשמועינן דאפילו הכי הולד כשר וסיפא דאין בו אלא עד אחד אצטריך לאשמועינן דאפ"ה לא תנשא לכתחלה וא"ת ולמ"ד דכתב סופר ועד שניהו ניחוש שמא הסופר כתבו להתלמד וזרקו לאשה והחתימה עליו האשה עד אחד וי"ל שהסופרים חוששים שיבא לידי מכשול ונזהרים בכך ומ"מ לא חשיב סופר ועד כשני עדים לגרש בו לכתחלה: **אשה** זו בחזקת היתר לשוק עומדת · וא"ת תינח כנס ואח"כ גירש שכבר הויא צרת ערוה אבל גירש ואח"כ כנס הא לא הויא בחזקת היתר לשוק ועוד (ג) לר"י דוקא בגירש ולבסוף כנס איירי וי"ל דמ"מ היא בחזקת היתר לשוק דמוקמינן הערוה בחזקה שלא נתגרשה וא"ת דהכא מוקמינן אשה בחזקת היתר לשוק אע"פ שבשעה שנולד הספק היתה עומדת בחזקת איסור שבעלה עדיין חי ובפ"ק דחולין (דף ט. ושם) אמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה ומשמע דוקא לענין ריעותא דאתיליד אחר שחיטה הויא בחזקת היתר כגון בא זאב ונטל בני מעים והחזירם כשהם נקובים דלא חיישינן שמא במקום נקב נקבו אבל אם נולד הספק מחיים כגון ספק דרוסה לא משום דבשעה שנולד הספק היתה עדיין בחזקת איסור ואר"י דהתם חיישי' לספק דרוסה משום דשכיחא ומוכחא מילתא לאיסורא טפי מדלהיתרא וכן ההיא דישב לה קוץ בושט דחיישינן שמא הבריא

למאן

יש"ל

[לאשמועינן דהולד כשר וסיפא אתא לאשמועינן כצ"ל רש"ל]

תוספות ישנים

בחזקת היתר לשוק עומדת ואע"ג דבחזקת אשת איש היתה מ"מ כיון דסופו למות ולבסוף נמי מת קרינן לה שפיר בחזקת היתר לשוק · וא"ת ומאי שנא מספק דרוסה דאסרינן והלא אית לה חזקת היתר דסופה לשחט ואולי דהתם חיישינן דשמא תמות הבהמה: בחזקת היתר לייבם · וא"ת התינח היכא שכנס זו קודם הקדושין של ספק אבל היכא שהקדושין של ספק קדמו מאי קאמר בחזקת היתר ליבם הלא לא היתה מעולם בחזקת היתר ליבם דשמא הקדושין גמורים היו וא"כ היתה זו צרת ערוה ואסורה ליבם . וי"ל דמ"מ בחזקת היתר ליבם היא דאוקמה לערוה בחזקת פנויה והויא זו מותרת ליבם:

תוס' חד מקמאי

מתניתין כיצד ספק קדושין זרק לה קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה כיצד ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים וכו' מסקנא השמעתא דבגירושין נמי זרק לה גטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה ל"ש כת אחת ול"ש ב' כתי עדים א' אומר קרוב לו וא' אומר קרוב לה חולצת ולא מתייבמת וקדושין נמי בכתב ידו ואין עליו עדים או אין עליו אלא עד א' לרב כדאית ליה כתב ידו ועד אבל כתב סופר ועד הולד פסול ולשמואל אפי' בסופר שאינו מובהק ועד הולד כשר כדאיתא בפ' המגרש וגבי קידושין נמי חולצת ולא מתייבמת

בללא

לעיל יג.

[לעיל יג. וש"נ]

גיטין פו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כתב וכו' חתימת ידו וכן הא דתנן: (ג) בא"ד ואר"י דכתב וכו' וא"ת אם הוא חשוד להקדים זמן ולעשות עם האשה קנוניא על הלקוחות בפירות שמכר מזמן הכתוב עד עכשיו דאע"פ שבא לגרשה חיישינן לקנוניא כדחיישי' בסוף שנים אוחזין גבי שובר א"כ אנן לא נסמוך על הזמן הכתוב ואמאי פסול וי"ל דודאי איתו נאמן ולא סמכינן אזמן הכתוב בו ולכך פסלוהו דלפעמים תפסיד האשה וכו' שמשעת כתיבת הזמן עד כו' כצ"ל. ור"ב עיין בתוס' פ"ק דגיטין דף ג: (ג) ד"ה אשה וכו' ועוד לר' ירמיה דוקא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מת בלא גירש. נ"ב גירסת הגאונים והרי"ף מת ואח"כ גירש. וכ"ש במת ולא גירש וכתב הטור דווקא בלא כנס והרשב"א כתב לסיפך דווקא בכנס והרמב"ן אמר (אליבא דהרי"ף) בין בזה ובין בזה (ועמ"ש רבינו באה"ע סי' קמ"ט ס"ק יח):

כיון דקא מצרכת חליצה מידע ידעי דחומרא בעלמא הוא א"ה גירושין נמי ליתני וליצרכה חליצה ומידע ידעי דחומרא בעלמא הוא אם אתה אומר חולצת מתייבמת הכא נמי אם אתה אומר חולצת מתייבמת ותתייבם ואין בכך כלום אחזקה קא קיימא איתיביה אביי *נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע איזה מהם מת ראשון צרתה חולצת ולא מתייבמת אמאי הכא נמי נימא אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק וכי תימא ה"נ לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא שאם אתה אומר חולצת מתייבמת גירושין דשכיחי גזרו בהו רבנן *מפולת דלא שכיחי לא גזרו בהו רבנן אי נמי גירושין דקיימא ערוה דקא מוכח וצרתה קמצרכת לה חליצה אמרי קמו ביה רבנן בגיטא דגיטא מעליא הוא ואתו לייבומי לצרה מפולת מי קמו בהו רבנן במפולת וגבי גירושין מי לא תנן והתנן **היתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ואמרינן למאי הלכתא דאי כהן הוא אסורה ליה ואי ערוה היא צרתה בעיא חליצה ולא אמרינן שאם אתה אומר חולצת מתייבמת הא איתמר עלה *רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו הכא בשתי כיתי עדים עסקינן אחת אומרת קרוב לה ואחת אומרת קרוב לו דהוה ליה ספיקא דאורייתא ומתניתין דהכא בכת אחת דה"ל ספיקא דרבנן וממאי דמתניתין דהכא בכת אחת דומיא דקדושין מה קדושין בכת אחת אף גרושין בכת אחת וקדושין גופייהו ממאי דבכת אחת דלמא בב' כיתי עדים אי בב' כיתי עדים תתייבם ואין בכך כלום קיימי עדים וקאמרי קרוב לה ואת אמרת תתייבם ואין בכך כלום ותו בשתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן היא דאמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואשה אוקמה אחזקה מידי דהוה אנכסי דבר שטיא *דבר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבין ואתו בי תרי ואמרו כשהוא שוטה זבין ואמר רב אשי [ג]אוקי תרי להדי תרי וארעא

רש"י

כיון דקמצרכת חליצה לצרה מידע ידעי · דקידושי דבת אחיו לאו קידושין והאי דלא מתייבמת צרתה חומרא בעלמא הוא : ליתני · ספק קרוב לו : מידע ידעי דחומרא בעלמא הוא · כלומר אי חיישת דלא לימרו אינשי מדחלצה ודאי גירושין גמורין נינהו דאי קדיש לה למגורשת איניש דעלמא והדר קדיש לאחותה דקמייתא(א)קדיש דבתרייתא לאו קידושין לא תיחוש להכי דמדלא מתייבמת צרתה מידע ידעי דחליצה חומרא בעלמא הוא : מתייבמת · וקמייבם לצרת ערוה דאוקמה אחזקה ופגע בכרת : הכא נמי · גבי קידושין אמאי חולצת הא אתי לייבומי ודלמא קידושי ערוה קידושי הוו וקמייבם לצרת ערוה : אחזקה קיימא · בחזקת היתר לייבם : ועל בת אחיו · והיא אשתו צרתה חולצת לא מיפטרא בולא כלום משום צרת ערוה שמא היא מתה ראשונה ואח"כ מת הוא ותנן וכולן אם מתו הערוות קודם לבעליהן צרותיהן מותרות בפ"ק : ולא מתייבמת · שמא הוא מת ראשון והויא לה הך צרת בתו : ה"נ חומרא דאתי לידי קולא הוא שאם אתה אומר חולצת מתייבמת : גזרו בהו רבנן · דספק גירושין בערוה לא תחלוץ הצרה שאם אתה אומר חולצת מתייבמת : דקיימא ערוה · קמן וקמוכחת דהכל רואין שזו צרת ערוה היתה ואתה מצרכת חליצה אתו למימר קמו ביה רבנן בגיטא וגיטא מעליא הוא ואין זו צרת ערוה ואתא לייבומי : אבל מפולת · א"כ מצרכת לה חליצה מי אתי למימר קמו בהו רבנן במפולת אלו הדיינים המצריכים אותה חליצה נביאים הם וידעו שהיא מתה ראשונה דליתי לייבם לצרה ומידע ידעי דהאי דחלצה משום ספיקא היא : קרוב לו כו' · מפרש במסכת גיטין : למאי הלכתא · קתני מגורשת : דהוי לה ספקא דאורייתא · כיון דתרי אמרי קרוב לה לא מצי לאוקמי צרה אחזקה ולמיפטרא לעלמא בלא חליצה : ומתני' דהכא בכת אחת · עד אומר קרוב לו ועד אומר קרוב לה הלכך בקידושין הוא דאיכא למיתנייה משום דבחזקת היתר לייבם קיימא ומשום עד אחד דאמר קרוב לה לא מפקינן לה מחזקה וחלצה אבל בגירושין ליכא למתנייה דבחזקת היתר לשוק קיימא ועד א' דאמר קרוב לה בעי לאפוקי מחזקה וכיון דליכא עדות שלם אזלינן לקולא וקא מוקמינן אחזקה ולא בעיא חליצה שאם אתה אומר חולצת מתייבמת : אף גירושין בכת אחת · כלומר אי הוה תני להו דע"כ הוה מיתוקמא דומיא דקידושין משום הכי לא תני לה : הכי גרסינן וקידושין גופייהו ממאי דבכת אחת דלמא בשתי כיתי עדים אי בשתי כיתי עדים תתייבם צרתה ואין בכך כלום קיימי עדים ואמרי קרוב לה ואת אמרת תתייבם ואין בכך כלום ותו בשתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן הוא דאמרינן אוקי תרי כו' · והכי פירושו אי בשתי כיתי עדים לא הוה תני ולא מתייבמת אלא תתייבם ואין בכך כלום דהא אוקמת אחזקה דמותרת לייבם הואי ופרכינן קיימי עדים כו' והאמרת שתי כיתי עדים ספיקא דאורייתא היא ותו בשתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן הוא ובגירושין גופייהו אע"ג דכת אחת אומרת קרוב לה לא הוה לן לאפוקי מחזקת היתר לשוק כיון דאיכא כת אחריתי דאמרה קרוב לו ואמאי קתני חולצת ואית דמפרשי הכי אי בשתי כיתי עדים מי הוה אמרינן לעיל בספק קידושין תתייבם ואין בכך כלום קיימי עדים ואמרי קרוב לה ומקודשת ונעשית הראשונה צרת ערוה ואת אמרת תתייבם אלא ודאי בכת א' ומשום דליכא אלא חד דאמר קרוב לה אמרינן אוקי צרה אחזקתה דשריא ליבם וכך שמעתי וקשה בעיני משום דמייתי סייעתא למילתיה מדנפשיה דההוא תתייבם ואין בכך כלום דלעיל הוא גופיה פירש הכי :

תוספות

למאן דחייש לספק דרוסה כדאמר בריש אלו טרפות (חולין דף מג: ושם) ואר"י שנכנס לבין השוורים ופסק התם אמימר* הלכתא דחיישינן לספק דרוסה אע"ג דאמרינן התם איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי מ"מ מסתברא טעמא לאיסורא טפי מלהתירא תדע דהא בספק כלבא ספק שונרא אמרינן התם (דף נג:) אימור כלבא אפי' לשמואל דחייש לספק דרוסה : **הכא** נמי אם אתה אומר חולצת מתייבמת · תימה דמעיקרא פריך ואל תאסרנה מספק ורוצה להתירה ליבם לכתחילה והשתא פריך דאפילו חליצה לא תיבעי גזרה שמא תתייבם ויש לומר דהכא הכי קאמר מה מועיל שאתה אוסרה לייבם וכיון דחולצת יבוא מתוך כך לייבם ומשני דחולצת ממה נפשך ואם יבא באקראי בעלמא לייבם אין בכך כלום : **נפל** הבית וכו' · כאן יש תימה אמאי חשיב לה טפי בחזקת היתר לשוק מלייבם דהא קמן שניהם מתו וכן יכול להיות שהיא מתה תחלה כמו הבעל וי"ל דמשום הכי חשיב לה טפי בחזקת היתר לשוק מלייבם משום דבמיתת הבעל מתריא לשוק אבל במיתת הערוה אינה ניתרת לייבם עד שימות הבעל עמה : **ואין** ידוע איזה מהם מת ראשונה. קסבר' האי תנא דמיתה מפלת :

(ג) **למאי** הלכתא · תימא דמשנה זו בגיטין בהזורק (דף עח.*) ולא מסיק התם בגמרא למאי הלכתא : **אי** בשתי כיתי עדים תתייבם ואין בכך כלום · פ"ה דחוק הוא לאיך עלה על דעת המתרץ לומר כן ועוד דבספרים ישנים גרס ודלמא והוא מוחק וגרס ותו ונראה לר"י דה"פ דומיא דקידושין וקידושין משמע ליה דמיירי אף בכת אחת ואע"ג דבכת אחת דאורייתא מתייבמת כיון דבב' כיתי עדים הויא ספיקא דאורייתא גזרו רבנן שלא תתייבם בכת אחת אטו ב' כיתי עדים ופריך וקידושין גופייהו ממאי דמיירי בכת אחת דלמא דוקא בב' כיתי עדים אבל בכת אחת מותרת להתייבם ולא גזרינן אטו ב' כיתי עדים משום דב' כיתי עדים גופייהו הויא ספיקא דרבנן ומדאורייתא' מתייבמת דמוקים לה אחזקה אלא מדרבנן חולצת ולא מתייבמת לחומרא דווקא בשתי כיתי עדים אבל בכת אחת לא החמירו ומוכיח דשתי כיתי עדים ספיקא דרבנן כמו שמפורש לבסוף והשתא קאמר אי בב' כיתי עדים דוקא אתה רוצה להעמידו אבל בכת אחת מתייבמת ולא גזרינן אטו שתי כיתי עדים דשתי כיתי עדים גופייהו אינה חולצת אלא לחומרא ואם תתייבם אין בכך כלום והיכי מצינן למימר דתתייבם ואין בכך כלום (ג) קיימי עדים ואמרי כו' ומסיק ודלמא בשתי כיתי עדים גופייהו הויא ספיקא דרבנן כמו שהקשה בתחלה והשתא לפי מסקנא זו בקידושין בכת אחת שריא להתייבם ומיהו ודלמא בעלמא קאמר ועוד אר"י דמצינן לפרש דמשמע ליה דבקידושין איירי בכת אחת משום דבשתי כיתי עדים לא איצטריך דפשיטא שהוא ספיקא דאורייתא ותנן לה בגיטין (ג"ז שם) גבי ספק גירושין דחולצת אבל(ד) אי הוה בקידושין מיירי בשתי כיתי עדים הוה מיירי נמי בגירושין בשתי כיתי עדים אע"ג דלא איצטריך וכבר תנן לה בגיטין ולהכי קאמר דומיא דקידושין דקידושין נמי בכת אחת ופריך וקידושין גופייהו דלמא בשתי כיתי עדים דשתי כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן וכת א' ושתי כיתי עדים הכל הוה שוה שהכל ספיקא דרבנן כדמפרש ואזיל : **שתי** כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן · וא"ת וכיון דמסקינן דבשתי כיתי עדים הוי ספיקא דרבנן למה דחקו רבה ורב יוסף לאוקמי ההיא בשתי

[חולין נג:]

כז א מיי' פ"ה מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלט סעיף יג :

כח ב מיי' פכ"ע מהל' מכירה הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף כא בהגה"ה :

[עי' תוס' ב"ב קנג: ד"ה כתוקח]

תוספות ישנים

שאם אתה אומר חולצת מתייבמת . וא"ת לעיל שאמרנו בפ' כיצד חולצת ולא מתייבמת אמאי לא אמרינן שאם אתה אומר חולצת מתייבמת · וי"ל דהתם נמי אינה אסורה לייבם אלא מדרבנן וא"כ תתייבם ואין בכך כלום כדאמר הכא · וא"ת ולר' שמעון דאסר שתי אחיות בזיקה מדאורייתא ובשאתא איסור מצוה אמרינן לעיל חולצת ולא מתייבמת ואמאי לא גזרינן שאם אתה אומר חולצת מתייבמת דהא מדאורייתא היא וא"א לומר תתייבם ואין בכך כלום · וי"ל דאחיות בזיקה והאתא איסור מצוה מלתא דלא שכיחא היא ולא גזור בה רבנן : נפל הבית עליו ועל בת אחיו וכו' ואמאי נימא אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת · וא"ת אדרבה נימא בחזקת היתר לייבם שמתה הערוה מתחלה מספק אתה בא לאוסרה לומר שמת הוא קודם ואל תאסרנה מספק וי"ל דסברא הוא להחזיקה בחזקת היתר לשוק יותר מלייבם משום דלשוק מתרייא במיתת הבעל לבד אבל להתירה לייבם צריך מיתת הבעל והערוה: ומתניתין דהכא ממאי דבכת אחת · כר"ה דאמתני' קפריך אמאי נקט מלתיה בכת אחת ומ"ש גזרינן חליצה אטו יבום והחליצה הוא חומרא בעלמא ליתני בשתי כתי עדים וסוי כחליצה כדין ולא נגזור אטו יבום ומשני משום דבעי למתני קדושין דמשום גירושין לא תנייה דהא כבר תנינן לה בגיטין אלא משום קדושין תנינן לה וא"כ צריך למתני דומיא דקדושין דמיירי בכת אחת :

לקמן סז:

[עירובין סג: וש"נ]

גיטין עח.

[שם:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מידע וכו' דקמייתא קידושין דבתרייתא : (ב) תוס' ד"ה ואמר' למאי הלכתא: (ג) ד"ה אי בשתי וכו' ואין בכך כלום והא קיימי עדים : (ד) בא"ד אבל אי בקידושין הוה מיירי וכו' דכבר תנן לה וכו' דקידושין מיירי נמי בכת אחת :

כתובות כ.

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פי"ב מהל' אישות הלכ' א ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סט סעי' א ג:

ל ב מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכז סעיף א:

לא ג מיי' פ"ג מהלכות עדות הל' ד ופ"ח הלכה ה סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף יג וסימן מו סעיף י:

לב ד מיי' פ"ז מהלכות יבום הלכה כז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף ד:

לג ה מיי' שם הלכ' כו:

ורעא אוקמא בחזקת בר שטיא אלא אמר *אביי °יגיד עליו ריעו תנא בקידושין וה"ה לגירושין תנא בגירושין וה"ה לקידושין א"ל רבא אי יגיד עליו ריעו מאי זהו דקתני אלא אמר רבא כל שיש בקידושין יש בגירושין ויש בגירושין מה שאין בקידושין וזהו דגירושין לאו דוקא אלא משום דתנא זהו בקידושין תנא נמי זהו בגירושין וזהו דקידושין למעוטי מאי למעוטי זמן דליכא בקידושין ומפני מה לא תקנו זמן בקידושין הניחא למ"ד משום פירי *ארוסה לית לה פירי אלא למ"ד [ב]משום בת אחותו ליתקין זמן משום דאיכא דמקדש בכספא ואיכא דמקדש בשטרא לא תקון רבנן זמן א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי והא עבדא דאיכא דקני בכספא ואיכא בשטרא ותקון רבנן זמן התם רובא בשטרא הכא רובא בכספא אב"א משום דלא אפשר היכי ליעביד לינחה גבי דידה מחקה ליה לינחה גבי דידיה זמנין דבת אחותו היא ומחפה עלה לינחה גבי עדים (א) אי דכירי ליתו ליסהוד ואי לא זמנין דחזו מכתבא ואתו מסהדי [י]ורחמנא אמר *מפיהם ולא מפי כתבם אי הכי בגירושין נמי נימא הכי התם להצלה דידה קאתי הכא לחובה דידה קאתי: **מתני'** *ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר °ומת אחד מהן יבמה יבא עליה (ב) שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת ב' יבמין רבי שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה: **גמ'** ואי זיקת ב' יבמין דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי אלא מדרבנן [ו]גזירה שמא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות וניייבם לחדא וניחלוץ לחדא גזירה *) שמא יאמרו בית אחד מקצתו בנוי ומקצתו

*) [לקמן מד.]

רש"י

תנא בקידושין · ספק קרוב לו כו' וה"ה בגירושין : ותנא בגירושין · כתב בכתב ידו וכו' וה"ה לקידושין: ה"ג כל שיש בקידושין יש בגירושין ויש בגירושין מה שאין בקידושין · וזהו דגירושין לאו דוקא ומשום דתנא זהו בקידושין תנא נמי זהו בגירושין : כל שיש בקידושין · כגון ספק קרוב לו וכו' הוי נמי ספק בגירושין : ויש בגירושין · שאין ספק לענין קדושין כגון זמן כדמפרש לקמן דבשטר קידושין כגון המקדש בשטר לא תקנו זמן : וזהו דגירושין לאו דוקא·דמשמעו זהו דהוי ספק בגירושין אבל ספק קרוב לא הוי ספק לגירושין ואיידי דתנא זהו בקידושין דדוקא זהו דקמ"ל זהו ספק קרוב הוא דשייך בקידושין אבל ספק זמן לא שייך בהו: הניחא למ"ד · בגיטין בפ' *כל הגט (דף כו:) מפני מה תקנו חכמים זמן בגיטין משום פירי לידע מאימתי תגבה מבעלה פירות שאכל מנכסי מלוג שלה דקסבר משעה שנתן עיניו בה לגרשה שוב אין לו לבעל פירות: ארוסה לית לה פירי · לפיכך לא תקנוהו בשטר קידושין שאין הבעל אוכל פירות עד שתכנס לחופה דכי תקון רבנן פירי לבעל משום פרקונה ופרקונה לא קא מחייב בה אלא מכתובה ואילך דתנאי כתובה הוא דאם תשתבאי אפרקינך בכתובות פ' נערה (דף נא.) : משום בת אחותו · שמא יהא נשוי בת אחותו ותזנה תחתיו ויראה עדים ממשמשין ובאין ויחוס עליה ויגרשנה ויאמר קודם זנות שאתם מעידים כבר נתגרשה : ליתקין זמן · נמי בשטר קדושין שמא תזנה ויאמר קודם קידושין הוה : והא עבדא · מכירת עבד : ותקון רבנן זמן · בכל שטרי מכירה [של עבד כדי] לידע מאיזה זמן יאכל פירות (ג) שזה קנה נכסי עבדו : מחקה ליה · (ד) לזמן ותאמר קודם קידושין היה זנות זה : לינחיה גבי עדים · מאי מהני אי דכירי אימת הוה קידושין אפי' אינו כתוב בשטר מצו לאסהודי אלא להכי אמרת דמהני דזימנין דלא דכירי וחזו מכתבא ואתו ומסהדי והאי לאו עדות הוא דרחמנא אמר ע"פ שנים עדים (דברים יט) ולא שיעידו על פי כתבם : גבי גירושין נמי · אמאי תקנו זמן משום בת אחותו גבי מאן ניניחיה : להצלה דידה קאתי · וליכא למיחש דלמא מחקה ליה דכי אתו סהדי דזינתה אי לא מייתא שטרא דאיגרשה מקמי הכי מוקמינן לה בחזקת אשת איש ומיהו אי לא תקון רבנן זמן הוה מצי לאחפויי עלה ומספיקא לא קטלינן לה אבל השתא דתקון רבנן (ה) אי לא מייתא ליה מוקמינן לה אחזקה וקטלינן לה : הכא לחובה דידה קאתי · זמן דקידושין ואי תקון לה רבנן זמן וזינתה כבשה ליה לשטרא או מחקה ליה וקיימא אחזקת פנויה כדמעיקרא : **מתני'** זיקת שני יבמין · דכל זמן שלא כנסה זה עדיין זיקת ראשון עליה ונתוספת עליה זיקת מאמרו הרי כשמת זה נותרו עלה זיקת שניהם ואילו כנסה הוה פקעה זיקה דקמא וכי מיית לא הוה עלה אלא זיקת שני א"כ לא עבד בה מאמר לא הוה עלה אלא זיקת ראשון : מייבם לאיזו שירצה · כדקתני טעמא בפרק שני בברייתא אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל ואם אינו מאמר אשת ראשון הוא בועל : וחולץ לשניה · דהדא לא מיפטרא בביאה דאידך דלמא מאמר לא קני והוו להו ב' יבמות הבאות מב' בתים וייבומי תרווייהו נמי לא דלמא מאמר קני והוו להו ב' יבמות הבאות מבית אחד : **גמ'** אי זיקת שני יבמין דאורייתא כו'. לרבנן פריך: אלא מדרבנן·דמדאורייתא מאמר לא קני והוו להו שתי יבמות מב' בתים ותרווייהו מצי לייבומי ורבנן הוא דגזרו שמא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית א' מתייבמות :

תוספות

ההוא דגיטין בשתי כיתי עדים י"ל דלשון מחאה על מחאה דקתני התם במתני' שייך טפי בשתי כיתי עדים ובפ"ב דכתובות (דף כו: ד"ה אבן) ובפ' חזקת הבתים (ב"ב לט. ד"ה אבן) האררכתי: **ורעא** אוקמא בחזקת בר שטיא · לא דמי להא דאמר בקידושין (דף עט:) ובבבא בתרא (דף קנג: ושם) אם בריא הוא עליו להביא ראיה שהכיב מרע היה ואם שכיב מרע הוא כו' דהכא כיון שדרכו להיות עתים חלים ועתים שוטה לא שייך להעמידו אחזקה כמו שהוא עתה: **אי** יגיד עליו ריעו מאי זו היא דקתני · הוה מצי למיפרך אי יגיד עליו ריעו (ו) ליתני כולהו בחד וליתני חד מינייהו באידך כדפריך בפרק לא יחפור (ב"ב דף יט.) : **למעוטי** זמן דליתיה בקידושין · מספקא לר"י כתב בכתב ידו ואין עליו עדים אי מהני בקידושין אי לא דכיון שאין צריך זמן מה לנו אם אין עליו עדים : **והא** עבדא דאיכא דקני בכספא כו'· פירש בקונטרס שטר קניית עבד וקשה לר"י דא"כ מ"ש דנקט עבד דהו"מ למינקט שטר מכירת קרקע וכל שטרי מקח וממכר ועוד דהתם לא תיקון רבנן זמן ונראה דאשטר שיחרור קאי דתיקון (ז) זמן לידע מתי נאסר בשפחה והותר בבת ישראל וה"ק והא עבדא איכא דקני נפשיה בכספא ואיכא דקני בשטרא והשתא ניחא הא דמשני התם רובא וכו' וא"ת בפ"ק דגיטין (דף ט.) דתנן בג' דרכים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ליתני נמי זמן ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים וליתיה בקידושין וי"ל דכל מילי דחשיב התם ודפריך התם הוי חד טעמא בגיטי נשים ושחרורי עבדים אבל [זמן (ח) דשחרורי עבדים בא] להתירו בבת ישראל וגיטי נשים משום פירי*: **דחזו** בכתבא ואתו ומסהדי כו' · קשה לר"י דבהגוזל קמא (ב"ק דף נח. ושם:) גבי השורף שטרותיו של חבירו פריך ואי דאיכא סהדי דידעי ליכתבו ליה שטרא אחרינא ואמאי הא אמר הכא דמפיהם ולא מפי כתבם ואר"י דה"נ אם היו מעידים שכך ראו בשטר שפיר הוו עבדי דהרי הם כאילו מעידים ראינו עדות שנתקבל בב"ד דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד אבל חיישינן שמא לא יעידו שכך ראו בשטר אלא שמא יעידו על המעשה עצמו כאילו הם זוכרים והם אינן זוכרין אלא על פי הכתב וכן הא דאמרינן בפ"ב דכתובות (דף כ.) כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו אחר כמה שנים והוא שזוכרה מעצמו אבל אין זוכרה מעצמו לא התם נמי לא איירי במעיד שכך ראה כתוב אלא במעיד על מעשה עצמו ועוד דהתם לא הוה שטר אלא שכותב לזכרון דברים בעלמא ולא שייך למימר נעשה כמי שנחקרה עדותו בב"ד ואר"י דשמע מר"ת שנוהגין עכשיו שסולחין העדים עדותן בכתב ידם לב"ד ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כיון שהם זוכרין עדותן והא דתניא במי שאחזו (גיטין דף עא.) ואם לא יגיד פרט לאלם שאין יכול לדבר ופריך ואמאי והרי יכול לדבר מתוך הכתב שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם שאני אלם שאין ראוי להגיד כדאמרינן (מנחות דף קג:) כל שאין ראוי לבילה כו' אבל אחר מועיל כתב ידו כשזוכר העדות ומיהו בפירוש חומש (דברים יט) פרש"י ע"פ שנים עדים פרט שלא ישלחו כתבם לב"ד(א): **להצלה** דידה קאתי · פי' בקונט' דהשתא דתיקון זמן אי לא מייתא שטרא דאיגרשה מקמי הכי מוקמינן לה אחזקת אשת איש וקטלינן לה ואין נראה דבהדיא אמר בפ' שני דגיטין (דף יז:) גזייה לזמן ויהביה ניהלה מה הועילו חכמים בתקנתן ומשני לרמאי לא חיישינן אלמא כי ליכא זמן לא קטלינן לה ואר"י דה"פ להצלה דידה קאתי שהגט בא להצילה ולהגיד שהיא מגורשת ולכך יראה למחוק הזמן כי סבורה שיפסול בכך וגרע כחו טפי אבל ודאי אי הוה מחקת ליה לא הוה קטלינן לה הכא לחובה דידה קאתי דהקידושין באין להעיד שהיא מקודשת ומחקה ליה לעולם לזמן :

שלשה אחין נשואין ג' נשים נכריות · הו"מ למנקט ואחד מופנה :

(ט) **מדרבנן** וגזירה כו' · משמע דאשת ב' מתים בשום מקום לא הויא אלא מדרבנן דאי לאו גזירה דהכא היתה מתייבמת אפי' בעלת מאמר

א) [ועי' תוס' ב"ב לט: ד"ה מחאה וכו']

תוספות ישנים

ואי זיקת ב' יבמין דאורייתא' חליצה נמי לא תבעי . וקשה דהא אין מאמר אלא מדרבנן והזיקה אינה אלא מחמת המאמר · וי"ל דבעי הכי אי סבירא לן כב"ש דאמר מאמר קונה קנין גמור וזיקת שני יבמין חליצה נמי לא תיבעי · וא"ת הא לעיל מייתי קרא ויבמה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין · וי"ל דלא הוי אלא אסמכתא בעלמא : ונגזור דלמא אלין והדר מייבם· משמע הא אי לאו הך גזרה שריין תרוייהו לייבם ותימה דאמרינן לקמן פרק האשה גבי יבם קטן שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אחרת ומת אם לא ידע הראשונה משהגדיל יבמתו חולצת ולא מתייבמת ואשתו או חולצת או מתייבמת וכו' ופליגי אי גזרינן משום צרה כי הכא או לא ותנא דהתם לא גזר משום צרה וא"כ קשה לתנא דהתם דלא גזר גזרה דהכא אמאי אין אשת שני מתים גופה מתייבמת וי"ל נהי דלא גזר גזרה דהכא מ"מ לא מייבמה לאשת שני מתים גזרה אטו אשת שני מתים דבפרק המגרש ש ב א ראובן וגרשה חוץ משמעון וכא שמעון וקדשה סתם וסבירא לתנא דלקמן דההיא אשת שני מתים דפרק המגרש הויא דאורייתא והכא דלא גזרינן משום אשת שני מתים דהתם לא סבירא להך דהכא אשת שני מתים דהתם ליהוין[דאורייתא]. ואין להקשות כיון דהך לא סבירא אשת שני מתים מאי האי דאמרינן יבמה יבא עליה שיש עליה זיקת יבם אחד ולא שיש עליה זיקת שני יבמין · וי"ל דטעמא כדקאמר הכא וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכן פי' לעיל · ותימה דאמרינן לעיל א"ר שמעון אם מאמרו של ראשון מאמר אשת ראשון בועל וכו' משמע דאית ליה גופיה אשת שני מתים · לכן נראה לפרש הכא דודאי ס"ל הכא אשת שני מתים דפרק המגרש וגזרה דהכא לא אצטריכא משום בעלת מאמר גופה אלא משום צרתה דאי לאו גזרה לא תמירא כל כך לאסור גם את הצרה · והשתא נמי האי דקאמר ר' שמעון אם מאמרו של ראשון מאמר ניחא דטעמייהו משום אשת שני מתים :

תוס' חד מקמאי

כללא דמילתא כל דאיתיה בקדושין איתיה בגירושין וכל דאיתיה נמי בגרושין איתיה בקדושין לבר מזמן דלא תקנו בקדושין · מאי דכתב הרב אלפס גבי מפיהם ולא מפי כתבם דכל שטר היוצא מתחת ידי מלוה או מלוקח לאו מפי כתבם הוא דמעידנא דמסהדי סהדי נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד איכא דקשי ליה הא דגרסינן בגיטין פ' מי שאחזו אם לא יגיד פרט לאלם דאינו יכול להגיד ואמאי הא יכול להגיד מתוך הכתב למסרו למלוה(אם הלוה) אם לא [היה] כתובה בשעת הלואה' ולא היא דשבועת העדות אינו חייב אלא בכפירה בב"ד וכיון דהשתא דבשעת כפירה היא לפני ב"ד אם מסרו לה מפי כתב' הוא ומצאתיו כתוב בכתב ידי הראב"ד ז"ל שכתב בזה הלשון אמר אברהם מדברי הרב ז"ל עדים שחתמו על השטר ונשתהא השטר בידם זמן ארוך עד ששכחו את העדות אותו השטר בטל אע"פ שמסרו אח"כ ליד בעליו דהשתא הוא דקאמרי בהדי סהדי בשעת מסירת השטר וההיא שעתא מפי כתבם הוא וזו תימה גדולה וכמה שטרות יהיו נפסלין בכך אלא כל שטר דאי בעי לממסריה ביד בעליו מצו מסרי לה אף על גב דאישתהי גבייהו זמן גדול ושכחו העדות כיון שמסרוהו ליד בעליו שטרא מעליא הוא ואפי' לא מסרוהו עד שעת העמדה בדין ולא עוד אלא שאומרין לו תנו לו שטרו ויתקיים בב"ד ושני הכא שאין שטר הזה ראוי למוסרו לידו דלמא מחקא ליה לזמן הלכך ה"ל ההיא שעתא כעדות על פה ומשום הכי בעיא מפיהם ולא מפי כתבם וההיא שמעתא דכתובות לא מיפרשא כהאי ענינא אלא במוכרת כדפרי' התם וכן עקר בפ' שנים אוחזין כתבתי דעת ר' יעקב ז"ל בענין מפיהם . הא דאמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה ואיכא דאמר הותרה אפילו היא א) דוקא ליה ולא לזיקתו והכי איתא בפ' רבן גמליאל :

א) נ"ל דוקא דנתן גט למאמרו ולא לזיקתו .

מסורת הש"ס

[ב"מ לא. ב"ב יט. ע"ז סו. ועי' תוס' שם נד. ד"ה אמר חזקיה]

[כתובות סמכיא גט יח.]

גיטין פח.

לעיל יב. יח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' גבי עדים אי דכירי ליתו : (ב) שם במשנה אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה: (ג) רש"י ד"ה ותקון רבנן וכו' מכירה של עבד כדי לידע מאיזה זמן יאכל פירות שדה ויקנה נכסי עבדו : (ד) ד"ה מחקה ליה אם תזנה מחקה ליה לזמן ותאמר: (ה) ד"ה להצלה וכו' דתקון רבנן זמן אי לא : (ו) תוס' ד"ה אי יגיד וכו' ליתנינהו לכולהו בחדא וליתני חדא מינייהו באידך וכוא כדין לאידך כדפריך בפ' לא יחפור : (ז) ד"ה והא וכו' דתקון רבנן זמן לידע וכו' עבדא דאיכא דקני וכו' דקני נפשא בשטרא וכו' התם רובא בשטרא וא"ת: (ח) בא"ד אבל זמן לאו חד טעמא דשיחרורי עבדים להתירו בבת ישראל. נ"ב ועיין בתוס' דגיטין דף י"ז ע"א בד"ה מפני מה תקנו זמן בגיטין כתבו דתקון זמן בגט שיחרור דחיישינן שמא ימכור אותו ואח"כ יתן לו גט שיחרור בלא זמן וכו' והיינו טעמא דמשום פירי ועיין בפ"ק דגיטין דף י' בתוס' ד"ה כי שהקשו קושיא זו דליתני נמי זמן ותירצו ע"ש : (ט) ד"ה אלא מדרבנן כו' לא הויא . נ"ב עיין לעיל בדף יו"ד בד"ה לעולם :

ומקצתו חלוץ ויאמרו אי דמייבם והדר חליץ הכי נמי אלא גזירה *דילמא חליץ ברישא והדר מייבם וקסליה באשרלא יבנה ורחמנא אמר *כיון שלא בנה שוב לא יבנה *אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה דמחלפה בבעלת גט *איכא דאמרי אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה אפי' היא מאי טעמא מאי דעבד בה שקליה:

מתני' *בשני אחין נשואין שתי אחיות ומת אחד מהן ואחר כך מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת:

גמ' פשיטא השתא ומה התם דלא מידחיא מהאי ביתא לגמרי אמרת לא הכא דקא מידחיא מהאי ביתא לגמרי לא כ"ש תנא הא תנא ברישא והך חזיא להיתירא (א) ושריא והדר חזיא לאיסורא ואיידי *דחביבה ליה אקדמה *ומשנה לא זזה ממקומה ת"ר בא עליה חייב עליה משום אשת אח ומשום אחות אשה דברי רבי יוסי רבי שמעון אומר אינו חייב אלא משום אשת אח בלבד והא תניא ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אחות אשה בלבד לא קשיא כאן שנשא חי ואח"כ נשא מת כאן שנשא מת ואח"כ נשא חי °ור' שמעון היכא דנשא מת ואח"כ נשא חי כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם יבומי אמר רב אשי איסור אחות אשה מיתלא תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחייל והילכך לא פקע וסבר רבי יוסי איסור חל על איסור והא תניא *געבר עבירה שיש בה שתי מיתות נידון בחמורה רבי יוסי אומר נידון בזיקה הראשונה הבאה עליו ותניא *כיצד אמר רבי יוסי נידון בזיקה הראשונה הבאה עליו חמותו ונעשית אשת איש נידון בחמותו אשת איש ונעשית חמותו נידון באשת איש

אמר

רש"י

ומקצתו חלוץ · ואתי למימר בב' יבמות הבאות מבית אחד חדא מתייבמת ואחרת חלוצה : נתן גט למאמרו · אמתניתין קאי שאם נתן זה העושה מאמר גט למאמרו ולא לזיקתו ואח"כ מת הותרה אשתו הראשונה שהיא צרתה להתייבם לשלישי דמאמר דעבד שקליה ולאו צרות נינהו והשתא לא אתי למימר בשתי יבמות מבית אחד חדא חלוצה וחדא מייבמא דהכא לאו מבית אחד מיחזי : אבל היא אסורה · ולא משום דקס ליה בלא יבנה דפוסלה על אחיו הגאמר שהרי לא נתן גט לזיקה אלא משום דאתי לאיחלופי בבעלת הגט היכא דעבד גט למאמרו ולזיקתו דההיא ודאי מידחיא אבל גט למאמרו לא דחי אלא מאמר ונשארה זיקה ראשונה במקומה : הותרה אפילו היא · לשלישי כשימות שני : מאי דעבד שקליה · והויא כמו שלא עשה בה מאמר ואתיא ומתייבמת לשלישי מחמת זיקת אחיו הראשון ודוקא שפירש למאמרו ולא לזיקתו קאמר אבל סתמא קיימא בלא יבנה אכולהו אחין והכי מוכחא מילתא דרבא בפרק רבן גמליאל(לקמן ד' נג:) דלמאמרו ולא לזיקתו קאמר : פשיטא השתא ומה התם דלא אידחיא מהאי ביתא · לעיל (דף ל·) גבי שלשה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד נשא נכרית ומת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני ואח"כ מת נשוי נכרית הרי זו אסורה עליו עולמית משום אשת אח הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בנפילה ראשונה משום אחות אשה ואע"ג דבההיא נפילה קמייתא לא אידחיא לה לגמרי דהא קאי נשוי נכרית שזוקקה לייבום וקורא אני בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה אפי' הכי חשבינן לה לגבי בעל אחותה כאשת אח שיש לה בנים לאיתסורי עליה אפילו לאחר מיתת אחותה : הכא · דבשעת נפילה אידחיא מהאי ביתא לגמרי דאין כאן אלא בעל אחותה ומשעה שנפלה לפניו אין זיקת יבום עליה מיבעיא : תנא הא · מתני' דהכא תנא ברישא : והך · דשלשה אחים דלא אידחיא מהאי ביתא לגמרי חזיא מעיקרא להיתרא ושריא [משום הכי לא תניא] : הדר חזיא לאיסורא · דמ"מ לדידה לא קרינא ביה משעת נפילה יבמה יבא עליה : דחביבה ליה · משום דחידוש הוא : ומשנה הראשונה · שיתירה היא משנשנית זו הואיל והיתה שנויה מתחלה : לא זזה ממקומה · לעוקרה לגמרי : בא עליה · בחיי אשתו : משום אשת אח · דהא רחמנא פטרה מייבום וקמה עליה כמי שיש לו בנים : אלא משום אשת אח · כדמוקי טעמא לקמן : בנשא מת ואח"כ נשא חי · דאיסור אשת אח קדים ותו לא אתי איסור אחות אשה וחייל עלה דקסבר אין איסור חל על איסור : נשא חי ואח"כ נשא מת · איסור אחות אשה קדים דקודם שנשאה אחיו המת היתה עומדת עליו באיסור אחות אשה : מיתלא תלי · דאי הוה פקע איסור אשת אח הוה חייל איסור אחות אשה דהאי דלא חייל מעיקרא משום טעמא דאיסור אשת אח דהוה קאי קמיה הלכך הואיל ואיסור אחות אשה מוכן ועומד לחול עליה פטורה מן (ג) היבם לא פקע איסור אשת אח וחייב משום אשת אח : שתי מיתות · כגון חמותו והיא אשת איש דאחמותו שריפה ואאשת איש חנק : נידון בחמורה · בשריפה : חמותו ונעשית אשת איש · שהיתה אלמנה כשנשא בתה : נידון באשת איש · ואע"ג דקיל הוא אלמא לא אתי איסור חמותו וחייל אאשת איש דאי חיילי תרוייהו עליה הוה לן למדייניה בחמורה :

אמר

תוספות

מאמר ולא גזרינן לה אטו אשת שני מתים וא"כ מי שעליה זיקת יבם אחד כו' לא הויא דרשא גמורה אלא אסמכתא בעלמא וקשה דבפרק בתרא דגיטין (דף פב: ושם) אמרי' אלא אשת ב' מתים היכי משכחת לה משמע דהוי דאורייתא ואפי' בחד דוכתא וי"ל דפלוגתא דתנאי היא כדמוכח לקמן בסוף האשה רבה (דף צו:) גבי בן תשע שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת השניה חולצת או מתייבמת הראשונה שהיא בעלת זיקת שני יבמין חולצת ולא מתייבמת ופריך בגמרא ויעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ותדחה צרה מיבום פירוש כי הכא ומסיק לרבי יוחנן דעשו ועשו ופליג תנא דשמעתין אההוא תנא דהאי תנא דשמעתין גזר משום צרה פירוש הא דקא אסר בעלת מאמר משום דאיכא צרה בהדה כדגזר בשמעתין דלמא חליץ והדר מייבם כדפירש בקונטרס אבל משום זיקת שני יבמין לא מיתסרא דלאו דאורייתא ומיהו כי ליכא צרה בהדה נמי אסורה אטו היכא דאיכא צרה כדקאמר התם רבא לעיל דאפי' היכא דליכא צרה בהדה מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמא ותנא דהתם לא גזר משום צרה פי' הא דקא אסר לבעלת ביאת בן תשע לייבומי לאו משום צרה אלא אטו אשת' שני מתים דהוי בעלמא דאורייתא ודוקא בדידה גזרו אבל בצרתה לא דלא רצו להחמיר גם בצרתה אטו אשת שני מתים והיא דריש המגרש (גיטין פב:) כההוא תנא וריב"ן פירש שם דלכולי עלמא אשת שני מתים דאורייתא ותנא דהכא גזר אף באשת השני משום צרה דהיינו בעלת מאמר דקא סבר כיון דבעלמא אשת שני מתים דאורייתא מחמירי אפי' באידך ותנא דהתם לא מחמיר כולי האי ולא גזר באשתו של בן תשע אטו בעלת זיקת שני יבמים וקשה דהכא מסיק דטעמא דהך תנא משום הנך גזירות דמפרש הכא ועוד דהתם (ג) קרי רבא לאשתו צרה וקאמר נמי ויעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ותדחה צרה כו' והכא קרי לבעלת מאמר צרה וריב"ן הקשה לעצמו שתי קושיות הללו ופר"י עיקר :

גט למאמרו כו' · הקשה ריב"ן דתנן בפר"ג (לקמן דף נ·) דיש מאמר אחר מאמר ואם עשה מאמר בזו ובזו צריכה ב' גיטין וחליצה בין יבם אחד לב' יבמות בין ב' יבמין ליבמה אחת אבל יבומי חד מינייהו לא ולרבא יתן גט למאמרו ולא לזיקתו וליבומי אידך ותירץ דלכתחלה אין לעשות כן דגזרינן גט למאמרו אטו גט לזיקתו ודוקא בדיעבד קאמר הכא רבא דהותרה אפי' היא דכיון דתו ליכא למיגזר בהאי מאמר אטו שאר מאמרות דעלמא לא גזרינן דלא שכיחי כולי האי אבל לכתחלה גזרינן משום האי מאמר גופיה :

דאידחיא מהאי ביתא לגמרי לא כ"ש · אע"ג דמהאי בבא שמעינן דאסירא אע"ג דאיחזיא בהך נפילה דלא שמעינן מבבא דלעיל כדקאמר לעיל (דף ל·) מ"מ כיון דאידחיא מהאי ביתא לגמרי פשיטא דאסירא אע"ג דחזיא בהא נפילה ולעיל דקאמר טעמא דאיחזיא בהך נפילה (אהאי מתניתין) משום דאכתי לא אסיק אדעתיה טעמא דאידחיא מהאי ביתא :

שנשא חי ואח"כ נשא מת · (ד) אע"ג דבכי האי גוונא שרו ב"ש צרה לייבומי לעיל בפ"ק (דף ח·) דכיון דלא חייל איסור אשת אח חשבי שלא במקום מצוה ר"ש לית ליה האי סברא דמכל מקום הרי היא אשת אחיו :

לא פקע · ואע"ג דלא חייל איסור אחות אשה אסורה נמי הצרה לייבומי כיון דלא פקע איסור אשת אח כמו איילונית דאוסרת צרתה אע"ג דאין בה אלא איסור אשת אח לחודה וא"ת לר"ש משכחת לה אשת אח מן האב דפוטרת צרתה וליחשבה בהדי ט"ו נשים בפ"ק (דף ב· ודף י·) למ"ד בפלוגתא קא מיירי וכן האי דלעיל דקתני נאסרה עליו עולמית גם היא פוטרת צרתה וליחשבה וי"ל דהכי כיון דמכח אחות אשה אסירא בכלל אחות אשה נינהו :

ונעשית אשת איש נידון בחמותו · ואין זה מכח זיקה ראשונה דבלאו הכי מי שנתחייב ב' מיתות נידון בחמורה :

איסור

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה כט טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף ה :

לה ב מיי' פ"ז שם הל' יב טוש"ע אה"ע סימן קעה סעיף ה :

לו ג מיי' פי"ד מהל' סנהדרין הלכה ד :

תוספות ישנים

נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא ולא הוי גרושת אחיו כיון שלא נתן גט אלא להפקיע המאמר ומאמר דעבד שקליה ונמצא כאילו לא היתה אשתו מעולם · ודוקא שפירש שנתן גט למאמרו אבל נתן גט סתם אסור ליבמה דכיון שלא בנה שוב לא יבנה . תימה דאמרינן לקמן ובשתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ועשה מאמר בזו ומאמר בזו נותן גט לזו וגט לזו וחליצה אחת לכולן א"כ משמע דלא מצי לייבמה אחר שגט ואמאי לא אמרינן מה דעבד שקליה. וי"ל דלקמן מיירי שנתן הגט סתם ולא פירש למאמרו דלכתחלה לא אמרינן ליה לתת גט להפקיע המאמר . ותימה אמאי לא גזרינן שמא לא יפרש להפקיע המאמר כדאמרינן דמחלפא בבעלת הגט . ונראה להריב"ן דדוקא שנפלו שתי יבמות גזרינן אפילו פירש שהגט להפקיע בעלת המאמר אטו האחרת שיתנו לה סתם. אבל הכא דליכא אלא יבמה אחת היכא שפירש בדיעבד שהגט להפקיע המאמר הותרה לייבם. ולא גזרינן מידי כיון דליכא אחרת בהדה: ביצד א"ר יוסי נדון בזיקה (שניה) [הראשונה] הבאה עליו חמותו וכו' ומייתי מהא דקאמר אשת איש ונעשית חמותו נדון באשת איש דאי איסור חל על איסור היה נידון בחמותו בחמורה אבל לא מייתי מחמותו ונעשית אשת איש דנדון בחמותו דאפי' איסור חל על איסור מ"מ נדון בחמותו דהא בתרי קטלי לא קטלן ליה וא"כ נידון בחמותו ·

מסורת הש"ס

ולקמן מד·]

[לעיל י·]

[לעיל ל·]

[לעיל ב: וש"נ]

סנהדרין פא: כריתות יד:

[תוספתא סנהדרין פי"ב]

כריתות יד:

[לעיל ל· וש"נ]

לקמן נג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' חזיא להתירא ושריא נ"ב ס"א ושיירא : (ב) רש"י ד"ה מיתלא וכו' מן היבום ולא פקע : (ג) תד"ה (בעמוד הקודם) מדרבנן וגזרה כו' ועוד דהתם לעיל מינה קרי רבא : (ד) ד"ה שנשא וכו' ואע"ג דבכי וכו' לעיל בפ"ק משום דכיון וכו' חשבי לה שלא במקום :

גליון הש"ס

גמ' ור"ש היכא דנשא מת · עיין בספר המקנה לקידושין דף עז ע"ב בתוס' ד"ה פרט לכ"ג:

אמר ר' אבהו מודה ר' יוסי "באיסור מוסיף תינח היכא דנשא חי ואח"כ נשא מת מגו דאתוסף איסור לגבי אחים אתוסף איסור לגבי דידיה אלא היכא דנשא מת ואח"כ נשא חי מאי איסור מוסיף איכא וכ"ת מגו דאיתסר בכולהו אחוותא האי איסור כולל הוא אלא אמר רבא מעלה אני עליו כאילו עשה שתים ואינו חייב אלא אחת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן מעלה אני עליו כאילו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת מאי נפקא מינה *לקברו בין רשעים גמורים ובפלוגתא דאיתמר זר ששימש בשבת רבי חייא אומר [ב]חייב שתים בר קפרא אומר אין חייב אלא אחת *קפץ רבי חייא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי שתים קפץ בר קפרא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי אחת התחיל רבי חייא לדון שבת לכל נאסרה כשהותרה במקדש אצל כהנים הותרה לכהנים הותרה ולא לזרים יש כאן משום זרות ויש כאן משום שבת התחיל בר קפרא לדון שבת לכל נאסרה כשהותרה במקדש הותרה אין כאן אלא זרות בעל מום ששימש בטומאה רבי חייא אומר [ג]חייב שתים בר קפרא אומר אין חייב אלא אחת קפץ ר' חייא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי שתים קפץ בר קפרא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי אחת התחיל ר"ח לדון טומאה לכל נאסרה כשהותרה במקדש אצל כהנים תמימים הותרה לכהנים תמימים הותרה ולא לבעלי מומין יש כאן משום בעלי מומין ויש כאן משום טומאה התחיל בר קפרא לדון טומאה לכל נאסרה כשהותרה במקדש הותרה אין כאן אלא משום בעל מום זר שאכל מליקה ר' חייא אומר [ד]חייב שתים בר קפרא אומר אין חייב אלא אחת קפץ רבי חייא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי שתים קפץ בר קפרא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי אחת התחיל רבי חייא לדון נבלה לכל נאסרה כשהותרה במקדש אצל כהנים הותרה לכהנים הותרה ולא לזרים יש כאן משום זרות ויש כאן משום מליקה התחיל בר קפרא לדון נבלה לכל נאסרה כשהותרה במקדש הותרה אין כאן אלא משום זרות

במאי

אמר רבי אבהו מודה ר' יוסי באיסור מוסיף · שהוא חל על איסור כגון איסור אשת אח דמוסיף הוא שבתחלה כשנשא זה את אחותה וזו פנויה נאסרה עליו משום אחות אשה ומותרת לכל אחיו נשאת לאחד מהן נאסרה על כולן משום אשת אח ועכשיו ניתוסף איסור עליה לגבי שאר אחיו ומגו דחייל שם אשת אח עלה לגבי שאר אחיו שהיתה מותרת להם חל נמי השם הזה לגבי דידיה ואע"ג דאסירא עליה וקיימא אבל אשת איש ונעשית חמותו מתחלה היתה אסורה לכל העולם משום אשת איש נשא זה את בתה אין איסור זה ראוי להוסיף עליה עם אחרים דנימא מגו דחייל עלייהו ליחול נמי עליה דהאי דחמותו ונעשית אשת איש (א) ודאי איסור מוסיף הוא שמתחלה אסורה לזה ומותרת לכל העולם נעשית אשת איש איתוסף האי שם עלה לגבי כ"ע ומגו דחייל עלייהו חייל נמי לגבי דהאי והאי דקאמר רבי יוסי נידון בחמותו משום דבמיתות עסקינן ואי אתה יכול להמיתו בב' מיתות הואיל ושתיהן עליו ידון בחמורה אבל אם היה שוגג היה חייב ב' חטאות: תינח נשא חי · דאחות אשה קדים ואח"כ נשא מת אתי איסור אשת אח חייל כדפרישית מגו דאיתוסף איסורא דהאי שם לגבי אחיו כו': אלא היכא דנשא מת · דאיסור אשת אח קדים עליה דהאי ואח"כ נשא אחותה מאי תוספת איכא עלה דקמייתא לגבי אחריני דנימא מגו: וכי תימא מגו · דבהנך נישואין דבתרייתא מתסר האי גברא בכולהו אחוותא משום אחות אשה דעד השתא הוו שריין ליה איתסר נמי משום האי שמא גופיה עלה דקמייתא שהיא אשת אחיו האי לאו איסור מוסיף הוא דהא עלה דקמייתא לא איתוסף איסור לגבי אחריני אלא איסור כולל הוא דכייל לה לקמייתא בשם אחות אשה מגו דחייל על אחותה: איסור מוסיף · כשהאיסור מוסיף על החתיכה לאוסרה על מי (ב) שמותרת עליו איסור כולל שהאיסור חל על חתיכות אחרות ואותה גוררת לזו עמהם על ידי מגו: ולית דגרסי הכא ותו חמותו ונעשית אשת איש איסור מוסיף הוא · ושיבוש הוא בידם ואע"ג דודאי איסור מוסיף הוא לאו פירכא היא דודאי אית ליה לר' יוסי איסור מוסיף כגון אשת איש חל על איסור חמותו ותרווייהו איסורי עליה והא דקאמר ונידון בחמותו משום דזו היא החמורה דאי אמרת נידון באשת איש אם כן אין זה איסור חל על איסור אלא איסור מבטל איסור: אלא אמר רבא · לעולם לית ליה לר' יוסי איסור חל על איסור והא דקאמר לעיל חייב עלה משום אשת אח ומשום אחות אשה לאו בשוגג לחייבו שתי חטאות אלא במזיד וליעשות רשע גמור ולקברו בין רשעים (ג) גמורים שהרשע נקבר אצל רשעים דתנן בסנהדרין (דף מו:) שתי קברות היו מתוקנין לב"ד א' לנהרגין ולנחנקין וא' לנסקלין ולנשרפין והכא נמי אע"ג דהאי לאו מחייבי ב"ד הוא הואיל ועבד תרתי קברינן ליה גבי נסקלין ונשרפין: חייב ב' · ב' איסורי קחשיב דהא משום זרות אין כאן חטאת דהא על זדונו מיתה בידי שמים הוא ואין חייב חטאת אלא על שגגת כרת: מרבי · רבינו הקדוש: כשהותרה במקדש הותרה · שהם הלכך אין כאן אלא משום זרות: ששימש בטומאה · בקרבן צבור קאמר שדוחה הטומאה וכן זר ששימש בשבת ויש כאן משום טומאה ואזהרתיה מוינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו (ויקרא כב): אלא תמימים הותרה · דראוים לעבוד דילפינן מבמועדו אפי' בטומאה (פסחים דף עז:): זר שאכל מליקה · הכהנים: חייב שתים · משום זרות ומשום נבילה דקרבן הנאכל לכהנים זר האוכלו עובר משום וזר לא יאכל כי קדש הם (שמות כט) ולאו היינו אזהרה דמעילה דכל שיש בו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה: לכהנים הותרה · בחטאת העוף:

באיסור

איסור כולל הוא · וא"ת ודלמא ר' יוסי אית ליה נמי איסור כולל ואומר ר"י דקסבר דאשת איש ונעשית חמותו נמי איסור כולל הוא דמגו דאיתסר בשאר קרובות וקתני דנידון באשת איש ומיהו אר"י דלהאי לישנא דלקמן דסבר רבי חייא דרבי יוסי מחייב תרתי באיסור כולל צ"ל דאשת איש ונעשית חמותו לא חשיב איסור כולל אע"ג דאיתסר בשאר קרובות כיון שאין (ד) שם אחד כי היכי דלא תקשה דרבי יוסי אדר' יוסי והא דחשיב איסור כולל בעל מום ששימש בטומאה דמעיקרא שרי באכילה ואסור בעבודה איטמי ליה מגו דאיתסר באכילה איתסר נמי בעבודה אכילה ועבודה חשיב נמי שם אחד דשניהם נאסרו בלשון קריבה דבעבודה כתיב כל איש אשר בו מום לא יגש להקריב לחם וגו' (ויקרא כא) ובאכילה בטומאה כתיב איש (איש) אשר יקרב מכל זרעכם וגו' (שם כב) דמיירי באכילה כדאמרינן בפ"ב דמעילה (דף י:) ובזבחים (דף מה:) ומיהו איסור מוסיף אומר ר"י דחשיב אפילו כשאין השמות שוין כדמוכח בפ' אמרו לו (כריתות יד:) גבי הבא על בת בתו חייב משום כלתו כו' ואין להאריך כאן:

ותו חמותו ונעשית אשת איש איסור מוסיף הוא · בקונטרס לא גרס ליה דאפילו חייל עליה איסור אשת איש נידון (ה) בחמורה וליכא למימר דמשמע ליה נידון בחמותו ולא חל כלל איסור אשת איש ואם לא התרו בו משום חמותו אלא משום אשת איש פטור דהא בפרק הנשרפים (סנהדרין דף פא: ושם) פריך רב אדא בר אהבה וליתרו נמי משום איסור אשת איש דהא א"ר אבהו מודה רבי יוסי באיסור מוסיף ומשני ליה התם אדא ברי אטו בתרי קטלי קטלת ליה משמע בהדיא דחל איסור אשת איש אלא משום דנידון בחמורה ור"ת אומר דספיר גרס ליה וטעי הכא כדהוה טעי התם רב אדא בר אהבה והוה סבור דנידון בחמותו משום דלא חייל עליה איסור אשת איש ולא חש לתרץ כיון דע"כ צריך לשינויא אחרינא משום קושיא קמייתא:

אלא אמר רבא מעלה כו' · לפי המסקנא דהכא לא איצטריך לר' אבהו למימר דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף מ"מ בהנשרפים (ג"ז שם) מייתי מדרבי אבהו משום דהאמת הוא דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף כדמשמע בפ' אמרו לו (כריתות דף יד: ושם) גבי א"ר יוסי אם עבר זקן ונשאה חייב עליה משום אשת אב משום הכי איצטריך ליה לרבי אבהו לאסוקי הכי: בין רשעים גמורים · פירוש אצל רשעים כמותו לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק ולא כמו שפירש בקונטרס לקוברו אצל נסקלים ונשרפין ור"ש סבר דאע"פ שיש בעבירה זו שני איסורין כיון דלא מיחייב אלא חדא אין קוברין אותו אצל רשעים גמורים: בעל מום ששימש בטומאה · הא דלא נקט זר כדנקט לעיל היינו משום דאטומאה לא הוזהרו זרים אלא כהנים דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו וגו' (ויקרא כב) והא דקאמר טומאה לכל נאסרה היינו אפי' בעלי מומין:

במאי

לז א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכה ח ופ"ד מהלכות שגגות הלכה א:

לח ב ג מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש הל' יב:

לט ד מיי' פי"א מהלכו' מעשה קרבנות הל' ט סמג לאוין שכו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר ר' אבהו וכו' אשת איש הא ודאי איסור: (ב) ד"ה איסור מוסיף וכו' על מי שהיתה מותרת עליו: (ג) ד"ה אלא וכו' רשעים גמורים. נ"ב ס"א חמורים: (ד) תוס' ד"ה איסור וכו' שאין זה שם אחד: (ה) ד"ה ותו וכו' אשת איש נידון בחמותו בחמורה וליכא:

[לקמן לג:]

שבועות כו'

במאי קמיפלגי באיסור כולל ואליבא דר' יוסי רבי חייא סבר רבי יוסי א באיסור כולל מיחייב תרתי בר קפרא סבר לא מיחייב אלא חדא ומאי איסור כולל איכא הכא בשלמא זר מעיקרא שרי במלאכה ואסור בעבודה אתיא לה שבת מגו דקא מיתסר במלאכה מיתסר נמי בעבודה בעל מום מעיקרא שרי באכילה ואסור בעבודה איטמי ליה מגו דקא מיתסר באכילה מיתסר נמי בעבודה אלא מליקה בבת אחת היא דמשכחת לה באיסור כולל לא משכחת לה אלא קמיפלגי באיסור בבת אחת ואליבא דר' יוסי רבי חייא סבר רבי יוסי ב באיסור בת אחת מיחייב תרתי ובר קפרא סבר לא מיחייב אלא חדא והכא מאי איסור בת אחת איכא הכא זר ששימש בשבת כגון דאייתי שתי שערות בשבת דהויא להו זרות ושבת בהדי הדדי בעל מום נמי כגון דאייתי שתי שערות ואיטמי ליה דהויא ליה בעל מום וטומאה בהדי הדדי א"נ שחתך אצבעו בסכין טמאה בשלמא לרבי חייא כי אתנייה לדידיה אליבא דר' יוסי כי אתנייה לבר קפרא אליבא דר"ש אלא לבר קפרא ר' חייא שקורי קא משקר אלא קמיפלגי באיסור בת אחת ואליבא דר"ש בשלמא לר' חייא קא מישתבע לאפוקי לר' שמעון מחזקיה אלא לבר קפרא למה ליה לאשתבועי קשיא בשלמא לבר קפרא כי אתנייה רבי לדידיה אליבא דר' שמעון כי אתנייה לרבי חייא אליבא דרבי יוסי אלא לרבי חייא בר קפרא שקורי קא משקר אמר לך ר' חייא כי אתנייה רבי לדידיה תרתי לפטור אתנייה

ואיסור

רש"י

באיסור כולל · לקמיה מפרש מאי איסור כולל איכא : ואליבא דר' יוסי · דאמר בשאר איסורי איסור חל על איסור ע"י מגו : באיסור כולל מיחייב תרתי · דקתני חייב משום אשת אח ומשום אחות אשה אפילו נשא מת ואח"כ נשא חי דליכא איסור מוסיף בהאי בתרא אלא איסור כולל מגו דמיתסר בכולהו אחוותא כולל גם את זו עמהן : לא מיחייב אלא חדא · וכי חייביה רבי יוסי תרתי בנשא חי ואח"כ נשא מת דאיסור מוסיף הוא והא דקתני ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אשת אח דאוקימנא בנשא מת ואח"כ נשא חי רבי חייא תני לה בר קפרא לא תני לה : מעיקרא · קודם שבת זו : מגו דמתסרא במלאכה · משום שבת כולל את העבודה בכלל האיסור משום שבת והכא לא שייך מוסיף שלא ניתוסף איסור על התחלה דהיינו עבודה והיכי דמי מוסיף כגון אי הוה מצינו למימר הכי עבודה מעיקרא אסורה לזרים ומותרת לכהנים הוה ליה שבת מגו דאיתוסף עלה איסור לגבי כהנים משום שבת איתוסף נמי לגבי דידיה משום שבת והכי ליכא למימר דהא משום שבת לא מיתסרי כהנים : שרי באכילה · בקדשים דכתיב ומן הקדשים יאכל (ויקרא כא): מגו דמיתסר באכילה · משום טומאה חייל נמי שם טומאה על העבודה: אלא מליקה · כולל לא משכחת לה דהא בשעת מליקה חיילי תרוייהו דכל זמן שלא נמלקה היה עליה איסור (א) מעילה ולא זהו איסור זרות האמור בקרבן שניתר לאכילת כהנים וכשנמלקה ונראית לכהנים פקע מינה איסור אזהרת מעילה וחייל עליה איסור זרות דזר לא יאכל ואיסור מליקה באיסור בת אחת : מיחייב תרתי · דהא דקאמר לעיל חייב שתים כגון שבא עליו איסור דאשת אח ואחות אשה כאחד ומשכחת לה כגון (ב) דשוויניהו שליח שני אחין לקדש שתי אחיות והן עשו שליח לקבל קידושיהן ופגע שליח בשליח : לא מיחייב אלא חדא · וכי חייב (ג) באיסור מוסיף בנשא חי ואח"כ נשא מת כדמפרש לעיל : כגון דאייתי שתי שערות · היום בשבת זו דהשתא ליכא למימר כדלעיל מעיקרא שרי במלאכה ואסור בעבודה דהא לא חל שום איסור עליו עד היום דאיסור זרות ואיסור שבת יחד באו אבל הביא שתי שערות בחול קדים זרות עליה : בעל מום נמי · כגון דאייתי שתי שערות ואיטמי ליה · כלומר דאיטמי קודם (ד) ב' שערות ובתוך טומאתו ומומו הביא שתי שערות ובשעת הבאה חלו שניהן שהרי שניהן היו תלוין עליו : שחתך אגבעו · והוא המום ונטמאה בחתיכתו בסכין : בשלמא לר' חייא · מצי לאוקמי גמריה ודבר קפרא הכי : כי אתנייה · [רבי] לדידיה כרבי יוסי ולבר קפרא כר"ש ובר קפרא הוא דטעה וסבר דר' אליבא דר' יוסי אתנייה : אלא לבר קפרא · דאמר רבי אליבא דר' יוסי אתנייה קולא א"כ אליבא דמאן אתנייה לר' חייא חומרא וכי לבר קפרא שקורי משקר רבי חייא דלא אתנייה רבי [*לר"י] מחייב שתים : ואליבא דר"ש. וה"ק רבי חייא אע"ג דפליג ר' שמעון ופטר הנ"מ בכולל אבל בבת אחת מודה הואיל ולא קדים חד לחבריה ובר קפרא אמר בבת אחת נמי פליג ר"ש : לאפוקי לר"ש מחזקיה · דהוה מחזקינן ליה לרבי שמעון לקולא ואישתבע לן ר' חייא דבבת אחת מודי : בשלמא לבר קפרא · מצי לתרוצי לגמריה וגמריה דרבי חייא ולמימר כי אתניין רבי פטור אליבא דר"ש וכי אתנייה לר' חייא חיובא אליבא דר' יוסי ורבי חייא הוא דטעה וסבר דרבי אליבא דר"ש אתנייה: אלא לר' חייא · דאמר אליבא דר"ש אתנייה רבי חיובא אלא פטורא דאתנייה לבר קפרא אליבא דמאן וכי שקורי משקר בר קפרא דלא אתנייה ר' פטורא כלל : אמר לך רבי חייא · ודאי בר קפרא לא משקר אלא טעי דרבי ודאי פטורא אתנייה ולא בכולהו אלא בתרתי בזר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה דמשתכח בין ע"י כולל בין ע"י בת אחת כדאמר לעיל :

ואיסור

תוספות

במאי קמיפלגי באיסור כולל · הו"מ לאקשויי בשלמא לבר קפרא משתבע לאפוקי ר' יוסי מחזקיה אלא לר' חייא למה ליה אשתבועי דכה"ג דייק בסמוך אלא כאן לא חש לדקדק משום דלא קאי הכי (ה) : לא מיחייב אלא חדא · פי' בקונטרס והא דקתני ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אשת אח בלבד דאוקימנא בנשא מת ואח"כ נשא חי דהוי איסור כולל רבי חייא תני לה ולא בר קפרא ונראה דבר קפרא נמי תני לה ולקברו בין רשעים גמורים :

אלא מליקה בבת אחת הוא דמשכחת לה · וא"ת היכי הויא בבת אחת והא מיד כי נמלקה הויא לה נבילה ואיסור זרות לא חייל עד אחר זריקה שיש היתר לכהנים כדאמר בפרק בתרא דמכות (דף יח: ושם) דכל היכא דקרינן ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינן ביה וכל זר לא יאכל (ו) קודש וי"ל דאיסור נבילה נמי לא חייל עד אחר הזריקה דנפקא איסור מעילה דלא חייל איסור נבילה על איסור מעילה דחמיר מיניה כי היכי דחמיר איסור מעילה מאיסור גיד כדאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף קא· ושם) ואע"ג דבר קפרא דשמעתין אית ליה ברים מעילה (ד' ה·) דהיתר זריקה שנינו ומשנראה לזריקה נפיק מידי מעילה מ"מ איסור (ז) איכא עד שיזרוק הלכך לא חייל איסור נבלה עד אחר זריקה א) ועוי"ל [דבר קפרא סבר] דר"ש דשמעתין לטעמיה דאית ליה איסור זרות לפני זריקה דאמר התם במכות (דף יז:) דזר שאכל עולה לפני זריקת דמים לוקה חמש ולא משום זרות דכתיב גבי ואכלו אותם אשר כופר בהם דמשום ההוא לא לקי אפי' לר"ש כדאיתא בהדיא התם אלא מההוא קרא דלא תוכל לאכול בשעריך (דברים יב) : באיסור בת אחת מיחייב תרתי · פי' בקונטרס דהא דקאמר לעיל חייב שתים כגון שבא עליו איסור אשת אח ואחות אשה כאחד ומשכחת לה ע"י שליח כדלקמן (דף לד·) והשתא הא דפליג עליה ר"ש דאמר אין חייב אלא משום אשת אח בלבד אע"ג דבבת אחת (ח) אשת אח דחמור חייל דאין לה היתר אחר מיתה אלא במקום יבום אבל אחות אשה שרי לאחר מיתת אשתו וברייתא דקתני אינו חייב אלא משום אחות אשה לא איירי בבת אחת דא"כ היה חייב משום אשת אח אלא בנשא חי ואח"כ נשא מת איירי והא דקאמר ר' חייא דר' יוסי בבת אחת מחייב תרתי לאו דוקא באיסור בת אחת אלא אפילו באיסור מוסיף כדמוכח בפ' אמרו לו (כריתות דף יד:) :

(ט) בר קפרא סבר לא מיחייב אלא חדא · וההיא דקתני ר"ש אומר אינו חייב אלא משום אשת אחיו [בלבד דמשמע] דמחייב ר' יוסי תרתי היינו לקוברו בין רשעים גמורים ובאידך ברייתא דמיירי בנשא חי ואח"כ נשא מת מודה בה בר קפרא דלר' יוסי חייב שתים דמודה ר' יוסי באיסור מוסיף כמו שפירש בקונטרס כדמוכח ממתני' דפ' אמרו לו וקשה לר"י דמשמע דבאיסור מוסיף חל טפי איסור על איסור מבאיסור בת אחת וכי מסקינן דמיפלגו באיסור בת אחת ואליבא דר"ש וחייב לר' חייא שתים באיסור בת אחת לר"ש ואפ"ה לית ליה איסור מוסיף דקתני לעיל אין חייב אלא משום אחות אשה ואר"י דבודאי איסור בת אחת עדיף אלא דסבר בר קפרא דדוקא באיסור בת אחת דהכא כגון אחות אשה וטומאה ושבת ונבילה (י) דלא חיילא היינו משום דהותרה בהדי ההיא דלא הותרה שכן משמע לישנא דקאמר בר קפרא שבת לכל הותרה טומאה לכל הותרה משמע משום דהותרו לא חיילי ורבי חייא לית ליה האי סברא כדקאמר לכהנים הותרה ולא לזרים הלכך קאמר בסמוך דבבת אחת מחייב ר"ש שתים אע"ג דבאיסור מוסיף לא מחייב אלא אחת וכן משמע קצת לקמן דאיסור בת אחת עדיף טפי דקאמר השתא משום כולל מיחייב משום בת אחת מיבעיא ומאן דמחייב באיסור כולל היינו משום דמידי דהוה אאיסור מוסיף כדאמר בפ"ג דשבועות (דף כד: ושם) וא"כ עדיף נמי מאיסור מוסיף:

אצבעו בסכין טמאה · שהיתה אגבעו חתוכה עד מקום אחרון דכשנגע בו הסכין נטמא ונעשה בעל מום:

ואיסור

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ח ופ"ד מהלכות שגגות הל' א ופ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו :

תוספות ישנים

במאי קמפלגי. דמאי דקאמר בקונטרס וכו' אין זה עיקר טעם דהא אפשר לומר בשני נדרין : באיסור כולל מחייב תרתי. וא"כ הא דר' יוסי דלעיל דמחייב באשת אח ובאחות אשה מיירי בין נשא חי ואח"כ נשא מת בין נשא מת ואח"כ נשא חי. וא"ת והא קאמר אשת איש ונעשית חמותו נדון באשת איש ואמאי איסור כולל הוא וא"כ לחייב בחמותו שחמורה. וי"ל דלאו כר' חייא אתיא כי אם לבר קפרא. א"נ י"ל דהא דמחייב ר' יוסי באיסור כולל תרתי היינו (כשהיו)[כשהם]משם אחד כמו אשת אח ואחות אשה שהכל משום אחוה הוא. אבל בשני שמות כמו חמותו ואשת איש לא מחייב ר' יוסי. וא"ת והלא קאמר ר' יוסי גבי עבר זקן ונשאה חייב שתים אע"ג דשתי שמות הן וי"ל דהיינו דווקא גבי איסור מוסיף דאין חילוק באיסור מוסיף בין שם אחד לשתי שמות אבל באיסור כולל דגרע מיניה אין חייב שתים רק כשהם משם אחד : מגו דמתסר באכילה אתסר נמי בעבודה. ולפי' שפי' נ"ל דשם אחד הוא דעבודה אקרי קריבה דכתיב המקריב ואכילה אקרי קריבה דכתיב איש [איש] אשר יקרב אל הקדשים והיינו אכילה ואי נמי כיון דאיסורא דאית בהו משום טומאה שם אחד הוא [ועי' בתוס' לעיל עמוד ב' ד"ה איסור] ומיירי הכי בקרבן צבור דהותרה בו טומאה ושבת ולהכי הוי איסור כולל ולא איסור מוסיף דלא נוסף בו איסור בדבר שהוי' בו היתר אבל בקרבן יחיד הוי איסור מוסיף דקודם שבת הותרו כהנים להקריב כי אתא שבת נאסרו הכהנים להקריב מגו דאתוסף בזה איסורא לגבי כהנים שהותרו בו קודם שבת איתוסף נמי איסורא לגבי זר וכן לענין בעל מום ששמש בטומאה אי בקרבן יחיד הו"ל איסור מוסיף דמתחלה אין תמימים מותרים בו. אטמי נאסרו בו אף תמימים שהיו מותרים בו מגו דאתוסף איסורא לגבי התמימים איתוסף איסורא לגבי בעל מום וחייב משום בעל מום וטומאה אלא ודאי בקרבן צבור איירי : א) עוד אומר רבינו נתנאל דאף כי אמרינן היתר זריקה שנינו לחולין מידי מעילה היינו דווקא בבהמה דכותה בחולין שריא משום השחיטה. אבל מליקה, עוף דכותה בחולין אסירא משום נבלה גם הכא לא נפקא מידי מעילה עד לאחר הזאה וכן נמי אמרינן הזה דמה חייבין עליה משום פגול נותר וטמא ואין בה משום מעילה משמע דעד שעת הזאה יש בו משום מעילה : רבי חייא סבר כרבי יוסי באיסור בת אחת מחייב תרתי [פי' בקונטרס] והא דאמרינן לעיל דמחייב ר' יוסי תרתי באשת אח ואחות אשה מיירי בבת אחת דשוו איניהו ואינהי שליח ופגעו שליח בשליח ואין צריך לומר כן · ונראה דהא דאמרי' לעיל דר' יוסי מחייב שתים היינו לקברו בין רשעים חמורים. וא"ת הלא גבי עבר זקן ונשאה משמע דר' יוסי מחייב שתים באיסור מוסיף וא"כ כ"ש באיסור בת אחת והכא קאמר בר קפרא דלא מחייב ר' יוסי אלא חדא. וי"ל דשאני התם דאיסור חמור הוא דאיכא סקילה. והכא בזר ששימש בשבת לא מחייב רק משום זרות ולא משום שבת אע"ג דאיכא סקילה משום דהותרה מכללה בקרבן צבור. וכן בעל מום ששימש בטומאה מחייב משום בעל מום ולא משום טומאה דהותרה מכללה בצבור. וכן מליקה מתחייב משום זרות אבל לא משום נבלה שהותרה מכללה : שחתך אצבעו בסכין טמאה. וא"ת מ"מ לא הוי בת אחת דתיכף שנגע לסכין אטמי. ובעל מום לא הוי עד שחתך. וי"ל כיון דליכא רק זמן מועט בינתים חשבינן ליה בבת אחת. וכן מפורש גבי דמאי להדורי ע"י הדחק א) עוד י"מ דמיירי שחתך אצבעו סמוך לעצם הרבה ועתה שחתך העצם בסכין טמאה מיד אטמי ונעשה בעל מום : באיסור בת אחת ואליבא דר' שמעון דר' חייא סבר דר' שמעון מחייב תרתי בבת אחת והא דאמר ר' שמעון לעיל אינו חייב אלא אחת ב) אף באיסור בת אחת ולעולם סבר דמחייב על החמור

א) בכתובות דף ל' ע"ב וע"ש בתוס' ד"ה לא צריכא בשם הריצב"א. ב) נראה דחסר כאן וצ"ל אינו חייב אלא אחת מיירי בזה אחר זה ובר קפרא סובר דאף באיסור בת אחת לעולם סבר וכו'

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' איסור דאזהרת מעילה: (ב) ד"ה מיחייב וכו' כגון דשוו שני אחין שליח לקדש וכו' שליח בשליח כדלקמן בס"ד : (ג) ד"ה לא מיחייב אלא חדא וכו' חייב תרתי באיסור : (ד) ד"ה בעל מום וכו' קודם שהביא ב' שערות: (ה) תוס' ד"ה במאי וכו' דלא קאי הכי. נ"ב ומהרש"ל מחק תירוץ דלהכי צריך ר' חייא לאשתבועי דלא נימא אשת איש ונעשה חמותו איסור כולל הוא ודוחק ע"ל דף לב ע"ב בתוס' ד"ה איסור : (ו) ד"ה אלא וכו' קרינן ביה וכל זר לא יאכל כי קדש הם וי"ל : (ז) בא"ד מ"מ איסור מעילה איכא עד שיזרוק: (ח) ד"ה באיסור וכו' דבבת אחת הן אשת : (ט) ד"ה ובר קפרא וכו' אשת אח דעלמא דמחייב ר' יוסי : (י) בא"ד ושבת ונבילה הוא דלא חיילא היא דהותרה בהדי .

גליון הש"ס

גמ' אי נמי שחתך אצבעו· עיין כתובות דף ל ע"ב תד"ה לא צריכא: שם ר' חייא שקורי קא משקר. עיין שבועות דף כו ע"א תד"ה את לבך :

נ"ל דר"י · יעב"ץ

ואיסור כולל אתנייה ואליבא דר׳ שמעון וחזיא לבר קפרא לזר שאכל מליקה ואיידי דדמיא לה ערבה בהדייהו ועיין בה ולא אשכח אלא בבת אחת וסבר מדהא בבת אחת הא נמי בבת אחת ומדהנך לפטור הנך נמי לפטור מיתיבי *זר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה יש כאן משום זרות ומשום שבת ומשום בעל מום ומשום טומאה דברי רבי יוסי ר״ש אומר אין כאן אלא משום זרות ובעל מום בלבד ואילו מליקה שיירה למאן שיירה אילימא לרבי יוסי השתא ר׳ יוסי באיסור כולל מיחייב שתים באיסור בת אחת מיבעיא אלא לאו לר׳ שמעון ובאיסור כולל הוא דפטר אבל באיסור בבת אחת מיחייב תיובתא דבר קפרא תיובתא זר ששימש בשבת במאי אי בשחיטה שחיטה בזר כשרה *]ואי בקבלה והולכה °טלטול בעלמא הוא אי בהקטרה *°והא״ר יוסי הבערה ללאו יצאתה אמר רב אחא בר יעקב בשחיטת פרו של כהן גדול וכדברי האומר שחיטת פרו של כהן גדול בזר פסולה אי הכי מאי איריא זר אפילו כהן הדיוט נמי שזר אצלו קאמר מתקיף לה רב אשי מידי חטאות קתני או לאוי קתני אלא איסורי בעלמא קא חשיב למאי נפקא מינה *לקוברו בין רשעים (א) גמורים:

מתני׳ אשנים שקידשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו את של זה לזה ואת של זה לזה הרי אלו חייבין משום אשת איש ואם היו אחין משום אשת אח ואם היו אחיות משום אשה אל אחותה ואם היו נדות משום נדה *בומפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן *ואם היו קטנות שאינן ראויות לילד מחזירים אותן מיד ואם היו כהנות נפסלו *מן התרומה: **גמ׳** החליפו מידי *ברשיעי עסקינן ותו הא דתני רבי חייא הרי כאן שש עשרה חטאות אי במזיד מי איכא קרבן אמר רב יהודה תני הוחלפו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא אם היו קטנות שאינן ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואי במזיד מי שריא הא לא קשיא *°פיתוי קטנה אונס נינהו [כתובות ט.] גואונס בישראל מישרא שרי אלא דקתני [כתובות נא:] מפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן הא לאו מעוברות שריין ואי במזיד מי שרי אלא לאו שמע מינה הוחלפו שמע מינה ומאן

רש״י

ואיסור כולל אתניין· כלומר היכי דאיתרמי על ידי כולל אתניין רבי פטורא ואליבא דר״ש והיכא דאיתרמו בבת אחת אתניין חיובא אבל מליקה לא אתניי׳ לפטור כלל דלא משכחת לה בכולל אלא בבת אחת והתם ר׳ שמעון מודי: וחזיא בר קפרא לזר שאכל מליקה· דדמיא לאו דהוו נמי כקדשים חדא דמחייב עליה תרתי וערבה בהדייהו לפטורא וכי ערבה לא אסיק אדעתיה דהא לא משתכחת בכולל: ועיין בה. לאחר זמן כשנתקיימה בידו והיה שונה שלשתן ביחד ואשכח דלא מיתוקמא אלא בבת אחת ושכח דהוא ערבה וסבר דר׳ אתנייה ואמר מדהא בבת אחת ופטורה הנך נמי דאתנייה רבי לפטורא אפי׳ היכא דמיתרמו בבת אחת אתניין: למאן שיירא· כלומר (ב)למאן מינייהו מודה בה דלא בעי לאיפלוגי: אילימא ר׳ יוסי· מודה בה השתא באיסור כולל דחד מינייהו קדים א״ר יוסי אחרון חל בבת אחת מיבעיא: אלא לאו לר״ש· ומדמודה במליקה ש״מ דהא דפליג בהנך היכא דאיתרמו בכולל הוא דפליג אבל באיסור בת אחת מיחייב תרתי ותיובתא דבר קפרא תיובתא: שחיטה בזר כשרה· ואין כאן זרות: טלטול בעלמא הוא· ואין כאן א]שבות: אי בהקטרה· רבי יוסי היכי מיחייב חטאת משום שבת דקס״ד חטאת מיחייב ליה: האמר ר׳ יוסי· בפ״ק הבערה ללאו יצאה: בשחיטת פרו של כ״ג· ביום הכפורים דשחיטה אב מלאכה היא ומשום זרות נמי איכא כדברי האומר ביומא בפרק טרף בקלפי (דף מב·) שחיטת פרו בזר פסולה: אפי׳ כהן הדיוט נמי· דהא מאן דפסיל יליף טעמא מאהרן וחוקה דכתיב והקריב אהרן (ויקרא טז) וכתיב בסוף הפרשה לחק עולם וכל היכא דכתיב חוקה עיכובא הוא אלמא אהרן דוקא: הכי גרסי׳ מידי חטאות קתני או לאוי קתני· איסורי הוא דקחשיב: **מתני׳** ומפרישין אותן ג׳ חדשים· שלא לחזור לבעליהן שמא מעוברות הן ובניהם ממזרים וצריך הבחנה בין זרע כשר לזרע פסול שלא יתלו העוברים בבעליהן: אם היו כהנות· בגמ׳ מפרש: **גמ׳** שש עשרה חטאות· לכל אחד ארבע וכן לנשים דעל שניהם הוא אומר ונכרתו הנפשות העושות (ויקרא יח): ואונס בישראל מישרא שרי· לבעלה דילפינן (כתובות דף נא:) מוהיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת: מפרישין אותן שמא מעוברות הן· ולאחר שלשה חדשים מותרות אע״ג שגדולות הן:

ומאן

תוספות

ואיסור כולל אתניין ואליבא דר״ש· אבל לר׳ יוסי מחייב תרתי באיסור כולל דלא מצי למימר דאליבא דרבי יוסי נמי אתנייה לפטורא דא״כ לא הוה טעי בר קפרא לערב מליקה בהדייהו דבבת אחת פשיטא ליה לבר קפרא דלר׳ יוסי מחייב תרתי ולהכי פשיטא ליה בסמוך דלר׳ יוסי מחייב תרתי באיסור כולל שעל כרחו צ״ל דאליבא דר״ש אתנייה ולא אליבא דר׳ יוסי ופליג רבי יוחנן ארבי חייא ובר קפרא: (ג) **אמר** ר׳ יוסי הבערה ללאו יצאה· תימה דאטו מי לא מני לאוי גרידי והרי זר שאכל מליקה דליכא אלא לאו דנבלה וי״ל דאע״ג דבאיסור מוסיף לר׳ יוסי חייל איסור קל על איסור חמור כדפריך רב אדא בפרק הנשרפין (סנהדרין דף פא· ושם) ולידון נמי באיסור אשת איש דהא מודה רבי יוסי כו׳ אע״ג דאיסור אשת איש קל מאיסור חמותו ובפרק אמרו לו (כריתות יד: ושם) גבי הא דאמר ר׳ יוסי אם (ד) זקן נשאה כו׳ משמע דמודה ר׳ יוסי דאיסור כרת חייל על חייבי מיתות ב״ד משום איסור מוסיף מ״מ באיסור כולל סבירא ליה לגמרא דלא חייל קל על חמור כדאמר בסוף גיד הנשה (חולין קא· ושם) מאן האי תנא דאיסור כולל באיסור חמור אית ליה כו׳ ולהכי פריך והאמר רבי יוסי הבערה ללאו יצאה ואם כן היכי חיילא אאיסור זרות הקשה ה״ר יעקב דאורלייג״ש דאמאי לא מוקי לה בהולכת האליתא דעבודה היא ובעיא כהונה ואין בה מיתה אלא לאו גרידא לפי שאין עבודה תמה כדאמר בפ״ב דיומא (דף כד:) דהשתא לא הוי קל על חמור דתרוייהו לאוי נינהו ואר״י דמ״מ איסור שבת קיל לפי שהותרה במקדש אבל אי הוה מיתה בהבערה הוה חשיב איסור חמור אע״ג דהותר במקדש ואיסור טומאה נמי אע״ג דהותר חל על איסור בעל מום משום (ה) טמא ששימש במיתה ובעל מום ששימש באזהרה לרבנן דרבי בסוף אלו הן הנשרפין (סנהדרין פג·) אע״ג דכולה שמעתין בר קפרא ורבי חייא אליבא דרבי פליגי מודה רבי דלר׳ יוסי בעל מום ששימש באזהרה כרבנן דידיה ואם תאמר דאמר בחולין (דף קג·) התורה אמרה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב והיינו קל על חמור באיסור כולל ואר״י דחלב קל דהותר מכללו אצל חיה כדאמר בס״פ גיד הנשה (שם) ואע״ג דנבלה נמי הותר במליקה שאני קדשים דכהנים משולחן גבוה קזכו כדאמר בהעור והרוטב (שם דף קכ·) ועוד דיש חומרא בנבלה שכן מטמאה ואע״ג דיש חומרא בחלב דליכא בנבלה אין לחוש בכך כדאמרינן בפרק גיד הנשה (שם דף קא·) מאי חזית דטומאת הגוף חמירא שכן כרת דלמא טומאת בשר חמירא דלית לה טהרה במקוה וא״ת דאמר לקמן מאן האי תנא דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת ומשמע דאיסור אחות אשה חייל באיסור כולל אאיסור אשת איש דחמיר מיניה וי״ל דאיסור אשת איש קיל דיש לה היתר בחיי אוסרה דחשבינן ליה קולא בהבא על יבמתו (לקמן דף נד·) ואע״ג דבפ׳ גיד הנשה (חולין דף קג· ושם) איכא מאן דאמר דאיסור טריפה חל על איסור אבר מן החי אע״ג דחמיר מיניה דחשיב משהו בשר גידים ועצמות אע״ג דלית ביה כזית ונוהג בבני נח וחייל עלייהו איסור טריפה דקיל אפי׳ בלא כולל ואור״י דיש חומרא בטריפה דכשנטרפה שוב אין לה היתר אפי׳ כשחטה אבל איסור אבר מן החי אתיא שחיטה ומפקע ליה: **מידי** חטאות קתני או לאוי קתני איסורי בעלמא קחשיב· וכן גרס ר״ח דאין כאן לא חטאת ולא לאו כיון דלא חייל איסור קל על חמור: **לקוברו** בין רשעים כו׳· ומ״מ פריך שפיר לעיל לבר קפרא דמשייר מליקה מכלל דמודה בה ר״ש דאין לומר דשיירא לרבי יוסי משום דבההיא חייב תרתי ולא חשיב אלא הגהו דמעלה עליו כאילו עשה שתים ולקברו בין רשעים גמורים דהא חשיב בעל מום ששימש אע״ג דחייב לגמרי שתים כיון דקסבר *)רבי חייא דרבי יוסי אית ליה איסור כולל:

*) גי׳ רש״ל בר קפרא

אם

עין משפט נר מצוה

מא א מיי׳ פ״ד מהל׳ שגגות הלכה א:
מב ב מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סימן יג סעיף ח:
מג ג מיי׳ פי״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז סמג לאוין קכא ועשין מח טוש״ע שם סימן ו סעיף יא:

תוספות ישנים

החמור. וא״ת מאי טעמא דאית תנא דתני דקאמר ר׳ שמעון אינו חייב אלא משום אשת אח ואית תנא דקתני דר׳ שמעון אמר אינו חייב אלא משום אחות אשה. דליכא למרץ כדמתרץ לעיל כאן שנשא מת וכו׳ דהא לא מיירי כלל באיסור מוסיף ובאיסור כולל אלא באיסור בת אחת. וא״כ בבת אחת היכי נתרץ קושיא. וי״ל דלעולם סבר דמחייב על החמורה. ובהא פליגי דחד אמר דאשת אח חמירא משום דאסירה אף לאחר מיתה משא״כ באחות אשה דהא שריא לאחר מיתה וחד סבר דאחות אשה חמירא משום דאחות אשה לא הותרה אף כשאין לה בנים ואשת אח הותרה כשאין לה בנים: באיסור בת אחת מיבעיא. וי״ל דלמא באיסור כולל דליכא תרתי היינו לקברו בין רשעים גמורים אבל באיסור בת אחת ר״ל חיוב גמור דלא מסתבר ליה לחלק. וכן לקמן דקאמר אלמא ר׳ שמעון באיסור בת אחת מחייב תרתי לא משני לקוברן בין רשעים גמורים. דלא מיסתבר לר׳ שמעון כך מילתא דאי לקברו בין רשעים גמורים אפי׳ דאיסור כולל יהיה כן: מידי חטאות קתני או לאוי קתני איסורי קתני פי׳ לעולם בקבלה והולכה. ואי פרכת טלטול בעלמא הוא. הא לא קשה מידי דהא לא קתני אלא חייב שתים והיכא למימר איסורי קתני. ולא נסירא דהא אין זה איסורא כיון דאינו אלא טלטול דאסור מדרבנן. לכן נראה דקאי אהא דאמרי לעיל אי הבערה ללאו יצאת הא אמר ר׳ יוסי ללאו יצאת. ועל זה מקשה מידי חטאות קתני או לאוי קתני איסורי קא חשיב. וא״כ נמי דללאו יצאת בימא דאיסורא דמדאורייתי הוא:

תוס׳ חד מקמאי

מתניתין שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו את של זה בזה ואת של זה בזה חייבין משום א״א ואם היו אחים חייבים אף משום אשת אח ואם היו אחיות חייבים אף משום אשה אל אחותה. ואם היו נדות חייבין משום נדה וכולן מפרישין אותן ג׳ חדשים משום מעוברות הן אוקימ׳ הוחלפו אבל בהחליפו אפילו אינן מעוברות אסורות שהרי זינתה ברצון ואם היו קטנות אפי׳ ברצון שרו לגברייהו דקטנה היא ואוקימנא שמתני׳ כר״מ דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת א״נ כר״ש ובאיסור בת אחת ואקשי׳ בשלמא כולהו משכחת ליה דשוו אינהו שליח ושוו (עלייהו) [אינהי] שליח ופגעו שליח בשליח אלא נדות היכי משכחת לה אמר רב עמרם אמרי בי רב בשופעות מתוך י״ב לאחר י״ב ליחיובי אינהי ומתוך י״ג לאחר י״ג לחיובי אינהו וכ״ת אם קדשו בתוך י״ג או ביום סוף י״ג קדושי קטן הוא ואין קדושיו קדושין אפי׳ גם לא צריכה איכא למימר משכחת לה כגון שקדש לסוף י״ג שהיא מקודשת לאחר י״ג ואליבא דר״מ היא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואית דגרס בשופעת מתוך שלשה לאחר שלשה לחיובי אינהו ומתוך י״ב לאחר י״ב לחיובי אינהי פירוש כגון שהיו גדולים וקדשו בנות קטנות פחותות מבת שלשה ונתנו קדושין לאביהן שהן קדושי תורה ושפעו הבנות מתוך שלש [לאחר שלש] דפחותות מבנות שלש אין חייבין עליהן לא משום אשת אח ולא משום חיוב א) וכשהיו אחר ג׳ הן עליהן חייבן בבת א׳ וכשהיו הן לאחר י״ג חייבין ז׳ חטאות הן:

אמר

א) נראה דצ״ל ולא משום אחות אשה וא״א ונדה וכשהיו אחר שלש חלו עליהן כולן בבת אחת וכשהיו הן לאחר י״ג חייבין הן ע״ז חטאות.

מסורת הש״ס

[תוספתא פ״ה]

שבת ע׳ סנהדרין סב: סבי לעיל ו:

[לעיל לג:]

לקמן סד [לקמן לס׳]

מן הכא ונה רש״ל

[יומא ו׳ כתובות קס. קדושין לג׳ גיטין לג:]

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בין רשעים גמורים. נ״ב ס״א חמורים: (ב) רש״י ד״ה למאן שיירא כלומר מאן מינייהו: (ג) תוס׳ ד״ה האמר ר׳ יוסי וכו׳ בפ׳ הנשרפין וליתנהו נמי משום איסור אשת איש: (ד) בא״ד ר׳ יוסי אם עבר זקן ונשאה: (ה) בא״ד משום דטמא שמשמש במיתה:

הגהות מהר״י לנדא

א) רש״י ד״ה טלטול בעלמא הוא ואין כאן שבת כצ״ל:

גליון הש״ס

גמ׳ טלטול בעלמא הוא. עיין סוכה דף מב ע״ב תד״ה טלטול: שם והאמר ר״י הבערה ללאו יצאת. עיין ירושלמי פ״ב דשבת סוף הל׳ ט דמשני כיון דסוף רוצה בעיכולם כמבשל הוא: שם פיתוי קטנה אונס. עי׳ כתובות ט ע״א תד״ה ולכ״א:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] גמ׳ ואי בקבלה והולכה טלטול בעלמא הוא. נ״ב עי׳ ספר סמנך פי״ג מהלכות נזלנ סוף הלכה כ״ה ד״ה ומנאתי וכו׳ ישוב״ה דף לא ע״ד:

ומאןהאי תנא דאית ליה [א]איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא *דתניא *[ב]יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד טמא שאכל חלב והוא נותר מן מוקדשין ביוה"כ ר' מאיר אומר אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב אמרו לו אינו מן השם ור"מ אליבא דמאן אי אליבא דרבי יהושע האמר [ג]טעה בדבר מצוה פטור אלא אליבא דרבי אליעזר איבעית אימא לעולם אליבא דרבי יהושע כי קאמר רבי יהושע טעה בדבר מצוה פטור הנ"מ גבי תינוקות [ד]דזמנו בהול אבל האי כיון דאין זמנו בהול לא והרי תרומה דאין זמנו בהול וקפטר דתנן *[ה]היה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר *הא איתמר עלה אמר רב ביבי בר אביי הכא בתרומה בערב הפסח עסקינן דזמנה בהול ואי בעית אימא באיסור בת אחד ואליבא דר' שמעון בשלמא *כולהו משכחת להו דשוינהו שליח ושוו אינהו שליח ופגע שליח בשליח אלא נדות היכי משכחת לה אמר רב עמרם אמר רב בשופעות מתוך י"ג לאחר שלשה עשר לאחובי אינהו מתוך שנים עשר לאחר שנים עשר לחובי אינהי: מפרישים אותן: והא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה שבעלו ושנו [א]ואלא הא דתנא ר' חייא הרי כאן ט"ז חטאות תלתין ותרתין הויין וליטעמיך לר' אליעזר דמחייב על כל כח וכח טובא הויין אלא דבכח ראשון קחשיב ה"נ דביאה ראשונה קחשיב א"ל רבא לרב נחמן והא

ומאן האי תנא · דמתני' דאית ליה איסור חל על איסור בין על ידי כולל בין באיסור מוסיף בין על ידי בת אחת כגון אלו שחייבין ארבע חטאות (א) וכשקידש ראובן את רחל תחלה נאסרה על שמעון משום אשת אח ואשת איש והיינו בת אחת וקמחייב ליה תנא דידן אתרוייהו חזר שמעון וקידש לאה מיגו דאסרי ליה הנך קדושין בכולהו שאר אחוותא משום אחות אשה אסרי ליה נמי באשת אחיו משום אחות אשה ואע"ג דאסורה עליה וקיימא והיינו איסור כולל ועדיין רחל זו מותרת לראובן בעלה פירסה נדה מיגו דאיתוסף איסור עלה לגבי בעלה משום נדה איתוסף בה נמי איסור לגבי שמעון הרי איסור מוסיף: ארבע חטאות · משום טומאה דאוכל קדשים בטומאת הגוף בכרת ומשום חלב ומשום נותר ומשום יוה"כ ואשם מעילות דאפילו כהן לגבי אימורים זר הוא: אם היתה שבת כו' · אבל משום יוה"כ לא הוי מחייב אהוצאה דקסבר אין עירוב והוצאה ליוה"כ והכי מפרש בכריתות אלמא אית ליה לרבי מאיר כולהו דהא הכא משכחת בהמה זו והיא חולין נאסרה חלבה באכילה ומותר בהנאה הוקדשה מיגו דאתוסף איסור הנאה על החלב משום[קדשים] איתוסף ביה נמי איסור אכילה משום זרות ואע"ג דאסור וקאי באכילה הוה ליה נותר מיגו דאיתוסף איסור למזבח משום נותר איתוסף נמי לכהן משום נותר הרי הנקתרי משום איסור מוסיף נטמא זה שעד עכשיו היה מותר בחתיכות בשר קדש ועכשיו נאסר בהן מיגו דמיתסר בשאר חתיכות משום טומאה נאסר נמי בזו משום טומאה והיינו איסור כולל ה"ל יוה"כ מיגו דמיתסר בחולין משום יוה"כ אסור נמי בקדשים משום יוה"כ והיינו נמי איסור כולל ומדמחייב ליה רבי מאיר משום הוצאת שבת אלמא אית ליה איסור בת אחת חייל דכשקידש היום חלו עליו איסור אכילת יוה"כ ואיסור שבת: ור"מ אליבא דמאן · כלומר נהי דסבר רבי מאיר איהו כה"ג איסור חל על איסור מיהו היכא דקא מתכוין לדבר מצוה ליטא אשה כמאן מרבותיו סבירא ליה לרבי מאיר בטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה אי אליבא דר' יהושע האמר פטור במס' שבת בפרק ר' אליעזר דמילה (דף קלז.) דתניא התם בגמ' מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בא' בשבת ושכח ומל את של אחד בשבת בשבת דהיינו נמי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה שעדיין לא הגיע זמנו פוטר ר' יהושע: דזמנו בהול · שהיה טרוד למול את של שבת כדי שלא יעבור זמנו: אבל הכא · גבי נשואין אין זמנו בהול דאין זמן קבוע למצוה וה"ל למידק: תרומה בערב הפסח זמנו בהול · שלא תשרף: ואיבעית אימא · כולה מתני' לאו ר' מאיר היא אלא אפילו לר"ש דמיקל הכא מודי וכגון דחלו כולהו בבת אחת: דשוו אינהו · שני האחין שליח אחד להוליך את הקדושין לשתי אחיות והן עשו שליח אחד לקבל קדושין: ופגע שליח בשליח · וחלו יחד זה על זה וזה על זה איסור אשת איש ואיסור אשת אח ואחות אשה: אלא נדות היכי מלי משכחת לה: בב"א עם קדושין אי קדושין קדמו לנדות זה הרי אשת איש ואחות אשה ואשת אח קדמו ותו לא אתי נדות וחייל ואי נדות קדים תו לא אתי איסור אחרינא וחייל: אמר רב עמרם אמרי בי רב · משכחת לה ט"ז חטאות באיסור בת אחת בשופעות מתוך י"ג שנה לנידת הבעלים לאחר י"ג: לאחיובי אינהו · כלומר טעם זה כדי לחייב הזכרים שחלו כולן עליהן בב"א דבהך יומא אתו לכלל עונשין: ומתוך י"ב לאחר י"ב לאחיובי אינהי · שהאשה באה לכלל עונשין בת י"ב שנה ויום אחד והזכר לי"ג ויום אחד ומשכחת לה שנולדו הזכרים באחד בתשרי והנקבות באחד בתשרי לשנה הבאה וביום אחד מישלם י"ב לנקבות שהן י"ג לזכרים ומסרו קדושין שיחולו ליום המחרת כשהן נעשין גדולים דיום אחד בשנת י"ג בעינן לנקבות ויום אחד בשנת י"ד לזכרים והתחילו שופעות בסוף י"ב ללידה עד למחר ואע"ג שהנדות קדם לא היו הן אסורות לאלו לפי שאינן בכלל מצות ולא אלו אסורים בהן לפי שאינן בני מצות נמלאו הקדושין ואיסור עונש נדות חל עליהם כשתחשכה ר"ה של י"ג לנקבות שהיא שנת י"ד לזכרים שהקדושין והנדות קדמו לגדלותן ותלוין ועומדין לחול כשיגדלו ובשעה אחת חלו כולן ולהכי נקט שופעות דאי אפשר לנמלם פריסת נדה ותפיסת קדושין בשעה אחת בקטנותן: תלתין ותרתין הויין · דהא מתניתין כר' אליעזר אוקמינן לעיל ומשנינן ליה דאמר חייב על כל ביאה וביאה לקמן (דף נג.) ובמסכת כריתות (דף טו.): על כל כח וכח · של ביאה לקמן בפרק האשה (דף נג.) והתם הכי תניא בא עליה חזר ובא עליה חייב על כל אחת דברי רבי אליעזר וכיון דשמעינן ליה לרבי אליעזר דמחייב אשתי ביאות בהעלם אחת על כרחך שמעת ליה נמי בביאה אחת כמה חיובין דכל כח וכח הנאה של ביאה בפני עצמה היא ולרבנן הוא דלא מחייב אלא אחת משום דכולן בהעלם אחת הן ובשתי ביאות נמי לא הוו מיחייבי אלא חדא אבל אי הוה ידיעה בין כח לכח הוה מחייב אכל חד וחד כדתנן בשבועות (דף יח:) ובמסכת (ב)הוריות *(דף ו) היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב שיליאתו הנאה לו כביאתו ולר' אליעזר דאמר ביאות מחלקות אית ליה נמי כוחות מחלקין ומתני' כרבי אליעזר אוקימנא לעיל והיכי תני רבי חייא שש עשרה ותו לא:
והא

אם היתה שבת והוציאו כו' · בפרק אמרו לו (כריתות דף יד.) רצה לדקדק מכאן דאין עירוב והוצאה ליום הכפורים מדאיצטריך למנקט אם היתה שבת כו' דהוה ליה למיתני ואם הוציאו חייב ומסיק דיש עירוב והוצאה ליוה"כ ולאפושי חיובי נקט שבת וחייב משום שבת ויוה"כ וא"ת והיכי חשיב רבי מאיר חיובי הוצאה בהדי חיובי דאכילה מה ענין זה אצל זה דכמו כן היה יכול לומר אם עשה מלאכה בשבת חייב ואר"י משום דבשעת בליעה אתי נמי חיוב הוצאה אע"ג דאכתי לא נח משום דבליעתן זו היא הנחתן כדאמר רבא בפרק המוציא יין (שבת דף פ.) הוציא ב' אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן*:

והוציאו בפיו חייב · והא דאמר בהמצניע (שם דף צב.) המוציא בפיו ובמרפקו פטור שלא הוציא כדרך המוציאים במידי דבר אכילה הוי שפיר דרך הוצאה בכך פי' הקונטרס דאיכא הכא איסור בת אחת דכשקידש היום חל עליו איסור אכילת יוה"כ ואיסור הוצאת שבת וקשיא לרבינו יצחק דמה ענין זה לאיסור חל על איסור דאפילו למ"ד אין איסור חל על איסור אפילו בבת אחת הכא חל לכולי עלמא אפילו בזה אחר זה ואפי' יעשה אכילה והוצאה בזה אחר זה ואפילו חלו שבת ויום הכפורים בזה אחר זה שבשביל איסור מלאכת שבת אם הוא תחלה לא ימנע איסור אכילת יום הכפורים לחול אחריו שעדיין לא נאסר זה מחמת השבת וכן איפכא ואמר רבי יצחק דאיסור בבת אחת היינו איסור הוצאה דשבת ואיסור הוצאה דיוה"כ כדפרישית דנקט שבת לאפושי חיובי: טעה בדבר מצוה פטור · וא"ת והא בפסחים בפרק אלו דברים (דף עב. ושם) מוקי רבי מאיר פלוגתייהו בשתי תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת דפטר ר' יהושע כשקדם ומל של אחד בשבת בשבת אע"ג דלא עשה מצוה משום דנתנה שבת לדחות אצל תינוק אחד אבל בשתי תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בע"ש וקדם ומל של שבת בע"ש ושל ע"ש מל בשבת חייב אע"ג דעשה מצוה משום דלא נתנה לדחות וה"ה גבי שתי נשים לחייב דלא ניתנה ערוה לדחות וי"ל דהתם לא בדחיה תליא מילתא אלא משום דטריד בתינוק שיש לו למול בשבת וטועה בו וה"ה הכי טועה באשתו: בערב הפסח כו' · הה"ל משום דאכילת תרומה איקרי עבודה וטעמא דרבי יהושע משום דכתיב (ג) ופועל ידיו תרצה אפילו חללים כדאמר פרק אלו דברים (פסחים דף עב: ושם): באיסור בת אחת ואליבא דרבי שמעון · ואתי שפיר אפילו כרבי יהושע דרבי שמעון אית ליה בפרק אלו דברים (שם) דלרבי יהושע טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב: מתוך שלשה עשר לאחר שלשה עשר לאיחובי אינהו · כן גירסת הקונטרס וקשה דלא הוי בבת אחת דנדות
חל

מר א מיי' פ"ד מהל' שגגות הלכה א:
מה ב מיי' פ"ו שם הלכה ד:
מו ג ד מיי' שם פ"ב הלכה ח ·
שבת קכ. שבועות כד: כריתות יג:
מז ה מיי' פ"י מהל' תרומות הלכה יב

[ועי' תוספות כריתות יד. ד"ה אם ותוספות שבת יא. ד"ה לא יעמוד ותוס' ערובין כ. ד"ה לא]

תוספות ישנים
ומאן האי תנא דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת א"ר יהודה אמר רב ר"מ היא. ה"נ הוי מצי למימר רבי יוסי היא דאית ליה איסור כולל וכ"ש דאית ליה איסור מוסיף ואיסור בת אחת אלא נקט רבי מאיר משום דאית ליה בהדיא כל הני יחד כולל ומוסיף ובת אחת:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ומאן וכו' דכשקידש ראובן: (ב) ד"ה על כל כח וכו' ובמסכת כריתות היא משמש: (ג) תוספות ד"ה בערב וכו' משום דכתיב ברך ה' חילו ופועל ידיו:

הגהות הגר"א
[א] גמ' (ואלא הא כו' עד דביאה ראשונה קחשיב) תא"מ:

[ליתא שם]וע"ש פ"כ מ"ס בפי' המשניות להרמב"ם

[נ"ל דתנן]
תרומות פ"ח מ"א פסחים עב: מכות יח:
[פסחים עב:]
[עי' תוספות ב"מ עא: ד"ה כגון]

°והא תמר בביאה ראשונה איעברא א"ל תמר °באצבע מעכה דאמר רבי יצחק כל מועכות של בית רבי תמר שמן ולמה נקרא שמן תמר ע"ש תמר שמעכה באצבעה והא הוו ער ואונן ער ואונן שמשו שלא כדרכן מיתיבי כל עשרים וארבעה חדש דש מבפנים וזורה מבחוץ דברי ר' אליעזר א"ל *הללו אינו אלא כמעשה ער ואונן כמעשה ער ואונן ולא כמעשה ער ואונן כמעשה ער ואונן דכתיב °והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה ולא כמעשה ער ואונן דאילו התם שלא כדרכה והכא כדרכה בשלמא אונן דכתיב ביה ושחת ארצה אלא ער מנלן אמר רב נחמן בר יצחק דכתיב °וימת גם אותו אף הוא באותו מיתה מת בשלמא אונן משום לא לו יהיה הזרע אלא ער מ"ט עבד הכי כדי שלא תתעבר ויכחיש יפיה ת"ר °אותה פרט לכלה דברי רבי יהודה וחכ"א [ב]פרט לשלא כדרכה אמר ליה הון בריה דרב נחמן לרב נחמן לימא קא סבר רבי יהודה התורה חסה על תכשיטי כלה אמר ליה לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה במאי קמיפלגי רבנן סברי שכבת זרע פרט [ג]להעראה אותה פרט לשלא כדרכה ורבי יהודה סבר שלא כדרכה והעראה משכבת זרע נפקא אותה פרט לכלה כי אתא *רבין א"ר יוחנן כל ששהתה אחר בעלה עשר שנים ונשאת שוב אינה יולדת אמר רב נחמן לא שנו אלא שאין דעתה להנשא °אבל דעתה להנשא מתעברת אמר ליה רבא לבת רב חסדא קא מרנני רבנן אבתריך אמרה ליה אנא דעתאי עלך הואי ההיא דאתיא לקמיה דרב יוסף אמרה לו ר' אנא שהיתי אחר בעלי עשר שנים וילדתי א"ל בתי אל תוציאי לעז על דברי חכמים אמרה ליה לנכרי נבעלתי אמר שמואל וכולן צריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין ג' חדשים ובמאי אי במיאון והאמר שמואל דלא בעיא ואי בגט האמרה שמואל חדא זימנא דאמר שמואל *[ד]מיאנה בו אינה צריכה להמתין שלשה חדשים [ה]נתן לה גט צריכה להמתין שלשה חדשים אלא בזונות

וגזרו

תורה אור: בראשית לח · שם · ויקרא טו

[כתובות ק:]

רש"י

והא תמר איעברא בביאה ראשונה · מיהודה כדאמר לקמן דער ואונן שלא כדרכן שמשו: באצבע מיעכה · קודם ביאה ופתחה פתוח והוו ליה כב' ביאות: כל מועכות של בית רבי · המשירות בתוליהן באצבעותיהן תמר שמן: כל כ"ד חדש · שתינוק יונק: דש מבפנים וזורה מבחוץ · כדי שלא תתעבר ותגמול את בנה וימות: אלא כמעשה ער ואונן · אלמא תמר פתח פתוח היה לה: אותה · ואשה (כי) [אשר] ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים אותה מיעוטא הוא: פרט לכלה · דלא בעיא טבילה משום טומאת ביאה ראשונה כדמפרש טעמא לקמן: הון · שם חכם: על תכשיטי כלה · כחל ושרק שנותנת על פניה ואם תטבול יעבירום המים: לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה · ולא שכבת זרע קרינן ביה דאין ראוי להזריע ומיהו מיעוטא משכבת זרע לא נפקא הואיל והאי מקום ראוי להזריע הוא בביאה שניה ומשום נוגע בשכבת זרע נמי לא מיטמיא דטומאת בית הסתרים לא מטמאה אלא שגזרת הכתוב היא בביאה וכן הוא במסכת נדה (דף מא:): להעראה · שלא הזריע אי למ"ד נשיקה אי למ"ד הכנסת עטרה: שלא כדרכה והעראה מש"ז נפקא · שלא כדרכה אינו מקום זרע העראה נמי שכבת זרע הוא דאין כאן זרע הלכך תרוייהו משכבת זרע מימעטי: לבת רב חסדא · אשתו דרבא: אבתריך · ששהית עשר שנים אחר בעליך הראשון ורמי בר חמא הוה: אמר שמואל וכולן · הנשים שנבעלו: צריכות להמתין · מלהנשא שלשה חדשים אחר ביאתן חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה ואע"ג דשתם עובד' כוכבים ושפחה זונות הן לא גזרו רבנן בקטנה להמתין אחר טבילת גיורת ומשוחררת כלום ומדקאמר שמואל חוץ מגיורת קטנה מכלל דכולן דקאמר אקטנות נמי קאי דקטנה בת ישראל צריכה להמתין ואע"ג דלאו בת בנים היא ואין כאן הבחנה בין זרעו של ראשון לזרעו של שני גזור בה רבנן משום גדולה: ובמאי · נפקא מבעלה קמא: אי במיאון האמר שמואל דלא בעיא · אמתוני דליכא למיגזר משום גדולה דאין גדולה יוצאת במיאון:

תוספות

חל עליו תחלה שאין יכול לקדש ולא לעשות שליח עד שיגדיל דאין מעשה קטן כלום ור"ת דבכל ספרים קדמונים כן (א) אבל בספר בשר על גבי גחלים גרס בשופעות מתוך ג' לאחר ג' לאיחויבי אינהו דלאחר ג' שנים ויום אחד חזיא לביאה ואתו כולהו איסורי וחיילי ומתוך י"ב לאחר י"ב לאיחויבי אינהו ואם בעלו כשכולן בגדלות איכא ט"ז חטאות וכין לגירסת הקונטרס וכין לגירסא זו שופעות לאו דוקא אלא שראתה ולא טבלה בינתים ולגירסת ר"ת שראתה בתוך ג' ולא טבלה עד לאחר י"ב: ולא כמעשה ער ואונן דאילו התם שלא כדרכה · משמע דאסור לשמש שלא כדרכה ותימה דבפ"ב דנדרים (דף כ:) אמר ההיא דאתיא לקמיה דרבי ואמרה ליה שולחן ערכתי לו והפכו אמר לה בתי התורה התירתך לו ומסיק דהלכתא הכי והפכו היינו שלא כדרכה לפי שמצטערת בכך שנא' (בראשית לד) וישכב אותה ויענה שעינה אותה שלא כדרכה וכן אם תענה את בנותי (שם לא) שלא כדרכן דאי הפכו היא למעלה והוא למטה לא היתה קובלת על כך וכן בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נח:) אמר עובד כוכבים הבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה ופריך מי איכא מידי דישראל לא מיחייב ועובד כוכבי' מיחייב (ב) והיינו האי לא מחייב היינו דבישראל שרי דאי איכא איסור בישראל ניחא דמחייב בעובד כוכבים מיתה דאזהרתן זו היא מיתתן כמו בגזל ושאר דברים ואר"י דהתם מיירי בלא הוצאת זרע דשרי דכיון דליכא השחתת זרע לא הוי כמעשה ער ואונן עוד אמר ר"י דלא חשוב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד אבל באקראי בעלמא ומתאוה לבא על אשתו שלא כדרכה שרי כדאמרי' בנדרים (דף כ:) כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו יעשה משל לבשר הבא מן הטבח ודג מן הציד רצה אוכלו צלי רצה אוכלו מבושל רצה שלוק: **התורה** חסה על תכשיטי כלה · שלא יפול שרק מעל פניה אע"ג דמיד שתעמוד תפלוט ותצטרך לטבול מ"מ נימא שהתורה חסה כל זמן שלא תעמוד או שתתן מוך קודם שתעמוד כדי שלא תפלוט: **דעתאי** עלך הואי · אמר רבינו תם משום שהיא עובדא דפ"ק דב"ב (דף יב:) דאמרה בת רב חסדא תרווייהו קבעינא והיתה מצפה שתתקיים נבואתה לפי שהיה לרבא אשה אחרת איהרה לינשא לו ואפ"ה היתה מצפה לו: **אמר** שמואל וכולן צריכות כו' · אבל נשים דתנן בהחולץ (לקמן דף מא.) ובברייתא התם בגמר' (דף מב:) קאי: **אבל** קטנה בת ישראל צריכה להמתין · דגזרינן זנות דקטנה בת ישראל אטו גדולה אבל בגיורת קטנה לא שייך למגזר אטו גיורת גדולה דגדולה גופה כיון דדעתה לאיגיורי מינטרא נפשה כדאמר לקמן ולא אסירא אלא אטו בת ישראל וא"ת ושמואל דאמר כמאן בשלמא בקטנה בת ישראל סבר לה כר"מ דגזר בהחולץ (שם דף מב:) בברייתא דרדופה קטנה בנישואין אטו גדולה וקסבר שמואל דה"ה בזנות אלא בגיורת כמאן סבר לה אי כר' יהודה אפילו גיורת קטנה לגזור כדתניא בסמוך הגיורת והשפחה כו' יתירות על בנות שלש שנים צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר"י ואע"פ דהכא ברוב ספרים לא גרסי' יתירות על בנות שלש שנים בפרק אלו נערות (כתובות דף לז.) גרסינן לה בכל הספרים ואי כרבי יוסי אפילו גדולה נמי תשתרי דר' יוסי שרי אפילו בגיורת גדולה לינשא מיד והא באידך לישנא דשמואל דשרי גדולה אמרי' הוא דאמר כרבי יוסי ועוד דסברת שמואל הפוכה מדר' יהודה דהא בברייתא דרדופה לא גזר ר"י בקטנה בת ישראל אפילו בנישואין ובגיורת גזר אפילו בקטנה כדקתני יתירות על בנות ג' ושמואל איפכא דבקטנה בת ישראל גזר ובגיורת לא גזר ומיהו לספרים דגרסי בברייתא דרדופה רבי יוסי ולא רבי יהודה אתי שפיר ולקמן *נמי נפרש בע"ה ואר"י דל"צ בשמעתין יתירות ובתוספתא ליתיה ובגדולה דוקא אסר ר"י אבל בקטנה שרי ושמואל כרבי יהודה סבירא ליה בגיורת: **נתן** לה גט צריכה להמתין · הקשה ה"ר משה כהן הא אמרה שמואל חדא זימנא בפרק אע"פ (כתובות דף ס: ושם) דפסיק שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו אברייתא דרדופה ואר"י דעיקר מילתיה דשמואל לא איצטריך הכא אלא משום ממאנת ועיקר מילתיה דשמואל דהכא בסוף אלמנה בכתובות (דף ק: ושם) והא דפריך עלה התם כולהו תנינא ומשני צריכה להמתין שלשה חדשים איצטריך ליה דלא תנן הכי פירושו דין דשלשה חדשים איצטריך ליה אבל היא גופה לא איצטריך אלא משום ממאנת דאין צריכה להמתין כדפרישית:

חוץ

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יח סמג לאוין קכו טור ש"ע אה"ע סימן כג סעיף א:

מט ב מיי' פ"ט מהל' אבות הטומאה הלכה ט:

נ ג מיי' שם הלכה י:

נא ד מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה כב סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן יג סעיף ו:

נב ה מיי' שם והלכה כ טוש"ע אה"ע שם סעיף א:

תוספות חד מקמאי

אמר רב נחמן אמר שמואל כל שנשתהה עשר שנים אחר בעלה ונשאת שוב אינו נתעברת. ולא אמרן אלא שאין דעתה להנשא אבל דעתה להנשא מתעברת:

[עי' תוס' סוטה כד. ד"ה שאינה]

גליון הש"ס

גמ' והא תמר· עיין פי' רש"י בחומש בראשית יט לז וברא"ם שם בשם מדרש רבה: שם באצבע מיעכה · עיין לקמן עו ע"א תד"ה שלא ראה: שם אבל דעתה להנשא · עיין כתובות דף סב ע"ב ברש"י ד"ה איעקרה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (נע"ב) מתוך וכו' דבכל ספרים קדמונים כן אבל בספר. נ"ב ס"א וכן בספר כו': (ב) ד"ה ולא וכו' ועובד כוכבים מיחייב ו ע ל כרתך האי לא מיחייב:

[דף מב: ד"ה רבי יוסי]

מסורת הש"ס

וגזרו רבנן קטנה משום גדולה ומי גזרינן קטנה משום גדולה והתנן *אם היו קטנות שאינן ראויות לילד מחזירין אותן מיד אמר רב גידל אמר רב הוראת שעה היתה מכלל דהואי אלא כהוראת שעה היתה וחילוף לא שכיח לישנא אחרינא אמרי לה אמר שמואל כולן צריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה [אבל] קטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין ג' חדשים במאי אי במיאון האמרה שמואל חדא זימנא אי בגט הא קאמר שמואל דבעיא דאמר שמואל מיאנה בו אינה צריכה להמתין שלשה חדשים נתן לה גט צריכה להמתין שלשה חדשים אלא בזנות וזנות בקטנה לא שכיח גיורת ומשוחררת דשכיח בהו זנות ליגזור הוא דאמר כרבי יוסי דתניא *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו צריכות להמתין ג' חדשים דברי רבי יהודה רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אמר רבה מ"ט דרבי יוסי קסבר אשה מזנה משמשת במוך כדי שלא תתעבר א"ל אביי בשלמא גיורת כיון דדעתה לאיגיורי מנטרה נפשה כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה ובין זרע שנזרע שלא בקדושה שבויה ושפחה נמי דשמעי ממרייהו ומנטרי נפשייהו אלא יוצאת בשן ועין היכי משכחת לה וכי תימא כל דממילא מודה ר' יוסי *והתנן אנוסה ומפותה צריכה להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אלא אמר *אביי אשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר ואידך חיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה:

ואם היו כהנות כו': כהנות אין ישראלית לא אימא אם היו נשי כהנים נשי כהנים אין נשי ישראלים לא והאמר *רב עמרם הא מילתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו לעיינין ממתניתין אשת ישראל שנאנסה אף על פי שמותרת לבעלה פסולה לכהונה אמר רבא הכי קאמר אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלו מן התרומה דבי נשייהו:

הדרן עלך ארבעה אחין

רש"י

וגזרו רבנן קטנה וכו' · וגבי גיורת קטנה לא גזור משום דלא שכיחא: מכלל דהואי · בתמיה וכי מעשה כזה אירע בימי חכמים והא שנים שקידשו קתני ולא תני מעשה: אלא כהוראת שעה היתה · (א) ולא היתה דלא גזרינן בה מ"ט חילוף לא שכיח: חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה · מדקתני בהאי חוץ גדולה מכלל דצריכות להמתין דקאמר בגדולות קמיירי: גיורת ומשוחררת גדולה דשכיחא בהו זנות לגזור · שימתינו כדי להבחין בין זרע שנזרע שלא בקדושה לזרע שנזרע בקדושה: הוא דאמר כרבי יוסי · דלא גזר דמפרש טעמא דאשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר ומיהו בישראלית גזר שמואל זנות אטו נשואין שמתעברת ולא סבר כר' יוסי דלא גזר בהו כדאמר לקמן באנוסה ומפותה אבל בגיורת לא גזור זנות שבנכרית משום נשואין דבנכרית דאפילו גיורת נשואה כיון דדעתה לאיגיורי מתהפכת נמי כדי להבחין בין זרע קדושה לזרע שלא בקדושה כדלקמן: מנטרא נפשה · וממטיא מוך בהדה ומאומן לה: אלא יוצאה בשן ועין · דלא הוה ידעת מעיקרא דעתידה להשתחרר לא מיטרחא ומזדהרא לאתויי מוך בהדה: אנוסה ומפותה · ישראלית והרי אונס ממילא הוא ואין לה מוך: מתהפכת · ואף יוצאה בשן ועין נמי ליכא השתא למפרך דכיון דהיפוך קל הוא לה ואין בו טורח מתהפכת היא דכל אשה מזנה אינה רוצה להתעבר: כהנות · בנות כהנים: ישראלית לא · בתמיה הואיל ואשת כהן היא אפילו בת ישראל נמי אסורה לבעלה כהן: נשי כהנים · אם בעליהן כהנים נפסלו להן דאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה: נשי ישראלים לא · בתמיה וכי אם בעליהם של אלו ישראלים מי לא מיפסלו נמי לכהונה שאם ימותו אלו לא ינשאו לכהנים: והאמר רב עמרם כו' ואנהרינהו לעיינין ממתניתין · כלומר הביא לנו ראיה ממשנתו ואותה משנה לקמן בהבא על יבמתו (דף נו.): אשת ישראל שנאנסה אף על פי שמותרת לבעלה · מוהיא לא נתפשה (במדבר ה) הא נתפשה מותרת אפ"ה פסולה לכהונה אם ימות בעלה: אם היו כהנות · בנות כהנים ואפילו נשואות לישראל דלא מהני האי זנות לאסרן לבעליהן: נפסלו מתרומה דבי נשייהו · שאם ימות בעלה וזרע אין לה אינה שבה אל בית אביה כנעוריה דפסיל לה האי זנות כדתניא לקמן באלמנה לכהן גדול (דף סח.) כהנת לויה וישראלית שבא עליה גר עמוני כו' ויליף טעמא מובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה ואע"ג דמותבינן ואימא נבעלה לפסול חייבי כריתות ומשנינן כי תהיה כתיב הנך דאית בהו הוייה אלמא זנות דחייבי כריתות לא פסיל מאכילת תרומה הא הדר מייתינא התם קרא אחרינא כי תהיה אלמנה וגרושה למעוטי כותי ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה ומההוא קרא נמי נפקא לן חייבי כריתות דהא אין לו אלמנות וגירושין בה ומעיקרא פרכינן הכי ואימא חייבי כריתות ולא חייבי לאוין:

הדרן עלך ארבעה אחין

[לעיל לג.]
כתובות לז.
[ע"ל והתניא]
[עם איתא רבה וכרב אלפס דבלא איתא רבא]
[לקמן נו.]

תוספות

חוץ מגיורת ושפחה משוחררת גדולה · והא דתניא בהחולץ (לקמן דף מב.) לפיכך גר וגיורת צריכין להמתין שלשה חדשים כר' יהודה אתיא דחייש שמא לא נתהפכה יפה יפה א"נ אפילו כרבי יוסי וה"ק לפיכך גר וגיורת צריכין להמתין אם ידוע שנבעלה ולא נתהפכה ועוד אר"י דיש לחלק דלא מינטרא נפשה כלל כשמתגיירת עם בעלה כיון שכל הזרע מאותו איש ואין חוששת להבחין בין זרע שנזרע מבעלה זה בקדושה לשלא נזרע בקדושה: גיורת ומשוחררת דשכיחא (ב) לגזור · פירוש לגזור שיהיו צריכות להמתין ולא לגזור אטו בת ישראל קאמר דמהא לא הוה משני מידי: אשה מזנה מתהפכת · וכן גיורת ומשוחררת כיון דדעתה לאיגיורי אבל יוצאה בשן ועין מודה בה רבי יוסי: כהנות אין ישראלית לא · ובכתובות (דף נא.) גבי הא דתנן ובכהנת אהדרינתיך למדינתיך לא דייק הכי אלא דוקא הכא משום דכי משני אימא נשי כהנים אכתי אית ליה פירכא אחריתי נשי כהנים אין נשי ישראלים לא: אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה · פי' בקונט' טעמא דמתניתין משום ובת כהן כי תהיה לאיש זר ולר"י נראה דמבת איש כהן לא שמעינן אשת איש וכל חייבי כריתות הנאסרות ע"י קדושין משום דלא הוי זר אלא מעיקרא והכי משמע בהבא על יבמתו (לקמן דף נו:) דקאמר רבא אשת כהן שנאנסה ובא עליה לוקה משום זונה ומשום טומאה ואי מבת כהן כי תהיה לאיש זר שמעינן נמי אשת איש א"כ יהא לוקה נמי מהאי קרא דלכהונה נמי אסורות מק"ו דלקמן בפרק אלמנה (דף סח: ושם) דלא חשיב לה התם אזהרה מן הדין אלא גילוי מלתא בעלמא הוא וה"נ משמע כן קצת מדקאמר אף על פי שמותרת לבעלה פסולה לכהונה ואי פסולה מקרא דבת כהן פשיטא דאין לחלק בין אונס לרצון ואי היא גופה אתא לאשמועינן דשייך קרא דבת כהן בחייבי כריתות דע"י קדושין כיון דשייך בהו ממזרות אע"ג דלא הוי זר אלא מעיקרא אם כן לישמעינן הכי בהדיא וממילא ידענו דלא שייך בהאי קרא לפלוגי בין אונס לרצון באשת איש טפי מבשאר [פסולי כהונה] אלא (ג) לר"י נראה דפסולה מן הכהונה מטעם טומאה וזונה כדאמר בהבא על יבמתו (לקמן דף נו: ושם) וללישנא דאמר התם דכל באונס לא מיקריא זונה פסולה לכהונה משום טומאה גרידא ומיהו קשה לר"י (ד) כיון דלא כתיב טומאה אאשת ישראל שנבעלה באונס דכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת אם כן אמאי פסולה לכהונה דבכלל איסור טומאה הוי בעל ובועל ותרומה וגם כהונה וכי שרי לבעלה תשתרי נמי לכהונה ואמר ר"י דההוא קרא דלא נתפשה לא מיירי אלא בטומאה דבעל גרידא דנטמאה קמא אית לן לאוקמי לבעל ולענין בעל שרי אונס בישראל אבל ונטמאה בתרא דנפקא לן מינה איסור תרומה וכהונה לא מפליג בה בין אונס לרצון בין אשת כהן לאשת ישראל ויש לאסור בכל ענין דכיון דאשכחן באשת כהן דאפילו באונס אסורה אין לנו לחלק בין אונס לרצון לענין תרומה וכהונה אפילו באשת ישראל ומיהו גבי בועל אע"ג דלא כתיב ביה לא נתפשה יש לחלק בין אונס לרצון באשת ישראל דסברא הוא דלא נאסרה על הבועל אלא כשנאסרה על הבעל ולפי פר"י אין פסולה זונה לתרומה מקרא דבת כהן אלא שמא מטעם דכלליה קרא בהדי חללה פסולה לתרומה כמו חללה ובפרק החולץ (לקמן דף מד: ד"ה הכא) כתב ר"י מזה: הדרן עלך ארבעה אחין

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פי"א מהל' גירושין הלכ"ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף ח:
נד ב מיי' שם הלכה כא טוש"ע אה"ע שם סעיף ט:
נה ג מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ו:
נו ד מיי' פי"ח מהלכות איסורי ביאה הלכה ו סמג לאוין קטז טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף יא:
נז ה מיי' פ"ו מהלכות תרומות הל' ז והל' י:

תוספות ישנים

אבל קטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין·פ"ה מדקאמר חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה משמע דהאי דקאמר דבת ישראל צריכה להמתין מיירי בגדולה מכלל אבל קטנה אינה צריכה להמתין ולא נהירא דדלמא ה"ק וכולן צריכות להמתין אפילו קטנה חוץ מגיורת ומשוחררת ואף גדולה אינה צריכה להמתין וי"ל דאי הכי הו"ל אף גדולה אי הוה מיירי קודם לכן בקטנה א"נ מפרש הר"ס דכולה מלתא דשמואל היא ואיהו נמי קאמר ואזיל וקטנה בת ישראל א"צ להמתין משום דסבר לה כר' יוסי ולא הוי מכלל וכל כר' יוסי דאי סבר לה כר' יוסי היכי אסור הגדולה בזנות וקאמר דצריכה להמתין הא רבי יוסי מתיר לקמן באנוסה ומפותה מיד לכן נ"ל דודאי בהא לא סבר לה כר' יוסי והוי טעמיה משום דגזר זנות אטו נשואין וא"נ בגיורת נמי נגזר זנות אטו נשואין דהא אפילו נשואין נמי שרי משום דמנטרא נפשה ומתהפכה כדמשמע לקמן וא"ת ולגזור זנות דשבויה וגיורת אטו זנות דיוצאה בשן ועין דצריכה להמתין כדמשמע לקמן וי"ל דטעמא דשרי הוי משום דאשה מזנה משמשת במוך ולהכי שרי בגיורת ושבויה שמזומנת מוך וביוצאה בשן ועין לא שייך לומר כן וצריכה להמתין כמו שאפרש לקמן ובזנות דבת ישראל אחר דכיון דבת ישראל ומזנה ודאי אינה מזמנת מוך והשתא לא הוי טעמא דשמואל משום דגזר זנות אטו נשואין וגם אינו סובר טעם של היפוך ואינו רק אלא לר' יוסי: אשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר· ופ"ה יוצאה בשן ועין מאי איכא למימר וי"ל שאני היפוך דקיל ואם כן אף היא מתהפכת ול"נ דא"כ עיקר התירוץ חסר מן הספר· ועוד קשה שהרי ודאי אינה מתהפכת שהיא רוצה לאוליד עבדים כיון שאינה יודעת כלום מתחלה שתצא לחירות כי ממילא בא אליה זה החירות לכן נ"ל דאי תקשי לך יוצאה בשן ועין מאי איכא למימר נאמר דביוצאה בשן ועין דממילא מודי ר' יוסי דצריכה להמתין דשמא מעוברת היא כי שמא לא נתהפכה ואי תקשי לך מאנוסה ומפותה נימא כדמתרץ תלמודא דודאי מתהפכת היא שלא תתעבר ואין טורח גדול בדבר: אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה דכתיב ובת איש כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה. ואע"ג דאמרינן לקמן ואימא בחייבי כריתות אמר קרא כי תהיה בהנך דאית הויה ולא למעט חייבי כריתות אתא כדגלי קרא (בזר) [דכי תהיה לאיש זר] הכא ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין בה ומחייבי כריתות לית בהו אלמנות וגירושין אלא ה"ק ואימא חייבי כריתות ולא חייבי לאוין אמר קרא כי תהיה וגו' לרבות חייבי לאוין:

תוספות חד מקמאי

אמר שמואל כולן צריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה וקטנה בת ישראל בזנות דזנות בקטנה [לא שכיח] אבל קטנה יוצאה בגט או במיתת הבעל צריכה להמתין שלשה חדשים יוצאה במיאון אין צריכה להמתין ג' חדשים ואף על גב דר"י ס"ל אנוסה ומפותה אינה צריכה להמתין ג' חדשים דאשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר. וקי"ל דר' יהודה ור"י הלכה כר"י הכא כיון דקאי שמואל באנוסה ומפותה כוותיה דר' יהודה מסתברא דהלכה כותיה בהא ואע"ג דאמרינן בשלהי פרק אלמנה לכהן גדול בנשואין חששו לזנות לא חששו דמשמע [דהלכה] כר' יוסי לתרומה קא' אבל לא ליוחסין אבל הגיורת ומשוחררת גדולה ס"ל לשמואל דכיון דדעתה לאגיורי מנטרא נפשה בין זרע כשר לזרע פסול כך פרש"י ז"ל והראב"ד פי' דבגיורת ומשוחררת איכא תרי ספיקא ספק זינתה ספק לא זינתה ואת"ל זינתה שמא נתהפכה יפה יפה אבל באנוסה ומפותה ליכא למימר אלא חד ספק ולפום האי טעמא יוצאה במיאון צריכה להמתין ג' חדשים ומאי דאמר שמואל דאמר כר' יוסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ס"ל כוותיה בחדא בגיורת ומשוחררת גדולה ופליג עליה בחדא בבת ישראל ומסתברא דלית הלכתא לא כר' יהודה ולא כר"י אלא כשמואל וזה שלא כדברי הרב ז"ל ואף לדברי הרב אלפס בזנות הוא הלכה כר"א כל מן הנשואין כל הנשים אפי' קטנות ואפילו עקרות ואפילו אילונית לא ינשאו ולא יתארסו דגזרינן הא אטו הא · הא דתנן כהנות פסולות מן התרומה ה"ה לישראלית וה"ה לנשי ישראל דאשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה אלא ה"ק אם היו

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אלא וכו' היתה (ולא היתה) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ב) תוס' ד"ה גיורת ומשוחררת דשכיחא בה זנות לגזור: (ג) ד"ה אע"פ וכו' אלא נראה לר"י: (ד) בא"ד ומיהו קשה לר"י כר אברהם כיון דלא כתיב:

גליון הש"ס גמ' והאמר רב עמרם. הא מילתא כעין זה לקמן דף נח ע"א ב"ב דף יג ע"ב: שם ואנהרינהו לעיינין · עיין לקמן דף ל ע"ב תד"ה היתה בת ישראל:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה כ סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסד סעיף ג :

ב ב מיי' שם הלכה כא טוש"ע שם סעי"ה :

ג ג מיי' פ"א מהלכות שגגות הלכה א :

ד ד מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה כג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסד סעיף ו :

ה ה מיי' פ"א מהלכות שגגות הלכה א :

ו ו מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה כ סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קסד סעיף ג :

ז ז מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ג :

תוספות ישנים

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת· ומיירי שחלץ לה תוך שלשה חדשים דאי לאחר ג' חדשים לא מצי למימר לקמן בזמן שהולד של קיימא חייבין בקרבן שהרי אנוס הוא אחרי שעשה כתקנת חכמים אלא מיירי תוך שלשה חדשים ומזיד לא הוי דסבור הוא שאינה מעוברת ואע"ג דאמרינן היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיעברו ג' חדשים מ"מ דיעבד שפיר דמי ולהכי נקט [בגמ'] החולץ למעוברת משום דאשמעינן רבותא דאע"ג דידע שפיר שהיא מעוברת קאמר ר' יוחנן דאינה צריכה חליצה מעולה·

תוספות חד מקמאי

היו כהניות נשואות לישראל פסולין לתרומה דבי נשייהו :

פ"ד איתמר החולץ למעוברת והפילה ר"י אומר אינה צריכה חליצה מן האחין ר"ל אמר צריכה חליצה מן האחים חליצת מעוברת לאו שמה חליצת והלכתא כר"ל ומודה ר"ל דפסולה לכהונה לחומרא ופסלה מן האחים וצרתה פסולה לו ולאחין ולחומרא כללא דמילתא חליצת מעוברת שהפילה לאו שמה חליצה לחומרא אבל החולץ למעוברת והולד בן קיימא תרוייהו מודו דלאו שמה חליצה כלל ולא פסלה מןהכהונה תניא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה [שמא] לא יהיה הולד בן קיימא וביאת מעוברת לאו שמה ביאה וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים וולד של קיימא ילדן ולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם והא דקתני רישא שמא לא יהא ולד של קיימא לאו דוקא שמא דבין יהא ולד של קיימא ובין לא יהא ולד של קיימא לא תנשא צרתה :

מתני' החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה [ב]הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא [ג]וחייבין בקרבן ואם אין ולד של קיימא יקיים *[ד]ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא והולד כשר [ה]וחייבין באשם תלוי : **גמ'** איתמר החולץ למעוברת והפילה רבי יוחנן אמר אינה צריכה חליצה מן האחין ר"ל אמר [ו]צריכה חליצה מן האחין *ר' יוחנן אמר א"צ חליצה מן האחין חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה ור"ל אמר צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת לא שמה חליצה [ז]וביאת מעוברת לא שמה ביאה במאי קמפלגי *איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא (א) איבעית אימא סברא רבי יוחנן סבר אם יבא אליהו ויאמר דהא דאיעברא מפולי מפלה מי לאו בת חליצה ויבום היא השתא נמי תגלי מילתא למפרע ור"ל אמר תגלי מילתא למפרע לא אמרינן ואיבעית אימא קרא רבי יוחנן סבר °ובן אין לו אמר רחמנא והא לית ליה ור"ל סבר ובן אין לו *עיין עליו איתיביה ר' יוחנן לר"ל אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת שמה חליצה משום הכי פסלה אלא לדידך דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה אמאי פסלה מן הכהונה א"ל מדרבנן ולחומרא בעלמא א"ד איתיביה ריש לקיש לר' יוחנן אין הולד של קיימא הוא אסור בקרוביו ופסלה מן הכהונה בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת לא שמה חליצה היינו דקתני פסלה מן הכהונה לחומרא ולא קתני אינה צריכה חליצה מן האחין אלא לדידך אינה צריכה חליצה מן האחין מיבעי ליה א"ל אין הכי נמי ואיידי דתנא רישא לא פסלה תנא *סיפא פסלה איתיביה רבי יוחנן לר"ל אין הולד של קיימא יקיים בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה משום הכי קתני יקיים אלא לדידך דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה יחזור ויבעול ויקיים מיבעי ליה מאי יקיים יחזור ויבעול ויקיים דלא *סגי איכא דאמרי איתיביה ר"ל לרבי יוחנן אין הולד של קיימא יקיים בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה היינו דקתני יקיים יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי בלאו הכי אלא לדידך רצה יוציא רצה יקיים מיבעי ליה אה"נ איידי דתנא רישא יוציא תנא נמי סיפא יקיים מיתיבי הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא יהא ולד בן קיימא אדרבה כי הוי הולד בן קיימא מיפטרה צרתה אלא אימא שמא לא יהא הולד בן קיימא ואי ס"ד ביאת מעוברת שמה ביאה אמאי לא תנשא צרתה תיפטר בביאה של חבירתה אמר אביי בביאה כולי עלמא לא פליגי דלא פטרה כי פליגי בחליצה רבי יוחנן סבר חליצת מעוברת שמה חליצה ביאת מעוברת לא שמה ביאה ר"ל סבר ביאת מעוברת לא שמה ביאה וחליצת מעוברת לא שמה חליצה אמר ליה רבא מה נפשך אי ביאת מעוברת שמה ביאה חליצת מעוברת שמה חליצה ואי ביאת מעוברת לא שמה ביאה חליצת מעוברת נמי לא שמה חליצה דהא קי"ל

דכל

רש"י

החולץ· הוא מותר בקרובותיה· דלאו חליצה היא דהא לא בעיא: קרובותיה וקרוביו· מפרש לקמן במתני' הנך דנאסרות על האיש מחמת אשתו וקרוביו שנאסרים על האשה מחמת בעלה: אם אין הולד של קיימא· שהיה נפל: וחייבין בקרבן· שבעל אשת אח שלא במקום מצוה: הולד כשר· ממה נפשך: **גמ'** אינה צריכה חליצה מן האחין· דהך חליצה מעלייתא היא: שמה חליצה· היכא דהפילה דאיגלאי מילתא דבת חליצה הואי: מדרבנן ולחומרא· דלמא אתי למישרי חלוצה לכהונה דלא ידעי דהואי מעוברת: היינו דקתני פסולה ולחומרא· ולא קתני בהדיא אין צריכה חליצה מן האחין: אלא לדידך· דאמרת חליצה מעלייתא היא לישמעינן דאינה צריכה חליצה והנא ידענא דאסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה: ואיידי דתנא רישא לא פסלה· ולא תנא חליצה דהתם לא מצי למימר וצריכה חליצה תנא נמי סיפא פסלה ולא איירי בחליצה: אין הולד של קיימא יקיים· הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת: היינו דקתני יקיים· דלא מצריך ביאה לאחר שהפילה ואם בא לגרשה בגט מגרשה דאיפטרה לה בביאה קמייתא וביאת מעוברת שמה ביאה דקס"ד יקיים דקתני מתני' לאו חובה היא אלא התירא משום דתנא רישא אם הולד של קיימא יוציא: דלא סגי בלא"ה· דלא מיפטרה בלא ביאה לאחר שהפילה דאם לא יחזור ויבעול לא מצי למפטרה בגט דאין אדם יכול להוציא את יבמתו בגט אא"כ כנסה תחלה וביאת מעוברת לאו שמה ביאה ובחליצה נמי לא אפשר למפטרה הואיל ומ"מ בא עליה: רצה יוציא· בגט רצה יקיים מיבעי ליה: אלא שמא לא יהא ולד של קיימא· ונמצאת זקוקה ליבם וביאת מעוברת לא שמה ביאה:

דכל

תוספות

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת: הא דלא נקט החולץ למעוברת כדנקט בגמ' משום דרבותא היא דאע"ג דלא היה עוברה ניכר בשעת חליצה ונראית חליצה מעולה אפילו הכי לא פסלה בזמן שהולד של קיימא ובגמ' נקט נמי למעוברת לרבותא דאע"פ שהוכר עוברה כיון שהפילה חליצה מעלייתא הויא א"כ נקט נמצאת משום סיפא דהתם לא מצי למיתני הכונס ליבמתו מעוברת דא"כ מזיד הוא ולא מיחייב קרבן דלא שב מידיעתו הוא:

ונמצאת מעוברת· בחולץ תוך ג' חדשים איירי דומיא דסיפא דהכונס יבמתו דאיירי תוך ג' דאי לאחר ג' אמאי חייב קרבן כיון דרוב נשים עוברן ניכר לשליש וזו הואיל ולא הוכר עוברה מאי הוה ליה למיעבד וכה"ג אמרינן בשבועות (דף יח. ושם) פרע לאנוס גבי שלא בשעת וסתה וא"ת אם כן אם אין הולד של קיימא אמאי אסור בקרובותיה דתוך שלשה חדשים לאו חליצה היא דהא תנן לקמן היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהיו לה ג' חדשים ומפרש בגמ' טעמא דכיון דאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה ואר"י דנהי דלאו חליצה היא מ"מ אסור בקרובותיה כיון דמדאורייתא הויא חליצה[א] ועוד דדיעבד אם חלצה אפילו מדרבנן אינה צריכה חליצה אחרת דאמר לקמן יבמה שחלצו לה אחין בתוך ג' צריכה להמתין ג' חדשים משמע דלא בעיא חליצה:

צריכה חליצה מן האחין· לאו דוקא מן האחין דה"ה דלא פקעה זיקת החולץ [ב] אי נמי מן האחין של מת קאמר: **והא** לית ליה· כיון דהפילה לבסוף אבל בר קיימא לא א"כ כשהוא בר קיימא נפקא לן מלהקים שם ומלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי: **וריש** לקיש סבר בין אין לו עיין עליו· הואיל ובאותה שעה היה ראוי להתקיים וא"ת א"כ תפטר לשוק בלא חליצה כמו בזרע פסול דנפקא לן (לעיל דף כב:) נמי מאין לו ואמאי נמי אמרינן לקמן דולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם וי"ל דאמרינן נמי עיין עליו שלא תחלוץ ולא תנשא כל זמן שעומדת בספק: **תגלי** מילתא למפרע לא אמרינן· אע"ג דלקמן (דף מא:) גבי ספקות שקידש אחת משתי אחיות חשבינן לה בת חליצה ויבום כיון דאם יבוא אליהו ויאמר דהא קדיש לא דמי דהכא אין זה ספק ראוי להתברר עכשיו שא"א לידע העתידות אבל התם א"נ לידע אלא מה שבאותה שעה וא"ת לריש לקיש הכונס יבמתו מעוברת והפילה אמאי פטור מן הקרבן כיון דביאת מעוברת לא שמה ביאה א"כ אשת אח שלא במקום מצוה היא ואר"י דאפ"ה לא מחייב מידי דהוה אקטן שבא על יבמתו גדולה דאמר לקמן* (דף נט) דתגדלנו:

רצה יוציא רצה יקיים מיבעיא ליה· והא דקתני לעיל גבי ד' אחין ב"ש אומרים יקיימו ולא קתני רצו משום דהתם ליכא למיטעי: **הרי** זו לא תנשא צרתה. כ"ש היא שלא תנשא ושלא תבעל אלא צרתה איצטריך שלא תאמר תנשא ממה נפשך : **כולי** עלמא לא פליגי· הא דקאמר לעיל איתיביה הכונס יבמתו להד"מ וכה"ג איכא בפרק המפלת (נדה דף כד.) גבי פניו ממוסמסין ובכמה דוכתין* : **כי** פליגי בחליצה· ובביאה מודה שלא יבא לידי איסור :

בשלמא

מסורת הש"ס

[כריתות יז:]

[לקמן מא:]

[ברכות ד: קדושין לה: ב"ב ח: ע. ע"ז לד: סנהדרין ל. שבועות כב: ופ"ש בתוס' ד"ה א"א זבחים כ. ז: מנחות ב. יג: עג: חולין קיח: תמורה ל:]

[לעיל כב: וש"נ ועי' מ"ש שם בשם הערוך והסמ"ע והפי"ם]

כדפו"י תנא נמי

ס"א יעוי' הב"ח

הגהות הב"ח

(א) גמרא איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא איבעית אימא קרא ר' יוחנן סבר ובן אין וכו' עיין עליו ואיבעית אימא סברא ר' יוחנן סבר אם יבא וכו' לא אמרי' איתיביה רבי יוחנן כצ"ל :

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ונמצאת· ועוד דדיעבד כו' · נ"ב וג"ח הכל לכתחלה דדיעבד אף יבום מהני (עמ"ש רבינו באה"ע סי' קסד ס"ק ב') אלא דבירושלמי אמר בהדיא דצריך חליצה אחרת אבל גמרא דידן פליגא כמ"ש תוס' ועמש"ש בדברי הירושלמי (ע"ש בס"ק ס) : [ב] שם ד"ה צריכה · א"נ מן האחין כו' · נ"ב וע"ל עמ ב' במתני' (איילונית שחלצו לה אחין · כ"כ רבינו להדיא באה"ע שם ס"ק ח' בכי"ק ונשמט בדפוס):

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תגלי מילתא וכו' דאמר לקמן דף נט וכו'. נ"ל דף קיא ע"ב :

[עי' תוס' ב"ב קנד: ד"ה כרס ותוס' בכורות ד: ד"ה אלא]

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יט :

ט ב מיי' פ"א שם הלכה כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קסד סעיף ג :

י ג מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ב :

יא ד מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה ה סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סימן רפא סעיף ז :

---

*[א]דכל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאין עולה ליבום אינו עולה לחליצה אלא אמר רבא הכי קאמר [ב]הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא יהא ולד בן קיימא וביאת מעוברת לא שמה ביאה וחליצת מעוברת לא שמה חליצה והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם תניא כוותיה דרבא הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא יהא ולד בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת אלא ולד פוטר והולד אין פוטרה עד שיצא לאויר העולם טעמא דשמא יהא ולד בן קיימא הוא הא לא הוי ולד בן קיימא מיפטר צרתה לימא תיהוי תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל הכי קתני הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא לא יהא הולד בן קיימא וחליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן ולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם א"ר אלעזר אפשר איתא להא דריש לקיש ולא תנן לה במתניתין נפק דק ואשכח דתנן *האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך הרי זו לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה בשלמא יבומי לא שמא יהא ולד בן קיימא ויפגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תחלוץ אמאי בשלמא תחלוץ בתוך ט' ותנשא בתוך ט' לא היינו ספק אלא תחלוץ בתוך תשעה ותנשא לאחר תשעה ולטעמיך תחלוץ ותנשא לאחר ט' אלא בר מינה דההיא *דאביי בר *אבא ורב חיננא בר *אביי דאמרי תרוייהו *שמא יהא ולד בן קיימא ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה ולצרכה דלמא איכא איניש דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואתי למימר קשרי חלוצה לכהן א"ל אביי מידי לא תחלוץ ולא תתייבם קתני לא תנשא ולא תתייבם קתני בלא חליצה אבל אי חליץ לה הכי נמי דשריא תניא כוותיה דריש לקיש [ג]החולץ למעוברת והפילה צריכה חליצה מן האחין *אמר רבא *הלכתא כוותיה דר"ל בהני תלת חדא הא דאמרן אידך דתנן *[ד]המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להם את הבכור דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב בין בתחלה בין בסוף בין באמצע משום מתנה דבריו קיימין ואמר

רש"י

דכל העולה לייבום כו' · דביאתה פוטרתה: עולה לחליצה · דכתיב (דברים כה) אם לא יחפוץ האיש לקחת יבמתו (א) וחלצה וכו': שמא יהא הולד של קיימא וביאת מעוברת · בולד של קיימא לדברי הכל לא שמה ביאה דטעמא דרבי יוחנן משום שמא יבא אליהו ויאמר נפל הואי והכא ליכא למימר הכי והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם: הא לא יהא ולד של קיימא · דלמפרע בת יבום היא הוה מיפטרא צרתה ואין צריך לחזור ולבטול לאחר שהפילה: אמר לך ר"ל הכי קתני · כלומר לא קתני שמא יהא אלא שמא לא יהא והאי דקתני סיפא ולד אינו פוטר כו' דמשמע דבשל קיימא מיירי הכי קאמר וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן ונהי דביאתה לא פטרה מיהו פטורה משום הולד הולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם: שהלך בעלה · ואין לו בנים: לא תנשא · קס"ד אפילו ע"י חליצה קאמר דלא תנשא לשוק לעולם: היא צרתה · אותה צרתה שהלכה עמו אבל אי שמעה עליה שאינה מעוברת תתייבם ולא חיישינן שמא נשא בעלה אחרת במדינת הים ולהכי תנן היא צרתה והכי מפרש בפ' האשה: אלא לא תחלוץ · ותנשא לשוק: אמאי · אי חליצת מעוברת שמה חליצה תחלוץ ממה נפשך דבין צרתה מעוברת ובין אינה מעוברת הרי חליצה פוטרתה: בשלמא תחלוץ בתוך ג' ותנשא בתוך ג' · שמא לא: אפשר דהיינו ספק דבן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דאפילו נשאת ב' ימים (ב) בתוך ג' חדשים וילדה בסוף ט' לבעל הראשון אכתי איכא למימר שמא בן ז' לאחרון הוא ואע"פ שאין אלא ו' חדשים וב' ימים דקי"ל (ר"ה דף יא.) יולדת לז' יולדת למקוטעין ואע"ג דהיא לאו ודאי מעוברת דהא מדקתני שמא מעוברת צרתה מכלל דאחר זמן מרובה שהלך בעלה למדינת הים קמיירי לא פלוג רבנן בנשים אלא כולן צריכות להמתין: א) אלא תחלוץ בתוך ג' ותנשא לאחר כו' · וקשה לי היכי מצי לאותובי הכי נהי נמי דחליצת מעוברת שמה חליצה הני מילי בנפל אבל הכא הא איכא למיחש שמא צרתה מעוברת בולד בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת בה לדברי הכל אלא ולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם ונראה בעיני דה"ג בשלמא תחלוץ בתוך ט' ותנשא בתוך ט' לא דהיינו ספק שמא יהא ולד צרתה בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת אלא ולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם ול"ג אי בן ט' לראשון ופירושו היה בספרים משובשים אלא תחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט' ממה נפשך אי מיעברא צרתה והפילה או לאו מעוברת הואי הרי חלצה זו ואי ולד של קיימא הוה הרי יצא לאויר העולם אלא לאו משום שמא מעוברת צרתה היתה בשעת חליצה ואין הולד של קיימא והיא חליצה לא פטרה כר"ל הואיל ואתה מהן מעוברת לא שייכא חליצה ההיא שעתא דאמרינן עיין עליו: ולטעמיך · אי טעמא דלא תחלוץ משום ספק מעוברת צרתה בשעת חליצה היא תחלוץ לאחר ט' דהשתא ודאי לאו מעוברת היא ותנשא ומ"ט קתני עד שתדע ואפי' לסוף כמה שנים: אלא בר מינה דההיא · כלומר מההיא לא תידוק סייעתא לר"ל דהא דקתני לא תחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט' התם טעמא לאו משום ספק יבמה לשוק הוא אלא כדאביי בר אבין כו': שמא יהא ולד · צרתה: בן קיימא · ונמצא חליצתה שלא לצורך וכשרה לכהונה ומי שראה בחליצה מחזיקה כפסולה לכהונה ואתה צריך להכריז דעו שזו לא פסלתה חליצתה: [א"ל] אביי מידי לא תחלוץ ולא תתייבם קתני · דתידוק מינה סייעתא לר"ל: לא תנשא קתני · דלא תנשא לשוק בלא חליצה לסמוך ולומר צרתי ילדה לבעלי אע"פ שרוב נשים יולדות אבל אי חלצה אפי' בתוך ט' ה"נ דמשתריא לאחר ט' דביאת מעוברת וחליצתה שמה ביאה וחליצה: על פיו · אחרי דברי פיו ולא בסתם ירושה בשתיקה: ריבה לאחד ומיעט לאחד או שהשוה לו את הבכור דבריו קיימים · דלכולן נתן בחייו ואין כאן ירושה ליטול בכורה ולא הפשוטים ליטול בשוה אלא מה שריבה ריבה ומה שמיעט מיעט: ואם אמר משום ירושה · פלוני יירש שדה פלונית ופלוני שדה פלונית: לא אמר כלום · שהתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל הואיל ולא חילק לפשוטים בשוה ולבכור פי שנים: בתחלה · תנתן שדה פלונית לפלוני וירשנה: באמצע · ירשה ותנתן לו וירשה: בסוף · ירשה ותנתן לו: לעולם

תוספות

בשלמא בתוך ג' חדשים כו' · אין גירסא זו נכונה כדפירש בקונטרס ועוד דאי אפשר כלל לדקדק מדאינה חולצת תוך ג' ליגשא אחר ג' דחליצת מעוברת לא שמה חליצה דהא ודאי תוך ג' מודה ר' יוחנן דאין חולצת כדתנן היבמה לא תחלוץ עד שיהיו לה ג' חדשים וטעמא משום דאינה עולה לייבום דאפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברא לאו בת ייבום היא ולכך אינה עולה לחליצה אבל בתוך ט' בת ייבום היא אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברא או אפילו הפילה לכך דייק שפיר אלא ה"ג תחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט':

ותנשא לאחר ט' · תימה דלא מסיק אדעתיה האי ולטעמיך דפריך:

ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה · ודוקא בשאר נשים דלאו גרושות איירי וכן מוקי לה בהדיא בפרק בתרא (לקמן קיט: ושם) והא דפריך לקמן (דף מא:) גבי והיבמה לא תחלוץ עד שיהא לה ג' חדשים ומפרש בגמרא מעיקרא טעמא שמא יהא הולד של קיימא ונמצא מצריכה כרוז לכהונה תינח אלמנה גרושה מאי איכא למימר אר"י משום דהתם בא להשמיענו דין כל הנשים שנופלות לייבום ואם היה דין אחר לגרושה ה"ל לפרושי אבל הכא דאיירי אם אירע בו מעשה באשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים איירי שפיר דוקא בשאר נשים דלאו גרושות ועדיפא מינה בפרק בתרא דמוקי ההיא דהאשה שלום דוקא בגרושה דפריך מינה אההיא דמייתי הכא:

הלכתא כר"ל בהני תלת · הא דפליגי בפרק ב' דחולין (דף כט: ושם) גבי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לא חשיב הכא אע"ג דסבירא ליה כוותיה בפ' ב' דזבחים (דף ל. ושם) היינו משום דר"ל משמיה דלוי סבא אמרה ותימה דלא חשיב הא דפ"ק דמסכת ע"ז (דף ו: ושם) דתניא כותיה דר"ל דנשא ונתן מותר כיון דחשיב הכא מידי דתניא כוותיה ואור"י דמ"מ התם הלכתא כר' יוחנן דהתם גבי הא דתנן וחכ"א לפניהם אסור לאחריהם מותר פריך חכמים היינו ת"ק ומשני נשא ונתן איכא בינייהו ובפרק קמא דסנהדרין (דף טו: ושם) גבי זאב וארי דתניא כוותיה דר"ל התם פליגי אליבא דר"א ולא סבירא להו כוותיה*:

משום ירושה לא אמר כלום · טעמא (ג) מפרש התם במתניתין לפי שהתנה על מה שכתוב בתורה ורבי יוחנן בן ברוקא פליג בפרק יש נוחלין (ב"ב קל.) ואמר דאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים וטעמא מפרש התם משום דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה והא דכתיב לא יוכל לבכר היינו דוקא חלק בכורה אבל חלק פשיטות יכול ורבנן ביום הנחילו את בניו מוקמי לדרשא אחריתי ולא יוכל לבכר איצטריך משום דהורע כחו שאין נוטל בראוי כבמוחזק וס"ד דהורע כחו נמי בהא א"כ איצטריך דס"ד כיון דשנואה שנואה בנישואיה דיכול לבכר: ואמר

[לעיל ג. וש"נ]

לקמן קיט.

[לקמן קיט:]

נ"ל אבין

ב"ב קכט: חולין עז.

ב"ב קכו:

נ"ל אבין

[לקמן מא:]

[וע"ע תוס' ב"מ מח ד"ה נתנה וכו' ותוס' ע"ז עא. ובכורות יג: ד"ה רב אשי]

[עי' תוס' שבת ע: סוף ד"ה נודע לו]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עולה לחליצה וכו' לקחת יבמתו ועלתה וגו' לא אבה יבמי הס"ד: (ב) ד"ה לא אפשר וכו' ב' ימים בסוף ג' חדשים: (ג) תוס' ד"ה משום וכו' טעמא דמתני' מפרש התם לפי:

תוספות ישנים

א) ועוד דהו"ל לאתויי בהדיא הא דתנן לקמן לא תחלוץ עד שיעברו עליה ג' חדשים ולפרון לר' יוחנן תחלוץ בתוך שלשה ותנשא לאחר שלשה · ונהי נמי דלקמן פריך לה הכי הכא הו"ל לאתויי ועוד מאי קאמר ולטעמיך תחלוץ לאחר ג' ותנשא וכו' היכי מצי להנשא לאחר ג' הא שמא צרתה מעוברת מולד בן קיימא ואין החליצה כלום ומשום ולד לא מפטר דולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם :

תוס' חד מקמאי

תנן האשה שהלך בעלה למ"ה ובאו ואמרו לה מת בעלך ה"ז לא תנשא ולא תתיבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה · בשלמא מייבם לא דלמא מעברא וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תנשא אמאי בשלמא חליצה בתוך ט' חדשים ונשואין בתוך ט' חדשים לא דהיינו ספיקא שמא יהיה הולד של קיימא ולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם ותחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט' ואסיקנן שמא יהיה ולד של קיימא ונמצאת מצריכה כרוז לכהונה · ולפום האי טעמא אם היתה גרושה שפסולה לכהונה תחלוץ ותנשא לאחר ט' חדשים ודוקא לכתחלה הוא דחיישינן לכרוז אבל דיעבד לא דהא תנן החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה אמר רבא הלכתא כותיה דר"ל בהני תלת ואיכא נמי אחריני בפ"ק דע"ז בנשא ונתן לפני אידיהם ר"י אמר אסור ר"ל אמר מותר ותניא כותיה דר"ל אלא באסור [לא] קמיירי אבל החולץ למעוברת מאי איסורא איכא בחליצה · איתמר

*ואמר ר"ל לעולם לא קנה עד שיאמר פלוני ופלוני ירשו שדה פלונית ופלונית שנתתים להם במתנה וירשום ואידך דתנן *הכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שנתנן לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב מכר האב מכורין עד שימות הוא מכר הבן אין ללוקח כלום עד שימות האב *ואיתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח וריש לקיש אמר קנה לוקח ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח *קנין פירות כקנין הגוף דמי ור"ל אמר קנה לוקח קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי : אין הולד של קיימא כו' : תנא משום רבי אליעזר אמרו יוציא בגט אמר רבא ר' מאיר ור' אליעזר אמרו דבר אחד רבי אליעזר הא דאמרן ר"מ דתניא *לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית דברי ר' מאיר וחכמים אומרים יוציא ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס א"ל אביי ממאי דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' אליעזר הכא אלא משום דקפגע באיסור אשת אח דאורייתא אבל התם דרבנן כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם אלא משום דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל הכא מדאורייתא מפרש פרשי מינה אמר רבא ולדברי חכמים יוציאה בגט אמר מר זוטרא דיקא נמי דקתני יוציא ולא קתני יפריש ש"מ א"ל רב אשי לרב הושעיא בריה דרב אידי התם *תנן *) רשב"ג אומר כל ששהא באדם ל' יום אינו נפל הא לא שהא ספיקא הוי ואיתמר *מת בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה רבינא משמיה דרבא אמר אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינה חולצת רב *משרשיא משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת אמר ליה רבינא לרב משרשיא באורתא

*) שבת קלה: לקמן פ: נדה מד: [תוספתא דשבת פט"ז]

רש"י

לעולם לא קנה כו' · לא אמתניתין פליג אלא התם בים נוחלין פליגי אמוראי בדיוקא דמתני' דכי אתא רבין אמר ירש פלוני שדה פלוני ותנתן שדה פלוני לפלוני רבי יוחנן אמר קנה אפילו האי דירושה דמדאדכר לשון מתנה בהאי שטר לוהא לחד מינייהו כולהו נמי מתנה נינהו ור"ל אמר לעולם לא קנה ההוא דירושה דאמרינן להאי הוה מתנה ולהאי ירושה עד שיאמר כו' דתיקו לשון מתנה אתרוייהו : לאחר מותו · שכתב מהיום ולאחר מיתה ואין לאב בהן אלא אכילת פירות בחייו : מכר האב מכורין · לאכול הלוקח פירות כל ימי חיי האב שזכה בזכות שהיה לו לזה בהן : ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח · אפילו לכשימות האב דקנין פירות שהיה לו לאב בנכסים הללו כקנין הגוף דמי ואין מכירת הבן מכירה ומתניתין דקתני אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב הא כשימות האב יש לו התם דמית האב בחיי הבן ונתקיימה המתנה ומה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו אבל מת הבן לא בא זכות לידו : תנא משום ר"א כו' · ר' אליעזר פליג אסיפא דמתני' וקאי אאין הולד של קיימא יקיים וקאמר איהו אע"פ שאין הולד של קיימא קנסינן ליה דיוציא (א) בגט משום דנכנס לספק איסור אשת אח ואע"ג דהשתא איגלאי מילתא דייבום מעליא הואי ומיהו בגט בלא חליצה סגי : דבר אחד · דר"מ נמי קניס את הנושא מעוברת חברו ומינקת חברו (ב) לגרשה אשה שמת בעלה והיא מעוברת או מניקה אסורה להנשא עד עשרים וארבעה חדש שכן תינוק יונק : ולכשיגיע זמנו לכנוס · לסוף כ"ד חדש יכנוס: באיסור אשת אח · כלומר שהיקל להכנס לספק אשת אח שיש לו בנים דדלמא הוי ולד של קיימא הלכך קנסינן ליה : אלא [משום] דרבנן · דמעוברת חברו מדרבנן היא וקא מזלזלי בה ומשום הכי קנסוהו דלא ליתי אחריני למיעבד הכי : אבל הכא · יבמה מעוברת דאורייתא היא ובדילי מינה ולא בעי למיקנסיה להאי אטו אחריני : ולדברי חכמים · דאמרי לכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס מיהו עד שיגיע הזמן יוציא בגט ולא סגי ליה בהפרשה בעלמא: דקתני יוציא · וחכמים אומרים יוציא : התם תנן וכו' · משום דקבעי למבעי הכא מאי : כל ששהה שלשים יום · משנולד חי שלשים יום : באדם אין נפל · להכי נקט באדם דתני סיפא ובבהמה ח' ימים : אינו נפל · ופוטר את אמו מן החליצה : ספיקא הוא · וחולצת ולא מתייבמת ודוקא אי מספקא לן אי כלו לו חדשיו אי לא אבל אי קים לן דכלו לו חדשיו תנן במסכת נדה (דף מג:) תינוק בן יומו פוטר מן הייבום : מת בתוך שלשים · בן היבמה ונתקדשה לשוק בחזקת שפטורה משום בנה : אם אשת ישראל היא · אם זה שקדשה ישראל הוא שאם תחלוץ מן היבם לאחר קדושין לא תיאסר על בעלה חולצת : ואם זה שקדשה כהן הוא · שאם תחלוץ תיאסר עליו אינה חולצת וסמכינן אולד : באורתא

תוספות

ואמר ריש לקיש לעולם לא קנה כו' · אע"ג דרבא גופיה קאמר בים נוחלין (ב"ב דף קל.) דהלכה כרבי יוחנן בן ברוקה מ"מ נפקא מינה דהלכה כר"ל לענין (ג) [אחר] שאין ראוי ליורשו : ורבי יוחנן אמר לא קנה לוקח · וא"ת לרבי יוחנן אפי' לא מת הבן בחיי האב נמי לא ליקני דהוי כמו (ב"מ סו.) מה שאירש מאבא מכור לך כיון דאלים קנין פירות כקנין הגוף וי"ל דלגבי הכי לא אלים קנין פירות לבטל לגמרי קנין הגוף דבן וכיון דלבסוף אתיא שדה לידי דבן חשיב מכר : קנין פירות כקנין הגוף דמי · מה שהתקינו באושא דאשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה דהבעל מוציא מיד הלקוחות לרבי יוחנן לא איצטריך א) וכן משמע בהחובל (ב"ק דף פט: ושם) דמסיק תקנת אושא לר"ל א"כ קנין הגוף דאשה עדיף שאין לבעל פירות אלא מכחה ועוד דאין לבעל פירות אלא בתקנתא דרבנן וה"ר יעקב דאורלינ"ש תירץ דאיצטריך תקנתא דאושא להיכא דכתב לה דין ודברים אין לי בפירות נכסייך : חיזוק לדבריהם יותר משל תורה · והא דהזהב (ב"מ נה:) גבי חמשה חומשין דלא עשו אלא כשל תורה משום דלא איצטריך [לחיזוק] והכא גבי איסורא הוא דקניס ר"מ אבל גבי ממונא כגון כתובה לא עשו חיזוק אפי' כשל תורה דקאמר ר"מ בפ' אע"פ (כתובות נו: ושם) כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים וקשה תימה אי רבנן דהכא היינו ר' יהודה הא סבירא ליה גבי כתובה דעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וי"ל דבמילתא דשכיחא עבדו חיזוק אבל הכא מילתא דלא שכיחא היא שישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו : ולא קתני יפריש. והא דתני בסוטה בפ' ארוסה (דף כד: ושם) גבי מעוברת חברו ומינקת חברו יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן לשון הפרשה משמע הכי ומשמע הכי אבל יוציא לא משמע אלא בגט א"נ התם שקינא לה ונסתרה לא חיישינן שיבא עליה כיון דאסירא ליה מדאורייתא ולא בעיא גט וה"ר יוסף מאורלינ"ש הורה מטעם זה באחד שקידש מינקת חברו שלא להצריך גט אלא הפרשה בעלמא (אפילו לרבי מאיר) כיון דבלאו הכי אסורה ליה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ודוקא בנשא הוא דאמר הכא דבעיא גיטא אע"ג דבקדש תוך ג' וברח אי לאו דערוקיה מסתייה היה צריך ליתן גט במעוברת ומינקת חבירו לא החמירו ואין נראה דמאי חומרא דכלה בלא ברכה ממינקת חבירו דתרווייהו מדרבנן (ד) וקשה היה מדקדק ר"י מהא דתניא התם (כתובות דף ס.) מינקת שמת בעלה הרי זו לא תארס ולא תנשא ואם כשאירס צריך ליתן גט לא איצטריך תו למימר לא תנשא ומיהו י"ס דגרסי לא תנשא ולא תארס ואיכא למימר דזו אף זו קתני ואפילו גרסינן לא תארס ולא תנשא מצי למימר דנקט ולא תנשא משום רבי יהודה דאפילו ליכנס שרי בתר י"ח חדש ובשאלתות דרבי אחאי בפרשה וירא (סימן יג) כתוב גבי מעוברת ומינקת חברו דהיכא דעבר וקדיש מפקינן לה בגט מיניה ואפילו אי הוה כהן מפסדינן לה מיניה : הא לא שהא ספיקא הוא · ב) לא כמו שפי' הקונטרס דבפיהק ומת ולד איירי [דבהא] אפילו רבנן מודו בפיהק ומת דנפל הוא אלא כשנפל מן הגג או אכלו ארי איירי כדאמר בס"פ ר' אליעזר דמילה (שבת דף קלו. ושם) והתם פסקינן כרשב"ג וא"ת ואמאי לא אזלינן בתר רוב נשים דולד מעליא ילדן ואר"י דחיישינן למיעוט מצוי כזה כמו במים שאין להם סוף (לקמן קכא.) דאשתו אסורה וגוסס *שאין מעידים עליו להשיא אשתו אע"ג דשמא התם משום ערוה החמירו מ"מ כיון דמיעוט של נפלים מצוי מחמירים ביה ומחמירים נמי שלא לאכול בהמה תוך ח' ימים כדאמרינן בס"פ ר' אליעזר דמילה (ג"ז שם) ומיהו לענין אבילות לא החמירו שיש להקל באבלות כדאמר בפ' יש בכור (בכורות מט.) הכל מודים לענין אבלות שאין מתאבלים דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל והא דתנן במסכת שמחות *הספקות אוננים ומתאבלים עליהם נראה דבספק בן ט' לראשון או ז' לאחרון איירי דגלאי הדבר שלא יתאבלו לא זה ולא זה מאחר שודאי קרוב לאחד : מת בתוך שלשים יום כו' · נראה דהכי גרסי' ולא כרש"י *דגריס בפ' ר"א דמילה (שבת קלו. ושם) מת בסוף שלשים יום כיון דבפרק יש בכור (בכורות מט: ושם) אמרינן דיום ל' כשלפניו מה לי ביום שלשים מה לי תוך שלשים ולמה ליה למינקט ביום שלשים טפי ומיהו בה"ג כתב דביום שלשים אפי' פיהק ומת לרבנן לא הוי נפל דדוקא תוך שלשים הוא דאמר בשבת (ג"ז שם) פיהק ומת לד"ה מת הוא משמע דגרסינן הכא מת ביום שלשים דאי לאו הכי מנין היה להם חילוק זה ועוד יש מקיים גירסא זאת אפילו בנפל מן הגג או אכלו ארי וביום שלשים דוקא סמכי ארבנן ושמא לענין אבילות נמי חשיב בר קיימא :

מי

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רפא סעיף ז :
יג ב מיי' פי"ב מהל' זכיה הלכה יג סמג עשין פב טוש"ע שם סי' רנז סעיף א :
יד ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג :
טו ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה :
טז ו מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעיף יא :
יז ז ח מיי' שם הלכה כח טוש"ע שם סעי' יב:
יח ט מיי' פ"א מהלכות מילה הל' יג (ופכ"ה מהל' שבת) ופ"א מהל' יבום הלכה ה ופ"ב מהל' רוצח הלכה ו ופ"א מהל' אבל הלכ' ו סמג עשין נא ועשין מד"ס ב טוש"ע י"ד סי' שמ סעי' ל וסי' שעג סעי' ד וסי' שעח סעיף ו וטוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף ד :

[וע"ע היטב תוס' ב"ק פח: ד"ה באושא ותוס' כתובות נ. ד"ה הבעל ותוס' ב"ב קלו: ד"ה ר"י]

יט י מיי' פ"ב מהלכות יבום וחליצה הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' ז :

[נ"ל תניא ועי' תוספות חולין סז: ד"ה תנן וכן העתיקו תוס' בכורות מט. ד"ה מת וכו' את הסוגיא דהכא בזה"ל התם תניא רשב"ג אומר וכו']

[כשבת איתא שרביא]

עי' בהרא"ש

תוספות ישנים

א) וי"מ דרבי יוחנן יליף מהתם דקנין הגוף דמי · ואינו נראה דא"כ היכא פליג ריש לקיש עליה הא הוא ודאי לא פליג אתקנת אושא לכן נראה כדפרישית: יוציא בגט · פ"ה דקנסינן ליה אבל חליצה לא צריך ותימה דהא פסקינן הלכה כריש לקיש דאמר ביאת מעוברת לא שמה ביאה וא"כ גם חליצה (לא) צריך שביאה לא פטרה דלא הועילה שום דבר . לכן נ"ל יוציא בגט וחליצה עמו · ועי"ל יוציא בגט אחר ביאה ראשונה ואע"ג דאשתו גמורה היא קנסינן לה כדפ"ה : הא לא שהה ספיקא הוא. ומיירי דלא קים לן שלא כלו לו חדשיו · דאי קים לן אפי' בן יום א' פוטר מיבום אלא פליגי בסתם[וולדות] דלרבנן הלך אחר רוב נשים דולד מעליא ילדן : ב) והא דפליגי הכא ר"ג ורבנן בתרתי פליגי . פליגי בספק אם כלו לו חדשיו אם לאו דר"ג סבר דספק הוא כי לא שהה ורבנן סברי דולד מעליא הוא · גם פליגי בשידענו בבירור שלא כלו לו חדשיו דר"ג סבר אינו נפל כיון ששהה שלשים יום באדם ורבנן סברי דנפל הוי כיון שלא כלו לו חדשיו אע"ג דשהה והכי משמע דפליגי בתרתי מדקאמר כל ששהה וכו' משמע דפליגי א) כל ששהה רבנן דקאמר ר"ג אינו נפל ואינהו קאמרי (אינו) [דהוי] נפל בשידענו בודאי דלא כלו לו חדשיו דאי לא פליגי כי אם בלא שהה הוה לו לומר אם שהה וכו' אבל מדתנא כל ששהה ודאי בתרווייהו פליגי :

א) נ"ל משמע דפליגי רבנן גם בששהה דקאמר ר"ג אינו נפל כו'.

מסורת הש"ס

ב ב קמט.
ב"ק פח: ב"ב קלו.
ב"ק שם: ב"ב שם]
[שם: שבת קלה: גיטין מז:]
לקמן מב. סוטה כו.
[עירובין עז. סב: כתובות ס. סג: ערי ב"מ נה: יבמות קי.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תנא וכו' דיוציא בגט. נ"ב ס"א כדי שלא יחזירנה עולמית: (ב) ד"ה דבר אחד וכו' חבירו לגרשה. נ"ב ס"א ולא יחזירנה עולמית: (ג) תוס' ד"ה ואמר וכו' לענין אחר שאין ראוי ליורשו: (ד) ד"ה ולא קתני וכו' מדרבנן [illegible]

גליון הש"ס

גמ' התם תנן [illegible]

[עי' תוס' לקמן קכא ד"ה ולא היא]

[ס"ד ס"ן]

[כרש"י שלפנינו שם איתא בתוך ועי' היטב תוס' בכורות מט. ד"ה לאחר]

תוספות חד מקמאי

איתמר מת בתוך שלשים יום או ביום ל' ועמדה ונתקדשה אמר רבינא משמיה דרבא אם אשת ישראל חולצת אם אשת כהן אינה חולצת ושריא לבעלה דכיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג (קאי) [דאמרי דהוי] ולד מעלי' אע"ג דלא שהא גבי אשת כהן עבדינן (לחומרא) [לקולא] כרבנן · ודוקא בנפל מן הגג או אכלו ארי אבל פיהק ומת אף אשת כהן חולצת ואסרינן לה אגברא דקי"ל בפר"א דמילה דפיהק

*באורתא אמר רבא הכי ובצפרא הדר ביה א"ל *שריתו יהא רעוא דתשתרו אף תרבא הבא גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו הנשואה לכהן מאי מי עבוד רבנן תקנתא לכהן או לא אמר ליה *הכי השתא בשלמא התם כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמרי אע"ג דלא שהא ולד מעליא הוי גבי אשת כהן כיון דלא אפשר עבדינן כרבנן אבל הבא כמאן נעביד אי כר' מאיר הא אמר יוציא ולא יחזיר עולמית ואי כרבנן האמרי בגט איתמר קדשה בתוך שלשה וברח פליגי בה רב אחא ורפרם חד אמר משמתינן ליה וחד אמר עירוקיה מסתייה הוה עובדא ואמר להו רפרם [ג]עירוקיה מסתייה : ספק בן תשע וכו' : אמר ליה רבא לרב נחמן לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים לתשעה ילדן אמר ליה נשי דידן לשבעה ילדן א"ל נשי דידכו הוו רובא דעלמא א"ל הכי קאמינא רוב נשים ילדן לתשעה ומיעוט לשבעה וכל היולדת לתשעה *עוברה ניכר לשליש ימיה וזו הואיל ולא הוכר עוברה לשליש ימיה איתרע ליה רובא אי כל היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה הא מדלא הוכר לשליש ימיה עוברה ודאי בר שבעה לבתראה הוא אלא אימא רוב היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה והאי מדלא הוכר לשליש ימיה איתרע ליה רובא ת"ר *ראשון ראוי להיות כהן גדול ושני ממזר מספק רבי אליעזר בן יעקב אומר *אין ממזר מספק [ס"א אינו ספק] מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר ראשון ראוי להיות כהן גדול ושני ספק ממזר ואסור בממזרת ר' אליעזר (א) אומר אינו ספק ממזר אלא ודאי ממזר ומותר בממזרת רבא אמר [ד]הכי קאמר ראשון ראוי להיות כהן גדול ושני ממזר ודאי מספק ומותר בממזרת ורבי אליעזר בן יעקב אומר אין ודאי ממזר מספק אלא ספק ממזר ואסור בממזרת וקמיפלגי בדרבי אלעזר דתנן *רבי אלעזר אומר [ה]ודאן בודאן מותר ודאן בספקן וספקן בודאן וספקן בספקן אסור [ו]ואלו הן ספקן שתוקי ואסופי וכותי *ואמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' אלעזר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי הלל שנה עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי וישראלי חללי גירי חרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי וכולן מותרין לבא זה בזה ואת אמרת הלכה כרבי אלעזר אביי סבר לה כשמואל דאמר הלכה כהלל ומוקי לה רבי אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא רבא סבר לה כרב דאמר הלכה כר' אלעזר ומוקי לה לדרבי אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא כי היכי דלא תקשי הלכתא

רש"י

באורתא אמר רבא הכי · כדקאמרת : וצפרא הדר ביה · ושמעתי מפיו שאינה הולכת : הכא מאי · לר' יהושע בריה דרב אידי קבעי לה : מי עביד רבנן תקנתא לכהן · דאע"ג דלישראל בעינן יוציא בגט עד שיגיע זמנו התם הוא דלכשיגיע זמנו מצי לאהדורה אבל הכא דאי מגרש לה לא מצי מהדר לה תסגי בהפרשה בעלמא : עבדינן כרבנן · ושמכינן אולד : קדשה בתוך שלשה · שום אלמנה או גרושה : עירוקיה מסתייה · לא בעי למיכפייה דלכתוב גט דגלי דעתיה דלא בעי לכנוס עד זמנו : ורוב נשים לט' ילדן. ולייתי חטאת דודאי בר קמא הוא ואשת אח בת בנים בעל : וזו הואיל ולא הוכר עוברה לשליש ימיה : דאי הוכר לא הוה מספקא לן : לשליש ימיה · דכתיב ויהי כמשלש חדשים (בראשית לח) : איתרע לה רובא · דלא תשדייה בתר רוב נשים אלא ספק בתר מיעוט ספק בתר רוב : ראשון · דספק הוא ראוי להיות כהן גדול ממה נפשך : והשני · אם קיימה עד שילדה לו בן ודאי ממזר מספק שמא ראשון בן המת הוה וקאי עליה בכרת ואישתכח האי שני ולד חייבי כריתות וממזר : מאי קאמר · ר"א בן יעקב היכי מצי לאפוקי מספק ממזר : אמר אביי כו' ספק ממזר הוי · ואסור בממזרת ובכשרה : ר"א (ב) אומר אין ממזר מספק · אלא כודאי ממזר הוי ומותר בממזרת דקסבר ספיקן בודאן מותר : ושני ממזר ודאי הוי מספק · כלומר מתוך ספק זה נעשה כודאי ממזר ומותר בממזרת : וקמיפלגי · אביי ורבא דמר מוקי רבי אליעזר בן יעקב להיתירא ומר מוקי ליה לאיסורא פליגי בדרבי *אליעזר : ודאן בספיקן אסור · שמא הספק כשר הוא ונמצא בא ממזר בקהל וכן ספק ממזר בספק ממזרת דשמא זה פסול וזה כשר : שתוקי · שקורא אביו ואמו משתקתו : אסופי · שנאסף מן השוק ובכולהו איכא למיחש שמא מפסול נתעברה : כותי · אין מקפיד על קידושי כסף ושטר דלית ליה גזירה שוה דקיחה קיחה וכי מקדש חד מנסבא לאידך לפיכך כולן ספק ממזרים הם שמא נתקדשה אמו לאחר : כי אמריתה · רב יהודה מסיים למילתיה ואזיל כי אמריתה להא שמעתא דרב אמר הלכה כר"א קמיה דשמואל אמר לי כו' : וכולן מותרין לבא זה בזה · אי אמרת (ג) ספיקן בודאן מותר וכ"ש ספיקן בספיקן היינו דמשכחת ליה כולן מותרין זה בזה כהנים לוים וישראלים מותרין זה בזה לויי וישראלי חללי גירי וחרורי עבדים משוחררים מותרים זה בזה גירי יחרורי ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי מותרים זה בזה דקהל גרים לא איקרי קהל לפיכך ממזרים מותרים בהן וכסדר הזה שנויים בקדושין (דף סט.) : ואת אמרת הלכה כר"א · שאין ממזר מותר בשתוקי ולא שתוקי בשתוקי ולא שתוקי באסופי (א"כ לא משכחת לה כולהו מעורבים) : נתיני · גבעונים שנתגיירו בימי יהושע בערמה ויש בהן לד עבודות דכתיב (יהושע ט) ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים לעדה :

הלכתא

תוספות

מי עביד רבנן תקנתא או לא · בעיא זו אליבא דרבנן ולא אליבא דר' מאיר ומכאן מדקדק בה"ג ובשאלתות דהא דאמר בפ' אע"פ (כתובות דף ס: ושם) דהלכה כר"מ בגזרותיו היינו דוקא בגזרותיו ולא בקנסותיו : אי כל היולדת כו' · כה"ג דייק בפ"ב דכתובות (דף טז:) גבי כל הכונסת בתולה יש לה קול כו' ובפ' המפלת (נדה דף כט.) גבי כל היולדות מטנפות אבל בפרק ואלו טריפות (חולין דף נג.) גבי כל הדורס אין לפרש נשמטת לא דייק (אע"ג) דכל לאו דוקא : רוב היולדת לט' כו' · וא"ת מה מועיל המתנת ג' חדשים משום הבחנה אכתי יכול לבא לידי ספק אם תנשא מיד ותלד לז' חדשים ויום אחד או אפילו ג' ימים דיש להסתפק אם הוא בנו של ראשון ולא נקלט הזרע עד יום ג' או הוא בנו של שני דיולדת לשבעה יולדת למקוטעים וזהו תימה לומר שהאשה צריכה להמתין ג' חדשים וג' ימים דלקמן משמע דג' חדשים דוקא דאמר חוץ מיום שמת בו ויום שנתארסה בו ואין לומר כיון דהמתינה ג' חדשים שריא ליגשא ולא חיישינן שמא תלד משני לסוף ששה חדשים וב' ימים או ג' דסמכינן ארובא דלט' ילדן וא"כ דסמכינן ארובא דלט' ילדן א"כ אפילו תוך ג' חדשים תנשא דסמכינן ארובא ואין צריך להמתין אלא חדש אחד ושוב אין ספק דאם תלד לסוף ט' ממיתת ראשון אין להסתפק שמא הוא מז' לאחרון דאזלינן בתר רוב נשים דלט' ילדן אלא ע"כ כל מקום שיכול לבא לידי ספק החמירו חכמים וי"ל דכ"כ לא היה משתהא הכרת העובר של ראשון עד שליש ימיה מן השני : וזו הואיל ולא הוכר · תימה דאמאי לא מוקמינן לה בחזקת היתר ליבם ולא יתחייב באשם תלוי ויהא נמי ולד שני כשר דסמוך מיעוט יולדת לשבעה אחזקה ואיתרע ליה רובא ונסמוך ארובא דעוברה ניכר לשליש ימיה דלעיל בפ' ד' אחין (דף ל:) חשבינן לה חזקה גבי ספק קידושין ולקמן בפ' בתרא (דף קיט· ושם) אפילו היתה צרתה מעוברת חשבינן לה בחזקת זקוקה וכ"ת דאיכא רובא אחרינא דרוב נשים מתעברות ויולדות לפיכך יש להחזיקה כמעוברת מן הראשון דאין סברא כלל לומר בנשים שהו עם בעליהן כמה שנים ולא עיברו ומתו בעליהם דרוב מעוברות ולקמן (דף קיט.) הוא דאמר לה גבי האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים : ראשון ראוי להיות כה"ג. והא דאמר בפ"ק דכתובות (דף יג: ושם) גבי עשר כהנים שפירש אחד מהן ובעל הולד שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה דבעינן זרעו מיוחס אחריו לקמן בפ' נושאין (דף ק:) פריך לה ומשני זרעו מיוחס אחריו דרבנן וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזור : סבר לה כרב דאמר הלכה כר' אלעזר · והא דפריך בעשרה יוחסין (קידושין דף עג. ושם) גבי הא דאמר רבא דבר תורה כו' שתוקי כשר אלא מעתה שתוקי שתוקית לא ישא לאו משום דלרבא שרי שתוקי בשתוקית אלא משום דגם אליבא דרבנן אמר רבא מילתיה דהתם להכי פריך דלרבנן נמי שתוקי שתוקית לא ישא :

יהודי

מסורת הש"ס

שבת קלו: [ס"א שריתוה] [סנהדרין סט.] נ"ל אלעזר קידושין עד. [שם עה.]

עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פי"ד מהל' גירושין הלכה כח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף יב :

[ועי' תוס' ב"ק ל: סד"ה וחכמים ותוס' ב"מ עב. ד"ה קונסין ותוס' ב"ב נד: ד"ה ותנ"א ותוס' בכורות כח. ד"ה ר"מ ותוס' זבחים קד. ד"ה אמר ר"ע]

כא ג מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה כג סמג לאוין קיז טוש"ע שם סימן ד סעיף כה וסימן קסד סעיף ו :

כב ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה כא סמג שם טוש"ע שם סימן ד סעיף כד :

כג ה מיי' שם וטוש"ע שם סעיף לו וסעיף לא :

תוס' חד מקמאי

דפיתק ומת ד"ה (מותר) [נפל] הוא' עמד וקדשה בתוך ג' חדשים וברח פליגי רב אחא ורפרם חד אמר משמתין ליה עד שיוציאה בגט (ושמואל) [וחד אמר] ערקייי מסתייה דגלי דעתיה שאין דעתו לכנסה עד אחר שלשה חדשים והלכתא ערקיי מסתייה אבל לא ברח יוציא בגט אפי' קדשה ביום השלמת שלשה חדשים דקי"ל צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו. הרב אלפס כתב לאלמנת חבירו ולגרושת חבירו בתוך ג' חדשים משמע דהא אם קדש אלמנת אחיו א) לא איבעיא ג' חדשים אלא אמר ערקייי מסתייה והראב"ד כתב דה"ה אם קדש אשת אחיו דהא לא פסקא דמתני' אתמהא הא שמעתא :

א) נראה דנ"ל בתוך ג' חדשים לא אמרינן דערוקיה מסתייה דהא אפסקא דמתניתין אתמר הא שמעתא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' אליעזר בן יעקב אומר אינו ספק ממזר אלא ודאי :
(ב) רש"י ד"ה ר' אליעזר בן יעקב אומר אין ממזר :
(ג) ד"ה וכולן וכו' אי אמרת בשלמא ספקן :

הלכתא אהלכתא אמר אביי מנא אמינא לה דכל ספיקא לר' אליעזר בן יעקב כודאי משוי ליה דתניא *ר' אליעזר בן יעקב אומר "הרי שבא על נשים הרבה ואין יודע על איזהו מהן בא וכן היא שבאו עליה אנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהן קבלה נמצא אב נושא את בתו ואח נושא את אחותו ונתמלא כל העולם כולו ממזרין ועל זה נאמר °ומלאה הארץ זמה ורבא אמר לך הכי קאמר *זו מה היא יתר על כן אמר ר' אליעזר בן יעקב *ג לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת שמא יזדווגו זה לזה ונמצא אח נושא את אחותו איני והא *רב כי איקלע לדרדשיר [מכריז] ואמר מאן הויא ליומא ורב נחמן כי איקלע לשכנציב [מכריז] ואמר מאן הויא ליומא ג שאני רבנן דפקיע שמייהו והאמר רבא *ד תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים רבנן שלוחייהו הוו משדרי ומודעי להו ואיבעית אימא לרבנן יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו דאמר מר *אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו תנא רבי אליעזר בן יעקב אומר ה לא ישא אדם *אשתו *ודעתו לגרשה משום שנאמר °אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך: ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא הוא ונכסי דידי הוא ויבם אמר את בראי דידי את ולית לך ולא מידי בנכסי ו הוי ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין ז ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר ההוא גברא בר מיתנא הוא ונכסי דידי הוא בני יבם אמרי את אחינו את ומנתא הוא דאית לך בהדן סבור רבנן קמיה דרב משרשיא למימר מתניתין היא דתנן *הוא אינו יורש אותם והם יורשין אותו והכא איפכא התם אמרי ליה אייתי ראיה ושקול הכא אמר להו אייתו ראיה ושקולו אמר להו רב משרשיא מי דמי התם אינהו ודאי ואיהו ספק הכא אידי ואידי ספק אלא אי דמיא למתני' [להא] דמיא לספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם גופיה דהתם אמרי ליה אייתי ראיה דאחונא את ושקול ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם לבתר דפלג יבם בנכסי מיתנא בני יבם אמרי אייתי ראיה דאחונא את ושקול אמר להו ספק מה נפשייכו אי אחוכון אנא הבו לי מנתא בהדייכו ואי בר מיתנא אנא הבו לי פלגא דפלג אבוכון בהדאי ר' אבא אמר רב ח קם דינא ר' ירמיה אמר הדר דינא לימא בפלוגתא דאדמון ורבנן קמיפלגי דתנן *מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אמר ילך בקצרה וחכ"א יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר והוינן בה לרבנן ט שפיר קאמר אדמון ואמר רב יהודה אמר רב הכא במאי עסקינן י כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם מארבע רוחות א"ה מ"ט דאדמון ואמר רבא כ בארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כולי עלמא לא פליגי דמצו מדחי ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מצי א"ל מכל מקום דרכי גבך הוא ורבנן סברי דא"ל ל אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו לימא ר' אבא דאמר כרבנן ור' ירמיה דאמר כאדמון אמר לך ר' אבא אנא דאמרי אפילו כאדמון עד כאן לא קאמר אדמון התם אלא משום דא"ל ממה נפשך דרכי

יחודי בעלמא הוו מיחדי · ויש כאן פת בסלו כיון שאם היה רוצה (ג) היה בא עליה וכיון שפעמים לא היה בא עליה לא מיחמדא ולא חזיא דאי לא תימא הכי גם להתיחד הוה אסור כדאמר בפ"ק דכתובות (דף ד. ושם) גבי חתן אם פרסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא למיחש שאם היה אירע שבא עליה ונתעברה ממנו היה מוליכה עמו לעירו*:

וממון המוטל בספק חולקים · אפילו רבנן דסומכוס (ב"ק לה:) מודו הכא דלא שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה שאין זה מוחזק יותר מזה והוי כמו הללו באין לירש והללו באין לירש דאמר במי שמת (ב"ב דף קנח:) יחלוקו: אמר רבי אבא קם דינא · דוקא בתר דפלג אבל מקמי דפלג לא: דאמר ליה אי שתקת שתקת · פי' ולא תטול כלום ולא כמו שפירש בקונט' אי שתקת ומוזילנא לך דהא קתני יקח לו דרך במאה מנה ובפ"ק דב"ק (דף ח.) גבי מכרן לאחד כולן נכנסו תחת הבעלים והויא אשה בזיבורית אע"פ שלקח עידית באחרונה משום אי שתקת כו' ולא מצי אמרה ליה לכי תהדר כיון שאין בא להפקיע מדינא ובחד דאתי מכח חד לא מצי למימר ואי לא מזבנינא לארבעה דהא פשיטא כיון דלא אתי מכח ארבעה לא שבקינן ליה ואם תאמר וארבעה דאתו מכח חד ליהדר ההוא חד דמי קארה וי"ל דמצי אמר ליה לא מכרתי אלא מה שיש לי בה:

הלכתא אהלכתא · דקיימא לן משנת ר"א ב"י קב ונקי במסכת גיטין (דף סז.): קבלה · נתעברה: ונתמלא כל העולם כולו ממזרים · מספק קרו להו ממזרים: זו מה היא · לשון ספק: יתר על כן · דאפי' הכא דע"י נישואין הוה והדבר מפורסם גזר ר"א בן יעקב: מאן הויא ליומי · מי חפלה לינשא לימים שאתעכב כאן: דפקיעי · כ"ע בשמייהו וקוראין לבתו על שמו ואם יבא בנו ממקום אחר ישמע שהיא בת אביו ויפרוש: שבעה נקיים · שמא מחמת חימוד פרסה נדה בשעה שנתפייסה: שלוחייהו הוו משדרי · שבעה יומי קודם ביאתן: ממון המוטל בספק · שאין זה מוחזק (א) בזה יותר מזה דאם זה בן המת אין ליבם בהן כלום ואם בן היבם הוא אין לו בהן כלום הלכך אין כאן מוציא מחברו להטיל עליו הראיה: ספק ובני יבם · הספק מוחזק בהן ביותר דממה נפשך אית ליה זכיה בגווייהו אבל בני יבם שמא אין להם חלק בהם שזה בן ראשון הוא וכולה שלו ומשום הכי סבור רבנן למימר היינו מתניתין בפ' טשאין על האנוסה דקתני ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון הוא לא יורש אותן לא זה ולא זה דבני ראשון מדחו ליה אגל בני אחרון ובני אחרון אגל בני ראשון והם יורשים אותו בין שניהם: והכא אמרינן איפכא · דהוא מוחזק יותר דהתם להכי מדחו ליה דאמרי ליה אייתי ראיה דאחונא את ושקול והכא נמי אמר להו הא אייתו ראיה דאחוכון אנא ושקולו: מי דמי התם אינהו ודאי · שהן יודעין מכח מי הן באין לירש: אידי ואידי ספיקא נינהו · שאפילו הספק אין טוען טענת ודאי ואינו יודע מכח מי הוא בא לירש: בנכסי יבם גופיה · התם מיתוקמא מתניתין דהוא לא יורש אותן דאמרי ליה אייתי ראיה ושקול אבל בההיא דלעיל שניהם ספק ונראה בעיני דההיא מנתא דקמודו ליה שקיל ואידך הוי ממון המוטל בספק וחולקין הוא נוטל החצי ובין כולן החצי: לבתר דפלג יבם · עם ספק בנכסי מיתנא כדאמרן לעיל דחולקין: אי אחוכון אנא הבו לי מנתא גבייכו · ואי משום דשקלי אנא פלגא בנכסי מיתנא מהדרנא לכו ההוא פלגא ונחלוק הכל בשוה בין נכסי הראשון בין נכסי האחרון וכגון שהיו נכסי היבם מרובין ואביו מועטין: קם דינא · אחר שנעשה דין בנכסי המת אין זה יכול לחזור ולערער עליהם ומה שהוא שואל בנכסי היבם אמרי ליה אייתי ראיה: הדר דינא · ומהדרי ליה פלגא דנכסי מיתנא או פלג כולהו נכסי בשוה: ואבדה דרך שדהו · שהיתה שדהו מוקפת משדות אחרים והיה לו דרך על אחת מן הרוחות ואבדה ששכחו על איזה מן הרוחות היתה: ילך בקצרה · יתנו ביניהם דרך קצרה ולקמן מפרש לה:

שפיר קאמר אדמון · דקסלקא דעתא שהקיפו אדם אחד מכל רוחותיו דאמר אורחיה גביה הוא: ארבעה בני אדם · דכל חד וחד מדחי ליה: דאתו מכח ארבעה · שארבעה אנשים מכרום לאלו: אי שתקת שתקת · ולא אעלה עליך בדמים יקרים:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ממון וכו' מוחזק בנכסי יותר מזה: (ב) תוס' ד"ה יחודי וכו' היה בא עליה נ"ב ועיין ביאור דיבור זה בתשובות ב"ח סימן פ':

תוספות ישנים

לי א) נכסי דפליג אבוכן בנכסי. ר' אבא אמר קם דינא · ר' ירמיה אמר הדר דינא · משמע לכאורה מדקאמר לבתר דפלג יבם בנכסי מיתנא הא מקמי דפליג בנכסי מיתנא דכ"ע אמר להו מ"ג דלא שייך למימר קם דינא

כיון דלא פ"ג בנכסי ומיהו בפלוגתא דאדמון ורבנן איכא לעיוני בהא מילתא דהא לא קם דינא בהדיה ואפ"ה אמרו רבנן קם דינא. ופסק הרב אלפס כר' אבא דאמר קם דינא כיון דקאי כרבנן. ואע"ג דאמרי' אמר לך ר' ירמיה

אנא דאמרי אפילו לרבנן שנויא דחיקא היא · ואע"ג דאיתא בפ' בית כור שני אחים שחלקו ובא להן אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת וקי"ל כוותיה אלמא הדר דינא · שאני התם דחלוקה בטעות הוא

דרכי חד גבך הוא אבל הכא מי איכא למימר הכי ורבי ירמיה אמר לך אנא דאמרי אפי' לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דא"ל אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו אבל הכא מי איכא למימר הכי *ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר האי גברא בר מיתנא הוא ופלגא דידי הוא יבם אמר את בראי דידי את ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק *ואין ספק מוציא מידי ודאי ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר ההוא גברא בר מיתנא הוא ופלגא דידי הוא ובני יבם אמרי אחונא את ומנתא אית לך בהדן פלגא דקמודי להו שקלי תילתא דקא מודו ליה שקל פש להו דנקא הוי ממון המוטל בספק וחולקין סבא ויבם בנכסי ספק או סבא וספק בנכסי יבם הוי ממון המוטל בספק וחולקין: **מתני'** *שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים ויוצאין עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים ויוצאין עמה בחזקת יורשי האב *כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר *ובלבד שתהא כתובה על נכסי בעלה הראשון: **גמ'** מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי אמר עולא רישא דנפלה כשהיא ארוסה וסיפא דנפלה כשהיא נשואה וקסבר עולא זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה זיקת

רש"י

דרכי חד אית לי גבך · וטענת ברי הוא דידע מאי קתבע מניה: מי איכא למימר הכי · הא לא ידע מאי קא תבע מניה אי פלגא בנכסי מיתנא (א) אי פלגא מנתא בנכסי יבם ומכח שתי טענות הוא בא עליהם בכל אחת ואחת אומרים לו הבא ראיה: סבא · אבי המת והיבם: הוי יבם ודאי · יורש ויודע מכח מי הוא בא ומוחזק בנכסים ולא דמי להיא דרב משרשיא דלעיל דהתם אע"ג דספק אית ליה זכיה בנכסים ממה נפשך אפילו הכי לא חשיב ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא לירש מכח מה הוא בא עליהן: פלגא דקא מודה להו שקלי · מששה זהובים נוטלין שלשה: תילתא דקא מודו ליה · שני זהובים תילתא דכולהו נכסי: שקיל · דהא אמרו ליה אחונא את ואינהו הוו תרי ואיהו שלישי: פש דנקא · דקמיגלו עליה האי אמר כולה דידי והני אמרי כולה דידן הוא נוטל חצי ובין שניהם חצי: סבא ויבם בנכסי ספק · סבא אמר האי בר מיתנא הוא וכיון דאין לו יורש אני קודם דתנן (ב"ב דף קטו·) האב קודם לכל יוצאי ירכו ויבם אמר בני הוא ואני יורשו דהאב קודם: או סבא וספק בנכסי יבם · שאין ליבם בן אחר סבא אמר את בר מיתנא ואני יורש את בני מקום שאין לו בן וספק אמר בנו אני ואני יורשו: חולקין · דדלמא כולהו דהאי ודלמא כולהו דהאי ואין לומר האב ודאי מוחזק דאם זה בנו אין כאן לאב כלום: **מתני'** שומרת יבם · ממתנת ומצפה ליבם כמו עניה זו לשוא שמרה באף על פי בכתובות (דף סב:): שנפלו לה נכסים · מאביה וסלקא דעתך שנפלו לה כשהיא שומרת יבם: ובנכסים הנכנסים ויוצאים עמה · היינו נכסי מלוג שהקרן שלה קיים וכשהיא נכנסת נכנסין עמה וכשהיא יוצאת יוצאין עמה: ה"ג ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב · דספק נשואה היא וזכה היבם בחצי ירושתו מספק שהבעל יורש את אשתו וזו שספק נשואה היא אילו זכי בפלגא אבל בכתובתה מודים ב"ש דבחזקת הבעל היא ולא פליגי בה יורשי האב וטעמא דכולה מתניתין מפרש בגמ': **גמ'** מאי שנא רישא דל"פ ומ"ש סיפא דפליגי ב"ש · מאי שנא רישא כשהיא קיימת דלא פליגי ב"ש אלא בכח דילה מחזקינן לנכסי דקאמרי מוכרת ונותנת לכתחלה ומאי שנא סיפא דפליגי כשמתה לא מוקמי נכסי מלוג בחזקת יורשיה: ה"ג אמר עולא רישא דנפלה כשהיא ארוסה · שנפלה לייבום מאירוסין ונפלו הנכסים לה כשהיא שומרת יבם: סיפא דנפלה · לפניו לייבום: כשהיא נשואה · הלכך רישא דלגבי ארוסה ממש קי"ל לב"ש תמכור כדתנן לקמן כ"ש זו שאינה אלא זקוקה בעלמא וב"ה דאמרי בארוסה ודאי לא תמכור לכתחלה אבל אם מכרה ונתנה קיים הכא משום דספק ארוסה היא דאגידא ביה ולאו אשתו ממש היא מודו ב"ה דמוכרת ונותנת לכתחלה: סיפא

תוספות

הוי יבם ודאי וספק ספק · פי' בקונטרס ודאי שיודע מאיזה כח הוא בא ומוחזק בנכסים ולא דמי להיא דרב משרשיא דלעיל דהתם אע"ג דספק אית ליה בנכסים זכיה ממה נפשך אפ"ה לא חשיב ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא עליהם משמע מתוך פירושו דקרי ודאי מה שודאי נוטל חלק בנכסים ובפרק מי שמת (ב"ב דף קנח: וש"נ) גבי הא דתנן נפל הבית עליו ועל אמו (ב) אלו ואלו מודים שיחלוקו פירש רבינו שמואל שיחלוקו יורשי האם דהיינו אחי האם מאביה עם יורשי הבן היינו אחי הבן מן האב ראובן ולא רצה לפרש יורשי האם בני האם דהיינו אחי הבן מן האם דהיינו בנימין דא"כ ה"ל בנימין ודאי וראובן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ואין נראה כלל דאטו מפני שהוא ודאי במקצת הנכסים יהא ודאי בכולן ועוד דאמר התם ומייתי ליה לקמן גבי נפל הבית עליו ועל אביו [עליו] ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה וב"ה כו' ומסיק דיורשי האב אחי הבן אלמא אע"ג דיש לאב בנים אחרים לא חשבינן להו ודאי וכן בפ"ק דב"ק (דף ט· וש"נ) גבי אחים שחלקו ובא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהן דאמר רב אסי נוטל רביע בקרקע או רביע במעות משום דמספקא ליה אי כיורשים דמו אי כלקוחות ולא אמרי' שלא יטול כלום שהרי זה המוחזק הוא ודאי במקצת נכסים וכן זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי גבי שנים אוחזים בטלית (ב"מ דף ב·) אלא הא דקרי הכא יבם ודאי היינו משום שהיבם הוא ודאי יורשו של סבא אבל ספק הוא ספק אם הוא יורשו כלל אבל התם בנפל עליו ועל אמו לא הוי בנימין ודאי יורש בכל חצי האחר דאם מתה רחל קודם יוסף הוי ראובן נמי יורשו וכן בנפל הבית עליו ועל אביו אם מת האב קודם הוי בעל חוב יורש ולא בן האחר: **ובית** הלל אומרים הנכסים בחזקתן · בפרק מי שמת (ב"ב קנח· וש"נ) פליגי בכהאי גוונא ב"ש וב"ה גבי נפל הבית עליו ועל אשתו וקאמר בגמ' בחזקת מי פירוש בית הלל דקאמרי נכסים בחזקתן דהיינו נכסי צאן ברזל בחזקת מי ר' אלעזר אומר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל ור"ש לקיש אמר יחלוקו ופי' בקונטרס בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פ: וש"נ) דכי היכי דפליגי התם הכי נמי פליגי אמתניתין דהכא ורבינו תם אומר דלא דמיא הך לדהתם דהכא לא פליגי ב"ש בכתובה אלא בנכסי מלוג כדאמר בגמ' דכתובה שיירה מדקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי אב כו' אבל התם קתני סתמא יחלוקו משמע דבכתובה נמי פליגי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כמו שגבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לאשה כלום בנכסי הבעל עד אחר החליצה דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ואפשר דכולהו אמוראי מודו הכא דנכסי צאן ברזל הוי בחזקת יורשי הבעל והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו בחזקת הבעל אבל בכתובה דבר פשוט הוא יותר שהיא בחזקת הבעל מנכסי צאן ברזל שהיא הביאה מבית אביה ושמה אותם לבעל וכן נ"ל למאן דאמר התם בחזקת יורשי הבעל ואם תאמר ולמאן דאמר בחזקת יורשי האשה מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דמודים בית הלל שיחלוקו ולא מוקמינן להו בחזקת יורשי האם ויש לומר דשאני קסבר ההוא תנא דירושת יורשי הבעל דרבנן א"כ אפילו קסבר דהוי דאורייתא כיון דלאו מכח קורבה קאתין מוקמינן להו בחזקת האשה טפי א"נ משום הכי לא מוקמינן להו התם בחזקת יורשי האם משום דרגילות הוא שהאם היא מתה קודם דקא חשיב בריש יש נוחלין (ב"ב דף קח·) פורענות כשהבן מת תחלה לפיכך לא החזיקום בחזקת האם ואם תאמר ויורשי האשה היכי גבו כתובה (ג) הא קי"ל כרב ושמואל דאמרי בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז·) דאין אדם מוריש שבועה לבניו ומיהו לב"ש ניחא דאית להו שטר העומד לגבות כגבוי דמי והוו כמוחזקין בממון דכמה ברייתות דפריך מינייהו לרב ושמואל בשבועות (ד) משני התם דאתא כב"ש ולר"א דאמר בחזקת יורשי האשה ניחא דאיהו פליג בהדיא בשבועות (דף מח·) אדרב ושמואל אבל ר' יוחנן דאמר בחזקת יורשי הבעל ופי' דנכסים בחזקתם הוא טעם לדבר למה לי תיפוק ליה דאין אדם מוריש שבועה לבניו ויש לומר דהיא הנותנת דלפי שהנכסים בחזקת הבעל (ה) אינה מורשת שאם היו בחזקת האשה היתה מורשת כמו לבית שמאי דאמרי כגבוי דמי אי נמי אר"י דאיכא לאוקמי במטלטלי ואיתנהו בעינייהו שנוטל בלא שבועה והא דלא משני הכי בשבועות אלא דוחק להעמידה כב"ש משום דהתם בכתובה איירי אבל הכא דאיירי בנכסי צאן ברזל שהביא' מבית אביה דרגילין להיות בעינייהו דאין דרך לבעלה למכרן ואיכא למ"ד לקמן (דף סו:) המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור: זיקת

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ה מהלכות נחלות הלכה ד ה סמג עשין צו טוש"ע אה"ע סימן קסג סעיף ו:

לד ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

לה ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

לו ד מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה י ופ"ג מהלכות נחלות הלכה י סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קס סעיף ה:

לז ה טוש"ע שם ס"ו:

לח ו מיי' שם טוש"ע אה"ע סי' קסח ס"א:

לט ז מיי' שם ופ"א מהלכות יבום הל' א טוש"ע אה"ע שם סעיף ג וסימן קסו סעיף ד:

תוס' חד מקמאי

ספק או סבא וספק בנכסי יבם חולקין: מתניתין שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמהם ב"ש אומרים יחלוקו וב"ה אומרים נכסים בחזקתן וכתובתה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמהן בחזקת יורשי האב וה"ה לנצ"ב שהן בחזקת יורשי הבעל כדין כתובתה ואע"ג דגבי נפל הבית עליו ועל אשתו נצ"ב יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב שאני הכא כיון דשומרת יבם היא יבם במקום בעל קאי וכשם שהוא מוחזק בכתובה כך הוא מוחזק בנצ"ב והרמב"ם כתב גבי שומרת יבם נמי יחלוקו מסקנא דשמעתתא אליבא דהלכתא שומרת יבם מן הארוסין כל הנכסים בחזקתן ל"ש נפלו לה בחיי ארוס ל"ש נפלו לה כשהיא שומרת יבם ל"ש עבד בה מאמר ול"ש לא עבד בה מאמר ל"ש בחייה ולפירות ול"ש מתה ולגוף הנכסים ואם היתה שומרת יבם מן הנשואין ונפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם מוכרת ונותנת נכסים הנכנסין והיוצאים עמה וקיים ואפלו עשה בה מאמר ואם מתה נכסים בחזקתן כתובה ונצ"ב בחזקת יורשי הבעל ונ"מ בחזקת יורשי האב ואפי' עשה בה מאמר ואם היתה שומרת יבם מן הנשואין ונפלו לה נכסים כשהיא תחת בעלה קי"ל כרבא דאמר ידו עדיפא מידה ל"ש עבד בה מאמר ל"ש לא עביד בה מאמר והשתא כשמת הבעל קלישא ליה וידו כידה ויחלוקו הנכסים הנכנסים והיוצאין עמה' אבל לאביי דאמר אליבא דב"ה דידו כידה השתא כשמת הבעל קלישא ליה ידו ונכסים בחזקת יורשי האב. מיהו קי"ל כרבא ויחלוקו ואע"ג דאמר רב פפא דייקא מתני' כותיה דאביי הלכתא כותיה דרבא דקי"ל כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם הלכך הלכתא כרבא ויחלוקו. וי"מ אליבא דרבא דאמר ידו עדיפא מידה נכסים

ורש"י כתב ויחלוקו והא דאמר ואע"ג דקשיא מתה לאביי ה"ה לרבא נמי קשיא אדמפלגי לאחר מיתה לפלגו בחייה ולפירות דאליבא דב"ש יחלוקו. וי"מ דלרבא לא קשיא מתה א) דבמתה ה"ה יחלוקו לב"ע באים ליירש אבל בחייה נכסים בחזקתן אפי' לב"ש אפי' עבד לה מאמר ב) ולפי הפירוש הזה לא הוה צריך לאוקמי רישא בדלא עבד לה מאמר. וה"ל לאוקמי רישא וסיפא בחד טעמא בדעבד לה מאמר: כתב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי איכא וכו' פלגא בנכסי מיתנא אי מנתא כצ"ל ותיבת פלגא נמחק: (ב) תוס' ד"ה הוי יבם וכו' עליו ועל אמו כגון יוסף ורחל אלו ואלו מודים שיחלוקו פי' רבינו שמואל שיחלוקו יורשי האם והיינו אחי האם מן האב לבן עם יורשי הבן: (ג) ד"ה ובית הלל וכו' היכי גבו כתובה· נ"ב כלומר הלא מחוייבת שבועה היתה וכיון שמתה ולא נשבעה הוי מוריש שבועה לבניו [והשאר חסר]: (ד) בא"ד לרב ושמואל בשבועות וקא משני התם· נ"ב כלומר על חדא ברייתא מהנך ברייתות קא משני הא מני ב"ש היא דאמר שטר העומד לגבות כגבוי דמי אלמא דלב"ש ניחא דיכולה להוריש שבועה כיון דהוי כמו שמוחזקין בממון: (ה) בא"ד בחזקת הבעל לכך אינה מורשת שאם היו בחזקת וכו' דאין דרך בעלה למכרן:

מסורת הש"ס

לעיל יט: פסחים ס: וש"נ

כתובות פ:

[לעיל יט: כתובות פ:] [לקמן נב: [פה. כתובות נג: פ:]

א) ר"ל בנפלו לה נכסים תחתיו דבעל ול"מ נפלו לה כשהיא שומרת יבם לב"ש יחלוקו. ב) עי' תוס' לקמן לט ד"ה אע"ג.

זיקת נשואה עושה ספק נשואה זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה דאי ס"ד ודאי ארוסה מודים ב"ה שמוכרת ונותנת וקיים והתנן *נפלו לה נכסים משנתארסה ב"ש אומרים תמכור וב"ה אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים אלא ש"מ זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה זיקת נשואה עושה ספק נשואה דאי ס"ד ודאי נשואה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב והתנן *נפלו לה נכסים משנישאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות אלא שמע מינה זיקת נשואה עושה ספק נשואה אמר ליה רבה אדמפלגי בגופה ולאחר מיתה לפלגו בחייה ולפירות אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה כשהיא נשואה וזיקת נשואה עושה ספק נשואה רישא דאיהי קיימא הוה לה איהי ודאי ואינהו ספק *ואין ספק מוציא מידי ודאי סיפא דמתה הללו באין לירש והללו באין לירש ויחלוקו איתיביה אביי ולב"ש אין ספק מוציא מידי ודאי והתנן *נפל הבית עליו ועל אביו עליו ועל מורישיו והיו עליו כתובת אשה וב"ח יורשי האב אומרים הבן מת ראשון ואחר כך מת האב וב"ח אומר האב מת ראשון ואח"כ מת הבן ב"ש אומרים יחלוקו וב"ה אומרים נכסים בחזקתן והא הכא יורשי האב ודאי וב"ח ספק וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי קסברי ב"ש *שטר העומד לגבות כגבוי דמי ומנא תימרא דתנן *מתו בעליהן עד שלא שתו ב"ש אומרים נוטלות כתובתן ואינן שותות וב"ה אומרים או שותות או לא נוטלות כתובתן או שותות והביא האיש את אשתו אמר רחמנא וליכא אלא מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובתן והא הכא דספק הוא ספק זנאי ספק לא זנאי וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי אלא ש"מ *שטר העומד לגבות כגבוי דמי ואביי לותביה מהא דלמא כתובת אשה שאני משום *חינא ולותביה כתובה דמתניתין לא פליגי ולא והא *)קתני מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים ויוצאין עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן הכי קאמר מתה מה יעשה בכתובתה ושבקה נכסים הנכנסים והיוצאים עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן א]אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב *ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל ש"מ אביי אמר רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם סיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר

*) כתובות פ:

רש"י

סיפא · דגבי נשואה בעלמא אמרי' לקמן דברי הכל מכרה ונתנה אפי' בדיעבד הבעל מוציא מיד הלקוחות הכא לגבי זיקת נשואה דספק היא ולא כנשואה ממש קיימי נכסי בספק הלכך לב"ש חלוקה עדיפא [ולב"ה חזקה עדיפא]: זיקת ארוסה · זיקת יבמה שנפלה מן האירוסין ספק ארוסה ולא ודאי ארוסה ואע"ג דלגבי נכסים אין לו שום כח בהן ונמצא שזיקת ארוסה אינה כלום קרי לה ספק ארוסה דלא מצי למימר קסבר עולא זיקת ארוסה אינה כלום דהא בעיא חליצה: מודים ב"ה כו' · בתמיה אלא ש"מ כספק ארוסה היא הלכך תמכור לכתחלה: עושה ספק נשואה · כדפרישית לעיל דכיון דודאי נשואה הבעל מוציא מיד הלקוחות הכא דספק נשואה היא הוו נכסים בספק ולב"ש חלוקה עדיפא דאין לה בהם חזקה יותר ממנו דידו כידה ולב"ה חזקה עדיפא דאין ידו כידה הואיל ולא נפלו לה כשהיא תחת הבעל: אמר ליה רבה · לעולא אי טעמא משום חלוקה עדיפא הוא אדמיפלגי בגופה של קרקע ולאחר מיתה ליפלגו בחייה ולפירות דלב"ש פליג יבם פירי בהדה דספק נשואה היא דאילו ודאי נשואה הואי הוה שקיל להו בעל כרחה (א) ולב"ה נכסים בחזקתה ולא שקיל מידי ומדנקט מתני' מיתה בסיפא ש"מ טעמייהו דב"ש ברישא דאלמוה לחזקה דילה משום דהיא קיימא: אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה · ליבום כשהיא נשואה כו': איהי ודאי · שהקרן שלה ממה נפשך הלכך אלימא חזקה דילה: סיפא · הואיל ומתה הללו באים וטוענים מכח ירושה והיבם טוען מכח ירושה הלכך שניהם ספק לב"ש דאי זיקה ככנוסה אין כאן ליורשי האב כלום שהבעל יורש שלה ואי לאו ככנוסה אין כאן ליבם כלום לפיכך ספק וספק הוא ויחלוקו ולב"ה הואיל ואלו קרובין ואין הם והוחזקה נחלה זו כבר בחזקת משפחתן אמרינן אוקי אחזקתה אבל בחייה ולפירות אפי' ב"ש מודו דנכסים בחזקתייהו ולא שקיל בעל מידי: עליו ועל יורשיו ל"ג: נפל הבית כו' · לו אין נכסים ולמורישים יש נכסים: הבן מת ראשון · ולא זכה בנכסי האב ואין לב"ח מה לגבות: יורשי האב ודאי · מוחזקים שאין מכח ירושה ודאית שאפי' (ב) האב מת ראשון נכסי הבן מסתמא נופלים לפני יורשין דאילו ב"ח מיחסר גוביינא עד שיחזיקוהו ב"ד בהם: ובעל חוב ספק · דלא הוחזק שטרו עליהן וקאתי ספק ומוציא את האי מידי ודאי: כגבוי דמי · כלומר גדול כח השטר וכמו שמוחזק בנכסים (ג) והרי הן קמו במקום הבן ומוחזקים בנכסים דמי הלכך ספק וספק הוא ואין כאן חזקה לזה יותר מזה אם האב מת ראשון הוחזק ב"ח מיד ולא אמרינן הא מחוסר גוביינא ואם בן מת ראשון הוחזקו יורשים: מתו בעליהן · כל אשה שקנא לה בעלה ונסתרה ומת עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ואע"פ שממא זינתה ואין לה כתובה. לא שותות דבעינן והביא האיש את אשתו וליכא: מידי ודאי · מידי יורשי הבעל שהן מוחזקין ודאי מוציאה זו כתובה מספק: אלא · לאו ש"מ קסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי וכיון שמת עמדו הנכסים מיד בחזקת האשה ויורשים קאתו לאפוקי מינה משום ספק זנאי ולא אתי ספק ומוציא מידי ודאי דאי לא כגבוי דמי וטעמא משום דאתי ספק ומוציא מידי ודאי הוא הוה להו למימר יחלוקו ונשוי ספק כודאי אבל לעלויי מינה ליכא למ"ד וגבי נפל הבית קאמר יחלוקו דכי נמי אמרי' כגבוי דמי לא מלינו לב"ח לשויי ודאי טפי מיורשין שהרי לא הוחזק בו זה בנכסים והשטר זה יוצא עליו ולא על האב הלכך ספק וספק הוא אם האב מת ראשון נמצא ב"ח ודאי דהאי שטר כגבוי דמי ויורשים אינם כלום ואם הבן מת ראשון נמצאו יורשין ודאין וב"ח אין כלום: ואביי · דלא אסיק אדעתיה מעיקרא משום טעמא דשטר העומד לגבות כי אותביה לרבה מנפל הבית דתנן במי שמת בבבא בתרא בסדר ישועות: לותביה מהא · דמתני' היא בסדר נשים דהכא נמי ספק מוציא מידי ודאי: ואביי · להכי לא אותביה מכתובה דקסבר שאני כתובה משום חינא שיהיו נושאין חן בעיני הנשים ויתרצו להנשא לפיכך החזיקוה מספק: ולותביה מכתובה דמתני' · דאמרי ב"ש יחלוקו דקס"ד השתא דב"ש נמי אכתובה אמרי יחלוקו וקאתו יורשין דידה (ד) מספק וגבו פלגא דכתובה מיבם דהוי ודאי והתם ליכא למימר משום חינא דהתם מתה וגבי יורשין לא חיישינן לחינא כדאמר באלמנה ניזונת (כתובות נג:) אא"כ היו יורשיה נקבות: לא פליגי · דמודו ב"ש שהיא בחזקת יורשי הבעל דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים וכל שהיא מתה בחייו של יבם לא גבו יורשים דילה כתובה דיבם במקום בעל קאי ואע"ג דשמעינן ליה לאביי בכתובות פרק האשה (דף פא·) ניתנה כתובה לגבות מחיים לב"ש הני מילי להתחייב יבם בקבורתה דאמר מינה קא ירית כתובה ולא מאחיו אבל דליסקלו יורשין דילה כתובתה לא שמעינן ליה: דיקא נמי כו' · וטעמא לא משום דשטר העומד לגבות הוא דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים: יורשי הבעל עם יורשי האב · נכסי מלוג: אביי · מהדר ארישא דמתנין לתרוצי מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי ותרצינה לאו משום דברישא היא קיימת וסיפא משום דליתא דודאי סיפא נמי אי כשהיא שומרת יבם נפלו לה מודו ב"ש דיורשי האב ודאין ונכסים בחזקתן אלא רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם לפיכך מוכרת לכתחלה וה"ה אם מתה יורשיה יורשין אותה דלא מהניא זיקה למיקני נכסי דהשתא: סיפא · דנפלו לה כשהיא תחת בעלה הראשון:

תוספות

זיקת נשואה עושה ספק נשואה · ואפ"ה לב"ה הוו בחזקת יורשי האב דחזקה עדיפא שיש לנו להחזיק נחלה בחזקת אותו השבט: דאי ס"ד ודאי נשואה והתנן נפלו לה כו' · מכאן מקשינן דתנן פרק יש נוחלין (ב"ב דף קמ·) שהבעל יורש את אשתו הוה מצי למיפרך אלא מסיפא דהוה דאייתי לעיל *כ"ל לאיתויי: הויא לה איהי ודאי · שהגוף (ה) שלה: קסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי · אביי גופיה אית ליה הכי בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פא· ושם) דלבתר דשמע מרבה סברה: בש"א נוטלות כתובה ולא שותות · והא דתנן בריש פ' ארוסה (סוטה דף כג:) ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובתן ולא פליגי ב"ש אור"י דהתם היא נתנה אצבע בין שיניה שנסתרה ואסרה עצמה על בעלה אבל הכא בשעה שנסתרה היתה יכולה ליבדק בשתיה ועוד *דבארוסה ושומרת יבם אין לחובבה כעוברת על דת כיון שאינה יכולה ליבדק כדקאמר התם בגמ': בה"א או שותות או לא נוטלות כו' · הא דגרס במסכת סוטה (דף כד·) לא שותות ולא נוטלות כתובה*) כתבו שם כמו שמגיה הש"ס כאן: ואביי לותביה מהא · וא"ת אדרבה תקשי ליה למה נוטלת כל הכתובה מספק וי"ל לפי שהיא באה בטענת ברי והיורשין בטענת ספק:

*) לפנינו ליתא האי גירסא

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ז סמג לאוין סא טור ש"ע אה"ע סי' צ סעיף יא וסימן קס סעיף ה:

[ליתא ליה]

מא ג מיי' שם טוש"ע שם סימן צ סעיף ט:

מב ד מיי' פ"ה מהל' נחלות הלכה ח סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רפ סעיף יב:

מג ה מיי' פ"ב מהל' סוטה הל' ז סמג עשין מח טור אה"ע סימן קטו וסימן קעח:

דבארוסה ושומרת יבם יש לחובבה כצ"ל מהרש"ם

תוספות ישנים

ליפלגו מחיים ולפירות. פי' וכשנפלו לה כשהיא נשואה: סיפא דמתה הללו באין לירש והללו באין לירש ויחלוקו. ומכל מקום אמרי ב"ה דחזקה עדיפא כיון שמוחזקה נחלה באותו השבט: אלא ש"מ קסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי · וא"ת ומנלן דלמא טעמא משום דספק מוציא מידי ודאי · וי"ל דא"כ לא הוה לן למימר רק יחלוקו דאין לספק להועיל יותר מן הודאי. וא"ת וכי נמי אמרינן שטר העומד לגבות כגבוי דמי אמאי אמרי' נוטלות כל כתובתן הוה לן למימר יחלוקו עם יורשי הבעל כדאמרינן לעיל נפל הבית עליו ועל מורישיו דבש"א יחלוקו משום דשטר העומד לגבות כגבוי דמי. וי"ל דלא דמי דלעיל אף אי הוי כגבוי אין זה אלא כשמת הבן אחריו אבל אם מת האב אחריו אין לזה בעל חוב כלום ואינו כגבוי שהרי אינו עומד לגבות מן האב כי האב לא נתחייב לו שום דבר והבן לא נשאר לו שום דבר ולהכי אמרינן יחלוקו אבל הכא שהאשה ודאי מוחזקת בנכסים מכבר אי אמרינן דשטר העומד לגבות כגבוי דמי כי הכל יודעין כי האשה יש לה דין בכתובה מקודם לכך ואי אמרינן שטר העומד לגבות כגבוי דמי היא מוחזקת מכבר ולכך אמרינן דנוטלת כל כתובתה כי היא ודאית בנכסים שהיא מוחזקת מקודם לכן ואין ספק מוציא מידי ודאי וכפ"ה וזה לשונו דלא דמי דלעיל הללו באין לירש והללו באין לירש והוי כולם ספק. אבל הכא שהאשה ודאי שהיא מוחזקת בנכסים מכבר משום דשטר העומד לגבות כגבוי דמי א"כ נוטלות כל כתובתן. ואביי לותביה מהא פ"ה למה ליה לעיל למפרך מססיא דנפל הבית דמתנייא בבבא בתרא בסדר ישועות לותביה מהא דמתנייא בסדר נשים דספק מוציא מידי ודאי מן הסיא דמתו בעליהן לא שותות וכו' ונוטלות כתובה. ואינו נראה דהא לא מצי לאותוביה מהא לומר דספק מוציא מידי ודאי דא"כ הל"ל יחלוקו כדפ"ה לעיל. אלא נראה דפ"ס לותביה מהא מאי טעמא נוטלות כתובה כיון דלא ידע דשטר העומד לגבות כגבוי דמי: ואביי לותביה מכתובה דמתני' דהא ליכא למימר מטעמא משום חינא אי לאו אם היו היורשים נקבות: בכתובה דמתני' לא פליגי. דלא נתנה כתובה לגבות מחיים מחיי הבעל וה"ה מחיי היבם דיבם במקום בעל קאי ואף למ"ד נתנה כתובה לגבות מחיים ה"מ להתחייב בקבורה דאשכחן ליה כאילו ירית כתובה מינה וצריך לקוברה אבל במידי אחרינא אמרי' לא נתנה

מסורת הש"ס

כתובות עח·

ג"ז שם

[לעיל יע: פסחים ע· וש"נ]

ב"ב קמ·

[סוטה כה· וש"נ]

סוטה כד· כתובות פא·

גיטין לז· כתובות פא· שבועות מח: סוטה כה·

[ב"מ כב·]

[פירוש דכיון שיודעת שאפי' מספק נוטלת כתובתה מממשת לבעלה ויעלא חן בעיני בעלה ערוך ערך חן ב וע' תוס' כתובות פד· ד"ה לכתובת וכו']

[כתו' ישנים יומא סה: ד"ה תשובה בעיא יוה"כ וכו' האריכו קצת בפירושא של סוגיא דהכא]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר לי' וכו' בעל כרחה כולהו ולב"ה: (ב) ד"ה יורשי האב וכו' שאפי' אם האב: (ג) ד"ה כגבוי וכו' בנכסים דמי והרי הן: (ד) ד"ה ולותביה מכתובה וכו' יורשין דידה דספק הן וגבו: (ה) תוס' ד"ה הויא לה איהי ודאי שהגוף שלה נ"ב וצריך לומר דספק אינה נשואה היא ואפי' ארוסה לא הויא דאי ודאי ארוסה הויא אמאי תמכור לכתחלה לב"ה אלא ספק נשואה היא וספק דאפילו ארוסה לא הויא ע"כ:

גליון הש"ס

גמ' ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל · ע' יומא דף סה ע"ב בתוס' ישנים ד"ה תשובה וברמ"ש פ"ז מ"ב דטהרות:

תורה אור

הגהות מהר"ב רנשבורג א] אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. ל"ב עי' יומא סה ע"ב בתוס' ישנים ד"ה תשובה בעיא יוה"כ וכו' ובתוי"ט פ"ב דאבות מ"ב בד"ה יפה ת"ת עם ד"א וכו':

וקסבר *אביי ידו כידה[א] א"ל רבא אי דנפלי לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דידו עדיפא מידה אלא אידי ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר סיפא דעבד בה מאמר וקסבר רבא מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק נשואה ודאי ארוסה לדחות בצרה וספק נשואה לחלוק בנכסים איתמר משמיה דר' אלעזר כוותיה דרבא ואיתמר משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא כוותיה דאביי ומי אמר רבי אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר *מאמר לב"ש אינה קונה אלא לדחות בצרה בלבד איפוך ואי בעית אימא לעולם לא תיפוך אמר לך רבי אלעזר כי אמרי אנא דלא סגי לה בגט אלא דבעי נמי חליצה לחלוק בנכסים דלא קני מי אמרי אמר רב פפא דיוקא דמתניתין כוותיה דאביי ואע"ג דקשיא מתה דקתני נכסים הנכנסים ויוצאים עמה מאי נכנסין ומאי יוצאין לאו נכנסין לרשות הבעל ויוצאים מרשות הבעל לרשות האב ואע"ג דקשיא מתה אדמפלגי בגופה ולאחר מיתה לפלגו בחייה ולפירות *ותו לא מידי: כנסה הרי היא כו': למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא *לומר שמגרשה בגט ומחזירה מגרשה בגט פשיטא סד"א הואיל וכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי הראשון עליה בחליצה אין בגט לא קמ"ל מחזירה פשיטא סד"א מצוה דרמיא רחמנא עליה *עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת אח קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר: ובלבד שתהא כתובתה כו': מ"ט *אשה הקנו לו מן השמים יואי לית לה מן הראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה:

מתני' *מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחין לא רצו חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם תלה בקטן עד שיגדיל (א) או בגדול עד שיבא ממדינת הים או חרש או שוטה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם:

גמ' איתמר ביאת קטן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר ביאת קטן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפא מאן דאמר ביאת קטן עדיפא דהא מצוה בייבום ומאן דאמר חליצת גדול עדיפא במקום גדול ביאת קטן לאו כלום היא תנן לא רצה מחזירין על כל האחין מאי לאו לא רצה לייבם אלא לחלוץ וקתני מהלכין אצל האחין שמע מינה ביאת קטן עדיפא לא לא רצה לחלוץ ולא לייבם דכוותה גבי האחין לא רצו לא לחלוץ ולא לייבם אמאי חוזרים אצל הגדול למיכפייה לכפייה לדידהו כיון דמצוה עליה דידיה רמיא לדידיה כייפינן תנן תלה בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו ואי ביאת קטן עדיפא אמאי אין שומעין לו נינטר דלמא גדיל ומייבם וליטעמיך ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אמאי נינטר דלמא אתי *וחליץ אלא כל *) שהויי מצוה לא משהינן

*) [לקמן מז:]

אית

רש"י:

וקסבר אביי ידו כידה · מדאוקי פלוגתייהו בנפלו לה (ב) תחתיו ואפי' הכי לבית הלל נכסים בחזקתן קסבר אביי נשואה ידו כידה ולא יותר הלכך כשמת ואינליבם בה אלא זיקה ידו גריעא מידה ונכסים בחזקתה ובית שמאי פליגי ואמרי נשואה ידו עדיפא מידה וכשמת יד היבם כידה ויחלוקו ובכתובות בהכותב (דף פג·) נמי פליגי אביי ורבא דקאמר אביי ידו כידה ורבא אמר ידו עדיפא מידה ואמרינן התם נפקא מינה לשומרת יבם: דידו עדיפא מידה · ואפילו בית הלל מודו דשקלי יורשי הבעל בנכסים: הכי גרסינן אלא אידי ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר · קודם שנפלו לה הנכסים הלכך זיקה לא מהניא ולא מידי בנכסים: וסיפא דעבד בה מאמר · ובית שמאי לטעמייהו דאמרי מאמר קני בפרק ארבעה אחין (לעיל כט·) בית שמאי אומרים אשתו עמו כו' וב"ה לטעמייהו דאמרי לא קני: וקסבר רבא · קנין מאמר לב"ש קני כודאי ארוסה וכספק נשואה. כלומר אע"ג דב"ש (ג) ודאי ארוסה מצוי לה לדחות בצר' אחותה משום אחות אשה כדקתני אשתו עמו מיהו לא כודאי נשואה מצוי לה למיקני יבם כולה ירושה דילה אלא כספק נשואה ויחלוקו: כוותיה דאביי · דסיפא בדנפלו לה כשהיא תחת הבעל: דקשיא מתה · לקמן מפרש: ויוצאין מרשות הבעל כשמתה · אלמא דנפלו לה תחת בעלה: אדמיפלגי בגופה · של קרקע ולאחר מיתה: ליפלגו בחייה ולפירות · הואיל וטעמא משום דידו כידה: ותו לא מידי · אין להשיב על כך דודאי דיקא כוותיה וקשיא ליה מתה: שמגרשה בגט · ולא בעי חליצה: ומחזירה · אם רצה ולא מיתסרא עליה: ויבמה · אע"פ שלקחה קרי ליה ויבמה: ואימא הכי נמי · אכולה מילתא קאי: ולקחה לו · ויבמה מאי למכתב למה לי דכתיב לאשה ש"מ הרי היא כאשתו ויבמה אי לכדרבי בפ"ק (לעיל דף ח·) לאסור צרות ועריות אי לכדרבנן ויבמה בעל כרחה: אשה הקנו לו. לייבם: מן השמים · ולא שיעבד נכסיו לכתובתה ויכול למוכרן בכל עת שירצה: ואי לית לה מראשון · דלית ליה נכסים:

מתני' מצוה בגדול · מוהיה הבכור (דברים כה): לא רצה כו' · מפרש בגמ': תלה בקטן · קטן ממש: ובגדול · (ד) שהיה גדול האחים במדינת הים ויש לו אח כאן הגדול מן האחין שלפנינו ותלה גדול האחין שלפנינו בו לומר המתינו לו שהוא גדול ממני שמא ייבם אותך והכי מוכח בגמ' דאמרי' ת"ש ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ואי ס"ד חליצת גדול עדיפא אמאי אין שומעין לו ניטר דלמא אתי וחליץ אלמא אותו שבמדינת הים גדול שבכל האחין הוא: עליך מצוה · שאע"פ שאחיך שבמדינת הים גדול ממך כיון דאתה גדול האחין שלפנינו עליך מצוה דשהויי מצוה לא משהינן והכי מפרש בגמרא: גמ' ביאת קטן וחליצת גדול · גדול רוצה לחלוץ וקטן [ממנו] רוצה לייבם והאי קטן לאו קטן ממש הוא דקטן לאו בר חליצה וייבום הוא שמא ימצא סרים ואפי' מאן דלא חייש למיעוט וקטן מותר לייבם הכא ודאי סוגיא דשמעתין מוכחא דלאו קטן ממש הוא מדקפריך לקמן תלה בקטן עד שיגדיל ושני ליה שהויי מצוה לא משהינן אלמא בקטן ממש כולהו מודו: במקום גדול ביאת קטן לאו כלום הוא · דהא מצוה אגדול רמיא: אלא לחלוץ וקתני מהלכין על כל האחין · אולי ייבמה: ואמאי חוזרין אצל גדול · אי אמרת בשלמא דכל לא רצה ורצו דמתניתין אייבום קאי להכי חוזרין אצל גדול דכיון דכולהו בעו למיחלץ איהו נמי בעי למיחלץ איהו קדים אלא אי אמרת אפילו מיחלץ לא בעי אמאי חוזרין אצל גדול פשיטא דלמכפייה למיחלץ וכפינן לדידהו ולא נטרח ב"ד כולי האי:

התם

תוספות:

וספק נשואה לחלוק בנכסים · לעיל פ' ד' אחין (דף כט: ושם) גרס רבה גבי מאמר לב"ש נישואין עושה או אירוסין עושה דמתוך תשובתו משמע דמודה דאין יורשה: אע"ג דקשיא מתה · לרבא ניחא דדוקא לאחר מיתה מהני מאמר לחלוק בנכסים אבל מחיים לא דהויא לה איהי ודאי ואיגהו ספק ומ"מ לא בעי רישא לאוקמי בעבד בה מאמר דמשום דהויא איהי ודאי אין נראה לרבא דתמכור לכתחלה להכי מוקי לה בלא עבד בה מאמר אע"ג דלרבה דלעיל מוכרת לכתחלה משום האי טעמא משום דהויא איהי ודאי רבא לית ליה האי סברא: בהלכות פסוקות דרב יודאי גאון פסיק כאביי °דרב פפא בתראה קאי כוותיה והא דלא חשיב ביע"ל קג"ם משום דאיירי בה אמוראי*: אשה הקנו לו מן השמים · וא"ת ומה מרויח בכך היבם כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני וכ"ת שאם מכר הראשון נכסיו טרפא מלקוחות אע"פ שיש בני חורין לשני א"כ תהא קלה בעיניו להוציאה א) ואר"י דנפקא מינה שיכול היבם למכור שדותיו ואפילו אשתדוף אחר כך שדות של מת לא טרפא ממשעבדי ואם היתה אשתו טורפת מהן ומיהו למאי דבעי למימר בס"פ מי שהיה נשוי (כתובות צה: ושם) דאי אשתדוף בני חרי לא טרפא ממשעבדי קשה וי"ל דנפקא מינה אם גירשה ואח"כ אשתדוף שדותיו של מת דלא גביא מבני חרי דשני: ובחרש ושוטה · מדלא קאמר עד שיתרפא משמע דאפי' תלה לייבם לאחר אין שומעין לפי שאין חוסמין אותה וה"ה דה"מ למינקט מוכה שחין: גבי אחינא רצו לא לייבם ולא לחלוץ אמאי חוזרין כו' · אפילו לא רצו לייבם אלא לחלוץ ה"מ למיפרך:

אמר

עין משפט נר מצוה:

מד א מיי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז טוש"ע אה"ע סימן קס סעיף ה:
מה ב מיי' פ"א מהל' יבום הלכה טו סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קסח סע"א:
מו ג מיי' פכ"ב מהל' איסות הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ח וסעיף ט בהגה"ה:
מז ד מיי' פ"ב מהלכו' יבום הלכה ו סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קסא סעיף ד:
מח ה מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ה:
מט ו מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף ו:
נ ז מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ד:

[דומה לזה כתבו תוס' מגילה כט: ד"ה והלכתא]
[סוכה לז. וש"נ]

תוספות ישנים

כתובה לגבות מחיים: וקסבר אביי ידו כידה. ובהלכות פסוקות דרב יהודאי פסק כאביי ולא נמנו ביע"ל קג"ם משום דאמוראי בתראי סברי כוותיה וא"נ לפסוק כוותיה: א) אומר השר דהא דקאמר אשה הקנו לו מן השמים זהו ליתן טעם למה אין לה שתי כתובות אחת מהיבם שהיא אשתו ואין אשה בלא כתובה ואחת מבעלה הראשון שנשתעבדו לה נכסיו. ומשני [אשה] הקנו לו מן השמים בלא כתובה ואין לה כי אם כתובה ראשונה ואי לית לה מראשון אף הכתובה ראשונה תקנו לה וכו' שלא תהא קלה וכו' והרבה יש תירוצים ודחוקים: ובגדול עד שיבא ממדינת הים · פי' שיש גדול ממנו במדה"י ואומר לנו להמתין ואין שומעין לו משום דאח שהוא עומד לפנינו מוטלת עליו המצוה וכן משמע בגמ':

מסורת הש"ס:

[כתובות פג·]
לעיל כט· [נדרים עד·]
לעיל ח: יט: כתובות פב:
נ"א עברה
לקמן פס· כתובות פב:
ביצה לז. לעיל כד·
[נ"א ומייבם]
דברים כה

הגהות הב"ח

(א) במשנה עד שיגדיל או בגדול כצ"ל ותיבת או נמחק: (ב) רש"י ד"ה וקסבר וכו' כשנפלו לה כשהיא תחתיו: (ג) ד"ה וקסבר רבא וכו' כודאי ארוסה מצוי לה לענין לדחות: (ד) ד"ה ובגדול או שהיה וכו' שמא ייבם אותה והכי מוכח:

הגהות הגר"א

[א] גמ' א"ל רבא אי כו'. מ"ב לדברי רש"י לרבא אף ב"ה מודי דיחלוקו. ורי"ף מפרש דהכל לנעל' ורמב"ם מפרש דכל הקימהות הכל לב"ש אבל לב"ה לעולם לאשה ועמ"ש ועי' רמב"ן וכתב דס"ה למכירה ולפירי אבל הרמב"ם פסק דל"ל ליבם פירות ועי' ברא"ש פ"ד דכתובות סי' כב וכ"ד הרשב"א (ועמ"ש רבינו באה"ע סי' ק"ס):

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אע"ג. דרב פפא בתרא"ה עי' מס' ע"ז נט ע"ב תד"ה א"ר פ וברא"ש שם:

איתא דאמרי בביאה כולי עלמא לא פליגי דביאת קטן עדיפא כי פליגי בחליצת קטן והכי איתמר חליצת קטן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר "חליצת גדול עדיפא וחד אמר כי הדדי נינהו מאן דאמר חליצת גדול עדיפא דהא מצוה בגדול ואידך כי אמרינן מצוה בגדול לענין יבום אבל לענין חליצה כהדדי נינהו תנן לא רצו חוזרין אצל גדול מאי לאו לא רצו לייבם אלא לחלוץ וקתני חוזרין אצל גדול וש"מ חליצת גדול עדיפא לא לא רצו לא לחלוץ ולא לייבם דכוותיה גבי גדול לא רצה לא לחלוץ ולא לייבם אלא אמאי חוזרין אצל גדול למכפייה לכפייהו לדידהו כיון דמצוה עליה דידיה רמיא לדידיה כייפינן ת"ש תלה בגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ואי ס"ד חליצת גדול עדיפא אמאי אין שומעין לו נינטר דלמא אתי וחליץ ולטעמיך בקטן עד שיגדיל אין שומעין לו אמאי נינטר דלמא גדיל ומייבם (אי נמי (א) אתי איהו ומייבמה) אלא כל *שהויי מצוה לא שהינן ס"א נ"ג

תנן התם *[ג]מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה [ג]עכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רב [ד]אין כופין כי אתו לקמיה דרב אמר להו אי בעית חלוץ אי בעית ייבם בדידך תלא רחמנא °ואם לא יחפוץ האיש הא אם חפץ אי בעי חליץ אי בעי ייבם ואף רב יהודה סבר אין כופין [ה]מראתקין רב יהודה בגיטא דחליצה איך פלונית בת פלוני אקרבת ית פלוני יבמה קדמנא לבי דינא ואשתמודעינהו *דאחוה דמיתנא מאבא ניהו ואמרי ליה אי צבית ליבם יבם *ואי לא איטלע לה רגליך דימינא ואיטלע לה רגלא דימינא ושרת סיניה מעל רגלוהי וירקת באנפוהי רוקא דמתחזיא לבי דינא על ארעא דברים כה

[ו]ורבי חייא בר אויא מסיים בה משמיה דרב יהודה ואקרינהו מה דכתיב בספר אורייתא דמשה אשתמודעינהו פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעדים וחד אמר אפילו קרוב אפילו אשה [ז]והלכתא גלויי מילתא בעלמא הוא ואפילו קרוב ואפילו אשה: בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה מצות יבום קודמת למצות חליצה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רמי בר חמא א"ר יצחק חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה א"ל רב נחמן בר יצחק *אכשור דרי מעיקרא סברי לה כאבא שאול ולבסוף סברי לה כרבנן דתניא *אבא שאול אומר *הכונס את יבמתו לשם נוי ולשום אישות ולשום דבר אחר כאילו פוגע בערוה וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר וחכמים אומרים °יבמה יבא עליה מכל מקום מאן תנא [ח]הא דתנו רבנן *יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל היתר נאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להתירה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה מצוה מאן תנא אמר רבי יצחק בר אבדימי אבא שאול היא וה"ק יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל היתר רצה לשם נוי כונסה רצה לשום אישות כונסה נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להתירה הראשון ת"ל יבמה יבא עליה למצוה רבא אמר אפי' תימא רבנן והכי קאמר יבמה יבא עליה מצוה שבתחלה היתה בכלל היתר רצה כונסה רצה אינו כונסה נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להתירה הראשון רצה כונסה רצה אינו כונסה הא אגידה ביה בכדי תיפוק אלא אימא רצה כונסה רצה חולץ לה ת"ל יבמה יבא עליה [ט]מצוה אימא *) רישא °מצות תאכל במקום קדוש מצוה שבתחלה דברים כה | ויקרא

*) ס"א סיפא [אבל דע שבת"כ היא רישא ע"ש וכן בילקוט איתא אימא רישא]

התם תנן · במסכת בכורות : אמר רב אין כופין · ואי ניחא לתרוייהו לייבומי אין כופין אותו לחלוץ דנימא לאו למצוה מכווני ופגע באיסור אשת אח אלא אי בעי מייבם ומיהו היכא דהוא לבי לייבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מצינו לאטעוייה ולומר לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז מטעינן ליה ואי לא כפינן ליה וחליץ דאמר רב ששת (לעיל ד׳) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה ולא תימא מוכה שחין דוקא אלא כל אמתלא שתתן לדבריה דאמר בהמדיר (כתובות עז׳) מעשה בציידן בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן הלכתא באע"פ (שם סד׳) כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ומכל הלין טעמי כפינן ליה דחליץ ושקלה כתובה וכל הני אין כופין דהכא היכא דתרוייהו ניחא להו : איקרבת · הקריבה : אטלע · נדד לה רגל ימין : דאיתחזי לנא · דבעינן רוק הנראה לעיני דיינין בפרק מצות חליצה(לקמן דף קו:): ואקרינהו · לא חפצתי לקחתה : בעדים · שצריך להביא שני עדים שהוא אחי המת מאביו : אכשור דרי · בתמיה וכי נתכשרו הדורות:יבמה יבא עליה מצוה. גרסינן ולא גרס הכא למצוה אלא לקמן בתירוצא דרב יצחק בר אבדימי: שבתחלה · עד שלא קדשה אחיו : נאסרה · כשקדשה אחיו : וחזרה והותרה · כשמת בלא בנים : יכול תחזור להיתירה הראשון · מפרש לקמן: מאן תנא · ומאי קאמר : אבא שאול היא · וה"ק יבמה יבא עליה למצוה משמע לשם מצות יבום דכתב ויבמה: רבא אמר אפי' תימא רבנן · ולא תיתני למצוה אלא מצוה : יבמה יבא עליה מצוה · מצוה עליו ליבמה יותר מן החליצה : יכול תחזור להיתירה הראשון · ותו לא דאי בעי לא כניס לה ת"ל יבמה יבא עליה מצוה : בכדי תיפוק · בתמיה : מצות תאכל · קרא יתירא הוא דכתיב ברישא דקרא והנותרת מן המנחה יאכלו : שבתחלה

אמר רב אין כופין · פירש בקונטרס כי ניחא לתרוייהו לייבם אין כופין (ב) לחלוץ משום מצוה דנימא דלאו למצוה מכווני אבל אם לא תרצה לייבם מחמת שתתן אמתלא לדבריה אם אין יכולין להטעותו כפינן ליה וחליץ וממוכה שחין ובורסי שהביא בקונט' נראה דאין ראיה שהן מאותם שכופין להוציא מן הבעל אבל בשאר אמתלא אין נראה לומר דכופין דא"כ למה היו טורחין לקמן בפרק מצות חליצה (דף קו׳) להטעותו יכפוהו לחלוץ ומאגרת מרד אין ראיה דא"כ בלא אמתלא נמי והתם הוי טעמא משום דמצות חליצה קודמת כדמסיק (ג) ועוד דקאמר התם רבי יוחנן תבע לייבם אין נזקקין לו הפתא לחלוץ כופין ואין נזקקין לייבם מבעיא ועוד מדקאמר בדידך תלה רחמנא משמע אפי' בזמן הזה דמצות חליצה קודמת ור"ת גרים מצות יבום קודמת למצות חליצה אמר רב אין כופין וקאי אבראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה וקאמר דאין כופין לייבם וכי הוו אתו לקמיה דרב אותן שהיו מתכוונים לשם מצוה ורב יהודה נמי דאתקין אי לבית לייבומי באותן שבאין לפניט לחלוץ איירי שאותן אם היו מייבמין היו מכוונים לשם מצוה שהרי לא היו מתכוונים לשם נוי ולשם אישות שלא היו חוששים לייבם אלא לחלוץ אבל אחריני אין מניחין לייבם אלא אדרבה כופין [א]לחלוץ ואר"ת דהלכה כאבא שאול כסתם מתני' דבכורות (דף יג׳) ולא כרמי בר חמא דאמר חזרו לומר דמצות ייבום קודמת כרבנן ועוד *דברים מכילתין אוקי מתניתין דפ"ק (דף ג׳ ושם) כאבא שאול ובפרק בית שמאי (לקמן דף קט׳ ושם)תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בחליצה כאבא שאול וסתמא דגמרא בפרק אע"פ (כתובות דף סד׳ ושם) כאבא שאול ולעיל במתניתין דמשמע דביאה עדיפא במתכוין לשם מצוה איירי ור"ת פסק כאן דמצות יבום קודמת וחזר בו בפ' מצות חליצה ופסק דמצות חליצה קודמת : **דמתחזיא** לן בבי דינא על ארעא · נראה דל"ג על ארעא דלא צריך כדאמר בפרק מצות חליצה (לקמן דף קו: ושם) גבי הוא ארוך והיא גוצא וקלטתו הרוח *) : **ולשום** אישות · דתיפוק ליה עליה שם אישות אר"י כי אין פירושו כההיא דבסמוך רצה לשם נוי כונסה רצה לשם אישות כונסה דההוא לשם אישות היינו לשם מצות יבום וכה"ג איכא בפרק הבא על יבמתו (לקמן דף נג: ושם) אפילו שניהם שוגגין או מזידים דההוא מזיד *לשם זנות ולא הוי כההוא דקאמר התם *דרבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד דההוא מזיד במתכוין לשם מצוה וכן אפילו הוא שוגג והיא מזידה : רצה

*) [ועי' תוס' לקמן קו: ד"ה עד דמטי]

עין משפט נר מצוה

נא א טוש"ע אה"ע סי' קסה סעיף ו :

נב ב מיי' פ"א מהלכות יבום הל' ב ופ"ב הלכה ז סמג עשין נב טוש"ע שם סימן קסה סעיף א :

נג ג שם סעיף א בהג"ה וסימן קסא סעיף ו בהג"ה :

נד ד טוש"ע שם סימן קסה סעיף א בהג"ה :

נה ה ו מיי' פ"ד מהלכו' יבום הלכה ל סמג עשין נב טור אה"ע סימן קסט :

נו ז מיי' שם הל' לא טוש"ע אה"ע סי' קסט ס"א וקנו ס"ב ובפירוש סדר חליצה סעיף לא :

נז ח מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קנו סעיף א :

נ"ל דברים מכילתין דף ג. אוקי מתניתין דפ"ק כאבא שאול וכו'.

תוספות ישנים

ננטר דלמא אתי וחליץ. וא"ל אפי' לדידיה תקשי דלמא אתי ומייבם דהא כ"ע מודים דביאת גדול עדיפא דאיכא למימר שמשמעו ממנו שלא היה רוצה לייבם: למה חוזרין אצל גדול למכפייה וכו'. פי' א"א דר"ל לא רצה לייבם אלא לחלוץ וכן פאתים לא רצו לייבם אלא לחלוץ ניחא שחוזרין אצל גדול לחלוץ כי חליצתו טובה מהם. א"א שלא רצה לייבם ולא לחלוץ ודכוותה גבי אחין. א"כ אמאי חוזרין אצל גדול היינו ודאי למכפייה וכן נמי נכפייה לדידהו :

[תורת כהנים סוף פ"ב] [דף נד.]

תוס' חד מקמאי

כתב הרב אלפס ואשתמודעינן דאחוה [דמיתנא] מאבא הוא אפי' מפי אשה ואפי' מפי קרוב וכיון דמודעי ליה הכי איתחזק גבי [ההוא] סהדא מפומא דהאי קרוב או מפומא דהאי איתתא דהאי ניהו פלניא והא ניהי פלניתא הלכך שרי ליה לסהדא למסמך אפומיה ולמסהד עלוי דההוא [גברא]. או עלוי הך אתתא בין לענין ממונא בין לענין איסורא והוא א) כמ"ש הה"ל ברבי מדבריו שאם היו קרוב או אשה מעידין עכשיו בשעת חליצה דאחוה דמיתנא הוא לא סמכינן עלייהו. וכי סמיכנא עלייהו כגון שכבר קודם מעשה אמרו קמיה דהך סהדי שלא ע"י מעשה דאחוה דהאי הוא ולפיכך כתב הרב שאותו העד יש לסמוך ולהעיד בב"ד על אותו קרוב או אותה אשה שאמרו לו שלא ע"י מעשה דהוא אחוה דהאי גברא ב). ומיהו עיקר הדבר ג) שע"י מעשה קרוב או אשה נאמן דגלויי מלתא בעלמא הוא. והלשון שכתב הרב ז"ל [דלא] שרי לסהדא למסמך אפומייהו ד) משום עובדא דרבה בר חנן דאייתיה מיניה ראיה הוא דכתב עד לפי דברי הרב שכך פירש אמר לה אף אנא. ומיהו אמרי להו דלאו איהי היא ואמרו לי קרובים מקשא הוא דאקשו לה קלא ועתה אני מכיר כי האמת אתך והמניה אביי (לרבא) [לרבה] בר חנן ואילו היו שם עדים כשרים בודאי לא היה נאמן רבה בר חנן. אלמא במקום חשדא אין קרוב [נאמן] אבל לעולם בודאי קרוב או אשה בשעת מעשה נאמן אפי' לדעת הרב אלפס ז"ל :

מתניתין

א) נראה דל"ל כמש"כ הרב ז"ל למדבריו נראה שאם כו'. ב) וכ"כ בריב"ש סימן קפ"ב שדעת הרי"ף דבעת מעשה אין נאמן אשה או קרוב ע"ש. ג) נ"ל נראה שגם בעת מעשה כו'. ד) נ"ל במקום דאיכא חשדא משום כו' דמייתי מיניה ראיה לפי דברי הרב כך פירושו שאמר לה

[לקמן מז:] כתובות סד: בכורות יג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי נמי דלמא אתי איהו ומייבם : (ב) תוס' ד"ה אמר וכו' אין כופין אותו לחלוץ : (ג) בא"ד כדמסיק התם ועוד :

[לקמן קו׳]

[גירסת הערוך ערך טלע ואם לאו איטלע לך רינלא דימינא ואטלע ליה רינלא דימינא שלף אים נעלו תרגום טלע גבר ית נרתיק ימיניה וכו']

[חולין לג:]

לקמן קט׳ [לעיל ג׳]

[תוספתא פ"ו ע"ש]

(לקמן קט:)

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אמר כו' אלא אדרבה כופין . נ"ב ר"ל במילי . תוס' בכתובות (ס"ד א' סד"ה ודיני ועמ"ש רבינו באה"ע סי' קס"ה ס"ק ט') :

שבתחלה היתה עליו בכלל היתר נאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון ת"ל מצות תאכל במקום קדוש *מצוה בשלמא לרבא דאמר הא מני רבנן היא הכא הכי קאמר מצות תאכל במקום קדוש מצוה שבתחלה היתה עליו בכלל היתר רצה אוכלה רצה אינו אוכלה (נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להיתירה הראשון) רצה אוכלה רצה אינו אוכלה רצה אינו אוכלה והכתיב °ואכלו אותם אשר כופר בהם *מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין אלא רצה הוא אוכלה רצה כהן אחר אוכלה ת"ל מצות תאכל במקום קדוש מצוה אלא לרב יצחק בר אבדימי דאמר אבא שאול היא הכא מאי תרי גווני איכא וכי תימא רצה לתאבון אוכלה רצה אכילה גסה אוכלה אכילה גסה מי שמה אכילה והאמר ר"ל *האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור מלא תעונה אלא רצה מצה אוכלה רצה חמץ אוכלה והכתיב °לא תאפה חמץ חלקם *ואמר ריש לקיש ואפילו חלקם לא תאפה חמץ אלא רצה מצה אוכלה רצה חלוט אוכלה האי חלוט היכי דמי אי מצה היא הא מצה היא ואי לא מצה היא מצות אמר רחמנא לא לעולם אימא לך מצה היא ולהכי *תנא ביה קרא לעכב אלא חלוט מצה היא דקאמרינן למאי הלכתא לומר שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אע"פ דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפייה בתנור לחם עוני קרינא ביה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח: **מתני'** החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה ואם יש שם אב נכסים של אב הכונס את יבמתו זכה בנכסים של אחיו ר' יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב נכסים של אב: **גמ'** פשיטא סד"א חליצה במקום יבום קיימא ונשקול כולהו נכסי קמ"ל אי הכי הרי הוא כאחד מן האחים אינו אלא כאחד מן האחים מיבעי ליה אלא סד"א הואיל ואפסדה מיבום לקנסיה קמ"ל: אם יש שם אב: *דאמר מר אב קודם לכל יוצאי ירכו: הכונס את יבמתו וכו': מ"ט °יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם: ר' יהודה אומר וכו': אמר עולא הלכה כר' יהודה וכן א"ר יצחק נפחא הלכה כר' יהודה ואמר עולא ואיתימא ר' יצחק נפחא מ"ט דר' יהודה דכתיב °והיה הבכור אשר תלד כבכור מה בכור אין לו בחיי האב אף האי נמי אין לו בחיי האב אי מה בכור נוטל פי שנים לאחר מיתת האב אף האי נוטל פי שנים לאחר מיתת האב מידי יקום על שם אביו כתיב יקום על שם אחיו כתיב ולא על שם אביו אימא היכא דליכא אב דלשקול נחלה תתקיים מצות יבום היכא דאיכא אב [דלא] שקיל נחלה לא תתקיים מצות יבום מידי *יבום בנחלה תלה רחמנא יבומי מיבמי ואי איכא נחלה שקולי ואי לא לא שקיל יתיב ר' חנינא קרא קמיה דר' ינאי ויתיב וקאמר הלכה כר' יהודה א"ל *פוק קרי קרייך לברא אין הלכה כר' יהודה תני תנא קמיה דרב נחמן אין הלכה כר' יהודה א"ל אלא כמאן כרבנן פשיטא *יחיד ורבים הלכה כרבים א"ל אסמייה א"ל לא את הלכה אתנייך ומוקשה הוא דאקשי לך ואפכת ולמאי דאפכת שפיר אפכת: **מתני'** °החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו הוא

רש"י

ושבתחלה · קודש שהוקדשה מנחה זו היתה עליו בכלל היתר: ונאסרה · כשהוקדשה וחזרה והותרה בהקטרת הקומץ : יכול תחזור וכו' · כדמפרש : בשלמא לרבא דאמר רבנן היא · ומצוה קתני ולא קתני למצוה : ה"ק כו' ואכלו אותם · את הקדשים אשר כופר בהם כי היכי דתהוי כפרה שלימה : רצה הוא · כהן שעבד עבודתה : אלא לרב יצחק · דתני למצוה ואבא שאול היא : הכא מאי תרי גווני איכא · דקא ממעט תנא יכול תחזור להיתירה הראשון ת"ל דלא והא ליכא למימר תחזור להיתירה הראשון רצה לשם מצוה אוכלה רצה שלא לשם מצוה אוכלה ת"ל דלא דהא כל כמה דבעי ליכלה דהתם הוא כי בעיל שלא לשם מצוה פגע בערוה אבל הכא מאי קעביד ועל כרחך בתרי גווני בעיא לאוקמי דומיא דרישא : אכילה גסה מי מקריא אכילה והאמר ר"ל כו' · וכיון דלאו אכילה היא מואכלו אהרן ובניו דרישא נפקא : פטור · דלא עבר על אשר לא תעונה שאף זה עינוי הוא שמזיק את עצמו : אלא · תרי גווני הכי תיבעי למימר רצה מצה אוכלה רצה חמץ אוכלה ת"ל מצות תאכל ולא חמץ : לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה · להכי סמיך חלקם ללא תאפה חמץ לומר אפי' שירי מנחה שהם חלקם של כהנים לא תאפה חמץ ומהתם נפקא : חלוט · ברותחים : רצה חלוט אוכלה · ת"ל מצות ולא חלוט : אי מצה היא* מצה היא · והיכי מימעיט ממשמעות דמצות תאכל : ואי לאו מצה היא מצות אמר רחמנא · בשירי מנחת חובה דכתיב (א) בנו את אהרן ואכלוה מצות וה"ה לשאר מנחות ולמה לי מצות תאכל : **מתני'** הרי הוא כאחד כו' · ולא הפסיד חלקו בנכסי אחיו : זכה בנכסי האח · ואפילו גירשה למחר : **גמ'** פשיטא · דלא איבד זכותו : מהו דתימא · כלומר לאו לאשמועינן דלא איבד זכותו תניא לה אלא לאשמועינן דלא שקיל כולהו נכסי : אי הכי · דלגרועי אתא הוה ליה למיתני אינו אלא כאחד כו' : ה"ג אלא סלקא דעתך אמינא ליקנסיה הואיל ואפסדה מייבום · שפסלה על האחין : אף האי נמי · לאחר מיתת האב אם מת האב לאחר יבומו של זה מודה ר"י דנוטל זה חלקו וחלק אחיו : על שם אחיו כתיב · ולא על שם אביו כתיב וכיון דבשעה שקם על שם אחיו לא שקל תו לא שקיל [דאי שקיל השתא לא מנכסי אחיו שקיל אלא מנכסי אביו דהא ירתינהו] : היכא דאיכא אב דלא שקיל · יבם נחלה לא תתקיים מצות יבום : אסמייה · לכולה מתני' דמשנה שאינה צריכה היא : אמר ליה לא · תסמייה דאת הלכה כרבי יהודה אתנייך ומשנה צריכה הואי : ומיקשה הוא דקשיא לך · היכי שביק רבנן ועביד כרבי יהודה ואפכת לה ושפיר עבדת דאפכת לה : **מתני'** אסור בקרובותיה · כאילו היא אשתו וכל קרובות הנאסרות מחמת אשה גמורה אסורות מדרבנן בחלוצה : הוא

תוספות

רצה כהן אחר אוכלה · והא דדרשינן בפ"ב דקדושין (דף נג.) לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו היינו של אותו משמר או של אותו בית אב א"כ הכא מרבוי [ילפינן] דכהן המקריב צריך שיאכל ממנה ולא כולה: **מאי** תרי גווני איכא · דליכא למימר רצה לשם סעודה אוכלה רצה לשם מצוה דאין צריך שיתכוין לשם מצוה אלא שלא יהא אוכלה אכילה גסה:

אכילה גסה ביוה"כ פטור · וא"ת דאמר בפרק מי שאמר הריני נזיר (נזיר דף כג. ושם) כי ישרים דרכי ה' לדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) משל לב' בני אדם שצלו פסחיהן אחד אכלו לשם פסחו ואחד אכלו אכילה גסה ומשמע התם דתרוייהו נפקי אלמא הויא אכילה וי"ל דתרי ענייני אכילה גסה הם א)*:

מצות אמר רחמנא · פי' בקונט' ואכלוה מצות אצל המזבח וגו' ובשמיני של מלואים כתיב ואפילו לשמואל דאמר בריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) דלא ילפינן דורות משעה שמא הכא איכא שום יתור:

שנה בה קרא לעכב · הך דהכא לא הוי כמו שנה עליו הכתוב לעכב דעלמא דמהיכא תיתי לעכב דדלמא למצוה הוא דאמר רחמנא דלא ליעבד חלוט אלא לעכב כלומר דבעינן מצה מעלייתא ולא חלוט*:

כיון דהדר אפייה בתנור · או באילפס לחם איקרי ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח והא דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לז:) לחם עוני פרט לחלוט ולאשישה אר"ת דהתם בלא הדר אפייה בתנור ועוד אר"ת דהתם בחלוט גדול דומיא דאשישה ולא חשיב לחם עוני לפי שהוא גדול ולא משום דחלוט א"כ התם בבלילתו קשה והכא בבלילתו רכה כגון סופגנין או חלת המשרת דמפרש התם דהיינו חלוט של בעלי בתים דלא מחייב בחלה ולא חשיב לחם אלא על ידי אפיה ולהכי חשיב שפיר לחם עוני אע"ג דחלטיה אבל בלילתו עבה מיפסל לעשות דחשיב לחם עשירות אפי' לא הדר אפייה ובפ' כל שעה (שם ד"ה פרט) הארכתי:

אבל

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פי"י מהלכות מעשה קרבנות הל' ב סמג עשין קפד קפה:

נט ב מיי' שם הלכה ה:

ס ג מיי' פ"ב מהלכות שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סימן תריב סעיף ו:

סא ד מיי' פי"ב מהל' מעשה קרבנות הל' יד סמג לאוין של:

סב ה מיי' פ"ו מהל' חמץ ומצה הלכה ו סמג עשין מ טוש"ע א"ח סימן תנד סעיף ג:

סג ו טוש"ע אה"ע סימן קסג סעיף ב:

[וע"ע תוס' פסחים קז: ד"ה דלמא ותוספות נזיר כג. ד"ה פסח ותוספות ב"ק קי. ד"ה אכילה]

סד ז מיי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז סמג עשין נא טוש"ע שם סע"א:

סה ח מיי' שם פ"א הל' ב סמג עשין נו טור ש"ע ח"מ סי' רעו סע"א:

סו ט מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יג סמג עשין נב ולאוין קי טור ש"ע אה"ע סימן קסב סעיף ג:

[ועי' היטב תוס' מנחות נג. ד"ה ת"ל תהיה]

תוספות ישנים

א) וי"ל א) דתרי ענייני הוו מאכילה גסה היכא שאכל כל צרכו ונפיש דעתו מלאכול עוד כשאכל יותר לא מקרייא אותה אכילה אכילה גסה אבל היכא דלא נפיש דעתו אכן אוכל הוא יותר מדאי נפיש שבע בפחות מקרי אותה אכילה אכילה גסה עוד י"ל דשאני אכילת פסחים דלא מיעכבא דהא לא ממעטינן מקרא דלפי אוכלו כי אם חולה וזקן שאינו ראוי כלל לאכילה אבל אפילו אכילה גסה גמורה מותרת דפסח מיהא קעביד אבל בכל מקום אכילה גסה לא שמה אכילה ואין חילוק באכילה גסה: מצות אמרה רחמנא פ"ה דכתיב ואכלוה מצות · ולא נהירא דהא בשמיני של מלואים כתיב ודורות משעה לא ילפינן אלא נראה מצות אמר רחמנא דכתיב לא תאפה חמץ חלקם א"כ משום דכתיב מצה תהיה ובזה ניחא דקאמר להכי תנא ביה קרא לעכב וקשה דאין זה לעכב ממש שהרי קרא אחרינא לא כתיב למעוטי חלוט דהא אמרי' לעולם מצה היא ולא חזינן בשום מקום לעכב אם לא כתיבי תרי קראי דמשמע שמשנה הכתוב לעכב וי"ל לעכב לאו דוקא אלא ר"ל לעכב שלא יביא חלוט אבל זה אינו לעכב ממש כי אם למצוה ולמאי דפרישית ניחא דודאי לעכב הוי מקרא דמצות תאכל דבבר כתיב קרא אחרינא למעוטי חלוט דכתיב מצה תס"ב והכי איתא במנחות בריש פ' כל המנחות דף נג ע"א : מידי יבום בנחלה תלה רחמנא וכה דאמרינן [דף יז] יבום בנחלה תלה רחמנא ר"ל ב) היכי דמי שראוי לנחלה מייבם אידך לא אבל אם אין נחלה משום הכי לא פקע מצות יבום :

תנא

מסורת הש"ס

לקמן ל. פסחים נט: [יומא סח:]

יומא פ:

שבועות טו: סוטה טו. [מנחות נה.]

[מנחות יט: וש"נ]

ב"ב קטו.

[עי' לעיל יז: כ: כד.]

[ברכות ל: כתובות נז.]

[שבת ס: וש"נ]

תורה אור: ויקרא ו | שמות כט | דברים כה | שם

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואי לאו וכו' דכתיב בסדר שמיני ואכלוה מצות :

א) נראה דצ"ל וי"ל דתרי ענייני אכילה גסה הוו היכא וכו'. ב) נ"ל ר"ל דהיכי שראוי לנחל [כגון אח מן האב] מייבם אידך לא .

עין משפט
נר מצוה

סז א מיי' פ"א מהל' יבום הלכה יג וסמג עשין נ"ב וטוש"ע אה"ע סי' קסב סעיף ד :
סח ב מיי' שם פ"ו הל' כ סמג שם טוש"ע שם סעיף ה :
סט ג מיי' שם פ"א הל' יב סמג שם טוש"ע שם סעיף ג :

הוא אסור באמה ובאם אמה ובאם אביה ובבתה ובבת בתה ובבת בנה ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין והיא אסורה באביו ובאבי אביו ובבנו ובבן בנו באחיו ובבן אחיו *מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו *ואסור בצרת קרובת חלוצתו : **גמ'** איבעיא להו גזרו שניות בחלוצה או לא בערוה דאורייתא גזרו בהו רבנן שניות בחלוצה לא גזרו רבנן שניות או דלמא לא שנא ת"ש הוא אסור באמה ובאם אמה ואילו אם אם אמה לא קתני דלמא היינו טעמא דלא תני משום דקבעי למיתני סיפא והאחין מותרין ואי תנא אם אם אמה ה"א האחין מותרין דוקא באם אם אמה אבל באם אמה ובאמה לא וליתני אם אם אמה וליתני האחין מותרין בבולן קשיא ת"ש היא אסורה באביו ובאבי אביו קתני מיהא אבי אביו מאי לאו משום חולץ דהויא לה כלת בנו לא משום מיתנא דהויא לה כלת בנו ת"ש ובבן בנו מאי לאו משום חולץ דהויא לה (משום) אשת אבי אביו לא משום מיתנא והויא לה אשת אחי אבי אביו הא *אמימר מכשר באשת אחי אבי אביו אמימר מוקי לה בבר ברא דסבא אי הכי היינו אחיו ובן אחיו תנא אחיו מן האב וקתני אחיו מן האם ת"ש דתני ר' חייא ארבע מדברי תורה וארבע מדברי סופרים אב ובנו אחיו ובן אחיו מדברי תורה אבי אביו ואבי אמו בן בנו ובן בתו מד"ס קתני מיהא אבי אביו מאי לאו משום חולץ והויא לה כלת בנו לא משום מיתנא דהויא לה כלת בנו ת"ש אבי אמו מאי לאו משום חולץ דהויא לה כלת בתו לא משום מיתנא דהויא לה כלת בתו ת"ש ובן בנו מאי לאו משום חולץ דהויא לה אשת אבי אביו לא משום מיתנא דהויא לה אשת אחי אבי אביו והא אמימר מכשיר באשת אחי אבי אביו אמימר מוקים לה משום חולץ וקסבר גזרו שניות בחלוצה ת"ש ובבן בתו מאי לאו משום חולץ דהויא לה אשת אבי אמו לא משום מיתנא דהויא לה אשת אחי אבי אמו והא גבי שניות דערוה לא גזרו אלא לאו משום חולץ ושמע מינה גזרו שניות בחלוצה שמע מינה : מותר אדם וכו' : אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצה הולד ממזר מאי טעמא באיסורה קיימא אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו אי אמרת בשלמא צרה אבראי משום הכי מותר באחותה אלא אי אמרת צרה כחלוצה דמיא אמאי מותר לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן דאמר *בין הוא בין אחין אין חייבין לא על החלוצה כרת ולא על צרתה כרת אמר לך רבי יוחנן ותסברא אחות חלוצה דאורייתא והאמר ר"ל *כאן שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרים מאי שנא האי ומאי שנא האי

הך

רש"י

הוא אסור כו' · כל הנך עריות דאורייתא נינהו באשתו וגזרינהו רבנן בחלוצתו : בזמן שהיא קיימת · אאחותה קאי ולא אשאר עריות : באביו · משום כלתו : ובאבי אביו · משום כלת בנו אע"ג דבאשתו גמורה אין אסורה לאבי אביו אלא מדברי סופרים דהא כלת בנו משניות דרבנן היא ואפילו הכי גזרוה רבנן נמי בחלוצה : בבנו . משום אשת אב : בבן בנו · משום אשת אבי אביו שהיא מן השניות: באחיו · משום אשת אח: בבן אחיו · משום אשת אחי אביו: מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו · ולא אמרינן צרה כחלוצה ואסור בקרובותיה : ואסור בצרת קרובת חלוצתו· ראובן חלץ ללאה ורחל נשואה לנכרי ולה צרה ומת הנכרי אסורה הצרה לראובן וטעמא מפרש בגמרא: **גמ'** גזרו שניות בחלוצה או לא· כגון אם אם אמה ואם אם אביה דגבי אשתו מיתסרו עליה משום שניות כדתני רבי חייא בפרק כילד (לעיל דף כב.) רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה הכא מאי : בערוה דאורייתא · כלומר באשתו דאמה ואם אמה הוה ערוה דאורייתא גזרו רבנן שניות אבל בחלוצה דאפילו עריות דידה דרבנן לא גזרו שניות בהן : או דלמא לא שנא · וממתני' לא דייק דקתני היא אסורה באבי אביו משום כלת בנו דהוי שניה הא קמייתינן לה לקמעלה דהא מילתא ומדחי ליה למימר לאו משום חולץ אלא בשביל המת שהיתה זו אשתו גמורה לפיכך לאבי אביו אסור בה משום כלת בנו : ה"א האחין מותרין · לא קאי אלא אאם אם אמה דלא גזרו שניות בזיקה אבל אמה ואם אמה דהוו להו עריות דאורייתא לגבי אשה גמורה לא משתרו אחין דגזרו עריות בזיקה ואפי' לאחר חליצה כימא דאיהו שליחותייהו עבד משום הכי לא תנייה: ת"ש מבן בנו מאי לאו משום חולץ דהוי ליה אשת אבי אביו · והיא מן השניות : לא משום מיתנא · שהיתה זו אשתו גמורה ואסורה על בן בנו של חולץ דהויא לה אשת אחי אבי אביו וקס"ד דהא נמי משניות היא : והא אמימר מכשר כו' · בפרק כילד (לעיל דף כא:) : אמימר מוקי לה · להאי בן בנו דמתני' אסבא אביהן של מת וחולץ דתנא ברישא דקתני היא אסורה באביו והדר תני ובבנו של אביו שהוא אחי המת והחולץ וקמה עליה בלא יבמה משחלץ לה האחד ולבן בנו של אביהם דהויא ליה אשת אחי אביו : וקתני אחיו מן האם · שהיה זה אחיו מן האם או בן אחיו מן האם ולאו משום חולץ דא"כ הויא לה שניות בחלוצה דהא ליתא אלא אשת אחי האב מן האם והא בשניות תנינן לה אלא משום מיתנא דהוי שניה משום ערוה דאורייתא דאשתו מעלייתא הוה וכגון שהיו (א) היבם והחולץ אחין מן האב ומן האם ולשניהם אח מן האם שלא מן האב : דתני רבי חייא · בחלוצה : ארבע מדברי תורה · כלומר דלגבי אשתו הויין דאורייתא : אב · של חולץ אסור בה מן התורה מפני המת דהויא ליה כלתו של אב : ובנו · של חולץ שהיה המת אחי אביו וערוה היא לגביה : ואחיו · של חולץ דהוה נמי אחי המת וקם ליה בלא יבמה : ובן אחיו · של חולץ שהיה המת אחי אביו : אבי אביו · משום כלת בנו : ואבי אמו · משום כלת בתו : ובן בנו · קס"ד משום חולץ דהויא ליה אשת אבי אביו : ובן בתו · דהויא ליה אשת אבי אמו וכל הנך שניות נינהו : הכי גרסינן ת"ש ובאבי אמו מאי לאו משום חולץ דהויא ליה כלת בתו לא משום מיתנא דהויא ליה כלת בתו וכגון שהיו אחין אף מן האם : אמימר מוקי לה · ודאי כדקאמרת משום חולץ וקסבר גזרו שניות בחלוצה אבל מאן דאסר באשת אחי אבי האב מצי לאוקמי משום מיתנא ותיבעי לך אי גזרו שניות בחלוצה או לא : באיסורה קיימא · חלוצה היא דקיימא בלא יבנה ותו לא אבל צרתה קיימא עליה באיסור אשת אח בכרת והולד ממזר : אי אמרת בשלמא צרה אבראי קיימא · באיסורא קמא ולא אמרינן חלוצה שליחותא דידה עבדא : משום הכי שרי באחותה · דלאו אחות חלוצה היא ולגבי דידה נמי כיון דחלוצה לאו שליחות דידה עבדא לא מסויא ליה בלא יבנה אלא באיסורא קמא קיימא : אלא אי אמרת צרה כחלוצה דמיא · דחלוצה שליחותא דידה עבדא ומשוי לה בלא יבנה א"כ הויא לה צרה כחלוצה ואמאי שרי באחותה : דר' יוחנן · בפרק קמא (לעיל י:) : ולא על צרתה כרת · החולץ ליבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה : ותסברא · דהא ראיה דרב יוסף דאייתי ממתניתין ראיה היא וכי *חלוצה גופא דאורייתא (דרבנן היא) דכי אמרינן צרה כחלוצה יאסר באחות הצרה : והאמר ר"ל · לקמן אמתניתין דלקמן : כאן שנה רבי · במשנה זו למדנו רבי אחות גרושה מדברי תורה וכו' ולקמן מפרש לה וכיון דאחות חלוצה גופה דרבנן בחלוצה גזור באחותה בצרה לא גזור : מאי שנא · רישא קרובת צרת חלוצה דשריא ומאי שנא סיפא צרת קרובת חלוצתו שאתיהן נכריות היא וצרתה נשואות לנכרי וקתני אסור :

הך

תוספות

אבל אמה ואם אמה לא. והא דתנן בפרק ב' (לעיל כג:) אחד חולץ ואחד מייבם אלמא שרי באחותה שאני התם משום דאימור דידיה איתרמי ליה והא נמי דתנן לקמן בפקקין (דף מא.) החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה היינו דיעבד : **וליתני** אחין מותרין בכולן קשיא · הא דלא קאמר אלא שמע מינה דלא גזרו שניות בחלוצה היינו משום דלקמן מסיק דגזרו ולא שייך לשנויי תנא ושייר כיון דלא תנא שום שניה אלא הני דאורייתא לחוד : **אמימר** מוקי לה כו' · כל סוגיא דשמעתין דלא כאמימר כדפרשתי לעיל (דף כא: ד"ה אמימר) : **בבן** בתו לאו משום חולץ· לא בעי לאוקמי' בבן בתו דסבא דומיא דבן בנו דלא מיירי בבן בנו דסבא דא"כ הויא ליה אשת אחי אביו דאורייתא : **שמע** מינה גזרו שניות בחלוצה · והא דלא תני במתניתין אבי אמו ובן בתו משום דתנא ושייר ומיהו רבי חייא דקתני מילתא קשה דלא תנא בן אחותו ובן אחיו מן האם ויש לומר דלא תנא אלא ארבע כנגד ארבע של דברי תורה :

הך

תוספות ישנים

תנא אחיו מן האב ותנא אחיו מן האם פי' הא דקאמר ובן אחיו ר"ל אחיו מן האב וא"ת א"כ לפשוט דגזרו שניות בחלוצה דהא אשת אחי האב מן האם היינו שניה וי"ל דזהו משום מיתנא דמיירי שאותו בן אחיו דמיירי בה מתני' שהוא אח מן האם למיתנא ולחולץ אבל החולץ והמיתנא אחין מן האב ומן האם וזה בן אחיו ר"ל שהוא בן אחי האב מן האם לשניהם וא"כ לא תפשוט שניות בחלוצה דהיינו משום מיתנא : אמימר מוקים לה בבר ברא דחולץ וקסבר כו' אבל לא קאמר בבר ברא דסבא כדלעיל וא"כ לא תפשוט דגזרו שניה בחלוצה דדוקא לעיל מצינן למימר הכי דהא קאי אהיא אסורה באביו ור"ל בן בנו של אותו אב אבל ר' חייא דהכא לא קתני אביו ועוד נלע"ד דלא מצי מוקי לה בבר ברא דסבא כדלעיל דא"כ בן בנו הוי מן התורה דהיינו לכל הפחות אשת אחי אביו ור' חייא תני ליה בן בנו עם הארבעה שמדברי סופרים: ותסברא אחות חלוצה דאורייתא היא. פי' אלא ודאי לאו סיועא היא דלעולם מצינן למימר דצרה כחלוצה וליכא להקשות אמאי מותר כי יש טעם גדול בדבר דהא אפי' אי הוי הצרה עצמה חלוצה אחותה אינה אסורה אלא מדרבנן וא"כ לא גזור רבנן באחות הצרה דכי גזור רבנן באחות חלוצה ע"כ מ"מ אבל באחות צרת חלוצה לא גזור :

תוס' חד מקמאי

מתני' א) אסור בקרובת חלוצתו ומותר בקרובת חלוצתו פירוש אי חליץ לצרת לאה מותר אף ברחל אי חליץ ללאה אסור בצרת רחל ופי' רש"י ז"ל אע"פ שרחל נשואה לנכרי ולה צרה ומת הנכרי אסורה הצרה לראובן החולץ ומפירש טעמא בגמ' הך דאולא לב"ד גזרו בהו רבנן כלומר כשלאה חולצת מוליכה רחל אחותה עמה לב"ד וכ"ע לא ידעי הי מינייהו יבמתו ואיכא דסברי ב) דרחל חלץ ואנסיב צרת רחל דהיינו צרת אחות חלוצתו אמרי צרת אחות חלוצתו נסיב ואינהו סברי דרחל וצרת האחין הוו'הדדלא אולא לב"ד לא גזרו בהו רבנן כשהיבמה חולצת אין צרתה הולכת עמה דמסתפק דלמא חליץ לה הלכך כי נסיב אחות הצרה לא אמרי אחות חלוצתו נסיב כך פירש"י ז"ל ולפי דבריו מצינו חלוצה שהיא מדברי סופרים חמורה מערוה שהיא מד"ת דאילו צרת ערוה שלא במקום מצוה היא שריה וצרת אחות חלוצה שלא במקום מצוה אסורה וי"מ שלא אסרו צרת קרובת חלוצתו אלא במקום יבום כגון שלאה ורחל נשואים לראובן ושמעון ומתו שניהם וכההיא דאמר בפרק ד' אחין התחיל באחיות לא יגמור אפילו בצרות דתנן אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו התחיל בצרות יגמור אף באחיות דתנן מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו ועל הפירוש הזה איכא לעיוני כיון דרחל אזלא בתרה (דינא) לב"ד וכי חליץ לאה סברי חליץ רחל אלא מעתה תפסול רחל לכהונה ותפסלה רחל לאחי החולץ אלמא תנן החולץ ליבמתו אסור הוא בקרובותיה והאחין מותרים ונפסלת רחל לאחר מיתת לאה אלמה תנן מתה מותר באחותה אלא כיון דאחות חלוצה אינה אסורה אלא מדברי סופרים לא גזרו בה רבנן כולי האי אע"פ שגזרו בצרתה: הא דאמר נפלה לפני יבם קטן לית לה מזוני מבעל מסתברא . הני מילי לאחר שלשה חדשים אבל תוך שלשה חדשים אית לה מזוני מבעל :

גרים

מסורת הש"ס

[לעיל כז.]
שם
לעיל כא:
[לעיל י:]
לקמן מא. מד. קדושין מה.
ס"א אחות חלוצה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וקתני אחיו וכו' וכגון שהיו המת והחולץ אחים מן האב :

א) נ"ל אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו ומותר בקרובת צרת חלוצתו . ב) נ"ל ואיכא דסברי דלרחל חלץ ואי נסיב צרת רחל דהיינו צרת אחות חלוצתו אמרי צרת אחות חלוצתו נסיב דאינהו סברי דרחל חלוצת האחין הוה׳ .

הך דאזלא בהדה לבי דינא גזרו בהו רבנן האי דלא אזלא בהדה לבי דינא לא גזרו בהו רבנן: **מתני'** [א]החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתיבמת [ב]וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה *[ג]שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה חלץ לה אחיו או כנסה יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס את אשתו [ד]מת יבם יוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה: **גמ'** מאי וכן אימא אבל המגרש אמר ריש לקיש *כאןשנה רבי [ה]אחות גרושה מדברי תורה [ו]אחות חלוצה מדברי סופרים: שומרת יבם שקידש וכו': *אמר שמואל הלכה כדברי רבי יהודה בן בתירא איבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו רב ורבי חנינא דאמרי תרוייהו [ז]מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי דאמרי תרוייהו מתה אשתו אסור ביבמתו אמר רבא מאי טעמא דרב משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון מתיב רב המנונא *ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני ואחר כך מתה אשתו אחריו אותה יבמה חולצת ולא מתיבמת ואמאי תיהוי כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון אישתיק לבתר דנפק אמר אמאי לא אמרת ליה רבי אלעזר היא דאמר *כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית הדר אמר אימור דא"ר אלעזר היכא דלא חזיא בשעת נפילה אבל היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמר הדר אמר אין והתניא רבי אלעזר אומר מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו אותה יבמה חולצת ולא מתיבמת לימא שמואל ורב אסי דאמרי כר' אלעזר אפי' תימא כרבנן עד כאן לא קמיפלגי רבנן עליה דרבי אלעזר אלא משום דמנפילה ואילך לא מיתסר עלייהו אבל הכא דאיתסר אפילו רבנן מודו: **מתני'** *[ח]היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה שלשה חדשים [ט]וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים אחד בתולות ואחד בעולות אחד גרושות ואחד אלמנות אחד נשואות ואחד ארוסות רבי יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מן הארוסות שביהודה מפני שלבו גס בה *ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מןהאלמנה

מפני

רש"י

הך דאזלא בהדה לבי דינא · כשלאה חולצת מוליכה אחותה עמה לב"ד וכ"ע לא ידעי הי מנייהו יבמתו ואיכא דסבר דלרחל חלץ וכי נסיב לרת רחל דהיינו צרת קרובת חלוצתו אמרי צרת חלוצתו נסיב דאינהו סברי שרחל וצרתה נשי אחיו הוו שהרי חלץ לרחל: האי דלא אזלא בהדה לבי דינא · כשהיבמה חולצת אין צרתה הולכת עמה הלכך כי נסיב אחות צרה לא אמרינן אחות חלוצתו נסיב: **מתני'** ולא מתייבמת · דהויא לה אחות חלוצתו ומיהו מחליצה לא מפטרא דמדאורייתא רמיא קמיה ואע"ג דאחותה קיימת דאחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים: וכן המגרש · בגמרא בעי מאי וכן: פטורה · אף מן החליצה דיולאה משום אחות אשה הואיל ואשתו קיימת ואחות גרושה מדברי תורה דכתיב (ויקרא יח) עליה בחייה כל שבחייה: שומרת יבם שקדש · אחד מן האחין את אחותה לאחר שנפלה זו לפניהם והוזקקה לכולן: המתן · מלכנוס דקא פגעת באחות זקוקה: עד שיעשה מעשה · שיכנסו האחין את היבמה או יחלצו ותעקר זיקתה ממך: מתה היבמה יכנוס את אשתו · דאפילו כנסה ומתה מותר באחותה: מת היבם · ולא נותר לו אח אלא זה: ואת אשת אחיו בחליצה · אבל יבומי לא דאחות גרושתו היא: **גמ'** הלכה כרבי יהודה · דיש זיקה ואלימא למיסרא עליו: מהו ביבמתו · מי אמרינן כיון דמתה פקע איסור אחות אשה ושריא או דלמא אע"ג דפקע איסור אחות אשה קם עליה באיסור אשת אח הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקה ליבם ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עולמית עליו: מ"ט דרב · דשרי הרי נאסרה עליו שעה אחת: שהותרה · בשעת נפילתה: נאסרה · כשקידש זה אחותה: ואח"כ מת אחיו · הב' ונפלה אחותה ואסרתה לראשונה עליו משום אחות זקוקה ואע"ג דעבד בה מאמר כדתנן בפ' ארבעה אחין ב"ה אומרים אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו: ואח"כ מתה אשתו של שני אחריו · ונשארה בעלת מאמר זו: ר' אלעזר היא · בפרק ב"ש המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם רבי אלעזר אוסר הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור גרושת אח: דבשעת נפילה לא איתחזאי · דמקמי נפילה איתסרא עליה: מתה יבמתו · אמקדש אחות יבמתו קאי: חולצת · כשמואל ורב אסי: עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר · בפרק בית שמאי אלא גבי מגרש אשה והחזירה משום דמנפילה ואילך לא איתסרא עליה ואיסור שבחיי אחיו לא מהני השתא דליכא למימר אין אני קורא בה בשעת נפילה דלאו בשעת נפילה הואי אבל בברייתא דמקדש אחות יבמתו דמנפילה ואילך איתסרא עליה והרי אין אני קורא בה בשעת זיקת יבום יבמה יבא עליה לא פליגי: **מתני'** לא תחלוץ · מפרש טעמא בגמרא: בתולות ובעולות ארוסות ונשואות · בגמרא בעי מאי הפרש איכא בין בתולות לארוסות בין נשואות לבעולות: הנשואות יתארסו · דטעמא משום להבחין בין זרע ראשון לזרע שני הוא שלא תלד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון ובאירוסין ליכא למימר הכי: והארוסות ינשאו · מיד דהא לא איעברא מן הראשון: חוץ מארוסה שביהודה · דתנן פרק קמא דכתובות (דף יב.) ביהודה היו מייחדים החתן והכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה כלומר רגיל ומלחק עמה שלא יהיו בושין זה מזה בבעילת מצוה הלכך חיישינן דלמא בעיל: כל הנשים יתארסו · רבי יוסי אנשואות קאי והכי *(קא"ל ר' יהודה) כל הנשים נשואות יתארסו כדקאמרת ולא גזרינן אירוסין אטו נשואין ומיהו בהא פליגא עלך שלא חלקת בין אלמנה לגרושה והתרת אלמנה ליארס בתוך ימי אבלה ואנא סבירא לי אלמנה מן הנשואין לא תארס כל שלשים ימי אבלה:

מפני

תוספות

הך דאזלא בהדה לבי דינא · פי' בקונטרס כשלאה חולצת מוליכה רחל אחותה עמה לב"ד ואיכא דסברי שרחל חלצה ולהכי אסורה גם לרתה אפילו שתיהן נשואות לנכרי דאינהו סברי שרחל ולרתה נשי אחיו היו שהרי חלץ לרחל ותימה גדולה פירש דהא תנן במתניתין ובאחותה בזמן שהיא קיימת הא מתה שריא ותנן נמי לקמן (דף מד.) חלץ לה ומתה מותר באחותה ואמאי והא סברי שלאחותה חלץ ועוד דתנן האחין מותרין אע"ג דאזלי בהדיה לבי דינא ועוד דלא מיתסר לרה אלא דוקא במלוה כדאמרינן בפ' קמא (לעיל ח.) ולעיל בריש ארבעה אחין (דף כז. ושם) גבי התחיל באחיות מייתי לה למתני' דהכא דהיינו ששניהן נשואות לאחיו ופ"ה יש לישב קצת בנשואה לאחיו ולא לנכרי א)ונראה לר"י דגרסי' הא דאזלא בהדיה לבי דינא פי' שהולכת לחלוץ וכיון דחללה דמיא לגרושה טפי ואסרו גם לרת קרובתה כנשואה לאחין דדמיא ללרת ערוה אבל כשחוללת לרת לאה ולא לאה לא דמיא לאה לגרושה ואפילו רחל שהיא קרובת לרת חלוצה שריא ויש ספרים דלא גרסי לא בהדיה ולא בהדה אלא הא דאזלא לבי דינא והא דלא אזלא: **יוציא** את אשתו בגט · בפ' ארבעה אחין (לעיל כט.) לא בעי למימר דזו היא למעוטי הך דהכא דפשט כדפרישית לעיל(א): **מתה** אשתו מותר ביבמתו · ומתני' דקתני מתה יבמתו ולא נקט מתה אשתו דהוי רבותא טפי איידי דבעי למיתני מת היבם תנא נמי מתה היבמה: **מאי** טעמא דרב משום דהוי יבמה שהותרה · ואע"פ דבפ' ארבעה אחין (שם דף כז:) שרי רב אפילו לא הותרה לכתחלה דקאמר מתה הראשונה מותר בשניה היינו דוקא בזיקה דרבנן אבל הכא אחות אשה דאורייתא דוקא משום דהותרה: **עשה** בה · מופנה מאמר · לא אלטריך אלא לאפוקי מב"ש דאמר (לעיל דף כט.) מאמר קונה קנין גמור אי נמי נקט עשה בה מאמר לאשמועינן דאע"ג דאין זיקת השניה גמורה אפילו הכי אוסרת את זו: **ואמאי** תיהוי יבמה שהותרה כו' · תימה דלא פריך מהך ברייתא לרב בריש פרק ארבעה אחין (לעיל דף כח.) וליטעי דרבי אלעזר היא כדמשני הכא: **הדר** אמר אימור דאמר רבי אלעזר כו' · אכתי הוה מצי למימר דטעמא דר' אלעזר כדמפרש לקמן בפרק ב"ש (דף קט. ושם) אבל בהך ברייתא דלמא לא פליגי:

אמאי

קא סברו רבנן אלא דמשום דנפילה ואילך לא מתסר עלויה אבל היכא דמנפילה ואילך אתסר אפילו רבנן מודו דאסירא ומש"ה ניחא הא דקאמר ולא מתייבמת וא"כ שפיר קאמר הדר אמר דודאי היה מהרהר ממה שאמר דאתיא אליבא דרבי אליעזר דודאי אתיא כרבנן כדפי' וא"כ אשתיק בדין שהרי ל"א ידע מה (היה) לתרץ ממה שאמר תחזור להתירה הראשון דהכא תזינן דאינה מתייבמת ולא אמרינן תחזור להתירה הראשון:

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה כ טוש"ע אה"ע סימן קעד סע"ג:

עא ב מיי' שם הלכה ט סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף א:

עב ג מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יד ופ"ג הלכה ח סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף ה:

עג ד מיי' שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ז:

עד ה מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה ז סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף כו:

עה ו מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יג סמג עשין נב ולאוין קי טוש"ע אה"ע סימן קעד סע"ג:

עו ז מיי' פ"ו שם הלכה ח סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף ז:

עז ח מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קסד סעיף א:

עח ט מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין כ טור ש"ע אה"ע סי' יג סעיף א:

תוספות ישנים

א) ועוד קשה דלפ"ה היכא דכולדה לאחר חליצת אחותה תשתרי צרתה דהא לא אתיא בהדה לב"ד וא"כ מתני' לא מיירי בכל ענין ועוד קשה דפ"ה דאף בנשואות לנכרי אסירן ליה ואמאי הלא אף אם היתה צרה עמה ממש שריא ליה כיון דאינה מאחין דאין צרה אלא מאח וגם לפ"ה קשה הלשון דנקט במתני' דצרת קרובת חלוצה דהא לא מקרייא צרה אלא מאח ונראה לפרש דה"ק הך דאזלא בהדיה לבי דינא כלומר שהולכת עם האיש לב"ד לחלוץ ולייבם גזרו בה רבנן לאסור קרובותיה כמו קרובי גרושתו ואם כן אסור בצרתה כמו בצרת גרושתו ובנשואות [לנכרי] לא מיירי אבל הך דלא אזלא לב"ד בהדיה דהיינו הצרה שאינה הולכת עמו לב"ד שהרי לא עשה בה מעשה לא גזור רבנן לאסור קרובותיה ולכך מותר בקרובת צרת חלוצתו: היכא דחזיא בשעת נפילה מי אמרי תימה א"כ לא מצי אתיא אפילו כרבנן ודלא כרבי אליעזר כדמפרש ואם כן מאי קאמר הדר אמר דמשמע דעדיין קשה ליה הך דמייתי רב המנונא ומשום הכי אשתיק הא ודאי לא קשיא ליה דהא משכחת היא שהיה רוצה לומר דלא אתיא כרבי אליעזר וא"כ הך ברייתא ליתא כמאן דכיון דלא אתיא אפי' לר' אליעזר וכ"ש אליבא דרבנן לא מצי אתיא דהא רבנן ברו לה לגמרי וי"ל דידע שפיר שנויא דלקמן דעד כאן

כל

מסורת הש"ס

לעיל יח: מגילה יח:

[לעיל מ: לקמן מד.] קדושין מה.

[לעיל יח: מגילה יח:]

לעיל כט.

[לעיל כח.] לקמן קט.

עירובין מז.

[עי' תוספות לקמן מב: ד"ה ר' יוסי]

[נ"ל קאמר לר' יהודה]

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה יוציא וכו' כדפרישית לעיל. דף כ"ט. ד"ה אוי לו:

עט א מיי' פ"א מהל' יבום הלכה יח:

פ ב מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ז סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף טו:

פא ג מיי' פי"א מהל' גרושין הלכה כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף א:

פב ד מיי' פי"ח מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סימן קס סעיף א:

פג ה מיי' שם הלכה יז וטוש"ע שם סע"ג:

פד ו מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יט סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסד סעיף א:

מפני האיבול: **גמ'** בשלמא לא תתייבם שמא יהיה הולד בן קיימא וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תחלוץ אמאי לימא תיהוי תיובתא דר"י דאמר *חליצת מעוברת שמה חליצה ולאו מי אותביניה לר' יוחנן חדא זימנא לימא מהא נמי תיהוי תיובתא לא הכא היינו טעמא *שמא יהא ולד בן קיימא ונמצאת אתה מצריכה כרוז לכהונה ונצרכה דלמא איכא דהואי בחליצה ולא הוי בהכרזה ומפסלוה מן הכהונה תינח אלמנה גרושה מאי איכא למימר משום דמפסיד לה מזונות תינח נשואה ארוסה גרושה מאי איכא למימר אלא משום דרבי יוסי דתניא *מעשה באדם אחד שבא לפני רבי יוסי א"ל מהו לחלוץ בתוך ג' א"ל לא תחלוץ ותחלוץ ומה בכך קרא עליו מקרא זה °אם לא יחפוץ הא אם חפץ יבם **כל העולה לייבום עולה לחליצה כו' מתיב רב חיננא הספקות חולצות ולא מתיבמות מאי ספקות אילימא ספק קדושין אמאי לא מתיבמות [ג]תתייבם ואין בכך כלום אלא לאו ספק שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו מהן קידש וקתני חולצת °הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר דהא קידש בת חליצה וייבום היא הכא אם יבא אליהו ויאמר דהא לא איעברה מי משגח ביה ויבמינן לה [ד]הא קטנה דלאו בת איעבורי היא ואפ"ה צריכה להמתין ג' חדשים *ת"ר [ה]יבמה שלשה חדשים הראשונים נזונת משל בעל מכאן ואילך אינה נזונת לא משל בעל ולא משל יבם עמד בדין וברח נזונת משל יבם נפלה לפני יבם קטן (מאי) מיבם לית לה מבעל מאי פליגי בהרב אחאורבינא חד אמר אית לה וחד אמר לית לה [ו]והלכתא לית לה משמיא קנסוה ת"ר [ז]יבמה שחלצו לה אחים בתוך שלשה צריכה להמתין שלשה חדשים

לאחר

תורה אור

דברים כה

רש"י

מפני האיבול · אבילות והאי כל הנשים יתארסו לאו למעוטי ארוסה לינשא דהתם כר' יהודה סבירא ליה דגבי הבחנה רבי יוסי מקיל טפי מרבי יהודה כדאמר בשלהי גמ' דארבעה אחים (לעיל דף לה.) אלא באבילות אתי לפלוגי עליה: **גמ'** אלא לא תחלוץ אמאי · ולאחר ג' אם אינה מעוברת תנשא או אם הפילה תנשא דהא חלצה: לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן · ומשום הכי לא תחלוץ שמא תפיל ותנשא בחליצה זו וחליצת מעוברת לא שמה חליצה: ולאו מי אותביניה · ברים פירקין (דף לה:): לימא מהא נמי תיהוי תיובתא ונפקא מינה דאי מיתרצא קמייתא תיקום הך: גרושה מאי איכא למימר · אמאי לא תחלוץ אם היתה גרושה מאחר קודם שנשאה אחיו של זה דהא פסולה היא לכהונה וקיימא מאי איכא למימר אמאי לא תחלוץ: משום מזוני · דאית לה כל שלשה מנכסי בעלה כדתניא בברייתא בשמעתין ואי חלצה לית לה מזוני ואיהי לא מצי מינסבא עד לאחר שלשה ומפסיד לה: ארוסה וגרושה · גרושה שנתארסה ומת בעלה ונפלה ליבום מן האירוסין תחלוץ בתוך שלשה דהכא לאו משום מזוני איכא דלארוסה לית לה מזוני מבעל ולא משום כרוז לכהונה דהא פסולה היא משום גרושין קמאי: אלא משום דרבי יוסי · כל העולה ליבום כו' וזו הואיל ואינה עולה ליבום בתוך ג' כדאמרן לעיל שמא יפגע באשת אח אינה עולה השערה לפני הזקנים לחליצה ולרבי יוחנן לא תיקשי דאי חלצה ודאי חליצה (א) דהאי אינה עולה לחליצה לאו חליצה פסולה משמע שהרי כמה נשים שנינו חולצות ולא מתייבמות היכא דלא אפשר אלמא חליצה היא ומיהו היכא דאפשר לאמתוני עד שתראה ליבום משהינן: אילימא ספק קידושין · כגון זרק לה אחיו קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה: אמאי לא מתייבמת · תתייבם ממ"נ אי היא יבמתו שפיר מייבם ואי לאו קידושין הוו נכרית בעלמא נסיב: שקידש אחת משתי אחיות ואין יודע איזה מהן קידש · ומת שתיהן חולצות ולא מתייבמות דלא מצי לייבומי דלמא פגע באחות זקוקה והא הכא דאינה עולה לייבום ועולה לחליצה ולא אמרי' תמתין עד שיבואו עדים ויבררו את יבמתו: הכי השתא · התם עולה לייבום היא אי הוה ידעינן לה אבל הכא אם יבא אליהו ויאמר לא מיעברא מי משגיחינן ביה ותתיבם: הרי קטנה דלאו בת איעבורי היא כו' · הלכך לא חלצה וכל הנך דאמרו רבנן חולצות ולא מתייבמות כגון אחות חלוצתו ואחות זקוקתו וספק ערוה התם (ב) משום דלא אפשר הוא דאם כן לעולם תאסר הלכך כיון דמדאורייתא בת ייבום היא חלצה אבל הכא דאפשר לשהויי משהינן ויצא הדבר בהיתר: שלשה חדשים הראשונים · שאינה יכולה להנשא מחמת בעלה: נזונת משל בעלה · שכן כתב לה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל יומי מיגר ארמלותיך: מכאן ואילך אינה נזונת לא משל בעל ולא משל יבם · ואינה דומה לשאר אלמנה דהתם כל זמן שלא נשאת לאחר ואומרת מחמת פלוני בעלי שכבודו גדול עלי יש לה מזונות אבל הך אגידא ביבם לפיכך אין לה על נכסי בעל מזונות ולא משל יבם עד שתכנס לחופה: עמד בדין · שתבעתו בדין או כנוס או פטור וברח: נזונת משל יבם · דקנסינן ליה: צריכה להמתין · עד שיהיו לה ג' חדשים מיום מיתה:

הוי

תוספות

אמאי לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן · וא"ת דלמא לא תחלוץ משום שמא תסמוך על אותה חליצה ותנשא לשוק וחיישינן שמא תמצא מעוברת ולד של קיימא וולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם וי"ל דלהא ליכא למיחש דתוך שלשה ודאי לא תנשא ולאחר ג' נמי אם תמצא מעוברת לא יבא לטעות ועוד שלא ישא אדם מעוברת חברו: **משום** דמפסיד לה מזוני · לפי טעם זה לא תחלוץ דמתני' עלה טובה קמ"ל: **אלא** ארוסה גרושה מאי איכא למימר · וא"ת נרים לקים ארוסה כיון דלא מיעברא אמאי לא תחלוץ וי"ל דלר"ל גזרו ארוסה אטו נשואה אבל לר' יוחנן דנשואה גופה משום כרוז בעלמא ליכא למגזר ותימה דאמאי נקט גרושה דמארוסה גרידא הוה מצי למיפרך: **קרא** עליו המקרא הזה · וא"ת לר"ל תקשי ליה מרבי יוסי וי"ל דלר"ל נמי אינה חולצת תוך ג' משום דאינה עולה ליבום: **הספקות** חולצות ולא מתיבמות · מההיא דבפ' שני (לעיל כג:) [מי] שקידש אחת מב' אחיות ואינו יודע איזו קידש ה"מ למיפרך אלא שהיה צריך להאריך אבל מההיא דריש ארבעה אחין (לעיל דף כו.) דחולצות ולא מתיבמות לא ה"מ למיפרך דלעולם אין לה לישב ולהתעגן אבל הכא יכולה להמתין עד שיתברר הספק כההיא דלעיל שיכולה להמתין עד אחר הג' ומיהו מההיא דספק קידושין דבפ"ד אחין (לעיל דף ל:) הוה מצי למפרך: **אילימא** ספק קדושין תתיבם ואין בכך כלום · ולא בעי למימר שולד ספק קידושין בערוה דהוי ספק אם היא צרת ערוה או לא דא"כ הוה ליה למימר הספיקות צרותיהן חולצות ולא מתיבמות ובספק גירושין ה"מ לאוקמי דלא מתיבמות שמא היא גרושת אחיו: **הא** קטנה דלאו בת איעבורי · ואפילו למאן דלא גזר לקמן (דף מב:) קטנה אטו גדולה ה"מ לענין הבחנה בשאר נשים אבל לענין יבמה מודה: **עמד** בדין וברח · לאו בברח בשבילה איירי שרוצה לעגנה ואין רוצה לא לייבם ולא לחלוץ דהא בפרק בתרא דכתובות (דף קז:) פריך מינה לשמואל דחייש לגררי ואם בשבילה ברח אמאי אית לן למיחש לגררי אלא בברח מחמת מרדין או מחמת ממון איירי ולאו דוקא ברח דהוא הדין חלה דכיון דלא בשבילה ברח אלא מחמת אונס שאירע לו מה לי ברח מה לי חלה ובהדיא אמר בירושלמי בפרק אע"פ דה"ה חלה ולא כמו שפירש בקונטרס התם דוקא ברח אבל חלה לא והא דבעיא בריש כתובות (דף ב.) חלה מאי הייט שחלה מיד בהגעת זמן אבל הכא שחלה אחר שעמד בדין דהוה לו לכונסה לאלתר קודם שאירע לו אונס ונראה לר"י דוקא בנתרצה ליבום וברח אבל אם לא נתרצה אלא לחלוץ אין נראה שיתקנו לה חכמים מזונות מיבם כיון דאין סופו לייבם אלא לחלוץ ודוקא ברח תקנו לה מזונות משלו אבל לא ברח לא משום דלא שכיח שיאחר מליבם כיון דאיתיה קמן ונתרצה דמשום זמן מועט שרגיל לאחר לא תקנו לה מזונות ומיהו בפרק ד' אחין (לעיל דף כט: ושם) משמע קצת דכי לא ברח נמי חייב במזונות דקאמר כשעמד בדין ופסקו לה מזונות משלו ואינו מזכיר כלל ברח אף על גב דהתם איירי בעבד בה מאמר כדפרישית לעיל לענין זה אין שום סברא לחלק בין עשה בה מאמר ללא עשה אלא כשיש שני יבמין דאי לא עשה מאמר לא זה ולא זה לא מחייב במזונות לא זה ולא זה אפילו נתרצה אחד מהם ליבם וברח והצטריך התם לאוקמי בעבד בה מאמר משום דבענין אחר לא הוה מצי מיפר וקצת נראה דמחמת קנס שקנסוהו חכמים שלא כנסה תקנו לה מזונות דהא אין מעשה ידיה שלו כדאמר בפרק בתרא דכתובות (דף קז: ושם) אי משום מעשה ידיה לא משעבדא ליה ולמאי דפרישית דבשלא ברח אין לה מזונות אינו ראיה דמעשה ידיה אינו שלו דאין לחוש שמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך דהכי לא משעבדא ליה עד שיברח ויפסקו לה מזונות ומיהו אר"י דלפירוש זה טפי הוי ליה למימר דלא מיחייב במזונותיה:

לאחר

תוספות ישנים

כל שאינה עולה לייבום [אינה] עולה לחליצה · ואין להקשות א"כ איך קאמר ר' יוחנן חליצת מעוברת שמה חליצה הא אינה עולה לייבום משום שמא יהא ולד בן קיימא וא"כ לא הפא עולה לחליצה וי"ל דדוקא לכתחלה אין לחלוץ מעוברת משום דלא מצי לייבמה אבל דיעבד מהניא החליצה כי חזינן שהפילה דלא חזיא לייבום:

[לעיל לה:]

לקמן קיט: [לעיל לו.]

[תוספתא פ"ו]

[לעיל ג. כ. לו. לקמן מד.]

כתובות קז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא משום וכו' חליצה היא דהאי אינה: (ב) ד"ה הרי קטנה וכו' משום דלא אפשר · נ"ב ע"ל דף ג ע"א:

גליון הש"ס

גמ' הכי השתא התם אם יבא אליהו · עיין לקמן דף ס"ז ע"ב תוס' ד"ה אין חוששין:

לאחר ג' אין צריכה להמתין ג' חדשים הוי הג' חדשים שאמרו משעת מיתת הבעל ולא משעת חליצת היבם מ"ש מגט *דרב אמר משעת נתינה ושמואל אמר *משעת כתיבה אמר רבא ק"ו *איסור כרת התרת איסור לאו לא כ"ש: וכן שאר כל הנשים: בשלמא יבמה כדאמרן אלא שאר כל הנשים אמאי אמר *רב נחמן אמר שמואל משום דאמר קרא °להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך (בראשית יז) להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני מתיב רבא לפיכך *גר וגיורת צריכין להמתין ג' חדשים הכא מאי להבחין איכא ה"נ איכא להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה רבא אמר גזירה שמא ישא את אחותו מאביו וייבם אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפטור את יבמתו לשוק מתיב רב חנניה בכולן אני קורא בהן משום תקנת ערוה וכאן משום תקנת ולד ואם איתא כולהו משום תקנת ערוה האי משום תקנת ולד דלא לפגע בהו ערוה בשלמא תמתין ב' חדשים ותנשא לא דהיינו ספיקא אי בר תשעה לקמא אי בר שבעה לבתרא אלא תמתין חדש אחד ותנשא ואי לשבעה ילדה האי בר שבעה לבתרא הוא ואי לתמניא ילדה האי בר תשעה לקמא הוא אי נמי לתמניא ילדה איכא למימר דבתרא הוא דלמא אישתהויי אישתהא חדש אחד ואיעבר ותמתין שני חדשים ומחצה ותנשא דאי לשבעה ילדה האי בר שבעה לבתרא הוא ואי לשיתא ופלגא ילדה האי בר תשעה לקמא הוא דאי בר בתרא הוא בר שיתא ופלגא לא חיי א"נ לשיתא ופלגא ילדה איכא למימר דבתרא הוא *דאמר מר זוטרא אפילו למאן דאמר *יולדת לט' אינה יולדת למקוטעין ילדה לז' יולדת למקוטעין שנאמר °ויהי לתקופות הימים (ש"א א) *מיעוט תקופות ב' מיעוט ימים ב' ותמתין משהו ותנשא וכי מלו שלשה חדשים לבדקה אמר רב ספרא אין בודקין את הנשואות שלא יתגנו על בעליהן ונבדקה בהלוכה אמר רמי בר חמא אשה מחפה עצמה כדי שיירש בנה בנכסי בעלה היכא דקים לן דמעוברת היא תנשא אלמה תניא *לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית גזרה שמא תעשה עוברה סנדל אי הכי דידיה נמי אי למ"ד במוך במודואי למ"ד מן השמים ירחמו מן השמים ירחמו הכא נמי אי למאן דאמר במוך במוך אי למאן דאמר מן השמים ירחמו אלא משום דחסה אי הכי דידיה נמי חיים עילויה הכא נמי חיים עילויה *אלא סתם מעוברת למניקה קיימא דלמא

רש"י

הוי · כלומר הוי לומר מכאן שלשה חדשים שאמרו כו': ומ"ש מגט דרב אמר משעת נתינה. ואף על גב דמשעת כתיבה לא נתייחד עמה דאם כן הוה ליה גט ישן ואפילו הכי משעת נתינה מנינן ה"נ כמני משעת חליצה: לאיסור כרת · ליבם התרת לאחר ג' חדשים מיד: לאיסור לאו · לשוק לא כ"ש דמותרת לאחר חליצה מיד הואיל ועברו שלשה חדשים מיום מיתה: ולזרעך אחריך · שאין השכינה שורה אלא על הוודאים שזרעו מיוחס אחריו והכי נמי קיימא לן בנדרים (דף כ:) וברותי מכם המורדים והפושעים בי אלו בני ערבוביא: גר וגיורת · גר שנתגייר ואשתו עמו צריכים להמתין ג' חדשים לפרוש זה מזה והכא מאי להבחין איכא הרי אין כאן ראשון ושני: רבא אמר שמא ישא אחותו מאביו · אם נשאת תוך שלשה וילדה והוא בן ט' לראשון ונולד בביתו של שני וסבור שהוא בנו וישא את בת בעלה הראשון שיש לו מאשה אחרת והיא אחותו מן האב: ומייבם אשת אחיו מאמו · שאם תלד לאחרון בן אחר וישא אשה וימות בלא בנים וייבמנה זה כשסבור שהוא אחיו מאביו ונמצא מייבם אשת אחיו מאמו שלא מאביו וחייב כרת: ויוציא את אמו לשוק · אם לא תלד אמו לשני וימות וכסבורים שזה בנו ותנשא אמו לשוק בלא חליצה: ויפטור את יבמתו לשוק · אם יש לו אח מאביו הראשון ולא היו לו בנים ומת ואין שם אח אלא הוא והוא סבור שהוא בן האחרון ונמצאת אשת בנו של ראשון הזקוקה לו נשאת לשוק בלא חליצה וגבי גר וגיורת לחדא מהני הוא דאיכא למיחש כגון לשמא ייבם אשת אחיו מאמו שמא מעוברת היתה וכשתלד סבורה היא שבן ז' הוא ובקדושה נזרע ותחזור ותלד בן אחריו וישא אשה וימות בלא בנים וייבם זה את אשתו דסבור שגם הוא נזרע בקדושה וכיון שזה נזרע שלא בקדושה ושם עובדת כוכבים זונה היא איכא למימר שמא אינו בנו של זה ונמצא נושא אשת אחיו מאמו: בכולן אני קורא בהן · כל נשים שאסרו חכמים להנשא או להתייבם קורא אני בהן תקנת ערוה כדי שלא יבאו לידי ערוה: וכאן · בהמתנה של ג' חדשים שאסרו חכמים לשאר נשים אין כאן תקנת ערוה אלא תקנת הולד להבחין בן מי הוא: ואם איתא · דחשו חכמים לשמא ישא אחותו מן אביו הא נמי תקנת ערוה היא: דלא לפגע ולד · בערוה אבל כל שאר הנאסרות איכא (א) תקנתא היא ובעל עצמו דלא לפגעו בערוה: הא בר ז' לבתרא הוא · דאי מקמא איעברא כשמת איסתכח דבר תמניא הוא ובר תמניא לא חיי: א"נ לתמניא ילדה כו' · תירוצא הוא: אישתהי · לאחר שנשאה וה"ה נמי דמצי לתרוצי אי נמי לשבעה ילדה איכא למימר בר תשעה לקמא הוא מעיקרא חדש אחד איעברא קודם מיתתו אלא הואיל ותירץ למילתיה בחדא ואוקי דהכתי איכא ספק סגי ליה בהכי: אפילו למ"ד · במסכת נדה בפרק בנות כותים: ויהי לתקופות הימים · הרי ששה חדשים וב' ימים: ותמתין משהו · שבוע או שבועים: וכי מלו ג' חדשים · ליום מיתת בעלה שדרך עובר להיות ניכר ליבדקה בדדיה כדרך נשים ואי מיעברא ודאי בר קמא הוא דאי בר בתרא הוא אכתי לא הוה מינכר דלא מלו שלשה חדשים לנישואיה דחסר ליה ההוא משהו שהמתינה ואי לא מינכר ולבתר הכי מינכר (ב) ודאי בר בתרא הוא: בהילוכה · מוליכין אותה בעפר תיחוח אי מעוברת היא פסיעותיה ניכרות ומעמיקות יותר משאר נשים שהולד מכבידה כך מצאתי בתשובת הגאונים: מחפה עצמה. שלא תראה מעוברת כדי שלא יבינו שבן הראשון הוא ויירש בנכסי בעלה שני: היכא דקים לן כו' · הואיל וטעם המתנה משום ולד הוא שלא יהא ספק כשאנו יודעים ודאי שהיא מעוברת מראשון תנשא ומשני גזרה שמא תעשה כו': דידיה נמי · לא ישמש עם אשתו מעוברת שמא תחזור ותתעבר וידחוק אחיו וימעך צורת פניו כסנדל הזה שאין לו צורה: אי למ"ד במוך · פלוגתא היא בפ"ק (לעיל דף יב:): דחסה · שממעכו בשעת תשמיש דחסה לשון לחץ שלוחצו כדאמר לקמן (דף קג.) גבי חליצה צריך למידחסיה לכרעיה: ה"נ חיים עילויה · שאין אדם מתכוין להרוג הנפש: למניקה קיימא · כשתלד מניקתו: ואי

תוספות

לאחר שלשה חדשים אין צריכה להמתין · אמר ר"ת דוקא חלץ שהחליצה מוכחת שלא בא עליה כדאמר בממאנת דמיאונה מוכיח עליה שהיא קטנה אבל אם מת היבם לאחר ג' צריכה להמתין שלשה חדשים דיותר יבמה קרובה לביאה מארוסה דגזרינן אטו נשואה אע"ג דאמר לקמן בפ' ב"ש (דף קיב.) ובפסחים פרק אלו דברים (דף עג:) יבמתו בזיז מינה אשתו לא בזיז מינה היינו לענין לאוקמי אנפשיה עד שלשים אבל לענין גזרה שמא ישא אחותו כו' איכא למימר יבמתו קרובה לביאה טפי: מאי שנא מגט דרב אמר משעת נתינה · אע"ג דודאי לא בא עליה מקמי כתיבה דאם כן לא היה פוטרה בגט זה דהוה ליה גט ישן וטעמא מפרש בפרק שני דגיטין (דף יח. ושם) שלא יאמרו ב' נשים בחצר אחת זו אסורה וזו מותרת שהעולם סוברים שכתיבת שניהם היתה סמוך לנתינה ויבא להתיר תוך שלשה והכא גבי חליצה נמי יסברו שמתיהן סמוך למיתה חלצו ויבא להתיר תוך שלשה ומשני לאיסור כרת התרת דאם היה רוצה לייבם אחר שלשה היה מייבם לאיסור לאו לא כ"ש דהיאך אפשר לאסרה להנשא לשוק אחר חליצה שזה דומה לחוכא ואיטלולא ולא ישמעו לנו העולם על כך: ולזרעך אחריך · לקמן בפ' נושאין (דף ק:) דריש מהאי קרא דאזהר ליה רחמנא לאברהם לא תינסיב עובדת כוכבים ושפחה דלא יתייחס זרעך בתרה: גר וגיורת · מכאן משמע דגר מותר בגיורת ודלא כאוסרים כשנשאה, מקודם דלא יחזרו לסורם: בכולן אני קורא כו' · איבמה לחוד קאי ונקט לשון כולן משום דאיירי בכל יבמות בין ארוסות בין נשואות בין להתייבם או להנשא לשוק אם חלצה תוך ג' כולן צריכות להמתין שלשה חדשים: ותמתין משהו ותנשא · לאו דוקא משהו שצריכה להמתין שלשה ימים של קליטת הזרע: סתם מעוברת למניקה קיימא · רבינו שמשון זקנו של רשב"א היה אומר דגרושה מינקת מותרת לינשא משום דלא משעבדא להניק כדאמרי' בפ' אע"פ (כתובות נט: ושם) נתגרשה אינו כופה ואין נראה לר"ת דהא למאי דהוה בעי למימר דטעמא משום סנדל או משום דיחסא לא היה חילוק בין אלמנה לגרושה וה"ה להאי טעמא דאינו חוזר בו אלא מהטעם בלבד ועוד אלמנה גופה אי אמרה איני ניזונית ואיני עושה או תבעה כתובתה לא משעבדא וכן פוסק בשאלתות דרב אחאי* דלא שנא גרושה ולא שנא אלמנה:

עין משפט נר מצוה

פה א מיי' פי"א מהל' גירושין הל' יט סמג עשין נ' טוש"ע אה"ע סי' יג סעיף א:

פו ב ג ד מיי' שם וטור ש"ע שם סעיף ב:

פז ה מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעיף יא:

פח ו מיי' שם הל' כה:

תוספות ישנים

אלא שאר כל הנשים מאי טעמא · תימה מאי [לא] קאמר משום דדלמא היא מעוברת ואמרי' לא ישא אדם מעוברת וי"ל דהיינו דווקא כשהיא ודאי מעוברת אבל כשאינה אלא ספק אם היא מעוברת אם לאו [לא אסרינן לה] משום לא ישא אדם מעוברת חבירו אם לא מקרא כדמייתי: ויפטור את יבמתו לשוק · אבל בגר וגיורת לתנהו לכולהו טעמי דהכא אלא משום דשמא ייבם אשת אחיו מאמו לפי שזה יחשוב כי הוא נזרע בקדושה וא"כ ייבם אשת אחיו הנזרע בודאי בקדושה כי הוא יחשוב כי הוא אחיו מן האב ביהדות והוא נזרע בקדושה ושמא הוא אינו אלא אחיו מאמו כי שמא נזרע שלא בקדושה ושם עובדת כוכבים זונה היא ואין לו קורבה דאבות אף אם הגר נתגייר עם אשתו: לפיכך גר וגיורת צריכות להמתין וכו' · מכאן קשה למאי דאיתא בהגדה גר לא ישא גיורת שמא יחזרו לסורן דהכא משמע דשרי: א"נ לתמניא ילדה איכא למימר דבתרא הוא · ה"נ ה"מ למימר א"נ לשבעה ילדה איכא למימר אימור בר תשעה לקמא הוא דשמא נתעברה חדש אחד לפני מותו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דלא ליפגע וכו' איכא תקנת היא: (ב) ד"ה וכי מלו ג' וכו' ולבתר הכי מינכר נ"ב ואין להקשות דלמא לא יהא ניכר עובר כלל לשליש כדאיתא לעיל דף ל"ז דאין כולם ניכר רק רובן ובשביל זה נקרא האי דאין ניכר ספק דיש ספק אם הולכין אחר רוב היולדות לט' והוה מן הראשון או אזלינן בתר רוב להניכר לשליש וזו הואיל ולא ניכר הוא מן שני א"כ ע"כ לא תנשא עכשיו [והשאר חסר]:

[פרשת ויקרא ריש סי' יח]

[עי' כ"מ פ' י"א מהל' גירושין דין כה דהרמב"ם לא גרס אלא]

מסורת הש"ס

גיטין יח.

[לקמן לד. קח:]

בשאלתות פ' ויקרא סי' ב איתא אר"י אמר רב]

[ועי' תוספות לעיל לה. ד"ה תוך]

ר"ה יא. נדה לח:

[נדה כו.]

[עמ"ש על גליון בנדה לח:]

[לעיל לו:] סוטה כו.

°דלמא איעברה ומעבר חלבה וקטלה ליה אי הכי דידיה נמי דידיה ממסמסא ליה בביצים וחלב דידה נמי ממסמסא ליה בבצים וחלב לא יהב לה בעל וליתבעיניה ליורשים אמר אביי אשה בושה לבא לבית דין והורגת את בנה: אחת בתולות ואחת בעולות: הי ניהו בתולות והי ניהו ארוסות הי ניהו בעולות והי ניהו נשואות א"ר יהודה הכי קאמר אחת בתולות ואחת בעולות שנתארמלו או שנתגרשו בין מן האירוסין בין מן הנשואין *ר' אלעזר לא על לבי מדרשא אשכחיה לר' אסי אמר ליה מאי אמור רבנן בבי מדרשא אמר ליה הכי א"ר יוחנן הלכה כר' יוסי מכלל דיחידאה פליג עליה אין והתניא *[ב]הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס בבית בעלה או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין[א] או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה · או שהפילה אחר מיתת בעלה או שהיתה עקרה או זקנה או קטנה או אילונית או שאינה ראויה לילד (א) צריכה להמתין ג' חדשים דברי ר' מאיר *ר' [ב] יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד אמר רבי חייא בר אבא חזר בו רבי יוחנן אמר רב יוסף אי הדר ביה ממתני' דכרמא הדר ביה דתניא *אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה [ג]כולן צריכות להמתין שלשה חדשים אמר ליה ר' ירמיה לר' זריקא כי עיילת לקמיה דר' אבהו רמי ליה מי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי והאמר ר' יוחנן *הלכה כסתם משנה ותנן כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להם שלשה חדשים אחת בתולות ואחת בעולות אמר ליה *דרמא לך הא לא חש לקמחיה סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין הלכה כסתם דאמר רב פפא ואיתימא ר' יוחנן *מחלוקת ואחר כך סתם הלכה כסתם סתם ואחר כך מחלוקת אין הלכה כסתם מסתמיך ואזיל ר' אבהו אכתפיה דרבי נחום שמעיה מנקיט ואזיל הלכתא מיניה בעא מיניה מחלוקת ואחר כך סתם מאי °א"ל הלכה כסתם סתם ואחר כך מחלוקת מאי אמר ליה אין הלכה כסתם סתמא דמתני' ומחלוקת בברייתא מאי א"ל הלכה כסתם מחלוקת במתני' וסתמא בברייתא מאי א"ל

וכי

ואי מינסבא דלמא מיעברא · לאחר לידתה ומיעכר עליה חלבה וקטלה לברה ברעב : ממסמסא ליה · מאכילתו : לא יהב לה בעל · משום דלאו בריה הוא : וליתבעיניה ליורשים · של בעל ראשון : אשה בושה לבא לב"ד · ולתבוע יורשים בשביל בנה : והורגת את בנה · על כרחה מת בנה ברעב : הי ניהו בתולות הי ניהו ארוסות · הא חדא היא דהיכי משכחת לה בתולה יבמה אם לא ארוסה : הכי קאמר · כלומר לא תתני אחת ואחת דמשמע תרי מילי אלא כולה חדא קתני ופרושי קמפרש אחת בתולות ואחת בעולות וכגון שנתארמלו או נתגרשו בין מן האירוסין דהיינו בתולות בין מן הנשואין דהיינו בעולות: הלכה כר' יוסי · דשרי ארוסות ליכנס הואיל וליכא למיחש לזרע ראשון ונשואה ליארס והאי דנקט ר' יוסי ולא רבי יהודה דהא רבי יהודה נמי שרי ארוסה ליכנס בהדיא אלא משום דר' יוסי נימוקו עמו : מכלל דיחידאה פליג עליה · תנא קמא דאמר לא ינשאו ולא יתארסו אחת ארוסות ואחת בתולות דאסר אפי' ארוסות ליארס כ"ש ליכנס יחידאה היא ולאו סתמא דרבים היא : ה"ג אין והתניא · בניחותא : רדופה · רגילה וגם סמוך למיתתו עמדה בבית אביה זמן מרובה דליכא למימר מעוברת היא : או שהיה לה כעס · ולא שימשה : עקרה · שנעקר רחמה ונטלה האם שלה : איילונית · ממעי אמה לקוייה היא ואין לה סימני שער ודדים: או שאינה ראויה לילד · לאיתויי [מחמת] סמא או חולי : כולן צריכות להמתין · דגזרו שאינה ראויה אטו ראויה : ממתני' דכרמא · שנשנית בכרם ביבנה מחמת אותה משנה חזר בו : בכרם ביבנה · שהיו יושבים שורות שורות כעין (ב) הכרם : לא חש לקימחיה · למה שהוא טוחן ומוציא מפיו כלומר לדיבורו : סתם ואח"כ מחלוקת היא · דהא איפלגו עלה ר' יוסי ור' יהודה : מחלוקת ואחר כך סתם · בין שסתם אחריה מיד (ג) באחד מהם בין שסתם אחריה במסכת אחרת באותו הסדר כגון נתן למר לצבע דמחלוקת בב"ק בהגוזל (דף ק:) וסתם בב"מ (דף עו.) כל המשנה ידו על התחתונה וסתם לן כר"י דאמר אם השבח יתר על היציאה כו' הלכה כסתם : סתם ואחר כך מחלוקת.כי מתני': מנקיט. מלקט ממנו הלכות פסוקות הלכה כפלוני ופלוני :

[א] *רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו · בעירובין (דף מז.) פי' בקונט' דאפילו ארוסות דוקא יתארסו אבל ינשאו לא דגזר רבי יוסי ארוסה אטו נשואה ואין נראה דאי גרס בברייתא דרדופה רבי יוסי מתיר ליארס וליכנס מיד א"כ קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי דהכא גזר אפילו ארוסה אטו נשואה כ"ש דהוה ליה למיגזר נשואה רדופה אטו שאינה רדופה ואפילו גרס בברייתא דרדופה רבי יהודה מ"מ קשיא דהיכי מוכח בפרק מי שהוציאוהו (ג"ז שם) ובגמ' דיחידאה פליג עליה מברייתא דרדופה ותנא קמא דמתניתין הוא ר"מ דלמא ר"מ דרדופה הוא כר' יוסי דמתניתין דלא שרי אלא ליארס אבל ליכנס לא וצריכות להמתין שלשה חדשים דקאמר ר"מ היינו מליכנס אבל ליארס מיד שרי ואף על גב דקתני סתמא צריכות להמתין הכי נמי קתני בפרק ד' אחין (לעיל דף לה. ושם) גבי גיורת ושבויה והנוסה ומפותה צריכות להמתין סתמא דברי רבי יהודה וע"כ היינו דוקא ליכנס דליארס אפי' נשואה שרי הכא ר"י ועוד היכי מוכח בגמ' דהדר ביה ר' יוחנן ממתני' דכרמא דקתני כולן צריכות להמתין דלמא ליכנס קאמר אבל ליארס שרי ונראה כמו [שפי' רש"י] כאן דרבי יוסי שרי נמי ארוסה ליכנס ולא פליג ארבי יהודה אלא באיבול לחודיה ומיהו מה שהביא ראיה דשמעינן לרבי יוסי דמיקל בהבחנה טפי מרבי יהודה בסוף פרק ד' אחין (ג"ז שם) אינה ראיה דדלמא בגיורת ונוסה מיקל משום דמתהפכת שלא תתעבר כדאמרינן לעיל (דף לה.) אבל לעולם גזר ארוסה אטו נשואה ומברייתא דרדופה היה יכול לדקדק אי גרס בה ר' יוסי דלא גזר אפי' נשואה רדופה אטו שאין רדופה כ"ש דלא גזר ארוסה אטו נשואה והא דפסיק רבי יוחנן כר' יוסי ולא נקט ר' יהודה כיון דשניהם שוין משום שבא לפסוק כרבי יוסי גם באיבול או נקט ר' יוסי כדפי' בקונטרס משום דנימוקו עמו וא"ת כשמגיה בגמרא (לקמן מג.) אימא רבי יוסי אומר כל הנשים ינשאו ופריך ולית ליה לרבי יוסי להבחין ומאי קשיא ליה נימא דכל הנשים לאו דוקא והארוסות דוקא קאי ולא אנשואות דמעיקרא כמי לא הוי כל דוקא דלא הוי קאי אלא אנשואות דארוסות שרי אפילו ליכנס וי"ל דלא דמי דהשתא הוי כל דוקא וקאי שפיר בין אארוסות בין אנשואות אלא שהדיוק דמשמע יתארסו אין ינשאו לא לא קאי אכל נשים אלא אנשואות לחוד אבל פשטא דמתניתין אכל נשים קאי אבל קשה לר"ת דקתני לקמן בברייתא וכולן לא ינשאו עד שיהו להם שלשה חדשים משמע אפילו ארוסות כמו כל הנשים ודוחק לחלק בין וכולן לכל הנשים ואר"ת דגרס בברייתא דרדופה רבי יוסי מתיר ליארס ול"ג ליכנס וגזר ר' יוסי ארוסה אטו נשואה ודוחק הוא למחוק הספרים דבכולהו גרס ליכנס ועוד דליארס אפילו נשואה שרי : **הלכה** כרבי יוסי · ול"ג כרבי יהודה דהא בפ' מי שהוציאוהו (עירובין דף מו:) קאמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כר"י ר"י ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואין צ"ל רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ודייק דליתנהו להני כללי מדאיצטריך רבי יוחנן לפסוק כרבי יוסי אף על גב דיחידאה פליג עליה ואי גרס הלכה כרבי יהודה שפיר איצטריך לפסוק הלכה כר' יהודה לאפוקי מר' יוסי דפליג עליה : **סתם** ואח"כ מחלוקת היא · וא"ת °והא אמרינן בריש מסכת ביצה (דף ב.) גבי שבת סתם לן תנא כר"ש דתנן מחתכין הדלועין כו' אע"ג דפליג ר' יהודה בסיפא וקאמר אם לא היתה נבילה מערב שבת כו' ויש לומר דנהי דלא חשיב סתם גמור מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד וא"ת בפ' המוציא יין (שבת פא: ושם) דפריך ומי סבר רבי יוחנן דבר שאין מתכוין אסור והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ומאי קושיא דסתמא בנזיר (דף מב.) ופלוגתא בפ"ב דביצה (דף כג.) גבי קירוד וקרצוף ובתרי מסכתי אמר בפ"ק דמס' ע"ז (דף ז. ושם) אין סדר למשנה וליכא למימר דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם אפי' בסתם ואח"כ מחלוקת דהא קאמר הכא בהדיא אליבא דר' יוחנן סתם ואח"כ מחלוקת היא וי"ל דודאי בסתם ואח"כ מחלוקת מודה ר' יוחנן דאין הלכה כסתם אבל בתרי מסכתי אית ליה לר' יוחנן דהלכתא כסתם וטעמא דר' יוחנן משום דמסתמא אית לן למימר דמחלוקת ואח"כ סתם הוא ולא סתם ואח"כ מחלוקת דאין לנו לומר שחזר בו רבי מפסקו עד שנראה בפירוש ומיהו שאר אמוראי אית להו דבתרי מסכתי אין סדר למשנה ואין הלכתא כסתם וא"ת דבפ' כל גגות (עירובין דף צג. ושם) פסק ר' יוחנן כר"ש בין עירבו בין לא עירבו ופריך והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ומייתי מסתם משנה דבפרק חלון (שם דף עו:) והיינו סתם ואח"כ מחלוקת ותירץ ה"ר אהרן כהן דעיקר קושיא לרבי יוחנן איכא אלא דלא גזר בעירבו ובזה הדבר הוי מחלוקת ואח"כ סתם מחלוקת בשלש חצירות במי שהוציאוהו (שם דף מה:) וסתם בפרק חלון אבל בפרק כל גגות לא פליגי בגזירה ומיהו קשה דבסוף פרק קמא דמסכת ע"ז (דף כא.) גבי שכירות בתים פסק שמואל כרבי יוסי אע"ג דסתם לן תנא בתר הכי כרבי מאיר :

במקום

עין משפט נר מצוה

[שייך לעיל במשנה מא.]

פט א מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה כה :

צ ב ג מיי' שם הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף א :

תוספות ישנים

הלכה כרבי יוסי וה"ה דה"מ למימר כר' יהודה אלא נקט כר' יוסי משום דנימוקו עמו : ורבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד ל"ג ר' יוסי דהא משמע לקמן דמיקל בהבחנה אף בנשואה אלמנה כדמשמע דקאמר (לקמן מג ע"א) אלא אימא כל הנשים ינשאו פי' אף נשואות והכא משמע דלא מתיר ליכנס אלא זקנה ואילונית אבל אשה דעלמא לא. א"כ שפיר גרסינן ליה א) דהכי משמע בעירובין (דף מו) דמייתי מהכא ב) דר' יוסי ליתיה להני כללי אלא ודאי גרסי' ליה והאי דנקט מתיר ליארס ולינשא על זקנה ואיילונית וכו' לאו למעוטי שאר נשים אלא משום דלא איירי ת"ק אלא בהכי לא קאמר מתיר ר' יוסי בכל הנשים משום דת"ק לא איירי בהו אכן ה"נ בשאר נשים ופירש רבינו נתנאל דלעיל גרסי' הלכה כר' יהודה דאי גרסי' ר' יוסי לא הוה ליה למפסק הלכתא כוותיה אלא לקמן על משנת ר' יוסי שרמז הספר לקמן ר' יוסי אומר כל הנשים וכו' א"כ לעיל מיניה הוי ר' יהודה וא"ת אמאי לא בעינן שלשה חדשים וג' ימים להמתין כי שמא לא נקלט הזרע עד לאחר ג' ימים וא"כ אם תנשא מיד לאחר ג' חדשים ותלד לששה חדשים ויום אחד לא נדע אם הוא מן הראשון או מן האחרון דהא יכול להיות אף מן הראשון והוא מט' חדשים ויום א' כי לא נקלט עד יום א' לאחר מיתת הבעל וי"ל רה"א דאין אנו מצריכין כולי האי משום דבדקינן אותה בבדיקה אחרת עם ג' חדשים כי בדקינן אותה בהלוכה כדמשמע לקמן פי' מה שהיא מכבדת על עפר היתוה ופסיעותיה כבדין יותר מאשה אחרת :

א) וכ"כ התוספות לעירובין שם . ב) אולי צ"ל דמייתי מהכא מהא דא"ר יוחנן דהלכה כרבי יוסי דלתנייהו להני כללי .

גליון הש"ס

גמ' א"ל הל' כסתם · עיין חידושי הרשב"א בב"ק קב ע"א ד"ה אלא הלכה : תוס' ד"ה סתם ואח"כ מחלוקת וכו' וא"ת והא אמרי' וכו' · עיין תשובת הרשב"א סי' קיד :

מסורת הש"ס

[עירובין מז.]

שם ע"ש כתובות ס: ע"ש [תוספתא פ"ו]

[בעירובין ובכתובות אי' ר' יוסי וכ"א בהלכות פ' ויקרא ס"ס יג אכן בתוספתא' איתא רבי יהודה ועיין תוספות לעיל לה: סד"ה אבל]

[תוספתא שם]

[שבת מו. וש"נ]

[פסחים פד. יומא מו. סוכה נד.]

[ב"ק קב. ע"ז ז. נדה יא:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין ג' : (ב) רש"י ד"ה בכרם וכו' כעין נטיעות הכרם : (ג) ד"ה מחלוקת וכו' אחריה מיד באותה מסכת בין שסתם אחריה במסכת אחרת :

הגהות הגר"א

[א] גמ' בבית האסורין · נ"ב בתוספתא וירושלמי איתא או שהלך בעלה למדינת הים וכ"ה בכתובות ס ע"ב: [ב] שם ר' יהודה · נ"ב בכתובות שם הגירסא רבי יוסי וכזה מתורץ קושית רש"י ד"ה הלכה דנקיט רבי יוסי משום שבברייתא :

וכי *רבי לא שנאה *ר' חייא מנין לו אמר ליה והא תנן *"מסרק של פשתן שניטלו שיניו ונשתיירו בו שתים טמאות ואחת טהורה וכולן שניטלו אחת אחת בפני עצמן טמאות ב'של צמר שניטלו שיניו אחת מבינתים טהור נשתיירו בו ג' במקום אחד טמא היתה החיצונה אחת מהן טהור ניטלו ב' ועשאן למלקט טמאות אחת והתקינה לנר או למיתוח טמאה וקי"ל דאין הלכה כאותה משנה אמר ליה בר מינה דההיא דר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו זו אינה משנה מ"ט אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אידי בריה דרב איקא משום דקשיא רישא לסיפא דקתני של צמר שניטלו שיניו אחת מבינתים טהור הא נשתיירו בו שתים במקום אחד טמא והדר תני נשתיירו בו ג' טמא ג' אין שתים לא ומאי קושיא דלמא הא בגווייתא הא בברייתא אלא מהכא דקתני וכולן שניטלו אחת אחת בפני עצמן טמאות ואע"ג דלא התקינה אימא סיפא אחת והתקינה לנר או למיתוח טמאה התקינה אין לא התקינה לא אמר אביי ומאי קושיא דלמא הא בקתייהו הא בלא קתייהו א"ר פפא ג'ומאי קושיא ודלמא הא בקטינתא הא באלימתא אלא משום דמסיימי בה דווקני זו דברי ר"ש שלח ר' חייא בר אבין מארסין תוך ג' וכן עושים מעשה וכן היה ר' אלעזר מלמדנו משום רבי חנינא הגדול רובו של ראשון ורובו של שלישי ואמצעי שלם אמימר שרא ליארס ביום תשעים אמר ליה רב אשי לאמימר והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו ההוא לענין מינקת איתמר דרב ושמואל דאמרי תרוייהו *צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו והא ההוא דעבד סעודת אירוסין ביום תשעים ואפסדיה רבא לסעודתיה ההיא סעודת נשואין הואי ד'והלכתא צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו וצריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו: חוץ מן האלמנה וכו': אמר רב חסדא ק"ו ומה במקום שאסור לכבס מותר ליארס מקום שמותר לכבס אינו דין שמותר ליארס מאי היא דתנן *ה"שבת שחל תשעה באב בתוכה אסור לספר ולכבס ובחמישי מותר מפני כבוד השבת ותניא ו'קודם הזמן הזה העם ממעטין בעסקיהם מלישא ומליתן מלבנות ולנטוע ז'ומארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין כי תניא ההיא קודם דקודם (תניא) אמר רבא וקודם דקודם נמי ק"ו ומה במקום שאסור לישא וליתן מותר ליארס מקום שמותר לישא וליתן אינו דין שמותר ליארס לא תימא דרבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו אלא אימא כל הנשים ינשאו

ולית

רש"י

רבי לא שנאה · רבי שסידר את המשנה לא שנאה שתהא משנה שלא רצה לסותמה: רבי חייא · תלמידו מנין לו שהלכה כמותה ששתמה בברייתא: שתים טמאות · דחזו למילתיה: אחת טהורה · דלא חזי למידי: אחת בפני עצמה · שאינה תחובה במסרק: טמאה · שראויה לנר או למיתוח לפרוש בגדים או חוט זו מזו: אחת מבינתיים · שמכל ג' הסמוכות ניטלה האמצעית הו לא חזי: שיטה החיצונה: אחת מהשלימות הללו שנשתיירו ג' עם החיצונות ושן חיצונה רחבה היא כעין חיצונות שבמסרק של עץ שלנו הלכך לא מהניא בהדייהו וטהור: למלקט · מלקחים שקורין טנגל"ש: לנר · לנקר את הנר: ולמיתוח · לפרוש בגד כעין החייטים שמותחין עורות במסמרים: טמאה · לקמן פריך דהא תנא רישא כולן (א) אחת אחת בפני עצמן טמאות ואע"ג דלא התקינה: הא · דקתני שתים טמא בגווייתא אמצעיות דחזיין טפי שהן כנגד בית יד המסרק וכשהוא אוחז בו מכוונות הן לסרוק: והא · דקתני שלש אין שתים לא בברייתא ולא בחיצונות [ממש] דהא אמרינן היתה חיצונה אחת מהן טהור אלא אותן המשוכות כלפי הראש דאינן מכוונות כנגד בית יד המסרק ולא חזו כולי האי הלכך ג' הוא דחזו במקצת אבל שתים לא חזו ולא מידי: ל"א והוא עיקר בגווייתא וברייתא שתי שורות שינים יש למסרק של צמר חיצונות ופנימיות החיצוניות עיקר המלאכה תלויה בהן ופנימיות לקלוט הצמר שלא יפול והלכך בחיצונות צריך ג' במקום אחד והפנימיות דיין בב': בקתייהו · שנטל עמה חתיכת עץ והיא נעשית לה בית יד ואינה צריכה תיקון אחר: אלימתא · עבות ואינם צריכות בית יד: זו דברי ר"ש · ולאו סתמא הוא: וכן עושין מעשה · כלומר כך ראיתי מנהג חכמים עושים: רובו · של חדש ראשון ורובו של אחרון ואמצעי(ג) שלם: והלכתא · מניקה צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו ואשה שאינה מניקה צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בעלה וחוץ מיום שנתארסה בו (כל הנשים יתארסו אנשואות קאי חוץ מן האלמנה אתא לאשמועינן ולא אארוסות ולמעוטינהו מליכנסא דגבי הבחנה רבי יוסי מיקל טפי מכולהו כדאמר בארבעה אחין):ק"ו · רב חסדא מתמיה על דברי רבי יוסי שאוסר ליארס מחמת אבילות כל ל' כדקתני לקמן כמה איבול שלה שלשים יום: במקום שאסור לכבס · שבת שחל ט' באב להיות בתוכה: מותר ליארס · דאירוסין לאו שמחה נינהו: מקום שמותר לכבס · תוך ל' יום של אבל דאבל אין אסור בתכבוסת אלא שבעה ימים דכל שלשים יום לגיהוץ תנן בפ' ואלו מגלחין (מו"ק דף כג.) °אבל כיבוס לא דהא תספורת גופה אי לאו דאתיא פרע פרע מנזיר לא מיתסרא: קודם הזמן הזה · קא ס"ד קודם ט' באב דהיינו כל השבת שחל להיות בתוכה ממעטין כו': ומארסין · דלאו שמחה היא ומצוה קעביד: כי תניא ההיא · דמארסין: קודם דקודם · קודם שבת שחל ט"ב בתוכה דהתם מותר לכבס אבל תוך השבת כשם שאסור לכבס אסור נמי ליארס וליכא ק"ו:

אלא

תוספות

במקום שמותר לכבס · גרסי' ול"ג לספר דהא אמרינן [בירושלמי] במועד קטן לגיהוץ ולתספורת שלשים יום והר"ר יעקב מאורלייינ"ש הביא מהך גרסא דאשה מותרת בנטילת שער [וכן איתא בה"ג] ועוד מצינו למימר דהתם אליבא דר' יוסי קיימי דשרי תספורת באבל דהכי כתב בעל ה"ג כשם שאסור לגלח במועד כך אסור *לגלח בימי אבלו דברי רבי יהודה רבי יוסי מתיר כל ל' יום אסור לתספורת אחד זקנו אחד שער ראשו ואחד כל שער שבו וכשם שאסור *ליטול צפרנים במועד כך אסור בימי אבלו דברי רבי יהודה ר' יוסי מתיר והאשה מותרת בנטילת שער לאחר ז' ומיהו אין נראה דשמא אשה דשריא באבלה שריא נמי בתשעה באב וכן ר' יוסי דשרי לספר באבילות שרי נמי בתשעה באב ועוד נראה דלרבי יוסי נמי אסור לספר דמסתמא יליף פרע פרע מנזיר וכל ראשו הוא דשריא לגלח דניוול הוא אבל לספר אסור וכן משמע מתוך הלכות גדולות שהבאתי וא"כ לא גרסינן הכא לספר דגילוח כל הראש לא מיקרי סיפור*:

שמותר לכבס · אחר שבעה ותוך ל' והא דמשמע בפ' ואלו מגלחין (מו"ק דף כג.) דאבל אסור לכבס כסותו במים היינו תוך ז' דדוקא גיהוץ אסור תוך שלשים יום ומיהו גיהוץ דידן שרי כדאמרינן בפ"ק דכתובות (דף י:) דגיהוץ שלנו כביבוס שלהם ואין להאריך*:

מאי היא דתנן · למאי דפרישית דבאיבול פליגי רבי יהודה ורבי יוסי קשה דעוקי הא דשרי לארס בתשעה באב כרבי יהודה דשרי נמי באבל וכי תימא מ"מ תקשה ליה שסברת רבי יוסי הפוכה מדרבי יהודה דר' יהודה מחמיר טפי בכיבוס מבאירוסין ולרבי יוסי איפכא ע"כ אין הש"ס חושש בכך דהא לקמן בעי למימר דתנאי היא וי"ל דאין נראה להש"ס שום תנא יחלוק אמתני' דשרי לארס בט' באב אם לא ימצא ברייתא בפירוש דהא לקמן כשמצא ברייתא נמי בההיא דקתני ממעטין מליארס דוחק ומוקי לה בסעודת אירוסין כי היכי דלא תפלוג אמתני' [דהתם]:

מלישא וליתן מלבנות ולנטוע · בפרק בתרא דתענית [בירושלמי] מוקי בבנין ונטיעה של שמחה כגון אבורנקי של מלכים וי"מ דמשא ומתן נמי איירי בשל שמחה כגון צרכי חופה ואין נראה דלא אסר אלא סעודה עצמה ונראה דריבוי משא ומתן קא אסר שימעטו יותר מבשאר ימים*):

ומה במקום שאסור לישא וליתן · וא"ת מה לקודם דקודם שמותר לספר ועוד תימה דתספורת יהא אסור בקודם דקודם מק"ו דשלשים יום דאבילות שמותר לישא וליתן או משא ומתן ליתסר בשלשים יום דאבילות מק"ו דתספורת בקודם דקודם או תספורת לישרי בשלשים יום של אבילות ולפי המסקנא ניחא:

*) [ועיין תוספות מגילה ה: ד"ה ממעטין]

צא א מיי' פי"א מהל' כלים הלכה ד:
צב ב ג מיי' שם הלכה ג ועיין שם בכ"מ:
[ליטול צפרנים במועד רש"ל]
[לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרנים בימי אבלו. רש"ל]
צג ד מיי' פי"א מהלכות גירושין הל' כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעיף א וסעיף יא:
צד ה מיי' פ"ה מהל' תעניות הלכה ו סמג עשין מד"ס ג טוש"ע א"ח סימן תקנא סעיף ג:
[והאריכות בזה מבואר בתוס' מ"ק כג. ד"ה כל]
צה ו מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תקנא סעיף ב [ברמב"ם ליתא גם ברי"ף והרא"ש השמיטו ועי' ב"י סימן תקנ"א טעם להשמטה זו]:
צו ז מיי' פ"י מהלכות אישות הלכה יד טור ש"ע שם:
[ועי' אריכות בתוספות מו"ק כג. ד"ה כל שלשים וכו']

תוספות ישנים

והא בברייתא. פי' הא דאמרי' שלש א) (או שתים) מיירי בברייתא פי' ולא בחיצונות ממש דהא אמרי' (קמייתא) [דהיתה] החיצונה אחת מהן טהורה אלא באותן המשוכות כלפי הראש (בזה) וי"מ בברייתא בשורה החיצונה ובגווייתא מיירי בשורה הפנימית דאינם משוכות כלפי בית יד המסרק ולא חזו כולי האי הלכך שלשה ב) (לא) דחזו במקצת אבל שתים לא חזו מידי כי שתי שורות יש למסרק של צמר חיצונה ופנימית והחיצונה עיקר המלאכה תלויה בהם והפנימית לקלוט את הצמר שלא יפול הלכך בחיצונות צריך שלש במקום אחד והפנימית דיין בשתים: מתני' כל הנשים יתארסו אנשואות קאי וחוץ מן האלמנה אתא לאשמעינן ולאו אארוסות ולמעוטינהו מליכנסא דגבי הבחנה ר' יוסי מיקל טפי מכלהו כדאמרינן בד' אחין: ומה במקום שאסור לכבס ולספר כגון בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה מותר לארס נראה דל"ג לספר שהרי איך אמרי' מקום שמותר לספר כגון ג) כל ימי אבלות א"א לומר כן שהרי אסור לספר כל שלשים יום כדילפינן פרע פרע מנזיר ולפי הספרים שגורסים לספר י"ל דמיירי באשה דשריא בנטילת שער כל ל' יום ודוחק הא דמנא לן דאסירא בנטילת שער באשה בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה שלא אין זה לה אלא ניוול לגלח שערה וי"מ דמוכחינן [מהא] דמותר לספר תוך ל' יום בתכפוהו אבליו אבל בשבת שחל ט' באב להיות בתוכו סברא הוא לאסור משום דלא צריך רק להמתין מעט שיעבור ט' באב אבל באבלות שרי להקל שערו בתכפוהו אבליו. משמע הכא בתוך ל' יום מותר לכבס וא"ת הא אמרינן אבל אסור לכבס כסותו במים וי"ל התם מיירי תוך שבעה אבל לאחר שבעה שרי ועתה אף גיהוץ שלנו שרי דגיהוץ שלנו כביבוס שלהם דהכי אמרינן התם וא"ת הא אמרינן דא"ר שמעון בן אלעזר לא אסרו אלא לכלים חדשים וגם קאמר התם אביי נפק בהומרתא סומקתי ורבא נפק בגידא דסרבלא משמע דגיהוץ בבבל לא שרי וי"ל דהתם מיירי שהיו שם הכלים מגוהצים מארץ ישראל א"נ יכול להיות שיש מקומות בבבל שיש בהם אומנים כמו בארץ ישראל ועתה יש לנו לאסור כל שלשים יום דאמרינן בתוספתא כל שלשים לתכבוסת וא"כ הכי נמי דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם מ"מ אסור דהא אף כיבוס שלהם אסור ועתה יש להזהר בכיבוס שלנו דהוי לבן ביותר והוי כגיהוץ ואסור ככיבוס שלהם ולכן יש להחמיר ולתת חלוק לבן שלו לחברו ללבשו טרם ילבשנו וכן נהגו העולם: לישא וליתן ר"ל מקח ומתן של שמחה דומיא דלבנות ולנטוע דמפרש התם כגון אבורנקי של מלכים: וקודם דקודם נמי ק"ו ומה במקום שאסור לישא וליתן דהיינו קודם דקודם מותר לארס וא"ת וליפרך מה לקודם דקודם שמותר לספר תאמר באבלות שאסור לספר וי"ל דלמסקנא ניחא ד) דאבלות ישנה מתחלה ועד סוף אבל אין להקשות דלשתרי תספורת כל ל' יום מק"ו דקודם שאסור לישא וליתן ומותר לספר ל' יום של אבלות כו' אינו דין שמותר לספר דזה אינו יכול להיות דהא ילפינן פרע פרע מנזיר לאסור כל ל' יום ואם תאמר ותספורת תיאסר בקודם דקודם בק"ו דאבלות שמותר לישא וליתן ואסור לספר וכן נמי מקח ומתן לאסר כל שלשים יום של אבלות מק"ו מקודם דקודם דמותר בתספורת ואסור לישא וליתן וגם בזה יש לומר דלמסקנא ניחא הכל:

א) נ"ל הא דאמרינן שלש אבל לא שתים מיירי בחיצונות. ב) נראה דצ"ל הלכך אם נשתיירו שלש במקום אחד טמא דחזו במקצת וכו'. ג) אולי דצ"ל כגון בל' יום של אבילות א"א לומר כן שהרי אסור לספר כל ל' יום. ד) נ"ל דשאני אבילות חדשה מאבילות ישנה.

[עירובין לב. נדה סב:]
[עי' תוס' נדה סב: ד"ה ר"ח]
כלים פי"ג מ"ח

תוספות חד מקמאי

גרים הרב אלפס אמר רב נחמן ק"ו ומה במקום שאסור לספר ולכבס מותר לארס מקום שמותר לספר ולכבס אינו דין שמותר לארס ומוכח מהכא שהאשה מותרת לספר בשבעת האיבול והכי איתא באבל רבתי ורש"י ז"ל גרים ומה במקום שאסור לכבס מותר לארס במקום שמותר לכבס אינו דין שמותר לארס ול"ג לספר: ומאי דאיסתפקא לרב אלפס בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אם הולד פגום לכהונה או לא תימה הוא מאי ספיקא איכא דמילתא פסיקא הוא ק"ו מאלמנה ועוד דגרים בפ' כיצד לימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר נהי דממזר מיהא לא הוי ישראל פסול מיהא ליקרי הלכך מילתא פשוטה היא שהולד פגום לכהונה:

כתובות ס:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה טמאה וכו' רישא כולן שניטלו אחת אחת: (ג) ד"ה רובו של וכו' שלם הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה ביום תשעים · יום השלמת ג' חדשים הס"ד:

תענית כו:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מקום שמותר וכו' אבל כבוס לא · עי' מו"ק דף יט ע"א ברש"י ד"ה שמנה ימים וצ"ע:

צז א מיי' פ"י מהלכות אישות הלכה י"ד טור ש"ע א"ח סימן תקנ"א סעיף א:

צח ב מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קסא סעיף ח:

צט ג מיי' שם הלכה ט טור ש"ע שם סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' להבחין איבעית אימא לית ליה ואיבעית אימא: (ב) רש"י ד"ה ולא מיטמאה כלומר אינה מצווה · נ"ב עיין לעיל דף כט ע"ב:

ולית ליה לרבי יוסי להבחין (א) לית ליה ואיבעית אימא לעולם אית ליה ואימא רבי יוסי אומר כל ארוסות גרושות ינשאו אי הכי היינו ר' יהודה איכא בינייהו נשואה ליארס רבי יהודה סבר נשואה מותרת ליארס ורבי יוסי סבר נשואה אסורה ליארס וסבר ר' יוסי נשואה אסורה ליארס והתניא רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול וכמה איבול שלה שלשים יום וכולן לא ינשאו עד שיהו להן ג' חדשים האי מאי קושיא אילימא דקתני רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו מי אלימא ממתני' דאוקימנא בארוסות גרושות ינשאו ה"נ כל ארוסות גרושות ינשאו אלא מסיפא דקתני וכולן לא ינשאו עד שיהו להן ג' חדשים אינסובי הוא דלא הא איתרוסי שפיר דמי אמר רבא תריץ ואימא הכי ר' יוסי אומר כל ארוסות גרושות ינשאו חוץ מן האלמנה מפני האיבול וכמה איבול שלה שלשים יום ונשואות לא יתארסו עד שיהא להן שלשה חדשים ואלמנה מן האירוסין מי אית לה איבול והתני רבי חייא בר אמי *אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה אלא תנאי היא דתניא מראש חדש ועד התענית העם ממעטין מעסקיהן מלישא ומליתן מלבנות ולנטוע ומליארס ומלישא *שבת שחל תשעה באב בתוכה אסור לספר ולכבס (ואסור ליארס) וי"א *כל החדש אסור מתקיף לה רב אשי ממאי דליארס ליארס ממש *דלמא למיעבד סעודת אירוסין הוא דאסור הא ליארס שפיר דמי אי הכי מלישא לינשא נמי למיעבד סעודת נשואין הוא דאסור הא לישא שפיר דמי הכי השתא בשלמא נשואין בלא סעודה איכא שמחה אלא אירוסין בלא סעודה מי איכא שמחה אלא אמר רב אשי שאני אבילות חדשה מאבילות ישנה ושאני אבילות דרבים מאבילות דיחיד: **מתני'** [ב]ארבעה אחין נשואין ארבע נשים ומתו אם רצה הגדול שבהם לייבם את כולן הרשות בידו [ג]מי שהיה נשוי לשתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה

היתה

ולית ליה לרבי יוסי להבחין לית ליה · ורדופה וחברותיה דנקט לעיל משום ר"מ: **אי** הכי היינו רבי יהודה · השתא לא בעי למימר דאיכא בינייהו איבול דלא מסתברא ליה למימר שלא יחוש רבי יהודה באיבול לענין נישואין כדפי' בקונטר' אע"ג דלפי המסקנא ליכא איבול בארוסה מ"מ למאי דס"ד השתא דאיכא איבול בארוסה אין סברא לומר שלא יחוש ר' יהודה לענין נישואין: **שאני** בין אבילות חדשה · פי' בקונט' דאבילות דתשעה באב דהוי ישנה ודרבים קילא וקשיא דאכתי תקשי ק"ו כדמעיקרא ומפרש ר"ת שאני בין אבילות חדשה שאסרו ליארס לפי שבחדשה יש להחמיר מבישנה מש"כ באבילות ישנה ובאבילות דרבים יש להחמיר טפי לענין משא ומתן מאבילות דיחיד דמשא ומתן שהוא דבר של פרהסיא אם יעסקו בפרקמטיא כל היום יבאו ויאמרו שאין חוששין להתאבל על ירושלים ולא דמי לאירוסין שאין אלא שעה אחת וכדאוקמי' בקודם דקודם אבל בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור ליארס דאי שרי אכתי איכא ק"ו דכיבוס ומיהו במגילת סתרים מתיר ליארס אפילו בט' באב שלא יקדמנו אחר ברחמים והביא ראיה מירושלמי וצ"ל דבאבילות דרבים יש להחמיר נמי בכיבוס דכיבוס נמי דבר של פרהסיא שלא יהו כולם עוסקים לכבס ולספר וליפות עצמם ונראים שאין חוששין להתאבל כלל וא"ת דהכא אסרי' ליארס תוך שלשים ובפרק בתרא דמו"ק (דף כג. ושם) תני כל שלשים יום לנישואין משמע דליארס שרי וי"ל דההיא כרבי יהודה דשרי אי נמי נשואין נקט לאשמועינן דאפילו נשואין שרי מיד לאחר שלשים יום אע"פ שבאשתו קתני דצריך להמתין ג' רגלים ונראה לר"ת דאע"ג דאסרינן באביו ובאמו בית השמחה עד י"ב חדש מ"מ מותר לישא אחר שלשים משום מצות פריה ורביה דכל ל' יום לנשואין סתמא קתני אפילו באביו ובאמו דלא מפליג אלא באשתו ואע"ג דקיים פריה ורביה שרי דהלכה כר' יהושע דאמר בבבא על יבמתו *ישא אשה בזקנותו שנאמר בבקר זרע את זרעך (קהלת יא) ואם יש לו בנים קטנים מותר לכנוס אפילו תוך ז' או שאין לו בנים כלל או לכל הפחות אחר שבעה כדמשמע בעובדא *דר' יוסף הכהן (מו"ק דף כג.) דבעוד שהיה בבית הקברות אמר לאחותה לכי וגדלי בני אחותך ומשמע דכנסה לאלתר מדקתני אעפ"כ לא בא עליה אלא לזמן מרובה ומפרש התם דהיינו ל' ומשמע דלא בא עליה אבל נשואין הוו ור"ח הביא הירושלמי דקתני אע"פ שכנסה לא הכיר בה עד לאחר שלשים ומעשה באחת משודכת שמת אחיה לאחר הזמנת קרואים סמוך לחופה והתיר לכונסה תוך שלשים משום פריה ורביה דבעל מאחר שאם לא ישא את זו לא ישא אחרת ושמא אפי' אם לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מאחרת כדאשכחן *ברבי יוסף הכהן דמשום פרנסת בניו אשתראי אע"פ שהיתה אבילה מאחותה ומיהו התם לא אפשר באחרת לפי שמרחמת על בני אחותה יותר משאר נשים והא דאסר במתני' ליארס תוך שלשים ולא מפליג אפילו רוצה ליכנס למי שיש לו בנים קטנים או למי שאין לו בנים כלל לפי שצריכה להמתין עדיין ליכנס עד שלשה חדשים משום הבחנה ועוד אומר ר"ת דמי שאין לו בנים מותר לישא ולבעול תוך ל' דלא מקיימא מצות פריה ורביה אלא בבעילה אבל תוך ז' ימי אבילות אסור לכנוס כדמוכח בריש כתובות (דף ד. ושם) דלא שרי אלא בטבחו טבוח ויינו מזוג ובמת אביו של חתן או אמה של כלה דוקא ובשאין לו בנים מיירי התם מדקאמרינן התם דאביו של חתן קטרח *ורבי יוסף הכהן אף על פי שדבר עמה בבית הקברות לא כנס עד אחר שבעה או שמא משום פרנסת בנים שרי לכנוס אפילו תוך שבעה וק"ק לפירוש רבינו תם מדתני במסכת שמחות פרק ז' גבי אשתו דצריך להמתין שלש רגלים כשיש לו בנים אבל אין לו בנים או שיש לו בנים קטנים מותר לישא אחרת לאחר שלשים יום ומותר לישא צריך לומר דלישא ולבעול קאמר דלכנוס גרידא

אפילו

אלא אימא רבי יוסי אומר כל הנשים ינשאו · חוץ מאלמנה ורבי יוסי לא איבול אתא לאשמועינן דבנישואין אפילו רבי יהודה מודה דאסור בימי איבול דהא שמחה היא אלא ינשאו אתא לאשמועינן ופליג אדרבי יהודה דאמר כל הנשואות יתארסו ואתא ר' יוסי למימר אפילו נשואות ינשאו וג' מחלוקות בדבר דת"ק אסר אפילו ארוסות ליארס דגזרו ארוסת ראשון אטו נשואה וגזרינן ארוסין דאחרון אטו נשואין דאחרון ור' יהודה סבר הנשואות יתארסו ולא גזר אירוסין אטו נשואין והארוסות ינשאו ולא גזר ארוסה אטו נשואה אבל הבחנה מיהא אית ליה ונשואה לא תנשא ורבי יוסי אפילו הבחנה לית ליה: ואי בעית אימא אית ליה · ואפ"ה ינשאו קתני [ולא אנשואות קאי] אלא אארוסות קאי וה"ק כל הארוסות שנתגרשו ינשאו חוץ מן הארוסות אלמנות מחמת האיבול ולקמן פריך מי חייל איבול אארוסה: אי הכי היינו ר' יהודה · דרבי יהודה נמי שרי ארוסה ליגשא וליכא למימר הכא כדלעיל דרבי יוסי איבול אתא לאשמועינן דנשואין אסור כל ל' יום דהא בנשואין כ"ע מודו דשמחה היא ויגשאו דקאמר רבי יהודה אגרושה דליכא איבול קאמר: איכא בינייהו נשואה ליארס · דקאמר רבי יהודה הנשואות יתארסו דלא גזר אירוסין אטו נשואין ואתא רבי יוסי למימר כל ארוסות [גרושות] ינשאו הואיל וליכא איבול שרי ומשום הבחנה לא מיתסרא דהא לאו מעוברת היא וארוסה אטו נשואה לא גזרינן אבל נשואות לא יתארסו דאיכא למיחש שמא מעוברת היא ואי שרית לה להתארס אתי לאינסובי: כל הנשים יתארסו · ואפילו נשואות: וכולן · הנשואות בין גרושה בין אלמנה לא ינשאו משום הבחנה עד שלשה חדשים: הכא נמי תני הכי כל ארוסות גרושות ינשאו חוץ מן האלמנה אפי' ארוסה מפני האיבול: וכולן · הנשואות לא ינשאו אפי' גרושה דליכא איבול דחיישינן להבחנה: אלא מסיפא דקתני וכולן לא ינשאו · דעל כרחך אנשואות לא ינשאו קאי דהא אוקמא רישא אארוסות ינשאו ולא גזרינן משום הבחנה דנשואות הלכך סיפא אנשואות קאי דקתני לא ינשאו דבעינן הבחנה אבל איתרוסי שפיר דמי ולא גזרינן אירוסין אטו נשואין: תריץ ואימא הכי כו' · דודאי סיפא אנשואין קאי כדקאמרת ומיהו לא ליתני לא ינשאו אלא לא יתארסו: ולא מיטמאה · (ב) כלומר אינה מצווה להתעסק בו: גובה כתובתה · וכגון דכתב לה מן האירוסין: ה"ג אלא תנאי היא · אלא לעולם כדקתני מתני' כל הנשים יתארסו וכדפרשינן בריש שמעתין דאנשואות קאי ואיבול איכא בינייהו ואשמעינן דאירוסין בימי אבל אסור ודקשיא לך קודם הזמן דקתני ומארסין תנאי היא דאיכא למאן דאסר וההיא דקתני מארסין לאו דברי הכל היא ולא סבירא ליה לרבי יוסי: אלא אמר רב אשי · לא תוקמא כתנאי ורבי יוסי מודה בההיא דמארסין ודקשיא לך ק"ו הוא שאני בין אבילות חדשה *דתשעה באב דהוי אבילות ישנה ואבלות דרבים הלכך קילא:

לעיל כט: ב"מ יח: כתובות נג. ע"ש פט: ע"ש סנהדרין כח: [ע"ע וע"ע]

תענית ל:

[שם כט:]

[לקמן סב:]

[נ"ל דיוסף הכהן]

[נ"ל דיוסף הכהן]

נ"ל דתשעה באב . יעב"ץ

*היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה: **גמ'** ארבעה אחין ס"ד אלא אימא ארבעה מאחין: הרשות בידו: ושבקי ליה והתניא *וקראו לו זקני עירו הן ולא שלוחן ודברו אליו מלמד שמשיאין לו עצה הוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרין לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל (א) תשים קטטה בביתך לא צריכא דאפשר ליה א"ה אפילו טובא נמי עצה טובה קמ"ל ד' אין טפי לא כי היכי דנמטייה עונה בחדש: מי שהיה נשוי וכו': ונייבם לתרוייהו א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אמר קרא אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתים ונחלוץ לתרוייהו אמר מר זוטרא בר טוביה אמר קרא בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואין חולץ שני בתים(ב) ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא אמר קרא אם לא יחפוץ הא חפץ ייבם *כל העולה ליבום עולה לחליצה כל שאין עולה לייבום אין עולה לחליצה ועוד *שלא יאמרו בית מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ ויאמרו אי דמייבם והדר חליץ הכי נמי אלא [דלמא] חליץ והדר מייבם וקם ליה בלא יבנה ואימא כי איכא חדא תתקיים מצות יבום כי איכא תרתי לא תתקיים מצות יבום א"כ צרת ערוה דאסר רחמנא למה לי השתא ב' בעלמא אמרת לאו בני חליצה ויבום נינהו צרת ערוה מיבעיא אלמה לא אצטריך סד"א ערוה אבראי קיימא ותתייבם צרתה קמ"ל דאסירא אלא יבמתו יבמתו ריבה: היתה אחת כשרה: אמר רב יוסף *כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם:

מתני' המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנושא קרובת חלוצתו יוציא והולד ממזר דברי ר"ע וחכ"א אין הולד ממזר ומודים בנושא קרובת גרושתו שהולד ממזר: **גמ'** וסבר ר' עקיבא הנושא קרובת חלוצתו הולד ממזר והאמר ריש לקיש *כאן שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרים תני קרובת גרושתו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא ומודים בנושא קרובת גרושתו שהולד ממזר אי אמרת בשלמא איירי בה היינו דקתני ומודים אלא אי אמרת לא איירי בה מאי ומודים ודלמא הא קא משמע לן דיש ממזר מחייבי כריתות הא קתני לה לקמן *איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר"ע *ר"ש התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו ודלמא קסתים לן תנא *כר"ש התימני א"כ ליתני שאר חייבי כריתות קרובת גרושתו למה לי אלא ש"מ איירי בה [ודלמא] לעולם לא איירי בה ואיידי דתנא מחזיר גרושתו ונושא חלוצתו וקרובת חלוצתו תני נמי קרובת גרושתו אלא קרובת חלוצתו לרבי עקיבא הוי ממזר אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"ע דאמר קרא בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו אמר רב יוסף אמר ר"ש ב"ר הכל מודים במחזיר גרושתו שהולד

רש"י

היתה אחת כשרה · לכהונה ואחת פסולה כגון שנתגרשה מאיש אחר: אם בא יבם לחלוץ חולץ לפסולה · ולא יפסול את הכשרה לכהונה דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם אע"ג דהוא אין צריך להם: **גמ'** ארבעה אחין ס"ד · כיון דלא הוו אלא ד' וכולן מתו כדקתני מתו מאן מייבם: ושבקינן ליה · בתמיה ובמה יפרנס כולן: דאפשר ליה · שעשיר הוא ויכול לזונן: עונה בחדש · עונה של ת"ח מערב שבת לערב שבת וזהו אשר פריו יתן בעתו בכתובות (דף סב:) דמטי לכל חדא עונה בחדש: ונייבם לחדא · ברישא והדר נחלוץ לחדא: כל שאינו עולה · לבית דין לייבום שאינה זקוקה להתייבם דרחמנא פטרה דכתיב את בית אחיו בית אחד הוא בונה ולא שני בתים אינו עולה לחליצה: אלמה לא · בתמיה כלומר ואי שתי בתים בעלמא פטורה מי לא איצטריך למיסר צרת ערוה והא איצטריך סד"א ערוה אבראי קיימא ולא רמיא קמיה והויא לה צרת בית אחד ותתייבם קמ"ל: כאן שנה רבי · במשנה זו למדנו רבי לא ישפוך כו': **מתני'** המחזיר גרושתו · משנישאת: והנושא את חלוצתו · דקיימא עליו בלאו דשוב לא יבנה: והנושא את קרובת חלוצתו · לקמן בעי לן בגמרא הא קרובת חלוצתו לאו דאורייתא היא: יוציא והולד ממזר · דסבר ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין: קרובת גרושתו · דגרושתו כאשתו ואחותה או אמה חייבי כריתות נינהו לגביה: **גמ'** אימא קרובת גרושתו · ורבנן אמחזיר גרושתו ונושא חלוצתו פליגי: ודלמא הא קמ"ל דיש ממזר מחייבי כריתות · וה"ק אע"ג דפליגי רבנן בחייבי לאוין מודים הם בחייבי כריתות שהולד ממזר: ודלמא לעולם לא איירי בה · ודקאמרת לאשמועינן שאר חייבי כריתות: איידי דתנא רישא מחזיר גרושתו ונושא חלוצתו וקרובת חלוצתו · ופליגי רבנן עליה תנא נמי ומודים בקרובת גרושתו (ג) אבל קרובת חלוצתו ה"נ דלר"ע הוי ממזר: הכתוב קראו ביתו · ולית ליה סתמא דמתני' בריש פרקין (מא.) דקתני החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת דלר"ע פטורה לגמרי: שהולד

תוספות

אפילו תוך שלשים שרי כדמוכח בעובדא *דר' יוסף דמשמע אע"פ שאין לו בנים כלל אין מותר לבטול עד לאחר שלשים ושמא מילתא דפסיקא לתרוייהו נקט ולעולם באין לו בנים שרי אפילו תוך שלשים ולר"י נראה באין לו בנים כלל אסור אפילו לכנוס תוך שלשים כיון דאינו יכול לבטול עד לאחר שלשים ואתי שפיר דנקט במס' שמחות לישא משום דאין לו בנים נקטיה דאפילו לישא אסור והר"ר יוסף אומר דהא דאסרינן בית השמחה היינו דוקא שמחה של רשות דאמרינן במסכת שמחות (פ"ט) על כל המתים אסור לילך לבית השמחה עד שלשים יום ועל אביו ועל אמו שנים עשר חדש אא"כ היתה סעודה של מצוה דאפשר דלא שרי בסעודה של מצוה אלא אחר שלשים וקאי אאביו ואמו אך קלת משמע דשרי אפילו תוך שלשים:

ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא אמר קרא אם לא יחפוץ כו' · אית ספרים (ד) דגרסי מקמי הכי ונחלוץ לחדא ונייבם לחדא אמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה ונראה דל"ג (ה) דלא צריך קרא להכי דכיון דחליץ לחדא א"א לייבם שניה כיון דאין עולה לחליצה כדאמר לעיל דאינו חולץ שני בתים [ועוד דאינו חולץ לשני בתים] משמע דהשניה מותרת לשוק בולא כלום וקרא דלא יבנה אייתר לכדדרשינן פ"ק (לעיל דף י. ושם) לנתק החלוצה מכרת ללאו:

כל שאינו עולה כו' · וא"ת והרי חרש וחרשת דאינן עולים לחליצה ועולים לייבום כדאמר בפרק חרש (לקמן דף קיב:) ויש לומר דהתם בני חליצה נינהו אלא דפומייהו הוא דכאיב להו:

ועוד · לא גרסינן ועוד גזרה שמא יאמרו בית מקצתו כו' דאי מדאורייתא מייבם לחדא וחליץ לחדא משום גזרה לא יניח:

כי איכא תרתי לא תתקיים מצות ייבום · תימה דא"כ למה לי קרא דאין חולץ לשני בתים:

אלמה לא איצטריך סד"א ערוה אבראי קיימא · הקשה הר"ר יו"ט בר' יצחק אכתי צרת צרה היכי משכחת לה שהרי צרת ערוה אינה יכולה ליכנס לאחיו השני דאסורה לו מדאורייתא דגבי דידיה ערוה לאו אבראי קיימא וי"ל דמשכחת לה כגון שהערוה היא מחייבי עשה או ל"ת ועשה לכל האחין דלאו בת יבום היא ולרתה שריא): **ודלמא** קסתים לן תנא כשמעון התימני · תימה דסתם ואח"כ מחלוקת היא דכהאי גוונא פריך בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכב:) וכי תאמר סתם לן תנא כרבי יוחנן בן ברוקא סתם ואח"כ מחלוקת היא וי"ל דנהי דאין חשיב סתם מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד כדפרישית לעיל* ובפ' יש נוחלין סמיך אקושיא אחריתי דקאמר ועוד מאי אלא:

אם כן לשמעינן שאר חייבי כריתות · אכתי ה"מ למיפרך תנינא דסתם לן תנא כוותיה בקדושין בפרק האומר (דף סו:) כל מקום שאין קדושין כו' ואיזה זה הבא על אחת מכל העריות: **הכל** מודים במחזיר גרושתו · לרבותא נקט מחזיר גרושתו טפי משאר חייבי לאוין דאף על גב דכתיב היא תועבה ואין בניה תועבין פגום מיהא הוי:

שכן

עין משפט נר מצוה

נ"ל דיוסף

ק א מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה י סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קסא סעיף ב:

קא ב מיי' פ"ד שם הלכה א סמג עשין נג טוש"ע שם סימן קסו סעיף א:

קב ג מיי' פי"ד מהלכות אישות הלכה א סמג עשין מח ולאוין קלא טור ש"ע שם סימן עו סעיף ז:

קג ד מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה ט:

תוספות ישנים

כי איכא תרתי. לא תתקיים מצות יבום. וא"ת היך אפשר לומר כן הלא אמרינן בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים אם כן הרי מצינו יבום אף בשני בתים שמייבם האחת וי"ל דנימא הכא בית אחד הוא בונה פירוש כי ליכא אלא בית א' אז הוא בונה אבל אינו בונה כלל בשים שני בתים: א) [ועוד י"ל] כגון שגירש הערוה ולמ"ד נשואין הראשונים מפילין דאסורה לשמעון ומותרת ללוי: אלא אי אמרת לא איירי בה מאי ומודים. ואע"ג דבפרק האשה שנפלו (דף ע"ח) קאמר ומודים אף על גב דלא איירי בה שאני הכא כיון דלא אשמעינן שום חדוש לא הו"ל למתני ומודים הואיל ולא איירי בה אבל התם אשמעינן חדוש: בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו. וא"ת לא סבר כמו הויא דלעיל (דף מ"א) דמגיה המשנה דאימא אבל המגרש ושפיר גרסינן במתני' וכן וניתני בכלהו באחות חלוצה ובאחות גרושתו (פסולה) דהרי זו פטורה: הכתוב קראו ביתו. וא"כ לרבי עקיבא אם בא עליה כהן חייב מן התורה וגם נפקא לן מוקשה לרבות חלוצה והא א) דקאמרינן באלו הן הלוקין וקחשיב גרושה וחלוצה לכהן הדיוט היינו כר"ע דלרבנן לא לקי אחלוצה דקרא ב) דהא דכתיב ואשה לא הוי אלא אסמכתא בעלמא אי נמי שפיר איכא דרבנן ואגב גרושה נקט חלוצה א"נ בחלוצה נפרש דלוקין ר"ל מדרבנן מכת מרדות: הכל מודים במחזיר גרושתו. נ"ע אמאי נקט מחזיר גרושתו טפי מאינך חייבי לאוין נראה משום דס"ד דאין הולד פגום משום דכתיב היא תועבה דמשמע ואינה בניה תועבין קמ"ל דהולד פגום ונימא דהיא תועבה אבל אינה צרתה

א) והא דקחשיב בר"פ אלו הן הלוקין גרושה וחלוצה כו'. כצ"ל:
ב) נראה דצ"ל והא דילפינן מוקשה לרבות חלוצה לא הוי אלא כו':

מסורת הש"ס

לעיל יא.
לקמן קא:
[לעיל כ. וש"נ]
[לעיל לא:]
לעיל יא: [יב. לקמן נג.]
לעיל מ: וש"נ
לקמן מט. וש"נ
[נ"ל שמעון התימני]
[נ"ל כשמעון התימני]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואל תכניס קטטה בביתך: (ב) שם ואין חולצ' בתים ונחלוץ לחדא ונייבם לחדא אמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא: (ג) רש"י ד"ה איידי דתנא וכו' בקרובת גרושתו הס"ד ואח"כ מ"ה אבל קרובת חלוצתו: (ד) תוס' ד"ה ונייבם וכו' אית ספרים. נ"ב ע"ל דף י ע"ב בתוס' ד"ה איתו: (ה) בא"ד דל"ג ליה דלא צריך:

תורה אור: דברים כה (וקראו לו זקני עירו); שם (אשר לא יבנה); שם (בית חלוץ הנעל); שם (אם לא יחפוץ)

קד א מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה יב סמג לאוין פב :

שהולד פגום לכהונה מאן הכל מודים שמעון התימני דאע"ג דאמר שמעון התימני אין ממזר מחייבי לאוין נהי דממזר לא הוי פגום מיהא הוי מק"ו מאלמנה *ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום איכא למיפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת ועוד *היא תועבה כתיב ואין בניה תועבין ועוד תניא המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו והנושא קרובת חלוצתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין ואינה צריכה הימנו גט והיא פסולה וולדה פסול *וכופין אותו להוציא וחכ"א יש לו בה קדושין וצריכה הימנו גט והיא כשרה וולדה כשר למאן לאו לכהונה לא לקהל אי הכי היא כשרה למאן אילימא לקהל פשיטא משום דזניא אפסלה לקהל אלא לאו לכהונה ומדהיא לכהונה ולדה נמי לכהונה מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא הכי נמי מסתברא דקתני רישא היא פסולה וולדה פסול היא פסולה למאן אילימא לקהל משום דזניא אפסלה *ליה לקהל אלא לאו לכהונה וולדה פסול למאן אילימא לכהונה הא לקהל כשר האמר רבי עקיבא הולד ממזר אלא פשיטא לקהל ומדרישא הא כדאיתא והא כדאיתא סיפא נמי הא כדאיתא והא כדאיתא והיא תועבה נמי היא תועבה ואין צרתה תועבה אבל בניה תועבין אלא אלמנה קשיא מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב יוסף אמר ר' שמעון ברבי הכל מודים בבא על חייבי כריתות שהולד פגום מאן הכל מודים רבי יהושע דאע"ג דאמר ר' יהושע אין ממזר מחייבי כריתות *נהי דממזר לא הוי פגום מיהא הוי מק"ו מאלמנה ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום וכ"ת מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת הכא נמי כיון שבעלה עשאה זונה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכל מודים בעבד ועובד כוכבים הבא על בת ישראל שהולד ממזר מאן הכל מודים שמעון התימני דאע"ג דאמר *שמעון התימני אין ממזר מחייבי לאוין ה"מ מחייבי

רש"י

שהולד פגום · ואם ילדה בת פסולה לכהונה כחללה : שכן היא עצמה מתחללת · שאם מת כהן גדול אסורה אפילו לכהן הדיוט שפסלה זה בביאתו ועשאה חללה דכתיב לא יחלל זרעו (ויקרא כא) ולא כתיב ולא יחל ומשמע ב' חילולים אחד לה ואחד לזרעו והכי מפרש בקדושין (דף עז.) או אם בת כהן היא פסולה מן התרומה כדאמר במכילתין לקמן (דף סח.) תאמר במחזיר גרושתו שאין היא עצמה מתחללת דאי למפסלה לכהן לא מפסלה בהאי חזרה דהא פסולה וקיימא משעת גירושין ואי לתרומה לא מתסרא בהכי כדאמר בפרק אלמנה לכהן גדול (לקמן דף סט.): המחזיר גרושתו · משנשאת: אין לו בה קדושין · דקסבר ר"ע אין קדושין תופסין בחייבי לאוין: והיא פסולה · לכהן דזונה היא : וולדה פסול · ממזר הוא : למאן · קתני ולדה כשר לאו לכהונה : הא כדאיתא והא כדאיתא · היא כשרה לכהונה ולדה כשר לבא בקהל אבל לכהונה פגום : ה"נ מסתברא · דהא כדאיתא והא כדאיתא: והיא תועבה · דקא פרכת היא תועבה ואין בניה תועבין לא תידוק הכי אלא היא תועבה ואין צרתה תועבה ליאסר לייבום אלא מתייבמת : ר' יהושע · דאמר במתניתין (לקמן דף מט.) אין ממזר אלא מחייבי מיתות : עשאה זונה · ופסלה לכהונה אבל לעיל גבי מחזיר גרושתו ליכא לשנויי הכי דאמר בפרק אלמנה לכ"ג לקמן (דף סט.) ואימא נבעלה לפסול לה נחזיר גרושתו ומשני זר אלא מעיקרא בעינן : חייבי

תוספות

שכן היא עצמה מתחללת · ליכא למימר דהיא נמי תתחלל מק"ו דהא אמר בקדושין (דף עז:) דאין חללה אלא מאיסורי כהונה ולעיל בפ"ק (דף טו: ד"ה מה) פירשתי: היא כשרה · לכהונה איירי כדמסיק היינו לתרומה דלכהן אסירא דגרושה היא וא"ת לרבי עקיבא אמאי מיפסלה לתרומה הא לאו זר אלא מעיקרא הוא דלקמן בפרק אלמנה (דף סח. ושם) פריך ואימא נבעלה לפסול לה מחזיר גרושתו ומשני זר אלא מעיקרא בעינן וי"ל דסוגיא דהתם אליבא דרבנן אבל ר"ע לא בעי זר אלא מעיקרא כדאמר בפ' עשרה יוחסין (קדושין עה:) השתא ממזר הוי מיפסיל בביאתו מיבעיא וקשה תימה לר"י דמאי דריש ר"ע מהיא תועבה דלא דריש ואין בניה תועבין דהא ממזר הוי ולא מלי למדרש נמי ואין צרתה תועבה דלא שייך בה צרה דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין אליבא דר"ע): הכא נמי כיון דבעל עליה עשאה זונה · משמע הכא דזונה פסולה לתרומה דמתחללת כמו אלמנה וכן בפ"ק דסוטה (א) (דף ו.) אמתני' דואלו אסורות לאכול בתרומה דקאמר אילימא מקמי דתשתי זונה היא ופשיטא דאסורה בתרומה ב) ותימה לר"י מנא לן דאסורה בתרומה דאשה זונה לא יקחו כתיב אבל לתרומה לא אשכחן ועוד לקמן בפ' אלמנה (דף סח:) דפריך ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות ולמה לי קרא דכי תהיה לאיש זר לחייבי כריתות כיון דבחייבי כריתות הויא זונה וזונה אסורה בתרומה והיה נראה לר"י דמכי תהיה לאיש זר הוא דנפקא לן דזונה אסורה בתרומה וכל חייבי כריתות אפילו אותה דע"י קדושין דלא הוי זר אלא מעיקרא וכן חייבי לאוין לר"ע ואפי' מחזיר גרושתו דלא הוי זר אלא מעיקרא כדמשמע לעיל דמיפסלה לר"ע מתרומה הוי בכלל לאיש זר כדאמרינן בעשרה יוחסין (קדושין עה. ושם) השתא ממזר הוי מפסיל בביאתו מיבעיא ואפילו לרבי יהושע דלא הוי ממזר כיון דחמירי (ב) דזרים אלא חשיבי והא דבעינן בפרק אלמנה (לקמן דף סח. ושם) זר אלא מעיקרא הייט דוקא בחייבי לאוין ולרבנן ולא ממעטו מכי תהיה דמשמע הכך דאית בהו הויה חייבי כריתות דחמירי אלא דוקא (ג) עובד כוכבים ועבד ולהכי איצטריך קרא דאלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגרושין לאתויי עובד כוכבים ועבד ולרבי עקיבא למעובד כוכבים ועבד הוי ממזר ונפיק מלאיש זר דריש אלמנה וגרושה לקמן (דף סט.) לדרשה אחריתי ומכל הנהו דלא תפסו בהו קדושין הויא זונה כדאמר בפרק כל האסורין (תמורה דף כט: ושם) מה עריות דלא תפסי בהו קדושין והויא זונה כו' דלשון זונה משמע שא"א להיות בה אלא ביאת זנות לא לאו דמלקות ואין להקשות למה לי דכתב רחמנא זונה לא יקחו כיון דזונה אסורה לכהונה ק"ו דאסורה לכהן דמהאי ק"ו נפקא לן (לקמן דף סח:) דגר עמוני ומואבי פסלי לכהונה אע"ג דאין מזהירין מן הדין קאמר התם דגילוי מילתא בעלמא הוא דאיצטריך לאו דזונה דלקי תרתי ועוד איצטריך לזונה מעובד כוכבים ועבד לרבנן דר"ע דליכא בה *לאו בתרומה מלאיש זר אלא מאלמנה וגרושה נפקא אי נמי משום גיורת ומשוחררת איצטריך לאו דזונה ואפילו לאביי דאמר בפ' כל האסורין (תמורה כט:) דכהן הבא על הזונה עובדת כוכבים אינו לוקה משום זונה אם נתגיירה מודה דלקי דהוי זרעו מיוחס אחריו ועוד דמטעם שנעשה זונה ואסרה רחמנא משום זונה הוא דהוי חייבי כריתות בכלל לאיש זר כדמשמע הכא ובכל דוכתי דשם זונה גורם לה ליפסל ומיהו מעובד כוכבים ועבד אע"ג דהויא זונה דהא לא תפסי בה קדושין מינייהו לא הוי בכלל לאיש זר אלא דוקא חייבי כריתות דחמירי וקלא קשה דבפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עה: ושם) דפריך השתא ממזר הוי מפסיל בביאתו מיבעיא משמע היכא דהוי ממזר פשיטא דהוי בכלל לאיש זר אפילו לא הויא זונה ומיהו לרבי יהושע דלא הוי ממזר מחייבי כריתות ושם זונה גרם לה דהויא בכלל לאיש זר וזהו דוחק דבכל דוכתין דמשמע דשם זונה גורם לה ליפסל מתרומה אתי כר' יהושע ולעיל בסוף פ' ד' אחין (דף כה. ד"ה אע"פ) הביא ר"י דכל הנך דע"י קדושין כיון דלא הוי זר אלא מעיקרא לא הוי בכלל לאיש זר וזונה דפסולה לתרומה משום דכללה קרא בהדי חללה להכי פסולה כחללה ולפי זה צריך ליישב הא דפריך בפ' אלמנה (לקמן דף סח:) ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות: עשאה זונה · משמע דלר' יהושע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות דבתפיסת קדושין תלוי שם זנות כדמשמע בפרק כל האסורין (שם) וכן בס"פ ר"ג (לקמן נג. ושם) איצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות משמע דליכא מאן דפליג והא דמשמע בסמוך דממזרות תלוי בתפיסת קדושין והולד ממזר משמע דכל היכא דלא תפסי קדושין הוי ולד ממזר היינו לשמעון התימני ולר"ע משום דגלי לן קרא שיש ממזר מחייבי כריתות כדילפינן בסוף פירקין (דף מט.) וגלי לן נמי דלא תפסי בהו קדושין כדאמרינן בס"פ האומר (קדושין סח. ושם) משום הכי אית לן למימר דהא בהא תליא אבל לר' יהושע אע"ג דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות לא הוי ממזר כדיליף ר' יהושע בסוף פירקין דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ולהכי בסמוך דקאמר הכל מודים שמעון התימני לא קאמר הכל מודים ר' יהושע אע"ג דאמר ר' יהושע אין ממזר מחייבי כריתות ה"מ כו' דלרבי יהושע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות אף על גב דאין הולד ממזר אבל קלא קשה דבפ"ק דתמורה (דף ה: ושם) פריך לרבא דאמר כל היכא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והרי אלמנה לכהן גדול דרחמנא אמר לא יקח ותנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כגון אלמנה לכהן גדול כו' ומשני

תוספות ישנים

תועבה: היא פסולה וולדה פסול נראה היא פסולה לתרומה אע"ג דבעינן זר אלא מעיקרא כיון דר' עקיבא אומר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אמרינן כיון שבעלה עשאה זונה אע"ג דבעינן זר אלא מעיקרא כיון שאין קדושין תופסין א"כ הוי כמו חייבי כריתות וחייבי כריתות הוי כמו זר אלא מעיקרא אבל י"מ היא פסולה לכהן ולא נסירא דהא מקודם לכן איפסילא ליה משום גרושה וי"ל דר"ל לכהונה וקאי אקרובי חלוצתו וכן פר"ת: היא כשרה. פר"ת ז"ל דלא קאי אמחזיר גרושתו דהכי נמי דולדה כשר משום דכתיב היא תועבה ואין בניה תועבין מ"מ איכי אפסלא מתרומה דהי נשא ובירושלמי מפרש כן ולא עת עתה להאריך: א) ושמעתי מתרצים כי רבי עקיבא מפיק מקרא דהיא תועבה למימר ואין צרת סוטה תועבה ובהא שפיר איצטריך דליכא למימר דלא שייך בה צרה דהא מקודם שסטתה היתה זאת צרתה כי קדושי הסוטה היו טובים בתחלה וא"ת ולמה לי קרא דכי תהיה אלמנה וגרושה דעובד כוכבים ועבד פסלי אשה בביאתן הא ידעת ליה שפיר מלאיש זר אליבא דר"ע דס"ל דאין קדושין תופסין וכיון דאין קדושין תופסין הולד ממזר והשתא ממזר הוי מפסיל בביאתו מבעיא דהא עובד כוכבים ועבד חייבי לאוין נינהו וזר מעיקרא נינהו וי"ל דס"ד הואיל ולא תפסי בה קדושי כלל דלא פסלי אשה בביאתן להכי איצטריך קרא דובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה: ב) גם בפרק כשם משמע כן דקאמר תרומה נמי עשה בה ספק זונה כזונה אלמא דזונה אסורה מלאכול בתרומה וקשה ומנלן דזונה פסולה מלאכול בתרומה אי משום דפסולה לכהונה הלא גרושה פסולה לכהונה ואינה פסולה לתרומה וי"ל דזונה פסולה לתרומה משום דכתיב זונה וחללה אתקש זונה לחללה וחללה פשיטא לן דפסולה לתרומה וקשה דאמרינן לקמן ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות ומאי קאמר הא מזונה נפקא דכיון דבעלוה חייבי כריתות עשאוה זונה וזונה פסולה לתרומה לכן נראה דלא ידעינן דזונה פסולה לתרומה אלא מדאמרינן לקמן כיון שנבעלה לפסול לה פסלה מקרא דמייתי לקמן כי תהיה והכי פירושא ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות דוקא דלא מצינן למימר הא ידעינן שפיר למ"ד יש ממזר מחייבי כריתות כיון דממזר הוי כ"ש דמפסיל בביאתו א) הא משום הכי לא שמעינן פיסול דתרומה דלא ידעינן פיסול דתרומה מפיסול ביאה כלל ומשני אמר קרא כי תהיה בהנך דאית בהו הויה דהיינו חייבי לאוין דתפסי בהו קדושי מעתה דשמעינן בחייבי לאוין כ"ש בחייבי כריתות דיש מביאתו ממזר וגם לר' יהושע דאמר אין ממזר מחייבי כריתות מ"מ שמעינן דפסלה לתרומה מכ"ש דחייבי לאוין דפסלי לה לקמן : מאן הכל מודים שמעון התימני . וא"ת אמאי לא קאמר מאן הכל מודים דר' יהושע דאע"ג דאמר ר' יהושע אין ממזר מחייבי כריתות ה"מ חייבי כריתות דתפסי בהו קדושין אבל עובד כוכבים ועבד לא וי"ל דפשיטא דר' יהושע סבר דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות ואע"ג דסבר דאין ממזר מהם מ"מ לא תפסי בהו קדושי ולא ס"ל הא תליא בהא וכן משמע בריש מכילתין ט"ו נשים פוטרות צרותיהן מחליצה ומיבום וקחשיב חייבי כריתות ואי קדושין תופסין בהן לר' יהושע א"כ בני חליצה נינהו כמו חייבי לאוין לרבנן ולא מתייבמות באיסור קדושה וכאיך חייבי לאוין ואין סברא לומר דפליג רבי יהושע על מתני' דלעיל דבפלוגתא לא קא מיירי ועוד דאמרינן בפרק ארבע מיתות חייבי כריתות מי איכא למ"ד דתפסי בהו קדושי משמע דליכא מאן דפליג וגם משמע כן מהא דאמרינן בכל דוכתא אין קדושין תופסין בהאחותו והיא חייבי כריתות וליכא מאן דפליג וא"כ משמע דר' יהושע לא סבר הא תליא בהא וקשה דאמרינן פ"ק דתמורה גבי כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ופריך מאלמנה לכ"ג ומשני באני כהם דאמר קרא לא יקח [ולא יחלל] תלינן הוא עושה ממזרים אינו עושה ולהכי תפסי בהו קדושין משמע דהא תליא בהא וגם הכא קאמר תלמודא לר"ש התימני הא תליא בהא דקאמר

לעיל טו: לקמן מט. נדה סב:
לעיל יא: וש"נ
[לעיל מו:]
[סכונה לקמן מט.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הכא וכו' בפ"ק דסוטה · נ"ב דף ו ועי"ש בפרש"י דכתיב זונה היא ופשיטא דאסור בתרומה דהא תני ליה האומרת טמאה אני : (ב) בא"ד כיון דחמירי כזרים אלא מעיקרא חשיבי וכו' ולא ממעטי מכי תהיה לאיש זר בתרומת הקדשים לא תאכל דמשמע הנך דאית בהו : (ג) בא"ד אלא דוקא (עובד כוכבים ועבד) תא"מ ונ"ב היא חייבי לאוין :

נ"ל לה. יעב"ץ

דלא ילפינן מלאיש זר אלא מאלמנה וגרושה א"נ וכו' כצ"ל רש"ל

א) דאי משום הכי לא שמעינן .

מחייבי לאוין דתפסי בהו קדושין אבל הבא עובד כוכבים ועבד א) כיון דלא תפסי בהו קדושין כחייבי כריתות דמי מיתיבי *עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר רבי שמעון בן יהודה אומר אין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא אמר רב יוסף מאן הכל מודים רבי אף על גב דרבי אומר *אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה וליה לא סבירא ליה בעובד כוכבים ועבד מודה *דכי אתא רב דימי אמר רב יצחק בר אבודימי משום רבינו עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר רבי אחא שר הבירה ור' תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו פרוק הנהו שבוייתא דאתו מארמון לטבריא הוה חדא דאעברא מעובד כוכבים ואתו לקמיה דר' אמי אמר להו ר' יוחנן ור' אלעזר ור' חנינא דאמרי עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אמר רב יוסף *רבותא למחשב גברי הא רב ושמואל בבבל ורבי יהושע בן לוי ובר קפרא בארץ ישראל ואמרי לה חלופי בר קפרא ועיילי זקני דרום דאמרי *עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא אמר רב יוסף רבי היא *דכי אתא רב דימי אמר רבי יצחק בר אבודימי משום רבינו אמרו עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר רבי יהושע בן לוי אומר הולד מקולקל למאן אילימא לקהל הא אמר רבי יהושע הולד כשר אלא לכהונה דכולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד ב) פגום לכהונה *מק"ו מאלמנה מה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת °הכא נמי כיון שנבעלה פסלה *°דאמר רבי יוחנן משום רבי (א) שמעון ג) מנין לעובד כוכבים ועבד הבא על הכהנת ועל הלויה ועל הישראלית שפסלוה שנאמר °ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצאו עובד כוכבים ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בה אמר ליה אביי מאי חזית דסמכת אדרב דימי סמוך אדרבין דכי אתא רבין אמר רבי נתן ורבי יהודה הנשיא מורים בה להיתירא ומאן *רבי יהודה הנשיא רבי ואף רב מורה בה היתירא דההוא דאתא לקמיה דרב אמר ליה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל מהו אמר לו הולד כשר אמר ליה הב לי ברתך לא יהיבנא לך אמר שימי בר חייא לרב אמרי אינשי גמלא במדי אקבא רקדא הא קבא והא גמלא והא מדי ולא רקדא א"ל אי (ב) ניהוי כיהושע בן נון לא יהיבנא ליה ברתי א"ל אי הוה כיהושע בן נון אי מר לא יהיב ליה אחריני יהבי ליה האי אי מר לא יהיב ליה אחריני לא יהבי ליה לא הוה קאזיל מקמיה יהיב ביה עיניה ושכיב ואף רב מתנה מורה בה להיתירא ואף רב יהודה מורה בה להיתירא דכי אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל איטמר או נסיב בת מינך וכי אתא לקמיה דרבא א"ל *או גלי או נסיב בת מינך שלחו ליה בני בי מיכסי לרבה מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל מהו א"ל השתא עבד כולו אמרי' כשר חציו מיבעיא אמר רב יוסף מרא דשמעתא מנו

ויקרא כב

חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין· דנפקא לן בפרק כילד (לעיל דף כג.) מכי תהיין לאיש שתי נשים וגו' ועבד ועובד כוכבים לאו בני קדושין נינהו דכתיב (בראשית כב) שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור ועובד כוכבים נמי ליתיה בכלל קדושין דכתיב (דברים ז) בז' אומות לא תתחתן בם לא יהא לך בהן חיתון ובשאר אומות כתיב (שם כא) ואח"כ תבא מכלל דמעיקרא לית בה הויה ומהני קראי נפקא לן בקדושין (דף סח:) דלא תפסי קדושין בעובדת כוכבים ועובד כוכבים נמי מהי למילף מינייהו הלכך אין ביאתו ביאה לשם קדושין ודמיא לחייבי כריתות ובשאלתות דרב אחאי* מפיק מהא והיא בעולת בעל (בראשית כ) ודרשינן בסנהדרין (דף נז:) בעולת בעל יש להם נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם וכל שכן דארוסה לית להו וביאה לשם קדושין נמי לית להו דאיתקוש הויות להדדי*: אין ממזר וכו'· והא האי תנא כשמעון התימני סבירא ליה וקתני בעובד כוכבים ועבד דאין ממזר: אף על גב דקאמר רבי· בפרק ר"ג אין ביאה אחר חליצה דאם חלץ לזו ובעל את זו אינה צריכה הימנו גט וקאמר אין הדברים הללו אמורים דביאה אחר חליצה לא תפסה אלא לדברי ר"ע כו' אבל לדידיה לא סבירא ליה אפילו הכי בעובד כוכבים ועבד מודים: דכי אתא רב דימי כו' משום רבינו· רבי: שבוייתא מן ארמון· לאנטוכי: אלא אמר רב יוסף רבי היא· לא תחשוב גברי דהאי משום רבותא דרבים לא תפסיל ליה דהא נמי רבים אכשרי אלא משום דהיא דר' איכא למיפסליה דהלכה כמותו: והאמר רבי יהושע בן לוי· לעיל הולד כשר: זו שאיסורה שוה בכל· עובד כוכבים אסור בין בכהנת בין בלויה בין בישראלית: שבנה פגום· בנה פגום לאו דוקא דהא פשיטא בן העובדת כוכבים לאו כהן הוא ולאי משום דלא ישא כהנת כיון דמותר בישראלית מותר נמי בכהנת שאין קדושה בנשים דאפילו כשרות מותרות לפסולים דקיימא לן (קדושין דף עג.) לא הוזהרו כשרות מלינשא לפסולים אלא משום בתה נקט דאם תלד בת פסולה לכהונה: פסלה· אפי' מתרומה דבי נשא וכ"ש מלהנשא לכהן: שפסלוה· כהנת מתרומת אביה ולויה וישראלית כגון שניסאו לכהן וילדו לו בנים וכשמתו בעליהן היו אוכלות בתרומה בשביל בניהם ואם בא עליה עובד כוכבים ועבד פסלה מתרומה וכ"ש מכהונה: מי שיש לו אלמנות וגירושין בה· כגון א)ישראלית הוא דכי מת וזרע אין לה ושבה אל בית אביה וגו' (ויקרא כב): יצאו עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה· שאין קדושין תופסין: א"ל אביי. לרב יוסף: מאי חזית דסמכת אדרב דימי· דאמר משמיה דרבי הולד ממזר סמוך אדרבין דמכשרי ליה משמיה דרבי: דההוא דאתא· בן עובד כוכבים מישראלית: אמרי אנשי גמלא במדי אקבא רקדא· גמל גדול מרקד בתוך קב קטן בד' רגליו במלכות מדי וגוזמא: הא קבא והא גמלא והא מדי· יבא וירקד לפנינו כלומר אתה שהתרת דבר חידוש האמת דבריך ותן לו בתך: לא הוה אזיל מקמיה· אותו בן העובד כוכבים דקא א"ל הב לי ברתך: זיל איטמר· לך במקום שלא יכירוך ושא בת ישראל שאילו יכירוך לא יתנו לך אלמא לא ממזר הוא מדאכשר ליה בת ישראל שהרי ממזר מוזהר על הכשרה: בת מינך· בת ישראל מן העובד כוכבים הכשרה כמותך אבל ממזרת ושפחה לא תשא אלמא כשר הוא: גלי· לא לגלות במקום שלא יכירוך ויתנו לך בת ישראל כשרה: בני בי מיכסי· מקום: מרא דשמעתא· דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל בנו כשר: מנו

ומשני שאני התם דאמר רחמנא לא יחלל חילולים הוא עושה ואין עושה ממזרים פי' וכיון דלא הוי ממזר תפסי בה קדושין א"כ לרבי יהושע לא תפסי קדושין באלמנה אליבא דרבא דלרבי יהושע ליכא לאוכוחי מידי דתפסי בה קדושין מדלא הוי ממזרת ואם תאמר בקדושין בהאומר (דף סח: ושם) אמאי דוחק למצוא שאר עריות דלא תפסי בהו קדושין מנלן כיון דכבר אשכחן דלא תפסי באשת אב קדושין דמהשתא תיפוק לן כל עריות דהוי מינייהו ממזר (ג) וי"ל דממזרים גופייהו לא שמעינן בכל חייבי כריתות כל כמה דלא מייתי היקישא דרבי יונה דמלא יקח ולא יגלה דמייתי בסוף פירקין (לקמן דף מט.) דכתיבי באשת אב ובשומרת יבם של אביו לא שמעינן ממזרות בשאר עריות כגון אשת איש שיש לה היתר בחיי אוסרה ואחות אשה וכל דכוותייהו אבל בסוף דמייתי היקישא איכא למילףבעלמא כדפרשי': **יצאו** עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה· וא"ת והא רבי יוחנן אית ליה לעיל דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אם כן למה לי קרא דהשתא ממזר הוי מפסיל בביאתו מיבעיא וי"ל הא דידיה והא דרביה ועוד דאמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן כדאמרינן ספ"ק (לעיל טז:) ושם פירשתי אמאי הוי ממזר מעובד כוכבים כיון דביאת היתר היא מדאורייתא*: **זיל** איטמר· וישיאוך מיוחסת וא"ת והא בעי ראיה כדאמר בפ"ב בכתובות (דף כד: ושם) דמעלין מתרומה ליוחסין ויש לומר דהתם להשיא בתו לכהן העובד על גבי המזבח כמו שמוכיח שם רביע תם א"נ התם כר"מ אבל חכמים אומרי' כל משפחות בחזקת כשרות הם עומדות בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עג:): משום

[לעיל טו: לקמן נג. קדושין ע.]
[פ' ויצא סימן כה] לקמן נב:
[לקמן ע.]
[עי' סיטב לקמן סה: ברש"י ד"ה עבד]
[ר"ג נו:]
[לעיל כג. קדושין עה:]
[לקמן ע. ע"ש]
[לעיל טה. מה: נדה סט:]
לקמן סח: סוטה כו: קדושין עה:
[שבת לב: קדושין סג.]
[עי' תוס' לקמן מז. ד"ה במתוק ותוס' פסחים ג: ד"ה ואנא]

קה א מיי' פ"ד מהלכות אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ח:
קו ב טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ה וסעיף יט:
קז ג מיי' פי"ח מהלכות איסורי ביאה הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף ח:

תוספות ישנים
דקאמר אבל עובד כוכבים ועבד דלא תפסי בהו קדושי הולד ממזר וצ"ל דלר"ש התימני וגם לר' עקיבא הא תליא בהא אבל לרבי יהושע לא אמרינן הא תליא בהא וכן מפורש בקדושין: מיתיבי עובד כוכבים ועבד וכו' ר' [שמעון בן] יהודה אמר אין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש(מיתה) [כרת] א) וכמו האי קאמר ר' שמעון התימני דאין ממזר אלא מחייבי מיתות וכו' וכמו דקך דר"ל דאין ממזר אלא מחייבי כריתות סבר דעובד כוכבים ועבד הבא וכו' הולד כשר דהכי משמע דפליג את"ק דלעיל מיניה כמו כן יש לנו לומר לרבי שמעון התימני: זיל גלי או נסיב בת מינך. וא"ת ומה מועיל לו זה הא אמרינן כשאומר אני כהן אינו נאמן להשיאו אשה ועי"ק התם אמאי אינו נאמן להשיאו אשה הא אמרינן כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות וי"ל דהתם מיירי להשיאו אשה מיוחסת מד' אמהות וזה אינו כן דזה לא מצי להיות בנו כהן דחיישינן ליה משום חללות וכתו פסולה מספק היא דשמא חלל הוא ובת חלל פסולה לכהונה. עי"מ דהתם מיירי בדנפק עליה קלא דבן גרושה ולהכי אמרי' דאינו נאמן להשיאו אשה ולהכי קאמר זיל איטמר דלא ליפוק עליה קלא ודוחק וה"ל מורי דלעולם נימא דהא דקאמר אינו נאמן להשיאו אשה ר"ל אף ישראלית אף להנשא בתו לישראל ומיירי בדנפק עליה קלא דממזרות וא"כ טכל לומר

א) נראה דצ"ל וכמו הא דקאמר שמעון התימני דאין ממזר אלא במי שחייבין עליו כרת בידי שמים וכו'.

תוספות חד מקמאי
ואם נשא כהן בת עבד ועובד כוכבים הבא על בת ישראל מוציאין אותה מידו אבל בנו ינשא לכהונה לכתחלה שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין לכהונה וחציו עבד וחציו בן חורין שבא על בת ישראל הולד פגום לכהונה שהיא עצמה מתחללת ואע"פ שיש אלמנות וגירושין בה מצד החירות אין לה אלמנות וגירושין מצד

הגהות הב"ח (א) גמ' דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון· נ"ב עיין בדף סח ע"ב דמשמע מדברי התוספות דגרסי' רבי ישמעאל ע"ש ד"ה כמאן כר"ע: (ב) שם ולא רקדא א"ל אי הוי כיהושע: (ג) תוס' ד"ה עשאה וכו' דהוי מינייהו ממזר לא תפסי בהו קדושין וי"ל דממזרים:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה מי שיש לו כו' כגון ישראלית הוא כו' מלת ישראלית נמחק וצ"ל ישראל:

גליון הש"ס גמ' ה"נ כיון שנבעלה פסלה· עיין לקמן עז ע"א תד"ה רבי יוחנן אמר כשרה: שם דאמר רבי יוחנן משום ר"ש מנין לעובד כוכבים וכו'· לקמן סח ע"ב ובסוטה דף כו ע"ב ובקדושין דף עה ע"ב איתא משום רבי ישמעאל:

מנו רב יהודה והא אמר רב יהודה *מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל אותו ולד אין לו תקנה כי איתמר דרב יהודה כגון דקדיש בת ישראל דנמצא צד עבדות שבו משתמש באשת איש והאמרי נהרדעי משמיה דרבי יעקב לדברי הפוסל פוסל אפילו בפנויה לדברי המכשיר מכשיר אפי' באשת איש ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב מאן דפסיל סבר מה אשת אב דלא תפסי בה קדושין [הולד ממזר] אף כל דלא תפסי בה קדושין הולד ממזר ומאן דמכשר סבר מה אשת אב דלדידיה לא תפסי בה קדושין לאחריני תפסי בה קדושין לאפוקי עובד כוכבים ועבד דלא תפסי בהו קדושין כלל אלא כי איתמר דרב יהודה ג)כגון שבא על אשת איש ונמצא צד חירות שבו משתמש באשת איש אמר רבינא אמר לי רב גזא איקלע ר' יוסי בר אבין לאתרין והוה עובדא בפנויה ואכשר באשת איש ופסיל א"ר ששת לדידי אמר לי רב גזא לא ר' יוסי בר אבין הוה אלא רבי יוסי ברבי זבידא הוה ואכשר בין בפנויה בין באשת איש א"ל רב אחא בריה *דרבה לרבינא איקלע אמימר לאתרין ואכשר בין בפנויה בין באשת איש ו)והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש *רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג *דאמר מר °שום תשים עליך מלך (א) ז)כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה עבדיה דרבי חייא בר אמי אטבלה להההיא עובדת כוכבים לשם אנתתא אמר רב יוסף יכילנא לאכשורי בה ובברתה בה כדרב אסי דאמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה בברתה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ההוא דהוו קרו ליה בר ארמייתא אמר רב אסי ח)מי לא טבלה לנדותה ההוא דהוו קרו ליה בר ארמאה אמר ריב"ל ט)מי לא טבל לקריו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב י)הלוקח עבד מן העובד כוכבים וקדם וטבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין מאי טעמא

עובד

מנו רב יהודה · כדאמר ואף רב יהודה מורה בה להיתרא : והאמר רב יהודה · גבי חליו עבד הבא על בת ישראל : הולד אין לו תקנה · בבת ישראל כלומר ממזר הוא : כי איתמר · ההיא דאין לו תקנה : כגון דקדיש · מי שחליו עבד וחליו בן חורין את בת ישראל ואח"כ בא עליה דכיון דקדשה הויא מקודשת לצד חירות אבל לא לצד עבדות ונמצא צד עבד שבו משתמש בא"א ולפיכך הולד ממזר דכל הני דמכשרי בפנויה מכשרי אבל באשת איש אפילו בישראל הולד ממזר וכ"ש עובד כוכבים ועבד אבל היכא דבא עליה בלא קדושין כשר : ה"ג דנמצא צד עבדות שבו משתמש באשת איש : לדברי המכשיר · בעבד הבא על בת ישראל מכשיר אפי' בא"א וטעמא מפרש ואזיל : אלא מאשת אבי · דממזרות לגבה כתיב דכתיב לא יקח איש את אשת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר (דברים כג) : כגון שבא על אשת איש · ומשום הכי הולד אין לו תקנה בבת ישראל דנמצא צד חירות של עבד כשבא עליה משתמש באשת איש ואע"ג דאי כולו עבד הולד כשר כדאמרן לדברי המכשיר מכשיר אפי' בא"א הכא ממזר משום צד חירות דהוי כשאר ישראל הבא על אשת איש דהולד ממזר : רב גזא גרסי' : הוה עובדא · בעבד גמור : בין באשת איש · כדאמרן שאין עושה ממזר אלא מי שיש לו קדושין על אחרים : רב מרי בר רחל · מעובד כוכבים הבא על ישראלית הוה : בפורסי דבבל · גבאים ממונים על ישראל ואע"ג דגר בעלמא אסור למנותו פרנס על ישראל דאמר מר כו' האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה : אטבלה לשם אנתתא · לשם טבילת נדה ולא לשם טבילת גירות : יכילנא לאכשורי בה · להיות גיורת גמורה ואע"פ שלא טבלה לשם גירות ואמר לקמן (דף מו:) לעולם אינו גר עד שימול ויטבול דטבילת נדה סלקא לה לשם גירות דעובדת כוכבים לא טבלה לנדותה : ובברתה · ואע"ג דבת עבד הבא על בת ישראל היא דהא נתגיירה זו וכבת ישראל היא אפ"ה כשרה בתה : בה כדרב אסי · דאמר בשמעתין ההוא דהוו קרו ליה בר ארמייתא שלא טבלה אמו לשם גירות ואמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה אלמא טבילת נדה סלקא לה לשם גירות ל"א לשם אנתתא לשם אישות וטבילת גירות הוא אלא שאינה טבילה דאמר בכילד (לעיל דף כד:) אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש אינן גרים. יכילנא לאכשורי בה ע"י טבילות אחרות שטבלה אח"כ לנדותה כך שמעתי וקשיא לי חדא דקבעינן הלכתא התם הלכה כולן גרים ואפי' למשנה ראשונה נמי אי קמייתא לא סלקא לה בתרא נמי לא סלקא לה דלאו לשם שמים נתגיירה ולשון ראשון עיקר ונראה בעיני : בר ארמייתא · שלא טבלה אמו כשנתגיירה : מי לא טבלה לנדותה · ואותה טבילה עולה לה לטבילת גירות דדת יהודית היא וכן מי לא טבל לקריו :

עובד

משום דאתי לד עבדות ומשתמש באשת איש · והא דמשמע בפ"ק דקדושין (דף ז. ושם) דהתקדשי לחציי לא אמר כלום אי לאו משום דאי (ב) בעינן למיגסב אחריתי נסיבנא קאמר היינו משום דשייר בקניינו כדאמר בהשולח (גיטין דף מג. ושם) והכא לא שייר : מה אשת אב כו' · וא"ת מה לאשת אב שכן כרת ומיתה ויש לומר דממזרות תלוי בתפיסת קדושין כדפרישית לעיל : רבא אכשריה לרב מרי בר רחל · רבא גרסי' ולא רב דרב מרי בריה דאיסור גיורא הוה שהיה בימי רבא כדמוכח בפ' מי שמת (ג)(ב"ב קמט. ושם*) : פורסי דבבל · ממונה כדאמר בפ"ק דיומא (דף ט.) מאי פרהדרין פורסי : כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה · מכאן קשה לפי' הקונטרס דפירש באלו נאמרין (סוטה דף מא. ושם) גבי אגריפס המלך שאמרו לו אחינו אתה וקאמר בגמרא דבאותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה שהחניפו לאגריפס ופי' בקונטרס שקראוהו אחינו לפי שהיתה אמו מישראל ולפירושו אמאי נענשו הא אמרינן הכא כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ואע"ג דתניא בתוספתא (דסנהדרין פ"ד) דאין מעמידין מלך אלא מן המשיאים לכהונה מ"מ תימה הוא לומר דמשום איסורא דרבנן נתחייבו כלייה ואומר רבינו שמואל דהורדוס לא נשא בת ישראל שעשה תשובה כדאמרינן בפ"ק דב"ב (דף ד.) ולכך נענשו ואע"פ שהיה עבד קראוהו אחינו לפי שהיה אחיהם במצות ואתי שפיר הא דאמר שמואל בפ' עשרה יוחסין (קדושין ע:) כל דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא ושמואל גופיה אית ליה (לעיל עמוד א) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא ודאי לא נשא ישראלית וא"ת מ"מ אמאי עבדא הוא והלא מסתמא כשמלך הורדוס נתייאשו בעליו ושמואל אית ליה (לקמן דף מח.) המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור וי"ל דשמא היו מצפים שתהא גאותו מושפלת וא"ת דהכא משמע דגר שאין אמו מישראל אין כשר לדון ובפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו: ושם) תנן הכל כשרים לדון ופריך תניא [ומשני] חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר משמע דגר אע"פ שאין אמו מישראל אלא שנתגייר בעצמו דכשר לדון דקרינן ליה בא מטיפה פסולה דקאמר התם אבל גר מטיפה פסולה לא וי"ל דהתם מיירי לדון גר חברו כדאמר בפ' מצות חליצה (לקמן דף קב. ושם) גר דן את חברו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל וא"ת בפ' עשרה יוחסין (קדושין עו:) אמרינן מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים למימרא דלא מוקמינן פסולים ורמינהו הכל כשרים לדון כו' ואמר רב יהודה לאתויי ממזר ומאי קושיא דהתם היינו לדון את חברו וי"ל דממזר כיון דאביו ואמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה תדע דהא דרשינן עליך הוא דבעינן מקרב אחיך וחברו ממזר מיקרי שפיר עליך שבא מזרע ישראל ואי מיפסל ממזר לדון את ישראל מיפסל נמי לחברו ובפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:) דקעביד צריכותא בין גר לממזר אע"פ שגר וממזר חלוקין דגר אינו דן אלא חברו מ"מ נקט צריכותא לפי שהמשנה שטיה סתם ואין חילוק זה מפורש בהא) : אטבלה להההיא עובדת כוכבים לשום אנתתא · שהיה רוצה לייחדה לו והיה מטבילה כדרך כל בנות ישראל שטובלות משכתבטות ליגשא וטועה היה דבעבד לא גזרו נשג"ז כדאמרינן בנדה] (דף כ) : מי לא טבלה לנדותה · תימה דאמר לקמן (דף מו:) דגר צריך שלשה דמשפט כתיב ביה ואפילו למאן דאמר בריש סנהדרין (דף ג.) דבר תורה חד נמי כשר מכל מקום אין דרך נשים להביא איש עמהן בשעת טבילה ואשה אינה ראויה לדון כדתנן (נדה דף מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד ובהדיא איתא בירושלמי דיומא מעתה שאין אשה מעידה אינה דנה ודבורה לא היתה דנה אלא מלמדת להן שידונו אי נמי על פי הדיבור שאני וי"ל האי דבעינן שלשה היינו לקבלת המצות אבל לא לטבילה ב) אף על גב דאמרינן לקמן (דף מז:) דשני ת"ח עומדים מבחוץ היינו לכתחלה דעדיף טפי *ויש מפרשים דכיון דידוע לכל שטבלה כאילו עומדים שם דמי ומיהו קשיא דטבילת נדה בלילה ולקמן (דף מו:) אמר אין מטבילין גר בלילה אבל אי לאו כתיב משפט אלא אקבלת מצוה אתי שפיר והא דאין מטבילין היינו לכתחלה מדרבנן : [וע"ע תוס' קדושין סב: ד"ה גר]

הקדש

עין משפט נר מצוה

קח א ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיז טור ש"ע אה"ע סי' ד סעי' יז:

קט ג מיי' שם ה"ג טוש"ע שם סעיף ה וסעיף יט:

קי ד מיי' פ"א מהלכות מלכים הלכה ד:

קיא ה ו מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג לאוין קטז קיז טוש"ע י"ד סימן רסח סעיף ג:

[וע"ע שבת קיד. ובתוס' שם ובתוס' ב"מ עג: ד"ה רב מרי]

קיב ז מיי' שם הי"א ופ"ח מהל' עבדים הי"ט סמג שם טוש"ע שם סי' רסז סעיף ט:

תוספות ישנים

דפליגא : מקרב אחיך קרינא ביה . קשה לפ"ה דפי' לקמן (ק"ב.) עלה דגר דן את חברו דבר תורה דר"ל דוקא דיני נפשות אבל דיני ממונות דן אפילו ישראל וקשה דהכא משמע דדוקא אמו מישראל מצי לדון אבל אי לאו הכי לא דן ובדיני ממונות איירינן הכא דדיני נפשות ליכא בזמן הזה וי"ל דאף בדיני ממונות דן חבירו דוקא : א) וקשה לקמן פ' מצות חליצה רב יהודה דאדבריה לר' שמואל בר יהודה והוא היה גר [להיות דיין] בחליצה והדר תניתוה בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים ולפר"ת דפי' דאף בדיני ממונות לא מצי דיין אפילו ישראל איך היה טועה ר' יהודה להוליכו שם להכשירו לחליצה מי גרע מדיני ממונות ובשלמא לפ"ה ניחא דעלה על דעתו להכשירו לחליצה כמו בשאר דיני ממונות דדן אפי' לישראל והכי קאמר תלמודא תניתוה דגלי קרא דפסול בחליצה אבל לפר"ת קשה ונראה לומר דגר פסול לדון ישראל בדיני ממונות בדבר שצריך כפיה וא"כ ניחא דהכא מיירי במילי דכפיה וכן משמע [דמנייה] בפורסי דבבל דמשמע לכפות העולם ובהא בעי' דוקא משום דאמו מישראל אבל בלא כפיה מצי למידן ישראל ומש"ה ניחא ההיא דלקמן דס"ד לעשות מצות חליצה כמו מלתא דלית ביה כפיה ולהכי ס"ד להכשירו עד דמייתי קרא דפסול גם בחליצה ובסנהדרין פי' לפי' ר"ת מאי האי דגבייה כל הכשר לדון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואינו כשר לדון ואמר ר' יוחנן לאתויי סומא בא' מעיניו ואמאי לא קאמר לאתויי גר כיון דלא מצי לדון ישראל וי"ל דלא פסיקא ליה משום דחבירו מיהו מצי לדון : לשם אנתתא פ"ה לטבילת נדות ולא לשם יהדות ומהניא כדאמרינן לקמן מי לא טבלה לנדותה ולכן ר"ל להכשיר בה ובברתה י"מ לשם אנתתא לשם אישות ולא לשם יהדות רק כי היה חפץ בה והיא תפלה בו והכשיר בה ובברתה משום טבילות שעשתה אחרי כן לנדותה דמשום הטבילה שעשתה לשם אישותא מהניא כדמשמע לעיל ולא נהירא דהא מסקינן הלכה כולם גרים וא"כ הטבילה לשם אישות מהניא ואם לא מהניא משום דלא נתכוונה לשם יהדות כלל א"כ מה אהנו הטבילות של נדות שטבלה אחרי כן אחרי שלא נתכוונה לשם יהדות [ולכן נראה עיקר] כפי' קמא : ב) וי"ל דהכי מיירי כשקבלה כבר המצות והודיעוה מצות קלות וחמורות דאל"ה לא סגי בטבילת נדותן :

מסורת הש"ס

דרבא. יבמ"ן

[שבת קכג. ע"ש] קדושין עו:

דברים יז

הגהות הב"ח

(א) גמ' תשים עליך מלך כל משימות: (ב) תוס' ד"ה משום וכו' דאי בעינא: (ג) ד"ה רבא וכו' בפרק מי שמת נ"ב ע"ש בתוספות קמט ע"א ובפ' הגוזל קיז ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אטבלה כו' כדאמרינן בנדה דף מו ע"א ע"ש תוס' ד"ה מסר וכו' כצ"ל:

תוספות חד מקמאי

עבדות : עבדיה דר' חייא בר אמי אטבלה להההיא עובדת כוכבים לשום אנתתא אמר רב יוסף יכילנא לאכשורי בה ובברתה בה כדרב אסי דאמר רב [אסי] מי לא טבלה לנדותה פירוש עבדיה דר' חייא גיירה להההיא עובדת כוכבים וקבלה עליה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ובשעת גירותה לא טבלה לשם גירות אלא שטבלה לאחר ימי נדותה לטהרה לבעלה משום הכי אמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה דכיון שטבלה לנדותה או האיש שטבל לקריו ש"מ בקבלת המצות שקבלו עליהם הם עומדים · וכן ההוא דהוו קרו ליה בר ארמאה ואריב"ל מי לא טבל לקריו הכי הוא מעשה שנתגייר ומל וקבל מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ולא טבל בשעת גירותו עד לאחר מכאן שטבל לקריו ולפיכך אמרינן כיון דנתגייר וקבל עליו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות אף על פי שבשעת הקבלה לא נזדמן להיות שם שלשה ואחר כך טבל לקריו עלתה לו טבילה והא דאמרינן גר צריך שלשה הני מילי לכתחלה כל שיודיעוהו מקצת מצות קלות ומקצת מהחמורות בשעת מילה ובשעת טבילה והכי תניא (לקמן מז:) נתרפא מטבילין אותו מיד ושני תלמידי חכמים עומדים על גביו ומודיעין וכו' ופרכינן עלה והא אנן תנן שלשה הא אמר ליה ר"י לתנא תני ג' אבל דיעבד כגון שהודיעוהו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות אע"פ שלא נזדמן לו לטבול בשעה שהודיעוהו ואח"כ טבל לקריו או אשה לנדותה גרים גמורים הם ומותרים לבוא בקהל ישראל לכתחלה אבל כשנתגייר בינו לבין עצמו שלא הודיעוהו מקצת מצות קלות וחמורות עובד כוכבים גמור הוא אפילו נמול ולפיכך אמר גר שנתגייר בינו לבין עצמו אינו גר ומעשה באחד שבא לפני רבי יהודה וכו' ומסקנא לדבריך עובד כוכבים אתה והרב אלפס כתב דהא דרבי אסי ודריב"ל בדיעבד דלא פסלין ליה לבריה הואיל וטבל לקריו והא דר' יוחנן לכתחלה דלא נהיגנא ביה מנהג גר ולא מנסבין ליה בת ישראל עד דטבל בפני ג' ת"ח והראב"ד כתב והוא דחזו ליה בי תרי דטבל לקריו אבל לא חזו ליה בי תרי לאו כלום הוא ע"כ ואני אומר דוקא בדאיתחזק בעובד כוכבים אבל לא איתחזק בעובד כוכבים אם אמר טבל לקריו נאמן במגו :

תנ"א

תוספות

הקדש חמץ ושחרור · מפורש בהשולח (גיטין דף מ:): **כי** נפקי לריכי גיטא דחירותא או לאו · מספקא ליה אי דינא דמלכותא דינא (ג) או לא ואע"ג דלא קני גופיה הכא קני או דלמא הכא נמי לא קני אלא למעשה ידיו ובנכריותן מיירי אם היו באין להתגייר:

רבי יוחנן כאידך לישנא ס"ל · אומר ר"ת דכולהו מודו דכשנאכל כמות שהוא חי דאין בו משום בישולי עובדי כוכבים דאמר באין מעמידין (ע"ז דף לח·) דאיכא בינייהו דגים קטנים ארזי ודייסא היינו לדברים שאין עולים על שלחן מלכים ואין נאכלים כמות שהן חיין ולא נקט כמה דברים הנאכלים כשהן חיין ועולים על שלחן מלכים כמו פירות וגבינה וכיוצא בהן והא דאסר רבי יוחנן התם בילה אע"ג דראוי לגומעה חיה אין זו אכילה חשובה דהכי נמי בשר מליח מותר לטלטלו בשבת (שבת קכח.) דחזי לאכילה ואפ"ה יש בו משום בישולי עובדי כוכבים:

אמר ליה ר' עקיבא וכי דנין אפשר משאי

רש"י

עובד כוכבים גופא לא קני · עובד כוכבים לא קנאו לגופו של זה מתחלה כדאמר לקמן ולא הם קונים זה את זה: הקדש חמץ ושחרור · עשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח דהויא קדושת הגוף פקע שיעבודא דקמא אבל קדושת בדק הבית לא מפקעא כדתנן בערכין (דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים כולן או אם עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והרי הוא מונח בידו של ישראל ובאו שש שעות של ערב הפסח פקע שיעבוד העובד כוכבים הואיל ולא הוי ממש דידיה וחייב זה לבערו: ושחרור · עשה עבדו אפותיקי לחבירו ושחררו משוחרר ופקע ממונו של מלוה: בבלוריא כו' לפניה אין · לפי שהן גרים והיא עובדת טכבים והעובד כוכבים ישראל לא קני לגופיה: לאחריה לא · אלמא גבי ישראל לא אמרינן קנה עבד עצמו בן חורין: בין בסתם · שלא פירש הרי אנו טובלין לשם בני חורין: במפורש · כדרב חמא בר גוריא דקתני וקדם וטבל לשם בן חורין: אבל עובד כוכבים גופיה · עובד כוכבים שמכר עצמו לישראל קנהו ישראל לגופיה ואם קדם וטבל לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין: אלא עובד כוכבים מי לא קני ליה לישראל · למעשה ידיו והכתיב או לעקר משפחת גר ואמר מר משפחת גר זה העובד כוכבים: אימא בכספא ובטבילה · לשום עבדות הוא דקאמר רחמנא ליקני אבל אם קדם וטבל לשם בן חורין ה"נ דבן חורין הוא: לתקפו במים · כשמטבילו לשם יהדות לעבדות צריך שיתקפנו לתת עליו עול מלאכה במים כדי שתהא נראית כטבילת עבדות שאפילו יאמר הוא לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין ולא יהא ממשות בדבריו: בעי לאטבולי · לשם יהדות לעבד: מינייכו קא בעינא ליה · אם יקדים ויאמר לשם בן חורין: ארויסא · קביסטרי: וצמצמו · דחקוהו לקשור בצוארו משום לתוקפו במים: ארפו ליה וצמצמו ליה · שהיה לו עניבה וכשרוצים מושכין ראש החבל והוא דוחק מאליו וכשאין מושכין רפוי והמים נכנסים על בשרו: זולטא דטינא · כלי מלא טיט: דיהבי זוזי לאינשי לכרגייהו · כשאין נותנין כסף גולגולת למלך תופסים אותם גבאי המלך והני דבי פפא עשירים היו ופורעים המס לגבאי המלך וקונין אותם לעבדים מהם ועובדי כוכבים היו אותן הנקנין וקא מיבעיא ליה אי הוי קנין דלכי נפקי מיניה ליבעי גיטא דחירותא או לא: מוהרקייהו דהני · חותמן של אלו: בטפסא דמלכא · (ב) שהן לו לעבדים: טפסא · ארגז אשקרי"ן בלע"ז: ומלכא אמר כו' · הילכך מכר הוא ובעו גיטא דחירותא אי בעו לאיגיורי ולאשתרויי בבת ישראל: לפי שאינם בני תורה · אתורמוסין קאי דאין בו משום בישולי עובדי כוכבים כדמפרש לקמן אלא לפי שאינן בני תורה לא ואסור עליהן שלא יזלזלו בבשולי עובדי כוכבים: ועל ייגם משום יין נסך · דאע"ג דלא נגעי אלא כחו בעלמא הוא אסור משום לך לך אמרין לנזירא כו': תורמוס אינו עולה על שלחן מלכים: באבותינו שמלו · בימי משה כשיצאו ממצרים ויצאו מכלל בני נח לקבל התורה ולקבל פני השכינה: באמהות · נשותיהם שטבלו כדמפרש לקמן דאם לא טבלו במה נכנסו תחת כנפי שכינה: משאי אפשר · אמהות אי אפשר למול: אלא מן החולין · ולא מדמי מעשר שני דאלתי מעשר שני לא הוה: אין בא אלא מן החולין · למעוטי מדמי מעשר שני: ה"ג במנחות בהתודה (דף פב·) א"ל רבי עקיבא וכי דנין אפשר כו' · ומאן דגריס רבי יהושע קשיא האמר רבי יהושע דנין מאמהות: משאי אפשר · מפסח מצרים דהאי דלא בא מן המעשר דאי אפשר הוא דאלתי מעשר לא הוה:

גמרא

עובד כוכבים גופא לא קני ליה מאי דקני ליה הוא דמקני ליה לישראל וכיון דקדם וטבל לשם בן חורין אפקעיה לשעבודיה כדרבא *דאמר רבא [א]הקדש חמץ [ב]ושחרור מפקיעין מידי שעבוד מתיב רב חסדא *[ג]מעשה בבלוריא הגיורת שקדמו עבדיה וטבלו לפניה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו קנו עצמן בני חורין לפניה אין לאחריה לא אמר רבא [ד]לפניה בין בסתם בין במפורש לאחריה במפורש אין בסתם לא אמר רב אויא לא שנו אלא בלוקח מן העובד כוכבים אבל [ה]עובד כוכבים גופיה קני דכתיב °וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו *אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה ולא הם קונים מכם למאי אילימא למעשה ידיו אטו עובד כוכבים לא קני ליה לישראל למעשה ידיו [ו]והכתיב °או לעקר משפחת גר ואמר מר *משפחת גר זה העובד כוכבים אלא לאו לגופיה וקאמר רחמנא אתם קונין מהם אפילו גופיה *פריך רב אחא אימא בכספא ובטבילה קשיא אמר שמואל [ז]וצריך לתקפו במים [ח]כי האי דמנימין עבדיה דרב אשי בעא לאטבולי מסריה ניהליה לרבינא ולרב אחא ברי' דרבא אמר להו חזו דמינייכו *קבעית ליה רמו ליה *ארויסא בצואריה ארפו ליה וצמצמו ליה ארפו ליה כי היכי דלא להוי חציצה צמצמו ליה כי היכי דלא לקדים ולימא (א) להו לשם בן חורין אני טובל בהדי דדלי רישיה ממיא אנחו ליה זולטא דטינא ארישיה ואמרו ליה זיל אמטי לבי מרך א"ל רב פפא לרבא חזי מר הני דבי פפא בר אבא דיהבי זוזי לאינשי לכרגייהו ומשעבדי בהו *כי נפקי צריכי גיטא דחירותא או לא *א"ל איכו שכיבי לא אמרי לכו הא מילתא [ט]הכי א"ר ששת מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרגא משתעבד למאן דיהיב כרגא *ר' חייא בר אבא איקלע לגבלא חזא בנות ישראל דמעברן מגרים שמלו ולא טבלו וחזא חמרא דישראל דמזגי עובדי כוכבים ושתו ישראל וחזא תורמוסין דשלקי עובדי כוכבים ואכלי ישראל ולא אמר להו ולא מידי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל צא והכרז על בניהם שהם ממזרים ועל יינם משום יין נסך ועל תורמוסן משום בישולי עובדי כוכבים לפי שאינן בני תורה על בניהן שהם ממזרים ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן [י]לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וכיון דלא טביל עובד כוכבים הוא ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר [כ]ועל יינם משום יין נסך משום *לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ועל תורמוסן משום בשולי עובדי כוכבים לפי שאינן בני תורה הא בני תורה שרי *והאמר רב שמואל בר רב יצחק משמי' דרב [ל]כל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי עובדי כוכבים והא תורמוס אינו נאכל כמות שהוא חי ויש בו משום בשולי עובדי כוכבים ר' יוחנן כאידך לישנא סבירא ליה דאמר רב שמואל בר רב יצחק משמי' דרב [מ]כל שאין עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין בו משום בשולי עובדי כוכבים וטעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי ת"ר גר שמל ולא טבל ר"א אומר הרי זה גר שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו טבל ולא מל ר' יהושע אומר הרי זה גר שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו וחכמים אומרים טבל ולא מל מל ולא טבל [מ] אין גר עד שימול ויטבול ורבי יהושע נמי נילף מאבות ור"א נמי נילף מאמהות וכי תימא אין דנין אפשר משאי אפשר והתניא *ר"א אומר [נ]מנין לפסח דורות שאין בא אלא מן החולין נאמר פסח במצרים ונאמר פסח בדורות מה פסח האמור במצרים אין בא אלא מן החולין אף פסח האמור לדורות אין בא אלא מן החולין א"ל ר' עקיבא *וכי דנין אפשר משאי אפשר א"ל אע"פ שאי אפשר ראיה גדולה היא ונלמד הימנה אלא בטבל במקום

עין משפט נר מצוה

קיג א מיי' פ"ח מהל' ערכין הל' יד ופי"ח מהלכות מלוה ולוה הל' ו ז וסמג עשין לד טוש"ע ח"מ סימן קיז סעיף ז:

קיד ב מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה טז סמג עשין פו טוש"ע שם סעיף ו טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף סח:

קטו ג מיי' פ"ח מהל' עבדים הל' כא:

מכילת' פרשת בא פ' טו

קטז ד מיי' שם הל' יט ומיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכה יא:

קיז ה טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף ט:

קיח ו מיי' פ"א מהל' עבדים הלכה ג סמג עשין פג:

קיט ז ח מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' יא טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף ט:

קכ ט מיי' פ"ה מהל' גזילה הל' טז ופ"א מהל' עבדים הל' ח סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסט סעי' יא:

קכא י מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' ו סמג לאוין קטז:

קכב כ מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' ג סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכג סעיף א:

[נ"ל ארוסיה פירוש שלשלת ערוך ערך ארסה]

קכג ל מ מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה יד סמג לאוין קמב טוש"ע י"ד סימן קיג ס"א: [מ] [מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה סמג ל"ת קטז טוש"ע י"ד סימן רסח]:

קכד נ מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הלכה טו:

תוספות ישנים

הקדש חמץ ושחרור מפקיעים וכו'. פירשתי פרק כל שעה בפסחים · ול"ת מאי קא מדמה האי דהכא להאי דשחרור מפקיע מידי שעבוד דלא דמי דהתם מיירי כשסבר עצמו משחרר עבדו · אבל הכא מיירי שהוא משחרר עצמו כשטובל לשם בן חורין · וי"ל דמ"מ מדמי שפיר דהכא נמי כיון שטבל אפקע ליה שם עבדות ולא איתא לרב אלא מעשה ידיו דהא עובד כוכבים גופיה לא קני והעבד יכתוב לו שטר על חצי דמיו ולא יהיה לרב כלום לד עבדות עליו: (לעיל) מי לא לא טבלה לנדותה. וא"ת הלא טבילתה בלילה וגר צריך לטבול ביום דמשפט כתיב ביה. וי"ל דאיכא טבילת נדות דהוי שפיר ביום כגון טבילה שלא בזמנה: ומשתעבד בהו עבידתא ל"ג יתירתא רק בבבא מציעא גבי רבית ואי גרסינן ליה הכא יש ליישבו משום דאז מוכחא מלת' שגופם קנוי לעבדים:

תוס' חד מקמאי

תניא מעשה בבלוריא הגיורת שקדמו עבדיה וטבלו לפניה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו קנו עצמן בן חורין ואסיק רבא בפניה בין בסתם בין במפורש לאחריה במפורש אין בסתם לא ופירוש לפניה הוא קודם שנתגיירה והרב אלפס לא גרים לאחריה אלא שלא בפניה במפרש אין בסתם לא פירוש בפניה כיון שראתה ושתקה בין בסתם בין במפורש. שלא בפניה שלא ראתה כדטבלה במפרש אין בסתם לא וגירסת מכילתא מסייע (א) לרב ז"ל דגרס' התם בפ' בא אל פרעה ר' נתן אומר מה ת"ל המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו להביא את העבד שטבל בפני רבו שיצא בן חורין ומעשה בבלוריא הגיורת שטבלו שפחותיה בפני' ומקצתן לאחריה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו את שטבלו בפני' בנות חורין ואת [שטבלו] לאחריה משועבדים ואעפ"כ משמשות אותה עד יום מיתה: אמר שמואל וצריך לתקפו במים פירוש שיראה שלשום עבדות טובלין ולא לשום בן חורין והרב ז"ל פירש כדי שתעלה לו טבילה ומסתברא (בפ"ק) כפר"ש ז"ל א"ר יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול דוקא מילה והדר טבילה אבל איפכא לא . וצריך לטבול (עד) אחר המילה וכן נעשה מעשה בלוניל מפי אבא מארי וחבריו ז"ל שהצריכוהו טבילה לאחר המילה . תניא הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי ר"י ור' יוסי אמר אין מטבילין . ומסקנא בהא פליגי דר"י סבר בהד מינייהו סגי או מילה או טבילה ור' יוסי תרתי בעי . והלכתא כר' יוסי דתרתי בעי · ושמעי' מהא דגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וכבר

(א) נראה דצ"ל וגירסת מכילתא מסייע לפי' רש"י ז"ל.

מסורת הש"ס

לקמן סו: כתובות נט: גיטין מ: נדרים פו: ב"ק פט:

[גיטין לז:]

[קדושין כ: ב"ק קיג: ב"מ עא: ערכין ל:] [קדושין יג· וש"נ]

נ"ל קבעינא

בה"ש וכו' גרסי' עבידתא יתירתא וע"ש בב"י [ב"מ עג:]

ע"ז נט.

[שבת יג· וש"נ]

פ"ז לח· נזי· שבת נה· מ"ק יב:

מנחות פב·

[מנחות סט· יפי' לקמן עא· סוכה כו: הוריות ו: זבחים לח: תמורה טו: יח: נדה לז:]

הגהות הב"ח (א) גמ' ולימא לשם בן חורין כצ"ל ותיבת להו נמחק: (ב) רש"י ד"ה בטפסא דמלכא (שהן) תז"מ ונ"ב ס"א שהיו: (ג) תוס' ד"ה כי וכו' דינא ואע"ג כצ"ל ותיבות או לא נמחק:

תורה אור

בטבל ולא מל כולי עלמא לא פליגי דמהני כי פליגי במל ולא טבל רבי אליעזר יליף מאבות ורבי יהושע באבות נמי טבילה הוה מנא ליה אילימא מדכתיב °לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם ומה במקום שאין טעון כבוס טעון טבילה מקום שטעון כבוס אינו דין שטעון טבילה ודלמא נקיות בעלמא אלא מהכא °ויקח משה את הדם ויזרוק על העם וגמירי *דאין הזאה בלא טבילה ורבי יהושע טבילה באמהות מנלן סברא הוא דאם כן במה נכנסו תחת כנפי השכינה *א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול פשיטא *יחיד ורבים הלכה כרבים מאן חכמים *רבי יוסי דתניא הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר אין מטבילין לפיכך מטבילין גר בשבת דברי ר' יהודה ור' יוסי אומר *אין מטבילין אמר מר לפיכך מטבילין גר בשבת (א) פשיטא כיון דא"ר יהודה בחדא סגיא היכא דמל לפנינו מטבילין מאי לפיכך מהו דתימא לרבי יהודה טבילה עיקר וטבילה בשבת לא דקא מתקן גברא קמ"ל דר' יהודה או הא או הא בעי ר' יוסי אומר אין מטבילין פשיטא דכיון דאמר רבי יוסי תרתי בעינן תקוני גברא בשבת לא מתקנינן מהו דתימא לר' יוסי מילה עיקר והתם הוא דלא הואי מילה בפנינו אבל היכא דהויא מילה בפנינו אימא ליטבל זה בשבתא קמ"ל דרבי יוסי תרתי בעי אמר רבה עובדא הוה בי רבי חייא בר רבי ורב יוסף מתני רבי אושעיא *בר רבי ורב ספרא מתני ר' אושעיא בר' חייא דאתא לקמיה גר שמל ולא טבל א"ל שהי כאן עד למחר ונטבלינך ש"מ תלת ג'ש"מ גר צריך שלשה וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול וש"מ ג'אין מטבילין גר בלילה ונימא ש"מ נמי בעינן מומחין דלמא דאיקלעו אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן *גר צריך ג' משפט כתיב ביה ת"ר מי שבא ואמר גר אני יכול נקבלנו ת"ל אתך במוחזק לדבא ועדיו עמו מנין ת"ל °וכי יגור (ג) אתך גר בארצכם

אין

במקום שאין טעון כיבוס · כגון בעל קרי בעלמא דכתיב ורחץ במים וטמא עד הערב (ויקרא טו) ולא כתיב יכבס בגדיו : מקום שטעון כיבוס · כגון בקבול תורה דכתיב וכבסו שמלותם : דלמא נקיות בעלמא · ההוא כיבוס לאו משום טומאה הוה דלטעון טבילה מק"ו אלא שיהיו בגדיהם לבנים והגונים לקבל פני שכינה : ויזרוק על העם · הזאה הוא : מטבילים אותו · והוי כישראל מעליא ואין צריך לבדוק בעדים אם מילתו לשם מצות מילה : ומה בכך · אם אין מילתו לשם מילה הואיל וטבל בטבילה סגי : אין מטבילים · שמא ערבי מהול *וגבעוני מהול הוא וצריך להטיף ממנו דם ברית דר' יוסי תרתי בעי : לפיכך · הואיל ולר' יהודה בחדא סגיא מטבילין בשבת גר שמל אתמול לפנינו דבמילה סגי ליה וכי מטבלי ליה בשבתא לא מתקני גברא : הכי גרסינן אמר מר לפיכך מטבילין גר בשבת דברי רבי יהודה פשיטא כיון דלרבי יהודה בחדא סגי היכא דמל לפנינו מטבילים : טבילה עיקר · דהא אמילה שמעינן ליה דקאמר ומה בכך : ר' יוסי אומר אין מטבילין · תרתי בעי ואע"ג דמל בפנינו טבילתו תקנתו : עובדא הוה בי ר' חייא בר רבי ורב יוסף מתני בר' אושעיא ב"ר · כלומר ר' אושעיא נמי הוה בהדי ר' חייא : ורב ספרא מתני · דאף רבי אושעיא בר' חייא הוה בהדייהו : שהי האידנא · לילה היה : ש"מ . מדרב ספרא דאמר תלתא הוו גר צריך שלשה : דבעינן מומחין · כי הנך תלתא גברי רבנן רברבי : דלמא דאיקלעו · הכי הוה מעשה דאיתרמו רבנן כי הני אבל ג' ודאי שמעינן מדקפליג רב ספרא ומוסיף עד דהוו תלתא : משפט כתיב ביה · משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו) ואין משפט פחות מג' : יכול מקבלין אותו · לא נצריכנו הטפת דם ברית וטבילה : בא ועדיו עמו מנין · שנאמן : תלמוד לומר וכי יגור . מכל מקום ולקמן פריך כיון דעדיו עמו פשיטא ומי בעי קרא :

בכל

משאי אפשר · תימה לר' עקיבא מנלן דאין משלשין במכות דבפרק קמא דמכות (דף ה·) ילפינן לה ממיתה והיינו אי אפשר ואין לומר דהתם דגזירה שוה היא מודה ר"ע דדנין משאי אפשר משום דאין ג"ש למחצה אבל הכא בנין אב הוא דהא הכא נמי היקישא הוא כדמסיק בסוף התודה (מנחות דף פב: ושם) דדריש רבי אליעזר מועבדת (שמות יג) שיהו כל העבודות שוות זה כזה ולא קיבל ר"ע אף על גב דאין היקש נמי למחצה* א) :

בשטבל ולא מל כולי עלמא לא פליגי · ואם תאמר ור' יהושע אדמודי ליה אודויי לפלוג עליה לפלוגי דנקט טבל דמודי ר' אליעזר ולא נקט מילתא דפליג בה וכי האי גוונא פריך בסוף שבועת הפקדון (שבועות דף לח·) וי"ל דהתם לא דייק אלא משום דהתנא הראשון הזכיר הכל אבל הכא נקט שפיר ר' יהושע טבל ולא מל כיון דלא דבר בו ר' אליעזר : **כי** פליגי במל ולא טבל · תימה דלקמן בריש הערל (דף עא·) ממעט ר"ע גר שמל ולא טבל מפסח מדכתיב תושב ושכיר והשתא כמאן סבר ר"ע אי כר' יהושע למה לי קרא פשיטא דלא אכיל בפסח דעובד כוכבים גמור הוא ואי כר' אליעזר כיון דגר מעליא הוא אינסברא למעטו מפסח כדמשמע התם וי"ל דלעולם כרבי יהושע סבירא לי' ולאו מטעמיה דאיהו סבר דבאבות נמי טבילה הוה ורבי עקיבא סבר מדמעטיה קרא בפסח שמע מינה דאין גר עד שימול ויטבול ב) : **דאין** הזאה בלא טבילה · מפרש ר"ת בלא טבילה לפני הזאה כדי לקבל הזאה כדאמר בפרק ארבעה מחוסרי כפרה (כריתות דף ט·) מה אבותינו לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והזאת דמים ואותה טבילה כשרה אף בלילה כדתנן במסכת פרה (פי"ב מי"א) אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום ולענין טומאה יש עוד טבילה אחרת אחר הזאה שהיא כדי לטהר מטומאה כדכתיב בקרא והזה ברישא והדר ורחץ במים ואותה טבילה אינה כשרה אלא ביום כדתנן בפרק ב' דמגילה (דף כ· ושם) אין טובלין ואין מזין אלא ביום ויש מפרשים דהתם בטבילת אזוב איירי אין טובלים אזוב אלא ביום כדאמרינן בסוף מסכת פרה שאם טבל את האזוב בלילה אפי' הזה ביום הזאתו פסולה והשתא אתי שפיר הא דתנן טבילה קודם להזאה והא דקאמר התם בגמ' לא מזין אלא ביום דכתיב (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וגו' ואיתקש טבילה להזאה היינו בקרא דלקמיה דכתיב ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על האהל וגו' וכן משמע בירושלמי דמגילה דאמר וטבל והזה מה הזאה ביום אף טבילה ביום ואין לתמוה כיון דבעי הזאה היאך מקבלים גרים בזמן הזה דבפ' [ארבעה] מחוסרי כפרה נפקא לן מקרא דלא בעינן *: **ורבי** יהושע טבילה באמהות מנא ליה · אע"ג דאית ליה דאין הזאה בלא טבילה שמא הנשים לא היו בכלל אותה הזאה אי נמי משום רבי אליעזר איצטריך האי טעמא דמסיק משום דאיהו נמי מודה דבטבילה לחוד סגי כדאמר לעיל בטבל ולא מל כולי עלמא לא פליגי דלית ליה דאין הזאה בלא טבילה ג): **כיון** דאמר רבי יהודה דבחדא סגי כו' · תימה דפריך פשיטא דמנא ליה דסגי במילה לחודה דלמא כר' יהושע סבר ליה דטבילה בלא מילה מהניא אבל מילה בלא טבילה לא מהני : **תקוני** גברא בשבתא לא מתקנינן · ואע"ג דלענין טומאה שרי לטבול בשבת משום דנראה כמיקר שאני הכא דבעי שני ת"ח לעמוד שם בשעת טבילה להודיעו המצות כדאמרינן לקמן (דף מז:) : **דרבי** יוסי תרתי בעי · כתב בה"ג דגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וקטן שנולד כשהוא מהול אין צריך להטיף וטעמא דקטן שלא היתה לו ערלה מעולם אין צריך אבל גר שהיתה לו ערלה ומילתו הינה מילה צריך להטיף דם ברית ד) ומיהו אם נכרת לו כל הגיד ובא להתגייר אין דומה שמילתו מעכבתו מלהתגייר ומודי רבי יוסי בההיא דסגי בטבילה לחודה ור"ח פסק במסכת שבת איפכא מה"ג וכן משמע בפרק ר"א דמילה (שבת דף קלה· ושם) דקאמר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול ונראה שעל זה סמכו ה"ג דסברי להו כאמוראי דהתם דאית להו דקטן אין צריך ובגר סברי כר' יוסי דשמעתין דמשמע דהלכתא כוותיה ובפרק הערל (לקמן דף עב·) פליגי רבי אלעזר בר"ש ורבנן בגר שנתגייר כשהוא מהול אם נמול ביום או אפי' בלילה אבל כולהו מודו דצריך הטפת דם ברית : **שמע** מינה דגר צריך שלשה · וא"ת ודלמא דאיקלעו וי"ל דמרב ספרא דייק שהרי ר' חייא הזכירו לפי שהיה בעל מעשה ורבא ורב יוסף הזכיר רבי אושעיא חברו אבל רב ספרא למה הזכיר ר' אושעיא בר' חייא : **אינו** גר עד שימול ויטבול · מהכא לא מצי לדקדק דלא תיסגי בטבילה לחודה ולא בא לדקדק אלא דמילה בלא טבילה לא מהניא : **אין** מטבילין גר בלילה · דמשפט כתיב ביה ואע"פ שכבר מל חשיב ליה כתחילת דין : **משפט** כתיב ביה · ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו (דברים א) אי נמי משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו) ואפי' למ"ד בסנהדרין (דף ג· ושם)

דבר

תוספות ישנים

א) וי"ל דהתם היינו טעמא משום דמלקות תחת מיתה עומדת ולכך אין משלשין בו כמו במיתה וילפינן מינה אע"ג דלא אפשר : ב) עוד פירש רבינו נתנאל דודאי ר' עקיבא פליג עלייהו וקמפלגי בגר שבא להתגייר בזמן הזה דר' אליעזר סבר דהוי גר שהרי כשאכלו בפסח אבותינו עדיין לא טבלו ומ"מ נפקו מתורת ערל מדאכלו בפסח א"כ מל ולא טבל הוי גר ור' יהושע סבר דלא הוי גר שהרי טבלו במתן תורה וכיון שנצטוו לטבול לא הוי גר אם לא טבל. ור' עקיבא סבר דמדאכלו בפסח טבלו דאל"ה הוו אסורים בו כדמרבינן מקרא מל ולא טבל שאינו אוכל וכו' · ובזה יתבאר מ"ש לקמן בסמוך : טבל ולא מל כ"ע לא פליגי · ותימה אמאי קאמר לעיל טבל ולא מל ר' יהושע אומר וכו' דמשמע מהאי לישנא דפליגי בטבל ולא מל הול"ל על מלתיה דת"ק ר' יהושע אומר אינו גר ואין עוד וי"ל דניחא לי' להזכיר מילה בלא טבילה וטבילה בלא מילה משום דרבנן פליגי על הכל ואמרי דמצריכינן מילה וטבילה: ויקח משה את הדם ויזרוק על העם וגמירי דאין הזאה בלא טבילה פי' דהיינו הזאה דקודם מתן תורה שעדיין לא הוו יודעין שמזין ממי חטאת והזו מן הדם על העם . ואליבא דר' אליעזר נימא דהאי קרא אינו ר"ל הזאה · ופי' הפסוק כמו דמתרגמי' וזרק על מדבחא לכפרא על עמא וא"כ איכו ר"ל שהזה על העם כי אם על המזבח לכפר על העם וזה הדוחק אין צ"ל לפי' רבינו נתנאל : ורבי יהושע טבילה באמהות מנא ליה· תימה לימא מויזרוק משה את הדם על העם וגמירי דאין הזאה בלא טבילה ונשים בכלל . וי"ל דפסיקא ליה דעם לא אקרו נשים · ועוי"ל דלשיטת רבינו נתנאל ניחא דהכי פריך טבילה באמהות מנא ליה כלומר בשעה שאכלו הפסח מנא ליה שהאמהות עשו טבילה דמסברא כל העם אכלו פסח בין אנשים בין נשים דא"ל דטבלו מדכתיב ויזרוק שהרי אותו הפסוק במתן תורה כתיב אבל בפסח היכי אכלו עדיין כיון שלא טבלו הא אינו גר עד שיטבול . וכיון דבאמהות לא שייכא בהו מילה מהיכא נפקו מתורת ערל דבשלמא באבות אע"ג דלא טבלו עד מתן תורה מ"מ כיון שמלו נפקו מתורת ערל כדי לאכול פסח אע"ג שלא היו יהודים גמורים עד שטבלו כדמשמע ליה לר' יהושע : ג) וה"ה דהוה מצי למפרך לר' א[ליעזר] פריך לר' יהושע מפני שהזכיר בהדיא שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו : רבי יוסי אומר אין מטבילין · פירוש דשמא ערבי מהול הוא ולא היתה מילה לשמה וצריך להטיף ממנו דם ברית. ותימה דמשמע דהלכה כן ד[הלכה] כר' יוסי ובשבת משמע דגר שנתגייר כשהוא מהול ב"ה אומרים א"צ להטיף ממנו דם ברית גבי לא נחלקו על קטן כשהוא מהול וכו' וקיי"ל דהלכה כב"ה לכן נראה דודאי אין צריך · וטעמא דר' יוסי משו[ם] מילה וזה שמא לא מל לשמה אבל נתגייר כשהוא מהול מודה דא"צ להטיף ממנו דם ברית דהכא גרע משום דמל שלא לשמה מנולד מהול דהוי סתמא דלא עבד ולא מידי לכן נראה דגר [שנתגייר כשהוא מהול] אין צרי[ך] ב"ה בשבת וקטן שנולד מהול צריך להטיף כדקאמר התם לא נחלקו שצריך להטיף בנולד מהול : ד) וצריך ליתן טעם לפי' ההלכות גדולות דדוקא גר כשבא לתורת יהודות אין לו ליכנס תחת כנפי השכינה כשנתגייר מה[ול] דם . אבל קטן שלא הוחזק בערלות לא צריך ודוחק הוא . אכן יש טעם ברור דמן הדין היו שניהם גר וקטן צריכין הטפת דם ברית אלא בקטן א"צ להטיף דדרשינן מדכתיב ערלתו וכיון שנולד מהול לא הוי ערלה וא"כ דגלי קרא גלי אבל בגר דלא גלי לא גלי: לפיכך מטבילין גר בשבת · פי' היכא שמל בפנינו מטבילין לפי שהטבילה אינה עיקר תיקון: לפיכך אין מטבילין · תימה דהאמרינן כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בשבת בין ביו[ם] דהתם לא הוי תיקון גדול כמו הכא שבא על ידי כן לתורת יהודות : קמ"ל דר' יוסי תרתי בעי . משמע הכא דר' יוסי בעי מילה לשמה ותימה דבפרק אין מעמידין משמע דקאמר ר' יוסי והיכן מצינו מילה לשמה

עין משפט נר מצוה

קכה א מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' ו סמג לאוין קטז טוש"ע י"ד סי' רסח סעיף ד :

קכו ב ג מיי' שם וטוש"ע שם וסעיף ג :

[ועי' תוס' מנחות פב: ד"ה והשתא ותוס' בכורות טו· ד"ה ומה בכך]

מסורת הש"ס

ס"א נבטוני

[כריתות ט· ע"ש]

[שם ע· וש"נ]

[לקמן קט: עירובין פא· וש"נ]

[נ"ל בריבי וכ"א ברב אלפס]

קידושין סב: [לקמן מז:]

[ועי' תוס' מגילה כ:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מטבילין גר בשבת דברי רבי יהודה פשיטא כיון: (ב) שם ת"ל וכי יגור נ"ב ותיבות אתך גר נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תקוני גברא כו' משום דנראה כמיקר. כדאי' בכריתות דף יח ע"א:

אין לי אלא בארץ בח"ל מנין תלמוד לומר אתך בכל מקום שאתך אם כן מה ת"ל בארץ בארץ צריך להביא ראיה בח"ל אין צריך להביא ראיה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה בא הוא ועדיו עמו קרא למה לי אמר רב ששת דאמרי שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני סד"א לא ליהמנייהו קמ"ל (א) בארץ אין לי אלא בארץ בח"ל מנין ת"ל אתך בכל מקום שאתך והא אפיקתיה חדא מאתך וחדא [א] מעמך וחכ"א בין בארץ בין בח"ל צריך להביא ראיה ואלא הא כתיב (ב) בארץ ההוא מיבעי ליה דאפילו בארץ מקבלים גרים דסד"א משום טיבותא דארץ ישראל קמגיירי והשתא נמי דליכא טיבותא איכא לקט שכחה ופאה ומעשר עני קמ"ל א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הלכה בין בארץ בין בח"ל צריך להביא ראיה פשיטא *יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר טעמא דרבי יהודה דקמסייעי ליה קראי קמ"ל ת"ר ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו מכאן א"ר יהודה גר שנתגייר בב"ד הרי זה גר בינו לבין עצמו אינו גר מעשה באחד שבא לפני רבי יהודה ואמר לו נתגיירתי ביני לבין עצמי א"ל רבי יהודה יש לך עדים אמר ליה לאו יש לך בנים א"ל הן א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בניך [ומי] א"ר יהודה אבנים לא מהימן *והתניא יכיר יכירנו לאחרים מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור וכשם שנאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר בני זה בן גרושה הוא או בן חלוצה הוא וחכ"א אינו נאמן א"ר נחמן בר יצחק ה"ק ליה לדבריך עובד כוכבים אתה ואין עדות לעובד כוכבים רבינא אמר הכי קאמר ליה יש לך בנים הן יש לך בני בנים הן א"ל נאמן אתה לפסול בניך ואי אתה נאמן לפסול בני בניך תניא נמי הכי ר' יהודה אומר נאמן אדם לומר על בנו קטן ואין נאמן על בנו גדול ואמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא קטן ויש לו בנים זהו גדול גדול ואין לו בנים זהו קטן והלכתא כוותיה דרב נחמן בר יצחק והתניא כוותיה דרבינא ההוא לענין יכיר איתמר תנו רבנן גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפין ויסורין באין עליהם אם אומר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו מיד ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני ומודיעין אותו ענשן של מצות אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת אי אתה ענוש סקילה ועכשיו אכלת חלב ענוש כרת חללת שבת ענוש סקילה וכשם שמודיעין אותו ענשן של מצות כך מודיעין אותו מתן שכרן אומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל

לא

בכל מקום שאתך · ולקמן פריך הא אפיקתיה: צריך להביא ראיה · שבב"ד נתגייר שמא גבעוני מהול הוא ומשום שבחא דא"י הוא דקאמר הכי ומשקר: ה"ג מהו דתימא לא ניהמניהו: [ב]מעמך · גר ותושב וחי עמך (ויקרא כה): דליכא טובה · דפסק חלב ודבש: דקמסייעי קראי · דהא עמך כל מקום שאתך משמע ואפילו בארץ ובארצכם למה לי אלא לאו אראיה קאי דבארץ צריך להביא ראיה ולא בחוצה לארץ: מדכתיב (ג) גר אלא ושפטתם מכאן אמר ר' יהודה גר בעי בית דין: יכיר · את הבכור בן השנואה יכיר: יכירנו לאחרים · שאם אין ב"ד מכירים אותו נאמן עליו אביו לומר זה בני בכור ליטול פי שנים: בן גרושה הוא · וכהן חלל הוא: ואין עדות לעובד כוכבים · הואיל ובניך מוחזקין בכשרות אין אתה נאמן להעיד עליהן ולפוסלן: לפסול את בניך · דנפקא לן מיכיר ואי אתה נאמן לפסול את בני בניך: והלכתא כרב נחמן · דאמר לדבריו עובד כוכבים הוא ואין עדות לעובד כוכבים ואפילו אבנים לא מהימן: והתניא כרבינא. דנאמן הוא על בנו קטן שאין לו בנים וקס"ד דהא מתני' בגר שבא ואמר גר אני קמיירי: ההיא · דקתני נאמן הוא על בנו קטן: לענין יכיר · תניא אההיא מתני' דיכיר קאי דקתני וכשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בני בן גרושה ועלה קתני דנאמן הוא על הקטן דהא ישראל הוא ויש לו עדות והתורה האמינתו על בנו ולא על בן בנו אבל גבי גר אפילו אבנו לא מהימן דאין עדות לעובד כוכבים: וסחופין · שפלים וכפויין כמו סחופי כסא (שבת דף סו:) כפיית הכלי: ואיני כדאי · ואיני ראוי להשתתף בצרתן ומי יתן ואזכה לכך: ומודיעים אותו · לקמן מפרש טעמא דכולה מתני':

דבר תורה חד נמי כשר הכא מדמין לגזילות וחבלות דבעינן שלשה לכ"ע ור' יוחנן דהכא אית ליה כהדיא (ד) בירושלמי דשנים שדנו אין דיניהם דין וא"ת ואנן היכי מקבלין גרים הא בעינן מומחין וי"ל דשליחותייהו עבדינן כדמשמע נמי בשילהי המגרש (גיטין דף פח: ושם) וכמו שחשו לנעילת דלת בפני לווין חשו נמי לנעילת דלת בפני גרים*:

*במוחזק לך · אומר רבינו תם דדוקא בדידעינן דהוה עובד כוכבים מעיקרא דאי לא הוה ידעינן מהימן מגו דאי בעי אמר ישראל אני דמהימן כדמשמע בריש מסכת פסחים (דף ג: ושם) גבי ההוא עובד כוכבים דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים ואין לומר שאני התם דהוו סמכי ארובא דהוו ישראל דהא בכל מקום נמי איכא רובא °דרוב הבאין לפנינו בתורת יהודות ישראל הם ועוד ראיה משמעתין דאמר ליה ר"י אי אתה נאמן לפסול את בניך ואיהו גופיה כשר אלא דשוי נפשיה חתיכה דאיסורא אבל אם בא על בת כהן לא פסלה כדפי' לעיל (ה) ומההיא דלעיל (דף מה·) דא"ל זיל גלי אין ראיה דשמא לא היו בודקים אלא אם הוא ישראל אם לאו אבל במשפחתו לא היו בודקין:

אין לי אלא בארץ . פי' דמקבלין גרים ואע"ג דחובת הגוף היא בעיא ריבויא כיון דכתיב בארץ כדאשכחן בסוף פ"ק דקידושין (דף לח:) גבי שילוח עבדים והשמטת כספים אי נמי בארץ לא חיישינן דלמא הדרי בהו משום דאיכא שבחא דארץ ישראל:

מהו דתימא לא להימניהו · ויש ספרים דגרסי מהו דתימא ליהמניהו וה"פ ליהמניהו כעד מפי עד:

יש לך עדים · פירוש שנתגיירת בינך לבין עצמך ותימה מיהא אי הא דבעינן ג' היינו דוקא לכתחלה אבל דיעבד חד נמי כשר א"כ אם יש לו עדים לאו בינו לבין עצמו הוא:

נאמן אתה לפסול עצמך כו' · היינו דוקא במילי °דמשוי נפשיה חתיכה דאיסורא אבל אם בא על בת כהן לא פסלה כדפרישית לעיל בסוף פ' שני (דף כה: ושם) וא"ת היכי דמי אם אשתו עובדת כוכבים ממה נפשך בניו פסולים דאין קרוי בנך אלא בנה ואם היתה אשתו ישראלית ממה נפשך בניו כשרים דקי"ל (לעיל דף מה·) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכי תימא נהי דממזר לא הוי פגום מיהא הוי הא השתא נמי דאין נאמן פגומין הם דר"י אית ליה בפרק עשרה יוחסין (קדושין עז·) דבת גר זכר כבת חלל זכר וי"ל דקסבר ר"י עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר דבפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נא· ושם) אמר דר' יהודה סבר לה כרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין:

כך נאמן אדם לומר זה בן גרושה · ר' אליהו מפרש דנפקא לן מדכתיב בן השנואה יכיר (דברים כא) וכן משמע בירושלמי בפרק בתרא דקידושין ולשון הש"ס לא משמע הכי דקתני כשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור משמע דמינה גמר וי"מ דטעמא דר' יהודה דמשמע ליה קרא דנאמן אדם לומר זה בני בכור אפי' על תינוק בין הבנים וכשאומר על הקטן שהוא בכור א"כ הראשון ממזר אלמא דנאמן לפוסלו וה"נ דנאמן לומר שהוא בן גרושה:

ואין עדות לעובד כוכבים · ועל עצמו נאמן משום דשוי נפשיה חתיכה דאיסורא:

ואין אתה נאמן לפסול בני בניך · אומר ר"י דה"פ נאמן אתה לפסול בניך פי' כשאין לו אלא בנים ואין לו בני בנים ואי אתה נאמן לפסול בני בניך כשיש לו בני בנים אין נאמן לפסול אפי' בניו דאין סברא לומר שיהיו בניו פסולים ובני בניו כשרים וכן משמע בסמוך דקאמר ואין אדם נאמן על בנו גדול ומפרש כשיש לו בנים משמע דאבנו נמי לא מהימן:

והלכתא כוותיה דרב נחמן בר יצחק · משמע דהלכה כר"י דנאמן אף לפסול בניו דדוקא משום דאין עדות לעובד כוכבים דאין יכול לפוסלן ולא כמו שמפרש רבינו תם דאין הלכה כרבי יהודה אלא כשפוסל אחרים על ידי הכרת בכור אבל בלא הכרת בכור לא ובשאלתות בפרשת *וירא נמי דקדק מהך דשמעתין דבכל ענין הלכה כרבי יהודה:

מטבילין

עין משפט נר מצוה

קכז א מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' ז סמג לאוין קטז טוש"ע י"ד סי' רסח סעיף י :

[וע"ע תוס' קידושין סב: ד"ה גר] *שייך לעמוד הקודם

קכח ב מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סי"א:

קכט ג מיי' פ"ג מהל' נחלות הלכה יד סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סימן רעז סעי' יב:

קל ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' טז סמג לאוין קטז:

קלא ה ו מיי' שם הל' טז וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף כט :

קלב ז מיי' פי"ג שם הל' יד ופי"ד הל' א סמג לאוין קטז טוש"ע י"ד סימן רסח סעיף ב :

תוספות חד מקמאי

וכבר כתבתי מזה כל הצורך בפר"א דמילה: א"ר יוחנן בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה כשהוא מוחזק בעובד כוכבים אבל אם אינו מוחזק א"צ להביא ראיה. הפה שאסר הוא הפה שהתיר דאי בעי אמר ישראל אני מאבותי . וראיה לדבר ההוא עובד כוכבים דהוה אכיל פסחים בירושלים בפרק קמא דפסחים: מעשה באחד שבא לפני ר' יהודה וא"ל נתגיירתי ביני לבין עצמי וכו' פי' לא היו מוחזקים בו שהוא עובד כוכבים דא"כ היה צריך להביא ראיה עליו ועל בניו אלא היו מוחזקים בו שהיה גר. וישאל לו ר' יהודה יש לך עדים כלו' יש לך עדים שנתגיירת בינך לבין עצמך אפילו בניו פסולים ואם יש עדים שנתגיירת בפני ב"ד או א) בפניהם קבל עליו עול מצות שהודיעוהו [הרי] הוא גר גמור והוא עצמו כשר ומיירי שנתגייר הוא ובניו דאם נתגייר הוא לבדו ובא אח"כ על גיורת או על בת ישראל הרי בניו כשרים . דקי"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ואם לבתה האמר ר' יהודה בת גר זכר כבת חלל זכר . והיכא דאמרי סהדי שמענו שנתגייר בב"ד פלוני מהימנין ליה . תניא א"ר יהודה נאמן הוא על בנו קטן לאמר שהוא בן גרושה או בן חלוצה ואינו נאמן על בנו גדול . א"ר חייא בר אבא א"ר (שמעון)[יוחנן] לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא קטן ויש לו בנים זהו גדול גדול ואין לו בנים זהו קטן כלומר נאמן הוא על בנו כשאין לו בנים אבל אם יש לו בנים אינו נאמן אפלו אבנו דאבריה המניה רחמנא ולא אבר בריה :

א) דעתו דבדיעבד אפי' דקבלת עול מצות בלבד סי' בפני ב"ד נמי סגי ועי' בטוש"ע יו"ד סימן רס"ח סעיף ג' .

[ברכות ט' וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' קמ"ל בארצכם אין לי: (ב) שם הא כתיב בארצכם ההוא: (ג) רש"י ד"ה מדכתיב גרו אלא: (ד) תוס' ד"ה משפט (בעמוד הקודם) אית ליה כהדיא. נ"ב עי' סנהדרין ב' ע"ב תוד"ה דברי הכל: (ה) ד"ה במוחזק וכו' כדפי' לעיל. נ"ב בפ' שני דף כה ע"ב בד"ה לימא:

[קידושין עד· עח: ב"ב קכז:]

הגהות הגר"א

[א] גמ' מעמך. נ"ל מאתכם (דכתיב בתר וכי יגור כו' הגר אתכם וכ"ה בתורת כהנים ומ"ש רש"י הוא תמוה) : [ב] רש"י ד"ה מעמך כו' עד סה"ד. נמחק :

גליון הש"ס

גמ' א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך · ע' כתובות כה ע"ב תד"ה כרי שאמר : שם ואי אתה נאמן לפסול את בניך . ע' לעיל כה ע"ב תד"ה לימא רב יוסף : תוס' ד"ה במוחזק לך וכו' דרוב הבאין וכו' עיין ירושלמי רפ"ב דר"ה וקרבן עדה שם : ד"ה נאמן אתה לפסול וכו' דמשוי נפשיה חתיכה דאיסורא · ע' במרדכי סוף פירקין :

[צ"ל וארא ס"ס מ"א]

עין משפט נר מצוה

קלג א מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הל' ב סמג לאוין קטז טוש"ע י"ד סימן רסח סעיף ב:

קלד ב מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע שם סימן רסו סעי' ג:

קלה ג מיי' שם פי"ג הל' יג ופ"ב מהל' מקואות הל' כב סמג שם טוש"ע שם סימן רסח סעיף ג:

קלו ד מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' יח:

קלז ה מיי' פ"ט מהל' מלכים הלכה ט:

[פ' תוספות חגיגה יא· ד"ה לא נצרכה ותו' יומא עח· ד"ה מכאן]

קלח ו ז מיי' פ"ב מהל' מילה הל' ג סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסד סעיף ה:

קלט ח מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' יז סמג לאוין קטז טוש"ע שם סימן רסח סעי' ב:

קמ ט מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע שם סי' רסז סעיף ז:

קמא י מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה ה:

[וע"ע תוס' קידושין ע: ובנדה יג: ד"ה קשים]

תוספות

מטבילין אותו מיד · משמע שהמילה קודם טבילה וכדאמר אין גר עד שימול ויטבול ותימה דאמר בהערל (לקמן דף עח·) מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה ואר"י דשאני התם דאכתי לא חזי למילה: **במקום** שהנדה טובלת · טבילת נדה לא כתב קרא בהדיא ופי' רב יהודה גאון דנפקא לן בק"ו ממגעה דטעון טבילה וכ"ש היא עצמה ור"ת מפרש דנפקא לן מהא דדרשינן בע"ז (דף עה:) אך במי נדה יתחטא מים שהנדה טובלת בהם וכמה הם מ' סאה ורבינו יצחק פירש דנפקא מהא דדרשינן בפ' במה אשה (שבת דף סד:) תהיה בנדתה תהא בנדתה עד שתבא במים *א): **שם** גר ועבד טובלים · בכולי שמעתין משמע דעבד בעי טבילה כשמשתחרר ולא סגי ליה בטבילה קמייתא וקשה דבהשולח (גיטין דף מ·) אמרינן הכותב שטר אירוסין לשפחתו ואמר לה לאי בו והתקדשי בו משמע דמקודשת אע"ג דלא טבלה וי"ל דאיירי כגון שטבלה מקודם לשם שחרור שהטבילה של שחרור קודמת לגט כדמשמע לקמן דקתני ומטבילה לשם שחרור ומשחררה ומותר בה מיד: **וכל** דבר שחוצץ בטבילה כו' ובנדה · תימה דלענין הכשר מקוה פשיטא ליה שאין לחלק בין נדה לבעלה ובין טהרות דקאמר במקום שהנדה טובלת ולענין חצילה תלי נדה בטבילת טומאה וטהרה וי"ל דבחצילה דאיכא מילי טובא דלא הוי אלא מדרבנן כגון רובו ואינו מקפיד או מעוטו ומקפיד איצטריך לאשמועינן דבחצילה דרבנן נמי אין לחלק בין לבעלה לטהרות ואיכא מילי דחצילה דאמר בפ' בתרא דנדה (דף סו· ושם) ה"מ לטהרות אבל לבעלה לא והיינו ספק חצילה אבל ודאי חצילה אפילו דרבנן לא הקילו לבעלה יותר מלטהרות ובקונטרס לא גרס ליה במסכת נדה משום הא דהכא: **קשים** גרים לישראל (ב)כספחת · לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות וישראל למדין ממעשיהם ובמס' נדה (דף יג: ושם) פירש בקונטרס עוד לשון אחר משום דכל ישראל ערבים זה בזה *וקשה דבפרק אלו נאמרים (סוטה דף לז:) משמע שלא היו ערבין על הגרים דלא חשיב התם ערבות של ערב רב ועוד י"ל דקשים גרים לישראל לפי שמתערבין בהם ואין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל וי"מ לפי שביותר הוזהרו ישראל על הגרים ואין יכולין להזהר מאונאתן *ב):

אלא

[צ"ל וקשה]

גמרא

תורה אור

לא רוב טובה ולא רוב פורענות *ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו קיבל מלין אותו מיד נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה חוזרים ומלין אותו שניה נתרפא מטבילין אותו מיד ושני ת"ח עומדים על גביו ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו אשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה ושני ת"ח עומדים לה מבחוץ ומודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות *אחד גר ואחד עבד משוחרר *ובמקום שנדה טובלת שם גר ועבד משוחרר טובלין וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה אמר מר גר שבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות מ"ט דאי פריש נפרוש *דא"ר חלבו *קשים גרים לישראל כספחת דכתיב °ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב: ומודיעים אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני: מ"ט א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן *בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון (*ומודיעים אותו עון שכחה ופאה): ואין מרבים עליו ואין מדקדקים עליו: אמר רבי אלעזר מאי קראה דכתיב °ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה אמרה לה אסיר לן תחום שבת °באשר תלכי אלך אסיר לן יחוד °באשר תליני אלין מפקדינן שש מאות וי"ג מצות °עמך עמי אסיר לן עבודת כוכבים °ואלהיך אלהי *ארבע מיתות נמסרו לב"ד °באשר תמותי אמות *ב' קברים נמסרו לב"ד °ושם אקבר מיד ותרא כי מתאמצת היא וגו': קיבל מלין אותו מיד: מ"ט *שהויי מצוה לא משהינן: נשתיירו בו ציצין המעכבין המילה וכו': כדתנן *אלו הן ציצין המעכבין המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה וא"ר ירמיה בר אבא אמר רב *בשר החופה רוב גובהה של עטרה: נתרפא מטבילין אותו מיד: נתרפא אין לא נתרפא לא מאי טעמא משום *דמיא מרזו מכה: ושני ת"ח עומדים על גביו: והא *א"ר חייא א"ר יוחנן גר צריך שלשה הא א"ר יוחנן לתנא תני שלשה: טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו: למאי הלכתא *דאי הדר ביה ומקדש בת ישראל ישראל מומר קרינא ביה וקידושיו קידושין: אחד גר ואחד עבד משוחרר: קסלקא דעתך לקבל עליו עול מצות ורמינהו במה דברים אמורים בגר *אבל בעבד משוחרר אין צריך לקבל אמר רב ששת לא קשיא הא ר"ש בן אלעזר הא רבנן דתניא °ובכתה את אביה ואת אמה וגו' בד"א שלא קבלה עליה *אבל קבלה עליה מטבילה *ומותר בה מיד ר"ש בן אלעזר אומר אע"פ שלא קבלה עליה כופה ומטבילה לשם שפחות וחוזר ומטבילה לשם שחרור ומשחררה ומותר

ישעיה יד · רות א · שם · שם · שם · שם · שם · שם · דברים כא

רש"י

לא רוב הטובה · לפי שיצר הרע מחזר אחריהן כדאמרי' במס' סוכה (דף נב:) ושמא תזוח דעתן עלייהו ויחטאו: ואין מרבין עליו · דברים לאיים עליו שיפרוש: ציצין · חתיכות בשר שלא נפרעת המילה כהלכתה: ומודיעין אותו מקצת מצות · דהשתא ע"י טבילה הוא נכנס לכלל גירות הלכך בשעת טבילת מצוה צריך לקבל עליו עול מצות: אחד גר ואחד עבד משוחרר · לקמן מפרש למאי הלכתא אקשינהו: ובמקום שנדה טובלת · בארבעים סאה: שם גר ועבד משוחרר טובלין · ואע"פ שאין טבילתו משום טומאה וטהרה כשאר טבילות: חוצץ בגר ועבד משוחרר ובנדה · לבעלה ואע"פ שאין טבילתן לענין מגע טהרות כשאר טבילות: דאי פריש · שלא יתגייר: נפרוש · ולא איכפת לן: דאמר מר קשים גרים לישראל כספחת דכתיב ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב · לשון ספחת שאוחזין מעשיהם הראשונים ולומדים ישראל מהם או סומכין עליהם באיסור והיתר: ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה · שלא יאמרו עניים הללו הלוקטין פאת שדה גזלנים הם ועומד עליהם והורגם בדיניהם שבני נח הוזהרו על הגזל בסנהדרין (דף נו·) ואזהרתן זו היא מיתתן דלא בעו התראה לפיכך בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה דעובד כוכבים קפיד על דבר מועט ולגבי ישראל הויא מחילה: ולא ניתן להשבון · איתו בחזרה אלא נהרג דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל (ויקרא ה) אבל בני נח אמרינן בסנהדרין (דף נח:) אזהרתן זו היא מיתתן וכיון שעבר על אחת מז' מצות נהרג: לישנא אחרינא מודיעים אותו עון לקט שכחה ופאה · הואיל והן מקפידים על הממון כ"כ כדאמר דנהרג על פחות משוה פרוטה מודיעין אותו עון לקט כו' שמא יחזור בו מלהתגייר ולשון זה עיקר דאי משום טעמא קמא מאי לשון עון לקט שכחה ופאה יודיעוהו (א) שילקטו עניים בשדהו: אסיר לן יחוד · להתייחד עם אשת איש: ב' קברים · אחד לנסקלים ולנשרפים שהרשיעו בעבירות חמורות ואחד לנהרגים ולנחנקים שאין מיתתן חמורה ואינם רשעים כל כך: עטרה · שורה גבוהה שסביב הגיד וממנה הולך ומשפע מעלה ולמטה: רוב גובהה · של אותה שורה ולא תימא רוב היקיפה: ואין אוכל בתרומה · אם כהן הוא דכהן ערל אסור בתרומה כדאמר לקמן בפרק הערל: מרזו מכה · מכבידין את חולי המכה כמו מטרא רזיא לאילני במסכת תענית (דף ג:): דאי הדר ביה · לקדמותו ואח"כ קדש בת ישראל מקודשת וצריכה גט דישראל מומר קידושיו קידושין דישראל הוא: קס"ד · דהאי דאקיש שיחרור של עבד לגירות העובד כוכבים לקבל קאמר שבשעת טבילת שחרור העבד צריך להודיעו מקצת מצות: אבל עבד אין צריך לקבל · בשעת שחרור דמשעה שטובל לשם עבדות שייך במצות דכתיב (דברים ה) למען ינוח עבדך ואמתך ועוד דגמרי' (חגיגה דף ד·) לה לה מאשה: שלא קבלה עליה · להתגייר: כופה ומטבילה לשם שפחות · דכל טבילות עבדים על כרחן היא: ומשחררה. ומטבילה לשם שחרור בע"כ:

ומותר

מסורת הש"ס

קידושין ע: ע"ש נדה יג: לקמן קט:

ע"ז עא: ערובין סב·

רס"ל פ"ט

[סנהדרין מט:]

[בב טו.]

[לעיל לט.]

לקמן עח: שבת קלז.

[לקמן קב: קכא·]

[לעיל מו:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לישנא אחרינא וכו' יודיעוהו בסופו שילקטו: (ב) תוס' ד"ה קשים גרים לישראל כספחת. נ"ב עיין בתוס' פ' י' יוחסין דף ע ע"ב:

[אין הפירוש שמותר לבא עליה מיד דהא בעינא להמתין ג' חדשים עי' כ"מ פ"ח מהל' מלכים דין ה]

תוספות ישנים

שתגא נפשו גבי ימול עובד כוכבים ואל ימול כותי לפי שהוא מל לשם הר גריזים וי"ל דהתם עדיף טפי לפי שהישראל עומד ע"ג של כותי: א) עי"מ מק"ו דכתיב יכבס בגדיו כ"ש היא עצמה שצריכה טבילה וי"מ דכתיב ומזה מי הנדה מכאן לנדה שצריכה מים: ב) עי"מ לפי שהקב"ה מעניש אותנו על ידם כשמטיבים מעשיהם ואומר כי הוא רואה שאין אנו נזהרים במצות כמותם אע"פ שאינם מזרע כשר כמונו: ומודיעין אותן עון לקט שכחה ופאה מפני שאנו חוששין שן יראו העניים באים בשדותיהם ללקוט לקט שכחה ופאה ויהרגו אותם כמו שהם עושים בדיניהם מפני שבן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון שאזהרה שלהם זו היא מיתתן ולא קרינן בהו והשיב את הגזלה ונהרגין בלא התראה דבן נח א"צ התראה. י"מ מודיעין אותן עון לקט מפני שמקפידים על ממון מועט וחיישינן שמא יחזרו לסורן ומהשתא מודיעין אותו לו שינית ואל יקפיד ואי פריש מהשתא נפרוש לפי שיהיה עינו צרה. וזה הפי' נראה אבל פירוש קמא לא נהירא דא"כ דלא חיישינן אלא שמא יהרגו בדיניהם העניים. מה לנו להודיעם עון לקט שכחה ופאה נאמר להם הזהרו שלא תהרגו עניים כשיבואו ללקוט בשדותיכם כי דינם בזה אבל השתא ניחא עון לקט וכו':

גליון הש"ס גמ' קשים גרים לישראל כספחת. וברמב"ם פי"ג הל' י"ג מהל' א"ב איתא כנגע צרעת:

ומותר בה מיד אמר רבא מאי טעמא דרבי שמעון בן אלעזר דכתיב °כל עבד איש מקנת כסף עבד איש °ולא עבד אשה אלא עבד איש אתה מל בעל כרחו ואי אתה מל בן איש בעל כרחו ורבנן אמר עולא כשם שאי אתה מל בן איש בעל כרחו כך אי אתה מל עבד איש בעל כרחו ואלא הכתיב כל עבד איש ההוא מיבעי ליה לכדשמואל *דאמר שמואל א)המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור שנאמר כל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד ושאין רשות לרבו עליו אין קרוי עבד מתקיף לה רב פפא אימור דשמעת להו לרבנן ביפת תואר דלא שייכא במצות אבל עבד דשייך במצות °הכי נמי דאפי' רבנן מודו דתניא אחד גר ואחד לוקח עבד מן העובד כוכבים צריך לקבל הא לוקח מישראל אין צריך לקבל מני אי רבי שמעון בן אלעזר האמר לוקח מן העובד כוכבים נמי אין צריך לקבל אלא לאו רבנן וש"מ ב)דלוקח מן העובד כוכבים צריך לקבל אבל לוקח מישראל אין צריך לקבל ואלא קשיא אחד גר ואחד עבד משוחרר ג)כי תניא ההיא לענין טבילה תניא תנו רבנן °וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה רבי אליעזר אומר תקוץ רבי עקיבא אומר ד)תגדיל אמר רבי אליעזר נאמרה עשיה בראש ונאמרה עשיה בצפרנים מה להלן העברה אף כאן העברה רבי עקיבא אומר נאמר עשיה בראש ונאמר עשיה בצפרנים מה להלן ניוול אף כאן ניוול וראיה לדברי רבי אליעזר °ומפיבושת בן שאול ירד לקראת המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו מאי עשיה העברה ת"ר °ובכתה את אביה ואת אמה

שמות יב · דברים כא · שמואל ב יט · דברים כא

ר'

רש"י

ומותר בה מיד · אלמא לר' שמעון עבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שחרור ולרבנן דלא הוי תקנתא בהכי סברי צריך לקבל : עבד איש ולא עבד אשה · בתמיה ואשה שקנתה עבדים ולא מלו מי לא הוו כשאר עבדים אלא ע"כ האי איש אעובד כוכבים שמכרו קאי ולמעוטי בן איש וה"ק עבד שלקחת מן העובד כוכבים אתה מל בעל כרחו של עבד ואי אתה מל בן עובד כוכבים בעלמא דלאו עבד בעל כרחו ומדכתב רחמנא איש קרא יתירא למעוטי בן איש ש"מ ומלתה אותו בעל כרחו משמע דאי מדעתו היכי ממעט לבן איש ואי לא כתיב איש ה"א האי עבד לאו למעוטי בן אתא אלא היא גופא אילטריך לאשמועינן דמילת עבדים מעכבא בפסח לשון אחר ועיקר עבד איש ה"ק עבד שהוא איש אע"פ שהוא גדול ובן דעת ומלתה אותו בעל כרחו ואי אתה מל בן [שהוא] איש גר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו דגבי בנים כתיב המול לו כל זכר ולא כתיב בהו איש וגבי עבד כתיב איש למעוטי בן : ורבנן · כשם שאין אתה מל בן איש [בע"כ] דהא לא כתיב בהו איש : כך אי אתה מל כו' · ומילתא בעלמא היא ולא הקישא אלא ה"ק ליה כי היכי דמודית לן בבן ה"ה לעבד נמי דאין מגיירין בן דעת אלא מרצונו : אימור דקא שמעת לרבנן · דפליגי אדרבי שמעון דלא הויא תקנתא : ביפת תואר · דלא שייכא במצות : אבל עבד · שהא אצלו כמה ימים וניהג עליו מצות הנוהגות בעבד מי שמעת להו דצריך לקבל : לענין טבילה תניא · שניהם שוים בטבילה שצריכים לטבול כשבאין לכלל ישראל גמור אבל לענין קבלה לא הושוו דעבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שחרור: תקוץ · אצפרנים קאי ואע"ג דלאו ניוול גזירת הכתוב היא: עשיה בראש · כלומר נאמר שם תיקון מצוה בראש דכתיב וגלחה: לא עשה רגליו · לא קצץ צפרני רגליו: ולא עשה שפמו · לא גלח שער שפמו אלמא עשיה קרי להעברה :

כי

תוספות

אלא עבד איש אתה מל בעל כרחו · פי' בקונט' בלשון שני דעבד איש אע"ג שהוא גדול ובן דעת ומלתה אותו וגו' בעל כרחו ואי אתה מל בן איש גר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו דגבי בנים כתיב המול לו כל זכר ולא כתיב בהו כל איש כמו גבי עבד ודבר תימה פירש דקרא דהמול לו כל זכר מוקמינן למילת זכריו שמעכבתו מלאכול בפסח וזה לא שייך אלא בבנים שנולדו בקדושה אבל מילת בניו שלא נולדו בקדושה אינה מעכבתו מלאכול בפסח ונראה דלא צריך קרא למידרש מיניה ואי אתה מל בן איש בעל כרחו דממילא ידעינן שלא יגיירוהו בעל כרחו ועוד דמיפת תואר שמעינן דאין מלין גר בעל כרחו דהא יפת תואר אין מטבילין אותה בעל כרחה מדאיצטריך רחמנא להמתין לה שלשים יום ובקבלה עליה אין צריך להמתין ולא נקטיה אלא לפרושי מילתיה דרשב"א דקאמר דמתחלה כופין לשם שפחות ולא לשם גירות אי נמי משום דנקט לה במילתיה דרבנן כשם שאי אתה מל בן איש נקט נמי בדרבי שמעון בן אלעזר לאשמועינן דאע"פ שאי אתה מל בן איש בעל כרחו עבד אתה מל בעל כרחו תימה דרשב"א קאמר לקמן דאין משהין אותו בא"י מפני הפסד טהרות עבד שאינו רוצה למול ומשמע דזקוק למוכרו °ואמאי ימהלנו בעל כרחו וכן קשה דרבי יהושע בן לוי אית ליה בהשולח (גיטין דף לט: ושם) כתיבתי מפלוני עבדי אותו העבד אין לו תקנה אלא בשטר אלמא לית לי' ההיא דשמואל דבסמוך וא"כ דריש עבד איש אתה מל בעל כרחו ולקמן קאמר הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול מגלגל עמו עד י"ב חודש וימול אותו בעל כרחו ואומר ר"י דתקנת חכמים היא שלא יכשיל את רבו באיסור והיתר כיון דאין מקבל עליו עול מצות ועוד דאין טוב לחייבו במצות מאחר דאין חפץ לקיימם : המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור · תימה לשמואל תקשי ליה למה ליה שטרא בעבד כנעני יפקירנו ולימא ליה באפי בי תרי זיל דהכי דייק בפ"ק דקידושין (דף טז: ושם) גבי עבד עברי למה לי שטרא לימא ליה באפי בי תרי זיל ומשני עבד עברי גופו קנוי ואר"י דהכי פריך (א) למה לי שטרא דאותו לשון עצמו הכתוב בשטר הרי את בן חורין הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה דס"ד דאין צריך אלא מחילה מחוב שעליו ומסיק דגופו קנוי ואין הלשון הכתוב בשטר מועיל בעל פה אבל הפקר שמסלק רשותו מועיל אפי' בעל פה לשמואל וא"ת אמאי לא חשיב הפקר גבי קנינים של עבד בפ"ק דקידושין (*נז"ם) וי"ל דלא חשיב אלא קנינים שמקנה הרב לעבד עצמו והפקר אינו אלא סילוק בעלמא שהרב מסלק עצמו מן העבד ועוד יש לומר דמילתא דאיתא בכל מילי לא קתני כדקאמר התם לענין חליפין והנא דידן מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני : לא עשה רגליו · פי' בקונטרס לפרני רגליו ולר"י נראה דהיינו שער בית הערוה דהכי משמע פרק מצות חליצה (לקמן קג.) גבי מן הארכובה ולמטה חליצתה פסולה למימרא דלא מיקרי רגל מן הארכובה ולמעלה הא שמע ולא עשה את רגליו ומשני ליסנא מעליא מכאן אין ראיה דשרי לגלח שער של בית הערוה דשמא מדרבנן אסור אבל בריש פרק ב' נזירים (נזיר נח:) קאמר רב בהדיא מיקל אדם כל גופו בתער אפילו שער בית השחי ובית הערוה כדמשמע התם דפריך עלה והתניא המעביר שער בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה ומשני כי קאמר רב במספרים והא בתער קאמר כעין תער וא"ת דבתר הכי קאמר בעי מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח א"ל אסור והא קא גדיל א"ל גבול יש לו משמע דבמספרים בעא מיניה אי שרי דאי בתער מאי פריך והא קא גדיל והלא יכול לגלח במספרים ושמא רב לא קבלה מרבי חייא ור"ת מפרש דבתער בעא מיניה והא דפריך והא קא גדיל ה"פ והלא אין זה תיקון ואין דומה כלל לתיקוני אשה שאין זה משום ייפוי אלא משום צער שגדל יותר מדאי ואפילו בתער אית לן למישרי ולפי זה צריך לומר שלא היה יודע ברייתא דלעיל שאוסרת ובה"ג גרים הכי אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער והתניא המעביר כו' כי קאמר רב בשאר אברים ובשאר אברים מי שרי והתניא העברת שער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים ומשמע ליה דאיירי ההיא ברייתא אף *(בשאר אברים אע"ג דבבית השחי ובבית הערוה נמי איירי כדמוכח בתר הכי דכי קאמר רב במספרים כי תניא ההיא בתער ולפי זה בשאר אברים לא שרי אלא במספרים ובית השחי ובית הערוה אפי' במספרים אסור ומדרבנן דלא תקשי הך דהכא מיהו בה"ג של אספמיא כתוב אלא הא בתער והא במספרים והדר ביה משינויא קמא דשני) כי קאמר רב בשאר אברים א) ולגירסא זו שאר אברים ודאי אסור לגלח בתער אבל במספרים שרי אף בית השחי ובית הערוה ובערוך בערך גיוסטרא גורס כגירסת ספרים שלנו ובתשובת הגאונים שרי לגלח בית השחי ובית הערוה כי מגלח כל גופו מראשו ועד רגליו ולא משמע דאיירי במצורע דפשיטא הוא אלא במגלח לרפואה כיון דמגלח כל גופו אין זה ייפוי אלא ניוול ותדע דלא משתמיט בשום דוכתא גבי מצורע שיהא עשה דמצורע דוחה לאו דלא ילבש גבר אלא לאו דהקפת הראש וזקן גרידא :

דבי

[אולי צ"ל דף כב:]

צ"ל בשאר אברים ומשני כי קאמר רב כו' מהרש"ל

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יג טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף סד :

קמג ב מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט סמג לאוין קיז טוש"ע שם סימן רסז סעיף ג :

קמד ג מיי' שם פי"ג הל' יג סמג שם טוש"ע שם :

קמה ד מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה ה סמג עשין קנג :

תוספות ישנים

א) והא דלא משני תלמודא התם דבשאר אברים שרי לגמרי בתער והא דקאמר העברת שער אינה אלא מד"ס דמשמע דהא מדברי סופרים מיהא איתא מיירי בבית השחי ובבית הערוה . והא דקאמר המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה ר"ל מכת מרדות מדרבנן. כדמשני תלמודא התם גבי ר' יוחנן דאמר המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה · ופריך מהא דהעברת שער אינה אלא מד"ס . ומשני מאי לוקה מכת מרדות מדרבנן. וי"ל משום דס"ל דהעברת שער מיירי בכל אברים מדלא מפרש בית השחי ובית הערוה כמו דמפרש גבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה:

מסורת הש"ס

א) גיטין לח. נזיר סב: ב) קידושין עב:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה המפקיר וכו' ואר"י דהכי פריך. נ"ב כוונתו בתירוץ זה למה שתירצו התוס' בקידושין דף טז בד"ה לימא ליה ע"ש ועיין עוד בפרק השולח דף לח בתוס' ד"ה המפקיר :

גליון הש"ס

גמ' ולא עבד אשה · עיין מהרש"א לקמן עא ע"ב ד"ה כגון שהיה אביו : שם ה"נ דאפילו רבנן מודו · עיין קידושין דף סב ע"ב תד"ה אלא מעתה : תוס' ד"ה אלא עבד וכו' · ואמאי ימהלנו בעל כרחו · עיין ע"ז דף נז ע"ב תד"ה עד :

ר' אליעזר *אומר אביה אביה ממש אמה אמה ממש ר"ע אומר [א]אביה ואמה זו עבודת כוכבים וכן הוא אומר °אומרים לעץ אבי אתה וגו' ירח ימים [ב]ירח שלשים יום ר"ש בן אלעזר אומר תשעים יום ירח שלשים ימים שלשים ואחר כן שלשים מתקיף לה רבינא אימא ירח שלשים ימים שלשים ואחר כן כי הני קשיא ת"ר מקיימין עבדים שאינם מלין דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אין מקיימין אמר ליה ר' ישמעאל הרי הוא אומר °וינפש בן אמתך א"ל בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו הכתוב מדבר דכ"ע מיהת וינפש בן אמתך בעבד ערל כתיב מאי משמע דתניא *וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר אתה אומר בעבד ערל או אינו אלא בעבד מהול כשהוא אומר °למען ינוח עבדך ואמתך כמוך הרי עבד מהול אמור הא מה אני מקיים וינפש בן אמתך בעבד ערל והגר זה גר תושב אתה אומר זה גר תושב או אינו אלא גר צדק כשהוא אומר וגרך אשר בשעריך הרי גר צדק אמור הא מה אני מקיים והגר זה גר תושב אמר רבי יהושע בן לוי [ג]הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול מגלגל עמו עד י"ב חדש לא מל חוזר ומוכרו לעובדי כוכבים אמרוה רבנן קמיה דרב פפא כמאן דלא כר' עקיבא דאי ר"ע האמר אין מקיימין אמר להו רב פפא אפילו תימא ר' עקיבא הני מילי היכא דלא פסקא למילתיה אבל היכא דפסקא למילתיה פסקא אמר רב כהנא אמריתא לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר לי אי הכי כי אמר ליה ר"ע בלוקח עבד בין השמשות לישני ליה הא חדא מתרי טעמי קאמר שלח רבין משמיה דרבי אילעאי וכל רבותי אמרו לי משמו [ד]איזהו עבד ערל שמותר לקיימו זה שלקחו רבו על מנת שלא למולו אמרוה רבנן קמיה דרב פפא כמאן דלא כרבי עקיבא דאי ר"ע האמר אין מקיימין אמר להו רב פפא אפילו תימא רבי עקיבא ה"מ היכא דלא אתני בהדיה אבל היכא דאתני אתני אמר רב כהנא אמריתא לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא וא"ל אי הכי כי קאמר ליה רבי עקיבא בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו לישני ליה הא וליטעמיך לישני ליה הך אלא *חד מתרי ותלת טעמי קאמר יתיב רבי חנינא בר פפי ורבי אמי ור' יצחק נפחא אקילעא דרבי יצחק נפחא ויתבי וקאמרי עיר אחת היתה בארץ ישראל ולא רצו עבדיה למול וגלגלו עמהם עד שנים עשר חדש וחזרו ומכרום לעובדי כוכבים כמאן כי האי תנא דתניא הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול מגלגל עמו עד שנים עשר חדש לא מל חוזר ומוכרו לעובדי כוכבים ר' שמעון בן אלעזר אומר אין משהין אותו בארץ ישראל מפני הפסד טהרות ובעיר הסמוכה לספר אין משהין אותו כל עיקר שמא ישמע דבר וילך ויאמר לחברו עובד כוכבים תניא רבי חנניא בנו של רבן גמליאל אומר מפני מה גרים בזמן הזה מעונין ויסורין באין עליהן מפני שלא קיימו שבע מצות בני נח רבי יוסי אומר *[ה]גר שנתגייר כקטן שנולד דמי אלא מפני מה מעונין לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות כישראל אבא חנן אומר משום ר' אלעזר לפי שאין עושין מאהבה אלא מיראה אחרים אומרים מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה אמר ר' אבהו ואיתימא ר' חנינא מאי קראה °ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות וגומר :

מתני'

תורה אור: ירמיה ב · שמות כג · דברים ה · רות ב

רש"י

כי הני · בשים (א) ואחר כן תבא אליה ואחר שיעור אחר כזה תבא אליה: הרי הוא אומר וינפש בן אמתך · והאי בעבד ערל כתיב כדמפרש לקמן : בין השמשות של ע"ש ולא הספיק למולו · ומזהירו הכתוב לרבו על עבדו לנוח ביום המחרת ולא על שבת הבאה שהרי צריך למולו בשבת זו וכיון דמל מקרא אחר נפקא מלמען ינוח עבדך דלקמן מוקי לה בעבד מהול: גר תושב. שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ואוכל נבלות והזהירו הכתוב על השבת דמחלל את השבת כעובד עבודת כוכבים : האמר אין מקיימין · אפילו יום אחד : ה"מ · דאין מקיים : היכא דלא פסקא למילתיה · דלא קיבל מעולם להתגייר ולא פסק מגיותו : אבל היכא דפסקא למילתיה · בשעת לקיחתו ונתפייס להתגייר ואחר כך חזר בו מגלגלין שמא יחזור ויתרצה לשון מורי לישנא אחרינא ה"מ דאין מקיימין היכא דלא פסק למילתיה שמקיימין סתם אבל היכא דפסק דאמר לו הריני מגלגל עמך י"ב חדש ואם לא תמול אמכור אותך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא : לשמעתא · האי תרוצא דרב פפא דהיכא דפסק למילתיה משהינן: לישני ליה הא · כגון דפסק למילתיה דיכול לקיימו כל י"ב חדש: חד מתרי טעמי · שני ליה : וכל רבותי אמרו לי משמיה · דרבי אלעאי : הפסד טהרות · שמטמא את התרומות דעובד כוכבים גזרו עליו שיהא טמא כזב לכל דבריו : לספר · מרק"א בלע"ז כרך המבדיל בין ארץ ישראל לארץ העמים : שלא קיימו ז' מצות · כשהן עובדי כוכבים ועד השתא לא איפרעו מינייהו דפורענות גנוזה להם לעתיד לבא אבל כשמתגיירין נפרעין מהם כדי למרק חובתן : כקטן שנולד · ואינו נענש על שעבר : מיראה · מיראת גיהנם והפורענות האמורה עליהם : אשר באת · שמיהרת ולא איחרת :

תוספות

רבי אליעזר אומר אביה כו' · למיסבר קראי פליגי אי נמי נפקא מינה אם מתו אביה ואמה או נתגיירו וריב"ן פירש דלר"ע צריכה שתספור בעבודת כוכבים קודם שתבעל לו ולפירושו לא אתי כר"ע הא דקתני לעיל בר"א שלא קיבלה עליה :

ירח שלשים יום · וכן בפ"ק דנזיר (דף ה· ושם) ואימא שלשים יום כדכתיב עד חדש ימים משמע דסתם חדש שלשים והא דאמרי' בר"ה (דף יט:) ובסנהדרין (דף יא· ושם) כמה עיבור שנה שלשים יום רשב"ג אומר חודש היכא דמוכח שאני* א) :

אין מקיימין · פירש ריב"ן שלא ינסך יינו וקשיא לר"י דא"כ כי אתני בהדיה נמי ועוד דמתשובתו של ר' ישמעאל משמע דמדאורייתא פליגי ונראה לר"י דטעמא דר' עקיבא לפי שצוה הקב"ה לאברהם למול עבדיו לכך אסור לקיים שאינם מולין :

זה גר תושב · פירש בקונטרס שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים ומחלל שבת כעובד עבודת כוכבים וקשה דאם כן נפישי להו משבע מצות ובמסכת ע"ז (דף סד:) משמע דבשבע מצות שקבלו בני נח איקרי גר תושב ועוד דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נח:) אמרי' דעובד כוכבים ששבת חייב מיתה אפילו בחול כל שכן בשבת ובפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף ט· ושם) קאמר ר"ע דגר תושב אין מוזהר על השבת ונראה דהכא בעושה מלאכה לצורך ישראל דומיא דוינפש בן אמתך :

היכא דלא פסקא וכו' · פר"ת דהני מילי אדר' יהושע קאי ולא פסקא למילתיה היינו שכל שעה דוחה אותו מיום ליום שימול אבל היכא דפסקא למילתיה שלא ימול כלל התם אין מקיימין ולא משמע כן דה"מ אדר"ע קאי ונראה לר"י כפירושו אבל אדר"ע קאי דהיכא דנתרצה למול ודוחהו התם אין מקיימין הואיל ומצוה למול דשהויי מצוה לא משהינן אבל היכא דפסק שלא ימול אינו מחויב למולו בעל כרחו ומגלגל י"ב חדש עמו אולי יתרצה וכן פי' בשערי דרב האי בשער *רביעי :

שאין עושין מאהבה אלא מיראה · בפרק' נוטל (בסוטה דף כב: ושם) משמע שניהם רעים ובפרק בתרא (שם דף לא. ושם) משמע דשניהם לשבח ואומר ר"י דמאהבת המקום ומיראת המקום הוו תרווייהו לשבח מאהבת אדם ומיראת אדם תרווייהו לגריעותא או כמו שפירש שם בקונט' מאהבת שכר וכגון שאם לא יהיה לו שכר תוהא על הראשונות ואין עושה אלא על מנת לקבל פרס ומיראה היינו מיראת עונש אבל הכא קשה דנקט מאהבה לשבח ומיראה לגריעותא והוי מצי למימר איפכא או תרווייהו לגריעותא או תרווייהו לשבח :

אשר באת לחסות · פירוש שמיהרת ותימה דבפ' מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר דף כג: ושם) אומר רות בת בנו של עגלון בנו של בלק מלך מואב היתה וכשתחשוב שנותיו של אהוד שהרג עגלון עד סוף ימים של אבצן דהיינו בועז תמצא יותר ממאתים שנה ולעת זקנתו נשאה דכתיב לבלתי לכת אחרי הבחורים וי"ל דבת בנו של עגלון לאו דוקא אלא כלומר דמזרעו היתה כמו בן בנו של נמרוד הרשע (חגיגה דף יג·) ובקרא קרי לה נערה :

עין משפט נר מצוה

קמו א ב מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה ה סמג עשין קנג :

קמז ג מיי' פי"א מהלכות מילה הל' ו ופי"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף ד :

קמח ד מיי' וסמג שם טוש"ע שם בהג"ה :

[ועי' תוס' כתובות מ: ד"ה ואין . ועוד שם עא. ד"ה ר' יהודה]

תוספות ישנים

א) ונראה לומר דירח דקרא ר"ל מלא משום שאין חדשה של לבנה פחותה מכ"ט י"ב תשצ"ג וכיון שנכנס ביום שלשים מקצת היום ככולו והוי משלשים. אבל חדש דלשון חכמים הוי חסיר מכ"ט יום :

זה גר תושב ולא הספיק למולו בין השמשות. פי' ומן שבת ראשון קאמר דאילו מן שבת שני פשיטא דכיון שהיה לו שהות למולו ולא מל לא ישבות . אכן משמע דשבתא ישבות ואם ירצה לחייב עצמו משביתת שבת הרשות בידו . ותימה דאמרינן עובד כוכבים ששבת חייב וי"ל דזה כיון דדעתו להתגייר מצי לשבות · וא"נ דאף כי אינו מצווה על שבת מ"מ אנחנו מצווים שלא לחלל שבת על ידינו לצוות לו ישראל לעשות מלאכתו : ה"מ היכא דלא פסקא למלתיה . פ"ה דוקא כי לא אמר מתחלה שימול עצמו אין מקיימין אבל היכא דפסקא למלתיה שאמר מתחלה שהוא רוצה למול ואח"כ חזר בו מגלגלין עמו אולי יתרצה למול כמקודם . וי"מ היכא דלא פסקא למלתיה שלא פי' שום דבר אז מקיימים אבל פסקא פירוש פסק בקונה עמו שאם רוצה למול יגלגל עמו ואם לא ימול ימכרנו לעובד כוכבים פסקא ומגלגל עמו דהוי גביה כשכיר בעלמא . וקשה דלקמן משמע דהיכא דאמר שאינו רוצה למול מקיימין א) שהא נמי היינו רב פפא אבל היכא דאתני אתני וכ"מ ה"מ היכא דלא פסקא שלא אמר איני רוצה למול אז אין מקיימין ומלין אותו מיד דשהויי מצוה לא משהינן אבל היכא דפסקא שאינו רוצה למול ב) א"נ אינו עם הישראל רק כשכיר יום מקיימין ומגלגלין עמו אולי יתרצה למול וקשה לי דלמה שינה לשונו . ונראה כפ"ה אך לא אסיק אדעתיה דהיכא דאתני אתני עד דשמעיה להיא דאלא רבין : גר שנתגייר כקטן שנולד דמי . ואינו נענש על אשר עשה בגיותו ובדיני שמים איירי נמי הכא . אבל בדיני אדם אמרינן בן נח שבירך את השם בגיותו ונתגייר היה נהרג. וכמו כן אינו אסור בקרובות מטעם הזה דכקטן שנולד דמי רק היכא דשייך שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה : שאין עושין מאהבה אלא מיראה . משמע היכא דמיראה . אינו טוב ובמגילה (כ"ה) משמע דאף מאהבה אינו טוב דקאמר דלמא אתי למעבד מאהבה ומיראה . וגם (בסמוך) [בסוטה (כ"ב)] נמי משמע דמאהבה נמי אינו טוב (דקאמר תשיב) [דקחשיב ליה] גבי ז' פרושין הם וכולן נגנתי . ובסוף כסס משמע דאף מיראה קא חשיב דקאמר תרווייהו צדיקי נינהו מר מאהבה ומר מיראה משמע מהתם דאף מיראה צדיק הוא . ונראה לפרש דדוקא מאהבת המקום ומיראת המקום הוו צדיקי אבל מיראת העונש ומאהבת השכר לאו צדיקי נינהו והכא ר"ל שאין עושין מאהבת המקום אלא מיראת העונש והמבין יבין :

א) נראה דצ"ל והתם נמי רב פפא הוא דאמר כן דהיכא דאתני אתני ולכן נראה דה"ק היכא דלא פסיקא וכו' . ב) אולי צ"ל א"נ דאמר שאינו רוצה להיות אצל הישראל רק כשכיר יום .

מסורת הש"ס

(סנהדרין עא:) פרשה כי תצא

מכילתא פרשת משפטים פ"כ

[יומא עא: זבחים יט: לג: מנחות סח: כריתות ג:]

[לעיל כב: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי הני בשים וכו' ואחר כן :

גליון הש"ס

גמ' גר שנתגייר כקטן . עיין סנהדרין דף עא ע"ב תד"ה כן :

תוספות חד מקמאי

תניא וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר למען ינוח עבדך ואמתך כמוך בעבד המל . והגר זה גר תושב . וגרך אשר בשעריך זה גר צדק . ודוקא במלאכת ישראל הוא דאסיר עבד ערל אבל לעצמו מותר . והכי איתא בכריתות פרק מחוסרי כפרה ' דגרים התם גר תושב עושה מלאכה לעצמו כישראל בחולו של מועד ר"ע אומר כישראל בי"ט ר"י אומר גר תושב עושה מלאכה לעצמו כישראל בחולו של מועד. עבד ואמת התושבים עושין מלאכה לעצמן בשבת כישראל בחול ר"ש אומר א' גר תושב וא' עבד ואמת התושבים עושין מלאכה לעצמן בשבת כישראל בחש"מ . אמר רב אידי בר גרשום אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר"ש: הא א) דאר"ש הא נופה ומטבילה לשם עבדות כתב הראב"ד דרבנן פליגי עליה ואמרי אף לשום עבדות צריך לקבל ואינו כופהו והלכתא כרבנן, דר"ש ור"ע קיימי כוותיה לקמן גבי מקיימין עבדים שאינן מהולים ויש אומרים דלא פליגי רבנן עליה דר"ש אלא בשחרור אבל לשום עבדות כופהו כדי שלא יסבול לשום בן חורין . ור"ש ור"ע פליגי אם אינו רוצה לכופן אם רשאי לקיימן או לא :

א) נ"ל דהרשב"א כופה .

שמעון · יבל

מתני' איזהו *ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר"ע *שמעון התימני אומר *כל שחייבים עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו ורבי יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת בית דין אמר *רבי שמעון בן עזאי מצאתי מגלת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש לקיים דברי רבי יהושע *אשתו שמתה מותר באחותה גרשה ומתה מותר באחותה נשאת לאחר ומתה מותר באחותה *יבמתו שמתה מותר באחותה חלץ לה ומתה מותר באחותה נשאת לאחר ומתה מותר באחותה: **גמ'** מ"ט דרבי עקיבא דכתיב °לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו *כנף שראה אביו לא יגלה וסבר לה כר' יהודה דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר דהויא לה חייבי לאוין וסמיך ליה °לא יבא ממזר בקהל ה' אלמא מהני הוי ממזר *ולרבי סימאי דמרבה שאר חייבי לאוין דלאו דשאר ולרבי ישבב דמרבה אפילו חייבי עשה נפקא להו מולא ושמעון התימני סבר לה כרבנן דאמרי בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר דהויא לה חייבי כריתות וסמיך ליה לא יבא ממזר אלמא מחייבי כריתות הוי ממזר ורבי יהושע לכתוב רחמנא לא יגלה לא יקח (ולא יגלה) למה לי אלא לאו הכי קאמר מלא יקח עד לא יגלה הוי ממזר טפי לא הוי ממזר *)אמר אביי הכל מודים בבא על הנדה ועל

*)[קדושין סח: ע"ש]

רש"י

מתני' כל שאר בשר שהוא בלא יבא · כל קורבה שהיא בלאו ואפי' אין בה כרת כגון אנוסת אביו וכרבי יהודה דהויא בלאו דלא יגלה כנף אביו ומחמת קורבה (א) כגון נושא חלוצתו דהוי בלא יבנה והוי לאו דקורבה בלא כרת: כל שחייבין עליו כרת · אבל נושא חלוצתו לא הוי ממזר: לקיים דברי רבי יהושע · לא היה כתוב במגלה אלא אראשה קאי אמר ר"ש בן עזאי לקיים דברי ר' יהושע כו': מאשת איש · חייבי מיתות כו': **גמ'** וכתיב לא יבא ממזר · וסמיך ליה לא יגלה: דר' יהודה ורבנן · בפרק נושאין על האנוסה (לקמן דף צז·): ולרבי סימאי · בכתובות (דף כט:) וקידושין (דף סח·) מן הכל היה עושה ר"ע ממזרים חוץ מאלמנה לכ"ג שעושה חללין ולא ממזרי' מדקאמר חוץ מאלמנה אלמא אפי' חייבי לאוין שלא מחמת קורבה מרבה כגון מחזיר גרושתו משניסאת וכגון נתינה לישראל דקיימא בלא תתחתן בם (דברים ז) ומשבעה אומות הוא וכגון עמוני שנשא בת ישראל בניו ממזרים: חייבי עשה · מצרי או אדומי קודם ג' דורות דכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם ולא שני ולאו הבא מכלל עשה עשה והא דר' ישבב כמי בכתובות (שם) בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר: סבר לה כרבנן · דפליגי אדרבי יהודה בנושאין על האנוסה (לקמן דף צז·) ואמרי האי לא יגלה כנף אביו בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר דהויא ליה אשת אחי אביו ובכרת והאי דהדר כתבה במשנה תורה משום למסמך ליה לא יבא ממזר ולאשמעינן דיש ממזר מחייבי כריתות: ה"ג ורבי יהושע לכתוב רחמנא לא יגלה · כלומר אי בשומרת יבם של אביו משתעי או באנוסת אביו משתעי לכתוב לא יגלה כנף אביו לחודיה ולאשמעינן דיש ממזר מחייבי כריתות לרבנן או מחייבי לאוין לרבי יהודה וכל שכן מאשת אב דהויא בכרת ומיתה: לא יקח · איש את אשת אביו למה לי למכתב אלא ש"מ מדכתביה הא קמ"ל דלא יבא ממזר עלה קאי דמינה הוא דהוי ממזר משום דחייבי מיתות הוא (ב) ואלא יגלה כנף אביו לא קאי ואי קשיא כנף אביו למאי כתביה אי בשומרת יבם לעבור עליו בשני לאוין ערות אחי אביך לא תגלה ולאו דלא יגלה כנף אביו ואי באנוסת אביו אשמעינן דאסורה: מלא יקח עד לא יגלה · דהיינו אשת אב הכתובה בין לא יקח ללא יגלה: הכל מודים · ואפילו שמעון התימני: בבא על הנדה · אע"ג דקאי בכרת אין הולד ממזר: והבא

תוספות

שמעון התימני אומר כו' והלכה כדבריו · אע"ג דאין למדין הלכה מפי גמרא (ג) *הכא הלכתא כוותיה דסתמא דפרק האומר (קדושין דף סו: ושם) נראה עיקר דכהאי גוונא קרי הלכתא פסיקתא בבבא קמא (ד' קב·) ובמסכת ע"ז (דף ז: ושם) בההיא דכל המשנה ידו על התחתונה ולעיל בפ' קמא (דף יד· ושם) אמר פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו ובפרק שני (לעיל כג.) קאמר רב פפא מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קידושין ולעיל (דף מה·) פסקינן דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וכמה אמוראי דאיירי בגרת מחזיר גרושתו ולר"ע לא משכחת לה נראה דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין וכרבי יהושע נמי יש להוכיח דלא קי"ל כוותיה דאמר לעיל (שם:) ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב וחייבי כריתות דמו לאשת אב לכולי עלמא ולעיל בריש פירקין (דף מז·) קאמר ראב"י דהלכתא כוותיה דאין ממזר מספק משמע דהויא ממזר מאשת אח ולעיל (ד' מ:) אמר רב טובי בר קיסנא הבא על גרת חלוצתו הולד ממזר ואפילו רבי יוחנן לא פליג אלא משום דגרה כחלוצה בלאו א): **רבי** יהושע אומר כל שחייבין עליו כו' · יש מגיהים ר' יהודה במקום רבי יהושע דבפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עד:) גבי כל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה ור' יהודה אוסר ומפרש עלה דר' יהודה סבר דממזר מאחותו לא הוי ממזר אלא מאשת איש ופריך עלה תניא מהך דהכא ואין נראה דהיאך היה בן עזאי אומר לקיים מילתיה דר' יהודה והא קשים מיניה טובא דהא בן עזאי תלמיד חבר הוה לרבי עקיבא כדאמר במי שמת (ב"ב ד' קנח:) ור' יהודה מתלמידי בתראי דר' עקיבא הוה ועוד דר' יהודה סבר כרבי עקיבא דיש ממזר מחייבי לאוין כדפרישית לעיל (ד' מז·) גבי ההוא דאתא לקמיה דרבי יהודה וכדאמר בפ' ארבע מיתות (סנהדרין ד' נג: ושם) אלא ודאי ר' יהושע גרסינן והתם פריך תניא משום דהוה ליה למיתני וכן היה רבי יהודה אומר כדבריו אי הוה סבר כר' יהושע ומיהו התם דפריך תניא הוה מצי למיפרך טפי שפיר דלא אפשר לומר דלר' יהודה ממזר מאחותו לא הוי ממזר כיון דמוקי קרא באנוסת אביו וסבר כר"ע דיש ממזר מחייבי לאוין: **איש** פלוני ממזר מאשת איש כו' · תימה דלא נקט חייבי מיתות ב"ד סתם ואי משום דמעשה שהיה כך היה א"כ מנ"ל דהוי כר' יהושע וי"ל דנקט אשת איש לרבותא דאע"פ שהוא קל מאחר חייבי מיתות דהוי בחנק ויש לה היתר בחיי אוסרה:

וכתיב לא יבא ממזר · וא"ת והא מפסיק קרא דלא יבא פצוע דכא בינתים וי"ל דכיון דלאו בני בנים נינהו ולא שייך מינייהו ממזר לא חשיב הפסק: **לכתוב** רחמנא או לא יקח או לא יגלה · בקונטרס גרס לכתוב רחמנא לא יגלה ופי' דמלא יגלה לחודיה שמעינן דיש ממזר מחייבי כריתות לרבנן או מחייבי לאוין לר' יהודה לא יקח איש את אשת אביו למה לי למכתב אלא ש"מ מדכתביה דלא יבא ממזר עליה קאי דמיניה הוא דהוי ממזר משום דחייבי מיתות ב"ד הוא אבל אלא יגלה לא קאי ובין לא יקח עד לא יגלה הייתו אשת אב הכתובה בין לא יקח ללא יגלה וקשה חדא שמוחק הספרים ועוד דבין לא יקח עד לא יגלה לא משמע כפירושו דקאי על אשת אב הכתובה בינתים ועוד אמאי כתב לא יגלה גבי ממזרות ועוד בחייבי מיתות דקילי כמו אשת איש מנ"ל דהוי ממזר ועוד דליליף ר' יהושע שאר חייבי כריתות מהיקשא דר' יונה ונראה לר"י כגירסת הספרים דגרסי לכתוב רחמנא או לא יקח או לא יגלה דמלא יקח נמי שמעינן כריתות דהא דומיא דאשת אב דלא תפסי בה קידושין דהא בהא תליא כדפיר' לעיל (ד' מד: ד"ה עשאה) או מהיקשא דרבי יונה אתו דאיתקיש כל העריות כדאמרי' בריש הבא על יבמתו (לקמן ד' נד:) ומדכתב תרוייהו ש"מ דמלא יקח הייתו חייבי סקילה עד לא יגלה דהייתו חייבי כריתות הוי ממזר ואתא לרבויי כל חייבי[כריתות]ומיתות קלות וסבר כרבנן דבשומרת יבם הכתוב מדבר ולא הוי לא יגלה בכלל דאי הוי בכלל לא לכתוב אלא לא יגלה ושמעון התימני נמי ה"מ למימר דסבר כר' יהודה דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר ומלא יקח עד לא יגלה הוי הולד ממזר ואין לא יגלה בכלל אלא דניחא ליה למימר דסבר כרבנן °ולפירוש ר"י נ"ל לתנא דפירקין קמא דסבר כרבי יהודה (ד) דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר וסבר נמי דאין ממזר מחייבי לאוין דמלא יקח עד לא יגלה הוי ממזר ואין לא יגלה בכלל: **הכל** מודים בבא על הנדה ועל הסוטה · פירש בקונטרס אפי' לר' עקיבא דפליג ארבנן דמתניתין במחזיר גרושתו וקאמר דהולד ממזר אע"ג דלאו חייבי לאוין דשאר הוא הכא בסוטה מודה וקשה לר"ת דא"כ ה"ל לאתויי לעיל (ד' מד·) גבי משנה דמחזיר גרושתו ועוד אי קאי הכל מודים למ"ד אליבא דר' עקיבא דהוי ממזר אפילו מחייבי לאוין שאין דשאר הא ע"כ הוי ממזר לרבי עקיבא מיבמה לשוק לסוס תנא כדאמר בפ"ק (לעיל ד' יד·) דאמר ר' אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר כו' וקאמר לאפוקי מדרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין משמע בהדיא דלר' עקיבא הוי ממזר משומרת יבם ועוד אמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עה:) גבי כותים שהיו מייבמים את הארוסות ופוטרים הנשואות ורבי עקיבא לטעמיה דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ובפרק האשה רבה (לקמן ד' צב· ושם) גבי אשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים קאמר זו דברי רבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים דאין ממזר מיבמה ולימא אין ממזר מחייבי לאוין האי תנא הך תנא דר"ע הוא דמחייבי לאוין דשאר הוא דהוי. ממזר מחייבי לאוין גרידא לא הוי ממזר משמע בהדיא דלמאן דלא בעי אליבא דרבי עקיבא שיהא לאו דשאר הוי ממזר מיבמה לשוק ושם נפרש בעזרת השם מנא ליה דאתיא כרבי עקיבא דלמא אתיא אפילו כרבנן והוי ממזר מדרבנן ונראה לר"ת דמחזיר גרושתו וסוטה הוו חייבי לאוין דשאר שאינם אסורים אלא משום איסות ואליבא דתנא דמתני'

עין משפט נר מצוה

[כדאיתא ב"ב קל: נדה ז:]

קמט א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' א סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף יג:

[לעיל מד·]

קנ ב מיי' שם פ"ב הל' ט סמג לאוין שם טוש"ע שם סי' טו סעיף כו:

תוספות ישנים

א) ועוד ראיה דאמר רב נחמן (בקדושין ע"ו) גבי כותי ממזר מאחותו וממזר מאשת איש נתערבו בהם משמע שיש ממזר מאחותו דהוי חייבי כריתות ויש לדחות דהתם קאי אליבא דר' אלעזר ולר' אלעזר אין ראיה דהא ודאי איהו סבר דיש ממזר מחייבי כריתות כדאמרי' לעיל א"ר אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לכתוב רחמנא וכו' ולפירו"י נ"ל וכו' · ובפירו"י נ"ל כנ"ל:

תוס' חד מקמאי

דשאר הוי ממזר מחייבי לאוין גרידי לא הוי ממזר ד) ורבנן דאמרין אין קדושין תופסי' איכא למימר דרב תנא הוא ופליג א"נ אמר ה) לך רב הונא אנא דאמר ביבמה כה"ג דתנינן הרי את מקודשת לי ע"מ שיחלוץ לך יבמיך וכו' אינה מקודשת אלמא אין קדושין תופסין ביבמה שאילו היו קדושין תופסין ביבמה לא הוי דבר שלא

(אלא) מדרבנן שנשאה ע"פ ב"ד וכיון דאם זינתה ברצון הוי ממזר מדאורייתא לכ"ע אם בא עליה בעל השתא שנשאת ע"פ ב"ד בעד א' הוי ממזר מדרבנן אבל לרבנן אפילו אינתה ברצון אינו ממזר דחייבי לאוין הן עכשיו שנשאה ע"פ ב"ד אינו ממזר אפילו מדרבנן שאין בו איסור כלל. אלא משמע דבין לרבנן בין לר"ע

א) נראה דצ"ל ומשמע דמן הנשואין הוי ממזר מדרבנן לד"ה ואפי' לשמעון התימני. ב) מתיבת הא דלאמר עד בעינא ג' שייך לעיל מ"ז ע"ב. ג) אולי צ"ל ויש מפרשים דהיינו טעמא וכו' שאין בו איסור כלל ולא נסיבא אלא משמע דבין לרבנן וכו'. ד) נ"ל ורב דאמר לקמן (צ"ב) אין קדושין תופסין ביבמה. ה) נ"ל אמר לך רב אנא דאמרי כהך תנא דיבמה כהדה דתנינן בקדושין (ס"ב).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל שאר וכו' ומחמת קורבה דאביו וכגון נושא: (ב) ד"ה לא יקח וכו' דמחייבי מיתות הוא אבל אלא יגלה: (ג) תוס' ד"ה שמעון וכו' מפי גמרא · נ"ב בפרק יש נוחלין דף קל ע"ב: (ד) ד"ה לכתוב וכו' דפרקין קמא דסבר כרבי יהודה · נ"ב ע"ל דף י' בתוספות ד"ה לרבי יהודה:

קנא א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ו :
קנב ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה א סמג לאוין קיז טוש"ע שם סימן ד סעיף יג :
קנג ג מיי' פ"ז מהלכו' יסודי התורה הל' ו:
קנד ד ה מיי' פ"ג מהל' תשובה הל' ז:

תורה אור

ועל הסוטה שאין הולד ממזר א נדה דהא תפסי בה קידושין שנאמר °ותהי נדתה עליו (ויקרא טו) אפי' בשעת נדתה תפסי בה קידושין סוטה נמי דהא תפסי בה קידושין תניא נמי הכי *ב הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר ואביי שומרת יבם מספקא ליה אי *כרב אי כשמואל : א"ר שמעון בן עזאי כו' : תני שמעון בן עזאי אומר מצאתי מגלת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש וכתוב בה *משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי וכתוב בה מנשה הרג את ישעיה אמר רבא מידן דייניה וקטליה אמר ליה משה רבך אמר °כי לא יראני האדם וחי (שמות לג) ואת אמרת °ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא (ישעיה ו) משה רבך אמר °מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו (דברים ד) ואת אמרת °דרשו ה' בהמצאו (ישעיה נה) משה רבך אמר °את מספר ימיך אמלא (שמות כג) ואת אמרת °והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה (מ"ב כ) אמר ישעיה ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה ואי אימא ליה אישוייה מזיד אמר שם איבלע בארזא אתיוה לארזא ונסרוה כי מטא להדי פומא נח נפשיה משום דאמר °ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב (ישעיה ו) מכל מקום קשו קראי אהדדי ואראה את ה' כדתניא ג כל הנביאים נסתכלו *באספקלריא שאינה מאירה משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה דרשו ה' בהמצאו *ד הא ביחיד הא בצבור ויחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ה אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים את מספר ימיך אמלא תנאי היא דתניא את מספר ימיך אמלא אלו

קידושין סח:

[לעיל יג· לקמן לב: ע"ש]

[(לעיל נז·) לקמן סי עירובין סג: גיטין סו: בכורות נג:]

[שני פרושים אמלה זו תמלא בתיו"ט פ' ג' דכלים מ"כ]

לקמן קט: ר"ה יח·

והבא על הסוטה · אשת איש שזינתה וקיימא לן דאסורה לבעלה בפ"ק (לעיל דף יא:) מה אני מקיים אשר הוטמאה (דברים כד) לרבות סוטה שנסתרה ואע"ג דחייבי לאוין היא מודה בה רבי עקיבא דפליג אדרבנן במתני' (לעיל מד·) במחזיר גרושתו וקאמר דהולד ממזר אע"ג דלאו חייבי לאוין דשאר הוא הכא מודי דאין ולד ממזר וכל שכן לאידך רבי עקיבא בר פלוגתא דשמעון התימני לא הוי ממזר משום דסוט' לאו מחייבי לאוין דשאר היא : דהא תפסי בה קידושין · לאשה דאף לאחר שזינתה לא פקעו מינה קידושיה הראשונים : נדה דכתיב ותהי נדתה עליו · תהי לשון הויה דקידושין עליו : שומרת יבם ·(א)לאחד מן השוק בלא חליצה שאין הולד ממזר ואפילו לרבי עקיבא דפליג אדרבנן במתני' וטעמא משום דקידושין תופסין בה מדאפקיה רחמנא ללאו דידה בלשון הויה דכתיב (דברים כה) לא תהיה בת הויה היא והכי קאמר לא תהיה אשת המת לא תתקדש אשת המת בקדושין לאיש זר אלמא קדושין תפסי בה : ואביי מספקא ליה · האי לא תהיה לאיש זר : אי כרב · דאמר בפרק האשה רבה (לקמן דף צב:) מנין שאין קידושין תופסין ביבמה דכתיב לא תהיה אשת המת לאיש זר לא תהיה בה הויה לזר והולד ממזר : אי כשמואל · דאמר (שם) בטניותיו בטניות דעתיו צריכה גט דמספקא לן אי להכי הוא דאתא כדקאמר רב או דלמא לאוקמה בלאו אתא וקידושין תפסי בה מדאפיק לאו דידיה בלשון הויה : משנת רבי אליעזר ב"י קב ונקי · קב מדה קטנה כלומר במקומות מועטים הוא נזכר א] במשנה [או בברייתא] : ונקי · בכל מקום שנזכר הלכה כמותו : בהמלאו · משמע פעמים שאינו מלוי : אמלא · לאו לשון תוספת אלא משלים ולא יותר : ידענא ביה · במנשה דלא מקבל תירוצא דטעמא דקראי אלא קטיל לי ואי אימא ליה ולא מקבל אישויי' ליה מזיד בהריגתי דעכשיו הוא סבור להורגני בדין מוטב שאברח מפניו : כי מטא · נרגא : להדי פומא · דישעיה : נסרוה לפומיה ונח נפשיה · ומשום הכי איענש לנסורי פומיה משום דקרינהו לישראל עם טמא שפתים מדעתו שלא צוה לו הקב"ה ולא מחמת תוכחה דכתיב ואומר אוי לי כי נדמיתי : נסתכלו באספקלריא שאין מאירה · וכסבורים לראות ולא ראו ומשה נסתכל באספקלריא המאירה וידע שלא ראהו בפניו :

שני

דמתני' קאי דלא אסר אלא חייבי לאוין דשאר וא"ת א"כ אמאי איצטריך למנקט הכל מודים בשומרת יבם אמאי תיסק אדעתא למימר דהוי ממזר טפי מבשאר חייבי לאוין דלאו דשאר וי"ל דאליבא דרב דאמר אין קידושין תופסין ביבמה איצטריך לאשמועינן שפיר דלא הוי ממזר וטעמא אר"ת דהוי כעובד כוכבים ועבד שאין בה קידושין לשום אדם וליבם נמי לאו בת קידושין היא אלא ביאה הוא דאית בה ואפי' למ"ד דהוי ממזר מעובד כוכבים ועבד מ"מ אין ממזר מיבמה דכיון דיבמה עומדת לחלוץ כמו ליבם חשיבא בת תפיסת קידושין וא"ת לשמואל תפשוט מהך ברייתא דאין קידושין תופסין ביבמה דאי תופסין לא הוה צריך לאשמועינן דאין הולד ממזר וי"ל דשמואל מספקא ליה דלמא ברייתא היא גופה אתא לאשמעינן דקידושין תופסין ביבמה וא"ת היכי קמ"ל דתפסי הא אפי' לא תפסי לא הוי ממזר דשמואל אית ליה לעיל (דף מה·) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וי"ל דשפיר משמע דתפסי בה קידושין מדכייל לה בהדי סוטה ונדה משמע דבכולהו לא הוי הולד ממזר משום דתפסי בהו קידושין והא דקאמר ואביי מספקא ליה אי כרב אי כשמואל לא כפירוש הקונטרס דאפי' לרב אין הולד ממזר כדפי' אלא להכי לא נקט שומרת יבם משום דשמא תפסי בה קידושין כדשמואל ופשיטא דלא הוי ממזר ואין שום חידוש להשמיענו וא"ת ואמאי הוי ממזר משומרת יבם לשום תנא (ב)כיון דהוי כעובד כוכבים ועבד דלא תפסי קדושין לא לדידיה ולא לאחריני וברייתא דהאשה רבה (לקמן דף צב· ושם) נמי דקתני זו דברי ר' עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים כו' משמע דלרבנן לא הוי ממזר משום דקידושין תופסין ולפי' ר"ת אפי' אין קידושין תופסין לא הוי ממזר ואר"י דלמ"ד דהוי ממזר לר' עקיבא מחייבי לאוין דלאו דשאר נמי הוי ממזר מיבמה לשוק ומעובד כוכבים ועבד אע"ג דלא דמו לאשת אב דהא מוי"ו דולא יגלה נפקי כולהו וסמיך ליה לא יבא ממזר ולא ילפינן מידי מאשת אב אלא בהדיא כתיב בכולהו ממזרות אבל לתנא דמתניתין דאין ממזר לר' עקיבא אלא מחייבי לאוין דשאר ולא דריש וי"ו דולא יגלה לא נפקי שום חייבי לאוין אלא מאשת אב בעינן דליהוי דומיא דאשת אב דלא תפסי בה קידושין לדידיה ותפסי בה לאחריני וה"פ דברייתא דהאשה רבה (ג"ז שם) זו דברי ר' עקיבא דאמר אין קדושין נמי תפסי בכל חייבי לאוין דלאו דשאר פי' מוי"ו דולא יגלה שמעינן בכולהו דהוה ממזר ולהכי אין קידושין תופסין נמי בכולן ולהכי אין לחלק בין לאו יבמה לשוק לשאר לאוין כדפירשתי אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה דכיון דקידושין תופסין בחייבי לאוין דלאו דשאר ולא הוי ממזר מינייהו לא הוי ממזר נמי מיבמה לשוק אע"ג דאין קידושין תופסין בה כיון דלא דמיא לאשת אב : **סוטה** נמי דהא תפסי בה קדושין · פי' בקונט' דאף לאחר שזינתה לא פקעי מינה קידושיה הראשונים וק' לר"י דנדה נמי לא פקעי קידושיה ואפילו הכי איצטריך קרא לאתויי דתפסי בה קידושין ואר"י דגרס וכן ברוב ספרים סוטה נמי הא כתיב בה הויה ותפסי בה קידושין פי' שגרשה ומחזירה והויה דכתיב בה היינו קרא להיות לו לאשה דמוקמינן בפ"ק (לעיל יא: ושם) לרבות סוטה וכן משמע בפרק יש מותרות (לקמן ד' פה:) דבסוטה ודאי תפסי קידושין ולא פליגי אלא אי אית לה כתובה אי לאו דקאמר סוטה ודאי איכא בינייהו דמ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ואית לה כתובה כו' והיינו על כרחך במחזיר סוטה אחר שגירשה דאי לא גירשה כיון דזנתה הפסידה כתובתה ובפרק עשרה יוחסין (קדושין ד' עח·) נמי משמע דלהיות לו משמע לשון הויה דקאמר ושניהם מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאין לוקה דרך הויה אסרה תורה וא"ת בסוף האומר בקידושין (ד' סח· ושם) ור' עקיבא כי תהיין במאי מוקי לה לוקמה במחזיר סוטה וכ"ת דכי תהיין מיותר וסוטה נפקא לן מקרא דלהיות לו לאשה א"כ היכי מוקי לה באלמנה לכ"ג וכדר' סימאי הא כתיב לא יחלל חילולין הוא עושה ואין עושה ממזרים וי"ל דלא בעי לאוקמא בסוטה משום דשנואה משמע שהיא שנואה בתחלת נישואין וא"ת ולוקמה בסוטה ולבועל וי"ל דמי כתיב כי תהיין לבועל כדקאמר התם מי כתיב כי תהיין לכהן א"כ בבועל לא כתיב הויה ולא תפסי בה קידושין פר"ת דמסוטה נהי דלא הוי ממזר מדאורייתא מדרבנן מיהא הוי ממזר מידי דהוי (לקמן פז:) אאשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך וניסאת ואח"כ בא בעלה דהולד ממזר ותלא מזה ומזה ואין ראיה דהתם קנסוה כי היכי דתידוק אבל הכא אין צריך לקונסה כדי שלא תזנה תחת בעלה ועוד דבריש יש מותרות (לקמן ד' פה: ושם) קאמר גבי סוטה למ"ד דמרגלא ליה הא איהי מרגילתו ואי הוי ממזר אפילו מדרבנן לא מרגלא ליה כדאמר התם גבי חלולה א) : **אי** כרב אי כשמואל · מתוך פי' הקונט' משמע דלרב ליכא לאו ביבמה דפי' אי כרב דאמר בהאשה רבה (לקמן ד' צב:) מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה וגו' לא תהא בה הויה לזר והולד ממזר ואי כשמואל דמספקא ליה אי להכי הוא דאתא כדקאמר רב או לאוקמי ללאו הוא דאתא וקידושין תפסי בה מדאפיק לאו דידה בלשון הויה ואין נראה דאמרינן בהאומר בקידושין (ד' סח· ושם) מאי יבמה שהיא בלאו *לא תפסי בה קידושין אלמא איכא לאו אפילו למ"ד דלא תפסי בה קידושין ובכל מקום חשיב יבמה לשוק חייבי לאוין ואותם ששאלו לר' יהושע בני צרות דבית הלל לב"ש (לעיל ד' טו·) דקבעי למילף יבמה לשוק בקל וחומר מאלמנה משמע דאיכא לאו ואומר רבינו תם דלכולי עלמא אית בה לאו וה"ק לקמן ושמואל מספקא ליה אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחיה *דקרא (ג) או לאשמועינן דלקי אקידושין או לקידושין דלא תפסי נמי הוא דאתא : **אשוייה** מזיד · פר"ח שרצה להשיבו דבמשה *)כתיב ויראו את אלהי ישראל (שמות כד) :

מוסיפין

*) נ"ל דבמשה נמי כתיב. יעב"ץ

תוספות חד מקמאי

שלא ב"ל . וס"ל לרב דלא מתוקמה התם מתניתא כר"מ דהא לר"מ אדם מקנה דשלב"ל כדתניא קונם שאיני עושה לפיך א"צ להפר ר"מ אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ולא ס"ל לרב התם אוקימתא דאוקמ' רבה בר רב הונא ברית דר"י באומר יקדשו ידים לעושיהם. ושמואל מספקא ליה וס"ל אין ממזר מיבמה ממזר ודאי אבל ספק ממזר הוי וכיון דקי"ל כשמואל יש ממזר ספק מיבמה והא דתניא הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר.(בנדרים)[לצדדין] קתני בנדה אינו ממזר כלל אפי' בספק בשומרת יבם אינו ממזר ודאי אבל ממזר ספק הוי . ואסור בממזרת ואסור בישראלית. ואית דבעי מימר דאע"ג דס"ל לרב דאין קדושין תופסין מודה הוא דאין הולד ממזר ולא פליג אמתניתא · ושמואל נמי אע"ג דמספקא ליה אם קדושין תופסין בה אי לא מודה הוא דאין הולד ממזר [ואמנם] ממאי דאמר הכא דלאביי מספקא בשומרת יבם אי כרב או כשמואל לא משמע הכי אלא משמע דהא בהא תליא אם אין קדושין תופסין בה הולד ממזר ואם קדושין תופסין בה הולד כשר :

[נ"ל ולא תפסי כו']

גירסת רש"ע ולאשמועינן דלקי אקדושין או אתי נמי דלא תפסי קדושין הס"ד

תוספות ישנים

[illegible] וכתיב בתר כן סוי לפיות לו לאשה . וי"ל דר"ש יתרן שלאי מחזיר גרושתו דכתיב בגופה תועבה אבל בסוטה לא . ואומר ר"א"י כי מזה נוכל לתרץ קושיא דלעיל דפריך לעיל לר' עקיבא למאי איצטריך היא תועבה וכו' וע"ע לעיל . והשתא נוכל לומר דשפיר איצטריך היא תועבה לגיא גופה למימר דלא תפסי בה קדושי . דאי לא כתיב בגופה תועבה ה"א דתפסי בה קדושי ולא הוי הולד ממזר כמו בסוטה דכולהו מחד קרא נפקי דכתיב להיות וכו' א"כ תפסי בהו קדושי דקרא דלהיות קאי נמי אמחזיר גרושה עם סוטה וכו' [קמ"ל קרא דתועבה] כ"ל נראה :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שומרת יבם שנפלה לאחד מן וכו' במתניתין דמחזיר גרושתו וטעמא : (ב) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הכל מודים וכו' מידי דהוי אעובד כוכבים ועבד כו' : (ג) ד"ה אי כרב וכו' אורחיה דקרא ולאשמועינן דלקי אקידושין או אתי נמי לאשמעינן דלא תפסי קידושין הס"ד :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה משנת ראב"י קב ונקי וכו'. במשנה או בברייתא עכ"ל. ובד"ה ונקי בכל מקום שנזכר הלכה כמותו עכ"ל, מבואר מזה שדעתו כדעת האומרים כהא דקיי"ל משנת ראב"י קב ונקי הלכה כמותו היינו אף בברייתא וכן מוכחין דברי רש"י בקידושין (דף סב ע"ב) בד"ה כמאן וכו'. וכן מוכיחין דברי הש"ס ביבמות דף לו ע"א ומוקי לה ראב"י אליבא דהלכתא דלא תקשי הלכתא אהלכתא ויעו"ש דף לז ע"ב ברש"י ד"ה הלכתא אהלכתא דקיי"ל משנת ראב"י קב ונקי וכו' עכ"ל. והתם בברייתא הוא וש"מ דאף בברייתא איתא לכללא הדין . ולהאומרים דוקא במשנה [illegible]

תורה אור

אלו שני דורות זכה משלימין לו לא זכה פוחתין לו דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים זכה מוסיפים לו לא זכה פוחתין לו אמרו לו לרבי עקיבא הרי הוא אומר והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה אמר להם משלו הוסיפו לו תדע שהרי נביא עומד ומתנבא °הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ועדיין לא נולד מנשה ורבנן מי כתיב מחזקיה לבית דוד כתיב אי מחזקיה נולד אי מאינש אחרינא: אשתו שמתה וכו' יבמתו שמתה וכו': אמר רב יוסף כאן שנה רבי משנה שאינה צריכה:

מ"א יג

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה וחכמים אומרים [א]יש גט אחר גט [ב]ויש מאמר אחר מאמר [ג]אבל לא אחר בעילה ולא אחר חליצה כלום [ד]כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימנו חליצה עשה מאמר וחליצה צריכה הימנו גט עשה מאמר ובעל הרי זו כמצותה [ה]נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה נתן גט וחלץ [ו]אין אחר חליצה כלום חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום אחת

שני דורות · שנים שפוסקין לאדם בשעת לידתו: זכה מוסיפין לו · והאי אמלא לשון תוספת הוא: משלו הוסיפו לו · אלא שמתחלה היו רוצים לפחות משניו: תדע · שמתחלה כשנולד נפסקו לו כל אותו תוספת: שהרי נביא נתנבא · בימי ירבעם שנים הרבה קודם הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ובשעת חליו של חזקיה עדיין לא נולד מנשה שממנו יצא יאשיהו הוי אומר בשעת חליו גזרו לפחות משניו וכשזכה השלימו לו: משנה שאינה צריכה · דזיל קרי בי רב הוא עליה בחייה שלא נאסרה אחותה אלא בחייה:

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר · סדר משנה זו שלא תטעה לשבש הגירסא שבספרים סדר יבם אחד ויבמה אחת תחלה מפרש דין גט וחליצה וביאה שאחר מאמר ואח"כ מפרש דין מאמר וביאה וחליצה שאחר הגט ואח"כ דין מאמר וגט וביאה שאחר החליצה ואח"כ דין מאמר וגט וחליצה שאחר הביאה וכן סדר יבם א' ושתי יבמות: אין גט אחר גט · שתי יבמות לאדם אחד מאח אחד ונתן גט לזו וגט לזו אינו אסור בקרובות שניה דאי קמא אהני הא פקעה זיקה דתרווייהו והוי כמגרש נכרית ואי קמא לא אהני למידחי בתרא נמי לא אהני והלכך לאו גרושתו היא וכן שני יבמין ליבמה אחת ונתן זה גט וזה גט האחרון אינו כלום ומותר בקרובותיה וטעמא כדפרישית: ולא מאמר אחר מאמר · בין כינס אחד לשתי יבמות בין שני יבמים ליבמה אחת האחרון אין כלום לפסול את הראשונה עליו ואינה צריכה הימנו גט ולא ליאסר בקרובות השניה: ולא בעילה אחר בעילה · בא על זו וחזר ובא הוא או אחיו על צרתה ביאת זנות בעלמא הוא ואין אסור בקרובותיה: יש גט אחר גט. דקמא לא דחה לגמרי הלכך אכתי איכא פלגא זיקה דהא בעיא חליצה הלכך אהני בתרא והויא גרושתו ואסור בקרובותיה: כיצד · לאו אפלוגתא קאי אלא מלתא באנפי נפשה היא ואיבם אחד ואיבמה אחת קאי והכי קאמר כיצד דין יבם ויבמה והכי מפרש בגמ': צריכה הימנו חליצה · ואם רצה לכנוס לא יכנוס דכיון דהתחיל בגירושין קיימא עליה בלא יבנה: צריכה הימנו גט · דחליצה אפקעתה לזיקתה ובעי גט לאפקועי קדושין דיליה דחליצה לא מפקעא קידושין: הרי זו כמצותה · מפרש בגמרא אף זו כמצותה: נתן גט ועשה מאמר · באותה יבמה עצמה אפי' ר"ג מודה דיש מאמר אחר הגט דמספקא ליה אי גט דחי אי לא ודלמא גט לא דחי ואהני מאמר יבמין בה וכ"ש לרבנן דאמרי גט דוחה קצת ומשייר קצת אהני מאמר למיקני שיורא דגט וצריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו ויבומי לא דמגט קמא קיימא עליה בלא יבנה: נתן גט ובעל · אסור לקיימה דקמה עליה בלא יבנה וצריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו גט לביאתו ואפילו לר' עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין דהא הך מתני' כולה ר' עקיבא היא כדמפרש בגמ' הכא מודי דתפסי קידושי ביאה דגט לאו כחליצה דמי (א) לאפקועי כולה זיקה הלכך לא עמדה עליו בלאו גמור: וחליצה · לזיקתו ובגט לחודיה לא מפטרא (ב) [כמו] שאחר כונס את יבמתו שיכול לפוטרה בגט משום דהוי ביאה פסולה משום גט קמא ולא קניא לגמרי: אין לאחר חליצה כלום · ואע"ג דחליצה פסולה היא דאי הוה בעי לייבומי לא מצי ואפ"ה דחיא לגמרי ואין אחריה כלום דאי הדר ומקדש לה במאמר או בביאה לא בעינן גט וכדרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין והכי מפרש בגמ' דמתני' ר"ע היא: חלץ ועשה בה מאמר · או נתן גט אחר חליצה או בעל אחר חליצה אינו כלום כדתני בסיפא אין אחר חליצה כלום שאין מאמר וביאה תופסין בה אחר חליצה כר' עקיבא וגט דאחר חליצה לא הוה צריך למיתני לאשמועינן דאין כלום דלמאי ליהני ליתסורי בקרובותיה הא מיתסר וקאי מחמת חליצה אלא איידי דבעי למיתני גט דאחר בעילה כדקתני או בעל ועשה מאמר ונתן גט לאשמועינן דאין לאחר ביאה כלום זיקת יבומים ובהאי גט סגי ליה בלא חליצה תנא נמי גט דאחר חליצה והכי מפרש בגמ': או בעל ועשה מאמר · או נתן גט אחר ביאה או חלץ אחר ביאה אין לאחר ביאה כלום זיקת יבמים דגט שנתן אחר ביאה מגרש לה כאשתו גמורה ולא בעיא חליצה ואם רצה להחזיר מחזירה וחליצה שעשה אחר ביאה אינה מועלת כלום דאין עליה זיקת יבמין ומאמר דאחר ביאה לא הוה צריך למיתני דפשיטא לן דלא מהני דלמאי ליהני הא אפילו מאמר אחר מאמר ביבם אחד ויבמה אחת בתרא כמאן דליתיה דמי דמאי קעביד הא מיתסר וקאי בקרובותיה אלא איידי דתנא רישא חלץ ועשה מאמר דאיצטריך לאשמועינן כר' עקיבא דאין קידושין תופסין בחלוצתו תנא נמי בעל ועשה מאמר והכי מפרש בגמ': אין אחר חליצה כלום · ארישא קאי וכדפרישית לעיל ואליבא דסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר או נתן גט וחלץ הוה שייך למיתני אין אחר ביאה כלום ובגמרא קא בעי ליה:

מוסיפין לו · והא דאמר במועד קטן (דף כח. ושם) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא פשיטא דזכות גדול מועיל כדאמר בשבת (דף קנו: ושם) אין מזל לישראל ומיהו לא שכיח שישתנה המזל כדמוכח בתענית (דף כה.) גבי עובדא דר"א בן פדת:

משלו הוסיפו לו · וקרי ליה תוספת לפי מה שנגזר לפחות ע"י עון והא דאמר בפ"ק דחגיגה (דף ד: ושם) גבי איתתא מגדלא נשיא כי חזיכן צורבא מרבנן דמעבר אמיליה מוסיפין ליה אר"י דניחא אפילו לר"ע דאין זה תוספת כיון שנגזרו לסוף אדם:

תדע שהרי נביא עומד · וא"ת והלא אם לא התפלל חזקיהו על עצמו היה מת והיתה נבואה בטלה אלא ע"כ אין הנביא מתנבא אלא מה שראוי להיות אם לא היה חוטא א"כ היכי מוכח מכאן דמשלו הוסיפו לו אפי' לא הוסיפו לו משלו וחיה כבר כל שנותיו שנגזרו לו מה שלא נתקיימה הנבואה לפי שחטא ואילו לא חטא ונשא אשה בשנים הראשונים היה מוליד וא"ר"י דשמא הדורות נגזרו להוולד באותו הזמן ובאותו הפרק שהם טולדים ובשני התוספת נגזר לו להוליד מנשה:

שנה רבי משנה שאינה צריכה · פ"ה דזיל קרי בי רב הוא וקשה דבכמה מקומות שונה התנא מה שבפסוק בפירוש ועוד דנרשה ומתה מותר באחותה איצטריך למידק הא לא מתה אסירא דלא כתיב בהדיא ודרשינן לה בפ"ק (דף ח:) מעליה בחייה כל שבחייה אפילו נתגרשה אלא נראה לר"י דיבמתו היא משנה שאין צריכה דכיון דתנא אשתו כ"ש יבמתו:

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל · אין מאמר אחר מאמר · אתי אפי' כרבנן דרבי עקיבא אע"ג דקידושין לדידהו תופסין בחייבי לאוין ותפסי קידושין אחר ביאה התם הוא משום דהוו קדושין דאורייתא דע"י ביאה פקעה זיקה אבל הכא שהיא זקוקה לו אין לו לתפוס אלא מדרבנן ולא תקון רבנן שיהא מאמר אחר מאמר ולהכי לא קאמר בגמרא עלה זו דברי ר' עקיבא ולא כמו שפי' ריב"ן דר"ג כר"ע:

ולא בעילה אחר בעילה · היינו אחר בעילה כשרה אבל אחר בעילה פסולה כגון ביאה שאחר הגט יש אחריה ביאה כי היכי דיש אחריה מאמר כמו שמפרש בגמ':

ולא חליצה אחר חליצה · היינו אפילו אחר חליצה פסולה:

עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה חליצה · היינו בנתן גט סתם אף לזיקתו אבל אם נתן גט למאמרו שריא אף ליבם דאמר בפ' ד' אחין (לעיל דף לב.) דהותרה אפי' היא דמאי דעבד שקליה:

עשה מאמר וחלץ צריכה הימנו גט · הכא לא תני אין אחר חליצה כלום משום דאכתי צריכה גט למאמר שכבר ולא תני ליה אלא היכא דאחר חליצה אין צריך לעשות כלום:

חלץ ועשה מאמר כו' · אומר ריב"ן לא הוה צריך למיתני כלל דכיון דתנא נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום אע"פ שהיא חליצה פסולה כ"ש דאחר חליצה כשירה אין אחריה כלום אלא כל הענינים שונה:

עשה

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהלכות יבום הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן קע סעיף ג:

ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:

ד ד מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעי' ג:

ה ה מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ט וסעיף י:

ו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:

תוספות ישנים

א) ואע"ג דגבי יבמה איכא למידק באחותה אין באמה לא כדדייקי' בפ"ב · ר' יוסף לית ליה ההוא דיוקא דקסבר אין זיקה אבל בבא דאשתו צריכה שלא תדרוש כל שבחייה לדרשא אהריא כדבעיא למדרשיה בפ"ק [דף ח ע"ב] ובאת לאחר נמי אצטריך דלא תימא כי לא מתה נמי כיון שנשאת לאחר כמתה דמיא · מאחר דאסור להחזיר גרושתו משנשאת והוה אמינא דשרי באחותה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתן גט וכו' לאפקועי. נ"ב ע"ל דף נב ע"ב ד"ה לאו בגט נ"ב רק דהוא אסמכתא: (ב) ד"ה וחליצה וכו' לא מפטרא כבאר יבם שכונס את יבמתו:

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן קע סעיף ו:

ח ב מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ז:

ט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

י ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

יא ה מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ה וסעיף ט:

יב ו טוש"ע שם סעיף י:

יג ז שם סעיף יא:

יד ח שם סעיף יד

טו ט שם סעיף יג:

טז י מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף יד:

יז כ מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעי' א:

יח ל מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעי' ג:

יט מ נ מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף יד:

עשה מאמר בזו ומאמר בזו צריכות ב' גיטין וחליצה · הכא שייך להקשות דיתן גט לאחת מהן למאמרו ותשתרי אידך ולעיל פי' (דף נב. ד"ה גט) : **צריכות** ב' גיטין וחליצה · למ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור הכא בשו ב' חליצות וקאי נמי צריכות אחליצה ובסמוך דקתני עשה מאמר ונתן גט צריכה גט וחליצה הא דלא קתני וצריכות חליצה לשון רבים איידי דקתני צריכה גט לשון יחיד נקט נמי גבי חליצה לשון יחיד: **מדגט** לא מהני חליצה נמי לא מהניא · באשה דעלמא ליכא למיחש שמא יאמרו מדחליצה לא מהני גט נמי לא מהני דבאשה לא שייך חליצה וקריאה ואין לומר דתיבעי יבמה גט וחליצה משום דלא יאמרו מדחליצה לחודה מהניא גט נמי מהני דבהא לא יטעו שיפטרוה בלא חליצה דבהדיא הצריך הכתוב חליצה אבל הכא חיישינן שיאמרו מה שהצריך הכתוב חליצה היינו מלבד הגט שהוא בכל הנשים ויאמרו מדגט לחודיה לא מהני חליצה נמי לא מהניא ואתי למיבעל אחר חליצה: **ואתי** למיבעל אחר ביאה · אבל השתא דמהני לא חיישינן שמא יאמרו כי היכי דמהני ביאה אחר גט ומאמר מהני נמי אחר ביאה וחליצה ואתי למיבעל אחר ביאה כמו אחר מאמר דאחר מאמר נמי אסור למיבעל:

דמספקא

מתני׳ אחת יבמה אחת ליבם אחד ואחת שתי יבמות ליבם אחד [א]כיצד עשה מאמר בזו ומאמר בזו צריכות שני גיטין וחליצה [ב]מאמר בזו וגט לזו צריכה גט וחליצה [ג]מאמר בזו ובעל את זו צריכות ב' גיטין וחליצה [ד]מאמר בזו וחלץ לזו הראשונה צריכה גט [ה]גט לזו וגט לזו צריכות הימנו חליצה [ו]גט לזו ובעל את זו צריכה גט וחליצה [ז]גט לזו ומאמר בזו צריכה גט וחליצה [ח]גט לזו וחלץ לזו אין אחר חליצה כלום [ט]חלץ וחלץ או חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ובעל או בעל ועשה מאמר נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום בין יבם אחד לשתי יבמות בין שני יבמין ליבמה אחת חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל או בעל ועשה מאמר ונתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום בין בתחלה בין באמצע בין בסוף [י]והבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום באמצע ובסוף יש אחריה כלום *רבי נחמיה אומר אחת בעילה ואחת חליצה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אין אחריה כלום: **גמ׳** עד כאן לא פליגי אלא בגט אחר גט ומאמר אחר מאמר [כ]אבל גט אחד ביבמה [ומאמר אחד ביבמה] מהני מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי גט להוציאה וחליצה להוציאה ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהני ואתי למיבעל אחר חליצה ומאי טעמא [ל]אמור רבנן מאמר ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר לא מהני ביאה נמי לא מהניא ואתי למיבעל אחר ביאה ומ"ט אמור רבנן [מ]ביאה פסולה יש אחריה כלום אמרי אי ביאה אחר הגט היא גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר היא גזירה ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה ומ"ט אמור רבנן [נ]האי חליצה פסולה אין אחריה כלום אמרי מאי לגזור נגזור חליצה אחר הגט משום חליצה אחר חליצה כל כי הני תחלוץ ותיזיל ליגזור חליצה אחר מאמר משום חליצה אחר ביאה אטו חליצה אחר מאמר מי לא בעיא גט למאמרו חליצה אחר ביאה נמי בעיא גט לביאתו אמר רבא מ"ט

אחת יבמה אחת ליבם אחד ואחת שתי יבמות ליבם אחד · שוין כמו שאמרנו שיש אחר גט ראשון או אחר מאמר ראשון כלום ואין אחר ביאה שבתחלה או אחר חליצה כלום : כיצד · בשתי יבמות ליבם אחד : צריכות שני גיטין · כרבנן דיש מאמר אחר מאמר וייבומי לא דהיכי ליעביד אי לייבומי לתרווייהו הוו להו שני בתים ואי לחדא הואיל וחברתה ביה אגידא הוה ליה בונה שני בתים : וחליצה · לאחת מהן ופוטרת צרתה : מאמר לזו וגט לזו · פסל גט של אחרונה את הראשונה דקס ליה בלא יבנה וצריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו דחליצה לא מפקעא קידושין וגט לא מפקע זיקה: מאמר לזו ובעל את זו · אסור לקיימה דהואיל וקמייתא אגידא ביה הוו להו שני בתים וצריכות שני גיטין זו גט למאמרו וזו גט לביאתו וחליצה לאחת מהן ופוטרת צרתה אבל בגט לחודיה לא נפקא בעלת ביאה הואיל דביאה פסולה היא : מאמר בזו וחלץ לזו · בעלת מאמר הראשונה צריכה גט למאמר דחליצה דאידך לא מפקעה למאמרו : צריכות הימנו חליצה · אחת ואסור בקרובות שניה דרבנן הוא דאמרי יש גט אחר גט : גט לזו ובעל את זו צריכה גט וחליצה · ואסור לקיימה דקמה עליה בלא יבנה משום גט דראשונה ובגט לחודיה לא נפקא משום דביאה פסולה היא : אין לאחר חליצה כלום · דאי הדר מקדש לה לצרתה לא תפסי בה קידושין כרבי עקיבא : חלץ וחלץ או חלץ ועשה מאמר ונתן גט ובעל וקתני סיפא אין לאחר חליצה כלום · והכי פירושו חלץ לזו וחלץ לזו מותר בקרובות שניה שאין אחר חליצה ראשונה שום זיקת יבמין וחליצה בתרייתא לאו כלום היא וכן חלץ לזו ומאמר לזו וכן נתן גט לזו אחר חליצת זו וכן בעל לזו אחר חליצה של זו אין מעשה האחרון כלום : או בעל · תחלה וחזר ובעל לשניה : או בעל ועשה מאמר · בשניה או נתן גט לשניה או חלץ לשניה אין אחר ביאה ראשונה כלום ומעשה אחרון לא חשיב ומותר בקרובות שניה :

אין אחר חליצה כלום · ארישא קאי וסיפא שייך למימר אין אחר ביאה כלום ובגמרא קמיבעיא לה : בין שני יבמין ליבמה אחת · בכל הדין האמור למעלה ביבם א' ובב' יבמות : חלץ ועשה מאמר ונתן גט ובעל כו' · איבם א' ואיבמה אחת קמהדר ואע"ג דתניא לעיל הדר תניא הכא משום סיפא דבעי לפלוגי בין ביאה לחליצה כדקתני חליצה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אין אחריה כלום והבעילה בזמן שהיא בתחלה כו' ולאשמועינן פלוגתא דרבי נחמיה ורבנן : בין בתחלה בין באמצע · בין מאמר לגט כגון גט לזו וחלץ לזו וחזר ועשה בה מאמר או בבעלת הגט לא מהני מאמר ולא בעיא גט למאמרו : בסוף · אחר מאמר וגט חלץ אין אחריה כלום וחליצה גמורה היא ואי הדר עביד מאמר לא בעיא גט דחליצה גירושין גמורים היא וקמה בלאו גמור עליה ואע"ג דחליצה פסולה הואי : הביאה באמצע כגון גט לזו ובעל לזו וחזר ועשה מאמר בשלישית אסור בקרובותיה : ובסוף · גט לזו ומאמר לזו וחזר ובא על האחת יש אחר ביאה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה בעיא חליצה ולא סגי לה בגט : אין אחריה כלום · ונפקא בגט ובלא חליצה ואי הדר קדיש לאידך אחר ביאה לא מהני : **גמ׳** אבל גט אחד ביבמה · או מאמר אחד ביבמה מהני גט ביבמה למיקם עליה בלא יבנה ושוב לא ייבם ומאמר ביבמה מהני לה להצריכה גט למאמרו אי בעי לאפוקה : מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני · הא מדאורייתא חליצה הוא דמהני בה ומשום גט לא קרינא בה שלא בנה : משום דבעלמא מהני · בכל הנשים להתגרש ואי אמרת הכא לא מהני ואם רצה לכונסה אחר הגט יכנוס : אמרי · איכשי גט להוציא וחליצה נמי להוציא מדגט לא מהני ליה כו' : ומ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני · לאסור חברתה עליו הא מן התורה קנין לא הוי ביבמה אלא בביאה : משום דמהני בעלמא · קידושי אשה קונים אותה ואתי למבעל אחר ביאה והוה ליה בונה שתי בתים דאיסורא דאורייתא : ומ"ט אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה זיקת יבמין כדתנן לעיל מאמר בזו ובעל לזו צריכות שני גיטין וחליצה ולא אמרינן תיסגי לבעלת ביאה בגט בלא חליצה ותיפטר אף חברתה בביאתה מן החליצה: אי ביאה אחר הגט היא · כגון גט לזו ובעל לזו דאמרינן צריכה גט וחליצה ולא סגי בגט לחודיה כשאר יבמה שכונסה : גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה · דאי אמרת תיסגי לה בגט אתי למימר מדקניא ביאה אחר הגט בביאה גרידתא אלמא מעליותא היא ואתי למיבעל לכתחלה אחר חליצה : ואי ביאה אחר מאמר היא · כגון מאמר לזו ובעל לזו להכי תנן צריכות (א) שניהם גט וחליצה דאי אמרת בגט סגי לה אמרי ביאה של זו אחר קנין של זו מעליותא היא ואתי למעבד ביאה אחר ביאה וקא פגע באיסור אשת אח : חליצה פסולה · שאחר גט או אחר מאמר : אין אחריה כלום · דאי הדר עבד מאמר או גט לשלישית לא מהני : משום חליצה אחר חליצה · דלא ליתי למיחלץ לשתי יבמות זו אחר זו או שני יבמין ליבמה אחת זה אחר זה : כל כי הני תחלוץ ותיזיל · כלומר מאי איכפת לן כל ימיה תחלוץ : משום חליצה אחר ביאה · דלא ליתי למימר יבמה כנוסה יוצאת בחליצה בלא גט לא אתו למימר הכי דאטו חליצה אחר מאמר מי לא בעיא גט למאמרו והא דאמרינן אין אחריה כלום בדבר העשוי אחריה קאמר דאי הדר עביד גט או מאמר או חליצה בחברתה לא מיתסר בקרובותיה :

מאי

תוספות ישנים
ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהניא · ואם תאמר והלא כתיבא בקרא בהדיא חליצה וי"ל שיאמרו דצריך חליצה עם גט דשאר נשים ויצטרך ביבמה גט וחליצה אבל אין לומר דבאשה בעלמא נמי תועיל חליצה דאי חליצה לא מהניא יאמרו דגט נמי לא מהניא והא דכתב בהדיא גט נאמר דהיינו עם חליצה כמו דאמרינן בחליצה שביבמה· וי"ל דדוקא ביבמה שייך שפיר גט וחליצה אבל בשאר נשים לא שייך קריאה כמו ביבמה ולא שייך בהו חליצה כלל ולא אתי למטעי שלא יועיל גט בשאר נשים :

מסורת הש"ס

[לקמן נא: קיא.]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ואי ביאה וכו' להכי תנן צריכות שני גיטין וחליצה :

מ"ט דר"ג דמספקא ליה גט אי דחי אי לא דחי מאמר אי קני אי לא קני גט אי דחי אי לא דחי אי קמא דחי בתרא מאי קעביד אי קמא לא דחי בתרא נמי לא דחי מאמר אי קני אי לא קני אי קמא קני בתרא מאי קעביד ואי קמא לא קני בתרא נמי לא קני איתיביה אביי *ומודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר הגט וגט אחר ביאה ומאמר ומאמר אחר ביאה וגט ואי מספקא ליה לר"ג תהוי כביאה דלכתחלה ותקני דהא תנן הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום אלא אמר אביי לעולם פשיטא ליה לר"ג בגט דדחי ומאמר דקני מיהו אמור רבנן הא יבמה בחד צד מהני בה גט ובחד צד מהני בה מאמר גט אחר גט לא דחי דהא דחה ליה קמא ומאמר אחר מאמר לא קני דהא קני ליה קמא גט אחר מאמר ומאמר אחר הגט האי מילתא קא דחי והאי מילתא קא קני ורבנן כל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ביבמה והאי ביאה פסולה עדיפא ממאמר וגריעא ממאמר עדיפא ממאמר דאילו מאמר אחר מאמר לא מהני ואילו ביאה אחר מאמר מהני וגריעא ממאמר דאילו מאמר אחר הגט קני לכוליה שיורא דגט ואילו ביאה אחר הגט לא קניא ליה לכוליה שיורא דגט ת"ר כיצד אר"ג אין גט אחר גט שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג אומר חולץ לראשונה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה והחכמים אומרים [א]נתן גט לזו וגט לזו אסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן וכן אתה אומר בשני יבמים ויבמה אחת כיצד אמר ר"ג אין מאמר אחר מאמר שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ועשה מאמר בזו ומאמר בזו רבן גמליאל אומר נותן גט לראשונה וחולץ לה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכמים אומרים [ב]נותן גט לשתיהן ואסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן וכן אתה אומר בשני יבמים ויבמה אחת אמר מר נותן גט לזו וגט לזו ר"ג אומר חולץ לראשונה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה לימא תיהוי תיובתא דשמואל דאמר שמואל *חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה אמר לך שמואל כי אמרי אנא אליבא דמאן דאמר יש זיקה ור"ג סבר *אין זיקה ומדר"ג סבר אין זיקה

רבנן

רש"י

מאי טעמא דר"ג · דאמר אין גט אחר גט בשתי יבמות או בשני יבמין דלא מיתסר בתרא בקרובותיה : שיש גט אחר מאמר · מאמר לזו וגט לזו פסל את הראשונה ואסור בקרובות שתיהן : ומאמר אחר גט · גט לזו ומאמר לזו בעלת מאמר צריכה גט:(א) וגט אחר ביאה ומאמר · אחר ביאה שאחר מאמר כגון מאמר לזו ובעל לזו וגט לשלישית מהני גט ואסור בקרובותיה : (דביאה פסולה היא בשניה דמאחר שעשה מאמר בראשונה פסולות בשניה) : ומאמר אחר ביאה וגט · גט לזו ובעל לזו ומאמר לשלישית קונה מאמר וצריכה גט ואסור בקרובותיה : ואי אמרת מספקא ליה · בדחיית הגט וקניית מאמר : תיהוי · הך ביאה אמצעית כביאה בתחלה ותיקני ולא תהני מעשה שלישית בין בגט אחר ביאה ומאמר בין במאמר אחר ביאה וגט ממה נפשך גט אחר ביאה ומאמר לא ליהני דאי מאמר קמא קני לגמרי תו לא מהני ביאה וגט אבתריה ואי מאמר לא קני מידי נמצאת ביאה של אחריו ביאה בתחלה וכשרה ותו לא מהני גט בשלישית דהא תנן הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום וכן במאמר אחר ביאה וגט דאי גט קמא דחי תו לא מהני ביאה ומאמר אבתריה ואי גט לא דחי מידי נמצא ביאה שלאחריהן בתחלה וכשרה היא וקונה ומאמר דבתריה לאו כלום היא: אלא · פשיטא ליה דגט דחי קצת ומאמר קני קצת הלכך ביאה של אחריהן אינה תחלה ומיהו מ"ט יש מאמר אחר גט וגט אחר מאמר ואין מאמר אחר מאמר ולא גט אחר גט דאמור רבנן בחד צד מהני בה גט לדחות חליה וחד צד מהני בה מאמר לקנות חליה : גט אחר גט לא דחי דהא דחה ליה קמא · כל כח גט הלכך לאו כלום הוא ומותר בקרובותיה וכן מאמר אחר מאמר דהא קנה קמא כל כח מאמר : האי מילתא כו' · גט אחר מאמר מאי דשייר מאמר מן קמייתא דחי גט בבתרייתא וכן בשני יבמין מאי דשייר מאמר דקמא דחי גט דבתרא : מאמר אחר הגט · מאי דשייר גט דקמא מן הזיקה דלא דחייה קני מאמר דבתרא : ורבנן · דפליגי עליה דר"ג דאמרי יש גט אחר גט אמרי לך : כל חד וחד · מן היבמין תיקנו ליה רבנן גט ומאמר בכל היבמות הלכך ליכא למימר קמא דחה כל כח הגט דקמא כל כח הגט דידיה דאית ליה בהך יבמה הוא דדחה אבל כח גט דאחוה בהך יבמה וכח גיטא דידיה בצרתה לא דחה וכן לענין מאמר : והאי ביאה פסולה כו' · כלומר להכי אמר ר"ג יש גט אחר ביאה שאחר מאמר ויש מאמר אחר ביאה וגט דהא ביאה אמצעית שהיא פסולה עדיפא ממאמר וגריעא ממאמר : עדיפא ממאמר כו' · דאילו ביאה אחר מאמר מהניא כדקתני גט אחר ביאה ומאמר אלמא יש ביאה אחר מאמר : וגריעא ממאמר דאילו מאמר אחר הגט קני ליה לכוליה שיורא דגט · כל מה ששייר גט למאמר ואין מאמר אחר מועיל כלום אחריו אם חזר ועשה מאמר בשלישית כדקאמר רבן גמליאל אין מאמר אחר מאמר ולא שנא אי הוה מאמר ראשון אחר גט אי לא אין מאמר אחריו ולא פלוג בין שהיה מאמר ראשון בתחלה בין שהיה אחר הגט מדלא קתני מודה רבן גמליאל שיש מאמר אחר מאמר וגט : ואילו ביאה אחר הגט לא קניא ליה לכוליה שיורא דגט · כל מה ששייר גט לביאה דיש מאמר אחר ביאה וגט כדתנן הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום אבל באמצע יש אחריה כלום וכדאמר טעמא לעיל מ"ט אמור רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום כו' : ה"ג ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג כו' : חולץ לראשונה · וכ"ש דאי חלץ לשניה הוי חליצה מעלייתא לאיפטורי קמייתא דכיון דגט דשניה (ב) אין גט חליצה דידה מעלייתא היא אלא עלה טובה אשמועינן שלא יאסור עצמו בקרובות שניה שאם יחלוץ לה נמצא זו גרושתו וזו חלוצתו ואסור בקרובות שתיהן : וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת · נתן זה גט וזה גט ר"ג אומר חולץ לה הראשון והשני מותר בקרובותיה ולדברי חכמים שניהם אסורין בקרובות : מאמר בזו ומאמר בזו ר"ג אומר נותן גט לראשונה כו'. לקמן פריך כיון דאין מאמר אחר מאמר ייבומי נמי תתייבם קמייתא דהא לא איפסלה עליה : לימא תיהוי תיובתא דשמואל דאמר שמואל חלץ לבעלת הגט. נפלו לפניו שתי יבמות ונתן גט לאחת מהן ואח"כ חלץ לה לא נפטרה צרתה משום דקלישא זיקתה ולא אלימא חליצה לאפקועי זיקה אלימתא דצרתה והא הכא כיון דאמר ר"ג אין גט אחר גט נמצאת זיקה שניה שלימה וקתני חולץ לראשונה וקשה לשמואל ומדרבנן ליכא לאותובי לשמואל אע"ג דאמרי רבנן וחליצה לאחת מהן אלמא חליצת בעלת גט פוטרת צרתה לא קשה לשמואל דהכא היינו טעמא דתרווייהו זיקתא קלישא דהא אמרי רבנן יש גט אחר גט : יש זיקה · אלימא זיקתה ולא פקעה זיקה שלימה אלא בחליצה מעלייתא : ר"ג סבר אין זיקה · כדאמר בפרק ב"ש (לקמן דף קט.) אם מיאנה מיאנה כו' הלכך כיון דלאו אלימא זיקה פקעה בחליצה כל דהו :

רבנן

תוספות

דמספקא ליה גט אי דחי אי לא דחי · לא מצי למימר דפשיטא ליה דגט ודאי דחי ומאמר ודאי קונה דא"כ אמאי מהני מאמר אחר הגט וגט אחר מאמר ואע"ג דאכתי לא ידע ברייתא דבסמוך דמודה ר"ג דיש גט אחר מאמר כו' מתניתין משתמע ליה דיש גט אחר מאמר לר"ג דדוקא נקט גט אחר גט ומאמר אחר מאמר דלא מהני אבל מאמר אחר הגט או איפכא מהני :

עדיפא ממאמר דאילו מאמר כו'. דמאמר האחרון אין יכול לתפוס במקום שתפס הראשון וביאה פסולה תופסת אחר מאמר אותו צד עצמו שתפס המאמר דסברא הוא שאין תופס אלא אותו צד שתופס המאמר דתרווייהו לקנות והיינו משום דעדיף ממאמר לפי שהיא דאורייתא וגריעא ממאמר דאילו מאמר אחר הגט קני לכוליה שיורא דגט שהרי אין מאמר מועיל אחריו אבל ביאה לא קני לכוליה שיורא דגט שהרי מאמר מועיל אחריה ואם היתה קונה כל השיור לא היה מאמר מועיל אחריה לתפוס מה שתפסה הביאה דביאה עדיפא ואלימא לפי שהיא דאורייתא כדפרישית ואתי לפרושי טעמא דלא תקשה הא דביאה עדיפא ממאמר אע"ג דגריעא נמי ממאמר ובקונטרס פירש דאילו ביאה אחר גט לא קניא לכוליה שיורא דגט דיש ביאה אחר ביאה פסולה ותימה דלא אשכחן בהדיא להאי מילתא שתהא לר"ג ביאה אחר ביאה פסולה מיהו יש לדקדק דיש ביאה אחר ביאה פסולה לר"ג דאי אין ביאה אחר ביאה פסולה משום שכל קנין הראוי לביאה עשתה ביאה הראשונה ואין האחרונה יכולה לתפוס אחריה אע"ג דראשונה לא קניא כוליה שיורא דגט א"כ מנא ליה שמאמר קונה כוליה שיורא דגט שמא גט ומאמר משייר אלא שאין במאמר אחר כח לחול אחריו במה ששייר כמו שאין ביאה אחר ביאה פסולה אף על פי ששייר לקונה מאמר אחריה :

כולהו

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה טו טוש"ע אה"ע סימן קעט סעי' ג ד:

כא ב מיי' שם וטוש"ע שם סעיף ו :

תוספות ישנים

עדיפא ממאמר · אין להקשות ומאי עדיפותא הוא אלא כמו כן יש גט אחר מאמר אע"ג דלא עדיף ממאמר אלא דכוותיה די"ל שאני גט ומאמר דזה דוחה וזה קונה אבל הכא הכי פירושא עדיפא ממאמר דמאמר אחר מאמר לא מהני דלא עדיף מאמר בתרא ממאמר קמא ואינו יכול לתפוס במה שתפס מאמר ראשון . וביאה פסולה אע"פ שאינה יכולה לתפוס מסברא רק כנגד מה שתפס המאמר שלפניה שהרי כיון דתרווייהו לקנות סברא הוא דהוא לא דחזי למאמר חזי לביאה ואפ"ה מהניא אחר מאמר ותופסת באותו צד עצמו א"כ אלימא היא ממאמר וגריעא ממאמר דאילו מאמר אחר הגט קני לכולא שיורא דגט שאין מאמר מועיל אחריו דכי אמרי' במתני' אין מאמר אחר מאמר ר"ל בין לאחר מאמר כשר בין לאחר מאמר פסול מדלא מפליג בין כשר לפסול כמו גבי ביאה וחליצה · ואילו ביאה לא קניא ליה לכולא שיורא דגט שהרי מאמר מועיל אחריה ואם הוה קני לכולא שיורא דגט כמו מאמר לא היה מועיל מאמר אחריה שאין מאמר יכול לתפוס הכל שהביאה תפסה : הא אמר שמואל חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה · פ"ה דדוקא לר"ג קא פריך דאמר חולץ לראשונה ומשמע אידך אבל לרבנן לא פריך אע"ג וכו' ותימה דלעיל משמע דאף בפסולות קאמר שמואל דבהדיא לא מפטרא אידך גבי מתחיל באחיות לא יגמרו בצרות וי"ל דס"ה דהוי מצי למפרך לרבנן אבל פריך בהדיא לר"ג דפטר שניה דמציא לחלוץ חליצה כשרה בחליצה ראשונה שהיא פסולה :

תוס' חד מקמאי

פרק ר"ג ת"ר (כיוצא בו)[כיצד] אמר ר"ג אין גט אחר גט ב' יבמות שנפלו לפני יבם א' ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג אומר חולץ לראשונה ומותר בקרובות שניה · וחכ"א אסור בקרובות שתיהן וחולץ לאחת וכן אתה מוצא בב' יבמין ויבמה אחת מ"כ[ש]חולץ לאחת מהן ופריכינן מיניה לרב דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין · ופריק דבין לר"ג בין לרבנן אין זיקה ס"ל ובגט אחר גט ובמאמר אחר מאמר נמי פליגי וכיון דקי"ל יש זיקה לפום מאי דפסקינא בפ' ב"ש כרב דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין לית הלכתא כי

בעא

מסורת הש"ס

ס"א כל זה אינו

לעיל כז:

לעיל מ.

[לעיל יז: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וגט אחר סד"א עם ד"ה וגט ביאה וכו' פסול בשניה הס"ד: (ב) ד"ה חולץ וכו' דשניה אינו גט :

הא מתני' דקתני וכן אתה מוצא בב' יבמין ויבמה אחת ומדאקשינן לרב מסיפא דשני יבמין ולא מקשינן מרישא דשתי יבמות דקתני חליצה לא' מהן אלמא לרב לא פליג בהדי שמואל דאמר חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה · לצרה נפטרת בעלת הגט ולא מילתא דתליין אהדדי נינהו והא דאמר נמי חולץ לראשונה לית הלכתא כותיה דאיהו ס"ל אין זיקה · וקי"ל דיש זיקה וקי"ל כשמואל חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה :

רבנן סברי יש זיקה וקתני סיפא וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת לימא תיהוי תיובתא דרבה בר רב הונא אמר רב דאמר רבה בר רב הונא אמר רב *חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין אמר לך רבה בר רב הונא בין לר"ג בין לרבנן סברי אין זיקה והכא בגט אחר גט ומאמר אחר מאמר קמיפלגי אמר מר עשה מאמר בזו ומאמר בזו רבן גמליאל אומר נותן גט לראשונה וחולץ לה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה מכדי קסבר רבן גמליאל אין מאמר אחר מאמר ראשונה נמי תתייבם גזירה דלמא אתי לייבומי לשניה אמר רבי יוחנן רבן גמליאל וב"ש *ור"ש ובן עזאי ורבי נחמיה כולהו סבירא להו מאמר קונה קנין גמור רבן גמליאל הא דאמרן ב"ש דתנן (א) *שלשה אחין שנים מהם נשואין לשתי אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה ר"ש דתניא *אמר (ב) להו ר"ש לחכמים אם ביאת ראשון ביאה ביאת שני אינה ביאה אם ביאת ראשון אינה ביאה ביאת שני נמי אינה ביאה והא ביאת בן תשע דכמאמר שויוה רבנן וקאמר ר' שמעון אינה ביאה בן עזאי דתניא *בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד ר' נחמיה דתנן *ר' נחמיה אומר אחת בעילה ואחת חליצה בין בתחלה בין באמצע בין בסוף אין אחריה כלום והא ביאה פסולה דכמאמר שויוה רבנן וקתני אין אחריה כלום: כיצד עשה מאמר כו':

האי

כולהו סבירא להו · אין התנאים כולן שוין דלבית שמאי קונה מדאורייתא כדמשמע בפ' ד' אחין (לעיל דף כט. ושם) ולכולהו תנאי לא קני אלא מדרבנן ולר"ג לא קני אלא בהא דלא מהני מאמר בתריה ובן עזאי מפליג בין שני יבמין ויבמה אחת ובין יבם אחד ושתי יבמות ולר"ש מספקא ליה אי קני אי לא קני וכה"ג איכא בפ"ק (ג) דסוטה (דף ז: ושם)*: **אי** ביאת ראשון ביאה כו' · משנה היא לקמן בהאשה רבה (דף צו:) וקאמר תנא קמא דשני פוסל על ידו לראשון ואם תאמר לרבי שמעון נמי תיאסר לראשון משום דזינתה תחתיו ובקונטרס פירש דאין נאסרת על בעלה אלא על ידי קינוי וסתירה וא"ר"י שהוא טעות סופר ולא פירשו רש"י מעולם דבעד אחד ודאי אינה נאסרת אלא בקינוי וסתירה אבל בעדי טומאה נאסרת בלא קינוי ואין לומר משום דהני נשואין דרבנן נינהו לא חשו לאוסרה דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ועוד דתיתסר משום דרב המנונא דאמר *שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה וא"ר"י דמיירי בבא עליה בשוגג שאינה נאסרת אי נמי בקטנה דפיתוי קטנה אונס הוא אי נמי בבא עליה בעל כרחה ונאמר אע"ג דביאת בן תשע כמאמר ומאמר בעל כרחה לא מהני כדאמר בפ"ב (לעיל יט:) עשו חכמים ביאת בן תשע בעל כרחה כמאמר מדעת דלא שני לן בביאה דיבמה בין מדעת לבע"כ : **בן** עזאי אומר כו' · בקונט' נראה לו עיקר דגרסינן אין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד משום דלקמן (דף נג.) אמתני' בעשה מאמר בזו ומאמר בזו כו' קאמר מתני' דלא כבן עזאי ור"י אומר דספיר גרים איפכא ולקמן סמיך אסיפא דקתני בין שני יבמין ויבמה אחת ולהכי נקטיה אמתניתין דעשה מאמר בזו ומאמר בזו לפרושי דעלה קאי מתניתין דלא כבן עזאי וכה"ג איכא לקמן דקתני גט לזו וגט לזו צריכות הימנו חליצה ומסיק לימא מסייע ליה לרבה בר רב הונא דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ומהיא ליכא סייעתא שיש לחלק בין מיפטר נפשה למיפטר צרה כדאמר בריש פ' ד' אחין (לעיל דף כז.) אלא אסיפא סמיך דקתני בין שני יבמין ויבמה אחת ויש ספרים שכתוב בהם כיצד עשה מאמר ביבמתו כו' עד בין שני יבמין ליבמה אחת ועלה מסיק מתניתין דלא כבן עזאי : **ביאה** פסולה כמאמר שויוה רבנן וקתני דאין אחריה כלום · פי' וה"ה אחר מאמר תימה דבסוף פירקין מפרש טעמא דרבי נחמיה דליכא למיגזר ביאה שאחר הגט ומאמר אטו ביאה שאחר חליצה וביאה כיון דחליצה וביאה מדאורייתא מידע ידיע ואם כן מנלן דלא יהא כלום אחר מאמר ואומר ה"ר יצחק ב"ר ברוך דע"כ לרבי נחמיה גט ומאמר דאורייתא דילפינן מק"ו משאר נשים ולית ליה הני מיעוטי דבפ"ק דקידושין (דף יד·) דאי אפשר לומר שיהא מדרבנן לרבי נחמיה דכיון דאית ליה דביאה וחליצה דאורייתא מידע ידיע דאם כן לא שייך למיגזר הני גזירות דאמר לעיל גט להוציא וחליצה להוציא וביאה לקנות ומאמר לקנות ותימה גדולה הוא לומר כן (ד) ולא מישתמיט שום תנא ולימא דגט פוטר ביבמה ועוד דא"כ הוה ליה למימר נמי דאין אחר הגט כלום ועוד דלישנא דהש"ס לא משמע שבא לדקדק מכח זה א)ונראה לר"י דה"פ והא ביאה(ה) כמאמר שויוה רבנן שיהא אחריה כלום משום גזירות דלעיל וחל אחריה מאמר [ומשום הכי תקינו נמי] רבנן שיהא מאמר אחר מאמר אע"ג דמסברא הוה לן למימר כר"ג דאין מאמר אחר מאמר לפי שקנה המאמר הראשון כל מה שיש למאמר לקנות אלא טעמא דרבנן דאי אמרינן דאין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה דלא גרעא ביאה ממאמר לכך תיקנו שיהא מאמר אחר מאמר וגט אחר גט דגט ומאמר ענין אחד דשניהן דרבנן ואי אמרת דאין גט אחר גט אתי למימר נמי דאין מאמר אחר מאמר ולא מאמר אחר ביאה פסולה אם כן לרבי נחמיה אין מאמר אחר מאמר דלדידיה ליכא למגזר מידי דהא לית ליה נמי מאמר אחר ביאה פסולה דקתני (ביאה פסולה) אין אחריה כלום ואם תאמר אמאי תקינו רבנן לר' נחמיה גט ומאמר כלל ביבמה כיון דביאה וחליצה מידע ידיע ליכא למיגזר דגט להוציא וחליצה להוציא כו' ויש לומר דהעולם סוברים דגט ומאמר מהני מן התורה מקל וחומר דבפרק קמא דקידושין (ג"ז שם) ואע"ג דאימעוט מכל מקום אהני קלא כמו מאמר לבית שמאי ולהכי אי שרית למיבעל אחר גט ומאמר אתי למיבעל אחר חליצה וביאה אבל בהא לא טעו שיאמרו אחר הגט ומאמר בשביל שתקנה ביאה קנין גמור תקנה כמו כן קנין גמור אחר ביאה וחליצה ויבא לבעול אחריה דהא ודאי ידעי דחליצה וביאה עדיפא מגט ומאמר שכתובין בהדיא וגט ומאמר נתמעטו · ב) ר"י :

אם

רבנן סברי יש זיקה · לאקשויי אתי כלומר קס"ד דכי היכי דפליגי רבנן ארבן גמליאל בגט אחר גט הכי פליגי בזיקה ואע"ג דממילתייהו לא שמעינן ליה : וקתני סיפא וכן אתה אומר בשני יבמין · דאם נתנו שניהם גט חולץ לה אחד מהם ואפילו לרבנן דאמרי יש זיקה סגי לה בהך חליצה דעוטה דחד מינייהו : לימא תיהוי תיובתא כו' · דהא נמי חליצה פסולה היא שאחר הגט באה : הכי גרסינן בין לרבן גמליאל בין לרבנן אין זיקה והכא כו' · והנא דאמרי אליבא דמאן דאמר יש זיקה : קנין גמור · לא גמור ממש אלא קנין חשוב : הא דאמרן · אין מאמר אחר מאמר אלמא חשיב קמא למיקני כל כח מאמר : אשתו עמו · דקניה במאמר וכי נפלה אחותה לא רמיא קמיה דאחות אשה היא ולא מיתסרא קמייתא עליה משום אחות זקוקה : והלזו תצא · אף מן החליצה : הלזו' כמו הארץ הלזו הנשמה (יחזקאל נו) : אמר להם ר"ש כו' · לקמן בפרק האשה רבה בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו וחזר ובא אחיו בן תשע שנים ויום אחד עליה פסולה על ידו דביאת בן תשע שנים כמאמר שויוה רבנן והוה ליה מאמר אחר מאמר ומקודשת אף לשני ופסלה אף על ראשון כרבנן דאמרי יש מאמר אחר מאמר ר"ש אומר לא פסלה : אמר להם ר' שמעון אם ביאת ראשון ביאה · קניה לגמרי : ביאת שני אינה ביאה · דהביאה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום ואינה מקודשת לשני ולא פסלה על הראשון ואי משום דזינתה דקי"ל ביאתו ביאה דתנן (נדה דף מה·) בא על אחת מכל העריות שבתורה מתות על ידו אפילו הכי לא מיתסרא על בעלה דקיימא לן (כתובות דף ס.) אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עיסקי קינוי וסתירה: כמאמר שויוה רבנן · דהכי תניא בפרק האשה עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול וקאמר רבי שמעון ביאת שני אינה ביאה אלמא מאמר ראשון חשוב לקנות כל כח מאמר : ה"ג יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת · דכל חד וחד תקינו ליה רבנן מאמר בה : ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד · דכל כח שתקנו חכמים במאמר קנה במאמר ראשון לשון מורי ל"א ה"ג אין מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת דדומיא דקידושין בעלמא תקינו רבנן למאמר ואין קידושין אחר קידושין באשה אחת ויש מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד דהא תרוייהו קמיה רמיין וכל חדא אית לה כח יבמין דלא כח ביאה יהבי רבנן למאמר למיקני לגמרי *ולא פקע זיקה דחברתה דביאה הוא דפטרה ולשון ראשון עיקר דלקמן מוכחא מילתא בפירקין : והא ביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן · דלא נפקא מיניה בגט דקא בעיא נמי חליצה לזיקתו :

האי

תוספות ישנים

לימא תהוי תיובתא דרבה בר רב הונא דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין.וא"ת ואמאי לא פריך מיבם א' ושתי יבמות דאמרו חכמים (חלצה)[דחולץ]לאחתמהם ואמאי כלא יש לנו לומר צריכה לחזור על כל הבית כמו על כל האחין · וי"ל דניחא ליה לאותוביה שפיר בהדיא מחיזור דאחין לחיזור דאחין : א) ונראה א) דקאמר והא ביאה פסולה וכו' דפריך מכח שאין לנו לומר שמועיל ביאה יותר ממאמר לשום תנא שהרי ר"ג סבר אין מאמר אחר מאמר ואפ"ה מהני מאמר וביאה אחר ביאה פסולה כדפרישית בריש פרקין וכן לרבנן לא גרע מאמר מביאה פסולה ושוין הם דיש מאמר אחר מאמר וכן יש ביאה אחר ביאה פסולה וא"כ אין לנו לומר לר' נחמיה שהועיל ביאה פסולה יותר ממאמר וקאמר דאין מאמר אחר ביאה פסולה וא"כ כמו כן אין מאמר אחר מאמר · ולא נהירא שהרי סברא גדולה יש לחלק דהא ביאה פסולה דיש ב) אומרים לר"ג ולרבנן היינו משום דאיכא למגזר כדמפרש תלמודא בריש פרקין ור' נחמיה לא ס"ל משום דביאה וחליצה הוו מדאורייתא ומידע ידע : ב) גם נ"ל דטעמא רבא איכא דאין לטעות למבעל אחר ביאה דאדרבה סברי כ"ע דחשיבות דביאה היא ואפילו פסולה אין אחריה כלום וכ"ש דביאה כשרה ואין לה שיור דאין אחריה כלום ולא אתי למבעל אחר ביאה · ורבנן לית להו האי טעמא דקסברי דכיון שתקנו חכמים גט ומאמר לתודייהו ביבמה דלא ליתי למיבעל אחר ביאה · כמו כן תקנו דביאה פסולה יש אחריה דלא ליתו למטעי בביאה אחר ביאה והמוסיף יוסיף:

א) נראה דצ"ל והא ביאה פסולה וכו' ונראה דפריך מכח שאין לנו וכו' · ב) נראה דצ"ל דיש אחריה כלום לר"ג ולרבנן היינו וכו' ·

לעיל כו: לקמן נג

[עי' תוספות לעיל יט. ד"ה דתניא]

עדיות פ"ד מ"ט

לקמן נו:

[לקמן נג. נו:]

[לעיל כ לקמן קיא.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ב"ש דתנן. נ"ב דף כט ע"א : (ב) שם אמר להם ר' שמעון : (ג) תוס' ד"ה כולהו וכו' בפ"ק דסוטה דף ז ס"ד : (ד) ד"ה ביאה וכו' ולא מישתמיט וכו': (ה) בא"ד והא ביאה פסולה כמאמר :

ס"א ולמסקנא

ר"פ מ"ו

תורה אור

האי גט אחר גט הוא אמר רב יהודה הכי קאמר גט אחר הגט ומאמר אחר מאמר כדאמרן יבם אחד ויבמה אחת כיצד (א) התרתן עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה הימנו חליצה: עשה מאמר ובעל הרי זו כמצותה: לימא מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא מצות יבמה מקדש ואח"כ בועל אימא אף זה כמצותה פשיטא סד"א (ב) כיון דאמר מר *העושה מאמר ביבמתו פרחה הימנו זיקת יבמין וחלה עליו זיקת ארוסין ונשואין אימא לאו מצוה קעביד קמ"ל גופא אמר רב הונא מצות יבמין מקדש ואחר כך בועל ואם בעל ועשה מאמר קנה אם בעל ועשה מאמר פשיטא דהא קניה בביאה אלא אימא אם בעל בלא מאמר קנה והתניא לוקה *מכת מרדות מדרבנן *דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה ומאן דמקדש בשוקא ומאן דמקדש בלא שדוכי ומאן דמבטל גיטא ומאן דמסר מודעא אגיטא ומאן דפקיר שליחא דרבנן ומאן דשהי שמתא דרבנן עליה תלתין יומין ולא אתי לבי דינא ותבע לשמתיה ועל חתנא דדאיר בבי חמוהי דדאיר אין דחליף לא והא ההוא דחליף אבבא דבי חמוהי ונגדיה רב ששת ההוא מידם הוה דיים מחמתיה נהרדעי אמרי בכולהו לא מנגיד רב אלא למקדש בביאה ובלא שדוכי ואיכא דאמרי אפילו בשדוכי נמי משום פריצותא ת"ר כיצד מאמר נתן לה כסף או שוה כסף ובשטר כיצד בשטר כיצד כדאמרן *כתב לה על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי אמר אביי ה"ק שטר כתובת יבמין כיצד כתב לה אנא פלוני בר פלוני קבילית ית פלונית יבמתי עלי לזון ולפרנסה כראוי *ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון *ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה בעא מיניה אביי מרבה נתן לה גט ואמר הרי את מגורשת הימני ואי את מותרת לכל אדם מהו גט יבמה דרבנן הוא גט דמהני באשת איש מהני ביבמה גט דלא מהני באשת איש לא מהני ביבמה או דלמא אתי לאחלופי בגיטא [א"ל חיישינן דלמא אתי לאחלופי בגיטא] מתקיף לה רבה בר חנן אלא מעתה יהיב לה ניירא בעלמא ה"נ דפסלה א"ל התם לא פסיל בכהונה הכא קפסיל בכהונה דתניא ואשה גרושה *מאישה לא יקחו אפילו לא נתגרשה אלא מאישה לא יקחו והיינו ריח הגט שפוסל בכהונה אמר רמי בר חמא *הרי אמרו אמר אחד ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה ולאשה

רש"י

האי גט אחר גט הוא · בתמיה וכי זהו גט אחר גט דקתני רישא וחכמים אומרים יש גט אחר כו' ומפרש כיצד עשה מאמר כו' דהיינו גט אחר מאמר : כדאמרן · בברייתא דלעיל כיצד אר"ג כו' ובמתני' לא פירש : הואיל דאמר מר · בפרק ד' אחין (לעיל דף כט:) : והתניא לוקה · ואין מלקות ארבעים אלא על דברי תורה אלמא דאורייתא היא והיכי אמרת קנה וקמשני האי לוקה לאו מלקות ארבעים הוא אלא מכת מרדות מכת רידוי מדרבנן שנהג קלות ראש בעצמו ולעולם קנה: דרב מנגיד · מכת מרדות : אמאן דמקדש בביאה · משום פריצותא : ואמאן דמקדש בשוקא · אפילו בכספא דמנהג זילות ופריצות היא : דמתפקר · לשון חוצפא שמעיז פניו להתרים עם שליח ב"ד : מידם הוה דיימא חמתיה מיניה · חשודה היתה חמותו ממנו : נתן לה כסף או שוה כסף · ואמר לה התקדשי לי במאמר יבמין ואע"ג דיהב לה מידי לאו קידושין גמורים הן כקידושי תורה שהרי אין קידושין תופסין באשת אח והתורה לא התירתה לו ליעשות כאשה נכרית אלא כסדר המצוה וביאה הוא דכתבה בה רחמנא: ובשטר כיצד · ואם קידש בשטר כיצד כתב בו והוינן כיצד בתמיה והא כיון דקידושי כסף אמרת נתן לה כסף כשאר נשים ממילא שמעינן שטר נמי כשאר כל שטר אירוסין בעלמא כדאמר בקידושין כתב על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת כו' : אמר אביי · האי תנא לאו אשטר מאמר קאי אלא אשטר כתובה קאי : על נכסי בעלה הראשון · ולא על של יבם מאי טעמא כדאמר בהחולץ (לעיל דף לט·) אשה הקנו לו מן השמים : נתן לה גט · יבם ליבמתו: מהו · לפוסלה על אחיו ועליו בהאי גיטא דתיקום עליה בלא יבנה האי גט לא מהני באשת איש להתירה לינשא והכא נמי לאו גירושין למיקם בלא יבנה : לאיחלופי בגיטא · ולכנוס יבמה אחר הגט: הכא פסיל בכהונה · כהן שנתן גט כזה לאשתו אסרה עליו והלכך תיבעי לן (ג) אי מהני מדרבנן: אלא מאישה · ולא התירה לכל אדם : הרי זה גט · ואם נתנו (ד) משכנסה הרי זו מגורשת הואיל ובידו לגרשה משנכתב ואי משום גט ישן דקי"ל (גיטין דף עט:) בית הלל פוסלין ותנן איזהו גט ישן כל שנתייחד עמה אחר כתיבה הא איתמר בפרק הזורק (שם) אם נתגרשה תנשא לכתחלה : ולאשה

תוספות

אם בעל ועשה מאמר פשיטא דהא קניה בביאה · הא לא פריך פשיטא דקניה בביאה לחודה דמהא לא הוה משני מידי אלא הכי פריך פשיטא שמאמר אחר ביאה אינו מגרע ואם בביאה לחוד קנה בשביל מאמר שאחריו לא גרע ומשני אימא אם בעל בלא מאמר קנה דס"ד לא קני אלא אם כן עושה כמצוה מקדש ואחר כך בועלה וממתניתין דתנן בריש קידושין (דף ב.) היבמה נקנית בביאה לא שמעינן ליה דדלמא היינו מדאורייתא וכן הא דתנן הכא במתני' (לעיל נ:) הבעילה בזמן שהיא בתחילה אין אחריה כלום דלמא נמי היינו משום דמדאורייתא קני ופריך והתניא לוקה וידע שפיר דמדרבנן לוקה אלא דס"ד דלוקה מדרבנן משום דעשאוהו חכמים כפוגע באשת אח שלא במקום מצוה וא"כ מדרבנן לא קני לה בלא מאמר ומשני מכת מרדות מדרבנן ומשום פריצותא בעלמא כדרב :

דמבטל גיטא · אע"ג דרב משמע דסבירא ליה בריש השולח (גיטין דף לג:) דביטלו אינו מבוטל *כר"ג גבי הא דאמר רב יוסף ניחזי אנן מ"מ קאמר הכא דלקי משום דמוציא לעז על הגט :

דמסר מודעא אגיטא · אפילו היה מבטל כל מודעי מ"מ היה מלקה אותו משום דמוציא לעז על הגט דאיכא דשמע במודעא ולא שמע בביטול :

דמתפקר בשליח דבי דינא · כך גירס' הקונטרס ויש ספרים שכתוב בהן מאן דמצער שליחא דרבנן וכן כתוב בכל הספרים בפ"ק דקידושין (דף יב:) ומיהו גם שם פי' בקונטרס שליחא דרבנן שליח ב"ד ונראה דבכל שליחא דרבנן יש ללקות אע"ג דלא הוי שליח ב"ד כדאשכחן בפ' עשרה יוחסין (קדושין ע.) דשמתיה רב יהודה לההוא *טבחא דליצר שלוחו ואע"ג דשמתא חמור מנגדא כדמוכח במקום שנהגו (פסחים דף נב.) שמא החמיר עליו משום שביזה את רב יהודה עצמו:

דמקדש בביאה · אר"ת דאפי' ביבמה דצריך ביאה דפריצותא הוא שעושה תחלת קנינו בביאה:

הדר בבית חמיו · אנן סמכינן אנהרדעי דאמרי בכולהו לא מנגיד רב אלא אמאן דמקדש בביאה דבשל סופרים הלך אחר המיקל :

על הנייר או על החרס · אר"ת כר' אליעזר אתיא דלרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי לא מהני דדבר שיכול להזדייף הוא דבשטר קידושין נמי בעי ר' מאיר עדי חתימה כדמוכח בפ"ב דקידושין (דף מח·) ובפ"ק דקידושין (דף ט. ד"ה כתב) פירשתי :

שאין בו שוה פרוטה · פירוש ואינה מתקדשת משום כסף מקודשת מטעם שטר גבי שדי מכורה לך בפרק קמא דקידושין (דף כו· ושם) שהמוכר נותן שטר תימה אמאי נקט אע"פ שאין בו שוה פרוטה דאין בו שום רבותא דכך לי שוה פרוטה, כמו אין שוה פרוטה ויש לומר דמשום דכתב ביה נתינה אחרי תיבת את ספר המקנה ס"ד דליבעי שוה פרוטה* :

לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט · תימה דבפרק כל הגט (גיטין דף כו:) אמרינן דאינו גט שלא יאמרו גטה קודם לבנה ובקונטרס פי' דהכא נמי לא קאמר דהוי גט אלא בדיעבד שכבר נתגרשה בו ואין נראה דהתם דקאמר אין גט משמע דלא הוי גט כלל ואר"ת דהכא כשכתב בו זמן שאחר נשואין שהוא זמן נתינה דאפילו גט ישן לא הוי שלא נתייחד עמה אחר זמן הכתוב בגטה והרי

מסורת הש"ס

[לעיל כט:]

[שבת מ: וש"נ]

קידושין יב:

קידושין ע. ע"ש ב"ב נא.

לעיל לח. [וש"נ]

שם לט.

ויקרא כא

[גיטין סב:] לקמן נד.

גיטין כו:

[וע"ע תוס' קידושין ט. ד"ה אע"פ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כיצד מצות התרתן : (ב) שם פשיטא סד"א הואיל דאמר מר : (ג) רש"י ד"ה הכא וכו' תיבעי לן הכא אי מהני : (ד) ד"ה הרי וכו' נתנו לה משכנסה :

עין משפט נר מצוה

כב א ב ג מיי' פ"א מהל' יבום ה"א ופ"ב הלכה א ב סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסו סעיף ב :

כג ד ה ו מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה כא כב ופכ"א מהלכו' איסורי ביאה הלכה יד סמג עשין מח טוש"ע שם סימן כו סעיף ד :

כד ז ח מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה כו סמג שם טוש"ע שם סי' קמא סעיף כז :

כה ט מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הלכה ה סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ח סעיף ה :

כו י מיי' פ"א מהלכו' טוען ונטען הלכה ה טוש"ע שם סי' פו ס"ט :

כז כ מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה טו סמג לאוין קסו :

כח ל מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יב:

כט מ מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה א סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ב :

[נ"ל כרשב"ג]

ל נ מיי' פ"ג מהלכות אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע שם סימן לב סעיף א ב :

לא ס מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה לב :

לב ע מיי' פ"ס שם הלכה א סמג עשין נא נב טוש"ע שם סי' קע סעיף א :

לג פ מיי' פ"י מהל' גרושין הלכה א סמג לאוין קכג טוש"ע שם סימן ו סעיף א :

לד צ מיי' פ"ג שם הל' ו סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קלב סעיף א :

נ"ל גברא

תוספות ישנים

ועל דמצער שליחא דרבנן. לאו שליחא ממש אלא צורבא מרבנן ולאו מצער דוקא אלא מחרף כדאמרי' בעשרה יוחסין גבי רבי יהודה דקריא ליה ההוא גברא [יהודה בר] שויסקאל :

תוס' חד מקמאי

בעא מניה אביי מרב' נתן לה גט ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם מהו גט יבמ' מדרבנן הוא [גט] דמהני בא"א מהני ביבמה גט דלא מהני בא"א לא מהני ביבמה או דלמא אתי לאחלופי בגיטא מעליא ולא איפשיטא: תניא ואשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה אמר רמי בר חמא הרי שאמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט מפני שבידו לגרשה. לאשה דעלמא אינו גט · ובפ' כל הגט אמרינן אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט מפני תקנת ולד שמא יאמרו גיטה קודם לבנה והתם כגון דכתב בו זמן מהשתא דאיכא משום תקנת ולד הכא דכתיב זמן דשעת גירושין דליכא תקנת ולד · א"נ הכא מדאורייתא קא' ה"ז גט א"נ כגון שנתגרשה דקי"ל אין מגרשין בגט ישן גזרה שמא

ולאשה בעלמא אין גט מפני שאין בידו לגרשה בעי רמי בר חמא ליבמתו מהו כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא תיקו בעי רב חנניה כתב גט לזיקתו ולא למאמרו למאמרו ולא לזיקתו מהו מאמר עילוי זיקה קא רמי והוה ליה כמגרש חצי אשה והמגרש חצי אשה לא עשה ולא כלום או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ותפשוט ליה מדרבא דאמר רבא *נתן גט למאמרו הותרה צרתה לרבא פשיטא ליה לרב חנניה מיבעיא ליה מאי תיקו: חלץ ועשה מאמר: אמר רב יהודה אמר רב זו דברי *ר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכ"א יש אחר חליצה כלום ומי מצית מוקמת לה כרבי עקיבא והא קתני רישא נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה ואי רבי עקיבא כיון דיהב לה גט מי מהני בה מאמר והתניא רבי עקיבא אומר מנין לנותן גט ליבמתו שנאסרה עליו עולמית שנאמר לא יוכל (דברים כד) בעלה הראשון אשר שלחה אחר שילוח אמר רב אשי גט יבמין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא תניא נמי הכי אמר רבי *אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר' עקיבא שהיה עושה חלוצה כערוה אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום ואני אומר אימתי בזמן שקדשה לשום אישות אבל קדשה לשום יבמות אין אחר חליצה כלום תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר אם קדשה לשום אישות צריכה הימנו גט לשום יבמות אין צריכה הימנו גט וחכמים אומרים בין שקדשה לשום אישות בין שקדשה לשום יבמות צריכה הימנו גט אמר רב יוסף מ"ט דרבי עשאוה כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קני א"ל אביי מי דמי התם לא קא מכוין למיקני הכא קא מכוין למיקני הא לא דמיא אלא לעודר בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר הוא דקני אלא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון דאמר לה התקדשי לי במאמר יבמין רבי סבר מאמר עילוי זיקה קא רמי ואתאי חליצה אפקעתה לזיקה ורבנן סברי האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי מעיקרא אילו אמר לה התקדשי לי במאמר יבמין מי לא מהני השתא נמי מהני רבא אמר אי דאמר לה במאמר יבמין כולי עלמא לא פליגי דמהניא והכא במאי עסקינן כגון דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין רבי סבר

יש

רש"י

ולאשה בעלמא · וכנסה וגירשה בו אינו גט הואיל כשנכתב לא היה ראוי לגירושין: ליבמתו מהו · כתבו קודם שכנסה וכשכנסה נתנו לה מהו שתתגרש בו: כתב גט לזיקתו ולא למאמרו או למאמרו ולא לזיקתו · והוא עשה בה מאמר תחלה מהו שתיפסל עליו בכך: מאמר עילוי זיקה רמי · כשעשה מאמר נדבק עם הזיקה וניתוסף עליה ואין גט מועיל לזה בלא זה וכיון שנכתב בתוך הגט שלא עשאו אלא לאחד מהן הוה ליה מגרש חצי אשה ולא כלום היא ומותרת לו: או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי · ומהני והיכא דכתב לזיקתו ולא למאמרו אסורה עליו ועל אחיו דפקע זיקה וקמה בלא יבנה ואי כתב למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד שקליה ופשה ליה זיקה כמעיקרא: נתן גט למאמרו · ולא לזיקתו בארבעה אחין (לעיל נב.) גבי זיקת [ב'] יבמין ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות כו' וקאמר (א) רבא עלה נתן גט למאמרו ואח"כ מת הותרה אשתו הראשונה שהיא צרתה לאחיו השני דאי לאו גט הוה אסורה עליו משום זיקת שני יבמין אלמא האי לחודיה קאי מדאהני גט לאישתריי צרתה לאחיו השני והוא הדין דהיא גופה נמי שריא לאחיו אלא דמחלפא בבעלת גט גמור לזיקה דמקמי מאמר או לזיקה ומאמר והכי אמרינן בארבעה אחין: זו דברי רבי עקיבא · אחלץ ועשה בה מאמר קאי דקתני לא תפיס מאמר: אחר שילוח · כלומר מדכתיב אשר שלחה קרא יתירא דלא צריך הכי קאמר יש לך משלח שאסור להחזיר אחר שילוח אפילו לא ניסאת ואיזו זו יבמה וכיון דבלאו קאי היכי מהני בה תו מאמר: אימתי · יש אחר חליצה תפיסת קידושין: בזמן שקדשה לשום אישות · בקידושין גמורים ולא במאמר יבמין דודאי קידושין תופסין בחייבי לאוין: אבל קדשה לשום יבמות · אינן קידושין שהרי אין כאן לד ייבום והוו להו קידושי טעות: כעודר · חופר וכסבור שלו הן שהיה קרקע הגר סמוך לקרקעו ומת הגר ואין לו יורשין והמחזיק בנכסיו קנה וזה חופר בקרקע הגר וכסבור שזה קרקע שלו ולא נתכוון להחזיק דלא קני והאי נמי סבור שקידושי יבמה תופסין בה ולא נתכוון לקנות אלא מכח ייבומי אחיו והא פקעו להו: התם לא קמיכוון למיקני · דהא סבור שלו הן: הכא מכוון למיקני · מ"מ: הא לא דמיא כו' · אביי הוא דאקשי ואזיל: וכסבור של גר אחר הוא · ומתכוון לקנות מכל מקום והאי נמי קסבר לקנות מכח אחיו ואינו קונה אלא מכחו ומ"מ קנין הוא: מאמר עילוי זיקה רמי · מאמר דתקינו רבנן לכל היבמין לא תקון אלא היכא דקיימא זיקה ואתא מאמר ואיתוסף עלה והכא ליכא למימר הכי דאתיא חליצה מפקעה לזיקה: האי לחודיה קאי כו' · ולא מהני זיקה למאמר הילכך השתא כמעיקרא אילו אמר לה התקדשי לי במאמר יבמין מי לא קני ואף על גב דלא מהניא ליה זיקה דהאי לחודה קיימא השתא נמי מהני:

יש

תוספות

והרי זה גט · [דקאמר היינו] לגרש בו לכתחלה והיא דכל הגט שנכתב זמן דקודם נישואין וגרע טפי מגט ישן דבגט ישן ליכא אלא ייחוד בעלמא לכך אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה אבל התם דכנסה ואיכא ודאי ביאה אינו גט כלל א): ולאשה בעלמא אין גט · ואפילו כתוב בו זמן דלאחר נשואים כיון דאין בידו לגרשה בשעה שעשאו שליח ונראה לר"י דהיינו דוקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אבל למאן דאמר אדם מקנה הוי גט דבידו לגרשה כמו בשחרור דמהני לוקח עבד על מנת לשחררו וכתב לו לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו כדאמר בהאשה רבה (לקמן דף צג:) ובקידושין בפרק האומר (דף סג.) וגט שחרור וגט אשה שוים לכל דבר דהא ילפינן לה לה מאשה: ליבמתו מהו · אין לפרש דמיבעיא ליה אם גירשה בגט זה לאחר שיבמה יבומין גמורין אי הוי גט אי לא דפשיטא דאין ניתרת בגט זה לשוק דהא בההיא שעתא לא היה בידו לגרשה ולהתירה לשוק על ידי גט זה ומאי קאמר נמי או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא אי בלא מאמר לא מהני עבד בה מאמר נמי לא מהני להתגרש אחר שתתייבם דמאמר לא הוי אלא מדרבנן ואמר ר"י דלפוסלה מכהונה מיבעיא ליה אי חשיב ריח הגט דפסיל לכהונה אי לא ב) וריב"ם הגיה בפירושיו דמיבעיא ליה אי כתבו קודם מאמר ועשה מאמר וגירש בו מהו שיפקיע את מאמר: או דלמא האי לחודיה קאי כו' · פירש בקונטרס ואי כתב גט למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד ליה שקליה ופשה ליה זיקה כמעיקרא ולר"י נראה דללישנא דאמר רבא הותרה אפילו היא ואם כן הכא נמי שריא לדידיה וללישנא דהיא אסורה דמיחלפא בבעלת הגט הכא נמי אסורה אפי' לאחיו דהא בעלת הגט אסורה על כל האחין והא דשרי רבא צרתה בנתן גט למאמרו משום דבאות משני בתים הן ואפילו היה נותן גט גם לזיקתו היתה צרתה מותרת: כעודר בנכסי הגר · אר"י דמיירי לרב יוסף כגון דאמר לה התקדשי לי סתם ולשם יבמות הייט דגלי אדעתיה שבתורת יבמין מקדשה דאי באמר לה בהדיא במאמר יבמין לא הוי פריך ליה אביי מי דמי דהא אביי קאמר בסמוך דהיכא דאמר לה במאמר יבמין דלא קני לרבי אלא בסתם איירי א"כ באמר לה התקדשי לי לשם יבמות ולא משמע בתורת מאמר יבמין דבמאמר יבמין משמע בתורת מאמר ולא בתורת קידושין אבל לשם יבמות לא משמע בתורת יבמות אלא שסבור שעדיין היא זקוקתו: אי אמר לה התקדשי לי בזיקת (ב) מאמר יבמין מי לא מהני · דאפילו למ"ד אין זיקה היינו לענין אחות זקוקתו וכיוצא בה אבל פשיטא דמהני לשון זיקה שהרי היא זקוקתו ועומדת בפניו:

רבינא

מנין לנותן גט ליבמתו שנאסרה עליו עולמית שנאמר לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה לו לאשה · ומוכח מדקאמר לא יוכל בעלה לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה ויש לך אחרת אע"ג דלא הוטמאה אסורה ואיזו זו מגרש יבמתו דכיון שנלקחה שוב אינה חוזרת: וכסבור שלו הן דלא קני · הכא דלקניה בעינן כוונה ובב"ק [כ"ט ע"ב] אמרינן לוקמה בלמעלה מעשרה ובשלא מתכוין וי"ל דהתם בקנין מטלטלין א"נ כוונה דלא אלים חזקת הבעלים עליהם דהם נכסים שאין להם אחריות ונקנים בקל · אבל בקרקע הבעלים וצריך כוונה לקנותה קודם שתצא מרשות הבעלים: אלא אמר אביי הכ"ע כגון דאמר לה התקדשי במאמר יבמין · והא דאביי קא מתמה לעיל שמן הדין היתה קנויה לו והשתא פשיטא ליה דאינה נקנית ה[כא] טעמא משום דלא אמר לה לשום מאמר יבמין בהדיא ודין הוא שיקנה להיות אשתו :

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכ' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ג: [וע"ע תוס' ב"ב קלה: ד"ה כל]

לו ג מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה ד סמג עשין נא נב טוש"ע שם סי' קע סעיף טו:

לז ד ה מיי' שם הלכה א טוש"ע שם ס"א:

לח ו ז מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יג:

לט ח מיי' פ"ב מהלכו' זכייה ומתנה הלכה יג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רעה סעי' כה:

מ ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:

מא י טוש"ע אה"ע סימן קע סעי' יד·

תוספות ישנים

א) א"נ שאני הכא שלא רצה שיחול הגט עד לאחר שכנסה שהרי אמר לכשאכנסנה אגרשנה וא"כ לא הוי גט ישן שהרי כ"ע ידעי דלא חייל עד לבסוף אחרי שכנסה וליכא למימר גיטה קודם לבנה: ב) וא"ת וכי גרע מגט שהיבם נותן קודם עשיית מאמר דאם נתן גט פסלה על האחין וה"ה לכהונה וי"ל אין שנא ובנא כיון שאינו נותן השתא כי אם לאחר שכנסה: נתן גט לזיקתו ולא למאמרו או למאמרו [ולא לזיקתו] מהו שתפסל עליו בכך מאמר עילויה זיקה רמי פי' כשעשה מאמר נדבק עם הזיקה ונתוסף עליה ואין גט מועיל לזה בלא זה דכיון שכתב בתוך הגט שלא עשאו אלא לאחד מהם הוי ליה כמגרש חצי אשה ולא כלום הוא ומותרת לו או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ומהני . א) והיכא דכתב גט לזיקתו ולא למאמרו אסורה עליו דפקעה זיקה וקיימא בלא יבנה · ואי (קמא) כתב למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד שקליה ופשה ליה זיקה כדמעיקרא אבל לו אסורה דמחלפא בבעלת הגט ולהכי קאמר הכא דהוי דומיא דרבא דקאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה דמאי דעבד שקליה אבל היא אסורה דמחלפא בבעלת הגט הכא נמי אמרינן מאי דעביד שקליה לגבי אחיו אבל לדידיה אסורה דמיחלפא בבעלת הגט · ולא נהירא דאדרבה דאם תאסרנה עליו כ"ש וכ"ש על האחין דהא לגבי דידיה אפילו נתן גט להפקיע זיקה ומאמר ליכא כי אם לאו כיון שלא בנה שוב לא יבנה ואפ"ה אסרתה לה עליה כ"ש לגבי אחין שהיא בכרת אליבא דר"ש בן (לקוניא) [לקיש] בפ"ק · ולא דמי להיא דלעיל דגרת זיקת שני יבמין דהתם דין הוא שמותרת הצרה דהא לא נאסרה אלא מטעם האחרת שעשה בה בעלה מאמר וכשנתן גט פקע ליה למאמרו וזו שלא עשה בה מידי מותרת לאחין אבל היא אסורה על כולן דמחלפא בבעלת הגט · אבל הכא דליכא אלא חדא שקידש תחלה במאמרו ואח"כ נתן גט אי שרית לה באחיו משום דמאי דעבד שקליה כ"ש לדידיה ואי אסרי' לה עליה משום דמחלפא כ"ש על האחין · ואח"כ נ"ל דהכי אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי כשכתב גט למאמרו ולא לזיקתו אסורה בין לו בין לאחיו ומייתי ראיה מסוף דברי [רבא] דאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה משום דמחלפא בבעלת הגט ור"ל לאסרה על האחין :

תוס' חד מקמאי

שמא יאמר גיטה קודם לבנה · ומודים שאם נתגרשה תנשא לכתחלה: בעי רמי בר חמא ליבמתו מהו כיון דאגידה גביה כארוסתו דמיא אי דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא תיקו: ואי כתב גט לזיקתו ולא למאמרו למאמרו ולא לזיקתו מהני דקי"ל כרבא דאמר נתן גט למאמרו הותרה צרתה. תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר אם קדשה לשום אישות צריכה הימנו גט לשום יבמות אינה צריכה הימנו גט מ"ט דרבי אמר רב יוסף עשאוה כעודר בנכסי הגר וסבור שלו הן דלא קני א"ל אביי מי דמי התם לא מכוין למקני הכא מכוין למקני הא לא דמי אלא לעודר בנכסי הגר [זה] וכסבור של גר [אחר] הן דקני. אלא אמר אביי הב"ע כגון דא"ל התקדשי לי במאמר יבמין פירוש מעיקרא הוה קס"ד כגון שא"ל בשעת קדושין לשום יבמות והשתא שני אביי כגון שאמר במאמר יבמין א"נ מעיקרא קס"ד שקדשה סתם ומסתמא לשום יבמות קדשה · והראב"ד פירש דמעיקר' דהוה מדמי לה לעודר בנכסי הגר הוא קס"ד כגון דאמר פלונית יבמתי התקדשי לי ולא תלי הקידושין במאמר יבמין וזיקת יבמין ודלמא הכי קאמר פלונית שהיתה יבמתי תתקדשי לי והשתא שני אביי כגון דא"ל התקדשי במאמר יבמין וס"ל לרבנן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי מעיקרא אי א"ל התקדשי לי במאמר מי לא מהני השתא נמי מהני וכיון דקי"ל כרבא דאמר נתן לה גט למאמרו הותרה צרתה אלמא הלכתא כרבנן והיינו דאמר רבא אי דא"ל במאמר יבמין דכ"ע לא פליגי דרבא לטעמיה דאמר הותרה צרתה אלא הכא במ"ע כגון דא"ל התקדשי לי בזיקת יבמין' ר' סבר יש זיקה אתאי חליצה ואפקעיה לזיקה

מסורת הש"ס

לעיל נב. | [לעיל יו: וש"נ] | לעיל מט.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתן גט וכו' וקאמר רבא. נ"ב דף נב ע"ב: (ב) תוס' ד"ה אי אמר וכו' בזיקת יבמין כצ"ל ותיבת מאמר נמחק:

א) נ"ל והאי לחודיה קאי ומהני. ופי' הקונטרס דהיכא דכתב גט לזיקתו ולא למאמרו אסורה עליו ועל אחיו דפקעה זיקה וכו'.

גליון הש"ס גמ' ליבמתו מהו. עיין נזיר דף יב ע"א תד"ה מאי טעמא:

*יש זיקה ואתאי חליצה אפקעתיה לזיקה ורבנן סברי *אין זיקה מעיקרא אילו אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין מי לא מהני השתא נמי מהני רב שרביא אמר בחליצה כשירה אי דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דלא מהני והכא בחליצה פסולה קמיפלגי מר סבר חליצה פסולה פוטרת ומר סבר חליצה פסולה אינה פוטרת רב אשי אמר דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת והכא ביש תנאי בחליצה קמיפלגי מר סבר יש תנאי בחליצה ומר סבר *אין תנאי בחליצה רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה והכא *בתנאי כפול קמיפלגי מר סבר בעינן תנאי כפול ומר סבר לא בעינן תנאי כפול: חלץ ועשה מאמר ונתן גט ובעל וכו': וניתני נמי אין אחר ביאה כלום (א) אביי ורבא דאמרי תרוייהו תני אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה: אחד יבמה אחת אחד שתי יבמות: מתני' דלא כבן עזאי דתניא *בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד: כיצד מאמר לזו וכו': לימא מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל *חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה ותיובתא *דרב יוסף מי קתני חולץ חלץ קתני דיעבד: גט לזו וגט לזו כו': לימא מסייע ליה לרבה בר רב הונא דאמר *רבה בר רב הונא חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין מאי צריכות צריכות דעלמא: גט לזו וחלץ לזו: לימא מסייע ליה לשמואל ותהוי תיובתא דרב יוסף מי קתני חולץ חלץ קתני דיעבד: חלץ וחלץ או חלץ וכו': וליתני נמי אין אחר ביאה כלום (א) אביי ורבא דאמרי תרוייהו תני אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה: בין יבם אחד לשתי יבמות כו': בשלמא *לרבי יוחנן דאמר כולה ביתא בלאו קאי איצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין אלא לר"ל דאמר כולה ביתא בכרת קאי איצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות אמר לך ר"ל וליטעמיך סיפא דקתני בעל ועשה מאמר איצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין באשת איש אלא איידי דתנא התרת יבם אחד ויבמה אחת תנא נמי שתי יבמות ויבם אחד *ואיידי דתנא שתי יבמות ויבם אחד תנא נמי שתי יבמין ויבמה אחת:

חלץ

רש"י

יש זיקה · הלכך דתפיס מאמר בעלמא בכי האי לישנא משום דיש זיקה והשתא אתאי חליצה פקעתה וליכא למימר הכי: אין זיקה · אין כח לזיקה ואפי' הכי מעיקרא הוי מאמר: רב שרביא אמר · אי דאמר לה בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דלא מהני דיש זיקה ואתיא חליצה ואפקעתה: והכא בחליצה פסולה · כגון שחלץ אחר הגט קמיפלגי רבנן סברי לא אפקעתה שפיר ויש אחריה כלום הלכך קני מאמר: יש תנאי בחליצה · שחלץ לה על מנת שתתן לו מאתים זוז רבי סבר אין תנאי מועיל בחליצה ואפילו לא נתנה לו אין תנאי מועיל והוי חליצה הלכך לא תפיס מאמר שעשה בלשון זיקת יבמין אבתרה דהא אפקעתה לזיקתו ולרבנן יש תנאי וכל כמה דלא קיימא לא פקע זיקה וכי אמר לה התקדשי לי ע"י כסף זה בזיקת יבמין קני: ה"ג רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה · ואע"ג דקי"ל (לקמן דף קו·) חליצה מוטעת כשירה הני תנאי לא סבירא להו: והכא בתנאי כפול קמיפלגי · וכגון דלא כפליה לתנאי לרבי בעינן תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן והאי דלא כפליה אם תתני תהא חליצה ואם לא תתני לא תהא חליצה לא הוי תנאי לבטולי לחליצה: וניתני נמי אין לאחר ביאה כלום · דהא ביאה שייכא למימר בסיפא דקתני או בעל ועשה מאמר ונתן גט וחלץ דהא או או קתני ובבעל ועשה מאמר או בבעל ונתן גט מאי חליצה איכא: תני אין לאחר ביאה כלום · ולא צריך למיתני נמי אין לאחר חליצה כלום דכיון דתנא אין אחר ביאה כלום ה"ה נמי דאין אחר חליצה כלום ולישנא קלילא הוא למיתני חדא או ביאה או חליצה: ותנא דידן · דלא נקט ביאה ואע"ג דאיירי בה בסיפא משום דהיתר יבמה לשוק חביבא ליה לאורויי ומינה שמעינן דאין אחר ביאה כלום וטריחא לתנא למיתני תרתי אין אחר ביאה ואין אחר חליצה כלום: מתניתין · דקתני אחת שתי יבמות עשה מאמר בזו ומאמר בזו צריכות שני גיטין: דלא כבן עזאי · דאמר אין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד ומתני' בשתי יבמות ויבם אחד קא מיירי ולישנא בתרא דגרסינן למילתיה דבן עזאי איפכא קיימא הך אתקפתא אסיפא דמתני' דקתני בין יבם אחד לשתי יבמות בין שני יבמין ויבמה אחת ומיסתברא כלישנא קמא דא"כ לא הוה לן לאיתויי הך אתקפתא הכא אלא בגמרא דסיפא דלקמן: לימא מסייע ליה לשמואל · אמאמר לזו וחלץ לזו קאי מדלא נקט חליצה אבעלת מאמר מסייע לשמואל דאמר חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה דכיון דבעי גט למאמרו לא הויא חליצה מעלייתא לאפוקי זיקה דחברתה: ותיובתא דרב יוסף · דאמר בהחולץ (לעיל דף מד.) לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם דהא הכא דחלץ לחברתה וקמייתא בעיא גט ונמלא פוסל את שתיהן מן הכהונה ולא אמרינן ליחלוץ לקמייתא ותהא חברתה כשירה: צריכות · משמע חליצה לכל אחת דכיון דחליצת שתיהן רעועה אין אחת מהן פוטרת חברתה וקתני סיפא וכן שני יבמין ליבמה אחת דאם נתן זה גט וזה גט צריכה חליצה משניהן: לימא מסייע ליה לרבה כו': ה"ג גט לזו וחלץ לזו לימא מסייע ליה לשמואל · מדלא נקט חליצה לבעלת הגט אלא לחברתה מסייע ליה לשמואל דאמר בפ' ד' אחין חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה: וליתני נמי אין אחר ביאה כלום · בסיפא דקתני או בעל ובעל או בעל ועשה מאמר כו' דהא משום הכי נקט לה דהתם לא שייך למיתני אין אחר חליצה כלום דהא ליכא חליצה: כולה ביתא · כל האחין על החלוצה ועל צרתה בלאו בעלמא כחולץ עצמו דשליחות דידהו עבד: איצטריך לאשמועינן · מתני' חלץ לזו ועשה מאמר בזו אינו כלום דאע"ג דלאו בעלמא היא גביה לא תפסי קידושין וסתים לן כוותיה כר' עקיבא וכן בשני יבמין ויבמה אחת: אלא לר"ש בן לקיש דאמר · בפ"ק (דף י:) כוליה ביתא בכרת קאי לבד מחולץ בחלוצה אבל חולץ לגבי צרה וכל האחין בין בחלוצה בין בצרה בכרת מאי איצטריך למיתני גבי ב' יבמות ויבם אחד וב' יבמין ויבמה אחת דאין מאמר השני תופס אחר חליצה: וליטעמיך סיפא · בב' יבמין ויבמה אחת דקתני בעל הראשון ועשה השני מאמר אין אחר ביאה כלום מי איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בא"א הרי כנסה וכאשתו היא לכל דבר: אלא איידי דתני התרת יבם ויבמה אחת · דאיצטריך לאשמועינן אפילו לר"ל דאין מאמר אחר חליצה דהא ליתא גביה אלא בלאו דלא יבנה ואיצטריך למיסתמיה כרבי עקיבא תנא נמי כו':

תוספות

רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה · תימא לר"י דהני אמוראי אתו דלא כהלכתא דקי"ל בפרק מצות חליצה (לקמן דף קו.) ובהמדיר (כתובות דף עד. ושם) דחליצה מוטעת כשירה דאין תנאי בחליצה משום דגמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן דבעינן דאיפשר לקיימו ע"י שליח דאי סבירא להו דאין תנאי לא הוה להו לאוקמי פלוגתא דרבי ורבנן בהכי ועוד אדמיפלגי ביש תנאי בחליצה לענין מאמר שאחריה ליפלגו לענין התרה לשוק ואר"י דלענין התרה לשוק לכ"ע הויא חליצה כדקי"ל דאין תנאי בחליצה אלא לענין דהויא חליצה פסולה דלא מפקע לה זיקה לגמרי שלא יועיל אחריה מאמר בלשון זיקת יבמין קאמר דיש תנאי וטוב מלא ר"י בשם ר"ת א): לימא מסייע ליה לשמואל ותיובתא לרב יוסף · אמאמר לזו וחלץ לזו קאי ואם תאמר אמאי הוי תיובתא לרב יוסף דהא דאין חולץ לבעלת מאמר משום דשמואל דחלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה וי"ל דה"ק לימא מסייע ליה לשמואל או תיהוי תיובתא דרב יוסף דאי לא תסייע לשמואל ומיפטרה צרה בחליצת בעלת מאמר א"כ האי דנקט מאמר לזו וחלץ לזו לאשמועינן דחולץ לאיזו שירצה לאפוקי מדרב יוסף דקאמר לא ישפוך מי בורו ואחרים צריכים לו: איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין · אע"ג דכבר אשמועינן לעיל קתני לה נמי הכא אגב שאר גווני כיון דלאו מילתא דפשיטא היא: איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין באשת איש · פירוש דקתני סיפא וכן בשני יבמין ויבמה אחת ותימא דלמא הא דנקט בעל ועשה מאמר משום שתי יבמות ויבם אחד נקטיה: *סלקא דעתך אמינא ליגזור מאמר דבתר חליצה כו' · תימה מה צריך לטעם זה דלעיל הוה ניחא לר' יוחנן דאיצטריך לאשמועי' דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין אע"ג דכבר אשמועינן ליה מרישא והכי נמי תינח ליה הכא מהאי טעמא גופיה:

הדרן עלך רבן גמליאל

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה כד סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף כ:

מג ב מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה כ סמג עשין מח טוש"ע שם סימן לח סעי' כ:

מד ג מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה יד טוש"ע שם סימן קע סעיף יב:

מה ד מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ה:

מו ה מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה יב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן מד סעי' ו:

תוספות ישנים

א) ועוד דקאמר לעיל דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת וכשלהי מתני' אמרינן אין אחר חליצה כלום וכן הא דקאמר רב אשי דכו"ע חליצה פסולה אינה פוטרת היינו לענין דהיי' מאמר אבתרה: לימא מסייעא ליה לרבה בר רב הונא פי' לעיל בהאי פרקא: אביי ורבא דאמרי תרוייהו תני אין אחר ביאה כלום ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה והקשה הר"י נתנאל למאי קאמר ותנא דידן הא אמר תני במתני' וא"כ אינו כ"א מגיה המשנה ואין זה תנא אחר ותירץ דה"ג תנא אין אחר ביאה כלום דברייתא היא בתוספתא א) והשתא ניחא דקאמר ותנא דידן דלא תני במתני' הכי ומשני התרת יבמה לשוק עדיפא ליה וכו':

א) כ"ה באמת בתוספתא פ"ז תלן את זו וכו' אין אחר בעילה כלום אך דיש שם ט"ס דבכלא קמייתא גבי בעל את זו צריך לסיים אין אחר בעילה כלום ע"ש.

תוס' חד מקמאי

לזיקה ורבנן סברי אין זיקה מעיקרא כו'(וקיי"ל יש זיקה): רב שרביא אמר בחליצה פסולה קא מיפלגי רבי סבר חליצה פסולה פוטרת ורבנן סברי חליצה פסולה אינה פוטרת [פי' רבי סבר דפוטרת] ושריא לעלמא ודחי' לה מהאי ביתה ואין (כלל) [כאן] יבמות כלל. ולפיכך אינה צריכה הימנו גט ורבנן סברי אינה פוטרת ולא אידחיא מהאי ביתא ויש כאן יבמות. והרב אלפס פי' דבחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין קמיפלגי וס"ל לרבנן צריכה לחזור על כל האחין וכל זה סיוע למפסק הלכתא כרב דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור אחר כל האחין דהא רבנן קיימי כותיה אעפ"י שפסק הרב אלפס דכל הני טעמי דאתמר (בהו) [גבי] פלוגתא דרבי ורבנן לא סמכינן עלייהו איכא מינייהו דסמכינן כגון האי טעמי דאיתמר לעיל מתוקמי' כרבי דלא סמכינן אדרבנן דקי"ל דיש זיקה כדפרישנא. רב [אשי] אמר ביש תנאי בחליצה קא מיפלגי רבי סבר אין תנאי בחליצה ורבנן סברי יש תנאי בחליצה וכיון דלא נתקיים התנאי אין כאן חליצה ויש כאן יבמות דרבינא אמר דכ"ע דיש תנאי בחליצה והכא בתנאי כפול קמיפלגי דרבנן סברי דלא בעי תנאי כפול ואע"ג דלא כפילנא לתנאיה התנאי תנאי וצריך לקיימו וכיון שלא קיימו אין כאן חליצה ויש כאן יבמות · א) הכי אוקימנא דרב אסי ורבינא הוו להו לרבנן דלא כהלכתא דקי"ל אין תנאי בחליצה דתניא חליצה מוטעת כשרה ואוקימנא בפרק המדיר דאין תנאי בחליצה' דמכדי כל תנאי מהיכא גמרינן ליה מתנאי בני גד ובני ראובן תנאה דאפשר לקיומי ע"י שליח כי התם הוי תנאיה תנאה דלא אפשר לקיומי ע"י שליח לא הוי תנאיה תנאה. ומיהו מעקרא קס"ד בפ' המדיר דהיינו טעמא דחליצה מוטעת כשירה דכיון דעבד מעשה אתולי אתליה לתנאיה ולהאי טעמא אי אדכר תנאיה בשעת חליצה הוי תנאיה תנאה ואפ"ה הלכתא כטעמא בתראה כהאי מסקנא ואפי' אידכר התנאי בשעת חליצה לא הוי תנאיה תנאה דלא אפשר לקיומי ע"י שליח: הא דתנן מאמר לזו וחלץ לזו צריכה גט ואמר עלה בגמ' לימא (תהוי תיובתא) [מסייע ליה] לשמואל דאמר חלץ לבעלת מאמר לא נפטרת צרתה ותיובתא דרב יוסף דאמר לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו מי קתני חולץ חלץ קאמר דיעבד וכיון דקי"ל כשמואל לכתחלה נמי אית ליה למעבר אם עשה מעשה לזו חולץ לאחרת ונפטרת בעלת מאמר אבל אם חלץ לבעלת מאמר לא נפטרת צרה ב) וכי חליץ לאחרת לא הוי תיובתא דרב יוסף כלומר לית ליה לשמואל דאם חלץ לבעלת מאמר נפטרת צרתה וה"ל למחלץ לבעלת מאמר שאחרים פסולין לה בלא חליצה ולא לצרתה שאחרים כשירים לה בלא חליצה והשתא נפסלה לאחרים בחליצה זו ג):

א) נראה דצ"ל ולהך אוקימתא דרב אשי ורבינא. ב) אינו מובן ונראה דצ"ל ולכן חולץ לאחרת ורב יוסף לית ליה דשמואל וס"ל דאם חלץ וכו'. ג) הסדר צ"ע דמנ"ל דרב יוסף פליג אדשמואל הא רב יוסף לא אמר זה רק אמתניתין דלעיל דף מד

הגהות הב"ח

(א) גמ' (אביי ורבא דאמרי תרוייהו תני) תא"מ ונ"ב ס"א אביי ורבא תני:

[לעיל יז: וכ"ג] [שם] [קידושין סא.] [לעיל נא: לקמן עו:] [לעיל כז.] [לעיל יא: יב. מד.] [לעיל כו: נא.] [לעיל י:] [לעיל ג. וש"נ]

חלץ ועשה מאמר ונתן וכו': בשלמא חלץ ועשה מאמר איצטריך סד"א נגזור מאמר דבתר חליצה אטו מאמר דקמי חליצה קמ"ל דלא גזרינן אלא חלץ ונתן גט למה לי ולטעמיך אימא סיפא בעל ועשה מאמר בעל ונתן גט בשלמא בעל ונתן גט איצטריך סד"א נגזור גט דבתר בעילה אטו גט דקמי בעילה קמ"ל דלא גזרינן אבל בעל ועשה מאמר למה לי אלא איידי דתנא חלץ ועשה מאמר תנא נמי בעל ועשה מאמר ואיידי דבעי למיתני בעל ונתן גט תנא נמי חלץ ונתן גט: בזמן שהיא וכו': מתניתין דלא כי האי תנא דתניא אבא יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר משום רבי מאיר אחת בעילה ואחת חליצה בתחלה אין אחריה כלום באמצע ובסוף יש אחריה כלום *ושלש מחלוקת בדבר תנא קמא סבר ביאה דאיכא למיגזר גזרינן חליצה דליכא למיגזר לא גזרינן ור' נחמיה סבר ביאה נמי ליכא למיגזר ודקאמרת ליגזור ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה כיון דחליצה דאורייתא מידע ידעי ודקאמרת ליגזור ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה כיון דביאה דאורייתא הא מידע ידיעי ואבא יוסי בן חנן סבר לה כרבנן דגזרי בביאה וגזר חליצה משום ביאה:

הדרן עלך רבן גמליאל

הבא *על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפי' הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת הוא אנוס והיא לא אנוסה היא אנוסה והוא לא אנוס אחד המערה ואחד הגומר קנה ולא חילק בין ביאה לביאה [ב]וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה או פסולות כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין פסלה ולא חילק בין ביאה לביאה:

גמ' מאי אפי' לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא הוא שוגג והיא קמכוונה למצוה אי נמי הוא מזיד והיא קמכוונה למצוה אלא אפי' הוא שוגג והיא מזידה (א) דתרווייהו לא קמכווני לשם מצוה אפילו הכי קנה תני ר' חייא אפי' *שניהם שוגגים שניהם מזידים שניהם אנוסים אנוס דמתניתין היכי דמי אילימא כשאנסוהו עובדי כוכבים ובא עליה והאמר רבא [ג]אין אונס לערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת אלא בישן והאמר רב יהודה ישן

חלץ ועשה מאמר. איבם אחד ויבמה אחת קאי דאוקמיה דצריך למתנייה: בשלמא חלץ ועשה מאמר אילטריך · למיתני דאיכא כלום: סד"א: אפי' לר' עקיבא: ליגזור מאמר דבתר חליצה. דליבעי גט אטו מאמר דמקמי חליצה קמ"ל דלא גזרינן: אלא חלץ ונתן גט · ביבם אחד ויבמה אחת למה לי כו' למאי ליהני האי גט אי למיסרה הא איתסרא היא וקרובותיה עליו: ולטעמיך בעל ועשה מאמר · ביבם ויבמה אחת למה לי בשלמא בעל ונתן גט אילטריך למתני אין אחר ביאה כלום דנפקא בהאי גיטא ולא בעיא חליצה דביאה קמייתא אפקעתה לזיקה: סד"א לגזור גט דבתר ביאה · דלא תיסגי ליה בגט בלא חליצה אטו גט דמקמי ביאה דלא לימרו גט סגי ביבמה במקום חליצה: אלא בעל ועשה מאמר · למאי קבעי איתנויי הלא אשתו היא: אלא · איידי דתנא חלץ ועשה מאמר דאילטריך ליה כדאמרן תנא נמי כו': ושלש מחלוקת בדבר תנא קמא · דמתניתין דאמר חליצה פסולה אין אחריה כלום אבל ביאה פסולה יש אחריה כלום: ורבי נחמיה · דאמר אחת זו ואחת זו אין אחריה כלום: ואבא יוסי בר חנן · דאמר אחת זו ואחת זו יש אחריה כלום באמצע ובסוף · כדפרישנא ליה במתניתין ביאה דאיכא למיגזר כדאמרן ברים פירקין (לעיל נ:) אי ביאה אחר הגט היא גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה דלא ליתי למיבעל אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר כו' חליצה ליכא למיגזר כדאמר ברים פירקין (שם):

הדרן עלך רבן גמליאל

הבא על יבמתו שוגג · כסבור שהיא אשתו או אשה אחרת: מזיד · לשם זנות ולא לשום מצוה: אפי' · מפרש בגמרא: המערה · שלא גמר ביאתו: קנה · וזכה בנחלה ויוליאה בגט אם בא להוליאה: בין ביאה לביאה · [בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה ובין העראה לגמר ביאה]: וכן הבא על אחת מכל העריות · באחת מכל הביאות הללו: או פסולות · לכהונה כגון אלמנה כו': פסלה לכהונה · משום זונה [וגרושה מיפסלא (ב) מתרומה דבי נשא אם היא בת כהן דשויה חללה] ודוקא עריות או פסולות אבל ביאת זנות דפנויה לא משויה לה זונה ולא פסלה מן הכהונה דלא אשכחנא תנא דפסל אלא רבי אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה לקמן בפירקין*: ממזרת ונתינה · לאו אפסולה לכהונה קאי דהא פסולה וקיימא ולענין תרומה דבי נשא נמי ליכא למימר ועוד ביאת כשר מאי מגרעא לה אלא לענין העראה ישראל בהעראה כגמר ביאה: **גמ'** אלא אפילו הוא שוגג · כסבור אשה אחרת היא: והיא מזידה · לביאת זנות מכוונת: דתרווייהו לא מיכווני למצוה · אפילו הכי קני: אלא בישן · שנתקשה כשהוא ישן: ישן

הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד · היכא למימר דמזיד ורצון תרי גווני נינהו דרצון היינו דמכוין למצוה אע"ג דפשיטא הוא קתני ליה דהכי אורחיה בכל דוכתא אבל בפ"ב דב"ק (דף כו: *ושם) גבי אדם מועד לעולם קשה מה בין מזיד לרצון וי"מ דה"ק בין שיהא אותו שוגג ומזיד באונס שאנסו לעשות כן בין שיהא ברצון*:

הוא אנוס והיא לא אנוסה · תימה דהוה ליה למינקט שניהם אנוסים דהוי רבותא טפי וי"ל דאגב דנקט ברישא הוא שוגג והיא מזידה נקט נמי הכא הוא אנוס והיא לא אנוסה א"נ לא קאמר והיא לא אנוסה אלא ברצון אלא היא לא אנוסה אבל מזידה או שוגגת דהשתא תרווייהו לא מיכווני לשם מצוה: **ולא** חילק בין ביאה לביאה · פי' בקונטרס בין הערלה לגמר ביאה ובבבא שניה פירש ולא חילק בין ביאה לביאה בין כדרכה לשלא כדרכה ואין נראה לר"י דכיון דתנא סבר אחד המערה ואחד הגומר למה ליה תו למיתני ולא חילק בין הערלה לגמר ביאה ועוד דבגמ' (לקמן דף נו:) מפרש מאי וכן אשלא כדרכה בחייבי לאוין מכלל דלא חילק דרישא איירי בשלא כדרכה ונראה לר"י שהסופרים טעו וכתבו איפכא ומיהו היא דבבא שניה אפשר לפרשו כמו הראשון בין כדרכה לשלא כדרכה ולפרושי וכן קאתי:

שאנסוהו עובדי כוכבים ובא עליה · אין לפרש שאנסוהו היינו שאיימו עליו להרגו אם לא יבא עליה דא"כ מאי פריך מרבא דאמר אין קישוי אלא לדעת פירוש דאין זה אונס שקישוי עושה מדעת ואין דוחקין אותו לבטול בקישוי ולוקמא כגון שמאיימין עליו לבטול בקישוי ועוד דמילתא דרבא אי אפשר לפרש במאיימין עליו להורגו אם לא שיבעול הערוה מעלמו כמו שאפרש אלא כל דבר שעושה מעלמו אפילו ע"י אונס פחד מיתה לדעת חשיב והאי שאנסוהו עובדי כוכבים ובא עליה דקאמר היינו שהביאוהו עליה והדביקוהו ביבמתו ולא שבא עליה מעלמו כמו תקפתו יבמתו ובא עליה דבסמוך והשתא פריך שפיר דאין אונס דקישוי לא הוי אלא לדעת ואר"י דיש לדקדק מכאן דאין יבמה נקנית אלא בבא עליה בקישוי מדלא מוקמי שהדביקוהו בלא קישוי ואיכא למימר דאתי הך סוגיא כמ"ד *משמש מת בעריות פטור ולפינן קיחה מעריות דאינה נקנית אלא בקישוי ועוד אר"י דאתיא שפיר אפילו למאן דאמר משמש מת בעריות חייב ולענין יבום בעינן ביאה דרך הקמת שם:

אין אונס לערוה שאין קישוי אלא לדעת · אין לפרש במאיימין עליו להורגו אם לא יבא בעצמו על הערוה דאם כן אפילו יש קישוי שלא לדעת תיפוק ליה דאגילוי עריות יהרג ואל יעבור כדאמר בפרק בן סורר (סנהדרין דף עד. ושם) אלא איירי כשעובדי כוכבים מדביקים אותו על הערוה וא"א לו להשמט אם לא ע"י שיהרג וקאמר רבא דיש לו למסור עצמו ליהרג אם יודע שאי אפשר לו אם לא יתקשה דאין קישוי אלא לדעת א) וחשיב כעושה מעשה אבל אם יש קישוי שלא לדעת או שהיה כבר מקושה או שיודע שלא יתקשה אין חייב למסור עצמו כיון שהוא אינו עושה שום מעשה והוי כקרקע עולם כדאמר בבן סורר (ג"ז שם) גבי אסתר דקרקע עולם היתה וטעמא משום דנערה המאורסה ילפינן התם מרוצח

א א מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קמו סעי' ז: [עמ"ש שם על הגליון]

[ועי' פרש"י במס' ע"ז נד. ד"ה מזיד כו' ובפרש"י פסחים עז: ד"ה בין ביחיד וברש"י מנחות כה: ד"ה שוגג]

ב ב מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה יח ופי"ח הלכה ו סמג לאוין קכו טוש"ע שם סימן ו סעי' ט וסימן כ סעיף א:

ג ג מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הל' ט:

תוספות ישנים

א) וא"ת ולמה ליה קישוי הלא אמרי' משמש מת בעריות חייב וי"ל דס"ל פטור. א"נ א) אפי' למ"ד חייב היינו משום שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה אבל הכא שהדביקו עובדי כוכבים כבר לא מתחייב עד שיקשה שהרי נאנס הוא ולא יכול לפרוש ·

א) לכאורה אינו מובן דמה ענין בכאן שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ולא שייך זה רק גבי משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד ועי' בשבועות י"ח.

תוס' חד מקמאי

פרק הבא על יבמתו · הא דתנן הבא על יבמתו פרישנא בגמ' ה"ק ל"מ הוא שוגג והיא מכוונה למצוה · א"נ הוא מזיד והיא מכוונה למצוה · [אלא] אפילו הוא שוגג והיא מזידה פירוש לזנות דתרווייהו לא מכווני למצוה קנה. תני רבי חייא אפילו שניהם מזידין שניהם אנוסים · אנוס דמתני' ה"ד אילימא שאנסוהו עובדי כוכבים ובא עליה. והא אמר [רבא] אין אונס בערוה שאין קישוי אלא לדעת אלא בישן והאמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו

שבועות יח. לקמן נה:

[עירובין עה: וש"נ]

רש"ל

רש"ל

[עי' תוס' מעילה ג. ד"ה שמתן]

[דף נט:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אפילו הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת דתרווייהו לא: (ב) רש"י ד"ה פסלה. מיפסלא בהך ביאה מתרומה:

ישן לא קנה ביבמתו אלא בנתקע והא אמר רבה נפל מן הגג ונתקע חייב בארבעה דברים וביבמתו לא קנה אלא כגון שנתכוון לאשתו ותקפתו יבמתו ובא עליה שניהם אנוסים דבי רבי חייא היכי דמי כגון שנתכוון לאשתו ותקפוהו עובדי כוכבים ודבקום זה בזה ובא עליה מנא הני מילי דתנו רבנן °יבמה יבא עליה מצוה דבר אחר יבמה יבא עליה בין בשוגג בין *במזיד בין באונס בין ברצון והא אפיקתיה למצוה °מואם לא יחפוץ האיש נפקא הא חפץ יבם וכי אתא קרא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון תניא אידך *יבמה יבא עליה כדרכה ולקחה שלא כדרכה *°ויבם ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרין בה ויבמה בעל כרחה (א) ד"א יבמה יבא עליה בין בשוגג כו' והא אפיקתי' לכדרכה ההוא °מלהקים לאחיו שם נפקא במקום שמקים שם וכי אתא קרא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון גופא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו דאמר קרא יבמה יבא עליה עד דמכוין לה לשם ביאה והתניא בין ער [בין ישן אימא בין ערה בין ישנה והתניא בין ער] הוא בין ישן הוא בין ערה היא בין ישנה היא הכא במאי עסקינן במתנמנם *ה"ד מתנמנם אמר רב אשי נים ולא נים תיר ולא תיר כגון דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר גופא אמר רבה נפל מן הגג ונתקע חייב בארבעה דברים וביבמתו לא קנה בנזק בצער בשבת ברפוי אבל בושת לא מיחייב *דאמר מר אין חייב על הבושת עד שיתכוון אמר רבא נתכוון להטיח בכותל והטיח ביבמתו לא קנה להטיח בבהמה והטיח ביבמה קנה דהא קמכוין לשם ביאה בעולם : אחד המערה :

אמר עולא מנין להעראה מן התורה שנאמר °ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה מכאן להעראה מן התורה אשכחן נדה שאר עריות מנין וכ"ת נילף מנדה מה לנדה שכן מטמאה את בועלה אלא אתיא מאשת אח דכתיב °ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא וכי אשת אחיו [לעולם] נדה היא אלא כנדה מה נדה בהעראה אף אשת אח בהעראה מה לאשת אח שכן בידו לרבות דאי בעי מקדש ואזיל כי אלפא אלא אתיא מאחות אב ואחות אם דכתיב °וערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה כי את שארו הערה איכא למיפרך מה לאחות אב ואחות אם שכן איסור הבא מאליו מהדא לא אתיא תיתי [חדא] מתרתי מהי תיתי תיתי מאשת אח ואחות אב ואחות אם מה להנך שכן אסורין משום שאר אלא תיתי מנדה ואחות אב ואחות אם מה להנך שכן איסור הבא מאליו אלא תיתי מנדה ואשת אח דמאי פרכת מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא מה לנדה ואשת אח שכן אין להם היתר בחיי אוסרן תאמר באשת איש שכן יש לה היתר בחיי אוסרה אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא אטו נדה ואשת אח בחיי אוסרן הוא דאין להם היתר אבל לאחר מכאן יש להם היתר נדה ביומי

רש"י

ישן לא קנה · דישן לאו בר דעת ולא הוה קנינו קנין : בנתקע · שנתקשה לאשתו ונפל מן הגג ונתקע ביבמתו : חייב בד' דברים · בנזק ובצער ורפוי ושבת כדאמר בהחובל (ב"ק דף פה:) פצע תחת פצע לרבות השוגג כמזיד ואונס כרצון אבל בבושת לא כדמפרש לקמן : וביבמתו לא קנה · דלא אכוין לביאה : שנתכוון לאשתו · ונתקשה לה : מצוה · כלומר בביאה יותר מבחליצה : הא חפץ · מצוה ליבומי : ולקחה שלא כדרכה · לרבות שאם בא עליה שלא כדרכה קנה : במקום שמקים שם גרסינן : עד דמכוין לה · לשם ביאה בעולם : נזק · שמין אותה כאילו היא שפחה נמכרת (ב) כמה היתה יפה וכמה היא יפה : להטיח בכותל · לאו לשום ביאה מיכוין : שכן מטמאה את בועלה · להיות כמותה טמא ז' דכתיב ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים (ויקרא טו) : וכי אשת אחיו לעולם נדה היא · ואינה פוסקת : שכן בידו · של אדם לרבות נשים הרבה על אחיו באיסור אשת אח : דאי בעי מקדש ואזיל כי אלפא · ותפשוט מינה כל עריות הנאסרות עליו מחמת אישות כגון אשת אב וכלתו וחמותו ואחות אשתו אבל אמו ואחותו ובתו וכיוצא בהן דאין בידו לרבות מנלן : שכן איסור הבא מאליו · ופשוט מינה אמו ואחותו ובתו וכיוצא בהן ולא תפשוט מינה עריות הנאסרות לו מחמת קידושין : מאשת אח ואחות אב ואם · דכי פרכת מה לאחות אב ואם שכן איסור הבא מאליו אשת אח תוכיח מה לאשת אח שכן בידו לרבות אחות אב ואם תוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שהן אסורות עליו משום ערוה ועשה בהן העראה כגמר ביאה אף אני אביא כל העריות בדין הזה : שכן איסורן משום שאר · ותפשוט כל האסורות משום שאר אבל אשת איש דלאו משום שאר מנא תיתי : בחיי אוסרן · כל זמן *שאדם חי והיא שופעת וכן אשת אח אין היתר בחיי אחיו שאפילו הוא מגרשה אסורה לזה אשת איש יש לה היתר בחייו על ידי גט :

תוספות

מרוצא ורוצא גופיה קאמר התם דסברא הוא דמאי חזית דדמא דידך סומקא טפי כו' וזה לא שייך אלא במאנסין אותו להרוג בידים אבל אם רוצים לזורקו על התינוק ויתמעך בזה אדרבה איכא למימר איפכא מאי חזית דדמא דחבריה סומקא טפי כו' כיון שאין הורג בידים ולא הוי אלא קרקע עולם בעלמא ואין מצווה להציל חברו בגופו דאדרבה חייו קודמין והיקש דקרא בהורג בידים כתיב כי כאשר יקום איש על רעהו וגו' והשתא גרסינן בכל דוכתא מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור פירוש יהרג הבועל ולא גרסינן תיהרג דקרקע עולם היא אי כמי אר"י דאפי' גרסינן תיהרג יש לפרש דהכי קאמר תיהרג קודם שתעשה מעשה ותביא עליה את הערוה וא"ת במסכת ע"ז בפרק רבי ישמעאל (דף נד· ושם) דנעבד באונס אסור ומפרש כגון דאנסוהו עובדי כוכבים והשתחוה לבהמה דידיה ופריך עלה רבי זירא אונס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא תעשה דבר (דברים כב) ומאי קושיא הא האי קרא דוקא בקרקע עולם איירי אבל עשה מעשה חייב למסור עצמו כדפרישי' ומשתחוה לעבודת כוכבים עושה מעשה הוא דליכא לאוקמה כשכפוהו עובדי כוכבים לעבודת כוכבים דאין זה משתחוה ואר"י דהכי פריך אונס רחמנא פטריה ממיתה אפי' בעושה מעשה דנהי דחייב למסור עצמו מ"מ אם לא מסר עצמו לא מיחייב מיתה דולנערה לא תעשה דבר אפילו בעשתה מעשה קאמר קרא דפטורה ממיתה דבעשיית מעשה איירי היקשא דקרא ועוד דכיון דאפילו ברצון מיחייב מיתה אע"ג דלא עביד מעשה דהא אשה חייבת ברצון אע"ג דהויא קרקע עולם ה"נ כשפטר הכתוב אונס במיתת בית דין כדכתיב ולנערה לא תעשה דבר פטר בכל ענין לא שנא עביד לא שנא לא עביד ולהכי פריך כיון דפטור ממיתה לא חשיב נעבד ליאסר בהך עבודה ומהדר ליה התם דחשיב שפיר נעבד באונס אע"ג דפטו' ממית' בדיעבד כיון דחייב למסור עצמו[וע"ע תוס' יומא פב· האריכו טובא] :

ישן לא קנה · פי' בקונטרס משום דלא הוי בר דעת וקשיא דהא קטן אע"ג דלא הוי בר דעת הוה קונה אי לאו דמיעטיה קרא אלא טעמא משום דלא איכוין לביאה כלל והוי כמתכוון להטיח בכותל דבסמוך :

וכי איצטריך קרא בין בשוגג כו' · וא"ת והא איצטריך לאשמועינן ביאה ביבמה דלא כתיב אלא הכא וי"ל דמלהקים לאחיו שם נפקא וא"ת והא אכתי איצטריך לג"ש דלקמן יבמה מכין אתיא ביאה ביאה וי"ל דביאה דחייבי לאוין מופנה וה"ל מופנה מצד אחד :

דמכוין לה · לאו דוקא נקט דמכוין לה דהא בסמוך אמר דנתכוון להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה :

שכן בידו לרבות · וא"ת דבקדושין פרק האומר (דף סז:) בעי למילף כל העריות דלא תפסי בהו קידושין מאחות אשתו וקאמר התם בשלמא כולהו אתיין והיכי אתיין הא איכא למיפרך מה לאחות אשה שכן בידו לרבות וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר אע"ג דדוקא באשת אח חשיב יש בידו לרבות לתומרא שכן יש בידו לרבות איסור על אחרים אבל מה שבידו לרבות על עצמו לא חשיב פירכא : מה לאחות אב ואחות אם שכן איסור הבא מאליו · הקשה ריב"ן דמאחות אב ואם נילף איסור הבא מאליו ומאשת אח נילף היכא דעל ידי קידושין וי"ל דאשת איש לא אתי כדפריך בסמוך מה להנך שכן שאר :

אלא

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ב מהל' יבום הלכה ג ד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסו סעיף ח :

ה ב מיי' פ"א מהל' חובל ומזיק הלכה יב סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכא סעיף יא :

ו ג מיי' פ"ב מהל' יבום הלכה ג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסו סעי' ח :

ז ד מיי' פ"ב שם ה"א ופ"ה שם הלכה ט טוש"ע שם סימן קע סעיף יב :

ח ה מיי' שם וטוש"ע שם סעיף ב וסימן קסו סעיף ב :

ט ו מיי' שם פ"ב הל' ג טוש"ע שם סימן קסו סעיף ז :

י ז מיי' פ"א מהל' חובל ומזיק הלכה י סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכא סעיף א :

יא ח מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסו סעיף ח :

יב ט מיי' פ"ג מהל' מטמא משכב ומושב הל' א סמג עשין רמג :

תוספות ישנים

ישן לא קנה ביבמתו פ"ה משום דלא הוי בן דעת. ולא נהירא דאפילו חרש דלא הוי בר דעת אמרי' לקמן קנה. ונראה טעמא משום דבעינן כוונה וניחא דחרש יש לו כל סכוונה שיכול · אבל בישן אין לו כוונה שיש לו כמו שהוא ער. וכן נמי משמע לקמיה דמפיק ליה מיבא עליה עד דמכוין לה : מה לאשת אח שכן יש בידו לרבות · ותימה בקדושין (ס"ז) דיליף כל העריות [דאין קדושין תופסין] מאחות אשה נפרוך מה לאחות אשה שכנים בידו לרבות שיקדש הרבה נשים וירבה עליו איסור אחות אשה וי"ל דהא לא קרי בידו לרבות אלא כשהוא מרבה איסור על אחרים כמו באשת אח דאי מקדש אלף כולן אסורות על אחיו משום אשת אח אבל אין זה חשיבות אם יכול להרבות איסור על עצמו : מה לאחות אב שכן איסור הבא מאליו והקשה ה"ר יהודה בר נתן אמאי לא שמעינן כל שאיסורו בא מאליו ולא ע"י קדושין מאהוה אב והני דעל ידי קדושין שבידו לרבות ניליף מאשת אח · וי"ל כיון דמ"מ אצטריכו תרווייהו למילף עדיפא לן לאתויי מביניית ועוי"ל דהא אי קאמר הכי הוה פרכינן אשת איש מנ"ל דמאשת אח לא מצינן למילף אשת איש שיש לה היתר בחיי בעלה משא"כ באשת אח אבל לקמן בסמוך בעי למילף מביניית דנדה ואשת אח דנדה יש לה היתר בחיי בעלה ומ"מ פריך שפיר תלמודא מה לנדה ואשת

תוספות חד מקמאי

אלא בנתקע והאמר רבה נפל מן הגג פירוש ברוח מצויה ונתקע חייב בד' דברים [וביבמתו] לא קנה. אלא כגון שנתכוון לאשתו ותקפתו יבמתו ובא עליה שניהם אנוסים ה"ד כגון שנתכוון לאשתו ותקפוהו עובדי כוכבים ודבקום זו לזו.

מסורת הש"ס

ב"ק כו·

[עי' תוספות לעיל נט: ד"ה ולשום]

קדושין יד·

נ"ל ויבמה · יעב"ץ

פסחים קכ: תענית יד· מגילה יח: חגיגה יח: נדה סג·

[נ"ל שהוא] ב"ק פו·

ויקרא כ

שם

שם

הגהות הב"ח

(א) גמ' בעל כרחה אמר מר ד"א יבמה יבא עליה: (ב) רש"י ד"ה נזק וכו' נמכרת בשוק כמה :

גליון הש"ס

גמ' ויבם ביאה גומרת · עיין לעיל דף ח ע"ב תד"ה ויבמה וקדושין יד ע"א רש"י ד"ה א"כ :

ביומי תליא מילתא אשת אח בבנים תליא רחמנא אלא פריך הכי מה לנדה ואשת אח שכן אין אוסרן מתירן תאמר באשת איש שאוסרה מתירה אלא *אמר ר' יונה ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע אמר קרא °כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות הוקשו כל העריות כולן לנדה מה נדה בהעראה אף כל בהעראה ואלא נדה דכתיבא גבי אשת אח למה לי לכדרב הונא דאמר רב הונא רמז ליבמה מן התורה מנין מנין הא כתיב יבמה יבא עליה אלא רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין האי סברא היא מדאמר רחמנא לאחר מיתת בעלה שריא מכלל דבחיי בעלה אסורה ודלמא לאחר מיתת בעלה מצוה בחיי בעלה רשות אי נמי לאחר מיתת בעלה אין בחיי בעלה לא *ולאו הבא מכלל עשה עשה אמר קרא °ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה היא וכי אשת אחיו נדה היא אלא כנדה מה נדה אף על פי שיש לה היתר לאחר מכאן *בשעת איסורא בכרת אף אשת אח [נמי] אף על פי שיש לה היתר לאחר מכאן בחיי בעלה בכרת אלא העראה דכתיבא גבי אחות אב ואחות אם למה לי לכדבעא מיניה רבינא מרבא המערה *בזכור מהו משכבי אשה כתיבא אלא המערה בבהמה מהו אמר ליה אם אינו ענין להעראה דכתיבא גבי אחות אב ואחות אם דאתיא בהקישא מדרבי יונה תנהו ענין להעראה דבהמה מכדי בהמה חייבי מיתות בית דין היא מאי טעמא כתיב להעראה דידה גבי חייבי כריתות לכתוב גבי מיתת בית דין ונילף מיתת ב"ד ממיתת ב"ד *איידי דכוליה קרא לדרשא אתי כתיב ביה נמי הא מילתא לדרשא מאי דרשא דתניא °ערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב בין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם ודין הוא חייב כאן וחייב באחותו מה אחותו בין מן האב בין מן האם אף כאן בין מן האב בין מן האם או כלך לדרך זו חייב כאן וחייב בדודתו מה דודתו מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם נראה למי דומה דנין איסור הבא מאליו מאיסור הבא מאליו ואל תוכיח דודתו שאין איסור הבא מאליו או כלך לדרך זה דנין קרובי האב מקרובי האב ואל תוכיח אחותו שקרובי עצמו תלמוד לומר ערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם ערות אחות אמך לא תגלה בין מן האב בין מן האם למה לי למכתבא באחות אב למה לי למכתבא באחות אם אמר רבי אבהו צריכי דאי כתב רחמנא באחות אב שכן יש לה חיים אבל אחות אם אימא לא ואי כתב רחמנא באחות אם שכן ודאית אבל אחות אב אימא לא צריכא ודודתו דפשיטא ליה לתנא דמן האב ולא מן האם מנא ליה אמר רבא אתיא דודו דודו כתיב הכא °ערות דודו גלה וכתיב התם °או דודו או בן דודו יגאלנו מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם והתם מנלן אמר קרא ממשפחתו יגאלנו *משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה והדתנן *אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשניה וברביעית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה מותר בשניה וברביעית ופוטרות צרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית אלמא

ביומי תליא מילתא · אפי' אם מת האוסרה שפסקה דם בראייה ראשונה אסורה כל שבעה : בבנים תליא · אם יש לה בנים אפילו מת אחיו : אין אוסרן מתירן · אין כח באוסר להתיר אלא דבר אחר מתירה ימים מתירין את הנדה ואשת אח כשהוא ערירי : הוקשו כל העריות לנדה · שהרי כאן הוקשו כולן זו לזו ונדה כתובה בפרשת עריות הלכך בהעראה ילפינן כולהו מנדה : נדה דכתיב גבי אשת אח · דילפינן מיניה לעיל העראה לאשת אח מנדה : בחיי בעלה · אם גירשה אחיו : ולאו הבא מכלל עשה עשה · אבל כרת ליכא : משכבי אשה · וכיון דבאשה הוי העראה משכב ממילא איתסרא בזכור דהא בזכור כתיב משכבי אשה : המערה בבהמה · שלא גמר ביאתו : ואחות אב ואחות אם · לאו מחייבי מיתות הן דלא כתיבא בהו מיתה : ליכתבה במיתת בית דין · כגון באמו וחמותו ולימא נמי אם אינו ענין להו דאתיא בהיקישא דר' יונה תנהו ענין לבהמה : איידי דכוליה קרא · דכתיב באחות אב ואחות אם בפרשת קדושים תהיו לדרשא אתא כדתניא לקמן כתיב ביה נמי העראה בלא צורך לדרשא דבהמה : ערות אחות אביך · קרא דאחרי מות קמא נקט: בין שהיא אחות אביך · מן האב בין מן האם : מה אחותו בין מן האב בין מן האם · דכתיב בת אביך או בת אמך : מה דודתו מן האב ולא מן האם · שאם היה דודו אחי אביו מן האם ולא מן האב אין אשתו עליו ערוה ולקמן בעי מנלן : דודתו אין איסורה בא עליו מאליו · אלא על ידי קדושי דודו ולא תוכיח אחותו וכיון דלא נפקא לן מדינא תלמוד לומר מקרא שני בפרשת קדושים תהיו ערות אחות אביך ואחות אמך לא תגלה ואין צריך להזהיר שכבר הזהיר ולא הוה ליה לאשמועינן אלא עונש כדעבד באשת אח ובאחותו איש כי יקח אחות אביו ואחות אמו עונש ישאו וקרא יתירא הוא לרבות אחות אביו מן האם ואחות אמו מן האם : למה לי למכתב · האי קרא יתירא בתרוייהו לכתוב בחדא ותיתי אידך מינה : יש לה חיים · דמשפחת אב קרויה משפחה דכתיב ויתילדו על משפחותם לבית אבותם (במדבר א) : אחות אם ודאי · קרובתו אבל אחות אב שמא ח"ו אין זה אביו : מה להלן מן האב · אם אחי אביו מן האב הוא הוי קרוב לענין גאולה יותר ומצות גאולה מוטל עליו יותר מקרובי האם אף כאן מן האב ולא מן האם : ה"ג ממשפחתו יגאלנו משפחת אב קרויה משפחה כו' : והא דתנן אמרו לו מתה אשתך כו' · כגון דינה בת לאה מיעקב ויוכבד בת לאה מחצרון ושרה בת חצרון מקטורה ורבקה בת קטורה מבתואל ומלכה בת בתואל מחנה וראובן נשא את מלכה והלך למדינת הים אמרו לו מתה אשתך ונשא את רבקה שהיא אחותה מאביה חזרו ואמרו לו מתה רבקה ונשא את שרה אחותה מאמה אמרו לו מתה שרה ונשא את יוכבד אחותה מאביה אמרו לו מתה יוכבד ונשא את דינה אחותה מאמה חזרו ואמרו לו כולן קיימות : מותר בראשונה · במלכה אשתו : ובשלישית · שרה לפי שרבקה לא היו קדושיה קידושין וביאתה באונס הוא ומותר בשרה אחותה דתנן (לקמן דף צז·) נושאין על האנוסה : ובחמישית · דינה ואע"פ שהיא אחות יוכבד הרביעית לפי שביאת יוכבד פיתוי היא ואינה קידושין מפני ששלישית היו קידושיה קידושין : ופוטרות צרותיהן · אם מת ונפלו האחין לאחת מהן פוטרות צרותיהן : ואסור בשניה · מפני הראשונה וברביעית מפני השלישית :
אלמא

אלא רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין · דכיון דשריא רחמנא אחר מיתה אין סברא לומר דאסירא בחיי בעלה דלא מיסתבר שהיה בא הכתוב לומר דאתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת אי לאו דמוכח קרא בהדיא :

בזכור מהו · הא דלא יליף זכור ובהמה מהקישא דרבי יונה משום דאת מקורה הערה כתיב והנהו לא שייך בהו מקור ועוד דאפסקינהו בקרא דמולך אי נמי משום דזכור ובהמה לא חשיב ביאה דאין דרך ביאה בכך ולהכי בפרק ארבע מיתות (סנהדרין נד:) צריך אזהרה ועונש לשוכב ונשכב בזכור אע"ג דבעלמא לא בעי קרא לחייב האשה הנשכבת : אמרו לו מתה אשתך כו' · בתלתא הוה סגי אלא קמ"ל דאף על פי שיש ערבוב שכל המשתן שלשלת אחוה וצריך להוציא האסורות לא גזרינן הנך דשרינן אטו הנך דאסירן :

צרותיהן · איצטריך אע"ג דס"ד דמוטב שיחלוץ הצרות גזירה שלא יחלוץ לשניה או רביעית :
מאשת

יג א מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה א סמג לאוין קיד ועשין רמג :
יד ב מיי' פ"א שם הל' א ופ"ב הל' א :
טו ג מיי' פ"א שם הל' יד :
טז ד מיי' שם הל' טו :
יז ה מיי' פ"ב שם הל' ה סמג לאוין קד טוש"ע אה"ע סימן טו סעי' טז :
יח ו מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' י :
יט ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח :
כ ח מיי' פ"א מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין[צ] טוש"ע ח"מ סימן רעו סעיף ד :

תוספות ישנים
את שאין לאם היתר בחיי אוסרן · נדה בשעת הדם ואשת אח בחיי בעלה : מותר בראשונה ובשלישית ואינו אסור בה מטעם דנשואין [דשניה] לא הוו כלום מטעם הראשונה וביאתה הוי כמו אנוסה ואמרי' נושאין על האנוסה דאם אנס אשה אינו אסור בקרובותיה והשתא מייתי מהכא דאף מן האם אסורה מדקאמר אסור בשניה דוקא ובשלישית שרי משום דאין קדושי שניה כלום · הא אי הוה שרי בשניה הוי אסור בשלישית מפני שהיא אחותה אע"ג דשלישית הוי אחות שניה מן האם לבד · וה"ה דס"ת לאתויי ולאוכוחי בהדיא בלא דוחק מסיפא דמשמע דאף מן האם אסורה . דקאמר מתה הראשונה מותר בשניה וברביעית ואסור בשלישית

תוס' חד מקמאי
בעלמא : תניא ערות אחות אמך לא תגלה בין מן האב בין מן האם. (ומן האם) . אשה אל אחותה לא תקח בין מן האב בין מן האם ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא מן האב ולא מן האם דאתייא דודו [דודו] כתיב הכא דודתך היא וכתיב התם או דודו או בן דודו יגאלנו מה להלן מן האב ולא מן האם דכתיב ממשפחתו יגאלנו ומשפחת אב קרויה משפחה ומשפחת אם אינה קרויה משפחה ומה שכתב הרב אלפס בענין העראת אשה לבעלה כבר כתבתי בקדושין סברת האחרים תוספת על סברת הרב ז"ל ולפי סברת הרב ז"ל משמע דביאה בלא חופה קונה לירושה וליטמא לה ובפ' נערה שנתפתתה (מ"ח:) תניא נמי או שהיתה לה חצר בדרך ונכנסה עמו לש"ם נשואין אע"פ שכתובתה בבית אביה ומתה בעלה יורשה . בר"א לירושתה אבל

[לעיל ח. קידושין סז: כריתות ב:]
[לקמן נו: סח· עג:פסחים מא: זבחים לד· חולין פא·]
סנהדרין נט
[פסחים סו: לקמן עדי סוטה גי ב"ק נא· סי פדי פח· וע"ע שבועות זי יח· סנהדרין עג:]
[ב"ב קט: קי:] לקמן נו·

אלמא *אחות אשתו בין מן האב בין מן האם אסורות מנלן יליף מאחותו מה אחותו בין מן האב בין מן האם אף כאן בין מן האב בין מן האם ולילף מדודתו מה דודתו מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם מסתברא מאחותו הוה ליה למילף שכן קרובי עצמו מקרובי עצמו אדרבה מדודתו הוה ליה למילף שכן דבר על ידי קדושין מדבר שעל ידי קדושין אלא מאשת אח ילפינן דשכן דבר על ידי קדושין וקרובי עצמו ואשת אח גופה מנ"ל דתניא °ערות אשת אחיך לא תגלה [ב]בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב בין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם ודין הוא חייב כאן וחייב באחותו מה אחותו בין מן האב בין מן האם אף כאן בין מן האב בין מן האם או כלך לדרך זו חייב כאן וחייב בדודתו מה דודתו מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם נראה למי דומה דנין קרובי עצמו מקרובי עצמו ואל תוכיח דודתו שקרובי האב או כלך לדרך זו דנין דבר שעל ידי קדושין מדבר שעל ידי קדושין ואל תוכיח אחותו שאיסור הבא מאליו ת"ל ערות אחיך היא בין מן האב בין מן האם ואימא אידי ואידי באשת אח מן האב חדא דיש לה בנים בחיי בעלה והדא דאין לה בנים בחיי בעלה אין לה בנים בחיי בעלה מדרב הונא נפקא ואימא אידי ואידי באשת אח מן האב חדא דיש לה בנים בחיי בעלה והדא דיש לה בנים לאחר מיתת בעלה יש לה בנים לאחר מיתת בעלה לא צריכא קרא מדאמר רחמנא שאין לה בנים מותרת הא יש לה בנים אסורה ודלמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם יש לה בנים שריא לעלמא ושריא ליבם אי נמי אין לה בנים מצוה יש לה בנים רשות אי נמי אין לה בנים [כ]לא *ולאו הבא מכלל עשה עשה כתב קרא אחרינא °ערות אחיו גלה ואימא אשת אח מן האם כאשת אח מן האב מה אשת אח מן האב לאחר מיתת בעלה שריא אף אשת אח מן האם לאחר מיתת בעלה שריא אמר קרא היא [ג]בהוייתה תהא אחותו דכתב בה כרת למה לי לכדרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן שאם *עשאן כולם בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת ולרבי יצחק דאמר כל חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצתה כרת באחותו לדונו בכרת [י]ולא במלקות להלק מנלן נפקא ליה °מואל אשה בנדת טומאתה לחייב על כל אשה ואשה דודתו דכתב בה רחמנא ערירים יהיו ל"ל לכדרבה דרבה רמי כתיב °ערירים יהיו וכתיב °ערירים ימותו הא כיצד יש לו בנים קוברן אין לו בנים הולך ערירי ואיצטריך למכתב ערירים יהיו ואיצטריך למכתב ערירים ימותו דאי כתב רחמנא ערירים יהיו ה"א עד חטאיה אבל מחטאיה ואילך לא כתב רחמנא ערירים ימותו ואי כתב רחמנא ערירים ימותו ה"א מחטאיה ואילך אבל מעיקרא לא צריכא : [ד]העראה דחייבי [י]לאוין מנלן מדגלי רחמנא °שכבת זרע גבי שפחה חרופה מכלל דחייבי לאוין בהעראה אדרבה מדגלי רחמנא העראה בחייבי כריתות מכלל דחייבי לאוין בגמר ביאה אמר רב אשי אם כן לשתוק קרא משפחה חרופה [כ]העראה [ה]דחייבי לאוין דכהונה מנלן אתיא °קיחה קיחה [י]דחייבי עשה מנלן אתיא

רש"י

אלמא אחות אשה בין מן האב בין מן האם · דהא שלישית אחותה של שניה מאמה היא וטעמא דשניה לאו אשתו היא משום הכי מותר בשלישית הא אם הוו קידושי שניה קידושין הוה אסור בשלישית : אחות אשה קרובי עצמו חשיב לה שמחמת עצמו נאסרה עליו ולא מחמת אביו ולאפוקי דודתו דקרובת אביו היא : ה"ג הכא ת"ל ערות אחיך היא : בחיי בעלה · אם גירשה : מדרב הונא · דכתיב אשת אחיו נדה היא כדלעיל (דף נד:) : ולאו הבא מכלל עשה · יבמה יבא עליה אבל כרת ליכא : הכי גרסינן כתיב קרא אחרינא ערות אחיו גלה : אף אשת אח מן האם לאחר מיתת בעלה · בלא בנים שריא וא"ת הא ילפינן (לעיל דף יז:) אחוה אחוה מבני יעקב איכא למימר אחים מן האב מגוה מן האם רשות : ערות אחיך היא · ומהאי קרא מרבינן אשת אח מן האם : אחותו דכתב בה כרת למה לי · כיון דדרשת הערלה וקראי יתירי דכולהו כרת דאחותו מאי תדרוש ביה הא כבר נכתב בכל העריות ונכרתו הנפשות העושות : חייב על כל אחת ואחת · ואי לא כתב אלא חד כרת אכולהו הוי אמינא היכא דעבדינהו לכולהו בהעלם אחד לא מחייב אלא חדא הטאת הוי דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא דמה אחותו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין עליה בפני עצמה אף כל שהיא ערוה חייבין עליה בפני עצמה : לכרת נתנה ולא למלקות · דאי התרו בו למלקות איט לוקה דלאו שניתן לאזהרת כרת הוא לפיכך אין לוקין עליו *דלא הוה ליה לעונשו כרת אא"כ הזהיר עליה הלכך אזהרה לאו למלקות נתנה : מואל אשה · לחלק על כל אשה ואשה שבפרשה זו דהוה ליה למכתב ולנדה לא תקרב : ערירים · היינו נמי כרת שזרעו נכרת : ערירים יהיו · לשעת מיתתן משמע סופן לבא לידי ערירי דאם יש לו בנים קוברן : ערירים ימותו · משמע דאם הן עכשיו ערירים כן ימותו ואפי' יולדו להם לאחר מעשה : דאי כתב רחמנא ערירים יהיו הוי אמינא דהוו ליה עד חטאיה · והכי משמע סופם להיות ערירים שימותו בניהם שיש להם עתה ויהיו ערירים אבל בשעת מיתתם לא ימותו ערירים דבנים דהוו ליה מחטאיה ואילך לא מייתי : ואי כתב רחמנא ערירים ימותו הוו אמינא מחטאיה ואילך · דהכי משמע מחטאם ישאו ואילך ערירים ימותו אבל בנים דמעיקרא לא מייתי כתב רחמנא ערירים יהיו סופן לבא לידי ערירים דמדכתיב ערירים יהיו מכלל דהשתא לאו ערירים נינהו : שפחה חייבי לאוין היא · דכתיב בה לא יהיה קדש (דברים כג) וגלי בה רחמנא דלא מייתי אשם עד שיגמור בה ביאתו דכתיב שכבת זרע מכלל דחייבי מלקות דלאו דאשם כגון ממזר ושפחה שאין חרופה בהערלה מיחייב : שפחה חרופה · שפחה כנענית המאורסת לעבד עברי שמותר בה כדכתיב (שמות כא) אם אדוניו יתן לו אשה : לשתוק קרא · דלא נגלי שכבת זרע בשפחה חרופה ואנא אמינא (א) כשאר חייבי לאוין בגמר ביאה : דכהונה מנלן · דמשפחה לא גמרינן אלא לאו השוה בכל דומיא דשפחה חרופה : קיחה קיחה · כתיב גבי חייבי כריתות (ויקרא כ) איש אשר יקח את אחותו וכתיב בחייבי לאוין דכהונה לא יקחו (שם כא) : דחייבי עשה · כגון מצרי ואדומי עד דור שלישי מנלן דאסירה הערלה דידהו בישראל וקאי בעשה כדכתיב דור שלישי יבא (דברים כג) ולא שני ולאו הבא מכלל עשה עשה : ביאה

תוספות

מאשת אח ילפינן · ואפילו למאי דפרישית לעיל דאחות אשה לא חשיב חומרא מה שבידו לרבות מ"מ ליכא למיפרך מה לאשת אח שכן בידו לרבות דהכא לא יליף אלא דשייך אחוה מן האם באחות אשה כמו באשת אח : דיש לה בנים לאחר מיתת בעלה · תימה הכא מצרכינן קרא לאסור לאחר מיתה וכן בפ' ד' מיתות (סנהדרין נג· נד·) גבי אשת אב וכלתו ופ"ק דקדושין (דף יג: ושם) קבעי אשת איש מנלן דשריא אחר מיתת בעלה וי"ל דבכל הני צריך קרא לאסור דלא נילף מאשת . איש דשריא לאחר מיתה כדיליף התם וקשה דבהאשה רבה (לקמן דף צד: ושם) קאמר גבי חמותו לאחר (ב) מיתה דממעט לה רבי עקיבא מדכתיב ישרפו אותו ואתהן ואת שתיהן כלומר שתיהן קיימות נהי דמעטיה קרא משרפה מאיסורא מי מיעטיה משמע דאי לאו קרא היתה בשרפה וי"ל דבכולהו צריך קרא לאסור ולהתיר דלא נילפו מהדדי : בהוייתה תהא · ומכל מקום איצטריך לעיל (דף יז:) למילף אחוה (ג) מבני יעקב דלא נימא דבעינן דמיחדי באבא ובאימא משום דכתיב יחדו : (ד) דכתב רחמנא גבי דודתו למה לי · אפילו למאי דמפרש (בה) דאין ערירי בכל חייבי כריתות אלא היכא דמפרש קרא בהדיא אתי שפיר כדפרישית בריש מכילתין (דף ב· ד"ה אשת) : לישתוק קרא משפחה חרופה · וא"ת השתא דחייבי לאוין בהערלה אם כן לישתוק קרא בחייבי כריתות ותירץ ה"ר משה כהן דאי לאו קרא בחייבי כריתות הוה אמינא מדגלי רחמנא בשפחה מכלל דחייבי כריתות בהערלה אבל חייבי לאוין בגמר ביאה דילפינן משפחה חרופה אבל השתא דכתיב הערלה בחייבי כריתות אי כל חייבי לאוין בגמר ביאה א"כ לישתוק קרא משפחה חרופה א) :

אתיא

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ט סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סימן טו סעי' כו :

כב ב שם סעיף כב :

כג ג מיי' פ"א מהלכות יבום ה"א טוש"ע שם סי' קנז סעי' א :

כד ד ה ו מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה י :

ס"א איגו

תוספות ישנים

ובחמישית : מדגלי רחמנא שכבת זרע בשפחה חרופה מכלל דחייבי לאוין בהערלה . וא"ת אדרבה נימא דנילף מינה דמה שפחה חרופה בגמר ביאה אף חייבי לאוין וכו' וא"ל א"כ לשתוק קרא משפחה חרופה דהא עדיין לא מסקינן אדעתין הך קושיא עד לקמן · וי"ל דהא מסיק אדעתיה שפיר דאם איתא דחייבי לאוין בגמר ביאה לשתוק משפחה חרופה דשפחה חרופה נמי חייבי לאוין היא דכתיב לא יהיה קדש אבל לקמן גבי חייבי כריתות לא הוה מסקינן אדעתין לומר ישתוק קרא משפחה חרופה כיון דלא ידעינן ליה רק מדיוקא מדגלי רחמנא בחייבי כריתות מכלל דחייבי לאוין בגמר ביאה · עוי"ל דאין להקשות הכא נילף מיניה דהא ודאי מיניה בעי' למילף דהכי פירושא מדגלי רחמנא בשפחה חרופה ש"ז גבי חיוב האשם מכלל דחיוב שלאו הוי קודם גמר ביאה וא"כ חייבי לאוין הוו בהערלה : א) ולפי' זה קשה את שפרשתי דשמעינן מש"ז דכתיב גבי אשם דהיוב שלאו הוי משעת הערלה וא"כ אפילו אי לא כתיב הערלה בחייבי כריתות ידעינן דחייבי לאוין בהערלה ומצינן לתרץ כתירוץ שתרלתי בתי'

מסורת הש"ס

[לעיל נד: וש"נ]

מכות ידי כריתות ב:

שם כא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לשתוק וכו' כשאר חייבי לאוין נמי לא מיחייב בהערלה אלא בגמר ביאה : (ב) תום' ד"ה דיש וכו' לאחר מיתת אשתו דממעט לה ר"ע : (ג) ד"ה בהוייתה וכו' למילף אחוה מבני : (ד) ד"ה דכתב כך צריך להתחיל דודתו דכתב רחמנא גבי ערירים למה לי אפי' למאן דמפרש כצ"ל :

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לכרת ניתנה וכו' דלא הו"ל לעונשו כרת אא"כ הזהיר עליה. עיין מכות דף יג ע"ב :

אתיא ביאה ביאה יבמה לשוק מנלן אי למאן דאמר לאו לאו אי למאן דאמר עשה עשה אלא יבמה ליבם מנלן אתיא ביאה ביאה אשה לבעלה מנלן אתיא קיחה קיחה אמר רבא למה לי דכתב רחמנא שכבת זרע בשפחה חרופה שכבת זרע באשת איש שכבת זרע בסוטה דשפחה חרופה *כדאמרן דאשת איש פרט למשמש מת הניחא למאן דאמר *משמש מת בעריות פטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר אלא פרט למשמש מתה דסד"א [הואיל] לאחר מיתה נמי איקרי שארו אימא ליחייב עלה באשת איש קמ"ל דסוטה למה לי לכדתניא *שכבת זרע פרט לדבר אחר מאי דבר אחר אמר רב ששת פרט לשקינא לה שלא כדרכה א"ל רבא משכבי אשה כתיב אלא אמר רבא פרט לשקינא לה דרך אברים א"ל אביי פריצותא אסר רחמנא אלא אמר אביי פרט לשקינא לה בנשיקה הניחא למ"ד *העראה זו הכנסת עטרה אלא למ"ד זו נשיקה מאי איכא למימר אלא לעולם לשקינא לה דרך אברים ואיצטריך סד"א בקפידא דבעל תלה רחמנא והא קא קפיד קמ"ל אמר שמואל *העראה זו נשיקה משל לאדם שמניח אצבעו על פיו אי אפשר שלא ידחוק הבשר כי אתא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן גמר ביאה בשפחה חרופה זו הכנסת עטרה מתיב רב ששת שכבת זרע אינו חייב אלא על ביאת המירוק מאי לאו מירוק גיד לא מירוק עטרה כי אתא רב דימי א"ר יוחנן העראה זו הכנסת עטרה אמרו ליה והא רבה בר בר חנה לא אמר הכי אמר להו או איהו שקראי או אנא שקרי כי אתא רבין א"ר יוחנן העראה זו הכנסת עטרה אדרבה בר בר חנה ודאי פליג אדשמואל מי לימא פליג לא מנשיקה ועד הכנסת עטרה העראה קרי לה כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן העראה זו הכנסת עטרה גמר ביאה ממש

מכאן

רש"י

ביאה ביאה · מחייבי לאוין דכתיב בהו לא יבא ממזר : יבמה לשוק · בלא חליצה מנין דהעראה דידה כגמר ביאה : אי למאן דאמר לאו · דכתיב לא תהיה אשת המת (דברים כה) ילפינן העראה לחייבי לאוין : אי למאן דאמר עשה · דכתיב (שם) יבמה יבא עליה ולא אחר ולאו הבא מכלל עשה עשה והאי לא תהיה מפיק לה לאין קידושין תופסין בה וה"ק לא יהא בה הויה לזר ופלוגתא דרב ושמואל היא בהאשה קמא (לקמן צב:) : אלא יבמה ליבם מנלן · דקני לה בהעראה : אשה לבעלה · לענין מקדש בביאה מנלן דבהעראה מקדשה : קיחה קיחה · כי יקח איש אשה ובעלה (דברים כד) ומהכא ילפינן קידושי ביאה כתיב הכא קיחה וכתיב התם בחייבי כריתות קיחה (ויקרא כ): למה לי למיכתב שכבת זרע באשת איש · ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע (ויקרא יח) והא איתרבי בה העראה מהקישא דר' יונה : שכבת זרע בסוטה · הנסתרה דנאסרת מספק כתיב ושכב איש אותה שכבת זרע (במדבר ה) : כדאמרן · דבעינן גמר ביאה דלא תימא כי היכי דמחייב מלקות בהעראה ליחייב נמי אשם בהעראה : למשמש מת · באבר מת בלא קישוי דאין ראוי להזריע : הניחא למ"ד · בשבועות בפרק ידיעות הטומאה : למשמש מתה · אשת איש לאחר מיתתה : סד"א הואיל ולאחר מיתתה שארו · דבעלה מיקרי דכתיב גבי טומאה כי אם לשארו (ויקרא כא) ואמרי' *שארו זו אשתו ליחייב עליה : לשקינא לה שלא כדרכה · שהיה חושדה עמו בכך וכשאמר אל תסתרי עמו ידוע לכל דלדעת כן הזהירה דלא היה חושדה עמו בביאה אחרת לישנא אחרינא לשקינא לה שלא כדרכה אל תסתרי עמו ליבעל לו שלא כדרכה : משכבי אשה כתיב · הוקשו שניהן : דרך אברים · מיעוך דדים ודש מבחוץ בשאר אברים : פריצותא קאסר רחמנא · בתמיה כלומר פשיטא דלאו קינוי הוא דמשום פריצותא לא מיתסרא עליה : בנשיקה · אבר נושק במקום תשמיש : הניחא למ"ד · לקמן בשמעתין העראה זו הכנסת עטרה אבל נשיקה לאו העראה היא ולא מיתסרא לבעלה בהכי שפיר קאמרת (דלא מיתסרא לבעלה) דלאו קינוי הוא : אלא למ"ד נשיקה העראה היא · היכי ממעט לה : גמר ביאה זו הכנסת עטרה · מכלל דנשיקה העראה היא כשמואל : שכבת זרע · בשפחה חרופה קאי : עטרה · ראש הגיד היא ואינה מן הגיד אלא בשר : מירוק · שמזריע : ודאי פליגא · דהא אמר הכנסת עטרה זו היא גמר ביאה והכא קרי לה העראה : אדשמואל · דאמר נשיקה הוי העראה : מי לימא פליג · דלשמואל הוי הכנסת עטרה גמר ביאה ולרבין נשיקה לאו כלום היא או דלמא תרוייהו בין לרבין בין לשמואל העראה נינהו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי :

[סנהדרין נה:] שבועות יח·
סוטה כח:
גז"ש [סנהדרין עג:]
סוטה כו:
[לעיל כב:]
ס"א לאו
[וע"ש היטב בתוס' ד"ה מה אשה]
[ערוך הרדוס]

תוספות

אתיא ביאה ביאה · והוי כאילו כתיב דור שלישי יערה משמע הא דור שני לא יערה ולא שייך לאקשויי מהא דאמר בסוף הנשרפין (סנהדרין פד·) דבר הבא מן הכלל אין דנין אותו בגזירה שוה דהכא ביאה דאתיא לגזירה שוה כתיבא בהדיא ולא מן הכלל אתי כי ההיא דהתם דלא ילפינן חילול חילול מתרומה כהן העובד באנינות דלא כתיב חילול אלא דנפיק מכלל דכתב בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל (ויקרא כא) הא אחר שעבד חלל : אי למאן דאמר עשה עשה. ל"ג לי' וברוב ספרים ליתא דבין לרב ובין לשמואל איכא לאו כדפרישי' בסוף החולץ (לעיל מט: ד"ה אי כרב) : אשה לבעלה מנין אתיא קיחה קיחה · פירוש דנקנית בהעראה הקשה ה"ר נסים דבפ"ק דקדושין (דף י· ושם) בעי תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה למאי נפקא מינה שהערה בה וקבלה קידושין מאחר כו' ומסיק רבא דכל הבועל דעתו על גמר ביאה ולא קני בהעראה ותירץ הר' שמעון הזקן דהא דאמר הכא דקני בהעראה היינו בשלא עשה כי אם הערה ופירש מיד ולא גמר ביאתו אבל התם איירי כשעושה כל הביאה דלא קני בהעראה כיון שדעתו על גמר ביאה וכן מוכח הלשון דקאמר התם כל הבועל דעתו על גמר ביאה ולא קאמר כל המערה וה"ר יצחק בן ה"ר מאיר פירש דכשמפרש שרוצה לקנות בהעראה קני בהעראה אפי' אם גומר ביאתו אבל בסתם דעתו על גמר ביאה ור"ת פירש שם בע"א (ושם פירשתיא): קיחה קיחה· תימה דנפקא לן בפרק קמא דקדושין (דף ט:) דאשה נקנית בביאה מדכתיב ובעלה ותיפוק ליה מקיחה קיחה וי"ל אי לאו דכתיב ובעלה מקיחה דעריות לא הוה גמרינן עיקר ביאה כיון דקיחה דעריות לא משתעי בקנין כלל אבל לענין שתיחשב העראה כגמר ביאה ילפינן שפיר מהתם ואם תאמר ונילף מקיחה דיבמה דאיירי בקנין דכתיב ולקחה לו לאשה וי"ל דאינו מופנה לג"ש וא"ת ונילף מקיחה דחייבי לאוין דכהונה דקיחה דידהו איירי בקנין כדאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עח·) קדש לוקה משום לא יקח ודרשינן ליה נמי לג"ש וי"ל דלא איירי בקיחה דביאה אלא בסתם קידושין כדאמר התם בעל לוקה משום לא יחלל ועוד י"ל דאי לאו ובעלה לא הוה גמרינן קידושי כסף מקיחה קיחה דשדה עפרון אלא הוה מוקמינן קיחה דקרא בקידושי ביאה משום דמסתבר למגמר טפי קיחה דאשה מקיחה דאשה אבל השתא דכתיב ובעלה ע"כ גמרינן קיחה משדה עפרון קידושי כסף דליכא למימר דאיצטריך קיחה להעראה דא"כ לשתוק מובעלה ונילף כולה מילתא מעריות : לאחר מיתה נמי שארו איקרי כו'. והא דפשיטא לן בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קיד:) *דאין הבעל יורש את אשתו כשהוא בקבר וקאמר נמי התם כשם שאין האיש יורש את אשתו בקבר להנחיל לקרוביו כך הבן לא יירש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב הא דפשיטא ליה בבעל טפי מבבן היינו מהך דרשא דהכא דאשמועינן דלאחר מיתה לא מיקרי שארו וא"ת דבפרק ד' מיתות (סנהדרין סו:) ממעט משמש מתה מקרא אחרינא דדריש התם ומתו גם שניהם פרט למעשה הורדוס והיינו משמש מתה כדאמר בבבא בתרא (דף ג:) דהטמין בדובשא ינוקתא דבי חשמונאי והיה בא עליה לייתובי יצריה ואר"י דאיצטריך דרשא דשמעתין למאן דדריש התם ומתו גם שניהם עד שיהו שניהם שוים והא דקאמר התם ואידך מעשה הורדוס לאו כלום הוא המ"ל דנפקא ליה מקרא דהכא אלא דניחא ליה לאוקמי הה"א תנא דדריש עד שיהו שניהם שוים אפילו כמ"ד משמש מת בעריות פטור ויש ספרים דגרסי התם פרט למעשה אידודין וכן גורס בערוך* ופי' רש"י שם דמעשה אידודין היינו דרך אברים וקשה דהכא פשיטא ליה לאביי דדרך אברים לאו כלום הוא וי"ל דהיינו כמ"ד התם דמעשה אידודין לאו כלום הוא ואפילו למאן דממעט התם מקרא איכא למימר דמקרא דהתם פשיטא ליה לאביי הכא: לשקינא לה דרך אברים · ואם תאמר הא אפילו אמר לה אל תסתרי סתם הוי קינוי ואם כן מה בכך אם הזכיר נמי דרך אברים כיון דאמר לה נמי אל תסתרי ויש לומר דהכי פירושו שקינא לה דרך אברים שאמר לה איני חושדך אלא דרך אברים וכן שלא כדרכה : אינו חייב אלא על ביאת מירוק · נראה דמחייב בשפחה חרופה אפילו בלא הוצאת זרע [אלא שתהא] ביאה הראויה להזריע כמו באשת איש דלא בעינן הוצאת זרע אף על גב דכתיב בה ש"ז ולא אתא למעוטי בשפחה חרופה אלא העראה ושלא כדרכה בספ"ב דכריתות (דף יא:) ונראה דלמ"ד העראה זו הכנסת עטרה אין ראויה להתעבר בהעראה אלא במירוק גיד שאם היתה ראויה להתעבר לא הוה מוקמי קרא למעוטי העראה אלא שלא כדרכה :

לדברים

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' טו סמג לאוין קפה טור אה"ע סי' כ :

כו ב ג מיי' שם פ"א הל' יא יב סמג שם טור אה"ע שם :

כז ד מיי' שם הלכה י וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן כ סעיף א בהג"ה :

תוספות ישנים

כראשון : א) עוד פר"ת דאחרי שרבינו העראה כגמר ביאה מעתה ביאה נקראת אע"ג דליכא אלא העראה ור"ל התם תחלת העראה קונה או סוף העראה קונה ומסיק כל הבועל דעתו על גמר העראה וכמ"ד העראה זו הכנסת העטרה דלמ"ד א נשיקה לא שייך בה תחלה וסוף ומקשינן מהא דאמרינן לעיל אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה ל"ת ומאי קאמר הלא [ביבמה] דעתו על גמר ביאה ממש דאי לאו הכי לא קני ליה ליבמתו דבעינן שיהא ראוי להקמת שם ומקודם שגמר ביאתו עשה בה העראה ונקראת בעולה בהכי וא"כ איכא עשה ול"ת אף [באלמנה] מן האירוסין עשה דבתולה ולא בעולה דלאו הבא מכלל עשה עשה ולאו דאלמנה · וי"ל דלעיל ס"ל לתלמודא כמ"ד העראה זו נשיקה ולא שייך בה תחלה סוף וא"כ לא הוי א) בעולה בסוף העראה . עוי"ל דכיון דלא הוי בעולה רק מעצמו ליכא עשה דבעולת עצמו אינה רק מדרבנן וא"ת הא אמרינן לקמן ולו תהיה לאשה פרט לאלמנה לכ"ג דכיון דלא חזיא למיקם קמיה וכו' וקאמר היכי דמי אילימא כדרכה תיפוק ליה דהויא לה בעולה . ומאי קאמר הלא אמרינן דבעולת עצמו לא הוי אלא מדרבנן וי"ל דה"ק תיפוק ליה דהויא בעולה וכתלוצה שויוה רבנן וא"כ אין לה קנס דלא חזיא למיקם קמיה . עוד יש מתרצים דהא דאמרינן הכא דהעראה קונה מקיחה קיחה היינו לאחר קדושי כסף לחשוב העראה כחופה והא דאמרינן דעתו על גמר ביאה היינו בלא קדושי כסף . וא"ת למה לי קרא בקדושין ובעלה מלמד שניקנית בביאה תיפוק ליה מקיחה קיחה וי"ל אי לאו דשמעינן מקרא דבעילה גמור' קונה באשה לא הוה ידעינן מקיחה קיחה העראה . ורבינו נתנאל תירץ דלפי' דלעיל מכוון הדבר הזה דובעלה דמשמע ביאה גמורה איירי בלא קדושין דכסף ותחלת קניינו בביאה בעי' ביאה גמורה ומעתה ידעינן מקיחה קיחה העראה לאחר קדושי כסף שמועיל כמו חופה : פרט לשקינא

א) נראה דצ"ל וא"כ לא מקרי בעולה על ידי העראה .

תוספות חד מקמאי

לתרומה אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה : אמר רבה שכבת זרע דכתב גבי שפחה חרופה למעט מינה דכל חייבי לאוין בהערא' דא"כ לישתוק קרא מיניה דשפחה חרופה . שכבת זרע דאשת איש למ"ד משמש מת בעריות חייב פרט למשמש מתה . שכבת זרע דסוטה לאו למעקרה קינא לה שלא כדרכה דהא משכבי אשה [כתיב] . אלא פרט שקנא לה דרך אבריה ואע"ג דפריצות בעלמא איצטריך ס"ד בקפידא דבעל תלה רחמנא והא קפיד קמ"ל . ולמ"ד העראה זו הכנסת עטרה פרט לשקנא לה בנשיקה מהו : רב

מכאן ואילך אינו אלא נשיקה ופטור עליה ופליג אדשמואל: אחד המערה ואחד הגומר קנה: מאי קנה *רב אמר קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפוטרה מן הייבום "מן הנשואין לד"ה אכלה דהא הות קאכלה מעיקרא כי פליגי מן האירוסין רב אמר אוכלת דהא רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד ושמואל אמר כי רבי רחמנא לאוקמיה במקום בעל לאלומי מבעל לא ואזדא שמואל לטעמיה דאמר רב נחמן אמר שמואל כל שהבעל מאכיל יבם מאכיל וכל שאין הבעל מאכיל יבם אינו מאכיל מיתיבי בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ובזו יפה כח היבם מכח הבעל בשלמא לרב ניחא אלא לשמואל קשיא אמר לך שמואל אימא הכי ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת בתרומה כנס ואח"כ נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ומאי בזו דאילו בעל חרש מעיקרא לא אוכלת ואילו יבם חרש מעיקרא אכלה ואיכא דאמרי מקהאירוסין ד"ה לא אכלה דהא לא אכלה בחיי בעל כי פליגי מן הנשואין רב אמר אוכלת דהא הות אכלה מעיקרא ושמואל אמר אינה אוכלת כי רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד לדברים האמורים בפרשה אבל לכל מילי לא והאמר רב נחמן אמר שמואל כל שהבעל מאכיל יבם מאכיל אימא כל ביאה שהבעל מאכיל בה יבם מאכיל בה וכל ביאה שאין הבעל מאכיל בה אין היבם מאכיל בה מיתיבי בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ובזו יפה כח יבם מכח בעל בשלמא לרב מתרץ כדתריץ מעיקרא אלא לשמואל קשיא קשיא: ת"ר בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת נולד לה בן אוכלת מת הבן רבי נתן אומר אוכלת וחכמים אומרים אינה אוכלת מאי טעמא דרבי נתן אמר רבה הואיל שכבר אכלה א"ל אביי אלא מעתה בת ישראל שניסת לכהן ומית ליה תיכול שכבר אכלה אלא כיון דמית ליה פקע ליה קדושתיה מינה הכא נמי כיון דמית ליה פקע קדושתיה מינה אלא אמר רב יוסף קסבר ר' נתן נשואי חרש מאכילין בתרומה ולא גזרינן נשואי חרש אטו קדושי חרש א"ל אביי אי הכי נולד לה בן למה לי משום רבנן וליפלוג רבי נתן עלייהו ברישא שביק להו לרבנן עד דמסיימי מילתייהו והדר פליג עלייהו אי הכי ליתני מת הבן אינה אוכלת רבי נתן אומר אוכלת קשיא: וכן הבא על אחת מכל העריות: *אמר רב עמרם הא מלתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו

רש"י

מכאן ואילך · מהכנסת עטרה ולמטה אינו אלא נשיקה ופטור ומדפטר בנשיקה ודאי פליג אדשמואל דנשיקה קרי לה הערא׳ה והערא׳ה רבינן לה לחיובי: קנה לכל · באחד מן הביאות גרועות הללו קנה לה לכל דבר ואוכלת בתרומה מיד אם כהן הוא אפי׳ הלך למדינת הים ולא בא עליה ביאה גמורה: האמורים בפרשה · בפרשת יבמים שכתב בה מקרא זה יבמה יבא עליה דדרשינן ליה בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון: לירש · דכתיב יקום על שם אחיו (דברים כה): ולפוטרה מייבום · דאם מת ולו בנים מאשה אחרת מותרת לשוק או אם הוציאה בגט לא בעיא חליצה או אם היתה לה צרה נפטרה בביאתו של זו: מן הנשואין · היכא דנפלה לפניו מן הנשואין שכבר היתה אוכלת בימי אחיו וכשמת ובטל קנינו פסקה מלאכול דכ"ע לא פליגי דקניא לה הך ביאה גרועה להאכילה: לאוקמיה במקום בעל · שאם היתה אוכלת בחייו תאכל בשביל זה אבל לאלומי מבעל דבחיי הבעל לא היתה אוכלת דאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה האי נמי לא אלים מיניה ודוקא בביאה בלא דעת קנין אבל בביאה גמורה אשתו גמורה היא ואוכלת אפי׳ לשמואל: אין היבם מאכיל · בביאה גרועה: אינה אוכלת · (דהך חופה לאו חופה היא) דגזרינן נשואי חרש אטו קידושי חרש כדאמרינן לקמן: מת · חרש זה לאחר שכנסה ונפלה לפני יבם חרש: אוכלת · דלא גרעה ביאת חרש מביאת שוגג וזוטת ואונס שאין מתכוין לקנות ורבייה רחמנא לגבי יבם: לשמואל קשיא · דהא לא הוה אכלה מעיקרא וקאכלה השתא: אימא כנסה ואח"כ נתחרש אוכלת · מת אחר שכנסה ונתחרש ונפלה כו׳ אוכלת דהא אכלה מעיקרא: ומאי בזו · יפה כחו ומאי ייפוי כח איכא הא בעל נמי חרש הוא ומאכילה: חרש מעיקרא · קודם שכנסה: דהא אכלה מעיקרא · והשתא הדרא בהך ביאה דהא רחמנא רבייה: כל ביאה שהבעל מאכיל · כגון ביאת חופה: בשלמא לרב · אע"ג דהא מתני׳ פריכא ליה דקתני אכלה ואע"ג דלא אכלה מעיקרא והויא כנופלת מן האירוסין דאמרן לא אכלה אפי׳ לרב: מתרץ לה כדמתרצינן מעיקרא · אליבא דשמואל חסורי מחסרא והכי קתני כנסה ואח"כ נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת דהא אכלה מעיקרא: אלא לשמואל · דאפי׳ האוכלת בחיי בעלה אינה אוכלת בשביל היבם בביאה גרועה: קשיא · דהא ביאת חרש כביאת שוגג ואונס היא בלא כוונת קנין ואכלה: נולד לה בן אוכלת · בשביל בנה כדכתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו (ויקרא כב) קרי ביה יאכילו: מת הבן · והאב קיים: ר׳ נתן אומר אוכלת · בשביל בעלה: ומית ליה · בלא בן:

קסבר ר׳ נתן נשואי חרש · דקדשה כשהוא פקח מאכילין בתרומה דמדאורייתא משעת אירוסין אוכלת דכתיב (שם) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו מיד ורבנן הוא דגזרי עד שתכנס לחופה משום גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותה כדאמרינן בכתובות בלע"פ (דף נז:) הלכך כיון דהאי בשעת קנין הוי בן דעת והשתא הכניסה לחופה וליכא למיגזר *שמא תשקה אכלה אבל לא גזרינן נשואי חרש אטו קידושי חרש דלאו בר קנין הוא ורבנן דאסרי גזרי נשואי חרש דהוי בן דעת בשעת קידושין אטו היכא דקדשה כשהוא חרש דקנינו לאו קנין: נולד לה בן למה לי · בלא בן נמי אכלה לרבי נתן: משום רבנן · לאשמועינן היכא דנולד לה בן מודו: והדר פליג עלייהו · ואוכלת דקאמר רבי נתן אכולה מילתא קאי בין אסיפא דמת הבן בין ארישא קודם שנולד לה בן דקאמרי רבנן אינה אוכלת: אי הכי · דרבי נתן ארישא נמי פליג ומנטר הוא דנטר לרבנן עד סיומא: ליתני מת הבן אינה אוכלת רבי נתן אומר אוכלת · דתיהוי כולה מילתא דרבנן כחדא והדר ליפלוג רבי נתן אכולה אבל השתא ליכא למימר דנטר להו אסיומא ובמת הבן לחודא פליג: ואנהרינהו

תוספות

לדברים האמורים · אע"ג דכל שאר דברים כתובים נמי בפרשה כדדרשינן כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר. כיון דביאת שוגג לא קני בעלמא סברא הוא דלא רבייה אלא לדברים המפורשים בפרשה בהדיא כגון לירש בנכסי אחיו דכתיב יקום על שם אחיו לנחלה ולפטור אשת אחיו מן היבום דכתיב לו לאשה ולא לאחיו לאשה דפקע מינה זיקת אחיו ולפטור צרתה דכתיב בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים דהנהו דברים הוו לאוקמיה במקום בעל אבל בתרומה לא אכלה ע"י ביאה גרועה ולא יורשה ולא מיטמא לה ולא מיפר נדריה דהיינו לאלומי מבעל אבל מן הנשואין זכאי בכולהו דלא הוי אלא לאוקמיה במקום בעל דילפינן מהני דכתיבי ולא פליגי אלא בביאת שוגג וכיוצא בה אבל בהערא׳ה דקניא נמי בעלמא וביאה היא לכל דבר לא פליגי בה א)ומה שקבע מחלוקתן כאן אמתני׳ דאחד הגומר ואחד המערה לאו משום דעלה פליגי אלא משום דמסיים בה קנה דקאי נמי אביאת שוגג כן נראה לר"י ובירושלמי איכא פלוגתייהו ואיכא דמוקי פלוגתייהו בהערא׳ה:

מן הנשואין כ"ע לא פליגי דאכלה. ע"י ביאה וה"ה דהוה מצי למינקט לענין ליורשה ולהטמא לה ולהפר נדריה אלא נקט אכילת תרומה לרבותא וכ"ש לשאר דברים דזימנין שהיא כאשתו לכל דבר ולא אכלה בתרומה כדאמר בכתובות בפ׳ נערה (דף מח: ושם)מסורה לכל חוץ לתרומה גבי מסר האב לשלוחי הבעל · [וע׳ היטב תוס׳ סוטה כד: ד"ה דהאמר רב]:

מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת · וא"ת ואמאי אוכלת וניחוש לסימפון שהרי לא בדקה שלא הספיק לכונסה עד שנתחרש וא"כ אינה זקוקה לו ולקמן נמי דקאמר דגזרינן נישואין דחרש אטו קידושין תיפוק ליה משום סימפון ולר׳ נתן נמי אמאי אוכלת ואור"י דלא חיישינן לסימפון אלא כשיכול הדבר להתגלות שיש סימפון ויהיו קידושי טעות אבל הכא דנתחרש לא חיישינן שמא יתפקח וימצא סימפון:

כל ביאה שהבעל מאכיל בה · אי (א) ביאה אירוסין עושה אר"י דכל ביאה שהבעל מאכיל בה ע"י חופה שאחריה קאמר:

*)ממזרת ונתינה לישראל פסלה· לשון פסלה נקט משום אחריני דממזרת ונתינה הם פסולות ועומדות:

מאי

*) עייך למתני׳ לעיל נג:

עין משפט נר מצוה

כח א ב מיי׳ פ"ח מהל׳ תרומות הל׳ ו:
כט ג מיי׳ שם הל׳ ט:
ל ד ה מיי׳ שם הל׳ י:

תוספות ישנים

לה שלא כדרכה · ואין להקשות ומי גרע מקינא לה סתם דודאי גרע דגלי בדעתיה שאינו חושדה אלא בשלא כדרכה ומ"מ פריך משכבי אשה כתיב וא"כ קנוי גמור הוא: לדברים האמורים בפרשה. ואע"ג דבפרשה משמע דהויא כאשתו לכל דבר דאמרינן כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר מ"מ לא שמעינן מהתם ביאת שוגג ואונס (הא) [רק מיירי] בביאה גמורה אבל ביאת שוגג ואונס לא הוי כאשתו לכל דבר אלא לדברים האמורים בהדיא בפרשה: מן הנשואין דברי הכל אכלה ע"י ביאת שוגג דבלא ביאה לא דאמרינן ולא היבמה עד שתבעל: לאלומי מבעל לא· וה"ה דהוה מצי למימר דאיכא בינייהו ליורשה וליטמא לה דלשמואל כיון דלא אלימא מבעל לא ירית לה ולא מיטמא כמו בעל גופיה באשתו ארוסה: א) ובירושלמי לא משמע כן וז"ל הירושלמי קנה ולא חילק בין ביאה לביאה מאי קנה שמואל אמר לא קנה לכל אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי המת ולהתיר צרתה לשוק ור׳ יוחנן אומר קנה לכל. א"ר יצחק ב"ר אליעזר פליגין במערה בה אבל אם גמר ביאה כ"ע מודו וא"כ משמע דרב ושמואל דהכא קיימי אהערא׳ה ויתא שסתם התלמוד פלוגתייהו דרב ושמואל אחר מתני׳ אחד המערה ואחד הגומר קנה דעלה קיימי כן פירש רבינו נתנאל אך התוספות לא פירשו כן · ופירשו דקיימי אביאת שוגג וראיה לדבריהם דקאמר בסמוך כי רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד וכו׳ משמע דבביאת שוגג איירי אבל בהערא׳ה לא פליגי דביאה היא לכל דבר וקניא נמי בעלמא ואע"פ שקבע כאן מחלוקתן על משנה אחד המערה ואחד הגומר לאו משום דקאי עלה אלא משום דמסיים קנה דקאי נמי אשוגג כ"נ לר׳ שנ"ך: ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש. לקמן מפרש טעמא דגזרינן נשואי חרש אטו קדושי חרש וא"ת בלא האי טעמא לא תאכל משום סמפון דשמא יש בה מום וקדושי טעות הוו דלא ידע לבודקה שבעל לפי שלא הספיק לכונסה עד שנתחרש וי"ל טעמא מאי קדושי טעות הוו כשנמצא בה מום משום דאימר אם היה יודע שכן הוא לא היה מקדשה וזה שהרש לא היה לו דעת להקפיד בדבר ולא חיישינן שמא יתפקח וימצא סמפון: נשואי חרש מאכילין בתרומה · דלא איכא משום סמפון כיון דהוה בר דעת כשקדשה ולשמא ימזגו ליכא דאינה בבית אביה ואטו קדושי חרש לא גזר רבי נתן: הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות ודוקא שני אבל ביאת זנות דפנויה לא פסיל לה לכהן ולא משויא לה זונה דלית דסבר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אלא לר׳ אלעזר ולא ס"ל כוותיה: ממזרת ונתינה לישראל פסל לאו לפוסלה לכהונה מיירי דבלא"ה אפסלה וקיימא ולהתרומה דבי נשא ליכא למימר דאינה בת כהן אלא ר"ל לענין מלקות למלקי הכא עליה אם בעל בהערא׳ה

הגהות הב"ח

(א) תוס׳ ד"ה כל וכו׳ אי ביאה אירוסין עושה בפ"ק דקדושין קא מיבעיא ליה ביאה אי נישואין עושה אי אירוסין עושה וע"ש:

תוספות חד מקמאי

רב אמר קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה אבל להאכילה בתרומה לא קנה באונס ובשוגג. והלכתא כרב ודוקא באונס ובשוגג דה"ל כביאה אבל בלא ביאה לא אכלה מן הנשואין אע"פ שכבר אכלה כחיי בעלה. ושמעינן מהא דהא דתנן בפ׳ אע"פ ובפ׳ אלמנה לכ"ג היבם אינו מאכיל בתרומה אע"פ שכבר אכלה בחיי בעלה ולאפוקי (מהמ"פ תוין) [מהמפרשים] שפרשוה כשלא אכלה בחיי הבעל אבל אם אכלה בחיי הבעל אוכלת שומרת יבם בתרומה. ת"ר בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכנסה עד שנתחרש אינה אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אינה אוכלת כנסה הבעל ואח"כ נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני

[לקמן נז:] סוטה כד: בע"ס אין [לעיל נה:] פ"א שמא תשקה ולכל ולא גזרינן

ואנהרינהו לעיינין ממתניתין "אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה ותנא תונא וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות מאי וכן מאי לאו לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד ולא שנא באונס ולא שנא ברצון וקתני פסלה לא מאי וכן אהעראה העראה דמאן אילימא דעריות למימרא דעריות ילפי' מיבמה אדרבה יבמה ילפינן מעריות דעיקר העראה בעריות כתיב אלא מאי וכן אשלא כדרכה הדעריות אדרבה עיקר משכבי אשה בעריות כתיב אלא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין °אמר *רבא אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום זונה משום זונה אין משום טומאה לא אימא אף משום זונה מתיב רבי זירא °והיא לא נתפשה אסורה *הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואי זו זו אשת כהן ולאו *הבא מכלל עשה עשה אמר רבה הכל היו בכלל זונה כשפרט לך הכתוב גבי אשת ישראל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת מכלל דאשת כהן כדקיימא קיימא ואיכא דאמרי אמר רבה "אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה משום טומאה אין משום זונה לא אלמא באונס לא קרינא ביה זונה מתיב רבי זירא והיא לא נתפשה אסורה "הא נתפשה מותרת "ויש לך אחרת שאף על פי שנתפשה אסורה ואיזו זו אשת כהן ולאו הבא מכלל עשה עשה אמר(א)רבא "הכל היו בכלל °אחרי אשר הוטמאה כשפרט לך הכתוב גבי אשת ישראל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת מכלל דאשת כהן כדקיימא קיימא: **מתני'** "אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה *רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין *נתארמלו או נתגרשו מן הנשואין פסולות מן האירוסין כשרות: **גמ'** תניא אמר ר"מ ק"ו ומה קדושי רשות אין מאכילין קדושי עבירה לא כ"ש אמרו לו לא אם אמרת בקידושי רשות שכן אין לו להאכיל במקום אחר תאמר בקדושי עבירה שכן יש לו להאכיל במקום אחר א"ר אלעזר א"ר אושעיא פצוע דכא כהן שקדש בת ישראל באנו למחלוקת ר"מ ורבי אלעזר ור"ש לר"מ דאמר משתמרת לביאה פסולה דאורייתא לא אכלה "הא נמי לא אכלה לר' אלעזר ור' שמעון דאמרי משתמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה

הא

ואנהרינהו לעיינין ממתניתין · ממשנתנו הביא ראיה לדבריו והאיר עינינו בה: אע"פ שמותרת לבעלה · דכתיב (במדבר ה) והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת: פסולה לכהונה · אם מת בעלה לא תנשא לכהן: ותנא תונא · תנא דידן כמו אבונא אחונא: מאי וכן · לאו אאונס ואשוגג דלעיל קאי וקתני הבא על אחת מכל העריות פסלה לכהונה ואשת איש בכלל עריות היא: לא אהעראה · וברצון דהויא זונה: ופרכינן עיקר העראה בעריות כתיבא· והיכי מדמה לה מתני' ליבמה כאילו מיבמה גמר לה: אשלא כדרכה · דקתני גבי יבמה ולא חילק בין ביאה לביאה דהיינו בין כדרכה לשלא כדרכה ועלה תני וכן הבא על אחת מכל העריות פסלה לכהונה משום זונה ולעולם ברצון וגמר ביאה ביאה מיבמה דרבינן בה ולקחה שלא כדרכה: ה"ג אלא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין · אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דלא כתיב בהו משכבי אשה אבל משום העראה לא איצטריך למיתנייה דהא רבינן לעיל העראה דחייבי לאוין מקיחה קיחה דעריות: בעלה לוקה עליה משום זונה · דכתיב זונה לא יקחו (ויקרא כא) וסתם זונה היינו מנאפת תחת בעלה שטעתה מאחר בעלה לזרים וזו אע"ג דנאנסה גבי כהן לא פליג רחמנא בין אונס בין רצון כדגמרי' מוהיא לא נתפשה דהיא מיעוטא משמע היא אשת ישראל הוא דיש חילוק בין נתפשה ללא נתפשה אבל אשת כהן אין חילוק: משום טומאה לא · בתמיה הא אמרי' בפ"ק (דף יא:) הא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעלה דכתיב לא יוכל בעלה (דברים כד): הכל היו בכלל זונה· כל הנבעלות תחת בעליהן בין באונס בין ברצון בכלל זונה לא יקחו הן שהרי כולן נבעלו בעילת זנות והוציא לך הכתוב אשת ישראל אנוסה מן הכלל אבל אשת כהן כדקיימא קיימא: משום טומאה · אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעלה: **מתנ'** מן האירוסין לא יאכלו בתרומה · משעה שנתקדשו לאלו קדושי עבירה נפסלה מלאכול בתרומה דבי נשא אם בת כהן היא: ר' אלעזר ור"ש מכשירין · עד שתבעל לו ותעשה חללה כדכתיב לא יחלל שני חלולין אחד לה ואחד לזרעה: נתארמלו או נתגרשו · מן הכהנים הללו: מן הנשואין פסולות · דשויה חללה בביאתו: מן האירוסין כשרות · דאפילו ר"מ לא פסיל מן האירוסין אלא בחייהן דמשתמרת לביאה פסולה אבל מתו לא: **גמ'** מה קידושי רשות · כגון ישראל שקידש בת כהן שאין קידושיה עבירה: אין מאכילין · כלומר אין מניחין אותן לאכול דתנן לקמן האירוסין פוסלין בפ' אלמנה לכה"ג (דף סז:): תאמר בקידושי עבירה שיש לו · לכהן זה להאכיל במקום אחר בראויה לו כך שמעתי ולבי מגמגם בה דאין זה לשון הש"ס והכי איבעיא ליה למימר ומה קידושי רשות פוסלין כו' ועוד מדקאמר ר' אושעיא פצוע דכא כהן שקדש בת ישראל באנו למחלוקת ר"מ ור"א ולא קתני פצוע דכא כהן שקידש בת כהן ש"מ דפלוגתא דמתני' לאו בבת כהן לחודה היא דא"כ היכי מצי רבי אושעיא למימר לרבי *אליעזר ור' שמעון אכלה אימר דאמרי ר' אלעזר ור"ש בבת כהן בבת ישראל מי אמרי: לשון אחר והוא עיקר אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה בין בבת כהן בין בבת ישראל קמיירי בבת כהן כדפרישית בבת ישראל ואליבא דמשנה ראשונה דאמר בכתובות (דף נז:) הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה וקאמר ר' מאיר אלמנה לכ"ג אע"פ דקדושיו קדושין וקנין כספו היא לא תאכל בתרומה כשאר הארוסות לכהן שאוכלות מן התורה מ"ט דמשתמרת לביאת עבירה ור' אלעזר ור"ש מכשירין דהא קנין כספו היא ולאי משום חללה הרי כל זמן שלא בא עליה לא נתחללה: נתארמלו או נתגרשו · מן הכהנים הללו מן הארוסין כשרות לינשא לכהנים אם נתאלמנו וגבי גרושה אם בת כהן היא כשרה לתרומה: מן הנשואין פסולה · דשויה חללה: ומה קדושי רשות · ישראל שקדש בת ישראל אין מאכילה בתרומה: קדושי עבירה · כגון אלו לכ"ש: במקום אחר · אפילו נשאת תאמר בקדושי עבירה שיש לו להאכיל בראויה לו: פצוע דכא · משתמרת לביאה פסולה דאורייתא היא:

הא

מאי וכן מאי לאו לא שנא בשוגג כו' וקתני פסלה · וליכא למימר משום אחרים נקט פסלה ולא משום אשת איש דעיקר חידוש דאונס ורצון לא הוי אלא באשת איש אבל בשאר עריות אין חידוש טפי באונס מברצון לענין פסולי כהונה (ב): **עיקר** הערלה בעריות כתיב · ואית ספרים דגרסי אדרבה יבמה הוא דילפינן מעריות ויש לפרש בדוחק דאע"ג דיבמה מחייבי לאוין הוא דילפינן ולא מעריות חשיב ליה כאילו ילפינן מעריות דע"י עריות ושפחה חרופה שמעינן ליה בחייבי לאוין: **וכן** אשלא כדרכה דחייבי לאוין · פי' בקונטרס אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אבל משום הערלה לא איצטריך למיתנייה דהא מרבינן ליה לעיל מקיחה קיחה דעריות וקשה לר"י דאי משום חייבי לאוין דכהונה נקט לה לשלא כדרכה נמי לא איצטריך דאיכא למילף נמי קיחה קיחה מעריות דכתיב בהו משכבי אשה אלא נראה לר"י דקאי אשאר חייבי לאוין דלאו דכהונה דלא כתיב בהו קיחה דלא שמעינן בהו שלא כדרכה אלא מג"ש דביאה ביאה מיבמה כי היכי דילפינן לעיל מינייהו יבמה לענין הערלה: **ואי** זו זו אשת כהן · מוהיא קדריש וא"ת והא קדרשינן לה בכתובות בפרק נערה (דף נא: ושם)לדרשא אחריתי לתחלתה באונס וסופה ברצון דשריא וא"ר"י דהתם אסמכתא היא דמסברא היא דשריא דחשיב אונס אע"ג דסופה ברצון דיצרא אלבשה כי היכי דהוי אסמכתא הא דקאמר (לקמן דף ק:) ואי זו זו שקדושיה טעות:

מן האירוסין לא יאכלו · פי' בקונט' בלשון שני ונראה לו עיקר דאיירי בין בבת כהן בין בבת ישראל דר"מ פסיל אפי' בבת כהן ור"א ור' שמעון מכשירין אפי' בבת ישראל ונתארמלו או שנתגרשו מן האירוסין כשרות לא שייך כשרות בבת ישראל אלא לינשא לכהונה דבתרומה לא אכלה ובנתגרשה לא שייך אפי' לינשא ויש לפרש בנתגרשה אם בת כהן היא כשרה לתרומה ובגמ' דקאמר מה קודשי רשות אין מאכילים בישראל שקדש בת ישראל קאמר וקשה לר"י דמה ק"ו הוא זה דכיון דליכא לד כהונה כלל מאין להם להאכיל לאותם הקידושין ועוד הקשה ה"ר משה כהן דהיאך יאכיל בת ישראל בהגעת זמן דבפסולות לא שייך אוכלות משלו ואוכלות בתרומה כדאמרי' ביש מותרות (לקמן פה:) בעמוד והולא קאי מזוני אית לה א)ונראה דבבת כהן איירי כדפי' בקונטרס בלשון ראשון ובגמ' גרים מה קודשי רשות פוסלין וכן גירסת ר"ח וגבי פצוע דכא גרסי' שקדש בת כהן וכר"ח ולא כמו שכתוב בספרים שקידש בת ישראל ולפי שהגירסא היתה כתובה בספר רש"י פי' כן אבל הגירסא כתובה בספר ר"ח כמו שפירשתי:

והא

לא א מיי' פי"ח מהלכו' איסורי ביאה הל' ח סמג לאוין קכא ועשין מט טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף יא:

לב ב מיי' שם הלכה א ז סמג לאוין שם:

לג ג מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה יט:

לד ד מיי' שם הל' כא וסמג שם וטוש"ע שם סעיף י:

לה ה מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ז סמג שם:

לו ו מיי' פ"ז מהלכות תרומות הלכה כא:

לז ז מיי' שם הלכה יד:

תוספות ישנים

בהערלה לבד: ומאי וכן לא שנא בשוגג לא שנא במזיד ובאונס וברצון וקתני פסולות. וא"ת היכי מוכח מהכא דאשת ישראל שנאנסה אסורה לכהן דלמא הא דתני פסל באונס קאי אפסולות לכהונה ולומר שנעשות חללות באונס דע"כ פסול לא קאי אכולה מלתא דמתני' דהא ממזרת ונתינה מפסלי וקיימי וי"ל דהא לאו חדוש הוא לומר דפסולות לכהונה שמתחללות באונס דמה לנו לחלק אכן תימה אמאי לא מצי דפסל לא קאי אאשת איש אלא (באשתו נאמן) [נקטה] לענין הערלה (לקוס) [ללקות וכמו] כדפ"ה גבי ממזרת ונתינה וי"ל דפסיקא ליה דקאי אאשת איש דומיא דשאר עריות דר"ל פסל לכהונה: אדרבה יבמה ילפינן מעריות דעיקר הערלה(ביבמה)[בעריות] כתיבא. ואע"ג דיבמה ילפינן לעיל מביאה ביאה מחייבי לאוין קאמר הכא הכי כלומר לא שייך למימר וכן מן העיקר לטפל דהא בעריות כתיבא בהדיא הערלה: וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין אבל לא קאמר אהערלה דחייבי לאוין דאדרבה ילפינן לעיל יבמה מאשר חייבי לאוין וא"כ חייבי לאוין עיקר ויבמה טפל: א) ולא נהירא הך פירושא דא"כ הול"ל ומה קדושי רשות פוסלין ועוד כיון דפרשינן דמתני' לא איירי בבת ישראל אלא בבת כהן היכי קא מייתי לקמן בסמוך מפצוע דכא כהן שנשא בת ישראל באנו למחלוקת דמתני' הלא במתני' לא איירי אלא בבת ישראל · אלא ודאי נראה כפירוש אחר במתני' ונימא דמתני' איירי בבת ישראל והכי פירושא אלמנה לכ"ג מן האירוסין לא יאכלו בתרומת הכהן הגדול ואף כי הגיע זמנו לינשא. דבת ישראל שנתארסה לכהן אמרי' כי הגיע זמנו לינשא אוכלת בתרומה והכא כיון שהיא משמרת לביאה פסולה לא אכלה ור' אליעזר ור' שמעון מכשירים דאמרי משמרת לביאה פסולה אכלה וכיון דהגיע זמנו יאכלו דקנין כספו הוא:

תוס' חד מקמאי

לפני יבם חרש אוכלת נולד לה בן אוכלת מת הבן אינה אוכלת. אמר רבה אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה אבל משום(אונס) [זונה] לא כל באונס לא קרינן לה זונה מסתברא דלא פליג רב' אדרב עמרם דאמר אשת ישראל שנאנסה פסולה לכהונה ע"כ לא פליגי בה אלא לענין מלקות מיהו א)[נאנסה מודה] שפסולה לכהונה שהרי נבעלה לפסול לה דכתיב ובת איש כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל. ומינה ילפינן בפרק אלמנה לכ"ג כיון שנבעלה לפסול פסלה מהתרומה ומהכהונה ק"ו מגרושה שמותרת בתרומה פסלה לכהונה זו שאסורה בתרומה אינו דין שפסולה לכהונה והכי איתא בפ' אלמנה לכ"ג והיינו דתנן בפ"ק דכתובות מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן המעיין ונאנסה אר"י בן נורי אם רוב העיר משיאין לכהונה תנשא זו לכהונה. ואם אין רוב העיר משיאין לכהונה פסולה מפני שנבעלה לפסול לה וכל שנבעלה לפסול לה ל"ש באונס ולא שנא ברצון פסולה לכהונה מק"ו דתרומה כדפרישנא אבל לעולם אונה לא הויא אליבא דלישנא בתרא. ולא פליג רב' אדרב עמרם ואפי' לישנא בתרא. והאי דלא אנהר רב ששת עיינין ממתני' דכתובות דתינוקת. דדלמא שאני התם דזר דמעיקרא הוא אבל באשת איש לאו זר דמעיקרא הוא. ולא כדכתב הרב בעל התוספת: הא דתנן אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה אפי' באלמנה כהנת שכבר אכלה כיון שמשמרת לביאה פסולה משוו לה רבנן כאילו נבעלה ונפסלה מלאכול בתרומה אבל כשנתארמלה ונתגרשה מן הנשואין פסולה שהרי נבעלה לפסול לה. מן הארוסין כשרה שהרי לא נבעלה לפסול לה ואינה משמרת לביאה פסולה. וא"ר א"ר אושעיא פצוע דכא כהן שקדש בת ישראל באנו

[צ"ל רבנן]

[לקמן ק: כתובות נא: עדי' נדה נב:]

[לעיל נד: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבה הכל היו: (ב) תוס' ד"ה מאי וכו' כהונה כסגי"ד ואח"כ מ"ה ד"ה אדרבה עיקר הערלה:

[לקמן עס:]

[לקמן נט:]

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא אשת כהן שנאנסה. עיין לעיל דף לה ע"ב תד"ה אע"פ

[צ"ל אלעזר]

האנ נמי אכלה ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי רבי אלעזר ורבי שמעון התם אלא דיש לו להאכיל במקום אחר אבל הכא דאין לו להאכיל במקום אחר לא וכי תימא הכא נמי יש לו להאכיל בבת גרים והא מיבעיא בעי לה רבי יוחנן מרבי אושעיא ולא פשיט ליה איתמר אביי אמר הואיל ומאכילה בלא *ידעה רבא אמר הואיל ומאכילה בעבדיו ושפחותיו הכנענים אביי לא אמר כרבא קנין דאישות מקנין דאישות ילפינן ולא ילפינן קנין דאישות מקנין דעבדים ורבא לא אמר כאביי שאני התם שכבר אכלה ואביי *שכבר אכלה לא אמרינן דאי לא תימא הכי בת ישראל שניסת לכהן ומית תיכול שכבר אכלה ורבא *התם פקע קניניה הכא לא פקע קניניה גופא בעא מיניה רבי יוחנן מרבי אושעיא פצוע דכא כהן שנשא בת גרים מהו שיאכילנה בתרומה אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי לסוף אתא גברא רבה אחרינא ובעא מיניה מילתא [אחריתא] ופשט ליה ומנו ריש לקיש א"ל רבי יהודה נשיאה לר' אושעיא אטו ר' יוחנן לאו גברא רבה הוא אמר ליה דקבעי מינאי מילתא דלית לה פתרי למאן אי לרבי יהודה בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי לא אכלה אי בקדושתיה קאי לא אכלה דהא *אמר מר בת גר זכר כבת חלל זכר אי לאו בקדושתיה קאי לא אכלה דהא אמרינן קהל גרים איקרי קהל ואי לר' יוסי בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי אכלה בקדושתיה קאי אכלה דהא אמר *אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה אי לאו בקדושתיה קאי אכלה דהא אמר *קהל גרים לא איקרי קהל אלא אליבא דהאי תנא דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר *אשה בת גרים לא תנשא לכהונה עד שתהא אמה מישראל והכי קמיבעיא ליה כשרות מיתוספא בה ואכלה או דלמא קדושה מיתוספא בה ולא אכלה תא שמע כי אתא רבי אחא בר חיננא מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידיה מנין לפצוע דכא כהן שנשא בת גרים שמאכילה בתרומה שנאמר °וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו' יאכל בו למאן אילימא לרבי יהודה האמר בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי לא אכלה ואי לרבי יוסי ל"ל קרא האמר בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי אכלה אלא לאו לרבי אליעזר בן יעקב וש"מ כשרות איתוספא בה ואכלה ש"מ איתמר רב אמר יש

(ויקרא כב)

רש"י

הא נמי אכלה · דקנין כספו היא ואוכלת דבר תורה ועד דבעיל לה דשוייה חללה אכלה : הכא אין לו להאכיל במקום אחר · שאין לך אשה שמותרת לו : בבת גרים · דקסבר קהל גרים לא אקרי קהל ואינן בכלל לא יבא פלוע דכא ונושאה בהיתר ומאכילה תרומה : והא בעי מיניה ר' יוחנן מרבי אושעיא · לקמן בשמעתין ולא פשיט ליה אי מאכילה בתרומה או לא : איתמר · לשנויי קושיין אתא : הואיל ומאכילה (א) בלא ידעה · היה נשוי כהן אשה ואוכלת בתרומה ונעשה פלוע דכא ובא עליה לא תאכל בתרומה דשוייה חללה דנבעלה לפסול לה ואם לא ידעה משנעשה פלוע דכא הרי זו אוכלת משנה היא בפ' הערל (לקמן ע·) אלמא מינו פלוע דכא כהן מאכיל במקום אחר הלכך בקידושי עבירה נמי מאכיל כל זמן שלא עשאה חללה : שכבר אכלה · כשהוא בריא : דלית ליה פתרי · שאין (ב) יודע לפרשה : למאן אי לר' יהודה כו' · הש"ס הוא דקא בעי לה ומפרש ואזיל עד סיפא ופשטה אבל ר' אושעיא לא פשט בה מידי כדאמרן לעיל הא בעא מיניה כו' ואית דמפרשי דלית ליה פתרי אינה צריכה לפרש דלמאן קבעי לה אי לר' יהודה כו' ושבוש הוא מפני שני דברים חדא דאמרן לעיל ולא פשט ליה ואם כן דרבי אושעיא קאמר לה לכולה מילתא הא פשטה במסקנא ועוד דקנסיב ואזיל לפרושי דלא צריכה ליה למיבעיא לן וקא נסיב בסיפא תא שמע אלמא צריכה רבה : בין בקדושתיה קאי כו' · לקמן בפרק הערל (דף עו·) מיבעיא לן כהן פלוע דכא מהו בגיורת בקדושתיה קאי ואסור כו' והכא בין בקדושתיה קאי כהן הנעשה פלוע דכא בין בקדושת כהן קאי ואסור בכל האסורות לכהונה בין לאו בקדושתיה קאי ואינו מוזהר מליטא אשה פגומה לא אכלה : אי בקדושתיה קאי לא אכלה דהא אמר מר בת גר זכר כבת חלל זכר · ובת חלל פסולה לכהונה בפרק עשרה יוחסין וכיון דבקדושתיה קאי לא אכלה דאמרינן הרי זו פסולה לו ועשאה חללה בביאתו : ואי לאו בקדושתיה קאי · ואינה אסורה לו משום קדושת כהן אפי' הכי לא אכלה שאסורה לו משום פלוע דכא דהאמרת קהל גרים איקרי קהל פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי בפרק עשרה יוחסין : אליבא דהאי תנא קמיבעיא ליה · לר' יוחנן וכגון דאמה מישראל : כשרות איתוספא בה · ורא֞ויה לכהונה ולאו קדושה לאקרויי קהל ומותרת לפלוע דכא ואוכלת ממה נפשך דאי נמי בקדושתיה קאי הרי זו מותרת לו ומשום פלוע דכא לא מיתסר בה דהא לא איקרי קהל : או דלמא קדושה נמי איתוספא בה · וקהל איקרי ואסורה לפלוע דכא ולא אכלה א) לישנא אחרינא מפי המורה בת גר וגיורת קמיבעיא ליה אליבא דראב"י מאי כשרות איתוספא בהך דאמה מישראל לאקרויי קהל אבל בת גר וגיורת לאו קהל היא ואכלה שמותרת לפלוע דכא והאי לאו בקדושה קאי דתיתסר עליה משום כהונה : או דלמא קדושה איתוספא בה · ליגסא לכהונה והך דאין אמה מישראל נהי דקדושה לית בה כשרות מיהא אית בה ובכלל קהל היא ואסורה לפלוע דכא ולא אכלה ולשון ראשון נראה עיקר : לרבי יוסי · לא אינטריך נפש יתירא כדאמר לעיל דממה נפשך אכלה :

יש

תוספות

והא בעא רבי יוחנן מר' אושעיא ולא פשיט ליה · מדרבי אושעיא אדרבי אושעיא פריך ותימה דלקמן מסקינן לרבי יוחנן בעי אליבא דר' אליעזר בן יעקב אבל אליבא דר' אלעזר ור' שמעון אפשר דמאכיל בבת גרים דר"ש מכשיר גיורת פחותה מבת ג' לכהן ודלמא סבר נמי דקהל גרים לא מיקרי קהל ומיהו בקונטרס פי' דכולה סוגיא דהש"ס מסיק לה אבל ר' אושעיא לא פשט מידי : אביי אמר הואיל ומאכילה בלא ידעה · תימה דבלא ידעה גופה אמאי מאכיל לאביי דמשתמרת לביאה פסולה היא וטעמא שכבר אכלה לית ליה לאביי כדקאמר בסמוך ורבא נמי היכי קאמר שאני התם שכבר אכלה הא אליבא דרבי *אליעזר קיימא הכא ורבי *אליעזר אית ליה בהערל (לקמן עה·) שכבר אכלה לא אמרינן אההיא מתנית' גופה דלא ידעה דקאמר מאן תנא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה אמר ר' אלעזר במחלוקת שנויה ור' אלעזר ור' שמעון היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי מאיר שאני התם שכבר אכלה ויש לומר דטעמא שכבר אכלה מהני לכ"ע לענין זה שאוכלת לרבי אלעזר ור' שמעון אע"פ שאין מאכיל במקום אחר ולא פליג ר"א *ורבי יוחנן אלא במאי דקאמר ר' יוחנן דאוכלת אפי' לרבי מאיר מטעם שכבר אכלה דלא חשיבא משתמרת לביאה פסולה כיון דתחילת אכילתה הוו נישואי כשרות והוי כאילו הן קיימין ועומדין עדיין שתאכל מכחן ומייתי אביי אפלוע דכא שקידש דחשיב יש לו להאכיל במקום אחר כיון שמאכיל בלא ידעה ורבא סבר דלא חשיב יש לו להאכיל במקום אחר כיון דאין מאכיל התם על ידי מעשה של עכשיו אלא ע"י שכבר אכלה : אתא גברא רבה אחרינא ובעא מיניה מילתא אחריתי · כאן משמע שהיה ר"ל גדול כשבא לפני רבי יוחנן כמו שפירש ר"ת בב"מ (דף פד· ד"ה אי) שהיה לומד תורה לפני ר' אושעיא רבו של רבי יוחנן · [וע"ע תוס' עירובין סה: ד"ה ר"נ] : ואי לאו בקדושתיה קאי לא אכלה דהא אמר קהל גרים איקרי קהל · תימה דהוה ליה למימר בין בקדושתיה קאי בין לא קאי לא אכלה מהני תרי טעמי דבת גר זכר כבת חלל זכר ועוד דקהל גרים איקרי קהל דהא אפילו לא בקדושתיה קאי לא אכלה נמי מטעם דבת גר זכר כבת חלל זכר דהרי היא כחללה וחללה אינה אוכלת בתרומה כדמוכח בפרק בתרא דקדושין (דף עז·) ואי הוה טעמא דר' יהודה בבת גר זכר משום דכתיב מזרע ישראל כדמוכח התם הוה מצי למימר דלא הויא ממש כחללה אלא דוקא ליגסא לכהונה אבל התם משמע דעיקר טעמא דרבי יהודה מק"ו ומה חלל שבא מטיפה כשרה כו' ולפי זה אית לן לשוייה כחללה לגמרי : דהא אמר אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה · הכתי נריך לטעמא דאית ליה קהל גרים לא אקרי קהל ולא חש להזכיר אלא נטר עד דקאמר אי לאו בקדושתיה קאי אכלה כו' דאי לא קאי סגי לה בטעם דקהל גרים לא איקרי קהל לחודיה : הכי גרסינן דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר אשה בת גרים כו' · דמשנה היא במסכת ביכורים (פ"א משנה ה) ולא קשיא דלא מייתי מתניתין דפרק בתרא דקדושין (דף עז·) דהך נמי משנה היא :

רב

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' ז סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף כב :

לט ב מיי' שם פי"ט הל' ו סמג לאוין קכב טוש"ע שם סימן ז סעיף כא :

מ ג מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה יג :

[אלעזר] [אלעזר]

מסורת הש"ס

[מלשון והאדם ידע וגו' בראשית ד עוד שם יט אשר לא ידעו איש עוד שם כד ואיש לא ידעה]

[לקמן עה:]

[גי' ש]

קדושין עז·

שם

בכורים פ"א מ"ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הואיל ומאכילה בלא כו' פי' כגון שנשאה כהן ולאחר מכן נעשה פלוע דכא ע"ל ר"פ הערל : (ב) ד"ה דלית וכו' שאין אני יודע :

תוספות ישנים

א) ודוחק הוא דקרי לקדושה קריאת קהל ולכשרות היתר כהונה · אלא ליגסא דקדושה משמע כהונה כדאמרינן לעיל איסור קדושה אלמנה לכה"ג ופ"ה לשון אחר דבת גר וגיורת קא מיבעיא ליה ואליבא דר' אליעזר בן יעקב ובעי מאי כשרות איתוספא ביה פירוש בשהיה שאמה מישראל ליקרא קהל פירוש אף כשרות דקהל עם היתר כהונה אבל בת גר וגיורת דלית בה כל כך אלא כשרות דקהל ולא קדושה לכהונה א"כ לא נקראת קהל ומותרת לפצוע דכא אם אמת כדבר דלאו בקדושתיה קאי ולא מיאסר עליו משום כהונה דאי בקדושתיה קאי אסורה ליה כדאמרינן דבת גר כבת חלל אליבא דר' אליעזר נמי דקאמר דבת גר וגיורת לא תנשא לכהונה או דלמא קדושה אתוספא בה בשהיא דאמה מישראל יותר מבת גר וגיורת דמותרת לכהונה וכך דאין אמה מישראל נהי דקדושה לית בה להנשא לכהן מ"מ כשרות אית בה להיות בכלל קהל ואסורה בפצוע דכא ולא אכלה בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי ורש"י פי' דלשון עיקר :

תוס' חד מקמאי

באנו למחלוקת ר"מ ור"ש ור"א לר"מ דאמר משמרת לביאה פסולה לא אכלה הא נמי לא אכלה לר"א ור"ש אכלה . ממאי דלמא ע"כ לא אמר ר"א ורבי שמעון אלא היכא דיש לו להאכיל במקום אחר אבל פצוע דכא דאין לו להאכיל במקום אחר לא . אביי אמר הואיל ומאכיל בלא ידיעה . פירוש אליבא דר"א ור"ש אבל אליבא דר"מ אינו מאכיל בלא ידיעה שהרי משתמרת לביאה פסולה . רבא אמר הואיל ומאכיל בשפחותיו ועבדיו . רבא לא אמר כאביי שאני התם שכבר אכלה פירוש אפילו לר"מ אכלה משום טעמא שכבר אכלה והכי איתא בפ' הערל : בעא מניה רבי יוחנן מר' אושעיא פצוע דכא כהן שנשא בת גרים מהו שתאכל בתרומה ואסיקנא אליבא דרבי יוסי דקי"ל כוותיה בין בקדושתיה קאי בין לאו בקדושתיה קאי אכלה . דהא אמר גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה ואי לאו בקדושתיה קאי [אכלה] דהא אמר קהל גרים לא אקרי קהל ור' יוחנן דקא מיבעיא ליה אליבא דראב"י קמיבעיא ליה דאמר אשה בת גרים לא תנשא לכהונה עד שתהא אמה מישראל וקמיבעיא ליה כשרות אתוספא בה ואכלה או דלמא קדושה איתוספא בה ולא אכלה ראב"י נמי ס"ל כר' יוסי בהא דקהל גרים לא איקרי קהל וקמיבעיא ליה כשאמו מישראל כשרות לחודה איתוספא בה שכשרה לכהונה ולא קדושה וכשם שאם אין אמה מישראל לא איקרי קהל כך כשאמה מישראל לא איקרי קהל ואכלה או דלמא כשאמה מישראל קדושה נמי אתוספא דאקרי קהל ולא אכלה . ואית דמפרשי לה כשאין אמה מישראל והכי קמיבעיא ליה כשאמו מישראל כשרות אתוספא בה לאקרויי קהל אבל כשאין אמו מישראל לא אקרי קהל ואכלה או דלמא קדושה אתוספא בה למשרייא לכהונה אבל לאקרויי קהל אע"פ שאין אמו מישראל איקרי קהל ואסורה לפצוע דכא :

גרס'

עין משפט
נר מצוה

מא א מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה כה:
מב ב מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן לג סעיף א:
מג ג טוש"ע שם סימן קסז סעיף ד:
מד ד מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה ה"ב:
מה ה מיי' פ"ג מהל' מטמא משכב ומושב הלכה ג:
מו ו מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' ג:
מז ז מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה יז ופי"ע ה"ב טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ט וסי' ז סעיף יג:

מסורת הש"ס

קדושין י. סנהדרין נה: סוף נדה מד:

א יש חופה לפסולות ושמואל אמר אין חופה לפסולות אמר שמואל ומודה לי אבא בתינוקת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד הואיל ואין לה ביאה אין לה חופה אמר רבא אף אנן נמי תנינא *ב בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ג ואם בא עליה יבם קנאה ד וחייבין עליה משום אשת איש ה ומטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון כעליון ו נשאת לכהן אוכלת בתרומה ז בא עליה אחד מכל הפסולין פסלה בת שלש שנים ויום אחד הוא דמפסלה בביאה מפסלה בחופה הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דלא מפסלה בביאה לא מפסלה נמי בחופה שמע מינה אמר רמי בר חמא יש חופה לפסולות באנו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון

לרבי

יש חופה לפסולות · כה"ג שהכניס אלמנה בת כהן לחופה ולא בא עליה ומעיקרא נמי לא קידשה אפילו הכי פסלה מתרומה דבי נשא דחופה ככניסת בעילה דמיא: ומודה לי אבא · משום דקשיש מיניה קרי ליה אבא כמו לשון נשיאי ורבי: הואיל ואין לה ביאה · אין ביאתה פוסלתה מתרומת אביה אין חופתה פוסלתה: אף אנן נמי תנינא · דאין ביאתה פוסלתה וכיון דאין ביאתה פוסלתה כ"ש דאין חופתה פוסלתה דהא חשיבות חופה אינה אלא משום שהיא קרובה לביאה והיכא דביאה לא חשיבא כל שכן חופה: ומטמאה את בועלה · אם נדה היא לטמא בועלה משכב תחתון כעליון במסכת נדה מפרש לה שיהא תחתון של בועל נדה כעליונו של זב שמטמא אוכלין ומשקין ואין מטמא אדם וכלים כתחתון של נדה עצמה שהוא קרוי מדרס ואב הטומאה: מן הפסולין · כגון חלל נתין וממזר או אלמנה לכהן גדול: פסלה · מתרומת בית אביה:

לרבי

רב אמר יש חופה לפסולות · נראה לר"י לפרש לפי שיטת הקונטרס דפליגי בחופה בלא כסף דרב ושמואל סברי כרב הונא דאית ליה בריש קידושין (דף ה·) דחופה קונה וקאמר רב דכי היכי דקנו קידושי חופה בכשרות הכא נמי קני בפסולות ועדיפא מקידושי כסף דאפי' ר"א ור"ש דאמרי דקידושי כסף לא פסלי בחופה דקרובה לביאה מודו כדקאמרינן בדיחויא דמילתא דרמי בר חמא ולא שייך כאן דיו דהא דמשתמרת לביאה פסולה דאורייתא לא אכלה מדרבנן והחמירו חכמים בחופה יותר לפי שקרובה לביאה וטעמא דרב משום דסבר דבפסולות נמי שייך שארו וכי היכי דקריע בה שארו על ידי חופה שאחר קידושין לשויה נשואה לענין השקאת סוטה דבעינן תחת אישך דהיינו נשואה ולענין נערה המאורסה לאפוקי מסקילה לחנק קניה נמי בלא כסף לשויה ארוסה ושמואל אמר אין חופה לפסולות דחופה לא מהני אלא בכשרות דחופה קירוב ביאה הוא ולא מהניא אלא בראויות לביאה אבל בפסולות שאין ראויות לביאה לא וחופה דלאחר קידושין נמי לא מהניא בפסולות לשמואל א)דלא שייך בהו שארות וקירוב ביאה מדמייתי מההוא שלא שטיתי ארוסה כו' סייעתא לרב דמיירי בחופה שאחר הקידושין ורמי בר חמא דקאמר דיש חופה לפסולות באנו למחלוקת כו' פליג אדרב ושמואל ואתא למימר דליתיה לדרב דפסל לכולי עלמא וליתא דשמואל דאמר דלכולי עלמא לא פסלה אלא כי היכי דפליגי בקידושין ה"נ פליגי בחופה כן נראה לפרש לפי שיטת הקונטרס ב) ולא רצה לפרש דאיירי בחופה שאחר הקידושין דא"כ לא מצי שמואל למימר דלכולי עלמא לא פסלה דהא פסולה וקיימא משעת קידושין לר' מאיר ואין לפרש בחופה שאחר קידושין וכגון שלא היה הפסול בשעת קידושין כגון שנעשה פצוע דכא אחר הקידושין או כהן גדול שקידש קטנה ובגרה תחתיו דבכהאי גוונא נמי מיפסלא כדמוכח בבעיא דלקמן (דף נט·) בכהן שקידש קטנה ובגרה תחתיו לפירוש ר"י (שם ד"ה מהו) וממאי דאמר בהערל (לקמן עה·) דאפי' לרבי יוחנן דמוקי מתניתין דאם לא ידעה אפילו כר"מ משמע דוקא בנשואה שכבר אכלה אבל ארוסה לא אין ראיה דהתם בבת ישראל מיירי שאינה אוכלת אלא מכחו ולכך לא תתחיל לאכול על ידי נישואין פסולין אבל בת כהן לכהן איכא למימר כיון דאכלה מקודם אוכלת נמי לאחר שנפצע ולא מסתבר נמי לאוקמי בארוסה שכבר אכלה בהגעת זמן כמשנה ראשונה וכר' יוחנן דאמר היכא דכבר אכלה דלא מפסלא משום שימור ביאה פסולה לר"מ דדוחק להעמיד פלוגתא כמשנה ראשונה ועוד דמשמע דאיירי רב ושמואל בפסולות דמתני' אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וקשיא לר"י על פירוש הקונטרס דלישנא דקאמר רמי בר חמא לר"מ דאמר קידושין פסלי חופה נמי פסלה משמע דאיירי בחופה שאחר קידושין דאי בחופה בלא כסף הא חופה נמי קידושין היא ולא הוה ליה למימר סתם קידושין אלא כסף ושטר ועוד הקשה ר"ת דלפירוש הקונטרס אתו רב ושמואל דלא כהלכה דלא קיימא לן כרב הונא מדאמר בריש קידושין (דף ג· ושם) מניינא דרישא למעוטי חופה ולרב הונא דאמר חופה קונה למעוטי מאי וקאמר נמי בגמרא התם (דף ה:) ורב הונא כסף באישות לא אשכחן כו' משמע דאין הלכה כמותו ועוד הקשה ה"ר י"ט מיוני דלשמואל דאמר אין חופה לפסולות אבל לכשרות יש חופה ואמאי הא רב הונא יליף דחופה קונה מהלך השוה דכסף ושטר וביאה והשתא איכא למפרך מה להצד השוה שכן קונין בפסולות תאמר בחופה שאף אחר שתלמוד שקונה אין קונה בפסולות *דבכי האי גוונא שייכא פירכא כדאשכחן בפרק קמא דמנחות (דף ו·) גבי טריפה לגבוה ובבבא קמא (דף מ:) גבי שור האיצטדין ואין לומר דלא חשיבא פירכא משום דחופה דפסולות אינה קרויה חופה דמכל מקום פירכא היא כדפריך התם מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני תאמר בביאה כו' ונראה לר"י כפירוש ר"ת דבחופה שאחר קידושין איירי רב ושמואל ואנתאלמנה או נתגרשה דמתניתין קיימי רב אמר יש חופה לפסולות ואם נתאלמנו או נתגרשו אחר חופה פסולות לכולי עלמא כיון דיש חופה וחופה חשיבא כביאה לפסול לעולם ושמואל אמר אין חופה לפסולות והוי נתאלמנו או נתגרשו מן האירוסין דכשרות אפילו לר"מ והא דלא קבעי ליה אמתניתין דנתאלמנו או נתגרשו משום דאפלוגתא דר"מ ור"א ור"ש קיימי והא דאמר רמי בר חמא לרבי מאיר דאמר קידושין פסלי ה"פ כיון שמחמיר כל כך דאפי' בקידושין לא אכלה כמו כן יחמיר בחופה בנתאלמנה או נתגרשה שלא תאכל לעולם וכו' ולפירושו נמי רמי בר חמא פליג אדרב ושמואל: אמר שמואל ומודה לי אבא · לא כמו שפירש בקונטרס לשון חשיבות אלא כך היה שמו של רב כדפירש בערוך בערך אבא כדאמרינן בברכות (דף מז·) אילו מייתו אהדליא וגוזליה לאבא ורב כהנא דאמר (שם דף סב·) דמי פומיה דאבא כדלא טעים תבשילא וברא שית הגז (חולין קיז:) נמי אמר מאן ריש סידרא בבבל אמר ליה אבא אריכא וקלא קשיא על רב כהנא שהיה תלמידו של רב היאך היה קורא לרב בשמו ובחלק (סנהדרין ק·) אמר מפני מה נענש גחזי מפני שקרא רבו בשמו ושמא משום דרב כהנא תלמיד חבר דרב הוה כדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (שם לו:) כגון רב כהנא ורב אסי דלגמריה דרב הוו צריכי ולסבריה דרב לא הוו צריכי ובסוף בבא קמא (דף קיז:) נמי אמר דשייליה רבי יוחנן כל ספיקי דהוו ליה*: וחייבין עליה משום אשת איש · פירוש אם קבל בה אביה קידושין ותימה דאמאי איצטריך למתני דמסיפא שמעינן לה דקתני ואם בא עליה אחד מכל העריות מומתין על ידה ואשת איש בכלל כדמוכח בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף סט· ושם) ואפילו בהמה בכלל כדמוכח בפרק ארבע מיתות (שם נה: ושם) בשמעתא דתקלה וקלון ונראה לר"י דקאי אאם בא עליה יבם קנאה וקמ"ל דקנאה קנין גמור מדאורייתא ולא הוי כביאת בן תשע דקתני בההיא משנה (נדה מה·) דהתם לא קנה אלא מדרבנן כדאמרינן (שם) עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול דממעטינן לה מדאורייתא בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נג:) ובפרק קמא דקידושין (דף יט·) מאשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן וקשה דבפ' בן סורר (סנהדרין סט·) דייק מינה שהולכין בדיני נפשות אחר הרוב דאי לא אזלינן ניחוש דלמא אילונית היא ולדעתא דהכי לא קדיש ולהאי פירושא דקאי אאם בא עליה יבם אמאי פריך ניחוש דלמא אדעתא דהכי לא קדיש היינו אחיו הראשון ויצטרך לומר והאי נמי אדעתא דהכי לא יבם ה"ל למיפרך טפי ניחוש דלמא אדעתא דהכי קדיש אחיו הראשון דשוב אינה אשת יבם או ה"ל להקשות בסתם ניחוש דלמא אילונית היא ובכל ענין בין אדעתא דהכי קדיש אחיו הראשון או לא קדיש אינה אשת יבם וי"ל דנקט אדעתא דהכי לא קדיש משום דמסיפא נמי בעי למיפרך ואם בא עליה אחד מכל העריות כו' דמרישא שיהיו יודע דמאי לנסויי מאי חייבין דקתני קרבן כדמסני ליה ופריך הא מומתין קתני ומכח זה הקשה בתחלה ומשני בדקבלה עילויה פירוש בסיפא אבל ברישא לעולם נ"ל מאי חייבין דקתני קרבן דהתם לא מהני מידי מה שקבלה עילויה כדפירשנו וריב"א פירש דאיצטריך וחייב עליה משום אשת איש דאי לאו דקתני לה הוה מוקמינן ואם בא עליה אחד מכל העריות דוקא בעריות ולא בבהמה אבל השתא דקתני וחייב עליה משום אשת איש והוא הדין כל העריות תו לא איצטריך סיפא אלא משום בהמה ומכח זה דייק בפרק ד' מיתות (שם דף נה:) דכל העריות אפילו בהמה תדע דבסיפא גבי בן תשע קתני כל העריות שבתורה מומתין על ידו ואפילו הכי קתני ונסקלת בהמה על ידו אלמא לא הוי בהמה בכלל כל העריות: נשאת לכהן אוכלת בתרומה · אבל פחותה מבת ג' כיון דלאו בת ביאה היא לא בדיק לה °ואיכא למיחש לבמפון *וגס חוזר ומשלחה לבית אביה ולהכי לא אכלה: ג"א אם

דהכי

גליון הש"ס
תוס' ד"ה רב אמר דבכה"ג שייכא פירכא כדאשכחן בפ' קמא דמנחות. עיין בב"מ דף מג ע"א תד"ה אמר: ד"ה נשאת לכהן וכו' ואיכא למיחש לסמפון וכו'. עיין לקמן דף עב ע"א תד"ה מכהון:

[וע"ש תוס' חולין לא: ד"ה אינטריך]

תוספות ישנים
א) ותימה מאי קאמר אבל חופה דלא קני לה הלא פ"ה דכלהו סברי כרב הונא דחופה קונה וי"ל דגרסינן אבל חופה לא קני לה כלא דלי"ת. ור"ל אבל חופה לא קני לה לפסולה דדוקא בכשרות קונה וא"ת ולשמואל למה לי קרא לומר מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה פשיטא שהרי אינה אשתו וי"ל דלחופה אחר ביאה איצטריך קרא דהא שמואל נמי מודה דיש ביאה לפסולות וראיה לדבר דמייתי לקמן תיובתא לשמואל מההיא דאמן אמן וקאמר אלא דקני לה כשהיא ארוסה ומסתברא וקא משקה לה כשהיא נשואה משמע דבהכי לא קשיא לשמואל ואמאי הלא אינה אשתו אם אין ביאה לפסולה אלא ודאי שמואל נמי מודה דיש ביאה:
ב) וקשה לקמן דמייתי דאמרה אמן שלא שטיתי וכו' ומסיק אלא דקני לה כשהיא ארוסה וכו' וש"מ יש חופה לפסולות ומאי מייתי סייעתא לרב ליסני דהתם לאחר קדושין איירי דהא קאמר שלא שטיתי ארוסה וי"ל דמ"מ מייתי שפיר דכיון דמשום החופה עם הקדושין החופה חזקה כ"כ שהאשה נקראת אשתו לענין שתשתה וקרינא בה והביאה האיש את אשתו וגם היא חזקה כ"כ שיוצאת מדין ארוסה שהיא בסקילה ונידונת בחנק א"כ חופה בלא קדושין נמי תועיל מיהא לפסול מתרומה דבי נשא ונראה לר"י דלרב אע"ג דיש חופה לפסולות מ"מ אינו מטמא לה כדאמרינן מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה ומספקא ליה לר"י אם אינו יורשה. ונראה דכיון דאינו מטמא לה כדפרישית א"כ לא יירשנה דאם היה יורשה היה מטמא לה כיון דקריי' ולא עמו לה דהויא כמת מצוה דהכי אמרינן לקמן פ' האשה רבה גבי קטנה כיון דלא ירתי לה אחיה הוי קריא ולא עמו לה והויא כמת מצוה ולא נסירא דא"כ כ"ג ונזיר יטמאו לאחיהם כשמתו בלא בנים דאז ליכא דירית להו רק הם והוי מת מצוה כדפרישית וזה לא מצינו בכל התלמוד ונ"ל דדוקא היכא שהבעל ירית לה שלא כדין כגון לקמן גבי קטנה שאין לבעל בה קדושין רק מדרבנן א"כ כיון שהוא יורשה ואין קרוביה יורשין אותה קריא ולא עמו לה והויא מת מצוה אבל היכא דבדין אית ליה מת מצוה שאינם מקפידים וקרייא שפיר ועמו לה כיון שאין מפסידים שום דבר מדינא · וא"ת הכא נמי שלא כדין ירית לה דהא ירושת הבעל דרבנן וי"ל דכיון שאין זאת האשה חלוקה מאחרות שהרי כל העולם הורגלו לירש אע"ג דאינן אלא מדרבנן נראה לקרובים שירושה כדין ושפיר עמו לה קרוביה ולא הויא מת מצוה אבל בקטנה שכל יודעים כי קרוביה אינם כלום רק מפני שמא נהגו בה מנהג הפקר וא"כ לא עמו לה כיון דלא י

תוספות חד מקמאי

גרסי' בפ' עשרה יוחסין בא לימלך מודין לו כראב"י אבל אין מוציאין מידו כר' יוסי : אתמר רב אמר יש הופה לפסולות ושמואל אמר אין חופה לפסולות . פירוש חופה בלא קדושין והכי משמע לקמן דאמר רמי בר חמא יש חופה לפסולות באנו למחלוקת ר"מ ור"ש ור"א עד ודלמא לא היא ע"כ לא קאמר ר"מ אלא בקדושין דקני לה אבל חופה דלא קנה לה . אלמא בחופה בלא קידושין עסקינן והפירוש הנכון בחופה דאחר קדושי' איירי וכהן שנפצע אחר קדושין ונכנסת לחופה לאחר שנפצע · ומסתברא כיון דקי"ל הלכתא כרב ורב ששת נמי קאי כוותיה הלכתא כרב ואף על גב דרבנן דפליגי עליה דר"י בן בן ברוקה סבירא להו אין חופה לפסולות אפילו הכי הלכתא כרב ורב ששת הלכך כהנת לחופה עם פסול לה אע"פ שלא נבעלה כמי שנבעלה דמי ונפסלה מלאכול בתרומה

לרבי מאיר דאמר קדושין פסלי חופה נמי פסלה לר' אלעזר ור' שמעון דאמרי קדושין לא פסלי חופה נמי לא פסלה וממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בקדושין דקני לה אבל חופה דלא קנה לה לא א"נ עד כאן לא קאמרי רבי אלעזר ורבי שמעון התם אלא בקדושין דלא קריבי לביאה אבל חופה דקריבא לביאה הכי נמי דפסלה אלא אי איכא למימר בפלוגתא דהני תנאי דתניא נישאו זו וזו כשרות ופסולות או שנכנסו לחופה ולא נבעלו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה נכנסו מכלל דנישאו נישאו ממש אלא לאו כגון שנכנסו לחופה ולא נבעלו וקתני אוכלות משלו ואוכלות בתרומה רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל שביאתה מאכילתה חופתה מאכילתה וכל שאין ביאתה מאכילתה אין חופתה מאכילתה ממאי דלמא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה כר' מאיר סבירא ליה דאמר קדושין לא אכלה האי כל שאין ביאתה מאכילתה אין חופתה מאכילתה כל שאין ביאתה מאכילתה אין כספה מאכילתה מיבעי ליה דלמא איידי דאמר ת"ק חופה אמר איהו נמי חופה אמר רב עמרם הא מילתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו לעיינין ממתניתין יש חופה לפסולות ותנא תונא *אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה האי ארוסה היכי דמי אילימא דקני לה כשהיא ארוסה (א) וקא משקה לה כשהיא ארוסה ארוסה בת משתיא היא והא תנן *ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה אלא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה וקמשקה לה כשהיא נשואה מי בדקי לה מיא והתניא *°ונקה האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו אלא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה ונכנסה לחופה ולא נבעלה ושמע מינה יש חופה לפסולות אמר רבא ותסברא דהא מתרצתא היא והא כי אתא רבי אחא בר חנינא מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידיה °מבלעדי אישך מי *שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל אמר רמי בר חמא משכחת לה כגון שבא עליה ארוסה בבית אביה דכוותה גבי שומרת יבם שבא עליה יבם בבית חמיה

שומרת

לרבי מאיר דאמר קידושין פסלי · חופה בלא קידושין נמי פסלה: חופה · אינה קונה בלא כסף או שטר או קידושי ביאה כדאיתא בפ"ק דקדושין (דף ה:): נישאו · לכהן זו וזו ומאי זו וזו כשרות ופסולות: מכלל דנישאו ממש · בבעילה בתמיה וכי ביאה בפסולה מי איכא למ"ד דלא פסלה מתרומה דבי נשא אלא פירגשי קא מפרש נישאו כיצד כגון שנכנסו לחופה ולא נבעלו: אוכלות משלו כו' · דחופה לא פסלה: אין חופתה מאכילתה · אם בת ישראל היא ואליבא דמשנה אחרונה דתנן (כתובות דף נז·) ב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ואמר ר' ישמעאל חופה פסולה אינה מאכלת וה"ה ביאה מדמקיש חופה לביאה משמע דאם בת כהן היא חופה פוסלתה כביאתה: ממתני' · דמסכת סוטה: אמן · אמן תרי זימני לרבות כל הני: שומרת יבם וכנוסה · כלומר ואם היתה יבמתו וכנסה היבם משקה אותה ומשביעה אף על סתירה שנסתרה בעודה שומרת יבם ומים בודקין אותה על שתיקן דהא אי זנאי בעודה שומרת יבם אסורה עליו וכר' עקיבא מוקמינן לה במסכת סוטה (דף יח:) דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין דמשוי לה יבמה לשוק כאשת איש וכי היכי דאשת איש מיתסרא אגברא בזנות שומרת יבם נמי מיתסרא איבמה וכיון דמיתסרא עליה בת קינוי היא: דקני לה · קינא לה והתרה בה אל תסתרי עם איש פלוני · לא שותות · דבעינן תחת אישך: ולא נוטלות כתובה · אם קינא לה ונסתרה שהיא גרמה לאסור את עצמה עליו: אלא דקני לה כשהיא ארוסה וקא איסתתרה · באירוסיה ונשאה ומשקה לה: ומי בדקי לה · והתניא כו': מנוקה מעון · שלא בא עליה לאחר שנסתרה שהתורה אסרה עליו דכתיב (במדבר ה) והיא נטמאה: וש"מ · מדמשקה לה יש חופה לפסולות וקרינן ביה תחת אישך דקני לה חופה ואף על גב דלא חזיא לביאה דהא אסורה לו משנסתרה: אמר רבא ותסברא דהא מתני' מתרצתא היא והא כי אתא כו': שבא עליה ארוסה בבית אביה · קודם סתירה ולעולם מתרצתא היא: ופרכינן דכוותה גבי שומרת יבם שבא עליה · לשם זנות בבית חמיה באלמנותה והדר קינא לה ואיסתתרה והכניסה לחופה ולא נבעלה ומשקה לה ומשביעה שלא סטית בסתירה הראשונה:

שומרת

דהני תנאי · דתנא קמא סבר אוכלות משלו ואוכלות בתרומה דאין חופה פוסלתה מלאכול בתרומה דאין חופה לפסולות ורבי ישמעאל סבר דיש חופה דקאמר כל שאין ביאתה מאכילתה חופה נמי פוסלתה מן התרומה אפילו היא בת כהן דאי בבת ישראל קאמר *דאין חופה מאכילתה בהא לא הוה פליג תנא קמא לפי מה שפירשתי דמתני' איירי בבת כהן ולפי מה שפי' בקונטרס דבבת ישראל נמי פליגי דאכלה לרבי אלעזר ורבי שמעון בהגעת הזמן אפילו היא פסולה יש לפרש כאן שמדקדק מדמקשינן חופה לביאה כדפי' בקונטרס דמשמע *שאותה חופה כביאה וא"ת לת"ק כיון דאין חופה לפסולות אמאי אוכלות משלו וי"ל דלא גרע מהגעת זמן ואוכלות בתרומה כיון דנכנסה לחופה דליכא למיחש למזיגת כוס ולסימפון ואם תאמר דהכתי פסולות אמאי אוכלות משלו בעמוד והואיל קאי מזוני אית לה כדאמרינן בריש יש מותרות (לקמן פה·) וי"ל דלנדדין קתני אוכלות משלו לאחר מיתה ואוכלות בתרומה מחיים:

שומרת יבם וכנוסה · וא"ת היאך מתנה על זנות דיבמה הא תנן (סוטה דף יח:) כל שאילו תיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה וי"ל דהכא נמי נאסרה כדרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה ובפ' שני דסוטה (דף יח: ושם) מייתי מינה סייעתא לרב המנונא ודחי הא מני ר' עקיבא היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וא"ת והיכי מפיק כולהו מחד אמן יתירא אמן על האלה אמן על השבועה אמן אם מאיש זה אמן אם מאיש אחר וארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה וי"ל דחד אמן קאי אכל מה דכתיב בפרשה ואלה ושבועה כתיב בהדיא וכן מאיש אחר דכתיב מבלעדי אישך ואמן יתירא לשומרת יבם וארוסה קאתי*:

אלא דקני לה כשהיא ארוסה (ב) ומשקה לה כשהיא נשואה · דהשתא לא ממעטינן מתחת אישך כיון דהשתא בשעת השקאה היא תחת בעלה וא"ת ומנלן דקרא משמע שהסתירה היא כשהיא נשואה דטומאה תחת אישך כתיב וי"ל דכי היכי דמרבה מאיש איש קינוי דאירוסין בריש ארוסה (סוטה כד· ושם) ה"נ נרבה סתירה:

ונקה האיש מעון · וא"ת ונוקמה כגון שבא עליה בשוגג וכשבא עליה לא ידע עדיין שנסתרה דכי האי גוונא חשיב מנוקה מעון דהא כי מוקי לה ע"י גלגול לא חשיב אין מנוקה מעון אם זינתה באירוסין וי"ל דהכא כיון דבשעת השקאה יודע שבא עליה באיסור אפילו בא עליה שוגג לא חשיב מנוקה מעון אבל על ידי גלגול שאינו יודע בשעת השקאה מנוקה מעון קרינן ביה: **דכוותה** גבי שומרת יבם כו' · פי' בקונטרס בלישנא אחרינא דמוקי לה הכי כי היכי דלא תיקשי שומרת יבם בת משתיא היא אבל משום קדמה שכיבת בעל לבועל לא פריך דמה שקדמה שכיבת המת כשכיבת בעל היא ולשון דכוותה לא משמע הכי דמשמע דמאותו הטעם שאנו מעמידים דארוסה בבא עליה ארוסה בבית אביה דהיינו מטעם דבעינן שתקדים שכיבת בעל יש לנו להעמיד בשומרת יבם בבית חמיה ועוד דברים פרק ארוסה (סוטה כד: ושם) קאמר בהדיא דכוותה שומרת יבם כו' אקושיא דקדמה שכיבת בעל לבועל דקאמר טעמא דכתיבי הני קראי הא לאו הכי הוה אמינא ארוסה שותה והא כי אתא כו' ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל אמר רמי בר חמא משכחת לה כגון שבא עליה ארוס בבית אביה ודכוותה גבי שומרת יבם כו' ונראה לר"י כפירוש ראשון שבקונטרס דמטעם שתקדום שכיבת בעל קאמר דכוותה בשומרת יבם שבא עליה יבם בבית חמיה דכרבי יאשיה אתיא מתניתא דשלא שטיתי שומרת יבם וכנוסה דלדידיה שומרת יבם בת משתיא היא כדיליף התם ולא צריך לאוקמא כשבא עליה יבם בבית חמיה אלא משום דליקדום שכיבת בעל דלרבי יונתן דפליג עליה התם אפילו בא עליה יבם בבית חמיה לא שתיא כדאמרינן התם ומוקי כוותיה ההיא דארוסה ושומרת יבם לא שותות כו' וא"ת וכיון דהני מתני' פליגי אהדדי א"כ מאי פריך לעיל אלא דקינא לה ומשקה לה כשהיא ארוסה והתנן ארוסה ושומרת יבם כו' ויש לומר דלא פליגי רבי יאשיה ורבי יונתן אלא בשומרת יבם אבל בארוסה ליכא מאן דפליג:

שומרת

מח א מיי' פ"ד מהלכ' סוטה הלכה טז:
מט ב מיי' פ"ב שם הלכה ב:
נ ג מיי' שם הל' ח ופ"ג הלכ' יז:
ס"א משום דלא קניא האי חופה כלל
נא ד מיי' שם פ"ב הלכה ה:
ס"א שעושה

תוספות ישנים

אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה וכו' האי ארוסה היכי דמי אלימא שקינא לה כשהיא ארוסה ואסתתרה וקא משקה לה כשהיא ארוסה והשתא ארוסה ונשואה בחד שבועה מפיק א) דאיירי דנקט איידי שקנוי באירוסים והשקאה בנשואים והשתא לא הוי דומיא דסיפא אמן מאיש זה אמן מאיש אחר דמיירי בתרתי ולמסקנא ניחא שפיר דמוקמי' לה ע"י גלגול והוי ארוסה ונשואה בתרתי:

א) אולי נ"ל דאיידי דנקט דהיה הקינוי וההשקאה באירוסין נקט נמי הקינוי באירוסין וההשקאה בנשואים.

הגהות הב"ח

(א) גמ' כשהיא ארוסה ואיסתתרה וקא משקה לה כשהיא ארוסה: (ב) תום' ד"ה אלא וכו' ארוסה ואיסתתרה ומשקה:

[וע"ע תוס' קדושין כז: ד"ה אמן]

תורה אור
ג במדבר ה

קדושין כז: סוטה יח·
סוטה כג: קדושין כז: ספרי פ' נשא
סוטה כח· מז: שבועות ה· קדושין כז: ספרי פ' נשא
סוטה כד:

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ד מהל' סוטה הל' יז:
נג ב מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' כב:
נד ג ד מיי' שם הל' כג:

מסורת הש"ס

סוטה כד: · [לעיל ט.] · [לעיל כט: וש"נ] · סוטה כט. · קדושין כג:

*שומרת יבם קרית לה אשתו מעליא היא דהא *אמר רב קנה לכל כשמואל דאמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה מידי הוא טעמא אלא לרב הא אמר רב קנה לכל הבא במאי עסקינן כגון דעבד בה מאמר וב"ש היא דאמרי *מאמר קונה קנין גמור אי הבי היינו ארוסה ולטעמיך נשואה וכנוסה לאו חדא מילתא היא אלא נשואה דידיה וכנוסה דחבריה הבא נמי ארוסה דידיה ושומרת יבם דחבריה רב פפא אמר האי תנא הוא דתניא *אין מקנין לה לארוסה להשקותה כשהיא ארוסה אבל מקנין אותה להשקותה כשהיא נשואה רב נחמן בר יצחק אמר **על ידי גלגול שלח רב חנינא משמיה דרבי יוחנן העושה מאמר ביבמתו [ויש לו אח] אפילו הוא כהן והיא כהנת פסלה מן התרומה למאן אילימא לרבי מאיר דאמר רבי מאיר משתמרת לביאה פסולה לא אכלה מדאורייתא דרבנן מי אמר ואלא לרבי אלעזר ורבי שמעון השתא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה דרבנן מיבעיא אלא כי אתא רבין אמר עשה בה מאמר ביבמתו דברי הכל אכלה [ב]יש לו אח חלל דברי הכל אינה אוכלת לא נחלקו אלא שנתן לה גט רבי יוחנן אמר אוכלת ריש לקיש אמר אינה אוכלת רבי יוחנן אמר [ג]אוכלת אפילו לרבי מאיר דאמר אינה אוכלת הני מילי משתמרת לביאה פסולה דאורייתא [ד]אבל דרבנן אכלה וריש לקיש אמר אינה אוכלת אפילו לר"א ורבי שמעון דאמרי אוכלת הני מילי דיש לו להאכיל במקום אחר אבל הכא כיון דאין לו להאכיל במקום אחר לא ובי תימא הכא נמי יש לו להאכילה בחוזרת חוזרת פסקה מיניה וקרובה לבי נשא אבל הא אגידא ביה: נתארמלו או נתגרשו וכו': בעא מיניה רבי חייא בר יוסף משמואל כהן גדול שקדש את הקטנה ובגרה תחתיו מהו

רש"י

שומרת יבם קרית לה: קנה לכל · בביאת שוגג ומזיד: מידי הוא טעמא אלא לרב · הא דמייתינן יש חופה לפסולות לסיועה לרב מייתינן לה דאמר לעיל יש חופה לפסולות ורב האמר לעיל קנה לכל ולדידיה לא מיתרלתא היא: כגון דעבד מאמר · ואח"כ בא עליה בזנות בבית חמיה: וב"ש היא דאמרי · בפרק ד' אחין (לעיל דף כט:) מאמר קונה קנין גמור ליעשות ארוסה גמורה והפריח את זיקת היבום ותו לא מקניא ליה בביאת מזיד אלא במסירת חופה כאשה בעלמא כדאמרינן בד' אחין. (שם) ומשום הכי קרי לה שומרת יבם אפילו לאחר ביאה דאי לב"ה לא אלים מאמר להפריח זיקת יבמין וליחול זיקת אירוסין ונישואין והוי קני לה בביאת זנות לגמרי: אי הכי היינו ארוסה· גמורה וארוסה הא תנא לה: נשואה דידיה · אשתו שלא היתה יבמתו: דחבריה · אחיו דיבמתו שייך לשון כניסה ליסנא אחרינא ועיקר דכוותה גבי שומרת יבם דקשיא לך נמי בה הא לאו בת אשקויי היא מוקמת לה נמי כגון שבא עליה דהא כשנכנסה לחופה ליכא לאוקומה דהא חופה ביבמה לא שייכא: שומרת יבם קרית כו' · אלא לא תוקמה לשומרת יבם כשבא עליה אלא כגון דעבד בה מאמר ולשקדמה שכיבת בעל לא קפדינן דהא קדמה שכיבת בעל הראשון שהיא באה מכחו ומאמר קונה קנין גמור וקרינן בה תחת אישך: רב פפא אמר· לעולם לא תדוק מינה דיש חופה והכא כגון דקינא לה כשהיא ארוסה ונשאה ובא עליה והדר איסתתרה ומשקה לה על ידי אותו קינוי והאי תנא הוא כו': ליסנא אחרינא אמר רב פפא לעולם דקינא לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה ומשקה לה כשהיא נשואה[הג"ה עד שלא נבעלה ודקשיא לך משקדמה שכיבת בעל לבועל האי תנא וכו' עכ"ה]ודקשיא לך אין מנוקה מעון האי תנא הוא דלית ליה הך דרשא וזה הוא לשון מורי והוא נראה עיקר דלליסנא קמא איכא למיפרך אם כן מאי לא שטיתי ארוסה ואדרבה הא לא כשהיא ארוסה איסתתרה: רב נחמן אמר · מתניתין בדלא קינא ולא איסתתרה כשהיא ארוסה אלא קינא לה משנשאה ואיסתתרה ומשקה לה ע"י קינוי של עכשיו ומגלגל עליה שבועה כל ימים שהיתה תחתיו משנתארסה ונבדקה ומכאן לגלגול שבועה מן התורה: פסלה מן התרומה · עד שיכנוס: משתמרת לביאה פסולה · שיש ביד אחיו לבא עליה וביאתו ביאה וכי היכי דהיא משתמרת לביאתו כך היא משתמרת לביאת אחיו שהיא פסולה מדרבנן דיש ביאה אחר מאמר כדתנן (לעיל דף נ:) מאמר לזו ובעל לזו כו' וכן בב' יבמין ויבמה אחת: דאורייתא· ביאה שהיא פסולה דאורייתא כגון אלמנה לכהן גדול: דברי הכל · בין לרבי יוחנן בין לריש לקיש אכלה בתרומה דבי נשא דהא אפילו לרבי מאיר לא פסיל אלא במשתמרת לביאה פסולה דאורייתא: יש · לזה היבם אח חלל: לדברי הכל לא אכלה · אפי' היא בת כהן ואע"ג דעבד בה מאמר כהן כשר אכתי משתמרת לביאה פסולה היא לביאת החלל דהויא פסולה דאורייתא ולא אכלה ואפי' לרבי אלעזר ורבי שמעון כי מכשרי באלמנה לכ"ג קמכשרי שיש לו להאכיל במקום אחר אבל משתמרת ליבם חלל דאין לו להאכיל דהא כהן חלל זר הוא פסל לה ולא אכלה: אלא שנתן לה גט · כהן ליבמתו כהנת ואכתי לביאתו היא משתמרת וביאתה פסולה מדרבנן היא דגט מהני בה מדרבנן: אפילו לרבי אלעזר דאמר אוכלת. הני מילי על ידי קידושין דיש לו להאכיל כי האי גוונא במקום אחר: אבל על ידי גירושין · דאין לו להאכיל על ידי גירושין במקום אחר לא: ואם תאמר · הכא נמי יש לו להאכיל על ידי גירושין גמורים בחוזרת דאם היה מגרשה לגמרי היתה חוזרת לבית אביה ואוכלת בתרומה: ובגרה תחתיו · בימי אירוסין וכ"ג אסור בבוגרת כדאמרינן במתניתין ומצותו בקטנה או בנערה:

תוספות

שומרת יבם קרית לה אשתו מעלייתא היא דהא אמר רב קנה לכל · ואע"ג דקרי לה שומרת יבם במילתיה דרבי יאשיה ורבי יונתן דאיירו בבא עליה יבם בבית חמי' ובלא עבד בה מאמר התם משום דלאו אשתו מעליא היא לענין השקאה קרי לה שפיר שומרת יבם אפילו לרב דאמר קנה לכל דהא ממעט לה רבי יונתן בברייתא מתחת אישך ורבי יאשיה קרי לה נמי שומרת יבם דקתני יכול שאני מוציא שומרת יבם כו' משום דאי לאו רבויא דאיש איש הוה ממעט לה וכן מסיק התם אבל הכא לא הזכיר שום טעם שהיה ראוי לקרותה על ידו שומרת יבם ועוד כיון דקונה לכל לא הוה ליה למימר שומרת יבם וכנוסה דהך נמי כנוסה היא:

דהא אמר רב קנה לכל · ובנפל מן הגג ונתקע או בנתכוון להטיח בכותל ליכא לאוקמה דויתן איש בך את שכבתו מבלעדי אישך דמשמע מבלעדי אישך שנתן בך את שכבתו משמע דבעינן בבעל כוונת שכיבה:

רב פפא אמר האי תנא · פי' בקונטרס בלשון שני לעולם דקינא לה ואיסתתרה כשהיא ארוסה והאי תנא הוא דלית ליה הך דרשא דנקה האיש מעון ולית ליה הך דרשא שקדמה שכיבת בעל וקש' לר"י דבריש שבועות (דף ה· ושם) ובסוטה (דף כח·) ובכמה דוכתי פריך ומי בדקי לה מיא והתניא ונקה האיש וכו' ולא משני האי תנא הוא משמע דליכא מאן דפליג ועוד מנא ליה דהאי תנא לא בעי שתקדום שכיבת בעל דלמא כשבא עליה ארוסה בבית אביה איירי ונראה כלשון ראשון שבקונטרס ושלא שטית ארוסה דקאמר לא שנסתרה באירוסין קאמר אלא ה"ק שלא שטית להיות נבדקת עליה בקינוי דאירוסין מיהו גם ללשון זה קלא קשה כיון שצריך להביא ראיה על זה שמועיל קינוי דאירוסין להשקותה בסתירה דנישואין מנא ליה דהאי תנא אית ליה האי סברא הא איכא לפרושי מקנין לארוסה להשקותה כשהיא נשואה היינו דקינא לה כשהיא ארוסה ואיסתתרה ונכנסה לחופה ולא נבעלה כדפי' מתניתין דלעיל:

על ידי גלגול · לא בעי *) לאפוקי גלגול מגלגול דאיש אחר דלא דמי דגלגול דאיש אחר ראוי להשקות על ידו אם היה מקנא על ידו אבל קרקעות לאו בנות שבועה נינהו כלל אבל מגלגול דארוסה יליף שפיר דלאו בת השקאה היא כלל ואפי' הכי מגלגל זנות דאירוסין וא"ת ולמאי דדייקינן מיניה לעיל דיש חופה לפסולות ולא מוקמינן על ידי גלגול מנלן גלגול שבועה וי"ל דנפקא ליה מאיש אחר ולא הוה מפליג בין קרקעות לאיש אחר אי נמי דמשמע ליה מאיש אחר אפילו קטן דדמי לקרקעות שאין מקנין על ידו כדתנן בסוף פרק ארוסה (סוטה דף כו: וכן ברים פ' שם כד·):

אימור דאמר רבי מאיר כו' · גם מכאן ראיה דחשיב משתמרת לביאה פסולה אף על פי שלא היו הקידושין בעבירה:

*) ס"א לאתויי

תוספות ישנים

שומרת יבם קרית לה אשתו מעלייתא היא. הכא פריך משום דקאמר בתר הכי וכנוסה [אבל] בסוטה לא נוכל לפרש כן וא"ת ולוקמה שנתכוון להטיח בכותל והטיח ביבמתו דאמרינן לעיל לא קנה וי"ל דא"כ הדרא קושיא לדוכתין דלא קדמה שכיבת בעל לבועל דלאו שכיבה מקרייא: דעבד בה מאמר והשתא פרחה מינה זיקת יבמין וחלה עליו זיקת ארוסין ונשואין דמאמר קונה קנין גמור לב"ש והשתא לא קנאה בביאה דמחסרא מסירה לחופה ולעולם מיירי שבא עליה יבם בבית חמיה: ע"י גלגול פי' ומיירי דקינא לה בנשואין ומשקה לה בנשואין אכן על ידי גלגול נשבעת שלא זנתה בארוסין והשתא נימא דארוסה ונשואה תרתי מילי נינהו והוי כמו אמן מאיש זה אמן מאיש אחר וא"ת מ"מ תקשי דאם אמת הדבר שזנתה כשהיא ארוסה היכי בדקי לה מיא בנשואין הלא אינו מנוקה מעון וי"ל דמ"מ כיון שאינו מזיד בדבר בדקי ליה שפיר מיא. וא"ת א"כ לעיל כי פריך ומי בדקי לה מיא והלא אין האיש מנוקה מעון לישני דמיירי כשבא עליה בשוגג וי"ל דלעיל לא מצי לשנויי הכי דכיון דמיירי דקני לה בארוסין יש לו להשמר שלא יבא עליה וכאשר בא עלי' קרוב למזיד ואינו מנוקה מעון שהרי חשדה מזנות מדקני לה אבל הכא לא קני לה בארוסין כלל והוי האיש מנוקה מעון אפילו אם זנתה כי לא [עלה] על דעתו שזנתה א"כ הוי האיש מנוקה מעון: כ"ג שקדש את הקטנה ובגרה תחתיו מהו בתר אירוסין אזלינן ושריא ליה או בתר נשואין אזלינן ואסורה. ופשיט מן האירוסין כשרות אלמא מדלא פסלינן מאירוסין דבתר נשואין אזלינן ותימה דהשתא פשיטא ליה דבתר נשואין אזלינן ולקמן פשיטא ליה דבתר אירוסין אזלינן מההיא דנתמנה להיות כ"ג יכנוס. וע"ק דקאמר לשוויה חללה לא קא מבעיא ליה משמע דר' יוחנן היה סבור דרבי חייא בעי לשווייה חללה ולפ"ה הלא לא מיירי כלל לשווייה חללה אלא לענין אם אסורה לו או מותרת אכן שהיה מדמה איסור חללות לאיסור קיחה והול"ל שאני איסור חללה מאיסור קיחה ונראה דודאי ס"ד לר' יוחנן דר' חייא קא בעי לענין חללות ופשיטא ליה דאסור לכונסה. אכן דקאן קבעי לר' מאיר דאמר משמרת לביאה פסולה לא אכלה ולכן קבעי היכא דקדשה קטנה ובגרה אי בתר נשואין אזלי' והויא ביאה פסולה ותשבינן לה משעת אירוסין משמרת לביאה פסולה ולא אכלה או דלמא לא. ופשיט לה מגופה דמתני' דאזלינן בתר נשואין וקא"ל לשוויה חללה לא קא מיבעיא ליה א) כיון דס"ד דפשיטא ליה שאסור לכונסה דודאי בזה אנכי מסופק אי שרי לכונסה אי לא אי קיחה דאירוסין או קיחה דנשואין ופשיט ליה מההוא דיכנוס דקיחת אירוסין קאמר קרא וא"כ מ"מ הדרן קושיין לדוכתא דמעיקרא פשיט לה ר' יוחנן מההיא דמתני' דבתר נשואין אזלינן ולכן פשיט ליה דאסור לכונסה והשתא קא פשיט מההיא דיכנוס דשרי לכונסה וי"ל דלעיל לא קא פשיט אלא לדבריו לאסר עלה כדעתו דרבי חייא היה שואלו ממנו לשווייה חללה ועל כן היה ר' יוחנן סבור שהיה פשוט לר' חייא שאסור לכונסה ועל כן היה משיב לו לפי דעתך שפשוט לך דאסור לכונסה ומיבעיא לך אי תשבינן לה לפסול מתרומה כיון דהאירוסין

תוס' חד מקמאי

כי אתא רבין אמר כהן שעשה מאמר ביבמתו לר"ג אכלה ואפי' לר"מ דאמר משמרת לביאה פסולה לא אכלה ה"מ ביאה פסולה מדאוריי' אבל ביאה פסולה מדרבנן כגון זה שאם בא עליה אחר אין בה פסולות אלא מדרבנן אכלה. יש לו אח חלל ד"ה אינה אוכלת לא נחלקו אלא בנתן לה גיטה ר"י אומר אוכלת אע"פ שאינו מאכיל במקום אחר אפילו לר"מ דאמר אינה אוכלת ה"מ דיש לו להאכיל במקום אחר אבל הכא כיון דאינו מאכיל במקום אחר לא. וכ"ת להאכיל בחוזרת חוזרת פסקה מניה וחוזרה לבי נשא הוא איננה גבית והלכתא כר' יוחנן:

מהו

הוו

א) נראה דצ"ל ודלא כס"ד דפשיטא ליה שאסור לכונסה אלא דבזה אנכי מסופק .

תורה אור

מהו בתר נישואין אזלינן או בתר אירוסין אזלינן א"ל תניתוה *נתארמלו או נתגרשו מן הנשואין פסולות מן האירוסין כשרות אמר ליה לשוויה חללה לא קמיבעיא לי דביאה היא דמשוויה חללה כי קמיבעיא לי °והוא אשה בבתוליה יקח מאי קיחה דקדושין בעינן או קיחה דנישואין בעינן אמר ליה הא נמי תניתוה *א אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס שאני התם דכתיב °יקח אשה הכא נמי כתיב אשה אחת ולא שתים ומה ראית ב הא אישתני גופה והא לא אישתני גופה: **מתני׳** ג כהן גדול לא ישא אלמנה ד בין אלמנה מן האירוסין בין אלמנה מן הנישואין ה ולא ישא את הבוגרת ר' אלעזר ור' שמעון מכשירין בבוגרת [ולא ישא את מוכת עץ]: **גמ׳** תנו רבנן °אלמנה לא יקח בין אלמנה מן האירוסין בין אלמנה מן הנישואין פשיטא מהו דתימא לילף אלמנה אלמנה מתמר מה להלן מן הנישואין אף כאן מן הנישואין קמ"ל ואימא הכי נמי דומיא דגרושה מה גרושה ו בין *מן הנישואין בין מן האירוסין אף אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין: ולא ישא את הבוגרת: *תנו רבנן והוא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו לה בתוליה דברי ר' מאיר ר' אלעזר ור' שמעון מכשירין בבוגרת במאי קא מיפלגי *רבי מאיר סבר בתולה אפילו מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים בבתוליה בכדרכה אין שלא כדרכה לא ורבי אלעזר ורבי שמעון סברי בתולה בתולה שלימה משמע בתוליה ואפי' מקצת בתולים בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין בין בכדרכה בין שלא כדרכה אמר רב יהודה אמר רב ז נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה מתיב רבא °ולו תהיה לאשה ח באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט היכי דמי אלימא בכדרכה מאי איריא משום אלמנה תיפוק ליה משום דהויא לה בעולה אלא לאו שלא כדרכה ומשום אלמנה אין משום בעולה לא הא

ויקרא כא · שם · שם · אסתר ב

רש"י

מהו· לכונסה משבגרה או לא: בתר קיחה דאירוסין אזלינן ושריא ליה או בתר נישואין אזלינן וכיון דבגרה אסירא ליה: מן האירוסין כשרות· אלמא בפסול כהונה בתר נישואין אזלינן מדלא פסיל אלמנה שנתארסה לכ"ג ומת: יכנוס· אלמא בתר אירוסין אזלינן: שאני התם דכתיב אשה· כי אם בתולה מעמיו יקח אשה והאי אשה קרא יתירא הוא ומיניה מרבינן לקמן בפירקין(דף סא·) דאם אירס אלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס: אחת ולא שתים· תירוצא הוא אחת יש לך לרבות ולא שתים: הא אישתני גופה· בוגרת נשתנה גופה מן אירוסין לנישואין אלמנה לא נשתנית: **מתני׳** ולא ישא את הבוגרת· פלוגתייהו מפרש בגמ': **גמ׳** פשיטא· אלמנה סתמא משמע: מתמר· שבי אלמנה (בראשית לח): דומיא דגרושה· ובגרושה פשיטא ליה דסתמא היא דלית לך למילף כדילפינן ג"ש באלמנה: בתולה· אי הוה כתיב בתולה יקח מקלת בתולים משמע והואי מישתרי בוגרת השתא דכתיב בתוליה מיתסרא בוגרת דמשמע דבעינן כל בתוליה: בבתוליה· בי"ת יתירא דמשמע הכי למדרש במקום בתוליה דהיינו כדרכה שנבעלה נפסלה לכ"ג אבל בבעילה שלא כדרכה לא דלמיסר בעולה שלא כדרכה ליכא למימר מהאי קרא ולמידרש עד שיהו כל בתוליה קיימין ואפילו שלא כדרכה כדדרשינן ליה אליבא דרבי אלעזר כיון דבתולה ממעט בוגרת כ"ש בעולה שלא כדרכה הלכך כי אתא קרא למישרי אתא וכדדרשינן: ורבי אלעזר ורבי שמעון סברי· אי הוה כתיב בתולה שלימה משמע ומיתסרא בוגרת השתא דכתיב בתוליה אפילו מקלת בתולים משמע לרבות בוגרת: בבתוליה· ב' יתירא משמע שתהא בבתוליה שלא אבדה מהם כלום על ידי בעילה בין כדרכה בין שלא כדרכה וכיון דאיתרבאי בוגרת להיתירא אילטריך למיסר בעולה שלא כדרכה: פסולה לכהונה· לכ"ג שמצווה על הבתולה אבל להדיוט אפילו כדרכה כשרה ואין זונה אלא הנבעלת לאסור לה: ולו תהיה לאשה· במאנס נערה בתולה כתיב: פרט לאלמנה· מן האירוסין וזה המאנס כ"ג הוא או גרושה או חלוצה מן האירוסין היא אם כהן הדיוט הוא: היכי דמי· הך ביאת אונס שבא עליה כהן גדול זה: תיפוק ליה דהויא לה בעולה · ותניא לקמן אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא: הא

תוספות

מהו בתר נישואין אזלינן· מתוך פירוש הקונטרס משמע דשמואל ידע דמיבעיא ליה אם מותר לכונסה משבגרה או לא אע"ג דמתניתין לא איירי באיסור קיחה מ"מ שמואל הוה מדמי איסור קיחה לאיסור חללה וקשה לר"י דמעיקרא פשט ליה שמואל דבתר נישואין אזלינן ובתר הכי פשט ליה דבתר אירוסין אזלינן ועוד דלא הוה ליה למימר לשוויה חללה לא קמיבעיא לי כיון דאיהו נמי ידע דלא קמיבעיא ליה אלא לענין קיחה אלא שהיה מדמה זה לזה והכי הוה ליה למימר שאני איסור קיחה מאיסור חללה ונראה לר"י דשמואל היה סבר דמיבעיא ליה אי חשיב ליה לר"מ משתמרת לביאה פסולה כיון שהקידושין היו בהיתר או לא והיה יכול להשיבו דזו ביאה כשרה היא דמותר לכנוס כדקאמר בסמוך אלא לפי דבריו שסבור דאסור לכנוס משיב לו תניא דמן הנשואין פסולות וכיון דעיקר חללות מן הנשואין סברא הוא דבתר נישואין אזלינן אפי' הוי הקידושין בהיתר: **הא** לא אישתני גופה. קודם נישואין אחר שנתמנה להיות כ"ג וה"ה אם אירס בוגרת או קטנה ובגרה ואח"כ נתמנה להיות כ"ג דדוקא נתמנה ואח"כ בגרה הוא דלא יכנוס דנשתנה הגוף אחר שנתמנה וצ"ע אם אחר שנתמנה נעשית מוכת עץ או בעולה אי הוי נשתנה הגוף ולא יכנוס או לא וקצת משמע בפ"ק דקדושין (דף י·) דלא חשיבא בעולה אישתני גופה דקאמר אי תחלת ביאה קונה יכול כ"ג לקדש בביאה ואי חשוב כאישתני גופה היאך יכנוס והלא בעולה היא בשעת נישואין אם תאמר דביאה אירוסין (א) עושה ומיהו בפ' אלו נערות (כתובות לח: ושם) חשיב בעולה שינוי הגוף גבי הא דפריך אדרבה בתולה בתולה לגזירה שוה שהרי אני קורא בה נערה אשר לא אורסה ומשני הא אישתני גופה הא לא אישתני גופה והא דאמרי' בפ' נערה בכתובות (דף מה· ושם) ודלמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופה שלא בגרה התם שהיתה כבר בעולה מן הבועל לא חשיב שינוי הגוף בבעילת בעל ובעילת בועל אע"ג דהוי שינוי הגוף התם לא איירי אלא בנשתנה הגוף אחר העבירה. [וע"ע תוס' כתובות מה· ד"ה דלמא]: **דומיא** דגרושה· וא"ת אדרבה גרושה דומיא דאלמנה דדוקא מן הנשואין וי"ל דלחומרא מקשינן ועוד אר"י דגרושה הויא אף מן האירוסין כמו גרושה דכהן הדיוט ואע"ג דהשולח(גיטין מא: ושם) אמרי' לא דכולי עלמא ג"ש עדיפא מהקישא שאני התם דעיקר שטר נפקא לן מגזרה שוה · [וע"ע תוס' זבחים מח· ד"ה דכ"ע]: **פרט** לבוגרת שכלו בתוליה · לאו דוקא כלו אלא כלומר נתמעטו קצת: **אפי'** מקצת בתולים · לא מצי למימר לרבי מאיר בתולה שלימה משמע בין כדרכה בין שלא כדרכה בתוליה להכשיר שלא כדרכה בבתוליה למעוטי בוגרת דלא משמע ליה למדרש מבי"ת אלא לענין שלא כדרכה בבתוליה במקום בתוליה ועוד דע"כ לר"מ בתולה מקצת בתולה דשמעינן ליה לר"מ בפרק אלמנה ניזונת (כתובות לז: ושם) דאמר מקצת כסף ככל כסף ועוד דאי אפשר דבתולה שלימה משמע למעוטי שלא כדרכה דמבתולה ליכא למעוטי שלא כדרכה דהא בקנס של נערה כתיב בתולה ואפילו הכי יש לה קנס כדאמר בפרק קמא דקידושין (דף י·) מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי וכן לענין סקילה בנערה המאורסה לא פליג רבי אלא משום דכתיב לבדו ומיהו קשה לר"י למאן דאמר בתולה שלימה משמע אמאי אילטריך גבי קנס למעוטי בוגרת תיפוק ליה מדכתיב בתולה דמשמע שלימה וכן גבי נערה המאורסה ומיהו בתולה דגבי קנס איכא למימר דאילטריך לכדדרשינן בפרק אלו נערות (כתובות לח: ושם): **אלימא** בכדרכה תיפוק ליה דהויא בעולה · משמע דאסירא ליה אע"פ שהיא בעולת עצמו והא דקאמר בריש אלו נערות (שם לו· ושם) איכא בינייהו בעולה לכהן גדול היינו בעולה מאותה בעילה עצמה שנאנסה בה וכן פירש ר"ח ולא כמו שדוחק שם בקונטרס לפרש שנבעלה לאחר שלא כדרכה ועוד דא"כ הוה ליה למיפרך הניחא לר"א דאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה אלא לר"מ מאי איכא למימר: **אלא** לאו שלא כדרכה · משמע דמשלם קנס אביאה שלא כדרכה וכן בפ"ק דקידושין (דף י· ושם) דקאמר מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמין הקשה ריב"א מכאן על פירוש רש"י בפ' בן סורר מורה (סנהדרין עג· ושם) גבי רדף אחר חייבי לאוין ואחר חייבי כריתות דניתן להציל בנפשו ופריך והלו נערות שיש להם קנס הבא

[לעיל נו:] · [לקמן סא·] · רש"ל וס"א · [נ"ל מן האירוסין בין מן הנשואין אף וכו' וכ"ה בילקוט] כתובות לז: · [לקמן ס·]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה הא לא אישתני וכו' דביאה אירוסין · נ"ב בפ"ק דקידושין קא מיבעיא ליה וע"ש דף י ע"א:

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יב סמג לאוין קכה ועשין כו:
נו ב מיי' שם הל' יז:
נז ג מיי' שם הלכה א:
נח ד מיי' שם הל' יא:
נט ה מיי' שם הל' יג:
ס ו מיי' שם הל' יח טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף א:
סא ז מיי' שם הלכה יד:
סב ח מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' ה סמג לאוין סד טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף ד:

תוס' הר מקמאי

אמר רב יהודה אמר רב נבעלת שלא כדרכה פסולה לכהונה פי' לכ"ג מתיב רבה ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ה"ד אלימא כדרכה מאי איריא משום אלמנה תיפוק ליה דה"ל בעולה. פירוש הא תניא לקמן אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא (תצא) [ישא אלא] לאו בשלא כדרכה ומשום אלמנה אין משום בעולה לא . הא מני ר"מ היא ורב דאמר כר"א ושמעינן מהא מתניתא שלא כדרכה יש לה קנס . ואקשינן אי כר"א מאי איריא משום בעולה. וקשה לן ומאי קושיא דלמא רב ס"ל כר"א בשלא כדרכה ופליג עליה בפנוי הבא על הפנויה. ועוד לישני ליה רב דאמר כר"ש. ועוד לישני ליה דבאנס מיירי דבכה"ג לא עשה זונה בפנוי הבא על הפנויה (ועוד לישני ליה) דאלת"ה קשיא דרב אדרב דהא אמר רב בפ"ק דכתובות הלכה כר' יוסי דאמר אם רוב העיר משיאין לכהונה ה"ז תנשא לכהונה א) דאראב"י גבי אנוסת עצמו ומפותת עצמו הולד חלל. ב)ואוקימנא דראב"י במפותה אבל באנוסה ליכא משום זונה בפנוי הבא על הפנויה (ואנוסת חברו דקתני משום לה דאמר לא ישא) לכך נראה מה שפירש הראב"ד דהכי פריךאי רב כיחידאה ס"ל ה"ל לאשמועינן הא דר"א אלא לאו ש"מ דאליבא דר"ה אמר למילתיה ושני ליה בממאנת ודכ"ע בעל א' עושה אותה בעולה שלא כדרכה כדאית' בפ"ק דקידושין: אמר רב שימי בר חייא נבעלה לבהמה כשרה לכהונה ואפי' לכ"ג דאין זנות לבהמה. וקטנה שנתפתתה תחת בעלה אסורה לבעלה כהן ומותרת לבעלה ישראל דפיתוי קטנה אונס הוא ואונס בישראל משרא שרי. הא דתניא אי אתה עושה חלל מנדה ה"ק אפילו בא עליה ב' פעמים דאילי ראשונה לא צריך דהא [אין חלל אלא] מאסור כהונה אלא כגון שחזר ובא עליה ביאה שני. כיון דנדה שכיח לבעלה בתר יומי נדותה אינה מתחללת. ג) נראה בפרק עשרה יוחסין אמר רב אסי הלכך כהן שבא על אחותו זונה עשה לה חללה לא עשה לה חזר ובא עליה עשאה חללה: והא

א) נראה דצ"ל ועוד דלקמן פסק רב הלכה כראב"י גבי אנוסת חבירו ומפותת חבירו הולד חלל כו'. ב) לפנינו בגמ' לא אמרינן שום חילוק בין מפותה לאנוסה אליבא דר"א וצ"ע. ג) נראה דצ"ל גרסינן בפ' עשרה יוחסין דף עז ע"ב.

סג א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' יד:
סד ב מיי' שם הל' יח:
סה ג ד מיי' פי"ח שם הל' א סמג לאוין קפא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ח:
סו ה מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' יח:
סז ו מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' ו ופי"ז מהלכות איסורי ביאה הל' טו טז:
סח ז מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' ז טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף יב:
סט ח מיי' שם פי"ז הל' טו טז ופ"א מהלכות נערה בתולה הלכה ו:

הא מני ר' מאיר היא ורב דאמר כר' אלעזר אי כרבי אלעזר מאי איריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא לה זונה דהא א"ר אלעזר *פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אמר רב יוסף כגון שנבעלה לבהמה דהתם משום בעולה איכא משום זונה ליכא אמר ליה אביי ממה נפשך אי בעולה הויא זונה נמי הויא ואי זונה לא הויא בעולה נמי לא הויא וכי תימא מידי דהויא אמוכת עץ שלא כדרכה אם כן אין לך אשה שכשרה לכהונה שלא נעשית מוכת עץ על ידי צרור אלא אמר רבי זירא בממאנת אמר רב שימי בר חייא נבעלה לבהמה כשרה לכהונה תניא נמי הכי נבעלה למי שאינו איש אע"פ שבסקילה כשרה לכהונה כי אתא רב דימי אמר מעשה בריבה אחת בהיתלו שהיתה מכבדת את הבית ורבעה כלב כופרי מאחריה והכשירה רבי לכהונה אמר שמואל ולכהן גדול בימי רבי כהן גדול מי הוה אלא ראויה לכהן גדול א"ל רבא *מפרקין לרב אשי מנא הא מילתא דאמור רבנן *אין זנות לבהמה דכתיב °לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב ותנן *אתנן כלב ומחיר זונה מותרין (משום) שנאמר °גם שניהם שנים ולא ארבעה ת"ר אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא ואם נשא ר' אליעזר בן יעקב אומר הולד חלל וחכמים אומרים הולד כשר: אם נשא נשוי: אמר רב הונא אמר רב ומוציא בגט ואלא הא דקתני אם נשא נשוי אמר רב אחא בר יעקב לומר שאין

הא מני ר"מ דאמר בתוליה עד שיהו כל בתוליה קיימין פרט לבוגרת ואייתר ליה בבתוליה למעוטי בעולה שלא כדרכה דשריא: ורבי דאמר פסולה כרבי אלעזר דאמר לעיל בתוליה מקצת בתולים לרבויי בוגרת ואתא בבתוליה למעוטי בעולה שלא כדרכה כדלעיל: דהויא לה זונה · ואפי' לכהן הדיוט אסורה: דהא אמר רבי אלעזר כו' · לקמן בפירקין (דף סא:): איסור זונה ליכא · דילפינן לקמן בשמעתין אין זנות לבהמה: אי זונה לא הויא · א"כ לאו ביאה היא ואפי' לכהן גדול תשתרי: וכ"ת מידי דהויא אמוכת עץ · דהא רבי אלעזר קאמר במתני' לא ישא את מוכת עץ ותיבעי למימר דאפי' במוכת עץ שלא כדרכה פסולה: א"כ אין לך אשה שכשרה לכהונה גדולה שלא נעשית מוכת עץ על ידי צרור· של קינוח בית הכסא: אלא א"ר זירא · משכחת לה להא דרב אליבא דרבי אלעזר דהויא בעולה ולא זונה ולא אלמנה ולא גרוש' בקטנה יתומה הנישאת לבעל ובעלה שלא כדרכה ומיאנה בו דאינכאן פסול זנות ואלמנות וגירושין ואשמעינן רב דיש כאן פסול בעולה לכהן גדול: כשר' לכהונה · אפי' לכהן גדול דמוכת עץ בעלמא היא ומאן דשרי במוכת עץ שרי בה: למי שאינו איש · בהמה: שבסקילה · אם יש עדים והתראה היכא דליכא עדים והתראה כשרה לכהונה: בהיתלו · שם מקום: כופרי · כלבים גדולים שלדין בהן חיות: מאחריה · שלא כדרכה דאי כדרכה לא גרעה ממוכת עץ: רבי לאחר חורבן הבית היה כמה דורות שהוא סוף התנאים ובימי רבן יוחנן בן זכאי חרב הבית דתנן (ר"ה דף כט:) משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי וכו': אתנן כלב · (א)שאם אמר אדם לזונה הילך טלה זה והבעלי לכלבי ומחיר זונה שהחליף זונה בטלה מותרים למזבח ומדשרי אתנן כלב אלמא לאו זנות הוא: לא ישא · כהן גדול דכתיב בתולה בשעת ליקוחין תהיה בתולה:

הבא על אחותו ומשני משעת הערארה הוא דפגמה איפטר ליה מקטלא ממונא לא משלם עד גמר ביאה ופירש בקונטרס דאין משלם קנס עד גמר ביאה שיש שם השרת בתולים ומפרש ר"ת וריב"א דודאי משלם קנס אהעראה ואשלא כדרכה אע"ג דאין משיר בתולים והתם דוקא קאמר דלא משלם עד גמר ביאה משום דמעיקרא קם לי' בדרבה מיניה דניתן להצילה בנפשו והא דנקט התם כגון שבא עליה שלא כדרכה וחזר ובא עליה בכדרכה הוה מצי למינקט וחזר ובא עליה שלא כדרכה כיון דחייב קנס אשלא כדרכה ועוד מציע למימר דאע"ג דיש קנס בשלא כדרכה בהעראה אין קנס לפי שלא נתרבתה העראה להיות כגמר ביאה לענין קנס דהא לעריות וחייבי לאוין וחייבי עשה ואשה לבעלה ויבמה מרבינן קראי לעיל (דף נה·) לרבות העראה וכן משמע מתוך הך דשמעתין דאי יש קנס בהעראה הוה ליה לשנויי כגון שלא עשה אלא נשיקה ובנשיקה איטו משיר בתולים כדמשמע בפרק בן סורר (סנהדרין דף עג: ושם) וא"ת ואי אין קנס בהעראה היאך איש מתחייב קנס למאן דאמר העראה זו הכנסת עטרה דבהכנסת עטרה הוא משיר בתוליה כדמוכח בבן סורר (נ"ז שם) ואז היא כבר בעולה ורחמנא אמר בתולה ולא בעולה וי"ל דבהכי חייב רחמנא הואיל ובביאה זו נעשית בעולה אע"ג דלא מתחיל חיוב קנס עד אח"כ דאי לא תימא הכי למה ליה למכתב העראה כלל נילף העראה מנערה המאורסה בכל העריות דאיתקוש כולם להדדי כדאמרי' ברים פירקין (דף נה·) ובנערה המאורסה ע"כ מיחייב בהעראה דאי בגמר ביאה כבר השיר בתוליה בהכנסת עטרה ורחמנא אמר בתולה ולא בעולה כדדרשינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין סו:) אלא ע"כ אפי' לא מחייב אלא עד גמר ביאה כיון דבביאה זו נעשית בעולה חייב רחמנא אבל קשה אי לא מחייב קנס בהעראה א"כ מאי פריך בבן סורר הניחא למ"ד העראה זו נשיקה אלא למאן דאמר העראה זו הכנסת עטרה מאי איכא למימר הא לדידיה נמי אתי שפיר דהא לא מיחייב קנס בהכנסת עטרה אלא בגמר ביאה ממש:

הא מני ר' מאיר · אע"ג דלר' מאיר חייבי לאוין וכריתות בני קנס דרב גופיה מוקי מתניתין דריש אלו נערות (כתובות דף כט·) כרבי מאיר הכא לאו מקנס ממעט להו אלא לענין שאין ראויה לקיימה כדקתני נמי סיפא באלו נערות (שם לט·) אם לא היתה ראויה לבא בישראל איט רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו תימה דהתם (דף מ·) פריך עלה וליתי עשה ולידחי לא תעשה ומאי פריך שאני הכא דגלי קרא וי"ל דפריך הכי וניתי עשה וכי תימא שאני הכא דגלי קרא אם כן נגמר מהכא בכל מקום דלא דתי א"כ פריך דלא הוה ליה לאוקמי קרא בחייבי לאוין אלא בחייבי כריתות דוקא דהוה אמינא שמותר לקיימה הואיל ואיתרבו לקנס מהבתולות ומנערות בריש אלו נערות (שם דף כט:) דקראי מסתממי דהיכא דאיכא קנס איכא נישואין אבל בחייבי לאוין נימא דאתי עשה ודחי לא תעשה אבל קשה דמשני היכא אמרינן דדחי כגון מילה בצרעת אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתיה לעשה כלל א"כ למה לי קרא למעוטי שלא ישאנה ונראה לר"י דהכא לאו מיתורא קדרים אלא הכי פירושו ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה משום דדרשינן באלו נערות (שם דף לח·) תהיה מדעתה וכיון דבעינן מדעתה א"כ בעינן אשה הראויה לו דלא חשיב עשה דהא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתיה לעשה כלל ומעיקרא דפריך וניתי עשה ונדחי לא תעשה סלקא דעתך דכי אמרה מיהא בעינא ליה ידחה עשה את לא תעשה דלא מסיק אדעתיה דלא אתי עשה ודחי לא תעשה אלא כגון מילה בצרעת כו' א"נ מעיקרא ס"ד כדפי' דמייתורא קא דריש: ורב דאמר כרבי אלעזר · לא שסבר רב כרבי אלעזר דהא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ורבי אלעזר מכשיר בוגרת אלא הכי קאמר דרב דאמר לרבי אלעזר נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה כיון דמכשיר בוגרת וליה לא סבירא ליה והשתא ניחא דפריך אי כר' אלעזר מאי איריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא זונה דהא אמר רבי אלעזר פנוי כו' ואי אליבא דנפשיה קאמר מאי פריך דאטו משום דסבר לה כר' אלעזר בחדא סבר לה כותיה בכל מילי דאין שני הדברים הללו תלויין זה בזה דמה ענין זה אצל זה ועוד דעל כרחך לא סבר כותיה בהא דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה מדפריך ארב בסמוך ובהא אמר רב עמרם דאין הלכה כר' אלעזר ובסוף פ"ק דכתובות (דף טו· ושם) גבי תינוקת שנאנסה פסיק לשם כר' יוסי דמכשיר והיכי הוה מכשיר אפילו בתרי רובי אי סבר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ודוחק לומר דלא אצטריך לפסוק אלא לבא עליה לשום אישות אלא אליבא דר' אלעזר קאמר וליה לא סבירא ליה: שנים ולא ארבעה · וא"ת ומהיכא תיסק אדעתיה למיסר דאיצטריך קרא למעוטי וי"ל דסלקא דעתך לאסור משום דאיתקוש וכי תימא אם איתא דהכי נמי אסור לכתוב רחמנא אתנן ומחיר כלב וזונה א"כ הוה אמינא דכל חד לחוד שרי ומיהו (ג) למאן דאמר (ב"מ לד: ובאלפ' דוכתי) משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדו ה"ל למכתב הכי ובפ' כל האסורין (תמורה דף ל: ושם) מהאי דרשא דשנים ולא ד' נפקא לן דאין זנות לבהמה: שאינו

תמורה ל: כותה כט:

תוספות ישנים
כוו נכשרת כא ודאי בתר נשואין אזלינן וכוו נשואי פסולות אבל ר' יוחנן אליבא דנפשיה סבר דפרי לכונסה כמו שפשיב לו לבסוף דקיתה דאירוסין קאמר קרא: אי כר"א מאי איריא. ותימה דאטו משום דס"ל כרבי אלעזר במלתי' דשלא כדרכה יסבור כמותו מכל וכל · וא"כ מאי פריך מאי איריא משום בעולה תיפוק לי' דהוה לה זונה דאמר ר"א פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה דלמא לא סבר לה כוותיה במילתא דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה וע"ק דהלכה כרב באיסורי וא"כ הלכה כר' אלעזר דבתולה שלימה משמע וא"כ היכי הוי מנהג שאנו כותבין בכתובות בוגרת כסף זוזי מאתן דהא ליכי מדאורייתא הלא כתיב כי ימצא איש נערה בתולה דבתולה שלימה משמע ומינה שמעינן מוהר כבתולות שהוא מאתים וא"כ אין בוגרת כבתולה · וע"ק [illegible]

שאין משלם קנס במפותה אזל רב גביהה מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי אמר ליה והא רב ור' יוחנן דאמרי תרוייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי אלמא סופה להיות בוגרת תחתיו סופה להיות מוכת עץ תחתיו הכא נמי סופה להיות בעולה תחתיו קשיא: אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא ואם נשא ר' אלעזר בן יעקב אומר הולד חלל וחכמים אומרים הולד כשר: אמר רב הונא אמר רב הלכה כר' אליעזר בן יעקב וכן אמר רב גידל אמר רב הלכה כרבי אליעזר בן יעקב איכא דאמרי אמר רב הונא אמר רב מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב סבר לה כרבי אלעזר ומי סבר לה כותיה והא קיימא לן משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי ואילו בהא אמר רב עמרם (א) אמר רב אין הלכה כרבי אלעזר קשיא רב אשי אמר ביש חלל מחייבי עשה קמיפלגי רבי אליעזר בן יעקב סבר יש חלל מחייבי עשה ורבנן סברי אין חלל מחייבי עשה מ"ט דראב"י דכתיב (ויק' כא) אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה וגו' וכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו אכולהו ורבנן אלה הפסיק הענין ורבי אליעזר בן יעקב אמר אלה למעוטי נדה כמאן אזלא הא דתניא מאלה אתה עושה חלל ואי אתה עושה חלל מנדה כמאן כרבי אליעזר בן יעקב ורבי אליעזר בן יעקב נכתביה לאלה לבסוף קשיא תנו רבנן אחותו ארוסה רבי מאיר ור' יהודה אומרים מטמא לה רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין מטמא לה אנוסה ומפותה ד"ה אין מטמא לה ומוכת עץ אין מטמא לה דברי ר' שמעון שהיה ר' שמעון אומר ראויה לכ"ג מטמא לה שאין ראויה לכ"ג אין מטמא לה ובוגרת מטמא לה דברי כל אדם מאי טעמא דר"מ ור' יהודה דדרשי הכי (שם) ולאחותו הבתולה [ה] פרט לאנוסה ומפותה יכול שאני מוציא אף מוכת עץ ת"ל (שם) אשר לא היתה לאיש מי שהוייתה על ידי איש יצאה זו שאין הוייתה על ידי איש הקרובה לרבות הארוסה אליו לרבות הבוגרת הא למה לי קרא והאמר רבי מאיר בתולה אפילו מקצת בתולה משמע איצטריך סלקא דעתך אמינא נילף בתולה בתולה מהתם מה להלן נערה אף כאן נמי נערה קא משמע לן ורבי יוסי ורבי שמעון מאי טעמייהו דדרשי הכי ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה ומוכת עץ אשר לא היתה פרט לארוסה הקרובה לרבות ארוסה שנתגרשה אליו לרבות את הבוגרת הקרובה לרבות ארוסה שנתגרשה והא

רש"י

שאין משלם קנס במפותה · שאם מפותה היא אהנו ליה נשואין למפטריה מקנסא שהמפתה אין משלם קנס אלא כשאין כונסה דכתיב אם מאן ימאן (שמות כב) אבל אם מהור ימהרנה לו לאשה לא יתן כלום אבל אונס נותן מיד אפילו הוא כונסה דכתיב (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה ולו תהיה לאשה: אמרה לשמעתא · להא דרב הונא דאמר ומוציאה בגט: סופה להיות מוכת עץ תחתיו · כלומר סופה ליבעל לו ולאבד בתוליה: סופה להיות בעולה תחתיו · ואם נשא נשוי דקתני לגמרי קאמר דמותר לקיימה הואיל ולעצמו נבעלה וסופה להיות בעולה לו: סבר לה כר' אלעזר · דאמר (לקמן דף סא:) פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה וקיימה עליה בלאו ומחייבי לאוין דכהונה הוי הולד חלל: דרב עמרם · לקמן בפירקין (שם): ביש חלל מחייבי עשה · ר' אליעזר ב"י לא כר' אלעזר סבירא ליה ולאו זונה היא ולא קיימא עליה בלאו אלא בעשה דכתיב בתולה יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה: וכתיב לא יחלל אכולהו · ואפי' אבתולה יקח ולא בעולה דעשה הוא: אלה הפסיק הענין · דכתיב אלה בתר חייבי לאוין לאשמועינן אלה שהן חייבי לאוין חלוקין מדין חייבי עשה: למעוטי נדה · שאם בא כהן על אשתו נדה אין הולד חלל: ולכתביה לבסוף · הואיל ולאו לפלוגינהו אתי: קשיא · לרב אשי דמוקי פלוגתייהו בטעמא דהני קראי: אחותו ארוסה · של כהן הדיוט אבל נשואה פשיטא לן דאין מטמא דכתיב ולאחותו הבתולה: אנוסה ומפותה · אחותו שנאנסה או שנתפתתה: דברי הכל אין מטמא לה · וטעמא דכולהו מפרש לקמן: ומוכת עץ אין מטמא לה דברי ר"ש · ר"ש לטעמיה דאמר במתניתין מוכת עץ אסורה לכ"ג אלמא לאו בכלל בתולה היא: שאינה ראויה לכ"ג אין מטמא לה · דהכא והכא בתולה כתיב: דברי כל אדם · ואפי' לרבי מאיר דפסיל בוגרת לכהן גדול הכא לענין טומאה איתרבי כדלקמן: פרט לאנוסה ומפותה · שאינה בתולה: יכול שאני מוציא אף מוכת עץ · שאינה בתולה: לרבות את הארוסה · ואיצטריך לרבויא דלא תימא אשר לא היתה פרט לארוסה שהיתה לאיש דהויה לשון קידושין היא: ה"ג למה לי קרא והא אמר ר"מ בתולה מקצת בתולים משמע · לעיל אמר הכי מדאיצטריך למכתב בבתוליה לגבי כ"ג להוציא את הבוגרת לר"מ מכלל דבתולה בוגרת נמי משמע: מהתם · כי ימצא איש נערה בתולה (דברים כב): מדסבקיה

תוספות

שאינו משלם קנס במפותה · ואם תאמר וכיון דבעיא גט ואית לה כתובה כמו אלמנה לכ"ג דיש לה כתובה כדאמרינן בי"ש מותרות (לקמן דף פה. ושם) אע"ג דאסורה מן התורה וא"כ מאי נפקא מינה דאין משלם קנס הרי יש לה כתובה ומה לי קנס ומה לי כתובה ואמר ר"י דנפקא מינה אם מחלה לכתובה ועוד נפקא מינה דלא משלם מן העידית כדין קנס אלא מן הזיבורית כדין כתובת אשה ועוד דכתובת בעולה דרבנן ועוד נראה דהא דאמר רב מוציא בגט היינו מדרבנן ולהכי נקט פלוגתא [נ"ל] דרבי באנוסת חבירו דבאנוסת עצמו מודה דלא הוי חלל ומיהו מצינן למימר דנקט אנוסת חבירו להודיעך כוחן דרבנן דמכשרי: סופה להיות בעולה תחתיו · ואין לומר דמוציאה בגט דקאמר רב היינו לרבי אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה דהא רב אברייתא קאי וברייתא דלא כרבי אלעזר דהא אמרי רבנן הולד כשר: חלל מחייבי עשה · תימה כיון דלא יחלל קאי נמי אבעולה לרבי אליעזר בן יעקב אם כן אין זה חייבי עשה גרידא דלא יחלל לאו הוא כדקאמר בפרק [בתרא] דקידושין (דף עח.) בעל לוקה משום לא יחלל: אלה הפסיק הענין · ולא מוקמינן לא יחלל אבעולה אע"ג דמינה סליק משום דמיסתבר טפי לאוקמי אחייבי לאוין: ואי אתה עושה חלל מנדה · בתורת כהנים מפרש דאיצטריך דלא נילף דליהוי חלל מקל וחומר מהני שהם חייבי לאוין תימה דמה לאלמנה וכיוצא בה שכן הן עצמן מתחללות וכי תימא ה"נ כיון דבא עליה עשאה זונה הא לא הוי זונה כיון דתפסי בה קידושין: אליו לרבות הבוגרת · וא"ת למה לי אליו לרבי בוגרת מולא היתה לאיש כדמרבינן מיניה מוכת עץ וי"ל דאי לאו אליו הוה מוקמינן לא היתה לבוגרת גרידא דבוגרת מסתבר לרבות טפי ממוכת עץ משום דמוכת עץ איתעביד בה מעשה ולהכי מוקי אליו דכתיב ברישא לרבות בוגרת ולא היתה לאיש דכתיב בסוף מוקי למוכת עץ וכן משמע דבוגרת עדיפא ממוכת עץ דהא בבוגרת לא פליגי כדקתני ובוגרת מטמא לה דברי כל אדם ועוד נראה דממשמעות בתולה מימעטא מוכת עץ אפילו לרבי מאיר מדפריך גבי בוגרת והא למה לי קרא וגבי מוכת עץ לא פריך הכי ולהכי מוקי קרא קמא בבוגרת וניחא נמי השתא הא דדרשינן דרשא דאשר לא היתה לאיש ברישא אע"ג דכתיב בסוף משום דממשמעות בתולה הוה לן למעוטי מוכת עץ הוצרך לפרש דמתרבי מאשר לא היתה לאיש: נילף בתולה בתולה מהתם · אומר ר"ת מהתם היינו מכ"ג ולא כמו שפירש בקונטרס דמבתולה דאונס ומפתה קאמר וכן נראה לר"י דהא בכולה שמעתא לא איירי באונס ומפתה ולא ה"ל למימר מהתם אלא ה"ל למימר בהדיא מאונס ומפתה אלא מהתם היינו כ"ג כדפירש ר"ת דאיירי ביה ומשום דרבי שמעון גמרה מהתם קא סלקא דעתך נילף מהתם כדקאמר ראויה לכהן גדול מטמא לה כו' ועל כרחך לא לסימנא בעלמא נקטיה מדפריך בסמוך והא אמר רבי שמעון ראויה לכ"ג כו' ואי פריך משום דאין הכלל אמת מהא לא הוה מצי מידי אלא ודאי פריך דמכ"ג ה"ל למילף ומוכת עץ מהתם גמר לה רבי שמעון כדקתני בהדיא בברייתא הראויה לכ"ג כו' דאי לאו דמיעטיה רחמנא מוכת עץ מבבתוליה עד שיהו כל בתוליה קיימין וגמר מהתם ה"ל למידרש הכא מי שהוייתה על ידי איש ילתה מוכת עץ והוה ילפינן התם מהכא: והא

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכ' יג:

עא ב מיי' שם הלכ' יד:

עב ג מיי' שם הלכה טו:

עג ד מיי' שם פי"ט הל' ו סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ח :

[נ"ל דר"א בן יעקב]

עד ה ו ז ח מיי' פ"ב מהל' אבל הלכה י יא סמג עשין מז ולאוין רלה טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ד :

עה [ה] מיי' שם הלכה י טוש"ע שם :

תוספות ישנים

אלה למעוטי נדה. כמאן אזלא כר' אליעזר בן יעקב · משמע אבל לרבנן לא מצי אתי וסברי דיש חלל מנדה וא"ת ומהיכא נילף לומר דעושה חלל מנדה אי מק"ו דגרושה שאין בה לאו באני גרושה שהיא עצמה מתחללת ופסלה בביאתו מתרומה דבי נשא תאמר בנדה דלא פסלה דהא אית בה טויה וה"ל כיון דבעלה עשאה זונה דהא כיון דתפסי בה קדושי לא הויא כשאר חייבי כריתות ואי מאלמנה לכה"ג מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת כדלעיל דא"ל היא עצמה: התחלל מק"ו דלימא איסור כהונה שאי כדפרישית לעיל וי"ל יליף מאלמנה ומכרי שני שפוסלים ובנו פגום אף אני אביא נדה · וקסבר האי תנא דעבדינן שפיר צד השוה היכא דחדא הוי איסור כהונה ואידך אינו איסור כהונה כדפרישית לעיל. ולר"א בן יעקב ניחא דאיצטריך קרא למימר דאי אתה עושה חלל מנדה דס"ד דנילף מחייבי עשה דיש חלל מהם אליבא דידיה: אליו לרבות הבוגרת · תימה למה לי קרא כיון דרבינן מוכת עץ משום שאין הווייתה ע"י איש ס"ה בוגרת דבוגרת נמי אין הווייתה ע"י איש · וגם כי עדיפא יותר בוגרת ממוכת עץ משום דלא התעביד בה מעשה וא"כ כיון דמיעט מוכת עץ כ"ש בוגרת וי"ל דס"ד דבוגרת גריעא ממוכת עץ משום דאכתי גופא ומלא היתה לאיש לא נפקא דאמת קרא לא איירי אלא בדבר שבא ע"י מעשה :

מסורת הש"ס

[עי' תוספות בכורות כג: ד"ה מבנת]

[נ"ל ורבי אליעזר כר' מהרש"ן]

[לעיל מט. וש"נ]

[לקמן סא: ועי"ש]

[לקמן עז: ספ:]

[לעיל נט.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' בהא אמר רב עמרם אין הלכה כצ"ל ותיבות אמר רב נמחק :

גליון הש"ס

גמ' אמר ר"ה אמר רב הלכה כראב"י. עיין תוס' בכורות דף כג ע"ב ד"ה מבנת: שם ואילו בהא אמר רב עמרם אמר רב. מדברי תוס' לעיל דף נט ע"ב ד"ה וכן אמר רב וכו' דל"ג כאן אמר רב וכן הוא לקמן סא ע"ב : שם ראב"י סבר יש חלל מחייבי עשה. עיין לקמן דף עז ע"ב תד"ה מחלל :

עה א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קנא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ח:

תורה אור

והא אמר רבי שמעון ראויה לכהן גדול מטמא לה שאין ראויה לכהן גדול אין מטמא לה שאני התם דרבי רחמנא קרובה א"ה מוכת עץ נמי [רבי] קרובה אחת ולא שתים ומה ראית האי אתעביד בה מעשה הא לא אתעביד בה מעשה ורבי יוסי *מדשבקיה (א) לבר זוגיה מכלל דבמוכת עץ כרבי מאיר סבירא ליה מנא ליה מלא היתה לאיש והא אפיקתיה חד מלא היתה וחד מלאיש אליו לרבות הבוגרת והא אמר ר' שמעון בתולה בתולה שלימה משמע טעמא דידיה נמי התם מהכא דדריש הכי מדאליו לרבות הבוגרת מכלל דבתולה בתולה שלימה משמע *תניא ר' שמעון בן יוחי אומר גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשירה לכהונה שנאמר °וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם והרי פנחס עמהם ורבנן לעבדים ולשפחות אי הכי בת שלש שנים ויום אחד נמי כדרב הונא דרב הונא רמי כתיב °כל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו הא אינה יודעת קיימו מכלל דהטף בין ידעו בין לא ידעו קיימו וכתיב °וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם הא ידעי הרוגו הוי אומר בראויה ליבעל הכתוב מדבר תניא נמי הכי וכל אשה יודעת איש בראויה ליבעל הכתוב מדבר אתה אומר בראויה ליבעל או אינו אלא נבעלה ממש כשהוא אומר וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר הוי אומר בראויה ליבעל הכתוב מדבר מנא ידעי אמר רב *הונא בר ביזנא אמר ר' שמעון חסידא העבירום לפני הציץ כל שפניה מוריקות בידוע שהיא ראויה ליבעל כל שאין פניה מוריקות בידוע שאינה ראויה ליבעל אמר רב נחמן *סימן לעבירה הדרוקן כיוצא בדבר אתה אומר °וימצאו מיושבי יבש גלעד ארבע מאות נערה בתולה אשר לא ידעו איש למשכב זכר מנא ידעי אמר רב כהנא הושיבום על פי חבית של יין *בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף ונעברינהו לפני ציץ אמר רב כהנא בריה דרב נתן °לרצון להם כתיב לרצון ולא לפורענות אי הכי במדין נמי אמר רב אשי להם כתיב להם לרצון ולא לפורענות ולעובדי כוכבים אפילו לפורענות אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי שמעון בן יוחאי אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי *בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי עיר אחת היתה בארץ ישראל שקרא עליה ערער ושגר רבי את רבי רומנוס ובדקה ומצא בה בת גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד והכשירה רבי לכהונה אמר ליה בפירוש שמיע לי *ואי מכללא מאי דלמא שאני התם הואיל ואנסיב אנסיב דהא רב ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי הכי השתא בשלמא התם סופה להיות בוגרת תחתיו סופה להיות בעולה תחתיו הכא סופה להיות זונה תחתיו רב ספרא מתני לה מכללא וקשיא ליה ומשני ליה הכי ההוא כהנא דאנסיב גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אמר ליה ר"נ בר יצחק מאי האי אמר ליה דאמר רבי יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר"ש בן יוחאי אמר ליה *זיל אפיק ואי לא מפיקנא לך ר' יעקב בר אידי מאונך תניא וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר

קברי

במדבר לא | שם | שם | שופטי' כא

והא אמר רבי שמעון בתולה שלימה משמע · תימה דלעיל פריך למה לי לרבות הבוגרת והא אמר רבי מאיר בתולה אפילו מקצת בתולים [משמע] משמע דאי הוה סבר בתולה שלימה לא הוה קשה לן מידי והשתא פריך איפכא ואומר ר"י דהכא פריך הכי והאמר רבי שמעון בתולה שלימה משמע ולהכי מכשיר התם בכהן גדול בוגרת ואם כן למה לי הכא אליו לרבות בוגרת נילף בתולה בתולה מהתם ומשני טעמא דידיה נמי מהכא ואם תאמר מאחר דמרבינן הכא בוגרת למה לי יו"ד דבתוליה לעיל להכשיר בוגרת נילף מהכא ואמר ר"י דצריך למכתב התם בתוליה ביו"ד משום דבעינן אחר לא אפשר למכתב יתור של בי"ת דבבתוליה למדרש מיניה עד שיהו כל בתוליה קיימין למעוטי שלא כדרכה ומוכת עץ כדפרישית לעיל : הא אינה יודעת יקיימוה · לא היה צריך למידק הכי אלא הא טף אפי' יודעת יקיימו כו' אלא שרוצה להקשות משניהם דכל אשה יודעת משמע דאינה יודעת קיימו וטף נמי אפילו יודעת קיימו ובאידך קרא דטף אשר לא ידעו משמע הא ידעו או גדולה ואפי' לא ידעה הרוגו : בראויה ליבעל הכתוב מדבר · ויודעת איש היינו ראויה לדעת איש והא דכתיב אשה דמשמע דוקא גדולה היינו משום דליקשו קראי ומתוך כך מוקמינן דבראויה ליבעל הכתוב מדבר דאי לא כתיב אשה אלא סתם וכל יודעת איש הוה אמינא דהאי קרא נמי בטף איירי ובטף יודעת הרוגו ושאינה יודעת יקיימו אבל גדולה אפילו אין יודעת הרוגו : סימן לעבירה הדרוקן · ע"י העבירה בא הדרוקן כדאמרינן בבמה מדליקין (שבת דף לג.) והדרוקן לאו היינו ירקון כדאמר בהרואה (ברכות דף סב:) אבל קצת יש להדרוקן ירוקת פנים כדאמר דכל שפניה מוריקות* :

[וע' בתוספות בכורות מד: ד"ה לידי כו']

מדשבקיה (ג) לבר זוגיה · דגבי מוכת עץ לא פליג אלא ר' שמעון לחודיה ושבקיה ר' יוסי דהוה בר זוגיה בארוסה מכלל דבמוכת עץ כר' מאיר סבירא ליה לר' יוסי דמטמא לה : מלא היתה · דדריש ליה לר' מאיר מי שהוייתה על ידי איש : והא אפקיה · ר' יוסי להוציא את הארוסה : חד מלא היתה · להוציא את הארוסה : מלאיש · למישרי מוכת עץ שאין מקולקלת על ידי איש : והא אמר ר' שמעון · לעיל בתולה שלימה משמע מדאיצטריך בתוליה למישרי בוגרת לכ"ג : כשרה לכהונה · לא מחזקינן לה כזונה : אי הכי אפילו בת ג' שנים · נמי ליתכשר לרבי שמעון ובלבד שלא תהא נבעלת דהא קרא אנבעלה הוא דקא קפיד ליה וקאמר כל שאין נבעלת החיו לכם : כדרב הונא · לא מצית אמרת דבת ג' שנים לימא קרא החיו : דרב הונא רמי · אשה משמע גדולה וקאמר קרא יודעת הרוגו ושאינה יודעת החיו מכלל דטף לא שנא הכי ולא שנא הכי החיו וכתיב וכל הטף וגו' : הוי אומר · מדקשו קראי אהדדי על כרחך יודעת דקרא ואשר לא ידעו לאו ידיעה ממש קאמר דאם כן לא מיתרצא דוקיא דקרא אלא בראויה ליבעל הכתוב מדבר דכל אשה הראויה לידע הרוגו והשתא משמע אשה אפילו טף בת ג' דראויה לידע ולא תידוק הא טף בין ידעי בין לא ידעי החיו דהא בראויה קא מישתעי קרא אלא החיו לכשדקאמר רחמנא בפחותה מבת שלש קאמר : בראויה ליבעל אע"פ שלא נבעלה: כשהוא אומר וכל הטף אשר לא ידעו החיו · הא אשה אע"פ שלא ידעה הרוגו הוי בראויה ליבעל קמשתעי קרא: פניה מוריקות · גם היה : הדרוקן · פניהן של עוברי עבירה מוריקין: מאנשי יבש גלעד · בימי פלגש בגבעה שנהרגו כל אנשי יבש גלעד לפי שלא באו להלחם בשבט בנימין כשאר אחים והחיו כל שלא נבעלה ונתנום לנותרים משבט בנימין לנשים: בפירוש שמיע לך · מיניה דרבי יהושע בן לוי : או מכללא · דשמעת מיניה מילתא דדייקת מיניה דסבירא ליה כר' שמעון : מאי כללא · מאיזה כלל היה לו לומר : ערער · לפסול משפחת העיר: רומנוס גרסינן: והכשירה · הניחה תחת בעלה כהן : ואי מכללא מאי · ואי מהאי כללא שמיע ליה לר' יעקב מאי אית ליה לרבי זירא לאותביה דקא בעי מיניה בפירוש שמיע לך או מכללא : הכא סופה להיות זונה תחתיו · בתמיה אי סבירא ליה דפסול משום זנות סבירא ליה ואם כן לא שנא לכתחלה ולא שנא דיעבד אסירא : וקשיא ליה · כדאקשי דלמא התם הואיל ואינסיב אינסיב : ומשני הכי · כדשנינן בשלמא התם סופה להיות בעולה תחתיו כו' : מפיקנא לך ר' יעקב מאונך · כלומר משמתינן לך ותפיק על כרחך :

אין

[לקמן סג.] | קידושין [עח:] עח. | נ"ל חנא | שבת לג. | [כתובות י:] | [שבת לט: עירובין מו. ועי' ברכות ע.] | [ברכות יב. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ורבי יוסי מדשבקיה בר זוגיה כצ"ל ואות ל' נמחק: (ב) רש"י ד"ה מדשבקיה בר זוגיה וכו' ושבקיה לרבי יוסי דהוה :

תוספות ישנים

והאמר ר' שמעון בתולה שלמה משמע · וא"ת ומאי פריך אדרבה היא המתנת דסד"א בתולה שלמה משמע איצטריך אליו לרבות בוגרת · דהכי משמע לעיל הך סברא דפריך לר"מ האמר [בתולה] מקצת בתולה משמע משמע הא אי אמרינן בתולה שלמה משמע דניחא דאצטריך אליו לרבות בוגרת ונראה לפרש דה"ק והאמר ר"ש בתולה שלמה משמע ואינו מייתי [רק] תחלת דבר ור"ל בתולה שלמה משמע ובבתולה מקצת בתולים דהיינו מלתיה דלעיל וא"כ למה לי אליו לרבות בוגרת תיפוק ליה דניליף מהתם ודוחק הוא דהא לא מייתי קרא דבבתוליה · וי"ל דה"ק והאמר רבי שמעון בתולה שלמה משמע ואמאי קאמר ר' שמעון כן הו"ל למגמר מהכא דלאו שלמה משמע דהא אמרינן אליו לרבות את הבוגרת : טעמא דידי נמי מהכא מדאיצטריך אליו לרבות את הבוגרת א"כ בתולה משמע בתולה שלמה והקשה הר' ידידיה היכי קאמר ר"ש מדאיצטריך לרבות הבוגרת א"כ בתולה משמע בתולה שלמה דלמא לעולם אימא לך מקצת בתולים משמע ומ"מ איצטריך אליו לרבות בוגרת דלא ניליף בתולה בתולה מהתם דלדריש בתולה מקצת בתולים משמע בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין כמו דאמר ר"מ לעיל ונראה לרא"ש דהא לא קשה מידי דהכי נמי מצי להקשות אמאי לא קאמר ר"ש כר"מ בהדיא ובהא ודאי מצינו שפיר למימר טעם דדלמא ר' שמעון ניחא ליה א) שפיר לומר בתולה שלמה ואצטריך אליו למעט ממשמעותיה דקרא משנאמר כר' מאיר דבתולה משמע ואצטריך אליו דלא ניליף בתולה מהתם דהתם נמי משמע בתולה מקצת בתולים רק דמפקינן מבתוליה עד דאיכא כל בתולים. ועוד ב) מדקאמ"ל לר' שמעון למצוא טעם להעמיד דבתולה שלמה משמע מלומר מקצת בתולים ועוד אינו ר"ל בתולה מקצת בתולים משמע בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין דא"כ לא מצינו לאסור שלא כדרכה דלא מצינו למדרש בבתוליה בין בכדרכה בין שלא כדרכה דא"כ לשתוק קרא מיניה ומבתוליה שמעינן לה דבעינן לעולם כל בתולים כדפרישית לעיל לר' מאיר וא"כ היינו צריכים לדרוש בבתוליה כדרכה אין שלא כדרכה לא בעינן כל בתולים ור' שמעון לא ניחא לדורשה שלא כדרכה כיון דמצינו לומר איפכא ולפסול שלא כדרכה :

א) אולי צ"ל ניחא ליה טפי למר בתולה שלמה משמע מדאיצטריך אליו למעט ממשמעותיה דקרא משנאמר כר"מ דבתולה מקצת בתולה משמע כו' . ב) אולי צ"ל ועוד דניחא ליה טפי למצוא טעם לר"ש להעמיד דבתולה וכו' .

קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל שנא' ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם מיתיבי ונפש אדם ששה עשר אלף משום בהמה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו (ובהמה רבה) משום בהמה כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו דלמא איקטיל חד מישראל ורבנן לא נפקד ממנו איש ור' שמעון בן יוחי לא נפקד ממנו איש לעבירה רבינא אמר נהי דמעטינהו קרא מאטמויי באהל דכתיב אדם כי ימות באהל ממגע ומשא מי מעטינהו קרא: **מתני'** אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס ומעשה ביהושע בן גמלא שקדש את מרתא בת ביתוס ומנהו המלך להיות כה"ג וכנסה שומרת יבם שנפלה לפני כהן הדיוט ונתמנה להיות כה"ג אע"פ שעשה בה מאמר הרי זה לא יכנוס: **גמ'** ת"ר מנין שאם אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול שיכנוס ת"ל יקח אשה א"ה שומרת יבם נמי אשה ולא יבמה: מעשה ביהושע וכו': מנהו אין נתמנה לא אמר רב יוסף קטיר קחזינא הבא דאמר רב אסי תרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת ביתוס לינאי מלכא עד דמוקי ליה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי: **מתני'** כהן גדול שמת אחיו חולץ ולא מייבם: **גמ'** קא פסיק ותני לא שנא מן האירוסין ולא שנא מן הנשואין בשלמא מן הנשואין עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה את לא תעשה גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה: **מתני'** כהן הדיוט לא ישא אילונית אלא א"כ יש לו אשה ובנים רבי יהודה אומר אע"פ שיש לו אשה ובנים לא ישא אילונית שהיא זונה האמורה בתורה וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות: **גמ'** א"ל ריש גלותא לרב הונא מ"ט משום פריה ורביה אפריה ורביה כהנים הוא דמפקדי וישראל לא מפקדי אמר ליה משום דקא בעי למיתני סיפא רבי יהודה אומר אע"פ שיש לו אשה ויש

רש"י

אין מטמאין· את המאהיל עליהם: אתם קרוים אדם· וגבי טומאת אהל כתיב אדם כי ימות באהל (במדבר יט): נפש אדם· במדין כתיב: ומשני הא דקרי להו אדם משום דבעי למכתב בהמה גבייהו כדכתיב וחמורים ובקר וגבי בהמה מיקרו אדם אבל אדם סתמא לא מיקרו: אנשי נינוה עובדי כוכבים היו: כל הורג נפש· במדין כתיב ומדבעו טומאת שבעה אלמא מיטמו: ממגע ומשא מי מעטינהו· וגבי מגע אשכחן נוגע בעצם או בחלל דלא כתיב אדם הלכך אע"ג דלא מיקרו אדם מטמו במגע ובמשא: ת"ל בתולה מעמיו יקח אשה· האי אשה לא איצטריך אלא לדרשא: מינהו אין· כלומר המלך מינהו אבל אחיו הכהנים וסנהדרין לא מנוהו: נתמנה לא· נתמנה לא קתני דהוי משמע דראוי היה לכך: קטיר קחזינא הכא· קשר של רשעים אני רואה כאן שלא היה ראוי לכך אלא שנתן ממון ומינוהו: **מתני'** חולץ· כהן גדול: ולא מייבם· דאלמנה היא ואסורה לו: **גמ'** לא תעשה ועשה· אלמנה לא יקח בתולה יקח (ויקרא כא) ולא בעולה: **מתני'** אלא אם כן יש לו בנים· משום דמצווה על פריה ורביה וה"ה לישראל ובגמרא מפרש אמאי נקט כהן: שהיא זונה האמורה בתורה. ובגמרא מפרש לה: אלא הגיורת והמשוחררת· דביאת עכו"ם ועבד פסלה: ושנבעלה בעילת זנות· כגון ישראלית הנבעלת לפסול לה: גמ'

תוספות

קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל· תימה למה ליה לרבי בנאה לציוני מערתא דאברהם אבינו ואדם הראשון (ב"ב נח.) אף דאיקרו אדם אדם ואברהם או אפי' לרבנן דאמרי קברי עובדי כוכבים מטמאין באהל הא לא מטמא באהל אפילו קברי ישראל אלא אותם שמתו משעה שנאמרה אותה פרשה דאדם כי ימות באוהל דכי ימות משמע באותם העתידים למות עדיין ומדאיצטריך נמי בנזיר (דף נד. ושם) קרא לרבות קבר שלפני הדבור למגע מכלל דבאהל לא מטמא*: **ואין** העובדי כוכבים קרוים אדם. תימה דברים מס' ע"ז (ג. ושם) ופ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ושם) דרשינן דעכו"ם העוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול שנאמר אשר יעשה אותם האדם וגו' כהנים לוים וישראלים לא נאמר אלא האדם ופי' בקונטרס בסנהדרין (ג"ז שסד"ה האדם) דההוא לית ליה הך דר"ש דהכא ויתכן לפי ספרים דגרסי התם רבי ירמיה אבל לספרים דגרסי התם ר' מאיר קשיא דשמעינן ליה לר"מ בפ' קמא דכריתות (דף ו:) דסך שמן המשחה לעכו"ם פטור ומשמע דטעמא משום דכתיב על בשר אדם ואין עובד כוכבים קרוי אדם ומיהו מצי למימר דטעמא דרבי מאיר דפטור הוי מטעם דכל שהוא בסך הרי הוא בלא ייסך וכל שאין בסך אין בלא ייסך ור"ת מפרש דיש חילוק בין אדם להאדם דעובדי כוכבים בכלל האדם ניהו והא דקאמר כהנים לוים וישראלים לא נאמר ה"ק אדם לא נאמר דהוי משמע כהנים לוים וישראלים אלא האדם וכל הני קראי דמייתי כתיב אדם דלא פריך מקראי דכתיב האדם וה"ר משולם היה אומר דגבי פורענות דוקא קאמר אתם קרוין אדם דלא רצה לכתוב ישראל בהדיא גבי פורענות אבל גבי האדם וחי הוה ליה למכתב בהדיא כהנים לוים וישראלים כמו שרגיל בכל מקום והא דפריך מהני קראי. אע"ג דעובדי כוכבים נמי קרויין אדם מ"מ פריך כיון דגבי פורענות ישראל קרוין אדם היכא דלא איירי אלא בעובדי כוכבים דוקא לא הוה ליה למיקרינהו אדם והא דכתיב (תהלים קכד) בקום עלינו אדם היינו לפי שהזכיר השם וכן ואתה אדם ולא אל גבי חירם (יחזקאל כח) והא דכתיב ואתן אדם תחתיך (ישעיה מג) הא דרשינן בברכות (דף סב:) אל תקרי אדם וכו' והא דכתיב והארץ נתן לבני אדם (תהלים קטו) ודרשינן מיניה (גיטין מז.) דיש קנין לעובדי כוכבים היינו בני אדם הראשון*: **ממגע** ומשא מי מעטינהו. ואע"ג דכתיב וכל אשר יגע על פני השדה וגו' או בעצם אדם (במדבר יט) הא דרשינן בנזיר פרק כ"ג (דף נג. ושם) לענין אהל ואר"י דאין הלכה כר"ש דרשב"ג פליג עליה כדתנן במס' אהלות (פרק יח מ"ט כתובות עז.) והלכה כמותו במשנתנו וצריכים כהנים ליזהר מקברי עובדי כוכבים ובפרק המקבל (ב"מ קיד:) בעובדא דאליהו דהשיב לרבה בר אבוה כר' שמעון בן יוחי דהוי קא מדחי לה ועיקר טעמא שהיה סומך על רוב ארונות שיש בהן פותח טפח וכן היה רגיל בכל מקום לדחות כמו שמצינו כשהיה קובר רבי עקיבא ואמר ליה לאו כהן ניהו מר אמר ליה צדיקים אינם מטמאים ועיקר טעמא לפי שהיה מת מצוה שהיה מהרוגי מלכות והיו יראים לקברו ומיהו בבתי עובדי כוכבים מותרים ליכנס כדתניא בתוספתא דאהלות מדורות העובדי כוכבים טמאים בחוצה לארץ טהורים: **עיילה** ליה מרתא בת ביתוס לינאי מלכא· לאו היינו ינאי כ"ג דבפרק האומר בקידושין (דף סו.) דאם כן לא היה מושיב אחר במקומו א): **כהן** גדול שמת אחיו חולץ ולא מייבם· ב) וא"ת מרישא שמעי' לה דקתני שומרת יבם (א) לכהן הדיוט ונתמנה להיות כ"ג לא יכנוס ואר"י דהכא חולץ אתא לאשמועינן דס"ד משום בזיון דכ"ג שרוקקת לפניו לא תחלוץ אע"ג דכבר תנן לה לעיל (ב) ובפרק כ"ג בסנהדרין (דף יח.): **אין** זונה אלא גיורת ומשוחררת· אפי' נתגיירה פחותה מבת ג' שנים אסורה מטעם זונה כדאמר לעיל (דף ס:) גבי עיר אחת שהיתה בא"י כו' וטעמא לפי שבאה מן העובדי כוכבים השטופים בזימה אע"ג דבפרק בתרא דקידושין (דף עח.) דרים לה מקרא דיחזקאל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מ"מ בין למר ובין למר אסירא מטעם זונה ואתא יחזקאל ואסמכה אקראי והקשה ה"ר משה מפונטייז"א דהכא משמע דגיורת אסורה לכהן מדאורייתא מטעם זונה ובפרק אין מעמידין (ע"ז דף לו:) אמר דב"ד של חשמונאי גזרו דהבא על העובדת כוכבים חייב משום נשג"ז פי' אם הוא כהן חייב משום זונה ואיכא למ"ד משום נש"ג אבל משום זונה לא דנשייהו לא מפקרי ולאביי (בתמורה כט:) ניחא דלעובדת כוכבים לא מחייב משום דכתיב לא יקח ולא יחלל ובעובדת כוכבים לא קרינן בה לא יקח דלא תפסי בה קידושין ולא שייך נמי בה חלול זרע שאין הזרע מתייחס אחריו אבל לרבא דפליג עליה וקאמר אחד זה ואחד זה פירוש בין זונה עובדת כוכבים בין זונה ישראלית אתננה אסור וכהן הבא עליה לוקה משום זונה קשה ויש לומר דרבא לא פליג אלא היכא דזינתה דיליף לה מזונה ישראלית כדקאמר רבא אבל לא זינתה מודה דלא מיתסרא משום זונה כדקאמר אביי משום דכתיב לא יחלל והיכא דלא זינתה הוצרכו לגזור אבל גיורת דשייך בה קיחה וחילול אסורה משום זונה אע"ג דלא זינתה: **שנבעלה** בעילת זנות· פירוש בקונטרס ישראלית שנבעלה לפסול לה וא"ת לומר כן דמחייבי לאוין דתפסי בה קידושין לא הוי זונה אלא מחייבי כריתות כדפי' בהחולץ (לעיל דף מט.):

כל

עין משפט נר מצוה

עו א ב מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה ג ופ"א מהל' טומאת מת הלכה יג סמג לאוין רלה טוש"ע י"ד סימן שעב סעי' ב:

עז ג מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יב:

עח ד מיי' שם ופ"ה מהלכות כלי המקדש הלכה י:

[ועי' תוס' ב"ב נח. כתבו ישוב לזה ותוס' נדה ע: ד"ה ואין נגיב]

עט ה מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכה יב:

פ ו מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה יא:

פא ז ח מיי' שם הלכ' י:

פב ט מיי' פט"ו מהלכות אישות הלכה ז סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ח:

פג י מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ב סמג לאוין קכא טוש"ע שם סי' ו סעי' ח:

תוספות ישנים

ואין העובדי כוכבים כו'· פרשתי בב"ק בפרק שור שנגח: דלמא אקטיל חד מישראל· י"מ דר"ש מוכיח מכאן דכל קבוע כמחצה על מחצה מדקאמר תתחטאו דלמא אקטיל חד מישראל אע"ג דעובדי כוכבים רובא אכן לא נהירא דלמסקנא אין סדבר מיושב דקאמר ממגע ומשא מי מעטינהו קרא וש"מ הוצרכו חטוי משום טומאת מגע ומשא עוי"ל דאין ראיה מכאן דדלמא הכי פירושא דלמא אקטיל חד מישראל והם היו פושטים ידיהם על החללים ונמצא שנגעו בכולם א)שהאהלו ואפי' אי ליכא אלא חד מישראל אטמו מהמתיה. ובכתובות פי' דנפקא ליה מוארב לו וקם עליו והקשיתו מנא ליה לר' שמעון דמפיק לדרשא אחרינא בפרק ואלו הן הנשרפים (דף ע"ט) מגליה ופי' שם ור"ת פסק דלא כר"ש דאמר קברי ישמעאלים אין מטמאים באהל דכל מקום ששנה רשב"ג הלכה כמותו ורשב"ג פליג עליה דר"ש דאמר ב) מדורות עובדי כוכבים מטמאין באהל מפני שקוברין שם נפליהם· ובמסכת אהלות (פי"ח מ"ט) נמי רשב"ג פליג עליה דקאמר עיר עובדי כוכבים שחרבה אין בה משום מדורות העובדי כוכבים משמע אבל ישובה אית בה ומטמאה באהל: ממגע ומשא מי אמעיט. וא"ת הא כתיב נמי או בעצם אדם דמשמע ישראל ולא עובדי כוכבים וי"ל דבנזיר מוקמינן לכולי קרא בטומאת אהל אבל ממגע ומשא לא אמעוט עובדי כוכבים:

א) וגם אין זה יהושע בן גמלא ג) שהיה כב"ג שתקן כמה תקנות שאותו צדיק היה אלא אחר הוא זה ד): ב) וא"ת והא כבר תנינא לעיל אלמנה לכה"ג חולצת ולא מתייבמת גבי איסור מצוה ואיסור קדושה וי"ל דהכא עיקר ולעיל תנייא אגב משום כללא דכייל ותני:

מסורת הש"ס

ב"מ קיד: [כריתות ו:]

[לעיל נט.]

יומא יח.

סנהדרין יח: לעיל כ.

[פי' או אשה לפרות ולרבות עמה או בנים ת"י בשם הרמב"ם ומתוך פרש"י משמע דגרס אא"כ יש לו בנים ולא היה בגרסתו אשה כלל]

[ועי' תוספות נזיר נד. ב"ק לח. ב"ב נח. מס' ע"ז ג. סנהדרין נט: ובנדה עו:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כהן וכו' שומרת יבם שנפלה לפני כהן הדיוט: (ב) בא"ד תנן לעיל. נ"ב בפרק ד' דף כ:

גליון הש"ס

גמ' אתם קרוין אדם. עי' מתני' רפ"ב דנגעי' ובתוס' שם: מתני' אירס את האלמנה. עי' לעיל דף כ ע"ב תד"ה אטו ביאה: גמ' קטיר קחזינא הכא. עי' ב"ב דף כא ע"א תד"ה זכור: תוס' ד"ה ואין וכו' דיש חילוק בין אדם להאדם. עי' ... ד"ה שנבעלה וכו' אלא מחייבי כריתות וכו'. עיין גיטין ... בעולה ומפרש"י שם:

א) נראה דצ"ל או שהאהילו בכולם. ב) לשיטתו במשנה דאהלות פי"ח משנה ז' תנן סתמא ולא הוזכר שם רשב"ג. ג) צ"ל שהוזכר בב"ב (דף כ"א). ד) ועי' תוס' ב"ב שם ד"ה זכור.

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה טז יח סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ג ד:

פה ב ג מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלכ' יג:

פו ד מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה א סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סימן א סעיף א:

פז ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ה:

פח ו ז ח מיי' שם הלכ' טז ופכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה כו טוש"ע שם סעי' ח:

ויש לו בנים לא ישא אילונית שהיא זונה האמורה בתורה דאזונה כהנים הוא דמפקדי וישראל לא מפקדי משום הכי קתני כהן אמר רב הונא מאי טעמא דר' יהודה דכתיב °אכלו ולא ישבעו הזנו ולא יפרוצו כל ביאה שאין בה [א] (א) פירצה אינה אלא בעילת זנות תניא רבי אליעזר אומר כהן לא ישא את הקטנה °אמר ליה רב חסדא לרבה פוק עיין בה דלאורתא בעי לה רב הונא מינך נפק עיין בה רבי אליעזר סבר לה כרבי מאיר וסבר לה כרבי יהודה סבר לה כרבי מאיר *דחייש למיעוטא וסבר לה כרבי יהודה דאמר אילונית זונה הויא וכרבי מאיר מי סבר לה והתניא *קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי רבי מאיר אמרו לו לרבי מאיר יפה אמרת שאין חולצין °איש כתיב בפרשה *ומקשינן אשה לאיש אלא מאי טעמא אין מיבמין [א"ל] קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא *אילונית ונמצאו פוגעין בערוה ותניא קטנה מתייבמת ואינה חולצת דברי רבי אליעזר וכרבי יהודה מי סבר לה והתניא זונה זונה כשמה דברי רבי אליעזר °רבי עקיבא אומר זונה זו מופקרת רבי מתיא בן חרש אומר אפי' *הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה רבי יהודה אומר זונה זו אילונית וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות ר' *אליעזר אומר *פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה [ר' אלעזר] אלא אמר רב אדא בר אהבה הכא בכ"ג עסקינן לאימת קני לה לכי גדלה בעולה היא אמר רבא מכלי לב אי דקדשה אבוה מההיא שעתא הוא דקני לה ואי דקדשה נפשה הא רבי אליעזר היא ולא רבנן אלא אמר רבא לעולם בכהן הדיוט וחיישינן שמא תתפתה עליו א"ה ישראל נמי *°פתויי קטנה אונס הוא ואונס בישראל מישרא שרי רב פפא אמר בכ"ג והאי תנא הוא דתניא °בתולה יכול קטנה ת"ל אשה אי אשה יכול בוגרת ת"ל בתולה הא כיצד יצתה מכלל קטנות ולכלל בגרות לא באתה רב נחמן בר יצחק אמר האי תנא הוא דתניא בתולה אין בתולה אלא נערה וכן הוא אומר °והנערה טובת מראה מאד בתולה ר' אלעזר אומר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה *אמר רב עמרם אין הלכה כרבי אלעזר: **מתני'** לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים ב"ש אומרים שני זכרים וב"ה אומרים זכר ונקבה שנאמר °זכר ונקבה בראם: **גמ'** הא יש לו בנים מפריה ורביה בטיל מאשה לא בטיל מסייעא ליה לרב נחמן אמר שמואל דאמר אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים אסור לעמוד בלא אשה שנאמר °לא טוב היות האדם לבדו ואיכא דאמרי הא יש לו בנים בטיל מפריה ורביה ובטיל נמי מאשה נימא תיהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל לא אין לו בנים נושא אשה בת בנים יש לו בנים נושא אשה דלאו בת בנים נפקא מינה למכור ספר תורה בשביל בנים: בית שמאי אומרים שני זכרים: מאי טעמייהו דבית שמאי ילפינן ממשה דכתיב °בני משה גרשום ואליעזר ובית הלל ילפינן מברייתו של עולם ובית שמאי לילפי מברייתו של עולם *אין דנין אפשר משאי

גמ' פוק עיין בה · אמאי לא ישא את הקטנה: רבי מאיר חייש למיעוטא · כדתניא לקמן קטן שמא ימצא כו' ה"נ חייש רבי אליעזר דשמא תמצא קטנה זו אילונית: קטן וקטנה · או קטן או קטנה: איש כתיב · בפרשת חליצה ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו: פוגעים בערוה · כיון דלאו בני הקמת שם נינהו פגע באשת אח שלא במקום מצוה דרחמנא פטריה דכתיב אשר תלד (דברים כה) פרט לאילונית: ואינה חולצת · דאינה נפטרת לשוק בחליצתה דאין מעשה דקטנה כלום אבל מתייבמת ותגדל אצלו ותתקיים מצות יבום: כשמה · לשון טועה שטועה מתחת בעלה לאחרים דלרבי אליעזר אין זונה אלא אשת איש: מופקרת · ואפי' פנויה מאחר שהפקירה עצמה לכל קרויה זונה אבל משום בעילה אחת לא הויא זונה הפנויה: הלך בעלה · לב"ד הגדול והוליכה להשקותה מי המרים שקינא לה ונסתרה ואסורה לו עד שתשתה עשאה זונה הואיל ונבעלה לפסול לה ואם מת אסורה לכהן: אלא גיורת · דנבעלה בנכריותה לעובדי כוכבים וכן משוחררת דעובד כוכבים ועבד הואיל ולאו בני קדושין נינהו פסלי: ושנבעלה. לפסול לה כגון א' מכל העריות וכגון בת ישראל לנתין וממזר: לכי גדלה · דקידושי קטנה לאו כלום הן והויא ליה כאנוסת עצמו ומפותת עצמו: מכלי לב · כמו מבלי לב: [אי דקדשה אבוה כו'] · האב זכאי לקדש בתו קטנה בפ"ק דקידושין (דף ג:) את בתי נתתי לאיש הזה: הא רבי אליעזר היא ולא רבנן. בתמיה דקתני לעיל רבי אליעזר אומר כהן לא ישא את הקטנה ומשמע דפליגי רבנן עליה וכה"ג מי פליגי רבנן (ב): תתפתה · ותזנה עליו לפי שאין בה דעת (ג) כלום: רב פפא אמר בכהן גדול והאי תנא הוא · דאסר קטנה מגזירת הכתוב: בתולה · מעמיו יקח אשה: [מאשה לא בטיל] · מדקתני לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים ולא קתני לא יבטל אדם מאשה אלא אם כן יש לו בנים שמע מינה הא יש לו בנים מאשה לא בטיל דצריך לישא אשה אבל אין צריך לחזר אחר ראויה לבנים: למכור ס"ת · כדי לישא בת בנים ואם יש לו בנים לא ימכור אלא ישא עקרה או זקנה: ב"ש אומרים שני זכרים · אבל לא זכר ונקבה: ילפינן ממשה · שכיון שהיו לו שני בנים פירש מן האשה: מברייתו של עולם · אדם וחוה: משאי

כל ביאה שאין בה פירצה · קטנה אתיא לכלל פירצה לכשתתגדל ולא ממעט אלא היכא דלא אתיא לעולם לכלל פירצה:

אין בתולה אלא נערה · קשה דלהאי תנא אמאי איצטריך בשום מקום לכתוב נערה בתולה: **וכן** הוא אומר והנערה טובת מראה מאד · תימה דהכא משמע דרבקה נערה היתה ובסדר עולם (פ"א) תניא בהדיא שהיתה בת שלש כשנשאה יצחק ואי אפשר להגיה דהא תניא התם יצחק אביו כשנעקד על גבי המזבח היה בן שבעה ושלשים שנה ובו בפרק נולדה רבקה וכתיב ויהי יצחק בן ארבעים שנה וגו' נמצאת שהיתה בת ג' וה"ר שמואל חסיד מספיר"א הוכיח שהיתה בת י"ד מדתניא בספרי ו' זוגות שנותיהן שוות וקחשיב קהת ורבקה וקהת חיה קל"ג כדכתיב בקרא ואם היתה בת י"ד כשנשאה אז החשבון מכוון דכשנולד יעקב היתה בת ל"ד א) ויעקב היה בן ל"ט כשמתה רבקה הרי קל"ג שהרי כשנתברך היה בן ס"ג שאז מת ישמעאל וכל שנותיו של ישמעאל קל"ז כדכתיב וישמעאל (גדול מיצחק י"ד שנה ויצחק בן ס' שנה בלדת אותם א"כ ישמעאל) בן ע"ד ונשאר מלידת יעקב עד סוף שני ישמעאל ס"ג וי"ד נטמן בבית עבר כדאמרינן במגילה (דף יז.) ועשרים שנה בבית לבן ושתי שנים בדרך ואז מתה רבקה כדדרשינן (מדרש רבה קהלת פ"ב) אלון בכות שתי בכיות של רבקה ומניקתה הרי ל"ט וצריך לומר דמדרשות חלוקים זה על זה: **פנוי** הבא על הפנויה כו' · לאו דוקא נקט פנוי דכ"ש נשוי שמזנה על אשתו דחשובה זונה: **לא** יבטל אדם מפריה ורביה · אע"ג דמרישא שמעינן לה דקתני כהן הדיוט לא ישא אילונית ולאו דוקא כהן כדאמרינן לעיל מ"מ איצטריך הכא להנך דיוקי דגמרא או משום פלוגתא דבית שמאי ובית הלל הדר תני לה: **מאשה** לא בטיל · פירש בקונטרס מדלא קתני לא יבטל מאשה: **א"ד** מאשה בטיל · להאי לישנא דייק מדלא קתני לא ישא אדם אשה שאינה בת בנים אלא אם כן יש לו בנים: **נפקא** מינה למכור ספר תורה בשביל בנים · כלומר להאי מילתא נמי נפקא מינה ול"ג למאי נפקא מינה דהא טובא נפקא מינה כדקאמר בהדיא אין לו בנים נושא אשה בת בנים יש לו בנים נושא אשה דלאו בת בנים ועוד אר"י דמצי למימר דאפילו יש לו בנים לעולם מצוה לישא בת בנים אלא מודו היכא דצריך למכור ספר תורה בשביל בת בנים כיון דיש לו בנים לא ימכור מאחר שמולא שאינה בת בנים ולא יצטרך למכור:

מדעתיה

תוספות ישנים

פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה · ואיכא בינו לרבי עקיבא דר' עקיבא אומר זונה זו מופקרת רגילה בזנות כמה פעמים אבל בביאה ראשונה לא עשאה זונה ולר' אליעזר עשאה זונה בפעם אחת: א) ובזה ניחא דפריך לקמן וליליף מיצחק פי' שנשתהה כ' שנה ואי כפ"ה שבת ג' שנים היתה א"כ מעשה שהיתה ראויה להריון דהיינו מי"ג (בסמוך)[שנה] לא שהתה רק עשר שנים אלא ודאי בת י"ד שנה כדפרישית ומ"מ קשה להכא דמשמע שלא היתה בוגרת ופרשנו שהיתה בת י"ד שנה ושמא יש הרבה מדרשים חלוקים זה מזה: הא יש לו בנים בטיל מפריה ורביה ובטיל נמי מאשה מדקאמר הכי ולא קאמר לא יבטל אדם מאשה בת בנים אבל אשה בעלמא נסיב מדלא קאמר הכי משמע דאף מאשה נמי בטיל כי יש לו בנים:

תוס' חד מקמאי

והא דתנן וב"ה אומרים זכר ונקבה · וב"ש בשני זכרים מקיים מצות פריה ורביה דזכרים עדיפי מנקבות מדאמר לקמן בני בנים הרי הם כבנים סבר אביי למימר ברא לברא וברתא לברתא אבל ברתא לברא לא וכו' אלמא זכרים עדיפי מנקבות.

גליון הש"ס

גמ' א"ל רב חסדא לרבה פוק. עיין גיטין דף כז ע"א: שם ר"ע אומר זונה זו מופקרת · עי' סנהדרין דף נ ע"ב תד"ה ת"ל ובת כהן: שם פתויי קטנה אונס הוא · וכן הוא בירושלמי פ"א דסוטה הובא בתוס' בסוטה דף כ"ח ע"ב ד"ה מכאן עיין כתובות דף ט ע"א תד"ה ואב"א וסם דף מ ע"ב תד"ה הא לאו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' כל ביאה שאין בה פירצה. נ"ב מלשון ופרצת ימה וקדמה:

מסורת הש"ס

[לקמן קיט. וש"נ]

לקמן קיח: קיט. בכורות יט: נדה לב.

[לקמן קה: קיט.]

[עי' תוס' נדה לב. ד"ה שמא ותוס' לעיל כ: ד"ה או ותוס' גיטין מו: ד"ה כמוציא]

לקמן סב:

[לעיל נט: וש"נ]

[לעיל נג:]

[לעיל ס: ע"ש]

בראשית ס

שם ב

ד"ה א כג

[לעיל מו. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל ביאה שאין בה פרצה אינה: (ב) רש"י ד"ה הא רבי אליעזר וכו' רבנן עליה הס"ד: (ג) ד"ה תתפתה וכו' דעת תלים:

תורה אור

משאי אפשר ובית הלל נמי לילפו ממשה אמרי לך משה מדעתיה הוא דעבד דתניא *שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום פירש מן האשה ושיבר הלוחות והוסיף יום אחד פירש מן האשה מאי דרש אמר ומה ישראל שלא דברה עמהם שכינה אלא לפי שעה וקבע להם זמן אמרה תורה °אל תגשו אל אשה אני שמיוחד לדבור בכל שעה ושעה ולא קבע לי זמן על אחת כמה וכמה והסכימה דעתו לדעת המקום שנאמר °לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי שיבר את הלוחות מאי דרש אמר ומה פסח שהוא אחד משש מאות ושלש עשרה מצות אמרה תורה °כל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה וישראל מומרים על אחת כמה וכמה והסכימה דעתו לדעת המקום דכתיב °אשר שברת ואמר ריש לקיש אמר ליה הקב"ה למשה *יישר כחך ששברת הוסיף יום אחד מדעתו מאי דרש דכתיב °וקדשתם היום ומחר היום כמחר מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידנא נפק ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידנא והסכימה דעתו לדעת המקום דלא שריא שכינה עד שבתא תניא *רבי נתן אומר ב"ש אומרים שני זכרים ושתי נקבות ובה"א זכר ונקבה א"ר הונא מ"ט דרבי נתן אליבא דב"ש דכתיב °ותוסף ללדת את אחיו את הבל הבל ואחותו °קין ואחותו וכתיב °כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין ורבנן אודויי הוא דקא מודית תניא אידך *ר' נתן אומר ב"ש אומרים זכר ונקבה ובה"א או זכר או נקבה אמר רבא מ"ט דר' נתן אליבא דב"ה *שנא' °לא תהו בראה לשבת יצרה והא עבד לה שבת איתמר *היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר °ר' יוחנן אמר [א]קיים פריה ורביה וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה רבי יוחנן אמר קיים פריה ורביה דהא הוו ליה וריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה *גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואזדו לטעמייהו דאיתמר *היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר רבי יוחנן אמר [ב]אין לו בכור לנחלה דהא הוה ליה ראשית אונו וריש לקיש אמר יש לו בכור לנחלה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי וצריכא דאי אשמעינן בההיא קמייתא בההיא קאמר רבי יוחנן משום דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו אבל לענין נחלה דלאו בני נחלה נינהו אימא מודי ליה לריש לקיש ואי איתמר בהא בהא קאמר ריש לקיש אבל בההיא אימא מודה ליה לר' יוחנן צריכא איתיביה ר' יוחנן לר"ל °בעת ההיא שלח בראדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל וגו' א"ל בהיותן עובדי כוכבים אית להו חיים נתגיירו לית להו חיים אמר *רב [ג]הכל מודין בעבד שאין לו חיים דכתיב °שבו לכם פה עם החמור עם *הדומה לחמור מיתיבי °°ולציבא חמשה עשר בנים ועשרים עבדים אמר רב אחא בר יעקב כפר בן בקר א"ה ה"נ שאני התם דיחסינהו בשמייהו ובשמא דאבוהון והכא לא מפרש ואיבעית אימא יחסינהו בדוכתא אחריתי באבוהון ובאבא דאבוהון דכתיב °וישלחם המלך אסא אל בן הדד בן טברימון בן חזיון מלך ארם היושב בדמשק לאמר איתמר היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים פריה ורביה [ד]רבי יוחנן אמר לא קיים רב הונא אמר קיים משום דרב אסי דאמר *רב אסי *) אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף שנאמר °כי רוח מלפני יעטוף וגו' ורבי יוחנן אמר לא קיים פריה ורביה לשבת יצרה בעינן והא ליכא מיתיבי

בני

*) ע"ז ה. נדה יג: לקמן סג:

משאי אפשר · דאי לא איברא חוה לא הוה נקבה אחריתי אבל הכא מי שיש לו שני זכרים נקבות הרבה בעולם : מדעתיה · משום שכינה ואסור לשאר כל אדם לעשות כן : הוסיף יום אחד · הקב"ה אמר לו וקדשתם היום ומחר והוא אמר היו נכונים לשלשת ימים : ולא קבע לי זמן · אימתי ידבר עמי שאפרוש יום אחד קודם : לאהליכם · לנשיכם : אשר · לשון יישר : עד שבתא · במס' שבת בפרק ר"ע (דף פו.) גמרינן לה דעבוד פרישה בארבע בשבתא ופירשו חמישי וששי שלימים ובשבתא שריא שכינה והוא שלישי לימים השלמים ויום ראשון לא חשיב שלא היה לילו עמו : את קין את הבל · אתין רבויין *[הן] לומר נקבות היו עמהן: כי שת לי זרע אחר תחת הבל · אלמא תשלומין בעי ולא סגיא בלא שני זכרים ושתי נקבות: תרי תנאי · אליבא דר' נתן : מ"ט דר' נתן אליבא דב"ה · או זכר או נקבה ולא מבריית עולם יליף ולא ממשה : לא תהו בראה · לא ברא עולמו לתוהו אלא לשבת להיות עסוקים ביישובו של עולם : אין לו בכור לנחלה · בן בכור שיולד לו משיתגייר אינו נוטל פי שנים : בני נח · בני פריה ורביה נינהו דכתיב ויאמר להם פרו ורבו (בראשית ט) : בנכריותן לאו בני דין נחלה נינהו דבת כבן ובכור כפשוט אבל ירושה נהגא בהו כדאמרינן בקדושין (דף יז:) עובד כוכבים יורש אביו דבר תורה : בלאדן בן בלאדן · אלמא בנים מיקרו : חיים · מתייחסין אחרי אביהם : נתגיירו אין להם חיים · מראשונים דקטן שנולד דמי : שבו לכם פה · אליעזר עבד אברהם הוה : ליבא · עבד כנעני של מפיבושת הוה : שאני הכא דיחסינהו בשמייהו · שהזכיר שמו [ושמו] של אביו בלאדן בן בלאדן אלמא בנים איקרו אבל הכא לא הוזכרו בשמותן : משום דרב אסי · כלומר טעמא דפריה ורביה משום דרב אסי והאי כיון דנטלו על ידו מנשמות שבאוצר הולר שסמו גוף הרי קיים מצות פריה ורביה :

בני

מדעתיה הוא דעבד · אע"ג דק"ו קאמר אין זה ק"ו גמור דאטו מפני שלוה פעם אחד לבטל יבטל לעולם פרו ורבו אי נמי דוקא אז אמר לבטל משום עשרת הדברות :

וקבע להם זמן · וא"ת אדרבה משום דקבע להם זמן (א) וידבר עמהם בודאי יש לפרוש יותר מעל הספק וים לומר *דהכא פי' וקבע להם זמן (*משה) שלשה ימים ולא היו צריכים לפרוש אלא יום אחד משום קרי אלא דמשום ספק פליטה הוזקקו לפרוש שלשה ימים ק"ו אני שלא קבע לי זמן ויש ספק שיתיחד הדבור בשעת תשמיש או ביום תשמיש :

דכתיב אמור להם · וא"ת ומנלן שפירש מדעתו והלא משעה שנאסר במתן תורה עם ישראל שוב לא הותר לו כדכתיב ואתה פה עמוד עמדי וים לומר דאי לאו דפירש מדעתו למה כעסו עליו אהרן ומרים אלא ודאי כששמע מפי הגבורה אל תגשו אל אשה נשא ק"ו בעצמו וגלה לה דעתו ועשה לה אהל בפני עצמו או נתן לה גט ולפיכך כעסו עליו וא"ת ולמה המתינו כל כך שלא כעסו עליו אלא בחצרות שהוא זמן גדול אחר מתן תורה וי"ל שלא נתגלה להם אלא באותה שעה כדתניא בסיפרי שבשעה שאמר הקב"ה למשה ליקח ע' זקנים מישראל אמרה מרים אשרי נשותיהן של אלו שנתבקשו לגדולה אמרה צפורה אוי להן לנשותיהן של אלו שמיום שדברה השכינה עם אחיך פירש ממני וא"ת ולמה כעסו עליו מאחר שהסכים לו המקום וי"ל משום דאמרינן (במכות דף י:) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וסייעוהו כבא לטהר :

התורה כולה וישראל מומרים כו' · אין זה ק"ו *גמור דשאני פסח משום דקדשים אבל כל התורה כולה אדרבה יש לו ללמדם ולהחזירם בתשובה :

אף היום לילו עמו · אין זו דרשה גמורה דהיום משמע היום ממש :

רבי יוחנן אמר קיים פריה ורביה · אע"ג דלענין כמה דברים אמרינן (לעיל כב.) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי מכל מקום מסתברא ליה לר' יוחנן הכא כיון דבנכריותו קיים דזרעו מיוחס אחריו באותה שעה מפטר נמי כשנתגייר :

בני פריה ורביה נינהו · וא"ת דבפ' ד' מיתות (סנהד' נט: ושם) משמע דבני נח לא מיפקדו אפריה ורביה וי"ל דהכא לאו בני חיוב אפריה ורביה קאמר אלא כלומר שבניהם נקראים על שמם כדאמרינן בסמוך :

דלאו בני נחלה נינהו · כלומר נחלת בכורה אבל עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז:) :

הכל מודים בעבד שאין לו חיים כו' · ואם נשתחרר לא קיים פריה ורביה וא"ת הא דאמרינן גבי חציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול משמע דאם היה יכול לישא שפחה הוה סגי ליה בהכי ואמאי והא לא *מיפקד אפריה ורביה ולא מיפטר בהכי ויש לומר דאם היה יכול לישא שפחה לא הוה כפינן לרבו לשחררו כיון דשבת מיהא היה יכול לקיים אף על גב דפריה ורביה לא מקיים בהכי ואף על גב דלעיל משמע דפריה ורביה תלי בשבת דקאמר רבא מאי טעמא דרבי נתן אליבא דבית הלל לא תהו בראה לשבת יצרה והא עבד ליה שבת מכל מקום לא הוה כפינן לרבו כיון דיכול לקיים כל דהו :

וכל

עין משפט
נר מצוה

פט א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה ו סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סימן א סעיף ז :

צ ב מיי' פ"ב מהלכות נחלות הלכה יב סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רעז סעיף ט :

צא ג מיי' שם ופט"ו מהל' אישות הל' ו סמג שם (וסימן ט') טור ש"ע שם וטוש"ע אה"ע סימן א סעיף ז :

צב ד מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן א סעיף ו :

נ"ל דהכי

רש"ל מ"ז

עיין אדר"נ פ"ב איתא ק"ו אחר

נ"ל לא מיפטר מש"ה מהרש"ל

[כתובות קיא. קדושין סח. ב"ק מט. נדה יז.]

תוספות ישנים

אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף · תימה דאמרי' (שבת קי"ט) אלמלא ישראל משמרים שתי שבתות מיד נגאלין והלא צריך שיכלו כל הנשמות שבגוף וי"ל שהיו יולדות ששה בכרס אחד ויכלו הנשמות שבגוף מיד :

תוס' חד מקמאי

והא דמקשינן בגמרא וב"ה לילפו ממשה.ומאי קושיא דהא ב"ה ילפי מברייתו של עולם זכר ונקבה בראש וזכר ונקבה נמי קיים מצות פרית ורביה · ה"ק כיון דמשת אשכחן שהיו לו שני זכרים לילפי ממשה ולא מברייתו של עולם דהא אי אפשר : הא דאמר אין ישיבה בחו"ל עולה לו ה"מ למי שדר בארץ אבל למי שלא דר בא"י כגון בשאר ארצות ודאי ישיבת ח"ל עולה לו וכ"כ הראב"ד ז"ל :

גליון הש"ס

גמ' קין ואחותו · עיין סנהדרין דף לח ע"ב תד"ה וירדו ובסוטה דף ט ע"ב רש"י ד"ה קין וככ"ב דף קכג ע"א ובמהרש"א חדושי אגדות שם : שם ר' יוחנן אמר קיים כו' · עיין טורי אבן ר"ה דף כח ע"א תד"ה אילימא : שם מיתיבי ולציבא · עיין טורי אבן חגיגה דף ג ע"א ד"ה כאן כמשנה ראשונה ·

מסורת הש"ס

שבת פז.

כ"ה בדפוי'

שבת פו. ב"ב יד: מנחות לט:

[שבת פ"א פ"ט ע"ש]

[תוספתא שם]

פרים פ"א מי"ג

[בכורות מז.]

לעיל כב. וש"נ

מ"ב כ

[נ"ל רבי אבא כן איתא בהלכ' יבכרה"ם] בראשית כב

מ"א טו

[בפ"ו ה. ובנדה יג: איתא ר' יוסי]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וקבע וכו' זמן לדבר עמהם :

עין משפט
נר מצוה

צג א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה ה וסמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן א סעיף ו:

צד ב מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם ס"ה:

צה ג ד מיי' שם הלכה ה טור שו"ע שם סעיף ו:

צו ה טוש"ע שם סי' א סעיף א בהג"ה:

צז ו ז טוש"ע א"ח סי' ר"מ סעי' א וטוש"ע י"ד סימן קפד סעיף י:

צח ח מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יב ופ"ח הלכה ג טוש"ע י"ד שם סעיף ב:

צט ט (טור) שו"ע שם סעיף י [בהג"ה] וטוש"ע א"ח סימן רמ סעיף א:

ק י מיי' פט"ו מהלכות אישות הלכה יט:

קא כ מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה כה סמג לאוין קכו טור אה"ע סימן א:

קב ל מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הי"ד:

*בני בנים הרי הן כבנים כי תניא ההיא להשלים מיתיבי **בני בנים הרי הם כבנים מת אחד מהם או שנמצא סריס לא קיים פריה ורביה תיובתא דרב הונא תיובתא: בני בנים הרי הם כבנים: סבר אביי למימר ברא לברא [א] וברתא לברתא וכ"ש ברא לברתא אבל ברתא לברא לא א"ל רבא לשבת יצרה בעיא והא איכא דכולי עלמא מיהת תרי מחד לא ולא והא אמרי ליה רבנן *לרב ששת נסיב איתתא ואוליד בני ואמר להו בני ברתי בני נינהו התם דהויי קמדחי להו *דרב ששת איעקר מפירקיה דרב הונא אמר ליה רבה לרבא בר מארי מנא הא מילתא דאמור רבנן בני בנים הרי הן כבנים אילימא מדכתיב הבנות בנותי והבנים בני אלא מעתה והצאן צאני הכי נמי אלא דקנית מינאי הכא נמי דקנית מינאי אלא מהכא ואחר בא חצרון אל בת מכיר אבי גלעד ותלד לו את שגוב וכתיב מני מכיר ירדו מחוקקים וכתיב יהודה מחוקקי מתניתין דלאו כרבי יהושע דתניא רבי יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנא' בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים ר"ע אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו שנא' בבקר זרע את זרעך וגו' אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת אמר רב חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בר אבין כולם מתו מיתה רעה מאי היא א"ר נחמן אסכרה א"ר מתנא הלכה כרבי יהושע אמר רבי תנחום א"ר חנילאי כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב להניח ברכה אל ביתך בלא טובה דכתיב לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה בלא תורה דכתיב האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני בלא חומה דכתיב נקבה תסובב גבר רבא בר עולא אמר בלא שלום דכתיב וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא אמר ריב"ל כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' ואמר ריב"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנא' וידעת כי שלום אהלך וגו' הא מהכא נפקא מהתם נפקא ואל *אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך א"ר יוסף לא נצרכה אלא *סמוך לווסתה וכמה אמר **רבא עונה והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטרידי *ת"ר האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך *האוהב את שכיניו והמקרב את קרוביו והנושא את בת אחותו והמלוה

*)שבועות יח: נדה סג: **) [נ"ל רבה]

בני בנים הרי הן כבנים · קס"ד שמת הזכר או הנקבה והיה לו בן שילטרקטעס אחות אביו או עם אחי אמו אין אבי האב חייב עוד בפריה ורביה וטעמא שהיה לו למת בן הא לאו הכי לא קיים דשבת בעינן וקשיא לרב הונא: כי תניא ההיא להשלים · כגון שלא היה לו לזקן אלא בן אחד ונשא הבן אשה והוליד בת פטור הזקן שהרי השלים זה את חובתו אבל אי הוה ליה מעיקרא זכר ונקבה ואפילו מתו בלא בנים קיים פריה ורביה: דכולי עלמא · בין לאביי בין לרבא: תרי מחד. והשני מת בלא בנים לא קיים הזקן פריה ורביה: איעקר מפרקיה דרב הונא · שהיה מאריך בדרשיו וצריכים למי רגלים ומעמידים עצמן ונעקרים (א) כדתניא בבכורות (דף מד:): מנא הא מילתא כו' · אבני בתו קאי דבן בנו פשיטא לן: מני מכיר ירדו מחוקקים · ולא מצינו למימר מבני בניו אלא מבני בתו דהא כתיב קרא אחרינא יהודה מחוקקי ולא משכחת לה דליתו מתרוייהו אלא הכי דנפקו מחוקקים מחצרון מבתו של מכיר אלמא בני בתו כבניו: מתניתין · דקתני אא"כ כו' הא אם יש לו יבטל דלא כר' יהושע: לערב · לעת זקנתו: אי זה יכשר · איזה זרע יהא הגון וירא שמים ומתקיים: מגבת עד אנטיפרס · [בין העיירות הללו היו כולם]: שמם · שנשתכחה תורה: ביתך · אשה: האם אין עזרתי בי · אשתי דכתיב (בראשית ב) עזר כנגדו מיד תושיה נדחה ממני שצריך לעסוק בצרכי ביתו ותלמודו משתכח: וידעת כי שלום אהלך · בזמן שיש לך אהל ואין אהלו אלא אשתו* שנאמר שובו לכם לאהליכם: ואין פוקדה · בתשמיש בעת עונתה: כי שלום אהלך · שלימה ביראת שמים: בשעה שיוצא לדרך · משום שמתאוה לו באותה שעה יותר: תשוקתך · תאותך: ה"ג לא נצרכה אלא סמוך לווסתה · [אע"ג] דאמור רבנן (שבועות דף יח:) חייב אדם לפרוש מאשתו וכו' ואפ"ה כשיוצא לדרך יפקדנה: עונה · אם רגילה לראות ביום אסורה כל היום ואם רגילה לראות בלילה אסורה כל הלילה: וה"מ · דחייב לפוקדה כי אזל לדבר הרשות אבל לדבר מצוה לא משום דטריד במצוה אי נמי מיטריד בתשמיש ויבטל ממצוה: יותר מגופו · דזילותא דאיתתא קשה מדגברא: והנושא בת אחותו · געגועי אדם רבין על אחותו יותר מן אחיו ומתוך כך נמצא מחבב את אשתו:

וכל שכן ברא לברתא · אע"ג דאמרינן לעיל אין שני זכרים חשובים כבן ובת הכא שבא מכח מי שפטרתו מפריה ורביה פשיטא דקאי שפיר הבן במקום הבת: חייב אדם לפקוד את אשתו · אומר ר"ת דפקידה זו איננו תשמיש אלא כשהוא רוצה לצאת בדרך אם הוא רחוק ממנה לא יצא לדרך אא"כ ישוב אליה ויפקדנה (ב) או בתשמיש או בשאר דברים וידבר על לבה ופריך מהתם נפקא ליה מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה כשיוצא לדרך ומסתמא כיון שמתאוה לו יש לו לפוקדה דהמכבד אשתו עליו הכתוב אומר אז תקרא וגו' ומשני אמר רב יוסף לא נצרכה אלא לאשתו נדה ה"ג בכל הספרים ישנים והכי פי' דחד קרא אתא דאפילו באשתו נדה יש לו לפוקדה וכמה עונה אע"פ שאסור לשמש מ"מ שמחה ותענוג הוא לה הואיל ורוצה לצאת בדרך והכי אמרי' בריש הדר (עירובין סג: ושם) הישן בקילעא שאיש ואשתו ישנים שם עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ואמר רב יוסף התם ואפילו אשתו נדה ומה שהגיהו בספרים לא נצרכה אלא סמוך לווסתה אין נראה כלל דהגיהו כן לפי שרוצין לפרש דפקידה היינו תשמיש ובשבועות (דף יח: ושם) מוכיח דסמוך לווסתה מדאורייתא מוהזרתם את בני ישראל וגו' ועוד דמוקי לה ביוצא לדבר הרשות וא"כ אפילו למאן דאמר (נדה דף טו.) ווסתות דרבנן אם כן סמוך לווסתה נמי דרבנן מכל מקום למה יהא מותר ביוצא לדבר הרשות: סמוך לפירקן · אבניו נמי קאי כדאמרי' בהנשרפין (סנהד' דף עו: ושם) ואע"ג דקטן לא תקינו ליה רבנן נשואין כדאמרינן לקמן (ג) בפרק אלמנה (דף סח.) מ"מ להכי תקינו ליה נשואין דלא הויא בעילתו בעילת זנות*: והנושא את בת אחותו · פירש רשב"ם דה"ה בת אחיו אבל אחותו נקט לפי שמשדלתו בדברים ושכיח שנושא בתה ור"ת אומר דדוקא נקט בת אחותו לפי שהיא בת מזלו כדאמרי' *רוב בנים דומין לאחי האם*):
המלוה

[ועי' היטב תוס' לקמן צו: ד"ה נשא ותוספות סנהדרין עו: ד"ה סמוך]

[ב"ב קי. מס' סופרים ספט"ו]

*)[עיין תוס' לקמן לט. ד"ה ספק]

תוספות ישנים

חייב אדם לפקוד אשתו בשעה שיוצא לדרך · פי' שהפקידה הי' א בתשמיש ולא נהירא דהא מוקי לה תלמודא בסמוך לווסתה וכיון דמדאורייתא' אסור דכתיב והזרתם את בני ישראל אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן והיך שרו רבנן משום שהוא רוצה לילך בדרך וע"ק דקאמר לקמן אבל לדבר מצוה טריד ומאי קאמר הכא איסורא דאורייתא' דוהזרתם שרינן כל שכן שלא ינית משום טרדתו דמצוה לפוקדה וע"ק דיש ספרים שכתוב בהם לא נצרכה אלא אפילו לאשתו נדה וא"כ אין יכול להיות תשמיש לכן נ"ל לפוקדה בדברי ריצוי והכי ר"ל וכמה יש לפוקדה עונה וכ"מ (בנדרים) [בעירובין ס"ג] דשייך פקידה בדברים אפילו באשתו נדה דקאמר כל הישן בקילעא שם אשתו ישנים עליו הכתוב אומר ואת נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ומוקים לה תלמודא אפילו באשתו נדה דסד"א דחיישינן שמא ירגילנו בדבר עבירה קמ"ל דלא חיישינן וגם ר"ל [כאן] הכי אע"ג דאמור רבנן חייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לווסתה וסד"א שמא יבטול מתוך רבוי דברים ויעבור על דת מצות חכמים [קמ"ל] : והמלוה סלע לעני בשעת דחקו פירשתי בסנהדרין פרק אלו הן הנשרפין : והנושא בת אחותו לפי שהיא בת גילו כדאמרינן רוב בנים דומין לאחי

מסורת הש"ס

[לקמן ס. קדושין יד.]

[תוספתא פ"ח]

[בשאלתות פרשת הברכה איתא לר' אבא בר זבדא]

[מ"ק ז:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איעקר וכו' ונעקרים כדאיתא לקמן דף סד ע"ב הס"ד: (ב) תוס' ד"ה חייב וכו' ויפקדנה (או בתשמיש או) תא"מ. ונ"ב ס"א אינו ואפשר לייטב דס"ל זה אינו תשמיש עכ"פ ואפילו סמוך לווסתה אלא או בתשמיש כשהווסת רחוק או בשאר דברים [סמוך לווסתה]: (ג) ד"ה סמוך וכו' כדאמרינן לקמן נ"ב דף סט ע"ב והעיקר בר"ס תרש דף קיג בד"ה שמא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' וברתא לברתא. נ"ב גי' הרמב"ם אבל ברא לברתא וברתא לברא לא א"ל כו' ובזה מתורץ קושיות תוס' ד"ה וכ"ש:

גליון הש"ס

גמ' מנא הא מילתא דאמור רבנן דבני בנים הרי הן כבנים · עיין יומא דף סו ע"ב ולעיל דף יז ע"א ובפי' רש"י בחומש בראשית כ י"ב ובמ"ב ת כו וברד"ק שם ובמ"א טו י וצ"ע ובראשית כ"ט ה ש"ב יט כה ובמהרש"א ח"א סוף סוטה ד"ה א"ל אשקיין:

יחזקאל מד

איוב ו

ירמיה לא

איוב ה

עירובין ק:

סנהדרין עו:

ג"ז שם

והמלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני: סי' אש"ה וקרק"ע עז"ר זא"ת שת"י הברכו"ת תגר"י פחת"י: א"ר אלעזר כל אדם שאין לו אשה אינו אדם שנאמר זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם ואמר רבי אלעזר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם שנא' השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו *זכה עוזרתו לא זכה כנגדו ואיכא דאמרי ר' אלעזר רמי כתיב כנגדו וקרינן כניגדו זכה כנגדו לא זכה מנגדתו אשכחיה רבי יוסי לאליהו א"ל כתיב אעשה לו עזר במה אשה עוזרתו לאדם א"ל אדם מביא חיטין חיטין כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו וא"ר אלעזר מאי דכתיב זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב ונברכו בך כל משפחות האדמה אמר ליה הקב"ה לאברהם שתי ברכות טובות יש לי להבריך בך רות המואביה ונעמה העמונית כל משפחות האדמה אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל כל גויי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל ואמר רבי אלעזר עתידים כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע שנאמר וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלחים כל חובלי הים *על הארץ יעמדו ואמר ר' אלעזר אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שנאמר וירדו רבי אלעזר חזיא להההיא ארעא דשדי ביה כרבא לפותיא א"ל אי תשדייה לאורכיך הפוכי בעיסקא טב מינך רב על לביני שיבלי חזנהו דקא נייפן אמר להו אי נייפת איתנופי הפוכי בעיסקא טב מינך אמר רבא מאה זוזי בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא מאה זוזי בארעא מילחא וחפורה ולא עוד אלא מגניא ליה אארעא ומרמיא ליה תיגרי אמר רב פפא זרע ולא תזבין אע"ג דכי הדדי נינהו הני מברכן זבין ולא *תיזול הני מילי ביסתרקי אבל גלימא לא מיתרמיא ליה (א) טום ולא תשפיץ שפוץ ולא תיבני *שכל העוסק בבנין מתמסכן קפוץ זבין ארעא מתון נסיב איתתא נחית דרגא נסיב איתתא סק דרגא בחר שושבינא א"ר אלעזר *בר אבינא *אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם וכתיב אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר רב הוה מיפטר מרבי חייא אמר ליה רחמנא ליצלך ממידי דקשה ממותא ומי איכא מידי דקשה ממותא נפק דק ואשכח ומוצא אני מר ממות את האשה וגו' רב הוה קא מצערא ליה דביתהו כי אמר לה עבידי לי *טלופחי עבדא ליה חימצי חימצי עבדא ליה טלופחי כי גדל חייא בריה אפיך לה אמר ליה איעליא לך אמך אמר ליה אנא הוא דקא אפיכנא לה אמר ליה היינו דקא אמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך את לא תעביד הכי שנאמר למדו לשונם דבר שקר העוה וגו' רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר א"ל דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו

מן

ישעיה נח · בראשית ה · תהלים קטו · בראשית ב · שם ב · שם יב · שם יח · יחזקאל כז · צפניה ג · שם · קהלת ז · ירמיה ט

רש"י

אז תקרא · לעיל מיניה כתיב כי תראה ערום וכסיתו היינו דוחק העני ומבשרך לא תתעלם היינו אוהב את שכניו שהן כקרוביו ומקרב את קרוביו ונושא בת אחותו: כנגדו · חלוקה עליו וסותרת דבריו: מנגדתו · מדלא כתיב יו"ד לשון נגדא דמלקות (ג): חטים כוסס · בתמיה (ג): זאת הפעם · מכלל דפעמים אחרים שמש ולא עלו בדעתו: שתי ברכות · כמו מבריך את הגפן (כלאים פ"ז מ"א): רות המואביה ונעמה העמונית · יצאו מהם מלכים ונביאים נעמה אמו של רחבעם ויצא ממנה חזקיה ואסא ויהושפט דהוו צדיקים גמורים וישעיהו הנביא דאמר מר אמוץ ואמציה אחים הוו (מגילה דף י:): שיעמדו על הקרקע · יניחו אומנותם לעסוק בחריש ובקציר: וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט אל הארץ יעמדו: וירדו · לשון ירידת עניות: דשדי בה כרבא · זרע כרוב לישנא אחרינא כרבא חרישה כמו כרוב ותני (ב"ב דף יב.) כמה דמסיק תעלא מבי כרבא (נדה דף סה:): לפותיא · לרוחב הערוגה: אי תשדייה לאורכיך. כלומר אפילו תחזור ותחרשנה לא יועיל כלום לפי עסקא: דהפוכי בעסקא טוב · להרויח יותר: דקא נייפן · הרוח מנשבת זו בזו: אי תניפנו · כמה שתרצו תנופפו אין תועלת בהן לפי פרקמטיא תניפנו לשון הניפי לי במניפה (ב"מ דף פו.): חפורה · שחת שכרה מועט ואוכל עשבים וחוזז במלח: חפורה · ירק מן התבואה עד שלא הביאה שליש: מגניא ליה ארעא · [משכבת אותו על הארץ] לשמור כל הלילה: [ומרמיא ליה תיגרי · בשבילה מתקוטט עם בני אדם]: זרע · תבואה לאכילת ביתך: ולא תזבון · לא תקנה תבואה מן השוק: ואע"ג דכי הדדי ניכהו · אפילו חיטין בזול וקרקעך אינו חשוב ואין לך שכר (ד) לפי השעה אפ"ה הני מתברכין ברכה מצויה בדבר שאין לוקח בדמים ואין כלה מהר: ברכה · פליסו"ן בלע"ז: זבן ולא תיזול · מכור כלי תשמישך והשתמש בדמים בפרקמטיא קודם שתבא לידי עניות: ביסתרקי · כלי הבית טאפי"ט בלע"ז: אבל גלימא · שהיא להתכבד בלבישתה לא ימכור דלמא כי הדר בעי לה לא מתרמיא ליה הגונה כמותה: טום · תרגום של סתום כמו סתמום פלשתים (בראשית כו) טומינון פלשתאי טום ולא תשפוץ אם יש לך חור קטן בכותל רעוע סתום אותו מיד ולא תרחיב בנקב לשפץ בו טיט ולבנים הרבה ליפותו: שפוץ · פלשטי"ר בלע"ז · ואם בעל נפש אתה להגאות בנייניך הרחב הנקב ושפליהו להיות יפה: ולא תיבני · לא תפיל את כל הכותל ותבנהו: מתון נסיב איתתא · המתן עד שתבדוק מעשיה שלא תהא רעה וקנטרנית: נחית דרגא ונסיב איתתא · לא תקח אשה חשובה ממך שמא לא תתקבל עליה: שושבינא · אוהב טוב בחר לך אדם חשוב להדבק אחריו: בשביל ישראל · ליראם כדי שיחזרו בתשובה: חימצי · מין קטנית: אפיך לה · היה אומר האב לבנו אמור לאמך לעשות עדשים והוא אומר לה עשי חימצי והיא עושה עדשים: טעמא מלפך · פעמים שהבן מחכים את אביו אני היה לי לעשות כן(ה): אבל אתה · דבר שקר הוא וכתיב למדו לשונם דבר שקר: כי הוה משכח מידי · דבר הראוי לה:

תוספות

המלוה סלע לעני בשעת דחקו · מקשה ר"ת דבפ"ק דחגיגה (דף ה. ושם) אמר ומלאוהו (ו) צרות רבות ורעות זה המלוה מעות לעני בשעת דחקו ואומר ר"ת דהתם מיירי שמואל ממנו המושל מס וזקוק למכור ביתו או שדהו על כך וזה מלוה לו מעות ואם לא היה מוצא למכור היו מקילין מעליו והיינו צרות רבות שצריך למכור בזול ומפסיד הכל ומסיק עלה דהיינו דאמרי אינשי זוזא לעללא לא שכיח כלו' לקנות תבואה אין ממציאין לו מעות לתליתא שכיח כשדוחקין אותו למכור כמו תליוהו וזבין (ב"ב דף מז:) ורש"י פירש שם בענין אחר:

אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא · מכל דרים שבא לרבות אפילו הנך שאין עומדים אלא מעט בארץ: **שאין** לך אומנות פחותה כו' · אף על גב דרבי אלעזר גופיה קאמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם צריך לומר קרקע לבנות עליו דירה בו וגם לצורך מזונותיו כדאמר רב פפא בסמוך זרע ולא תזבון והכא מיירי באדם שעיקר אומנותו בקרקע: **זבין** ולא תיזול · פי' בקונטרס לשון דלות כלומר מכור כלי תשמישך קודם שתעני וקשה דמאי שנא דנקט ביסתרקי טפי משאר מילי ונראה לר"ת כפירוש ר"ח דתיזול ענין אריגה כמו סתר זוללי בשוקא (חולין ס.) כלומר קנה בגדים ולא תארוג כי יותר תרויח בקנין מבאריגה אבל גלימא טוב לארוג דאימור לא מיתרמי ליה כרצונו:

נרתה

תוספות ישנים

לאתי האם י"מ [דנקט אחותו] דאחותו לא מצויא למטרח להשיאה אבל לא נקט בת אחיו דאחיו טרח ומשיאה וי"מ דווקא בת אחותו אבל לא בת אחיו דאתי להפקיע מצות יבום: אין לך [אומנות] פחותה מקרקע וא"ת והא איהו קאמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם וי"ל לדירתו יש לו לקנות או גם להשתכר למזונות (בנין) [ביתו] אבל להיות בה כל אומנתו אינו עושה כהוגן שאין לך אומנות פחותה מקרקע להיות בה כל עיקר מלאכתו: זבין ולא תידול. פי' מכור כלי תשמישך קודם שתהיה עני ולא נהירא דמאי קאמר ה"מ ביסתרקי אבל גלימא לא הרי יש לו למכור כל אשר לו קודם שיהיה עני ונראה לפרש כדאמרינן באלו טרפות סתר דולי בשוקא ור"ל זבין ולא תידול כלומר קנה בגדים ארוגים ולא תארוג שרגילות יותר למצוא בזול לקנות מלארוג וה"מ ביסתרקי אבל גלימא לא דודאי גלימא יש לו לארוג בביתו דלמא לא מתרמיא ליה עשויה כתיקנה היטב כפי נדתו:

קג א טוש"ע אה"ע סי' א סעיף א בהג"ה:

קד ב מיי' פ"ה מהלכות דעות הלכה י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מתרמיא ליה כדכעי טום ולא: (ב) רש"י ד"ה מנגדתו וכו' דמלקות הוא הס"ד: (ג) ד"ה חיטין כוסס בתמיה וכו' אדם אוכל חיטין כמות שהן ולובש פשתן כמות שהוא הס"ד: (ד) ד"ה ואע"ג וכו' שכר לפי השער: (ה) ד"ה טעמא וכו' אבל כצ"ל: (ו) תוס' ד"ה המלוה וכו' ומלאוהו רעות רבות וצרות וכו':

[כערוכין כג. פרש"י ד"ה וכו אם יש לו מזל טוב]

[סוטה יא.]

[שבת קלט. פ"ש ב"ב ח. ע"ש]

[נ"א אי]

[גירסת הערוך תידול ע"ש דמביא ראיה כמו דוללי בשוקא חולין ס.]

[כילקוט ליתא ואם כן ספיר כולל כך מימרא דרבי אלעזר בהדי הנך מימרות דר"א דלעיל וה"ל ואמר ר"א אין וכו']

[ומיד עדשים תרגום ותבשיל דטלופחין]

סוטה מו:

עין משפט
נר מצוה

קה א טוש"ע אה"ע סי' א סעיף א בהג"ה :

קו ב ג שם סעיף א :

קז ד מיי' פט"ו מהלכות אישות הלכה ג טור ש"ע שם סעיף ד :

מן החטא · הרהור עבירה : עבורי מיעברא במלה · נוחה לרצות ומעברת על מדותיה : פומא · לקלל ולגדף עד זמן סעודה כדי לצערו : ומהדרא ליה גבא · שלא לאכול עמו ומלצערו : מתפקקין · נסתמין לשון ויפק כמו פוקקין הנקבים (שבת דף קכה:) : צרתה בצדה · ישא אחרת אצלה : בחברתה · מקבלת תוכחה יותר : בסילתא · קוץ : סגריר · יום ברד ורוח : דלף טורד וגו' ואשת מדינים נשתוה · שוין הן : תלוין בכספו · שאין לו זריעה בקרקע דכל שעה מיצר ודואג שמא תייקר התבואה או ינעלו שערי שבר : אין אלהים · מי שאמר אין אלהים קרי נבל : חברי · פרסיים רשעים ומבזין ואינם מכירים כבודם של ישראל : שגא · כפף נפל מרוב צער שהיו בני הישיבה מסורים בידם : אמרו ליה מקבלי שוחדא · לבטל גזירתא : תריץ· יתיב *ושמח: אמרו ליה על שלשה גזרו · אמר להם מפני שלשה עבירות שהיו ביד בני בבל : גזרו על הבשר · שלא יאכלו בשר שחוטה : אמר להם מפני עבירה שבידם שהיו גוזלים מתנות כהונה זרוע ולחיים וקיבה : [ועל המרחצאות מפני הטבילה · שלא היו זהירין בה: מחטטי שכבי · מוציאים הנקברים מקבריהם] : ששמחים ביום אידם · באה עליהם זו הגזרה להתאבל בה : בכם ובאבותיכם · ואבותם כבר כמתו ומה מכה יש בהן [אלא] חטוטי שכבי : וכתיב ונבחר מות מחיים · בתריה דההוא קרא דהואיל ואין ניתנים לקבורה היאך יבחרו החיים למות: א"ל· האי נבחר לא קאמר שיהו הן בוחרין מות מחיים אלא נביא הוא דקאמר להו מוטב להן לרשעים שימותו ממה שיחטאו ויחיו: מספר ימיו כפלים· כלומר שמח בחלקו ודומה לו כאילו ימיו כפלים : מאשת חן · של אחרים : רוכל · המוכר בשמים לנשים להתקשט בהן ומצוי בו ניאוף ובא בעלה ופלטו: כניצוץ אש המבעיר גחלת · כן יצרו מבעירו : ככלוב · קן עופות : מחר מת · ואיננו בעולם ולא יראה אותה דאגה שהוא מיצר וירא· ודואג עליה ונמצא שנצטער אתמול על עולם שאין שלו : גוף · פרגוד שחוצץ בין שכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות נתונות שנבראו מששת ימי בראשית העתידות להנתן בגופים העתידים להבראות. שנאמר כי רוח מלפני יעטוף · הגאולה ונשמות שאני עשיתי (ג) : יעטוף · לשון עכבה כדכתיב (בראשית ל) והיה העטופים ללבן וריש' משתעי בגאולה כי לא לעולם אריב וגו' : ואתם פרו ורבו · בתריה דתרוייהו כתיב הלכך כמו שעשה שתיהן הוא :

צרתה בצדה · רבא לטעמיה דאמר בסוף פירקין (לקמן סה.) נושא אדם כמה נשים על אשתו:

שיתקיים ע"י אחרים · אע"ג דמשמע בפרק אע"פ (כתובות דף סג. ושם) שנשא בתו של ר"ע דקאמר התם ברתיה של ר"ע עבדא ליה לבן עזאי הכי הא אמר בפ"ק דסוטה (דף ד:) דנשא וגירש : יוליא

מן החטא *מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה °ומוצא אני מר ממות את האשה א"ל כגון מאן כגון אמך (א) והא *מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר °יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך וא"ל כגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה היכי דמי אשה רעה אמר אביי מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא רבא אמר מקשטא ליה תכא ומהדרא ליה גבא אמר רבי חמא בר חנינא *כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין שנאמר °מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' *במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה דכתיב °גרש לץ ויצא מדון וישבות דין וקלון ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר שנאמר °דלף טורד ביום סגריר ואשת מדינים נשתוה ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשלה בה °הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זו אשה רעה וכתובתה מרובה °נתנני ה' בידי לא אוכל קום אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חייא זו אשה רעה וכתובתה מרובה במערבא אמרו זה שמזונותיו תלוין בכספו °בניך ובנותיך נתונים לעם אחר *אמר רב חנן בר רבא אמר רב זו אשת האב °בגוי נבל אכעיסם אמר רב חנן בר רבא אמר רב זו אשה רעה וכתובתה מרובה רבי אליעזר אומר אלו הצדוקים וכן הוא אומר °אמר נבל בלבו אין אלהים וגו' במתניתא תנא אלו אנשי ברבריא ואנשי מרטנאי שמהלכין ערומים בשוק שאין לך משוקץ ומתועב לפני המקום יותר ממי שמהלך בשוק ערום רבי יוחנן אמר אלו חברים אמרו ליה לר' יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל אמרו ליה מקבלי שוחדא תריץ יתיב גזרו על ג' מפני ג' גזרו על הבשר מפני המתנות גזרו על המרחצאות מפני הטבילה קא מחטטי שכבי מפני ששמחים ביום אידם שנאמר °והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם אמר רבה בר שמואל זו חטוטי שכבי דאמר מר בעון חיים מתים מתחטטין א"ל רבא לרבה בר מארי כתיב °לא יאספו ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהיו וכתיב °ונבחר מות מחיים אמר ליה נבחר מות לרשעים שלא יחיו בעולם הזה ויחטאו ויפלו בגיהנם *כתוב בספר בן סירא אשה טובה מתנה טובה (ג) לבעלה וכתיב טובה בחיק ירא אלהים תנתן אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתיה יגרשנה ויתרפא מצרעתו אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחלת ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא מחר בא ואיננו נמצא מצטער על העולם שאין שלו מנע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא ביתך רבים יהיו דורשי שלומך גלה סוד לאחד מאלף *אמר רבי אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר °כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי תניא רבי אליעזר אומר ‏כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים שנאמר °שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתיב בתריה ואתם פרו ורבו רבי *יעקב אומר ‏כאילו ממעט הדמות שנאמר °כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב בתריה ואתם פרו וגו' בן עזאי אומר כאילו שופך דמים וממעט הדמות שנאמר ואתם פרו ורבו אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים אמר להן בן עזאי ומה אעשה ‏שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים תניא אידך רבי אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם וסמיך ליה ואתם פרו וגו' רבי אלעזר בן עזריה אומר כאילו ממעט הדמות בן עזאי אומר וכו' אמרו לו לבן עזאי יש נאה דורש וכו' *ת"ר °ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל מלמד

תוספות ישנים
אתו חברי לבבל שגא של מסורת בשבת (פ"ק) [דף מה] :

הגהות הב"ח
(א) כגון אמך איני והא מתני : (ב) שם מתנה טובה בחיק ירא כצ"ל ותיבות לבעלה וכתיב טובה נמחק : (ג) רש"י ד"ה שנאמר כי רוח וכו' שאני עשיתי יעטוף ומסיפא לרישיה מידרש :

מסורת הש"ס
[סנהדרין כב:]
שם.
פ"א וסמך
ברכות ח.
שם נו. ע"ב
[סנהדרין קי ע"ב]

לעיל סב. ע"ז ה. נדה יג:

[ילקוט ובע"י איתא רבי עקיבא וכן איתא בשאלתות ס' נח סימן ה ופ"ע תוספתא פ"ח]

[ב"ק פג. ע"ש]

עין משפט נר מצוה

קח א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף י:

קט ב ג מיי' שם הלכה יא יב יד טוש"ע שם סעיף יא יב יז:

בכפיה כצ"ל. יעב"ץ

תורה אור

מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל אבא חנן אמר משום רבי אליעזר חייב מיתה שנאמר °ובנים לא היו (במדבר ג) להם הא היו להם בנים לא מתו אחרים אומרים גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר °להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך (בראשית יז) בזמן שזרעך אחריך שכינה שורה אין זרעך אחריך על מי שורה על העצים ועל האבנים: **מתני'** ^א^נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל ^ג^גירשה מותרת לינשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה י' שנים ואם הפילה מונה משעה שהפילה: **גמ'** ת"ר* נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להבנות ממנה אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר °מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען (שם טז) ללמדך שאין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין ^ד^לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שניהם חבושים בבית האסורים אין עולין לו מן המנין א"ל רבא לרב נחמן ולילף מיצחק דכתיב °ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה (שם כה) וגו' וכתיב °ויצחק בן ששים שנה בלדת (שם) אותם א"ל יצחק עקור היה א"ה אברהם נמי עקור היה ההוא מיבעי ליה לכדר' חייא בר אבא *דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי לייחס בהן שנותיו של יעקב אמר רבי יצחק יצחק אבינו עקור היה שנאמר °ויעתר יצחק לה' לנכח (שם) אשתו על אשתו לא נאמר אלא לנוכח מלמד ששניהם עקורים היו א"ה ויעתר לו ויעתר להם מיבעי ליה לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים *מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים *א"ר יצחק למה *) נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות אמר רבי אמי אברהם ושרה טומטמין היו שנאמר °הביטו אל צור (ישעיה נא) חוצבתם

*) סוכה יד. ע"ש

רש"י

מתני' אינו רשאי לבטל. אלא או יגרשנה או ישא אחרת עמה: מותרת לינשא לאחר. ולא אמרינן עקרה היא דשמא הראשון לא זכה ליבנות ממנה: **גמ'** מקץ עשר שנים. בא על הגר והאי דלא נסיב לה בהנך שני קמאי עד שלא בא לארץ כנען שהיו שנים מרובות בפדן ארם ללמדך שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו דלמא משום עון חוצה לארץ הם עקורים: לפיכך. הואיל וקא חזינן שאין ישיבת חוצה לארץ מן המנין דתלינן בכל דבר המונען מן ההריון חלה הוא או חלתה היא כו': ולילף מיצחק. ששהה עשרים שנה ולא נשא אחרת: עקור היה. ויודע שמחמת עצמו הוא ולקמן נפקא לן דעקור היה: אברהם נמי עקור היה. כדאמרינן לקמן והיכי ילפת מיניה: ההוא מיבעי ליה כו'. כלומר יצחק עקור היה משום הכי לא נסיב אחריתי וקרא דיצחק בן ששים שנה לא יתירא הוא דתימא להכי כתביה רחמנא למיגמר מיניה שהיית עשרים שנה דההוא מיבעי ליה כו' אבל מקץ עשר שנים דאברהם אע"ג דעקור הוה ילפינן מיניה דאי לאו לדרשא למאי הלכתא קאשמעינן קרא מקץ עשר שנים: לייחס בהן. לידע שנותיו של יעקב בן כמה שנים היה כשהלך לבית עבר וכשעמד על הבאר ובשלהי *גמרא דמגילה (דף יז.) מפרש לה והאי קרא דיצחק בן ששים שנה מייתי ליה התם דילפינן מיניה דגדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב בבית עבר לא נענש עליהם: ויעתר להם מיבעי ליה. בשלמא אי אמרת תפלת יצחק על אשתו היתה היינו דכתיב ויעתר לו כמו שהיה מתפלל עליה ותהר רבקה אשתו אלא אי אמרת על עצמו היה מתפלל ולנוכח אשתו משמע שניהם היו נועקים זה מול זה ויעתר להם מיבעי ליה: לפי שאינו דומה. תפלתו שהיה צדיק בן צדיק לתפלתה שהיתה צדקת בת רשע לפיכך תלה בו הכתוב: עתר. פלי"א (א) בלע"ז:

תוספות

יוציא ויתן כתובה. בסוף המדיר (כתובות עז. ושם) איכא פלוגתא דאמוראי כשנשא אשה ושהה עמה עשר שנים אם כופין אותו להוציא אם לאו וקשה דלמ"ד אין כופין תקשי ליה מהכא דקתני יוציא ולשון יוציא משמע בכפיה כדמשמע התם דאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ופריך עליה שמואל עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון א) ונראה דלא משמע יוציא *לכפיה אלא היכא שעושה לאשה שלא כדין אבל הכא שאינו אלא משום דאינו רשאי לבטל מפריה ורביה לא משמע לשון כפיה וכל הנהו דהמדיר (גז"ס) דתנן בהו יוציא ויתן כתובה בכפיה קאמר כיון שמתנהג עמה שלא כדין ולעיל בהחולץ (דף לט.) נמי אמרי' כשאין רוצה לא לייבם ולא לחלוץ דחוזרין אצל גדול למיכפייה לפי שמתנהג עמה שלא כדין שאינו רוצה לא לכנוס ולא לפטור ונראה דכופין אותו בשוטים דאי במילי הא אמר בסוף המדיר (כתובות עז. ושם) דבדברים לא יוסר עבד ותימה דכי פריך בהמדיר למאן דאמר כופין בנשא אשה ושהה עמה עשר שנים דלתניי' בהדי אלו שכופין אותו להוציא תקשי ליה נמי מכל הנהו דתנן בהמדיר (ג"ז שם) והיא דנערה שנתפתתה (שם מח.) דהאומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה והוא דסוף פירקין (לקמן דף סה.) דאמר ר' אמי הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה וי"ל דלא קתני הנך דאתייה כפייה דידהו על ידי פשיעת בעל אלא הנהו דאתיין ממילא כגון מוכה שחין ובעל פוליפוס והא דקתני מקמץ ומצרף ובורסי אע"פ שנעשו אחר שנשאו הנהו אינן מתכוונים להקניט ולצער את האשה ומיהו קשיא דליתני בהא מחמת טענה דאמר בסוף פרקין (שם:) דכופין אותו להוציא אע"פ שאין פושע דמה יכול לעשות שהוא עקור ונראה לפרש דקתני סיפא בין שהיו עד שלא כנסן בין משכנסן בכולן אמר ר' מאיר יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל כו' והכא לא שייך למיתני בה סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ורובן מיתרלי בההיא שטיא ובירושלמי משמע דאין כופין *בהנהו דתנן בהמדיר (כתובות עז.) ור"ת הביאו בשילהי אע"פ (שם סג:) *וזה לשונו בירושלמי דסוף אלמנה ניזונית תנינן גט המעושה בישראל כשר בעובדי כוכבים פסול אמר שמואל פסול ופוסל לכהונה ואמר שמואל אין מעשים אלא לפסולות *(אמר שמואל) והתנינן המדיר אשתו מלהנות כו' ומשני שמעט שמואל שמעט שכופין בתמיה ש"מ דאין כופין אלא היכא דקתני כופין אבל היכא דאמור רבנן יוציא ולא פירשו כופין אומרים לו חייבוך רבנן להוציא ואם לא הוציא מותר לקרותו עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא וגר"ח כדברי האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו להוציא ויתן כתובה והיא דהחולץ (לעיל לט.) דהוזרים אצל גדול למכפייה היינו טעמא דכופין לפי שמונעה מכל ענייני אישות בין תשמיש בין מזונות אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין ומההוא עובדא דבי נשיאה בקיסרי דסוף פירקין (לקמן סה:) דקאמר רבי יוחנן יוציא ויתן כתובה דמשמע התם דכופין ליה אין ראיה דכופין כל היכא דקאמר יוציא דהתם לאו מימרא היא אלא כשבא מעשה לפניו צוה להם שיוציא משמע שאמר להם לכפותו וכל היכא דלא קאמר בהדיא כופין אין כופין שלא יהא גט מעושה בישראל שלא כדין ופסול: **יוציא** ויתן כתובה. נראה דבכל הנהו דתנן (כתובות עז.) שכופין אותו להוציא שנותן כתובה אע"פ שמגרש בעל כרחו מדפריך התם דליתני בהדייהו הך דשהה י' שנים וקאמר הכא דאית לה כתובה ומשמע נמי התם (שם) דהוה תני בהדייהו אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אי לאו משום דאורייתא לא קתני והנהו אית להו כתובה כדאמר ביש מותרות (לקמן פה.) ובאה מחמת טענה אמרינן לקמן (שם) דיש לה כתובה אע"פ שכופין אותו לגרש ורבינו גרשום כתב בתשובה דמוכת שחין אין לה כתובה ודקדק מדקתני גבי בורסי שנשא אשה יכולה שתאמר כסבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל ואם היו כופין ליתן כתובה אם כן כל שעה תעריס ותגשא ותאמר כן כדי לגבות כתובה לאלתר וי"ל דשמא אותה אין לה כתובה כיון שיכולה להעריס אבל אחריני יש להם כתובה ובהדיא תני בתוספתא יוציא ויתן כתובה: **אע"פ** שאין ראיה לדבר. ראיה גמורה איכא דמשם אין ללמוד שיהא זקוק לגרש אשתו אפילו אם אי אפשר בלא גירושין ואדרבה ראוי ללמוד מכאן דאפי' את"ל בעלמא הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה היכא דשהה עמה י' שנים שרי להכניס צרתה כמו שמצינו באברהם אולי ירחמו מן השמים ויזכה עדיין ליבנות ממנה כמו שלבסוף זכה אברהם משרה: **ולילף** מיצחק. ואם תאמר יצחק נמי לא שהה יותר מי' לפי מה שפי' שלא היתה רבקה אלא בת ג' כשנשאה ועד שהיתה בת י"ב לא היתה ראויה להוליד ויש לומר דמדרשים חלוקין כדפרישי' לעיל* ועוד דמוכח בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין סט:) שדורות הראשונים היו ראוין להוליד הרבה קודם הזמן הזה: **אי** הכי אברהם נמי עקור היה. כדאמר לקמן אברהם ושרה טומטמים היו ואע"פ שמסתמא כבר נקרע כשנשא שרה הכא אליבא דרבי יהודה פריך דאמרינן בהערל (לקמן פג.) טומטום שנקרע אין מוליד ועוד דאפי' לרבנן נמי דפליגי עליה לא שכיח שיוליד:

ימי

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ח]

[נ"ל פ"א]

מגילה יז.

[חולין ס: ע"ש]

[נ"ל ואמר רבי]

[רש"ל מ"ז]

[דף סא: ד"ה וכן]

[ליתא שם]

תוספות ישנים

א) וא"ת ומאי א) מקשה התם לרב תחליפא ליתני מהך ברייתא דתני נשא אשה ושהה עמה וכו' יוציא ויתן כתובה וכל יוציא ר"ל כופין. לכ"נ דודאי יוציא לא משמע כופין אם לא שהתלמוד מפרש בהדיא [ונראה דאין כופין] אלא בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין. אבל הכא אינו מתנהג שלא כדין דטעמא דאמרינן יוציא היינו משום דנכרית אותו משום שאינו רשאי ליבטל מפריה ורביה וגם ניחא דהתם פליגי אי ר"ל כופין אי לאו. ב) דודאי הכא לא ידעינן דיוציא ר"ל כופין כדפרישית ובהכי פליגי דחד אמר אין כופין ורב תחליפא אמר כופין א"כ י"ל דלכ"ע לא אמרינן יוציא כופין בשום מקום אם אינו מפרש בהדיא וגרסי' באיני זן ואיני מפרנס כופין וניחא הכל וכן משמע בירושלמי גבי גט המעושה תמן תנינן כו' פי' בתוס' מעו"ך: מה עתר זה מספך את התבואה. פ"כ עתר פילא. ולא נהירא ג) דאמרי' שמהפכת הקש מעל התבואה וא"כ הוי פורקא ורחת היינו פיל"א:

א) נראה דצ"ל ועוד קשה דמאי מקשה התם לרב תחליפא ממתני' ליתיב מהך ברייתא אמתני' דתני הכא דיוציא ויתן כתובה וכו'. ב) אולי צ"ל הרי דהכא לא ידעינן אי ר"ל כופין והכי פליגי וכו'. ג) אולי צ"ל ולא נהירא דאמרינן בסוכה (י"ד) דעתר מספך את התבואה בגורן וכו' וא"כ היינו פורק"א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עתר פלי"א בלע"ז. נ"ב רת"ת והתוספות פ"ק דסוכה השיגו על פירושו וכתבו דהעיקר כמו שפי' רש"י לשם עתר פורק"א בלע"ז דהיינו שופי"ל בלשון אשכנז שיש לו עוקצים וע"ש בדף יד ע"א:

תוס' חד מקמאי

והא דתניא שמא [לא] זכה להבנות ממנה. מקשי' עלה בגמ' ודילמא איהי היא דלא זכיא כלומר לא יתן לה כתובה ומשני איהי כיון דלא מפקדה אפריה ורביה לא מיענשא. משמע דלר' יוחנן בן ברוקא דאמר מפקדה לית לה כתובה ובשלהי פירקין גרסינן עובדא הוה קמיה ר"י בכנישתא דקסרין ואמר יוציא ויתן כתובה ואי ס"ד דלא מפקדה כתובה מאי עבידתה אלמא אי מפקדה יש לה כתובה קשיא הך. וי"ל ולפרש דההיא דהבעל היה עקור תליה בדידיה ולא בדידה ואי מפקדה יש לה כתובה אבל היכא דאין הבעל עקור דאיכא למיתלא בדידה ובדידיה אמרי' אוקי ממונא בחזקת מריה ואיהי היא דלא זכאי ואין לה כתובה אי הוה מפקדה ואי לא מפקדה לא מענשא ואית לה כתובה והראב"ד פירש בהגהת ספריו דהא דמקשינן הכא ודלמא איהי היא דלא זכאי לישנא בעלמא הוא דקשיא ליה דקתני שמא לא זכה ליבנות הימנה ולא משום כתובה אקשי ליה: הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה א"ר אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מ"ט איהי קים לה ביורה כחץ איהו לא קים ליה. ה"ר אלפס פרשה בבאין לדון על עסקי כתובה וכן פרש"י ז"ל. הוא אמר מינה ולית לה כתובה והיא אמרה מיניה ואית לי כתובה (והא) וא"ר אמי היא נאמנת ויש לה כתובה. והקשה עליו הרב ר' אברהם אב"ד ואבא מרי וב"ה למה ליה למימר לאנתתיה מיניה דאינו יורה כחץ אפי' יורה כחץ יש לה כתובה שמא לא זכה ליבנות הימנה ואיהו דמפקיד מענש איהי דלא מפקדה לא מענשא וכתב הראב"ד ז"ל איכא דמתריץ דהאי גברא הוה ליה בני וכיון דאית ליה ליכא למימר לא זכה ליבנות הימנה ואיהי כיון דלא מפקדה לא מענשה בהא דכיון דלא מפקדה לא איכפת ליה ולא ענשינן ליה במידי דלא איכפת ליה. לכך פי' אבא מארי ז"ל דבבאה מחמת טענה מיירי כגון ששהתה עמו עשר שנים ולא ילדה לו והבעל יש לו בנים ולא מפקינן מניה מידי. אלא היא בעיא למיפק מיניה דבעינא חוטרא לידה ומרה לקבורה ובעיא למיפק בלא כתובה דליכא למימר שמא עיניה נתנה באחר ולפיכך אמר ר' אמי איהי מהימנא ומפקינן לה מיניה בלא כתובה. אבל כתובה לא יהבין לה שמא עיניה נתנה באחר ובלא כתובה נמי לא מפקינן מיניה אלא לאחר ששהתה עשר שנים אבל בתוך עשר שנים אע"פ שבאה מחמת טענה לא מפקינן מיניה אפי' בלא כתובה שמא עיניה נתנה באחר. ורב אחא משבחה פירש אפילו בתוך עשר שנים כיון שבאת מחמת טענה מפקינן לה מיניה בכתובה ולא מסתברא כותיה

עין משפט נר מצוה

קי א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן קכד סעיף יז :

קיא ב מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה יח סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן רסג סעיף ב :

קיב ג טוש"ע שם סעיף ג :

קיג ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ל טוש"ע אה"ע סי' ב סעי' ז :

קיד ה ו מיי' שם הל' לא סמג לאוין קכו טוש"ע שם סימן יט סעיף א :

קטו ז מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה ד :

קטז ח מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפט סעיף ג :

גמרא

חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם וכתיב °הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה (ישעיה נא) תחוללכם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שרה אמנו *אילונית היתה שנאמר °ותהי (בראשית יא) שרי עקרה אין לה ולד אפי' בית ולד אין לה אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב לא שנו אלא בדורות הראשונים ששנותיהן מרובות אבל בדורות האחרונים ששנותיהן מועטות שתי שנים ומחצה כנגד שלשה עיבורים רבה אמר רב נחמן שלש שנים כנגד שלש פקידות *דאמר מר בר"ה נפקדו שרה רחל וחנה אמר רבה ליתנהו להני כללי מכדי מתני' מאן תקין רבי והא בימי דוד אימעוט שני דכתיב °ימי שנותינו בהם שבעים שנה (תהלים צ) והאי שמא לא זכה להבנות הימנה ודלמא איהי דלא זכיא איהי כיון דלא מפקדא אפריה ורביה לא מיענשה איני והא אמרו ליה רבנן לר' אבא בר זבדא נסיב איתתא ואוליד בני ואמר להו אי זכאי הוו לי מקמייתא התם דחוי קא מדחי להו לרבנן דר' אבא בר זבדא איעקר מפרקיה דרב הונא רב גידל איעקר מפרקיה דרב הונא רבי חלבו איעקר מפרקיה דרב הונא *רב ששת איעקר מפרקיה דרב הונא רב אחא בר יעקב אחדתיה *סוסבינתא תליוה בארזא דבי רב ונפק מיניה כהוצא ירקא אמר רב אחא בר יעקב שיתין סבי הוינא וכולהו איעקור מפרקיה דרב הונא לבר מאנא דקיימי בנפשאי °החכמה תחיה בעליה (קהלת ז): גירשה מותרת וכו' : *שני אין שלישי לא מתניתין מני *רבי היא דתניא ג) מלה הראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר *שלישי תמול רביעי לא תמול והתניא איפכא *הי מינייהו אחרינתא ת"ש דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ג) מעשה בארבע אחיות בצפורי שמלה ראשונה ומת שניה ומת שלישית ומת רביעית באת לפני רבן שמעון בן גמליאל אמר לה אל תמולי ודלמא אי אתיא שלישית נמי הוה אמר לה א"כ מאי אסהדותיה דר' חייא בר אבא ודלמא הא קמ"ל דאחיות מחזקות אמר רבא השתא דאמרת אחיות מחזקות ד) לא ישא אדם אשה לא ממשפחת נכפין ולא ממשפחת מצורעים והוא דאתחזק תלתא זימני מאי הוה עלה כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר עובדא הוה קמיה דר' יוחנן בכנישתא דמעון ביוה"כ שחל להיות בשבת ומלה ראשונה ומת שניה ומת שלישית באה לפניו אמר לה לכי ומולי א"ל אביי חזי דקשרית איסורא וסכנתא סמך עלה אביי ואזל נסבה לחומה ברתא דאיסי בריה דרב יצחק בריה דרב יהודה דנסבה רחבא דפומבדיתא ושכיב רב יצחק בריה דרבה בר בר חנה ושכיב ונסבה הוא ושכיב אמר רבא ומי איכא דעביד עובדא בנפשיה כי האי והא איהו דאמר אבין דסמכא יצחק סומקא לאו בר סמכא אבין ישנו בחזרה יצחק סומקא אינו בחזרה ועוד אימר דפליגי לענין מילה בנישואין מי פליגי אין והתניא *ה) ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא בשלמא גבי מילה איכא משפחה דרפי דמא ואיכא משפחה דקמיט דמא אלא נישואין מ"ט א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרב הונא מעין גורם ורב אשי אמר ו) מזל גורם מאי בינייהו °איכא בינייהו דאירסה ומית אי נמי דנפל מדיקלא ומית א"ל רב יוסף בריה דרבא לרבא בעי מיניה מרב יוסף הלכה כרבי ואמר לי אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ואמר לי אין אחוכי אחיך בי א"ל לא סתמי *היא ופשיט לך נישואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרבן שמעון בן גמליאל נישואין הא דאמרן מלקיות דתנן *ז) מי שלקה ושנה ב"ד כונסין אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורים עד שתהא כריסו נבקעת וסתות דתנן *ח) אין האשה

קובעת

רש"י

חולבתם. נעשה לו זכרות: נוקרתם. נעשה לה נקבות כמו אני קרתי ושתיתי מים (ישעיה לז) : אין לה ולד. קרא יתירא הוא דהא כתיב עקרה: לא שנו. דשוהה עשר שנים : שלשה עיבורים. כ"ז חדשים לימי הולד וחדש לכל עיבור ועיבור לימי טומאה וטהרה דאשה מתעברת סמוך לטבילתה: שלש פקידות. שהקב"ה פוקד העקרות לשמוע תפלתן בר"ה וגוזר עליהן הריון: להני כללי. דקאמר כל דורות של עכשיו שתי שנים ומחצה שהייתן : ודלמא איהי דלא זכיא. ולא תטול כתובה : כיון דלא מיפקדא אפריה ורביה. לא איכפת לה ולא ענש לה קודשא בריך הוא על טעותיה : איני והא אמרו ליה כו'. אמתני' פריך דקתני ישא אחרת שמא לא זכה להבנות ממנה ויזכה להבנות מן השניה : סוסבינתא. חולי מעוצר השתן והדם נעקר הימנו : כהוצא ירקא. ירוק ככף תמר : שלישי לא. דהוחזקה עקרה : הי מינייהו אחרינתא. איזו מהמשניות נשנית אחרונה דנסמוך עלה אמלתא דמר ודמר דכל חד וחד הדר משיטתיה קמייתא ונקט שיטתיה דחבריה ובתרייתא עיקר דהדור בהו מקמייתא : אמר לה אל תמולי. אלמא מתניתא קמייתא אחרינתא דהאי מעשה בסוף ימיו של רשב"ג הוה מדקא מסהיד עליה ר' יוחנן שהיה אמורא וסוף התנאים והוא ראה את המעשה : דאחיות מחזקות. דכי היכי דאשה מוחזקת בג' פעמים כך היא מוחזקת בשלש אחיותיה : נכפין. חולין : איסורא וסכנתא. שאם חזקה בשני פעמים והשלישי ניתן לדחות ממנה הויא מילה שלא בזמנה ואינה דוחה את השבת : וסכנתא. סכנת נפשות : סמך עלה אביי. על הא דרב יצחק דאמר משמיה דרבי יוחנן בתלת זימני הוא דהויא חזקה : בנפשיה. בסכנת נפשו : אבין דסמכא. מה שאמר אבין משום רבי יוחנן יש לסמוך עליו : ישנו בחזרה. חוזר על תלמודו לשון אחר מצוי כל שעה לפני רבי יוחנן ואם חזר בו רבי יוחנן משום דבר שאמר תחלה שומע אבין וחוזר גם הוא בו אבל רב יצחק אינו מצוי לפניו ופעמים ששמע דבר מרבי יוחנן ולמחר חזר בו רבי יוחנן והוא אינו יודע : דאירסה. השלישי ומת : אי נמי. דנסבה וסלק לדיקלא ונפל ומת למ"ד מעין גורם לא הוחזקה זו שהרי מעיינה לא גרם לו שימות שהרי לא מת מחולי : ה"ג בעי מיניה מרב יוסף הלכה כרבי ואמר לי אין הלכה כרשב"ג ואמר לי אין אחוכי אחיך בי. שאלתי מרב יוסף אם הלכה כרבי ואמר לי הלכה ופעם אחרת שאלתיו אם הלכה כרשב"ג ואמר לי הלכה וכמדומה אני שמשחק בי : ה"ג אמר ליה סתמי הוא ופשיט לך. לא שיחק בך סתומות של משנה הן יש שסתמה כרבן שמעון בן גמליאל ויש שסתמה כרבי דהיכא מילתא דמחזקינן לה בתרי זימני והיכא מילתא דבעינן תלתא זימני ומשום הכי פשט לך כמר וכמר *כסתומים : נישואין הא דאמרן. דסתם לן תנא דידן כרבי דקתני רישא השני שני אין שלישי לא : כונסין אותו לכיפה. אם חזר וחטא בשלישית דמחזקינן ליה ברשיעא מתרי זימני שלקה :

קובעת

תוספות

ימי שנותינו בהם שבעים שנה. אע"ג דהאי קרא בתפלת משה כתיב מסתמא דוד אמרו שמצינו שחי כך אבל משה מצינו שחי יותר :

בעי מיניה מרב יוסף. אר"י דנראה ששאלו הלכה כרבי או כרשב"ג והשיבו דהלכה כשניהם :

דתנן מי שלקה ושנה כו'. הקשה ה"ר משה דבהנשרפים (סנהדרין פא : ושם) מוקי לה אפילו כרשב"ג ועבירות מחזקות ואמר ר"י דאע"ג דהיכא תנא התם דאמר עבירות מחזקות מתוך לשון המשנה משמע ליה לרב יוסף דקסבר מלקיות מחזקות דנראה לו דוחק דלא נקט מי שלקה ושנה אלא לאשמועינן דאיירי בעבירה שיש בה מלקות ואפי' את"ל דקסבר עבירות מחזקות שמא סבר רב יוסף דכיפה צריכה התראה :

ושור

מסורת הש"ס

[עי' תוס' גיטין מו: ד"ה סמוכא וכו']

ר"ה יא. [כריתות כט.]

[עירובין מ. לעיל מ. כתובות מג:]

ב"מ קו: סנהדרין פא :

[מנחות נב. חולין סה]

נדה סד.

צ"ל נינהו . יעב"ץ

סנהדרין פא:

נדה סג:

צ"ל כסתמי . יעב"ץ

[לעיל סב:]

[גירס' הערוך ססנינתא פי' שגלשייר בערו גוונים מן החולי]

גליון הש"ס

שם א"ב דאירסה ומית עיין לקמן דף קח ע"א ובתוס' שם ד"ה קטנה :

תוספות ישנים

אבין ישנו בחזרה. פי' שהיה תדיר חוזר תלמודו ומתקיים בידו אבל יצחק סומקא לא היה בקי כל כך א"נ י"מ אבין ישנו בחזרה פי' שהיה תמיד אצל ר' יוחנן ויודע כשהיה ר' יוחנן חוזר מדבריו אבל יצחק לא היה תמיד אצל רבו ולא ידע כשר' יוחנן מתחרט מדבורו : מלקיות דתנן מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכיפה. וא"ת למ"ד עבירות מחזיקות היכי מייתי דסתם לן תנא כר' דלמא היינו משום שעבר ג' פעמים והוחזק בעבירות וי"ל דדייק מדנקט מי שלקה ושנה משמע דבתרי הויא חזקה שנראה לו דוחק לפרש דלא נקט לקה אלא לאשמעינן דאיירי בעבירה שיש בה מלקות. ואפי' את"ל דקסבר עבירות מחזיקות שמא ס"ל כמ"ד כיפה צריכה התראה ומייתי שפיר דהא סתרינן לו משום כיפה אחרי ב' מלקיות א"כ משמע דבתרי זמני הויא חזקה :

תוס' חד מקמאי

וב"ה פירש דלאחר עשר שנים דמפקינן לה מיניה היינו בכתובה ולאבא מרי ז"ל מסתברא דלא מפקינן בכתובה לעולם ואפי' לאחר כמה שנים ואפי' באה מחמת טענה. ואע"ג דאמרי' לקמן בשמעתי' אתא עובדא קמיה דר' יוחנן בבי כנשתא דקסרי ואמר יוציא ויתן כתובה ומסקנא מוקמי' לה בבא מחמת טענה א) התיא לאו טענה כגון דידעינן בבעל שהוא עקור ולא שייך למימר בה שמא עיניה נתנה באחר אבל הכא דבעינא למיפק מתותיה בטענה דאינו יורה כחץ לא מהמנינן לה למיפק מיניה בכתובה דאמרי' שמא עיניה נתנה באחר ומשקרת במאי דטענה. הרי כאן ג' סברות בבאה מחמת טענה דלדעת ר' אתא מפקינן מיניה אפי' בתוך עשר ובכתובה ולדעת הרב בעל (התוספות) [הלכות] ב) לאחר עשר שנים מפקינן לה מיניה ובכתובה ולדעת אבא מרי ז"ל לא מפקינן לה מיניה לעולם בכתובה אפילו לאחר עשר אבל בלא כתובה מפקינן לה מיניה בעל כרחו בבא מחמת טענה ולאחר עשר שנים ויש לדחוק ולפ' בפי' הרב אלפס ג) ובודאי אי לא הוא הוא דמר איהו מינה לא הוה איהי צריכה למימר מיניה. אלא כגון דאמר איהו בודאי מינה שהיא עקרה ומסתותיה ומעיינה שאינה כשאר נשים ומשום הכי איצטריכה איהי למי' שאינו יורה כחץ אבל בודאי אם היתה אילונית ידועה ואמרה איהו שאינו יורה כחץ לא מהמנינן לה. ויש דמפרשי' דאשלישית וארביעית לרשב"ג קאי דאמר תצא בלא כתובה ואמרה איהו מיניה אית לה כתובה וא"ר אמי היא נאמנת ולא נהירא דא"כ לא משכחת לה שתצא בלא כתובה אם תרצה לטעון מיניה. אלא ודאי במקרה אי אמרה מיניה לא מהימנא ואין לה כתובה. והא דא' אם נשאת לג' [אנשים] לרשב"ג תצא בלא כתובה. איכא מאן דאמר בתוך עשר אם שהתה עמו כדי שלש עיבורין. ומסתברא בלאחר עשר אבל בתוך עשר יש לה כתובה שמא עדיין יזכה ליבנות הימנה. והראב"ד פירש אפי' בתוך עשר אם שהה כדי עבור תצא משלישי בלא כתובה. ודאתן עלה מיהת דאשה לא מפקדה אפריה ורבי'. איכא לעיוני מה ששנינו בנדרים [השמים] ביני לבינך למשנה ראשונה יוצאה בכתובה למשנה אחרונה יעשו דרך בקשה ומאי שנא באחר והא לא מפקדה וי"ל משנה ראשונה ודאי ס"ל דמפקדה ומשנה אחרונה דקא' שמא עיניה נתנה באחר לדברי המשנה ראשונה קאמ' שמא עיניה נתנה באחר ולמשנה אחרונה אטמאה אני לך ו[illegible] היהודים קאי אבל השמים ביני ובינך לא היה צריך לטעם שמא עיניה נתנה באחר דבלאו הכי נמי אינה יוצאת אליבא דהלכתא דלא מפקדה. ועוד יש להעמיד משנת נדרים כבאת מחמת טענה [illegible] לטעם שמא עיניה נתנה באחר וזה שלא כדברי רב אחא משבחה. ויש לפרש שיש מי שאומר שכיון שאינו יורה כחץ כמי שאינו יכול להזקק עמה דמי ולפיכך אי לאו משום טעמא דשמא עיניה [illegible] אותו להוציא ולאו מילתא היא והראב"ד פי' השמים ביני ובינך שאינו נזקק עמה ומאמינין לה מגו דאי בעיא אמרה אינו יורה כחץ. ומאי דאתמר עלה בגמ' בנדרים צריך הביאור למרחק לתאי [illegible]

א) אולי צ"ל הכא לאו בטענה דבעינא מוטרא לידה אלא כגון וכו'. ב) כוא בכס"ג בהלכות כתובות סי' ל"ו. ג) נראה דצ"ל דוודאי אי לאו דאמר איהו דמינה לא הוה איהי וכו'.

קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים ואין מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה שלש פעמים ושור המועד דתנן* אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו שלשה פעמים: ת"ר ניסת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו לה בנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים נישאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה איבעיא להו נישאת לשלישי ולא היו לה בנים מהו דליתבעוה הנך קמאי מי מצו אמרי לה איגלאי מילתא דאת הוא דגרמת או דלמא מצית אמרה להו השתא הוא דכחשי מסתברא מצית אמרה להו השתא הוא דכחשי איבעיא להו נישאת לרביעי והיו לה בנים מהו דתיתבעיה לשלישי אמרינן לה שתיקותיך יפה מדיבוריך דמצי אמר לה אנא אדעתא דהכי לא גרשתיך מתקיף לה רב פפא אי איהי שתקא אנן מי שתקינן נמצא גט בטל ובניה ממזרין אלא אמרינן השתא הוא דבריתא: הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה אמר רבי אמי דברים שבינו לבינה נאמנת וטעמא מאי היא קיימא לה ביורה כחץ הוא לא קים ליה ביורה כחץ אמר איהו איזיל אינסיב איתתא ואיבדוק נפשאי אמר רבי אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה שאני אומר כל הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה רבא אמר נושא אדם כמה נשים על אשתו והוא דאית ליה למיזיינינהי הוא

רש"י

קובעת לה וסת. לסמוך עליה להיות דייה שעתה דתנן (נדה דף ג.) כל אשה שיש לה וסת דייה שעתה ולא מטמאינן לה למפרע מעת לעת ועוד דאם קובעת לה וסת והגיע זמן וסתה ולא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא: ואינה מטהרת מן הוסת. אפילו נעקרה פעמים שבדקה בב' וסתות ולא ראתה ושינתה ראייתה ליום אחר ב' פעמים אפילו הכי מחזקינן וסתה לכשיגיע ואם לא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא: אדעתא דהכי לא גרשתיך. אילו הייתי יודע שאת בת בנים לא גרשתיך ונמצא גט בטל למפרע: מתקיף לה רב פפא. ואי מצי בעלה לבטולי גט בהכי כי שתק מאי הוי אנן מי שתקינן הא ודאי אדעתא דהכי לא גירשה אלא מדשתקינן ודאי לא מצי לבטולי דאמרינן ליה מספיקא קא מגרשת לה ולא איכפת לך בה וגמרת בדעתיך לגרושין: אלא. אי איכא למפטריה הכי פטרינן ליה דאמרינן ליה השתא היא דאיברית שחזרה להיות בריאה מחולייה: מינה. יודע אני שמחמתה הוא שאין לי בנים ולא אתן כתובה: כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינה מזרעת*: הוא

תוספות

ושור המועד. רבי לא פליג אקרא אלא כלומר התם מתקיימין דברי רשב"ג דלא מיתחזיק אלא בתלת זימני*: נישאת למי שאין לו בנים תלא בלא כתובה. משמע דמן השני יש לה כתובה וכן משמע בסמוך דקאמר נישאת לשלישי ולא היו לה בנים מהו דליתבעוה הנך קמאי משמע שהשני נתן לה כתובה ותימה לר"י דאמאי יש לה כתובה מן השני הא כיון דאסר לה לשלישי א"כ סבר דבתרי זימני הויא חזקה וכ"ת משום דאמרה ליה השתא הוא דכחשי ונסתחפה שדהו אם כן מאי קבעי נישאת לשלישי כו' מי מצי אמרי לה דאיגלאי מילתא דאת גרמת או דלמא מציא אמרה השתא הוא דכחשי הלא אע"ג דלא נישאת לשלישי אין לה כתובה מן השני אלא מטעם דמצי אמרה השתא הוא דכחשי ואר"י דלענין ממון מודה רבי דלא הוי חזקה עד דאיתחזיק בג' זימני כדאשכחן בשור המועד דבשור המועד לא פליג כדפירשתי לעיל ומיהו תימה דהשתא לענין איסורא לא סמכינן ארוב נשים דחזיין לבנים משום דאיתרע רובא ע"י דאיתחזק בתרי זימני ולענין ממון סמכינן אהאי רובא אע"ג דאיתרע בתרי זימני ובעלמא* אמרי' איפכא דאזלינן בתר רובא לענין איסורא ולענין ממונא לא אזלינן א): תצא בלא כתובה. לכאורה נראה דוקא בשהתה עם השלישי דומיא דנשאת לשלישי ולא היו לה בנים דבסמוך וטעמא דלענין ממון לא מחזקינן לה בעקרה עד דאיתחזק בתלת זימני וא"ת מן השלישי נמי לא תפסיד כתובה דתימא ליה השתא הוא דכחשי כמו שאומרת לראשון ולשני וי"ל דטענה דהשתא הוא דכחשי לא מהני להוציא אלא לענין שלא תחזיר מה שגבתה מראשון ומשני אבל קשה דאי בשהה עמה י' שנים היכי קאמר בסמוך גבי נישאת לרביעי והיו לה בנים או דלמא מצי אמר לה אדעתא דהכי לא גרשתיך והא אע"ג שהיא בת בנים על כרחו הוא צריך לגרשה כיון דלא זכה ליבנות ממנה לכך נראה לר"י דלאלתר תנא שלא בכתובה ולא משום קנס דקנסוה כמו בשניות לפי שניסאת באיסור מדקבעי בסמוך נישאת לרביעי והיו לה בנים מהו דתיתבעיה לשלישי ואי קנס הוא היכי תיתבע לשלישי אלא נראה לר"י דבשלא הכיר בה איירי והלא שלא בכתובה משום דהוי מקח טעות ומ"מ כשיש לה בנים מן הרביעי חוזרת ותובעת לשלישי דאיגלאי מילתא דלאו מקח טעות הוא וכן מלא ר"י בהלכות דרב יהודאי גאון דבלא הכיר בה איירי אבל הכיר בה יש לה כתובה והא דקתני בתוספתא נישאת למי שאין לו בנים תלא שלא בכתובה מפני שניסואיה ניסואי מיעות נראה שהסופרים טעו וכתבו מיעות במקום טעות דלא שייך כאן לשון מיעות כלל: אי איהי שתקא אנן מי שתקינן. וא"ת דתנן בהשולח (גיטין מו: ושם) המוציא אשתו משום אילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר כו' נשאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה א"ר יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדבוריך והשתא תקשה התם אי היא שתקה אנן מי שתקינן וי"ל דהתם כיון דתקינן לרבי יהודה דלא יחזיר ליכא למיחש לקלקולא ורבנן אע"ג דיחזיר לא חיישינן התם לקלקולא כיון דלא (א) חשיב לבדוק יפה בסימני אילונית גמר בדעתו לגרש בכל ענין ולהכי שתקינן וכי תובעת כתובתה מצי אמר לה אדעתא למיתב כתובה לא גירשתיך אבל הכא דליכא תקנה דלא יחזיר פריך שפיר היכי שתקינן ואפי' רבנן דלא חיישי התם לקלקולא היינו דוקא בספק אילונית דכיון דלא חשש לבדוק יפה גמר לגרש בכל ענין אבל הכא אין בידו לבדוק ומוכיח הדבר שמשום בנים מוציאה שכבר נישאת לשנים ולא היו לה בנים איכא קילקולא ולהכי פריך לכ"ע אנן מי שתקינן ואתי נמי שפיר הא דמשמע בהשולח דלא מצי מקלקל לה אלא כשאמר לה משום שם רע ונדר ואילונית אני מוציאך והכא אע"ג דלא אמר לה משום עקרות אני מוציאך מצי מקלקל לה כדפי' ומשני דהכא לא שייך קילקולא דאמרינן השתא הוא דבריאתא ובשעה שגירשה לא היתה ראויה אבל בשם רע ונדר ואילונית איכא קלקולא כשנתגלה לבסוף שהשם רע היה שקר ולא היתה אילונית גם מתחלה דאם היתה לא הוה בריאה לעולם ונדר נמי כיון שיכול להפר כאילו לא היה נדר ואם תאמר דבפ"ק דנדה (דף יב: ושם) אמר גבי אשה שאין לה וסת לא יחזיר אפי' הדר ואיתקן משום קלקולא והשתא והא אין יכול לקלקלה דאמר השתא הוא דבריאת כדאמרי' הכא ואר"י דלא דמי דלקלקול בנים אין רפואה מועלת כ"כ ולכך בשעה שגירשה לא היתה בת בנים דלא שכיח (ב) שתרפא לגמרי מגרש לה אבל קלקול דוסת שכיח להתרפאות ולא גמר ומגרש דיאמר אילו הייתי יודע שסם מועיל לה לא הייתי מגרשה וה"ר שלמה מדריו"ש תירץ דהתם יש לחוש שתקבע וסת כמו שהתחילה לקבוע סמוך לגירושין דליכא למימר השתא הוא דבריאת דהא איגלאי מילתא למפרע דבעוד שהיתה תחתיו איבריאת: שבינו לבינה היא נאמנת. תימה דבמאי איירי דאי בשהתה עשר שנים עמו למה לי טעמא דאין יורה כחץ אפילו יורה כחץ נמי יוציא ויתן כתובה לפי שלא זכה ליבנות ממנה ואי לא שהה ניחוש שמא עיניה נתנה באחר כמשנה אחרונה דסוף נדרים (דף צ:) דתנן בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונוטלות כתובה השמים ביני לבינך פי' גלוי לשמים שאין יורה כחץ דהכי משמע התם בגמרא כו' חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה יבקשו שיכנס רחמים או כמו שפר"ח שיעשו סעודה ויתפייסו וכ"ת דהתם באינה באה מחמת טענה והכא בבאה מחמת טענה מ"מ ניחוש שמא נתנה עיניה באחר ועוד דהתם אם אין באה מחמת טענה מאי נפקא לה מיניה ובמשנה ראשונה למה אמרו יוציא ויתן כתובה והיא דסוף שמעתין דכופין בבאה מחמת טענה ולא חיישי' שמא עיניה נתנה באחר איכא לאוקמא בידוע שהוא עקור או בשהתה עמו י' שנים ויש לו בנים מאשה אחרת דאי לאו דבאה מחמת טענה לא היו כופין משום ביטול פריה ורביה כיון דיש לו בנים והך דהכא ליכא לאוקמה בשהה י' שנים ובאה מחמת טענה דא"כ אפי' יורה כחץ נמי כופין כיון דלא זכה ליבנות ממנה ומיהו י"ל קצת דכיון דיש לו בנים אין לתלות *)באונס שלו אלא אית לן למימר דאדרבה איהי היא דלא זכתה כדאמר לעיל ולכך צריכה טעם דיורה כחץ ואע"פ שיש לו בנים מאשה אחרת שמא אח"כ נתקלקל ויש להאמינה דמוכח מילתא דשהה י' שנים ולא ילדה ומה שלא אמרה מיד משום דעד י' שנים לא הייתו חוששין לדבריה דהוה תלינן בעיניה נתנה באחר א"כ איכא לאוקמא בדלא שהה עמה י' שנים ובאה מחמת טענה דכיון שיש לה טענה מעליא לא רצו להפסידה ואוקמוה אדין משנה ראשונה דלא חשו לעיניה נתנה באחר והיא דנדרים באינה באה מחמת טענה ומ"מ למשנה ראשונה יוציא ויתן כתובה משום דשמא אין לה הגלת חסמים לפי כ"ב כשאין יורה כחץ לו שטוענת שרולה שיהא לה זכר דמי שאין לו בנים חשוב כמת והר"ר יצחק בן רבינו מאיר פירש דהכא איירי לשלישי קאי דאמרו תצא בלא כתובה וקמ"ל דאי אמרה דאין יורה כחץ דנאמנת ולא תפסיד כתובתה ממנו דמויא ליה כיון דאין ראוי לבנים וקשה לר"י דמתוך הלשון משמע דהוא אמר מינה והיא אמרה מיניה מחמת שהוא יחד הרבה ולא הולידו מחמת כן באים לב"ד ועוד ק"ק דלמה אין לחוש לטוענת כן ומשקרת בשביל כתובה וה"ר שמואל ב"ר חיים פירש דהכא איירי כששהתה י' שנים וכרשב"ג דאמר בתלת זימני הוי חזקה דמסקנא דשמעתין כוותיה ואתיא כדקאמר הוא אומר אפילו

*) אולי צ"ל בשוגג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אי איהי וכו' כיון דלא חשש לבדוק יפה: (ב) בא"ד דלא שכיח שתתרפא וגמר ומגרש לה:

גליון הש"ס

גמ' היא קיימא לה ביורה כחץ. עיין נדה דף מג ע"א תד"ה כאילו:

תוספות ישנים

תוס' חד מקמאי

קכג א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה יג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף יג :
קכד ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד :
קכה ג מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סימן א סעיף א :
קכו ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג :
[לקמן קטז.]
[עיין רש"א סנהדרין נט: סד"ה גמרא והרי פריה ורביה]
קכז ה ו מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סימן קנד סעיף ז :

*הוא אמר אפלת בגו עשר והיא אמרה לא אפלית א"ר אמי אף בזו היא נאמנת דאם איתא דהפילה נפשה בעקרתה לא מחזקה הפילה וחזרה והפילה וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים [ה]הוא אמר אפילה תרי והיא אמרה תלת אמר רבי יצחק בן אלעזר עובדא הוה בי מדרשא ואמרו היא מהימנא דאם איתא דלא אפלה נפשה בניפלי לא מחזקה :
מתני' [ו]האיש מצווה על פריה ורביה [ז]אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקה אומר על *שניהם הוא אומר °ויברך אותם אלהים ויאמר להם [אלהים] פרו ורבו : **גמ'** מנא הני מילי אמר ר' אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון אמר קרא °ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש אדרבה וכבשוה תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק וכבשה כתיב רב יוסף אמר מהכא °אני אל שדי פרה ורבה ולא קאמר פרו ורבו ואמר רבי אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע רבי אבא אומר חובה שנאמר °אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך וא"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום שנאמר °אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו' ר' נתן אומר מצוה שנאמר °ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו' *דבי רבי ישמעאל תנא גדול השלום שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו דמעיקרא כתיב °ואדוני זקן ולבסוף כתיב ואני זקנתי : רבי יוחנן בן ברוקה אומר : אתמר רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה וחד אמר אין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר אין הלכה דיתיב ר' אבהו וקאמר משמיה דרבי יוחנן הלכה ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו ואיכא דאמרי רבי חייא בר אבא אמר ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו אמר רב פפא בשלמא למאן דאמר רבי אבהו אמרה משום כבוד בי קיסר לא אמרו ליה ולא מידי אלא למאן דאמר רבי חייא בר אבא אמרה לימרו ליה לא אמר רבי יוחנן הכי מאי הוה עלה ת"ש דאמר ר' אחא בר חנינא אמר ר' אבהו אמר ר' אסי עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דקיסרי ואמר יוציא ויתן כתובה ואי ס"ד לא מפקדה כתובה מאי עבידתה דלמא בבאה מחמת טענה כי ההיא דאתאי לקמיה דר' אמי אמרה ליה [ח]הב לי כתובה אמר לה זיל לא מיפקדת אמרה ליה מסיבו דילה מאי תיהוי עלה דהך אתתא אמר כי הא ודאי כפינן [ט]ההיא דאתאי לקמיה דרב נחמן אמר לה לא מיפקדת אמרה ליה לא בעיא הך אתתא *חוטרא לידה ומרה לקבורה אמר כי הא ודאי כפינן *יהודה וחזקיה תאומים היו אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה שנאי מנא ואתיא לקמיה דר' חייא אמרה אתתא מפקדא אפריה ורביה אמר לה לא אזלא אשתיא סמא דעקרתא לסוף *איגלאי מילתא אמר לה איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתא דאמר מר יהודה וחזקיה אחי פזי וטוי אחוותא

הרדן עלך הבא על יבמתו

רש"י

הוא אמר אפלת בגו עשר. כשאנו באין לכופו להוציא הוא אומר הפילה בתוך עשר ועדיין אין זמן להוציא דתנן מונה משעה שהפילה : והיא אמרה לא אפלית. אלא עקרה אני : הוחזקה לנפלים. ויוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות ממנה : אפילה תרי. ולא אוציא : תורה אור היא מהימנא. וכופין אותו ולא שהיא תובעת גירושין אלא שעליו לכופו לקיים פריה ורביה : **מתני'** אבל לא האשה. וטעמא מפרש בגמרא : **גמ'** לומר דבר הנשמע. דכתיב (ויקרא יט) הוכח תוכיח להוכיח מי שמקבל הימנו : אביך צוה. יעקב לא צוה אלא הם שינו מפני דרכי שלום : איך אלך. וכתיב ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח וגו' הקב"ה צוה לשנות : ואדוני זקן. שרה אמרה לשון בזוי וכשגלה הקב"ה הדבר לאברהם כתיב למה זה צחקה שרה וגו' ואני זקנתי ושינה הדבר מפני השלום : משמיה דרבי יוחנן. הלכה כר' יוחנן בן ברוקה : ואהדרינהו לאפייהו. דלא אמרה רבי יוחנן מעולם וחלקו לו כבוד ולא רצו להכחישו : רבי אבהו קרוב למלכות הוה כדאמר בסנהדרין (דף יד.) ובכתובות (דף יז.) דמשרן אמהתא דבי קיסר רבא דעמיה מדברנא דאומתיה : עובדא הוה. והיא תובעתו לגרשה לפי שלא היו לה בנים : דאתאי לקמיה דרבי אמי. ותובעתו לגרשה : לא מפקדת. ואם רוצה את לצאת אין לך כתובה : מסיבו דילה. בזקנתה מה תהא עליה : חוטרא לידה. עץ שתשען עליו לעת זקנתה ואם תמות יקברנה : איכו ילדת לי חדא כרסא. ומי יתן שלא שתית ותלדי לי עוד כרס אחד שני בנים : אחי. תאומים : אחוותא

תוספות

אפילה תרי והיא אמרה תלתא והשתא ניחא הא דקאמר הוא אומר מינה שהרי עכשיו הוחזקה בתלת זימני ויש לה להפסיד כתובתה והיא אמרה מיניה ומסיק דנאמנת ואם טוענת דאין יכול להזקק פסקו רבותינו דנאמנת אפילו למשנה אחרונה דדוקא כשטוענת שאין יורה כחץ חיישינן שמא משקרת לפי שבעלה לא ידע בה דמשקרת כדאמרי' בסוף נדרים (דף צא.) אבל במילתא דידע בה דמשקרא נאמנת מדרב המנונא *לפי שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה א) :

ולא קאמר פרו ורבו. אע"ג *לאדם הראשון קאמר פרו ורבו ההוא ברכה בעלמא ולא למצוה*:

ואי סלקא דעתך דלא מיפקדא כתובה מאי עבידתה. משמע דאי מיפקדא ניחא דיש לה כתובה ותימה דאי מפקדא א"כ מיענשא אפריה ורביה ואית לן למימר דאדרבה איהי היא דלא זכתה כדמוכח לעיל ותירץ ר"י בן ר' מאיר דהכא בידוע שהוא עקור אבל ק"ק אמאי פריך כתובה מאי עבידתה ולא פריך נמי אמאי יוציא : **כי** הא ודאי כפינן. פר"ח דכל הנך דכופין מחמתה דוקא מנה ומאתים אית לה אבל תוספת לית לה דהדעתא למיפק לא אוסיף לה ודייק מהא דאמר בריש אע"פ (כתובות דף נד:) תנאי כתובה ככתובה נפקא מינה למורדת כו' ולא קאמר נפקא מינה לבאה מחמת טענה וכיוצא בה והא דלא קאמר כ"מ לשהה עמה עשר שנים שיש לה נמי תוספת דלא גרעה מאילונית דאמר בסוף אלמנה ניזונת (שם ד' קא.) דיש לה תוספת מילתא דפשיטא היא כיון דלא מחמתה כופין דמה היא יכולה אם ב"ד כופין אותו משום פריה ורביה ור"ת מפרש דלכל מילי הוי תנאי כתובה [ככתובה] וממאנת וחברותיה דאין להם כתובה אע"פ שיש להם תוספת התם משום דאיגלאי מילתא דלא נתקדשה מעולם ולא יתכן דלטעין פרעתי לא הוי תנאי כתובה ככתובה דאכתובה לא אמר כלום ובתוספת נאמן לומר פרעתי כדמוכח בעובדא דשבתאי בריה דרבי מרינוס (ב"מ יז.) ויש לדחות דהתם לא הוסיף חתן עצמו כ"א שבתאי אביו ולא חשיב כשאר תוספת ואין להאריך כאן כן מצאתי בתשובה אחת שפסק ריצב"א על אשה שהיתה טוענת על בעלה כי אין לאיש גבורתו והאיש היה טוען כי היה לו גבורת אנשים אך היא בועטת וגורמת שאין יכול לבעול דלא מהימנא מדרב המנונא* כיון שהיתה תובעת כתובה והיכא שהודה הבעל שאין יכול לבעול פסק דצריך ליתן גט וכתובה אפילו אינה באה מחמת טענה כיון דאין יכול כלל לקיים לה עונה ודוקא מנה ומאתים אבל תוספת לא יתן דהא בנכנסה לחופה ולא נבעלה עמד בתיקו בריש אע"פ (כתובות דף נו. ושם) דשמא לא כתב אלא ע"מ חיבת ביאה ולרב האי גאון דכל תיקו חולקין שייך כאן דין חולקין אבל נדוניתה שהכניסה לו יחזיר הכל מה שידעו שהכניסה לו אבל מה שכותבין נדוניא גדולה לכבוד הכלה נראה לו דהוי כעין תוספת ומיהו אם יכול להתקשות ויש (א) כאן לכל הפחות ק על זה נראה לו דיש תוספת דיש כאן חיבת ביאה בהכנסת עטרה ואם אין יכול לבעול מחמת הכנסת עטרה אבל אין לו כח למרק על שרחמה צר כתב דאם המתין ג' שנים דימתין עוד שנה ואף על הקשוי כתב שאין לה למהר לסתור בנינה כי רחמי שדי מרובים ומטעם דפסק ר"ח דאין תוספת בבאה מחמת טענה משום דהדעתא למיפק לא כתב לה זה הטעם אין שייך באין יכול ליבעול דמידע ידיע דניסאת לו מתחילה לכך :

[כנדרים צא. ועי' בהר"ן שם ובתוספות שם]

תוספות ישנים

לא אמר משום שם רע אני מוציאה לא מצי אמר לה אילו הייתי יודע וכו' שהרי היה יכול לבודקה. ומדלא בדקה כאשר אנחנו רואים לבסוף כי שקר היה ודאי אמרינן שמחמת שנאה נתן לה גט ואפילו היה יודע בודאי שהשם רע שקר היה מגרשה. וגם כי לשם גרשה מדעתו. אבל הכא ב"ד צוו אותו לגרשה : אי איכי שתקה אנן מי שתקינן. וא"ת התם גבי שמואל את אשתו משום שם רע ואילונית דאמרינן ר"י אומר אומרין לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך כי נשאת לאחר וכיון לא בנים והיא תובעת כתובתה. אמאי לא פריך תלמודא אי איכו שתיק אנן מי שתקינן וי"ל דודאי הא דקאמר גט בטל ובניה ממזרים לא הוי אלא לעז בעלמא. וגם קשה אמאי לא קאמרי רבנן התם השתא הוא דבריאה כדאמרינן הכא וגם ר' יהודה למה לי טעמא דאמרינן שתיקותיך יפה ליך מדבוריך תיפוק לי דשמא השתא הוא דבריאה ומעיקרא הוות איילונית כשיגרשה ואין לה כתובה וצ"ל דבאיילונית לא מצי למימר השתא הוא דבריאה דלא שכיח דאיילונית תתרפא : א) אבן הכא קשה דלא מיירי בעקר מדקאמר איכי קים לה ביורה כחץ א"כ אין אנו יודעין בכל שהוא עקר וי"ל דהכא קאי אהא דאמרינן לעיל נשאת לשלישי ולא היו לה בנים ושהתה עם שני אנשים עשר שנים עם כל אחד והיא אומרת מיניה ואין לו להוציאה בלא כתובה אע"פ שיש לו לגרשה בדין מ"מ לא הוחזקה לעקרה כי לא שהיתה כי אם שתי פעמים עשר שנים וזאת הפעם אינה מן המספר כי בשבילך הוא וכתובה אין לי להפסיד בשתי פעמים כדפרישנא דדוקא לכנסה אסורה והוא אומר מינה והיא הוחזקה לעקרה ולא. אכן בהלכות גדולות איתא דהכא מיירי בתוך עשר שנים ובבאה מחמת טענה והשתא ניחא דנדרים וסיפא דנדרים מיירי באינה באה מחמת טענה ולא תקשי א"כ היכי הוה אמרינן מתחלה יוצאת ונוטלת כתובה לימא לה זיל לא מפקדת ומה לנו לדבריה. וי"ל דהתם מיירי דקאמרה שאין זרעו יורה כחץ ולא נהניתי מביאתו : לשנות בדבר השלום. א) י"מ דאין זה שנוי גמור שהרי אמרה אחרי בלותי היתה לי עדנה כשהיתה כלומר איני נבעלה אם אלד כי פרסתי נדה וחזרתי לנעורי אכן ואדוני זקן יוליד בנים. והמפרשים שאין זה שנוי גמור לפי שנות לומר כן מפני כבוד שכינה. וגם גבי שמואל י"ל דאין זה שנוי גמור שהרי היה הולך למשוח לדוד ולזבוח זבח זבחים כאשר קרא לדוד. והשם אמר לו שלא יגלה לשאול שהולך למשוח ולזבוח רק לזבוח לבד : ואי ס"ד לא מפקדא כתובה מאי עבידתה. פי' הכי אמר לה אם הרצי להיות עמי הרי זה טוב ואם אין את רוצה להיות אצלי ה"ז גיטיך בלא כתובה ומשמע אבל אי מיפקדא ניחא [ותימה] דאדרבה אז תיקשי אמאי יתן לה כתובה דלמא איהי לא [זכתה] דלעיל פרכינן הכי ומשני כיון דלא מפקדא ב) מיענשא ולא יתן כתובה וי"ל להא דפרישית לעיל ניחא דמיירי הכא דידעינן ביה שהוא עקור וא"כ אי מיפקדא יתן לה כתובה דמיניה הוא מסתמא כיון שידוע הוא לעקור אבל פריך שפיר דאי לא מיפקדא כתובה מאי עבידתה הרי לא יבנה לעולם מאתרת ומשום האשה אין קפידא דהא לא מיפקדא :

א) נראה דצ"ל י"מ דהיה שינוי גמור שהרי אמרה וכו' ויש מפרשים שאין זה שינוי גמור לפי שנות וכו' ועי' היטב בתוס' על התורה ובדברי הריב"א שם מה שהביא בשם תוס' דלכאן. ב) צ"ל כיון דלא מפקדא לא מיענשא אבל אי מפקדא א"צ ליתן כתובה וי"ל לפי מאי דפרישית וכו'.

שבת קיא. גיטין מג: קדושין לה.

תוס' חד מקמאי

בכתובה ה"ל כהלויתני ואיני יודע אם פרעתיך שחייב לדברי הכל כדתנן תהוא בהגוזל זוטא אבל במלתא דר"נ גבי מוכת עץ טוען הבעל שמעולם לא נתחייב לה בכתובה ולפום הכי אי לאו משום מגו א"נ משום חזקת דנופה הוה איהו מהימן :

סוף מס' ד"א [ב"מ פז.]

נראשית יח

[כתובות סד.]
[נדה מה.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כי הא וכו' ויש יכול להתקשות וכו' לא כל הפחות תוספת :

אחוותא ולא מיפקדי והאמר רב אחא בר רב קטינא א"ר יצחק *מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין אמר רב נחמן בר יצחק אמנהג הפקר נהגו בה:

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה בלכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הכניסה לו עבדי מלוג ועבדי *צאן ברזל עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה עבדי צאן ברזל יאכלו גואלו הן עבדי מלוג אם מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה אע"פ דשהוא חייב במזונותן הרי אלו לא יאכלו בתרומה הואלו הן עבדי צאן ברזל אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל והוא חייב באחריותן הרי אלו יאכלו בתרומה ובת ישראל שניסת לכהן והכניסה לו עבדים בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו יאכלו בתרומה זובת כהן שניסת לישראל והכניסה לו עבדים בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו לא יאכלו בתרומה: **גמ'** ועבדי מלוג לא יאכלו בתרומה אמאי להוי כקנינו שקנה קנין דתניא מנין לכהן חשנשא אשה טוקנה עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר °וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ומנין לאשה שקנתה עבדים °ועבדיו שקנו עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו קנינו שקנה קנין אוכל כל האוכל מאכיל כל שאין אוכל אינו מאכיל ולא והרי ערל וכל הטמאים שאינן אוכלין ומאכילין התם פומייהו כאיב להו והרי ממזר שאין אוכל ומאכיל אמר רבינא כקנין אוכל קאמר קנין אוכל מאכיל שאינו אוכל אינו מאכיל ורבא אמר מדאורייתא מיכל אכלי ורבנן הוא דגזרי בהו כדי שתאמר אני איני אוכלת עבדי אינן אוכלין זונה היא אצלו הלכך אתי לאפוקה רב אשי אמר גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה אלא מעתה בת ישראל שנשאת לכהן לא תאכיל גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה אלא אמר רב אשי באלמנה כהנת דאתיא לאורויי מעיקרא אכלי בתרומה דבי נשא אינסבי ליה להאי אכלי בתרומה דגבראי והשתא הדרי לי למילתיה קמייתא ולא ידעה דמעיקרא לא שויתה לנפשה חללה השתא שויתה לנפשה חללה תינח אלמנה כהנת אלמנה בת ישראל מאי איכא למימר באלמנותה *לא פליגי רבנן איתמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עם מי רב יהודה אמר הדין

תורה אור: ויקרא כב

רש"י

אחוותא. תאומות ובנותיו היו: ועשאה בת חורין. כדי שתהא מותרת לינשא ומדכפינן לרבה אלמא מפקדא: מנהג הפקר נהגו בה. לפי שלא היתה יכולה לינשא היתה מפקרת עצמה ותופשים בה לפיכך כפו את רבה לשחררה:

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה לכהן גדול: הכניסה לו עבדי מלוג. מה שהאשה מכנסת לבעלה ושמה לו לקבל עליו באחריות כתובתה כמו שכותבין ודא נדוניא דהנעלת ליה והוא מוסיף כנגדן וכותב סך הכל קבל עליו פלוני כך וכך בכתובתה קורין צאן ברזל ויש שמכנסת ממון הרבה ואינה כותבת כולו בכתובתה ומשיירת לעצמה הן נכסי מלוג והבעל אוכל פירות והקרן שלה קיים ואם מתו מתו לה *או פחתו פחתו לה לשון צאן ברזל קרן קיים שאין פוחת ונפסד שאפילו מתו כולן אחריותן עליו לשלם לה כשימות או יגרשנה: עבדי מלוג לא יאכלו. לפי שהן שלה והיא חללה ולקמן בגמרא מפרש טעמא: בת ישראל שניסת לכהן. אפילו עבדי מלוג שאינן שלו יאכלו דהיינו קנינו שקנה קנין וילפינן בגמרא דקנינו שקנה קנין אוכל: **גמ'** שנשא אשה וקנה עבדים. או קנה עבדים: ומנין לאשה. בת ישראל לכהן שקנתה עבדים מנכסי מלוג שלה או עבדיו של כהן שקנו עבדים: ועבדיו שקנו עבדים. גרסי' וא"ת מה שקנה עבד קנה רבו ולמאי איצטריך קרא לרבוייהו משכחת לה כגון שנתנו לו לעבד מנה על מנת שאין לרבו רשות בו: וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. קנין כספו קרא יתירא ודרשינן דלהכי אתא והכי משמע כהן כי יקנה קנין כספו נפש שעבדו יקנה עבד הוא יאכל בו: הערל. כהן ערל אינו אוכל ועבדיו אוכלין כדתנן לקמן (דף ע.): פומייהו כאיב להו. כלומר מחוסרי תקנתא הם אבל עומדים ליתקן ולאכול אבל זו שהיא נעשית חללה אין לה תיקון עולמית: והרי ממזר. בת ישראל שניסת לכהן וילדה בת והבת ניסת לממזר וילדה בן ומתה והבן קיים והרי אם אמו אשת כהן אוכלת בשבילו תרומה לאחר מיתת בעלה לפי שיש לה זרע מן הכהן כדתנן בסיפא בפרקין (דף סט:) והוא אינו אוכל דזר הוא והוא הדין נמי אי כשר הוה שנולד מישראל כשר נמי אין אוכל ומאכיל את אמו והא דנקט לאתויי ממזר משום דמתניתין היא: שמא תאכיל. עבדי מלוג שלה לאחר מיתת הכהן בעלה אבל בעבדי צאן ברזל ליכא למגזר דהשתא לאו משום דידה אכלי אלא משום כהן שהוא רבן: אלא מעתה בת ישראל שניסאת לכהן לא תאכיל. עבדי מלוג בתרומה: גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה. אלמה תנן במתניתין בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל יאכלו: באלמנה כהנת. בת כהן ששבה לתרומת אביה ממיתת בעלה ואי אמרינן יאכלו עבדי מלוג בתרומה בחיי בעלה כהן גדול זה משום קנינו שקנה קנין דלא גרעה הך חללה מעבד שקנה עבדים אתיא לאורויי היתירא אחר מיתתו להאכילם בתרומה מחמת אביה דאמרה מעיקרא באלמנותי הראשון היו עבדי אוכלין בתרומה דבי נשא: אינסבי ליה. לכ"ג אכלי עבדי בתרומה דגבראי השתא כשמת הדרי למילתא קמייתא ויאכלו עבדי בתרומה דבי נשא כמעיקרא באלמנותי הראשון: אלמנה בת ישראל. דלא אתיא לאורויי מאי איכא למימר מאי טעמא לא אכלי בחייו הא לא גרעה מעבד שקנה עבדים: לא פליגי. לא חילקו בין אלמנה לאלמנה: המכנסת שום לבעלה. נכסי צאן ברזל ששמה לו בכתובתה והיו בהן כלים ודבר המסויים וכשגירשה ובאתה ליטול כתובתה: היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן. כמו שקבלתי עלי בשומא ומאז הן באחריותי ושלי הן: הדין

תוספות

אלמנה לכהן גדול: עבדי מלוג לא יאכלו. אפילו למ"ד (א) (גיטין דף מז:) קנין פירות כקנין הגוף דמי לא חשיב בהכי קנין כספו כיון שאין הגוף שלו כמו שאין יוצאין בשן ועין לאיש אפילו למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי כדאמר בהחובל (ב"ק דף פט: ושם) וקצת יש להביא ראיה דבתרומה אזלינן בתר קנין הגוף דבריש פרק בתרא דכריתות (דף כד:) אמר גבי המפקיר עבדו יצא לחירות דמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה אע"פ שאין לרב פירות אלא הגוף ואפילו למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי אתיא. **מנין** לכהן כו'. ממתניתין דקתני בסיפא בת ישראל שניסת לכהן דעבדי מלוג שלה אוכלין לא בעי למפרך דה"א דאכלי מכח האשה עצמה שאוכלת ולא מכח הבעל משום קנינו שקנה קנין להכי פריך מברייתא דקתני קנינו שקנה קנין אוכל וא"כ אפילו אינה אוכלת יש להם לאכול: **לכהן** שנשא אשה כו'. ה"ה שאירס אלא נקט נשא משום דארוסה מדרבנן לא אכלה משום דעולא (כתובות דף נז:) או משום סמפון: **שנאמר** וכהן כי יקנה נפש. והא דדרשינן לעיל בפ' הבא על יבמתו (דף נז.) פצוע דכא כהן שנשא בת גרים היינו מנפש יתירא: **ועבדיו** שקנו עבדים. אפילו לרבי מאיר דאמר (בקדושין דף כג:) אין קנין לעבד בלא רבו אפילו ע"מ שיצא בו לחירות משכחת לה עבדים שקנו עבדים במפקיר עבדו דאוכל בתרומה כדאמרינן בפרק בתרא דכריתות (ד' כד:): **גזירה** שמא תאכיל לאחר מיתה. ובעבדי צאן ברזל לא שייך למגזר אפי' למ"ד (בסמוך) הדין עמה דכל זמן שלא גבתה אותם בב"ד אוכלין מכחו ואחר שגבתה ושמו לה ב"ד הרי כאילו קנתה עבדים לאחר מיתת בעלה: **אלא** מעתה בת ישראל שניסת לכהן לא תאכיל שמא כו'. תימה דלא דמי דהתם ליכא למיטעי דהא בחיי הבעל היתה אוכלת בעצמה ועכשיו אינה אוכלת אבל כאן אם יאכלו עבדים בחיי הבעל אע"פ שבעצמה אינה אוכלת איכא למגזר שמא תאכיל גם לאחר מיתה ואית ספרים דגרסי בת ישראל שניסת לכהן לא תאכל ופריך דהיא עצמה לא תאכל שמא תאכל אחר מיתה ולספרים דגרסי נמי לא תאכיל איכא למימר דאכולי מילתא פריך שלא תאכל ולא תאכיל אלא דנקט לא תאכיל משום דניחא ליה לאקשויי מעבדים אעבדים: כרשיני

עין משפט נר מצוה

קכח א מיי' פ"ט מהל' עבדים ה"ו סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף עט:

א ב מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' כ טוי"ד סי' שלד:

ב ג מיי' פט"ז מהל' איסור הל' א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פה סעי' ב:

ג ד מיי' שם פכ"ב הל' כה סמג שם טוש"ע שם סעי' טז:

ד ה מיי' שם פט"ז הל' א טוש"ע שם סעי' ב:

ה ו מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' יח טוי"ד סי' שלד:

ו ז מיי' שם הלכה יט:

[וע"ל רש"י ב"מ סט: ד"ה אין מקבלין צאן ברזל וכו' ונראה לי שרוב המקבלים כך היו נוהגים לקבל בהמה דקה להכי קרי להו צאן]

ז ח מיי' שם פ"ו הל' ג טור שם:

ח ט מיי' שם הל' א:

ט י כ מיי' פ"ז שם הל' יח טור שם:

תוספות ישנים

עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה. וא"ת למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי אמאי לא יאכלו הא אית ליה בגווייהו פירות וי"ל דגבי תרומה כיון דהויא מן התורה בעינן קנין הגוף דכתיב כי יקנה נפש. וה"נ אמרינן מחוסר גט שחרור אוכל בתרומה אע"ג דאין (לבעל)[להאדון] בו שום פירות שמחררו מ"מ כיון דגופו קנוי דצריך גט אוכל בתרומה: ועבדים שקנו עבדים. פ"ה וא"ת הא למה לי קרא מה שקנה עבד קנה רבו וי"ל דאצטריך היכא שנתנו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו וא"ת לר"מ דאמר (איהו) בקדושין (כ"ד) דאפ"ה לא קני ליה עבד דקני ליה רבו משום דאין קנין לעבד בלא רבו מאי איכא למימר וי"ל דלר"מ נימא דעיקר קרא לאשה שקנתה עבדים ואגב אשה נקט עבדים שקנו עבדים וא"ת והא אשה נמי אמריק מה שקנתה אשה קנה בעלה וי"ל דהכא מיירי שנתנו לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן ובמתנה זכתה ואין הבעל אוכל פירות. וא"ת ואמאי לא פריך מגופה דמתני' בת ישראל שנשאת לכהן והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל אלמא קנינו שקנה קנין אוכל וי"ל דאי מהתם הוה ידע תלמודא שפיר דמשנינן דשאני התם שהיא אוכלת ולכך עבדים אוכלין מכחה. אבל הכא שאינה אוכלת לא אכלי עבדיהם דהיינו כדמשני כל האוכל מאכיל וכו' אבל פריך מהא דקאמר מכח הפסוק דקנין כהן שקנה קנין אוכל וכיון דמקרא נפיק ס"ד דאין חילוק בין אוכלת לאינה אוכלת דמכח הכהן יש להם לאכול ומ"מ משני דווקא האוכל קאמר קרא דמאכיל אבל קנין שאינו אוכל אינו מאכיל: ת"ל וכהן כי יקנה נפש קנין כספו דדרשינן וכהן כי יקנה כספו נפש יאכל וכו'. וא"ת והא אצטריך לקמן לפצוע דכא כהן שנשא בת גרים. וי"ל דמיתורא דנפש קא דריש:

מסורת הש"ס

גיטין לח. [סג: ע"ש]

ס"א ואם הותירו הותירו

תוס' חד מקמאי

אלמנה. הא דתנן אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט והכניסה לו (נכסי) [עבדי] מלוג לא יאכלו אסקוה רבא ורב אשי בתראי דמדרבנן היא אבל מדאורייתא אכלי דלא גרע מקניינו שקנה קנין דתניא מנין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין וכו' אפלו קניינו שקנה קנין אוכל ומיהו רבינא ס"ל דמדאורייתא נמי לא אכלה דכל קנין שאוכל מאכיל קנין שאינו אוכל אינו מאכיל אבל מידי דלא קנין הוא אע"פ שאינו אוכל מאכיל שהרי ישראל אע"פ שאין אוכלים ומאכילין אם אמו שהיתה בת ישראל לכהן כדאיתא במתני':

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עבדי וכו' למ"ד קנין ל"ב פרק כהולך דף לו:

גליון הש"ס

גמ' ועבדיו שקנו עבדים. עי' מ"ר ד' סא ע"ב תד"ה אי הכי כעבדים נמי:

[לקמן קו. כתובות נג: ב"מ נג.]

עין משפט
נר מצוה

י א טוש"ע אה"ע סימן פה סעי' ג:
יא ב מיי' פ"ט מהל' תרומות הל' ז טוי"ד סי' שלא:
יב ג מיי' שם הל' ח:
יג ד מיי' פ"ה מהל' עבדים הל' טו טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף לח:
יד ה מיי' פ"ל מהל' מכירה הל"ה ופכ"ג מהל' אישות הל' טו סמג עשין סב טוש"ע אה"ע סי' ל סעי' יד:
טו ו מיי' פי"ד מהלכות אבל הל' כב סמג עשין מד"ס ג טוש"ע יו"ד סי' שעט סעי' ג:

א הדין *עמה ור' אמי אמר הדין עמו רב יהודה אמר הדין עמה משום *שבח בית אביה דידה הוי ר' אמי אמר הדין עמו כיון דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל וחייב באחריותן יאכלו אמר רב ספרא מי קתני והן שלו הואיל וחייב באחריותן קתני ולעולם לאו דידיה נינהו וכל היכא דחייב באחריותן אכלי בתרומה והתנן [ב]ישראל *ששכר פרה מכהן הרי זה יאכילנה כרשיני תרומה כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה ותסברא נהי נמי דמחייב בגנבה ואבדה באונסיה בכחשה ובנפחת דמיה מי מיחייב הא לא דמיא אלא לסיפא [ג]ישראל ששם פרה מכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה אבל כהן ששם פרה מישראל יאכילנה כרשיני תרומה יתיב רבה ורב יוסף בשילהי פרקיה דרב נחמן ויתבי וקאמרי תניא כותיה דרב יהודה ותניא כותיה דרבי אמי תניא כותיה דר' אמי [ד]עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה תניא כותיה דרב יהודה [ה]המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפילו הכניס לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה א"ל רבא לרב נחמן והתניא כותיה דר' אמי אע"ג דתניא כותיה דר' אמי מסתברא טעמא דרב יהודה משום שבח בית אביה ההיא איתתא דעיילה ליה לגברא איצטלא דמילתא בכתובתה שכיב שקלוה יתמי ופרסוה אמיתנא אמר רבא [ו]קנייה מיתנא אמר ליה נאנאי בריה דרב יוסף בריה דרבא לרב כהנא והאמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה אמר ליה מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גוביינא וכיון דמחוסר גוביינא ברשותיה קאי רבא לטעמיה דאמר רבא *הקדש חמץ ושחרור

רש"י

הדין עמה. ותטול כליה: יאכלו. ומדאכלי בתרומה ש"מ דידיה נינהו: ששכר פרה מישראל. והא שוכר חייב באחריותה אם נגנבה או נאבדה וקתני לא יאכילנה כרשיני תרומה: ה"ג ותסברא נהי נמי דחייב בגנבה ואבדה באונסיה ובכחשה ובנפחת דמיה מי מיחייב. שוכר פטור מן האונסין וכן אם כחשה ואם הוזל דמיה: הא. מתניתין לא דמיא אלא לסיפא: אבל כהן ששם פרה מישראל. בדמים כששכרה הימנו שמאה לו *והתנה עמו להחזירה לו בדמים הללו שאם תכחש או תאכם או יוזלו פרות בעולם יתן הדמים: יאכילנה כרשיני תרומה. הואיל וקבלה באחריותו ואף על פי שחוזרת בעיניה אם לא יפחתו דמיה כל כמה דלא הדרה דידיה הוא וגבי עבדים נמי אע"ג דהדרי בעינייהו כיון דלענין יוקרא וזולא קיימי ברשותיה אכלי: בשילהי פירקיה. כשסיים הדרשה: בשן ועין לאיש. אם סימא הבעל את עינו: אבל לא לאשה. אם סימתה עינו דלאו דידה הוא: לא ימכור. שאם יגרשנה תטול כליה: מכרו שניהם. או זה או זה: לפרנסה. אורחא דמילתא נקט שאין אדם מוכר כלי תשמישיו אלא למזונות: הבעל מוציא. לא מיבעיא דאם מכר הוא בלא דעתה ומת או גרשה דהיא מוציאה מיד הלקוחות אלא אפילו מתה היא הוא מוציא מיד הלקוחות דמכירה לאו מכירה הואי (א) *(שמא ימות הוא בחייה ונמצאת מכירה שלא כדין) כל זמן שהיא קיימת: קנייה מיתנא. תכריכי המת איסורי הנאה הן כהקדש דגמר שם שם מעגלה ערופה בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מז:): מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גוביינא. אע"ג דהדין עמה מודה הוא דכל כמה דלא גבתינהו מיניה לאו ברשותה קיימי אלא שיעבודא בעלמא אית לה עלייהו דהא אם נאנסו או נאבדו חייב באחריותן וכיון דברשות יתמי נינהו אתי הקדש דאקדשוה יתמי ומפקע לה לשיעבודייהו ויהבי דמי: רבא לטעמיה כו'. הקדש דוקא קדושת הגוף כי האי גוונא אבל קדושת דמים לא כדתנן (ערכין דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו כו': חמץ. עובד כוכבים שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה דאתי איסור חמץ ומפקע ליה לשיעבודא דעובד כוכבים והא דתנן בפרק כל שעה (פסחים דף ל.) מותר בהנאה רבא מוקי לה התם כשהרהינו אצלו שנתנו ישראל בביתו של עובד כוכבים דהוא לא מיחסר גוביינא: ושיחרור

תוספות

כרשיני תרומה. אר"י דעיקרם קיימי למאכל בהמה דאם היו עיקרם לאדם היה אסור ליתנם לבהמה משום הפסד תרומה ומ"מ חזו לאדם דאי לא חזו כלל לאדם פטורין מתרומה ומעשר כדאמר בריש כלל גדול (שבת דף סח. ושם):

לא יאכילנה כרשיני תרומה. והא דתנן (עירובין דף כו:) מערבין לישראל בתרומה דשרי בהנאה אר"ת דהיינו דוקא הנאה שאין של כילוי אבל הנאה של כילוי כגון להאכיל לבהמתו אסור וכן להדליקה ולהסיקה תחת תבשילו כדתנן במסכת תרומות (פי"א מ"י) מדליקין בשמן של תרומה (ב) במבואות האפלות ע"ג כהן ברשות כהן פי' כשיש שם כהן שצריך לאותה אורה דנר לאחד נר למאה אבל לא ברשות ישראל והא דאמר בכל שעה (פסחים דף לד.) אבא שאול גבל של בית רבי הוה והיה מחמם חמין *בשמן של תרומה שנטמאה אמר ר"ת דהיינו לכהנים שבבית רבי וטעמא דלא אסור אלא הנאה של כילוי מפרש ר"י משום דדרשינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כו. ושם) גבי אין מדליקין בטבל טמא את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טמאה ואחת תרומה טהורה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך פירוש עיקר הנאתה דהיינו אכילה אף תרומה טמאה אין לך בה עיקר הנאה דהיינו הדלקה אלא משעת הרמה ואילך ומהכא יליף דאין מדליקין בטבל טמא ובטבל טהור נמי (ג) משמע גבי עובדא דרבי פנחס בן יאיר (חולין דף ז.) דאסור הנאה של כלוי היינו משום דהדר ילפינן תרומה טהורה מטמאה ולא כמו שפירש שם בקונטרס *דכ"ש בטבל טהור דכל שכן לא הוי דטהור מטמא הוא דילפינן וכי היכי דילפינן לאסור טבל בהנאה של כילוי הכי נמי ילפינן לאסור זו בתרומה דמשעת הרמה לא הותרה אלא לכהנים ולא לישראל* א):

*ישראל ששכר פרה מכהן שמאכילה כרשיני תרומה אע"פ שמזונותיה עליו. אר"י היינו משום דבהמה האוכלת היא קנין כספו של כהן וישראל אין נהנה אלא הדמים והרי הוא כמוכר תרומה לכהן והדמים שלו אבל כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה דלאו קנין כספו דכהן הוא דשכירות לא קניא:

דמחייב בגניבה ואבדה כו'. כאן משמע דהלכתא כמ"ד דשוכר כנושא שכר דמי באונסים (ב"מ דף פ:) וכן הלכה כדמשמע בריש המפקיד (שם דף לו.) גבי שוכר ושואל פעמים שניהם באשם כו' ובפרק השואל (שם דף צז.) גבי ההוא דאגר כודני לבי תוזאי*:

אבל כהן ששם פרה מישראל. פירש בקונטרס כששכרה הימנו התנה להחזיר לו דמים אלו אם תכחש או תאכם או יוזלו הפרות ואר"י דאסור לעשות כן משום ריבית כדמוכח בפרק איזהו נשך (שם דף סח.*) אלא איירי בשואל:

עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין. תימה לר"י מה ראיה מייתי מהכא לרבי אמי דהא רב יהודה נמי מודה דיוצאין בשן ועין לאיש דחשיב כעבדו כי היכי דחשיב כספו לענין תרומה דתנן עבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה דתרומה ושן ועין ענין אחד הוא כדפי' במתני' ועוד הקשה הר' משה כהן דמי לא מודה רב יהודה דמיחסרי גוביינא וא"כ ברשותיה קיימי ושחרור מפקיע מידי שעבוד כדאמר לקמן גבי איצטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא דאפי' לרב יהודה מפקיעין מידי שיעבוד דשחרור דשן ועין דממילא אמרינן בהחובל (ב"ק דף פט: ושם) דמפקיע מידי שיעבוד ואין לומר דרבה ורב יוסף דדייקי מהכא תניא כוותיה דרבי אמי לית להו דרבא דאמר שיחרור מפקיע מידי שיעבוד דהא ממתני' דהשולח (גיטין דף מ: ושם) דייק לה ואין לומר לית להו ההוא טעמא דלקמן כיון דמיחסרי גובייינא ברשותיה קיימי דהא רבא אית ליה ההוא טעמא בסמוך ולפ"ה קאמר רבא לרב נחמן והא תניא כוותיה דרבי אמי ותירץ ה"ר שמואל בר' חיים מוורדי"ש דדייק מדאבל לא לאשה ומחיים לא איצטריך דפשיטא אלא לאחר מיתה קאמר דאין יוצאין לאשה משום דהדין עמו:

הבעל מוציא מיד הלקוחות. פי' בקונטרס דאפילו מתה היא מוציא הוא מיד הלקוחות משמע מתוך פירושו דכל זמן שהאשה חיה אין הבעל יכול להוציאם כשמכר הוא עצמו אלא כשמתה האשה דאז יורש כחה והיא היתה יכולה למחות בחיים ותימה הוא דכיון שהמכירה קיימת כל זמן שהאשה שותקת למה תוכל לבטל מכירתו במחאתה על תנם דמחיים אין לה בהם כלום ועוד דאפילו אם האשה תוכל להוציא מחיים נראה דאין הבעל יכול להוציא אחר מיתה ולא אמרינן דבמקום אשתו קאי כיון שמכר בעצמו כדמשמע בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צא:) גבי ההוא גברא דזבין כתובתה דאימיה בטובת הנאה אמר אי אתיא אם ומערערה לא מפלינא לך שכיבא אימיה אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דלאחריות דאימיה לא קביל עילויה אחריות דידיה קביל עילויה ונראה כפר"ח דאין המקח קיים כלל אפי' שעה אחת דתקון רבנן שלא תהא אשה צריכה לטרוח ולחזור להוציא מיד הלקוחות אחר מיתת הבעל דלא דמי לאשה הטורפת מנכסים משועבדים לכתובה דהתם הויא מכירה דשמא לא תהא אשה צריכה לטרוח שיפרעו לה כתובתה או תטרוף מבני חרי אבל היכא שאין יכולים לסלקה בשאר נכסים תקנו שהמקח בטל לאלתר:

פוסל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הבעל וכו' לאו מכירה הואי כל זמן שהיא קיימת שמא ימות הוא בחייה ונמצאת מכירה שלא כדין הס"ד: (ב) תוס' ד"ה לא וכו' בשמן של תרומה שנטמאה במבואות האפלות ועל גבי החולים ברשות כהן: (ג) בא"ד ובטבל טהור נמי אין מדליקין כדמשמע גבי עובדא:

[נ"ל גחיטין]

[שבת כו.]

[וע"ע תוספות פסחים לג: ד"ה אמר קרא ותוספות מנחות סו: ד"ה כדי]

*[קצת נראה שייך כל דיבור זה לדלעיל והכל כדיבור אחד נאמרו וכן מצאתי אח"כ ברש"ל]

[וע"ע תוספות ב"ק נו: ד"ה סברוה]

תוספות ישנים

הואיל וחייב באחריותן יאכלו והייט דלא אתיא כרב יהודה. ותימה דהא כרב יהודה מצי שפיר אתיא דרב יהודה נמי מודה שהם ברשותו של בעל קודם שיגרשנה ומ"ה אכלי בתרומה וי"ל דלרב יהודה כיון דאחר מיתה וגירושין יהיו שלה דקאמר הדין עמה וגם מחיים קאמר רב יהודה לקמן אם רצה הבעל למכור לאו כדידיה דמו ולא היה להם לאכול בתרומה דאין גופן קנוי לו: א) וה"ר משה תירץ דכל הנאות של תרומה מותרו' לישראל רק להאכיל לבהמתו משום דהויא בכלל נפש כדדרשינן על כל נפשות מת לא יבא שומע אני אפילו נפש בהמה כשהוא אומר לאביו ולאמו וכו' משמע דבהמה הויא בכלל נפש ולהכי אמרי' הכא דהיכא שהפרה של ישראל אין להאכילה תרומה כדכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו דבעינן שהנפש יהיה קנין כספו כשאוכל בתרומה: יוצאין בשן ועין לאיש. וא"כ הדין עמו דאי הדין עמה לא היה יכול להוציאם לחרות דאע"ג דרב יהודה מודה דאוכלין בתרומה מ"מ לא קאמר דמצי להוציאם לחרות דכיון דקאמר לקמן אם רצה הבעל למכור לא ימכור כמו כן אינו יכול למכור העבד לעצמו להיות משן ועין בן חורין: ורבא לטעמיה דאמר הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שעבוד. ותימה מאי מדמה התם היינו טעמא משום שיכול הלוה לסלק למלוה בזוזי אבל הכא כיון דהדין עמה אין היורשין יכולים לסלקה בדמים. וי"ל דדוקא התם שהקנה הגוף העבד למלוה בענין שיכול הלוה לסלקו בזוזי דאי לאו הכי לא הוי השחרור מפקיע מידי שעבוד אבל הכא דאף על גב דהדין עמה כ"ז שלא גבתה ברשותא דבעל קאי והגוף קנוי לו עתה שהרי משתעבד הוא ממנו וא"כ יכול הקדשו ושחרורו להפקיע שעבוד האשה וא"ת אמאי לא אמרינן אלמוה רבנן לשעבודה דאשה כדאמרינן פרק אע"פ י"ל דהיינו דוקא כשאינו אוסר לכולי עלמא אבל הכא דאסר לכל העולם משום דפרסוה על המת [לא] אמרינן אלמוה:

מסורת הש"ס

גיטין מד: [כתובות עט:]

ע"ז טו. [תרומות פי"א מ"ט]

לעיל מו. כתובות נט: גיטין מ: נדרים פו: ב"ק סח:

[וע"ע בתוס' ד"ה אי תקפה]

תוס' חד מקמאי

איתמר המכנסת שום לבעלה הוא אומר (כלי) [דמים] אני נותן והיא אומרת כלי אני נוטלת רב יהודה אומר הדין עמה משום שבח בית אביה והלכתא כותיה וכ"ש אם אמרה הדמים אני נוטלת שהדין עמה משום דינא ולא משום שבח בית אביה תניא כותיה דרב יהודה המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה היה מעשה לפני ר"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות. כתב הרב אלפס הא מילתא דר"ג בעיא ולא אפשיטא שפיר ולא עבדי' בה עובדא ואבא. מרי ז"ל כתב מכרו שניהם לפרנסה כיון שלקח מן האיש וחזר ולקח האשה. וכ' רש"י לא מבעיא אשה עצמה שמוציאה מן הלקוחות אפי' בחיי בעלה כיון שיכולה לומר בשעת גביית כתובה כלי אני

ושחרור מפקיעין מידי שעבוד א"ר יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על שני אלפים אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו מפני שבח בית אביה מאי קא משמע לן שבח בית אביה דידה הוי הא אמרה רב יהודה חדא זימנא מהו דתימא ה"מ היכא דמטיא למשקל בכתובתה אבל מיתן דמי ומישקל לא קמ"ל:

מתני' בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר *שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי אמרו לו מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן אף בת כהן לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר:

גמ' איבעיא להו טעמא דרבי יוסי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא או דלמא ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל למאי נפקא מינה לעובר במעי כהנת מאי אמר רבה היינו טעמא דרבי יוסי דקסבר עובר במעי זרה זר הוא רב יוסף אמר ילוד מאכיל שאין ילוד אינו מאכיל מיתיבי אמרו לו לר' יוסי מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן בת כהן לכהן מהו אמר להם זו שמעתי וזו לא שמעתי אי אמרת בשלמא עובר במעי זרה זר הוא היינו דקא"ל זו שמעתי וזו לא שמעתי אלא אי אמרת ילוד מאכיל שאין ילוד אין מאכיל מאי זו שמעתי וזו לא שמעתי איהי היא קשיא אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יוסי אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים משום בנים אין לו בנים אוכלים משום אחים אין לו אחים אוכלים משום משפחה כולה זו ולא ס"ל הא א"ל שמואל לרב חנא בגדתאה *פוק אייתי לי בי עשרה דאימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה אלא *זו וס"ל מאי קמ"ל דפליגי רבנן עליה דרבי יוסי ומי פליגי (א) מתיב רבי זכאי זו עדות העיד ר' יוסי מפי שמעיה ואבטליון והודו לו אמר רב אשי מי קתני וקבלו והודו לו קתני דמסתבר טעמיה ת"ר* הניח בנים אלו ואלו אוכלים הניחה מעוברת אלו ואלו אין אוכלים הניח בנים והניחה מעוברת עבדי מלוג אוכלים כדרך שהיא אוכלת עבדי צאן ברזל לא יאכלו מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו הבת מאכלת הבן אינו מאכיל ר"ש בן יוחי אומר זכרים יאכלו כולן נקבות לא יאכלו שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום מאי איריא שמא ימצא עובר זכר תיפוק ליה דנקבה נמי פסלה חדא ועוד קאמר חדא דנקבה נמי פסלה ועוד שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום זכרים יאכלו והאיכא עובר קסבר אין

ושחרור. ישראל שטעבד עבדו לב"ח ושחררו הלוה יצא לחירות והמלוה גובה מלוה* ממקום אחר: בכתובתה. שהיא אלף זוז דהא מאי דאשבחו ברשותי' אשבחו: אבל למיתן דמי ומישקל לא. אלא שלו הן עולמי' קמ"ל: **מתני'** והניחה מעוברת. אע"פ שיש לה בנים הימנו והיא אוכלת בתרומה לא יאכלו עבדי צאן ברזל בתרומה לפי שהן של יורשים ויש לעובר בהן חלק ואין לעובר כח להאכילן בתרומה אי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא אי משום דקסבר ילוד מאכיל שאין ילוד אין מאכיל שנאמר (ויקרא כב) ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו: שהעובר פוסל. אם בת כהן נישאת לישראל והניחה מעוברת ואין לה בן אחר פוסלה מלשוב לבית אביה כנעוריה: ואינו מאכיל. אם בת ישראל לכהן היא ומת והניחה מעוברת אין בעובר כח להאכילה וה"ה לעבדים: אף בת כהן לכהן. כיון דאמרת שאין ילוד אינו מאכיל היאך העבדים אוכלין בתרומה מפני חלקו של עובר שהרי עבדיו הן ואין אוכלים אלא בשבילו והוא אין בו כח להאכיל: **גמ'** במעי כהנת. בת כהן מעוברת מכהן אי אמרת משום זרות ליכא ואי משום שאין ילוד איכא: וזו לא שמעתי. לאיסור אלא להיתרא: יש לו בנים אחרים. לבד מעובר זה: אוכלים. העבדים בשביל בנים דעובר לית ליה זכיה: בשביל משפחה. שאין אחד מישראל שאין לו יורשין וכל זמן שלא נולד העובר זוכה הקרוב לירושת כהן ואוכלים בגינו: זו דברי רבי יוסי. ולא סבירא ליה לשמואל דעובר אית ליה זכיה: בגדתאה. בעל אגדה ל"א שם מקום שהוא בבבל ששמו בגדד*: בי עשרה. לפרסם את הדבר: הניח בנים. הכהן ולא הניחה מעוברת: אלו ואלו. עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל אוכלין דעבדי מלוג אוכלין בשבילה שהיא אוכלת בשביל בניה ועבדי צאן ברזל אוכלין בשביל בנים: הניחה מעוברת. ולא הניח לה בנים: אלו ואלו אין אוכלין. שהעובר אינו מאכיל לא את אמו ולא את העבדים: הניח בנים והניחה מעוברת עבדי מלוג אוכלים. שהם שלה ואין לעובר חלק בהן והיא אוכלת בשביל בניה: עבדי צאן ברזל לא יאכלו מפני חלקו של עובר. שיש לו חלק בהן דאית ליה זכייה ולא ידעינן הי מתרמי לחלקו לפיכך עבדים אסורים לאכול: שהעובר פוסל. בת כהן המעוברת מישראל: ואינו מאכיל. בת ישראל המעוברת מכהן ולא את עבדיו: הבת מאכלת. לקמן מפרש לה: כולן זכרים. ל"ג כולן אלא ה"ג זכרים יאכלו כולן נקבות לא יאכלו אם יש זכר בבנים אוכלים העבדים בשבילו ולא חיישינן לחלקו של עובר דשמא נקבה היא ואין לה חלק במקום בן ואת"ל זכר הוא שמא הפיל שכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ויש שנופלות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקיבות הוו להו זכרים הראוים לירש מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן כולן נקבות לא יאכלו שמא יהא עובר זכר כו': תיפוק ליה. דא"כ הויא נקבה פסלה דכיון שכל אותן שלפנינו נקבות יש לעובר חלק בהן אפילו היא נקבה:

פוסל ואין מאכיל. נראה לפרש שהעובר פוסל בעבדי אביו ואין מאכיל את אמו דתרווייהו אעבדים ליכא למימר פוסל בעבדי אביו ואין מאכיל בעבדי אביו דכיון דאשמועינן דפוסל היכי משכחת שיאכיל ובקונטרס פירש כולה מילתא אאמו ואע"ג דאעבדים קאי ה"ק שהעובר פוסל ואין מאכיל את אמו וה"ה לעבדיו דפוסל: **למאי** נפקא מינה לעובר במעי כהנת. אע"ג דע"כ דרשינן ההיא דרשא דילוד מאכיל דמהאי טעמא אמרינן לקמן דבת ישראל לכהן והניחה מעוברת דלא מאכיל דהתם לא שייך טעמא דעובר במעי זרה זר הוא דאפילו זר מאכיל את אמו ואפילו ממזר כדאמרינן לקמן (ד' סט:) מ"מ מיבעיא ליה לענין עבדים דאיכא למימר דוקא לענין אמו דכתב בה קרא ויליד ביתו הם יאכלו דמיניה דרשינן שמאכיל את אמו דרשינן ילוד מאכיל אבל עבדים שאוכלים מטעם קנין כספו לא קאמר קרא ילוד מאכיל שאינו ילוד לא: **היינו** דקאמר זו שמעתי כו'. ורבנן שהיו אומרים לו כן הוו סברי דטעמא משום דילוד מאכיל: **אוכלין** בשביל כל המשפחה כולה. ה"מ למימר דטעמא דרבנן משום דלא סבירא להו דרשא דשאין ילוד אין מאכיל לגבי עבדים ולית להו נמי דעובר במעי זרה זר הוא אלא קבלה היתה בידו דטעמא משום דלא זכי בהו עובר וקצת תימה דהא מסתמא מעשה ידיהם עד שיולד הוא לעובר ולא לבני משפחה קשה לר"י דתנן בפרק יוצא דופן (נדה ד' מד.) דבן יום אחד פוסל מן התרומה ופריך בגמרא מאי איריא בן יום אחד אפי' עובר נמי ומשני רב ששת מתניתין בכהן שיש לו ב' נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ובן יום אחד מן הגרושה פוסל בעבדי אביו ולאפוקי מדרבי יוסי דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין עובר לא והשתא למה ליה לאוקמי כשיש לו שתי נשים אפי' אין לו אלא אחת גרושה ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא דאוכלין בשביל כל המשפחה כולה לרבנן ואר"י [ב"ב קמב.] דרב ששת לטעמיה דאית ליה במי שמת* המזכה לעובר קנה ולא אכלי בשביל המשפחה ולהכי מוקי בשיש לו בנים משאינה גרושה ואין העובר שבמעי גרושה פוסל משום דלא חיישינן למיעוטא דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא כדלקמן ולאפוקי מדר' יוסי דרבי יוסי חייש למיעוטא ואתי שפיר דבפרק מי שמת (ב"ב קמב. ושם) פריך למ"ד המזכה לעובר קנה מדתנן ביוצא דופן (נדה דף מד. ושם) בן יום אחד נוחל ומנחיל אבל עובר לא ולא פריך מרישא דבן יום אחד פוסל דהיכא לאוקמא בשתי נשים כו': **זו** וסבירא ליה. אע"ג דשמואל פסיק בהא"פ (כתובות דף נט.) כרבי יוחנן הסנדלר דאין אדם מקנה דשלב"ל שמואל חשיב עובר כבא לעולם:

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה כו טוש"ע אה"ע סי' פח סעיף ג:

יז ב ג מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' ד טור יו"ד סי' שלא:

יח ד המיי' שם טור שם:

תוספות ישנים

רב יוסף אמר ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל אבל לא ס"ל שיהא הטעם משום דעובר במעי זרה זר הוא דא"כ מאי קא מיבעיא להו לרבנן מאחר שהעדת מה ענין זה לזה בת ישראל שנשאת לכהן עובר במעי זרה[הוא] ולא אכלי אבל במעי כהנת לא פסיל. [ורבה אמר לך אין] טעמא דר' יוסי משום דילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל א"כ מה בעו מיניה רבנן בכהן במעי כהנת שלא הסיא היא כדקאמר תלמודא אלא טעמא משום דעובר במעי זרה הוא: ואימא קמייהו המזכה לעובר קנה. וא"ת והא אמר שמואל הלכה כר' יוחנן הסנדלר דאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וי"ל שאני הכא שהמתנה הויא בעולם ולא נהירא דהא אמרינן בגיטין דלדבר שלא בא לעולם לא קנה אף דבר שישנו בעולם. וי"ל דעובר חשוב כדבר שהוא בעולם ומיירי הכא כהוכר עוברה. וא"ת ומאי הא דקאמר זו ולא ס"ל וכו' והאמר ליה שמואל וכו' המזכה לעובר קנה ואת אמרת דהלכה כחכמים דאין לעובר זכיה דלמא דגם רבנן [ס"ל] דמזכה לעובר קנה דאית ליה לעובר[זכיה]וכחוששין למיעוט קמיפלגי דהרבה תנאי פליגי בהא ונפרש דר' יוסי סבר חוששין למיעוט שמא יהיה (לה) זכר קיים ורבנן לא חיישי דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה זכרים ומחצה נקבות והו"ל זכרים מיעוטא וי"ל דא"א לומר כן מדקאמר שמואל לעיל אליבא דרבנן אין לו אחין אוכלין בשביל כל המשפחה א"כ טעמייהו משום דאין מזכה לעובר קונה דא"ל משום דאין חוששין למיעוט דהא לאו מיעוט איכא דבין יהיה הולד זכר או נקבה יהיה לולד חלק בעבדים שאף נקבה יורש קודם לאחיו ולמשפחה: כולם זכרים יאכלו. בקונטרס לא גרים כולם זכרים דאפי' אי ליכא אלא חד זכר יאכלו בגללו ולא חיישינן למיעוט שמא ימצא עובר זכר. אבל בנקבות לא יאכלו נ"ל כולם נקבות דאי איכא חד זכר אכלי ודוחק הוא למחוק גרסת הספרים.ונראה לה"ר נתנאל לייסב גרסת הספרים כולם זכרים יאכלו פי' כולם פי' [בין] עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל יאכלו כיון דאיכא זכר אבל נקבות לא יאכלו כולם.פי' עבדי צאן ברזל אלא עבדי מלוג בלבד לפי שמכח האשה הם באים ולא מכח הבנים:

נ"ע מלוה שלו. יעב"ץ

ב"ב קמא: נדה מד.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומי פליגי והאמר ר' זכאי זו עדות:

[illegible]

תוס' חד מקמאי

[illegible]

האשה הוא בטל מיד שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כיון שנפל הבעל עליו . (אבל נכסי מלוג שהגוף שלה אמרי' בפ' ח"ה שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי) . ואפי' בחיי הבעל מוציאה מיד הלקוחות ולכך נהגו בנרבונה לכתוב בכתובה הוא נתן לה קרקע פלוני והיא הביאה לו בנדונייתה כדי שתוכל לטרוף מן הלקוחות בחיי הבעל אם מכרן . וכן אם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה כיון שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי נמי א)שלקח מן האשה היא ותוציא מהלקוחות אפלו בחיי בעלה ולפיכך אמר רשב"ג שהבעל מוציא מיד הלקוחות מכח האשה . ופ' השולח פי' בדין נכסי האיש והאשה ודין אפותיקי סתם ודין אפותיקי מפורש . ומיהו מילתא פשיטא היא דנכסי הבעל אינה מוציאה מיד הלקוחות אם מכרם הבעל עד שעת גביית כתובה והיינו דאמר פ' האשה שנפלו לה . אבעי לזבוני מי לא מזבין . ורש"י פי' ל"מ אם מת הוא או גרשה שהאשה מוציאה מיד הלקוחות אם מכר הוא בלא דעתה אלא אפי' מתה היא הוא מוציא מיד הלקוחות דשעת מכירה לאו מכירה ודאית היא שמא ימות הוא ונמצאת מכירה שלא כדין והראב"ד פי' מכרו שניהם לפרנסה כגון שמכר האחד בפני חברו וקא' רשב"ג שאם מכרה האשה בפני בעלה הבעל מוציא מיד הלקוחות . זהו לשונו מה שפסק הרב אלפס דרבנן דאמרי עובר לית ליה זכייה מסתברא כוותייהו דרבא קאי כרבנן בפ' מי שמת ואביי פליג עליה וכו' וקי"ל אביי ורבא הלכה כרבא וכבר כתבתי דבר זה בפרק מי שמת . מצאתי כתוב בחדושי שחדשתי לפני אבא מארי ז"ל שמעשה היה בלוניל לפני הראב"ד ז"ל ולפני זקני הרב ר' משולם ולפני הרב ר' שמואל ב"ר משה ע"ה באחד שנתן מתנה לבנו קודם ארבעים יום ליצירתו והיה מחלוקת ביניהם יש מהם שאמרו שהמתנה מתנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל העובר ויש מהם שאמרו שאין המתנה מתנה דכיון דארבעים יום קודם ליצירתו מיא בעלמא הוא וכמו דלא עיברה כלל דמיא ונגמר הדין ע"פ רובם שהמתנה מתנה ולאבא מארי ז"ל היה מסתברא כדברי היחיד שאין המתנה מתנה:

א) נראה דצ"ל נמי שלה שלקח מן האשה בעל הוא והוציא מן הלקוחות.

עין משפט
נר מצוה

יט א ב מיי' פ"י מהל' נחלות הלכה ד סמג עשין נו טוש"ע חו"מ סימן רפט סעי' א:
כ ג מיי' פי"ט מהל' אישות הלכה יז סמג עשין כו טוש"ע אה"ע סימן קיב סעי' יא:
כא ד מיי' שם הל' יט סמג עשין פא טוש"ע שם סעיף יד:
כב ה מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' א טוי"ד סי' שלא:
כג ו מיי' שם הל' יא:
כד ז מיי' פ"ו מהלכות יבום סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' ח:
כה ח מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' ב טוי"ד סי' שלא:
כו ט מיי' שם הלכה ה:
כז י מיי' שם הלכה ו:

[לעיל לה:]

אין חוששין למיעוטא ואיבעית אימא לעולם קסבר חוששין למיעוטא דעבדינן ליה תקנתא כרב נחמן אמר שמואל דאמר *רב נחמן אמר שמואל [א]יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ובורר להם חלק יפה הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אומר [ב]הגדילו אין יכולין למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה לימא דרב נחמן תנאי היא לאדכ"ע אית להו דרב נחמן והכא *בחוששין למיעוטא קמיפלגי ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו הבת *מאכיל הבן אינו מאכיל מ"ש בן דלא מאכיל משום חלקו של עובר בת נמי לא תאכיל מפני חלקו של עובר אמר אביי הכא בנכסים מועטים עסקינן וכגון דאיכא בן בהדי בת מה נפשך אי האי דמעברא בן הוא לא עדיף מהאי דקאי אי בת היא אמאי אכלה בתקנתא דרבנן כמה דלא נפק לאויר העולם לא תקינו רבנן במאי אוקימתא בנכסים מועטים אימא סיפא שמא ימצא העובר זכר ואין לבנות במקום בן כלום אדרבה [ג]נכסים מועטים דבנות נינהו סיפא אתאן לנכסים מרובין ונכסים מועטים דבנות נינהו *והאמר רבי אסי א"ר יוחנן [ד]יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו ואלא מאי בת דקתני אם א"ה היינו ר' יוסי כולה ר' ישמעאל בר' יוסי קתני לה:

מתני' [ה]העובר והיבם והאירוסין והחרש ובן תשע שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין [ו]ספק שהוא בן ט' שנים ויום אחד ספק שאינו ספק הביא ב' שערות וספק שלא הביא *נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע אי זה מת ראשון [ז]צרתה חולצת ולא מתייבמת:

גמ' העובר: [ח]אי בת כהן לישראל היא פסיל לה °כנעוריה פרט למעוברת אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל: היבם: [ט]אי בת כהן לישראל היא פסיל לה °ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה °*קנין כספו אמר רחמנא והא קנין דאחיו הוא: והאירוסין: [י]אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא

ויקרא כב
שם
שם

רש"י

אין חוששין למיעוטא. לשמא יהא זכר ויש לו חלק בהן דבתר רובא אזלינן ורובא יולדות או נקבות או מפילות כדפרישית לעיל: דעבדינן ליה תקנתא. בוררין לעובר שאר נכסים לחלקו וגמלאו העבדים כולן לחלק הולדים אבל היכא דכולן נקבות לא מצינו למיעבד תקנתא שמא יהא העובר זכר ויהא הכל שלו: יתומים. קטנים שבאו לחלוק מעמידין אפוטרופוס לכל אחד ואחד ובורר כל אפוטרופוס חלק אחד יפה לחלקו: הגדילו. היתומים יכולים למחות ומהגיא חלוקה לפירות דעד מחאה: לימא דרב נחמן תנאי היא. מדאמר ר' שמעון זכרים יאכלו משום תקנתא דרב נחמן מכלל דת"ק דאמר עבדי צאן ברזל לא יאכלו אפי' בתקנתא קאמר ולית ליה דרב נחמן ואינן רשאין לחלוק עד שיגדילו: לא דכולי עלמא אית להו דרב נחמן. ואי דעבד להו תקנתא הכי נמי דאכלי אפילו לתנא קמא והכא בדלא עבוד תקנתא פליגי וקאמר רבי שמעון יאכלו ולא חייש למיעוטא ותנא קמא חייש למיעוטא: הבת מאכיל. קס"ד ה"ק אם יש כאן בת ולא בן מאכיל עבדים אבל אם זכרים הם לא יאכלו העבדים: בנכסים מועטים. דתקון רבנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: וכגון דאיכא בן בהדה. דהך בת דהוו כולהו בחזקת הבן מדאורייתא דהשתא ממה נפשך אי עובר זכר הוא לא עדיף מהאי דסקלינהו רבנן מיניה ואוקמינהו ברשות בת ואי עובר בת היא כיון דיש בן זכר לפנינו אין לעובר נקיבה חלק בהן אלא בתקנתא דרבנן וכמה דלא נפק כו' ולהכי נקט בן בהדה דאי לא הוה בן אית ליה זכייה לעובר נקבה מדאורייתא בנכסים בתורת ירושה בהדי הך בת והכי מפרש מילתא דר' ישמעאל הבת עם הבן מאכלת אבל אם יש בן בלא בת אינו מאכיל: מה שמכרו מכרו. וכיון דלענין מכירה ברשותייהו קיימי הכי אכלי: אלא מאי הבת דקתני אם. והכי קאמר האם מאכלת עבדי מלוג שלה כדרך שהיתה אוכלת והבן אינו מאכיל את עבדי צאן ברזל מפני חלקו של עובר: מתני' העובר פוסל. בת כהן שניסת לישראל ומת והניחה מעוברת: ואינו מאכיל. בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת: והיבם. בת כהן שומרת ליבם ישראל פסלה מתרומת אביה ובת ישראל שומרת ליבם כהן אינו מאכילה: והאירוסין. בת כהן מאורסת לישראל פסלה ובת ישראל מאורסת לכהן אינו מאכילה: ובן ט' שנים. בגמרא מפרש לה: ספק שהוא בן ט' ספק שאינו. הוי נמי כבן ט' ופוסל ואמילתא דלעיל קאי: ספק שהביא שתי שערות כו'. לעיל קאי לענין האירוסין דקתני פוסלין והכי קאמר קטן שקדש האשה ספק הביא שתי שערות וקדושיו קדושין ספק שלא הביא פוסל בת כהן המאורסת לו מן התרומה: נפל הבית עליו ועל בת אחיו. שהיא אשתו ספק הוא מת תחלה ונפלו שתיהן לפני אחיו ופוטרת צרתה משום צרת הבת ספק בת אחיו מתה ראשונה ובשעת נפילה ליבם לא הואי צרתה צרת ערוה דתנן (לעיל דף ב:) וכולן אם מתו או מיאנו צרותיהן מותרות: צרתה חולצת ולא מתייבמת. איידי דאיירי בספק לחומרא תני לה בהדייהו: גמ' ושבה אל בית אביה כנעוריה. משמע בזמן שהיא דומה לנעוריה: ילוד מאכיל. ישראלית האוכלת בשביל בנה אינה אוכלת אלא אם כן ילוד בן מאכיל את אמו נפקא לן בתורת כהנים (ויקרא כב) מויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו ומהכא ילוד הוא דמשתמע: ושבה פרט לשומרת יבם. שאינה ברשותה לשוב דהא אגידא ביה: דקניה

תוספות

אין חוששין למיעוטא כו'. הקשה הר"ר שמואל בר' חיים הא כי הוי נמי נפל פסיל כדמוכח בפ' מי שמת (ב"ב דף קמב. ושם)דלמאן דאמר המזכה לעובר קנה זוכה העובר בנכסי אביו עד שתפיל האשה דתניא (שם) גבי גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שאשתו מעוברת והחזירו ואחר כך שמעו שהפילה והחזיקו החזיק בשניה זכה בראשונה לא זכה ואר"י דהכא יש להסתפק שמא כבר הוא נפל וא"ת דהכא חייש רבי יוסי למיעוטא ובפ' מצות חליצה (לקמן דף קה:) קאמר דקטנה חולצת ואמאי הא אין עולה לייבום כיון דחייש למיעוטא דחיישינן שמא תמלא אילונית וכיון דאין עולה לייבום אין עולה לחליצה [א]וי"ל דחשיב עולה לייבום כיון דאם יבא אליהו ויאמר דאינה אילונית היתה יכולה להתייבם ולא דמיא לחולצת תוך ג' חדשים *(א) דאפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברא לא משגחינן ביה וא"ת דבפ"ק דכתובות (דף יד:) לא חייש ר' יוסי למיעוטא בתינוקת שנאנסה ואר"י דברובא דאיתיה קמן כ"ע מודו דלא חיישינן למיעוטא ומיהו צ"ע ברים המוכר פירות (ב"ב דף צג:) דאזיל רבי יוסי בתר רובא דזריעה להוציא ממון ואייתי מינה ראיה לרב דאמר הולכין בממון אחר הרוב אלמא לא חייש רבי יוסי למיעוט לענין ממונא וכל שכן לענין איסורא [ב]ויש לחלק:

יתומים שבאו לחלוק כו'. מפורש בהשולח (גיטין דף לד.):

מועטים עסקינן. אע"ג דפסקינן בפ' נערה בכתובות (דף נא.)דמזון האשה והבנות ממקרקעי ולא ממטלטלי סוגיא דהכא סברא דעבדא כמקרקעי דמי כרבי אלעזר דאמר בפ"ק דב"ק (דף יא: ושם) הלכה גובין מן העבדים ומיהו אין הלכה כן אלא כרב נחמן דפליג עלי' דקי"ל ככל הני שמעתתא דשלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא פרק יש נוחלין (ב"ב דף קכח.) דמסיק התם דשלח ליה אין גובין אבל אין לומר דחשיב עבדא כמטלטלי וסבר כרבי דאמר בפרק נערה (כתובות דף נא.) מזון האשה והבנות בין ממקרקעי בין ממטלטלי דא"כ בסמוך דפריך במאי אוקימתא בנכסים מועטים ודוחק לומר דסיפא אתא לנכסים מרובין ה"ל למימר דסבר לה ר"ש בן יוחאי כר"ש בן אלעזר דקי"ל (שם) כוותיה דמזוני מקרקעי ולא ממטלטלי:

שקדמו ומכרו כו'. מלשון קדמו משמע דאיירי שקדמו למכור קודס שהחזיקו בהן בית דין לצורך בנות אבל אין נראה לר"י דא"כ הוה ליה לאוקמי כגון שכבר החזיקו בהן בנות ע"פ ב"ד אלא אין שום חזקה מועלת אלא קדמו קודם שיאכלו הבנות קאמר ומיהו אר"י דיש לדחות דמשמע ליה דבת אוכלת מיד אחר מיתת הבעל בלא החזקה על פי ב"ד:

מה שמכרו מכרו. והדמים שלהם דאם לא כן בחזקת הבנות הן וכן משמע בסוטה (דף כא:) דחשיב ליה רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטים:

קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא. אמר ר"ת דאסמכתא בעלמא הוא דמדאורייתא מיכל אכלה א) דהא למשנה ראשונה דפרק אף על פי (כתובות דף נז. ושם) היכא דאכלה בחיי הבעל אכלה נמי בחזקת היבם ודייק ר"ת מדקתני התם ואפילו כולם בפני הבעל חסר יום אחד משמע הא כולן בפני הבעל אוכלת ועוד דתניא בתוספתא (דכתובות פ"ה) זו משנה ראשונה אבל רבותינו אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה ולא היבמה עד שתיבעל משמע דלמשנה ראשונה אוכלת ובירושלמי דפרק אע"פ הגיע זמן ולא נישאו או שמתו בעליהן אוכלות משלו ואוכלות בתרומה והיינו בלא ביאה דאי אחר ביאה פשיטא דאשתו גמורה היא והיינו טעמא דמשנה ראשונה

תוספות ישנים

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו. פ"ה קדמו קודם שהגבו ב"ד לבנות ולא נהירא דא"כ מה פריך הכא לוקמה כשכבר הגבו ב"ד הנכסים לבנות ולכן נ"ל קדמו ומכרו קודם שאכלו הבנות הנכסים:

א) ור' יצחק בר' אברהם פי' דודאי דרשה גמורה היא והאי דמשמע התם דלמשנה ראשונה אוכלת כי הגיע זמנה בפני הבעל היינו דווקא בתרומ' דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לא אכלה אפי' למשנה ראשונה דקנין כספו אמרה רחמנא והאי קנין דאחיו הוא. וכן משמע פרק נערה המאורסה (דף עג) גבי בוגרת ששהתה י"ב חדש וכו' וקאמר ר' אליעזר ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד דתנן היבם אינו מאכיל וכו' וקאמר אביי ודלמא לא היא עד כאן לא אשמעי' משנה ראשונה אלא לאכילה בתרומה דרבנן משמע דבכתובות בתרומה דרבנן מיירי: אי בת כהן לישראל פסל לה דהא קניה בהאי הויה ולא נהירא לגרוס כן שהרי אצטריך כי תהיה לומר בת כהן שנבעלה לפסול לה פסלה וצ"ל דטעמא משום דכתיב ושבה אל בית אביה וזו עומדת בבית בעלה ואיגררא ביה:

מסורת הש"ס

כתובות ק: קידושין מג. גיטין לד.
לקמן קיט. וש"נ
[נ"ל מאכלת]
כתובות קא. סוטה כא: ב"ב קמ.
לעיל נא.
[כתובות נח.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אין וכו' דאפילו יבא אליהו. נ"ב ע"ל בפרק החולץ דף מא ע"ב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אין חוששין וכו'. וי"ל דחשיב עולה ליבום. עיין לעיל דף מא ע"ב: בא"ד בסופו ויש לחלק. עי' בר"ן שבת פ' יט דף נט ע"ב ובב"י יו"ד סי' קלא בשם תשובת הר"ן וצ"ע:

דהא קניה בהויה ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה משום דעולא: והחרש: ואי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קניה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו בר קנין הוא: ובן תשע שנים וכו': קס"ד בשומרת יבם לבן תשע ויום אחד למאי אי למיפסל קטן נמי מיפסל פסיל אי לאכולי גדול נמי לא מאכיל אמר אביי הכא ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייתא קניא ליה סד"א הואיל ומדאורייתא קניא ליה וביאתו ביאה אימא לוכיל קמ"ל *עשו ביאת בן ט' שנים ויום אחד כמאמר בגדול א"ל רבא אי הכי סיפא דקתני ספק בן ט' שנים ויום אחד ספק שאינו השתא ודאי בן ט' לא מאכיל ספק מיבעיא אלא אמר רבא בן תשע שנים ויום אחד דהנך פסולים קתני דפסלי בביאתן וכדתניא *בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על כהנת לויה וישראלית פסלוה והא מדקתני סיפא אם אינן ראוין לבא בישראל הרי אלו פוסלים מכלל דרישא לאו בפסולים עסקינן רישא פסולי קהל סיפא פסולי כהונה: גופא *בן ט' שנים ויום א' גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על כהנת לויה וישראלית (א) פסלן רבי יוסי אומר כל שזרעו פסול פוסל כל שאין זרעו פסול אינו פוסל רשב"ג אומר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאין אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו: מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב קרא °ובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה האי מיבעי ליה דקאמר רחמנא בת כהן דמינסבא לזר לא תיכול ההיא °מושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל נפקא מדקאמר רחמנא ושבה אל בית אביה תאכל מכלל דמעיקרא לא אכלה אי מההיא הוה אמינא *לאו הבא מכלל עשה עשה כתב רחמנא האי ללאו [לאו] °מוכל זר לא יאכל קדש נפקא ההוא

דקניה בהויה. ומשעת הויה איפסילה כדכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר: משום דעולא. במס' כתובות בפרק אע"פ (דף נז:) דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה דכתיב קנין כספו הוא יאכל בו ומה טעם אמרו אינה אוכלת גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותלך ותשקה לאחיה ולאחותה: בתקנתא דרבנן. דחרש אע"ג דלאו בר דעת הוא תקינו ביה רבנן נישואין לקמן בפ' חרש שנשא (דף קיב:): קס"ד בשומרת יבם לבן ט'. ולא בא עליה ולמאי הלכתא נקט בן ט' אי למיפסל לאשמועינן דכיון דחזי לביאה פסיל לה בזיקת יבמין מאי איריא בן ט' אפילו קטן נמי דלא קרינן בה ושבה אל בית אביה ולשמעינן בליר מבן ט': ואי לאכולי כו'. ואי להכי נקט בן ט' לאשמועינן רבותא דאע"ג דחזי לביאה לא מאכיל יבמתו בזיקתו אפילו גדול ממש לא מאכיל דלאו קניינו הוא דהא אשמעי' בגדול ברישא דמתני': הבא על יבמתו. דאילו גדול הוה אכלי ואשמועינן רבותא דאע"ג דביאתו ביאה לא מאכיל ופוסלין דקתני במתניתין אשארא קאי אעובר ויבם בלא ביאה ואירוסין וחרש אבל בן ט' לא נקט ליה אלא משום ואין מאכילין: אי הכי. דמשום אינו מאכיל נקט ליה למה לי למיתני סיפא דקתני ספק שהוא בן תשעה ספק שאינו הוי נמי כבן ט' השתא ודאי בן ט' כו': פסולין. כגון ממזר ונתין ומשום פוסלין נקט ליה ולא מאכילין לא אבן ט' קאי אלא אשארא עובר ויבם אירוסין וחרש: בן תשעה. שהוא גר עמוני ומואבי וכו' דאסורין לבא בקהל: מצרי ואדומי. עד דור שלישי בעשה: כותי ונתין. בלא תתחתן בם דקסבר (ב) גירי אריות הן: חלל. פסול לכהונה: פסלוה. אם בת כהן מן התרומה ולויה וישראלית ליגשא לכהונה עולמית: מדקתני סיפא. דמתניתין: סיפא פסולי כהונה. חלל ואע"ג דקתני שאינן ראוין לבא בישראל לא מיירי אלא בכהונה דמרישא הוה אמינא פסולי קהל הוא דפסלי אבל ביאת חלל לא להכי תני סיפא משנה יתירה לאשמועינן חלל: פסלוה. כהנת מתרומה דבי נשא ומן הכהונה לויה וישראלית מן הכהונה: רבי יוסי אומר כו'. טעמא דרבי יוסי ורבן שמעון מפרש לקמן בשמעתין מאי קאמרי ומאי פלוגתייהו: לאו מוכל זר נפקא. וכל זר לא יאכל קדש והשתא סלקא דעתך דקסבר דהך בת כהן נמי משתמע מיניה הואיל וניסת לישראל: אל בית אביה. מכלל דמעיקרא לא אכלה: האי. לנבעלה לפסול לה פסלה

ראשונה דאינה אוכלת היכא דלא אכלה משום דאין חייב במזונותיה אלא היכא דעמד בדין וברח כדאמרינן בהחולץ (לעיל דף מא: ושם) ולא מייחד לה דוכתא ומשום סימפון נמי איכא למיחש דשמא יש סימפון ולא היתה אשתו מעולם כיון שלא הגיע זמן בחיי הבעל ולא ברח ואין להקשות לעולא דאמר (כתובות דף נז:) טעמא משום שמא תשקה כי אכלה בחיי הבעל נמי לא תיכול כיון דאין יבם חייב במזונותיה לא מייחד לה דוכתא דאיכא למימר כיון דזכתה זכתה אבל קשה דא"כ מאי פריך בפרק אע"פ (שם דף נז: ושם) אלא מעתה לקיט כהן בבית ישראל לא יאכל בתרומה שאני לקיט דכבר אכל כל ימי חייו וי"ל דכיון דהגיע זמן וייחד לה דוכתא בבית אביה שוב אינה זזה משם ולא דמיא ללקיט כהן בבית ישראל וא"ת ומאחר דאכלה מדאורייתא מפני מה אסרוה למשנה אחרונה עד שתבעל אפילו נפלה מן הנשואין הא ליכא למיחש תו לסימפון ויש לומר דכיון דאסורה ארוסה בהגעת זמן למשנה אחרונה אסרו נמי יבמה משום דמיחלפא בה שהגיע זמן כניסתן לאלתר ומיהו הא דדרשינן לעיל (דף סו.) בת ישראל לכהן דאכלה בתרומה מקנין כספו דרשא גמורה היא דהא לעיל (דף מ.) דרשינן מהתם פלוע דכא כהן שנשא בת גרים שמאכילה בתרומה ואע"ג דבפ"ק דקדושין (ד' י: ושם) מייתי לה מק"ו דבן בג בג ונשואה דריש בספרי מכל טהור בביתך ואית דמפיק לה מאתם וביתכם היא דספרי אסמכתא הוא וכמה דרשות יש בגמרא שדורש בתורת כהנים ובספרי מפסוקים אחרים ומיהו לא יתיישב הא דמייתי הך אסמכתא דהאי קנין דאחיו הוא התם בפרק אע"פ (כתובות דף נח. ושם*) דמייתי לה על משנה ראשונה דקתני היבם אין מאכיל לפי מה שפירשנו דהיינו דוקא היכא דלא אכלה דמהך דרשא אפי' אכלה בחיי הבעל לא תאכל בחיי היבם ואמר רבינו תם דהתם ה"פ קנין כספו אמר רחמנא שאוכלת בתרומה ורבנן הוא דתקון מבגים עשר חדש ולהלן לאוכלת והאי קנין דאחיו הוא ולא תקון רבנן שתאכל מחמת היבם אלא עד שתבעל אם לא שכבר אכלה בחיי הבעל:

אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קניה בהא הויה. מתוך הלשון משמע דמקרא דמכי תהיה לאיש זר נפקא כדפירש בקונטרס ומיהו לקמן מפיק לה מושבה וכי תהיה לאיש זר מוקמינן לנבעלה לפסול לה פסלה והכא הך דרשא הפשוטה נקט דאי לאו דנפקא לן מושבה הוה מוקמינן לאירוסין דפסלי וכן דרך הגמרא בכמה מקומות* ועוד אמר ר"י דמשום דמהאי קרא דכי תהיה דרשינן נמי דאינה חוזרת בהויה דאירוסין לחזה ושוק להכי נקטיה נמי הכא: **קניא** ליה. לאו דוקא אלא כלומר זקוקה לו דביאת בן תשע לא הוי אלא כמאמר בעלמא ובפרק קמא דקדושין (דף יט.) ממעטין ליה דלא קניא מקרא דאשת איש פרט לאשת קטן ויש ספרים דגרסי חזיא ליה והכי פירושו כיון דמדאורייתא זקוקה וביאתו ביאה ולא בעינן כוונה ביבמה קס"ד דקני לה מדאורייתא ותיכול קא משמע לן דלא משום דלא קני לה:

רישא פסולי כהונה סיפא פסולי קהל. וכן גירסת ר"ח ולא כספרים דגרסי איפכא דהא קתני סיפא ואם אינו ראוי לבא בישראל וא"ת וכיון דתנא רישא פסול כהונה למה לי למיתני בסיפא פסול קהל דכ"ש הוא ויש לומר דתנא סיפא לגלויי ארישא שלא תאמר רישא פסולי קהל דוקא ואם תאמר וספק בן ט' היאך פוסל בביאתו נוקמיה אחזקה קמייתא דהוה פחות מבן תשעה ונוקי איתתא בחזקת כשרות ומיהו לכהונה ניחא דלא אזלינן בתר חזקה ליוחסין כדקאמר רבי יהושע בפרק קמא דכתובות (דף יג.) לא מפיה אנו חיין אלא היא בחזקת בעולה לנתין וממזר ואפי' ברוב כשרים אלא כדאמר התם ולא מוקמינן לה אחזקה ואפילו לרבן גמליאל ורבי אליעזר דמכשרי היינו משום דאמרה לכשר נבעלתי אבל הכא דלא ידעה אם הוא בן תשעה לא אבל לתרומה קשיא אמאי לא מוקמינן להו אחזקה דאפילו לענין תרומה איירי כמו לענין *עבדים ולתרומה מוקמינן אחזקה דהא בכתובות בפ"ב (דף כו. ושם) גבי מוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה הוא כו' ומוקי לה בתרי ותרי משמע דאי לאו משום זילותא דבי דינא הוה מסקי ליה לכולי עלמא והיינו לענין תרומה דאי לכהונה לא מסקינן ליה בתרי ותרי כדמוכח בקידושין בהאומר (דף סו.) גבי עובדא דינאי המלך ויש לומר דהכא כגון דהשתא דאתי קמן הוי ודאי בן תשעה אף על פי שהיה ספק כשבא עליה לא מוקמינן ליה אחזקה קמייתא אלא אזלינן בתר השתא שהוא ודאי בן תשעה דחזקה קמייתא איתרע ליה: לימא

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ט מהל' תרומות הלכה ט:

כט ב מיי' פ"א מהל' יבום הל' טז ופ"ה הל' יח סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קנז סעי' א:

ל ג מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' יא טוי"ד סי' שלא:

לא ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל"ג סמג לאוין קכ טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח וע"ש בטור ובב"י:

לב ה מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' ז והל' י:

לג ו מיי' שם הלכה ה:

תוספות ישנים

ספק בן תשע. וא"ת אמאי פסל אוקמיה אחזקתיה דלא הוה בן תשע וא"ל דנעלה עבו ביוחסין דהיינו דווקא לכהונה אבל לתרומה מאי איכא למימר וי"ל כיון דסופו ליגדל אין החזקה כלום א):

א) עי' בתוס' ד"ה רישא ובקדושין ע"ט.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וישראלית פסלה ר' יוסי: (ב) רש"י ד"ה כותי וכו' דקסבר כותים גירי:

מסורת הש"ס

לקמן עו. [נדה מה.]

קדושין עז:

[תוספתא נדה פ"ו]

[ד"ה ואפילו]

[לעיל מז: וש"נ]

ויקרא כב

שם

שם

[וע' תוס' עירובין טז: ד"ה בכתובים]

ג"א עובר ויבם מסרס"א וע"ש

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה כב:

לה ב מיי' שם הל' ו:

לו ג מיי' שם הל' ח:

ההוא מיבעי ליה לגופיה תרי וכל זר כתיבי ואכתי מיבעי ליה לכדר' יוסי בר' חנינא דא"ר יוסי ברבי חנינא וכל זר *זרות אמרתי לך ולא אנינות דרבי יוסי ברבי חנינא מן זר וכל זר נפקא ואכתי מיבעי ליה לכדתניא *כשהיא חוזרת *חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק ואמר רב חסדא אמר רבינא בר רב שילא מאי קרא דכתיב °ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל לא תאכל במורם *מן הקדשים °א"כ לכתוב קרא היא בקדשים לא תאכל מאי בתרומת הקדשים [ב]שמעת מינה תרתי אשכחן כהנת לויה וישראלית מנלן *כדא"ר אבא אמר רב בת ובת הכא נמי בת ובת כמאן כר"ע *דדריש ווין אפילו תימא רבנן כוליה ובת קרא יתירא הוא אשכחן לתרומה לכהונה מנלן אטו לויה וישראלית לא לכהונה מרבינן להו דאי לתרומה בנות מיכל תרומה נינהו אלמה לא משכחת לה דקאכלה בשביל בנה בשביל בנה ק"ו ומה כהנת דבקדושה דנפשה אכלה פסיל לה לויה וישראלית דלא אכלה אלא בשביל בנה לא כ"ש והיא הנותנת כהנת דקדיש גופה פסיל לה הא דלא קדיש גופה לא פסיל לה אלא לכהונה ק"ו מגרושה ומה גרושה [ג]שמותרת בתרומה אסורה לכהונה זו שאסורה בתרומה אינו דין שפסולה לכהונה וכי מזהירין מן הדין °*גלוי מילתא בעלמא הוא ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות כי תהיה אמר רחמנא הנך דאית בהו הויה חייבי כריתות לאו בני הויה אי הכי עובד כוכבים ועבד לא ליפסלו הנך פסלי מדרבי ישמעאל דא"ר יוחנן *משום רבי ישמעאל מנין לעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל ועל כהנת ולויה שפסלוה שנאמר °ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו' מי

ויקרא כב | שם

יעב"ץ מ"ו

רש"י

האי מיבעי ליה לגופיה. לזר גמור אבל הך דלאו זרה היא איצטריכא ובת כהן לאסרה: תרי וכל זר כתיבי. וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב) ועוד גבי בת כהן כתיב ושבה אל וגו' מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו (שם) ומהכא תיפוק לאו לבת כהן הנשאת לישראל לאוסרה תחת בעלה לתרומה: דרבי יוסי בר' חנינא. בפרק הערל להתיר אונן בתרומה: ואכתי. האי דבת כהן כי תהיה מיבעי ליה לליקוחין גמורים ולאשמועינן כשהיא חוזרת לבית אביה במיתת הבעל וזרע אין לה אינה חוזרת לחזה ושוק של שלמים לאכול כשאר אחיות האוכלות כדכתי' אתה ובניך ובנותיך (ויקרא י): אשכחן כהנת. דמיפסלא לתרומה בביאת פסול: כדא"ר אבא. בפ' יש מותרות: ר' עקיבא דורש ווין. בסנהדרין בפרק ד' מיתות (ד' נא:) ישמעאל אחי בת ובת אני דורש: כוליה ובת קרא יתירא הוא. דהא כתיב לעיל מיניה וכהן כי יקנה נפש וגו' ויליד ביתו ומלי למכתב אבתריה וכי תהיה לאיש זר: לכהונה מנלן. שלא תנשא עוד לכהן משבא עליה פסול: אלמה לא. בתמיה והא משכחת לה דקאכלה בשביל בנה ואיצטריך לאשמועינן דאם תיבעל לפסול לה תיאסר: ק"ו. ולא איצטריך ובת לרבויה: והיא הנותנת. קושיא היא כלומר איצטריך לרבויה דק"ו ההוא דקילפת מיניה איסורא היא המדה נותנת הדין להתיר ולא לאסור כהנת דקדיש גופה כו': וכי מזהירים מן הדין. מדין ק"ו לאוקמיה בלאו גמור הא קיי"ל (מכות דף יז:) דאין מזהירין מן הדין: גלוי מילתא בעלמא הוא. ולאו מילף מיניה ילפינן לאו לכהונה מתרומה דממילא כיון דאיפסלה לתרומה איפסלה לכהונה דתרומה היינו קדושת כהונה: ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות. שאם בא עליה אחיה פסלה מתרומה דבי נשא אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושי לא פסלי לה וכותי ונתין וממזר דפסלי מנלן: הנך דאית בהו הויה. מדאפקה להך ביאה בלשון הויה שמע מיניה בבני קדושין משתעי קרא ואפ"ה פסלי: לאפוקי חייבי כריתות ל"נ: אי הכי. אימא קרא דוקא בני קידושין נקט ועובד כוכבים ועבד לא פסלי וה"ה דמלי נמי למימר חייבי כריתות לא ליפסלי אלא משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי היינו עובד כוכבים ובמתניתין (לקמן דף סט:) תנן העבד פוסל משום ביאה: עבד כנעני לית ליה קדושין דכתיב (בראשית כב) עם החמור עם הדומה לחמור עובד כוכבים לית ליה קידושין דאמרינן (סנהדרין דף נב:) אשת רעהו פרט לאשת (א) אחרים ובשאלתות דרב אחאי *יליף לה מדתני רב חנניא (שם נז:) בעולת בעל יש להן מידי אחריגא לא וגבי ישראל מקיש הוויות להדדי מאן דאית ליה קידושי כסף ושטר אית ליה בה קידושי ביאה אבל עובד כוכבים דלית ליה קידושי כסף ושטר לית ליה קידושי ביאה *ומשני פסיל מדרבי יוחנן ומהאי קרא גופיה משתמעי חייבי כריתות לפסולא ואית דמפרשי ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי מ"ש דלא תני להו לעיל ומשני כי תהיה כתיב מדאפקה רחמנא לבעילה בלשון הויה לא פסיל מתרומה אלא בר קידושי דוקא דבני הויה לאפוקי חייבי כריתות דלאו בני הויה נינהו כו' וסבירא להו דחייבי כריתות לא פסלי וקשיא לי בגוה טובא חדא (דתמיה היא דהא חמירי חייבי כריתות מחייבי לאוין ועוד) דתנן בפ' ד' אחין (לעיל דף לג:) אם היו כהנות נפסלו מתרומה בבעילת אשת איש ועוד ק"ו חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא (ב) פסלי ועוד הא אמרינן בעשרה יוחסין (קדושין דף עז:) דכהן הבא על אחותו עשאה זונה וכיון דזונה היא בעילתו פוסלתה דתניא (לקמן דף נח.) לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנים לה מעשר ואוכלת לויה אין אבל תרומה לכהנת לא ועוד הא תנן במתניתין (לקמן דף סט:) ממזר פוסל ומאכיל ולא משכחת לה אלא בא אמו ואי חייבי כריתות לא פסלי בביאתם משכחת לה דממזר פוסל ומאכיל את אמו כילד בת כהן שבא עליה אחיה מאמה והוא ישראל וילדה לו בן פוסל מן התרומה ובת ישראל שבא עליה אחיה מאמה כהן וילדה לו בן הרי זה ממזר ומאכילה אלא מדלא נקט אמו ש"מ ביאת אחיה אפי' בלא ילדה נמי פוסלתה: חייבי כריתות לאו בני הויה נינהו. בקדושין בפרק האומר לחבירו (ד' סז:): שפסלוה. מן התרומה: מי שיש לו אלמנות וגירושין בה. אני קורא בה ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל ולא מעובד כוכבים ועבד:

אשכחן

תוספות

לימא קרא היא בקדשים לא תאכל. פי' דאי לתרומה לחודה אתא א"כ לימא קרא היא בקדשים דכולה פרשתא בתרומה קדריש ומדכתיב בתרומת הקדשים שמע מינה דלמורם מן הקדשים נמי אתא ואם תאמר ואימא דכוליה להכי אתא לומר שאין חוזרת לחזה ושוק ואמר רבינו יצחק דפשטא דקרא איירי בתרומה דאיירי בה בכל הפרשה:

רבי עקיבא דדריש ווין. בסנהדרין פרק ארבע מיתות (דף נא.) (רבי) ישמעאל אחי בת ובת אני דורש:

במאן כר' עקיבא דדריש ווין. הק' הר' משה מריגנשבור"ג דמאן תנא דפליג עליה דר' עקיבא התם גבי בת ובת בפ' ארבע מיתות (שם דף נא:) רבי ישמעאל והתם בההיא שמעתא גופא אמרינן ור' ישמעאל האי בת ובת מאי דריש ביה לרבות בת בעלי מומין אלמא דר' ישמעאל נמי דריש ווי ותירץ דה"פ כמאן כרבי עקיבא דדריש ווי דמוקי ויו דובת לרבות נשואה ולא מצריך לרבות בת בעלי מומין והוא הדין דמרבה הכא לויה וישראלית אבל רבי ישמעאל דמצריך התם לרבות בת בעלי מומין כדקאמר לפי שמצינו שחילק הכתוב בין תמימים לבעלי מומין יכול נחלוק בבנותיהן ה"נ יהא צריך כאן לרבות בת בעלי מומין ולא טוקמיה לרבות לויה וישראלית וק"ק בסמוך דקאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל מנין לעובד כוכבים ועבד שבאו על כהנת לויה וישראלית כו' ומרבינן *(ליה) לויה וישראלית מובת ופריך כמאן כרבי עקיבא דדריש ווי טפי הוה ליה לאקשויי דר' ישמעאל אדר' ישמעאל דהיכי דריש מובת לויה וישראלית והא איצטריך לבת בעלי מומין כדדריש התם ואר"י דלא נקט הכא ר' עקיבא לאפוקי ר' ישמעאל דהא ר' ישמעאל נמי דריש ווי אלא לאפוקי שאר תנאי דלא דרשי ווי בעלמא תדע דלא קאמר אפי' תימא רבי ישמעאל אלא אפילו תימא רבנן ועוד יש לומר דר' ישמעאל לא דריש ווי והא דקאמר בסנהדרין (שם:) ורבי ישמעאל האי בת ובת מאי עביד ליה לא מסיק הכי אלא ליישב דרשא דרבי ישמעאל למאן דדריש ווי:

עובד כוכבים ועבד דלאו בני הויה ניהו לא ליפסלו. פירש בקונטרס דה"ה דה"מ למימר נמי חייבי כריתות לא ליפסלו אלא נקט עובד כוכבים ועבד משום דאיירי בהו לעיל דקתני כותי דהיינו עובד כוכבים ובמתני' (לקמן דף סט:) תנן העבד פוסל משום ביאה ומשני דפסלי מדר' יוחנן כו' ומהאי קרא משתמעי נמי חייבי כריתות וק' לר"י דכל היכא דקתני כותי לאו בתורת עובד כוכבים נקיט ליה אלא לפסולא בעלמא כי ההיא דתנן (קדושי' דף עד.) אלו הספקות שתוקי ואסופי וכותי ובאלו נערות (כתובות דף כט. ושם) דתנן הבא על הממזרת והנתינה והכותית יש להן קנס ודייקינן בפ' שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף לח: ושם) דקסבר כותים גירי אמת הן מדיש להן קנס ועוד ר' יוחנן משום ר' ישמעאל דנקט עובד כוכבים ועבד אמאי לא נקט חייבי כריתות ונראה לר"י דפשיטא ליה להש"ס דעיקר קרא דלאיש זר איירי בחייבי כריתות כדאמר פ' עשרה יוחסין (קדושין דף עה:) גבי עובד כוכבים ועבד הבא ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעיא ואפילו לר' יהושע דלא הוי ממזר מחייבי כריתות מ"מ כיון דחמירי חשיבי לאיש זר ואפי' אותם חייבי כריתות דלא הוו זר אגלה מעיקרא כיון דעיקר קרא בחייבי כריתות איירי והכי פריך ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות דוקא ולא חייבי לאוין ומשני כי תהיה אמר רחמנא לרבות חייבי לאוין ומיהו חייבי לאוין כיון דלא חמירי בעינן דליהוי זר אגלה מעיקרא כדלקמן ופריך עובד כוכבים ועבד דלאו בני הויה ניהו לא ליפסלו דלא אתרבו מכי תהיה וזרים נמי לא איקרו דאין בהם ממזרות ולא חמירי דאין בהם אלא לאו בעלמא ומשני דפסלי מדרבי ישמעאל אבל חייבי כריתות לא נפקי מהתם דבני אלמנות וגירושין הוו לאחריני אלא מלאיש זר ועיקר קרא בדידהו משתעי:

עובד כוכבים ועבד. וא"ת והא איצטריך למכתב אלמנה וגרושה לומר שחוזרת כשנתאלמנה או נתגרשה וי"ל דא"כ לכתוב חד מינייהו דלית ליה לריבותא דר' עקיבא דבסמוך ומדכתב תרוייהו דריש נמי שיש לו אלמנות וגירושין יצאו כו':

ואימא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עבד וכו' פרט לאשת עובד כוכבים ובשאלתות וכו': (ב) בא"ד חייבי כריתות לא כל שכן ועוד הא אמרי':

גליון הש"ס

גמ' א"כ לכתוב קרא היא. עיין לעיל דף ח ע"ב תד"ה ויבמה: שם גלוי מילתא בעלמא הוא. עיין בר"ש פ"ב מ"ג דטבול יום ועיין סנהדרין דף ש ע"א:

מסורת הש"ס

לקמן ע: עא.

לקמן סו.

ג"ז שם כתובות כה. קדושין סט:

[לקמן כט. פז.]

[ג"ז שם סט. עב: סנהדרין כא: נא. יומא מה. סוטה כה. מנחות נא: פז:]

[סנהדרין עו.]

לעיל מה. סוטה כו: קדושין עה:

[פי' וישלח סימן כה]

[ועי' היטב רש"י לעיל מה. ד"ה חייבי]

בס"א אינו

מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצאו עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין אשכחן כהנת לויה וישראלית מנא לן כדאמר *ר' אבא אמר רב בת ובת ה"נ בת ובת כמאן כרבי עקיבא *דדריש ווי אפילו תימא רבנן כולה ובת קרא יתירא הוא ואימא מי שיש לו אלמנות וגירושין בה כי לית ליה זרע קאכלה כי אית ליה זרע לא אכלה מי שאין לו אלמנות וגירושין בה אע"ג דאית ליה זרע נמי תיכול אם כן רבויי לויה וישראלית למה לי ולרבי עקיבא דאמר *אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ומאי כי תהיה לאיש זר כי תיבעל אלמנה וגרושה למה לי אלמנה להחמיר עליה וגרושה להקל• עליה וצריכא דאי אשמעינן אלמנה אלמנה הוא דכי לית לה זרע אכלה משום דחזיא לכהונה אבל גרושה דלא חזיא לכהונה אימא אע"ג דלית לה זרע לא אכלה ואי אשמעינן גרושה גרושה הוא דכי אית לה זרע לא אכלה משום דלא חזיא לכהונה אבל אלמנה דחזיא לכהונה אימא אע"ג דאית לה זרע נמי תיכול צריכא ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר גרושתו לאיש זר אמר רחמנא מי שזר אצלה מעיקרא לאפוקי האי דלא זר אצלה מעיקרא הוא אי הכי חלל דלאו זר הוא (א) מעיקרא לא לפסול אמר קרא °לא יחלל זרעו בעמיו *מקיש זרעו לו מה הוא פוסל *אף זרעו נמי פוסל ואימא משעת הויה דומיא דכהן גדול באלמנה מה כהן גדול באלמנה בביאה אף האי נמי בביאה ואימא עד דאיכא הויה וביאה דומיא דכ"ג באלמנה [ג]מה כהן גדול באלמנה בביאה לחודה אף האי נמי בביאה לחודה ורבי יוסי אומר כל *שזרעו פסול פוסל וכל שאין זרעו פסול אינו פוסל *מאי איכא בין ת"ק לרבי יוסי אמר ר' יוחנן מצרי שני ואדומי שני איכא בינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה ת"ק סבר מה כ"ג באלמנה שביאתו בעבירה ופוסל אף האי נמי פוסל ורבי יוסי סבר ככהן גדול מה כהן גדול שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול פוסל לאפוקי מצרי שני [ד]דאין זרעו פסול דכתיב °בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה': רשב"ג אומר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכו': מאי איכא בין ר' יוסי לרבן שמעון בן גמליאל אמר עולא גר עמוני ומואבי איכא בינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה רבי יוסי סבר מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול פוסל רשב"ג סבר מה כהן גדול באלמנה שכל זרעו פסול ופוסל אף שכל זרעו פסול ופוסל לאפוקי עמוני ומואבי דאין כל זרעו פסול דאמר מר *[ה]עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית: **מתני'** [ו]האונס והמפתה והשוטה לא פוסלין ולא מאכילין ואם אינן ראויין לבא בישראל הרי אלו פוסלין כיצד (ג) (היה) ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה עיברה

ויקר' כא | דברים כג | ס"א נ"ג

רש"י

אשכחן כהנת. דפסיל לה עבד: כולה ובת קרא יתירא הוא. דהא כתיב בקרא דלעיל מיניה ובת כהן ומאי למכתב אבתריה וכי תהיה אלמנה וגרושה: אע"ג דאית לה זרע תיכול. וכבהמה בעלמא חשיב: אם כן. דהאי קרא לקולא כתיב ולאשמועינן דזרע דעובד כוכבים ועבד לא פסיל רבויי

תורה אור

לויה וישראלית דכתיב ביה למה לי דכתב ובת קרא יתירא השתא כהנת גופה אשמועינן דלא מיפסלא בזרע עובד כוכבים ועבד לויה וישראלית מיבעיא ואי משום לאשמועינן דמי שיש לו אלמנות וגירושין אפי' הכי כי אית לה זרע מיניה לא תיכול ואיצטריך למיסר לויה וישראלית האוכלת בתרומה בשביל בנה כהן דכי תינשא לזר ויהא לה זרע ממנו לא תשוב לתרומה במיתת בעלה הא פשיטא לן דכיון דכהנת גופה מיפסלא בזרע ישראל מתרומה דבי נשא כל שכן ישראלית האוכלת בשביל בנה אלא ודאי כי רבי קרא לויה וישראלית להכי רבייה שאם אוכלת בשביל בנה ונבעלה לעובד כוכבים ועבד אפי' אין לה זרע נפסלה דלא נפקא לן מכהנת כדאמרינן לעיל (דף סח:) כהנת היא דקדיש גופה כו': ולרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין. לאדם פסול והאי כי תהיה לאיש זר דלעיל לאו משום הויה נקט ולמימרא דאין ביאת פסול פוסלת אלא במי שראוי לקדש דהא אין קידושין לשום פסול והאי כי תהיה אם בא ללמד על ביאת פסולין אינו אלא לשון בעילה וכל הזרים אללה במשמע שתהא ביאתם פוסלת אפילו עובד כוכבים ועבד: אלמנה וגרושה. לאשמועינן עובד כוכבים ועבד למה לי: אלמנה להחמיר כו'. כלומר לאו למעוטי מי שיש לו אלמנות וגירושין אלא לגופיה איצטריך אלמנה כדי להחמיר עליה דאי לא כתיב ה"א אלמנת ישראל והיא בת כהן תיכול ואע"ג דאית לה זרע וגרושה איצטריך לכתביה רחמנא להקל עליה ולמימר (דכי נתגרשה מישראל להקל) דכי לית לה זרע מישראל תיכול דאי לא כתביה ה"א אע"ג דלית לה זרע לא תיכול דכיון דאיפסלה מכהונה מתרומה נמי מיפסלה: ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר גרושתו. משניסאת לאחר דהא זר הוא אצלה ותפסי לו בה קידושין אלמה תניא בהחולץ (לעיל מד:) היא כשרה וולדה כשר ואוקימנא כשרה לכהונה וכ"ש לתרומה: ה"ג חלל דלאו זר אצלה הוא לא ליפסול. דהא חלל מותר אפילו בכהנת: מקיש זרעו. של כהן גדול מן האלמנה לו מה הוא פוסל האלמנה בביאתו מן התרומה כדיליף בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עז.) ולא יחלל מי שהיה כשר ונתחלל וזו היא האלמנה אף זרעו החלל פוסל אשה בביאתו מן התרומה: ואימא מדאפקה רחמנא בלשון כי תהיה משעת הויה אי קידש פסול את האשה פסולה עולמית ואפי' מת כאילו בא עליה: כהן גדול בביאה הוא דפסיל. כדכתיב (ויקרא כא) לא יחלל זרעו כשיש זרע חילל והכי נמי תנן בהבא על יבמתו (לעיל דף נו:) נתארמלו או נתגרשו מן הנישואין פסולות מן האירוסין כשרות: מצרי שני. פסול וזרעו כשר לת"ק כיון דהוא פסול פוסלה בביאה לרבי יוסי לא פסיל: הכי גרסינן מה כהן גדול באלמנה ביאתו בעבירה ופוסל כו': מצרי ואדומי שני. ביאתן בעבירה דכתיב (דברים כג) שלישי ולא שני: כל שאתה. כהן נושא בתו אתה כהן נושא אלמנתו: גר עמוני. הוא ובנו ובן בנו עד סוף העולם פסולין אבל בתו כשרה דקיימא לן (לקמן דף עו:) עמוני ולא עמונית לרבי יוסי דתלי טעמא בכל שזרעו פסול הואיל ויש בזרעו פסול פוסל ולרבי שמעון דתלי טעמא בבתו לא פסיל: **מתני'** והשוטה. אפי' על ידי חופה וקדושין לא פוסל ולא מאכיל דאין קנינו קנין: הרי אלו פוסלין. שהרי נתחללה בביאת פסול לה: הרי ישראל שבא על בת כהן. באונס או בפיתוי שלא לשם קידושין: עיברה

[לעיל סח: לקמן פז.] | [לעיל סח: וש"נ] | [לעיל י: וש"נ] | [בזרעו עם הכנוי תשיב ב' תיבות דלא הל"ל אלא לא יחלל זרע בעמיו שבשעת הליווי עדיין אינו זרעו שיכונה בו ומדכתיב זרעו הוא כאילו אמר זרע לו וזהו מקיש זרעו לו כ"כ בעלי סוגיות ע' של"ה דף שנג ד"ה ענין היקש] | [לקמן עו: עז. פח: קדושין סו: עה. כתובות ז: חולין סב:]

תוספות

ואימא מי שיש לו אלמנות וגירושין בה כו'. תימה דבכל דוכתא לחומרא מקשינן והכא פריך דנקיט לקולא:

אם כן רבויי לויה וישראלית. תימה דהא איצטריך לרבויי לויה וישראלית לאשמועינן דחוזרת בשביל בנה כדאמרינן בסוף יש מותרות (לקמן דף פז.) ויש לומר דמשמע ליה דאיצטריך לויה וישראלית לכל מילי דאיירי קרא ולאשמועינן דכי אית לה זרע נמי מן העובד כוכבים תיכול בשביל בנה לא איצטריך כיון דאשמעינן בכהנת דקדיש גופה:

כי תהיה כי תבעל. ואם תאמר לדידיה נמי איכא לאוקומי באלמנה לכהן גדול לרבי סימאי ובבעולה לכהן גדול אפי' לרבי ישבב ויש לומר דכל פסולי כהונה נפקא לן דמיפסלי בתרומה מלא יחלל אי נמי לא משמע ליה לאוקמי לאיש זר גבי כהן וא"ת ולוקמא בסוטה שבא עליה בעלה בדרך• דליכא אלא עשה דונטמאה ויש לומר דזר אללה מעיקרא בעינן אפילו לרבי עקיבא כיון דלא הוי ממזר ומיהו קשה דלמה ליה למימר מאי כי תהיה כי תבעל בפשיטות הוה מצי למיפרך דלמאי איצטריך קרא לרבי עקיבא לעובד כוכבים ועבד דהשתא ממזר הוי מיפסלא בביאתו מיבעיא כדאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין עה: וסם):

כהן גדול באלמנה בביאה לחודה. כדאמר בפ' עשרה יוחסין (סם דף עח. וסם) בעל לוקה משום לא יחלל ואם תאמר היא גופה מנלן דלא בעינן תרתי הא כתיב לא יקח ולא יחלל ויש לומר דלגבי *כהן אין להצריך קידושין דכ"ש בלא קידושין וכיון שהבן נפסל גם היא נפסלת:

ושניהם לא למדוה אלא מאלמנה לכהן גדול. עיקר טעמא הוי מלאיש זר אלא דמכ"ג באלמנה ילפינן במאי מסתבר לאוקמי קרא ואי לאו קרא דלאיש זר ליכא למילף מקל וחומר דאלמנה שנתחלל כדפירשתי לעיל (דף סו: ד"ה מה):

והמפתה והשוטה. הא דלא תנן קטן בהדייהו דלא תקינו ליה רבנן נישואין כדקתני בגמרא (לקמן דף עו:) סוטה וקטן שנשאו כו' אמר רבי יצחק דהייט משום דבעי למיתני בסיפא וילדה דלא מיתני ליה בקטן:

לא פוסלין ולא מאכילין. לא איצטריך לאשמועינן באונס ומפתה דאין מאכילין ומשום לא פוסלין נקטיה ואפילו לרבי אלעזר דאמר *פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה נראה דלא מיפסלה בתרומה דאין זה לאיש זר: ונשאת

נ"נ ט ופ"ע | קידושין עד: | [סם עה:] | [לעיל נט:]

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הל' א סמג לאוין קפא טוש"ע אה"ע סימן ו סעי' ח:

לח ב מיי' פ"ז שם הל' ג סמג לאוין קכה:

לט ג מיי' פי"ב שם הל' יט סמג לאוין קיב קטו טוש"ע שם סי' ד סעי' ג:

מ ד מיי' שם הי"ח טוש"ע שם סעי' ג:

מא ה מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' יג טוי"ד סי' שלא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כי תהיה וכו' דליכא אלא עשה. עיין לעיל דף יא ע"ב תד"ה מאי נסתרה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי הכי חלל דלאו זר הוא לא ליפסול כצ"ל ותיבת מעיקרא נמחק: (ב) שם במשנה כיצד הרי ישראל:

עין משפט
נר מצוה

מב א מיי' פ"ח מהל' תרומות הי"ד:
מג ב מיי' פ"ו שם הל' טז טוי"ד סי' שלא:
מד ג מיי' שם הל"ג יד:
מה ד מיי' שם הל' טו:
מו ה מיי' פ"ז מהלכות יבום הל' ח סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' טו:
מז ו מיי' פ"ט מהל' תרומות הל' א סמג לאוין רכח טוי"ד סי' שלא:
מח ז ח ט מיי' שם פ"ח הל"ג טוי"ד שם:
מט י מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הי"ז סמג לאוין קכה טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כז:

עיברה לא תאכל בתרומה נחתך העובר במעיה תאכל (א) היה כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל ילדה תאכל נמצא כחו של בן גדול משל אב העבד פוסל משום ביאה ואינו פוסל משום זרע כיצד בת ישראל לכהן בת כהן לישראל וילדה הימנו בן והלך הבן ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן הרי זה עבד היתה אם אביו בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה ממזר פוסל ומאכיל כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה הימנו בת והלכה הבת ונישאת לעבד או לעובד כוכבים וילדה הימנו בן הרי זה ממזר היתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה כהן גדול פעמים שהוא פוסל כיצד בת כהן לישראל וילדה הימנו בת והלכה הבת וניסת לכהן וילדה הימנו בן ה"ז ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גבי המזבח מאכיל את אמו ופוסל אם אמו זאת אומרת לא כבני כ"ג שהוא פוסלני מן התרומה: **גמ'** תנינא להא דת"ר *שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום: כיצד (ב) היה ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה עיברה לא תאכל: כיון דעיברה לא תאכל ליחוש שמא עיברה מי לא תנן *מפרישין אותן ג' חדשים שמא מעוברות הן אמר רבה בר רב הונא ליוחסין חששו לתרומה לא חששו והתניא *הרי זה גיטיך שעה אחת קודם למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד אלא אמר רבה בר רב הונא בנישואין חששו בזנות לא חששו ובנישואין מי חששו והתניא בת כהן שנישאת לישראל ומת טובלת ואוכלת בתרומה לערב אמר רב חסדא טובלת ואוכלת עד ארבעים דאי לא מיעברא הא לא מיעברא ואי מיעברא עד ארבעים מיא בעלמא היא אמר ליה אביי אי הכי אימא סיפא הוכר עוברה במעיה תהא מקולקלת למפרע מאי מקולקלת עד ארבעים איתמר הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא מסתברא מילתיה דרב דדיימא מעלמא אבל לא דיימא מעלמא בתרא דידיה שדינן ליה אמר רבא מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל היכי דמי אילימא דדיימא מעלמא ילדה אמאי תאכל אלא לאו מיניה דיימא ולא דיימא מעלמא ומה התם דלהאי איסורא ולהאי איסורא בתרא דידיה שדינן ליה הכא דלהאי איסורא ולהאי היתירא לא כל שכן א"ל אביי לעולם אימא לך כל היכא דדיימא מיניה אע"ג דלא דיימא מעלמא אמר רב הולד ממזר מ"ט דאמרינן מדאפקרא נפשה לגבי ארוס אפקרא נפשה לעלמא ומתני' שהיו שניהם חבושים בבית האסורין איכא דאמרי *בבא עליה כ"ע לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה והכי איתמר *ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא *מסתברא מילתיה דרב דלא דיימא מיניה ודיימא מעלמא אבל

רש"י

עיברה לא תאכל. כדילפינן לעיל (דף סז:) עובר פוסל דכתיב כנעוריה פרט למעוברת: נחתך העובר במעיה תאכל. מיד וה"ה נמי אם ילדתו ומת: עיברה לא תאכל. שהעובר אינו מאכיל את אמו ישראלית עד שילא לאויר העולם כדכתיב (ויקרא כב) ויליד ביתו יאכלו ילוד מאכיל שאין ילוד אין מאכיל: גדול משל אב. שהבועל לא יכול להאכילה מפני שלא בא עליה לשם קידושין ולאו קנינו הוא ובנו מאכילה: העבד פוסל משום ביאה. אם בא על כהנת פסלה מן התרומה כדאמרינן בגמרא לעיל (דף סח:): ואין פוסל משום זרע. אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר שהוא עבד ומת בעלה ישראל ונשאר זה לא אמרינן הרי זרע יש לה מישראל ולא תשוב לתרומת אביה דעבד ודאי לאו זרע הוא ומפרש ואזיל היכי משכחת לה שיהא בן ישראל כשר עבד: ונכבש על השפחה. נדחק ונדבק עליה לשון מכבש פריס"א בלע"ז ולשון גנאי הוא: הרי זה עבד. שולד שפחה כמוה דכתיב האשה וילדיה (שמות כא): היתה אם אביו. בת כהן לישראל תאכל בתרומה אם מת אביו והוא קיים אע"ג דולד ולד בעלמא פסיל כדאמרן (לקמן דף ע.) זרע זרעה מנין כו' האי לא פסיל דהא לאו בתר אבוה אזיל ולאו זרעו הוא בת ישראל לכהן ומת בנה מכהן ובנו בן בנה קיים והוא עבד לא תאכל בתרומה דלאו זרע הוא: כ"ג פעמים שהוא פוסל. את בת כהן מן התרומה משום זרעה מישראל: מאכיל את אמו. (ג) לאחר מיתת אביו: ופוסל את אם אמו. אפילו לאחר מיתת אמו דאי לאו הוא הוה הדרה אם אמו לתרומה דבי נשא לאחר מיתת בתה כדאמר בי"ש מותרות (לקמן ד' פז.) מת בנה מישראל תאכל בתרומה: וזאת. האשה אומרת לא כבני כ"ג כלומר לא ירבו כמותו: גמ' נשותיהן פטורות. אלמא אין קנין לשוטה: כיון. דאי פשיטא לן דעיברה אמרינן לה לא תאכל אמאי קתני מתניתין ישראל הבא על בת כהן באונס ופיתוי תאכל ליחוש שמא עיברה: מי לא תנן. בפ' ד' אחין גבי נשים שהוחלפו בשעת כניסתן לחופה מפרישין אותן מבעליהן ג' חדשים שמא מעוברות הן והולדות ממזרין ובעינן הבחנה בין ולד כשר לולד פסול אלמא לחדא ביאה חיישינן: ליוחסין חששו. מעלה עשו ליוחסין לחוש לביאה אחת ולספק: הרי זה גיטיך. כהן לבת ישראל: אסורה לאכול בתרומה מיד. דכל שעתא אמרינן השתא מיית אלמא אסרי לה מספק: אלא אמר רבה. לא תימא לתרומה לא חששו דודאי חיישינן לספיקא אלא תריץ לפירכא דלעיל הכי: בנישואין. כגון שנתחלפו בכניסתן לחופה חששו לשמא נתעברו דהא לא הפכו: אבל בזנות לא חששו. כדקיימא לן *אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר הלכך ליכא ספק: ומת. בעלה בו ביום: טובלת. משום ביאה דכתיב ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע וגו' (ויקרא טו): ילידת הולד ארבעים יום: תהא מקולקלת למפרע. לשלם תרומה שאכלה קרן וחומש דאשתכח דזרה הואי ואכלה תרומה בשוגג ואי כדקאמרת מאי מקולקלת הא ודאי כל מ' לאו זרה הואי: עד מ'. אם אכלה לאחר מ' תהא מקולקלת למפרע עד יום ארבעים ומדמתרץ רב חסדא אוכלת עד ארבעים שמע מינה מת בעלה דקתני בברייתא הוי דמת בו ביום שנשאה דאי שהה אצלה זמן מרובה לאלתר אסורה דלמא מעוברת היא דהרי כבר ארבעים יום: הולד ממזר. אע"פ שכניסם מודים שבא עליה חיישינן הואיל ופרוצה היא אחר נמי בא עליה ואיעברה מיניה: שתוקי. ספק ממזר דהא מספקא לן אי מארוס הוא וכשר אי מאינים אחרינא הוא הלכך ממזר ספק הוא: מסתברא מילתיה דרב. דמשוי ליה ממזר ודאי: דדיימא מעלמא. שחשודה מאחרים דליכא לאכשורי כשאר בני דומה שהם כשרים דהתם כיון דנשואה היא רוב בעילות הלך אחר הבעל אבל הכא לאו אורחיה למיבעל כולי האי בלא חופה: דקתני במתני' ילדה. אנוסה ומפותה בת ישראל מכהן תאכל בתרומה משום בנה דמחזקינן ליה בכהן. היכי דמי אי דדיימא. נמי מעלמא אמאי תאכל אלא לאו דדיימא מיניה לחודיה וקשדינן ליה אבתריה ואע"ג דלדידיה איסורא ככולי עלמא דגזרו על יחוד של פנויה וכל שכן ארוסה דלגבי ארוס היתר ולעלמא באיסורא ודאי היכא דדיימא מיניה לחודיה אמרינן בתריה שדינן ליה לולד: בבא עליה כולי עלמא לא פליגי. היכא דמודה שבא עליה: הולד ממזר. ודאי דבתר רובא דעלמא שדינן ליה ומאינים אחרינא הוי הכי

תוספות

ונשאת לעבד. תימה דלא קתני ונכבש עם העבד כדקתני ונכבש עם השפחה דנישואין לא שייכי בה: בזנות לא חששו. כדפי' בקונטרס דאשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר וסוטה נמי אע"פ שנטאת לו מתהפכת ואין רוצה להתעבר ממנו לפי שיראה שלא תוכל לסובלו כדאמרינן בפרק חרש (לקמן דף קיב: ושם) דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת: רב אמר הולד ממזר כו'. בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עה.) מפרש פלוגתייהו בג' גווני: אמר ליה אביי לעולם אימא לך אע"ג דלא דיימא מעלמא אמר רב הולד ממזר. ולהאי ליסנא הא דקאמר בפ"ק דכתובות (דף יג:) ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אמר (ד) אין מינאי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד האמר רב יהודה כו' לאביי דאית ליה הכא דלרב הולד ממזר אע"ג דלא דיימא מעלמא לא סגי התם בטעמא קמא בלא ועוד: איכא דאמרי בבא עליה כ"ע לא פליגי כו'. פירוש היכא דלא דיימא מעלמא מודה אביי דאין הולד ממזר אלא הכי איתמר כו' ופליגי אביי ורבא בדיימא מיניה ודיימא מעלמא: אבל

הגהות הב"ח

(א) גמ' נחתך העובר במעיה תאכל הרי כהן: (ב) שם ומן הייבום כיצד הרי ישראל שבא: (ג) רש"י ד"ה מאכיל את אמו אפי' לאחר מיתת אביו: (ד) תום' ד"ה אמר וכו' אמר מינאי כנ"ל ותיבת אין נמחק:

מסורת הש"ס

[תוס' ספי"א] לקמן נו: קיב:
לעיל לג:
סוטה כג: גיטין כח. נדרים ג:
קדושין עה:
[לעיל לה.]
[ע' תוס' סוטה כז ד"ה רוב בעילות.]
[ע' תוס' שם]

אבל דיימא מניה אע"ג דדיימא מעלמא בתריה דידיה שדינן ליה אמר רבא מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל היכי דמי אילימא דדיימא מניה ולא דיימא מעלמא צריכא למימר דתיכול אלא לאו דדיימא נמי מעלמא ומה התם דלהאי איסורא ולהאי איסורא בתריה דידיה שדינן ליה הכא דלהאי איסורא ולהאי היתירא לא כל שכן א"ל אביי לעולם אימא לך כל היכא דדיימא מעלמא אע"ג דדיימא מניה אמר רב הולד ממזר ומתני' בדלא דיימא כלל: העבד פוסל משום ביאה כו': מ"ט אמר קרא °האשה וילדיה תהיה וגו': ממזר פוסל ומאכיל: ת"ר *°וזרע אין לה [א]אין לי אלא *זרעה זרע זרעה מנין ת"ל וזרע אין לה מכל מקום אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל וזרע אין לה *עיין עלה והא אפיקתיה לזרע זרעה זרע זרעה לא איצטריך קרא *בני בנים הרי הן כבנים כי איצטריך קרא לזרע פסול א"ל ר"ל לרבי יוחנן כמאן כר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין אפילו תימא רבנן בעובד כוכבים ועבד מודו *דכי אתא רב דימי א"ר יצחק בר אבדימי משום רבינו עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: כ"ג פעמים שפוסל: ת"ר הריני כפרת בן בתי כוזא שמאבילני בתרומה ואיני כפרת בן בתי כדא שפוסלני מן התרומה:

הדרן עלך אלמנה

הערל [ב]וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה נשיהן ועבדיהן יאכלו בתרומה [ג]פצוע דכא וכרות שפכה הן ועבדיהן יאכלו ונשיהן לא יאכלו ואם לא *ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו [ד]ואי זהו פצוע דכא כל שנפצעו הביצים שלו ואפילו אחת מהן וכרות שפכה כל שנכרת הגיד ואם נשתייר מעטרה אפי' כחוט השערה כשר: **גמ'** תניא א"ר *אלעזר [ה]מנין לערל שאין אוכל בתרומה נאמר °תושב ושכיר בפסח ונאמר °תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו *רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר °איש איש לרבות הערל אמר מר ר"א אומר נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו מופנה דאי לאו מופנה איכא למיפרך מה לפסח שכן חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא לאיי אפנויי מופנה הי מופנה אי דתרומה מצרך צריכי דתניא *[ו]תושב זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים ויאמר תושב ואל יאמר שכיר ואני אומר קנוי קנין עולם אינו אוכל קנוי קנין שנים לא כל שכן אילו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל קנוי קנין עולם אוכל בא שכיר ולימד על תושב שאף על פי שקנוי קנין עולם אין אוכל אלא דפסח מופני האי תושב ושכיר דכתב רחמנא בפסחי מאי ניהו אי נימא תושב ושכיר ממש משום דהוה ליה תושב ושכיר איפטר ליה מפסח והא קיימא לן גבי תרומה [ז]דלא אביל אלמא

רש"י

הכי גרסינן ה"ד אילימא דדיימא מניה ולא דיימא מעלמא צריכא למימר דתיכול אלא לאו דדיימא נמי מעלמא: לא כ"ש · דהאי דיימא מניה ומעלמא דבתריה דידיה שדינן ליה: ומתני' בדלא דיימא כלל · מקמי הכי לאו מניה ולאו מעלמא הלכך איצטריך לאשמועינן דתאכל דאמרינן בהך ביאה נתעברה: בני תורה אור בנים הרי הן כבנים · בפ' הבא על יבמתו (לעיל סב:): כמאן כר"ע · מתניתין דקתני עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: משום רבינו · רבי ואע"ג דשמעינן דפליג אדר"ע בפ' ר"ג (לעיל נב:) דאמר אין דברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע וליה לא ס"ל אפ"ה בעובד כוכבים ועבד מודה כדאמר בהחולץ (לעיל מה.) עובד כוכבים לא תתחתן ועבד לא תהיה קדשה: כוזא · כלי קטן כלומר ממזר שהוא גרוע: כדא · כלי חשוב כלומר כהן גדול:

הדרן עלך אלמנה

הערל · כהן (א) שמתו אחיו מחמת מילה: נשיהם ועבדיהם יאכלו · דהא משום ערלות וטומאה לא נפקי מכלל כהנים אלא דאינהו גופייהו מחסרי תקנתא: נשיהם · של פצוע דכא וכרות שפכה לא יאכלו דשוויה חללה בביאתן שהרי נבעלה לפסול לה: ואם לא ידעה · לא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן: ואם נשתייר מעטרה · שנכרת מעטרה ואילך כשר דהתם בישרא בעלמא הוא ולא גיד שאין גיד אלא מעטרה ואילך לצד הגוף עטרה (ב) שורת בשר המקפת במקום המילה בגובה ושופע ויורד עד סופה: **גמ'** תושב ושכיר בתרומה · דכתיב תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש: איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב לרבות ערל · כטמא אצל אכילת תרומה דבהאי קרא תרומה כתיב דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והיינו תרומה דסגי ליה בהערב שמש: שכן חייבין עליו · קרבן חטאת אם אכלו פגול או נותר או בטומאת הגוף דכולהו בכרת דהא קדשים הוא: קנוי קנין עולם · עבד עברי הנרצע ובא הכתוב ללמדך שאין גופו קנוי לכהן זה שיאכילהו בתרומה ככנעני: קנין שנים · שהם עבד שיוצא בשש שנים: אילו כן · דלא נאמר אלא תושב: הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים · משום הכי אסור בתרומה בא שכיר יתירא ולימד על כרחך דהאי קרא לנרצע אתא וכיון דתרי כתיבי מסתברא דתושב זה המיושב אצלו לזמן מרובה ושכיר זה העומד לצאת: אלא דפסח מופני · האי שכיר ותושב דפסח דכתיב לא יאכלו בו: מאי ניהו אי נימא תושב ושכיר ממש · קנוי קנין שנים או נרצע: הכא

תוספות

אבל דיימא מיניה אע"ג דדיימא נמי מעלמא בתר דידיה שדינן ליה · פי' דיימא מיניה שבא עליה בודאי ודיימא מעלמא היינו שם רע דאי דיימא מיניה נמי שם רע בעלמא א"כ מאי מייתי רבא ממתני' דהתם בא עליה ודאי משום הכי בתר דידיה שדינן ליה:

הדרן עלך אלמנה

הערל · פי' בקונט' שמתו אחיו מחמת מילה וכן נראה דלא דמי לערלה שלא בזמנה דמיבעיא לן בגמ' (לקמן דף עא.) אי הויא ערלה דהתם כיולא בו לא הוי בר מילה בשום מקום אבל אחר ח' אע"ג דאי אפשר לו למול מפני הסכנה הוי ערל כיון שהגיע הזמן תדע דלא פשיט ליה בגמ' מטומטום שאין אוכל בתרומה אערלה שלא בזמנה אע"ג דאין חייב לקרוע ולמול *כדמוכח בגמרא (שם:) דקאמר זכריו דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשיה משכחת לה בטומטום שנקרע ביני ביני ונמלא זכר דלא קרינן ביה בשעת עשיה המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו דלא מיחייב לקרוע ולמול ובפ"ק דחגיגה (דף ד.) נמי אמר זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס שפטור מן הראיה ומוקי לה כשביליו מבחוץ ובירושלמי מייתי ראיה ממתני' אאחזתו חמה דממתינין לו למול ל' יום דאסור בתרומה משמע דמתניתין איירי בערל שמתו אחיו מחמת מילה ובהדיא מחלק בירושלמי בין ערלות שלא בזמנה ובין שהגיע זמנו למול אלא שסכנה היא לו אלא שבזה חולק על הש"ס שלנו דהתם פשיטא ליה דערלות שלא בזמנה לא הויא ערלות ואכיל בתרומה ובש"ס שלנו בעיא היא בגמ' (דף עא.) ולא איפשיטא: **מה** תושב ושכיר האמור בפסח · וא"ת באוכל תרומה בטומאת עצמה נילף בהאי ג"ש דלילקי ולקמן (דף עג:) אמרינן דלית בה אלא עשה בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר ואר"י דהך ג"ש לא ניתנה אלא לענין פסול האדם האוכל כגון ערל ואונן וכיולא בו אבל לענין פסול גופה כגון טומאת עצמה לא אבל קשה דהכתי נילף מבכורים שילקה עליה בטומאת עצמה דכי היכי דילפינן (שם) בכורים מתרומה משום דתרומה קרינהו רחמנא ה"נ ניליף תרומה מבכורים דהא בהעור והרוטב (חולין קכ:) גמרינן תרומה מבכורים לענין דמשקין היוצאין מהן כמותן: **איש** איש לרבות הערל · מהכא אמרינן בכל דוכתי (חגיגה דף ד:) דר"ע מרבה ערל כי טמא ומ"מ איצטריך למכתב ערל בפסח דאי לאו דכתיב בהדיא משום מקום שהוא כטמא לא הוה מרבינן ליה מאיש איש אע"ג דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח: **מה** לפסח שכן חייבין עליו משום פגול נותר וטמא · יש ספרים דל"ג טמא דבתרומה נמי איכא איסור טומאה ואית דגרס ליה משום דבפסח איכא כרת לאוכל בטומאת הגוף משא"כ בתרומה ובקונטרס נמי פי' דחייבים עליו חטאת קאמר והוא הדין דהוי מצי למיפרך מכל פג"ק עכ"ס: אלמא

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' יב ג סמג לאוין רנ טוש"ע יו"ד סי' שלא:
א ב מיי' שם הל' יב סמג לאוין רנ טור יו"ד שם:
ב ג מיי' שם הלכה יג:
ג ד מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיט טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ב:
ד ה מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה י טור יו"ד סימן שלא:
ה ו ז מיי' שם פ"ז הלכה ה:

[עי' תוספות פסחים כח: ד"ה ערל]

[עי' תוס' לעיל ע"ב ד"ה בן ותוס' ב"ב קט. ד"ה כיון ועוד שם קטו. ד"ה בן]

תוספות ישנים

לא כבני כ"ג פי' [לא] ירבו כמותו עוד. י"מ לא בבני כבי"ס פירוש אי אפשי בו: זרע פסול לאו דוקא אלא קאי אזרע זרעה דא"ל דדוקא קאמר דהא כיון דזרעה פסיל על כרחין פסולה היא וא"כ תיפוק לי דלא אכלה משום דנפסלה אלא רצה לומר זרע זרעה פסול אבל היא כשרה א"נ נוכל לומר דרוצה לומר זרעה ממש ומיירי בבא עליה מצרי ואדומי דאינו פוסלה ומ"מ הזרע פסול הוא:

הדרן עלך אלמנה

פרק הערל · הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה פ"ה בכ"מ ערל שמתו אחיו מחמת מילה. ונ"ל דא"כ אינה מצוה למולו פי' למול א"ע לפי שהוא אנוס והוי כמו מילה שלא בזמנה וקשה דבגמ' בעי ערל קטן מהו לסוכו שמן של תרומה ערלות שלא בזמנה מעכבה או לא מעכבה ואמאי לא פשיט ממתני' דכיון דמיירי שמתו אחיו מחמת מילה א"כ נאנס הוא וכיון שנאנס ערלות שלא בזמנה הוא לכן פר"ת דערל ר"ל משומד לערלות: פצוע דכא נשיהם לא יאכלו · תימה אמאי פוסלה בביאתו הא לאו זר מעיקרא הוא וי"ל משום דהוקש לממזר דאין הסיקש רק לזורות מכיון הוא פצוע דכא וי"ל כיון דנשתנה גופו חשיב כמו זר מעיקרא:

מסורת הש"ס

קדושין ד.
[לעיל כב: וב"ב ועמ"ש שם]
[לעיל סב:]
[לעיל מה.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הערל כהן ערל שמתו: (ב) ד"ה ואם נשתייר וכו' עטרה (שורת בשר המקפת) תא"מ ונ"ב ס"א שורש בשר המוקפת כו':

[מלשון והאדם ידע את חוה אשתו בראשית ד ועי' תוי"ט]

[נ"ל אליעזר ועי' תוס' סוטה כד. סד"ה ורבי יונתן וע"ע תוס' מנחות יז: ד"ה מאי כאכל]

חגיגה ד: לקמן עב: עד.

זבחים סב. קדושין ד.

עין משפט
נר מצוה

ו א מיי' פ"ג מהלכות בכורים הלכה ה ופי"ב מהל' אבות הטומאה הלכה טו :

ז ב מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה א סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן רסא :

ח ג מיי' פ"ה מהלכות קרבן פסח הלכה ה ופ"ט הלכה ט :

תורה אור

אלמא לא קני ליה רביה הכא נמי לא קני ליה רביה אלא לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא ושמעינן ליה לר' *אלעזר דאמר *מופנה מצד אחד למדין ומשיבין כיון דלגופיה לא צריך שדי חד אלמד ושדי חד אמלמד והוה ליה גזירה שוה מופנה משני צדדין אי מה פסח אונן אסור בו אף תרומה אונן אסור בה א"ר יוסי בר חנינא אמר קרא *(זר) °וכל זר *זרות אמרתי לך [א]ולא אנינות ויקרא כב אימא ולא ערלות הא כתיב °תושב ושכיר שם ומה ראית מסתברא ערלות הו"ל לרבויי שכן (מעשי"ם כרותי"ם בדב"ר העב"ד) מחוסר מעשה ומעשה בגופו [ב]וענוש כרת וישנו לפני הדבור [ג]ומילת זכריו ועבדיו מעכבת אדרבה אנינות הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה ונוהגת באנשים ונשים ואין בידו לתקן את עצמו הנך נפישן רבא אמר בלא הנך נפישן נמי לא מצית אמרת שבקינן ערלות דכתיב בגופיה דפסח וילפינן אנינות מפסח דפסח גופיה ממעשר גמרינן אי מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת אף תרומה מילת זכריו ועבדיו מעכבת אמר קרא °ומלתה אותו שמות יב אז יאכל בו *מילת זכריו ועבדיו מעכבת בו מלאכול בפסח ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה אי הכי אימא °כל ערל לא יאכל בו שם בו אינו אוכל אבל אוכל הוא בתרומה הא כתיב תושב ושכיר ומה ראית מסתברא ערלות דגופיה הוה ליה לרבויי שכן מעשה בגופו וענוש כרת אדרבה מילת זכריו ועבדיו הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה הנך נפישן ואב"א בלא [הנך] נפישן נמי לא מצית אמרת מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבא ביה ערלות דאחריני מעכבא ביה השתא דאמרת בו לדרשה הוא דאתא (א) °כל בן נכר לא יאכל בו למה לי *בו שם המרת

אלמא לא קני ליה רביה · והא דאמר בפ"ק דקידושין (דף טז: ושם) דעבד עברי גופו קנוי היינו לענין שצריך גט שחרור ואין יוצא במכירה בעלמא אבל לענין מצות לא והא דשרי בשפחה כנענית היינו משום שצריך שיעבוד את רבו בין ביום בין בלילה כדכתיב (דברים טו) כי משנה שכר שכיר עבדך דשכיר קרייה רחמנא וא"ת דמשמע דמטעמא דקני ליה רביה יש לו ליפטר והלא עבד כנעני גופו חייב בפסח למ"ד (פסחים דף נא:) נשים בראשון חובה ואפילו למאן דאמר (שם) רשות מכל מקום שרי לאכול פסח והכא כתיב לא יאכל בו וי"ל דאי הוה קני ליה רביה לא הוה אכיל אלא בהמנאת רבו כעבד כנעני ולא בהמנאת אחרים : **אלא** לאפנויי · וא"ת וכי בשביל לאפנויי כתב שקר דכתב לא יאכל בו והם אוכלין ואמר ר"י דאיכא לאוקמי קרא בשכיר ותושב עובד כוכבים ומכל מקום לגופיה לא אילטריך דלא עדיף מערל ובן נכר ובהדיא דריש במכילתא הכי תושב זה גר תושב שכיר זה העובד כוכבים א) *וא"ת כיון דלעובד כוכבים לא אילטריך לכתוב תושב ושכיר יאכל בו ונוקמיה בישראל ולאפנויי ואמר רבינו יצחק דאם כן הוה משמע גזירה שוה להקל והוה דרשינן גזירה שוה להתיר אונן בפסח והא דילפינן לקמן (דף עג·) דאונן אסור בפסח מגזירה שוה דממנו ממנו ממעשר לא הוי דרשי הכי אלא הוה מוקמינן לאסור ערל במעשר כדלקמן (דף עד·): **שדי** חד אלמד וחד אמלמד · והוי כאילו כתיב הכא תושב שלא לצורך והכא שכיר שלא לצורך ואע"ג דהכא תושב והכא שכיר הויא שפיר ג"ש כדתני דבי ר' ישמעאל (לעיל דף יז:) זו היא שיבה זו היא ביאה : **אי** מה פסח אונן אסור בו · אר"י אע"פ דתנן בפ' האשה בפסחים (דף צא:) דאונן טובל ואוכל פסחו לערב ומוקמינן ליה בגמרא כמ"ד אנינות לילה דרבנן ולא העמידו דבריהם במקום כרת הכא מצי למימר דאתיא אפי' אליבא דמ"ד אנינות לילה מדרבנן דלא הוי דרבנן אלא כשמת ביום או נקבר ביום למאן דאזיל בתר קבורה דלא תפיס לילו עמו מדאורייתא אבל אם מת בלילה הוי אונן כמת ביום דהיינו כיום מר והא דפריך בפרק טבול יום (זבחים לט: ושם) וסבר רבי שמעון אנינות לילה דרבנן והתניא רבי שמעון אומר שלמים כשהוא שלם הוא מביא ולא כשהוא אונן מנין לרבות תודה כו' מנין לרבות פסח כו' קתני מיהא פסח התם לא מצי לשנויי כשמת בלילה דמשמע ליה דמרבי ליה לענין הבאה דאין יכול להביא כשהוא אונן ולהכי פריך כי הוי אונן בשעת הבאת פסח יפסוק האנינות עד הלילה שהוא התחלת זמן אכילתו ואמאי אסור להביא : **אף** תרומה אונן אסור בה · בלא גזירה שוה הוה מצי למיפרך דליתסר אונן בתרומה מדאיתקש תרומה לבכורים לקמן (דף עג:) ובכורים למעשר ומיהו בכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך ולא קאמר : **שכן** מעשים כרותים · הוה מצי למימר שכן נכרתו עליה י"ג בריתות : **הנך** נפישן · בלא הנך נפישן נמי ה"מ למימר דכרת עדיפא ליה כדלקמן (דף עג:) : **דפסח** גופיה ממעשר גמר · פירוש בגזירה שוה דממנו ממנו וא"ת ושאר כל הקדשים מנלן דכל הקדשים אסורים לאונן כדאמר בזבחים בפ' טבול יום (דף קא*.) מק"ו ממעשר ואק"ו איכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה דהכי פריך רבא גופיה בפ' בתרא דמכות (דף יז:) גבי הא דיליף מלקות באוכל תודה ושלמים חוץ לחומה בק"ו ממעשר וי"ל דשאר קדשים גמרינן מפסח בהיקשא דזאת התורה דהתם איתקוש כל הקדשים כדאמר בפ"ק דזבחים (דף ז:) ובמנחות בסוף התודה (דף פב:) ובההוא קרא כתיב נמי פסח דדרשינן *ביום צוותו זה בכור ומעשר ופסח ואע"ג דבההוא קרא נמי כתיב ולמילואים שהם קדשי שעה וקדשי שעה נאכלים באנינות כדמוכח בפ' טבול יום (זבחים קא.) לאו בכל קדשי שעה קאמר דנאכלין באנינות אלא בהנהו דאיירי בהו התם דוקא והא דמשמע בפרק איזהו מקומן (שם דף נ.) דהוי פלוגתא בדבר הלמד בגזירה שוה אם חוזר ומלמד בהיקשא היינו היכא דמלמד קודש ואיכא למ"ד התם דוקא דכי הוו שניהם קודש דאין חוזר ומלמד אבל הכא דמעשר דגן חולין הוא לכולי עלמא חוזר ומלמד בהיקש כדאשכחן התם בהדיא שלמדנו לתודה שבאה מן המעשר מדאתקש לשלמים ושלמים גופייהו גמרי שם שם ממעשר (שם) : **אי** מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבתו כו' · תימה דהא הך סוגיא כר' אליעזר ור' אליעזר גופיה דריש במכילתא דמילת עבדיו אין מעכבת אדם מלאכול בפסח ודריש אז יאכל בו העבד ואמר רבינו יצחק דגמ' לפום רהיטא נקט כר' עקיבא דדריש אז יאכל בו האדון ולר"א מזכריו פריך : **בו** אינו אוכל אבל אוכל הוא בתרומה · אבל מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה בג"ש דתושב ושכיר ובו דכתיב ביה אתא למימר דאינה מעכבת במצה ומרור :

הכא נמי לא קני · גופיה לרביה וישראל מעליא הוא וחייב בפסח : ושמעינן ליה לר' אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין · אם אין להשיב ואם יש להשיב משיבין וכאן יש תשובה מה לפסח שכן חייבין עליו כו' כדלעיל ולקמן בפרק מצות חליצה (דף קד.) שמעינן לרבי אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין דקתני חליצה בשמאל פסולה ור' אליעזר מכשיר ואמרינן מ"ט דתנא קמא יליף רגל רגל ממצורע דכתיב ביה על בהן רגלו הימנית וקרא יתירא הוא דכיון דכתיב על דם האשם ובדם האשם כתיב ברגל ימנית °ולא הוי בעי למיהדר ומכתביה בשמן ואמרינן במנחות בפ"ק (דף י·) מופנה הוא למדרשיה יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה אוזן אוזן לרציעה ורבי אליעזר מכשיר חליצה בשמאל דלא גמר ממצורע דאיכא למיפרך מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת ומקשינן התם (ולקמן דף קד·) ורבי אליעזר לא יליף רגל רגל ממצורע והתניא מנין לרציעה שהיא בימין כו' ומשנינן אוזן אוזן מופנה רגל רגל לא מופנה ואע"ג דג"ש מופנה מצד אחד הוא דרגל דמצורע מופנה הואיל ורגל דחליצה לא מופנה פרכינן : כיון דלגופיה לא צריך · לא תושב ולא שכיר דלא אפשר לאוקמינהו כפשטייהו כלל הוה ליה תרי קראי יתירי : שדי חד אלמד וחד אמלמד · ומופנה משני לדדים דברי הכל למדין ואין משיבין אפילו יש להשיב : מה פסח אונן כו' · דילפינן (לקמן דף עג.) לכולהו קדשים ק"ו ממעשר : מעשים כרותים בדבר העבד · סימנא הוא ומפרש ליה : וענוש כרת · על המילה : ומילת זכריו ועבדיו · אם יש לו בן ראוי למול או עבד למול אסור האב או האדון לאכול בפסח אא"כ מלו דכתיב (שמות יב) המול לו כל זכר ואז יקרב וגבי עבד כתיב ומלתה אותו אז יאכל בו (ב) האיש בעליו דאי משום עבד הא כתב כל ערל לא יאכל בו : אדרבה אנינות · פסל טפי מערלות דהא אית ביה חומרא שנוהג כל שעה שמת לו מת אבל ערלות דגופיה אינה חוזרת עליו : לא מצית אמרת · דנילף מפסח אחת שוב אינה חוזרת עליו : לא מצית אמרת · דנילף תרומה מפסח לענין אנינות *ומוקי קרא דמיעוטא לערלות : שבקינן ערלות דכתיב בגופיה דפסח. ולא מגמרינן לה (ג) *מתרומה בג"ש דתושב ושכיר וילפינן אנינות כו' : ממעשר גמר · לקמן בפרקין (דף עג.) : ה"ג מסתברא ערלות דגופיה הוה ליה לרבויי כו' :

המרת

תוספות ישנים

א) ועוי"ל אגב דכתיב בתרומה לא יאכל בו כתיב נמי בפסח לא יאכל בו · א"נ מכיון שהג"ש מלמדת איסור לומר דערל אסור בתרומה כתבה בלשון איסור ולהכי כתיב לא יאכל בו :

[טעות וכן לעיל סח: ולקמן עא. ליתא]

[ועי' היטיב תוספות כתובות לח: ד"ה מי אתיא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא דאמרת בו לדרשה הוא דאתא כל ערל לא יאכל בו כל בן נכר לא יאכל בו למה לי כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן נכר לא יאכל בו בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת במעשר ואיצטריך למכתב ערל כצ"ל : (ב) רש"י ד"ה ומילת זכריו וכו' אז יאכל בו היינו בעליו : (ג) ד"ה שבקינן וכו' לה מתרומה בג"ש :

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ושמעי' ליה כו' ולא הוי בעי למיהדר. עיין לקמן קד ע"א ברש"י ד"ה אוזן אוזן וכו' ובשבת דף קלא ע"א ד"ה מצד אחד ובקדושין דף טו ע"א ד"ה ונאמר להלן אוזן :

בס"א איתו

מסורת הש"ס

[נ"ל אליעזר]

[לקמן עד. שבת סד. קלא. ב"ק כה: נדה כב:]

[לעיל סח: לקמן עא.]

פסחים נו.

שם

נ"ל ונוקים . יעב"ץ

[נ"ל לתרומה]

[ושם ד"ה ומה מעשר וכו' הניחו בקושיא]

[זבחים ה:]

(**הכי** גרסינן כל ערל לא יאכל בו למה לי · ולא גרסינן תושב ושכיר דהא אוקימנא קרא כו' לגזירה שוה ועקרנא ליה מפשטיה לגמרי) :

תורה אור

*המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת במעשר כל ערל לא יאכל בו למה לי *בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור *ואיצטריך* למכתב ערל ואיצטריך למכתב כל בן נכר דאי כתב רחמנא ערל משום דמאיס אבל בן נכר דלא מאיס אימא לא ואי כתב רחמנא כל בן נכר משום דאין לבו לשמים אבל ערל דלבו לשמים אימא לא צריכא °ממנו ממנו למה לי *לכדרבה א"ר יצחק אמר מר ר"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר °איש איש לרבות את הערל ואימא לרבות את האונן א"ר יוסי בר' חנינא אמר קרא °וכל זר זרות אמרתי לך ולא אנינות אימא ולא ערלות הא כתיב איש איש ומה ראית מסתברא ערלות הוה ליה לרבויי שכן מעשי"ם כרותי"ם בדב"ר העב"ד מחוסר מעשה ומעשה בגופו וענוש כרת וישנו לפני הדבור ומילת זכריו ועבדיו מעכבת אדרבה אנינות הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה ונוהגת באנשים ונשים ואין בידו לתקן עצמו הנך נפישן רבא אמר בלא הנך נפישן נמי לא מצית אמרת אמר קרא איש איש איזהו דבר שישנו באיש ואינו באשה הוי אומר זה ערלות ורבי עקיבא האי תושב ושכיר מאי עביד ליה אמר רב שמעיא לאתויי ערבי מהול *וגבעוני מהול והני מולין נינהו והא תנן *קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים קונם שאני נהנה למולין מותר במולי עובדי כוכבים ואסור בערלי ישראל אלא לאתויי גר שמל ולא טבל וקטן שנולד כשהוא מהול *וקסבר צריך להטיף ממנו דם ברית ור' אליעזר לטעמיה דאמר *גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא וקסבר קטן כשנולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית ור' אליעזר האי איש איש מאי עביד ליה *דברה תורה כלשון בני אדם בעי רב חמא בר עוקבא קטן ערל מהו לסוכו בשמן של תרומה ערלות שלא בזמנה מעכבא או לא מעכבא א"ר זירא ת"ש אין לי אלא מילת זכריו בשעת עשיה ועבדיו בשעת אבילה מנין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל °אז אז לגזירה שוה בשלמא עבדיו משכחת לה דאיתנהו בשעת אבילה וליתנהו בשעת עשיה כגון דזבנינהו ביני ביני אלא זכריו דאיתנהו בשעת אבילה וליתנהו בשעת עשיה היכי משכחת לה לאו דאתילוד בין עשיה לאבילה ש"מ ערלות שלא בזמנה הויא ערלות אמר *רבא ותסברא °המול לו כל זכר אמר רחמנא ואז יקרב לעשותו והאי לאו בר מהילא הוא אלא הכא במאי עסקינן כגון שחלצתו חמה וניתוב ליה כל שבעה *(דאמר שמואל חלצתו חמה נותנין לו כל שבעה) דיהבינן ליה כל שבעה ונימהליה מצפרא בעינן מעת

רש"י

המרת דת פוסלת · דאם המיר דתו ונתנכרו מעשיו לאביו שבשמים אמר רחמנא לא יאכל בו : ה"ג כל ערל לא יאכל בו למה לי · בו מאי ממעט ולא גרסינן תושב ושכיר כלל דהא אוקימנא כולי קרא לג"ש ועקרינן ליה מפשטיה לגמרי : ממנו · אל תאכלו ממנו נא כיון דאמרת בו למעוטי ממנו נמי למעוטי משמע : לכדרבה כו' · לקמן בפרקין (דף עד·) תלתא ממנו כתיבי בפסח כו' : ורבי עקיבא האי תושב ושכיר דפסח מאי עביד ליה · הא ליכא לאוקמי בעבד עברי כלל : לאיתויי ערבי *וגבעוני מהול. שלא יאכל בפסח: גבעוני · שם אומה שמוהלין עצמן : והני מולין נינהו · בתמיה ול"ל למעוטינהו הא ערלים נינהו ומכל ערל מימעטי : בערלי ישראל · לענין נדר מולין נינהו דהלך אחר לשון בני אדם וישראלים לא קרי להו ערלים ועובדי כוכבים לא קרי להו מולין : וקטן שנולד מהול · וקסבר ר"ע קטן שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית : ור"א · דלא ממעט להו אזיל לטעמיה דאמר בהחולץ גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא ובקטן מהול סבירא ליה א"צ להטיף ממנו דם ברית : קטן ערל · תוך שמנה : מהו לסוכו שמן של תרומה · דקיימא לן (שבת דף פו·) דסיכה כשתיה דנפקא לן מותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו : מעכבא · מאכילת תרומה : אין לי · לעכב בפסח אלא מילת זכריו שיש לו בשעת עשיה דגבי מילת זכריו כתיב (שמות יב) ואז יקרב לעשותו והיינו שחיטה וגבי עבדיו כתיב אז יאכל בו דאפילו לא הוה ליה עבד בשעת עשיה והיה לו בשעת אכילה מעכבו מן אכילת פסחו : מנין ליתן כו' · דגבי בנים נמי אם ראוי לימול בשעת אכילה ולא היה לו בשעת עשיה מנין שמעכבו מאכילת פסחו : תלמוד לומר אז אז· אז יקרב לעשותו אז יאכל בו : אלא זכריו · דמרבינן להו בשעת אכילה אלמא דלא הוו בשעת עשיה היכי דמי לאו דאתילוד ביני ביני : אלא הכא כשחלצתו חמה · שהיה חולה ונתרפא ונתחלחלה ונשתלפה ממנו חמה : וניתוב ליה כל שבעה · ואי ביני וביני איתפח אמאי מעכב ליה מאכילה אכתי לא מטא זמניה דתניא לקמן יום הבראתו כיום הולדו לעד ז' יומי לא מהלינן ליה : דיהבינן ליה · שכבר נתרפא זה שמונה ימים וחל שמיני שלו להיות ערב הפסח: ונימהליה מצפרא · וכיון דמצפרא בר מהילא הוא אשתכח דמעכב ליה מעשיה ולמה לי קרא לרבויי שעת אכילה : מעת

תוספות

בו המרת דת פוסלת כו' · בו דכל ערל לא בעי למדרש הכי דאין ערלות פוסלת במעשר דלאומרא דרשינן ומוקמינן ליה לחייב במצה ומרור ומבו דבן נכר לא שייך למדרש הכי בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור דלאשמועינן דלא אסור במצה ומרור לא איצטריך דאטו מצה ומרור קדושה אית בהו ואי בעי למימר אבל חייב במצה ומרור פשיטא הוא דחייב לעשות תשובה ולקיים כל המצות ובו דתושב ושכיר פי' בקונטרס דלא דריש מידי משום דאוקימנא (לעיל דף ע.) כולה קרא לגזירה שוה ועקרינן ליה מפשטיה לגמרי ונראה שר"ל דאיידי דכתביה רחמנא בערל ובן נכר כתביה נמי בתושב ושכיר וכה"ג אמר לקמן (דף עד.) איידי דכתיב והנותר כתיב נמי ממנו ומיהו לא הוי ממש כי הכא דהתם הוי כמו פרשה שנאמרה ונשנית בשביל דבר שנתחדש בה ור"ת מפרש דבו דתושב ושכיר לגופיה כדאמר לקמן (שם) גבי תלתא ממנו חד לגופיה ואית ספרים דגרסי הכא בו דערל ובן נכר בו אין אוכל אבל אוכל במצה ומרור ובו דתושב ושכיר בו המרת דת פוסלת וכן בכל הספרים בסוף מי שהיה טמא (פסחים דף צו· ושם) וכן משמע בפרק כל שעה (שם דף כח:) ובערבי פסחים (שם דף קכ.) דמתרוייהו בו דערל ובן נכר דרשינן אבל אוכל במצה ומרור ומיישב ר"י הגירסות דשייך שפיר מבו דבן נכר לידרוש אבל אוכל במצה ומרור לאשמועינן דחייב לאכול במצה ומרור אם עשה תשובה אע"ג דבפסח אין אוכל שהיה מומר בשעת עשיית פסח ובו דתושב ושכיר נמי שייך למדרש מיניה בו המרת דת פוסלת דבתושב ושכיר עובד כוכבים איירי כדפרישית לעיל :

ואין המרת דת פוסלת במעשר · בסוף מי שהיה טמא (פסחים דף צו. ושם) גרסי' בכל הספרים ואין המרת דת פוסלת בתרומה ושפיר ממעטינן תרוייהו מחד בו דבו משמע בו ולא בדברים אחרים ואיצטריך למעוטי תרוייהו תרומה דלא נילף בגזירה שוה דתושב ושכיר ומעשר בגזירה שוה דממנו ממנו :

דאי כתב רחמנא ערל כו' · אע"ג דאיצטריך למכתב תרוייהו משום בו דאיצטריך למכתב בתרוייהו (א) דהיה לכותבם בקראי דצריכי :

שאני נהנה כו' · לא גרס שאיני דאם כן לא הוי נדר דהיינו דבר שאין בו ממש שאין אוסר על עצמו כלום כמו שאיני ישן דלא אמר כלום אי לא אמר קונם עיני בשינה כדאמר בריש אלו מותרין (נדרים טו.) אלא אומר ר"ת דגרס שאני נהנה כלומר מה שאני נהנה יהא עלי קונם ומיהו גרס שפיר שאיני דאין דרך התנא לדקדק בלשונו כדאשכחן בפ' בתרא דנדרים (דף פא:) קונם שלא אתן תבן לפני בהמתך ובשבועות בפ"ג (דף כ.) הרי עלי שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין דכהאי גוונא לא חל הנדר* והני מולין נינהו והתנן קונם שאני נהנה · אין להקשות היכי פריך מנדרים דלישנא דקרא דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם דבסיפא דמתני' דהכא מפיק ליה מקרא שנאמר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו דההוא לא איצטריך אלא לישראל ויש מקומות ששנא לומד נדרים מלישנא דקרא כגון הכא ובריש פסחים (דף ג.) גבי הללוהו כל כוכבי אור דקאמר הא קמשמע לן דאור כוכבים אור הוא למאי נפקא מינה לנודר כדתנן הנודר מן האור אסור באורן של כוכבים והיינו דוקא היכא שאין הלשון ידוע מייתי שפיר ראיה מלישנא דקרא אבל במקום שלשון בני אדם חלוק מלישנא דקרא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם כדאמר בפרק האומר משקלי (ערכין דף יט:) דאורייתא היד עד הפרק בנדרים הלך אחר לשון בני אדם :

ואיבעית

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ט מהלכות קרבן פסח הלכה ז :

י ב מיי' שם הלכה ח .

יא ג מיי' פ"ט מהלכות נדרים הלכה כב טוש"ע י"ד סימן ריז סעיף מא :

יב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף מב :

[עי' תוספות פסחים קכ. ד"ה כל בן]

יג ה מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה ז סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן רסה סעיף א וסי' רסג סעיף ד :

יד ו מיי' פ"ט מהלכות קרבן פסח הלכה ט :

טו ז מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ז :

טז ח מיי' פ"ט מהלכות קרבן פסח הלכה ט :

יז ט י מיי' פ"א מהלכות מילה הלכה טז סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן רסב סעי' ב :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דאי וכו' בתרוייהו הוה ליה לכותבם :

[נ"ל רבה ולקמן ע"ב אמר רבא כגון שהיו אביו ואמו כו' אבל הכא הוא דמסיק כגון שחלצתו חמה]

[ועי' תוס' ע"ז כו: ד"ה ס"ג קונם]

מסורת הש"ס

פסחים כח: לו.

שם לו. זבחים כב: ס"א וגבעוני

פסחים לו. [לקמן עד. ע"ש]

ס"א ובגבעוני

ע"ז כז. נדרים לא:

שבת קלה.

[לעיל מו.]

[ברכות לא: וש"נ]

שבת קלז. ובס"א כל זה ליתא

שמות יב · ויקרא כב · שם · שמות יב · שמות יב

יח א מיי' פי"א מהלכות פרה אדומה הלכה ג סמג עשין רט:

ואיבעית אימא הני מילי היכא דלא מעורה · פי' שהטבור אין מעורה לאמו אבל מעורה מחייא חיי ממה שאמו אוכלת: **ערל** מקבל הזאה שכן מצינו כו' · תימה לר"י מה ראיה צריך למה לא יקבל הזאה אפילו לרבי עקיבא דמרבה (לעיל דף ע·) לערל כי טמא דהא טמא מקבל הזאה כדאמר בפרק דם חטאת (זבחים דף צג.) מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עליה והיא טהורה: **ודלמא** פסח הבא בטומאה הוה · תימה אם כן קרא למה לי דבפרק בתרא דזבחים (דף קיח·) דייק רבי שמעון דאף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן מדכתיב (יהושע ה) ויעשו את הפסח בגלגל למה לי קרא אלא הא קמשמע לן דחובה דהוי כעין פסח קריב דלאו כעין פסח לא קריב ורבנן ההוא מיבעי ליה כדר' יוחנן משום רבי בנאה דערל מקבל הזאה ואמר רבינו יצחק דעדיפא קמשני הכא דתניא בהדיא שעשו פסחיהם בטהרה: **לא** ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו · ומ"מ אברהם פרע מילתן אע"ג דלא נצטווה כדאמר בב"ר *(פ' (ס"ד) [מ"ז]) דאפי' עירוב תבשילין קיים וא"ת אם לא ניתנה פריעה עד יהושע היכי גמרינן מיניה הא כתיב (ויקרא כז) אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה* ויש לומר דהלכה למשה מסיני הוא ויהושע אסמכיה אקרא: **בקונטרס** גרס אם כן מאי שוב. ומאי שנית בעיא באנפי נפשה היא ומשני לאקושי ול"ג אלא לאקושי ולא ודלמא ור"ח מפרש דמאי שוב ומאי שנית כולה חדא מילתא היא וגרסינן ודלמא לאקושי כו' ולהכי אתא ולא לפריעה ולגי' זו לא משני במסקנא מידי אהך קושיא: **סוף** מילה כו' · הק' הר' יצחק הלבן דהכא דריש משנית ציצין המעכבין את המילה והתם (לקמן דף עב·) דרשי המול ימול לציצין כו' ותירץ לו ר"ת דהכא ציצין המעכבין את הפריעה קאמר ולר"י נראה דאע"ג דנצטווה אברהם על הציצין דריש להו שפיר מקרא דיהושע דהא כי פריך נמי דלמא הנך דלא מהול אין שום חדוש בקרא דיהושע אלא מה שכבר נצטווה תחלה ואם תאמר אם כן שוב נמי דאיירי בפריעה מצי למימר דנצטווה אברהם והיכי מוכח מינה דלא ניתנה פריעה לאברהם ויש לומר דאין לנו לומר שנצטווה אלא מאי דכתיב ביה בהדיא כגון ציצין דדרשינן מהמול ימול דמשמע דלציצין אתא ולא לפריעה דהמול ימול משמע דבר המעכב גוף המילה וה"ק לא ניתנה פריעה לאברהם כיון דלא כתיב בהדיא אלא ליהושע: **מאי** טעמא לא מהול · משמע דלא מהול כלל ובפרקי דר' אליעזר (פ' כט) משמע שמלו דקאמר מי מנה עפר יעקב ראה כל המדבר שהיה מלא מערלותיהן של ישראל ובמגלת סתרים דרבינו נסים נמי משמע שמלו ולא פרעו דכתב בהו כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היו פורעים מפני עיפוי הדרך: **מאי** טעמא לא מהול כו' · ואם תאמר ואיך היו אוכלים קדשים או אפילו בשר כלל כיון שלא מלו שלא הותר להם בשר תאוה אלא על ידי שלמים וערל אסור בקדשים ואפילו אם מלו ולא פרעו כמו שמשמע בפרקי דרבי אליעזר ובמגלת סתרים מ"מ כיון דנצטוו על הפריעה ולא פרעו כאילו לא מלו דאי לאו הכי היאך מדקדק דערל מקבל הזאה מאבותינו וי"ל דיוצאי מצרים מלו ופרעו ואותם אכלו קדשים אבל הילודים במדבר שלא מלו לא אכלו קדשים אבל בבשר תאוה היו מותרים שלא נאסרה להם מאחר שאין יכולין לאכול קדשים מידי דהוה אגבי ואיל דהיכא דלא אפשר בהקרבה שרי בשר תאוה כדפירש בפ"ק דחולין (דף יז. ושם):

[בברייתא לא מצאתי אלא רבי שמאי דריש הכי בנדה ל: וכן מלת והתניא בעי תיקון ואולי צ"ל והאיתמר]

[וכן הוא להדיא בגמרא דילן יומא כח: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין]

[שבת קד.]

תוספות ישנים

לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו והאי דקאמר יום הבראתו כיום הולדו היינו לענין דצריך להמתין שבעה: **ערל** מקבל הזאה פי' ערל שנטמא במת מקבל הזאה ואצטריך לר' עקיבא דאמר דמרבה ערל כטמא וסד"א דכיון דגם לאחר הזאה הוי ערל הוי לעולם כי טמא קודם הזאה: **א"כ** מאי שוב · ופריך תלמודא ומאי שנית ומשני לאקושי סוף מילה לתחלת מילה וכו' · וי"מ א"כ מאי שוב ומאי שנית וגרסי ודלמא לאקושי סוף מילה לתחלת מילה ולא נהירא דא"כ תלמודא לא משני מידי מן הקושיא דקאמר ודלמא לאקושי לכן נראה כפי' קמא:

תורה אור

מעת לעת והתני *לודאה יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו דאילו יום הולדו לא בעינן מעת לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעת לעת רב פפא אמר כגון דכאיב ליה עיניה לינוקא ואיתפח ביני וביני רבא אמר כגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורין רב כהנא בריה דרב נחמיה אמר כגון טומטום שנקרע ונמצא זכר ביני וביני רב שרביא אמר כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ומי חיי *והתניא *כיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אין יכול לחיות אפילו שעה אחת הכא במאי עסקינן כגון דזנתיה איתתא איתתא דמאן אילימא איתתא דידיה אי הכי כל שבעה בעי אלא דזנתיה איתתא דאימיה ואיבעית אימא ה"מ היכא דלא מעוי אבל היכא דמעוי מחייא חיי *אמר ר' יוחנן משום רבי בנאה *ערל מקבל הזאה שכן מצינו באבותינו שקבלו הזאה כשהן ערלים שנאמר °והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש (יהושע ד) הראשון בעשרה לא מהילי משום חולשא דאורחא הזאה אימת עביד להו לאו כשהן ערלים ודלמא לא עבוד פסח כלל לא ס"ד דכתיב °ויעשו את הפסח (שם ה) מתקיף לה מר זוטרא ודלמא פסח הבא בטומאה היה א"ל רב אשי תניא בהדיא מלו וטבלו ועשו פסחיהן בטהרה אמר רבה בר יצחק אמר רב לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו שנאמר °בעת ההיא אמר ה' אל יהושע (שם) עשה לך חרבות צורים וגו' ודלמא הנך דלא מהול דכתיב °כי מולים היו כל העם היוצאים (שם) וכל העם הילודים וגו' א"כ מאי שוב אלא לאו לפריעה ומאי שנית לאקושי סוף מילה לתחלת מילה מה תחלת מילה מעכבת אף סוף מילה מעכבין בו דתנן *אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את [רוב] העטרה ואין אוכל בתרומה *אמר רבינא ואיתימא רב ירמיה בר אבא אמר רב *בשר החופה את רוב גובהה של עטרה ובמדבר מאי טעמא לא מהול איבעית אימא משום חולשא דאורחא

ואיבעית

מעת לעת · כגון שנולדתו חמה אחר חצות היום זה ח' ימים: והתני לודאה · שם חכם: יום הבראתו כיום הולדו · צריך להמתין שמונה ימים: מאי לאו · הכי קאמר מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראה לא בעי מעת לעת: לא עדיף יום הבראתו כו' · והא דתנא לודאה יום הבראתו כיום הולדו הא אתא לאשמועינן שצריך להמתין עד יום שמיני: דכאיב ליה עיניה לינוקא ואיתפח · בין עשיה לאכילה ואין נותנין שבעה ימים אלא למי שנלנתו חמה: חבושין · בשעת עשיה ומצות מילה מוטלת עליהם ולא על אחרים והם אין יכולין לעשות את פסחן ושחטו שלוחן עליהם ואשמעינן קרא שאם יצאו בשעת אכילה מילת בנו מעכבתו: כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור · וכבר עברו שבעה ימים ומההיא שעתא הוה ליה ולד דקיימא לן במסכת נדה (דף כט.) יצא ראשו הרי הוא כילוד והשתא בין עשייה לאכילה יצא הגוף דהויא ליה זמן מילה: והתניא · בהמפלת במסכת נדה פיו סתום וטבורו פתוח וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום פיו ונסתם הפתוח טבורו: אין יכול לחיות · משום דלא יניק: דזנתיה איתתא · האולי זן את החולה: אי נימא איתתא דידיה · שאחזתו חמה וכשילא חלצתו: כל שבעה בעי אמתוני · משילא דהא אמרן יום הבראתו כיום הולדו: מעוי · צועק כמו עוי עוי ולא אשגחו ביה בפרק בתרא דיומא (דף עז·): ערלי ישראל שנטמא במת מקבל הזאה ליטהר מטומאתו וכשימול אינו צריך לחזור ולהזות ואוכל בקדשים ולא אמרינן הזאת ערלות לא שמה הזאה: שכן מצינו באבותינו · בימי יהושע בפסח גלגל שקבלו הזאה מטומאת מת כשהן ערלים: בעשרה לא מהול · אותן שהיו במדבר שהיו ערלים: הזאה אימת עבוד · לטומאת מת שעליהן שרוב צבור טמאי מת היו שנטמאו באבותיהן שכל יוצאי מצרים מתו במדבר ואלו הן בניהם כדכתיב (יהושע ה) ואת בניהם הקים תחתם אותם מל יהושע והיאך נטהרו לאכול פסחיהן אם לא קבלו הזאת שלישי ושביעי כשהן ערלים או כל אחד ואחד קבל הזאה לשלישי ושביעי שלו בעודו במדבר או עכשיו הזו עליהן כולן יחד בעשור לחדש ובערב הפסח והיו להן ד' ימים כמשפט בין הזאה להזאה דאם לא היו מזין עד יום אחד עשר לאחר מילה נמצאת הזאה שניה מחוסרת זמן ואית דמפרש להו הזאה משום דכל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר ולאו מילתא היא דהא אמר רבי יוחנן בפרק האשה במסכת פסחים (דף צב·) לא שנו אלא ערל עובד כוכבים אבל ערל ישראל דברי הכל טובל ואוכל מיד את פסחו לערב ולשון ראשון שמעתי מפי (א) הזקן: א"כ מאי שוב · דמשמע זמנא אחריתי אלא לאו ש"מ לפריעה: ומאי שנית · השתא דדרשת שוב שנית מאי תדרוש ביה: ל"א מאי שוב ומאי שנית אלא לאו לפריעה ולהאי לישנא גרסינן ודלמא לאקושי סוף מילה כו' ולאו לפריעה אתא אלא לעיכוב (ב): סוף מילה · ציצין שנשתיירו שלא חתך כל הערלה: את רוב גובהה · אע"ג דאין רוב הקיפה:

רוח

שבת קלו.

נדה כט

[זבחים קיח.]

שבת קלז. לעיל מז:

נ"ל ואמר

[לעיל מז: שבת קלז.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הזאה וכו' מפי מורי הזקן: (ב) ד"ה ל"א מאי וכו' אלא לעיכוב סוף מילה הס"ד ואח"כ מ"ה סוף מילה:

משום

ואיבעית אימא משום דלא נשיב להו רוח צפונית דתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית מאי טעמא איבעית אימא משום דנזופים הוו ואי בעית אימא דלא נבדור ענני כבוד א"ר פפא הלכך יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן ביה ולא *מסוכרינן ביה והאידנא דדשו בה רבים °שומר פתאים ה': ת"ר כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה שנא' °ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו' מאי תלמודא הא קמ"ל *דעת רצון מילתא היא א"ר הונא [א]דבר תורה משוך אוכל בתרומה ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל מיתיבי *משוך צריך שימול [ב]מדרבנן *ודקארי לה מאי קארי לה הא צריך קתני קטעי בסיפא ר' יהודה אומר לא ימול מפני שסכנה היא לו אמרו לו והלא הרבה מלו בימי בן כוזיבא והולידו בנים ובנות שנאמר °המול ימול אפי' מאה פעמים ואומר °את בריתי הפר לרבות את המשוך מאי ואומר וכי תימא האי המול ימול לרבות ציצין המעכבים את המילה ת"ש את בריתי הפר לרבות את המשוך הוא סבר מדקא נסיב לה הש"ס קרא דאורייתא היא ולא היא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא מיתיבי *[ג]טומטום אין אוכל בתרומה נשיו [ד]ועבדיו אוכלין משוך [ה]ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלים אנדרוגינוס [ו]אוכל בתרומה [ז]ואין אוכל בקדשים טומטום אינו אוכל לא בתרומה [ח]ולא בקדשים קתני מיהת משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלין תיובתא דרב הונא תיובתא אמר מר טומטום אינו אוכל בתרומה נשיו ועבדיו אוכלים נשיו לטומטום מנא ליה אילימא דקדיש דתניא *[ט]טומטום שקידש קדושיו קדושין נתקדש קדושיו קדושין אימר דאמר לחומרא לקולא מי אמרינן ספק אשה הוא ואין אשה מקדשת אשה אמר אביי *כשביציו ניכרות מבחוץ רבא אמר מאי נשיו [י]אמו אמו פשיטא מהו דתימא מוליד מאכיל שאין מוליד אינו מאכיל קמ"ל ת"ש טומטום אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים בשלמא לאביי תנא רישא ערל ודאי וקתני סיפא ספק ערל אלא לרבא טומטום דסיפא ל"ל מאי טומטום ערל השתא ספק ערל לא אכיל ודאי ערל אכיל מה טעם קאמר מה טעם טומטום אינו אוכל בתרומה מפני שספק ערל הוא וערל אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים לימא כתנאי *משוך (ונולד כשהוא מהול) וגר שנתגייר כשהוא מהול וקטן שעבר זמנו ושאר כל הנימולים לאיתויי מי שיש לו שתי ערלות [כ]אינן נימולין אלא ביום רבי אלעזר בר שמעון אומר בזמנו אין

רוח צפונית · טהה לא חמה ולא צוננת וחמה זורחת: לא נשבה להם רוח צפונית · ביום ולא זרחה חמה עליהם: איבעית אימא משום דנזופים היו · ממעשה העגל ולא היו ראויין לאור נוגה: ואיבעית אימא · משום הכי לא נשבה כי היכי דלא ניבדרו ענני כבוד שהיו מקיפין ולא היתה חמה יכולה ליכנס: יומא דעיבא · יום המעונן: יומא דשותא · (א) שרוח דרומית מנשבת והיא קשה מכל הרוחות: עת רצון מילתא היא · וכיון דחצות הלילה עת רצון הואי למכת בכורות הואי נמי עת רצון לרוח צפונית ואין לך יום שרוח צפונית אין מנשבת בו בחצי הלילה וזה היה סימן לדוד כנור תלוי לו למעלה ממטתו ונקבע כלפי צפון כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו ומנגן מאליו והוא נעור והאי דנקט הכא ארבעים שנה לומר לך שאפילו אותן מ' שנה דנזופים היו ולא נשבה להו בימים נשבה להו בחצות לילה משום דעת רצון הוא: משוך · מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה: הא צריך קתני · מדרבנן מדלא קתני משוך הרי זה ערל: שסכנה היא לו · שמא יעשה כרות שפכה: בימי בן כוזיבא · שמשכום עובדי כוכבים באונס בכרך ביתר וגברה יד בן כוזיבא ונלחם בהם ונצחם ומלך על ישראל שתי שנים ומחצה וחזרו ומלו בימיו: הוא סבר · ההוא דאותיב לעיל לרב הונא מרישא סבר מדנסבי לה רבנן לימוד' למילתייהו מדאורייתא אלמא מדאורייתא הוא: ה"ג מיתיבי טומטום אינו אוכל בתרומה כו' · ובסיפא גרס קתני מיהא משוך תיובתא דרב הונא תיובתא: טומטום אינו אוכל בתרומה · שמא אם היה נקרע ימצא זכר והרי הוא ערל: נשיו ועבדיו · לקמן מפרש נשים לטומטום מנא ליה: אנדרוגינוס · מהול מותר לאכול בתרומה ממה נפשך בין שהוא איש בין שהוא אשה בין שהוא בריה בפני עצמה זרעו של כהן הוא: ואין אוכל בקדשים · בקדשי קדשים קמיירי כגון חטאת ואשם ושירי מנחות שאין נאכלין אלא לזכרי כהונה וזה ספק אשה הוא: טומטום אינו אוכל · לקמן מפרש אמאי הדר נקט ליה: קתני מיהת משוך אוכל · אלמא לא גזור עליה תיובתא דרב הונא דאמר מדבריהן גזרו עליו תיובתא לישנא אחרינא גרסי' (ב) [לימא] מסייע ליה [לרב הונא] טומטום אינו אוכל כו' והאי אוכלין דמשוך ונולד מהול מדאורייתא קאמר וסייעתא דרב הונא וזו שמעתי . והיא נראית עיקר מדהאמרינן לקמן לימא כתנאי כו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר דאורייתא ומר סבר דרבנן אלמא ליכא למאן דמכשיר לגמרי: אי נימא דקדיש · שקידש אשה ושמא זכר הוא וקדושיו קדושין דהא תניא טומטום שקידש קדושיו קדושין מספק וצריכה גט: נתקדש קדושיו קדושין · ונפקא מינה לאיתסורי האי דקדשיה באחותו של טומטום ובאמו שמא אשה הוא: לחומרא · דבעינן גט מיניה: לקולא מי אמרי' · דניחזקיה כזכר ודאי ויאכיל בת ישראל בתרומה: מוליד מאכיל · את אמו בתרומה דדייקינן לה ויליד ביתו (ויקרא כב) בראוי להוליד קמשמע לן: מאי טומטום · דקתני בסיפא ערל גמור: מה טעם קאמר · סיפא לפרושי רישא אתא והכי קאמר מה טעם טומטום אין אוכל מפני שהוא ספק ערל וערל אין אוכל לא בתרומה ולא בקדשים: נימא כתנאי · מילתא דרבהונא תנאי היא אי הוי משוך דאורייתא או דרבנן: (ונולד כשהוא מהול · שצריך להטיף ממנו דם ברית) וגר שנתגייר כשהוא מהול · כגון ערבי וגבעוני שנתגיירו וצריך להטיף ממנו דם ברית: שתי ערלות · ב' עורות זו על גבי זו*: מר

משום דלא נשיב להו רוח צפונית · בספרי אומר דבגנותן של ישראל סיפר הכתוב שלא עשו אלא פסח אחד במ' שנה שהיו במדבר שלא מצינו שעשו פסח אלא בשנה שניה ותימה וכי במזיד היו נמנעים ואי משום מילת זכרים שהיו מעכבים וחשיב גנות לפי שגרמו הם דבר זה והא כיון דלא אפשר לא היתה מעכבת כדאמר לעיל (דף עא.) המול לו אמר רחמנא ואז יקרב וגו' ואמר רבינו יצחק דעשו פסחים אבל לא עשו כתקנן אלא אחד*: לא נשבה להם רוח צפונית · פי' בפני עצמה אבל אין לפרש דלא נשבה כלל דהא אמר בסוף כל הגט (גיטין דף לא: ושם) ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאלמלא כן אין העולם מתקיים: נזופין היו · אמר רבינו יצחק ממעשה מרגלים ולא כמו שפירש בקונטרס ממעשה העגל שהרי מחל להם הקב"ה ואמר להם סלחתי שאחר כך נעשה משכן והשרה שכינתו ביניהם: דלא ניבדור ענני כבוד · לא משום דתקיפה דטחה היא וטוב לנחבלים אלא שמפזרת העננים והעת יפה כדאמר (מגילה דף כח:) בעיא שמעתתא צילותא כיומא דאסתנא וכתיב נמי (איוב לז) מצפון זהב יאתה זהב לשון אורה כמו המריקין זהב (זכריה ד) וכן פירש מנחם ואף לפי המדרש כן הוא דדרשינן (בב"ב דף כה:) שמזלת הזהב לפי שמפזרת את העננים והגשמים נעצרים והתבואה ביוקר ולכך הזהב בזול: ומדבריהם גזרו עליהם · והא דאמר בנגמר הדין (סנהדרין דף מד.) עכן משוך בערלתו היה ומפיק ליה מקרא אסמכתא בעלמא היא והא דאמר בפרק קמא דשבועות (דף יג.) דמשוך ערלה בכרת היינו שלא מל כלל: מיתיבי כו' · דמשוך אוכל בתרומה אע"ג דצריך שימול מדרבנן מפני שנראה כערל לא אסרוהו בתרומה ולפי הספרים דגרסי לימא מסייע ליה צ"ל דמשמע ליה אוכל מן התורה אבל מדרבנן אסור כדמוכח *[ברייתא] דקתני צריך שימול: מבחוץ · וא"ת אכתי היאך מאכיל את אשתו דכיון דאינו בן ביאה לא הוי חופתו חופה כמו פצוע דכא כדאמר לעיל בפרק הבא על יבמתו (דף נה:) וי"ל דכיון דראוי לקרוע הוי בר חופה: אין

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה י טוי"ד סימן שלא:

כ ג מיי' שם הלכה יא:

כא ד מיי' שם הלכה יד:

כב ה ו מיי' שם הלכה יא:

[וע"ע תוס' קדושין לו: ד"ה הואיל]

כג ז ח מיי' פ"י מהלכות מעשה קרבן הלכה ט:

כד ט מיי' פ"ד מהלכות אישות הלכה יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ה:

כה י מיי' פ"ז מהלכות תרומות הלכה יב טוי"ד סימן שלא·

כו כ מיי' פ"א מהל' מילה הלכה ח סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסב סעיף א:

תוספות ישנים

השתא ספק ערל לא אכיל ודאי ערל מיבעיא. וא"ת ולימא דרישא מיירי בודאי ערל וסיפא מיירי טומטום ממש דהיינו ספק ערל וי"ל דא"א לומר דרישא בערל ודאי דא"כ לא הוה קרי ליה טומטום דא"ל דאגב סיפא נקטיה שאין דרך למתני רישא אגב סיפא אבל סיפא מצי לאוקומי בודאי ערל והאי דנקט טומטום אגב רישא נקטיה א)דמיירי בטומטום ממשנתא סיפא טומטום אע"ג דטומטום הוי ערל ודאי:

א) נראה דצ"ל דמיירי בטומטום סתמא נקט בסיפא נמי בטומטום אע"ג דטומטום היינו ערל וודאי.

כ"ס בדפו"י

[גירסת הערוך מסוברינן ועי' במוס' ע"ז כט. הלא לסכורי]

[ברכות ח. תענית כד:]

[תוספתא דשבת פט"ז]

[ע' פרש"י בכתובות לו. ד"ה ודקארי]

[תוספתא פ"ו]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יומא דשותא יום שרוח: (ב) ד"ה קתני מיהת וכו' לישנא אחרינא גרסי' תניא דמסייעא ליה לרב הונא טומטום:

[תוס' פי"א] בכורות מב:

[חגיגה ד.]

[תוס' דשבת פט"ז]

רש"ל מ"ז

רש"ל מ"ז

[ועי' רש"י שבת קלז]

תהלים קטז

שמות יב

בראשית יז

שם

אין נימולין אלא ביום שלא בזמנו נימולין ביום ובלילה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר משוך דאורייתא. ומר סבר משוך דרבנן ותסברא קטן שעבר זמנו מי איכא למ"ד דרבנן אלא דכולי עלמא משוך דרבנן וקטן שעבר זמנו דאורייתא והכא בהא קמיפלגי מר סבר דרשינן וביום ומר סבר לא דרשינן וביום כי הא דיתיב רבי יוחנן וקדריש נותר בזמנו אינו נשרף אלא ביום שלא בזמנו נשרף בין ביום בין בלילה *ואיתיביה רבי אלעזר לרבי יוחנן אין לי אלא נימול לשמיני שאין נימול אלא ביום מנין לרבות לתשעה לעשרה לאחד עשר לשנים עשר (מנין) תלמוד לומר וביום ואפילו למאן דלא *דריש וא"ו וא"ו וה"י דריש אישתיק בתר דנפק א"ל רבי יוחנן לר"ל ראיתי לבן פדת שיושב ודורש כמשה מפי הגבורה א"ל ר"ל דידיה היא מתניתא היא היכא תנא ליה בתורת כהנים נפק תנייה בתלתא יומי וסברה בתלתא ירחי אמר רבי אלעזר ערל *שהזה הזאתו כשרה מידי דהוה אטבול יום שאע"פ שאסור בתרומה כשר בפרה מה לטבול יום שכן מותר במעשר אטו אנן לאכילה קאמרינן אנן לנגיעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה דתרומה מותר בפרה ערל שמותר בנגיעה אינו דין שמותר בפרה תניא נמי הכי ערל שהזה הזאתו כשרה ומעשה היה והכשירו חכמים הזאתו מיתיבי *טומטום שקידש קידושו פסול מפני שהוא ספק ערל וערל פסול לקדש ואנדרוגינוס שקידש קידושו כשר רבי יהודה אומר אף אנדרוגינוס שקידש קידושיו פסולים מפני שספק אשה ואשה פסולה מלקדש קתני מיהא ערל וספק ערל פסול מלקדש אמר רב יוסף האי תנא דבי רבי עקיבא הוא *דמרבי ליה לערל כטמא דתניא *ר"ע אומר °איש איש לרבות הערל אמר רבא הוה יתיבנא קמיה דרב יוסף וקשיא לי לא לישתמיט תנא וליתני הערל והטמא ולימא ר' עקיבא היא ולא והא קתני *הערל והטמא פטורים מן הראייה התם משום דמאים ואזדו לטעמייהו דתניא הכל *כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס מאי טעמא דרבנן דכתיב °ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת הנך דפסלי באסיפה פסולין בקידוש הנך דכשרין באסיפה כשרים בקידוש ורבי יהודה אמר לך א"כ נימא (א) קרא ולקח מאי ולקחו דאפי' הנך דפסולין התם כשרים הכא אי הכי אשה נמי ונתן ולא ונתנה ורבנן אי כתיב ולקח ונתן הוה אמינא שקיל חד ויהיב חד כתב רחמנא ולקחו ואי כתב רחמנא ולקחו ונתנו ה"א דשקלי תרי ויהבי תרי כתב רחמנא ולקחו ונתן דאפי' שקלי תרי ויהיב חד

והזה

תורה אור

מר סבר דרשינן וביום · וי"ו יתירא דמלי למכתב ביום השמיני ימול וכתיב (ויקרא יב) וביום לאיתויי מילה שלא בזמנה ואע"ג דמשוך מהכא לא מיתרבי דהא מדרבנן הוא ובתר הכי תקון כיון דקטן שעברה זמנו מתרבי ואע"ג דשלא בזמנו הוא האי נמי תקנוה רבנן כעין דאורייתא : ומר סבר לא דרשינן וביום · ולא גמרינן מיניה קטן שעברה זמנו ונימול אפי' בלילה וכ"ש משוך דמדרבנן הוא : כי הא דתניא · בתיובתא דאותביה ר' אלעזר לרבי יוחנן דקטן שעברה זמנו מוביום השמיני איתרבי דאינו נימול אלא ביום : נותר בזמנו · ביום שנעשה נותר אין נשרף אלא ביום דכתיב (ויקרא ז) ביום השלישי : שלא בזמנו · ששהה שריפתו : לתשעה לעשרה לי"א לי"ב · כדקתני בפ' ר' אליעזר במסכת שבת (דף קלז·) נולד בין השמשות נימול לתשעה בין השמשות של ע"ש נימול לעשרה חל יו"ט לאחר השבת נימול לי"א שני יו"ט של ר"ה נימול לי"ב : ואפילו למאן דלא דריש וי"ו · כגון ר' אלעזר ברבי שמעון דאמר לעיל שלא בזמנו נימול אפילו בלילה : וי"ו וה"א · כגון והנותר איכא וי"ו וה"א יתירא : ראיתי לבן פדת · ראיתי את בן פדת שיושב ודורש את מקראות הללו כמשה מפי הגבורה בלשון תנאים רבי אלעזר בן פדת לאו תנא היה ואמורא היה תלמידו של רבי יוחנן והוא רבי אלעזר סתם דמיירי בכל הש"ס בגמ' ורבי אלעזר סתמא דמשנה ובריית' הוא רבי אלעזר בן שמוע : תנייה · לתורת כהנים : טבול יום אסור בתרומה · לקמן בהאי פירקא (דף עד:) קראי דרשינן : ומותר להזאה · להזות על טמא מת כדאמר לקמן במשנתין לימד על טבול יום שכשר בפרה : אנן באכילה קאמרינן · בתמיה וכי אנן לאכילה דפרה אדומה קמרבינן ליה דתיפרוך תאמר בערל שאסור באכילת מעשר לפיכך אסור בפרה : לנגיעה · בעלמא קשרינן ליה ובנגיעה ליכא לאקשויי תאמר בערל שאסור בנגיעת מעשר דהא אפילו בנגיעת קדשים מותר והכי דרשינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה דתרומה כדגמרי' לקמן (דף עה.) מכמים יובא וטמא עד הערב והכא נגיעה היא דבכלי משתעי קרא וקאמר דבעי הערב שמש : מותר בהזאה · דפרה : ערל שמותר כו' : שקידש · שעירב אפר במים : אנדרוגינוס · מהול שקידש קידושו כשר שאפי' אשה כשרה לקדש לרבנן ולקמן ילפינן טעמייהו : רבי עקיבא · בריש פירקין (דף ע.) : איש איש מזרע אהרן וגו' · מדרבי לערל גבי טמאים שמע מינה דכי הדדי נינהו ואפילו לנגיעה דתרומה אסור : לא לישתמיט · אם איתא דר' עקיבא לכל מילי ערל כטמא משוי ליה לא לישתמיט תנא בעלמא דליתני לענין מגע טומאות הערל והטמא כי הדדי ונימא ר"ע היא מדלא אשכחן הכי (ב) הכא משום חומרא דפרה היא אבל לענין מגע תרומה ערל מותר : דמאים · לירָאות בעזרה : ואזדו לטעמייהו · ר' יהודה ורבנן דאיפליגו לעיל באנדרוגינוס : הכל כשרים · כל הטהורים כשרין לקדש מי חטאת אפי' אשה אבל ערל וטמא לא רבי : ולקחו לטמא · בתר אסיפת אפרה כתיב הך עבודה דקידוש ואין עבודה מפסקת בינתים : הנך דפסולים באסיפה פסולים לקידוש · והתם (יומא דף מג.) דרשינן ואסף איש ולא קטן טהור להכשיר את האשה וליכא למדרש איפכא איש ולא אשה טהור ואפי' קטן דאמר בפרק טרף בקלפי (שם דף מג:) כל הפרשה כולה משמע מולי' מיד משמע (ג) וע"כ סוגיא *דשמעתתא הכי איתא התם : אם כן · דההוא אסיפה נקט לגבי מקדש לכתוב ולקח לטמא כי היכי דכתב באסיפה ואסף לשון יחיד : אפילו הנך דפסולין התם · כגון קטן : דשקל חד · אפרה ויהיב חד מים : הטהור

אין נימול אלא ביום · הקשה הר"ר אפריס דאמאי איצטריך פ"ק דקידושין (דף כט. ושם) אותו ולא אותה דאשה לא מחייבא למול את בנה תיפוק לי דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ביום ולא בלילה דמהאי טעמא פטרינן אשה מציצית וי"ל דלר' אלעזר ברבי שמעון איצטריך והא דנימול לשמונה לא חשיב זמן גרמא כיון דמשמונה ואילך כל שעתא זמנו הוא* :

מר סבר דרשינן וביום · אע"ג דמדכתיב ח' ימים דרשינן (שבת דף קלג.) ולא לילות וביום דרשינן (שם) אפילו בשבת מ"מ שפיר דריש מוי"ו דוביום לרבויי כל הני דאין נימולים אלא ביום :

שלא בזמנו נשרף בין ביום בין בלילה · וא"ת הא (ד) דרשי' *ליתן בקר שני על שריפתו וכיון דשלא בזמנו הוא למה צריך להמתין עד הבקר ישרפנו במוצאי יו"ט דכבר נעשה נותר מקודם ויש לומר דכיון דלא אפשר לשורפו ביו"ט קבע זמנו בבקר שני :

שהזה כו' · איצטריך לאשמועינן דהזאה כשרה אע"ג דאסור בתרומה וקדשים כי טמא :

שמותר בנגיעה דתרומה אינו דין שמותר בפרה · וא"ת מחוסר כפרה יוכיח שמותר בתרומה ואסור בפרה וי"ל דמה למחוסר כפרה שכן אסור בנגיעת קדשים ואיכא למיעבד ק"ו מתרוייהו מה טבול יום שאסור בנגיעת תרומה וקדשים מותר בפרה ערל שמותר בנגיעת תרומה וקדשים כו' דתו ליכא מחוסר כפרה יוכיח :

התם משום דמאים · ואפי' רבנן מודו התם דפטור ואם תאמר בפ"ק דחגיגה (דף ד. ושם) למה לן זכורך למעוטי טומטום ואנדרוגינוס כשביליו מבחוץ תיפוק לי דערל הוא דפטור וי"ל דטומטום כיון דלא אפשר למול לא מאים ולא מיפטר מטעם ערל א"כ ה"פ התם משום דמאים וחשיב התם לר' עקיבא ערל כי טמא אבל לרבנן לא ולרבנן איצטריך זכורך למעוטי טומטום :

חוץ מחש"ו · פי' הקונט' דדרשינן ואסף איש ולא קטן ואי אפשר לומר כן דבפרק טרף בקלפי (יומא דף מג. ושם) דריש בהדיא איש להכשיר זר טהור להכשיר האשה והניח מי שיש בו דעת להניח פרט לחש"ו :

הנך דפסולים התם כשרים הכא · ומכשיר טפי בקטן משום דאתי לכלל איש :

דשקיל חד ויהיב חד · פי' אותו שנותן האפר בתוך מי חטאת הוא עצמו יערב המים והאפר יחד :

ונתן ולא ונתנה · קרא יתירא קדריש ולא דריש מדכתב ונתן ולא ונתנה שהרי כל התורה בלשון זכר נאמרה :

לימד

כז א מיי' פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ד ה :

כח ב מיי' פ"י מהלכות פרה אדומה הלכ' ו :

[וע"ע תוס' מגילה כ. ד"ה דכתיב]

כט ג מיי' פ"ז מהלכות תרומות הלכה ב טוי"ד סימן שלא :

ל ד מיי' פ"א מהלכות פרה אדומה הלכה יג :

לא ה מיי' פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה ד :

[שבת כד:]

לב ו מיי' פ"ו מהלכות פרה אדומה הלכה ב סמג עשין רלב :

לג ז מיי' פ"י שם הלכה ו סמג עשין רלג :

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"כ נימא בהאי קרא ולקח : (ב) רש"י ד"ה לא לישתמיט וכו' מדלא אשכחן הכי שמע מינה הכא משום : (ג) ד"ה הנך דפסולים וכו' מיד משמע וכולה סוגיא דפרשתא הכי איתא התם. נ"ב וע"ש בפרש"י דף מ"ג על איש טהור דכתיב גבי הזאה דצריך למדרש מעין סיפוך הדרשה דכתוב שקודם כדי להיות משמע מוליא מיד משמע דאל"כ ליפתוק מיניה ע"ש וש"ה הכא : (ד) תוס' ד"ה שלא וכו' הא דדרשי' :

[לעיל סח: וש"נ]

ערכין ג.

[תוספתא דפרה פ"ד]

חגיגה ה: [לעיל ע. לקמן עד.]

[חגיגה שם]

שבת קלז. יומא מג. ערכין ג. פרה פ"ה מ"ד

דפרשתא רש"ל פ"א

ויקרא כב | במדבר יט

והזה הטהור על הטמא *טהור מכלל שהוא טמא *לימד על טבול יום שכשר בפרה בעו מיניה מרב ששת ערל מהו במעשר כי היכי דיליף פסח ממעשר לענין אנינות יליף נמי מעשר מפסח לענין ערלות או דלמא חמור מקל יליף קל מחמור לא יליף אמר להו תניתוה *התרומה והבכורים חייבים עליהן מיתה וחומש ואסורין לזרים והן נכסי כהן ועולין באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה ובבכורים מה שאין כן במעשר ואם איתא ניתני ערל אסור בהן מה שאין כן במעשר *תנא ושייר ומאי שייר דהאי שייר דקא תני סיפא *יש במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום וטעונין וידוי *ואסור לאונן ורבי שמעון מתיר וחייבין בביעור ור"ש פוטר ואילו אסור לבער מהן בטומאה ואוכלן

רש"י

הטהור · שטהרתי לך כאן מכלל שהוא טמא לדבר אחר כגון טבול יום שטמא לתרומה דאי ס"ד טהור ממש ליפתוק קרא מיניה ואנא ידענא דטמא אסור בפרה דהא חטאת קרייה רחמנא אלא מאי טהור טהור כל דהו ואשכחן טבול יום דמיקרי טהור דכתיב (ויקרא יד) ורחץ במים וטהר : אנינות · גבי מעשר כתיב ולא בפסח ומיניה ילפינן: מיתה · טמא האוכלה כדכתיב (שם כב) ומתו בו כי יחללוהו ובכורים כתרומה דאמר מר (מכות יז.) ותרומת ידך אלו הבכורים : וחומש · זר האוכלן בשוגג אבל במעשר שני לא דהא זרים אכלי ליה ואין חומש אלא בפודה את מעשרו : והן (הן) נכסי כהן · לקדש בהן את האשה וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה אבל מעשר לא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה ואין אשה מתקדשת בו וסתם משנה ר"מ דאמר (ב"ק דף סט:) מעשר ממון גבוה הוא ואע"ג דקולא הוא לגבי תרומה ובכורים אפ"ה חשיב ליה והכי נמי אמרינן בב"מ פ' הזהב (דף נג.) דקולא הוא: באחד ומאה · אבל מעשר בטל ברוב ולא בעי אחד ומאה : וטעונין רחיצת ידים · אפילו הן פירות דסתם ידים שניות הן מדרבנן ופוסלות את התרומה אבל מעשר וחולין קי"ל (חולין דף קו.) הנוטל ידיו לפירות ה"ז מגסי הרוח : והערב שמש · כדילפינן בהאי פירקא (לקמן עד:) טבול יום מותר במעשר ואסור בתרומה : ואם איתא · דקל מחמור לא יליף ומותר ערל במעשר : הבאת מקום · אבל תרומה נאכלת בגבולין : וטעונין וידוי · בערתי הקדש מן הבית (דברים כו) הנה הבאתי את ראשית בכורים : ואסורין לאונן · בכורים : ור"ש מתיר · בכורים לאונן ולקמן מפרש טעמייהו : וחייבין בביעור · בכורים ומעשר שני בשנה השלישית שאם שהה מעשרותיו שנה ראשונה ושניה מוליכן בשלישית לירושלים ומתודה בערתי הקדש מן הבית וכו' ואם לא הוליכן מתבערין בכל מקום שהן : ור"ש פוטר · בבכורים : ואילו אסור לבער מהן בטומאה · לת"ק דמקיש בכורים למעשר לכל מילי ה"ל למיתני ואסור להדליק מהן אם נטמאו דאין טומאתן מתירתן להבערה ולא אמרי' אע"ג דלא ניתן מעשר אלא לאכילה ושתיה וסיכה כדכתיב (שם יד) ואכלת הני מילי טהור אבל היכא דנטמא דלא חזי לאכילה ידליק בו אלא אסור לבער בטומאה כדכתיב (שם כו) ולא בערתי ממנו בטמא: משא"כ בתרומה · דטומאתה מתירתה בהבערה כדיליף לקמן בשמעתין :

תוספות

לימד על טבול יום שכשר בפרה · וא"ת מהיכא תיסק אדעתיה לפסול דאי משום דחטאת קרייה רחמנא הא לא דמי הזאה לשאר עבודה שהרי הזר כשר בה וי"ל מדקפיד קרא אהנחה במקום טהור וא"ת והיכי ילפינן מהזאה להכשיר טבול יום בשאר עבודות דפרכינן מה להזאה שכן זר כשר בה וי"ל דאפ"ה כיון דעיקר טהרה בהזאה אתיא והכשר בה רחמנא טבול יום כל שכן בשאר עבודות וא"ת ואימא לרבות מחוסר כפורים שהעריב שמשו דלא מחסר אלא כפרה לחודה אבל טבול יום לא ואמר ר"י דמוקמא קרא בטומאה דכתיבא בהאי פרשה כגון טומאת מת דלא שייך כפרה והכי אמרינן בזבחים בפ"ב (דף יז: ושם) דמאן דמכשיר מחוסר כפרה קסבר טומאה דכל התורה כולה דבכל טבול יום מכשיר אפילו הוא מחוסר כפרה ומאן דפסל קסבר טומאה דאותה פרשה היינו טבול יום דמת [דלא בעי כפרה] אבל דזב ומצורע ויולדת אפי' העריב שמשו לא : **קל** מחמור לא יליף · וא"ת מאי מיבעיא (א) ליה פשיטא דהיכי נילף קל מחמור וי"ל דמספקא להו הא דיליף פסח ממעשר אי בג"ש דממנו יליף ילפינן נמי מעשר מפסח אע"ג דהוי קל מחמור או בק"ו יליף ולא בג"ש א) א"כ מספקא ליה אי ג"ש מופנה או אינו מופנה : **ואסורים** לזרים · וא"ת כיון דתנא דחייבין חומש אמאי איצטריך תו למתני ואסורים לזרים ואין לומר משום דבעי למתני משא"כ במעשר דשרי לזרים דהא במסכת חלה (פ"א מ"ט) קתני *(התרומה והבכורים) חייבין עליהן מיתה וחומש ואסור לזרים אע"ג דלא מסיים התם משא"כ במעשר ותירץ בערוך ערך טען דאסור לזרים איצטריך לחצי שיעור דאסור למאן דאמר מדרבנן ולמ"ד מדאורייתא ב) עוד פי' לשון אחר ואסור לזרים אפי' ע"י פדיון ואין נראה פירוש זה דאין להם פדיון אמרינן לקמן דשייר : **נכסי** כהן · בפרק הזרוע והלחיים (חולין קלא.) מפרש למה אמרו בכורים נכסי כהן ליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה משא"כ במעשר שני כדתנן במסכת מעשר שני (פ"א מ"ז) ומייתי לה בקידושין בפ"ב (דף נו·) אין לוקחין בהמה טמאה עבדים וקרקעות ממעות מעשר שני ולכאורה משמע דדוקא הני הוא דאסירי אבל ליקח מהן מלבושין שרי וכן תנן במסכת מעשר שני (פ"ה משנה יב) ומייתינן לקמן (דף עד.) לא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכין משמע הא לחי דומיא דמת נתתי דהיינו מלבושים דהכי דייק לקמן גבי סיכה וקשה דבירושלמי אמר בהדיא לא נתתי ממנו למת מה אנן קיימינן אם להביא ארון ותכריכין דבר זה אסור לחי ולמת משמע דאסור לקנות מלבושים לחי ובכמה מקומות תנן במסכת מעשר שני (פ"א מ"ז) דאסור לעשות שום סחורה במעשר ולא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה ואר"י דמ"ל דהנהו משניות דאסרי אתו כר"מ דאמר (בקידושין דף נג:) ממון גבוה הוא והך כר"י דשרי דאמר (שם) ממון הדיוט הוא והא דמשמע בפ"ב דקידושין (דף נד: ושם) דליכא אלא חד סתמא כרבי יהודה אע"ג דההיא דשרי מלבושים אתיא כוותיה מ"מ יש יותר סתמות כר"מ עוד נראה לר"י דהמשניות אינן חולקין זו על זו ומן התורה לא אסירי אלא עבדים וקרקע ובהמה טמאה אבל מלבושים שרו ומדרבנן אסרו אפילו מלבושים והא דדריש בירושלמי לא נתתי למת [אין] ליקח לו ארון ותכריכין לחי נמי אסור אסמכתא בעלמא היא ואכילת בהמה דשריא במעשר שני בשעת דיסה* למ"ד ממון הדיוט הוא נראה דבשלא בשעת דיסה אסור מיהא מדרבנן ולמ"ד ממון גבוה נראה דאסור מן התורה להאכיל לבהמה : **מה** שאין כן במעשר · תימה כיון דלקמן (ע"ב) ילפינן בכורים ממעשר דאסורין לאונן מדאיתקוש למעשר שני נילף נמי מעשר מביכורים שיתחייב מיתה האוכלו בטומאת הגוף ולענין איסור זרות ניחא דבהדיא שריא רחמנא לזרים וי"ל דדרשינן ומתו בו כי יחללוהו (ויקרא כב) בו ולא במעשר כדדרשינן בים מותרות (לקמן פו. ושם) בו ולא במעשר ראשון דאפילו לר"מ דאסר לזרים לא מחייב מיתה ודרשינן נמי בהנשרפין (סנהדרין פג. ושם) בו ולא במעילה והא דמעשר שני בטל ברוב היכא דאין לו מתירין ולא ילפינן מבכורים דעולים באחד ומאה משום דבכורים גופייהו בטלים ברוב מדאורייתא והא דדרשינן בספרי מאת מקדשו ממנו אסמכתא בעלמא היא כדאמר בהניזקין (גיטין דף נד: ושם) נפלו ונתפצעו והא הכא דמדאורייתא בטלי ברובא כו' אלמא ערלה וכלאי הכרם בטלים ברוב מדאורייתא ועוד בשילהי פירקין (לקמן פב.) גבי שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו דתלינן להקל כשרבו חולין על התרומה משמע דבטל ברוב מדאורייתא ומיהו קשה דנילף בכורים ממעשר לענין דלא ליהוי נכסי כהן דהיינו לחומרא ולא מתרומה לקולא ואם מעשר גופיה הוי מדרבנן הא דאין לוקחין בהמה טמאה ועבדים וקרקעות הוה ניחא אבל אי אפשר לומר כן למאי דפרישית לעיל דמדרבנן אפי' כל מילי נמי אסור (אבל לענין ערל כי קאמר תנא ושייר ק"ק אמאי לא יליף מעשר מבכורים ולמאי דפי' לעיל דאיכא למעוטי (ג) א"ש) וא"ת והיכי קתני לענין רחיצת ידים משא"כ במעשר והתניא בפ"ב דחולין (ד' לג:) כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים אסור בתרומה ומותר בחולין ובמעשר דברי ר"מ וחכמים אוסרים במעשר ואר"י דהתם לאכילה והכא לנגיעה וא"ת וליתני חלה דבכורים ותרומה פטור מן החלה ומעשר חייב וי"ל דהא תנן במסכת חלה (פ"א מ"ג) מעשר שני והקדש שנפדו חייבים בחלה כשלא נפדו לא :

טעונין הבאת מקום · אע"ג דתרומה נמי ילפא מבכורים כדמוכח בהעור והרוטב (חולין קכ:) שמא לענין שתהא טעונה הבאת מקום אין ללמוד* : **וטעונין** וידוי · אע"ג דדרשינן בפ' בתרא דמ"ש (מ"י) וגם נתתיו ללוי זו תרומה אר"י דלא היה מתודה על התרומה אלא אגב מעשר אבל אם אבד המעשר לא היה מתודה עליה בפני עצמה : **וחייבין** בביעור · פי' ריב"ן דביעור מעשר לאו כביעור בכורים דביעור מעשר בשנה ד' וביעור דבכורים לאחר החג כדאמר במכות (ד' יח: ושם) הפריש בכורים קודם החג ועבר עליהן החג ירקבו ואין נראה לר"י דאין זה ביעור והתם טעמא דירקבו לפי שנראו לקריאה ונדחו וביעור דבכורים הוי כשל מעשר דכי נתנן לכהן קודם החג או הפרישן לאחר החג יכול לשומרן עד שנה ד' וא"ת תרומה נמי טעונה ביעור כדתנן במסכת מעשר שני (פ"ה משנה ו) כיצד היה הביעור תרומה ותרומת מעשר לבעלים וי"ל דתרומה א"צ ליה רק ליתנה לכהן והכהן יכול לשומרה כל זמן שירצה אבל מעשר שני ובכורים צריך לבערם מן העולם בכל מקום שהן ור"ש דפטר בבכורים היינו שאין הכהן צריך לבערם אבל ישראל צריך ליתנם לכהן כתרומה והכי תנן בפרק בתרא דמעשר שני ע"ש של שנה רביעית ושל שביעית היה הביעור כיצד היה ביעור נותן תרומה ותרומת מעשר לבעליו ומעשר ראשון לבעליו אבל מעשר שני ובכורים מתבערים בכל מקום שהן ור"ש אומר בכורים ניתנין לכהן כתרומה :

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"א מהלכות פרה אדומה הל' יג:

לה ב מיי' פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה ד סמג לאוין רסב רסג :

לו ג מיי' פ"ג מהלכות בכורים הלכה ה ופ"ד הלכה יד :

לז ד מיי' פ"ב מהלכות מעשר שני הלכה א :

לח ה מיי' פ"ב מהל' בכורים הלכה א ופ"ג הלכה ה :

לט ו מיי' פי"א מהלכות מעשר שני הלכה א ופ"ג מהלכות בכורים הלכה י :

מ ז מיי' פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה ה ופ"ג מהלכות בכורים הלכה ה :

רס"ל

מא ח מיי' פי"א מהלכות מעשר שני הלכה ח.

מב ט מיי' פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה ג :

[צ"ל החלה והתרומה]

תוספות ישנים

כי היכי דיליף פסח ממעשר לענין אנינות. פירוש משום דילפינן ליה בק"ו ומה מעשר הקל אמרה תורה לא אכלתי באוני ממנו פסח המור לכ"ש · ותימה מה למעשר שכן טעון כסף צורה וי"ל דילפינן לה ממעשר מג"ש דממנו ממנו וא"ת ושאר קדשים מנא לן דאסירי לאונן וי"ל דילפינן מפסח מזאת תורת וא"ת הלא למד מלמד הוא דפסח ילפינן ממעשר וי"ל כיון דמלמד קמא א) הוי חולין דמעשר לא הוי קדשים למדין וחוזרין ומלמדין : א) ולא נהירא לרשב"י דהא איך היה מסופק אם מק"ו יליף הלא איכא פירכא כדפרישית מה למעשר שכן טעון כסף צורה אלא נראה דודאי ידע שפיר דילפינן פסח ממעשר לענין אנינות ממש אבן מספקא ליה אם הג"ש מופנית מכל צד וילפינן אף קל מחמור או אינה מופנית רק גבי מעשר · אבן אפרש לקמן בע"ה דפירכא דטעון כסף צורה לא מהניא מידי אלא לגבי אכילת חוץ לחומה אבל לגבי טומאה ואנינות לא שייכא מידי : ב) ואף למ"ד דחצי שיעור אסור מן התורה וא"כ אין חידוש לומר הכא דאסור בחצי שיעור דאפילו שאר איסורים שבתורה נמי · וי"ל דאצטריך דסד"א דהכא בתרומה כיון שאין זה איסור השוה בכל דהא שרי לכהנים ס"ד דלא מחסר לזרים חצי שיעור ולמ"ד חצי שיעור דרבנן ס"ד דהכא לא גזרו משום דאינו שוה בכל וי"מ וחייבין עליה מיתה לא מיירי בזר אלא בכהן האוכלה בטומאה : ונכסי כהן · פ"ה לקדש

מסורת הש"ס

יומא מג: זבחים יג:

ב"מ נג: בכורים פ"ב מ"א חגיגה יח: [חלה פ"א מ"ט]

[סוכה נד. וש"נ] בכורים פ"ב מ"ב

ופסחים לו: ושם איתא ואסורין לאונן]

רס"ל [ב"מ נ.]

גליון

[ועי' תוספות מנחות טו. ד"ה לחם]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קל וכו' מיבעיא להו פשיטא : (ב) ד"ה מה וכו' למעוטי מנו א"ש :

גליון הש"ס

גמ' משא"כ בתרומה · עי' מנחות טו ע"א תד"ה לחם :

האסה משא"כ במעשר דממון גבוה לר' מאיר ואע"ג דהאי הומלא דמעשר הוא מ"מ תנא את אשר [נוהג] בתרומה ובכורים דלא הוי במעשר ותימה דבפרק האיש מקדש דתיק לאשכוחי סתם משנה דסבור דמעשר שני ממון גבוה הוא ואמאי לא פשיט מהך מתני' וכ"ל והן נכסי כהן ליקח בהן בהמה טמאה עבדים וקרקעות משא"כ במעשר דלא ניתן רק לאכילה ולשתיה וסיכה ותימה דהא אמרינן לקמן לא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכים הא לחי דומיא דמת כגון חלוק ומכנסיים שרי וי"ל דמ"מ ליקח בהמה טמאה עבדים וקרקעות אסור · ולהרשב"א נראה דלא קשה מידי דהתם בטמא איירי וקאי אלא בערתי ממנו בטמא ור"ל ולא נתתי ממנו כשהיה טמא למת וכן פ"ה לקמן ב) דמעשר דטהור ודאי דחזי לאכילה לא שרי רק לאכילה ולשתיה וסיכה : ועולין באחד ומאה · שאם נפלו תרומה ובכורים בא' ומאה בטלי משא"כ במעשר דמדאורייתא חד בתרי בטיל והאי עולין אינו ר"ל שתתבטל הסאה של תרומה שנפלה דודאי היא צריכה להרים כדמפרש בבכורות מפני גזל השבט וכאן לא שייך להאריך מזה : וטעונין רחיצת ידים דידים שניות פוסלות את התרומה משא"כ במעשר דכל הנוטל ידיו לפירות ה"ז מגסי הרוח וא"ת והא אמרינן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים אסור בתרומה ומותר בחולין ובמעשר ורבי מאיר אומר אף במעשר וי"ל דהא דקאמר ר"מ אף במעשר היינו דוקא באכילת מעשר אבל הכא בנגיעה איירינן דידים שניות פוסלות תרומה במגע אבל לא מעשר : וטעונים וידוי משא"כ בתרומה דאינו חייב בוידוי והאי דקאמר דתרומה אינה טעונה וידוי היינו דוקא באפי נפשה אבל עם מעשר אגב גררא טעונה וידוי כדאמרי' וגם נתתיו ללוי לרבות את התרומה גדולה ותרומת מעשר א"נ ר"ל טעונים וידוי שוידוי מעכב במעשר ובכורים ואינו מעכב בתרומה דהכי משמע במסכת בכורים :

א) עי' בזבחים (דף נ') דלמ"ד דבתר למד אזלינן ס"ל באמת דדבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש אפילו בקדשים וא"כ לד"ה ניחא והו"ק : ב) נראה דצ"ל אבל מעשר שני טהור דחזי לאכילה וודאי לא שרי וכו'.

ואוכלן בטומאת עצמן לוקה מה שאין כן בתרומה לא קתני אלמא תני ושייר: (א) *ואסורין לאונן ור"ש מתיר מנא להו דכתיב °לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך (ב) וגו' ותרומת ידך *ואמר מר תרומת ידך אלו בכורים ואיתקש בכורים למעשר מה מעשר אסור לאונן אף בכורים [א]אסור לאונן ור"ש תרומה קרינהו רחמנא מה תרומה [ב]מותרת לאונן אף בכורים מותר לאונן וחייבין בביעור ור"ש פוטר מר מקיש ומר לא מקיש ואסור לבער מהן בטומאה ואוכלן בטומאת עצמן לוקה מנלן דתניא *ר' שמעון אומר °לא בערתי ממנו בטמא [ג]בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכא מוזהר על אכילתו איני יודע טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה °נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים הכי קמיבעיא ליה טומאת עצמו מנין ת"ל לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ולהלן הוא אומר °בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו כצבי וכאיל ותנא דבי רבי ישמעאל אפי' טמא וטהור אוכלין על שולחן אחד בקערה אחת ואינן חוששין וקאמר רחמנא ההוא דאמרי לך התם בשעריך תאכלנו הכא לא תיכול: משא"כ בתרומה מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא *לא בערתי ממנו בטמא ממנו אי אתה מבעיר [ד]אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמא ואימא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של קדש שנטמא לאו קל וחומר הוא ומה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא קדש חמור לא כ"ש אי הכי תרומה נמי ק"ו הוא הא כתיב ממנו ומה ראית מסתברא קדש לא ממעיטנא שכן פנקעכ"ס [ה]פגול [ו]נותר קרבן [ז]מעילה [ח]כרת [ט]ואסור לאונן אדרבה תרומה לא ממעיטנא שכן מחפ"ז [י]מיתה [כ]וחומש ואין לה פדיון [ל]ואסורה לזרים הנך נפישן ואיבעית אימא כרת עדיפא: ואוכלן בטומאת עצמן לוקה מה שאין כן בתרומה מילקא הוא דלא לקי [מ]הא איסורא איכא מנלן אמר קרא בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר *[נ]ולאו הבא מכלל עשה עשה אמר רב אשי מרישא נמי שמעת מינה דתנא ושייר מדלא קתני

ונוהגין

רש"י

ואוכלן בטומאת עצמן · שהגוף טהור והם טמאים: לוקה · כדיליף לקמן: מה שאין כן בתרומה · דאינו מוזהר בה אלא בטומאת הגוף כדכתיב (ויקרא כב) בקדשים לא יאכל וגו' אבל בטומאת עצמה לא מצינו אזהרה אלא איסור עשה הוא דאשכחן ביה לקמן בשמעתין ומדלא קתני ליה שמע מינה תנא ושייר: ואמר מר · במסכת מכות (דף יז.): ותרומת ידך אלו הבכורים. דבעי הבאת מקום כדכתיב (דברים כו) ושמת בטנא והלכת והתם אשמועי' עשה והכא אשמעינן אזהרת לאו לאוכלן בגבולין דאינו תרומה ממש קדשי הגבול היא ולא בעיא חומה: תרומה מותרת לאונן · כדאמר בריש פירקין (דף ע.) זרות אמרתי לך ולא אנינות: מר מקיש · ת"ק מקיש בכורים למעשר דכתיב ביה (דברים כו) בערתי הקדש: והיכן מוזהר על אכילה איני יודע ת"ל לא תוכל כו' והכי גרסינן ללישנא דברייתא בספרי גבי האי קרא דלא תוכל מכלל שנאמר לא בערתי ממנו בטמא בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכן מוזהר על אכילה איני יודע ת"ל לא תוכל כו' · והכי פירושו מכלל שנאמר בוידוי מעשר לא בערתי ממנו בטמא דמשמע בין שאני טמא כו' הוא מתודה שלא בערו באש ולא הדליק בו את הנר וכל שכן בטהור דלא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה וממילא שמעינן מדלא הוצרך להתודות על הטהור שמע מינה הכי קאמר אפילו בשעת הטומאה שלא יכולתי לאוכלו לא נתתיו להדלקה אלמא אינו נאכל בטומאה והיכן מוזהר על כך: איני יודע · לאו מפורש לכך נאמר לא תוכל והשתא פריך הש"ס מקמי דליסליק למילתיה: טומאת הגוף בהדיא כתיבא · ואמאי קתני איני יודע: לא יאכל מן הקדשים · ומוקמינן האי קרא במעשר לקמן בפירקין (דף עד:) כדכתיב כי אם רחץ בשרו במים ולא בעי הערב שמש ומשנינן הכי קמיבעיא ליה לתנא טומאת עצמו מנין ת"ל כו': בשעריך תאכלנו · בפסולי המוקדשין קאי לאחר פדיונן שאוכלן זר: ההוא · בשעריך דהתם דקשרי ליה לטהור לאוכלו אחר שנגע טמא בקערה ונטמאה קאמינא לך הכא במעשר שני לא תיכול: שמן קדש · כגון שהוקדש למנחות ונטמא: שכן · מצינו חומרות בקודש ואין נוהגות בתרומה: פגול נותר · וקרוי קרבן להביאו לפנים ויש בו מעילה לנהנה ממנו בשוגג וכרת לאוכלו בטומאת הגוף ואסור לאונן: מחפ"ז · מיתה לאוכלו בטומאת הגוף דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו: חומש · לזר האוכלה בשוגג לעולם ואע"פ שמותרת לכהנים אבל קדש משעה שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה ולא חומש: ואין לה פדיון · לתרומה אבל מצינו פדיון לקדש עד שלא קידש בכלי ותרומה אסורה לזרים אבל קדשים קלים מותרים לזרים: הא איסורא איכא · לאכול תרומה טמאה:

ונוהגין

תוספות

ואוכלן בטומאת עצמן · תימה לר"י דאמאי לא לקי נמי בתרומה דניליף מבכורים ולעיל (דף ע. ד"ה מה) כתבתי: תרומת ידך אלו הבכורים · שנאמר בהן יד ולקח הכהן הטנא מידך: ור"ש תרומה קרינהו רחמנא · תימה לר"י דבפ' אלו הן הלוקין (מכות דף יז:) אמרינן גבי הא דהר"ש וכי מה בא זה ללמדנו אם לאוכל בכורים חוץ לחומה ק"ו ממעשר הקל אמר רבא מאי חומרא דבכורים ממעשר שכן אסורים לזרים אדרבה מעשר חמור שכן אסור לאונן והשתא איסור אונן גופה מ"ט לא ילפינן בכורים ק"ו ממעשר דמותר לזרים משום דתרומה קרינהו רחמנא כדאמר הכא א"כ מהאי טעמא גופה דתרומה קרינהו רחמנא לא נילף ממעשר לענין חוץ לחומה וי"ל כיון דמעשר ובכורים טעונים הבאת מקום ותרומה אינה טעונה הבאת מקום שייך לדמות טפי בכורים למעשר לענין חוץ לחומה מלתרומה: ומר לא מקיש · מטעם דתרומה קרינהו רחמנא: והיכן מוזהר על אכילתו כו' · תימה לר"י דהכא משמע דמלא בערתי לא נפקא לן אזהרה לאכילה ובפ' כל שעה (פסחים דף כד.) אמרינן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אם אינו ענין לגופו דנפקא לן ממעשר הקל דכתיב לא בערתי ממנו בטמא וכ"ת אין מזהירין מן הדין היקישא הוא דכתב לא תוכל לאכול בשעריך וגו' משמע דאי מזהירין מן הדין ידעינן שפיר לאו מלא בערתי: טומאת עצמן מנין ת"ל לא תוכל וגו' · אין להקשות כיון שיש אזהרה לטומאת עצמן למה לן אזהרה לאוכל בטומאת הגוף דנפקא מינה דהיכא שתחב לו חבירו בבית הבליעה אי נמי בשלא הוכשר אבל קשה דמהאי קרא גופיה דנפקא לן טומאת עצמן תיפוק ליה טומאת הגוף דההוא דאמר לך בשעריך תאכלנו בין טומאת הגוף בין טומאת עצמן הכא לא תוכל לאכול: אסור לבער מהן בטומאה מה שאין כן בתרומה מנלן · וא"ת מהיכי תיתי דתיתסר תרומה לבער ממנה בטומאה ואין לומר משום דתרומה איקרי קדש והוה ילפינן לה מקדש או משום שהיא בשרפה כמוקדשין שנטמאו ואע"ג דקדשים חמירי הוה ילפינן תרומה מינייהו דאסור ליהנות ממנה בשעת שרפה דגילוי מילתא הוא דא"כ מאי פריך ומה ראית ואימא ממנו למעוטי קדש אבל תרומה יהא אסור והשתא מהיכא תיתי כיון דקדש שרי וי"ל דהוה ילפינן תרומה מבכורים ומיהו בכולה שמעתין לא ילפינן תרומה מבכורים ולר"י דמשום הכי קבעי תרומה מנלן דהוה לן למילף מק"ו דמעשר כדקאמר בסמוך ולא שייך למיפרך מה למעשר שכן הדסט"ב דלגבי טומאה מיהא מצינו שתרומה חמורה ממעשר וליכא למפרך נמי מה למעשר שכן אוכלן בטומאת עצמן לוקה דהיא גופה נילף בק"ו ולפי המסקנא דשריא לבער תרומה בטומאתה תו ליכא למילף לאוכל בטומאת עצמה: שכן פנקעכ"ס · מחוסר כפורים לא חשיב משום דמהאי טעמא גופיה נפקא לן לקמן (דף עד:) אבל תימה דליחשוב רביעי בקדש וחיבת הקדש דמכשרת ותורת לחזה ושוק וכלי מצרף לקדש ולא לתרומה ומומרת דפוסלת בקדש וכו' וטומאה עושה כיוצא בה לקדש ולא לתרומה למ"ד בפרק קמא דפסחים (דף יד.) ויטעו לפני הדבור כגון פסח ותמיד למ"ד (חגיגה דף ו.) עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי: שכן מחפ"ז · וא"ת דמעיקרא אלימא ליה כרת ולבסוף אלימא ליה מיתה וי"ל דהשתא לאו מאוכל בטומאת הגוף פריך אלא מזר האוכלה מה שאין כן בקדש דבקדש יש שמותר לזרים כגון שלמים ואפילו קדשים שאין נאכלים אלא לכהנים ליכא מיתה בזר אלא אזהרה ואפילו קדש דבר מעילה ליכא מיתה לרבנן דאמרי הזיד במעילה באזהרה:

ואונן

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ג מהל' בכורים הלכה ב:

מד ב ג מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאות הל' טו ופ"ג מהל' מעשר שני הלכה א:

מה ד מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה יד ופי"א הלכה א' טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף יט:

מו ה מיי' פי"ג מהל' פסולי המוקדשין הלכה א:

מז ו מיי' שם הלכה ג:

מח ז מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה א:

מט ח מיי' פי"ח מהלכו' פסולי המוקדשין הלכה יב:

נ ט מיי' פ"ג מהלכות ביאת המקדש הל' ז ופי"ב מהל' אבות הטומאה הלכה טו:

נא י מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה א:

נב כ מיי' שם פ"ט הל"ו ופ"י הלכה א:

נג ל מיי' פ"ט שם הל' ב:

נד מ נ מיי' שם פ"י הלכה ג:

תוספות ישנים

מקיש בכורים למעשר · וא"ת ואמאי לא מקשינן נמי מעשר לבכורים לחייב מיתה לאוכלו בטומאה וי"ל דכתיב גבי תרומה ומתו בו כי יחללוהו בו ולא במעשר ובכל הני דלעיל שישנם בבכורים ולא במעשר נ"ל דסברת התלמוד כן הוא דלכל חומרות שיש בתרומה אקשינן בכורים מדכתיב תרומת ידך אלו בכורים ולחומרות דאתנהו במעשר מקשינן בכורים: הא דאמרי לך בשעריך תאכלנו הכא לא תאכל וא"ת א"כ למה לי קרא דנפש כי תגע לטומאת גופו הא מלא תוכל לאכול בשעריך נפקא דהא ר"ל דמה שהתרתי בשעריך תאכלנו הטמא והטהור הכא לא תוכל לאכול וי"ל דאיכא למימר דאגב דאשמעינן קרא דטבול יום שרי במעשר מובא השמש וטהר כתב רישיה דקרא לטומאת הגוף עוד מתרץ רבינו נתנאל דמלא תוכל לאכול בשעריך לא שמעינן טומאת הגוף דהא (דכ"ע) [בכולי דוכתי] לא שמעינן שום קרא דמיירי בטומאת הגוף דלא כתיב ביה עד אשר יטהר כדכתיב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר או כדכתיב אשר יקרב אל הקדשים, וטומאתו עליו דמשמע בעוד טומאתו עליו דמשמע דצריך ביה טהרה והיינו טומאת הגוף אבל הכא (לא)כתיב לא תוכל לאכול

תורה אור

דברים יב | דברים כו | ויקרא כב | דברים טו

מסורת הש"ס

[פסחים לו:]

גז"ש [מכות יז. חולין קכ: מעילה טו:]

מכות יט:

שבת כה.

[לעיל עג: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' תני ושייר אלמא מר ואסורין לאונן: (ב) שם ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך ותרומת ידך:

תורה אור

ונוהגין בשאר שני שבוע ואין להם פדיון מה שאין כן במעשר ש"מ ת"ש נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה הרי זה אינו אוכל לא בתרומה ולא בפסח ולא בקדשים ולא במעשר מאי לאו מעשר דגן לא מעשר בהמה מעשר בהמה היינו קדשים וליטעמיך מי לא תנן פסח וקתני קדשים בשלמא פסח וקדשים צריכי דאי תנא פסח משום דערלות בפסח כתיבא אבל קדשים אימא לא ואי תנא קדשים ה"א מאי קדשים פסח אלא מעשר בהמה למה לי (א) אלא מעשר ראשון *ור' מאיר היא דאמר מעשר ראשון אסור לזרים ת"ש מדתני ר' חייא בר רב מדפתי ערל אסור בשתי מעשרות מאי לאו אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה הכא נמי מעשר ראשון ור' מאיר ת"ש אונן אסור במעשר ומותר בתרומה ובפרה טבול יום אסור בתרומה ומותר בפרה ובמעשר מחוסר כפורים אסור בפרה ומותר בתרומה ובמעשר ואם איתא ניתני ערל אסור בתרומה ומותר בפרה ובמעשר האי תנא דבי רבי עקיבא היא דמרבי ליה לערל כטמא דתניא *רבי עקיבא

ויקרא כב אומר °איש איש לרבות את הערל ומאן תנא [א] דפליג עליה דרבי עקיבא תנא דרבי יוסף הבבלי היא דתניא *[א]שרפת אונן ומחוסר כפורים כשרה רבי יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחוסר כפורים פסולה ואף ר' יצחק סבר ערל אסור במעשר דא"ר יצחק מנין לערל שאסור במעשר נאמר ממנו במעשר ונאמר ממנו בפסח מה ממנו האמור בפסח ערל אסור בו אף ממנו האמור במעשר ערל אסור בו מופני דאי לא מופני איכא למיפרך מה לפסח שכן חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא לאיי אפנויי מופני מאי מופני *אמר רבא א"ר יצחק תלתא

שמות יב °ממנו כתיבי בפסח חד לגופיה וחד לגזירה שוה וחד למאן דאמר בא הכתוב ליתן לך עשה אחר לא תעשה *איידי דכתיב נותר כתיב נמי ממנו ולמאן דאמר ליתן לו בקר שני לשריפתו איידי דכתיב עד בקר כתיב נמי ממנו תלתא ממנו כתיבי במעשר חד לגופיה וחד לדרבי אבהו א"ר יוחנן וחד לדריש לקיש דאמר ריש לקיש א"ר סמיא מנין

דברים כו למעשר שני שנטמא שמותר לסוכו שנאמר °ולא נתתי ממנו למת למת הוא דלא נתתי הא לחי דומיא דמת נתתי איזה דבר ששוה בחיים ובמתים הוי אומר זו סיכה מתקיף לה מר זוטרא *ואימא ליקח לו ארון ותכריכים אמר רב הונא בריה דרב יהושע ממנו מגופו רב אשי אמר לא נתתי דומיא דלא אכלתי מה להלן מגופו אף כאן מגופו ואכתי מופנה מצד אחד הוא הניחא למאן דאמר *למדין ואין משיבין אלא למ"ד למדין ומשיבין מאי איכא למימר הך דרבי אבהו מדרב נחמן אמר רבה בר

במדבר יח אבוה נפקא *דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מאי דכתיב °ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי *[ב]בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר רחמנא לך שלך תהא להסקה תחת תבשילך : וכל הטמאים כו': מנא הני מילי א"ר יוחנן משום ר' ישמעאל

ויקרא כב אמר קרא °איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב וגו' *אי זהו דבר ששוה בזרעו

רש"י

ונוהגין · תרומה ובכורים בשאר שני שבוע בכל שנות השמיטה אבל מעשר שני אין נוהג בג' ובו' : ור' מאיר היא · דאמר בפרק יש מותרות (לקמן פה:) מעשר ראשון אסור לזרים הלכך לענין ערלות נמי חמור : אונן מותר בפרה · דקדשי בדק הבית היא ולא קדשי מזבח ומליטו טבול יום מותר בה וכל שכן אונן : מחוסר כפרה · טומאה דבעיא קרבן כל שלא הביא כפרתו אסור בה דמחוסר מעשה הוא וכמי שטומאתו עליו דמי וכל שכן טבול יום דילה דאיכא תרתי אבל טבול יום דטומאת מת ושרץ מותר בה דשמשא ממילא ערבא ולאו מחוסר מעשה הוא הלכך כי כתיב והזה הטהור על הטמא טהור מכלל שהוא טמא למישרי טבול יום אתא ולא מחוסר כפורים : ואם איתא · דערל מותר במעשר ליתני וערל אסור בתרומה ומותר בפרה ובמעשר כדאמר לעיל (דף עב:) ערל שהזה הזאתו כשרה ומדלא תניה שמע מינה משום מעשר הוא דשבקה : תנא דבי ר' עקיבא היא · דאסר ליה נמי בפרה כדתני לעיל (שם) טומטום שקידש קידושו פסול ואוקמינן כרבי עקיבא : ומאן תנא · דלעיל דאכשר ערל בפרה ופליג עליה דרבי עקיבא כדקתני לעיל (שם) ערל שהזה הזאתו כשרה: הכי גרסינן תנא דיוסף הבבלי היא · ת"ק דיוסף הבבלי היא דאמר מחוסר כפורים כשר בפרה והא מתניתא דאוקימנא כרבי עקיבא קתני מחוסר כפורים פסול בפרה וכי היכי דפליג אמחוסר כפורים איכא למימר דאיהו פליג נמי עליה בערל לעיל : הכי גרסינן בתוספתא (דפרה פ"ג) שרפת אונן ומחוסר כפורים כשרה יוסף הבבלי אומר אונן כשרה מחוסר כפורים פסולה· דכיון דמחוסר מעשה הוא עדיין טומאה עליו ולא קרינא ביה טהור: תלתא ממנו כתיבי בפסח· אל תאכלו ממנו נא (שמות יב) לא תותירו ממנו והנותר ממנו : ותלתא ממנו במעשר · לא אכלתי ולא בערתי ולא נתתי (דברים כו) : בא הכתוב · באש תשרופו (שמות יב) ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו : בקר שני · דמאי למכתב והנותר ממנו באש תשרופו מאי עד בקר הא כתיב ברישא דקרא לא תותירו ממנו עד בקר אלא הכי קאמר והנותר לבקר הראשון שהוא יו"ט המתן עד בקר שני שהוא חול ושורפו ללמדך שאין שורפין קדשים ביו"ט ותרוייהו בכלל נולין (פסחים דף פג:) : לכדרבי אבהו · דאמר לעיל למישרי הדלקה בשמן של תרומה שנטמאה : שמותר לסוכו · ואע"ג דקיימא לן (שבת דף פו.) דסיכה כשתיה והוה ליה כמאן דשתי ליה בטומאה : לא נתתי ממנו למת · לעיל מיניה כתיב לא בערתי ממנו בטמא וכתיב בתריה ולא נתתי ממנו למת כלומר מן המעשר טמא לא נתתי ממנו למת הא לחי דומיא דמת נתתי ואי זו נתינה משכחת במת הוי אומר זו סיכה וקדייקין דכותיה בחי שרי : ואימא · לא נתתי ממנו למת לא בסיכה קאמר אלא כך הוא מתודה לא קניתי ממנו ארון ותכריכים למת אפילו כשנטמא דלא יכולתי לאוכלו ולא שניתיו לדבר שאינו לאכילה והוא לרכי המת הא לחי דומיא דמת נתתי ואשמועינן דאף על גב דמעשר טהור לא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה אם נטמא מותר לחללו לקנות ממנו חלוק : מופנה מצד אחד · דההוא דפסח מופנה לגזרה שוה אבל דמעשר כולהו תלתא אצרכת להו : הניחא למאן דאמר · פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן היא בהמפלת במס' נדה (דף כב:) : הך דרבי אבהו · דמפיק חד ממנו למישרי הדלקה בשמן תרומה שנטמאת מדרב נחמן נפקא :

תוספות

אונן מותר בפרה · דלא גרע מטבול יום ואע"ג דאונן אסור במעשר וטבול יום מותר היינו לאכילה אבל לנגיעה תרוייהו שרי : הכי גרים בקונט' שרפת אונן ומחוסר כפורים כשרה וגרים נמי תנא דיוסף הבבלי היא · ומדקדק דמדפליג אתנא דלעיל במחוסר כפורים הוא הדין בערל דכשר וקשה לר"י דמה ענין זה אצל זה דמשום דמכשר במחוסר כפורים (ב) לא יכשיר בערל ועוד דלייתי מברייתא דלעיל דמכשרא בהדיא ערל או מדרבי אליעזר בריש פירקין (דף ע.) דלא מרבה ערל כי טמא ולספרים דגרסי הכא שרפת ערל ומחוסר כפורים פסולה יוסף הבבלי אומר ערל כשרה מחוסר כפורים פסולה וגרסינן יוסף הבבלי היא הוה ניחא דמייתי מהכא ולא מההיא דלעיל דניחא ליה לאיתויי שם התנא דמכשר בהדיא אבל אמר ר"י דאי אפשר לגרוס כן דבפ"ב דזבחים (דף יז:) מוכח דיוסף הבבלי ורבנן פליגי במחוסר כפורים וגרסינן נמי אונן במקום ערל ואר"י דאי הוה גרסינן כגירסת הקונט' והוה גרסינן כאן ובזבחים (דף יז:) ערל בהדי אונן הוה ניחא : מה לפסח כו' · ה"מ למימר שכן (ג) פנקעכ"ם : חד לגופיה · א] אל תאכלו ממנו נא דאי לא כתב ממנו ה"א דאמצות ומרורים (ד) דכתב לעיל קאי : מנין למעשר שני שנטמא שמותר לסוכו · דס"ד דאסור משום שמבערו בטומאה : ליקח לו ארון ותכריכים · אע"ג דבהדיא דרשי' ליה להכי במס' מעשר שני (פ"ה מי"ב) הכא (ה) פריך דלמא דוקא להכי הוא דאתא אבל סיכה אסורה לפי שמבערו בטומאה ומשני דממנו מגופו דמשמע נמי סיכה : תהא להסקה תחת תבשילך. אע"ג דבפרק כל פסולי המוקדשים (בכורות דף לד. ושם) מוקי לה בתרומה תלויה דבעיא שימור במסקנא לא קאי התם הכי א"נ התם דריש ממשמרת דלא קאי אטמאה אבל לך קאי אכולהו תרומות :

הנה

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ד מהלכות פרה אדומה הל' יז:

נו ב מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה יד ופי"א הלכה א טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף יט :

תוספות ישנים

תלתא ממנו כתיבי במעשר חד לגופיה למעט מעשר ראשון שמותר באנינות: ואימא ליקח לו ארון ותכריכין א"ל רב הונא בר יהושע ממנו מגופו ואימא דהאמת כך הוא דדרשינן במשניות לא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכין וי"ל דה"ק ואימא ליקח לו ארון ותכריכין דוקא. א"ל רב הונא ממנו כתיב ואפילו מגופו וכ"ש ליקח לו ארון ותכריכין דאסור : אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה. ואימא דהתם בפרק כל פסולי המוקדשין אמרינן אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה וי"ל דהא והא איתא התם דקאי גבי משמרת תרומותי דמיירי בשמירת תרומה קאמר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה דליכא למימר דקאי אטמאה דהא לא שייך בטמאה שמור דלשרפה אזלא. אבל הכא דר"ל דאמר רחמנא להסקה תחת תבשילך קא דריש אחת תרומה טהורה וטמאה יחד דאילו תלויה לאו מצוה בשרפה אלא תולין לא אוכלין ולא שורפין :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה חד לגופיה וכו'. כ"כ עי' מנחות נח ע"ב תוס' ד"ה אין לוקין וכו' ודו"ק :

מסורת הש"ס

[לקמן פה: פו. כתובות כו.]

[לעיל ע. וש"נ]

זבחים יז:

[לעיל עא. ע"ש פסחים נו. ע"ש]

[לעיל נג: וש"נ]

[עי' תוס' ב"מ נג. ד"ה וכן נכסי ותוס' לעיל עג. ד"ה נכסי]

[לעיל ע: וש"נ]

שבת כה. בכורות לד.

[שבת כו.]

מכות יד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בהמה למה לי (אלא) מעשר תו"מ. ונ"ב ס"א ודלמא מעשר כו' : (ב) תוס' ד"ה הכי גריס וכו' במחוסר כפורים יכשיר כצ"ל ותיבת לא נמחק : (ג) ד"ה מה וכו' שכן פנקעכ"ם כצ"ל ואות סמ"ך נמחק : (ד) ד"ה חד וכו' ומרורים דלעיל קאי כצ"ל ותיבת דכתב נמחק : (ה) ד"ה ליקח וכו' הכא הכי פריך :

הגהות הגר"א

[א] גמ' (דפליג עליה דר' עקיבא) תא"מ (וכמה דתקן כזה המפרשים) :

עין משפט
נר מצוה

נז א מיי' פ"ו מהלכות תרומות הלכה ט:

נח ב מיי' שם הלכה ז:

נט ג מיי' פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה ד סמג לאוין רסד:

ס ד מיי' פ"ו מהלכ' תרומות הלכה ב סמג לאוין רס:

סא ה מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הלכ' א ופי"ח מהלכות פסולי מוקדשין הלכה יד:

סב ו מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ב:

בזרעו של אהרן הוי אומר זו תרומה ואימא בחזה ושוק ״אינה בחוזרת תרומה נמי ״אינה בחללה °חללה לאו זרעו דאהרן היא וממאי דהאי עד אשר יטהר עד דאיכא הערב שמש אימא עד דמייתי כפרה לא ס"ד דתנא דבי ר' ישמעאל בזב בעל שתי ראיות ובמצורע מוסגר הכתוב מדבר דומיא דטמא נפש מה טמא נפש דלאו בר כפרה הוא הני נמי דלאו בני כפרה נינהו ואימא הני מילי דלאו בר כפרה אבל דבר כפרה עד דמייתי כפרה ותו הא דתנן *״טבל ועלה אוכל במעשר ״העריב שמשו אוכל בתרומה ״הביא כפרה אוכל בקדשים מנא לן אמר רבא אמר רב חסדא תלתא קראי כתיבי כתיב °ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים הא רחץ טהור וכתיב °ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וכתיב °וכפר עליה הכהן וטהרה הא כיצד כאן למעשר כאן לתרומה כאן לקדשים ואיפוך אנא מסתברא תרומה עדיפא שכן מחפ"ז אדרבה מעשר עדיפא שכן הד"ס ט"ב אפי' הכי מיתה עדיפא רבא אמר בלא מיתה עדיפא נמי לא מצית אמרת אמר קרא נפש איזהו דבר ששוה בכל נפש הוי אומר זה מעשר ואכתי הני מילי היכא דלאו בר כפרה אבל היכא דבר כפרה עד דמייתי כפרה אמר אביי תרי קראי כתיבי ביולדת כתיב °עד מלאת ימי טהרה כיון שמלאו ימיה טהרה וכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה הא כיצד כאן לתרומה כאן לקדשים ואיפוך אנא מסתברא קדש חמור שכן פנקעכ"ס אדרבה תרומה חמורה שכן מחפ"ז הנך נפישן רבא אמר בלא הנך נפישן לא מצית אמרת אמר קרא וכפר עליה הכהן וטהרה *מכלל שהיא טמאה ואי ס"ד בקדשים איקרי כאן °והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל אלא שמע מינה בתרומה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי ומי מצית אמרת תרומה כתיבא הכא והתניא* °דבר אל בני ישראל ״אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין תלמוד לומר אשה ואי סלקא דעתך בתרומה גיורת ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו אמר רבא ולא

והכתיב

תורה אור: ויקרא כב (ולא יאכל מן הקדשים) · שם (ובא השמש) · שם יב (וכפר עליה הכהן) · שם (עד מלאת ימי טהרה) · שם י (והבשר אשר יגע) · שם יב (דבר אל בני ישראל)

בזרעו של אהרן · בזכרים ונקבות דאילו קדשי קדשים הניתנים לכהנים אין נאכלים אלא לזכרי כהונה: ואימא (א) חזה ושוק · דשלמים הניתן לכהנים ונאכל לנשיהן כדכתיב (ויקרא י) אתה ובניך ובנותיך והני הוא דאסר רחמנא לטמאים משום דקדשים נינהו אבל תרומה לא: ומשני ליתא בחוזרת. בת כהן אלמנה מישראל וזרע אין לה דאמר בפרק אלמנה (לעיל סח:) כשהיא חוזרת חוזרת לתרומה ואין חוזרת לחזה ושוק: וממאי דהאי עד אשר יטהר עד דעביד הערב שמש · ותו לא דאמר לעיל מחוסר כפורים מותר בתרומה: זב בעל שתי ראיות · לאו בר קרבן הוא כדתניא במסכת מגילה (דף ח.) מנה הכתוב שתים וקראו טמא שלש וקראו טמא הא כיצד שתים לטומאה ושלש לקרבן ומצורע מוסגר נמי לאו בר קרבן הוא כדתנן התם אין בין מצורע טהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים וכיון דתגלחת ליכא קרבן נמי ליכא דבהדי תגלחת כתיב קרבן: אבל דבר כפרה. כגון זב בעל שלש ראיות ומצורע מוחלט: הד"ס ט"ב · הבאת מקום וידוי אסור לאונן ולבער ממנו בטומאה' ואוכלו בטומאת עצמו לוקה וחייב בביעור ה' הבאה ד' וידוי ס' אסור לאונן ט' טומאה ב' ביעור וכולהו ליתנהו בתרומה: אמר קרא נפש · בקרא דכי אם רחץ בשרו כתיב נפש כי תגע בו אלמא קרא קמא במעשר משתעי: ואכתי · אימא הני מילי דסגי בהערב שמש לתרומה היכא דלאו בר כפרה הוא דהא אמרת בזב בעל שתי ראיות ובמצורע מוסגר משתעי קרא: אבל היכא דבר כפרה · לא סגי ליה בהערב שמש ולא אכיל בתרומה עד דמייתי כפרה: תרי קראי כתיבי ביולדת · דבת כפרה היא: כיון שמלאו ימיה: ארבעים לזכר ושמונים לנקבה טהרה והוא הערב שמש שלה דמשעת טבילה לסוף שבעה לזכר ושבועים לנקבה עד אור הבאת קרבנותיה ליום מחר היא נקראת טבולת יום ארוך במסכת נדה (דף עא.) דומיא דכל מחוסרי כפרה הנקראים טבולי יום ארוך משעת טבילתם עד הערב שמש דליל הבאת קרבנותיהם למחרת (הכא נמי הוי טבולת יום ארוך משעת טבילה עד סוף יומי הבאת קרבנותיה): כאן לתרומה · בהערב שמש וליכא למימר כאן למעשר בהערב שמש דהא אמרן לעיל הא רחץ טהור דלא בעי הערב שמש ולענין טבול יום מה לי בר כפרה מה לי לאו בר כפרה: מכלל שהיא טמאה · עד השתא ואי סלקא דעתך קרא קמא דשרי למיכל מאורתא בקדשים: קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. והאי מחוסר כפורים טמא מקרי כדכתיב וטהרה מכלל שהיא טמאה: אל בני ישראל אשה כי תזריע · אין לי אלא בנות ישראל מטמאות בלידה:

והכתיב

אינה בחוזרת · וא"ת תרומה נמי כשיש לה בן אינה בחוזרת וי"ל דאם מת חוזרת: הא רחץ טהור · ואע"ג דבההוא קרא כתיב וטמאה עד הערב איכא למימר דקאי אתרומה וקדשים ומ"מ משמע הא רחץ טהור: הוי אומר זה מעשר · אע"ג דקדשים קליש שוים בכל נפש מסתברא קדשים דחמירי לא מישתרי בהו עד דמייתי כפרה: אימא ה"מ דלאו בר כפרה · אתרומה פריך אבל מעשר כיון דסגי בטבילה בלא הערב שמש ולא בעי שיטהר לגמרי ה"ה במידי דבר כפרה הוא: ימי טהרה · דהוה מצי למכתב ובמלאת לבן או לבת: הנך נפישן · ה"מ למימר כרת עדיפא: מכלל שהיא טמאה · תימה דבפ"ב דזבחים (דף יז:) דרשי דמחוסר כפרה מחלל עבודה מוטהרה מכלל שהיא טמאה וטבול יום דריש התם (דף יז.) חלול חלול מתרומה דפסול בתרומה מיחל עבודה כו' ואמאי לא יליף בטבול יום נמי מובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא כדאמר גבי מחוסר כפורים ותירץ הרב רבינו חיים דובא השמש וטהר היינו טהר יומא ולא טהר גברא כדאמר בריש ברכות (דף ב.) ואע"ג דגבי יולדת כתיב ובמלאת ימי טהרה דמשמע מכלל שהיא טמאה יולדת מחוסרת כפרה היא ולא גמרי מינה לטבול יום בעלמא וקרא (ב) דלא יאכל מן הקדשים עד אשר יטהר איכא למימר נמי דתנא דזבחים מוקי לה בזב בעל ג' ראיות דהוי מחוסר כפרה כדתנא לקמן (דף עה.) ומיהו תימה דגבי נגיעה כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא ונראה לר"י דאי לאו דגלי לן בטבול יום מולא יחללו דחשיב כטמא אע"ג דקלישא טומאתיה לא הוה דרשינן לא בטבול יום ולא במחוסר כפורים מכלל שהיא טמאה כיון דקלישא טומאתייהו והא דקאמר התם לא לכתוב רחמנא בטבול יום ותיתי מהנך אע"ג דאיצטריך למכתב טבול יום לגלויי אמחוסר כפורים ה"ק לא לכתוב בטבול יום ובמחוסר כפורים יכתוב בפירוש וא"ת בפרק ג' מינין (נזיר דף מה.) דדרשי' טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים לענין ביאת מקדש למה לי קרא כיון דאיקרי טמא ויש לומר משום דבטמא הנכנס למקדש כתיב בטומאת מת ולא יתחטא וה"א דבחיטוי תליא מילתא ומכי הזה שלישי ושביעי תו לא מחייב אביאת מקדש ואע"ג דאיתקוש קודש ומקדש אהדדי לא הוה גמרינן להכי וא"ת וליפשוק מוטהרה דהכא ומלא יחללו דזבחים ונילף קדש ועבודה מדאיקרו טמאים לענין ביאת מקדש ואר"י דאי לאו קראי דהכא לא הוה דרשינן התם טמא יהיה לרבות טבול יום כו' אלא הוה מוקמינן ליה לדרשא אחריתי: קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא ט' · תימה לר"י דה"ל למימר איקרי כאן וטומאתו עליו ונכרתה דבטומאת הגוף (ג) קיימין וי"ל דלרבותא נקטיה דאפילו טומאת בשר איכא: ושפחה מנין · אית ספרים דגרסי משוחררת וכן נראה מדפריך גיורת ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו ואי כשאין משוחררת בת מיכל תרומה היא אם היא של כהן ומיהו שאינה משוחררת נמי טמאה לידה דאמר בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת קלה:) לקח שפחה מעוברת וילדה אלו זהו יליד בית שנימול לח' והתם משמע שאין נימול לח' אלא אותו שאמו טמאה לידה ובפרק קמא דכריתות (דף ז:) נמי תנן וכן שפחה דמביאה קרבן ונאכל ובתורת כהנים בהדיא גרסינן גיורת ושפחה בין משוחררת בין אינה משוחררת מנין ת"ל אשה ומיהו תימה היכי מתרבית שפחה מקרא דאשה כיון דאיצטריך לגיורת ומשוחררת ונראה דשאינה משוחררת אתיא לה לה מאשה כדמשמע בכריתות (ג"ז שם)*: ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו · הך סוגיא דלא כרבי שמעון דשרי לעיל בפרק הבא על יבמתו (דף ס:) גיורת פחותה מבת ג' לכהן:

והכתיב

תוספות ישנים

גיורת ושפחה משוחררת מנין גרסינן אבל לא גרסינן שפחה ומשוחררת דא"כ מאי קא מתמה לקמן גיורת ושפחה בני מיכל תרומה נינהו ליפני אה"נ דשפחה אוכלת בתרומה כדכתיב קנין כספו ועוד שהרי הוקשה לאשה מדגמרינן לה לה מאשה אלא ודאי גרסינן שפחה משוחררת וניחא שפיר שאינה אוכלת בתרומה כיון דשחררה ולכהן לא חזיא א"נ אגב גיורת נקט שפחה · וגם צ"ל דמיירי בנתגיירה גדולה דאי בפחותה מג' שנים ויום · אי שפיר אכלה בתרומה לרשב"י שמכשירה לכהונה:

מסורת הש"ס

פסחים לה. נדה עא: [נגעים פי"ד מ"ג וע"ש בס"כ בסג"ס]

[סנהדרין פג: זבחים יז:]

[כריתות ז: ע"ש במ"ש אין זה]

[ועי' תוס' פסחים פ. ד"ה בשפחתו ותוס' ע"ז מב. ד"ה לידע ותוס' נדה טו: ד"ה בשפחתו וע"ע תוס' מנחות סח: ד"ה אין לי וכו' ותוס' סנהדרין פו. ד"ה בני ישראל ותוס' סוכה כה: ד"ה לרבות הגרים]

הגהות הב"ח

(א) ד"ה ואימא חזה ובשוק דשלמים הניתנים לכהנים ונאכלים: (ב) תוס' ד"ה מכלל וכו' וקרא דבקדשים לא יאכל עד אשר יטהר: (ג) ד"ה קרי וכו' קיימינן וי"ל:

גליון הש"ס

גמ' חללה לאו זרעו דאהרן. עי' קדושין דף סו ע"ב תוס' ד"ה ולגרעו:

תורה אור

וְהַכְּתִיב (ויקרא יב) °בכל קדש לא תגע **לרבות התרומה אלא קרא מילי מילי קא חשיב ותלתא קראי בתרומה למה לי צריכי דאי מעד אשר יטהר לא הוה ידענא במאי כתב רחמנא ובא השמש וטהר ואי כתב רחמנא ובא השמש *ה"מ דלאו בר כפרה אבל דבר כפרה אימא עד דמייתי כפרה כתב רחמנא עד מלאת ואי כתב רחמנא עד מלאת הוה אמינא אפילו בלא טבילה כתב רחמנא עד אשר יטהר ולהך תנא דפליג עליה דתנא דבי ר' ישמעאל דאמר בזב בעל ג' ראיות ובמצורע מוחלט הכתוב מדבר והאי עד אשר יטהר עד דמייתי כפרה תרי קראי בקדשים ל"ל צריכי דאי כתב רחמנא ביולדת משום דמרובה טומאתה אבל בזב אימא לא ואי כתב רחמנא בזב דלא הותר מכללו (שם) אבל יולדת אימא לא צריכא °במים יובא וטמא עד הערב למה לי א"ר זירא ג[לנגיעה] דתניא וטמא יכול לכל ת"ל וטהר אי וטהר יכול לכל ת"ל וטמא הא כיצד כאן למעשר ג[כאן] לתרומה ואיפוך אנא מסתברא כי היכי דחמירא אכילה דתרומה מאכילה דמעשר ה"נ חמירא נגיעה דתרומה מנגיעה דמעשר ואיבעית אימא נגיעה דתרומה מהכא (שם) ינפקא (א) °בכל קדש לא תגע *אזהרה לאוכל או אינו אלא לנוגע ת"ל בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא מקיש קדש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף קדש דבר שיש בו נטילת נשמה ובנגיעה נטילת נשמה ליכא והאי דאפקיה בלשון נגיעה הכי קאמר נגיעה כאכילה: פצוע דכא וכו': מאן תנא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא אכלה א"ר אלעזר במחלוקת שנויה *ורבי אלעזר ורבי שמעון היא ר' יוחנן אמר אפי' תימא ר' מאיר שאני הכא שכבר אכלה ור' אלעזר *שכבר אכלה לא אמרינן דאי לא תימא הכי בת ישראל שנשאת לכהן ומת בעלה תאכל שכבר אכלה ורבי יוחנן *התם פקע קניניה הכא לא פקע קניניה: איזהו פצוע: תנו רבנן *ד[איזהו] פצוע דכא כל שנפצעו ביצים שלו ואפילו אחת מהן ואפי' ניקבו ואפילו נמוקו ואפילו חסרו אמר רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא סריס חמה וכשר סריס חמה ס"ד אלא הרי הוא כסריס חמה וכשר וניקב לא מוליד והא ההוא גברא דסליק לדיקלא

וחרזיה

רש"י

והכתיב בכל קדש לא תגע · בההיא פרשתא ואמר מר במסכת מכות (דף יד:) בכל קדש לרבות התרומה לאסורה בה כל ימי טוהר שהיא טבולת יום (ב) לטומאת לידתה: ותלתא קראי בתרומה · בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר ואוקימנא לעיל מיניה בתרומה הכתוב מדבר דבר השוה בזרעו של אהרן ובא השמש וטהר עד מלאת ימי טהרה: לא ידענא במאי · איזהו היא גמר טהרתו דעל כרחך גמר טהרה משמע: ה"מ היכא דלאו בר כפרה · דהא כולה עניינא בבעל ב' ראיות ומצורע מוסגר וטמא שרץ ומת משתעי: כתב רחמנא עד מלאת · דאפי' יולדת דבת כפרה היא טהורה בהערב שמש: והאי עד אשר יטהר עד דמייתי כפרה · ועל כרחך בקודש מוקמת לה דהא כתיב קרא אחרינא ובא השמש וטהר דמוקמת ליה בתרומה: תרי קראי · עד אשר יטהר וכפר עליה וטהרה בקדשים למה לי לאשמועינן דעד דמייתי כפרה: מרובה טומאתה · שמנים יום לאכילת תרומה וקדשים: יולדת הותרה מכללה · שרואה דם וטהורה לבעלה אבל זב לא הותר מכללו דכל כמה דלא פסיק טמא: במים יובא וטמא עד הערב · ע"כ לתרומה איירי מדבעי הערב שמש למה לי תיפוק לי מובא השמש וטהר: לנגיעה · דקרא דלעיל באכילה משתעי כדכתיב (ויקרא כב) ואחר יאכל מן הקדשים והאי קרא בכלים משתעי דנגיעה בעלמא היא ואשמעינן כלי וה"ה לאדם טבול יום לא יגע בתרומה: וטמא · במים יובא וטמא אף לאחר ביאת המים קראו טמא: יכול לכל · הוי טמא ת"ל וטהר מדלא כתיב ויטהר משמע דלמעיקרא קאי קודם הערב שמש: ואי בעית אימא נגיעה דתרומה · לטבול יום מהכא נפקא דתניא בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל שלא תאכל בתרומה כל זמן שהיא טבולת יום ארוך: נטילת נשמה · הבא למקדש טמא בכרת שנא' (במדבר יט) ונכרתה כי את מקדש ה' טמא: אף קדש דבר שיש בו נטילת נשמה · דהיינו אכילה בטומאה שהוא גבי קדש בכרת ואוכל תרומה בטומאה במיתה דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו: נגיעה כאכילה · האסור לאכול אסור ליגע: מאן תנא משתמרת לביאה פסולה אכלה · דקתני ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא הרי אלו יאכלו אע"ג דמלפה ומשתמרת לביאתו: במחלוקת שנויה · בפרק הבא על יבמתו (לעיל נו:) אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין: נפצעו · כמו פצע (שמות כא) מכת חרב וסכין: נמקו · מחמת מכה נמקו והוקטנו מאליהן: ואפילו חסרו · כל שהוא: בכרם · שהיו יושבים שורות שורות ככרם הנטוע שורות שורות: סריס חמה ס"ד · הא סריס חמה בידי שמים (הוא) מחמת חולי והאי לאו חולי הוא: כסריס חמה וכשר · דלא אסרה תורה אלא פצוע ודך וכרות:

תוספות

והכתיב בכל קדש לא תגע לרבות את התרומה · אע"ג דבנות מגע תרומה נינהו האי לא תגע באכילה איירי כדאמר בסמוך דלא תגע אזהרה לאוכל ותימה דלמה לי קרא הא אזהרה דתרומה נפקא לן מאיש איש מזרע אהרן ומיהו מצינו למימר דאיצטריך למכתב נמי גבי יולדת משום דהותרה מכללה כדאמר בסמוך אבל קשה דהך דרשא לא אתיא לא כריש לקיש ולא כרבי יוחנן דבפרק כל הפסולין (זבחים לג: ושם) דריש ר"ל לא תגע אזהרה לטמא שאכל את הקדש ומדאפקי' בלשון נגיעה מפיק אזהרה לנוגע בקדש ומרבויא דבכל אזהרה לאוכל לפני זריקה ולאזהרה לאוכל תרומה לא מוקי לה כלל אלא מפיק לה מאיש איש ור' יוחנן מוקי לא תגע אזהרה לנוגע בתרומה אבל לאוכל לא מוקי ותירץ ה"ר אפרים דהכא דמוקי לה אזהרה לאוכל תרומה היינו למאן דמוקי קרא דאיש איש מזרע אהרן בזב בעל שלש ראיות ועד אשר יטהר עד דמייתי כפרה ולקדש כדאמר בסמוך וא"כ אזהרה לאוכל תרומה לא נפקא אלא מהכא ואע"ג דהכא פריך למאן דמוקי ההוא קרא בזב בעל שתי ראיות מ"מ פריך שפיר דהא איכא מאן דמוקי לה בתרומה אע"ג דגיורת ושפחה לאו בנות מיכל תרומה נינהו ואע"ג דבקדשים מצריך תרי קראי חד בזב וחד ביולדת גבי תרומה לא צריך כיון דכבר חזינן דבאכילת קדש זב ויולדת שוין ועוי"ל דתרומה דלא תליא בכפרה לא בעי תרי קראי לזב ויולדת אלא דוקא לקדש שצריך להמתין אכפרה: דאי מעד אשר יטהר לא ידענא במאי · אי יטהר בטבילה לחודה אי בהערב שמש כתב רחמנא ובא השמש וטהר בתר כי אם רחץ בשרו במים לאורויי דעד אשר יטהר דלעיל בטבילה והערב שמש קאמר ואי כתב רחמנא עד מלאת דהיינו נמי הערב שמש ה"א דבלא טבילה קאמר דבכולה פרשתא לא כתיב התם טבילה כתב רחמנא עד אשר יטהר דמשמע טבילה כדמפרשי קראי בתריה ואי כתב רחמנא ובא השמש ולא כתב עד מלאת הוה אמינא ה"מ דלאו בר כפרה וליכא למימר נמי דלכתוב ובא השמש ועד מלאת דעד אשר יטהר איצטריך לאזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה ואי כתב רחמנא עד אשר יטהר ועד מלאת ולא כתב ובא השמש הוה אמינא דעד אשר יטהר בטבילה לחודה במידי דלאו בר כפרה והערב שמש במידי דבר כפרה כתב רחמנא ובא השמש א"נ ובא השמש וטהר איצטריך לטהר יומא כדאיתא בריש ברכות (דף ב.): נגיעה דתרומה מהכא נפקא · תימה לר"י כיון דמהכא נפקא אם כן תקשה לן כלמעיקרא במים יובא וטמא עד הערב וטהר למה לי ועוד דבפ' אלו הן הלוקין (מכות דף יד:) משמע להך ברייתא דמוקמינן הכא לנגיעת תרומה דבקודש מיירי דמייתי מינה סייעתא לריש לקיש דמוקי האי קרא דבכל קדש לא תגע לאכילה דקדש ונגיעה דקדש ונראה לר"י דה"נ בקדשים מיתוקמא ואתא לשנויי דלא נימא ואיפוך אנא דכי היכי דגבי קדש החמיר בנגיעה כבאכילה הכי נמי גבי תרומה: כרות שפכה כל שנכרתה הגיד · תימה לר"י דאמאי נקט פליעה בבילים וכריתה בגיד הא אמרי' בגמרא פצוע בכולן דכא בכולן כרות בכולן ואמר ר"י למשום דגיד על ידי כריתה שופך דבלא כריתה מקלח נקט כרות שפכה בגיד: ניקבו. וה"ה אפילו אחת מהן:

שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא כסריס חמה וכשר · תימה דהא אמר מר כל שנפצעו ביציו ואפילו אחת מהן וליכא למימר דהכא בידי שמים דאם כן אפילו שניהן נמי כדאמרינן בסמוך גבי פצוע דכשר בידי שמים ומסתמא הוא הדין כרות ועוד דבידי אדם נמי הא חזינן כמה בני אדם שכורתין מהן ביצה אחת ומולידין ולא מסתבר לומר לא וחזר על בניהם מאין הם ואמר

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"ח מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ד:

סד ב ג מיי' פ"ז מהלכות אבות הטומאות הל' א והלכה ג:

סה ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ז:

תוספות ישנים

והא כתיב בכל קדש לא תגע לרבות את התרומה

הגהות הב"ח

(א) גמ' מהכא נפקא דתניא בכל קדש: (ב) רש"י ד"ה והכתיב וכו' טבולת יום ארוך לטומאת לידתה בס"ד:

תוס' חד מקמאי

מכות יד: שבועות ז. | כדפו"י ח"א | זבחים לג: | [לעיל ע:] | [לעיל ח.] | [גז"ש] | [תוספתא פ"י]

עין משפט
נר מצוה

סו א מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הלכה ח סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף י:

סז ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ב:

סח ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה:

סט ד מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ב:

ע ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

הגהות הב"ח
(א) גמ' משום דאתיתו ממולאי: (ב) רש"י ד"ה כרות שפכה כתיב ופיו: (ג) ד"ה ואם נשתייר וכו' קאי (פי' אכרות וכו' דכא) תא"מ. וכ"כ בס"א אינו ושום תלמיד הגיהו לפרש דברי רש"י:

ואמר רבינו תם דיש לחלק בין ניטלה הבילה לפליטה דכשניטלה לגמרי מוליד מידי דהוה אניטול הטחול (חולין דף נה.) דכשרה וניקב בסומכיה טריפה והא דאמר לקמן בין שנכרתו ביצים בין חוטי ביצים היינו דוקא שניהן אבל נכרת אחת מן הבילים כשר ואף אם תמצי לומר דר' ישמעאל לפלוגי אתנא קמא אתי הלכתא כוותיה כיון ששמע מפי חכמים בכרם ביבנה דהוה שמכה כדאמר בהחולץ (לעיל מב:) ממתני' דכרמא הדר ביה ובירושלמי נמי משמע דהלכה דכשר. אבל משמע דאין מוליד דא"ר זירא שמעתי שהלכה כרבי ישמעאל ואמר נמי שמואל התם אם יבא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו א"ר יודן בר חנינא ובלבד שלימין אר"י שיש לפרש בתרי גווני כלומר דוקא שנטלה האחת והאחת שלימה כשר אבל נפצעה אפילו אחת גרע טפי כדפי' אבל יותר נראה לר"י לפרש שהם שתי תיבות ובלבד בשל ימין ותומרא גדולה וטוב להזהיר לרופאים לחתוך של שמאל אם אפשר ומסיים דעובדא הוה קמיה דרבי אמי א"ל אין כרתי את שרייה ליה אלא הוי ידעה דלא מוליד משמע דלכולהו הלכה כרבי ישמעאל דמכשר ומשמע התם מתוך המסקנא דאיירי בידי אדם: **ניקב** למטה מן העטרה שכנגדו למעלה מן העטרה. ואר"י דעל גב גיד העטרה מארכת ובתחתונו של גיד הולכת ומתקצרת לראש הגויה וקאמר ניקב למטה מן העטרה בעליונו של גיד והנקב מפולש והוי בתחתונו של גיד למעלה מן העטרה לפי שמתקצרת שם וקאמר סבר רבי חייא לאכשורי כיון דמצד אחד דהיינו בעליונו הוי למטה מעטרה ומסיק דעטרה כל שהוא מעכבת ופסול כיון שמצד אחד הוא למעלה מן העטרה ונראה דנקב מפולש בעינן דאין לומר אפילו לא ניקב אלא עד חלל הגיד ואפילו למטה מעטרה פסול כיון שאם היה נקב מעבר אל עבר היה בצד אחד למעלה מעטרה דהא מכשרינן בסמוך כקולמוס וכמרזב וכיון דאפי' נחתך לגמרי כשר כל שכן ניקב:

וחרזיה סילוא בביצים ונפק מיניה כחוט דמוגלא ואוליד הא שלח שמואל לקמיה דרב ואמר ליה צא וחזר על בניו מאין הם אמר רב יהודה אמר שמואל *פצוע דכא בידי שמים כשר אמר רבא היינו דקרינן פצוע ולא קרינן *הפצוע במתניתא תנא נאמר °לא יבא פצוע ונאמר °לא יבא ממזר מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם אמר רבא פצוע בכולן דך בכולן כרות בכולן פצוע בכולן [ב]בין שנפצע הגיד בין שנפצעו ביצים בין שנפצעו חוטי ביצים דך בכולן בין שנידך הגיד בין שנידכו ביצים בין שנידכו חוטי ביצים כרות [בכולן] בין שנכרת הגיד בין שנכרתו ביצים בין שנכרתו חוטי ביצים אמר ליה ההוא מרבנן לרבא ממאי דהאי פצוע דכא באותו מקום אימא מראשו אמר ליה מדלא מנה ביה דורות ש"מ באותו מקום ודלמא האי דלא מנה בו דורות דאיהו הוא דאסור בריה ובר בריה כשר דומיא דכרות שפכה מה כרות שפכה באותו מקום אף האי נמי באותו מקום וכרות שפכה גופיה ממאי דבאותו מקום הוא אימא משפתיה שפכה כתיב במקום ששופך ואימא מחוטמו מי כתיב בשפוך כרות שפכה כתיב מי שעל ידי כריתה שופך שלא על ידי כריתה אינו שופך אלא מקלח לאפוקי האי דאידי ואידי שופך הוא במתניתא תנא נאמר לא יבא פצוע דכא ונאמר לא יבא ממזר מה להלן באותו מקום אף כאן באותו מקום ניקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה סבר רבי חייא בר אבא לאכשורי א"ל רבי אסי הכי אמר ריב"ל [ג]עטרה כל שהיא מעכבת: ואם נשתייר מעטרה כו': יתיב רבינא וקמיבעיא ליה מלא החוט שאמרו [ד]על פני כולה או על פני רובה אמר ליה *רבא תוספאה לרבינא מלא החוט על פני[א] רובה ובלפי רישא א"ר הונא [ה]כקולמוס כשרה כמרזב פסולה האי שליט בה אוירא והאי לא שליט בה אוירא ורב חסדא אמר כמרזב כשרה כקולמוס פסולה האי גריד והאי לא גריד אמר רבא כוותיה דרב הונא מסתברא האי לא שליט בה אוירא והאי שליט בה אוירא אי משום גרידותא מידי דהוה אברזא דחביתא אמר ליה רבינא למרימר הכי אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הלכתא בין כקולמוס בין כמרזב כשרה מיהו מיבעיא ליה למטה מעטרה או למעלה פשיטא דלמעלה מעטרה דאי ס"ד למטה מעטרה אפילו נכרת הגיד נמי ורבינא לשבושי למרימר הוא דבעי ההוא עובדא דהוה במתא מחסיא שפייה מר בר רב אשי כקולמוס ואכשריה ההוא עובדא דהוה בפומבדיתא איסתתים גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים סבר רב ביבי בר אביי לאכשורי אמר רב פפי משום (א) דאתו ממולאי

תורה אור

דברים כג ב

נקטו קוץ בבילוי לשון מחרוזות של דגים (ב"מ דף כא.): ונפק מיניה · שכבת זרע: כחוט דמוגלא · כמין ליחה ואפי' הכי אוליד בתר הכי: מאין הם · זנתה אשתו: בידי שמים · ע"י רעמים וברד או ממעי אמו: אי הוה כתיב הפלוע הוי משמע הפלוע מעיקרו כגון ממעי אמו: בכולן · בילים וגיד וחוטי בילים שהבילים תלוין בהן בתוך הכיס: מדלא מנה ביה דורות שמע מינה · מדלא כתיבא ביה עד דור שלישי או עשירי כמו שנאמר בממזר ועמוני ומואבי ומצרי ש"מ משום דלאו בר אולודי הוא: אימא משפתיה · ששופכים רוק: כרות שפכה (ב) · ופיו אינו שופך אלא זורק למרחוק: מי כתיב כרות בשפוך · ממקום הרגיל לשפוך קודם לכן: שופך · שותת: אידי ואידי · קודם כריתה ולאחר כריתה: ניקב למטה מעטרה · בסוף הגיד כלפי קרקע והולך הנקב באלכסון ויולא כנגדו למעלה מן העטרה כלפי הגוף: לאכשורי · הואיל ואין שני ראשי הנקב למעלה מעטרה דכל למטה מעטרה כשר בעלמא הוא כדקתני מתניתין אם נשתייר מן העטרה מלא החוט כשר עטרה שורה גבוה המקפת סביבות הגיד: כל שהוא · כיון שהנקב עובר דרך על פני כל העטרה אפי' נקב כל שהוא מעכבת תולדתו ופסול: ואם נשתייר מעטרה כו' · מתני' היא (לעיל דף ע.) ואכריתה קאי (ג) (פירש אכרות שפכה ולא אפלוע דכא): ובלפי ראשה · לצד גופו נשתייר מלא השער על פני רוב הקיפה אבל אם נחתכה כלפי הגוף ונשתייר מלא החוט מן העטרה על פני היקף כל הגיד בלדה כלפי קרקע פסול: כקולמוס · כחיתוך קולמוס שמחתכין את חודו באלכסון לכתוב בה: כמרזב · שנחקק כסילון ויש לו דפנות מב' לדדים והחקק באמלע כמין לנור: כמרזב שליט בה אוירא · הרוח נכנס לתוך הדפנות ומתקרר הגיד לתוכו ואין הזרע מתבשל: כקולמוס · לא שליט אוירא בתוך הגיד ומתבשל הזרע בחימום כהלכתו: האי גריד · כמרזב גריד שכבת זרע מן הגוף בשעת תשמיש ומזריע שהרי לא נחסר הגיד מעוביו ונוגע בלידי הרחם ומתחמם ומוליא ויורה כחץ: והאי לא גריד · כקולמוס ע"י שנחסר עוביו ואינו נוגע בכותלי הרחם אין מתחמם כל כך ואין נמשך מתוך הגוף בקילוח אלא שותת: מידי דהוה אברזא דחביתא · שקלר ודק מלפניו ואינו נוגע בכותלי נקב החבית בפניו וכשהוא תוחבו ובא עד עביו נוגע כך אע"ג שאין ראש הגיד נוגע מפניו מתחמם הוא מחמת נגיעת אחוריו אית דאמרי כקולמוס גריד שכבת זרע ממעי אשה ומוליאו ואין נקלט ברזא דחביתא שאין שיפוע ראשו נוגע בדופני החבית שבפנים: ואפילו נכרת נמי · כל הגיד דהא תנן אם נשתייר מעטרה מלא החוט כשר אע"פ שנחתך כל שמעטרה ולמטה: לשבושי למרימר · לידע אם מחודד הוא להשיב על שאלתו: ההוא עובדא · דהוה כמרזב: שפייה · חתך הבשר מכל לד ונטל דופני מרזב ועשאו כקולמוס ואכשריה כרב הונא: גובתא · קנה נקב שראוי להוליא בו זרע נסתם והיה מוליא קרי דרך מי רגלים דתניא בבכורות (דף מד:) שני נקבים יש באדם אחד מוליא שתן ואחד מוליא שכבת זרע וביניהן כקליפת השום: קטנים · מי רגלים: לאכשורי · שהרי אין כאן לא פלוע ולא דך ולא כרות · ממולאי

[נ"ל פציע פי' פליע בידי שמים אבל פלוע כמו פרוע כדכתיב כי פרעה אהרן והוא דבר שנעשה בידי אדם ערוך ערך פלע בשם רבינו חננאל]

גמ"ס אין זה

תוס' חד מקמאי
נקב (למעלה) [למטה] מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה סבר ר' חייא לאכשורי. א"ל ר' אבא הכי אמר ריב"ל עטרה כל שהוא מעכבת: הא דתנן אם נשתייר מעטרה כחוט (בשר) [השערה כשר] אמר עלה בגמ' יתיב רבינא וקא מבעיא ליה מלא החוט שאמרו ע"פ כולה או ע"פ רובה' א"ל רבה תוספאה מלא החוט ע"פ רובה וכלפי ראשה אמר מר זוטרא משמיה דרבינא הלכתא בין כקולמוס בין כמרזב כשר מיהא קא מיבעיא ליה למטה מעטרה או למעלה מעטרה פשיטא דלמעלה מעטרה דאי למטה מעטרה אפילו נכרת. ההוא עובדא דהוה בפומבדיתא דאסתתם גובתא דשכבת זרע ואפיק במקום קטנים סבר רב ביבי בר אביי לאכשורי אמר רב פפי

גי' יעב"ץ רבה

הגהות הגר"א
[א] גמ' רובה. נ"ב גי' הרא"ש כולה. (ועמ"ש רבינו באה"ע סי' ס' סק"ו):

*ממולאי אמריתו מילי מוליתא *במקומה מבשלה שלא במקומה לא מבשלה אמר רב יהודה אמר שמואל ניקב ונסתם כל שאילו נקרי ונקרע פסול ואי לאו כשר הוי בה רבא היכא אילימא למטה מעטרה אפי' נכרת נמי אלא בעטרה עצמה איתמר נמי אמר רב מרי בר מר אמר מר עוקבא אמר שמואל ניקב בעטרה עצמה ונסתם כל שאילו נקרי ונקרע פסול ואי לאו כשר שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף ילמדנו רבינו היכי עבדינן א"ל מייתינן נהמא חמימא דשערי ומנחינן ליה אבי פוקרי ומקרי וחזינן ליה אמר אביי אטו כ"ע יעקב אבינו הואי דכתיב ביה °כחי וראשית אוני שלא ראה קרי מימיו אלא אמר אביי מעברינן קמיה בגדי צבעונין אמר רבא אטו כ"ע ברזילי הגלעדי הוא אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא ת"ר *ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו זהו למעוטי מאי למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום שלח ליה רב אידי בר אבין לאביי היכי עבדינן מייתינן שערתא ומסרטינן ליה ומייתינן תרבא ושייפינן ומייתינן שומשנא גמלא ומנכתינן ליה ופסקינן ליה לרישיה ודוקא שערתא אבל *פרזלא מזרף זריף וה"מ קטן אבל גדול מיקפולי מיקפל אמר רבה בר רב הונא המטיל מים משתי מקומות פסול אמר רבא לית הלכתא לא כברא ולא כאבא ברא הא דאמרן אבא דא"ר הונא *נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה ואפילו לרבי אלעזר דאמר *פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה ה"מ איש אבל אשה פריצותא בעלמא:

מתני' פצוע דכא וכרות שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת ואינן אסורין אלא מלבא בקהל שנאמר °לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה':

גמ' בעו מיניה מרב ששת פצוע דכא כהן מהו בגיורת ומשוחררת בקדושתיה קאי ואסיר או דלמא לאו בקדושתיה קאי ושרי א"ל רב ששת תניתוה פצוע דכא ישראל מותר בנתינה ואי ס"ד בקדושתיה קאי אקרי כאן °לא תתחתן בם אמר רבא אטו התם משום קדושה ולאו קדושה הוא דלמא מוליד בן ואזיל פלח לעבודת כוכבים (א) וה"מ בהיותן עובדי כוכבים כי מגיירי *בישראל שרו ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו רבנן בהנך דבני אולודי אבל האי דלאו בר אולודי לא גזרו ביה רבנן אלא מעתה ממזר דבר אולודי הכי נמי דאסיר (ב) והא תנן *ממזרים ונתינים מותרים לבא זה בזה אלא כי גזור רבנן בכשרים בפסולים לא גזור רבנן הדר אמר רבא לאו מילתא היא (ג) בהיותן עובדי כוכבים לית להו חתנות נתגיירו אית להו חתנות מתיב רב יוסף °ויתחתן שלמה את בת פרעה מלך מצרים גיורי גיירה והא *לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה מידי הוא טעמא אלא לשולחן מלכים הא

ותיפוק

ממולאי · ממשפחה אומללה מבית עלי דאמרינן בפ"ק דר"ה (דף יח:) אביי ורבא מדבית עלי קאתו: מבשלה · מתבשל שכבת זרע ונגמר להוליד ולעשות פרי: ניקב · נקב קטן שנסתם בכל שהוא ואין ניכר רואים אם גדול כ"כ שאם נקרי האיש הזה נקרע ומרחיב הנקב מחמת דוחק הזרע שמתאסף פסול: היכא אילימא למטה מעטרה כו' · דהוא בראש הגיד ולמעלה מעטרה ליכא לאוקומי דהתם ודאי לא מקרע שאין הזרע דוחה ומתאסף אלא אצל נקב יציאתו: היכי עבדינן · כי אתי לקמן לאורויי היכי מייתינן ליה לידי קרי דלחזי אי מיקרע למיבדקיה ולאכשוריה: אבי פוקרי · נקב בית הרעי ומחמת חמימותו הוא נקרי כך שמעתי: ראשית אוני · הוא היתה טפת קרי שיצאה ממנו ראשון שלא ראה קרי מימיו כלומר דמצרכת ליה כולי האי: מעבירין לפניו בגדי צבעונים. של אשה והוא מהרהר באשה ונקרי: ברזילי הגלעדי · שטוף בזימה היה דכתיב ביה אם יטעם עבדך ואמרי' במסכת שבת בפ' שואל אדם (דף קנב.) שטוף בזימה היה לפיכך קפצה עליו זקנה דהויא אמתא דהויא בי רבי בת ל' ותרתין שנין וטעמה קידרא: מפני שהוא שותת · שמחמימות התאוה יוצא דרך הנקב (וכשהזרע יוצא דרך הנקב יציאתו) אין יורה כחץ וקי"ל (חגיגה דף טו.) שכבת זרע שאין יורה כחץ אינו מזריע: למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום · משום דהדר מיפחת והיינו הנך סירכי דריאה דמיטרפא בהו חיותא: היכי עבדינן · רפואה לסתום גיד שניקב: שערתא · שעורה: ומסרטינן ליה · כל סביבות הנקב כדי (ד) שיגליע ויוציא דם ומתוך כך הוא מעלה ארוכה ובשר עולה: שומשנא גמלא · נמלה גדולה: ומנכתינן ליה · מניחין ראשה שם ונושך ונדבק ראשו בנקב: ופסקינן ליה לרישיה · להיות סתומה וכל זמן שהוא הולך ובלה הבשר עולה ומתחבר: מזרף זריף · עושה חבורה אשגרטינ"א בלע"ז לישנא אחרינא מזרף זריף מעלה נפח אופל"א בלע"ז: איקפולי מיקפל · לאחר שעלה ארוכה חוזר ונקלף ונסתר: המסוללות · דרך תשמיש זכר ונקבה משפשפות נקבתן זו לזו וכן המסוללת בבנה קטן דסנהדרין (דף סט:): פסולות לכהונה · משום זנות: **מתני'** מותרין בגיורת ומשוחררת · דלא איקרו קהל: **גמ'** כהן · [אבל כהן] כשר אסור בגיורת ומשוחררת משום זונה°שנבעלה מקודם: פצוע דכא כהן · שאסור בישראלית מהו לישא גיורת: פצוע דכא ישראל · ה"ג פצוע דכא מותר בנתינה ולא גרסינן כהן: נתינה · מז' אומות מן הגבעונים: ואי ס"ד פצוע דכא בקדושתיה קאי · היכי שרי ישראל בנתינה הא כתיב לא תתחתן בם: אטו התם · דקאסר רחמנא להתחתן בעובדי כוכבים משום קדושה ולאו קדושה הוא דליסרינהו אפילו נתגיירו כגון נתינים שהם גרים התם טעמא דלמא מוליד בר ופלח לעבודת כוכבים הלכך קרא בהיותם עובדי כוכבים כתיב אבל נתגיירו שרו דהא דאמור רבנן ישראל כשר לא ישא נתינה גזירה הוא דגזור כדאמרינן בהאי פירקא (דף עח:) דוד גזר עליהן וכי גזור רבנן בהני דבני אולודי ניהו דומיא דאיסור דאורייתא דטעמא משום אולודי: אלא מעתה ממזר דבר אולודי הוא · ומוזהר על כל איסורין שבתורה ומדאורייתא אסור בעובדת כוכבים ה"נ דאסור מדרבנן בנתינה: בפסולין · כגון פצוע דכא וממזר לא גזור רבנן משום דמילתא דלא שכיחא היא א"נ שלא היתה (ה) זו גזירה משום איסור אלא לפי שלא היו רחמנים אמר דוד אין ראוין להתערב ישראל בהן לכך לא אסר את הפסולים: לאו מילתא היא דאמרי · דאוקימנא קרא בהיותם עובדי כוכבים דבהיותם עובדי כוכבים לית להו חתנות אלא ודאי קרא בגרים כתיב ומשום קדושה היא ומדשרינן פצוע דכא בנתינה שמע מינה לאו בקדושתיה קאי: לא קבלו גרים כו' · קשיא הוא: מידי הוא טעמא · האי דלא קבלו גרים אלא משום דלא הוו מגיירי אלא לשולחן מלכים הא בת פרעה לאו נריכא להכי שהרי בת מלך היתה:

ותיפוק

ממולאי · פי' בקונטרס מקוטעים משפחה אומללה וקשה דהוה ליה למימר משום דאתון מולאי ויש לפרש שהוא שם מקום כדאמרינן בב"ר *ר"מ אזל לממלא חזנהו דהוו שחורי ראש אמר להו מדבית עלי אתון דכתיב כל מרבית ביתך וגו':

שלא ראה קרי מימיו · ונתעברה מביאה ראשונה שמיעכה באצבעה כדאמרינן בתמר בפרק ד' אחין (לעיל לד:):

המסוללות · פירש ריב"ן מטילות שכבת זרע שקבלו מבעליהן ולא יתכן דבפ' במה אשה (שבת דף סה. ושם) אמרי' *שמואל לא שביק להו לבנתיה דגנין גבי הדדי משום דרב הונא דאמר נשים המסוללות כו' ומשמע דלא היו נשואות שהיו עדיין בבית שמואל ולא יתכן נמי הא דפירש בקונטרס התם דפסולות לכהן גדול דאע"ג דכהן גדול לא הוה בימי שמואל מכל מקום מכוער הדבר כיון שנפסלות בכך לכהן גדול דהכא משמע דפסולות אף לכהן הדיוט משום זונה מדקאמר אפילו לרבי אלעזר דאמר פנוי כו' מכלל דרב הונא משום זונה פסיל להו:

בהיותן עובדי כוכבים לית להו חתנות · והא דפריך בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לו. ושם) בנותיהן דאורייתא נינהו דכתיב לא תתחתן בם אסיפא דקרא סמיך דכתיב בתו לא תקח לבנך וכן בשילהי האומר בקדושין (דף סח: ושם) לא גרסינן התם לא יהא לך חיתון בהם דלשון זה משמע דמלא תתחתן דריש ור"ת הגיה לא יהא לך ליקוחין בהן דמלא תקח דריש כדפרישית ואיירי בנכריותן כדדרשינן כי יסיר לרבות כל המסירים דלא שייך בגירות:

ותיפוק

עירובין כט: כתובות סה. ב"מ קט. ב"ב קלו: קנא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שלא לעבודת כוכבים הוא וסני מילי: (ב) שם הכי נמי דאסיר (והא תנן) תא"מ. וכ"ב ס"א אלמה תנן: (ג) שם לאו מילתא היא דאמרי בגיותן לית להו: (ד) רש"י ד"ה ומסרטינן וכו' כדי שיגליע נ"ב פי' לשון מוגלא: (ה) ד"ה בפסולין וכו' שלא היתה גזירה א משום:

[תוספתא פ"י] חולין מח.

רס"ל מ"ו

[חולין עז.]

שבת סס.

לעיל נט: סא: סנהדרין נח. תמורה ל.

נ"א מישרא

קדושין סס.

רס"ל

[לעיל כד:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כהן וכו' שנבעלה מקודם. עיין תוס' לעיל סא ע"א ד"ה אין זונה:

[סדר חיי שרה פרשה נט]

עא א מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ו:

עב ב ג ד מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ד:

עג ה מיי' שם פרק כא הלכה ח סמג לאוין קכז טוש"ע שם סימן כ סעיף ב:

[נ"ל אבוה דשמואל]

עד ו ז ח מיי' שם פט"ז הלכה א סמג לאוין קיח טוש"ע שם סי' ה סעיף א:

עה ט מיי' שם פט"ו הלכה לג:

עו י מיי' שם פי"ג הלכה טז:

עז כ מיי' שם הלכה טו:

תוספות ישנים

ורבנן הוא דגזרו בהו. וא"ת והא קא חשיב באלו הן הלוקין נתינה · וי"ל דמכת מרדות קאמר ואגב ממזרת נקטא ולקמן אפרש בעז"ה:

תוס' הר מקמאי

משום דאתי ממולאי אמריתו [מילי] מוליתא במקומה מבשלה שלא במקומה לא מבשלה · אמר רב יהודה אמר שמואל ניקב ונסתם כל שאילו נקרי פי' רואה קרי ונקרע פסול ואי לאו כשר · הוו בה רבה אילימא למטה מעטרה אפלו נקרע נמי אלא למעלה מעטרה: היכי עבדינן מייתינן נהמא חמימא דשערי ומנחינן ליה אבי פוקריה ומקרי וחזינן ליה: בעו מיניה מרב ששת פצוע דכא מהו בגיורת בקדושתיה קאי ואסור או דלמא לאו בקדושתיה קאי ושרי אמר להו רב ששת תניתוה הפצוע דכא מותר בנתינה ואי ס"ד בקדושתיה קאי קרי כאן לא תתחתן בם אלא לאו ש"מ לאו בקדושתיה קאי · וכהן בגיורת ה"ל כישראל בנתינה · וכיון דפסק רבה אפי' בגירותן אית להו חתנות וכ"ש בגיותן אלמא מסקנא הכי דלאו בקדושתיה קאי והא דאמרי' לקמן דוד גזר עליהם דנתינים איכא למימר דפליג אדרבה וס"ל דלא תתחתן בם בגיותן הוא אבל בגיורותן שרי ואתא דוד וגזר עליהם דאי ס"ל כרבה דבגירותן אמרה תורה לא תתחתן בם מה גזר דוד וכ"ת א"כ קשיא מתני' דאלו הן הלוקין דקתני הבא על הנתינה ומדקאמר הבא על הנתינה ולא קתני הבא על העובדת כוכבים אלמא לכשנתגיירה עסקינן ואפ"ה לוקה אלמא נתגיירו אית להו חתנות וקשה למ"ד דוד גזר עליהם וי"ל ולטעמיך לטעמיה דרב' דס"ד מעיקרא דבגיותן אסרה תורה ולא בגירותן קשיא מתני' דאלו הן הלוקין אלא מאי אית לך למימר מאי לוקה מדרבנן ומשום שטפה דממזרת

תנא נתינה אע"ג דלא דמיא לה ולא אתיא מינה דומיא דחלוצה דאגב שפחה דגרושה תניא אע"פ שאינה אלא מדרבנן ' ומיהו לא דמי אהדדי דחלוצה מגרושה אתיא כדאמרי' בעשרה יוחסין גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ת"ל אשה ואסיקנא התם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אבל נתינה לא מממזרת קאתיא אפ"ה שטפיה בהדי ממזרת.הכא נמי למ"ד דוד גזר עליהם איכא לתרוצי הכי ורבינו יעקב ז"ל פי' נתינין דוד גזר עליהם שלא להפקיעם מידי שעבוד ישראל ושלא לשחררם. תניא בספרי לא יבוא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי אין לי אלא עשירי מעשירי ואילך מנין נאמר כאן עשירי ונאמר בעמוני ומואבי עשירי מה להלן לעולם אף כאן לעולם:

אר"ל

הא לא צריכא ליה [ותיפוק ליה] דהא מצרית ראשונה היא וכי תימא הנך אזלי לעלמא והני אחריני נינהו והא תניא *א"ר יהודה מנימין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי ר"ע אמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל אמר רב פפא אנן משלמה ליקו ונתיב שלמה לא נסיב מידי דכתיב ביה °מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבואו בהם והם לא יבואו בכם אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה אלא קשיא ויתחתן מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה א"ל רבינא לרב אשי והא אנן (א) תנן פצוע דכא וכרות שפכה מותרים בגיורת ומשוחררת הא בנתינה אסירי א"ל וליטעמיך אימא סיפא ואינן אסורין אלא מלבא בקהל הא בנתינה שרו *אלא מהא ליכא למשמע מינה:

מתני' *[א]עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם אבל נקבותיהם מותרות מיד [ב]מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקבות ר"ש מתיר את הנקבות מיד א"ר שמעון ק"ו הדברים ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם התיר את הנקבות מיד מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות אינו דין שנתיר את הנקבות מיד אמרו לו *אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה אמר להם לא כי הלכה אני אומר:

גמ' מנא ה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא °וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי ולא ידע ליה והכתיב °ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים אלא אאבוה קא משאיל ואביו לא ידע ליה והכתיב °והאיש בימי שאול זקן בא באנשים *ואמר רב ואיתימא רבי אבא זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא (ג) ה"ק שאול אי מפרץ אתי אי מזרח אתי אי מפרץ אתי מלכא הוי *[ג]שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו אי מזרח אתי חשיבא בעלמא הוי מ"ט אמר ליה שאל עליה דכתיב °וילבש שאול את דוד מדיו כמדתו וכתיב ביה בשאול °משכמו ומעלה גבוה מכל העם א"ל דואג האדומי עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו מ"ט דקאתי מרות המואביה א"ל אבנר תנינא *עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אלא מעתה ממזר ולא ממזרת ממזר כתיב מום זר מצרי ולא מצרית שאני הכא דמפרש טעמא דקרא °על (ג) אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים אישתיק מיד ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם התם קרי ליה נער הכא קרי ליה עלם הכי קא אמר ליה הלכה נתעלמה ממך צא ושאל בבית המדרש שאל אמרו ליה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית

אקשי

מ"א יא · ש"א יז · שם יז · שם טז · ש"א יז · שם ט · דברים כג

רש"י

ותיפוק ליה · דהפי' (ד) גיורה מצרית ראשונה היא ואפ"ה קרי ליה חתנות: הנך אזלי לעלמא · מתו וטבעו בימי פרעה וכי אזהר רחמנא מערב רב: והני אחריני נינהו · אומות אחרים באו וישבו בארצם: אשיא לבני מצרית שניה · שאם אשיאנו מצרית ראשונה יהא בנה שני לה דאמרינן בפירקין (לקמן עח.) הלך אחר פסולן אלמא לא אזדו לעלמא והני מצרית נינהו: לא נסיב מידי · אלא לזנות היה מתכוין: דבק שלמה לאהבה · ולא לאישות: והא אנן לא תנן הכי · כי הך מתניתא דקתני לעיל פצוע דכא מותר בנתינה: גיורת ומשוחררת אין · דלישראל כשר נמי שריא: הא בנתינה אסור · כישראל מעליא דבקדושתיה קאי:

מתני' אם הלכה · שמעת מרבותיך שהנקבות מותרות מיד במצרי ואדומי נקבל ממך: ואם לדין · שאתה דן ק"ו מעצמך יש תשובות להשיב ובגמרא מפרש לה: לא כי · אפילו אני דן מעצמי אין לכם תשובה כדמפרש בגמרא ומ"מ הלכה אני אומר:

גמ' ולא ידע ליה · שאול לדוד: באוכלוסא · שר על ס' רבוא: שהמלך פורץ · גדרות של אחרים לעשות לו דרך קצר מביתו לפרדסו או לכרמו: חשיבא בעלמא הוי · כדמפ' דחזא ביה סימני מלכות הלכך לא אפשר דלא הוי רישא: מאי טעמא אמר ליה שאל · מאי חזא דמסתפי מיניה ממלכותא: ממזר כתיב מום זר · כל שיש בו מום זרות:

אס

תוספות

ותיפוק ליה משום דהויא מצרית ראשונה · פי' בקונט' ואפ"ה קרי ליה חתנות וקשה דפשיטא דשייך בה חתנות דהא תפסי בה קידושין ונראה דפריך דהיאך נשאה שלמה הא מצרית ראשונה הואי ואסורה בקהל א): **וכי** תימא הנך אזלו לעלמא · פי' אומה של מצרים שאמר עליהם הכתוב דור שלישי יבא להם ולא שני הלכו להתיישב בשאר ארצות והני אחריני נינהו שאומה אחרת נתיישבה שם והאמר רבי יהודה מנימין גר מצרי כו' ופשט לו דמנימין בא מארץ מצרים דאי מן המצריים שנתיישבו בשאר ארצות לא היה קורהו גר מצרי שלא היו ידועים בשאר ארצות:

מנימין גר מצרי כו' · וא"ת ולמה לא היה מותר לבא בקהל והלא אין מצריים במקומן שכבר עלה סנחרב ובלבל כל העולם ומטעם זה התיר ר' יהושע את יהודה גר העמוני במס' ידים (פ"ד מ"ד) ומייתי לה בפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.) שאמר לו ר' יהושע מותר אתה שכבר עלה כו' ובסוטה (דף ט. ושם) פי' בקונטרס דתניא בתוספתא שאמר לו ר' עקיבא מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כל העולם ובה"ג תירץ דמצרים שבו למקומן דנתן להם הכתוב קצבה כדכתיב (יחזקאל כט) מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן (ה) הגוים אשר נפוצו שם ואע"ג דגבי עמון כתיב ואחר כן אשיב את שבות בני עמון לא נתן להם קצבה כמו שאמר רבי יהושע לר"ג במס' ידים (פ"ד מ"ד) אמר ליה ר' יהושע והא כתיב ושבתי את שבות ישראל ויהודה ועדיין לא שבו והכי תניא בתוספתא דמסכת ידים בתר עובדא דיהודה גר העמוני שהודה ר"ג לרבי יהושע והותר לבא בקהל אמר ליה ר"ג גר מצרי כיוצא בזה אמר ליה למצרים נתן להם קצבה ור"ע לא אסיק אדעתיה שנתן להם קצבה וקשה לר"י על ההיא דברכות ומסכת ידים דמשמע דסנחריב בלבל עמון דהא כתיב בירמיה (מט) בעמון גבי חורבן שהחריבן נבוכדנצר מדוע ירש מלכם את גד ועמו בעריו ישב וגו' הלילי חשבון כי שודדה וגו' הרי משמע שבאותה שעה היו יושבים במקומם ובאותה פרשה כתיב ואחר כן אשיב את שבות בני עמון א"כ לא בלבלם סנחריב ואם בלבלם חזרו קודם שהחריבם נבוכדנצר וכן משמע נמי בחלק שבמקומם היו בימי נבוכדנצר דאמר התם (סנהדרין דף צו:) עמון ומואב שכני בישי דישראל הוו שלחו לנבוכדנצר תא (ו) עלייהו ונראה לר"י דגבי יהודה גר עמוני אחורבן דנבוכדנצר סמיך דנבוכדנצר נמי בלבל אע"ג דאין מזכיר בסוטה (דף מו: ושם) אלא סנחריב דקאמר עלה סנחריב ולא בלבלה נבוכדנצר ולא החריבה היינו משום דסנחריב לא היה מחריב אלא מעביר אותם לערים הגלת שלומים ולכך לא הזכיר בו חורבן אבל נבוכדנצר בלבל והחריב ואינו תולה הבלבול בסנחריב בברכות ובמסכת ידים אלא משום שהתחיל הבלבול ומשום דבלבל כל העולם כתיב *שהם (ישעיה י) ואסיר גבולות עמים דמשמע בכל האומות ועיקר מילתא אנבוכדנצר סמיך וא"ת הא דאמר במגילה (דף יב:) דאמרו לו סנהדרין לאחשורוש זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו דכתיב שאנן .מואב וגו' והלא כבר החריבן נבוכדנצר שהיה הרבה קודם אחשורוש וי"ל במילתא בעלמא הוא דאוקמוהו כי לא מואבים היו אותם שנתיישבו שם אלא שאר אומות ושמא גם ממואב היו מעורב בהם והיו קורין להם מואבים כמו בימי חכמים שהיו קורין ליהודה גר עמוני ועוד שלא היה הדבר ברור אם שבו ואם לא שבו ואף על פי שהגלם נבוכדנצר מ"מ לפי שלא גלו בימי סנחריב כשאר אומות אמרו לאחשורוש שעמד עמעמם בהם: **שלמה** לא נסיב מידי · דבהם דבק שלמה לאהבה כתיב שלא היה אלא דרך אהבה ולא דרך חתנות: אס

עין משפט נר מצוה

עח א מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה יח סמג לאוין קיד טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף ג:

עט ב מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ג:

פ ג מיי' פ"ה מהלכות מלכים הלכה ג:

תוספות ישנים

א) ובעלמא אי לאו גיירה ניחא שנשאה שלמה דכל זמן שלא נתגיירה לא שייך איסור דמצרית ראשונה ואיסור הבא על הנכרית דחייב משום נשג"א עדיין לא נתקן עד בית דינו של חשמונאי וגם קנאים פוגעין בו ליכא דלא שייך רק בצנעא אבל בפרהסיא לא ושמא שלמה בצנעא לקחה אבל כיון דגיירה קשה היכי נשאה דהא הויא לה מצרית ראשונה: כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל. ותימה שהרי גם בנו מותר לבא בקהל דהא אמרינן בא סנחריב ובלבל כל העולם כולו · וי"ל שאני הכא משום (דאמרינן בה"ג) [דכתב בה"ג] שמצרים חזרו למקומן דכתיב מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים ואע"ג דגבי עמון נמי כתיב ושבתי את שבות בני עמון התם לא כתיב שום זמן ושמא עדיין לא בא אבל גבי מצרים כתוב מקץ ארבעים שנה וא"כ מסתמא שבו למקומן · ובתוספתא קאמר בהדיא אמר לו ר"ע מנימין טעית בא סנחריב ובלבל כל העולם כולו ומ"מ פריך שפיר הכא וכי תימא הנך אזלו לעלמא וכו' שהרי בימי שלמה עדיין לא בלבל אותם סנחריב:

מסורת הש"ס

לקמן עח. סוטה ט. [תוספ' קדושין פ"ה]

[ברכות כח. ע"ש]

נזיר כג: הוריות י:

[כריתות טו:]

שמואל א יז

שם טז

ברכות נח.

ב"ק פא: ב"ק: סנהדרין כ.

שם יז

שם ט

[לעיל סט. וש"נ]

נ"ל סתם. יעב"ץ

[ועי' תוס' מגילה יב: ד"ה זיל ותוס' סוטה ט. ד"ה מנימין]

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא אנן לא תנן הכי פצוע: (ב) שם ויצא באוכלוסא (ס"ק שאול) תא"מ. ונ"ב ס"א ס"ק זיל שאל: (ג) שם טעמא דקרא על דבר אשר: (ד) רש"י ד"ה ותיפוק ליה וכו' נ"ב ס"א דאפילו הוי גיורת הא הוי מצרית ראשונה ואסירא ליה: (ה) תוס' ד"ה מנימין וכו' את מצרים מן העמים אשר נפוצו שמה ואע"ג: (ו) בא"ד תא אסיק עלייהו:

אקשי להו דואג כל הני קושייתא אישתיקו בעי לאכרוזי עליה מיד °ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש וכתיב °יתר הישמעאלי אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי *עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ומי מהימן והאמר רבי אבא אמר רב **כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים מכל מקום קשיא (א) הכא תרגמו °כל כבודה בת מלך פנימה במערבא אמרי ואיתימא ר' יצחק אמר קרא °ויאמרו אליו איה שרה אשתך וגו' כתנאי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר °על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם וכו' דרש רבא מאי דכתיב °פתחת למוסרי אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם שני מוסרות שהיו עלי פתחתם רות המואביה ונעמה העמונית דרש רבא מאי דכתיב °רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אלי לא נאמר אלא אלינו א]מלמד שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד אמר לו עלי ועליך נאמרו שתי מקראות הללו דרש רבא מאי דכתיב °אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי אמר דוד אני אמרתי עתה באתי ולא ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי התם כתיב °הנמצאות הכא כתיב °מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו אמר עולא א"ר יוחנן בת גר עמוני כשרה לכהונה א"ל רבא בר עולא לעולא כמאן אי כר' יהודה הא אמר *בת גר זכר כבת חלל זכר ואי כרבי יוסי פשיטא הא אמר *אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה וכ"ת בהנך דראוין לבא בקהל אבל האי דאין ראוי לבא בקהל לא מנא ליה דיליף מכ"ג באלמנה *מה לכ"ג באלמנה שכן ביאתו בעבירה חלל יוכיח מה לחלל שכן יצירתו בעבירה כ"ג יוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאינו ברוב קהל ובתו פסולה אף כאן שאינו ברוב קהל ובתו פסולה מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה דלמא (ב) ודאי בעמוני שנשא בת ישראל קאמרת ב]אע"ג דביאתו בעבירה בתו כשרה א"ל אין דכי אתא רבין א"ר יוחנן ג]בת גר עמוני ובת מצרי שני רבי יוחנן אמר כשרה ור"ל אמר פסולה ר"ל אמר פסולה דיליף לה מכ"ג באלמנה ר' יוחנן אמר כשרה

דתני

רש"י

אם קודם מעשה · שבאת הוראה לידו אמרה ושנאה לתלמידיו בבית המדרש בשם רבו שומעין לו בשעת הוראה ואם לאו אין שומעין לו שמא מחמת מעשה הבא לידו אמרה: דהא שמואל ובית דינו קיים · ומילתא דעבידא לגלויי הוא ולא משקר בה: הנה באהל · דאין דרך אשה לצאת מביתה: כתנאי · דאיכא דנפקא ליה מעמוני ואיכא דנפקא ליה מעל דבר: מוסרות · הן רצועות שקושרין בהן העול: פתחת · שהתרת את הנקבות: נעמה · אמו של רחבעם וממנה יצאו מלכי בית דוד: נפלאותיך ומחשבותיך אלינו · עלי ועל רחבעם בן בני חשבת לטובה כשהתרת את הנקבות: אני אמרתי · בשעה שנמשחתי עתה באתי לגדולה ומקרוב פסקו לי גדולה זו ולא ידעתי שמימי אברהם נכתבה עלי במגילת ספר: בת גר עמוני · קא סלקא דעתך עמוני שנתגייר אשתו עמו והורתה ולידתה בקדושה: בת חלל · פסולה לכהונה בפ' עשרה יוחסין ופלוגתא דרבי יהודה ור' יוסי בפרק עשרה יוחסין: מנא ליה · מנא תיתי לן האי דמשום דאין ראוי לבא בקהל בתו פסולה יותר משאר גרים הואיל ונקבותיהן מותרות: מכהן גדול באלמנה · דהואיל ואינו ראוי בה בתו חללה ופסולה לכהונה: מה לכ"ג שכן ביאתו בעבירה · תאמר בעמוני שנשא עמונית שאין ביאתו בעבירה: חלל זכר יוכיח · שמותר בבת ישראל ואין ביאתו בה בעבירה ובתו פסולה לכהונה: מה לחלל שכן יצירתו בעבירה · שביאת אביו ואמו בעבירה תאמר בעמוני שאין יצירתו בעבירה: כ"ג יוכיח · שאין יצירתו בעבירה ובתו מאלמנה פסולה: הצד השוה שבהן שאינן ברוב קהל · אינן כשאר רוב ישראל שהרי יש בכולן צד פגום כהן גדול ביאתו בעבירה חלל יצירתו בעבירה עמוני אינו ראוי לבא בקהל: צד עבירה · בת כהן גדול יצירתה בעבירה בת חלל יצירת אביה בעבירה תאמר בעמונית שאין עבירה לא ביצירתה ולא ביצירת אביה ופשיטא שכשרה: אמר ליה אין · ולקמן יליף מעמיו: בת גר עמוני ומצרי שני · שנשאו בת ישראל וביאתן בעבירה:

דתני

תוספות

אם קודם מעשה אמרה שומעין לו · אר"ת דהיינו דוקא היכא דהוא עצמו נוגע בדבר כגון [יתרא] שהיה צריך לאותה הוראה שהרי בת ישי נשא כדכתיב אשר בא אל אביגיל בת נחש ואמרינן בפ"ק דבבא בתרא (דף יז. ושם) בת מי שמת בעטיו של נחש וכן בפרק נושאין על האנוסה (לקמן דף לז. ושם) גבי גר שהעיד על אשתו ושבעה בניו ובפ' עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) גבי עובדא דרב יהודה בכל דוכתא דמייתי לה היו הן צריכין לאותה הוראה אבל אם אין צריכין לאותה הוראה שומעין לו אע"פ שלא אמרה עד שעת מעשה:

כתנאי עמוני ולא עמונית · וא"ת לר' יהודה תקשי ליה מצרי ולא מצרית ואמר ר"י דגבי עמוני ומואבי היה לו לקצר ולכתוב עמון ומואב הלכך מדכתיב עמוני ומואבי אית לן למדרש דלמעט עמונית ומואבית קאתי אבל מצרי אם היה כותב מצרים היה מאריך יותר והא דכתיב אדומי ולא כתיב אדום אגב מצרי כתיב אדומי א):

הבא כתיב מצאתי דוד · אע"פ שדוד עצמו אמרה ברוח הקודש אמרו:

מכהן גדול באלמנה מה לכ"ג כו' · תימה דמייתי לרבי יוסי האי דינא דכ"ג באלמנה וחלל דאפילו לרבי יהודה לית ליה האי דינא משום דאיכא למיפרך כדפריך הכא מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה כדאמר בפרק בתרא דקדושין (דף עח. ושם) והוה ליה לאתויי דינא דדאין מיניה ר' יהודה דבת גר זכר כבת חלל זכר מחלל ומצרי ראשון כדאמר התם ומיהו לענין שאר בנות גרים איכא למימר לית ליה לרבי יוסי דינא דר' יהודה דלא חשיב ליה צד השוה שאינו ברוב קהל כיון דגר ראוי לקהל וכן פירש בקונטרס התם ארבי אליעזר בן יעקב דפליג ארבי יהודה אבל הכא גר עמוני דחשיב הוא צד השוה כדאמר הכא כיון דאין ראוי לבא בקהל קשה אמאי לא נדון לר' יוסי מחלל ומצרי ראשון שתפסל בת עמוני שנשא עמונית לכהן אע"ג שראויה לבא בקהל וי"ל דקסבר ר' יוסי כיון דבת מצרי ראשון אינה ראויה לבא בקהל אין לעשות צד השוה מפסול כהונה ופסול קהל ללמוד מהא בעלמא לפסול כהונה ואין להקשות דנילף שפוסל גר בביאתו מחלל ומצרי ראשון דהשתא יש לעשות צד השוה כיון שאין אנו באין לעשות צד השוה ממנה ממה שבנותיהן פסולין זו לקהל וזו לכהונה אלא ממה שאינו ברוב קהל דגר חשוב ברוב קהל לרבנן כדפרישית ועוד דמה להנך שכן זרעם פסול תאמר בגר שבתו כשרה אבל קשה דמחזיר גרושתו ויבמה לשוק נילף שיפסלו בביאתן מחלל ומצרי ראשון וי"ל כמו שפירשנו בספ"ק (דף טו: ושם ד"ה מה) דלרבנן לא ילפינן מאיסור כהונה לעשותה חללה דאין חללה אלא מאיסורי כהונה ואפילו בהצד השוה מעלמא ומפסול כהונה ורבי יהודה ודאי יליף במה הצד אפילו לפסול בביאתו כדאמר בקידושין (דף עח.):

רבי יוחנן אמר כשרה · תימה לר"י היכי ילפינן לעיל בהחולץ (דף מה.) מק"ו דאלמנה דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד פגום הא איכא למימר לרבי יוחנן בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח שאיסורו שוה בכל ובתו כשרה ולרבן שמעון בן גמליאל דקאמר בפרק אלמנה (לעיל דף סס.) דגר עמוני אינו פוסל בביאתו אתי שפיר אבל לת"ק ורבי יוסי קשיא ומיהו ממצרי שני אין להקשות תוכיח דמה למצרי שכן עשה:

ריש לקיש אמר פסולה · הקשה הר' משה כהן דלעיל (שם) משמע דלכולי עלמא בת עמון ומצרי שני כשרה לכהונה דאמר מאי איכא בין תנא קמא לר' יוסי א"ר יוחנן מצרי שני איכא בינייהו כו' לאפוקי מצרי שני דאין זרעו פסול כמו כהן גדול באלמנה וגבי גר עמוני קאמר דאין כל זרעו פסול אלמא בתו כשרה לכהונה ואמר ר"י דסוגיא דהתם ר' יוחנן קאמר ליה דאמר הכא כשרה אבל ריש לקיש דפוסל הכא יאמר דתנא קמא דפסיל התם היינו משום דזרעו פסול ולא יפרש מילתיה דת"ק כמו שמפרש ר' יוחנן מה כהן גדול שביאתו בעבירה כו' דא"כ הוה משמע דמודה לר' יוסי דמצרי שני אין זרעו פסול אלא לתנא קמא נמי הוה נקט במילתיה מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול כו' דסבירא ליה דבת גר עמוני ומצרי שני זרעו פסול ור' יוסי דקאמר כל שזרעו פסול כו' וממעט מצרי שני אליבא דנפשיה נקיט האי לישנא:

מצרי

עין משפט נר מצוה

פא א טוש"ע י"ד סימן רמב סעיף ט בהג"ה:

פב ב ג מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלכה יג טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף ו:

תוספות ישנים

א) וי"ל דטעמא דר' יהודה דלא דרשינן ולא מצרית משום דכתיב גבי מצרי בנים אשר יולדו הכתוב תלאו בלידה א"כ גלי קרא דנקבות אסורות וכן אמרינן לקמן: הצד השוה שבהן שאינן ברוב קהל. וא"ת כיון דס"ד השתא שהדין זה גמור אמאי מכשיר ר' יוסי בת גר וגיורת לכהונה שהרי כמו כן אינן ברוב קהל שבאים מטפה פסולה · דמהאי טעמא פסיל לה ר' יהודה בפרק עשרה יוחסין ולא פרכינן התם עלה אלא מה להצד השוה שבהן שיש בהם צד עבירה ועדיין לא מסקינן אדעתין עד לקמן. וי"ל דלא חשיב רבי יוסי גר וגיורת אינן ברוב קהל כיון דלית בהו צד פגם כמו באלמנה לכ"ג שביאתו בעבירה וחלל יצירתו בעבירה ועמוני אסור בקהל: מה להצד השוה שבהן שכן יש בהם צד עבירה. וא"ת וליתא מצרי ראשון שנשא מצרית ראשונה יוכיח שאין בהם צד עבירה שהרי לא ביאתם ולא יצירתם היו בעבירה ואפ"ה בתם פסולה אף לקהל אף אני אביא גר עמוני שתפסל בתו לכל הפחות לכהונה דהכי נמי אמרינן בפרק עשרה יוחסין · וי"ל דלא חשבינן ליה הכא צד השוה משום שאינן שוין דחלל פסולה בתו לכהונה ולא לקהל ובמצרי פסולה בתו אף לקהל. ונראה לר"ש דר' יוחנן סבר כרשב"ג דאמר לעיל דגר עמוני אין פוסל אשה בביאתו וא"כ איכא למפרך מה להצד השוה שבהן שכן פוסלין אשה בביאתם תאמר בגר עמוני · וא"ת ומנא ליה לתלמודא הך טעמא וי"ל דמדמכשיר ר' יוחנן בת גר עמוני ולא קפסיל לה מהך דינא א"כ צריך לנו לומר דסבר כרשב"ג דלעיל דאי לאו הכי הוה פסיל לה ר' יוחנן מדינא דחלל ומצרי והא דקאמר הכא ואי כר' יוסי ר"ל אי סבר כר' יוסי דבת גר וגיורת כשרה פשיטא דבת עמוני כשרה דמהיכא תיכל לפוסלה אי מכ"ג באלמנה וכו' אבל כרבי יוסי ממש לא סבר דהא ר' יוסי פליג לעיל אדרשב"ג ור' יוחנן ס"ל כרשב"ג כדפרישית:

מסורת הש"ס

[לעיל סו. וש"נ]

קדושין עג: לקמן עח. בכורות לה:

[לעיל עו.] קדושין עו.

ג"י שם

קדושין עח. [קדושין כח. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא תרגמו: (ב) שם דלמא בעמוני שנשא בת ישראל קאמר כצ"ל ותיבת ודאי נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מלמד שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד. נ"ב עי' בעשרה מאמרות מאמר אם כל חי חלק ב' סי' י"ד דף ע"ב ובפירוש יד יהודה שם:

דתני רבי זכאי קמיה דר' יוחנן °כי אם בתולה [ויקרא כא] מעמיו יקח אשה להביא גיורת מכנה שהיא כשרה לכהונה ואמר ליה אני שונה עמיו מעמיו להביא בתולה הבאה מב' עממין ואת אמרת גיורת מכנה ותו לא מאי שני עממין אילימא עמוני שנשא עמונית ומאי משני עממין דזכרים אסורין ונקבות מותרות היינו גיורת מכנה אלא בעמוני שנשא בת ישראל ואיכא דאמרי אמר ליה אני שונה עמיו מעמיו להביא בתולה הבאה משני עממין ומעם שיש בו שני עממין ואת אמרת גיורת מכנה ותו לא ולהך לישנא בת מצרי שני דכשרה לכהונה מנא ליה וכי תימא דיליף מעמוני שנשא בת ישראל מה לעמוני שנשא בת ישראל שכן נקבות מותרות מצרי שני שנשא מצרית שניה יוכיח מה למצרי שני שנשא מצרית שניה שכן אין ביאתו בעבירה עמוני שנשא בת ישראל יוכיח וחזר הדין וכו' °אמר רב יוסף היינו דשמענא ליה לרב יהודה דאמר עמיו מעמיו ולא ידענא מאי קאמר כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר הכי תנא קמיה אשה עמונית כשרה בנה מעמוני פסול ובתה מעמוני כשרה במה דברים אמורים בעמוני ועמונית שנתגיירו אבל בתה מעמוני פסולה אמר ליה *פוק תני לברא מאי דאמרת אשה עמונית כשרה עמוני ולא עמונית בנה מעמוני פסול דהא עמוני הוא ובתה מעמוני כשרה למאי אילימא לבא בקהל השתא אמה כשרה היא מיבעיא אלא לכהונה במה דברים אמורים בעמוני ועמונית שנתגיירו אבל בתה מעמוני פסולה מאי בתה מעמוני אילימא עמוני שנשא עמונית היינו גיורת מכנה אלא עמוני שנשא בת ישראל א"ל פוק תני לברא: מצרי ואדומי אינן אסורין וכו': מאי תשובה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום דאיכא למימר עריות יוכיחו שלא אסר בהן אלא עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקבות מה לעריות שכן כרת ממזר יוכיח מה לממזר שכן אינו ראוי לבא בקהל לעולם עריות יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאסורין ואחד זכרים ואחד נקבות אף אני אביא מצרי ומצרית שיהיו אסורין אחד זכרים ואחד נקבות מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת ורבנן *מחלל דחייבי עשה וכר' אליעזר בן יעקב ומאי לא כי הכי קאמר להו לדידי לא סבירא לי דר' אליעזר בן יעקב לדידכו דסבירא לכו כר"א בן יעקב הלכה אני אומר תניא אמר להן ר"ש הלכה אני אומר ועוד מקרא מסייעני בנים ולא בנות ת"ר בנים ולא בנות דברי ר"ש אמר ר' יהודה הרי הוא אומר °בנים אשר יולדו להם דור שלישי [דברים כג] הכתוב תלאן בלידה א"ר יוחנן אי לאו דאמר ר' יהודה הכתוב תלאן בלידה *לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש כיון דאמר מר קהל גרים איקרי קהל [גיטין מח.]

מצרי

רש"י

דתני רבי זכאי כו' · כלומר מהאי כללא שמעינן ליה לרבי יוחנן דמכשיר: גיורת מכנה · ממכונה כלומר שאביה ואמה מעם אחד ונולדה בקדושה לאפוקי גר עמוני שנשא בת ישראל דלאו מכנה היא הואיל וביאתה בעבירה בתו פסולה: עמיו מעמיו · מדמצי למכתב בתולה עמיו יקח וכתיב מעמיו אפי' ממקצת עמיו ועם אחר להביא בתולה הבאה משני עממין ומהכא שמעינן ליה לרבי יוחנן דמכשיר: מאי שני עממין דקאמר אילימא כו': איכא דאמרי · הכי קאמר ליה בהדיא להביא בתולה הבאה משני עממין מישראלית וגר ואותו גר הוי מעם שיש בו שני עממין דהיינו עמוני: ולהאי לישנא · דקתני בהדיא דלא מרבי אלא בת עמוני דקתני מעם שיש בו שני עממין: בת מצרי שני · שנשא ישראלית וביאתו בעבירה מנא ליה לר' יוחנן דכשרה: מה לעמוני שכן נקבות · עמוניות מותרות מיד תאמר במצרי שני שהחמיר בהם הכתוב לעשות נקבות כזכרים עד שלשה דורות: מצרי שני שנשא מצרית שניה יוכיח · שבתו כשרה שהרי שלישית היא ואע"פ שיש בהן צד חמור כדקאמר ואפילו הכי שריא אף אני אביא את זו הואיל והרי היא שלישית כשרה לכהונה: וחזר הדין · הצד השוה שבהן שאינו ברוב קהל ובתו כשרה ולא ידענא מאי קאמר. מה הוה דריש בה אבל השתא ידענא דלאכשורי בת עמוני שנשא בת ישראל קאתי: הכי תנא קמיה · רבי זכאי קמיה דר' יוחנן: אשה עמונית כו' · מפרש לה לקמיה: אמר ליה פוק תני לברא · דמאי דקאמר אשה עמונית כשרה לקהל שפיר קאמר דעמוני ולא עמונית ובנה מעמוני פסול לקהל (א) דהא עמוני הוא: בתה מעמוני כשרה למאן אילימא לקהל השתא אמה · שלא נולדה בקדושה אמרת כשרה בתה שנולדה בקדושה מיבעיא אלא לכהונה והדר תני במה דברים אמורים בעמוני ועמונית שנתגיירו וילדה לו בת דאין יצירתה בעבירה והיא גיורת מכנה אבל בתה מעמוני פסולה ומאי אילימא בתה של עמונית מעמוני הייט גיורת מכנה והא אכשרת לה דהא תני רישא בתה מעמוני כשרה אלא ודאי סיפא דקא פסלת בעמוני שנשא בת ישראל משום דביאתו בעבירה: פוק תני לברא · דהא נמי כשרה שהרי אני שונה עמיו מעמיו: עריות יוכיחו · שלא אסר בהן אלא שלשה דורות בת בתו אסורה לו והוא בכלל (דהוית דור שלישי) ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כבת בנו: שכן כרת · תאמר במצרי ואדומי שאינו אלא עשה דור שלישי יבא להם ולא ראשון ושני ולאו הבא מכלל עשה עשה הלכך לא נעשה בו נקבות כזכרים: ממזר יוכיח · שאין כרת בביאתו ועשה בו בתו כבנו דאחד ממזרת ואחד ממזר אסור: עריות יוכיחו · שכשרים לכל ישראל חוץ מקרוביהם: צד כרת · שהרי ממזר אע"פ שאין כרת בביאתו מ"מ יש כרת ביצירתו שנולד מאשה שהיא לאביו בכרת: ורבנן. דאמרי יש תשובה פרכין ליה לרבי שמעון מחלל דחייבי עשה כגון כ"ג שנשא אנוסה או מפותה שהיא עליו בעשה בתולה יקח ולא בעולה ואין כאן לאו דזונה דליכא למ"ד ביאת פנויה זנות היא אלא רבי אלעזר ולית הלכתא כוותיה כדאמר בפרק הבא על יבמתו (דף סא:) וקאמר ר' אליעזר בן יעקב התם* הולד חלל והכי פרכי ליה רבנן לרבי שמעון עריות יוכיחו מה לעריות שכן כרת חלל דחייבי עשה יוכיח שאין בו כרת ואסורה הבת כבן מה לחלל שכן יצירתו בעבירה לפיכך עשה נקבות כזכרים עריות יוכיחו שאין יצירתם בעבירה ואסר בת בתו כבת בנו: מאי לא כי · דמשמע דאין תשובתכם תשובה: לא סבירא לי דר' אליעזר בן יעקב · דאין חלל מחייבי עשה ומחלל דחייבי לאוין לא מציתו למיפרך דאיכא למפרך מה להנך שכן לאו תאמר במצרי ואדומי שהן עשה ואין חמור: לדידכו נמי דסבירא לכו · יש חלל הלכה אני אומר שהנקבות מותרות: אשר יולדו · כל הנולדים להם אפילו נקבה במשמע לישנא אחרינא תלאן בלידה תלה הבנים באם שיולדת אותם דאם היא ראשונה הבן שני ואי לאו דנקבות אסורות למאי הלכתא תלאן בלידה: אי לאו דאמר ר' יהודה הכתוב תלאן בלידה · ונקבות נמי אסורות: לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש · כלומר לא היה יכול לעמוד בדבריו: כיון דאמר מר קהל גרים איקרי קהל · במס' קידושין (דף עג.) אי איתא דנקבות שריין לאלתר הוו להו קהל ואסורות מצרית ראשונה ושניה למצרי ראשון ושני במה יטהרו ויבואו לידי דור שלישי:

דאי

תוספות

מצרי שני שנשא בת ישראל מנא ליה · תימה מהיכי תיתי לה דתיפסל אילימא מחלל ואלמנה מה להנך שכן לאו תאמר במצרי שכן עשה ואמר רביט יצחק דאתי מחלל דחייבי עשה כגון בעולה לכהן גדול וכראב"י דאמר יש חלל מחייבי עשה:

שכן יש בהן צד כרת · ותימה דאליבא דרבי יוחנן קיימינן ולדידיה אשכחן ממזר בלא צד כרת דקסבר דיש ממזר מעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל ועוד תימה דהוה מצי למימר מה להצד השוה שכן לאו תאמר במצרי דליכא אלא עשה:

מחלל דחייבי עשה · הקשה ר"י ברבי מאיר מכל מקום איכא למיפרך מה להצד השוה שכן לאו שאף באיסור חלל דחייבי עשה איכא לאו דחללה לא יקח ותירץ דשמא חללה הבאה מחייבי עשה ליכא לאו אלא עשה לכהן הבא עליה א): הלכה אני אומר · לאו הלכה למשה מסיני קאמר א) דאם כן אמאי פליג עליה רבי יהודה אלא הכי קאמר הלכה אני אומר כך קבלתי מרבותי:

מצרי

תוספות ישנים

פוק תני לברא · וא"ת היכי מצי פסיל ר"ש לקיש בת גר עמוני ובת מצרי שני הא לעיל משמע דליכא מאן דפסיל בסוף פ' אלמנה דקאמר מאי איכא בין ת"ק לר' יוסי וכו' לאפוקי מצרי שני דאין זרעו פסול · ולבתר כן נמי קאמר לאפוקי גר עמוני דאין כל זרעו פסול שהבנות כשרות · וא"ל דלעיל מיירי במצרי ומצרית עמוני ועמונית אבל בת עמוני וישראלית כי הכא איכא למימר דפסולה [דאי] אפשר לומר כן שהרי לעיל קאמר יליף מכ"ג באלמנה והייט דאינסיב באינן מינן כמו כן מיירי במצרי ועמוני דאינסיב בלא מינייהו וי"ל דסוגיא דלעיל אתיא כר' יוחנן דמכשיר הכא דהייט רבי יוחנן דאמר לעיל מצרי ואדומי איכא בינייהו · אבל ר"ש לקיש מצי סבר דפליגי בהא · והא דקאמר ר' יוסי לעיל כל שזרעו פסול (אינו) פוסל וממעט מצרי [שני ר"י] אליבא דנפשיה קאמר אבל ת"ק סבר דבת גר מצרי שני ובת גר עמוני פסולות לכהונה ור"ש לקיש יסבור כמותן: מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד כרת א"כ הוה מצי למיפרך אפילו לית בהו כרת מה להצד השוה שבהן שיש בהן צד לאו וא"ת לר' יוחנן דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר א"כ מציט ממזר שאין בו צד כרת . וי"ל דמ"מ ממזר דקרא בחייבי כריתות איירי · א"נ נראה לומר דמ"מ איכא למיפרך מה מה לעריות שיש בהן לאו תאמר במצרי שאין בו רק עשה: א) אבן תימה אמאי אין לאו בחללה בבעולה לכ"ג דהא כתיב כי אם בתולה מעמיו דמשמע ולא בעולה וסמיך ולא יחלל · וי"ל דקאי אחייבי לאוין דכתיבי בקרא אלמנה וגרושה וגו':

[שבת קו. ב"ק לה: סנהדרין סב.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר ליה וכו' פסול לקהל נמי דהא:

[לעיל ס. לקמן סב:]

גליון הש"ס

גמ' אמר רב יוסף היינו דשמענא. כעין זה שבת דף כח ע"ב לקמן דף פ ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה הלכה כו' דא"כ אמאי פליג עליה רבי יהודה וכו' . נ"ב עי' יבין שמועה דף כו ע"א ובשו"ת חוות יאיר סי' קנב:

[לעיל נט: ס.]

רש"ל מ"ז

תורה אור

°מצרי שני במאי יטהר דלמא *דאי עבר ונסיב דאי לא כתיב קרא הרי ממזר דאי וכתביה קרא דאי לאיסורא כתב דאי להיתרא לא כתב הרי מחזיר גרושתו דאי להיתרא וכתביה התם משום עיקר איסורא הוא דכתביה ת"ר אם נאמר בנים למה נאמר דורות ואם נאמר דורות למה נאמר בנים אם נאמר בנים ולא נאמר דורות הייתי אומר בן ראשון ושני אסור שלישי מותר לכך נאמר דורות ואם נאמר דורות ולא נאמר בנים הייתי אומר *לאותן העומדים על הר סיני לכך נאמר בנים להם ᵃמהם מנה להם ᵇהלך אחר פסולן ואיצטריך למיכתב להם ואיצטריך למיכתב אשר יולדו דאי כתב רחמנא אשר יולדו ה"א מבניהם מנה כתב רחמנא להם ואי כתב רחמנא להם ה"א מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה חד ᶜכתב רחמנא אשר יולדו ואיצטריך למיכתב להם הכא ואיצטריך למיכתב לו גבי ממזר דאי כתב רחמנא הכא משום דבא מטיפה פסולה אבל ממזר דבא מטיפה כשרה אימא לא ואי כתב רחמנא גבי ממזר משום דאין ראוי לבא בקהל לעולם אבל הכא אימא לא צריכא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הואי אלמא קסבר בתר דידיה שדינן ליה מתיב רב יוסף רבי טרפון אומר *ᵈיכולין ממזרים ליטהר כיצד ממזר נשא שפחה הולד עבד שחררו נמצא בן חורין אלמא בתר דידה שדינן ליה שאני התם °דאמר קרא °האשה וילדיה תהיה לאדוניה (שמות כא) מתיב רבא *אמר ר' יהודה מנימין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא ואמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל ואי ס"ד בתריה דידיה שדינן ליה אפילו ראשונה נמי הא אמר ליה רבי יוחנן לתנא תני ראשונה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן *ᵉמצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני הואי אלמא בתר אימיה שדינן ליה אמר ליה אביי אלא הא דאמר ר' יוחנן *ᶠהפריש חטאת מעוברת וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות ואמר רב אושעיא ᵍהפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באחת מהן והשניה תרעה אלא אי אמרת עובר ירך אמו הוא הוה ליה ולד חטאת ʰוולד חטאת למיתה אזיל אישתיק א"ל דלמא שאני התם דכתיב אשר יולדו הכתוב תלאו בלידה א"ל *קרקפנא חזיתיה לרישך ביני עמודי כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא טעמא דכתיב אשר יולדו הא בעלמא בתר אבוה שדינן ליה אלא הא דאמר רבא °נכרית מעוברת שנתגיירה °בנה אין צריך טבילה אמאי אין צריך טבילה וכי תימא משום דרבי יצחק *דאמר רבי יצחק ᶦדבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ רובו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ

והא

רש"י

דאי עבר ונסיב · או בת ישראל או גיורת: דאי לא כתב קרא · מידי דעל ידי עבירה קאתי לא כתב קרא למימר בנים אשר יולדו כו' דהא לא שכיח למיתי לידי דור שלישי: והרי ממזר · דאיהו לא הוי ממזר אלא ע"י עבירה שבא אביו על חייבי כריתות וכתביה קרא לא יבא ממזר ואע"ג דלא שכיח איצטריך קרא למיכתביה דלכי מיתרמי לא נטמע ביה: דאי להיתרא · כגון שלישי יבא וגו': והרי מחזיר גרושתו · משניסת לאחר דאי הוא וכתב קרא להיתרא דכתיב (דברים כד) כי תועבה היא ודרשינן (קידושין ד' עז.) היא תועבה ואין בניה תועבין: התם משום עיקר איסורא כתביה · לאשמועינן דאיהי מיהא תועבה הויא: אם נאמר בנים כו' · לכתוב בן שלישי יבא וגו' או דור שלישי יבא להם ולא לכתוב בנים: בן ראשון ושני · גר מצרי שנולדו לו שלשה בנים לאחר שנתגייר הבן הראשון והשני יאסרו והשלישי מותר: לכך נאמר דורות · לאשמועינן דכל בניו אסורים ובני בנים מותרים: ואם נאמר דור שלישי ולא נאמר בנים · הייתי אומר לאותם ישראלים העומדים על הר סיני הוא אומר דור שלישי שלכם יבוא להם בקהל כלומר בכם ובבניכם אסורין מצרי ואדומי אבל בבני בנים מותרים ומשם והלאה מותרין מצריים אפילו גר ראשון: מהם מנה · הוא ראשון בנו שני ובן בנו מותר: להם הלך אחר פסולן · תרי להם כתיבי ומשמע הלך אחריהם דאם נטמעו בכשרים כגון מצרי שנשא ישראלית וישראל שנשא מצרית הלך אחריהן והולד פסול עד דור שלישי: ואיצטריך למכתב להם · דמשמע דמהם מנה ואיצטריך אשר יולדו דלא תימא אשר יולדו מבניהם מנה וקשו קראי אהדדי אלא למילתא אחריתי איצטריך: כתב רחמנא אשר יולדו · למימר דכל לידה דמגרות ואילך (א) חדא דרא היא: לו גבי ממזר · למימרא הלך אחר פסולו שאם נשא כשרה בנו ממזר: מן טפה כשרה · מישראל טהור: שאני התם · גבי שפחה גזירת הכתוב היא דולד שפחה כשפחה: אפי' ראשונה נמי · ישיא לבנו: רצה בה מתכפר · והולד ירעה: רצה מתכפר בולדה · והיא תרעה: אי אמרת בשלמא עובר לאו ירך אמו הוא · משום הכי רצה בולדה מתכפר דהוי חשוב בשעת הפרשה כבהמה באנפי נפשה והוה ליה כמפריש ב' חטאות באחריות שאם תאבד האחת יתכפר בחברתה וכי אמרינן ולד חטאת למיתה היכא דאפריש בהמה ריקנית ונתעברה וילדה: והשניה תרעה. וכי אמרינן (תמורה דף טז.) חטאת שכפרו בעליה למיתה אזלא כגון שהפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה: בלידה · הלך אחר האם: קרקפנא · אדם חשוב: בי עמודי · היכא דגרסי: כי אמר ר' יוחנן · ומפי השמועה אמרת ולא מדעתך: אין צריך טבילה · לשום גירות דסלקא ליה טבילה דאימיה: משום דר' יצחק דאמר דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ · והכא לא קפיד בהאי חציצה האי ולדא דרביתיה הוא ואע"ג דאמר התם גזרו על רובו שאין מקפיד כו' הכא אוקימנא אדאורייתא:

תוספות

מצרי שני במה יטהר · וא"ת ישא שתוקית דהא ר' יהודה אית ליה בפ' עשרה יוחסין (קדושין עג.) בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא והבן נמי יהא מותר לבא בקהל דממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא ויש לומר דשתוקין לא שכיחי אי נמי דממזרת דלא אפשר אלא באיסור חשיב דאי ודאי לא כתיב °וא"ת וישא נתינה והולד כשר לרבי יוחנן דאמר בסמוך מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הוי דבתר דידיה שדינן וי"ל דר' יוחנן דהכא סבר כאידך דרבי יוחנן דאמר רב דימי א"ר יוחנן בנה שני הוי דבתר דידה שדינן ליה וא"ת והא כתיב קרא דאי לרבי יוחנן דדרשי לעיל (דף עז:) מעמיו לבת גר עמוני הבא על בת ישראל וי"ל דיתורא דקרא אתי שפיר לדאי אבל פשטיה דקרא לא:

הוה אמינא מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה חד הוא כתב רחמנא אשר יולדו · וא"ת אי סבר כרבי יהודה א"כ לימא דאיצטריך אשר יולדו לומר שהכתוב תלאן בלידה ואי כרבי שמעון היכי ס"ד דהיא ובנה חד הוא כיון דקסבר מצרי ולא מצרית וי"ל דקס"ד כיון שהורתו בנכרית חשיב דור ראשון: **חזיתיה** לרישך ביני עמודי · פירוש רבך דמצינו רבה שהלך ללמוד לפני רבי יוחנן בשילהי כתובות (דף קיא.*): **בעלמא** בתר אבוה שדינן ליה · דעובר לאו ירך אמו הוא והא דמשמע בסוף פרק שני דגיטין (דף כג: ושם) דאית ליה לרבי יוחנן דעובר ירך אמו הוא גבי הא דקאמר נראין הדברים שעבד מקבל גט מיד רבו של חברו כו' התם אליבא דרבי איירי וגרסינן התם בסיפא מאי טעמא דרבי: **אלא** הא דאמר רבא נכרית מעוברת כו' · וא"ת ומאי פריך מרבא הא בהדיא אית ליה דעובר ירך אמו הוא בפ' כל האסורין (תמורה ל:) ובפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף מז. ושם) דקאמר היא וולדה נגחו היא וולדה נרבעו ואמר ר"י שרוצה לייشב דברי רבא דהכא אפילו כרבי יוחנן:

רובו ומקפיד עליו חוצץ · לא כמו שפירש בקונטרס בפ"ק דסוכה (דף ו: ושם) דהיינו דוקא בשערו אבל בגופו חוצץ אפילו מיעוטו שאין מקפיד דא"כ למה לי קרא לשערו דדרשינן (שם) את בשרו את הטפל לבשרו כיון דהלכה למשה מסיני נאמרה לו בפירוש שערו רובו ומקפיד עליו כו' ועוד מדקדק ר"ת דאי בשערו דוקא ה"ל למימר הכא אימור דאמר רבי יצחק שערו בשרו מי אמר ומיהו בלאו הכי פריך שפיר:

מי

תוספות ישנים

מצרי שני במאי יטהר. וא"ת ישא ממזרת תשיעית דאיכא מ"ד לקמן ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת וא"כ כי ישא ממזרת. תשיעית: ותהיה בתו כשרה כי עשירית תהיה וי"ל דמלתא דלא שכיחא הוא שיחי' כל כך ושיפרו וירבו עד עשרה דורות דאינם כל כך ידועים ואי אינם ידועים כל כך לא חיו ועוי"ל דהתינח שבת כשרה לאחר עשרה דורות אבל שבן שמא לא יוכשר דהא לא אמר לקמן אלא ממזרת דמותרת לאחר עשרה דורות אבל זוכר שמא לא יוכשר: מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הוי דהא דאמרינן לעיל הלך אחר פסוליהם היינו דוקא בעמוני ומצרי שנשא בת ישראל או איפכא אבל בעם אחד לא איירי לעיל: לרישך בי עמודי פ"ה אביי ששיה לפני רבי יוחנן ותימה דלא מצינו שעלה אביי לארץ ישראל · ונראה דר"ל לרישך רבה שהיה רבו של אביי והוא למד לפני ר' יוחנן כדאיתא פרק שני דייני גזלות שבלא אליו אחיו של רבה יש לך רב ומנו רבי יוחנן ואפשר שעלה ללמוד בפניו: משום דר' יצחק דאמר ר' יצחק [ד"ת] רובו ומקפיד עליו ורובו אינו מקפיד ואע"ג דאמרינן התם גזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד מ"מ איכא למימר דמשום מעלה גירות אוקמוה רבנן אדאורייתא:

עין משפט נר מצוה

פג א מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' יט סמג לאוין קיב טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף ג:
פד ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
פה ג מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעי' ד:
פו ד מיי' שם פט"ו הלכה ד סמג לאוין קיז טוש"ע שם סעיף כ:
פז ה מיי' שם פי"ב הלכה כ סמג שם קיב קטז טוש"ע שם סעיף ו:
פח ו מיי' פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו:
פט ז מיי' שם הלכה ה:
צ ח מיי' שם הלכה א:
צא ט מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכה ז סמג לאוין קטז טוש"ע י"ד סימן רסח סעיף ו:
צב י מיי' פ"א מהלכ' מקואות הלכה יב סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סימן קצח סעיף א:

[וע"ע תוספות עירובין כב: ד"ה קרקפנא]

מסורת הש"ס

[לעיל י.]
[כ"ב קכ.]
קדושין סז.
שם סס.
[לעיל עו: סוטה ט. תוספתא קדושין פ"ה]
לקמן פד:
תמורה [יח.] כס. [מנחות פא.]
עירובין כב: [וע"ל רש"י שם בעל הגולגולת כלומר אדם חשוב]
שבועות ה סוכה ו: נדה סז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כתב רחמנא וכו' ואילך חשבינן חדא דרא הס"ד ותיבת היא נמחק:

גליון הש"ס

גמ' מצרי שני במאי יטהר. עי' קדושין סז ע"א תוד"ה בנה שלישי: שם דאמר קרא האשה וילדיה · לעיל כג ע"ב: שם בנה אין צריך טבילה · עי' לעיל מז ע"ב תד"ה מטבילין אותו: תד"ה מצרי וכו' וא"ת וישא נתינה וכו' עי' טורי אבן מגילה יד ע"ב ד"ה דאגיירס:

צג א מיי' פ"ט מהל' עבדים הלכה ג סמג עשין רנ :

צד ב מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' כ טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף ז :

צה ג מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' כא סמג לאוין קיז טוש"ע שם סעיף א :

צו ד מיי' שם פי"ב הלכה כב כג סמג שם טוש"ע שם :

תורה אור

והא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ שאני עובר דהיינו רביתיה כי אתא רבינא א"ר יוחנן *באומות הלך אחר הזכר נתגיירו הלך אחר פגום שבשניהם באומות הלך אחר הזכר כדתניא **מנין לאחד מן האומות שבא על הכנענית והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד שנאמר °וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו יכול אפי' אחד מן הכנענים שבא על אחת מן האומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת"ל אשר הולידו בארצכם מן הנולדים בארצכם ולא מן הגרים בארצכם : נתגיירו הלך אחר פגום שבשניהם : במאי אילימא במצרי שנשא עמונית מאי פגום שבשניהם אית בה *עמוני ולא עמונית [ג]אלא בעמוני שנשא מצרית אי זכר הוי שדייה בתר עמוני אי נקבה הוי שדייה בתר מצרית : **מתני'** [ג]ממזרין [ו]ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות : **גמ'** אמר ריש לקיש ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת יליף עשירי עשירי מעמוני ומואבי מה להלן נקבות מותרות אף כאן נקבות מותרות אי מה להלן מיד אף כאן מיד כי אהני גזירה שוה מעשירי ואילך והאנן תנן ממזרים ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות לא קשיא הא כמאן דאמר דון מינה ומינה הא כמאן דאמר *דון מינה ואוקי באתרא שאלו את רבי אליעזר ממזרת לאחר עשרה דרי מהו אמר להם מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו אלמא קסבר ממזרא לא חיי וכן אמר רב הונא ממזרא לא חיי והא אנן תנן ממזרין אסורין ואיסורן איסור עולם אמר רבי זירא לדידי מפרשא לי מיניה דרב יהודה דידיע חיי דלא ידיע לא חיי דידיע ולא ידיע עד תלתא דרי חיי טפי לא חיי ההוא דהוי בשבבותיה דר' אמי אכריז עליה דממזרא הוה בכי ואזיל אמר ליה חיים נתתי לך אמר רב חנא בר אדא *נתינים דוד גזר עליהם שנאמר °ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה וגו' מאי טעמא גזר עלייהו דכתיב °ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה שנה ראשונה אמר להם שמא עובדי עבודת כוכבים יש בכם דכתיב °ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגו' בדקו ולא מצאו שניה אמר להם שמא עוברי עבירה יש בכם דכתיב °וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך וגו' בדקו ולא מצאו שלישית אמר להם שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכם ואין נותנין דכתיב °נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר בדקו ולא מצאו אמר אין הדבר תלוי אלא בי מיד ויבקש דוד את פני ה' מאי היא אמר ריש לקיש ששאל באורים ותומים מאי משמע א"ר אלעזר אתיא פני פני כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה' וכתיב התם °ושאל לו במשפט האורים לפני ה' ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים אל שאול שלא נספד כהלכה ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים וכי היכן *מצינו בשאול שהמית הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן קא תבע אל שאול שלא נספד כהלכה וקא תבע על אשר המית הגבעונים אין דאמר ריש לקיש מאי דכתיב °בקשו את ה' כל ענוי ארץ אשר משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו אמר דוד שאול נפקו להו

תריסר

(ויקרא כה | שמואל ב כא | שם | דברים יא | ירמיה ג | משלי כה | במדבר כז | צפניה ב)

מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו · סתמא בעו מיניה והשיב להם כן ואם היה בידוע היה משיב להם דמותרת דסבירא ליה לרבי אליעזר דון מינה ומינה בפרק העור והרוטב (חולין דף קכ:) ולא רצה לברר להם תשובתו שכן היה דרכו לדחות עצמו מן השואלים כדאשכחן בפ' הישן (סוכה דף כח.) :

אדמוני

והא אמר רב כהנא כו' אבל כולו חוצץ · אע"ג דלא מקפיד והכא כולו הוא מכוסה : דהיינו רביתיה · ולאו חציצה היא : באומות · בשבע אומות לענין לא תחיה כל נשמה הלך אחר הזכרים וכדמפרש לקמן : נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם · לענין יוחסין וכדמפרש : לאחד מן האומות · שאינו משבעה אומות ואינו בכלל לא תחיה כל נשמה: שאתה רשאי לקנותו בעבד · ואי אתה מצווה להמיתו דשדינן ליה בתר אבוה : ת"ל מבני התושבים · שבאו מאומות אחרים ונעשו אבותם תושבים במקומכם : מן הנולדים בארצכם · שאמו מארצכם וילדתו שם ולא מן הגרים בארצכם שנולד במקום אחר שאמו מן שאר אומות ואע"ג בא לגור אצל אביו בארצכם דרך אשה להיות במקומה ודרך איש לגלות הלכך הנולדים בארץ ודאי אמו משבעה אומות אבל הנולדים במקום אחר ודאי אמו משאר אומות ומסתברא כי מעטינהו קרא היכא דאביו כנעני : אילימא במצרי שנשא עמונית · וקאמר דשדינן זרעם אחר האב דאפילו ילדה נקבה אסורה עד ג' דורות ולא שדינן לה בתר אמה למישרייה לאלתר דעמוני ולא עמונית: מאי פגום שבשניהם איכא · דמשמע דשניהם פגומים אלא שזה פגום מזה הא עמונית לא פגומה מידי דעמוני כתיב ולא עמונית: אלא בעמוני שנשא מצרית · דשניהם פגומים דמצרית ראשונה אסורה : אי זכר הוא · אם יולד להם זכר : שדייה בתר עמוני · ויאסר לעולם : ואם נקבה היא שדייה בתר מצרית · ותהיה מצרית שניה ואסורה לישראל ולא תשדייה בתר עמוני לאישתרויי לאלתר משום עמונית : **מתני'** נתינים · גבעונים שנתגיירו בערמה בימי יהושע ונתנם עבדים לחוטבי עצים ושואבי מים : **גמ'** גמר עשירי עשירי מעמוני · בספרי מה עשירי האמור בעמוני עד עולם אף עשירי האמור בממזר עד עולם הלכך מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן כו' : מעשירי ואילך · דעד עשרה דורות דאיסורא בגופיה דממזר כתיב ליכא למגמר מעמוני דנקבות מותרות דהא ממזר מום זר משמע* ואפילו נקבות אבל מעשירי ואילך דאיסורא בג"ש דעמוני ומואבי יליף דהא לאו בממזר כתיבא הלכך היתירא נמי לנקבות מיניה יליף דאמר דון מינה ומינה כדלקמן : הא כמאן דאמר דון מינה ומינה · פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע בהעור והרוטב (חולין קכ:):דון מינה ומינה· כי גמרינן מילתא ממילתא בג"ש גמרינן לה כולה מילתא מינה : דון מינה ואוקי באתרא · למאי דצריכי גמרינן למאי דלא צריכינן מוקמינן באתרא והכא מאי גזרה שוה איכא בממזר לא כתיב עד עולם ובעמוני ומואבי כתיב עד עולם וילפינן ממזר מעמוני בג"ש כדתני בספרי דבי רב נאמר כאן עשירי ונאמר למטה עשירי מה עשירי האמור למטה עד עולם אף עשירי האמור כאן עד עולם : ר"ל סבר כמאן דאמר דון מינה ומינה מה להלן עד עולם אף כאן עד עולם ומינה מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן זכרים ולא נקבות מדור עשירי ואילך הוא דגמרינן דהא כל עשרה לא איצטריכו לן למילף בג"ש: ותנא דידן סבר לה כמ"ד דון מינה מה להלן עד עולם אף ממזר עד עולם ואוקי באתרא כדמעיקרא י' דורות דקרא אחד זכרים ואחד נקבות דכתיב ממזר מום זר הכי נמי עד עולם דמייתינן בג"ש אחד זכרים ואחד נקבות כך שמעתי וכן עיקר ויש שמפרש לה בלשון אחר : מי יתן לי דור שלישי · כלומר דבר שאי אפשר הוא : לא חיי · שלא יטמעו כשרים בדורותיו : ממזר דידיע · לכל בברור חיי הוא ודורותיו דלא מיטמעי ביה : דלא ידיע · כלל לא חיי אפילו הוא שלא ישא כשרה : דידיע ולא ידיע · עד תלת דרי דזהירי איכשי חיי טפי לא חיי דכיון דלאו דבר ברור הוא משתכחא מילתא : דוד גזר עליהן כדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל המה · כלומר אינם ראויין לבא בקהל : איש מתהלל במתת שקר · שפוסק ואין נותן גורם לעצירת גשמים : כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים שהיו חוטבי עצים ושואבי מים למזבח כדכתיב ביהושע (ט) ולא יכרת מכם חוטבי עצים ושואבי מים לבית אלהי : קתבע · הקדוש ברוך הוא בכבוד שאול שלא נספד כהלכה והדר קתבע בפורענותיה דשאול אשר המית כו' : באשר משפטו · במקום שדנים האדם שם מזכירין פועל לדקותיו ·

תריסר

[עי' תוס' לקמן פט. ד"ה ונתינים ותוספות כתובות כט. ד"ה אלו]

תוס' חד מקמאי

אר"ל ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת יליף עשירי עשירי מעמוני מה להלן נקבות מותרות אף כאן נקבות מותרות . אי מה להלן מיד אף כאן מיד כי גמירי [ג"ש] מעשירי ואילך ולית הלכתא כר"ל דס"ל דון מינה ואוקי באתרא אלא כסתם מתני' דתנן ממזרים נתינים אסורים ומסיק דאסור לעולם אחד זכרים ואחד נקבות :

קדושין סט.

ג"ז שם: סוטה גו:

[לעיל סט. וש"נ]

[ב"ק כה: סנהדרין מה: שבועות לג. זבחים לח: מנחות סב. קז. חולין קכ: נדה מג:]

[לעיל טו:]

ב"ק קיט.

תריסר ירחי שתא °ולא דרכיה למספדיה נתינים ניקרינהו ונפייסינהו (א) °ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם מה אעשה לכם ובמה אכפר וברכו את נחלת ה' ויאמרו לו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם שאול ועם ביתו ואין לנו איש וגו' יותן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לה' וגו' מיפיים ולא פייסינהו אמר [ב]שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנין וגומלי חסדים רחמנים דכתיב °ונתן לך רחמים ורחמך והרבך ביישנין דכתיב °בעבור תהיה יראתו על פניכם גומלי חסדים דכתיב °למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו' כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו °ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את ארמוני ואת מפיבושת ואת חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל בן ברזילי המחולתי מאי שנא הני אמר רב הונא העבירום לפני ארון כל שארון קולטו למיתה כל שאין ארון קולטו לחיים מתיב רב חנא בר קטינא °ויחמול המלך על מפיבושת בן יהונתן בן שאול שלא העבירו וכי משוא פנים יש בדבר אלא שהעבירו וקלטו ובקש עליו רחמים ופלטו ואכתי משוא פנים יש בדבר אלא שבקש רחמים שלא יקלטנו הארון והא כתיב °לא יומתו אבות על בנים *וגו' אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא °ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתך מים עליהם מן השמים ולא נתנה עוף השמים לנוח עליהם יומם וחית השדה לילה והא כתיב °לא תלין נבלתו על העץ אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק [ג]מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא שהיו עוברים ושבים אומרים מה טיבן של אלו הללו בני מלכים הם ומה עשו פשטו ידיהם בגרים גרורים אמרו אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו ומה בני מלכים כך בני הדיוטות על אחת כמה וכמה ומה גרים גרורים כך ישראל על אחת כמה וכמה מיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף שנאמר °ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל ושמנים אלף חוצב בהר ודלמא ישראל הוו לא סלקא דעתך דכתיב °ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד ודלמא *דוגזר בעלמא אלא מהכא °ויספר שלמה כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל [וגו'] וימצאו מאה וחמשים אלף [וגו'] ויעש מהם שבעים אלף (נושא) סבל ושמונים אלף חוצב בהר ונתינים דוד גזר עליהם משה גזר עליהם דכתיב °מחוטב עציך עד שואב מימיך משה גזר להדוא דרא דוד גזר לכולי דרא ואכתי יהושע גזר עלייהו דכתיב °ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים ושואבי מים לעדה ולמזבח ה' [ד]יהושע גזר בזמן שבית המקדש קיים דוד גזר בזמן שאין בית המקדש קיים בימי

תורה אור: ש"ב כא · דברים יג · שמות כ · בראשית יח · ש"ב כא · שם · דברים כד · שמואל ב כא · דברים כא · מלכים א ה · שם ט · ד"ה ב ב · דברים כט · יהושע ט

רש"י

תריסר ירחי שתא · לאו דוקא דהא קרוב לתלתין שנין הוא שהרי סוף שנותיו של דוד היה אלא לפי שאין דרך כבוד לספוד אחר יב"ח אחר שנתקבלו תנחומין על המת כדאמר במועד קטן (דף כא:): אין לנו · לתבוע לשאול ולביתו לא כסף ולא זהב כי אם נפשות ואין לנו להמית בשאר ישראל כי אם בזרעו: והוקענום · תלייה: באומה זו · ישראל: הרחמנים כו' · והני גבעונים כיון דלא מרחמי אינן ראויין לידבק בהן מיד גזר עליהן דוד לכך נאמר והגבעונים לא מבני ישראל המה: ויחמול המלך · ואי בארון תליא מילתא כיון דלא קלטו ארון מהו חמלתו של דוד ומשני שלא העבירו: וכי משוא פנים יש בדבר · וכי היה לו לדוד לישא פנים בדיני נפשות היה לו להעביר את כולן: ואכתי משוא פנים יש בדבר · הואיל וקלטו ארון לא היה לו להמית אחר תחתיו: ואל יתחלל שם שמים · שיהיו האומות אומרים אין אומה זו ראויין לידבק בה שהרי פשטו ידיהם בגרים ליטול מזונותיהם ולא עשו בהן נקמה: עד נתך מים עליהם · עד ימות הגשמים לא ניתנו לקבורה: דוגזר · שכירים: אלא מהכא · ויספר שלמה (את) כל האנשים וימצאו מאה וחמשים אלף ויעש מהם שבעים אלף (נושא) סבל: מחוטב עציך · מדקרינהו לחוטבי עצים באנפייהו שמע מינה לאו בכלל ישראל נינהו ולאו בכלל גרים אלא עבדים ועבדים פסולים נינהו וגבעונים חוטבי עצים נינהו דלהכי אקרינהו יהושע: משה גזר עליהן להדוא דרא · על חוטבי עצים שהיו בימיו: ויתנם יהושע · אלמא עבדים נינהו ויהושע לדורות הבאים גזר דכתיב (יהושע ט) לא יכרת מכם חוטבי עצים: בזמן שבהמ"ק קיים · דכתיב (שם) למזבח ה':

חלקנו

תוספות

ארמוני ומפיבושת · אותו מפיבושת היה בן שאול ואמר ר"ת דהוא היה רבו של דוד דאמר בפרק קמא דברכות (דף ד. ושם) שהיה מבייש פני דוד בהלכה וגרס התם דלא מפיבושת שמו אלא איש בעל שמו כי מפיבושת בן שאול נקרא איש בעל בדברי הימים ולא כמה שכתוב בספרים איש בושת שמו דלא מצינו בשום מקום איש בושת שנקרא מפיבושת ואיש בושת נהרג בתחלת מלכות בית דוד קודם מעשה הגבעונים דליכא למימר דמפיבושת בנו של יהונתן היה רבו של דוד דאותו לא מצינו בשום מקום שנקרא לא איש בושת ולא איש בעל וא"ת ולמה לא חלק לו כבוד לרבו לבקש עליו רחמים שלא יקלטנו הארון וי"ל דשמא בקש ולא נענה:

ותטהו לה אל הצור · אומר במדרש אל הצור שהצדיקה (ב) עליו הדין ואמרה הצור תמים פעלו: דונגר גרסי' · מדת שכירות דדון לשון מדה כדאמר בבבא בתרא (ג) (דף נ:) וקרו ליה *דון פפא: ונתינים דוד גזר עליהן · ברים שמעתין פי' בקונטרס שגזר עליהן חתנות וכדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל המה וגו' כלומר אין ראויין להדבק בישראל והשתא פריך דמשה גזר עליהן עבדות ואסור משום לא יהיה קדש ומשני דמשה לא גזר אלא להדוא דרא ויהושע בזמן שבהמ"ק קיים ומצינו למימר דלא נאסרו בשום פעם משום לא יהיה קדש כיון דלא גזר עליהן עבדות אף בזמן שאין בית המקדש קיים ודוד גזר עליהן חתנות ולא שעבדם לכולהו דרי ואתי שפיר הא דאין בנתינים תורת עבדים דתנן באלו נערות (כתובות דף כט. ושם) דהבא על הנתינה יש לה קנס ואילו בבא על השפחה תנן דאין לה קנס ואומר בירושלמי אפי' משוחררת שלא נבעלה ועוד דאם יש בהם תורת עבדות ליתסרו חרורי בנתיני דמשוחרר אסור בשפחה כדאמר בחציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אין יכול ובפרק עשרה יוחסין (קידושין דף סט.) קאמר דחרורי ונתיני מותרים לבא זה בזה ועוד יש לפרש דהכי פריך ולא עבדות ממש משה גזר עליהן ומסתמא גזר נמי שלא יתחתנו בהם דאין נכון שיתחתנו בהם כיון דנראין כעבדים ודוד נמי נוכל לומר דגזר עליהן עבדות כדי שלא יתחתנו בהם והשתא פריך שפיר דמשה גזר עליהן וניחא השתא הא דקאמר בימי ר' בקשו להתיר נתינים להפקיע שעבוד מהם ועל ידי כן יהיה מותר להתחתן בהם ומסיק דחלק מזבח מי יתיר וכיון דאישתייר בהן שעבוד של חלק מזבח אין הגון לידבק בהם ופליגא דרבי חייא בר אבא דאמר חלק מזבח בזמן שאין בית המקדש קיים מותר ואם היו מפקיעין חלק עדה היו מותרים לגמרי ושוב לא יחול שום עבדות של חלק מזבח אפילו לכשיבנה ואין נראה לרבינו תם דמדאורייתא אסירי בלאו דלא תתחתן כדמסיק רבא לעיל (דף עו.) דבגירותן אית להו חתנות ותנן (מכות דף יג.) ואלו הן הלוקין הבא על הממזרת ועל הנתינה ומיהו איכא למימר דנתינה אגב שיטפא דממזרת נקטה וכן צריך לומר למאי דהוה בעי רבא למימר דבגירותן לית להו חתנות דבכל דוכתא איירי בגירות גבי קנס ובעשרה יוחסין (קידושין סט.) במתניתין ונראה לרבינו תם דדוד גזר עליהם שעבוד והא דקאמר לעיל ראוי להדבק עם ישראל היינו להיות בני חורין כמותן אבל חתנות אסור מדאורייתא והא דקאמר בימי רבי בקשו להתיר נתינים לא להתחתן בהם אלא להפקיע עבודתם ואמר להם רבי חלק מזבח מי יתיר הלכך אין לנו להתיר אפילו חלקנו שלא ישתכח חלק מזבח ופליגא דרבי חייא בר אבא דאמר חלק מזבח בזמן שאין בית המקדש קיים מותר ממילא בלא שום התרה

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונפייסינהו מיד ויקרא: (ב) תוס' ד"ה ותטהו וכו' שהצדיקה עליהם הדין: (ג) ד"ה דונגר וכו' כדאמר בב"ב. נ"ב דף ז' ושם משמע דהיו גורסי' רוז פפא שוב מצאתי בב"ב דף קכב ע"א דצריך לגרוס רוזגר והוא שתי תיבות רוז פי' יום וגר פי' שכיר דהיינו שכיר יום וכן נ"ל דצ"ל כאן רוזגר דר"ל שכיר יום דתיבת דונגר אין לו פירוש כלל וא"כ גם פה ברשב"ם צ"ל רוז פפא וק"ל:

עין משפט נר מצוה

צז א טוש"ע י"ד סימן שלד סעיף ב:

צח ב מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה כד ופי"ט הלכה יז:

צט ג מיי' פ"ב מהל' ממרים הלכה ד:

ק ד מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה כב כג:

[לשנינו איתא רוז ספת]

[עיקר הכוונה אסיפא דקרא איש בחטאו יומתו ועי' תוס' ע"ז לו: ד"ה דכתיב לא תתחתן וכ"כ תוס' בכתובות כט. סוף ד"ה אלו]

[גרסת הערוך רונגר פירוש לשון פרסי רון יום גר שכיר כלומר שכיר יום ועיין ב"ב קכב. שגם הרשב"ם בשם ר"ת כתב כך רונגר]

סתרה ואם היה מופקע מהם משנה לגמרי שוב לא היה הל שוד פליגן וא"ת וכיון דתנאי אסרי מדאורייתא אלא תתתנן מאי שנא דמשתמר מותר בכך ובשפחה אסור משום לא יהיה קדש וי"ל דאי דלא תתתנן אתא לאוקי מאי פסולי קהל כגון ממזר עמוני ומואבי דהוו בקהל גרים אבל לאו דלא יהיה קדש לא צריך לאוקי דהא לא תפסי קדושין בשפחה ולא הוי חמירי דהוי פסולים ואם תאמר ומ"ש דממזר מותר בשפחה דהכא כדאמר בקדושין (דף סט.) ממזר נושא שפחה לפי' לכתחלה כדמוכח התם בגמרא ואומר ר"ת דלא צריך לא יהיה קדש בממזר דפירקו בה מקדשות מיתסר דלא תפסי בו קדושין ואין להאריך : **בימי** ר' בקשו להתיר נתינים · אין זה מבטל דברי ב"ד שכבר דהפקר ב"ד היה הפקר : **אי** הכי יבומי נמי מייבם · פי' הא"ב בגבא ישראלים איירי ואע"ג דהוא ספר מתייבמת הא לא עקרי אמאי אין מייבם שהרי הוא אסור בה דהוי פצוע דכא ואידי דקאמר חולץ קאמר נמי חולץ לאשתו אבל כיון דאיירי בגורת אינו נופיה שרי לייבם : **ואידי** דאמר רבי יהושע חולץ כו' · וא"ת ור' יהושע גופיה היאך נקט חולץ כיון דאיירי בגורת או משום דקסבר דקהל גרים איקרי קהל כדפירש בקונטרס א"כ מאי קאמר ואין לי לפרש כולה למשמע מדאשכחו חולץ וחולצין ולא אשכחו מייבם ומייבמין ש"מ דבסריס אדם חולץ וחולצין ודאי בסריס חמה א"כ אפי' לייבם נמי שרי וי"ל דרבי יהושע נקט חולץ וחולצין אגב דבעי למיתני לא חולץ ולא חולצין דלא שלי למתנא לא מייבם ולא מייבמין דהוי משמע יבומי הוא דלא אבל חליצה שרי מיהו רבי עקיבא הוי מצי למיתני לא מייבם ולא מייבמין דכיון דפירש טעמא משום שלא היה לו שעת הכושר מדאתא היה ידענא דחליצה נמי לא הוא אלא אגב דנקט ר' יהושע חולץ נקט נמי ר' עקיבא : **אלמא** בקהל עסקינן · וכרבי עקיבא אסור הסריס אדם בר חליצה ויבום הוא וקשה דלמא בהא לא סבירא ליה כר' עקיבא דסבר חייבי לאוין כחייבי כריתות :

אבל

בימי רבי בקשו להתיר נתינים אמר להם רבי חלקנו נתיר חלק מזבח מי יתיר ופליגא דר' חייא בר אבא דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן חלק עדה לעולם אסור חלק מזבח בזמן שבית המקדש קיים אסור אין בית המקדש קיים שרי: **מתני'** אמר רבי יהושע שמעתי שהסריס חולץ וחולצין לאשתו והסריס לא חולץ ולא חולצין לאשתו ואין לי לפרש א"ר עקיבא אני אפרש סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו מפני שהיתה לו שעת הכושר סריס חמה לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שלא היתה לו שעת הכושר ר' אליעזר אומר לא כי אלא סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו מפני שיש לו רפואה סריס אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שאין לו רפואה העיד ר' יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם ויבמו את אשתו לקיים דברי ר"ע הסריס לא חולץ ולא מייבם וכן אילונית לא חולצת ולא מתייבמת הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה בעלה פסלה מפני שהיא בעילת זנות וכן אילונית שחלצו לה אחין לא פסלוה בעלוה פסלוה מפני שבעילתה בעילת זנות: **גמ'** מכדי שמעינן לר"ע דאמר חייבי לאוין כחייבי כריתות דמו וחייבי כריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו אמר ר' אמי הכא במאי עסקינן כגון שנשא אחיו גיורת ור"ע סבר לה כר' יוסי דאמר קהל גרים לא אקרי קהל אי הכי יבומי נמי מייבם אין הכי נמי ואידי דאמר ר' יהושע חולץ אמר איהו נמי חולץ דיקא נמי דקתני העיד ר' יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם ויבמו את אשתו לקיים דברי ר"ע ש"מ מתיב רבה פצוע דכא וכרות שפכה סריס אדם והזקן או חולצין או מייבמין כיצד מתו ולהם נשים ולהם אחין ועמדו אחין ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט או שחלצו מה שעשו עשוי ואם בעלו קנו מתו אחין ועמדו הן ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט או חלצו מה שעשו עשוי ואם בעלו קנו ואסור לקיימן משום שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' אלמא בקהל עסקינן אלא אמר רבה כגון שנפלה לו ולבסוף נפצע אמר ליה אביי וליתי איסור פצוע ונידחי עשה דייבום מי לא תנן רבן גמליאל אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה אלמא אתי איסור אחות אשה ודחי הכא נמי ניתי איסור פצוע ונידחי אלא אמר רב יוסף האי תנא הך תנא דבי רבי עקיבא היא דאמר מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר מחייבי לאוין גרידי לא הוי ממזר איקרי כאן להקים לאחיו שם והא לאו בר הכי הוא אמר רבא אם כן אין לך אשה שבישרה ליבם שלא נעשה בעלה סריס חמה שעה אחת קודם למיתתו לר' אליעזר פירוקא דרבא פירכא היא התם כחושתא דאתחולה ביה היכי דמי סריס חמה אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן כל שלא

הלקו נתור · דסלקו בית דין לנתור והפקיר חלקם של ישראל דקי"ל (גיטין דף לו:) הפקר בית דין היה הפקר : ופליגא דר' חייא · הא דקאמר חלק המזבח מי יתיר ואע"ג דמזבח בימי רבי לא הוה קאמר החלק מזבח אסור פליגא דרבי חייא : חלק עדה לעולם אסורי תורה אסור עד שיתגיירו : **מתני'** והסריס לא חולץ כו' · דכתיב לא ימחה שמו מישראל פרט לסריס שמחו מחוי : ואין לי לפרש · איני יודע אי זה סריס בן חליצה ואי זה פטור : סריס אדם · שנסתרס לאחר שנולד : סריס חמה · ממעי אמו : לקיים דברי ר"ע · מעיד זו על רבי יהושע כ"ב לקיים דברי ר"ע העיד : לא פסלה · מן הכהונה שאין חליצתו חליצה : בעילת זנות · שאסורה לו משום אשת אח שלא במקום מצוה : **גמ'** מחייבי כריתות דמי · דהא ר' עקיבא בהחולץ (לעיל מט.) יש ממזר מחייבי לאוין וסריס אדם מחייבי לאוין הוא דכתיב (דברים כג) לא יבא פצוע דכא והיכי קאמר ר"ע סריס [חולץ] את אשת אחיו הא לא רמיא קמיה ואכרתי קיימא כחייבי כריתות וקאי עליה באיסור אשת אח : ואידי דאמר ר' יהושע חולץ · דלרבי יהושע יבומי לא דהוה ליה קהל גרים מיקרי קהל ומיהו מיחלץ חליצה דחייבי לאוין לר' יהושע בני חליצה נינהו : דיקא נמי · דלר' עקיבא יבומי נמי שרי דקתני וכו' ויבמו את אשתו : סריס אדם · הואיל והיתה לו שעת הכושר ור"ע היא : זקן · נקט ליה בהדי הנך משום דדמי להו דהיתה לו שעת הכושר והשתא פסק מלידה : ונתנו גט · כלומר או נתנו לה גט : מה שעשו עשוי · ולר"ש גט למאמרן או אם נתנו גט אסורין שוב לייבמן : ואסור לקיימן · ולא הזקן קאי : שנפלה לו · והוזקקה לייבום : ולבסוף נפצעו · דהשתא בשעת נפילה נתפקעו זיקה : הדבן נמי ולא · בפרק ב"ש בגדולה שנפלה לפני בעל אחות קטנה אלמא אתי איסור אחות אשה ודחי אע"ג דבשעת נפילה היתה : אלא אמר רב יוסף · שנפצע ואח"כ נפלה לו והקאמרת הא אית ליה לר"ע חייבי לאוין כחייבי כריתות הא תנא דמתניתין הך תנא דבי ר"ע היא דאמר בהחולץ ליבמתו (לעיל מט.) אי זהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא ולא כרבי שמעון דאמר (כתובות דף כט:) כן הכל היה שונה רבי עקיבא ממזר הוא מאלמנה לכ"ג שהרי אמרה תורה לא יקח ולא יחלל אבל מכל חייבי לאוין גרידי אפילו ליכא קורבה הולד ממזר : ופרכינן ולמאי סריס חולץ ואפילו היתה לו שעת הכושר איקרי כאן להקים כו' : אמר רבא אם כן · דשעת הכושר דמעיקרא לאו מילתא היא הואיל ובשעת מיתה לא הוי אין לך אשה כו' : סמוך למיתתו · ייסורי מיתה מתישים כחו אלא אמרינן הואיל ומעיקרא בר הקמה הוה בת חליצה היא הכא נמי לא שנא : לרבי אליעזר פירוקא דרבא פירכא היא · גמרא פריך כלומר הא פירוקא דרבא פירכא היא לרבי אליעזר דהא הוי חזי דשעת הכושר מילתא היא ומאי קאמר רבי אליעזר סריס אדם אין חולץ דלא מהניא ליה שעת הכושר דמעיקרא הא והוי כריתות של מיתה אין לו רפואה אפילו הכי מתייבמת אשתו משום שעת הכושר דמעיקרא : כחושתא הוא דאתחולה ביה · ולאו סריס הוא אלא מיתה מכחשת כחו : היכי דמי סריס חמה · דקאמרת דלא היתה לו שעת הכושר :

בלא

עין משפט נר מצוה

קא א מיי' פ"ג מהלכות יבום הלכה ד ה סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעב סעיף ג :

קב ב ג מיי' שם הל' ג ה טוש"ע שם ס"ה :

קג ד (מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה) טוש"ע שם :

קד ה מיי' פי"ח שם הלכה ג סמג לאוין קטז טוש"ע שם סי' ו סעיף ח :

קה ו טוש"ע שם סימן קעב סעיף ג בהג"ה

קו ז מיי' פ"ג מהלכות יבום הלכה ד טוש"ע שם סימן קעב סעיף ג :

קז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף א ובסימן קעב סעיף ג :

תוס' רי"ד מבבא

[illegible]

מסורת הש"ס

בכורות מב:

רפ"ל

[קדושין סט.]

[תוס' פ"א] לעיל כ:

[עי' תוס' סוטה ט. ד"ה אבא]

לעיל יח. לקמן קב.

גליון הש"ס

מתני' א"ר יהושע שמעתי. עיין זה פסחים ע"א : רש"י ד"ה והסריס וכו' דכתיב לא ימחה וכו'. לעיל כד ע"א:

שלא ראה שעה אחת בכשרותו מנא ידעינן אמר אביי כל המטיל מים ואינו עושה כיפה ממאי הואי דאפיה אימיה בטיהרא ושתיא שיכרא מרקא *אמר רב יוסף היינו דשמענא לאמי דאמר כל שממעי אמו לקוי ולא ידענא מאי ניהו וליחוש שמא הבריא בינתים כיון דתחלתו וסופו לקוי לא חיישינן מתיב רב מרי *רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר *בודקין אותו שלש פעמים בתוך שמונים יום לחד אבר חיישינן לכוליה גופא לא חיישינן: רבי אליעזר אומר לא כי וכו': ורמינהו *בן עשרים שנה ולא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם בת עשרים ולא הביאה שתי שערות יביאו ראיה שהיא בת עשרים והיא האילונית לא חולצת ולא מתייבמת דברי בית הלל ובית שמאי אומרים זה וזה בני שמנה עשרה רבי אליעזר אומר הזכר כדברי ב"ה ונקבה כדברי ב"ש מפני שהאשה ממהרת לבא לפני האיש אמר רמי בר דיקולי אמר שמואל חזר בו ר' אליעזר איבעיא להו מהי הדר ביה תא שמע דתניא רבי אליעזר אומר סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו שכן במינן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים רבי אלעזר אומר לעולם לא הדר ביה וכי תנן ההיא לעונשין איתמר אכל חלב מבן שתים עשרה [ויום אחד] עד בן שמנה עשרה ונולדו בו סימני סריס ולאחר מכאן הביא שתי שערות רב אמר נעשה סריס למפרע ושמואל אמר קטן היה באותה שעה מתקיף לה רב יוסף לרב אילונית לרבי מאיר יהא לה קנס אמר ליה אביי מקטנותה יצתה לבגר א"ל *כל כי הני מילי מעלייתא יתאמרו משמאי דתניא אין הסרים נידון כבן סורר ומורה לפי שאין בן סורר ומורה נידון אלא בחתימת זקן התחתון ואין אילונית נידונית כנערה המאורסה שמקטנותה יצתה לבגר אמר רבי אבהו סימני סרים ואילונית ובן שמנה אין עושין בהן מעשה עד שיהו בן עשרים ובן שמנה מי קחיי והתניא *בן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני

רש"י

שלא ראה שעה אחת בכשרותו · שלקה ממעי אמו : כיפה · אדול"ר שאין קילוח השתן הולך למרחוק כשהוא מטיל כלפי מעלה ואין נעשה כיפה : דאפיה אימיה · לחם בתנור : בטיהרא · שמחממתה חום התנור וחום הצהרים : שיכרא מרקא · שכר מזוג ואיכא דאמרי חזק : ולא ידענא מאי ניהו · כלומר ולא ידענא ממאי הוי לישנא אחרינא ה"ג היינו דשמענא לאמי כל שממעי אמו לקוי ולא ידענא מאי היא כלומר לא הוה ידענא היכא קאי אבל השתא ודאי ידענא דסריס חמה קמפרש ואזיל : וליחוש שמא הבריא בינתים · שעה אחת ואשתכח דהוה ליה שעת הכושר : בודקין אותו · בבכורות קאי חוורור והמים הקבועים הרי זה מום ואיזה הוא חוורור הקבוע כל ששהה שמונים יום רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר בודקין אותו שלש פעמים בתוך פ' יום בראש פ' ובאמצע פ' ובסוף פ' אבל בבדיקה תחלה וסוף לא סגי שמא בינתים עבר ונמצא שאין קבוע ולא אמרינן הואיל ותחלתו וסופו לקוי ודאי לא עבר : לחד אבר · לעין : לכוליה גופא · סריס חמה מחמת חולי כל הגוף הוא : יביאו ראיה · אם ב"ד מצריכין את היבמה לחלוץ ולייבם יביאו קרובי היבמה ראיה שהוא בן כ' ותיפטר בלא חליצה ויבום : והוא הסריס · כלומר ונולדו בו סימני סריס והכי מפרש בנדה בפ' יוצא דופן (דף מז:) דאי לא נולדו לו סימני סריס אמרינן האי דלא מייתי משום קטנות הוא ומחזקינן ליה כקטן עד רוב שנותיו : הזכר כדברי ב"ה · אלמא לר' אליעזר סריס חמה לא חליץ : ת"ש כו' · כי מתני' וסמי הך דלעיל מקמי תרתי ושמע מינה מהא הדר ביה אי נמי מדקא מייתי מעשה דאלכסנדריא לדבריו ש"מ מהיא דלעיל הדר ביה וממתניתין ליכא למיפשט הכי דקתני שיש לו רפואה משום דמשמע דמסברא קאמר הכי : וכי תנן ההיא · הזכר כדברי ב"ה לאו אמאי דאמרי לא חולץ אלא לאשמועי' דעד שיהא בן עשרים חשבינן ליה קטן אם לא הביא ומכאן ואילך אמרינן גדול הוא אם לא הביא אלא שהוא סריס וחייב בעונשין שבתורה: איתמר גרסינן : מבן י"ב עד י"ח · אתינוקת קאי כרבי אליעזר דאמר נקבה כב"ש ומרישא נמי שמעינן ליה דקאמר י"ב ויום אחד ואי בתינוק אין זמנו להביא עד י"ג שנה ויום אחד בפ' יוצא דופן (נדה דף מו.) : מבן י"ב · דפחות מי"ב ולא הביאה ודאי קטנה היא דזמן הבאת ב' שערות לתינוקת מי"ב ואילך בפ' יוצא דופן במסכת נדה (שם) : נעשה סריס למפרע · איידי דאיירי בלשון זכר קתני סריס כיון שעברה* שמנה עשרה כרבי אליעזר ולא הביא אע"פ שחזר והביא אינו כלום דלא אמרינן כיון דהשתא אייתי איגלאי מילתא דעד השתא קטן הוה דבשערות תליא מילתא אלא בסריס מחזקינן ליה וחשבינן לה בת עונשין משנים עשר ואילך שהיתה ראויה להביא דאמר האי דלא אייתי משום דסריס הוה והא דתניא לקמן דאפילו הביא לאחר מכאן הרי הוא כסריס לכל דבריו למפרע הוא דקאמר ומשנים עשר הויא גדולה וסריס הוה : ושמואל אמר קטן היה באותה שעה · דלא מחזקינן ליה בגדול אלא משמונה עשר ואילך שהוא מוחזק בסריס והא דתניא לקמן הרי הוא כסריס לכל דבריו מכאן ולהבא קאמר אבל למפרע הוי קטן והוא הדין נמי דאפילו לא הביא לאחר זמן קחשיב ליה שמואל קטן עד י"ח ומשום רב נקיט ליה לאשמועינן רבותא דאע"ג דחזר והביא סריס הוא : לרב · דאמר נעשה גדול למפרע מי"ב ואילך : איילונית לר"מ יהא לה קנס · חמשים כסף אלמה תניא במסכת כתובות (דף לה:) איילונית אין לה לא קנס ולא פתוי באלו נערות ומוקמינן לה כר"מ דאמר קטנה אין לה קנס ואיילונית הואיל ואין לה שערות קטנה היא בימים שהיתה ראויה לנערות ולא אמרינן כיון שעברו י"ח ולא הביאה נעשית גדולה למפרע לחייב קנס את האונסה בימי נערות : א"ל אביי מקטנותה יצתה לבגר · לעולם נעשית גדולה למפרע והא דאין לה קנס לר"מ משום דמקטנותה יצתה לבגר דנערות בסימנים תלוין וזו שאין לה סימנים חשבינן כל ימי קטנותה קטנה ובימי נערות בוגרת וזו וזו לר"מ אין לה קנס אבל לרבנן איילונית בימי קטנותה יש לה קנס דרבנן פליגי עליה ואמרי קטנה יש לה קנס ימי קטנות עד שתים עשר שנה ויום אחד : א"ל רב יוסף שפיר קאמרת וכל כי הני מילי מעלייתא כו' : סימני סרים ואיילונית אין עושין בהן מעשה · להחזיקם בגדולים וסריסים עד שיהו בני עשרים ולא הביאו ומשנים עשר עד עשרים מצפים להם אם יביאו הרי הם קטנים עד עכשיו ואם לא יביאו גדולים הם : ובן ח' · שנולד לח' חדשים אין עושין בו מעשה להחזיקו כבן קיימא בשביל סימנים כלומר אע"פ שגמרו סימני שערו וצפרניו כשנולד אפ"ה לא אמרינן בר קיימא הוא ודאי עד שיהיה בן עשרים שנה :

מפני

תוספות

אבל חלב מבן י"ב שנה ועד בן י"ח · *בנקבה איירי וכר' אליעזר ואיידי דנקט לשון זכר נקט סימני סריס ולא נקט סימני אילונית דלא מסתבר למימר דסברי לה כב"ש: ולאחר מכאן הביא שערות · רבותא נקט דאף על פי שהביא שערות לא אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע שהיה קטן עד עכשיו שהביא שערות אלא חשיב ליה גדול לרב משתים עשרה ולשמואל מי"ח :

נעשה סריס למפרע · ולקי על חלב שאכל דלא חשיב התראת ספק אע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא יביא שערות קודם י"ח דהשתא מיהא איגלאי למפרע שהיה גדול בשעת התראה ולא דמי להכה את זה וחזר והכה את זה (מכות טז.) דאף לאחר שהכה את שניהם לא ידיע איזהו אביו א): אילונית לר"מ יהא לה קנס · לשמואל ניחא כיון שימי קטנות נמשכים עד י"ח א"כ אין כאן נערות דימי נערות הם בששה חדשים הסמוכים לשתים עשרה כשפוסקין אז ימי קטנות אבל לרב יהא לה קנס שפוסקין בזאת ימי קטנות כמו בשאר נשים : והא תניא בן שמונה אסור לטלטלו · ואם יכול להיות בר קיימא לא היה אסור לטלטלו ומשני הב"ע שגמרו סימנים דע"י סימנים יש היכירא להוציאו מתורת נפל בכ' שנה לרבנן כדאשכחן לרבי דכי גמרו סימנים חשיב בר קיימא בשלשים יום כשאר ולדות ומילתיה דר' אבהו כרבנן אבל אין לפרש דלרבנן אין יוצא לעולם מתורת נפל ולרבי בכ' שנה ור' אבהו כרבי דא"כ כי פריך ארבה תוספתא כמאן כרבי הוה ליה למיפרך אר' אבהו דקאי ביה ועוד דאם כן רבה תוספתא אפילו כרבי לא אתי דלא חשיב לר' בר קיימא לומר דאיסתפי אלא ע"י הוכחה יתירא שתי כ' שנהב) אלא נראה לר"י כדפירשנו ונראה דאפילו נגמרו סימנים דאסור לטלטלו דבתוספתא בתר ההיא דבן ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו קתני איזהו בן שמונה שלא כלו לו חדשיו והיינו אפילו גמרו דאין יוצא מתורת נפל בשלשים יום אלא ע"י עשרים ומילתא דלא שכיח היא ואסור לטלטלו :

כיון

עין משפט נר מצוה

[ועי' היטב נדה מז: בתוס' ד"ה דברי ב"ה]

קח א מיי' פ"ב מהלכות איסורי מזבח הי"ב:

קט ב מיי' פ"ב מהל' אישות הל' ד יא סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף יב יג וסי' קעב סעיף ו :

קי ג (מיי' שם) טוש"ע שם סעיף יב בהג"ה:

קיא ד מיי' פ"ז מהל' ממרים הלכה ה ו :

קיב ה מיי' פ"ב מהל' אישות הלכה ה :

קיג ו מיי' שם הלכה ד יא טוש"ע שם סימן קנה סעיף יב :

קיד ז מיי' פ"א מהל' מילה הלכה יג ופכ"ה מהל' שבת הלכה ו טוש"ע א"ח סימן של סעיף ח וטוש"ע י"ד סי' רסו סעיף יא

תוספות ישנים

ושמואל אמר קטן היה באותה שעה והא דאמרי' לקמן איזהו סריס חמה כל שהיה בן עשרים ולא הביא שתי שערות ואפי' הביא לאחר מכאן הרי הוא כסריס לכל דבריו וא"כ מחשבינן ליה כגדול וכך מחשבינן נקבה לי"ח כמו זכר לכ' שנה · י"ל דלקמן מיירי משעת שנת עשרים ואילך להחשיבו כסריס וא"ת במאי פליגי רב ושמואל אי לקרבן הא: א"א לומר דהא לא הוו בזמן קרבן ואי ללקות איך מצי לקי התראת ספק היא [ועי' בתוספות ד"ה נעשה] : א) ובזה ניחא דלא דמי לאמרו לו אל תותיר דחשיב ליה תלמודא התראת ספק לפי שלעולם לא יתברר הדבר בשעת ההתראה התראת ודאי דבשעה שהתרו לו אל תותיר עדיין יש שהות ביום לאוכלה ובסוף היום ליכא למימר דה"א לגמרם אבל הכא מתברר הדבר שהיה גדול בשעה שאכל חלב וגם כי היתה ההתראה ודאית:ב) ועוד קשה דאמר לקמן כיון דאיכא רשב"ג דאמר משהוי כרכים עבד וא"כ משמע דרשב"ג סבר כר' ולא נהירא שהרי רבי לא חשיב ליה בר קיימא עד שיהא בן עשרים ורשב"ג קאמר מכיון ששהה שלשים בר קיימא הוא :

תוספות חד מקמאי

א"ר אבהו סימני סרים ואילונית ובן שמנה אין עושין בהם מעשה עד שיהיו בן עשרים פרש"י סימני סרים ואילונית להחזיקם בגדולים ובן ח' [להחזיקו] בן קיימא אין עושין בהן מעשה עד שיהיו בן עשרים ופרכינן בן ח' מי קחיי והתניא בן ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו הב"ע בשלא גמרו סימניו ואיכא דאמרי' הב"ע כשגמרו סימניו וזה וזה אחת היא דתניא איזהו בן ח' כל שלא כלו לו חדשיו

מסורת הש"ס

בכורות לח:

לקמן לז. ב"ב קנה: נדה מז:

[כ"ה כת. כתובות סח.]

שבת קלה. ב"ב כ. [תוס' שבת פע"ז]

נ"ל שנה. יעב"ץ

גליון הש"ס

גמ' אמר רב יוסף היינו דשמענא כעין זה לעיל עז ע"ב שבת כח ע"ב

מפני הסכנה הכא במאי עסקינן (א) כשגמרו סימניו דתניא *איזהו בן שמנה כל שלא כלו לו חדשיו רבי אומר [א]סימנין מוכיחין עליו שערו וצפרניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרינן האי בר ז' הוא ואישתהויי הוא דאישתהי אלא הא דעבד *רבא תוספאה עובדא [ב]באשה שהלך בעלה למדינת הים [א]ואישתהי עד תריסר ירחי שתא ואכשריה כמאן כרבי דאמר משתהא כיון דאיכא רבן שמעון בן גמליאל דאמר משתהי כרבים עבד דתניא *רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל ת"ר *[ג]איזהו סרים חמה כל שהוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות ואפילו הביא לאחר מכאן הרי הוא כסרים לכל דבריו [ד]ואלו הן סימניו כל שאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק רשב"ג אומר משום רבי יהודה בן יאיר [ה]כל שאין מימיו מעלין רתיחות ויש אומרים [ו]כל המטיל מים ואין עושה כיפה ויש אומרים [ז]כל ששכבת זרעו דוחה ויש אומרים [ח]כל שאין מימי רגליו מחמיצין אחרים אומרים [ט]כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רבי שמעון בן אלעזר אומר [י]כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה [כ]ואיזו היא אילונית כל שהיא בת עשרים ולא הביאה ב' שערות ואפי' הביאה לאחר מכאן הרי היא כאילונית לכל דבריה [ל]ואלו הן סימניה כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש רבן שמעון בן גמליאל אומר [מ]כל שאין לה שיפולי מעים כנשים רבי שמעון בן אלעזר אומר [נ]כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין אשה לאיש איתמר סימני סרים רב הונא אמר עד שיהו כולם רבי יוחנן אמר [ס]אפי' באחד מהן [ע]היכא דהביא שתי שערות [א]בזקן כולי עלמא לא פליגי דעד שיהו כולן כי פליגי בשלא הביא אלא הא דאמר להו רבה בר אבוה לרבנן עיינו ביה ברב נחמן אי בשרו מעלה הבל איתיב ליה ברת כמאן כרב הונא לא רב נחמן סיכי [ב]דיקנא הויא ליה: הסרים לא חולץ ולא מייבם וכן אילונית וכו': קתני סרים דומיא דאילונית מה אילונית בידי שמים אף סרים בידי שמים וסתמא כרבי עקיבא דאמר בידי אדם אין בידי שמים לא: הסרים שחלץ ליבמתו לא פסלה כו': טעמא דבעלה הוא הא אחר לא לימא

רש"י

מפני הסכנה · (ב) סכנת שניהם הבן והאם שלא ירבה חלב הדדין ותיאכם ותמות: טעמא דלא גמרו כו' · בניותא וסיומא דמילתא היא: בר שבעה הוא · ולשבעה נגמרה צורתו אלא שנשתהא *וחזר ואשמעינן רבי אבהו דאפי' לרבי לא מחזקינן ליה בבר קיימא עד שיהא בן כ': ואישתהי עד תריסר ירחי שתא · שלא חזר (ג)וילדה אשתו לסוף שנתה: אכשריה · רבא דקסבר משתהא הולד אחר גמר צורתו וזה נשתהא ג' חדשים ולא אמרי' לאחר שהלך בעלה נתעברה מאחר: כל ששהא שלשים יום באדם · שחיה שלשים יום: אינו נפל · ואפילו לא כלו לו חדשי עיבור דאמרינן לשבעה נגמרה צורתו ואישתהי עד שמיני להכי נקט באדם דאילו בבהמה קתני התם שמנה ימים שהה אין נפל: לקוי · רך: מחליק · חלק כבשר אשה דרך בשר איש להיות שעיר אשפר"א בלע"ז: רתיחות · אשקומ"א: כיפה · קילוח ארוך למרחוק: דוחה · שאינו קשור אלא נגול כמים: מחמיצין · מסריחין כששוהים בכלי: הבל · חמימות כעין עשן: ומתקשה בשעת תשמיש · תשמיש קשה לה: שיפולי מעים · כמין כף למעלה מאותו מקום כדאמר בפ' יוצא דופן (נדה דף מז:): איתיב ליה ברת · אלמא כיון דליתנהו כולהו סימני סרים דבגר ליה האי לא מחזקינן ליה כסרים: סיכי דיקנא · יתדות הזקן כלומר בכמה מקומות הוה לו שער בזקנו: בידי אדם · כלומר סרים אדם בעי אילה סרים חמה לא: טעמא דבעלה הוא · דהויא זונה דנבעלה לאחי בעלה שלא במקום מצוה והיא היתה עליו בכרת: פסולה

תוספות

כיון דאיכא רשב"ג דאמר משתהי כו' · תימה דהשתא משמע דפלוגתא דרשב"ג ורבנן בבן שמונה דחשיב בר קיימא לרשב"ג ולא לרבנן וקשיא לר"י דלעיל בהחולץ (דף לו:) ובפ' ר"א דמילה (שבת דף קלה: ושם) משמע דפליגי איפכא ובספק וולדות דלרשב"ג היכא דלא שהה חשבינן ליה ספיקא ולרבנן חשבינן ליה בר קיימא ואמר ר"י דמשמע ליה לגמרא דפליגי בתרתי דעל כרחך רשב"ג איירי בבן שמנה דמדתניא בתוספתא* בתר פלוגתא דרבי ורבנן דלעיל ומדקאמר כל ששהה ולא נקט אם שהה משמע דאתא לרבויי ספק וולדות דאין יוצאין מתורת נפל אלא בשלשים יום ועוד דבתוספתא מסיים במילתיה דרשב"ג שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה משמע דמיירי בספק וולדות מדמייתי קרא ועוד דאם לא בא להוסיף רשב"ג ספק וולדות מה בא להוסיף על רבי ואכתי קשיא לר"י הא דאיבעי לן בסוף רבי אליעזר דמילה (שם דף קלו.) מי פליגי רבנן עליה דרשב"ג בספק וולדות או לא ומדקדק מדאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג מכלל דפליגי רבנן ומאי ראיה היא דלמא משום בן ח' בא לפסוק כמותו *ואמר ר"י דקי"ל דשמואל בספק וולדות פוסק כמותו א"כ דע"כ לא בבן שמנה פסק כמותו אלא בספק וולדות דבבן שמנה אין הלכה כמותו מדר' אבהו דהכא ועוד דאי בבן שמונה פוסק כמותו הוה ליה למימר הלכה כרבי ורבן שמעון בן גמליאל: עד שיהא בכולן · אע"ג דאמרן לעיל דבעינן שיהא לקוי ממעי אמו ויש סימנים שאין יכולין להוודע משנולד מ"מ כיון שניכר מיד שאין עושה כיפה ושאר סימנים ניכרים כל אחד כשהוא בזמנו הוכיח הראשון על האחרים שממעי אמו הוא לקוי אלא שלא היו ראוין להיות ניכרים סמוך ללידתו וא"ת הא דאמרינן (לקמן דף קיא:*) קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סרים כשמטיל מים ועושה כיפה יחלוץ וייבם לרב הונא דאמר עד שיהא בכולן *ואפילו אם יולדו כל הסימנים לאחר מכאן אין בכך כלום כיון שלא היה לקוי ממעי אמו ואין לומר דבאותו קטן שיש בו סימני סרים שאין עושה כיפה קאמר דלא חולצין ולא מייבמין דהא בכל דוכתא משמע דטעמא משום דחיישינן למיעוט וזה היה תימה לאותן שיש בהן סימני סרים בקטנותם רובם מתקנין ולאו סרים ניהו ועוד דלקמן בפרק בית שמאי (דף קיא:) משמע דבכל קטנים איירי רבי מאיר גבי יבם קטן שבא על יבמה גדולה תגדלנו דקאמרינן לימא מתניתין דלא כרבי מאיר כו' ואמר ר"י דהא דבעינן לעיל שיהו בו סימני סרים משנולד היינו ליחשב ודאי סרים אבל ספק סרים הוי אף על פי שאין בו סימני סרים וכן פירש רשב"ם ביוצא דופן (נדה דף מז: ושם) גבי הא דאמר וכי לא נולדו בו סימני סרים עד כמה עד רוב שנותיו פירוש עד רוב שנותיו אם לא הביא הוי גדול ודאי וסרים ודאי אבל קודם לכן הוא קטן ויש לו דין בן תשעה מכ' ועד רוב שנותיו ואם הביא ב' שערות מכ' ועד קודם רוב שנותיו הוי גדול ולא סרים: דהביא שתי שערות בזקן כולי עלמא לא פליגי עד שיהא בכולן · וא"ת והא לעיל אמרינן בן עשרים ולא הביא שערות יביאו כו' הא הביא שערות קודם כ' לא חשיב ודאי סרים אע"פ שיש בו סימני סרים ואם כן מאי קאמר עד שיהא בכולן אפילו כולן אין מועילין דהא הביא שתי שערות בזקן ואמר ר"י דשערות דזקן אין מועילין לדין הבאת שתי שערות אף על גב דבכל שאר מקומות בגוף מועילים ואם תאמר כיון דהביא שתי שערות בזקן מאי קאמר עד שיהא בכולן והלא אחד מן הסימנים הוא שאין לו זקן והרי יש לו זקן ואמר ר"י דאין חשוב בהבאת שתי שערות לבד יש לו זקן אלא אם כן נתמלא זקנו וא"ת הא דאמר בפרק קמא דקדושין (דף לה: ושם) זקן האשה והסרים ופירש בקונטרס סרים חמה היכי משכחת לה למ"ד עד שיהא בכולן ואר"י דהכא מיירי קודם כ' אבל מה שהביא אחר כ' שכבר הוא סרים ודאי אין בכך כלום*: כי פליגי בשלא הביא · והא דקאמר רבי יוחנן אפי' באחד מהן לא שיצטרך סימן אחד בהדי האי אלא בהאי לחודיה חשוב סרים ואין לתמוה על הלשון דבכי האי גוונא אמרי' באלו טרפות (חולין דף סב.) עוף הבא בסימן אחד טהור *והני מילי דלא דרים ועל כרחך הכי פירושו הני מילי שאותו סימן הוא דלא דרים: לימא

תוספות חד מקמאי

ר' אומר סימניו מוכיחין עליו שערו וצפרניו טעמא דשלא גמרו סימניו הא גמרו סימניו אמרינן האי בר ז' הוא ואשתהויי אישתהויי אלא הא דאמר רבא תוספאה עובדא הוה באשה שהלך בעלה למדינת הים ואשתהי עד תריסר ירחי שתא כמאן כר' דאמר אישתהי כיון דאיכא רשב"ג דאמר אישתהי כרבים עבד דתניא רשב"ג אומר כל ששהא ל' יום באדם [אינו] נפל לכאורה מסתבר' דשלש מחלוקות בדבר ת"ק דפליג אדר' ס"ל דבן ח' לא חיי בין נגמרו סימניו בין לא נגמרו ור' ס"ל דכשנגמרו מחייא חיי אלא שאין עושים מעשה להחזיקו כבן קיימא ודאי עד שיהא בן כ' ורשב"ג ס"ל כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל אפילו בשלא גמרו לו סימניו דאי אמרינן דרשב"ג דוקא בדנגמרו סימניו הוא דאמר כל ששהה ל' יום וכו' אבל לא גמרו אע"פ ששהה נפל הוא א) השתא י"ל אי בשנגמר סימניו אמרו שהה ל' יום אינו נפל שאם היה נפל אינו יכול לחיות ל' יום כש"כ כשלא נגמרו סימניו אם היה נפל אינו יכול לחיות ל' יום אלא משמע דס"ל לרשב"ג כל ששהה ל' יום אינו נפל בין גמרו בין לא גמרו ורשב"ג ורבנן בתרתי פליגי פליגי בבן ח' כדאמרי' ופליגי בספק בן ז' ספק בן ח' דאליבא דרבנן הולכין אחר רוב נשים דילדן ולד של קיימא ולרשב"ג ספק הוא ואפסיק הלכתא בפרק ר"א דמילה כרשב"ג ומשמע דבתרווייהו אפסיק הלכתא כרשב"ג בין בספק בן ח' בין בודאי בן ח' וממילא ש"מ דלית הלכתא כר' אבהו דאמר אין עושין בהם מעשה להחזיקו כבן קיימא עד שיהיה בן כ' דהא אפסיק הלכתא כרשב"ג דאמר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל דמשמע בודאי אינו נפל וולד של קיימא הוא · ויש לפרש מלתא דרשב"ג בתרתי בספק בן ח' אבל כל זמן שלא שהה ספקא הוה כי שהה ודאי בן קיימא הוי בן ח' בלא שהה ודאי נפל הוא בששהה ל' יום הוי ספק עד שיהיה בן כ' ולעולם לר' אבהו הלכה הוא והר' שמואל ב"ר דוד כתב ר' אמר חדא ורשב"ג אמר חדא ולא פליגי דר' לא אדבר כלל שהה ל' יום ס"ל דבשנגמר סימניו תליא מלתא בין שהה ל' יום בין לא שהה ודאי בן קיימא הוא ות"ק ס"ל דבן ח' שנגמרו סימניו מיחייא חיי אלא שאין מחזיקין אותו כבן קיימא ודאי עד שיהא בן כ' וי"מ דסימני בן ח' דקא"ר אבהו לאו להחזיק כבן קיימא קאמר אלא לענין קטנות כשם שסימני סרים ואילונית קאמר לענין קטנות וגדלות כך בן ח' לענין קטנות וגדלות וכן פי' הרב א"ב ב"ד ז"ל וה"ל אמר אביי בן ח' שאין עושין מעשה עד שיהיה בן כ' כי העשרים שלו כ"ג של שאר תינוקת ולפני כ' שלו כלפני זמן של שאר תינוקת מפני דקותו וחולשתו ויש מי שאומר שאם לא הביא שתי שערות והוא בן כ' ה"ז סרים ואע"פ שלא הביא סימני סרים כי (היהוד) [האיחור] מוכיח עליו שהוא לקוי מבטן אמו ומעת לידתו ועכשיו נתגלה ספקו אבל קודם כ' שעדיין לא נתברר רעותו לא אבל אם הביא ב'

א) אולי צ"ל דאי בשנגמר סימניו אמאי שהה ל' יום אינו נפל ה"ה בלא נגמר סימניו שאם היה נפל וכו'.

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"א מהל' מילה הלכה יג טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף יא.

קטז ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' יט טור ש"ע אה"ע סי' ד סעיף יד:

קיז ג מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ד טוש"ע שם סימן קעב סעיף י וסי' קנה סעיף יב:

קיח ד ה ו ז ח ט י מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סי' קעב סעיף ס:

קיט כ מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סימן קעב סעיף ו:

קכ ל מ נ מיי' שם הל' ו טור ש"ע שם סימן קעב סעיף ד:

קכא ס ע טוש"ע שם סעיף א בהג"ה:

מסורת הש"ס

ס"א וחזי · [תוספתא שבת פט"ו] · [עי' תוס' נזיר כו. ד"ה אלא] · לעיל לו: שבת קלה: נדה מד: [תוס' דשבת פט"ו] · [שבת פט"ו] · [תוספתא פ"י] · [לעיל סח: ולקמן קיט.] · [ועמ"ש תוס' נדה נב. ד"ה כמחר כו' דלא מוצלת הכהיקת שהוא גדול כבגים] · [עי' היטב תוס' קדושין לה: ד"ה הרי הוא] · [בחולין איתא והוא דלא דרים]

הגהות הב"ח

(א) גמרא הכא במאי עסקינן (כשנגמרו סימניו) תא"מ ונ"ב הכי גרס בריף ש"מ כשלא גמרו סימניו כו': (ב) רש"י ד"ה מפני הסכנה סכנת שניהם נ"ב ובשבת דף קלה. פרש"י רק משום סכנת אם ע"ש ובתוס': (ג) ד"ה ואשתהי וכו' שלא חזר כבעל וילדה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בזקן. נמחק (ור"ל שיהא דבזקן לא מהני שתי שערות לאחר עשרים ועי' ת"ס סוף פ"ק דנדה ול"ל כל מה שמדקין הסימנים כו): [ב] שם דיקנא. נמחק:

גליון הש"ס

תד"ה כיון וכו' ואמר ר"י דקי"ל דשמואל וכו' עי' שבת דף ע"ב ע"ב תד"ה אם לן וכו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ואישתהי עד תריסר ירחי שתא. נ"ב עי' ר"אבן דף קכב ע"א ומפרש מסיקן את הסדבר והוא כשנתעברה ופגעה כסום וכר תהלה:

לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא. דאמר *שומרת יבם שזינתה פסולה ליבמה לא הוא הדין אפילו לאחר נמי ואיידי דתנא רישא בדידיה תנא נמי סיפא בדידיה: וכן איילונית שחלצו לה אחין כו': טעמא דבעלוה הא לא בעלוה לא כמאן דלא כרבי יהודה דאי רבי יהודה *האמר איילונית זונה היא: **מתני'** [א]סרים חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה רבי יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ר' יהודה אומר *טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ מפני שהוא כסרים *[ב]אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא ר' *אליעזר אומר [ג]אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר: **גמ'** פשיטא מהו דתימא מוליד מאכיל שאינו מוליד אינו מאכיל קמ"ל: רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אנדרוגינוס: אמר ר"ל מאכילה בתרומה ואין מאכילה בחזה ושוק רבי יוחנן אומר אף מאכילה בחזה ושוק ולריש לקיש מאי שנא חזה ושוק דאורייתא תרומה נמי דאורייתא הכא במאי עסקינן בתרומה בזמן הזה דרבנן אבל בזמן שבהמ"ק קיים מאי לא אדתני אין מאכילה בחזה ושוק ליפלוג וליתני בדידה בד"א בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לא הכי נמי קאמר כשהוא מאכילה מאכילה בתרומה בזה"ז דרבנן ואין מאכילה בזמן חזה ושוק ואפילו בתרומה דרבנן דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא ור' יוחנן אמר אף מאכילה בחזה ושוק א"ל ר' יוחנן לר"ל מי סברת [ד]תרומה בזה"ז דרבנן א"ל אין שאני שונה [ה]עיגול בעגולים עולה אמר ליה והלא אני שונה חתיכה בחתיכות עולה מי סברת כל שדרכו לימנות שנינו את שדרכו לימנות שנינו מאי היא דתנן *[ו]מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות

רש"י

פסולה ליבמה · כאשת איש שזינתה שאסורה לבעלה וכיון דזונה היא אסורה לכהונה: האמר איילונית זונה היא · בפרק הבא על יבמתו (לעיל דף סא.) ויליף לה מהזנו ולא יפרוצו: **מתני'** סרים חמה כהן וכו' · אבל סרים אדם מיפסל נמי פסיל לה מתרומה דהי נשא דהייתו פלוע דכא: לא יחלוץ · אם יש אח אחר: אבל לא נישא · שהוא כזכר והשוכב עמו הרי הוא כבא על הזכר: רבי אליעזר אומר · בגמרא מפרש פלוגתייהו: **גמ'** מהו דתימא מוליד מאכיל · דדייקינן ויליד ביתו הם יאכלו הראוי להוליד יאכיל: מאכילה בתרומה כו' · לקמן מפרש לה בתרומה בזמן הזה דרבנן אבל במידי דאורייתא לא מאי טעמא ספק אשה הוא: ה"ג קאמר כו' · והכי משתמע מילתיה דר"ל מאכילה בתרומה כלומר בזה"ז שאין נוהג אלא תרומה ואינו מאכילה בכלום בזמן שחזה ושוק נוהגין דהייתו כשהמקדש קיים: אפי' בתרומה דרבנן · כגון תרומת פירות הואיל ואיכא תרומה דאורייתא כגון דגן תירוש ויצהר גזרי': אף מאכילה · דזכר מעליא הוא: מי סברת תרומה בזה"ז דרבנן · דקמוקמת לה למתניתין במידי דרבנן ואסרת לה בחזה ושוק: שאני שונה · ברייתא עיגול של תרומה בטל במאה של חולין או עיגול של תרומה טמאה בטל בק' עיגולים של תרומה טהורה ואי תרומה בזמן הזה דאורייתא כיון דעיגול דבר חשוב הוא ודרכו לימנות לא בטיל אף על גב דתרומת תאנים דרבנן הואיל ותרומה דאורייתא נוהגת לא מבטלינן דרבנן גזרה דרבנן אטו דאורייתא: אמר ליה והלא אני שונה כו' · כלומר מי אית לך למיגזר בהא דרבנן אטו דאורייתא אי נמי אתית לבטולי בדאורייתא לאו איסורא הוא שהרי אני שונה חתיכה של חטאת טמאה בטיל בטהורה והכא מידי דאורייתא הוא ואף על גב דדרכו לימנות דמי סברת כל שדרכו לימנות שנינו דלא בטיל את שדרכו לימנות במנין שנינו שעשאוהו מיוחד למנין אבל חתיכה ועיגול פעמים שהם נמכרים באומד אף על גב דרגילים לימנות הואיל ואינן מיוחדים בכך בטלין: תלתן · פנגר"י מין קטנית הוא ולמתק הקדירה בא: ידלקו · כלאים בשריפה דכתיב (דברים כב) פן תוקדש תוקד אש:

תוספות

לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא כו' · וא"ת לעיל בפ"ק (דף טו:) דקאמר צרות מתיירא אני בבני צרות מעיד אני לכם כרב המנונא מבני צרות לפשוט שהצרות פטורות מחליצה ומן היבום שאם היו זקוקות לאחין א"כ היו בני צרות פסולות מק"ו דאלמנה דליכא למפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת שגם היבמה שזינתה מתחללת לרב המנונא ואמר ר"י דמה דפשט להם בני צרות בזה לא היה מתיירא שאם יקפידו עליו יאמר שאין הלכה כרב המנונא: **ואין** מאכילה בזמן חזה ושוק אפילו בתרומה דרבנן · בפרק שני דכתובות (דף כה.) גבי מאי גדולה חזקה דקאמר ואיבעית אימא בתרומה דרבנן אבל דאורייתא לא אבל ההיא שינויא לא הויא כסוגיא דהכא דגזרינן דרבנן אטו דאורייתא והא דאמר באלו עוברין (פסחים דף מד.) גבי שתי מדוכות הנח לתרומת תבלין דרבנן ולא גזרינן אטו דאורייתא אמר ר"י דשאני התם דאקראי בעלמא ולא איתחזק איסורא דאימור תרומה לתוך תרומה נפלה אבל עיגול בעיגולים דהכא אע"ג דאקראי בעלמא איתחזק איסורא והא דפריך לקמן (דף פב.) דרבי יוחנן אדרבי יוחנן מברייתא דשתי קופות הו"מ לשנויי בתרומת פירות דרבנן כי ההיא דפסחים אלא דמשני לה שפיר וא"ת ומי דחקו לר"ל דלא אכלה בתרומה בזמן חזה ושוק ואור"י משום דשמעינן לר' יוסי דאמר אנדרוגינוס ספיקא הוי דקאמר(א) שלא הכריעו בו חכמים אם הוא זכר אם הוא נקבה וא"ת והא לר' יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא כדמוכח ברייתא דסדר עולם דמייתי לקמן בשמעתין וי"ל דקסבר ר"ל דר' יוסי תנא לה ולא סבר לה דכה"ג אשכחן בפרק יוצא דופן (נדה דף מו:) ועוד לפי שהיה שונה אליבא דר' יוסי עיגול בעיגולים עולה ורבי יוחנן אית ליה לקמן (דף פב:) דתני לה וסבר לה כדדייק ממתניתין דמשוי ליה רבי יוסי לאנדרוגינוס ודאי זכר מדקתני נושא ומינה מותבינן לקמן (שם) לריש לקיש ולדידיה ליתא לברייתא מקמי מתני': **אמר** ליה ר' יוחנן לר"ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן · אע"ג דר' יוחנן גופיה אית ליה לקמן (שם) דלרבנן תרומה בזה"ז דרבנן הכא אליבא דר' יוסי קיימי וה"ק מי סברת דלר' יוסי תרומה בזה"ז דרבנן והשתא נ"ל דהא דמהדר ליה ר"ל אני שונה עיגול בעיגולים עולה אליבא דרבי יוסי היה שונה: **שאני** שונה עיגול בעיגולים עולה כו' · וא"ת אכתי דלמא אע"ג דהוי דאורייתא עולה משום דסבר כרבנן דאמרי אינו מקדש אלא ו' דברים בלבד ואר"י דא"כ ה"ל למינקט מידי דאורייתא כגון בילת טריפה שנתערבה ומדנקט עיגול בעיגולים ש"מ משום דתרומה דרבנן אבל במידי דאורייתא אסור כל שדרכו: **והלא** אני שונה חתיכה בחתיכות עולה · היינו מתני' דמייתי בסמוך דחתיכה של חטאת וכו' תימה מנא ליה דאתיא כר' יוסי דלמא רבנן היא דאמרי אינו מקדש אלא ו' דברים בלבד וי"ל חדא דבר פלוגתיה דר' יהודה הוא רבי יוסי ועוד מאי איריא דנקט חתיכה דהוי כל שדרכו לימנות הוי ליה למינקט מילתא דהוי את שדרכו כיון דאין מקדש אלא ששה דברים ומדנקט חתיכה דוקא ש"מ דוקא חתיכה דהויא כל שדרכו עולה אבל את שדרכו אוסר וה"כ הוה מצינן לשנויי לר"ל דשפיר דייק מההיא דעיגול בעיגולים דעל כרחך לא אתי כרבנן מדנקט עיגול דהויא כל שדרכו ולא נקט את שדרכו: **מאי** היא דתנן מי שהיו לו חבילי תלתן כו'. וא"ת לר"ל כיון דתרומה בזמן הזה דרבנן אלמא בטלה קדושת הארץ א"כ כלאי הכרם נמי דרבנן ואמאי תני כל שדרכו הא בדרבנן אין אוסר כל שדרכו ואין לומר דלר"מ תרומה בזמן הזה דאורייתא דהא שמעינן ליה לר"מ דעיגול בעיגולים עולה בריש מסכת ביצה (דף ג:) גבי ליטרא קציעות כו' וי"ל דכלאי הכרם חדא דרבנן דבזמן בהמ"ק הוי דאורייתא אבל עיגול תרתי דרבנן חדא דבטלה קדושת הארץ ועוד דאפילו בזמן בית המקדש תרומת תאנים דרבנן אי נמי חבילי תלתן הוי את שדרכו והכי פירושו שהיה ר"מ אומר כל שדרכו בדאורייתא מקדש ולכך דין הוא דאת שדרכו יקדש אפי' בדרבנן כגון חבילי תלתן: **נתערבו** באחרות · אמר ר"ת דלא גרסי' ואחרות באחרות מדפריך בהתערובת (זבחים דף עד. ושם) לשמואל דאסר ספק ספיקא בעבודת כוכבים מברייתא שמתרת ולא משנה דקאי כשמואל אלא ר' יהודה בברייתא שאוסר אפי' בשאר איסורין ספק ספיקא ושמואל סבר כוותיה בחדא בעבודת כוכבים ופליג בשאר איסורין ואי הוה גרס הכא ובע"ז ובכל דוכתי דכי הך משנה ואחרות באחרות הוה ליה לאתויי לשמואל סייעתא מכל הנך משניות וי"מ דאפילו גרס בכל הנך משניות ואחרות באחרות לא היה יכול להביא ראיה מהם לשמואל דאסר ספק ספיקא דדלמא הכי קאמר וכל האחרות שנתערבו באחרות דליכא אלא חד ספיקא ויש חידוש יותר בנתערב שתי פעמים מבנתערב פעם אחת דאף על גב דאיכא תרי רובי אסיר דגבי שאר מילי אוסרין חד רובא ושרינן תרי רובי כגון גבי יוחסין בסוף פ"ק דכתובות (דף טו. ושם) דאמר הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה ואין הולכין אחר רוב העיר גרידתא ורוב סיעה גרידתא*: כולן

תוספות ישנים

[illegible] הוא לא הוי לריש לקיש לומר שיאכיל אף בתרומה דרבנן ועל כן פירש רבינו נתנאל דה"ק מי סברת תרומה בזה"ז מדרבנן דהכי הלכתא' דהא מדקאמר דר' יוסי סבר תרומה בזה"ז דרבנן ס"ל דהלכה כן שסברי ר' מאיר לא שהזכר בזאת משנה לחלוק על ר' יוסי אע"ג שהוא חולק על זה דסבר תרומה בזה"ז דאורייתא פ"ק דחולין ואם כן לא רצה להזכירו במשנה משום דהלכה כר' יוסי וע"ז מתמה רבי יוחנן לומר שהלכה כן ומשני אין שאני שונה עיגול בעיגולין

עין משפט נר מצוה

קכב א מיי' פ"ז מהל' תרומות הלכה יד סמג לאוין רנג טוש"ע יו"ד סימן שלג:

קכג ב ג מיי' פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה טו:

קכד ד (מיי' פ"ז מהל' תרומות) סמג עשין מג טוש"ע יו"ד סימן שלג סעיף ב:

קכה ה מיי' פי"ד מהל' תרומות הלכה ג:

קכו ו טוש"ע יו"ד סימן רצו סעיף ג:

מסורת הש"ס

לקמן לב: לה. נו. סוטה יח: גיטין פ:

לעיל סא.

בכורות מב:

לקמן פב:

[ר"ל אלעזר עיין תוי"ט ועי' תוס' לקמן פד. ד"ה רבי]

זבחים עב. ביצה ג: ערלה פ"ג מ"ו

[ועי' תוספות ביצה ג: ד"ה ואחרות ותוספות ע"ז עד. ד"ה נתערבו ותוספות סנהדרין פ. ד"ה ואחרים ותוספות זבחים עב. ד"ה נתערבו]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואין וכו' ואור"י משום דשמעי' כו' דקאמר בברייתא שלא הכריעו:

עולה דמשנה היא בתרומות ומדסתם רבי כר"מ (דא"ר) [אליבא דר'] יהושע פ"ק דביצה אם יש בס מאה פומין יעלו ודאי הכי הלכתא דעגול בעגולין עולה וא"כ הוי תרומה בזה"ז דרבנן ומש"ה עולה אע"פ שהוא דבר שבמנין וא"ת שלא ר"מ סבר תרומה בזה"ז דאורייתא ואפ"ה קאמר יעלו י"ל דהיינו טעמא דר"מ משום דקא בעי דבר שבמנין ואיסורי הנאה אבל כי ליכא אלא חד מינייהו סבר דבטל אבל (לר"מ) [לרבי] דסתם משנה דתרומות דעיגול בעיגולין עולה כר"מ סתמא ג) כמותו מטעמא דאיהו סבר דבעינן דבר שבמנין ואיסורי הנאה ולריש לקיש הוי טעמא דעולה משום דתרומה בזמן הזה דרבנן וא"ת ומנא ליה לר"ל הא דלמא סתם רבי כר"מ ומטעמיה דקא בעי תרתי דבר שבמנין ואיסורי הנאה וי"ל ודאי לא אפשר לומר שסברי הלכתא הוא דלא בעינן תרתי דהא סתם לן מתני' בפרק גיד הנשה דחתיכת דג טמא ונבילה לא בטלה אע"ג דבשגה שריא וניחא דקאמר לקמן מאי חתיכה ולא בעי מאי עיגול דמשנה ידועה היא בפ"ק

א) ר"ל לפי מה שפי' בתוס' לעיל ד"ה אמר דר"ל מיירי אליבא דר' יוסי. ב) ואף דג"ה נוהג גם בחיה מ"מ שמנו של גיד משום לתא דחלב גזרו ולא משום גיד וכ"כ הרשב"א בתוה"ה הארוך דף ק"א דפוס ברלין לחד פירושא. ועי' בשו"ת הרדב"ז ח"ב סימן תר"ע ואמנם ק"ק דהא במקום דאיכא למגזר משום דאורייתא מודה ר"ל וצ"ע. ג) נ"ל דלאו מטעמיה סתם כמותו דר"מ סבר דבעינן דבר שבמנין.

תוספות חד מקמאי

ב' שערות בזמנו הרי הוא כשאר תינוקת ומסתברא כפי' קמא דאי כפי' בתרא הכי איבעי ליה למימר בן ח' כיון שיהיה בן כ' עושים בו מעשה והז"ל לא עלה פירושו כלום לבן ח': הא דתנן סרים שחלץ ליבמתו לא פסלה מן הכהונה בעלה פסלה דוקא בעלה הוא הא אחר לא פסלה מן האחים דלית הלכתא כרב (הונא) [המנונא] דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה דגרסינן בסוטה פרק היה מביא אמרי במערבא לית הלכתא כרב המנונא. תנן התם בפרק בתרא דבכורים אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים ויש בו דרכים [שאינו שוה לא לאנשים ולא לנשים] שוה לאנשים כיצד מטמא בלובן כאנשים וזוקק ליבום כאנשים ומתעטף ומסתפר כאנשים ונושא ואינו נישא כאנשים וחייב בכל מצות האמורות בתורה כאנשים כיצד הוא שוה לנשים מטמא בדם כנשים ואינו מתיחד עם האנשים כנשים ואינו עובר על בל תקיפו ועל בל תשחית ועל בל תטמא למתים כנשים ופסול לעדות כנשים ואינו [נבעל] בעבירה כנשים ונפסל מן הכהונה כנשים כיצד שוה לאנשים ולנשים חייב על הכאתו ועל קללתו כאנשים ונשים וחייבים על נזקו בין מזיק בין ניזק כאנשים וכנשים וההורגו שוגג גולה מזיד נהרג כאנשים ונשים וחולק בקדשי הגבול כאנשים ונשים ונוחל בכל נחלות כאנשים ונשים ואם אמר הריני נזיר שזה איש ואשה ה"ז נזיר כיצד אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים אין חייבין לא על קללתו ולא על הכאתו לא כאנשים ולא כנשים ולא נערך לא כאנשים ולא כנשים ואם אמר הריני נזיר שזה לא איש ולא אשה אינו נזיר ר"מ אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה היא ולא יכלו חכמים להכריע עליו אם זכר אם נקבה אבל טומטום אינו כן פעמים שהוא איש פעמים שהוא אשה כתבתי זו המשנה [מפני] שהיא צריכה תלמוד במקצת דברים שיש בה ובתוספתא דבכורים פ' בתרא

קכז א מיי' פט"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה יד:

קכח ב מיי' שם פט"ז הלכה ט טוש"ע יו"ד סימן קי סעיף א:

קכט ג מיי' פ"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה כג:

קל ד מיי' שם הל' כד:

כולן ידלקו דברי ר' מאיר וחכ"א [א]יעלו באחד ומאתים שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש וחכ"א אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר"ע אומר [ב]שבעה אלו הן אגוזי פרך ורמוני בדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולחי כרוב ודלעת יונית ור"ע מוסיף אף ככרות של בעה"ב הראוין לערלה ערלה לכלאי הכרם כלאי הכרם ר' יוחנן סבר את שדרכו לימנות שנינו וריש לקיש סבר כל שדרכו לימנות שנינו מאי חתיכה דתניא [ג]חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טמאה שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים טהורות תעלה רבי יהודה אומר לא תעלה אבל [ד]חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טהורה שנתערבה במאה פרוסות של חולין טהורות דברי הכל לא תעלה קתני מיהת רישא תעלה אמר רבי חייא בריה דרב הונא בנימוחה אי הכי מאי טעמא דר' יהודה רבי

כולן ידלקו · דלא בטלי כדקתני טעמא שהיה רבי מאיר אומר כל שדרכו לימנות מקדש את המתערב עמו ואינו בטל ברוב שכלאי הכרם בדבר שאין במנינבטלין באחד ומאתים כדאמר בפסחים באלו עוברין (דף מח:) מן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מיכן לערלה וכלאי הכרם שבטלים במאתים: מקדש · מאתים או שלש מאות דלא בטל: פרך · מקום: הראוין לערלה · כגון אגוזים ורימון וחביות מקדשין ואוסרין את הכשרים משום ערלה: הראוין לכלאי הכרם · כגון תרדין וכרוב ודלעת: רבי יוחנן סבר את שדרכו לימנות · שמיוחד במנין שניטו דלא בטל הלכך חתיכות ועיגולים אע"ג שדרכן לימנות הואיל שדרכן נמי לימכר באומד בטלי: ור"ל סבר כל שדרכו לימנות. אפילו לפרקים שנינו דלא בטיל הלכך עיגול אי ס"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא לא היה בטיל: ר' יהודה אומר לא תעלה · דקסבר ר' יהודה בכל דוכתא מין במינו לא בטיל: דברי הכל לא תעלה · ת"ק מודה הואיל ואפשר למוכרן לכהן בהפסד מועט וחתיכה ופרוסה דרכן לימנות משוםהפסד מועט לא מבטלינן איסורא דאורייתא ואע"ג דעיגול בטל בחולין ולא מזבנינן ליה לכהן התם הוא דעיגול גופיה תרומה דרבנן היא ורישא תעלה דאין להם תקנה אלא שריפה ואיכא הפסד קדשים: קתני מיהת רישא תעלה · קשיא לר"ל דהא הכא דרכן לימנות ובטיל:

כולן ידלקו · וליכא למימר דלגיידינהו דגזרינן שמא יבואו עשרה בני אדם בבת אחת כו' כדאמר בריש פ' התערובות (זבחים דף עג: ושם) וא"ת ומ"ש דלא פליג ר' אליעזר הכא וכן אכל הנהו דמס' ערלה (בפ"ג מ"ו) כדקאמר לענין עבודת כוכבים בסוף כל הצלמים (ע"ז דף מט:) דיוליך הנאה ליס המלח ומיהו רבינו שמואל פירש שם דה"ה בכל איסורין ונראה דדוקא גבי עבודת כוכבים אית ליה הכי משום דתופסת את דמיה וכשמוליך הנאה נראה כאילו הוליך האיסור ועוד יש לפרש דדוקא בתנור שהסיקו בעלי עבודת כוכבים ואפה בו את הפת ונטל ממנה ככר וארג בו את הבגד אמרינן יוליך הנאה ליס המלח כשנתערב לפי שאין ממשות האיסור בעין וההוא דאיתערב לו חביתא דחמרא דקאמר (שם) דיוליך הנאה היינו משום דאין נהנה מגוף האיסור דאסור בשתיה אלא או למכור או ליתן לפועליו וא"ת ומה טעם לא אמרי' בכל הנך דמס' ערלה (פ"ג מ"ו) ימכרו כולן לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבו כדאמר רשב"ג בפרק בתרא דמס' ע"ז (דף עד. ושם) גבי יין נסך בירושלמי פריך לה ומשני דחיישינן בכולהו אם ימכור לעובד כוכבים שמא יחזור וימכור לישראל וכן בפת ובגד דפרק כל הצלמים (שם דף מט:) אע"ג דפת של עובד כוכבים אסור כיון דשרי בהנאה חיישינן שמא יקנה ממנו ישראל ליתן לפועליו וחבית דההוא גברא אם היה חפץ למכור כל יינו ביחד ה"ה דהוה מצי למכור חוץ מדמי איסור שבו:

דאמר כל שדרכו לימנות שניטו דהא הכא דרכן לימנות ובטיל:

פרך · פירש בקונטרס שם מקום ור"י אומר על שם שנפרכים כדאמר בפסיקתא דפרשתא דיהודה וישראל רבים אחר פרשת כי תשא דריש על אל גנת אגוז ירדתי שנמשלו ישראל לאגוז שיש בו ג' מינים של פרך שנפרך מעצמו: **ככרות** של בעל הבית · אבל של נחתום שהם קטנות אפי' ר"מ מודה דלא מקדש דהא תנן במס' ערלה (פ"ג מ"ז) דתעלה באחד ומאתים והא דמשמע לקמן דחתיכה של לחם הפנים לא בטלה בשל חולין שאני לחם הפנים דחשיר טפי וראוי להתכבד בו ואפה בו את הפת דפ' כל הצלמים (ע"ז דף מט:) דקתני נתערבה באחרות כולן אסורות צריך לאוקמא בככרות של בעל הבית*: **הראוין** לערלה ערלה · בירושלמי מדקדק אמאי לא תני נמי הראוי לתרומה תרומה דכיון דחשיבי לא בטלי באחד ומאה ומשני משום דכולהו שייכי בתרומה ולא מצי למיתני הראוי לתרומה תרומה ועוד מצי לשנויי דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסור הנאה כדאמר בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף עד.) אמתניתין דהתם: **רבי** יוחנן אומר את שדרכו למנות שניטו · בירושלמי משמע דלא הוי אלא עשרה דברים את שדרכו וגראה דהיינו אותן ששה דברים דקאמרי רבנן וחבילי תלתן הרי שבעה ובגד שנצבעו בקליפי ערלה ונתערבה באחרים וצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ותרי מילי חשיבי הרי ט' ואורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ואית דחשיב ככרות של בעל הבית בעשירית וקשה לר"י דהא איכא טובא טבעות וכוסות של עבודת כוכבים דהתערובות (זבחים עד.) וכל הנהו דתנן בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד. ושם) יין נסך ועורות לבובין וכו' וקאמר התם דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה וכל הנהו הוו את שדרכו דאי לאו הכי תקשה ההיא משנה לרבי יוחנן ודוחק לומר דתנא דליטרא קציעות היא דא"כ הוה ליה לאקשויי ולשנויי הכי כדפריך אההיא דהתערובות ובריש מסכת ביצה (דף ג: ושם) ועוד נראה דעדיפי מאת שדרכו מלפריך התם וליתני נמי אגוזי פרך ורמוני באדן וליתני נמי ככרות של בעל הבית ומשני אכולהו הא תנא ליה התם ומחבילי תלתן דחשיב הכא ברישא לא פריך משמע דכרבנן בעי לאוקמי דלא סגי להו בלא את שדרכו ואמר רבינו יצחק דבירושלמי לא חשיב אלא אותן שנויים שם במסכת ערלה (פ"ג) אבל אכתי איכא טובא וא"ת יין נסך דחשיב התם במסכת ע"ז ע"כ בחביות סתומות איירי דהא כרבנן בעי לאוקמיה וא"כ אמאי חשיב לה הא תנא ליה במסכת ערלה ואמר רבינו יצחק דאיצטריך לאשמועינן דמחמרינן ביין נסך ואע"ג דלא כתיב איסוריה בדאורייתא אלא מדברי קבלה או שמא אשמועינן דדוקא ביין נסך מחמרינן ולא בסתם יינן ואם בסתם יינן הוי דינא הכי כ"ש דאיצטריך לאשמועינן משום סתם יינן א"נ אשמועינן דלא שרי על ידי פדיון לאפוקי מדר' אליעזר וא"ת והא קתני שור הנסקל ובפ' התערובות (זבחים עב. ושם) משמע דשור הנסקל וחטאות המתות לא חשיבי אפילו כחבילי תילתן ואמר ר"י דדוקא מחטאות מתות הן כבשים קטנות פריך בהתערובות דלא חשיב שבמנין לפי שרגילים למכור כל העדר יחד ואפילו יחשב כשהוא שחוט כחתיכה הראויה להתכבד בה כשהוא תי גריע טפי אבל שור הנסקל שהוא גדול חשיב הוא אפילו אליבא דרבנן ובירושלמי מוקי ההיא דפרק בתרא דמסכת ע"ז בשור הנסקל שחוט דראוי להתכבד בו ומיהו אמר ר"י דלפי הש"ס שלנו משמע שמעמידה בחי דבפ' התערובות (שם דף עא:) עביד צריכותא ממתני' דהתם דאשמועינן שור הנסקל שנתערב בקדשים ודפרק בתרא דמס' ע"ז דאשמועינן שור הנסקל בחולין ואי בחתיכה איירי ההוא דמס' ע"ז לא הוה צריך לטעמא דהפסד קדשים דקאמר התם: **רבי** יהודה אומר לא תעלה · פי' בקונטרס משום דקסבר מין במינו לא בטיל ואין נראה דדוקא בדבר המתערב אית ליה לר' יהודה דמין במינו לא בטיל כמו שאפרש בסמוך אלא השתא טעמא דר' יהודה דקסבר כל שדרכו למנות לא בטיל דר' יהודה לטעמיה דאמר בליטרא קציעות (שם עג.) ובריש מס' ביצה (דף ד. ושם) וכי מוקי לה בנימוחה הוא דקאמר דטעמא דר' יהודה משום דמין במינו לא בטיל: **דברי** הכל לא תעלה · נראה לפרש דטעמא דסיפא שנתערבה בשל חולין משום דלאחר שנתבטלה ראויה להתכבד בה לפיכך לד"ה לא בטלה אבל רישא שנתערבה בחתיכות טהורות של חטאות דכי נמי תעלה אין ראויה להתכבד בה דלא שייך כיבוד בפני כהנים במקדש ולהכי לת"ק תעלה דהוי כל שדרכו והא דפליגי בתוספתא במס' תרומות (פ"ה) *בחתיכה של חטאת בין טהורה בין טמאה שנתערבה בחולין דרבנן אמרי תעלה ור' יהודה אומר לא תעלה צריך לאוקומה בנימוחה ור' יהודה לטעמיה דאמר (חולין קח.) מין במינו לא בטל וק"ק לפי זה אמאי לא נקט טמאה בשל חולין ד"ה לא תעלה דאין לומר דטהורות בטהורות עדיפא ליה דמשמע דלא צריך האי טעמא אלא לר"ל [א]ונראה דלר' יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה דמקדש מבטמאה דהוי דבר שבמנין ואיסור הנאה דאין חידוש כל כך והא דלא חשיב במסכת ע"ז חתיכה של חטאת טמאה בשל חולין דהוא תנא תרתי אית ליה כדקאמר התם איכא למימר דבקדשים לא מיירי ולפי טעמא שבקונטרס שתולה בהפסד מועט לא מצי למינקט בסיפא טמאה בחולין*: רבי

תוספות ישנים

[illegible]

[ועי' היטב תוספות זבחים עב: ד"ה אף בכורות]

ולפניו איתא פרוסה של לחם הפנים שנתערבה

[ועי' תוס' זבחים עב. ד"ה וליבטלו וכו' טעמו ופירושו של רש"י]

כתימה גם הוסיפו שם עוד בענין דסכה ... הראויה להתכבד בפני האורחים ותיכה הראויה להתכבד לא בטלה [ועי' בתוס' כאן]: [א]ועוד י"ל דרבותא אשמעינן דאע"ג דהוית עבורה ואינה אסורה אלא לזרים וב"ש טמאה שאינה ראויה אף לכהנים והוי כענין דאמרי עדיפא ליה למילף: אי הכי מאי טעמא דרבי יהודה. אא"ב דמיירי בשלא נמוחה ניחא טעמא דרבי יהודה כדפרישית לעיל דדבר שבמנין לא בטיל אבל כיון דאיירי בנימוחו מאי טעמא דרבי

תוספות חד מקמאי

בתרא גרסינן אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לא לאנשים ולא לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים שוה לאנשים מטמא בלובן כאנשים נושא אבל לא נישא כאנשים ואינו מתיחד עם נשים כאנשים ואינו ניזון עם בנות כאנשים ואינו נעטף ומספר כאנשים ואין מטמא ועובר על בל תקיף ועל בל תשחית כאנשים וחייב על כל מצות האמורות בתורה כאנשים דרכים שוה לנשים מטמא באודם כנשים ואינו מתיחד עם אנשים כנשים ואינו זקוק ליבום ואינו מחלק בקדשי הקדשים כנשים ואינו חולק עם בנים כנשים ופסול לעדות כנשים ופסול לכהונה כנשים ששוה לאנשים ולנשים חייבים על נזקו כאנשים ונשים וההורגו במזיד נהרג בשוגג גולה לערי מקלט ואמו יושבת עליו דם טומאה כאנשים וכנשים ואם אמר הריני נזיר שזה איש ואשה ה"ז נזיר דרכים שאינו שוה לא לאנשים ולא לנשים אין חייבים על טומאתו ואין שורפין על טומאתו ואינו מברך לא לאנשים ולא לנשים ואם אמר הריני נזיר שאין זה לא איש ולא אשה ה"ז נזיר ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפ"ע היא ולא יכלו חכמים להכריע אם איש אם אשה אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה וכ"כ הראב"ד בפירושיו וכתב בזה שכתבתי זו התוספתא אע"פ ששלשה [דברים] יש בה שאין בירור פי' אצלם כמו ואינו נעטף ומספר ואינו נבעל בעבירה כנשים ואינו מברך לא לאנשים ולא לנשים אלו ג' דברים אין בירורם אצלם ואצלנו הלכות גדולות הכי אמר זו התוספתא דאנדרוגינוס בהלכות יבמות וכתב [א]) אינו נעטף באבילות ואינו כנשים ואינו נבעל בעבירה ופסול מן התרומה כנשים וקי"ל אע"ג דאין חולקים תרומה לאנדרוגינוס אבל משגרי' לו לביתו כדאיתא בפ' נושאין דאנדרוגינוס אוכל בתרומה ואינו אוכל בקדשים ואינו נבעל בעבירה דחשבינן ליה כחללה ונפסל מן התרומה ולדידי נמי משמע אין מברך לאנשים ולא לנשים משום בריה בפני עצמה היא ע"כ:

[א]) בכס"ג לפנינו (ונדפס בסוף כרך ברכות) איתא ומעטף באבילות ואינו מספר כאנשים וכו' וכן צ"ל גם כאן.

רבי יהודה לטעמיה דאמר *מין במינו לא בטיל אבל לא נימוח מאי לא תעלה אדתני אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות לא תעלה ניפלוג וניתני בדידה בד"א בשנימוחה אבל לא נימוחה לא תעלה טהורות בטהורות עדיף ליה ולר"ל מאי שנא רישא ומ"ש סיפא א"ר שישא בריה דרב אידי רישא בטומאת משקין דרבנן סיפא דאורייתא אבל טומאת שרץ מאי לא תעלה אדתני סיפא אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות לא תעלה ניפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בטומאת משקין אבל בטומאת שרץ לא טהורה בטהורות עדיף ליה רבה אמר רישא איסור לאו סיפא איסור כרת והא רבה הוא דאמר כל *בדאורייתא לא שנא איסור לאו ולא שנא איסור כרת קשיא רב אשי אמר סיפא משום דהוי ליה *דבר שיש לו מתירין [א]וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והא דרב אשי *בדותא היא למאן אי לכהן מישרא שרי אי לישראל לעולם אסור אלא הא דרב אשי בדותא היא וסבר ר' יוחנן תרומה בזמן הזה דאורייתא והתניא *[ב]שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו בתוך אלו הרי אלו מותרים שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין בתוך חולין נפלו ואמר ריש לקיש והוא שרבו חולין על התרומה ור' יוחנן אמר [ג]אע"פ שלא רבו חולין על התרומה בשלמא לריש לקיש קסבר בדרבנן נמי רבויא הוא דבעינן אלא לרבי יוחנן קשיא הא מני רבנן היא

ואנא

רש"י

ר' יהודה לטעמיה · בכיסוי הדם ובהקומץ : אדתני אבל חתיכה כו' · דמשמע טעמא משום דהפסד מועט הוא נפלוג בדידה ואע"ג דליכא תקנתא לא בטלה : טהורה בטהורה עדיפא ליה · לאשמועינן דאע"ג דשתיהן טהורות ושייך בהו ביטולא טפי דאשכחן במסכת תרומות (פ"ה מ"ג) דתרומה טהורה בחולין טהורין הכל מודין שעולין ובתרומה טמאה בטהורה חלוקים ב"ש וב"ה (שם מ"ד) ועוד דנימוחה ואפ"ה לא תעלה: ולר"ל מאי שנא רישא ומ"ש סיפא · בשלמא לר' יוחנן דמוקי לה בשלימה סיפא כיון דהפסד מועט הוא לא מבטלינן חתיכה שלימה הואיל ודרכו לימנות ואף על גב דלר' יוחנן עיגול דתרומה בטל בחולין דקא מהדר לר"ל והלא אני שונה כו' מכלל דמודה בעיגול דבטיל משום הפסד מועט בחתיכה מודה דיהבינן כולהו לכהן הואיל והיא גופה דאורייתא לא חייסי' להפסד מועט אלא לר"ל דאמר מידי דאורייתא לא בטיל והכא משום דנימוח לא חשיב תו איסור דילה ובטלה סיפא אמאי לא תעלה הא ליתא לאיסורא בעיניה : אמר רב שישא בריה דרב אידי · לעולם בנימוחה ורישא בטומאת משקין דרבנן כגון שנטמאה חתיכה על ידי משקין טמאין שנגעו בכלי דמדאורייתא אין משקה מטמא כלי ואע"ג דאיכא למיגזר משום טומאה דאורייתא מודה ר"ש לקיש דבטיל הואיל ואין דרכו לימנות : וסיפא · קדשים לזר איסור דאורייתא הוא ומידי דאורייתא מין במינו להאי תנא סבירא ליה דלא בטיל ואפילו שאין דרכו לימנות : ליפלוג וליתני בדידה · בטומאה וטהרה כדנקט מילתיה ואתי מאי שנא דשבקיה תנא למילתיה למנקט חולין וקדשים : טהורות בטהורות עדיפא ליה · וניחא ליה לתנא למיתני טהורות בטהורות דשייך בהו ביטולא טפי כדפרישי' לעיל ואפ"ה אזלינן לחומרא הואיל ואיסור דאורי': איסור לאו · טומאת בשר קדשים לאוכלו בלאו והבשר אשר יגע בכל טמא (ויקרא ז) : סיפא · קדשים בחולין אתי לידי כרת דאכיל להו בטומאת הגוף וטומאת הגוף בכרת דכתיב והנפש אשר תאכל בשר ולעולם בשנימוחה : ל"א לעולם בשלא נימוחה ועיגול היינו טעמא דר"ל דבדאורייתא לא בטיל דכיון דתרומה לזר במיתה ככרת דמיא : והא רבה הוא דאמר · בפרק בתרא (דף קיט.) : כל בדאורייתא · (לא בטיל) ל"ש איסור לאו ל"ש איסור כרת אם חשו רבנן לכרת חשו נמי ללאו ועבוד תקנתא : רב אשי אמר · בנימוחה וסיפא הוי דבר שיש לו מתירין דמותרין לכהן : בדותא היא · דהא דקי"ל (ביצה דף ג:) דבר שיש לו מתירין לא בטיל כגון דמשתרייא למחר למאן דאסירא ליה השתא כגון ביצה שנולדה ביום טוב : מישרא שרי · אפילו השתא : הרי אלו · החולין מותרין לזר : והוא שרבו חולין · שבקופת חולין : על התרומה · שבסאה תרומה הלכך תלינן בשאני אומר חולין לתוך חולין נפלו דאי נמי הוי איפכא ונפלה סאה תרומה בקופת חולין בטלה ברובא : אף על פי שלא רבו · דסמכינן אשאני אומר : אלא לר' יוחנן קשיא · דמי תלינן לקולא באיסור דאורייתא :

והכא

תוספות

רבי יהודה לטעמיה דאמר מין במינו לא בטיל · דוקא בדבר לח ומתערב אית ליה לר' יהודה דלא בטיל דומיא דדם הפר ודם השעיר דיליף מינה ר' יהודה בהקומץ רבה (מנחות דף כב. ושם) אבל בדבר יבש לא דר' יהודה גופיה אית ליה בפ' נוטל (שבת דף קמא:) דמעלין את המדומע בק"א ואפי' מין במינו כדמשמע גבי ליטרא קציעות וגבלה בהקומץ רבה (מנחות דף כג. ושם) דאיכא למאן (א) דלא בטל היינו בנימוחה וסברא הוא דדבר המתערב מתפשט טעם האיסור בכל ההיתר ולא בטל אבל דבר יבש האיסור מונח במקומו אלא שאין ניכר היכן הוא והיא דשילהי ביצה (דף לח: ושם) דאמר דחיטין ושעורים בטלים לרבי יהודה ולא חטין בחטין בקמח איירי דאל"כ חטין בשעורין אמאי בטל והלא ניכרים הן ועוד נראה דאפילו קמח כיון שלוגן הוא ואין טעם מתפשט בטל דאי לאו הכי אפילו קמח חטין וקמח שעורים מין במינו הוא לרבא דאזיל בתר שמא בפרק בתרא דע"ז (דף סו. ושם) כמו חמירא דחיטי וחמירא דשערי אלא התם ברותח איירי ובהקומץ רבה (מנחות דף כג. ושם) דאמר דמנחות שנתערבו לא בטילי לרבי יהודה התם נמי מתוך שומנן מתרככין ונותנין טעם זה בזה א"נ כשיאפה אותן יתנו טעם זה בזה* :

טהורות בטהורות עדיף ליה · דאע"פ שאין איסורה אלא לזרים אפ"ה חמירא ולא בטלה וכ"ש טמאה דאיסורה אף לכהנים ובקונטרס פירש טעם אחר :

בטומאת משקין דרבנן · וקסבר רב שישא בריה דרב אידי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטל אלא בדרבנן אבל בדאורייתא מודו דלא בטלה אבל לא נימוחה כיון דכל שדרכו לימנות מקדש אף בטומאה דרבנן לא בטל כמו תרומה בזמן הזה דאי הויא דאורייתא לא הוה עיגול בעיגולים עולה אע"ג דתרומת פירות דרבנן :

רישא איסור לאו סיפא וכו' · אמאי דאוקימנן בשנימוחה קאי ובקונטרס פירש דאתי לפרושי בשלא נימוחה ועיגול הייתו טעמא דר"ל דמדאורייתא לא בטיל כיון דתרומה לזר במיתה ככרת דמיא וחבילי תלתן של כלאי הכרם אע"ג דאיסור לאו הויא מ"מ לא בטל משום דהוי את שדרכו ודוקא בכל שדרכו הוא דמפליג רבה בין איסור לאו לאיסור כרת ואע"ג דעלה קתני שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש יש לפרש כעין שפי' לעיל דה"ק שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש באיסור כרת או באיסור מיתה והואיל וכן דין הוא שיקדש את שדרכו אפילו באיסור לאו ומיהו לא יתכן כלל לפרש כן דהא חתיכה של חטאת טהורה בחולין עדיפא אפילו מאת שדרכו כדפרישית לעיל מטעם דראויה להתכבד ומשמע דוקא משום דהוי איסור כרת לא בטל אבל איסור לאו בטל :

משום דהוי ליה דבר שיש לו מתירין · למאי דקטעי רב אשי קשה עיגול בעיגולים אמאי עולה דאפילו בדרבנן שמעינן ליה לרב אשי (ביצה דף ד.) דדבר שיש לו מתירין לא בטל ויש להעמיד ההיא דעיגול בעיגולין בתרומה טמאה דאינה לה מתירין ומיהו קשה למאי דס"ד השתא אמאי תרומה טהורה עולה בק"א :

שתי קופות אחת של חולין · הקשה הר"ר שמואל מאכוז אדמקשה מברייתא נותיב ממתני' דתרומות (ריש) פ"ז (מ"ה) דתנן ב' קופות אחת של חולין ואחת של תרומה שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלה הריני אומר לתוך תרומה נפלה והוו להו לרבי יוחנן ור"ל לאיפלוגי עלה והשיב ר"י דמשום רבותא דר' יוחנן מייתי ברייתא דאפילו בב' קופות ושתי סאין דליכא למימר כולי האי אוקי חולין אחזקייהו דמה שנפל בקופה של חולין ספק הוא ואין לו חזקת היתר שרי בה רבי יוחנן בלא רבייה ואפשר דבשעה אחת אפילו ר"ל שרי בלא רבייה דסמכינן אחזקת חולין שבקופה ומוקי לה אחזקתייהו ולהכי לא פליגי אמתניתין אלא אברייתא:

אלא לר' יוחנן מאי איכא למימר · פירוש כיון דתרומה בזמן הזה דאורייתא היכי סמכינן אשאני אומר להתיר בלא רבייה תימה למאי דסלקא דעתך השתא דתרומה בזמן הזה דאורייתא אפילו הוה מוקי לה רבי יוחנן כשרבו תקשי ליה היכי סמכינן אשאני אומר כיון דאית ליה לרבי יוחנן בריש אלו עוברין (פסחים דף מד. ושם) כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא דהכי פריך לה התם ומתוך קושיא זו משני התם הב"ע בתרומה בזמן הזה דרבנן ויש לומר דה"מ למימר וליטעמיך והתם נמי הוה מצי למימר וליטעמיך אפילו כזית בכדי אכילת פרס דרבנן תקשי אמאי אמרינן שאני אומר כיון דרבי יוחנן מוקי לה הכא בלא רבייה וכן דרך הש"ס בכמה מקומות :

ירושה

מסורת הש"ס

זבחים עט. מנחות כב: כג: חולין ק. קח.

לקמן קיט. [ושם איתא רבא]

[ביצה ג: לט. ב"מ נג.]

[עמ"ש על גליון ב"מ ט.]

פסחים עו: מד. מיר לו: [תוס' תרומות סוף פ"ו]

עין משפט נר מצוה

קלא א מיי' פ"א מהל' יו"ט הלכה כ סמג עשין עה טור ש"ע י"ד סימן קב סעיף א :

קלב ב ג מיי' פי"ג מהלכות תרומות הלכה יד טוש"ע י"ד סימן קיא סעיף א :

[וע"ע אריכות בזה בתוס' מנחות כב: ד"ה ור"י סבר ותוס' זבחים עג. ד"ה ר"י אומר]

תוספות ישנים

רבא אמר רישא איסור לאו פי' מפו"ה אמרינן ברישא תעלה דהא נמי כי תעלה לא תאכל רק לכהנים א) ולוים אלא לאו דטומאה אבל בסיפא אי אמרינן דתעלה בחולין תאכל לישראל ואוכל אותם בטומאת הגוף כי אינו נזהר לאכול חולין בטומאת הגוף ואיכא כרת באכילת קדשים בטומאת הגוף:

א) נ"ל וליכא כאן אלא לאו דטומאת בשר .

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' דאיכא למאן דאמר דלא בטל :

קלג א מיי' פ"ד מהל' מקואות הלכה ז סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סימן רא סעיף כד:

קלד ב מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה טו:

ואנא דאמרי כרבי יוסי דתניא* בסדר עולם °אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן ושלישית אין להן וא"ר יוחנן מאן תנא סדר עולם רבי יוסי וסבר רבי יוחנן בדרבנן לא בעינן רבויא והא תנן **מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר וא"ר יהודה בר שילא אמר ר' אסי א"ר יוחנן עד רובו מאי לאו דנשתייר רובו לא דלא נשקול רובו ואיבעית אימא שאני הכא דאיכא למימר שאני אומר *תנן אנדרוגינוס נושא תני אם נשא והא נושא קתני וליטעמיך מאי אבל לא נישא אלא מאי נישא דיעבד נושא נמי דיעבד אמרי לא נושא לכתחלה משמע אבל לא נישא דיעבד נמי לא והא מדקתני סיפא רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר מכלל דת"ק ספוקי מספקא ליה בין למר בין למר מפשט פשיטא ליה איכא בינייהו סקילה משני מקומות דמר סבר חייבין עליו סקילה משני מקומות ומר סבר [ג]כזכר אמר רב ליתא

רש"י

ולהא אמינא כרבי יוסי · דהא מתני' ר' יוסי קאמר לה אנדרוגינוס כהן וכו' ולדידיה אמינא אף מאכילה בחזה ושוק דהא תרומה נמי לר' יוסי דאורייתא היא אף בזמן הזה: ירושה ראשונה · בימי יהושע הויא ירושה וכן שניה דבימי עזרא דכשגלו גלות ראשונה בטלה קדושת הארץ: שלישית אין להם · כלומר לא בעי למהדר ומירתא דירושה עומדת היא ואשמעינן האי קרא דלא בטלה קדושת הארץ בגלות טיטוס: וסבר ר' יוחנן כו' · קס"ד האי דמותיב דטעמא דר' יוחנן לאו משום דסמיך אשאני אומר אלא משום דאי הוי נמי איפכא לא איכפת לן דלא בעינן רבויא בדרבנן אלא מכי איערב בטיל ליה: נתן סאה ונטל סאה כשר · גבי שאר משקין °ומי פירות ותמד שהחמיץ קאי במס' מקואות ואשמועי' דאע"ג דחזר ונטל ואיכא למימר הא חסר ליה מקוה שהסאה הזאת אין משלימתו שאין ראויה למקוה אפ"ה כשר דמכי יהבו לגביה בטל ליה והוו להו ארבעים וחד כולן ראוין וכי שקל חד סאה פשו ארבעים אבל איפכא לא דכי נטל סאה ברישא חסר ליה וכי הדר מלייה הוה ליה מקוה חסר דמשקין הללו אינמשלימין את המקוה: מאי לאו דנשתייר רובו · עד י"ט סאה יכול לעשות כן אבל טפי לא דבעינן דניהוי רובא מי גשמים אלמא אע"ג דפסול שאיבה דרבנן בעיא רובא בכשרות: דלא נשקול רובא · אבל עד פלגא שפיר דמי: ואיבעית אימא · לעולם בעינן רבויא בדרבנן והאי דקאמר אע"פ שלא רבו חולין משום דתלינן אשאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ואין כאן איסור אבל הכא ליכא למימר שאני אומר כה"ג דהא מיא מיד מבלבלי וליכא למימר חזר ונטלה: תנן אנדרוגינוס נושא לכתחלה · אלמא זכר מעליא הוא וקשיא לריש לקיש דאמר אין מאכיל בחזה ושוק: תני אם נשא נשוי · דבעיא גיטא מיניה משום ספק זכר ולעולם ספיקא הוא: מאי אבל לא נישא · (א) משמע דיעבד: ה"ג נושא נמי דיעבד אמרי לא נושא לכתחלה אבל לא נישא דיעבד נמי לא · ולעולם קשה ליה לר"ל ודייקא כר' יוחנן: ומותבי' לר' יוחנן והא מדקתני סיפא כו': משני מקומות · אפי' בנקבותו וטעמא מפרש לקמן מקרא בשמעתין: ור"א סבר כזכר · במקום זכרות אין במקום נקבות לא: ליתא

תוספות

ירושה ראשונה ושניה יש להן כו' · פר"ח ראשונה ירושת אברהם יצחק ויעקב שניה ירושת יהושע ומשם ואילך קדשה לעולם ולא יתכן לפרש כן דבסוף פרק יוצא דופן (נדה דף מז. ושם) מפליג רבי יוסי בין תרומה לחלה וא"כ קדושה שניה היא קדושת עזרא דבקדושת עזרא שייך לחלק בין תרומה לחלה משום דגבי חלה כתיב בבואכם וכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סלוק עוד שאל ה"ר שמואל מאניוב את ר"י דהכא קאי ר' יוחנן כר' יוסי דירושה ראשונה ושניה יש להם דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא ובפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קז:) קאמר הש"ס לר' יוחנן דקדשה לעתיד והשיב ר"י דלמעשרות ודאי לא קדשה הארץ לעתיד אבל קדושת ירושלים והבית קדשה שקדושת מחיצות קיימא כל שעה מאשר לו חומה דדרשי' במגילה (דף י: ושם) אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן אי נמי קדושת ירושלים משום דאיקרי נחלה אין לה הפסק א"נ משום דכתיב (תהלים קלב) זאת מנוחתי עדי עד ואתי שפיר דבפ"ק דמגילה (דף י.) בעי למימר דקסבר רבי אליעזר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד ורבי יהושע אית ליה התם בהדיא הכי א)ובריש בילה (דף ד.) אית להו דליטרא קציעות בטלה ואם כן סברי דתרומה בזמן הזה דרבנן ובטלה קדושת הארץ וכן נר"ל ר' יוסי סבר דתרומה בזמן הזה דרבנן ובפ' קדשי קדשים (זבחים דף ס: ושם) גרס בכל הספרים א"ר יוסי משום ר' ישמעאל כו' לעולם קסבר קדשה לעתיד אלא יש לחלק בין קדושת הארץ למחיצות עוד שאלו דהכא משמע דסבר רבי יוחנן דקדושת הארץ דאורייתא ובמדרש רות משמע דהוי דרבנן דקאמר ר' יוחנן מעשרות כיון שגלו נפטרו והם חייבו עצמן מאליהן והשיב ר"י דאיכא למימר דהא דקאמר הכא והגא דאמר כר' יוסי לאו משום דסבר ר' יוחנן כוותיה אלא משום דאליבא דר' יוסי דאנדרוגינוס דמתני' קיימי ועוד אר"י דאין נראה שום חכם יאמר שקדושת הארץ בזמן בית שני למעשרות ולכל מצות התלויות בארץ היתה מדרבנן והיא דמדרש (ג) איכא לאוקמי במעשר פירות וה"ק כיון שגלו נפטרו ממעשר דאורייתא והם חייבו עצמן מאליהם כשחזרו יותר ממה שהיו חייבים בתחלה שהוסיפו מעשר פירות ועוד אר"י מתוך הירושלמי דשביעית *פ"י דהכי פירושו כיון שגלו נפטרו שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד ולא היה חובה להם לקדש את כל א"י כדאמר (חולין דף ז.) הרבה כרכים כו' וכמו שהניחו במקצת היו רשאין להניח הרבה יותר או שמא הכל אם היו רוצים ואעפ"כ חייבו עצמן מאליהן וקדשו וכיון שקדשו קדשה מן התורה:

נתן סאה ונטל סאה כשר · קשה דנהי דשאיבה דרבנן כדאמר בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ושם) מי פירות מיהא פסולין מדאורייי' לטבול בהן כדמוכח פ"ק דפסחים (דף יז: ושם) דאמר משקי בי מטבחיא בקרקע טהורים אמר רב פפא לא אמרן אלא מים אבל דם לא ומים נמי לא אמרן אלא דהוו רביעית דחזיא להטביל מחטין וצנורות כו' משמע דדם לא חזי להטביל בו ועוד אמרי' בכסוי הדם (חולין דף פד. ושם) דג' מים כתיבי וממעטינן מי פירות והיכי פריך מהכא דמדרבנן בעיא ריבוייא ואמי פירות בהדיא קתני לה כדפי' בקונטרס וי"ל דפריך משום דקא פסיק ותני עד רובו אפילו למחטין וצנורות דמדאורייתא לא בעי מ' סאה ונהי דכשמי פירות רוב מתבטלים המים במי פירות ופסול מדאורייתא אף למחטין מ"מ במחלה על מחלה מיהא מדאורייתא כשר למחטין ומדרבנן הוא דבעינן רבייה ועוד י"ל דמדאורייתא קמא קמא בטיל ואפ"ה בעינן רובא לכך פריך שפיר א"נ קאי נמי אתמד שיש בו מים דקתני במס' מקוואות (פ"ז מ"ב) ואכולהו קא"ר יוחנן עד רובו ב):

אמר רבי יוחנן עד רובו · משמע דברובו לא אמרינן ראשון ראשון בטל וכן בפרק במה אשה (שבת דף סה: ושם) גבי אבוה דשמואל דעבד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן שלא ירבו טופים על הזוחלים ובפ' הנודר מן הירק (נדרים נז:) בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו מותר ותימה דבפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עג.) א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ונראה לר"י דהתם ליכא כ"ע דכרחא ואף על פי שפסק (מכות דף ה:) ראשון ראשון בטל ולכך ליכא למיפרך (ב)... דאמרינן ראשון ראשון בטל היינו דוקא עד ס' אבל אם אין ס' מן ההיתר לא דא"א להתבטל כיון שיש כ"ט לבסוף דהא טעם כעיקר מן התורה הוא כדאמר באלו עוברין (פסחים דף מד: ושם) ובפרק ג' מינים (נזיר דף לז: ושם) ומ"מ אע"ג דאיכא ס' מן ההיתר אי לאו דנפול קמא קמא היה נאסר כגון אם היה נופל בבת אחת או אם היה מערה בדבר דנפיש עמודיה טפי מפי חבית דלא נפיש עמודיה טפי *מצירצור קטן דיין נסך החמירו יותר מבשאר איסורים כדתנן התם (ע"ז דף עד.) שהוא בכל שהוא וקסבר רבי יוחנן דכי איכא למימר ראשון בטל באיסורא לגו היתירא ולא נפיש עמודיה שבטל והולך עד ס' ולא אמרינן שיאסור בכל שהוא דאמתניתין דהתם קאי וכי פריך התם ממתני' דיין נסך אוסר בכל שהוא מאי לאו דנפול איסורא לגו היתירא לא הוה מצי לשנויי דאיירי בנפיש עמודיה מפי חבית דהא כל שהוא קתני דלא נפיש והא דפריך עלה מיין במים בכ"ע מאי לאו דנפול חמרא דאיסורא לגו מיא דהיתירא אע"ג דרבי יוחנן נמי לא קאמר דבטל אלא עד ס' לא פריך אלא מכח רישא מדסיפא איסורא לגו היתירא רישא נמי איסורא לגו היתירא וקתני בכל שהוא ומסיק דכולה מתניתין היתירא לגו איסורא ומ"מ אמת הוא דבכ"ע אסור בכל ענין בין איסורא לגו היתירא בין איפכא:

דלא נשקול רובא · תימה היכי מצי למימר הכי הא תנן במס' מקוואות (פ"ד מ"ד) מים שאובין ומי גשמים שהן מתערבות בחצר ובמערה עד מעלות המערה אם רוב כשר כשר אם רוב פסול פסול מחצה על מחצה פסול אימתי בזמן שהן מתערבין עד שלא הגיעו למקוה כו' משמע בהדיא דשאובין דרבנן בעי רבייה:

תנן אנדרוגינוס נושא · פירוש דמשמע נשואין גמורים והרי הוא כזכר ומאכיל בתרומה דאורייתא דאי לא הוו נשואין ודאין ה"ל למימר אנדרוגינוס שקדש קידושיו קידושין ומשני תני אם נשא דיעבד וליכא דלכתחלה דהך סוגיא היינו פי' נישואין ודאין אבל אין לפרש דמדקדק מדסרי לכתחלה לישא ולא אסרינן ליה לכתחלה מספק נשים המסוללות זו בזו דמאחר דמאכיל לר"ל בתרומה בזמן הזה דרבנן לא מסתבר לאוסרו בתחלה מטעם זה ועוד יש לפרש דאנדרוגינוס נושא משמע דחייב לישא דמיפקד אפריה ורביה וא"ת והיכי פריך מאנדרוגינוס נושא אמילתיה דרבי יוסי וצריך לדחוק שהוא סיום מילתיה דרבי יוסי אף על פי שרבי יהודה מפסיק בינתים:

בריה.

תוספות ישנים

א) עוי"מ דהא דקאמר התם קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא לאו דוקא אלא ר"ל קדושה שניה וכר' יוסי דהכא דתני סדר עולם וסבר תרומה בזמן הזה מן התורה ומ"מ קרי לה ראשונה אע"פ דמיירי בקדושה שקידש עזרא לפי שהיא ראשונה לנו:

ב) ותימה דהא לא אמרינן קמא קמא בטיל רק עד ששים תדע דאל"כ אם יערה אדם כל היום חלב בקדרה לא יאסור וי"ל דהכא לא הוי רק מדרבנן שהרי אין כאן שיעור לאסור שאפילו כי נתן סאה ונטל סאה עד רובו א"א שבכל הפעמים שנוטל הסאה מן המקוה שלא יתערב בהם מעט ממי פירות אשר נתן בתוך המקוה וא"כ אפילו יתר ממנו היה לנו להכשיר שאף עד יתר מרובו יש בתוך המקוה יתר מרובו ממים גמורים ואפ"ה (לא) גזור רבנן לפי שהוא נראה כרובו ומש"ה א)לא שרינן יותר מרובו אלמא מדרבנן בעי רבייה:

אלא מאי נישא דיעבד. ותימה אמאי לא אמרינן שיועילו נשואין להאכילו בתרומה דרבנן אם כהן נשאו כמו שאנו אומרים שאוכלת אשתו בשביל קדושין בתרומה דרבנן והלא כיון דספיקא הוא היה לנו לומר זה כזה וי"ל דלא דמי דהא אם נתשבו כזכר אין תקלה בדבר דתומר א הוי דחייבין עליו סקילה אבל אם אנו אומרים שהוא נישא לאכול בתרומה דרבנן ונחשוב אותו כנקבה יש חשש איסור בדבר דא"כ לא יתחייב סקילה כזכר:

א) נראה דצ"ל ומש"ה לא שרינן רק עד רובו אלמא דגם בדרבנן בעי רבייה.

מסורת הש"ס

נדה מז:

זבחים כב. מקואות פ"ז מ"ב

לעיל פא.

נ"ל נראה דהכי. יעב"ץ

[אלא כצ"ל ועי' בתוס' ע"ז עג ד"ה ודוקא וקל"ע]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי אבל וכו' דמשמע: (ג) תוס' ד"ה ירושה וכו' דמדרש רות איכא לאוקמי:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה נתן סאה וכו' ומי פירות וכו'. עי' זבחים דף עח ע"ב תוד"ה דלי שיש בו יין וכו':

תורה אור

דברים ל

ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתניא *רבי יוסי אומר *אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה אדרבה ליתא לברייתא מקמי מתניתין *מדשבקיה רבי יוסי לבר זוגיה ש"מ הדר ביה ושמואל אמר ליתא לברייתא מקמי מתניתין אדרבה ליתא למתניתין מקמי ברייתא דהא שמעינן ליה לשמואל *דחייש ליחידאה הני מילי כי לא מתעקרא מתניתין אבל כי מתעקרא מתניתין לא חייש אמרי בי רב משמיה דרב הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה ושמואל אמר בקושי ובקידוש אנדרוגינוס הא דאמרן הרכבה דתנן *ב אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה ואם נטע והבריך והרכיב יעקור *רבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת בשלשה ימים שוב אינה קולטת רבי יוסי ור' שמעון אומרים גשתי שבתות ואמר ר"נ אמר רבה בר אבוה לדברי האומר שלשים צריך שלשים ושלשים לדברי האומר שלשה צריך שלשה ושלשים לדברי האומר שתי שבתות דצריך שתי שבתות ושלשים ושמואל אמר בקושי וקידוש קושי דתנן *כמה יהא קישויה ר"מ אומר או ארבעים או חמשים יום רבי יהודה אומר דייה חדשה רבי יוסי ור' שמעון אומרים האין קישוי יותר משתי שבתות קידוש דתנן *המסכך גפנו על גבי תבואתו של חברו הרי זה קדש וחייב באחריותו *דברי רבי מאיר רבי יוסי ורבי שמעון אומרים

רש"י

ליתא למתני'· דקתני לר' יוסי אנדרוגינוס מאכיל את אשתו בתרומה: מקמי ברייתא· דקתני לר' יוסי ספיקא הוא: מדשבקיה רבי יוסי לר' שמעון בן זוגיה· דאיירי בהדיה במתני' ואיירי בברייתא לחודיה ש"מ הדר ביה ולאו תנאי היא דתימא שמי תנא דברייתא מקמי תנא דמתני'· דאי תנאי היא תרוייהו הוה תני להו נמי בברייתא ומפיך לדרבי שמעון כדאפכא לדרבי יוסי: דחייש ליחידאה· דאמר שמואל בהחולץ (לעיל דף מא.) הלכה כרבי יהודה בשומרת יבם שקדש אחיו את אחותה ומהכא אמרינן לה במס' מגילה בפ' הקורא (דף יח:): הלכה כרבי יוסי· דמתני' ואמרי בי רב היינו רב הונא כדלקמן ופליג אדאמרן לעיל אליבא דרב ליתא למתניתין ובהרכבה לקמן מפרש לה וכן קושי וקידוש וכולהו איירי רבי שמעון בהדיה הלכך מסתברא דאדר' יוסי דבמתני' קאי דאיירי רבי שמעון בהדיה: יעקור· דקא קלטה בשביעית דאין הרכבה קולטת בפחות משלשים יום: צריך שלשים ושלשים· כדי שתקלוט שלשים לפני שביעית דכל שלשים לפני שביעית כשביעית דמו דנפקא לן מבחרים ובקציר תשבות במשקין בית השלחין (מ"ק ג:): ג' ול'· ג' לקליטה שתקלוט קודם זמן האיסור: כמה יהא קישויה· דקיי"ל (נדה דף לו:) בנדה דאורייתא המקשה בתוך י"א שבין נדה לנדה ורואה דם ג' ימים רצופים מחמת צער וולדה אינה באה לידי זיבה להיות צריכה ספירת ז' נקיים כיולדת בזוב אלא ימי טומאת לידה כיולדת גרידתא דתניא (שם) כי יזוב זוב דמה דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד וכמה יהא קישויה דאמרי' מחמת ולד הוא אפילו מ' או חמשים יום קודם לידה: דייה חדשה· חדש תשיעי שהיא יולדת בו ופעמים שאין יותר מיום או יומים כגון שילדה בב' בחדש אין הולד מטהר אלא דמים שראתה מר"ח ואילך שאינבאה על ידו לזיבה אם לא ראתה ג' ימים רצופים קודם ר"ח דקסבר ר' יהודה שיפורא גרים (שופר שבית דין תוקעים לקידוש (א) החדש גורם הקשוי) ופעמים שהוא מטהר את כל החדש כגון אם ילדה בסופו ואין הטהרה אלא מזיבה אבל מנדה אינו מטהרה בימי נדה ואם שפתה מן הצער סמוך ללידה יום אחד אף מזיבה לא טהרה והרי היא יולדת בזוב וצריכה ז' נקיים דאגלאי מלתא דצער קמא לאו מחמת ולד הוה: קידש· לשון פן תקדש (דברים כב) אסר תבואת חברו וחייב לשלם: אמרי

תוספות

בריה בפני עצמה כו'· תר"י דהאי בריה לא הוי פירושו כגון בריה שבמקומות אחרים שאינו ספק אלא בריה דקאמר הכא היינו שהוא ספק כדקאמר ולא הכריעו בו כו' וכן משמע בהמפלת (נדה דף כח.) דאמר רב טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם אין שורפין עליו את התרומה ראו לובן ואודם כאחת שורפין עליו את התרומה אלמא בהדיא משוי ליה רב ספיקא והיינו ע"כ כר' יוסי דברייתא דלר' יוסי דמתני' זכר הוא וקשה דבתוספתא דבכורים (פ"ב) מסיים בהך ברייתא דשמעתין אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לא הוי ספק אלא אינו לא איש ולא אשה ועוד מדלת"ק דר' יוסי דתוספתא דבכורים הוי אנדרוגינוס ספק ומטמא באודם כנשים ובלובן כאנשים מכלל דלר' יוסי לא הוי ספק ואר"י דהתם ה"פ אבל טומטום אינו כן כמו אנדרוגינוס שהוא ספק מחמת שהוא בריה משונה משום שיש לו זכרות ונקבות והוא ספק לעולם אבל טומטום אינו כן אלא ספק שהוא איש ודאי או אשה ודאית אלא שהוא מכוסה ואין ניכר ואם קרע ונקרע ונמצא זכר אגלאי מילתא דמתחלה היה זכר ודאי וכן אם נתקדשה ונמצאת נקבה ור' יוסי לא פליג אתנא קמא אלא לפרושי טעמא דתנא קמא קאתי אע"ג דקתני ר' יוסי אומר אי נמי כולה ר' יוסי היא ותני שרבי יוסי אומר ועי"ל דפליג אמאי דקאמר תנא קמא (שם) הריני נזיר שזה איש ואשה פירוש שניהם בין איש בין אשה הרי זה נזיר ועלה פליג ר' יוסי שאין חשוב איש ואשה אלא או זה או זה ות"ק סבר שחשוב שניהם במקלת כאיש ובמקלת הוא כאשה וקאמר נמי ת"ק הריני נזיר שאין זה לא איש ולא אשה הרי זה נזיר לפי שאין זה לא איש גמור ולא אשה גמורה: רבי יוסי לבר זוגיה כו'· תימה דלמא הדר ביה מברייתא לגבי ר' שמעון דמתניתין: כי מתעקרא מתני' לא חייש· ואע"ג דכמה משניות סוברות דאנדרוגינוס ספק בפ' אם לא הביא (שבת דף קלד:) ובהמפלת (נדה דף כח. ושם) ובפרק על אלו מומין (בכורות דף מב. ושם) מ"מ לר' יוסי אנדרוגינוס הוא זכר שהמשנה היא עיקר מן הברייתא ומ"מ דייק שפיר לקמן דאנדרוגינוס לשמואל זכר הוא אע"ג דכמה משניות סברי דספיקא הוי דאם איתא דסבר כהנהו משניות לא היה אומר דליתא לברייתא דכיון שתופס אותה סברא עיקר היה לו לומר דברייתא היא עיקר שאומרת כן לרבי יוסי:

הלכה כר' יוסי באנדרוגינוס· פירש בקונטרס דכרבי יוסי דמתניתין פסק דבכל הנך מילי דחשיב הכא אנדרוגינוס הרכבה וקושי וקידוש כולם משניות הם ואיירי ר' שמעון בהדי רבי יוסי ש"מ דאאנדרוגינוס דמתני' קאי) ועוד דאמרי בי רב היינו רב הונא ושמעי' ליה לרב הונא דאמר לקמן משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות ב) ופליגי אדאמרן לעיל אליבא דרב דליתא למתני' מדקאמר דליתא משמע דסבר כברייתא כדמדקדק לקמן אדשמואל דסבר כר' יוסי דמתני' מדקאמר ליתא לברייתא והיא דהמפלת סבר רב נמי כר' יוסי דברייתא גבי טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן או אודם והתם אמוראי נינהו ואליבא דרב: לדברי האומר שלשים צריך ל' ושלשים· פר"ת דלאו אשביעית קאי דלענין נטיעה ג) ליכא תוספת שביעית לאסור נטיעה הנקלטת בתוספת שביעית אלא לענין ערלה קאמר וה"ק לדברי האומר שלשים לקליטה צריך לגבי ערלה שלשים ושלשים ואר"י דסוגיא דפ"ק דר"ה (דף י: ושם) מוכחת כן גבי הא דתניא אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ר"ה עלתה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית כו' ודייק התם דלא מיתוקמא כרבי אליעזר דאמר שלשים יום בשנה חשובים שנה משום דלדידיה שלשים ושלשים בעי ומוקי לה כרבי מאיר דאמר יום אחד בשנה חשוב שנה דיום שלשים עולה לכאן ולכאן ואם איתא דרב נחמן אמר רבה בר אבוה אשביעית קאי שפיר מיתוקמא ההיא דאחד הנוטע כר' אליעזר ולא הזכיר התנא אלא שלשים שנחשבים שנה ואותן שלשים של קליטה לא הזכיר כמו שבמתני' דאין נוטעים דמייתי הזכיר ל' של קליטה ושייר שלשים של התוספת הנחשבין שנה: קידוש דתנן כו'· אע"ג דפסקי' בהגוזל (ב"ק דף ק. ושם) כי הך דר' מאיר דדאין דינא דגרמי מ"מ אפשר דהלכה כר' יוסי בהא דקאמר לא קידש ואפשר דר' יוסי מודה לר' מאיר דאם קידש דחייב באחריותו והתם לא מייתי אלא דמהכא שמעינן דדאין דינא דגרמי ולענין דינא דגרמי הוא דפסקינן כותיה בעלמא אבל הכא הלכה כר' יוסי דלא קידש: המסכך· הוא הדין הזורע כההוא עובדא דמייתי רבי יוסי בסיפא אלא נקט המסכך משום רבותא דרבי מאיר דאף במסכך אסור: רבי יוסי אומר כו'· בסיפא מייתי רבי יוסי מעשה באחד שזרע כרמו של חברו והתיר רבי עקיבא אם בזריעת תבואה דהוי כלאים דאורייתא התיר אם כן הא דאמר בהקומץ זוטא (מנחות דף טו. ושם) מעשה באחד שזרע כרמו של חברו סמדר ואסרו חכמים את הזרעים והתירו הגפנים ומשמע (ג) דבשאר זרעים דהוו דרבנן איירי אבל בקנבוס ולוף או ה' המינים שהם כלאים דאורייתא היו אוסרים גם הגפנים שאינן של זרוע אם כן לא אתיא ההיא דמנחות כרבי יוסי אף על גב דפסיק שמואל כותיה אלא כרבנן ורב הונא אמר רב אמר נמי בסמוך דאין הלכה כרבי יוסי והא דלא מוקי התם כרבי יוסי ונימא דהתירו הגפנים אפילו בכלאים דאורייתא הוי"ג משום דקסבר דלרבי יוסי אפילו זרעים מותרים דכיון דמן התורה אין אדם אוסר (ג) בכלאים דבר שאינו שלו אין כאן כלאים והכל מותר:

אין

עין משפט נר מצוה

קלה א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה כד ופ"ב מהלכות נזירות הלכה י:

קלו ב ג ד מיי' פ"ג מהלכות שמיטה ויובל הלכה יא סמג לאוין רסו:

קלז ה מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה א סמג לאוין קיא:

תוספות ישנים

מדשבקיה ר' יוסי לבר זוגיה וא"ת ומנלן דבר ייתא עיקר דלמא ר' יוסי אמר הברייתא בריש' ושמע לר' שמעון הא דמתני' וסברה ואמר נמי כוותיה והדר ביה מברייתא ומתני' עיקר אין זה קושיא דהא סברא הוא דמתני' קדמה לברייתא כנ"ל עוד אומר רבינו נתנאל מדקאמר ולא הכריעו בו חכמים משמע דשמעיה לחכמים שהכריעו בו לעשותו כזכר והוא לא חשיב ליה הכרעה ברורה דמשמע ולא הכריעו לא הכריעו היטב והיינו מר' שמעון שהכריעו בו לחשבו כזכר והוא לא סבר כן: א) ורהיט לדבר דכרבי יוסי דמתני' פסיק דהאי כרבי יוסי דברייתא תרתי דרב למה לי לומר דהלכה כר' יוסי: ב) י"ל מההיא דלקמן דהא דסבר דחייב עליו מב' מקומות היינו משום יתורא דואת זכר דמרבינן ליה ומ"מ קשיא דהא ודאי אי לאו זכר לא רבייה קרא אכן יש לדחות דודאי גבי סקילה שאני משום דגלי קרא דהכי נפי' אשכחנא דר' יהודה אמר לעיל אנדרוגינוס שקידש קידושיו פסול מפני שהוא ספק איש ספק אשה וכפ' ר' אליעזר דמילה משמע דשרי ר' יהודה למול אנדרוגינוס בשבת וא"כ ודאי טעמא משום דגלי קרא יתורא דהמול ימול כל זכר דמרבי ליה והכא נמי גבי סקילה שאני דגלי קרא: ג) ועוד ראיה דאמרינן פ"ק דר"ה האורז והדוחן והשומשמין שהשרישו יום אחד לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין מיד בשביעית אלמא לא בעינן כלל [תוספת] רק בחרישה וקצירה דכתיב בחריש ובקציר תשבות· אפילו ארבעים וכ' יום פירשתי בנדה: המסכך גפנו פירשתי פ"ק דב"ב:

מסורת הש"ס

[תוספתא דבכורים פ"ב]

[לעיל ס:]

[מגילה יח:]

שביעית פ"ב מ"ו ר"ה י·

[פסחים נה.]

נדה לו:

ב"ק ק. כלאים פ"ז מ"ד

[במשנה דכלאים וכן בירושלמי ליתא דברי ר"מ וכן מוכח מתוס' דב"ק ק. ד"ה מחילת וכו' דשם משנה ר"מ וכו' וכן בהרא"ש ליתא]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דייה חדשה כו' שב"ד תוקעין לקידוש החדש: (ב) תד"ה ר"י כו' והתירו הגפנים ומשמע דשם וכו': (ג) בא"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו כצ"ל ותיבת בכלאים נמחק:

*אין אדם אוסר דבר שאינו שלו איבעיא להו באנדרוגינוס מה לי אמר שמואל ת"ש דאמר שמואל לרב ענן ליתא לברייתא מקמי מתני' הרכבה מה לי אמר שמואל תא שמע דא"ל שמואל לרב ענן תני כמאן דאמר שלשה ושלשים קושי מה לי אמר רב תיקו קידוש מה לי אמר רב אמר רב יוסף ת"ש דאמר רב הונא אמר רב אין הלכה כרבי יוסי אמר ליה אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דאמר רב אדא אמר רב הלכה כרבי יוסי *אמרי בי רב מנו רב הונא ורב הונא אמר אין הלכה: רבי יהודה אומר טומטום וכו': א"ר אמי מאי עביד ליה רבי יהודה לטומטום דבירי דאותבוה אבי כורסיה ואיקרע ואוליד שבע בנין ור' יהודה א"ל חזר על בניו מאין הם תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר *טומטום לא יחלוץ שמא יקרע ונמצא סרים חמה אטו כל דמקרע זכר הוי הכי קאמר שמא יקרע ונמצא נקבה (א) ואפילו נמצא זכר שמא ימצא סרים חמה מאי בינייהו אמר רבא לפסול במקום אחין ולחלוץ שלא במקום אחין איכא בינייהו אמר רב שמואל בר יהודה א"ר אבא אחוה דר' יהודה בר זבדי °אמר רב יהודה אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות מיתיבי *רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כבזכר [ב]בד"א בזכרות שלו אבל בנקבות שלו פטור הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי סימאי אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות מ"ט דרבי סימאי אמר רבא בר המדורי אסברא לי °ואת זכר לא תשכב משכבי אשה (ויקרא יח) אי זהו זכר שיש בו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס ורבנן אע"ג דאית ביה שני משכבות את זכר כתיב ורבנן זכר גרידא מנא להו (ב) מאשה באשה שלא כדרכה מנא להו *מואשה אמר רב שזבי אמר רב חסדא °לאלכל א"ר אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא הוא שאם אתה אומר כן במוקדשין יקדש ומנלן דלא קדש דת"ר *[ג]הנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן ומחיר וטומטום ואנדרוגינוס מטמאין בגדים אבית הבליעה רבי אליעזר אומר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים אבית הבליעה שהיה ר"א אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה [ד]אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם: אר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא *רבי אליעזר אומר הכלאים

רש"י

אמרי בי רב · דאמור לעיל הלכה כר' יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה דקמיבעיא לו אליבייהו קידוש מאי: מנו רב הונא · בפ"ק דסנהדרין (דף יז:): ורב הונא הא קאמר אין הלכה · אע"ג דמשנינן התם אמרי בי רב רב המנונא הייני היכא דאמר רב הונא דאמרי בי רב דמוכחא מילתא דלאיכא אחרינא קאמר אבל היכא דאיתמר סתמא ודאי הוי רב הונא: טומטום דבירי · שהיה באותו מקום ואוליד ז' בנים אלמא לאו סרים הוא: מאין הם · אשתו זינתה: אטו כל דמקרע זכר משתכח · דלא מספקא ליה לרבי יוסי ברבי יהודה בנקבה אלא לסרים הוא דחיים ודינו כסרים דלא חולץ ולא מייבם: ה"ק שמא יקרע וימלא נקבה ואפילו נמצא זכר שמא ימצא סרים חמה: מאי בינייהו · מאי איכא בין ר' יוסי ברבי יהודה לאבוה: לפסול במקום אחין · אם יש אחין שלימים עמו וחלץ לה טומטום לרבי יהודה דאמר שהוא כסרים מחזיק ליה בסרים ודאי ולא פסלה על האחין ומתייבמת ולר' יוסי שמא קתני ספיקא הוא ופסלה על האחין דלמא לאו סרים הוא וחליצה היא: ולחלוץ שלא במקום אחין · אם אין שם אח אלא הוא לרבי יהודה לא בעיא חליצה מיניה לרבי יוסי ברבי יהודה בעיא חליצה מספק: זה אנדרוגינוס · ועל שני משכבות הזהיר הכתוב: ואת זכר כתיב · וה"ק את זכרותו של מי שיש בו שני משכבות לא תשכב: ורבנן זכר גרידא מנא להו · בשלמא לר' סימאי ואת זכר כל זכרים במשמע משכבי לרבות משכב שני של אנדרוגינוס אלא לרבנן דמיבעי להו זכר למעוטי נקבות דאנדרוגינוס זכר גרידא מנא להו: שלא כדרכה מנא להו · בין למר בין למר דהויא ביאה לענין עונשין של עריות הואיל ומפקי להאי משכבי לאנדרוגינוס: במוקדשים יקדש · ליקרב: הרובע לנ"ג שאין לך עוף רובע אשה: הנרבע והמוקצה כו' · במלוקין דקדשים קמיירי: מטמאין בגדים כו' · כדין נבלת עוף טהור דכיון דאין ראויין להקרבה כדתניא מן הבהמה להוציא רובע ונרבע כו' בתמורה בפ' בתרא (דף כח.) ומליקתו נבלה: מוקצה · שהקצהו ויחדו לתקרובת עבודת כוכבים: נעבד · שהשתחוה לו ועשאו עבודת כוכבים: נבלת עוף טהור אין לה טומאה אלא בבית הבליעה כדכתיב (ויקרא כב) לא יאכל לטמאה בה: אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהן · כדדרשינן (נדה דף כח:) זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס אלמא לרבי אליעזר לא קדשי:

תוספות

אין אדם אוסר דבר שאין שלו · וא"ת ומ"ש מנותן נבלה או חלב בתבשיל של חברו שנאסר ואר"י דבדבר התלוי במחשבה הוא דאמר הכי כגון משתחוה לבהמת חברו דספ"ב דחולין (דף מ. ושם) דאפי' עשה בה מעשה כגון ששחטה איכא למ"ד דלא אסרה ואיסור כלאים נמי תלוי במחשבה כדאמר במס' כלאים (פ"ה מ"ו) גבי הרואה ירק כשהגיע אלקטנו אפילו הוסיף מאתים מותר לכשאחזור אלקטנו אסור א) ומטעם זה מפרש ר"ת דנקט בהגוזל (ב"ק דף ק: ושם) נתייאש הימנה ולא גדרה דוקא נתייאש אבל לא נתייאש שהיה עוסק בגדר ולא הספיק לגדור עד שהוסיף מאתים לא קידש: אמרי בי רב מנו רב הונא · פירש בקונטרס אע"ג דמשנינן בספ"ק דסנהדרין (דף יז: ושם) אמרי בי רב רב המנונא הייני היכא דאמר רב הונא אמרי בי רב דמוכחא מילתא דלאו רב הונא הוא אבל סתמא הוא רב הונא אע"ג דרב המנונא תלמיד חבר דרב חסדא הוה ורב חסדא תלמיד חבר דרב הונא כדמוכח בריש הדר (עירובין דף סג: ושם) ולא יתכן שיאמר רב הונא משמיה דרב המנונא שהיה תלמידו ע"כ תרי רב המנונא הוו דאשכחן רב המנונא שהיה תלמיד של רב כדאמר בהגוזל קמא (ב"ק דף קו.) מכדי רב המנונא תלמידיה דרב הוה ובפ' חלון (עירובין עז:) גבי סולם המצרי לא שמיע לך הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב ובכילד מעברין (שם דף נד.) א"ל רב לרב המנונא ברי מדאית לך אוטיב לך וקשה לר"ת על פירוש הקונטרס דאם כן כי פריך התם אמאי דאמר שלחו מתם רבי יוסי בר חנינא מחכו עלה במערבא ר' אלעזר והא שלחו מתם לדברי רבי יוסי בר חנינא ומשני אלא איפוך מאי דוחקיה לאפוכי תרוייהו לימא היכא דמוכח הוי רבי אלעזר אבל סתמא הוי רבי יוסי בר חנינא ולעולם מחכו עלה רבי אלעזר ועוד דכיון דקאמר התם אלא רב המנונא משמע דהדר ביה לגמרי דה"ל למימר היכא דמוכחא שאני ורבינו תם מפרש אלא רב המנונא פי' בכל מקום שתמצא (ג) רב הונא אמרי בי רב לא תימא רב הונא אלא אימא אמר רב המנונא אמרי בי רב והא דאשכחן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נז.) דפליגי אמרי בי רב ארב הונא ורב יהודה וכולהו תלמידי דרב דלמא הא דידיה והא דרביה וק"ק דבפ' המזבח מקדש (זבחים פז.) אמר אמרי בי רב מ"ט דרב חסדא ורב הונא רבו של רב חסדא היה ותימה הוא שבא לפרש את דבריו*): שמא יקרע ונמלא נקבה · פי' ר"ת וכן גרס בבכורות בפרק על אלו מומין (דף מג:) שמא יקרע וימלא נקבה ואם ימלא זכר שמא ימלא סרים ותימה לר"י מנא ליה הא דלמא ה"ק שמא ימלא נקבה ואם ימלא זכר ודאי ימלא סרים כרבי יהודה דמתני' וי"ל דהא לא מלינא למימר דא"כ מאי נפקא מינה במאי דקאמר בין כך ובין כך אין ראוי כלל ליבם וה"ל למימר טומטום הרי הוא כסרים: לא לכל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן במוקדשים יקדש · שאל הר' שמואל בחור מר"י דבפרק מי שמת (ב"ב דף קמ:) קאמר רבא לעולם דוחין אותו ויש לו וסיפא רשב"ג היא דתניא ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן היכי מדמי קדשים לשאר דוכתי דלמא בעלמא סבר דספיקא הוא אבל קדשים בעינן שלא יהא בו ספיקא כדקאמר רבי אליעזר הכא וזכר מפורסם ונקבה מפורסמת למעוטי טומטום והשיב ר"י דגרס התם דתנן כדגרים רבינו שמואל ומייתי ראיה דבריה (ד) הוי דאי ספיקא הוי ליקדוש קדושת פה אע"פ שנתמעט מהקרבה דלא יהא אלא דיקלא בעלמא אלא ודאי לא הוי לא זכר ולא נקבה ולכך לא חלה עליו קדושת פה שאמר אם זכר עולה אם נקבה של זבחי שלמים ול"ג דתניא כמו שגורס הר"א בן מאגש ואומר דתניא גבי בכור דלא היה לו לרבא להביא המשנה ולהביא הברייתא שאין להוכיח ממנה ואין להאריך):

מטמאין בגדים אבית הבליעה · טריפה לא חשיב הכא דפליגי בה ר"מ ורבי יהודה ורבי יוסי בזבחים בפרק חטאת העוף (דף סט:) במולק ונמצא טרפה אם היא מטמאה בגדים והתם נמי מפרש דכל שפסולו בקדש אין מטמא בגדים:

רבי אליעזר אומר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים · מצי למימר דה"ה דכשרים להקרבה כדקאמר דאין אתה יכול להוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם אלא איידי דנקט ת"ק מטמאין נקט נמי איהו אין מטמאין או שמא מדרבנן אסורים להקרבה:

*) [וזבחים פז. כתבו ישוב נכון]

לא

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פ"ה מהל' כלאים הלכה ח טוש"ע י"ד סימן רנו סעיף ד:

קלט ב מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה טו:

קמ ג מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' ו והלכה יא ופ"ז מהל' פסולי המוקדשין הלכה ד:

קמא ד מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ג:

תוספות ישנים

א) עוי"ל דשאני כלאים דכתיב בהו פן תקדש לא תזרע כלאים א) דמשמע דבעינן שיהא שלו: הנרבע. ולא גרסינן הרובע דבעוף איירינן שמטמא בגדים אבית הבליעה ובעוף לא שייך רובע: שהיה ר' אליעזר אומר כל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם פירוש כל מקום דאיכא תרי זכר ממעטינן אנדרוגינוס מיתור דזכר וזה אתה מוציא פירוש אתה ממעט ועוף הואיל ולא נאמר בו זכר ונקבה אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם וה"ה נמי אם נאמר בו זכר ולא יהא מיותר · ורבנן דפליגי עליה וממעטי עוף טומטום ואנדרוגינוס ואע"ג דלא כתיב גבי קרבן עוף לא זכר ולא נקבה אלמא סבירא להו דטומטום ואנדרוגינוס בריות נינהו דאי ספיקא נינהו ליקרוב שלא הקפיד הכתוב בין זכר ונקבה: ב) ועוד נראה לפרש התם פירוש אחר דלעולם לא נפרש כרשב"ם דפי' דס"ל לרשב"ג שהוא בריה אלא ה"ק וסיפא דקאמר טומטום אינו נוטל כלום כרשב"ג דאמר אין קדושה חלה עליו ואע"ג דהוי או זכר או נקבה ואפ"ה לא קדשי אלמא אמרינן דדעת המקדיש כן הוא דאמר אם ילדה הבהמה זכר רוצה לומר זכר ודאי אם ילדה נקבה נקבה ודאית ה"נ אם ילדה זכר יטול מנה זכר מבורר קאמר ונקבה מבוררת קאמר אבל לעולם סבר שפיר רשב"ג דספיקא הוא אבל ודאי זכר לא הוי מדקאמר דאין קדושה חלה עליו משמע שום קדושה (אלא קדושין) [אין בו] דאע"ג דשאר בעלי מומין קדושין לאסור בגיזה ועבודה אף לאחר שנפדו כדאמרינן תזבח ולא גיזה וכו' מ"מ הני כדיקלא בעלמא נינהו ולא חלה עלייהו קדושה כלל:

א) ואף דהך קרא גבי כלאי זרעים כתיב מ"מ לר' יאשיה גם בכלאי הכרם אינו חייב רק עד שיהי' בו כלאי זרעים ועי' בירושלמי פ"ז דכלאים ה"ג וצ"ע.

גליון הש"ס

גמ' אמר רב יהודה אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה · בתוספות בדף זה ע"א ד"ה הלכה כר"י וכן בראשונים הגי' כאן אמר רב הונא אמר רב: שם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס. עי' נדה כח ע"ב תד"ס אמר עולא:

מסורת הש"ס

[סנהדרין יז:]

[תוס' פי"א] בכורות מב

[תוספתא פ"י]

ס"א מואת

[בכורות מב. ע"ש וזבחים פה:]

בכורות שם תמורה יט.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונמצא נקבה ואם: (ב) שם ורבנן זכר גרידא מנ"ל מואת אשה שלא כדרכה מנ"ל מאשה: (ג) תד"ה אמרי בי רב וכו' אמר רב הונא אמרי כו': (ד) ד"ה לא כו' ומייתי ראייה דבריה בפני עצמה היא דאי כו':

הכלאים וטרפה ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדשין ואמר שמואל לא "קדושין בתמורה ולא מקדשין בעושה תמורה ש"מ: ר' אליעזר אומר חייבין עליו סקילה כזכר: תניא א"ר כשהלכתי ללמוד תורה אצל ר' אלעזר בן שמוע חברו עלי תלמידיו כתרנגולים של בית בוקיא ולא הניחוני ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר:

הדרן עלך הערל

*יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן מותרות לאלו ולאלו ואסורות לאלו ולאלו ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח כ"ג חלל שנשא כשרה ויש לו אח כשר ישראל שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר ממזר שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן ואלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כ"ג שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ישראל מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן ואלו אסורות לאלו ולאלו כהן גדול שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול או כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח כשר ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר אסורות לאלו ולאלו ושאר כל הנשים מותרות לבעליהן וליבמיהן שניות מד"ס שנייה לבעל ולא שנייה ליבם "אסורה לבעל ומותרת ליבם שנייה ליבם ולא שנייה לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל שנייה לזה ולזה אסורה לזה ולזה "אין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והולד כשר "וכופין אותו להוציא *"אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה: **גמ'** מאי איריא דתני נשא ליתני קידש וכ"ת טעמא דנשא דהוה ליה עשה ולא תעשה אבל קידש אתי עשה ודוחה לא תעשה והא כולה פירקין עשה ולא תעשה הוא ולא אתי עשה ודחי לא תעשה משום דקבעי למיתני סיפא כ"ג שנשא את האלמנה דוקא נשא דשוייה חללה אבל קידש שריא ליה תנא נמי רישא נשא ואדתני משום סיפא ליתני משום מציעתא כ"ג שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט אלא משום בת בוקתא דקבעי למיתני חלל שנשא כשרה טעמא דנשא דשוייה חללה אבל קידש שריא ליה משום הכי קתני נשא ומאי איריא דקתני אלמנה ליתני בתולה וכי

רש"י

כלאים. פסול להקרבה דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים כי יולד פרט ליוצא דופן והני חמשה יליף ר' אליעזר מקראי בתמורה בפ' יש בקרבנות דלא חייל קדושה עליהן ואע"ג דשאר פסולי הקרבה כגון רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר חיילא עלייהו קדושת הגוף ולריכין מום קבוע ליפדות עליו ולאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה הני לא חיילי עלייהו אלא קדושת דמים כדיקלא בעלמא ונפדין בלא מום ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיונן: לא קדושין בתמורה. לא מיבעיא תחלת הקדש דלא קדשי דאפי' בעל מום שקדם מומו להקדשו לא נחתא ליה קדושת הגוף כדאמר בבכורות בפ"ב (דף יד.) אלא אפילו אם המיר קודש בהן הני לא מקדשי דאילו בעל מום חיילא עליה קדושת הגוף ליאסר בגיזה ועבודה אף משיפדה דכתיב (ויקרא כז) טוב ברע אם המר ימירנו אפילו הכי אהני לא חיילא ואין מקדש לעשות תמורה אם הם קדושים והמיר חולין בהם אינן עושין תמורה והתם מותבינן במסכת תמורה וכי מאחר שאין קדושין היאך מקדישין אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה במקדיש ולד ויצא דרך דופן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס שנפסלו משעת יצירתם אי אתה מוצא שיקדיש אלא בולדות קדשים שהיתה אמן קדושה ומה תקנתם ירעו ויסתאבו ויפדם ויאכלם והטרפה תקבר: של בית בוקיא. בקיאים וחריפים ואין מניחין תרנגול נכרי ביניהם:

הדרן עלך הערל

יש מותרות. כהן הדיוט שנשא את האלמנה. ה"ה לבתולה דכשמת נעשית אלמנה ואסורה לכ"ג אחיו ובגמרא פריך ליתני בתולה: אח כשר. כהן אסור לייבמה שנתחללה בביאת חלל כדילפינן מוצת כהן כי תהיה לאיש זר בפ' אלמנה (לעיל סח.) וחלל מותר בכשרה: שקידש. אבל נשא נתחללה בביאתו ואסורה ליבמה הדיוט: שנייה לבעל ולא שנייה ליבם. אם אמו של בעל ולא של יבם כגון שהיה אחיו מן האב ולא מן האם: ולא פירות. אין משלם לה פירות נכסי מלוג שאכל משלה ואף על גב דקי"ל בכתובות (דף מז:) תקנו פרקונה תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל כדתנן (שם דף נא.) לא כתב לה דאם תשתבאי אפרקינך חייב לפדותה שהוא תנאי ב"ד וזו אין חייב לפדותה דלא קרינן ביה ואותבינך לאיתו אפי' הכי לא ישלם לה פירות שאכל משלה כדמפרש בגמ' (לקמן דף פט:) תנאי כתובה ככתובה דמי וכי היכי דקנסוה רבנן דלא גביא מיניה כתובת נכסי צאן ברזל שהכניסה לו משלה בתורת כתובה קנסוה נמי דלא תגבה מיניה פירות שאכל בתנאי כתובה של פירקונה שהוא תנאי ב"ד שאין כתוב בשטר כתובה: ולא מזונות. לא מיבעיא היכא דיתבה תותיה דלא כייפינן ליה לזונה דהא בעמוד והוצא קאי אלא אפילו אם הלך למדינת הים ולותה ואכלה לא משלם וא"ת ה"ה לכשרה דהא קי"ל (בכתובות דף קז.) כמ"ד הניח מעותיו על קרן הצבי לאו מילתא היא ולא דמי התם קתני (שם דף קז:) מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס אשתו שלא הלוה לה כלום אלא בשביל בעלה פרנסה דהתם ממאן תבע היא לא לותה הוא לא בקש הימנו הלכך מלוה הוא דעבד אבל היכא דהלוה לה בתורת הלואה הוא תובעה והיא תובעת את בעלה ומשלם כדאמר לקמן בגמרא ושמא תאלמן או תתגרש ותשלם משלה דתנן (ב"ק דף פז.) נתגרשה האשה נשתחרר העבד חייבין לשלם: ולא בלאות. אם עדיין יש לה בלאות ושחקים מן בגדים שהכניסה לו אינה נוטלתן כשיוצאה דקנסוה רבנן: אלמנה לכ"ג כו'. מפרש בגמרא טעמא: **גמ'** מאי איריא דתני נשא. הנשא (א) אלמנה קאי: ליתני קידש. דהא נמי מותרת לבעלה ואסורה ליבמה: דהוה ליה עשה. בתולה מעמיו יקח (ויקרא כא) ולא בעולה ולא תעשה אלמנה לא יקח (שם) ואין עשה דיבום דוחה את לא תעשה ועשה אבל קידש הדיוט בתולה אלמנה מן האירוסין ומת גם הוא באירוסין מייבם לה כ"ג דאתי עשה ודחי לא תעשה דאלמנה: והא כוליה פירקין. עשה דיבום ולא תעשה דאיסור הוא דרמו אהדדי ולא אתי עשה ודחי ללאו דאיסור כגון ממזרת לישראל או ממזר לישראלית וכן חללה לכהן ומ"ט דהא נפקא לן בפ"ב (לעיל כ.) מועלתה יבמתו השערה: אבל קידש שריא ליה. ליבם הדיוט: ואדתני. נשא משום סיפא דמתני' ליתני קידש משום מציעתא דקתני כ"ג שקידש דלא מצי למיתני נשא: ה"ג אלא משום בת בוקתא. הא דתני נשא ברישא דפרקין משום בת בוקתא כלומר השנויה בלדה חלל שנשא כשרה כו': ליתני בתולה. וכשמת נעשית אלמנה: ניסואין.

תוספות

לא קדושין כו'. והא דלא חשיב נרבע ומוקצה ואתנן ומחיר משום דהנהו קדושין ומקדישין כדמוכח בתוספתא (דתמורה פ"ד):

רבי אליעזר גר' *במשנתינו וכן בההיא דאין מטמא בגדים (ב)וההיא דלא קדושין ולא מקדישין בבכורות (דף מג.) ובתמורה (דף יא.):

הדרן עלך הערל

יש מותרות. פי' הר"ר יהודה בר' י"ט דכן דרך התנא לאחר שפי' הלכות המסכתא חוזר ושונה אותם בלשון קצר כדי שיהיו מסודרים בידך ושמורים בפה ובלב ועוד אמר ר"י דנקטינהו לכולהו משום בבא דאסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן דאע"ג דמכח בעל (דמית קמייבם) לא אסרי לה איבם אע"ג דאסורות לבעליהן:

מאי איריא דתני נשא כו'. בשאר מקומות אין דרך הש"ס לדקדק בזה דבפרק ד' אחין (לעיל כו.) שונה בכמה מקומות נשואין שתי אחיות והכא דייק משום דבמציעתא קידש קתני: **והא** כוליה פירקין לא תעשה הוא. פי' בקונטרס כגון ממזרת לישראל וחללה לכהן ואין נראה דבחללה כמי איכא (ג) עשה דקדושים יהיו אלא אאיסור ממזרות קאי שנזכר בכמה דבות: **ולא** אתי עשה ודחי לא תעשה. אף על גב דלאו דאלמנה אינו שוה בכל וגרע טפי מ"מ מייתי ראיה כיון דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה בלאו השוה בכל ה"ה דגזרינן אפי' שאינו שוה בכל:

וכי

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פ"ח מהל' תמורה הלכה יז:

ע' תוי"ע

א ב מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה יג סמג עשין נא גב טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף ב:

ב ג מיי' פכ"ד מהלכות אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קטז סעיף ד:

ג ד מיי' שם סמג עשין שם טוש"ע שם סי' קנד סעיף כ:

ד ה מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' קטז סעי' א ועי' בכ"מ:

ס"א רמיין קמי יבם:

תוספת ישנים

לא קדושין בתמורה לא מיבעיא תחלת הקדש דלא קדשה אלא אפי' סוף הקדש כגון תמורה לא מתפסא בקדושת תמורה ואע"ג דבעלי מומין נתפסין בתמורה כדכתיב טוב ברע או רע בטוב דר"ל בעלי מומין בתמימין מ"מ א) איכא התם קרא בהני דלא חלה עלייהו קדושה כלל: ולא מקדישין והתם קאמר וכי מאחר שאין קדושין היאך מקדישין ומשני טריפה המקדיש בהמ' ואח"כ נטרפה הקדיש ולד ויצא דרך דופן וטומטום ואנדרוגינוס משכחת לה בולדות קדשים וכמ"ד ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים ומכלהו נמי מצי לאשכח כגון דמיירי שהם ולדות קדושים ואח"כ נולד בהם הפסול וקדושים כדפרישית דולדות קדשים במעי אמן הם קדושים כנ"ל:

א) אולי צ"ל מ"מ התם איכא קרא אבל בהני לא חלה וכו'

כתובות ק: לקמן פה.

תוס' חד מקמאי

כתב הרב אלפס דאלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כשלא הכיר בה אין לה כתובה אבל תוספת יש לה ומסיק דתוס' נמי אין לה דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא דלמשקל ולמפק לא אקני לה. ויש לתת טעם לדברי הרב מהא דאמרינן בפרק אע"פ הל' כר' אליעזר בן עזריה שלא כתב לה [אלא] על מנת לכונסה ומבעיא לן התם חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה. אלמא תוס' משום חיבת ביאה או משום חיבת חופה הראויה לביאה כתב לה הלכך אפי' בשלא חכיר בה משום חיבת ביאה אקני לה אבל כתובה משום תקנה היא באלמנה לכ"ג לא תקינו ואיהו נמי לא כתב לה כתובה אלא אדעתא דתקנתא דתקינו רבנן כתובה אדעתא דנשואי היתר ולאו אדעתא דנשואי איסור כיון דקי"ל (לקמן פ"ה ע"ב) הלכה כר' מחבירו הלכך טעמא דאלמנה לכ"ג [יש לה כתובה] משום דדברי תורה אינם צריכים חזוק. ש"מ דה"ה לממזרת ונתינה לישראל ומהויר נרושתו משנשאת וספק סוטה וסוטה ודאית כולן יש להן כתובה כשהכיר בה ואע"ג דקי"ל דאשה שזנתה תחת בעלה אין לה כתובה ה"מ כשאין רוצה לקיימה אחרי שידע שזנתה אבל זה שידע שזנתה וקיימה א"נ כשהחזירה אחר שגירשה יש לה כתובה אליבא דר' ואליבא דרשב"א לית לה כתובה מפני שהיא מרגילתו דהא לא פסיל לה דהא לתרומה ולכהונה הא אפסלה לה בזנות והלכה כר' מתני':

[מדים כ:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי איריא כו'. הנשא דרישא קאי ותיבת אלמנה נמחק: (ב) תוס' ד"ה ר"א וכו' דאין מטמא בגדים וכן בההיא לא קדושין: (ג) ד"ה והא כוליה וכו' עשה דקדושים. נ"ב תימה לי דהרי גם בכ"ג איכא עשה זו דקדושים כדלעיל דף כ' וא"כ שפיר מקשה מחללה דאם היה זה עשה א"כ גם בקידש הוה ל"ת ועשה ופריך זה בדרך ממ"נ אלא בודאי דזה נקרא איסור מצוה כדלעיל דף כ' דחזר ממה שאמר דהוה איסור קדושה ולכאורה יש ליישב דדוקא גבי אלמנה לכ"ג חזר סגמ' דאינו גבה עשה דקדושים אבל גבי חללה לכהן הדיוט הוה ספסוק קדושים יהיו לאלהיהם כתיב שם אין ספק דהוה עשה ואחר העיון יראה דזה אינו דהא להדיא אי' בקדושין דף ע"ח כשלא גמר ביאתו נעשית לכ"ג מיד חללה בהערה ע"ש דהיא משנה מפורשת בהבא על יבמתו דאלמנה לכ"ג נעשי' חללה מיד ממילא בגמר ביאה איכא עשה דקדושים יהיו שכתוב גבי חללה ואיך אפשר לייבם אלמנה הא א"א לגמור ביאתו הא עובר בעשה דקדושים:

וכי תימא קסבר האי תנא נישואין הראשונים מפילין הרי חלל שנשא כשרה ולא אמרינן נישואין הראשונים מפילין הא ודאי משום סיפא משום דקבעי למיתנא סיפא כ"ג שנשא את האלמנה ויש לו אח כ"ג או כהן הדיוט דוקא אלמנה אבל בתולה חזיא ליה משום הכי קתני אלמנה מתקיף לה רב פפא אם איתא להא דכי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן *מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני הוי לתני נמי מצרי שני שנשא שתי מצריות אחת ראשונה ואחת שנייה והיו לו בנים מראשונה (א) ושנייה אי נסוב כי אורחייהו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן ואי איפוך ונסוב מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן מותרות לאלו ולאלו גיורות אסורות לאלו ולאלו אילוניות *תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר פצוע דכא אי משום פצוע דכא לאו שיורא דהא תנא ליה חייבי לאוין אטו חייבי לאוין מי לא קתני והדר תני והא קתני כהן הדיוט שנשא אלמנה וחלל שנשא כשרה ההוא איצטריכא ליה לאשמועינן כדרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין והא קתני חלל שנשא כשרה וישראל שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר הא נמי לא מהדר מיתנא היא דאשמועינן לאו שאין שוה בכל וקמשמע לן לאו השוה בכל הא קתני ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל (וממזר שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל) אלא לאו שמע מינה תנא ושייר ש"מ: גופא אמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין לימא מסייע ליה חלל שנשא כשרה מאי לאו כהנת [הראויה לו] ומאי כשרה כשרה לכהונה לא ישראלית ומאי כשרה כשרה לקהל אי הכי יש לו אח כשר נמי כשר לקהל מכלל דהוא פסול לקהל אלא לאו כהן ומדהוא כהן היא כהנת מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא מתיב רבין בר נחמן לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש אמר רבא °כל היכא דהוא מוזהר היא מוזהרת וכל היכא דהוא לא מוזהר היא לא מוזהרא והא מהכא נפקא מדרב יהודה אמר רב נפקא דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי רבי ישמעאל °איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם *השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה אי מההיא הוה אמינא לאו השוה בכל אבל לאו שאינו שוה בכל לא

והרי

נישואין הראשונים. שנשאה אח שמת מפילין אותה לייבום ובתר ההיא שעתא אזלינן ואי לאו אלמנה מאחר הואי שרינן לה לכ"ג יבמה: והא תנא חלל שנשא כשרה. ואסר לה לייבומי לאח כשר: דוקא אלמנה. שנתחללה בביאתו ונאסרה לאחיו ההדיוט אבל בתולה חזיא לה להתייבם: אסיאתא להא דרב דימי. אם הלכה כמותו: מראשונה ומשנייה. דהוה להו דור שלישי ודור שני: נסיב כי אורחייהו. שלישי נשא ישראלית ושני מצרית שנייה אסורות ליבמיהן דשלישי ישראל הוא ואסור בשנייה דמצרי ואדומי אחד זכרים ואחד נקבות אסורין עד דור שלישי ושני אסור בישראלית: אי אפוך ונסוב. שנשא שלישי שנייה ושני נשא ישראלי': גיורת. מותרת לשלישי דישראל הוא ולשני דקהל גרים לא איקרי קהל ולא קרינן שלישי יבא בקהל ולא שני דזו לאו קהל הואי ואם נשא האחד גיורת ומת מותרת ליבמה (ב) כבעלה: אסורות לאלו ולאלו איילונית. ישראלית אם שני נשא ישראלית והיא איילונית אסורה לו משום דישראלית היא וכשמת אסורה ליבמה משום אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת: שייר פצוע דכא. דהוה מצי למיתני ביה כולהו (ג) פצוע דכא שנשא ישראלית אסורה לבעלה ומותרת ליבמה כשר והכשר שנשא כשרה ויש לו אח פצוע דכא אסורה ליבמה ומותרת לבעלה פצוע דכא שנשא ישראלית ויש לו אח פצוע דכא אסורה לבעלה וליבם גיורת מותרת לזה ולזה: ההוא. דחלל שנשא כשרה איצטריך ליה ובכהנת עסקינן ולאו משום אסורה ליבמה אלא משום מותרת לבעלה וקמשמע לן דלא הוזהרו כשרות וכהנות מלינשא לפסולין לחללין שמותרין בישראל ואע"פ שהכהן הוזהר בחללה כהנות לא הוזהרו בחללים: מאי כשרה כשרה לכהונה. דקיימא לן כהן כל זמן שמוצא לישא בת כהן לא ישא בת ישראל דאמר בפסחים סעודת הרשות בת ישראל לכהן באלו עוברין (דף מט.): לא יקחו. למה לי למכתב לא יקחו תרי זימני להזהיר האשה על ידי האיש קס"ד להזהיר כשרות שלא ינשאו לחללים: אמר רבא כל היכא כו'. והאי קרא לאו להזהיר כשרות אתי אלא (ד) פסולות שלא לינשא לכשרים שכשם שהכהן מוזהר שלא ליקח זונה וחללה כך היא מוזהרת שלא תשאנו: וכל היכא דהוא לא מוזהר. כגון חלל בכשרה: עונשים. לאו וכרת אבל עשה לא הוי עונש הילכך מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אבל לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות: לאו. דכהונה איתו שוה בכל שאין נוהגין בישראל הילכך אי לא אשמעי' לא יקחו הוה אזלי' לקולא ומיפטרו נשים:

והרי

וכי תימא קסבר האי תנא דנישואין הראשונים מפילין. תימה דבכה"ג לא אמרינן בשום דוכתא נישואין מפילין דלהחמיר הוא דאמר הכי לאסור כנס ואח"כ גירש בפ"ד אחין (לעיל ל:) אבל להקל לא אשכחן ועוד דאפי' לאחר מיתה אמרי' בהערל (לעיל עט:) כשנפלה לו ואח"כ נפלע דחייל איסור פליעה וי"ל דבלאו הכי פריך לה מגופה: אי נסוב כי אורחייהו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן. לא שנשא שני שניה ושלישי שלישית דא"כ שתיהן מותרות לבעליהן וליבמיהן דהא קסבר דקהל גרים לא אקרי קהל כדקאמר מותרות לאלו ולאלו גיורות אלא בן השנייה שהוא שלישי נשא ישראלית והיינו כי אורחייהו שהוא מותר בה ואר"י דאסורות ליבמיהן לא קאי אתרוייהו דאשת שני שהיא שניה מותרת ליבמה דקהל גרים לא איקרי קהל ומשום אשת שלישי שהיא ישראלית נקט אסורות ליבמיהן וכן הא דקאמר אי אפוך מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן נמי לא קאי אלא אאשת מצרי שני שנשא ישראלית ומשום הכי נקט כה"ג אי נסוב כי אורחייהו אי אפוך ונסוב דלא מצי למינקט כולה מילתא בחד גברא וקאי מעיקרא אאשת שלישי ובתר הכי קאי אאשת שני וא"ת ואמאי לא נקט דליהוי קאי אתרווייהו כגון מצרי שני שנשא ישראלית ומצרית ראשונה דהשתא אחד מהם ישראל גמור ואחד מצרי שני נסוב כי אורחייהו שתיהן אסורות ליבמיהן אפוך ונסוב אסורות לבעליהן וי"ל דבן הישראלית ממצרי שני אין חשוב ישראל לענין קהל אלא חשיב קהל גרים וא"ת אפי' ליתא לדרב דימי ליתני ישראל שנשא שתי נשים מצרית ראשונה וישראלית והיו לו בנים משתיהן דבן מצרית מצרי שני ובן ישראלית ישראל נסוב כי אורחייהו אסורות ליבמיהן אפוך ונסוב אסורות לבעליהן וכ"ת דלא תני הכי לפי שנישואי מצרית הוי באיסור והא קתני ממזר וחלל שנשאו באיסור א) ואומר ר"י דלא פריך אלא ממה ששייר דברים של חידוש דאם איתא לדרב דימי היה לו לכוללה במשנתנו ולהכי כי משני שייר פצוע דכא פריך הא תנא ליה חייבי לאוין ואין זה חידוש ולבסוף מסיק דמ"מ שיורא הוא והא דלא קאמר שייר גרושה זונה ונתינה משום דלא חשיב להו שיורא דכיון דתנא חללה הוא הדין גרושה וזונה ונתינה הויא בכלל ממזרת דהכל ענין אחד וא"ת ומאי מקשה לרב דימי לימא דלא תני הכי משום דבפלוגתא לא קמיירי דאיכא למ"ד קהל גרים מיקרי קהל ועוד דר' שמעון מתיר הנקבות מיד ויש לומר דעדיפא משני ועוד דמתני' איירי בפלוגתא דקסבר קידושין תופסין בחייבי לאוין דקתני בחייבי לאוין אסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן משמע דשייך בהו ייבום אלמא תפסי בהו קידושין: שייר פצוע דכא. אפי' נפצע לאחר שנשאה לא מיתסרא בהכי ליבם שאין פצוע דכא ולא אמרינן במותר לה נאסרה כו' דלא שייך אלא כשנעשה באשה שום מעשה דנאסרה בכך לבעל כגון סוטה ומחזיר גרושתו דפ"ק (דף יא:) *: וקמשמע לן לאו השוה בכל. משום מותרות ליבמיהן איצטריך לאשמועינן בלאו השוה בכל דאי משום אסורות ליבמיהן כיון דאשמועינן בלאו שאין שוה בכל כל שכן בלאו השוה בכל: אלא לאו ש"מ תנא ושייר. וא"ת והא אלו קתני דהכי פריך בפ"ק דקידושין (דף טז: ושם) גבי ואלו שמעניקין להן וגבי אלו דברים שאין להם שיעור בשלהי פרקא (שם דף מ.) ואר"י דהכא לא נקט אלו אלא לפרושי הא דקתני עניינים הרבה ברישא יש מותרות יש אסורות ולהכי לא שייך למפרך ועוד דבכל מקום ששונה שני עניינים אלו ואלו שיש ואלו שאין משייר אע"ג דתני אלו כי ההיא דאלו נערות שיש להן קנס (כתובות דף כט.) דשייר מצרי ואדומי ופסול כהונה ובמזבח מקדש (זבחים דף פד.) דתנן אלו שפסולן בקדש ולא חשיב ניתנים למעלה שנתן למטה כו' בחוץ בפנים בפנים בחוץ ופסח וחטאת ששחטן שלא לשמן דחשיב להו בברייתא (שם)*:

ולותה

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פי"ט מהלכות איסורי ביאה הל' יא סמג לאוין קכא קכב טור ש"ע אה"ע סי' ז סעיף כב וסימן ר סעיף ג:

ב מיי' פי"ז שם הל' ה:

תוספות ישנים

א) וי"ל דהא לא קשה מידי דאי ליתא לדרב דימי אין למפרך ליתני כדפרישית דהא לא הוה קמ"ל רבותא[בזה]דפשיטא דהיכא דהאחד ישראל והאחר מצרי הלך אחר פסולו אבל פריך שפיר תלמודא דאם איתא לדרב דימי הו"ל למיתני מצרי שני שנשא שתי מצריות וכו' ולאשמעינן רבותא דהיכא נמי שהאם והאב פסולים הלך אחר הפסול יותר דזה לא שמעינן: ומאי כשרה כשרה לכהונה. פי' כהנת וקרי לה כשרה משום דמצוה לכהן לישא כהנת כדאמרי' בפסק ואלו עוברין: לכל עונשין בלאוין קאמר דבמצות עשה אין שוין שהרי מצות עשה שהז"ג נשים פטורות:

גליון הש"ס

גמ' כל היכא דהוא מוזהר. עי' חגיגה דף יד ע"ב תוד"ה בשולה ובנדרים בת"י דף ל ע"ב ד"ה תורו לומר:

מסורת הש"ס

לעיל עת.

סוכה מד. ושם נסמן

[לקמן פה.] קדושין עג. ע.

ב"ק טו. תמורה ב: קדושין לה. פסחים מג. נדה מח: סוכה כח:

[עי' היטב תוס' סוטה ... ד"ה אשת כהן]

[וע"ע תוס' כתובות כט. בסוף ד"ה ועל הכותית ותוס' זבחים פד. ד"ה סלן ותוס' שבועות לט. ד"ה ואלו נאמרין ועוד שם בשבועות מד: ד"ה כל הנשבעין ועי' היטב תוס' שבת עה. ד"ה חסר אחת]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מראשונה ומשניה: (ב) רש"י ד"ה גיורת וכו' ליבמה כבעלה: (ג) ד"ה שייר וכו' כולהו כמו כן פצוע דכא: (ד) ד"ה אמר רבא וכו' אלא להסיר פסולות:

תורה אור: ויקרא כא; במדבר ה

והרי טומאה דלאו שאין שוה בכל וטעמא דכתב רחמנא בני אהרן ולא בנות אהרן הא לאו הכי ה"א נשים חייבות מאי טעמא לאו משום דרב יהודה אמר רב לא דגמרינן מלא יקחו איכא דאמרי קיחה איצטריכא ליה ס"ד אמינא ליגמר מטומאה קמשמע לן רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו (א) להינצבו לאתריה דרב אידי בר אבין בעו מינייהו הוזהרו כשרות להנשא לפסולין או לא אמר להו רב פפא תניתוה *עשרה יוחסין עלו מבבל כהנים לוים וישראלים חללים גרים וחרורים וממזרים נתינים שתוקי ואסופי כהנים לוים ישראלים מותרין לבא זה בזה לוים ישראלים חללים גרים חרורים מותרין לבא זה בזה גירי חרורי וממזרי נתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה ואילו כהנות לחלל לא קתני א"ל רב הונא בריה דרב יהושע כל היכא דהני נסבי מהני והני נסבי מהני קתני כהן כיון דאילו בעי למינסב חללה אסירא ליה לא קתני אתו לקמיה דרב אידי בר אבין אמר להו דרדקי הכי *אמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים: שניות מדברי סופרים וכו': בעו מיניה בני בירי מרב ששת שניה לבעל ולא שניה ליבם יש לה כתובה מיבם או לא *כיון דאמר מר כתובתה *על נכסי בעלה הראשון לית לה או דלמא כיון *דאילו לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני אית לה אמר להו רב ששת תניתוה כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם היתה שניה לבעל אפי' מיבם אין לה מכלל דאיכא דאית לה מיבם חסורי מיחסרא והכי קתני *כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה משני ואם היתה שניה לבעל אפי' מיבם אין לה: בעא מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן מזונות או אין להן מזונות היכי דמי אילימא דיתבה תותיה בעמוד והוצא קאי מזונות אית לה לא צריכא שהלך הוא למדינת הים ולותה ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה נינהו מדאית לה כתובה אית לה מזוני או דלמא כתובה דלמשקל ומיפק אית לה מזוני דלמא תיעכב גביה לית לה א"ל לית לה והתניא יש לה כי תניא ההיא לאחר מיתה איכא דאמר אמר ליה תניא יש לה הא בעמוד והוצא קאי ואלא התניא יש לה כי תניא ההיא לאחר מיתה ת"ר *אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה כתובה פירות מזונות בלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציא שניות מדברי סופרים אין לה כתובה לא פירות לא מזונות ולא בלאות והיא כשירה וולדה כשר וכופין אותו להוציא אמר ר"ש בן אלעזר מפני מה אמרו אלמנה לכ"ג יש לה כתובה מפני שהוא פסול והיא פסולה וכ"מ שהוא פסול והיא פסולה

קנסו

רש"י

והרי לאו דטומאה. דאין שוה בכל דאין ישראל מוזהרין שלא ליגע דכתיב (ויקרא כא) אמור אל הכהנים כהנים מוזהרין ולא ישראל: לאו משום דרב יהודה. אלמא אפי' לאו שאין שוה בכל נפקא לן מהתם דנשים חייבות: לא דגמרי מלא יקחו. כלומר מאיש או אשה לא נפקא לן אלא לאו השוה בכל והא דאיצטריך למעוטי ולא בנות אהרן משום דאי לא מעטי' הוה גמרינן מלא יקחו דמחייב לנשים אלאו שאין שוה בכל: איכא דאמרי קיחה איצטריך ליה. למיכתב דבלאו שאין שוה בכל נשים מוזהרות ואף ע"ג דמדרב יהודה משתמעא סד"א ליגמר מטומאה דלאו שאין שוה בכל הוא ונשים פטורות: ה"ג כהנים לוים וישראלים מותרין לבא זה בזה לוים וישראלים חללי גירי חרורי מותרין לבא זה בזה. אבל כהני בחללי וחללי בכהנות לא: אמר ליה רב הונא. לעולם חללי בכהנות שפיר דמי והא דלא תנינהו משום דכהני בחללי אסירי לא פסיקא ליה דכל היכא דהני נסבי מהני והני מהני קתני וכו': בני בירי. מקום: כיון דאמר מר. (לעיל דף לח.) כתובתה של יבמה על נכסי בעלה הראשון לית לה מיבם ואע"ג דהא מראשון לית לה: או דלמא כיון דאי לית לה. ליבמה דעלמא מראשון כגון דלית ליה נכסים תקינו לה רבנן משני והא נמי לית לה מראשון הילכך אית לה מיבם: כתובתה על נכסי בעלה הראשון. אכל יבמות קאי וקתני אם היתה שניה לבעל אפי' מיבם אין לה ש"מ: מכלל דאיכא דאית לה מיבם. בתמיה כלומר בעיין איפשיטא מיהא לישנא דברייתא קשיא דקתני אפילו מיבם אין לה ומשמע מדקתני אפי' מכלל דאיכא יבמה אחריתי דאית לה כתובה מיבם והא קתני רישא כתובתה על נכסי בעלה הראשון: תקינו לה משני. כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: מזוני תנאי כתובה נינהו. שכך כתב לה בכתובה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך: לאחר מיתה. אם מת ולא גירשה יש לה מזונות כל ימי אלמנותה כשאר אלמנה דמזוני תנאי כתובה והכא ליכא למיגזר דלמא תתעכב גביה: ויש לה פירות. שאף על פי שאכל את הפירות כיון דשלא כדין אכלן שהרי לא היה לו בה נישואין מעולם ואף על גב דאמרינן (כתובות עט:) גבי כשרה מה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא הכא קנסינן ליה דמשלם אפי' מה שאכל מפני שהוא מרגילה לעבירה: ה"ג וכ"ן מצאתי בתשובת הגאונים מפני שהוא פסול והיא פסולה וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה קנסו אותו רבנן כתובה. והכי פירוש' מפני שהוא פסול כדתנן בבכורו' (מה:) הנושא נשים בעבירה פסול (ב) עד שידור הנאה והיא פסולה על ידו:

תוספות

ולותה ואכלה מאי. אי לותה ואכלה קודם שפסקו לה ב"ד לא היה הבעל חייב לשלם אפי' לותה בב"ד כדפירש ר"ת בסוף כתובות (דף קז. ושם) גבי קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו והכא מיבעיא ליה אם יש לב"ד לפסוק לה מזונות כשהלך בעלה למדינת הים ותלוה ותאכל כשאר נשים או לא:

אלמנה לכ"ג יש לה פירות. לאביי דאמר בפרק נערה שנתפתתה (שם נא: ושם*) אלמנה לכ"ג נשבית חייב לפדותה דקרינא ובכהנת אהדרנתיך למדינתיך הוי פירות כמשמעו דין פירות דהיינו פירקונה דהוי תחת פירות ובשניה דקתני אין לה פירות הוי נמי דין פירות דאם נשבית אינו חייב לפדותה אע"ג דהבעל אוכל פירות כי ההיא דהאשה רבה (לקמן פט.) דתנא נמי אין לה פירות ומזונות כו' ואמר עלה בירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל א"ר חנינא הא דתימא כשאכל עד שלא בא הראשון כו' ולרבא דאמר התם אלמנה לכ"ג דאינו חייב לפדותה נראה לר"י לפרש יש לה פירות דאם נשבית משלם הבעל הפירות שאכל לפדותה בהם אבל מה שפרקונה יתר על דמי פירות שאכל לא יהיב ובשניות אפילו דמי הפירות שאכל לא יהיב ומתוך פירוש הקונטרס משמע שאין לבעל פירות באלמנה כלל ואפילו לא נשבית חייב להחזיר פירות שאכל דפי' יש לה פירות שאף על פי שאכל פירות כיון דשלא כדין אכלן משלם ואליבא דרבא דכתובות פירש כן אך נראה לר"י כמו שפי' דלא משלם בעל אלא לצורך פרקונה כשנשבית וכן פירש הריב"ן:

בלאות. פי' בקונטרס במשנתינו גבי שניה דאין לה בלאות שאם יש לה עדיין בלאות ושחקים מבגדים שהכניסה לו אינה נוטלתן כשיוצאה דקנסא קנסו חכמים ואין נראה לר"י דבהדיא משמע בסוף אלמנה ניזונית (כתובות קא. ושם) דדוקא מה שבלה ואין בעין אין לה אבל מה שבעין שקלה והיכא דאיירי באותן שהן עדיין בעין רגיל לפרש בלאותיה קיימין כדאמר התם זינתה הפסידה בלאותיה קיימין וכן בסוף אף על פי (שם סג:) גבי מורדת אבל ק"ק כיון דקתני באלמנה שיש לה פירות היינו בלאות כיון דאיירי בבלאות שאין קיימין כדאמר התם (כתובות עט: קא.) טיילא ליה גלימא פירא הוי ומכסי בה ואזיל עד דבלי*:

וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה. פי' בקונטרס שהוא פסול שנושא אותה בעבירה כדתנן בבכורות (דף מה:) ולא תרוייהו בעי אלא אם הוא פסול או היא פסולה קנסו אותו דלא מרגלא ליה כיון דמיפסל בהכי חד מינייהו כדאמר בסמוך ממזרת ונתינה איכא בינייהו ופריך ולר"א דאמר הרי זה עבד וממזר הא לא מרגלא ליה והתם בעל לא מיפסיל דהא בישראל לא שייך למימר שיפסל על ידה ואיהי נמי לא מיפסלא בהכי דהא מעיקרא מיפסלא וקיימא אלא משום זרע לחוד מגנה ולא מרגלא ליה שיראה להרגילו כיון שזרעו נפסל על ידה

א) ומיהו קשה דקאמר בעולה לכ"ג איכא בינייהו כו' ואמאי מרגלא ליה והא הוא נפסל על ידה שנושא נשים בעבירה ויראה להרגילו ור"ת מפרש דהוא פסול דקאמר אולד קאי ובפסלות דידה לחוד אפילו במקום שהולד כשר לא מרגלא ליה כדאמרינן ולרבי מתיא בן חרש דקאמר אפילו הלך כו' עשאה זונה הא לא מרגלא ליה ויש ספרים דגרסי הוא כשר והיא פסולה וכן בתוספתא דמכילתין בפ"ב:

ממזרת

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ב מהל' אבל הלכה ו סמג עשין מג ולאוין רלה טוש"ע יו"ד סי' שעג סעיף ב:
ח ב מיי' פי"ט מהלכות איסורי ביאה הל' טו טוש"ע אה"ע סימן ח סעיף א:

[גי' ד"ה תמזרת]

ט ג מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעי' ב ג:
י ד מיי' פרק ט"ו שם הלכה לג:
יא ה מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה יז טוש"ע שם סי' קסח סעיף ט:
יב ו ז ח מיי' פרק כ"ד מהל' אישות הלכה ד טוש"ע שם סימן קטז סעיף א:
יג ט מיי' פי"ט מהלכות איסורי ביאה הל' ג סמג לאוין קכב טוש"ע שם סי' ז סעיף יב:
יד י מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' ד טוש"ע שם סי' קנד סעיף כ:
טו כ מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ד ופי"ט הלכה ח טוש"ע שם סימן ז סעיף יט:

תוספות ישנים

מתני' ולא מזונות ומיירי בלותה ואכלה דאל"ה פשיטא דהא בעמוד והוצא קאי מזוני אית לה אלא מיירי שהלך בעלה למד"ה ולותה ול"נ ואי"ת אפ"ה מאי איריא משום שהיא פסולה אפילו כשרה נמי אמרינן הנית מעותיו על קרן הצבי אותו האיש שהלוה לה א) כדאמרי' הלך בעלה למד"ה ועמד איש אחד ופרנס אותה הנית מעותיו על קרן הצבי וי"ל ה"מ היכא דלא מסר לה דרך הלואה אלא מסר בגלל בעלה ואין לו לאיש לתבוע לא לבעל ולא לאשה שהרי האיש לא שם במלוה לכן. והאשה לא שאלה מאתו. אבל הכא שלותה ממנו לא הנית מעותיו על קרן הצבי אלא המלוה תובע את האשה והאשה תובעת את בעלה וגם אם נתגרשה האשה משלמת המזונות לאיש שהלוה לה והכא בשניה לא ישלם הבעל מזונות שלותה ואכלה ולא נהירא דדומיא דאמרינן בשניה אין לה מזונות קאמר באלמנה לכה"ג יש לה מזונות ובגמרא משמע דאלמנה לכה"ג אין לה מזונות בלותה ואכלה אלא נראה דבשניה לית לה מזונות אף לאחר מיתת הבעל דקנסינן ליה. אבל באלמנה לכה"ג יש לה מזונות בלאחר מיתה כדמשמע בגמרא: א) ואין להקשות ממה דמשמע מהכא דהיכא דפסל זרע לא מרגלא ליה והכא פ"ה שהוא פסול הבעל. דא"ל דמודה רש"י דפסול זרע הוי שפיר פיסול בעל ולא מרגלא ליה:

א) נ"ל כדתנן בכתובות בפרק שני דייני גזירות (דף ק"ז ע"ב) מי שהלך בעלה וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' איקלעו להנצבו לאתריה דרב אידי: (ב) רש"י ד"ה ש"כ וכו' הנושא נשים בעבירה פסול לעבודה עד שידור הנאה והיא פסולה וכל מקום שהוא פסול על ידה או היא פסולה על ידו קנסו וכו':

קדושין סט. | [לעיל פד: וש"נ] | [כתובות נג:] | [לעיל לח. כתובות פ:] | [לעיל נט. כתובות פב:] | כתובות פב: לעיל לט. | [לעיל סד. כתובות ק: [תוספתא פ"ב ע"ש] | [שם פה. ד"ה בעלה]

קנסו אותו כתובה ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להן כתובה מפני שהוא כשר והיא כשרה וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה קנסו אותה כתובה רבי אומר "הללו דברי תורה *ודברי תורה אין צריכין חיזוק והללו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק דבר אחר זהו מרגילה וזו היא מרגילתו דבר אחר מאן קתני לה איכא דאמר ר"ש בן אלעזר קתני לה ומה טעם קאמר מה טעם אמרו הוא פסול והיא פסולה קנסו אותו כתובה מפני שהוא מרגילה ומה טעם הוא כשר והיא כשרה קנסו אותה כתובה מפני שהיא מרגילתו איכא דאמר רבי קתני לה וחלוצה קא קשיא ליה והא חלוצה דרבנן ואית לה כתובה הדר אמר כיון דפסיל לה (א) מדרבנן זהו מרגילה וזו היא מרגילתו מאי איכא בין רבי לרבי שמעון בן אלעזר אמר רב חסדא ממזרת ונתינה לישראל איכא בינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא מ"ד מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה *ולרבי אליעזר דאמר הרי זה עבד וממזר הא לא מרגלא ליה ולא מידי אלא אמר רב יוסף מחזיר (ב) גרושה משניסת איכא בינייהו מאן דאמר דאורייתא הא נמי דאורייתא ומאן דאמר מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה ולרבי עקיבא דאמר *יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה ולא מידי אלא אמר רב פפא בעולה לכ"ג איכא בינייהו מאן דאמר דאורייתא הא נמי דאורייתא ומאן דאמר מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה *ולר' אליעזר בן יעקב דאמר יש חלל מחייבי עשה הא לא מרגלא ליה ולא מידי אלא אמר רב אשי מחזיר ספק סוטתו איכא בינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ומ"ד מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה ולר' מתיא בן חרש דאמר *אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה הא לא מרגלא ליה ולא מידי אלא אמר מר בר רב אשי סוטה ודאי איכא בינייהו: **מתני'** בת ישראל מאורסת לכהן מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה בת ישראל מאורסת ללוי מעוברת מלוי שומרת יבם ללוי וכן בת לוי לישראל לא תאכל במעשר בת לוי מאורסת לכהן מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן ללוי לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר: **גמ'** ותהא זרה "זרה מי לא אכלה במעשר אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני ר"מ היא דאמר *מעשר ראשון אסור לזרים דתניא

תרומה

רש"י

קנסו אותו כתובה. כלומר לא קנסוה מאחר כל הנשים והאי דקנסוה רבנן לשניה כתובה כדי שלא תתעכב אלנו הוא דכיון דלא תיהוי לה כתובה מיניה שבקא ליה ונפקא אבל הכא לא צריך דממילא שבקא ליה דכיון דהוא נפסל על ידה יש קטטה ביניהם וכן כשהיא נפסלת על ידו: זה הוא מרגילה. אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הוא מרגילה ומסיתה ליכנס לו וזו שניה דכיון דלא איהי מיפסלא ולאו זרעה מיפסיל ולא מפסדה מידי בביאתו היא מרגילתו שהאשה רוצה להנשא יותר מן האיש: איכא דאמר רבי קתני לה. שנתן טעם לדבריו מפני שהן של תורה וקשה ליה והא חלוצה לכהן לאו דאורייתא אלא דרבנן כדאמר (ג) בי' יוחסין (קדושין עח.) מואשה גרושה מריבויא דוי"ו ומוקמינן לה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וקתני מתניתין דאית לה כתובה: הדר אמר כיון דפסיל לה מתרומה דרבנן כו'. והייט דבר אחר דקאמר: הא היא מרגלא ליה. הואיל ואינה גרועה מחמתו טרחא ומהדרא ליכנס לישראל כדי להעלות זרעה ואע"ג דבנה נמי ממזר דקי"ל (לעיל דף עח.) הלך אחר פסולן אפילו הכי כיון דאיכא תקנתא לממזרים כר' טרפון דאמר בקידושין (דף סט.) יכולין ממזרים ליטהר טרחא ומינסבא לישראל: ולרבי אליעזר. דפליג עליה דרבי טרפון (שם) ואמר ממזר שנשא שפחה והוליד בן אינו נטהר מן הממזרות בשביל עבדותו והוה עבד וממזר הא כיון דליכא תקנתא לזרעה לא מהדרא למיפסל זרעיה דגברא לפי שהיא מקניטתו תמיד: מחזיר גרושתו. משניסת: בעולה. פנויה לכהן גדול עשה איכא בתולה ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה ולאו דזונה ליכא הכא דאין זונה אלא הנבעלת ביאה אסורה: ולר' אליעזר בן יעקב. בהבא על יבמתו (לעיל ס.): ספק סוטה. שקינא לה ונסתרה וקאי עלה באיסורא דאורייתא דכתיב ונטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל: הא לא מרגלא ליה. דניחא לה לשתות ברישא דלא ליפסלא מכהונה: סוטה ודאי. אשת איש שזינתה דאסירא ליה מדאורייתא כדכתיב (במדבר ה) והיא לא נתפשה דמשמע הואיל ולא נאנסה אסורה ואי קשיא הא נמי חייבי לאוין היא לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בן כיפר בפ"ק (לעיל יא:) דאמרי אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה וליפרך ולר"ע דאמר יש ממזר כו' לאו פירכא הוא דאיכא לתרוצי דהא אמרינן לעיל בהחולץ (דף מט:) הכל מודים בבא על הסוטה שאין הולד ממזר: **מתני'** לא תאכל בתרומה. כדתנן בפ' אלמנה (לעיל דף סז:) העובר והיבם והאירוסין פוסלין ולא מאכילין: לא תאכל במעשר. בגמ' פריך זרה גופה מי לא אכלה במעשר: לא בתרומה ולא במעשר. תרומה כדאמרן דלויה נמי לענין תרומה זרה היא מעשר מפרש בגמ': **גמ'** מי לא אכלה במעשר. כל זר לא יאכל קדש כתיב (ויקרא כב) ומעשר ראשון לאו קדש איקרי:

תרומה

תוספות

ממזרת ונתינה איכא בינייהו. שיכול לטהר את בניו ע"י שפחה ואע"פ שאין יכול לטהר את הנקבות כדאמר בסוף האומר בקידושין (דף סט.) במה תטהר את הנקבות סבורה היא שלא יקפיד כיון שיכול לטהר את הזכרים ואלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דמשמע דלא מרגלא ליה משום פסול זרעה שהם חללים אע"פ שבני ישראל מקוה טהרה לחללות ובנות ישראל מקוה טהרה לחללים לרבי דוסתאי ברבי ינאי (קדושין דף עז.) מכל מקום מקפיד הוא על בניו שאינם כהנים וירצה להרגילו:

ולרבי עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה. הו"מ למימר דר' עקיבא כר' טרפון דאמר (שם דף סט.) ממזר נושא שפחה ואיכא בינייהו ממזרת ונתינה כדלעיל וא"ת ומאי קשיא ליה דלר"ע כיון דלא תפסי בה קידושין א"כ אינה אשתו ואין שייך לקונסו שיתן לה כתובה דאפילו גט לא בעיא מיניה כדאמר בהחולץ (לעיל דף מט. ושם) וי"ל דלאו משום כתובה ומזונות פריך אלא משום פירות ובלאות שאין לה להפסיד כיון דלא מרגלא ליה: **ולרבי** מתיא בן חרש כו' הא לא מרגלא ליה. פי' בקונטרס דניחא לה לשתות ברישא דלא ליפסלה לכהונה וקשה דכיון דגירשה לאו בת שתיה כדמוכח בסוף האשה רבה (לקמן צה. ושם) דקאמר מאי איריא בא עליה אפי' נתן לה גט נמי ואפי' אמר איני משקה נמי פי' דשוב אינה שותה ועוד קשיא לפי' הקונט' דמאי איריא דפריך לרבי מתיא בן חרש לרבנן נמי תיקשה דלא מרגלא ליה שרוצה לשתות תחלה להיות מותרת לכהונה דאם יבא עליה שוב לא ישקנה דלא הוי מנוקה מעון ואין המים בודקין אותה אלא יש לומר דלרבנן ניחא ליה דהא לאו בת שתיה היא כיון שגירשה אבל לרבי מתיא בן חרש שנעשית זונה לא מרגלא ליה אע"ג דבלאו הכי היתה פסולה לכהונה מוכטמאה ועוד דגרושה היא ובתרומה נמי אסירא וקיימא שהיא זרה מכל מקום פסול של זנות גנאי הוא לה ולא מרגלא ליה ובפרק עשרה יוחסין (קדושין עז:) נמי חמיר ליה פסול של זנות טפי משאר איסורי כהונה הואיל ושם זנות פוסל בישראל ועוד לא מרגלא ליה משום דאיכא השתא תרי לאוי:

תרומה

תוספות ישנים

ממזרת ונתינה איכא בינייהו למ"ד מפני שמרגילה זו היא מרגילתו וא"ל הלא הוי ממזר. י"ל דאפשר לטהרו כדאמרינן יכולים ממזרים ליטהר כיצד ממזר נושא שפחה הולד עבד שחררו הולד בן חורין ותימה מאי קאמר זו היא מרגילתו הלא אין מרווחת בו כלום שהרי אף אם תנשא לממזר יכולה ליטהר בנה כדפרישית וי"ל דמ"מ היא מרגילתו שיקרא זרעה על שם ישראל גמור ולמורי רא"י נראה דאין אנו צריכים לזה אף אם אינה מרווחת כלום הכשר בדבר מ"מ מרגלא ליה כדאמרי' יותר ממה שהאיש רוצה ליטא אשה רוצה להנשא וכן פ"ה לעיל. וכן מוכח בתלמודא דבשניה אמרינן לעיל קנסוה בכתובתה אע"פ שאינה מוספת שום הכשר אלא משום שהיא רוצה להנשא יותר מהאיש. וא"ת א"כ מאי פריך אחרי כן ולר' אליעזר דאמר ה"ז עבד וממזר הא לא מרגלא ליה. ומאי קא פריך הלא מ"מ אינה נפסדת כלום בדבר שהרי גם אם תנשא לממזר כדינה יהיה בנה ממזר. ואי משום דלא מרווחא שום הכשר הלא פי' דמ"מ מרגלא ליה משום שרוצה להנשא. וי"ל דשפיר פריך לר' אליעזר דאמר ה"ז עבד וממזר א"כ איכא פסול לבעל שעל (ידה) [ידו] א) הוי זרעו נפסל וא"כ לא מרגלא ליה כדאמרינן לעיל כ"מ שהוא פסול והיא פסולה קנסו אותו שהוא מרגילה והיא אינה מרגילתו: **סוטה** ודאי איכא בינייהו דלמ"ד מפני שמרגילה זו היא מרגילתו ואי תקשי הדרא קושיא לדוכתין ולר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה שהרי היא סוטה ודאי וחייבי לאוין היא לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בן כיפר ואמרי אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שאסתרה וי"ל דהא אמרינן לעיל הכל מודים בבא על הסוטה שאין הולד ממזר ואפי' ר"ע מודה:

א) אינו מובן שהרי אם היתה ניסאת לממזר ג"כ היה הזרע נפסל א"כ הפסול אינו על ידו ואולי דר"ל כיון דהזרע ישאר בפסולו אינה מרגלתו בשביל שהיא רוצה להנשא וצ"ע

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה ד:
ב מיי' פ"א מהלכות מעשר הלכה ב סמג עשין קלה:

מסורת הש"ס

[ר"ה יט. תענית יז:]

[קדושין סט.]

לעיל מט.

[לעיל ס. עב:]

לעיל סח:

[לעיל עד. כתובות כו.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' כיון דפסיל לה מתרומה דרבנן זהו מרגילה: (ב) שם מחזיר גרושתו איכא בינייהו כצ"ל ותיבת משניסת נמחק: (ג) רש"י ד"ה איכא דאמר וכו' כדאמר בעשרה. נ"ב ומייתי לה לעיל פ"ב דף כב.:

תורה אור

*תרומה לכהן °ומעשר ראשון ללוי דברי רבי מאיר רבי אלעזר בן עזריה מתירו לכהן מתירו מכלל דאיכא מאן דאסר אלא אימא נותנו אף לכהן מ"ט דר' מאיר אמר רב אחא
(במדבר יח) בריה דרבה משמיה דגמרא °כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה מה תרומה אסורה לזרים אף מעשר ראשון אסור לזרים אי מה תרומה חייבין עליו מיתה וחומש אף מעשר חייבין עליו מיתה וחומש
(ויקרא כב) אמר קרא °ומתו בו כי יחללוהו ויסף חמישיתו עליו בו ולא במעשר עליו ולא על מעשר ורבנן מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון נמי טובל וכדתניא רבי יוסי אומר *יכול לא יהא חייב אלא על טבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא
(דברים יב) מעשר שני ואפי' מעשר עני מנין ת"ל °לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר
(שם כו) °ואכלו בשעריך ושבעו מה שעריך האמור להלן מעשר עני אף שעריך האמור כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל ואי מהתם הוה אמינא ללאו אבל מיתה לא קמ"ל לישנא אחרינא מעשר ראשון דטביל מדרבי יוסי נפקא אי מההיא ה"א ללאו אבל מיתה לא *קמ"ל במאי אוקימתא כר' מאיר אימא סיפא בת לוי מאורסת לכהן ובת כהן ללוי לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר הכא מאי זרות איכא אמר רב ששת מאי אינה אוכלת דקתני אינה נותנת רשות לתרום מכלל
(במדבר יח) דנשואה נותנת רשות אין והתניא °ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם לימד על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום אתה אומר רשות לתרום או אינו אלא לאכול אמרת תרומה חמורה אוכלת מעשר הקל לא כל שכן אלא לימד על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום מר בריה דרבנא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות הניחא למאן דאמר *משום יחוד אלא למאן דאמר משום גרושה גרושה בת *(לוי מי לא אכלה במעשר וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה) אלא גזירה משום גרושה בת ישראל אי הכי מאי איריא מאורסת אפי' נשואה נמי אידי דתנא רישא מאורסת תנא נמי סיפא מאורסת *תנו רבנן תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי רבי עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר

לכהן

רש"י

תרומה לכהן. כתיבתה לכהן ומעשר ראשון ללוי קתני מעשר ללוי דומיא דתרומה לכהן מה תרומה אכילתה כנתינתה לכהן ולא לזר אף מעשר ללוי אכילתו ללוי ולא לזר דאי לאו הכי סבירא ליה לר' מאיר תרומה למאי קתני נהי דמעשר איצטריכא ליה לאורויי דלא יהבינן ליה לכהן כר' אלעזר בן עזריה אלא תרומה ל"ל ועוד מדקמהדר ליה ר"א לשון היתר מכלל דר"מ נמי באיסור והיתר איירי: מכלל דאיכא למאן דאסר. מעשר לכהן לאכול בתמיה והא ודאי כהנים לאו זרים נינהו כדאמר לקמן דכהנים איקרו לוים: נותנו אף לכהן. כדקאמר לקמן טעמא: משמיה דגמרא. כך קיבל מרבו ורבו מרבו עד ר"מ ששמע משמו ולאו מן דעתיה קמפרש לטעמא דר"מ: מה תרומה טובלת. שכל זמן שלא הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של טבל דהא מיתה כתיב ביה: אף מעשר ראשון טובל. ואע"ג דבדידיה ליכא מיתה חייבין מיתה על הטבל שלא הופרש מעשר ראשון ממנו: או אפילו מעשר עני. דקיל כצדקה בעלמא דלאו צד קדושה אית ביה: ואכלו בשעריך. בשנה השלישית משתעי קרא: הכי גרסינן וקאמר רחמנא לא תיכול ואי מהתם ה"א ללאו אבל מיתה לא קמ"ל: מאי אינה אוכלת דקתני. כולה מתני' לגבי מעשר: אינה נותנת רשות. לשלוחה לתרום מעשר של ארוס ולהרים ממנו תרומת מעשר והוה ליה כתורם שלא מדעת: ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם. השוה הכתוב אשתו לו לימד על בת ישראל נשואה ללוי כו': ה"ג מר בריה דרבינא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות הניחא למ"ד משום ייחוד אלא למ"ד משום גרושה גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה אלא גזירה משום גרושה בת ישראל. וה"פ רישא כדאוקימנא באכילה ממש ור"מ וסיפא בת לוי לכהן ובת כהן ללוי דקתני לגבי מעשר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות בלא בעלה וה"ה לנשואה ולקמן פריך אפי' נשואה נמי: הניחא למ"ד. בפרק נושאין על האנוסה (לקמן דף ק.) משום ייחוד אין חולקין תרומה לאשה בגורן אלא למ"ד טעמא משום גרושה שמא יגרשנה בעלה ותהא זרה ואין הכל יודעים ויחזרו ויתנו תרומה לזרה: גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר. ואמאי בת לוי שנתארסה לכהן דקתני אין חולקין לה מעשר בגורן בשביל בעלה אמאי גזור בה רבנן הא אי נמי מגרש לה שפיר קאכלה מעשר: וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה. כלומר וליטעמיך דמותבת אמתניתין לגבי מעשר ה"נ בפרק נושאין (שם) דאיתמר עיקר מילתא דקתני אשה אין חולקין לה תרומה על הגורן ופרשינן טעמא משום גרושה ולא פליג בין בת ישראל לכהן ובת כהן לכהן גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה אלא גזירה משום גרושה בת ישראל ומאן דגרים איפכא לא מיתוקמא כלל דהיכי מצי פריך מתרומה דמתני' דקתני בת כהן ללוי לא תאכל בתרומה הא ודאי שפיר קתני דאיפסלה בארוסיה וטעמא לאו משום שמא תתגרש הוא: אידי דתנא רישא מאורסת. לגבי אכילה ממש דהתם דוקא מאורסת דגבי בת כהן לישראל וללוי לענין תרומה ובת לוי לישראל לענין מעשר אשמועינן דפסיל לה אירוסין וגבי בת ישראל לכהן וללוי ובת לוי לכהן אשמועינן דלא מוכלי לה תנא נמי סיפא בת כהן ללוי ובת לוי לכהן לענין חלוקה דמעשר מאורסת:

לכהן

תוספות

תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי. פי' בקונטרס דדייק מדקתני מעשר ראשון ללוי דומיא דתרומה לכאן דאכילתה תרומה למאי קתני לה וקשה דא"כ לימא נמי ר"ע היא דקתני נמי לקמן כי האי לישנא ואי משום דסתם משנה רבי מאיר הא אמרינן (סנהדרין דף פו.) וכולהו אליבא דר"ע ומדמהדר נמי ר"א לשון היתר אין לדקדק דדלמא הא דאיירי ר"מ באיסור והיתר היינו בתרומה דאסורה ללוי ושריא לכהן ופירש ריב"ן דגרסינן בהדיא בדברי ר"מ מעשר ראשון אסור לזרים: רבי אלעזר מתירו לכהן. ל"ג בן עזריה דר"א בן עזריה *קדים טובא לר"מ ולקמן בברייתא דר"ע גרס ר' אלעזר בן עזריה דהוא בר פלוגתיה: מה תרומה טובלת. פי' בקונטרס בשלא הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של טבל דהא תרומה מיתה כתיבא ביה וקשה לר"י מעשר ראשון נמי כתיבא ביה תרומת מעשר ועוד אי מטעם זה לא ליתסר טבל לכהן כיון דתרומה שריא ליה ופי' ריב"ן משו' דדרשי' בפ' הנשרפין (סנהדרין פג. ושם) ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו בעתידים לתרום הכתוב מדבר ויליף חילול (א) מתרומה: אף מעשר ראשון טובל. אבל איסור זרות לא ילפינן לרבנן אע"ג דאין היקש למחצה כיון דלא מצי לאקושי לגמרי לאסור אף ללוים כמו תרומה ועוד דמיסתבר לאוקומי היקישא אמאי דאסר קרא בדוכתא אחריתא כמו טבל דילפינן בסמוך מלא תוכל לאכול ואית ביה לאו ואתא היקישא לאתויי כמי מיתה אבל לאוקומי בה איסורא דלא אשכחן לא מקשינן: אי מהתם ה"א ללאו. ומהיקישא לא הוה שמעי' ללאו ומיתה אי לאו דאשמעינן לאו מהכא כדפי' ועוד דאיצטריך לא תוכל לאכול למעשר עני דטביל וא"ת מנ"ל דטבל מעשר עני במיתה הא לא אתקש לתרומה וי"ל דשמא אין בו מיתה א] אי נמי כיון שאין חלוק משאר טבל לענין אזהרה ה"ה לענין מיתה: מאי אינה אוכלת דקתני אינה נותנת רשות לתרום. פי' בקונטרס דקאי אכולה מתניתין לגבי מעשר דאינה נותנת רשות וקשה לרבינו יצחק דהוה ליה למימר אלא אמר רב ששת כיון דהדר ביה משינויא קמא ועוד דכיון דכל לא תוכל היינו דאינה נותנת רשות הוה ליה למיתני בהדיא הכי ועוד דליתני אפילו בת לוי ללוי ועוד דמעוברת מה שייך למיתני לענין נתינת רשות ואר"י דלרב ששת נמי מפרש רישא דמתני' כדאמרן ועיקר מתני' אתא לאשמועינן איסור אכילה וכן בסיפא בת לוי לכהן בת כהן ללוי איצטריך לאשמועינן דלא תאכל בתרומה דסלקא דעתך שלא יפסול בת כהן מן התרומה כיון דאוכלת מעשר האסור לזרים ומעשר נקט לענין נתינת רשות ואגב תרומה נקט לשון לא תאכל והוא הדין אפילו בת לוי ללוי ובת כהן לכהן אין נותנת רשות אלא איידי דנקט בת לוי לכהן ובת כהן ללוי לענין אכילה איירי נמי לענין נתינת רשות:

מאי

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ו מהל' תרומות הל"א ופ"ב הלכ' יד סמג לאוין רנד:
יט ב מיי' פ"א מהל' מעשר הלכה א סמג עשין קלח:
כ ג ד מיי' פ"י מהלכות מאכלות אסורות ה"כ:

תוספות ישנים

או א) אינו אלא אפילו מעשר עני. דאין בו קדושה כלל: אף שעריך האמור כאן מעשר עני. וא"ת ומעשר ראשון מנלן אי מכ"ש דמעשר עני הא אין מוסירין מן הדין וי"ל דאין זה אלא גלוי מלתא בעלמא: אי מהתם ה"א ללאו וכו' וא"ת כיון דידעי' [דחייב] מיתה ל"ל קרא ללאו. וי"ל דאצטריך קרא דלא תוכל למעשר עני שאין בו קדושה וא"ת ומיתה מנלן למעשר עני דממעשר ראשון לא ילפינן ליה שהרי אין במעשר עני קדושה וי"ל כיון שראינו מלא תוכל שמעשר ראשון ומעשר עני שוין לענין לאו ה"ה לענין מיתה שאין לחלק כאם: ה"ג מר בריה דרבינא אמר לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות. הניחא למ"ד משום יחוד אלא למ"ד משום גרושה פי' שמא יגרשנה בעלה ותהא זרה והעולם לא ידעו ויתנו לה תרומה: גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר וא"כ אפילו תתגרש יכולה לאכול: וליטעמיך גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה. פי' אמאי אמרי' לקמן אין חולקין תרומה בבית הגרנות ולא מחלק הספר בשום נשים משמע אף בבת כהן ואמאי אין חולקין לה מי לא אכלה בתרומה ואפי' אם נתגרשה. וי"ג איפכא אלא למ"ד משום גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה פי' אמאי אמרינן במתני' בת כהן מאורסת ללוי לא תאכל בתרומה ולטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר. ולא נהירא פירוש זה דמאי קשיא ליה מתניתין אמאי בת כהן ללוי לא תאכל בתרומה הלא טעמא רבא איכא משום דאיפסלא באירוסין כדאמרינן לעיל האירוסין פוסלין ולאו טעמא משום גרושה לכן נראה גי' ראשונה:

א) נ"ל מעשר ראשון ולא מעשר שני אפילו מעשר עני מנין וכו'.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבי אלעזר וכו' קדים טובא לרבי מאיר וכו'. עיין בכסף שור ריש ברכות:

מסורת הש"ס

מכות טו:
[לקמן ק.]
כתובות כו. ב"ב סה: חולין קלא: ע"ש

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מה וכו' ויליף חילול חילול מתרומה:

הגהות מהר"י לנדא

א] תוס' ד"ה אי וכו' דשמא אין בו מיתה. נ"ב עי' ברמב"ם פ"י מהלכות מ"א ה"כ אבל במדרש איכה בפסוק גלתה יהודה מעוני מפורש שחייב מיתה:

נ"א בת כהן מי לא אכלה בתרומה וליטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"א מהל' מעשר הלכה ד:
כב ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' ג טור י"ד סי' שלא:
כג ג מיי' שם הל' יג:
כד ד מיי' שם הל' יז:

לכהן לכהן ולא ללוי אימא אף לכהן מאי טעמא דר' עקיבא דכתיב °ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם בלוים קא משתעי קרא ואידך כדר' יהושע ב"ל דאמר ר' יהושע ב"ל *בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד מהם °והכהנים הלוים בני צדוק ור"ע הכא לא מצית אמרת דכתיב °ואכלתם אותו בכל מקום מי שיכול לאוכלו בכל מקום יצא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות ואידך כל היכא דבעי דלא בעי חומה ואי אכיל ליה בטומאת הגוף לא לקי ההיא גינתא דהוה שקיל רבי אלעזר בן עזריה מעשר ראשון מינה אזל ר"ע אהדריה לפתחא לבי קברי אמר א] עקיבא בתרמילו ואנא חיי איתמר מפני מה קנסו לוים במעשר פליגי בה רבי יונתן וסביא חד אמר שלא עלו בימי עזרא וח"א כדי שיסמכו כהנים עליו בימי טומאתן בשלמא למאן דאמר שלא עלו משום הכי קנסינהו אלא למ"ד כדי שיסמכו עליו כהנים בימי טומאתן משום כהנים קנסינהו ללוים אלא כולי עלמא קנסא שלא עלו בימי עזרא והכא בהא קמיפלגי מר סבר קנסא לעניים ומר סבר כהנים בימי טומאתן עניים נינהו *(בשלמא למאן דאמר קנסא לעניים משום הכי אהדריה ר"ע לפתחא לבי קברי אלא למאן דאמר לכהנים אמאי אהדריה לפתחא לבי קברי) הכי קאמר ליה אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך ומנא לן דלא סליקו בימי עזרא דכתיב °ואקבצם אל הנהר הבא על אהוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם אמר רב חסדא בתחלה לא הוו מעמידים שוטרי' אלא מן הלוים שנאמר °ושוטרים הלוים לפניכם עכשיו אין מעמידין שוטרים אלא מישראל שנאמר *ושוטרים הרבים בראשיכם: **מתני'** בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה ניסת ללוי תאכל במעשר מת ולה הימנו בן תאכל במעשר ניסת לישראל לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר מת ולה הימנו בן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר מת בנה מישראל תאכל במעשר מת בנה מלוי תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר בת

תורה אור: במדבר יח; יחזקאל מד; במדבר יח; עזרא ח; דה"ב יט

לכהן ולא ללוי. בתמיה הא ודאי קרא לוים קאמר: **בני צדוק.** וצדוק כהן הוה וקרא לבניו הלוים: **ר"א בן עזריה.** כהן הוה כדאמר בברכות (דף כז:) דהוא עשירי לעזרא: **עקיבא בתרמילו.** משום דר"ע *רעיא דכלבא שבוע הוה: **תרמילו.** חמת של עור בשטיי"א בלע"ז ורועה נותן בה פתו ותולה בצוארו: **מפני מה קנסו לוים במעשר.** לאו לעיל קאי דטעמא דהכא לאו משום קנסא אלא משום דכהנים נמי לוים איקרו כדאמרן אלא דאמר בכמה דוכתין בהש"ס בתר דקנסינהו עזרא (חולין דף קלא:) ובמסכת סוטה (דף מז:) תנן יוחנן כ"ג העביר הודיית המעשר ואמר מפני שאין מפרישין אותו כתקנן דרחמנא אמר יהבה ללוים ואנן יהבינן לכהנים והכא נקט לה משום דקבעי למיפרך עלה מהא דרבי עקיבא דאהדריה לפתחא לבי קברי: **אלא ר' עקיבא מ"ט אהדריה כו'.** למ"ד קנסא לכהנים קפריך אם איתא דתקנתא לכהנים הואי מי הוה מהדר ר"ע לפתחא לבי קברי נהי נמי דקרא בלוים כתיב מיהו ר"ע לבתר דקנסינהו עזרא הוה: **ושוטרים הרבים בראשיכם.** דהיינו ישראל שהם רבים מלוים: **מתני' ניסת ללוי.** אחר שילדה מכהן: **תאכל במעשר.** ולא בתרומה דהדר הויא זרה: **מת ולה הימנו בן תאכל במעשר.** בשביל בנה והאי בן פסיל לה מתרומה שהרי יש לה זרע מן הזר וכתיב (ויקרא כב) וזרע אין לה ושבה והרי יש לה זרע ואע"ג דקרא בבת כהן כתיב מרבינן מיניה בגמרא נמי בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן וניסת לזר ומת שחוזרת ואוכלת בשביל בנה הלכך כי היכי דבת כהן כי אית לה זרע מישראל לא הדרה בת ישראל (א) האוכלת בשביל בנה כהן נמי כי אית לה זרע בין מלוי או מישראל לא הדרה אוכלת בשביל בנה כהן: בת

מאי טעמא דר"ע. לכאורה נראה דר"מ ור"א פליגי בפלוגתא דר"ע ור' אלעזר בן עזריה דר"מ דלעיל כר"ע ותימה דבפ' המוכר את הספינה (ב"ב פא: ושם) אמר דיהיב ליה לכהן וכר' אלעזר בן עזריה והתם מתרץ לה בין לר"מ בין לרבנן וי"ל דאליבא דרבנן מוקי לה התם כר"א בן עזריה אבל לר"מ אית ליה לאוקומי בתר דקנסינהו עזרא דלכ"ע לכהן ואפילו למ"ד קנסא לעניים יכול ליתן לכהן עני: **מי שיכול לאוכלו בכל מקום.** וא"ת לר"מ דאוסר לזרים מ"ט דמעשר ללוי ולא לכהן דלא מצי דריש כר"ע מי שיכול לאוכלו בכל מקום דמההוא טעמא דאסור לזרים אסור לאוכלו נמי בטומאת הגוף וא"א לאוכלו בבית הקברות וי"ל דאע"ג דאסור לזרים גזירת הכתוב הוא ואכלתם אותו בכל מקום: **מפני מה קנסו לוים במעשר.** פי' ר"י *דלא מציא בהדיא אלא מציגו בעזרא והיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר הלוים ואיכא למימר דהכי קאמר כשיבאו הלוים לחלוק בבית הגרנות יבואו עמהם הכהנים וקשה דלר' אלעזר בן עזריה דלא שקלי לוים כלל בתר קנסא אלא כהנים הא לא משתמע מההוא קרא דהא ליכא למימר שהיו הכהנים עם הלוים לקבל מהם מעשר משלהם דהא בשלהם לא קנסום כדמוכח בפ' הזרוע (חולין דף קלא:) וי"ל דלר"א בן עזריה לא נמנעו הלוים מכל וכל מלילך לבית הגרנות לחלוק במעשר כדמוכח פ"ב דכתובות (דף כו. ושם) וכ"ש בימי עזרא שעדיין לא פשט הקנס ולכך נאמר שילך הכהן עם הלוים ולמ"ד קנסא לעניים נקט כהן עם הלוים משום דשכיחי עניי כהנים טפי לפי שאין עסוקין במלאכה אלא בעבודת בית המקדש וגם אין להם קרקעות וה"ה עניי ישראל למ"ד מעשר מותר לזרים והר' יוסף אומר דנפקא לן מדכתיב במלאכי (ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר דבית האוצר הוא לשכה שתקן עזרא לתת שם תרומת כהנים כדכתיב בעזרא (נחמיה י) וכיון שמלוה לתת שם מעשר אם כן של כהנים הוא וקי"ל (מגילה דף טו.) מלאכי זה עזרא ולמ"ד קנסא לעניים מלוה לתת לכהנים משום דעניים שכיחי בהו כדפרישית: **מר סבר קנסא לעניים.** דוקא ולא לכהנים עשירים ואליבא דר"ע פליגי דלר"א בן עזריה דשקלי כהנים מן התורה אפי' עשירים בתר דקנסינהו נמי דהוי לכהן ולא ללוי כדמוכח בהזרוע (חולין קלא:) ובפרק ב' דכתובות (דף כו. ושם) שקלי נמי כהנים עשירים דלדידהו לא קנים עזרא שהרי עלו וקנסא לעניים דקאמר הכא אין לפרש דוקא לעניי לוים ולא עניי ישראל וכהנים דא"כ נשתכרו עניי לוים במה שלא עלו ועוד דמשמע הכא דאי הוו כהנים בימי טומאתן עניים הוו שקלי לכ"ע אע"ג דמדאורייתא לר"ע ללוי ולא לכהן אלא ודאי עניים דקאמר אפילו עניי ישראל וכהנים ומיהו למ"ד מעשר ראשון אסור לזרים אין נראה שיתן לעניי ישראל כדי למוכרו דמילתא דאתי לידי תקלה לא הוו מתקני רבנן דאיכא למיחש דלמא אתי למיכליה וכה"ג אמרינן בפ"ב דכתובות (שם) ונראה דלר"ע לא הפקיע עזרא כח הלוים מכל וכל להשוותן לכהן ולישראל שלא יטלו מעשר אלא עניים ולא עשירים אלא לוים בין עניים בין עשירים היו נוטלים לעולם כדמשמע בכמה דוכתין שהיו נוטלין בתורת לוות דתנן בגיטין (דף ל.) המלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהן (ב) ואיתא בגמרא (שם:) ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לאביך בידי ובהזרוע (חולין קלא:) ובפ"ב דכתובות (דף כו.) פריך הש"ס מעשר ראשון דלוי הוא וטעמא כיון דמעיקרא היה המעשר של לוים לבדם לר"ע דיין שיקנסום ליתן גם לאחרים עמהם למר לעניים ולמר לכהנים וסתמא בכל דוכתא כר"ע ולר"א בן עזריה דאמר מדאורייתא אף לכהן בתר קנסא לכהן דוקא כדאמר בפ' שני דכתובות (שם) ולדידיה דוקא מעשר ראשון חזקה לכהונה ולא לר"ע תדע דלמ"ד לעניים היאך יהיה חזקה לכהונה ולר"א בן עזריה מה שבטל יוחנן את הוידוי (סוטה דף מז:) אף על פי שדינו היה לכהנים כמו ללוים מכל מקום כיון דנצטוו לתתו אף ללוים כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם (במדבר יח) כשמפקיעין אותו מלוים לתת כולו לכהנים אין זה כמצותו: **ומבני לוי לא מצאתי שם.** והא דתנן בקדושין (דף סט.) עשרה יוחסין עלו מבבל וקחשיב לוים וקרא נמי כתיב (עזרא א) ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימין והלוים וגו' אלמא עלו פרש"י בעשרה יוחסין (שם) דאותן לוים שעלו עמו היו קלוני בהונות כשאמר להם נבוכד נצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקצצו בהונותיהן ואמרו איך נשיר את שיר ציון ולפי שלא מצא שם ראויים לשיר עמד וקנסם ואפילו למאן דאמר עיקר שיר בפה מכל מקום הקפיד משום דאיכא נמי מצוה בכלים:
ואימא

בכורות ד. חולין כד: [תמיד כו.]

[וכן פרש"י בחולין קלא: ד"ה בתר]

תוספות ישנים

(נחזור לראשונות) [ואידך] כריב"ל דאמר בעשרים וארבעה מקומות וכו' והקשה הר' שמואל מאיוור"א היכי מצינן למימר דהאי קרא מיירי בכהנים והכתיב בההוא ענינא ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן וא"כ בלוים מיירי שנותנים תרומת מעשר לכהן דאי בכהנים הא לא מחייבי להפרישה דשלהם היא. וא"ל דמ"מ איירי קרא גם בלוים דלוים כתיבי אבל גם בכהנים איירי. זה א"א לומר. דא"כ מאי מוכח ר' עקיבא מואכלתם אותו בכל מקום דלא איירי קרא בכהנים הא כיון דאיירי קרא בלוים וכהנים מצינן למיקם ואכלתם אותו אלוים ושמא י"ל דשפיר איירי בכהני' ור"ל ונתתם אותו לאהרן הכהן כלומ' ונתתם שצריך שיהא נתון כבר ממנו תרומת ה' שהפרים' ישראל או הלוי מן המעשר עוד אומר מורי רא"ש דלעולם נאמר דאיירי קרא גם בלוים ובכהנים ומ"מ קרא דונתתם אלוים קאי ואין להקשות א"כ היכי מוכח רבי עקיבא מואכלתם אותו דלא מיירי קרא בכהנים כיון דאיירי קרא בתרוייהו מצינו למיקם ואכלתם בלוים אבל לעולם איירי קרא אף בכהנים וי"ל דזה לא קשה מידי דהא ודאי כולי קרא לא איירי אלא בלוים אליבא דר' עקיבא שהרי ואכלתם אותו בכל מקום נתינת טעם הוא לכל הפסוק דהכי משמע דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום חלף עבודתכם באהל מועד וא"כ הפסוק נותן טעם לדבריו שיאכלו כל אותם המוכרים למעלה חלף שעבודה וא"כ כל הפסוק דכתיב לעיל מיניה דואכלתם לא איירי אלא במה שבפסוק דואכלתם מדבר. וקרא דואכלתם לא מצי מיירי בכהנים דהא כתיב בכל מקום כדמפרש תלמודא מי שיכול לאכלו וכו' [הרי] דלא איירי כלל בכהנים אליבא דר"ע כ"נ לרא"ש: ומר סבר דווקא לעניים נראה דפליגי אליב' דר"ע דאמר דקודם הקנס היה ללוי ולא לכהן אבל לרבי אליעזר דאמר דקודם הקנס היה לכהן וללוי א"כ יחלוקו אליבא דידיה ויאמרו קנסא לעניים פירוש [לכהנים וללוים עניים ולאידך מ"ד] לכהנים בימי טומאתן לבד וא"כ עשירים כהנים נקנסו והלא מה פשעם ומה חטאתם שלא לא קנס עזרא רק לוים משום טעמא דמפרש אלא נראה דאליבא דר"ע פליגי. ונראה דהלכה כרבי עקיבא דהא פליגי אליביה וכזה ניחא מהכיא דמעשה שהיו באים בספינה שנתן רבן גמליאל המעשר ראשון לר' יהושע בן חנניה שהיה לוי ואמאי הלא קנסינהו עזרא ורבי [גמליאל] לאחר קנסא הוה. אלא ודאי לרבי עקיבא ניחא דמתחלה היה ללוי דווקא ועזרא קנסינהו ונתנו לכהן וללוי עניים ורבי יהושע עני היה ורבי אליעזר סבר שהיה בתחלה לכהן וללוי ולבתר קנסא היה לכהן דווקא. וכמו כן ניחא הא דאמרינן יוחנן כהן גדול ביטל את הוידוי משום דקרא משמע שנותנו ללוי דוקא ולבתר קנסא היה לכהן וללוי: שנאמר שוטרים בראשיכם. אין זה פסוק בכל המקרא. ובמאי הייתי דכתיב ואשימם בראשיכם (דברים א) א):

מסורת הש"ס

[כתובות כו:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מת ולה סימנו וכו' בת ישראל נמי האוכלת בשביל בנה כהן כי אית לה כנ"ל: (ב) תוס' ד"ה מר סבר וכו' מפריש עליהן וכן הוא בגמרא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר עקיבא בתרמילו ואנא חיי. עיין במהרש"א בחידושי אגדות:

ס"א אלא רבי עקיבא מ"ט אהדריה לפתחא לבי קברא

דה"ב י"ט פסוק זה לא נמצא בתנ"ך

תוס' חד מקמאי מתני' בת ישראל שנשאת לכהן אוכלת בתרומה מת ויש לה ממנו בן תאכל בתרומה. נשאת ללוי תאכל במעשר מת ולה ממנו בן תאכל במעשר. נשאת לישראל לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר. מת ולה ממנו בן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר. מת בנה מישראל תאכל במעשר. מת בנה מלוי תאכל בתרומה. מת בנה מכהן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר בת כהן שנשאת לישראל לא תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה. נשאת ללוי תאכל במעשר. מת ולה הימנו בן תאכל במעשר נשאת לכהן תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה מת בנה מלוי לא תאכל במעשר מת בנה מישראל חוזרת לבית אביה ואוכלת בתרומה וע"ז נאמר ושבה אל בית אביה כנעוריה:

א) ר"ל דברישא דקרא כתיב שם הבו לכם אנשים וגו' וידועים לשבטיכם אלמא דמישראל מיירי

מתני׳ בת כהן שניסת לישראל לא תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה ניסת ללוי תאכל במעשר מת ולה הימנו בן תאכל במעשר ניסת לכהן תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה מת בנה מלוי לא תאכל במעשר מת בנה מישראל חוזרת לבית אביה ועל זו נאמר °ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל: **גמ׳** מת בנה מלוי תאכל בתרומה דהדרא אכלה משום בנה מנלן *אמר ר' אבא אמר רב בת ובת כמאן כר"ע דדריש ווי אפילו תימא רבנן כולא ובת קרא יתירא הוא תנו רבנן כשהיא חוזרת *חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא מאי קרא °היא בתרומת הקדשים לא תאכל *במורם מן הקדשים לא תאכל רב נחמן אמר רבה בר אבוה מלחם ולא כל לחם פרט לחזה ושוק מתקיף לה רמי בר חמא אימא פרט להפרת נדרים אמר רבא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל *דתנא דבי ר' ישמעאל °ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה מה ת"ל והלא מוצאה מכלל אב ומוצאה מכלל בעל אלא הרי שמסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ונתארמלה או נתגרשה בדרך היאך אני קורא בה בית אביה של זו או בית בעלה של זו אלא לומר לך כיון שיצאה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר רב ספרא אמר מלחם אביה תאכל לחם ולא בשר רב פפא אמר מלחם אביה תאכל לחם הקנוי לאביה פרט לחזה ושוק דמשלחן גבוה קא זכו ורבא אמר °ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו אתה ובניך ובנותיך אתך בזמן שאתך אמר רב אדא בר אהבה תנא כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק בשביל בנה חוזרת אף לחזה ושוק אזל רב מרדכי אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי אמר מהיכא קא מתרביא מובת מי עדיפא לה מינה התם כתיבי מיעוטי הכא לא כתיבי מיעוטי: בת כהן שניסת לישראל וכו': ת"ר ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם כנעוריה פרט למעוברת והלא דין הוא ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן הייבום עשה עובר כילוד מקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה אינו דין שנעשה עובר כילוד לא מה לי עשה עובר כילוד לענין ייבום שהרי עשה מתים כחיים נעשה עובר כילוד לענין תרומה שלא עשה מתים כחיים ת"ל כנעוריה פרט למעוברת ואיצטריך למכתב (א) מעוברת ואיצטריך למכתב וזרע אין לה *דאי כתב רחמנא וזרע אין לה מעיקרא חד גופא והשתא תרי גופי אבל מעוברת דמעיקרא חד גופא והשתא חד גופא אימא תיכול צריכא ואי כתב רחמנא מעוברת דמעיקרא גופא

סריקא

רש"י

בת כהן שניסת לישראל לא תאכל בתרומה. דפסיל לה (ב) מדקאמר רחמנא וזרע אין לה ושבה מכלל דבחיי בעלה לא אכלה: מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה. דפסיל לה לוי: **גמ׳** דהדרא אכלה משום בנה. דקתני מתניתין גבי בת ישראל מת בנה מלוי תאכל בתרומה בשביל בנה: מנלן. דזרה האוכלת בשביל בנה וניסת לזר ומת שחוזרת ואוכלת: בת ובת. ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה (ויקרא כב): כרבי עקיבא דדריש ווי. בפרק ד' מיתות (סנהדרין נא:) א"ל ר"ע ישמעאל אחי בת ובת אני דורש: כוליה קרא ובת יתירא הוא. דכתיב לעיל מיניה ובת כהן כי תהיה לאיש זר וסמיך ליה ובת כהן כי תהיה אלמנה ומלי למיכתב וכי תהיה אלמנה וגרושה ואנא ידענא דבבת כהן משתעי דהא מינה סליק: כשהיא חוזרת כו'. אקרא קאי ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה כו' אבל אוכלת בשביל בנה דמתניתין חוזרת אף לחזה ושוק כדאמר לקמן: במורם מן הקדשים. חזה ושוק מדהוה מלי למכתב בקדשים וכתב בתרומת למורם הוא דאתא והאי לא תאכל לעולם הוא ולא תימא ביושבת תחת בעלה ישראל כדמשמע קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר כו' דהא אוקימנא להאי קרא בפרק אלמנה (לעיל סח.) בנבעלה לפסול לה כגון נתין וממזר וחלל שפסיל עולמית וכהנת דמנסבא לזר דלא אכלה מושבה אל בית אביה ילפינן מכלל דמעיקרא לא אכלה ומילתיה דרב חסדא מבתרומת נפקא דא"כ דכולה קרא לנבעלה לפסול לה אתא ליכתוב בקדשים לא תאכל מאי בתרומת שמע מינה הכי קאמר יש לך אחרת שאוכלת בקדשים כגון תרומה ואינה אוכלת במורם ואי זו זו חוזרת דסמיך לה ובת כהן כי תהיה אלמנה והכי תריצנא להא מילתא בפרק אלמנה (לעיל דף סח:): מלחם ולא כל לחם פרט לחזה ושוק. והאי לחם כל מאכל משמע כדכתיב (דניאל ה) בלשצר מלכא עבד לחם רב הילכך איצטריך מיעוטא: ואימא פרט להפרת נדרים. ולא תימא כי היכי דלענין תרומה הדרא למילתא קמייתא תיהדר נמי לענין נדרים: מוצאה מכלל אב כו'. ומי יפר לה: בית אביה של זו. הואיל ולא יצתה לגמרי ויכול האב להפר: או בית בעלה של זו. והרי היא *נשארה אלמנה ואין האב מפר לכך יצא מקרא הזה לומר לך כיון שיצתה כו': תרומה היא קנויה לכהנים שאינה שירי שלחן מלך אבל שירי קדשים הרי הן כמשאת מאת פני אלהים שהן שירי שלחנו: כשהיא חוזרת. בת כהן אבל בת ישראל החוזרת לאכול בתרומה בשביל בנה כגון ילדה מכהן וניסת לישראל ומת חוזרת אף לחזה ושוק דגבי בת כהן כתיבי מיעוטי: פרט לשומרת יבם. שאינה חוזרת לבית אביה דהא אגידא ביה: כנעוריה. בזמן שהיא ריקנית כעין נעוריה פרט למעוברת: והלא דין הוא. ולמה לי קרא ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן שני כגון שניסת לאחד וילדה לו ומת וניסת לאחר ומת בלא בנים צריכה ייבום ולא פטרה ולד שיש לה מן הראשון: עשה עובר כולד. שאם היתה מעוברת פטורה דכתיב (דברים כה) בן אין לו עיין עליו בכל ענייניס: מקום שעשה ולד כו'. בת כהן שניסת לישראל וילדה לו ומת וניסת לאחר ומת בלא בנים עדיין היא אסורה בתרומה משום ולד מן הראשון דהא כתיב וזרע אין לה והרי יש לה: לענין ייבום שהרי עשה מתים כחיים. מת בעלה ואח"כ מת בנה הרי הוא כחי ואינה חוזרת להתייבם כדאמרן בשמעתין דרכיה דרכי נועם: לענין תרומה שלא עשה מתים כחיים. בת כהן שילדה מישראל ומת בעלה ואח"כ בנה חוזרת לבית אביה וכולהו נפקי מקראי בשמעתין: ואיצטריך למכתב כנעוריה. למעוטי מעוברת ואיצטריך למיכתב וזרע אין לה למעוטי יש לה ולד ילוד:

סריקא

תוספות

ואימא פרט להפרת נדרים. פי' בקונט' דלא תימא כי היכי דלענין תרומה הדרא למילתא קמייתא הדרא נמי לענין נדרים ולפי טעם זה היה נראה דפריך אכל נשואה אפילו נכנסה לחופה ונבעלה דאי נתארמלה תיהדר למילתא קמייתא ועל זה נ"ל הא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל דמשמע דפשיטא לי' בלא שום דרשה שמוצאה מכלל אב ומכלל בעל ולא הדרא ולא איצטריך ליה קרא אלא למסר האב לשלוחי הבעל דסלקא דעתך דתיהדר משום דאכתי לא נשאת: **אלמנה** וגרושה מה תלמוד לומר. תימה דאיצטריך לכדדרשינן בפרק בתרא דנדרים (דף פח:): **היאך** אני קורא. היכא דנתארמלה או נתגרשה הוא דאיצטריך קרא שאין האב יכול להפר דה"א שתועיל כאן חזרה הואיל ולא היתה כאן יציאה גמורה אבל כל זמן שלא נתארמלה פשיטא דאין יכול להפר מכיון שמסר האב לשלוחי הבעל בלאו האי קרא דמלזכות בית אביה נפקא בכתובות בפ' נערה (דף מח:) כדדרשי' התם פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל ונדרים נמי גמרי' מהתם: **התם** כתיבי מיעוטי הכא לא כתיבי מיעוטי. תימה לר"י בשלמא לכל הנך אמוראי דדרשי משאר קראי דכתיב בהו אביה אתי שפיר דמיעוטי כתיב גבי אביה דוקא אבל לרבינא בר שילא דדריש מהיא בתרומת הקדשים מאי משמע דההיא בחוזרת לבית אביה מיירי וי"ל כיון דכתב רישיה דקרא ובת איש כהן נראה דבחוזרת לרשות אביה מיירי ומיהו קשה למאן דדריש מלחם ולא מבשר דלגבי בנה נמי כתיב ילידי ביתו הם יאכלו בלחמו ודרשינן (לעיל דף סז.) ילוד מאכיל והוה לן למימר בלחמו ולא בבשרו:

הדרן עלך יש מותרות

מסורת הש"ס

[לעיל סח: סט.]

לעיל סח:

ג"ז שם כתובות כה. קדושין סט:

כתובות מח.

ס"א כשאר

נדה מד.

הגהות הב"ח

(א) גמ' למכתב כנעוריה למעוטי מעוברת ואיצטריך וכו' אין לה למעוטי ולד דאי כתב רחמנא כו' לה דמעיקרא: (ב) רש"י ד"ה בת כהן וכו' לה ישראל מדקאמר:

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ס טוש"ע יו"ד סי' שלא:
כו ב מיי' שם הלכה יג והלכה ח:
כז ג מיי' שם הל' יח:
כח ד מיי' שם הל' יז:
כט ו טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף יב:
ל ז מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה יח ועי' בכ"מ:
לא ח מיי' שם פ"ח הלכה ה:
לב ט מיי' שם הל"ג:

תוספות ישנים

במורם מן הקדשים לא תאכל. מדלא כתיב בקדשים וכתיב בתרומת הקדשים משמע במורם מן הקדשי' וא"ל דהיינו דוקא בעודה לאיש זר לא תאכל דהכי כתיב בקרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר וגו' אבל כי גרשה או מת האכל דהא מלאיש זר דהכא שמעינן כי נבעלה לנתין ולממזר פסלה לעולם והא דלא אכלה אף בתרומה דבית אביה ביושבת תחת בעלה נפקא לן מדכתיב ושבה אל בית אביה מכלל דמעיקרא לא אכלה וא"כ לא שמעינן ליה מהכא דלא תאכל בחזה ושוק בעודה לאיש זר דהא אף בתרומה דעלמא לא אכלה מקרא דושבה אל בית אביה כנעוריה וא"כ קרא דבתרומת קדשים לא תאכל לא איירי אלא בחוזרת: [שייך לע"ב] ת"ל וזרע אין לה והא אין לה. הקשה הר"ם כי היכי דאמרינן גבי יבום פי' דנעשה מתים כחיים מש"ם דרכיה דרכי נועם ומפרשי' הא דכתיב וכן אין לו בשעת מיתה אבל אם יש לו בן בשעת מיתה ומת מהני כחיים לפוטרה מן היבום כמו כן נימא לגבי תרומה מק"ו ונפרש וזרע אין לה בשעת מיתה אבל כי יש לה זרע בשעת מיתה מן הזר אע"ג דמית אח"כ לא תשוב לתרומת בית אביה. וי"ל שאני התם גבי יבום דגלי קרא דכתיב דרכיה דרכי נועם ומפיק לקרא מפשטיה אבל גבי תרומה אין לנו מק"ו להוציא קרא מפשטיה דפשטיה משמע וזרע אין לה כל זמן שאין לה זרע תחזור. עוד נראה לר"ש דדוקא גבי יבום משמע שפיר קרא וכן אין לו בשעת מיתה דהא כתיב כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו בשעת מיתה ואם יש לו בשעת מיתה אין זה בן אין לו כי מת. אבל גבי תרומה בדידה תלה הכתוב וא"כ משמע בכל עת שלא יהיה לה זרע תשוב לתרומת בית אביה דהא בכל עת שמת זרעה ...

האשה וכו' ...

... עליה השני אחרי כן לא הוי הולד ממזר. ול"נ א) להר"י כיון דאין לחלק מן הראשון בין בא עליה קודם שנתגרשה מן השני בין לאחר שנתגרשה דהא גירושי השני לא מעלין ולא מורידין שהרי קנסא הוא. כמו כן ... ענין הוי הולד ממזר מטעם קנס: ודלמא משום דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא. וא"ת ומעיקרא מאי ס"ד דבעי להוכית דעד א' מהימן מאי קאמ' הא אשתיק מהימן. אפי' אמ' איני יודע מהימן. וי"ל דאה"נ דאישתיק ... אמ' איני יודע מדנקט והלא אומר לא אכלתי. משמע דוקא משום דלא (אמר) אכלתי דקאמ' דידע שפיר דלא אכל והשתא קא דחי דקאמ' ודילמא משום דאשתיק והא דנקט והלא אומ' לא אכלתי לא ידעתי שאכלתי: רבי ... מאי איובא שייך הכא הלא אמרי' חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן. וי"ל ה"מ היכא שהוא מודה שהוא חייב דודאי כיון שהוא מודה שהוא חייב ישלם דהא לכפרה אתו. אבל הכא שאומר דאינו חייב ודאי לא יפרע אם ... יומ' מזיד הייתי. והתם פריך מאי מגו הוא הלא אין אדם משים עצמו רשע. ומשני דר"ל דמתרגינן דבוריה דאמרי' דר"ל לא אכלתי בשוגג אלא מזיד. וא"ת ונשלינן ליה. וי"ל דעביד איניש דמכסי חטאיה כדכתיב אחרי כסו ...

א) עי' לקמן ע"ב בתוס' ד"ה מקמאי שהאריך ג"כ בזה

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"י מהל' גרושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף נו :
ב ב מיי' פ"ב מהלכות אבל הלכה ט סמג לאוין רלה טוש"ע שם :
ג ג מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טוש"ע שם :
ד ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ב טוש"ע שם :
ה ה מיי' פ"א מהלכות מעשר הלכה ב טוש"ע שם :
ו ו מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ז טוש"ע שם :
ז ז מיי' פ"ת מהלכות יבום הלכה ט סמג עשין כב טוש"ע שם וסימן קעו סעיף ד :
ח ח מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע שם סימן יז סעיף ג :
ט ט מיי' פ"ג מהלכות שגגות הלכה א :
[עיין היטיב תוס' כריתות יב. שילהי ד"ה או דילמא וכו' וקל"ע וע"ע תוס' ר"ה ו. ד"ה יקריב]
י י מיי' שם הלכה ב :
יא כ ל מיי' שם הלכה א :

סריקא והשתא גופא מליא אבל זרע אין לה דמעיקרא גופא סריקא והשתא גופא סריקא אימא לא צריכא : סימ"ן אמר ליה לא נעש"ה מעש"ה במית"ה נעש"ה ולא נעשה בולד יבם ותרומה יבום ותרומה סימ"ן : אמר ליה רב יהודה מדאסקרתא לרבא לא נעשה מתים כחיים לענין יבום מקל וחומר ומה במקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה לא עשה מתים כחיים מקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן הייבום אינו דין שלא נעשה מתים כחיים ת"ל °דרכיה דרכי נועם (משלי ג) וכל נתיבותיה שלום *ונעשה מתים כחיים לענין תרומה מק"ו ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן הייבום עשה מתים כחיים מקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה אינו דין שנעשה מתים כחיים ת"ל °וזרע אין לה (ויקרא כב) והא אין לה ונעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לענין יבום מק"ו ומה במקום שלא עשה מתים כחיים לענין תרומה עשה ולד מן הראשון כולד מן השני מקום שעשה מתים כחיים לענין יבום אינו דין שנעשה ולד מן הראשון כולד מן השני ת"ל °ובן אין לו (דברים כה) והא אין לו ולא נעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לתרומה מק"ו מה במקום שעשה מתים כחיים לפוטרה מן הייבום לא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני מקום שלא עשה מתים כחיים לענין תרומה אינו דין שלא נעשה ולד מן הראשון כולד מן השני תלמוד לומר אין לה והא יש לה :

הדרן עלך יש מותרות

האשה *אשהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה 'ולא זה וזה מטמא לה 'ולא זה וזה זכאים לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה 'היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה 'ובת לוי מן המעשר 'ובת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין את כתובתה 'ואם מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין ר' יוסי אומר כתובתה על נכסי בעלה הראשון רבי אלעזר אומר הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה רבי שמעון אומר *ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה ואין הולד ממנו ממזר ואם ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו ניסת על פי ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן לא ניסת על פי ב"ד תצא וחייבת בקרבן יפה כח ב"ד שפוטרה מן הקרבן *הורוה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירוה אלא לינשא : **גמ'** מדקתני סיפא נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו שלא ברשות ב"ד אלא בעדים מכלל דרישא ברשות ב"ד ובעד אחד אלמא עד אחד נאמן ותנן נמי 'הוחזקו להיות משיאין עד מפי *עד ואשה מפי אשה ואשה מפי עבד ומפי שפחה אלמא עד אחד מהימן ותנן נמי *°עד אחד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא אכלתי 'הא אישתיק מהימן אלמא עד אחד מהימן מדאורייתא מנא לן דתניא °או הודע אליו חטאתו (ויקרא ד) *ולא שיודיעוהו אחרים יכול אע"פ שאינו מכחישו יהא פטור תלמוד לומר או הודע אליו מ"מ היכי דמי אילימא דאתו תרי ולא קא מכחיש להו קרא למה לי אלא לאו חד וכי לא קא מכחיש ליה מהימן ש"מ עד אחד נאמן וממאי דמשום דמהימן דלמא משום דקא שתיק *) ושתיקה כהודאה דמיא תדע דקתני סיפא *אמרו 'שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור 'רבי מאיר מחייב אמר ר' מאיר קל וחומר (א) אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל אמרו לו 'מה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא מ"ט

*) [לקמן פח. ב"ק כ: ב"מ לז:]

האשה . לידי דאיירי לעיל ביש מותרות בפסול תרומה ומעשר קתני נמי הא פירקא בתריה דאיירי נמי בהכי דקתני היתה בת לוי נפסלה מן המעשר בת כהן מן התרומה : **הולד** ממזר מזה ומזה . אר"י דאפילו לאחר שנתן הראשון גט הוי ממזר מן השני מידי דהוה אראשון *שהולד ממזר ממנו : **מכלל** 'דרישא ברשות ב"ד ובעד אחד אלמא עד אחד מהימן מכלן . למאי דס"ד השתא דעד אחד מהימן מדאורייתא הא דקרי ליה ברשות ב"ד לפי שיש דברים שאין נאמן להם וצריכה לישאל לב"ד להתירה לינשא על פיו אבל בשנים הדבר ידוע שהיא מותרת ואע"ג דסבור עכשיו דנאמן מן התורה כמו שנים מ"מ אסורה לחזור (ב) דבעד אחד הוה לה למידק אע"פ שהאמינתו תורה : **רבי** מאיר מחייב . וממשכנים אותו אם אומר שלא *להבי' ולא דמי לשאר (ג) חייבי חטאות דניחא להו בכפרה ולא בעי משכוני* : ומה

סריקא . ריקה כמו אילן סרק (ב"ב דף כז:) : ולא נעשה מתים כחיים . ותחזור לזיקה אם ימות בנה לאחר זמן : דרכיה דרכי נועם . וזו שהיה לה בן ולא נזקקה ליבם וניסת לשוק ומת בנה אם תאמר תחלוץ הרי היא מתגנה על בעלה הילכך על כרחך בן אין לו בשעת מיתה קאמר והרי יש לו :

תורה אור

הדרן עלך יש מותרות

האשה . באו ואמרו לה כו' . בעד אחד כדדייקינן בגמרא מסיפא : תצא מזה ומזה . כשאר אשת איש שזינתה דקך לאו אנוסה היא ואע"ג דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה משום עיגונא טעמא מאי משום דהיא גופא דייקא עד דידעה בקושטא ומינסבא והא דלא דייקא קנסי לה : וצריכה גט מזה ומזה . אם תרצה להנשא לאחר וטעמא דבעיא גט משני מפרש בגמרא : מזונות . ואפילו מה שלותה ואכלה תחתיו : בלאות . ואפילו שחיקת בגדים שהיו לה לא תוליא משם : והולד ממזר מזה ומזה . אם ילדה משני ממזר גמור ואם שוב החזירה ראשון וילדה לו °הוי ממזר מדבריהם : נפסלה מן הכהונה . משום זונה : מן המעשר . קנסא וכן תרומה דרבנן : יורשין כתובתה . בגמרא פריך כתובה מאי היא : חולצין . אחיו של ראשון מדאורייתא חולץ ורבנן גזור דלא לייבם ואחיו של שני חולץ מדרבנן משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כו' כדמפרש בגמ' (לקמן פח:) גבי גט : ביאתה או חליצתה . ארישא פליג דקתני לא מייבמין : ואין הולד ממזר . אם החזירה הראשון : ניסת שלא ברשות ב"ד . שבאו שני עדים ואמרו מת בעליך וניסת מעצמה שהרי לא היתה צריכה להיתר ב"ד : מותרת לחזור לו . דאנוסה היא : ופטורה מן הקרבן . דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור : שלא על פי ב"ד . אלא בעדים חייבת קרבן דשוגגת היא ואין זה אונס להפטר מן הקרבן דאיבעי לה לאמתוני : **גמ'** הא אישתיק מהימן . ולא אמרינן חולין לעזרה קא מייתי : אי נימא תרי . אמרו לו אכלת חלב : וכי לא מכחיש ליה מהימן . אלמא עד אחד מהימן באיסור והיתר דקא מייתי חטאת אפומיה ומיתאכלא דאי לא מהימן היכי מתאכלא דלמא חולין בעזרה נינהו : ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי . הרי זה נאמן לפטור עצמו מקרבן דאין עדים מלו להכחישו בהא הילכך אי אמר נמי לא אכלתי נאמן ומדאיפליגו בהא מכלל דרישא עד אחד אומר אכלת כו' דדייק מינה הא אישתיק חייב דברי הכל היא : מאי

מסורת הש"ס

[ע' תוספות זבחים טז: ד"ה כל הרא' ותוס' חולין כג: ד"ה ותהא]

הגהות הב"ח
(א) גמ' ק"ו ומה אם :
(ב) תוס' ד"ה מכלל וכו' לחזור לו דבעד אחד :
(ג) ד"ה ר' מאיר וכו' חייבי חטאות . נ"ב עי' בערכין דף כא וס' אמרו לו דף יב במ"ש התוס' בד"ה או דלמא ·

כריתות יא:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה הולד ממזר וכו' שהולד ממזר ממנו . עי' לעיל דף מט ע"ב תוד"ה שטוס נמי :

לעיל יא.

הוריות ב.

שבת קמה. לקמן קכב. בכורות מו:

קדושין סה:[כריתות יא:]

שם

כ"מ ג: כריתות יא:

תוס' חד מקמאי
פרק האשה רבה הא דתנן והולד ממזר מזה ומזה אמרינן בגמ' משני ממזר מדאורייתא ומותר בממזרת ומראשון ממזר מדרבנן ואסור בישראלית ובממזרת נמי אסור דאין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בידים אלא בשב ואל תעשה כגון שופר ולולב שאין דוחים את השבת וכיוצא בהן אבל לעשות סיג וגדרים לפי העת והזמן יש להן סיג ולעקור דבר מן התורה בידים והפקר ב"ד היה הפקר אפילו לעקור בידים . והוי יודע דהא דקתני הולד ממזר מזה ומזה דוקא כשהחזירה הראשון בלא גט מהשני הוא שהולד ממזר מדרבנן אבל לאחר גט השני נהי שאסורה לחזור לו אבל אינו ממזר אפי' מדרבנן וכן שני אם החזירה לאחר שנתן לה הראשון גט אף על פי שאסור לעכבה בידו מיהו אין הולד ממזר דתנן בהאי פרקין אמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ אמרו לה קיים היה באותה שעה תצא מזה ומזה והולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר וכיון דלאחר מיתת הא' אינו ממזר כך לאחר גט הראשון אינו ממזר אפי' דרבנן ומותר בישראלית . וי"מ לעולם הוי ממזר מן השני אפי' לאחר גט הראשון והא דקתני סיפא גבי קים היה באותה שעה האחרון אינו ממזר הכי קאמר אינו ממזר מדאורייתא אלא מדרבנן . וראייתם הא דפרכי' בשמעתא [דף נד] דעד אחד ביבמה וכ"ת לא דק הא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ דוקא קתני ומפרש הכי מדקתני סיפא האחרון אינו ממזר ומאי אינו ממזר מדאורייתא אבל מדרבנן הוי ממזר מכלל דרישא דקתני ממזר מדאורייתא קאמר וזה הפי' רחוק מן הדעת מאד בכמה תשובות . חדא דהיכי פשיטא ליה מאי אינו ממזר מדאורייתא אלא מדרבנן ועוד אם איתא דאחרון ממזר מדרבנן ליתני הולד ראשון ואחרון ממזר כדקתני רישא והולד ממזר מזה ומזה דפירושו לראשון מדרבנן ולשני מדאורייתא' והכא נמי ליתני הכי ועוד דקתני סיפא גבי מתה אשתו הולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר וכי היכי דאחרון אינו ממזר דהתם מותר בישראלית ה"נ האי אינו ממזר כלל אפי' דרבנן א) . (עיין לעיל סוף פ' החולץ גבי הכל מודים בבא ב) ועוד דלא אשכחן בשום דוכתא על הנדה ועל הסוטה וכו' דאין הולד ממזר בעולם דליתני (אינו) [דהוי] ממזר שיה' שכ' הרב המחבר ז"ל דעל הסוטה דרך נישואין ממזר מדרבנן) ועוד אם איתא הוי ממזר מדרבנן וצ"ע (אי"ש) [א"כ] דהא דקתני רישא הולד ממזר מזה ומזה אפי' לאחר גם ראשון הולד משני מדרבנן הא דאמרינן בגמ' בשלמא משני הוי ממזר אלא מראשון אמאי הא אשתו מעלייתא היא וקא שרי ליה בממזרת הו"ל לאקשויי משני אמאי הולד ממזר משני לאחר שנתן לה גם הראשון ועוד דהא קי"ל דאין ממזר מסוטה . ורואה אני הדברים ק"ו ומה בעל דאיכא לאו דאחרי אשר הטמאה לרבות סוטה שנסתרה ועשה דנטמאה נטמאה ג' פעמים א' לבעל וא' לבועל אפ"ה לא הוי ממזר מדרבנן . וכ"ת דהא דאמרי' אין ממזר מסוטה מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן הוי ממזר הא לא מצית אמרת דהא אמרי' בפ' יש מותרות סוטה ודאית איכא בינייהו ואם איתא שהוא ממזר מדרבנן הא לא מרגלא ליה שהרי זרעה פסול מדרבנן אלא לאו ש"מ שאין בזרעה שום ממזרות לא מדאוריי' ולא מדרבנן ואם מבעל אין בה שום ממזרות כ"ש מבועל ומי' כיון שנפסלה מהתרומה כדדרשי' א' לבעל וא' לבועל וא' לתרומה כ"ש (לתרומה) [לכהונה] מק"ו ומה גרושה שמותרת בתרומה אסורה לכהן זו שאסורה בתרומה אינו דין שאסורה לכהן והאי ק"ו איתא בפ' אלמנה גבי נבעלה לפסול לה ואע"ג דפסולה לכהונה (לא) [מ"מ] מרגלא שהרי פסולה ועומדת היא משעת זנותה. מי' צד ממזרות ליכא לא מבעל ולא מבועל לאחר גט ולא לפסול חלל בזרעה אם בעלה ישראל וליכא ספיקא בהא. והא דפרכי' בשמעתי' דעד א' ביבמה והא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ [דדוקא] קתני לאו מאחרון קא פריך אלא מראשון קפריך דכי היכי דראשון ממזר דקתני בסיפא מדאוריי' קאמר ה"נ הולד ראשון ואחרון ממזר דקתני רישא גבי יבמה מדאורייתא קאמר ואע"ג דהולד ממזר מזה ומזה דקתני רישא הוי פירושו לשני מדאורייתא ולראשון מדרבנן ואם כן אדפריך ליה מסיפא ליסייעי' מרישא דקתני הולד ממזר מזה ומזה שא' מהם ממזר מדרבנן התם כיון (דמשמע) [דמשני] ממזר מדאורייתא קתני הוולד ממזר מזה ומזה אבל הכא שהראשון ה"ל ספק ממזר לא הו"ל למתני הוולד ראשון ואחרון ממזר ומשום הכי אקשי' ליה מסיפא דקתני הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר דכי היכי דהראשון דקתני סיפא דוקא ה"נ ראשון ואחרון דרישא דוקא וזהו הפי' הנכון ואין ספק בדבר דליכא צד ממזרות אפי' מדרבנן לאחר נתינת הגט לא לראשון ולא לשני . והיכא דאיכא חד סהדא דלא מת לא תנשא לכתחילה משום לזות שפתים ואם נשאת לא תצא אפילו לא נשאת לא' מעידיה דאמר עולא כל מקום (שהחמירה) [שהאמינה] תורה עד א' הרי כאן שנים ואם באו שנים ואמרו מת וב' אמרו לא מת אם לא נשאת לא' מעידיה או אפי' נשאת לא' מעידיה ולא אמרה איהי ברי לי אם נשאת תצא. כיון דעד השתא הבא עליה באשם תלוי קאי ומכאן ואילך ה"ל מזיד בספק א"א ואם נשאת לא' מעידיה ואמרה ברי לי פלוגתא דרבנן ור' מנחם בר יוסי דלרבנן לא תצא והלכתא כתרוייהו אבל בנשאת עפ"י עדים שמת ואח"כ באו עדים שהוא חי אפי' לר"מ בר יוסי לא תצא אם נשאת לא' מעידיה ואמרת ברי לי ואם בא עד א' כשר מעיקרא והעיד שמת אפ' ק' נשים העידו שלא מת כפלגא ופלגא דמי אם העידו בבת א' ואם באו בזה אח"ז והתירוה עפ"י עד א' כשר הרי הוא כשנים . ואם באו ק' נשים אח"כ לומר לא מת כעד א' דמיין ואין דבריו של א' במקום שנים . ואם באתה אשה א' מעיקרא והתירוה לינשא על פיה ואח"כ באו ב' (עדים) [נשים] ואמ' לא מת הולכים אחר רוב דעות . עשו שתי נשים באשה א' כשני (נשים) . [אנשים באיש אחד] ואפי' נשאת לא' מעידיה וא' ברי לי תצא . ואמר רב אשי לקלא לא חיישינן . פי' אם לאחר שנשאה עפ"י עד א' יצא עליו [קול] שלא מת לא חיישינן ולא תצא :

א) נראה דמתיבת עי' לעיל עד תיבת ממזר מדרבנן הוא הגה"ה מן הגד וסייך לקמן אל תיבות והא קיי"ל דאין ממזר מסוטה . ב) נראה דהלשון מסורס וכן צ"ל עי' לעיל ס"פ החולץ גבי הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה וכו' דאין הולד ממזר ועוד דלא אשכחן בשום דוכתא דלהני .

מ"ט קא מחייבי רבנן אילימא משום דמהימן והא תרי בעלמא דאע"ג דקא מכחיש להו אינהו מהימני וקא פטרי רבנן אלא לאו משום דאישתיק *ושתיקה כהודאה דמיא אלא סברא היא *מידי דהוה אחתיכה ספק של חלב ספק של שומן ואתא עד אחד ואמר ברי לי דשומן הוא "דמהימן מי דמי התם לא איתחזק איסורא הכא איתחזק איסורא דאשת איש *ואין דבר שבערוה פחות משנים הא לא דמיא אלא לחתיכה דודאי חלב ואתא עד אחד ואמר ברי לי דשומן הוה דלא מהימן מי דמי התם אפי' אתו בי מאה לא מהימני הכא כיון דכי אתו בי תרי מהימני חד נמי להימניה 'מידי דהוה אטבל הקדש וקונמות האי טבל היכי דמי "אי דידיה משום דבידו לתקנו אלא דאחר מאי קסבר אי קא סבר *תורם משלו על של חברו אינו צריך דעת בעלים משום דבידו לתקנו ואי קסבר צריך דעת בעלים ואמר אנא ידענא ביה דמתקן היא גופה מנלן הקדש נמי אי קדושת דמים משום דבידו לפדותו אי קדושת הגוף אי דידיה משום דבידו לאיתשולי עליה אלא דאחר ואמר ידענא ביה דאיתשיל מריה עליה היא גופה מנלן קונמות נמי אי קסבר *יש מעילה בקונמות וקדושת דמים נחתא להו משום דבידו לפדותו ואי קסבר *אין מעילה בקונמות ואיסור בעלמא הוא דרכיב להו אכתפיה אי דידיה משום דבידו לאיתשולי עליה אלא דאחר ואמר אנא ידענא דאיתשיל מריה עליה היא גופה מנלן אמר ר' זירא מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלה לא ליחמיר ולא ליקיל *"משום עיגונא אקילו בה רבנן: תצא מזה ומזה וכו': אמר רב לא שנו אלא שניסת בעד אחד אבל ניסת על פי שני עדים לא תצא *מחכו עליה במערבא אתא גברא וקאי ואת אמרת לא תצא לא צריכא דלא ידעינן ליה אי דלא ידעינן ליה בעד אחד אמאי תצא לא צריכא °דאתו בי תרי ואמרי אנן הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא ואתון הוא דלא ידעיתו ליה דכתיב °ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו *ואמר רב חסדא מלמד שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן סוף סוף תרי ותרי נינהו והבא

תורה אור

רש"י

מאי טעמא מחייבי בה רבנן · כי אישתיק · אי נימא כו' · אלא הא דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה סברא הוא : ואמר ברי לי דשומן הוא דמהימן · והא ודאי פשיטא לן דסמכי' עליה כל זמן שלא נחשד דאי לאו הכי אין לך אדם אוכל משל חברו ואין לך אדם סומך על בני ביתו : לא איתחזק איסורא · בההיא חתיכה : הא לא דמיא · קושיא היא : מידי דהוה אטבל והקדש וקונמות · דאע"ג דאיתחזק איסורא סמכינן עליה : אי קדושת הגוף · קדשי מזבח : אי קסבר יש מעילה בקונמות · דקדשי בדק הבית הן מאמר קונם דבר זה עלי : ואי קסבר אין מעילה · דקונם לשון נדר הוא : שהחמרת עליה בסופה · שאם בא בעלה אתה נותן עליה כל הדברים האלו שבמשנתנו : הקלת עליה בתחלה · להתירה ליגשא מפני שהיא חוששת שמא תתקלקל ולא מינסבא עד דבדקה שפיר : לא תצא · קס"ד לא תצא משני : אנן הוינן בהדיה כו' · הלכך לגבי עד אחד מהימני אבל לגבי תרי הוא"ל וניסת לא תצא : ברי

תוספות

ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי · אר"י דאין להקשות והא מיגו במקום עדים הוא דה"פ ומה אם ירצה לומר בפירוש מזיד הייתי השתא נמי דקאמר לא אכלתי הכי הוא דבעי למימר לא אכלתי שוגג אלא מזיד והכי מוכח בכריתות (דף יב· ושם) וא"ת והיכי מוכח הש"ס מדפטרי רבנן שהדבר תלוי בהודאתו להתחייב קרבן מדלא מחייבי ליה תרי קרבן אע"ג דמכחיש להו הא לא מכחשי ליה במאי דקאמר מזיד היה ואי אפשר לחייבו על פיהם בשום ענין ולעולם איכא למימר דלעיל מחייבי ליה משום דעד אחד מהימן בלא הודאתו דכיון שאין אומר דמזיד היה יש לנו לומר דמסתמא שוגג היה דלא מחזקינן ליה ברשיעא ואר"י דשפיר מוכח דסבר הש"ס דאי הוה לן למימר מסתמא שוגג היה לא הוה כל כמיניה למיפטר נפשיה מקרבן ולומר מזיד הייתי ולאפוקי נפשיה מסתמא *ומשמע ליה דאפילו באמרו לו שנים אכלת חלב בשוגג פטרי רבנן משום דלא שכיח שיוכלו העדים לידע בירור הדבר אם שוגג היה או מזיד וע"כ הא דמחייבי רבנן כי שתיק משום דשתיקה כהודאה דמיא דלאו אפשר לחייבו קרבן ע"י שום עדות ומספקא ליה לר"י אם אמר לא אכלתי חלב לא שוגג ולא מזיד אם נאמן אם לאו דאין נאמן להכחיש העדים או שמא נאמן דהא לא מכחשי ליה עדים במה שאומר לא אכלתי שוגג ובמה שאומר לא אכלתי מזיד אע"ג דמכחשי ליה לא איכפת לן כי זה אינו שייך לחיוב קרבן ויפה עושה דלא מפרש חטאיה ובכריתות (ג"ז שם) דקאמר דאיכא בין טעמא דמתרץ בדבוריה לטעמא דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש אמרו לו נטמאת והוא אומר לא נטמאתי דלא מתרץ דיבוריה ולא קאמר דנפקא מינה באמר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד דאפילו אם תימצי לומר דלא מהימן ניחא למינקט נטמאת והוא אומר לא נטמאתי דומיא דאכלת ולא אכלתי בלא שום תוספת דבור ועוד דנקט הכי משום דמייתי בתר הכי עלה ברייתות לענין טומאה: **דשתיקה** כהודאה דמיא · פי' כיון דשתיק נראה לו אמת ויודע קצת שיש רגלים לדבר אבל ליכא למימר הודאה ממש שיודע ודאי שכן הוא כיון שהוא שותק דהא כן בפרק האומר (קדושין סו. ושם) דאמר אי מהימן לך דלאו גזלנא הוא זיל אפקה אפילו גזלן נמי מאחר שהוא שותק כמו שמפר"ת התם מכח ההיא דגיטין (דף נד: ושם) דטעמא דאמר ליה עד אחד אכלת חלב ושורך נרבע ונטמאו טהרותיך והלה שותק דנאמן משום דשתיקה כהודאה דמיא כדמסיק הכא ועוד אם היא הודאה ממש לא הוה שייך למימר התם נאמן העד והוא סמיא נמי (קידושין שם) היכי מצי לידע ודאי שזינתה אלא ודאי לאו הודאה ממש היא: **ברי** לי דשומן דמהימן · י"מ דגמרינן מנדה דאמר בהמדיר (כתובות עב. ושם) וספרה לה לעצמה ואם תאמר אם כן אפילו איתחזק איסורא נמי ואמר ר"י נדה נהי שעכשיו ראתה מכ"מ לא איתחזק איסורא שתראה לעולם: **מידי** דהוה אטבל והקדש · וא"ת והיכי ילפינן אשה מטבל והקדש דאין דבר שבערוה פחות משנים ואר"י דאי הוה שייך למילף מטבל והקדש הוה אמינא דהאי דאין דבר שבערוה פחות משנים הני מילי לאוסרה על בעלה דאין אחד נאמן לאסור דלענין איסור כתיב כי מצא בה ערות דבר אבל להתירה חד נמי נאמן : **אי** קדושת דמים משום דבידו לפדותו · ואפי' דחבריה ולא דמיא לנטע רבעי דאין יכול לפדות אלא בעליו דחשיב ברשות בעלים אע"פ שהוא ממון גבוה כיון שהם אוכלים אותו בירושלים אבל הקדש לא חשיב ברשות בעלים יותר משאר כל אדם: **אי** קסבר יש מעילה בקונמות · הקשה רבינו יצחק בן רבינו מאיר דבשבועות פרק ג' (דף כב· ושם) משמע דאפילו למאן דאמר יש מעילה בקונמות אין להם פדיון דתניא התם ככר זו הקדש ואכלה בין הוא בין חברו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי הקדש הוא מעל וחברו לא מעל לפיכך אין לה פדיון וחכמים אומרים לא מעל משמע דברישא דהוי הקדש גמור יש לה פדיון אבל סיפא דקאמר עלי דהוי קונם אע"פ שמעל אין לה פדיון ותירץ רבינו תם דקונמות דאסר להו אכולי עלמא יש לה פדיון לרבי מאיר דהתם כיון דדמיא להקדש תדע מדנקט ככר זו עלי ואם תאמר וליפלוג בקונם גופיה ונראה דרישא גופה איירי בקונם והא דקתני ככר זו הקדש כהקדש קאמר דרבי מאיר לא שני ליה בין קרבן לכקרבן בסוף פרק קמא דנדרים (דף יג·) וה"ה בין הקדש לכהקדש כיון דדעתיה אקונם אי נמי כגון שפירש בהדיא כהקדש ואידי דלא איירי לפרושי בסיפא דהא קאמר עלי לא פריש ליה נמי ברישא והשתא פליגי חכמים בין ארישא בין אסיפא וברוב ספרים גרס בריש אינבין המודר (נדרים לה·) וחכמים אומרים בינך ובין כך לא מעל וגרסינן נמי התם ברישא קונם ככר זו הקדש: **מתוך** חומר שהחמרת עליה בסופה כו' · נראה לר"י דלית לן למימר אנן סהדי דדייקא ומינסבא ונאמן עד אחד בכך מן התורה אלא מתקנת חכמים הוא דנאמן ואין זה עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כמו שאפרש לקמן בפרקין (דף פט:) שבדבר שיש קצת טעם וסמך *לא חשיב עוקר דבר מן התורה: **אתא** גברא וקאי כו' · ואם תאמר כיון דאיכא תרי דאמרי מת אפי' איכא מאה דאמרי שזהו מה בכך הא תרי כמאה דמו ויש לומר דלגבי דבר הנראה וידוע לכל לא היה אומר רב אבל בשני עדים לא תצא: והבא

יב א מיי' פ"ג מהל' שגגות הל' ב ופי"א מהל' עדות הל' ז טוש"ע י"ד סימן קכז סעיף ג:

יג ב מיי' פכ"ד מהלכות אישות הל' יח טוש"ע אה"ע סימן יא סעיף א וסימן קטח סעיף ט:

יד ג ד מיי' פי"א מהלכות עדות הל' ז טוש"ע י"ד סימן קכז סעי' ב ובהג"ה:

טו ה מיי' פי"ג מהל' גירושין הלכה כט:

ר"ל כמו ועוד

תוספות ישנים

מידי דהוה אחתיכה ספק חלב ספק שומן וכו' דמהימן · פ"ה דאי לא מהימן לא מצינו איש שיוכל לאכול עם חבירו שמא יאכילנו דבר איסור. ותימה ומה לנו בזה הדבר יוכל במה שיאכל. וי"ל דנפקא לן דמהימן מנדה דכתיב וספרה לה לעצמה: משום עיגונא אקילו בה רבנן . וא"ת וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה דמן התורה הוכחנו דעד אחד לא מהימן וי"ל דאין זה עוקר דבר מן התורה שראו חכמים דאשה דייקא ומנסבא מפני שפיר כשני עדים דודאי לא משקרא:

גליון הש"ס

גמרא דאתו בי תרי ואמרי אנן הוינן. עי' תשובת מהריב"ל ח"ג סי' מ"ה: תוס' ד"ה מתוך וכו' לא חשיב עוקר וכו'. וכ"כ תוס' בנזיר דף מג ע"א ד"ה ואלו מ"מ וכו'. ובע"ז דף יג ע"א תוד"ה אמר אביי. ועי' ברכות דף טז ע"א תוס' ד"ה ותוהם. ובשבת דף קמח ע"ב רש"י ד"ה לעדות אשה. ועי' בכ"מ דף כ ע"א תוס' ד"ה סובר:

[לעיל פז: וש"נ]
גיטין כ:
[קדושין סו· גיטין נ: סד·]
[איבעיא היא בנדרים לו:]
[נדרים לה· שבועות כב·]
[ג"ז שם]
[גיטין ג·]
[סנהדרין יז: וש"נ]
בראשית מב
ב"מ לט: כתובות כז:

עין משפט נר מצוה

טז א ב ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' ו והלכה כ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מג :
יז ד טוש"ע שם סימן ו סעיף ו :
יח ה מיי' פי"ט מהל' גירושין הל' יח טוש"ע שם סימן יז סעיף לז :
יט ו מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף מ :
כ ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף לז :

[בכתובות כב: כתבו זה בשם ר"ת וכ"כ בנ"ב לבי' ד"ה אנן וע"ש שהאריכו טוד]

תוספות

והבא עליה באשם תלוי קאי. אע"ג דרב בעי חתיכה משתי חתיכות בפ' ספק אכל (כריתות דף יז: ושם) הכא הוי כשתי חתיכות דלר' זירא דמפרש התם טעמא דרב משום דשתי חתיכות אפשר לברר איסור פי' בשתי חתיכות אפשר לברר שיבא הבקי ויכיר אותה שנשתיירה הכא נמי אפשר לברר ע"י הזמה א)ולרב נחמן נמי דמפרש טעמא דרב משום דב' חתיכות איקבע איסוריה ה"נ איקבע איסורא שהיא בחזקת אשת איש וא"ת למאי דאסיקנן בפ' ד' אחין (לעיל דף לא:) דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומוקמי לה אחזקה אמאי נקט אשם תלוי אפי' חטאת איכא דאוקמה בחזקת אשת איש ועוד מאי קא משני בניסת לא' מעדיה היכי שבקינן ליה הא מיחייב מיתת ב"ד דאוקמה אחזקה ואר"י *דמה שאשה דייקא ומינסבא מרעא ליה לחזקה ובשנים אומרים נתגרשה דבסמוך נמי דייקא לפי שיראה שיבואו עדים ויזמו עדיה או יפסלו אותם בגזלנותא ולהכי לא מוקמינן לה אחזקה : **אי** הכי סיפא אמרו לה מת בעליך ונתקדשה· הא דלא מייתי נשאת שלא ברשות שהיא ברישא במתניתין משום דאיכא למימר דבגט (ד) איירי ועוד דאיכא דמוקי לה לקמן (דף לא·) כרבי שמעון וסבר דלרבי שמעון אפי' ברשות לא בעיא גט :

רש"י

ברי לי · כגון ע"י סימנים ואשם תלוי איתו בא אלא על מי שלבו נוקפו : שבאו עדים · ואמרי לא מת ואוקימנא לההיא בכתובות (דף כב:) באשה שניסת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי : כי קאמר רב נמי כשבאו עדים כו' · וה"ק רב לא שנו אלא בעד אחד דהתם אע"ג דניסת ואח"כ בא בעלה כדקתני מתני' תצא אבל ע"פ שנים עדים אפי' בא בעלה ואח"כ ניסת לא תצא אי לא ידעינן ליה וכדתרינא : ולאפוקי מדרבי מנחם·מדלא איצטריך מילתיה דרב אלא בהכי על כרחך בהכי מיתוקמא ואשמעינן הלכה כת"ק : ואיכא דאמרי·הא אתא רב לאשמועי' טעמא דניסת ואחר כך באו עדים כי מתניתין התם הוא דדייקית אבל בשני עדים לא תצא אבל בעלמא אפילו בשני עדים כגון באו עדים ואחר כך ניסת תצא ומדאמרה רב למילתיה אמתני' ש"מ אבל בעלמא לא אלמא כרבי מנחם ברבי יוסי סבירא ליה : מנין שאם לא רצה · כהן להתקדש מן טומאה ומנשים פסולות : דפנו· הכהו וקדשו בעל כרחו : היכי דמי כו'· דהא ודאי באיסור מפורסם ואפי' באיסור ספק לא איצטריך קרא דודאי כפינן ליה : אלא לאו כה"ג · דנשאת תחלה לאחד מעדיה ואח"כ באו עדים שהיה חי באותה שעה ומת ולא רצה להוציא משום זונה : וקתני דפנו · וקשיא לרב ובעד א' לא מצי לאוקומי דא"כ למה לי קרא הא ודאי אין אחד במקום שנים : דפנו בעדים · ב"ד מוזהרים לטרוח אחר עדים להכחיש את הראשונים המתירים אותה כדי לקדש את הכהן שלא ישאנה אבל משניסת לא תצא : ואיבעית אימא · לעולם דניסת וכגון דבאו עדים ואח"כ ניסת ובהא מודה רב : מאי לא תצא דקאמר רב · לעיל אבל בשני עדים לא תצא : מהיתירה הראשון · דחוזרת לראשון דאנוסה הואי : לא שנו· מתני' דתצא : אי נימא בבי תרי · דאמרי זה בעלה : הרי כאן שנים · הרי הוא חשוב כשנים כגון בעדות אשה לומר שמת בעלה ובעדות סוטה לומר נטמאה : ואין דבריו של אחד · דאמר לא מת במקום שנים : הכא · דכי מכחש (א) לא נפקא : בפסולי עדות עסקינן · ולעולם בתרי כגון קרובים או נשים אתו בהדיה דאמרי זהו וקמשמע לן שמואל דאזלינן בתר רוב דעות הואיל ואין כאן עדות כשרה : וכדר' נחמיה · (ב) כל מקום שהאמינה תורה עד אחד אין דין עדות בדבר מדעד אחד נאמן בה הלכך פסולים נאמנים ככשרין והלך אחר הרוב :

תורה אור

*והבא עליה באשם תלוי קאי אמר רב ששת *כגון שניסת לאחד מעדיה היא גופה באשם תלוי קיימא [ב]באומרת ברי לי אי הכי מאי למימרא אפי' רבי מנחם ברבי יוסי לא קאמר אלא כשבאו עדים ואח"כ ניסת אבל ניסת ואח"כ באו עדים לא אמר דתניא *[ג]שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם ניסת לא תצא ר' מנחם ברבי יוסי אמר תצא א"ר מנחם בר' יוסי אימת אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ ניסת אבל ניסת ואח"כ באו עדים הרי זו לא תצא כי קאמר רב נמי בזמן שבאו עדים ואחר כך ניסת לאפוקי מדר' מנחם בר' יוסי ואיכא דאמר טעמא דניסת ואחר כך באו עדים אבל באו עדים ואח"כ ניסת תצא כמאן כר' מנחם בר' יוסי מתיב רבא מנין [ד]שאם לא רצה דפנו ת"ל °וקדשתו בעל כרחו היכי דמי אילימא דלא ניסת לאחד מעדיה ולא קאמרה ברי לי צריכא למימר דדפנו אלא לאו דניסת לאחד מעדיה וקאמרה ברי לי וקתני דפנו אלמא מפקינן לה מיניה איסור כהונה שאני ואיבעית אימא מאי דפנו דפנו בעדים ואבעית אימא כשבאו עדים ואח"כ ניסת ור' מנחם בר' יוסי היא רב אשי אומר מאי לא תצא דקאמר רב לא תצא מהיתירה הראשון הא אמרה רב חדא זימנא דתנן ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו *ואמר רב הונא אמר רב הכי הלכתא חדא מכללא דחברתה איתמר אמר שמואל לא שנו אלא שלא מכחשתו אבל מכחשתו לא תצא במאי עסקינן אילימא בבי תרי כי מכחשתא ליה מאי הוי אלא בחד טעמא דמכחשתו הא שתקה תצא והאמר עולא *כל [ה]מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים הכא במאי עסקינן בפסולי עדות וכדר' נחמיה דתניא ר' נחמיה אומר *[ו]כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ואיבעית אימא כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא אפילו *מאה נשים כעד אחד דמיין הכא במאי עסקינן כגון דאתיא אשה מעיקרא ותרצה לדר' נחמיה הכי ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד [ז]אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי : צריכה גט מזה ומזה : בשלמא מראשון תבעי גט אלא משני אמאי זנות בעלמא הוא אמר רב הונא גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט אי הכי סיפא דקתני *אמרו לה מת בעלך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לו התם נמי נימא גירש זה וקידש זה ונמצאת אשת איש יוצאה שלא בגט לעולם בעיא גט אי הכי נמצא זה מחזיר גרושתו משנתארסה כר' יוסי בן כיפר *דאמר מן הנשואין אסורה מן האירוסין מותרת הא מדקתני סיפא אע"פ

שנתן

ויקרא כא

ועשו שתי נשים · המכחישות איש אחד כשני אנשים באיש אחד דמהימני הלכך א"נ לא בא הבעל ועד אומר מת ושני פסולי עדות אומרים לא מת לא נפקא לה מחזקת אשת איש דהלך אחר רוב דעות וכן כשבא הבעל ואלו שני פסולי עדות עמו האומרים זהו והיא אומרת שאין מכרת אם זה אם לאו כי לא מכחשא להו נפקא דהא שתי נשים מכחישות עד הראשון שהשיאה ולא יצתה מחזקתה אבל היכא דאמרה ברי לי שאין זה דל עד קמא מהכא [א] אין פסולי עדות נאמנים להעיד על אדם כשר אפילו הן אלף שכל אדם נאמן על עצמו באיסורין בדבר הברור לו אלא אם כן יש עדות כשרה בדבר הלכך כמאן דליתנהו דמו ומחזקת אשת איש יצתה לה על פי ראשון : ואיבעית אימא כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא · דאמר מת אפילו ק' נשים אתיין אחר שנשאת ואמרי לא מת כעד אחד דמיין והוו להו עד מכחיש עד ואחרון אינו כלום כדעולא ולא נפקא ולשמואל אפילו שתקה והכא דכי שתקה אמר שמואל תצא כגון שניסת על פי אשה מעיקרא הלכך כדהדרן ואתיין תרי אי שתקה איהי הוה ליה רוב דעות לאיסורא : ותרצה לדרבי נחמיה כו' · ולא תני בה עשו שתי נשים באיש אחד כו' : כפלגא ופלגא דמו · כעד מכחיש עד ואפילו שתקה איהי לא תצא הואיל וניסת כדעולא דראשון נאמן כשנים והנך כולהי כעד אחד : גזירה שמא יאמרו · כשרואין הראשון חי סבורים ששני זה כשנשאה על ידי שגירשה ראשון נשאה ואשת איש גמורה היא ואם מוציאה שלא בגט נמצאת אשת איש כו' : נמצא זה מחזיר גרושתו משנתארסה · (ג) כלומר אתי למימר דמותר להחזיר גרושתו משנתארסה דסברי גירש זה וקידש זה וחזר וגירש וחזרה לראשון :

שנתן

מסורת הש"ס

[כתובות כב:]
כתובות כב: נ"ב לא:
[לקמן לא:]
כתובות כב: סוטה לא: מו:
לקמן קיז: סוטה לא: מו: [תוספתא פי"ד ע"ש]
גז"ש ולקמן קטו.
[לקמן נב.]
לעיל יח:

תוספות ישנים

א) ועוי"ל דקא פריך למ"ד דרב מיחייב אפי' בחתיכה את' דמצות כתיב: **לאחד** מעדים · וא"ת והא אמרינן לעיל מת סרגתיו הרגנוהו לא יצא את אשתו . וי"ל דמיירי הכא שיש שלשה עדים שיש עדות כשר בלא זה שנשאה . ולא נהירא דבשנים נמי לא מצינן לומר דחשידי ומ"מ קאמר לא ישא את אשתו וי"ל דהכא מיירי שהיה לו אשה כשהעיד וא"כ מותר בה כדאמרינן לעיל וכולן שהיו להן נשים ומתו מותרות לינשא להם דלא שייך חשד כיון שהיה לו אשה כשהעיד : **באומרת** ברי לי.הקשה ה"ר שמואל מאיוורא משמע דמעיקרא ס"ד דלא אמרה ברי לי וא"כ כי קשה ליה הכא עליה באשם תלוי [קאי] הול"ל חטאת ודאי משום חזקת אשת איש וי"ל דלעולם היה יודע טעמא דאשה דייקא ומנסבא ומ"ה ליכא חטאת ודאי אבל הכא קאמר שאומרת שברי לה שמת ששמעה מבני אדם שמכרת אותם ויודעת שלא ישקרו בשום ענין: **תצא** כמאן כר' מנחם ב"ר יוסי . וסברא הוא דרב קאמר למלתיה על מתני' ומתני' איירי בנשאת ואח"כ באו עדים א"כ משמע דבנשאו עדים ואח"כ נשאת תצא וא"ל מאי למימרא דאשמעינן דרב סבר כר' מנחם בר' יוסי : **ת"ל** וקדשתו אלא לאו כי האי גוונא שבאו עדים שמת ונשאת לאחד מעדיה והוא כהן ואח"כ באו עדים ואמרו שהיה בעלה קיים והרי היתה זונה אצלו ופסולה לכהן ולכך כופין אותו וא"ל דמיירי קרא באיסור מפורסם כגון אלמנה וגרושה וחללה זונה דבהא לא אצטריך קרא דפשיטא שמכין אותו עד שתצא נפשו דאפי' אם נשא חייבי לאוין אמרינן דכופין :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכא דכי מכחשא ליה לא : (ב) ד"ה וכדר' נחמיה דאמר כ"מ : (ג) ד"ה נמצא זה וכו' כלומר נ"ב ר"ל דתלינן בהתירא ועמ"ש בתוס' : (ד) תוס' ד"ה אי הכי וכו' דבגט איירי נ"ב ולא קשה לפי זה אי הכי יאמרו זה מחזיר גרושתו משניסת שמקשה בסמוך דהיכא דאיכא למימר דעביד [illegible] אמרינן דעביד התירא ע"כ בסמוך בנתקדשה יש מ"ד דמותר להחזיר גרושתו משנתארסה ע"כ פריך דיאמרו דהחזיר גרושתו משנתארסה ויאמרו דיש היתר לזה כדפרש"י להדיא דפסקינן כר' יוסי בן כיפר דאמר [illegible] למ"ד דמותר להחזירה דסוף לאו מפורש וליכא למימר דגירשה והחזירה ובהכרח יאמרו דגירושי שני לא היו אלא מחמת גזירה שלא יאמרו אשת איש יוצאת בלא גט וממילא בהיתר החזירה הראשון דהיכא דיש לתלות [illegible] תלינן בהיתר ואין להקשות א"כ איך משני ר"ה גזירה שמא גירש זה כו' ונמצאת א"א יוצאה בלא גט והרי היכא דיש היתר ואיסור אי אפשר לתלות באיסור זה אינו [והשאר חסר] ·

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ועשו שתי כו' דל ע"ק מהכא אין כו' · נ"ב אבל הרמב"ם וש"ע(סי' י"ז) סעיף ל"ד כתבו דס"ל נאמנין להכחיש אלא משום דמשפחה אין וכו' ואחר אבל הבעל איננו נאמן ואין מצטרף כלל וע' בי"ו (ועמ"ש בס"ק שם) :

שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונה מכלל דלא בעיא גט דאי בעיא גט אמאי לא פסלה מן הכהונה אלא סיפא אמרי קידושי טעות הוו רישא נמי אמרי נישואי טעות הוו קנסוה רבנן סיפא נמי ליקנסוה רישא דעבדא איסורא קנסוה סיפא דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן: אין לה כתובה: מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה *כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הא תהא קלה בעיניו להוציאה: אין לה פירות ולא מזונות ולא בלאות: *תנאי כתובה ככתובה דמי: נטלה מזה ומזה: פשיטא מהו דתימא כיון דתפשה לא מפקינן מינה קמ"ל: הולד ממזר: תנן התם *אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה במזיד לא עשה ולא כלום מאי לא עשה ולא כלום א"ר חסדא לא עשה ולא כלום כל עיקר דאפילו ההיא גריוא הדר לטיבליה רב נתן ברבי אושעיא אמר לא עשה ולא כלום לתקן את השירים אבל תרומה הוי רב חסדא לא אמר כרב נתן בר' אושעיא דאי אמרת הוי תרומה זימנין דפשע ולא מפריש מאי שנא מהא דתנן *התורם קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצאת סרוח תרומה ויחזור ויתרום שוגג אמזיד קרמית שוגג לא עבד איסורא מזיד קעבד איסורא ורמי שוגג אשוגג הבא קתני בשוגג תרומתו תרומה התם קתני תרומה ויחזור ויתרום התם שוגג קרוב למזיד דאיבעי ליה למיטעמיה ורמי מזיד אמזיד הכא קתני במזיד לא עשה כלום התם תנן *התורם משאין נקוב על נקוב תרומה ויחזור ויתרום בתרי מאני צייתי בחד מנא לא צייתי ולרב נתן ברבי אושעיא דאמר לא עשה ולא כלום לתקן שירים אבל תרומה הוי

מאי

רש"י

שנתן לה אחרון גט · שאירסה: מכלל דלא בעיא גט · אפילו מדרבנן דאי בעיא גט הא קי"ל (לקמן דף צד·) דאפי' ריח הגט פוסל לכהונה: סיפא · לגבי קידושין ודאי כדקאמרת דלא בעיא גט ודקשיא לך שמא יאמרו גירש זה וקידש זה כו' לא אתי למימר הכי אלא אמרי מדנפקא בלא גט קידושי טעות הוו כגון על מנת שאני כהן ונמצא ישראל: קנסוה רבנן · ולא תלינן לקולא: תנאי כתובה · מזונייכי וכסותייכי ופירות שאכל נמי לא משלם אע"ג דאין לה כתובה משום דרבנן קנסוה ומשום דאשכחן באלמנה (א) דיש לה פירות שאכל הוא דאיצטריך למימר הכא דאין לה: אין תורמין מן הטמא כו' · משום הפסד כהן: בשוגג תרומתו תרומה · כדרבי אלעאי לקמן: ההיא גריוא · דתרומה: את השירים · את הטהור שזה היה עושה אותו שירים: אבל תרומה הוי · וקדשה ויחזור ויתרום מן הטהור: דלמא פשע · ולא הדר מפריש מן הטהור ולקמן פריך כיון דמדאורייתא תרומה היא מדקתני בשוגג תרומתו תרומה היכי מפקעינן לה מקדושתה משום דלמא פשע: ונמצאת מרה · שוגג הוא מדקתני נמצאת מכלל דמעיקרא לא הוה ידע: בתרי מאני צייתי · כלומר התם כיון דמתרי מאני כי אמרת ליה הדר תרום מאידך צייתי לך וליכא למגזר דלמא פשע אבל מטמא על הטהור דתרוייהו בחד מנא רבו בעלין נקוב כי אמרת ליה תן זו וחזור והפרש אחרת אינו שומע לך ונותן את הטמאה לכהן ומוטב תחזור זו לטיבלה ויתן טהורה לכהן: אבל תרומה הוי · והכהן מדליקה מיד:

מאי

תוספות

אמרי קידושי טעות · פי' בקונטרס כגון ע"מ שאני כהן ונמצא לוי וקשה דאם כן היכי פריך רישא נמי נשואי טעות הא אמרי' לקמן דאין תנאי בנשואין ואר"י דקידושי טעות היינו שסבורה שמת בעלה ולא מת כמו שהוא אמת והשתא פריך שפיר רישא נמי נשואי טעות וא"ת ולימא טעמא דסיפא משום קדושי טעות דכהן ונמצא לוי ולא יוכל להקשות מרישא דאין תנאי בנישואין ואר"י דקידושי טעות לא שכיחי דלא חיישינן לשמא יתלו בקידושי טעות ורבי עקיבא לחודיה הוא דחייש להכי לקמן בפרקין (דף צד:) גבי רבי עקיבא מוסיף אף אשת אח ואחות אשה אבל רבנן לא חיישי:

מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה כו' · אע"ג דקי"ל כתובה דאורייתא שכותבין בכתובות כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא הכא אמר ר"י דה"פ מ"ט תקינו לה רבנן לאלמנה כתובה שהיא דרבנן לד"ה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הכי נמי אפי' בתולה שיש לה כתובה מן התורה קנסוה בכתובה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה *וכעניין זה אשכחן לקמן (דף נ:) גבי הפרת נדרים דאית ספרים דגרסי מ"ט אמור רבנן דבעל מיפר אע"ג דבעל מיפר מן התורה אלא ה"ק מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר היכא דאין מיפר מן התורה כי ההיא דפ' ד' אחין (לעיל כט: ושם) גבי שומרת יבם דאמר כדרב פנחס כל הנודרת על דעת בעלה נודרת משום שלא תתגנה וכיון דאיכא טעמא דתתגנה אם כן אפילו בדאורייתא כמו הכא אמרו חכמים שלא יפר כדי שתתגנה:

אין תורמין מן הטמא על הטהור · ריב"ן פירש משום דכתיב (דברים יח) תתן לו ולא לאורו ואי אפשר לומר כן דבפרק כל שעה (פסחים לג· ושם) פריך עלה ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה ואמאי לימא לו ולא לאורו ומשני התם שהיתה לו שעת הכושר ותתן לו ולא לאורו בשלא היתה לו שעת הכושר כגון דאחמין במחובר או שתלשה טמא ומשקה טופח עליה והתם אפי' בדיעבד אין תרומתו תרומה והכא היינו טעם דלכתחלה אין תרומה משום הפסד כהן כדפי' בקונטרס אי נמי היכא שהיתה לו שעת הכושר גזרו דלכתחלה לא יתרום אטו היכא דלא היתה לו שעת הכושר ועוד אר"י משום מכל חלבו צריך לתרום מן היפה ומן הטמא על הטהור הוי מן הרעה על היפה ואע"ג דבמן הרעה על היפה אפילו במזיד תרומתו תרומה ואין צריך לחזור ולתרום כדתנן במסכת תרומות (פ"ב מ"ו) מן הרעה על היפה תרומתו תרומה ולא קתני ויחזור ויתרום בטמא החמירו טפי משום דלא חזי לאכילה כלל אבל רעה חזיא קצת והיינו טעמא דקישות ונמצאת מרה דצריך לחזור ולתרום משום דלא חזיא לאכול כמו שאר רעה כדמוכח בירושלמי דקרי לה ספק אוכלין:

קישות ונמצאת מרה · בשוגג איירי כדמוכח בשמעתין וא"ת דבתורם יין על יין ונמצא חומץ אין תרומתו תרומה לפי שלא נתכוין לעשות חומץ תרומה כדתנן במסכת תרומות בפ' התורם קישות התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה וגבי קישות נמי אמאי הויא תרומה כיון שאין חפץ לעשות תרומה גרועה כל כך ואין לומר דהתם כרבי דאמר יין וחומץ שני מינין בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פד: ושם) דא"כ אפילו במתכוין לתרום מן החומץ על היין או מן היין על החומץ לא תהא תרומה כדתנן במסכת תרומות (פ"ב מ"ד) אין תורמין ממין על שאין מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה ואפילו מן היפה על הרעה כדקתני התם וא"ר דיין וחומץ אע"פ שהם מין אחד מכל מקום שני שמות הן זה יין וזה חומץ ולכך הוי טעות טפי ולא הויא תרומה אבל קישות ונמצאת מרה לא הוי טעות כל כך דלקישות נתכוין והרי היא קישות א)וכן מן הטמא על הטהור בשוגג תרומתו תרומה דתרם אותו שם שנתכוין לו מיהו בתוספתא משמע דהויא חומץ על יין דלא הויא תרומה כרבי אתיא דמסיים בה בהדיא דברי רבי שרבי אומר יין וחומץ שני מינין וחכמים אומרים מין אחד ואפשר דלרבנן דאמרי מין אחד במתכוין לתרום מן יין ונמצא חומץ הוי תרומה ויחזור ויתרום כמו בתורם קישות ונמצאת מרה ואפי' לרבי אם במתכוין תורם מן החומץ על היין הויא תרומה דמדאורייתא הוי מין אחד וכן משמע בהדיא בירושלמי ספ"ב דתרומות דפליג רבי אר' ישמעאל בר' יוסי שאמר משום אביו תורמין מיין על חומץ ורבי אומר דאין תורמין וקאמר ר' יהושע בן לוי מסתברא יודה רבי לדברי תורה ומאי טעמא דרבי שאם אתה אומר שמותר לתרום מיין על חומץ אף הוא סבר שמותר לתרום חומץ על יין אע"ג דלא גזר בעלמא מן היפה על הרעה אטו דלמא אתי לתרום מן הרעה על היפה גבי חומץ איכא למיגזר טפי משום דאיכא דניחא ליה בחלא טפי מבחמרא כדאמר בהמוכר את הספינה (ג"ז שם) ושני מינין דקאמר רבי היינו שעשאוהו חכמים כשני מינין ולא הויא תרומה היכא דטעה שהיה מתכוין ליין ונמצא חומץ:

מזיד עבד איסורא · ולכך שויה רבנן כאילו לא תרם כלל והדר ההוא גריוא לטיבלא דאי אמרת תרומה הוא אתי למיפשע דהא שוי נפשיה רשע שוגג לא עבד איסורא מדעת הלכך לא חשיד דלמא פשע כן פי' ריב"ן אבל אין לפרש דשוגג לא עבד איסורא לא קנסוה אבל מזיד קנסו דאין זה קנס דהדר לטיבלה דטפי דמי קנס הא דאמר דיחזור ויתרום שצריך להפריש שתי תרומות:

איבעי ליה למיטעמיה · כלומר יפריש על מה שהוא מניח וביה כדי שיטעום ותו לא: לרב נתן בר' אושעיא · דאמר לא עשה ולא כלום לתקן את השירים אבל תרומה הוי ומיתקן ההוא גריוא מאי שנא מהא דתנן מן הנקוב על שאינו נקוב כו' דההוא גריוא גופיה לא מיתקן משום דמדאורייתא לא הוי תרומה הכי נמי מן הטמא על הטהור כיון דמדאורייתא לא הוי מתוקן כדסלקא דעתך השתא אמאי משוי ליה מתוקן מדרבנן להפקיע איסור מדאורייתא אבל לרב חסדא דמשוי ליה טבל ניחא והאי דבשוגג תרומתו תרומה היינו משום דלא קפיד קרא אלא אמזיד כדכתיב ולא תשאו עליו חטא (במדבר יח) דמשמע מזיד

דאיכא

עין משפט נר מצוה

כא א ב מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה ת טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף נב:
כב ג מיי' שם הלכה כב טוש"ע י"ד שם סעיף סה:
כג ד מיי' שם הל' טז:

תוספות ישנים

רישא דעבדא איסורא קנסוה רבנן · וא"ת והא אמרינן לקמן אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה ואח"כ באת אשתו מותרת לחזור לו ואינה צריכה האחרת גט ואמאי הרי עבד איסורא שהרי בא עליה וי"ל דהכא סמיך אשנוייא דלעיל דאמר גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא אשת איש יוצאה בלא גט וגם עבר איסורא ומש"ה צריכה גט אבל לקמן ליכא הלא טעמא דעבד איסורא דהא לא שייך לומר גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דהתם אפי' גירש לא מצי למנסב אחותה דאסירא בחייה ואפי' נתגרשה ומ"ה אינה צריכה גט :א) עוד י"ל דהכא איכא טעמא רבה שהרי הכל יודעים שאין קישות מרה ואבטיח סרוח מהני כמו, אינך ולכך בשוגג תרומתו תרומה ובמזיד אינה תרומה דקנסינן ליה . אבל גבי חומץ ויין איכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא וא"כ כשיודע שהוא חומץ ומפריש ממנו על היין טוב הדבר שהרי אמרי' דניחא ליה בחלא אבל כשסבר שהוא יין ונמצא חומץ הוי תרומה בטעות ואינה תרומה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תנאי כתובה וכו' באלמנה לכ"ג דיש לה פירות וכ"ב עיין ר"ס יש מותרות:

מסורת הש"ס

[כתובות יא·]
[שם נד:]
פסחים לג· מנחות כה: תרומות פ"ב מ"ב
תרומות פ"ג מ"א קדושין מו:
דמאי פ"ה מ"ט קדושין מו: מנחות ע'

עין משפט
נר מצוה

כד א מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה טז:
כה ב מיי' שם הלכה ג:
כו ג מיי' פ"ח מהל' ממרים הלכה ג:
כז ד מיי' פע"ו מהל' איסורי ביאה הל' כב סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ד סעיף טז:
כח ה מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע שם סימן קנה ס"כ:
כט ו מיי' פ"א מהל' נחלות הלכה ח:
ל ז מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הלכה ו סמג לאוין רמ טוש"ע ח"מ סימן ב:
לא ח מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח סמג לאוין רלה טוש"ע י"ד סימן שעד סעיף ג:

תורה אור

מאי שנא מהא דתנן *מן הנקוב על שאין נקוב תרומתו תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר שאני הכא דמדאורייתא תרומה מעלייתא. היא כדרבי אלעאי דא"ר אלעאי *מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה דכתיב °ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו (במדבר יח) ואם אין קדוש נשיאות חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה א"ל רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא עשה ולא כלום כל עיקר דאפי' ההוא גריוא הדר לטיבליה מ"ט גזירה דלמא פשע ולא מפריש מי איכא מידי דמדאורייתא הוי תרומה ומשום דלמא פשע אפקוה רבנן לחולין וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה א"ל ואת לא תסברא והתנן הולד ממזר מזה ומזה בשלמא משני ממזר אלא מראשון אמאי אשתו היא וישראל מעליא הוא וקא שרינן ליה בממזרת א"ל הכי אמר שמואל אסור בממזרת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן אסור בממזרת ואמאי קרי ליה ממזר לאוסרו בבת ישראל שלח ליה רב חסדא לרבה ביד רב אחא בר רב הונא ואין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה והתניא מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה ב"ש אומרים משתעמוד בקומתה וב"ה אומרים משתכנס לחופה רבי אליעזר אומר משתבעל ויורשה ומיטמא לה ואוכלת בגינו תרומה ב"ש אומרים משתעמוד בקומתה אע"ג דלא נכנסה לחופה אימא משתעמוד בקומתה ותכנס לחופה והכי קאמרו ליה ב"ש לב"ה דקאמריתו משתכנס לחופה אי עמדה בקומתה מהניא לה חופה ואי לא לא מהניא לה חופה ר' אליעזר אומר משתבעל והאמר ר' אליעזר *אין מעשה קטנה כלום אימא משתגדיל ותבעל קתני מיהת יורשה °והא הכא דמדאורייתא אבוה ירית לה ומדרבנן ירית לה בעל הפקר ב"ד היה הפקר דאמר ר' יצחק מנין שהפקר *ב"ד היה הפקר שנא' °כל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה (עזרא י) ר' אלעזר אמר מהכא °אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל (יהושע יט) וכי מה ענין ראשים אצל אבות אלא לומר לך מה אבות מנחילין בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו ומיטמא לה והא הכא דמדאורייתא אביה מיטמא לה ומדרבנן מיטמא לה בעל משום דהויא לה מת מצוה ומי הוי מת מצוה והתניא *אי זהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה הכא נמי כיון דלא ירתי לה קריא ולא ענו לה ואוכלת

מאי שנא מהא דתנן · לא תאכל לכהן עד שיתן על שאר זו תרומה ומעשר ממקום אחר דמחזקינן ליה בטבל גמור [וכאן כמו כן לא היה ליתן לכהן שמא ישרוף טבל טמא ואסור להדליק כדמוכח בפרק במה מדליקין (שבת כו·)]: שאני הכא · בטמא וטהור דמדאורייתא תרומה מעלייתא היא אבל מן הנקוב על שאין נקוב הוה ליה מהחיוב על הפטור וכיון דאפטור קא מפריש לא חייל עלה שם תרומה הלכך טבל הוא ואסור אף לכהן ורבנן הוא דגזרי למתבה לכהן הואיל וקרא עליה שם תרומה וישראל זה שנתנה צריך להפריש עלה תרומה ומעשר ואין צריך לחזור ולהפריש ממה שאין נקוב דתרומה דיליה מדרבנן היא והא אפריש עליה ומן שאין נקוב על הנקוב דאמרינן לעיל תרומה היא ומותר לכהן דהוה ליה מן הפטור על החיוב הלכך אע"ג דהא דאפריש עלה לא מיפטר בהך תרומה ולא חייל עליה שם תרומה אפי' הכי לא אמרי' לא תאכל כו' דהא לא איכפת לן אי אכל לה כהן בטבל דאין עליה דין טבל ותרומה כו': ולא תשאו · הא אם לא תרימו מן המובחר תשאו חטא ואם אינו קדוש נשיאות חטא למה: לאוסרו בבת ישראל · וקנסא בעלמא הוא ולהחמיר ולעשות סייג לתורה ואין זו עקירה אבל להקל על דברי תורה עקירה היא: את אשתו קטנה · אם מתה ולא אמרינן שמא עתידה היתה למאן ואשתכח דלאו אשתו הואי וביתומה עסקינן: משתעמוד בקומתה · כשתגיע לפרקה בשנים ובהבאת שער: ואע"ג דלא נכנסה לחופה · והא קי"ל (לעיל דף כט:) אפי' בגדולה אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה מתה אין יורשה: והאמר ר' אליעזר אין מעשה קטנה כלום · בפרק ב"ש (לקמן קח·): מדאורייתא אבוה ירית לה · כלומר קרובי האב ירתי לה דנישואי קטנה מדרבנן נינהו משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדאמר בחרש שנשא פקחת (לקמן קיב:) אבל תורה לא זיכתה לקדש את הבת לא לאמה ולא לאחיה: הפקר ב"ד היה הפקר · וכל מידי דממונא לאו עקירה היא: כל אשר לא יבא וגו' · בספר עזרא: וראשי האבות למטות · הוי ליה למכתב וראשי מטות בני ישראל: אבל ·

דאיכא נשיאות חטא אבל בשוגג הוי תרומה וא"ת ומאי נפקא לן מינה במן הטמא על הטהור במאי דהוי תרומה ואין צריך לחזור ולתקן שהיא גריוא והא בכל ענין אסור באכילה וי"ל דנפקא לן מינה לענין הסקה דמותר להסיק בתרומה טמאה ואין מדליקין בטבל טמא כדאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כו· ושם): ולא תאכל כו' · פירש ריב"ן דלא הוי תרומה אלא לענין שיתנה לכהן ולא לדבר אחר שאינה אסורה לזרים ואין נראה לר"י דכיון דפוטרת שאין נקוב דחייב בתרומה מדרבנן הכי נמי תרומה מדרבנן כמו במן שאין נקוב על שאינו נקוב: ממקום אחר · אמר ר"י דמיניה וביה לא משום דלא ליתי למיכל השירים לזרים כיון שיקרא עליו שם מעשר לא יזהרו עליו לשומרו בתורת תרומה וכולה גריוא מדרבנן תרומה דהא מיתקן ביה דשאין נקוב: בקומתה; פי' בקונטרס שתגיע לפירקה בשנים ובהבאת שערות ואין הלשון משמע כן דאם כן ה"ל למימר משתגדיל אלא אר"י משתעמוד בקומתה היינו שנראית גדולה קצת אע"פ שעדיין לא הגיעה לפירקה לפי שנראית כאשתו אבל כל זמן שנראית קטנה היו נראים דברי חכמים כמו חוכא ואיטלולא אם היה יורשה: דלא נכנסה לחופה · דקס"ד דכי היכי דב"ה לא בעו עמידת קומה דב"ש הכי נמי לא בעו בית שמאי שתכנס לחופה דבית הלל: משתעמוד בקומתה ותכנס לחופה · והוא הדין אם נכנסה לחופה ואח"כ עמדה בקומתה דמהניא חופה שבקטנות דמ"ש מקידושין דמהנו כשהיו בקטנות ואחר כך עמדה בקומתה: משתגדיל ותבעל · וא"ת אכתי כיון דאין מעשה קטן כלום היכי מהניא חופה שהיתה בקטנות וי"ל דכיון שהיא בביתו של בעל הויא כמסירה לחופה וכשבועל בגדלות לשם קידושין ואפילו את"ל דביאה אירוסין עושה חשובה מיד כנשואה מידי דהוה אהיה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נישואין אי נמי כיון שהקידושין בגדלות וארוסה אוכלת בתרומה דבר תורה מהניא הכא חופה שהיתה בקטנות דליכא למיחש לסימפון ולא לדעולא כיון שהיא בבית בעלה וטעמא דיורשה משום דהוי הפקר ב"ד דהיה הפקר: שהפקר ב"ד היה הפקר · אבל מן הטמא על הטהור ליכא למימר דאפקוה מרשותיה בשעת הפרשה כיון דבתר הכי נמי שלו הוא ועליו לתקנו: כיון דלא ירתי לה קרי ולא ענו לה · משמע דכל היכא דירית לה מטמא לה דהוי מטמא למת מצוה ולפי זה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט לא ירית לה מדאמר (לקמן דף נ:) ואין מטמא לאשתו פסולה דאי הוה ירית לה הוה מטמא לה כמו למת מצוה ומיהו על כרחך לאו הא בהא תליא דהא נשאת על פי ב"ד וא"כ בא בעלה אמרי' דאין מטמא (א) אע"ג דבעלה הראשון יורשה דלדידיה לא קנסו ואע"ג דאין זכאי במציאתה ובמעשה ידיה היינו משום קנס דידה אבל ירושה אמאי ליפסיד בעל ועוד דא"כ כהן גדול ונזיר יטמאו לקרוביהם ולכל מורישיהם כשאין יורש אלא הם וכן לנשיהם ועוד למ"ד (כתובות דף פג·) ירושה דבעל דאורייתא אמאי אילטריך קרא שהבעל מטמא לאשתו פשיטא דמת מצוה היא ונראה לר"י דמשום דירית לה לא הויא מת מצוה אלא משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר שהוא מן התורה בדבר הדומה כדפירשתי לעיל דכיון דלא ירתי לה דומה למת מצוה ומיהו אינה מת מצוה גמור וכן נראה דאי משום דהויא מת מצוה גמור מטמא לה אם כן היאך יטמא לה במקום שיש ישראל דהא במת מצוה אם יש ישראל וכהן אמרינן בנזיר (דף מז·) יטמא ישראל ואל יטמא כהן ובנישואי קטנה דהוו דרבנן משמע דמטמא כשאר בעל שמיטמא לאשתו דאורייתא אם יש שם כמה ישראל ומדאמר לקמן (דף נ:) נמי ולא זה וזה מיפר נדריה משום דתתגנה ותתגנה אין להוכיח דאין מיפר לאשתו פסולה כגון אלמנה לכהן

תוספות ישנים

עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר. וא"ת אמאי לא מפריש מיניה וביה וי"ל דאתי למימר שהמותר חולין ואתי למימר דשריא לישראל לאכול והיא אסורה מדרבנן דהא תרומה היא ופ"ה והא דלא אמרינן משאינו נקוב על הנקוב עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר. שאני התם שנותנין לכהן שאינו נקוב והוי פטור ואין עליו דין טבל אבל הכא שנותן לכהן את שהוא מן הנקוב והוי טבל גמור לא תאכל לכהן עד שיפריש עליו תרומה ומעשר ממקום אחר: דמדאורייתא תרומה מעליא כדר' אליעזר וכו' ומ"מ במזיד אין תרומתו תרומה כדפי' לעיל: ואם אינו קדוש נשיאות חטא למה · וא"ת משום דעבר אמימרא דרחמנא דה"נ איכא מ"ד בפ"ק דתמורה כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דאי לא מהני אמאי לקי ורבא אמר לא מהני ואמאי לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא · וי"ל דמ"מ אם אינו קדוש כלל לא הוי קרי ליה נשיאות חטא דנשיאות חטא משמע שהאיסור לעולם עליו ואי לא הוי קדוש כלל א"כ צריך לחזור ולתרום כי את שתרם מתחלה אינו קדוש כלל א): כיון דלא ירתי לה איהי קריא ולא עני לה. פי' לעיל גבי יש תופס לפסולות. וא"ת משמע הכא דמטמא לה אף כי יש אחרים שיכולים לעסוק בה. ותימה דאמרי' בנזיר במת מצוה אם יש ישראל וכהן יטמא ישראל ואל יטמא כהן. וה"נ יתעסקו בה קרוביה ולא בעלה שהוא כהן ונראה דהכא קאמר דמטמא לה משום דחכמים שויה כמת מצוה שאין לו קוברין אלא ב) הוא דב"ד יכולין לעקור דבר מן התורה כי הכא שיש טעם גדול בדבר דלא ירית לה אב ומפסיד דינו ואין זה חשיב עקירה:

א) עי' תוס' קדושין (מ"ו) ד"ה אם ובתמורה (ס') ד"ה אם שתי' בדרך אחר. ב) אולי צ"ל אלא הוצרך לטעם זה דאל"ה אין יכולין ב"ד לעקור דבר מה"ת רק הכא שיש טעם גדול וכו'.

מסורת הש"ס

ס"א

דמאי פ"ה מ"י [קדושין מו:]

תמורה ה: ב"מ ט: ב"ב פד: קמא' קדושין מו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כיון וכו' דאין מיטמא לה אע"ג:

גליון הש"ס

גמ' והא הכא דמדאורייתא וכו'. עי' כתובות דף קא. תוס' ד"ה ובספרת נדרים.

כתובות קא: לקמן קח. [וקד:]

גיטין לו: שקלים ג'

יהושע יט

עירובין יז: נזיר מג:

[וליתא הכי לגירסא אלא דאתי מכח מכ"ם וק"ו ועי' מ"ש תו' דבריהם ביתר ביאור תמצא בנזיר מג: ד"ה והא מת מצוה]

ואוכלת בגינו תרומה בתרומה דרבנן ת"ש *אבל תרומה טמאה משלם חולין טהורים שילם חולין טמאים סומכוס אומר משום ר' מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין והוינן בה במזיד אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה דאכל מיניה מידי דלא קחזי ליה בימי טומאתו וקא משלם מידי דקחזי ליה בימי טומאתו ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מיחסרא והכי קתני [א]אבל תרומה טמאה משלם כל דהו אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורין שילם חולין טמאים סומכוס אומר משום ר' מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וחכ"א [ב]בין בשוגג בין במזיד תשלומיו תשלומין וחוזר ומשלם חולין טהורין והא הכא דמדאורייתא תשלומי מעליא הוי דאי מקדש בהו כהן אשה תפסו לה קידושי ואמור רבנן אין תשלומיו תשלומין וקשרינן אשת איש לעלמא מאי אין תשלומיו תשלומין דקאמר רבי מאיר דבעי למיהדר שלומי חולין טהורין אי הכי סומכוס היינו רבנן אמר רב אחא בריה דרב איקא קנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו תא שמע *דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה והא הכא דמדאורייתא ארצויי מרצה דתניא *[ג]על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון בין ביחיד בין בצבור ואמרי רבנן לא הורצה וקא הדר מעייל חולין לעזרה אמר רבי יוסי בר חנינא מאי לא הורצה דקאמר [ד]להתיר בשר באכילה אבל בעלים נתכפרו בו סוף סוף קמתעקרא אכילת בשר וכתיב °ואכלו אתם אשר כפר בהם מלמד *שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים *א"ל שב ואל תעשה שאני

אמר

רש"י

אכל תרומה · בשוגג : משלם חולין טהורים · דכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש בפרק כל שעה (פסחים לב·) : בשוגג תשלומיו תשלומין · אם בשוגג שילם טמאים כסבור טהורים הם: במזיד אין תשלומיו תשלומין · דקנסינן ליה : תבא עליו ברכה כו' · אמאי קנסת ליה מאי מזיד יש כאן אע"פ שיודע שהן טמאים נתכוין הוא לתשלומין הגונים : דאכל מיניה וכו' · ואע"ג דתשלומין נעשים תרומה ולא חזו ליה בימי טומאה הא מיהא לתשלומין מעליא איכוון : תרומה טמאה לא חזיא לאכילה · כהן טהור קאי עלה בעשה בפ' הערל (לעיל עג:) [א] וכהן טמא קאי עלה במיתה °דלא חלק הכתוב לגבי טומאת הגוף בין קדשים טהורים לקדשים טמאים : כל דהו · ואפי' חולין טמאים : (א)והכא דמדאורייתא תשלומין מעליא נינהו · דחולין טמאים נמי ראויין להיות קדש כדרבי אילעי לעיל (דף פט:) : ואמור רבנן אין תשלומיו תשלומין כו' · מדר' מאיר קמותיב : קנסו שוגג אטו מזיד איכא בינייהו · לרבי מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין ולא בעי לשלומי (ב) תו טהורים ואתו רבנן למימר בין בשוגג בין במזיד בעי מיהדר תשלומין : אבל בעלים נתכפרו · ולא בעי לאתויי קרבן אחרינא : שב ואל תעשה · לאו · עקירה היא כגון אכילת בשר עשה היא ואמור רבנן שב ואל תאכל לאו עקירה בידים הוא אלא ממילא היא מיעקרא אבל תרומה דקאמר לא עשה ולא כלום ומפקת לה לחולין עקירה ממש היא :

תוספות

לכהן גדול דהתם רבנן הוא דקנסוה דלא יפר אבל אלמנה לכהן גדול כי היכי דלא קנסוה בכתובתה דהא יש לה כתובה כדאמר לעיל (דף פה·) ה"נ לא קנסוה בהפרת נדריה :

ואוכלת בגינו תרומה בתרומה דרבנן · ולא בעי לאוקומי אפי' בתרומה דאורייתא ומשום דקטן אוכל נבילות הוא דהא בעיא היא בפ' חרש (לקמן קיג: וקיד· ושם) אי בית דין מצווין להפרישו או לא ולא איפשיטא ועוד דאוכלת בגינו משמע דאפי' כי גדלה אוכלת מכח זה אע"פ שעדיין לא בעל :

אבל תרומה טמאה משלם כו' · בתרומה לא שייך לפוטרו משום דקם ליה בדרבה מיניה אפילו לאביי דאית ליה (בכתובות דף ל:) אליבא דר' נחוניא בן הקנה דאפילו במיתה בידי שמים הוא עושה כמיתה בידי אדם לתשלומין דשאני תרומה דגלי קרא בהדיא ויסף חמישיתו עליו ועוד א"ר יצחק דתשלומין דתרומה לכפרה קאתו ולא שייך קם ליה בדרבה מיניה כדאמר במסכת תרומות (פ"ז משנה ד) שאפי' אם רצה הכהן למחול אינו יכול למחול ואפי' אכל תרומה משל עצמו מפריש קרן הראוי להיות קדש לעצמו וכן משמע בפרק כל שעה (פסחים לב· ושם) דלרבי יוסי דשרי חמץ בפסח בהנאה ההאוכל תרומת חמץ בפסח במזיד פטור מן התשלומין לרבי נחוניא בן הקנה אבל בשוגג חייב אע"ג דלא גלי קרא בכרת אלא משום דבשוגג אתו תשלומין לכפרה ואפשר דאם אכל תרומה במזיד שיפטור לרבי נחוניא בן הקנה משום דבמזיד לא אתו לכפרה שהרי הכהן יכול למחול כדתנן במסכת תרומות (פ"ז מ"א) א"כ מיחייב משום דמדאגבהה קנייה כדאמר באלו נערות (כתובות דף לא: ושם) : **בשוגג** תשלומיו תשלומין כו' · אין לפרש האי שוגג ומזיד אאכילה קאי כדפירש ריב"ן אבל התשלומין הם במזיד דאם כן במזיד אמאי אין תשלומיו תשלומין דאפילו סובין יכול לשלם דתשלומין אין נעשין קדש אלא נראה לר"י דשוגג ומזיד אתשלומין קאי כדפירש בקונטרס והיא דקאמר והוינן בה במזיד אין תשלומיו תשלומין תבא עליו ברכה כו' אע"ג דכי משלם חולין טמאים נעשין תרומה טמאה מכל מקום תבא עליו ברכה דנפסד הוא שמשלם יותר ממה שהפסיד לכהן : **חסורי** מיחסרא כו' אכל תרומה טהורה כו' · וא"ת אי לפי דמים משלם כשמשלם כאן חולין טמאין אמאי תשלומיו תשלומין והלא הן נעשין תרומה טמאה ואינם שוים כתרומה טהורה שאכל ויש לומר דמשלם חולין טמאים כל כך דכשנעשין תרומה טמאה יהיו שוים להסקה כתרומה טהורה שאכל ומכל מקום קנסינן ליה כשמשלם במזיד אע"פ ששוים כדמי תרומה משום דמשלם מידי דלא קפיץ עליה זבינא : **אזיל** כהן ומקדש אשה כו'. וא"ת ולמה איט מדקדק דמדאורייתא תשלומיו תשלומין ונעשית תרומה וקאמרי רבנן דאינן תשלומין והוי חולין ושרין לזרים ואמר ר"י דהוה מצי למימר דאין תשלומיו תשלומין דקאמר הייט לגבי הא דהדרי למרייהו ולעולם תרומה הוו וא"ת ומאי מדקדק מקידושין דלמה הייטו משום דהפקר ב"ד היה הפקר כדאמר לעיל (דף פט:) ואמר ר"י דהכא אין שייך לומר כן דמה פשע כהן שיש לנו להפקיר ממונו : **והא** הכא דמדאורייתא ארצויי מרצה דתנן על מה הציץ מרצה כו' · תימה דבהקומץ רבה (מנחות כה:) ובכילד צולין (פסחים פ: ושם) פריך להו אהדדי ומשני רבינא ורב שילא חד אמר טומאה בין בשוגג בין במזיד זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה וחד אמר איפכא והכא משמע דחדא מתניתין איירי מדאורייתא וחדא מדרבנן ואומר ר"י דהתם לא מצי לשנויי דהך דקתני בין בשוגג בין במזיד הייט מדאורייתא אבל מדרבנן במזיד לא הורצה דמשמע כיון דקתני סתמא דפסק הלכה אתא לאשמועינן דבין בשוגג בין במזיד מרצה אפילו מדרבנן והכא מוכח נמי שפיר דמאחר דקתני דציץ מרצה בין בשוגג בין במזיד אטומאה או אזריקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מדאורייתא ליכא לפלוגי ומרצה בתרוייהו בין בשוגג בין במזיד ונראה לר"י דבהא סברא פליגי דמר סבר דבטומאה איכא למיקנס טפי במזיד דהוי אתחלתא דפסולה ולא עביד נמי מגוה בשעה שמטמא ומר סבר בזריקה שייך למיקנס טפי שמקריב דבר טמא לגבוה וזילא מילתא טפי :

ועל הבשר · למאן דאמר (פסחים עז·) יש דם אע"פ שאין בשר נפקא מינה במה שהציץ מרצה על הבשר דמשוי ליה כי טהור למיקבעי' בפיגול ולאפוקיה מידי מעילה כדמפרש בפ' כילד צולין (שם עח· ושם) אבל להתיר בשר באכילה לא מהני ריצוי ציץ כדמוכח התם : **בין** ביחיד בין בצבור · כמאן דאמר טומאה דחויה בצבור (אלא) *דלמאן דאמר הותרה בצבור לא בעי ציץ לרצויי כדמוכח בכילד צולין (שם) : כולהו

[ב] וכו"ל ביומא ז· תוס' בד"ה שנטמא בין בשוגג כו' ודע דבתו' פרק האשה רבה כתבו אהך ברייתא דהציץ כו']

משפקיעים ב"ד הממון ומפקיעין הקדושין ויש לומר דהא ליכא למימר הפקר ב"ד היה הפקר וי"ל דלא שייך לומר הפקר ב"ד הפקר אלא היכא שהוא עושה ומפקירים ב"ד ממונו אבל הכא הכהן לא פשע כלל ולמה יפקירו ב"ד ממונו :

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"י מהל' תרומות הל' כ :
לג ג ד מיי' פ"ד מהל' ביאת מקדש הל' ז ופ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ב :

תוספות ישנים

תבא עליו ברכה דאכל מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו וקא משלם מידי דחזי ליה בימי טומאתו · ופ"ה אע"ג דהתשלומין נעשין תרומה ואם כן הויא מידי דלא חזי ליה בימי טומאתו שהרי הוי תרומה טמאה מ"מ איהו איכוין לשלם דבר דחזי יותר ממה שאכל. וקשה דמה לנו בכוונתו מ"מ לא חזי וי"ל דבמזיד ר"ל מזיד מן האכילה והשתא ניחא שפיר דחזי למיכל בימי טומאתו משום דבמזיד אין התשלומין נעשין תרומה עי"ל דשפיר קאמר תע"ב שהוא מפסיד עצמו יותר ממה שהפסיד הכהן כי את אשר הוא משלם הוה חזי בימי טומאתו כל זמן שהיה בידו ואת אשר הפסיד הכהן לא הוי ביד הכהן רק להסקה : שילם חולין טמאין סומכוס אומר משום ר' מאיר בשוגג תשלומיו תשלומין פ"ה משום דלפי מדה משלם דאי לפי דמים משלם לא היו תשלומיו תשלומין שהרי נעשין תרומה ולא נהירא דמשמע בפרק כל שעה א) גם לפי מדה משלם דלא אמרינן לפי מדה משלם אלא להחמיר גבי אכל גרוגרת וכו' וי"ל דמיירי ששילם כל כך מן החולין טמאין שמועילין אף להסק כמו התרומה הטהורה שאכל ומ"מ במזיד אין תשלומיו תשלומין דאכל מידי דקפץ עליה זבינא וקא משלם מידי דלא קפיץ עליה זבינא : והא הכא דמדאורייתא תשלומין מעליא הוא אי אזל כהן ומקדש בהו אשה קדושין קדושין . וא"ת ולמה לי למימר כל כך לימא והא הכא דמדאורייתא תשלומין מעליא הוא והוי תרומה ואסורין לזרים ואמרי רבנן אין תשלומיו תשלומין והוי חולין ושרינן לזרים . וי"ל אי הוה אמרינן הכי הוה מצי לשנויי דר"ל אין תשלומיו תשלומין לענין שלא ישארו לכהן אלא [יחזרו]ליד הבעלים ויהיו בידם תרומה ולא יוכל זר לאוכלם ועל כן מאריך הספר מדאורייתא תשלומין מעליא הוו וקדושיו קדושין ורבנן אמרי דאין תשלומיו תשלומין שלא יהיה לכהן חלק בהן וא"כ אין קדושיו קדושין וא"ת מ"מ יש כח בכאן לעקור הקדושין

גיטין כד.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל דהו וכו' טמאים הס"ד ואח"כ מ"ה והא הכא : (ב) ד"ה קנסו וכו' לשלומי חולין טהורים :

גליון הש"ס

גמ' א"ל שב ואל תעשה שאני. עי' סוטה ח ע"א תוס' ד"ה אם היה : רש"י ד"ה תרומה טמאה כו' דלא חלק הכתוב כו'. עי' חולין קיג ע"ב ונ"ע . ועי' רש"י בכורות יב ע"ב ד"ה תלה טמאה ויש ליישב קצת על פי דברי הר"ש פי"א מ"ג דפרה דמתני' דהתם פליג אהניא דחולין הנ"ל ונ"ע :

פסחים עז:

שם פ: יומא ז· מנחות כה: זבחים מה. גיטין נד·

שמות כט

פסחים נט: לעיל מ· [יומא סח:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה תרומה טמאה לא חזיא לאכילה וכו' וכהן טמא קאי עלה במיתה . נ"ב נ"ע דבחולין קיג ע"ב אמר שמואל דאינה במיתה וכ"פ הרמב"ם פ"ז מהל' תרומות הלכה א וכן ראיתי שוב שהשיגו בעל בני יעקב בהגהת רמב"ם שם . ועיין ספר מחנה ראובן ועיין ספר מעין החכמה דף קיח בד"ה גורן ויקב וכו' ויעוש"ה בסה"ד וי"ל דברי רש"י הכא לפרש בתרומה שלא היתה טמאה קודם שנטמא הכהן ואז שפיר הוא במיתה וכתירוץ בתרא דתוס' בחולין דף קא ע"א ד"ה בנטמא הגוף וכו' וזה ברור ודו"ק:

[ביומא ז· משני רב נחמן כי קתני הציץ מרצה אדיחיד ואי בעית אימא כו' ע"ש והאיתי במהרש"ל ביומא

א) נ"ל שגם דלפי מדה מ"מ משלם נמי לפי דמים דלא אמרינן וכו'.

תורה אור

אמר ליה בעאי לאותובך ערל הזאה ואזמל סדין בציצית וכבשי עצרת ושופר ולולב השתא דשנית לן שב ואל תעשה לא מיעקר הוא כולהו נמי שב ואל תעשה נינהו ת״ש °אליו תשמעון (דברים יח) *אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה כגון אליהו בהר הכרמל הכל לפי שעה שמע לו שאני התם דכתיב אליו תשמעון וליגמר מיניה מיגדר מילתא שאני: ת״ש *בטלו מבוטל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו יכול לא לבטלו ולא להוסיף על תנאו *א״כ מה כח ב״ד יפה והא הכא דמדאורייתא בטל גט ומשום מה כח בית דין קא שרינן אשת איש לעלמא מאן דמקדש אדעתא דרבנן מקדש *ואפקעינהו רבנן לקידושין א״ל רבינא לרב אשי התינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות ת״ש א״ר אלעזר בן יעקב *שמעתי שב״ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באדם אחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב״ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך ושוב מעשה באדם אחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לבית דין והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך מיגדר מילתא שאני: ולא זה וזה מטמאין לה: מנלן דכתיב °כי אם לשארו הקרוב אליו (ויקרא כא) ואמר מר *שארו זו אשתו וכתיב °לא יטמא בעל בעמיו להחלו (שם) יש בעל שמיטמא ויש בעל שאין מיטמא הא כיצד מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מיטמא לאשתו פסולה: ולא זה וזה זכאין במציאתה וכו׳: טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי ליה איבה הכא תיהוי ליה איבה ואיבה: ובמעשה ידיה: טעמא מאי אמרי רבנן מעשה ידיה לבעלה משום דקאכלה מזוני הכא כיון דמזוני לית לה מעשה ידיה לאו דידיה: ולא מיפר נדריה: טעמא מאי אמר רחמנא *בעל מיפר כדי שלא תתגנה הכא תתגנה ותתגנה: היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה וכו׳:
פשיטא

כולהו נמי שב ואל תעשה הוא · וא״ת סדין בציצית היכי הוי שב ואל תעשה דכי מכסה בטלית דבת חיובא היא ואין בו ציצית הרי עובר בידים וי״ל דבשעת עיטוף אכתי לא מיחייב עד אחר שנתעטף דכסותך משמע שאתה מכוסה בה כבר ואשר תכסה בה אתא לדרשא אחרינא כדאמרינן במנחות (דף מא· ושם) ולאחר שנתעטף דמתחייב שב ואל תעשה הוא וא״ת בפרק מי שמתו (ברכות כ׳ ושם*) משמע כשהוא לבוש כלאים ואין פושטן לא חשיב שב ואל תעשה אלא עמוד ועשה ואר״י דשאני כלאים דעיקר האיסור בשעת לבישה שלבש באיסור אבל כאן לא מתחייב עד אחר שנתעטף כדפרישית ומיהו קשה מדמברכינן להתעטף בציצית משמע דבשעת העיטוף עביד מצוה ומלשון להתעטף מוכיחות נמי [בה״ג] דקיימא לן בציצית דחובת גברא הוא* :

וליגמר מיניה · וא״ת שאני התם דעל פי הדבור היה מתנבא לעבור והיכי נגמר מיניה לעבור משום תקנתא דרבנן שלא על פי הדבור ונראה דכיון דעל פי הדבור שרי משום צורך שעה הוא הדין שלא על פי הדבור שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה כדנפקא לן במגילה (דף ב:) מקראי וא״ת דאמר בפרק אלו הן הנחנקים (סנהדרין פט: ושם) היכא דמוחזק שאני דאי לא תימא הכי אברהם היכי שמע ליה יצחק בהר המוריה אליהו בהר הכרמל היכי סמכי עליה ועבדי שחוטי חוץ אלא היכא דמוחזק שאני ובאליהו למה לן משום דמוחזק הא משמע דאפילו בלא נביא שרי נמי לבית דין לעבור משום מיגדר מילתא ואר״י משום דאיתחזק בנביאות היו סומכים עליו במה שהיה מבטיח בירידת אש ושוחטים על הבטחתו קדשים בחוץ שבזכותו ותפלתו תרד אש מן השמים ויהיה מיגדר מילתא שיתקדש שמו של הקב״ה ברבים וע״י כך יחזרו ישראל למוטב :

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש · פי׳ בפרק השולח (גיטין לג·) [וע״ע תוס׳ ב״ב מח:]:

טעמא מאי אמור רבנן מציאת האשה לבעלה משום דלא תיהוי ליה איבה · תימה דבפרק מציאת האשה (כתובות סו· ושם) דאמרי מציאתה כהעדפה על ידי הדחק דמי משמע דמציאתה תחת מזונות כמו מעשה ידיה כיון דמדמי ליה להעדפה והכא משמע טעמא דמציאה משום איבה ומיהו מצינו למימר דמעשה ידיה משום איבה הן כדאמר בפרק אע״פ (שם נח:) קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה אבל קשיא כיון דמציאה ומעשה ידיה תרווייהו משום מזונות ואיבה מאי שנא דגבי מציאה קאמר טעמא משום איבה וגבי מעשה ידיה קאמר משום דקמתזנא הוה ליה למימר בתרווייהו חד טעמא :

היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה פשיטא · וא״ת אמאי פשיטא והא בפרק ד׳ אחין (לעיל לה· ושם) איצטריך ליה למידק ממתניתין דאשת ישראל שנאנסה דפסולה מן הכהונה ואומר ר״י דהתם לא איצטריך למידק אלא משום שאף על פי שמותרת לבעלה אפי׳ הכי פסולה לכהונה אבל הכא כיון דאשמעינן מתני׳ דאסורה לבעלה מדרבנן דקתני תלא מזה ומזה פשיטא דפסולה נמי לכהונה כיון דמדרבנן נמי קרינן ביה ונטמאה :
אמר

אמר ליה · רב חסדא *לרבה : בעאי לאותובך ערל והזאה וכו׳ · דכל הני עוקרין בית דין דבר מן התורה : ערל . דאמר בפסחים (דף צב·) הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר וגר שנתגייר ערב הפסח אין שוחטין עליו ואמר בגמרא טעמא דבית הלל גזירה שמא יטמא לשנה הבאה כו׳ בפרק האשה אלמא משום גזירה דרבנן מבטלינן ליה מפסח : הזאה · שבות ולית עלה בשבת אלא איסורא דרבנן ועומדת בפני הפסח ומבטלתו דאמרי׳ *הזאה שבות ואינה דוחה שבת : ואזמל · לגבי מילה אמור רבנן (שבת דף קל:) אין מביאין אותו דרך גגות וקרפיפות והולאה דידהו מדרבנן ומיעקרא מילה בזמנה : וסדין בציצית · דמדאורייתא שרי דכתיב (דברים כב) לא תלבש שעטנז אבל גדילים תעשה לך וגזור רבנן משום כסות לילה שפטור מן הציצית והוי כלאים שלא במקום מצוה במסכת מנחות בהתכלת (דף מ׳) : וכבשי עצרת · לא קבלתי מרבותי ומ״מ כך נראה בעיני וכשר הדבר ששנו בתוספתא ומייתי לה במסכת ביצה בגמרא פרק שני (דף כ:) כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק והבשר יאכל דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה והרי הן כשלמים דעלמא ואם היתה שבת שחלה עצרת בשבת וניתנה שבת לדחות אבל לשמן וטעה זה ושגג בשלא לשמן לא יזרוק ואם זרק הורלה כו׳ והא הכא דזריקה בשבת שבות בעלמא הוא כדשנינן התם שאני שבות דשבת כו׳ וקתני לא יזרוק ועקרא שבות דרבנן ג׳ עשה דזריקת דם והקטרת אימורים ואכילת בשר אלא שב ואל תעשה שאני : שופר ולולב מצות עשה ומבטלינן להו בשבת מדרבנן משום גזירה שמא יטלנו בידו כו׳ : אליו תשמעון · בנביא אמת כתיב : כגון אליהו בהר הכרמל · שהקריב בבמה ושעת איסור הבמות היתה ואיכא כרת דשחוטי חוץ וכרת דהעלאה : מיגדר מילתא · לעשות גדר ותקנה כי התם שהשיבן על ידי כן מעבודת כוכבים : ביטלו · בעל ששלח גט לאשתו וקדם ובא אצלה או ששלח לה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל ותנן (גיטין דף לב·) בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו ולא היה מודיע לה התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהיו עושין כן מפני תקון העולם דזימנין דמבטל ולא ידעה ואינסבא ובניה ממזרים ועלה תני בטלו לגט לפני בית דין במקום אחר אחר תקנת רבן גמליאל מבוטל: והא הכא דמדאורייתא מאי מבטל ליה · עד דמטי לידה דכתיב (דברים כד) ונתן בידה ועד דמטי לידה לאו גיטא הוא: מה כח ב״ד יפה · שהתקינו שלא לעשות כן: אדעתא דרבנן · תולה בדעת חכמים דהא כדת משה וישראל קאמר: ואפקעינהו רבנן · על ידי גט זה לקידושין מינה ושוינהו למעות דקידושין מתנה למפרע דהפקר ב״ד היה הפקר : התינח קדיש בכספא · איכא למימר אפקעתא דשוינהו למעות מתנה : קדיש בביאה · מאי אפקעתא איכא למימר האי ביאה מאי שויוה : א״ל · כיון דבדעתא דרבנן תלה ורבנן אמור דכי יהיב לה גט כי האי תבטל ביאה דתיהוי בעילת זנות ואית דאמרי תינח קדיש בכספא דקידושי כסף דרבנן קדיש בביאה דקידושין דמדאורייתא נינהו מאי איכא למימר וטעות גדול הוא בידם דקידושי כסף דאורייתא נינהו ומג״ש דקיחה קיחה משדה עפרון גמר לה במסכת קידושין (דף ב׳) וג״ש בסיני גמרה וכל י״ג מדות ואי קידושי כסף מדרבנן מי קטלינן נפשא עלייהו דבעל ארוסה בסקילה ועוד מאי שינויא דשני שויוה רבנן כו׳ הא קשיא ליה היכי מצו רבנן לאפקועי מידי דאורייתא ומשני ליה שויוה רבנן הא נמי אפקעתא היא : שהיה רוכב על סוס · ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין ע״ג בהמה (ביצה דף לו:) : וסקלוהו · כמחלל שבת גמור : צריכה לכך · שהיתה עת צרה והיו פרוצין בעבירה : שהטיח · בעל : כדי שלא תתגנה על בעלה · כגון נדרי עינוי נפש שלא ארחץ שלא אתקשט :
פשיטא

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי׳ פ״ט מהלכות יסודי התורה הל׳ ג:
לה ב מיי׳ פ״ו מהל׳ גירושין הל׳ טז סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סימן קמא סעיף ס:
לו ג מיי׳ פכ״ד מהל׳ סנהדרין הל׳ ד ה סמג לאוין רמ טוש״ע ח״מ סימן ב:
[עי׳ במכות כג:]

ס״א [וע״ע תוספות שבת כה: ד״ה סדין ותוספות מנחות מ: ד״ה סדין]

תוספות ישנים

כמו אליהו בהר הכרמל. וא״ת דלמא שאני התם [שהיה] על פי הדבור דכתיב וכדברך כן עשיתי וי״ל מדקאמר הכל לפי שעה שמע לו משמע אפי׳ שלא במצות המקום דאי במצות המקום לעולם יש לשמוע לו וא״ת אמאי לא משני שאני אליהו דאתחזק וי״ל מדקאמר אפילו אמר לך נביא עקור משמע דבכל נביא מיירי וה״ה לחכמים : שויוהו רבנן לבעילתו בעילת זנות י״מ משום דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה ולא נהירא דמ״מ לא עקרינן קדושין דאורייתא וא״ת א״כ יכולין ממזרים ליטהר שיתן לה גט ע״י שליח ויבטלנו שלא בפניו ונימא אפקעינהו רבנן לקדושי מיניה ונמצאת שלא היתה אשת איש כשזנתה וכן נמי קשה ליחוש שמא יתפס על בת אחותו[וכ״ל] דהה״נ היכא שאנו רואין שהוא מתכוין לא נפקיע הקדושין . עוי״ל מהסיא דשמא יתפס על בת אחותו אין זה חיפוי כיון דמן הדין יכול לעשות כן וא״ת א״כ איך מגיט מיתה באשת איש שלא התראתה הוי התראת ספק דשמא יתן לה בעלה גט ע״י שליח ויבטלנו שלא בפניו ונמצא שלא היתה אשת איש מעולם . וי״ל כיון דהשתא ודאי קא עברה דהא אשת איש היא משום מעשה שיוכל לבא לא קרינן לה התראת ספק ובזה ניחא הא דאמרינן אמרו לו אל תשתה דהוי התראת ספק לפי שכל זמן שהוא לפנינו כמו שהוא עכשיו ודאי לא עבר : מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר . ותימה דהא אמרינן התם דהפרת נדרים דאורייתא וי״ל דה״פ מאי טעמא אמור רבנן בעל מיפר בנדרים שאין בהם עינוי נפש דאין מיפר מדאורייתא כי הכי דאמרינן לעיל דמיפר משום דכל שנודרת על דעת בעלה נודרת משום שלא תתגנה והיינו כעין שפי׳ לעיל גבי כתובה א״כ י״ל אמור רבנן לאו דוקא :

מסורת הש״ס

[נ״א לרבא]
[פסחים סו·]
גיטין לג·
[כתובות נט: קדושין מב·]
כתובות ג· ב״ב מח: לקמן קי· גיטין לג. עי׳
סנהדרין מו·
לעיל כב:
[עיין תוס׳ לעיל סט. ד״ה מ״ט]

פשיטא בת לוי מן המעשר איצטריכא ליה ובת לוי מן המעשר מי מיפסלא בזנות והתני' *(א)לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מעשר ואוכלת אמר רב ששת (ב)קנסא : בת כהן מן התרומה : אפי' בתרומה דרבנן : ואין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה וכו' : *כתובה מאי עבידתה אמר רב פפא כתובת בנין דיכרין פשיטא מהו דתימא לדידה דעבדא איסורא קנסוה רבנן לזרעה לא קנסו רבנן קמ"ל : אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין : אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייבם מדרבנן אחיו של שני חולץ מדרבנן ולא מייבם לא מדאורייתא ולא מדרבנן : ר' יוסי אומר כתובתה על נכסי בעלה וכו' : אמר רב הונא בתראי מודו לקמאי קמאי לא מודו לבתראי ר' שמעון מודי ליה לר' אלעזר דמה ביאה דעיקר איסורא לא קנים וכ"ש מציאתה ומעשה ידיה דממונא הוא ור' אלעזר לא מודי ליה לר' שמעון מציאתה ומעשה ידיה דממונא הוא לא קנים אבל ביאה דאיסורא הוא קנים ותרוייהו מודו ליה לר' יוסי הני דיתבא תותיה לא קנים וכל שכן כתובה דלמשקל ומיפק קאי ורבי יוסי לא מודי להו כתובה דלמשקל ומיפק הוא דלא קנים אבל הני דיתבא תותיה קנים רבי יוחנן אמר קמאי מודו לבתראי בתראי לא מודו לקמאי ר' יוסי מודי ליה לר' אלעזר כתובה דמדידיה לדידה לא קנים וכ"ש מציאתה ומעשה ידיה דמדידה לדידיה ור' אלעזר לא מודי ליה מציאתה ומעשה ידיה הוא דמדידה לדידיה לא קנים אבל כתובה דמדידיה לדידה קנים ותרוייהו מודו ליה לר' שמעון ומה הני דמחיים לא קנסי ביאה דלאחר מיתה לא כ"ש ור' שמעון לא מודי להו ביאה הוא דלאחר מיתה לא קנים אבל הני דמחיים קנים : נשאת שלא ברשות וכו' : *אמר רב הונא אמר רב הכי הלכתא א"ל רב נחמן *גנבא גנובי למה לך אי סבירא לך כרבי שמעון אימא הלכה כרבי שמעון דשמעתיך כרבי שמעון קאזלה וכי תימא אי אמינא הלכה כרבי שמעון משמע אפילו בקמייתא אימא הלכה כר' שמעון באחרונה קשיא א"ר ששת *אמינא כי ניים ושכיב רב אמרה להא שמעתתא *הלכה מכלל דפליגי מאי הוה לה למיעבד מיאנס אנסה ועוד תניא (ג)כל עריות (א) שבתורה אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שניסת על פי ב"ד על פי בית דין הוא דבעיא גיטא על פי עדים לא בעיא גיטא מני אילימא רבי שמעון על פי בית דין מי בעיא גט והתניא ר' שמעון אומר עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה על פי עדים כשגגת איש באשה אידי ואידי לא בעיא גט אלא לאו רבנן היא לעולם רבי שמעון היא ותריץ הכי ר"ש אומר עשו ב"ד בהוראתן כבוונת איש באשה [ובעיא גט] על פי עדים כשלא בכוונת איש באשה [ולא בעיא גט] רב אשי אמר לענין איסורא קתני והכי קאמר עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה ומיתסרא על בעלה על פי עדים כשגגת איש באשה ולא מיתסרא על בעלה

רבינא

רש"י

פשיטא · זונה היא : לויה שנשבית · וחיישינן שמא נבעלה לעובד כוכבים : או שנבעלה בעילת זנות · כגון לעובד כוכבים ועבד וחלל וכל הנך דאמר באלמנה לכ"ג (לעיל סח·) דמפסלא בהו בת כהן מתרומה גבי לויה לא פסלי ממעשר : בתרומה דרבנן · דאילו בתרומה דאורייתא לא איצטריך למיתני דכיון דקנסוה אמעשר כ"ש אתרומה : כתובה מאי עבידתה · הא תנן ברישא אין לה כתובה : כתובת בנין דיכרין · דתנן בכתובות (דף נב:) כתובת בנין דיכרין (ב) דיהוון ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון ואם מתה בחייו ונשא שניה וילדה לו ומת הוא בני שניה אפי' הן נקבות נוטלין כתובת אמן כתוב גמור שהרי נתאלמנה מאביהן ובני ראשונה אם יש זכרים נוטלין כתובת אמן ואף על גב דמתה בחייו דרבנן תקון כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו והכא לא שקלי יורשין דילה כתובת בנין דיכרין אלא בני הכשרה נוטלין כתובת אמן והשאר חולקין בשוה : ולא מייבם מדרבנן · דרבנן קנסוה : אחיו של שני חולץ מדרבנן · דמדאורייתא לא רמיא קמיה ורבנן הוא דאצרכוה חליצה משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כדאמרן לגבי גט : ביאה דעיקר איסורא לא קנים · דקתני ביאתה קונה אותה לפטור צרתה : הני דיתבא תותיה · ואיכא למימר אתי לקיומה הואיל ונוהג בה מנהג נשים ואפי' הכי לא קנסי כ"ש כתובה דזהו תחלת גירושין כי שקלה כתובה : דמחיים · בחיי בעלה : נשאת שלא ברשות · רבי שמעון קאמר לה : בקמייתא · ביאתה או חליצתה כו' בנשאת בעד אחד : מכלל דפליגי · רבנן עליה דר' שמעון בסיפא בנשאת בעדים : כל עריות · שאמרו שכן ערוה אין צריכות גט ממנו אם ניסת למי שהיא ערוה עליו : חוץ מאשת איש · שניסת בעד אחד ע"פ בית דין דאצרכוה רבנן גיטא כדאמרן במתני' : לא בעיא גט · דאנוסה היא : עשו בהוראתן · הורוה ליגשא בעד אחד : כזדון איש באשה · כהבא בזדון על אשת איש ונאסרה על בעלה : כשגגת איש באשה · ולא נאסרה : אידי ואידי לא בעיא גט · מדקא מדמי ליה לזדון ולשוגג : אלא לאו רבנן היא · ושמע מיניה בעדים מודו : לעולם רבי שמעון היא · הך קמייתא דקתני חוץ מאשת איש כו' : כבוונת איש באשה · כפנויה שנתכוון לקדשה דבעיא גיטא : כשלא בכוונה · כבא על הפנויה שלא לשם קדושין : לענין איסורא · ולעולם כדקא ס"ד מעיקרא כזדון איש באשת איש ומיהו לענין גט לא קמיירי דאע"ג דמדמי לה לזדון בעיא גיטא :

ולא

תוספות

אמר רב ששת קנסא · ולא מצי לשנויי דמתניתין כרבי מאיר דאמר (לעיל דף פה:) מעשר ראשון אסור לזרים דגמר מתרומה וה"ק מה תרומה מיתסרא לזונה אף מעשר כן דאפילו ר"מ מודה דזונה לא מיתסרא במעשר דלא ילפי' מתרומה לגבי הא משום דמה תרומה לא מיפסלה מתרומה אלא בביאה דמיפסלה לכהונה אף במעשר נמי לא מיפסלה במעשר אלא בביאה דמיפסלה בה ללויה דע"כ ברייתא דפריך מינה ר' מאיר היא דלרבנן לא איצטריך למיתני זונה אוכלת במעשר דמהיכא ס"ד דמיפסלה אלא ודאי לר"מ נמי שריא אם לא מטעם קנסא כדקאמר ושמא לרבי מאיר דוקא מיפסלה באכילת מעשר דקנסוה שתחשב כזרה וזר אסור במעשר אבל לרבנן לא שייך לקונסה דלא גרעה מזר ומתני' ר"מ היא אי נמי אפילו כרבנן דקנסוה שלא ליתן מעשר לה אף על פי שמותרת לאוכלו :

כל שכן מציאתה ומעשה ידיה דממון הוא · דלא קנים וחשיב קנס מה שאין מציאתה ומעשה ידיה לבעל משום דאיכא לה איבה וגם מתוך כך אין לה מזונות ומכל מקום קאמר לקמן מדידה לדידיה משום דסתם נשים מעשה ידיהן עודפות ממזונותיהן :

הני דמחיים קנים · וא"ת כיון דר' שמעון מודה דצריכה גט מזה ומזה אלמא חיישינן שמא (ג) גירשה זה ונשא זה דבהכי תלי טעמא כדאמר לעיל (דף פח:) מהאי טעמא גופיה א"כ לא תתייבם שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא נושא גרושת אחיו ואר"י דמכל מקום כיון דלא קנים לאחר מיתה לא חיישינן מידי דהוה אנתקדשה ואחר כך בא בעלה דמותרת לו :

על פי בית דין הוא דבעיא גיטא ע"פ עדים לא בעיא גיטא · וא"ת היכי מדקדק מזה דע"פ עדים מותרת לחזור לרבנן לעולם אימא לך דאסורה אע"ג דלא בעיא גט מידי דהוה אנשאת ע"פ ב"ד לר' שמעון דאמר אידי ואידי לא בעיא גט ואפ"ה מודה ר"ש בנשאת בעד אחד דתצא מזה ומזה ואר"י דאין ראיה מדרבי שמעון לרבנן דלרבי שמעון לית ליה קנסא דגט בשום מקום אבל רבנן דקנסו להצריכה גט מזה ומזה בעד אחד אם איתא דהוה קנסינן בב' עדים הוה בעיא גיטא ומדלא בעיא גט שמע מינה דלא קנסוה בשני עדים ומותרת לחזור :

עין משפט נר מצוה

לז א ב מיי' פ"א מהלכות מעשר הל' ב סמג עשין קלא טוי"ד סי' שלא :

לח ג מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה ט טוש"ע אה"ע סימן עו סעיף כז :

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל עריות שאמרו אין צריכות הימנו גט : (ב) רש"י ד"ה כתובת בנין דיכרין וכו' דיכרין בנין דיכרין דיהוון ליכי מינאי : (ג) תוס' ד"ה הני וכו' שמא יאמרו גירשה זה :

מסורת הש"ס

[בכורות מז:]

כתובות נג.

[לעיל פח:]

[כתובות יט: ב"ב קלג:]

[לעיל כה: וש"נ]

[שבת נו: וש"נ]

ט א מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה יד ופ"י שם הל' ד טוש"ע אה"ע סימן קכט סעיף ג וסי' קכ סעי' א:

מ ב מיי' פ"י שם הלכה כ סמג עשין נ טוש"ע שם סי' מו סעיף ח:

[עי' תוספות גיטין פ' ד"ה מפני וכו' כתבו דבר זה בשם ר"י]

רבינא אמר לענין קרבן קתני(א) עשו בית דין בהוראתן כזדון איש באשה ולא מתיא קרבן על פי עדים כשגגת איש באשה ומתיא קרבן ואיבעית אימא הא קמייתא רבנן היא ותריץ הכי חוץ מאשת איש ושניסת ע"פ ב"ד מתיב עולא מי אמרינן מאי הוה לה למיעבד והתנן *כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות מדי לשם מלכות יון לבנין הבית לחורבן הבית היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי לימא מאי הוה לה למיעבד איבעי לה לאקרויי לגיטא אמר רב שימי בר אשי תא שמע *הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת ונמצאת זו אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד איבעי לה לאמתוני אמר אביי תא שמע *כל עריות שאמרו פוטרות צרותיהן הלכו צרות ונישאו ונמצאו אלו אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד איבעי לה לאמתוני אמר רבא תא שמע *כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה וזה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מתחת ידי האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד °איבעי לה לאקרויי לגיטא אמר רב אשי תא שמע **שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואמאי נימא מאי הוה לה למיעבד איבעי לה לאקרויי לגיטא אמר רבינא תא שמע *כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה כו' איבעי לה לאקרויי לגיטא רב פפא סבר למיעבד עובדא במאי הוה לה למיעבד אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא והתניא כל הני מתנייתא אמר ליה ולאו שנינהו אמר ליה *ואשינויי ליקו וליסמוך [ב](ופסק) אמר רב אשי ולקלא לא חיישינן הי קלא אילימא קלא דבתר נשואין הא אמרה רב אשי חדא זימנא דאמר רב אשי כל

ולא מייתא קרבן · דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור כדילפינן בהוריות (דף ב:) מבעשותה: הך קמייתא · דקתני חוץ מאשת איש (ב) כולה רבנן היא ולא תיתני שניסת דמשמע אבל בעדים לא אלא תריץ ושניסת ומשתמעין תרווייהו: חוץ מאשת איש · דהיינו בעדים ושניסת ע"פ ב"ד בעד אחד דתרווייהו בעו גט וכיון דבעינן גיטא אלמא מילתא היא ומתסרא אקמא: כתב לשם מלכות שאינה הוגנת · סופר שהיה צריך למנות למלכי ישראל או לשם מלכות אחרת כגון לשם מלכי רומי ותנא קרי לה שאינה הוגנת משום דאין להם לא כתב ולא לשון כדכתיב (עובדיה א) בזוי אתה מאד: תצא מזה ומזה · אם ניסת באותו גט: כל הדרכים · כל הנך קלקולי דמתני': מאי הוה לה למיעבד · סבורה היתה שהוא גט כשר: לאקרויה לגיטא · לפני חכם: והלכה צרתה ונשאת לשוק · שנפטרה בייבום חברתה ואח"כ נמצאת זו אילונית ואין ביאתה פוטרת צרתה כדאמר בפ"ק (דף יב:) פרט לאילונית שאין יולדת: תצא · צרתה מזה שניסת לו ומיבמה ורבי עקיבא היא (לקמן דף נב:) דעביד חייבי לאוין כגון יבמה לשוק כחייבי כריתות כאשת איש ממש: כל עריות שאמרו פוטרות צרותיהן · לשוק בלא חליצה ויבום כגון ט"ו נשים דפ"ק (דף ב:): הלכו צרות אלו ונישאו · לשוק ונמצאת הערוה אילונית ונודע שהוזקקה צרתה לייבום למפרע דערוה אילונית אינה פוטרת צרתה דאילונית מקח טעות הוא ולאו אשתו היא ואין זו צרת ערוה וזקוקה ליבם כדתנן בפ"ק (שם) וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות: תצא · הצרה מזה ומזה כו': גט לאיש ושובר לאשה · שהבעל נותן שכר הגט והאשה כותבת שובר לגבות כתובתה מן בעלה ולתת לו השובר שאם לא היתה נותנת לו שובר לא יפרע לה כתובה: ונתנו זה לזה · כסבורה זו לקבל גט מיד בעלה וקבלה שובר והיא נתנה לו גט: גט קרח · בגט מקושר קמיירי כדאמר בבבא בתרא (דף קס:) גט פשוט עדיו מתוכו גט מקושר עדיו מאחוריו כשהיה כופלו חותם העד על הכפל וחוזר וכופלו וחותם עד שני וכן שלישי ואם היו קשריו מרובים מעדיו הייני גט קרח ופסול: סבר למיעבד עובדא במאי הוה לה למיעבד · ולהחזיר לבעלה אשת איש שנשאת בעדים: והתניא כל הני · ולא אמרינן מאי הוה לה למיעבד: אמר ליה ולא שנינהו אמר ליה ואשינויי לסמוך · אם זה דוחק ומתרץ (ג) לדחות התשובה אנן ממילא שמעינן דלא אמרינן מאי הוה לה למיעבד (ופסק:) ונמנע ולא עבד עובדא: ולקלא לא חיישינן · אם ניסת בבית דין ואח"כ יצא קול שבעלה חי ולפניו לא בא: כל

רבינא אמר לענין קרבן קתני · והכי קאמר עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה וליכא למימר משום דחשיבא כמזידה הוא דלא מיחייבא קרבן משום דהוי לה למידק דהא תנן (לעיל פז: ע"ש) הורוה ב"ד לינשא (ד) וחזרה וקלקלה חייבת בקרבן שלא הורוה אלא לינשא ויותר קרובה היא למזיד כשקלקלה מכשניסת אלא טעמא משום יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור דהכי אית ליה לר' שמעון בפ"ק דהוריות (דף ג:) והאי דנקט הכא כזדון איש באשה סימנא בעלמא הוא:

מלכות יון כו' · והא דאמר בע"ז (דף י:) דבגולה אין מונין אלא למלכות יון בלבד אר"ת דהיינו בשאר שטרות דבגט שייך שלום מלכות דדבר גדול הוא בעיניהם להפריד איש מאשתו ואין מונין אלא למלכות אותה העיר בלבד*:

היה במזרח וכתב במערב · לא כמו שפירש ריב"ן דאבעל קאי דבהדיא אמרי' בגיטין (ד' פ: ושם) היה במזרח מאן אילימא בעל היינו שינה שם עירו אלא סופר כדאמר להו רב לספרי כי יתביתו בהיני כתובו בהיני כו' וא"ת בשלמא בעדים צריך לכתוב מקום שחותמים דאיכא קפידא שיכולין לבא לידי הזמה אבל בסופר מאי קפידא איכא ועוד תימה דעכשיו נוהגין לכתחלה שהסופר כותב כתובה בעיר זו ושולחה לחתן לעיר אחרת שהוא מקום חופה וכותבין שם עיר החופה ששם חותמין ושמא י"ל הא דנקט הגמרא היה סופר במזרח לאו דוקא משום סופר אלא משום עדים אלא משום דמתני' קתני היה במזרח לשון יחיד דמשמע סופר ואורחא דמילתא דבמקום שהסופר כותב שם עדים חותמים וליכא פסולא אלא משום עדים ורב דקאמר נמי לסופרים לא היה מקפיד אלא משום עדים ובשאר שטרות אפילו שינה מקום עדים דיעבד כשר כדקתני באחד דיני ממונות (סנהדרין לב: ושם) שטר שזמנו כתוב באחד בניסן אע"פ שבאו עדים ואמרו באחד בניסן עמנו הייתם שטר כשר ועדיו כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו אלא בגיטין החמירו והא דגיטין המאוחרים כשרים היינו כשהעדים והסופר היו באותה העיר בזמן הכתוב בגט וא"ת מנאו באשפה אמאי כשר לרבי מאיר ניחוש שמא איחרו וכתבו ולא חש הסופר להיות בעיר ביום הכתוב בו וזרקו לאשפה והוא דהיה במזרח כר"מ נמי אתי כדמוכח בהמגרש (גיטין פו:) לפר"ת גבי(ה) ג' גיטין פסולים דפריך והא איכא שלום מלכות דפי' דלאו אשלום מלכות קפדינן דהוא מותר אפי' לכתחלה לרבנן דר' מאיר כמו שאנו כותבים לבריאת עולם אלא מסיפא דהיה במזרח וכתב במערב פריך וכן מוכח בפר"ח דגרס האיכא כתב לשם מלכות כו' משמע דמסיפא פריך ומוכחא סוגיא דאתיא כר' מאיר ואר"י דלא מחזקינן ליה כמאוחר דמסתמא בו ביום שנמלא נכתב כמו שמוכיח מתוכו ומסתמא שם היה הסופר וכתב מקומו אי נמי בידוע שהסופר שם [וע"ע תוס' גיטין פ' ד"ה כי יתביתו]: תא שמע כל עריות כו' · ס"ד בכונס יבמתו שייך למימר איבעי לה לאמתוני שהיתה בחזקת איסור לשוק עומדת ואין לה להנשא עד שיתברר הדבר שמותרת לשוק אבל כאן בחזקת היתר לשוק עומדת: תא שמע כתב סופר גט לאיש כו' · ס"ד דהכא לא שייך איבעי לה לאקרויי גיטא כמו לעיל דמיירי אפילו אקריאת גיטא אחר כתיבה קודם נתינה ועיילה לבי ידיה ואיחלף ומשני דאיבעי לה לאקרויי לגיטא לאחר שנתן לה הסופר: תא שמע שינה שמו ושמה כו' · כגון שיש לו ב' שמות אחד ביהודה ואחד בגליל והיה ביהודה וכתב שם של גליל ס"ד דהכא מאי ה"ל למיעבד אע"ג דאקרויה לגיטא קס"ד כשר ומשני דאיבעי לה לאקרויה גיטא ולשאול ולאסוקי דעתא דכאן ביהודה אין שמו כך: תא שמע כנסה בגט קרח · ס"ד דהכא לא פשטה כל כך דלא איבעי לה לאסוקי אדעתא דמיפסיל בהכי ומשני דאיבעי לה לאקרויי גיטה בבית דין הבקיאין בדבר הרבה ואין הגמרא מביא הנך משניות כסדר המשנה אלא כסדר הראוי להקשות זה אחר זה דלא מיתרלא בתרייתא בשינויא קמייתא כדפרישית[וע"ע תוס' כתובות קב: ד"ה ת"ש מתו]: שם עירו ושם עירה. נראה לר"י דלא חיישינן לכתוב מקום עמידתו באותו יום אלא מקום עיקר דירתו דהא בגיטין הבאים ממדינת הים אי אפשר לידע מקום עמידתם באותו יום: כל

תוספות ישנים

היה במזרח וכתב במערב בגיטין פריך במאן איירי אילימא בעל היינו שינה (שמו) שם עירו (ושמה) ושם עירה אלא מיירי שהיה הסופר במזרח וכתב במערב ומקשינן אמאי לא מוקי לה התם כבעל ומיירי שהיה עומד שם בשעת כתיבת הגט וכתב עמידתו במערב ומתרצינן דודאי א"צ לכתוב יום שעמידה בשעת (הנתינה) [הכתיבה] ורא"ה לדבר דאי היה צריך לכתוב מקום עמידת האיש כמו כן היה צריך לכתוב מקום עמידת האשה וא"כ לא מצינו גיטין באים ממדינת הים שהרי א"א לדעת מקום עמידת (הבעל) [האשה] בשעת הנתינה ועל מקום לידה אומר הר"י דא"צ לכתוב דשם עירו ושם עירה לא מיירי רק בעיקר דירתם ולדרבה טוב ליזהר שלא לכותבו שא"א לעמוד בו ויבא לכתוב גט בטעות ואם שינה מקום לידתו נראה דאין לפסול בגט בכך ואין לפסול משום דשהדי אסקרא תתימי דהא לא חתימי רק אעיקר הגט דהא בכתובות [דף כד. אמרינן] אם כתוב בשטר איש פלוני כהן אין מעלין אותו לכהונה שהרי אין מעידין שהוא כהן דעל גופא דשטרא לבד קתימי. ומעשה היה לפני הר"י ששינו מקום לידתו והכשירו והשתא מוקי לה תלמודא בגיטין דהיה במזרח וכתב במערב ר"ל הסופר. ותימה דבכתובות שלנו אין אנו נזהרים מזה שמ"לכותבה במקום שהוא והחופה במקום אחר ונראה דאין קפידא בסופר רק בעדים כשחותמין במקום אחר מאותו שנכתב הגט אבל בכתובות שלנו הס"ן כותב מקום שיחתמו בו העדים א"נ כיון שידוע לעולם שהס"ן כותב כל הכתובות שבגבול עירו אף כי אין החופה במקום שעומד בו לא מחזי כשיקרא: איבעי לה לאקרויי גיטא. וא"ת א"כ דמיירי בלא קראוהו מאי אריא שלא נכתב כהלכתו כיון דלא קריוה מיפסיל דהכי משמע בגיטין וי"ל דאף כי מיפסיל לא אמרי' תצא מזה ומזה. א"נ מיירי הכא דקריוה לאחר נתינה אבל לא קריוה קודם נתינה וא"כ אי לאו משום דשינה לא מיפסיל בהכי דודאי לכתחלה בעי קרייה לפני נתינה ולאחר נתינה אבל דיעבד לא מיפסיל אי קריוה לבסוף והכא משום דשינה מפסיל: איבעי לה לאמתוני. וא"ת ע"פ עדים נמי איבעי לה לאמתוני לראות אם יבא בעלה וי"ל דהכא שנפלה ליבם ובחזקת איסור לשוק היא איבעי לה לאמתוני לראות אם תמלא חברתה איילונית אם לאו טרם שתנשא לשוק אבל במתני' כיון דאתו עדים ואמרו שמת בעלה הרי עומדת בחזקת היתר ומה יש לה עוד להמתין: לשם מלכות שאינה הוגנת. פ"ה לשם מלכות רומי שאין להם לא כתב ולא לשון ותימה דהא תזינא דאית להו כתב ולשון וי"ל דאינו כתב מיוחד אלא לקחו אותו משארי לשונות וא"ת אמאי לא חשבינן ליה ללשון גמור כמו לשון ישמעאל ולשון אדום שלא היו כמו כן בדור הפלגה וי"ל דאין לשונם טוב כל כך כמו לשון ישמעאל כדאמרי' בירושלמי דל"ב לשונות הליף שים וכולם חזרו ויצאו מאדום וישמעאל עוי"ע דר"ל אין להם לשון המלכות כמו לשארי אומות שים

הגהות הב"ח

(א) גמ' לענין קרבן קתני והכי קאמר עשו ב"ד: (ב) רש"י ד"ה הך וכו' מאשת איש וכו' רבנן: (ג) ד"ה אמר ליה וכו' ומתרץ לדחות התשובה: (ד) תוס' ד"ה רבינא וכו' לינשא והלכה וקלקלה: (ה) ד"ה היה וכו' לפר"ת גבי ג' גיטין:

גליון הש"ס

גמ' איבעי לה לאקרויי כו'. עי' גיטין יט ע"ב תוס' ד"ה צריכין למקרייה:

גיטין עט:
ג"ז שם פ:
ג"ז שם
ג"ז שם פ:
ג"ז שם
שם פא:
[ב"ב קס:]
ס"א איט

כל קלא *דבתר נשואין לא חיישינן מהו דתימא הואיל ואתאי לבי דינא ושרינן (א) כקלא דקמי נשואין דמי ותיתסר קמ"ל: ניסת ע"פ ב"ד תצא וכו': אמר זעירי ליתא למתני' מדתני בי מדרשא דתני בי מדרשא הורו בית דין ששקעה חמה ולבסוף זרחה אין זו הוראה אלא טעות ורב נחמן אמר הוראה היא א"ר נחמן תדע דהוראה היא דבכל התורה כולה עד אחד לא מהימן והכא מהימן מ"ט לאו משום דהוראה היא אמר רבא תדע דטעות הוא דאילו הורו ב"ד בחלב ובדם להיתירא והדר חזו טעמא לאיסורא כי הדרי ואמרי להיתירא לא משגחינן להו ואילו היכא דאתא עד אחד שרינא אתו תרי אסרנא כי הדר אתא עד אחרינא שרינן לה מ"ט לאו משום דטעות הוא ואף ר' אליעזר סבר דטעות הוא דתניא ר' אליעזר אומר *יקוב הדין את ההר ותביא חטאת שמינה אי אמרת בשלמא דטעות הוא משום הכי מתיא קרבן אלא אי אמרת דהוראה היא אמאי מתיא קרבן ודלמא קסבר ר' אליעזר יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב א"כ מה יקוב הדין את ההר: הורוה ב"ד להנשא כו': מאי קלקלה ר' *אליעזר אומר זינתה ר' יוחנן אמר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מאן דאמר זינתה כל שכן אלמנה לכהן גדול מאן דאמר אלמנה לכהן גדול אבל זינתה לא מ"ט [דאמרה] אתון הוא (ב) דשויתין פנויה תניא כוותיה דר' יוחנן *הורוה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט חייבת בקרבן על כל ביאה וביאה דברי ר' אלעזר וחכ"א קרבן אחד על הכל ומודים חכמים לר' אלעזר שאם נשאת לחמשה בני אדם שחייבת בקרבן על כל אחד ואחד הואיל וגופין מוחלקין: **מתני'** האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת ואחר כך אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר *אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתייבמה ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר: אמרו לה מת בעליך וניסת ואח"כ אמרו לה קיים היה ומת תצא והולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר: *אמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מותרת לחזור לו אע"פ שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונה את זו דרש רבי אלעזר בן מתיא ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה: **גמ'** מאי ראשון ומאי אחרון אילימא ראשון לפני שמועה ואחרון לאחר שמועה ליתני הולד ממזר משום דקבעי למיתני סיפא אמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ א"ל קיים היה ומת הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר תנא נמי רישא ראשון ואחרון ממזר ת"ר *זו דברי ר"ע שהיה אומר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה ולימא אין ממזר מחייבי לאוין האי תנא הך תנא דר"ע הוא דאמר מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר מחייבי לאוין גרידי לא הוי ממזר אמר רב יהודה

אמר

כל קלא דבתר נשואין · כגון כהן שנשא אשה ואח"כ יצא עליה קול גרושה או זונה: כיון דאתאי לב"ד ושרינן לה · הואיל והוצרכה לבא לב"ד להתירה אלמא בתי הוה מספקינן ליה קודם נשואין והלכך כמי שיצא הקול מאותה שעה דמי קמ"ל: הורו בית דין ששקעה חמה · בשבת והתירו לעשות מלאכה: אין זו הוראה · לסמוך עליה ולפטור יחיד שעשה על פיהם או אם עשו צבור על פיהם אין מביאין פר כשאר העלם דבר אלא כל אחד כשבה או שעירה שאין זה העלם דבר אלא טעות כסבורים שבא בעולם דבר שלא בא דהא לכ"ע גליא השתא דטעות הואי והכא נמי דמתני' טעות היא כסבורים שמת והנה בא בעלה והכל רואים אלא אעד סמוך: תדע דהוראה היא · ע"י הוראת ב"ד היא ניסת ועלייהו תליא ולא אעד דהא בכל התורה עד אחד לא מהימן והכא מהימן דתורה לא האמינתו והם האמינוהו ועבדינן אפומייהו: מאי טעמא לאו משום דהוראה היא · וכשהורו שחלב הקיבה מותר לאיעלם מינייהו וסמוך אדעתייהו והכא נמי אדעתייהו הוא דסמוך דאמרי כל אשה דייקא ומינסבא וכמאן דטעו בהוראתן דהא לא דייקא ואינסבא: חזו טעמא · טעם מובהק: וכי הדר אמרי להיתרא · בטעם שאינו מובהק מי משגיחין בהו: אתו תרי ואסרוה · הרי טעם ברור: כי הדר אתא עד· אחד ואמר עכשיו מת שרינן לה: מ"ט לאו משום · דאמרינן עד קמא אטעיין והאי בתרא מהימן דאי קמייתא הוראה היא לא דעתין סמכי מכי חזינן טעמא על ידי השנים הללו דלא אורינן שפיר היכי מצינן למיהדר לדעתין קמייתא: יקוב הדין את ההר · בניסת ע"פ ב"ד לא אמרינן ע"פ ב"ד הוא ומפטרא אלא הולכין אחר עומק הדברים ואמרינן טועה הוא דאעד סמוך ותביא חטאת שמינה: א"כ מאי יקוב כו' · מדתני הכי משמע דאי לא מעיינין בה שפיר לפום ריהטא הוה פטר לה: כל שכן אלמנה לכהן (ג) · דלהכי לא שריוה: על כל ביאה וביאה · קסבר רבי אלעזר ביאות מחלקות וטעמא במס' כריתות (דף טו.): קרבן אחד על הכל · הואיל ולא נודע לה בינתיים והויא לה כאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד: **מתני'** ואחר כך מת בנך · ולא הוזקקה לייבום ונשאת לשוק: ראשון ואחרון · מפרש בגמ': ממזר · וכר"ע מיתוקמא דאמר (לעיל דף מט.) יש ממזר מחייבי לאוין: קיים היה · כשניסת: הולד הראשון · שהיה לה בעודו חי: **גמ'** אין ממזר מיבמה · שנשאת לשוק בלא חליצה הואיל וליתה עליה אלא בלאו: האי תנא · וחכ"א אין ממזר מיבמה אלמא סבירא להו דיש חייבי לאוין שהולד ממזר מהן (ד) תנא דבי ר"ע היא דאיכא תנא בפר' החולך (לעיל מט.) אליבא דר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין דשאר דמחמת קורבה כגון אנוסת אביו לר' יהודה דאמר קאי עלה בלאו בפ' נושאין (לקמן צז.) וכגון נשא את חלוצתו דקאי עלה בלא יבנה (דברים כה) ולאו דקורבא הוא הוי ממזר: מחייבי לאוין גרידי. כגון יבמה לשוק ודומה לה:
בעניותינו

כל קלא דבתר נשואין לא חיישינן · י"מ דוקא דיצא הקול שתחלת הנשואין היו באיסור דלקלא כי האי לא חיישינן דמדעבד נשואין מסתמא דיקו בה במלתא ושקר הוא אבל במאי דהוה אחר נשואין אסרינן שפיר בקלא ולפי זה אתי שפיר ההיא דרוכל דלעיל (דף כד:) ואר"י דאי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בגיטין (דף פא. ושם) דבכל ענין לא חיישינן גבי כתב גט לאשתו והיא יושבת ומשמשתו תלא והדבר צריך בדיקה ופריך עלה והאמר רב אשי כל קלא דבתר נשואין לא חיישינן והיא דרוכל דלעיל כדפי' לעיל (דף כד: ד"ה אמר): **ואמרו** לה מת בעליך והדר מת בנך כו' הולד הראשון והאחרון ממזר · אמר ר"י דראשון היינו לפני שמועה והאחרון אחר שמועה כי ההיא דסיפא כדמפרש בגמ' דאין לפרש דלמסקנא דגמ' הוי דהכא מבעל ראשון ומבעל אחרון דהיינו מיבם דקנסו נמי לאוסרה איבם דהא ע"כ האי ממזר דהכא מדאורייתא קאמר כמו שאפרש ומיבם לא הוי ממזר מדאורייתא אפילו לר"ע דמשוי זנות יבמה כזנות דאשת איש לאוסרה איבם דאפילו אשת איש לא מיתסרא מדאורייתא ע"י טעות ואפילו מדרבנן לא מיתסרא איבם הכא למאי דמוקי לה לקמן (דף צז.) בתרי ותרי ובעידי הזמה וגט נמי לא בעי' מאותו מן השוק אם מתחלה נשאת בשני עדים כמו שהיתה מותרת לבעל אם היה קיים: **אבל** חכמים אומרים אין ממזר מיבמה · וא"ת הא משמע בגיטין דאפי' לרבנן הוי ממזר מיבמה לשוק דבפרק הזורק (גיטין דף פ: ושם) בעי הש"ס אמשנה דכל עריות שאמרו (ה) צרותיהן מותרות ניסאו אין זינו לא לימא תיהוי תיובתא לרב המנונא· ובניסואין דוקא משום דמיחלפא

מסורת הש"ס: גיטין פא. פח: פט. · [סנהדרין ו:] · [ל"ל אלעזר] · [תוספתא פי"א] · [לקמן נג:] · גיטין פט: לעיל פח: · [לעיל י: וש"נ ותוספתא פי"א] · ויקרא כא · רס"ל

הגהות הב"ח
(א) גמ' ושרינן לה כקלא: (ב) שם דאמרה אתון הוא דשויתוני פנויה: (ג) רש"י ד"ה כ"ש אלמנה לכהן גדול דלהכי: (ד) ד"ה האי תנא וכו' ממזר מהן הס"ד ואח"כ מ"ה כך תנא דבי ר"ע הוא וכו' דקורבא הוא דהוי ממזר: (ה) תום' ד"ה אבל וכו' דכל עריות שאמרו פוטרות צרותיהן ניסאו אין:

עין משפט נר מצוה
מא א מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה כ ופי"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה כ טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף ח וסימן קנו סעיף ה:
מב ב מיי' פ"ה מהל' שגגות הלכה ה ופי"ד שם הלכה ג·
מג ג ד מיי' שם פי"ד הלכה ג:
מד ה ו ז מיי' שם פ"ה הלכה ג:
מה ח מיי' פ"ג מהל' יבום הלכה יט סמג לאוין פג טוש"ע שם סימן קנט סעיף ב:
מו ט מיי' שם הלכה יט סמג שם:
מז י טוש"ע שם סימן יז סעיף נז:
מח כ מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע שם סעיף נח וסימן קנ סעיף א:
מט ל מיי' פ"ג מהל' יבום הלכה יט:
נ מ מיי' שם סמג לאוין פג טוש"ע שם סימן קנט סעיף ב:

תוספות ישנים
שיש לנו לשון המלכות כדאמרינן התם שהיה מספר קומי. תימה למה אין אנו כותבים עתה לשני המלך ואנו כותבים לבריאת עולם. וי"ל משום שהורגלו בשטרות לבריאת עולם הורגלו נמי בגיטין: **והאחרון** אינו ממזר. וא"ת ואמאי אינו ממזר כדלעיל מטעם קנס דהא לעיל אמרינן דכי נתגרשה מן הראשון הוי ממזר מן השני מטעם קנס וי"ל דר"ל הכא אינו ממזר מדאורייתא אבל מדרבנן הוי ממזר: **ונתקדשה** ובא בעלה מותרת לחזור לו. וה"ה דשריא לשני אם גרשה הראשון דראשון ושני שוין דכמו דחזיא לחזור לראשון אם גרשה השני כך מותרת לחזור לשני אם גרשה ראשון:

עין משפט
נר מצוה

נא א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ז:

נב ב מיי' פ"ב מהל' יבום הלכה יט סמג לאוין סג טוש"ע שם סימן קנט סעיף א:

נג ג שם סעיף ב:

נד ד מיי' פ"ז מהלכות אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע שם סימן מ סעיף ו [ע"ש מ"מ וכ"מ]:

אמר רב מנין *שאין קדושין תופסין ביבמה שנאמר °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהא בה הויה לזר ושמואל אמר בעניותינו צריכה גט מספקא ליה לשמואל האי לא תהיה אשת המת אי ללאו הוא דאתא אי דלא תפסי בה קדושין הוא דאתא אמר ליה רב מרי בר רחל לרב אשי הכי אמר אמימר *הלכה כוותיה דשמואל אמר רב אשי השתא דאמר אמימר הלכתא כוותיה דשמואל אם היה יבמה כהן חולץ לה ושריא ליה איתגורי איתגר א"כ מצינו *חוטא נשכר [ג]אלא אם היה יבמה ישראל נותן לה שני גט והותרה לו אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב יבמה קדושין אין בה נשואין יש בה אי קדושין אין בה נשואין נמי אין בה אימא קדושין ונשואין אין בה ואיבעית אימא מאי נשואין יש בה בזנות כדרב המנונא דא"ר המנונא *שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה ואי בעית אימא לעולם כדאמרן מעיקרא קדושין אין בה נשואין [י]יש בה דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים °א"ר ינאי בחבורה נמנו וגמרו אין קדושין תופסין ביבמה אמר ליה רבי יוחנן רבי לא משנתנו היא זו דתנן *האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך או לאחר [י]שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת א"ל *אי לאו דדלאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותיה א"ל ריש לקיש אי לאו דקלסך גברא רבה הוה אמינא לך אנא *מתניתין רבי עקיבא היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואי ר"ע כי אמר לה לאחר שיחלוץ ליך יבמיך ליתפסי בה קידושי דהא שמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דתנן קונם

בעניותינו · מתוך עניות לעתנו שאין אנו יודעים פי' המקרא: אי ללאו הוא דאתא · הרי היא כשאר חייבי לאוין ותפסי בה קדושין: אם היה יבמה כהן · וזו נישאת לשוק בעד אחד או בשני עדים שאמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך ואמר שמואל בעיא גט וכיון דיהיב לה גיטא מיפסלא על היבם שהוא כהן משום גרושה: חולץ לה · יבם ושריא לבעלה: והותרה לו · ליבם: נשואין יש בה · קס"ד לענין גט דאם ניסת לזר שאמרו לה מת בעליך ואח"כ בנך צריכה גט: בזנות · דהוי כזנות ומיתסרא איבם כרב המנונא ורב אשי דאמר לעיל נותן לה שני גט והותרה לו לית ליה דרב המנונא: כדאמר מעיקרא · נשואין יש בה לענין גט ולאו משום דקדושי נינהו אלא משום דאי מפקעת לה בלא גט אתי למימר נמי באשה שהלך בעלה למדינת הים וניסת ע"פ ב"ד בעד אחד תלא בלא גט אבל נתקדשה לא בעיא גיטא דהא אשת איש גופה שנתקדשה על פי ב"ד בעד אחד תלא בלא גט כדתנן אע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה: נמנו וגמרו כו' · דדרשינן לא תהיה לא תהא בה הויה: אינה מקודשת · כיון דהשתא לא תפסי בה קדושי לקמיה נמי לא תפסי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: מי משכחת מרגניתא · אי לאו דאמרי לך לא הוית מסיק אדעתיך דטעמא משום דלא תפסי בה קדושי השתא הוא אלא (א) דאין מקנה דבר שלא בא לעולם ואפילו יש בידו לעשות עכשיו: אמר ליה ריש לקיש · לרבי יוחנן:

דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים או דלמא נישאו וה"ה זינו ומסייע לרב המנונא א"כ בעי למימר דההיא משנה אתיא כרבנן דלר' עקיבא הא ודאי אסורה ליבם אפילו מאן דלית ליה דרב המנונא כדמוכח בסוטה בפרק היה מביא (דף יח: ושם) ובההיא משנה קתני כל הדרכים האלו בה אלמא הוי ממזר לרבנן מיבמה ואר"י דהתם הוי ממזר מדרבנן משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה אבל מתני' משמע ליה דהוי ממזר מדאורייתא מדקתני סיפא אמרו לה מת בעליך ונשאת כו' והאחרון אינו ממזר ואי רישא ממזר מדרבנן האחרון אמאי אינו ממזר דכי היכי דקנסוה גבי בעל ה"נ קנסי לה לגבי בועל דאפילו אחר שמת בעלה או גירשה אסור בה והולד ממזר ממנו ואי מיירי בנשאת בעדים ולכך לא קנסוה א"כ ברישא למה קנסו לגבי יבמה ואין להקשות כיון דלרבנן נמי הוי ממזר מיבמה מדרבנן היכי קאמר לעיל סוף פ"ק (דף טו: ושם) בני צרות מעיד אני לכם שהם כהנים גדולים אפי' לב"ש שהיו בני יבמה לשוק דהתם שלא נשאת בטעות אלא בהוראת ב"ד ואינטומדת לנאת כלל דלא שייך טעמא דמיחלפא באשה אלא דוקא בנשאת בטעות שעומדת לנאת ובירושל' מוקי להאי דגיטין כר' עקיבא ואמר ר"י דירושל' אתי כלישנא קמא דרב גידל דבסמוך דאמר יבמה קדושין ונשואין אין בה דנשואין נמי לא אסרי לה איבם דלית ליה דרב המנונא וכיון דבמזיד בזנות לא מיתסרא בנשואי שוגג נמי לא גזרו וליכא למגזר שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה נמצא מחזיר חלוצתו דהא אפילו באשה לא חיישינן להכי אלא משום קנס דהא בנתקדשה מותרת לחזור לו ולא חיישינן להכי משום דלא קנסינן לה ולא חיישינן נמי להאי לישנא דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים ולהאי לישנא על כרחך ההיא דהזורק (גיטין דף פ: ושם) כר"ע והא דאמר לקמן (דף נב.) בסוגיא דעד אחד ביבמה מהו לר' עקיבא איצטריך דס"ד (ג) הואיל ואמר רבי עקיבא יש ממזר מיבמה חיישינן לקלקולא (ודייקא) משמע דלרבנן ליכא קלקולא בנשאת לשוק בשמועת טעות לאו משום דרב המנונא ולאו משום דמיחלפא ע"כ ההיא סוגיא לא אתיא כסתמא דהש"ס דגיטין אלא כלישנא קמא דרב גידל וכירושלמי אי נמי פשיטא להו כיון (ג) דרגילה ההוא דסניא ליה טפי מדרחמא ליה סברא דלא חיישינן אלא אקלקולא דאורייתא אע"ג דבעלמא חיישינן אקלקולא דרבנן תדע דהא מסיק דאפילו לקלקולא דאורייתא לא חיישינן הלכך אין תימה אי לא איצטריך ליה לאשמועינן דאקלקולא דרבנן לא חיישינן ונראה לר"י כתרי לישני בתרא דרב גידל דהולד ממזר לרבנן כסוגיא דגיטין (דף פ: ושם) אע"ג דליתא לדרב המנונא כדאמרינן בסוטה (דף יח: ושם) מ"מ מטעם דמחלפא הוי ממזר מדרבנן ואפילו אם תמצא לומר דהלכתא כלישנא קמא דרב גידל וכירושלמי דלרבנן לא הוי ממזר מ"מ תלא וכן פסק ר"ח ורב אלפס דאפי' יש לה כמה בנים תלא ואפי' לרבנן וכן יש בירושלמי דמוקי מתניתין דגיטין כר"ע אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה אבל לנאת תלא ובשיש לה בנים איירי דהא קאמר התם תלא מזה ומזה ושלשה עשר דבר בה ולא כה"ג דמחלקי בין יש לה בנים לאין לה בנים ויש ספרים שכתוב בהם לקמן כל לשון ה"ג:

אמר רב מנין שאין קדושין תופסין ביבמה · אפילו לרבנן דרבי עקיבא דכרבנן סבירא ליה לרב מדמכשיר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל בהחולץ (לעיל דף מה. ושם) ולרבי עקיבא הוי ממזר כדאמרינן בפ' עשרה יוחסין (קדושין עה:) ולקמן נמי בשמעתין דאמר ר' ינאי נמנו וגמרו שאין קדושין תופסין ביבמה אמר ליה רבי יוחנן רבי לא משנתינו היא זו כו' ודחי הא מני ר"ע היא מכלל דאיהו אמר אפילו אליבא דרבנן והא דקתני לעיל זו דברי רבי עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין משמע דבהכי תלוי מה שהוא ממזר ביבמה פירשתי בסוף החולץ (לעיל מט. ד"ה הכל): **אי** ללאו הוא דאתא · פר"ת אי ללאו גרידא הוא דאתא אי לקדושין דלא תפסי נמי הוא דאתא ולעיל פירשתי (שם):

נותן לה שני גט והותרה · אר"ת דאיירי שנתקדשה ולא נישאת ודוקא היכא דבעי יבם לייבומי הוא דאסירא לשני אבל אי לא בעי לייבומי חולץ לה ושריא ליה להאי שקידשה דבקדושין לא קנסינן אפי' באשת איש אלא דוקא כשניסת דעבדה איסורא וכי היכי דמותרת לחזור לו מותרת נמי למקדש אם מת הבעל או גירש וכ"ש הכא ביבמה דשריא למקדש וכן הורה ר"ת הלכה למעשה באשה שלא ידעה שהיה לה יבם ונתקדשה והתירה למקדש אחר חליצת היבם והא דפריך הכא איתגורי איתגר הייט משום דקאמר חולץ לה יבם ושריא לבעלה דמשמע חולץ בעל כרחו שכופין אותו אע"פ שברצונו היה מייבם אילו לא קדשה ומש"ה פריך איתגורי איתגר אבל אם מדעתו היה חולץ היתה מותרת לו ואין זה איתגורי איתגר והא לא איצטריך ליה לרב אשי לאשמועינן וא"ת והשתא נמי מאי קמ"ל דקאמר נותן שני גט דלאשמועינן דבעיא גט לא איצטריך דכבר פסק אמימר בהדיא הלכתא כשמואל וא"ר"ת דקמ"ל שכופין אותו ליתן גט כדי שלא יהיה חוטא נשכר (ד) אבל אם נשאת אפילו רצה היבם לחלוץ אסורה לבעלה ותלא מזה ומזה כדמסיק בירושלמי דיבמה שנשאת בלא חליצה תלא ולא אמרי' זה חולץ וזה מקיים ומתני' דהזורק (גיטין דף פ.) קתני ביבמה לשוק תלא מזה ומזה אפילו בנשואי טעות וכ"ש בנשואי מזיד דקנסינן לה טפי ואפילו את"ל (ה) בכשנשאה במזיד לא שייך למגזר ולמיקנסיה כי היכי דלא קנסינן ליה בזינו משום דנשואי מזיד לא שכיחי כמו זנות מ"מ לא מיסתבר לאוקמי הך מילתא בנשואי מזיד דלא איירי הגמרא בהכי ומיהו מלינו חוטא נשכר משמע קצת דבמזיד איירי ומתוך פירוש הקונטרס משמע דאיירי בניסת דפירש בסמוך דרב אשי דהכא לית ליה דרב המנונא ור"ח פסק כהלכות גדולות דאפי' נתקדשה תלא מן המקדש וכדברי ר"ת נראה לר"י עיקר:

אין

תוספות ישנים

יבמה קדושין אין בה. פ"ה דאם נתקדשה אינה צריכה גט נשואין יש בה דאם נשאת צריכה גט · ותימה א"כ מאי פריך אי קדושין אין בה להצריכה גט נשואין נמי אין בה אשת איש תוכית דבנתקדשה לאחר לא בעיא גט ובנשאת צריכה גט כדאמרינן בריש פרקין וי"ל דקא פריך אהא דקאמר נשואין יש בה לאוסרה על היבם משמע אבל בענין אחר לא מתסרא על היבם א"כ אם זינתה לא מתסרא ולהכי פריך אי קדושין אין בה לאוסרה על היבם וגם זנות אין בה רק נשואין לבד א"כ נשואין נמי אין בה לאוסרה על היבם וכהי דבאשת איש מתסרא בנשואין שאני אשת איש דמתסרא גם בזנות · וא"ת ואמאי פשיט ליה דזנות ונשואין שוין הלא בגיטין דייק תלמודא ניסאו אין זינו לא משמע דפשוט לתלמודא שלא להשוותם וי"ל דסוגיא דהכא אתיא כמסקנא דהתם: קדושין ונשואין אין בה לאוסרה איבם ואי תקשי הכונס יבמתו וכו' תלא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה וי"ל דהשתא נאמר כמו שאמר ר' ירמיה בירושל' דהסיא כר' עקיבא אבל רבנן לא אמרי תלא מזה ומזה אלא זה חולץ וזה מקיים: ואיבעית אימא לעולם כדמעיקרא ד קדושין וזנות אין בה ואי תימא א"כ נשואין נמי אמאי יש בה משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל בזנות לא שייך למימר דזנות לא שכיח וא"ת ולמה לי למימר דמחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים תיפוק לי דכי היכי דאשה שהלך בעלה למדינת הים אסירא לבעלה גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ה"נ יש לגזור שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמצא מחזיר חלוצתו וי"ל דבאשת איש לא אמרינן הך טעמא אלא משום דזנות אסירא באשת איש ועבדינן שוגג כמזיד אבל הכא ביבמה דאין זנות אוסר א"כ אין לנו למגזר הך גזרה כלל אלא משום דמחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י:

גליון הש"ס

גמרא אמר רבי ינאי בחבורה נמנו וגמרו כו'. כעין זה מכות כא ע"ב:

מסורת הש"ס

[לעיל יג: [וע"ש לקמן נו. ומכר לעיל מט:]

דברים כה

[תלא פ"ב מ"ז כתובות יא. לו: לט: גיטין נה: סוטה טו. ב"ק לח. לט. ע"ז כ: נדה ד:]

[לעיל פא. לקמן לב. נו. גיטין פ: סוטה יח:

ב"מ טז: קדושין סב. כתובות נח:

[ב"מ יז: מכות כא: ועי' תוס' ב"מ שם ד"ה אי לאו]

[לעיל י: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי משכחת וכו' אלא משום דאין אדם מקנה דבר: (ב) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) אבל כו' דסלקא דעתך אמינא הואיל ואמר ר"ע יש ממזר מיבמה חיישא לקלקולא משמע כנ"ל וכן בסמוך: (ג) בא"ד כיון דרגילות הוא: (ד) ד"ה נותן וכו' חוטא נשכר ודוקא נתקדשה אבל אם נשאת: (ה) בא"ד את"ל דכשנשאת במזיד:

תוספות חד מקמאי

אמר רב יהודה אמר רב יבמה קדושין אין בה נישואין יש בה דמיחלפה באשה שהלך בעלה למדינת הים. פי' קדושין אין בה ומותרת לחזור ליבם (לו) נישואין [יש בה] ואסורה לחזור ליבם דמחלפה באשה אחרת שהלך בעלה למדינת הים כלומר כי היכי דגזרינן באשה שהלך בעלה למדינת הים שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא מחזיר גרושתו ה"נ ביבמה גזרי' שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמצא מחזיר חלוצתו וכיון שפסק הרב אלפס דאפי' כשנשאת על פי עדים אסורה לחזור לו דלא עבד עובדא א) במנו אנוסה וצריכה גם מראשון דאי הוה אמר מינס אניסה (ליה) [לא]צריכה היטנו גם ה"נ ביבמה ל"ש נשאת ע"פ ע"א כדפסק הרב אלפס שפסק דע"א ביבמה מהימן ול"ש נשאת ע"פ (ע"א)[שני עדים] אסורה לחזור לו ויש שמפרשים בכל יבמה שנשאת לשוק ואע"פ שלא נשאת לו ע"פ ע"א ולא ע"פ ב"ד אסורה

א) נראה דצ"ל דלא עבד עובדא כוותיה דרב דמינס אניסה אלא צריכה גט מראשון וכו'

כתובות נט. סו. ע. נדרים פה. קדושין סג.

[קדושין סג: ע"ש וש"נ]

ב"מ סו:

שם עז:

[עי' תוס' סוכה כג: ד"ה שני]

[עי' תוס' עירובין ל: ד"ה לא נתבדו]

קונם שאני עושה לפיך · אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונם: אינו צריך להפר · דכיון דקא משעבדא ליה למעשה ידיה לא מציא נדרה: שמא תעדיף עליו כו' · דתנן (כתובות דף סד:) מה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי כו' וטפי לא משעבדא ליה והעדפה חייל נדר ואע"ג דעדיין לא נעשית המלאכה: ופליגא דרב נחמן · הא דאוקימנא דלר"ע אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: רב הונא כרב · כלומר מרב שהוא רביה קבלה ורב מרבי ינאי וכן כולם °זה למעלה מדורו של זה היה: המוכר פירות דקל· בימות הגשמים: עד שלא באו לעולם · אם בא לחזור בו קודם ניסן שאז האילנות מוציאין יכול לחזור בו: משבאו לעולם אין יכול לחזור בו · דכי אתו חייל זביני אלמא אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: האומר לחברו · קודם שקנה את השדה: קנה · והויא מתנה אלמא מרב שמיע ליה: נגה ליה · שהה יותר מזמנו: עילוייהו · ואע"ג דאכתי לא אתו: למען תלמד · גבי תרומה ומעשרות כתיב ואכלת לפני ה' וגו': כל הימים אלו יו"ט ושבתות · הוי למד להזהר שלא יבטל עונג שבת בשביל תיקון הטבל: למאי הלכתא · ומה אתא קרא לאזהורי: אי נימא עשורי בשבתא ומיכל · ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דשבת הוא מתקן פשיטא וכי איצטריך קרא למישרי טלטול דרבנן הפרשת מעשרות בשבת איכה אלא משום שבות דתנן אלו הן משום שבות לא מגביהין תרומות ומעשרות במסכת ביצה (דף לו:) והיכא אסר לן קרא טלטול בעלמא דאיצטריך למשרייה הכא:
אלא

תורה אור

קונם *שאני עושה לפיך אין צריך להפר ר"ע אומר °יפר שמא (א) תעדיף עליו יותר מן הראוי לו הא איתמר עלה א"ר הונא בריה דרב יהושע ³באומרת יקדשו ידי לעושיהם דידים איתנהו בעלמא ופליגא דרב נחמן בר יצחק דאמר רב נחמן בר יצחק רב הונא כרב ורב כרבי ינאי ורבי ינאי כרבי חייא ור' חייא כרבי ורבי כרבי מאיר ור"מ כרבי אליעזר בן יעקב ור' אליעזר בן יעקב °כר' עקיבא דאמר *אדם מקנה דבר שלא בא לעולם רב הונא מאי היא דאיתמר *המוכר פירות דקל לחברו אמר רב הונא עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבאו לעולם אין יכול לחזור בו ור"נ אמר ¹אף משבאו לעולם יכול לחזור בו אמר רב נחמן מודינא ²דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה רב דאמר רב הונא אמר רב *האומר לחברו שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה רבי *ינאי כרבי חייא דרבי ינאי הוה ליה אריסא דהוה מייתי ליה כנתא דפירי כל מעלי שבתא ההוא יומא נגה ליה ולא אתא שקל עשר מפירי דביתיה עלייהו אתא לקמיה דרבי חייא א"ל *שפיר עבדת דתניא °למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אלו שבתות ויו"ט למאי הלכתא אילימא לעשורי ומיכל °איצטריך קרא למישרי טלטול דרבנן
אלא

אין צריך להפר · במעלה לה מזונות ומעה כסף איירי ולכך אין צריך להפר שהמותר הכל שלו והעדפה שע"י הדחק נמי סבר דהויא לבעל אבל אין לומר דאין צריך להפר משום דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דא"כ אמאי נקט שאני עושה לפיך ליתני המקדיש מעשה ידיו של עצמו:

רבי עקיבא אומר יפר · דקסבר העדפה שעל ידי הדחק לאשה כדאמר בריש מציאת האשה (כתובות סו. ושם) וא"ת והיאך יכול להפר והא אין זה דבר שבינו לבינה וי"ל דחשיב נמי בינו לבינה לפי שאין יכול ליזהר וליקח בנמלוס את הראוי לו ליקח א"נ גם חלקה משועבד לו שילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות וא"ת וא"כ היאך יכולה להדירו כיון דמשועבדת לו וי"ל דוקא בעיקר מעשה ידיה אלמוה לשיעבודיה דבעל שהם לגמרי שלו אבל הכא דאין לו אלא פירות לא אלמוה:

יתקדשו ידי לעושיהן · להקב"ה שעשאם אבל אין לפרש לעושיהן היינו למלאכתם דא"כ הוה ליה למימר למעשיהן כדאמר בסוף פ"ק דנדרים (דף יג:) ידי למעשיהם:

ורב נחמן אמר אף משבאו לעולם וכו' · שברת רב הונא הפוכה מדרב נחמן לענין דבר שלא בא לעולם כדפי' בפ"ק דכתובות (דף ז: ד"ה המזכה) ובסוף פ"ק דגיטין (דף יג: ושם ד"ה לדבר):

קנויה לך מעכשיו קנה · וקשה לר"י למה צריך מעכשיו דכיון דאית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כאילו בא לעולם ובדבר שבא לעולם א"צ מעכשיו כדאמרינן בפרק האומר בקדושין (דף נט.) גבי האומר לאשה הרי את מקודשת (ב) לאחר ל' יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני לא בא אחר וקדשה בתוך שלשים מהו רב ושמואל דאמרי תרווייהו מקודשת אע"פ שנתאכלו וכו' ולעיל (דף לב:) נמי גבי לאחר שתתגיירי ליכא מעכשיו וכן גבי פירות ערוגה לקמן וא"ת דהכא אצטריך מעכשיו משום דסתם קנין שדה הוא בחליפין או בשטר ובחזקה דכסף אין קונה במקום שכותבין שטר אם לא שפירש בהדיא אי בעינא בכספא איקני (ג) בפ"ק דקדושין (דף כו.) ובמקומו של רב היו כותבין את השטר ובכמה מקומות מצינו בהש"ס שלא היו קונין בכסף כדאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף נד:) עובד כוכבים מכי מטי זוזי לידיה איסתליק ליה ישראל לא קני עד דמטי שטרא לידיה ובפ"ק דב"מ (דף טז.) מכדי האי גברא במאי קני ליה בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא ולהכי צריך מעכשיו דאפילו בדבר שבא לעולם אי אמר קני בחזקה או בחליפין לאחר ל' ולא אמר מעכשיו לא קנה הואיל ובשעה שיש לקנין לחול דהייט לאחר ל' כבר פסקה החזקה או הוחזר הסודר כדאמרינן בהאשה שנפלו (כתובות דף פב. ושם) משוך פרה זו ולא תהא קנויה לך עד אחר ל' לא קנה כי לא אמר מעכשיו לפי שבשעת הקנין כבר פסקה המשיכה וכן כשקנה בשטר צריך מעכשיו שאפילו יהיה נקרע השטר או נאבד קנה דאי לא אמר מעכשיו ונקרע בתוך כך או אבד לא קנה כיון דבשעת קנין אין כאן שטר כדאמר למ"ד דמקודשת ומגורשת לכשיבא דאם נקרע או אבד הגט אינה מגורשת אבל גבי אחר שתתגיירי א"צ מעכשיו דסתם קדושין בכסף הם דאפילו נתאכלו המעות חשוב כל שעה כאילו הם בעין שהמעות נשארו אצל המקנה ואם לא נעשה הקנין היה מוטל עליו להחזירם וחשוב כאילו הם בעין לשם קדושין דלאו למלוה דמי ולא לפקדון כדאמר בהאומר (קדושין דף נט.) ובפירות ערוגה נמי לא בעי מעכשיו לפי שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי וחשוב כאילו מוסרם ליד הקונה לעמוד בידו ולקנות כשיגיע הזמן שקבע אע"ג דרב מספקא ליה (שם:) במעכשיו ולאחר שלשים יום אי תנאה הוי או חזרה הוי מ"מ מהני הכא בשדה מעכשיו דהכא פשיטא דלאו חזרה הוי דודאי בדבר שבידו להקנות עכשיו יש להסתפק כשאמר ולאחר שלשים שחוזר ממה שאמר בתחלה מעכשיו אבל בדבר שאין בידו להקנות עכשיו כי הכא כשאומר לכשאקחנה אין זה חזרה אלא דאי אפשר לו בע"א ועוד דהכא שאמר מעכשיו לבסוף אין שייך להסתפק כלל וא"ת כיון דמעכשיו ולאחר שלשים הוי או תנאה או חזרה הא דא"ר יוחנן בפ' האשה שנפלו (כתובות פב. ושם) משוך פרה זו ולא תהא קנויה לך עד לאחר ל' יום קנה ומוקי לה דאמר מעכשיו אפי' עומדת באגם אי חזרה הוי אמאי קנה ואי תנאה הוי ונגמר הקנין מעכשיו למה לי עומדת באגם אפי' ברה"ר או ברשות מקנה נמי ובהכותב (שם פו.) משמע דדוקא נקט אגם שראוי למשיכה ואר"י דלא קשה מידי דר' יוחנן לטעמיה דאית ליה בהאומר (קדושין ס.) דמעכשיו ולאחר ל' לא הוי לא תנאה ולא חזרה אלא ה"ק דמעכשיו יתחיל הקנין ולאחר ל' יגמור ולהכי בעינן שתהא בסוף שלשים במקום הראוי לקנין ולמשיכה שאז נגמר הקנין ודין קנין אחר שלשים פר"י דהכי הוי דבכסף אפילו אינו בעין ובשטר כשהוא בעין ברשות קונה בסוף ל' קני בלא מעכשיו לכ"ע אבל משיכה וחזקה וחליפין ושטר שנקרע לא מהני לכ"ע (ד) ואף דאם אמר מעכשיו ולאחר ל' מהני לכ"ע שטר הנאבד וחזקה וחליפין לא מהני לקנות לגמרי לרבי יוחנן כיון דבשעת גמר הקנין אין שטר וחזקה וחליפין אבל משיכה קונה במעכשיו ולאחר ל' כיון דבסוף ל' הפרה עומדת באגם שהוא מקום הראוי לקנין דע"י תחלת משיכה שהותחל קנין נעשה האגם רשותו והוי לה כמשיכה אריכתא ואפילו יצתה מן האגם תוך ל' או אפילו משכה המקנה לחצרו ושוב (ה) בתוך שלשים חזרה לאגם קני ולרב דמספקא ליה אי חזרה הוי לא מהני מידי מה שעומדת באגם ולשמואל דפשיטא ליה דתנאה הוי בכולהו קני כיון שלא חזר בו תוך הזמן וא"ת ואמאי לא קני לר' יוחנן פרה אפילו ברה"ר או ברשות המקנה כמו שקנה קרקע במהיום ולאחר מיתה דקני מהיום גוף ולאחר מיתה פירות ושמא במהיום ולאחר מיתה משמע טפי שרוצה להקנות גוף מהיום ומסתברא דכיון דאמר לאחר מיתה דלהבריח נכסים מאחר יורשים קאתי ומקני ליה לגוף מהשתא. ר"י:

מייתי כנתא דפירי · אר"י דמשל אריס הוו שהיה נותן לרבי ינאי דאי משל רבי ינאי לא חשוב דבר שלא בא לעולם ואפילו הוו מחוברים כיון שבידו לתלוש כדמוכח בהאומר בקדושין (דף סב. ושם) ולא מסתבר לומר דלא חשיב הכא בידו לפי שהיה רחוק מהם דאין נראה לחלק בין קרוב בין רחוק:
אלא

עין משפט נר מצוה

נה א ב מיי' פי"ב מהל' נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף עא וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ב:

נו ג ד מיי' פכ"ב מהל' מכירה הלכה ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רט סעיף ד:

תוספות ישנים

א"ל שפיר עבדת וכו' אלו שבתות וימים טובים דמשום כבוד שבת יש לעשר עליהם [ואף שלא באו לעולם] ותימה דהיכי מייתי מהאי קרא דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם שלא מסכת לא שמעינן אלא בשבת ויום טוב ומאן דאית ליה אדם מקנה אית ליה בכל ענין וגם קשה דבכל מקום דקאמר דאמרינן אדם מקנה לא משמע שיהא מדאורייתא דאי הוה דאורייתא לית מאן דפליג וכ"ל דאין התלמוד מביא קרא לומר דשפיר עבד שעישר עד שלא בא לעולם דפשיטא ליה לר' ינאי דאדם מקנה ומזה לא הוצרך לשאול אי שפיר עביד אכן שאל לר' חייא אי שפיר עבד שעישר שלא מן המוקף שסברי לא היה אצלו והשיב לו שפיר עבדת משום כבוד שבת ומייתי קרא דכתיב כל הימים אלו שבתות וימים טובים:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמא תעדיף כ"ב ועמ"ש בקדושין דף ס:: (ב) תוס' ד"ה קנויה וכו' מקודשת לי לאחר ל' וכו': (ג) בא"ד בכספא איקני כדאיתא בסוף פ"ק דקדושין: (ד) בא"ד ושטר שנקרע לא מהני לכ"ע ואם אמר מעכשיו ולא אמר ולאחר שלשים מהני לכ"ע בכולם אבל אם אמר מעכשיו ולאחר שלשים וכו' שטר הנאבד וחזקה כנ"ל: (ה) בא"ד ושוב בסוף שלשים חזרה לאגם:

גליון הש"ס

גמ' כר"ע דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם · עי' בר"ן סוכה דף רל"א: שם אצטריך קרא למשרי טלטול דרבנן. וכ"ה ביומא פג ע"ב וצ"ע לשון טלטול והו"ל למימר מתקן דרבנן: רש"י ד"ה ורב הונא כרב כו' זה למעלה מדורו וכו' · עי' תשובת הר"י סימן לד דף לג:

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ג מהל' יבום הלכה ס סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנז סעיף ג :

אלא לאו כי האי גוונא אמר ליה והא אקריון בחלמא קנה רצוץ מאי לאו הכי קאמרי לי °הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ[מ"ב יח] הזה לא הכי קאמרי לך °קנה רצוץ לא ישבור[ישעיה מב] ופשתה כהה לא יכבנה רבי דתניא °לא[דברים כג] תסגיר עבד אל אדוניו *ר' אומר בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי א"ר נחמן בר יצחק דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו *ר' מאיר *דתנן *האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת ר"מ אומר מקודשת ר' אליעזר בן יעקב דתניא *יתר על כן אמר ר' אליעזר בן יעקב אפי' אם אמר פירות ערוגה זו תלושים יהו תרומה על פירות ערוגה (א) מחוברים או פירות ערוגה מחוברים על פירות זו תלושין לכשיביאו שליש ויתלשו והביאו שליש ונתלשו דבריו קיימין ר' עקיבא דתנן *קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו בעו מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה מהו טעמא דעד אחד משום *דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר והכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד משום דאיהי *דייקא ומינסבא והכא כיון דזימנין דרחמא ליה לא דייקא ומינסבא אמר להו רב ששת תניתוה *אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתייבמה ואחר כך אמרו לה חילוף הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר היכי דמי אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ועוד ממזר ספק ממזר הוא וכ"ת לא דק והא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ דוקא קתני אלא לאו ש"מ חד וטעמא דאתו בי תרי אכחשוה *הא לאו הכי מהימן ואיכא דאמר הא לא תיבעי לך דאפילו איהי נמי מהימנא דתנן *האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם כי תיבעי לך למישרי יבמה לעלמא מ"ט דעד אחד משום דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד משום דאיהי דייקא ומינסבא והא לא דייקא ומינסבא דמיסנא הוא דסניא

רש"י

אלא לאו כה"ג · דמותר לעשר על מה שלא בא לעולם ועתיד לבא לצורך עונג שבת : והא אקריון בחלמא · ליל שבת זה : קנה רצוץ · מקרא אחד ושמו קנה רצוץ : מאי לאו הנה בטחת כו' · ולאו שפיר עבדית : לא. קרא אחרינא אקריוך: קנה רצוץ לא ישבור · סיפיה דקרא לאמת יוציא משפט דשפיר עבדת : על מנת לשחררו · ומוזהר שלא להשתעבד בו: לכשיביאו שליש · דהוי גמר מלאכה כדאמר בר"ה (דף יג.) ועשת את התבואה לשלש אל תקרי לשלש אלא לשליש : עד אחד ביבמה · מעיד שמת בעלה כדי שתתייבם : דרחמא ליה · אוהבת את יבמה : הולד ממזר · דבר חייבי כריתות הוא דאשת אח שיש לה בנים בכרת : מת בעלי תנשא · אם אין כאן יבוס : יבמה לעלמא · עד אחד מתירה לשוק שאומר לה מת יבמיך או מת בעליך ואח"כ מת בנך :

תוספות

אלא לאו כה"ג. מתוך פירוש הקונטרס משמע דאיצטריך ליה למילף מקרא משום דבר שלא בא לעולם וקשה לר"י דמה לי שבתות וי"ט מש אר ימים ונראה לר"י כמו שפר"ת דאתא קרא למישרי שבת שלא מן המוקף וא"ת וכיון דשרי לתרום בשבת מדאורייתא היכי אתא קרא למישרי שלא מן המוקף כיון דיכול להמתין עד השבת ויתרום מן המוקף וי"ל דאתא קרא (ב) דהיכא דיש לו פירות בעיר אחרת ואין לו בידו אלא כדי סעודת שבת דאי הוה מעשר מינייהו גופייהו הוה בצר ליה ושרי משום עונג שבת לעשר מאותן של עיר אחרת שלא מן המוקף וא"ת ובהאי עובדא דרבי ינאי היכי הוה שרי לתרום שלא מן המוקף כיון דמדאורייתא יכול לתרום למחר מן המוקף וי"ל דהכא בתרומת פירות דרבנן התירו שלא מן המוקף משום עונג שבת כיון דבעלמא כשהם בעיר אחרת שאין יכול לתקן שרי מדאורייתא ועי"ל דשרי לתרום בע"ש שלא מן המוקף כדי שלא יצטרך לטרוח ולתרום בשבת דכל זה עונג שבת* :

לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' · וא"ת דאמר בפ"ק דגיטין (דף יג: ושם) אפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר (ג) שבעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא והשתא מהיכא דשמעינן ליה דבר שלא בא לעולם דהיינו לאחר שתתגיירי שמעינן נמי לדבר שלא בא לעולם כגון לאחר שאתגייר ואמר ר"י דלא חשיב לאחר שאתגייר לא בא לעולם כ"כ כיון שהגוף הוא בעולם רק שמחוסר גירות אבל התם נולדים לא באו לעולם כלל ואר"י שבענין זה תירץ הר"ר אלעזר משזנ"א אהא דמקשינן דאמר בריש המפקיד (ב"מ דף לג. ושם) אימור דאמר ר"מ כגון פירות דקל דעבידי דאתו ותימה דהא כל הנהו דהכא לא עבידי דאתו ותירץ דלא בעינן עבידי דאתו אלא בדבר שאין בעולם כלל אבל הנך דהכא דהוו בעולם לא בעינן עבידי דאתו וא"ת א"כ בפרק אע"פ (כתובות דף נח: ושם) גבי מקדיש מעשה ידי אשתו דמפרש טעמא דרבי מאיר מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כאומר יקדשו ידיה לעושיהם וידיה איתנהו בעולם ופריך וסבר רבי מאיר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והתניא הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר וכו' ומשני מההיא אין מהא ליכא למשמע מינה והשתא הא מההיא נמי לא שמעינן שיכול להקדיש דבר שלא בא לעולם כלל כגון מעשה ידיה שלה ואכתי מלינן למימר דלא קדשי מעשה ידיה שלה אי לא משום דנעשה כאומר יקדשו ידיך לעושיהם וי"ל כיון דחזינן דבמקלת סבר כר' אליעזר בן יעקב רבו ה"ה דבדבר שלא בא לעולם כלל סבר כוותיה ואיהו אית ליה בסמוך דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כלל וא"ת דבפרק מי שמת (ב"ב דף קמא:) משמע דגרע עובר לר' מאיר מגר דאמר לר"מ המזכה לעובר לא קנה ורב הונא נמי דסבר הכא כר"מ סבירא ליה אף משתלד לא קנה ואפ"ה לאחר שאתגייר מקודשת ולרבי חנינא הוי איפכא בקדושין בפרק האומר (דף סב:) דקסבר לאחר שאתגייר אינה מקודשת ואפ"ה אמר רבי חנינא(שם) האומר לחברו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי דאם אשתו מעוברת דבריו קיימין וי"ל דאין לחוש כל כך שכמו כן מלינו סברות רב נחמן ודרב הונא הפוכות זו מזו ועוד י"ל דרבי חנינא למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דוקא מסיק הכי אע"פ שהמשנה סוברת אין אדם מקנה מ"מ ניחא ליה לאוקמי הא דקתני התם אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי אינה מקודשת לדברי הכל משום דלא קתני לה בגמ' בברייתא בפלוגתא דר"מ ורבנן :

עד אחד ביבמה מהו טעמא דעד אחד וכו' · וא"ת מאי קמיבעיא להו הא ודאי טעמא דעד אחד משום דדייקא ומינסבא הוא כדמוכח לעיל ואר"י דמיבעיא להו הא דסמכינן אדיוקא דידה משום דעבידא לאיגלויי הוא והאי דעבידא לאיגלויי הוא עיקר הטעם ולהכי יש לסמוך אדיוקא זוטא כי הכא דלא דייקא כולי האי משום דמרחמא ליה או דלמא עיקר טעמא דעד אחד משום דדייקא והואיל וכן בעינן דיוקא רבה והכא כיון דמרחמא ליה לא דייקא כולי האי וממאי דהיא גופה נאמנת לומר מת בעלי להתייבם לא בעי למיפשט להא ליטנא דקסבר דודאי משום דמרחמא ליה לא משקרא במזיד אבל אעד אחד איכא. למימר דסמכה שפיר ולא דייקא הכא כבעלמא ופשיט רב ששת תניתוה אמרו לה מת בנך ואח"כ כו' אלמא עד אחד מהימן כאן אע"פ שהיא אינה נאמנת לומר מת בני ואח"כ מת בעלי כשהלכה היא ובנה למדינת הים כדתנן בהדיא בהאשה שלום (לקמן קיח:) דחיישינן דמשקרא משום דמרחמא ליה כל שכן במת בעליך שבעלמא נאמנת שע"א יהא נאמן וא"ת והיכי מצי למימר דדייקא כשמתירה ע"א להתייבם והא ליכא חומר בסופה כשנופלת מן הנשואין דבין לרב ובין לשמואל דפליגי ביבמה מן האירוסין אם היא כאשת איש ואסורה לחזור או לא אבל מן הנשואין לכו"ע מותרת לו לחזור וי"ל דדייקא מ"מ לפי שאין יודעת אם יכנוס או יחלוץ וחיישית שמא יחלוץ ותנשא לשוק ואיכא חומר ועוד הואיל ואיכא חומר בכל שאר נשים מדקדקת גם זו כאחרות שמורגלות לדקדק :

מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני · אע"ג דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואיכא לאוקמא בחזקת איסור ליבם אר"י היכא דיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי לא הוה לן למימר תלא מידי דהוה אניסת לאחד מעידיה דריש פרקין (דף פח:) :

כי תיבעי לך יבמה לעלמא · דאיהי לא מהימנא כדאמר בסמוך ולהאי ליטנא סבר דעד אחד עדיף מינה ולא כמו שהיה סבור בליטנא קמא דעד אחד גרוע מינה וה"ה דהוה מצי למיבעי ביבמה ליבם במת בנך ואח"כ מת בעליך דאיהי לא מהימנא אלא שכן היה מעשה דיבמה לעלמא בעו מיניה ועי"ל דאפילו

כמשמע כן דקאמר כי תיבעי לך יבמה לעלמא משמע דבענין אחר לא מצי למנוא בעיא שלו וי"ל דמ"מ הוה פשטינן ביבמה ליבם דעד אחד מהימן אפילו היכא שיש לה חזקת איסור אפילו איהי מהימנא א"כ סברא שיש להאמין עד אחד אפילו היכא דיש לה חזקת איסור דכיון דאין חזקת לנו שפיר לומר דעדיף עד אחד מבעל דבר ולא נהילא דא"כ הדרא קושיא לדוכתין דלפשוט יבמה לעלמא מדאמרי' לקמן דאיהי מהימנא לומר מת בעלה ואח"כ מת בני בכל הפחות היכא דלית חזקת איסור וא"כ יש להאמין עד אחד אפילו בחזקת איסור כדפי' דיותר יש לנו להאמין עד אחד מבעל דבר לכן נראה לפרש דמיירי שפיר הכא בחזקת היתר ומ"מ לא מלינו למפשט יבמה מדלקמן דמהימנא לומר מת בעלה ואח"כ מת בנה די"ל דאיהי מהימנא דיש

תוספות ישנים

ואיכא דאמרי הא לא תיבעי לך להתירה ליבם דודאי עד אחד נאמן דאיהי נמי מהימנא דתנן מת בעלה תתייבם וא"ת ומאי ס"ד מעיקרא וכי לא ידע המקשה כך מתניתין וי"ל דס"ד דנהי דאיהי מהימנא מ"מ עד אחד לא מהימן דדוקא איהי מהימנא דאינה מעיזה פניה לומר מת אם אינו מת אבל כי איכא עד אחד דמסייע לה מעיזה ומעיזה ומשקרת ולהאי איכא דאמרי ס"ל איפכא דכיון דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד: כי תיבעי לך יבמה לעלמא שהעד אומר מת בעליך ואח"כ מת בנך וא"ת הא נמי תפשוט דלקמן אמרינן פ' האשה אשה שהלך בעלה למדה"י ובאת ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת וכיון דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד דהכי משמע ליה להאי ליטנא וי"ל דהיינו דווקא היכא שהיתה בחזקת היתר לשוק כגון שהיו לו בנים ומש"ה מהימנא אבל הכא מיירי שהיא בחזקת איסור לשוק דכשהלך בעלה למדה"י לא היו לו בנים ומזה קא בעי אי נאמן שעד לומר שהיו לו בנים במדה"י ומת ואח"כ מת בנו. וא"ת א"כ מאי קאמר הא לא תיבעי לך דאפילו איהי מהימנא אפילו להתיר אשה ליבם יכול למצוא בעיא שלו היכא דאיהי לא מהימנא כגון שהיתה בחזקת איסור ליבם שהיו לו בנים וליבעי אם עד אחד נאמן לומר מת בנך ואח"כ מת בעליך וא"ל דה"ה דהוה מצי למיבעי יבמה ליבם והא דקבעי מיבמה לעלמא הכי הוה עובדא שבא לפניו דאין הלשון

תוספות חד מקמאי

אסורה לחזור לו אע"פ שלא נשאת לא גזרה משום אשה שהלך בעלה למדינת הים דלא מיחזר כלל : איבעיא להו עד אחד ביבמה מהו טעמא דעד אחד משום דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר ואע"ג דאין עד אחד מהימן לומר מתה אשתו שישא את אחותה ואע"ג דמילתא דעבידא לאיגלויי או דלמא טעמא דעד אחד מהימן משום דדייקא ומנסבא והכא כיון דזמנין דרחמא ליה ליבם לא דייקא ומינסבא אמר רב ששת תניתוה א"ל מת בנה ואח"כ מת בעלה ונתיבמה ואח"כ אמרו לה חלוף הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר ה"ד אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך ארני פי' אמאי תצא אם נשאת(א) לאחד מעדיה כיון דאיכא תרי סהדי ויבם עצמו יודע שמת בברי דנמצא שהיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי דתצא דסיפא דומיא דתצא דרישא שבא בעלה כשם שתצא דרישא אפילו נשאת לאחד מעדיה באומרת ברי לי ה"נ תצא דסיפא אפילו נשאת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי תצא ואמאי תרי ותרי נינהו והיכא דקיימא תיקום אבל אם לא נשאת לאחד מעדיה או שאינה אומרת ברי לי דין הוא שתצא דהבא עליה באשם תלוי קאי אבל בכתב ידי אבא מארי מצאתי מוגה בספרו בזה הלשון אמאי תצא תרי ותרי נינהו והבא עליה אינו באשם תלוי משום דאלו ואלו מודים שהבן והבעל מת אבל מכחישין זא"ז איזה מהם מת ראשון ומשום הכי אמרינן היכא דקיימא תיקום ועוד ממזר ממזר (ודאי) [ספק] הוא וכ"ת לא דק והא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ (ספק) [ודאי] הוא לאו בעד אחד · איכא דאמרי הא לא תבעי לך דאפילו איהי מהימנא דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם ואע"ג דאיכא למיפרך שאני התם דקיימא בחזקת יבום אבל היכי דקיימא בחוקת לשוק לא דתנן בפ' שלום ביתו לבינה האשה שהלכה היא ובעלה למ"ה ובאת היא ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בנה נאמנת מת בנה ואח"כ מת בעלה אינה נאמנת דא"כ גבי עד אחד שאמר מת בנה ואח"כ בעלה אמאי תתיבם איכא למימר דהכי קאמר כיון דחזינן גבי אשה דמהימנא היכא דקיימא בחזקת יבום אלמא לא אמרינן זימנין דרחמא ליה אלא דייקא ומינסבא הלכך גבי עד אחד אפי' קיימא בחזקת יבמה לשוק כגון שהלכה היא ובנה ובעלה למ"ה ואמר עד א' מת בנה ואח"כ בעלה תתיבם . כי תיבעי לך למישרא יבמה לעלמא מ"ט דעד אחד משום דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד משום דדייקא ומנסבא והכא כיון דזמנין דסנייא ליה לא דייקא ומנסבא ואע"ג דעד אחד אינו נאמן לומר מתה אשתו שישא את אחותה ואע"ג דמילתא דעבידא לאגלויי הוא ה"ק טעמא דעד אחד משום מלתא דעבידא לאיגלויי הוא דלא משקר ומשום עיגונא הקילו בה

א) עי' תוס' כאן ד"ה מאי חזית דאפילו לא ניסת לאחד מעדיה לא תצא וצ"ע .

הגהות הב"ח (א) גמ' על פירות ערוגה זו מחוברים או פירות ערוגה זו מחוברים על פירות ערוגה זו תלושים כצ"ל: (ב) תד"ה אלא כו' וי"ל דאתא קרא לסיכא כו': (ג) ד"ה לאחר כו' ה"מ לדבר שבעולם וכו' :

מסורת הש"ס

קדושין סג. גיטין מב. [נ"ל רתניא] ב"מ לג: קדושין סג. כתובות נח: קדושין סב. [תוספתא תרומות פ"ב] [נדרים פס.] [לקמן קטו: ר"ה כב: בכורות לו.] [לעיל כה.] לעיל לב. לקמן קיד: עדיות פ"א מי"ב שבועות לב:

[גיטין יג:ב"מ לג: וש"נ]

[ועי' תוס' גיטין לא. ד"ה המעות וכו' בע"ש ויו"ט איירי דשרי שלא מן המוקף]

דסניא ליה אמר להו רב ששת תניתוה אמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר היכי דמי אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ועוד ממזר ספק ממזר הוא וכ"ת לא דק הא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ דדוקא קתני אלא לאו חד וטעמא דאתו בי תרי אכחשוה הא לאו הכי מהימן לעולם תרי ותרי וכדאמר רב אחא בר מניומי *בעדי הזמה הכא נמי בעדי הזמה א"ל רב מרדכי לרב אשי ואמרי ליה רב אחא לרב אשי ת"ש *אין האשה נאמנת לומר מת יבמי שאנשא ולא מתה אחותי שאכנס לביתה היא ניהי דלא מהימנא הא עד אחד מהימן וליטעמיך אימא סיפא אין האיש נאמן לומר מת אחי שאייבם את אשתו ולא מתה אשתי שאשא את אחותה הוא ניהו דלא מהימן הא עד אחד מהימן בשלמא גבי אשה משום עיגונא אקילו בה רבנן אלא גבי איש מאי איכא למימר אלא כי איצטריך לר"ע איצטריך סד"א הואיל וא"ר עקיבא יש ממזר מחייבי לאוין אימא חיישא אקלקולא(א)דזרעא ודייקא קמ"ל (דאקלקולא דידה חיישא אקלקולא דזרעא לא חיישא) רבא אמר *עד אחד נאמן ביבמה מק"ו *לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כל שכן א"ל ההוא מרבנן לרבא היא עצמה תוכיח דלאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא התרת ואלא איהי מ"ט לא מהימנא דכיון דזימנין דסניא ליה לא דייקא ומינסבא עד אחד נמי דכיון דזמנין דסניא ליה לא דייקא ומינסבא: זה מדרש דרש רבי אלעזר בן מתיא וכו': *אמר רב יהודה אמר רב הוה ליה לר' אלעזר למדרש ביה מרגניתא ודרש ביה חספא מאי מרגניתא *דתניא °ואשה גרושה מאישה (ויקרא כא) באפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסולה לכהונה והיינו ריח הגט דפסול בכהונה:

מתני' גמי שהלכה אשתו למדה"י באו ואמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה ואח"כ באת אשתו מותרת להחזיר לו

רש"י

דסניא ליה· ליבם: והולד ממזר· כר"ע: בעדי הזמה· שהאחרונים הזימו את הראשונים ואמרו עמנו הייתם דרחמנא הימנינהו כדכתיב ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר (דברים יט) ומוקמינן ליה בעמנו הייתם במסכת מכות (דף ה.): שאכנס לביתה· ואינסבא לבעלה: סיפא דקתני כו'· הא עד אחד מהימן בתמיה מי מהימן עד אחד לומר מתה אשתך לישא אחותה: אלא· לא תידוק מיניה הא עד אחד מהימן דהיא גופה איצטריך לאשמועי' דלא מהימנא ואיבעא דר"ע איצטריך דסד"א הואיל ואמר ר"ע יש ממזר מיבמה לשוק חיישא אקלקולא וכי אמרה מת יבמי תנשא קמ"ל דלא מהימנא משום דזימנין דסניא ליה וכדאמרן אבל גבי בעלה לא אמרי' סניא ליה ואית דגרס קמ"ל דאקלקולא דידה חיישא כגון מת בעלי דאי אתי בעלה אמרינן תצא מזה ומזה וכל קלקולי דמתניתין בה הלכך מהימנא אקלקולא דזרעה כגון מת יבמה דאי נמי משקרא לא מקלקלא אלא זרעה ואפילו לר"ע לא חיישא ולא נהירא לי דהא לר"ע היא גופה מקלקלא בכל קלקולי דמתני' כדתנן במסכת גיטין (דף פ.) ולעיל בשמעתין מייתינן לה בתיובתא הכונס את יבמתו והלכה צרתה וניסת כו' תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואוקימנא כר"ע אלמא ביבמה לשוק נמי אית לן כל הני קלקולי ועוד אי איהי לא מיקלקלא למה לי למיתנייה כלל הא מסיפא שמעינן דאקלקולא דזרעה לא חיישא דקתני אינה נאמנת לומר מתה אחותי שאכנס לביתה והני ודאי לדברי הכל ממזרים נינהו וקתני דלא מהימנא וכ"ש מת יבמי דחייבי לאוין בעלמא נינהו אלא הא איצטריך לאשמועינן דאע"ג דאיהי מיקלקלא דתלא מבעלה ומיבם לא מהימנא משום דזימנין דסניא ליה: לאיסור כרת· לומר מת בעליך הנשאי: לא נתגרשה אלא מאישה· כגון שכתב לה גט ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם שלא נתגרשה זו לגמרי אלא מאישה נפרדה: פסולה לכהונה· אם מת והותרה לינשא: ה"ג והיינו ריח הגט דפסול בכהונה: **מתני'** מותרת לחזור לו· דקדושי שניה אינן כלום והרי היא כזונה ואמר בגמ' (לקמן צה.) אותה שביבתה אוסרתה ואין שביבת אחותה אוסרתה: ומותר

קדושין סו. · לקמן קיח: · ס"א אין זה · לעיל מב. [לקמן קח:] · [גי' רי"ף ורא"ש אמר רב] · לעיל כב. גיטין פב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' חיישא אקלקולא ודייקא קמ"ל כצ"ל ותיבת דזרעא נמחק: (ג) תוס' ד"ה כי תיבעי וד"ה כי תיבעי לך למסרי יבמה כד"א·

תוספות

דאפילו במת בנך ואח"כ מת בעליך קאמר דהא לא תיבעי לך דכיון דנאמנת לומר מת בעלי ואתייבם ולא חיישינן דלמא משקרא משום דמרחמא ליה דאי הוה לן למיחש דלמא לא דייקא שפיר משום דמרחמא ליה וסמכה אעד א"כ לא הוה לן להימנוה במת בעלי ותתייבם דדלמא משקרא משום דמרחמא ליה אלא ודאי משום דמרחמא ליה אינה מוגעת מלדקדק שפיר ואע"ג דדייקא שפיר מ"מ היא גופה לא מהימנא לומר מת בנה ואחר כך מת בעלה שלא האמינוה רבנן אלא במיתת בעלה לאפוקה מחזקת איסור אשת איש על ידי דיוק שלה משום עגונא אבל לאפוקה מחזקת איסור ליבם לא רצו להאמינה ואע"ג דדייקא שפיר ויש להאמינה על ידי עד אחד (ג): **כי** תיבעי לך יבמה לעלמא· דהתם איכא למימר טפי דלא דייקא שפיר משום דסניא ליה אע"ג דמשום דמרחמא ליה לא שבקה מלמידק משום דסניא שבקה טפי שגדולה שנאת השנואות מאהבת האוהבות ושכיח טפי דסניא ליה מדמרחמא ליה כדמשמע בסוף האשה שלום (לקמן דף קיז. ודף קיח:) ועוד שיותר קשה לה כשתפול לפניו כששונאה אותו ממה שנוח כשאוהבת אותו דכשאוהבת אותו אין לה כ"כ נוח כשתפול לפניו כי שמא יחלוץ ואפילו יכנוס אינה שמחה כל כך כי הרבה יש לה למצוא כיוצא בו או טובים ממנו אבל אם שונאתו אינה יכולה להנצל ממנו להנשא לאחר אם לא יחלוץ ועל כרחך צריכה ליגשא לשנוי לה או תתעגן להכי מיבעיא ליה אי עיקר טעמא הוה משום דדייקא והכא לא דייקא שפיר ואי טעמא משום דעבידא לאיגלויי הוא איכא למסמך אדיוקא פורתא ה"נ דייקא קצת אע"ג דסניא ליה וא"ת ומאי קמיבעיא ליה והתנן בהאשה שהלכה (שם) שהיא נאמנת לומר מת בעלה ואח"כ מת בנה כיון דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד וי"ל דאיהי מהימנא משום דאית לה מיגו דאי בעיא אמרה מת בעלי ושתקה מבן אבל בעד איכא למיחש שמא שכרוהו*) או שונא אותה או היא עצמה חשודה לקלקלה היכא דמסמכה עליה ולא דייקא שפיר ולכך אין להאמינו כמותה דאיהי אית לה מיגו ואיהו לית ליה מיגו דסבר אי אסהידנא אבעל לחודיה כי שמעה דמת הבן תחקור איזה מת ראשון ולא אוכל לקלקלה אבל אי אסהידנא אתרוייהו אבן ובעל כי שמעה נמי דמת בן סמכה עילואי ומיקלקלא ואפילו מהימן כאן עד בהנך תרתי בעיי אכתי איכא למיבעי לקמן עד אחד בקטטה ועד אחד במלחמה דאיכא למימר דהכא דייקא טפי מהתם והתם נמי הכי בעי אי עיקר טעמא משום דדייקא ובעינן דיוקא רבה או עיקר טעמא משום דעבידא לאיגלויי ולהכי סמכינן אדיוקא זוטא כי הנהו:

וליטעמיך סיפא דקתני אין האיש נאמן כו'· וא"ת ל"ל למידק מסיפא מגופה הוה ליה לאקשויי היאך עד אחד נאמן לומר מתה אחותה שאכנס לביתה דמאי עיגונא שייך התם דאי לא מינסבא להאי מינסבא לאחרינא ואמר ר"י דהוי מצי לדחויי גבי אשה שייך לומר עיגונא אפילו בכי האי גוונא דשמא לא תמצא אדם שישאנה אבל מתה אשתו שישא אחותה התם לא חזינא דבעיא לאינסובי ליה דהא משום גברא קאתי האי עד כדמשמע לישנא וא"ת מ"מ יכול לדקדק דע"כ לא מהימן עד אחד במתה אחותה שתכנס לביתה ואפילו שייך בה עיגונא דהא לא דייקא הכא כיון דליכא חומר בסופה ולפי מה שפירשתי לעיל (דף נג: ד"ה עד) דנשים מורגלות לדקדק ניחא:

לרבי עקיבא איצטריך· לרבנן לא איצטריך אע"ג דהוי ממזר מדרבנן כדפי' לעיל (דף נג: ד"ה אבל): **לאיסור** כרת התרת· פר"י דעד אחד נאמן לומר מת בעלה שתתייבם ולא אמר דלא דייקא משום דמרחמא ליה לאיסור לאו לא כ"ש דלא אמרינן משום דסניא ליה לא דייקא אבל מה שפירש בקונטרס לאיסור כרת מת בעליך תנשא אין נראה לר"י דהתם ליכא טעמא למימר דלא תידוק כי הכא דסניא ליה: **היא** עצמה תוכיח· דנאמנת לומר דתתייבם אע"ג דמרחמא ליה ואינה נאמנת לומר מת יבמי משום דסניא ליה: ואע"ג

*) עי' ברא"ש כאן סי' ד'.

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"ג מהל' יבום הלכה ה סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנח סעיף ג:

נט ב מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' א סמג לאוין קנג טוש"ע שם סימן ו סעיף א וסימן קנ סעיף ג:

ס ג מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סימן טו סעיף כז:

תוספות ישנים

דיש לה מגו [וכמש"כ בתוס']: לאיסור כרת התרת· לאיסור וכו' פי' לאיסור אשת איש ול"נ דא"כ הול"ל לאיסור מיתה ועוד דעל זה אמו דנין לומר אע"ג דנאמן באיסור אשת איש לא מהימנא הכא משום דמסניא ליה ול"נ דלאיסור כרת היינו להתירה ליבם [וכמש"כ בתוס' ד"ה לאיסור]:

תוספות חד מקמאי

בה רבנן הכא נמי לא משקר· א"ל רב ששת תניתוה אמרו לה מת בעלה ואח"כ מת בנה ונשאת ואחר כך א"ל חלוף הדברים תצא והולד ממזר מראשון ומאחרון ה"ד אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ועוד ממזר (ספק) [ודאי] ממזר (ודאי) [ספק] הוא וכ"ת לא דק והא מדקתני סיפא הולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר מכלל ש"מ דדוקא קתני אלא)לאו כחושי וטעמא דאתו בתרי ובתרי ואכחשינהו הא לאו הכי מהימן לא לעולם תרי ותרי ובעדי הזמה: וקשי' לן לרב ששת דמוקי למתני' בעידי הכחשה למה לי למפשטא ממתני' והא בפ' שלום בינו לבינה אמרינן דאפילו איהי מהימנא דתנן התם האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למ"ה ובאת ואמרה מת בעלה ואחר כך בנה נאמנת וי"ל דלמא מתני' כגון שהעידו עדים שמת הבעל והבן ולא ידעי' הי מינייהו מת ראשון ובכה"ג כשאמרה האשה מת בעלה ואח"כ בנה נאמנת אבל היכא דלא שמעו במיתת הבן והבעל לעולם אימא לך דלא מהימנא להכי פשטה רב ששת ממתני' וקתני סיפא דומיא דרישא דא"ל מת בעליך מה התם אפילו בדלא שמעו במיתת הבעל כלל עד אחד נאמן דסיפא נמי עד אחד נאמן ועוד דבהאי בבא נמי קתני רישא דא"ל מת בעלה ואח"כ בנה ונשאת דומיא דסיפא דא"ל מת בנה ואח"כ בעלה וכי היכי דסיפא דנתיבמה מהימנא בכל ענין אפי' לא שמעו במיתת הבעל והבן אלא ע"פ אשה [ה"נ ברישא מהימנא בכל ענין] זה התירוץ קבלתי מאבא מורי ע"ה והוא כתוב בס' המאור. א"ל רב [מרדכי] לרב אשי ת"ש אין אשה נאמנת לומר מת יבמי שאנשא [ולא] מתה אחותי שאכנס לביתה הי ניהי דלא מהימנא הא עד אחד מהימן פי' ואיידי דתנא גבי מת יבמה שאנשא באשה תנא נמי במיתת אחותה באשה אע"ג דמילתא דפשיטא היא דעד אחד לא מהימן שאכנס לביתה ולטעמיך סיפא דקתני אין האיש נאמן לומר מת אחי שאייבם אשתו ולא נאמן לומר מתה אשתו שישא אחותה איהו דלא מהימן הא עד אחד מהימן בשלמא גבי אשה משום עגונא הקילו בה רבנן אלא איש מאי איכא למימר והכא לא מצית למימר דמשום רישא דאייבם אשתו הוא דנקט אין האיש נאמן ואיידי דתנא רישא תנא סיפא הא לא מצית למימר דמלתא פשיטא היא בכל ההיא פרקא שאין היבם נאמן לומר מת אחי שאייבם את אשתו אלא כי איצטריך לר"ע איצטריך סד"א הואיל ואמר ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין חיישינן אקלקולא דזרעה דדייקא ומנסבא קמ"ל אקלקולא דידה חיישא אקלקולא דזרעה לא חיישא פי'

א) לכאורה נ"ל אלא לאו כחד וטעמא דאתו בי תרי ואכחשוה וכו' ואולי הי' לו גירסא אחרת בכאן.

סא א טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף כט:

סב ב ג שם סעיף כח פסק כר"ע לחומרא:

סג ד מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' ט סמג לאוין קנב טוש"ע שם סימן טו סעיף כז:

סד ה ו מיי' שם הל' ח וסמג שם טוש"ע שם סי' קנט סעיף ד:

סה ז ח מיי' וסמג שם טוש"ע שם סימן טו סעיף כז:

סו ט י כ מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה ז ח:

תורה אור

לו ומותר בקרובות שניה ושניה מותרת בקרוביו ואם מתה ראשונה מותר בשניה אמרו לו מתה אשתו ונשא את אחותה ואחר כך אמרו לו קיימת היתה ומתה הולד ראשון ממזר והאחרון אין ממזר ר' יוסי אומר כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו וכל שאין פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו:

גמ' ואע"ג דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים דאהני הני נשואים דקמיתסרא אשת גיסו אגיסו אפ"ה אשת גיסו אסירא אשתו שריא ולא אמרינן מתוך שנאסרה אשת גיסו אגיסו תיאסר אשתו עליו לימא מתניתין דלא כר"ע דאי ר"ע הויא לה אחות גרושתו דתניא כל עריות (א) שבתורה אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שנשאת על פי ב"ד ור"ע מוסיף אף אשת אח ואחות אשה וכיון דאמר ר"ע בעיא גט ממילא איתסרא עליה דהויא לה אחות גרושתו ולאו איתמר עלה א"ר גידל א"ר חייא בר יוסף אמר רב האי אשת אח היכי דמי כגון שקדש אחיו את האשה והלך למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ונשא את אשתו דאמרי אינשי הך קמא תנאה הוה ליה בקידושין והאי שפיר נסיב והאי אחות אשה נמי היכי דמי כגון שקידש את אשה והלכה למדינת הים ושמע שמתה עמד ונשא את אחותה דאמרי אינשי הך קמייתא תנאי הוה ליה בקדושיה והא שפיר נסיב אלא נשואין מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין אמר ליה רב אשי לרב כהנא אי ר' עקיבא ליתני נמי חמותו דהא שמעינן ליה לר"ע דאמר חמותו לאחר מיתה לאו בשרפה דתניא* באש ישרפו אותו ואתהן אותו ואת אחת מהן דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אותו ואת שתיהן בשלמא לאביי דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו דר' ישמעאל סבר חדא כתיב ור' עקיבא סבר תרתי כתיב שפיר אלא לרבא דאמר חמותו לאחר מיתה איכא בינייהו ליתני נמי חמותו אמר ליה נהי דמיעטה קרא משרפה מאיסורא מי מיעטה קרא ותאסר בשכיבה דאחותה מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למ"ה לא דמי אשתו דבמזיד אסירא מדאורייתא' בשוגג גזרו בה רבנן

אחות

ומותר בקרובות השניה · לישא בתה דקי"ל (לקמן דף צז.) נושאין על האנוסה ועל המפותה: ר' יוסי · בגמ' מפרש לה: גמ' וגיסו · בעל אחות אשתו ובא עד אחד ואמר לו מתה אשתך ולזו אמר מת בעליך ועמד ונשאה ואח"כ באו אשתו וגיסו: לימא מתני' · דקתני מותרת לחזור לו: דלא כר"ע דאי ר"ע · כיון דבעיא הך גיטא מיניה הויא ליה אשתו אחות גרושתו: חוץ מאשת איש שנשאת ע"פ ב"ד · ומשום גזרה שמא יאמרו גירש זה כו' כדאמרינן לעיל בפירקין (דף פח:): ר"ע מוסיף · והשתא ס"ד אפילו נשואת אחיו ושמע שמת ויבמה ובא אחיו בעיא גט וכן באחות אשה וטעמא לא ידעינן דהכא ליכא למימר גירשה זה ונשאה זה שאפילו גירשה בעלה אין קדושין של זה תופסין בה וכן לגבי אחות אשה מאחר שבאת אשתו גלוי לכל שאין קידושי שניה קדושין ואפ"ה קניס לה ר"ע אגיטא: דאמרי אינשי · כי חזו לארוס קמא אמרי מדנסבה אחוה תנאה הוה ליה לקמא בקדושין ולא נתקיים והא בתרא שפיר נסיב ואי מפיק לה בלא גט כמנאת אשת איש נראית יוצאה בלא גט וכן אחות אשה כו': אבל נשואין · כי מתני' דאשתו הראשונה היתה נשואה לו מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין הא כ"ע ידעי דאין אדם משים בעילתו בעילת זנות הלכך קיים להו דנישואי שניה אינם כלום: אי ר"ע · אי מתני' ר"ע היא דקמהפכת לאוקומי נמי כר"ע ליתני חמותו אמרו לו מתה אשתך ונשא אמה דלר"ע חמותו לאחר מיתת אשתו שריא: ואת אחת מהן · שכן בלשון יוני קורין לאחת הינא ואמרה רחמנא אחרונה שנשאת באיסור תשרף: אותו ואת שתיהן · כדקבעינן התם בסנהדרין מאי בינייהו הא ודאי אשתו גמורה לא אמר ר"ע דבשרפה שהרי עניה זו מה חטאה הרי בהיתר נשאת לו ואמר אביי משמעות דורשין איכא בינייהו דר"ע סבר תרתי כתיבי חמותו ואם חמותו נפקי מהאי קרא דבשרפה דהכי אמר קרא איש כי יקח את אשה ואמה ושתיהן לאיסור כגון שנשא חמותו ואם חמותו באש ישרפו ור' ישמעאל סבר חדא כתיב חמותו לחודה שמעינן מינה דהאי כי יקח את אשה היינו אשתו הראשונה הנשאת בהיתר ואת אמה זו חמותו ואמר רחמנא ישרפו אותו ואת אחת מהן ואם חמותו דבשרפה מג"ש נפקא לן באלו הן הנשרפין (סנהדרין עה:) ורבא אמר חמותו לאחר מיתת אשתו איכא בינייהו דלר' ישמעאל בשרפה דה"ק אותו ואת אחת מהן אפי' אין שתיהן קיימות כגון שמתה אשתו ונשא את אמה תשרף ור"ע סבר אותו ואת שתיהן בזמן ששתיהן קיימות אשתו וחמותו ישרפו אותו ומסתמא כדינו כן דין חמותו דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ומתני' דלא קתני חמותו הניחא לאביי דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו לר"ע נפקא ליה אם חמותו מהאי קרא ולר' ישמעאל לא נפקא ליה מהכא ולא איירי ר' ישמעאל ור"ע בחמותו לאחר מיתה כלל שפיר אלא לרבא ליתנייה: ומשנינן נהי דמיעטה קרא לחמותו אחר מיתה משרפה כו': ותאסר · אשתו הראשונה עליו בשכיבתה לאחותה: מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למדינת הים· דמיתסרא לבעלה בשכיבת האחרון ואע"פ שהיא שוגגת ואמאי קתני מתני' מותרת לחזור לו: ומשנינן לא דמי אשה שהלך כו': דבמזיד מיתסרא מדאורייתא· דכתיב (במדבר ה) והיא לא נתפשה דמשמע אסורה הלכך בשוגג כגון ע"פ ב"ד גזרו בה רבנן:

אחות

ואע"ג דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים · אין לפרש דמשמע ליה מתני' באזיל אשתו וגיסו משום דאחות אשתו פנויה לא היה צ"ל דמותרת לחזור לו דהא איצטריך דלא נימא דשכיבת אחותה אוסרת' מק"ו דא"א כדקאמר לקמן אלא משמע ליה דאיירי בנשואה מדקאמר עלה רבי יוסי כל שפוסל ע"י אחרים כו' משמע דת"ק איירי בפוסל על ידי אחרים ומיירי באמרו לו שני עדים שמתה אשתו ועד אחד על גיסו אבל בעד אחד על מיתת אשתו אין יכול לישא אחותה א"כ בדאיכא תרי על גיסו נמי וכמ"ד לעיל (דף פח.) דרבנן פליגי ארבי שמעון בניסת שלא ברשות וקנים אפילו בב' עדים ולקמן נמי בשמעתין דפריך ותאסר בשכיבתה דאחותה מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למדינת הים על כרחך פריך אליבא דמאן דקנים בב' עדים דמיתת אשתו לא מיתוקמא אלא בב' עדים: **אשת** גיסו אסורה · דקנסינן כולהו קנסא דמתניתין אבל גט לא בעיא דלא שייך כאן שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דכיון דאשתו קיימת לא שייך בה קדושין וידעי דעל ידי שמועת טעות נשאת לו ומש"ה אשתו שריא והא דקתני מתני' אם מתה הראשונה מותר בשניה היינו לאו באזיל אשתו וגיסו איירי דכיון דאסירא אגיסו לדידיה נמי תאסר אלא בפנויה מיירי: **לימא** מתני' דלא כר"ע · משום דמשמע ליה דאזיל אשתו וגיסו קאמר מתני' דלא כר"ע אבל אי הוה מיירי בפנויה בההיא פשיטא דלא בעיא אחות אשתו גט אפי' לר"ע כיון דלא שייך בה קנסא כדאמר לקמן דלא קנסינן כיון דבמזיד אין שכיבת אחותה אוסרתה א): **רבי** עקיבא מוסיף אף אשת אח כו' · אשת אביו ואשת אחי אביו לא בעי למינקט דלא שכיח דנסבי להו ע"י שמועת טעות דאסירי לאחר מיתה: **ולאו** איתמר עלה כו'. הך סוגיא לא מיתוקמא אלא כר' אמי לקמן (צה:) דלר' יצחק נפחא לא מיתוקמא ת"ק כר"ע דלדידיה רבי יוסי הוא דקאי כר' עקיבא דמפליג בין ארוסתו ונשואתו לאשתו וגיסו אבל ת"ק לא שני ליה: **אלא** נשואין מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין . ואפילו למ"ד (כתובות דף עג.) המקדש על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט מ"מ לא שכיחא מילתא שיתבטלו הנשואין מחמת התנאי משום דאיכא חיבת ביאה ושלא יהא בעילתו בעילת זנות תדע דהא שמואל *)אית ליה האי סברא ולית ליה (ב) יש תנאי בנשואין לקמן בפרק בית שמאי (דף קז: ושם): **אי** ר"ע ניתני נמי חמותו · אברייתא לא קשה ליה אמאי לא מוסיף נמי רבי עקיבא חמותו דאיכא למימר דלדבריהם דרבנן קאמר לדידי אף חמותו נמי אלא לדידכו אודו לי מיהת באשת אח ואחות אשה אבל במתני' הוה ליה למינקט חמותו דהוי חידוש טפי מאחות אשה: **מאיסורא** מי מיעטה רחמנא · כלומר מלאו וכרת לא מיעטה אלא משרפה:

*)[שם ע"ב]

על

תוספות ישנים

א) אבל פשיטא דמשמע דבלמודה דאיירי מתני' באזיל אשתו וגיסו דומיא דסיפא דר' יוסי [illegible]

תוספות חד מקמאי

פי' משום דקניא ליה [illegible] ... אחרים פוסל ע"י עצמו אם כן לא משכחת לה דאשת גיסו אסורה ואשתו שריא אלא כיון דאשת גיסו אסורה אשתו נמי אסורה וא"כ למה כתב בריש שמעתא ואע"ג דאזיל אשתו וגיסו למ"ה דאהני הני נשואין דקא מתסרה אשת גיסו אגיסו אשת גיסו אסורה ואשתו שריא ולא אמרינן מתוך שנאסרה אשת גיסו נאסרה עליו אשתו וכיון שפסק הרב אלפס כרבי יוסי לא משכחת לה שתהיה אשתו מותרת ואילו לא פסק הרב ז"ל ברישא בנשאת ע"פ עדים דלא עבדינן עובדא כמינס אניסה היינו יכולין להעמיד דבריו בנשאת ע"פ עדים שהעידו שמת גיסו שאשת גיסו שריא בגיסו והשתא דפסק הרב ז"ל בנשאת ע"פ עדים אסורה לחזור לו וצריכה הימנו גט א"כ לא משכחת לה דאשת גיסו שריא וכיון דאשת גיסו אסורה אשתו נמי אסורה אליבא דר' יוסי דאמר כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו . ומיהו צריך לפרש מ"מ אתסרא אשת גיסו אגיסו דהא לא אסרי' על הבעל ברישא אשה שהלך בעלה למ"ה ובאו וא"ל מת בעלה ואח"כ בא בעלה אלא משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא זה מחזיר גרושתו והכא באשת גיסו ליכא למימר הכי שהרי באת אשתו והכל יודעים שאין קדושין תופסים באחותה ויש לי לומר דהיינו טעמא דאשת גיסו אגיסו משום דמחלפה באשה שהלך בעלה למ"ה ונשאת ע"פ עדים שאסורה לו לחזור משום שלא יאמרו גרש זה ונשא זה והשתא דאתית להכי איכא למימר דבאשת גיסו דליכא למימר שמא יאמר גירש זה ונשא זה שהרי אשתו קיימת ולא מיתסרא אלא משום

[illegible] הלכך מה שכתב הרב אלפס בריש שמעתין אע"ג דאזיל אשתו וגיסו למ"ה וכו' אשת גיסו אסירה ואשתו שריא לא ירדנו לסוף דעתו דהא דאמרי' בגמ' לימא מתני' דלא כר"ע לאו אמילתא דאזיל אשתו וגיסו למ"ה וכו' דההיא כבר פסקה וכי קאמר לימא מתני' דלא כר"ע מילתא באנפי נפשה היא וכפירוש רש"י ז"ל ומצאתי כתוב בכתב יד הראב"ד בזה הלשון גבי מילתא דרבי אמי ור"י נפחא (לקמן לה ע"ב) ואי קשיא לך כי קאי אדר' אמי נמי קשי' דשמואל אדשמואל דהא אמר ר' יוסי ע"פ ב"ד אשת גיסו אסורה אגיסו ואשתו נמי אסורה ליה ואע"ג דליכא למימר גירש זה ונשא זה וכ"ש היכא דאיכא למתלי בתנאה לא קשיא דהתם אסורה משום אחות אשתו היא ודכ"ע לא ידעי שהיא אחות אשתו גזרינן משום אשה אחרת שהלך בעלה למ"ה אבל הכא אשת אחיו היא ידועה וליכא למטעי בה גירש זה ונשא זה ומשום הכי לא גזרינן ולתנאה נמי לא חיישי' והרב הצרפתי א) פי' דלגבי אחות אשתו איכא צד היתר כגון שבא גיסו תחלה דאתי למימר גירש זה ונשא זה לאחר מיתת אשתו הלכך אשת גיסו בעיא גט וכי הכי אשתו נמי אסירא ליה דהו"ל אחות גרושתו אבל אשת אח ליכא צד היתר וקשיא ליה אי הכי אי דאתא גיסו תחלה מ"מ דת"ק דשרי אשתו לדידיה הא ודאי אחות גרושתו היא ואי דאתו בהדי הדדי הא ליכא צד היתר כלל. ועוד כתב גבי אע"ג דאזיל אשתו וגיסו למ"ה וכו' ולא אמרינן מתוך שנאסר אשת גיסו אגיסו תאסר אשתו עליו . וכתב הראב"ד בזה הלשון משום דמחלפא באשה שהלך בעלה

א) עי' בתוס' ישנים לעיל (דף לה ע"ב) ד"ה דלמא שתירנו כן .

הגהות הב"ח (א) גמ' כל עריות שאמרו אין צריכות: (ב) תוס' ד"ה אלא וכו' אית ליה האי סברא ולית ליה אין תנאי:

אחות אשה דבמזיד לא אסירא מדאורייתא בשוגג לא גזרו בה רבנן ומנלן דלא אסירא דתניא °אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה שיכול והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר מקום שבא על איסור חמור אינו דין שנאסר האוסר א"ר יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בבא על חמותו שפוסל את אשתו על מה נחלקו בבא על אחות אשתו שב"ש אומרים פוסל וב"ה אומרים לא פוסל א"ר יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה א בבא על אחות אשתו שלא פוסל את אשתו על מה נחלקו בבא על חמותו שב"ש אומרים פוסל וב"ה אומרים ב לא פוסל לפי שבתחלה הוא מותר בכל הנשים שבעולם והיא מותרת בכל האנשים שבעולם קדשה הוא אוסרה והיא אסרתו מרובה איסור שאסרה מאיסור שאסרתהו שהוא אסרה בכל אנשי' שבעולם והיא לא אסרתהו אלא בקרובותיה והלא דין הוא ומה הוא שאסרה בכל אנשים שבעולם שגגה באסור לה אינה נאסרת במותר לה היא שלא אסרתהו אלא בקרובותיה שגג באסור לו אינו דין שלא נאסר (א) לו במותר לו וזה הדין לשוגג למזיד מנין ת"ל אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה אמר רבי אמי אמר ריש לקיש מאי טעמא דרבי יהודה *דכתיב °באש ישרפו אותו ואתהן וכי כל הבית כולו בשרפה אם אינו ענין לשרפה תנהו ענין לאיסורא אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבי יהודה ההוא דעבד איסורא בחמתיה אתייה רב יהודה נגדיה אמר ליה אי לאו דאמר שמואל אין הלכה כרבי יהודה אסריתה עלך איסורא דעלם: מאי איסור קל אמר רב חסדא מחזיר גרושתו משנשאת בא עליה האי אסרה עליה דהאי בא עליה אידך אסרה עליה דהאי מה למחזיר גרושתו משנשאת שכן נטמא הגוף ואיסורה ברוב ואיסורה איסור עולם אלא אמר ר"ל יבמה יבמה למאן אילימא לאחר וכדרב המנונא *דאמר רב המנונא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה מה ליבמה שכן נטמא הגוף ואיסורה ברוב אלא יבמה לאחין עבד בה מאמר האי אסרה עליה דהאי בא עליה אידך אסרה עליה דהאי מאי איריא שבא עליה שני אפי' עבד בה נמי מאמר הא לא קשיא כר"ג דאמר *אין מאמר אחר מאמר אלא אפילו נתן לה גט ואפילו חלץ לה אלא אמר רבי יוחנן סוטה סוטה למאן אילימא לבעל בא עליה בעל אסרה עליה דבועל מאי איריא בא עליה ג אפילו נתן לה גט ואפילו אמר אין אני משקה אלא סוטה לבועל האי איסור קל הוא איסור חמור הוא דהיינו אשת איש אלא

רש"י

אחות אשה · דאפילו במזיד בא על אחותה לא מיתסרא אשתו עילויה מדאורייתא כדקתני לקמן הלכך בשוגג כו': אותה · ושכב איש אותה: והלא דין הוא · שתאסר ולכך נאמר אותה: מקום שבא על איסור קל. לקמן מוקים לה באשת איש ואמאי קרי לה איסור קל שאין האוסרה אוסרה כל ימיו שהרי היתר יש בגט: תורה אור נאסר האוסר · נאסר בה בעלה האוסרה לאחרים: מקום שבא על איסור חמור · כגון אחות אשתו שאשתו אוסרת את אחותה כל ימיה: אינו דין שנאסר האוסר · שתאסר אשתו האוסרת את אחותה לכך נאמר אותה: בבא על חמותו · שפוסל את אשתו עליו ולקמן יליף לה מקרא: שב"ש אומרים פוסל · מק"ו כדאמרן ואותה לא דרשי: אמר ר' יוסי לא נחלקו כו' שלא פוסל · דדורשין אותה: שבש"א פוסל · דדרשי' אותו ואתהן כדלקמן: לפי שבתחלה כו' · רבי יוסי מפרש טעמא דלא נחלקו על אחות אשה: שבתחלה · עד שלא קדש אשתו: הוא אוסרה · על כל אדם והיא אוסרתו בקרובותיה: לא נאסרה במותר לה · כדדרשינן (לעיל דף נו:) הא נתפשה מותרת: שגג באסור לו · באחותה: וזה הדין לשוגג · הדין הזה מלמדנו על השוגג שלא פסלה: מאי טעמא דרבי יהודה · דאמר הבא על חמותו פסל את אשתו: וכי כל הבית כולו בשרפה · אשתו מה חטאת: אסריתה עלך · לאנתתך: בא עליה האי · כשנשאה האחרון אסרה על הראשון: בא עליה *האחד · גירשה השני והחזירה הראשון הרי לך איסור קל בלאו ואסרה על השני דהדר הויא לגביה גרושתו משנשאת והיינו נאסר האוסר נאסר שני זה שהיה אוסרה על זה הראשון שהחזירה: מה למחזיר כו' · תאמר בבא על אחות אשתו שתאסר אשתו שלא נטמא גופה ואיסור אחות אשתו אינו איסור עולם שאם מתה אשתו מותר באחותה: איסור ברוב לא גרסי': יבמה למאן · מי בא עליה באיסור: אילימא יבמה לאחר · שבא עליה אחד מן השוק והיינו איסור קל דלאו בעלמא וקתני נאסר האוסר נאסר בה יבמה שהיה אוסרה על זה וכדרב המנונא: ואיסורה ברוב · לכל אדם היא באיסור עד שלא חלצה תאמר באחות אשה שאינה אסורה אלא לזה: אלא יבמה לאחין · שבא עליה אחד מן האחין באיסור אסרה על האוסרה עליו והיכי דמי דעבד בה קמא מאמר ואסרה על אידך והאי מאמר יבמין דרבנן הוא ולאו קדושין גמורין למיהוי אשת איש וכי בא עליה שני בא על איסור קל הוא ואפ"ה אסרה על הראשון (ב) האוסרה עליו: מאי איריא בא עליה · שני דקתני מקום שבא על איסור קל אפילו חזר ועשה בה מאמר נמי אסרה לבעל המאמר הראשון כרבנן דאמרי יש מאמר אחר מאמר: אלא אפילו נתן גט · כלומר אלא פריך הכי אפילו (ג) עשה זה מאמר ובא אחיו ונתן גט או חלץ פסלה על ידו: סוטה למאן · למי נבעלה דקרי לה איסור קל: אי נימא לבעל · שנבעלה לבעל אחר שקינא לה ונסתרה דאסירא ליה דכתיב ונסתרה והיא נטמאה (במדבר ה) וקתני נאסר האוסר אסרה על הבועל אפילו לאחר מיתתו או אפילו כשיגרשנה: מאי איריא בא עליה · בלא בא עליה נמי משעה שנסתרה עמו נאסרה על בעל ועל בועל לעולם עד שתשתה כדתנן (סוטה דף כז:) נטמאה נטמאה שתי פעמים אחד לבעל ואחד לבועל: אלא סוטה · שנבעלה לבועל נאסר בעלה האוסרה עליו: והאי · מי הוי בא על איסור קל איסור חמור הוא דהיינו אשת איש: אלא

תוספות

על מה נחלקו בבא על חמותו שב"ש אומרים פוסל · וטעמא דב"ש כדמפרש בסמוך לר' יהודה וכי כל הבית כולו בשרפה כו': זה הדין לשוגג למזיד מנין · ותימה אמאי מיבעי ליה קרא למזיד מהיכא תיתי לן לאיסורא אי משום ק"ו דקאמר לעיל ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסרה כו' כיון דאית ליה ההוא דינא למה ליה לר' יוסי דינא דהכא היה לו לחלוק על ר' יהודה בפשיטות שאין דין זה ענין למחלוקתו כלל: מה למחזיר גרושתו שכן איסורה ברוב · כלומר ע"י כל אדם יכול לבא לידי איסור זה שגרושתו נאסרה ע"י כל מי שישאנה אבל אחות אשה אפילו תאסר אשתו משכיבת אחותה לא מיתסרא אשתו עליו במה שיבא איניש דעלמא על אחותה: עבד בה מאמר האי אסרה עליה דהאיך · השתא נקט מילתיה כמאן דאמר (לעיל דף כט.) מאמר קונה מדאוריי': מאי איריא בא עליה כו' נתן גט או חלץ נמי · כלומר לא דמי לאחות אשה דאתינא לאוסרה על ידי ביאת איסור אבל כאן הדבר תלוי בזיקה: אילימא בסוטה לבעל · פירוש כשבא עליה בעל אסורה לבועל לעולם שהוא אין מים בודקין אותה מאי איריא בבא עליה אפי' נתן לה גט ויחזור ויקדשנה ויכניסנה לחופה או אמר איני משקה שוב אין יכול להשקותה ואסורה לבועל לעולם ותימ' לרבינו יצחק דמכלן כשאומר איני רוצה להשקותה דשוב אין יכול להשקותה ואמר רבינו יצחק שיש להוכיח קצת דכי אמר איני משקה קתני במתניתין בסוטה (כג.) בהדי הנהו דמנחותיהן נשרפות שאין ראויות עוד לשתות: אלא

סז א ב מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' י טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף כז בהג"ה:

סח ג מיי' פ"ב מהל' סוטה הל' יב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן יא סעיף א:

תוספות ישנים

למזיד מנין להכי בעי תלמודא קרא להתיר מזיד דס"ד לאסור מזיד מק"ו דלקמן ומה במקום שבא על איסור קל וכו':

תוספות רי"ד מקמאי

בעלה למ"ה ואע"ג דליכא למימר הכא גירש זה ונשא זה מעתה תהא צריכה גט ממנו ותאסר עליו כעין אשה שהלך בעלה למ"ה אשמעי' מתני' דלא אמר הכא אלא היא אסורה על בעלה ואשתו מותרת לו דלא מצרכי' לה מיניה גט לומר דלא כר"ע דלדידיה בעיא גט הואיל ויש להם שעת היתר עכ"ל הראב"ד ולפי [זה] (א) מה שלא כתבה הרב אלפס ללמוד ממנה אשת גיסו מותרת ואשתו אסורה ולא ללמוד ממנה דאפילו לר"ע אתיא מתני' ומפני שפסק הרב אלפס כר"ע הוצרך לכתוב זה אבל לעולם לפי הפסק כיון דאשת גיסו אסורה אשתו נמי אסורה כר' יוסי דאמר כל הפוסל ע"י אחרים פוסל על ידי עצמו:

(א) נראה דל"ל ולפי זה מה שכתב הרב אלפס לא ללמוד ממנו דאשת גיסו אסורה ואשתו מותרת אלא ללמוד ממנה דאפילו לר' עקיבא אתיא וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אינו דין שלא נאסר במותר כצ"ל ותיבת לו נמחק: (ב) רש"י ד"ה אלא יבמה וכו' אסרה על הראשון ונאסר האוסרה עליו: (ג) ד"ה אלא אפילו נתן גט כלומר אלא פריך הכי אפילו נתן זה גט או חלץ אסרה על בעל המאמר דמודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ויש חליצה אחר מאמר שאם עשה זה מאמר ובא אחיו:

במדבר ה · ויקרא כ · סנהדרין עו: · לעיל פא. נב: לקמן צו. גיטין פ: סוטה יח:

עין משפט
נר מצוה

כט א טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף כח:

ע ב מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה ח טור ש"ע שם סימן קנט סעיף ג ועיין בב"י:

עא ג טוש"ע שם סי' טו סעיף כח:

אלא אמר רבא אשת איש וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן אשת איש (א) ומאי קרי לה איסור קל שאין האוסרה אוסרה כל ימיו תניא נמי הכי אבא חנן אמר משום רבי אלעזר אשת איש ומה במקום הבא על איסור קל שאין האוסרה אוסרה כל ימיו נאסר האוסר הבא על איסור חמור שהאוסרה אוסרה כל ימיו אינו דין שנאסר האוסרה ת"ל אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה: רבי יוסי אומר כל שפוסל וכו': מאי קאמר ר' יוסי אילימא דקאמר תנא קמא דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים אשת גיסו אסירא ואשתו שריא וקא"ל רבי יוסי כי היכי דאשתו שריא אשת גיסו נמי שריא אי הכי כל שאין פוסל ע"י אחרים אין פוסל ע"י עצמו כל שאין פוסל ע"י עצמו אינו פוסל ע"י אחרים מיבעיא ליה ואלא כי היכי דאשת גיסו אסירא אשתו נמי אסירא התינח כל שפוסל כל שאינו פוסל מאי עבידתיה א"ר אמי ארישא ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן על פי עדים תצא וחייבת בקרבן יפה כחו של ב"ד שפטרה מן הקרבן וקאמר ת"ק ל"ש על פי עדים דאשת גיסו שריא ול"ש ע"פ בית דין דאשת גיסו אסירא וקאמר ליה רבי יוסי על פי בית דין דפוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו על פי עדים דאינו פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו רבי יצחק נפחא אמר לעולם אסיפא (הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו) (ב) הא דאזלי ארוסתו וגיסו הא דאזלי אשתו וגיסו וקאמר תנא קמא לא שנא אשתו וגיסו ולא שנא ארוסתו וגיסו אשת גיסו אסירא ואשתו שריא וקאמר ליה רבי יוסי אשתו וגיסו דליכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין דאינו פוסל על ידי אחר אינו פוסל על ידי עצמו ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקידושין ופוסל על ידי אחרים אף פוסל על ידי עצמו אמר רב יהודה אמר שמואל [א]הלכה כרבי יוסי מתקיף לה רב יוסף ומי אמר שמואל הכי והאתמר יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ושמואל אמר אינה כאשת איש ואמר רב הונא כגון שקדש אחיו את האשה והלך לו למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ונשא את אשתו דרב אמר [ב]הרי היא כאשת איש ואסורה ליבם ושמואל אמר אינה °כאשת איש ושריא ליה א"ל אביי וממאי דכי אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אדרבי יצחק נפחא קאמר [ג]דלמא אדרבי אמי קאמר ואי נמי אדרבי יצחק נפחא ממאי דאפוסל ודלמא

אלא אמר רבא אשת איש · לא שייך למיפרך שכן חנק דיש לנו להחמיר כיון שהאיסור נמשך כל ימיו אבל ק"ק לר"י דאכתי תקשה ליה כל הני פירכי דלעיל שכן נטמא הגוף ואיסורה ברוב: כל שאין פוסל מאי עבידתיה · ולא מסתבר למימר כל שאין פוסל ע"י אחרים כמו שאחות אשתו פנויה דליתנא דכל שאינו פוסל ע"י אחרים משמע דאיכא אחרים שאין פוסל על ידם: וקאמר ת"ק לא שנא אשתו וגיסו לא שנא ארוסתו וגיסו אשת גיסו אסירא · וא"ת ומנא ליה דלת"ק אשת גיסו אסורה דלמא לת"ק אפי' בארוסתו וגיסו שריא אשת גיסו כיון דלא בעיא גט כי היכי דלרבי יוסי היכא דלא בעיא גט אשת גיסו משני כגון באשתו וגיסו קאמר דאשת גיסו שריא ואר"י דמדאיירי ת"ק בשריותא דאשתו ובאשת גיסו לא איירי ש"מ דאשת גיסו אסורה אגיסו אע"ג דלא בעיא גט וליכא למימר דתנאה הוה ליה וגירש זה ונשא זה דבכל ענין קנסי רבנן אבל ר' יוסי ודאי לא קניס לחזור לגיסו אלא היכא דבעיא גט דדמיא למחזיר גרושתו כמו בארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקדושין ושמואל דאמר בסמוך דארוסת אחיו אינה כאשת איש סבר לה כרבנן בחדא דבתנאה לא תלו אינשי וסבר לה כר' יוסי בחדא דהיכא דלא בעיא גט לא דמיא למחזיר גרושתו ולא מיתסרא משום קנס:

אלא אמר רבא אשת איש · והיינו איסור קל לגבי אחות אשה לפי שאין האוסר אוסרה כל ימיו שאפילו בחייו יש לה היתר בגט אבל אשתו האוסרתו באחותה אוסרתו כל ימיה: ה"ג כל שאין פוסל ע"י עצמו אין פוסל על ידי אחרים מבעי ליה: אלא כי היכי דאשת גיסו אסורה אשתו נמי אסורה · הואיל ואהנו הני נשואין לפוסלה על בעלה אהנו נמי להיות חשובה כאשתו ולאסור את אחותה עליו משום אחות אשה מדרבנן: כל שאין פוסל מאי עבידתיה· אינו פוסל מאן איירי בה לעיל: א"ר אמי · האי כל שאינו פוסל ארישא קאי דאיירי באינו פוסל ע"י אחרים דאיירי לעיל בנשאת על פי עדים תלא והיא מותרת לבעלה וקתני סיפא ואחר כך באתה אשתו מותרת לחזור לו לא שנא ע"פ עדים שאמרו לו מתה אשתך ולאחות אשתו אמרו מת בעליך דאשת גיסו שריא לחזור לבעלה לא שנא ע"פ עד אחד דאשת גיסו אסורה אשתו שריא: וקא"ל רבי יוסי · בעל פי ב"ד פליגנא עלך דהואיל ופוסל על ידי אחרים פוסל ע"י עצמו אבל בעל פי עדים מודינא לך: לעולם אסיפא · כדנקט ואזיל סידרא דמתניתין בנשאת בעד אחד ומאי פוסל ואין פוסל איכא חדא דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים וחדא דאזיל ארוסתו וגיסו למדינת הים: וקא"ל רבי יוסי אשתו דליכא למימר תנאה הואי ליה · להאי באשתו ראשונה וכ"ע ידעי דנשואי שניה טעות הן ולא אתי למימר גירשה בעלה ונשאה זה דהא אפילו גירשה בעלה אסורה להאי ומידע ידעי דסהדי אטעינהו אינו פוסל ע"י גיסו כשאר אשה הנשאת בעד אחד דהתם הוא דאתי למימר גירש זה כו' ואי מחזיר אמרי זה מחזיר גרושתו מן הנשואין אבל הכא לא הלכך אין פוסל נמי על ידי עצמו אבל היכא דהואי קמייתא ארוסתו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקדושין סברי אינשי דנשואי שניה נשואין גמורין ואמרי גירשה בעלה ונשאה זה ואי משום אחות אשה תנאה הוה לו בקדושי ראשונה ולא נתקיים ואי הדרא אשת גיסו לבעלה אמרי אינשי מותר להחזיר גרושתו משניסת הלכך הוא פוסל על ידי אחרים והואיל ואהנו מעשיו פוסל נמי ע"י עצמו ולתנא קמא טעמא דהניסת בעד אחד אסורה לחזור לאו משום שמא יאמרו זה מחזיר גרושתו משנשאת אלא משום דקנסוה רבנן משום דלא דייקא שפיר הלכך כל מאן דנסבה פסל לה אקמא: ה"ג הא דאזיל אשתו וגיסו והא דאזיל ארוסתו וגיסו וה"ג אשתו וגיסו דליכא למימר תנאה ה"ל בנשואין דאין פוסל על ידי אחרים: ליכא אחרינא גרס לה הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו ואין אדם יכול להעמידה: הלכה כרבי יוסי · קסלקא דעתך אכולה מילתא דרבי יוסי קאי שמואל ואמר דהאי דמתסרא אשה הנשאת בעד אחד משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה והוא מחזיר גרושתו משנשאת וכל היכא דאיכא למימר הכי מיתסרא ואפילו היא אחות ארוסתו של *ראשון הואיל ואיכא למימר תנאה הוה ליה בקמייתא: הרי היא כאשת איש · רב הונא מפרש מאי היא: ואמר רב הונא · מאי אשת איש דקאמר רב כגון שקידש אחיו אשה כו' שאלמלא נשאה ראשון תרוייהו מודו דמותרת לחזור לו דליכא למימר מחזיר גרושתו הוא דהא הכל יודעים שטעות היתה שאם גירשה לא היתה נשאת לאחיו אבל קידש בההיא אמר רב הרי היא כאשת איש הניסת בעד אחד שאסורה לבעלה וזו נמי אסורה לראשון שהוא עכשיו יבמה דאמרי אינשי הראשון תנאה הוה ליה בקדושין ולא נתקיים ומותרת היתה לשני ועכשיו יוצאה משני ונושאה ראשון ונמצא נושא את אשת אחיו: ושמואל אמר אינה כאשת איש ושריא · לראשון דלא אמרי תנאה הוה דמלתא דלא שכיחא היא אלא ידעי דטעות הוא ואטעינהו סהדי אלמא לשמואל לא מסקי אינשי תנאה אדעתייהו וגבי ארוסתו וגיסו אמאי אמר שמואל הלכה כרבי יוסי דמיתסרא אשת גיסו לגיסו: דלמא אדרבי אמי · כדפרלה רבי אמי לטעמא דרבי יוסי דלא איירי בתנאה כלל דאפילו באשתו וגיסו נמי פוסל ואע"ג דליכא למיחש לתנאה ודשמואל אדשמואל תו לא קשיא דלא דמי אחות אשה ואשת אח דאחות אשה אי קדיש ואתא גיסו מקמי אשתו הא מיתסרא אשת גיסו ובעיא גט משני משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואי אמרת משום אחות אשה אמרי מתה אשתו אבל באשת אחיו תו לא אמרי גירש זה ונשא זה דהא גרושת אחיו היא לו: וא"נ אדרבי יצחק נפחא ממאי דאפוסל · קאמר שמואל הלכה ותקשה לך דלמא לשמואל אפילו בארוסתו וגיסו נמי לא פסיל והאי דקאמר הלכה כרבי יוסי אאין פוסל קאמר לאפוקי מדתנא קמא דאפילו גבי אשתו וגיסו דאשת גיסו אסירא קא משמע לן שמואל כרבי יוסי דשריא:
הכי

ס"א אין כ"ש
ס"א שני

תוספות ישנים

איסור קל אשת איש וא"ת מה לאשת איש שכן יש בה מיתת ב"ד תאמר באחות אשה דלית בה רק כרת ונכי דאין האוסרה אוסרה כל ימיו מ"מ פירכא גמורה היא כיון דמעניק ביה חומרא שאינה באחות אשה וי"ל דלא בעי ללמוד חומרא אלא איסורא וא"כ איסור קל הוא שאינו גדול כאיסור אחות אשה שאיסורה כל ימיו אבל תימה מה לאשת איש שכן נטמא הגוף וי"ל דעבדינן ק"ו מספק סוטה דשמא לא נטמא הגוף: ושמואל אמר אינה כאשת איש ואמאי הא איכא למימר תנאה הו"ל ליבם בקדושין ולא היתה אשתו ושריא לזה שנשאה וא"כ אסירא לחזור לו ליבם אע"ג דלא שייך למימר גירש זה ונשא זה וכמלא מחזיר גרושתו כמו באשת איש דהא בכל ענין אסור אשת אחיו מ"מ איכא למיחש שמא יאמרו תנאי הו"ל בקדושין כמו דאמר ר' יוסי לעיל ונמלא שנושא סיבם שהלך למדינת הים גרושת אחיו: דלמא אדר' אמי[קאמר]דלא מיירי כלל בתנאי קסבר דלא מסקי אינשי אדעתייהו תנאה כלל ולא הקשי משמואל לשמואל וא"ת מ"מ הקשי משמואל לשמואל דכי היכי דאמר שמואל לעיל דעל פי בית דין אסורה אשת גיסו אגיסו אע"ג דלא שייך שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דבכל ענין מתסרא משום אחות אשה כמו כן כ"מ הכא דאסורה לבעל כאשת איש דמה לי אחות אשה מה לי אשת אח וי"ל דדוקא באחות אשה שייך לומר גירש זה ונשא זה כגון היכא שבא גיסו ממדה"י קודם לאשתו ואז מן הדין אסורה עליו גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ואחות אשתו לא הויא שנאמר[דמתה]אשתו במדה"י ומעתה לא הותר לו אף כי באה האשה אחרי כן אבל הכא לא שייך לומר גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דמיד שבא היבם גלוי וידוע הוא שאסורה לזה שנשאה משום אשת אחיו ואפילו גירש אסורה לעולם ול"נ דא"כ הו"ל לאפלוגי לעיל בין היכא שבא גיסו קודם לאשתו והיכא שבאה אשתו קודם לגיסו · ונראה לריב"ן לפרש דלא קשה משמואל לשמואל דלעיל היינו משום דנשאת ע"פ ב"ד דלא דייקא שפיר עבדא איסורא ולהכי קנסוה רבנן דאסירא לבעל אבל הכא איירי לשמואל דנשאת ע"פ עדים דלא עבדא איסורא דלא מציא למידק טפי ולא קנסוה רבנן אבל לעולם לא אמרינן טעמא משום גזרה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ורב סבר דוקא משום דקידש אבל נשא דליכא למימר תנאה הו"ל כנשואין שריא לבעל כיון שנשאת על פי עדים לא עבדא איסורא ולא קנסוה רבנן:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמאי קרי לה איסור קל: (ב) שם ר' יצחק נפחא אמר לעולם אסיפא הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו וקאמר ת"ק ל"ש אשת גיסו ול"ש ארוסת גיסו אשת גיסו אסורה ואשתו שריא וקאמר ליה רבי יוסי אשת גיסו דליכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין דפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ארוסת גיסו דאיכא למימר תנאה ה"ל בקדושין דאינו פוסל על ידי אחר אינו פוסל ע"י עצמו ליתא אחרינא הא דאזלי ארוסתו וגיסו הא דאזלי אשתו וגיסו:

גליון הש"ס

גמ' כאשת איש ושריא ליה וכו' · עיין לעיל לג ע"ב תד"ה עד אחד ולקמן קז ע"א תד"ה ב"ש ודף קיז ע"א תד"ה חוץ מחמותה:

תוספות חד מקמאי

איתמר יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ושמואל אמר אינה כאשת איש ושריא ליה והלכה כרב חדא דקי"ל הלכתא כרב באיסורין ועוד דקאי כר"ע דחייש דלמא אמרינן תנאה הוא בקדושין ועל זה הטעם יש להעמיד פסק הרב אלפס כר"ע משום דקאי כרב דקי"ל כותיה באיסורי וזה הטעם הוא יותר נכון מהטעם שכתב הרב ז"ל משום דהא קיימא סתמ' כותיה [דמתניתין] אליבא דדברי הכל הוא ואפילו לרבי עקיבא:
תניא

ודלמא אאינו פוסל אי נמי ממאי דאיתא לדרב הונא דלמא ליתא דרב הונא כלל ובדרב המנונא קמיפלגי דאמר רב המנונא *שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה דרב אמר הרי היא כאשת איש ומיפסלא בזנות ושמואל אמר אינה כאשת איש *ולא מיפסלא בזנות וא"נ בקדושין תופסין ביבמה קמיפלגי דרב אמר הרי היא כאשת איש *ולא תפסי בה קדושין ושמואל אמר אינה כאשת איש ותפסי בה קדושין והא אפליגו בה חדא זימנא *חדא מכלל דחברתה איתמר :

מתני' *אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה ונמצאו כולן קיימות מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשניה וברביעית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה מותר בשניה וברביעית ופוטרות צרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה: בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל ע"י אחין והאחין פוסלין על ידו אלא הוא פוסל תחלה והאחין פוסלין תחלה וסוף כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו פסל ע"י אחין באו עליה אחין ועשו בה מאמר נתנו גט או חלצו פוסלין על ידו :

גמ' אטו כולהו לאו לאחר מיתת ראשונה נינהו אמר רב ששת לאחר מיתת ראשונה ודאי : בן תשע שנים וכו' : בן תשע שנים ויום אחד תחלה פסיל בסוף לא פסיל והתני רב זביד ב"ר אושעיא העושה מאמר ביבמתו ואח"כ בא אחיו שהוא בן ט' שנים ויום אחד עליה פסלה אמרי ביאה פסיל אפילו בסוף מאמר תחלה פסיל בסוף לא פסיל וביאה אפילו בסוף פסיל והא קתני אלא שהוא פוסל תחלה והן תחלה וסוף כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו וכו' חסורי מיחסרא והכי קתני בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל תחלה והן פוסלין תחלה וסוף בד"א במאמר אבל ביאה פוסלת אפי' בסוף כיצד בן ט' שנים ויום אחד הבא על יבמתו פסל ע"י אחין ומי אית ליה מאמר כלל והתניא בן ט' שנים ויום אחד הוא פוסל בדבר אחד והאחין פוסלין על ידו בארבעה דברים הוא פוסל ע"י אחין בביאה והאחין פוסלין על ידו בביאה במאמר בגט בחליצה ביאה דפסלה בין בתחלה בין בסוף פסיקא ליה מאמר דבתחילה פסיל בסוף לא פסיל לא פסיקא ליה איתמר נמי אמר רב יהודה אמר שמואל יש לו גט וכן אמר רב תחליפא בר אבימי יש לו מאמר תניא נמי הכי יש לו גט ויש לו מאמר דברי ר"מ וסבר ר"מ יש לו גט והתניא *עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ר"מ אומר עשו חליצת בן תשע כגט בגדול ואם איתא ליתני כגיטו אמר רב הונא בריה דרב יהושע אית ליה וזוטר לר"ג דאמר אין גט אחר גט ה"מ בגדול אחר גדול וקטן אחר קטן אבל גדול אחר קטן מהני לרבנן דאמרי יש גט אחר גט ה"מ בגדול אחר גדול או בקטן אחר קטן אבל קטן אחר גדול לא מהני :

מתני'

רש"י

הכי גרסינן אי נמי ליתא לדרב הונא כלל ובדרב המנונא קמיפלגי : והא אפליגו בה חדא זימנא . בהאי פירקא גופיה (לעיל דף צב:) דאמר שמואל בטעיותיו צריכה גט : **מתני'** אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה . שלא מאמה : וחזרו ואמרו לו מתה . השנייה ונשא אחותה של שנייה מאמה ולא מאביה ונמצאת שלישית רחוקה מן הראשונה ילא קרובתה היא : חזרו ואמרו לו מתה . ונשא אחותה של שלישית זו מאביה ולא מאמה נמצאת רביעית רחוקה מן השנייה וכ"ש מן הראשונה: חזרו ואמרו לו מתה . ונשא אחותה מאמה ורחוקה מן השלישית ואח"כ אמרו לו כולן קיימות : מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית . שאין קרובות זו לזו ואף על גב שהשלישית אחות השנייה היא שריא דקדושי שנייה לא תפסי דאחות אשה היא והויא לה כאנוסה ומפותה ותניא (לקמן דף נז.) אנס אשה מותר לישא בתה דלא אסרה תורה אלא אחות אשה והיכא דלא תפוס קדושין לאו אשה היא וכן חמישית אף על פי שהיא אחות הרביעית מותרת הואיל ותפסי קדושי שלישית נמצאת ביאת רביעית שהיא אחות שלישית ביאת זנות ולא אסרה חמישית עליו : ופוטרות צרותיהן . אם מת ובא יבם וייבם את אחת מהן נפטרה צרתה : ואסור בשניה וברביעית . בשניה משום ראשונה וברביעית משום שלישית : לאחר מיתת הראשונה שאמת היו הדברים של ראשונה ושאר הדברים שקר היו : ואסור בשלישית . מפני שנייה ובחמישית מפני רביעית : הוא פוסל תחלה . כשבעל תחלה אבל לא בסוף כדמפרש בגמרא : פוסלין על ידו . דביאתו לא קנייה לגמרי אלא כמאמר בעלמא והא קי"ל (לעיל דף נ.) דיש מאמר וגט וביאה וחליצה אחר מאמר : **גמ'** לבסוף לא פסיל . אם עשה בה גדול מאמר קודם ביאת בן תשע לא פסיל לה ביאת בן תשע אבעל מאמר : והתני רב זביד כו' . ומשני ביאה בן תשע פסלה אפי' בסוף אבל מאמרו של בן תשע אם הוא תחלה פסיל לבסוף לא פסיל : והא קתני הוא פוסל תחלה. ומפרש ביאה לאלתר אלמא אביאה קאי : חסורי מחסרא כו' . אבל ביאה אפי' בסוף כילד בן ט' שנים שבא על יבמתו פסל ע"י אחין שעשו בה מאמר תחלה דהא כילד אבסוף קאי: יש לו גט . לפוסלה ע"י אחין דקיימא עלייהו בכיון שלא בנה שוב לא יבנה : עשו חליצת בן ט' . לדחות כגט בגדול שפוסל ע"י אחין וצריכה חליצה כן חליצת בן ט' אינה לפטור אלא לפסול : אית ליה . גט : וזוטר . מגט דגדול אבל חליצתו הויא כגט דגדול ומשום הכי לא תני כגיטו והשתא קמפרש ואזיל מאי בצירותיה דגטו מגט דגדול לר"ג כו' :

מתני'

תוספות

ודלמא אאינו פוסל . ואם תאמר ומאי דוחקיה לומר כן נימא דבדרב המנונא פליגי ואכולה מילתא דר' יוסי ויש לומר דלא מסתבר ליה למימר דפליגי בדרב המנונא משום דאמר בסוטה בסוף היה מביא (דף יח: ושם) דלית הלכה כוותיה ולא ניחא ליה נמי לומר דפליגי באין קידושין תופסין ביבמה משום דאיפליגו בה חדא זימנא : **וכן** אמר רב תחליפא בר אבימי יש לו מאמר . אר"י דמ"ד יש לו מאמר אבל גט לא דמאמר עדיף שהוא במקום ביאה אבל גט הוי במקום חליצה וביאה עדיפא מחליצה דהא ביאה אמרינן דפסיקא ליה בין בתחלה בין בסוף אבל חליצה לא ושמואל דאמר גט יש לו כ"ש מאמר דיש לו :

רבי מאיר אומר עשו חליצת בן ט' כו' . אר"י דלר"מ יש לו חליצה וכ"ש ביאה אבל לרבנן דוקא ביאה יש לו אבל חליצה אין לו ומתניתין וברייתא דלעיל דקתני בן ט' פוסל ע"י אחין (א) בדרך אחד ע"כ רבנן היא דלרבי מאיר פסיקא ליה חליצה כמו ביאה דאמר חליצת בן ט' כגט בגדול וגט של גדול פוסל אפי' לבסוף והא דפליגי שמואל ורבי אלעזר בריש כל הגט (גיטין דף כד:) דלשמואל חליצת קטן פסולה ופוסלת ולרבי אלעזר אינה פוסלת ליכא למימר דאליבא דרבנן פליגי וסבר שמואל דלרבנן פוסלת בתחלה ורבי אלעזר סבר דאפי' בתחלה לא פסלה דע"כ מודה שמואל דלרבנן אין לו חליצה כלל דבפרק מצות חליצה (לקמן קה:) אמתניתין דהחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר *שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום ואליבא דר"מ נמי ליכא למימר דפליגי דהא בהדיא קאמר הכא עשו חליצת בן ט' כגט בגדול אלא במתני' דפ' מצות חליצה (ג"ז שם) פליגי דשמואל מוקי לה כר' מאיר ורבי אלעזר מוקי לה כרבנן :

נשא

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פ"ג מהלכות יבום הלכה כ סמג לאוין פג טוש"ע אה"ע סימן קנט סעיף ג :

עג ב ג ד ה ו ז מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה יח סמג עשין נא טוש"ע שם סי' קע ס"טז :

תוס' חד מקמאי

תניא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ר"מ אומר עשו חליצת בן ט' כגט בגדול פי' אבל לרבנן חליצת בן ט' לאו כלום הוא והכי איתא בפ' מצות חליצה דלרבנן אין חליצת קטן כלום : ומסתבר דה"ה לגיטו שהרי גט אינו פסול ביבמה אלא משום חליצה כדא' פ' ר"ג גט להוציא וחליצה להוציא ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהניא ואתי למבעל אחר חליצה אלמא גט לא פסול אלא משום חליצה וכיון דחליצת קטן לא פסלה גיטו נמי לא פסיל כלל . והאי דקתני עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ולא קתני כמאמרו משום דמאמרו אינו פוסל בסוף וביאתו פוסל אפי' בסוף כמאמר בגדול. ומסתברא דלר"מ נמי דס"ל דגם קטן [מהני]ה"מ כשכתב בכתב ידו אבל ע"י עדים לא פוסל שהרי צריך שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו ואין א) שליחות לקטן ובעדי מסירה נמי לא דהא ס"ל לר"מ עדי חתימה כרתי אבל בכתב ידו כיון דכשר מן התורה שהרי אם נשאת הולד כשר פוסל לר"מ :

א) עי' תוס' גיטין (דף כ"ב ע"ב)ד"ה והא כאמצע הדיבור וי"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה וכו'

מסורת הש"ס

[לעיל פה. לב: לה. גיטין פ: סוטה יח:]

[לעיל יג: וש"נ]

[מגילה כט: וש"נ]

לעיל נד: [ועמ"ש תוס' לעיל נד: ד"ה אמרו לו]

[לעיל מח.] נדה מה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' מאיר וכו' בן ט' פוסל ע"י אחין בדבר אחד :

עין משפט
נר מצוה

עד א ב מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה כ סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' טז :
עה ג מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ל סמג שם טוש"ע שם סימן קעד סעיף ו :
עו ד מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סימן קסז סעיף א וסימן קעב סעי' טז :
עז ה מיי' שם טוש"ע שם סימן קסז סעי' ב:
עח ו מיי' פ"ה שם הל' כב ופ"ב מהלכות אישות הל' יא :
עט ז טוש"ע שם סימן קסז סעי' א :

מתני' פוסל על ידו . דהויא ליה כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה וכיון דבעיא גט משני הס ביאת עליה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה : ור' שמעון אומר לא פוסל. כדתני טעמא בגמ' וכגון דבביאת שני שגגה דאי במזיד הא קי"ל (נדה דף מה.) ביאתו ביאה ונהרגת עליו : פסלה. לראשונה על עצמו וכ"ש לשנייה דבית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתים וכיון דאין ביאתו בראשונה קנין גמור מהניא ביאת שנייה להצריכה גט וכיון דיהיב גט הס כוליה ביאה בלא יבנה: ור"ש אומר לא פוסל. דלרבי שמעון ביאת בן תשע לא קניא ומשיירא אלא ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא קמהניא ביאת אחיו וכן ביאתו בצרתה ואי לאו קניא הוה ליה כמי שלא בעל לא זו ולא זו ומותר לקיים הראשונה אבל שנייה לא מקיים דלמא ביאתו קניא בראשונה וקיימא שנייה עליה באיסור שני בתים : גמ' ביאת שני אינה ביאה. דקי"ל (לעיל דף נ.) אין ביאה אחר ביאה והוה ליה ביאת שני כביאת אינש דעלמא וכיון דשוגגת הוא שריא : מתני' דלא כבן עזאי . מתני' דחשיב ביאה זו כמאמר וקתני דמהני מאמר אחר מאמר בין ביבם אחד ושתי יבמות כי סיפא בין שני יבמין ויבמה אחת כגון רישא דלא כבן עזאי : יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת . דתרווייהו מעיקרא לענין זיקה כי הדדי נינהו ומאמר דקמא לאו קנין גמור הוא דביאה הוא דכתב רחמנא ורבנן הוא דאמור דליהני משום גזירה כדמפרש בפ' רבן גמליאל (לעיל דף נ:) הילכך לא גרע בתרא מקמא דלכל חד וחד תקינו מאמר בה : ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד . שכל כחו וקנינו שהיה לו לענין מאמר נתן בראשונה ודחה את השנייה . ואית דגרס לה איפכא ולשון ראשון נראה וכן שמעתי : מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת . שיש עליה זיקת שני יבמין שבמאמר זה לא יצתה מידי זיקת נפילה ראשונה וחלה עליה זיקת נפילה שנייה ותנן בפ' ארבעה אחין (לעיל דף לא:) מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין : נשא אשה . שאינה יבמתו ולו אחין : הרי זו פטורה . ואע"ג דביאתו ביאה קידושיו אינן קידושין ואין קנין קטן כלום עד שיביא ב' שערות אבל ביבמה הואיל וזקוקה ליה שויוה רבנן כמאמר : אם לא ידע את הראשונה משהגדיל ראשונה חולצת ולא מתייבמת . דזיקת שני יבמים עלה הואיל ולא ידעה משהגדיל ולא יצאה מידי נפילה ראשונה : ר' שמעון אומר מייבם לאי זו שירצה. דלית ליה זיקת שני יבמין ובהא נמי פליג רבי שמעון בארבעה אחין (שם) : וחולץ לשנייה . דהא לאו צרות נינהו לאיפטורי חדא ביבום חברתה ויבומי תרווייהו לא הואיל והויא צרתה במקצת במאמר דרבנן אתו למימר שתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות : אחד בן ט' ואחד בן עשרים . שניהם שוים לכל דין של מעלה דכל כמה דלא מייתי שערות קטן הוא : גמ' לא תימא היכא דאיכא צרה . כגון הך דארבעה אחין (שם) דתנן ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואמרי' בגמ' אי זיקת ב' יבמין דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי ומשנינן מדרבנן גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות כו' : ויעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול . לדחות אשתו גמורה מייבום כי ההיא דד' אחין (שם) דקתני הרי אלו חולצות ואפי' אשתו גמורה נדחית מפני שהיא צרת בעלת זיקת שני יבמין ואמאי קתני מתני' שנייה או חולצת או מתייבמת : וכן אמר רבי יוחנן עשו ועשו : ויעשו . ואמאי מייבמה שנייה : בנגר שיש בראשו גלוסטרא. שראשו עב וראוי לשחיקת שומים ולשאר תשמיש ונחלקו בו לענין נעילת דלת רבי אלעזר אוסר לנעול בו ורבי יוסי מתיר לפי שיש תורת כלי עליו ומותר לטלטלו : חברותא נמי . (ב) את תלמידי אתם עושים חבירי שאתם מביאים לי ראיה מרבי אלעזר ורבי יוסי שהיו חברים : וכן עשה יהושע. העיד עליו המקרא שכל מה שעשה מפי משה עשה ואפי' מה שאמר סתם שהרי א"א בכל דבר ודבר שאמר יהושע אמר כך אמר משה ואפילו הכי אסהיד קרא דמפי משה הוה : שיאמרו

מתני' "בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא עליה אחיו שהוא בן ט' שנים ויום אחד פוסל על ידו ר"ש אומר לא פוסל "בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה פוסל על ידי עצמו רבי שמעון אומר לא פוסל : גמ' *תניא אמר להם רבי שמעון לחכמים אם ביאה ראשונה ביאה ביאה שנייה אינה ביאה ואם ביאה ראשונה אינה ביאה ביאה שנייה נמי אינה ביאה מתניתין דלא כבן עזאי דתניא *בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד :

מתני' "בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת "נשא אשה ומת הרי זו פטורה "בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא *ידע את הראשונה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתייבמת והשנייה או חולצת או מתייבמת רבי שמעון אומר מייבם לאי זו שירצה וחולץ לשנייה *"אחד שהוא בן ט' שנים ויום אחד ואחד שהוא בן עשרים שלא הביא שתי שערות : גמ' אמר רבא הא דאמור רבנן זיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה לא תימא היכא דאיכא צרה דאיכא למגזר משום צרה דהא הכא ליכא צרה מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה : נשא אשה ומת כו' : תנינא להא דתנו רבנן *שוטה וקטן שנשאו ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום : בן תשע וכו' משהגדיל וכו' : ויעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ותדחה צרה מיבום אמר רב לא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ושמואל אמר 'עשו ועשו וכן א"ר יוחנן עשו ועשו ויעשו תנאי היא הך תנא דארבעה אחין גזר משום צרה ואשמעינן בגדול וה"ה בקטן והאי דאמר גדול משום דבגדול קאי והאי תנא דהכא סבירא ליה עשו ולא גזר משום צרה ואשמעינן בקטן והוא הדין בגדול והאי דקאמר בקטן דבקטן קאי אזל ר' אלעזר אמר לשמעתא בי מדרשא ולא אמרה משמיה דר' יוחנן °שמע רבי יוחנן איקפד עול לגביה רבי אמי ור' אסי אמרו ליה לא כך היה המעשה בבית הכנסת של טבריא *בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ספר תורה בחמתן קרעו ס"ד (א) אלא אימא *שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים וכן הוה הדר איקפד טפי אמר חברותא נמי עול לגביה ר' יעקב בר אידי א"ל °כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה וכי על כל דבר שאמר יהושע היה אומר להם כך אמר לי משה אלא יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעין שתורתו של משה היא אף ר' אלעזר תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין כי שלך היא אמר להם מפני מה אי אתם יודעין לפייס כבן אידי חברינו ורבי יוחנן מ"ט קפיד כולי האי *דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם יהי רצון שיאמרו

תורה אור
יהושע יא
תהלים סא

נשא אשה ומת הרי זו פטורה . ואע"ג דלא תקינו רבנן נשואין לקטן* מ"מ אר"י דליכא איסור' דלא חשיבא ביאת זנות ומצוה נמי איכא להשיא אשה לבנו קטן כדאמר בהנשרפין (סנהדרין דף עו: ושם) דעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו'* : קרעו סלקא דעתך . קרעו משמע בכוונה : אגורה באהלך עולמים . כשנשמתו בישיבה של מעלה שפתותיו נעות בקבר כאילו מדברות כמלא שבשעה אחת דר בשני עולמים:

[וכדאמרינן לקמן קיב:]
[וע"ע תוס' לעיל סב: ד"ה סמוך]

הדרן עלך האשה רבה

תוספות ישנים

אי ביאת ראשון ביאה ביאת שני אינה ביאה . ופ"ה במתני' דמיירי שבא עליה שני בשוגג דאי במזיד היתה נהרגת כדאמרינן שכל עריות מומתין על ידו ולא נהירא דכיון דאשת קטן היא לא מקטלא דהא אמרי' א) כי ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן . ונראה לפרש דודאי מיירי בבא עליה בשוגג דאי במזיד היתה נאסרת על כראשון דנהי דלא מקטלא מ"מ נאסרת היא על בעלה :

א) וכן איתא להדיא בקדושין (דף י"ט) דהך דאמר פרט לאשת קטן מיירי ביבמה ע"ש וע"ע בתוספות שם ד"ה ומדאורייתא .

תוס' חד מקמאי

בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ולא ידע הראשונה משהגדיל השניה חולצת או מתייבמת הראשונה חולצת ולא מתייבמת ולית הלכתא הכי אלא אפי' השניה חולצת ולא מתייבמת דעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול כשמואל ור' יוחנן דס"ל עשו ועשו וקי"ל כתנא דארבעה האחי' שאף צרת זיקת שני יבמין חולצת ולא מתייבמת :

מסורת הש"ס

לעיל נא:
[לעיל נא: נג.]
[עמ"ש לעיל ע. על הגליון]
נדה מז:
לקמן קיב: לעיל סט:
עירובין קא:
[פי' זה היה מושכו אלנו וזה היה מושכו אלנו עד שנקרע ערוך ערך חס ג וע' תוס' שבת יב: ד"ה רבי נתן]
בכורות נא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא אימא (שנקרע) תז"מ וכ"כ ס"א שנחלק : (ב) רש"י ד"ה חברותא נמי (את תלמידי אתם עושים חבירי) תא"מ ונ"ב ס"א אתם תלמידי נעשיתם חבירי :

גליון הש"ס

גמ' שמע ר' יוחנן איקפד . עי' ירושלמי רפ"ב דברכות :

שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז דאמר* רבי יוחנן משום רבי שמעון בן *יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר אמר ר' יצחק בן זעירא ואיתימא שמעון נזירא מאי קראה °וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפיהם בעוה"ז שפתותיהם דובבות בקבר: אחד בן ט' שנים וכו': ורמינהו *בן *עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים והוא הסרים לא חולץ ולא מייבם בת עשרים שנה שלא הביאה שתי שערות יביאו ראיה שהיא בת עשרים והיא האילונית לא חולצת ולא מתייבמת הא אתמר עלה א"ר שמואל בר יצחק אמר רב יוהוא שנולדו לו סימני סרים אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסרים שמע מינה וכי לא נולדו לו סימני סרים עד כמה תני דבי רבי חייא יעד רוב שנותיו כי אתו לקמיה *דרבא אי כחוש אמר להו זילו אבריוהו ואי בריא אמר להו זילו אבחשוהו דהני סימנין זמנין *דנתרי מחמת כחישותא וזמנין דנתרי מחמת בריותא:

הדרן עלך האשה רבה

נושאין יעל האנוסה ועל המפותה יהאונס והמפתה על הנשואה חייב ינושא *אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו: **גמ'** תנינא להא דת"ר אנס אשה מותר לישא בתה נשא אשה אסור לישא בתה ורמינהו *הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה ימדרבנן וכל היכא דאיכא איסורא מדרבנן תני נושאין לכתחלה כי תנן מתניתין ילאחר מיתה מנא הני מילי דת"ר בכולן נאמר שכיבה וכאן נאמר קיחה לומר לך דרך ליקוחין אסרה תורה א"ל רב פפא לאביי אלא מעתה גבי אחותו דכתיב °איש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו הכי נמי דרך קיחה הוא דאסור דרך שכיבה שרי א"ל ליקוחין כתיבי בתורה סתם הראוי לקיחה קיחה הראוי לשכיבה שכיבה רבא יאמר אנס אשה מותר לישא בתה מהכא *כתיב °ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה הא בת בנה דידה ובת בתה דידה גלי וכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח הא כיצד כאן באונסין כאן בנשואין איפוך אנא עריות שאר כתיב בהו בנשואין איכא שאר באונסין ליכא שאר: רבי יהודה אוסר באנוסת אביו וכו': אמר רב גידל אמר רב מאי *טעמא דרבי יהודה דכתיב °לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב (א) דכתיב מעילויה דקרא °ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה מיבעי ליה לכדרב ענן דאמר רב ענן אמר שמואל בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר ומאי כנף אביו כנף הראוי לאביו לא יגלה ותיפוק ליה משום דודתו לעבור עליה בשני לאוין ותיפוק ליה משום יבמה לשוק לעבור עליה בשלשה לאוין ואיבעית אימא לאחר מיתה
אח

תורה אור: שיר ז · ויקרא כ · שם יח · דברים כג · דברים כב

רש"י

שיאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה. שיהיו שפתי נעות בקבר כאילו אני חי: דובבות. נעות לשון *דבר שמרתיח ומבלבן: כומר. כלי שמניחין בו ענבים עד שמתחממין ויינו נוח לצאת כמו מכמר בישרא דתמיד נשחט (פסחים נח.): דובב. היין רוחש ונע ויוצא למעלה דובב פריט"ה: לא חולץ ולא מייבם. דלאו בר אוקומי שם לאחיו הוא אלמא כגדול חשיב ולא אמרינן קטן הוא וימתינו לו: והוא שנולדו כו'. הא דקתני דחשבינן ליה כגדול כגון שנולדו לו סימני סרים דמוכחא מילתא דהאי דלא מייתי משום דסרים הוא אבל כל כמה דלא חזינן ביה סימני סרים תלינן ביה קטנות וחיישינן דלמא אתו: עד כמה. נידון כקטן: כי אתו לקמיה דרבא. בן כ' שלא הביא למבדק אי משום קטנות אי משום סריסות: אבריוהו. האכילוהו והשקוהו עד שיהא בריא ושמן:

הדרן עלך האשה רבה

נושאין על האנוסה. לאחר שאנס ופתה את האשה מותר לישא בתה ואחותה ואמה: ר' יהודה אוסר כו'. בגמרא מפרש טעמא: **גמ'** הנטען. הנחשד ויצא עליו קול: מדרבנן. משום גזירה שמא לאחר שישא את בתה יזנה עם הראשונה והוה אונס ומפתה על הנשואה: תני נשאין לכתחלה. בתמיה: לאחר מיתה. שמתה האנוסה והמפותה דתו ליכא למגזר מידי: בכולן נאמר שכיבה. בכל עריות בפרשה קדושים תהיו בכלתו ודודתו בזכור ובבהמה: וכאן. באשה ואמה ובקרובות האסורות לו מחמת אשתו: נאמרה קיחה. איש *כי יקח את אשה ואת אמה (ויקרא כ) ואשה אל אחותה לא תקח (שם יח): דרך ליקוחין. שהיתה ראשונה לקוחתו חייב על השניה כשבא עליה דבשניה ליכא למימר ליקוחין דהא לא תפסי בה קידושין: הראוי לשכיבה. היכא דליכא למימר ליקוחין ממש: ואיפוך אנא. בת בנך דממעט לבת בנה בנשואתו משתעי ואידך קרא דאסר לבת בנה ואע"ג דלאו מיניה באנוסה מוקמינן ליה: לאחר מיתה. שמת אביו דליכא לאו דיבמה לשוק ואוקמא קרא עליה בלאו דכנף הראוי לאביו ובלאו דדודתו:
אח

תוספות

נושאין על האנוסה. איידי דתנא בהאשה רבה (לעיל צה.) דאין שכיבת אחותה אוסרתה תנא נמי בהאי פירקא דאם אנס אשה מותר לישא קרובותיה:

וכל היכא דאיכא איסורא דרבנן תני נושאין לכתחלה. ה"ה דה"מ למיפרך מברייתא דקתני דמותר אלא דניחא ליה למיפרך ממתניתין:

הראוי לקיחה קיחה. מדלא כתיב בלשון שכיבה משמע דלדרשה דדרך ליקוחין הוא דאתא לכך בא למעט אונסין אבל כי יקח את אחותו התם ליכא למימעטי שר"ל קיחה אלא שכיבה דכ"ע ידעי דאין קדושין תפסין באחותו:

ואיפוך אנא. דאונסין יש לאסור יותר כיון דעבד איסורא ועבר על ומלאה הארץ זמה (ויקרא יט) אבל בנישואין דלא עבד איסורא אין לאסור בקרובותיה:

עריות שאר כתיב בהו. וא"ת כיון דאיסור אשה ובתה מערות אשה ובתה לא תגלה נפקא אימא שלא אסר הכתוב אלא היכא דגלי ערות שתיהן אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה מותר לגלות ערות האחרת ואר"י °דסברא היא כיון דכתב שאר בקרא ועל ידי הנישואין באה השארות:

איבעית אימא לאחר מיתה. וכנף אביו הוא היינו כנף שראוי לאביו בחייו:
אח

עין משפט נר מצוה

פ א ב מיי' פ"ב מהל' אישות הל' יא סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב וסימן קעב סעיף ו:
פא ג מיי' שם טוש"ע שם סימן קנה סעי' יג:
א ד מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' א סמג לאוין קג וקד [טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' יג]:
ב ה מיי' שם הל' י:
ג ו מיי' שם הל' יג [טוש"ע שם סימן טו סעיף ס]:
ד ז ח מיי' שם הל' יא [טוש"ע שם]:

מסורת הש"ס

ס"א דבב
[בסנהדרין צ: איתא יהוצדק כל מי שנאמרה הלכה בשמו בעולם הזה כו' וע"ע שם ובבכורות לא:]
סנהדרין צ: ע"ש בכורות לא:
ב"ב קנה: לעיל פ. נדה מז:
[בב"ב שם ובנדה שם איתא רב חייא]
[ע' היטיב תוס' ב"ב קנה: ד"ה הכי גרים ר"ת כו']
לעיל ד. ברכות כא:
לעיל כו. [תוספתא פ"ד]
לעיל כב:
לעיל ד. [מט.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' וממאי דבאנוסה כתיב מעילויה דקרא דכתיב ונתן:

תוס' חד מקמאי

נושאין על האנוסה הא דתנן גיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין פי' אסורים ליבם מדרבנן משום דמחלפי באשת אחיו מן האם ודוקא בשהן אחים מן האב (ולא)ומן האם אבל אחוה מן האב ולא מן האם שריא ואחים מן האב ומן האם נמי דאסיר ה"מ(בנים דאשה)[דווקא בנשים] דאנסוב לבתר דאתגייר אבל בנשים דאנסיב כשהוא עובד כוכבים לכ"ע שרי אפי' באחים מן האם והיכא דראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה חייבים כרת משום אשת אח. תניא עובד כוכבים שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה יש לו שאר האם ואין לו שאר האב כיצד נשא אחותו מן האם יוציא מן האב יקיים אחות אב מן האם יוציא מן האב יקיים. אח מן האם יוציא מן האב רמ"א יוציא וחכ"א יקיים שהיה רמ"א כל ערוה שהיא משום שאר האם יוציא מן האב יקיים ומותר באשת אחיו ובאשת אחי אביו. ושאר כל העריות מותרות לו לאתויי אשת אביו נשא אשה ובתה כונס [אחת] ומוציא [אחת] ולכתחלה לא יכנוס:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה עריות וכו' ואר"י דסברא היא וכו'. ע' לעיל ד' ב ע"ב תד"ה כתו:

[פרק דל ג']

ה א מיי' פ"א מהל' יבום הל' ח ופי"ד מהל' איסורי ביאה הל' יא טוש"ע אה"ע סי' קנז סעי' ג וטוש"ע יו"ד סי' רסט סעי' ג:

ו ב מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הל' יב טוש"ע יו"ד סי' רסט סעי' א ב:

ז ג מיי' שם הלי"ג טוש"ע שם סעיף ג:

ח ד ה מיי' פ"א מהל' יבום הל"ח ופי"ד מהל' איסורי ביאה הל' יג טוש"ע אה"ע סי' קנז סעי' ג וטוש"ע יו"ד סי' רסט סעי' יד:

ט ו מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יד טוש"ע יו"ד סי' רסט סעי' ד:

נ"ל הדא. יעב"ץ

אח מאב ולא מאם והוא בעלה דאם ואנא ברתה דאנתתיה אמר רמי בר חמא דלא כר' יהודה דמתני' אח הוא וברי הוא אחתיה אנא דהאי דדרינא אכתפאי משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בתו שלמא לך ברי בת אחתיך אנא משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בתו דלאי דדלו דוולא *ליפול בכו סתר פתר דהאי דדרינא הוא בר ואנא ברת אחוה משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בנו בייא בייא מאח והוא אב והוא בעל והוא בר בעל והוא בעלה דאם ואנא ברתה דאיתתיה ולא יהיב פיתא לאחוה יתמי בני ברתיה משכחת לה בעובד כוכבים הבא על אמו והוליד ממנה בת וחזר ובא על אותה בת וחזר זקן ובא עליה והוליד ממנה בנים אנא ואת אחי אנא ואבוך אחי אנא ואמך אחי משכחת לה בעובד כוכבים הבא על אמו והוליד ממנה שתי בנות וחזר ובא על אחת מהן והוליד ממנה בן וקריא ליה אחתיה דאימא וקאמרה ליה הכי אנא ואת בני אחי אנא ואבוך בני אחי אנא ואמך בני אחי הא בהיתירא נמי משכחת לה כגון ראובן שיש לו שתי בנות ואתא שמעון ונסב חדא מינייהו ואתא בר לוי ונסב *חד מינייהו וקאמר ליה בריה דשמעון לבר בריה דלוי (א):

מתני' [א]הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין אפילו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה: גמ' בני יודן אמתא אשתחרור שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי אמר ליה רבא והא [ב]רב ששת אסר א"ל הוא אסר ואנא שרינא *מן [ג]האב ולא מן האם כ"ע לא פליגי דשרי מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרי בתר אבא שדינן דהא בני פלניא קרו להו ורב ששת קרו להו נמי בני פלונית ואיכא דאמר פליג רב אחא בר יעקב אפילו באחין מן האם ומ"ט *גר שנתגייר כקטן שנולד דמי תנן הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין מ"ט לאו משום דאסירי לא דאינה בתורת חליצה וייבום ושריא לעלמא ואינהו נמי שרו והא קתני אפילו אי אמרת בשלמא אסירי היינו דקתני אפילו דאע"ג דראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכשתי אמהות דמו אפילו הכי אסירי אלא אי אמרת שרו מאי אפילו דאע"ג דתרווייהו לידתן בקדושה ואתי לאיחלופי בישראל אפ"ה שרי איכא דאמרי הכי נמי מסתברא דשרו דקתני אפילו אי אמרת בשלמא שרו היינו דקתני אפילו דאע"ג דתרווייהו לידתן בקדושה דאתי לאיחלופי בישראל אפ"ה ישרו אלא אי אמרת אסירי מאי אפי' דאע"ג דראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה דכשתי אמהות דמי אפילו הכי אסירי ת"ש [ד]שני אחים תאומים גרים וכן משוחררים לא חולצין ולא מייבמין ואין חייבין משום אשת אח [ה]היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין [ו]אבל חייבין משום אשת אח היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראלים לכל דבריהן קתני מיהת אין חייבין משום אשת אח חובא ליכא הא

אח הוא ברי הוא. כל אלו המעשים לא משמיעין לך מידי אלא לתשובות הצדוקים:

דדלו דוולא. פי' בקונטרס פועלין המשקין שדות ובערוך* פי' חכמים דולי מים מבורות עמוקים כלומר מבינין הכל בחכמה: **מן** האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסירי. פי' דלמא אתי לאיחלופי בישראל ולעיל בפ' שני (דף כב. ד"ה ערוה) פירשנו:

והשני הורתו ולידתו בקדושה אפ"ה אסור. וא"ת מאי אפילו אדרבה כיון דלידתו של ראשון בקדושה דומה שהוא אחיו גמור שדומה יותר כישראל וי"ל דמ"מ דמיא כשתי אמהות ולכך הוה ס"ד דשרי טפי וליכא למימר דאשמעינן רבותא טפי ואפי' הורתו ולידתו של ראשון שלא בקדושה דהתם יכול להיות דשרי:

על

אח מאב כו'. משלות הן ורגילים בני אדם לאומרן: והוא בעלה דאם. אחי מאבי נשא את אמי היינו דיעקב אנס את אשה והוליד בת ונשא ראובן את אנוסת אביו ובת יעקב אומרת כן: וברי הוא. בני הוא: שלום עלך ברי. שלום לך בני: בת אחותך אני. בעובד כוכבים הבא על בת בתו והוליד בן ונמצאת זו אמו ובת אחותו שאמה של זו אחותו מן האב: דלאי דדלו דוולא. לבני פועלין המשקין את השדות אני שואלת חידה זו: ליפול* לכו סתר פתר. הרי נפלה לכם חידה סתומה ומוסתרת להפתר: ה"ג בר הוא ואנא בת אחוה משכחת לה בעובד כוכבים הבא על בת בנו: בייא מאח. קובלת אני על אחי שהוא אבי ובעלי ובן בעלי והוא בעלה דאם שהולידני מאמי והיינו נמי דהוא אב אלא לאפושי מילי הוא: וחזר הזקן. אביו של זה וקאמרה קך בת של אביה הכי דהוא אחיה מן האם וגם אביה הוא ובעלה שחזר ובא עליה ובן בעלה שחזר הזקן ובא עליה והוליד בנים: לאחוה יתמי בני ברתיה. אלו בני הזקן שהוליד ממנה דהוו אחין מאביו ובני ברתיה: והוליד ממנה בן. וקאמרה ליה אחות אמו אנא ואת אחי מאב אחד אנא ואמך אחי מן אב אחד ואנא ואבוך אחי מן האם: וקא"ל בריה דשמעון לבר בריה דלוי. אנא ואת בני אחי בני שתי אחיות אנא ואבוך בני שני אחים אנא ואמך בני שני אחים: **מתני'** לא חולצין כו'. דאחוה מן האב בעינן וגר אין לו שאר האב דרחמנא אפקרי' כזרע בהמה שנאמר (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם: **גמ'** נשי דהדדי. אשת אחיו ולאו משום ייבום אלא אפילו במקום בנים דקסבר אין קורבה לגר דכקטן שנולד דמי: מן האם ולא מן האב דכ"ע אסיר. דאתי לאיחלופי בישראל: בתר אביו שדינן ליה דהא בני פלניא קרו להו. הלכך לא מסקי אינשי אדעתייהו שהן אחין מן האם ומידע ידעי דהאי דשרינן להו משום דאין אחוה מן האב לגר דסתם עובדת כוכבים זונה היא ומאיש אחר הוא: קרו להו נמי בני פלניתא. ואמרי אינשי הני ודאי אחי נינהו וקא שרינן להו באשת אחיו ואתי למישרי נמי בישראל כה"ג: מ"ט לאו משום דאסירי. משום אחוה ואשמעינן מתני' דלא שייכא בהו יבום וקיימא עליה באשת אח: אי אמרת בשלמא. לא מייבמין דקתני מתני' הכי אשמעינן דאסירא לייבם היינו דקתני אפי' דאע"ג כו' ואיכא למימר דתיהוי עליה כנכרית ואי בעי ליבומי מייבם אפי' הכי אסירא: אלא אי אמרת. מתניתין לא אתא לאשמועינן אלא דשריא לעלמא מאי אפי' דמשמע אע"ג דכשתי אמהות דמו שרו לעלמא לגבי יבמה לשוק לא איכפת לן אי בני אם אחת נינהו או לא: דאע"ג דתרווייהו לידתן בקדושה. דאתי לאיחלופי בישראל ולמישרי יבמה לשוק בלא חליצה אפי' הכי שרו לעלמא דמידע ידעי דייבום מן האב הוא ועובד כוכבים אין לו אב ודוקא לעלמא אבל לדידהו מודי רב אחא דאפי' כרת דאשת אח איכא כיון דלידתן בקדושה הרי כאן אחוה מן האם ודקא מקשי רב אחא ולדידהו נמי שריין ארישא קאמר ולא אסיפא: שני אחים תאומים. דהני ודאי אחים נינהו מן האב דקי"ל (לקמן דף נח.) טיפה אחת היא ומתחלקת לשתים אפילו הכי לא חולצין ולא מייבמין: ואין חייבין משום אשת אח. אפי' קידשו לאחר שנתגיירו דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי הלכך אין לו אחוה ואפילו מן האם: לא חולצין ולא מייבמין. דלד ייבום מן האב הוא והני אין להם אב דזרע מגרי כבהמה: אבל חייבין. כרת משום אשת אח מן האם שהרי היא כישראלית שילדה בנים:

הא

[גירסת הערוך נייפל לכו]

סנהדרין נח.

[לעיל כב. וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דשמעון לבר בריה דלוי הכי:

הא איסורא איכא ה"ה דאפילו איסורא נמי ליכא *ואיידי דבעי למיתני סיפא אבל חייבין תנא נמי רישא אין חייבין אמר רבא *הא דאמור רבנן אין אב למצרי לא תימא משום דשטופי בזמה דלא ידיע אבל ידיע חיישינן אלא אפילו דידיע נמי לא חיישינן דהא שני אחין תאומים דטפה אחת היה ונחלקה לשתים וקתני סיפא לא חולצין ולא מייבמין ש"מ אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה דכתיב °בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם ת"ש דאמר רבי יוסי מעשה בניפטיים הגר שנשא אשת אחיו מאמו ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין אישות לגר ואלא גר דקדיש ה"נ לא תפסי בה קדושין אלא אימא אין איסור אשת אח לגר מאי לאו דנסבא אח כשהוא גר [ג]לא דנסבא כשהוא עובד כוכבים כשהוא עובד כוכבים מאי למימרא מהו דתימא ליגזור כשהוא עובד כוכבים אטו כשהוא גר קמ"ל ת"ש דאמר בן יאסיין כשהלכתי לכרכי הים מצאתי גר אחד שנשא אשת אחיו מאמו אמרתי לו בני מי הרשך אמר לי הרי אשה ושבעה בניה על ספסל זה ישב ר' עקיבא ואמר שני דברים גר נושא אשת אחיו מאמו ואמר °ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר *שנית דברה עמו שכינה שלישית לא דברה עמו שכינה קתני מיהת גר נושא אשת אחיו מאמו מאי לאו דנסבא אחיו כשהוא גר לא דנסבא כשהוא עובד כוכבים מאי למימרא מהו דתימא נגזור כשהוא עובד כוכבים אטו כשהוא גר קמ"ל ומי מהימן והאמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב כל *תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו איבעית אימא מורה ובא היה ואיבעית אימא משום דקאמר הרי אשה ושבעה בניה ואיבעית אימא שאני הכא דקאמר מעשה אחרינא בהדה אמר מר ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר שנית דברה עמו שכינה שלישית לא דברה עמו והא כתיב °הוא השיב [את] גבול ישראל מלבא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא אמר רבינא על עסקי נינוה קאמר

רב נחמן בר יצחק אמר הכי קאמר כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו הנביא כשם שנהפך לנינוה מרעה לטובה כך בימי ירבעם בן יואש נהפך להם לישראל מרעה לטובה ת"ש *גר שהיה לידתו בקדושה והורתו שלא בקדושה יש לו שאר האם ואין לו שאר האב כיצד [ג]נשא אחותו מן האם יוציא מן האב יקיים אחות האב מן האם יוציא מן

רש"י

הא איסורא איכא. מדרבנן דלא ליתי לאיחלופי בישראל וקשיא לרב אחא: הא דאמור רבנן אין אב למצרי. ואפילו היכא דליכא למימר כקטן שנולד דמי כגון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה דיש לו שאר מן האם כשאר ישראל גמור ואין לו שאר מן האב: לא תימא משום דשטופי זימה הוא ולא ידעינן אבוה מנו אבל היכא דידיע כגון היו אביו ואמו חבושים בבית האסורים דלא נבעלה לאחר חיישינן ואי נולד בקדושה דליכא למימר כקטן שנולד ליהוי ליה נמי שאר אב דהא ודאי אבוה הוא: דהא שני אחין תאומים כו': ה"ג וקאמר לא חולצין ולא מייבמין. ומסיפא יליף טעמא דאי מרישא לא מצי למילף דאפילו שאר האם אין לו דטעמא לאו משום דזרמת סוסים הוא אלא משום דכקטן שנולד דמי: זרמת. זרע שהוא יורה כחן כזרם מים המקלח בכח: בנפטיים הגר: דנסבא אחיו. המת כשהוא גר דהויא קידושיו קידושין ושריא לאחיו דאין לו אחוה דכקטן שנולד דמי: כשהוא עובד כוכבים. ומשנתגייר לא ידעה דלא הוה ליה בה קידושין הלכך שרי לאחוה: הרי אשה. גיורת ושבעה בניה (א) שהתיר לכן רבי עקיבא לישא איש את אשת אחיו ומכן למדתי: אם קודם. שבא מעשה לידו היה רגיל לשנותו לתלמידיו שומעין לו ואם לאו הואיל ודבר חידוש הוא שמא בשביל מעשה שבא לידו אומרה: הרי אשה ושבעה בניה. ראיה של קודם לכן הביא: ואי בעית אימא שאני הכא דקאמר מילתא דיונה בן אמתי בהדה ומגו דמהימן ההא מהימן נמי ההא דניכרין דברי אמת שביחד קבלן: הוא השיב. ירבעם בן יואש: על עסקי נינוה קאמר. דלא דברה עמו על עסקי נינוה אלא שתי פעמים: ה"ג גר שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה: נשא אחותו מן האם. שנולדה בהיותה עובדת כוכבים יוציא ואע"ג דלאו אחותו היא דכקטן שנולד דמי גזירה דלמא אתי למנסב אחותו שנולדה אחריו דבההיא איכא כרת דלידת שניהם בקדושה ואחותו גמורה מן האם הויא כישראלית שילדה בן ובת: מן האב יקיים. שהכל יודעין דאין אב לעובד כוכבים וה"נ אתי למנסב בת אביו שיוליד מאשה אחרת משנתגייר לא איכפת לן דהא לאו בנו הוא: אחות האב מן האם יוציא. גזירה משום אחותו מן האם כדאמרן: מן

תוספות

על עסקי נינוה. תימה דאמאי איצטריך למכתב שנית ולא שלישית דלא אשכחן שדברה עמו שלישית ושמא כיון שמצינו שחזרו לקלקולם ונתנבא עליהם נחום האלקושי הוו יכולים לסבור שגם אז נתנבא עליהן יונה וא"ת והא אשכחן דדברה עמו שלישית בעסקי נינוה דכתיב ויאמר ה' אל יונה ההיטב חרה לך על הקיקיון וגו' ואני לא אחוס על נינוה וגו' וי"ל דהכי לאו עסקי נינוה נינהו ומיהו לרב נחמן בר יצחק דאמר שוב לא דברה עמו קשיא וי"ל שזה היה אותו יום ותשיב הכל נבואה אחת:

רב נחמן בר יצחק אומר ה"ק כו'. אמר ר"י שחולק °על אותו מדרש שהביא רש"י בפירוש נביאים (מלכים ב י) ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות וגו' ע"י יונה בן אמתי אמר לו או שמא איתו חושב אלא דברים שהוא צורך גדול כגון מעשה נינוה וכיוצא בו:

נשא אחותו מן האם יוציא. פירש בקונטרס דגזרינן שמא ישא אחותו שנולדה אחריו שיש בה כרת משמע שסובר דאם היתה גם לידתו שלא בקדושה היה מותר באחותו מן האם שנולדה בנכריות כיון דתרוייהו שלא בקדושה דהתם ליכא למגזר שמא ישא אחותו שנולדה אחריו וקשה דהא לעיל בפ"ב (ד' כב. ושם) (ב) אמימר אמר [אפי'] האחין מן האם מעידים לכתחלה ומאי שנא מעריות פי' שאפי' נתגיירו ונולדו בנכריות שייך בהו קורבה ומשני ערוה לכל מסורה כו' משמע דאפילו נולדו בנכריות שייך בהו קורבה דאם דבשתם גיורת מיירי ועוד בני יודן אמתא הורתן ולידתן שלא בקדושה הוה אפ"ה אסר להו רב ששת (לעיל ד' צז:) למינסב נשי דהדדי אלא י"ל דטעמא דדלמא אתי לאיחלופי בישראל ואפי' בנולדו בהיותם נכריות יש לגזור בקורבת אם והא דנקט הכא לידתו בקדושה לרבותא נקטיה דאע"ג דלידתו בקדושה דכשתי אמהות דמו אפ"ה אסירי דלמא אתו לאיחלופי בישראל וריב"א פי' דלהכי נקט הורתו שלא בקדושה דאי בקדושה הרי הוא כישראל גמור ומותר באחותו שנולדה בהיותה נכרית כיון דלית ביה לד נכריות כלל ולא שייך בה שמא יאמרו אי נמי משום הכי נקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה דפסיקא ליה מילתא שאז איירי בין נולדה לפניו בנכריות בין נולדה אחריו בקדושה וה"ר חיים פירש דדוקא נקט ולידתו בקדושה דאז מן האב יקיים שלא ראה עצמו בנכריות וליכא למימר ביה שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה אבל אם גם לידה שלא בקדושה אפי' מן האב יוציא דכיון שראה עצמו בנכריות אתי למימר באנו מקדושה חמורה כו' דהא שמעינן לרבי מאיר דהכא בירושלמי ובבראשית רבה דאסר בן נח באחותו בין מן האב בין מן האם דדריש על כן יעזב איש את אביו ואת אמו (בראשית ב) בסמוך לו מאביו בסמוך לו מאמו ומיהו נראה לר"י דהך ברייתא פליגא אירושלמי ובראשית רבה דהא משמע דכ"ע מוקי הכא קרא לאחות אב ואחות אם והיינו כרבנן דהתם ועוד דטעמא דאחות אב מן האם יוציא משמע בפ' ד' מיתות (סנהדרין נח.) דהוי משום שמא יאמרו באנו דאילו טעמא דאיחלופי ליתיה הכא בקורבת אב א"כ משמע דבהאי גר דלידתו בקדושה שייך שפיר טעמא שמא יאמרו אע"פ שלא ראה עצמו שעה אחת בנכריות וזה דוחק לומר דלאחות אב מן האם לא קאי אגר דרישא אלא מיירי בלידתו שלא בקדושה כי היכי דלא קאי נמי סיפא דקתני נשא אשה ובתה ארישא כדפי' בקונט' דהכא משמע דקאי אגר דרישא:

אחות האב מן האם יוציא. פי' בקונט' דגזרינן משום אחותו מן האם ואין נראה דבהדיא משמע בפרק ד' מיתות (נ"ז שם) דטעמא משום שמא יאמרו דמוקי התם הך ברייתא כר' אליעזר דדריש את אביו זו אחות אביו ואם כן מיתסרא בנכריות: אשת

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הלכ' יג טוש"ע י"ד סימן רסט סעיף ג:

יא ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי אשה וכו' שהתיר לכן נ"ב עיין בתוספו' פרק הערל ריש דף עז: (ב) תום' ד"ה נשא וכו' לעיל בפ"ב אמרינן אמימר:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רב נחמן בר יצחק וכו' על אותו מדרש שהביא וכו'. והוא בסדר עולם:

מסורת הש"ס

[שבת ל. וש"נ]

יחזקאל כג

יונה ג

מכילתא ריש פרשת בא

מ"ב יד

בכורות לח: לעיל עז. קדושין עו:

סנהדרין נז: ע"ש

עין משפט
נר מצוה

יב א מיי׳ פי״ד מהלכות איסורי ביאה הלכה י״ג טוש״ע יו״ד סי׳ רס״ע סעיף ג:

יג ב מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ב:

יד ג טוש״ע שם סעיף ה:

טו ד טוש״ע שם סעיף ו:

טז ה טוש״ע שם סעיף ג:

יז ו מיי׳ פ״ח מהל׳ יבום הל׳ י טוש״ע שם סימן קעו סעי׳ ח:

יח ז טוש״ע שם:

מן האב יקיים אחות האם מן האם יוציא מן האב רבי מאיר אומר יוציא וחכמים אומרים יקיים שהיה רבי מאיר אומר כל ערוה שהיא משום שאר האם יוציא משום האב יקיים ומותר באשת אחיו (א) מאמו ובאשת אחי אביו ושאר כל העריות מותרות לו לאיתויי אשת האב נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת לכתחלה לא יכנוס מתה אשתו מותר בחמותו ואיכא דתני אסור בחמותו קתני מיהת מותר באשת אחיו מאי לאו דנסבה אחיו כשהוא גר לא דנסבה כשהוא עובד כוכבים מאי למימרא מהו דתימא ליגזור כשהוא עובד כוכבים אטו כשהוא גר קמ״ל אמר מר נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת לכתחלה לא יכנוס השתא אפוקי מפיק לכתחלה מיבעיא התם קאי והכי קאמר הך דאמור רבנן יקיים לכתחלה לא יכנוס מתה אשתו מותר בחמותו ואיכא דתני אסור בחמותו חדא כר׳ ישמעאל וחדא כר׳ עקיבא מאן דאסר *כר׳ ישמעאל דאמר חמותו לאחר מיתה באיסורא קיימא וגבי גר גזרו ביה רבנן ומאן דשרי כרבי עקיבא דאמר חמותו לאחר מיתה קלש ליה איסורא וגבי גר לא גזרו ביה רבנן:

מתני׳ חמש נשים שנתערבו ולדותיהן הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו ארבעה חולצין לאחת ואחד מייבם אותה הוא ושלשה חולצין לאחת ואחד מייבם נמצאו ארבע חליצות וייבום לכל אחת ואחת:

גמ׳ *ודוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקפגע ביבמה לשוק מאי הוא ושלשה חולצין לאחת דלא תימא ליבמינהו חד לכולהו אלא כל חד וחד מייבם חדא דלמא מתרמיא ליה דידיה (ג) *מקצתן אחין ומקצתן שאין אחין האחין חולצין ושאין אחין מייבמין מאי קאמר אמר רב ספרא הכי קאמר מקצתן אחין מן האב ומקצתן אחין מן האם אחין מן האם חולצין ואחין מן האב מייבמין מקצתן כהנים ומקצתן שאינן כהנים כהנים חולצין שאינן כהנים מייבמין מקצתן כהנים ומקצתן אחין מן האם אלו ואלו חולצין ולא מייבמין ת״ר

[תוספתא פרק י״ג]

מן האב ר׳ מאיר אומר יוליא. הואיל והיכא לד אם: וחכמים אומרים יקיים. דלא דמיא לאחות האב מן האם דבההיא איכא למגזר משום אחותו מן האם דדמיא לה אבל אחות האם מן האב לא דמיא לאחותו מן האם: ומותר באשת אחיו. ואפי׳ מאמו שנולד בהיותו עובד כוכבים ולא גזור רבנן משום אשת אחיו הנולד אחריו דבקורבה גזור רבנן אבל במידי דלא אתי אלא ע״י קידושין לא גזור: נשא אשה ובתה. אגר דעלמא קאי שנשא בהיותו עובד כוכבים אשה ובתה ונתגיירו עמו דאילו האי דנולד בקדושה לא נסיב אשה ובתה וא״ת שנשא גיורות שנתגיירו האם והבת דלית להו קורבה דכקטן שנולד דמי למה לי גר אפי׳ בישראל נמי מלי למימר הכי: כונס אחת ומוליא אחת. דלא ליתי למישרי בישראל אשה ובתה: לכתחילה לא יכנוס. לקמן מפרש: מותר בחמותו. דכולי האי לא גזור רבנן: ואיכא דתני אסור בחמותו. פלוגתייהו מפרש לקמן: הנך דאמור רבנן יקיים. כגון אחותו מן האב וחברותיה: קלש ליה איסורא. דלגבי ישראל איגה בשריפה: פלוגתא דר׳ ישמעאל ור׳ עקיבא מפרש [לעיל] בהאשה רבה (דף נד:):

מתני׳ שנתערבו ולדותיהן. זכרים ויש לכל אחת בן ודאי שלא נתערב: ארבעה חולצין לאחת. בן ודאי של כל אחת מן הארבע חולץ לאחת מהן דכל חד ספק ליה באשת אחיו ובן החמישית ישאנה ממה נפשך אם אשת אחיו היא הרי טוב ואם לאו הרי חלץ לה יבמה: הוא ושלשה. זה שייבם חולץ לאחרת ושלשה עמו והחמישי מייבם ממה נפשך וחוזרים השנים הללו וחולצין לשלישית ושנים עמהן והחמישי מייבם וכן כולם ארבעה חולצין תחלה לפי שאין אחד רשאי לייבם עד שיחלצו לה הארבעה דלא ליפגע ביבמה לשוק וה״ה נמי דמלו ארבעה למיחלץ לכולהו והחמישי ישא את כולן אלא אמרינן בגמ׳ דהכי שפיר טפי דלמא לכל חד מתרמיא דידיה ומיקיימא מלות ייבום:

גמ׳ דוקא מיחלץ. מכל ארבעה הודאין והדר יבומי לחמישי: מאי הוא ושלשה. מאי איכפת לן אי חללי לה הנך ארבעה גופייהו והאי דייבם לקמייתא לייבם נמי הך ומשני לא ליבמה חד כו׳: הכי גרסינן מקלתן אחין ומקלתן שאין אחין האחין חולצין שאינן אחין מייבמין מאי קאמר (ג) מקלתן אחין מן האב ומקלתן אחין מן האם. מקלתן של ודאין אחין לבני התערובות מן האב ומקלתן יש להן בהני תערובות אחין מן האם שלא מן האב לבד אחים שיש להן בתוכן מן האב כגון ראובן שנשא רחל וחנה וילדה לו רחל את יוסף גירשה לרחל ונשאה בועז ולו בן מאשה אחרת ונתעברה רחל וילדה היא וחנה אשתו של ראובן וג׳ נשים אחרות ה׳ זכרים במחבא ונתערבו נמצא שיש לו ליוסף בתערובות הללו ב׳ אחין אחד מן האב וא׳ מן האם בנה של חנה אחיו מן האב ובנה של רחל מבועז אחיו מן האם: אחין מן האם חולצין. יוסף זה שיש לו בתערובות אח מן האם חולץ לכולן לפטור את אשת אחיו מן האב ואינו רשאי לייבם אחת מהן אפי׳ לאחר חליצתה מארבעה חבריו שמא יפגע באשת אחיו מאמו שהיא בכרת: ואחין מן האב. ארבעה האחרים שאין להם בתערובות אלא אחין מן האב מייבמין כל אחת ואחת אחר שחללה מן הארבעה ישאנה החמישי נמלא אחד מייבם שתים או יהיו לאחת ה׳ חליצות והכי מיתוקמא ליסנא קמייתא דמשמעתא מקלתן (ד) אחין של ודאין אחין מן האם לאחד מן התערובות ומקלתן שאינן להם אחין מן האם *אלא מן האב (אחין חולצין) אותן שבן אחין מן האם חולצין לכולם ושאינן אחין להן מן האם *אלא מן האב מייבמין: מקלתן. של ודאין ותערובתן כהנים ומקלתן שאין כהנים כהנים חולצין לכולן ואי אפשר להם לייבם הואיל ותללה ארבע חליצות שמא האחד החולץ לה היה יבמה וחליצתו חליצה וכהן אסור בה:

יש

אשת אביו. הך ברייתא כרבי אליעזר אבל רבי עקיבא פליג עליה ואסר אשת אביו ושרי אחות אביו וה״ג פוסקין כר׳ עקיבא דר׳ אליעזר שמותי הוא ומיהו [א] יש ליזהר כרבי אליעזר:

נשא אשה ובתה. בנשאן כשהוא והן בנכריות איירי כמו שמדקדק בקונטרס ועוד יש לדקדק מדתני כונס אחת ואי בישראל איירי הוה ליה למימר יקיים אחת:

אשה ובתה. וה״ה אשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב דהיינו שאר האב פשיטא שאין מוליא ושמא לכתחלה לא יכנוס או שמא כיון שאין האיסור בא אלא ע״י קידושין אף לכתחלה יכנוס כדאמרינן שמותר באשת אחיו מאמו ולא גזרינן משום אחיו הנולד אחריו לפי׳ הקונט׳:

מותר באשת אחיו מאי לאו דנסבה כשהוא גר. תימה לר״י דאמאי שרינן כשהוא גר הא לעיל גזרינן באחותו מאמו משום דאתי לאחלופי הכא נמי וכ״ת כיון שהוא ע״י קידושין לא גזרינן והא חמותו דע״י קידושין וקתני דאסור וי״ל דשאני חמותו דע״י קידושי עצמו אבל אשת אחיו דע״י קידושי אחיו הוא ועוד דאשת אחיו בי אחיו לא שכיחא אבל אמה ובתה שכיחי אהדדי אי נמי חמותו נקראת על שמו דקרו לה חמתיה דפלניא אבל אשת אחיו לא מיקריא אשת אחי פלוני:

קלש לה איסורא. תימה דמ״מ מאי משני אכתי איכא כרת דלא מיעטה הכתוב אלא משריפה כדאמרינן לעיל (דף נד:) וי״ל דמ״מ כיון דקליש איסורא לא רצו חכמים לגזור בגרים לאחר מיתה כיון דאף מחיים שריא מן הדין וא״ת לאביי דאמר בהאשה רבה (סס) דלא שרי רבי עקיבא חמותו לאחר מיתה מאי איכא למימר וי״ל דלאביי ודאי ליכא מאן דתני מותר בחמותו:

מקצתן אחין. ברייתא היא ור״ח גרים ת״ר:

כתב

תוס׳ חד מקמאי

מתה אשתו מותר בחמותו ואיכא דתני אסור בחמותו. הא כר׳ ישמעאל. הא כר׳ עקיבא. לר׳ ישמעאל דאמר חמות לאחר מיתה קלישה לה איסורה וגבי גר לא גזרו בה רבנן. הא דתניא מותר באשת אחיו אוקימנא דנסב׳ כשהוא עובד כוכבים אבל נסבה כשהוא ישראל דהיינו לבתר דאגייור אסור והא דקתני [מותר באשת אחיו] נשא אשה ובתה כונס א׳ ומוציא א׳ לאו אגר שלידתו בקדושה קאי דההוא ודאי ישראל גמור הוא ומתחייב עלה כרת אלא אגר שהורתו ולידתו שלא בקדושה קאי. א״נ אגר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה קאי ונשא אשה [ובתה] שהורתן ולידתן שלא בקדושה. וה״ה לישראל גמור. א) והא דקתני לכתחלה לא יכנוס אקשי׳ לה השתא אפוקי מפיק לכתחל׳ מיבעיא. ופרקינן התם קאי הך דאמור רבנן יקיים לכתחלה לא יכנוס

א) עי׳ רש״י כאן ד״ה נשא אשה ובתה.

הגהות הב״ח

(א) גמרא באשת אחיו ובאשת כצ״ל ותיבת מאמו נמחק: (ב) שם תנו רבנן מקצתן אחין ומקצתן: (ג) רש״י ד״ה ה״ג מקצתן וכו׳ מאי קאמר אמר רב ספרא ס״ק מקצתן אחין: (ד) ד״ה ואחין מן האב וכו׳ מקצתן של ודאין כצ״ל ותיבת אחין נמחק:

ס״א שלא

ס״א שלא

מסורת הש״ס

[לעיל נד: סנהדרין עו:]

[נקמן נט: ק:]

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ סד״ה אשת כו׳ ומיהו יש כו׳. נ״ב להחמיר כדברי שניהם וכ״פ הטור וכ״ה אבל הרמב״ם מפרש דלר״ע מותר בשניהם דגר אין לו שאר האב כלל ואינו אסור אלא באחותו מאם ואחות אמו מאם ועוד אשת אח מאם כנ״ל וכמ״ש למטה לא דנסבה כשהוא נכרי ותוך אמו דאנ״ל וכ״ז לכתחלה אבל אינו מוליא רק לאמו ואחותו מאמו דאלו אסורין בגיותן ועי׳ בסנהדרין ומש״ש ופסק הכל כר״ע אבל בנשא אשה ובתה מודה ר״ע ועי׳ תוס׳ ד״ה אשה כו׳ (ועמ״ש רבינו ביו״ד סימן רסט ס״ק ג׳ ח׳ י׳):

רש״ל מ״ז

תנו רבנן *יש חולץ לאמו מספק לאחותו מספק לבתו מספק כיצד אמו ואשה אחרת ולהן שני זכרים וחזרו וילדו שני זכרים במחבא ובא בנה של זו ונשא אמו של זה ובנה של זו נשא אמו של זה ומתו בלא בנים זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן נמצא כל אחד ואחד חולץ לאמו מספק לאחותו מספק כיצד אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ובאו אחיהן שלא מאותה האם ונשאום ומתו בלא בנים חולץ לשתיהן נמצא חולץ לאחותו מספק לבתו מספק כיצד אשתו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ובאו אחיהן ונשאום ומתו בלא בנים זה חולץ לבתו מספק וזה חולץ לבתו מספק תניא *היה ר"מ אומר איש ואשה פעמים שמולידין חמש אומות כיצד ישראל שלקח עבד ושפחה מן השוק ולהן שני בנים ונתגייר אחד מהן נמצא אחד גר ואחד עובד כוכבים הטבילן לשם עבדות ונזקקו זה לזה הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד שחרר את השפחה ובא עליה העבד הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד וממזר שחרר שניהם והשיאן זה לזה הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד וממזר וישראל מאי קמ"ל *עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ת"ר *יש מוכר את אביו להגבות אמו כתובתה כיצד ישראל לקח עבד ושפחה מן השוק ולהם בן ושחרר את השפחה ונשאה ועמד וכתב כל נכסיו לבנה נמצא זה מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה מאי קא משמע לן כולה רבי מאיר היא ועבדא מטלטלי *ומטלטלי משתעבדי לכתובה ואיבעית אימא הא קמשמע לן *עבדא כמקרקע דמי: **מתני'** *האשה שנתערב ולדה בולד כלתה הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו בני הכלה חולצין ולא מייבמין שהוא ספק אשת אחיו ספק אשת אחי אביו בני הזקנה או חולצין או מייבמין שספק אשת אחיו ואשת בן אחיו מתו הכשרים התערובות לבני הזקנה חולצין ולא מייבמין שהוא ספק אשת אחיו ואשת אחי אביו לבני הכלה אחד חולץ ואחד מייבם *כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה הרי אלו אוכלים בתרומה וחולקין חלק אחד בגורן ואינן

רש"י

יש חולץ לאחותו מספק. אע"פ שהיא מחמש עשרה נשים הפוטרות צרותיהן וכן לבתו ולאמו: אמו ואשה אחרת. שילדו שני זכרים במחבא והוא א' מהן ולהן שני זכרים ודאין כגון רחל אשת יעקב שהיה לה יוסף ממנו וחנה אשת ראובן שהיה לה חצרון ממנו וחזרו וילדו שני זכרים במחבא ומתו יעקב וראובן ובא יוסף בנה של רחל ונשא חנה אמו של חצרון וחצרון נשא את רחל ומתו יוסף וחצרון ונפלו לפני התערובות רחל לפני בנה של חנה שהוא אחי חצרון וחנה לפני בנה של רחל שהוא אחי יוסף ומתוך שאין ידוע מי בנה ומי יבמה צריכה חליצה משניהן נמצא כל אחד ואחד חולץ לאמו מספק: ה"ג לאחותו מספק כיצד אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ועמדו שני אחים מן האב ונשאום חולץ לשתיהן נמצא חולץ לאחותו מספק. כך שנויה בתוספ' (דמכילתין פי"ב) אמו שילדה מאיש אחר שנשאה לאחר מיתת אביו וילדה עם אשה אחרת שתיהן שתי נקבות ואין ידוע איזו בת לאיזו אם ועמדו שני אחין שהיו לזה מאביו שלא מאמו ונשאום לשתי הנקבות הללו המעורבות ונפלו שתיהן לפני זה ליבום ואחת מהן אחותו מאמו ואילו היה מכירה לא היתה צריכה חליצה ועכשיו שאין מכירה שתיהן צריכות חליצה ליפטר אחרינא ובאו אחיהן שלא מאותה האם ונשאום אחיו של ראובן נשא אחת ואחיו של חצרון נשא אחת ראובן חולץ לאשת אחיו ושמא אחותו היא וכן חצרון ז"ו שמעת"י ולב"י מגמג"ם ב"ה דהא שמא לאו אחותו היא והכי איבעי ליה למימר זה חולץ לספק אחותו וזה חולץ לספק אחותו אבל לאחותו מספק משמע שחלץ ודאי לאחותו מחמת ספק שבידו: אשתו ואשה אחרת. אשת ראובן ואשת כלב שילדו שתי נקבות במחבא כמצאת האחת בתו ובאו (אחיהן אחי הבעלים הם) שני אחי ראובן ונשאום נמצא ראובן חולץ לבתו מספק ששתיהן צריכות חליצה ואם היה מכיר בתו היתה פטורה ואם שני אחי כלב נשאום הרי כלב חולץ לבתו מספק ולשון מור"י אחיו של ראובן נשא אחת ואחיו של כלב נשא אחת ראובן חולץ לאשת אחיו ואע"פ שספק בתו היא וכן כלב ולאו היינו נמי חולץ לבתו מספק אלא חולץ לספק בתו: אחד עובד כוכבים ואחד גר. דבנים שילדה בעודה תחת ידי העובד כוכבים המוכרה אינן עבדים דקי"ל בהחולץ (לעיל מו.) מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם מכם ולא הם קונין זה מזה: שחרר את השפחה. והרי היא כישראלית ובא עליה העבד הולד ממזר: ולהם בן. ולא קנה את הבן: וכתב לו כל נכסיו. ומת והרי אמו תובעת כתובתה מן הנכסים: כולה ר"מ היא. הא מתניתא בתרייתא דיש מוכר ר"מ נמי אמרה וסיפא דקמייתא היא ומש"ה קתני עבד משועבד לכתובה דר"מ סבר מטלטלים משתעבדי לכתובה במס' כתובות בפ' האשה שנפלו (ד' פ:) דקתני הניח פירות התלושים מן הקרקע כו': **מתני'** לבני הכלה. לאשת בן הכלה ודאי: אחד. מן התערובות חולץ תחלה ואח"כ מייבם השני ממ"נ אם יבמתו היא הרי טוב ואם אשת בן אחיו היא הרי חלץ לה יבמה ומותרת לו: אוכלין בתרומה. אחד כהן ואחד עבד כהן: חולקין חלק אחד. מפרש בגמ':

בן

תוספות

כתב כל נכסיו לבנה כו'. בסמוך מוקי לה כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה תימה לר"ת דבכל דוכתא משמע דבמיניה פליגי בהאומר בקדושין (דף סה:) גבי שנים שבאו ממדינת הים וחבילה עמהן כו' דקאמר אשה גובה כתובתה מן החבילה ומוקי לה כר"מ וכן בנדרים (דף סה:) גבי אפילו אתה מוכר שער ראשך חייב אתה ליתן לה כתובה שמע מינה מטלטלי משתעבדי לכתובה והאעיקר פלוגתייהו בהאשה שנפלו (כתובות ד' פ: ושם) גבי הניח אחיו מעות כו' דפליגי התם ר"מ ורבנן אי משתעבדי לכתובה או לא משמע דביתמי פליגי אבל מיניה מודו רבנן דמשתעבדי כמו בבעל חוב דאפילו מגלימא דעל כתפיה ואר"ת דיבם במקום אחיו קאי והוי כמיניה אבל מיתמי אפילו רבי מאיר מודה דלא משתעבדי וכן נראה לר"י דאי לר"מ מיתמי נמי אית ליה דמשתעבדי א"כ סברת ר"מ הפוכה מדרבנן דלרבנן כתובה גרועה מב"ח דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אפי' מיניה וב"ח אפי' מגלימא דעל כתפיה ולר"מ עדיפא דאפילו מטלטלי דיתמי משתעבדי לה ולב"ח לא משתעבדי אלא ודאי לכ"ע מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה ומיהו קשה דהכא משמע דמטלטלי דמתנה משתעבדי לר"מ ומתנה אלימא מיתמי דשטרא שאין בו אחריות לא גבי ממקבל מתנה כדמשמע בפ"ק דב"מ (דף יג:) דתנן מצא שטר שאין בו אחריות נכסים יחזיר ולא חיישינן שמא יעשה קנוניא על מקבל מתנה ואילו מיתמי אפי' מלוה על פה קי"ל (ב"ב דף קטו.) דגבי ואר"י דהכא במתנת ש"מ איירי דגרועה כגון ירושה אבל ממתנת בריא לא גביא וכן משמע בים נוחלין דקאמר מה ירושה דאורייתא אלמנתו נזונית מנכסיו מתנת ש"מ דרבנן לא כ"ש ולפי מה שתקנו דגובה אשה לכתובתה ממטלטלי דיתמי כ"ש דגביא ממטלטלי דמתנת ש"מ אבל ממתנת בריא דעדיפא לא תקינו שתגבה:

מני ר' מאיר היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה. אע"ג דבכל דוכתא אמרינן הוקשו עבדים לקרקעות הכא יש לחושבם כמטלטלי °דלא סמכה דעתה עילוייהו לפי שמתים ובורחים ולישנא דחשיב להו מקרקעי סבר דסמכה דעתה עילוייהו כמו קרקעות:

ספק אשת אחיו ואשת בן אחיו. אמרי' בירושלמי זאת אומרת מותר לאדם ליקח אשת בן אחיו פי' אע"פ שיכול לבא לידי ביטול מצות יבמין אם ימות ותפול לפני *האחין אפ"ה מותר מכאן יכול להיות ראיה לפירוש ריב"ן שפי' בהבא על יבמתו (לעיל סב:) והנושא בת אחותו דוקא בת אחותו אבל בת אחיו אינו עושה כ"כ מצוה דמבטל מצות יבמין*: ואינן

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ח מהל' יבום ה"ד טוש"ע אה"ע סי' קעו סעי' ס:

כ ב מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ו:

תוספות חד מקמאי

ת"ר יש מוכר את אביו להגבות [אמו] כתובתה כיצד ישראל שלקח [עבד] ושפחה מן השוק ולהן בן ושחרר השפחה ונשאה ועמד וכתב כל נכסיו לבנה נמצא זה מוכר אביו לגבות כתובתה. וכולה ר"מ היא והא קמ"ל מטלטלין משתעבדי לכתובה איבעית אימא הא קמ"ל דעבדים כמקרקעי דמי. הא מתני' דלא כהלכתא היא דקי"ל הלכה א) אין גובין מן העבדים. מיהו גמרי' מינה דמתנת שכ"מ במטלטלין כירוש' שויוה רבנן וב"ח גובה מהן לפי תקנת הגאונים שתקנו לגבות לב"ח ממטלטלין דיתמי ולא ב) במתנת ש"מ דין מתנת בריא לו שלא יהא ב"ח גובה ממנה כדקי"ל עשה שורו אפותיקי ומכרו אין ב"ח גובה הימנו. דהא ודאי (גובה)[כתב] כל נכסיו לבנה ודאי מתנת ש"מ הוא דאי הויא מתנת בריא לר"מ דאמר מטלטלין משתעבדי לכתובה היכי גבינן כתובה ממטלטלין לבתר דיהבינהו [במתנה] דהא אפי' באפותיקי קי"ל ג) עשה שורו אפותיקי אין בעל חוב יכול לגבות הימנו אלא לאו ש"מ מתנת שכ"מ היא וש"מ דכירושה שויוה רבנן למיגבה מינה לב"ח וכשעשה לה אפותיקי נמי לא מצית מוקמת לה דא"כ אפי' לרבנן נמי דאמ' מטלטלין לא משתעבדי לכתובה מוכר את אביו לגבות כתובתה. ואיכא לדחוקי לר"מ דאמר מטלטלין משתעבדי לכתובה אפי' מיתמי כדאיתא בפ' האשה שנפלו לה נכסים הני נמי משתעבדי מן הלקוחות:

א) כן איתא בב"ב (קכח) דר"נ סבר דאין גובין מן העבדים. ב) נ"ל ולא הויא כמתנת בריא דאם דינו כמתנת בריא לא היה ב"ח גובה ממנה וכו'. ג) נ"ע דהא הכא בעבד מיירי ובעבד הא מהני אפותיקי וכמבואר שם וכ"כ רבינו עצמו בסמוך דלא מצינן לאוקמי שעשה לה אפותיקי דא"כ אפילו לרבנן נמי

נ"ל אחיו

[ועי' היטב תוס' לעיל סב: ד"ה והנושא]

מסורת הש"ס

[תוספתא פי"ב]

[תוספ' קדושין פ"ס ע"ש]

[לעיל מז: מה. קדושין ע.]

[תוספתא קדושין פ"ס]

[כתובות פא: קדושין סה:]

[גיטין לט. ב"ק יב. ב"ב סח. קנ.]

גיטין מב: [תמורה ח.]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מני וכו'. דלא סמכה דעתה וכו'. וכ"כ הרשב"ם ב"ב ד' קכח ע"א ד"ה ור"נ:

כא א מיי' פי"ב מהל' תרומות הל' כב :

ואינן מטמאין למתים ואינן נושאין נשים בין כשרות בין פסולות הגדילו התערובות ושחררו זה את זה נושאין נשים ראויות לכהונה ואינן מטמאין למתים ואם נטמאו אינן סופגין הארבעים ואינן אוכלין בתרומה ואם אכלו *אינן משלמין קרן וחומש ואינן חולקין על הגורן ומוכרין את התרומה והדמים שלהן ואינן חולקין בקדשי המקדש ואין נותנים להם קדשים ואין מוציאין שלהם מידיהם ופטורין מן הזרוע ומן הלחיים ומן הקיבה ובכורו יהא רועה עד שיסתאב ונותנין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראלים :

גמ' מתו הכשרים וכו' : אלא הנך משום דאיערוב להו הוו להו פסולין א"ר פפא אימא ומתו הודאין : לבני הכלה אחד חולץ וכו' : *דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקפגע ביבמה לשוק : כהנת שנתערב וכו' : חלק אחד פשיטא אימא חלק כאחד תנן כמ"ד אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דתניא *אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר יכול שיאמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי ואם עבד כהן אני תנו לי בשביל רבי במקומו של ר' יהודה היו מעלין מתרומה ליוחסין במקומו של ר' יוסי לא היו מעלין מתרומה ליוחסין תניא *אמר רבי אלעזר בר צדוק מימי לא העדתי אלא עדות אחד והעלו עבד לכהונה על פי העלו ס"ד (א) *השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כ"ש אלא אימא בקשו להעלות עבד לכהונה על פי חזא באתריה דר' יוסי ואזל ואסהיד באתריה דרבי יהודה ת"ר *עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות ואלו הן חרש שוטה וקטן טומטום ואנדרוגינוס והעבד והאשה והערל והטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו וכולן משגרין להם לבתיהם חוץ מטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו בשלמא *חרש שוטה וקטן לאו בני דיעה נינהו טומטום ואנדרוגינוס נמי בריה

בין כשרות. משום עבד : בין פסולות. כגון שפחה משום כהן : הראויות לכהונה. ולא גרושה וחלוצה משום כהן : אין סופגין כו'. דכל חד אמר אנא לאו כהן אנא (והתראת ספק היא) : אין משלמין. דכל חד אמר אנא כהן : ואין חולקין על הגורן. אין נותנין להם תרומה על הגורן שהמשוחרר ישראל הוא : ומוכרין את התרומה. תרומת תבואתן כשמפרישין אותה אין נריכין לתתה לכהן דכל חד אמר לכהן אייתי ראיה דלאו כהן אנא ושקול ומ"מ לאוכלה א"א אלא מוכרין אותה לכהנים והדמים שלהן : ה"ג ואין חולקין בקדשי המקדש. כגון עורות קדשים : ואין נותנין להם קדשים. להקריב : ואין מוציאין שלהן מידם. אם היו חייבין חטאת או אשם או עולה אין כופין אותם לתתן לאנשי משמר ולהיות עבודתם ועורם לאנשי משמר דכל חד אמר אנא כהן ותניא (ב"ק דף קט:) מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו כל שעה שירצה ואפילו במשמר שאין שלו ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת ומנין שעבודתם ועורם שלו ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו ותערובות הללו הואיל והאחד מהן כהן אין ב"ד יכולין להוציא מידן בעל כרחם ולתתם לאנשי משמר אלא יקריבו קרבנותיהן ויחזרו להן הבשר והעור ויתנום לכל מי שירצו או הללו יעשו שליח כל כהן שירצו להקריב את קרבנם או ישהו את קרבנם עד שיתרצו הם לתתן לאנשי משמר. לשון אחר ועיקר ואין נותנים להם קדשים בבכור וחרמים קאמר ואין מוציאין את שלהם מידם דאמר אנא כהן וגבי חרמים כמי תנן (ערכין דף כח.) הכהנים אין מחרימין שהחרמים שלהן והדר אורי מאי קעביד בבכור שלו ירעה עד שיסתאב ולא יקריבנו תם דא"כ לא יאכל את בשרו שהמקריב יעכבנו וללשון ראשון קשה לי דאמרינן בהגוזל (ב"ק דף קי.) דהיכא דלא מצי עביד עבודה שליח נמי לא מצי משוי : ובכורו ירעה עד שיסתאב. אפי' בזמן הבית דהא לא מצי למכפינהו למיתן לכהנים לאקרובי ולאכול את בשרו ואינהו נמי לא מצו למיתביה לכהן ולהחזיר להן הבשר דבכור תם אינו נאכל אלא לכהנים דכתיב ביה ובשרם יהיה לך כחזה התנופה בבכורות פרק עד כמה (דף כח.) הילכך ירעה עד שיסתאב ומותר לשוחטו במדינה ויאכלוהו הם דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה והכא גזל ליכא דהמוציא מחבירו עליו הראייה : חומרי ישראלים וחומרי כהנים. מפרש בגמרא : **גמ'** (חלק א' ס"ד. חלק אחד משמע של כל אחד) : חלק כאחד. אם באו שניהם על הגורן נותנים להם אבל זה בלא זה אין חולקין להם דקסבר אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דלמא אתי לאסוקי ליוחסין דסברי כהן הוא : אם כהן אני כו'. אספק כהן וספק עבד קאי כי מתניתין : היו מעלין מתרומה ליוחסין. לאו מאכילתה אלא מחלוקה הלכך אין חולקין לו דלא ליתי לאסוקי ליוחסין : בהמתן של צדיקים. חמורו של רבי פנחס בן יאיר : עשרה אין חולקין. כולהו מפרש טעמא : והאשה. אשת כהן : והערל. כהן שמתו אחיו מחמת מילה : שאינה הוגנת. פסולה לכהונה : משגרין להן לבתיהן. ואוכלין וערל שאסור לאכול מאכיל נשיו ועבדיו : חוץ מטמא כו'. לקמיה מפרש : דלאו בני דיעה נינהו. וזילותא דתרומה לחלק להן בגורן לעין כל : בריה

ואינן מטמאין למתים. תימה לר"י דלמאי לא קתני נמי ואין סופגין את הארבעים כדקתני בסיפא ואי משום דתנן בסיפא לא הם לשנותו הא קתני ואין מטמאין למתים ואע"ג דתנא בסיפא : **ואם** אכלו אין משלמין קרן וחומש. נסי דאין משלמין מ"מ נריכין להפריש משום כפרה : **ואינן** חולקין על הגורן. ואפי' יבאו שניהם על הגורן ויתנו אם כהן אני תנו לי בשבילי ואם חברי כהן תנו לי בשבילו אפ"ה אין חולקין כיון דאין אוכלין דלמא אתי לידי תקלה : **ואין** מוציאין. פירש בקונטרס בל"א אם היו חייבין עולה או חטאת ואשם אין כופין אותם לתתם לאנשי משמר להיות עבודתם ועורם שלהם דכל חד אמר אנא כהן אנא וכהן (ב) יקריב בכל שעה שירצה ואפי' במשמר שאין שלו אלא או יקריבו להם קרבנות ויחזרו להם הבשר ויתנו לכל מי שירצו או אלו יעשו שליח כל כהן שירצו להקריב בקרבן והקשה על זה בקונט' דהא אמרינן בהגוזל קמא (ב"ק דף קי. ושם) דהיכא דלא מצי עביד עבודה שליח נמי לא מצי משוי ואר"י דאין זה קושיא דשאני הכא אם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד עבודה כמו חולה וזקן שנותן לאיזה משמר שירצה הואיל וע"י הדחק ראוי לעבודה כדמפרש בהגוזל (שם) וכן מצא ה"ר אלחנן בהדיא בירושלמי דקאמר היה זקן או חולה נותנה לכל משמר שירצה היה טמא ובעל מום נותנה לאותו משמר ומסיק דהתערובו' עבדינן להו כחולה וזקן דתנינן אין מוציאין שלהן מידיהם ועל לשון שני שפי' ואין נותנין להם קדשים בבכור וחרמים קאמר קשה לר"י מדתני בערכין (דף כט.) חרמי כהנים עד שלא באו ליד כהן הרי הם כהקדש משבאו ליד כהן הרי הן חולין לכל דבריהם א"כ איך מניחין אותם בידם ואמר ר"י שיתנו זה לזה ויתנו ביניהם : **חלק** אחד פשיטא. פי' פשיטא שאין להם אלא חלק אחד : **ואם** עבד כהן. אני תנו לי בשביל רבי. הק' ה"ר אלחנן למ"ד לקמן אין חולקין תרומה לאשה משום גרושה ה"נ גבי עבד ניחוש שמא ישאל לאחר שנשתחרר העבד ואמר ר"י דאין לחוש לכך שלא יחזיק עצמו בעבד והא נמי לא חיישינן שמא ימכרנו רבו לישראל וישאל דכיון דמזונותיו על רבו לא יהא חוטא ולא לו אך קשה דמסקינן בפ"ק דגיטין (דף יב. ושם) שיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ואמאי לא חיישינן שמא ישאל אז כיון שאין רבו מפרנסו ושמא הא לא שכיח* :

ס"ד השתא בהמתן של צדיקים. נראה דל"ג ליה דלא שייך הך פירכא אלא במקום שהתכס עצמו נכשל באכילת איסור ואין להאריך כאן* :

ואלו הן חש"ו. הייגו דוקא בקטן שאינו יודע ליטא כפיו דבסוף לולב הגזול (סוכה מב. ושם) תניא יודע ליטא את כפיו חולקין לו תרומה ואקטן קאי התם (ג) קטן היודע ליטא את כפיו עולה עם הגדולים אבל בפני עצמו עד שיביא ב' שערות כדאמר בפ"ג דמגילה (דף כד. ושם) ליטא בקביעות עד שיתמלא זקנו* :

וכולן משגרין לבתיהן. וא"ת ולמה משגרין לחרש ושוטה והלא לא ישמרוה בטהרה וי"ל שיש להן אפוטרופוס בבתיהן ומ"מ אין חולקין להם פן יבאו לחלק אפילו אין להם אפוטרופוס :

מעשר

הגהות הב"ח
(א) גמ' השתא וכו' ס"ד (השתא וכו' לא כל שכן) תא"מ ונ"ב בתוס' לא גרסי ליה : (ב) תוס' ד"ה ואין וכו' וכהן מקריב בכל שעה וכו' קרבנותיהן ויחזרו : (ג) ד"ה ואלו הן וכו' קאי התם הס"ד ובתאר הוא גליון :

[עי' היטב תוס' כתובות כח. ד"ה ודלמא]

[ועי' היטב תוס' שבת יב: ד"ה רבי נתן ותוס' פסחים קו: ד"ה אישתלי ותוס' גיטין ז. ד"ה השתא ותוס' חולין ה: ד"ה צדיקים]

[כדאמר בחולין כד:]

ס"א אין י"ס

[עי' תוספות כתובות ל: סד"ה זר שאכל]

[לעיל לה: לקמן קי:]

כתובות כח:[תוספ' פי"ב]

[שם ע"ש]

חולין ה:ו.ז. [כתובות כח: גיטין ז.]

[תוספ' סוף פ"י דתרומות]

[חגיגה כ: גיטין כג. ערכין כ: מנחות נג.]

במ"ס אין זה

בריה בפני עצמה נינהו עבד נמי דלמא אתי לאסוקי מתרומה ליוחסין ערל וטמא משום דמאיסי נושא אשה שאינה הוגנת לו משום קנסא אלא אשה מאי טעמא לא פליגי בה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע חד אמר *משום גרושה וחד אמר משום יחוד מאי בינייהו איכא בינייהו בי דרי דמקרב למתא ולא שכיחי *בהו אינשי אי נמי דמרחק ושכיחי *בה אינשי וכולן משגרין להם לבתיהן חוץ מטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו אבל ערל משגרינן ליה מאי טעמא משום דאנים טמא נמי הא אנים האי נפיש אונסיה והאי לא נפיש אונסיה תנו רבנן העבד והאשה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות ובמקום שחולקין נותנין לאשה תחלה ופוטרין אותה מיד מאי קאמר הכי קאמר (א) במקום שחולקין מעשר עני נותנין לאשה תחלה מ"ט משום זילותא אמר רבא מרישא כי הוו אתו גברא ואתתא לדינא קמאי הוה שרינא תיגרא דגברא ברישא אמינא דמיחייב במצות כיון דשמענא להא שרינא תיגרא דאתתא ברישא מ"ט משום זילותא: הגדילו התערובות וכו': שיחררו אי בעי אין אי לא בעי לא ואמאי לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול אמר רבא אימא *כופין אותן ומשחררין זה את זה: נותנין עליהם חומרי וכו': למאי הלכתא אמר רב פפא למנחתם נקמצת כמנחת ישראל ואינה נאכלת *כמנחת כהנים הא כיצד הקומץ קרב בעצמו והשירים קריבין בעצמן איקרי כאן *כל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו א"ר יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי דמסיק להו לשום עצים כר' אלעזר דתניא רבי אלעזר אומר *לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשום עצים הניחא לר' אלעזר אלא לרבנן מאי איכא למימר דעביד לה כר' אלעזר ברבי שמעון דתניא *ר' אלעזר בר' שמעון אומר הקומץ קרב לעצמו והשירים מתפזרין על בית הדשן ואפילו רבנן לא פליגי עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון אלא במנחת חוטא של כהנים דבת הקרבה היא אבל הכא אפי' רבנן מודו: **מתני'** מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון היו לה בנים מן הראשון ובנים מן השני חולצין ולא מייבמין וכן הוא להם חולץ ולא מייבם
היו

בריה בפני עצמה נינהו · והויא זילותא דקדשים: משום גרושה · שמא יגרשנה בעלה והיא זרה ולא ידעי אינשי ופלגי לה: דמקרב למתא · משום גרושה ליכא דהא סמוך למתא הוא וידעי לה אי גרושה היא ומשום יחוד איכא הואיל דלא שכיחי ביה אינשי: אי נמי דמרחק · משום גרושה איכא משום יחוד ליכא: חוץ מטמא · קנסא הוא דלא איזדהר: נפיש אונסיה · שמתו אחיו: מאי קאמר · קתני אין חולקין והדר קתני במקום שחולקין: ה"ק · האי במקום שחולקין לאו אתרומה קאי והכי קאמר ודבר שחולקין נמי לנשים כגון מעשר עני שהוא מתחלק בתוך הבית בעיר ואין כאן משום יחוד דשכיחי אינשי נותנין לאשה תחלה משום דזילא בה מילתא למיקם: מעשר עני אין מתחלק בגורן אלא בתוך הבית כדכתיב (ב) לגר ליתום ולאלמנה וגו' (דברים כו) ועוד משום דלא ליכספו עניים: גברא ואתתא · זה תובע בעל דינו וזו תובעת בעל דינה ואין הדין בין שניהם: שרינא תיגרא דגברא ברישא · הייתי נזקק לאיש תחלה לגמור את דינו ואח"כ הייתי נזקק לדון בין אשה ובין בעל דינה: לא שיחררו לא · כלומר לא כפינן להו לשחרר זה את זה בתמיה והא לישא שפחה אינו יכול ותנן גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין משום האי טעמא: מנחת ישראל נקמצת ושיריה נאכלים כדכתיב (ויקרא ב) וקמץ (הכהן) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו (שם ו) ומנחת כהן אין נקמצת לפי שכולה כליל שנא' (שם) כל מנחת כהן כליל תהיה ואחד מתערובות הללו שמתנדב מנחה צריכה קמילה שמא ישראל הוא ומנחה שלא נקמצה פסולה כזבח שלא נשחט ושיריה אין נאכלין דלמא כהן הוא: איקרי כאן כו' · היכי מצי מקטיר להו לשירים ודלמא מנחת ישראל היא ושירים גמורים הן והרי הן בבל תקטירו דכתיב (שם ב) לא תקטירו ממנו אשה לה' כל שממנו לאישים שנקטר הימנו דבר הראוי להקטיר הרי השירים בבל תקטירו (דכתיב לא תקטירו ממנו אשה לה'): ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח בתריה דהאי קרא דלא תקטירו כתיב ומילתיה דר' אלעזר בזבחים בפ' התערובות (דף עז.) גבי אברי חטאת שנתערבו באברי עולה רבי אלעזר אומר יתנו טולם למעלה ורואה אני את בשר החטאת שהן שירים ובבל תקטירו כאילו הן עצים דכיון דלא מכוין לאקטורי לאו הקטרה היא ומותר לעשות כן מפני תקנת עולה וחכמים אומרים תעובר צורתם ויצאו לבית השרפה: רבי אלעזר ברבי שמעון אומר · גבי כהן המטמא הקדש בדלי דלות שמביא מנחת חוטא (מנחות דף עד:) וכתב בה במנחת חוטא והיתה לכהן כמנחה כלומר אם חוטא זה כהן הוא הרי היא כמנחת ישראל מה מנחת ישראל נקמצת אף מנחת חוטא של כהנים נקמצת אי מה מנחת ישראל שיריה נאכלין אף זה שיריה נאכלין ת"ל וכל מנחת כהן כליל תהיה הא כיצד הקומץ קרב בעצמו והשירים קרבות לעצמן דברי ר' שמעון ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר הקומץ קרב לעצמו והשירים מתפזרין אבית הדשן למטה מקום שנותנים שם תרומת הדשן והנולה והיינו אצל המזבח ועד כאן לא פליגי רבנן עליה ואמרו דשירים קריבים אלא במנחת חוטא כהן דסבירא להו כולה בת הקרבה היא כמנחת נדבתו אבל הכא דלא מצי לאקרובה משום שמא זר הוא ושירים גמורים הם ובבל תקטירו אפילו רבנן מודו דמתפזרין: **מתני'** חולצין ולא מייבמין · לאשתו של ספק זה בני הראשון חולצין שמא בן אביהם היה ולא מייבמין שמא בן האחרון הוא והרי הוא אחיהן מן האם ולא מן האב וזו עליהם בכרת וכן בני האחרון וכן הוא לנשותיהם:
היו

מעשר עני · המתחלק בתוך הבית ואר"ת לתרי גווני מעשר עני הוא כדאמר בפרק בתרא דנדרים (דף פד:) כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית כאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות ומעשר עני המתחלק בתוך הבית היינו (ג) ערב פסח כדתניא בסיפרי כתוב אחד אומר (דברים יד) מקצה שלש שנים תוציא וגו' והנחת בשעריך דמשמע שצריך להניחו בגורן ובאין עניים ונוטלין אותו וכתוב אחד אומר (שם כו) כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתת וגו' דמשמע שבעה"ב מחלקו מדכתיב ונתת הא כיצד עד הפסח שהוא זמן גשמים ואם מניחו בחוץ נפסד מחלק בתוך ביתו וזהו מעשר עני המתחלק בתוך הבית דכתיב ביה נתינה ומפסח שהוא זמן ביעור היה מניחו בגורן והיה הפקר ולא היה בו דין חלוקה:

והשירים מתפזרין · פי' בקונט' מקום שמניחין שם תרומת הדשן ואין נראה לר"י דתניא *פרק טבול יום (זבחים קד) ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר ג' בתים היו שם אחד במזרחו של מזבח ואחד במזרחו של כבש ואותו שהיה במזרחו של מזבח היו נותנין שם מוראות העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה וזהו אותה של תרומת הדשן כדמוכח התם וזהו שהיה במזרחו של כבש היו שורפין (ד) פסולי קדשי הקדשים ובמזרחו של כבש ששורפין קדשי קדשים היו מתפזרים שירים *דהכא דהא מתפזרין היינו נשרפין דהא פסולו בבעלים ואמרינן בפרק כיצד צולין (פסחים דף פב: ושם) כל שפסולו בדם ובבעלים תעובר צורתו ויוצא לבית השרפה וכה"ג תנן בסוטה (דף כ.) עד שלא נמחקה המגילה אמרה איני שותה מגילתה נגנזת ומנחתה מתפזרת על בית הדשן וע"כ היינו לשריפה דקחשיב לה בהדי אותן שמנחותיהן נשרפות:
היו

כב א ב מיי' פי"ב מהל' תרומות הלכה כב:
כג ג מיי' פ"ו מהל' מתנות עניים הלכה יג:
כד ד מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סימן טו סעיף ב:
כה ה מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ז סמג עשין פז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סג:
כו ו ז מיי' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הלכה י:
כז ח מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הלכ' ה:
כח ט מיי' שם הלכ' ג:
כט י מיי' פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא:
ל כ מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה ו טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ז:
[לא מצאתי מילתא דר"ח בן אנטיגנוס רק בתורת כהנים סדר ויקרא פר' ט הלכה ג ר"ח ב"א וכו' זה שבמזרחו של כבש שם היו נותנין מוראות העוף וכו' זה שבמזרח של מזבח שם היו שורפין פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ע"כ ועיין תוספות זבחים סד. ד"ה דישון]

נ"ל דהא מתפזרין דהכא

הגהות הב"ח
(א) גמ' הכי קאמר (במקום שחולקין מעשר עני) תא"מ. ונ"ב ס"א מעשר עני המתחלק בתוך הבית: (ב) רש"י ד"ה מעשר עני וכו' כדכתיב (לגר ליתום ולאלמנה) תא"מ. ונ"ב ס"א ואכלו בשעריך: (ג) תוס' ד"ה מעשר וכו' היינו עד פסח כדתניא: (ד) ד"ה והשירים וכו' שורפים שם פסולי:

[לעיל סו.]

נ"ל ביה. יעב"ץ

גליון הש"ס
גמ' כופין אותן ומשחררין כו' · עי' בטורי אבן חגיגה דף ב בד"ה וליפא בפסח בסה"ד:

[מנחות עב: עד.] סוטה כג.

זבחים עו: מנחות נח. סוטה כג. יומא מז:

סוטה כג. זבחים שו: מנחות קו: יומא מז:

ס"א אין זה

[סוטה כג. מנחות עד.]

עין משפט
נר מצוה

לא א מיי׳ פ״כ מהל׳ איסורי ביאה הלכה יז טוש״ע אה״ע סימן ג סעיף ח:

לב ב מיי׳ שם הלכה יח טוש״ע שם סעיף ט:

לג ג מיי׳ פ״ה מהלכות נחלות הלכה ג סמג עשין נו:

לד ד מיי׳ פ״כ מהל׳ איסורי ביאה הלכה יח:

[וע״ע תוס׳ לעיל נז: ד״ה ואי זו]

לה ה ו ז מיי׳ שם הלכה כ טוש״ע שם סימן ג סעיף ט:

לו ח מיי׳ פ״ג מהל׳ איסורי ביאה הלכה ב:

תורה אור

היו לו אחים מן הראשון ואחים מן השני שלא מאותה האם הוא חולץ ומייבם והם אחד חולץ ואחד מייבם [א]היה אחד ישראל ואחד כהן נושא אשה ראויה לכהן ואין מטמא למתים ואם נטמא אינו סופג את הארבעים אינו אוכל בתרומה ואם אכל אינו משלם קרן וחומש ואינו חולק על הגורן ומוכר התרומה והדמים שלו ואינו חולק בקדשי הקדשים ואין נותנין לו את הקדשים ואין מוציאין את שלו מידו ופטור מן הזרוע והלחיים והקיבה ובכורו יהא רועה עד שיסתאב ונותנין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראלים [ג]היו שניהם כהנים הוא אונן עליהם והם אוננים עליו הוא אינו מטמא להם והם אינן מטמאים לו *[ד]הוא אינו יורש אותן אבל הם יורשין אותו ופטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה [ה]עולה במשמרו של זה ושל זה ואינו חולק אם היו שניהם במשמר אחד נוטל חלק אחד: **גמ׳** *דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע ביבמה לשוק אמר שמואל* [ו]עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי מאי שתוקי אילימא שמשתקים אותו מנכסי אביו פשיטא מי ידעינן אבוה מנו [ז]אלא שמשתקין אותו מדין כהונה מאי טעמא אמר קרא °והיתה לו ולזרעו אחריו בעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא מתקיף לה רב פפא אלא מעתה גבי אברהם דכתיב °להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך התם מאי קא מזהר ליה רחמנא הכי קאמר ליה לא תנסב עובדת כוכבים ושפחה דלא ליזיל זרעך בתרה מיתיבי *ראשון ראוי להיות כהן גדול והא בעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא זרעו מיוחס אחריו דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא [ח]וכי גזור רבנן בזנות בנשואין לא גזור רבנן ובזנות מי גזור רבנן והתנן מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה מאי אחר בעלה אילימא אחר מיתת בעלה אימא סיפא הוא אונן עליהם והם אוננים עליו בשלמא הוא אונן עליהם משכחת לה בנשואין דשני וליקוט עצמות דקמא אלא הם אוננים עליו היכי משכחת לה קמא הא מית ליה ואלא בגרושה ומאי אחר בעלה אחר גט בעלה אימא סיפא הוא אין מטמא להם והם אינן מטמאין לו בשלמא הן אין מטמאין לו לחומרא דכל חד וחד דלמא לאו בריה הוא אלא הוא אין מטמא להם אמאי בשלמא לשני לא ליטמי ליה אלא לראשון ליטמי ליה ממה נפשך אי בריה הוא שפיר קא מטמא ליה ואי בר בתרא הוא שפיר קא מטמא ליה דחלל הוא אלא לאו בזנות ומאי אחר בעלה אחר בועלה וקתני סיפא עולה במשמר של זה ושל זה ותיובתא דשמואל אמר רב שמעיא בממאנת ממאנת מי קא ילדה והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן *שלש נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ותמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול את בנה וימות ואיזו היא קטנה מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד בת שתים עשרה שנה ויום אחד פחות מיכן או יותר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו שנאמר °שומר פתאים ה׳ משכחת לה *בקידושי טעות וכדרב יהודה אמר שמואל *דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל °והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת [ו]ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפשה מותרת ואי זו זו שקדושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב לה על כתפה ממאנת והולכת לה:

היו

היו לו אחין מן הראשון ומן השני כו׳ · פי׳ ומתו כולן ולא נשאר כי אם הוא לבדו חולץ או מייבם אבל אם היה לו אח אחר לא דהויא לה יבמה לשוק: **ואי** זו זו שקידושיה קדושי טעות · אסמכתא בעלמא היא דפשיטא דלאו קידושי נינהו*:

הגה

היו לו אחין מן הראשון ומן האחרון שלא מאותה האם הוא או חולץ או מייבם · לאשת בן הראשון אם אחיו הוא הרי טוב ואם לאו נכרית היא אצלו וכגון שאין אח אלא הוא דליכא לספוקי ביבמה לשוק וכן לאשת בן האחרון: והן · אחין אחד חולץ ואחד מייבם או בן הראשון או בן האחרון חולץ לה וחברו מייבם אם יבמתו היא הרי טוב ואם לאו נכרית היא ומשום יבמה לשוק ליכא שהרי חלץ לה יבמה: אין סופג · דלמא לאו כהן הוא: הוא אונן עליהם · לאומרא שמא זה אביו וביום מיתתו אסור זה לאכול בקדשים שמא אנינות חלה עליו וכן הן אוננים עליו וביום מותו אסורים שניהם בקדשים ופריך בגמרא ה״ד דשניהם חיין א״ת בגרושה אמאי הוא אין מטמא לראשון אם בנו הוא הרי טוב ואם אינו בנו הרי הוא חלל וכו׳ מפרש בגמרא: הוא אינו יורש אותן · דיורשיו מדחין אותו אצל אלו והן יורשין אותו דמי מעכב על ידן והוי ממון המוטל בספק וחולקין בין שניהם: ועולה במשמרו כו׳ · לעבוד ואין בני משמר מעכבין עליו אבל אינו חולק דכל משמר דחי ליה לגבי חבריה: **גמ׳** דוקא מיחלץ והדר יבומי · היו לו אחין מן הראשון ומן השני שלא מאותה האם דקתני מתני׳ והן אחד חולץ ואחד מייבם דוקא מיחלץ חד והדר יבומי חבריה אבל יבומי ברישא לא דלמא פגע ביבמה לשוק שמא יבמתו של חברו היא ולא שלו: הולד שתוקי · וכשר הוא דהא פשיטא לן דבן כהן הבא על הפנויה הוא. מדין הכהונה · מלעבוד עבודה ואף על גב דלענין יוחסין ליסא אשה כשר הוא פסול לעבודה: אחריו · שניכר זרעו שהוא שלו: מאי קא מזהר ליה רחמנא · הואיל והוא אחריו קא דרשת ליה לענין פסול כהונה הכא מאי פסול קא דרשת ביה הא ודאי גבי ישראל כשר הוא כגון עשרה כשרים עומדים ופירש אחד מהם ובעל: זרעך בתרה · כדאמר בפ״ג דקידושין (דף סח:) שפחה הוולד כמוה דכתיב האשה וילדיה עובדת כוכבים דכתיב כי יסיר את בנך בנך הבא מן הישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה: ראשון ראוי להיות כ״ג · היכא שמייבם אשת אחיו בתוך ג׳ וילדה ספק בן ט׳ לראשון ספק בן שבעה לאחרון בפרק החולץ: בשלמא הוא אונן עליהם משכחת לה · אפילו בנשואין ואע״ג דקמא מית ליה כגון שלקטו עצמותיו לסוף שנים מרובות אונן זה ספק עליהם ואסור בקדשים דתנן בפסחים (דף צא:) השומע על מתו והמלקט עצמות אוכל בקדשים לערב אבל כל היום אסור: בשלמא לשני לא ליטמא · שמא בן הראשון הוא וכהן כשר הוא: אלא לאו בזנות · ששניהם באו עליה בזנות והלכך אין מיטמא לכהן דבין כך ובין כך כהן כשר הוא ומשכחת הוא אונן עליהם והן עליו דהא תרווייהו חזו ליה: בממאנת · לעולם בזנות לא מיתוקמא דהא פסול לעבודה ולא מצי למיתני עולה במשמרו של זה ושל זה אלא היכי משכחת לה דרואה במיתת שניהם ואין מיטמא לכן דכהן כשר הוא בממאנת יתומה שמיאנה בבעלה ולא שהתה שלשה חדשים וניסת: משמשות במוך · מותרות (לשמש) ליתן מוך באותו מקום שלא יתעברו: שמא תעשה עוברה סנדל · עובר שני דוחק את הראשון ופוחת את צורתו בהמפלת (נדה כה.): ואי זו היא קטנה · שמתעברת ומתה: מבת י״א כו׳ · ולענין מיאון כמי בת י״ב ויום אחד לא ממאנת ומקמי הכי קתני דאי מיעברא מתה פחות מכאן אינה מתעברת כלל יותר על זה אי מיעברא לא מתה: בקידושי טעות · על תנאי ולא נתקיים דנפקא מיניה בלא גיטא וניסת בתוך ג׳ ומשכחת לה דרואה מיתת שניהן וכהן כשר הוא לפיכך אין מיטמא לכן ועולה במשמרו לעבוד דבזנות כהאי גוונא דהוי ע״י נשואין לא גזור רבנן: היא · מיעוטא הוא והכי קאמר היא כלומר אשה גמורה דכי לא נאנסה וזינתה אסורה ויש לך אחרת שאף על פי שנבעלה תחת בעלה ברצון מותרת לבעלה ואי זו זו כו׳: והולכת לה · וכיון דלא בעיא מיניה גיטא לאו אשתו הויא ואי זינתה הרי היא כפנויה שזינתה ומותרת לו:

חייב

תוס׳ חד מקמאי

אמר שמואל עשרה כהנים [עומדים] ופירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי מאי שתוקי אילימא שמשתיקין אותו מנכסי אביו פשיט׳ מי ידעינן אביו מאן ניהו · פי׳ ואפי׳ תפס פשיטא דמפקינן מיניה אלא מאי שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה דכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו ובעי׳ זרעו המיוחס אחריו וליכא מיתיבי ראשון ראוי להיות כ״ג פי׳ גבי יבמה שנתייבמה בתוך ג׳ חדשים שמת בעלה קאי ואמאי הא בעי׳ זרעו המיוחס אחריו וליכא אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכי גזור רבנן בזנות בנשואים לא גזור. ובזנות מי גזור רבנן והתנן וכן מי שלא שהתה ג׳ חדשים אחר בעלה ונשאת וילדה מאי אחר בעלה אי לימא אחר מיתת בעלה אימא סיפא הוא אונן עליהם והם אוננין עליו בשלמא הוא אונן עליהם משכחת לה בנשואין ולקוט עצמות דקמא אלא הם אוננין [עליו] היכי משכחת לה הא מית ליה אלא בגרושה ומאי אחר בעלה אחר גט בעלה אימא סיפא הוא אין מטמא להם והן אין מטמאין לו בשלמא הן אין מטמאין לו לחומרא משום דדלמא כל חד וחד לאו בריה הוא אלא הוא אין מטמא להם בשלמא לשני לא מטמא ליה אלא לראשון ליטמי ליה ממ״נ אי בריה הוא שפיר קמיטמא ליה ואי דבתרא הוא חלל הוא אלא לאו בזנות ומאי אחר בעלה אחר בועלה וקתני סיפא דעולה במשמר של זה ושל זה ותיובתא דשמואל ואוקי בקידושי טעות וכרב יהודה אמר שמואל דאמר משום ר׳ ישמעאל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע״פ שלא נתפשה כותרת ואיזו זו

מסורת הש״ס

לעיל לז:

[לעיל לח: לט:]

כתובות יג:

לעיל לז.

לעיל יב: כתובות לט. נדרים לה: נדה מה. [תוספתא נדה פ״ב]

[עי׳ תוס׳ לעיל כ: ד״ה ואי] *כתובות נא: עד. נדה נג.

שקידושיה קדושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה: **מתני׳** וכן מי שלא שהתה ג׳ חדשים אחר בעלה ונשאת וילדה ואין ידוע אי בן ט׳ לראשון או בן ז׳ לשני היו לה בנים מן הראשון ובנים מן האחרון הן חולצין ולא מייבמין וכן הוא להם חולץ ולא מייבם היו לו (ב׳) אחים מן הראשון ואחים מן השני שלא מאותה האם הוא חולץ ומייבם והן א׳ חולץ מיבם [וא׳ מייבם] היה אחד כהן ואחד ישראל נושא אשה הראויה לכהונה ואינו מטמא למתים ואם נטמא אינו סופג את הארבעים ואינו אוכל בתרומה ואינו משלם חומש ואינו חולק על הגורן ומוכר התרומה והדמים שלו ואינו חולק בקדשי מקדש פי׳ עורות קדשים ואין נותנין לחם קדשים פי׳ בכורות וחרמים ואין מוציאים את שלו מידו ופטור מן המתנות ובכורו ירעה עד שיסתאב ונותנים עליו חומרי כהנים וחומרי ישראל היו שניהם כהנים הם אוננים עליו והוא אונן עליהם הוא אינו מטמא להם והם אינם מטמאים לו הוא אינו יורש אותם אבל הם יורשים אותו [ואינו] חייב על הכאתו ועל קללתו של זה ושל זה ועולה במשמרו של זה ושל זה ואינו חולק היו שניהם בבית אב אחד נוטלים חלק אחד . **בריני** התערובות

היו שניהם כהנים וכו': תנו רבנן *הכה זה וחזר והכה זה קלל זה וחזר וקלל זה קלל שניהם בבת אחת הכה שניהם בבת אחת חייב רבי יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור והתניא רבי יהודה אומר פטור בבת אחת תרי תנאי אליבא דרבי יהודה מאי טעמא דמאן דפטר אמר רבי חנינא נאמר ברכה למטה ונאמר ברכה למעלה מה למעלה שאין בה שותפות אף למטה שאין בה שותפות *ואיתקש הכאה לקללה: ועולה במשמרו וכו': וכי מאחר דאינו חולק למה עולה (א) למה עולה האמר בעינא דניעביד מצוה אלא עלה לא קתני אלא עולה בעל כרחו אמר רב אחא בר חנינא אמר אביי אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן משום *פגם משפחה: ואם היו שניהם במשמר כו': מאי שנא שני משמרות דלא דאזיל להאי משמרה ומדחו ליה ואזיל להאי משמרה ומדחו ליה משמר אחד נמי אזיל להאי בית אב ומדחו ליה (ב) אמר רב פפא הכי קאמר [א]אם היו שניהם משמר אחד ובית אב אחד נוטל חלק אחד:

הדרן עלך נושאין על האנוסה

מצות [ב]חליצה בשלשה דיינין ואפילו שלשתן הדיוטות חלצה במנעל חליצתה כשרה [ג]באנפיליא חליצתה פסולה בסנדל שיש לו עקב כשר ושאין לו עקב פסול *[ד]מן הארכובה ולמטה חליצה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצה פסולה [ה]חלצה בסנדל *שאין שלו או בסנדל של עץ או בשל שמאל בימין חליצה כשרה חלצה בגדול שהוא יכול להלוך בו או בקטן שהוא חופה את רוב רגלו חליצתה כשרה:

גמ' ומאחר דאפילו שלשה הדיוטות דיינין למה לי הא קמ"ל דבעינן בשלשה שיודעים להקרות כעין דיינים תנינא להא דתנו רבנן *[ו]מצות חליצה בשלשה שיודעין להקרות כעין דיינים רבי יהודה אומר בחמשה מ"ט דת"ק דתניא זקנים שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה ור' יהודה זקני שנים זקנים שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן ה' ות"ק האי זקני מאי עביד ליה מיבעי ליה לרבויי אפילו שלשה הדיוטות ורבי יהודה הדיוטות מנא ליה נפקא ליה מלעיני דאמר מר לעיני פרט לסומים ומדאיצטריך לעיני למעוטי סומים ש"מ דאפילו הדיוטות דאי סלקא דעתך סנהדרין בעינן למה לי למעוטי סומין מדתני רב יוסף נפקא דתני רב יוסף *[ז]כשם שב"ד מנוקים בצדק כך ב"ד מנוקים מכל מום שנאמר

חייב · שהרי אחד מהם אביו (קסבר התראת ספק שמה התראה הואיל וממ"נ עובר) והכהו: בבת אחת · שחבטן במקל בהכאה אחת: חייב · דבהתראת ודאי התרו בו אל תכה שניהם שבמכה זו אתה מתחייב: בזה אחר זה פטור · דליכא שתי התראות וכל חדא וחדא הוה התראת ספק ולת"ק התראת ספק שמה התראה הואיל וממה נפשך עבר: מ"ט דמאן דפטר. בבת אחת הא ודאי התראה היא: למטה · באביו ואמו: למעלה · כלפי מעלה כי יקלל אלהיו (ויקרא כד): איתקש הכאה לקללה · בפרשת ואלה המשפטים סמכן הענין אלא שפסוק אחד מפסיק ביניהן ואיכא למ"ד היקש הוא באלו הן הנחנקין (סנהדרין פה.): האמר בעינן דאיעביד מצוה · בתמיה גרסינן לה דקא אמרת למה עולה הא ודאי בלא חלוקה ניחא ליה למיעבד עבוד' אלא בעי הכי עלה לא קתני דניתני עלה במשמרו אינו חולק: בעל כרחו · דאע"ג דאינו חולק כפינן ליה לעבוד: משום פגם · שתי משפחות שבושין עליו שיאמרו בני אדם פסול הוא לעבודה (ובני משמרות יכולין לכופו ולומר לו הואיל ואומרים עליך שאתה ממשפחה שלנו עבוד במשמר שלנו שלא יאמרו בני אדם שלא ראוך עובד במשמר אחר פסול הוא וזה וכן במשמרו של אחר): כל משמר חלוק לששה בתי אבות וכל אחד עובד את יומו ונוטל עורות קדשים הבאים ביומו:

הדרן עלך נושאין על האנוסה

ואפילו שלשתן הדיוטות · שאינן *(מסנהדרי עירן) ובגמרא פריך מאי דיינין: מנעל . של עור רך הוא כעין שלנו: חליצה כשרה · אבל לכתחלה לא כדמפרש לקמן משום מנעל המרופט שניטל גבו אבל עיקר חליצה בסנדל והוא של עור קשה ומבושל ומסנפחת אין לו תקנה ואין דרך לנועלו: באנפיליא · של בגד קלצו"ן בלע"ז: פסולה · דמידי דמגין בעינן דכתיב (דברים כה) נעלו ונעל מידי דמגין הוא דכתיב (יחזקאל טז) ואנעלך תחש והוא עור: עקב · סול"א בלע"ז: מן הארכובה ולמעלה · שנחתך רגלו מן הארכובה וחלץ מן הארכובה ולמעלה: או בשל שמאל בימין כשרה · אבל חליצה של שמאל קתני בפירקין (לקמן קד·) פלוגתא: חלצה בגדול · סנדל שלא היה למדת רגלו אבל הוא יכול ללכת בו: הכי גרסינן או בקטן החופה את רוב רגלו חליצתה כשרה: גמ' להקרות · ליבם לא חפצתי לקחתה (ג) (דברים כה) מאן יבמי להקים וגו' ככה יעשה לאיש וכולן בלשון הקדש: זקנים · ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים (שם): זקני · וקראו לו זקני עירו (שם) אבל ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים (שם) לא קא חשיב דכיון דכתיב הזקנים אהנך דלעיל קאי: כך ב"ד מנוקים מכל מום · יליף מהאי קרא כולך יפה רעיתי דאיירי בסנהדרין: ביפה

הכה זה כו' קלל את זה כו' או הכה שניהם בבת אחת חייב · זו ואין צריך לומר זו קתני ולא הם למיתני בע"א כיון דרבי יהודה פליג עלה ומחלק בין זה אחר זה לבת אחת ור"ח גרים הכה שניהם או קלל שניהם בין בזה אחר זה בין בבת אחת חייב ואין להקשות (ד) הא דאמר ריש לקיש בהתערובות (זבחים דף עח.) הפגול והנותר שבללן זה בזה פטור א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ודייק התם דהתראת ספק לא שמה התראה ומאי שנא מהכה שניהם בבת אחת לא דמי דהכא יודע הוא דעובר על לאו ומיתה דמכה אביו בבירור אבל התם אינו יודע אי זו מין הרבה על חבירו אם עובר משום פגול או משום נותר ואין להאריך כאן:

עולה בעל כרחו · תימה *קלא היכי משמע ליה דעולה בעל כרחו דלמא בעל כרחם דבני משמרה קאי:

ואם היו שניהם כו' · תימה אמאי לא פריך חלק אחד פשיטא ושמא משום דתנא ליה לעיל (דף נט:) תנא ליה נמי הכא:

הדרן עלך נושאין על האנוסה

מצות חליצה · הא קמ"ל דבעינן שלשה שיודעין להקרות כעין דיינים · אבל בשאר דברים אין צריך שיהיו בקיאין בהן וכי לא עשו בטוב יוכלו לישאל לבקיאין אבל קריאה אם לא ידעו להקרות לא יוכלו לישאל לבקיאין אם הקרו יפה:

ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד · הכא גבי חליצה אתי שפיר דאין ב"ד שקול מוסיפין עליהם עוד אחד דהא איכא כמה פלוגתי במתני' אבל לענין סמיכת פר דבעינן נמי שלשה* קשה וי"ל *דהתם נמי איכא פלוגתא אי בעינן בכל כחו (חגיגה טז:) ועי"ל דבכל דוכתין דבעינן ראוי לב"ד אין ב"ד שקול:

זקני שנים זקנים שנים: פירש בקונט' ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים אהנך דלעיל קאי ואין נראה לר"י דבריש סנהדרין (דף ג:) מפיק הא דבעינן שלשה מומחין מדכתיב ג' האלהים ולא אמרינן האלהים בתרא אדלעיל קאי ואמר ר"י דהזקנים דלעיני אצטריך למכתב דאי הוה כתב ונגשה יבמתו לעיניהם ה"א אי יבם סומא לא יחלוץ ולהכי כתיב לעיני הזקנים אבל חלוצה מן הסומא חליצתה כשרה:

מיבעי ליה לרבות הדיוטות · וא"ת ומזקנים אמאי לא משמע ליה זקני השוק כדאמר בפרק בתרא דסוטה (דף מד.) ובפרק קמא דסנהדרין (דף יד.) אילא ושופטיך הוה אמינא זקניך אפילו זקני השוק גבי עגלה ערופה וי"ל דשאני הכא דכתיב השערה דמשמע סנהדרין:

לז א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה יח:
א ב מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה ה סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף א:
ב ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף כב:
ג ד מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף לה:
ד ה מיי' שם הלכה יט [טוש"ע שם סעיף יד ובפירוש סדר חליצה סעיף נד]:
ה ו מיי' שם הלכה ה וטוש"ע שם סעיף א:
ו ז מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה ו סמג עשין ט:

עי' תוי"ט

תוספות ישנים

חלצה במנעל של עור רך כעין שלנו חליצתה כשרה דיעבד אבל לכתחלה לא כדמפרש בגמ' גזירה משום מנעל המרופט שניטל גבו אבל עיקר חליצה בסנדל והוא של עור קשה ומשנפסק אין לו תקנה ואין דרך לנועלו לפיכך טוב לחזר אחר מנעל שעורו עב: מן הארכובה ולמעלה פירש"י נחתך רגלו מן הארכובה ולמעלה וחלץ למעלה מן הארכובה ול"נ דא"כ היכי קאמר אם נחתך רגלו מן הארכובה ולמטה חליצתו כשרה הא אמרי' לקמן בפירוש אמר אמימר האי מאן דמסגי על לותתא דרגליה לא חלץ · פירוש שרגלו שפוך ודורס בעליונו של רגל לותתא לשון לוותין פלנק"א בלע"ז כלומר שאינו דורס ממקום מדרס רגלו ואמר נמי לקמן אמר אמימר לא בר אבין חליץ ולא בר קיפוק חליץ שני ספדנים היו דאחלשוה לדעתיה דרב אשי ואתפסוק כרעייהו וכי גרע היכא דאתפסוק כרעייהו מנתחך רגלו מן הארכובה ולמטה דאמר הכא דכשר א) וכפרי"י וכן נמצא בירושלמי מן הארכובה ולמעלה פסולה מן הארכובה ולמטה כשרה ולעולם מיירי שרגלו שלם ולעיל פרשתי:

א) אולי צ"ל ולכן פירש ר"י וכן נמצא בירושלמי דמן הארכובה ולמעלה היינו אם קשרה הרצועות מן הארכובה ולמעלה פסולה וכו'.

תוס' חד מקמאי

פרק מצות חליצה הוי יודע שסנדל ומנעל לאו בדפוס א' הם ומיהו שניה' כשרים אלא שהמנעל עשוי מעור רך ואיכא למיגזר ביה משום מנעל מרופט או משום חצי מנעל מפני שאפשר לתקנו אע"פ שנתקרע אבל סנדל הוא מעור קשה ואין ראוי לתקנו אחר שנתקרע וליכא למגזר ביה משום מנעל מרופט ומשום חצי מנעל לפיכך המנעל אסור לחלוץ לכתחלה ובסנדל מותר · וכל היכא דתני חליצה פסולה פוסלת מן האחים וכל היכא דתני אינה חליצה אינה פוסלת · והא דתנן סנדל שיש בו עקב כשר האי עקב הוא כף הרגל שקורין שולא · והא דתנן מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה פירש"י אם נקטעו רגליו מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה אע"פ שאינו קרוי רגל דהא תנן גבי עולת ראיה רגלים פרט לבעלי קבין שפטורים מן הראיה מיהו מעל רגליו הוא אבל מן הארכובה ולמעלה מעל דמעל הוא ואע"ג דאמר אמימר האי מאן דחליץ [צריך] למדחסיה לכרעיה לתרוצי לכרעיה ואמר אמימר האי מאן דמסגי אלותתי דכרעיה לא חליץ פי' שרגליו הפוכות שכף הרגל שהוא השולא הולכת למעלה וגב הרגל למטה · ואם כן הוא מן הארכובה ולמטה אמאי חליצתה כשרה' לא דמי דהתם כשנחתך רגלו הוא א) קרי ליה לשוק [רגל] והוא מעל רגליו אבל הכא הוא הנקרא רגל ושולא בלעז היא הנקראת כף הרגל נמצא שאין השוק על הרגל אלא על כף הרגל · והרב אלפס פי' מן הארכובה ולמטה דקתני מתני' שקשר רצועות הסנדל מן הארכובה ולמטה והו"ל מעל רגלו והביא ראיה מהירושל' שכתוב במתני' בקטום מן הארכובה ולמטה וכו' כמ"ש הרב ז"ל והא דתנן חלצה בסנדל של עץ חליצתה כשרה אמר עלה בגמ' מאן תנא אמר שמואל ר"מ היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר"מ ור' יוסי אוסר אבוה דשמואל אמר במחופה עור ודברי הכל · וכתב הרב אלפס אבל כשאינו מחופה עור אפילו דיעבד נמי לא ואין דבריו נראין בזה דקי"ל בפ' בתרא דיומא דאפילו לר' יוסי קב דקיטע מנעל הוא טעמא דרבי יוסי משום דלמא מפסיק ואתי לאתויי והכי מסקנא דשמעתא התם הא דאמר רבה בפירקי' דהכא מדרישא ר"מ סיפא נמי ר"מ האי מנין והאי לא מנין אלמא לרבה נמי לר"מ הוא דהוי מנעל אבל לר' יוסי לא הוי מנעל וא"כ קשיא דרבה אדרבה איכא למימר דרבה הכא לדבריו דאביי קאמר דאמר אביי מדסיפא רבנן רישא נמי רבנן ורישא במחופה עור משמע דלאביי טעמא דר' יוסי משום דלאו מנעל הוא ובפ' יום הכפורים אית ליה לאביי נמי האי סברא דלר"י לאו מנעל הוא ורבה אותביה התם ואסקה דלר"י נמי מנעל הוא. והיינו טעמא דר' יוסי משום דלמא מפסיק הלכך הא דאמר רבה מדרישא ר"מ סיפא נמי ר"מ לדבריו דאביי קאמר ובשלהי פ' במה אשה נמי גרסי' אמר רב יוסף מאן הודה לו ר"מ מאן לא הודה לו ר' יוסי ורבא אמר מאן לא הודה לו ר' יוחנן בן נורי הוא כלומר אבל ר"י ור"מ הודו לו דלתרווייהו ס"ל דמנעל הוא ויש לפרש דלעולם אליבא דרבה היכא דאין מחופה עור לר"מ הוה מנעל ולר"י לאו מנעל הוא · והא דאמר רבה במס' יומא דלר"י נמי מנעל הוא במחופה [עור] כשתמצא לומר לדברי ר"י בין במחופה עור בין כשאינו מחופה עור לאו מנעל הוא ובמחופה עור דלמא מפסיק וכשאינו מחופה עור נמי איכא למיגזר הכי ולר"מ אפי' כשאינו מחופה עור מותר לצאת בו לכתחילה דמנעל הוא ולא גזרינן דלמא מפסיק והיינו דאמר רבה בפ' במה אשה מאן לא הודה לו ר' יוחנן בן נורי לאו למימר דלדעת ר' יוסי מנעל אלא סתם

מכות טז. ע"ש [תוספ' פי"ב ע"ש חולין פב: לא.]

[סנהדרין פה.]

ס"א אין זה

[קדושין יח. וש"נ]

[נ"ל מסנהדרין]

[ערכין יט:]

שבת סו. קיב.

[תוספ' פי"ב]

סנהדרין לו: קדושין עו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' למה עולה כו' עד בע"כ תא"מ . ונ"ב מפרש"י משמע דלא גרסי' למה עולה האמר כו' אלא האמר כו' גרידא: (ב) שם ומדחו ליה ואזיל להאי בית אב ומדחו ליה אמר ר"פ כו': (ג) רש"י ד"ה להקרות כו' לקחתה ולא כו': (ד) תד"ה הכהו כו' ואין להקשות מהא כו':

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואין ב"ד כו' דהתם נמי איכא פלוגתא · עי' פסחים ד' פט ע"א תד"ה דאילו פסח:

א) נראה דצ"ל קרינן ליה לשוק רגל ושפיר קרינן ביה ותנלה נעלו מעל רגלו אבל הכא וכו' ועי' ברא"ש כאן סימן ז'.

שנאמר °כולך יפה רעיתי ומום אין בך ואידך ההוא לעיני מאי עביד ליה ההוא לכדרבא הוא דאתא *דאמר רבא [א]צריכי דייני למיחזי רוקא דקאנפיק מפומא דיבמה דכתיב לעיני הזקנים וירקה ואידך נמי מיבעי ליה לכדרבא אין ה"נ ואלא הדיוטו' מנא ליה נפקא מבישראל ישראל כל דהו ואידך האי (א) ישראל מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתני רב שמואל בר יהודה בישראל [ב]בב"ד *של ישראל ולא בב"ד של גרים ואידך בישראל אחרינא כתיב ואידך מיבעי ליה לכדתניא *א"ר יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני רבי טרפון ובאה יבמה לחלוץ ואמר לנו [ג]ענו כולכם חלוץ הנעל ואידך מונקרא נפקא אלא מעתה וקראו שנים ודברו שנים הכי נמי לר' יהודה הרי כאן תשעה לרבנן הרי כאן שבעה ההוא מיבעי ליה לכדתניא *וקראו לו ולא שלוחם ודברו אליו מלמד שמשיאין לו עצה ההוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל תכנים קטטה לתוך ביתך *אמר רבא אר"נ הלכה חליצה בשלשה הואיל וסתם לן תנא כוותיה א"ל רבא לר"נ אי הכי מיאון נמי *דתנן המיאון והחליצה בשלשה וכ"ת הכי נמי והתניא *מיאון בית שמאי אומרים ב"ד מומחין וב"ה אומרים בב"ד ושלא בב"ד אלו ואלו מודים שצריך שלשה ר' יוסי בר' יהודה ור' אלעזר ברבי *יוסי מכשירין בשנים ואמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן *הלכה [ד]כאותו הזוג התם חד סתמא והכא תרי סתמי התם נמי תרי סתמי נינהו דתנן *מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא *בב"ד אלא התם תרי סתמי הכא תלתא סתמי מכדי הא סתמא והא סתמא מה לי חד סתם מה לי תרי סתם מה לי תלתא אלא אמר רב נחמן בר יצחק הואיל וסתם במקום מחלוקת דתנן* [ה]סמיכת זקנים ועגלה ערופה בשלשה דברי ר' *יוסי ר' יהודה אומר [ו]בחמשה החליצה והמיאונין בשלשה ולא קפליג ר' יהודה ש"מ הדר ביה ר' יהודה ש"מ: אמר רבא [ז]צריכי דייני למיקבע דוכתא דכתיב °ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע [ח]עבו' עובדא בחמשה כמאן כר' יהודה והא הדר ביה לפרסומי מילתא רב אשי איקלע לבי רב כהנא אמר ליה סליק מר לגבן למלויי בי חמשה אמר רב כהנא הוה קאימנא קמיה דרב יהודה ואמר לי תא סק לזירזא דקני לאיצטרופי בי חמשה אמרו לו למה לי חמשה אמר להו כי היכי דליפרסם מילתא (ב) רב שמואל בר יהודה הוה קאי קמיה דרב יהודה אמר ליה סק תא לזירזא דקני לאצטרופי בי חמשה לפרסומי מילתא אמר ליה תנינא בישראל בב"ד ישראל ולא בב"ד של גרים ואנא גר אנא אמר רב יהודה כגון רב שמואל בר יהודה מפיקנא ממונא אפומיה מפיקנא ס"ד והא ע"פ שנים עדים אמר רחמנא °אלא מרענא שטרא אפומיה (ג) אמר רבא

גר

רש"י

בישראל · להקים לאחיו שם בישראל: וסתם לן תנא כוותיה · במתני': החליצה והמיאונין בשלשה · וסתמא היא בפ"ק דסנהדרין: בבית דין · סנהדרין: חליצה תרי סתמי נינהו · הך מתני' דידן והך דסנהדרין: דתנן · בפ' כילד מי שאסר את האשה בנדר הרי זה לא ישאנה מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה וליכא משום הסר ממך עקשות פה: מפני שהוא ב"ד · כלומר לא יחיד היה שם דנימא בשבילו נתכוין שהרי ב"ד היה שם ואין ב"ד פחות משלשה: הואיל וסתמא במקום מחלוקת היא · שנחלק שם רבי יהודה בדבר אחר ובדבר זה לא נחלק ש"מ הדר ביה אבל מיאון לאו סתמא במקום מחלוקת היא דהכך תנאי רבי יוסי ברבי יהודה ור"א ברבי יוסי לא מייתינן התם אפלוגתא אחריתי דנימא מדלא איפלוג בהא ש"מ הדרי בהו: למקבע דוכתא · לשם כך: השערה · מקום מזומן לכך משמע: לפרסומי מילתא · דחלוצה היא ולא ליגנסבא לכהן א"נ דליתו איכסי וליקפלו עלה: לזירזא דקני · חבילה של קנים והלכו ליתב שם לשם חליצה זו: תנינא · גרסינן יש ברייתא בידי וקתני בה בישראל בית דין של ישראל כו' והכי אמר לעיל דרב שמואל בר יהודה קתני לה: ואנא גר אנא · הוא ואביו נתגיירו הלכך פסילנא לחליצה: מרענא שטרא אפומיה · דאי אומר ידענא ביה דפריע לא מיזדקיקנא למיגבא ביה:

גר

תורה אור: שה"ש ד

תוספות

יפה רעיתי ומום אין בך · אבל מוהפילגו שם עמך בדומין לך לא דרשינן אלא לענין פסול יוחסין דהתם ליכא עבודה שיהא סברא לפסול בעלי מומין: *) **ב"ד** מנוקים מכל מום · בסנהדרין (דף לו: ושם) ובפ' בא סימן (נדה מט: ושם) דקאמר חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר אמתני' דאין הכל כשרים לדון דיני נפשות לא מצי למימר לאתויי בעלי מומין דבפסול יוחסין איירי כדקתני סיפא אין כשרים אלא כהנים לוים וישראלים המשיאים לכהונה: **מונקרא** שמו נפקא · מבישראל דריש דסמכיה אלל ונקרא שמו דמונקרא שמו לחודיה לא הוה משמע לענות כולם אלא דוקא אדיינין ולא אכל העומדים שם וקשה לר"י דהכא דרשינן תרי בישראל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ובפ"ק דקדושין (דף יד·) דרשינן דכיון שחלץ לה נעל הותרה לכל ישראל ואמר ר"י דהתם דרשינן מדסמכיה לבישראל בית חלוץ הנעל (ד) והוה מצי למכתב ובישראל יקראו שמו בית חלוץ הנעל אי לאו אתא אלא לדרשא דהכא ומדסמכיה ישראל אצל חלוץ הנעל דרשינן נמי כיון שחלץ לה נעל הותרה לכל ישראל: **וקראו** לו ולא שלוחן. ותימה אדילפינן בפ"ב דקידושין (דף מא.) מקראי דשלוחו של אדם כמותו אדרבה נילף מהכא דאין שלוחו כמותו וי"ל דיש כמה כתובים הבאים כאחד דגבי עגלה ערופה נמי דרשינן וילאו הן ולא שלוחן ובמנחות בפ' שתי מדות (דף לג: ושם) דרשינן וסמך ידו ולא שלוחו ובנדרים (דף עג:) ממעט שליח °מהפרת נדרים לרבי יאשיה וא"ת ל"ל קראי בקידושין נילף מהכך קראי דמדאיצטריך לאשמועינן מכלל דבעלמא הוי כמותו וי"ל דאי לאו קראי דהתם הוה דרשינן כל הני קראי לדרשה אחריתי ה"ר אלחנן: **הואיל** וסתם לן תנא כוותיה · אבל משום דיחיד ורבים הלכה כרבים אין לפסוק כוותיה דמסתבר טעמא דיחיד: **אי** הכי אפילו מיאון נמי · וא"ת מאי פריך וכי בשביל כך נפסוק ככל סתמי המשניות וי"ל דחליצה ומיאון דמו להדדי שתלא ע"י מעשה שלהם ומיתנו נמי בהדי הדדי: **ש"מ** הדר ביה ר' יהודה ש"מ · פסק ר"ת דסומא באחת מעיניו כשר לחליצה כיון דלא ממעטינן מלעיני וסגי באחד ויכול לראות הרוק מפי היבמה: **ואנא** גר אנא · וא"ת לפר"ת דרב שמואל בר יהודה דהכא היה בן רב יהודה הינדואה דאמר בפ"ק דקידושין (דף כב:) דגר שאין לו יורשין הוה ונתגייר הוא ואביו למה היה לו להביא ברייתא דפסיל גר לחליצה לדיני ממונות נמי מיפסל לדון לישראל כיון דאין אמו מישראל ויש לומר דאיצטריך לפסול אפילו לחליצת גרים א"נ כשר הוא לדיני ממונות לדון בלא כפייה דלא שייכא שימה ודבר של שררה דכתיב שום תשים עליך מלך (דברים יז) אלא בכפייה: **מרענא** שטרא אפומיה · פירש בקונטרס בכתובות בפרק הכותב (דף פה. ושם) דלא מקרע קרענא ליה ולא מיגבא גבינא ביה ואין נראה דאם כן ה"ל למימר בהדיא ההוא ליסנא כדאמר בהלו נערות (שם דף לו:) גבי היוצאת משום שם רע ורביתו תם מפרש וכן ר"ח בשבועות (דף מב. ד"ה אתרע) דהיינו שלא יוכל בעל השטר לגבות בלא שבועה אפומיה אפילו הוא קרוב ללוה או למלוה דבאיתו קרוב אפילו שאר אדם מחייב נמי שבועה כדתנן (כתובות דף פז.) עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה והא דא"ל רבא לרב פפא בהכותב (שם דף פה.) שהעיד על השטר שהוא פרוע איכא אינש אחרינא בהדי מר נ"ל שרב פפא היה קרובו של תובע

או

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף לה:

*) שייך לעמוד הקודם

ח ב מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף א:

ט ג מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף מב ובסדר חליצה סעיף נה:

י ד מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה ח סמג עשין נ טוש"ע שם סימן קנה סעיף ד:

יא ה מיי' פ"ד מהל' סנהדרין הלכה ג סמג עשין לד:

יב ו מיי' שם פ"ה הלכה ה:

יג ז מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין נב טוש"ע שם סימן קסט סעיף ד:

יד ח מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ג:

טו ט מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הלכה א סמג לאוין סג טוש"ע ח"מ סימן עו סעיף ה:

תוס' חד מקמאי

סתם סנדלי ציידין של קש ושל קנים הוא לר"י בן נורי ובזה עמדו דברי הרב אלפס: מאי דכתב ה"ר אלפס ולענין חליצה עד שתהא אביו ואמו מישראל מ"ם תרי בישראל כתיב הכי פי' תרי בישראל כתיבי חד לענות חלוץ הנעל ג' פעמי' כדר' יהודה משו' ר"ט ואמרי' מונקרא שמו נפקא ומוקים בישראל כיון שחלץ לה הותרה לכל ישראל כדאיתא בפ"ק דקדושין וחד בישראל למעוטי אמו מישראל מקרב אחיך נפקא · ואית ספרים שכתוב בהם הכי ולענין חליצה עד שיהיה אביו ואמו מישראל מ"ם בישראל כתיב ואם אין אמו מישראל מקרב אחיך

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואידך האי בישראל: (ב) שם דליפרסם מילתא אמר רב שמואל בר יהודה כי הוה קאימנא קמיה דרבי יהודה אמר לי סק: (ג) שם ואמר רבא גר: (ד) תוס' ד"ה מונקרא וכו' דהוה מצי למכתב ובישראל יקרא:

מסורת הש"ס

לקמן קו:

קדושין יד.

לקמן קו: [וש"נ]

לעיל מד.

[לקמן קה: ע"ש]

סנהדרין ב. לקמן קו:ע"ש

ג"ז שם

[נ"ל שמעון]

סנהדרין ב. לקמן קו:

לעיל כה: בכורות לא.

נ"ל ב"ד. יעב"ץ

סנהדרין ג.

[נ"ל שמעון וכ"א בסנהדרין ג.]

דברים כה

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וקראו וכו' מהפרת נדרים לרבי יאשיה · ותו איכא במירה בבעלים דממעטינן שלוחו בב"מ דף לו ע"א ובעיר הנדחת בסנהדרין דף קיא ע"ב ובתורת כהנים פרשה מצורע פ"ה אות ז אשר לו הבית שלא ישלח ביד שליח · ובירושלמי רפ"ב דקדושין ואם אמר ימירנו למעט שלוחו ורצע אדוניו את אזנו אדוניו ולא שלוחו וכן הוא במכילתא פרשת משפטים:

תורה אור

גר דן את חבירו דבר תורה שנאמר °שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך ‎(דברים יז) עליך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו גר ב ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ג ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל שנאמר ונקרא שמו בישראל אמר רבה אמר רב כהנא אמר רב* ד אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל מאי בינייהו איכא בינייהו ה מנעל לכתחלה ולמ"ד אפי' לכתחלה והתנן חלצה במנעל חליצתה כשרה דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה דאפילו לכתחלה *ואיידי דבעי למיתני סיפא באנפיליא חליצתה פסולה דאפילו דיעבד תנא נמי רישא דיעבד ומנעל לכתחלה תנאי היא דתניא *א"ר יוסי פעם אחת הלכתי לנציבין מצאתי זקן אחד אמרתי לו כלום אתה בקי בר' יהודה בן בתירא אמר לי הן ועל שולחני הוא תדיר כלום ראית שחלץ ביבמה אמר לי ראיתי שחלץ הרבה פעמים במנעל או בסנדל אמר לי [א] וכי חולצין במנעל (והתורה אמרה נעלו ולא מנעלו) אמרתי לו א"כ מה ראה ר' מאיר לומר חלצה במנעל חליצתה כשרה רבי יעקב אומר משמו *חולצין במנעל לכתחלה ומאן דאמר לכתחלה לא מאי טעמא אילימא משום דהויא *פנתא מעל וארקתא מעל דמעל והתורה אמרה מעל ולא מעל דמעל אי הכי אפילו דיעבד נמי לא גזירה משום מנעל מרופט אי נמי משום חצי מנעל אמר רב אי לאו דהמיתיה *לחביבי דחלץ בסנדל דאית לה שינצין אנא לא הואי חליצנא אלא בסנדלא דטייעא דמיהדק טפי ו והאי דידן אע"ג דאית ביה חומרתא קטרינן ביה מיתנא כי היכי דתהוי חליצתה מעלייתא: סימן התרת יבמה סנדל: אמר רב יהודה אמר רב ז התרת יבמה לשוק בשמיטת רוב העקב ‎[נדה, סו.] מיתיבי *ח הותרו רצועות מנעל וסנדל או ששמט רוב הרגל חליצתה פסולה טעמא דשמט הוא הא שמטה היא חליצתה כשרה רוב הרגל אין רוב העקב לא לא היינו רוב הרגל היינו רוב העקב ואמאי קרו ליה רוב הרגל דכולא חיילא דכרעא עליה דחיס מסייע ליה לר' ינאי דאמר ר' ינאי בין שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמיט היא בעי ר' ינאי ט קרעתהו מהו שרפתהו מהו גלויי כרעא בעינן והאיכא או דלמא חליצה בעינן וליכא תיקו בעא מיניה רבי נחמיה מרבה י שני מנעלים זה על גב זה מהו ה"ד אילימא דשלפתיה לעילאי וקאי תתאי מעל אמר רחמנא ולא מעל דמעל לא צריכא דקרעתיה לעילאי ושלפתיה לתתאי וקאי עילאי מאי חליצה בעינן והא איכא או דלמא גלויי כרעא בעינן וליכא ומי

רש"י

גר דן את חברו · דיני נפשות דאילו דיני ממונות אפילו לכל ישראל דתנן (סנהדרין דף לב.) הכל כשרים לדון דיני ממונות ואמרי' *הכל לאתויי מאי לאתויי גר: עליך הוא דבעינן מקרב אחיך · אבל על הגר אפי' חבירו אתה מקים עליו · דיין בכלל מלך דכתיב (משלי כט) מלך במשפט יעמיד ארץ *אם דומה דיין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ ועוד שימות הרבה כתובים כאן כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך: בישראל · משמע שיהא ישראל מכל צדדין: במילתא דרבה גרסינן חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין · ומדקאמר אם יבא אליהו כו' דכל כמה דלא אתי אליהו ואמר לא חלצינן אלמא מנעל לכתחלה לא ובדרב יוסף גרסי' אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו וכל כמה דלא אמר לן אליהו אין חולצין במנעל חלצינן לכתחלה: ה"ג אמר לו וכי חולצין במנעל · ול"ג והתורה אמרה נעלו ולא מנעלו שאין מנעל כתוב בכל התורה אלא נעלו כגון של נעלך (שמות ג) שלף איש נעלו (רות ד) דמשמע בין סנדל בין מנעל דמנעל לשון חכמים ונעל לשון תורה והאי דאמר מנעל לכתחלה אסור לאו מקרא יליף אלא משום גזירה כדלקמן והאי דכתיב באורייתא (דברים לג) ברזל ונחשת מנעליך לשון מנעול ובריח הוא: משמו · דר"מ: פנתא · גב המנעל: וארקתא · שרוך נעל (בראשית יד) מתרגם ארקתא דמסאנא שכופלין רצועות על אזניו והוו ליה כשני נעלים זה על גב זה אבל סנדל אין קושרין ומפלין רצועות (א) של אזניו שהרי קשה הוא ואין הרצועה דוחקתו אבל בשפת פיו יש כמו קשר לקצר את פיו: ה"ה אפילו דיעבד נמי · אלא מדאמרינן חליצתו כשרה ש"מ גלויי כרעא בעינא ואפילו שני מנעלים זה על גב זה כי שולפת לתרוייהו שפיר דמי כדאמר לקמן ב' מנעלים כו' מהו ועד כאן לא מיבעיא ליה אלא דקרעתיה לעילאי ושלפתיה לתתאי אבל שלפתינהו לתרוייהו שפיר דמי: מרופט · °מבוקע קרוע מלמעלה דכיון דרכיך אע"ג דקרוע מייתב ליה אכרעיה אבל סנדל שהוא קשה אין יכול לייםבו על רגלו משנפחת וליכא למיגזר מידי: שינצי · אסטר"ל ונוח לחולצו: אע"ג דאית ביה חומרתא · קשר קשור על שפתיו ומעמידו שלא יצא מן הרגל אפ"ה בשעת חליצה קטרינן ביה מיתנא כי היכי דתיתי היא ותיסרי והדר תחלוץ ותהוי חליצה מעליא: בשמיטת רוב העקב · כגון ששמטה את רוב העקב מן הסנדל אע"פ שלא חלצתו כולו הותרה: הותרו רצועות מנעל · שלא התירתן היא: או ששמט · הוא רוב הרגל והיא חלצתו לגמרי: דחיס · נסמך לשון דחים בריימב"ר בלעז: עקב · שלו"ן: מסייע ליה כו' · הא דקתני הותרו רצועות כו': שרפתהו · השליכה גחלת על הסנדל כשהוא כרוך ברגלו ושרפתו:

מוקי

תוספות

או של נשבע ובכתובות פר"ח מרענא שטרא אפומיה אפילו כתוב נאמנות בשטר נשבע וגובה ונראה לר"י שרוצה לומר שכתב לו לוה למלוה בתוך השטר דמהימן ליה בלא שבועה כל אימת דאמר לא פרענא אפילו פרעו בעד אחד ופוגם ונפרע שלא בפניו דהוה צריך שבועה אי לא דכתב ליה הכי וכה"ג מיירי הכא: **גר** דן את חבירו דבר תורה · פירש בקונט' היינו לדיני נפשות ואין נראה כדכתבתי בהחולץ (לעיל דף מה:): **לענין** חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל · פי' באמו לא סגי עד שיהא גם אביו מישראל אבל באביו לחוד סגי דהא אפי' לענין יחוס כהונה סגי באביו מישראל כדאמרינן בעשרה יוחסין (קידושין עז.) (ב) הקשה ר"י דבפרק נערה בכתובות (דף מד:) אמר גבי נערה המאורסה כי עשתה נבלה בישראל דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא היא ותירץ כיון דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא היא א"כ לחליצת גרים נמי כיון שהורת' ולידת' בקדושה הוו נמי ישראל מעליא וקרינן בהו עליך וא"כ בלאו מונקרא שמו בישראל נפקא פסול גר לחליצת גרים עד שתהא אמו מישראל דבעינן מקרב אחיך ולהכי אית לן למידרש מונקרא שמו בישראל עד שיהא אביו מישראל ולפי זה צריך לומר דרב שמואל היתה אמו מישראל דהא לא איצטריך ברייתא למיפסל א) אלא אותו שאמו מישראל*: **ה"ה** דאפילו לכתחלה ואיידי דתנא סיפא כו' · תימה תקשה ליה סיפא דקתני בסנדל שיש בו עקב כשר משמע הא לכתחלה לא אלא ע"כ משום דקתני סיפא אם אין בו עקב פסול נקט רישא כשר וי"ל דה"מ למימר וליטעמיך: **ועל** שולחני הוא תדיר · בירושלמי גרס שולחני הייתי בעירי ועל שולחני כו': **וכי** חולצין במנעל · ול"ג והתורה אמרה נעלו ולא מנעלו כמו שפירש בקונטרס וגם רב יהודאי גאון מחקו מן הספרים ובתוספתא איתו: **גזירה** משום מנעל המרופט · ואם תאמר דתני בסוף פרק תולין (שבת דף קמא: ושם) לא תצא אשה במנעל המרופט ולא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה וי"ל דהתם איתו מרופט כ"כ שלא יהא ראוי לנעול בו: **ואע"ג** דאית ביה חומרתא קטרינן ביה מיתנא · בירושלמי בפרקין גרסינן כילד הוא עושה קושרו עד שיהא יכול להלוך בו מאליו רבי חנינא בריה דרבי הלל אומר טובנו כדי שתוכל להתירו באחת מידיו כילד היא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררתו בשמאל עד שתהא התרה וחליצה בימין עד כאן ירושלמי ומיהו נהגו לקשור היטב בקשר גמור וגם צריך שתתירנו בידה הימנית לפי הירושלמי ואע"פ שלא מצינו שפוסל בשמאל אלא ברגל אבל ביד כשר לחלוץ אפילו בשמאל ואמרינן נמי לקמן בסוף פירקין (דף קה.) גידמת חוללת בשיניה משמע °דלא מיפסלא אם לא חלצה בידה הימנית:

ימי

טז א ב מיי' פי"א מהל' סנהדרין הלכה יא טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף א וטוש"ע י"ד סי' רסט סעיף יא:

יז ג מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה ה סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף ב וטוש"ע י"ד סימן רסט סעיף יא:

יח ד ה מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף טו ועיין בב"י:

יט ו טוש"ע שם סעיף יט ובפירוש סדר חליצה סעיף סא:

כ ז מיי' שם הלכה ז:

כא ח מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף נג ובפירוש סדר חליצה סעיף עג:

כב ט מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף לו:

כג י מיי' שם טוש"ע שם סעיף לז:

[וע"ע תוס' סנהדרין לו: ד"ה חדא]

תוספות ישנים

א) וספק ביד מורי אי פסילא דורות כדפסילא לכהן בת גר: אע"ג דאית ביה חומרתא נויי"ם בלע"ז קטרינן ביה מיתנא לצועות וכן אנו נוהגים האידנא לעשות בסנדל של חליצה נאיי"ם ורצועות לקשור סביב' השוק וטוב ליזהר שלא יהו אזני המנעל רחבות יותר מדאי שלא יכרכו א' על א' אלא כדי לכרוך סביב השוק בלבד כדי שתגיע אזן זו למכרתה ולא יותר: וכן הלכה שצריך שיהא תפור מעור ולא ממשיחה:

תוס' חד מקמאי

נפקא: מאן דאמר מנעל לכתחלה [לא] מ"ט אילימא משום דהו"ל פנתא מעל וארקתא מעל דמעל אי הכי אפילו דיעבד נמי לא אלא גזרה משום מנעל מרופט כלומר פשיטא דבכה"ג כשר ולא מעל דמעל הוא ומהכא משמע שאין מנעל וסנדל מדפום פסולה עד שתתיר היא ותשמיט היא בעי ר' ינאי קרעתהו מהו שרפתהו מהו גלויי כרעא בעינן והא איכא או דלמא חליצה בעינן וליכא תיקו · בעא מניה נחמיה בן ברוך מרבה שני מנעלים זה על גב זה מהו. ה"ד אילימא דשלפתיה לעילאי

א' דהא אמר מעיקרא שהמנעל מיפסיל משום מעל דמעל והסנדל כשר אלמא אין לסנדל פנתא שקורי' אנפיירי בלעז: א"ר ינאי בין שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצתה

[שם לו:]

[כתובות קה:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וארקתא וכו' רצועות על אזניו שהרי: (ב) תוס' ד"ה לענין וכו' הקשה ר"י. נ"ב כוונת קושייתו ס"פ דלמה קרא אתא לחליצת גרים דלא סגי בלידתו בקדושה אלא בהורתו בקדושה אבל לא בעינן אפי' אמו מישראל בחליצת גרים ועיין בתוס' דכתובות דף מד שם מבואר כן:

[שבת ל. וש"נ]

[תוספ' פי"ב ושם איתא ר' שמעון]

במ"ס אין זה

[שם וע"ש]

[עיין בערוך ערך ארקתא]

[סיינו רבי חייא שהיה אחי אביו ואמו של רב רש"י עירובין יב:]

הגהות הגר"א

[א] גמ' (וכי חולצין) תא"מ נ"ב כ"ה בתוספתא אבל לפי הירושלמי ל"ג לה (ומ"ש והתורה אמרה נעלו ולא מנעלו כבר מחקה רש"י וגם בתוספתא ליתא. ומ"ש א"כ מה כו' חליצתה כשרה פירוש בדיעבד דוקא) ונכון מאד דעל גירסא שלנו קשה כמה קושיות וגם קשה להולמו שיהא מהופך בהיפך גמור המעשה מדברי הירושלמי (וע"י רמב"ן):

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מרופט מבוקע. וכן הא תיבותא דאירפט מגילה דף כו ע"ב: תוס' ד"ה ואע"ג וכו' דלא מפסלא אם לא חלצה בידה הימנית. עי' חולין כ ע"א תד"ה לא למעוטי:

ומי איכא כי האי גוונא אין דחזיוה רבנן לרב יהודה דנפק בחמשא *זוזי מוקי לשוקא אמר רב יהודה אמר רב *יבמה שהגדילה בין האחין מותרת לינשא לאחד מן האחין ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן טעמא דלא חזינן הא חזינן חיישינן והא תניא *בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד הכי קאמר אע"ג דחזינן אין חוששין שמא כוונו ואיכא דאמרי טעמא דלא חזינן הא חזינן חוששין ודקא תנא בעי כוונה הני מילי לאישתרויי לעלמא אבל לאחין מיפסלא אמר רב יהודה אמר רב סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו שנאמר ואנעלך תחש ואימא תחש אין מידי אחרינא לא נעל נעל ריבה אי נעל ריבה אפי' כל מילי נמי אם כן תחש מאי אהני ליה בעא מיניה רבי אלעזר מרב הוא של עור ותריסיותיו של שער מהו אמר ליה מי לא קרינן ביה ואנעלך תחש אי הכי כולו של שער נמי ההוא *קרקא מקרי אמר ליה רב כהנא לשמואל ממאי דהאי וחלצה נעלו מעל רגלו מישלף הוא דכתיב וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע ואימא זרוזי הוא דכתיב החלצו מאתכם אנשים לצבא התם נמי שלופי מביתא לקרבא והכתיב יחלץ עני בעניו בשכר עניו יחלצו מדינה של גיהנם אלא הא דכתיב חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם בשכר יראיו יחלצם מדינה של גיהנם אלא הא דכתיב ועצמותיך יחליץ ואמר רבי אלעזר זו מעולה שבברכות ואמר רבא זרוזי גרמי אין משמע הכי ומשמע הכי דהכא אי ס"ד זרוזי הוא א"כ לכתוב רחמנא וחלצה נעלו ברגלו אי כתב רחמנא ברגלו ה"א ברגלו אין בשוקו לא כתב רחמנא מעל רגלו דאפילו בשוקו א"כ לכתוב רחמנא במעל רגלו מאי מעל רגלו ש"מ מישלף הוא אמר ליה ההוא מינא לר"ג עמא דחלץ ליה מריה מיניה דכתיב בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את ה' ולא ימצאו חלץ מהם אמר ליה שוטה מי כתיב *חלץ להם חלץ מהם כתיב ואילו יבמה דחלצו (א) לה אחין מידי משמא אית ביה: באנפיליא חליצתה פסולה כו': למימרא דאנפיליא לאו מנעל הוא ותנן נמי* אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא באנפיליא ואין צריך לומר במנעל וסנדל לפי שאין נכנסין במנעל וסנדל לעזרה ורמינהו אחד מנעל וסנדל ואנפיליא לא יטייל בהן לא מבית לבית ולא ממטה למטה אמר אביי *דאית ביה כתיתי ומשום תענוג אמר ליה רבא ומשום תענוג בלא מנעל ביום הכפורים מי אסירי והא *רבה בר רב הונא כריך סודרא אכרעיה ונפיק אלא אמר רבא לא קשיא כאן באנפיליא של עור כאן באנפיליא של בגד ה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי קשיא יום הכפורים איום הכפורים דתניא לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו אבל מטייל הוא באנפילין בתוך ביתו אלא לאו ש"מ כאן באנפיליא של עור כאן באנפיליא של בגד ש"מ תניא כוותיה דרבא חלצה במנעל הנפרם שחופה את רוב הרגל בסנדל הנפחת שמקבל את רוב הרגל בסנדל של שעם ושל סיב בקב הקיטע במוק בסמיכת הרגלים באנפיליא של עור והחולצת מן הגדול

בין

תורה אור

מוקי · קלסוק"ש קשים הם וכן בלשון ערבי קורין למנעלים אלמוק: הא חזינן דחללה חיישינן · דלמא חליצה היא לפוסלה עליהן ואע"ג דלא נתכוונו לחליצת מצוה: ואיכא דאמרי · אין ודאי ריעותא דלא חזינן דחללה הא חזינן דחללה חיישינן דלמא נתכוונו ומיפסלא עלייהו : התפור בפשתן · שתפור בתוכו בגד פשתן כעין שתופרין בתוכו לבדין פלטרא"ש · ל"א התפור בפשתן שתפרו במשיחה כעין שלנו : אין חולצין בו · דבעינן כוליה דעור דכתיב ואנעלך תחש אלמא לא קרי ליה נעל עד שיהא כולו של עור : מידי אחרינא · עור בהמה אחרת או סנדל: תריסיותיו · רצועותיו : של שער · מטלה של עזים : קורקא : זרוזי היא · שנוטלתו מע"ג קרקע ומנעילתו ברגלו : והכתיב יחלץ עני בעניו · כלומר יזרזו ויתן לו כח ומשני הכא נמי שלופי הוא וה"ק בשכר עניו שכפר עליו בחייו יחללנו ויצילנו מדינה של גיהנם : ויחלצם · קס"ד זרוזי הוא שיחליפו כח : אפי' בשוקו · אם נחתך רגלו : ה"ג א"כ נכתוב במעל רגלו מאי מעל רגלו ש"מ שלופי הוא: ה"ג שוטה מי כתיב חלץ להם חלץ מהם כתיב · הוא קיבל חליצה מהם ואילו יבמה דחלצי מינה אחין שהיבם קיבל הימנה מידי משמא אית ביה : אין התורם · את הלשכה נכנס לתרום: לא בפרגוד חפות · חלוק שיש בו אימרא שלא יחשדוהו לומר בתוך האימרא החביא כספים וחברו במס' יומא (דף עז:) שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו: ולא באנפיליא. נמי משום חשד : ואין צריך לומר מנעל וסנדל · דבלאו חשד נמי אסור דכתיב (ישעיה א) מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי ומדקתני אין צריך לומר כו' מכלל דאנפיליא לאו בכלל מנעל : לא יטייל בהן · ביום הכפורים דהויא נעילת סנדל : כתיתין · חתיכות דקות של מוכין ועור רך ומשום תענוג ולאו משום דתיהוי נעילה : הכי גרסינן אלא אמר רבא לא קשיא כו' · מתני' דתרומת הלשכה באנפיליא של בגד דלאו מגין הוי ולא הוי נעל ולגבי עזרה נמי ליכא בזיון דאין דרך להכניסה בטיט והא דיום הכפורים בשל עור : בקורדקיסין · מנעלים דקים שנועלין תחת מנעלים עבים להגין מן המים ונקראים אונדרשו"ך בלשון אשכנז: הנפרם · לשון לא תפרומו (ויקרא י) ושייך פרימה במנעל ופחיתה וקיבול שייך בסנדל : שעם וגמי · קשה הוא ומגין הוא : בקב הקיטע · שנקטעה רגלו עושה כמין דפוס רגל ויש בה בית קיבול קטן ומכניס שם ראש שוקו ואין נסמך עליו והוא קרוי קב ולמסעגת הליכה יש לו אשקיצ"א קשורה בשוקיו ומסעגת ידיו שקורין קרוק"א : במוק · קילצו"ן של לבד קשה ומגין : בסמיכת הרגלים · מי שמהלך בידיו וגורר את רגליו עושה להם סמיכה של עץ או של עור ומכניס לתוכו : *סמיכות הידים · שעושה לידיו בתים של עור מפני שמכניסם בטיט וסומך עליהן וגורר את רגליו :

קב

ומי איכא כה"ג · וא"ת דבפ' בהמה המקשה (חולין ע. שם) שואל הש"ס בלעתו חולדה בבת אחת וכן הדביק ב' רחמים זה בזה וא"כ מאי קאמר הכא ומי איכא כה"ג ואר"י דודאי פשיטא ליה שיכול להיות אלא מיבעיא ליה ומי הויא חליצה כה"ג הלא אין דרך בני אדם לנעול בו ומשני דדרך הוא דחזיוה רבנן לרב יהודה כו' :

ודקתני תנא בעי כוונה כו' · (ב) ומדקתני עד שיתכוונו שניהם כאחד משמע דבעינן שנדע שהם מתכוונין לחליצה :

סנדל התפור בפשתן · רב סבירא ליה כרבנן דפליגי אר' מאיר דפליג אקב הקיטע וטעמייהו משום דבעינן תחש אבל ר"מ לא מצריך אלא מידי דמגין :

ואנעלך תחש · מכאן אר"ת שצריך שיהיה מנעל מעור בהמה טהורה דתחש כתיב ואין נראה כי אין להקפיד אם חלץ במנעל בהמה טמאה :

מאי מעל רגלו שמע מינה שלופי הוא · וא"ת והא איצטריך מעל להכשיר שוק לחליצה כדאמרינן לקמן (דף קג.) וי"ל דא"כ ה"מ למכתב (בעל) מרגלו מאי מעל ש"מ תרתי :

אלא ש"מ כאן באנפיליא של עור · הוה מצי לפלוגי בדידה ולמיתני לא יטייל אדם באנפיליא של עור אלא נקט תנא דבר ההווה דרגילות הוא לטייל בקורדקיסין :

בקב הקיטע · תימה כיון דכשר לחליצה אם כן עביד להילוכא ואם כן אמאי לא טמא מדרס בלא כתיתין ויש לומר דאין עשוי כל כך להילוכא שיהא טמא מדרס ומ"מ ראוי לחלוץ דלא גרע מסנדל דעבודת כוכבים וסנדל דבי דינא כדאמר לקמן (דף קג: וקד.) :

עין משפט
נר מצוה

כד א ב ג מיי' פ"ד מהל' יבום הלכה כח סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף מד :

כה ד ה מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף טו :

כו ו מיי' פ"ב מהל' שקלים הלכה י :

כז ז מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הלכה ב סמג עשין קסד :

כח ח ט י מיי' פ"ג מהלכות שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סימן תריד סעיף ב :

כט כ מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה יט :

תוס' חד מקמאי

לעילאי וקאי תתאי מעל אמר רחמנא ולא מעל דמעל [לא צריכא] דקרעתיה לעילאי ושליפתיה לתתאי וקאי עילאה חליצה בעינן והא איכא או דלמא גלויי כרעא בעינן והא ליכא ומי איכא כה"ג אין דחזיוה רבנן לאמימר דנפק בחמשה זוזי מוקי בשוקא מכאן למדנו שאין לחלוץ הנעל ע"ג בתי שוקים דמעל דמעל הוא דהא אמר הכא דשני מנעלים זה על גב זה ה"ל עילאה מעל דמעל ואע"פ שיש לבעל דין לחלוק ולומר שאני הכא דשניהם מנעלים והלכך הו"ל עילאה מעל דמעל אבל בתי שוקים דלאו מנעל נינהו דאנפילא של בגד הוא ולאו מנעל איקרי לא מקרי המנעל (שלהן) שעליהן מעל דמעל [מ"מ] מה לי אם התחתון מנעל מה לי אינו מנעל מ"מ מעל דמעל הוא . ונראה דצריך להחמיר משום דמספקא לן אי גלויי כרעא בעינן לכן טוב להחמיר בדבר שלא לחלוץ על בתי שוקיים . ואע"ג דאמר גבי קב הקיטע דמחופה עור כשר ולא מקרי מעל דמעל התם חד מנעל הוא דחד מנא הוא אבל הכא תרי מני נינהו ויש סיוע בהא ממה שפרש"י סנדל התפור בפשתן שתפר בתוכו בגד פשתן כעין שתופרים בתוכו לבדין אלמא כה"ג לאו מעל דמעל הוא עוד פרש"י סנדל התפור בפשתן שתפרו במשיחה כעין שלנו · תניא בין נתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד פי' חליצה פסולה לעלמא ופוסלת מן האחים הא אם לא נתכוון [הוא] ולא נתכוונה היא אינה פוסלת מן האחים : תניא חלצה במנעל א) הנפחת החופה רוב הרגל בסנדל הנפרם

א) לפנינו הגירסא להיפך כריסא במנעל הנפרס וכסיפא הנפחת.

מסורת הש"ס

פירוש זוגות

[תוספ' פי"ב לקמן קו.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואילו יבמה דחלצו (לה) תז"מ . ונ"ב גי' רש"י מינה: (ב) תוס' ד"ה ודקתני תנא בעי כוונה כו' דמדקתני :

פירוש קרקא הוא כעין מנעל ויש לו שם בפ"ע עי' בנמוקי יוסף

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ודקתני וכו' ומדקתני עד שיתכוונו · עי' בתשובת מהרי"ב"לח"ב סימן יא בארוכות : ד"ה ואנעלך וכו' מכאן אר"ת וכו' · עי' רא"ש תרומה בפ"ס ד"ה תחשים :

ס"א חלצו לו

[שקלים פ"ג מ"ב ושם לא תנא באנפיליא וכן סך ואין צריך לומר במנעל וסנדל לפי שאין נכנסין וכו' ליתא שם ולפיכך נראה דצ"ל ותניא נמי וכו' והיא ברייתא] יומא עח:

[שם]

ציין לקמן קב.

בין עומד בין יושב · וא"ת ומהיכא ס"ד לפסול יושב וי"ל משום דלאמר לקמן (דף קד.) דהויא כגמר דין ואמרינן בפרק שבועת העדות (שבועות דף ל: ושם) בשעת גמר דין ד"ה דיינים בישיבה ובעלי דינין בעמידה ומהאי טעמא בעינן לקמן (דף קו.) עמידה לכתחלה דא"ל רבי חייא בתי עמודי לל"א שפי' בקונט' ועוד דכתיב ועמד ואמר ומיהו עיכובא ליכא מדלא כתיב ויעמוד ויאמר אבל ועמד ואמר אינו אלא סיפור דברים בעלמא והכי נמי מפרש במסכת מועד קטן (דף כא. ושם) גבי מנין לקריעה מעומד אבל ועמדו שני האנשים אע"ג דלא כתיב ויעמדו היינו לפי שאין כתיב שם מעשה אחר כך אבל הכא אחר ועמד כתיב המעשה ואין כאן אלא סיפור דברים בעלמא כמו *עמדו וקדשו *ועמדה ונשאת והא דדרשינן בספרי ועמד אין דברים הללו אלא בעמידה אומר רבינו יהודה דמצוה לכתחלה. בעי הכי כדפרישית*: **והחולצת** מן הסומא חליצתה כשרה · וא"ת מהיכא ס"ד למעוטי סומא וי"ל מדכתיב לעיני הזקנים וה"א דה"ה (ג) לפני יבם א"כ משום דכתיב וירקה בפניו דהוי כמו לעיניו קמ"ל דלא: (ג) **הקיטע** מני רבי מאיר היא · דחשיב מנעל ממה שאין רגילים לעשות: **באנפיליא** של בגד אתאן לרבנן. דלא חשיב מנעל מבגד כיון דאין רגילות לעשות כן וה"ה אנפיליא הקשה ר"ת דהכא משמע דר' יוסי לא חשיב קב הקיטע מנעל מדמוקי ברייתא דמכשרא ליה לחליצה כר' מאיר דוקא וכן משמע בפרק במה אשה (שבת דף סה: ושם) ואילו בפרק בתרא דיומא (דף עח: ושם) אמרינן דקב הקיטע בין לר' מאיר בין לרבי יוסי מנעל הוא וטעם דר' יוסי גבי שבת דלמא מיפסק ואתי לאיתויי ד' אמות ברה"ר ועוד קשיא דהכא שרינן של שעם לחלוץ ובפרק בתרא דיומא (שם) אמרינן אני ראיתי את רבי יהושע בן לוי שיצא בסנדל של שעם ביוה"כ ובמתניתין מדמי יוה"כ לחליצה: **מאן** דמסגי על ליחתא דכרעיה לא חליץ. פי' בקונט' שאין זה קרוי רגל כיון שהופכו כל שוק דידיה נמי לא מיקרי מעל רגלו אבל היכא שנקטעה רגלו שוקו היינו מעל רגלו דכיון דקודם קטיעה היה שוקו מעל רגלו אחר קטיעה נמי קרינא מעל רגלו ובענין זה פי' גאון אחד ור"ח פי' טעמא דלא חליץ מאן דמסגי על ליחתא דכרעיה דלא מצי שפיר למדחסיה לכולי כרעיה אארעא לפי זה נמי אתי שפיר הא דגריע מקיטע דקיטע דחיס שפיר כוליה שוקיה אארעא מתוך פירושם משמע דפשיטא להו דקיטע חולץ אבל אין נראה לר"י דהא בירושלמי מפרש הא דקתני במתני' מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה היינו בקושר רצועות הסנדל מארכובה ולמטה אבל בקיטע לא איירי מידי והא דקתני בברייתא קב הקיטע איכא לפרושי כמי דיהיב לאחר וחליץ כדאמר אסמיכות רגלים וה"מ למימר וליטעמיך קב הקיטע מי חליץ אלא דיהיב לאחר וכן דרך בכמה מקומות דיכול לומר וליטעמיך ואין אומר ועוד מעיקרא דסבר דברגל הפוכה שייכא חליצה ה"ה דקיטע נמי חליץ אבל לפי המסקנא לא והא דפריך רגלים פרט לבעלי קבין הכי פריך כיון דשוק לא מיקרי רגל א"כ למטה מהארכובה אמאי כשרה הא לא הויא קשירה במקום רגל ורבינו נסים נמי פירש במגלת סתרים דקיטע לא חליץ מכ"ש דרגלו הפוכה ומן הארכובה ולמטה דמכשיר במתני' לאו באיפסקא לכרעיה אלא בקשירת רצועות איירי כדאמר בירושלמי: **פרט** לבעלי קבין · ואף על פי דעיקר דרשא נפקא לן מפעמים בפרק קמא דחגיגה (דף ג. ושם) מכל מקום פריך שפיר מדאסמכיה תנא ארגלים: **והא** קא מתהניא מעבירה · ליכא למימר דפריך אמאי לא מסרה עצמה שהרי קרקע עולם היא כדאמר גבי אסתר* ועוד כי הוא לא היה מאנסה והדבר היא שדלתו בדברים להכריעו להביאו עליה כדי להתיש כחו להציל ישראל אלא פריך אמאי משבחה הכתוב כל כך דכתיב תבורך מנשים וגו' ואמרינן בנזיר (דף כג: ושם) ובהוריות (דף י:) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה פירוש מאמהות לפי שהיו נהנות מן הביאה ויעל לא היתה נהנית מן הביאה ומשני דודאי לא היתה נהנית משום דטובתן של רשעים כו' והאי מילתא קיימא הך פירכא בנזיר (דף כג:) ובהוריות (דף י:) : ת"ל

*א*בין עומד בין יושב בין מוטה ב והחולצת מן הסומא חליצתה כשרה ג אבל במנעל הנפרם שאין חופה את רוב הרגל בסנדל הנפחת שאינו מקבל את רוב הרגל ובסמיכת הידים [ובאנפיליא של בגד ד והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה קב הקיטע מני רבי מאיר היא דתנן *הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ר' יוסי ה אוסר באנפיליא של בגד אתאן לרבנן אמר אביי מדסיפא רבנן רישא נמי רבנן ו ורישא במחופה עור אמר ליה רבא אבל אין מחופה עור מאי פסול אי הכי אדתני סיפא באנפיליא של בגד ליפלוג בדידה בד"א במחופה עור אבל אין מחופה עור פסול אלא אמר רבא מדרישא רבי מאיר סיפא נמי רבי מאיר האי מגין והאי לא מגין אמר אמימר ז האי מאן דחליץ צריך למדחסיה לכרעיה אמר ליה רב אשי לאמימר והתניא בין עומד בין יושב בין מוטה אימא ולעולם דדחיס לכרעיה ואמר אמימר ח האי מאן דמסגי על ליחתא דכרעיה לא חליץ אמר ליה רב אשי לאמימר והתניא סמוכות הרגלים (א) לאו דחליץ בה איהו לא דיהיב ליה לאחר וחליץ אמר רב אשי למאי דקאמר אמימר *לאו בר אובא חליץ ולאו בר קיפוף חליץ: מן הארכובה ולמטה כו': ורמינהי ט רגלים *פרט לבעלי קבין שאני הכא דכתיב °מעל רגלו אי הכי למעלה מן הארכובה נמי מעל ולא מעל דמעל אמר רב פפא שמע מינה האי *איסתוירא עד ארעא נחית דאי סלקא דעתך מיפסק פסיק הוה ליה איהו מעל ושוקא מעל דמעל *אמר רב אשי אפילו תימא מיפסק פסיק כל דבהדי כרעא ככרעא דמי: מן הארכובה ולמעלה: מתיב רב כהנא °ובשליתה היוצאת מבין רגליה אמר אביי בשעה שכורעת לילד נועצת עקביה בירכותיה ויולדת ת"ש °לא עשה רגליו ולא עשה שפמו *לישנא מעליא תא שמע °ויבא שאול להסך את רגליו לישנא מעליא ת"ש °אך מסיך הוא רגליו בחדר המקירה לישנא מעליא בין רגליה כו' לישנא מעליא אמר רבי יוחנן *שבע בעילות בעל אותו רשע באותו היום שנאמר °בין רגליה כרע נפל שכב בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד והא קא מתהניא מעבירה אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי *כל טובתן של רשעים רעה

קב הקיטע · דחשיב ליה מנעל מני רבי מאיר היא: יוצא · בשבת: אנפיליא של בגד · דקתני סיפא חליצתה פסולה אתאן לרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר בקב הקיטע אלמא דלא הוי מנעל דאי רבי מאיר כיון דקב הקיטע הוה נעל אלמא ואנעלך תחש לא דייק אנפיליא נמי תהוי נעל: מדסיפא רבנן · רישא דקב הקיטע נמי רבנן ודייקי ואנעלך תחש ודקתני קב הקיטע כשר במחופה עור: אדתני סיפא אנפיליא של בגד פסולה האי הוא ודאי דלאו נעל הוא דהא לא מגין לישמעינן חילוק בקב הקיטע דאע"ג דמגין לאו נעל וכ"ש האי: סיפא נמי ר' מאיר · ולא דייק תחש ואפילו הכי של בגד לא משום דלא מגין אבל קב הקיטע מגין הלכך אפילו אין מחופה עור כשר: למדחסיה · לדחוף רגלו בקרקע: מוטה · לאו אורחיה למדחסיה: על ליחתא דכרעיה · שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגל ליחתא לשון לווחים (שבת דף מז.) פלנקא כלומר שאינו דורס במקום מדרס רגלו ואע"ג דתנן (לעיל דף קא.) מן הארכובה ולמטה כשרה התם הוא דכי נחתך רגלו קם ליה שוק ורחמנא אמר מעל רגלו דהיינו שוקו אבל האי לאו רגל הוא: והתניא בסמיכות הרגלים · כשרה: מאי לאו דחלין בהו איהו · הגורר את רגליו והם עקומים: לאחר · שרגלו ישרה: בר אובא ובר קיפוף · בפ' אלו מגלחין (מ"ק כה:) דאחלשו לדעתיה דרב אשי ואיתהפוך כרעייהו: רגלים · שלש רגלים תחוג (שמות כג): פרט לבעלי קבין · שפטורים מן הראייה אלמא שוק לאו רגל הוא: מעל רגלו · משמע מדבר שהוא על רגלו מדלא כתיב וחלצה נעלו מרגלו: שמע מינה · ממתני' דקא מכשר מן הארכובה ולמטה: האי אסתוירא · *קביל"א המפסקת בין שוק לרגל: עד ארעא נחית. ואין עוד פרק אחר למטה הימנה בעקב: דלהדי כרעא · השוה ועומד למול כף הרגל לאו מעל הוא וככרעא דמי: ובשליתה היוצאת מבין רגליה · אלמא ירכים נמי מיקרו רגל: נועצת עקביה בירכותיה · והולד יוצא מבין רגליה ממש והיינו דכתיב מבין רגליה: לא עשה רגליו · לא הסיר שער זקן התחתון: להסך את רגליו · מי רגלים אלמא ירכים רגל מיקרו: אך מסיך הוא את רגליו · בעגלון מלך מואב כתיב: בין רגליה · בין ירכותיה שבא עליה סיסרא ונתכוונה כדי לייגעו: כרע נפל שכב · שבעה כתיבי בקרא:

ל א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה ו' טוש"ע אה"ע סימן קסט בפירוש סדר חליצה סעיף כד:
לא ב מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם בהלכות חליצה סעיף מח [ובסדר חליצה סעיף יג]:
לב ג מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף כב:
לג ד מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף י וסימן קסו סעיף ג ובסימן קסט בפירוש סדר חליצה סעיף כו וסעיף לג:
לד ה מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שא סעיף טו:
[ב"ב קלט.]
[ועי' תוס' שבועות ל. ד"ה מלוה ותוס' זבחים עז. ד"ה מיובע]
לה ו מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה יט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף כב בהג"ה:
לו ז מיי' שם הלכ' יז טוש"ע שם סעי' ל' ובסדר חליצה סעיף לא ובפירוש סדר חליצה סעיף סב:
לז ח מיי' שם טוש"ע שם בסדר חליצה סעיף לד:
לח ט מיי' פ"ב מהל' חגיגה הלכ' א סמג עשין רכו רכח רכט:
[עי' תוספות מנחות לג. ד"ה הא דעבידא]

מ"ק כה. · שבת סה: יומא עח: · מ"ק כה: ע"ש · חגיגה ג. ד. ערכין יט: · [עי' רש"י בערכין יט: מנוהל סיטב] · [נ"ל רב אשי אמר וכ"ה בערכין יט: על נכון] · [לעיל יח: וש"נ] · הוריות י: נזיר כג: · שם [ע"ש]

תורה אור: דברים כה · שם כח · ש"ב יט · ש"א כד · שופטים ג · שם ה

הגהות הב"ח
(א) גמ' והתניא סמוכות רגלים מאי לאו:(ב) תוס' ד"ה והחולצת וכו' וה"א דה"ה לעיני יבם: (ג) ד"ה הקיטע וד"ה באנפיליא כל"ל:

גליון הש"ס
רש"י ד"ה האי אסתוירא קבילא וכו'. עי' מנחות לג. ע"א רש"י ד"ה אסתוירא ובסוף מנחות דף צ"ד קיבולת. ד"ה קיבולת בסוף הדבור:

תוספות ישנים
קב הקיטע דאמר חליצתו כשרה אלמא חשיב ליה מנעל מני ר' מאיר דלא בעינן דומיא דתחש שהוא של עור דתנן הקיטע יוצא בשבת באנפליא של בגד [חליצתה פסולה] אלמא בעינן דומיא דתחש של עור וא"כ קשה רישא לסיפא וא"ת אמאי לא פריך ס"נ עלה דמתניתין דקתני באנפליא חליצתה פסולה אלמא בעינן דומיא דתחש והדר תני סנדל של עץ חליצתו כשרה אלמא לא בעי דומיא דתחש וי"ל ממתני' ליכא לאותובה דעלה ודאי מצי לשנויי כי תנן סנדל של עץ חליצתה כשרה במחופה עור ולא שייך למפרך עלה לפלוג ולתני בדידה [ועוד קשיא] דהכא אמר של שעם חליצתה כשרה אלמא מנעל הוא ואמרינן במסכת יומא דכמה אמוראי נפקי ביוה"כ במנעל של שעם אלמא לאו מנעל הוא וי"ל דשני מיני שעם הם א) פרש"י במס' שבת פרק במה אשה דפליג ר' מאיר ור' יוסי בקב הקיטע ר' מאיר חשיב כמנעל ומלבוש הוא ור' יוסי לא חשיב ליה כמנעל ומשאוי הוא. ותירץ במס' יומא קאמר לטייל בו ביוה"כ אלמא לכ"ע מנעל הוא ומוקים התם פלוגתא דר' מאיר לא גזר דלמא נפיל ואתי לאתויי ור' יוסי גזר דלמא נפיל ואתי לאתויי · וא"כ הכא מאי קאמר קב הקיטע מני ר' מאיר היא כר' יוסי נמי מצי לאוקמי כיון דלכ"ע מנעל הוא · וי"ל כיון דר' יוסי חייש דלמא נפיל ואתי לאתויי הוי מנעל גדול שאינו יכול להלוך בו ופסול לחליצה: רגלים פרט לבעלי קבין דפטורים מן הראייה אלמא שוק לאו רגל הוא לפרש"י דפי' במתניתין נחתכו רגליו מן הארכובה ולמטה כשרה פריך שפיר להדיא ולפר"י נמי פריך הכי כיון דשוק לאו רגל הוא מה לי אם נקטרו מן הארכובה ולמטה או למעלה: ת"ש לא עשה רגליו. כאן פרש"י יפה לא הסיר שער זקן התחתון ולעיל בפרק החולץ לא פירש כן :

א) נראה דצ"ל ועל מה שפירש"י בשבת וכו' ומשוי הוא הקשה ר"ת ז"ל דבמס' יומא דף עח תנינן עלה ושוין שאסור לצאת בו ביוה"כ וכו'.

תוס' הר"ד מקמאי
שמקבל רוב הרגל בסנדל של שעם בסנדל של סיב בקב הקיטע במוק בסמיכת הרגלים באנפליא של עור והחולצת מן הגדול בין עומד בין יושב בין מוטה החולצת מן הסומא חליצתה כשרה. אבל אם חלצה במנעל הנפחת שאינו חופה את רוב הרגל בסנדל הנפרם שאינו מקבל את רוב הרגל ובסמיכת הידים ובאנפליא של בגד החולצת לקטן חליצתה פסולה והא דקתני הכא החולצת לקטן חליצה פסולה דמשמע פוסלת מן האחים דלא כהלכתא הוא דקי"ל כרבנן דאמרי אין חליצת קטן כלום ובאנפליא של בגד פלוגתא דשמואל ור"א בפ' כל הגט לר"א אינה פוסלת מן האחים ולשמואל פוסלת · ופסק הרמב"ם כר"א דאינו פוסל אבל בסנדל של עץ ובסנדל הנפרם ובמנעל הנפחת שאינו חופה את רוב הרגל פסק הרב ז"ל חליצה פסולה ופוסלת מן האחים אע"ג דקתני להו בברייתא כי הדדי. והא דקתני בקב הקיטע חליצתה כשירה לאו הלכה היא אא"כ מחופה עור ובמוק דקתני חליצה כשרה אסור לחלוץ בו דיהודאה הוא מאן דמכשיר לכתחלה כדאיתא לקמן ובסנדל של שעם ושל סיב דקתני חליצתה כשירה הא אמר סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו משום דכתיב ואנעלך תחש :

רעה היא אצל צדיקים שנא' °השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע בשלמא רע לחיי אלא טוב אמאי לא אלא ש"מ טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים בשלמא התם דלמא מדכר ליה שמא דעבודת כוכבים אלא הכא מאי רעה איכא דקא שדי בה זוהמא דא"ר יוחנן* בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו בהר סיני לא פסקה זוהמתן: חלצה במנעל שאינו שלו וכו': תנו רבנן *נעלו אין לי אלא נעלו נעל של כל אדם מנין ת"ל נעל נעל מכל מקום א"כ מה ת"ל נעלו ^אנעלו הראוי לו פרט לגדול שאין יכול להלוך בו ופרט לקטן שאינו חופה רוב רגלו ופרט לסנדל המסוליים שאין לו עקב אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף אתאי יבמה לחלוץ אמר ליה הב ליה סנדלך יהיב ליה סנדלא דשמאלא א"ל ^באימר דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמר א"ל אי הכי סנדל שאין שלו נמי אימר דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור א"ל הכי קאמינא לך ^גהב ליה ואקני ליה: סנדל של עץ: מאן תנא אמר שמואל ר"מ היא דתנן *^ההקיטע יוצא בקב שלו דברי ר"מ ר' יוסי אוסר אבוה דשמואל אומר ^ובמחופה עור ודברי הכל: אמר רב פפי משמיה דרבא סנדל המוסגר לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה סנדל המוחלט לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה פסולה רב פפא משמיה דרבא אמר ^זאחד סנדל המוסגר ואחד סנדל המוחלט לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה מיתיבי *^חבית המוסגר מטמא מתוכו (א) מוחלט מתוכו ומאחוריו וזה וזה מטמאין בביאה ואי ס"ד כדמכתת דמי והא בעינן °והבא אל הבית וליכא שאני התם דאמר קרא °ונתץ את הבית אפילו בשעת נתיצה קרוי בית ת"ש *^טמטלית שיש בו שלש על שלש אף על פי שאין בו כזית כיון שנכנס רובה לבית טהור טמאתהו מאי לאו מוחלטת לא מוסגרת אי הכי אימא סיפא ^יהיו בה כמה זיתים כיון שנכנס ממנה כזית לבית טהור טמאתהו אי אמרת בשלמא מוחלטת היינו דאיתקש למת אלא אי אמרת מוסגרת אמאי איתקש למת (ב) שאני התם דאמר קרא °ושרף את הבגד אפילו בשעת שריפה קרוי בגד וליגמר מיניה איסור מטומאה לא גמרינן אמר רבא הלכתא אחד סנדל המוסגר ואחד סנדל שמוחלט ^כואחד סנדל של עבודת כוכבים לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה כשרה של תקרובת עבודת כוכבים ושל

תורה אור: בראשית לא · ויקרא יד · שם · שם יג

תוספות

ת"ל נעל מ"מ · אע"ג דדרשינן ליה לעיל דלא נימא תחת אין מידי אחרינא לא שקולים הם ויבואו שניהם וא"ת והיכי דרשינן הכך דרשות מנעל הא איצטריך לגופיה שצריך לקרות חלוץ הנעל ויש לומר דדרשינן שפיר ממה שצריך לקרות דה"נ דרשינן במתניתין (לקמן דף קד:) מכלה עיכובא אע"ג שהוא עיקר קריאה: **שאין** חופה את רוב הרגל · אבל הכא לא סגי בשמיטת רוב עקב דאין קרוי מנעל אלא כשחופה רוב הרגל אבל לענין חליצה סגי בשמיטת רוב העקב כדאמר לעיל (דף קב.) דחשיב שפיר גילוי כרעיה בהכי: **המסוליים** · שם סנדל אחד כן דאמר בירושלמי ר' יהושע בן לוי נפק בסולייא בלילי צומא רבה ואמרינן נמי (מדרש רבה ש"ה) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסולייתא דכתיב ראשית חכמה יראת ה' וכתיב עקב ענוה יראת ה' וגו' והא דאמר במדרש (שם) ג' דברים שקולים זה כזה חכמה יראה ענוה אר"י דשקולים היינו דהא בלא הא לא סגי אבל ענוה גדולה מכולן*: **מטמא** מאחוריו· פי' אם נגע בנגע מאחוריו של בית ומיהו מספקא לר"י בבית מוסגר אם נגע בנגע שמתוכו בלא ביאה אי חשיב כאחוריו דמוחלט דמטמא בנגיעה או שמא גרע ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית כדפירש בקונטרס ובת"כ דריש כנגע נראה לי בבית מתוכו מטמא ואין מטמא מאחוריו והאי קרא במוסגר כתיב משמע שדורש דנגע הנולד בתוך הבית מטמא ולא הנולד מאחוריו: **כיון** שנכנס רובו לבית טהור טמאתו · אמר ר"י אע"פ שלא ישב שם אלא שהכניסה והוציאה טמא ואע"ג דתנן ומייתינן לה בפרק קמא דקידושין (דף לג:) טמא עובר תחת האילן וטהור יושב טהור היינו דוקא גבי אילן שאין שם מחיצות בעינן שיהא יושב כדכתיב בדד ישב אבל בבית דאיכא מחיצות כאילו יושב תחתיו הטמא ומטמא הבית ואם תאמר דהכא משמע דמצורע מטמא באוהל וברים מסכת כלים (פ"א מ"ד) אמר למעלה מהן מת שמטמא באהל מה שאין כולן מטמאין והתם לעיל חשיב מצורע בהדייהו ואמר רבינו יהודה דמ"מ מת חמור דאפילו עובר תחת האילן מטמא באהל כל מה שתחת האילן ועוד דמת חמור שמטמא אפי' מה שבבית אחר אם יש בו חלון פותח טפח מה שאין כן במצורע דאין מטמא אלא בבית שנכנס בו דכתיב והבא אל הבית: **סנדל** של עבודת כוכבים לא תחלוץ · פי' בקונט' דמיירי בעבודת כוכבים של עובד כוכבים וקודם ביטול דכיון דראוי לבטל לא מכתת שיעוריה אף על פי שלא נתבטל

רש"י

רעה היא · שסונאים הרשעים וקשה נפש צדיק בהנאתן הלכך לאו הנאה היא: שמא דעבודת כוכבים · למה גנבת את אלהי (בראשית לא): נעל מ"מ · חלוץ הנעל: פרט לסנדל המסוליים · הנפחת שאין לו עקב שול"א לישנא אחרינא על שם מקומו נקרא מסוליים לשון מור"י: הב ליה סנדלך · ליבם ויחלוץ בו: יהיב ליה דשמאלא · במתכוין עבד דלא סבירא ליה לאביי דסנדל שאין שלו מותר לכתחלה: אמר ליה · רב יוסף אימר דאמור רבנן במתניתין בשל שמאל בימין חליצתה כשרה דיעבד לכתחלה מי אמור: הב ליה ואקני ליה · שיהא שלו במתנה: סנדל של עץ · דקתני מתני' חליצתה כשרה מני: רבי מאיר היא · דאמר קב הקיטע נעל הוא לצאת בו בשבת: סנדל המוסגר · שפרחה בו הצרעת לא תחלוץ בו בימי הסגרו דלא ליתי למיעבד במוחלט: ואם חלצה חליצתה כשרה · דלאו בר שריפה הוא ושיעוריה קאי: מוחלט חליצתה פסולה · דלשריפה קאי ואכן שיעורא בעינן חופה את רוב רגלו והאי כתותי מיכתת שיעוריה: מטמא מתוכו (ג) · במגע ואע"ג דלא נכנס גופו לתוכו דלהוי טמא משום בא אל הבית אם נגע בכותל מטמא: והמוחלט · מטמא אף מאחוריו: מטמאין בביאה · אם נכנס דרך ביאה כיון שנכנס רובו לתוכו טמא משום והבא אל הבית ומקראי נפקא לן בתורת כהנים דמוסגר מטמא מתוכו ולא מן אחוריו ובמוחלט כתיב טמא הוא הוסיף לו טומאה אחרת לומר לך שמטמא מאחוריו: מטלית · בגד המנוגע: שלש על שלש · הוי בגד דחזי לעניים: שאין בה כזית · שחוטה דק: כיון שנכנס רובה לבית טהור טמאתהו · טימאה את כל כלי הבית דמצורע מטמא בביאה וכן בגד ואבן המנוגעת כולן מטמאים באהל והא כיון דעל רובה ככולה דמיא: מאי לאו מוחלטת · ואפילו הכי אמרת שדי מיעוטא בתר רובא והוה ליה כמאן דעיילא כולה ואי כמאן דמכתתא דמיא זיל בתר מה דעייל ואין בבית ג' על ג': היו בה כמה זיתים · ואין בה אלא ג' על ג' אלא שחוטה עבה כיון שנכנס הימנה כזית לבית טימאתו ואע"פ שאין כאן בגד דהא לא על רובה: אי אמרת בשלמא מוחלטת · היינו דמטמאה בכזית אפילו אין כאן בגד שלש על שלש משום דמוחלט איתקש למת ומת מטמא בכזית והיכא איתקש דכתיב אל נא תהי כמת שמרים מוסגרת הואי וקאמר ליה אהרן למשה אל נא תחלט שלא תהא כמת: הכי גרסי' אלא שאני התם כו' · ולעולם במוחלט ומשום הכי שדינן מיעוטא בתר רובא לענין טומאה ולא אמרי' כמאן דמכתת דמי דכתיב ושרף: וליגמר מיניה · לענין חליצה להיות חשוב שלם: איסורא מטומאה לא גמרינן · שהלכות טומאה חדוש הוא: של עבודת כוכבים · שנועלים אותו לצלם ברגליו כשמסיעין אותו ממקום למקום: חליצתה כשרה · מוחלט כדאמרן שאפילו בשעת שריפה קרוי בגד ולאו מילף הוא אלא גילוי מילתא בעלמא הוא ושל עבודת כוכבים נמי הואיל להילוכא עביד ומשמשי עבודת כוכבים לאו לשריפה קיימי דאית להו תקנתא בביטול °ואי משום איסור הנאה חליצה לאו הנאה היא דמצות לאו ליהנות ניתנו: של תקרובת עבודת כוכבים · שהקריבו ומסרוהו לפניו לשם דורון וקי"ל (ע"ז דף נ.) תקרובת עבודת כוכבים אין לה ביטול עולמית דאיתקש למת דכתיב ויאכלו זבחי מתים הלכך לית ליה תקנתא וכתותי מיכתת שיעורא: ושל

מסורת הש"ס

שבת קמו. ע"ז כב:
קידושין יד.
שבת סב:
נגעים פי"ג מ"ד
[תוספתא דנגעים פ"ז]

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה יח סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף כב:

מ ב מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם בהגה"ה:

מא ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד ובסדר חליצה סעיף לט ובפירוש סדר חליצה סעיף נד:

מב ד מיי' שם טוש"ע שם בהלכות חליצה סעיף כב ובהגה"ה:

מג ה מיי' שם הלכה כ:

מד ו מיי' פט"ז מהל' טומאת צרעת הלכה ב סמג עשין רלט:

מה ז ח מיי' שם פי"ג הלכה יד סמג עשין רלח:

מו ט מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה כ סמג עשין נב טוש"ע שם סימן קסט סעיף כג:

[וע"ע תוס' ע"ז כ: ד"ה ענוה]

תוספות ישנים

שאין לו עקב. פרש"י שול"א וקשה דתנן במסכת כלים (פכ"ו מ"ד) גבי (מנעל)[סנדל]נפסק עקבו ניטל חוטמו וא"כ מה עקב ומה חוטם· ועוד דכתיב וידו אוחזת בעקב עשו והתם לאו שול"א הוא· ועוד דאמרי' במסכת נדה ראתה דם בעקבה טמא משום דקאי נגד התורפה והתם לא שייך לפרש שול"א לכ"נ לר"ת דהוא שאלו"ן:

תוס' חד מקמאי

אמר רבה הלכתא אחד סנדל המוסגר וא' סנדל המוחלט וא' של עבודת כוכבים[חליצתה כשרה] ושל עיר הנדחת ושל זקן העשוי לפי כבודו לא תחלוץ ואם חלץ חליצתה פסולה · פי' של עבודת כוכבים מיירי בעבודת כוכבים של עובד כוכבים דאית ליה תקנתא בביטול ולא מיכתת שיעוריה דאי משום דאסורה בהנאה מצות לאו ליהנות נתנו. אבל בעבודת כוכבים של ישראל דלית לה תקנה בביטול הו"ל כעיר הנדחת דכתותי מכתת שעוריה ואם חלצה חליצה פסולה וגבי לולב של עבודת כוכבים נמי הוי הכי· וכ"ת כיון דחלץ ביה לאו עבודת כוכבים דישראל ואמאי חלי' כשרה ואפשר שלא נתכוון להנות בה אלא לחלוץ א"נ בסנדל של משמשי עבודת כוכבים דק"ל עובד כוכבים שבטל עבודת כוכבים בטל משמשיה וכיון דעבודת כוכבים ביד עובד כוכבים היא אע"פ שהמשמשין ביד ישראל אם בטל העובד כוכבים הע"ז משמשיה נמי בטילי והא דקתני של תקרובת עבודת כוכבים חליצתה פסולה מיירי שנקצעו מתחילה לכך דהו"ל כשחיטה שהיא כעין פנים אבל אם לא נקצעו מתחלה לכך כיון דלאו כעין פנים הוא לא מיתסר משום תקרובת עבודת כוכבים והכי איתא במס' ע"ז פ' ר' ישמעאל דתקרובת עכו"ם לא מתסרא כי אם שהיה כעין פנים ששבר מקל לפניה: תניא

הגהות הב"ח

(א) גמ' והמוחלט מתוכו ומאחוריו: (ב) שם אמאי איתקש למת אלא שאני: (ג) רש"י ד"ה מטמא מתוכו. נ"ב גירס' אחרת ברש"י מטמא מתוכו דבר שכולו לתוכו אפילו לא נכנס דרך ביאה כגון שנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דקי"ל בשבועות דאין זו ביאה אפי' נכנס כולו חוץ מחוטמו אבל אם נכנס כולו מיהא טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית וכ"ש אם נכנס דרך ביאה דהוי טמא משום בא אל הבית והמוחלט מטמא אף מאחוריו במגע אסנגע בבית טמא עד כאן:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה חליצתה כשרה. ואי משום איסור הנאה. עי' ערכין כ ע"ב תד"ה אע"פ:

ושל עיר הנדחת ושל זקן העשוי לכבודו לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה פסולה א"ל רבינא לרב אשי מאי שנא זקן העשוי לכבודו דלאו להילוכא עביד דבי דינא נמי לאו להילוכא עביד א"ל אילו מסגי ביה שלוחא דבי דינא מי קפיד עליה (א) דיינא: מתני' חלצה *בלילה חליצתה כשרה ורבי אלעזר *פוסל *בשמאל חליצתה פסולה ור' אלעזר מכשיר: גמ' לימא בהא קמיפלגי דמר סבר *מקשינן ריבים לנגעים ומר סבר לא מקשינן ריבים לנגעים לא דכ"ע לא מקשינן ריבים לנגעים דאי מקשינן אפילו גמר דין בלילה נמי לא והכא בהא קמיפלגי מר סבר חליצה כתחלת דין דמיא ומר סבר חליצה כגמר דין דמיא *רבה בר חייא קטוספאה עבד עובדא במוק וביחידי ובלילה אמר שמואל כמה רב גובריה דעביד כיחידאה מאי קשיא אי מוק סתמא תניא אי לילה סתמא תניא אלא יחידי קא קשיא ליה היכי עביד ביחידי דיחידאה קתני לה דתנן *חליצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה ור"ש ורבי יוחנן הסנדלר מכשירים ומעשה באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורים ובא מעשה לפני ר"ע והכשיר (ב) *ואמר רב יוסף בר מניומי [אמר רב נחמן] אין הלכה באותו הזוג ואב"א כולהו נמי יחידאה קתני להו דתניא א"ר ישמעאל בר' יוסי אני ראיתי את רבי ישמעאל בן אלישע שחלץ במוק ביחידי ובלילה: בשמאל חליצתה פסולה ר' אלעזר מכשיר: מ"ט דרבנן אמר עולא ילפינן רגל °רגל ממצורע מה להלן דימין אף כאן דימין ורבי אלעזר לא יליף רגל רגל ממצורע והתניא ר"א אומר *מנין לרציעה שהיא באזן הימנית נאמר כאן אזן ונאמר להלן אזן מה °להלן ימין אף כאן ימין אמר רב יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה רבא אמר לעולם לא תיפוך אזן אזן מופני רגל רגל לא מופני וכי לא מופני מאי פירכא איכא איכא למיפרך מה למצורע שכן °טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת: מתני' °חלצה ורקקה *אבל לא קראה חליצתה כשרה °קראה ורקקה אבל לא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראה אבל לא רקקה רבי *אלעזר אומר חליצתה פסולה ר"ע אומר °חליצתה כשרה אמר

*) [נ"ל אליעזר]

תורה אור: ויקרא יד

רש"י

ושל עיר הנדחת · נמי לשריפה קיימא: ושל זקן העשוי לכבודו · לתכריכי מיתה הואיל ולאו להילוכא עביד לאו נעל הוא: דבי דינא נמי · סנדל שהיה לב"ד ומיוחד לחליצה: לנגעים · כל ריב וכל נגע (דברים כא) מה נגעים ראייתם ביום דכתיב (ויקרא יג) וביום הראות בו אף ריבים ביום וחליצה דין הוא לגובה כתובתה: אפי' גמר דין נמי לא · והא תנן דיני ממונות דנין ביום וגומרים בלילה (סנהדרין ד' לב.): כתחלת דין דמיא · דנפקא לן בסנהדרין באחד דיני ממונות (דף לד:) דתחלת דין ביום: במוק · אנפ"ל שאינו של עור: כמה רב גובריה · בלשון גנאי אמרה: אי מוק סתמא תניא · בברייתא דלעיל (דף קב:) בקב הקיטע במוק בסמיכת הרגלים: לילה סתמא תניא · במתניתין חליצתה כשרה: ביחידי יחידאה תני לה · במתני' דתנן ובא מעשה לפני רבי עקיבא והכשיר: רגל רגל ממצורע · דכתיב על בהן רגלו הימנית (ויקרא יד): ונאמר להלן אזן · במצורע: אזן אזן מופנה · משני לדרין בין במצורע בין בנרצע דקרא °דמצורע עני מיותר לגמרי כדאמרן במנחות בפ"ק (דף י:) יד יד לקמיצה רגל רגל לחליצה אזן אזן לרציעה וגבי רציעה תרי אזנו כתיבי ורצע אדניו את אזנו (שמות כא) ונתת באזנו ובדלת (דברים טו): לא מופני · משני לדרין אלא מצד אחד דמצורע מיותר אבל בחליצה לא וליכא אלא חד וקסבר ר' אלעזר מופנה מצד אחד למדים אם אין תשובה ואם יש להשיב משיבין: (וכי לא מופני מאי פירכא איכא · מופנה מצד אחד למדין ומשיבין) והכא מאי פירכא איכא ומהכא נפקא לן בכל דוכתא לר' אלעזר מופנה מצד אחד °למדין ומשיבין (שבת דף קלא.): מתני' חליצתה כשרה · דקריאה לא מעכבא דכתיב ככה יעשה כל

תוספות

נתבטל עדיין וכן פי' בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה כח.) גבי שופר של עבודת כוכבים לא יתקע ואם תקע יצא ותימה דאמרי' בסוף פרק כסוי הדם (חולין פט. ושם) שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו ואם תקע לא יצא ומפרש התם משום דעבודת כוכבים כתותי מכתת שיעוריה וי"ל דהתם בעבודת כוכבים של ישראל דלא סגי לה בבטול דכי האי גוונא משני בפרק לולב הגזול (סוכה לא: ושם) ההא דאמר רבא לולב של עבודת כוכבים לא יטול ואם נטל יצא ופריך ממתני' דלולב של אשרה פסול ומשני באשרה של משה וא"ת אי בעבודת כוכבים של ישראל מאי קאמר דמכתת שיעוריה והא טעונה גניזה דמפיק לה בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נב:) מושם בסתר וי"ל כיון דטעונה גניזה אין כתותי שיעור גדול מזה א"נ בעבודת כוכבים של עובד כוכבים שעבדה לדעת ישראל שטעונה שריפה וא"ת ובעבודת כוכבים דעובד כוכבים מכי אגבה הויא דישראל כדאמר בפרק כל הצלמים (שם דף מב.) גזירה דלמא מגבה לה והדר מבטל לה וי"ל כגון שהגביה השופר והסנדל על מנת שלא לקנותו דהא תנן (לעיל דף קא.) במנעל שאינו שלו חליצתה כשירה ולולב איירי ביו"ט שני ובסוכה הוה מצי לשנויי דאיירי ביו"ט ראשון ולא הוה צריך לאוקומי באשרה דמשה אלא משום דקתני אשרה דומיא דעיר הנדחת דאפילו ביו"ט שני והא דנקט בסנדל של תקרובת עבודת כוכבים חליצתה פסולה הוה מצי למנקט סנדל עבודת כוכבים של ישראל אלא ניחא ליה למנקט כוליה מילתא בעבודת כוכבים של עובד כוכבים ור"ת מפרש דכולהו בעבודת כוכבים דעובד כוכבים והכא לאחר ביטול והתם קודם ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יתקע ולא יחלוץ דמאים לענין מצוה לפי שהיה עליו שם עבודת כוכבים אפילו אם תמצא לומר דשרי לכסות בעפר של עבודת כוכבים לכתחילה כמו בשל עיר הנדחת לא דמיא כסוי לחליצה דלענין כסוי לא חיישי' למיאוס והא דמשני בסוכה מתני' באשרה דמשה ולא משני בדעובד כוכבים וקודם בטול משום דאפילו נקצץ לולב מן הדקל נתבטל והא דקתני בסוף פ' כסוי הדם (חולין דף פט. ושם) דלולב של עבודת כוכבים אם נטל לא יצא איירי שהלולב בעצמו (של) עבודת כוכבים אבל לולב של אשרה משמע שנלקט מן האשרה והכי הוי מצי למנקט בסמוך דאם חללה קודם בטול פסול וליפלוגי בשל עבודת כוכבים עצמה אלא אגב אורחיה אתא לאשמועינן דתקרובת עבודת כוכבים אינה בטילה עולמית ואם תאמר כיון דבבטלה איירי רבא מאי קמבעיא ליה לר"ל בפרק כל הצלמים (ע"ז מז.) דקל של עבודת כוכבים שבטלו לולבו מהו למצוה תפשוט מדרבא דסוכה (ג) לכתחלה לא יטול ואם נטל יצא וי"ל דלרבא פשיטא ליה ולריש לקיש מיבעיא ליה אע"ג דפשיט ליה התם מר' יוחנן רביה מכל מקום מדרבא לא בעי למפשט: מר סבר חליצה כתחלת דין דמיא · לכך פסולה ובירושלמי בפרק אחד דיני ממונות גרסינן מנין שדנין ביום וגומרים בלילה שנאמר ושפטו את העם בכל עת ופריך אית קרא לשעבר אלא מנין שאם טעו ודנו בלילה שדינם דין ת"ל ושפטו את העם בכל עת וגו' דומה שהוא טעות ועוד דלא פריך שפיר אגומרין בלילה ואית קרא לשעבר אלא גרסינן איפכא מנין שטעו ודנו בלילה שדינן דין שנאמר ושפטו את העם בכל עת ואית קרא לשעבר אלא מנין שגומרין בלילה וכו' וגמרא שלנו (סנהדרין דף לד:) מוקי נמי האי קרא לגומרין בלילה והרבה דברים יש בירושלמי שצריך להפכם: אי מוק סתמא תניא · הוה מצי למיפרך איסור דאמרי רבנן בדיעבד לכתחלה מי אמור אלא פריך אדשמואל שלא הקפיד אלא על מה שעשה כיחידאה ומסיק כרבי ישמעאל בן אלישע והוא עשה כן לכתחלה: אמר רבי ישמעאל בן רבי יוסי אני ראיתי את רבי ישמעאל בן אלישע · כך כתוב בספרים וקשיא לר"י איך יתכן שראה רבי ישמעאל בן רבי יוסי את רבי ישמעאל בן אלישע שנהרג קודם רבי עקיבא ורבי ישמעאל (ד) *כפוף ויושב לפני רבי ויום שמת ר"ע נולד רבי *ומיהו אין למחוק הספרים בשביל כך כי מה בכך שרבי ישמעאל ברבי יוסי היה כפוף ויושב לפני רבי כי גם רבי יוסי אביו אילו היה קיים היה כפוף ויושב לפני רבי ולמאי דפירש ר"י דתרי רבי ישמעאל בן אלישע הוו אתי שפיר דאותו שנהרג היה זקנו של אותו רבי ישמעאל בן' אלישע שראהו רבי ישמעאל בן רבי יוסי דאפשר שחיה הרבה אחר רבי עקיבא*: והא

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה טז סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף ו ובסדר חליצה סעיף יא ובפירוש סדר חליצה סעיף יט [עי' מ"מ]:

מח ב מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם בהל' חליצה סעיף כב ובפירוש סדר חליצה סעיף נה:

מט ג מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה ט:

נ ד מיי' פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הלכה ב:

נא ה מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הלכה א סמג עשין רלו:

נב ו מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה יב סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף מג:

נג ז מיי' שם הלכה יא סמג שם:

נד ח מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם:

[גי' רי"ף ורא"ש רבא]

מסורת הש"ס

[גיטין כד:]

[שם]

[סנהדרין לד: נדה נ.]

[לקמן ע"ב]

[לקמן קה:]

קדושין טו.

[עי' תוס' סוטה לג. ד"ה ור"י וכו' ס"ל לר' יהודה דקריאה מעכב ופליג אמתני' דהכא וס"ל דלא נחלקו ר"א ור"ע בדבר זה]

[שבת נא.]

[קדושין עב:]

[וע' תוס' זבחים קיט. ד"ה זו וזו וכו' רבי ישמעאל בן אלישע היה גר פלוגתא דר"ע]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי קפיד עליה בי דינא: (ב) שם והכשיר (ואמר רב יוסף וכו' באותו הזוג) תא"מ. ונ"ב ס"א אין זה: (ג) תוס' ד"ה סנדל וכו' דלכתחילה לא יטול: (ד) ד"ה אמר וכו' ורבי ישמעאל בן רבי יוסי כפוף ויושב לפני רבי היה ויום שמת:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אזן אזן וכו' דמצורע עני מיותר. עיין לעיל דף ע ע"ב ברש"י ד"ה ושמעינן ליה לר' אליעזר וש"נ: רש"י ד"ה וכי לא מופנה וכו' למדין ומשיבין. שבת קלא ע"א ולעיל ע ע"ב:

אמר ליה רבי אלעזר °ככה יעשה *כל דבר שהוא מעשה מעכב א"ל רבי עקיבא *משם ראיה ככה יעשה לאיש כל דבר שהוא מעשה באיש *החרש *שנחלץ והחרשת שחלצה וחולצת לקטן חליצתה פסולה *קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה *חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה רבי שמעון ורבי יוחנן הסנדלר מכשירין ומעשה באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורים ובא מעשה לפני רבי עקיבא והכשיר : **גמ'** אמר רבא השתא דאמרת קריאה לא מיעכבא לפיכך אלם ואלמת שחלצו חליצתן כשירה תנן חרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה מ"ט לאו משום דלא בני קרייה נינהו לא משום דלאו בני דעה נינהו אי הכי אלם ואלמת נמי אמר רבא אלם ואלמת בני דעה נינהו ופומייהו הוא דכאיב להו והא אמרי דבי רבי ינאי לפי *שאינו באמר ואמרה אלא כי אתמר דרבא אסיפא אתמר חרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר רבא השתא דאמרת קרייה מעכבא °לפיכך אלם ואלמת שחלצו חליצתן פסולה ומתניתין כר' זירא דאמר ר' זירא °כל הראוי לבילה *אין בילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת שלחו ליה לאבוה דשמואל °יבמה שרקקה תחלוץ °מכלל דאיפסלא לה מאחין מני אילימא ר' עקיבא השתא ומה במקום מצוה דאיכא למימר מידי דהוה אאימורים דכי ליתנהו לא מעכבי °וכי איתנהו מעכבי אמר ר"ע לא מעכבא מאחין איפסלא ואלא לר' אלעזר והא שני דברים המתירין נינהו *ושני דברים המתירין אין מעלין זה בלא זה אלא כרבי דתניא *°כבשי עצרת אין מקדשין הלחם אלא בשחיטה כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קדש הלחם שחט שלא לשמן וזרק לשמן לא קדש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן קדוש ואינו קדוש דברי רבי ר' אלעזר בר"ש אומר לעולם אינו קדוש עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן (א) ומי אמר ר' עקיבא רקיקה לא פסלה והתניא °חלצה ולא

רקקה

והא אמרי דבי רבי ינאי לפי שאינו באמר ואמרה · וא"ת מנא ליה לרבי ינאי האי טעמא דלמא משום דלאו בני דעה נינהו ותניא (לקמן דף קו.) דבעינן שיתכוונו שניהם ואמאי נמי אמרינן לקמן (דף קה:) דקטנה חולצת בפעוטות וקטן נמי הוה חליץ אי לאו דאיש כתיב בפרשה כיון דלאו בני דעה נינהו וי"ל שב"ד עומדים על גבם ומורים להם לעשות חליצה כתיקנה דהכי נמי אמרינן בפרק ב' דגיטין (דף כב: ושם) דחש"ו שכתבו גט וגדול עומד על גבם דכשר ומיהו לענין חליצה שוטה לא חליץ אע"ג דב"ד עומדים ע"ג כדאמר בתוספתא לפי שיש בחליצה רבויי דברים ואין בו דעת כלל לעשות לדעת ב"ד אבל גבי גט שנוח לעשות כי גדול עומד ע"ג כשר ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שכותב הגט לשמה שכותב שם האיש והאשה והזמן ושם עירו ושם עירה והא דאמר בפ"ק דחולין (דף יב: ושם) גבי וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשירה ומוקי לה כר' נתן דלא בעי כוונה לשחיטה משמע דלרבנן דבעו כוונה לשחיטה לא מהני גדול עומד ע"ג דהתם אחרים אין מלמדים אותו אך שראוהו שלא קלקל וגם אין מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כמו חליצה דאין מתכוין אלא לחיתוך בשר בעלמא כדאמר בפ"ק דחולין (דף יג.) דבעינן מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו : **דאמר** רבי זירא כל הראוי לבילה כו' · מילתיה דר' זירא בפ' המנחות והנסכים (מנחות קג: ושם) גבי ששים ואחד אין נבללים ופריך וכי לא בלל מאי הוי והתנן (שם דף יח.) אם לא בלל כשר וא"ת מאי קשה והא לכתחלה בעינן בילה ואומר ר"י דשאני התם כיון דאמר הרי עלי מנחה ס"א עשרון לקרבן גדול קמכוין ולכך היה לו לעשות הכל בכלי אחד אם בדיעבד כשר בלא בלילה ודוקא כי אמר הרי עלי מנחה אמרינן דלקרבן גדול קמיכוין אבל סתם בלא מנחה לא משמע קביעות בחד מנא כדתנן התם (דף קג:) הרי עלי שני עשרונים להביא בכלי אחד והביא בשני כלים פסול משמע דאם אמר סתם ולא אמר בכלי אחד יכול להביא בשני כלים וא"ת מנא ליה דאם לא בלל דכשר אימא לא בלל כהן אלא זר אבל לא בלל כלל פסולה דהכי נמי אמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף יח. ושם) לא יצק כשר ומפרש דהיינו לא יצק כהן אלא זר וי"ל דקבלה היה לו דאפילו לא בלל כלל דליכא עיכובא וא"ת ואמאי לא מעכבת והלא בכמה מקומות כתיב (ויקרא ב) בלולה במנחת מאפה תנור ושל מחבת ובמנחת נסכים (במדבר טו) כתיב טובא בלולה וכן בקרבן נשיאים תריסר זימני וי"ל דלא משמע ליה עיכובא כיון דלא כתיב *ויבלול לשון צווי ול"ע אם יש עיכובא בעלמא בכה"ג א"כ כולהו צריכי לשום דרשה וא"ת מנא ליה דמעכבא בשאין ראוי לבילה וי"ל דסברא הוא דכתיב בלולה ואמר רחמנא דלא מעכבא מסתמא להכי אהני הא דכתביה דבעינן ראוי לבילה והא דמספקא בפ' נערה בנדרים (דף עג.) אי חרש מיפר אי לא מיפר משום דלאו בר שמיעה הוא וכדרבי זירא הייט משום דשמא לא כתיב קרא ושמע אלא אורחא דמילתא דהכי הוי דכי שמע מיפר וקשה לר"י ערל וטמא אמאי משלחין קרבנותיהן נהי דסמיכה לא מעכבא נימא כל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו וי"ל מדדרשינן בת"כ *מזובו ולא מנגעו ש"מ דטמא משלח קרבנות ואיירי ועוד מדמעטינן בפ"ק דחגיגה (דף ד: ושם) טמא מובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה ש"מ דשאר קרבנות משלחין ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה וה"ר שמעון הקשה מדאמר בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) דאיכא מ"ד נקטעה יד העדים חייב דלא בעי קרא כדכתיב ואמאי לא אמרי' כיון דכתיב יד העדים דבעינן ראוי ליד העדים ושמא יש שום ייתור דמחייב אע"פ שנקטעה ידם אי נמי אין סברא לומר שיפטר משום שאין לעדים יד :

ככה

כל דבר שהוא מעשה מעכב דכי כתיב ככה דמשמע עיכובא אמעשה כתיב וקרייה דבורא בעלמא הוא : כל דבר שמעשה · ורקיקה מעשה היא : מעשה באיש · חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה באיש הוא : החרש שחלץ חליצתו פסולה · לפוטרה במקום אח כשר : וחרשת שחלצה חליצתה פסולה · היא עצמה אינה נפטרת בחליצתה כדאמרי' לקמן בפ' ב"ש (דף קי.) ואין לה תקנה אלא בייבום ואם רצה להוציא יוציא בגט : חלצה בשנים · כשרים או בג' ונמצא אחד מהן קרוב דהדר הוו להו שנים חליצתו פסולה: ורבי שמעון ור' יוחנן הסנדלר מכשירים · ול"ג בשנים דהא בשנים עסיק נמי ת"ק : **גמ'** אלם ואלמת · שחלצו חליצתן כשרה : והאמרי דבי רבי ינאי · ומפרש טעמא דמתני' דחרש וחרשת מפני שאינן בואמר ואמרה דתנן (תרומות פ"א מ"ב) חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר: ועמד ואמר וענתה ואמרה : חליצתה פסולה · ומתני' דקתני לא קראה חליצתה כשירה כר' זירא דא"ר זירא בפרק המנחות והנסכים (מנחות קג:) כל הראוי לבילה כו' דקתני האומר הרי עלי ס"א עשרונים מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחר ומפרש טעמא משום דקים להו לרבנן דששים נבללות בכלי אחד אבל ס"א אינן נבללות יפה ומותבינן וכי אין נבללין מאי הוי והתנן (שם יח.) אם לא בלל כשר ומשני רבי זירא הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו דאפילו לא בלל כשר ושאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו דראוי לבילה בעינן דאפשר להתקיים בה מצות מנחה והכא נמי אע"ג דקרייה לא מעכבא בראוי לקרייה אבל בשאין ראוי מעכבת: יבמה שרקקה. לפני ב"ד : תחלוץ . דנפסלת עליהן מייבום : במקום מצוה . בשעת חליצה שהרקיקה מצוה : אאימורים דכי איתנהו מעכבי · בשר מאכילה בפ' תמיד נשחט (פסחים נט:) וכי ליתנהו לא מעכבי כגון שנטמאו או שאבדו והכא נמי נימא אע"ג דלאו מעשה חשוב באיש הוא הואיל ואפשר לרוק ליעכב וקאמר רבי עקיבא לא מעכבא: אלא לר' אלעזר · דאמר במתני' מעכבא אלמא מעשה הוא : ה"ג והא שני דברים המתירין אין מעלין זה בלא זה : אין מקדשין שתי הלחם · להיות קדוש קדושת הגוף ליפסל ביוצא ולינה אלא בשחיטה ואע"פ שהן טעונין תנופה חיין עם הלחם אין תנופתן מקדשן אלא שחיטתן דגמר מאיל נזיר דכתיב (במדבר ו) ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות תלה הכתוב עשיית סל המצות בזביחת האיל בפ' התכלת : כילד ל"ג : לחם קדוש · ליפסל ביוצא ואין קדוש להיות ניתר באכילה:

רקקה

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ד מהל' יבום הלכה טז סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעיף ב ובסדר חליצה סעיף ד ובפירוש סדר חליצה סעיף ו :

נו ב מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם בהלכות חליצה סעיף מג :

לקמן קי.

נז ג מיי' פי"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו :

נח ד ה מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה יד סמג עשין נב טוש"ע שם סימן קסט סעיף מה .

נט ו מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא :

ס ז מיי' פי"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יח :

סא ח מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה יב סמג עשין נב טוש"ע שם סעיף מג :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויזרוק דמן לשמן (ומי אמר רבי עקיבא) תא"מ . ונ"ב ס"א ולרבי עקיבא :

[נ"ל וכללא וכ"א תוס' מנחות יח: ד"ה ואמר:]

[וכ"א בגמרא מגילה ח. וע"ש בפרש"י היטב ומזה ליישב ועיין בתשובת זכרון יוסף דף עה עמוד ד מה שהשיב לי על שתי קושיות ששאלתי בענין דהכא ותירוצו נקט על ירך רתוקה וע"ע היטב תוס' מ"ק טו: ד"ה אמרי ובזבחים עד: סד"ה הא בעי ובמנחות סב: ד"ה וכן ובכורות סא. ובגיטין כח: סד"ה והא בעי ופסחים סב. ד"ה ערל ותגיגה ד: ד"ה דכתיב ובנדה סו: ד"ה כלן]

מסורת הש"ס

[סוטה לג. ועי' תוס' לקמן קה. ד"ה ככה יעשה]

[שבת כט: וש"נ]

[עי' תוי"ט בשם ר"י דכטון איפא ש:תלן]

[עי' תוס' לקמן קה: ד"ה קטנה]

[עי' תוס' גיטין סא. ד"ה ושיש יכול]

קדושין כה. נדרים עג. ב"ב סא: מכות יח: חולין סו: מנחות יח: קג: נדה סו:

[מנחות סס.]

פסחים יג: מנחות מז. עב:

תורה אור

*רקקה ולא קראה חליצתה כשירה *רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה [ב]קראה ולא רקקה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש מני אילימא רבי אליעזר חלצה ולא רקקה ולא קראה חליצתה כשירה והא אמר רבי אליעזר °ככה יעשה (א) דבר שהוא מעשה מעכב אלא פשיטא רבי עקיבא וקתני רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה למאן אילימא לעלמא פשיטא מיהויא חליצה דאישתריא לעלמא [ג]אלא לאו לאחין שמע מינה ולר"ע מאי שנא רקיקה ומאי שנא קרייה קרייה דאיתא בין בתחלה בין בסוף לא מיחלפא ליה רקיקה דבתחלה ליתא ולבסוף איתא מיחלפא ליה ואתו למישרי חלוצה לאחין ואיכא דאמרי הכי שלחו ליה [ד]יבמה שרקקה תחלוץ ואינה צריכה לרוק פעם אחרת כי ההיא (ב) דאתיא לקמיה דרבי אמי הוה יתיב רבי אבא בר ממל קמיה רקקה מקמי דתחלוץ אמר ליה רבי אמי חלוץ לה ושרי לה תיגרא אמר ליה ר' אבא והא בעינן מירק הא רקקה לה ותירוק ומה בכך [ה]נפיק מיניה חורבא דאי אמרת תיהדר ותירוק אמרי רקיקה קמייתא לית בה משש ואתי למישרי חלוצה לאחין והא בעינן כסדרן [ו]כסדרן לא מעכבא הוא סבר דחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא *בין שהקדים חליצה לרקיקה בין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי °לוי נפק לקרייתא בעו מינה גידמת מהו שתחלוץ יבמה שרקקה דם מהו °אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת מכלל דאיכא כתב שאינו אמת לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה [ז]מי כתיב וחלצה ביד ומי כתיב וירקה רוק אבל אגיד לך הרשום בכתב אמת וכי יש כתב שאינו אמת לא קשיא *כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר דין שאין עמו שבועה כדרב שמואל בר אמי דאמר *רב שמואל בר אמי אמר רבי יונתן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו מתקרע שנא' °לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם אמר רבה בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה אביי אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בגמילות חסדים רבה ואביי מדבית עלי קאתו רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין ת"ר משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתים כבן שמנה עשרה שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם שנא' °וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה ותחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותן משפחת יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אוניא אמר רב מנין לגזר דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והא כתיב °כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני אלא מנין שאפי' נחתם מתקרע שנאמר °מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב °דרשו ה' בהמצאו *לא קשיא הא ביחיד הא בציבור (ג) יחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ שלחו ליה לאבוה דשמואל [ח]יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק מיתיבי [ט]יכול יהא *דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ת"ל °זובו טמא ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא אלא טהור ל"ק [י]כאן במוצצת כאן בשותת: חרש שנחלץ וכו' :

אמר

רש"י

רקקה ולא חלצה ולא קראה חליצתה פסולה · ופוסלתה על האחין כדמפרש ואזיל: אין כאן בית מיחוש · ואפי' מייבום לא פסלה: למאן · כלומר למאי הלכתא תני פסולה: אילימא · דלא משתריא בה לעלמא פשיטא: אלא לאו לאשמועינן דאיפסלה מאחין· דקי"ל במסכת גיטין (דף כד:) כל מקום ששנינו חליצה פסולה ופוסלת על האחין גט פסול ופוסל מן הכהונה: מאי שנא רקיקה · דפסלה: ומאי שנא קריאה · דלא פסלה דקתני אין כאן בית מיחוש הואיל ותרוייהו לדידיה לא קא מעכבי: קרייה · בין קודם חליצה מאן יבמי בין לאחר חליצה ככה יעשה אי נמי אמרינן תתייבם לא מיחלפא לאינשי בחלוצה דליתי למימר הך בתר חליצה אתייבם דאמרי הך קרייה דמקמי חליצה הואי אבל רקיקה דליתא אלא בתר חליצה מיחלפא לאינשי ויאמרו הך מדרקקה ודאי חלצה לה ברישא ואפילו הכי הדרה ומתייבמת ואתי למישרי חלוצה לאחין: ושרי לה תיגרא · כלומר פטור ושלחה מבית דין: אמרי רקיקה קמייתא לית בה מששא · ולא פסלה מאחין ומאן דחזי דמתייבמה סבר רקיקה בתר חליצה הואי כי אורחיה ושרינן חלוצה לאחין: מהו שתחלוץ · בשיניה: יבמה שרקקה דם מהו. מי הואי חליצה מעלייתא: אבל אגיד לך כו' · מקרא הוא בדניאל שהמלאך אמר לו אגיד לך את כל הנגזר בשמים ורשום בכתב והוא אמת מכלל דאיכא בשמים כתב דאינו אמת בתמיה: מי כתיב וירקה רוק · דליהוי משמע דלא יהא שם אלא רוק וירקה סתמא כתיב ואפילו רוק וד"א והכא נמי אי אפשר בלא לחלוחי רוק: בכתב אמת · שהקב"ה מאמתו ומקיימו ואינו חוזר ומבטלו: (ד) אמר רבא · גרסינן ול"ג ואמר רבא: בהמצאו · משמע שאין מצוי בכל עת: תחלוץ · ולא תתייבם עוד דאיפסלה עלייהו: יכול יהא דם היוצא מפיו. טמא כרוק ודם היוצא מפי אמתו טמא כזובו וקריו ומימי רגליו שהן מעיינותיו של זב וטמאין טומאה חמורה: מוצצת · אי אפשר בלא לחלוחי רוק:

תוספות

ככה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב · וא"ת ולמ"ד (סנהדרין דף סה:) דעקימת פיו הוי מעשה היכי ממעטינן קריאה וי"ל דמ"מ מעשה גרוע הוא יותר מרקיקה אי נמי לא דמי למנהיג בקול שהוא מעשה גדול : **לאחין** פסולה· משמע שפסולה לאחין מדקתני פסולה ואפי' למ"ד בכל הגט (גיטין דף כד:) כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה אינה פוסלת על האחין הכא דייק מדלא קתני אין כאן בית מיחוש ודלא כפי' הקונטרס דפירש דאתיא כמ"ד כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה פוסלת דא"כ בלא שום דיוק הוה מצי לאוקומי כוותיה : **מי** כתיב וחלצה ביד · והא דקאמר בירושלמי שחולצתו בימין למצוה בעלמא אבל עיכובא ליכא* : **רבא** ואביי מדבית עלי קאתו · רבה גרס דרבא לא הוה כהן כדאמר בפ' הזרוע (חולין קלג. ושם) דאמר ליה לשמעיה זכי לי מתנתא אבל רבה היה כהן דאמר בפרק עד כמה (בכורות כז.) רבה בטיל לה ברוב ואמרינן במס' מועד קטן (דף כח. ושם) אמר רבא חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא כו' עד רבה חיה ארבעין שנין ורב חסדא תשעים שנין כדאמר נמי הכא רבה חיה ארבעין שנין הקשה הר"ר אלחנן דבגמילות חסדים נמי עסיק דאמר בחלק (סנהדרין דף נח:) אמר רבה ייתי ולא אחמיניה אמר ליה אביי מאי טעמא אמר מר הכי כו' מר (ה)· תורה איכא גמילות חסדים איכא ואמר ר"י דלא עסיק כל כך בגמילות חסדים שיגלל מגזירת בית עלי אבל כדי שיגלל מחבלו של משיח היה בידו שגם שאר זכיות עומדות לו וא"ת ומאי הא דקאמר במס' מועד קטן (דף כח.) דלא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא מדרבה לא חיה אלא ארבעין שנין ודלמא הייתו טעם לפי שהיה מבני עלי וי"ל דסבירא ליה לרבא דבתורה בלבד הוא מתכפר כמו לרבה ועוד שגם רבה עסק בגמילות חסדים כדאמר בחלק (סנהדרין דף נח:)*: **יבמה** שרקקה דם תחלוץ · מעיקרא שלחו ליה ההוא דלעיל היבמה שרקקה ואח"כ שלחו ליה דאפילו רקקה דם תחלוץ :

קטנה

תוספות ישנים

לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא. ובב"ר א) אמר כי (הא) אתא לקמיה דרבי וא"ל כך וכך שאלו ממני ולא ידעתי להשיב להם עד שפשטו מעצמו והאי דלא פשט להו מעיקרא מפני שהיה מתגאה על שהיו מכבדין אותו מאד והיו מושיבין אותו במטה של זהב לפיכך לא ידע להשיב להם שהגאוה משכחת לאדם תלמודו : ה"ג רבה ואביי מדבית עלי קאתו . ול"ג רבא דהא רבא לא היה כהן כדאיתא בפ' הזרוע דא"ל לשמעיה שהיה כהן זיל זכי במתנות אבל הוא לא רצה לזכות שלא היה כהן ועוד דאמר דרבה היה מ' שנה ואביי היה ס' שנין. ובפ' אע"פ שנינו שחיה רבא אחר אביי דאתיא תומה דביתהו דאביי לקמיה דרבא דלפסיק לה מזוני ואין לומר דאביי נולד קודם יותר מכ' שנה שהרי מצינו בפ' שלשה שאכלו דאביי ורבא הוו יתבי קמיה דרבה אמר להו למי מברכין אביי אמר לשלא ורבא נפק לבוקא ואמר כלפי שמיא אלמא קטנים היו שנייהם באותה שעה :

א) וכ"ה בירושלמי כאן הלכה ו' דלוי בעצמו השיב כן לפני רבי ע"ש

עין משפט נר מצוה

[ש"ך לעיל במשנה קד:]

סב א מיי' פ"ד מהל' יבום הלכה יב סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף מה :

סג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף מז :

סד ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף מה :

סה ד מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף מג:

סו ה מיי' שם הלכה יא:

סז ו מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף מג :

[וע"ע תוספות חולין כ. ד"ה לא]

סח ז מיי' שם הלכה כג והל' יח טוש"ע שם סעיף לא מ ובפירוש סדר חליצה סעיף ע עז :

סט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף מ :

ע ט מיי' פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה טז :

עא י מיי' שם ופ"ד מהלכות יבום הלכה כג טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף מ :

[וע"ע תוס' ר"ה יח. ותוס' בכורות כז. ד"ה רבה]

מסורת הש"ס

ספרי פרשת כי תצא

דניאל י

[לקמן קו: סנהדרין מט:]

ר"ה יח.

[ושם יח. ע"ש]

שמואל א ג

שם ב

ירמיה ב

דברים ד

ישעיה נה *[לעיל מט:]

נדה נו. ויקרא טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' ככה יעשה כל דבר שהוא : (ב) שם כי ההיא יבמה דאתיא לקמיה דר' אמי: (ג) שם ויחיד אימת : (ד) רש"י ד"ה אמר רבא גרסינן נ"ב ס"א אמר רבה גרסי' ול"ג אמר רבא: (ה) תוס' ד"ה רבא וכו' מר הא תורה איכא הא גמילות :

גליון הש"ס

גמ' לוי נפק לקרייתא. כעין זה ערכין דף כח ע"ב :

אמר רב יהודה אמר *רב זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים *אין חליצת קטן כלום: קטנה שחלצה וכו': אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ דאמר איש כתוב בפרשה *ומקשינן אשה לאיש אבל חכמים אומרים *איש כתיב בפרשה אשה בין גדולה בין קטנה *מאן חכמים °רבי יוסי היא דר' חייא ור' שמעון בר רבי הוו יתבי פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר °והיו עיני ולבי שם כל הימים (א) וחד אמר עיניו למעלה שנאמר °נשא לבבנו אל כפים אדהכי (ב) אתא ר' ישמעאל בר' יוסי לגבייהו אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה בתפלה אמר להו כך אמר אבא ב'המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו אדהכי אתא רבי למתיבתא אינהו דהוו קלילי יתיבו בדוכתייהו רבי ישמעאל ברבי יוסי אגב יוקריה הוה מפסע ואזיל אמר ליה אבדן ג'מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדוש אמר ליה אני ישמעאל בר' יוסי שבאתי ללמוד תורה מרבי אמר ליה וכי אתה הגון ללמוד תורה מרבי אמר ליה וכי משה היה הגון ללמוד תורה מפי הגבורה אמר ליה וכי משה אתה אמר ליה וכי רבך אלהים הוא אמר רב יוסף שקליה רבי *למטרפסיה דקאמר ליה רבך ולא רבי אדהכי אתיא יבמה לקמיה דרבי אמר ליה רבי לאבדן פוק בדקה לבתר דנפק אמר ליה ר' ישמעאל כך אמר אבא איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה אמר ליה תא לא צריכת כבר הורה זקן קמפסע אבדן ואתי אמר ליה רבי ישמעאל בר' יוסי מי שצריך לו עם קדוש יפסע על ראשי עם קדוש מי שאין צריך לו עם קדוש היאך יפסע על ראשי עם קדוש אמר ליה רבי לאבדן קום בדוכתיך תאנא באותה שעה נצטרע אבדן וטבעו שני בניו ומאנו שתי כלותיו אמר רב נחמן בר יצחק בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא אמר ר' אמי מדבריו של ברבי נלמוד קטנה חולצת בפעוטות רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים ד'והלכתא עד שתביא שתי שערות: חלצה בשנים וכו': *אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אין הלכה כאותו הזוג והא אמר ר"נ חדא זימנא דאמר רב יוסף בר מניומי *אמר רב נחמן (ג)חליצה בשלשה צריכי דאי איתמר הך קמייתא הוה אמינא ה"מ לכתחילה אבל דיעבד אפי' תרי קמ"ל אין הלכה כאותו הזוג ואי אשמועינן אין הלכה כאותו הזוג אלא כתנא קמא ה"א דיעבד אבל לכתחילה ליבעי חמשה צריכא: מעשה שחלצו כו': בינו לבינה מי ידענא אמר רב יהודה אמר שמואל ועדים רואין אותו מבחוץ איבעיא להו מעשה שחלצו בינו לבינה אבראי ובא מעשה לפני ר"ע בבית האסורין או דלמא מעשה שחלצו בינו לבינה בבית האסורין אמר רב יהודה אמר רב בבית האסורין היה מעשה ולבית האסורין בא מעשה

ת"ר

קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצה פסולה · וא"ת אמאי לא עריב ותני להו קטנה בהדי חרש וחרשת וקטן וי"ל (כדמוכח) משום דבקטנה פליג רבי יוסי בגמ' ואם תאמר מ"מ כיון דתנא פסולה אמאי תני שתחלוץ משתגדיל ועוד דלא תני ליה גבי קטן וי"ל דאי לא הוה תני גבי קטנה ה"א דחליצתה פסולה מדרבנן דהא דמקשינן אשה לאיש איטו מן התורה להכי תני תחלוץ משתגדיל יתור לשון לאשמועינן דחליצת קטנה אינה כלום כמו חליצת קטן °ומיהו בירושלמי גרסי' בסדר המשנה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה כשירה משמע שסובר דהא דמקיש רבי מאיר אשה לאיש הייט מדרבנן אבל לרבי יוסי חולצת לכתחלה כדאשכחן בעובדא דלקמן ובירושלמי נמי מוקי לה כר"מ: **אבא** יודן בירושלמי ואבדן לישנא קלילא: **מי** שצריך לו עם קדוש יפסע על ראשי עם קדוש · והא דאמר בפ' קמא דסנהדרין (דף ז:) אזהרה לדיין שלא יפסע על ראשי עם קדוש הייטו היכא שלא יצא לצורך עם קדוש אי נמי אפילו יצא לצורך יש לו לקצר דרכו כל מה שיכול כדאמרינן (קידושין דף לג:) אזהרה לזקן שלא יטריח מוירלאת ובהוריות (דף יג:) תניא בני חכמים ות"ח בזמן שהצבור צריכין להם מפסיעין על ראשי העם כו' יצא לצורך נכנס ויושב במקומו פירוש [א] לצורך העם ובתוספתא גרסינן בהדיא יצא לצורך העם: **רבא** אמר משתגיע לעונת נדרים· ואם תאמר דבפרק יוצא דופן (נדה מו: ושם) קאמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין ומסיק כי קאמר רבא למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה אלמא קטנה לא חלצה ואר"ת דרבא איירי הכא אליבא דרבי יוסי אבל איהו גופיה סבר עד שתביא שתי שערות והא דמסיק הכא והלכתא עד שתביא שתי שערות סיומא דמילתא הוא ובפרק התקבל (גיטין סה. ושם) דקאמר רבא גבי שלש מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדרו נדר והקדשו הקדש וכנגדן בקטנה חולצת מדה זו עושה אליבא דרבי יוסי ועוד דר"י הוכיח שם מכח ההיא דמי שמת (ב"ב קנה.) דרבה גרס ולא רבא: **לכתחלה** בעי חמשה · מכאן יש ללמוד דאין צריך חמשה אפי' לכתחלה ומיהו לפרסומי מילתא עבדינן בחמשה: **רבי** שמעון ורבי יוחנן הסנדלר מכשירים בשנים · ולאו דוקא שנים אלא לשון עדות בעלמא נקט שנים ובקונטרס ל"ג שנים: **ובא** מעשה לפני ר' עקיבא בבית האסורין · וא"ת והא במתני' משמע בהדיא שחלצה בבית האסורין דקתני מעשה שחלצה בינו לבינה בבית האסורין ובא מעשה לפני רבי עקיבא ויש לומר דבהרבה ספרים גרסי' בא מעשה לפני ר' עקיבא בלא וי"ו וקאי נמי בבית האסורין ארבי עקיבא ואם תאמר והיכי פשיט שהמעשה בא לפני רבי עקיבא בבית האסורין ולא בא אבראי ויש לומר דיודע הגמרא שבא לפניו בבית האסורין כדאמר בירושלמי רבי יוחנן הסנדלר עבר קומי חבושין דרבי עקיבא היה מכריז ואמר מאן בעי מחטין ומאן בעי נגורין חלצה בינו לבינה מהו אדיק ליה רישיה מן כוותיה אמר ליה אית לך כושין אית לך כשר:

בתי

זו דברי ר' מאיר· דאמר בהאשה רבה (לעיל צו.) עשו חליצת בן תשע כגט בגדול: אבל חכמים אומרים (ד) · דפליגי עליה התם ואמרי עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול אבל בחליצה לא ס"ל כותיה: אין חליצת קטן כלום · אפי' לפוסלה עליו: זו דברי ר' מאיר· דשמעינן ליה דאמר קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין: אשה *ואיש · דכתיב (דברים כה) ואם לא יחפוץ האיש ולא קטן ואשה נמי אע"ג דלא כתיב מיעוטא בעינן גדולה כאיש דאיתקש לה דכתיב בההוא קרא ועלתה יבמתו השערה: עיניו למטה · כלפי ארץ ישראל משום דשכינה התם קיימא כדכתיב והיו עיני ולבי שם: אתא רבי למתיבתא · למדרש ואיבעי כל חד למיתב אדוכתיה: ר' ישמעאל בר' יוסי בעל בשר הוה כדאמרי' בהשוכר את הפועלים (ב"מ פד.): מפסע ואזיל. הולך לאט: אבדן · תלמידו של רבי היה: שקליה רבי למטרפסיה. לגמולו על שטמע ולא מיחה: פוק בדקה · אם הביאה שתי שערות: לא צריכת · למיבדקה: כבר הורה זקן. רבי יוסי: נצטרע אבדן · עונשו של לשון הרע נגעים: מדבריו של ברבי · ר' יוסי כל ברבי לשון אדם גדול: קטנה חולצת· משהיא כפעוטות כבר שית כבר שבע דתנן במס' גיטין (דף נט.) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין הלכך לענין חליצה הואיל ולא כתיב מיעוט כשירה משהיא בפרק הזה שיודעת מעט להבחין: לעונת נדרים · שנה אחת קודם לזמן שתי שערות כדתנן בפרק יוצא דופן (נדה מה:) בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקים אם יודעת לשם מי נדרה והקדישה דבריה קיימין: אין הלכה כאותו הזוג · אלא כתנא קמא דבעי ג': והאמר רב נחמן כו' · בריש פירקא (דף קא:): קמ"ל אין הלכה כאותו הזוג · דאע"ג דאי עבד הוא כדקתני חלצה בשנים וקתני מכשירין: הני מילי דסגי בתלתא דיעבד· כדקתני חלצה בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול פסולה הא כולם כשרים חליצה כשירה אבל לכתחלה ליבעי חמשה כרבי יהודה קמ"ל גבי פלוגתא דרבי יהודה הלכתא כת"ק:

על

[עי' תוספות לעיל צו. ד"ה ר"מ כו' דגרסו סכא שמואל]

[לעיל סא. לקמן קיט:]

ב"ב קנו. נדה נב.

[עירובין פג. וש"נ]

[עמ"ש על הגליון פסחים מו: בשם סערוך]

[לעיל קד.]

[לעיל קא: ע"ש]

מסורת הש"ס

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל הימים (וחד אמר עיניו למעלה) תא"מ ונ"ב ס"א וחד אמר המתפלל צריך שיכוין את לבו למעלה שנאמר נשא: (ב) שם אדהכי והכי אתא ר' ישמעאל: (ג) שם אמר רב נחמן הלכה חליצה בשלשה: (ד) רש"י ד"ה אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום אפי' לפוסלה עליו דפליגי עליה התם כצ"ל:

הגהות הגר"א

[א] תוס' סד"ה מי · פי' לצורך העם כו'. נ"ב לפ"ג (עי' בגמ' שם):

גליון הש"ס

גמ' רבי יוסי היא · עי' לעיל דף סז ע"ב תוס' ד"ה אין מוסיפין: תוס' ד"ה קטנה ש ת ל ל ה. ומיהו בירושל' גרסי' וכו'. עי' בכורות דף כב ע"ב תוס' ד"ה תירוס ותירקב:

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה טז סמג עשין סב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף מג:

עג ב מיי' פ"ה מהל' תפלה הלכה ד סמג עשין יט טוש"ע א"ח סימן צה סעיף ב:

עד ג מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הלכה ג סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סימן ח סעיף ד:

עה ד מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יז סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קסז סעיף ד וסימן קסט סעיף מג ובסדר חליצה סעיף יז ובפירוש סדר חליצה סעיף כו:

[בבכורות יט: כתבו תוספות ד"ה אים כו' ביתר ביאור ע"ש]

תוספות ישנים

זו דברי ר' מאיר דקתני סתמא במתני' חליצת קטן פסולה אלמא מעשה מיהא הוי לאיפסולי מאחין אבל חכ"א אין חליצת קטן כלום אפילו לפוסלה על האחין וא"ת כר"ס כל הגט דפליגי אמוראי גבי קטן ואנפילא חליצה פסולה איכא מ"ד פסולה ופוסלת ואיכא מ"ד פסולה ואינה פוסלת· וכי פליגי אמוראי בפלוגתא דר"מ וחכמים דהכא. וי"ל דפליגי בסתמא דמתני' קטן ואנפליא דקתני חליצה פסולה אי פוסלת ממש ואתיא כר"מ ואי אינה פוסלת ואתיא כרבנן כדפי': והלכתא עד שתביא שתי שערות תלמודא הוא דפסיק הכי וכן הלכה: הלכה חליצה בג' ונהגו העם בחמשה: ובא לפני ר"ע בבית האסורים והכשיר. תניא בתוספתא ר' יוחנן הסנדלר היה הולך לפני בית האסורין שרבי עקיבא אסור שסוגשא מנעלים על כתפו והיה זועק מנעלים למי מנעלים למי חלצה בינו לבינה מהו וכל זה היה עושה כדי שלא יביטו אומות העולם דללמוד תורה הוא צריך היה רבי עקיבא תפוס אודיק ר"ע בכוזעא דדשא [א"ל] יש לך כושר יש לך כושר · והבין ר"י הסנדלר דכשרה היא והיינו האי דקתני הכא ובא רבי עקיבא והכשיר:

תוס' חד מקמאי

אמרי משמיה דר"א [שמאל] ולילה פסולים ופוסלים קטן ואנפלייא פסולותואינו פוסלות: א"ר ישמעאל בר"י המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי לקיים ב' מקראות הללו והיו עיני ולבי שם כל הימים וכתיב נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים. הא דפסקי הלכתא עד שתביא ב' שערות ה"מ לכתחלה דלא חלצה עד שתביא ב' שערות אבל דיעבד הא תנן קטנה שחלצה תחלוץ משתגדל ואם לא חלצה חליצתה כשירה: הא דתנן מעשה שחלצה בינו לבינה מנא ידעינן א"ר יהודה אמר שמואל בעדים רואין אותם מבחוץ. אפ"ה לית הלכתא כר"ע אלא חליצה פסולה:

חליצה

תנו רבנן *חליצה מוטעת כשרה אי זו היא חליצה מוטעת אמר ר"ל כל שאומרים לו חלוץ ובכך אתה כונסה אמר ליה רבי יוחנן "אני שונה *בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד ואת אמרת חליצתה כשירה אלא "כל שאומרים לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז תניא נמי הכי חליצה מוטעת כשירה אי זו היא חליצה מוטעת כל שאומרים חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ומעשה באשה אחת שנפלה לפני יבם שאין הגון לה ואמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ובא מעשה לפני רבי חייא והכשירה ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא בר אבא אמר לה "בתי עמודי אמרה ליה (א) *אימא ישיבתה זו היא עמידתה אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין ממונא הוא דחזא לה וקבעי למיכליה מינה אמר לה לא ניחא לך אמרה ליה לא אמר ליה חלוץ לה ובכך אתה כונסה לבתר דחליץ לה אמר ליה "השתא מינך אפסלא לה חלוץ לה חליצה מעלייתא כי היכי דתישתרי לעלמא בת חמוה דרב פפא נפלה לפני יבם שאין הגון לה אתא לקמיה דאביי אמר ליה חלוץ לה ובכך אתה כונסה אמר ליה רב פפא לא סבר לה מר להא דאמר רבי יוחנן ואלא היכי אימא ליה אמר ליה חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז לבתר דחליץ לה אמר לה זיל הב ליה אמר ליה (ב) "משטה אני בך עבדה ליה מי לא תניא *"הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעברא לפניו ואמר ליה טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו אלמא אמר ליה משטה אני בך הכא נמי משטה אני בך אמר ליה אבוך היכא א"ל במתא אימך היכא א"ל במתא יהיב בהו עיניה ושכיבן: ת"ר א) חליצה מוטעת כשרה "גט מוטעה פסול חליצה מעושית פסולה גט מעושה כשר היכי דמי אי דאמר רוצה אני אפי' חליצה נמי ואי לא אמר רוצה אני גט נמי לא הכי קאמר חליצה מוטעת לעולם כשר וגט מוטעה לעולם פסול "חליצה מעושית וגט מעושה זימנין כשר וזימנין פסול הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני *דתניא ויקרא כב "יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני *וכן אתה מוצא "בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ממאנין אע"פ שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אלא אם כן מכירין ואין כותבין גט מיאון אלא אם כן מכירין *דחיישינן לבית דין טועין ורבא "דידיה אומר *אין חולצין אלא אם כן מכירין "ואין ממאנין אא"כ מכירין "לפיכך כותבין גט חליצה אף על פי שאין מכירין "וכותבין גט מיאון אף על פי שאין מכירין ולא חיישינן לבית דין טועין:

מתני'

א) [בשאלתות פ' כי תצא ס"ס קנד איתא אמר רבא חליצה מוטעת וכו']

רש"י

על מנת שתתן לך מאתים זוז. ואע"ג דלא יהבא ליה חליצתה כשירה כדמפורש בכתובות בהמדיר (דף עד.) דכל תנאי מבני גד ובני ראובן גמרינן תנאה שאפשר *להתנות על ידי שליח שעשה משה את יהושע שליח לתת להם את ארץ הגלעד הוי תנאיה תנאה וכל תנאי דלא אפשר לעשות על ידי שליח כגון חליצה אין תנאי מועיל בה וזהו טעמו של דבר: בתי עמודי. עמודי והתייבמי לו: ישיבתה. מהתייבם לו: זו היא עמידתה. זו היא תקנתה: ידעת ליה. מכרת היא בו שום דבר גנאי: אמרה ליה אין ממונא חזא לה. דבר זה היא יודעת בו שאין בא לייבמה אלא כדי לאכול ולכלות ממונה ולגרשה: לישנא אחרינא בתי עמודי. עמודי על רגליך דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים בעמידה*: ישיבתה זו היא עמידתה. קיטעת היא או חולה אמר לה ידע לה מכיר הוא בה שרוצה לייבמה אמרה ליה אין וממונא חזא בה: להא דר' יוחנן. דאמר לעיל עד שיתכוונו שניהם: הב ליה. דהא קבילת עלה ואע"ג דחליצה בהכי לא מיפסלא מיהא איחייבא לקיומי תנאה מדינא כשאר שכירות דעלמא: אמר ליה. כיון דחליצה כשירה היא משום דינא נמי לית ליה דכיון דעליה רמיא למיעבד ולא בעי משטה אני בך עבדה ליה: מעברא. מעבר ים בספינה: אמר ליה אביי. לרב פפא: אבוך היכא. כלומר כמדומה אני שיש לך אב ואם סמוכין לך לספק צרכיך לפיכך קא מחדדן שמעתיך: ושכבו. אבוה ואימיה: גט מוטעה פסול. אם אינה מקיימת תנאה דאיפשר לגט ע"י שליח שהאומר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הילכך דמי לתנאי בני גד ומהני ביה תנאה: וכן בגיטי נשים. כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: חולצין אע"פ שאין מכירין. יבם ויבמה שבאו לפנינו לחלוץ ואין אנו מכירין בו שהוא יבמה נזקקין להן ב"ד וחולצין: וממאנין. ב"ד נזקקין למיאון אע"פ שאין מכירין: לפיכך. הואיל ונזקקין להם אע"פ שאין מכירין אותם: אין כותבין גט חליצה. עדים הרואים בחליצה ובמיאון אין כותבין ונותנין לה להיות בידה לזכות אא"כ מכירין שהן יבם ויבמה והשתא דאין כותבין אא"כ מכירין אי נמי לאו יבמה הוא לא נפיק חורבה מיניה דכל כמה דלית לה גט חליצה לא נסבי לה: חיישינן לב"ד טועין. אם כתבו לה עדים ראינו שחלצה בפנינו מפלוני ואפילו לא כתבו בו ואישתמודעינהו חיישינן שמא תראה גט זה לב"ד אחר ויסמכו עליו ולא יבדקו אם פלוני זה הכתוב בגט זה יבמה הוא אם לאו וישיאו אותה ויהיו טועין בהלכה שאין יודעין שחולצין וממאנין ואע"פ שאין מכירין: לפיכך. הואיל ואין חולצין אא"כ מכירין: כותבין גט חליצה. עדים שראו שחלצה יכולין לכתוב לה ואע"פ שאין מכירין ולא חיישינן שמא טעו ב"ד בהלכה זו לומר חולצין אף על פי שאין מכירין וחלצו לה ממי שאינו יבמה:

תוספות

בתי עמודי. לשון שפי' בקונטרס עמודי ואלוי לו משמע שצריך עמידה לחלוץ ושמא לכתחלה בעי ולא מיפסלא בהכי כדפרישי' לעיל (דף קג.) גבי בין עומד בין יושב בין מוטה: אין לו אלא שכרו. הייתו דוקא כגון הכא ששואל דבר גדול במקום שאין לוקחין אלא דבר מועט *וכן ההיא דהגוזל בתרא (ב"ק קטז: ושם) גבי הלך להביא כרוב ודורמסקין לחולה דאין לו אלא שכרו אבל היכא שלוקחין דבר גדול התם אין יכול לומר לו משטה אני בך ואע"פ שלא הוציא כלום מאותו דבר שתובע עליו שכר: רבא אמר רב סחורה. והא דאמר באלו מציאות (ב"מ דף לג. ושם) אמר רבא כגון רב סחורה דאסברן זוהמא ליסטרון פירוש שהאיר עיני באותה משנה אחת רבה גרס התם אבל רבא היה תלמידו מובהק כדמשמע הכא ובכמה דוכתין ואית דגרסי התם רבה וי"ל דה"ק אפילו לא אסברן אלא זוהמא ליסטרון בלבד אני חייב לקרוע עליו*: לפיכך אין כותבין גט חליצה אא"כ מכירין כו'. פירש בקונטרס דחיישינן שמא יטעו בית דין האחרון וישיאוה בלא הכרת יבם ויסמכו על בית דין הראשון וא"ת ואמאי חולצין בית דין הראשון אע"פ שאין מכירין וניחוש דלמא נייתי סהדי שחלצה בב"ד ויסמכו בית דין האחרון עלייהו וישיאוה לשוק בלא הכרה וי"ל דעדים אינם מעידין להלאין וישאלו להם אם הכירום בית דין הראשון דכולי האי ודאי לא חיישינן: ורבא דידיה אמר כו' ולא חיישינן לבית דין טועין. פירוש שמא טעו ב"ד הראשון ועשו בלא הכרה כך פירש הקונטרס וקשה דאין פירוש בית דין טועין שוה דחיישינן לבית דין טועין דרב סחורה היינו בית דין אחרון ולא חיישינן לבית דין טועין דרבא היינו בית דין הראשון ועוד קשה לר"י דאמר פ' יש נוחלין (ב"ב דף קלח: ושם) אמר רב דימי הילכתא לא חיישינן לב"ד טועין ופריך מ"ש מדרבא דאמר רבא אין חולצין אא"כ מכירין דחיישי' לבית דין טועין כו' אלמא בדרבא גרסי' חוששין לבית דין טועין ונראה לר"י כגירסת ספרים ישנים דגרסי בדרב סחורה לא חיישינן ובדרבא חיישינן וה"פ לא חיישינן לבית דין טועין שמא יטעו בית דין אחרון להשיאה ע"י חליצה שיעידו בחליצה ולא בהיכרא דכולי האי לא חיישינן אלא יחזרו עליהם אם הכירו ב"ד הראשון ורבא סבר דאין חולצין אא"כ מכירין שמא יטעו בית דין האחרון להשיאה על ידי עדים ויאמרו שלא עשו כ"א בהכרה והקשה הר"ר יהודה מדתניא בתוספתא(פי"ב) חולצין לאשה אע"פ שאין מכירין אותה תיקשה לרבא מעמיה דנפשיה ותירץ דתוספתא מיירי דאורייתא ואמוראי דהכא איירי דרבנן א):

רבא

תוס' חד מקמאי

חליצה מוטעת איזה היא חליצה מוטעת כל שא"ל חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז כשירה ואי בעיא מינת שתתן לו המאתים אמר' ליה משטה אני בך ולא יהבה ליה מידי ואם א"ל חלוץ ובכך אתה כונס פסולה ופוסלת מן האחים וטעמיה דמילתא דחליצה מוטעת כשירה אית בה תרי טעמי בפ' המדיר חד טעמא הוא מכיון דחלץ מסתמא אחולי אחליה לתנאיה ולהאי טעמא אי בשעת חליצה אדכר להתנאה החליצה פסולה וחד טעמא משום דא"א לקיים המעשה ע"י שליח ולא הוי דומיא דבני גד ובני ראובן ואין צריך לקיים התנאי ואפי' אדכריה בשעת מעשה ובתוך המעשה החליצה כשירה. והכי מסקנא דשמעתא. הכי גרסי' בספרים שלנו. אמר רבא אמר רב סחורה

תוספות ישנים

א) תימה למ"ד חליצה אינה אא"כ מכירין מ"ש מהא דתנן פרק המקבל האומר קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה ובא אחד ואמר אני קדשתיה ונתן לה גט מותרת אלמא לא בעינן היכירא. וכן האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני קדשתיך ונתן לה גט מותרת אלמא לא בעינן היכירא. והכא אמאי אין חולצין אא"כ מכירין ויש לחלק דהתם חיים שמא יסתרו דבריו ויכחישוהו האיש או האשה אבל הכא ליכא דמכחיש ליה שהרי גם הוא רוצה כמוה מיהו צ"ע דתנן לקמן בפרק בתרא משיאין על פי בת קול ומעשה באחד שעמד על ראש ההר ואמר פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת והלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו ושוב מעשה באחד בצלמון שאמר אני פלוני בן פלוני נשכני נחש והרי הוא מת והלכו ולא הכירוהו והשיאו את אשתו דאלמא לא בעינן היכירא. ושמא הכא מיירי שגם היבם אינו מכיר בה שהיא יבמתו. כגון שהיה הוא במד"ה וכן גבי מיאון באומרת אי אפשי בפלוני בעלי והבעל אינו יודע וצ"ע:

מסורת הש"ס

נ"ל לעשות

כתובות עד. [תוספתא פי"ב]

[לעיל קג:]

[עי' תוספות לעיל קג. ד"ה בין עומד]

ס"א אמה

ויקרא כב

ר"ה ו. קדושין נ. ב"ב מח. ערכין כא.

[ערכין כא. קדושין נ. ע"ש ב"ב מח.]

[כתובות כא. וש"נ]

ב"ב קלח:

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה טו סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מד ובסדר חליצה סעי' ל ובפירוש סדר חליצה סעיף מט:

עז ב מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' נ בהג"ה חליצה סעי' נ:

עח ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' ו ובסדר חליצה סעיף מו ובפירוש סדר חליצה סעי' סד:

עט ד מיי' שם הל' כד טוש"ע שם בהלכות חליצה סעי' נח:

פ ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' נ:

פא ו מיי' פ"ה מהל' גזילה ואבידה הל' ז סמג עשין עד טוש"ע חו"מ סי' רכד סעי' ז:

פב ז מיי' פ"ח מהל' גירושין ה"א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעי' ח:

[ועי' תוס' סנהדרין מט: ד"ה אמר רבא ותוס' ע"ז יט. ד"ה אמר]

פג ח מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה כח סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' יג בהג"ה ובסדר חליצה סעי' לה ובפירוש סדר חליצה סעיף מג ובסל' חליצה סעיף נג:

פד ט מיי' פ"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה טז:

פה י מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קלד סעיף ה:

פו כ מיי' פ"ד מהל' יבום הלכה כט סמג עשין נג טוש"ע שם סימן קסט סעיף ח:

פז ל מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה ל סמג שם טוש"ע שם סי' קנה סעי' ח:

פח מ נ מיי' שם הלכה ט וסמג וטוש"ע שם ומיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה כט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קסט סעי' כ ובסדר חליצה סעיף לה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרה ליה אימא. נ"ב ס"א אמה והיא גירסת רש"י לשתי הלשונות: (ב) שם אמר ליה רב פפא משטה אני בך:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אין לו וכו' וכן ההיא דהגוזל בתרא וכו'. ע' תשובת לחם רב סימן רכז ובספר כתנות אור על התורה להגאון בעל פנים מאירות בפרשת תולדות:

מתני' *[א]מצות חליצה בא הוא ויבמתו לבית דין והן משיאין לו עצה ההוגנת לו שנאמר [ב]וקראו לו זקני עירו ודברו אליו (דברים כה) [ג]והיא אומרת מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי [ד]והוא אומר לא חפצתי לקחתה [ה]ובלשון הקדש היו אומרים ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו [ו]רוק הנראה לדיינים וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו עד כאן היו מקרין וכשהקרא רבי הורקנוס תחת האלה בכפר עיטם וגמר את כל הפרשה הוחזקו להיות גומרין כל הפרשה ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינין ולא מצוה בתלמידים רבי יהודה אומר [ז]מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל: גמ' *אמר רב יהודה מצות חליצה קוראה וקורא וחולצת ורוקקה וקוראה (סנהדרין מט:) מאי קמשמע לן מתני' היא הא קמשמע לן [ח]מצוה הכי ואי אפיך לית לן בה תניא נמי הכי *בין שהקדים חליצה לרקיקה ובין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה לא ליקרי לדידה לא לחודיה ואבה יבמי לחודיה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי ולא ליקרי לדידיה לא לחודיה חפצתי לחודיה דמשמע חפצתי לקחתה אלא לא חפצתי לקחתה רבא אמר (א) *אפסוקי מילתא היא *ואפסוקי מילתא לית לן בה רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקמצטער ומקרי לה לא אבה יבמי אמר ליה לא סבר ליה מר להא דרבא אמר ליה [ט]מודה רבא בלא אבה יבמי [א] אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא ליכתוב הכי אקרינוה לדידה מן מאן יבמי עד אבה יבמי ואקרינוהו לדידיה מן לא עד לקחתה ואקרינוה לדידה מן ככה ועד חלוץ הנעל מר זוטרא משרטט וכתיב לכולא פרשה מתקיף לה [י]מר בר אידי והא לא ניתן ליכתב [כ]והלכתא כוותיה דמר זוטרא אמר אביי [ל]רקקה וקלטתו הרוח לא עשתה ולא כלום מאי טעמא וירקה בפניו בעינן הלכך הוא ארוך והיא גוצה קלטתהו הרוח איכא בפניו היא ארוכה והוא גוץ בעינן עד דמטי להדי אפיה והדר אזיל אמר רבא [מ]אכלה תומא ורקתה אכלה גרגישתא ורקתה לא עשתה ולא כלום מאי טעמא וירקה מעצמה בעינן וליכא *ואמר רבא צריכי דייני למיחזי רוקא כי נפיק מפומא דיבמה דכתיב לעיני הזקנים וירקה: ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינין ולא בתלמידים: תניא *א"ר יהודה *פעם אחת היינו יושבים לפני רבי טרפון ובאתה יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל:

הדרן עלך מצות חליצה

רש"י

מתני' עצה ההוגנת לו. כלך אצל שכמותך ואל תכניס קטטה לתוך ביתך: בלשון הקדש היו אומרים. במסכת סוטה (דף לב.) נפקא לן מקראי בפ' אלו נאמרין: בכפר עיטם. בתלמידים היושבים שם לפני רבן בשעת החליצה: גמ' קוראה. מאן יבמי (דברים כה): וקורא. לא חפצתי לקחתה (שם): חולצת ורוקקה וקוראה. ככה יעשה לאיש (שם): דמקרי גט חליצה. המקרא את האשה בשעת חליצתה: מודה רבא בלא אבה יבמי. דבעינן שלא יפסיק דאי מפסיק משמע דהאי לא ארישא קאי דאמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא כלומר לא מאן אלא אבה יבמי אבל בלא חפצתי לקחתה שהיא פתיחת קריאתו ליכא למימר הכי לא לעיל קאי ואי מפסיק לית לן בה: ממאן עד יבמי. ומפני שהגט אינו משורטט לא בעי למיכתב כוליה פסוק דקי"ל (גיטין דף ו:) אין כותבין ד' תיבות בלא שרטוט: משרטט. גט חליצה וכתב לכולא פרשתא אקרינוה לדידה מאן יבמי וגו' וכן כולם וקיימא לן שלש תיבות של מקרא כותבין בלא שרטוט ד' אין כותבין בפ' קמא דגיטין (דף ו:): והא לא נתנו ליכתב. פרשה בפני עצמה במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף ס.) דקתני אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה: והלכתא כמר זוטרא. דכותבין דלא דמי לכותב מגילה לתינוק להתלמד בה דהתם אדעתא דפרשתא כתיב ליה דתיהוי כמגילה קטנה וקים לן (שם) תורה חתומה ניתנה אבל האי ספירת דברים הוא ולאו בקדושתיה הוא הלכך הלכתא כמר זוטרא דבמקום מצוה שרי: וקלטתו הרוח. לרוק והעבירו שלא בא לפני היבם: איכא בפניו. כיון שיצא מפיה היה בפניו: להדי אפיה. לנגד פניו שיראהו למול פניו קודם שיקלטהו הרוח: תומא. שומים: גרגישתא. ארזיל"א במעבה האדמה (מלכים א ז) מתרגמינן בגרגישתא דארעא:

הדרן עלך מצות חליצה

תוספות

רבא אמר אפסוקי מילתא לית לן בה. וא"ת דאמר רבא בפרק לולב הגזול (סוכה לח: ושם) לא לימא איניש ברוך הבא והדר בשם ה' רב ספרא אמר אפסוקי מילתא היא ולית לן בה וי"ל דקבלה מרב ספרא או שמא יש לחלק:

מודה רבא בלא אבה יבמי. לא אבה כתיב בספרים מדויקים וכן מוכח במסורה לא אבה ג' דסמיכי לא אבה ה' השחיתך (דברים י) לא אבה יבמי (שם כה) ישראל לא אבה לי (תהלים פא) ויש שנים ריש פסוק במשנה תורה ולא אבה סיחון (דברים ב) ולא אבה ה' לשמוע אל בלעם (שם כג) ויש עוד פסוקים דלא שייכי לאותו מסורת ולא אבה נושא כליו דשאול (שמואל א לא) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה דיפתח (שופטים יא):

עד דמטי להדי אפיה והדר אזיל. והא דאמר בהחולץ (לעיל לט: ושם) ורקת קדמנא רוקא כבי דינא דמיתחזי על ארעא ובכל ספרים איתיה וכן בסנהדרין בירושלמי שמא למצוה מן המובחר הוא דבעינן הכי. [ועי' לעיל לט: תוס' ד"ה דמתחזיא]:

הדרן עלך מצות חליצה

עין משפט נר מצוה

פט א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה א סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסו סעיף א:
צ ב מיי' שם הלכה ט וסמג שם טוש"ע שם סימן קסט סעיף כט ובסדר חליצה סעיף מח ובפירוש סדר חליצה סעיף סה:
צא ג מיי' שם טוש"ע שם בהלכות חליצה ובסדר חליצה סעי' מט ובפירוש סדר חליצה שם:
צב ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע בהלכות חליצה שם ובסדר חליצה סעיף מח ובפירוש סדר חליצה סעיף סו:
צג ה מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם בהל' חליצה סעיף לח ובסדר חליצה סעיף נג ובפירוש סדר חליצה סעיף עז:
צד ו מיי' שם הלכה ח טוש"ע בהלכות חליצה סעיף מב ובסדר חליצה סעיף נה ובפירוש סדר חליצה סעיף פ:
צה ז מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם בהלכות חליצה סעיף מג ובפירוש סדר חליצה סעיף סה:
צו ח מיי' שם הל' ד טוש"ע שם בהלכות חליצה סעיף כט ובסדר חליצה סעיף מז מח ובפירוש סדר חליצה סעיף סו:
צז ט מיי' שם הל' כט טוש"ע שם בהלכות חליצה סעיף נו ובפירוש סדר חליצה סעיף פב בהג"ה:

[גירסת הערוך בערך סק אפוקי וכו' וכן תוספות בסוכה לח:ד"ה אמר רבא וכו' העתיקו סוגיא דהכא אפוקי מילתא לית לן בה וכן נכון להיות]:

צח י מיי' שם הל' כ"ג טוש"ע שם בהל' חליצה סעיף לט ובפירוש סדר חליצה סעיף עו:
צט כ מיי' שם הלכה כב טוש"ע בהלכות חליצה סעיף מא:

תוס' חד מקמאי
מכירין לפיכך כותבין גט חליצה וגט מיאון אעפ"י שאין מכירין חיישינן לב"ד טועין ובהלכות (ס')[הרי"ף]ז"ל מוחלפת הגירסא: אמר רבא אכלה תומא וירקה לאו כלום היא מ"ט וירקה מעצמה בעינן. פי' לאו כלום וכאילו לא רקקה כלל וצריכה [רקיקה] פעם אחרת מעצמה. מיהו אם לא רקקה קי"ל דרקיקה לא מעכבת:

מסורת הש"ס

סנהדרין מט:

הגהות הב"ח
(א) גמ' רבא אמר (אפסוקי מילתא וכו' לית לן בה) תא"מ ונ"ב גירסי' אלפסי ואשר"י אפוקי מילתא היא ואפוקי מילתא לית לן בה:

הגהות הגר"א
[א] גמ' בלא אבה יבמי. נ"ב וכו' וכו' זירא דאמר ר"ז כל הראוי לבילה כו'. כ"ה גירסת רי"ף ורמב"ם (ועי' רא"ש ורשב"א וכ"י):

[שם ולעיל קה.]

סוכה לט. ע"ש

גליון הש"ס
גמ' מתקיף לה מר בר רב אידי. גירסת הרי"ף והרא"ש מר בר רב אשי:

לעיל קה:

[תוס' פי"ב] *לעיל קה: קדושין יד:

בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות ובית הלל אומרים *ארוסות ונשואות ב"ש אומרים בבעל (א) ולא ביבם וב"ה אומרים [ב]בבעל וביבם ב"ש אומרים בפניו וב"ה אומרים [ג]בפניו ושלא בפניו ב"ש אומרים בב"ד וב"ה אומרים [ד]בב"ד ושלא בב"ד אמרו להם ב"ה לבית שמאי [ה]ממאנת והיא קטנה אפילו ד' וה' פעמים אמרו להם ב"ש אין בנות ישראל הפקר אלא ממאנת וממתנת עד שתגדיל ותמאן ותנשא:

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל מאי טעמא דבית שמאי [ו]לפי שאין תנאי בנשואין ואי נשואה תמאן אתי למימר יש תנאי בנשואין נכנסה [ז]לחופה ולא נבעלה מאי איכא למימר [ח]לפי שאין תנאי בחופה מסר האב לשלוחי הבעל מאי איכא למימר *לא פלוג רבנן ובית הלל מידע ידעי דנישואי קטנה דרבנן נינהו רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו טעמא דבית שמאי *[ח]לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות נכנסה לחופה ולא נבעלה מאי איכא למימר לא ניחא ליה דתיהוי חופה דאיסורא מסר האב לשלוחי הבעל מאי איכא למימר לא פלוג רבנן ובית הלל כיון דאיכא קדושין וכתובה לא אתו למימר דבעילתו בעילת זנות רב פפא אמר טעמא דב"ש משום פירי טעמא דב"ה משום פירי טעמא דב"ש משום פירי דאי אמרת נשואה תמאן שמיט ואכיל להו מינה דסוף סוף למיפק קיימא ובית הלל אדרבה כיון דאמרת תמאן אשבוחי משבח להו סבר דאי לא עייצי לה קרוביה ומפקי לה מיניה רבא אמר היינו טעמא דב"ש *שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה וב"ה תרוייהו ניחא להו (ג) כדי דליפוק עלייהו קלא דאישות: ב"ש אומרים בבעל וכו': אמר רבי אושעיא *ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו אמר רב חסדא מאי טעמא דרבי אושעיא מאמר דמדעתה מציא עקרא זיקה דבעל כרחה לא מציא עקרא והרי ביאה דבעל כרחה ומציא

אין ממאנין. יתומה שהשיאוה אמה ואחיה אלא מן האירוסין: בבעל. אבל אם מת ולא מיאנה בו ונפלה לפני יבם אינה יוצאת במיאון אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ: אין בנות ישראל הפקר. ואפי' מן האירוסין לא תמאן ותיארס לאחר ותחזור ותמאן אלא ממאנת בזה וממתין מלארס לאחר עד שתגדיל ויהיו קדושין גמורים ולא תהא עוד משני במיאון: ותמאן. בראשון ותנשא ובגמרא פריך הא מיאנה בו כבר חדא זימנא: **גמ'** מ"ט דב"ש. דאמרי נשואה לא ממאנה הא קטנה היא: לפי שאין תנאי. מועיל בנישואין של גדולה ואפי' הוה ליה תנאה בשעת קדושין אתולי אתליה תנאה בשעת ביאה וחופה וחיילא להו קדושין קמאי ואי אמרת נשואה קטנה תמאן לא ידעי אינשי דמשום קטנות הוא אלא אמרי תנאה ה"ל בנישואין ואתו למימר יש תנאי בנישואי גדולה: נכנסה לחופה כו' מאי איכא למימר. לב"ש אמאי לא ממאנת דקאמרי אין ממאנין אלא ארוסות ומשמע לאפוקי נכנסה לחופה או שנמסרה לשלוחי הבעל דנפקא לה מכלל ארוסה: לפי שאין תנאי מועיל בחופה. ואי אמרת קטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה תמאן אמרי תנאה הוה להו ואתי למימר יש תנאי בחופה: מסר האב. מסרה האב לשלוחי הבעל מאי איכא למימר ה"נ אתי למימר תנאי מועיל במסירה שפיר קאמרי שהרי אין כאן חיבה דנימא אתליה לתנאיה דקדושין האי מסר האב לאו דוקא דאילו מקיבל אביה קידושיה לא נפקא במיאון דהאב זכאי בקידושי בתו ואין מיאון אלא ביתומה שקדשוה אמה ואחיה וה"ק מסר האב לשלוחי הבעל דקי"ל בכתובות (דף מח:) דנישואין נינהו ודכוותה הכא מסרוה אחין לשלוחין הוו נישואין ולב"ש לא ממאנת מאי איכא למימר: לא פלוג רבנן. בין נישואין לנישואין: לפי שאין אדם כו'. ורבנן תקינו נישואין לקטנה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדאמר לקמן (דף קיב:) בחרש שנשא ואי אמרת ממאנה מימנעי ולא נסבי לה דאין אדם רוצה לעשות בעילתו בעילת זנות ומיעקרא תקנתא דרבנן: דאיסורא. דבעילת זנות: מסר האב כו'. דקי"ל דנישואין נינהו ודכוותה בנישואין דרבנן הויא מסירת אחין נישואין ולב"ש לא ממאנה דהא מילתא פסיקא קאמרי דאין ממאנין אלא ארוסות מאי איכא למימר לאו בעילת זנות היא ולא מימנעי: משום פירי. שלא יפסיד פירות נכסי מלוג אבל ארוס לית ליה פירי: סבר דאי לא. דאם איני משביחן עיילי לה קרוביה כו': בסעודה. סעודת נישואין הילכך אי אמרת תמאן מימנעי ולא נסבי: ניחא להו כו'. הילכך לא מימנעי: אמר ר' אושעיא ממאנת למאמרו. לב"ה דאמרי ממאנת ביבם למאמרו ממאנת שאם עשה בה מאמר ממאנת ועוקרתו שלא תהא צריכה גט למאמרו אבל חליצה שהיא בשביל זיקה לא עקרא: דבעל כרחה. מקידושי ראשון ומכח נישואין רמיא עליה ובראשון לא מיאנה: והרי ביאה. יבם בעל כרחה היא כדאמר בהבא על יבמתו (לעיל נד.) יבמה יבא עליה בע"כ: ומלית

בית שמאי: אמר רב יהודה אמר שמואל מ"ט דב"ש לפי שאין תנאי בנישואין. תימה דבפ' המדיר (ג) (כתובות עג. ושם) גבי קדשה על תנאי וכנסה סתם קאמר שמואל דאין צריכה גט ומוקי אביי פלוגתייהו בבעל דמפרש טעמא דרב שאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות אלמא אפילו בבעל לשמואל יש תנאי בנישואין וב"ה נמי לא פליגי אלא משום דסברי דליכא למיגזר דמידע ידעי דנישואי קטנה דרבנן נינהו אבל הא מודו דאין תנאי בנישואין וריב"ן הגיה כאן אמר רב יהודה אמר רב ואר"י מ"מ תיקשה *לרבא דאמר התם (דף עג:) בטעות אשה גרידתא מודה רב דיש תנאי בנישואין ועוד דאפי' נכנסה לחופה ולא נבעלה קאמר הכא דאין תנאי בחופה ונראה לר"י דאביי לא היה מפרש טעמא דב"ה משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנישואין וסוגיא דהכא כעולא אמר ר' אלעזר דאמר התם המקדש על תנאי ובעל ד"ה צריכה הימנו גט דאין תנאי בנישואין (ד) וגרס הכא אמר רב יהודה אמר רב דלשמואל בנכנסה לחופה ולא נבעלה יש תנאי והא דאמר אביי לעיל בס"פ האשה רבה (דף צד:) גבי פלוגתא דרב ושמואל דיבמה הרי היא כאשת איש דאמר אביי לחד ליסנא דשמואל אדר' יצחק נפחא קאי דמפרש מילתיה דרבי יוסי משום דאין תנאי בנישואין לאו משום דלא מהני תנאה קאמר אלא משום דאין רגילות שיהו נשואין מתבטלין מחמת תנאי שהיה בקדושין דרגילות הוא או שיודע וימנע מלישא או גמרי ומחלי אהדדי בשעת נישואין וכן צריך לפרש ע"כ הא דקאמר שמואל הינה כא"א דבקדושין איירי ובקדושין כ"ע מודו דיש תנאי והר' חיים היה מפרש הא דהכא נמי בענין זה וה"פ לפי שאין תנאי בנישואין פירוש אין רגילות שיתבטלו נישואין מחמת שום תנאי ואי אמרת נשואה תמאן אתי למימר יש תנאי בנישואין בתמיה וכי יעלה על לב לומר שמחמת תנאי נתבטלו הא אין רגילות מחמת קדושי קטנה נמי לא ידעי אלא יאמרו דאשת איש יוצאה בלא גט:

טעמא דב"ש לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. וקשה לר"י דבפ' הזורק (גיטין דף פא. ושם) גבי המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי דאמרי ב"ש אינה צריכה הימנו גט ומפרש בגמרא טעמא דסברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואין לנו לחוש שקדשה בביאה אלא בא עליה בלא קדושין ותירץ דשאני התם דכיון דגירשה ונתייחד עמה גלי אדעתיה שבעילתו בעילת זנות אבל הכא שהיה מתחלה דרך נישואין או בעלמא שאין הוכחה אין לנו לומר שיעשה בעילתו בעילת זנות:

דאי אמרת תמאן שמיט ואכיל להו. וא"ת והאמר בפ' המפקיד (ב"מ לט.) המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי וישלמו לו מה שהוציא וא"כ לא יפסיד כלום במיאונה ואר"י דמ"מ שמיט ואכיל אפי' הזמורות וגוף הקרקע אם כילה דא"ל לשלם אע"פ שאכל שלא כדין כדמוכח בכתובות בס"פ אלמנה (דף קא. ושם) דאמר שמואל אמתניתין ולא בלאות לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל יש לה הוי בה רב פפא אהייא אילימא אממאנת אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ואי דליתנהו אידי ואידי לית לה ואיירי בהנך שכילה שלא כדין שכילה גם את הקרן דאי בהני שכילה כדין א"כ היכי מסיק גבי איילונית אי דליתנהו איפכא מיבעי ליה דישלם פירות נכסי מלוג ולמה ישלם הפירות כיון שאכלם כדין אלא ודאי מיירי בפירות שאכלם שלא כדין כיון דליתנהו בעין לא ישלם ולכך קאמר שפיר דשמיט ואכיל פרי כיון שלא ישלם כלום: **תרוייהו** ניחא להו כו'. ה"ג בפר"ח תרוייהו ניחא להו דליפוק עלייהו קלא דאישות ולא גרסינן ניחא ליה דלדידה נמי ניחא לה כדאמרי' (גיטין דף מט:) יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא ואמרי' נמי* (קדושין מא.) טב למיתב טן דו:

מידי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף ד:
ב ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
ג ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד:
ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו:
ה ו ז מיי' פ"ו מהל' אישות הל' כג טוש"ע שם סימן לא סעיף לה לו:
ו ח מיי' שם הל' כג:

[צ"ע לרבה]

תוס' חד מקמאי פרק בית שמאי

הא דאמר שמואל טעמייהו דב"ש משום דאין תנאי בנשואין לטעמייהו דב"ש קאמר אבל שמואל גופיה ס"ל יש תנאי בנשואין דגר' בפרקין ובפ' המדיר קרשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אין צריכה הימנו גט ואוקימנא לשמואל כל הבועל ע"ד קידושין הראשונים הוא בועל ורב ס"ל כיון דבעל אחוליה אחליה לתנאיה. אבל בהכניסה לחופה ולא נבעלה או כשמסר האב לשלוחי הבעל לא אמר אחוליה אחליה לתנאיה והלכה כרב. והא דאמר הכא וב"ה מידע ידעי דנשואי קטנה דרבנן נינהו בדין הוא דהול"ל וב"ה ס"ל דיש תנאי בנשואין כשמואל גופיה דס"ל הכי אלא לדבריהם דב"ש קאמר הכי הר' אלפס פי' ופסק כעולא דאמר ממאנת לזיקתו ומסתברא כותיה דרב ושמואל ור"י דאפליגו במיאנה לזה מותרת לזה כלהו משמע דס"ל ממאנת לזיקתו. ופסק גם כשמואל ור"י דאמרי ממאנת לזה מותרת לאחים וה"ה שמותרת לעלמא אי מיאנה בכל האחים אבל לאותו שמיאנה אסור דכי אתא רבין אר"י מיאנה [בזה] מותרת לאחין ולא הודו לו. אמר אביי מאן לא הודו לו רב. רבא אמר לא הודו ר' אושעיה ואמרי לה רב אסי פי' אביי א' לא הודו לו רב אבל ר' אושעיה ורב אסי הודו דה"ק מיאנה בזה מותרת בזה לכל האחים ואפי' לזה שמיאנה מפני שאינה ממאנת לזיקתו וכמי שלא מיאנה בזה דמי אבל לעלמא אסורה. רבא א' לא הודו לו ר' אושעיה וכ"ש רב אבל רב אסי הודה דה"ק מותרת לכל האחים אבל לאותו שמיאנה בו אסורה מפני שממאנת לחצי זיקתו. ולעלמא נמי אסורה מפני שלא מיאנה אלא בו. אבל לכל האחים מותרת במקום שיש אחים דאין מיאון לחצי זיקה. אבל בחד יבם או בשני יבמין ומיאנה בכולן אסורה והיינו דלא כר' אושעיה. וה"ה לעלמא דמותרת אם מיאנה בכל האחים ואמרי לה (מיאון) מאי לא הודו לו רב אסי וכ"ש רב ור' אושעיה וה"ק מיאנה בזה מותרת לאחים כלומר כשיש אחים מותרת לכל האחים ולא לזה שמיאנה. וכ"ש אם אין אחים אסורה לזה שמיאנה בו דבחד יבם הכי נמי דמצי עקר א) ואפי' כשיש אחים דיש מיאון לחצי זיקה ומותרת לכל האחים ולא לזה שמיאנה בו ומיהו אם מיאנה בכל האחים מודה רב אסי דאסורה בכולהו וכיון דרבא ס"ל דר"י פליג עליה דר' אושעיה דהא א' רבא מאן לא הודה לו ר' אושעיה. ואמרי לה רב אסי וכ"ש ר' אושעיה דלא הודה לו אלמא לרבא ר"י ועולא פליגי ודאי אדר' אושעיה והלכתא כוותיהו דממאנת לזיקתו וזהו טעמו של הרב אלפס שפסק כעולא. והלכה כשמואל ור' יוחנן דאמרו מיאנה בזה מותרת בזה אבל לזה שמיאנה בו אסורה:

א) נראה דצ"ל אלא רבותא קאמר דאפילו כשיש אחים וכו'.

מסורת הש"ס

[לעיל סו. כתובות נב: ב"מ נג:]
[כתובות עג. גיטין פא:]
[כתובות י. קדושין מה:]
לעיל יג. קדושין מה.[ע"ש]
לקמן קיח: כתובות עס. קדושין ז. ב"ק קיא.

הגהות הב"ח

(א) במשנה ב"ש אומרים בבעל וב"ה כצ"ל ותיבות ולא ביבם נמחק: (ב) גמ' ניחא להו כי היכי דליפוק עלייהו: (ג) תוס' ד"ה אמר רב יהודה וכו' דבפ' המדיר נ"ב ריש דף ע"ג וע"ש בתוס': (ד) בא"ד וגרס הכא אמר רב יהודה אמר רב. נ"ב ולפי זה צריך לומר [דאביי לא] פליג ארבה דאמר התם דבאשה אחת מודה רב [דא"צ גט] ומשום הכי ס"ל לרב אליבא דב"ה דיש תנאי בנישואין וכן פי' הר"ן בפ' המדיר דאביי לא פליג ארבה [אע"ג] דאותביה ע"ש אבל הרב מהרש"א לוריא פי' הכא בע"א ול"נ שזה רחוק ואינו עיקר:

ומציא עקרא אלא ביאה ומאמר דהוא קעביד מציא עקרא זיקה דרחמנא רמא עלה לא מציא עקרא עולא אמר ממאנת אף לזיקתו מאי טעמא נישואי קמאי קא עקרא איתיביה רבא לעולא *כל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת ואמאי *תמאן השתא ותעקרינהו לנישואי קמאי ותתייבם צרתה צרת ערוה שאני דתני רמי בר יחזקאל *מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אסורה לאביו אלמא בשעת נפילה נראית ככלתו הכא נמי בשעת נפילה נראית כצרת בתו אמר רב *מיאנה בזה אסורה לזה מידי דהוה אבעלת הגט בעלת הגט לאו כיון דאיתסרא לה לחד איתסרא (א) להו לכולהו הכא נמי לא שנא *ושמואל אמר מיאנה בזה מותרת לזה ולא דמיא לבעלת הגט בעלת הגט הוא דקא עביד בה הכא היא קעבדא ביה דאמרה לא רעינא בך ולא צבינא בך בך הוא דלא רעינא הא בחברך רעינא רב אסי אמר מיאנה בזה מותרת אפילו לו לימא כרבי אושעיא סבירא ליה דאמר אינה ממאנת לזיקתו בחד יבם הכי נמי דמציא עקרא הכא בשני יבמין עסקינן דאין מיאון לחצי זיקה כי אתא רבין אמר רבי יוחנן מיאנה בזה מותרת לאחין ולא הודו לו מאן לא הודו לו אמר אביי רב רבא אמר רבי אושעיא ואמרי לה רב אסי: בית שמאי אומרים בפניו וכו': תניא אמרו להן בית הלל לבית שמאי והלא פישון הגמל מיאנה אשתו שלא בפניו אמרו להן ב"ש לבית הלל פישון הגמל במדה כפושה מדד לפיכך מדדו לו במדה כפושה מדקא אכיל פירי פשיטא נשואה היא והאמרי ב"ש נשואה לא ממאנה תרי קיטרי עבדו ביה: בית שמאי אומרים בפני בית דין וכו': תנן התם *החליצה והמיאונין בשלשה מאן תנא אמר רבה בית שמאי היא אביי אמר אפי' תימא בית הלל עד כאן לא קאמרי בית הלל אלא דלא בעינן מומחין אבל שלשה בעינן כדתניא *בית שמאי אומרים בפני בית דין וב"ה אומרים בפני בית דין ושלא בפני בית דין ואלו ואלו מודים שצריך שלשה רבי יוסי בר יהודה ורבי אלעזר ברבי *שמעון מכשירין בשנים אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה *כאותו הזוג: בית שמאי אומרים תמאן וכו': והא מיאנה חדא זימנא אמר שמואל עד שתגדיל ותאמר רוצה אני במיאונים הראשונים עולא אמר תרתי קתני או שתמאן ותגדיל ותיארס או שתמאן ותנשא לאלתר בשלמא עולא היינו דקתני עד שתגדיל *ותנשא אלא לשמואל עד שתגדיל ותאמר מיבעי ליה קשיא: **מתני'** אי זו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה אמה *ואחיה לדעתה [ד]השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר [ה]כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה צריכה למאן ר' (ג) אלעזר אומר אין *מעשה קטנה כלום אלא כמפותה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה רבי אליעזר בן יעקב אומר כל עכבה שהיא מן האיש כאילו היא אשתו כל עכבה שאינה מן האיש כאילו אינה אשתו: **גמ'** אמר רב יהודה ואמרי לה במתניתא תנא בראשונה היו כותבין גט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולית אנא בעיא להתנסבא ליה כיון דחזו דנפיש דיבורא אמרי

אתי

מידי דהוה אבעלת הגט. הקשה רבינו יהודה א"כ מיאנה בבעל אמאי מותרת לאביו ניחוש מידי דהוה אבעלת הגט שאסורה לאביו ואומר דשמא הכא שייך למיחש טפי כיון שאינה אשתו ואינה אסורה במיאון ה"ה דגט לא אסר לה כיון שאינה אשתו:

מאן לא הודו לו אמר אביי רב. משמע אבל ר' אושעיא הודה לו ומיאנה בזה מותרת לאחין דקאמר היינו לכל האחין ה"ל כרבי אושעיא דאמר אינה ממאנת לזיקתו מאן לא הודה לו רבי אושעיא די"ש לו דאין מיאון לכולה זיקה אבל רב אסי הודה לו דאית ליה אין מיאון לחצי זיקה הא לכולה זיקה יש מיאון והא דקאמר מותרת לאחין היינו אף לו כיון דאין מיאון לחצי זיקה היכא דאמרי אמרו רב אסי וכל שכן ר' אושעיא וכן פירש בקונטרס:

תרי קיטרי עבדו ביה. בירושלמי פריך אילו העושה דבר שלא כשורה מתירין ערוה שלו ומשני רב חסדא (היא) הדא אמרה עברה ומיאנה מן הנשואין ושלא בפניו על דעתייהו דבית שמאי מיאונה מיאון ואין זו קושיא כ"כ דאיכא למימר דקידושי קטנה דרבנן נינהו ואפקעינהו רבנן לקידושין מינייהו:

מכשירין בשנים. הוא הדין בחד אלא שצריך לעדות שמיאנה:

הלכה כאותו הזוג. פר"ת דוקא בדיעבד אבל לכתחילה לא דמכשירים דיעבד משמע:

אתי

ומציא עקרא. שלא תהא צריכה גט לביאתו דהא אמרי ב"ה ממאנת ביבם דומיא דבעל: נישואין קמאי עקרא. ושוב אין כאן זיקה: כל שיכולה למאן. בפרק קמא (לעיל ב:) בתו קטנה הנשואה לאחיו ולא קיבל אביה קידושין כגון שהשיאה אביה תחלה לאחר ונתגרשה והיא יתומה בחיי האב ויכולה למאן ולא מיאנה בו ומת צרתה חולצת (ג) שאינה צרת הבת להפטר משום צרת ערוה הואיל והבת יכולה למאן אינן נישואין גמורין ולא מתייבמת הואיל ולא מיאנה הבת הויא לה הך צרת ערוה במקצת: צרת ערוה שאני. דאע"ג דמהני מיאון לקטנה יבמה בעלמא למיפק בלא חליצה לא מהני לגבי ערוה אם מיאנה באביה שהוא יבמה למיהוי צרתה מותרת ליבם: דתני רמי בר יחזקאל. קטנה שמיאנה בבעל מותרת ליגשא לאביו (ד) דעקרתינהי לנשואין והויא כאנוסה ומפותה אבל מת בעלה ולא מיאנה בו ומיאנה ביבם אע"ג דנפקא בלא חליצה אלמא נישואי קמאי עקרא אפ"ה אסורה לאביו מפני מראית העין דמשעת נפילה דהנהו נישואי קמאי למיפל קמי יבם ולהצריכה מיאון לגבי יבם נראית כלתו של חמיה: ה"נ. אע"ג דעקרא לנישואי קמאי נראית צרתה כצרת בתו הואיל והנהו נישואי אחיו בבתו למרמי קמיה: מיאנה. יבמה באחד מן האחין יבמין אסורה לכולן: אבעלת הגט. אם נתן לה האחד גט פסלה על כולן: אמר אביי רב. לא הודה לו דאיהו אמר לעיל מיאנה בזה אסורה לזה: רבי אושעיא לא הודה לו. מדקאמר ר' יוחנן מותרת לאחין אע"ג דאיהו גופיה נמי במשמע ומיהו אי איכא אחין אין דהוה ליה מיאון לחצי זיקה כרב אסי אבל בחד יבם דמיאנה בזיקה שלימה אסורה ולרבי אושעיא אפי' בחד יבם נמי שריא דאין מיאון לזיקה: ואמרי לה רב אסי. נמי לא הודה לו וכל שכן רבי אושעיא דרבי יוחנן דוקא לאחין אמר ולא לו: במדה כפושה מדד. במדה כפויה מדד לשון אונאה כמודד בשולי המדה וחברו מצאתי בתוספתא דאהלות קדירה שהיא נתונה כו' היתה כפושה לשון הכפישני באפר (איכה ג) שהיה מפסיד נכסי מלוג שלה: תרי קיטרי עבדו ביה. שני קשרים עשו עליו לרעתו: והרי מיאנה חדא זימנא. בבעלה ואמאי קתני ותמאן ותנשא: רוצה אני. שמא חזרה: תרתי קתני. לאו למיהדר למאן זימנא אחריתי אלא תרתי מילי נינהו ממאנת ומתנת מליארס לאחר עד שתגדיל כדי שלא תחזור ותמאן בשני או אם רצתה להנשא ממאנת בבעל ותנשא לאלתר דתו לא ממאנת לבית שמאי דנשואה היא:

מתני' אין מעשה קטנה אלא כמפותה. כדקתני בת ישראל לכהן לא תאכל כו' דכמי שלא נשאת דמי: כל עכבה כו'. כל מה שהיא מעוכבת אצלו בשבילו כאילו היא אשתו ובגמרא מפרש מה היא: **גמ'** אתי

ז א מיי' פי"א מהל' גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יא וסי' קנג סעי' יד:

ח ב ג מיי' פ"ד מהל' איסות הל' ז ופי"א מהל' גירושין הל' ז סמג עשין מח טוש"ע שם סי' מג סעי' ב וסימן קנה סעי' א ב:

תוס' חד מקמאי

ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר איזו היא קטנה שצריכ' למאן כל שיודעת לשמור קדושיה אינה יודעת אינה צריכה למאן כבר כתבתי בזה כל הצורך בגיטין בפ' התקבל:

[לעיל ב:]

לעיל יג.

לעיל יב. [יג.]

(ג"ז שם)

[לעיל יב.]

לעיל קא: סנהדרין ג.

לעיל קא: [ע"ש דאיתא בפני ב"ד מומחים]

[לעיל קא: איתא בר' יוסי] ג"ז שם

[נ"ל ותמאן ותנשא]

[גירסת רי"ף ורא"ש או אחיה]

לעיל סט: [לקמן קח.] כתובות קא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' איתסרא לה לכולהו: (ב) שם במשנה ר' אליעזר אומר: (ג) רש"י ד"ה כל שיכולה וכו' שאין זו צרת הבת: (ד) ד"ה דתני רמי וכו' דעקרתינהו לנשואין.

אתי לאיחלופי בגיטא תקינו הכי *ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא תנו רבנן *[ב]אי זהו מיאון אמרה אי אפשי בפלוני בעלי אי אפשי בקידושין שקידשוני אמי ואחי יתר על כן אמר ר' יהודה אפילו יושבת באפריון והולכת מבית אביה לבית בעלה ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי זהו מיאון יתר על כן אמר רבי יהודה אפי' היו אורחין מסובין בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם ואמרה להם אי אפשי בפלוני בעלי הרי הוא מיאון יתר על כן אמר רבי (א) יוסי בר יהודה אפילו שיגרה בעלה אצל חנוני להביא לו חפץ משלו ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס תנא קטנה שלא מיאנה ועמדה ונשאת משום רבי יהודה בן בתירה אמרו נישואיה הן הן מיאוניה איבעיא להו נתקדשה מהו תא שמע קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו קידושיה הן הן מיאוניה איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי יהודה בן בתירה או לא אם תימצי לומר פליגי בקידושין או אפי' בנישואין ואם תימצי לומר פליגי אפילו בנישואין הלכה כמותו או אין הלכה כמותו ואם תימצי לומר הלכה כמותו בנישואין או אפילו בקידושין תא שמע אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירה *הלכה מכלל דפליגי ואכתי תיבעי לך דהוה נסיבא מעיקרא או דלמא מיקדשא ת"ש דכלתיה דאבדן אימרוד שדר רבי זוגי דרבנן למיבדקינהו אמרי להו נשי חזו גברייכו דקאתו אמרי להו ניהוו גברייכו דידכו אמר רבי אין לך מיאון גדול מזה מאי לאו דהוה נסיבא לא דהוה מיקדשא קדושי [ו]והלכה כרבי יהודה בן בתירה ואפי' בנישואין דקמא: רבי אלעזר אומר וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל חוזרני על כל צדדי חכמים ולא מצאתי אדם שהשוה מדותיו בקטנה כרבי אלעזר שעשאה רבי אלעזר כמטיילת עמו בחצר ועומדת מחיקו וטובלת ואוכלת בתרומה לערב *תניא רבי אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואין מיטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון רבי יהושע אומר [ז]בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון *אמר רבי נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע שרבי אליעזר השוה מדותיו בקטנה ורבי יהושע חלק מאי חלק אי אשתו היא תיבעי גט לרבי אליעזר נמי אי לאו אשתו היא מיאון נמי לא תיבעי אלא בכדי תיפוק: ר"א בן יעקב אומר וכו': ה"ד עכבה שהיא מן האיש ועכבה שאינה מן האיש א"ר יהודה אמר שמואל תבעוה לינשא ואמרה מחמת פלוני בעלי זו היא עכבה שהיא מן האיש מחמת בני אדם שאינם מהוגנין לי זו היא עכבה שאינה מן האיש אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו נתן לה גט זו היא עכבה שהיא מן האיש והוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה מיאנה בו זו היא עכבה שאינה מן האיש והוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה הא קתני לקמן הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה פרושי קמפרש: **מתני'** *[ח]הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה נתן לה גט והחזירה מיאנה בו ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה מותרת לחזור לו מיאנה בו והחזירה נתן לה גט ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו

זה

רש"י

אתי לאיחלופי בגיטא. שיכתבנו סופר בור בגט גירושין לגרש בו אשה: אפי' כשהיא יושבת באפריון. ונושאין אותה מבית אביה לבית בעלה לחופה ואמרה אי אפשי בו דאיכא למימר אי לא בעיא ליה סיחות ותזיל אפי' הכי הוי מיאון: אפי' אורחים. דליכא בית דין ותו דהכי מישתק שתקי ולא קא מודעי: אצל חנוני. דליכא אלא חנוני ואיכא למימר משום דאטרחה הוא להביא לו חפץ משלו: (ב) ל"ג והגדילה: נתקדשה. לאחר בלא מיאון: בקידושין. שנתקדשה לאחר פליגי דלא הוי מיאון אבל בנישואין מודו או דלמא אפי' בנישואין שנישאת לאחר בלא מיאון פליגי: הלכה כר' יהודה. אתרוייהו איתמר: דהוה נסיבא מעיקרא. לראשון ואפילו הכי נפקא במיאון קל: למיבדקינהו. אי הוו מיהדרין ממרדייהו: ועומדת מחיקו. אם בת כהן לישראל היא: וטובלת. מפני תשמיש ששמשה ואוכלת לערב בתרומה: ר' יהושע אומר זכאי במציאתה. דרבנן אפקרוה גביה והפקר בית דין היה הפקר: ומיטמא לה. אם כהן הוא ואע"ג דנישואין דידה דרבנן הא אוקימנא בהאשה כיון דירית לה הויא לה כמת מצוה: תבעוה לינשא. בעודה תחתיו ונתעכבה מלינשא בשבילו כאילו היא אשתו וצריכה מיאון: נתן לה גט זו היא עכבה מן האיש. דכיון שלא מיאנה בו גלויא דעתה דבשבילו היתה מעכבת אצלו ואשתו היא ליאסר בקרובותיה ופסלה בגיטו מן הכהונה: עכבה שאינה מן האיש. לא נתעכבה אצלו בשביל אישות: **מתני'** נתן לה גט. ואפי' היא קטנה הרי היא כשאר גרושות ואסורה בקרוביו: מותרת לחזור לו. אף על גב דאם לא החזירה ונישאת לאחר מתוך הגירושין ונתארמלה אסורה לראשון אפי' הכי כי החזירה ומיאנה בו אתי מיאון וגלי עלה דקטנה היא ובטלוה לגיטה ולא הוי בחזרה שניה כמחזיר גרושתו משניסת לאחר:

תוספות

אתי לאיחלופי בגיטא. פירוש שיכתבנו סופר בור בגט ומשמע מכאן לשבש מה שכתב בתיקוני גט מיאון לא רעינא ביה כו' אלא כתבינן ליה כדמשמע הכא: **קטנה** שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה קידושיה הן הן מיאוניה. והא דתניא לעיל וניסאת הוא הדין נתקדשה אלא לא חש לדקדק כיון שאין יודע חילוק בין קידושין בין נשואין: **תא** שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה. ואכולהו קאי בין אקדושין בין אנישואין מכלל דרבנן פליגי עליה אפילו בנישואין:

כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר. לאתויי בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה ובת כהן לישראל תאכל ולר' יהושע איפכא:

מחמת בני אדם שאינם מהוגנים לי זו היא עכבה שאין מן האיש. פירוש והוי מיאון ותימה דאם כן תיפשוט הא דבעי לעיל אי הלכה כר' יהודה בן בתירה בנישואין דהכא משמע בשאינה רוצה להנשא מחמת שאינן מהוגנין לה דהויא מיאון כ"ש אם נשאת לו ומשנת רבי אלעזר בן יעקב קב ונקי וי"ל דהכא לא איירי במיאון אלא (ג) בקטנה שנישאת שלא לדעתה קאי וקאמר עלה ר"א בן יעקב דאי אמרה מחמת בני אדם שאינן מהוגנים הוי שלא לדעתה מחמת פלוני בעלי הוי לדעתה וצריכה מיאון והשתא לא שייך מידי להיא דלעיל:

אלמא

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה יא:

י ב ג מיי' שם הלכה ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף ג:

יא ד ה מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' יהודה אפי' שיגרה כצ"ל ותיבות יוסי בר נמחק: (ב) רש"י ד"ה ל"ג והגדילה. נ"ב טעמו דהא לקמן פליגי בה רב ושמואל עיין בסוף דף קט: (ג) תוס' ד"ה מחמת וכו' אלא אקטנה שנישאת:

מסורת הש"ס

[תוספתא פי"ג]

[שבת קי: וש"נ]

לעיל סט: קו: כתובות קא. [תוספתא פי"ג]

[תוס' שם ע"ש]

כתובות קא.

יב א מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף י:
יג ב טוש"ע שם סימן קנג סעיף יג:
יד ג מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה טז סמג עשין שם טוש"ע שם סימן קנה סעיף י:
טו ד מיי' פ"ז מהלכות יבום הלכה יב סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קנג סעיף טז:

תורה אור

זה הכלל גט אחר מיאון אסורה לחזור לו מיאון אחר גט מותרת לחזור לו *הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו (א) לאחר וגירשה זה הכלל כל שיוצאה הימנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו: **גמ'** אלמא אתי מיאון ומבטל גט ורמינהי הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה זה הכלל כל שיצתה הימנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו אלמא לא אתי מיאון דחבריה ובטיל גיטא דידיה אמר רב יהודה אמר שמואל *תברא מי ששנה זו לא שנה זו (ב) אמר רבא ומאי קושיא ודלמא מיאון דידיה מבטל גט דידיה מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה ומאי שנא מיאון דחבריה דלא מבטל גיטא דידיה (ג) איידי דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו אזיל משבש ומייתי לה מיאון דידיה נמי לא ליבטל גיטא דידיה דאיידי דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו אזיל משבש ומייתי לה הא כבר שבשא ולא (ד) אישבשא אלא אי קשיא דחבריה אדחבריה קשיא מיאנה בו והחזירה נתן לה גט ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו טעמא דנתארמלה או נתגרשה הא מיאנה מותרת לחזור לו אלמא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה ורמינהי הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו זה הכלל כל שיצתה ממנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו אלמא לא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה אמר רבי אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו עולא אמר °כגון ששלשה בגיטין דמיחזיא כגדולה מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב *°מימינו בכסף שתינו עצינו במחיר יבאו [איכה ה] בשעת הסכנה נתבקשה הלכה זו הרי שיצאה מראשון בגט ומשני במיאון מהו שתחזור לראשון שכרו אדם אחד בארבע מאות זוז ושאלו את ר' עקיבא בבית האסורין [א]ואסר את רבי יהודה בן בתירה בנציבין ואסר אמר רבי ישמעאל בר' יוסי לזו לא הוצרכנו *לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כל שכן ברם כך שאלו הרי (ה) היתה אשת אחי אמו שהיא שנייה לו ונשאה אחיו מאביו ומת מהו שתמאן השתא ותעקרינהו לנישואין קמאי ותתייבם (צרתה) יש מיאון לאחר מיתה במקום מצוה או לא שכרו שני בני אדם בארבע מאות זוז ובאו ושאלו את רבי עקיבא בבית האסורין [ב]ואסר את רבי יהודה בן בתירה בנציבין ואסר אמר רב יצחק בר אשיאן ומודה רב שמותרת לאחיו של זה שנאסרה עליו פשיטא הוא ניהו דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו אבל אחיו לא מהו דתימא ליגזר האי אטו האי קמ"ל ואיכא דאמרי אמר רב יצחק בר אשיאן (ו) [ג]כשם שאסורה לו כך אסורה לאחין והא אינה מכרת בקריצותיהם ורמיזותיהם גזירה אחיו אטו הוא: **מתני'** [ד]המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם ורבי

רש"י

זה הכלל. כלומר אפילו פעמים הרבה גירשה והחזירה ומיאנהי אם נשאת לאחר מתוך גט אסורה לחזור לו מתוך המיאון מותרת לחזור לו: לאחר ומיאנה בו. כלומר חזרה ונשאת לשלישי ומיאנה בו: כל שיצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו. אף על פי שיצאה מצל (ז) אחרון במיאון לא בטליה לגיטא דידיה ובגמרא פרכינן רישא לסיפא: **גמ'** תברא. קשיין אהדדי: ומאי שנא מיאון דחבריה דלא מבטל גיטא. דקמא לאישתרויי לה לקמא: דאיידי דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו. דקמא: אזיל ומשבש לה. עד דממאנת בבתרא ומהדר לה: הא שבשא ולא אשתבשא. שהרי לאחר גירושין החזירה ולא יכול לפייסה שתעמוד עמו ומיאנה בו הילכך ליכא למיחש לה לשיבושא וכן כל היוצאת במיאון לא חיישינן לשיבושא דמסתמא פייסה כי הואי גביה שלא תמאן ולא איפייסה אבל כי נישאת לאחר מתוך הגט הולך ומפייסה ואמר מתחרט אני בגירושין והיא אוהבתו שהרי על כרחה יצאה ממנו סילכך הדרה וממאנת בשני: הא מיאנה מותרת לחזור. לראשון: אלמא אתי מיאון דחבריה. ומגלה על קטנות ומבטל גיטא מקמא: ששלשה בגיטין. שהוציאה שלש פעמים בגט דמיחזיא כגדולה תו לא הדרא לחד מינייהו דלא אתי מיאון דאחר לבטולי אבל קודם ששלש אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא ואי בעיא לאהדורה מהדר לה: מאן תנא. דאמרן לעיל מי ששנה זו לא שנה זו: בשעת הסכנה. שנגזר שלא יעסקו בתורה: בכסף שתינו. על ידי שכירות למדנו: את רבי ישמעאל בר' יוסי והסיר ל"ג אלא אדרב פליג ואמר לא את זו אסרו רבי עקיבא ורבי יהודה בן בתירא והנאי דקאמר היינו רב ורבי ישמעאל (ח) דרב נמי תנא הוא: לאיסור כרת. איסור אשת איש הפקעת ממנה בלא גט אלמא אין מעשה שלה כלום: לאיסור לאו. למחזיר גרושתו לא כ"ש (ט) דגלי דקטנה היא ולא הוה גיטה כלום: אשת אחי האם. שנייה מדברי סופרים גזירה משום אשת אחי האב שהיא ערוה: מהו שתמאן. בנישואין הראשונים שלא תהא שנייה לו ותתייבם אבל באיסות דערוה כגון אשת אחיו מאמו קטנה ומת ונשאה אחיו מאביו פשיטא לן דלא אתי מיאון דלאחר מיתה למישרי ערוה לייבומה: ומודה רב. אע"ג דלא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה נהי דלדידיה לא הדרה אבל לגבי אחיו נתבטל דלא תיהוי גרושת אחיו והא דקתני מתני' נתן לה גט אסורה בקרוביו היכא דתו לא נפיק מאחרים במיאון דלא איבטל גיטא הקמא: פשיטא. דהא תנן במתני' אתי מיאון ומבטל גיטא ואפי' דידיה לא אסרנא אלא איידי דמכרת ברמיזותיו אזיל ומשבש לה אבל אחיו ליכא למימר הכי: מהו דתימא ניגזור אחיו אטו הוא. דאי שריא ליה לאחיו אמרי הא חזינן דבטל גיטא ואתי איהו למינסב: **מתני'** מותרת ליבם. ולא אמרינן נישואין הראשונים מפילים יבמה לפני יבם והרי נאסרו עליו אותן נישואין בשעת שגירשה אחיו והויא ליה גרושת אחיו: ורבי

תוספות

אלמא אתי מיאון ומבטל גיטא ורמינהי הממאנת באיש כו'. (י) מגופה דסיפא הוה מצי לאקשויי דמאי טעמא אמרינן כל שיוצאה ממנו בגט אסורה ואמאי לא אמרינן אתי מיאונה ומפקע קידושי שני והוי כמו שזינתה אחר גירושין דמותרת לחזור לו כדתנן בפ"ב דסוטה (דף יח: ושם) אלא ניחא ליה לאקשויי רישא אסיפא:

(כ) **אזיל** ומשבש ומייתי לה. אבל לא ניחא ליה למימר דאפי' ליכא גט לא יחזיר דלמא אזיל ומשבש לה (תחתיו) דהא כיון דליכא למיחש למידי לא גזרינן: **אמר** ר' אלעזר תברא כו'. (ל) רבה הוא דמסיק הכי אע"ג דרב יהודה הוה בשינוייא קמא יודע היה רבה שכך היתה הקושיא ומשמיה דרבי אלעזר [נאמרה] וכה"ג בפרק כירה (שבת מד. ושם) דאמר רב הונא מטה שיחדה למעות כו' ומותיב רב נחמן בר יצחק כו' אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה כו' ולא קאמר משמיה דרב הונא כדמעיקרא לפי שהיה יודע האמת שרב יהודה אמרה:

כגון ששלשה בגיטין דמיחזיא כגדולה. וא"ת לר' אלעזר למה איצטריך למיתני מיאנה לאחר וגירשה תרי זימני וי"ל דקמ"ל אע"ג דגירשה תרי זימני לא חיישינן (מ) למיחזי כגדולה: **לאיסור** כרת התרת לאיסור לאו לא כ"ש. פירש בקונט' איסור כרת דא"א שהמיאון מפקיע הקידושין והקשה ריב"ן דלא דמי איסור אשת איש למחזיר גרושתו דמיאון מפקיע הקידושין שאומרת אי אפשי בקידושין שקדשוני אמי ואחי אבל גט לא מפקיע ולאו קושיא היא דמהאי טעמא שמפקיע המיאון איסור דאשת איש א"כ הויא כזונה אצלו ומותרת לחזור לו לאחר שגירשה כדתנן פרק שני דסוטה (דף יח: ושם) וריב"ן פירש איסור כרת התרת שמותרת בקרוביו והוא בקרובותיה אפי' למי שיצאה ממנו בגט דהיינו אשת אחיו ואחות אשתו ואין נראה דא"כ תיקשה למ"ד בסמוך כשם שאסורה לו כך אסורה לאחיו אלמא לאיסור כרת לא התרת: **יש** מיאון אחר מיתה באחיו או לא. דוקא הכא הוא דמיבעיא ליה באיסור שנייה דרבנן היא אבל באיסור ערוה דאורייתא תנן כל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת: היא

[גירסת הרי"ף הממאנת וכו' לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו כל שיוצאה הימנו וכו']

[ע' תוס' כתובות עב: מ"ש בשם ר"ת]

[פי' בתורה נמשלה כמים ערוך ערך כרת]

לעיל מב. לד.

רש"ל

רש"ל מ"ז

הגהות הב"ח

(א) במשנה לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו זה הכלל כל כצ"ל וכן בסמוך בגמ': (ב) שם אמר רבא ומאי קושיא. נ"ב מדברי תוס' ד"ה אמר ר' אלעזר משמע דגירסתם הוא כאן רבה וק"ל: (ג) שם דאיידי דמכרת: (ד) שם שבשא ולא אישתבשא: (ה) שם כך שאלו הרי שהיתה: (ו) שם ואיכא דאמרי אמר ר' יצחק בר אשיאן אמר רב כשם וכו' בקריצותיו ורמיזותיו גזירה: (ז) רש"י ד"ה כל שיוצאה וכו' אע"פ שיצתה מצל אחריו במיאון לא: (ח) ד"ה את ר' ישמעאל וכו' היינו רב ור' ישמעאל בר' יוסי דרב נמי: (ט) ד"ה לאיסור וכו' כ"ש דגליא מילתא דקטנה: (י) תוס' ד"ה אלמא וכו' אגופא דסיפא: (כ) בא"ד רישא אסיפא הס"ד ואח"כ מ"ה מיאון דידיה נמי לא ליבטיל גיטא דידיה אזיל ומשבש ומייתי לה: (ל) ד"ה אמר וכו' רבה הוא דמסיק וכו' יודע היה רבה: (מ) ד"ה כגון וכו' לא חיישינן דמיחזי כגדולה. נ"ב פי' ואם נשאת הו לאחר יוצאה במיאון:

גליון הש"ס

גמ' כגון ששלשה בגיטין. אף דבמתני' תני רק נתגרשה ב' פעמים י"ל דמתני' נקט לה אליבא דרבי דתרי זימני הוי חזקה ועולא נקט אליבא דרשב"ג דג' זימני הוי חזקה כ"כ בתשובת ב"ח ח"ב סי' יג:

תורה אור

ורבי אלעזר אוסר *וכן המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליבם ורבי אלעזר אוסר קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב [ג]והחזירה דברי הכל אסורה ליבם: גמ' אמר עיפה מאי טעמא דרבי אלעזר *הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסורא אמרו ליה רבנן לעיפה אי הכי חליצה נמי לא תיבעי וכי תימא הכי נמי והתניא משום רבי אלעזר אמרו חולצת אלא אמר עיפה ר' אלעזר לא ידענא מאי טעמא אמר אביי היינו טעמא דרבי אלעזר מספקא ליה אי מיתה מפלת אי נשואין הראשונים מפילים אי מיתה מפלת הא רמיא קמיה לייבום אי נשואין הראשונים מפילים הא עמדה עליו שעה אחת באיסור רבא אמר לעולם פשיטא לרבי אלעזר דמיתה מפלת ומיהו הכל בקיאין בגירושין ואין הכל בקיאין בחזרה אדרבה חזרה כיון דיתבא תותיה אית ליה קלא מי לא עסקינן דאהדרה באורתא ושכיב בצפרא רב אשי אמר היינו טעמא דרבי אלעזר דגזר הני משום יתומה בחיי האב והחזירה הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב והחזירה דברי הכל שאסורה ליבם האי מאי למימרא פשיטא אלא לאו הא קמ"ל טעמא דר' אלעזר דגזר הנך משום האי שמע מינה תניא כוותיה דרב אשי *מודים חכמים לר' אלעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא כיתומה בחיי האב והחזירה שאסורה ליבם מפני שגירושיה גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה בד"א שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה [ד]אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה אי נמי החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתייבמת משום רבי אלעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת בעא מיניה רבא מרב נחמן צרתה מהו אמר ליה *היא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה והא תניא משום רבי אלעזר אמרו היא וצרתה חולצת *היא וצרתה סלקא דעתך אלא לאו או היא או צרתה חולצת לאו תרוצי קמתרצת תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת:

מתני' [ה]שני אחין נשואין לשתי אחיות *קטנות ומת בעלה של אחת מהן [א]הלזו תצא משום אחות אשה [ב]וכן שתי חרשות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא הקטנה משום אחות אשה מת בעלה של גדולה רבי *אליעזר אומר [ו]מלמדין את הקטנה שתמאן בו רבן גמליאל אומר *אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה רבי יהושע אומר *אי לו על אשתו אי לו על אשת אחיו מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה: גמ' ומי שרי והתני בר קפרא לעולם ידבק אדם בשלשה דברים ויתרחק משלשה דברים ידבק בשלשה דברים [ז]בחליצה ובהבאת שלום ובהפרת נדרים ויתרחק משלשה דברים [ח]מן המיאון ומן הפקדונות ומן הערבונות מיאון דמצוה שאני: גופא תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בשלשה דברים בחליצה כאבא שאול דתניא *אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר בהבאת שלום דכתיב °בקש שלום ורדפהו (תהלים לד) ואמר

רש"י

ורבי אלעזר אוסר. מפרש טעמא בגמ': וכן המגרש היתומה. קטנה שהשיאוה אמה ואחיה והחזירה בין בקטנותה בין בגדלותה מותרת ליבם כדאמר דמיתה מפלת ובשעת מיתה היתה אשתו: קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה. בקטנותה °וקבל אביה (א) גיטה כדאמר בפרק נערה שנתפתתה (כתובות מו:) (ב) ומקבל את גיטה הרי היא כיתומה בחיי האב אע"פ שאביה חי הוא היא כיתומה לענין קידושין דשוב אין לו כח לקבל קידושיה כדאמר התם אם משהשיאה אין לאביה רשות בה: והחזירה בקטנותה אסורה ליבם. אם מת בקטנותה ואפי' לרבנן דגירושיה גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה דקידושי *קטנה אינן כלום הואיל ופקע זכות אב והיא אין לה יד והויא לה כגרושה ועומדת: גמ' עיפה. שם חכם: שעה אחת. באיסור גרושת אחיו שהיא בכרת: אי מיתת בעל מפלת. לייבום או כח נשואין הראשונים: בקיאים בגירושין. הכל רואין שגרשה דגירושין קלא אית להו אבל חזרה לית ליה קלא דזימנין דקא מהדר לה באורתא ושכיב בצפרא דלא חזו אינשי בחזרתה ואמרי זה מייבם גרושת אחיו: מי לא עסקינן. מי ליכא לאוקומי נמי מתני' בהכי דזימנין דהוי הכי: דגזר הנך. כל מוחזרת גזר משום יתומה בחיי האב דלאמרי' במתני' דלאחר חזרתה הרי היא כגרושה: פשיטא. דהואיל ואין לאביה רשות בה והיא קטנה אין חזרתה חזרה והרי היא כגרושה אלא להכי תנייה במתני' לאשמועינן דטעמא דקמייתא משום הא: בד"א. דחכמים מודים כשגירשה כשהיא קטנה וקבל אביה גיטה והחזירה כשהיא קטנה דאין כח לא לאביה ולא לה לקדשה ומת כשהיא קטנה דלא בעלה משגדלה דתהוי ביאה משגדלה קידושין: וגדלה אצלו. אמרי' שהם ביאה ראשונה משגדלה קידושין הן: משום ר' אלעזר אמרו כו'. ומדקתני לעיל ומודים חכמים לרבי אלעזר ביתומה בחיי האב אלמא איירי בה רבי אלעזר דטעמא דבאחרנייתא משום הא: צרתה. דמוחזרת גדולה לר"א מהו: היא גופא גזירה. משום יתומה בחיי האב: גזירה לגזירה. צרתה אטו היא: היא חולצת. אם בא יבם להזקק לה חולצת ופוטרת צרתה ולא מתייבמת אבל אם נזקק לצרתה או חולצת או מתייבמת והיא נפטרת: מתני' תצא משום אחות אשה. ופטורה מחליצה ומייבום: מת בעלה של גדולה. ונפלה לפני בעל הקטנה זיקתה של גדולה שהיא מן התורה אוסרת הקטנה עליו דנישואיה מדרבנן ולא אלימא לאפקועי זיקה דאורייתא והויא לה אחות זקוקתו ומה יעשו: רבי אליעזר אומר מלמדין הקטנה שתמאן בו. ותעקור נישואיה ויהא מייבם את הגדולה: ר"ג אומר. אין זיקתה אוסרת את זו דר"ג סובר אין זיקה כלומר לא אלימא זיקה כדפי' בפ' ר"ג (לעיל נא.) הלכך אם מיאנה מיאנה ותתייבם גדולה ואם לאו תמתין קטנה אצלו עד שתגדיל ויהיו נישואיה גמורין ותצא הלזו משום אחות אשה אבל מיחלץ לגדולה לא דפסל את הקטנה עליו משום אחות חלוצה: אי לו. אוי לו: מוציא את אשתו בגט. ואין מלמדין אותה למאן כדאמר בגמ' יתרחק אדם מן המיאונין ומיתב נמי לא יתבה תותיה דקסבר יש זיקה אלא תצא בגט וזו לא תתייבם משום אחות גרושה אלא תצא בחליצה: גמ' ומי שרי. ללמד קטנה שתמאן: ידבק אדם כו'. מפרש טעמא דכולהו לקמן: מן ערבון. שלא יהא ערב: כאבא שאול. פרק החולץ הכונס יבמתו לשם נוי וכו':

וא"ר

תוספות

היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה. פי' בקונטרס היא גופה גזירה משום יתומה בחיי האב ואין נראה לר"י דהא רב אשי הוא דאמר להאי טעמא ולא רבא אלא יש לפרש היא גופה גזירה שמא יאמרו העולם ייבם גרושת אחיו לפי שהכל בקיאין בגירושין ואין הכל בקיאין בחזרה כדאמר רבא לעיל ולאו דוקא קאמר גזירה לגזירה דלא שייך הכא אלא כלומר איננה אלא איסורא דרבנן:

ויתרחק מן המיאונים. פר"ח בריש פירקין (לעיל קז:) בשם גאון דאין לקדש יתומה עד שיביאו ראיה שהיא בוגרת כדי להתרחק מן המיאונים והא דתקינו לה רבנן נישואין כדאמר לקמן (דף קיב:) צריך לומר לדברי הגאון דהיינו דוקא היכא שיש לחוש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ומיהו מהכא אין לו ראיה אלא שלא ילמדוה למאן:

אתיא

עין משפט נר מצוה

טז א ב מיי' פ"ז מהל' יבום הל' יג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעג סעיף טז:
יז ג מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף יז:
יח ד מיי' פ"ז מהל' יבום הלכה טו סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קעה סעיף ט:
יט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:
כ ו ז מיי' פי"א מהל' גירושין הל' טו:

תוס' חד מקמאי

תניא מודים [חכמים] לר"א (ביבמה) [בקטנה] שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא יתומה בחיי האב והחזירה שאסורה ליבם מפני שגירושיה גירושים גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה לכאורה משמע שמותרת לעלמא בלא חליצה מפני שהיא ערוה מן התורה אלא דבירושלמי משמע שיתומה בחיי האב צריכה חליצה וטעמא דמילתא אע"פ שהיא ערוה מן התורה אין הכל בקיאים בחזרתה שאין חזרתה חזרה גמורה ולפיכך צריכה חליצה: בעא מניה רבא מרב נחמן צרתה מהו א"ל היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה הלכך צרתה או חולצת או מתיבמת אליבא דר"א הוא דדייק וקמבעיא ליה הכי דאילו לרבנן אם אינה יתומה בחיי האב אפי' היא מותרת ליבם. ואם היא יתומה בחיי האב כיון דהיא ערוה מן התורה פשיטא שצרתה [צרת] [ערוה היא] ואינה מתיבמת אלא ודאי אליבא דר"א קא מבעיא ליה וה"ר אלפס שכתב א) לא ירדנו לסוף דעתו וכתב ב) והא זיקת ב' יבמין דרבנן היא משום גזרת ב' יבמות הבאות מבית אחד ומ"ש התם דצרתה אינה מתיבמת אע"ג דאיהי גופה גזירה (גזרי') [ואנן ניקום ונגזור] גזירה לגזירה והכא צרתה מותרת דלא גזרי' גזירה לגזירה. איכא למימר האי דגזרי' גזירה לגזירה דגזר ר"א משום יתומה בחיי האב קלישא ליה דהא כולה לרבנן לא גזרי' [ולכן] אפי' לר"א לא גזר בצרתה:

א) נראה דז"ל ורב אלפס שכתב גם ביתומה בחיי האב לרבנן צרתה או חולצת או מתייבמת לא ירדנו לסוף דעתו. כצ"ל ועי' בבעל המאור ורמב"ן במלחמות בזה. ב) נראה דחסר כאן מי הוא הכותב או דצ"ל ומה דיש להקשות לכאורה וכו'.

מסורת הש"ס

לעיל כח. מא.
[לעיל כא: וש"נ]
[לעיל יא:]
[נ"ל יתומות קטנות וכ"א במשנה שבמשניות]
(נ"ל אלעזר)
לעיל יח. עט: נדה ח.
לעיל כט.
[לעיל ג.] ודף לט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קטנה וכו' וקבל אביה גיטה. נ"ב ומה שקשה על זה דהרי כאן פרש"י דהיינו בקיבל אביה ובמשנה האב וכאי פרש"י היכא דניסת שוב אין לאב זכות בה אף לקבל את גיטה עי' מהרש"א פלדווי: (ב) בא"ד ומקיבל את גיטה הרי היא כיתומה:

הגהות הגר"א

[א] במשנה הלזו. נמחק (וכן ליתא במשניות ובירושלמי): [ב] שם וכן שתי חרשות. נמחק (דכולהי דינייהו קתני לקמן בפרק חרש וכאן לא נחית להכי משו"ה לא תני בסיפא ג"כ פקחת וחרשת):

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קטנה שהשיאה וכו' וקבל אביה גיטה וכו'. ע' קדושין מג ע"ב ברש"י ד"ה היא ואביה ובסנהדרין סט ע"א ברש"י ד"ה קנאה. ועי' קידושין דף י ע"א תוד"ה ומקבל ושם מג ע"ב תוד"ה תנן התם:

ואמר רבי אבהו *אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא °בקש שלום ורדפהו וכתיב התם °רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד: בהפרת נדרים כרבי נתן דתניא *רבי נתן אומר *הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן ויתרחק משלשה דברים מן המיאונין דלמא גדלה ומיחרטא בה מן הפקדונות בבר מתא דבייתיה כי בייתיה דמי מן הערבון בערבי שלציון דא"ר יצחק מאי דכתיב °רע ירוע כי ערב זר רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים ולערבי שלציון ולתוקע עצמו לדבר הלכה מקבלי גרים כר' חלבו דאמר ר' חלבו *קשים גרים לישראל כספחת בעור ערבי שלציון דעבדי שלוף דוץ תוקע עצמו לדבר הלכה דתניא רבי יוסי אומר כל האומר אין לו תורה אין לו תורה פשיטא אלא כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה הא נמי פשיטא אלא דאפילו תורה אין לו מאי טעמא אמר רב פפא אמר קרא *°ולמדתם ועשיתם כל שישנו בעשיה ישנו בלמידה כל שאינו בעשיה אינו בלמידה ואיבעית אימא לעולם כדאמריתו מעיקרא כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה לא צריכא דקא מגמר לאחריני ואזלי ועבדי מהו דתימא אית ליה אגרא לדידיה קמ"ל ואיבעית אימא תוקע עצמו לדבר הלכה בדיינא דאתי דינא לקמיה וגמר הלכה ומדמי *מילתא למילתא ואית ליה רבה ולא אזיל משאיל דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן לעולם *יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנאמר °הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל וגו' מפחד בלילות מפחד של גיהנם שדומה ללילה: ר"ג אומר אם מיאנה וכו': בעא מיניה רבי אלעזר מרב מאי טעמא דר"ג משום דקסבר קידושי קטנה מיתלא תלו וכי גדלה גדלי בהדה אע"ג דלא בעל או דלמא משום דקסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין אי לא בעל לא אמר ליה היינו טעמא דר"ג משום דקסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין אי לא בעל לא אמר רב ששת אמינא *כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא דתניא המקדש את הקטנה קידושיה תלויין מאי תלויין לאו כי גדלה גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל אמר ליה רבין בריה דרב נחמן הא מילתא דקטנה מיתלא תליא וקיימא אי בעל אין אי לא בעל לא דאמרה הוא עדיף מינאי ואנא עדיפנא מיניה וסבר רב אי בעל אין אי לא בעל לא והא *איתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני ושמואל אמר צריכה גט משני מאי

רש"י

וא"ר אבהו. במסכת קידושין: אתיא רדיפה רדיפה. תשלום שכר גדול להבאת שלום שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כגמילות חסדים דכתיב בהו ימצא חיים צדקה בעולם הבא וכבוד בעולם הזה: כאילו בנה במה. בשעת איסור הבמות דחוטא הוא דכתיב (דברים כג) וכי תחדל לנדור וגו' הא לא תחדל יהיה בך חטא: כאילו הקריב קרבן. שעבר עליו שתי עבירות אלא ילך אצל חכם ויתירנו כדי שלא יהא רגיל בכך: בבר מתא. לא יקבל פקדון מבן עירו: דבייתיה כי בייתיה דמי. שרגיל אצלו ויטול את שלו ויחזור ויתבענו: שלציון. שם מקום שמניחין הלוה ותופסין הערב לישנא אחרינא שלציון קוראין שם הערבון על שם נוטריקון שלוף דוץ (א) שולף עצמו מן הלוה ותוקע עצמו על הערב: דוץ. לשון תיקוע כדאמר דצה שלפה (שבת דף ג:): רע ירוע. רעה אחר רעה: כי ערב זר. המערב זרים גרים בישראל והנכנס בערבון נמי משמע: ולתוקע עצמו. שיפא דקרא ושונא תוקעים בוטח וכולה מפרש לה: תוקע עצמו לדבר הלכה. שאומר הריני שונה ואיני מקיים ואקבל שכר למוד: קשים גרים. שאין בקיאין בדקדוקי מצות ולמדין ישראל ממעשיהן: כספחת. לישנא דקרא נקט ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב (ישעיה יד): אין לו תורה. אינו עוסק בתורה: אין לו תורה. אין מקבל שכר למוד: אלא תורה. (ב) ואין מקיים: אפילו תורה. אפי' שכר לימוד אין לו: ואיבעית אימא. כדמעיקרא אין לו אלא תורה ודקאמרת האי נמי פשיטא לא צריכא כו': אית ליה אגרא. דעשיה: וגמר הלכה. יודע הלכה* (ג) שאין דומה לדין הבא לפניו כל כך ומדמי מילתא למילתא ולא משאיל לרביה והיינו תוקע שסומך ונשען על ההלכה שהוא יודע: גבורים. דיינים: שלשלמה. שהשלום שלו: מטתו. בית המקדש ששם לשכת הגזית: מאי טעמא דר' גמליאל. דאמר כשתגדיל זו תצא (ד) זו בולא כלום: גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל. דניקדשה השתא מ"מ משגדלה תפסי קידושי מעיקרא ואיגלי מילתא למפרע דזיקה דהך לא כלום הוא: או דלמא. קידושין קמאי לא כלום נינהו ומשום קידושין דבעילה דמשגדלה נפקא הך יבמה ואע"ג דזיקה קודמת לקידושין קסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה דאתי קידושי ומבטלי לזיקה: מיתלא תלי. כל ימי קטנות ספק יבעול משתגדיל ותהיה אשתו ספק לא יבעול ולא סמכה דעתה: דאמרה איהו עדיף מינאי. ויוליאני בגט בעל כרחי: ואנא עדיפנא מיניה. וכל זמן שארצה אצא במיאון על כרחו: מאי

תוספות

אתיא רדיפה רדיפה. אבל מדכתיב לעיל מי האיש החפץ חיים וגו' לא מצי דייק דלמא קאי אכולא פרשתא נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב וגו' דהיינו כל התורה כולה אי נמי (ה) הכא כתיב צדקה חיים וכבוד דלא הוה *נפקא לן מההוא קרא בפ"ק דקידושין (דף מ.) דאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא: הנודר כאילו בנה במה. וי"מ דנפקא לן חדלה חדלה כתיב הכא וכי תחדל לנדור וכתיב התם חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב ואמר בפ"ק דברכות (דף יד. ושם) אל תקרי במה אלא במה וג"ש דחדלה דריש בפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר שמואל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע אמר ר' אבהו מאי קראה כתיב הכא וכי תחדל לנדור וכתיב התם שם רשעים חדלו רוגז: רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים. אמר ר"י דהיינו היכא שמשיאין אותן להתגייר או שמקבלין אותן מיד אבל אם הן מתאמצין להתגייר יש לנו לקבלם שהרי מצינו שנענשו אברהם יצחק ויעקב שלא קבלו לתמנע שבאתה להתגייר והלכה והיתה פלגש לאליפז בן עשו ונפק מינה עמלק דצערינהו לישראל כדאמרינן בהגדת חלק (סנהדרין צט:) וגם יהושע קבל רחב הזונה *ונעמה ורות המואביה וברים פרק במה מדליקין (שבת לא.) שגייר הלל אותו שאמר גיירני על מנת שתשימני כ"ג ואותו דעל מנת שתלמדני כל התורה כולה ואע"פ שלא היו מתאמצין להתגייר יודע היה הלל בהן שסופם להיות גרים גמורים כמו שעשה לבסוף: מהו דתימא אית ליה אגרא. תימה דאמרי' בפרק בתרא דיומא (דף פז.) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו ומפרש טעמא התם שלא יאמרו הרב בגיהנם ותלמידו בגן עדן ועוד קשה לר"י הרי אחר דר"מ למד לפניו ואפ"ה יצא לתרבות רעה ושמא היכא שהוא רע מתחלה קודם שמלמד אחרים התם לא שייך האי טעמא אבל היכא שהיה טוב מתחלה אז ודאי אין חטא בא על ידו ואחר מתחלתו היה רע כדאמר בחגיגה (דף טו:) שכלי זמר לא פסק מתוך ביתו וגם ספרי צדוקים היו נושרים מחיקו: ששים גבורים סביב לה. פירש בקונטרס [הכא] ובסנהדרין (דף ז.) דאלשכת הגזית קאי וקשה דה"ל למימר ע' או ע"א אלא י"ל דאששים ריבוא ישראל קאי*: אחוזי חרב. משמע ליה מזויינין בדין כדדרשינן בסנהדרין (דף נו.) מויחגור דוד חרבו שדנו לנבל בסנהדרין ואע"ג דבתורה כתיב חגור חרבך על ירך גבור (תהלים מה): וכי גדלה גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל. ואפי' סבירא לן מקדש אחות יבמה לא נפטרה יבמה מ"מ היכא שהקידושין היו באים ממילא נפטרה יבמה מעצמה: הוא עדיף מינאי. פירוש שיכול להוציאני בגט בעל כרחי ואנא עדיפנא מיניה שאוכל למאן בו כל זמן שלא בעל והיינו דוקא מן התורה יכולה למאן אבל מדרבנן אין יכולה משהביאה ב' שערות דתנן בפ' בא סימן (נדה נב.) עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות והיינו אפילו לא בעל דבבעל לא הוה פליג רבי יהודה עד שירבה השחור על הלבן כדאמר התם בגמרא דמודי רבי יהודה בבעל: קסבר

תוס' חד מקמאי

אתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט ושמואל אמר צריכה גט משני אוקימנא כשבעל אבל כשלא בעל אפי' לרב צריכה גט משני והוי יודע דבין לרב בין לשמואל דאם לא בעל צריכה גט משניהם. מראשון צריכה גט מרבנן אע"ג דלא בעל כיון שהיא גדולה אינה יוצאה במיאון ומשנה שלימה שנינו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא ב' שערות ותנן נמי כל מקום שיש חליצה אין מיאון וכ"ש משני דצריכה גט דקידושי ראשון אינם קידושין אלא מדרבנן דלא סבירא לן קדושי קטנה מתלה תלו וקיימי וכי גדלה גדלי בהדה ואע"ג דלא בעלה הלכך היכא דלא בעל אין בזה מחלוקת דרב ושמואל מודו שצריכה גם מראשון ומשני לא נחלקו רב ושמואל אלא כשבעל אי הוו קדושי ראשון קדושי תורה או לא אליבא דרב קידושי ראשון קדושי תורה הם אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין וקדושי תורה הם ואם בא אחר וקדשה אינה צריכה גט משני ושמואל ס"ל כל הבועל ע"ד קידושי הראשונים הוא בועל וקדושי הראשונים אינם קדושי' של תורה אלא מדרבנן וצריכה גם משניהם. ובודאי איכא לאקשויי לשמואל מהא דתניא המקדש את הקטנה קרושיה תלויין א) ואיכא לאקשויי לה מהא דתניא לעיל אבל אם גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה או כשהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת חולצת או מתייבמת משום ר"א אמרו חולצת ולא מתייבמת ולשמואל אמאי מתיבמת לרבנן האי אין חורתה חזרה גמורה אלא אמר לך שמואל טעמא ב) דרבנן דמתני' משום דקדושי קטנה כי גדלה גדלו בהדה ואע"ג דלא בעל והני תנאי דמקשת לי מינייהו ס"ל כר"ג ופליגי רבנן עליה ג) ורב נמי ס"ל דלית ליה לר"ג האי סברה דגדלה בהדה אע"ג דלא בעל ואנא דאמרי כרבנן וכרב כשלא בעל. ולדידי כי בעל ולא בעל כי הדדי נינהו דכל הבועל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל ועי"ל דההיא דתניא לעיל וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתייבמת ס"ל לשמואל ד) דכי גזר ר"א משום יתומה בחיי האב ולא גזר גדולה אטו קטנה דלא מחלפה אלא כי גזר ר"א גדולה אטו גדולה דעלמא אטו גדולה אצלו אע"ג דבעל אין חורה חזרתה גמורה דכל הבועל ע"ד קידושי' הראשונים הוא בועל ואנא דאמרי כר"א ולפי הפי' הזה יש להעמיד הגירסא הכתובה בספרים בפ' המדיר גבי האי פלוגתא דר"א ורבנן והכי איתא התם בהא פליגי דרבנן סברי אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין ור"א סבר אין אדם יודע ומחקו מן הספרים דר"א סבר אין אדם יודע וגרסי הכי ור"א סבר אע"ג דאדם יודע גזרה משום יתומה בחיי האב. ולפי מה שפירשתי א"צ למחוק מן הספרים דוודאי דר"א לא גזר גדולה אטו קטנה דלא מחלפא אלא גדולה אטו גדולה גזר דמחלפי ומאי גדולה גדולה אצלו. וס"ל לר"א דכשגדלה אצלו אע"ג דבעל אין חזרתו חזרה גמורה דכל הבועל ע"ד קידושין הראשונים הוא בועל ושמואל דאמר כר"א וההיא דקתני קידושין תלויין אמר לך שמואל רבנן היא ואנא דאמרי' כר"ג וליכא לתרוצי לשמואל דה"ק קידושין תלויין עד שיבעול בפירוש לשם קידושין לאחר שהגדילה דא"כ קידושין קמאי לא מהני ולא מידי והאי קידושין תלויין כדפרשי' ריש שמעתי' איפריק' ליה אבל דברי ה"ר אלפס שכתב בזה לא מפרקי הוא (איפריקא ליה) ואין כאן ספק לא לרב ולא לשמואל כדפרישית והוא פי' נכון וברור. והלכתא כרב הלכך כשבעל אחר שגדלה אצלו קידושי ראשון קידושין [מה"ת] וא"צ גם משני וכשלא בעל לאחר שגדלה אצלו קידושי ראשון אינם קידושין מדאורייתא אלא הן קידושין מדרבנן הלכך צריכה גם משני ומראשון נמי צריכה גם דאינה יוצאה במיאון אחר שהביאה ב' שערות וזהו דבר ברור:

א) נראה דצ"ל ועוד איכא לאקשויי עליה וכו'. ב) נראה דצ"ל טעמיה דר"ג דמתני' וכו'. ג) נראה דצ"ל ורב ס"ל דר"ג נמי לית הך סברא וכו'. ד) הלשון משובש ונראה דצ"ל דס"ל לשמואל דלא גזר ר"א משום יתומה בחיי האב דלא גזר גדולה אטו קטנה וכו'.

עין משפט נר מצוה

גירסת רש"ל כתיב הכא ונפקא כו'

כא א מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רג סעיף ג:
כב ב מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ח סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ח סעיף ב:
כג ג מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה כג:
כד ד מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף כא:

[וכן פרש"י בשיר השירים]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שלציון וכו' שלוף דוץ הס"ד ואח"כ מ"ה שלוף דוץ שולף עצמו מן הלוה ותוקע ודן עצמו: (ב) ד"ה אלא תורה שאינו מקיים נ"ב ס"א אין לו אלא תורה אינו עוסק בשום מצוה בעולם אלא בתורה אינו מקבל עליה שכר אלא שכר ת"ת ואין מקיים אפילו תורה וכו': (ג) ד"ה וגמר הלכה יודע הלכה אלא דומה כצ"ל ותיבת שאין נמחק: (ד) ד"ה מאי טעמא וכו' תצא יבמתו בולא כלום: (ה) תוס' ד"ה אתיא וכו' אי נמי התם כתיב צדקה וכו' דלא הוה כתיב הכא ונפקא לן:

לעיל מז: קידושין ע. נדה יג:

סנהדרין ז.

מאי לאו דלא בעל לא דבעל אי דבעל מאי טעמא דשמואל קסבר כל הבועל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל והא פליגי בה חדא זימנא דאיתמר *קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט רב אמר צריכה הימנו גט כיון דנסבה אחולי אחליה לתנאיה ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט כל הבועל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל צריכא (א) דאי איתמר ההיא בההיא קאמר רב משום דאיכא תנאה וכיון דבעל אחליה לתנאיה אבל בהא אימא מודה ליה לשמואל ואי איתמר בהא בהך קאמר שמואל אבל בהך אימא מודה ליה לרב צריכא ומי אמר רב כי בעל אין אי לא בעל לא והא ההיא עובדא דהוה בנרש ואיקדישה כשהיא קטנה וגדלה ואותביה אבי כורסייא ואתא אחרינא וחטפה מיניה ורב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו התם ולא הצריכוה גיטא מבתרא אמר רב פפא בנרש מינסב נסיבי והדר מותבי אבי כורסייא רב אשי אמר הוא עשה *שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה אמר ליה רבינא לרב אשי *תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות אמר רב יהודה אמר שמואל *הלכה כרבי אליעזר וכן אמר רבי אלעזר הלכה כרבי אליעזר:

מתני' מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהם פוטרת צרתה וכן שתי חרשות קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה פקחת וחרשת ביאת הפקחת פוטרת החרשת ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת גדולה וקטנה ביאת הגדולה פוטרת הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת הגדולה:

גמ' וחרשת בת חליצה היא והתנן *חרש שנחלץ וחרשת שחלצה וחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר רב גידל אמר רב אביאה *רבא אמר אפילו תימא אחליצה כאן בחרשת מעיקרא כאן בפקחת ואח"כ נתחרשה חרשת מעיקרא כי היכי דעל הכי נפק פקחת ואחר כך נתחרשה לא דמעכבא בה קרייה איתיביה אביי וחרשת מעיקרא בת חליצה היא והתנן* שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין לשתי נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא לעולם מאי לאו בחרשת מעיקרא וקתני כונס אין חולץ

מאי לאו דלא בעל · ראשון מגדלה וקאמר רב אינה צריכה גט משני דהלו קידושין הראשונים כשגדלה: כשבעל · לפיכך אינה צריכה גט משני דבעילה שבעל הראשון משגדלה סתמא לשם קדושין נתכוון דיודע היה שאין קידושי קטנה כלום: על תנאי · שאין עליה נדרים או מומין: וכנסה סתם · ואח"כ נמצאו עליה נדרים צריכה גט דביאה לשם קידושין הואי דיודע היה שאין קידושין הראשונים כלום: ה"ג צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דליכא תנאי והכי איתא בכתובות פ' המדיר (דף עג·):דאי איתמר בהא· גבי קטנה שלא מיאנה בהא קאמר רב דאסיק אדעתי' לבעול לשם קידושין משגדלה משום דליכא תנאה אין פסול קידושין הראשונים משום תנאי אלא משום קטנות ואדם יודע שאין קידושין הראשונים כלום וחזר ובעל לשם קידושין: אבל בההיא · דאיכא תנאי אימא מודה לשמואל ואדעתא דתנאי בעיל כסבור שאין עליה נדרים וקיימא תנאי שביניהן: אבי כורסייא · באפריון וקס"ד כשאר חופות שעדיין לא בעלה ואפ"ה לא הצריכוה גיטא מבתרא אלמא חלו קדושי קמאי: מינסב נסבי · ונתקדשה בבעילה משגדלה: וקא אפקעינהו לקידושין מיניה · דכל דמקדש תולה בדעת חכמים הוא דהא כדת משה וישראל קאמרינן ורבנן אמרי דחוטף אשה מבעלה לא ניהוי קידושין: תינח דקדיש בכספא · איכא למימר דאפקעינהו לקידושין;ושוו מעות מתנה דהפקר ב"ד היה הפקר: קדיש בביאה· מאי הפקר ב"ד איכא למימר: שויוה לבעילתו בעילת זנות · והוא בדעתם תלה: כר' אליעזר · דמלמדין הקטנה למאן: **מתני'** · שתי יתומות · נכריות: או חליצתה· לאחר שתגדיל: קטנה וחרשת · לא ידעינן בהי ניחא ליה והי חשיבה אשתו טפי: **גמ'** וחרשת בת חליצה היא · דקתני מתניתין וכן שתי חרשות: כי היכי דעל · לבעל הראשון שכנסה ברמיזה הכי נמי נפיק מיבם ברמיזה: נשואין שתי נכריות · פקחת לפקח וחרשת לחרש: כונס · שאינה בת חליצה משום קרייה אלא כונסה ואם רצה להוציאה אח"כ מוציאה בגט שכשם שנכנסה ברמיזה כך תצא ברמיזה ולא צריכה חליצה: כונס ואין מוציאה לעולם · שאין גיטו מפקיע קידושי אחיו פקח שהזקיקוה לו ליבום:

קסבר שמואל כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל · וא"ת לשמואל דלית ליה דקדושין גדלי בהדה מ"ט דר"ג ולעיל בריש פ"ב (דף יח·) משמע דשמואל אית ליה מילתא דר"ג דפריך אמילתיה ואי אין זיקה תיבטל דהא אמר ר"ג כו' וי"ל דלשמואל נ"ל דמיירי (ב) כדמפרש בהדיא שבועל לשם קידושין ועוד אור"י דהתם כיון דיבמתו ואשתו שתיהן לפניו אפילו בסתמא בועל לשם קידושין כדי לדחות יבמתו ממנו דבאשתו ניחא ליה מיבמתו ומיהו קשה דתיקשה לשמואל מדרבנן דרבי אליעזר כשהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אלנו דמסתמא בועל לשם קידושין דליכא למימר דאיירי כשפירש שבועל לשם קידושין דא"כ היכי פריך מיניה בהמדיר (כתובות דף עג: ושם) *לרב אלא ע"כ כשבועל סתם ולא מצי לאוקומי כשפירש דא"כ היינו החזירה כשהיא גדולה ואר"י דשמואל סבירא לי' כר"ש בן יהודה (משום ר' ישמעאל) דאמר בהמדיר (ג"ז שם) אם בעלו לא קנו אי נמי כר' ישמעאל דאמ' שמואל* משום רבי ישמעאל והיא לא נתפסה כו': **והא** אפליגו בה חדא זימנא · תימה לר"י והא תרוייהו צריכי דאי אתמר ההיא דאמר רב צריכה הימנו גט ה"א צריכה מספק דלא ידעינן אי בעל לשם קידושין אם לאו קמ"ל דאין צריכה גט משני דודאי ראשון בעל לשם קידושין ואי אתמר ההיא דקאמר שמואל צריכה גט משני ה"א היינו מספק ומראשון נמי צריכה גט מדאורייתא דסתמא לשם קידושין בעל ואר"י דהכי פריך והא איפליגו בה חדא זמנא ואמאי פליגי בשני מקומות דבחד מהנך הוה מצי לאשמועי' ולימא הכי קדשה על תנאי ובעל רב אמר צריכה גט מראשון ולא משני ושמואל אמר אין צריכה גט מראשון אלא משני אי נמי ליתני באידך קטנה שהגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני אלא מראשון ושמואל אמר צריכה גט משני ולא מראשון מה"ת אבל מדרבנן צריכה:

בההיא קאמר רב משום דאיכא תנאי אחולי אחליה לתנאיה · פי' משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אית לן למימר דאחליה לתנאיה והיה בדעתו שיחולו קידושי כסף מדלא הזכיר התנאי אבל בהא דליכא בעילת זנות שהרי יש שם קדושין דרבנן ועוד דליכא קדושין הראשונים דנימא שיחולו אימא מודי ליה לשמואל ובקונטרס הגיה הכא צריכותא דכתובות ואין למחוק גירסא זו דהא למ"ד בהמדיר (כתובות דף עד·) קידשה ע"ת ובעל ד"ה צריכה הימנו גט ואפ"ה פליגי (שם דף עג. ושם) *בקטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת א"כ פשיטא ליה טפי במקדש ע"ת דצריכה גט מבקטנה שלא מיאנה דכוותיה מיתוקמא הך צריכותא דהכא וצריכותא דכתובות (ג"ז שם) אליבא דאביי*:

לפיכך עשו לו שלא כהוגן ואפקעינהו לקידושי מיניה · מספקא לר"י אי טעמא דאפקעינהו משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש או משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה מדלא הזכיר כאן כמו שהזכיר בכל מקום כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש: **וחרשת** בת חליצה היא והתנן כו' · וא"ת תיקשי נמי מקטנה דתנן במתניתין דחליצת אחת מהן פוטרת צרתה ואילו בפרק מצות חליצה (לעיל דף קה:) תנן קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה ומיהו בקונט' פי' דחליצתה לכשתגדיל פוטרת צרתה ועוד דאיכא לאוקמא מתני' דהכא כר' יוסי דאמר אשה בין גדולה בין קטנה ולפי הירושל' דגרסי' לעיל ואם לא חלצה חליצתה כשרה אתי שפיר טפי:

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פי"א מהלכות גירושין הל' ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף כא:

כו ב מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה כג סמג עשין מח טוש"ע שם סימן לח סעיף לה:

כז ג מיי' פ"ה מהלכות יבום הל' כג סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קעא סעיף ב:

כח ד מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סע"א:

כט ה מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סע"ד:

ל ו מיי' שם טוש"ע שם סע"ג:

לא ז מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סע"ב:

[ג"ז לרבה]

[לעיל ק:]

תוס' חד מקמאי

פסקנא דשמעתת' דחרשת לאו בת חליצה היא אפי' חרשת דמעיקרא דקדושי' אינם אלא מדרבנן · הא דתנן קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ל"ש נפלה לו מאחיו פקח ול"ש נפלה לו מאחיו חרש:

[ג"ז וכולה בקטנה]

[ועי' תוספות כתובות עג· ד"ה מאמיה]

מסורת הש"ס

כתובות עג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' צריכא (דאי איתמר וכו' צריכא) תא"מ וכ"נ גירסת רש"י דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דליכא תנאה אבל בהא דאיכא תנאה אימא מודה לשמואל ואי איתמר בההיא בההיא קאמר שמואל אבל בהא אימא מודה ליה לרב צריכא: (ב) תוס' ד"ה קסבר וכו' דמיירי ר"ג כדמפרש:

שם פו·

שם ג' גיטין לג. ער' ב"ב מח: לעיל צ:

נדה מ' [לקמן קיא:]

לעיל קד:

[נ"ל רבה כדמסיק לבסוף סוגיא דרבה]

לקמן קיג:

לב א ב מיי' פ"ה מהל' יבום הל' כד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קעה סעיף א ועיין במ"מ:

חולץ לא לא בפקחת ואחר כך נתחרשה תא שמע *שני אחין פקחין נשואין שתי נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל החרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רוצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת או חולץ או מייבם מאי לאו מדהוא פקח מעיקרא היא נמי חרשת מעיקרא וקתני כונס אין חולץ לא מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא איתיביה *שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם וכי תימא ה"נ בפקח ואחר כך נתחרש מי מצי מפיק והתנן *נתחרשה יוציא נשתטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית אלא לאו בחרש מעיקרא ומדהוא חרש מעיקרא היא נמי חרשת מעיקרא ומדאחיות חרשות מעיקרא נכריות נמי חרשות מעיקרא ותנן גבי נכריות כונס אין חולץ לא אישתיק כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל מ"ט תותביה מהא דיכול לשנויי לך אחיות חרשות מעיקרא נכריות פקחות ואח"כ נתחרשו אלא איבעי לך לאותביה מהא *שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פקחות או שתי אחיות חרשות או שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פקח ואחד חרש הרי אלו פטורות מן החליצה ומן הייבום ואם היו נכריות יכנוסו ואם רצו להוציא יוציאו היכי דמי אילימא בפקחים ולבסוף נתחרשו מי מצי מפקי והתנן (א) *נשתטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית אלא לאו אחרשין מעיקרא ומדהן חרשין מעיקרא אינהו נמי חרשות מעיקרא וקתני אם היו נכריות יכנוסו אין יחלצו לא תיובתא דרבה תיובתא: קטנה וחרשת וכו': אמר רב נחמן אשכחתיה לרב אדא בר אהבה ולרב חנא חתניה דיתבי וקמקוו אקוותא בשוקא דפומבדיתא ואמרי הא דתנן קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה הני מילי דנפלה ליה מאחיו פקח דלא ידעינן אי בקטנה ניחא ליה אי בחרשת ניחא ליה אי בקטנה ניחא ליה דאתיא לכלל דיעה אי בחרשת ניחא (ב) דגדולה היא ובת ביאה היא אבל נפלה מאחיו חרש ודאי בחרשת ניחא ליה דבת ביאה היא ובת מיניה היא ואמינא להו אנא אפילו נפלה ליה מאחיו חרש נמי מספקא ליה כיצד תקנתן אמר רב חסדא אמר רב כונס החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אמר רב חסדא ש"מ קסבר רב חרשת קניה ומשויירת קטנה קניה ואינה קניה דאי ס"ד חרשת קניה ואינה קניה קטנה קניה ומשויירת חרשת אמאי כונס ומוציאה בגט
תיתיב

מאי לאו מדהוא פקח מעיקרא · דהכי משמע שפקח נשא חרשת משמע שבשעת נישואין היה זה פקח וזו חרשת אבל בבבא קמייתא דחרש בעל חרשת לא מצי לאוקומי בחרשת מעיקרא דומיא דפקח בעל פקחת דהא לא שייכי מידי אהדדי:
וכי תימא הכא נמי בפקח ואח"כ נתחרש ומי מצי מפיק לה · הוה מצי לאקשויי טפי דכיון דפקח הוה דנשואין דאורייתא הוי אמאי צריך לגרש את אשתו דקתני ומוציא את אשתו בגט והלא תלא אחותה משום אחות אשה אלא לרבות' נקטיה דאפי' היה צריך גט מי מצי לאפוקי:
או נשתטה לא יוציא עולמית · וא"ת מאי קושיא והא רשב"ג פליג עליה בפ' מי שאחזו (גיטין דף עא· ושם) ואית ליה בפקח ואח"כ נתחרש הוא היה כותב ואחרים חותמים ועקי' הך משנה כרשב"ג וי"ל דלא בעי לאוקומי כרשב"ג כיון דרישא לא מיתוקמא כוותיה דהיא דנקט חרש או נשתטה ועוד דבלאו הכי הוה פריך ליה *ומי מצי לגרש את אשתו כדמפרש:
ותנן גבי נכרית כונס אין חולץ לא אישתיק · הכא לא בעי לשנויי הא כדאיתא והא כדאיתא כדמשני לעיל גבי פקח וחרשת שהם שני מינין אבל הכא שניהם חרשים ובמין אחד לא שייך למימר הא כדאיתא והא כדאיתא: **מאי** טעמא לא תותביה מהא · תימה לר"י דמה היה בדעתו של אביי שלא הקשה לו מזאת הבבא שהיא ראשונה וקושיא טובה ולא היה צריך לכל אלו הבבות:
וקמקוו אקוותא · פי' בקונטרס מקשין קושיות זה לזה וכן פי' ר"ח והביא ראיה מר' יהושע קיהה וטהר (נגעים פ"ד מי"א) דקדק בדבר הרבה וטיהר: **קסבר** רב חרשת קניה ומשויירת קטנה קניה כו' · וא"ת והיכי שמעינן דקסבר רב הכי דלמא לעולם מספקא ליה אי חרשת קניה ומשויירת קטנה קניה ואינה קניה או איפכא להכי קאמר כונס את החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל דמספיקא אזיל לחומרא וי"ל דקים ליה לרב חסדא דחדא קניה ומשויירת וחדא קניה ואינה קניה אלא דהוא לא הוה ידע הי מינייהו והשתא פשיטא דחרשת(ד) משויירת וקטנה קניה ואינה קניה ומברייתא נמי מצי למפשט דקטנה קניה ואינה קניה אבל כל כמה דלא ידע ברייתא פשיט ממילתיה דרב:
תיתיב

חולץ לא · משום קרייה: מוציא אשתו בגט · דזיקת אחותה פקחת אוסרתה שנישואיה גמורין וזו ספק ואין כח בקידושיה לפטור את אחותה משום אחות אשה: ואשת אחיו אסורה לעולם · דחרש לא מצי חליץ ומיכנס נמי לא מצי כניס לה דאחות *גרושתו היא דאחותה חרשת היתה קניה במקצת לאחיו החרש הילכך לא אפשר (שהרי אחות גרושתו היא) ומהך מתניתין לא מותיב ליה לרבא דהכא מדינא לא חלין האי חרש לפקחת שהרי אשת פקח היתה וזיקתו גמורה וליכא למימר כי היכי דעל הכי נפיק אלא להכי מייתי לה לגלויי אהנך תרתי תיובתי קמייתא דבחרשת וחרש מעיקרא קמיירי דהא כולהו תניא להו גבי הדדי במתני' לקמן בחרש שנשא פקחת (דף קיב:): מי מצי מפיק · דקתני מוציא את אשתו בגט ומדקתני בגט משמע שהיא מותרת לאחרים: נשתטית לא תצא · פקחת שנשתטית לא תצא מבעלה אע"פ שהאשה יוצאת לרצון ושלא לרצון רבנן תקון שלא תצא כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאינה יודעת לשמור עצמה אבל נתחרשה יוצאת דלא בעינן דעת אשה בגט שהרי אפי' פקחת בעל כרחה מוציא והכא לא תקון רבנן מידי דהא יודעת לשמור עצמה: נתחרש הוא כו' · דקידושיו היו גמורין וגירושין בלא דעת: נכריות נמי · הנך תרתי דלעיל חרשות מעיקרא קאמר דהא גבי הדדי תניין והמגמגם לומר למה לי כל הנך דיוקי דקאמר מדהוא חרש מעיקרא איהי נמי חרשת מעיקרא כו' ומדאחיות חרשות מעיקרא כו' לותיב מחד ומדהוא חרש מעיקרא הנך נמי דלעיל חרשות מעיקרא וקתני בהו כונס אין חולץ לא לאו מילתא היא דכל הנך חרשין (ג) דלעיל נפלה לפניהן פקחת מכח קידושי פקח וליכא למימר כי היכי דעל הכי נפק אבל בחרשת דלעיל איכא למימר הכי ואפילו הכי קתני כונס פקח ולא חולץ: שני אחין חרשין · נישואיהן שוין בין שהן פקחות בין שהן חרשות בין אחת פקחת ואחת חרשת שהרי כניסתן לבעליהן ברמיזה וכן שתי חרשות כניסתן ברמיזה ואע"פ שהן פקחין או אחד פקח ואחד חרש נישואיהן שוין הילכך יוצאת היבמה משום אחות אשה: ואם היו נכריות · ומת אחד מהן יכנס השני דלאו בר חליצה הוא או היא אינה בת חליצה: ומדהן חרשין מעיקרא כו' נ"ב דבלאו הכי מצי מותיב מינייהו: וקמקוו אקוותא · מקהילים תלמידים סביבם שהיו באים לשמוע דבריהם ל"א דמקאו אקהתא מקשין קושיות זל"ז: כיצד תקנתן · דקטנה וחרשת הואיל ואין האחת פוטרת צרתה וחרשת לאו בת חליצה היא דניפוק תרוייהו בחליצה ואי מייבם לה וחליץ לקטנה כשתגדיל מיפסלא קמייתא עליה דקם ליה בלא יבנה דהא ביאה דחרשת לא דחיא זיקה דנימא אין אחריה כלום: כונס את החרשת ומוציאה בגט · דחליצת קטנה תפסל לה עליה: חרשת קנוייה במקצת ומשויירת. קטנה ספק קנוייה כולה ספק אינה קנוייה כלל דבשתיהן קנויות ומשויירות ליכא למימר דממתני' שמעינן לה דא"כ תיפטר חדא בביאת חברתה ובשתיהן ספק נמי ליכא למימר מדקתני סיפא דמתני' בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת ואי שתיהן ספק קמייתא
תיתיב

לקמן קיב:
ס"א ואמאי צריך
ס"א אשתו
ס"א אין זה
לקמן קיב: [קיד:]
לקמן קיב:
ג"ז שם וגיטין עא:
לקמן קיב: גיטין עא:

הגהות הב"ח
(א) גמ' והתנן נתחרש הוא או נשתטה כצ"ל ותיבות נשתטית לא יוציא נמחק: (ב) שם ניחא ליה דגדולה היא: (ג) רש"י ד"ה נכריות וכו' דכל הנך חרשין נפלה כצ"ל ותיבת דלעיל נמחק: (ד) תוס' ד"ה קסבר וכו' פשיטא דחרשת קניה ומשויירת:

תיתיב גביה ממה נפשך אי קנויה היא הא קנויה היא ואי לאו קנויה היא הא נכרית בעלמא היא וכי תימא קטנה אמאי תמתין עד שתגדיל ותחלוץ תיתיב גביה אי קנויה היא הא קנויה היא אי לאו קנויה היא נוכריתא בעלמא היא אם כן חרשת במה תיפוק אמר רב ששת הכי נמי מיסתברא כדקא מתרץ רב חסדא אליבא דרב (א) דתניא שני אחין נשואין שתי אחיות יתומות קטנה וחרשת מת בעלה של קטנה חרשת יוצאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ מת בעלה של חרשת קטנה יוצאה בגט וחרשת אסורה לעולם ואם בא על החרשת נותן לה גט והותרה אי אמרת בשלמא חרשת קנויה ומשויירת קטנה קנויה ואינה קנויה משום הכי דכי בא על החרשת נותן לה גט והותרה דאמרת ממה נפשך אי קטנה קנויה היא הא נפקא משום אחות אשה אי לאו קנויה שפיר מיבם אלא אי אמרת חרשת קנויה ואינה קנויה קטנה קנויה ומשויירת כי בא על חרשת אמאי נותן גט והותרה הויא ליה ביאה פסולה וביאה פסולה לא פטרה הא מני *רבי נחמיה היא דאמר ביאה פסולה פוטרת מחליצה אי רבי נחמיה אימא סיפא מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנה וחרשת ומת בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת נאסרו שתיהן עליו כיצד תקנתן חרשת יוצאת בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ אי אמרת בשלמא חרשת קנויה ומשויירת קטנה קנויה ואינה קנויה ורבנן היא משום הכי תמתין עד שתגדיל ותחלוץ דדלמא קדים ובעיל חרשת ברישא והויא ליה ביאה דקטנה ביאה פסולה אלא אי אמרת רבי נחמיה הא אמר ביאה פסולה פטרה אלא שמע מינה רבנן היא ש"מ אמר רב אשי מרישא נמי שמע מינה דרבנן היא דקתני אם בא על החרשת נותן לה גט והותרה ולא קתני אם בא על הקטנה נותן לה גט והותרה אי משום הא לא איריא חרשת דלית לה תקנתא דהיתירא קתני תקנתא דאיסורא קטנה דאית לה תקנתא דהיתירא לא תני תקנתא דאיסורא: **מתני'** מי שהיה נשוי לשתי יתומו' קטנות ומת ובא יבם על הראשונה וחזר ובא על השנייה או שבא אחיו על השנייה לא

רש"י

תיתיב גביה ממה נפשך · דהא אחרונה לא פסלה לה עליה דאם שתיהן קנויות אין האחרונה פוסלת הראשונה דאין אחר ביאה כלום ואם זו (קנויה) וזו אינה קנויה אינן צרות זו לזו אלא חדא קנויה ומשויירת וחדא ספק ומדרב שמעינן דחרשת היא הקנויה והמשויירת וקטנה ספק משום הכי תלא החרשת בגט דלמא קטנה קנויה היא לגמרי ועדיפא מחרשת ופסלה לה חליצתה עליה: הא קנויה היא · והו ליכא זיקה (ב) אבתרייתא: נכרית בעלמא היא · ולא פסלה לה חליצת קטנה: (וליטעמיך) קטנה אמאי תמתין ותחלוץ · ישאנה מתחלה ותשב אצלו ממה נפשך: חרשת במאי תיפוק · הא לאו בת חליצה היא ורב תקנתא לתרווייהו קתני ואי קשיא מתניתין דקתני בא על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל את הקטנה אמאי פסלה הואיל ונסבה ברישא תיפוק חרשת בגט וקטנה תיתיב גביה ממה נפשך כדאמרן ואיכא תקנתא לתרווייהו תריץ מתניתין משום גזירה דלמא אתי למיבעל חרשת ברישא והכי נמי מתרץ לה בברייתא לקמן: כדקא מתרץ כו' · חרשת קנויה ומשויירת קטנה קנויה ואינה קנויה: מת בעלה של קטנה חרשת יוצאה בגט · דזיקת קטנה אוסרתה עליו דחרשת קנויה ומשויירת וקטנה שמא קנויה לגמרי והויא לה חרשת אחות זקוקתו: קטנה תלא בגט · דזיקת חרשת אחותה אוסרתה שמא קטנה אינה קנויה כלל והויא כמפותה וחרשת קנויה ומשויירת והויא לה אשתו אחות זקוקתו: וחרשת אסורה לעולם · לכונסה אי אפשר שמא קטנה קנויה היא וזו אחות גרושתו ואין זקוקה לו ואפילו מתה קטנה אחר כך ופקע איסור אחות אשה אסורה משום אשת אח הואיל ובשעת נפילה נפטרה ממנו ובחליצה אי אפשר דלאו בת חליצה היא: ואם עבר ובא על החרשת · אחר שגירש הקטנה נותן לה גט והותרה לשוק ממה נפשך אי קטנה קנויה הואי נפקא לה הך מרישא משום אחות אשה והך כניסה זנות בעלמא היא ואי קטנה לאו קנויה היא שפיר ייבם: אמאי נותן לה גט והותרה · הא איכא למימר דלמא חרשת קנויה היא לגמרי לאחיו וזקוקה לו וקטנה לא דחיא לה דקנויה ומשויירת היא וביאתה ביאה פסולה שהרי אחות אשה במקצת היא וביאה פסולה לא פטרה מייבום וצריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו וחרשת לאו בת חליצה היא: ר' נחמיה · בפרק ר"ג (לעיל דף נ:): יתומות · משום קטנה נקט: נאסרו שתיהן עליו · אע"ג דקטנה מדינא לא מיפסלא עליה משום ביאה דחרשת ממה נפשך אי קטנה קנויה ליכא מידי בתר ביאתה ואי לאו קנויה היא נכרית בעלמא היא אפ"ה אסורה כדמפרש לקמן משום גזירה דלמא אתי למיעבד איפכא ובעיל חרשת ברישא וביאת קטנה פסלה לה דשמא קנויה היא כולה ואתי למימר נמי תיתיב חרשת גביה: חרשת יוציא בגט · ושריא ממה נפשך אי קטנה קנויה היא מיפטרא חרשת בביאתה דקטנה ואי לאו קנויה היא פטורה בביאה דידה: קטנה תמתין כו' · כדמפרש טעמא: אי אמרת בשלמא · רישא גבי אחיות דקתני אם בא על החרשת נותן לה גט והותרה משום דחרשת קנויה ומשויירת וקטנה קנויה ואינה קנויה ומ"ה נפסך חרשת בתר גיטא מיפטרא אי משום אחות אשה אי משום יבומה שהיה בהיתר שאחותה לא היתה קנויה אבל אי הוה אמרינן איפכא קטנה קנויה היא ומשויירת וחרשת ספק הו לא מיפטרא חרשת בגט דלמא קנויה היא ולא נפקא משום אחות אשה שקנין אחותה הקטנה משויירת ובביאתה נמי לא מיפטרא דביאה פסולה היא שהרי אחות אשתו היא ומתני' רבנן היא ומש"ה קתני סיפא גבי נכרית קטנה בעיא חליצה ואע"ג דממה נפשך ביאתה בהיתר הואי וגיטה גט גמור משום גזירה דלמא קדים ובעיל חרשת ברישא ואתי למימר נמי תרווייהו ליפקו בגט וקטנה שהיא אחרונה לא סגי לה בגיטא דלמא קנויה היא ורמיא קמיה דלא איפטרא בביאת חרשת המשויירת ובביאה דידה נמי לא מיפטרא דביאה פסולה היא דקם עליה באיסור שני בתים: אלא אי אמרת קטנה קנויה ומשויירת · וחרשת ספק ומרישא דקתני באחיות אם בא על החרשת נותן לה גט והותרה שמעינן דביאה פסולה פוטרת סיפא בנכרית אמאי קטנה בעיא חליצה בשלמא אפוקי מפקינן לה מיניה דלמא חרשת אחרונה קנויה כולה ופסלה לה עילויה אלא בגיטא תיסגי לה דביאת עצמה פוטרתה דביאה כשרה היא ואי נמי חשיב לה פסולה משום דקיימא זיקת חרשת דאיכא למימר קנויה לגמרי הא א"ר נחמיה ביאה פסולה פטרה: מרישא נמי · גבי אחיות: ש"מ דרבנן היא · דקתני גבי מת בעלה של חרשת אם בא על החרשת נותן לה גט וגבי מת בעלה של קטנה דקתני קטנה תמתין ולא קתני אם בא על הקטנה נותן לה גט והותרה אלמא רבנן היא ומש"ה לא נפקא בגט דביאתה פסולה דחרשת קנויה במקצת וזו אסורה משום אחות אשה ומייבום לא מדחיא דלמא קטנה קנויה כולה וקנין משויירת דאחותה לא דחי לה: דלית לה תקנתא דהיתירא · דקתני בה וחרשת אסורה לעולם: **מתני'** לא

תוספות

תיתיב גביה ממה נפשך · פירש בקונטרס ואי קשיא מתני' הבא על הקטנה ואחר כך בא על החרשת פסל את הקטנה ואמאי לא אמר תיתיב גביה הקטנה ממה נפשך אי קנויה היא ואי לא נכרית בעלמא היא ותירץ דגזרינן דלמא בעיל חרשת ברישא כדלקמן בברייתא' וקשה דקתני בברייתא ואם בא על החרשת נותן לה גט והותרה ואמאי לא גזרינן בא על החרשת אטו מת בעלה של קטנה ובא עליה דלא משתריא בגט אלא בחליצה דביאה פסולה לא פטרה כי היכי דגזרינן במתני' ושמא כיון שלא היה תקנתא לחרשת לא רצו לאוסרה איסור עולם:

הויא לה ביאה פסולה ולא פטרה · וא"ת התינח לעיל פרק ר"ג (דף נ:) דביאה פסולה לא פטרה דגזרינן ביאה אחר הגט אטו ביאה אחר חליצה אבל הכא מאי חששא איכא וי"ל דהכא נמי אי פטרה אמרי דביאת חרשת ביאה כשירה היא ואע"פ שהיא אחר ביאת הקטנה ואתי לאיחלופי בגדולה שאחר שבא על הגדולה יחזור ויבא על אחותה: לאחר

תוספות חד מקמאי

מסקנא דשמעת' חרשת קנויה ומשויירת קטנה קנויה ואינה קנויה והא דתנן חרשת וקטנה בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת פוסל את הקטנה בדין הוא דלא פסל הקטנה ממ"נ אי קטנה קנויה היא אין ביאת האח ביאה כלום ואי לאו קנויה היא נכרית בעלמא קא נסיב · אלא לחכי פסל את הקטנה שהיא ראשונה דלמא קדים ובעל חרשת ברישא: תניא ב' אחים נשואים ב' אחיות קטנה וחרשת מת בעלה דקטנה חרשת יוצא' בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ מת בעלה של חרשת קטנה יוצאה בגט וחרשת אסורה לעולם ואם בא על חרשת נותן לה גט והותרה אלמא חרשת קנויה ומשויירת וקטנה קנויה ואינה קנויה (א) וה"ל ביאת קטנה ביאה פסולה ולא (פנויה) [פטרה]:

א) נראה דצ"ל דאי אמרת חרשת קנויה ואינה קנויה וכו' הו"ל ביאה דחרשת ביאה פסולה ולא פטרה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב חסדא אליבא דרב חרשת כו' דתניא שני וכו' שתי אחיות (יתומות) תז"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ב) רש"י ד"ה הא קנויה וכו' זיקה אבתרא הס"ד:

ס"א

ס"א וכי תימא

[לעיל נ:]

עין משפט
נר מצוה

לג א מיי׳ פ״ה מהל׳ יבום הל׳ כו סמג עשין נ טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעיף ה :
לד ב טוש״ע שם סעיף ו :
לה ג מיי׳ שם הל׳ כז טוש״ע שם סעיף ז :
לו ד מיי׳ שם הל׳ כח טוש״ע שם סעיף ח :
לז ה מיי׳ שם הלכה כט טוש״ע שם סעי׳ ט :
לח ו ז מיי׳ שם הל׳ ל טוש״ע שם סעי׳ י :
לט ח מיי׳ שם פ״א הל׳ טז [והל׳ יח] סמג עשין נא טוש״ע שם סי׳ קסז סעיף ה :
מ ט מיי׳ שם פ״ב הל׳ ה סמג שם טוש״ע שם סעיף ו :
מא י מיי׳ שם הל׳ טו סמג שם טוש״ע שם סי׳ קסה סעיף ב :
מב כ מיי׳ פי״א מהל׳ אישות הל׳ טו סמג לאוין מח טוש״ע שם סי׳ סח סעיף י :

תורה אור

*לא פסל את הראשונה [ג]וכן ב׳ חרשות קטנה וחרשת [ג]בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת *פסל את הקטנה [ד]בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה פסל את החרשת פקחת וחרשת [ה]בא יבם על הפקחת וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת לא פסל את הפקחת בא יבם על החרשת וחזר ובא על הפקחת או שבא אחיו על הפקחת פסל את החרשת גדולה וקטנה [ו]בא יבם על הגדולה וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה לא פסל את הגדולה בא יבם על הקטנה וחזר ובא על הגדולה או שבא אחיו על הגדולה פסל את הקטנה *ר׳ אלעזר אומר [ז]מלמדין הקטנה שתמאן בו: **גמ׳** אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אלעזר וכן אמר רבי אלעזר הלכה כרבי אלעזר וצריכא דאי איתמר בהא קמייתא בהך קאמר *שמואל הלכה כרבי אליעזר משום דלא קיים מצות ייבום אבל בהא דאיקיים מצות ייבום אימא תרוייהו לפקו בגט ואי אשמעינן בהא משום דגדולה רמיא קמיה אבל אידך לא צריכא: **מתני׳** [ח]יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה בא על יבמה גדולה °תגדלנו °היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשין הימנו שיחלוץ לה ובזמן שהוא מודה אפילו לאחר שנים עשר חדש כופין אותו שיחלוץ לה [ט]הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין הימנו שיחלוץ לה ואם נתכוונה לכך אפי׳ בחיי בעלה מבקשין הימנו שיחלוץ לה: **גמ׳** לימא מתניתין דלא כרבי מאיר דתניא *קטן וקטנה לא חולצין ולא מתייבמין דברי רבי מאיר אפילו תימא רבי מאיר כי אמר ר׳ מאיר גדולה לקטן וקטנה לגדול דחד מינייהו ביאה דאיסורא הוא אבל קטן הבא על הקטנה דתרוייהו כי הדדי נינהו לא אמר והא קתני בא על יבמה גדולה תגדלנו אמר רבי חנינא חוזאה בא שאני והא תגדלנו קאמר דכל ביאה וביאה דאיסורא הוא אלא מתוררתא מתניתין דלא כרבי מאיר קרי כאן °להקים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא אמר אביי אמר קרא יבמה יבא עליה כל דהו *רבא אמר בלאו הכי נמי לא מצית אמרת מי איכא מידי דהשתא אסירא ליה ולבתר שעתא שריא והא אמר רב יהודה אמר רב *כל יבמה שאין אני קורא (א) בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה ואימא הכי נמי אמר קרא °כי ישבו אחים יחדו אפילו בן יום אחד: יבמה שאמרה בתוך שלשים יום וכו׳: מאן תנא דעד תלתין יומין מוקים איניש אנפשיה אמר רבי יוחנן רבי מאיר היא דתניא *טענת בתולים כל שלשים יום דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר [י]נסתרה לאלתר לא נסתרה אף לאחר כמה שנים רבה אמר אפי׳ תימא ר׳ יוסי עד כאן לא קאמר ר׳ יוסי התם אלא בארוסתו דגים בה אבל אשת אחיו

מיבזז

דברים כה | שם

רש״י

לאחר שלשים יום מבקשים ממנו שיחלוץ לה · ואם תאמר מה הוא מפסיד אם חולץ לה ולמה אין כופין כדי להתירה ויש לומר שהוא מתבייש בבית דין לחלוץ לה שתרוק בפניו: **לאחר** מיתת בעלה מבקשים ממנו שיחלוץ לה · ולא אמרינן כופין שנתן אצבע בין שיניה שלא היפר לה שהרי אין יכול להפר עד שיבעול ואי סבירא ליה דמצי מיפר דפלוגתא היא בנדרים בפ׳ נערה (דף עד׳) ומייתי לה בפ׳ ארבעה אחין (לעיל ד׳ כט:) סבירא ליה כמ״ד בכתובות (דף נט:) היא נתנה אצבע בין שיניה ולהכי מבקשים ולא כופין: **קרי** כאן להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא · ואע״פ שיבא לכלל הקמת שם לא מהניא כיון שלא היה לו שעת הכושר כי היכי דפסלינן בהערל (לעיל דף עט:) סריס חמה שלא היה לו שעת הכושר אע״פ (לעיל פ׳) שבמינו מתרפאים באלכסנדריא של מצרים ומשני אמר קרא כו׳ ולא דמי לסריס חמה שאין רפואתו ברורה לבוא כמו קטן שיגיע לכלל גדלות: **יבמה** יבא עליה כל דהו · מדלא כתיב אחי המת יבא עליה: **אמר** קרא כי ישבו אחים יחדו · וממעטינן מיניה לעיל בפ״ב (דף יז: ושם) אשת אחיו שלא היה בעולמו מכלל שאם היה בעולמו אפילו יום אחד מייבם אבל ליכא למימר דמיחדו דריש דאם כן אפי׳ סריס נמי לייבם מהאי טעמא דהא יחדו איתנהו: **טענת** בתולים כל שלשים יום · אפי׳ ראיתו שנסתרה כבר רבי יוסי אומר נסתרה לאלתר לאלתר לאו דוקא דאי אפשר לטעון עד שימלא בית דין: **לא** נסתרה אפי׳ אחר כמה שנים · כלומר שאין אנו יודעין שנסתרה *אע״פ (ג) שנכנסה לחופה ור״מ סבירא ליה דלא מוקי איניש אנפשיה שלא יסתר ויבעול בעילת מצוה אי נמי לא נסתרה שאנו יודעין בודאי שלא נסתרה ובהא לא פליג רבי מאיר:

היא

והכי שניהן לאו בני עונשין: ולבתר שעתא · כשיגדלו: ואימא הכי נמי · לעולם אסורה לו: אפי׳ בן יום אחד · ישבו יחדו קאמר קרא יבמה יבא עליה ואפי׳ לא הוי משמע כל דהו מסברא שריא ליה בקטנות כדאמר: טענת בתולים · להפסיד כתובתה: כל שלשים יום · דיכול לטעון לא בעלתי עד עתה: נסתרה לאלתר · הוא טוען ואם טוען לאחר זמן אינו נאמן דודאי מרישא בעל ומצאה בתולה ושתק והשתא הוא דרתח עלה:

מיבזז

תוספות

לא פסל את הראשונה · שהרי ביאתן שוה ואי ראשונה קנויה היא הרי היא אשתו ואחרונה ביאת זנות ואי לאו קנויה היא הרי שתיהן נכריות אלא שלא *היתה קנויה לאחיו ומקיים את הראשונה שלא נפסלה עליו אבל אחרונה לא דלמא קנויות הוו ומשבא על הראשונה קמה הך עליה באיסור שני בתים: פסל את הקטנה · משום גזירה דלמא קדים ובעיל חרשת ברישא וכדאמר בגמרא ואע״ג דממה נפשך היא שריא ליה הואיל וראשונה היא אי קנויה היא הא קנויה היא אי לאו קנויה היא נכרית בעלמא היא: פסל את החרשת · שמא קטנה קנויה כולה וקנין החרשת משויירת: רבי אלעזר · ה״ג במתני׳ ובקמייתא רבי אליעזר גרס והכי אמרן בפ״ק דנדה (דף ח.): מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ותעקור נשואיה ויקיים את הגדולה: **גמ׳** וכן א״ר אלעזר · בן פדת דאמורא הוא הלכה כר״א דמתניתין והוא ר״א בן שמוע: וצריכא · לשמואל ור׳ אלעזר בן פדת למימר בקמייתא הלכה כר׳ אליעזר ובהא נמי הלכה כרבי אלעזר דבתרוייהו מלמדין את הקטנה למאן: דאי איתמר בקמייתא · גבי אחיות (לעיל דף קט׳) משום דאכתי לא איקיים מצות ייבום הילכך מלמדין את הקטנה אשתו למאן ותתייבם יבמתו: אבל בהא דאיקיים מצות ייבום · בשתיהן אימא לא אמר שמואל הלכה כרבי אלעזר אלא יוציא שתיהן בגט: ואי אשמעינן בהא משום דגדולה רמיא קמיה · לייבומי משום הכי מהדרינן אמיאון דקטנה כדי שתתייבם גדולה: אבל אידך · בההיא דאחיות דגדולה אחות אשתו היא כימא לא רמיא קמיה ולא ילמדו קטנה למאן בשביל ייבומיה של גדולה צריכא: **מתני׳** יגדלו זה עם זה · ואם בא לגרשה אינו יכול עד שיגדיל דגט קטן אינו גט: היבמה שאמרה בתוך שלשים יום · שכנסה היבם: לא נבעלתי לו · ליבם וגט יבמין יוצא מתחת ידה כדמפרש בגמ׳ והוא אומר בעלתיך ודייך בגט כופין אותו לחלוץ דהיא נאמנת דעד תלתין יומין מוקי איניש אנפשיה מלבעול: לאחר ל׳ יום (ב) · הוא נאמן דלא מוקים איניש אנפשיה מלבעול ומיהו איהי לא משקרא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ובעיא חליצה ומבקשין הימנו אבל כופין לא דהא בעל: בחיי בעלה · ולא נתכוונה לפטור עצמה הימנו לאחר מיתת בעלה אלא שהיה להם כעס זה עם זה: **גמ׳** לא חולצין ולא מייבמין · קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית ואינם בני ייבום נמצאו פוגעין בערוה: ביאה דאיסורא · קטן בגדולה דגדולה בת עונשין היא ושמא הקטן ימצא סריס והרי נבעלה לאסור לה שלא במקום מצוה וכן גדול בקטנה אם תמצא איילונית נמצא שפגע גדול בערוה אבל קטן וקטנה אפילו אינן בני ייבום כגון הוא סריס והיא אילונית אין כאן איסור דקטן אוכל נבלות אין ב״ד מצווין להפרישו

נ״ל פי קטיות, יעב״ץ

[במשנה שבמשניות איתא לא פסל ועי׳ בפי׳ הרב מברטנורה וכ״ה בי׳ ירושלמי]

נדה ח.

[לעיל קי׳]

[לעיל סא: ושם נסמן]

[עי׳ תוס׳ לעיל בי ד״ה ואחות שגרסו רבה]

לעיל לי ושי״נ

[תוספ׳ כתובות פ״א פ״ש]

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ קורא כה בשעת נפילה: (ב) רש״י ד״ה לאחר ל׳ יום אמרה לא נבעלתי והוא אומר בעלתיך הוא נאמן: (ג) תוס׳ ד״ה לא אע״פ שנכנסה כצ״ל ותיבת שלא נמחק:

תוספות חד מקמאי

מתני׳ יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה · פי׳ יבם קטן בן ט׳ שנים ויום א׳ שבא על יבמה שלא הביאה ב׳ שערות ולא רצה לקיימה ולבא עליה אחר שהגדיל כיון דביאת בן ט׳ כמאמר שויוה רבנן וצריכה גם וחליצה אין להם לחלוץ עד שיהיו שניהם גדולים דאיש כתיב בפרשה ומקשינן אשה לאיש אבל בודאי אם רצה לקיימה ולבא עליה אחר שהגדיל אם היה גדול קנאה להיות כאשתו לכל דבר וא״צ שתהיה גדולה אלא אם יודעת לשמור גיטה אע״פ שאינה יודעת לשמור את עצמה מקבלת גיטה אע״פ שהיא קטנה :

[נ״ל ואע״פ שלא נכנסה לחופה ר״מ ס״ל כו׳ · מהרש״א]

גליון הש״ס

מתני׳ תגדלנו · עי׳ לעיל כ ע״א תוד״ה יבא · עשה ודף לה ע״ב תוס׳ ד״ה תיגלי:

*מיבזז בזיז מינה עד שכופין אותו לחלוץ ניכפנו לייבם אמר רב "בשגיטה יוצא מתחת ידה מיתיבי "יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי בין שהוא אומר בעלתי בין שהוא אומר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשין הימנו שיחלוץ לה היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זה יוציא בגט הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריך גט וחליצה אמר רבי אמי "צריכה חליצה עם גיטה רב אשי אמר התם גט לזיקתו הכא גט לביאתו הנהו שניהם מודים דאתו לקמיה דרבא אמר להו רבא חלוצו לה ושרו לה תיגרא אמר ליה רב שרביא לרבא והתניא צריכה גט וחליצה אמר ליה *אי תניא תניא בעא מיניה הון בריה דרב נחמן מדרב נחמן צרתה מהו אמר ליה "וכי מפני שאנו כופין ומבקשין תיאסר צרה: הנודרת הנאה וכו': תנן התם *בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך השמים ביני לבינך נטולה אני מן היהודים חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא "האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה "השמים ביני לבינך "יעשו דרך בקשה "נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשתו ותהא נטולה מן היהודים איבעיא להו נטולה אני מן היהודים ליבם מהו מי מסקה אדעתה דמיית בעלה ונפלה קמי יבם או לא רב אמר "יבם אינו כבעל ושמואל אמר יבם הרי הוא כבעל אמר אביי כוותיה דרב מסתברא דתנן הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ ואם איתא דמסקה אדעתה מבקשין

רש"י

מיבזז בזיז · בוש הימנה: בשגיטה יוצא · שנתן לה גט וקס"ד גט גמור לביאתו הוא: היא אומרת נבעלתי · לאחר שלשים קאי: יוציא בגט · אם בא להוציאה דיה בגט דהיא נאמנת דכולי האי לא מוקים: צריכה גט לביאתו · משום דאמר בעלתי ולאחר שלשים יום איהו מהימן: וחליצה · משום דהיא שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ומדקאמר צריכה גט מכלל דבאין לה גט עסקינן ואמאי קתני רישא כופין לחלוץ ניכפינהו לייבם: אמר רבי אמי · לעולם בשגיטה בידה והכי קאמר צריכה חליצה עם גיטה ואע"פ דקתני אמבקשים קאי וה"ק אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי דאיכא למימר כופין הואיל ומודה אפ"ה אין כופין אלא צריכה חליצה ואי לא בעי למיחלץ לא כייפינן דסמכינן אדיבוריה קמא הואיל ולאחר שלשים יום הוא: רב אשי אמר · לעולם צריכה גט אחר לבד גט הראשון דהתם גט לזיקתו ונפסלה עליו לפיכך לא נכפינן לייבם וכיון דאמר בעלתי צריכה גט לביאתו דיש ביאה אחר הגט והשתא מסתברא אע"פ דקתני וה"ק אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי ואיכא למימר לא תיבעי גט אלא חליצה אפ"ה בעיא גט: שניהם מודים · שלא נבעלה ומעיקרא אמר בעלתי: הון · כך שמו: צרתה מהו · יבמה שכנסה היבם ונפטרה צרתה ואמרה יבמה לאחר זמן לא נבעלתי מהו ליאסר צרתה מפני דיבורה של זו: מפני שאנו כופין ומבקשים · לצרכה דאיהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא נאסרה צרתה (א) ודאי לא מיתסרא דחזקה הכונס את האשה בועל לאלתר: האומרת טמאה אני לך · אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי דאיתסרא עליה וכתובתה לא מיפסדה ובאשת כהן מוקמינן לה בפרק בתרא דנדרים: השמים ביני לבינך · גלוי וידוע לפניו שאינך נוקק לי כדרך בני אדם ואין איש עד להוכיח בין שנינו: נטולה אני מן היהודים · נדרה היא שלא תיבעל ליהודים ומדאסרה נפשה אכולי עלמא ש"מ תשמיש קשה לה ואנוסה היא לפיכך נוטלת כתובתה: נותנת עיניה באחר · ותלך למקום שאין מכירין בה ובנדרה והנשא לו: תביא ראיה לדבריה · ואם לאו לא כל כמינה דאסרה נפשה עליה: יעשו דרך בקשה · (ג) לבעל להתנהג בה מנהג יפה: ליבם מהו · מי אסירא ליבם מפני נדר זה שנדרה בחיי בעלה או לא: מי מסקה אדעתה דמיית בעלה · בלא בנים ונפלה קמי יבם ונדרה נמי אדעתא דידיה ובעל לא הפר אלא לחלקו ויבם נמי לא מצי מיפר שאפי' בעל אין מיפר בקודמים ואסורה לו: או לא אסקה אדעתה · ולא נדרה זו אלא לאסור עצמה על כל מי שמותרת לו ע"י גירושי בעלה ולהפיס דעתו של בעל שלא יחשדנה בנותנת עיניה באחר כדי שיתרצה לגרשה אבל איבם שאסורה לו ועומדת אפי' אחר גירושין לא נתכוונה ומותרת לו אם מת בעלה ולא גירשה: אינו כבעל · שיהיה צריך להפר כבעל דאדעתא דבעל נדרה וצריך הוא להפר אבל *ליבם מותרת בלא הפרה:

[גיר' הערוך בערך בז מיבז בזיז]

[שבת קנו: ושם נסמן]

נדרים נ:

(ס"א דליבם)

תוספות

היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי יוציא בגט · פי' בקונט' דלאחר שלשים יום קאי וכן נראה דומיא דסיפא דהוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אעפ"כ צריכה גט וחליצה והיינו דוקא אחר שלשים דבתוך שלשים משמע ברישא דאינה צריכה גט דקתני כופין אותו שיחלוץ ולא קתני ולריכה גט וה"ה דהך בבא נמי דהיא אומרת נבעלתי אלאחר שלשים יום קאי אבל בתוך שלשים יום צריכה חליצה דאי אתוך שלשים נמי קאי ליתנייה כמי לעיל גבי תוך שלשים שלא נטעה להעמידה דוקא אלאחר ל' כמו סיפא ולפי זה לא יתכן הא דאמר בסמוך וכי מפני שאנו כופין ומבקשים נאסור צרתה ופירש בקונט' וכן ר"ח וכי מפני שאנו כופין בתוך שלשים ומבקשים אחר שלשים נאסרה צרתה ואמאי שריא צרתה בתוך שלשים הא איהי גופה כי אמרה נבעלתי בתוך ל' בעיא חליצה וכ"ש צרתה דלא קים לה בבעילה כמותה שיש לנו לאוסרה בלא חליצה אלא נראה דצרתה לא שריא בסמוך אלא אחר ל' דוקא וכופין היינו כי אמר בעלתי וחזר ואמר לא בעלתי דומיא דסיפא דברייתא אבל כשלא אמר מתחלה בעלתי אלא שניהם מודים מתחלה ועד סוף שלא בעל אפילו אחר ל' לא שריא צרה דהא משמע בסיפא דוקא כשאמר מתחלה בעלתי צריכה גט אבל אם אמר מתחלה לא בעלתי אינה צריכה גט ולא יתכן שתהא מותרת הצרה כששניהם מודים שלא בעל ולהחזיקה כודאי בעולה כיון דאיהי לא בעיא גט ומיהו י"ל דאיהי נמי בעיא גט אפי' שניהם מודים שלא בעל והא דנקט והוא אומר בעלתי וחזר ואמר כו' ה"ה אפי' אמר לא בעלתי בעיא גט אלא לא נקט אמר בתחלה בעלתי אלא לאשמועינן דאפי' הכי כופין אותו לחלוץ ולא כמו שפירש בקונטרס ור"ח דאין כופין ועוד יש לפרש דבסמוך שריא צרתה אפי' תוך שלשים כמו שפירש בקונטרס ור"ח והוא אומר לא בעלתי קאי נמי אתוך שלשים וכן סיפא דהוא אומר בעלתי קיימא נמי אתוך ל' ואפי' שניהם מודים שלא בעל צריכה גט בהדי חליצה אפי' תוך שלשים ולאו דוקא נקט הוא אומר בעלתי כדפי' ורישא דקתני כופין אותו לחלוץ ה"ה דגט נמי בעיא כדקתני בסיפא אלא אכתי לא אתא לאשמועינן תקנתא דגט בהדי חליצה אלא דין כפייה ובקשה דחליצה ומחמת שתי הלשונות שפר"י נראה לאסור הצרה עד לאחר שלשים יום אם לא יודו שניהם שבעל ולהצריך גט לכנוסה אפי' תוך שלשים אפי' שניהם מודים שלא בעל:

אמר ר' אמי · לא בעי לאוקומי הך משנה כמשנה אחרונה (לעיל דף לט:) דמצות חליצה קודמת ולכך כופין לחלוץ דאמתני' קאי ומתניתין דאיירי בדיני ייבום לפי משנה ראשונה קיימא:

אמר רבי אמי צריכה חליצה עם הגט · פי' גיטה שהיה כבר ואם תאמר וא"כ מאי הא דקתני ואע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה אדרבה היא הנותנת דכיון דלא בעל צריכה חליצה ויש לומר דהכי קאמר אע"פ שאמר לא בעלתי צריכה להיות בידה גיטה לראיה כי לא תוכל להנשא על פי חליצה בלבד · ר"י:

השמים ביני לבינך · פי' בקונטרס גלוי וידוע לשמים שאין נוקק עמי כשאר בני אדם ולא נהירא דבשלהי נדרים (דף צא.) מפרש בגמרא בהדיא דהיינו שאינו יורה כחץ:

יעשו דרך בקשה · פר"ת יתפללו למקום ויתן להם בנים ור"ח פי' יעשה סעודה ויפייסה וכן בירושלמי:

איבעיא להו נטולה אני מן היהודים מהו ליבם · פי' בקונטרס מי אסורה ליבם משום נדר זה דמסקה אדעתה דמית בעלה ונפלה קמיה ואסורה לו או לא מסקה אדעתה ולא אסרה נפשה איבם וקשה לר"י על פירושו דפשיטא דאסרה נפשה אכל היהודים ועוד מאי אינו כבעל אינו כשאר אדם מיבעי ליה ועוד מאי קאמר ש"מ כופין כרב והלא היא מותרת לו על כן נראה לו לפרש דמיבעיא ליה אי מסקה אדעתה לאסור נפשה על היבם ומבקשין לחלוץ או שמא לא עשתה כדי לאסור עצמה על יבמה כמו על בעלה וקאמר רב יבם אינו כבעל דלא מסקה אדעתה לאסור עצמה איבמה כמו על בעלה ולכך כופין שיחלוץ לה ושמואל אמר יבם הרי הוא כבעל ומבקשין שיחלוץ דמסקה אדעתה לאסור עצמה על יבמה · כן נראה לי עיקר לפי שטה זו: ואם

הדרן עלך בית שמאי

עין משפט נר מצוה

מג א ב ג ד מיי' פ"ב מהל' יבום הל' ה סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ו:

מד ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה כג סמג עשין מח טוש"ע שם סימן קטו סעיף ו:

מה ו מיי' שם פי"ד הל' טו ופט"ו הל' טו טוש"ע שם סימן עז סעיף ד:

מו ז מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף סח:

מז ח מיי' פ"ב מהל' יבום הל' טו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסה סעיף ג:

תוספות חד מקמאי

תניא יבמה שאמרה בתוך ל' לא נבעלתי בין שהוא אומר בעלתי בין שאומר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' יום מבקשים הימנו שיחלוץ לה · היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי ה"ז יוצאה בגט פירוש לאחר ל' יום קאי · הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה · האי סיפא נמי לאחר ל' יום קאי וכולה מתני' מיירי כשהגט יוצא מתחת ידה דאי אין הגט יוצא מתחת ידה עד שכופין אותו לחלוץ הוה כופי' אותו ליבם · והא דקתני צריכה גט וחליצה פירשה ר' אמי שצריכה חליצה עם גיטה שיוצא מתחת ידה והאי דקאמ' אעפ"י שחזר ואמר לא בעלתי לא להצריכה חליצה קאי דכ"ש הוא דצריכה חליצה כשלא בעל יותר משבעל אלא ה"ק אעפ"י שחזר ואמר לא בעלתי [אין] כופין אותו שיחלוץ לה אלא מבקשים ואין כופין דאדבורא קמא סמכינן דאמר בעלתי רב אשי אמר התם תנן גט לזיקתו הכא גט לביאתו פי' רב(אסי)[אשי] מיירי נמי כשהגט יוצא מתחת ידה והכי אוקי לה ומאי צריכה גט וחליצה דקאמר צריכה גט אחר חוץ מהגט הראשון שנתן לה לזיקתו לפוסלה ממנו ומן האחים. דה"ק בעלתי אחר שנתתי לה גט וביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן וצריכה גט וחליצה · וה"ק אף ע"פ שחזר ואמר לא בעלתי לא תימא אדיבורא בתרה סמכינן ולא תהא צריכה גט אלא אדיבורא קמא סמכינן וצריכה גט' בעא מניה הונא בריה דרב נחמן מרב נחמן צרתה מהו · פי' אמתני' קאי יבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי ויבם אמר בעלתי מהו לאסור צרתה לעלמא משום דיבורא דידה דאמרה לא נבעלתי דאי לדיבוריה דידיה צרתה מותרת לעלמא בלא חליצה א"ל מפני שאנו כופין ומבקשים נאסרה צרתה פי' ומותרת לעלמא בלא חליצה · תנן התם בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך שמים ביני לבינך (אני) נטולה אני מן היהודים וחזרו לאמר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה. והשמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה · נטולה אני מן היהודים [יפר חלקו והיא משמשתו] הא דקתני טמאה אני לך אוקימ' בפ' בתרא דנדרים בשמעתא בתרא באשת כהן שנאנסה דאי באשת ישראל אי באונס משרא שרי ליה אי ברצון מי אית לה כתובה · אלא ע"כ באשת כהן שנאנסה דאסורה ליה ואית לה כתובה ומדקאמר דאי אמרה זנתה ברצון לית לה כתובה ש"מ דלא אמרי' בחיוב שמחייב אדם את עצמו בממון אין אדם משים עצמו רשע אלא לאו ש"מ דלא אמרי' אין אדם משים עצמו רשע לגבי חיוב ממון · והאי דקת' נטולה אני מן היהודים צריכה הפרה כשאמרה הנאת תשמיש היהודים עלי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו · אבל אמרה הנאת תשמיש על היהודים כיון דמשעבדא ליה לתשמיש לאו כל כמינה וא"צ הבעל הפרה מחלקו ולא חייש משום איסור כולל · ופי' השמים ביני לבינך שאינו יורה כחץ והר"א אב ב"ד ז"ל פי' שלא נזקק עמה ומהמנינן לה (וא"צ הבעל הפרה מחלקו) מגו דאי בעיא אמרה דאינו יורה כחץ דאיהי מהימנא משום דקים לה · איבעיא להו נטולה אני ליהודים ליבם מהו מי מסקא אדעתה דמת בעל ונפלה קמי יבם או לא · פרש"י ז"ל מי מסקא אדעתה דמית בעל ונפלה קמי יבם וחיילה עלה נדרה או לא מסקא אדעתא ולא חיילה עלה נדרה דכשאמרה נטולה אני מן היהודים לא אמרה אלא בשביל גירוש דבעל שלא יהא בעל סבור שעיניה נתנה באחר אם יגרשנה אבל ביבם אם גירשה זה אסורה באחין לא אסקא אדעתה דמית בעלה ונפלה קמי יבם אדעתא דהכי לא נדרה ולא חיילה עליה . רב אמר [יבם] אינו כבעל ולא חיילה עליה · ושמואל אמר יבם (א) · תניתוה נדרה אין הבעל יכול להפר לסלק הנדרים שנדרה בחיי הבעל שאפי' הבעל אינו מפר בקודמים. אמר אביי כותיה דרב מסתברא דתניא הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופים אותו שיחלוץ לה. ואם איתא דמסקא אדעתה מבקשים מיבעי ליה · אלא לאו ש"מ לא מסקא אדעתה ואפ"ה חייל עלה נדרה כיון שנדרה הנאה סתם בפי' מיבמה ב) ולא דמי למתני' דלא אדכר יבמה כלל אלא שאמרה סתם נטולה אני מן היהודים וכיון דלא אסקא אדעתה לא חייל עליה נדרה · והרב אלפס כתב בהלכותיו מי מסקא דעתה כלומר וכופין או לא מסקא אדעתא ומבקשים · והלכה כרב דאמר כופין אותו שיחלוץ לה ונ"מ דלא הוית מורדת · טעמה דנדרה בחיי בעלה הא לאחר מיתת בעלה הויה מורדת וש"מ דליתא לשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ועל זה כתב רבינו אפרים ז"ל היכי קא פסיק הכא דליתא לשמואל דהא שמואל גופיה הוא אמר הכא יבם הרי הוא כבעל שאין כופין ליתן גט וכן היבם אין כופין אותו לחלוץ ופליג עליה דרב דאמר יבם אינו כבעל וקאמר התם אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואם איתא דכופין ומבקשים דהא מתנית' שייך במורדת א"כ קשיא דשמואל אדשמואל ואמאי שתיק גמרא מניה אלא ודאי ליתא להאי דיוקא וליכא למשמע מינה דהויה מורדת כלל ולא שמעינן מינה אלא לאחר מיתת בעלה אין כופין אותו לחלוץ כפשטה דמתניתין אבל הפסדת כתובתה מלתא אחריתי [היא ולא] שייכא בכופין ומבקשין דהכא כלל אלו דבריו ז"ל ונראין קצת דבריו ולא כולם ג) נראה קצת דרב ושמואל לא איירו כלל בכתובה אלא בכופים ומבקשי' וליכא הכא דין מורדת · רק מה שהקשה דשמואל אדשמואל תירץ אבא מאויי ז"ל הא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מפני שאנו וכו' צרתה ודאי · (ג) ד"ה יעשו וכו' לבעל ולהתנהג בה מנהג:

א) נראה דצ"ל הרי הוא כבעל וחייל עליה נדרה ואינו יכול להפר ולסלק הנדר יש. ב) לכאורה אינו מובן דהא אדרבה אביי אמר דכוותיה דרב מסתברא מהך ברייתא ואולי דר"ל דשמואל אמר לך דלא דמי למתני'. ג) עי' בספר הזכות להרמב"ן ז"ל ובהרא"ש כאן שהאריכו בזה.

מבקשין מיבעי ליה הכא במאי עסקינן באשה שיש לה בנים דכולי האי לא מסקה אדעתה אבל אין לה בנים מאי מבקשין אדתני אם נתכוונה לכך אפילו בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בשיש לה בנים אבל אין לה בנים מבקשין אלא שמע מינה לא שנא יש לה בנים ולא שנא אין לה בנים כופין אותו כרב שמע מינה :

הדרן עלך בית שמאי

חרש [א]שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת אם רצה להוציא יוציא ואם רצה לקיים יקיים כשם שהוא *כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה [ב]פקח שנשא פקחת ונתחרשה אם רצה יוציא ואם רצה יקיים *נשתטית לא יוציא [ג]נתחרש הוא או נשתטה אינו מוציאה עולמית אמר רבי יוחנן בן נורי מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה והאיש שנתחרש אינו מוציא אמרו לו אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת *[ד]שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו העיד רבי *יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט אמרו לו אף זו כיוצא בה *[ה]ב' אחין חרשין נשואין לב' אחיות חרשות או לשתי אחיות פקחות או לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת או ב' אחיות חרשות נשואין לשני אחין פקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד חרש ואחד פקח הרי אלו פטורין מן החליצה ומן הייבום ואם היו נכריות יכנוסו ואם רצו להוציא יוציאו *[ו]שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי אחיות פקחות מת חרש בעל הפקחת מה יעשה פקח בעל הפקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל הפקחת מה יעשה חרש בעל פקחת מוציא אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם *[ז]שני אחין פקחין נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל החרשת מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה *[ח]שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם [ט]שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי נכריות פקחות מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת או חולץ או מייבם מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל פקחת כונס ואינו מוציא לעולם *[י]שני אחין פקחין נשואין לב' נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת או חולץ או מייבם *[כ]שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואים לב' נכריות אחת חרשת ואחת פקחת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא לעולם :

גמ' אמר רמי בר חמא מאי שנא חרש וחרשת [ל]דתקינו להו רבנן נשואין ומ"ש דשוטה *ושוטה [מ]דלא תקינו להו רבנן נשואין דתניא *שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום חרש וחרשת דקיימא תקנתא דרבנן תקינו להו רבנן נשואין שוטה ושוטה דלא קיימא תקנתא דרבנן דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת לא תקינו רבנן נשואין ומאי שנא קטן [נ]דלא תקינו רבנן נשואין וחרש תקינו ליה רבנן נשואין חרש דלא אתי לכלל נשואין תקינו רבנן נשואין קטן דאתי לכלל נשואין לא תקינו רבנן נשואין והרי קטנה דאתיא לכלל נשואין [ס]ותקינו רבנן נשואין התם שלא ינהגו [בה] מנהג הפקר ומ"ש קטנה דממאנה ומ"ש חרשת דלא ממאנה דא"כ מימנעי

רש"י

מבקשין מיבעי ליה · דאיכא למימר להכי איכוונה :

הדרן עלך בית שמאי

חרש · כשם שכונס ברמיזה · מה טעם קאמר כלומר כקידושין כך גירושין וכן פקח בחרשת ברמיזה כנס שרמז באצבע עד שנתרצית לו וברמיזה אם רצה להוציא יוציא : פקח שנשא פקחת ונתחרשה · אע"פ שקידושיה גמורים אם רצה יוציא דבגט לא בעינן דעת האשה כדמפרש לקמן במתניתין : נשתטית לא יוציא · בגמרא מפרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ותקנתא דרבנן היא : נתחרש הוא · לאחר קידושין הואיל וקידושיה גמורים היו לא יוציא עולמית : שהשיאה אביה · בקטנותה וקיבל קידושיה והוו קידושין גמורים שיוצאה בגט ואפי' משגדלה ופקע כח אב מקבלת היא את גיטה : אף זו · פקחת שנתחרשה כיוצא בה : הרי אלו פטורות · דהואיל ושתיהן חרשות או שניהן חרשים כקידושי זו כך קידושי זו ואתו קידושין דאשתו ומפקעי זיקה : יכנוסו · שאין חליצה בחרשת וחרש שאין באמר ואמרה ואח"כ אם רצו יוציאו בגט דאתא גט ברמיזה ומפקיע נישואין דידיה וזיקת אחיו דהוא ברמיזה : מוציא אשתו בגט · דזיקת אחותה הבאה מכח קידושין גמורים אוסרתה עליו ואין כח בקידושין דידה לדחותה משום אחות אשה : ואשת אחיו אסורה לעולם · דחרש לא חליץ ולכנוס אי אפשר משום אחות אשה : כונס ואין מוציא לעולם · דלא אתי גט דידיה ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון : **גמ'** דתקינו להו רבנן נישואין · דקתני מתני' שצריכות חליצה אלמא יש נישואין וקידושין לחרש ואע"ג דלאו בר דעה הוא ומדאורייתא אין קנינו קנין : ה"ג שוטה וקטן שנשאו נשים נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום : דקיימא תקנתא דרבנן · שדרכן להיות שלום ביניהם אפי' חרש עם חרשת וכ"ש כשהאיש פקח אבל שוטה אפילו בפקחת לשוטה ושוטה לפקח אין (א) שלום ביניהם וכ"ש שוטה לשוטה : בכפיפה · בתוך קופה אחת : ומאי שנא קטן · דקתני לעיל שוטה וקטן שנשאו כו' : חרש דלא אתי · לעולם לכלל נישואין דאורייתא: תקינו ליה רבנן נישואין · כדי שלא יבטל : שלא ינהגו בה מנהג הפקר · אי לא מוקמה דמנסבה אין לה מי ישמרנה וינהגו בה מנהג הפקר בזנות :

מימנעי

תוספות

ואם רצה לקיים יקיים · הא פשיטא אלא אגב דתנא יוציא תנא יקיים :

העיד ר' יוחנן בן גודגדא · רבנן הביאוהו לבית המדרש להביא ראיה לדבריהם מאמרו לו אף זו כיוצא בה ואם תאמר לר' יוחנן בן נורי למה אינה מתגרשת הלא אינה חוזרת כשמרמזים לה ויש לומר דמכל מקום בשעת נתינת הגט משלחה וחוזרת היא ואינה מבינה עד שמוליכין אותה על כרחה :

יש גורסים במשנה ועל קטנה בת ישראל שאוכלת בתרומה כמו שהוא בגמרא בפרק האיזקין (גיטין דף נה· ושם) ואין צריך לגרוס זו כאן שהרי לא הביאו העדות אלא ראיה לדבריהם וקטנה למה יזכירו כאן :

דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת · מיהו היכא שנישאת לו כבר תקינו רבנן שאינה מתגרשת כיון שאינה יודעת לשמור עצמה כדלקמן (דף קיג:) :

ואילו

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה ט ופ"ב מהל' גירושין הל' יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קכא סעיף ו :
ב ב מיי' פ"י מהלכות גירושין הל' כג סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קיט סעיף ו :
ג ג מיי' שם פ"ב הי"ז סמג שם טוש"ע שם סימן קכא סעיף ו :
ד ד מיי' שם פ"א הל' ב סמג שם טוש"ע שם סי' קיט סעיף ו :
ה ה מיי' פ"ז מהלכות יבום הלכה טז סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קסה סעיף יג :
ו ו מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף יג :
ז ז מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף י :
ח ח מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף יב :
ט ט מיי' שם ופ"ו הל' ז סמג שם נא טוש"ע שם סי' קנב סעיף יג :
י י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יד :
יא כ מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף טו :
יב ל מיי' פ"ד מהלכות אישות הל' ט ופי"א הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע שם סימן מד סעיף א וסי' סז סעיף ח :
יג מ מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' מד סעיף ב וסי' סז סעי' ז :
יד נ מיי' שם פי"א הל' ו סמג שם טוש"ע שם סי' מג סעיף א :
טו ס מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף ב וסימן קנה סעיף א :

תוס' חד מקמאי

הא אקשי' בפ' אע"פ דשמואל אדשמואל דקאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם והוא גופיה אמר תבע הוא נזקקים · ומסקנא כאן למשנה אחרונה כאן למשנה ראשונה למשנה אחרונה דתנן מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה היו מתכוונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום . ואסיקנא בפרק החולץ דחזרו לומר מצות יבום קודם למצות חליצה והלכך כותבין אגרת מרד על שומרת יבם · ורב ושמואל אמשנה (ראשונה) [אחרונה] אמרו ואחזרו לומר קיימי הלכך אי מסקא אדעתה הויא מורדת ולא קשיא דשמואל אדשמואל :

[עי' תוי"ט פ"ה דטהרות ריש מ"ח אבל הכ"ם סימן ז כתב לסיפר] :

מסורת הש"ס

גיטין עא.
שם עא: לעיל קי:
[גיטין מט:]
גיטין נה.[עדיות פ"ו מ"ט]
לעיל קי: גיטין עא:
[לקמן קיד:]
[שם]
לעיל קי: [לקמן קיד:]
שם
לעיל סט: נה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דקיימא תקנתא וכו' ושוטה לפקח אין דרכן להיות שלום ביניהן :

מימנעי ולא נסבי לה ומאי שנא קטנה דאכלה בתרומה ומאי שנא חרשת דלא אכלה בתרומה דתנן *העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן *שאוכלת בתרומה ואילו חרשת לא אכלה גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת וליכול קטן אוכל נבלות הוא גזירה שמא יאכיל חרש בפקחת וחרש בפקחת נמי ליכול בתרומה דרבנן גזירה דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא ומאי שנא קטנה דאית לה כתובה ומאי שנא חרשת דלית לה כתובה דא"כ מימנעי ולא נסבי לה וקטנה מנלן דאית לה כתובה דתנן *הממאנת והשנייה ואיילונית אין להן כתובה אבל יוצאה בגט וקטנה יש לה כתובה וחרשת מנלן דלית לה כתובה דתניא חרש ושוטה שנשאו פקחות אע"פ שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין להם עליהם כלום רצו לקיימן יש להם כתובה (א) ופקח שנשא חרשת או שוטה אפי' כתב לה מאה מנה כתובתה קיימת (ב) מפני שרצה לזוק בנכסיו טעמא דרצה הא לא רצה אין לה דא"כ מימנעי ולא נסבי לה אי הכי פקחת לחרש ליתקן לה כתובה דא"כ מימנעי ולא מינסבי *יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא ההוא חרש דהוה בשבבותיה דרב מלכיו אנסביה איתתא וכתב לה ארבע מאה זוזי מנכסיה אמר רבא מאן חכים כרב מלכיו דגברא רבה הוא קסבר אילו רצה שפחה לשמשו מי לא זבנינן ליה כ"ש הבא דאיכא תרתי אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל אשת חרש אין חייבין עליה אשם תלוי לימא מסייע ליה *חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה ואלו הן חרש שוטה וקטן והתורם את שאינו שלו ועובד כוכבים שתרם של ישראל אפילו ברשות ישראל אין תרומתו תרומה הוא דאמר כרבי אלעזר דתניא *ר' יצחק אומר משום רבי אלעזר תרומת חרש לא תצא לחולין מפני שהוא ספק אי סבירא *כרבי אלעזר אשם תלוי נמי ליחייב בעינן חתיכה משתי חתיכות ומי בעי רבי אלעזר חתיכה משתי חתיכות והתניא רבי אלעזר אומר *כוי חייבין על חלבו אשם תלוי שמואל סבר כר' אלעזר בחדא ופליג עליה בחדא ואיכא דאמרי אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל אשת חרש חייבין עליה אשם תלוי מיתיבי חמשה לא יתרומו סבר לה כרבי אלעזר בעא רב אשי מ"ט דר' אלעזר מיפשט פשיטא לי' דהרש דעתא קלישתא הוא ומיהו מספקא לי' אי דעתא צילותא אי

רש"י

מימנעי ולא נסבי לה · הואיל ולעולם היא יכולה למאן מפני חרשותה אבל קטנה גבול יש לה וסבר מפייסנא לה כל שעתא עד שיעבור זמן מיאונה: מאי שנא (ג) דאכלה בתרומה · אם השיאה אמה לכהן: ומאי שנא חרשת · שלא השיאה אביה בקטנותה שאין נישואיה גמורין דלא אכלה כדתנן כו' אלמא לא אכלה: על החרשת שהשיאה אביה · בקטנותה שיוצאה בגט ואפי' משתגדיל ואין אביה מקבל גיטה מקבלתו היא ויוצאה ואע"ג דקידושיה גמורין הוו וגירושיה בלא דעת הוי גיטא לפי שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה: ועל קטנה בת ישראל· יתומה הנישאת ע"פ אמה שאוכלת בתרומה אע"פ שאין נישואיה נישואין גמורים אכלה בתרומה דרבנן כך אוקימנא בהאשה רבה (לעיל דף צ·): ואילו חרשת לא אכלה · מדשבקה לחרשת דקעסיק בה ואתי ונקט קטנה ולא קתני ועל החרשת שנישאת מעלמה שאוכלת בתרומה: גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת · והאי לאו שיטיא מעליא הוא מה לי פקח בחרשת מה לי חרש בחרשת שניהן אינן נשואין ואם זו מותרת אף זו מותרת שהרי לד היתר שלהן אינו אלא משום דלאו בני עונשין נינהו והוו כקטן אוכל נבלות אלא כולה משום גזירה שמא יאכיל חרש בפקחת הוא דאיכא עליה חיוב מיתה כדאמרי' במסקנא דמילתא ולהכי נקט ברישא שמא יאכיל חרש בחרשת ולא נקט שמא יאכיל חרש בפקחת משום דחרש בפקחת לא מיחלף בפקח בחרשת אבל חרשת אשת חרש מיחלפא בחרשת אשת פקח והדר מיחלף חרש בעל פקחת בחרש בעל חרשת אבל קטנה לגדול ליכא למיגזר משום גדולה לקטן דאין לקטן נישואין: וליכול · אפי' חרש בפקחת בתרומה דרבנן הא אית לה נשואין מדרבנן: ומ"ש. כו' · לקמן בעי תרוייהו מנא לן דהא אית לה והא לית לה: מימנעי ולא נסבי לה · אבל בקטנה לא מימנעי דאתיא לכלל דיעה: ממאנת · לית לה כתובה דהא בעל כרחו נפקא: שנייה · מד"ס: אין לה כתובה · דרבנן קנסוה כדאמר בי"ש מותרות (לעיל דף פה:): איילונית · משום דמקח טעות הוא: אבל יוצאה בגט כו' · מדיוקא דמתני' דקתני ממאנת שמעינן מינה טעמא משום דבעל כרחו נפקא הא הוציאה אית לה אלמא יש כתובה לקטנה: אין להן עליהם כלום · דאין להם דעת ואין תנאו הראשון תנאי ואע"ג דתקון רבנן נשואין לחרש לא תקינו לה רבנן כתובה מיניה כדמפרש לקמן יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא: שרוצה לזוק בנכסיו · ואע"פ שלא (נשא) תקנו לה חכמים כתובה הרי הוא כתב לה הואיל ורוצה להפסיד ולהיות נזוק מנכסיו תנאו קיים: הא לא רצה · דלא כתב לה אין לה מתקנת חכמים: א"כ · דבעי למיתב לה כתובה מימנעי ולא נסבי לה: אין חייבין עליה אשם תלוי · דנימא ספק אשת איש היא ספק היה בו דעת ספק אין בו והבא עליה באשם תלוי דודאי אין לו שום קנין מן התורה: התורם את שאינו שלו · ולא נוהו בעל הבית דשליחות נפקא לן (קדושין דף מא:) מאתם גם אתם לרבות שלוחכם הלכך מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם: ועובד כוכבים שתרם את של ישראל אפי' ברשות בעלים אינה תרומה · דבעינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית וקתני מיהא חרש אין תרומתו תרומה ומותרת לזר ואי ספק הוא תרומה ויחזור ויתרום (ד) מיבעי ליה: הוא דאמר כר' אלעזר · כלומר מהא לא תסייעיה דגבי תרומה ס"ל לשמואל כר' אלעזר דספק הוא וגבי אשתו אע"ג דספק הוא אינה באשם תלוי דגבי אשם תלוי כתיב אחת מכל מצות ה' (ויקרא ה) וקרינן מצות דמשמע חדא מתרתי שיש היתר ואיסור לפניו כגון אשתו וא"א עמו בבית וסבור אין שם אלא אשתו ובא על האחת ולבקר נמצאו שתיהן ולא ידע על אי זו בא וכן חלב ושומן לפניו וסבר שתיהן שומן ואכל אחת מהן ולסוף נודע לו שהאחת חלב ולא ידע אי זו אכל דאי ידע מייתי חטאת נקבה וכל דהו אפי' בת דנקא והשתא דלא ידע מביא אשם זכר בכסף שקלים אבל הכא שהספק תלוי בחתיכה אחת ספק איסור ספק היתר לא מייתי אשם תלוי: כוי חייבין על חלבו אשם תלוי · והא הכא כל הספק תלוי בה: מ"ט דר"א · באשת חרש: קלישתא · דקה כלומר דעתו מועטת שאין מחודד להבין כשאר בני אדם ומיהו מספקא ליה אי דעתא צילותא היא אותה קצת הדעת שיש לו אם צלולה היא ובמה שהוא נותן דעתו ועושה דבר ודאי כוונתו כוונה אי

תוספות

ואילו חרשת לא אכלה · וא"ת מנלן אי משום דנקט קטנה דלמא כ"ש חרשת שלא תבא לכלל גדלות ואי הוה נקט חרשת אכלה ה"א דקטנה לא אכלה כיון שבאה לכלל נישואין וי"ל דדייק מדלא תנא חרשת בהדי קטנה: שמא יאכיל חרש בפקחת · אבל משום שמא יאכיל קטן בגדולה לא גזרינן שלא תאכל קטנה בתרומה דמשום זמן מועט לא גזרינן שהרי כשיגדיל ויבעול יהיו קידושין דאורייתא ובירושלמי מפרש בקטנה לא גזרינן משום חינא שיהיו הכל קופצין עליה לישאנה ושמא בחרשת לא שייך האי טעמא משום דחרשותה גרמה לה ובקונ' פי' בהניזקין (גיטין ד' נה· ד"ה בפקחת) דלא גזרינן אטו קטן שישא גדולה משום דלית ליה נשואין כדאמר הכא ומילתא דלא שכיחא היא ואין נראה דהא משיאן סמוך לפירקן מעליותא היא כדפי' לעיל (דף סב: ד"ה סמוך):

דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא · אבל בקטנה דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן כדאמר בהאשה רבה (לעיל דף צ· ושם) לא גזרו אטו דאורייתא (ה) כיון שתגיע לכלל גדלות:

דאם כן מימנעי ולא נסבי לה · ואי משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה לא חשו חכמים לכך:

מאן חכים למיעבד הכי · דוקא במטלטלי תנן בהניזקין (גיטין דף נט·) חרש רומז ונרמז אבל במקרקעי לא ומה שמשעבד בכתובה מקרקעי משום שהיה לו אפוטרופוס וגם זכין לאדם שלא בפניו · ר"י:

ילחה

מסורת הש"ס

[גיטין נה: עדיות פ"ז מ"ט]

ב"מ סו. כתובות ק:

[כתובות פו. גיטין מט:]

שבת קנג: תרומות פ"א מ"א

[שבת קנג·]

נ"ל סבירא ליה . יעב"ץ

כריתות יז: [ית: פ"ש דאיתא רבי אליעזר וע"ש תו' ית. ד"ה באטן]

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ו מהלכות תרומות הלכה ו:

יז ב ג מיי' שם הלכה ד ועי' בכ"מ:

יח ד מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קטו סעיף ה:

יט ה מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ד:

כ ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

כא ז מיי' שם ופי"א שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ו וסימן סז סעיף ד:

כב ח מיי' פ"א מהל' אישות הל' ו סמג שם טוש"ע שם סעיף י:

כג ט מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעי' ט:

כד י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

כה כ מיי' פ"ח מהל' שגגות הלכה ב ג:

כו ל מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ב סמג עשין קלד טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף ל:

כז מ נ מיי' פ"ח מהל' שגגות הלכה ב ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רצו לקיימן יש להם כתובה מנה ופקח וכו': (ב) שם (מפני שרצה לזוק בנכסיו). תא"מ ונ"ב ס"א מפני שרצה לזון מנכסיו: (ג) רש"י ד"ה מאי שנא קטנה דאכלה: (ד) ד"ה ועכו"ם שתרם וכו' מיבעי ליה. נ"ב עי' פרק האשה דף פט: (ה) תום' ד"ה דלמא וכו' כיון שתגיע · נ"ב תוס' פירשו כאן לפי סברתם סב"ל דלא גזרינן שמא יאכיל קטן משום דבזמן מועט לא גזרינן ה"ה כאן בקטנה לא גזרינן משום זמן מועט אבל בגיטין דף נ"ה דשם פרש"י אבל קטן לא גזרינן משום דלית ליה נשואין מוכח דס"ל לרש"י דמשום זמן מועט נמי גזרינן ע"כ טוכרחו התוספות השם לפרש הא דלא גזרינן בקטנה דאף אם תאכל בתרומה דאורייתא קטנה סיא כן נראה לפענ"ד:

אי לאו דעתא צילותא ולעולם חדא דעתא הוא או דלמא פשיטא ליה דדעתיה קלישתא ולאו דעתא צילותא הוא והכא היינו טעמא כיון דעתים חלים ועתים שוטה למאי נפקא מינה להוציא אשתו בגט אי אמרת חדא דעתא הוא כקדושין כך גירושין ואי אמרת עתים חלים ועתים שוטה קדושי מצי מקדש גרושי לא מצי מגרש מאי תיקו: נשתטית וכו': א"ר יצחק *דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מגורשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר היכי דמי אילימא דיודעת לשמור גיטה ויודעת לשמור עצמה מי נהגי בה מנהג הפקר אלא דאין יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת והא אמר דבי רבי ינאי °ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש עצמה יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה ותנא דבי רבי ישמעאל °ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת [א]לא צריכא דיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת דהא יודעת לשמור גיטה ואמור רבנן לא ליפקא שלא ינהגו בה מנהג הפקר אמר אביי דיקא נמי דקתני גבי דידה נשתטית לא יוציא וגבי דידיה לא יוציא עולמית מאי שנא הכא דקתני עולמית ומאי שנא התם דלא קתני עולמית אלא שמע מינה הא דאורייתא הא דרבנן: א"ר יוחנן בן נורי וכו': איבעיא להו רבי יוחנן בן נורי איש פשיטא ליה ואשה קמיבעיא ליה או דלמא אשה פשיטא ליה ואיש קמיבעיא ליה ת"ש מדקאמרו ליה אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו ש"מ איש קמיבעיא ליה אדרבה מדקא"ל אף זו כיוצא בה ש"מ אשה קמיבעיא ליה אלא ר' יוחנן בן נורי לדבריהם קאמר להו לדידי כי היכי דאיש לא מצי מגרש אשה נמי לא מיגרשא אלא לדידכו מאי שנא אשה ומאי שנא איש אמרו ליה אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת: העיד רבי יוחנן וכו': *אמר רבא מעדותו *של רבי יוחנן בן גודגדא [ב]אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן ואמר לה כנסי שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא אמר רבי יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה הכא נמי לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא מדא"ל כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קמ"ל אי איתא דבטליה לעדים הוה קאמר להו ומדלא אמר לעדים לא בטליה ולא מידי והאי דקאמר הכי מחמת כיסופא הוא דקאמר (א) להו רב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחי דבי מדרשא ברשות הרבים (ב) בשבתא אתא לקמיה דרבי פדת *אמר ליה זיל

דבר

דברים כד

שם

גיטין עח.

[עי' תוס' ב"ק נב. ד"ה אמר ר"נ] גיטין נב.

רש"י

אי לאו דעתו צלולה היא ולעולם כל ימיו של חרש פשיטא ליה לרבי אלעזר דחדא דעתא אית ליה לחרש דאינו עתים חלים עתים שוטה: או דלמא פשיטא ליה · דלאו דעתא צילותא היא אלא היינו טעמא דמספקא ליה דעתים שהוא חלים לגמרי ודעתו צלולה וחיישינן שמא בשעת קידושין חלים היה: להוציא את אשתו בגט · חרש מעיקרו לר' אלעזר אם יכול לגרש או לא דבשלמא לרבנן פשיטא לן דמוציא כדאמרינן במתני' (לעיל קיב:) כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה אלא לר' אלעזר דמשוי ליה ספק מאי: שמשלחה מביתו וחוזרת · שכן מנהג השוטים שאין בושין: ש"מ איש מיבעיא ליה · ואשה פשיטא ליה דאי אשה מיבעיא ליה ואיש פשיטא ליה הכי איבעי להו לאהדורי אינו דומה אשה המתגרשת לאיש המגרש: אשה נמי לא מיגרשא · ועלה קמייתו לה רבנן ראיה לדבריהם אף זו כיוצא בה ואינו דומה דקמהדרי ליה אאיש משום דאיהו ה"ק לדידכו דאמריתו אשה מיגרשא מ"ש איש ומ"ש אשה: מעדותו של ר' יוחנן · דאמר דאפי' במקום קידושין גמורים לא בעינן דעתא דאשה בגירושין: אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה · והיא לא שמעה וחזר ואמר לה לאשתו פקחת כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גיטה ה"ז מגורשת: לאו אמר ר' יוחנן לא בעינן דעתה. דאשה בגירושין דקתני חרשת יוצאת בגט: פשיטא · דלר' יוחנן ודאי הכי הוא:

דבר

תורה אור

תוספות

יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה · אר"ת דהייט דוקא באין לה אב וכפ' התקבל (גיטין דף סד: ושם) וכן בפ"ב דקידושין (דף מג:) גבי כל קטנה שאין יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש פי' בקונט' אפי' ע"י אביה ואין נראה לר"ת דהא ר' ינאי מפיק לה הכא מונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצתה זו שאין לה יד וכיון שיש לה אב הרי יש לה יד דאפי' נערה בין היא בין אביה מקבל גיטה ולרבי יהודה אביה ולא היא ור' ישמעאל נמי דדריש מושלחה משמע דלא פליג ארבי ינאי אלא דדריש מקרא אחרינא וטעמא דיש לה אב משלחה ואינה חוזרת היא שאביה משמרה מלחזור ועוד הביא ר"ת ראייה מירושלמי דפירקין דקאמר התם נשתטית לא יוציא דבי ר' ינאי אמרי מפני גרירה (ג)ה"פ שנגררת אחר כל אחד ונוהגין בה מנהג הפקר ר' זירא ור' מנא תרוייהו אמרי שאין יכולה לשמור את גיטה רבי נחמיה בשם ר' יהודה אמר תלתא מילי איכא בינייהו עבר וגירש מ"ד [א]מפני גרירה מותר כיון דליכא אלא איסור דרבנן שלא ינהגו בה הפקר אם עבר וגירש ה"ז גט למ"ד לפי שאינה יכולה לשמור את גיטה אסור פי' מדאורייתא אין הגט גט ועוד איכא בינייהו יש לה אב ופעמים שוטה ופעמים חלומה מ"ד מפני גרירה אסור שאין האב יכול לשומרה מן ההפקר וכן בעתים שהיא שוטה אין נזהרת מן ההפקר אבל למ"ד שאינה יכולה לשמור את גיטה יש לה אב יכול לשמור את גיטה וכן פעמים חלומה יש לה עתים יכולה לשמור את גיטה וה"מ למימר דאיכא בינייהו יודעת לשמור את גיטה ולא את עצמה דלמ"ד מפני גרירה אסור כדאמר הכא ולמ"ד שאינה יודעת לשמור את גיטה זו יודעת לשמור גיטה אלא ניחא ליה למימר איכא בינייהו אפי' באין יודעת לשמור את גיטה ולא עצמה ואע"ג דהכא משמע דליכא מאן דפליג (ד) שלא ינהגו בה מנהג הפקר ורבי ינאי הוא דדריש הכא שאין יכולה לשמור גיטה מונתן בידה ובירושלמי קאמר ר' ינאי משום גרירה ופליג אטעמא דאמר דאינה יכולה לשמור גיטה אין זה תימה כ"כ כי יש סוגיות ומימרות הפוכות מהש"ס שלנו וי"מ דגרירה דקאמר בירושלמי היינו משלחה וחוזרת ויכולה לשמור גיטה היינו שיש לה יד לשמור גיטה והיינו פלוגתא דאמוראי דהכא ולפ"ז מאן דמפיק מושלחה אפי' יש לה אב אינה מתגרשת דקאמר יש לה אב למאן דאמר מפני גרירה אסור ומיהו אין נראה פירוש זה דעבר וגירש אמאי מותר למ"ד מפני גרירה כיון דהוי דאורייתא ועוד עתים שוטה ועתים חלומה אמאי קאמר דלמ"ד מפני גרירה אסור כיון דקבלה גט כשהיא חלומה הרי בתותה שעה משלחה ואינה חוזרת היא והורה כן ר"ת הלכה למעשה ובפ"ב דקידושין האריך בתוס' יותר והכא דפריך ואלא דאין יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת והאמר דבי ר' ינאי כו' הוה מצי לשנויי ביש לה אב אלא שזהו בכלל שיטיא דמשני ביודעת לשמור את גיטה ולא את עצמה: **אמר** אביי דיקא נמי דקתני גבי דידה כו' · וא"ת דהכא קאמר אביי גופיה עולמית לכדרבי יצחק ובפרק מי שאחזו (גיטין ד' עא: ושם) קאמר אביי מתני' נמי דיקא דחולקין עליו חבריו על רשב"ג (ה) דאמר בפקח שנתחרש שיכול לדבר מתוך הכתב דאין יכול לגרש מדקתני עולמית ודחי ליה רב פפא דלמא עולמית לכדר' יצחק והכא קאמר ליה אביי גופיה ואר"י דעולמית קאי אנתחרש' ואנשתטה והתם דייק דחולקין עליו חבריו ממאי דקאמר עולמית אנתחרש ורב פפא סבר דלמא לא אתיא כלל אלא לכדר' יצחק: **אמר** רבא מעדותו של ר' יוחנן כו' · הוה מצי למימר מדרבנן דאמרי חרשת יוצאה בגט אלא ניחא ליה למינקט ר' יוחנן שחכמים מביאין ראיה מדבריו ועוד משום דכל עדות הלכה היא: **מהו** דתימא כי אמר לה כנסי שט"ח כו' · והקשה ר"י דהא היכא דאמר לה כנסי שטר זה לא שמעי' מדרבי יוחנן בן גודגדא אלא מסברא דאם איתא דבטליה כו' ולא שמעי' מדבריו אלא דלא בעינן דעתה ואכתי תיקשה פשיטא וי"ל דאמילתיה דרבא פריך פשיטא ולמה ליה לרבא למימר כלל ומשני דרבא השמיענו בכנסי שטר חוב:

אמר

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קיט סעי' ו:

כט ב מיי' שם פ"א הל' י סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קלו ס"ה:

תוס' חד מקמאי פרק חרש

אמר רבא מעדותו של ר"י בן גודגודא אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי ש"ח זה מגורשת דאם איתא דבטליה לעדים הוה אמר · ודוקא היכא דאמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה אבל אם לא אמר הכי תנן בהדיא בפרק הזורק א"ל כנסי ש"ח זה אינה מגורשת עד שיאמר לה הא גיטך' ולא משום דבעי' דעתה א) אלא משום דלמא איהו גופיה בטולי בטליה · ואם נתן לה כשהיא ישנה נמי אינה מגורשת משום דבעי' לה דומיא דידה שיהא מקום המשתמר ואם היתה ישנה בחצרה אינה מגורשת דהא בעי' עומדת בצד ביתה או בצד חצרה וכיון דהיא ישנה כמי שאינה בצד ביתה דמי ואם היה מדבר עמה על עסקי גיטה ונתן לה גיטה ולא פירש ולא היו עסוקים באותו ענין אינה מגורשת משום דדילמא איהו גופיה לא יהיב לה משום גט ודעתו ב) שוהרה בעי' [והא] דאקשינן בפרק קמא דקדושין אם אין עסוקים באותו ענין מנא ידעה מאי קא"ל · משום קידושין הוא דנקט לשון דמנא ידעה דמשמע דבעי' דעתה דבקידושי בעי' דעתו ודעתה · והאי דלא אמר מנא ידעינן מאי קאמר לה דהוה שייך לישנא בין בקדושין בין בגרושין נפ"מ היכא דאמר איהו מעיקרא לשנים אתן בסתם לשום קדושי' דאע"ג דיהיב לה לשם קידושי' כיון דלא ידעה מאי קא"ל אינה מקודשת להכי נקט לישנא דמנא ידעה:

א) ועי' בתוס' גיטין (ע"ח) ד"ה אינו דאפילו אם אמר לעדים מתחלה ראו גט זה וכו' מ"מ צריך שיגידו לה העדים אח"כ דאל"כ הוה משלחה וחוזרת ע"ש.ב) נ"ל ודעתו בוודאי בעינן והא דאקשינן כו' .

[עי' שבת קכח. רש"י ד"ה שמעת מינה כו' מה שגרסם שם על הגליון ועי' טור וב"י א"ח סי' שמג]

הגהות הב"ח

(א) גמ' הוא דקאמר לה: (ב) שם ברשות הרבים אתא לקמיה דר' פדת כצ"ל ותיבת בשבתא נמחק: (ג) תוס' ד"ה יצתה וכו' מפני גרירה פירוש שנגררת אחר כל אדם ונוהגין בה: (ד) בא"ד דליכא מאן דפליג אטעמא שלא ינהגו בה מנהג הפקר ור' ינאי דריש הכא: (ה) ד"ה אמר וכו' על רשב"ג ואמר בפקח וכו' דעולמית קאי אנתחרש:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה יצתה וכו' עבר וגירש מ"ד כו' נ"ב ולפ"ז קיי"ל דעבר וגירש אסור וכמי שלא יכולה לשמור גיטה ויש לה אב ועתים שוטה עתים חלומה מגורשת בדיעבד אבל לכתחלה לא יגרש וכגמרא דילן דנקט ג' הטעמים וכ"ד הרא"ש וש"פ · אבל הרמב"ם ורשב"א גרסי כעבר וגירש לסיפך דלמ"ד משום גרירה אסור דעשאוהו כשל תורה ומ"ד לפי שאין כו' מותר בדיעבד ביכולה לשמור גיטה אבל לכתחלה מודה דאסור משום אחטופי · והרשב"א מפרש ג' דברים של ירושלמי שבשלישי הוא יכולה לשמור גיטה כגי' בירושלמי וקושית תוס' דס"מ למימר ומפרש דעל טולן קאי עבר וגירש איכא בינייהו דאין נ"מ בהכך ג' דברים אלא בדיעבד · אבל לדברי הראב"ד ביש לה אב ועתים שוטה עתים חלומה לכ"ע מגורשת בדיעבד ועמ"ש ברא"ש כאן (ועמ"ש רבינו באה"ע סי' קי"ט ס"ק י"ג):

דבר טלי וטליא וליטיילו התם דאי משכחי להו מייתי להו אלמא קסבר **קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו לימא מסייע ליה לא יאמר אדם לתינוק הבא לי מפתח הבא לי חותם אלא מניחו תולש מניחו זורק אמר אביי תולש בעציץ שאינו נקוב זורק בכרמלית דרבנן: ת"ש *עובד כוכבים שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליהם קטן הבא לכבות אומרים לו אל תכבה ששביתתו עליהם *א"ר יוחנן בעושה על דעת אביו דכוותיה גבי עובד כוכבים דעושה על דעת ישראל מי שרי עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד ת"ש *בן חבר שרגיל לילך אצל אבי אמו עם הארץ אין חוששין שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים מצא בידו פירות אין זקוק לו אמר רבי יוחנן *בדמאי הקילו אלא טעמא דדמאי הא ודאי בעא לעשורי והאמר ר' יוחנן בעושה על דעת אביו אלא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה קאי הכא מדחי קאי הכא מדחי ת"ש בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אמו כהן עם הארץ אין חוששין שמא יאכילנו תרומה טמאה מצא בידו פירות אין זקוק לו בתרומה דרבנן תא שמע *יונק תינוק והולך מעובדת כוכבים ומבהמה טמאה ואין חוששין ביונק שקץ ולא יאכילנו נבלות וטרפות שקצים ורמשים ומכולן יונק מהם ואפילו בשבת ובגדול אסור אבא שאול אומר נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה ביום טוב קתני מיהא אין חוששין ביונק שקץ התם משום סכנה אי הכי גדול נמי גדול בעי אומדנא קטן נמי ליבעי אומדנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע סתם תינוק מסוכן אצל חלב: אבא שאול אומר נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה ביום טוב: היכי דמי אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי ואי דליכא סכנה אפילו ביום טוב אסור לא צריכא דאיכא צערא וקסבר מפרק כלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן יו"ט דאיסור לאו לא גזרו ביה רבנן ת"ש °לא תאכלום כי שקץ הם לא תאכילום להזהיר הגדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תאכלו לא דלא ליספו (א) ליה בידים תא שמע °כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר הגדולים על הקטנים מאי לאו דאמרי להו לא תאכלו לא דלא ליספו להו בידים ת"ש °אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תיטמו לא' דלא ליטמו להו בידים °וצריכי דאי אשמעינן שקצים

משום

רש"י

דבר טלי וטליא · הנהג תינוקות זכרים ונקבות: ליטיילו התם · ישחקו שם שבת היתה: הבא לי מפתח · דרך רה"ר בשבת: לכבות · הדליקה: בעושה על דעת אביו · שהתינוק צופה באביו ורואה שנוח לו בכך ואביו עומד עליו דהוה כאילו הוא מצוהו לעשות אבל הנך מפתחות דרב יצחק לא הודיען שנאבדו שם ולא הכירו בדעתו שנוח לו: עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד · אפילו בלא ידיעת ישראל העובד כוכבים מתכוין להנאתו שיודע שיטול שכר: שאינן מתוקנין · שאינן מעושרין: אין זקוק לו · ליטלו הימנו: והא"ר יוחנן · לעיל בעושה על דעת אביו אבל להפרישו אינו מצווה היכא דתינוק עביד אדעתא דנפשיה (ב): תרומה טמאה · והא הכא דאיסורא דאורייתא הוא כדאמר בהערל (לעיל עג:) בשעריך תאכלנו לזה אתה אוכל בטומאת עצמו כדכתיב הטמא והטהור ולא לאחר למעוטי תרומה דאסורה בטומאת עצמה: ואין חוששין · לומר שהוא יונק שקץ כלומר דבר המשוקץ ונאסר: ולא יאכילנו · בידים דברים האסורים חלב בהמה טמאה אסור בגדול מדאורייתא דנפקא לן מגמל גמל ב' פעמים בפ"ק דבכורות (ד' ו:): סכנה · שאם לא יינק ימות בצמא: אומדנא · אם יכול להמתין עד מוצאי שבת ויעשה בהיתר: חולב בידיו חייב משום מפרק דבר מגידולו והיונק הוי מפרק ע"י שינוי והיינו כלאחר יד: שבת דאיסור סקילה · יש במפרק בידיו גזרו רבנן ביונק ואע"ג דמשנה הוא ואינה מלאכה מן התורה אבל י"ט דכי עביד בידים ליכא אלא איסור לאו לא גזור רבנן ביונק: (לא תאכלום) לא תאכלום כי שקץ הם · קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה בשרצים (ג): לא תאכל דם · קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה גבי דם: אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת · שתי אמירות הללו למה להזהיר גדולים על הקטנים שלא יטמאו:

במשהו

תוספות

אמר רבי יוחנן בדמאי הקילו · ה"מ למימר דאפילו לא הקילו בדמאי כיון דאיתו אלא מדרבנן שאני כדקאמר לעיל אלא משום דהאי שיטיא משני בכמה דוכתי א"נ כיון שיש לחוש לספק טבל דהוי דאורייתא החמירו אי לאו טעמא דבדמאי הקילו:

אלא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה · והא דקאמר הש"ס בס"פ יוצא דופן (נדה דף מו: ושם) אליבא דר' יוחנן דאמר מופלא סמוך לאיש דאורייתא וקטן האוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו על ברייתא דמותיב ליה התם הוה מצי למימר וליטעמיך והא ר' יוחנן ספוקי מספקא ליה הכא אלא דבלאו הכי שפיר קאמר התם ה"ר אלחנן:

וקסבר דהוי מפרק כלאחר יד · וא"ת ואפילו לא הוי כלאחר יד נמי דהא אין דישה אלא בגידולי קרקע כדאמר בפרק כלל גדול (שבת דף עה: ושם) גבי פולט חלזון וכ"ת אע"ג דחלזון לא חשיב גידולי קרקע בהמה חשיבא גידולי קרקע כדאמרי' בריש פ' בכל מערבין (עירובין ד' כז:) דממעט דגים מדכתי' בקר ולאן מה הפרט מפורש גידולי קרקע כו' זה אין לומר דנהי דחשיב בהמה גידולי קרקע מ"מ כיון דגמרי' מסממנין בעינן ממש שיהא גדל מן הקרקע כמו סממנין דלגבי גדולי קרקע ממש לא חשיב בהמה גדולי קרקע כדמוכח בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פט· ושם) דתניא דיש מה דיש מיוחד כו' יצא החולב והמגבן והמחבץ שאינם גידולי קרקע ואין פועל אוכל בו אלמא גבי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא בהמה גידולי קרקע וכן משמע בפ"ק דקידושין (דף יז·) גבי גורן ויקב וי"ל דאיצטריך טעמא דהכא דמפרק כלאחר יד הוא משום ר' יהודה דסבר יש דישה שלא בגידולי קרקע דמחייב בפולט חלזון נמי משום דש ור"ת מפרש דמפרק חייב משום ממחק שמחליק העור ומאבות מלאכות הוא וקשה לר"י מדאמר בפ' חבית (שבת דף קמד. ושם) חולב אדם עז לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה ולפי' הקונטרס ניחא דטעמא משום דכשחולב לתוך הקדירה הוי משקה הבא לאוכל ואוכל הוא ואין זה בורר אבל לא לתוך הקערה דבורר משקה מאוכל ודומה לדש שבורר אוכל מתוך פסולת אבל לפירוש ר"ת בין כך ובין כך ליחייב משום ממחק*:

שבת דאיסור סקילה גזור רבנן כו' · קשה דאמרי' בפרק אע"פ (כתובות ד' ס·) גונח יונק חלב בשבת קסבר מפרק כלאחר יד הוא ומשום צערא לא גזור רבנן והכא אסר ליה בשבת וליכא למימר דהתם במסוכן דאם כן אפילו מלאכה גמורה ואיטו כלאחר יד שרי ואמר ר"ת דהתם מחמת חולי והכא מחמת רעב קרי שפיר צער כדאמר בפרק שליש דשבועות (ד' כו: ושם) נשבע על הככר ומסתכן עליה מהו מסתכן ליסרי ליה מר אלא מצטער עליה מהו וקשה לר"י דאם כן מאי קאמר הכא אי דאיכא סכנה אפילו בשבת מותר והא אפילו בחולים בעלמא מותר כיון שאין בהן מלאכה גמורה ולרבי נראה דאין זו קושיא דהא אכתי לא פירש הש"ס דמפרק כלאחר יד הוא וקאמר דאפילו מלאכה גמורה מן התורה יש לו לדחות להיות מותר כיון דאיכא סכנה ור"י תירץ דהך דהכא פליגא וכן משמע התם (כתובות דף ס·) דאמר הלכה כר' מריגוס מכלל דאיכא דפליגי עליה ואיכא דמפרש דהכא בצער של בהמה איירי שמתקשה לה רוב חלב בדדיה וקשה לר"י דלמה היו יונקים והלא היו יכולין לחלוב לתוך הקדירה ומיהו לפירוש ר"ת לא קשה דמסתמא כיון שהיו רעבים לא היה להם שום מאכל בקדירה:

משום

מסורת הש"ס

שבת קכא: [גיטין סא·]
שבת קכא.
שם
[תוספתא דמאי פ"ג]
[כתובות כד: וש"נ]
[פי' תוספות שבת קכא: ד"ה ש"מ]
ויקרא יא
שם יז
שם כא

גליון הש"ס

גמ' וצריכי דאי אשמעינן שקצים. עי' במכילתא דרשב"י בקרא דגבי שבת ובנך ובתך להזהיר גדולים של קטנים. ועי' בתשובת מהר"ם סי' ד':

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה ז ופכ"ד שם הלכה יא ופי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כז ופ"ג מהל' אבל הל' יב סמג עשין רמג ולאוין קמח טוש"ע א"ח סי' שמג וטוש"ע י"ד סימן שעג סעיף א:
לא ב מיי' פכ"ד מהל' שבת הל' יא וע"ש במ"מ ובכ"מ:
לב ג ד מיי' שם פי"ב הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סימן שלד סעיף כה:
לג ה מיי' פי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כז טוש"ע א"ח סי' שמג:
לד ו ז מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה יב טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף א ובסג"ה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלא ליספו להו בידי': (ב) רש"י ד"ה והא"ר יוחנן לעיל ומ"ה בעושה וכו' דנפשיה הס"ד ואח"כ מ"ה אין זקוק לו והא הכא איסורא דאורייתא: (ג) ד"ה לא תאכלום וכו' בשרצים קרי ביה לא תאכילום הס"ד:

תוספות חד מקמאי

מסקנא דשמעת' דבקטן אוכל נבלות דבאסורא דרבנן פשיטא דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו ובאיסורא דרבנן נמי פשיטא דאין אומרי' לתינוק עשה דבר זה · וכי פליג באיסורא דאוריית' ומסתברא דאין ב"ד מצווין עליו להפרישו דמעשה דרב יצחק בר ביסנא אירכסו ליה מפתחות בי מדרשא ברה"ר אתא לקמיה דרבי פדת אמר אזיל דבר טלי וטליא וליטיילו התם דאי משכחי מייתו להו אלמא קסבר קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו ואקשי' עלה מהא דתנן קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עלינו · ופריק ר' יוחנן בקטן העושה ע"ד אביו אבל (קטן) נכרי על דעתיה עביד:

[ועי' תוספות שבת מג. ד"ה מפרק וע"ע תוס' כתובות ס. ד"ה מפרק]

משום דאיסורן במשהו אבל דם דעד דאיכא רביעית אימא לא ואי אשמעינן דם משום דאיכא כרת אבל שרצים אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דאיסורן שוה בכל אבל טומאה אימא לא ואי אשמעינן טומאה כהנים שאני משום *דריבה בהן מצות יתרות אבל הני אימא לא צריכא תא שמע *שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות פקחות מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל פקחת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם אמאי מוציא את אשתו בגט תיתיב גביה קטן אוכל נבלות הוא משום איסורא דידה תא שמע *שני אחין פקחין נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה ואמאי מוציא את אשתו בגט תיתיב גביה קטן אוכל נבלות הוא משום איסורא דידיה אמר רבא תא שמע *שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשתו מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם והא הכא דלאו איסורא דידה איכא ולאו איסורא דידיה איכא וקתני מוציא את אשתו בגט אמר רב שמעיה גזירה משום התרת יבמה לשוק:

הדרן עלך חרש

האשה *שהלכה היא ובעלה למדינת הים שלום בינו לבינה ושלום בעולם ובאה ואמרה *מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם קטטה בינו לבינה ושלום בעולם ובאתה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת רבי יהודה אומר לעולם אינה נאמנת אלא אם כן באתה בוכה ובגדיה קרועין אמרו לו אחת זו ואחת זו תנשא: **גמ'** תנא שלום בינו לבינה משום דקבעי למיתני קטטה בינו לבינה תנא שלום בעולם משום דקבעי למיתני מלחמה בעולם אמר רבא מאי טעמא דמלחמה משום דאמרה בדדמי (א) סלקא דעתא בכל הני דאיקטול הוא פליט אם תימצא לומר כיון דשלום בינו לבינה נטרא עד דחזיא זימנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברא ודאי מת ואיכא דעבד סמתרי וחיה סבר רבא למימר רעבון אינו כמלחמה דלא אמרה בדדמי הדר אמר רבא רעבון הרי הוא כמלחמה דההיא דאתת לקמיה דרבא אמרה ליה בעלי מת ברעב אמר לה שפיר עבדת דשיזבת נפשיך ס"ד דבההוא פורתא דנפפיתא דשבקת ליה הוה חיי אמרה ליה מר נמי ידע דכי האי גוונא לא חיי הדר אמר רבא רעבון גריעה ממלחמה דאילו מלחמה כי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא הא מת על מטתו מהימנא ואילו גבי רעבון עד דאמרה מת וקברתיו [א] מפולת הרי הוא כמלחמה דאמרה בדדמי שילוח נחשים ועקרבים הרי הן כמלחמה דאמרה בדדמי דבר אמרי לה הרי הוא כמלחמה ואמרי לה אינו כמלחמה אמרי לה הרי הוא כמלחמה דאמרי בדדמי ואמרי לה אינו כמלחמה דסמכי אדאמרי אינשי *שב שנין הוה מותנא ואינש בלא שני לא אזיל איבעיא (ב) להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרינן *מה לה לשקר דאי

במשהו·בכעדשה כטומאתן: משום דידה·שהיא פקחת ובת עונשין ובמצות גרס משום דידיה: משום גזירת התרת יבמה לשוק · דאי אמרי' תיתיב חרשת גבי חרש לא ידעי אינשי דטעמא משום קטן אוכל נבלות הוא וסברי דקדושין דידה דחו לה לזיקה דפקחת אחותה ואין בועל אחות זקוקתו הילכך אתי למישרייה לאחותה לשוק כשאר אחות אשה שפטורה מן החליצה:

הדרן עלך חרש

האשה · ושלום בעולם · שאין שעת חירום דתימא בדדמי מאומד לבה אם פירש הימנה חדש או חדשים ודאי הואיל ולא חזר הרגוהו ליסטים דהואיל ולאו שעת חירום אי לא חזיתיה דמית חיישא לקלקולא שמא יבא לאחר שניסת ותהא מקולקלת כדאמר בהאשה רבה (לעיל דף פז:) ולא אמרה בדדמי: קטטה בינו לבינה· י"ל מתוך שסונאתו היא רוצה לאסור עצמה עליו: **גמ'** בדדמי · מאומד לבה ואע"ג דלא חזיתיה דמית כדפרישית דסברה סלקא דעתא בכל הני דאיקטול הוא פליט בתמיה: סמתרי · תחבושת: שפיר עבדת · לנסותה ולתופסה מתוך דבריה נתכוון: דשיזבת נפשך · שהנחת אותו אפי' חי וברחת לך משום דכי תעלה בדעתיך דבההוא פורתא דנפפיתא קמח מנופה בנפה חיי בתמיה: מר נמי ידע כו'· אלמא אמרה בדדמי ומשום האי מעשה הדר ביה רבא: מת וקברתיו · דאילו במלחמה סברה שמא ברח וניצל אבל ברעב היא סבורה איך יחיה: מפולת · שנפל הבית עליו או בא רוח סערה והיה מפיל כל בתי העיר: החזיקה היא מלחמה בעולם·שלא היינו יודעים שיש מלחמות באותן מדינות אלא מפיה: דאי

משום דאיסורן במשהו · פי' בקונט' איסורן בכעדשה ולא דק דבהדיא אמר במעילה בפרק קדשי מזבח (דף טז: ושם) דשרצים לוקין עליהם בכזית דאכילה כתיב בהו ואמרי' נמי בפ' בתרא דמכות (דף טז: ושם) ריסק ט' נמלים ואחד חי והשלים לכזית וכן משמע בכמה דוכתי אלא יש לפרש דאיסורן במשהו דלוקה על נמלה משום דהוי בריה וכן נראה לר"י:

הדרן עלך חרש

האשה שלום · אמרו לו אחת זו ואחת זו תנשא · אין להקשות דהיינו ת"ק דהא מעיקרא לא פי' אי מיירי אפי' בלא בוכה והכא מפרש ליה: **תנא** שלום בינו לבינה ושלום בעולם · דלא צריך למיתני דהא סתמא דמילתא הכי הוא דשלום בינו לבינה ושלום בעולם אלא תניא משום סיפא: **זימנין** דמחו ליה בגירא או ברומחא. והיא יראה לעמוד עד שימות לפי שזורקין חצים ואבני בלסטראות במלחמה ואינם מתכוונים על מי שיפול אבל לקמן גבי נפלו עליו לסטים נאמנת לומר נהרג שעומדת שם עד שימות ולא אמרה בדדמי: **מי** אמרי' (כו') מה לי לשקר ומרע ליה לחזקיה · תימה לר"י דע"כ לא שייך מיגו כיון דאמרה בדדמי דאי שייך מיגו א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא במיגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו אלא ש"מ דלא שייך מיגו כיון דאינה חשודה לשקר ואר"י כיון דדייקא כולי האי שהחזיקה מלחמה בעולם ואומרת כי מלחמה היא אם כן ודאי לא אמרה בדדמי ומטעמא דמיגו דאי בעיא אמרה שלום הוא בעולם יש לה להאמינה כיון דדייקא כולי האי אבל כי לא החזיקה אינה נאמנת לומר מת בעלה במלחמה מתוך שיכולה לומר מת על מטתו דאין זה מיגו כיון שידוע לעולם שהיא מלחמה יראה לומר מת על מטתו וידוע שהיא משקרת אבל בהחזיקה ודאי דייקא טפי ומיהו קשה לר"י דאמר פ' כל הנשבעין (שבועות דף מה: ושם) גבי שכיר נשבע ונוטל לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתי ונתתי לך שכרך ומה מגו הוא זה והלא אינו חשוד לשקר [אלא] דבעל הבית טרוד בפועליו

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מג וסעיף מח:
ב ב ג מיי' שם פי"ג הלכה כ טוש"ע שם סעיף מח:
[וע"ע תוס' זבחים קו: ד"ה מה ותוס' חולין קכ: ד"ה שכן]
ג ד מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' נג:
ד ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף נא:
ה ו מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף נה:
ו ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף מט:

תוספות ישנים

הא מת על מטתו נאמנת· וה"ת א"כ מת במלחמ' מהימנא במגו דמת על מטתו · וי"ל דכיון דאמרה בדדמי ולא כיוונה לשקר לא שייך למימר מגו דאי בעי משקרא שאינה תפיסה לשקר · וא"ת א"כ מאי בעי בסמוך החזיקה היא מלחמה בעולם מי אמרי' מה לי לשקר והא לא אמר מגו כיון דאמרה בדדמי · וי"ל מגו מעליא כי האי דלא מחזקי' בעלמא אלא בדיבורה ודאי אמרי' ומתני' דשלום בינו לביתה ושלום בעולם מיירי ע"כ דאמרה מת במלחמה דאי על מטתו אפילו א) החזיקה היא מלחמה בעולם נמי מהימנא . וא"כ ליפשוט ממתני' דהחזיקה היא מלחמה [נאמנת] לומר מת בעלי במלחמה · וי"ל דמתני' מיירי דאמרה מת בעלי סתמא · ובעת שלום אמרי' דר"ל [שמת] על מטתו · ובעת מלחמה אמרי' שר"ל שמת במלחמה:

א) לכאורה צ"ל דאי על מטתו אפילו לא החזיקה אלחמה בעולם נמי מהימנא.

תוס' חד מקמאי

יתו אקשי' עליה מהא דתנן בפרקין שני אחים אחד חרש ואחד פקח נשואים ב' אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא אשתו בגט והא קטן אוכל נבלות הוא · ושני רב שמעיה גזרי' משום יבמה לשוק תניא יונק תינוק והולך מעובדת כוכבים ומבהמה טמאה ואין חוששין משום יונק שקץ ואל יאכילנו נבלות וטרפות שקצים ורמשים ובכולן יונק מהן אפילו בשבת ובגדול אסור. אבא שאול אומר נוהגים היינו שיונקים מבהמה טהורה ביו"ט אוקי' אפי' למ"ד ב"ד מצווין עליו להפרישו יונק תינוק מעובדת כוכבים ומבהמ' טמאה משום סכנה · אי הכי בגדול נמי גדול בעי אומדנא · קטן לא בעי אומדנא דסתם קטן מסוכן הוא אצל חלב · אבא שאול אומר וכו' ה"ד אי דאיכא סכנה אפי' בשבת אי דליכא סכנה אפי' ביו"ם נמי לא · לא צריכא דאיכא צערא וקסבר מפרק לאחר יד בשבת דאיסור סקילה גזרו ביה רבנן יו"ם דאיסור לאו לא גזרו ביה רבנן · ובפרק אע"פ תני ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת ואוקים בדליכא סכנה ואיכא צערא ואפילו בשבת לא גזרו ביה רבנן · קשיין אהדדי · הרב אלפס פי' דפליגי אהדדי ואיפסיקא הלכתא כר' מרינוס . ורבי יעקב ע"ה פי' דלא דמי צערא דהכא לצערא דהתם דהתם הוא מחמת חולי שהוא גונח ולא גזרו אפי' בשבת וצערא דהכא לאו צער חולי הוא לפיכך גזרו ביה ביו"ם · תניא לא תאכלו כי שקץ הם לכם להזהיר גדולים על הקטנים וכל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר גדולים על הקטנים אמור ואמרת אליהם לנפש וכו' להזהיר גדולים על הקטנים למ"ד ב"ד מצווין עליו להפרישו לא תעביד וה"ה לכל אסורי' שבתורה למ"ד אין ב"ד מצווין עליו להפרישו דלא ליספו להו בידים · וה"ה באיסורא דרבנן לית ליה למספא ליה בידים: **שלום** בינו לבינה. מסתברא דכיון דגבי רעבון אם אמרה נאמנת ה"נ במלחמה אם אמרה מת במלחמה וקברתיו נאמנת דאי אמרת במלחמה אינה נאמנת ה"ל לרבה רעבון גרוע ממלחמה · ועדיף ממלחמה גרוע ממת על מטתו ועדיף ממת וקברתיו וכתב הרמב"ם ז"ל דבמלחמה אינה נאמנת במת וקברתיו אבל עד אחד אע"פ שאינו נאמן לומר מת במלחמה אבל במת וקברתיו נאמן · ולא ירדתי לסוף דעתו דהא עד אחד במלחמה היינו טעמא דלא מהימן משום דלא דייקא ומנסבה וכ"ש היכא דאמרה מת וקברתיו דלא דייקא ומנסבה · וכיון דס"ל לרבינו ז"ל דבמת וקברתיו אמרה בדדמי א"כ עד אחד מ"ש מהימן במת וקברתיו יותר מאשה · אלא ודאי מסתברא דאפי' אשה נאמנת לומר מת במלחמה וקברתיו: א"

[לעיל ה. וש"נ]
לעיל קיב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמרה בדדמי דסברה ס"ד בכל הני: (ב) שם בלא שני לא אזיל איבעיא ליה בחזיקה:

ג"ז שם
ג"ז שם [ועדף קי:]

הגהות הגר"א

[א] גמ' עד דאמרה מת וקברתיו · נ"ב משמע דבמלחמה כה"ג כ"ש דנאמנת· כ"ה כל הפוסקים לגבי הרמב"ם דפסק דבמלחמה אינה נאמנת כה"ג ועמש"ש (באה"ע סי' י"ז ס"ק ק"ח) כד' רמב"ם וכ"מ ממ"ש לקמן קט"ו ב' איבעיא דאזיל כו' ולא קאמר בכה"ג:

שבועות לב: [לעיל לג: עדיות פ"א מי"ב]
סנהדרין כט:
[קדושין סה: וש"נ]

דאי בעיא אמרה שלום בעולם (א) או דלמא כיון דאיחזקה אמרה בדדמי ולא אתי מה לי לשקר ומרע חזקתיה ת"ש *עישינו עלינו בית עישינו עלינו מערה הוא מת ואני נצלתי אינה נאמנת שאני התם *דאמר לה כי היכי דלדידך איתרחיש ניסא לדידיה נמי איתרחיש ניסא ת"ש *נפלו עלינו עובדי כוכבים נפלו עלינו ליסטים הוא מת ונצלתי נאמנת התם כדרב אידי *דא"ר אידי אשה כלי זיינה עליה ההוא גברא דבשילהי הלוליה איתלי נורא בי גנני אמרה להו דביתהו חזו גברא חזו גבראי אתו חזו גברא חרוכא דשדי ופסתא דידא דשריא סבר רב חייא בר אבין למימר היינו עישינו עלינו בית עישינו עלינו מערה אמר רבא מי דמי התם לא קאמרה חזו גבראי ועוד גברא חרוכא דשדי ופסתא דידא דשדיא ורב חייא בר אבין גברא חרוכא דשדיא אימא איניש אחרינא אתא לאצולי ואכילתיה נורא ופסתא דידא דשדיא נורא איתליא (ב) ואתיליד ביה מומא ומחמת כיסופא אזל וערק לעלמא איבעיא להו עד אחד במלחמה מהו טעמא דעד אחד מהימן משום *דמילתא דעבידא לאיגלויי הוא לא משקר ה"נ לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד משום *דהיא גופא דייקא ומינסבא [א] והכא *[כיון דזימנין דסניא ליה] לא דייקא ומינסבא אמר רמי בר חמא ת"ש *אמר רבי עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה מצאתי נחמיה איש בית דלי ואמר לי שמעתי שאין משיאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד אלא רבי יהודה בן בבא ונמתי לו כן הדברים אמר לי אמור להם משמי אתם יודעים המדינה הזו משובשת בגייסות כך מקובלני מר"ג הזקן *שמשיאין האשה על פי עד אחד מאי מדינה משובשת בגייסות לאו אע"ג דמדינה זו משובשת כך מקובלני שמשיאין על פי עד אחד אלמא עד אחד מהימן אמר רבא אי הכי מאי שנא מדינה זו כל מקום שיש גייסות מיבעי ליה אלא אמר רבא ה"ק אתם יודעים שמדינה זו משובשת בגייסות ולא אפשר לי למשבק אינשי ביתי ומייתי קמי רבנן כך מקובלני מרבן גמליאל שמשיאין האשה ע"פ עד אחד ת"ש מעשה בשני תלמידי חכמים שהיו באין עם אבא יוסי בן סימאי בספינה וטבעה והשיא רבי נשותיהן ע"פ נשים והא מים כמלחמה דמו ונשים *אפי' מאה כעד א' דמו וקתני השיא ותסברא (ג) מים שאין להם סוף נינהו ומים שאין להם סוף אשתו אסורה אלא ה"ד דאמרי אסקינהו קמן וחזינהו

רש"י

דאי בעיא אמרה שלום בעולם · ומהימנא השתא נמי מהימנא או דלמא הכא ליכא למימר מה לה לשקר דאיהי גופא לא מכוונה לשקורי אלא כיון דאתחזק מלחמה אמרה בדדמי וסבורה היא שמת ואי קשיא תיפשוט ליה ממתניתין דקתני שלום בעולם נאמנת דהא ודאי מת בעלי במלחמה קאמרה דאי על מטתו מאי אריא שלום בעולם אפי' מלחמה בעולם אמרן לעיל כי אמרה מת על מטתו מהימנא אלא ודאי מת במלחמה איצטריך לאשמועי' היינו החזיקה היא מלחמה בעולם תרין מתניתין דאמרה מת סתמא ואשמועינן מתניתין דהואיל ושלום בעולם אע"ג דלא אמרה על מטתו בהדיא מסתמא מת על מטתו קאמרה ובזמן שיש מלחמה בעולם מסתמא מת במלחמה קאמרה עד דאמרה מת על מטתו וכי קמיבעיא ליה לרבא כגון דיש שלום בעולם ואמרה איהי מת במלחמה: עישינו עלינו בית · הליתוהו באש ונתמלא עשן ואני ברחתי והוא נשאר שם ומת: אינה נאמנת · והא הכא דהחזיקה היא מלחמה זו וקתני אינה נאמנת ולא אמרי' מה לה לשקר דאי בעיא אמרה מת סתמא: שאני התם · (ד) דהכי קאמרה דכשנתמלא עשן ברחה ולא המתינה עד שתראהו מת ואי משום עשן כי היכי דלדידך איתרחיש ניסא כו' אבל לגבי מלחמה איכא למימר לא אמרה אי לא חזיתיה דהא אי בעיא לשקורי לא הוי מתוקה מלחמה בעולם: נפלו עלינו עובדי כוכבים כו' · והא הכא היא החזיקה וקתני נאמנת אלמא אמרינן מה לה לשקר: התם כדרב אידי בר אבין · כלומר הכא כיון דמלחמה קטנה היא דאיהי הוה בהדיה לא אמרה בדדמי אלא נטרה וחזיא ליה דמית דאשה לא מספיא מלסטים: כדר' אידי. במסכת ע"ז בפ' אין מעמידין (דף כה:): חזו גבראי · שהאש אוכלתו: היינו עישינו · דאמרן כי היכי דלדידך איתרחיש כו': פסתא דידא · מאיש אחר [הבא להצילו]: ואתיליד מומא · בבעלה: עד אחד במלחמה · מלחמה בעולם ובא עד אחד ואמר מת בעליך מי מהימן או לא: והכא לא דייקא · [ב] ותרוייהו אמרי בדדמי כן הדברים כאשר אתה אומר: מים כמלחמה · דאיכא למימר בדדמי: מים שאין להם סוף · מפרש בפ' בתרא (לקמן קכא·) כל שעומד ואין רואה מארבע רוחותיו: אשתו אסורה · ואע"פ שיש עדים כשרים שטבע שמא צף מתחת המים ויצא: וקאמרי

תוספות

בפועליו הוא כדאמר התם ואמר בדדמי ומהאי טעמא מיבעי ליה הכא דלמא לא אתי מה לי לשקר ומרע לחזקה משום דאמרה בדדמי וי"ל דשאני התם דנהי דטרוד בפועליו הוא מכל מקום נחשב קצת שקרן במה שטוען דרך ודאי שפרעו ולכך יש להאמינו במיגו דלא שכרתיך כיון שטוען שברור לו שפרעו ואינו תולה בשכחה וגם יש לו מיגו:

דאי בעיא אמרה שלום בעולם · וא"ת אמאי לא קאמר מיגו שיכולה לומר מת על מטתו ונראה דהיכא שנהרג במלחמה אמרינן מתוך שיכולה לומר נהרג ולא במלחמה אבל נהרג אטו מת לא: או דלמא לא אתי מה לי לשקר ומרע לחזקה · אר"י דלא דמי להא דמיבעיא בפ"ק דבבא בתרא (דף ה: ושם) פרעתיך בתוך זמני אי מהימן במיגו דאי בעי למימר פרעתיך אחר זמני אי אתי מה לי לשקר ומרע לה לחזקה או לא דהתם מרע לה הכא לא מרע לה כיון דאמרה בדדמי ואי לא מרע התם לפי שאין הווה כלל שיהיה פורע בתוך זמנו אבל הכא מרע דיכול להיות אמת דמת במלחמה וכן הא דקאמר בפ' האומר בקידושין (דף סד·) אמר בשעת קידושין יש לי בנים ואין לי אחים ובשעת מיתה אמר אין לי בנים ויש לי אחים נאמן להתיר (ה) פירוש אי הוי איפכא ואין נאמן לאסור דברי רבי ור' נתן אומר כו' ומפרש התם טעמא דרבי משום דאתי מה לי לשקר ומרע לה לחזקה מיגו דאי בעי פטר לה בגיטא אבל הכא אמרה בדדמי ולכך לא מרע ולרבי נתן דאמר התם לא מרע התם דבשעת מיתה יש לו להיות נאמן יותר: טעמא דעד אחד נאמן משום דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר · ולא יאמר בדדמי כיון שהדבר יהיה גלוי או דלמא טעמא דנאמן משום דדייקא ומינסבא והכא לא דייקא כלומר לעולם לא יאמר עד אחד בדדמי כמו האשה עצמה ומכל מקום אין להאמינו דנהי דלא אמר בדדמי האשה לא דייקא כאן וסומכת עליו יותר ממה כשאומר מת על מטתו כיון דיש רגלים לדבר אבל אין לפרש או דלמא טעמא דעד אחד משום דדייקא ואפי' אמר בדדמי נאמן דהא אפילו דדייקא האשה למה לו להיות נאמן כיון דאמר בדדמי: אמר רבי עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעבר שנה · בסוף מסכת ברכות (דף סג·) אמרי' דרבי עקיבא לא הניח כמותו בארץ ישראל ולכך היה יכול לעבר שנים בחוצה לארץ וכן צריך לומר בפ' שני דמגילה (דף יח:) גבי ר"מ שהלך לעבר שנה בעסיא שלא הניח כמותו בארץ דעסיא חוצה לארץ היא כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נו·) קיני קניזי וקדמוני עסיא ערדיסקים אספמיא ומה שלא עיברו בארץ ישראל י"ל דשום אונס היה וכן יש בירושלמי ירמיה עיבר בחוצה לארץ וכן יחזקאל וברוך בן נריה ומיהו קשיא לר"י דבפ' זה בורר (סנהדרין דף כו· ושם) (ו) ר' חייא בן זרנוקי ור' שמעון בן יהוצדק כו' ושם היה רבי יוחנן גדול מהם מדלים לקים היה קורא אותם רועי בקר וי"ל דלעבר דקאמר התם לאו דוקא אלא חישוב בעלמא עשו אם השנה צריכה להתעבר דהא שנת שביעית היתה כדמוכח התם דקאמר כהן וחרים ובפ' קמא דסנהדרין (דף יב· ושם) אמר דאין מעברין שנה שביעית ושום אונס היה שלא חישבו בארץ ישראל כדפרישי' לעיל: והא מים דכמלחמה דמו · השתא סלקא דעתך שראו הנסים שטבעו אבל לא ראו שהעלום *המים ולכך אמרו בדדמי:

וחזינהו

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פי"ב מהלכות גירושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף נג:
ח ב מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' נד:
ט ג מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעי' לג:
י ד מיי' שם ופי"ב שם הל' טו סמג שם טור שו"ע שם סעי' ג:

תוספות ישנים

אשה כלי זיינה עליה · ויש לנו לומר שממתינה עד גמר · וא"ת היכי משכחת מת בעלי במלחמה דלא מהימנא · י"ל דדוקא בליסטים יחידי · אבל במלחמה יראה היא להמתין:

תוס' חד מקמאי

איבעיא להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרי' מה לה לשקר ומרעי לה לחזקה ת"ש עישינו עלינו בית עישינו עלינו מערה הוא מת ואני נצלתי אינה נאמנת שאני התם דאמרינן כי היכי דלדידך אתרחיש ניסא לדידיה נמי אתרחיש ניסא פי' מעיקרא קס"ד דה"ק הוא מת קודם שיצאתי מן המערה ואני נצלתי · וקאמר אינה נאמנת משום דאמרה בדדמי · ושני ליה דאם אמרה הוא מת קודם שיצאתי מן המערה נאמנת אלא הכא במאי עסקינן באומרת אני ברחתי ונצלתי והוא נשאר שם וא"א שלא מת · אמרי' לה כי היכי דלדידך אתרחיש ניסא שמצאת פתח לברוח לדידיה נמי מצא פתח לברוח · ואפשר לפרושי דאפילו אמרה אני שמרתי סמוך לפתח המערה ולא ברח אנן סהדי דמשקרא שהרי עשנו המערה על שניהם ובודאי כל מלתא דאפשר לשזובי (נפשה עבדה) [נפשיה עבד] . ת"ש נפלו עלינו עובדי כוכבים נפלו עלינו ליסטים הוא מת ואני ניצלתי נאמנת התם כדר' אידי דאמר אשה כלי זיינה עליה · פי' מעיקרא קס"ד שהליסטי' באו עליה ועל בעלה והיא היתה מתפחדת כמו הבעל והוה לן למי' דלא נטרא לבעל וחזרה ואמרה בדדמי ואפ"ה מהימנא משום מגו ושני ליה בודאי אם אמרה מלחמה בעולם והיה להרוג כל המוצאים אחד אנשים ואחד נשים דאע"ג דלא ידעינן במלחמה בעד אלא על פיה לא מהימנא דכיון דהיא נופח בההוא פחדא קיימא לא נטרי ליה לבעל וחזרה ואמרה בדדמי אלא הכא היינו טעמא דנאמנת מפני שהליסטים אינם הורגים את הנשים שכלי זיינן עליהן ומאחר שהשלום עמה נטרה ליה לבעל וחזייה ולא אמרה בדדמי ובעיין לא אפשיט ועברינן לחומרא ואם החזיקה היא מלחמה בעולם אינה נאמנת · וה"מ בשאין שלום עמה שהמלחמה היא בנשים ובאנשים אבל בליסטים שיש שלום עמה נאמנת דהא שנינן הכא כרב אידי דאמר כלי זיינה עליה · וכן אם אמרה מצאתיו הרוג א) נאמנת דלא החזיקה בו מלחמה בעולם אינה נאמנת אלא שהחזיקה מלחמה על האנשים ונשים · אבל אם אמרה מצאתי פלוני בעלי הרוג או שבאו ליסטים עלינו הוא מת ואני נצלתי והיינו דאמר מתוך הדברים נזכר ר"ג שנהרגו הרוגים בתל ארזא והשיא ר"ג את נשותיהם ע"פ עד אחד · אלמא דבכה"ג לאו מלחמה אקרי · וכן אני הייתי עם הורגיו דפ' שני דכיון שלא היה לו פחד לאו מלחמה מקרי ודבר ברור הוא זה · והקשה רש"י ז"ל וליפשוט ליה ממתני' דקתני שלום בעולם נאמנת · ובודאי אם אמרה מת בעלה במטתו אפי' במלחמה נאמנת אלא פשיטא דאמרה מת בעלה במלחמה וקתני נאמנת · ותירץ רש"י ז"ל דמתני' כגון שאמרה מת סתם כששלום בעולם אמרי' מת על מטתו דוקא קאמרה וכשהמלחמה בעולם אמרי' מת במלחמה קאמרה ולפי הפי' הזה שפרשתי לא קשיא מידי דאפשר לאוקומי מתני' כגון דאמר מצאתיו הרוג או ליסטים באו עליו והרגוהו כשהמלחמה בעולם אינה נאמנת וכששלום בעולם נאמנת · ואי קשיא לך מאי קא מיבעיא ליפשוט ממתני' דקתני מלחמה בעולם אינה נאמנת ולא אמר מה לי לשקר אי בעיא אמרה מת על מטתו אלמא לא אמרי' מה לי לשקר במקום חזקה תירץ הר"ם ב"ר יוסף דכשהמלחמה בעולם מרתתה לומר מת על מטתו · וזה התירוץ אינו מספיק למת במלחמה וקברתיו דהתם לא מרתתה דהא מת במלחמה וקברתיו קאמרה ואמאי לא מהימנינא לה משום דאי בעיא אמרה מת במלחמה אלא הכי מסתברא דכיון דמלחמה בעולם וחזקה דאמרה בדדמי ולא משקרה לפי דעתה לא אמרינן מגו דאי בעיא משקרה לפי דעתה לומר מת על מטתו דהא (אי) [אנן] לא מחזקי' לה בשקרנית כפי דעתה אבל כשהחזיקה היא מלחמה בעולם כיון דאי בעיא אמרה סתמה ולא משקרה מהמנינן לה להכי בעיא אי אמר מה לי לשקר במקום חזקה או לא · א"נ כשהמלחמה בעולם כיון דחזקה דאמרה בדדמי לא אמר מה לי לשקר דא"כ אזלא חזקה וה"ל כמה לי לשקר במקום עדים דהא איתא לחזקה כשהמלחמה בעולם ולא איפשיטא בעיא ולחומרא אזלינן דלא אמרי' מה לי לשקר במקום חזקה · ובפ' השותפין נמי אמרינן איבעיא להו תבעו לאחר זמנו וא"ל פרעתיך בתוך זמנו מהו מי אמרי' מ"ל לשקר במקום חזקה דלא עביד איניש דפרע בגו זימניה או לא ולא איפשיט' ובקידושין פ' האומר מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן ומוקמי' לה בגמ' כגון דמוחזק לן באחים ולא מוחזק לן בבנים · אמר יש לי בנים נאמן דאמרי' מ"ל לשקר דאי בעי פטר לה בגט אלמא אפילו במקום חזקה נמי אמרינן מ"ל לשקר לד"ה בין לר"י בין לר' נתן · שאני התם דאין אדם חוטא ולא לו ולהכי מהמני ליה משום מ"ל לשקר · ולפום האי סברא עד שהחזיק הוא במלחמה מהמנין ליה משום מ"ל לשקר דאין אדם חוטא ולא לו · ומיהו לישנא דגמ' לא משמע דעד אחד נאמן במלחמה דמאי דקא מיבעיא לן לאו משום איהו דאמר בדדמי אלא משום דאיהי דייקא ומנסבא: איבעיא להו עד אחד במלחמה [מהו] מ"מ דעד אחד משום דמילתא דעבידא לאגלויי הוא לא משקר והכא נמי לא משקר או דילמא טעמא דעד אחד משום דהיא גופה דייקא ומנסבה · והכא כיון דאמרה בדדמי לא אמרינן דייקא ומנסבה · והרב אלפס גרס כיון דזמנין דסניא ליה לא דייקא ומנסבה ואידי ואידי חד טעמא הוא דכיון דזמני' דסני ליה אמר בדדמי דהא באתתא דעלמא כששלום בעולם לא אמרי' זמנין דסניא ליה והכא מ"מ אמרי' אלא משום דאמר' בדדמי ומדקאמר דמשום דלא דייקא ומנסבה לא מהימן עד אחד ולא קאמר משום דעד אחד גופיה אמר בדדמי ש"מ דעד אחד ודאי לא אמר בדדמי

א) נראה דצ"ל נאמנת דכשהחזיקה מלחמה בעולם דאינה נאמנת אינו אלא שהחזיקה מלחמה וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' או דלמא · נ"ב גירסת אלפסי א"ד כיון דחזקה הוא דאמרה בדדמי לא אתיא: (ב) שם איתליא ביה ואתיליד ביה מומא: (ג) שם ותסברא והא מים שאין להם וכו' אלא ס"ד הכא דאמרי: (ד) רש"י ד"ה שאני התם דאמרי' כשנתמלא: (ה) תוס' ד"ה או דלמא וכו' פירוש אי הוי איפכא· נ"ב עיין פירוש של דבור זה בשו"ת מהרר"א ששון: (ו) ד"ה אמר וכו' דבפרק זה בורר אמרינן ר' חייא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והכא לא דייקא כנ"ל וכ"כ כ"ה גירסת תוס' ד"ה טעמא וכ"כ הרשב"א וכ"ה גירסת רש"י והבעיא אף בקברתיו ופי' רי"ף וע"כ משום דלמא משקר דכה"ג לא קאמר בדדמי לכל הפוסקים לבד דעת הרמב"ם כנ"ל: [ב] רש"י ד"ה והכא לא דייקא ותרווייהו אמרי בדדמי · נ"ב וכ"ה דעת הרמב"ם אלא דלדידיה בכל ענין שבעיא ועמ"ש בא"ה אבל לדידיה י"ל משום בדדמי (ועמ"ש רבינו בא"ה ע סי' י"ז ס"ק ק"ז):

י"ל דאמרינן · יעב"ץ

[ע"ז כה:]

[לעיל נג: לקמן קטז: ר"ה כב: בכורות לו·]

[לעיל פח· וש"נ]

גירסת רש"ל לא דייקא ומינסבא דאמרה בדדמי לקמן דף קכב·

רש"ל

[לעיל פח: וש"נ]

נ"ל מן המים · יעב"ץ

והזינהו לאלתר וקאמרי סימנין דלאו עלייהו סמכינן אלא אסימנים ההוא גברא דאפקיד שומשמי גבי חבריה אמר ליה הב לי שומשמי אמר ליה שקילתינהו והא כן וכן הוין ובחביתא רמיין א"ל דידך שקלתינהו והני אחריני נינהו סבר רב חסדא למימר היינו שני תלמידי חכמים ולא אמרינן הנך אזלו לעלמא והני אחריני נינהו אמר ליה רבא מי דמי התם קאמרי סימנים *הכא שומשמי מאי סימנא אית להו ודקאמר כן וכן הוין איתרמי חושבנא איתרמי א"ל מר קשישא בר רב חסדא לרב אשי ומי חיישינן שמא פינן והתנן *מצא כלי וכתוב עליו ק' קרבן מ' מעשר ד' דמוע ט' טבל ת' תרומה *שבשעת הסכנה היו כותבין ת' תחת תרומה א"ל רבינא לרב אשי ולא חיישינן שמא פינן אימא סיפא ר' יוסי אומר אפילו מצא חבית וכתוב עליה תרומה הרי אלו חולין שאני אומר אשתקד הוה מלא תרומה ופינה אלא דכולי עלמא חיישינן שמא פינן והכא בהא קמיפלגי מר סבר אם איתא דפינהו מיכפר הוה כפר ואידך אימר אישתלויי אישתלי אי נמי לפנחיא שבקיה: יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב שלחו מהתם יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב מי חיישינן לתרי יצחק או לא אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן אמר אביי מנא אמינא לה דההוא גיטא דאשתכח בנהרדעא וכתיב (א) בצד קלוניא מתא אנא *אנדרולינאי נהרדעא פטרית ותרכית ית פלונית אנתתי ושלחה אבוה דשמואל לקמיה דרבי יהודה נשיאה ושלח ליה תיבדק נהרדעא כולה ורבא אמר אם איתא יבדק כל העולם מיבעי ליה אלא משום כבודו דאבוה דשמואל הוא דשלח הכי אמר רבא מנא אמינא לה דהנהו תרי שטרי דנפקי במחוזא וכתיב בהו חבי בר ננאי ונניא בר חבי ואגבי בהו (ב) רבא בר אבוה זוזי והא חבי בר ננאי וננאי בר חבי במחוזא שכיחי טובא ואביי למאי

רש"י

וקאמרי סימנים · דאי לאו סימנים חיישינן דלמא אחרים נינהו לפי שהמים משנים צורת הפנים ואין ניכר כל כך : שקלתינהו . כבר החזרתים לך : אמר ליה · מפקיד : והא כן וכן הוין · כך וכך סאין היו : ובחביתא רמיין · ועדיין הן אצלך בחבית זו ובדוק בה תמצא כחשבוני : אמר ליה דידך שקלתינהו והני אחריני נינהו . ושלי הם : היינו שני ת"ח · דתניא לעיל והשיא רבי את נשותיהן על פי נשים ותרצינן דאמרי סימני ולא אמרינן אחריני נינהו וסימנים הכי איתרמו : חושבנא · איכא למימר דמתרמי : ומי חיישינן שמא פינן · היכא דסימנא קמא איתא קמן : קרבן · הקדש : דימוע · חולין ותרומה שנתערבו ואין נאכל אלא לכהן : הסכנה · שגזרו שלא לקיים מצות אלמא לא אמרינן שמא פינו אותה תבואה שנתן בה בכתיבת אות זה ואלו אחרים : הרי אלו חולין · דאזלינן בתר רובא : מיכפר הוה כפר ליה · מקנח וגורר היה את האות : לפנחיא שבקה · להצלת פירות שבתוכה הניח בה אות זה ולא גיררה כדי שיבדלו בני אדם מהן : פנחיא · לשון שימור כאדם שתולה ממונו באדם חשוב כדי שלא יגזלוהו הימנו ודומה לו בהגוזל עצים (ב"ק דף קג·) הלוקח שדה בשם ריש גלותא כו' ופנחיא בעלמא (ג) קבעינן : מי חיישינן לתרי יצחק · היכא דלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת : רבא אמר לא חיישינן · הואיל ולא הוחזקו אבל היכא דהוחזקו מודה כדאמר לקמן (דף קטז·) ההוא גיטא דאישתכח בנהרדעא כו' · האשה עומדת ותובעתו לפניו : בצד קלוניא · שם עיר : תיבדק כל נהרדעא · אם יש שם אנדרולינאי אחר חוץ מבעל אשה זו : ואם איתא דחיישינן יבדק כל העולם מיבעי ליה · שמא אנדרולינאי אחר היה בנהרדעא והלך לו : משום כבודו · שלא להחזיקו כטועה ושואל דבר שאין צריך : שכיחי טובא · ואפ"ה מגבינן כשמואל שט"ח על אחרים ולא חיישינן שמא אחר היה וכיון דלענין ממונא אף על גב דהוחזקו לא חיישינן לענין איסורא כי לא הוחזקו מיהא לא חיישינן : דלמא

תוספות

והזינהו לאלתר · פי' לאלתר שהעלום מן המים אבל אם שהו במים הרבה אין לחוש דמיא מלמת למתי כי ליתא למכה כדאמר בפ' בתרא (לקמן קכא·) אבל כששוהה אחר העלאה מיתפח תפח: וקאמרי סימנים . אבל על ידי טביעת עין אין להאמינם [א] דאמרי בדדמי ובדבר מועט יאמרו שאלו בעליהן של אלו אבל מה שפי' בקונט' דמים משנים צורת הפנים אין נראה דהא אמרי' לקמן בפרק בתרא (שם) דמיא מלמת למתי היכא דליכא מכה ואי סימנים לאו דאורייתא איירי הכא בסימנים מובהקים דהוו דאורייתא כדאמרינן באלו מציאות (ב"מ דף כז: ושם) אי נמי מהני ע"פ טביעות עינא · ר"י :

וקאמרי סימנים · פי' רבינו חננאל ש"מ דאשה ועד אחד בספינה שטבעה (ד) ואמרו מת לא מהני וכל שכן עובד כוכבים אפי' מסיח לפי תומו ותימה היאך משיאין נשי בני אדם שטבעו על ידי טביעת עין בלא שום הכרת סימנים ושמא איירי כשנשתהה קצת צורת פניהם דאכלום כוורי ולא נשאר אלא מה ששנו במשנה בפ' בתרא (לקמן קכ·) וכן מפרש רבינו תם לקמן גבי אין מעידין אלא עד ג' ימים שכשנשתהה צורת פניו מיירי כמו שמפרש במשנה אבל אם צורת פניו שלימה שריא אפי' אחר כמה ימים : וכן הוין ובחביתא רמיין · אר"י דאיירי בהפקיד אצלו בעדים ולכך היה נוטל בסימן מובהק דאי ליכא עדים מה מועיל הסימן יכול לומר לקוחין הן בידי וכן הא דאמר פרק איזהו נשך (ב"מ דף ע· ושם) הני זוזי דיתמי היכי עבדינן להו חזינא איניש דאית ליה דהבא פריכא כו' ודוקא דהבא פריכא אבל כלים לא דלמא אפקדינהו גביה ויהיב סימנא ושקיל להו ומיהו קשה דאמר בהכותב (כתובות דף פה: ושם) גבי כסא דכספא דאפקידו בי חסא שכיב חסא ולא פקיד כו' עד ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל לביתיה אבל רגיל דעייל לביתיה אימר איניש אחרינא אפקיד ומיחזא חזא ומשמע דאיירי שלא הפקיד זה בעדים ואפ"ה קאמר הדא דידענא ביה בחסא דלא אמיד ועוד הא קיהיב סימנא ומה מועיל הסימן כיון שלא הפקיד אצלו בעדים וי"ל ששני הטעמים מצריך דלא אמיד וקא יהיב סימנא ואם תאמר אם כן בספ"ק דכתובות (דף יג·) גבי ארוס וארוסתו דקאמר רב יוסף חדא דהא קא מודי ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל ואמר ליה אביי והא כי לא מודי מי מכשר רבן גמליאל ומאי קושיא דלמא רב יוסף מצריך שני הטעמים וי"ל דאי טעמא דהא קא מודי לא מהני לחודיה לא מהני נמי מאי דהלכה כרבן גמליאל כיון דלא מכשר רבן גמליאל אלא ברוב כשרים אצלה והכא כולן פסולין לגבי מארוס ולהכי פריך כי לא מודי פירוש כי לא מהני טעמא דמודי לחודיה מי מהני בהדיה טעמא דהלכה כר"ג כו' : איתרמויי איתרמי ליה · הכא משמע דמנין ומדה לא הוי סימן והא דאמר באלו מציאות (ב"מ דף כג:) מדמשקל הוי סימן מדה ומנין נמי הוי סימן התם מיירי בענין שאין דרך בני אדם להגביע במדה זו : ומי חיישינן שמא פינן · תימה מאי קשיא ליה מהאי דהאי בממונא יש לחוש לעולם שמא פינן ולא נפיק ממונא מחזקתיה וי"ל דנראה לו לדמות כיון דרגילות לפותחם ואפי' הכי לא חיישינן שמא פינן לענין ממונא נמי מפקינן ליה מחזקה כיון דלא חיישינן אע"ג דרגילות הוא : אימור אישתלויי אישתלי · פי' רבינו חננאל בירושלמי דמעשר שני בפרק ב' רבי יונה ורבי יוסי הוו שותפי בגרבי דחמרא כד דמך רבי יונה אמר רבי מני בריה דרבי יונה לרבי יוסי כל גרבי דכתיב ביה רבי יונה דידיה הוא א"ל אשתקד הוה דידיה והשתא דידי : יצחק ריש גלותא בר אחתיה כו' · איירי דלא הוחזקו תרי יצחק ובשכיחי שיירתא דאי לא שכיחי שיירתא ולא הוחזקו התנן בפ"ק דבבא מציעא (דף כ· ושם) דכל מעשה בית דין הרי זה יחזיר ואי שכיחי שיירתא והוחזקו תרי יצחק א"כ אמאי לא חיים רבא דהא לקמן גבי ענן בר חייא מהגרא חייש רבא דלמא בגמלא פרחא אזיל כיון שהוחזקו שהיה שם ענן אחר אלמא בלא הוחזקו איירי : אמר רבא מנא אמינא לה דהנהו תרי שטרי כו' · וא"ת ואמאי לא מייתי רבא מרבה רביה דאמר בפ"ק דב"מ (דף יח: ושם) ובפרק כל הגט (גיטין דף כז·) גבי גיטא דאשתכח בי דינא דרב הונא ואמר יחזיר משום דלא הוחזקו אפי' בשיירות מצויות וי"ל דאין הכי נמי אלא דניחא ליה לאיתויי ראיה מאמוראי קמאי א) : והא חבי בר ננאי כו' · וא"ת היכי פשיט רבא איסורא מממונא דהכי פרכי' על רבה בפ"ק דב"מ (דף כ: ושם) גבי גיטא דאשתכח בי דינא דרב הונא ועוד הא בהוחזקו תרי יצחק מודה רבא כדפי' לעיל והכא בהוחזקו שני חבי בר ננאי וי"ל דמדמה רבא ממונא היכא דהוחזקו לאיסורא דלא הוחזקו :

למאי

תוספות ישנים

והזינן לאלתר פ"ה דאם שהו במים חיישי' דילמא אחריני נינהו לפי שהמים משנים צורת האדם . ול"נ [דהא לקמן] אומר דמיא מלמת למתי . והא דאמר לקמן לאחר ג' ימים אין מעידין עליו היינו נהרג · ועוד א) דהא קאמרי סימנים ודאי מהימנא . הרי מ"מ עלייהו סמכא ואיכא למימר דאמרה בדדמי כיון דמים כי מלחמה הוו . וי"ל דאמרה בדדמי כי לא יצא הטבוע מן המים · ופריך ואם לא יצא מן המים אשתו אסורה דמים שאין להם סוף אשתו אסורה . ומשני כגון אם חזוהו לאלתר כשעלה מן המים מיד דהתם לא שייך בדדמי ב) דהכא מאי למיהוי שינה בהי כמו מת · ואין לה במה לטעות · ודייקנא ג) אבל אם המתינו עד לאחר ג' ימים לא מהימנא דאימור נשתנה מראיתו ואמרה בדדמי · וא"נ לאחר ג' ואמרה סימנים מובהקים דאין שעוין לסשתנות לאחר מיתה ולא על תביעות עין סמכינן שהיה לנו לחוש דילמא תפח אלא אסימנין · ולכ"ע היכא דאיכא סימן מובהק כרוב פרצוף ודאי מהימנא אפי' לאחר ג' · (ואע"ג דליכא איניש כה"ג אמרי' פי' אלו נערות בצירף ידו למטה משלשה ודרכא שר"ל איכא כדרכא):שומשמין מאי סימנים איכא · וא"ת אפי' הוא יהיב בהו סימני ליהמניה לומר אחריני נינהו במגו דלקוחין הן בידי · וי"ל דאיכא עדים שראו שהפקיד אצלו ועדיין הן אצלו ובעדים ודאי לא מהימן לומר לקוחין הם אצלי : ומי חיישינן שמא פינן · וא"ת דלמא שאני התם משום דאין לנו לחוש שמא להקל · אבל מספיקא לא מפקינן משום דשמא פינן · וי"ל דה"נ קולא דקאמר דהוי טבל ומעשר ממנו על מקום אחר על ודאי טבל : אביי אמר חיישי' . וא"ת לאביי כיון דאף דלא הוחזקו חיישינן היאך תמצא שוד גט כשר. וי"ל כשהאשה גיטה בידה ואמרה שקבלה מבעלה אין לנו לומר שהוא משל אחר · אבל כיון דלא הוחזקו וליכא שום כתבא אלא (היה שולה) דילחק שכיב · וכן בההיא גיטא דאשתכח בנהרדעא חייש אביי לשני יוסף בן שמעון שאין הגט ביד האיש · והא דאמר סוף מכילתין בעובדא (דאותו דמכפר אריס שיתלא) [דיוחנן אדי' מכפר שחיא] שהשיא ר' טרפון את אשתו ואמאי לא חיישי' לתרי (אותו) [יוחנן]. וי"ל דשמא ר' טרפון בדק שלא היה באותו מקום רק אותו לבד ולמחוז אחר לא חש כדקאמר בסמוך בעובדא דענן (דשמא) [דכיון] דכאן לא הוה ענן אחר לא חיישינן לענן במדינה אחרת ואע"ג דחיים לשני יצחק : א) פי"ל דשאני התם דאמר השליח לפנינו שאבד ממנו גט שכתוב בו יוסף בן שמעון ואח"כ נמצא ואמר זהו שאבד · ואמרי שיש אמתלא כזו לא חיישי' והכי ניחא מה שמקשין העולם היכי מוכח [רבא] מהתם (דלא חיישי' אף היכא דאיכא ספק ואכן להנ"ל ניחא דכיון דמוכח מהם) דאף דהיכא דהוחזקו לא חיישינן :

א) נראה דצ"ל ועוד אי קאמרי סימנים אמאי מהני . ב) הלשון משובש בכאן ואולי דצ"ל ולא מצי למהוי שינוי במת כמו כחי . ג) לקמן דף קכא מבואר דחזו בשעתיה בעינן והיינו בתוך שיעור שנאה דוקא וצ"ל

תוספות חד מקמאי

בדדמי וכ"ש ב' עדים לא אמרי בדדמי ואין להרהר אחר עדות עדים כלל ומכאן אתה למד תשובה לדברי הרב אלפס שכתב דתרי סהדי לא מהמני' במלחמה משום דקאמר' בדדמי ובזה אין ראוי לסמוך על דבריו כלל אלא ראוי להורות ששני עדים במלחמה נאמנים אבל בעד אחד א) (ע"כ מצאתי הכל על לאדבין): (אביי) [ורבא] תבדק כל העולם מיבעי ליה פי' יבדק קלניא מתא וסביבותיה ונהרדעא וסביבותיה א"נ כל העולם כולו דחיישי' לתרי נהרדעא כדחיישינן בגיטין לשני שוורי אלא משום כבוד אבוה דשמואל הוא דשלחו ליה הכי · אמר רבא מנא ידענא דהנהו שטרי דנפקי במחוזה וכתיב בהו חבו בר ננאי וננאי בר חבו ומגבי ביה רבא בר אבוה זוזי והא חבו בר ננאי וננאי בר חבו במחוזה איכא טובא אלא כיון דהאי ננאי בר חבו מפיק לשטרא לא חיישי' בכי האי לתרי ננאי בר חבו הכא נמי כיון דהאי יצחק ריש גלותא דהוא דייר הכא אזל מקורטבא לאספמיא לא חיישינן לתרי יצחק · ואביי אמר לך התם למאי ניחוש לה אי ליחוש לנפילה מיוחד זהירי ביה אביי לפעמיה דאמר בפרק גם פשוט לנפילה דחד לא חיישינן אי לפקדון כיון דשמיה כשמיה לא מפקי' ליה מאי אמרת דלמא מסר להו נהליה אותיות נקנות במסירה פי' בכה"ג דשמיה כשמיה ואע"ג דאביי ס"ל בפרק גם פשוט אותיות נקנות במסירה צריך להביא ראיה ה"מ אי הוה טעין אידך יוסף בן שמעון האי שטרא דאת מפקדת דילי הוא · ומיהו כל אימת דלא טעין לא טענינן ליה ומגבי' מיניה בע"כ · ורבא פליג עליה דאביי התם בפרק גם פשוט וס"ל דאין צריך להביא ראיה · ואפשר דהכא לדבריו דרבא קאמר כלומר כיון דרבא דפליג עליה ס"ל דאותיות נקנות במסירה וא"צ להביא ראיה אפשר דרבא בר אבוה ס"ל כוותיה :

א) נראה דצ"ל אבל בעד אחד חיישינן דהאשה לא דייקא .

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ו מהלכות שאלה ופקדון הלכה ז סמג עשין עה טוש"ע ח"מ סימן רלג :
יב ב מיי' פ"ו מהל' מעשר שני הל' ח :
יג ג מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' כד טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף יח :
יד ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ט י טוש"ע שם סימן קלב סעיף ד :
טו ה מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מט סעיף ז :

מסורת הש"ס

מעשר שני פ"ד מי"א
[במשניות איתא דמאי ופי' הברטנורא לקוח מעם הארץ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכתיב ביה בלד קלוניא : (ב) שם רבה בר אבוה : (ג) רש"י ד"ה פנחיא וכו' בעלמא הוא קבעינא הס"ד : (ד) תום' ד"ה וקאמרי סימנים פי' וכו' בספינה שטבעה והכירוהו מת :

[בהגהות אשר"י פרק השולח בגיטין על המשנה בראשונה וכו' ד"ה נראה לר"י וכו' גרס בסוגיא דהכא אנא דוד בר נהילאי מנהרדעא וכן בהרא"ש שם בסימן ז בקלוניא מתא אנא דוד בר נחילאי מנהרדעא]

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה וקאמרי · דאמרי בדדמי · נ"ב ועי' מש"ל דלדברי הרי"ף הטעם לאו משום בדדמי דאפי' בקברתיו לא מהימן וכתב הרמב"ן דעל סימנין סמכינן כמו באבידה דלא מסקר למ"ד דאורייתא וז"ש דלאו עלייהו סמכינן כו' · ומרדכי גריס או קאמרי סימנין (ועמ"ש רבינו בא"ע סי' י"ז ס"ק ק"ז) :

[ועי' היטב תוס' ב"מ יח. ד"ה נפק]

למאי ניחוש לה אי לנפילה מזהר זהיר ביה אי לפקדון כיון דשמיה כשמיה לא מפקיד גביה מאי אמרת דלמא מסר ליה *אותיות נקנות במסירה ההוא גיטא דאשתכח בסורא וכתיב ביה הכי בסורא מתא אנא ענן בר חייא נהרדעא פטרית ותרכית פלונית אנתתי ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא הוה ענן בר חייא אחרינא לבר מענן בר חייא מחגרא דהוה בנהרדעא ואתו סהדי ואמור דההוא יומא כי איכתב ההוא גיטא ענן בר חייא מחגרא גבן הוה אמר אביי אף לדידי דאמינא חיישינן הכא לא חיישינן דהא קאמרי סהדי דבנהרדעא הוה מאי בעא בסורא אמר רבא אף לדידי דלא חיישינן "הכא חיישינן דלמא *בגמלא פרחא אזל אי נמי בקפיצה אי נמי מילי מסר כדאמר להו רב לספרי וכן אמר להו רב הונא לספרי *"כי איתנבו בשילי כתובו בשילי אע"ג דמימסרן מילי בהיני וכי איתנבו בהיני כתובו בהיני אע"ג דמימסרן מילי בשילי מאי הוה עלייהו דשומשמי רב יימר אמר לא חיישינן רבינא אמר חיישינן "והלכתא חיישינן: קטטה בינו לבינה וכו': היכי דמי קטטה בינו לבינה אמר רב יהודה אמר שמואל באומרת לבעלה גרשיני כולהו נמי אמרו הכי אלא באומרת לבעלה גירשתני וליהמנה מדרב המנונא דאמר רב המנונא *"אשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה "באומרת גירשתני בפני פלוני ופלוני ושאילנא ואמרו לא היו דברים מעולם מ"ט דקטטה רב חנינא אמר משום דמשקרא רב שימי בר אשי אמר משום דאמרה בדדמי מאי בינייהו איכא

רש"י

דלמא מסר ליה · נתנו לו ולא קנו מידו בקנין וסמא יחזור בו ליכא למיחש להכי דאותיות כגון שטר נקנות במסירה בלא קנין ואין יכול לחזור בו: גבן הוה · אצלנו היה בנהרדעא וגיטא כתיב בסורא הכא לא חיישינן · דהא איבדקא כל נהרדעא ולהאי ענן ליכא למיחש דהא אמרי סהדי כו' ואביי לא חייש לדלמא אזיל ליה לטלמא ובדיקה הוא דקמצריך באותו מקום: הכא חיישינן · הואיל והוחזק איש אחר בעירו כשמו: גמלא פרחא · הולך מהר כעוף פורח: בקפילה · על ידי שם: מילי מסר · ואע"פ שלא היה עמהם שמא מתחלה אמר להם בעירו כתבו גט לאשתי ואח"כ הלכו העדים לסורא: שילי והיני · מקומות הן: ה"ג מאי הוי עלייהו דשומשמי · מי חיישינן שמא פינן: אמרו הכי · בשעת כעסן: מ"ט דקטטה · דתנן במתניתין כי אמרה מת בעלי לא מהימנא: דמשקרא · מרוב שנאה מתכוונת לאסור עצמה עליו: דאמרה בדדמי · כל מקום סכנה שראתה אינה נותנת דעתה לומר שמא לא מת ולא אגשא דהואיל וסניא ליה לא דייקא כולי האי:

עד

תוספות

למאי ניחוש לה אי לנפילה כו' · והא דאמרי' בפ' גט פשוט (ב"ב קעג:) אותיות נקנות במסירה אביי אמר צריך להביא ראיה פירוש דחיישינן לנפילה ופקדון וי"ל דהתם איירי בנפילה דרבים אבל לנפילה דיחיד שיפול מיוסף בן שמעון וימלאנו יוסף בן שמעון אחר ודאי לא חיישינן והכי נמי מפליג בפ' גט פשוט (שם דף קעב:) בין נפילה דיחיד לנפילה דרבים וא"ת א"כ היכי קאמר התם אהא דתנן במתני' (שם:) דשני יוסף בן שמעון מוציאים שטר חוב על אחרים ותנא דברייתא קאמר דאין מוציאין(א) בפלוגתא דפליגי אביי ורבא בצריך להביא ראיה או אין צריך דמ"ד אין מוציאין סבר לה כאביי דחייש לנפילה והא לנפילה דחד לא חייש אביי שיפול מיוסף בן שמעון זה וימלאנו אחר ויש לומר דלאו ממש בפלוגתא דאביי ורבא פליגי אלא כמו שאביי חשש לנפילה דרבים חושש אותו תנא אפי' לנפילה דיחיד וא"ת והיכי מייתי התם ראיה אביי למילתיה דחיישינן להביא ראיה אלמא חיישינן לנפילה מההוא דאחד מן האחין שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו עליו להביא ראיה אלמא חיישינן לנפילה והא אחין הוי נפילה דחד ולא חייש אביי ויש לומר דמדמי אחים דשמטי מהדדי כדמפרש התם לנפילה דרבים ואי חיישינן לנפילה דרבים התם נמי יש לחוש:

מאי אמרת דלמא מסר ליה אותיות נקנות במסירה · וא"ת ורבא היכי מייתי מינה ראיה הא שפיר קאמר אביי וכי תימא דחייש לנפילה ופקדון האמרי' בפרק גט פשוט (שם קעג:) אותיות נקנות במסירה אביי אמר צריך להביא ראיה רבא אמר אין צריך להביא ראיה *אלמא אין צריך להביא ראיה אי חיישינן לנפילה ופקדון וי"ל דרבא סבירא ליה דאין אותיות נקנות במסירה ולכן מייתי ראיה דאי חיישינן לתרי יצחק הכא נמי גבי חבי בר נגאי הוה לן למיחש דלמא מסר ליה והשתא חוזר בו והא דקאמר בפ' גט פשוט (ג"ז שם) אותיות נקנות במסירה כו' ורבא אמר אין צריך לאו משום דרבא ס"ל הכי אלא אליבא דר' (ב) מאיר דאית ליה הכי במתני' דהתם פליגי וא"ת ברים כל הגט (גיטין כד:) אמר קטנה הוא דלא מלי מגרש הא גדולה מלי מגרש אמר רבא זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים ומה ראיה הוא גט לשטר חוב בגט אין לחוש שמא תמסור לחברתה להתגרש בו שידוע שלא תוכל להתגרש ובשטר יש לחוש דלמא מסר ליה וי"ל דהתם גרס רבה מדמהדר אביי בתריה והכא גרס רבא אי נמי אפי' גרס התם נמי רבא יש לפרש דהכי דייקינן התם דכי היכי דגדולה מלי מגרש ולא חיישינן שמא מסרה לגור על פי גלוחיתו ה"נ לא חיישינן לשני יוסף בן שמעון שמא מסרם זה לזה לגור על פי גלוחיתו דלגבות החוב הם יודעין שאין המסירה מועלת דאין אותיות נקנות במסירה וה"ר אלחנן תירץ דמדמי שטר לגט דכמו שהיה לנו לחוש בגט לנפילה כיון דלא מיזדהרא ביה הכי נמי היה לחוש בשטר דלמא מסר ליה ומדלא חיישינן בגט לנפילה הוא הדין דלא חיישי' דלמא מסר ליה:

אותיות נקנות במסירה · הא אינן נקנות חיישינן דלמא מסר ליה ותימה מאי שנא בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר *שהמוחזק בו נאמן לומר שהוא שלו כי אפילו ידוע שמאמינים זה לזה אין לחוש על פקדון אלא בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר וגודרות שהדבר ידוע שלא לקחם א"כ גבי אותיות נמי היה לנו להאמינו כשאומר שהם שלו וכי תימא כיון דאין אותיות נקנות במסירה דצריך שטר ואין לו שטר חיישינן דאינן שלו מ"מ ליחוש שמא הקנה לו אגב קרקע דשטר נקנה אגב קרקע כדאמרינן בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עו: ושם) בשמעתא דאין אותיות נקנות ושמא קנין אגב קרקע לא שכיחא אי נמי לא מהני קנין אגב קרקע אלא בשטר של אותה קרקע כדאמרינן התם כיון שהחזיקו בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא דשטר אפסרא דארעא הוא אבל שטר חוב בעלמא אין נקנה אגב קרקע דלא דמי למטלטלין אבל תימה לר"י דלמה לא נימא שהם שלו ולא נתן לו חברו כלום ושמא כיון דשמיה כשמיה ואין מוכיח מתוך השטר שהוא שלו ולא עשה בו סימן יש לחוש שמא של חברו היה כי אי אפשר שלא יהא סימן לזה שאין בזה ושוב פר"י דודאי הקלף יכול לעכב שלא יפסיד חזקתו אע"פ שדרכו להפקיד גביה אבל החוב לא יוכל להוציא כל זמן שנוכל להסתפק דלמא הפקיד גביה והיינו נמי דאמר בגט פשוט (שם קעג·) גבי שאני הכא דהאחין משמטי מהדדי ואין החוב למוחזק שלא יוכל לגבות החוב אבל הקלף נראה לר"י שיוכל לעכב וכן חפץ אחר:

הכא חיישינן דלמא בגמלא פרחא אזל · וא"ת בפ"ק דמכות (דף ה· ושם) אמר רבא *(בר אבא) אתו בי תרי ואמרו בחד בשבא בצפרא הרג פלוני את הנפש בנהרדעא ואתו בי תרי ואמרו בפניא בחד בשבא עמנו הייתם בסורא חזינן אי מצפרא לפניא מצו אזלי אין נהרגין ואי לא מצו אזלי נהרגין פשיטא מהו דתימא ניחוש לגמלא פרחא קמ"ל[א] ואר"ת דהכא כיון שמתכוין לקלקל אשת חברו אזל בגמלא פרחא אבל התם אם הלכו בגמלא פרחא היה מקלקלם יותר וה"ר מנחם פי' דהתם אם איתא דאזלו בגמלא פרחא היה להן לטעון כן ומדלא אמרו הכי ש"מ דשקר הם מעידים:

אע"ג דמימסרן להו מילי בשילי · אר"ת דשילי והיני שני מקומות הן וסמוכות זה לזה כדאמר במס' בילה (דף כה:) רב הונא בשבתא דריגלא מכתפי ליה מהיני לשילי ולרבותא נקט הני מקומות שסמוכין זה לזה:

וליהמנה מדרב המנונא · אמר ר"י דהלכתא כרב המנונא מדפריך סתמא דגמרא מרב המנונא ובפ"ב דכתובות (דף כב: ושם) גבי אמרה נשביתי דייק לאוקומי אמוראי דהתם כרב המנונא ובפ' התקבל (גיטין סד:) נמי פריך אדר"י מדרב המנונא והא דבשילהי נדרים (דף צ· ושם) דחה *רבה למילתיה דהויא בעלמא הוא ואפי' פליג הלכתא כרב המנונא כדפי' וא"ת בסוף פרק הכותב (כתובות פט· ושם) גבי הוציאה גט דקאמר רב יוסף הב"ע שאין שם עידי גירושין דמיגו דיכול לומר לא גרשתיה יכול לומר גרשתיה ונתתי לה כתובתה והיאך יכול לומר כן כיון שנאמנת לומר גירשתני ויש לומר דכשתובעת כתובה אינה נאמנת אלא דוקא לענין נישואין:

היכא

מסורת הש"ס

[קדושין מז: ב"ב עו· עז· קסט: קעג· סנהדרין לא·]

מכות ה·

ב"ב קעב· גיטין פ·

נדרים צ· כתובות כב: גיטין סד: פט:

צ"ל ולמה

[ב"מ קטז·]

[לפנינו שם איתא רבא]

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה י טוש"ע אה"ע סימן קלב סעיף ד:

יז ב מיי' שם פ"א הל' כה ופכ"ג מהלכות מלוה ולוה הלכה ו סמג עשין לד טוש"ע שם סימן קכח סעיף א וטוש"ע ח"מ סימן מג סעיף כ:

יח ג מיי' פ"ז מהל' שאלה ופקדון הל' ד סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סימן רנז:

יט ד מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' ד ופט"ז מהל' איסורי ביאה הל' כו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ב וסימן קנב סעיף ג:

כ ה מיי' פי"ג מהל' גירושין ה"א סמג עשין נט טוש"ע שם סי' יז סעי' מח·

תוס' חד מקמאי

ההוא גיטא דאשתכח בסורא האי עובדא נמי הכי הוה שהיו העדים מעידים נמי דהאי ענן בר חייא דהוה יתיב בסורא א"ל נכתוב ונחתום גם לאשתו ·

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למאי וכו' דאין מוציאין דפליגי בפלוגתא דאביי: (ב) ד"ה מאי אמרת וכו' אלא אליבא דרבי דאית ליה כצ"ל ותיבת מאיר נמחק:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה הכא· ואר"ת דהכא כו'. נ"ב ורשב"א וש"פ כתבו דעיקר סמיך על טעם דאמרינן מילי מסר:

[טעות הדפוס]

עין משפט
נר מצוה

כא א מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מח :

כב ב ג מיי' פ"י מהל' פרה אדומה הל' ג :

איבא בינייהו דארגיל הוא קטטה איבעיא להו *עד אחד בקטטה מהו *מ"ט דעד אחד מהימן *משום דמילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד מהימן משום *דהיא דייקא ומינסבא והכא כיון דאית ליה קטטה לא דייקא ומינסבא תיקו : רבי יהודה אומר לעולם אינה וכו' : תניא אמרו לו לרבי יהודה לדבריך *פקחת תנשא שוטה לא תנשא אלא אחת זו ואחת זו תנשא ההיא דאתיא לבי דינא *דרבי יהודה אמרי לה ספדי בעלך קרעי מאניך סתרי מזייך אלפוה שיקרא אינהו כרבנן סבירא להו אמרי תעביד הכי כי היכי דלישריה : מתני' בית הלל אומרים *לא שמענו אלא בבאה מן הקציר ובאותה מדינה וכמעשה שהיה אמרו להם בית שמאי אחת הבאה מן הקציר ואחת הבאה מן הזיתים ואחת הבאה מן הבציר ואחת הבאה ממדינה למדינה לא דברו חכמים בקציר אלא בהווה חזרו בית הלל להורות כבית שמאי : גמ' תניא אמרו להם בית שמאי לבית הלל לדבריכם אין לי אלא קציר חטים קציר שעורים מנין ואין לי אלא קוצר בוצר מוסק גודר עודר מנין אלא מעשה שהיה בקציר והוא הדין לכולהו הכא נמי מעשה שהיה באותה מדינה והוא הדין לכולהו ובית הלל באותה מדינה דשכיחי אינשי מירתת ממדינה למדינה אחרת דלא שכיחי אינשי לא מירתת ובית שמאי הכא נמי שכיחי שיירתא מאי מעשה שהיה דאמר רב יהודה אמר שמואל שילפי קציר חטין היו והלכו עשרה בני אדם לקצור חטין נשכו נחש לאחד מהן ומת ובאת אשתו והודיעה לבית דין ושלחו ומצאו כדבריה באותה שעה אמרו האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם נימא רבי חנניא בן עקיבא ורבנן בפלוגתא דבית שמאי וב"ה קמיפלגי דתניא *לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה ולא יעמוד בצד זה ויזרק לצד אחר ולא ישיטם על פני המים ולא ירכיבם לא על גבי בהמה ולא על גבי חברו אלא אם כן היו רגליו נוגעות בקרקע אבל מעבירם על הגשר אחד ירדן ואחד שאר נהרות רבי חנניא בן עקיבא אומר לא אמרו *אלא ירדן ובספינה וכמעשה שהיה לימא רבנן דאמרי כב"ש ור' חנניא בן עקיבא דאמר כב"ה אמרי לך רבנן אנן דאמרינן אף כב"ה עד כאן לא קאמר בית הלל התם אלא משום דמירתת במקום קרוב מירתת במקום רחוק לא מירתת הכא מה לי ירדן מה לי שאר נהרות רבי חנניא בן עקיבא אמר לך אנא דאמרי אף לב"ש עד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא משום דאיהי דייקא ומינסבא מה לי מקום קרוב מה לי מקום רחוק הכא משום מעשה שהיה בירדן ובספינה דהוה מעשה גזור רבנן בשאר נהרות דלא הוה מעשה לא גזור רבנן מאי מעשה שהיה *דאמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ונמצא כזית מן המת תחוב בקרקעית של ספינה באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה : מתני' *בית שמאי אומרים תנשא ותטול כתובתה בית הלל אומרים תנשא ולא תטול כתובתה אמרו להם בית שמאי התרתם ערוה חמורה ולא נתיר ממון הקל אמרו להם בית הלל מצינו שאין

עד אחד בקטטה · קטטה בינו לבינה והלך למדינת הים ובא עד אחד ואמר מת מי מהימן אי לא : אלפוה שיקרא · בתמיה אם כרבי יהודה סבירא להו דאינה נאמנת אא"כ בוכה למה הורוה לבכות : מתני' אלא כבאה מן הקציר · שכך היה המעשה כדאמרי' לקמן ולא התירו חכמים אלא דוגמתו שיהא הדבר קרוב לנו ומירתתא ולא משקרא אבל ממדינת הים אינה נאמנת : אלא בהווה · מעשה שהיה כך היה והוא הדין לכל מקומות : גמ' לדבריכם · שאתם אומרים כעין המעשה שהיה בעינן : אין לי אלא קציר חטים · דמעשה שהיה בקציר חטים היה כדלקמן : גודר · תמרים : עודר · מלקט תאנים : הכא נמי · לענין מדינת הים : שילפי · סוף קציר חטים שילפי לשון שלף איש (רות ד) שכבר היה הקציר משתלף ועובר : ויעבירם בירדן ובספינה · משום מעשה שהיה בירדן ובספינה ונטמאו כדאמרינן לקמן : ויזרקם בצד זה · של נהר דהיינו נמי דומיא דספינה שפורחין באויר על פני המים : לא ירכיבם על גבי בהמה · בתוך המים דהיינו נמי דומיא דספינה שהאדם הנושאו יושב במקומו וספינתו טעלתו ומוליכתו וספינה פעמים שהיא גוששת ונוגעת בקרקע : אלא אם כן רגליו · של עליון נוגעות במים בקרקע : על הגשר · דכארעא סמיכתא היא והאדם המעבירו הולך כל שעה ברגליו ואינו דומה לספינה : תחוב בקרקעיתה · והאהיל הכלי של מי חטאת עליהן ונטמאו : מתני' תנשא ותטול כתובתה · על פיה : שאין

איבא בינייהו דארגיל בה קטטה · פי' למ"ד משום דמשקרא היתה יראה כ"כ לשקר כיון דרחמא ליה ולמ"ד דאמרה בדדמי כיון דיש קטטה בדבר מועט אמרה בדדמי ול"נ דארגילא היא כי לעולם יש לחוש שתשקר כיון ששונאתו וא"ת ואמאי לא תשקר והלא היא משקרת שאמרה גירשתני בפני פלוני ופלוני ושיילינן להו ואמרו להד"מ וי"ל דזה לא היתה עושה שתשקר לומר מת בעלי ואם יבא תנא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה : לא דברו בקציר אלא בהווה · ירושלמי למה קציר א"ר מנא דאוכלא דשכיח שאני החמה קודחת בראשו של אדם בשעת הקציר הדא הא דכתיב ויגדל הילד ויהי היום ויצא אל אביו אל הקוצרים ויאמר אל אביו ראשי ראשי ורבנן אמרי דריתחא שכיח :

באותה שעה אמרו האשה שאמרה מת בעלי כו' · משום דחזו דאיכא עיגונא טפי אם לא היו מאמינים אותה וא"ת ואמאי לא מהימנינן לה במגו שהיתה יכולה לומר גירשתני למאן דאמר בפ' שני דכתובות (דף כג· ושם) דאיתמר דרב המנונא אפי' שלא בפניו ויש לומר דאין זה מגו שאם תאמינה לומר מת היתה אומרת כמה פעמים בדדמי ולכך אין להאמינה אי לאו משום דחיים לעיגונא ועוד י"ל דההוא אמורא דאמר שלא בפניו [נמי] אינה מעיזה היינו דוקא אמתני' דהתם שאומרת אשת איש הייתי וגרושה אני שיש להאמינה מטעם דהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואע"ג דאיכא איסור דאשת איש כיון דשלא בפניו (א) אינה מעיזה אבל בעלמא לא היתה נאמנת :

*שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה · והא דאמרינן בפרק המפקיד (ב"מ לח: ושם) בשמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי דמורידין קרוב לנכסי שבוי מצי לאוקומי כששמעו בו בשני עדים דאי בעד אחד מיירי הא אשה דהכא כעד אחד דמיא אפ"ה אין האחין נכנסין לנחלה על פיה וא"ת מ"מ תקשי אדמסיק התם כי פליגי בשלא שמעו בו שמת פירוש בשני עדים אלא בעד אחד דאי לא שמעו בו כלל פשיטא דאין מורידין וא"כ היכי קאמר שמואל התם מורידין וי"ל דהכא מיירי לירד ולמכור והתם מיירי לאכול כדמשמע התם ולפי זה יש לפרש ששמעו בו שמת היינו בעד אחד ולאכול דאי בשני עדים אפי' לירד ולמכור וא"ת וא"כ היכי פליגי בלא שמעו בו שמת דמורידין וי"ל דלא שמעו בו שמת בעד אחד אלא ע"י קול בעלמא כדאמרי' בשילהי דמס' גיטין (דף פט.) כששמע פלוני מפלוני ופלוני מפלוני והלכו להם למדינת הים ומיהו בפ' בתרא דכתובות (דף קז·) איכא טובא כששמעו בו שמת ואיירי בשני עדים ומצינו למימר נמי הכא שילא לדעת והתם אין מורידין קרוב לנכסיו כדאמר בפרק המפקיד (ב"מ דף לח: ושם) וחזרו

תוס' חד מקמאי
איבעיא להו עד אחד בקטטה מהו ולא איפשיטא. ואע"ג דעד א' ביבמה פסק הרב ז"ל דנאמן ולא אמרי' כיון דזמנין דסניא ליה לא דיקא ומנסבא · שאני התם דלא מעיקרא סניא ליה אבל הכא דידעינן בודאי דקטטה [היה] בינו לבינה לא דייקא

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה באותה וכו' דשלא בפניו נמי אינה מעיזה :

בייך לקמן קיז.

מסורת הש"ס

[נ"ל טעמא דעד אחד כו']
[לעיל לג: וש"נ]
[לעיל כה. וש"נ]
[ע' פירושו בתוי"ט ד"ה אחת זו]
[נ"ל דרב]
עדיות פ"א מי"ב
[חגיגה כג· תוספתא דפרה פ"ח]
שבת ס: חגיגה כג.
[תוספתא שם ע"ש]
חגיגה כג·
[עדיות פ"א מי"ב]

שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה אמרו להם בית שמאי והלא מספר כתובה נלמוד שהוא כותב לה *שאם תנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וחזרו בית הלל להורות כדברי ב"ש: **גמ'** אמר רב חסדא נתייבמה יבמה נכנס לנחלה על פיה הם דרשו מדרש כתובה אנו לא נדרוש מדרש תורה °יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם אמר רב נחמן באת לבית דין ואמרה מת בעלי התירוני להנשא מתירין אותה להנשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף להנשא אין מתירין אותה מאי טעמא אדעתא דכתובה אתאי איבעיא להו התירוני להנשא ותנו לי כתובתי מהו כיון דאמרה כתובתה אדעתא דכתובה אתאי או דלמא כל מילי דאית ליה לאיניש אמר להו לבי דינא [ואת"ל כל מילי דאית ליה לאיניש אמר להו לבי דינא] תנו לי כתובתי והתירוני להנשא מהו הכא ודאי אדעתא דכתובה אתאי או דלמא (א) הואיל דלא ידעה במאי משתריא תיקו: **מתני'** הכל נאמנין להעידה חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה *מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח: **גמ'** איבעיא להו בת חמיה מהו טעמא דבת חמותה משום דאיכא אימא דסניא לה היא נמי סניא לה והכא ליכא אימא דסניא לה או דלמא טעמא דבת חמותה דאמרה קאכלה לגירסנא דאימא הכא נמי קאמרה אכלה לגירסנא דבי נשאי תא שמע הכל נאמנין להעידה חוץ מחמש נשים ואם איתא שית הויין דלמא טעמא דבת חמותה דאמרה קאכלה לגירסנא (ב) דבי נשאי לא שנא בת חמותה ולא שנא בת חמיה *והאנן תנן חוץ משבע נשים ההיא ר' יהודה היא *דתנן רבי יהודה מוסיף אף אשת אב והכלה אמרו לו אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל כלה הרי בכלל חמותה ור' יהודה בשלמא חמותה סניא לה לכלה דאמרה קאכלה לגירסני אלא כלה מאי טעמא סניא לחמותה בשלמא בת הבעל דסניא לאשת האב דאמרה קאכלה לגירסני דאם אלא אשת האב מאי טעמא סניא לבת הבעל אלא מאי מוסיף תרתי אלא כלה מ"ט סניא לחמותה דמגלה לבנה כל דעבדה אשת אב נמי סניא לבת הבעל דמגלה לאביה כל דעבדה ורבנן °כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ורבי יהודה ההיא בדברי תורה כתיב אמר רב אחא בר עויא בעי במערבא חמותה הבאה לאחר מיכן מהו מי מסקה אדעתה דמית בעל ונפלה קמי יבם וסניא לה או לא

ת"ש

רש"י

שאין האחין נכנסין לנחלתו של בעלה על פיה · דרחמנא אמר ע"פ שנים עדים (דברים יט) ולגבי נשואין דידה הוא דאקילו רבנן משום עיגונא: כשתנשאי לאחר · והרי נשאת: **גמ'** לנחלה · זכה בנחלת אחיו כדאמר בפרק החולץ (לעיל מ·) הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו: ואנן לא נדרוש מדרש תורה · בתמיה: אדעתא דכתובה אתאי · ובאפוקי ממונא סהדי בעינן: כל מילי דאיניש כו' · ועיקר אדעתא דנשואין אתאי ושרינן לה וכיון דשרינן לה שקלה נמי כתובה דמספר כתובה נלמוד: דלא ידעה במאי משתריא · וכיון דהזכירה נשואין גליא דעתא דלמשרייה אתאי והא דאמרה ברישא תנו לי כתובתי שמא כסבורה היא שזו התרתה: **מתני'** ויבמתה · אשת יבמה וטעמא דכולהו מפני ששונאות אותה ומתכוונות לקלקלה חמותה שונאתה שאומרת בלבה זו תאכל כל יגיעי ועמלי וכן בת חמותה אומרת זו תירש כל עמל אבי ואמי ואני אדחה ויבמתה יראה שמא סופה להיות צרתה ובת בעלה זו באה במקום אמי אוכלת כל עמלה: מה בין גט למיתה · דאמר בפ"ב דגיטין (דף כג:) אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גטה ממדינת הים ואע"ג דעלייהו סמכינן דלריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם: שהכתב מוכיח · וסמכינן עיקר אכתבא: **גמ'** בת חמיה · שאין בת חמותה מהו: לגירסנא · יגיע אמי שהביאה לאבי מבית אביה: והכא נמי · אע"ג דהיא לא אכלה לגירסנא דאמה שהרי אין בעלה של זו אחיה מן האם ובני אמה נוטלין מה שהביאה אמה דתנן (כתובות דף נב:) בנין דיכרין די יהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון אפ"ה הא קא אכלה לגירסנא דבי נשאי וסניא לה: אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל · כיון דזו אינה מעידה לזו ממילא נפקא דאשת אב נמי אינה מעידה לבת בעלה הלכך אין זו תוספת ולא הוצרכו להזכירו: ור' יהודה · אמר לך ודאי הוצרכו דבשלמא חמותה סניא לכלה מפני שסופה לירשנה ואמרה קאכלה לגירסנאי כו' הלכך אילטריך למימנינהו: אלא מאי מוסיף כו' · כיון דאין לה על מה לשנאות חמותה אמאי קא מוסיף לה ר' יהודה לומר אינה נאמנת ומשני טעמא דרבי יהודה כלה סניא לה לחמותה משום דמגלה לברה מילי עלה: ורבנן כמים הפנים לפנים · קרא כתיב כמים הפנים לפנים כמים הללו שאדם נופה בהן ורואה בהם פנים כפניו אם הוא שוחק הם שוחקות ואם הוא עוקם הם עקומות כן לב האדם לאדם האחר אם הוא אוהב את זה גם (ג) זה הוא אוהבו ואם הוא שונא את זה גם הוא שונאו הלכך לא בעי לאוספינהו דמטעמא קמא שמעינן דאין נאמנות דכיון דחמותה סניא לכלה משום דקאכלה לגירסנא כלה נמי סניא לחמותה דסניא לה וכיון דבת הבעל סניא לאשת אב אשת אב נמי סניא לה לדידה: בדברי תורה כתיב · לפי פנים ולב שאתה נותן לתורה לכך עומד לך להעמיד גירסא אם יגעת בה תמלא אם לא יגעת לא תמלא: נ"א אם רבו מסביר לו פנים הוא מחכים ואם לאו אינו מחכים מרבו: חמותה הבאה לאחר מכאן מהו · אם יבמה היא ולא אם בעלה ושמא סופה להיות חמותה מי נאמנת לומר מת בעליך והתייבמי לבני או חלצי והנשאי לאחר: מי מסקה · הך אם יבם אדעתה דלמא מיית בעל ונפלה קמי יבם ברה וקאכלה לגירסנא ומתכוונת לקלקלה מעכשיו כדי שלא תתייבם עוד לבנה או לא ואע"ג דצרה הבאה לאחר מיכן פשיט לן כדאמר במתני' ויבמתה דהיינו משום צרות העתידות לבא התם הוא דלצרה דגופה הוא ומסקא אדעתה טפי אבל שנאת חמותה לכלה מחמת ממון הוא ולא מסקא אדעתה כולי האי או לא:

אמרה

תוספות

וחזרו ב"ה להורות כב"ש · והא דאמר בפ' האשה שנפלו (כתובות פא· ושם) גבי ולימא את אני יורש אשתו אני קובר ואי משום כתובה לא ניתנה כתובה לגבות מחיים ודאי מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה בית שמאי הא אית להו שטר העומד לגבות כגבוי דמי ומאי קושיא דלמא אפילו ב"ה ניהו דהודו להו וי"ל דב"ה לא חזרו בהם מטעם מדרש כתובה אלא מטעם ק"ו וחומר א"כ התם דהויא בעלמא הוא דמוקי כבית שמאי ולמסקנא *דהדר אתי שפיר כבית הלל וי"מ דלא דרשי ב"ה מדרש כתובה כל כך כמו ב"ש ולא יתכן דאי מסתבר לדורשו בכתובות כמו הכא אמאי לא דרשי ליה ב"ה ואי לא מסתבר מנא ליה דדרשי אפי' ב"ש: **בית** הלל כו' · ותימה וכי נחלקו ב"ה על הלל רבן שדורש מדרש כתובה בפ' המקבל (ב"מ קד·) דקאמר התם הלל היה דורש לשון הדיוט אנשי אלכסנדריא היו מקדשים נשותיהם ובשעת כניסתן לחופה באו אחרים וחוטפין אותן כו' ומלא כתוב בהן לכשתנשאי לי תיהוי לי לאנתו ואומר ר"י דלא דמי דהתם ודאי הדבר ידוע ומוכיח שהיו כותבין בשביל שחוטפין להן אבל הכא כשתנשאי לאחר היינו על ידי עדות ברורה ולא ע"י דבר אחר וב"ש סברי דמ"מ תנשאי לאחר קרינא ביה*: **חוץ** מחמותה כו' ויבמתה · פי' שרוצה לקלקלה לפי שירא שימות בעלה או יבמה ויהיו צרות זו לזו ואפי' לשמואל דאמר לעיל בסוף האשה רבה (דף צו·) דאינה כאשת איש א"כ כשיבא היבם תהא מותרת לחזור מ"מ מתכוונת היא לביישה ועוד שמא יחלוץ לה בעלה ותנשא לאחר או אסורה לזה ולזה ולא תפול עוד לפני בעלה לייבם וא"ת והלא כשמעידה על יבמה שמת שמא ייבמנה בעלה ותהא צרתה לאלתר וי"ל שאינה חוששת בכך כיון שיודעת שבעלה חי ויחזור ולבסוף יקלקלנה: **והא** תנן חוץ מז' נשים · אמתני' פריך דלא קתני אלא חמש:

לאו

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ז מהלכות נחלות הל' א ב סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סימן רפד סעיף ב:

כד ב מיי' שם ופט"ז מהלכות אישות הל' כו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן יז סעי' מג:

מהרש"א הגיה דהתם

כה ג מיי' פ"ז מהלכות נחלות הל' ב סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סימן רפד סעיף ג וטוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מג:

כו ד מיי' פט"ו מהלכות אישות הלכה לא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן ק סעיף ז:

כז ה ו מיי' שם טוש"ע שם סימן יז סעיף מד וסי' ק סעי' ח:

כח ז מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע שם סימן יז סעיף ד:

כט ח טוש"ע שם בהג"ה:

[וע"ע תוס' כתובות נג· ד"ה שאין אני וכו' וע"ע תוס' נדה יד: ד"ה מאי לאו]

מסורת הש"ס

[כתובות נג·]

גיטין כג: לעיל כס·

[צ"ל והא תניא ועיין תוס' ד"ה והא] [צ"ל דתניא]

תוס' חד מקמאי

ומנסבא . איבעיא להו בת חמיה נאמנת לומר מת בעלה או לא . בעו במערבא חמות הבאה לאחר מכן מהו . הני תרי בעיי לא איפשיטו ולחומרא עבדינן :

הגהות הב"ח

(א) גמ' או דלמא משום דלא ידעה : (ב) שם שית סויין וכו' לגירסנא (דבי נשאי) תא"מ ונ"ב ס"א דאימא : (ג) רש"י ד"ה ורבנן וכו' גם הוא אוהבו כצ"ל ותיבת זה נמחק :

תוספות ישנים

מת בעלי. ותנו לי כתובה אינה נאמנת . כלומר דדעתה אכתובה וכן אומר ר"י דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני דנאמנת גרשתני ותן לי כתובה אינה נאמנת וי"ע לעיל [דף קטו] נוקמה בהכי דפריך ולסימנה כרב המנונא . ומשמע (מהכא)[שם] דרב המנונא מהני אף ליכתא. ובכתובות [דף כב·] לא משמע כן א): דקאבלה לגירסנא דבי נשא . וא"ת אמאי לא קאמר כמו כן דקאכלה לגירסנא דאם שהרי סהב ירש אמה ובנו יירשנה . וי"ל כגון שהיה לאמה בנין דכרין (דסייען) [דהם נוטלין] מה שהביאה אמם : ההוא בד"ת כלומר לפי פנים שאתה נותן לב להעמיק ולהסביר הוא עומד לך נ"א אם רבו מסביר לו פנים הוא מחכים ואם לאו אינו מחכים : מי מסקא אדעתה דמית בעלה ונפלה קמי אחיו ב) וי"ל דהתם תנשא אפי' מסקא אדעתה טפי אבל שנאת חמות לכלתה היא מחמת דלא מסקא אדעתה כולי האי וא"ת חמותה ובת חמותה נמי סניא לה משום דאכלה לגירסנא לאחר מיתה וי"ל דחמות מיירי שמת בעלה ובת חמותה ג) דהשתא קאכלה לגירסנא דאם :

א) ר"ל מה דאמר שם דמאן דמתני לה ארישא אתיא כרב המנונא אלמא דדוקא אם נשאת לא תצא ועי"ש בתוס' ד"ה אית ליה ודו"ק . ב) חסר כאן וצ"ל וא"ת צרה הבאה לאחר מכאן פשיט ליה לקמן דאינה נאמנת וי"ל דהתם דהוא לצרה דגופה מסקא אדעתא טפי אבל שנאת חמותה לכלתה הוא מחמת ממון ולא מסקא וכו' וכ"ה ברש"י . ג) נראה דצ"ל ובת חמותה מיירי שמת אביה דהשתא קאכלה וכו' .

ת"ש *אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי תנשא ותטול כתובה וחמותה אסורה מ"ט חמותה אסורה לאו משום דאמרינן לא בעלה מיית ולא חמיה מיית והא דקאמרה הכי לקלקולא לחמותה הוא דקמיכוונא סברה לבתר שעתא לא תיתי תצטערן דלמא שאני התם *דרגיש לה צערא: מתני' עד אומר מת ונשאת ובא אחד ואמר לא מת הרי זו לא תצא [א]עד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא שנים אומרים מת ועד אומר לא מת אע"פ שלא נשאת תנשא: גמ' טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והאמר עולא [ב]כ"מ *שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים הכי קאמר [ג]עד אחד אומר מת והתירוהו להנשא ובא אחד ואמר לא מת לא תצא מהיתירה הראשון: [ד]עד אומר מת: פשיטא דאין דבריו של אחד במקום שנים [ה]לא צריכא בפסולי עדות וכדר' נחמיה דתניא רבי נחמיה אומר* כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ואיבעית אימא [ו]כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא *אפי' מאה נשים כעד אחד דמיין אלא כגון דאתאי אשה מעיקרא ותרצה לדרבי נחמיה הכי רבי נחמיה אומר *כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי: [ז]שנים אומרים מת וכו': מאי קמשמע לן בפסולי עדות וכדר' נחמיה דאזיל בתר רוב דעות היינו הך מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דעות לחומרא אבל לקולא לא [ח]קמ"ל: מתני' [ט]אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תנשא ותטול כתובתה וזו שאומרת לא מת לא תנשא ולא תטול כתובתה אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג ר"מ אומר הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו ר' יהודה ור' שמעון אומרים [י]הואיל וזו וזו מודות שאין קיים ינשאו [כ]עד אומר מת ועד אומר לא מת

אשה

אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי. רבותא אשמועינן דאע"ג דאמרה ברישא מת בעלי וגמלא שאין זו חמותה והרי היא לה כנכרית אפי' הכי לא מהימנא אדאמרה מת חמי וחמותה אסורה מ"ט הא לאו חמותה היא אלא משום דאמרי הך לאו בעלה מיית ועדיין זו חמותה ולא חמיה מיית וזו כלתה מתכוונה לקלקלה ואע"ג דהשתא הרי בנה של זו במדינת הים ואין אמו אצלו לדבר לו על כלתה דברים רעים אפ"ה מסקא כלה אדעתה לקלקלה מעכשיו כי היכי דלבתר שעתא כשישוב בעלי ובעלה תדחה לחרפות ולא תיתי לטרדן וה"ה לחמותה הבאה לאחר מיכן דהא נמי אחר מיכן הוא: דרגש לה צערא. כבר הרגישה כלה זו בצער שמצערתה חמותה ושנאה ישנה היא אבל בחמותה לאחר מיכן שמעולם לא היתה חמותה לא תפשוט: הרי כאן שנים. הרי הוא חשוב כשנים: לא תצא מהיתירה הראשון. ודוקא התירוה קודם שיבא עד שני המכחישו אבל בא קודם שיתירוה מודה עולא דלא סמכינן אקמא דהכתי לא אחשביניה כתרי: עד אומר מת. ובאו עדים ואמרו לא מת פשיטא למודי עולא דלגבי תרי חשיב כחד ובטל ולא אמרינן תרי ותרי נינהו: בפסולי עדות. ואע"ג דשנים שאמרו לא מת נשים היו הרי עד ראשון בטל אצלן ואיצטריך לאשמועינן כי האי גוונא: כל מקום שהאמינה תורה עד אחד. אין שם תורת עדות כי היכי דחד חשיב פסולי עדות נמי חשיבי הלכך הלך אחר רוב דעות ואין עליך לבדוק אם כשרים אם פסולים: ועשו שתי נשים באיש אחד. שתי נשים שהכחישו עד אחד ואמרו לא מת כשני אנשים באיש אחד שהראשון בטל ואפילו ניסת תצא: כל היכא דאתא ע"א כשר מעיקרא. והתירוה על פיו אפילו מאה נשים כעד אחד דמיין וכי היכי דעד אחד בטל דאמרינן ראשון הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחרון במקום שנים מאה נשים נמי בטלים לגביה ובכי האי גוונא לא אשמועינן מתני' דתצא אלא מתני' דקתני אף על פי שנשאת תצא כגון דאתאי אשה מעיקרא ונשאת על פיה ואשמועינן מתני' דתצא ע"פ שתי נשים הבאות אחרי כן ולא מוקמינן קמייתא במקום עד כשר ואע"ג דאחשבינה כתרי למישרייה על פומה: כפלגא ופלגא. בעד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת דאמר במתני' לא תצא מהיתירה הראשון: לחומרא. כגון מציעתא דקתני תצא: מתני' אחת אומרת מת. שתי נשים צרות הבאות ממדינת הים אחת אומרת מת בעלי וצרתה אומרת לא מת: הואיל והן מכחישות כו'. ובגמ' פריך לפלוג נמי ר' מאיר ברישא דזו שאומרת מת לא תנשא: הואיל וזו וזו מודות כו'. הא אחת מודה והאחת אינה מודה לא ינשאו שתיהן אלא האחת:

אשה

לאו משום דאמרינן לא בעלה מת ולא חמיה מת. ומ"מ מתירים אותה לינשא כיון דחזיא דחמותה אסורה אף היא לא מקלקלה נפשה וא"ת מה יש לחוש מכל מקום נהיר לחמותה כשנשאת הכלה דהשתא לא תיתי ותצטער שהרי לא תחזור להיות כלתה וי"ל דמכל מקום יש לחוש פן תנשא חמותה קודם שתנשא הכלה והיא מתכוונת לכך וגמלאת שאסרה את חמותה ולכך לא רצו חכמים להתירה אפילו כשתנשא הכלה: דלמא שאני התם דרגש לה צערה. ה"ה דה"מ למימר שאני התם דלא מסקא אדעתה שמא ימות בעלה אבל כלה יכולה לידע שיבא בעלה וממללא לברה מילי עילויה אי נמי משוי אותם הגמרא לפי שאין דבר ברור כל כך שיחזור בעלה ממדינת הים: הא לא נשאת לא תנשא והא אמר כו'. קשה לר"י דבפרק ב' דכתובות (דף כב: ושם) גבי מילתיה דרבי יוחנן דשנים אומרים מת כו' משמע דמילתיה דעולא איירי בדיעבד אבל לכתחלה מודה דלא תנשא משום דרב אשי הסר ממך עקשות פה וי"ל דהכא דייק הכי טעמא דנשאת משום הכי לא תצא הא לא נשאת לא תנשא ואם נשאת תצא דהכי משמע דוקא נשאת לא תצא הא לא נשאת לא תנשא ואם נשאת תצא משום הכי פריך מדעולא וא"ת והיכי משני התירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהיתירה הראשון משמע ותנשא לכתחלה ויש לומר דודאי לכתחלה לא תנשא ולא תצא מהיתירה הראשון היינו לענין דאם נשאת לא תצא וסיפא דע"א אומר מת ואחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא איירי בבת אחת ואפי' נשאת תצא וא"ת ור' יוחנן בפ"ב דכתובות (ג"ז שם) מאי קמ"ל מתני' היא וי"ל דר' יוחנן אתא לאשמועינן דלכתחלה לא תנשא משום דרב אשי ור"י אומר דפריך משום דמשמע ליה הא לא נשאת לא תנשא מדאורייתא מדקאמר תצא ולא *קתני הולד ממזר ועוד מדקתני סיפא עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת לא תנשא משמע דהיינו בבת אחת ואי מדרבנן אפילו בזה אחר זה נמי וא"ת דהכא משמע דעולא לא איירי אלא בזה אחר זה דהיינו בהתירוה לינשא ובפ' מי שקינא (סוטה לא: ושם) משמע דאיירי עולא בכל ענין בין בבת אחת בין בזה אחר זה דתנן התם עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת היתה שותה כו' דדייק בגמ' טעמא דהאי מכחיש אבל לא מכחיש עד אחד נאמן מה"מ כו' ופריך כיון דמדאורייתא עד אחד מהימן אידך היכי מצי להכחיש ליה והאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים אלא אמר עולא תני לא היתה שותה ור' חייא אמר היתה שותה ולרבי חייא קשה מתני' לעולא לא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה משמע דעולא נמי איירי בבת אחת כמו בזה אחר זה ולכך צריך להגיה ולא תשני כדמשני רבי חייא ומיהו י"ל דעולא לא איירי אלא בזה אחר זה אלא שנראה לו דוחק להעמיד המשנה בבת אחת משום דמשמע ליה דאיירי נמי בזה אחר זה ועוד אמר ר"י דאפילו איירי עולא בכל ענין ה"מ התם דמדאורייתא עד אחד מהימן בסוטה כדנפקא ליה התם מועד אין בה אבל הכא גבי אשה דלא מהימן אלא מדרבנן לא חשיב כשנים אלא בזה אחר זה ואע"ג דיש חלוק בין דאורייתא בין דרבנן מייתי מדעולא דנראה לו דחשיב כשנים בזה אחר זה בדרבנן כמו בדאורייתא בבת אחת: עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת תצא. אבל אחד ואחד בזה אחר זה לא תצא אבל לא תנשא שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת אע"פ שלא נשאת תנשא אחד ואחד בבת אחת לא תנשא ובזה אחר זה מותרת להנשא מה"ת אי לאו משום לזות שפתים: לא צריכא בפסולי עדות. והא דאמר בפרק מי שקינא (סוטה לא: ושם) תנן עד אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת היתה שותה הא חד וחד אינה שותה תיובתא דרבי חייא וליטעמיך אימא סיפא שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת כו' אלא בפסולי עדות כו' ואמאי לא מוקי רישא בפסולי עדות מטעם דפריך

הכא

עין משפט נר מצוה

ל א ב ג ד ה ו מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף לז:

לא ז ח מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף מ:

לב ט מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעיף מג:

לג י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ם וסעיף מז:

לד כ מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף לז:

תוספות חד מקמאי

מתני' אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תנשא ותטול כתובתה. אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג אר"מ הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו ר' יהודה ור' שמעון אומרים הואיל וזו וזו מודות שאינו קיים ינשאו. עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה אומר' מת ואשה אומר' לא מת ה"ז לא תנשא הרב אלפס לא פסק כדברי מי סמך על הכלל המסור בידינו יחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דקי"ל ר"מ ור"י הלכה כר' יהודה:

פי' במהרש"א

מסורת הש"ס

לקמן קיח.

[גירס הערוך ערך גש כ' דגיש פירוש סבבר גם וסגיא לערס]

סוטה לא: מז: לעיל פח: כתובות כב:

סוטה לא: מז: לעיל פח:

[לעיל פח: וש"נ]

ג"ז שם [תוס' סי"ד]

תורה אור

אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא : **גמ'** טעמא דאמרה לא מת הא אישתיקא תנשא הא אין צרה מעידה לחברתה לא מת איצטריכא ליה סד"א הא מיית והא דקאמרה לא מת לקלקולה לצרה היא דקמיכוונא °ותמות *נפשה עם פלשתים קאמרה קמשמע לן : אחת אומרת מת כו' : וליפלוג רבי מאיר ברישא אמר רבי אלעזר במחלוקת שנויה ורבי יהודה ורבי שמעון היא ורבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי מאיר בהא אפילו רבי מאיר מודה דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא תנן עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא בשלמא לרבי אלעזר סתמא כר' מאיר אלא לרבי יוחנן קשיא קשיא : **מתני'** *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה [ג]היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר אין זו דרך *מוציאתו מידי עבירה עד שתהא אסורה לינשא ואסורה מלאכול בתרומה *אמרה מת (לי) בעלי ואחר כך מת חמי תנשא ותטול כתובתה וחמותה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר אין זו דרך מוציאה מידי עבירה עד שתהא אסורה לינשא ואסורה מלאכול בתרומה : **גמ'** וצריכא דאי איתמר הך קמייתא בהא קא"ר טרפון משום דצערא דגופה אבל חמותה דצערא מילי דעלמא אימא מודי ליה לרבי עקיבא ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי עקיבא אבל בהך אימא מודה ליה לרבי טרפון צריכא א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי טרפון אמר אביי אף אנן נמי תנינא *ניתן לי בן במדינת הים מת בני ואח"כ בעלי נאמנת בעלי ואחר כך בני אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת לדבריה הוא דחוששין הא לדברי צרה אין חוששין ש"מ :

מתני'

שופטים טז

רש"י

אשה אמרה מת ואשה אמרה לא מת הרי זו לא תנשא · הואיל ובאת שניה קודם שיתירוה על פי ראשונה ואפי' שניה זו צרתה אוסרתה ובגמ' מוקמינא לה להאי סתמא כר' מאיר דאמר צרתה נמי מכחשא לה : **גמ'** לא מת איצטריכא ליה · דאע"ג דאי שתקא פשיטא לן דלא תנשא בעדות חברתה איצטריך לאשמועינן היכא דמכחשה לה נמי לא תנשא דמהו דתימא כיון דאתיא ומערערא גליא דעתא דלצעורי לצרה קאתיא ולעגנה שלא תנשא ותמות נפשה עם פלשתים קעבדא הלכך אפי' היא תשתרי קמשמע לן : במחלוקת שנויה · במחלוקת אחרונה אף ראשונה שנויה דלא תימא סתמא דברי הכל היא אלא ר' יהודה ור"ש היא דאמרי צרה לא מכחשה : לא מת לאו הכחשה היא · דרבנן הימנוה לקמא : ואשה אומרת לא מת · אפי' צרתה במשמע : **מתני'** היתה · צרתה בת ישראל לכהן : תאכל בתרומה · בחזקת שבעלה קיים ואינה חוששת לעדות צרתה הואיל ואינה נאמנת להשיאה אינה נאמנת לפוסלה : וחמותה אסורה · שאין כלה מעידה לחמותה ואע"ג דאמרה ברישא מת בעלי דפקע לה לד כלות והויא נכרית אפילו הכי לא מהימנא כדאמר לעיל (דף קיז:) הא לאו בעלה מיית ולא חמוה מיית כו' : היתה · חמותה בת ישראל לכהן כו' : **גמ'** נערא דגופה · תשמיש מונעת לה מבעלה הא ודאי משקרא כדי לקלקלה שתנשא (א) ואפי' שהיא נשאת תמות נפשה עם פלשתים : מודי ליה לר"ע · דלא מחזקינן לה בשקרנית כולי האי ונהי דלהשיאה לא מהימנא אבל לאוסרה לענין תרומה תיחוש : ניתן לי בן · אשה שהלכה עם בעלה למדינת הים וכשילתה מכאן לא היה לה בן ועומדת בחזקת ייבום ובאת ואמרה ניתן לי בן במדינת הים ומת בני ואח"כ מת בעלי דלא מפקא נפשה מחזקה קמייתא שעדיין היא צריכה לייבם נאמנת ומותרת להתייבם : אינה נאמנת · להנשא לשוק בלא חליצה דכי הימנוה רבנן לאשה אבעלה הימנוה דדייקא ומנסבא אבל לאפוקי נפשה מיבם לא הימנוה דזימנין דסניא ליה : וחיישינן לדבריה · דאפקה נפשה מחזקה ואם בא יבם לייבמה לא שבקינן לה וחולצת : לדבריה · מיעוטא משמע :

מתני'

[ג"ל נפשי] [לקמן קכ:] [ג"ל מציאתה] [לעיל קיז:] [לקמן עמוד ב וקיט:] [פסחים י: כתובות כז:]

תוספות

הכא פשיטא וי"ל דניחא ליה לאקשויי מסיפא כיון דמשכח לה אי נמי דרישא דהתם כיון דעד אחד נאמן מן התורה הוי כתרי ותרי ואי מכחשי אהדדי לא היתה שותה אבל הכא תקנתא דרבנן היא :

ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו . דודאי אחת מהן שקרנית ואולי שתיהם אומרות שקר כי לא ידעו אמתת הדברים ואיכא מאן דאמר בגמ' דר"מ פליג ברישא ואיכא נמי הכחשה ולא תנשא והא דלא נקט פלוגתייהו ברישא משום דהוה אמינא דבסיפא מודה :

[הואיל] וזו וזו מודות שאין קיים · אבל המכחשת ואומרת קיים אותה לא תנשא דרישא מיתוקמא כוותייהו :

טעמא דאמרה לא מת הא אישתיקא כו' · וא"ת מאי דייק והא לא מת איצטריך ליה לאשמועינן שאע"פ שמכחשה צרתה תנשא וליכא למימר דהא פשיטא כיון שאין צרה מעידה לחברתה דהא איצטריך טובא דפליג ר"מ עלה ולר' יוחנן נמי אשמעי' דר"מ מודה בהא ואר"י דדייק מדקאמר זאת שאומרת לא מת לא תנשא דלא הוי ליה למיתני אלא אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת תנשא ואנא ידענא דאאומרת מת קאי דההיא דלא מת שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא :

סד"א הא מימת מיית · יש לנו לומר שמת יותר ממה שהיתה שותקת דאי שתקה ודאי בעיא לקלקולה אבל כשאומרת לא מת מחמת שנאה אומרת כן שהיא רוצה שתתעגן דאי לא ידעה דמית היתה שותקת לקלקלה וא"ת מכל מקום היכי סלקא דעתא למישרייה כיון דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא וי"ל דאפי' מודה ונתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנת ולא דמיא (כתובות כב·) לאשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דנאמנת כשנתנה אמתלא לדבריה :

דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא · נראה לרבינו יואל דה"ק דכל לא מת אפי' בבת אחת ובצרות דוקא לא הויא הכחשה דהימנוה רבנן וצרתה שאומרת שוב לא מת אין להאמינה אבל בעד ועד בבת אחת אמר במתני' בסיפא לא תנשא ואמרינן לעיל עד אומר מת והתירוה לינשא הא לא התירוה לינשא אלא באו שניהם בבת אחת לא תנשא ועל כן יש לפרש דבצרות דוקא איירי וטעמא דלא מת דלא הוי הכחשה שמכחשתה צרתה ואין לנו להאמינה ולכך תנשא האחרת אבל זו אומרת מת וזו אומרת נהרג הויא ודאי הכחשה כיון דשתיהן באות להתיר עצמן ואינן מכוונות דבריהן דאמרי בדדמי ואין יודעות אמתות הדברים והשתא דייק שפיר מסיפא דקתני אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא ואפי' צרות משמע כדפי' בקונטרס דאי לאו הכי מה משמיענו הייתו עד ועד דעלמא וקאמר בשלמא לר"א סתמא כר"מ ופליגא ארישא דאמר תנשא אפי' בבת אחת אלא לרבי יוחנן קשה כו' אבל אם הייתו מפרשים דר' יוחנן איירי דכל לא מת הייתו בזה אחר זה א"כ מאי מקשה מסיפא לר' יוחנן וגם לכולי עלמא יש להעמידה לר"א דאיירי בבת אחת אלא ש"מ דכולה שמעתא איירי בבת אחת ודוקא בצרה דכל לא מת בעדות אשה לאו דוקא אלא בצרה כדפי' :

אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת · (ב) אי אמרי' דאשה אחת מכחשת את העד היכא שבאין יחד ואם אמת הוא כן הוה ליה למיתני הכי דהוי ליה רבותא טפי ובירושלמי מנא ר' יהודה דאין הכי נמי ומייתי ברייתא הכי : **אלא** לר' יוחנן קשיא · דאשה אומרת אפי' בצרתה משמע וא"ת מנלן דלמא בנשים בעלמא איירי דהכי תנן בפ' מי שקינא (סוטה דף לא:) עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת אשה אומרת נטמאת כו' והתם לא קאי אצרות ואפ"ה קתני אשה וי"ל דהתם ליכא למיטעי דבצרות איירי : **בת** ישראל לכהן תאכל בתרומה · מספקא לר"י אי דוקא בתרומה דרבנן אי נמי בתרומה דאורייתא דאוקמה אחזקה דדייקא ומינסבא ועל צרתה אין להאמינה ואוקמה אחזקת אשת איש מידי דהוה אשני שבילין* מיהו איכא הכא חדא דעביד איסורא ממ"נ ובכי האי גוונא לא ילפינן מסוטה כדמשמע בריש מסכת נדה (דף ב: ושם) ובמס' חולין (דף ט: ושם) : **אף** אנן נמי תנינא · הא דלא מייתי רישא דהאשה שהלכה היא ובעלה שמת משום דסיפא מיירי בהתר יבמה לשוק כמילתיה דרבי טרפון דייק מיניה : **לדבריה** הוא דחוששין · תימה לר"י דהיכי מייתי סייעתא לר"ע מהך דקתני לדבריה חוששין ולא לדברי צרתה דלמא הכא ר"ע מודה כיון שאם לא ניחוש לדברי צרה ליכא עבירה כלל אבל בדרבי עקיבא אילו לא ניחוש לדברי צרה ואכלה בתרומה איכא עבירה בודאי ואמר ר"י דלא דייק אלא מייתור וחוששין לדבריה :

אמר

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מה :

לו ב מיי' פ"ט מהלכות תרומות הלכה ד :

תוספות ישנים

במחלוקת שנויה ור' יהודה ור' שמעון היא . וא"ת הא קיהבי טעמא למלתייהו הואיל וזו [וזו אומרות] שאינו קיים משמע דאם אחת אומרת שאינו מת הוא הכחשה ולעיל אמר דאחת אומרת מת תנשא אע"פ שאחת אומרת לא מת . וי"ל דלדבריו דר' מאיר קאמרי הכי: כל לא מת וכו' וא"ת וכי לא ידע ר' יוחנן דמותיב לה מתני' וי"ל דה"פ כל לא מת כגון שצרתה אומרת לא מת ומ"מ מותיב ממתני' דמשמע אשה אומרת לא מת דהך אשה אפי' צרה במשמע: אמר אביי אף אנן נמי תנינא . לדבריה הוא דחוששין · לכאורה קשה דהא אפי' ר"ע מודה בהא דע"כ לא פליגי אלא כיון דמהימנא לגבי נפשה א) להאכילה בתרומה כדאמרי' במתני' אבל הכא לא מהימנא דאמרי' חולין. וי"ל דדייק ליתנא יתירה ב) שהרי תנא חוששין לדבריה . ולמה לי למיסדר ומתני בסיפא חוששין לדבריה אלא למידק לדבריה חוששין הא לדברי צרתה אין חוששין גם היכא דמהימנא לגבי נפשה כמו בפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא ולכך מייתי בבא דסיפא ולא בבא דרישא:

א) אולי צ"ל כיון דמהימנא לגבי נפשה דמותרת להנשא נאמנת ג"כ על צרתה לאוסרה בתרומה . ב) צ"ל שהרי תנא ברישא ור"ל ברישא דהסיפא מתני' דלקמן ע"ב באשה הלכה היא ובעלה ובנה למד"ס .

תוספות חד מקמאי

גמ' ולפלוג נמי ר"מ ברישא אפי' תימא ר"מ כל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא . פי' בעדות צרה קאמר וכן מצאתי מוגה בס' אבא מארי ז"ל בכתב ידו אבל בעדות דעלמא ודאי לאו הכחשה הוה דהא גבי סוטה שנאמנת אשה לומר לא נטמאת ואפ"ה אשה אומרת נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת בבת אחת היתה שותה כדא' בפרק מי שקינא. ולא אמרי' כל לא נטמאת בעדות סוטה לאו הכחשה הוא : תנן עד א' אי' מת ועד א' אי' לא מת אשה א' אומרת מת ואשה א' א' לא מת ה"ז לא תנשא בשלמא לר"א הא מני ר"מ היא אלא לר' יוחנן קשיא . מדרישא בצרה סיפא נמי בצרה: גם זה מצאתי מוגה בס' אבא מרי ז"ל בכתב ידו. ומיהו בנשים דעלמא דאחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת אליבא דרבי עקיבא לא תנשא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נערה וכו' שתנשא ואף על פי שהיא נשאת: (ב) תוס' ד"ה אשה וכו' לא מת היא דאמרי דאשה אחת:

כברייתא מסוטה . והר"ר אלפס הביה משנה זו כפשט' ובהדיא מוקמי' לה כר"מ . ואולי מפני שסתם משנה וו כר"מ פסק כר"מ משום דהו"ל מחלוקת ואח"כ סתם והלכה כסתם . ורישא דמתני' דקתני א' אומר' מת וא' אומר' לא מת זו שאומרת מת תנשא ותטול כתובתה אע"ג דר"א מוקי לה כר' יהודה ור"ש סמך הרב על דברי ר' יוחנן שהוא רבו דא' כל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא . ואע"ג דאקשינן לר' יוחנן מסיפא דקתני ה"ז אל תנשא קושיא אמרינן ולא תיובתא הלכך הלכה כר' יוחנן דרבו דר"א הוא. רישא ר' יהודה וסיפא ר"מ ולר' יוחנן דאמר כללא דמילתא כל לא מת באשה לאו הכחשה הוא . סיפא קשה לר"ה ואולי י"ל דסמך על מה שכתבתי שלא אמר ר' יוחנן כל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא אלא גבי צרה אבל באשה דעלמא הכחשה הויא ולא תנשא וכתב המשנה הזאת משום אשה דעלמא ובודאי אית ליה לרב ז"ל לפרש ולא לסתום :

מתני' נותן גט לכל אחת · הא איצו חפץ לישא את כולן : גמ' קידש קתני · דאיכא למימר התם הוא דקאמר ר' טרפון דמניחה ביניהם דלא עשה מעשה אבל בעל לא קתני דליפלוג ר' טרפון דכיון דעשה בה מעשה וגינה אותה בקדושי ביאה צריך לאוציא עצמו מידי עבירה וליתן לכולן : גזל קתני · דהואיל ואיסורא עבד קנים ליה ר"ע אבל לקח מקח מחמשה ואין יודע אי זהו לא קתני דלקנסיה ר"ע : מכלל דת"ק פליג עליה · ואמר בקידש ולקח פליגי דליכא איסור כולי האי אבל בבעל וגזל אפי' ר' טרפון מודה : ומאי קידש קידש בביאה · דגינה אותה ואפ"ה פטר רבי טרפון ולא תימא ליתני גזל ולא איבעי קידש דתרוייהו אילטריך תנא קידש בביאה להודיעך כחו דר"ע דאיסורא דרבנן הוא קעביד דרב מנגיד* אמאן דמקדש בביא' ואין כאן איסורא דאוריי' אפ"ה קניס : מתני' מת בעלי ואח"כ מת בני · והריני מותרת לשוק נאמנת שהרי בחזקת (ג) לשוק יצאה והפה שאסר הוא הפה שהתיר: אינה נאמנת· להתייבם לו וחוששין לדבריה דאפקה נפשה מחזקה ולא מיסתריא בלא חלילה דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא מעלמא : ניתן לי בן · והיא הלכה בלא בן ובחזקת עתידה לייבם: ניתן לי יבם·(ג)שהלכה חמותי במדינת הים והיא הלכה בחזקת שאין לה יבם: מת בעלי ואח"כ מת יבמי כו' · דתרוייהו קשריא נפשה לשוק נאמנת ומותרת לשוק בחזקתה הראשונה דהפה שאסר הוא הפה שהתיר : גמ' המזכה גט לאשתו · שעשה שליח לקבלה וזיכה לה (ד) ע"י שליח שתתגרש מעכשיו : במקום יבם· שיש לו אח ונתכוון לפוטרה הימנו דשלא במקום יבם והוא בא לגרשה פשיטא לן דלא מיגרשה עד (ה) שתגיע לידה דאין חבין לאדם שלא בפניו אלא הכא מי אמרי' זכות הוא לה כו' : וחוששין לדבריה · מדקתני בתרוייהו חוששין ביצאה בחזקת [היתר] לשוק ובאה והחזיקה עצמה ליבם וקתני חוששין ולא אמרינן אוקמה אחזקה ותנשא דהא ודאי משקרא משום דרחמא ליה קאמרה אלמא לא מחזקינן לה באהבה ומדקתני נמי (ו) בחזקת יוצאה ליבם ובאה והחזיקה עצמה לשוק כגון ניתן לי בן ומת בעלי ואח"כ בני וקתני חוששין ולא תתייבם ולא אמרי' ודאי משקרא ומשום דסניא ליה קאמרה אלמא זימנין דלא סניא ליה אלמא מספקא לן וגבי מזכה גט נמי מספקא לן אי רחמא ליה וחוב הוא לה אי סניא ליה וזכות הוא לה ותחלוץ ולא תתייבם : טן דו· גופים שנים כל דהו בעל: דשומשמנא גברא · (ז) גוץ כנמלה: כורסיה בי חרתא רמיא · מחזקת עצמה כנשואה ונותנת כסאה אצל חשובות חורות האדן : דנפצא · אומנתו מאוסה

אמר ליה תנינא וחוששין לדבריה · וא"ת הא דאינה מתייבמת משום דשויתה לנפשה חתיכה דאיסור' וי"ל דדייק מדקתני חוללת דמשמע שכן הדין מדלא קאמר מבקשים לחלוץ אי נמי משמע דחוללת אפילו נתנה אמתלא לדבריה :

דקולסא · מוכר קלסי כרוב :

הדרן עלך האשה שלום

מתני' *קידש אחת מחמש נשים ואין יודע אי זו קידש כל אחת אומרת אותי קידש נותן גט לכל אחת ואחת ומניח כתובה ביניהן ומסתלק דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר אין זו דרך מוציא מידי עבירה עד שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת *גזל אחד מחמשה ואין יודע מאיזה גזל כל אחד אומר אותי גזל מניח גזילה ביניהן ומסתלק דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר [ב]אין זו דרך מוציא מידי עבירה *עד שישלם לכל אחד ואחד : גמ' קידש קתני בעל לא קתני גזל קתני לקח לא קתני מני מתני' לא תנא קמא ולא רבי שמעון בן אלעזר דתניא רשב"א אומר *לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא על שקידש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו קידש שמניח כתובה ביניהן ומסתלק על מה נחלקו על שבעל רבי טרפון אומר מניח כתובה ביניהן ומסתלק רבי עקיבא אומר [ג]עד שישלם לכל אחת ואחת *לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא על שלקח מקח מחמשה בני אדם ואין יודע מאיזה מהן לקח [ד]שמניח דמי מקח ביניהן ומסתלק לא נחלקו אלא שגזל מחמשה שאמר ר' טרפון מניח גזילה ביניהם ומסתלק ורבי עקיבא אומר עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד מדקאמר רבי שמעון בן אלעזר בקידש ולקח לא פליגי מכלל דתנא קמא סבר פליגי מני אי תנא קמא ליתני קידש ולקח אי רבי שמעון בן אלעזר ליתני בעל וגזל לעולם רבי שמעון בן אלעזר ומאי קידש קידש בביאה תנא קידש להודיעך כחו דרבי עקיבא דאע"ג דאיסורא דרבנן עבד קנים תנא גזל להודיעך כחו דרבי טרפון דאע"ג דאיסורא דאורייתא עבד לא קנים : מתני' [ה]האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובנה עמהם ובאת ואמרה מת בעלי ואחר כך מת בני נאמנת מת בני ואחר כך מת בעלי אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת *[ו]ניתן לי בן במדינת הים ואמרה מת בני ואחר כך מת בעלי נאמנת מת בעלי ואחר כך מת בני אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת [ז]ניתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי יבמי ואחר כך בעלי נאמנת [ח]הלכה היא ובעלה ויבמה למדינת הים אמרה מת בעלי ואחר כך יבמי יבמי ואחר כך בעלי אינה נאמנת [ט]שאין האשה *נאמנת לומר מת יבמי שתנשא ולא מתה אחותה שתכנס לביתו ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם אשתו ולא מתה אשתו שישא אחותה : גמ' בעא מיניה רבא מרב נחמן המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה *[י]וזכין לאדם שלא בפניו או דלמא כיון דזימנין דרחמא ליה חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו אמר ליה תנינא [כ]וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת אמר ליה רבינא לרבא המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו כיון דאית לה קטטה בהדיה זכות הוא לה או דלמא (א) ניחא דגופא עדיף לה תא שמע [ל]דאמר ריש לקיש *טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו אביי אמר *דשומשמנא גברא כורסיה בי חרתא רמו לה רב פפא אמר *דנפצא גברא תיקרי בספי בבא ותיתיב רב אשי אמר דקולסא גברא לא בעיא טלפחי לקידרא תנא וכולן מזנות ותולות בבעליהן :

[כתובות עה.]

הדרן עלך האשה שלום

מנפץ למר : דקולסא גברא· שמן פסול משפחה: טלפחי · עדשים שהוא מאכל קל ואין חסרון כיס כל כך איכה שואלת ממנו אך יקרא שמו עליה :

הדרן עלך האשה שלום

לז א מיי' פ"ט מהלכות אישות הל' כא טוש"ע אה"ע סימן מט סעיף א :
לח ב מיי' פ"ד מהל' גזילה ואבידה הל' ט סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שסה סעיף א:
לט ג מיי' פ"ט מהל' אישות הל' כא טוש"ע אה"ע סימן מט סעיף א :
מ ד מיי' פ"כ מהלכות מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רכב סעיף ב :
מא ה מיי' פ"ג מהלכ' יבום הלכה יג סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף יא :
מב ו מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יב:
מג ז מיי' שם הלכה יב סמג עשין מא טוש"ע שם סימן קנח סעיף ב :
מד ח ט מיי' שם טוש"ע שם ס"א :
מה י מיי' פ"ד מהל' זכיה הל' ב ופ"ה מהלכות עבדים הל' ב ופ"ו הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רמג סעיף א וטוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ה :
מו כ מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמה סעיף י וסימן קמ סעיף ה בהג"ה :
מז ל טוש"ע שם סימן קמ סעיף ה ·

תוספות ישנים

א"ל אף אנן נמי תנינא חוששין לדבריה וחולצת · פי' [רש"י] דחוק [בזה] ונראה דה"אי לעולם קים ליה דסניא ליבם דהתנן אין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתנשא וקא מיבעיא ליה א) אי אמרה מת יבמי רחמא ליה וחוב הוא לה ומייתי סייעתא ממתניתין מרישא דמת בני ואח"כ בעלי אינה נאמנת להתירה ליבם [אלמא זימנין] דרחמא ליה. ואשה שנפלה לפני קטן או לפני מומר אומר ר"ת דנאמנת דלא שייך למימר רחמא ליה :

א) נ"ל אי אמרינן דזימנין דרחמא ליה וא"כ חוב הוא לה וכו' .

[גיר' הערוך בערך נפס דנפסא וע"ש אריכות בסוגיא דהכא וכן איתא בכתובות]

הגהות הב"ח

(א) גמ' או דלמא ניחא דגופא נ"ב פ"א נוחא דגופא : (ב) רש"י ד"ה מת בעלי וכו' בחזקת היתר לשוק יצאה :
(ג) ד"ה ניתן לי יבם שילדה חמותי : (ד) ד"ה המזכה וכו' לה גט ע"י שליח שתתגרש בו מעכשיו : (ה) ד"ה במקום וכו' שיגיע הגט לידה : (ו) ד"ה וחוששין וכו' ומדקתני נמי ביוצאה בחזקת ליבם : (ז) ד"ה דשומשמנא גברא כפל גוף

[גיטין נב:]
ב"ק קג: ב"מ לז:
[עי' תוס' ב"מ ג: ד"ה כגון]
[תוספתא פי"ד]
ב"ק קג:
לקמן קיט:
לעיל נד.
[עירובין פא: כתובות יא. גיטין יא: קדושין כג. מב: ב"מ יב. חולין פג.]
קדושין ז: מא. כתובות עה. ב"ק קיא:

*האשה *שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה *היתה לה חמות אינה חוששת יצתה מליאה חוששת רבי יהושע אומר אינה חוששת: **גמ'** מאי היא צרתה הא קמ"ל להא צרה הוא דחיישינן אבל לצרה אחריתי לא חיישינן: לא תנשא ולא תתייבם וכו': בשלמא יבומי לא דדלמא מיעברא וקפגעה באשת אח דאורייתא אלא לא תנשא אמאי הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות לימא ר"מ היא *דחייש למיעוטא אפילו תימא רבנן כי אזלי רבנן בתר רובא *רובא דאיתיה קמן כגון תשע חנויות וסנהדרי אבל רובא דליתיה קמן לא אזלי רבנן בתר רובא והרי קטן וקטנה דרובא דליתא קמן היא ואזלי רבנן בתר רובא דתניא *קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין דברי ר' מאיר אמרו לו לר' מאיר יפה אמרת שאין חולצין איש כתיב בפרשה *ומקשינן אשה לאיש אלא מה טעם אין מייבמין אמר להם קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא אילונית ונמצאו פוגעים בערוה ורבנן סברי זיל בתר רובא דקטנים ורוב קטנים לאו סריסי נינהו זיל בתר רוב קטנות ורוב קטנות לאו אילונית נינהו אלא מחוורתא מתניתין רבי מאיר היא במאי אוקימתא כר' מאיר אימא סיפא *היתה לה חמות אינה חוששת אמאי הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות מיעוט מפילות וכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות והוו ליה זכרים מיעוטא וליחוש דלמא כיון דאיחזקה לשוק לא חייש רישא דאיחזק לייבום תייבם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה רישא דאיסור כרת חששו סיפא דאיסור לאו לא חששו אמר רבא מכדי הא דאורייתא והא דאורייתא °מה לי איסור כרת מה לי איסור לאו אלא אמר רבא רישא

רש"י

האשה שהלך בעלה כו' לא תנשא · הואיל ובלא בנים יצא בעלה: ולא תתייבם · שמא ילדה צרתה ובגמ' פריך אמאי לא תנשא תחלוץ ותנשא ממה נפשך: היא צרתה · מפרש בגמ': היתה לה חמות · במדינת הים וכשיצאה לא היה לה בן ואין יבם לזו אינה חוששת שמא ניתן לה יבם אע"ג דחיישינן לעיל שמא ילדה צרה התם הוא דכל מה דילדה צרה בין זכר בין נקבה מפיק לה להא מיבם אבל חמות דאי נמי ילדה לא זקיק לה להך אא"כ ילדה זכר וכולי האי לא חיישינן שמא ילדה וזכר היה: יצתה מליאה · יצתה חמותה מעוברת: חוששת · שמא זכר היה: אינה חוששת · דאיכא למימר שמא הפילה ואת"ל לא הפילה שמא נקבה היתה: **גמ'** לצרה אחריתי · אם באו עדים שאין צרתה מעוברת אינה חוששת שמא אשה אחרת נשא ומותרת ליבם: רבי מאיר חייש למיעוטא · בפ' הכל שוחטין (חולין ו:) גבי כותים שגזר על כל כותים משום אותם שמצאו דמות יונה בהר גריזים והשתחוו לה: תשע חנויות · דתניא (שם דף נה.) ובנמצא הלך אחר הרוב דכיון דחנויות לפנינו הן ואנו רואין שרובן מוכרות בשר שחוטה: וסנהדרי · י"ב מזכין וי"א מחייבין דקי"ל דזכאי (סנהדרין דף מ.) דהואיל ורוב מזכין וקמן נינהו: דליתא קמן · כגון הכא דניזיל בתר רוב נשים שבעולם: אימא סיפא היתה לה חמות אינה חוששת · אמאי נהי נמי דזכרים מיעוטא כדמפרש ואזיל מיהו הלך אחר רוב נשים וכיון דרוב נשים מתעברות ליכא למימר בזכרים מיעוטא דמיעוטא אלא חד מיעוטא דרוב נשים מתעברות ויולדות ומיעוט כו': ה"ג והוו להו זכרים מיעוטא וליחוש: דאיסור כרת חששו · שמא נתעברה צרתה: לא חששו · שמא נתעברה חמותה ואוקמה אחזקה: מה לי איסור לאו · מי לא בעינן למיחש לספק איסור לאו כי היכי דחיישינן לספק איסור כרת הא מידי דספיקא א) לאו הרחקה דרבנן היא בדבר המותר דנימא לכרת עביד הרחקה ללאו לא עביד הרחקה בדבר המותר דהכא שמא איסורא דאורייתא ממש קעביד: רישא

תוספות

האשה יצתה מליאה חוששת · אע"ג דאיכא חזקה דמסייע לרובא דנקבות ומפילות חוששת דאיתרע ליה חזקה שיצתה מליאה: **אבל** לצרה אחריתי לא חיישינן · מהיתור לשון דהיא צרתה דייק דהיא צרתה משמע ליה שהצרה עצמה מעוברת ולא משמע צרה אחרת אם נשא: **אמאי** הלך אחר רוב נשים כו' · וא"ת דתנן לעיל באידך פירקין (דף קיח:) ניתן לי בן במד"ה מת בעלי ואח"כ מת בני למה אינה נאמנת במגו שהיתה יכולה לומר עדיין בני קיים וסמכינן ארוב נשים שמתעברות ויולדות וי"ל דמיירי כגון שיש שני עדים שאומרים שבניהם מתו דהשתא אינה יכולה לומר עדיין בני קיים: **רבי** מאיר היא · וא"ת אמאי לא מוקי לה נמי כרבנן וכי אזלי רבנן בתר רובא היינו בדלא תלי במעשה אבל דתלי במעשה לא אזלי' בתר רובא דהכי מסקי בפ"ג דבכורות (דף כ. ושם) וי"ל דהכא *כרבה דלית ליה ההוא שינויא א"כ אין השוב תלי במעשה אלא ממילא הוא בא שאדם נזקק לאשתו: **כגון** ט' חנויות וסנהדרין כו' · תימה היכי פליג ר"מ והכתיב אחרי רבים להטות ועוד היכא אשכחן דפליגי ר"מ ורבנן בט' חנויות הא לא אשכחן דפליגי אלא בקטן וקטנה ושמא לאו דוקא נקט ט' חנויות וסנהדרין אלא כגון מיעוטא דפליגי בחולין (דף יא.) ובמס' ע"ז (דף מ:) · [עי' תוספות בכורות יט: ד"ה ברובא]: **מחוורתא** מתני' ר"מ היא · דחייש למיעוטא מיהו אנן לא קי"ל כר"מ אף על גב דאתי סתמא דמתני' כר"מ בהא דחייש למיעוטא [אפ"ה] לא קי"ל כוותיה מדאמר בפ"ק דחולין (דף יא: ושם) ור' מאיר היכי אכיל בישרא משמע דאנן ספיר אכלינן וקשה דבפרק הלוקח בהמה (בכורות כד. ושם) פסיק ר' יוחנן כרשב"ג דאמר בלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים דפטורה מן הבכורה כשבנה כרוך אחריה משום דלא מרחמא אא"כ ילדה אבל מטעמא דחלב לא מיפטרא אע"ג דרוב בהמות אין חולבות אא"כ יולדות אלמא חיישינן למיעוט אע"ג דליכא חזקה בהדי מיעוטא דאי אמרת אוקי בהמה בחזקת שלא ילדה אדרבה העמד הולד בחזקת שאין קדוש בבכורה שהיה חולין במעי אמו ויש לומר דר' יוחנן לא פסיק כוותיה אלא בהא דלא מרחמא אלא אם כן ילדה וכ"מ להיכא שראוה שהיה לה חלב קודם לידה דהויא לא מיפטרא מטעם חלב ואפשר דרשב"ג סבר חלב פוטר א) והשתא אתי שפיר דמסכת רבן שמעון בן גמליאל דלא חייש למיעוטא בריש פרק כל הצלמים (ע"ז דף מ: ושם) דלא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדגזר רבי מאיר התם וקאמר נמי רשב"ג כל מצות שהחזיקו בם כותים כו' אלמא לא חייש למיעוט ורבי יוחנן נמי אכיל משחיטת כותים ומיהו מכותים אין להביא ראיה דמשום דאחד רשע אין להחזיק כולם רשעים אבל בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף פ: ושם) גבי שני דברים אין בהן דעת לישאל ועשאום כו' משמע דסבר רבי יוחנן נמי כרבנן דרבי מאיר והא דאמר רבי יוחנן בס"פ אין מעמידין (ע"ז דף לט:) למעוטי מורייס וגבינות בית אונייקי וסתמא כרבי מאיר התם הוי סתם ואח"כ מחלוקת בריש כל הצלמים (שם דף מ:) והא דאר"שב"ג כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו. ושם) וקיימא לן התם כוותיה אע"ג דרוב אינם נפלים וכן תוך ח' ימים בבהמה אסר התם ולא אזלינן בתר רובא התם משום שלא יבא להקל בערוה והגריכוה חליצה במת תוך שלשים ולא רצו לסמוך על הרוב להתירה לשוק בלא חליצה שלא יאמרו העולם ספיקא ומת ויבא לידי לעז וקלקול ולכך גם לענין אבילות פטור שלא יבא להקל בערוה ועוד דבלאו הכי יש להקל התם דקיימא לן הלכה כדברי המיקל באבל ואסרו כמו כן בבהמה דגזרו בהמה אטו אדם דאי לא הא לא קיימא הא אי נמי אסרו בבהמה בבריא שמא יבא להתיר בחולה שיהא קרוב לפיהק ומת וא"ת ולר"מ דחייש למיעוט היכי משכחת לה דמאי כיון דאיכא מיעוט עם הארץ שאין מעשרין ועוד דאיכא חזקה דטבל ומיהו אי לא חייש ר"מ למיעוט מה"ת אפילו היכא דאיכא חזקה בהדיה אלא מדרבנן הוה אתי שפיר ויש לומר דלא חיישינן כה"ג למיעוט דאם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו אע"ג דגבי כותים גזר ר"מ על כולם משום מיעוט שנתקלקלו כדאמר בפ"ק דחולין (דף ו.) שאני כותים דאומה אחת הן ואין נזהרין במצות כישראל: **רישא** דאיחזקה לייבום תתייבם · דסלקא דעתך השתא כמו דחזקה לשוק מהני בהדי רוב ה"נ מהני חזקה לייבום בהדי מיעוט דמפילות ותתייבם:

וחזקה

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהלכות יבום הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף יג:

ב ב מיי' שם הל' יז יח וסמג שם טוש"ע שם סימן קנו סעיף ט:

תוספות ישנים

סיפא דאתחזק לשוק ולא חיישינן יצתה מלאה אתרע חזקתה ונהי דאיכא רוב דמותרת לשוק דאיכא מחצה דנקבות ונפלים וזכרים מועטים מ"מ כיון דאיכא חזקה חייש ר"מ למיעוטא ור' יהושע סבר דחזקה לא מיתרעא במה שהיא מעוברת דהכתי איכא חזקה והוי מיעוט דמיעוט אבל בריישא מודה ולא תנשא ולא תתייבם דחיים למיעוט הואיל והיא בחזקת זקוקה וגם איכא מיעוט דאינן מתעברות כיון דאיכא חזקה מסייעא חייש רבי יהושע: א) מיהו קשה דהא רבי עקיבא קאמר התם הלב אינו פוטר אלמא חייש למיעוט אע"ג דליכא חזקה דמסייעא וא"כ לבדוק בי"א טרפות ורבינו ברוך פי' כפירוש ר"ת א). ומדר' יהושע לא קשיא די"ל דמס"ה לא חייש למיעוט כיון דאיכא חזקה דולד ושבקינן חזקה דבהמה. ולר"עקיבא חזקה דבהמה עיקר ורשב"ג כוותיה והשתא ניחא ד לא לקשי מרשב"ג (דלקמן) [דבכורות] לרשב"ג דריש כל הצלמים דלא חייש למיעוט אלא טעמא משום דהתם איכא חזקה בהדיה:

א) נ"ל כפירוש ר"ת דהיכא דאיכא חזקה חיישינן למיעוט. ועי' בתוספות בכורות (דף כ) ד"ה חלב.

תוס' חד מקמאי

האשה שהלכה צרתה ובעלה למ"ה ובאו עדים וא"ל מת בעלה ה"ז לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה. היתה לה חמות אינה חוששת. פירוש שהיתה לה חמות במ"ה אינה חוששת שמא היו לה בנים וזקוקה ליבום אלא הרי היא בחזקת שעומדת לשוק ומותרת להנשא לעלמא יצאת מליאה חוששת ר' יהושע אומר אינה חוששת. גרסי' בגמ' בשלמא יבומי לא דלמא מעברא וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תנשא אמאי הלך אחר הרוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות א) ומיעוט מפילות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והו"ל זכרים מיעוטא ואי ר"מ אמאי [אינה חוששת] ליחוש ואסקא רבה רישא חזקה ליבום ורובא לשוק וחזקה לא עדיף מרובא ואייתי מיעוטא דמפילות ונסמוך אחזקה וה"ל פלגא ופלגא ולא תנשא ולא תתייבם סיפא חזקה לשוק והוה [זכרים] מעוטא דמעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ · איכא דמפ' אליבא דר"מ מוקי מתני' דאילו לרבנן מיעוטא כמאן דליתא דמי ולא אמרי' סמוך מיעוטא אחזקה אלא אמרי' מיעוטא כמאן דליתא דמי ורובא וחזקה רובא עדיף ומותרת לעלמא. ולפי הפירוש הזה האי מתני' דלא כהלכתא היא דכיון דקי"ל כרבנן דלא חיישי' למיעוטא מותרת לינשא. וכי מעיינת בה שפיר ליתא להאי פי' דאי ר"מ היא ולא רבנן למה לי למימר אייתי מפילות וסמוך אחזקה והו"ל פלגא ופלגא בלא חזקה נמי ר"מ חייש למיעוטא אלא ודאי ליתא להאי פירושא ורבה אליבא דד"ה אוקמ' למתני' דריש' ואפי' רבנן מודו משום דלרבנן נמי אמרי' סמוך מיעוטא אחזקה וה"ל פלגא וסיפא אפי' ר"מ מודה דה"ל מיעוטא דמיעוטא ואי קשיא לן הא דא' בפ' עשרה יוחסין תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו ר"מ מטהר וחכמים מטמאין ואמרי' מ"מ דר"מ קסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהורה עומדת וסמוך מיעוטא אחזקה ואתרע ליה רובא. ורבנן מיעוטא כמאן דליתא דמי ורובא והזקה רובא עדיף קשיא דר"מ אדר"מ קשיא דרבנן אדרבנן. איכא למימר דר"מ אדר"מ ל"ק דלעולם פלגא ופלגא נמי הוה אליבא דר"מ ואפ"ה מטהר ר"מ דתינוק דבר שאין בו דעת לשאל הוא והא דאמרי' התם שני דברים אין בהם דעת לשאל ועשו אותם חכמים ב) (נמי) ומאי נינהו זו ועוד אחרת רבנן היא ולא ר"מ ורבנן היינו טעמא דמטמאין משום דפלגא ופלגא הוא ועשו תינוק כמו שיש בו דעת לשאל לטמא העיסה ולא לשרוף משום דפלגא ופלגא דמי. ומיהו לישנא דאמר לרבנן כמאן דליתא דמי לא דייק שפיר דהא לרבנן נמי אמרי' סמוך מיעוטא אחזקה כמה דאמר לר"מ אלא ה"ק דלרבנן דלא חיישי' בעלמא למיעוטא לא אלים האי מיעוטא לצרפו עם החזקה ולטהר את העיסה משום דאין לתינוק דעת לישאל אלא מעיקרא כמאן דליתי' דמי שעשו חכמים תינוק כמי שיש בו דעת לישאל [ומשו"ה] טמאה העיסה אבל לשרוף לא דכי אמרו רבנן סמוך מיעוטא [לחזקה] והו"ל פלגא ופלגא. ה"מ לחומרא אבל לקולא לא. ולעולם לפום הכי טמאה העיסה דלא אמרינן סמוך מיעוטא אחזקה לקולא ומשום האי טעמא עשו לתינוק כדבר שיש בו דעת לשאל משום דרובא וחזקה רובא עדיף · אבל אין שורפין את העיסה לחומרא אמרי' סמוך מיעוטא אחזקה וה"ל פלגא ופלגא וכיון דאין דעת לשאל אין שורפין. ועי"ל דלעולם רבנן לא אמרי סמוך מיעוטא אחזקה בחד מיעוטא כההיא דעיסה אבל בתרי מיעוטי אמרי סמוך מיעוטא אחזקה ובמתני' איכא תרי מיעוטי מיעוט דמפילות ומיעוט דאין מתעברות. וה"ר אלפס שכתב המשנה הזאת נר' שסמך על הפירוש הזה. דמתני' אליבא דרבנן נמי היא ורבינו האיי גאון פי' ג"כ דמתני' ד"ה היא אלא רבנן ס"ל דרובא וחזקה כי הדדי נינהו ור"מ ס"ל דחזקה לא עדיף כרובא ומיהו כיון דחיישינן למיעוטא סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא · וההיא דתינוק שנמצא בצד העיסה איכא לאקשויי לפי' הגאון רבינו האיי ז"ל ולשנויי כדשנינן · הא דתנן האשה שבאת ממ"ה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בנה אינה נאמנת והוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת דוקא בגרושה או שאמרה אני והוא היינו במערה הא לאו הכי אינה חולצת דחיישי' דלמא אתו עדים

א) נ"ל ואוקמינן כר"מ ומקשינן אימא סיפא היתה לה חמות אינה חוששת ואמאי הלך אחר רוב נשים וכו' ומיעוט מפילות וכו'. ב) נ"ל כמי שיש בהן דעת לשאל.

מסורת הש"ס

לעיל נו. · בכורות כ: · [לעיל סא: גיטין ב: בכורות יט: מב: ע"ז לד: מ: חולין ו: יא: פוי נדה לא: מח:] · [בכורות יט: חולין יא.] · לעיל סא: נדה לב: בכורות יט: · [לעיל סא: קה:] · בכורות כ: · לעיל פב: ע"ש

גליון הש"ס

גמ' מה לי איסור כרת · עי' קדושין יד ע"א תד"ה ותהא ושם יב ע"ב תד"ה אם הקלנו ועי' לעיל קיד ע"א ועי' מנחות נג ע"ב תד"ה אין מחמיצין:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מה לי איסור כו' לאו הרחקה דרבנן היא בדבר המותר · ב"ב עי' לעיל פב ע"א וכמ"ל פ"א מהל' יו"ט הל"ז וכסו"מ ע"ב מ"א סי' כא דף יג ע"א וע"ד ועי' ש"ח תס"ד סוף סי' ר"ג:

רישא חזקה לייבום ורובא לשוק וחזקה לא עדיף כי רובא ואייתי מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא לא תנשא ולא תתייבם סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק והוי ליה זכרים מיעוטא דמיעוטא *ומיעוטא דמיעוטא לא חייש רבי מאיר : לא תנשא ולא תתייבם וכו' : ולעולם אמר זעירי לעצמה שלשה חדשים לחברתה תשעה והולצת ממה נפשך רבי חנינא אמר [א]לעצמה שלשה לחברתה לעולם ותחלוץ ממה נפשך *אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין אמרי תרוייהו [ג]גזירה *שמא יהא ולד בן קיימא ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה וליצרכה דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואמרי קשרו חלוצה לכהן תנן *ניתן לי בן במדינת הים ואמרה מת בני ואחר כך בעלי נאמנת מת בעלי ואחר כך בני אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת וליחוש דלמא אתו עדים ואמרי כדקאמרה ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה אמר רב פפא [ג]בגרושה רב חייא בריה דרב הונא אמר [ד]באמרה אני והוא נחבאנו במערה :

מתני' [ה]שתי יבמות זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי זו אסורה מפני בעלה של זו וזו אסורה מפני בעלה של זו לזו עדים ולזו אין עדים את שיש לה עדים אסורה ואת שאין לה עדים מותרת לזו בנים ולזו אין בנים את שיש לה בנים מותרת ואת שאין לה בנים אסורה [ו]נתייבמו ומתו היבמין אסורות להנשא ר' אלעזר אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם : **גמ'** תנא לזו עדים ובנים ולזו לא עדים ולא בנים שתיהן מותרות נתייבמו ומתו היבמין אסורין להנשא רבי אלעזר אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם בעי רבא מאי טעמא דרבי אלעזר משום דקסבר צרה מעידה לחברתה או דלמא משום דהיא לא מקלקלא נפשה למאי נפקא מינה לאנסובי

רישא חזקה · מייתי לה לייבום ורובא מייתי לה להיתר שוק דרוב נשים מתעברות ויולדות והרי ילדה צרתה ונפטרה גם היא וחזקה לא עדיף כי רובא דגזיל אבתרה הלכך לא תתייבם ולשוק נמי לא כר' מאיר דחייש למיעוטא : סיפא חזקה לשוק · שהרי בלא יבם היתה תחלה כשילתה ורובא לשוק דא"כ נתעברה חמותה שמא נקבה היתה או נפל דרוב עוברים נפלים ונקבות כדאמרינן לעיל דמחלה דוולדי קיימי נקבות הוו ומיעוט עוברים נפלים הוו זכרים דקיימא מיעוטא לגבי וולדות והכא נמי איכא חזקה לרוב דמרע נמי לחששא דמיעוטא דזכרים הוו להו מיעוטא דמיעוטא : ולעולם · בתמיה תחלוץ ממה נפשך ותנשא לשוק : לעצמה שלשה · בשביל עצמה תמתין שלשה חדשים דכל הנשים צריכות להמתין ג' חדשים ואפי' בעלה מת במדינת הים דליכא למיחש שמא מעוברת היא דהא זקנה ואיילונית נמי צריכות להמתין שלשה חדשים כדאמרינן בהחולץ (לעיל מב:) הלכה כולן צריכות להמתין : לחברתה תשעה · בשביל חברתה שמא מעוברת היא צרתה צריכה להמתין ט' חדשים שאפי' חלצה לא תנשא בתוך ט' שמא חברתה מעוברת היא והולד של קיימא ואין חליצה פוטרת לזו אלא וולד פוטר והוולד איתו פוטר עד שיצא לאויר העולם : לחברתה לעולם · בשביל חבירתה צריכה להמתין לעולם עד שתדע אם יש לה וולד אם לאו : ותחלוץ · לאחר ט' ממה נפשך ותנשא אם ילדה צרתה הרי נפטרה בולד ואם לאו הרי חליצתה פוטרתה : מצריכה כרוז · להכריז שלא היתה חלוצה ומותרת לכהונה : מת בני ואח"כ מת בעלי · והריני זקוקה ליבם כבתחלה : נאמנת · במה שאמרה מת בני ראשון ואח"כ בעלי ולא חיישינן דלמא משום דרחמא ליבם קאמרה מאי טעמא הואיל ובחזקת ייבום היתה עומדת ופיה אסר עצמה על היבם כשאמרה ניתן לי בן והוא הפה יכול להתיר עצמה ליבם ולומר מת בני ראשון : אינה נאמנת · להנשא לשוק הואיל ובחזקת ייבום יצתה וחיישינן דלמא משום דסניא ליה קאמרה ניתן לי בן וחוששין לדבריה שמא אמת הן ואסורה לייבם וחולצת : כדקאמרת · דלא היתה זקוקה לו ואין חליצתה כלום ומותרת לכהונה : בגרושה · שהיתה גרושה כבר מאיש אחר שפסלה לכהונה עולמית : אני · ובני ובעלי נחבאנו במערה ואין איש עמנו לבא ולהעיד הלכך ליכא למיחש דלמא אתי סהדי : **מתנ'** שתי יבמות · נשי שני אחים : זו אסורה · לשוק מפני בעלה של זו שהוא יבמה דשמא חי הוא וזקוקה לו ואע"פ שאשתו אומרת מת אינה נאמנת איבמתה שתנשא על פיה שאין יבמה מעידה על חברתה שהיא אחת מחמש נשים שאין נאמנות להעידה : לזו עדים · שמת בעלה : זו שיש לה עדים אסורה · לינשא מפני יבמה דשמא חי הוא דעדים מאי אהנו לה הא היא נמי מהימנא לומר מת בעלי : וזו שאין לה עדים מותרת · לשוק דהא אמרה שהוא מת ובשביל יבמה נמי לא חיישינן שהרי יש עדים שמת : לזו בנים ולזו אין בנים · ואין עדים לא לזו ולא לזו את שיש לה בנים מותרת כו' : נתייבמו · שהיה להם כאן שני יבמין ונתייבמו שהאשה שאמרה מת בעלי נתייבם דלענין ייבום לא הוצרכה זאת לעדותה של זו והרישא קאי שאין להם לא עדים ולא בנים : ומתו היבמין אסורות להנשא · לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו וזו מפני בעלה הראשון של זו שמא עדיין הם חיים ואע"פ שנשאו שתיהן ליבמין בחזקת שמתו בעליהם הגל עצמן נאמנות אבל עכשיו כשינשאו לשוק גמלא עדותה של זו מועיל לזו ואין יבמות מעידות זו על זו לגד היתר : הואיל והותרו ליבמין · בחזקת שמתו בעליהם תו לא מיתסרן דניחוש לשמא חיין הם : **גמ'** שתיהן מותרות · שאין כאן זיקת ייבום זו מפני בניה וזו בעדי חברתה : צרה מעידה לחברתה · דהא שתי יבמות צרות ניהו ומפני צד צרות לא נפסלו מלהעיד זו לזו : לאינסובי

וחזקה לא עדיף (א) מרובא · לא הוה צריך דלא עדיף דאפי' עדיף מרוב נשים מתעברות ויולדות מכל מקום יש לחוש דר"מ חייש למיעוט אלא האמת אומר דלא עדיף מרובא : סמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא · וא"ת דבפרק בתרא דקדושין (דף פ·) ובפרק כסוי הדם (חולין פו· ושם) גבי תינוק שנמצא בצד העיסה אמרינן סמוך מיעוטא דאין מטפחין לחזקת טהרה ואיתרע ליה רובא ומטהרין לעיסה והכא קאמר דהוי פלגא ופלגא ומחמרינן ואומר רבינו חיים דתינוק הוי דבר שאין בו דעת לישאל והוי ספיקו טהור ואפילו ברשות היחיד ולהכי איתרע ליה רובא : סיפא חזקה לשוק ורובא לשוק הוו להו זכרים מיעוט' דמיעוט' ולמיעוטא דמיעוטא לא חיישינן · הקשה ה"ר אלחנן א"כ היכי פריך מינה בפ"ג דבכורות (דף כ: ושם) על רבי יהושע דחייש למיעוטא והכא לא חייש למיעוטא והא הכא איכא מיעוטא דמיעוטא ולהכי לא חייש ותירץ דילתה מלאה איתרע ליה חזקה כיון שיש לה עובר במעיה ואפ"ה לא חייש רבי יהושע וחשיב ליה כמו מיעוט כיון דת"ק אסר בילאתה מלאה ועוד הקשה דת"ק דר' יהושע דאמר ילתה מלאה חוששת וחיישינן למיעוט אע"ג דליכא חזקה בהדיה וברישא גבי האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים בעי חזקה בהדי מיעוט ותירץ דודאי לא בעי חזקה בהדי מיעוט והא דנקט דבעינן ברישא חזקה בהדי מיעוטא לא בעינן הכי אלא שלא תהא חזקה מסייעתא לרוב דאז הוי המיעוט מיעוט דמיעוט ול"ע גבי גבינת בית אונייקי *דאסר ליה ר"מ משום דרוב עגלים נשחטים לעבודת כוכבים של אותה העיר ופריך מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דר"מ חייש למיעוט ומאי קושיא כיון דרוב עגלים אין נשחטים וחזקה דחלב בחזקת היתר אם כן איתרע ליה רובא כדאמר הכא : את שיש לה עדים אסורה וכו' · תימה לר"י מאי קמ"ל ושמא אשמעינן דלא אסרינן הא אטו הא : מאי טעמא דרבי אלעזר משום דקסבר צרה מעידה לחברתה כו' · תימה לר"י אמאי לא פליג רבי אלעזר באידך פירקא (לעיל קיז·) גבי הכל נאמנים להעידה חוץ מחמותה כו' וקחשיב צרתה ויבמתה ואי ר' אלעזר איירי לבתר דאינסבא צרה מכל מקום ליפלגי גבי ההיא דמת בעלי ואח"כ מת חמי תנשא וחמותה אסורה ור' אלעזר לא אסר כיון שנשאת הכלה ונראה לר"י דלא דמי דלעיל ודאי שהצרה או היבמה באה להעיד על חברתה אין לה להיות נאמנת אפי' לר' אלעזר אבל הכא כל אחת אינה מתכוונה להעיד על חברתה אלא על עצמה וממילא נאמנת על צרתה כיון שאין מתכוונה להעיד על חברתה : אין

ג א מיי' פ"ג מהל' יבום הל' טו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף יג :
ד ב מיי' שם הל' טו :
ה ג ד מיי' שם הל' טז וסמג שם טוש"ע שם סעיף יב :
ו ה מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע שם סימן קנח סעיף ה :
ז ו מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ו :

[ע"ז לד:]

תוס' חד מקמאי

עדים ואמרי כדקאמרה ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה : תניא ב' יבמות זו אומרת מת בעלה וזו אומרת מת בעלה לזו עדים ובנים ולזו לא עדים ולא בנים שתיהן מותרות :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וחזקה לא עדיף כי רובא וכו' עדיף כי רוב :

[ע"ז לד:]
[לעיל ט·]
[לעיל מא:]
לעיל קיח:

לאנסובי לצרה מקמי דידה אי אמרת צרה מעידה לחברתה אף על גב דלא אינסיב מנסבינן לה לצרה אי אמרת משום דהיא לא מקלקלא נפשה אינסיב מנסבינן לה לצרה אי לא אינסיב לא מנסבינן לה מאי תא שמע ר' אלעזר אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם אי אמרת בשלמא דהיא לא מקלקלא נפשה היינו דכי אינסיב מנסבינן לה אלא אי אמרת משום דצרה מעידה לחברתה אף על גב דלא אינסיב נמי אלא שמע מינה טעמא דרבי אלעזר משום דאינסיב הוא ולא מקלקלא נפשה רבי אלעזר לדבריהם קאמר להו לדידי צרה מעידה לחברתה ואף על גב דלא אינסיב מנסבינן לה אלא לדידכו אודו לי מיהת דהיכא דאינסיב מנסבינן לה משום דהיא לא מקלקלא נפשה ורבנן °תמות נפשי עם פלשתים הוא דקעבדה ת"ש *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה ר' אלעזר אומר הואיל והותרה היא הותרה נמי צרתה אימא הואיל והותרה ונשאת וליחוש דלמא בגיטא אתאי והאי דקאמרה הכי לקלקלא לצרה היא מיכוונה אי דאינסיב לישראל הכי נמי הכא במאי עסקי' דאינסיב לכהן: **מתני'** *אאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו באין מעידין אלא עד שתצא נפשו גואפי' ראוהו מגוייד וצלוב והחיה אוכלת בו דאין מעידין אלא עד ג' ימים ר' יהודה בן בבא אומר °לא כל האדם ולא כל המקום ולא כל השעות שוין: **גמ'** תנו רבנן *הפדחת ולא פרצוף פנים פרצוף פנים ולא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם אמר אביי ואיתימא רב כהנא מאי קרא °הכרת פניהם ענתה בם *אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוה מסקי ביה דבי ריש גלותא זוזי אייתי קירא דבק בבלייתא דבק באפותיה חלף קמייהו ולא *בשקרוה: אע"פ שיש סימנין וכו': למימרא דסימנין לאו דאורייתא ורמינהי *ומצאו קשור בכיס ובארנקי ובטבעת או שנמצא בין כליו אפילו לזמן מרובה כשר אמר אביי לא קשיא הא רבי אליעזר בן מהבאי הא רבנן דתניא *זאין מעידין על השומא ר' אליעזר בן מהבאי אומר מעידין מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר סימנין דאורייתא ומר סבר סימנין דרבנן אמר רבא דכולי עלמא חסימנין דאורייתא הכא בשומא מצויה בבן גילו קמיפלגי מר סבר שומא מצויה בבן גילו ומר סבר אינה מצויה בבן גילו ואיכא דאמרי הכא בשומא העשויה להשתנות לאחר מיתה קמיפלגי מר סבר עשויה להשתנות לאחר מיתה ומר סבר אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה ואיכא דאמרי אמר רבא דכולי עלמא סימנין דרבנן והכא בשומא סימן מובהק

רש"י

לאינסובי לצרה בעלמא מקמי דידה · האשה שהלכה למדינת הים עם בעלה ובאה ואמרה מת בעלי והיתה לה כאן צרה אם זו תנשא בעדותה של זו קודם שתנשא היא: הואיל והותרה היא · אלמא משעת היתר דידה שרינן לצרתה ואע"ג דעדיין היא לא ניסת: ליחוש דלמא בגיטא אתאי · אי טעמא דר"א לאו משום דצרה מעידה לחברתה הוא אלא משום דלא מקלקלא נפשה ניחוש דלמא הא בגיטא אתאי והחביאה גיטה ואמרה מת בעלי וכדי שתנשא גם צרתה ואיהי לא מקלקלא דבשלמא במתני' היכא דנתייבמו ליכא למימר הכי דאי נמי בגיטא אתאי איקלקלא שנשאת לאחי בעלה אבל לשוק ליחוש: דאינסיב לכהן · דאי אתי בעלה ומיבעי לה לאחוויי גיטא מיפסלא אכהן ונפקא: **מתנ'** אין מעידים · על האיש שמת אא"כ ראוהו מת בפרצוף פניו עם חוטמו שיכולין להכירו שזהו אבל לא ראוהו בפרצוף או שניטל חוטמו אין מעידין עליו להשיא את אשתו שמא אין הוא: ואפי' ראוהו מגוייד · לשון גודו אילנא (דניאל ד) מנותח ומלא פצעים וחבורות חרב: או צלוב · על הצליבה או חיה דורסתו ואוכלת בו: אין מעידין · עד שיראו שתצא נפשו: ואין מעידים אלא עד ג' ימים · אם ראוהו בתוך ג' ימים למיתתו מעידין עליו אבל אם לא ראוהו עד לאחר ג' ימים חיישינן שמא נשתנו מראית פניו ואין זה שהם סבורים: רבי יהודה בן בבא אומר לא כל האדם כו' · יש לך אדם שממהר להנפח משאר אדם כגון אדם שמן ויש לך מקום שחמה נוגעת בו יותר והאדם מת ממהר להסריח ולהשתנות ויש לך שעה שהעולם חם והמת ממהר להסריח ובגמ' בעי לחומרא פליג או לקולא פליג: **גמ'** פדחת · מצח: הכרת פניהם ענתה בם · העידה בם אלמא אין עדות בשאר הגוף אלא בהיכר פנים: קירא · שעוה: דבק בבלייתא · הדביקה במעט מטלית בלויה: בלייתא · בגד בלוי: באפותיה · במצחו: מצאו קשור · המביא גט לאשה ואבד הימנו: בין כליו · בין כלי ביתו ומכיר את הכיס ואת הטבעת שהן שלו כשר ולא חיישינן דלמא האי כיס והאי טבעת דאינש אחרינא הוה והאי גט אחר הוא אלמא סמכינן אסימנא דאית ליה בכיס ובארנקי ואפי' למישרי איסור אשת איש דאורייתא אלמא סימנין דאורייתא: שומא · ורוא"ה: סימנין דאורייתא · אף השמלה בכלל היתה כו' בפ' ואלו מציאות (ב"מ דף כז:): בן גילו · שנולד בפרק אחד ובמזל אחד ור"א בן מהבאי סבר אין שומא מצויה בבן גילו: להשתנות · ממראה: סימנין דרבנן · ולא דרש אף השמלה לסימן אלא לתובעין דהתם פלוגתא היא: מובהק

תוספות

אין מעידין אלא על פרצוף פנים כו' ואין מעידין אלא עד ג' ימים · פי' משום דמשם ואילך משתנה כו' ואר"ת דהייט דוקא כשאין שם אלא הפרצוף אבל כל גופו שלם אפי' אין כאן פדחת וחוטם ניכר הוא היטב ע"י סימני הגוף ועוד דשמא דוקא בסימנין הוא דקאמר הכי אבל ע"י טביעות עין ניכר היטב ע"י סימני הגוף כיון שיש כל גופו ואפי' לאחר כמה ימים והיכא שאינו נחבל בפנים ודאי נראה דבר פשוט שיוכלו להכירו אפי' אחר כמה ימים כי אינו משתנה כל כך ודבר ידוע הוא שהוא ניכר אפי' אחר כמה ימים אפי' הוא אמת דהיכא שנחבל בפרצוף אין מעידין עליו אלא בתוך ג' ימים כיון שנשאר גופו שלם וגם יכול להיות שהוא בתוך ג' ימים כגון היכא שאין ידוע מתי נהרג אין לתלותו אלא בתוך ג' ימים (א) דוקא ותשובת ר"ת כתובה בספר הישר: **הכרת** פניהם ענתה בם · פירוש שצריך פדחת של פניהם להכי מייתי האי קרא דכתיב הכרת פניהם ענתה בם דמשמע שצריך הכרה לבד מן הפנים ועל פי' הקונט' קשיא דבפ' יש בכור (בכורות מו: ושם) מייתי לה אברייתא דהכא ולא על המשנה דהתם והכא נמי משמע דאברייתא לחודה קאי דמייתי עובדא ודבק קירא באפותיה היינו על מצחו ובירושלמי דהכא משמע דאחוטם קאי: **מצאו** קשור בכיס ובארנקי כו' · וא"ת מאי קושיא דלמא הכא שאני דמכירו לגט או לכיס בטביעות עין דאפי' עם הארץ אית ליה טביעות עין כדאמר בגט פשוט (ב"ב קסח·) האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה ויש לו להיות נאמן במגו שיכול לומר לא איבדתיו מעולם וי"ל כגון דאיכא עדים שאיבדו דהשתא ליכא מגו א"נ במצאו אחר ומחזירו ע"י סימן זה שקשור בכיס ולהכי נקט כיס וארנקי: **שנמצא** בין כליו · ואע"ג דרבים מצוים שם ואם נפלה בקרקע היה לחוש ליוסף בן שמעון אחר השתא שמצאו בין כליו אין לחוש שנתנו אחר שם אלא הוא: **אמר** רבא דכולי עלמא סימנין דרבנן· ואם תאמר ברייתא דמצאו קשור בכיס כמאן תוקמא וי"ל דמעיקרא ס"ד דאדם אחר מצאו כדפרישית ולכך בעי למיפשט מינה דסימנין דאורייתא אבל השתא סבר דמיירי שמצאו בעצמו ומכיר הכיס בטביעות עין ונאמן במגו שיכול לומר לא אבדתיו אי נמי שיש עדים שהארנקי וכיס וטבעת שלו וידוע שם א"כ דחשיבי כיס וטבעת סימן מובהק: כליו

ח א מיי' פי"ג מהל' גירושין הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף כד:
ט ב מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף כט:
י ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף לא:
יא ד מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף כו:
יב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף כד:
יג ו מיי' פי"ג שם הל' ט סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קלב ס"ד:
יד ז מיי' שם פי"ג הל' כא סמג שם טוש"ע שם סימן יז סעיף כד:
טו ח מיי' פי"ג מהל' אבידה הל' ה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן רסז סעיף ד ה:

תוספות ישנים

ואין מעידין עד לאחר ג' ימים. ודוקא היכא דאין מכירים אלא ע"י סימנים והוא מלא פצעים ואין כל גופו לפנינו אבל אם הוא שלם או הפדחת והחוטם ואנו מכירים בו על ידי תביעת עין יפה מעידים אפילו לאחר כמה ימים:

[פי' כמו מבשקר ליה דעירובין יט. כלומר לא הכירוהו ועי' תו' בכורות מו: ד"ה חזייה כו' וכתב הערוך בערך בשקר ולבקר בהיכלו (תהלים כז) תרגום ולבשקרא בהיכליה]

תוס' חד מקמאי

הא דתנן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אפי' שיש סימנים בגופו ובכליו. דוקא בסימן שאינו מובהק אבל בסימן מובהק מעידים דסימן מובהק כעדים דמי: גרסי' בפ' מי שאחזו אמר רב כהנא אמר רב חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו א"ר זירא אי קשיא לי הא קשיא לי אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד ואמאי הרי יכול להגיד מתוך הכתב · א"ל אביי עדות קאמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם מיתיבי כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ולמתנות ולעדיות ולירושות . קתני מיהא עדות. אמר רב ששת [בעדות אשה] דאקילו ביה רבנן . שמעינן מהא דמפי כתבם בעדות אשה כשר . ומיהו לא דמי האי מפי כתבם דגיטין למפי כתבם דירושה שכתב רב אלפס [גרסינן בירושלמי] מצא כתוב בשטר איש פלוני מת איש פלוני נהרג וכו' דבההיא דגיטין מיירי כגון שכתב לפניו בשטר איש פלוני מת ובההיא מכשרי' אבל בנמצא כתוב בשטר איש פלוני מת לא אפשר דלא מכשר וה"ר אלפס א) כתב ולא פסק הלכה כדברי מי:

א) נ"ל וה"ר אלפס הביא למחלוקת האמוראים בירושלמי בזה ולא פסק הלכה כדברי מי .

לעיל קיח·
[ב"מ כז: בכורות מו:]
[בכורות שם]
[שבת קכא: יומא פד·]
ב"מ כז: [גיטין כז:]
[ב"מ שם]

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה אין מעידין וכו' ג' ימים ותשובת ר"ת כצ"ל ותיבת דוקא נמחק:

גליון הש"ס

גמ' לא כל האדם. כעין זה פסחים מח ע"ב:

סימן מובהק קא מיפלגי מר סבר סימן מובהק ומר סבר לאו סימן מובהק ולהך לישנא דאמר רבא סימנין דאורייתא הא קתני אף על פי שיש סימנין בגופו ובכליו גופו דארוך וגוץ כליו דחיישינן לשאלה ואי חיישינן לשאלה חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן לא שיילי אינשי אוכפא דמסקיב ליה לחמרא מצאו קשור בכיס ובארנקי ובטבעת היכי מהדרינן טבעת חייש לזיופי כיס וארנקי מנחשי אינשי ולא מושלי ואיבעית אימא כליו בחיורי וסומקי: ואפילו ראוהו מגוייד וכו': למימרא דמגוייד חיי ורמינהי *אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו אפילו מגוייד ואפי' גוסס טמויי לא מטמא הא מיחייא לא חיי אמר אביי לא קשיא הא ר"ש בן אלעזר הא רבנן דתניא מעידין על המגוייד ואין מעידין על הצלוב רבי שמעון בן אלעזר אומר אף על המגוייד אין מעידין מפני שיכול לכוות ולחיות ומי מצית לאוקומי כר"ש בן אלעזר והא קתני סיפא *מעשה בעסיא באחד ששילשלוהו לים ולא עלתה בידם אלא רגלו ואמרו חכמים מן הארכובה ולמעלה תנשא מן הארכובה ולמטה לא תנשא שאני *מיא דמרזו מכה והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא טייעא דשקיל ספסירא וגיידיה לגמליה ולא אפסיקתיה לנערותיה אמר אביי ההיא כחישא הויא רבא אמר בסכין מלובנת ודברי הכל: והחיה אוכלת וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל [ג]לא שנו אלא ממקום שאין נפשו יוצאה אבל ממקום שנפשו יוצאה מעידין *וא"ר יהודה אמר שמואל [ג]שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין איני *והאמר רב יהודה אמר שמואל [ד]שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חי הוא וסופו למות אלא מעתה יהא גולה על ידו אלמה תניא [ה]שחט שנים או רוב שנים הרי זה אינו גולה הא איתמר עלה אמר רב הושעיא [ו]חיישינן שמא הרוח בלבלתו אי נמי שמא איהו קירב

מובהק הוא · ואע"ג דסימנין דרבנן אסימן כי האי סמכינן אפילו (א) באיסור דאורייתא : דארוך וגוץ · לאו סימנין נינהו : כליו · בגדיו שמא לאחר השאילן ואותו אחר מת וראוהו אלו וסבורים שזהו בעל הבגדים : חמור בסימני אוכף · דקיימא לן באלו מציאות (ב"מ דף כז:) דמהדרינן : לא שיילי אינשי · בעל החמור לא היה שואל אוכפו של זה לחברו : דמסקיב ליה · דאסי"ר בלע"ז : מצאו קשור בכיס כו' · מאי איכא למימר ליחוש אע"פ שהוא מכיר את הכיס יש לחוש שמא השאילו לאחר וקשר בו גט זה והחזירו לזה ושכח בו את הגט : לזיופא · שמא יעשה חותם ועורה כנגד טבעתו וילך ויראהו לאשתו ויטול הימנה כל אשר ישאל : מנחשי אינשי · שלא יטול זה מזלו ואי קשיא הא קתני או שנמצא בין כליו הא אמרן דחיישינן לשאלה לא קשיא כליו דמתניתין היינו בגדיו ודרך להשאיל מלבושים וכליו דגיטין היינו בין כלי תשמישי ביתו בתיבתו שאין דרך להשאילם : ואיבעית אימא כליו · דמתני' דקתני בגופו ובכליו דלא סמכינן אסימנייהו : בסומקי וחיורי · דלא אמרינן הוי סימן במלבושיו אי שחורין היו או לבנים היו דאין זה סימן שהרבה יש שחורין ולבנים ואדומים : והא קתני סיפא · דמתני' (לקמן דף קכא·) : מן הארכובה ולמטה לא תנשא · דחיי ואי משום טביעה הואיל ומים שאין להם סוף חיישינן שמא יצא מן המים ועלה ברחוק פרסה או יותר ולא ראוהו קתני מן הארכובה ולמעלה תנשא אלמא מגוייד לא חיי : שאני מיא דמרזו מכה · מחזיקות ומגדלות כאב המכה וחברו מיטרא רזיא לאילני במס' תענית (דף ג:) : גיידיה לגמליה · לשון גודו אילנא (דניאל ד) : ולא אפסקיה לנערותיה · ולא הפסיק לגמור את קול נערותו שהיה נוער עד שמת : מלובנת · באש שמתוך המכוה מתרפא : וברח · הנשחט : יכתבו ויתנו · אלמא כחי מחזקינן : ומשני חי הוא · לפיכך גיטו גט וסופו למות הלכך מעידין : אלא מעתה · הואיל וודאי ימות יהא גולה השוחטו אם נפל סכין מידו עליו ושחטו אלמה תניא אין גולה ואפילו מת שמא מחמת דבר אחר מת : על ידו · בשבילו : הרוח בלבלתו · ומחמת הרוח מת הלכך ומיהו לענין אשתו מעידין עליו דודאי ימות :

קירב

כלין דחיישינן לשאלה · וכליו דמגלא קשור דלא חיישינן לשאלה איכא למימר בכלים שאין דרכן להשאילם כמו שפירש ריב"ן דלא חיישינן לשאלה : כלין דחיישינן לשאלה · ואם תאמר מגלא פירות בכלי דבפ' אלו מציאות (ב"מ דף כד:) משמע דהוי סימן ויחזיר ואמאי לא חיישינן לשאלה ויש לומר דלא חיישינן לשאלה אלא בדבר איסור אבל בממון לא חיישינן לשאלה וא"ת א"כ מאי פריך הכא והתם חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן ניחוש לשאלה והא בממון לא חיישינן לשאלה וי"ל דפשיטא ליה ודאי אפי' אי חיישינן לשאלה מן התורה אבל מדרבנן לא חיישינן לשאלה להחזיר אבדה אבל קשה היכי מפקינן מקרא דמהדרי חמור בסימני אוכף ניחוש לשאלה מן התורה מיהו למסקנא אתי שפיר דלא חיישינן לשאלה אפי' באיסור : איבעית אימא כליו בחיורי כו' · ולעולם לא חיישינן לשאלה וא"ת בפרק כל הגט (גיטין כז· ושם) תנן מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר פי' אם מכיר הגט ולמה לי שיכיר הגט אפילו אינו מכירו נמי כיון דמכיר חפיסה ודלוסקמא די בכך דהא לא חיישינן לשאלה ויש לומר דה"פ אם מכירו לחפיסה ודלוסקמא שהם שלו כשר ואע"ג דנקט לשון יחיד אין לחוש ואע"ג דחפיסה הוי לשון נקבה דמפרש התם דחפיסה היא אמת קטנה מ"מ נקט לשון זכר משום דלוסקמא דהוי לשון זכר כדתני בתוספתא עשרה דלוסקמות מלאים שטרות מסרתי לך ולישנא קמא דחיישינן לשאלה מיירי התם שידוע שכן איבדו בחפיסה ולהכי לא חיישינן לשאלה ושם אאריך בע"ה :
למימרא דמגוייד חיי ורמינהו כו' טמויי הוא דלא מטמי הא מחייא לא חיי · תימה דהא קתני בה גוסס אע"ג דחיי דרוב גוססים למיתה ומיעוטן חיין ותנן נמי אין מעידין על הגוסס ויש לומר בגוסס שהוא מגוייד כיון שהוא גוסס על ידי אדם לא חיי ומ"מ מוכיח שפיר דמגוייד לא חיי מדלא קתני ואפילו גוסס מגוייד ועוד אמר ר"י לפרש דודאי פשיטא דמגוייד דמתני' מת לבסוף כיון שמגוייד במקום שעושים אותו טריפה כמו נחתך מן הארכובה ולמעלה כדמשמע בסמוך אבל אינו דבר ברור שימות קודם שיתירוה לינשא והשתא פריך ליה ממגוייד לגבי גלות פטור ומיהו לענין אשתו מעידין עליו דודאי ימות : וגוסס ואותו גוסס שסופו למות הוא מת לאלתר והוא הדין נמי דמגוייד מיית לאלתר מדקתני מגוייד בהדי גוסס וא"ת בלאו מילתיה דרשב"א תקשי ליה רישא לסיפא וי"ל דמעיקרא לא קשיא ליה רישא לסיפא דמצי לאוקמי רישא דאין מעידין היינו לאלתר וסיפא דתנשא הייט לאחר י"ב חדש אבל אמילתיה דרשב"א לא מצי לשנויי : אלא מעתה יהא גולה על ידו · לשמואל דחשיב ליה מת קפריך דכיון דמת הוא יש לו לגלות דס"ד טעמא דחייב לגלות לפי שמת לאלתר אבל לא מת לאלתר לא יתחייב גלות כלל דלישנא דוימות דכתיב גבי גלות משמע ליה שמת לאלתר ולית ליה השתא הא דאמרינן בפרק אלו נערות (כתובות לג: ושם) ונקה המכה בשוגג מאי ונקה ונקה מגלות ואע"פ שחייב מיתה במזיד אפילו לא מת (ב) זמן מרובה יש חילוק בין מיתה לגלות כי היכי דמפלגי בין דרך ירידה לדרך עלייה גבי גלות ולא גבי מיתה אבל אין לומר דמשום רוח בלבלתו או קירב מיתתו אין לנו לפוטרו כיון שמת לאלתר דהא אכתי לא ידעינן להני טעמי :
חיישינן שמא הרוח בלבלתו · ודוקא בגלות ולא במיתה כדפרישית לעיל והא דאמר ונקה המכה מגלות הא לא הלך על משענתו אע"פ ששהה הרבה חייב גלות איכא למימר כגון דליכא בלבול דרוח כגון בביתא דשישא ולא פירכס כלל :

עין משפט
נר מצוה

טז א מיי' פי"א מהל' טומאת מת הל' טו סמג לאוין רלא טוש"ע י"ד סימן שע :
יז ב מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף לא :
יח ג מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעיף ל :
יט ד מיי' שם פ"ב הל' יג סמג עשין מח טוש"ע שם סימן קכא סעיף ח :
ב ה ו מיי' פ"ה מהלכו' רוצח הל' ב :

תוספות ישנים
טמויי הוא דלא מטמא הא מחייא לא חיי · וא"ת מנא ליה למידק הכי הא גוסס קתני דלא שייך למידק הכי דהא ודאי אין מעידין על הגוסס וי"ל דלא דמי לגוסס כי נמי חיי אצטריך לאשמעינן דלא מטמא וכגס דכהן מוזהר מליגע בו כדנפקא לן מקרא בפרק ג' מינין [דף מג ע"א] להתלו משנעשה חלל(אבל במזיד) אבל מגוייד אי מחייא חיי לא אצטריך לאשמעינן דלא מטמא :

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מובהק וכו' אפילו באיסור :
(ב) תוס' ד"ה אלא וכו' אפי' לא מת לאלתר אלא לאחר זמן מרובה :

מסורת הש"ס
נזיר מג אהלות פ"א מ"ו
[לקמן קכא·]
[לעיל מז: לקמן קכא·]
[גיטין עב]
שם

קירב מיתתו מאי בינייהו דשחטיה בביתא דשישא ופרכים אי נמי דשחטיה בברא ולא פרכים: רבי יהודה אומר לא כל וכו': איבעיא להו רבי יהודה בן בבא לקולא פליג או לחומרא פליג. תא שמע דההוא גברא דטבע בכרמי ואסקוהו אבי הדיא לבתר תלתא יומין ואנסבה רב דימי מנהרדעא לדביתהו ותו ההוא גברא דאטבע בדגלת ואסקוהו אגישרא דשביסתנא ואנסבה רבא לדביתהו אפומא דשושביני לבתר חמשה יומי אי אמרת בשלמא לקולא פליג אינהו דעביד כרבי יהודה בן בבא אלא אי אמרת לחומרא פליג אינהו דעביד כמאן שאני מיא דצמתי והאמרת *מיא מרזו מכה ה"מ היכא דאיכא מכה אבל היכא דליכא מכה מיצמת צמית והני מילי דכי אסקיה חזייה בשעתיה אבל אישתהי מיתפח תפח: **מתני'** נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף אשתו אסורה אמר רבי מאיר מעשה באחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים אמר רבי יוסי מעשה בסומא שירד לטבול במערה וירד מושכו אחריו ושהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם ושוב מעשה בעסיא באחד ששלשלוהו לים ולא עלתה בידם אלא רגלו אמרו חכמים מן הארכובה ולמעלה תנשא מן הארכובה ולמטה לא תנשא: **גמ'** תנו רבנן נפל למים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה דברי רבי מאיר וחכ"א מים שיש להם סוף אשתו מותרת ושאין להם סוף אשתו אסורה היכי דמי מים שיש להם סוף אמר אביי כל שעומד ורואה מארבע רוחותיו ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי אנסבה רב שילא לדביתהו אמר ליה רב לשמואל תא נשמתיה אמר ליה נשלח ליה ברישא שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו אשתו אסורה ואגמא דסמקי מים שיש להם סוף או מים שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף הוא ומר מאי טעמא עבד הכי מיטעא טעינא אנא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להם סוף דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימור

משלי יב גלי אשפלו *קרי שמואל עליה דרב °לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה

שם יא דשמואל °ותשועה ברוב יועץ תניא *אמר רבי מעשה בשני בני אדם מכמרין מכמורין בירדן ונכנס אחד מהם למחילה של דגים ושקעה חמה ולא ראה פתחה של מחילה ושהה חברו כדי שתצא נפשו ובא והודיע בתוך ביתו למחר זרחה חמה והכיר פתחה של מחילה ובא ומצא הספד גדול בתוך ביתו אמר רבי כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת שאין להם סוף אשתו אסורה אי הכי מים שיש להם סוף נמי ליחוש למחילה של דגים במים שיש להם סוף מחילה של דגים לא שכיחא אמר רב אשי הא דאמרו רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה הני מילי באיניש דעלמא אבל צורבא מרבנן לא *אי דסליק קלא אית ליה ולא היא לא שנא איניש דעלמא ולא שנא צורבא מרבנן דיעבד אין לכתחלה לא תניא אר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי עקיבא וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף מותרת מים שאין להם סוף אסורה תניא א"ר עקיבא פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמטרפת בים והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי מאיר כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי גל טרדני לחברו וחברו לחברו עד שהקיאני ליבשה אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסורה תנו רבנן *נפל לגוב אריות אין מעידין עליו לחפורה מלאה נחשים ועקרבים מעידין עליו רבי יהודה בן בתירא אומר אף לחפורה מלאה נחשים ועקרבים אין מעידין עליו חיישינן

שמא

רש"י

קירב מיתתו · על ידי שפירכס יותר מדאי מת הלכך אין גולה אלא אם כן מת תחת ידו : בביתא דשישא · שאין שם רוח ולישנא דרוח בלבלתו הכא גולה דאין כאן רוח ומחמתו מת ולישנא דהוא קירב את מיתתו אינו גולה : הכי גרסינן אי נמי בדברא ולא פירכס : לקולא פליג · דקאמר תנא קמא אין מעידין אלא עד ג' ימים ואתא רבי יהודה למימר יש לך אדם או מקום או שעה שאינו מהיר לנפוח ולהשתנות ויכול להעיד אפי' לאחר ג' ימים : או לחומרא פליג · דקאמר תנא קמא עד שלשה ימים מעידים ואתא איהו למימר פעמים שאפי' תוך שלשה אין מעידין : בכרמי · שם העיר : ואסקוהו אבי הדיא לבתר תלתא יומין : ואסקוהו אגישרא דשביסתנא · לאחר חמשה יומין : דצמתי · צומתין צורת הפנים ואין מניחין אותו לנפוח ולהשתנות : היכא דאיכא מכה · מקום המכה מרזו מכבידין הכאב ונופח : מיתפח תפח · לאחר שמעלין אותו ליבשה ומשתנית צורתו : **מתני'** שיש להם סוף · לקמן מפרש היכי דמי : אשתו אסורה · שמא לאחר פרישתו משם יצא והלך לו דסבר רבי מאיר אדם יכול לחיות *ולשהות במים יום או יומים : מערה · מים שיש להם סוף הם ופליג ר' יוסי ואמר אשתו מותרת דקסבר אין אדם יכול לשהות במים כל כך ואי משום שמא יצא לאלתר אין זו חששא דהא אי נפק הוו חזו ליה אבל במים שאין להם סוף מודה ר' יוסי דאסורה שמא יצא לאלתר למרחוק ולא ראוהו : מן הארכובה ולמטה . הואיל ויכול לחיות לא תנשא שמא יצא ולא ראוהו דמים שאין להם סוף הן : **גמ'** מארבע רוחותיה · כגון מערה מלאה מים והרואה שנפל שוהה שם בכדי שאין יכול להיות חי בתוך המים ובא לו : אגמא דסמקי · אגם של אותו מקום אגם מרש"ט בלע"ז עומד במקומו ואינם מים חיים כמים שיש להם סוף דמו שאינו יכול לשוט על פניהם למרחוק הלכך אם איתא דסליק הוי חזו ליה : גלי אשפלו · למקום רחוק ומשם יצא : לא יאונה לצדיק כל און · שלא באתה תקלה זו לידו של רב לנדות את רב שילא : תשועה ברוב יועץ · תשועתי מן המכשול על ידי שנטלתי עצה משמואל : למחילה של דגים · שחוטטים סמוך לשפת הנהר בין למטה מן המים בין למעלה מן המים בגובה שפתו ואין מתמלאת כולה ואדם הנכנס שם מגביה צוארו בתוך המערה למעלה מן המים : ליחוש למחילה · ושמא ליום מחר יצא והלך : נענעתי לו ראשי · ועבר על גבי והלך לו : ינענע לו ראשו · ידחה מפני השעה ולא יתגרה בהן :

תוספות

לקולא פליג או לחומרא פליג · והכי נמי מצי למיבעי בין לקולא ובין לחומרא אלא אכתי לא (א) פשיטא מאי דבעי :

ולא היא לא שנא צורבא מרבנן כו' · ואף על גב דרובייהו צורבא מרבנן אי סליק קלא אית ליה מכל מקום לא חיישינן לאותו רוב ולא תנשא לכתחלה כמו גבי (רוב) גוססין דאין מעידין עליהן אף על פי שרובן מתים* :

אמרו

עין משפט נר מצוה

כא א ב מיי' פ"ה מהל' רוצח ה"ב :

כב ג ד ה מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעי' כו :

[עי' תוס' לעיל נו: ד"ה האלא]

כג ו ז ח ט מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף לב :

כד י מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעיף כט :

תוספות ישנים

כמה גדולים · פי' שזה היה אמת שמצא מחילה ויצא חוץ למים : נענעתי · השפלתי ועבר עלי הגל :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לקולא וכו' לא פשיטא ליה מאי דבעי :

מסורת הש"ס

[לעיל קכ:]

פ"א ולבמות

[חולין נט: נדה סה.]

[תוספתא פי"ד]

נ"ל אי איתא דסליק יעב"ץ

[ברכות לג. תוס' פי"ד]

שמא חבר הוא ות"ק *אגב איצצא מזקי ליה תנו רבנן **נפל לתוך כבשן האש מעידין עליו ליורה מלאה יין ושמן מעידין עליו משום רבי אחא אמרו של שמן מעידין עליו מפני שהוא מבעיר של יין אין מעידין עליו מפני שהוא מכבה אמרו לו תחלתו מכבה וסופו מבעיר: א"ר מאיר מעשה באחד שנפל לבור הגדול וכו': תניא אמרו לו לרבי מאיר *אין מזכירין מעשה נסים מאי מעשה נסים אילימא דלא אביל ולא אישתי והכתיב °וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו אלא דלא ניים דאמר רבי יוחנן *שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו ויישן לאלתר ורבי מאיר מאי טעמא אמר רב כהנא כיפין על גב כיפין הוו ורבנן דשישא הוו ור"מ א"א דלא מסריך וניים פורתא ת"ר *מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא שעה ראשונה אמר להם שלום שניה אמר להם שלום שלישית אמר להם עלתה אמר לה בתי מי העלך אמרה לו זכר של רחלים נזדמן לי וזקן מנהיגו אמרו לו נביא אתה אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא דבר שהצדיק מתעסק בו יכשל בו זרעו אמר רבי אבא אע"פ כן מת בנו בצמא שנאמר °וסביביו נשערה מאד מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה ר' חנינא אמר מהכא °אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו: **מתני'** אפילו שמע מן הנשים אומרות מת איש פלוני דיו ר' יהודה אומר אפי' שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכין לספוד ולקבור את איש פלוני בין שהוא מתכוין ובין שאינו מתכוין ר' יהודה בן בבא אומר בישראל *אע"פ שהוא מתכוין ובעובד כוכבים אם היה מתכוין אין עדותו עדות: **גמ'** ודלמא לא אזלי אמר רב יהודה אמר שמואל דקאמרי הרינו באין מלספוד ומלקבור את איש פלוני ודלמא קמצא בעלמא שכיב ליה ואסיקו ליה על שמיה דקאמרי כן וכן רבנן הוו התם כן וכן ספדני הוו התם: ובעובד כוכבים אם היה מתכוין וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות היכי ידעינן אמר רב יוסף בא לבית דין ואמר איש פלוני מת השיאו את אשתו זהו נתכוין להתיר מת סתם זהו נתכוין לעדות איתמר נמי אמר ריש לקיש לא שנו אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות אמר ליה ר' יוחנן לא כך היה מעשה באושעיא ברבי *שהתירם עם שמנים וחמשה זקנים אמר להם לא שנו אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות ולא הודו לו חכמים אלא מתניתין דקתני ובעובד כוכבים אם היה מתכוין אין עדותו עדות היכי משכחת לה *במסיח לפי תומו כי ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי מאן איכא בי חיואי שכיב חיואי ואנסבה רב יוסף לדביתהו ההוא דהוה קאמר ואזיל ווי ליה לפרשא זריזא דהוה בפומבדיתא דשכיב ואנסבה רב יוסף ואיתימא רבא לדביתהו ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חסא טבע חסא °אמר רב נחמן האלקים אכלו כוורי לחסא מדיבוריה דרב נחמן אזלא דביתהו דחסא ואינסבא ולא אמרו לה ולא מידי אמר רב אשי שמע מינה הא דאמור רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה הני מילי לכתחלה אבל אי נסיב לא מפקינן לה מיניה איכא דאמרי אנסבה רב נחמן לדביתהו אמר חסא גברא רבה איתיה אם איתא דסליק קלא אית ליה למילתא ולא היא לא שנא גברא רבה לא שנא לאו גברא רבה דיעבד אין לכתחלה לא: ההוא עובד כוכבים דהוה קאמר ליה לישראל קטול אספסתא ושדי *לחיואי בשבתא ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלוני בר ישראל דאמרי ליה בשיל לי קדירה בשבת ולא בשיל לי *וקטילתיה שמעה דביתהו ואתאי לקמיה דאביי שהיתא תלתא

אמרו לו תחלתו מכבה וסופו מבעיר · לית דגרסי לעיל ליורה מלאה יין ושמן אין מעידין עליו והוי האי תנא שלישי ולספרים דגרסי לעיל מעידין עליו הוי תנא קמא וכן פר"ח דתנא דסיפא לא פליג אתנא קמא אלא מפרש טעמא דמילתיה:

אין מזכירין מעשה נסים · תימה לר"י והא קאמר לעיל נפל לגוב אריות אין מעידים עליו וכן מים שאין להם סוף וי"ל דאינו ממש מעשה נסים אלא יש לתלות שאינם רעבים ובמים שאין להם סוף יש לתלות בו"ף של ספינה וגל טורד ומיהו יש בירושל' נפל לגוב של אריות אין מעידין עליו שמא נעשה לו נס כדניאל נפל לכבשן של אש אין מעידין עליו חוששין שמא נעשה לו נס כחנניה מישאל ועזריה רוצה לומר שנפל באש וברח לו מן האש בנס ענין *ור' מאיר חולק אברייתא דלעיל: **אף** על פי כן מת בנו בצמא ·מכל מקום לא הוי דבר א] שנכשל בו הצדיק (א) שלא עשה הבור: **הרי** אנו באין מלספוד כו' · ומתני' הכי פירושא הרי אנו הולכין לביתינו שבאנו מלספוד:

שמא חבר הוא · יודע ללחוש: אגב איצצא · שדוחקן כשעומד עליהם אבל גוב אריות רחב הוא ואין עומד עליהן ופעמים שאינם רעבים ואין אוכלין אותו: ליורה מלאה יין ושמן · מרותחת על האור: שהוא מבעיר · כשנפל אדם לתוכו וניתז השמן על האור ומבעירו יותר ויותר ולא שבתה רתיחת היורה ונמקו רגליו ולא יכול לצאת ומת: מפני שהוא מכבה · כשניתז על האור כיבהו ואע"פ שלא יכול לצאת לא מת שהיורה נתקררה לאחר זמן ששבתו רתיחותיה כשכבה האש: וסופו מבעיר · דרך בקעת שמכבין אותה במים להיות חוזרת ודולקת יותר מבתחלתה: מעשה נסים · אפילו אינו מת מחמת המים היה לו למות מחמת דבר אחר: כיפין על גבי כיפין · כיפין כמין בניינים ואולמות ונשען עליהן וישן: דשישא הוי · וחלקין ומעומד אין אדם ישן: מסריך · מתחזק ונדבק עליהן מעט: חופר שיחין · לצורכי רגלים ומים מתכנסים בהן והיו שותין הן ובהמתן: שלום · שעדיין יכולה לחיות וכן בשניה אבל שלישית שאינה יכולה לחיות אמר להן עלתה לה שידוע היה לו שלא תמות שם כדלקמן דבר שהיה מתעסק בו אותו צדיק אביה לא יכשל בו זרעו: של רחלים · זה אילו של יצחק: זקן אחד מנהיגו · זה אברהם: נביא אתה · לידע שלא תמות: מתעסק בו · בטורח עשייתו: אע"פ כן מת בנו · של ר' נחוניא בצמא שכך דרכו של מקום לדקדק עם החסידים: וסביביו נשערה · לשון חוט השערה עם סביביו עם צדיקים ההולכים אחריו: **מתני'** אפילו שמע מן הנשים · שלא היו מתכוונות להעיד ומסיחות לפי תומן: דיו · ויכול לילך להעיד ולהשיא את אשתו: בין שהוא מתכוין · לעדות: **גמ'** קמצא בעלמא · חגב או נמלה המיתו התינוקות והעלו לה שם איש פלוני כדרך שהתינוקות משחקין: אבל נתכוין להעיד · ולא להתיר את אשתו: עדותו עדות · ותנשא אשתו: היכי משכחת לה · דלא נתכוין להעיד ולא להתיר: חיואי · שם האיש: מאן איכא בי חיואי · מי מאנשי ביתו של בית חיואי שישמע דברי דשכיב חיואי: לפרשא זריזא · גבור חיל וישראל היה: מדיבוריה דרב נחמן · דאמר אכלוה כוורי ולא אמר מי יתן שיעלה ויגלל אזלא דביתהו ואינסבא: קטול אספסתא ושדי · קצוץ שחת לבהמותי: שמעה דביתהו · דההוא דאמר עובד כוכבים עליה קטילתיה ואתת לקמיה דאביי: תלתא

כה א מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' יז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ל:

כו ב מיי' פ"ה מהלכות שבועות הל' כ סמג לאוין רלח טוש"ע י"ד סימן רלו סעיף ד:

כז ג מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' כט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ג וסע"ה:

כח ד מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף יג:

כט ה מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף (ג) יד:

ל ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף יג:

גירסת רש"ל ולפ"ז רבנן חולקין

לא ז מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעיף יד:

לב ח מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף לד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אף וכו' שלא עשה הבור · נ"ב כלומר שאין הבור עשהה זה שמת בצמא:

[נ"ל שהתירם ערוך ערך תרים ב' ע"ש פירושו וכ"א בב"י אה"ע סימן יז]

[גיטין יט: כח: ב"ק קיד:]

[גירסת הערוך לחיותא בערך קטל]

[ברכות לג.]

[תוספתא פי"ד]

[ברכות ס: חולין מג.]

סוכה נג: נדרים טו: שבועות כה.

ב"ק נ: ע"ש בקליס פ"ס ס"א:

[במשנה שבמשניות הגירסא עד שיהא]

גליון הש"ס

גמ' א"ר נחמן האלקים כו'. בתשובת מיי' ס' נשים סימן יב כ' ואין לתמוה על ר"נ דאשתבע דאכלי כוורי לחסא היכי אשתבע הכי כיון דאמר אשתו אסורה אלמא מספקא ליה אי מיית אי לא. וי"ל דרוצה אין מינולין ור"נ שפיר אשתבע דאפי' בדיני נפשות אזליי בתר רובא אלא דבעריות מחמירין ואמרי' דלכתחילה לא תנשא אע"ג דרובא מייתי עכ"ל. ועי' תשובת הרא"ם ח"ב סימן מח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה אע"פ וכו' לא הוי דבר שנכשל בו כו'. נ"ב עי' ריא"ף בחידושי אגדות:

[עי' תוספות סנהדרין עד: ד"ה קטול]

*תלתא ריגלי אמר לה רב אדא בר אהבה זיל לקמיה דרב יוסף *דחריף סכינא אזלה קמיה °פשט מהא *מתניתין *עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן של עזיקה הן של נטע רבעי הן לא אמר כלום לא נתכוון אלא להשביח מקחו אבא יודן איש ציידן אמר מעשה בישראל ועובד כוכבים שהלכו בדרך ובא עובד כוכבים ואמר חבל על יהודי שהיה עמי בדרך שמת בדרך וקברתיו °והשיאו אשתו ושוב מעשה בקולר של בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא ובא עובד כוכבים אחד °ואמר חבל על קולר של בני אדם שמתו וקברתים °והשיאו את נשותיהם ושוב מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכין לכרכום ביתר ובא עובד כוכבים ואמר חבל על ששים בני אדם °שהיו מהלכין בדרך ביתר שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהם :

מתני' °מעידין לאור הנר ולאור הלבנה °ומשיאין על פי בת קול מעשה באחד שעמד על ראש ההר ואמר איש פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת הלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו ושוב מעשה בצלמון באחד שאמר °אני איש פלוני בן איש פלוני נשכני נחש והרי אני מת והלכו ולא הכירוהו והלכו והשיאו את אשתו:

גמ' אמר רבה בר שמואל תנא *בית שמאי אומרים אין משיאין על פי בת קול וב"ה אומרים משיאין על פי בת קול מאי קמ"ל מתני' היא °הא קמ"ל דאי משתכחת סתמא דאין משיאין בית שמאי היא: והלכו ולא מצאו: *°ודלמא שד הוה א"ר יהודה אמר רב שראו לו דמות אדם אינהו נמי דמו דחזו ליה בבואה ואינהו נמי אית להו בבואה *דחזו ליה בבואה דבבואה ודלמא לדידהו אית להו בבואה דבבואה אמר רבי חנינא אמר לי יונתן שידא בבואה אית להו בבואה דבבואה לית להו ודלמא צרה הואי תנא דבי רבי ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין אף על פי שאין מכירין :

מתני' *אמר רבי עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה מצאתי נחמיה איש בית דלי אמר לי שמעתי שאין משיאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד אלא *יהודה בן בבא ונומיתי לו כן הדברים אמר לי אמור להם משמי אתם יודעים שהמדינה משובשת בגייסות (א) מקובלני מר"ג הזקן שמשיאין את האשה על פי עד אחד וכשבאתי והרציתי הדברים לפני ר"ג שמח לדברי ואמר מצאנו חבר *לרבי יהודה בן בבא מתוך הדבר נזכר ר"ג שנהרגו הרוגים בתל ארזא והשיא ר"ג נשותיהן על פי עד אחד והוחזקו להיות *משיאין עד מפי עד מפי עבד מפי אשה מפי שפחה ר' אליעזר ורבי יהושע אומרים אין משיאין את האשה על פי עד אחד ר' עקיבא אומר לא ע"פ אשה ולא על פי עבד ולא על פי שפחה ולא על פי קרובים :

גמ' וסבר רבי עקיבא ע"פ אשה לא והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי עקיבא *°אשה נאמנת להביא גיטה מק"ו ומה נשים שאמרו חכמים אין נאמנות לומר מת בעלה °נאמנות להביא גיטהן זו שנאמנת לומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא גיטה נשים שאמרו חכמים הוא דלא מהימני אשה בעלמא מהימנא לא קשיא כאן קודם שהחזיקו כאן לאחר שהחזיקו :

מתני' אמרו לו מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים וחלה אחד מהם והביאוהו בפונדק ובחזרתם אמרו לפונדקית איה חברנו נומית להם מת וקברתיו והשיאו את אשתו ולא תהא כהנת כפונדקית אמר (ב) להו לכשתהא כפונדקית נאמנת הפונדקית הוציאה להם מקלו ותרמילו וספר תורה שהיה בידו :

גמ'

רש"י

תלתא ריגלי · שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח והיתה שואלת מהם ובתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי הייטו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם : של ערלה הן · פירות נטיעה הן ויש שם משובחים מפירות אילן זקן : של עזיקה · מפרדס מעוזק וגדר סביב לו לשומרו והיא שנת שביעית וקשיא לי דמאי איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור לא שנא מןהמשומר ול"ש מן המופקר אסורים וקודם הזמן אלו ואלו מותרים : לא אמר כלום · לאוסרם על כך אלא הלך אחר הרוב שזה משקר ולהשביח מקחו נתכוון וכן נטע רבעי להודיע שפירות נטיעה הן וכמדומה לי דהאי עזיקה שם העיר שבארץ ישראל ופירותיה משובחים ואם היה עובד כוכבים זה בחוצה לארץ ומשבחם ואמר מעזיקה הבאתי אין חוששין לומר אמת דבריו ושמא לא נתעשרו וישראל מכרם לו אלא להשביח מקחו והכא נמי לא נתכוין עובד כוכבים זה אלא לאיים על זה שיקצור לו מספוא לבהמותיו : חבל · הפסד ועגמת נפש הוא : קולר · חבורה : לכרכום ביתר · כשבאה ביתר במצור :

מתני' על פי בת קול · שמעו קול צועקת פלוני מת ולא ראו אדם בגלמו :

גמ' מאי קמ"ל · רבה בר שמואל דלבית הלל משיאין וניעבד כוותייהו סתם מתני' נמי הכי אמרה וממילא הלכתא היא כסתם משנה : בית שמאי היא · ואין הלכה כאותו סתם : שראו לו דמות אדם · מתחלה כשצעק : בבואה דבבואה · צל צלו : לימדני יונתן שידא · שד היה או בקי בהן : ודלמא צרה הואי · שכנסה אשה במקום אחר ובאה לקלקלה והלכה לה : בשעת הסכנה · שאדם מסוכן כגון מי שהיה מושלך בבור ואמר כל שומע קולו יכתוב גט לאשתו כותבין ונותנין וסמכינן עליה בכל דבריו שאומר אני הוא פלוני בן פלוני והכא נמי כשעת הסכנה דמיא שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשב עגונה :

מתני' ונומיתי לו · אמרתי לו : כן (ג) כן הדברים שאמרת שכולן חלוקין עליו : משובשת בגייסות · שאיני יכול לילך אצלם ולהעיד זה שמעתי :

גמ' להביא את גיטה · ממדינת הים ואע"פ שצריכים אנו למאמר פיה שתאמר בפני נכתב ונחתם דאפי' אדם כשר הביאו צריך לומר כן : נשים שאמרו · חמש נשים דפירקין דלעיל (ד' קיז:) : נאמנות להביא גיטה · בפ"ב דגיטין (דף כג:) :

מתני' אמרו לו . לרבי עקיבא מעשה בבני לוי כו' : נומית להם · אמרה להם : ולא תהא כהנת · כלומר וכי לא תהא בת ישראל או כהנת מיוחסת נאמנת כפונדקית זו גרועה ובגמ' מפרש מאי גריעותא: אמר להם · רבי עקיבא : לכשתהא הפונדקית נאמנת · כלומר לכשימצא דבר זה אמת שהאמינו את הפונדקית שהרי לא עליה סמכו אלא לפי תומה הסיחה והביאה להם מקלו ותרמילו : [ס"א לכשתהא כפונדקית נאמנת · כלומר באותו ענין שהאמינו פונדקית הוי נמי שאר אשה נאמנת שהרי פונדקית הוציאה להן ועל הסימנים סמכו] :

והא

תוספות

של עזיקה · פי' בקונטרס מפרדס מעוזק ומשומר ושביעית הוא וקשה לו אי (משומר) קודם הביעור לעולם מותר ואין נראה לר"ת דהא בהדיא תניא בת"כ ואת ענבי נזירך לא תבצור מן השמור אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר וא"ת דתניא בת"כ ובפרק הבית והעליה (ב"מ קיח·) שומרי ספיחים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה קרי כאן ממשקה ישראל מן המותר (ד) לישראל ומשומר אסור לישראל כו' כדפי' ואר"י שלא היו שומרין אותו אלא מונעים רגלי בהמה משם ומודיעין לבני אדם שהם לצורך ומופקר נמי לא שרי לבצור אלא ע"י שינוי ובת"כ דקתני מן המשומר אי אתה בוצר היינו אפי' על ידי שינוי ומן המופקר אתה בוצר היינו כלומר אוכל* :

דחזו ליה בבואה · בירושלמי רבי אחא בר חנינא בשם רבי חמא הדא דתימא בשדה אבל בעיר אפילו לא ראו בבואה של אדם והא תניין מי שהיה מושלך בבור ואמר מי ששומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו וא"ר נתן והוא שראה בבואה של אדם אמר רבי טון מזיקין מצויין בבורות כדרך שהם מצויין בשדות והא דאמר (מגילה ד' ג·) *אל יתן אדם שלום לחברו בלילה דחיישינן שמא שד הוא היינו בשדה דומיא דיהושע שהיה חוץ למחנה ישראל בירושלמי פליגי אמוראי בנמצא כתוב בשטר מת פלוני או נהרג אם משיאין את אשתו :

פונדקית

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פי"ג מהל' גרושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף יד :
לד ב ג מיי' שם הל' יא והל' כו טוש"ע שם סעיף יז :
לה ד מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף כב:
[תוספתא דמאי פ"ד]
לו ה טוש"ע שם סעיף י :
לז ו מיי' שם הל' כג טוש"ע שם סעיף כג :
לח ז שם סעיף י :
לט ח מיי' פ"ז מהל' גרושין הל' כג סמג עשין נ טוש"ע שם סימן קמב סעיף יג :
[וע"ע תוס' מנחות פד· ד"ה שומרי ותוס' ב"מ נח· ד"ה לשמור ותוס' סוכה לט: ד"ה במה]
מ ט מיי' שם הלכה כ וסמג שם טוש"ע שם סימן קמא סעי' נד :
[וע' תוס' סנהדרין מד· ד"ה חיישינן]

הגהות הב"ח

(א) במשנה בגייסות כן מקובלני מר"ג : (ב) שם אמר להם לכשתהא כפונדקית : (ג) רש"י ד"ה ונומתי לו אמרתי לו כן הדברים כלשר אמרת כצ"ל ותיבת כן נמחק : (ד) תוס' ד"ה של וכו' מןהמותר.נ"ב ועיין במה שכתבתי במנחות ר"פ כל קרבנות דף פד :

גליון הש"ס

גמ' ואמר חבל על קולר של ב"א וכו' · בריי"ף איתא שהיו מהלכין לאנטוכיא : שם שהיו מהלכין בדרך ביתר . בריי"ף איתא לכרכום של ביתר : שם הא קמ"ל דאי משתכחת סתמא וכו' . עי' ערוכין דף נ"ז ע"ב תוד"ה אמר רב הונא :

מסורת הש"ס

[חולין מד עו·]
ע"ז עו. ע"ש בפרש"י
נ"ל מתניתא
[תוס' מיר פ"א]
גיטין סו·
נ"מ שם הוריות יב· כריתות ה:
לעיל קטו·
נ"ל רבי יהודה
[עדיות פ"ו מ"א]
לעיל סו: בכורות מו: שבת קמה·
גיטין כג: [תוס' שם פ"ב]

גמ' מאי גריעותא דפונדקית אמר רב כהנא פונדקית עובדת כוכבים היתה ומסיחה לפי תומה היתה זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר שקברתיו בו וכן תני אבא בריה דרב מניומי בר חייא פונדקית עובדת כוכבים היתה ומסיחה לפי תומה היתה זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר שקברתיו בו והא איה חברנו קאמרי לה כיון דחזיתינהו בביא אמרו לה איה חברנו אמרה להם מת וקברתיו תנו רבנן מעשה באדם אחד שבא להעיד על האשה לפני רבי טרפון אמר לו בני היאך אתה יודע בעדות אשה זו אמר אני והוא היינו הולכים בדרך ורדף אחרינו גיים ונתלה בייחור של זית ופשחו והחזיר את הגיים לאחוריו אמרתי לו אריה יישר כחך אמר לי מנין אתה יודע שאריה שמי כך קורין אותי בעירי יוחנן ברבי יהונתן אריה דמכפר שיחיא לימים חלה ומת והשיא רבי טרפון את אשתו ורבי טרפון לא בעי דרישה וחקירה והתניא מעשה באדם אחד שבא לפני רבי טרפון להעיד עדות אשה אמר לו בני היאך אתה יודע עדות זו אמר לו אני והוא היינו הולכין בדרך ורדף אחרינו גיים ונתלה בייחור תאנה ופשחו והחזיר את הגיים לאחוריו אמרתי לו יישר כחך אריה אמר לי יפה כוונת לשמי שכך קורין אותי בעירי יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שיחיא לימים חלה ומת אמר לו לא כך אמרת לי יוחנן בן יונתן דמכפר שיחיא אריה אמר ליה לא אלא כך אמרתי לך יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שיחיא ודקדק עליו שנים ושלשה פעמים וכיון את דבריו והשיא רבי טרפון את אשתו תנאי היא דתניא *) אין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה [א]דברי ר"ע רבי טרפון אומר בודקין וקמיפלגי בדר' חנינא *דאמר רבי חנינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנאמר °משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות אין צריכין דרישה וחקירה שלא תנעול דלת בפני לוין ובמאי קמיפלגי מר סבר כיון דאיכא כתובה למשקל כדיני ממונות דמי ומר סבר כיון דקא שרינן אשת איש לעלמא כדיני נפשות דמי *אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר °וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך*:

הדרן עלך האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

פונדקית עובדת כוכבים (אחת) היתה ומסיחה לפי תומה · וא"ת מאי מייתו רבנן ראיה מן הפונדקית דהא מסיחה לפי תומה היתה ויש לומר דלא היתה ממש מסיחה לפי תומה דמה שהוציאה מקלו ותרמילו (מה) [זה] היתה יכולה לעשות כן לעדות ור' עקיבא אמר להם כי אין זה ראיה דודאי אין לך מסיח לפי תומה גדול מזה כיון דכי [חזיתינהו] בכיא כן משמע קצת בירושלמי דקאמר עשו אותה כמסיחה לפי תומה משמע שלא היתה ממש מסיחה לפי תומה אלא שמביאין ראיה דלא גרעה מעד אחד :

אין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה · פירש רבינו חננאל דקיימא לן כהאי תנא דלא בעי דרישה וחקירה :

הדרן עלך מסכת יבמות

והא איה חבירנו קאמרי לה · אלמא לאו לפי תומה הוה : הוה בכיא · והיינו לפי תומה דקודם ששאלוה התחילה לומר : ונתלה בייחור של תאנה · אחז בענף של תאנה ופשחו לעשות ממנו מקל : פשחו · נתקו : יישר כחך אריה · גבור חיל ולב אריה יש לך : יפה כוונת את שמי אריה · שכך קורין אותי בעירי : לא כך אמרת לי יוחנן בן יונתן · דורש וחוקר היה אולי יהפוך את דבריו לא כך אמרת לי דמכפר שיחיא אריה שהכפר היו קורין אריה ולא אותו : דרישה · בדיקות כי האי גוונא לכוין את דבריו : וחקירה · באיזה יום ובאיזה שעה : משפט אחד יהיה לכם · וכיון דאשכחן דכתיב בדיני נפשות ודרשת וחקרת וגו' (דברים יג) הוא הדין לדיני ממונות : כיון דאיכא כתובה למשקל · כשתנשא על פיהם תטול כתובה דמספר כתובה נלמוד כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי : כדיני נפשות דמי · דהבא על אשת איש בחנק הלכך עדי נשים בדרישה וחקירה : הכי גרסינן אמר ר' אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי יי ורב שלום בניך :

הדרן עלך מסכת יבמות

מא א מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' יד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' טו :
מב ב מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סע"ה :
מג ג מיי' שם הלכה טו כט טוש"ע שם סעיף כא :
מד ד מיי' פ"ג מהל' עדות הל' א סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן ל סעי' א :

תוס' חד מקמאי

תניא אין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה . ר"ט ור"ע אומרים בודקין עדי אשה בדרישה וחקירה קא מיפלגי בדר' חנינא דא"ר חנינא ד"ת אחד דיני נפשות ואחד דיני ממונות בודקין בדרישה ובחקירה שנא' משפט אחד יהיה לכם . ומ"ט אמרו דיני ממונות א"צ בדיקה בדרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין מ"ס כיון דאיכא למשקל כתובה כדיני ממונות [דמיא] ומ"ס כיון דשרינן אשת איש לעלמא כדיני נפשות דמיא והלכה כרבנן דרבים נינהו. ועוד כיון דמפי אשה ומפי עבד ושפחה משיאין א) משום תקנת עגונא הקילו ולא עבדינן דרישה חקירה וכן פסק הרמב"ם ז"ל :

א) נראה דצ"ל משיאין דמשום תקנת עגונה הקילו הלכך לא עבדינן דרישה וחקירה .

ישעיה נד

תוספות ישנים

ר' עקיבא ור"ט אומרים בודקים . וא"ת לדידהו אמאי לא בעי חקירה דאיזה יום ואיזה שנה ותירץ שקדוש דדרישה [וחקירה] דאיזה יום אינו בשביל לעמוד על בירור העדות שהרי מהני העדות שראו מעשה א) מה מהניא הך בדיקה אלא אינה אלא כדי שיבואו העדים לידי הזמה ודוקא בדיני נפשות הוא דבעינן ליה כדי להציל את הנדון אבל בעדות אשה כי נמי בעינן דרישה וחקירה כמו בדיני נפשות היינו מגוף העדות לבוא לידי אמת כמו כליו שחורים וה"ה בלשון שהעיד בו כמו הכא אבל איזה יום לא צריך ופסק ר"ת דלא בעינן דרישה וחקירה דקי"ל כת"ק :

א) נראה דצ"ל שהרי מהני העדות שאומרים שראו המעשה ולא איצטריך הדרישה וחקירה אלא כדי שיבואו העדים לידי הזמה וכו' .

הגהות הגר"א

[א] גמ' בדרישה וחקירה ר"ע ור"ט אומרים בודקין כצ"ל (וכ"כ רבינו באה"ע סי' יז ס"ק עט) :

*סנהדרין ב: לבי ויקרא כד

ברכות סד· כריתות כח: תמיד לב: נזיר סו:

[אל תקרי בניך אלא בוניך כן איתא בברכות סד·]

*)[גירסת הס"מ והלח"מ בפ' יג מהל' גירושין דין טו אין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה ר"ע ור"ט אומרים בודקין וכו' וכך היא הגי' בב"י סי' יז וכן איתא בתוספתא סוף פ' י"ד וע' בלח"מ שזכרתי כתב פירוש הסוגיא זו ועי' רש"א]

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך :

*) **הדרן** עלך מסכת יבמות והדרך עלך דעתן עלך מסכת יבמות ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת יבמות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי : יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא **) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא :

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי שמך ולומדי תורתך : מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי : יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש : לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני : ברוך אתה יי למדני חקיך : אמן אמן אמן סלה ועד :

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך :

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת יבמות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה · וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם : ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך : כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים : אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד : ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן : יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא : יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא . ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא . בריך הוא לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן : על ישראל ועל רבנן . ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באוריתא . די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן : יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן : עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן :

*) [פירוש הגון על זה תמצא בספר התיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג] . **) [בסיומא דסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת השמות הללו] .

חמש עשרה נשים

א אשת אחיו מאמו בכרת ולא בעריריי. כרת עד ס' שנה ומיתה אחר ס' וקודם זמנו כרת הוא וזרעו נכרתין ולריב"א דוקא בעריריי : ד"ה אשת אחיו : דף ב

ב איילונית הוי מקח טעות ואין צריכה גט (א) אלא ספק איילונית. קטנה שלא קיבל עליו אחיו המת אפילו תהא איילונית היא מתיבמת [א]. ד"ה או : ע"ב

ג ואם ערוה [ב] היא צרתה מותרת. נתקדשה בטעות יוצאה בלא גט ובלא מיאון [ג]. ד"ה ולאי :

ד בת אשתו שנכנסה לחופה ולא נבעלה חייב על בתה ואין חייב על בת אנוסתו. ד"ה בתו : דף ג

ה צרת סוטה מותרת לאחיו של בועל. ד"ה לפי : ע"ב

ו נשים פטורות מציצית [ד] דהזמן גרמא ואסורות בכלאים. ד"ה דכתיב : דף ד

ז כסותך ולא של אחרים ושל סומא [ה] ושאין מכסה רובו. ד"ה מכדי : ע"ב

ח חוטי ציצית שוע טווי ונוזין. תוכף תכיפה אחת אינו חיבור. קשר עליון דאורייתא. ד"ה ואמר :

ט שני חוטי לבן דנוזי שרי בפשתים ודפשתים נמי ובמקום שאין תכלת אסירי. ד"ה דאפילו :

י מיקל אדם כל שערות גופו (ב) דכעין תער. ד"ה שכן : דף ה

יא בעינן שמנה חוטין שליש גדיל ושני שלישי ענף. ד"ה גדילים : ע"ב

יב חוטי תכלת נמי לבדו בלא פשתן ולא שיהיו נמי ופשתן שוטים וטוין יחד. ד"ה עד :

יג אביך ואמך אומרים השקינו מים תעשה כבוד אביך וכן הנה כבוד אביך בשביל המצוה. ד"ה כולכם :

יד אפילו עיקר כבוד אב לא דחי מצוה. ד"ה שכן : דף ו

טו מכשירי מצוה שאי אפשר לעשות מערב שבת דוחין שבת כמצוה עצמה. ד"ה טעמא : ע"ב

טז כהן שהרג נפש לא ישא כפיו. ד"ה שנאמר : דף ז

[טז] חטאת מצורע ואשמו טעונין נסכים ולא שאר [ו] אשמות. ד"ה לפי :

יז החיל אין עובד כוכבים וטמא נפש מת נכנסים לשם: עזרת נשים אין טבול יום נכנס לשם. ד"ה ורא"ה : ע"ב

יח נשים אסורות ליתן מוך באותו מקום לפני תשמיש (ג) אלא אחר תשמיש. ד"ה שלש : דף יב ע"ב

יט עד רוב שנותיה יכולה למאן אם לא הביאה שערות אפילו בעל אם פירש שלא בעל לשם קידושין : ד"ה (ואפילו) [אחר] :

כ תוך י"ב שנים כלפני זמן אפילו הביאה סימנין. ד"ה רב זביד : דף יג

[כ] לא תתגודדו. חבורה על מת אסור דרך שריטה ועל ת"ח מותר לחבול. ד"ה דאמר : ע"ב

כא כל שאינו מחויב בדבר אין מוציא אחרים ידי חובתם. ד"ה כי : דף יד

כב הכפרים היו קורין בעירן המגילה: לא שייך לא תתגודדו בב' ב"ד בב' עיירות [ז] להיות חלוקין במנהגם. בא"ד :

[כב] הלכה כר' שמעון במוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור ואסור בהדליקו הנר באותו שבת. ד"ה לא :

כג סופה להטפית חיבור לענין השקה ולא למקוה אלא כשפופרת הנוד. ד"ה עירוב : דף טו

כד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר[ח]. ד"ה קסבר : דף טז ע"ב

[כד] שפחה ועובדת כוכבים ולדה כמותה. ד"ה עובד כוכבים :

כיצד אשת אחיו

כה שומרת יבם שנשא אחיו אחותה או קדשה קודם נפילה אין צריך להמתין עד שיכנוס היבם. ד"ה שומרת : דף יח ע"ב

כו אשת חמיו אסורה מפני מראית העין וכן ב' הורגין אבל בפרק משוח (דף מג:) מתיר שני הורגין. ד"ה ומותר : דף כא

כז אשת אחי אבי אביו ואחות אבי אביו אסורה וכן אחות אם אמו. ד"ה אמימר : ע"ב

כח גר מותר [ט]באחות אביו. עריות מצד האם אסורה. אחין מן האב יעידו ולא מן האם [י] (ד). ד"ה ערוה : דף כב

כט (ה) כלת בן בנו ובת בתו אסור' עד סוף כל הדורות. ד"ה שניות : שם

ל אין הבן נעשה שליח להכות ולקלל אביו כשעשה תשובה. הזכיר שם שמים לבטלה או עשה דבר שנתחייב עליו נידוי אע"פ שעשה תשובה לא יפטר. ד"ה כשעשה. ע"ב

[ל] לא תכרות להם ברית דווקא בז' אומות ולא בשאר עובדי כוכבים. לא תחנם בכל עובדי כוכבים. ד"ה הכוא : דף כג

לא מת הכהן תוך שלשים יום אשת ישראל חולצת ולא אשת כהן. ד"ה וספק : דף כד

[לא] ירושה אין חוזרת ביובל וכן היבם בנכסי אחיו. ד"ה למאי הלכתא : ע"ב

לב הנטען על השפחה מצוה לכונסה. ד"ה משום :

לג הלל גייר אותו שאמר גיירני על מנת לעשות כהן גדול דבטוח דסופו לעשות לשמים. ד"ה לא :

לד אין אשה נאסרת לבעלה אלא בקינוי וסתירה או שיראה כדרך המנאפין. קלא דבתר נישואין לא חיישינן ועל ידי קול לא מפקינן מבעלה אלא מן הנטען אפילו אמרה טמאה אני וראו דברים [כ] שקרים אין להוציאה מבעלה. ד"ה אמר : (ו)

לה נאמן לומר אכלתי חלב במזיד. הבא על הערוה פסול לעדות וכן אוכל נבלות [ל] לתאבון. מלקין על לא טובה השמועה. ד"ה ואין : דף כה ע"ב

לו דן את הדין וכו' והעדים שהעידו מותרין ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור וכו'. ד"ה לא :

לז נתגרשה כמה פעמים רשאה לישא. ד"ה אגירושין: דף כו

ארבעה אחין

לח אין נקראת חלוצה פסולה לענין חוזר במקום שאסור לייבם אלא היכא שנקלטה הזיקה וכמו אחות זקוקה ואחות חלוצה ובעלת גט ובעלת מאמר : ד"ה וחלוצה : ע"ב

לט בידי אדם אפשר לנמלם ואף בידי שמים[מ]. ד"ה לא. דף כח

מ נערה מאורסה שמת אביה או בוגרת אין בעלה מפר. ד"ה אביה : דף כט ע"ב

מא הוציא עליו חתימת ידו גובה מנכסים בני חורין. ד"ה כתב : דף ל ע"ב

מב אחי יבם זרק לאשתו ספק גירושין ומת צרתה מותרת לשוק. נולד בדבר ספק איסור הותר אחרי כן כשהיה בחזקת היתר. ספק דרוסה חיישינן. ד"ה אשה :

מג נ"ע כתב בכתב ידו ואין עליו עדים אי מהני בקידושין. ד"ה למעוטי : דף לא ע"ב

מד נוהגין לשלוח עדותן בכתב ידם לבית דין (ז). ד"ה דחזו :

מה עדים יכולין להעיד כך וכך ראינו בשטר או ראינו עדות שנתקבלה בבית דין. בא"ד :

מו עשה מאמר ביבמתו אין נותן לה גט לכתחלה למאמרו ולא לזיקתו. ד"ה גט : דף לב

מז אין קוברין רשע אצל צדיק. ד"ה (לקוברו) [בין] : דף לג ע"ב

מח אין יכול לקדש ולא לעשות שליח בקטנות שיחול כשיגדיל. ד"ה מתוך :

[מח] (ח)אשה ששהתה י' שנים יולדת כשדעתה לינשא[*מ]. דין זה בגמ' ע"ב :

מט גר וגיורת שנתגיירו יחד צריכין להמתין ג' חדשים. ד"ה חוץ : דף לה

החולץ

נ אם חלץ תוך ג' חדשים אין צריכה חליצה אחרת. שלא בשעת וסתה אנוס הוא. ד"ה ונמצאת : ע"ב

נא אינה לשתיקה אלא לבסוף. נשא ונתן ביום אידם [נ] אסור. ד"ה הלכתא : דף לו

נב אם אמר על מי שראוי ליורשו יירשני דבריו קיימין במקום בנים [ס]. ד"ה משום :

נג קידש מינקת (ט) ומעוברת חבירו צריך לגרשה ואפילו הוא כהן. ד"ה ולא : ע"ב

נד מת תוך שלשים הוי נפל אפילו נפל מן הגג. נפל למים שאין להן סוף אשתו אסורה. גוסס אין מעידין עליו להשיא אשתו ספק בן ז' או בן ט' שניהם מתהלכים עליו. ד"ה הא :

נה הלכה כרבי מאיר בגזירותיו ולא בקנסותיו. ד"ה מי : דף לז

נו חתן שפירסה אשתו מהו אם ישן בין אנשים והיא כו'. ד"ה יהודי : ע"ב

נז ספק ויבם בנכסי מיתנא לכ"ע חולקין שאין זה מוחזק יותר מזה. ד"ה וממון :

נח היכא דשייך לומר אי שתקת (י) ואי לא מהדרינן למריה שלא יטול כלום. ד"ה דאמר :
מי שודאי במקצת נכסים לא הוי מטעם זה מוחזק בכל נכסים. ד"ה הוי : דף לח

נט שומרת יבם שמתה מדוניא הויא בחזקת יורשי הבעל. אין לאשה בנכסי בעלה עד אחר חליצה. אין אדם מוריש ממון שחייב עליו שבועה לבניו. ייחד מטלטלי ואיתנהו בעינייהו [ע] נוטלת בלא שבועה. ד"ה ובית הלל :

ס נשואה הוי ידו כיד אשתו. ד"ה (וספק) [אע"ג]: דף לט

סא מכר המת נכסיו ויש ליבם בני חורין טורפת מהן. גירשה היבם ואחר כן נשתדפו שדות המת אינה גובה מבני חורין דיבם. ד"ה אשה :

סב לרש"י אם אין רוצה לייבם כופין אותו לחלוץ ור"ת פירש אין כופין ליבם אפי' כונן למצוה כופין לחליצה [פ] דמצות חליצה קודמת. ד"ה אמר רב : ע"ב

סג אין צריכין [צ] ב"ד לראות הרוק על הארץ אלא לצאת הרוק מפיה. הוא ארוך והיא גוצא וקלטתו הרוח סגי בהכי. ד"ה דמתחזיא :

סד בלילתו רכה כעין סופגנין והדר אפייה הוי לחם עוני אבל לא בלילתו קשה. ד"ה כיון : דף מ

סה גזרו שניות בחלוצה. ד"ה [ק] ש"מ : ע"ב

סו לרש"י דרך החולצת להוליך קרובתה עמה [ד"ה הך]: דף מא

סז עמד בדין וברח מחמת ממון או מרדין ביזונית מש"ל יבם או אם חלה אחר העמדה בדין ודוקא נתרצה ליבום וברח אבל לא נתרצה אלא לחלוץ לא ודוקא ברח. ד"ה עמד : ע"ב

סח חלץ אחר שלשה אין צריכה להמתין ג' חדשים. אבל מת היבם צריכה להמתין שלשה חדשים. ד"ה לאחר : דף מב

סט גר מותר בגיורת. ד"ה גר :

ע אחר בעלה צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו ויום שנתארסה בו [ר] עד ג' ימים כדי קליטה :

עא גרושה מינקת צריכה להמתין שלשה חדשים. ד"ה סתם.

עב כל הנשים יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מאלמנה לרבי יוסי מ"מ הלכה דכולן צריכות להמתין ג' חדשים. ד"ה רבי יוסי : ע"ב

עג סתם ואחר כך מחלוקת הוי סתמא כרבים לגבי יחיד. ד"ה סתם :

עד לגיהוץ ותספורת שלשים יום אחד זקנו ואחד שערות ראשו וכל שער שבו. ד"ה במקום : דף מג

עה אבל אסור לכבס כסותו במים תוך (שלשים)[שבעה] גיהוץ אסור ל' יום וגיהוץ לדידן שרי. ד"ה שמותר :

עו אפילו בתשעה באב מותר לארס [ש]. ד"ה מאי :

עז בשבוע שחל תשעה באב ממעטין בבנין שמחה ובנבוי משא ומתן ולא אסור ארבי חופה ד"ה מלישא :

עח אסור לארס תוך שלשים יום. אחר שלשים מותר לישא אפילו מת אביו ואמו ואפי' קיים פריה ורביה ואם יש לו בנים קטנים מותר לכנוס אחר ז' [ת]אסור לכנוס לבית שמחה תוך שלשים ובאביו ואמו שנים עשר חדשים אא"כ שמחה של מצוה. ד"ה שאני : ע"ב

עט אין בודקין אחר נושא אשה אלא מי שמשיא בתו לכהן העובד על גבי המזבח. ד"ה זיל איטמר : דף מה

פ עבד מותר בעובדת כוכבים. ד"ה אטבלה : ע"ב

פא אשה אינה מעידה ולא דנה. שלשה אנשים צריך הגר בשעת קבלת מצות ולא בשעת טבילה אך מצוה היא לכתחלה וכן להטביל ביום. ד"ה מי לא :

פב דבר שנאכל כמו שהוא חי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. ביצה יש בו משום בישולי עובדי כוכבים וכן בשר מלוח ומותר לטלטלו בשבת. ד"ה רבי יוחנן : דף מו

פג טבילה שלפני הזאה אפילו בלילה ושלאחריה ביום. מקבלין גרים בזה"ז *). ד"ה דאין הזאה : ע"ב

פד נכרת כל הגיד סגי בטבילה. גר שנתגייר מהול צריך להטיף דם ברית ולא קטן לס"ג (כ). ד"ה דרבי יוסי :

פה נאמן לומר על הקטן שהוא בכור ונאמן לומר בני זה ממזר הוא. ד"ה כך נאמן : דף מז

[פה] גר שאמר נתגיירתי בינו לבין עצמי אינו נאמן לפסול בניו. אך הוא אסור בבת ישראל. ד"ה ואין עדות :

פו מילה קודם טבילה : ד"ה מטבילין ע"ב

פז טבילת נדה מן התורה דכתיב במי נדה. ד"ה במקום :

פח עבד צריך טבילה כשמשתחרר ולא סגי בטבילה לשם עבדות טבילת שחרור היא קודם לגט. ד"ה שם :

פט ודאי חליצה אין חילוק בין נדה לטהרות אבל בספק חליצה יש חילוק. ד"ה וכל :

[פט] אין מלין גר בע"כ. ד"ה אלא : דף מח

צ לגלח בית השחי ובית הערוה אף במספרים אסור ושאר הגוף שרי במספרים ולרפואה הכל מותר לגלח כל הגוף מראשו ועד רגליו. ד"ה לא עשה :

צא גר תושב אין מוזהר על השבת ולצורך ישראל אסור לעשות מלאכה. ד"ה זה : ע"ב

צב עשה מאהבת המקום ויראתו שניהן טובים ומאהבת אדם ויראתו שניהם רעים או מאהבת שכר נגד המקום שאם לא יבא תוהא עליו[א]. ד"ה שאין :

צג אין ממזר אלא מחייבי כריתות. ד"ה שמעון התימני : דף מט

[צג] פר"ת דמסוטה הוי ממזר מדרבנן. ד"ה סוטה: ע"ב

צד הדורות נולדין באותו זמן ובאותו פרק שנגזר עליהן ולא קודם. ד"ה תדע : דף נ

רבן גמליאל

צה בעד אחד אין אשה נאסרת אלא בקינוי וסתירה (אך) [או] בשני עדים. ד"ה אי ביאה : דף נא ע"ב

צו יש לנדות המצער שליח רבנן. ד"ה דמתפקר : דף נב

צז נהגו חתן דר בבית חמיו. ד"ה סדר בבית חמיו :

צח ארוסה שכתב בגט זמן דלאחר נישואין מותר לגרש בו לכתחלה ואם זמן דקודם נישואין פסול לגרשה נתגרשה בגט ישן תינשא. ד"ה לכשתכנסנה :

צט אין תנאי בחליצה ומותרת לינשא לשוק. ד"ה רבינא : דף נג

הבא על יבמתו

ק אין יבמה נקנית אלא בבא עליה בקישוי. ד"ה שאנסוהו : דף נג ע"ב

קא אין חייב למסור עצמו אלא כשעושה מעשה לאפוקי אם אמר לו הנח לזרוק עצמך על תינוק. ד"ה אין אונס :

קב קונה אשה בהערה אם פירש מיד או שמפרש שיקננה בכך. ד"ה אשה : דף נה ע"ב

קג אין ראוי להתעבר בהערה אלא בגמר למ"ד הערה זו הכנסת עטרה. ד"ה אינו :

קד ע"י ביאה גרועה כעין שוגג ואונס לא אכלה בתרומה ולא יורשה ומיטמא לה ומיפר נדריה ודוקא הערה קונה לכל דבר. ד"ה לדברים : דף נו

קה התחילתה באונס וסופה ברצון מותרת לבעלה. ד"ה ולאי זו זו : ע"ב

קו אירס בוגרת או קטנה ובגרה ואחר כך נתמנה כהן גדול מותרת (לכהונה) [להכנס]. ד"ה הא לא : דף נט

קז פנוי הבא על פנויה לא עשאה זונה. ד"ה ורב : ע"ב

קח צריכין כהנים ליזהר מקברי עובדי כוכבים. מדורות עובדי כוכבים בחוצה לארץ טהורים. ד"ה ממגע : דף סא

קט נתגיירה פחותה מבת ג' אסורה לכהן דגיורת אפי' לא זינתה אסורה לו. ד"ה אין זונה :

*) באתרא דשרי מדינא דמלכותא.

קי רבקה היתה בת י"ד כשנשאת ליצחק יצחק בן ל"ז כשנעקד. ד"ה וכן : ע"ב

קיא אפילו יש לו בנים מצוה לישא אשה בת בנים אם אין צריך למכור ס"ת לזה (ל). ד"ה נפקא :

קיב יש לו בן ובת או בן ובן הבת פטור מפריה ורביה ד"ה וכ"ש : דף סב ע"ב

קיג כשרוצה לצאת לדרך יפקוד אשתו וידבר על לבה אפילו היא נדה אך לא יבא עליה סמוך לוסתה. ד"ה חייב :

קיד להשיא בנים סמוך לפירקן בקטנותן. ד"ה סמוך :

קטו נושא בת אחותו שהיא בת מזלו וה"ה בת אחיו[ב]. ד"ה והנושא :

קטז כששואלין מה מן העני ואחד מלווהו ואם לא היה מלווהו היו פוטרין אותו עליו נאמר ומלאוהו לעשות וגו' אבל להלוותו לקנות בו תבואה מצוה. ד"ה המלוה : דף סג

קיז האומר איני זן ואיני מפרנס כופין ויוציא ויתן כתובה וכופין את הגדול לפטור יבמתו ואין כופין אלא היכא דמפרש להדיא דכופין אלא אומרים לו חכמים חייבך להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריין ואין כופין בשוטי. ד"ה יוציא : דף סד

קיח בלא מחמת טענה כופין ונותן כתובה וכן כל היכא דתני כופין להוציא. רבינו גרשון כתב דמוכה שחין אין לה כתובה ור"י דחה ראיותיו. ד"ה יוציא :

קיט אין דרך להינשא למי שיש לו אשה. ד"ה דעתאי : [דף סד ע"ב]

קכ כל זמן שלא הוחזקה אשה שאינה בת בנים יש לה כתובה. ד"ה תצא : דף סה

קכא ניסת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה לאחר ובלא הכיר בה דבהכיר בה יש לה כתובה. בא"ד:

קכב דברים שבינו לבינה היא נאמנת כיון דבלא מחמת טענה ואם טענה שאינו יכול לזקק היא נאמנת. האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת. אומרת גלוי לשמים שאינו יורה כחץ יעשו סעודה ויפייסו ויתפללו לשמים. ד"ה שבינו :

קכג בלא מחמת טענה נותן כתובה ותוספת. היא אומרת שאינו יכול לזקק והוא אומר בעיעתה גורמת כשתובעת כתובה אינה נאמנת אם הודה אחרי כן הבעל יתן גט וכתובה ולא תוספת ויחזיר נדונייתה שהכניסה ולא נדוניות גדולות שכותבין לכבוד הכלה אבל אם יכול להכניס עטרה ולא יותר יש לה תוספת. אם אין יכול לבועלה שרחמה צר המתין ג' שנים ימתין עוד שנה וכן בקישוי אין למהר לסתור בניינה כי רחמי שדי מרובין. ד"ה כי הא : ע"ב

אלמנה

קכד אסור לישראל להאכיל בהמתו תרומה וכן להדליק ולהסיק ובכל הנאת כילוי אבל בהנאה מותרת לישראל. ד"ה לא יאכילנה : דף סו ע"ב

קכה שוכר כנושא שכר. ד"ה דמחייב :

קכו אסור להשכיר פרתו לומר אם תכחש או יוזלו פרות תחזיר דמיה. ד"ה אבל :

קכז בעל שמכר נכסי אשתו אין כאן מקח כלל והוא עצמו יוציא מן הלקוחות. בן שמכר נכסי אמו ומתה אין יכול להוציא מלקוחות. ד"ה הבעל :

קכח עובר פוסל את אמו מלאכול בתרומה ואינו מאכילה. ד"ה פוסל : דף סז

קכט זר בן כהן או ממזר מאכיל את אמו. ד"ה למאי נ"מ :

קל מעשה ידי עבדים הוא של העובר ולא לבני משפחה. ד"ה חולקין :

[קל] אין חולקין תוך ג' אפי' ידוע שאינה מעוברת. ד"ה אין חוששין : ע"ב

קלא מזון האשה והבנות ממקרקעי ולא ממטלטלי. ד"ה מועטים :

קלב החזיקו הבנות בנכסים מועטים ושוב מכרום הבנים מה שמכרו מכרו. ד"ה שקדמו :

קלג דמי המכירה הן של הבנים. ד"ה מה שמכרו :

קלד ביאת בן ט' ביבמה כמאמר. לא בעי כוונה ביבמה. ד"ה קניא ליה : דף סח

קלה אם ידוע דהשתא בן ט' וספק היה בשעת ביאה לא מוקמי ליה בחזקת קטן כיון דהשתא ודאי בן ט' כשבא על ישראלית ופוסלה אם הוא פסול. ד"ה רישא :

הערל

קלו אחותו תמה ממתינין (מ) לו ל' [ג] יום למול. טומטום (נ) אין חייב לקרוע ולמול. ד"ה הערל : דף ע

קלז נדרים אין חלין על דבר שאין בו ממש. ד"ה שאני נהנה : דף עא

קלח הולכין בנדרים אחר לשון בני אדם כשידוע שחלוק על לשון תורה. ד"ה והני :

קלט מעשר שני אין לוקחין בהן עבדים קרקעות ובהמה טמאה ומדרבנן אפי' מלבושין. ד"ה נכסי כהן : דף עג

קמ תרומה נותנה לכהן והכהן שומרה כל זמן שירצה אף אחר הביעור מעשר שני וביכורים יבערם מן העולם אם לא הביאו לירושלים שורפו. פי"ט רביעי ושביעי היה הביעור נותן תרומה ותרומת מעשר ומעשר ראשון לבעלים מעשר שני וביכורים מתבערין בכל מקום. ד"ה ומייבים :

קמא גיורת פחותה מבת שלש אסורה לכהן : [ד] [ד"ז גמרא דף ס' ע"ב] :

קמב פצוע דכא אפי' ניקב ביצה אחת. ד"ה ניקבו : דף עה

הגהות

[א] בתוס' כ"כ לר"מ אבל לדידן דקיי"ל כרבנן בכל ענין מתייבמת : [ב] בצרת בתו איילונית קי"ל כרבא דשרי אפי' הכיר בה ונראה דזה קאי אנתקדשה בטעות וכצ"ל נתקדשה כו' מיאון ואם ערוה היא צרתה מותרת : [ג] בתוס' כ' אליבא דר"י ושמואל. ואנן קי"ל דהמקדש ע"ת ובעל צריכה הימנו גט : [ד] עי' תוס' שבת כ"ה ב' ד"ה גזירה וש"מ : [ה] בתוס' ע"ס וצ"ל לרבות כסות סומא וכמ"ש בגליון : [ו] חטאות ואשמות כצ"ל ומתני' היא במנחות ד' צ' ב' וש"מ : [ז] בתוס' כ' אפי' לאביי אבל לדידן דקי"ל כרבא אפי' בעיר אחד : [ח] בתוס' כ' אליבא דר"י ולדידן גמ' ערוכה היא לקמן מ"ה ב' ועי' תוס' לקמן מ"ט א' ד"ה שמעון : [ט] ע"ל סי' קפה : [י] בתוס' כ' אליבא דר"ל ואנן קי"ל כאמימר : [כ] ע"ס כאן עי' היטב בפנים : [ל] בתוס' כ' לרבא. ולדידן דקי"ל כאביי דאיפסיק הלכתא כוותיה אף להכעיס פסול : [מ] בתוס' כתב ובי"ש נמי משמע לרבא כו'. ועי' בתוס' עירובין ה' ב' וסוכה ט"ו ב' וחולין כ"ח ב' ובכורות י"ז ב' ופ"ת שם ושם ושם : [*מ] בדפוס וויניציאה איתא כאן מ"ש לקמן בסי' קי"ט. אין דרך להנשא למי שי"ל אשה וכנ"ל : [נ] ר"ל בג"י לפניהם ולאחריהם אבל בי"א אף לר"ל אסור כמ"ש בע"ז ו' ב' : [ס] ד"ה ואמר ע"ב כנ"ל : [ע] בתוס' נקטי מילתא דפסיקא לכ"ע אבל לדידן איפסיקא הלכתא בכתובות כ"ה א' דאפי' ליתנהו בעינייהו ואולי צ"ל וליתנהו במקום ואיתנהו : [פ] בסתם ב"א שאינם מכוונים למצוה : [צ] ע"ל ס"פ מצות חליצה : [ק] ד"ה וליתני כצ"ל ומפורש בגמ' כאן : [ר] עי' תוס' ל"ז א' ד"ה רוב דא"צ להמתין עוד ג"י כדי קליטה ואולי כצ"ל כאן ואפשר שהי' לפני בעל פ"ת איזה ת"י שכ' דבאמת צריכה להמתין עוד ג"י ומ"ש כאן עד צ"ל ועוד [וכדפוס וויניציאה הגירסא ולא עוד ג' ימים וכצ"ל] : [ש] ד"ה שאני ע"ב : [ת] נשמט כאן דין אם א"ל בנים ועי' פ"ת מ"ק סי' קל וכתובות סי' יב : [א] ומיראת שונאים : [ב] ע"ל סי' קפה : [ג] אנן קי"ל כגמ' דידן דף ע"א ובשבת קל"ז א' דממתינין רק שבעה : [ד] ד"ה ושפחה בנות : דף עד ע"ב :

נוסחאות כ"י

(א) ואפי' מדרבנן : (ב) כעין תער : (ג) אם לא קטנה ומעוברת ומניקה : (ד) אין שניות בגרים : (ה) שניות לעריות אם אמו אם אביו אשת אבי אביו ואין להם הפסק אשת אבי אמו אשת אחי האם מן האב ומן האם ויש להם הפסק כלת בנו (בת בתו ובת בנו) [כלת בתו] אם חמותו ואם חמיו : (ו) המביא גט ממ"י לאשה מותר לכונסה ומעדה"י והאומר בפ"נ וכפ"נ או שהעיד על בעלה שמת או שאומר הרגתיו לא ישא את אשתו : (ז) כשהעדים רחוקים ולא קרינן מפיהם ולא מפי כתבם וי"א אינם יכולים : (ח) יכול לשמש שלא כדרכה בלא הוצאת זרע ובאקראי נמי שרי : כל מה שרוצה לעשות באשתו עושה: (ט) או מעוברת : (י) אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא למריה לא יטול כלום : (כ) קטן שנולד מהול (אין צריך) אין מחללין [עליו] את השבת ואין מברכין : (ל) אבל אסור לעמוד בלא אשה אפי' קיים פו"ר : (מ) ממתינים לו למולו : (נ) טומטום חייבים לקורעו ולמולו [ואולי חסר תי' אין] :

קמג פצוע דכא וכרות שפכה בידי שמים כשר נכרת ביצה אחת מוליד וכשר אם השמיה שלימה וטוב להזהיר לרופאין לחתוך של שמאל: ד"ה שאין:

קמד נשים המסוללות א בזו פסולות אף לכהן הדיוט[ס]. ד"ה המסוללות: דף עו

קמה ת"ח שאמר דבר קודם המעשה שומעין לו דווקא מיהו אם הדבר אינו נוגע בעצמו שומעין לו אף אחר המעשה. ד"ה אם: דף עז

קמו בגופו חוזן אפי' מיעוט שאין מקפיד[ו].ד"ה רובו: דף עח

קמז פצוע דכא מותר בגיורת. [ז] ד"ה נתינים: דף עט

קמח לא קרי התראת ספק בספק קטן כשנודע אחרי כן שהיה גדול בשעת התראה. ד"ה נעשה: דף פ

קמט בן (ס)שלשים אסור בשבת לטלטלו אפי' גמרו סימנין דאין יוצא מתורת נפל אלא על ידי עשרים. ד"ה והא:

קנ סתם ולדות אין יוצאין מתורת נפל אלא בשלשים יום: [ח] בא"ד

קנא (ע)לא הביא שערות עד רוב שנותיו הוי גדול וסרים ודאי וקודם לכן הוא קטן ויש לו דין בן ט' מעשרים ועד רוב שנותיו ואם הביא שערות מכ' ועד קודם רוב שנותיו הוי גדול ולא סריס(פ). ד"ה עד: ע"ב

קנב שערות בזקן אין מועילין לדין הבאת שתי שערות ואין חשוב זקן בהבאת שם ב' שערות אלא אם כן נתמלא זקנו מה שהביא אחר כ' שככר הוא סרים אין בכך כלום. ד"ה דהביא:

קנג יוליך הנאה ליס המלח היינו שאין ממצות האיסור בעין או ביין נסך דאסור בשתיה ואינו נהנה מגוף האיסור אלא למכור והא דלא אמר ימכרו באיסור הנאה חוץ מדמי איסור שבו דחיישינן שמא ימכור אחרי כן לישראל. ד"ה כולן ידלקו: דף פא ע"ב

קנד כבשים שהם קטנים לא חשיבי דבר שבמנין כמו שור נסקל גדול. ד"ה ר"י:

קנה חתיכה הראוי להתכבד היינו כשאחר הביטול ראויה להתכבד אבל חטאת בטלה אחר שתתבטל אין ראויה כי הכהנים אין מחזיקין טובות זה לזה ד"ה דברי הכל:

קנו מין במינו לא בטיל בדבר לא שמתערב אלא בדבר יבש [ט]. ד"ה ר"י: דף פב

[קנו] י"כ לבור קמא קמא בטיל עד ס' אבל אם אין ס' בהיתר לאו. ד"ה אמר ר"י: ע"ב

קנז דיינינן דינא דגרמי. המסכך גפנו על תבואת חבירו לא קידש. ד"ה קידש: דף פג

קנח אין אדם אוסר דבר שאינו שלו על ידי מחשבה אבל נותן חלב לקדירת חבירו אסורה. הרואה ירק בכרם ואמר כשאגיע שם אלקטני והוסיף מותר כשאחזור אלקטנו אסור. ד"ה אין אדם: ע"ב

יש מותרות

קנט נשים שלוו קודם שפסקו להם בית דין אין הבעל חייב לשלם. ד"ה ולותה: דף פה

קס (ג) אלמנה לכהן גדול כשנשבית משלם הבעל הפירות לפדותה בכן משא"כ בשניה דלא משלם כלל. ד"ה אלמנה:

האשה רבה

קסא צריך עיון אם אמר לא אכלתי חלב לא שוגג ולא מזיד אם הוא נאמן במקום העדים ד"ה ומה אם: דף פח

קסב שתיקה כהודאה דמיא פירוש שניכר ורגלים לדבר אבל לא דחשיב כמודה אם אמר ליה אשתך זינתה. ד"ה דשתיקה:

קסג קונמות דאסר אכ"ע יש להן פדיון [י] כמו הקדש. ד"ה אי קסבר:

קסד שנים אומרים מת וכל העולם אומרים שהוא חי פשיטא דתנא. ד"ה אתא:

קסה כותבין בכתובה כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא. ד"ה מאי טעמא: דף פט

קסו תרם מן הרעה על היפה אפי' במזיד א"צ לחזור ולתרום אבל מן הטמא יחזור ויתרום. ד"ה אין תורמין:

קסז ניסת על פי ב"ד (ק) ובא בעלה אף כי אין זכאי במציאתה[כ]כלל אם מתה יורשה(ר).במת מצוה ויש שם ישראל וכהן יטמא ישראל ולא הכהן.ד"ה כיון: ע"ב

קסח לא שייך קם ליה בדרבה מיניה במילי דבר כפרה רצה כהן למחול על תרומה שאכל הזר [בשוגג] אינו רשאי אפי' אכל תרומת עצמו מפריש עליו קרן. ד"ה אכל תרומה: דף צ

קסט מדמברכי להתעטף בציצית אם כן בשעת עיטוף היא המצוה. ציצית חובת גברא. ד"ה כולהו: ע"ב

קע אשת ישראל שאנסה פסולה לכהונה. ד"ה היתה:

קעא סופר כותב כתובה ושולחה לעיר שבה החתן וכותב שם אותה העיר. גיטין מאוחרין כשרים כשהעדים והסופר באותה עיר בזמן הכתוב בגט. ד"ה היה במזרח: דף צא ע"ב

קעב שינה שמו שהיו לו ב' שמות וכתב שם יהודה בגליל פסול. ד"ה ת"ש [שינה]:

קעג לא חיישינן לכתוב מקום עמידתו אלא מקום עיקר דירתו. ד"ה שם עירו:

קעד לא חיישינן לשום קול דבתר נישואין. ד"ה כל: דף צב

קעה מיבמה לשוק הוי ממזר ואלא אפילו יש לה בנים. ד"ה אבל:

קעו אשה שלא ידעה שהיה לה יבם ונתקדשה מותרת למקדש אחר חליצת יבם. ד"ה נותן: ע"ב

קעז העדפה ע"י הדחק לאשה [ל] וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והוי דברים בינו לבינה. ד"ה רבי עקיבא: דף צג

קעח קנין כסף שהוא בעין קונה אחר שלשים וכן שטר שהוא ברבות קונה בסוף שלשים קנה בלא מעכשיו וכן משיכה [מ] כשהפרה באגם אפי' יצאת מן אגם תוך שלשים וחזרה שם בסוף שלשים וחזקה וחליפין לא מהני לקנות לגמרי. ד"ה קנויה לך:

קעט בעי"ט ושבת שרי לתרום שלא מן המוקף. ד"ה הלא: ע"ב

קפ עד אחד נאמן לומר מת בעלה להתייבם וכן היא עצמה אבל אינה נאמנת לומר מת בני ואח"כ בעלי להתייבם. ד"ה עד אחד:

קפא גדולה שנאת סוטה מאהבת אוסב. ד"ה כי: דף צד

קפב אשה נאמנת לומר מת בעלי ואח"כ בני ליצא לשוק. בא"ד:

קפג אין [נ] נאמנת לומר מתה אחותה שתכנס לביתה. ד"ה וליטעמיך:

נושאין

קפד גר אסור באחותו שנולדה [ס]כהיותו עובד כוכבים כשהורתו שלא בקדושה. הורתו בקדושה מותר באחותו שנולדה כהיותו עובד כוכבים. ד"ה נשא: דף צח

קפה גר אסור באשת אב ולכתחלה אסור באחות אב. ד"ה אשת אביו: ע"ב

קפו אסור באשה ואחותה מן האם ואשה ובת בתה אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב אינו מוציא וצ"ע לכתחלה (ש). ד"ה אשה:

קפז מלוה על פה גובה מיתמי אשה גובה כתובתה ממטלטלי דיתמי ומטלטלי דמתנת שכיב מרע ולא ממתנת בריא. ד"ה כתב: דף צט

קפח מותר לישא אשת בן אחיו בת אחיו אינה מצוה כל כך. ד"ה ספק:

קפט קטן היודע לישא כפיו חולקין לו תרומה. ד"ה אלו הן: ע"ב

מצות חליצה

קצ סומא באחת מעיניו כשר לחליצה. ד"ה ש"מ: דף קא ע"ב

קצא גר שאין אמו מישראל כשר לדון דיני ממונות בלא כפייה ולחליצת גרים פסול [ע]. ד"ה והנא:

קצב שטרא ריע לא יוכל בעל השטר לגבות בלא שבועה ומרעינא שטרא אפומיה אפי' הוא קרוב או אם כתב כן בשטר נאמנות שמאמינו שלא פרעו כשבע וגובה: ד"ה מרעגא:

קצג גר דן את חבירו דיני ממונות ואם אמו מישראל דן את ישראל [פ]. ד"ה לענין: דף קב

קצד אם (ת) אביו ישראל דן אפילו חליצה וכן לענין יחס כהונה סגי באביו [צ] ישראל. בא"ד:

קצה אינו מרופט כל כך כשר לחלוץ דיעבד. ד"ה גזירה:

קצו קושרו עד שיהא יכול להלוך בו מאליו. נהגו לקשור בקשר גמור היטב מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקבו(א)בימין וגוררתו בשמאל התרה וחליצה בימין. גידמת חולצת בשיניה לא מיפסל אם לא חלצה בימין. ד"ה ולעג:

קצז בעינן שנדע שמתכוונין לחליצה. ד"ה ודקתני: ע"ב

קצח מנעל צריך שיהא מעור בהמה טהורה ואין להקפיד אם חלץ בעור בהמה טמאה. ד"ה ולנעלך:

קצט ליכא עיכובא בחליצה מיושב. (קריאה) [קריעה] מעומד. ד"ה בין עומד: דף קג

ר רגלו הפוכה אינו חולץ (ב)דצריך למידחסיה לכרעיה. קיטע לא חליץ אם נפסק רגלו יש לקשור רצועות מארכובה ולמטה. ד"ה מאן:

רא אין חייב למסור עצמו כשאינו עושה מעשה והוא קרקע עולם. ד"ה והא:

רב אין קרוי מנעל אלא כשחופה רוב הרגל אבל חליצה סגי בשמיטת רוב עקב. ד"ה שאין: ע"ב

רג חכמה יראה ענוה שקולין אך ענוה גדולה מכולן: ד"ה המסוליים:

רד מצורע מטמא בבית אפילו לא ישב והתם אילן דווקא בישב ומת מטמא אפילו עובר ומת מטמא בבית אחר בשים פתח פתוח ומצורע דווקא באותו בית: ד"ה כיון:

רה עבודת כוכבים של עובד כוכבים סגי בביטול ולא של ישראל ואחר ביטול נמי לכתחלה [ק]לא דמאים: ד"ה סנדל:

רו שוטה לאו בר חליצה הוא גט כותב חרש שוטה וקטן וגדול עומד על גביו וגבי שחיטה לא חשיב כוונה [ר] כעומד על גביו. ד"ה והא: דף קד ע"ב

רז גמילות חסדים מעט מועילין להציל מחבלו של משיח ולא מגזירת בני עלי. ד"ה רבא. דף קה:

רח ת"ח שיצא לצורך העם יש לו לקצר דרכו כל יכולתו תלמידי חכמים בזמן שהצבור צריך להן מפסיעין על ראשי עם יצא לצורך עם נכנס ויושב במקומו. ד"ה מי: ע"ב

רט קטנה לא חלצה ובעיא בדיקה. ד"ה רבא:

רי אין צריך חמשה לכתחלה אלא לפרסומי מילתא. ד"ה לכתחלה

ריא תובע דבר גדול במקום שלוקחין מעט אין לו אלא שכרו אבל כשלוקחין דבר גדול התם אין יכול לומר משטה אני בך ואע"פ שלא הוציא כלום עליו. ד"ה אין לו: דף קו

ריב אין חולצין אלא אם כן מכירין דחיישינן לב"ד טועין שיביאו על ידי עדים ויאמרו שלא עשו כ"א בהכרה. ד"ה לפיכך:

ריג לא יפסיק בלא אבה. לא אבה בלא וי"ו וכן לא אבה ה' השחיתך וישראל לא אבה לי. ד"ה מודה רבא: ע"ב

ריד מצוה שיגיע הרוק לארץ. ד"ה עד:

בית שמאי

רטו אכל זמורות וגוף הקרקע בנכסי אשתו קטנה לא ישלם וכן ממאנת אפילו מה שאכל שלא כדין. ד"ה דאי אמרת: דף קז

רטז מיאנה בבעל מותרת לאביו נתן לה גט אסורה לאביו. מיאון בשלשה [ש]. ד"ה מידי: ע"ב

ריז אין לכתוב בגיטי מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה כו'. ד"ה אתי: דף קח

ריח תבעוה לקטנה ליכנס ואמרה מחמת בני אדם שאינן מהוגנין הוי שלא לדעת ואין צריך מיאון מחמת פלוני בעלי הוי לדעתה וצריכה מיאון. ד"ה מחמת:

ריט אין לקדש יתומה עד שיביאו ראיה שהיא גדולה. ד"ה ויתרחק: דף קט

רכ אין להשיא גרים להתגייר אבל אם מתאמצין להתגייר יקבלם. ד"ה רעה: ע"ב

רכא אדם טוב מעיקרו [ת]לא יהפך להרע אם לא גרוע מעיקרו. ד"ה מ"ד אית ליה:

רכב קטנה שהביאה שערות אינה ממאנת אפי' לא בעל. ד"ה הוא:

רכג היא אומרת לא נבעלתי והוא אומר בעלתי נראה אסורה עד אחר שלשים אם לא יודו שניהם שבעל והצריך גט לכנוסה אפילו תוך שלשים אפי' שניהן מודים שלא בעל. ד"ה היא: דף קיב

חרש

רכד אפוטרופוס משעבד קרקע יתום לאשתו. ד"ה מאן: דף קיג

רכה שוטה מתגרשת על ידי אביה. ד"ה יצאה: ע"ב

רכו גונא יונק חלב בשבת משום צערא. ד"ה שבת: דף קיד

האשה שלום

רכז (ג) אין שייך מגו במקום שאין ידוע לו. ד"ה מי: דף קיד ע"ב

רכח אם ראו לטבוע מיד אחר העלאה וניכר מעיד עליו ואם שהה הרבה אינו ניכר אבל אם שהה הרבה במים אפי' אחר זמן מרובה ניכר. ד"ה ותנהו: דף קטו ע"ב

רכט אם נורת פנים שלימה הרי אפי' אחר כמה ימים אם לא נשחתו. ד"ה וקאמרי:

רל הפקיד אצלו בעדים צריך סימן מובהק ובלא עדים יכול לומר לקוחין בידי. ד"ה וכן הויין:

רלא מנא היתום סימן [א] שהפקיד אביו ביד הנפקד לא מהני. בא"ד

רלב אין אותיות נקנות במסירה. ד"ה אותיות: דף קטז

רלג דברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר אפילו מאמינין זה לזה נאמן לומר לקוחין הן. אין שטר נקנה אגב קרקע אלא שטר השייך לקרקע. הנפקד שאומר על השטר לקוח בידי מעכב הקלף או תפן כוה. בא"ד:

רלד אשה שאמרה לבעלה גירשתני אינה נאמנת כשתובעת כתובתה אלא דווקא לענין נישואין (ד). ד"ה וליהמנה:

רלה יצא לדעת אין מורידין לנכסיו בשמעו שמת. ד"ה שאין: ע"ב

רלו אחד אומר מת ואחד אומר לא מת לכתחלה לא תינשא ואפילו בזה אחר זה. ד"ה עד אחד: דף קיז ע"ב

רלז עד אמר מת ואשה אמרה לא מת לא תינשא. ד"ה אשה: דף קיח

האשה בתרא

רלח לא חיישינן למיעוט הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים פטורה מן הבכורה בשכנה כרוך אחריה. אפשר שחלב פוטר. כל שלא שהה שלשים יום באדם נפל ובבהמה שמנה ימים. הלכה כדברי המיקל באבל. ד"ה מחוורתא: דף קיט

רלט אם כל גופו שלם אפילו אין כאן (אלא) פרצוף ומוטם ופדחת ניכר ומעידין עליו וע"י עכיפת עין מעידין אפי' אחר כמה ימים וכשנחבל בפנים אין מעידין עליו אלא תוך ג' ימים ואם אין ידוע מתי נהרג יש לתלות בתוך ג' ימים. ד"ה אין מעידין: דף קכ

רם נחתך למעלה מן הארכובה וגוסס אין מעידין עליו להתירו מיד אך סופו למות. ד"ה למימרא: ע"ב

רמא צורבא מרבנן אף כי קלא אית להו לא תנשא לכתחלה ולא סמכינן ארוכא אם נפל במים שאין להם סוף כמו רוב גוססין למיתה ואין מעידין עליו. ד"ה ולא היא: דף קכא

רמב נפל ליורה יין ושמן [ב] (אין) מעידין עליו. ד"ה אמרו לו: ע"ב

רמג נפל לבור אריות אין מעידין עליו וכן מים שאין להם סוף: ירושלמי נפל לכבשן האש אין מעידין עליו ופליג אברייתא דהכא. ד"ה אין מכירין:

רמד ממשומר אין בודקין (ה) בשביעית אלא מן המופקר ודווקא ע"י שנוי. שומרי ספיחים בשביעית היינו שמודיעין לעולם וממילא נמנעין. ד"ה של: דף קכב

רמה אל יתן שלום לחבירו בלילה דווקא בשדה כעין יהושע. מזיקין שכיחין בבורות. ד"ה דחזו ליה:

רמו נמצא כתוב בשטר פלוני מת או נהרג פליגי בה אמוראי. בא"ד:

רמז כעין מסית לפי תומו חשיב כמסיח כסהיא דפונדקית. ד"ה פונדקית: ע"ב

רמח עידי נשים לא בעו דרישה וחקירה (ו). ד"ה אין בודקין:

סליק פסקי תוספות ממסכת יבמות

נוסחאות כ"י

(ס) בן ח' אסור לטלטלו: (ע) הלכתא באחד מהסימנין חשיב אם לא נתמלא זקנו או שערו לקוי: (פ) ויש לו דין קטן מעשרים ועד קודם רוב שנותיו וכו': (צ) שניה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל הכיר בה יש לה כתובה ומזומת לא הכיר בה אין לה כתובה ומזונות: (ק) אפי' בשני עדים: (ר) ואין לה כתובה ולא בלאות: (ש) אנס אשה אסור בקרובתי' לאחר מיתתה אבל לא בחייה: (ת) כתיב בגליון ס"א אמו: (א) משומטת עקב הימין וגוררתו משמאל: (ב) אינו חולץ מגידו: (ג) האשה שהלכה היא ובעלה למד"ה ואין קטטה ביניהם ואין מלחמה בעולם ובאה ואמרה מת בעלי תנשא יש קטטה או מלחמה אינה נאמנת רעב ומפולת ליסטים דינם כמלחמה וע"א אינו נאמן כשיש קטטה ביניהם: (ד) היכא דלא הוחזק בעיר כ"א אחד ששמו יוסף בן שמעון מעידין על יוסף בן שמעון שמת או על גט כשמו מתירין אותה אפי' שכיחי שיירתא: (ה) במועד בשביעית: (ו) ומשיאין ע"פ עד אחד ועד מפי עד ועד מפי אשה ואשה מפי אשה ואפי' מפי עובד כוכבים ומפי שפחה:

הגהות

[ה] [בתוס' כ"כ] לר"ה. ולית הלכתא כוותיה [כמ"ש בגמ'] יעב"ץ: [ו] לרש"י אבל דעת התוס' אינו כן ואולי ט"ס כאן וכצ"ל אפי' בגופו אין חוצץ מיעוט שא"מ וכ"ה בפ"ת עירובין סי' ה: [ז] ד"ז במתני' ע"ו א' ובקדושין ע"ג א' איפסיק הלכתא כר' יוסי: [ח] ד"ה כיון ע"ב כצ"ל: [ט] בתוס' כ"כ לר"י אבל אנן קי"ל כרבנן וכמ"ש תוס' בפסחים ל' א' וביצה ל"ה ב' ופ"ת שם ובחולין נ"ז א' ועי' פ"ת שם ואולי כ"ל כאן ג"כ לרש"י: [י] עי' נדרים ל"ה א' בר"ן ד"ה ולענין הלכה: [כ] „כלל" צ"ל „וכו'" פי' ובמעשה ידיה והפרת נדריה: [ל] בתוס' כ"כ לר"ע ואנן קי"ל כרבנן ועי' רי"ף ורא"ש פ"ה דכתובות סי' ע"ו ובר"ן שם: [מ] במעכשיו ועי' בפנים: [נ] אין ע"א נאמן כצ"ל. ובדפוס ווינציא הגירסא אין עד נאמן ובדפוס פד"מ נשמט מלת עד ובדפו"ח שבשו נאמנת. ור"ל דבתוס' כ' דה"מ לדהוי כו' אבל האמת אינו כן: [ס] מאמו בהיותה נכרית וכו' בהיותה נכרית כצ"ל: [ע] עד שיהא אביו מישראל: [פ] ד"ה גר כצ"ל: [צ] עי' בקדושין ע"ח ב' ובהגר"א אה"ע סי' קכ"ט ס"ק ח: [ק] לא יתקע לא יהלוך: [ר] אנן קי"ל כר"כ דלא בעי כוונה לשחיטה כמ"ש בחולין י"ב ב' ל"א א': [ש] לכתחלה ד"ה הלכה כצ"ל: [ת] כמוכה את הרבים ועי' ברכות כ"ט א': [א] בדפו"י שתיקן אביו. ועי' תוס' ד"ה אימור וט"ס כאן: [ב] כדפו"ח גלת אין בעגולים ויש לקיים גי' הישנה שתשמו לאית דגרסי בדברי ת"ק אין מעידין וכ"ה בירושלמי ע"ש ובתוספתא:

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

א [דף ב ע"א] **חמש** עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ^א ובת בתה ובת בנה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו [דף ב ע"ב] ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו איילונית או שמיאנו:

ב [א] **יש** שואלין אשה שהיתה נדה כשמת בעלה תיאסר להתייבם אפילו טבלה כמו אחות אשה שאינה מתייבמת אע"פ שמתה אשתו תשובה לדבריהם דלא שייך למילף נדה מאחות אשה דלא דמיא לעריות שאסורות לייבם משום קורבות ומותרות לשאר העולם אבל נדה אסורה לכל ואע"ג דלאו בת ייבום היא בעת נדתה חליצתה חליצה ולא דמי לחליצת מעוברת דלא שמה חליצה כרים לקיש לקמן בפרק החולץ (דף לה:) משום דאינה עולה ליבום [א] דשאני נדה שעומדת לטבול ולטהר כדרך כל הנשים אבל מעוברת שמא תלד ועוד דאף אם בא עליה בנדתה קנאה כדמוכח בפסחים בפרק אלו דברים (דף עב:) דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך עלה יבמתו מאי שנא דקא עביד מצוה וכו' אלמא משמע דקני לה אם בא עליה הלכך מיקריא שפיר עולה לייבום: **ג** **אך** שנמצאו איילונית [ב] מפרש בתוספ' אפי' נמצאו איילונית ^ב אחרי מיתת הבעל כי הוברר הדבר שלא היתה אשתו מעולם דקדושי טעות הוו ומשמע דאיילונית לא בעיא גיטא אפי' מדרבנן [ג] דאי בעיא גט מדרבנן לא היתה צרתה מתייבמת כדתנן במתני' (דף ב:) כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת אלמא על ידי קידושין דרבנן מיתסרא צרה וקשה מהא דאמר בפרק אלמנה ניזונית (דף ק:) הממאנת והשניה והאיילונית אין להן כתובה ומשמע כתובה הוא דלית לה הא גיטא בעיא כדדייקינן בפ' המדיר (דף עג.) גבי כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה וי"ל דבהמדיר דייק משינוי הלשון דברישא תני על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ובסיפא קתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ועוד דבפרק אלמנה לא הוה מצי למיתני אינן צריכות גט משום דקתני שניה בהדייהו [ד] ותדע דעל כרחיך אין לדקדק הא גיטא בעיא דהא ממאנת לא בעיא גט ומיהו קשה מהא דתנן בגיטין בפ' השולח (דף מו:) המוציא את אשתו משום איילונית לא יחזיר ומפרש התם משום דחיישינן לקילקולא דשמא תינשא לאחר ויהיו לה בנים ויאמר הבעל אילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל אלמא דבעיא גט ויש לומר דהתם מיירי דמוציאה משום ספק איילונית שאין הסימנים ניכרין יפה בה [ה] תדע מדקתני סיפא נשאת לאחר והיו לה בנים ואילו היתה [ו] ודאי איילונית אין לה רפואה דהא לקמן בפרק הערל (דף עט:) פליגי ר"ע ור"א בסרים חמה אם חולץ וחולצים לאשתו לפי שיש לו רפואה ובאיילונית לא אשכחן דפליגי לפי שאין לה רפואה ואע"ג דבקדש על תנאי וכנסה סתם איכא מאן דאמר בפרק המדיר (דף עג:) דבעיא גט היינו דוקא בשאר מומין דאיכא דמחיל אבל באיילונית אין אדם מוחל והוי מקח טעות ולא בעיא גט ודוקא היכא דמתברר לן בודאי שהיא איילונית על פי הסימנים האמורים לקמן בפרק הערל (דף פ:) להכיר בהן שהיא איילונית [ז] אבל אם אינה ברור צריכה גט מספק: **ד** [דף ג ע"ב] **גמ'** מנא הני מילי דתנו רבנן ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה מה תלמוד לומר לפי שנאמר יבמה יבא עליה שומע אני אפי' על אחת מכל העריות האמורות בתורה הכתוב מדבר נאמר כאן עליה ונאמר להלן יבמה יבא עליה מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא לא תקח אין לי אלא היא צרתה מנין תלמוד לומר לצרור צרת צרתה מנין תלמוד לומר לצרור ולא כתיב לצור אין לי אלא אחות אשה שאר עריות מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה לייבם אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אסורה לייבם אין לי אלא הן צרותיהן מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה לייבם צרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וכו' מכאן אמרו חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו שיהיו צרותיהן אסורות אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחיו ואסורה לייבם צרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחיו ואסורה לייבם צרתה אסורה יצאו שש עריות חמורות מאלו הואיל ואי אפשר לינשא לאחיו צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח. אזהרה שמענו עונש מנין. אמר קרא כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו וגו'. [דף י ע"א] מתני' מני ר' יהודה היא דאוסר באנוסת אביו ולהכי קתני חמש עשרה נשים ותו לא וקתני לה לאמו גבי שש עריות שצרותיהן מותרות אבל רבנן דשרו באנוסת אביו שש עשרה הן שפוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן וכן תני לוי במתני' אמו פעמים פוטרת צרתה ופעמים אינה פוטרת צרתה כיצד היתה אמו נשואה לאביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שאינה פוטרת צרתה משום דלא תפסי בה קידושין לאחיו ולא צרת ערוה היא [דף י ע"ב] היתה אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שפוטרת צרתה ואע"ג שמנו חכמים במשנתנו חמש עשרה נשים יש לך להוסיף עליהן כגון זו: [דף יא ע"א] אמר רב יהודה אמר רב צרת סוטה אסורה מאי טעמא טומאה כתיב בה כעריות. לאו דוקא אסורה דהא מחליצה פטורה כדמוכח סוגיא [ח] דפריך מסוטה דרבנן ומסוטה ספק לקמן בפרק רבי יהודה וכו' דסוטה ודאי אבל סוטה ספק בעיא חליצה כדתנן (סוטה ב.) ואם מת חולצת ולא מתייבמת ואע"ג דבסוטה ספק כתיב נמי טומאה הא מסקינן לקמן דקרא דונסתרה והיא נטמאה בנבעלה בודאי איירי ולא בסוטה ספק וא"ת הרי נכנסה עמו ליסתר דתנן [ט] אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ואמרינן במסכת סוטה בפרק כשם (דף כח.) דשלשה ונטמאה כתיבי חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה וי"ל דהא דאסרינן לה מן נטמאה לאו משום דספק מיקריא טומאה דאין קרוי טומאה אלא הבעילה של זנות אלא דאסרינן לה משום ספק נטמאה כדאיתא בפ' כשם (שם) אם נטמאה למה שותה ואם לא נטמאה למה משקה מגיד לך הכתוב שהספק אוסרה כודאי. ואם תאמר אם כן לא תיבעי חליצה כודאי וי"ל להחמיר עשאה הכתוב ספק כודאי ולא להקל לפוטרה מן החליצה ומיהו קשה הא דפריך עלה בפ"ק דסוטה (דף ה:) ותתייבם יבומי ונדחק הש"ס למצוא טעם למה אינה מתייבמת [ט] ואמאי הא אמרינן להחמיר עבדינן לה כודאי וי"ל דהא דאמרינן דטומאה כתיב בה כעריות היינו דוקא סוטה ודאי דכתיב בה טומאה בלשון לאו כי היכי דכתיב גבי עריות אבל סוטה ספק דכתיב טומאה דידה בלשון עשה [י] אע"ג דאסרינן משום ספק טומאה לא חשיב טומאה דידה אפי' כספק ערוה הלכך פריך שפיר ותתייבם יבומי ואע"ג דפריך הש"ס מאי שנא סוטה וודאי דכתיב בה טומאה סוטה ספק נמי כתיב בה טומאה ודאי מעיקרא הוה סלקא דעתך הכי דטומאה בלשון עשה חשיבה למיעבדה כערוה אבל לפי מאי דמסיק דבסוטה ודאי דכתוב טומאה בלשון לאו לרבנן דר' יוסי בן כיפר מהשתא איתברר לן דלא חשבינן טומאה למיעבדה כערוה אלא היכא דכתיבא בלשון לאו כי היכי דלא תיקשי לן הא דפריך הש"ס גבי סוטה ספק ותתייבם יבומי ונסתלקה עתה קושיית הראב"ד ז"ל שהקשה על רב אלפס ז"ל שכתב צרת סוטה אסורה מ"ט טומאה כתיב בה כעריות וכתב הראב"ד ז"ל סוגיא דשמעתין אע"ג דכתיב בה טומאה בעיא חליצה או היא או צרתה דאילו איתיה לבעל מי לא בעיא גיטא השתא נמי בעיא חליצה וצרתה כמוה עכ"ל ומה שכתב הרב ז"ל סוגיא דשמעתא דבעיא חליצה לא אשמעתין דהכא כתב זה דודאי מוכח שמעתא דאף חליצה לא בעיא אלא [כ] אשמעתא דפ"ק דסוטה כתב דקאמר התם אמתני' דנכנסה עמו לסתר וכו' ואם מת חולצת ולא מתייבמת ותתייבם יבומי אמר רב יוסף אמר קרא ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ולא ליבם אמר ליה אביי אלא מעתה חליצה נמי לא תיבעי א"ל רב יוסף אילו איתיה לבעל מי לא בעיא גט השתא נמי תבעי חליצה והרב לא עלה בלבו לחלק (א) בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק ולסברתו פליגא סוגיא דסוטה אסוגיא דשמעתין ופסק הלכה כסוגיא דסוטה לחומרא אבל לפי מה שחילקתי בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק אין אנו צריכין לכל זה ולא פליגי אהדדי. מתיב רב יוסף נכנסה עמו לסתר או לחורבה ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לבעלה ואסורה לאכול בתרומה ואם מת חולצת [דף יא ע"ב] ולא מתייבמת א"ל אימא לך הנא סוטה ודאי ואת אמרת לי סוטה ספק:

ה **תניא** רבי יוסי בן כיפר אומר משום ר"א בן עזריה המחזיר גרושתו מן הנישואין אסורה מן האירוסין מותרת שנאמר אחרי אשר הוטמאה וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו אסורה אלא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה [ל] לרבות סוטה שנסתרה וקי"ל כרבנן דאמרי בין מן הנישואין [מ] בין מן האירוסין אסורה ואם החזירה הולד כשר דדרשינן היא תועבה ואין בניה תועבין והני מילי ישראל אבל כהן הולד חלל אפי' לא נתארסה [נ] וגרושה שזינתה לאחר שנתגרשה מותרת לחזור לבעלה (ב) מ"ט הויה ואישות כתיב בה. בעי ר' יוחנן המחזיר גרושתו משנשאת צרתה מהו [דף יב ע"א] תא שמע המחזיר גרושתו משנישאת היא וצרתה חולצת היא וצרתה סלקא דעתך אלא אימא או היא או צרתה חולצת ולא תרוצי קא מתרצת לה תרין הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת: **ו** **ומסקנא** כי האי תירוצא בתרא דאמרינן [דף יב ע"ב] כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אחת צרת ממאנת פי' ממאנת ביבם ואחת צרת איילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו משנשאת [ס] כולן מותרות ודוקא צרותיהן [ע] אבל אינהו גופייהו בדליכא בהדייהו צרות כל חדא וחדא אית לה דינא באנפי נפשה ממאנת ביבם אע"ג דלגבי יבם [פ] דמיאנה בו לאו בת חליצה ויבום היא לגבי שאר אחין דלא עבדה בהו מעשה שריא וחולצת או מתייבמת דאמר שמואל מיאנה בזה מותרת בזה ואיילונית לא חולצת ולא מתייבמת דאמר קרא והיה הבכור אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת ומחזיר גרושתו משנשאת חולצת ולא מתייבמת דטומאה דכתיב בה אוקמוה רבנן בסוטה וכיון דאיתעקר איתעקר הלכך חולצת אבל אינה מתייבמת מק"ו אם נאסרה במותר לה באסור לה לכ"ש אבל צרתה מתייבמת דלא

הגהות הב"ח א בת אשתו ובת בנה ובת בתה חמותו: ב אחרי מיתת הבעל נ"ב עיין לקמן סי' ח בתוספתא שהביא:

הגהות הגר"א (א) לא עלה בלבו לחלק בין כו'. נ"ב דבריו תמוהין דהא ויצאה כתיב בסוטה ודאי ועוד דקאמר אילו איתיה כו' אלמא בגיטא תליא (עי' תוס' סוטה ס' ב' ד"ה לאחר וד"ה אילו ולזה כיון הרא"ש ג"כ ודו"ק): (ב) מותרת לחזור לבעלה מ"ט כו'. נ"ב גירסא אחרת לו בגמרא כגרסת הגאון (עמ"ש רבינו בהגהותיו על הגמ'):

הגהות הגרי"פ [א] תוס' דף ב. ד"ה ואחות: [ב] סוטה ב. והביא הש"ס בסוגיא דהכא יא.:

קרבן נתנאל

פרק א [א] **דשאני** נדה שעומדת לטבול ולטהר. והא דלא מחלק רבינו גם בסברא זו דלא דמי נדה לאחות אשתו משום שהיו שואלין אף באשה שמקולקלת בוסתה ואינה עומדת לטהר ולזה כתב רבינו ג"כ ועוד דאף אם בא עליה בנדתה קנאה: [ב] **מפרש בתוספ'**. ד"ה או שנמצאו איילונית ולפום ריהטא קשה שכל זה כתבו תוס' לרב אסי לקמן דף י"ב דצרת איילונית אסורה ומוקי מתני' בשלא הכיר בה וסד"א כיון שלא נמצאת איילונית בחיי הבעל דלמא אם היה קיים לא היה מקפיד קמשמע לן אפילו נמצאת איילונית לאחר מיתת הבעל. אבל לדידן דקיימא לן כרבא צרת איילונית מותרת אפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו איילונית לא כל שכן אם נמצאת איילונית לאחר מיתת הבעל. וי"ל דכ"ת אף לדידן כשהיבמה איילונית אם היא מותרת ליבם או לא דאם נאמר דבעי גט מדרבנן כשנמצאת איילונית אסורה ליבם מדרבנן. ורבא לא פליג אדרב אסי אלא בצרת איילונית דהוי צרת ערוה שלא במקום מצוה ומש"ה צרתה מותרת אבל איילונית גופה אסורה ליבם ומש"ה כתב רבינו אף שנמצאת איילונית לאחר מיתת הבעל לא בעי גט דקידושי טעות הוי. וא"כ מותרת ליבם והא דכתב רבינו לקמן סי' ו' דאיילונית לא חולצת ולא מתייבמת ע"כ איירי בדקבלה עליה וכמה שכתבו תוספות בשם ר"ת ועי' בב"ח סי' קע"ג ס"ק ו: [ג] **דאי** בעי גט מדרבנן לא הוי צרתה מתייבמת. הוכחה זו אינו אלא לרב אסי אבל לרבא איכא למימר דמש"ה צרתה מתייבמת דהוי כצרת ערוה שלא במקום מצוה. אלא מדרב אסי משמע לרבא דאינה צריכה גט בשלא הכיר בה דלא פליג רבא עליה אלא בצרה בלבד ובשהכיר בה אבל בהאי סברא לא אשכחן דפליג ובכדי לא נימא דפליגי אבל הרשב"א הביא בשם ר"ת בספר הישר דלרבא נשואי איילונית לאו מקח טעות חשבינן להו אבל מה שקיים הרשב"א ולדבריו כל קטנה אינה מתייבמת כשקדשה אחיו סתם דשמא תמצא איילונית ובפי' גם דבריו תמוהים בעיני דהא קי"ל כרבנן דאזלינן בתר רובא דלא חיישינן שמא תמצא איילונית וצ"ע: [ד] **ותדע** דע"כ אין לדקדק הא גיטא בעי' דהא ממאנת לא בעי' גט. וקשה אימא דתני ממאנת איידי שני' ואיילונית. אבל אי איילונית לא בעי' גט וכי תני תרתי משום חדא כדדייק הש"ס בפ"ק דקידושין דף ג': [ה] **תדע** מדקתני סיפא. ובפ' המדיר בתוספות ד"ה על מנת כתבו תדע דאי בודאי איילונית איירי היאך יכול לקלקלה דלעולם לא יהיה לה בנים דודאי איילונית אין לה רפואה ע"ש. והך הוכחה אפשר למדחי דה"ק דגזרינן ודאי איילונית משום ספק איילונית דבהא איכא לקלקולה מש"ה הוכיח תוס' ורבינו מדקתני סיפא: [ו] **ודאי** איילונית אין לה רפואה. עיי' לקמן בפ' הערל סוף סימן ז' מה שכתבתי בזה: [ז] **אבל** אם אינה ברור צריכה גט מספק. ולכך בזמן הזה דלא בקיאין צריכה גט. וכ"כ מהרש"ל: [ח] **דפריך** מסוטה דרבנן. רבינו מפ' לה כמו שפירשו תוספות ד"ה ר"ש בשם ר"י דפריך כיון דסוטה דאורייתא לרב פטורה אפי' מחליצה ולכך בסוטה דרבנן סברא היא דיש לאוסרה להתייבם א"כ כיון דאמר דסוטה דאורייתא לאו בת חליצה ויבום היא בסוטה דרבנן אין לחליצה להועיל לפטור צרתה ע"ש: [ט] **ואמאי** הא אמרי' להחמיר עבדינן לה כודאי. וקשה לי הא כל זה לרב אבל רב יוסף דפריך עליה דרב איכא למימר דהוא ס"ל אף ע"ג דטומאה כתיב בה מ"מ שרי ליבומי ומש"ה פריך שפיר ותתייבם יבומי ופריק רב יוסף ורבינו גופא גרס בשמעתין מתיב רב יוסף ותדע דע"כ צ"ל דסוגיא דהתם קאי להנך מ"ד דפליגי עליה דרב דהא אמרינן ביבמות דף נ"ו אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה. פי' משום אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעלה וכתיב לא יוכל בעלה וגו'. וא"כ לרב פטורה מן החליצה ומן הייבום דהא טומאה כתיב בה כעריות וא"כ מאי פריך שם בסוטה דף ו' עלה דרבא אלא אשת כהן שנאנסה ומת ויש לו אח חלל לא תתייבם ומאי פריך הא לרב באמת לא תתייבם אע"כ דרבא אזיל לשנויי להנך מ"ד דפליגי עליה דרב ומש"ה פריך שפיר. וליכא למימר דקאי התם אספק שנאנסה מ"מ לרב לא תתייבם דהא ספק ערוה היא דלא דמי לספק סוטה דטומאה דכתיב ביה בלשון עשה אבל באשת כהן טומאה דידה בלשון לאו כתיב בה דהא לא נתקן לעשה ועפ"ז מתורץ נמי קושיות הראב"ד דהא דמשני התם אילו איתיה לבעל מי לא בעיא גיטא אינו אלא להנך מ"ד דפליגי אדרב אבל רב לא ס"ל הך סברא ודוק: [י] **אע"ג** דאסרינן משום ספק טומאה לא חשיב טומאה דידה אפילו כספק ערוה. דהכתוב נתקו לעשה דכתיב ונטמאה דיליף מיניה לאסור אבעל ספק סוטה. ואין להקשות מנ"ל להמקשן סברא זו. וי"ל דהוכחתו מדקתני ואם מת חולצת ולא מתייבמת. ה"ל למיתני רבותא יותר לגבי צרתה דחולצת ולא מתייבמת וממילא ידעינן דהיא ג"כ חליצה בעי' דלענין חליצה מ"ש היא מ"ש צרתה. אע"כ צ"ל דצרתה באמת מתייבמת ואמאי להוי כצרת ספק סוטה. אע"כ דהיא גופה לא מיקרי ספק ערוה והכא פריך א"כ היא גופא תתייבם: [כ] **אשמעתא** דפ"ק דסוטה. ד' ה' וע"ש בתוספות שתרצו קושית הראב"ד: [ל] **לרבות** סוטה שנסתרה. פי' נבעלה ור"י לאו בסוטה לית ליה דאחרי אשר הוטמאה אלהיות לו לאשה קאי ובסוטה הרי לא גירשה. ורבנן מוקי לה קרא להיות במחזיר גרושתו ובבעל ולא בקידושין גרידא כדאמר אביי בקידושין דף ע"ח: [מ] **בין** מן האירוסין אסורה. ואפילו לא גירשה הראשון מן הנשואין כדמוכח בשלהי גיטין דף פ"ט ע"ב שמ"ג: [נ] **וגרושה** שזינתה לאחר שנתגרשה מותרת לחזור לבעלה. כן מוכח להדיא ממתני' בפרק שני דסוטה דף י"ח ע"ב: [ס] **כולן** מותרות. והיינו דוקא צרת ממאנת דעלמא. אבל צרת בתו ממאנת ביבם אסורה ליבם כמ"ש רבינו בסמוך ס"ס ח' דבשעת נפילה נראית כצרת בתו: [ע] **אבל** אינהו גופייהו בדליכא בהדייהו צרות. אבל בדאית בהדייהו צרות כיון דמיאנה ביבם היינו גדול האח ומצוה בגדול לייבם לא אמרי' דהיא חולצת או מתייבמת משאר אחין. דהא יכול לקיים מצות ייבום בגדול האח ע"י צרה מש"ה קאמר בדליכא צרות בהדייהו וכבר מיאנה בגדול האח. ואסורה עליו כאשת אח שלא במקום מצוה. ולכך היא חולצת או מתייבמת משאר אחין: [פ] **דמיאנה** בו לאו בת חליצה ויבום היא. הלשון דחוק דאפי' בתורת אשת אח אסורה לו דלא אמרי' שעקרה קידושין מבעלה הלשון דהא לא רעינא בך או לבינא בך משמע הא בבעל לבינא ורעינא ולפיכך גבי יבם מקרי ערוה דהוות כאשת

כאשת

אלים ק"ו למידחי צרה. ואמר רבא הלכתא צרת איילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו איילונית והא דקתני וכולן שמתו או מיאנו או שנתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות דמשמע שנמצאו איילונית אין מעיקרא לא תני שהיו : ז ואי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו שמיאנו וכו' תני רב ביבי קמיה דרב נחמן [צ] ג' נשים משמשות במוך קטנה ומעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ושמא תמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול את בנה וימות ואיזו היא קטנה מבת י"א שנה ויום א' עד בת י"ב שנה ויום א' פחות מכן או יתר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו שנאמר שומר פתאים ה' ומדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה אם כן מלינו חמותו ממאנת והנן אי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו איילונית או שמיאנו ופריק רב ספרא בנים הרי הם כסימנים כלומר קטנה שילדה כנערה שהביאה סימנים ואינה ממאנת ואיבא דאמרי אמר רב ספרא בנים עדיפי מסימנים [ק] למאי נפקא מינה אפי' לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור על הלבן בבנים מודה. [דף יג ע"א] [ר] ורב זביד אמר אין בנים בלא סימנים ונבדוק חיישינן שמא נשרו ואפי' למ"ד אין חוששין שמא נשרו משום נער לידה חיישינן. הא דקאמר רב זביד אין בנים בלא סימנים לא בעי למימרא שאין בנים כלל בלא סימנים דא"כ מאי בעי הש"ס ונבדוק כיון שאין בנים כלל בלא סימנים ודאי נשרו ועוד מאי קאמר למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר הכא ודאי נשרו ועוד מדקאמר משום נער לידה חיישינן משמע דליכא אלא חששא בעלמא ולא שנשרו בודאי אלא הכי קאמר אין בנים של קיימא מצוים בלא סימנים ומיהו זימנין דאיתא ומשום דלא שכיחי בנים בלא סימנים לא מלינו חמותו ממאנת דחוששין לסימנים ואין מיאון שלה מתיר את הצרה להתייבם אלא חולצת וא"ת ומנא ליה להש"ס לפרושי מילתיה דרב זביד הכי ומשום הכי פריך ליה דלמא רב זביד אין בנים כלל בלא סימנים קאמר והכי משתמע מילתיה וי"ל משום דקשיא ליה דא"כ מאי איכא בין רב זביד ובין רב ספרא מה לי אין בנים כלל בלא סימנים ומה לי אם בנים הרי הן כסימנים אלא ודאי בהא אתא לפלוגי עליה דרב ספרא חשיב לה ודאי גדולה דבנים הרי הם כסימנים ורב זביד משוי לה ספק גדולה לענין קידושין ועונשין : ח מתני' כיצד פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו ולו אשה אחרת ומת כשם שבתו פטורה כך צרתה פטורה הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שצרת בתו פטורה כך צרת צרתה פטורה : גמ' מנה"מ אמר רב יהודה אמר קרא לצרור התורה ריבתה צרות הרבה רב אשי אמר צרת צרתה לא בעיא קרא סברא היא צרתה מאי טעמא אסורה דבמקום ערוה קיימא צרת צרה נמי במקום צרה קיימא: מתני' כיצד אם מתו צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומתה בתו או נתגרשה ואחר כך מת אחיו צרתה מותרת וכל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת והא דקתני ולו אשה אחרת לא שנא גירש ולבסוף כנס [ש] ול"ש כנס ולבסוף גירש צרתה מותרת : גמ' וכל שיכולה למאן ולא מיאנה וכו'. ואמאי תמאן השתא ותעקרינהו לנישואי קמאי ותתייבם צרתה. לימא מסייע ליה לר' אושעיא דאמר ממאנת במאמרו ואינה ממאנת בזיקתו. לא צרת ערוה שאני דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה לאביו אלמא בשעת נפילה נראית ככלתו הכא נמי בשעת נפילה נראית כצרת בתו. תוספתא (פ"א) אימתי אמרו שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות בחיי הבעל אבל אחר מיתת הבעל [ת] צרותיהן אסורות מיאנו בחיי הבעל צרותיהן מותרות [א] לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצות ולא מתייבמות וכולן שנמצאו איילונית או שהיו נשואות לאחרים צרותיהן מותרות בין בחיי הבעל [ב] בין לאחר מיתת הבעל [ג] וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת: מתני' שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו ואחותו מאביו ואשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו. הכא כרת והכא כרת הכא ממזר והכא ממזר מאי חמורות שאינן יכולות ליכנס לאחיו : ב"ש מתירין את הצרות לאחין וב"ה אוסרין [דף יג ע"ב] חלצו ב"ש פוסלין מן הכהונה וב"ה מכשירין נתייבמו ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין ואע"פ שאלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש וכל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גב אלו ללמדך שאהבה וריעות נוהגין זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו : ט גמ' ומקשינן אהא דתנן ב"ש מתירין את הצרות לאחין וב"ה אוסרין ותו אהא דתנן מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר ובחמשה עשר קרי כאן לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות [דף יד ע"א] [ד] ואסקה רבא כי אמרי' לא תתגודדו כגון ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורין כב"ש ופלג מורין כב"ה אבל שתי בתי דינין בעיר אחת לית לן בה וכ"ש שתי בתי דינין בשתי עיירות ובמגילה אע"פ שקורין לבני עיר בארבעה עשר ומקדימין לבני הכפרים והוי כמו ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורים כב"ש ופלג מורים כבית הלל לא קרינן ביה לא תתגודדו כיון דלא עבדי הכי משום פלוגתא אלא שהמקום גורם [ה] ואם היה בן מקום זה הולך למקום אחר היה עושה כמותם הלכך לא מיחזי כב' תורות ואע"פ שרים לקים הקשה לר' יוחנן אבמגילה רבי יוחנן לא חשש להשיבו משום דלא חשיב ליה כשתי תורות מטעמא דפרישית ואמר לו עד כאן לא שנית מקום שנהגו מהסיא היה

לך להקשות כי מהסיא דמגילה לא קשה מידי ועי"ל דמגילה הוי כשתי בתי דינין בעיר אחת [ו] שבני הכרכים לא היו קוראים לבני הכפרים אלא בני בהכפרים קורין לעצמם בכרכים דאמר בירושלמי (בפ"ב דמגילה ה"ג) דבן עיר [ז] אינו מוציא בן כפר דכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את אחרים ידי חובתן ומה שלא היו קורין בכפר שלהן לפי שלא מתקבלים יחד אלא בעיירות : [ח] ת"ר [א] יש חולצות או מתייבמות חולצות ולא מתייבמות מתייבמות ולא חולצות לא חולצות ולא מתייבמות עריות שאמרו לא חולצות ולא מתייבמות מוסיף עליהן אשת סרים חמה [ט] ואשת אנדרוגינוס ואשת אח מן האם ואשת גר ואשת עבד משוחרר ואיילונית לא חולצות ולא מתייבמות החרשת והשוטה מתייבמות ולא חולצות איסורי מצוה ואיסורי קדושה חולצות ולא מתייבמות עקרה וזקנה ושאר כל הנשים או חולצות או מתייבמות [ג] היכא דאיכא שני אחין תאומין והיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבין משום אשת אח החרש והשוטה מייבמין ולא חולצין הספיקות כגון שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו מהם קידש או שנתערב ולדה בולד כלתה או מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים חולצין ולא מייבמין פצוע דכא וכרות שפכה סרים אדם והזקן חולצין ולא מייבמין ואם בעלו קנו ואסור לקיימן משום שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' ושאר כל אדם או חולצין או מייבמין : הדרן עלך חמש עשרה נשים

פרק שני

א [דף יז ע"א] כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחין ומת אחד מהן ונולד להן אח ואחר כך ייבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשנייה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שנייה חולצת ולא מתייבמת שני אחין ומת אחד מהם וייבם השני את אשת אחיו ואחר כך נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת השניה חולצת ולא מתייבמת . ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לאיזו שירצה : [דף יז ע"ב] גמ' אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא כי ישבו אחים יחדיו [א] אחים שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. יחדיו המיוחדין בנחלה פרט לאחין מן האם [דף יח ע"ב] אמר רב יהודה אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר יש זיקה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירא דתנן שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה וצריכא דאי אשמעינן יש זיקה הוה אמינא ה"מ בחד אחא אבל בתרי אין זיקה קמ"ל הלכה כר' יהודה בן בתירא ואי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בתירא הוה אמינא ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקע ליה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה [א] וכן הלכתא ואע"ג דרב פליג עליה ואמר שומרת יבם שמתה מותר באמה דאין זיקה והלכתא כרב באיסורי [ב] בהא קי"ל כשמואל דאמוראי בתראי שקלי וטרו לתרולי אליבא דמ"ד יש זיקה דפריך במעתין ממתני' עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתיבמת טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה שניה יבומי נמי מייבמה ואי אמרת יש זיקה הויא לה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה אמר רבא ה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה והאי דקתני מאמר לאפוקי מדבית שמאי דאמרי מאמר קונה קנין גמור . ואמרינן בפ' ד' אחין (דף ל.) אמר רב אשי זאת אומרת יש זיקה אפי' בתרי אחי ולרב אשי קשיא דרב נחמן אמר לך רב אשי ה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר נכרית מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה והאי דקתני מאמר לאפוקי מדב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור : [דף כ ע"א] מתני' כלל אמרו ביבמה כל שאסורה איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת איסור מצוה שניות מד"ס איסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר : גמ' אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת אחותה דמאן אילימא אחותה דאיסור מצוה כיון דמדאורייתא רמיא קמיה פגע באחות זקוקתו אלא אחותה דאיסור ערוה כגון ג' אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות והיתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה רצה חולץ רצה מייבם • וזו היא שאמרו אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת • איסור מצוה שניות מד"ס . ואמאי קרי להו איסור מצוה אמר אביי מצוה לשמוע דברי חכמים • איסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וכו' ואמאי קרי להו איסור קדושה דכתיב קדושים יהיו . האי אלמנה לכ"ג ל"ש מן הנשואין ול"ש מן האירוסין : [דף כא ע"א] ת"ר מה הן שניות. אם אמו ואם אביו • ואשת אבי אביו ואשת אבי אמו . ואשת אחי האב מן האם . ואשת אחי האם בין מן האב בין מן האם וכלת בנו וכלת בתו : ומותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו . וחורגו מותר באשתו ובבתו . ואשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך . בירושלמי דפירקין (הל' ד) גרסי' אשת חמיו אסורה מפני מראית העין [ג] וא"ת תורה [ד] הרי דוד נשא את רצפה בת איה שנאמר ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך . שני חורגין שגדלו בבית אחד אסורין מפני מראית העין ר' חנינא אומר ישבון באתרא

קרבן נתנאל

כאשת אח שלא במקום מצוה דהא איסי קא עבדא ביה דאמרה לא רעינא בך ולא נבינא בך . והקשה בתוס' בדף י"ב ד"ה צרתה א"כ הוי כצרת ערוה ותהי אסורה על היבם שמיאנה בו כמו צרת בתו הממאנת. וי"ל כמו שתירץ רש"י בד"ה הלכתא צרת איילונית מותרת אע"ג דהכיר והוי אשתו לא מתסרא צרתה משום צרת הבת דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה . והא כיון דאיילונית היא דבלאו ערוה נמי לא הוי חזי ליבום הוי צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה וכן מפורש בהלכות גדולות ע"כ . ודברי הלכות גדולות מלינו בהירושלמי דאיילונית הוי כמי שאינה דאילו שתי יבמות אחת איילונית ואחת שאינה איילונית ובא יבם וחלץ לה או בא עליה שמא פטר בחברתה כלום ור"ל כיון שאין ביאתה או חליצתה פוטרת צרתה אע"פ שאינה ערוה נמצא שאין זיקתה כלום והוי לה צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה והוא הטעם כמו כן בממאנת ביבם כיון דביאתה או חליצתה אינה פוטרת צרתה נמצא שאין זיקתה כלום. זהו לפי המסקנא דרבא דאמר תני שהיו איילונית אבל תוספות מקשין שפיר לפי מה דס"ד בתחלה דקאמר דיקא נמי דקתני שנמצאו איילונית ע"כ זה הטעם אינו אלא דטעם איילונית כיון דלא הכיר בה הוי מקח טעות מש"ה צרת איילונית מותרת ומש"ה מקשין תוספות שפיר . ובב"ש סי' קע"ג ס"ק י"ט נתקשה בזה ולק"מ כדפרישית : ה"ג אמר רבא הלכתא : [צ] ג' נשים משמשות במוך. רש"י פי' מותרות לשמש במוך אבל שאר נשים אסורות משום השחתת זרע . והר"ן ורבינו בנדרים דף ל"ה פי' חייבות לשמש במוך משום סכנה: [ק] למאי נפקא מינה אפילו לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור על הלבן . לא ידעתי לאיזה דבר העתיקו הרי"ף ורבינו לכך דבותא דהא לא קי"ל כר"י כמ"ש בפ' מי שמת סי' ל"ה ע"ש : [ר] ורב זביד אמר אין בנים בלא סימנים . הא דקאמר רב זביד אין בנים בלא סימנים וכמו כן רב ספרא בנים הרי הן כסימנים . היינו עיבור בנים כי משעת עיבורה הוי כגדולה והיינו עיבור בנים בני קיימא . כ"כ תוספות באריכות . ור"ל כשתלד בני קיימא תבינן למפרע כגדולה משעת עיבורה ועי' בחידושי רשב"א . אבל הא"ז כתב משעת הריון הוי כגדולה ולא הזכיר מתנאי זה עיבור בני קיימא . ומזה נסתלק קושיית ב"ש סי' קנ"ה ס"ק י"ח על הגהת רמ"א ע"ב ודו"ק: [ש] ולא שנא כנס ולבסוף גירש צרתה מותרת . עיי' לקמן פ"ג סי' ו' : [ת] צרותיהן אסורות . ואפי' חליצה אינה צריכה : [א] לאחר מיתת הבעל (היינו מיאנה ביבם) צרותיהן חולצות ולא מתייבמות . כיון שהיא צרת ערוה כדרמי בר יחזקאל דבשעת נפילה נראה כצרת ערוה • אבל ממאנת בעלמא שאינה צרת ערוה קי"ל כרבין א"ר יוחנן לעיל סי' ו' אם מיאנה ביבם צרתה מותרת להתייבם : [ב] בין לאחר מיתת הבעל . וא"ת מ"ש איילונית ערוה מממאנת ערוה דצרתה אסורה להתייבם. תירלו בתוס' דממאנת אין לה קול ונראית כצרת ערוה אבל איילונית יש לה קול וידועה שלא היתה צרת בתו : [ג] וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת . אשמועינן

כתובתא אע"ג דלא מיאנה כלל מ"מ אסורה להתייבם . ובבא דרישא אם מיאנה אחר מיתת הבעל אשמועינן אף שמיאנה ביבם מ"מ בעי חליצה : ה"ג שאינן יכולין ליכנס לאחין שלא בעבירה : [ד] ואסקה רבא כי אמרי' וכו' . ולמסקנא דרבא אמרינן דבכל דבר שייך לא תתגודדו בב"ד א' בעיר א'. אפילו שיש לתלות שאין מתכוין לאיסור כגון מלאכה דהרואה את זה שאין עושה מלאכה אומר מלאכה הוא דלית ליה . וא"כ גבי תספורת נמי אף שהרואה אומר שאין לנו לספר עצמו מ"מ שייך לא תתגודדו מ"א סי' תנ"ג ס"ק ו'. ותמהני אם יצא דבר זה מפיו הלא בתספורת אם קצת במקום אחד יסתפרו עד ר"ח אייר וקצתן יסתפרו מל"ג בעומר ואילך פשיטא דהוי לא תתגודדו אפילו לפי תי' ראשון דמשני גבי מלאכה לא הוי ל"ת דאומר מלאכה הוא דלית ליה דהא מקצתן מתנגדים לקצתן בעיר אחת דהא לכ"ע צריך לנהוג איסור תספורת ל"ג ימים וזיל הכא ליכא ל"ג . וזיל הכא ליכא ל"ג . גם מ"ש דלמסקנא דרבא לא מחלקינן בכך סברא דהרואה אומר כו'. באמת למסקנא נמי סברת תלמודא סברא נכונה . דהא קאמר תלתא מ"מ דעשו כדבריהן . ולא קאמר מ"מ מהא דפיתת המעוזיבה או מעוקת יהוא . אלא משום דמלי למדחי הרואה אומר לאפוקי אויר קעביד. או לאפוקי מיא הוא דקעביד וכ"כ מהרש"ל ביש"ש פרק זה סי' יו"ד : [ה] ואם היה בן מקום זה הולך למקום אחר היה עושה כמותם . כגון בן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר כדאיתא במגילה דף י"ט . וכן בן כפר אם ביום י"ד הוא בעיר צריך לקרות ביום י"ד כבני עיר . אף שקרא כבר עם בני הכפרים : [ו] שבני הכרכים לא היו קורים לבני הכפרים . אבל רש"י פי' במתני' ריש מס' מגילה והכפרים אינם בקיאים לקרות וצריכין שיקראנה לפניהם אחד מבני העיר כו' ע"ש : [ז] ה"ג אינו מוציא בן כרך . וה"ה דבן עיר אין מוציא בן כפר מהאי טעמא : [ח] ת"ר יש חולצת. תוספתא פרק שני ועיי' ביש"ש סי' י"ג מ"ש בזה: [ט] ואשת אנדרוגינוס לא חולצת. עיין פ' הערל סי' ח' מ"ש בזה: הדרן עלך חמש עשרה נשים

פ"ב [א] ה"ג יחדיו שהיתה : [א]וכן הלכתא . ע"כ ל' הרי"ף: [ב] בהא קי"ל כשמואל דאמוראי בתראי שקלי וטרו לתרולי כו' . היינו לתרץ דברי הרי"ף שס"ל כן בפ' הניזקין סי' י"ח מדאמר רב נחמן אליבא דבן בתירא אלמא דסבר דהלכתא כוותיה אבל רבינו השיג שם עליו וכתב דלא מסתבר כן דבכל התלמוד מפרשי אמוראי דברי התנאים לידע פי' המתני' במה נחלקו ע"ש וכן בפ"ק דסוכה כתב לפי שדרך האמוראי בתראי לפ' דברי אמוראי הראשונים אע"ג דלית הלכתא כוותיה והא דקי"ל הכא כשמואל היינו משום דרב אשי פסק כן דיש זיקה : [ג] ה"ג ואי תימא תורה. שהיא בכלל ארור שוכב עם חותנתו דחמיו נקרא חותן ואשתו מקרי חותנתו . כמו שמצינו באשת אביו שאסורה לבנו כמו אמו : [ד] הרי דוד נשא את רצפה בת איה . וקשה דזהו סברת ר"י בפ' כ"ג דף י"ח . אבל רבנן פליגי עליו ואומרים דהא דכתיב ואתנה נשי אדוניך בחיקך קאי על בנות שאול מירב ומיכל כדאיתא בברייתא שם דף י"ט אבל משום

דלא חכמין להון כך כתוב בפר"ח ז"ל. ובעל הלכות נמי כתב כן [ה] וגם אסר אשת חתנו [ו] ובמתניתין קא סרי לתרוייהו [ז] ושמא אח"כ אסרו. ומיהו בגמ' דידן בסוטה בשילהי משוח מלחמה (דף מג:) גבי הורגה הגדילה בין האחין משמע [ח] דלא חיישינן למראית העין משום דקלא אית להו. ומעשה היה בפרובינצ"ה באחד שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג לישא אשת חמיו ואפסדיה ר"ת ז"ל לסעודתיה. ושמא בהורגה הגדילה בין האחים אית ליה קלא כגמרא דידן ואין לחוש מפני מראית העין [ט] אבל באשת חמיו לית ליה קלא ואיכא למיחש למראית העין וכן מסתבר: בת חורגו דאורייתא היא דכתיב את בת בנה ואת בת בתה וגו'. אלא משום דבעי למיתני סיפא אשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך ואע"ג דבתי אסורה לך מדאורייתא בדידי לא גזרו רבנן תנא נמי בת חורגו. אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך ובתי אסורה לך הא פסיקא ליה והא לא פסיקא ליה דזימנין דמיתה אשתו ומותר באחותה. אמר רב ד' נשים יש להן הפסק ונקיט רב בידיה ג' אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם [י] וכלת בתו. וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו: [דף כא ע"ב] שלח ליה רב משרשיא מתוסני' לרב פפי ילמדנו רבינו אשת אחי אבי האב מן האב ואחות אבי האב מהו מדלמטה ערוה למעלה נמי גזרו בה רבנן או דלמא כיון דאתפליג איתפליג ומסיק דאמימר אכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אביו ופסק ר"ח ז"ל דהלכה כאמימר וכן בשאלתות דרב אחאי [א] וכן משמע דרב אסי סבר הכי מדהשיב לרב הלל השתא נמי דכתיבי לאיסורא לאו מר בריה דרבינא חתים עלייהו. רבינו יצחק הזקן פסק דלא כאמימר דסוגיא דלקמן בפרק החולץ (דף מ:) דלא כוותיה דקאמר מאי לאו משום חולץ דהוה ליה אשת אבי אביו לא משום מיהגא דהוה ליה אשת אחי אבי אביו ותו קאמר והא אמימר אכשר באשת אחי אבי אביו אמימר מוקי לה באשת אבי אביו וקסבר גזרו שניות בחלוצה [כ] ואין הגמרא רוצה לפשוט הבעיא מתוך דברי אמימר משום דלא ס"ל כוותיה. [דף כב ע"א] תני רבי חייא שלישי שבבנו ושבבתו ושבבן אשתו ושבבת אשתו א רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה אמר ליה רב אסי לרב כהנא שניות דרבי חייא יש להן הפסק או אין להן הפסק ואם תמצא לומר והא תניא לעיל כלת בנו ובן בנו אסורה עד סוף כל הדורות ועפי מסתבר לאסור כלת בן בנו עד סוף כל הדורות שכן קרובי עצמו ולא מחמת קידושין ושמא י"ל דכלת בני בניו יש להן לאסור יותר שכן בני ירושה ושכיחי גביה אבל בת בניה לאו בת ירושה היא ולא שכיחא גביה ויש מפרשים דבעיא דרב אסי לא קיימא לה אלא אשבסי ושבבת אשתו ושבחמיו ושבחמותו ולכך בעי אי אית להו הפסק והכי אמרי' בירושלמי (שם) אברהם אסור בכל נשי ישראל (א) שרה אסורה בכל אנשי ישראל ואתינן למיפשטיה מהא דאמר רב ד' נשים יש להן הפסק ותו לא מידי ומשנינן מינה הנהו דבי ר' חייא אין להן הפסק ודחינן לה דהכי קאמר רב בההיא מתני' קאמר ואתינן למיפשטיה מדר' חייא גופיה דתני שלישי ורביעי ואין טפי מהך דדחינן למאן דאמר שלישי ואילך ומרביעי ואילך ולא איפשיטא בהדיא. ממה שכתב רב אלפס ז"ל ולא איפשיטא בהדיא משמע דאזלינן לחומרא אע"ג דדברי סופרים הוא משום דגמרא סקיל וטרי ולמיפשט לקולא ודחי ליה אלמא דעת בני הישיבה לחומרא נקטי ליה ולא איפשיטא בהדיא וכן כתב בספר חפץ לאיסורא. [ל] וכן כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל והרמב"ם ז"ל (בפ"א מהל' אישות) כתב דכל שניות דר' חייא יש להן הפסק [מ] וממה נפשך כתב דלא כהירושלמי דאברהם אסור בכל נשי ישראל אלמא דבנו ובתו אין להן הפסק הלכך נראה דכלת אין להן הפסק: ירושלמי (שם) תני בר קפרא מוסיף אם אבי אביו [נ] ואם אבי אמו (ב) אשת אחי אביו אסורה לו ובתו מותרת לו ואחי אביו מותר באשתו ובבתו אשת אחי אמו אסורה לו ובתו מותרת לו ואחי אמו מותר באשתו ובבתו. נושא אדם אשת בן אחיו ואשת בן אחותו ובת אחיו ובת אחותו המחזיר גרושתו משנשאת מחולצת או מתייבמת לגיסו. אין אדם נושא את אשתו ואפי' בא על אחותה או על אמה או על בתה. כל העריות שבתורה הבא עליהן שוגג ומזיד פסלה מן הכהונה. מה בין העריות לשניות עריות אם עבר ונשאה יוצאה בלא גט והולד ממזר ושניות יוצאה בגט והולד כשר וזו וזו אין להן כתובה [ס] עריות פוטרות צרותיהן שניות חולצות ולא מתייבמות צרות שניה או חולצת או מתייבמת: ב וגרים אסורים בעריות שהיו אסורות להן בהיותן נכריות כדי שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה וגם בעריות שמצד האם ב אע"פ שלא היו אסורין להם בנכריות משום דלא ליתי לחלופי בישראל כדאמר בפרק ארבע מיתות (דף נח.) [ע] אחותו מן האם יוצאה והיינו משום דלא ליתי לחלופי ומן האב יקיים ולא חיישינן לאיחלופי ושמא יאמרו ליכא דלא היתה אסורה לו בנכריות דאין אב לעובדי כוכבים אבל שניות מותרות בגרים: אמר רב נחמן גרים הואיל ואתו לידן נימא בהו מלתא אחין מן האם לא יעידו ואם העידו עדותן עדות אחין מן האב מעידין לכתחלה אמימר אמר אפי' אחין מן האם מעידין לכתחלה ומאי שנא מערוה ערוה לכל מסורה עדות לב"ד מסורה וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי: ג מתני' מי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו לייבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו ג מן השפחה ומן עובדת כוכבים ומי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו מן הייבום וחייב על מכתו ועל קללתו חוץ ממי שיש לו ד מן השפחה ומן העובדת כוכבים: גמ' [פ] מ"מ לאיתויי מאי אמר רב יהודה לאיתויי ממזר ושמעינן דממזר פוטר מן הייבום מדכתב ובן אין לו עיין עליו ומדמפטר פטור מיזקק נמי זקיק ולא ילפינן אחוה אחוה מבני יעקב למעוטי פסולין. [צ] והא דבת פוטרת כתב בעל הלכות דילפינן נמי מבן אין לו עיין עליו ועי"ל דבת נפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי [ק] מאחר שיש לו זרע כשר [ר] ובת הבן ובן הבת נפקא לן מהא דדרשי' גבי נחלה (ב"ב דף קטו.) ובן אין לו עיין עליו לרבות בן הבן ובת הבן ובן בת הבן ומדלענין נחלה בן ובן הבן ובת הבן ובן בת הבן כי הדדי נינהו לענין יבומי נמי כי הדדי נינהו דהכי נמי אמרי' דבת קודמת לאחין לנחלה ומהאי טעמא מדלענין ייבום בן ובת כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו [ש] ושמעי' מינה דחייבי לאוין מדאורייתא בני ייבום נינהו כדקיימא לן דכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב [ת] ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה [א] ומ"ט אמור רבנן חייבי לאוין חולצין ולא מייבמין גזירת ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה [ב] והיינו דקתני גבי פצוע דכא אם בעלו קנו ואסור לקיימה בביאה שניה משום שנא' לא יבא פצוע דכא [דף כב ע"ב] ואחיו הוא לכל ה למאי הלכתא ליורשו וליטמא לו: חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים מ"ט דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה [דף כג ע"א] אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנלן א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי אמר קרא כי יסיר את בנך וגו' בנך [הבא מישראלית] קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה ואע"ג דמוקי הך דרשא כר"ש דדריש טעמא דקרא ולית הלכתא כוותיה בקידושין בפרק האומר (דף סח.) מפיק ליה מקרא אחרינא דכתיב ואחר כן תבא אליה ובעלתה וגו' ואמר קרא כי תהיין וגו' וילדו לו היכא דקרינן ביה כי תהיין קרינן ביה וילדו לו: וחייב על מכתו ועל קללתו. קרי כאן ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך כשעשה תשובה וה"מ לענין חיובא אבל לענין איסורא אפילו לא עשה תשובה אסור לבן להכות את אביו ולקללו דגרסינן בסנהדרין בפרק ואלו הן הנחנקין (דף פה:) אמר רבה בר רב הונא וכן תני דבי רבי ישמעאל לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו חוץ ממסית ומדיח שהרי אמרה תורה לא תחמול ולא תכסה עליו. הא דתנן ובנו לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים קאמרי רבוותא ה"מ שפחה דאחרים דומיא דעובדת כוכבים דלית ליה קנין בגוה אבל שפחה דידיה לא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואיתמר משמיה דרב נטרונאי גאון הכי הא דתנן וכל מי שאין לה לא עליו ולא ע"י אחרים קידושין הולד כמוה ואיזו זו ולד שפחה ועובדת כוכבים ה"מ שפחה דאחרים דומיא דעובדת כוכבים דלית ליה קנין בגוה אבל אם בא על שפחה דידיה וילדה הימנו בת אע"ג דלא נקיטא גט חירות בתו היא דהא אמרי רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם בא עליה חייב משום בתו ואם בא עליה בנו חייב עליה משום אחותו וחזינן לגאון אחר דמספקא ליה מלתא ומתוך דבריו נקטינן בהא מלתא לחומרא לגבי איסורא דהיכא דאית ליה איתתא ומית ולית ליה זרעא אלא האי דאוליד מן השפחה נקטינן לחומרא וחולצת האי איתתא ולא מתייבמת ולענין ממונא נקטינן לקולא ולא ירית אבל איהו גופיה לא מזבני לי' ירתאי ואי בעי למינסב בת ישראל מצרכינן ליה גט שחרור ואי קדים מקמי גט שחרור מצרכינן לה גט מיניה ואי בעי למינסב שפחה לא שבקינן ליה [ג] ורואה אני דברי רב נטרונאי מהא דאמרינן בפרק השולח (דף לט:) א"ר זירא א"ר אסי א"ר חנינא א"ר עבד שנשא אשה בפני רבו יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שחרור א"ר יוחנן כל כך יש בידך ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת כדאמר רבא בר שילא כשרבו הניח לו תפילין ה"נ כשרבו השיא לו אשה ומי איכא מידי דלעבדיה לא עביד איסורא ואיהו עביד איסורא אמר רב נחמן בר יצחק הב"ע דאמר לה לאי והתקדשי בו ר"מ סבר יש בלשון הזה לשון שיחרור ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון שחרור אלמא אפילו לרבנן אי לא אמר לאי והתקדשי בו נפקא לחירות משום דלא עביד איסורא הלכך הבא על שפחתו ודאי שיחררה מעיקרא ולא מפלגינן בין בא עליה דרך נישואין ובין בא עליה דרך זנות והרמב"ם (פ"י מהל' גירושין הי"ט) ז"ל לא נראו לו דברי הגאונים [ד] ואין דבריו נראין: ד [דף כג ע"ב] מתני' מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו קידש נותן גט לזו וגט לזו מת ולו אח אחד חולץ לשתיהם היו לו שנים אחד חולץ וא' מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן: גמ' שמעת מינה דקידושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין הב"ע כשהוכרו ולבסוף נתערבו הא קושיא והאי פירוקא אליבא דרבא הוא דסבר קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין ולית הלכתא כוותיה דקי"ל כאביי (קידושין דף נב.) ביע"ל קג"ס והא חדא מינייהו הלכך בין הוכרו ולבסוף נתערבו ובין לא הוכרו כלל נותן גט לזו וגט לזו כפשטא דמתני' היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם ודוקא חולץ והדר מייבם אבל ייבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו: מתני' שנים שקידשו שתי נשים זה אינו יודע איזו קידש וזה אינו יודע איזו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהם וזה חולץ לשתיהם לזה אח אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשתיהן והשנים

הגהות הגר"א (א) וה"ג אמרינן בירושלמי אברהם אסור בכל נשי ישראל. נ"ב לכאורה תמוה דאסור משום כלת בנו וז"ש נשי דוקא אלא משום דקאמר למעלה שם דרב אמר כלת בנו יש לה הפסק אבל ע"ש הוא וצ"ל רב אמר כלת בתו יש לה הפסק וז"ש ממקום אחר בלא ואח"כ רב אמר זרע היוצא כו' ר"ל כלת בנו ור"ל מדבן בתו אינו נחשב רק אחר אביו לכן אשתו מותרת: (ב) אשת אחי אביו כו'. נ"ב זו אינה בירושלמי רק במסכת כלה (לפנינו הוא בפ"א דדרך ארץ אמנם ידוע ע"פ הראשונים דב' פרקים הראשונים מד"א שייכים למס' כלה) וצ"ע למה הביאו (הרי"ף והרא"ש) ירושלמי דבר קפרא הא נ"ל אלא לבר קפרא דאיהו ס"ל דיש הפסק כמש"ש בירושלמי וכ"ש דקשה על הרמב"ם דפסק אינהו לחודא דהא מזה מוכח הירושלמי דבר קפרא ס"ל יש להן הפסק (וכ"כ רבינו בלקוטיו לאה"ע סי' ט"ו והוא הליקוט שנדפס שם בס"ק יו"ד וצ"ל בס"ק ז'):

הגהות הגרי"פ [א] פרשת אחרי סי' ו.

קרבן נתנאל

מעולם לא נשא דוד לרצפה בת איה לאשה. וי"ל דמדל"י נשמע לרבנן דאשת חמיו מותר דבהא לא פליגי ומהרש"ל תי' ביש"ש ובביאוריו לסמ"ג דאי לרבנן אסור ה"ל לרבנן למימר לר"י לדבריך דוד נשא אשת חמיו שהיא אסורה אלא ש"מ דלרבנן נמי מותרת אשת חמיו ובס' כנסת הגדולה בא"ח בהל' מלכים הקשה עליו ע"ש. ועוד הקשה שם היאך מוכח מדנשא דוד לרצפה בת איה. הלא פלגש שאול היתה ומש"ה אין כאן איסור אשת חמיו ותי' או דס"ל לירושלמי דפלגש בקידושין. או דס"ל כמו שאסור פלגש אביו ה"ה פלגש חמיו. ומה שאומר דס"ל לירושלמי דפלגש בקידושין קשה שהוא נגד ירושלמי פ' אע"פ דפליגי ר"מ ור"י אי פלגש יש להם כתובה אי לא. ואי ס"ל דפלגש בקידושין הוי פשיטא שיש להם כתובה וכ"כ ביש"ש פ' זה סימן י"א ע"ש באריכות. ועוד תי' בכ"ג בשם ר"ן דרבנן לא פליגי עם ר"י במציאות אלא דרבנן ס"ל ג"כ דדוד נשא לרצפה בת איה. אלא פלגש דוד הוי ומש"ה מפרש הקרא ואתנה נשי אדוניך על מיכל ומיכל דפלגש לא מקרי נשי אבל לענין אשת חמיו אי אסור מן התורה פלגש נמי מקרי אשת חמיו: [ה] וגם אסר אשת חתנו. ולאיתי בחידושי רשב"א שהביא בשם רבינו תם שכתב בספר הישר שבעל הלכות היה לפניו בגרסת הירושלמי אשת חתנו ואשת חמיו אסורין משום מראית עין: [ו] ובשמעתין קא סרי לתרוייהו. הייני אשת חמיו ושני הורגין שגדלו בבית אחד דקתני הורגו מותר בבתו: [ז] ושמא אח"כ אסרו. הייני מפני מראית עין. אבל בשמעתין לא קאמר דלא אסרו אלא משום איסור מטה לחוד: [ח] דלא חיישינן למראית עין דקלא אית להו. כמלא דבזמן התלמוד חשי למראית עין וקא פסיק הש"ס דלא חיישינן דקלא אית להו ע"כ מי ימלא לבו לאסור נגד התלמודא: [ט] אבל באשת חמיו לית ליה קלא ואיכא למיחש למראית עין. ואשת חתנו שייר. ש"מ דס"ל לרבינו דאשת חתנו שרי דאית ליה קלא וכ"פ מהרש"ל. אבל בטור דייק מריש"א דוקא בהורגו הגדילה בין האחים אית ליה קלא כגמ' דידן. אבל באשת חתנו לית ליה קלא. ומש"ה אסור באשת חתנו ובאמת אין הכרע בדברי רבינו: ה"ג וגו' משום דבעי: ה"ג תנא קישא נמי: [י] וכלת בתו. הא כלת בנו אין לה הפסק דתניא כלת בנו שניה וכן אתה אומר בבנו ובבן בנו עד סוף כל הדורות: [כ] ואין הגמרא רוצה לפשוט הבעי' מתוך דברי אמימר משום דלא ס"ל כוותיה. וכ"ה ובשאלתות סברי מהא לא איריא משום דממתניתין או ברייתא הוי בעי למיפשטיה ולא ממימרא דאמוראי וקאי בספק כמ"ש הר"ן בנדרים דף עב ע"ש. ודומה דכ"ש התם בהחולץ פשיט מברייתא דר"ח פשיטא דלא שבקי' הברייתא ופשטינן ליה מאמימר: ה"ג ושמעת מינה דהכי דר"ח: [ל] וכ"ב הרמ"ה. וכ"כ בספר יראים: [מ] וממה נפשך כתב דלא כירושלמי. וי"מ דהרמב"ם ס"ל כתירוץ תוספות דכלת בן בנו אסורה ובת בן בנו מבעי אם יש הפסק. ולפ"ז יש לפרש הך דירושלמי דאברהם אסור בכל נשים ר"ל כלת בן בנו עד סוף כל הדורות ועד כדון לא קאמר אסור בכל הבתולות אלא בכל נשי: [נ] ואם אבי אמו. ע"כ הירושלמי מכאן ואילך הוא במסכת דרך ארץ פ"א ותימה לי מדוע הביא בתחלה הירושלמי ולא מסכתא דרך ארץ עיין שם: [ס] עריות פוטרות צרותיהן. מן החליצה ומן היבום כ"ש ערוה עצמה: [ע] אחותו מן האם יוצאה משום דלא ליתי לאחלופי. אבל משום שמא יאמרו ליכא דאחותו מן האם שרי בעובדי כוכבים: [פ] מ"מ לאתויי מאי. קאי אתרתי בבא דמתני' אח מ"מ זוקק ליבום ובן מ"מ פוטר ואתרוייהו קאמר רב יהודה לאתויי ממזר וע"ז מפרש רבינו מנ"ל דהא ממזר זוקק ליבום ומסיים ואזיל מדמפטר פטיר דכתיב בן אין לו עיין עליו מזקק נמי זקיק: [צ] והא דבת פוטרת. אימא דוקא בן ולא בת כדמלינו בבן סורר ומורה. לשון הלכות גדולות: [ק] מאחר שיש לו זרע כשר. לאפוקי ממזר כיון דזרע פסול הוא הוי שמו מחוי: [ר] ובת הבן ובן הבת נפקא לן מהא. ה"ה בן הבן או בן בת הבן או בת הבת ובת בן הבת כולם נפקא לן מהא דדרשינן כו': ה"ג מהאי טעמא: [ש] ושמעינן מינה דחייבי לאוין מדאורייתא בני יבום נינהו. דקתני במתניתין מי שיש לו אח ממזר זוקק אשת אחיו ליבום אע"ג דממזר חייבי לאוין הוא: [ת] ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה. דחליצה במקום יבום לא מקרי מקיים שניהם דכתיב ואם לא יחפוץ: [א] ומ"ט אמרי רבנן חייבי לאוין חולצין ולא מיבמין. דקתני לעיל דף כ' אלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט חולצת ולא מתייבמת והכא במתני' דידן דיגא דאורייתא קתני ומתני' דלעיל מדרבנן. ועם דברי רי"ף אלו ישבתי ישוב על קושיות תוספות לעיל דף כ' ד"ה יבא והוא דהבתולה יש להתעבר כדשמואל ואיכא הקמת השם. אלא דשמואל לא שכיחי כמ"ש תוספות בכתובות דף ו' ע"ב. אלא דלפי זה קשה סיפא מתני' דהכא דקתני ממזר זוקק ליבום קפסיק ותני בין שנפלה לו מן האירוסין היאך תתייבם הא ליכא הקמת השם. אע"כ כיון דלפעמים תוכל להתעבר בביאה ראשונה ע"פ הטיה מקרי הקמת השם וא"כ קשה אריפא דקפסיק ותני אלמנה בין מן האירוסין. ובזה מיושב קושית רשב"א שהקשה אמאי צריך למיפרך מאלמנה לכ"ג מכח קפסיק וכו' ה"ל למיפרך מסיפא גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דהוי חייבי לאוין גרידא ודחק שם ולדברי לק"מ דה"א דהך מתני' בנפלה מן האירוסין ומתני' דלקמן מן הנישואין מש"ה קפריך קא פסיק ותני וכמו כן במתני' דלקמן נמי איירי מן האירוסין ודו"ק: [ב] והיינו דקתני גבי פצוע דכא. לעיל בתוספתא פ"ק ס"ס ע' ובפ"ב דף כ': [ג] ורואה אני את דברי רב נטרונאי. אע"ג דבפ' הזורק סי' י"ג הסכים רבינו עם הרמב"ם שם דאדם עושה בעילת זנות תי' מהרש"ל דרבינו הסכים עם רב נטרונאי ולא מטעמיה כי אם מטעם דלא שביק התירא ועביד איסורא ועיי' מזה בפ' הזורק מ"ש שם: [ד] ואין דבריו נראין. כי הרמב"ם אזיל לשיטתו כל הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה משום לא תהיה קדשה א"כ אין לו חזקת כשרות לומר דלא עביד איסורא. אבל רבינו סובר כדעת הראב"ד דסובר דוקא מופקרת לכל אבל המיוחדת לאיש אחד היא הפלגש ומותר וכן כתב רבינו בפ"ק דכתובות סי' י"ב

דיוכל

אחד חולץ ואחד מייבם ודוקא מיהלץ והדר יבומי . פי' שיחלוץ היחיד לשתיהן ואח"כ השנים א' חולץ ואחד מייבם אבל יבומי לאחד מן השנים קודם שיחלוץ היחיד לא דקא פגע ביבמה לשוק . קדמו וכנסו אין מוציאין מידן. לזה שנים ולזה שנים אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה קדמו שנים וחללו לא ייבמו שנים אלא אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן : **גמ'** ומ"ש מהא דתנן ד' אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות [דף כד ע"א] התם משום זיקה הכא כל חד וחד איסור דידיה קא מהרמי' ליה . ומזה יכול לדקדק דוקא משום דאיסור דידיה קא מתרמיא ליה אבל המייבם אחות זקוקתו יוציא ואע"ג דגבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה [ה] אין צריך לרבנן אפילו להמתין היינו משום שקידשה תחלה ולא בא עליה באיסור דכבר נפטרה היבמה ממנו בקידושי אחותה אבל בביאת איסור דוקא במקום ספק הוא דאמרינן קדמו וכנסו אין מוציאין מידן אבל בודאי לא וכ"ל שיש עוד לדקדק דוקא קדמו וכנסו שלא נמלכו בב"ד אבל אם נמלכו בב"ד ואמרו להם שיחלוץ הא' וייבם האחד [ו] והלכו שניהם ויבמו מוציאין מידם ואע"ג דאימר כל חד וחד דידיה קא מתרמיא ליה כיון שעברו על דברי ב"ד מוציאין [ז] וכן משמע מתוך פרש"י : קדמו וכנסו אין מוציאין מידן תני ר' שילא ואפילו שניהם כהנים מ"ט איסור חלוצה דרבנן היא וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן [ח] כיון דכבר כנס : **ה מתני'** מצוה בגדול לייבם ואם קדם הקטן זכה : **גמ'** ת"ר והיה הבכור מכאן שמצוה בגדול לייבם אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם שאם שמו יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן נחלה : **לא** ימחה שמו מישראל פרט לסריס שמשו מחוי . פי' שאם היה המת סריס חמה . אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזירה שוה אפיקתיה לגמרי : **ו ז** [דף כד ע"ב] **מתני'** הנטען מן השפחה ונשתחררה על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו אבל גיורת מיהא הויא ואע"ג דנתגיירה לשם קידושי איש דקי"ל אחד איש שנתגייר לשם אשה ואחד אשה שנתגיירה לשם איש וכן מי שנתגייר לשם שולחן מלכים לשם עבדי שלמה כולם גרים . ולכתחלה מיהא לא יכנוס משום דרב אסי דאמר רב אסי הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך . בנטען על הפנויה יש דעות חלוקות [ט] יש אומרים דלא יכנוס משום לזות שפתים [י] ויש אומרים דמצוה לכנוס כדאשכחן באונס [כ] ומפתה ולו תהיה לאשה ואני אומר דנהי דחייבתיה תורה לכונסה אחר שנפגמה ה"מ בודאי [ל] אבל קול בעלמא אין להחזיק הקול ולפגום שניהם : **ח מתני'** הנטען מאשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא : **גמ'** אמר רב ובעדים . פי' אם הוציאה בעלה בעדי טומאה מחמת זה הנטען וכנסה זה הנטען מוציאין אותה מתחת ידו ואותיבנה עליה דרב מהא דתניא בד"א בשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא תצא ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא אלמא מפקינן מנטען בלא עדי טומאה כשאין לה בנים . ומשני רב מוקי מתני' בשיש לה בנים ולהכי אין מוציאין אלא בעדים ומשום דמתני' קתני הוציאוה דמשמע דב"ד הוציאוה ובי דינא לא מפקי אלא בעדים להכי דחיק רב לאוקמא בשיש לה בנים והב"א דרב מוקי לה למתני' אף באין לה בנים ואפ"ה לא מפקינן אלא בעדי טומאה והך ברייתא דקתני דבאין לה בנים מפקינן בלא עדי טומאה ר' היא דתניא רוכל היוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא. רוק למעלה מן הכילה אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא.[דף כה ע"א]מנעלים הפוכין תחת המטה אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא. פרש"י תצא מן הבעל . וקשה לר"ת דהא אמרי' במס' כתובות (דף ט:) דאין האשה נאסרת על בעלה אלא ע"י קינוי וסתירה אבל בלא קינוי אפי' נסתרה בעדים שריא והכא פסיק הלכתא כר' בקלא דלא פסיק לאוסרה על בעלה . ועוד הא אמרי' לקמן בפ' האשה רבה (דף לב.) דלקלא דבתר נישואין לא חיישינן ומפר"ת תצא מן הרוכל אם גירשה הבעל ונשאה הרוכל הואיל ומכוער הדבר תצא דלדידיה הויא קלא דקמי נישואין ולקלא דקמי נישואין חיישינן אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים וכן מוכח סתמא דהש"ס דקאמר כל הוציאוה בב"ד וב"ד בעדים הוא דמפקי אלמא דדבר פשוט הוא דלא מפקינן מבעל אלא בעדים ומנטען מפקינן בקול כשאין לה בנים מן הראשון וכי קאמר נמי ואיבעית אימא מתני' רבי היא לא שביק לה להך סברא דמעיקרא דלא מפקינן מבעל אלא בעדים אלא ה"ק הך מתניתא דמפקא מנטען בקול ר' היא ורב ס"ל כמתני' דקתני הוציאוה דמשמע בעדים ואפי' מנטען לא מפקינן אלא בעדים אף כשאין לה בנים מן הראשון וכן משמע לקמן דקאמר ורבה בר רב נחמן הוציאה קתני כלומר מעצמו הוציאה הבעל כיון דליכא עדים אפ"ה קתני שאם כנס הנטען יוציא אלמא לא מפקינן בקלא מבעל אלא מנטען וכן פר"ח ז"ל וכן בעל הלכות דתלא מרוכל אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים [מ] ועוד כתב בעל הלכות דאין מוציאין מהבעל עד שיראו העדים כמכחול בשפופרת והא ליתא דהא אפי' לענין חיוב מיתה סגי אם ראוהו העדים כדרך המנאפים כדאיתא בפ' השוכר את הפועלים (דף נא.)

ואמרינן נמי בספ"ק דמכות (דף ז.) [א] ורבנן היכי דייני כשמואל דאמר במנאפים עד שיראו כדרך מנאפים בכלאים עד שיכנים כמכחול בשפופרת וכיון דבדיני נפשות דכתיב והצילו העדה סגי בהכי כ"ש לאוסרה על בעלה . וכן פסק ר"ח ז"ל מראיה זו ונראה דבסתירה לחודא בלא קינוי אע"ג דאדעתא דניאוף אסתתר כי הנהו עובדי דשילהי נדרים (דף צא:) שריא לבעלה אפי' כי ליכא טעמא כי התם למישרי [ג] דהא קי"ל [ג] דאין אוסרים על היחוד [ס] וסתירה נמי לא אשכחן בה דאיתסרא בה בלא קינוי אפי' בעדים . והא דאיצטריך התם למימר טעמא דאיתתא שריא אי איתא דעבד איסורא אירכוסי הוה מירכס ואם איתא דעבד איסורא ניחא ליה דליכול ולימות א[ע] משום דהתם מיירי באומרת טמאה אני כי מתני' דהתם דעלה קאי או בשותקת ומודה ומשום הכי איצטריך למימר טעמא דאיתתא שריא אבל באומרת טהורה אני שריא אפי' בלא הני טעמי דהתם ואל תתמה היאך מתירין אותה לבעלה הא שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא כיון דאמרה טמאה אני וכי מאכילין לו לאדם דבר האסור לו וי"ל דלפי שראו חכמים קלקול הדורות שנתנו הנשים עיניהם באחר [פ] ורוב האומרות כך משקרות לכך נראה להם להתירן . [צ] וכה"ג אמרי' התם בשילהי נדרים (דף צ.) אמרה לבעלה טמאה אני לך אמר רב ששת אוכלת בתרומה שלא תוציא לעז על בניה . [ק] מיהו אפשר לומר דהתם איירי בחוזרת בה ונותנת אמתלא לדבריה [ר] ובשאלתות דרב אחאי בפרשת [ג] (פנחס) אי איכא דבר מכוער וקלא דלא פסיק מפקינן לה בין מבעל בין מבועל דתניא רוכל היוצא וכו' ור"ת חזר לפרש כפירוש השאלתות בהאי דקאמר רב ובעדים היינו דאיכא עדים בדבר מכוער משום דקשיא ליה הא דקאמר כי אתא אחר ואפסקי' לקלא מאי הוי ואי בדאיכא עדי טומאה לא הוה קרי ליה קלא . ופלוגתא דרבי ורבנן דרוכל בדבר מכוער בלא עדים אלא בקול [ש] ומיהו בבעל שראה דבר מכוער לא משוינן ליה אנפשיה חתיכה דאיסורא בהכי אלא בדבר מכוער בעדים דאיכא לעז טפי שיתפרסם ויצא הקול . [ת] וקשה לפי' כל מה שהקשינו תחלה דלקלא דבתר נישואין לא חיישינן ועוד דאין האשה נאסרת לבעלה אלא בקינוי וסתירה ועוד מאי פריך מהך ברייתא בד"א בשאין לה בנים נימא דמיירי בעדי דבר מכוער . ורבינו מאיר פירש דלא קשיא מידי [א] לפי' השאלתות ולפירוש ר"ת דהא אמרי' בפ"ק דכתובות (דף ט.) בשמעתא דפתח פתוח וליטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא ה"ק אין האשה נאסרת לבעלה בעד אחד אלא בשני עדים וקינוי וסתירה אפי' בעד אחד ופתח פתוח כשני עדים דמי ה"נ נאמר אם יש עדים שראו דבר מכוער כשני עדי טומאה דמו דכיון שראו רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר [ב] וכל הני דלקמן מוכחא מילתא דיש כאן טומאה . ומה שהקשה ר"ת דהוי קלא דבתר נישואין ואמרינן בהמגרש (דף פח:) דלא חיישינן לקלא דבתר נישואין היינו בלא עדים אבל[ב] הכא שיש עדים שראו הדבר מכוער רגלים לדבר כאילו ראוה שנבעלה ואסרי' לה על בעלה [ג]כפתח פתוח או בעד אחד אחר קינוי וסתירה ושפיר פריך מהא דתניא בד"א כשאין לה בנים מן הראשון דע"כ מיירי כשאין עדי כיעור דאי איכא עדי כיעור אפי' יש לה כמה בנים תצא כמו בעדי טומאה כדפריך . והא דקתני סיפא ואם באו עדי טומאה היינו אפי' לא ראוה שנבעלה וראו דבר מכוער עידי טומאה קרית ליה . ואיבעית אימא הני מתני' רבי היא וה"ק הך מתני' דאסורה בלא עדים שראו דבר מכוער רבי היא דאמר אפילו בלא עדים אלא הבעל לחודיה ראה רוכל יוצא תצא ואסור לקיימה ופליגי רבנן עליה ואמרי לא מפקינן לא מבעל ולא מבועל ומסיק דהלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרבי הלכתא כוותיה דרב בקלא דפסיק כלומר [ג] הא דקאמר רב ובעדים שראו דבר מכוער דוקא אבל אם הבעל לבדו ראה דבר מכוער לא מפקינן היינו בקלא דפסיק [ד] אבל בקלא דלא פסיק סגי בראיית הבעל לחוד ואל תתמה הא דקאמר רב ובעדים סתם דמפרשינן לה בעדי כעור דסתם עדים עדי טומאה משמע ואי בעדי כיעור קאמר רב ה"ל לפרושי [ד]וי"ל דרב קאי אמתני' דקתני הנטען על אשת איש ונטען משמע לעז בעלמא וקאמר רב על אותו לעז יש עדים שראו דבר מכוער ויצא הקול שזינתה כך השיב ר"מ פי' השאלתות ופר"ת ולי נראה מתוך לשון השאלתות שכתבו ואי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק מפקינן לה מבעל ומבועל דתניא רוכל יוצא כו' שלא כיוונו לדברי ר"ת דלרב מפקי' בעדי דבר מכוער מבעל דא"כ מאי [ה]הא דקאמרי ואי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק תרוייהו ל"ל והלא בעידי כיעור לחודיה בלא קלא מפקינן ובקלא דלא פסיק בלא עדי כיעור מפקינן רק שהבעל ראה דבר מכוער ואין לומר דאו או קאמרינן דאי איכא דבר מכוער בשני עדים או קלא דלא פסיק דא"כ הוה להו לפרושי וקלא דלא פסיק ודבר מכוער בראיית הבעל ועוד דלא הוה להו לאתויי ברייתא רוכל היוצא אדבר מכוער בשני עדים דהא ברייתא לא איירי אלא בדבר מכוער בראיית הבעל ולכן נראה לי שהשאלתות מפרש דברי רב בעדי טומאה וברייתא בעדי דבר מכוער רבי סבר דבעדי דבר מכוער מפקינן מבעל ורב סבר דלא מפקינן מבעל אלא בעדי טומאה ופסק הש"ס הלכתא כרב בקלא דפסיק שאם ראו עדים דבר מכוער וגם [ו]יצא הקול בעיר אבל אם הוא קלא דפסיק לא מפקינן לא מבעל ולא מבועל וכוותיה דרבי בקלא דלא פסיק ובעדי כיעור אבל בראיית הבעל לחוד אפילו בקלא דלא פסיק לא מפקינן

הגהות הב"ח א דליכול ולימות היינו משום : ב אבל היכא שיש עדים וכו' : ג על בעלה כמו בפתח פתוח : ד דיש לומר דרב קאי : ה דא"כ מאי האי דקאמרן : ו וגם יצא הקול בעיר אבל הוא קלא דפסיק כצ"ל ותיבת אם נמחק :

הגהות הגרי"פ [א] ע"ש סיטיב : [ב] קידושין פא. : [ג] בלק סי' קלד :

קרבן נתנאל

דיוכל לקיים פ"ו בלא קידושין כגון פלגש : [ה] אין צריך לרבנן אפילו להמתין הייט משום שקדשה . ויש לדקדק הלא קי"ל בהא כר"י בן בתירא שאומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה . וי"ל כמ"ש רבינו בפרק החולץ סי' כ"ג דווקא קידש הא אם כנסה לחופה מודה ר"י בן בתירא דא"צ להמתין . דכמו לרבנן קידושין דוחה זיקה לר"י ב"ב החופה דוחה זיקה : [ו] והלכו שניהם וייבמו מוציאין מידם . הייט כששניהם יבמו בפעם אחת או שהסכימו שניהם ע"ד אחת לעשות מעשה . אבל אם אחד עבר על דעת ב"ד בלא ידיעת חבירו ויבם ואח"כ יבם השני את האחרת אין מוציאין מן השני דהא השני לא עבר כלום ע"ד ב"ד : [ז] וכן משמע מתוך פרש"י . שפי' קדמו וכנסו קודם שנמלכו בב"ד . ודייק מדלא קתני אם כנסו אין מוציאין : [ח] כיון דכבר כנס . הא לכתחלה לא : [ט] י"א דלא לכנוס . והא דלא קתני במתניתין הנטען על הפנויה דלא יכנוס דילפינן בק"ו הנטען על השפחה שהיא משום נשג"ז . י"ל משום רבותא דאין מוציאין . אך קשה אמאי לא תני במתני' רבותא אפי' בא על השפחה אין מוציאין ממנו כדקתני בתוספתא וצ"ל דקמ"ל רבותא דלכתחלה לא יכנוס א"כ הדרא קושיא לדוכתיה אמאי לא תני רבותא בנטען על הפנויה דלא יכנוס. וצ"ל דתני עובדת כוכבים ושפחה לאשמועינן הנטען לא יכנוס הא אחר יכנוס: [י] וי"א דמצוה לכנוס כדאשכחן באונס . וקשה איפכא שאני אונס שבודאי בא עליה כדכתיב ונמצאו בעדים וי"ל דה"ק דאם לא ישא אותה איכא לזות שפתים שיאמרו הבריות לא די שפגם אותה והתורה חייבה אותו לכונסה והוא מוסיף רשעה על רשעתו : [כ] ומפתה ולו תהיה לאשה . דבמפותה נמי כתיב מהר ימהרנה לו לאשה : [ל] אבל קול בעלמא אין להחזיק הקול ולפגום שניהם . וכ"ש בשהיא גדולה והגיע לימי ווסתה שיחזיקו בפי הבריות שבא עליה בנדה שהוא בכרת : ה"ג ואי בעית אימא הני מתני' רבי היא : ה"ג דקאמר ורבה בר · רב נחמן הוציאה קתני : [מ] ועוד כתב בה"ג . דאין מוציאין מבעל עד שיראו העדים כמכחול בשפופרת . והא דאמר במתניתין וב"ד בעדים הוא דמפקי מבעל ראשון היינו שהעידו שראו כמכחול בשפופרת : [נ] דהא קי"ל דאין אוסרין על היחוד . כמה שכתב רבינו בפרק עשרה יוחסין סי' כ"ב ועיין מה שכתבתי : [ס] וסתירה נמי לא אשכחן . פירוש סתירה אדעתא דניאוף : [ע] משום דהתם מיירי באומרת טמאה אני כו' מש"ה איצטריך למימר טעמא דאיתתא שריא· וא"ת הא מתני' נמי איירי באומרת טמאה אני לך ומ"ת שרי בלא הני טעמי . וי"ל דמתני' לא הוי רגלים לדבר משא"כ בהני עובדא הוי רגלים לדבר מש"ה איצטריך להני טעמא : [פ] ורוב האומרות כן משקרות. וכיון דמשקרות לא שייך למימר שויתה נפשה חתיכה דאיסורא דהיא מעולם לא נתכוונה לאוסרה על בעלה כי אם שרוצה להפקיע מבעלה וכ"כ רבינו בפירושיו שלהי נדרים ע"ש : [צ] וכה"ג אמרי' התם בשלהי נדרים כו' . ואין להקשות מה מייתי ראיה מהא דרב ששת הא מתני' ע"כ איירי בדליכא רגלים לדבר כדפרשתי . וא"כ הה מייתי ראיה אימא התם כיון דליכא רגלים לדבר אמרי' שמשקרות אבל היכא דאיכא רגלים לדבר ואומרת טמאה אני לך מנ"ל שמשקרת וי"ל דכמו כן בהנך עובדי דיש הני טעמים למשרי הוי כמו אין רגלים לדבר דמתני' ואומרת טמאה אני לך . ודלא כשו"ת פני יהושע חלק א"ה סי' א' שרוצה לכרר דעת רבינו דאפילו היכא דאיכא רגלים לדבר מהני אמתלא דהא מתני' נמי איירי כשרגלים לדבר

דאל"כ מאי מייתי ראיה מרב ששת דהא אמתני' קאי ועכ"ז מוקי רבינו מתני' בשנתנה אמתלא לדבריה ע"כ ע"ש. ולפי מה שכתבתי ובררתי ע"כ סבר רבינו דמתני' איירי בדליכא רגלים לדבר ודוק : [ק] ומיהו אפשר לומר דהתם . אמתני' קאי ולא אהני עובדי דאל"כ הל"ל ושי"ל . וכן מצאתי ראיתי בספר פני יהושע הנזכר . וא"ת כל זה קשה מאי טעמא לא מוקי רבינו הכי כל הני עובדי שנותנת אמתלא לדבריה דהא קאי אמתני' כמו שצריכין לומר למאי דמוקי רבינו הנך עובדי באומרת טמאה אני . וליכא למימר דסובר רבינו דאמתלא במקום שיש רגלים לדבר לא מהני דהא ככר כתבתי דהני עובדי לא הוי רגלים לדבר כיון דאיכא הני טעמי למשרי . וי"ל דבשלמא באומרת טמאה דתני בהדיא במתני' שפיר איכא למימר דכל הני עובדי עלה קאי אבל בנותנת אמתלא אי איירי הני עובדי הכי ה"ל לש"ס לפרש כיון דלא תני במתני' בהדיא ועיין מהרש"א בפ' אע"פ דף ס"ג בתוס' ד"ה אבל שהניח בצ"ע ולא ראה מה שתי' רבינו בסוגיא זו : [ר] ובשאלתות דרב אחאי בפ' פנחס אי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק . וכן מוכח מהא דהקשה רבינו בסמוך על פי' מהר"ם ואפשר דמהר"ם היה גרסתו כמו שלפנינו ואז נסתלקו קושיות רבינו מעליו . ור"ת חזר לפרש כפי' השאלתות . כן הוא גיר' הטור ומרדכי · ור"ל שר"ת חזר מסברתו שסבר מתחלה שאין מוציאין אשה מבעלה אלא בעדי טומאה כמ"ש רבינו ותוס' בשם ר"ת . ועכשיו חזר ומסכים עם השאלתות דבעדי כיעור לחוד מוציאין אשה מבעלה . אבל הרשב"א בתשובה הביא בשם ר"ת ור"ח ורי"ף שאין מוציאין אשה מבעלה אלא בעדי טומאה. ונראה שהיה גרסתו כמו שלפנינו ור"ת חזר לפ' כפי' השאלתות . ולא אתא אלא לפרש דברי השאלתות . אבל דעתו אינו כן : [ש] ומיהו בבעל שראה דבר מכוער כו' . דייק כן מדאמר רב דוקא בעדים : [ת] וקשה לפירושו כל מה שהקשינו . וגי' זו כמו שסבר הרשב"א . דר"ת פי' דברי השאלתות והוא לא ס"ל כוותיה שר"ת עצמו הקשה עליו כל הנך קושיות וזהו שקאמר כל מה שהקשינו תחלה שדברי ר"ת עצמו הן . אבל לדעת הטור ומרדכי דס"ל דרבינו תפס מזה מדבריו הראשונים והסכים עם השאלתות . וקשה לפירושו המה דברי רבינו צ"ל כל מה שהקשה תחלה : [א] לפי' השאלתות ולפי' ר"ת . לפי דעת הרשב"א ה"פ ולפי' ר"ת שפי' בשאלתות : [ב] וכל הני דלקמן . כגון מנעלים הפוכים או רוק בכילה : ה"ג ואי בעית אימא הני מתנייתא . וכן הוא לקמן דף נא ע"ב :ה"ג הני מתנייתא : [ג] הא דקאמר רב ובעדים שראו דבר מכוער דוקא אבל אם הבעל לבדו ראה דבר זה לא מפקינן הייט בקלא דפסיק . ופי' הטור הייט שעל ידי עדים יצא הקול אך שהוא קלא דפסיק . ועל ידי ראיית הבעל יצא קול דלא פסיק . ומהרש"ל בים"ש סי' ע"ז חלק עליו ואמר דבעדים סגי אף בלא קלא . ע"ש באריכות ואני אומר שהדין עם הטור ושפתים יושק · דהא כל כתו של ר"ת שחזר לפרש כפי' השאלתות משום דקשיא ליה הא דקאמר כי אתא אחר ואפסקי' לקלא מאי הוי ואי בדאיכא עדי טומאה לא הוה קרי ליה קלא . ואי כדברי מהרש"ל עדיין לפי פירושו של מהר"ם תקשי ליה עם היות שרב איירי בעדי כיעור מ"מ אסורה לבעלה בלי קול א"כ אכתי קשה אמאי קרי ליה קלא : [ד] אבל בקלא דלא פסיק סגי בראיית הבעל לחוד . ולפ"ז צ"ל מ"ש ר"ת בפי' השאלתות ומיהו בבעל שראה דבר מכוער לא משוי ליה אנפשיה חתיכה

ועדי דבר מכוער וקלא דלא פסיק חשיב כפתח פתוח או עד אחד אחר קינוי וסתירה והאי
דקאמר כי אתא (עד) אחר ואפסקיה לקלא אגב דבעי למימר אלא דליכא עדים ואתא אחר
אפסקיה לקלא נקט נמי בתחלה קלא.[ה] ועוד דאליבא דמתני' קאי דקרי ליה נטען דמשמע
טעינת דברים בעלמא להכי נקט קלא ובהכי רווחא שמעתא דלא מסתבר כלל דלימא רב בעדים
סתם אי לא איירי בעדי טומאה וגם לא מסתבר לפרושי ואם באו עדי טומאה דברייתא בעידי
כיעור [ו](א)וכך היא שטת רב אלפס והרמב"ם ז"ל : וקלא דלא פסיק עד כמה אמר אביי אמרה
לי אם דומי דמתא יומא ופלגא ולא אמרן אלא דלא פסיק ביני וביני אבל פסק ביני וביני הא
פסק והוא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה כמה דלא פסק דמי דמחמת יראה הוא
דפסק ולא אמרן אלא דליכא אויבים דמפקו ליה לקלא [ז] אבל אי איכא אויבים מעיקרא לאו
קלא הוא דאמרי' אויבים הוא דאפקוה לקלא·ואם הוליא אותה בעלה בדבר מכוער והלכה ונשאת
לאחר ואפסקיה הוא אחר לקלא ובתר הכי גרשה לא תנשא לנטען לכתחלה ואם נשאת לאחר
וכנסה לא תצא : ט שלח ליה רבה בריה דרב הונא לרבה בריה דרב נחמן ילמדנו רבינו הא
דתנן המוליא את אשתו משום שם רע משום נדר לא יחזיר אם חזר וכנס מהו שיוליא ואסיקנא
דאינו מוליא דלא דמי לנטען דנטען כיון דכנס אלומי אלמיה לקלא [ח] אבל במחזיר את אשתו
אמרינן קם ליה בקלא דליתיה : י מתני' המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם
לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו [ט] לא ישא את אשתו . רבי יהודה אומר הרגתיו לא
תנשא אשתו הרגנוהו תנשא אשתו : גמ' טעמא דממדינת הים דעליה קא סמכינן אבל מא"י
דלאו עליה קא סמכינן ישא את אשתו הרגתיו לא ישא את אשתו הוא ניהו דלא ישא את אשתו
הא לאחר תינשא ולא אמרינן רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד [דף כה ע"ב] דקי"ל
כרבא דאמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע : יא [י] וגזלן דאורייתא
פסול לעדות אשה אבל גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה : יב מתני' החכם שאסר את האשה
בנדר על בעלה ה"ז לא ישאנה מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא בית דין [כ] וכולן
שהיו להן נשים ומתו מותרות לינשא להן [ל] וכולן שנשאו לאחרים ומתו או שנתגרשו מותרות
לינשא להן וכולן מותרות לבניהם ולאחיהם : גמ' הא דקתני לא ישאנה ביחיד מומחה דקי"ל
(נדרים דף עח.) דהפרת נדרים ביחיד מומחה וכיון דיחיד הוא אית ביה חשדא לפיכך לא
ישאנה אבל בי דינא דבי תלתא לא חשידי כדתנן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד
ולא בי דינא דוקא אלא אפילו בי תרי לא חשידי דתניא עדים החתומים על שדה מקח ועל גט
אשה לא חשדו חכמים לדבר זה אלא אם רצה אחד מן העדים לקנות אותה שדה או לישא אותה
אשה הרשות בידו ולא חיישינן לחשדא והאי דקתני במתניתין מפני שהוא ב"ד קמ"ל דמיאון
בשלשה לאפוקי ממ"ד מיאון בשנים ולית הלכתא הכי דקי"ל מיאון בשנים כדפסקינן בהדיא
בפרק אין ממאנין (דף קז:) ירושלמי (ה"יב)[מ] שאין שנים מצויין לחטוא מפני אחד וכולן
מותרין לבניהם ולאחיהם שאין אדם מצוי לחטוא לא מפני בנו ולא מפני אחיו : איבעיא להו חכם
שאסר האשה וגרשה בעלה כנס מהו שיוליא ואסיקנא דאם כנס אינו מוליא [דף כו ע"א]דברננה
לא מפקינן : וכולן שהיו להן נשים ומתו. מתו אין נתגרשו לא והתניא אפי' נתגרשו מותרות
לינשא להן [נ] לא קשיא הא דהואי קטטה והא דלא הואי קטטה ואי בעית אימא הא והא
דלא הואי קטטה הא דהרגיל הוא והא דהרגילה היא : וכולן מותרות לבניהן ולאחיהן . וכ"ש
לאביהן משום דבזיז מיניה. פי' מתביים ממנו מאי שנא מהא דתניא הנטען מן האשה אסור
באמה ובבתה ובאחותה נשי לגבי נשי שכיחן דאזלי גברי לגבי גברי לא שכיחי דאזלי
(אהדדי) אי נמי נשי דלא אסרן שכיבתן אהדדי לא קפדי אהדדי גברי דאסרן שכיבתן אהדדי
קפדי אהדדי : הדרן עלך כיצד אשת אחיו

וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ושמואל אמר אחד חולץ לכולן. והאמר שמואל חלץ
לאחיות לא נפטרו צרות לצרות נפטרו אחיות אלמא חליצה מעולה בעינן [דף כז ע"א] מאי אחד
חולץ לכולן אאמצעיות והא כולן קאמר כיון דרובן גביה קרו להו כולן ואבע"א כי קאמר שמואל
חליצה מעולה בעינן ה"מ למיפטר צרה אבל נפשה פטרה. ורב אלפס ז"ל לא הביא שינויא קמא
מאי אחד חולץ לכולן אאמצעית משום דחשיב לשינויא בתרא עיקר ופטרה נפשה בחליצה גרועה
ואינה צריכה לחלוץ משניהן: [א] ונראה דשינויא קמא עיקר כי הוא אליבא דרב אשי כמו שהקשה
ר"י אההיא שינויא דאחד חולץ לכולן אאמצעית דאכתי קשיא דהא מסקינן לקמן מלתיה דשמואל
התחיל ולא התחיל קאמר וחליצת רחל לא פטרה צרה כשהתחיל באחיות וכן חליצת צרה לא פטרה
רחל אלמא כשאי אפשר בשתיהן אלא חליצה פסולה בעינן שיחלצו שתיהן וה"ה הכא בעינן חליצה
דתרוייהו דלהך שינויא לא מפלגינן בין מיפטר נפשה למיפטר צרה . ותירץ דההיא סוגיא
דמפרשינן לקמן התחיל ולא התחיל סברה כאידך שינויא דמשנינן הכא דמפלגינן בין מיפטר
נפשה למיפטר צרה והאי שינויא אחד חולץ לכולן אאמצעית סבר לה כרב אשי דקאמר חלץ
לצרות נפטרו אחיות משום דלא אלימא זיקה לשויה לצרה כערוה הלכך חשיבה חליצת צרת
רחל כשרה טפי מחליצת רחל משום הכי חלץ לרחל לא נפטרה צרה כיון דקיימא חליצה דכשירה
טפי לא חליץ להאי חליצה גרועה אבל הכא חליצת כולם שוה לגריעותא הלכך האי שינויא עיקר
ידוקא אמצעית חולצת מאחד [ב] אבל בשתים הראשונות אי [א]נפול בבת אחת זה חולץ לאחת
וזה חולץ לאחת : ב גופא אמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות לצרות נפטרו אחיות
חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת הגט חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה
לצרה נפטרה בעלת מאמר. ואקשינן מאי שנא חלץ לאחיות לא נפטרו צרות משום דהויא לה
אחות אשה בזיקה חלץ לצרות נמי לא ליפטרו אחיות דהויא לה צרת אחות אשה בזיקה ופריק
רב אשי משום דלא אלימא זיקה לשוויה לצרה כערוה. ופסקו רבוואתא הלכתא כשמואל. וכתב
הראב"ד ז"ל [ג] להאי פיסקא כשמואל לא הוה צריכא להא מלתא דהא ליכא פלוגתא עילויה
אלא אפלוגתא דלעיל קאי דפליג בהדי רב בחליצה פסולה דאמר רב צריכה לחזור על כל האחין
ופסקו כותיה דשמואל מיהו הנ"מ גבי אמצעי' אבל בתרתי קמייתי כיון דאיכא שני יבמין זה
חולץ לאחת וזה חולץ לאחת דכל מאי דאפשר לאהדורי בתר חליצה כשירה מהדרינן ואפי' למיפטר
נפשה ואי עבר וחלץ חד לכולהו נמי[ד]מאי דעבד עבד ושריין לעלמא עכ"ל הראב"ד ז"ל והרמב"ן
ז"ל כתב בחידושיו [ה] דלדברי רב אלפס ז"ל הלכה כרב דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין
דהכי קי"ל דהלכתא כרב באיסורי והוצרכו לפסוק כמימרא בתרייתא דשמואל במאי דאמר חלץ
לצרות נפטרו אחיות דל"ת כל חליצה פסולה צריכה לחזור ואלו שתיהן חליצות פסולות ניהו קמ"ל
דכי אמרי' חליצה פסולה מחזרת ה"מ כששתי החליצות שוות [ו] אז צריכות לחזור על כל האחין
[ז] וכ"ש על כל הצרות אבל אם אחת מהן מעולה מחבירתה אע"פ שהיא נמי פסולה כגון
חליצות צרות במקום אחיות המעולה שבהם פוטרת והגרועה אינה פוטרת וזה ודאי דבר נריך
הוא ונכון הוא וכן פסק ה"ר מאיר הלוי ז"ל דהלכה כרב דחליצה פסולה צריכה לחזור . ויראה
מתוך דברי התוספות דאין הלכה כרב כי הקשו אהא דא"ר יוחנן לקמן מתה שניה מותר בראשונה
ופריך ליה רבי יוסי ברבי חנינא ממתני' דארבעה אחין ואמאי ניקו חד מינייהו ולחלוץ לשניה
וכו' ואמאי לא פריך לרב דלדידיה קשה טפי דיחלוץ לאיזו שירלה והאחרת תתייבם ותירצו משום
דרב ס"ל חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ושניהם צריכין לחלוץ לאחת הלכך אי אפשר
שתתייבם השניה ומה שלא דקדק הש"ס דלר' יוחנן ליפני הכי [ח] משום דמוכחא מלתא דסבר ר'
יוחנן אין צריכה לחזור שהרי כשהקשה לו רבי יוסי ברבי חנינא דליקו חד מינייהו וליחלוץ
לשניה וראשונה תשתרי לאידך ורבי יוחנן לא השיב לו והלא שניהם צריכין לחלוץ לשניה אלמא
לרבי יוחנן ס"ל דאין צריכה לחזור. ואפילו אי אית ליה לרבי יוחנן יש זיקה יכול לסבור אין
צריכים לחזור כשמואל דאמר לעיל אחד חולץ לכולן אע"ג דס"ל יש זיקה והאי שינויא דסמכא
הוא [ט] כי אי אפשר לתרץ קושיא זו בע"א וכיון דרבי יוחנן סבר כשמואל הלכתא כוותיה:
[דף כז ע"ב] איבעיא להו בעלת הגט ובעלת מאמר איזו מהן קודמת בעלת הגט עדיפא משום
דאתחיל בה בגירושין או דלמא בעלת מאמר עדיפא משום דקרובה לביאה . ת"ש ומודה ר"ג שים
גט אחר מאמר ומאמר אחר גט ואי גט עדיף לא ליהני מאמר בתרי' ואי מאמר עדיף לא
ליהני גט בתריה ש"מ כי הדדי נינהו ש"מ פרש"י ותפשוט בעיין שאחת פוטרת חברתה ויחלוץ

פרק שלישי

א ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות
ולא מתייבמות קדמו וכנסו יוציאו ר"א אומר ב"ש אומרים יקיימו וב"ה אומרים
יוציאו : גמ' [דף כו ע"ב] אמר רבה בר רב הונא אמר רב שלש אחיות יבמות שנפלו לפני ב'
אחין יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואמצעית צריכה חליצה משניהם דחליצה פסולה היא

הגהות הב"ח א שתים הראשונות אי לא נפלו בבת אחת :

הגהות הגר"א (א) וכ"ה שיטת ר"ת והרמב"ם . כ"כ אבל המפרשים פירשו דברי הרי"ף דמבעל לא מפקינן אלא בעדי טומאה כדברי ר"ת ראשונים וכ"ה דברי הרמב"ם וש"ע וכ"כ הרשב"א וריטב"א שכן עיקר . אבל כד"מ
פי' דברי הרי"ף כדברי הרא"ש והחמיר יותר דנטען א"צ שניהם אלא בעדי כיעור או קלא דלא פסיק וכן פסק בהג"ה וע"ש בד"מ פירושו ברי"ף . (ועמ"ש רבינו באה"ע סי' י"א ס"ק י"ג) :

קרבן נתנאל

תמיהא דאיסורא בהכי אלא בדבר מכוער בעדים כו' . היינו בקלא דפסיק דבכה"ג לא מהני ראיית הבעל.
אך קשה בקלא דלא פסיק אפילו בלא ראיית הבעל נמי מוציאין מבעל כדאיתא בשאלתות אי איכא דבר
מכוער בעדים או קלא דלא פסיק . ואי תאמר ע"י ראיית הבעל עיקר חסר מן הספר אבל לשיטת
הרשב"א ניחא דאיכא למימר דרבינו מאיר מרוטנבורק מחולק עם ר"ת בהך דינא דר"ת סבר אליבא
דשאלתות דאין מוציאין מבעל בראיית הבעל וקלא דלא פסיק ור"מ ס"ל דהוי כעדי כיעור . וא"ש רבינו
כך השיב ר"מ פי' השאלתות ופי' ר"ת . היינו במה שפי' ר"ת דרב דקאמר בעדים היינו עדי כיעור וצ"ל
בשיטת הטור דהשאלתות מפרש כפרש"י כשמלא הבעל כשחוגרת אשתו בשינר או הבעל מלא רוק בכילה
ומשום כך הביא הברייתא דתניא רוכל יוצא כו' ושם איירי בראיית הבעל : [ה] ועוד דאליבא דמתני'.
קאי דקרי ליה נטען דמשמע טעינת דברים בעלמא. וא"ת הכל קשה אמתני' אמאי קרי ליה נטען דהא
מתני' איירי שבאו עדי טומאה וצ"ל דעדי טומאה מעידין שנטמאה ולא אמרו בפי' שנטמאת מזה הנטען.
אך שע"י אותן עדי טומאה מחזיקין לקול הראשון על זה הנטען לומר שאף זו אמת . וא"כ מלאתי
כדברי במהרש"ל : [ו] וכך הוא שיטת רב אלפס והרמב"ם ז"ל . הרי"ף והרמב"ם פוסקים בפי' דאין
מוציאין מבעל כ"א בעדי טומאה דלא כשאלתות . אלא ר"ל שהרי"ף ורמב"ם מפרשי' הברייתא בעדי כיעור
ורב בעדי טומאה אלא דלדידהו הברייתא דקתני מוציאין היינו מבועל ולהשאלתות אף מבעל תלא . וזהו
שדייק רבינו וכך היא שיטת רי"ף ורמב"ם . ב"י ומהרש"ל ולא כמו
שדחק הד"מ סי' י"א בא"ה לפרש דברי הרי"ף כשאלתות לדעת הטור ע"ש וגם הב"ש הרבה להשיב עליו
וכן בשו"ת הרא"ש כלל ל"ב סי' ע"ז פסק כרי"ף ורמב"ם דלא כשאלתות : [ז] אבל אי איכא אויבים
מעיקרא לאו קלא הוא . וה"ה אם מחמת אויבים לא היה יכול לפסוק אע"פ שמתחלה לא יצא מתוך
אויבים לית ביה מיחוש כי האויבים מחזיקים דלא פסיק קלא · ראבי"ה · וכתב מהרש"ל לאו דוקא בוודאי
שנעשה הקול ע"י אויבים . אלא שדי לנו בזה אם נמלאים אויבים בעיר ויש קלא רגלים לדבר שהם הוליאו
את הקול : [ח] אבל במחזיר את אשתו כו' . ומהאי סברא אפילו קידש אין מוליאין מידו . מהרש"ל :
[ט] לא ישא את אשתו . עיין מה שכתבתי פרק האשה שלום סי' ע' : [י] וגזלן דאורייתא פסול
לעדות · עי' לקמן בפרק האשה בתרא סי' י' מ"ש שם : [כ] וכולן שהיו להם נשים ומתו . ומיהו אם
היתה אשתו מולנית באותו שעה אסורה לינשא להן. ירושלמי : [ל] וכולן שנשאו לאחרים ומתו או שנתגרשו
מותרות לינשא להן . ירושלמי שאין אדם מלוי לחטוא לאחר זמן : [מ] שאין שנים מלויין לחטוא מפני
אחד . לאו דוקא דהא כבר אסיקנא אפילו בי תרי לא חשידי וכמו שהירושלמי גופה מסיק שאין אדם
מלוי לחטוא לא מפני בנו ולא מפני אחיו . וכ"ש מפני אחר . אלא אגב דתני במתני' מפני שהוא ב"ד
פתר כן : [נ] לא קשיא הא דהוי קטטה · הא דקתני בברייתא אפילו נתגרשו דהוי ליה קטטה מקמי
הכי דעדיין לא נתן דעתו על זאת . פרש"י ורש"ל סי' כ"א פי' לשיטת הרמב"ם דהמתני' דקתני מתו
אין נתגרשו לא איירי בדאית ליה קטטה מקודם אחר שיש קטטה ביניהם יש לחוש שנתן דעתו על אשתו
לגרשה ועיניו נתן באשה זו לישאנה. ונראה דלא ניחא לרש"י לפרש הכי דאם מוקי המתני' בקטטה והוי כמו
מולנית דחיישי' שמא בשעת העדות לדעתו היה על אשה זו.א"כ מתו נמי אסור אם היתה מולנית.אלא ש"מ אע"ג
דהוי ליה קטטה לא נתן דעתו על זאת דכמה פעמים מתקוטטים איש ואשתו ת"מ לא נתנו עיניהן בגירושין .
משא"כ כשהיתה מולה באותו פעם . והשתא המתני' איירי בדלית קטטה ולא מולה. ועיין בב"ש סי' י"ב ס"ק
ה' שמיישב בענין אחר ע"ש . ולא נהירא לי דגירושין מסתמא הוו ע"י קטטה משא"כ אם מתו . ולא שייך
למימר בכה"ג דאיירי הכל בקטטה וק"ל : ה"ג שכיחי דאזלן : הדרן עלך כיצד אשת אחיו
פ"ג ה"ג ואינה צריכה לחלוץ משני: [א]ונראה דשינויא קמא עיקר כי הוא אליבא דרב אשי כמו שהקשה ר"י
וכו'. ואף שאינמשיבין האי לאחר מותו גם הוא לא היה לו לפשיב האי לאחר מותו שדבריו דברי

קבלה כי מעולם לא עלה על דעת תוס' שינויא קמא עיקר כי מה איכפת לן שינויא קמא הוא אליבא
דרב אשי · הלא אף שינויא בתרא איירי נמי שפיר אליבא דרב אשי ומה בכך דשניא דהתחיל ולא התחיל
קאמר אליבא דשינויא בתרא וכי מפני זה הפסיד כחו אדרבה נאמר שהוא עיקר שבשתי השינוים אזלי
אליביה . עכ"ל מהרש"ל בים"ש סי' א' ע"ש שהאריך . וכן תמה עליו הלח"מ בפ"ה מהל' יבום והניח
בתימה ולכאורה הקושיא עלומה . דליכא למימר דסמך רבינו על מה שכתב בסוף סי' ג' דלרב אשי
כשניהם גרועות חולץ לאיזו שירלה ש"מ דלא ס"ל שינויא בתרא דמיפטר נפשה בחליצה גרועה אבל למיפטר
לרה בעי חליצה מעולה שאני התם דאין שתיהן שוות ומש"ה מניחין חליצה גרועה ועבדינן חליצה מעולה .
אבל כשמתיהן שוות חליצה גרועה פוטרת לרתה שאם חללת אותה ג"כ חליצתה גרועה . וכן ראיתי שפסק
כן הנימוקי יוסף ע"ש . ונראה שכוונת רבינו דשינויא קמא אליבא דרב אשי דע"כ רב אשי לא ס"ל כשיטיא
בתרא . דהתוספות כתבו ד"ה אחריו אזכו . דוחק לומר כן משום דלא מסתבר לר' אבא בר ממל למימר
סברת רב אשי דלא אלימא זיקה לשוויה ללרה כערוה . פי' דהא מדאורייתא פסולייהו שוין דמדאורייתא
לרת אחות אשה בכרת כמו אחות אשה גופה הלכך בזיקה דרבנן נמי יש להשוות לרת אחות זקוקתו
לאחות זקוקתו . כמו שהזכיר רבינו סברא זו ס"ס ב' . ורב אשי דדחיק נפשיה לפרש דברי שמואל לחלק
בין זיקה דרבנן לפסול דאורייתא מי הכריחו לכנוס בדוחק . הא בעלמא קי"ל כל דתיקון רבנן כעין
דאורייתא תיקון אלא ע"כ דרב אשי לא סבר כשינויא בתרא ולשנויא קמא א"א לתרץ לשמואל התחיל ולא
התחיל דא"כ קשיא שמואל אהדדי כמו שהקשה ר"י . מש"ה לריך לדחוקי נפשיה ולחלק שזיקה בין היא גופה
ללרתה וק"ל: [ב] אבל בשתים הראשונות אי נפול בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת. ודבריו תמוהין
דאי נפל בזה אחר זה פשיטא דזה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת . ומהרש"א בחידושיו מגיה וכצ"ל אפילו
נפל בבת אחת . וב"ח מגיה אי לא נפל בבת אחת ולדקו דברי מהרש"א כמ"ש מלתא בטעמיה דאפילו
נפל בבת אחת דאע"ג דבשתים הראשונות חליצות שניהם גרועות מ"מ הראשון שחלץ לראשונה חליצתו
בשניה גרועה טפי מחליצת השניה דלראשון הויא השניה אחות חלולתו ולשני אינו נאסרה עליו אלא משום
דנאסרה עליו שעה אחת ולהכי חליצתו כשרה מיקרי לגבי חליצת הראשון . ומייתי ראיה לזה מדברי תוס'
ד"ה שמואל שתחיל ע"ש : [ג] להאי פיסקא כשמואל לא הוי צריכא להא מלתא דהא ליכא פלוגתא
עילויה . ויש לדקדק לפי מ"ש התוס' דף כ"ז ע"ב ד"ה חלץ וא"ת מאי קמ"ל כו' ואומר ר"י דקמ"ל דהותרה
אפילו צרתה דרב אית ליה אין זיקה וחלץ לאחיות נפטרו צרות ע"כ א"כ ודאי צריכא להאי פסקא
דהלכתא כשמואל . וי"ל היינו לשיטתיה דרב דס"ל אין זיקה . אבל הרי"ף כבר פסק בפ' כילד דהלכתא
כמ"ד יש זיקה ע"ש סי' א' . א"כ ודאי הלכתא שאינה צריכה היא : [ד] מאי דעבד עבד ושריין לעלמא.
היינו כשינויא בתרא דכי קאמר שמואל חליצה מעליא בעינן ה"מ למפטרה צרתה אבל מפטרה נפשה פטרה :
[ה] דלדברי רב אלפס ז"ל הלכה כרב . והקשה מהרש"ל א"כ מה צריך שקילותא וטריא אליבא דשמואל
ומי אמר שמואל הכי כו' . אי לאו דקי"ל כוותיה · ונראה דהרב אלפס לא פסק כרב אלא לכתחלה. היכא
דנמצאו האחין לפנינו . אבל אם אינו נמצא בב"ד אלא אחד והשני במקום אחר אין צריכין להמתין אלא
אחד חולץ לכולן כשמואל : [ו] אז צריכה לחזור על כל האחין . ואז הוי חליצה כשירה ופוטרת צרתה
וכ"כ הרמב"ם להדיא : [ז] וכ"ש על כל הצרות . היינו אם לא חלץ אלא אחת מהם אז הוי חליצה פסולה
ואינה פוטרת צרתה ומה דמסיק בסמוך בעלת גט ובעלת מאמר כי הדדי נינהו . ס"ל להרמב"ן כפי'
ריב"ם דשתיהן גרועות ואין אחת פוטרת חברתה דלא כפרש"י : [ח] משום דמוכחא מלתא דסבר ר'
יוחנן כו' . ר"ל דכל הני פירכות ולימא ליה וכו' צריך התלמודא לפרש . אמנם הך לימא ליה דמתני' סבר
חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין . זה אינו צריך לפרש ולשנויא דר' יוחנן ס"ל א"צ לחזור דזה
מוכחא מלתא דסבר ר"י ה"נ : [ט] כי אי אפשר לתרץ קושיא זו בענין אחר . ובתוס' ד"ה איתיביה תירצו
לשיטת

לאיזו שירצה שחליצת שתיהן גרועות והקשה ה"ר יצחק ברבי מאיר ז"ל דהך בשיא ע"כ אליבא דמ"ד יש זיקה דלמ"ד אין זיקה אפילו חלץ לבעלת הגט נפטרה צרתה כדאיתא לקמן פרק ר"ג (דף נא.). ולמ"ד יש זיקה אפילו כשחליצת שתיהן שוות לגריעותא צריכות שתיהן חליצה כדאמרינן לעיל התחיל בבעלת ואחר לא יגמור בבראות ואע"ג דחליצה זו לא גרועה כשל רחל ונראה לפרש דכי הדדי נינהו וגריעות שתיהן לחליצה אבל אם לא היו שוות חולץ לאותה שחליצתה מעולה ונפטרה חברתה ואע"ג דחליצה פסולה היא וחליצה פסולה לא פטרה צרתה ה"מ היכא דצרתה כיוצא בה אבל אי גריעא מינה (או עדיפא מינה כבסברות) מיפטרה בחליצה דידה. והא דאמרינן התחיל בבאחיות לא יגמור אף בבראות דלא מיפטרה רחל בחליצת לאה ואע"ג דחליצת רחל גריעה מינה דלא מיפסלה צרה אלא משום דלא חליצה היא דהיה לאת קרובת חלוצתו לא דמי דמכל מקום פסולייהו שוין דמדאורייתא צרת אחות אשה בכרת כמו אחות אשה הלכך בזיקה דרבנן נמי יש להשוות צרת אחות חלוצה לאחות חלוצה ופסול אחד הוא ושם אחד הוא ולא דמי לבעלת הגט ולבעלת מאמר ומיהו אפשר לקיים פרש"י להך לישנא דאסיקנא לעיל אחד חולץ לכולן דאמצעית [י] ורב אשי דמייתי הך ראיה דהכא סבר כההיא לישנא דפריכית לעיל דלית ליה לרב אשי התחיל ולא התחיל וכיון דחליצת שתיהן גרועות חולץ לאיזו שירצה לכן עיקר:

ג **אמר** רב הונא אמר רב שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לשניה הותרה חלץ לראשונה הותרה מתה ראשונה מותר בשניה ואין צ"ל מתה שניה שמותר בראשונה משום דהויא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון. ור' יוחנן אומר מתה שניה מותר בראשונה אבל מתה ראשונה אסור בשניה ומ"ט דכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה. ורב מ"ס היכא דקאי באפה איסור אחות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן היא. [כ] וקי"ל כר' יוחנן דכל רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן: **מתני'** היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת. היתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה והשניה אסורה על זה איסור ערוה האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה וזו היא שאמרו אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת:

ד [דף כח ע"ב] **שלשה** אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר. היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה. איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת: [דף כט ע"א] שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד מופנה ומת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה וב"ה אומרים מוציא את אשתו בגט [א]ואת אשת אחיו בחליצה וזו היא שאמרו אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו:

ה [דף ל ע"א] **מתני'** שלשה אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת [ד] הראשונה יוצאת משום אחות אשה והראשונה משום צרתה. עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת. וה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר ומת נכרית מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה דהויא לה צרת אחות אשה בזיקה והאי דקתני מאמר לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור ואפילו חליצה נמי לא תיבעי קמ"ל דצרתה חולצת: שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת נשוי נכרית וכנס אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה והשניה משום צרתה. עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת: שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני ואח"כ מת נשוי נכרית הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת:

ו **שלשה** אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית וגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכולן אם מתו או מיאנו או שנתגרשו צרותיהן מותרות: **גמ'** טעמא דגירש ואח"כ מת וכנסה המגרש ומת הוא דשריא [מ] אבל מת ואח"כ גירשה וכנסה המגרש ומת אסורה אמר רב אשי זאת אומרת יש זיקה אפילו בתרי אחי [ב]וקודם שגירשה היתה זקוקה לשני אחין נשואין שתי אחיות והויא לה צרת אחות אשה בזיקה הלכך אסורה עליו עולמית [נ] וא"ת היאך כנסה המגרש הא הויא לכל אחד ואחד צרת אחות אשה בזיקה וי"ל דלא שייך למיקרייה צרת ערוה אלא כשהיא והערוה נופלין בבת אחת [ג]כשהוא חי אבל לא [ס] כשמת המגרש והיתה היא צרת אשתו בזיקה [ע] ונופלות שתיהן בבת אחת לפני אח השלישי [פ] ומה שכתב בעל הלכות אם מת ולא גירש אסורה לתרווייהו לא שתאסר להו בחייהן אלא לכל אחד כשימות אחיו תהיה אסורה לו דהויא צרת אחות אשה בזיקה וכן כתב רב אלפס ז"ל דלא אסורה נכרית אלא אחר שמת המגרש: ז **מתני'** וכולן שהיו בהן ספק קידושין או ספק גירושין הרי אלו חולצות ולא מתייבמות. כיצד ספק קידושין זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה זהו ספק קידושין. כיצד ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד זה הוא ספק גירושין [צ] וכן אם היתה עומדת ברה"ר וזרק לה גיטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה זהו ספק גירושין. כמו בקידושין דאמר רבא כל שיש בקידושין יש בגירושין ויש בגירושין שאין בקידושין וזהו דגירושין דקתני במתני' לאו דוקא הוא אלא משום דתנא זהו בקידושין תנא נמי זהו בגירושין וזהו בקידושין למעוטי זמן דליכא בקידושין ונראה דה"ה כתב [ד]ידו ואין עליו עדים [ק] דפסול דידיה משום זמן הוא דכתב ידו חשוב כעדים אלא דחיישינן שמא יקדים הזמן ויחפה על בת אחותו או משום פירי הלכך כשר בקידושין: **גמ'** [דף לא ע"ב] ומפני מה לא תקינו זמן בקידושין בשלמא למ"ד משום פירי איתקין זמן בגיטין משום הכי לא תקינו זמן בקידושין דארוסה לית לה פירי. אלא למ"ד משום זנות דבת אחותו ליתקון זמן בקידושין. ואסיקנא משום דלא אפשר דהיכי ליעבד לנחיה גבי דידה מחקה ליה לזמן לנחיה גבי דידיה דלמא מחפה על בת אחותו לנחיה גבי עדים אי דכירו ליתו וליסהדו ואי דחזו מכתבא ואתו ומסהדי רחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם הלכך לא אפשר. וא"ת ומאי נפקא מיניה אי מסהדי ע"פ כתבם והא אמרינן בפרק גט פשוט (דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לפני ב"ד ועושין לו קיומו וכן אמרי' בהגוזל קמא (דף לח:) גבי שורף שטרותיו של חבירו אי דאיכא סהדי דידעי מאי דכתב בשטרא ליכתבו ליה שטרא אחריגא אלמא כשהעדים אחרים מעידים שראו שטר חתום בכתב ידי עדים לא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כ"ש כשהן עצמם מעידים שחתמו על השטר וי"ל דודאי כשהן מעידים בפני ב"ד שראו שטר חתום והכירו חתימת עדים אין זה מפיהם ולא מפי כתבם דהוי כמו קיום שטרות דעלמא שהעדים מקיימין החתימה בפני ב"ד והוי כמו שנחקרה עדות העדים החתומים על השטר בב"ד וכן ה"נ אם היו העדים מעידים שחתמו בעדות זה על שטר זה לא קרינן מפיהם ולא מפי כתבם אלא דחיישינן הכא שלא יעידו שכך ראו בשטר אלא יעידו בעלמן על המעשה כאילו הן זוכרין אותו והם אינן זוכרין אלא על פי השטר ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ור"ת היה נוהג כשהעדים רחוקים מב"ד שהיו שולחים כתב ידם לב"ד ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כיון שהם זוכרין עדותן. אבל רש"י פי' בפירוש חומש (דברים יט) ע"פ שנים עדים פרט שלא ישלחו כתבם לב"ד ואין להביא ראייה לדבריו מהא דתניא בפ' מי שאחזו (דף עא.) אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול לדבר ופריך אמאי הרי יכול לדבר מתוך הכתב שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם דדלמא שאני אלם שאינו הוי ראוי לבילה דלאו בר הגדה הוא כלל. ורב אלפס ז"ל כתב בסגנון אחר ומה שכתבתי דברי התוספות עיקר ואין להשיב. אי הכי גבי גרושין נמי נימא הכי התם להגלה דידה קא אתי להעיד שהיא פנויה והיא יראה למחוק בו דבר פן יפסל הגט הכא לחובה דידה קא אתי: ח **מתני'** שלשה אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר ומת אחד מהם מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין ר"ש אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה: **גמ'** אי זיקת שני יבמין מדאורייתא חליצה נמי לא תיבעי אלא מדרבנן גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות. וניבם לחדא ונחלוץ לאידך גזרה שמא יאמרו בית [ה]זה מקלתו בנוי [דף לב ע"א] ומקלתו חלוץ ויאמרו אי דמייבם והדר חליץ ה"נ אלא גזירה דלמא חליץ ברישא והדר מייבם וקם ליה בלא יבנה דרחמנא אמר כיון שלא בנה שוב לא יבנה. אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה דמיחלפא בבעלת הגט דעלמא. איכא דאמרי אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא דמאי דעבד שקליה ולקולא אזלינן בשל סופרים כלישנא בתרא והוא שפירש למאמרו ולא לזיקתו. והא דאמרי' בזיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה לא תימא ה"מ דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה אלא אפילו היכא דליכא אלא יבמה ואיכא עליה זיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה כדאמר לקמן בפרק האשה רבה (דף לו:) אמתני' דבן ט' שנים שבא על יבמתו אמר רבא הא דאמרי רבנן זיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה לא תימא הני מילי דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה דהא הכא דליכא צרה ומיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה:

ט **מתני'** שני אחין נשואין שתי אחיות ומת אחד מהן ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת: [דף לג ע"ב] שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו של זה לזה ושל זה לזה הרי אלו חייבין משום אשת איש ואם היו אחין חייבין אף משום אשת אח ואם היו אחיות אף משום אחות אשה ואם היו נדות אף משום נדה ומפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן. ואם היו קטנות ולא היו ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואם היו כהנות נפסלו מן התרומה: **גמ'** החליפו אטו ברשיעי עסקינן אמר רב יהודה תני הוחלפו: י [ו]**ואם** היו קטנות ולא היו ראויות לילד מחזירין אותן

הגהות הב"ח א מוציא את אשתו בגט ובחליצה ואת אשת אחיו: ב אפילו בתרי אחין דקודם שגירשה: ג נופלין בבת אחת כשמת המגרש שהיתה היא צרת אשתו בזיקה ונופלין שתיהן בבת אחת לפני אח השלישי אבל לא כשהוא חי ומה שכתב כצ"ל: ד ונראה דס"ה כתב בכתב ידו: ה שמא יאמרו בית אחד מקלתו: ו אמר ר' יהודה תני הוחלפו תנו רבנן כל כ"ד חודש דש מבפנים וזורה מבחוץ דברי ר' אליעזר אמר לו הללו אינן אלא כמעשה ער ואונן ואע"ג דער ואונן שלא כדרכן שמשו דש מבפנים וזורה מבחוץ וממשמש שלא כדרכה מדמה להו אהדדי ותרווייהו אסירי וקשה מהא דאמרי' בנדרים פ' אלו מותרין ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמרה לו רבי שולחן ערכתי לו והפכו פי' ששימש שלא כדרכה אמר לה בתי התורה התירתך לו ומסיק דהלכתא הכי ואין לומר דלאו כתשמיש שלא כדרכה איירי והפכו דקאמר היינו הוא מלמטה והיא מלמעלה כי ההיא דברכות פ' הרואה דחזא בחלמא טונא ד... דרמי עליה אמר ליה משכנו הפך שהיתה אשתו עליו דבשביל זה לא היתה מתרעמת על בעלה דאינה מצטערת בכך אבל בתשמיש שלא כדרכה מצטערת שקראו הכתוב עינוי דכתיב וישכב אותה ויענה שעינה אותה שלא כדרכה אם ת... את בעתי שלא כדרכן ועוד אמרינן עובד כוכבים שבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה ופריך מי איכא מידי דישראל לא מיחייב ועובד כוכבים מיחייב וע"כ האי בישראל לא מיחייב היינו דישראל שרי דאי איכא איסורא בישראל ... דעובד כוכבים חייב מיתה דאזהרה שלו זו היא מיתתו וי"ל דהתם בלא הוצאת זרע איירי דכיון דליכא השחתת זרע לא הוה כמעשה ער ואונן ושרי ועוד י"ל דלא חשיב מעשה ער ואונן אא"כ רגיל לעשות כן תדיר אבל אם בה... בעלמא מתאוה לאשתו לשמש שלא כדרכה שרי. כדאמרינן בנדרים כל מה שרוצה לעשות באשתו עושה משל לבשר שבא מבית הטבח ודגים מבית הדייג והאי שינויא עיקר דעובד כוכבים שבא על אשתו שלא כדרכה בסתם ביאה איירי בהוצאת זרע וקאמר דבישראל שרי ועוד מדקאמר רבי התורה התירתך לו בסתם ולא דקדק לידע אם היה שם הוצאת זרע אלמא בכל ענין שרי וההיא עובדא באקראי הוה כדמוכח לישנא שולחן ערכתי לו והפכו: ז ואם היו קט...

קרבן נתנאל

לשיטת רבינו מגנתא ופי' ר"י בענין אחר וצריך ביאור על מה נאיד מתירוצים הללו: [י] **ורב** אשי דמייתי הך ראיה דהכא סבר כההיא לישנא כדפרישית לעיל סי' א' וע"ד שפירשתי התם. ותימה על הטור שכתב על דברי הראב"ד וכן הסכים א"א הרא"ש ז"ל דהא הראב"ד פסק כשני תירוצים ולפי מה שמוכחין לפרש דברי רבינו להסתלק קושיות מהרש"ל ע"כ צריכין למימר דרב אשי לא ס"ל כלל שינויא בתרא. וכבר נווח בזה הב"י והב"ח וב"ש. ולפי מ"ש צ"ע ביותר דברי הטור: [כ] **וקי"ל** כר' יוחנן. ובש"ס פריך ממתני' ארבעה אחין כו' ואמאי ליקו חד מינייהו לחלוץ לה לשניה ותהוי' לראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון וא"ר יוחנן אחיות אינו יודע מי שנאה ורבינו פסק כר"י ומייתי ברים פרקין המשנה כצורתה. וי"ל דפריך התלמודא ולימא ליה גזרה שמא ימות ואסר לבטל מצות יבמין. ומשני רבי יוחנן למיתה לא חיישינן אבל אנן חיישינן למיתה ולביטול מצות יבמין. לכך המתניתין אתא שפיר אף לדידן דקי"ל כר"י: ה"ג זהו שאמרו: [ל] **השניה** יוצאה משום אחות אשה. כך גירסת הרי"ף. ופי' שניה לכניסה שהיא אחות אשתו. אבל גירסת תוס' הראשונה יוצאה. ור"ל ראשונה לנפילה: [מ] **אבל** מת ואח"כ גירשה וכנסה המגרש ומת אסורה. וקשה הא לעיל בפ"ק סי' ח' פסק רבינו כנס ולבסוף גירש צרתה מותרת. וי"ל כמו שתי' הרי"ף בתי' אחרון וז"ל התם גבי ערוה כיון דגרשה מקמי דנפלה לה קמי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה לה צרה גבי יבם בהתירא נפלה קמיה. אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני בה גירושין ולא מידי. והאי טעמא טפי עדיף ומסתבר מהאי קמא עכ"ל. אע"ג דהכא נמי בהיתרא נפלה קמיה דהא גרשה מ"מ כיון דכנסה איגליא מלתא למפרע שהיתה זקוקה לזה כמלאת צרת ערוה בזיקה וגירושין בתר הכי לא מהני כמ"ש רבינו בסמוך כשמת המגרש היתה היא צרת ערוה בזיקה ונפלו שתיהן בבת אחת לפני אח השלישי הא אם לא כנסה אינן נופלות שתיהן לפני אח השלישי דהא גירשה לשניה אבל מת ולא גירש כיון דשתיהן נופלות לפניו ויש זיקה הוי צרת ערוה בזיקה וכ"ת א"כ אמאי דחק לרבא למעוטי מת בלא גירש הל"ל למעוטי מת ואח"כ גירש כמו לרב אשי. י"ל דהא רבא ע"כ לא ס"ל לחלק כסברת הרי"ף דהא קאמר בפ"ק ז ואל"ל ז וכ"כ מהרש"א ומהרש"ל בי"ש וחזר ממה שכתב בחידושיו. ועוד תירץ הרי"ף וז"ל התם כיון דערוה היא מיגמר גמרי לה אינשי וקלא אית לה. הכא זיקה דרבנן היא אע"ג דגירש לה לאחות אשתו לא משתרי נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ע"כ. וע"כ לתי' זה איירי בלא כנס. דאי בכנסה הדר הוי ליה צרת ערוה מדאורייתא ואית לה קלא. אבל בלא כנס גזרינן מת וגירש אטו מת ולא גירש. נמצא דב' תירוצים הטה מהיפך אל היפך לתירוץ ראשון אם כנסה וגירש הצרה מותרת. ואם מת וגירש ולא כנסה צרה אסורה. ובתירוץ שני הוא בהיפך. והרי"ף ורבינו מסכימים לתי' אחרון שזכרתי מקודם. דלתירוץ שני הוי כמו גזירה לגזירה דהא זיקה מדרבנן ומת בלא גירש גופא גזירה מדרבנן היא ומהרש"א כתב וז"ל הכא דבאיסור זיקה נפלה קמיה אסורה ואין חילוק בין כינס ואח"כ גירש ובין גירש ואח"כ כינס. ובין גירש ולא כינס כלל ד... ליתא בין לתירוץ ראשון של הרי"ף ובין לתירוץ שני כפי מה שהוכחנו וברלנו. ובש"ע סי' קע"ה אפילו לא כנס אסורה ע"ש הוא ול"ל אם לא כנס. אבל כנס צרתה מותרת ונמשך הכל לתי' ראשון של הר... והבוחר יבחר: [נ] **וא"ת** היאך כנסה המגרש. יש להקשות מאי פריך אימא ה"נ קאמר הא מת וא... גירש אסורה כלומר דהתנא לא מלי למתני מת ואח"כ גירש וע"כ בכנוסה איירי וא"א לכונסה דיש זי... והוי ליה צרת אחות אשה בזיקה דזקוקה לשני אחין. וי"ל דדומיא דמתני' דאיירי בכנסה דייק הא מ... ואח"כ כו' דאיירי נמי בכנסה. עי"ל מדלא מברר התלמודא דרב אשי כמאן ס"ל. ע"כ סברה דאתיא לר' ירמיה בין לרבא וע"ז הקשה התוספות לר"י בגירש ואח"כ מת הא נישואין לאשונים מפילין ויש זי... א"כ הוי צרת אחות אשה בזיקה: [ס] **כשמת** המגרש. ה"ה מת בלא גירש אסורה דהא נופלות שת... לפני אח השלישי והוי צרת ערוה בזיקה: [ע] **ונופלות** שתיהן בבת אחת. אע"ג דגירשה לערוה גירו... דבתר זיקה לא מהני כיון דכנסה וכדפרשתי: [פ] **ומה** שכתב בעל ה"ג אם מת ולא גירש אס... לתרווייהו כו'. אפי' בלא כנסה הא אם מת וגירש בלא כנסה משמע דלא הוי צרת ערוה בזיקה ומזה ... סעד למה שכתבתי: [צ] **וכן** אם היתה עומדת ברה"ר וזרק לה גיטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה ... ספק גירושין כמו בקידושין. תימה דהא מסיק רבינו בפ"ק דמציעא סי' כ"ח דד' אמות אינו קונות בר... הרבים אלא בסימטא או בצדי רה"ר. וי"ל דקרוב לו היינו שהוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לש... היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זהו קרוב לה. שניהם יכולים לשמרו זהו מחצה על מחצה ... דאוקמי' רבי יוחנן התם בהזורק. ועי"ש בפרק הזורק סי' ו' מ"ש שם. והנה הטור בסי' למ"ד כ... היתה עומדת בסימטא וזרק לתוך ד' אמותיה מקודשת. ובסי' קל"ט לענין גט כתב היתה עומדת בר... וזרק גט תוך ד' אמות הכי זהו מגורשת ונ"ל דס"ל לחלק בין קידושין לגיטין דמטעם עגונה תקנו ... אפילו ברה"ר זכיה ד' אמות וקשה בסוגיא זו ה"ל לומר עוד זהו דקידושין למעוטי קרוב לה בד' אמו... ברה"ר וצ"ע: [ק] **דפסול** דידיה משום זמן הוא. אמנם כן כתבו תוספות דף ל בשם ר"י בתוס' ... כתב בכתב על כל זה דף ל"א ד"ה למעוטי מספקא לר"י כתב בכתב ידו ואין עליו עדים אי מהני בקידו... אי לא. דכיון שא"ל זמן מה לנו אם יש עליו עדים. ונ"ל דהיינו ספיקו. דודאי גם כתב בכתב ידו ואין ע... עדים שלא תינשא לכתחלה מטעם דחשיב כאין בו זמן ומ"מ אם ניסאת לא תצא. אבל לענין קדושין י"ל פ... אחר כיון דאין בו עדים ואין דבר שבערוה פחות משנים. אלא דגבי גט כתב ידו חשיב כעדים. דהא מ... מלא וכתב ונתן. ולמ"ד עדי מסירה כרתי אין צריך עדי חתימה מש"ה כתב ידו חשוב כעדים. ...

גבי

[ר] ואי קשיא לך הא דתניא (דף מב:) קטנה שאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין ג' חדשים הסיא גזירה היא וחילוף לא שכיח ומלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן.[דף לה ע"א] תנא אנוסה ומפותה צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אמר רבא מ"ט דר' יוסי אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר ור' יהודה סבר שמא לא נתהפכה יפה יפה וחזינן למקצת רבוותא דפסקו בהא הלכתא כרבי יהודה ואנן לא ידעינן מהיכא גמירי להא פיסקא דהא קי"ל דר' יהודה ורבי יוסי הלכה כר' יוסי וממתני' דמפרישין אותן ג' חדשים וכו' אין להביא ראייה לרבי יהודה דאפילו ר' יוסי מודה בה דטעמא דרבי יוסי משום דאשה מזנה מתהפכת והא מתני' דלאו זנות הוא דהא אוקימנא בהוחלפו ואי משום דאמרי' לקמן בפ' החולץ (דף מא.)[ש] דכל הנשים צריכות להמתין אע"פ שאינן ראויות לילד הנך בנשואות איירי ולא שייך בהן טעמא דאנוסה ומפותה דאשה מזנה מתהפכת הלכך קשיא לן האי פיסקא ולא קמנו על עיקרא דמלתא מהיכא גמרי לה והר"ז הלוי ז"ל כתב כיון דמחמרינן כולי האי בהבחנה דפסיקנא כרבי מאיר (כתובות דף ס.) דעקרה וזקינה ושאינה ראויה לילד צריכות להמתין ואין הלכה כר' יהודה במה שמיקל בענין זה כ"ש דאין הלכה כר' יוסי בהא שהוא מיקל יותר וחיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה ועוד דשמואל בלישנא בתרא לא סבירא ליה כר' יוסי באנוסה ומפותה מדלא קא ממעט אלא קטנה בת ישראל בזנות אבל גדולה צריכה להמתין אע"ג דבגיורת ומשוחררת סבר שמואל כר' יוסי באנוסה ומפותה מיהת כרבי יהודה סבירא ליה ולאו מטעמיה דלא נתהפכה יפה יפה אלא משום דגזר בגדולה ישראלית זנות אטו נישואין כי היכי דגזרינן שאינן ראויות לילד אטו ראויות לילד [ת] ובקטנה (א) דלא שכיח בה זנות לא גזרו בה כי היכי דלא גזרינן בחילוף דלא שכיח וכן במיאון' קטנה לא גזר משום דלא שייך מיאון בגדולה אבל יוצאה בגט ובמיתת הבעל גזר אטו גדולה [א] אבל גיורת ומשוחררת אפילו גדולה לא החמירו בהבחנה דידה למיגזר זנות אטו נשואין אבל בנשואין אפילו גר וגיורת צריכות להמתין כדתניא לקמן פרק החולץ (דף מב.) ובשבויה לא סבר שמואל כרבי יוסי שהרי לא הזכיר אלא גיורת ומשוחררת [ב] דכיון דבת ישראל היא מחמיר בה כר' יהודה : **הדרן עלך ארבעה אחין**

פרק רביעי

א החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה [דף לה ע"ב] בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא וחייבין בקרבן אין הולד של קיימא יקיים ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון יוציא והולד כשר וחייבין באשם תלוי : **גמ'** איתמר החולץ למעוברת והפילה רבי יוחנן אמר אינה צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה וריש לקיש אמר צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה. והאי מן האחין לאו דווקא דה"ה נמי מאי איהו חליץ לה דחליצה קמייתא לאו כלום היא ולא פקעה זיקתו אי נמי אחין של מת קאמר אי נמי אע"ג דחליצה קמייתא לאו כלום היא [א] מכל מקום הורעה זיקתו והויא כאילו נתן גט ולא מצי תו חליץ חליצה כשרה [דף לו ע"א] תניא כוותיה דריש לקיש החולץ למעוברת והפילה צריכה חליצה מן האחין : **ב אמר** רבא הלכתא כוותיה דריש לקיש בהני תלתא חדא הא ואידך המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להם את הבכור דבריו קיימין [ב] ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין [דף לו ע"ב] ואמר ריש לקיש לעולם לא קנה (א) עד שיאמר פלוני ופלוני ירשו שדה פלונית ופלונית שנתתיה להם במתנה וירשום : **ג ואידך** הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שהן כתובין לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב מכר האב מכורין עד שימות האב מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב ואיתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח קנין פירות כקנין הגוף דמי ר"ל אמר קנה לוקח קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי : **ד תניא** לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ואם כנס יוציא ולא יחזיר עולמית דברי ר"מ וחכ"א יוציא ולכשיגיע זמנו יכנוס. ומפרשינן לקמן (דף מב.) טעמא דהא מלתא משום דסתם מעוברת למניקה קיימא וחיישינן דלמא מיעכרא חלבה [ג] וקטלה ליה ואקשינן אי הכי דידיה נמי ופרקינן דידיה[א] ממסמסה ליה בביצים וחלב דיהיב ליה הבעל אבל לדידה לא יהיב לה בעל ומתביישת למיתבעינהו ליורשין בפני ב"ד וקטלה ליה. אמר רבא ולדברי חכמים יוציאה בגט [ב]דיקא נמי דקתני יוציא ולא קתני יפריש ש"מ וכן הלכתא [ד] ואפילו הוא כהן. ואם תאמר והא תנן בסוטה פרק ארוסה (דף כד.) גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו שאם קינא לה שותה אליבא דרבנן מפני שיכול להפרישה ולהחזירה לאחר זמן אלמא דלשון הפרשה משמע נמי בגט דעל כרחך לרבנן צריך להוציאה בגט כדקאמר הכא וא"כ מאי מוכח הכא מדלא קתני יפריש וי"ל דלשון הפרשה משמע תרתי אבל לשון יוציא לא משמע אלא בגט אי נמי התם שקינא לה ונסתרה לא חיישינן שמא יבוא עליה כיון דאסירא ליה ולא בעיא גיטא. ומטעם זה הורה ה"ר יוסף מאורליינ"ש באחד שקידש מינקת חבירו [ה] שלא להצריך גט אלא הפרשה בעלמא כיון דבלאו הכי אסירא ליה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. ודוקא בנשא הוא דאמרי' הכא דבעיא גיטא ואע"ג דבקידש תוך שלשה וברח אי לאו דעירוקיה מסתייה היה צריך ליתן גט [ו] שמא בהבחנה החמירו טפי. ולאו ראיה היא דקינא לה ונסתרה[ג] דאסירא ליה מדאורייתא אבל הכא כלה בלא ברכה ומעוברת חברו תרוייהו איסורי דרבנן נינהו מה לי חד איסורא מה לי תרי איסורי. ועוד היה אומר רבינו מאיר דאם נשא מעוברת חבירו [ז] אף אם הדיר הנאת תשמיש עליו על דעת רבים עד שיגיע זמנו לכנוס דהשתא אסירא ליה מדאורייתא אפילו הכי צריך להוציא. דלא דמי לסוטה דשאני התם לפי שהוא שונאה ומאוסה עליו שהרי קינא לה ונסתרה הלכך לא חיישינן שמא יבא עליה. עוד הביא רבינו יוסף ראיה מההיא דפרק אע"פ (דף ס:) מאריסי' דאביי שהתיר לו ליארס בתוך עשרים וארבעה חדש ושוב חזר בו ומנעו מלישאנה ולא מצינו שהצריכו ליתן גט. וגם זו אינה ראיה דיש לומר שהצריכו ליתן גט ולפי שאותה שמועה לא איירי בגט לא הזכירו. ועוד היה מדקדק מהא דקאמר [א] מניקה שמת בעלה הרי זו לא תיארס ולא תינשא וכו' ואם כשאירס היה צריך ליתן לה גט לא איצטריך תו למימר לא תנשא אלא משמע דהכי פירושא לא תיארס ואם אירסה לא תנשא אלא תשאר כמו שהיא עתה באירוסין עד שיגיע זמנו לכנוס. [ח] ומיהו יש ספרים דגרסינן לא תנשא ולא תיארס ולא זו אף זו קתני. ואפילו אי גרס לא תיארס ולא תנשא מצינו למימר דהא דנקט לא תנשא משום ר' יהודה דאף לינשא שרי בתר י"ח חדש:

ה תניא ר' שמעון בן גמליאל אומר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי. ורבנן פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי אבל בפיהק ומת אפילו רבנן מודו דנפל הוי כדאיתא בפרק ר"א דמילה (דף קלו.) ופסיק התם הלכתא כרשב"ג ולא אזלינן בתר רוב וולדות שהן בני קיימא משום דמיעוטא דנפלים שכיחא וחיישינן למיעוטא דשכיחא כמו גבי מים שאין להם סוף דאשתו אסורה (לקמן דף קכא.) [ט] וגוסס שאין מעידין עליו להשיא את אשתו אע"פ שרוב גוססין למיתה: איתמר מת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה. בס"פ ר' אליעזר דמילה (דף קלו.) גרסי' ברוב ספרים מת ביום שלשים וכן גורס שם רש"י וכן ר"ח גורס כן. ונראה דגרסינן תוך ל' יום דהא אמרי' בבכורות פרק יש בכור (דף מט.) דיום ל' כלפניו וכיון דהוי כיום שלפניו ופליגי רשב"ג ורבנן גם ביום שלשים מה לי ביום שלשים ומה לי בתוך שלשים וגם בשאלתות דרב אחאי בפרשת וירא [נ] גורס בתוך שלשים. אמר רבינא משמיה דרבא אם אשת ישראל היא חולצת. ואם אשת כהן היא אינה חולצת רב שרביא משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת וקי"ל כרבינא דכיון דאיכא רבנן דפליגי אדרשב"ג דאמרי אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא גבי אשת כהן דאי חלצה מיתסרא על בעלה עבדינן כרבנן ולא מצרכינן לה לחליצה ואע"ג דהשתא נשארת תחת בעלה בספק יבמה לשוק דאורייתא ואם היתה חולצת ונשארת תחת בעלה היתה עומדת בספק חלוצה דרבנן מ"מ הא עדיפא טפי דאי חלצה אמרי קמו רבנן בולד דנפל הוה ולהכי הצריכוה חליצה ואתי למישרי חלוצה לכהן אבל כי לא מצרכת לה חליצה אמרי קמו רבנן בולד דולד מעליא הוי ולהכי [לא] הצרכוה חליצה ולא אתי למישרי יבמה לשוק : **ו** [דף לז ע"א] **איתמר** קידש אלמנת חבירו או גרושת חברו תוך שלשה חדשים וברח פליגי בה רב אחא ורפרם חד אמר משמתינן ליה וח"א עירוקי' מסתייה הוה עובדא ואמר להו רפרם עירוקיה מסתייה. פרש"י ולא בעי למיכפייה למיהב גיטא דגלי בדעתו שאין רצונו לכנוס עד זמנו [י] משמע מתוך פירושו דלכתחלה נמי אמרינן ליה ערוק דסגי בגלוי דעתו שאין רצונו לכנוס וכן הורה ה"ר יחיאל ב"ר יוסף מפרי"ז ז"ל מארץ היון [כ] ויראה דבריחה זו צריכה שתהיה למרחוק שירחיק נדוד עד שתהיה שיעור חזרתו עד אחר שלשה חדשים דלא מסתברא שיקדש בעיר זו ויברח לעיר אחרת דא"כ בטלת תקנת חכמים. וכן המקדש מעוברת או מינקת יברח לפי משך הזמן ולפי ההרחקה: **ז ת"ר** ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון יוציא והולד כשר ואם לא הוציא הולד אחרי כן ספק ממזר הוי ואסור בממזרת דקי"ל כר' אליעזר דאמר בפרק עשרה יוחסין (דף עד.) ודאן בודאן מותר ודאן בספקן וספקן בודאן וספקן בספקן אסור. [דף לז ע"ב] תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר [ל] לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך ויקח אשה אחרת במדינה אחרת שמא יזדווגו זה לזה ונמצא אח נושא את אחותו ועוד תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה ובדעתו לגרשה שנאמר אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך: **ח ספק** ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ונכסי דידי נינהו. ויבם אמר את ברי דידי ולית לך ולא מידי הוי ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין. ואפילו רבנן דפליגי עליה דסומכוס מודו הכא שאין שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה שאין זה מוחזק יותר מזה והוי כמו הללו באין לירש והללו באין לירש דאמרי' במי שמת (דף קנח:) יחלוקו אפילו אחד מהם

הגהות הב"ח ולא כו' קטנה או שאינה ראויה לילד : א א"ה דידיה נמי ופרקינן דידיה ממסמסה ליה בביצים וחלב דיהיב לה הבעל אבל לדידה לא יהיב וכו' : ב יוצאה בגט אמר מר זוטרא דיקא נמי : ג ונסתרה שאני דאסירה :

הגהות הגרי"פ [א] כתובות ס. : [ב] סי' יג :

קרבן נתנאל

גבי קידושין אפילו שניהם מודים כי ליכא עדים לא הוי קידושין כדאמרי' בקידושין דף ס"ה . או נאמר איתקיש הויה ליציאה . והרשב"א בחידושיו פשיטא ליה דלא הוי קידושין נמצא לדעת רשב"א נרתה חולצת ומתייבמת . ולדעת רבינו נרתה פטורה מן החליצה ואסורה ליבמה ולדעת ר"י חולצת ולא מתייבמת וכ"פ כמ"א בסי' ל"ב סעיף ד : [ר] **ואי קשיא לך הא דתניא** . בפ' החולץ דף מב ע"ב היתה לדופה ומתני' דכלמא : [ש] **דכל הנשים צריכות להמתין אע"פ שאינם ראויות לילד** . קא ס"ד דאתי לאתויי כגון נשים מזנות שמתהפכות ואינם ראויות לילד ע"ז השיג הרי"ף עליהם הנך בנשואות איירי ולא שייך וכו' אלא שאינם ראויות לילד כגון שהשקוס שמא או ע"י חולה : [ת] **ובקטנה דלא שכיח בה זנות לא גזרו בה** . וק"ק דטפי הל"ל דמש"ה לא גזרי' דהוי גזרה לגזרה . וי"ל בדוחק כיון דאנן פסקי' כר"י ולא מטעמיה שמא לא נתהפכה יפה א"כ אינה ראויה לילד וצ"ל דגזרינן אנוסה ומפותה משום נשים נשואות שאינם ראויות לילד והכי משום נשואות לראויות לילד ש"מ דמחמירינן בהא אפי' גזרה לגזרה : [א] **אבל גיורת ומשוחררת** אפילו גדולה לא החמירו בהבחנה דידה למגזר זנות אטו נישואין . דאפי' גיורת נשואה כיון דלדעתה לגיורי מתהפכת נמי כדי להבחין בין זרע קדושה לזרע שלא בקדושה אע"ג כשמתגיירת עם בעלה ס"ל לרבינו כיון שכל הזרע מאותו האיש אינה חוששת להבחין ואינה מתהפכת כסברת ר"י בעל התוס' לא גזרינן משום גר וגיורת איש ואשתו דהוא מלתא דלא שכיח ובזה נסתלק תמיהת מהרש"א דף ל"ה ד"ה חוץ מגיורת ע"ש : [ב] **דכיון** דבת ישראל היא מחמיר בה כרבי יהודה . אע"ג דבפ' אלו נערות דף ל"ו מוקמינן הך דרבי יהודה בשבויה שנבעלה דוקא הייתי כדי שלא תקשי דידיה אדידיה שס"ל דלענין קנס שבויה בקדושתה קמי . אבל לדידן דלא ס"ל כר"י בהא אלא כחכמים דאינו מפסיד קנס לשבויה אפילו בלא לאוה שנבעלה מחמרינן כרבי יהודה : **הדרן עלך ארבעה אחין**

פרק ד [א] **מ"מ** הורעה זיקתו והוי כאילו נתן גט ותו לא מצי חליץ חליצה כשרה. וחליצת אחין כשרה . והיכא דקיימא חליצת אחין כשרה לא יתכן שיחלוץ לה איהו שחליצתו חליצה פסולה. כדאמר לעיל דף כ"ז היכא דקיימא חליצה דשמעון חליצה כשירה חליץ לה ראובן חליצה פסולה בתמיה . והרשב"א תי' הא דקאמר צריכה חליצה מן האחין ר"ל מכל האחין דחליצת מעוברת הוי חליצה פסולה וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין . ולא ניחא לרבינו בזה שאזיל לשיטתו שמסיק לעיל בפ"ג סי' ב' דהלכתא כשמואל דחליצה פסולה אין צריכה לחזור על כל האחין ע"ש : [ב] **ואם אמר משום ירושה לא** אמר כלום . ואע"ג דרבא גופיה קאמר בפ' נוחלין דף קל דהלכה כר"י בן ברוקא אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין וכ"פ רבינו שם סי' כ"ח . מ"מ כ"מ דהלכה כר"ל לענין למי שאין ראוי ליורשו. תוס': [ג] **וקטלה ליה** . פי' רש"י ע"כ מת בנה ברעב ע"כ . ופי' כן דאמרינן להדיא בכתובות דף ס' דלא עבדי נשי דחנקי בנייהו : [ד] **ואפי'** הוא כהן . כדאיתא להדיא לקמן דף ל"ז : [ה] **שלא** להצריך גט אלא הפרשה בעלמא . לשון תוספות אלא הפרשה בעלמא אפילו לר"מ כיון כו'. ל"ע דהא לר"מ אינו יכול להפרישה התם אפי' במעוברת חבירו שקינא לה אע"ג דבלאו הכי אסורה לו מדאורייתא . ולאיתי בדברי הרא"ש שמביא דברי הר"י מאורליינ"ש כמ"ש תוספות ולא כתב בדבריו אפילו לר"מ . מהרש"א . ואני אומר גם אחר הגהתו בלשון תוספות מ"מ אנן תקשי לן הא דקאמר אביי אבל הכא מדאורייתא מפרים פרים . הא התם גבי סוטה אסורה לו מדאורייתא . מ"מ פליג ר"מ ואומר דאינו יכול להפרישה אבל האמת יורה דרכו דהתם קודם שנטמאת סוטה אינה אסורה עליו אלא מדרבנן וצריך חיזוק ולהוציאה בגט אף שאח"כ אסורה עליו מדאורייתא הא כבר נדחת שלא לשתות כמ"ש תוספות סברא זו בסוטה דף כ"ו ד"ה מעוברת . אבל הכא יבמה מעוברת דאורייתא מתחלה ועד סוף בדילי מינה . וכמו כן בסך עובדא דר"י אורלייאנ"ש שקידש מינקת לא הצריך גט שמבדל בדילי מינה תיכף מתחלת המעשה ובכהאי גוונא מודה ר"מ מש"ה התם לענין מינקת סוטה איירי בנשואין שפיר אמר ר"מ דהא כבר נדחת שלא לשתות : [ו] **שמא** בהבחנה החמירו טפי . וקצת יש לי להביא ראיה מדקאמר רב אשי במת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה כו' הכא גבי מעוברת ומינקת חבירו הנשואה לכהן מאי . ומדמשני הלשון ולא קאמר נמי מעוברת ומניקת שנתקדשה לכהן . ש"מ בהבחנה החמירו טפי אך יש לבעל דין לדחות אימא דוקא לכהן כדי שלא תאסור עליו עולמית הוא דמקלינן . אבל כשקידשה לישראל יש לומר דצריכה גט . עכ"פ זה מבורר לדינא אף שכל גדולי הדור חולקין על הר"י מאורליינ"ש מ"מ אם עמדה ונתקדשה מעוברת ומינקת לכהן . מפרישין אותן מהדדי ואינה צריכה גט . כמו דאמרינן לענין קדשה בתוך שלשים אף דקי"ל כרשב"ג . מ"מ אם נתקדשה לכהן סמכינן אחכמים ה"ה במעוברת שנתקדשה לכהן . סמכינן אהרמב"ם וא"ז וכ"י מאורליינ"ש שפוסקין אפילו בישראל בקידשה א"צ אלא הפרשה ולא בגט וכן ראיתי בד"מ וב"ש ולא כמהרש"ל ביש"ש ונכון לדינא : [ז] **אף** אם הדיר הנאה . עיין בפרק אע"פ סי' כ' : [ח] **ומיהו** יש ספרים דגרסינן . וזהו גירסת הרי"ף שם : [ט] **וגוסס** שאין מעידין עליו . לקמן דף ק"כ דקתני אין מעידין עליו עד שתצא נפשו וע"ש תוך סי' א' מ"ש בזה : [י] **משמע** מתוך פירושו דלכתחלה . דזיל בתר טעמא : [כ] **ויראה** דבריחה זו צריכה שתהיה למרחוק שירחיק נדוד . והב"י ומהרש"ל חולקים על סברא זו וכ"כ בש"ע ואין נראה כן מדברי שאר פוסקים וע"ש : [ל] **לא** ישא אדם אשה במדינה זו וילך ויקח אשה במדינה אחרת . מדלא מחלק הרי"ף בין רבנן לשאר אינשי . ש"מ שהם מפרשים הא דקאמר תלמודא יחודי הוי מיחדי להו . ר"ל כפי' הראב"ד היינו שלא לקחו אלא היו מזמינים להו ולכשירצו ישאום . ואם נתעברו מהם היו לוקחין למדינתם אם ירצו . ומש"ה לא הוי כנושא אשה ודעתו לגרשה :

תפארת שמואל

(א) **דלא** שכיח בה זנות לא גזרו בה וכו' . אמת שכך הוא לשון התלמוד והיינו בתחלת הסוגיא קודם שידע דשמואל כר"י ס"ל אבל בתר דמשני הכי שוב לא צריכי להאי טעמא אלא מאחר דזנות אפי' בגדולה אינה אסורה אלא משום גזירה דנשואין דהא אשה מתהפכת א"כ בה לא גזרו רבנן ודו"ק : **הדרן עלך ארבעה אחין**

פרק ד (א) **עד** שיאמר פלוני ופלוני ירשו שדה וכו'. רבותא היא דאפילו הזכיר תחלה וסוף ירושה רק באמצע מתנה מתנה דוקא :

כיון

מוחזק בנכסים אינה חזקה [ם] כיון דנכסי בחזקת מיתנא הוו ותרווייהו אתי בטענת ספק ואם הוא כדברי אחד מהן אין לשני זכיה בהן הלכך הוי ספק וספק וחולקין ותימה ולימא יבם דל מהכא היבום שזכיתי בנכסים מכח הייבום מ"מ אני יורש של מיתנא ואתה ספק [נ] ותנן (לקמן דף ק:) הוא לא יורש אותו אלא הקרוב קרוב יורש [ס] כי הוחזקה נחלה לאותו השבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה מספק וי"ל דמיירי שהסבא קיים הלכך מכח קורבה אין היבם זוכה בנכסים כי האב קודם והוא צריך לזכות מכח טענה דאת ברי דידי וזו טענת ספק הוא ומ"מ הסבא נסתלק מן הנכסים בין שהוא בר מיתנא ובין שהוא בן היבם הלכך חולקין הנכסים ביניהם ואם מת ספק מקמי חליצה וסבא אמר בר מיתנא הוא ונכסי דידי ניהו חולקים הסבא והיבם:

ט **ספק** ובני יבם שבאין לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא ונכסי דידי ניהו ובני יבם אמרי את אחונא את ומנתא הוא דאית לך בהדן סבור רבנן קמיה דרב משרשיא למימר היינו מתני' דתנן הוא לא יורש אותם והן יורשים אותו והכא איפכא הוא דהתם אינהו דאמרי ליה אייתי ראיה דאחונא את ושקול הכא איהו דאמר להו אייתי ראיה ושקילו דהוה סברי למימר שהספק הוי מוחזק טפי בנכסים משום דממה נפשך אית ליה זכיה בנכסים אבל בני יבם שמא אין להן חלק בהן שהוא בר מיתנא וכולן שלו אמר להן רב משרשיא מי דמי התם אינהו ודאי ואיהו ספק הכא אידי ואידי ספיקי ניהו שגם הספק אינו טוען טענת ודאי שאינו יודע מכח מי הוא בא לירש ובשביל שיש לו זכיה ממה נפשך במקצת הנכסים לא חשיב כמוחזק בשאר הנכסים שהוא בא עליהם בטענת ספק כדאשכחן בפ"ק דב"ק (דף ט.) גבי שני אחין שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהן דאמר רב [א] אסי נוטל רביע בקרקע ורביע במעות משום דמספקא ליה אי כיורשין דמי [ע] אי כלקוחות דמי ולא אמרינן שלא יטול כלום כיון שהמוחזק הוא ודאי במקצת הנכסים וכן ההיא דשנים אוחזין זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי (ב"מ דף ב.) וכן ההיא דתנן בפרק מי שמת [ב] נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודים שיחלוקו [פ] הוה לן למימר יורשי האם ודאי אלא ודאי לא מסתבר כלל למימר בשביל שהוא ודאי במקצת נכסים שיזכה בכל הנכסים אלא הכי הוי דינא מנתא דקא מודו ליה שקיל ואידך הוי ממון המוטל בספק וחולקין הוא נוטל החצי ובין כולן החצי:

י **ספק** ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם בתר דפליג יבם בנכסי מיתנא אמר להן ספק מה נפשך אי אחוכון אנא הבו לי מנתא בהדייכו ומה שלקחתי בנכסי מיתנא עם היבם אחזור ונחלוק הכל בינינו ואי לאו אחוכון אנא אהדרו לי נכסי דאבא דפלג אבוכון בהדאי מאי. רבי אבא אמר קם דינא רבי ירמיה אמר הדר דינא לימא ר' אבא ורבי ירמיה בפלוגתא דאדמון ורבנן קמיפלגי דתנן מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אמר ילך לו בקצרה וחכ"א יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר נימא רבי אבא דאמר כרבנן ורבי ירמיה דאמר כאדמון אמר לך ר' אבא אנא דאמרי אפילו כאדמון עד כאן לא קאמר אדמון התם דא"ל ממה נפשך דרכי עלך הוה אבל הכא מי איכא למימר הכי ור' ירמיה אמר אנא דאמרי אפילו כרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם משום דאמרי' ליה אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא דמרייהו כי היכי דלא מלית לאישתועי דינא בהדייהו אבל הכא מי איכא למימר הכי. וכתב רב אלפס ז"ל כתבו רבוואתא דהלכתא כר' אבא משום דקים ליה כרבנן כתב הראב"ד ז"ל האי טעמא ליתא דהא א"ר ירמיה אנא דאמרי אפילו כרבנן ומ"מ הלכתא כר' אבא משום דרבי אבא דיינא דא"י הוה [צ] כדאמרינן בשבועות [ג] דייני א"י רבי אבא [ק] ודיינא נחית לעומקא דדינא והלכתא כוותיה (א) והשיב הרמב"ן ז"ל כיון דלכאורה נראה לבני הישיבה דר' אבא כרבנן ורבי ירמיה כאדמון סברתם עיקר היא ולא סמכינן אשינויא דשני מילתייהו כתרווייהו כי דרך הגמרא לדחות בסברא מועטת ועוד דלא תהא אלא ספיקא והיבם תפס ברשות והנכסים ביד בניו ועל ספק להביא ראיה כדין כל ספיקא ותיקו שבדיני ממונות והר"ז הלוי ז"ל כתב ממאי דאיפסיקא הלכתא בפ"ק דבתרא (דף ד:) כרבי יוסי דאמר מגלגלין עליו את הכל מטעם הדר דינא ובפ' בית כור (דף קז.) איפסיק הלכתא כרב דאמר בטלה מחלוקת וא"ל רב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר דינא מכל זה הדעת מכרעת כרבי ירמיה דאמר הדר דינא כיון דאיפליגי בה רבוואתא לא מפקינן מבני יבם: [דף לח ע"א] ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מיתנא ופלגא דנכסי דידי ניהו ויבם אמר את בראי דידי ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי [ר] כי היבם הוא ודאי יורש של סבא והספק הוא ספק אם הוא יורש דידיה או לאו:

יא **ספק** ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ופלגי דנכסי דידי ניהו ובני יבם אמרי אחונא את ומנתא הוא דאית לך בהדן פלגא דקא מודי להו שקלי. תילתא דקא מודו ליה שקיל ואידך הוי ממון המוטל בספק חולקין וא"ת אמאי פליג ספק באידך ממונא ה"ל למימר דבני יבם במקום אבוהון קיימי בכל חילוק שיש ביניהם כי אביהם היה ודאי יורש הסבא והספק ספק והבנים במקום אביהם קיימו ואי משום דהכא ממ"נ יש לו זכיה במקצת הנכסים הא כבר ברנו דמשום הכי לא יפה כחו בממון שהוא טוען עליו ספק וי"ל כשהספק דן עם היבם בנכסי סבא יפה כח היבם כי לדבריו אין ספק יורש של הסבא אבל כשהוא דן עם בני היבם גם לדבריהם הוא יורש של הסבא אלא שהם אומרים מכח היבם והוא אומר מכח מיתנא הלכך הדבר שקול ויחלוקו הספק שביניהם: יב **סבא** ויבם בנכסי ספק או [ש] ספק וסבא בנכסי יבם חולקין: יג **מתני'** שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסים ויוצאים עמה בית שמאי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסין והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון וב"ה אומרים נכסים בחזקתן. בפ' מי שמת (דף קנח:) תנן כי הך מתני' גבי מי שנפל הבית עליו ועל אשתו ופליגי בגמרא בחזקת מי רבי אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל בר קפרא אמר יחלוקו ופרש"י בפרק האשה שנפלו (דף פ:) דכי היכי דפליגי התם פליגי הכא [ת] ובפרק מי שמת פסק רב אלפס כבר קפרא דהוה רביה דר' יוחנן ועוד דהויא מסקנא דשמעתא. ור"ת אומר דלא דמיא ההוא דהתם להכא דהכא לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנכסי מלוג דוקא דקאמר בגמרא דכתובתה איירא ודייק מדתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אבל התם קתני סתמא יחלוקו ומשמע דבכתובתה נמי איירי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כאילו גבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לה כלום עד אחר חליצה ועוד את"ל דפליגי הכא בנכסי צאן ברזל כי התם א"כ למ"ד בחזקת יורשי האשה הוו נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה לב"ש טפי מנכסי מלוג דבנכסי מלוג יחלוקו ובנכסי צאן ברזל מודו ב"ש לב"ה [א] ולקמן בפרק אלמנה (דף סו.) ובכמה דוכתין מוכח איפכא [ב] אלא ודאי הכא כ"ע מודו שהן בחזקת יורשי הבעל והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו הבעל שהיו באחריותו דאם פיחתו פיחתו לו ואם הותירו הותירו לו אבל על הכתובה לא הוצרך ליתן טעם לפי שדבר פשוט הוא שהוא בחזקת הבעל יותר מנכסי צאן ברזל שהביאתן מבית אביה ובלאו הכי אנן צריכין לומר טעם זה למ"ד בחזקת יורשי הבעל ורבינו מאיר נדחק ליישב פרש"י מ"מ לפר"ת רווחא שמעתתא והוא עיקר: **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי ומוקי לה אביי רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי ידו כידה. [דף לט ע"א] רבא אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דעדיפא ידו מידה אלא אמר רבא כו'. בעל הלכות פסק דהלכה כאביי דרב פפא דהוא בתראה קאמר דיקא מתני' כוותיה דאביי והא דלא חשיב ליה ביע"ל קג"ם משום דאיירי בה אמוראי בתראי ויש פוסקים כרבא משום דמוקי רישא וסיפא בחד גוונא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם בין דנפלה לה מן הנישואין או מן האירוסין וגם רבא סתר לעיל דברי עולא משום דקשיא ליה ליפלגו בחייה ולפירות וכן נראה דעת רב אלפס ז"ל שלא הביא כלום מכל הני אוקמתות דכולהו אליבא דב"ש ולית בהו נפקותא אליבא דהלכתא אלא באוקמתות דאביי ורבא אליבא דב"ה אי אמרי' כשוה ידו כידה או ידו עדיפא מידה ובפ' הכותב (סי' א) הביא בהלכותיו פלוגתא דאביי ורבא וממילא ידעינן דאביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם וגם מתני' לא דייקא כולי האי כאביי והאי דקתני בכל דוכתי נכסי מלוג נכנסין ויוצאין עמה לפי שיוצאין בעין כמו שהם נכנסין ואין הבעל יכול להפסיד את הקרן כמו נכסי צ"ב: יד **כנסה** הרי היא כאשתו לכל דבר למאי הלכתא אמר רבי יוסי בר' חנינא מלמד שמגרשה בגט ומחזירה ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה:

טו **מתני'** מצוה בגדול לייבם לא רצה מהלכין על כל האחים לא רצו חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או ייבם תלה בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדינת הים בחרש ושוטה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך המצוה או חלוץ או ייבם: **גמ'** טז איתמר ביאת קטן פי' בן שלש עשרה שנה ויום אחד אלא שהוא קטן מאחיו הגדול וחליצת הגדול רבי יוחנן וריב"ל חד אמר ביאת קטן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפא. [דף לט ע"ב] ואיכא דאמרי בביאה כ"ע לא פליגי דביאת קטן עדיפא כי פליגי בחליצת קטן ובחליצת גדול והכי איתמר חליצת קטן וחליצת גדול רבי יוחנן וריב"ל חד אמר חליצת גדול עדיפא וח"א כי הדדי נינהו:

יז **תנן** התם בבכורות (דף יג.) מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות ייבום. אמר רב אין כופין אותו פרש"י אי ניחא להו לתרווייהו לייבומי אין כופין אותו לחלוץ דנימא לאו למצוה מיכווני ופגע בערוה אלא אי בעי מייבם ומיהו היכא דאיהו בעי לייבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים נכרין אי מצינן לאטעויי כגון שאומרים לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז מטעינן ליה ואי לא כייפינן ליה וחליץ דאמר רב ששת (לעיל דף ד.) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין וכו' ולאו דוקא מוכה שחין אלא כל אמתלא שתתן לדבריה דאמרינן בהמדיר (דף עז.) מעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד דפסקינן הלכתא בפ' אע"פ (דף סג.) כותבין איגרת מרד על ארוסה [ג] ואין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם מכל הלין טעמא כייפינן ליה וחליץ ושקלה כתובתה וכל הני אין כופין דהכא היכא דתרווייהו ניחא להו עד כאן לשון רש"י ז"ל ואין דבריו נראין במה שפי' דבשאר אמתלא כופין דלא דמי למוכה שחין ובורסי [ד] שאפילו מתחת בעלה כופין להוציא ועוד דלקמן פרק מצות חליצה (דף קו.) מייתי כמה מעשים שהיתה נותנת אמתלא לדבריה והיו טורחין הרבה כדי להטעותו וטורח זו למה יכפוהו לחלוץ הלכך נראה דבשאר אמתלאות מטעין ואין כופין ומה שהביא ראיה מאיגרת מרד זו אינה ראיה [ה] דא"כ בלא אמתלא נמי [ו] והתם היינו טעמא משום דסבר דמצות חליצה קודמת כדמסיק התם [א] אהא דקאמר ר"י תבע לייבם אין נזקקים לו [ז] השתא לחלוץ כופין לייבם דאין נזקקין מיבעיא [ח] (ג) וגם זה קשה לפרש"י שפי' אע"פ שמצות חליצה קודמת [ב] אין כופין אותו לחלוץ דסוגין דגמרא דהתם מוכחא דלמ"ד מצות חליצה קודמת

הגהות הב"ח א כדמסיק התם ועוד דקאמר התם ר"י תבע לייבם אין נזקקין לו השתא לחלוץ כופין דאין נזקקין לייבם מיבעי וכו': ב אין כופין אותו לחלוץ נ"ב פירוש דאין כופין אותו בשוט דבר אף במילי כדי שיחלוץ לה [אם שניהם רוצים] ליבם שאין לנו לחוש דמתכוונים שלא לשם מצוה וסוגיא דתלמודא מוכחא דכופין אותו [לחלוץ למ"ד] דמצות חליצה קודמת:

הגהות הגר"א (א) והשיב הרמב"ן ז"ל וכו'. נ"ב ול"נ כמ"ש רשב"א בפ"ק דב"ק דסוגיא דשם א' כר' ירמיה ולרווחא דמלתא לאוקמא ככולי עלמא וסוגיא דשם דאמר רבא ראובן שמכר כו' ובכתובות דלא הזכיר דיתמי אתיא כר' אבא אלמא דסבר כוותיה ועמ"ש בח"מ סי' קי"ט סעיף ה (בס"ק י"ג ומ"ש שם וכן הרמב"ן במלחמות שם הקשה דהא בב"מ כו' כ"ה ברמב"ן שם אבל לפנינו ליתא בב"מ האי מימרא) ועי' תוס' כתובות נב ב' ד"ה אבל כו':

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל אסי: [ב] דף קנח: [ג] דף מז. ושם איתא רבותינו שבא"י ר' אבא וכן איתא בסנהדרין יז: ורבותינו שבא"י ר' אבא ודייני שבא"י ר' אמי ורב אסי וצע"ק:

תפארת שמואל

(ג) **וגם** זה קשה לפרש"י וכו'. פי' אפי' לפרש"י דס"ל דאין ראיה מכאן דאין כופין אלא אין כותבין אגרת מרד היינו כופין וכן תבע ליבם אין נזקקין לו משום דכופין אפ"ה קשה לפי פירושו דא"כ משמע בסוגיא משום דמצות חליצה קודמת כופין והיינו דלא כפירושו שפירש אין כופין בלא אמתלא ודו"ק:

קרבן נתנאל

[מ] **כיון** דנכסי בחזקת מיתנא הוי ותרווייהו אתי בטענת ספק. ותפיסה מספק לא מהני לאפוקי מחזקת מרא קמא שהוא חזקת מיתנא כמו שהאריך רבינו מזה בפ"ק דב"מ סי' י"ג: [נ] **ותנן** הוא לא יורש אותו אלא הקרוב קרוב קודם. באמת לשון זה לא תנן במתני' אלא דדייק מדפסיק ותני הוא לא יורש אותו. ולא מפליג בין אם יש בנים מן הראשון או מן שני דוקא הא לגבי יורשים הוא קודם. ש"מ דבשום פעם לא יורש אותו אלא קרוב קרוב קודם: [ס] **כי** הוחזקה נחלה לאותו השבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה מספק. אע"ג דהכא הספק על כל פנים הוא נמי הוחזק לאותו שבט. אמנם תיכף משעת מיתה יש ליבם חזקת שבט. והספק עדיין עובר הוא ואינו נוחל ומנחיל כדתנן בפ"ה דנדה תינוק בן יומו נוחל ומנחיל נמצא היבם מוחזק מקודם והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה מספק. משא"כ בסמוך סי' י"ב ספק וסבא בנכסי יבם חולקין. ולא אמרינן דלסבא יש לו חזקת שבט דהא לספק נמי יש לו ג"כ חזקת שבט ובשעת מיתת יבם כמו לזה חזקת שבט יש לזה נמי חזקת שבט דהא שניהם בעולם היו וראוים לינחל ולהנחיל. ועפ"י הכתה זו נסתלק קושיית מהרש"א שהניח בצ"ע גם מהרש"ל ביש"ש סי' ז' חולק על רבינו מכח קושיות מהרש"א ושני נביאים מתנבאים בסגנון א' והדברים ברורים למבין וסברא זו כיון בני הב"ח כהר"ל שמעון הירש שי': ה"ג ואם מת ספק מקמי חלוקה וסבא אמר: [ע] **אי** כלקוחות דמי. והיינו כלוקח באחריות: [פ] **הל"ל** יורשי האם. ק"ל לרבינו כמו שפירשו התוספות הכא בשמעתין ושם בבבא בתרא דמתניתין איירי שיש לאם עוד בן בנימין אחי יוסף כדמוכח בשמעתא שם ודלא כפי' רשב"ם שפירש יורשי האם. היינו אחי האם. ולפי פירוש תוספות שפיר קאמר הוה ליה למימר יורשי האם ודאי: [צ] **כדאמרי'** בשבועות דף מ"ז. וגי' שלנו רבותינו שבא"י: [ק] **ודיינא** נחית לעומקא דדינא. כדאמר בב"ק דף ל"ט: [ר] **כי** היבם הוא ודאי יורש של סבא והספק הוא ספק יורש. עיין תוספות ד"ה הוי יבם באורך: [ש] **ספק** וסבא בנכסי יבם חולקין. ונראה היכא שחלקו היבם עם הספק בנכסי המת ונטל כל א' חלקו ובאים עכשיו לחלק בנכסי היבם. אז יאמר הספק ממ"נ לית לך חלק באותו החצי שנטל היבם מנכסי המת אם אני בנו אני יורשו ואם אני בן המת נמצא שלקח היבם חלקו שלא כדין. מהרש"ל ביש"ש סי' י"ב ע"ש באורך ולא כן עמדי דאמרי' קם דינא כי הסבא אומר כבר זכה בני בדין. ועכשיו אייתי ראיה שאתה בר יבם: [ת] **ובפ'** מי שמת פוסק רב אלפס כבר קפרא. לא ידענא מה שייכות דברים הללו לפרש"י וצ"ע: [א] **ולקמן** בפ' אלמנה. דף ס"ו ע"א. ועי' בתוס' פרק האשה שנפלו ד"ה נכסים בחזקתן: [ב] **אלא** ודאי הכא כ"ע מודו שהן בחזקת יורשי הבעל. ויש לדקדק ה"ל לסתור פירוש רש"י דלדבריו ה"ל לש"ס לסדר פלוגתתם בסדר נשים אמתני' דהכא או בכתובות ולמה קבעו דבריהם בפ' מי שמת: [ג] **ואין** כותבין אגרת מרד על שומרת יבם. וטעמו סבר רש"י דמסתמא נותנת אמתלא לדבריה ואמרה לא בעינא ליה והשתא לחלוץ כופין בשוטים דאין כותבין אגרת מרד מיבעיא וכן אכתוב בסמוך שהבין רבינו שזהו דעת רש"י: [ד] **שאפי'** מתחת בעלה כופין להוציא. ומ"מ צריכין לקרא דלא תחסום דה"א כיון דמן השמים נפלה קמי יבם כייפינן לה להתייבם: [ה] **דא"ב** בלא אמתלא נמי. מדפסיק ותני אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ועוד דפריך התם על שמואל מהא דתניא כותבין אגרת מרד על שומרת יבם לישני דהברייתא איירי בלא אמתלא: [ו] **והתם** היינו טעמא משום דסבר דמצות חליצה קודמת כדמסיק. ואני אומר שודאי לא נעלם ממנו המסקנא דהתם אלא שלדעתו הוא בשינויא קמא כאן לחלוץ כאן לייבם ומתני' והברייתא אידי ואידי למשנה ראשונה כמ"ש תוס' שם ד"ה מאי שנא. גם לפרש"י צריכין לפרש כך שלא תקשי עליו קושיות תוס' בדיבור הנזכר ואף שרש"י פי' שם בד"ה אין נזקקין לו לפי שאין מתכוין לשם מצוה וכמשנה אחרונה לא כתב זה אלא לרבי יוחנן מדלא פריך התלמודא אר' יוחנן גופיה מאי שנא. אלא שהתוס' ורבינו החזיקו דבריהם מתירוצא קמא ע"כ אין להביא ראיה דא"כ בלא אמתלא נמי ודו"ק: [ז] **השתא** לחלוץ כופין לייבם דאין נזקקין מיבעיא. פי' כופין בדברים וכגון שמטעין אותן ומה שלא נראה לרבינו דבשאר אמתלא כופין היינו לכפותו בשוטין: [ח] **וגם** זה קשה לפרש"י

דכופין אותו לחלוץ ור"ת מפרש דקאי ארישא דקתני בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה וגרס הכי מצות ייבום קודמת למצות חליצה אמר רב אין כופין כלומר אע"פ דמצות ייבום קודמת אין כופין אותו לקיים עיקר המצוה [א]וכן אתאן לקמיה דרב באותן שהיו מתכוונים לשם מצוה איירי ורב יהודה נמי דאתקין אי צבית ליבומי מסתמא איירי באותן שהיו באין לפניו לחלוץ והיה אומר להם אי צבית ליבומי ייבם שאם היו מייבמין הא ודאי מתכוונים לשם מצוה כיון דמעיקרא באו לחלוץ אבל אחריני אין מניחין אותן לייבם [ט] אלא אדרבה כופין אותן לחלוץ דהלכתא כמתניתין דפ"ק דבכורות דעכשיו מצות חליצה קודמת דקי"ל כאבא שאול ולעיל ברים מכילתין (דף ג.) נמי סתמא דמתניתין כאבא שאול ודלא כרמי בר אבא דלקמן דקאמר דחזרו לומר מצות ייבום קודמת כרבנן דפליגי עליה דאבא שאול ולקמן נמי בפ' [א] מצות חליצה דתני בר קפרא לעולם ידבק אדם בחליצה כאבא שאול וסתמא דגמרא בפ' אע"פ (דף סד.) כאבא שאול וכולה שמעתין דלעיל דמשמע דביאה עדיפא במתכוון לשם מצוה איירי ובכאן פסק ר"ת ז"ל דמצות ייבום קודמת ולקמן בפרק מצות חליצה חזר בו כי אתו לקמיה דרב אמר אי ניחא לך יבם דבדידך תלא רחמנא דכתיב אם לא יחפוץ האיש הא חפץ יבם ואי לא חלוץ וכן אמר רב יהודה אין כופין מדאתקין רב יהודה בגיטא דחליצה איך פלונית קריבית ית פלוני יבמה לקדמנא ואישתמודעינוהו דהדין פלוני אחוה דמיתנא מן אבוה הוה ואמרנא ליה אי צבית ליבומי יבם ואי לא אשלע לה ריגלא דימינא ושרת סיניה מעל רגלוהי ורקת באפוהי רוקא דאיתחזי לנא מפומה על ארעא בבי דינא ורב אחא בריה דרב אויא מסיים בה משמיה דרב יהודה ואקרינהו מה דכתיב באורייתא דמשה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואקרינהו לא חפצתי לקחתה מר זוטרא משרטט וכתיב להו לנהי קראי והלכתא כוותיה. ואישתמודעינוהו דהדין פלוני אחוה דמיתנא מן אבוה הוא פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעדים וחד אמר בקרוב ואפילו באשה והלכתא דגלוי מלתא בעלמא הוא ואפי' קרוב ואפילו אשה דלאו אמלתא דאיסורא קא מסהדי ולאו אממונא קא מסהדי אלא מלתא בעלמא הוא דמגלו דהדין הוא גברא פלן והיא ניהי איתתא פלניתא. ועכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות ייבום אמר רמי בר אבא אמר רבי יוחנן חזרו לומר מצות ייבום קודמת למצות חליצה אמר רב נחמן אכשור דרי מעיקרא סבור כאבא שאול ולבסוף סבור כרבנן דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פגע בערוה וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר וחכ"א יבמה יבא עליה מ"מ [י] ופסק רב אלפס ז"ל כרבנן: יח [דף מ ע"א] **מתני'** החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה ואם יש שם אב הנכסים של אביו. [כ] הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו רבי יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב הנכסים של אביו והלכה כרבנן:

יט **החולץ** ליבמתו [ב]אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו. [דף מ ע"ב] הוא אסור באמה ובאם אמה ובאם אביה בבתה ובבת בנה ובבת בתה ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין. והיא אסורה באביו ובאבי אביו בבנו ובבן בנו באחיו ובבן אחיו: **גמ'** איבעיא להו גזרו שניות בחלוצה או לא בערוה דאורייתא גזרו בה רבנן בחלוצה דרבנן לא גזרו או דלמא לא שנא. ואסיקנא דגזרו שניות בחלוצה: כ **מותר** אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו ומאי שנא הא מהא [דף מא ע"א] הך דאזלא בהדה לבי דינא גזרו בה רבנן והך דלא אזלא בהדה לבי דינא לא גזרו בה רבנן. פרש"י החולצת מוליכה אחותה עמה לב"ד וכ"ע לא ידעי לאי מינייהו חליץ הלכך אפי' אם רחל נשואה לנכרי צרתה אסורה משום דסברי דלרחל חליץ ורחל וצרתה היו נשי אחיו. וקשה לפי' זה דהא תנא במתני' (דף מ:) ובאחותה בזמן שהיא קיימת הא מתה שריא ותנן נמי לקמן (דף מט.) חלץ לה ומתה מותר באחותה ואמאי הא סברי שחלץ לה לאחותה דאפילו צרת אחותה הנשואה לנכרי אסרינן מהאי טעמא ועוד דתנן (דף מ:) האחין מותרין אע"ג דאזלי בהדיה לבי דינא ועוד שלא הוזכרה צרה לאסור אלא במקום מצוה (לעיל יח.) הלכך נראה דגרסינן הך דאזלא בהדיה לבי דינא כלומר האי דאיתעביד בה מעשה ודמיא טפי לגרושה אסרו גם צרת קרובתה כשנשואה לאחין דדמיא לצרת ערוה אבל צרת חלוצתו דלא איתעביד בה מעשה לא דמיא לגרושה הלכך קרובתה שריא: כא [דף מ ע"ב] **אמר** רב טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצתו הולד ממזר מ"ט באיסורה קיימא [ג] וליתא להא דשמואל דגרסי' בפרקא קמא (דף י:) החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אמר ריש לקיש הוא אינו חייב על החלוצה כרת ואחין חייבין על החלוצה כרת ובין הוא ובין אחין חייבין על הצרה כרת ור' יוחנן אמר בין הוא ובין אחין אין חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת ואמרי' מאי טעמא דריש לקיש דאמר קרא אשר לא יבנה איהו דקם ליה בלא יבנה הא אחין באיסור אשת אח כדקיימי קיימי ועל דידה הוא דקאי בלא יבנה הא צרה כדקיימא קיימא ור' יוחנן אמר מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי להאי מייבם ואי בעי להאי מייבם והשתא קאי עלה בכרת אלא הוא שליותא דאחין קא עביד והיא שליותא דצרה קא עבדה ואמרי' תו [ג] איתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על [צרתה] פליגי בה רב אחא ורבינא [ל] חד אמר בעשה וחד אמר בכרת חד אמר בעשה דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו (לקמן מד.) בית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה הוא וחד אמר בכרת מ"ד בעשה כר' יוחנן ומ"ד בכרת כריש לקיש וקי"ל (לעיל לו.) כל היכא דפליגי ר' יוחנן ור"ל הלכה כר' יוחנן בר מהנך תלת דמנינן וכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכ"ש הכא דקאי רבי יוחנן כוותיה הלכך ליתא דשמואל דאמר הולד ממזר:

כב **מתני'** [דף מא ע"א] החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת וכן המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה: **גמ'** מאי וכן אימא אבל המגרש את אשתו [ד] (וכן). אמר ריש לקיש כאן שנה ר' אחות גרושה מדברי תורה אחות חלוצה מדברי סופרים: כג **מתני'** שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה [מ] חלצו אחיו או שכנסו יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס את אשתו מת היבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה [נ] ודוקא נקט שקידש משום דבשעת נישואין נראה כנושא אחות זקוקתו [ס] אבל אם כנסה לחופה אין צריך להמתין מלבעול דכיון דכנסה אשתו גמורה היא ופקעה לה זיקה לגמרי ודוקא בקידשה לאחר נפילה אבל קידשה קודם נפילה כיון דלא היתה אחות זקוקה מעולם לא גזור בה רבנן וכן מוכח בגמרא דבקידושי איסור איירי דקאמר מתה אשתו מותר ביבמתו משום דהויא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה וכו': **גמ'** אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירא איבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו רב ורבי חנינא אמרי מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי אמרי מתה אשתו אסור ביבמתו. אמר רבא [ד]טעמא דרב משום דהויא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון והלכתא כוותיה דרב דקאי רבי יוחנן כוותיה דאמר רב [ה] יהודה אמר רב (לעיל דף כז:) שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לראשונה הותרה לשניה הותרה מתה ראשונה מותר בשניה ואין צריך לומר מתה שניה שמותר בראשונה משום דהויא לה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון ור' יוחנן אמר מתה שניה מותר בראשונה משום דהוי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון אבל מתה ראשונה אסור בשניה שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה וקיימי רב ור' יוחנן תרוייהו בחד טעמא לענין יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה והלכתא כוותייהו. מההיא דרבי יוחנן נראה לי דאין ראיה לכאן [ע] דשאני התם דלא נאסרה אלא משום זיקה דרבנן אבל הכא דנאסרה משום אחות אשה אימא ר' יוחנן מודה להא דשמואל [פ] דהא לרב גופיה צריכנן לפלוגי הכי דהכא מפרש רבא טעמיה דדוקא משום דהותרה מתחלה ולעיל שרי אפילו מתה ראשונה שהיתה השניה אסורה בשעת נפילה אלא ע"כ צריכנא לפלוגי משום דלעיל זיקה דרבנן והכא אחות אשה דאורייתא [צ] אלא הלכתא כרב באיסורי וגם רבי חנינא היה יותר גדול מרב אסי ועוד דר"א הוא דאמר מתה אשתו אותה יבמה חולצת ולא מתייבמת ומסתמא רבנן פליגי עליה כי היכי דפליגי בההיא דהמגרש: כד **מתני'** היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה ג' חדשים. וכן כל שאר הנשים [ק] לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן ג' חדשים. אחת בתולות ואחת בעולות אחת אלמנות ואחת גרושות אחת נשואות ואחת ארוסות ר' יהודה אומר נשואות יתארסו וארוסות ינשאו חוץ מן הארוסה שביהודה מפני שלבו גס בה ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האבול:

[דף מא ע"ב] **גמ'** תניא מעשה באחד שבא לפני ר' יוסי אמר ליה מהו לחלוץ בתוך ג' חדשים אמר לו לא תחלוץ ותחלוץ ומה בכך קרא עליו המקרא הזה אם לא יחפוץ האיש הא חפץ יבם כל העולה לייבום עולה לחליצה ושאינה עולה לייבום אינה עולה לחליצה: כה **ת"ר** יבמה ג' חדשים הראשונים [ר] ניזונית משל בעל מכאן ואילך אינה ניזונית לא משל בעל ולא משל יבם. עמד בדין וברח ניזונית משל יבם ולא בברח במרד דוקא איירי שאינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ דהא בפ"ב דכתובות (דף קז:) פריך מינה לשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לאשת איש דחיים לנררי ואם במרד ברח אמאי הוה לן למיחש לנררי הלא לא ברח אלא כדי לעגנה [ש] אלא בברח מחמת ממון ומחמת מרדין איירי ולאו דוקא ברח אלא ה"ה נמי חלה כיון שלא ברח אלא מחמת אונס שאירע לו מה לי ברח ומה לי חלה ובירושלמי דפרק אע"פ (הל' ד) [ת] מפרש בהדיא ד"ה חלה ודלא כרש"י ז"ל שפירש בכתובות דוקא ברח אבל חלה לא ואע"ג דברים כתובות (דף ב.) אמרי' גבי הגעת זמן לפיכך חלה הוא או שחלתה היא אינו מעלה לה מזונות התם בחלה תוך הזמן שלא היתה ראויה משהגיע הזמן אבל אם חלה אחר [ה]הזמן כבר נתחייב במזונותיה ושוב לא יפטר וה"נ אע"פ שלא נתחייב במזונותיה עד שברח מ"מ אחר שעמד בדין היה לו לכונסה לאלתר קודם שאירע לו אונס ונראה דדוקא כשנתרצה בדין לייבם וברח דכיון דסופו לייבם [א] הרי היא כבר כאשתו וחייב במזונותיה אבל אם לא נתרצה לייבם אלא לחלוץ ואירעו אונס שהוצרך לברוח לא מסתבר שתקנו לה מזונות משל יבם ודוקא ברח [ו]דתקינן לה מזונות משל יבם אבל לא ברח לא דלא שכיחא שיאחר מלייבם כיון דאיתיה קמן ונתרצה ואפילו אירע כך שנתאחר זמן מועט לא מסתבר שיתקנו לה מזונות משל יבם אם לא שתבא לפני ב"ד ותתבע ממנו שייבם אותה או שיתן לה מזונות ונראה דמחמת קנס הוא דתקינו לה מזונות דהא אין מעשה ידיה שלו אע"פ שניזונית משלו כדאמר בפ"ב דכתובות (דף קז:) אי משום מעשה ידיה הא לא משעבדא ליה ואע"ג שנתרצה לייבם ולא ברח אלא מחמת אונס [ב] מ"מ קנסוהו דלא איבעי ליה לשהויי אלא הוה ליה לייבם לאלתר קודם שאירע לו אונס. ומיהו י"ל אפילו אם מעשה ידיה שלו שפיר קאמר בכתובות אי משום מעשה ידיה הא לא משעבדא ליה דאין לחוש שמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך שהרי כל זמן שלא ברח לא תקנו לה מזונות כדפרישית ואין מעשה ידיה שלו כל זמן שלא יברח ויפסקו לה ב"ד מזונות הלכך ליכא למיחש שמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ומיהו נראה אם מטעם זה אמר לא משעבדא ליה טפי הוה ליה למימר לא מיחייב במזונותיה אבל לשון לא משעבדא ליה משמע שאפילו כשניזונית משלו אינה משועבדת לו למעשה ידיה וכן נראה לי אע"ג דניזונית משלו אין מעשה ידיה שלו דקי"ל [ו] מזוני עיקר ותקינו רבנן שיהא מעשה ידיה שלו משום איבה וכל זמן שאינה יושבת תחת בעלה אין לחוש לאיבה. ואין לדקדק מההיא דפ"ד אחין (דף כט:) כשעמד בדין ופסקו לה מזונות משלו אלמא אפילו בלא ברח מיד שעמד בדין פסקו לה מזונות דלמא שאני התם דעבד בה מאמר וקרובה לביאה ולהכי ראוי שיתקנו לה מזונות: נפלה לפני יבם קטן מאי מיבם לית לה מבעל מאי

הגהות הב"ח א עיקר המצוה וכי אתו לקמיה דרב באותם: ב החולץ ליבמתו הוא אסור: ג ור' יוחנן אמר מי איכא מידי דמעיקרא: ד אמר רבא מאי טעמא דרב: ה אם חלה אחר שהגיע הזמן: ו ודוקא ברח הוא דתקינו:

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל בית שמאי דף קט.: [ב] כל זה ברי"ף: [ג] דף יא. ע"ש דאיתא בנוסחא אחרת: [ד] נ"ל וכו': [ה] לפנינו הגי' רב הונא: [ו] כתובות נח: קז::

קרבן נתנאל

לפרש"י שפי' אע"פ שמצות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ דסוגיא דהתם כו'. דברי רבינו כאן סתומים מאד. ונראה דשיעור דבריו כך הוא ע"פ מה שמקשין תוס' על פרש"י מדקאמר רבי יוחנן אין נזקקין לו ואי כפרש"י דכופין השתא לחלוץ כופין דאין נזקקין לייבם מבעיא. וע"כ נ"ל שלא חש להך קושיא ואדרבה ס"ל שזהו טעמא דר' יוחנן דאין נזקקין השתא לחלוץ כופין דאין נזקקין מיבעיא. והיינו דאין נזקקין לו לראות אם יש ממש בדבריו או בטענת יבמתו כי ר' יוחנן למשנה אחרונה אמר דבריו ולמשנה אחרונה בין שהיא אומרת לחלוץ ואמרה לא בעינא ליה ונותנת אמתלא לדבריה או אין נותנת אף גם שאמרה היא ליבם ג"כ אין שומעין להם בדורות אחרונים שלא נתכוונו לשם מצוה ולכך אין נזקקין לו אבל תבע לחלוץ נזקקין לו אם היא רוצה ג"כ בחליצה מניחים להם להתייבם כמו שפי' ר"ת דהזינא דמכווני לש"ש ואי ממאנת לחלוץ כופין אותה כדין מורדת והיינו דקאמר וגם זה קשה לפי' רש"י שפי' אע"פ שמצות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ. היינו כשהיא אין נותנת אמתלא לדבריה ולא עוד כשהיא מרוצה ביבום מניחים להם לייבומי דסוגיא דהתם מוכח דלמ"ד מצות חליצה קודמת דכופין אותו לחלוץ מדקתני אין נזקקין לו וכדפרישית ואולי לזה כוון מהרש"א בתוס' ד"ה אמר רב אין כופין שכתב וז"ל. ובזה תבין גם דברי הרא"ש בזה ע"ש: [ט] **אלא** אדרבה כופין אותו לחלוץ. היינו בדברים: [י] **ופסק** רב אלפס ז"ל כרבנן. עיין בכתובות פרק אע"פ סימן ל"ו: [כ] **ואם** הוא מייבם זוכה בנכסים של אחיו. אם אחיו בכור נוטל בנכסי אביו שלשה חלקים חלק אחד שהוא בכור וחלק שלו. ואם אחיו אינו בכור נוטל שני חלקים. עיין מהרש"ל סימן כ"ג באריכות: [ל] **חד** אמר בעשה. ותוס' ד"ה מ"א בעשה כתב כן גי' הקונטרס וקשה כיון דאיצטריך קרא לגופיה שלא ייבם את שתיהן. מנ"ל דאתיא קרא לנתקן מכלל כרת ללאו. כ"ל ללאו הבא מכלל עשה. ורבינו לא חש להך קושיא. דהא כיון דאיהי שליותא דצרה קעבדה ואיהו שליותא דאחין קעביד ממילא איכתקו מכרת. וע"כ לית לך להחמיר עליהן כי אם בעשה ואם אתה תאמר דצריך הקרא לגופה א"כ אפילו עשה אין בו. אבל קשה מה שהקשו תוס' לפ"ה דגרסינן בעשה לא פליגי מ"ד כרת אלא באחין אבל איהו לכ"ע בעשה ואליבא דרש"י ע"כ צריך לגרוס ובא אחד מן האחין על צרתה אבל הוא שבא על צרתה לכ"ע לית ביה אלא עשה אבל לגי' תוס' דגרס חד אמר בלאו גרסי' שפיר וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה. וא"כ ודאי שובא קשה על רבינו שגורס כגירסת רש"י וגרס וחזר ובא הוא או אחד מן האחין ומזכי שמעתא לבי תרי. ונראה דצדקו דברי רבינו שגורס חד אמר בעשה וחד אמר בכרת שפיר יש לגרוס וחזר ובא הוא או א' מן האחין חד אמר בעשה בין הוא בין אחין וחד אמר בכרת דהיינו אחין אבל לגבי איהו לא פליג ומודה דלית ביה אלא עשה. אבל תוס' היה בגרסתם חד אמר בכרת וחד אמר בעשה ודאי מ"ד בכרת על כל הבבא אמר בכרת ע"כ א"א לגרוס לפ"ה ובא הוא וק"ל: [מ] ה"ג חלצו אחים או כנסו. כ"ה גי' הרי"ף וגירסת הש"ס חלץ לה אחיו או כנסה: [נ] **ודוקא** נקט שקידש כו' עד משום דהוי. הכל בתוס' לעיל דף י"ח ד"ה שומרת יבם ע"ש: [ס] **אבל** אם כנסה א"צ להמתין. וכ"ה דעת הרשב"א בחידושיו. ומהרש"ל סי' כ"ו הוכך בזה למומרא אפי' אם כנסה דצריך להפריש עד שיעשה אחיו הגדול מעשה ע"ש גם בתי"ט על משנה זו הוכיח כן מדברי ברטנורה דלא כדעת תוס' ורבינו ע"ש: ה"ג והלכתא כוותיה דרב חדא דקי"ל כרב באיסורא ועוד דקאי כר"י: [ע] **דשאני** התם דלא נאסרה אלא משום זיקה דרבנן כו'. אף על גב דמתה ראשונה אסור בשניה מחמיר רבי יוחנן באחות זקוקתו כמו אחות אשתו שהיא מדאורייי' אימא להא מלתא דהותרה ונאסרה כו' מיקל דוקא באיסור דרבנן אבל לא באיסור דאורייתא: [פ] **דהא** לרב גופיה צריכנא לפלוגי הכי כו'. לאיה זה איני מכיר אימא דוקא רב מחלק דחזינא דמיקל באיסור זיקה אפילו כשמתה ראשונה אבל רבי יוחנן חזינן דמחמיר במתה ראשונה באיסור זיקה כמו באיסור דאורייתא מנ"ל אליבא דידיה לחלק בכך: [צ] **אלא** הלכתא כרב באיסורי. וליכא למימר דמדלא פליגי הכא בשמעתיה רבי יוחנן אשמואל ורב אסי ש"מ דבאיסור דאורייתא לא אמרינן חזר והותרה א"כ רב ור"י הלכה כר"י. י"ל דפליג באחות זקוקתו לאשמעינן אפילו באחות זקוקתו כשמתה ראשונה אסור בשניה אע"ג דמדאורייתא קרינן יבמה יבא עליה בשעת נפילה: [ק] **לא** ינשאו ולא יתארסו. ולא זו אף זו קתני גי' הרי"ף וגי' שלפנינו לא יתארסו ולא ינשאו. כלומר אם ארוסה לא תנשא אלא תמתין כמו שהיא עתה עיין לעיל פרק זה סי' ד': [ר] **ניזונית** משל בעל. ומעשה ידיה ליורשים כ"כ רבינו בתשובותיו: [ש] **אלא** בברח מחמת ממון או מחמת מרדין איירי. אע"ג דאונס הוא. מ"מ אחר שעמד בדין ה"ל לכונסה קודם שאירע לו אונס ושפיר פריך התם אימא התפיסה לנכרי: [ת] **מפרש** בהדיא. בברייתא: [א] **הרי** היא כבר כאשתו וחייב במזונותיה. היינו כמו ארוסה שהגיע זמן ולא נשאו דאוכלת משלו: [ב] **מ"מ** קנסוהו דלא איבעיא ליה לשהויי אלא ה"ל לייבם לאלתר. מ"מ נראה אם פרסה נדה באותו פעם ובתוך כך אירעו אונס שצריך לברוח לית לה מזונות דלא קנסוהו בכה"ג:

לא

פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר אית לה וחד אמר לית לה והלכתא לית לה משמיה הוא דקנסוה: ת"ר יבמה שחלצו לה אחין תוך ג' חדשים [דף מב ע"א] ולאחר ג' חדשים אינה צריכה להמתין ג' חדשים. והיה אומר ר"ת דדוקא חלץ שהחליצה מוכחא שלא בא עליה מידי דהוה אממאנת לפי שמיאונה מוכחת עליה שהיא קטנה אבל אם מת היבם אחר ג' חדשים צריכה להמתין ג' חדשים דיותר קרובה היבמה לביאה מארוסה דגזרי' אטו נשואה וג' חדשים שאמרו משעת מיתת הבעל ולא משעת חליצת היבם. ומאי שנא מגט דרב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה אמר רבא ק"ו לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כ"ש:

כו **ובן** שאר כל הנשים לא יתארסו וכו'. בשלמא יבמה כדאמרי' אלא שאר כל הנשים מ"ט אמר רב יהודה אמר שמואל אמר קרא להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני מתיב[א] רבה לפיכך גר וגיורת צריכות להמתין ג' חדשים והכא [ב]במאי להבחין איכא י"א שנמצאו במדרש דעובד כוכבים ואשתו שנתגיירו שאין לו לקיימה שמא יחזרו לסורן והכא לא משמע הכי הכא נמי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה ובין זרע שנזרע שלא בקדושה. רבא אמר שמא ישא אחותו מאביו וייבם אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפטר את יבמתו לשוק. והיכא דקים לן דמעוברת היא תנשא אלמה תניא [ג] לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ומסיק משום דסתם מעוברת למניקה קיימא [דף מב ע"ב] ודלמא מיעברא ומיעכר חלבה וקטלה ליה. ומתוך זה היה אומר רבינו שמשון הזקן גרושה מינקת וגרושה מעוברת מותרת לינשא [ד] דלא משעבדא להניק כדאמרי' בפרק אע"פ (דף נט:) נתגרשה אינה כופה. ור"ת ז"ל דייק משמעתין דלמאי דבעי למימר טעמא משום שנדל או משום דיחסא אין חילוק בין אלמנה וגרושה [ה] ואינו חוזר בו אלא מן הטעם בלבד ועוד אלמנה גופה אי אמרה איני ניזונית ואיני עושה לא משעבדא להניק אלא חכמים עשו תקנה זו שלא יבא הולד לידי סכנה [ג]ורוב נשים חסות על ילדיהן ומניקתן אפילו אינה משועבדת להניקו אבל אם היתה מותרת לינשא לא היתה מניקתו [ו] וכן פוסק בשאלתות לא שנא אלמנה ולא שנא גרושה: אחת בתולות ואחת בעולות וכו' היינו בתולות היינו ארוסות היינו בעולות היינו נשואות א"ר יהודה אמר רב הכי קאמר אחת בתולות ואחת בעולות שנתארמלו או שנתגרשו בין מן האירוסין בין מן הנישואין. ר"א לא על לבי מדרשא אשכחיה לר' [אסי] אמר ליה מאי אמור אידנא בבי מדרשא אמר ליה הכי [ז] אמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה מכלל דיחידאה פליג עליה אין והתניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה שום כעס בבית בעלה או שהיתה חולה או שהיה בעלה חולה או זקן או שהיתה עקרה או קטנה או איילונית או זקנה או שאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר"מ ר' יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד אמר ר' חייא בר אבא חזר בו ר' יוחנן אמר רב יוסף ממתני' דכרמא הדר ביה דתניא אמר ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כולן צריכות להמתין ג' חדשים. והלכה כר"מ חדא דהא ר' יוחנן דקאמר הלכה כר' יהודה חזר בו ועוד דאמרי' בפ' אע"פ (דף ס:) אר"נ אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו: [דף מג ע"א] אמימר שרא ליארס ביום תשעים א"ל רב אשי לאמימר והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו א"ל ההוא לענין מניקה איתמר דרב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין כ"ד חדשים חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו והלכתא צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו וצריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו: כז [דף מג ע"ב] **תניא** ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האבול. וכמה אבול שלה שלשים יום. משמע הכא דאסור ליארס תוך שלשים יום וקשה דבפרק בתרא דמועד קטן (דף כג.) תנא כל שלשים יום לנישואין ומשמע הא ליארס שרי וי"ל דהסיא ר' יהודה היא דשרי אי נמי הא דנקט נישואין לאו למימר דליארס שרי אלא לאשמועינן דנישואין שרי לאחר שלשים יום אע"ג דבאשתו קתני דצריך ג' רגלים וכן נ"ל דאי ס"ד דאיסור נישואין תוך שלשים יום אתא לאשמועינן תיפוק ליה משום דאסור לילך לבית השמחה תוך שלשים יום ובנישואין בלא סעודה איכא שמחה ואפילו לנישואין דאחר אסור למיזל. ור"ת היה מפרש [ח] דס"ד אמינא למישרי בדידיה טפי מבאחריני משום פריה ורביה. ומתוך כך היה אומר ר"ת ז"ל אע"ג דאסרי' באביו ובאמו בית השמחה עד י"ב חדש שרי לישא אשה אחר שלשים יום [ט] ולא מבעיא למי שאין לו בנים או מי שיש לו בנים קטנים ואין לו מי שישמשנו דההוא אפילו תוך שלשים שרי כדמשמע בעובדא דיוסף הכהן (שם) שמתה אשתו דבעוד שהיה בבית הקברות אמר לה לאי ופרנסי בני אחותך ומשמע שכנסה לאלתר מדקתני אעפ"כ לא בא עליה אלא לזמן מרובה ומפרש התם שלשים יום ומשמע ביאה לא הוא הא נישואין הואי ובבית הקברות דבר עמה אבל לא כנסה ממש עד לאחר ז' ולאחר ל' יום בא עליה ומי שאין לו בנים מותר לכנסה ולבעול תוך שלשים יום דלא מקיימא פריה ורביה אלא בהכי אבל תוך ז' ימי אבילות לא כדמוכח בריש כתובות (דף ד.) דבבחור שאין לו בנים איירי התם מדקאמר דאביו של חתן טרח בסעודתיה ואפילו הכי אסור בנשואין תוך ז' יום חוץ מי שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג ואפילו בההוא לא שרי אלא במת אביו של חתן ואמה של כלה אבל איפכא לא אי נמי מלינו למימר דמי שיש לו בנים קטנים מותר לכנוס תוך ז' משום פרנסת בניו ולבעול לאחר שלשים וכן משמע ביוסף הכהן שכנסה לאלתר דאי לאו הכי הוה ליה למימר ואעפ"כ לא כנסה אלא לאחר ז' כי היכי דקאמר אעפ"כ לא בא עליה אלא לאחר שלשים יום. ולמי שאין לו בנים תוך ז' אסור ולאחר ז' מותר לכנוס ולבעול וקצת קשה מהא דתניא [י] במס' שמחות (פ"ז) בד"א בשיש לו בנים אבל אין לו בנים או שהניחה לו בנים קטנים מותר לישא אחר שלשים יום ומותר לישא צריכין לפרושי לישא ולבעול כי היכי דלא לקשי מיוסף הכהן שנשא לאלתר ומשמע דאתרווייהו קאי דמי שאין לו בנים נמי אינו מותר עד אחר שלשים יום ושמא מלתא דפסיקא לתרווייהו נקט שלשים יום ולעולם מי שאין לו בנים מותר לבעול תוך שלשים יום משום פריה ורביה כי היכי דשרינן כניסה לחופה תוך שלשים דכניסת חופה היא השמחה ולא הבעילה וכי היכי דשרינן באבילות דשאר מתים ה"ה נמי באבילות דאביו ואמו דלענין אבילות דתוך שלשים אין חילוק בין אביו ואמו לשאר מתים [כ] וגם אם קיים פריה ורביה ואין לו בנים קטנים שרי לאחר שלשים יום אפילו על אביו ואמו דלא אסרו אלא בית השמחה דליכא מצוה אבל נישואין אפילו יש לו כמה בנים איכא מצוה דאמרינן לקמן (דף סב:) דהלכה כר' יהושע דאמר ישא אשה בזקנותו שנאמר בבקר זרע זרעך וגו'. והרב יוסף הלוי ז"ל הביא ראיה דלא אסרינן אלא בית השמחה של רשות דאמרי' במסכת שמחות (פ"ט) על כל המתים אסור לילך לבית השמחה עד שלשים יום על אביו ועל אמו עד י"ב חדש אלא א"כ היתה סעודה של מצוה ור"ת ז"ל התיר באחת שהיתה משודכת ומת אחיה לאחר הזמנת הקרואים סמוך לחופה והתיר לכונסה תוך ל' יום משום פריה ורביה דבעל מאחר דאם לא ישא זאת לא ישא אחרת ואפשר דאפילו אם לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מבאחרת כדאשכחן ביוסף הכהן משום פרנסת בניו התירו לה אע"פ שהיתה אבלה על אחותה ומיהו לא דמי כולי האי דכיון דאינה משודכת יכול לישא אחרת אבל היא היתה מרחמת על בני אחותה יותר מאחרת:

כח **מתני'** ד' אחין נשואין ד' נשים ומתו אם רצה הגדול שבאחין לייבם את כולן הרשות בידו:

[דף מד ע"א] **גמ'** ושבקינן ליה והתניא וקראו לו זקני עירו הן ולא שלוחן ודברו אליו מלמד שמשיאין לו עצה ההוגנת לו שאם הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל תכניס קטטה בתוך ביתך הב"ע בדאפשר ליה אי דאפשר ליה מאי איריא ד' אחים אפי' טובא נמי עצה טובה קמ"ל כי היכי דנמטינהו [ל] לכל חדא עונה בחדש: כט **מתני'** מי שהיה נשוי שתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה אם היה מייבם מייבם לכשרה: **גמ'** ולייבם לתרווייהו א"ר אבא בר חייא א"ר יוחנן אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים וניחלוץ לתרווייהו אמר מר זוטרא בר טובי אמר רב בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ [מ] ואינו חולץ שני בתים ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא אמר קרא אם לא יחפוץ האיש הא חפץ ייבם כל העולה לייבום עולה לחליצה ושאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה: ואם היה מייבם מייבם לכשרה מאי כשרה ומאי פסולה אי נימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מיניה אמר רב יוסף כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו כלומר [נ] לעולם כשרה כשרה לעלמא כגון שהאחת גרושה וקמ"ל אע"ג דתרווייהו חזיין ליה יחלוץ לגרושה ולא יפסול את שאינה גרושה לכהן: ל **מתני'** המחזיר את גרושתו והנושא את חלוצתו והנושא את קרובת חלוצתו יוציא והולד ממזר דברי ר"ע וחכ"א אין הולד ממזר ומודים בנושא קרובת גרושתו שהולד ממזר: **גמ'** אמר רבה בב"ח [ד]הכל מודים בעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל שהולד ממזר מאן הכל מודים שמעון התימני אע"ג דאמר שמעון התימני אין ממזר מחייבי לאוין [דף מה ע"א] הנ"מ חייבי לאוין דתפסי בהו קידושין אבל הני דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דמי ואותבינא עליה דרבי יוחנן ושקלינן וטרינן בה טובא. ואסיקנא [דף מה ע"ב] והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש. ואיכא מרבוואתא דמסיימי בה דהא דאמרי' דהולד כשר ה"מ לישראל אבל לכהונה הולד פגום [ס] דאי ברתא היא אסורה לכהן מדאמרי' מקמי האי פיסקא וכולהו אמוראי דמכשרי מודו דהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה ומה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שיהא בנה פגום וכי תימא איכא למיפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת הכא נמי כיון שבא עליה פסלה דאמר ר' יוחנן מנין לעובד כוכבים שבא על הכהנת[ה] או על הישראלית שפסלה שנאמר ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצא עובד כוכבים ועבד שאין להם אלמנות וגרושין בה. וחזינן לרבוותא אחריני דפסקין הלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא מסיימי הולד פגום ואנן מספקא לן אי הוה פגום אי לא מדחזינן לגמרא בתר שקלא וטריא דפסקא והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר [ע] ולא קאמר והלכתא הולד פגום [פ] ואיני רואה לכאן מקום שיפול בה[ו] ספק מדקאמר לעיל סתמא דגמרא דכולהו אמוראי דמכשרו מודו דהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה וכו' וכיון דק"ו לית ליה פירכא ליכא מאן דפליג עליה ומה שלא הזכיר הגמרא בכאן והלכתא הולד פגום משום דלא צריך למיפסק דכבר מסיק סתמא דגמרא לעיל [צ] דכולהו אמוראי מודו דבנה פגום דליכא מאן דפליג ולא הוצרך לפסוק אלא שהולד כשר לקהל ואפי' באשת איש: שלחו ליה בני בי מיכסי לרבה ילמדינו רבינו מי שחציו עבד וחציו ב"ח הבא על בת ישראל [ז]מה הוא שלא להו השתא בעבד כולו אמרו כשר בחציו עבד מבעיא אמר רב יוסף מרא דשמעתא מנו רב יהודה והאמר רב יהודה מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל הולד אין לו תקנה ואסיקנא כי איתמר דרב יהודה כגון שבא על אשת איש [ק] שנמצא צד חירות שבו משתמש באשת איש. רבא אכשרי' לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג דאמר מר כל שימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך ה"נ כיון דאמו היא מישראל מקרב אחיך קרינא ביה: **לא עבדיה** דר' חייא בר אמי אטבלה לההיא עובדת כוכבים לשם אנתתא [ח]א"ר אשי יכילנא [ר] לאכשורי בה ובברתה בה כדרב אסי דאמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה.

הגהות הב"ח א מתיב רבא וכו': ב מאי להבחין איכא י"א שנמצא במדרש: ג לידי סכנה דרוב נשים: ד אמר רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן הכל מודים וכו' דאע"ג דאמר: ה על הכהנת ועל הלויה ועל הישראלית: ו שיפול בו ספק: ז ישראל הולד מה הוא שלא להו: ח אמר רב אשי יכילנא כ"ב בגמרא ובריי"ף גרס רב יוסף וצ"ע דבסוגיא משמע דרב יוסף הולד ממזר ס"ל:

קרבן נתנאל

[ג] **לא** ישא אדם מעוברת חבירו. מעשה שילדה אשה ולד קיימא תוך ז' לנישואין והבעל מכחישה ואומר לא ממני נתעברה ואח"כ מת הולד והודה שלדקה ממנו נתעברה אין צריך להפרים ממנה עי' שו"ת חכם צבי סי' מ"ד: [ד] **דלא** משעבדא להניק. אבל מטעם דלא כסיפא למיתבע אין להתירה דכיון דלא מצי למיתבע אלא על ידי שליח כדאיתא בשלהי האשה שנתארמלה אף היא כסיפא למתבע על ידי שליח. כ"י: [ה] **ואינו** חוזר בו אלא מן הטעם לבד. עיין מ"ש בפרק אע"פ סימן כ' פי' נכון: [ו] וכן פסק בשאלתות לא שנא אלמנה לא שנא גרושה. וכן מצאתי ברמ"י במס' סוטה דף כ"ד ד"ה מעוברת חבירו שמת והניחה מעוברת או שגרשה והיא מעוברת: [ז] **אמר** ר"י הלכה כרבי יהודה. גי' הרי"ף ורמ"י הלכה כר' יוסי: [ח] **דס"ד** אמינא למישרי בדידיה טפי מבאחריני. ר"ל דאיכא למימר דאיסור נישואין תוך שלשים אתי לאשמועינן דס"ד דשרי משום פריה ורביה ולפ"ז איכא למימר דאירוסין פשיטא דאסור אלא נשואין קמ"ל אע"ג דאית ביה משום פריה ורביה: [ט] **ולא** מיבעיא למי שאין לו בנים או מי שיש לו בנים קטנים ואין לו מי שישמשנו דהאי אפילו תוך שלשים שרי. פי' שרי לכנוס אבל לבעול לא שרי כשיש לו בנים קטנים אלא לאחר שלשים וכדקא מפרש ואזיל: [י] **במס'** שמחות פ' שביעי. ובגי' שלפנינו מותר לישא תוך שלשים ע"ש: [כ] **וגם** אם קיים פריה ורביה ואין לו בנים קטנים שרי לאחר שלשים. קיום דבריו דלעיל שפתח ולא מיבעיא למי שאין לו בנים כו' דהיא אפילו תוך שלשים שרי כו' וגם אם קיים פריה ורביה כו' שרי לאחר שלשים: [ל] **לכל** חדא עונה א' בחדש. פרש"י עלה זו לת"ח שעונת ת"ח משבת לשבת. והדין עמו דלאיכא דעלמא אפילו טובא כדאיתא בירושלמי הלכה י"ב שהיו י"ג אחים ומתו י"ב בלא בנים ובאו לפני רבי ותבעו להתייבם אמר לו רבי יבם אותן ע"ש. ועיין תוי"ט דברים של טעם: [מ] **ואינו** חולץ לשני בתים. עי' ב"ש סי' קס"א ס"ק א' וסי' קס"ז ס"ק ב' מה שהשיג על הב"ח: [נ] **לעולם** כשרה כשרה לעלמא. עיין חדושי הרמב"ן שמפרש כשרה לדידיה: [ס] **דאי** ברתה היא אסורה לכהן. אע"ג דיליף מאלמנה לכה"ג שבנה פגום לכהונה אגב פסול אלמנה קאמר בנה. ולאו דוקא דהא פשיטא בן הנכרית לאו כהן הוא ואי משום דלא ישא כהנת כיון דמותר בישראלית מותר נמי בכהנת דקי"ל לקמן דף פ"ד לא הוזכרו כשרות מלינשא לפסולים וכן פרש"י וראיתי בחידושי רמב"ן ז"ל נראה לי דכיון דגמר ק"ו מאלמנה מה אלמנה יש לה דורות אף הוא פגום. ואם בא על הכהנת ועל הלויה וישראלית בתו פסולה לכהונה כבת חלל זכר דפסולה לכהונה לעולם ע"ש באריכות. ותמהני על המאור הגדול שכל הש"ס ערוך לפניו. הלא ש"ס ערוכה בקידושין דף ע"ז דיליף רבא מקרא דאין פסול חלל כי אם מפסולי כהונה שאפילו כהן שבא על אחותו לא עשאה אלא זונה ולא חללה. אף כי חייבי לאוין לא עשאה אלא זונה ולא חללה והא דקתני התם בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם היינו שבא מפסולי כהונה כדיליף מקרא התם לא יחלל זרעו מקים זרעו לו: [ע] **ולא** קאמר והלכתא הולד פגום. ע"כ ל' הרי"ף: [פ] **ה"ג** ואיני רואה כאן מקום שיפול בה ספק. ובמהרש"ל סי' ל"ה ואני אומר ג"כ אין רואה ספק בדין זה אלא איפכא מסתבר דשרי לכהן והקושיא שהקשה הרא"ש תמה אני עליו הלא ודאי ק"ו פריכא הוא דהא פריך מה אלמנה לכה"ג שהיא עצמה מתחללת. וס"ם קשה אמאי לא נילף ק"ו מאלמנה לכה"ג שהיא מתחללת כו' ומוכרח את לומר שתומרת אינו שוה בכל אינו מעלה ומוריד ואדרבה איסור שאינו שוה בכל חמירא ועוד מאחר שאין אתה בא ללמוד אלא שתהא הבת פגומה. אבל אם הוא זכר אינו פוסל לא אשתו ולא בניו לפי דאין חלל אלא מפסולי כהונה. וא"כ מפריך ק"ו מיניה וביה ונאמר זכר יוכיח שמאלמנה לכ"ג הוא חלל עד סוף כל הדורות. מעובד כוכבים ועבד אין עושה הזכרים חללים אף שהוא אסור שוה בכל. ע"ש באריכות. ואיני מבין דלדבריו כל זה תקשי לרב יוסף ולא על רבינו. אמנם לק"ת כי קושיא ראשונה אם לא הוי יליף ר"י מקרא שהיא מתחללת. לא הוי יכול ללמוד מק"ו דמיעטו הקרא כדאיתא לקמן דף ס"ח דכתיב כי תהיה אמר רחמנא כי תהיה הנך דאית ביה הויה עד דפריך התם א"ה עובד כוכבים ועבד לא ניפסלו. וקושיא שניה כמו כן הא דאין בנים זכרים פסולים משום חלל תיעט הכתוב מדכתיב חללה גבי איסור כהונה כדיליף רבא בקידושין דף ע"ז ובחללי כהונה כתיב לא יחלל זרעו מקים זרעו לו ואהני קרא למעט הזכרים לדורות שלא נעשו חללים ואהני ק"ו למיפסל הבת לכהונה דפגומה מק"ו מה שאין שייך בזכרים כפרש"י. אמנם בעיקר הדין שאם נשאת לכהן שאין מוציאין אמת אתו ולא מעטמים וכ"פ בסי' ז' בס' בית שמואל בשם תשובת רש"י ע"ש: [צ] **דכולהו** אמוראי מודו דבנה פגום. והא דאמר ליה רב אי הוי כיהושע בן נון לא יהיבנא ליה ברתי ולא אהדר ליה פגום מיהא הוי ורבא ורב יהודה דקאמרי ליה זיל גלי זיל איעמיד משמע דמורה ביה להיתר גמור דאי לא היה אפשר דנפק מיניה מורבה אי מיעמיד דתנסא בתו לכהונה דכיון דהוא כשר לישראלית בתו כשרה לכהונה דהוא אינו פגום אבל בת עובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל הבת פגומה לכהונה: [ק] **שנמצא** צד חירות שבו משתמש באשת איש: מה שיש לתמוה כאן: עיין פרק השולח סי' ל"ז מה שכתבתי שם: [ר] **לאכשורה** בה ובברתה. מדלא קאמר בה ובולדה מהא מסתייע חידושי רשב"א לפרש"י ולא כשיטת רמב"ן

בברתה דאמר ריב"ל עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר. ההוא דהוה קרו ליה בר ארמיתא אמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה. [ש] ההוא דהוה קרו ליה בר ארמאה אמר ריב"ל מי לא טבל לקרויו וקשה דהא אמרינן לקמן דגר צריך שלשה משפט כתיב ביה. ואפי' למ"ד בסנהדרין (דף ג.) דבר תורה חד כשר מודה הכא דבעינן שלשה מידי דהוה אגזילות וחבלות. ועוד דאין דרך נשים שילכו עמהם אנשים בשעת טבילה ואשה אינה ראויה לדון מדאינה ראויה להעיד כדתנן [א] כל שכשר לדון כשר להעיד. ובירושלמי פ' שני שעירי (ה"א) יליף לה מגז"ש דשני שני נאמר כאן ועמדו שני אנשים ונאמר להלן ע"פ שני עדים. וי"ל הא דבעינן שלשה היינו לקבלת המצות אבל לא לטבילה אע"ג דאמר לקמן דב' ת"ח עומדין לה מבחוץ היינו לכתחלה דעדיף טפי אבל אינו מעכב וי"מ כיון שידוע לכל שטבלה כאילו עומדין שם דמי. ומיהו קשה שטבילת נדה בלילה ולקמן (מו:) אמרי' דאין מטבילין גר בלילה ותירץ רבינו מאיר ז"ל מדלא קאמר אין מטבילין גר בלילה מ"ט משפט כתיב ביה כדאמר גר צריך שלשה משפט כתיב ביה אלמא דלא גמרינן ליה ממשפט דאין לו דין משפט אלא לענין גוף הדבר שצריך שלשה אבל לא לזמן הטבילה. וגם פשטיה דקרא הכי איירי [ת] ושפטתם כתיב ביה דהוי שנים ואין ב"ד שקול ולילה לא הוי אלא מדרבנן ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי. אי נמי קבלת מצוה הוי כתחלת דין וטבילה הויא כגמר דין דהוי אפילו בלילה ומדרבנן הוא דבעינן ביום לכתחלה [א] ורב אלפס ז"ל כתב דלכתחלה בעינן שלשה דלא מנסבינן ליה בת ישראל עד דטביל בפני שלשה אבל בדיעבד לא פסלינן [ב] לבריה אם לא טבל בפני ג': לב **אמר** רב חמא בר גוריא א"ר הלוקח עבד מן העובד כוכבי' וקדם וטבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין. מ"ט [דף מו ע"א] עובד כוכבים גופו לא קני מעשה ידיו הוא דקני ומאי דקני הוא דמקני ליה לישראל וכיון דקדים וטבל לשם בן חורין אפקעיה לשיעבודיה מיניה כדרבא דאמר רבא הקדש וחמץ ושיחרור מפקיעין מידי שעבוד. מתיב רב חסדא מעשה בבלוריא הגיורת שקדמו עבדיה ושפחותיה וטבלו לפניה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו קנו עצמן בני חורין טעמא דלפניה הא לאחריה פירוש אחר שטבלה היא ונתגיירה לא קנה עצמו. אמר רבא לפניה בין בסתם בין במפרש לאחריה במפרש אין בסתם לא. א"ר אויא לא שנו אלא בלוקח עבד מן העובד כוכבים אבל עובד כוכבים גופיה קני דכתיב וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו עבד ואמה. אתם קונין מהם ולא הם קונין מכם ולא הם קונין זה את זה. ולא הם קונין מכם למאי הלכתא אילימא למעשה ידיו אטו עובד כוכבים לא קני לישראל למעשה ידיו אלא לגופיה וקאמר רחמנא אתם קונין מהם אפילו גופיה ואע"ג דפריך רב אחאי אימא בכספא ובטבילה הלכתא כרב אויא. אמר שמואל וצריך לתקפו במים[א] כדי שתעלה לו טבילה לשם עבדות שאם לא תהא ידו תקפה עליו [ג] יש לחוש שמא יאמר לשם בן חורין אני טובל. א"ל רב פפא לרבא חזי מר הני דבי פפא בר אבא דיהבי כרגא אאינשי ומשעבדי בהו עבידתא יתירתא כי נפקי צריכי גיטא דחירותא או לא נפקא מינה אם יתגיירו שיהו מותרים בבת ישראל אמר להו איכו שכיבי לא אמרי לכו[ב] הכי א"ר ששת מוהרקייהו דהני בעסקא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרגא לישתעבד למאן דיהיב כרגא ויד המלך תקפה עליהם להיות גופם מכור: לג **ת"ר** גר שמל ולא טבל ר"א אומר ה"ז גר שכן מלינו באבותינו שמלו ולא טבלו. טבל ולא מל ר' יהושע אומר ה"ז גר שכן מלינו באמהות שטבלו ולא מלו וחכ"א אינו גר עד שימול ויטבול [דף מו ע"ב] א"ר חייא בר אבא הלכתא לעולם אינו גר עד שימול ויטבול. כתב בעל ה"ג דגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וקטן שנולד כשהוא מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית ובמסכת שבת פרק ר"א (דף קלה.) משמע איפכא דאמרי' התם לא נחלקו ב"ש וב"ה על קטן שנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה כבושה ועל מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול. ונראה דעל זה סמכו דבקטן סברי [ד] כאמוראי דהתם דאמרי אינו צריך ובגר סברי כמו ר' יוסי דפסיק הכא דבעינן תרתי ולקמן בריש הערל (דף עב.) פליגי ר"א בר שמעון ורבנן בגר שנתגייר כשהוא מהול אם נמול ביום או בלילה אבל כולהו מודו דצריך הטפת דם ברית ויש ליתן טעם לדבריהם דנולד כשהוא מהול שלא היתה לו ערלה מעולם אין צריך אבל גר שהיתה לו ערלה ונילתו לאו כלום הוא צריך להטיף ממנו דם ברית מיהו אם נכרת כל הגיד ובא להתגייר נראה שאין מילתו מעכבתו מלהתגייר ומודים חכמים דסגי בטבילה לחודה. ור"ת ז"ל פסק במסכת שבת להפך מה"ג. [ה] ונהגו להטיף בשניהם ומיהו בשבת אין להטיף [ו] כיון דאיכא פלוגתא אין לחלל שבת וגם ירא' דאין לברך מספק. א"ר אבא עובדא הוה בר' חייא ברבי [ז] ורב יוסף בר' אושעיא בריה דר' חייא דאתא לקמייהו גר שמל ולא טבל ואמרו ליה שהי כאן ונטבלינך למחר ש"מ תלת ש"מ גר צריך שלשה וש"מ לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וש"מ אין מטבילין גר בלילה וכן הלכתא: לד [דף מז ע"א] **והיבא** דאתא עובד כוכבים ואמר כבר נתגיירתי וטבלתי בב"ד של פלוני לא מהימנין ליה עד דמייתי סהדי דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה. והיה אומר ר"ת ז"ל דוקא בדידעינן דעובד כוכבים הוה מעיקרא דאי לא ידעינן מהימנינן ליה במיגו דאי בעי אמר ישראל אנא דמהימן כדמשמע בריש פסחים (דף ג:) בההוא עובד כוכבים דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים ולקמן בשמעתין דא"ל רב יהודה ואי אתה נאמן לפסול בניך ומכשרינן בניו ואיהו גופיה הוה כשר אי לאו דפסל את עצמו. [ז] וכי תימא היינו באתרא דרובא ישראל א"כ אנו נסמוך אהא דרוב הבאין לפנינו בתורת יהודות ישראל הם וקאמר הש"ס דאי אמרי עדים שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני הוי עדות דגלויי מלתא הוא ומיקרי ספיר בא הוא ועדיו עמו. ואפשר דהיינו דוקא אליבא דר' יהודה דמיקל ואמר דבחוצה לארץ אין צריך להביא ראיה אבל לרבנן דאמרי בין בארץ בין בחוצה לארץ צריך להביא ראיה [ח] דלמא ראיה ברורה ועדות ברורה בעי:

לה **ת"ר** ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו מכאן א"ר יהודה גר שנתגייר בב"ד ה"ז גר בינו לבין עצמו אינו גר ומעשה באחד שבא לפני ר' יהודה ואמר לו נתגיירתי ביני ובין עצמי אמר לו [ט] יש לך עדים א"ל לאו יש לך בנים אמר לו הן אמר לו נאמן אתה לפסול את עצמך ואין אתה נאמן לפסול את בניך מ"ט דלדבריו עובד כוכבים הוא ואין עדות לעובד כוכבים וכן הלכתא. והא דקאמר שנאמן לפסול את עצמו לא לענין זה שאם בא על בת ישראל שפסלה דקי"ל אדם קרוב אצל עצמו ואינו משים עצמו רשע. ועוד היאך קאמר ר' יהודה נאמן על עצמו ואינו נאמן על בניו אלמא אית ליה לרבי יהודה פלגינן דיבורא דמהימנינן ליה לגבי נפשיה ולא מהימנינן ליה לגבי בניו ולעיל בספ"ב (דף כה.) קאמר ר' יהודה הרגתיו לא תנשא אלמא לא פלגינן דיבורא. ועוד מלתא דתמיה היא דאיהו פסול ובניו כשרין הלכך אין עדותו כלום ואפי' לענין עצמו ואם בא על בת ישראל לא פסלה אלא לענין זה מהני עדותו לעצמו דשוי לנפשיה חתיכא דאיסורא ואסור בבת ישראל ולענין שור של ישראל [י] שנגח שור של עובד כוכבים. וכיוצא בזה מצינו בקידושין בפרק האומר (דף סה.) הוא אומר קידשתיך והיא אומרת לא קידשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ואע"פ שהוא אסור בקרובותיה אם בא עליהן לא פסלן דלא מיתסר בהן אלא משום דשויתו אנפשיה חתיכה דאיסורא: לו **ת"ר** גר שבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפים וייסורין באין עליהם. אם אמר אני יודע ואיני כדאי מקבלין אותו מיד. ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומצות חמורות ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופיאה ומעשר עני ומודיעין אותו עונשן של מצות ואומרים לו הוי יודע עד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת אי אתה ענוש סקילה ועכשיו שבאת למדה זו אכלת חלב אתה ענוש כרת חללת שבת אתה חייב סקילה. וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו מתן שכרן של מצות ואומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים וישראל בעה"ז אינן יכולין לקבל [דף מז ע"ב] לא רוב טובה ולא רוב פורענות ואין מכבידין עליו ואין מדקדקין עליו. קיבל עליו מלין אותו מיד ואם נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה חוזרין ומלין אותו שניה. [כ] נתרפא מטבילין אותו מיד. ושני ת"ח עומדים על גביו שמודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו. ואשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה ושני ת"ח עומדין לה מבחוץ שמודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. אחד גר ואחד עבד משוחרר ובמקום שנדה טובלת שם גר ועבד משוחרר טובלין וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה. ומודיעין אותו עונשן של מצות מ"ט דאי פריש ליפרוש. ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו אר"א דאמר קרא ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה. קבל מלין אותו מיד מ"ט דשהויי מצוה לא משהינן. נתרפא מטבילין אותו נתרפא אין לא נתרפא לא מ"ט משום דמיא מרזו מכה. ושני ת"ח עומדין על גביו והא"ר חייא בר אבא גר צריך שלשה הא קא"ל רבי יוחנן לתנא תני שלשה. טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו למאי הלכתא א"ר יוסי ב"ר חנינא דאי הדר ביה כישראל מומר הוי ואי קדיש בת ישראל [ל] קידושיו קידושין: לז [דף מח ע"א] **אחד** גר ואחד עבד משוחרר אסקה רב פפא לענין טבילה אבל לקבל אינו צריך דכבר קבל עליה מעיקרא דתניא אחד גר ואחד [מ] לקוח מן העובד כוכבים צריך לקבל הא לקוח מישראל אינו צריך לקבל. [נ] פי' אחד גר בשעת גירות ואחד הלקוח מן העובד כוכבים [ס] ובא לשחררו מיד אחר שלקחו מן העובד כוכבים והטבילו לשם עבדות צריך לקבל בשעת שחרור כשמטבילו לשם בן חורין אבל הלקוח מישראל כיון דשהה בביתו של ראשון ונהג במצות שהאשה חייבת בה אע"פ שהוטבל לשם עבדות בע"כ אין צריך לקבל. גרסינן בפ"ק דכתובות (דף יא.) [ע] [ג]א"ר הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד שזכות הוא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו והא דקי"ל דעובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה ה"מ גדול דטעם טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו [פ] וכן מצינו באבותינו שנכנסו לברית והיו בהן כמה יונקי שדים: לח [דף מח ע"ב] **ת"ר** מקיימין עבדים שאינן מולין דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אין מקיימין דסבר ר"ע כיון שצוה המקום לאברהם למול את עבדיו אסור לקיימן בלא מילה. הלכך [צ] היכא דאתני אז מותר לקיימו דבעבד סתם הוא דקא מזהר קרא אמר לו ר' ישמעאל הרי הוא אומר ויגפש בן אמתך והגר א"ל ר"ע בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו עד שחשכה הכתוב מדבר. דכ"ע ניחא ויגפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר מאי משמע כדתניא ויגפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר פי' כגון שלקח שפחה ובנה גדול עמה אתה אומר בעבד ערל או אינו אלא בעבד מהול כשהוא אומר למען ינוח עבדך ואמתך כמוך הרי עבד מהול אמור הא מה אני מקיים ויגפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר. והגר זה גר תושב פרש"י שקבל עליו שלא לעבוד כוכבים ומחלל שבת כעובד עבודת כוכבים. וקשה דא"כ נפישי להו מז' מצות ובמס' עבודה זרה (דף סד:) משמע שבז' מצות שקבלו עליהם בני נח מיקרי גר תושב. ועוד דאמרינן בפרק ארבע מיתות (דף נח:) בן נח ששבת חייב מיתה ומשמע התם בחול וכ"ש בשבת ובפ' ד' מחוסרי כפרה (דף ט:) משמע דגר תושב אינו מוזהר על השבת. ונראה דמיירי בגר תושב שנתגדל בביתו כמו שכירו ולקיטו ועושה מלאכה לצורך ישראל דומיא דבן אמתך ועל זה הזהירה תורה שלא יעשה מלאכה של ישראל בשבת לבשל או להדליק לו את הנר. אמר ריב"ל הלוקח עבד מן השוק ולא רצה למול מגלגל עמו כל יב"ח ותו לא ומוכרו לעובד כוכבים אמרוה רבנן קמיה דרב פפא כמאן דלא כר"ע אמר להו רב פפא אפילו תימא ר"ע ה"מ היכא דלא פסקא למילתיה אבל היכא דפסקא פסקא. פרש"י הא דאין מקיימין היכא דלא פסקא למילתיה שלא פסק מנכריותו שלא נתרצה מעולם להתגייר אבל היכא דפסקא למילתיה בשעת לקיחה ונתפייס להתגייר ואח"כ חזר בו

קרבן נתנאל

כמב"ן. ויש לדחות אימא עובדא הכי הוי: [ש] **ההוא** דהוה קרי ליה בר ארמאה. עי' מהרש"א מה שתירץ על קושיות העולם. אזיל ג"כ בשיטת הרמב"ן דאפילו הזכרים פגומים שמה שזרעם אחריהם פסולים לכהונה עד עולם. וכן בדיבור הקודם ע"ש. וכבר הקשתי על שיטה זו עיין לעיל סי' ל'. ועוד מה יתרץ בשיטת רש"י. ונראה לי דקרי בר ארמאה לענין יכוסה דהוי הורתו ולידתו שלא בקדושה ואינו יורש את אביו נגד שאר אחיו שהיו הורתם בקדושה. א"כ לא היו לו בניס זולת זה. ואם אין זה יורש נכסי הגר הפקר הוא וכל הקודם זכה. א"נ לענין שבא על בת ישראל שפסלה: [ת] **ושפטתם** כתיב בי'. ע"ש דף מ"ו בתוס' ד"ה משפט: **בירושלמי** פרק שני שעירים ה"א ע"ש בהמפרש: [א] **ורב** אלפס כתב. לכאורה ר"א קאי לתרץ קושיא ראשונה וכן קושיא דטבילת גר בלילה פסול ס"ל ג"כ כתירוץ מהר"ם אבל הטוי"ד סי' רס"ח כתב ז"ל ולרב אלפס אפי' בדיעבד אם מל בלילה מעכב ואסור בבת ישראל. אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן לא פסלי' ליה הוא מפרש דרב אלפס קאי לתרץ קושיית מיהו קשה נמי וכן משמע לשון וסדר רבינו: [ב] **לא** פסלינן לבריה. לאו דוקא אלא אם ילדה בת לא אמרי' דפגומה הוי כמו עובד כוכבים שבא על בת ישראל דבתה פגומה לכהונה ועמ"ש לעיל בסי' ל: [ג] **יש** לחוש שמא יאמר לשם בן חורין אני טובל. אבל כשתקפו במים לתת עליו עול מלאכתו נראה לגדיא כטבילת עבדות ואז אפי' יצעק בקול רם על שם חירות אני טובל לא מהני ליה: [ד] **באמוראי** דהתם דאמרי א"צ. רב ורב אדא בר אהבה דאמר תיתי לי דעברי אדרב וע"ש סי' ה: [ה] **ונהגו** להטיף בשניהם. לחוש לדברי ה"ג ור"ת: [ו] **כיון** דאיכא פלוגתא אין לחלל שבת. משום קטן צריך האי טעמא אבל מילת גר בלאו הכי אין דוחה שבת דמילה שלא בזמנה היא וק"ק הא לענין שבת פליגי רבה ורב יוסף התם בפרק ר"א דמילה. רב יוסף סבר ודאי ערלה כבושה היא ודוחה שבת. ורבה סבר ספק ערלה כבושה ואינה דוחה שבת וקי"ל רבה ורב יוסף הלכה כרבה: [ז] **וכי** תימא היינו באתרא דרובא ישראל. לפי דברי תוס' הכא בשמעתין. גם בפסחים שדברי רבינו לקושיות תוס: הך וכי תימא לא קאי אלא אהך דפסחים. אבל בהך דר"י התם לא הוי רובא דישראל: [ח] **דלמא** ראיה ברורה ועדות ברורה בעי. דברים אלו מתוקים אדא דהא לרבנן נמי מרבינן מקרא דכי יגור בא הוא ועדיו עמו כמו לרב יהודה דקרא למאי אתא: ועוד מדר"י נשמע לרבנן. דהא דקאמר ר"י בחו"ל צריך להביא ראיה. היינו ראיה בעדים אפי' לא אמרו אלא ששמעו שנתגייר בב"ד של פלוני. ועלה קאי רבנן ואמרי בין בארץ ישראל בין בח"ל צריך להביא ראיה דבהא לא פליגי ונראה דוקא ר"י סוברת למידרש וכי יגור דהא מעמך נדרש במוחזק לך כמו מאתך א"כ היאך בארץ אתה צריך להביא ראיה ובח"ל אין צריך להביא ראיה מנ"ל זאת: אימא בין בארץ ישראל בין בח"ל צריך להביא ראיה. ותרווייהו קראי צריכי דאי לא כתיב אלא בארץ ה"א דוקא בא"י מקבלין גרים אבל לא בח"ל: ואי לא כתיב בארץ ה"א דוקא בח"ל מקבלין גרים דליכא שבחא דא"י. אלא דר"י דריש קרא דוכי יגור על הבא ועדיו עמו. ומוקי האי קרא במסתבר על חו"ל באמרו שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני: וא"כ ה"ק ר"י בא"י צריך להביא ראיה גמורה ובח"ל א"צ להביא ראיה ודי אם בא ועדיו עמו: וע"ז אמרו חכמים בין בא"י ובין בח"ל צריך להביא ראיה גמורה. וקרא דוכי יגור לא דרשי אלא אורחיה דקרא אגב תיבת אתך צריך לכתוב כי יגור: [ט] **יש** לך עדים. עיין מהרש"ל סי' מ"ח: [י] **שנגח** שור. שישראל פטור מטעם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי: [כ] **נתרפא** מטבילין אותו. תשלום הנהגת טבילת גר עיין מ"ש רבי' בפ' ר"א דמילה סי' י"א: [ל] **קידושיו** קידושין. וגדולה מזו כתב ה"ה אפילו זרעו של מומר שהולידו מן הישראלית אפילו מומרת קידושיו קידושין: [מ] **לקוח** מן העובד כוכבים צריך לקבל. לפי' רי"ף ה"ק אחד גר ואחד לוקח עבד מן העובד כוכבים אפי' שלא ע"מ לשחררו צריך לקבל הא לקוח מן ישראל א"צ לקבל כיון דכבר קיבל עליו מעיקרא בבית ישראל: [נ] **ה"ג** לרש"י. פירוש דלדידיה א"א לפרש כפי' הרי"ף דהא א"צ לקבל עליו כשטובל לשם עבדות. וע"כ צריך רבינו לפרש לפרש"י דקאי חלוקת הברייתא בין לקוח מישראל או מעובד כוכבים היינו כשלקחו לשחררו: [ס] **ובא** לשחררו מיד אחר שלקחו מן העובד כוכבים. אבל אם שהה בבית ישראל. אחר שלקחו מישראל אע"פ שלא קיבל עליו בשעת טבילת עבדות מ"מ נהג מעצמו בדת יהדות א"צ לקבל בשעת שיחרור כמו שביאר רבינו: [ע] **אמר** רב הונא. עי' בפ"ק דכתובות סי' כ"ג: [פ] **וכן** מצינו באבותינו. כ"כ בתוס' בסנהדרין דף ס"ח: [צ] **היכא** דאתני אז מותר לקיימו. היינו כפי' רב האי בסמוך ומהרש"ל סי' נ"ב כתב שרבינו לא הכריע וליתא

מגלגלין עמו שמא יחזור ויתרצה. פי' אחר ה"מ דאין מקיימין היכא דלא פסקא למילתיה שמקיימו סתם אבל היכא דפסקא למילתיה דא"ל הנה מגלגל עמך י"ב חדש ואם לא תמול אמכור אותך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא. ורב האי פירש ה"מ דאין מקיימין היכא דלא פסקא למילתיה שלא אמר בפירוש שאינו רוצה למול אלא נתרצה למול ודוחה מיום אל יום דשהויי מצוה לא משהינן אבל היכא דפסקא למילתיה שלא למול אינו מחוייב למולו בע"כ ומגלגל עמו י"ב חדש אולי יתרצה. שלח רבין משמיה דר' אילעא וכל רבותי אמרו לי משמיה [ק] איזהו עבד ערל שמותר לקיימו זה שלקחו רבו ע"מ שלא למולו אמרוה רבנן קמיה דרב פפא כמאן דלא כר"ע אמר להו רב פפא אפילו תימא ר"ע ה"מ היכא דלא אתני בהדיה אבל היכא דאתני אתני והאי דלא שני ליה ר"ע לר' ישמעאל הכי חדא מתרי תלת טעמי נקט. וא"ת למאי דפרשינן דטבילת עבדות יוכל להטבילו בעל כרחו לכ"ע אמאי אינו מטבילו בעל כרחו וי"ל דתקנתא דרבנן היא שלא יבא להכשיל את רבו באיסור והיתר כיון שאינו רוצה לקבל עליו עול מצות ועוד אין טוב לחייבו במצות מאחר שאינו רוצה לשמרם וכן אתה צריך לומר לריב"ל דאמר בפ' השולח בגיטין (דף לט:) נתייאשתי מפלוני עבדי אותו העבד אין לו תקנה אלא בשטר ולית ליה הא דשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות וא"כ על כרחך דרים כל עבד איש כר"ש בן אלעזר וס"ל דמטבילו בעל כרחו וא"כ מאי קאמר ריב"ל מגלגל עמו י"ב חודש וחוזר ומוכרו לעובד כוכבים וכן ר' שמעון בן אלעזר גופיה קאמר אין משהין אותו בארץ ישראל מפני הפסד טהרות אלא ודאי תקנה דרבנן היא כדפרישית כל זו השיטה פירשתי [ר] על דרך פרש"י שמתוך לשונו משמע שטבילת עבדות היא בעל כרחו של עבד ובלא קבלה אף לרבנן דר"ש בן אלעזר ולא נחלקו אלא בטבילת חירות דר"ש בן אלעזר סבר אף טבילות חירות בעל כרחו ורבנן סברי דוקא מדעתו ובקבלה [ש] וקאמר הס"ם דלא פליגי רבנן עליה דר"ש בן אלעזר אלא ביפת תואר דלא שייכא במצות אבל בעבד דשייך במצות אפילו רבנן מודו ופרש"י עבד דשייך במצות ששהה בביתו של ישראל ימים רבים ונהג במצות [ת] משמע אע"פ שלא קבל בשעת טבילת עבדות אלא שנהג בבית אדונו אבל [א] מתוך דברי רב אלפס ז"ל משמע שטבילת עבדות לרבנן צריך שתהיה מדעתו ובקבלה: לט [דף מט ע"א] **מתני'** איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר"ע. שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו. ר' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת ב"ד אמר ר"ש בן עזאי מצאתי מגילת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש לקיים דברי ר' יהושע. והלכה כשמעון התימני ולאו משום דתנן והלכה כדבריו דקי"ל [א] דאין למדין הלכה לא מפי משנה ולא מפי ברייתא אלא דבכמה מקומות מוכח דהלכתא כוותיה. סוגיא דשמעתין בפ"ק (דף יד:) דקאמר פשיטא בני חייבי לאוין כשירין ניניהו ובפרק כיצד (דף כג.) דקאמר רב פפא חייבי לאוין תפסי בהן קידושין ועוד מדפסקינן לעיל (דף מה.) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ור' יוחנן וכל אמוראי דאיירי לעיל (יב:) (א) בתורת מחזיר גרושתו ולר"ע לא משכחת לה דאין קידושין תופסין לו בה ובפ' בתרא דקידושין (דף עח.) נמי אמרינן הכל מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה אלמא תפסי בה קידושין משמע דאפילו מחייבי לאוין דאמר אין הלכה כר"ע מהסיא דפרק כיצד דאיירי בכל חייבי לאוין. ולפר"ת גם מהסיא דמחזיר גרושתו דמפרש דהוי חייבי לאוין דאמר לפי שמחמת היבות נאסרה עליו. ומיהו מכל הנך אין ראיה שלא יהיה הלכה כר' יהושע דאמר דמחייבי מיתות לחוד הוא דהוי ממזר וגם על זה יש להביא ראיה דאין הלכה כמותו מהא דאמרינן לעיל (דף מה:) ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב משמע התם דכולהו מודו אי הוה דמיא לאשת אב דלא תפסי בה קידושין לדידיה אבל לאחריני תפסי הוי ממזר וחייבי כריתות דמו בהכי לאשת אב. ועוד ראיה דאמרי' לעיל בפירקין (דף לז.) אין ממזר מספק אלמא יש ממזר מאשת אח. ודחקי התם אביי ורבא לתרוצי דר' אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא. ועוד אמרינן לעיל (דף מ:) אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על נכרת חלוצתו הולד ממזר ואפילו רבי יוחנן לא פליג אלא משום דמשוה לצרה כחלוצה ואע"ג דסתם לן תנא כר"ע בפ' ר"ג ובהאשה רבה ה"נ סתם לן כשמעון התימני בקידושין בפ' האומר (דף סו:) דקתני כל מקום שיש קידושין ויש עבירה וכו' וכל מקום שאין לה עליו קידושין אבל יש לה על אחרים קידושין הולד ממזר ואיזה זה הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה ובכי האי גוונא קרי הלכתא פסיקתא בפרק קמא דמסכת ע"ז (דף ז.) גבי הסיא דכל המשנה ידו על התחתונה: **גמ'** [דף מט ע"ב] [ב] תניא הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר. כתב ר"ח ז"ל נהי דבא על הסוטה לא הוי ממזר מדאורייתא מדרבנן מיהא הוה ממזר מידי דהוה [ג] אאשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואחר כך בא בעלה הולד ממזר ותלא מזה ומזה אם החזירה בעלה ונראה דלא דמי דהתם קנסוה משום דהוה לה למידק אבל הכא אין שייך לקונסה כדי שלא תזנה תחת בעלה ועוד אמרינן בפרק יש מותרות (דף פה:) גבי סוטה היא מרגילתו ואי הוה ממזר מדרבנן לא מרגילה ליה כדאמר התם גבי חלוצה: **הדרן עלך החולץ ליבמתו**

פרק חמישי

א [דף נ ע"א] **ר"ג** אומר אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה וחכ"א יש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר אבל לא אחר בעילה ואחר חליצה כלום: **גמ'** [דף נ ע"ב] עד כאן לא פליגי אלא בגט אחר גט ומאמר אחר מאמר אבל גט אחד ביבמה מהני לאוסרה עליו ועל האחין ומאמר א' ביבמה מהני לאוסרה על האחין ולהצריכה גט. מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי גט להוציא וחליצה להוציא ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהניא ואתי למיבעל אחר חליצה. ומ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני מפיס דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי מאמר לקנות ובאה לקנות ומדמאמר לא קני ביאה נמי לא קניא ואתי למיבעל אחר ביאתו (על) צרתה. ומ"ט אמור רבנן האי ביאה פסולה יש אחריה כלום כדתנן נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה ותנן נמי מאמר לזו ובעל לזו צריכות ב' גיטין וחליצה אי ביאה אחר גט היא גזרה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר היא גזירה ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה. ומ"ט אמור רבנן האי חליצה פסולה אין אחריה כלום כדתנן נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום מאי לגזור נגזור חליצה אחר גט משום חליצה אחר חליצה כל הני תחלוץ ותיזיל. ליגזור חליצה אחר מאמר משום חליצה אחר ביאה אטו חליצה אחר מאמר מי לא בעיא גט למאמרו חליצה אחר ביאה נמי בעיא גט לביאתו: [דף נא ע"א] ת"ר כיצד אר"ג אין גט אחר גט שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד יתן גט לזו וגט לזו ר"ג אומר חולץ לראשונה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכ"א אסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן. וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת. כיצד אר"ג אין מאמר אחר מאמר ב' יבמות שנפלו לפני יבם א' עשה מאמר בזו ומאמר בזו ר"ג אומר נותן גט לראשונה וחולץ לה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכ"א נותן גט לשתיהן ואסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת וליתא לדר"ג דקיימא לן כרבנן:

ב **מתני'** כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה ממנו חליצה עשה מאמר וחלץ צריכה הימנו גט עשה מאמר ובעל הרי זו כמליתה: **גמ'** [דף נב ע"א] אמר רב הונא מצות יבמין מקדש ואח"כ בועל ואם בעל בלא מאמר קנה ולוקה מכת מרדות מדרבנן דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה ומאן דמקדש בשוקא ומאן דמקדש בלא שידוכי ומאן דמבטל גיטא ומאן דמסר מודעא אגיטא [א] ומאן דמבזה שלוחא דרבנן ומאן דמשהי שמתא דרבנן עליה תלתין יומין ולא אתי ותבע שמתיה ותתגא דדייר בבי חמוה. דדייר אין דחליף לא והא ההוא דחליף אבבא דבי חמוה ונגדיה רב ששת ההוא מידם הוה דייס מחמתיה. ונהרדעי אמרי בכולהו לא מנגיד רב לבר ממאן דמקדש בביאה בלא שידוכי. ואיכא דאמרי אפילו בשידוכי משום פריצותא והאידנא נהוג עלמא כנהרדעי ואע"ג דרב יוסף אית ליה כליסנא קמא דרב [ב] בפ"ק דקידושין (דף י"ב:) בשל סופרים הלך אחר המיקל: ת"ר כיצד מאמר נותן לה כסף או שוה כסף והאי אליבא דבית שמאי אבל לבית הלל נותן לה פרוטה או שוה פרוטה ושטר כתובת יבמין כיצד אני פלוני בן פלוני קבלתי פלונית בת פלוני יבמתי עלי לזונה ולפרנסה כראוי. ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: ג **בעא** מינה אביי מרבה נתן לה גט ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם מהו גט יבמין מדרבנן הוא וגט דמהני באשת איש מהני ביבמה והאי דלא מהני באשת איש לא מהני ביבמה או דלמא חיישינן דלמא אתי לאיחלופי בגיטא אמר ליה חיישינן דלמא אתי לאיחלופי בגיטא דגט ביבמה אינו אלא לפסול וגט זה הואיל ופוסל בכהונה אי לא פסיל הכא אתי למימר דגט מעליא נמי לא פסיל:

ד **אמר** רמי בר חמא הרי אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה. והא דאמר [ג] בפרק כל הגט (דף כו:) דאינו גט היה אומר ר"ת ז"ל דהכא מיירי שכתב בו זמן הכתיבה והשתא אפילו גט ישן לא הוי והתם מיירי שכתב בגט זמן של יום הכתיבה ופסול שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ואע"ג דגט ישן כשר בדיעבד. ומדקאמר התם אינו גט משמע דלגמרי אינו גט ואפילו בדיעבד פסול שאני גט ישן דליכא אלא יחוד בעלמא אבל התם דכנסה איכא ודאי ביאה ולכך פסלוהו לגמרי ולאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה ואפילו כתוב בו זמן שאחר [הגישואין] כיון דאין בידו לגרשה בשעה שעשאו שליח לכתוב הגט. ונראה דהייתו דוקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם [ד] אבל למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוי גט כי היכי דמהני לענין שחרור בלוקח עבד על מנת לשחררו וכתב לו לכשאקחך הרי גופך קנוי לך מעכשיו כדמוכח לקמן בפרק האשה רבה (דף צג:) ובקדושין פרק האומר (דף סג.) וגט שחרור וגט אשה שוין דהא ילפינן לה לה מאשה:

ה [דף נב ע"ב] **בעי** רמי בר חמא כתב גט ליבמתו לכשאכנסנה אגרשנה וכנסה וגרשה מהו מי אמרינן כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא והוי גט אע"ג דאין בידו לגרשה ולהתירה לשוק מ"מ יכול לבא עליה בע"כ ואז יכול לגרשה ולהתירה לשוק נמצא תלויה בו ואין אחר יכול לעכב על ידו הלכך כארוסתו דמיא [ה] וחשיב בידו לגרשה או דלמא כל זמן שלא עשה בה מאמר כאשה אחרת דמיא ומן הדין הוה ליה לסיומי לבעיא דידיה הכי או דלמא השתא מיהא לא בא עליה ואין בידו לגרשה אלא אי הוה מסיים הכי הוה משמע דכל הפחות הוי ריח הגט לפוסלה לכהונה ולהכי נקט בסיומא דבעיא דידיה או דלמא כיון דלא עבד בה מאמר לא למידק מיניה דאי לא הוי גט אפילו ריח הגט (ב) אין בו [ו] דמה לי ספיקא דיליה בלא עבד בה מאמר דע"כ בריח הגט נמי מספקא ליה דמאחר שהוא מדרבנן לענין גט גמור לא מעלה ולא מוריד אלא מספקא ליה דלמא גט גמור הוי ומטעמא דפרישית ואי לא מהני האי טעמא אפילו ריח הגט לא הוי תיקו. ולא הוי גט גמור [ז] ולחומרא עבדינן: בעי רב חנניה כתב

הגהות הב"ח א דאיירי לעיל בגרת מחזיר גרושתו : ב אפי' ריח הגט אין בו דע"כ בריח הגט נמי מספקא ליה דמה לי ספיקא דיליה בלא עבד בה מאמר דמאמר שהוא מדרבנן וכו' כצ"ל :

הגהות הגרי"פ [א] כ"ב קל: נדה ז: : [ב] לקמן פז: :

קרבן נתנאל

וליתא : [ק] איזהו עבד ערל שמותר לקיימו : ועבד זה אם אמר לו רבו בשבת לאי מעשה ידיך למזונותיך מותר לעשות לו מלאכה לצורך עצמו. רמב"ן : [ר] על דרך פרש"י שמתוך לשונו משמע : מסתייע ליה לרבינו משמעות לשון רש"י דטבילת עבדות בעל כרחו בין לאוקימתיה דרב ששת. בין למסקנת רב פפא. דלרב ששת לא נחלקו רבנן ורשב"א אלא בטבילת חירות. אבל טבילת עבדות אפילו לרבנן בע"כ. דכן פרש"י כופה ומטבילה לשם שפחה דכל טבילת עבדים על כרחן היא וטוב פרש"י ומותר בה מיד אלמא לר"ש עבד א"צ לקבל בשעת טבילת שיחרור ורבנן סברי דצריך לקבל. הייתו בשעת טבילת שיחרור: [ש] וקאמר הס"ם : טוב מייתי ראיה מאוקימתיה דרב פפא : [ת] משמע אע"פ שלא קיבל בשעת טבילת עבדות. דאי קיבל עליו אפילו לא שהה ימים הרבה נמי דהא קיבל עליו ומיהו למול בע"כ אין כח לרבו לכוף אותו לקבל עליו הברית ועול מצות כי עבד ערל אם רצה לעשות מלאכת עצמו בשבת עושה כדפרשתי. משא"כ אם נימול. ומפני כן אי אפשר לפרש הקרא עבד איש לרבנן אלא כדשמואל. דהא על המילה א"א כי אם מרצונו. משא"כ לרשב"א דס"ל דמילת עבד בע"כ נמצא שיש כח לאדון לכוף את עבדו להתחייב בעול מצות שהנשים מוזהרין עליהם כמו כן יכול לשחררו שלא מדעתו ורצונו להתחייב בכל המצות כולן. ובזה מיושב קושית מהרש"א שהקשה על רבינו ע"ש. אבל קשה על הטור סי' רס"ז ז"ל ואם מלו וטבלו בע"כ לשם עבדות לרש"י ז"ל דינו כעבד לכל דבר: ס"ל דאפילו למול בע"כ יש לרב רשות. ודאי לדידיה קשה א"כ אמאי דחק עולא ומוקי רבנן כדשמואל הא הקרא עבד איש לרבנן נמי אתיא דנימול בע"כ. ויותר מזה קשה על הר"ן בע"ז באלפסי גדולות דף שע"ו וז"ל על הא דשמואל הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים אע"פ שמלו וטבלו עושין יין נסך וכו' ומיהו מסתברא דכי בעינן שתשקע שם עבודת כוכבים מפיהם ה"מ בשמלו וטבלו בע"כ כדאיתא בפ' החולץ שאפשר למולן ולטובלן לשם עבדות בעל כרחן. קשה נ"כ הא לרבנן א"א לומר כך כמו שהקשתי על הטור וליכא למימר שפסק כרשב"א דהכא. דהא אליבא דשמואל קמפרש. ושמואל דרים עבד איש למפקיר עבדו ולא על עבד דנימול בע"כ כמו שדרש ר"א. וכל דבריו אלו צ"ע רב : [א] **מתוך** רב אלפס משמע שטבילת עבדות לרבנן צריך שתהיה מדעתו ובקבלה. דהא כתיב לעיל תחלת סי' ל"ז אבל לקבל אינו צריך דכבר קיבל עליו מעיקרא ר"ל בשעת טבילת עבדות. וז"ל מהרש"ל סי' כ' מ"ש הרא"ש משמע מדברי רב אלפס יגעתי ולא מצאתי ובע"כ אף הרי"ף מודה לפרש"י דהא הלכתא כרבנן דרשב"א כן פסק הרי"ף א"כ בע"כ ס"ל כשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שחרור ואנן קי"ל בהשולח דלא כשמואל אלא כרב ור' יוחנן דצריך גט שחרור. ולכאורה קושיא עצומה היא. אמנם לפי מה שביררתי דגם לפרש"י דטבילת עבדות בע"כ אבל מילת עבדות אינו בע"כ לרבנן א"כ לפרש"י נמי צריך לאוקמיה הקרא עבד איש לכדשמואל. ואנן קי"ל כר"י. אמנם לבד זה כזה מצאתי בחידושי רשב"א בפ' השולח. וז"ל ורב ור"י דאמרי צריך גט שיחרור דגמרינן לה לה מאשה כשם שאין אשה מתגרשת ביאוש ובהפקר אף העבד אינו יוצא ביאוש ובהפקר עד שיכתוב לו גט שיחרור. וקרא דכתיב וכל עבד איש מוקמינן ליה לדרשה אחרינא דעבד שיש רשות רבו עליו מילתו מעכבת את רבו מלאכול בפסח אבל עבד שאין רשות רבו עליו אינו מעכבו מלאכול בפסח אע"פ שצריך גט שיחרור דהא גבי אכילת פסחים הוא דכתיב וכל היכא דאיכא למידרשיה בדרשה אחרינא לא מפיקנא ליה גזרה שוה דלה לה והכי איתא בירושלמי ברייתא בהדיא ע"ש באריכות. וא"כ ל"ק הלכתא אהלכתא. ועולא דמוקי לה רבנן כדשמואל לא שמיע ליה הך ברייתא דמייתי הירושלמי ולאוקימתיה דידיה ע"כ ס"ל כרשב"א נהלכתא דהא עולא גופה פסק כר"י בגיטין דף ל"ט דהמפקיר עבדו צריך גט שיחרור ומה שהקשה רבינו על ריב"ל דלית ליה להא דשמואל דאמר המפקיר דא"כ ע"כ דרים כל עבד איש כרשב"א וס"ל דמטבילו בע"כ וא"כ אמאי קאמר ריב"ל כו' הייתו לסוגיא דשמעתין דלא ידע מהך דרשת ירושלמי אבל לפי מסקנא אפילו מאן דלית ליה הא דשמואל מ"מ אינו מוכרח לדרשת כל עבד איש לדרשת רשב"א. [ב] **הכל** מודים בבא על הנדה שאין הוולד ממזר: דכתיב ותהי נדתה עליו אפי' בשעת נדתה קידושין תופסין בה ומה שהקשתי מזה על הרמב"ם עיין פרק אע"פ סימן ו' שם תמצא נחת : **הדרן עלך החולץ ליבמתו**

פרק ה [א] **ומאן** דמבזה שלוחא דרבנן. עיין בחידושי שכתבתי בפ"ק דקידושין סי' י"ח : [ב] **בפ"ק** דקידושין. דף י"ב וע"ש בחידושי בסי' הנזכר : ה"ג קבילת ית : [ג] **בפרק** כל הגט. דף כ"ו ופי' בתוס' שם ד"ה הכא בסופו : [ד] **אבל** למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוי גט. וז"ל הטור והרמב"ם כתב שאינו גט וא"א הרא"ש כתב דאפי' לאשה דעלמא הוי גט למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. וכ"כ מהרש"ל בסי' ד' ותמה אני על הטור דמאי ל"מ בזה שהוא בעצמו כתב בטור ח"מ סי' ר"ע דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ע"כ. וכבר הקדימו הרב ב"י בא"ה סי' קל"ב ותמה אני עליו אמאי לא הקשה קושיא זו נמי על רבינו דהא רבינו גופא פסק כן דאין אדם מקנה בפרק המוכר הבית סי' ז'. ובקידושין פרק האומר סי' ז' ובכמה מקומות. ובב"י הקשה לתרוייהו ולא ק"מ דכמה תנאים ואמוראים סברי דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כדאיתא לקמן דף צ"ג דחשיב כשיטה ע"כ ניחוש להני תנאי ואמוראי ליפסול לכהונה דריח הגט הוי וא"כ מצאתי תי' זה בב"ח וכוון : [ה] **וחשיב** בידו לגרשה. והוי גט גמור מדאורייתא : [ו] **דמה** לי ספיקא דיליה בלא עביד מאמר. לפנו אם האיבעיא דוקא בדאורייתא לא שייך לומר הא לא עביד מאמר. דהא מאמר מדרבנן הוא. אע"כ תלוקה זו אפילו דמדרבנן לא הוי גט אפי' ריח גט אין בו ומסופק רמי בר חמא מקנה אל קנה אי גט גמור הוא מדאורייתא או דלמא אפי' ריח גט אין בו. ומה שהביאו לרבינו לפרש כך עיין בחידושי רשב"א מה שנתקשה באיבעיא זו ותירץ שם בב' אופנים. ע"כ ביכר רבינו דרך זו : [ז] **ולחומרא** עבדינן.

גט לזיקתו ולא למאמרו ולא לזיקתו מהו. מי אמרינן מאמר עילויה זיקה רמי והוא ליה כמגרש חצי אשה והמגרש חצי אשה לא עשה ולא כלום או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי תפשוט ליה מדרבא דאמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה לרבא פשיטא ליה לרב חנניה מיבעיא ליה ומדפשיטא ליה לרבא עבדינן כוותיה ומהני אם נתן גט למאמרו ולא לזיקתו או לזיקתו ולא למאמרו דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי. והר"ם פירש אם נתן גט למאמרו ולא לזיקתו אסורה לו ומותרת לאחיו דמאמר דעבד שקליה ואית ליה זיקה כמעיקרא והתוספות כתבו דאין חילוק בין לו ובין לאחיו דממה נפשך להאי לישנא דקאמר רבא הותרה צרתה אפילו הוא הכא נמי שריא אפילו לדידיה ולהך לישנא דקאמר רבא דהיא אסורה משום דמתפסא בבעלת גט אם כן הכא נמי אסורה אפילו לאחיו דהא אם נתן גט ליבמתו אסורה על כל האחים ולא דמי להא דשרי רבא צרתה כשנתן גט למאמרו דהתם בשתי יבמות הבאות משני בתים איירי ואפילו היה נותן גט אף לזיקתו היתה האחרת מותרת לו ומיהו בזה יש חילוק אם נתן גט למאמרו הולך לה ושריא ואם נתן גט לזיקתו צריכה עוד גט שני למאמרו כי הגט הראשון לא הפקיע המאמר: ו **מתני'** נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה נתן לה גט וחלץ אין אחר חליצה כלום: **גמ'** א"ר יהודה א"ר זו דברי ר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום. כלומר שאם חזר וקדשה אחר חליצה צריכה הימנו גט והא נמי דתנן אבל לא אחר בעילה כלום ותנן נמי הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום אליבא דהאי תנא הוא אבל לרבנן הבעילה נמי יש אחריה[א] כגון שתי יבמות מבית אחד שנפלו לפני שני אחין ובא אחד מהן על אחת וחזר הוא או אחיו וקידש את צרתה צריכה הימנו גט דקי"ל חייבי עשה היא כדאמרי' לעיל בפ"ק (דף יח.) איתמר [הבא על] יבמתו ובא הוא או אחד מן האחים על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת וקי"ל [א] דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה (כרב אחא) לקולא וכבר בירנא לה בהחולץ (סימן כ"א): תניא נמי הכי רבי אומר אין דברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה כערוה אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום ואני אומר אימתי בזמן שקדשה לשם אישות וכנסה לשם אישות אבל קדשה לשם יבמות וכנסה לשם יבמות אין אחר חליצה כלום תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר אם קדשה לשם אישות צריכה הימנו גט לשם יבמות אינה צריכה הימנו גט וחכ"א בין שקדשה לשם אישות בין שקדשה לשם יבמות צריכה הימנו גט. כתב רב אלפס בהך פלוגתא דרבי ורבנן קא שקלי וטרי טובא לפרושי פלוגתייהו וכולהו טעמי דאיתאמרו בהאי פלוגתא דרבי ורבנן לא סמכינן עלייהו דלאו אליבא הלכתא נינהו אלא אוקימתא בעלמא נינהו וליתא לדרבי דקי"ל הלכה כר' מחבירו ולא מחביריו הלכך בין שקדשה לשם אישות בין שקדשה לשם יבמות צריכה הימנו גט כרבנן וכו' הראב"ד ז"ל אהאי פיסקא לא מיחוורא שפיר דהני אוקימתות [ח] איכא מינייהו דהלכתא כרבי דהכא ודאי כולהו דאמר לה התקדשי לי [ט] בזיקת יבמין עסקינן ופליגי רבי ורבנן אי אית בה זיקה אחר חליצה אי לאו הלכך לרבא דאמר דפליגי ביש זיקה או לא הא קי"ל (לעיל יז:) דיש זיקה ובתר חליצה ודאי אין זיקה וכי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין לאו כלום הוא ולדברי רב שרביא נמי הא קי"ל (לעיל כ.) דהאי חליצה פסולה פוטרת כשמואל הלכך בתר חליצה אין כאן זיקה כלל ולדברי רב אשי נמי דאמר ביש תנאי בחליצה פליגי הא קי"ל דאין תנאי בחליצה לא שנא כפול ולא שנא אינו כפול אין כאן תנאי וחליצה מעלייתא היא ואין כאן זיקת יבמין הלכך קידושין לאו כלום היא עכ"ל[י] והרמב"ן ז"ל הודה לדבריו ואני אומר שהדין עם רב אלפס ז"ל ומה שהקשה עליו דלרבא דאמר דפליגי ביש זיקה הא קי"ל דיש זיקה ובתר חליצה ודאי אין זיקה אני אומר דהך פלוגתא אי יש זיקה או אין זיקה לאו בפלוגתא דיש זיקה ואין זיקה דאיפליגו בה תנאי ואמוראי לעיל (דף י"ז: ודף י"ח.) אלא הכי פירושא רבי סבר יש זיקה כלומר כיון דלא הזכיר מאמר אלא אמר התקדשי לי בזיקת יבמין לא הוו קידושין אי לאו דיש זיקה ואתאי חליצה ואפקעיתיה לזיקה הלכך אי אפשר לקידושין שיחולו אחר שפקעה הזיקה ורבנן סברי אין זיקה אע"פ שלא הזכיר מאמר אלא זיקת יבמין אפילו אין זיקה התקינו רבנן קידושין ביבמה דהא זקוקה ועומדת היא לו ומעיקרא אילו אמר התקדשי לי בזיקת יבמין מי לא מהני אע"פ שאין הזיקה גורמת לו שיחול השתא נמי מהני אע"ג דפקעה הזיקה [כ] וגרסינן רב (מסרשיא) [שרביא] אמר אי אמר לה בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דמהני וכן כל האוקימתות על דרך זה לכ"ע מהני [ל] ועתה אין נפקותא בכולהו אליבא דרבנן ומה שהקשה[ב] דקי"ל לדברי רב שרביא דהאי חליצה פסולה פוטרת כשמואל לא קשה מידי דתיקשי לך רב אשי דקאמר דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת אמאי קאמר דהני תנאי סברי דלא כהלכתא כיון דמצי למימר דכולהו סברי דפוטרת והכא לא איירי בחליצה פסולה אלא ביש תנאי בחליצה קמפלגי וכן רבינא דאמר דכולהו סברי יש תנאי בחליצה ופליגי בתנאי כפול אמאי דחיק לאוקמי פלוגתייהו דלא כהלכתא דהא קי"ל (כתובות עד:) דאין תנאי בחליצה אלא ודאי נראה להני אמוראי דבסברא מועטת אמרי' דלרבנן מהני מאמר יבמין או זיקת יבמין אף אחר החליצה הלכך לרבא אע"ג דרבנן סברי יש זיקה הכא אין הקידושין תופסין מכח הזיקה כדפרישית הלכך מהני אף אחר חליצה ורב (מסרשיא)[שרביא] אמר דבזיקת יבמין אף ר' מודה ופליגי בחליצה פסולה דרבנן סברי [מ] דאינה פוטרת לענין זה שלא יועילו בה קידושין לשם יבמות אחריה דבקל אמרינן דמהני קידושין לשם יבמות אחר חליצה ורב אשי אמר דבחליצה פסולה אף רבי מודה ופליגי ביש תנאי בחליצה דרבנן סברי דיש תנאי בחליצה לענין זה שנשאר אחריה זיקה לתפוס בה קידושין לשם יבמות [נ] ורבינא אמר דאף רבי מודה בזה ופליגי בתנאי כפול: **הדרן עלך רבן גמליאל**

פרק ששי

א ב [דף נג ע"ב] **הבא** על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפילו הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת הוא אנוס והיא לא אנוסה היא אנוסה והוא לא אנוס אחד המערה ואחד הגומר קנה ולא חילק בין ביאה לביאה:

גמ' אנוס דמתני' היכי דמי אילימא שאנסוהו עובדי כוכבים ובא עליה והאמר רבא אין אונס בערוה שאין קשוי אלא לדעת אין לפרש האי דאנסוהו עובדי כוכבים כגון שאיימו עליו לבא עליה ואם לא יהרגוהו דאם כן מאי פריך מרבא דאמר אין אונס לערוה לפי שהקישוי נעשה מדעת ואין דוחקים אותו להקשות לוקמי כגון שאיימו עליו לבעול בקושי נמצא כל מה שהוא עושה הוא שלא לדעתו אלא כל דבר שהוא עושה מעצמו אפילו ע"י אונס מפחד מיתה חשיב לדעת [א] הלכך צריך לפרש שאנסוהו עובדי כוכבים והדביקוהו בעל כרחו ביבמתו ואפ"ה כיון שהקישוי הוא לדעתו חשיב כאילו בא עליה מעצמו לדעתו ויש לדקדק מכאן דיבמה אינה נקנית אלא בקישוי מדלא משני כגון שהדביקוהו עובד כוכבים על יבמתו בלא קישוי ואיכא למימר דאתיא הך סוגיא כמ"ד (לקמן דף נה:) המשמש מת בעריות פטור ולכך אינה נקנית אלא בקישוי דילפינן קיחה קיחה מעריות אי נמי אפילו למ"ד חייב בעינן ביאת ייבום דרך הקמת שם וגרע מהעראה שלא כדרכה דאין דרך ביאה בכך: אין אונס בערוה שאין קישוי אלא לדעת משמע הא אם יש קישוי שלא מדעת יש טענת אונס ליפטר ואין לו למסור את עצמו ואמאי והא קי"ל דעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים יהרג ואל יעבור כדדרשינן בפרק בן סורר (דף עד.)[ב] וי"ל דודאי אי הוי קישוי שלא לדעת אי אפשר שידביקוהו על הערוה ולא יתקשה אפילו למ"ד המשמש מת בעריות חייב או אם נתקשה לאשתו ואנסוהו עובדי כוכבים והדביקוהו על הערוה ואי אפשר לו להנצל מן העבירה עד שימסור עצמו להריגה אינו מחוייב למסור עצמו כיון דלא עביד מעשה כדאמרי' בפרק בן סורר ומורה (שם:) גבי אסתר דקרקע עולם היתה והיינו טעמא משום דילפינן לה מרוצח כדאמרינן בסנהדרין (שם) מקיש רוצח לנערה המאורסה מה רוצח יהרג ואל יעבור וכו' ורוצח גופיה לא מיחייב למסור עצמו אלא היכא דעביד מעשה דהא מפרשינן התם טעמא דרוצח משום דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי דלמא דמא דידיה סומק טפי והאי טעמא לא שייך אלא היכא שהורג את חבירו בידים אבל אם אמרו לו הנח שיזרקוך על התינוק למעכו או יהרגוך מסתבר למימר מאי חזית דדמא דההוא גברא סומק טפי דלמא דמא דידך סומק טפי שאינו נחשב רוצח בכך במה שהורגין בגופו אלא קרקע עולם בעלמא הוא ואינו מצווה להציל חבירו בנפשו של עצמו דאדרבה חייך קודמים והיקישא דקרא נמי בהורג בידים כתיב כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש אבל כיון דאין קישוי אלא לדעת ויודע בעצמו שאם ידביקוהו אי אפשר לו שלא יתקשה. קישוי דעביד חשיב כעושה מעשה וחייב למסור עצמו ואע"ג דאיכא מ"ד המשמש מת בעריות חייב נמצא דאפילו לא יתקשה תיעשה העבירה מ"מ רבא דהכא סבר דפטור ספ"ב דשבועות (דף יח.) ואפילו למ"ד נמי חייב כיון שנתרבה הנאתו ע"י קישויו שעושה חשיב כאילו עושה כל המעשה מדעת כדאמר בפ"ב דשבועות (שם) שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה ולמאי דפרישית ניחא הא דפריך בסנהדרין (דף עד:) והא אסתר פרהסיא הואי ולא פריך גילוי עריות הואי לפי שידע המקשה שמועיל טעם של קרקע עולם לענין זה דלא מיחייבא למסור עצמה משום ערוה כיון דילפינן מרוצח אלא ס"ד דלא מהני לענין פרהסיא דחייב אדם למסור עצמו אפילו על מצוה קלה משום חילול השם ומשני קרקע עולם הואי ואפילו חילול השם ליכא וניחא נמי הא דקאמר בפרק קמא דכתובות (דף ג:) ולידרוש להו דאונס שרי משום דקרקע עולם היא. ובכל דוכתא גרסינן מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור פירוש הבועל אבל היא אינה מצווה למסור עצמה דקרקע עולם היא וכן גורס בשאלתות דרב אחאי ואפילו אי גרס תיהרג י"ל תיהרג קודם שתעשה מעשה שתביא עליה את הערוה: אלא בישן והאמר רב יהודה [דף נד ע"א] ישן לא קנה ביבמתו. אלא בנתקע והאמר אביי נפל מן הגג ונתקע באשה חייב בד' דברים וביבמתו לא קנה. אלא כגון שנתכוון לאשתו ותקפתו יבמתו ובא עליה מנה"מ דת"ר יבמה יבא עליה כדרכה [ג] ולקחה לו לאשה שלא כדרכה ויבמה ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרים בה ד"א יבמה יבא עליה בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון והא אפיקתיה לכדרכה כדרכה מלהקים לאחיו שם נפקא במקום שמקים שם כי אתא קרא בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון. גופא אמר רב יהודה ישן לא קנה ביבמתו מ"ט דאמר קרא יבמה יבא עליה עד דמכוין לביאה אמר רבא נתכוון להטיח בכותל והטיח ביבמתו לא קנה להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה דהא מכוין לשם ביאה בעולם: ג **אחד** המערה ואחד הגומר קנה אמר עולא מנין להערה מן התורה דכתיב ואיש כי ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה מכאן להערה מן התורה. אשכחן נדה שאר עריות מנא לן [דף נד ע"ב]אמר רבי יונה ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו וגו' הוקשו כל העריות לנדה ומה נדה בהערה אף כל העריות נמי בהערה. בעא מיניה רבינא מרבא המערה בזכור מהו בזכור משכבי אשה כתיב אלא המערה בבהמה מהו ת"ל את שארו הערה אם אינו ענין להערה דכתיבא באחות אב ובאחות אם דכתיב ערות אחות אביך ואחות אמך לא תגלה כי את שארו הערה דאתיא בהיקישא דרבי יונה תנהו ענין להערה דבהמה: ד **תנן** רבנן ערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב בין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם ודין הוא חייב כאן וחייב באחותו מה אחותו בין מן האב בין מן האם דכתיב בת אביך או בת אמך אף כאן בין מן האב בין מן האם או כלך לדרך זו חייב כאן וחייב בדודתו מה דודתו מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ת"ל ערות אחות אמך לא תגלה בין מן האב בין מן האם וערות אחות אביך לא תגלה בין מן האב בין מן האם. ודודתו דפשיטא ליה לתנא מן האב ולא מן האם מנלן אמר רבא אתיא דודו דודו כתיב הכא ערות דודו גלה וכתיב התם או דודו או בן דודו יגאלנו מה התם מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם והתם מנלן אמר קרא ממשפחתו יגאלנו משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה. והא דתנן אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה וכמלאו כולן קיימות מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ואסור בשניה וברביעית ואם בא על השניה אחר מיתת הראשונה מותר בשניה וברביעית ואסור בשלישית ובחמישית[דף נה ע"א]אלמא

הגהות הב"ח א יש אחריה כלום כגון שתי יבמות: ב ומה שהקשה לדברי רב שרביא דקי"ל דהאי חליצה פסולה כצ"ל:
הגהות הגרי"פ [א] עיין פסחים עד. חולין נג:

קרבן נתנאל

וחולצת ולא מתיבמת: [ח] **איכא** מינייהו דהלכתא כרבי. לאפוקי אוקימתיה דרבינא דלדידיה רבי נמי שלא אליבא דהלכתא ובטעות דרב שרביא גורס דכ"ע לא מהני כגי' דידן אבל לגירסת הגאונים ורי"ף ורבינו דגרסי אי אמר בזיקת יבמין דכ"ע מהני רבי נמי אתיא שלא אליבא דהלכתא דהא קי"ל דיש זיקה: [ט] **בזיקת** יבמין. היינו הנך מ"ד מרבה ואילך: [י] **והרמב"ן** הודה לדבריו. עיין בס' מלחמות אדרבה הוא מיישב דברי הרי"ף ומסיק להלכה כרבנן ולא כרבי. אך בתחלת דבריו אומר שבעל המאור היה לו להקשות הנך קושיא דהראב"ד. והטור אגב שיטפיה כתב דהרמב"ן פסק כראב"ד דהלכה כרבי תה אינו: [כ] ה"ג ורב שרביא אומר אי אמר לה בזיקת יבמין כ"ע לא פליגי דמהני. כ"ה גירסת הגאונים פ' במלחמות ה'. ומסתייע מגרסא זו אמאי דחיק לאוקמא פלוגתייהו שלא אליבא דהלכתא דהא קי"ל דיש זיקה דהא מצי למימר כ"ע ס"ל אי אמר בזיקת יבמין דלא מהני א"ו נראה לרב שרביא דבסברא מועטת אמרי' מהני מאמר זיקת יבמין אף אחר חליצה. אך על זה יש לבעל דין לחלוק אימא באמת גירסא נכונה כרב שרביא דכ"ע לא מהני כגי' דידן. ע"ז מבאר והולך וכן לכל האוקימתות. ר"ל אף לגי' דידן מ"מ אתה מוכרח לומר סברא זו לאוקמתיה דרב אשי ורבינא. א"כ יש לנו לקיים גירסת הגאונים ולגירסא זו ה"פ אי אמר זיקת יבמין כ"ע לא פליגי דמהני כי פליגי אם אמר במאמר יבמין ובחליצה פסולה והשתא הני אמוראי היפך סברת רבא דלרבא מאמר יבמין עדיף מזיקת יבמין. ולהני אמוראי זיקת יבמין מהני אפי' בחליצה כשרה ובמאמר יבמין פליגי אפילו בחליצה פסולה: [ל] **ועתה** אין נפקותא בכולהו אליבא דרבנן. ר"ל עתה לפי סברא זו אין נפקותא בכולהו שיהיה אליבא דרבנן דלכל האוקימתות אתיא רבנן אליבא דהלכתא: [מ] **דאינה** פוטרת לענין זה. אבל לענין התרה לשוק לכ"ע הוי חליצה כדקי"ל חליצה פסולה פוטרת: [נ] **ורבינא** אמר אף בזה מודה רבי. כתב מהרש"ל ס"ס ו' וכל זה נראה דוקא שידע מן החליצה לא נראה בין קידשה לה בין לצרתה בין הוא בין אחיו. אבל אם קידש אחיו השני שלא ידע מן החליצה של אחיו אפילו קידש סתם וגילה דעתו שלשם ייבום הוא מקדש ושוב נודע לו ומתחרט הוי מקח טעות ואינה צריכה גט ע"כ ואני אומר לחוש להצריכה גט אטו אם יודע בשעת קידושין מחליצה. והוא מקדשה לזיקת ומאמר יבמים אף שאומר אני הייתי סובר בדעתי שעדיין נשארה בחליצה צד זיקה לתפוס הקידושין בה ועכשיו אני ידעתי שאין נשאר לי בה צד ייבום מ"מ אתה מצריכה ליתן לה גט דבקל תפסה בה קידושין ה"ה בכה"ג אמרי' דבקל תפסה בה קידושין וצריכה גט כנלע"ד והבוחר יבחר: **הדרן עלך פרק חמישי**

פרק ו [א] **הילכך** צריך לפרש שאנסוהו עובדי כוכבים והדביקוהו על כרחו ביבמה. ורבא נמי ע"כ בכה"ג. דאי בשאיימו עליו לבעול ערוה מעצמו דא"כ אפילו יש קישוי שלא לדעת תיפוק ליה דאגילוי עריות יהרג ואל יעבור: [ב] וי"ל דודאי כו' עד כיון דלא עביד מעשה. דברים אלו תמוהין דהא אכתי לא פריש דרבא איירי בשהדביקוהו עובדי כוכבים ואי לא איירי רבא בכה"ג אלא שאיימו עליו לבעול ערוה מעצמו לא שייך לומר כיון דלא עביד מעשה. הא עושה מעצמו ולא הוי כקרקע עולם ודברי רבינו לקוחים מתוס' ויש כאן חסרון הניכר וצריך לתקן דבריו כפי לשון תוס'. וה"ג וי"ל דאיירי כשעובדי כוכבים מדביקים אותו על הערוה וא"א לו להשמט אם לא ע"י שיהרג וקאמר רבא דיש לו למסור עצמו להרג דודאי אי הוי קישוי כו': ה"ג או אפשר כו' להנצל מן העבירה אם לא שימסור· [ג] **ולקחה** לו לאשה בשלא כדרכה. וא"ת ל"ל קרא הא בלא"ה ילפינן העראה ביאה מעריות בסמוך סי' ד' א"כ שלא כדרכה נמי אתיא בג"ש דהא בעריות משכבי אשה כתיב. תירצו בתוס' דאיצטריך ביבמה שלא תאמר עיקר ביאה לקיום זרע הוא ושלא כדרכה ליתא כלל בקיום זרע קמ"ל. רמב"ן. ואכתי קשה הא הערה נמי ביאה שאינה לקיום זרע כמ"ש תוס' דף נ"ה ד"ה אינו חייב ע"ש ומכל מקום אתיא מג"ש דניקנית יבמה ליבם א"כ אתיא נמי שלא כדרכה. י"ל דהוי מוקי במסתבר דוקא בהערה שהוא מקום הראוי להקים שם משא"כ שלא כדרכה: ה"ג א"ל ת"ל כו' אם אינו ענין להערה דכתיב גבי
אחות

אחות אשה בין מן האב בין מן האם אסורה מנלן ומסקינן דילפינן מאשת אח דדמיא לה דבר שע"י קידושין וקרובי עצמו ואשת אח גופה מנלן דתניא ערות אשת אחיך לא תגלה בין מן האב בין מן האם אתה אומר בין מן האב ובין מן האם או אינו אלא מן האב ולא מן האם ת"ל ערות אחיך היא. הערלה דחייבי לאוין מנלן מדגלי לן שכבת זרע גבי שפחה חרופה מכלל דחייבי לאוין בהערלה [ד] וכן שלא כדרכה בחייבי לאוין נפקא לן מהכא דהא בספ"ב דכריתות (דף יא:) ממעטינן שלא כדרכה בשפחה חרופה משכבת זרע: דחייבי לאוין דכהונה מנלן אתיא קיחה קיחה דחייבי עשה מנלן אתיא ביאה ביאה [דף נה ע"ב] יבמה ליבם מנלן אתיא ביאה ביאה אשה לבעל מנלן אתיא קיחה קיחה ואי קשיא לך הא דגרסינן בפ"ק דקידושין (דף י.) איבעיא להו תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה למאי נפקא מינה כגון שהערה בה ופשטה ידה וקבלה קידושין מאחר ומסיק רבא דכל הבועל דעתו על גמר ביאה אלמא לא קני לה בהערלה אלא בגמר ביאה דהתם בביאת קידושין עסקינן הכא [ה] בביאה שאחר קידושין קודם שנכנסה לחופה וקני לה בהערלה ליורשה ולטמא לה ולכל מילי דאישות דהא אית ליה בגווה קנין מעיקרא דומיא דיבמה דאית ליה זיקה בגווה [ו] אבל ביאת קידושין דלית ליה בגווה קנין מעיקרא והשתא הוא דבעי מיקנא יתה לא קני אלא בגמר ביאה ולא נהירא [ז] דלא נכתב קיחה [א]אלא בביאה דקידושין ותירץ ה"ר שמשון הזקן ז"ל דהא דאמרינן דהערלה קונה היינו בשלא עשה אלא הערלה ופירש אבל כשגמר ביאתו דעתו על גמר ביאה וכן משמע הלשון כל הבועל דעתו על גמר ביאה. אמר רבא למה לי למיכתב רחמנא שכבת זרע בשפחה חרופה שכבת זרע באשת איש שכבת זרע בסוטה בשפחה חרופה כדאמרינן באשת איש פרט למשמש באבר מת הניחא למ"ד משמש מת בעריות פטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר אלא פרט למשמש מתה סד"א הואיל ולאחר מיתה נמי שארו איקרי דכתיב כי אם לשארו הקרוב אליו אימא שחייב עליה משום אשת איש קמ"ל דלא. ואנן דקי"ל דמשמש מת בעריות פטור כדרבא דאמר בפרק ב' דשבועות (דף יח.) זאת אומרת המשמש מת בעריות פטור נפקא לן הא דמשמש מתה פטור מקרא אחרינא דכתיב ומתו גם שניהם ואיכא מאן דדריש מיניה בפרק ד' מיתות (דף סו:) פרט למעשה הורדוס כעובדא דהסיא יוקתא בפ"ק דב"ב (דף ג:) דאטמנה בדובשא ובא עליה לאחר מיתה· דסוטה למה לי אמר רבא פרט לשקינא לה דרך איברים דסד"א בקפידא דבעל תליא רחמנא והא קא קפיד קמ"ל [א] דלא גרע טפי מאילו אמר לה אל תסתרי בסתם דנעשה כאילו אמר לה איני חושדך אלא דרך איברים. אמר שמואל הערלה זו נשיקה משל לאדם שמשים אצבעו על פיו אי אפשר שלא ידחוק הבשר כי אתא רב שמואל בר' יהודה אמר לרבי יוחנן הערלה זו הכנסת עטרה גמר ביאה ממש דהיינו מירוק הגיד אף בלא הוצאת זרע מכאן ואילך אינו אלא נשיקה ופטור ופליגא אדשמואל והלכה כר' יוחנן:

ה [דף נו ע"א] **אחד** המערה ואחד הגומר ביאה קנה מאי קנה רב אמר קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפטור את אשת אחיו מן הייבום אבל להאכילה בתרומה לא. מן הארוסין ד"ה לא אכלה כי פליגי מן הנישואין רב אמר אוכלת דהא אכלה מעיקרא ושמואל אמר אינה אוכלת כי רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד לדברים האמורים בפרשה אבל לענין תרומה לא וכן ליורשה וליטמא לה ולהפרת נדריה ונקט תרומה לרבותא דרב דאשכחן דזמנין שהיא כאשתו לכל דבר ואינה אוכלת בתרומה כגון מסר האב לשלוחי הבעל דאמרי' בכתובות פרק נערה (דף מח:) מסירתה לכל חוץ מתרומה וקי"ל דכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכה כרב באיסורי ובביאת שוגג דוקא פליגי אבל בהערלה לא פליגי דביאה היא לכל דבר וקניא נמי בעלמא אבל בשוגג דרביא רחמנא דוקא הכא פליגי ואע"ג דקבע מחלוקת על אחד המערה ואחד הגומר לאו משום דקאי עלה אלא משום דמסיים בה קני וקאי נמי אשוגג ומזיד ובירושלמי [ה"א] משמע [ח] דפליגי בהערלה: ו **מתני'** וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לנתין ולממזר פסלה ולא חילק בין ביאה לביאה: **גמ'** אמר רב ששת [דף נו ע"ב] אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה אסורה לכהונה [ט] משום דתלתא ונטמאה כתיבי בקרא בסוטה ודרשינן חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה ונטמאה קמא דאיירי בבעל קאי אוהיא לא נתפשה לומר לך דבאונס שריא לבעל אבל ונטמאה בתרא דנפקא לן מיניה איסור תרומה דכהונה לא קאי אוהיא לא נתפשה כיון דאשכחן אשת כהן אפילו באונס אסורה מעתה אפילו באשת ישראל אין לנו לחלק בין אונס לרצון לענין פסול כהונה מיהו ונטמאה דאיסור בועל אע"ג שאין כתוב אוהיא לא נתפשה יש חילוק בין אונס לרצון דלא מסתבר דאוסרה לבועל כשהיא מותרת לבעל ומה שפירשתי שאין בה אלא איסור עשה מונטמאה היינו אי לא שייך בת כהן כי תהיה לזר באשת איש ובחייבי כריתות האסורות ע"י קידושין [י] משום דלא הוי זר אצלה מעיקרא [כ] אבל אי שייך בהו כמו שכתבתי בפרק החולץ (סימן ל) אז ניחא דפסולה לכהונה מהאי קרא מובת כהן כי תהיה לאיש זר וכהן הבא עליה לוקה מק"ו מגרושה דגלוי מלתא בעלמא הוא כדאיתא לקמן בפ' אלמנה (סימן ה). אמר רבה אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה: [דף נט ע"ב] אמר רב שימי בר חייא נבעלה לבהמה כשרה לכהונה תנ"ה נבעלה למי שאינו איש אע"פ שבסקילה כשרה לכהונה כי אתא רב דימי אמר מעשה בריבה אחת בהיתלו שהיתה מכבדת את הבית ורבעה כלב כופרי מאחוריה והכשירה ר' לכהונה. א"ל רב אחא מפרזקיה לרב אשי מנא הא מלתא דאמור רבנן דאין זנות לבהמה דכתיב לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב ותניא אתנן כלב ומחיר זונה מותרין משום שנאמר גם שניהם ולא ארבעה:

מתני' [דף סא ע"א] כהן הדיוט לא ישא את האיילונית אלא א"כ יש לו אשה ובנים ר' יהודה אומר אע"פ שיש לו אשה ובנים לא ישא את האיילונית שהיא זונה האמורה בתורה וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות כגון חייבי כריתות דלא תפסי בה קידושין או עובד כוכבים ועבד אבל [ל] חייבי לאוין דתפסי בה קידושין לא הויא זונה וגיורת דקאמר היינו אפילו נתגיירה פחותה מבת ג' דאין הלכה כר"ש בן יוחאי דאמר גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים כשרה לכהונה כדאמרינן לעיל (דף ס.) ההוא כהנא דנסיב גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד א"ל רב נחמן מאי האי א"ל דאמר ר' יעקב בר אידי אמר ריב"ל הלכה כר"ש בן יוחאי א"ל זיל אפקה ואי לא אפיקנא לך רבי יעקב בר אידי מאונך ואע"פ שלא נבעלה קרויה זונה לפי שהמצרים שטופי זמה הם ובניהם ילדי זנונים המה והלכתא כחכמים ואע"ג דמיקריא זונה מחייבי כריתות הבא על הנדה לא הויא זונה דהא אתפסי בה קידושין(לעיל מ"ט:). וכהן שבא אשתו נדה לא שויא חללה דתניא את אלה לא יקח מאלה אתה עושה חלל ואין אתה עושה חלל מנדה (לעיל ס.): ז [דף סא ע"ב] **לא** יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו אשה ובנים בש"א ב' זכרים וב"ה אומרים זכר ונקבה שנאמר זכר ונקבה בראם: **גמ'** אמר רב נחמן בר שמואל אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים לא יעמוד בלא אשה שנאמר לא טוב היות האדם לבדו:

ח [דף סב ע"א] **איתמר** היו לו בנים [מ] ונתגיירו ר' יוחנן אומר קיים פריה ורביה ר"ל אומר לא קיים פריה ורביה היו לו בנים ונתגייר ר' יוחנן אמר אין לו בכור לנחלה ר"ל אמר יש לו בכור לנחלה והלכה כר' יוחנן א"ר [ב] אבא הכל מודים בעבד שאין לו חיים שנאמר שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור: ט **איתמר** היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים מצות פריה ורביה ור' יוחנן אמר לא קיים [דף סב ע"ב] מיתיבי בני בנים הרי הם כבנים מת אחד מהם או שנמצא סרים לא קיים מצות פריה ורביה תיובתא דרב הונא תיובתא. בני בנים הרי הם כבנים סבר אביי למימר ברא לברא וברתא לברתא וכ"ש ברא לברתא אבל ברתא לברא לא א"ל רבא לשבת יצרה בעינן והא איכא. דכ"ע מיהא תרי מחד לא [נ] וכן הלכה מתני' דלא כר' יהושע דתניא רבי יהושע אומר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנאמר בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך אמר רב מתנה הלכה כרבי יהושע והא מלתא דרבנן היא אבל דאורייתא כיון שיש לו זכר ונקבה קיים פריה ורביה. בכל הספרים כתוב מתני' דלא כר' יהושע ורב אלפס לא כתבו והביא על מתני' דלא יבטל אדם מפריה ורביה וכו' מימרא דרב נחמן דאסור לעמוד בלא אשה אע"פ שיש לו כמה בנים משמע דס"ל דאיתא למתניתין ודרבי יהושע ודרב נחמן וכדמפרש הש"ס נפקא מינה למכור ס"ת כלומר לעולם יש לו ליקח אשה בת בנים כר' יהושע אם ספק בידו אבל אם אין ספק בידו אז אם אין לו בנים ימכור ס"ת ויקח אשה בת בנים ואם יש לו בנים אינו מחוייב למכור ס"ת כדי שיקח אשה בת בנים אלא יקח שאינה בת בנים ואל יעמוד בלא אשה כדרב נחמן אבל לפי הספרים דגרסינן מתני' דלא כר' יהושע משמע דפליגי ולר' יהושע אפילו קיים פריה ורביה ימכור ס"ת לישא אשה בת בנים [ס] אלא דהא איכא לר"י בין שיש לו בנים ובין אין לו בנים אם נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אם אין לו בנים חייב לגרשה כדי לקיים פריה ורביה ואם יש לו בנים אינו מחוייב לגרשה דר' יהושע לא קאמר אלא לכתחלה ישא אשה בזקנותו שהיא בת בנים אבל אינו חייב לגרשה אם אינה בת בנים: י **אמר** ר' יהושע בן לוי כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאמר וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא ואמר ר' יהושע בן לוי חייב אדם לפקוד אשתו בשעה שיוצא לדרך שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' וכמה אמר רבא עונה והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטריד ובספרים אמר רב יוסף לא נצרכה אלא סמוך לווסתה והאי פקידה [ע] אי אפשר להיות בתשמיש [פ] דסמוך לווסתה חייב לפרוש מדאורייתא והילך התירו פקידה זו ופירש ר"ת ז"ל פקידה בדברים וברוב ספרים גרסי' לא נצרכה אלא לאשתו נדה: ת"ר [צ] האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך

הגהות הב"ח א ולא נסיבה דלא נכתב קיחה קיחה אלא:

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל דהא ועיין בתוס': [ב] לפנינו איתא רב:

קרבן נתנאל

אחות אב ואחות אם דכתיב: ה"ג ת"ל ערות אחיך היא בין מן האב ובין מן האם: [ד] **וכן** שלא כדרכה בחייבי לאוין נפקא לן מהכא. וקשה מהרש"ל סי' ע' הדא דמנלן למידק לחייב שלא כדרכה מאחר דלאתא קרא דש"ז לגופא דבעינן גמר ביאה מש"כ באחר חייבי לאוין דסגי בהערלה. ואני אומר שקושיא זו קשה בלא"ה היכי קאמר בגמרא לשתוק קרא משכבת זרע דשפחה חרופה הא צריך הוא לכתוב לפטור שלא כדרכה כדאמרי' בתמורה דף י"א. שלא כדרכה אינו מחייב בשפחה חרופה מ"מ דש"ז כתיב וקושיא זו מצאתי בחידושי רמב"ן ותי' דאיכא למימר כיון דש"ז משמע לפטור הערלה לשתוק רחמנא מיניה ולכתוב מעוטא אחרינא לשלא כדרכה ע"כ: וע"פ דרך זה יש לתרץ קושית מהרש"ל בסיפך. ואף שתירוץ זה דוחק אבל ק' היאך ממעט בכריתות מש"ז הערלה ושלא כדרכה. הלא לעיל דל"ד פליגי ר"י ורבנן דמש"ז דכתיב גבי טומאת ש"ז סברי רבנן ש"ז פרט להערלה ואותה פרט לשלא כדרכה ולא ממעטינן מש"ז תרווייהו ולמב"ן תי' דסוגיא דכריתות אתיא כר' יהודה וסוגיא דידן אתיא כרבנן דלא ממעטינן מש"ז כ"א הערלה לחוד ולהכי שפיר קאמר מדאיצטריך למעט ש"ז גבי שפחה חרופה להערלה ש"מ שאר חייבי לאוין אפילו הערלה אסור. כנלא לדבריו גבי שפחה חרופה לרבנן חייב אפילו שלא כדרכה. אמנם הרמב"ם בפ"ג מהל' שגגות כתב אינו חייב בשפחה חרופה עד שיבעול כדרכה וכו' וכ"כ הסמ"ג מל"ת סי' קכ"ה ובהל' שאר אבות הטומאה פ"ה פסק כרבנן דר"י דאפילו כלה טמאה והמשמש בשלא כדרכה והערלה אינו טמאה אחד ממעט מאותה וא' ממעט מש"ז ובשפחה חרופה ממעט תרווייהו מש"ז ונראה ליישב ע"פ מ"ש הרמב"ם פ"ה הנזכר דין יו"ד הבועל את הבהמה ולא הוציא שכבת זרע טהור אע"פ שהערה וכן האשה טהורה עד שיוציא האיש. מלשון זה משמע אם הערה בה והוציא זרע היא טמאה מש"כ בשפחה חרופה מקרי הערלה אף בהוצאת זרע והיינו טעמא דאין ראויה להתעבר בהערלה כמ"ש לעיל סי' ב' מש"כ בטומאת ש"ז סברי רבנן דאפילו כלה טמאה אע"פ שאין אשה מתעברת בביאה ראשונה מ"מ טמאה. א"כ אפילו הערלה בהוצאת זרע אף שאינה יכולה להתעבר ע"י ביאה זו מ"מ טמאה היא וא"כ ודאי צריכין שני מעוטים דאי לא כתיב אלא חד מיעוט גבי טומאת ש"ז הוי מוקמינן במתכוון בהערה בה בלא הוצאת זרע אבל שלא כדרכה בהוצאת זרע לא מש"כ בשפחה חרופה ממעטינן הערלה אפילו בהוצאת זרע מטעם דאינה ראויה להתעבר. א"כ שלא כדרכה והערלה תרווייהו ממעט מדכתיב שכבת זרע שתהיה דוקא ביאה שראוי להתעבר בה. ועיין מהרש"א דף נ"ו ד"ה אבל כדרכה: [ה] **בביאה** שאחר קידושין קודם שנכנסה לחופה וקני ליה בהערלה ליורשה ולטמא לה ולכל מילי דאישות. ואיכא למידק כיון דליכא חופה ביאת איסור היא דהא קי"ל דהבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה (היינו מכות מרדות) אינו בדין ביקנה דהא בפרק ד' אחין אמרינן אפי' למ"ד מאמר קונה קנין גמור מאמר דהתירא קני מאמר דאיסורא לא קני. י"ל דאה"נ דאם בא עליה שלא לשם נשואין אלא דרך זנות דאינו קונה ולוקה. אבל אם בא עליה לשם נישואין קונה ואינו לוקה: דאע"ג דלא אשכחן בהדיא דקונה אלא חופה. סברא הוא דכיון דחופה קונה משום חיבת ביאה כ"ש ביאה עצמה שקונה עיין בהר"ן באריכות בפ"ק דקידושין. ומ"מ קשה אע"ג דבא עליה לשם נישואין מ"מ בלא ברכה בא עליה ועדיין ביאת איסור היא דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. וצ"ל כמו כן דהתם איירי שבא עליה דרך זנות. אבל אם בא עליה לשם נישואין קונה ואינה אסורה עליו כנדה. וזה שלא כמו"ת שב יעקב חלק אבן העזר סי' כ"ד ע"ש באריכות: [ו] **אבל** ביאת קדושין דלית ליה בגווה קנין מעיקרא כו' לא קנה אלא בגמר ביאה. וקשה הא אית לן למילף בק"ו מה כסף שאינו גומר קונה. הערלה שגומרת אינו דין שקונה כמו דיליף רב הונא ריש קידושין דף ה' דחופה קונה מהך ק"ו. ועוד הקשה בס' עצמות יוסף לתי' רב אלפס ניחא לרב הונא הערלה זו הכנסת עטרה מוכיח שגומרת ואינו קונה. וצ"ל דבהא התם דאמר אין דעתו אלא בגמר ביאה. הוא לא ס"ל כרב הונא דהא קאמר התם בקידושין שתי שמועות בדבר. אבל קשה לפי מה שהגהתי דברי רבינו ריש קידושין ס"ס א' שרב אלפס מספקא ליה אי קי"ל כרב הונא אי לא כדעת ר"ח ודאי הקושיא עומדת. וצ"ל כמו דאיתא בב"י לזה הסכימו כל הפוסקים (ר"ל דלא כרב הונא) ודלא כר"ח שכתב והא דרב הונא ספק היא דהא פריק כל מה שהקשו עליה: [ז] **דלא** נכתב קיחה אלא בביאה דקידושין. אע"ג דפשיטא במקדש וסדר בעל כדכתיב כי יקח איש אשה ובעלה. והאי קיחה בקידושי כסף איירי ועי' בחידושי רשב"א בקידושין. ונראה דפשיטא קשה לתי' הרי"ף מאי פריך התם בקידושין דף ט' ור"י האי ובעלה מאי עביד ליה הוה ליה לשנויי דאתיא לאורויי דהערלה גומרת אחר קידושי כסף: ה"ג קמ"ל וא"ת דלא גרע: [ח] **דפליגי** בהערלה. וכן משמע בהרי"ף עיין בחידושי רמב"ן וקשה דהא לעיל בפרק זה סי' ד' תי' כרב אלפס דביאת הערלה אחר קידושין קונה לכל כמו היבמה ש"מ דהערלה קונה לכל ביבמה וצ"ל דהכא דלא קני מן האירוסין היינו דוקא לענין תרומה אבל לשאר דברים קנה: [ט] **משום** דתלתא ונטמאה כתיב. דברי רבינו המה לקוחים מתוס' סוף ד' אחין דף ל"ה ע"ש באריכות: [י] **משום** דלא הוי זר אצלה מעיקרא. דהא מעיקרא אי בעי הוה מנסבא ליה: [כ] **אבל** אי שייך בהו. כגון עובד כוכבים ועבד דהוי זר אצלה מעיקרא. וה"ה חייבי לאוין כמו שאבאר בסמוך: ה"ג ותנן אתנן כלב: [ל] **חייבי** לאוין דתפסי בהו קידושין לא הוי זונה. עיין תוס' גיטין דף פ"ע ד"ה בעולה כתב שם מהרש"א ז"ל זו היא ג"כ דעת התוס' בפ' הבע"י דאין זונה ולא נפסלה מן הכהונה אלא בנבעלה לחייבי כריתות אבל נבעלה לחייבי לאוין כיון דתפסי בהו קידושין לא נפסלה לכהונה וכ"ה דעת הרא"ש ויש להקשות לדברי התוס' מהך מתני' דפ"ק דכתובות דהכי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר דמוכח בהדיא דנפסלה לכהונה מנבעלה לחייבי לאוין. ויש ליישב דאתיא כמ"ד דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואנן לא קי"ל הכי עכ"ל. והנה על רבינו הקושיא במקומה עומדת דהא מביא הך מתני' בפ"ק דכתובות סי' כ"ח. והנכון מ"ש הב"ח בא"ה סי' ו' ומהרש"ל ביש"ש פרק זה סי' כ"ו דנהי דלא הוי זונה ללקות עליו משום זונה מחייבי לאוין כיון דתפסו בהו קידושין. אפ"ה פסולה לכהונה ולתרומה כדיליף בפ' אלמנה לכה"ג לקמן דף ס"ח. והביא שם רבינו סי' ה ק"ו מגרושה. ובהכי מתורץ קושית מהרש"א ופשיטא יותר. ועיין בבית שמואל סי' ו' ס"ק ט"ו: [מ] **ונתגיירו.** מזה הלשון משמע שנתגיירו הוא ובניו עמו וכן פי' הרמב"ם וטור. וה"ה כתב ונכון הוא שאל"כ היה מחויב לישא כדי שיהיו לו בנים ישראלים ולא א"ר יוחנן דבבנים עובדי כוכבים די לו ובשו"ת מהרי"ל חולק על זה ע"ש ובאידך פלוגתא דר"י ור"ל נראה לי דגורס נמי ונתגיירו דאלת"ה ה"ל לתלמודא לומר צריכא דאי אשמועינן בבכור לנחלה ה"א התם אמר ר"ל יש לו בכור לנחלה כיון דלא נתגיירו בניו עמו אבל הכא מודה ליה לר"י וכו': [נ] **וכן** הלכה. עיין פרק אלו מגלחין סי' נ"ע: [ס] **אלא** דהא איכא לר' יהושע. ר"ל לענין זה איתא למתני' אף דקי"ל כר' יהושע דאם קיים פריה ורביה אינו מחויב לגרשה: ה"ג וביש ספרים גרסי': [ע] **אי** אפשר להיות בתשמיש. כפרש"י: [פ] **דסמוך** לוסתה חייב [לפרוש] מדאורייתא. כדתניא בפ' ידיעות הטומאה דף י"ח [והזרתם] את בני ישראל מטומאתם. מכאן אמר ר"י אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתן אבל הראב"ד פירש כרש"י וז"ל כיון דווסתה מדרבנן במקום מצוה לא גזרו וסבור שדברי רבי יאשיה אינן אלא אסמכתא: [צ] **האוהב** את אשתו וכו'. ירא כי מדרך העולם אם היא אשת מדנים. או הבנים ובנות מקולקלים ומתירא שיצאו לתרבות רעה או יפשו להמרות אתם. או ממהר

לנשיאן

לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו'. ת"ר האוהב את שכניו והמקרב קרוביו והנושא את בת אחותו והמלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה:

יא [דף סד ע"א] **מתני'** נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל נירשה מותרת ליכנס לאחר ורשאי השני לשהות עמה עשר שנים הפילה מונה משעה שהפילה: **גמ'** ת"ר נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל ויוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות הימנה ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו מן המנין לפיכך היה הוא חולה או היא חולה או שהיו שניהם חבושים בבית האסורים אין עולין להם מן המנין. האי דקתני יוציא נראה דכופין אותו להוציא קאמר דלשון יוציא משמע כפייה כדמוכח בס"פ המדיר (דף עז.) דאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ופריך עלה שמואל עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון אלמא דלשון יוציא משמע כפייה וכן כל הני דתנן בפרק המדיר (דף ע. עא:) יוציא ויתן כתובה היינו כפייה כדאשכחן לעיל בפ' החולץ (דף לט.) לא רצה לא לחלוץ ולא לייבם חוזרין אצל גדול למיכפייה [ק] אלמא כל מה שמוטל על האדם מן הדין לעשותו ואינו רוצה לעשות כופין אותו ונראה דכופין אותו בשוטי אבל במילי לא כדאמרי' בסוף המדיר (שם) בדברים לא יוסר עבד ועוד מדפריך בס"פ אע"פ (דף סג.) למאן דמפרש מורד על אשתו באומר איני זן ואיני מפרנס והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה כלומר מה תוספות שייך ביה והלא צריך להוציא ואי כפייה הוא במילי משכחת בה תוספת כגון שנדוהו ועמד במרדו אבל אי אמרינן כופין בשוטי פריך שפיר ומיהו קשה דפלוגתא דאמוראי היא בס"פ המדיר (דף עז.) דאיכא מאן דאמר נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אין כופין ולדידיה תיקשי לך ברייתא דקתני יוציא ומשמע כופין כדפרישית הלכך נראה דלא משמע כופין אלא היכא שמתנהג עם אשתו שלא כדין כגון כל הנהו דפרק המדיר אבל הכא לא. ומיהו בירושלמי משמע דאין כופין אכל הנהו דקתני בפ' המדיר יוציא דגרסי' התם (פ' אלמנה נזונית ה"ז) אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות והא תנינא המדיר אשתו מליהנות וכו' ומשני אם שמענו שמוציא שמענו שכופין ופי' רבינו חננאל שמעת מינה דאין כופין אלא היכא שמפרש בהדיא שכופין אבל היכא דאמור רבנן יוציא בסתם אומרים לו כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו בשוטי לא. [ר] והוא דאיני זן ואיני מפרנס כופין אותו ויוציא ויתן כתובה והיא דהחולץ דחוזרין אצל גדול למיכפייה [ש] היינו שבשביל שמונע ממנה כל ענייני אישות אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין והא דסוף פרקין (דף סה:) עובדא דבי כנישתא דקסרי דא"ר יוחנן יוציא ויתן כתובה ומשמע התם דכייפינן ליה י"ל דהתם לא מימרא היא אלא כשבא מעשה לפניו צוה להם שיוציא משמע שאמר להם לכפותו. ומיהו בתוספתא תני מקמץ ומצרף נחושת ובורסי יוציא ויתן כתובה והיינו על כרחין כופין כדתנן בפרק המדיר (דף עז.) [ת] ורש"י פירש במשנתין שכופין אותו ב"ד להוציא וכן כתב רב אלפס ז"ל והיכא דשהה עמה עשר שנים ולא ילדה ולא קבעי לאפוקה ולמיסב איתתא אחריתי [א] מפקינן לה מיניה בעל כרחיה ואפילו בשוטי ואפילו אמרה איהי דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה אלא יוציא ויתן כתובה כדגרסינן בפ' המדיר (שם) [ב] ותמיהני היאך נכוף כיון דאמר בירושלמי דאין כופין ושמא סמכו על זה דגרסינן בגמרא דידן בכל הספרים האומר איני זן ואיני מפרנס [ג] יוציא ויתן כתובה ולא גרסינן כופין אותו ומדפריך עלה שמואל עד שיכפוהו להוציא אלמא שסתם יוציא היינו בכפייה [ד] או שמא איכא למימר דהכי פריך שמואל לרב אותה כפייה שאתה אומר שעושין לו כדי שיוציא דהיינו נידוי אותה כפייה עצמה יעשו לו לזון ומה שאנו צריכין לחלק לפירוש רבינו חננאל ז"ל בין עינוי דכל מילי אישות ובין עינוי דתשמיש או מזונות גם זה דוחק דעינוי תשמיש הוא עיקר האישות וגם על מניעת מזונות ראוי שיכפוהו בשוטי דאם לא כן תמות ברעב וכיון דפליגי בה רבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטי דלא ליהוי גט מעושה: יב **ויש** רוצים לומר דהאי דינא דשהה עמה עשר שנים אינו נוהג בחוצה לארץ דתלינן בעונש דירת חוצה לארץ כדאשכחן גבי אברהם שישיבת חוצה לארץ לא עלה לו מן המנין ולא מסתבר כלל להורות כן שיבטל אדם מפריה ורביה בסברא רעועה זו דהא חזינן רובא דאינשי שפרין ורבין בחוצה לארץ ולאחד מני אלף שלא זכה ליבנות מאשה אחת [ה] נתלה לו בעונש דירת חוצה לארץ לפוטרו מפריה ורביה [ו] וגם כל אלו אמוראים דבבל דשקלי וטרו בהאי דינא כולן לבני א"י שקלי וטרו ולא להם [ז] ורבי אבא בר זבדא דאמר אי זכאי הוה לי מקמייתא מבבל הוה דאיעקר מפירקיה דרב הונא [ח] ומה שלא עלתה לאברהם ישיבת חוצה לארץ לפי שצוה לו המקום לך לך מארצך אל הארץ אשר אראך [ט] ונתעצל ולא הלך [י] ואף אחר שבא לארץ ישראל חזר למקומו שהרי בברית בין הבתרים היה אברהם בן שבעים שנה כי גלות מצרים שנאמר בו כי גר יהיה זרעך התחילו משנולד יצחק ומה שנאמר ויהי מקץ ארבע מאות ושלשים שנה אותם שלשים שנה היו מברית בין הבתרים עד לידת יצחק נמצא שהיה אברהם בבין הבתרים בן שבעים שנה ובאותה שנה (כ"א שעה) בא"י היה כי נאמר לו ולזרעך נתתי את הארץ הזאת וכתיב ואברם בן שבעים שנה [וחמש שנים] בצאתו מחרן אלא ודאי משבא לארץ חזר לחרן ועל זה נענש. ומזה אנו למדין שאם היה הוא חולה או היא חולה ומיהו משמשין מטותיהן וראויה להתעבר אלא שאינם בריאים כשאר בני אדם וכן חבושין בבית האסורין ושמשו בבית האסורין אנו תולין העון שגרם להם להיותם חולים או חבושין בבית האסורין מנעם גם מלהוליד כמו באברהם שמנעו העון מלהוליד דאם תמצא לומר שהחולי מנעם מלשמש או מלהוליד צריכא למימר שלא יעלו מן המנין. [דף סד ע"ב] אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב לא שנו אלא בדורות הראשונים ששנותיהן מרובות אבל השתא ששנותיהן מועטות שתי שנים ומחצה כנגד שלשה עבורין רבא אמר שלש שנים כנגד שלש פקידות דאמר מר (ר"ה י"א.) בראש השנה נפקדה שרה ורחל וחנה אמר רבא ליתנהו להני כללי דמכדי מאן תקין מתניתין רבי והא בימי דוד איתמעוט שני דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה: יג יד **גירשה** [כ] מותרת ליכנס לשני וכו' לשני אין לשלישי לא מתני' מני רבי היא דאמר בתרי זימני הויא חזקה דתניא מלה הראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי ר' רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול רביעי לא תמול. ולאו דוקא באשה אחת אלא אפילו באחיות נמי דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מעשה בד' אחיות שמלה ראשונה ומת שניה ומת שלישית ומת רביעית באתה לפני רשב"ג ואמר לה אל תמולי. אמר רבא השתא דאמרת אחיות מחזקות לא ישא אדם ממשפחת נכפין וממשפחת מצורעין והוא דאיתחזק בתלתא זימני אבל תרי זימני אקראי בעלמא הוא ואסיקנא נשואין ומלקיות כרבי ווסתות ושור המועד כרבן שמעון בן גמליאל [ל] נשואין כדאמרן מלקיות כדתנן מי שלקה ושנה ב"ד כונסין אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת ווסתות דתנן [דף סה ע"א] אין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענו שלשה פעמים ואינה מטהרת מן הווסת עד שיעקר ממנה שלשה פעמים שור המועד דתנן איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה פעמים ומסתברא דמילה ונישואין בתרי זמני הוי חזקה דספק נפשות הוא וספק נפשות להקל וכן נישואין דקטלנית: ת"ר נישאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תינשא אלא למי שיש לו בנים נישאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה אבל מן השני יש לה כתובה אע"ג דסבירא ליה להאי תנא דבתרי זימני הוי חזקה מדאסר לה לשלישי [מ] היינו דוקא לענין איסורא אבל לענין ממון בעינן חזקה תלתא זימני כדאשכחן בשור המועד דליכא מאן דפליג והא דקתני נישאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה לאו בשהה עמה עשר שנים איירי דומיא דראשון ושני מדקאמר בתר הכי נישאת לרביעי והיו לה בנים מהו דתיתבעיה לשלישי מי אמרינן לה שתיקותיך יפה לך מדיבוריך דמצי אמר לה אדעתא דהכי לא גירשתיך [נ] ואי בדשהה עמה עשר שנים בעל כרחו הוא זקוק לגרשה אפילו היא בת בנים כיון דלא זכה ליבנות הימנה אלא לאלתר תצא בלא כתובה אם לא הכיר בה משום דהוי מקח טעות כיון דהוחזקה בשני פעמים וכן כתב בעל הלכות אם נישאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה לאלתר אבל אם הכיר בה יש לה כתובה. איבעיא להו נישאת לשלישי ושהתה עמו עשר שנים ולא היו לה בנים מהו דליתבעוה הנך קמאי מי מצי אמרי איגלאי מלתא דהא הוא דגורמת או דלמא מצי למימר דהשתא הוא דכחשי מסתברא אמרה להו השתא הוא דכחשי. נראה דמועיל האי טעמא לענין שלא תחזיר מה שגבתה כבר מהם אבל אם לא גבתה אינה מוציאה על ידי טענה זו מספק דלאו טענת ודאי היא [ס] דא"כ תנשא לשלישי כיון שהיתה ודאי בריאה תחת ראשון ושני לא הוחזקה עדיין אלא ודאי אינה אלא טענת ספק להחזיק מה שבידה ואם נישאת לרביעי והיה לה בנים בתר דאפקה שלישי בלא כתובה לא מפקא משלישי כלום דאמר לה השתא הוא דבריאת: טו **הוא** אמר מינה והיא אמרה מיניה א"ר אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת תימה במאי מיירי [ע] אי בשהתה עמו עשר שנים למה לה למימר דאינו יורה כחץ אפילו יורה כחץ נמי יוציא ויתן כתובה שהרי לא זכה ליבנות הימנה ואי לא שהה ניחוש שמא נתנה עיניה באחר כדתנן בשילהי נדרים (דף צ:) בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת השמים ביני לבינך פירוש גלוי לשמים שאינו יורה כחץ וכן מוכח התם בגמרא חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא השמים ביני

קרבן נתנאל

להשיאן. יען אם היא אשה טובה ובניו ובנותיו מודרכים בדרך ישרה ועל כל זה משיאן סמוך לפרקן ודאי כונתו לשמים לזה אמר האוהב את אשתו וכו' אם יש בו כל המדות הללו עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו': [ק] **אלמא** כל מה שמוטל על האדם מן הדין לעשותו כו'. וכל הני דתנן בפרק המדיר מן הדין אין הבעל רשאי למנוע את אשתו מכל אותן הדברים והוא מונע ממנה הוי כאילו מוטל עליו הדבר לעשותו ואינו עושה שכופין אותו: [ר] **והוא** דאיני זן ואיני מפרנס כופין אותו ויוציא ויתן כתובה. כן הוא גי' ר"א כמ"ש תוס' להדיא: [ש] **היינו** בשביל שמונע ממנה כל ענייני אישות. והאי דאיני זן ואיני מפרנס הוי כאילו מונע כל ענייני אישות ממנה דפרנסה ומזוני תרתי מילי נינהו: [ת] **ורש"י** פי' במשנתין שכופין אותו ב"ד להוציא. כן פרש"י לקמן דף ס"ה ע"ב ד"ה הוא אומר כו' וד"ה אפי' תרי וכו' ואכל הני דתנן בפ' המדיר יוציא ויתן כתובה פרש"י נמי בריש המדיר דיוציא בכפייה ע"ש: [א] **מפקינן** לה מיניה בע"כ אפי' בשוטי. והנה לפניך דהרי"ף ס"ל דיוציא ויתן כתובה דיוציא לשון כפייה וה"ה כל הני דקתני בפ' המדיר יוציא ויתן כתובה ע"י כפיה הוא ומזה לקח הטור בסי' קנ"ד וז"ל וכתב רב אלפס דה"ה בכל הנך דקתני בהו יוציא שכופין אותו אפי' בשוטי וכ"י גמגם בזה: [ב] **ותמיהני** היאך נכוף כיון דקאמר בירושלמי אין כופין. נשמע מן דא כללא חדתא דהיכא דפליגי תוספתא וירושלמי ס"ל לרבינו כשיטת הירושלמי דהא מהתוספתא מוכח להדיא דכופין: [ג] **יוציא** ויתן כתובה ולא גרסינן כופין אותו ומדפריך כו'. ולפי גרסא זו יש לנו לומר עוד שסמך הרי"ף על הא דפרק אע"פ דף ס"ג למאן דמפרש מורד על אשתו באומר איני זן ואיני מפרנס. ופריך והאמר רב יוציא ויתן כתובה ואי כפי' במילי משכחת בה תו כגון שנידוהו ועמד במרדו כמ"ש רבינו בסמוך: [ד] **ה"ג** ומיהו איכא למימר דהכי פריך שמואל לרב וכ"ע דהא אכתי יש סמך להרי"ף מהאי דפרק אע"פ: [ה] **נתלה** לו בעונש דירת ח"ל לפטרו מפריה ורביה. רצונו דקתני רישא אינו רשאי ליבטל. ועלה קאי סיפא לדבריהם ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין ורשאי ליבטל כאילו התנא דברייתא התיר לו ודלא כטו"ת חכם צבי סי' מ"א שהשיג בזה וז"ל ומה דקאמר לפוטרו מפריה ורביה לא ידענו מהיכא יליף לה. אלא דלא כייפינן ליה אפילו במילי כי היכי דלא כייפינן אישיבת א"י דאמר איכשי ע"כ: [ו] **וגם** כל אלו אמוראים דבבל דשקלי וטרו בהאי דינא כולן לבני א"י שקלי וטרו ולא להם. ושם בטו"ת ז"ל רבי מטוקך ד' מיתות ב"ד ושור המועד ומס' סוטה ומעשר בהמה אמאי שקלו וטרו אמוראי. הא אפי' בא"י לא נהיגי בזמן הזה. ושפיר אם כתן דאמרי בני בבל למילתייהו אליבא דבני א"י. כדכתבו תוס' בברכות דף מ"ז ובשבת פ"ק דף ע' ע"כ. ואני אומר ואת מי אין כמו אלה אלא מאי כל סדר קדשים לא נישנו. יען שכוונתו כמ"ש הרי"ף בפ' עבירי במכילתין על רב יהודאי גאון אי איתא להנך מילי דרב יהודאי גאון לא הוו שתיק גמרא מינייהו. ואינו דומה להך דברכות ושבת דהתם ר"י שהיה מא"י מדבר לתלמידיו מבבל היאך ינהגו אבל הכא כל אמוראי דבבל שקלו וטרו כולן לבני א"י ואין א' מהם שהגיד לנו שהדין משתנה בבבל: [ז] **ור'** אבא בר זבדא דאמר אי זכאי הוה לי מקמייתא מבבל הוה דאיעקר מפירקיה דרב הונא. שם בטו"ת לא ידענא מאי ראיה ראה בזה דאדרבה מדקאמר אי זכאי ה"ל מקמייתא ש"מ דלא תלה באשתו האשם. ואי דעתיה מדאמרו ליה רבנן נסיב איתתא ואוליד בני. אע"ג דאכן תלינן בח"ל ולא כייפינן איהו מיהו שפיר קאמרי. דהא לא פקיד מידי ודלמא מקמייתא הוא דלא זכה ומאחרת יבנה. ואי מדפריך תלמודא מיניה שפיר קא פריך דמשמע דהא דשמא לא זכה להבנות. לאו מלתא היא כלל. דאי לאו הכי מה משני להו לרבנן ע"כ. הנה לפניך דהחכם הזה אזיל לשיטתו אבל לפי מ"ש ברים מילין מדקתני ברישא אינו רשאי לבטל נדייק מיניה הא בח"ל רשאי לבטל ולא שייכא סברא זו שמא לא זכה להבנות ממנה דעון ח"ל גורם. וא"כ מאי פריך תלמודא. תו השיב שם בטו"ת וז"ל ועוד הא אמרי' בשילהי פרק שני דייני גזירות כל הדר בבבל כאילו דר בא"י. וביותר לרב יהודה דאמר כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה כדאיתא שם ובכירה דף מ"א ע"כ ולמה הטעים שם בעל מימרא שהוא רב יהודה ואזיל לטעמיה שאסור לצאת מבבל לא"י ולית הלכתא כוותיה כדמליט ר"ז ור' אבא שאישתמיט מדרב יהודה ועלו מבבל לא"י דהא דכתיב בבלה יובאו וגו' בכלי שרת הוא דכתיב ומעשה רב. ולפי הנראה שם ר"ל נמי ס"ל כר"ז. ויחיד ורבים הלכה כרבים. גם המתני' שם דף ק"י מקשייא להו דתנן הכל מעלין לא"י. ולא מפליג בין בבל לשאר ארצות: [ח] **ומה** שלא עלתה לאברהם ישיבת ח"ל לפי שצוה לו המקום כו'. וזה שדייק הברייתא שאין ישיבת ח"ל עולין לו. היינו לאברהם כ"כ ל"י ומהרש"ל סי' ל"ב. ובטו"ת שם שדי ביה נרגא. ואומר. לא אתא למעוטי שאר אינשי כי היכי דתנא בסיפא או שהיו שניהם חבושין אין עולין לו. והכא למעוטי מאן אתא ע"כ מלבד מה שהעלים עין בגירסת הרי"ף שהוא גורס אין עולין להן. ואודית מיסת דהרי"ף ס"ל דדירת ח"ל עולה. ולא דייק אאברהם ולא כמו שהוא אומר שאין הכרע בדבריו ואפי' לגירסת הס"ס איכא למטעיה דתני בסיפא לו משום לו דרישא. אבל אי ברישא לאו דוקא לו לו למה לי וסוגיא זו איתא להדיא בפ"ב דבבא מציעא דף כ"ט לפיכך דר"ע ל"ל משום לפיכך דר"ע ולפיכך דר"ע ל"ל ס"ק כו' וע"ש בתוס': [ט] **ונתעצל** ולא הלך. למד רבינו זה מדמצינו שהיה בין הבתרים בן ע' שנים וברית הזה היה בא"י ובצאתו מחרן היה בן ע"ה שנים נמצא שהלך פעם אחת טרם נסיעתו מחרן בן ע"ה שנים ובמקרא אין בידינו אלא הליכה א' בן ע"ה שנים כדכתיב וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט. ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן ועוד בתחלה אמר הכתוב וילך אתו לוט ואח"כ אמר ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו וגו' הלא כבר הלך לוט עם אברם ומה זו קיחה. אלא ש"מ הא דכתיב וילך אברם וילך אתו לוט היא ההליכה הראשונה לא"י ולא הלך עמו כי אם לוט לבדו לתור להם מקום מנוחה ולראות את עין הארץ ובן ע"ה שנים היתה הליכה שניה. וזהו ההתעצלות של אברהם אבינו שלא הלך בתחלה עם שרה אשתו וכל רכושו ונפשות ביתו. וכן מצאתי בדרשות של ראב"ח פ' לך לך שמפרש הכתובים עד"ז ע"ש ובטו"ת שם כתב ז"ל לא ידעתי מנ"ל שהתעצל וקרא כתיב וילך אברם כאשר דבר אליו ע"כ. הרי עיניך רואות שאנו יודעים מנ"ל: [י] **ואף** אחר שבא לארץ חזר למקומו שהרי בברית בין הבתרים וכו' וע"ז נענש. קשה מאחר דודאי ע"פ הדיבור היה הכל כדאמרי' בב"ר שהפרישו מבין הבתרים והביאו לחרן ע"כ בטו"ת שם ונעלם ממנו דברי תוס' בפ"ק דשבת דף י' בשם סדר עולם: [כ] **גירשה** מותרת ליכנס לאחר. ולאיתי במרדכי ונראה לי דאפי' לשני דאין לו בנים לא תנשא לכתחלה ולאיה מדקאמר ונישאת משמע דיעבד עכ"ל. ודברי תימא הן אף אם דייקינן מברייתא כך היאך שביק מתני' ועביד כברייתא: [ל] **נישואין** כדאמרן. היינו סתמא דמתני' לשני אין לשלישי לא אם שהה עשר שנים: ה"ג ומסתברא דמילה כנשואין דבתרי זימני: [מ] **היינו** דוקא לענין איסורא אבל לענין ממון בעינן חזקה תלתא זימני כדאשכחן בשור המועד. והתוס' כתבו ומיהו תימה דהשתא לענין איסורא לא סמכינן ארוב נשים דתזיין לבנים משום דאיתרע רובא כו' ולענין ממונא סמכינן אהאי רובא כו' ובעלמא אמרינן איפכא דאזלינן בתר רובא לענין איסורא ולענין ממון לא אזלינן בתר רובא עכ"ל. ונראה ליישב דודאי משום רוב לא תפקינן ממונא מהבעל דחזקת ממון עדיפא כדבעלמא אלא דמש"ה מפקינן כתובתה מיניה מכח ס"ס חדא דשמא איהו לא זכו ליבנות ממנה ואחרים ראוים ליבנות ממנה ואם תאמר דאנא היא דאינה ראויה לאויס מעיקרא ראויה הייתי ועדיין לא החזקתי והשתא הוא דכחשי וכל זה לענין ממונא דעדיין לא אתחזק כי אם בתלתא זימני כדמצינו בשור המועד. משא"כ לענין איסורא כבר איתחזק בתרי זימני דהיא אינה ראויה ולא תלינן דאיהו לא זכה ליבנות ממנה כמו בתלתא זימני לענין כתובה דלא תלינן דכולהו תלתא לא זכו ליבנות ממנה ואחרים זוכים ליבנות ממנה. ומצאתי קצת מזה בחידושי רשב"א. וכן היה דעת רבינו ומש"ה לא הוי קשיא ליה מה שהניחו הם בתימה: [נ] **ואי** בדשהה עמה עשר שנים בעל כרחו הוא זקוק לגרשה אפי' היא בת בנים כיון דלא זכה ליבנות הימנה. ובמרדכי מוקי להאי ברייתא דוקא בדשהה. ויש לי ליישב ע"פ דרכו קושית רבינו דהאבעיא' בסמוך איירי כגון דנישאת לשלישי והיו לו בנים ולא הכיר בה וכשנכנסה תחתיו עשרה שנים א"כ היא מוחזקת דלאו בת אולודי היא אין לה כתובה משום מקח טעות אע"ג שיש לו בנים משום ולערב אל תנח ידך אם היה יודע שאין היא בת בנים לא לקחה וכשניסת לרביעי ויש לה בנים ממנה שפיר איבעיא להו מהו דליתבעוה לשלישי והתוס' ורבינו אין תי' זה מספיק להם משום לערב אל תנח ידיך לאו מקח טעות הוא וכ"כ נמוקי יוסף להדיא ע"ש: [ס] **דא"כ** תנשא לשלישי כיון שהיתה ודאי בריאה תחת ראשון ושני לא הוחזקה עדיין. וא"ת דהא אף לפי דבריה דהשתא היא דכחשא אסורה ליגשא למי שאין לו בנים וי"ל כיון דלא הוחזקה איכא למימר דהדר בריאה: [ע] **אי** בשהתה עמו עשר שנים. ובבעל ראשון ושני

דאם

לבינך יעשו דלך בקשה פירוש יבקשו רחמים על הדבר אלמא לא אמרינן יוציא ויתן כתובה אליבא דמשנה אחרונה וא"ת התם באינה באה מחמת טענה והכא בבאה מחמת טענה מכל מקום ניחוש שמא נתנה עיניה באחר ועוד התם נמי על כרחיך איירי בבאה מחמת טענה [פ] דאם לא כן למה אמרו במשנה ראשונה יוציא ויתן כתובה והיא דשילהי שמעתין דכופין אותו להוציא כשהיא באה מחמת טענה ולא חיישינן שמא נתנה עיניה באחר [צ] איכא לאוקמא בידוע שהוא עקר [ק] או כמו שמעמידים בהלכות גדולות בששהה עמה עשר שנים ויש לו בנים מאשה אחרת משום פריה ורביה לא כייפינן ליה אלא בבאה מחמת טענה ומיהו הך דהכא לא מיתרצא בכי האי גוונא דא"כ למה לה למימר דאינו יורה כחץ [ר] אפילו יורה כחץ הרי לא זכתה לבנות הימנו ומיהו שמא יש לומר דכיון דקיים פריה ורביה אין לנו לתלות בעונש שלו [ש] אלא אית לן למימר אדרבה איהי הא לא זכתה [ת] כדאמרינן לעיל ולכך צריכי טעמא דיורה כחץ ואע"פ שיש לו בנים מאשה אחרת שמא אח"כ נתקלקל ולא חיישינן שמא נתנה עיניה באחר כיון ששהתה עמו עשר שנים. וה"ר שמואל בר חיים תירץ דמיירי כששהתה עם השלישי עשר שנים וכרבן שמעון בן גמליאל דאמר בתלתא זימני הויא חזקה דכולה מסקנא דשמעתין כרבן שמעון בן גמליאל אתיא מדקאמר הוא אמר אפילת תרי והיא אמרה תלתא והשתא ניחא הוא אמר מינה שהרי הוחזקה תלת זימני ואין לה כתובה והיא אמרה מיניה [א] ואליבא דרבי ליכא לאוקמא ובבעל שני דמודה רבי לענין כתובה דלא מחזיקינן בתרי זימני כדפרישית לעיל. [ב] ויש מתרצין דבנדרים איירי כשהיא באה להפקיע עצמה מתחת בעלה בעל כרחו הלכך חיישינן שמא נתנה עיניה באחר אבל הכא דמיירי שהבעל רוצה לגרשה [ג] ובכתובה הוא דפליגי לא שייך הכא שמא נתנה עיניה באחר ורב אלפס מפרש לה דאמתניתין קאי דתנן נשא אשה ושהה עמה עשר שנים דתני עלה יוציא ויתן כתובה והוא אומר מינה הוא דלאו בת אולודי היא ולית לה כתובה והיא אמרה דמיניה הוא דאינו יורה כחץ תימה דילמא אינו אמת מה שהוא אומר דלאו בת אולודי היא דבדברים בעלמא שהוא אומר דלאו בת אולודי היא אם אינו יכול לברר לא תפסיד כתובתה אם לא שנאמר שטוען טענת ברי כגון שהיא מפלטת שכבת זרע אלא שאינו יכול לברר בעדים ורוצה לישבע ואין מוציאין ממנו כתובה כיון שטוען טענת ברי אלא שהיא אומרת ומה בכך שהיא אינה ראויה לילד גם הוא אינו ראוי להוליד והיא טוענת טענת ברי והוא אינו יכול להכחישה דלא קים ליה ביורה כחץ וקמ"ל רבי אמי דאיהי מהימנא ולמאי דפרישית אפילו בתוך עשר נמי והוא בא לגרשה בלא כתובה מחמת שהוא טוען טענת ברי שאינה ראויה לילד והיא אומרת מיניה איהי מהימנא דלעיניה נתנה באחר ליכא למיחש כיון דהיא אינה תובעת להתגרש. ורב אלפס ז"ל כתב והיכא דשהה עמה עשר שנים ולא ילדה ולא בעי לאפוקה ולמינסב איתתא אחריתי מפקינן לה מיניה בעל כרחיה ואפילו בשוטי מתוך לשונו משמע דכייפינן ליה בשוטי אף לישא אחרת כדי לקיים מצות פריה ורביה ומסתבר הכי דמה מועיל מה שמגרשה אם לא שישא אחרת והוה ליה כמו שאר מצות עשה שמכין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקיימנה: טז וכן היה נכון ברווק שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא אשה שיכפוהו ב"ד לישא לקיים פריה ורביה וכן משמע מהא דאמרי ליה רבנן לרבי אבא בר זבדא נסיב איתתא ואוליד בני ואמר להו אי זכאי הוה לי מקמייתא וקאמר הש"ס דדחויי קא מדחי להו אלא מה שלא נשא משום דאיעקר [ד] משמע הא אי לאו הכי היה צריך לישא אשה ואי לאו הרי הוא כעובר על דברי תורה וכופין אותו. אמר איזיל איניסיב איתתא אחריתי ואיבדוק נפשאי א"ר אמי רואה אני אף בזו יוציא ויתן כתובה: יז רבא אמר נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר למיקם בסיפוקייהו וקי"ל כרבא: יח הוא אומר אפילת בגו עשר והיא אמרה לא אפילת א"ר אמי אף בזו היא נאמנת דאם איתא דהפילה נפשה בעקרתא לא מחזקא: יט ת"ר [דף סה ע"ב] הפילה וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים אם הפילה שלשה פעמים תצא שלא בכתובה ואם הפילה שני פעמים אליבא דרבי יוציא ויתן כתובה ולא תינשא אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה אם לא הכיר בה כך הוא מסתבר לי לפרושי דבחזקה זו שהוחזקה להיות מפלת איתרעי גופה שלעולם לא יגמור הריונה והויא לה כמו אשה שהוחזקה אצל שני אנשים שאנו מחזיקים אותה עקרה. ורש"י ז"ל לא פירש כך [ה] וכן רב אלפס ז"ל אלא יוציא ויתן כתובה ואין לו להמתין עד עשר שנים דכיון שהוחזקה אלו בנפלים שמא לא זכה ליבנות הימנה ומותרת לינשא לאחר דאין תולין בה אלא בעונש הבעל. ודברי אע"פ שדברי טעם הם בטלים הם כנגד דברי רבותינו ז"ל. הוא אומר הפילה תרי והיא אומרת תלתא הוה עובדא בבי מדרשא ואמרו היא נאמנת דאם איתא דלא אפילה נפשה בנפלי לא מחזקא ואע"ג דלדברי רבותינו ז"ל עדיין היא מותרת לינשא מכל מקום אין לה קופצים אחרי שהוחזקה לנפלים: כ מתני' האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקה אומר על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו: גמ' טעמייהו דרבנן מהכא ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש רב יוסף אמר מהכא אני אל שדי פרה ורבה ולא קאמר להו פרו ורבו. ומה שנאמר לאדם פרו ורבו לברכה בעלמא כדכתיב ויברך אותם אלהים ולית הלכתא כרבי יוחנן בן ברוקה. ההיא איתתא דאתיא לקמיה דרב נחמן אמר לה לא מיפקדת אפריה ורביה אמרה ליה ולא בעיא הך איתתא חוטרא לידה ומרא לקבורה אמר כי האי ודאי כייפינן ליה ויוציא ויתן כתובה וכן הלכתא. ולא חיישינן שמא נתנה עיניה באחר כדפרישית דמיירי כששהה עמה עשר שנים וידענא ביה שהוא עקור ולכך כופין אותו להוציא או מיירי כשיש לו בנים מאשה אחרת והא כיון שבאה מחמת טענה כופין אותו להוציא וכיון ששהתה עמו עשר שנים לא חיישינן שמא נתנה עיניה באחר. פירש רבינו חננאל ז"ל הא דאמרינן הכא דכופין אותו להוציא וליתן כתובה היינו דוקא מנה ומאתים אבל תוספת לית לה דאדעתא למיפק לא אוסיף לה ודקדק מהא דריש פרק אע"פ (דף נד:) אמרינן תנאי כתובה ככתובה למאי נפקא מינה למוכרת ולמוחלת וכו' ולא קאמר נפקא מיניה לבאה מחמת טענה ותדע דלאו לכל מילי הוי תנאי כתובה ככתובה דהא ממאנת וחברותיה אין להם כתובה ויש להם תוספת וכיון דהכי הוא דוקא להני מילי דחשיב התם אית לן למימר דתנאי כתובה ככתובה והא דלא קאמר נפקא מינה לששהה עמה עשר שנים שיש לה כתובה ומסתמא יש לה נמי

תוספת דלא גרעה מאיילונית דשילהי פרק אלמנה ניזונית (דף קא.) משום דמלתא דפשיטא היא ולא איצטריך למיחשביה התם דלמה היה לה להפסיד תוספת דמה פשעה היא אם חכמים כופין אותו להוציא אפילו אמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה דכל כמה דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתי ורבינו תם זכרונו לברכה היה אומר לכל מילי הוי תנאי כתובה ככתובה וממאנת וחברותיה מר שאין להם כתובה משום דאיגלאי מלתא שלא היתה אשתו מעולם ותוספת כתובה מתנה בעלמא הוא דיהיב לה ומיהו אשכחן דבר שאין תוספת כתובה ככתובה שאם אמר פרעתיך התוספת נאמן היכא דאבדה כתובתה כדמוכח בעובדא דשבתאי בריה דרבי מרינוס בפ"ק דבבא מציעא (דף יז.) ובמנה ובמאתים אמרינן התם דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ומיהו י"ל דהוא הדין נמי תוספת ושאני עובדא דשבתאי שהחתן עצמו לא הוסיף אלא שבתאי אביו ולא חשיב כשאר תוספת ובהאי עובדא עבדינן כדברי רבינו חננאל ז"ל ורב אלפסי ולא מגבינן אלא מנה ומאתים: כא אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר שמעון מותר לשנות בדברי השלום שנאמר כה תאמרו ליוסף וגו' רבי נתן אומר מצוה שנאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמר רב אילעא משום ר' יהודה בר שמעון כשם שמצוה על האדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על האדם שלא לומר דבר שאינו נשמע רבי אבא אמר חובה שנאמר אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך: הדרן עלך הבא על יבמתו

פרק שביעי

א [דף סו ע"א] אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה עבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה ואלו הן עבדי מלוג אם מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה אע"פ שהוא חייב במזונותיהן לא יאכלו בתרומה ואלו הן עבדי צאן ברזל אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל וחייב באחריותן הרי אלו יאכלו בתרומה: גמ' איתמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עם מי רב יהודה אמר הדין [דף סו ע"ב] עמה ר' אמי אומר הדין עמו רב יהודה אומר הדין עמה משום שבח בית אביה דידה הוו ר' אמי אמר הדין עמו כיון דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ברשותיה קיימי וכדידיה דמו תניא כוותיה דרב יהודה ותניא כוותיה דר' אמי תניא כוותיה דרבי אמי עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה תניא כוותיה דרב יהודה המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפי' הכניס לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות מכרו שניהם [א] פרש"י או זה או זה הבעל מוציא לא מיבעיא אם מת הוא או גירשה שהיא מוציאה מיד הלקוחות אם מכר הוא בלא דעתה אלא אפי' מתה היא הוא מוציא מיד הלקוחות דבשעת מכירה לאו מכירה ודאית הואי שמא ימות הוא ונמצאת מכירתו שלא כדת. ומשמע מתוך לשונו שכל זמן שהאשה קיימת אין הבעל יכול להוציא ולבטל מה שמכר אבל כשמתה או יורש כחה וכמו שהיתה היא יכולה לבטל המקח ולהוציא מן הלקוחות בכל עת שתרצה כך הוא יכול לעשות עתה. ותימה הוא לומר דכל זמן שהאשה שותקת יהא המקח קיים וכשתמות יתבטל המקח אם המקח נתקיים שעה אחת למה תבטלהו האשה בחנם קודם שהגיע זמנה לגבות אותה או יתקנו חכמים שיתבטל המקח מיד או יהא קיים עד שעת טריפה ועוד קשה דאפי' יכולה האשה להוציא מחיים נראה שאין הבעל יכול להוציא לאחר מיתתה ולא אמרי' במקום אשתו קאי מידי דהוה אההיא עובדא דכתובות פרק מי שהיה נשוי (דף נג:) ההוא גברא דזבן לכתובתה דאימיה בטובת הנאה וא"ל אי אתיא אימא וקא מערערא לא מפצינא לך שכיבא אימיה ולא עירערא אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קבל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה. [ב] ונראה לפרש הבעל מוציא מיד הלקוחות לאלתר דתקון רבנן שלא יתקיים המקח בדבר זה כלל שלא תהא האשה צריכה לטרוח ולהוציא מן הלקוחות לאחר מיתת בעלה ולא דמי לנכסי בעלה שהוא מוכר והמקח קיים עד שתטרוף כתובה מהם דהתם לא חשו חכמים על טורח האשה שמא יפרעו לה כתובה ולא תצטרך לטרוף אבל בנכסים הללו שאפי' אם ימצא לבעל נכסים הרבה יכולה לומר איני רוצה אלא אלו חשו חכמים לטורח האשה ובטלו המקח לאלתר וכן פירש רבינו גרשון ז"ל מכרו שניהם או זה או זה דאם מכר הבעל עצמו שהאשה מוציאה ואם מכרה האשה הבעל מוציא. ורבינו חננאל ז"ל פירש דאפילו אם מכר הבעל הוא עצמו מוציא דתיקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל דרשב"ג לטעמיה כדאמרינן בגיטין בפרק השולח (דף מח.) תניא העושה שדהו אפותיקי לכתובת אשה ולבעל חוב גובה משאר נכסים כלומר אם רצה מוכר אותה שדה* וגובין משאר נכסים רשב"ג אומר בעל חוב גובה משאר נכסים. כתובה אינה גובה משאר נכסים כלומר אינו יכול למכור אותה שדה כלל ואם מכרה המכר בטל לאלתר ואין לפרש אינה גובה משאר נכסים אם שטף נהר שדה אפותיקי דהא תנן (כתובות דף נה.) לא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי ב"ד אלא על כרחך הכי פירושו שאינו מוכר אותה שדה אלא על סמך שהיא תגבה משאר נכסים שאינה רוצה לגבות משאר נכסים הלכך המכר בטל לאלתר והבעל מוציא מיד הלקוחות אפאם האשה שותקת והכי איתמר בירושלמי [א] העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו [ג] מכרה הרי זו מכורה [ד] והלוקח יחוש לעצמו רשב"ג אומר לאשה בכתובתה [ה] אינה מכורה שלא עלתה על דעתו שתהא האשה מחזרת על בתי דינין [ו] וכל שכן הכא בשום שהכניסה וכן נמי בשום שהכנים לה דעדיף מאפותיקי ויכול הבעל לבטל את המקח שמכר. ורב אלפס ז"ל כתב והאי מכרו שניהם לפרנסה דקאמר רשב"ג הבעל מוציא מיד הלקוחות לא איפסיקא שפיר דנעביד בה מעשה וכתב הרמב"ן ז"ל דהיינו ספיקו דרב אלפס משום דרשב"ג לטעמיה כדפרישית ושמא קי"ל כרבנן דפליגי עליה ואמרי דהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרוף מן הלקוחות וכ"ש שאין הבעל מוציא מיד הלקוחות וקשיא לי כיון דמייתי מהך ברייתא סייעתא לרב יהודה ופסיק רב נחמן הלכה כרב יהודה א"כ הלכתא נמי כהך ברייתא דהא מייתי מינה סייעתא לרב

הגהות הב"ח א מוכר אותה שדה וגובה משאר:
הגהות הגרי"פ [א] בפרק זה ה"א

קרבן נתנאל

[פ] דאם לא כן למה אמרו במשנה ראשונה יוציא ויתן כתובה. נימא לה זיל לא איפקדית: [צ] איכא לאוקמיה בידוע שהוא עקור. והאי דנדרים כשאינו ידוע ואמרי' שהיא משקרת ועיניה נתנה באחר: [ק] או כמו שמעמידים בה"ג בששהה עמה עשר שנים. ולא חיישינן שמא עיניה נתנה באחר כיון ששהתה עמו עשר שנים כמו שכתב רבינו בסמוך: [ר] ה"ג אפי' יורה כחץ הרי לא זכה ליבנות הימנה. וכ"ה בתוספתא שלפנינו וכל"ל דאם היא לא זכתה א"כ גרמא דידה הוי: [ש] אלא אית לן למימר אדרבה איהי לא זכתה. והיא דשלהי שמעתין לפי מה שפי' לבה"ג צ"ל דהנך עובדי דשילהי שמעתין נמי איירי דהיא טוענת שאינו יורה כחץ: [ת] כדאמרינן לעיל. דף ס"ד ע"ב דפריך ודלמא איהי דלא זכיא ומשני איהי כיון דלא מפקדא אפריה ורביה לא מיענשא. א"כ אם הוא כבר קיים פריה ורביה תו אמרי' דלמא איהי לא זכתה ואי משום דאיהו מפקד על ולערב אל תנח ידך היא נמי מפקדת על לשבת יצרה. ועי' בא"ה סי' א' בב"ש: [א] ואליבא דר' ליכא לאוקמא ובבעל שני דמודה ר'. ואליבא דרבי בבעל שלישי ליכא לאוקמיה דא"כ מאי אריא שהתה בלא שהתה נמי לאלתר תצא משום מקח טעות ולא ניחא ליה לרשב"א לאוקמיה הך מימרא דר' אמי בבעל שלישי ולא שהתה משום הך קושיא שהקשה ר"י דהלשון הוא אמר וכו' משמע שהשו הרבה ביחד: [ב] ויש מתרצין. הוא הת' הר"י בר"מ שהביאו התוס': [ג] ובכתובה הוא דפליגי. ובלא שהה ובבעל שלישי הוא אומר מינה ותצא בלא כתובה משום מקח טעות והיא אומרת מיניה ומזיא ליה כיון דאין ראוי לבנים והעיקר חסר בדברי רבינו: [ד] משמע הא אי לאו הכי צריך ליקח אשה. ותימה לי מנ"ל דכייפינן ליה מהא דרב זבדא. אלא שהוכיחו לו לא טוב היות האדם לבדו ול"ע: [ה] וכן רב אלפס ז"ל אלא יוציא ויתן כתובה. אמנם בזה מודים רבותינו אם ניסאת לשני והפילה ג' פעמים שלא תינשא אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים ולא הכיר בה תצא שלא בכתובה: הדרן עלך הבא על יבמתו

פ"ז [א] פרש"י או זה או זה. ועלה קתני הבעל מוציא מיד הלקוחות היינו אם מכרה האשה הבעל מוציא אף בחייה. אבל כשמכר הבעל אז מוציא הבעל לאחר מיתתה: [ב] ונראה לפרש הבעל מוציא מיד הלקוחות לאלתר. בין שמכר הוא בין שמכרה האשה כמו שמסיים ואזיל דתקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל וכמו שפי' ר"ח לדינא אלא שר"ח ס"ל דר"ש בן גמליאל אזיל לטעמיה גבי אפותיקי משמע אם קי"ל כדרבנן גבי אפותיקי ה"ה גבי הכנסת שום המקח קיים עד שתבא האשה ותטרף. ורבינו חולק עליו בסברא זו דאפשר לומר בשום שהכניסה עדיף מאפותיקי ויכול הבעל לבטל המקח. אבל אין לומר דכוונת רבינו הא דקאמר הבעל מוציא מיד הלקוחות לאלתר לא קאי אלא כשמכרה היא אבל כשמכר הוא אין הבעל מוציא אפי' לאחר שמתה כי אם האשה מוציאה כשהיא רוצה. דא"כ עדיין הקושיא הראשונה קשה. ועוד דהא קתני מכרו שניהם הבעל מוציא מיד הלקוחות אפי' כשמכר הוא וע"כ צ"ל דלאחר מיתתה עכ"פ מוציא מיד הלקוחות א"כ נולד לנו אף קושיא שניה ולפ"ז הא שכתב רבינו וכן פי' רבינו גרשון אין כאן מקומו כי אם לעיל אחר פרש"י ותימה וע"ק אזלי לשני פירושים וכן משמע בתוס' דגיטין דף מ"ח ד"ה אשה שתגבה פי' רבי גרשון בשם פי' הקונטרס ע"ש: [ג] מכרה פי' האפותיקי: [ד] ה"ג והלוקח יחוש לעצמו. פי' יחוש שיניח לשם נכסים בני חורין שיגבה מהם כדי שיוכל לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו פי' בפ' השולח סי' ל"ד: [ה] אינה מכורה. דלא מצי אמר לה הנחתי לך מקום: [ו] וכל שכן הכא בשום שהכניסה. אינה מפי' ר"ח אלא סיום דברי רבינו הוא:

כיון

יסודו וי"ל דבלאו מלתא דרשב"ג מייתי סייעתא לרב יהודה מדקתני המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור והיינו טעמא משום שבח בית אביה דלכ"ע אמי דאמר הדין עמו ויכול לסלקה בדמים יכול הבעל למכור ולאחריות הדמים על נכסיו ובהא לא פליגי רבנן ובירושל' דפרקין (ס"א) גרס ר' יעקב בר אחא אמר בעבדי צ"ל פליגי ר' יוחנן אמר אינן מוכרין א"ל ר"א אוכלין תרומה ואת אמרת אינן מוכרין מה פליגי רבנן לעולם אם מכרו לשעה אם תימא כשמכרו לעולם אבל לשעה דברי הכל אינן מוכרין ואם תימא שמכרן לשעה אבל לא מכרן לשעה דברי הכל אינן מוכרין כשמעינן מן הדא השומא שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו ומכרה הרי זו מכורה והלוקח יחוק לעצמו רשב"ג אומר אינה מכורה אם אף עלתה על דעתו שהאשה מחזרת על בתי דינין אמרין אם דר"א כרבנן ודר' יוחנן כרשב"ג הוי כשמכרן לשעה אבל קיימין אבל לשעה ד"ה אינן מוכרין ודר' יוחנן סבר כרשב"ג דאפילו לשעה אינן מוכרין והמוכר בטל לאלתר וכיון דר' יוחנן סובר כרשב"ג היה נראה דהלכה כרשב"ג. ורב אלפס ז"ל הביא בהלכותיו בפ' השולח (סי' ל"ד) הסיה ברייתא דהשומא שדהו אפותיקי לבעל חוב ולכתובת אשה וכו' פלוגתא דרשב"ג ורבנן ומייתי ירושל' דפירקין השומא שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה וכו' פלוגתא דרשב"ג ורבנן ואחר שהביא מחלוקתן כתב הוי כשמכרן לשעה אבל קיימין אבל לא מכרן לשעה דברי הכל אינן מוכרין ומתוך זה משמע דפוסק כרבנן דאי ס"ל הלכה כרשב"ג מה הוצרך לו לכתוב אבל לא מכרן לשעה דברי הכל אינן מוכרין [ז] כיון דרשב"ג סבר דאפי' מכרן לשעה אינן מוכרין וכו'. ובכתובות פרק האשה (דף פא.) על הא דברייתא דהרגולה למכור בנכסי אחיו פרש"י והא דתנן בפרק הנזקין (דף נה:) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל ומוקימנא באותן שלש שדות והקשה עליו רשב"ם דכל שכן בשאר נכסים מקחו בטל כדאמרי' בפרק חזקת הבתים (דף נ.) למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים כ"ש דהויא ליה איבה אלא למעוטי נכסי מלוג אלמא דווקא למעוטי נכסי מלוג נקט שלש שדות ופי' מקחו בטל בשעת טריפה ואמקח שמקח מן האשה קאי אבל כל זמן שהיא תחתיו אינה יכולה לבטל מקחו בשביל שיעבוד כתובתה אלא ביבם דוקא הוא דאינו יכול למכור כלל נכסי אחיו משום דאחריות כתובתה עליהן ולא על ישראל נכסיו ואינו גובה מנכסים אחרים משום שתאמר קצת יורשין אם לקוחות מנכסים באשתו מכרן קיים עד שתטרוף. וכן משמע התם בפרק האשה (דף פא:) דקאמר אשתו אי בעית לזבוני מי לא מצי מזבן אלמא דמצי מזבן עד שעת טריפה וג' שדות דנקט לאו למעוטי שאר נכסים אלא לאשמועינן דאף בשלש שדות המקח קיים עד שעת טריפה. ויש שהיו רוצין ליישב פירוש רש"י דמקחו בטל דגיטין משמע שבטל לגמרי שאינו קיים כלל ודוקא באותן שלש שדות אבל בשאר נכסים יבטל לכשתטרוף והכי פירושא בחזקת הבתים למעוטי מאי דלא מליא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי אילימא למעוטי שאר נכסים לענין זה דלא הוי מקחו בטל אלא קיים לגמרי דאף בשעת טריפה לא תטרוף [ח] כ"ש דהויא לה איבה אבל לא בעי גמרא למימר למעוטי שאר נכסים לענין זה דלא הוי מקחו בטל מיד דמלתא דפשיטא היא דליכא למימר דמקחו בטל מיד אלא בשלש שדות דהא כל אדם יכול למכור קרקעות המשועבדים וממילא ידעינא דדוקא בג' שדות הוא דבטל מיד ולא איצטריך ליה למימר בג' שדות אלא למעוטי מלתא דצריכא כגון נכסי מלוג כדאמר התם. ואינו נראה לר"י דהיכי מצי למימר [א] פשיטא ליה בשאר נכסים דלא הוי מקחו בטל לגמרי והא מעיקרא מקמי דשנינן מתני' דגיטין התם לא נצרכה אלא לאותן ג' שדות הוה ס"ד דמיירי בשאר נכסים אע"ג דקתני מקחו בטל דמשמע לגמרי. והנך ג' שדות ה"נ ר"ח בפ' חזקת הבתים אחת שכתב לה בכתובתה למנה ולמאתים דמה שאדם נותן משלו לאחרים שייך לשון כתיבה ולא לשון יחוד כגון הכותב נכסיו לבנו ואחת שייחד לה בכתובתה תחת הנדוניא שהביאה מבית אביה שגם היא נקראת כתובה בפרק נערה (דף מז:) דקתני קבורתה תחת כתובתה והיינו תחת נדוניא ולא תחת מנה ומאתים דאמר התם ארוסה אין לה קבורה אע"ג דאית לה מנה ומאתים ואחת שהכניס לה שום משלו שאם לה שדה כנגד תוספת שהוסיף לה משלו והיינו הכניס לה שום משלו דהכא [ט] ובהא פסק ר"י דהמקח קיים עד שעת טריפה כרבנן. ונראה דדוקא בקרקע הוא דאמר דמכר הבעל קיים עד שעת טריפה שהארץ לעולם עומדת ואין לאשה הפסד אלא טורח שצריכה לחזור אחרי בתי דינין ולטרוף אבל המכנסת נדונייתא במטלטלין של כסף וזהב ובגדים אין הבעל יכול למוכרן אע"פ שיש לבעל נכסים כנגד נדונייתא דהיא חפצה יותר בשבח בית אביה דקי"ל כרב יהודה וכ"ש שאין ב"ח נוטלן: אמר רבא אמר ר"נ הלכה כרב יהודה: **ב ההיא** איתתא דעיילא ליה לגברא אינטילא דמלתא [י] שכיב שקלוה יתמי פרסוה אמיתנא אמר רבא קנייה מיתנא [י] א"ל נאיגאה בריה דרב יוסף בריה דרבה לרב כהנא הא אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה א"ל מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גובייינא אילו מיגניב לאו יורשין מיחייבי לשלומי כיון דאילו מיגניב יורשין חייבין לשלומי ברשותייהו קיימי רבא לטעמיה דאמר הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד:

ג [דף סז ע"א] **אמר** רב יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על ב' אלפים זוז אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו משום שבח בית אביה וכן הלכתא. ודייקי[ב] רבותינו מדקתני במתני' בעבדי צאן ברזל הוא הדין בנכסי צאן ברזל אם מתו מתו לו ולא קתני אם פחתו פחתו לו דדוקא כעין מתו ממש דלא משמשי מעין מלאכתן כלל כמאן דליתנהו דמי וחייב באחריותן ומשלם דמים אבל אי איתנהו אע"ג דבלו טובא ופחתו אי משמשי מעין מלאכתן נוטלתן האשה ואינו משלם דמים שדין עבדי צאן ברזל ודין נכסי צאן ברזל אחד הוא כדין אלו. ואנן לא חזינן להאי דיוקא דהא קא מקשינן בגמ' (דף סו:) למאן דאמר כל היכא דמחייבי באחריותן אכלי בתרומה מהא דתנן כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה וקא מפרקינן[ג] [כ] נהי דמחייב באונסה בכחשה וביתירות דמי' מי מחייב ומדקא מפרקינן הכי גבי שכירות פרה [ל] מכלל דלגבי צאן ברזל מיחייב אף בכחשה וביתירות דמים ולהכי אכלי בתרומה ושמע מינה דליתא להאי דיוקא [ד] דדקו קמאי ז"ל ומיהו אע"ג דדינא דגמ' הכי לא מחייבינן ליה לבעל השתא בכחישה וביתירות דמים [ה] כיון דלא נהגי עלמא הכי כל מאן דמקבל נכסי צאן ברזל [ל] וכתיב ליהוי עליה אחריות אדעתא דמנהגא הוא דמקבל להו עליה הלכך (א) לא מקבל אלא לפום מנהגא:

ד מתני' בת ישראל שנשאת לכהן והכניסה לו[ו] בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו יאכלו בתרומה בת כהן שנשאת לישראל בין עבדי מלוג ובין עבדי צאן ברזל הרי אלו לא יאכלו בתרומה בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניח בנים והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואין מאכיל דברי ר' יוסי וכו': **גמ'** דקסבר עובר במעי זרה זר הוא ואית ליה קנייה ולפיכך פוסל בעבדים מלאכול בתרומה' מפני חלקו של זר. ולית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דאמרי אין לעובר קנייה ואין לו חלק עד שיולד הלכך אפילו במעי גרושה לא פסיל לעבדים עד שיולד ותנן נמי בפ' יוצא דופן (דף מד.) תינוק בן יום אחד פוסל בתרומה פירוש בן גרושה שהוא חלל אינו פוסל את העבדים מלאכול בתרומה [מ] אלא אוכלין בשביל אחיו הכשרים עד שיהא בן יום אחד אבל עובר במעי גרושה לא פסיל דלית ליה קנין בגווייהו וכן הלכתא. כתב הראב"ד ז"ל גם כי אני איני כדאי להשיב על דברי הרב ז"ל[ח] אלא כל כי האי מלתא לימא איניש ולא לישתוק כיון דקי"ל כרבי יוחנן דאמר המזכה לבנו אפילו במעי אמו קנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו והכי איתא בנזיקין בפרק מי שמת (דף קמב:) והתם אמרינן (דף קמא:) דירושה הבאה מאליה עדיפא מן המזכה לעובר ואי במזכה אמרינן דקני כל שכן בירושה שבאה מאליה וא"כ היכי לידחי למילתיה דרבי יוסי דהכא מהאי טעמא דאמרינן דעובר אין לו זכיה הא קיימא לן דעובר אית ליה זכיה עכ"ל. והשיב עליו הרמב"ן ז"ל לקיים דברי רב אלפס ז"ל דלית הלכתא כר' יוסי אפילו בירושה הבאה מאליה משום דיחידאה הוא ורבנן פליגי עליו ואפילו שמואל דס"ל כוותיה קאמר אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלין בשביל בנים אין לו בנים אוכלין בשביל אחים והא דשמואל סבר כוותיה שמואל לטעמיה דלית ליה המזכה לעובר קנה והא איפסיק התם בפרק מי שמת דהמזכה לעובר לא קנה וסוגייא דהתם מוכח דלא שנא מתנה ולא שנא ירושה דחזינן בפלוגתא דאמוראי התם במזכה לעובר דרב נחמן אמר לא קנה לכשתלד קנה ורב הונא אמר אף לכשתלד לא קנה ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה קנה ואמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שיש לו בן או שאשתו מעוברת חייבין להחזיר החזירו ואח"כ שמעו שמת בנו או שהפילה אשתו החזיק בשניה קנה בראשונה לא קנה אמר אביי ירושה הבאה מאליה שאני רבא אמר שאני התם דרפויי מרפי' בידייהו אלמא פליגי אביי ורבא בהא אביי סבר דמודו רב נחמן ורב הונא בירושה הבאה מאליה דאית ליה זכייה בגוויה ורבא סבר דאף בירושה הבאה מאליה סברי דלית ליה זכייה. והא דאמרי' הכא החזיק בראשונה לא קנה משום דלא היתה חזקה בריאה אלא הדבר היה רפוי בידם שמא הניח בן או אשתו מעוברת ואם היתה החזקה בריאה וברורה כגון ששמעו בו שמת ולא מת ואח"כ מת קאמר התם דלרבא המחזיק בראשונה קנה וקי"ל כרבא. [נ] ותו אמרי' התם תא שמע תינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל בן יום אחד אין עובר לא ופרקא רב ששת לטעמיה משום דהוא מיית ברישא אלמא לרב הונא ורב נחמן ירושה כמתנה בן יום אחד אין עובר לא. ולענין הא דמסקינן בהאי שמעתא וא"ת משנתינו הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו לא דמיא לירושה דאי בר זכייה הוא מה לי דעתו קרובה מה לי דעתו רחוקה אלא אין דינינו [אלא] בשכיב מרע ולא שיזכה מעצמו אלא לכשיולד זוכה כעין ירושה משום תקנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו להורישו חששו בשכיב מרע שמא תטרף דעתו עליו ואין דין זה בבריא וכן כתבו מקצת המחברים ובהלכות נמי כתב שם מתני' בשכיב מרע ולפיכך סמך לו שדעתו של אדם קרובה אצל בנו שאינו אלא בשכיב מרע אבל בבריא אע"ג דזיכה לא קנה הלכך אין משם ראיה לדין תורה בירושה ע"כ לשון הרמב"ן ז"ל. ומה שהביא ראיה מרבא דפליג אאביי וסבר דאין חילוק בין ירושה הבאה מאליה ובין מתנה נראה דרבא לא פליג אאביי בהא דסברא גדולה היא לחלק בין מתנה לירושה דמזכה לעובר לא גמר ומקני כיון דאין העובר בעולם לא גמר בדעתו להקנות לו חוץ מבנו שדעתו של אדם קרובה אצל בנו וגמר ומקני אבל ירושה ממילא זכי דאי לא תימא הכי אדקא מיפלגי אמוראי במזכה לעובר ליפלגי בעובר אם יש לו זכיה בנכסי אביו [ס] וכל שכן שהמזכה לו לא קנה אלא ודאי כולהו אמוראי סברי דירושה הבאה מאליה עובר זוכה בה כדקא משני סתמא דגמרא התם בפרק מי שמת דקאמר ולימא ר' יוסי היא דאמר עובר קנה דתנן עובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי שאני ירושה שבאה מאליה וסברי כולהו אמוראי דאף רבנן דר' יוסי סברי דעובר אית ליה זכיה כמו שאפרש לבד משמואל דאמר אליבא דחכמים דאוכלין בשביל המשפחה אבל במזכה לעובר פליגי [ע] רב נחמן ורב הונא מפלגי בין מתנה לירושה ורב ששת לא מפליג ורבא דמשני משום דרפויי מרפייא בידייהו לאו משום דלא מפליג בין ירושה למתנה אלא אדרב ששת קאי דבעי לאוכוחי דמזכה לעובר קנה ממה שזוכה בירושת אביו ודחי לה אביי דירושה הבאה מאליה שאני וקאמר רבא הא מלתא דפשיטא היא דיש לחלק בין ירושה הבאה מאליה למתנה שנותנין לו אלא צריכין אנו לדחות ראייתו אף לפי סברתו שאינו מחלק ביניהן ונוכל לומר דאף ירושה הבאה מאליה אין ללמוד מכאן דזכי בה דאיכא למימר דהא דאמרינן דהחזיק בראשונה לא קנה משום דלא היתה חזקה בריאה ונפקא מינה בהאי שינוייא לחכמים אליבא דשמואל דאית להו דעובר אין לו זכייה כששמעו בו שהפילה דאז היתה החזקה בריאה ולא הפילה ואח"כ הפילה דאז מי[ט] שהוחזק בראשונה קני. ואם תאמר כיון דלא אייתי רב ששת ראייה אלא מירושה הבאה מאליה ועל כרחין ר' יוסי היא א"כ אמאי לא מייתי מילתיה דר' יוסי גופיה דהעובר פוסל ואינו מאכיל וי"ל דרב ששת סבר דהך ברייתא דברי הכל היא דאף רבנן סברי דעובר אית ליה זכיה ולא פליגי עליה דר' יוסי אלא היכא דיש בנים וטעמייהו משום דלא חיישינן למיעוט כדקאמר ר' שמעון בן יוחי דכל היולדות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקיבות וסמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות והוו להו זכרים מיעוטא ולית ליה לרב ששת הא דאמר שמואל דלרבנן אין לו בנים אוכלין בשביל אחין דעובר אין לו זכיה. תדע דרב ששת מייתי נמי ראייה מרבנן דאי לא מייתי ראייה אלא מר' יוסי מאי קאמר רבא שאני התם דרפויי מרפיא בידייהו וכי בעי רבא למימר דלר' יוסי לא זכי עובר בירושה הבאה מאליה הא קתני העובר פוסל אלא ודאי אף מדרבנן מייתי ראייה ודחי רבא דלרבנן מלינו

הגהות הב"ח א דהיכי מצי למימר דפשיטא: ב ודייקי רבותא מדקתני במתני' בעבדי צאן ברזל אם מתו וכו'. דכמאן דליתנהו וכו' והיינו משלם דמים הוא הדין בנכסי צאן ברזל שדין עבדי צאן ברזל כנ"ל: ג מפרקינן ותסברא נהי דמחייב: ד דדקו קמאי ז"ל אלא מיהו אע"ג: ה דכיון דלא נהגו וכו' הלכך לא מחייב אלא לפום מנהגא: ו והכניסה לו עבדים בין עבדי וכו' ובת כהן שנשאת לישראל והכניסה לו בין עבדי: ז ולפיכך פוסל בעבדים מלאכול בתרומה בשביל היורשים מפני חלקו שהוא זר: ח הרב ז"ל אפ"ה כל כי האי מלתא: ט דאז מי שהחזיק בראשונה:

תפארת שמואל

(א) **לא** מקבל אלא לפום מנהגא. נראה בעיני דדוקא היכא שכותבין בשומא כל מה שהכניסה לו אבל האידנא שכותבין סך הנדוניא בשוה פשיטא שאין לשום הבגדים אלא כפי שומן:

קרבן נתנאל

[ז] **כיון** דרשב"ג סבר דאפי' מכרן. כמו שפשט הירושלמי מדברי רשב"ג דאמר לא עלתה על דעתו שהאשה מחזרת על בתי דינין מ"ת דס"ל מטעם זה אפי' מכרה לשעה אינה מכורה: **ודע** דכל הנך קושיות אינו אלא על הרמב"ן אבל על הרב אלפס אין תלונה דאיכא למימר דהיינו ספיקתו דקי"ל גבי אפותיקי כרבנן וה"ה גבי הכנסת שום וכמו שס"ל לר"ת שהמה שקולין או נימא אף דקי"ל גבי אפותיקי כרבנן מכנסת שום עדיף מאפותיקי וקי"ל בהא כרשב"ג: [ח] **כ"ש** דהוי לה איבה. ולא גרסינן כ"ש דהוי ליה איבה אלא כ"ש דהוי לה איבה: [ט] **ובהא** פסק ר"י דהמקח קיים עד שעת טריפה כרבנן ויראה דדוקא כו'. מלשון זה משמע דרבינו פסק כרבנן ומה שיש לדקדק בזה עי' בפ' השולח סי' ל"ד: [י] **ה"ג** דמלתא בכתובה שקלוה: [י] ה"ג א"ל נגאי בריה דרב יוסף. ובגמ' הגי' נהנאי וע"ש הוא כי נהנאי פי' כלב כדאיתא בפ' משוח מלחמה דף מ"ב מאה פאפי וחד נהנאי וגי' זו יש ליישב ע"פ פרש"י שם: [כ] **נהי** דמחייב באונסין בכחישה וביתרות דמיה מי מחייב. כך הוא גי' הרי"ף דלא כגי' שלפנינו. ואע"ג שהשוכר אין חייב באונסין הכא לא נחית לשוכר בלבד אלא אפי' לשואל ולומר דליכא לדמויי דין שומרים לנכסי צאן ברזל דאפי' שואל שהוא גדול שבשומרים לא מחייב אלא באונסים ולא בכחישה ובפחיתת דמים: [ל] **מכלל** דלגבי צאן ברזל מיחייב אף בכחישה וביתירות דמים. וז"ל הרשב"א דוודאי משמע ממתני' דיתירות דמים לבעל דקתני אם הותירו הותירו לו ואמרי' נמי הכניסה לו שני כלים באלף זוז והשביחו ועמדו על ב' אלפים אחת נוטלת משום כתובתה והשני נותנת דמים ונוטלתן. וכיון שכן הדין נותן שיהיו באחריותו לפחיתות דמים: [ל] **ה"ג** וכתב להו עליה אחריות: [מ] **אלא** אוכלין בשביל אחיו הכשרים. כדמוקי התם רב ששת שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת אינה גרושה ויש לו בנים מן אינה גרושה · אמנם מדלא קאמר סתם אוכלין בשביל היורשים כשרים תו אמאי לא מייתי הרי"ף דברי שמואל שאמר אבל חכמים אומרים אוכלין בשביל משפחה כולה. ועל דא לאוי להעמיד הפסק דהלכה כחכמים ולא כר"י דיחידאה הוא. ושמואל גופא דסבר כר"י היינו לשיטתיה דסבר המזכה לעובר קנה. והא קי"ל בב"ב המזכה לעובר לא קנה ואמאי צריך להביא ראיה מהך דיוצא דופן. ותו כתב הרמב"ן בפ' מי שמת דף קמ"ב וז"ל והרי"ף גורס הלכתא ככל הני לישני ואף לגירסיה משמע דתלת לישני הלכתא נינהו ולפום האי נוסחא אית לן למימר דסבירא לן ירושה הבאה מאליה שאני דזכי בה העובר אפי' לכ"ע ולא פליגי רבנן עליה דר"י למימרא דלית לעובר זכיה בירושה אלא רשב"י הוא פליג עליה ואמר כולם זכרים יאכלו משום טעמא דלא חיישינן למיעוטא כדאיתא בדוכתיה וכי פליגי הני רבנן במזכה לו מתנה פליגי והפסקת הלכתא לא קנה אלא שבפ' אלמנה לכ"ג פסק שאין זכיה לעובר אפי' בירושה ע"כ דברי הרי"ף סתרי אהדדי. מכל הלין אני אומר שדעת הרי"ף כדעת רבינו דוקא אם יש אחין כשרין אוכלין בשבילן מש"ה אין זכיה לעובר עד שיולד אבל בשביל המשפחה כולה אינן אוכלין דעובר יש לו זכיה ואף אם תהיה נקבה בת קודמת לכל האחין ונסתלקו כל הקושיות מהרי"ף ע"פ דרך זה: [נ] **ותו** אמרינן התם. על הראיה ראשונה יש לדחות דאין הלכה כרבא אלא היכא דפליגי אליבא דנפשייהו ולא באוקימתא דאמוראי נהכי מייתי ראיה זו דע"כ רב הונא ורב נחמן נמי אזלי בשיטתיה דרבא: [ס] **וכ"ש** שהמזכה לו לא קנה. וק"ק אימא לרבותא דמ"ד קנה פליגי במזכה לעובר: [ע] **רב** נחמן ורב הונא מפלגי בין מתנה לירושה. והא דפריך בפרק מי שמת מתינוק בן יום א'. קושיא זו באמת לכלהו אמוראי

למימר דעובר אין לו זכייה כדשמואל וכן צריך לומר דרב ששת סבר דלרבנן זוכה עובר בירושתו דפ' יוצא דופן (מד.) קתני דבן יום אחד פוסל בתרומה ומאכיל בתרומה ופריך עלה בגמ' מאי איריא בן יום אחד אפילו עובר נמי ומשני רב ששת הכא במאי עסקינן בכהן שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ויש לו בן אחד מן הגרושה דפוסל בעבדי אביו אבל עובר לא ולאפוקי מר' יוסי דאמר עובר נמי פוסל. והקשה רבינו אפרים ז"ל למה לי למימר שיש לו שתי נשים הוה מצי למימר שיש לו אשה אחת גרושה ואין לו בנים הימנה ועובר אינו פוסל כרבנן דר' יוסי דאוכלין בשביל המשפחה אלא על כרחך צריכנא למימר דלרב ששת סברי חכמים דעובר לית ליה זכייה היכא דיש לו בנים [א] אבל היכא דאין לו בנים אית ליה זכייה הלכך אם אין לו בנים [מאשה] אחרת היה העובר פוסל. ולשינויא דלרב ששת ליתא להך ראיה שהביא רב אלפס ז"ל ממתני' דיוצא דופן דעובר אין לו זכייה ומסתבר כרב ששת דסבירא ליה דאף לרבנן זוכה העובר בירושתו כדפרישית טעמא לעיל. ומ"ש הרמב"ן ז"ל [ב] ממתניתין דהאומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה איירי בשכיב מרע ומשום שלא תטרף דעתו עליו אבל בבריא לא הא ליתא דחכמים לא ייפו כח ש"מ בדיבור אלא בזה שאמרו דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו וכל דבר הנקנה בבריא בקנין נקנה בשכיב מרע בדיבור אבל דבר שאין בו קנין לבריא גם בשכיב מרע אינו קונה כדאמרינן בפרק מי שמת (דף קמז:) אמר רבא א"ר נחמן ש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו משום דמלתא דליתיה בבריא ליתיה בשכיב מרע. ולענין פסק הלכה נראה דעובר יש לו זכייה ופוסל בעבדי אביו אם אין לו אחים אבל אם יש לו אחים אינו פוסל כר"ש בן יוחי דאמר כולן זכרים יאכלו דכל היולדות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוט מפילות וסמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות והוו להו זכרים מיעוטא והכי אמרינן לקמן בפרק האשה (דף קיט.) היתה לה חמות אינה חוששת אע"ג דרוב נשים מתעברות ויולדות משום דכל המתעברות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוטן מפילות וסמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות והוו להו זכרים מיעוטא והכי נמי אמרינן בפ' בהמה המקשה (דף עז.) המבכרת שהפילה ישליכנה לכלבים משום דכל היולדות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוטן יולדות דבר שאינו קדוש בבכורה ומאי ניהו נדמה וסמוך מיעוטא דנדמה למחצה נקבות והוו להו זכרים מיעוטא: ה [דף סז ע"ב] **מתני' העובר** והיבם והאירוסין והחרש ובן תשע שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד ספק אינו בן תשע שנים ויום אחד ספק הביא שתי שערות ספק לא הביא שתי שערות נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע איזה מת ראשון צרתה חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** האי עובר אי בת כהן לישראל היא. פסיל לה כנעוריה פרט למעוברת אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה [פ] ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל. והיבם אי בת כהן לישראל היא פסיל לה ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא. והאירוסין אי בת כהן לישראל היא פסיל לה [דף סח ע"א] דקני לה דכי תהיה אמר רחמנא והא קנייה בהא הויה אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה מ"ט משום דעולא דאמר עולא דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין כספו הוא ומה טעם אמרו אינה אוכלת בתרומה גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה. והחרש אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דהא קנייה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו בר קנין הוא. בן תשע שנים ויום אחד קא סלקא דעתך ביבם בן תשע למאי אי למיפסל קטן בן יומו נמי פסיל ואי להאכיל גדול נמי לא מאכיל. אמר רבא בן תשע שנים ויום אחד דהנך פסולין קתני דפוסלין בביאתן וכדתניא בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין וחלל וממזר שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל פסלוה והא מדקתני סיפא אם אינן ראוין לבא בקהל הרי אלו פוסלין מכלל דרישא לאו בפסולים עסקינן רישא פסולי כהונה סיפא פסולי קהל. וא"ת כיון דתנא רישא אפי' פסולי כהונה פוסלין כ"ש פסולי קהל סיפא דפסולי קהל למה לי וי"ל דתני סיפא לגלויי ארישא דלא תימא רישא בפסולי קהל דוקא: גופא בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני וכו' מנה"מ אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה. [דף סח ע"ב] אשכחן כהנת לויה וישראלית מגלן מבת ובת אשכחן לתרומה לכהונה מנ"ל ק"ו מגרושה ומה גרושה שמותרת בתרומה פסולה לכהונה זו שאסורה בתרומה אינו דין שפסולה לכהונה וכי מזהירין מן הדין גלוי מלתא בעלמא היא. ועובד כוכבים ועבד פסלי מדר' יוחנן דאמר ר"י משום ר"ש מנין לעובד כוכבים ועבד שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל שפסלוה שנא' ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה [דף סט ע"א] מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצאו עובד כוכבים ועבד שאין להן אלמנות וגירושין בה. אשכחן כהנת לויה וישראלית מנ"ל הכא נמי בת ובת: ו **מתני'** האונס והמפתה והשוטה לא פוסלין ולא מאכילין ואם אינן ראוין לבא בקהל הרי אלו פוסלין כיצד הרי ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה [דף סט ע"ב] עיברה לא תאכל בתרומה נחתך העובר במעיה תאכל בתרומה היה כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל בתרומה ילדה תאכל נמצא כחו של בן גדול משל אב: **גמ'** והשוטה תניא להא דתנו רבנן שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום: ז **איתמר** הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הוולד ממזר ושמואל אמר הוולד שתוקי הך פלוגתא מפרש לה בתלתא ענייני בפ' בתרא דקידושין (דף עה.) בלישנא קמא מפרש רב אמר הוולד ממזר ומותר בממזרת דסבירא ליה ספיקן בודאן מותר ושמואל אמר הוולד שתוקי ואסור בממזרת דספיקן בודאן אסור ולהך לישנא מסיק איפוך דבהדיא פוסק רב דהלכה כר"א דאמר ספיקן בודאן ספקן בספקן אסור ושמואל פוסק כהלל דתני הלל עשרה יוחסין עלו מבבל וכולן מותרין לבא זה בזה ולהאי לישנא הלכתא כרב דקי"ל כר"א כדפרישית לעיל בפ' החולץ (סי' ז'). ועוד שם לשון אחר דקאמר לעולם לא תיפוך וממזר דקאמר רב לאו דמותר בממזרת אלא דאסור בבת ישראל ושמואל אמר משתקין אותו מנכסי אביו ואע"ג דתפס ולעולם אסור בבת ישראל ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכשלא בדקו את אמו איירי שמואל דאי בדקוה נאמנת לומר לכשר נבעלתי דשמואל פסיק בפ"ק דכתובות (דף יד.) הלכה כר"ג דאמר נאמנת וסוגיא דשמעתא דהתם מוכח דקי"ל הכי דפריך מינה הלכתא אהלכתא. ועוד יש שם לשון שלישי דמפרש מאי שתוקי בדוקי שבודקין את אמו ואם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת ולהאי לישנא פליג רב עליה דשמואל ופסיל ליה אפילו בדקו את אמו ואמרה דמארוס הוא ולא קי"ל בהא כרב אלא כדשמואל כדפרישית וגם בפרק עשרה יוחסין (דף עד.) פוסק רבא כאבא שאול שהיה קורא לשתוקי בדוקי. [צ] איכא דאמרי בבא עליה כולי עלמא לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה אלא כי איתמר הכי איתמר ארוסה שעיברה רב אמר הוולד ממזר ושמואל אמר הוולד שתוקי פירוש בדוקי ואם אמרה אמו לארוס נבעלתי נאמנת ואע"ג דרוב פסולין אצלה [ק] אבל אי בדקינן לה ואמרה לא ידענא או אי ליתה קמן דניבדקה מודה שמואל דהוולד ספק ממזר. גרסינן בפ"ק דכתובות (דף יג:) ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף הוא אמר מינאי והיא אומרת מיניה א"ר יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודי ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג דאמר נאמנת א"ל אביי והא כי לא מודי מי מכשר ר"ג והא אמר ליה שמואל לרב יהודה הלכתא כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליטעמיך תיקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא הא לכתחלה והא דיעבד והכא כדיעבד דמי: ח **מתני'** העבד פוסל משום ביאה ואינו פוסל משום זרע. כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה הימנו בן והלך הבן ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן הרי זה עבד היתה אם אביו בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה: [דף ע ע"א] **גמ'** מאי טעמא אמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה: **הדרן עלך אלמנה לכהן גדול**

פרק שמיני

א **הערל** וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה נשיהם ועבדיהם יאכלו. פצוע דכא וכרות שפכה הם ועבדיהם יאכלו נשיהם לא יאכלו ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא הרי אלו יאכלו. איזהו פצוע דכא כל שנפצעו בצים שלו ואפילו אחת מהן כרות שפכה כל שנכרת הגיד ואם נשתייר מעטרה אפילו כחוט השערה כשר. פצוע דכא וכרות שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת ואין אסורין אלא מלבא בקהל שנאמר לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה':

ב **גמ'** [דף עה ע"א] ת"ר איזהו פצוע דכא כל שנפצעו ביצים שלו ואפילו אחת מהן ואפילו נקבו ואפילו נימוחו ואפילו חסרו א"ר ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא כסרים חמה וכשר. וקשה וכי פליג ר' ישמעאל אמתניתין דתנן כל שנפצעו בצים שלו ואפילו אחת מהן וא"ת התם בידי אדם והכא בידי שמים דא"כ מאי אריא אין לו אלא ביצה אחת אפילו חסרו שתיהן בידי שמים כשר כדאמרינן פצוע דכא בידי שמים כשר [א] ומסתמא הוא הדין נמי כרות שפכה בידי שמים כשר ועוד שאנו רואין כמה בני אדם שנכרת מהן ביצה אחת ומולידין ולא מסתבר למימר לא וחזר על בניהן מאין הם. ופירש ר"ת ז"ל דאפילו בידי אדם מכשר הכא ויש לחלק בין נטלה הביצה לגמרי ובין נפצעה מידי דהוה (חולין נה.) אניטל הטחול דכשר ונקב בסומכיה טרפה. והא דאמרי' לקמן נכרתו ביצים או חוטי ביצים היינו דוקא שתי ביצים אבל אחת מהן כשר ואע"ג דקאמר אינו אלא כסרים חמה וכשר מ"מ אית ליה רפואה [א] ופעמים שמוליד מדמכשר ליה ואף אם תמצא לומר דר' ישמעאל פליג את"ק יש לסמוך על דבריו כיון ששמע מפי חכמים בכרם ביבנה הוה דסמכא טפי כדאמרי' לעיל בפ' החולץ (דף מב:) ממתני' דכרמא הדר ביה. ובירושלמי (ה"ב) נמי משמע שהוא כשר לבא בקהל [ב] אבל משמע שאינו מוליד והכי איתא התם תני ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה כל שאין לו אלא ביצה אחת ואינו מוליד [ג] זהו סרים חמה א"ר יוסי שמעתי הלכה כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה ולית אנא ידע ממאן שמעית א"ר אמי לא הוה ר' יוסי שמע מבר איניש זעירא אמר שמואל אם יבא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו רב הונא אמר דאיהו סבר כר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה א"ר יודן בר חנן ובלבד שלימין כלומר שיהו שלימין שניהם כשנטלה אחת מהן אבל אם נפצעה אחת ואח"כ נטלה אין זה פסול שחוזר להכשירו כמו נקב וחזר ונסתם. ועוד נראה לפרש שהם שתי תיבות ובלבד של ימין כלומר שניטלה של שמאל ושל ימין קיימת. וראיתי בירושלמי (שם) ומוכח שם [ד] דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה איירי בידי שמים והכי איתא התם פצוע דכא אית תנויי תני בידי אדם פסול בידי שמים כשר ויליף לה מממזר לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא מה ממזר בידי אדם אף פצוע דכא בידי אדם אית תנויי תני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול מנא ליה א"ר מנא לא יבא פצוע לעולם א"ר יוסי בר בון עוד הוא יליף מממזר לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא מה ממזר בידי שמים אף פצוע דכא בידי שמים וממזר בידי שמים יצירתו מן השמים הוי בעיא למימר [ה] מ"ד בידי אדם פסול בידי שמים כשר ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה מ"ד בין

הגהות הב"ח א אבל היכא דאין לו בנים אית ליה זכייה נ"ב וכך פירשו התוס' בשם ר"י ע"ש בד"ה אוכלין בשביל המשפחה כולה כו' בדף ס"ז וכן בתוס' דפ' יוצא דופן בד"ה אמר רב ששת בד' מ"ד וכן בפ' מי שמת בד"ה בן יום א' בדף קמ"ב ומ"מ נ"ל לקיים דברי רב אלפס ז"ל ויראה דדעת רב אלפס לתרץ קושיית הרב ר' אפרים דהא דאוקמא רב ששת בפ' יוצא דופן בבתי נשים ולא באשה אחת גרושה היינו משום דפליג אדשמואל בהא דקאמר דלרבנן אין לו בנים אוכלין בשביל כל המשפחה כולה אלא באין לו בנים אין אוכלין כל עיקר אבל ודאי לעולם אין זכייה לעובר אף באין לו בנים ואין לו חלק עד שיולד וזהו שדקדק הרב אלפס בלשונו בפסק שאמר דטעמא דקסבר ר' יוסי דעובר במעי זרה זר הוא ואית ליה קניה ולפיכך פוסל בעבדים מלאכול בתרומה בשביל היורשים ורבנן פליגי עליה בהא ואמרי דאין לעובר זכייה והלכך אפי' העובר חלל אוכלין בשביל אחין הכשרים דהלמא דוקא בכה"ג דאיכא אחין כשרים אבל בדליכא אחין כשרים אינן אוכלין לרבנן בשביל כל המשפחה כולה דלא כשמואל ומש"ה השמיט הרי"ף דברי שמואל מפסקיו והיא שיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' א"ב וכמו שמבואר בדבריו בפי' המשנה שלא נחלקו חכמים במשנה אלא בי"ש לו בנים : ב ומה שכתב הרמב"ן ז"ל דמתניתין : ג דאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל מנין לעובד כוכבים :

קרבן נתנאל

אמוראי אלא בין לר"ש בין לרב הונא ורב נחמן ; וקושיית הרמב"ן אינו אלא לגירסתו שהיה גורס רב ששת לטעמיה אבל גרסתינו אמר רב ששת : [פ] ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל. והא דאמר לעיל בתחילת סי' ד' טעמא דעובר במעי זרה זר הוא היינו לענין אכילת עבדים אבל להאכיל לאמו כ"ע מודו תעמא אינו ילוד אינו מאכיל ועיין בתוס' דף ס"ז ד"ה למאי : [צ] **איכא** דאמרי בבא עליה כ"ע לא פליגי. הנה הרי"ף דרכו לפסוק תמיד כלישנא בתרא. ורבינו ס"ל כדעת ר"ת בפ"ק דמסכת ע"ז סי' ג' דבשל תורה הלך אחר המחמיר. ובשל סופרים הלך אחר המיקל. כ"פ רבינו בפ' בהמה המקשה סי' ו' ז' ועיי' בכללים. ועיין בטו"ח טור השני סי' י"ח המוגב והמשיג שניהם נעלמו מהם דברים הללו ע"ש : [ק] **אבל** אי בדקינן לה ואמרה לא ידענא או אי ליתה קמן דניבדקה מודה שמואל דהוולד ספק ממזר. וצ"ע אמאי לא חילק רבינו אם דיימא מיניה ולא דיימא מעלמא דבכה"ג הוולד כשר. ולשיטת הרי"ף ניחא דללישנא בתרא ס"ל לרבא דהאי משנה שאינה צריכה היא דקאמר היכי דמי אילימא דדיימא מיניה ולא דיימא מעלמא צריכא למימר דתיכול. אבל על רבינו קשה דקים ליה כלישנא קמא. ורבא מוקי מתני' דאיירי בדדיימא מיניה ולא דיימא מעלמא וצריכא רבה היא. א"כ אמאי לא מחלק דבכה"ג הוולד כשר. וצ"ע דסמך אמתני' דקתני ילדה תאכל. מהאי טעמא דדיימא מיניה ולא דיימא מעלמא. אף דאביי דחי לה ומוקי מתני' בשנכנסה חבושים סמך בזה רבינו מדהביא המתני' כפשטה אפילו בשאינם חבושים ומ"ע תאכל א"ו דדיימא מיניה ולא דיימא מעלמא ובתרא דידיה שדינן. אבל קשה להרי"ף שפוסק כלישנא בתרא ה"ל לפרש בדיימא מיניה ודיימא מעלמא דבתר דידיה שדינן ליה כמו שפסק רבא כלישנא בתרא. וליכא לתרוצי דסמך אמתני' דהא איכא לאוקמיה המתניתין בדלא דיימא כלל. אבל כל היכא דדיימא מעלמא אע"ג דדיימא מיניה הוולד ממזר כדדחי אביי. וצ"ל כמו כן להרי"ף מדלא מפרש המתני' בדלא דיימא כלל ש"מ דמתני' איירי בכל גוונא בין דדיימא מיניה ומעלמא ובין לא דיימא כלל. ובין דדיימא מיניה ולא דיימא מעלמא. ועוד נראה לתרץ על הרי"ף ורבינו בין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא. אמאי לא מייתי מימרא דרבא. אפשר שהיה גרסתם רבה ואביי ורבה קי"ל כאביי לאומרא ועיין בכללים : א"נ דאביי ורבא סברי דתרומה בזמן הזה דאורייתא. מש"ה יש ראיה ממתני'. ולפ"ז הרי"ף ורבינו והרמב"ם כולהו בחדא שיטה קיימו דהלכתא כלישנא קמא לחומרא. ועיין בטו"ח הב"ל שיגע הרבה למצוא פתח להרי"ף ורמב"ם להשוותם ע"פ דוחק גדול. אבל לדינא המה ס"ל כמו שפסק הרמב"ם כדפסק בש"ע י"ד סי' של"א דתרומה בזמן הזה דרבנן. וא"כ אין ראיה מתרומה דתאכל דהוא ספק דרבנן לספק ממזר שהוא איסור דאורייתא ועיין בב"ח א"ה סי' קנ"ו ס"ק פ"ז. וזה שכתב רבינו בהל' חלה דקדושה כאמונה בטלה הבית לאו דוקא דה"ה קדושה ב' : **הדרן עלך אלמנה לכה"ג**

פרק ח [א] ה"ג ומסתמא נמי ה"ה כרות בידי שמים : [א] **ופעמים** שמוליד. ומ"מ רוב פעמים אינו מוליד מש"ה אמר הכי הוא כסרים חמה וכשר כיון שפעמים מוליד : [ב] **אבל** משמע שאינו מוליד. מלשון זה משמע לכאורה דאינו מוליד בשום פעם. דאי קאמר שאינו מצוי ברוב פעמים שמוליד. אבל אית ליה רפואה דלפעמים מוליד. מה לשון אבל משמע בו' דהא כבר כתב רבינו דלש"ס דידן נמי צ"ל כן. אבל אי אפשר לפרש כן דאי אינו מוליד בשום פעם. מאי איכפת לן בשל ימין או בשל שמאל. ע"כ נראה שעיקר חסר מן הספר וכן צריך להיות ושל ימין קיימת ומסיק דעובדא אתא לקמיה דרב אמי אמר ליה רב אמי בכתי שרייה לך אלא הוי ידעית שאינו מוליד וכן הוא בתוס' ובמידוש כשב"א ומהך עובדא ש"מ דס"ל להירושלמי שאינו מוליד בשום פעם מדקאמר לה הוי ידעית שאינו מוליד. אבל ר"י בר חנן ס"ל דאית ליה רפואה ופעמים שמוליד מש"ה אמר דשל ימין קיימת : ה"ג כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו מוליד והוא סרים חמה : [ג] **זהו** סרים חמה. סרים חמה ס"ד סריס חמה בידי שמים וזה על ידי אדם וצ"ל נמי לפי' ר"ת כדמסיק בש"ס דילן הוא כסרים חמה דכשר : [ד] **דרבי** ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן בורוקה איירי בידי שמים. וא"ת אי בידי שמים איירי אפילו אינו מוליד כשר כדיליף מקרא מה ממזר בידי אדם. א"כ מה איכפת לן בשלימין או היא בשל ימין. וי"ל דרב יהודה בר חנן הוא סבר דר"י בן של ר"י בן בורוקה בידי אדם איירי. אבל בתר הכי מכח לומיא מתני' אהדדי מוכח דר"י בן של ר"י בן בורוקה בידי שמים איירי : [ה] **מאן** דאמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר ר"י בנו של ר' יוחנן בן ברוקה כו'. כתב מהרש"ל סי' ח' ותלינה שר"ת ור"י ור"ש הזקן שהיו בקיאים בכל הירושלמי יותר מכל

בידי אדם בין בידי שמים פסול דרבנן וכן צריך *לאסוקי [ו] דאי בידי אדם איירי ואינו מוליד היאך יהיה כשר מי גרע ב מההוא גברא דאיסתתים נוגבתא דשכבת זרע ואפסיק במקום קטנים [ז] דפסול לפי שאינו מוליד אבל גמרא דידן יכול ר"ת לפרש דאיירי בידי אדם ולענין פסק הלכה אין לו ראיה מירושלמי. ורב אלפס ז"ל ג שהביאה בצורתה ולא פסק כמאן הלכה אין לעמוד על דבריו שמא הוא סובר דפליגי וממילא הלכה כרבנן או שמא סובר דלא פליגי כדפי' ר"ת והדעת נוטה דסבר דפליגי דאי סבר דלא פליגי לא היה סותם דבריו דמלתא דצריכה טעמא היא: [דף עה ע"ב] א"ר יהודה אמר שמואל פצוע דכא היינו דקרינן פצוע ולא קרינן פסוע במתניתא תנא נאמר פצוע דכא לא יבא ונאמר לא יבא ממזר מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם · בידי שמים (א) פרש"י ע"י רעמים וברד או לקי ממעי אמו אבל אם אירע בו חולי ונכרתם פסול [ח] וכן משמע בירושלמי דליקוי שעל ידי חולי חשיב בידי אדם. אמר רבה פצוע בכולן דך בכולן כרות בכולן. פצוע בין שנפצע הגיד בין שנפצעו הביצים בין שנפצעו חוטי ביצים דך בכולן בין שנדוך הגיד בין שנדוכו ביצים בין שנדוכו חוטי ביצים כרות בכולן בין שנכרת הגיד בין שנכרתו הביצים בין שנכרתו חוטי ביצים [ט] ניקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה סבר ר' חייא בר אבא לאכשורי אמר ליה ר' ד אסי הכי אמר ר' יהושע בן לוי עטרה כל שהוא מעכבת ואם נשתייר מלא החוט כשר יתיב רבינא וקא מבעיא ליה מלא החוט ה על פני כולה וכלפי ראשה. תוספתא לרבינא מלא החוט על פני כולה וכלפי ראשה. אמר רב הונא בקולמוס כשר כמרזב פסול מ"ט האי שליט ביה אוירא והאי לא שליט ביה אוירא ורב חסדא אמר כמרזב כשר כקולמוס פסול מ"ט האי גריר והאי לא גריר אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הלכה בין כמרזב בין כקולמוס כשר. הוא עובדא הוה במתא מחסיא שפייה מר בר רב אשי כקולמוס ואכשריה. הוא עובדא דהוה בפומבדיתא דאיסתתים נוגבתא דשכבת זרע ואפסיק במקום קטנים [דף עו ע"א] ומפיק במקומו מבצלה [י] ושלא במקומו לא מבצלה ופסול [כ] ועי"י חולי וליקוי בה ולא ממילא דלא גרע מכרות שפכה בידי שמים ואכשריה רבא. אמר שמואל ניקב הגיד בעטרה עצמה כל שאילו נקרי ונקרע פסול ואם לאו כשר. ת"ר [ל] ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו זה לאתויי מאי לאתויי קרוס שעלה מחמת מכה בריאה. אמר רבה בר רב הונא המטיל מים בשתי מקומות פסול אמר רבא לית הלכתא לא כהא ולא כהא כברה ... פסולות לכהונה ולא היא דאפליג לר' אליעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה מאי מילי איש אבל אשה פריצותא בעלמא היא: נ [מ] בעו מיניה מרב ששת פצוע דכא מהו שישא גיורת בקדושתיה קאי ואסור או דלמא לא ... [נ] פצוע דכא מותר בנתינה ואי ס"ד בקדושתיה קאי איקרי כאן לא תתחתן בם: [ק]

ד [דף עו ע"ב] **מתני'** עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם אבל נקבותיהן מותרות ואפי' מיד מצרי ואדומי אינן אסורין אלא עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקיבות אמר ר' שמעון קל וחומר הדברים ומה ו במקום שאסר את הזכרים איסור עולם התיר את הנקיבות מיד מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות אינו דין שנתיר את הנקיבות מיד אמרו לו אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה אמר להן לא כי הלכה אני אומר ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקיבות: **גמ'** [דף עח ע"א] תניא א"ר יהודה מנימין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי רבי עקיבא ואמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה ואשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל וא"ת למה לא היה מותר לבא בקהל והלא אין מצרים במקומן יושבין שכבר עלה סנחריב ובלבל את כל העולם כדתנן במס' ידים (פ"ד מ"ד) ומייתי לה בפ' תפלת השחר (דף כח.) גבי יהודה גר העמוני מותר אתה ותירץ בעל הלכות שמצרים שבו למקומן שנתן להם הכתוב קצבה כדכתיב מקץ ארבעים שנה אקבץ מצרים מן ז העמים אשר נפוצו שם אע"ג דגבי עמון נמי כתיב ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון לא נתן להם קצבה וכן השיב ר' יהושע לרבן גמליאל במסכת ידים והכתיב ושבתי את שבות עמי ועדיין לא שבו והכי תניא בתוספתא במסכת ידים (פ"ב) בתר עובדא דגר העמוני שהודה רבן גמליאל לר' יהושע והותר לבא בקהל ואמר לו רבן גמליאל גר מצרי כיוצא בו אמר לו למצרים נתן קצבה שנאמר מקץ ארבעים שנה: [ס] כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני הוי בתר אימיה שדינן ליה: ה [דף עט ע"ב] **מתני'** אמר ר' יהושע שמעתי שהסריס חולץ וחולצין לאשתו והסריס לא חולץ ולא חולצין לאשתו ואין לי לפרש א"ר עקיבא אני אפרש סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו שהיתה לו שעת הכושר סריס חמה לא חולץ ולא חולצין לאשתו שלא היתה לו שעת הכושר ר' אליעזר אומר לא כי אלא סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו שיש לו רפואה סריס אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שאין לו רפואה העיד ר' יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם ויבמו את אשתו לקיים דברי ר' עקיבא: **גמ'** היכי דמי סריס חמה א"ר יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן כל [דף פ ע"א] שלא ראה שעה אחת בכשרות ומנא ידעינן אמר אביי כל המטיל מים ואינו עושה כיפה: ו א"ר אבהו [ע] סימני סריס ואיילונית ובן שמונה אין עושין בהן מעשה עד שיהא בן עשרים ובן שמונה מי קא חיי והא תניא בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו [דף פ ע"ב] מפני הסכנה הכא במאי עסקינן כשגמרו סימניו דתניא איזהו בן שמנה כל שלא כלו חדשיו ר' אומר סימנין מוכיחין עליו שערו וצפרניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרינן בר שבעה הוא ואישתהויי אישתהי [פ] ויוצא מידי נפל בשלשים יום אליבא דר' כמו לרשב"ג אבל לרבנן (לא) קאמר ר' אבהו דלרבנן יוצא מידי נפל בעשרים שנה. [צ] עבד רבא תוספאה עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי עד תריסר ירחי שתא ואכשריה כמאן כר' דאמר אישתהי כיון דאיכא רבן שמעון בן גמליאל דאמר מישתהי כרבים עבד מאי רבן שמעון בן גמליאל דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל [ק] וכן הלכה ודלא כר' אבהו: ז **ת"ר** איזהו סריס כל שהוא בן כ' שנה ולא הביא ב' שערות ואפילו הביא ב' שערות לאחר מכאן הרי הוא כסריס לכל דבריו ואלו הן סימניו כל שאין לו זקן

הגהות הב"ח א וכן צריך לומר דאי בידי אדם: ב מי גרע מההוא גברא. נ"ב ר"י במשל ר"י בן ברוקה דירושלמי בידי שמים איירי ואפי' אינו מוליד דאי בידי אדם קשה מי גרע נכרת מההוא גברא וכו' וגמרא דידן יכול ר"ת לפרש בידי אדם ומוליד בעל ביצה אחת דלא כהירושלמי וק"ל: ג שהביאה הברייתא כצורתה ולא פסק: ד אמר ליה ר' אסי הכי אמר ר"י בן לוי: ה על פני כולה וכלפי ראשה. נ"ב כתב הרמב"ם פ' ט"ז מהא"ב וז"ל אם נכרת מראש העטרה ונשתייר ממנו אפי' כחוט השערה מוקף לכל הגיד כשר נראה שהיה גורס מלא החוט על פני כולה ולפי גירסא זו יראה דל"ג כלפי ראשה וכן בסמ"ג לאוין ובהכרח להגיה פה ע"פ רוקח וכן יראה מדברי הטור אלא שהרא"ש חולק וגם רבינו ירוחם כתב ע"פ כולה וכלפי ראשה [והשאר חסר]: ו ומה אם במקום: ז אקבץ מצרים מן העמים אשר:

תפארת שמואל

(א) **פירש"י** ע"י רעמים וברד וכו'. ותימה גדולה מנין לרבינו אשר טמר דדוקא על ידי רעמים קאמר אבל לא ע"י חולי דלמא לאו דוקא קאמר ועוד הלא רש"י גופה פי' לעיל מיניה בסוגיא דסריס חמה ס"ד פי' הא סריס חמה בידי שמים הוא ומחמת חולי הוא א"כ מוכח להדיא דע"י חולי הוא בידי שמים ועוד דלעיל פרק כילד (דף כ ע"ב) בברייתא דפצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם וכו' פרש"י סריס אדם שסרסו אדם ולא מחמת חולי [נסתרס] מאליו משמע להדיא דע"י חולי לא חשיב בידי אדם:

קרבן נתנאל

אשר שמעתו לא ידעו ולא ראו הירושלמי שהוא כנגדם. כי מה שאמר הירושלמי הוא הס"ד ואמת אינו כן שהרי השיב שם רב אחא בר פפא קומי רב זעירא כולי' רבנן ע"כ. ואני אומר להיפך חלילה שרבינו מייתי ראיה מהירושלמי וראה הס"ד ולא ראה המסקנא. אלא דעיקר ראיה מדס"ד לומר הא דקתני בידי אדם פסול ובידי שמים כשר ר"י בנו של ר"י ב"ב היא ש"מ דידע תלמודא דר"י פוסל בידי אדם ובמסקנא דאמר כולה רבנן היא. אינו אלא שמחדש דרבנן מודים לר"י דבידי שמים כשר ור"י נמי לא מכשיר כי אם בידי שמים ולא פליגי תרווייהו מודים דבידי אדם פסול ובידי שמים כשר וכעין ראיה זו הביא רבינו בפ' החולץ סי' כ"ו בשם ר"ת לענין דיחסא ע"ש בביאורי ומה שהקשה מהרש"ל דא"כ מאי איכא ביצה אחת אפי' שתי ביצים בשלמא לפי מה דס"ד איכא למימר להורות דפליגי רבנן עליה דר"י אפי' בביצה אחת אבל למסקנא קשה כבר תי' הריטב"א והרשב"א והרמב"ן דתני במילי דשכיחא דחסר לגמרי לא שכיחא: [ו] **דאי** בידי אדם איירי ואינו מוליד איך יהיה כשר · גם בזה כתב מהרש"ל נוכל לומר דלאו דוקא קאמר שאינו מוליד לעולם אלא הכי הוא בחזקת שאינו מוליד כלומר ואם אח"כ תבא בטענה שיגרש אותה לפי שאינו מוליד כדאיתא בסוף פרק הבא על יבמתו ואמר לה אין ברתי שרי לך אלא הוי ידעית שאינו מוליד ואם תנשא לו מעתה לא תוכל לכופו אח"כ ע"כ. וכבר הוכחתי ובררתי מה שכתב רבינו לעיל בשם ר"ת ובירושלמי נמי משמע שהוא כשר לבא בקהל אלא שאינו מוליד ע"כ פירוש אינו מוליד כלל. וע"כ ה"פ שאינו מוליד כלל. דהא הך איתתא באה בשאלת פיה לר' אמי אי שרי' הך מדובר לה אי לא תסתתא היתה מסופקת שלא יוכל להוליד ולכך שאלה אם הוא מותר בקהל. א"כ למה אמר לה רב אמי הוי ידעית שאינו מוליד לא ה"ל למימר אלא את שריית. אע"כ ה"ק לה הוי ידעית שאינו מוליד כלל ולדקו דברי רבינו: [ז] **דפסול** לפי שאינו מוליד . ולפי פי' ר"א ממיץ דסבר אע"פ שאינו מוליד לא עקר הוא וכשר לבא בקהל. והך עובדא לפסול בניו קאמר עיין במרדכי אין סתירה לר"ת מהך עובדא . ורבינו בשו"ת כלל ל"ה סי' ה' הביא דבריו ע"ש ועיין בסמוך מה שאכתוב בזה: [ח] **וכן** משמע בירושלמי דליקוי ע"י חולה חשיב בידי אדם. ר"ל חשיב כאילו נעשה בידי אדם . והילך לשון הירושלמי אמר רב אחי בר פפי קומי רב זעירא כולה דרבנן הכי שעלתה תטעין מי מחיך בה או מסיית והרי הוא בידי אדם כמו שהוא בידי שמים· פי' הא דקתני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול איירי בגוונא דא. ובזה נסתלק תמיהתו של תפארת שמואל. וברמב"ם איתא וז"ל או שנולד בהן שחין והמסה או שברתו הרי זה כשר לבא בקהל שכל אלו בידי שמים . ודברי תימה הן שזהו נגד ירושלמי וכתב עליו מהרש"ל סי' ע' וז"ל ואני ראיתי הירושלמי וז"ל מי שעלתה תטעין מי מחכך בו או מי מסיית והרי הוא בידי אדם כמו שהוא בידי שמים והיינו כפי' הרמב"ם עכ"ל ונפל בכברכבתא שהוא סובר שהוא מימרא בפני עצמו . ואינו כן כי אם זהו סיום השינויא שמשני כולה רבנן . ופא דקתני בברייתא דבידי שמים פסול איירי בכה"ג שעלתה תטעין באשכי זרע והמסה או נחתך ע"י אדם והוי כמו בידי שמים ות"ת פסול ואיני יודע היאך הבין מה דמשני כולה רבנן כילד מתורץ תרתי ברייתא אהדדי ואינו אלא כשגגה היוצאת מלפני השליט : [ט] **ניקב** למטה מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה . רבינו לא הכריע בין פרש"י לפי' תוס' . דאינו נ"מ לדינא דבין כך ובין כך פסול כיון דמפולש הנקב מעבר לעבר מה לי אם הנקבים מכוונים זה כנגד זה או באלכסון תרווייהו מקרי מפולש . ועיין בת"ח סי' תרמ"ח במ"א וט"ז על כל נד מוכח דרבינו ס"ל כמ"ש תוס' דנקב מפולש דאי כפי' תוס' שהביא מרדכי שאם ניקב הגיד מצד א' עד חללו שהוא ג"כ פסול ה"ל לרבינו להזכירו ולחלק על פרש"י : [י] **ושלא** במקומו לא מבצלה . דוקא בענין זה כיון שהולך הזרע בגובתא דלאו דיליה אבל בשאר כלי זרע לא אמרי' הכי . וע"ז נאמר הבו דלא נוסיף עלה · ומסתייען מהא דר"ת מכשיר אם נחתך בידי אדם ביצה אחת ולא פוסל מטעם שלא במקומו לא מבצלה . ודלא כמ"ש בשו"ת שב יעקב חלק אה"ע סי' ד' שכתב אבל מי יסמוך על סברא דנפשיה לחלק בהא בלא סמך וראיה ע"ש : [כ] **ועי"י** חולי וליקוי בה . פי' דאיסתתם בידי אדם ע"י מכה כן כתב רבינו בשו"ת כלל נ"ג סי' ה' . גם בזה כתב מהרש"ל סי' י"ג לדבריו שכתב ע"י חולי חשוב בידי אדם ואני כתבתי שהוא בידי שמים ע"כ ואני כבר כתבתי שפשט ירושלמי לא כן : [ל] **ניקב** פסול מפני שהוא שותת . ע"ש ובשו"ת שב יעקב שאוסר לבעל השאלה לדור עמה בחצר אחת וז"ל ומה שנראה לו היתר ממה שילדה אשתו כמו כן פריך בש"ס וניקב לא מוליד והא האי גברא דסליק לדיקלא ואוליד שלח שמואל לקמיה דרב וא"ל חזור על בניו מאין הם . לא ידעתי ראייתו אימא דוקא בניקב ביצתו אומרים כך אבל לא בניקב הגיד. תו כתב ואף את"ל דחשיב יומי וירחא ואיתרמי ושאר הוכחות ברורות שממנו ילדה אשתו שי"ל חדא שאין להכחיש דברי חז"ל בשום ענין ע"כ. איני רואה במה שהוא מכחיש דברי חז"ל הלא לא אמרו אלא ניקב הגיד פסול מפני שהוא שותת ולא תני סתם ניקב פסול בלי שום טעם . אלא משום דרוב פעמים הוא שותת ומש"ה פסלינן לבא בקהל אבל אם ניסת והוליד וזכה לבנות ממנה מנין לנו להוציא מבעלה . איתא מן המיעוט הוא שלא שותת כי אם יורה כחץ . כמו שכתב רבינו בתחילת סימן זה אע"ג דקאמר אינו אלא כסריס חמה וכשר מ"מ אית ליה רפואה ולפעמים שמוליד . ועוד שאנו רואים כמה בני אדם שנכרת מהם ביצה א' ומולידין ולא מסתבר למימר לא וחזור על בניהם מאין הם . ה"נ בנדון דידן לא מסתבר למימר לא וחזור כו' דאשתו נטועה היתה וממש לא זזה ידו מתוך ידה . תו כתב ודלא אף דאירע שאוליד אין לסמוך להכשיר ע"ז דבר שפשוט לפסול כמו דכתב בלבוש אה"ע סי' ה' סעיף ב' וי"א אע"פ שראוהו שמוליד אין לסמוך להכשירו בכך לבא בקהל ויש לדבריהם להחמיר כו' עכ"ל. אין זו ראיה אלא שיש להחמיר שלא ישא בת ישראל . אבל מי יקח אשתו ממנו המוציאה עליו הלאיה . תו כתב וכמו כן כתב מהרש"ל בביאור מצוה שלו לאוין קי"ח אבל אם היה מוליד הסברא נותנת שאינו כרות שפכה שכשר לבא בקהל אבל אנן לא קי"ל הכי אלא אפי' מולידין עכ"ל . כי נייס ושכב כתב לזה שאגב שיטפיה העתיק הכל במאמר א' . והוסיף ש"ין במילת שכשר . ואין זה אלא דיבור בפני עצמו . המפרש ליין על מה שאיתא בספר כשר לבא בקהל . עיין שם ותמצא כדברי . ובר מן דין הלא הרא"ש ומרדכי וסמ"ג והרא"ש בתשובה ואגודה הכל הביאו דברי ר"א ממיץ שניקב הגיד לא מקרי אלא עקר ולא כרות שפכה וראייתו נכונה למי שמעיין עם היות שהטור והגאונים מתאכים בפירושו . על כל זה הצדיק שבא בשאלתו לצאת ידי שמים יכול לסמוך על דבריהם שלא להוציא אשתו ממנו כנלע"ד : [מ] **בעו** מיניה מרב ששת . הרי"ף השמיט הך בעיא ומה שהשיב רב ששת . משום דסמך על זה שסיים הך מתני' פצוע דכא מותר בגיורת להך בבא דרישא פצוע דכא וכרות שפכה הן ועבדיהן יאכלו בתרומה ועלה קתני פצוע דכא מותר בגיורת משמע איירי בכהן דומיא דרישא . אבל בש"ס פליג ליה לתרתי מתני' ולכך איבעי להו והרב ב"י מדהשמיט הרי"ף משמע לכאורה דכבעל המאור שהביא בסמוך ס"ל . ודוחק דא"כ הוי ליה לפרושי : [נ] **פצוע** דכא מותר בנתינה : וה"ה בממזרת דחד טעמא אית להו דכתיב פצוע דכא לא יבא בקהל ה' וקהל נתינים לא איקרי קהל ה' אע"ג דכתיב לא תתחתן בם . נ"ל לענין חיתון לא קאי אפצוע דכא דעל קהל ה' נאמר ולא אפצוע דכא ה"ה והוא הטעם דמותר בממזרת דכתיב ממזר לא יבא בקהל ה' ופ"ד לענין חיתון לא מקרי קהל ה' . ובעל המאור כתב מדאסיקנא דף ע"ט דנתינים דוד ויהושע גזר עליהן אסתייע ליה טעמא דרבא כדמעיקרא דנתינים בגירותן מדאורייתא שרי ורבנן הוא דגזרו ובכשרין הוא דגזרו כו' הלכך פ"ד ישראל שרי בנתינה אבל פ"ד כהן אסור בגיורת דאיכא למימר בקדושתיה קאי . ולק"מ דדוד ויהושע גזר עליהן עבדות כמ"ש ר"ת לקמן דף פ"ע ד"ה ונתינים . ועיין בב"ח סי' ה' ס"ק א' דעל בנותיהן שנולדו להם אחר גירותן גזרו עליהן : [ס] **כי** אתא רב דימי אמר רבי יוחנן . שביק ליה הך דר' אבין א"ר יוחנן · דלדידיה צריך להגיה הברייתא דרבי יהודה אשיא לבני מצרית ראשונה . א"כ משום דלקמן דף פ"ד פריך ליתני פצוע דכא ומשני שייכה · וקשה מאי שייך דהאי שייר וצריך לתרץ דשייר הך דרב דימי מצרי שני כו' . ש"מ דהלכתא כרב דימי מהרש"ל : [ע] **אמר** רבי אבהו סימני סריס ואיילונית ובן ח' אין עושין בהן מעשה עד שיהיו בן כ' . פרש"י משנים עשר עד עשרים מצפים להם אם יביאו קטנים הם עד עכשיו אם לאו גדולים הם . והיינו כרב דאמר נעשה סריס למפרע . ומזה הטעם השמיטו הרי"ף ורבינו הך פלוגתא דרב ושמואל וסמכו אדר' אבהו . כ"כ הטור ח"מ סי' רל"ה בשם רמ"ה דהלכתא כרב וכ"פ רבינו בפ"ד דקמא סימן ד' דהלכתא כרב בין לענין איסור בין לענין ממונא . אבל הרמב"ם פסק כשמואל . וקשה לרב מסוגיא דאלו נערות דף ל"ו דקאמר והא מאי רומיא הא ר"מ והא רבנן ה"ל לאוקמיה הא והא כרבנן והא דקתני איילונית אין לה קנס . כגון שלא הביאה שתי שערות עד עשרים ובא עליה בחדשי נערות · ונעשית איילונית למפרע ויצאה מקטנות לבגרות ובוגרת אין לה קנס . ויש לדחות דסוגיא זו אזלא לשמואל . אבל קשה דפריך שם איתא סיפא איילונית אין לה קנס אתא כר"מ · הא לרבנן נמי אתיא . וליכא למימר דפריך לשמואל מאי פריך והאמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ ואם איתא זו דברי ר"מ ור"י מיבעיא ליה הא לרב בלא"ה ל"ק וצ"ע : [פ] **ויוצא** מידי נפל בשלשים יום אליבא דרבי כמו לרשב"ג . כ"כ תוס' בשם ר"י ד"ה והא וקשה הא בפ' ר"א דמילה ס"ס ה' כתב רבינו בבן שמונה ודאי מותר לטלטלו ולמולו בשבת דפסק הלכה כרבי ביבמות דאמרי אישתהוי אישתהי והן דברי תוספת בשם ר"י דף קל"ה ד"ה בן שמונה משמע דלא בעינן שלשים יום בנגמרו שערו וצפרניו ועל ר"י לא קשה מידי דמטעם תמ"נ פסק התם למולו וה"ק לטלטלו כדי למולו וכדרב אדא בר אהבה . אבל על רבינו קשה דהא פסק התם ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת . ש"מ דלא ס"ל שינויא דרב אדא בר אהבה . וי"ל דוקא למול בשבת אמרינן בר קיימא הוא דאזלינן בתר רובא מדאורייתא . ורוב בר ח' לא נגמרו סימנים כמו לרשב"ג בסתם וולדות דמהלינן דסמכינן ארובא דרוב נשים וולדן קיימין . אבל לשאר מילי אינו יוצא מידי נפל עד ל' יום . אמנם לענין אשת כהן אם [ילדה] בר ח' ומת ונגמרו סימנים בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה נראה שג"כ אינה צריכה חליצה · דסמכינן בהא ארבי ואוקמיה אדין תורה כיון דלא אפשר וצ"ע : [צ] **עבד** רבא תוספאה כו' ואכשריה. משמע מהא דרבינו פסק כן . וכן פסק רבינו בפרק י"ע דשבת ס"ס ה' וכ"כ הסמ"ג . ותימה שלא הביא הטור אה"ע סימן ד' דעת אביו והזכירו בשם הרמב"ם ועיין בפרק עשרה יוחסין ס"ס ז' . אבל התוס' הכא בשמעתין משמע דפסקו כר' אבהו ולא כרבא תוספאה וכ"כ תוספות בנדה דף ל"ח ודף כ"ז דלא קי"ל כהך עובדא: [ק] **וכן** הלכה דלא כר' אבהו . אבל הרי"ף פסק כתרווייהו . ואית לן לשנויי' חדא מינייהו תירץ בחדושי רשב"א שהוא מפרש ר' אבהו לענין גדלות כפי' ר"ח ודלא כפרש"י ע"כ . ולא נהירא לי דא"כ קשיא לן אמאי השמיע הך דרבא תוספאה . אלא ש"מ דהרי"ף מפ' בהך דר' אבהו כפרש"י . והלכתא כר' אבהו שלא נפק מתורת נפל עד עשרים ולא אמרי' אשתהוי אשתהי אם לא בהוכחה יתירה . ובשביל דקי"ל כר' אבהו השמיע הך דרבא תוספאה . והא דקי"ל כרשב"ג לאו בבן ח' דלא אמרי' אשתהוי אשתהי כ"א בסתם וולדות קי"ל כרשב"ג דלא יצאו מתורת נפל כ"א לאחר שלשים יום ועיין מ"ש עוד מזה בפ' י"ע דשבת סי' ז' . ויש לקיים דברי רשב"א . והא דהשמיע הך דרבא תוספאה . דרוב אמוראי לא ס"ל הך דרבא תוספאה כמ"ש תוס' בנדה

וסערו לקוי ובשרו מחליק רשב"ג אומר משום ר' יהודה בן יאיר כל שאין מימי רגליו מעלין רתיחות וי"א כל המטיל מים ואינו עושה כיפה [ר] וי"א כל ששכבת זרעו דוחה וי"א כל שאין מימי רגליו מחמיצין ואחרים אומרים כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רשב"א אומר כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה. ואיזו היא איילונית כל שהיא בת כ' ולא הביאה ב' שערות ואפילו הביאה לאחר מכאן הרי היא כאיילונית לכל דבריה ואלו הן סימניה כל שאין לה דדין ומתקשה בשעת תשמיש רשב"ג אומר כל שאין לה שיפולי מעיים כנשים רשב"א אומר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין איש לאשה : איתמר סימני סרים רב יהודה אמר עד שיהו כולן ורבי יוחנן אמר אפילו באחד מהן היכא דהביא ב' שערות בזקן כולי עלמא לא פליגי דעד שיהו כולן דשתי שערות בזקן לא חשיבי שערות לגדלות לאפוקי מידי סרים אע"ג דבשאר מקומות בגוף מועילין לפי שמקום הזקן רגיל להביא שערות לכך אינו חשיב גדול על ידו ואם הביא כל סימני סרים חשבינן ליה סרים ואע"פ שהביא ב' שערות בזקן חשיב אין לו זקן כיון שלא נתמלא זקנו כי פליגי בשלא הביא רב הונא אמר עד שיהו כולן ור' יוחנן אמר אפי' בא' מהן [ש] והלכתא כר' יוחנן : **מתני'** הסרים לא חולץ ולא מייבם וכן איילונית לא חולצת ולא מתייבמת סרים שחלץ ליבמתו לא פסלה בעלה פסלה מפני שבעילתו בעילת זנות : **גמ'** קתני סרים דומיא דאיילונית [ת] מה איילונית בידי שמים אף סרים בידי שמים אבל בידי אדם חולץ וסתמא כר"ע דאמר בידי אדם אין בידי שמים לא [א] ושמעינן מהא דהלכה כר"ע דה"ל מחלוקת ואח"כ סתם וקי"ל דהלכה כסתם : ח [דף פא ע"א] **מתני'** סרים חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ר' יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ מפני שהוא כסרים אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא ר"א אומר חייבין עליו סקילה כזכר : **גמ'** אמר רב [דף פג ע"א] ליתא למתניתין מקמי ברייתא דתניא רבי יוסי אומר [ב] אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר הוא אם נקיבה היא אדרבה ליתא לברייתא מקמי מתניתין מדשבקיה ר' יוסי לבר זוגיה דהוא ר"ש ש"מ. הדר ביה ואין לומר דהדר ביה מברייתא לגבי רבי שמעון דמתניתין [ג] דמסתמא המשנה נשנית תחילה. [ד] אמרי בי רב משמיה דרב הלכה כר' יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה וכן הלכה . מתוך דברי רב אלפס משמע דהא דפסיק משמיה דרב הלכה כר' יוסי אדר' יוסי דברייתא קאי כדקאמר רב ליתא למתני' מקמי ברייתא ורש"י פירש דארבי יוסי דמתניתין קאי ואמרי בי רב היינו רב הונא כדקאמר לקמן ופליגי אהא דאמרן לעיל אליבא דרב ליתא למתניתין מקמי ברייתא ומסתבר הכי דבהרכבה קושי וקידוש בכולהו נמי איירי ר"ש בהדיה וכולן משניות הן וכן פי' ר"י דאמרי בי רב [א]רב הונא וחזינן לרב הונא דאמר לקמן בשמעתין משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות אלמא דזכר ודאי הוי כדדרים מקרא איזהו זכר שיש בו שתי משכבות ובנדה קאמר רב נחמן משמיה דרב דספיקא הוי ופליגי רב הונא ורב נחמן אליבא דרב ועוד מדאיצטריך למימר הכא אמרי בי רב משמיה דרב ש"מ דפליגי אמוראי בהך מלתא אליבא דרב ולאפוקי משאר אמוראי איצטריך לפרושי משמיה דרב דאי לאו הכי אמאי איצטריך לפרושי משמיה דרב דכל אמרי בי רב סתם משמיה דרב הוא כדמוכח בפ' בית כור (דף קה:) ובפ' השואל (דף קב:) דפריך מדאמרי בי רב אדרב אלא משום שאמר רב תחילה דליתא למתני' מקמי ברייתא הדר תו קאמר דאמרי בי רב משמיה דרב פליג אהא דאמרן [ה] וכיון דפליגי אליביה דרב מסתבר דהלכה כדאמרי בי רב דשמואל סבר כוותיה דאמר ליתא לברייתא מקמי מתניתין [ו] ולהאי פיסקא חייבין עליו סקילה משני מקומות כרבי יוסי דמתניתין : ושמואל אמר בקושי וקידוש . קידוש דתנן המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו הרי זה קידש וחייב באחריותן ר' יוסי ור"ש אומרים [דף פג ע"ב] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו איבעיא להו קידוש מה לי אמר רב אמר רב יוסף ת"ש דאמר רב הונא אמר רב אין הלכה כר' יוסי א"ל אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דרב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' יוסי א"ל אמרי בי רב מני רב הונא ורב הונא אין הלכה קאמר וכיון דפליג רב אדשמואל קי"ל הלכתא כרב באיסורי. אבל אין להביא ראיה מהא דפסיק בהגוזל קמא (דף ק.) הלכה כר"מ בהך דדאין דינא דגרמי דבהא אף ר' יוסי מודה דאם קידש דחייב באחריותו והתם לא מייתי לה אלא לידע היכא אשכחן לר"מ דדאין דינא דגרמי ולענין דינא דגרמי הוא דפסיק כוותיה דדיינינן דינא דגרמי בעלמא אבל בהא אפשר דהלכה כר' יוסי דלא קידש : ט **רבי** יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ א"ר אמי מאי עביד ר"י לטומטום דבירי דאותביה אבי כורסא ואיקרע ואוליד שבעה בנין ור' יהודה אמר לך לא וחזר על בניו מאין הן משמע דרבנן פליגי עליו וסברי דלאו סרים הוא וחולץ ומייבם ורבי יוסי בר יהודה פליג אאבוה ועביד ליה ספק סרים ופסיל במקום אחין וחולץ שלא במקום אחין ואינו מייבם [ז] והכי עבדינן לחומרא : **הדרן עלך הערל**

פרק תשיעי

א [דף פד ע"א] **יש** מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן מותרות לאלו ולאלו ואסורות לאלו ולאלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן. כהן הדיוט שנשא אלמנה ויש לו אח כ"ג חלל שנשא כשרה ויש לו אח כשר ישראל שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר ממזר שנשא ממזרת ויש לו אח כשר מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן ואלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ישראל מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן. ואלו אסורות לאלו ולאלו כהן גדול

הגהות הב"ח א פי' ר"י דאמרי בי רב היינו רב הונא :

קרבן נתנאל

דף כ"ז : כתב הרמב"ם פ"א מהל' יבום דין ה' מי שמת והניח אשתו מעוברת אם הפילה לאחר מותו הרי זו מתייבמת . ואם ילדה ויצא הולד חי לאויר העולם . אפילו מת בשעה שנולד הרי אמו פטורה מן החליצה ומן היבום אבל מדברי סופרים עד שיודע בוודאי שכלו לו חדשיו ונולד לתשעה חדשים גמורים . אבל אם לא נודע לכמה נולד אם חי שלשים יום הרי זה וולד קיימא ופוטר נשי אביו מן החליצה ומן היבום ואם מת בתוך שלשים אפי' ביום שלשים בין שמת מחולי בין שנפל מן הגג או אכלו ארי הרי זה ספק נפל ספק בן קיימא. וצריכה חליצה מדברי סופרים . אבל לא תתייבם ע"כ . נראה בביאור דבריו . שילא לו זה מדברי רבינא משמיה דרבא ביבמות דף ל"ו מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן היא אינה חולצת והיינו טעמיה דמן התורה אזלינן בתר רובא ורוב נשים וולד מעליא ילדן . וסמכינן אדרבנן דפליגי על רשב"ג וסברי דבסתם ולדות קיימין ליה בוולד קיימא דאזלינן בתר רובא . אבל באשת ישראל חשו חז"ל לדברי רשב"ג דאמר לא יצא מחזקת נפל עד לאחר שלשים יום ומש"ה אם אשת ישראל היא צריכה חליצה . ועפ"ז נדקו דברי רבינו בפ"א מהל' מילה הלכה י"ג וז"ל מי שנולד בחדש השמיני אם היה שלם בשערו ובצפרניו הרי זה ולד שלם ובן שבעה הוא אלא שנשתהה ומותר לטלטלו בשבת . ואינו כאבן ומלין אותו בשבת . דס"ל דרשב"ג לא פליג אהכי דאמר בפרק הערל דף פ' ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דבן ח' חדשים שנגמרו סימניו מחזיקינן ליה בבר קיימא מן התורה כמו סתם וולדות שלא קים להו בוודאי שכלו ט' חדשים גמורים דמדאורייתא הוי כוולד שלם מש"ה מולין אותו בשבת דמשום מצות מילה שהיא בכלל הניתו על דין תורה . וה"ה באשת כהן [שילדה] בן ח' שנגמרו סימנים כמו כן אינה צריכה חליצה ומה שלא הזכיר רבינו דין זה בפ"א מהלכות יבום . דסמך בזה אמ"ש אידוע דין זה אם מחללין עליו שבת פשיטא וק"ו שפוטר אשת כהן מחליצה . והא דמותר לטלטלו בנגמרו סימנים . אע"ג דמדברי סופרים לא הוי הוולד קיימא אלא בקים ליה שכלו לו ט' חדשים . זה אינו אלא משום איסור לאו לא תהיה אשת המת החוצה מש"ה אם אשת ישראל היא צריכה חליצה . אבל איסור טלטול מדרבנן · לא חשו חכמים כמו שמטלטלין סתם וולדות בשבת עם שעדיין לא עברו עליו שלשים יום בזה לא העמידו דבריהם . הוא הדין והוא הטעם דבן שמנה דרכו להיות בלא גמר סימנים . ומדנגמרו סימנים וודאי בן ז' הוא אלא שנשתהה . וכמו שפסק רבינו כרבנן תוספתא דאמר אישתהוי אישתהוי דס"ל כרבי וכרשב"ג מש"ה פסק כרבי וכרשב"ג . ומה שכתב רבינו בהל' רוצח אינו נהרג על קטן אם לא שכלו חדשיו תשעה ירחים . או עד שיהיה שלשים יום · שאפי' נגמרו סימנים או סתם וולדות ספק בן ח' ספק בן ט' אינו נהרג עליו . אע"ג דמדאורייתא אזלינן בתר רובא . ורוב נשים וולדן קיימין . י"ל דלענין נפשות חיישינן למיעוט המצוי כמ"ש תוס' דף ל"ו ע"ש . דספק נפשות להקל . ובפ"א מהל' נחלות דין י"ג אפי' היה קטן בן יומו ולא כלו לו חדשיו . הואיל וחי אחר אמו שעה א' ומת הרי זה נוחל ומנחיל כו' . דלענין נחלה קם להו אדין תורה דהולכין אחר הרוב · והא דקתני ולא כלו חדשיו כולל סתם וולד . גם בן ח' ונגמרו סימנים דדין אחד להם . ובפ"א מהל' אבל דין ח' ובן שמנה שמת אפי' לאחר שלשים אין מתאבלין עליו . היינו משום דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל . ות"ק דפליג על רשב"ג ורבי סבר דבן ח' הרי הוא כאבן אפי' נגמרו סימנים וחי שלשים יום דלא יצא מחזקת נפל כשהוא בוודאי בן ח' עד עשרים שנה כר' אבהו שם ביבמות (דף פ'.) אם היות שאין דרכי לפרש דברי הרמב"ם בחיבור הזה · יען שראיתי בים"ש (סי' כ"ע) שהאריך למעניתו בפ' זה סי' כ"ע לפרש דברי הרמב"ם שפוסק כת"ק דר' ורשב"ג וכר' אבהו . והא דקי"ל כרשב"ג אינו אלא לחומרא ועפ"ז דרכו פוסק שם להלכה דבעינן ל' יום וגמרו סימנים אבל לא גמרו אף אשת כהן חולצת ובר ח' וודאי אם לא גמרו סימנים אפי' חי ל' יום לא אמרי' בר שבעה הוא ואישתהי אלא אף מתייבמת ואם גמרו סימנים וחי ל' יום חולצת אבל מת בתוך ל' לא יצא מחזקת נפל כלל ומתייבמת דדוקא לרשב"ג הוי ספיקא כס"ג אפי' בתוך שלשים אבל לא לת"ק . ואידך פסקי' עמוד עליו וחליצה להתיר איסור כרת אשת אח שלא במקום מצוה . ולהוציא אשת כהן מבעלה . וגדול הזה לא ראה דברי חידושי רשב"א שמפרש מאן דפסק כר' אבהו וכרשב"ג צריך לפרש מימרא דר' אבהו בפ' ר"א לענין גדלות ולא לענין נפל ע"ש . ועתה אייבש כל הני קושיות שהנה מהרש"ל יסודו ולקח לו דרך לעצמו נגד הרב המגיד . א' אם איתא דרשב"ג מודה לרבי בנגמרו סימנים א"כ בנדה דף מ"ד דמוקי לה הש"ס בקים ליה שכלו חדשיו ה"ל לשנויי מתני' דאיירי בנגמרו סימנים . משום זה לא אירית דאיכא למימר מלתא דפסיקא נקט דאי הוי מוקמינן למתניתין בדנגמרו סימנים היה צריך להאריך ולהביא הברייתא. א"נ והוא הנכון דהא רבנן דתוספתא שאמרו איזהו בן שמנה כל שלא כלו חדשיו שמע מינה דסבירא להו כל זמן שלא כלו חדשיו מחזקינן בנפל . והא דאמרי' בשבת דרבנן פליגי עליה דרבי שמעון בן גמליאל בסתם וולדות המה רבנן אחריני . כדקאמר מדקא פסק הלכה כרבי שמעון בן גמליאל ש"מ דפליגי רבנן . ולת"ק דרשב"ג לא מהני סימנים . מש"ה מוקי לה בשכלו חדשיו כדי לאוקמי המתני' אפילו כרבנן דתוספתא . שוב שנית הקשה מהרש"ל . מאי משני הש"ס דעבד כרבים . הא רבנן נמי דפליגי ועדיף טפי משאר רבים הנמנים בפרטים כדמסקינן בפ' החולץ דף מ"ו א"ר יוחנן לעולם אינו גר עד שימול ויטבול כחכמים ופריך פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים. ואף דהתם נמי הוי רבים ר"ת ור' יהושע כנגדם וגם ר"ע סובר כר' יהושע אלא חכמים לעולם עיקר. אלא ש"מ דת"ק לא פליג ארשב"ג ע"ש . ולי נק"ת דוודאי הלכתא כחכמים שהמה היו קיבוץ תנאים למאות ולאלפים שהסכימו עליהם . עם היות שאיזה תנאים הסכימו לדעת אחרת נתבטלו דבריהם נגד הרוב אבל סתם ואח"כ מחלוקת אפי' במתני' כתבו תוס' ריש ביצה ובמקומות רבים בש"ס דלא הוי סתם כי אם רבים נגד יחיד ומש"ה הכא בשמעתי' דת"ק הוי כרבים לזה משני התלמודא שפיר דרבא תוספאה נמי כרבים עביד כרבי וכרשב"ג . נמצא לפי דרכנו פי' הרמב"ם ע"ד שפי' בו הרב המגיד גם התוס' י"ע הסכים לפי' הרב המגיד . ולהלכה בסתם וולדות אפילו לא נגמרו סימנים אם מת בתוך שלשים אשת ישראל צריכה חליצה . אבל אשת כהן לא צריכה חליצה . ובר ח' וודאי אפילו לא נגמרו סימנים אם חי ל' יום אמרי' בר שבעה הוא ואישתהי כרשב"ג ואסור להתייבם · ואשת כהן לא צריכה חליצה דקי"ל כרשב"ג . ואם מת תוך שלשים אסורה להתייבם ואם גמרו סימנים לא צריכה חליצה אם אשת כהן היא. ולפי מ"ש לתרץ דברי הרי"ף . הוא מסכים ג"כ לשיטה זו ודוק כי קצרתי : [ר] וי"ש אומרים כל ששכבת זרעו דוחה . כ"ה בגמ' וברי"ף.

ורבים מתמיהים על הטור שהשמיטו : [ש] **והלכתא** כר' יוחנן . וא"ת והא רבי יוחנן גופא אמר ס"ד סרים חמה כל שלא ראה שעה א' בכשרות ומפרש אביי מנא ידעינן כל המטיל מים ואינו עושה כיפה כמו שהביא הרי"ף ורבינו גופיה בסי' ה' א"כ אף שאין שערות בזקן צריך עוד סימני סרים משעת לידתו . וי"ל דהא דקאמר ר' יוחנן אפי' באחת מהן . קאי אסימני סרים כשהוא בגדלות דהיינו שאין לו שתי שערות בזקן . אבל האי סימן דאינו עושה כיפה או שאין מי רגלים מחמיצין נמי הני דהא עכ"פ בעינן שיהא לקוי משעת אמו . וזה שכתבו תוס' ד"ה כי פליגי אלא בהאי לאודיה חשיב סרים כוונתם על האי סימני סרים בגדלות אבל הך סימן דאין עושה כיפה שהוא סי' שלקוי משעת אמו וודאי בעינן כדאמר רבי יוחנן גופיה ומזה נסתלק תמיהת מהרש"א בתוס' ד"ה עד שיהא ע"ש . ודלא כמו"ת רי"ם שהביא בשם רבינו הביאו ב"י דלא בעינן כ"א הך סי' לאודיה שלא היה לו שתי שערות בזקן ועיין בב"ש סי' קע"ב: [ת] מה איילונית בידי שמים אף סרים בידי שמים . הקשה מגיני שלמה לפי מ"ש תוס' ברים מכילתין גם רבינו בסימן א' דוודאי איילונית אין לה רפואה . א"כ בהדא מלתא דומה לאיילונית בידי שמים ובכפואה לא דמי דסרים חמה יש לו רפואה . וא"כ נימא איפכא דבסרים אדם איירי דאין לו רפואה דומיא דאיילונית אין לה רפואה ומזה הסיג לדינא על תוס' ע"ש באריכות . ולק"ת דר"ע באמת ס"ל דסרים חמה אין לו רפואה ג"כ . דר"א אמר זאת מסברתו כמו שפרש"י דף פ' ד"ה ת"ר כו' והא שהביא ר"א ראיה לדבריו בברייתא שכן במינן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים . לא ס"ל לר"ע כי מי דקדק אחריהם שהיו סריסי חמה : [א] **ושמעינן** מהא דהלכה כר"ע . וק"ק הא בלא"ה הלכה כר"ע דר"א שמותי הוא ויש לכוון ע"פ קושית מגיני שלמה דלכאורה הוי משמע דהלכה כר"א דהא קתני סרים דומיא דאיילונית מה איילונית אין לה רפואה אף סרים והיינו סרים אדם איבעיא השתא דקאמר תלמודא דומיא דאיילונית שהיא בידי שמים ש"מ דאית ליה לר"ע דסרים חמה נמי אין לו רפואה . וזה שמסיים דהוי מחלוקת ואח"כ סתם רצונו דאי לא הוי אמר תלמודא הכי הוה הלכתא כר"א דהוי מחלוקת ואח"כ סתם : [ב] **אנדרוגינוס** בריה בפני עצמו . להרי"ף נ"ל שאינו ספק אלא בריה בפני עצמו כגון בריה שבמקומות אחרים . כ"מ בבכורות פ' ו' סימן ח' בכור אנדרוגינוס ס"ל להרי"ף דמותר אפי' בגיזה ועבודה ע"ש בביאורי מעדני י"ע . וכ"מ ממה דפסק הרי"ף סוף פרק ראשון אשת אנדרוגינוס לא חולצת ולא מתייבמת ואי ספיקא הוי היתה צריכה חליצה ודלא כב"ח א"ה סי' מ"ד ס"ק ג' · ודלא כמ"א סימן תקפ"ע ס"ק ב' שכתב לרי"ף פי' דאע"פ שחבירו ג"כ אנדרוגינוס אם באותו פעם שהוא נקבה הוי חבירו זכר אינו מוציאו ע"כ · כי אנדרוגינוס בריה בפני עצמו וכל א' בריה בפני עצמו . והלשון ג"כ מוכיח מדקאמר מוציא את מינו משמע כל מין אנדרוגינוס ולדבריו ה"ל למיתני מוציא אנדרוגינוס דכוותיה וכ"כ הרמב"ן בקונט' אחרון למס' יבמות וכן באנדרוגינוס לפי שלא הכריעו עליו בסימנים של איש לעשותו כאיש ולא בסימנים של אשה לעשותו כאשה לפיכך הוציאוהו מכלל שניהם ועשאוהו בריה בפני עצמו ומיישב שם כל קושיות תוספות ע"ש : [ג] **המשנה** נשנית תחילה . והתוס' הניחו קושיא זו בתימה ופלא שלא ראו דברי הרי"ף : [ד] **אמרי** בי רב משמיה דרב הלכה כר' יוסי . ראיתי בס' שו"ת חות יאיר סי' ל"ד שהקשה למה להו לפסוק בכל הני כר' יוסי · הא רבי יוסי לחוד הלכתא כוותיה נגד ר"מ ור"י לכ"ש אם ר"ש ג"כ מסכים עמו והניח בצ"ע . ולק"ת דבאנדרוגינוס הוצרך לפסוק כרבי יוסי לפרש"י לאפוקי רבי יוסי דברייתא . ולפי' הרי"ף להיפך . ובהרכבה לאפוקי מדשמואל דפסק כת"ק . וכן בקושי וקידוש : [ה] **וכיון** דפליגי אליבא דרב מסתבר דהלכה כדאמרי בי רב . כל זה תלשון ר"י ולא הכרעת רבינו . וכן איתא להדיא בבכורות פ' ו' סי' ח' ע"ש : [ו] **ולהאי** פיסקא חייבין עליו סקילה . פי' מהרש"ל שכתב רבינו כן לדעת ר"י אבל רבינו בעצמו לא הכריע בין דעת הרי"ף ור"י וכ"ה להדיא שם בבכורות וז"ל וכיון דפליגי בהאי פיסקא דכוותיה טוב להחמיר ובכור מספק הוא . ולענין שופר ומגילה דעת רבינו דאנדרוגינוס אינו מוציא אלא מינו . דלענין איסור לחומרא. ולענין ממון לקולא דהכהן עליו להביא ראיה שהוא בכור כדעת ר"י ולענין קידושין הוי ספיקא . ואם הדר וקידש צריכה גט משני ומש"ה לענין מילתו אינו דוחה שבת כ"כ רבינו בפ' ר"א דמילה סי' ז' וז"ל בשם הרי"ף יש אומרים הלכתא כרבי יהודה דמחללין עליו את השבת וגאון אומר דלית הלכתא כוותיה . וקים להו להרי"ף ולרבינו כדעת הגאון . והא דכתב רבינו בגיטין פרק השולח מדכתב הרי"ף וגאון פסק כרבנן ולא אמר מסתבר כוותיה אלמא לא מסתבר ליה כפסקא דגאון ע"כ שאני התם דגם בירושלמי קים ליה כרשב"ג ומסתבר טעמיה . אבל הכא דעה ראשונה אינו אלא בשם יש אומרים . וודאי קים להו כפסק הגאון . א"כ דאם ס"ל דדחי שבת היינו טעמיה דרבי קרא כדאיתא בסוגיא התם וכ"כ פוסקים לדעת הרמב"ם . והא דכתב רבינו סוף פ"ק סימן ט' דאשת אנדרוגינוס לא חולצת . העתיק לשון הרי"ף כדרכו פעמים חיבור על ספר רב אלפס כדאיתא בכללים . וליה לא ס"ל אלא אשת אנדרוגינוס צריכה חליצה והטור ס"ל דמסקנת רבינו כדעת ר"י בעל תוס' . אך לענין בכור מצי ישראל לומר קים לי כדעת הרי"ף : ומ"ש רבינו בפרק ראוהו ב"ד סי' י"ע אנדרוגינוס אינו מוציא שאינו מינו וכן במגילה פ"א סימן ד' . נ"ל דהעתיק לשון הרי"ף אע"ג דלא ס"ל כדאיתא בכללים יען דעת הטור בעצמו אף שכתב וכן מסקנת א"א הרא"ש מ"מ לא פסק כוותיה וס"ל ג"כ לספיקא ובכ"מ ס"ל לחומרא ובזה ניחא כל מה שמקשה עליו הב"ח בי"ד סימן רמ"ה ע"ש . גם שם כתב לדעת הרי"ף שסובר אנדרוגינוס ספק זכר ספק נקיבה וכבר השגתי עליו.נמצא דעת הטור ודעת רבינו לפי' המהרש"ל שוים בסיגנון א' וכ"פ בש"ע בכל הדינין כנלפ"ד . ואם תקשי הלא הסוגיא בכל מקום שכתב הטור וכן מסקנת א"א הרא"ש ז"ל . שפסק כן להלכה כדאיתא בכללים . י"ל היינו היכא דלא מוכח אבל בענין אנדרוגינוס כתב הטור בכמה מקומות דהוי ספק . ע"כ נ"ל דלא כתב כן אלא הראה לדעת רבינו ז"ל : **כתב** מהרש"ל גם הב"י וב"ח על מה שכתב הטור א"ה סי' קע"ב לדעת ר"י הרי הוא כזכר גמור . פי' וחולץ ומייבם . תימה גדולה דאע"פ שהוא כזכר גמור מ"מ אינו מוליד כמו סרים חמה שלא מצינו מעולם שהוליד ואני מצאתי בספר מעשה טוביה מאמר עולם קטן פ' ה' שכתב בשם כמה חכמי רופאים שהעידו על כמה אנדרוגינוס שילד בנים מאשתו . ואח"כ נישאת היא לזכר ותלדנה בנים כנקיבה גמורה : [ז] **והכי** עבדינן לחומרא . ועוד מדקאמר ור' יהודה מאי עביד משמע דלית הלכתא כוותיה דר' יהודה מהרש"ל : **הדרן עלך הערל**

מאו

שכנסה את האלמנה ויש לו אח כהן גדול או כהן הדיוט כשר שכנסה חללה ויש לו אח כשר ישראל שכנסה ממזרת ויש לו אח ישראל ממזר שכנסה בת ישראל ויש לו אח ממזר אסורות לאלו ולאלו ושאר כל הנשים מותרות לאלו ולאלו: גמ' [דף פד ע"ב] אמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין מתיב רבין בר רב נחמן לא יקחו ולא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש אמר רבא כל היכא דהוא מוזהר היא נמי מוזהרת כגון גרושה לכהן שהוא מוזהר שלא ישאנה אף היא מוזהרת שלא לינשא לו וכל היכא דהוא אינו מוזהר איהי נמי אינה מוזהרת כגון חלל שאינו מוזהר שלא לישא כהנת הכהנת נמי אינה מוזהרת שלא לינשא לחלל וכן הלכה וגרסינן נמי בקדושין בפרק עשרה יוחסין (דף עג.) והלכתא גר מותר בכהנת לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין ומותר בממזרת כר' יוסי דאמר קהל גרים לא איקרי קהל: ב מתני' שניות מד"ס שניה לבעל ולא שניה ליבם אסורה לבעל ומותרת ליבם שניה ליבם ולא שניה לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל שניה לזה ולזה אסורה לזה ולזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והולד כשר וכופין אותו להוציא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה: [דף פה ע"א] גמ' בעו מיניה בני בירי [א]שניה לבעל ולא שניה ליבם יש לה כתובה מיבם או אין לה כתובה מיבם כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה או דלמא כיון דאי לית ליה לראשון תקינו לה רבנן משני אית לה אמר להו רב ששת תניתוה כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם היתה שניה לבעל אפילו מיבם אין לה: ג בעא מיניה ר"א מר' יוחנן אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה מזונות או אין לה מזונות היכי דמי אילימא בדיתבה תותיה בעמוד והולא קאי מזוני אית לה לא צריכא כגון שהלך הוא למדינת הים ולותה ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה נינהו וכי אית לה כתובה אית לה מזוני או דלמא כתובה דלמיסקל ולמיפק אית לה אבל מזוני דדלמא תתעכב ותותיב גביה לית לה א"ל אין לה והא תניא יש לה כי תניא ההיא לאחר מיתה וכן הלכתא: ת"ר אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה כתובה פירות מזונות ובלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציא שניות מד"ס אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והיא כשירה וולדה כשר וכופין אותו להוציא אמר רשב"א מפני מה [ב]אלמנה לכ"ג יש לה כתובה מפני שהוא פסול והיא פסולה וכ"מ שהוא פסול והיא פסולה [דף פה ע"ב] קנסו אותו בכתובה ומפני מה אמרו שניות מד"ס אין להן כתובה מפני שהוא כשר והיא כשירה וכל מקום שהוא כשר והיא כשירה קנסו אותה בכתובתה ר' אומר הללו דברי תורה ואין ד"ת צריכין חיזוק והללו ד"ס וד"ס צריכין חיזוק דבר אחר זו הוא מרגילה וזו היא מרגילתו ואמרינן דאיכא בין רשב"א ובין ר' ממזרת ונתינה לר"ע ומחזיר גרושתו לר"ע בעולה לכ"ג וסוטה [א] מ"ד דאורייתא הנהו נמי דאורייתא ומ"ד מפני שהוא מרגילה הא איהי מרגילה ליה [ב] ונראה דהלכה כרבי דקי"ל הלכה כרבי מחבירו ועוד דסתמא דמתני' היא ממזרת ונתינה יש להן כתובה. הא דקתני אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה ה"מ כשהכיר בה אבל אם לא הכיר בה יש לה תוספת אבל מנה ומאתים אין לה וכן ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לנתין ולממזר כיוצא בהן והא דקתני הכא שניה אין לה כתובה מנה ומאתים הוא דלית לה אבל תוספת יש לה [ג] והכל מבואר ומפורש בכתובות פ' אלמנה ניזונית: הדרן עלך יש מותרות

פרק עשירי.

א [דף פז ע"ב] **האשה** שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך וניסאת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין: גמ' [דף פח ע"א] אוקימנא לרישא דמתניתין דקתני תצא מזה ומזה שנשאת ברשות בית דין ובעד אחד דאי [ג]איתא שני עדים לא צריכה לב"ד ומשום הכי תצא מזה ומזה דאע"ג דאקילו בה בית דין למישרייה בעד אחד משום עיגונא היה לה ליתן עיניה על חומר שבסופה ולדקדק יפה אם מת בעלה ולא לסמוך לגמרי על עדות של עד אחד וסיפא דקתני נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו שלא ברשות בית דין אלא בשני עדים ולפיכך מותרת לחזור לו דהויא אנוסה [א] דאמרינן מאי הוה לה למיעבד (וכן אמר רב לא שנו שלא ברשות אבל ברשות מותרת לחזור לו שלא ברשות ב"ד אלא בשני עדים ולפיכך מותרת לחזור לו דהויא אנוסה דאמרינן מאי הוה לה למיעבד) וכן אמר רב לא שנו אלא שניסאת בעד אחד אבל ניסאת בשני עדים לא תצא מן היתרה של בעלה הראשון ולית הלכתא הכי אלא לא שנא ניסאת ע"פ ב"ד בעד אחד ולא שנא ניסאת על פי שני עדים אם בא בעלה הראשון תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה דאמרינן לקמן (דף לא:) רב פפא סבר למיעבד עובדא במאי הוה לה למיעבד א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא [ד]דהא תנן כל הני מתניתא אמר ליה ולאו שניגהו א"ל ואשיטיא ניקו ונסמוך אלמא דלית הלכתא כרב דאמר לא תנא מהיתרא הראשון ולא כרבי שמעון דאמר ניסאת שלא ברשות מותרת לחזור לו ואע"ג דאמר רב הכין הלכתא לא סמכי' עליה: [דף פח ע"ב] וצריכה גט מזה ומזה בשלמא מראשון תיבעי גט אלא משני אמאי זנות בעלמא הוא אמר רב הונא גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת אשת איש יוצאת בלא גט אי הכי סיפא דקתני נתקדשה מותרת לחזור לו הכא נמי לימא גזירה שמא יאמרו גירשה זה וקידש זה ונמצאת אשת איש יוצאת בלא גט. [דף פט ע"א] סיפא אמרי קידושי טעות הוו. רישא נמי אמרי נישואי טעות הוו [ב]רישא דעבדא איסורא קנסוה רבנן סיפא דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן. פי' דעבדא איסורא קנסו רבנן וחשו לגירש זה ונשא זה ולא רצו להתירה משום נשואי טעות אבל סיפא דלא עבדא איסורא לא חשו לגירש זה ונשא זה והתירוה מטעמא דקידושי טעות ודלא כרב אלפס ז"ל שכתב אלא רישא דעבדא איסורא משמע דהשתא הדר ביה מטעמא שמא יאמרו [ג] ואי אפשר לומר כן דהא לקמן (דף לד:) גבי אשת אח ואחות אשה לא מצרכינן גט אלא לר"ע ודוקא כשקידש אחיו אבל לרבנן וגם לר"ע כשכנסה אחיו אינה צריכה גט ואי טעמא משום קנסא לחודה התם נמי הוה לן למיקנס כיון דעבד איסורא אלא ודאי תרתי טעמי בעינן הלכך כשנתקדשה דלא עבד איסורא ובאשת אחיו ובאחות אשה דליכא שמא יאמרו אינה צריכה גט: ואין לה כתובה מ"ט תקינו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הכא תהא קלה בעיניו להוציאה: ולא מזונות מ"ט דתנאי כתובה ככתובה דמיא וכיון דלית לה כתובה לית לה תנאי כתובה ולא פירות [ה]שאכל הבעל מנכסי מלוג אחר שנשאה ואע"ג שאינו חייב בפרקונה: ולא בלאות מה שבלה מנכסי צאן ברזל ואבד לגמרי אינו משלם תחתיו אבל הבלאות שהן קיימין נוטלתן כדגרסינן בכתובות בפרק אלמנה ניזונית (דף קא.) והיוצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה מסייע ליה לרב הונא דאמר זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין ירושלמי. (ה"א) ולא פירות א"ר אבינא שאינה יכולה להוציא ממנו פירות הדא דתימא כשאכל עד שלא בא הראשון אבל אם אכל משבא הראשון מוציאה ממנו ואם נטלה מזה ומזה תחזיר הדא דתימא כשנטלה כתובה זו או מזונות משבא הראשון אבל אם נטלה עד שלא בא הראשון כמה דלא מפקא מיניה כך לא מפיק מינה: ב [דף פט ע"ב] א"ר יצחק מנין שהפקר ב"ד היה הפקר שנא' וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה [ג] ר' אלעזר אומר מהכא אלה הנחלות אשר נחלו אותם אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות וכי מה ענין ראשים אצל אבות לומר לך מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו: והולד ממזר מזה ומזה בשלמא משני הוי ממזר אלא מראשון אם החזירה וילדה לו בנים אמאי אשתו היא וישראל מעליא הוא וקא שרינן ליה בממזרת אמר שמואל אסור בממזרת וכן כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אסור בממזרת ואמאי קרי ליה ממזר דאסור בבת ישראל. [דף צ ע"ב] תניא אמר ר' אלעזר בן יעקב שמעתי שב"ד היו מכין ועונשין שלא מן התורה [ד] ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באחד שרכב על הסוס בשבת בימי יוונים והביאוהו לבית דין וסקלוהו ולא מפני שהיה ראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך שוב מעשה באחד שהטיח באשתו תחת התאנה והביאוהו לבית דין והלקוהו לא מפני שהיה ראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך: ולא זה ולא זה מטמאין לה דכתיב כי אם לשארו ואמרינן שארו זו אשתו וכתיב לא יטמא בעל בעמיו [להחלו] יש בעל שמטמא ויש בעל שאינו מטמא הא כיצד מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה. [דף צא ע"א] ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין כתובתה מאי עבידתא והא אמרת אין לה כתובה א"ר פפא כתובת בנין דכרין מהו דתימא איהי דעבדא איסורא קנסוה רבנן לזרעה לא קנסו רבנן קמ"ל: מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייבם מדרבנן ואחיו של שני חולץ מדרבנן ולא מייבם [ו]מדאורייתא ולא מדרבנן:

ג [דף צב ע"א] מתני' האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך וניסאת ואח"כ אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד הראשון והאחרון ממזר: גמ' ת"ר זו דברי ר' עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים אין ממזר ביבמה [ה] וא"ת והא מוכח בגיטין (דף פ:) דאפי' לרבנן הוי ממזר מיבמה לשוק דסתמא דהש"ס בפרק הזורק מוקי ההיא משנה דכל העריות שאמרו [ז]צרותיהן מותרות דקתני בה כל הדרכים האלו בה כרבנן דר' עקיבא מדבעי התם ניסאו אין אבל זינו לא ותהוי תיובתא דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה ובניסאו דוקא הוא דמחמיר משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים או דלמא ניסאו והוא הדין לזינו ומסייע ליה לרב המנונא והיא סוגיא על כרחין אליבא דרבנן דאי כר"ע פשיטא דאפילו זינו אסורה ליבם אפילו ליתא לדרב המנונא כדמוכח בסוטה פרק היה מביא (דף יח:) דקאמר התם אמרי במערבא לית הלכתא כרב המנונא ופריך אלא הא דקתני שומרת יבם וכנסה ואם אינה נאסרת עליו בזנות לא מלי משקה ומשני הא מני ר' עקיבא היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין ומשוה לה כערוה [ו] ויש לומר דלרבנן לא הוי ממזר אלא מדרבנן

הגהות הב"ח א בעו מיניה בני בירי מרב ששת שניה: ב מפני מה אמרו אלמנה לכ"ג: ג דאי איתא לה שני עדים: ד והא אנן תנן כל הני מתניתא: ה ולא פירות. פירוש פירות שאכל הבעל מנכסי מלוג אחר שנשאת לשני ואע"ג שאינו: ו ולא מייבם לא מדאורייתא: ז דכל העריות שאמרו פוטרות צרותיהן דקתני בה כל הדרכים:

קרבן נתנאל

פרק ט ה"ג ממזרת ונתינה לכ"ע ומחזיר גרושתו לר' אליעזר בעולה לכ"ג וסוטה לכ"ע: [א] מאן דאמר דאורייתא. משמע דרבינו ס"ל להלכה דר' לא מחלק כלל בדבר שהוא מה"ת אם היא מרגילתו או להיפך. וטען עליו הרב בית שמואל בסי' פ"ז ס"ק א' שהוא סותר דברי עצמו בפ' אלמנה ניזונית ס"ס כ"ח שהביא בשם הראב"ד ז"ל וק' לי באלמנה לכ"ג ולא הכיר בה מ"ט לא דמיא לשניה דהא איהי מרגילה ליה ע"ש משמע דלרבי דקי"ל כוותיה נמי ס"ל הך טעמא ולכאורה קושיא עצומה היא וע"ש בחידושיו בהיתר הספק למה שהביא רבינו קושית הראב"ד: [ב] ונראה דהלכה כרבי. ובכ"מ פ' כ"ד מהל' אישות כתב לפסק דלרבי חלוצה שהיא נמי מדברי סופרים אין לה כתובה וחלוצה כדי נסבא. וכפל בכבוותא א"כ הא דקאמר א"ב ממזרת ונתינה. מתני' דקתני בריש יש מותרות חלוצה ממזרת ונתינה יש להן כתובה אמאן תרמייה אי רבי קשיא חלוצה אי רשב"א קשיא ממזרת ונתינה. וע"ק הכ"ל חלוצה איכא בינייהו. ובחידושי רשב"א תי' בזה דכיון דחלוצה מגרושה מרבינן לה. הכי משמע להו לאיכפי דחלוצה כגרושה ומיבדל בדילי מינה כגרושה. וזה דוחק ולבי אומר לי דוודאי ר' ס"ל טעמא דמרגילה משום דחלוצה קא קשיא ליה והתנא דברייי' דמפלג ד"א זהו מרגילה בתר דברי רבי משמע דהוא קאמר נמי מהאי טעמא ומתרווייהו טעמי א"כ בחלוצה שהוא מדרבנן אית לה כתובה שהוא מרגילה ובשניה היא מרגילתו. כל זה בדברי סופרים אבל בדבר שהוא מד"ת לא תלי מידי במי שמרגיל אלא בדבר שהוא מן התורה א"ל חיזוק ותמיד יש לה כתובה. אמנם פליגי הני תרי לישני אליבא דרשב"א אם טעמיה משום היא או הוא מרגיל בין בדאורייתא ובין בדרבנן. או לא ס"ל טעם דמרגיל אלא טעמיה דלא תתעבר אגלו וכמו שפרש"י אליבא דרשב"א וקאמר מאי בינייהו ר"ל אם רשב"א ס"ל טעמא דמרגילה. ורבי נמי ס"ל הך טעמא דמרגילה. ומשני ממזרת ונתינה א"ב דלרבי דלא מחלק בדבר שהוא מן התורה בין היא מרגילתו או הוא מרגילה לפיכך יש לה. ולרשב"א לית לה: א"כ מתניתין שפיר אתיא כרבי דס"ל חלוצה וממזרת יש לה כתובה ואתיא מתני' אליבא דהלכתא כרבי: [ג] והכל מבואר ומפורש בכתובות פ' אלמנה ניזונת סי' כ"ח ושם תמצא ג"כ בדבריו מבואר למה בהני יש להן תוספת ובכמאלו עליה מומין או נדרים אין להן תוספת: הדרן עלך יש מותרות

פרק י [א] ה"ג דאמרי' מאי הוה לה למיעבד וכן אמר רב לא שנו אלא שניסאת בעד אחד וכ"ה ברי"ף ובגמ' והשאר אך למותר וטעות: ה"ג והא תניא כל הני מתנייתי: [ב] רישא דעבדא איסורא קנסו רבנן. הקשתי לשאול. ולימא טעמא דסיפא משום קידושי טעות דכהן ונמצא לוי ולא יוכל להקשות רישא נמי נימא נישואי טעות הוא דהא אמרינן לקמן דף ל"ד דאין תנאי בנישואין כמו שהקשה תוס'. ומה שתירצו תוס' בקידושי טעות לא שכיחי דלא חיישינן לשמא יתלו בקידושי טעות דר"ע לחודיה הוא דחייש להכי לקמן בפירקין דף ל"ד. אבל רבנן סברי דלא חיים לשמא יתלו בקידושי טעות ולהכי צריכין להך שינויא לחלק בין היכא דעבדא איסורא או לא. וזהו ניחא לפי הסוגיא דמשמעין לאוקמי מתניתין אף כרבנן דר"ע אבל לפי מסקנא דקי"ל כר"ע כמו שכתב הרי"ף ורבינו לקמן בפ' זה ריש סי' ו'. א"כ קושית תוס' במקומה עומדת. וניחא לי ע"פ מ"ש מהרש"ל לתרץ קושיות תוס' דף פ"ח ד"ה אי הכי הא דלא פריך מרישא משום כל היכא דנשאת בעדים קלא אית להו ויודעים הכל שע"פ עדות של אלו שאמרו מת בעלה היא נישאת וא"כ ידוע שקידושי טעות הן משא"כ בהתרת ב"ד דלא ידעינן באיזה ענין התירו אם בעדות מיתה או בגירושין. ולפי סברא זו מתיישבת קושית התוס' דצריך שינויא לחלק בהיכא דעבדה איסורא. דהא אליבא דהלכתא אסורה לחזור לראשון אפי' שלא ברשות ב"ד דלא אמרי' מאי הוה לה למיעבד א"כ קשה באמת מ"ט דהא לא שייך האי טעמא דשמא גירש זה דכיון דנשאת בעדים קלא אית להו. וע"כ צריך לתרץ כיון דעבדא איסורא קנסוה ולהכי אפי' אם נשאת ע"י עדים אסורה לחזור לו כמ"ש מהרש"א דלמסקנא ניחא לפי שיטתו וכל זה ניחא לשיטת הרי"ף דגרס אלא. אבל לשיטת רבינו דגריס טעם זה שמא גירש חשו להיכא דעבדא איסורא ודאי הקושיא במקומה עומדת וצ"ע: [ג] ואי אפשר לומר כן דהא לקמן וכו'. קשה עלי מאוד להסיר קושיות רבינו מהרי"ף ועוד פלא בעיני הלא הרי"ף עצמו הביא הך דרב גידל אמר רב דלא אמר ר"ע באשת אח ה"ד כגון שקידש כו' אבל בנישואין מי איכא למימר מנהה הוי ליה בנישואין ומש"ה אשתו שריא במתני'. כמו שהביא רבינו בפ' זה סי' ו'. וקשה דידיה אדידיה דמ"מ הוה לן למקנס כיון דעביד איסורא. והאיר ה' עיני בזה ליישב דברי הרב הגדול וזהו ע"פ שהקשתי לימא טעמא דסיפא משום קידושי טעות כהן ונמצא לוי ולא יוכל להקשות רישא נמי דהא אמרי' אין תנאי בנישואין כמו שהקשה תוספת כמו שהארכתי. וניחא לי דהא קי"ל יש תנאי בחופה. והנך קי"ל דלאו דוקא נשאה ובעלה כיון שנכנסה לחופה כל הדרכים אלו בה כ"כ כל הפוסקים. וא"כ אכתי הוי קשה רישא נמי הייתו בנכנסה לחופה ולא נבעלה. ומש"ה משני התלמודא אלא רישא דעבדא איסורא. ונכנסה לחופה נמי עבדא איסורא כיון דקרובה לביאה כמ"ש ל"י. נמצא להך שינויא נכנסה לחופה כל הדרכים האלו בה. משא"כ להך אוקמתא דטעמא דסיפא משום קידושי טעות כהן ונמצא לוי. ע"כ רישא לא איירי אלא בנבעלה. אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה באמת אינה אסורה על בעלה כמו בנתקדשה מש"ה אמר אלא דהשתא הדר מהך אוקמתא דלא אמרי' בקידושין טעמא משום תנאי אלא דיש לחלק דיאמרו גירש זה ונשא זה משא"כ בסיפא דלא עבדא איסורא וע"ד שפרש"י ורבינו נמצא דדעת הרי"ף כדעת רבינו. ולדקו מאוד דברי כמ"א סי' קנ"ע סעיף ד' בהגהתו ומותרת לבעלה ודלא כב"י בבדק הבית ובית שמואל נמשך אחריו שם ובסי' ט"ו שהאריך דדעת הרי"ף שאסורה לבעלה משום קנס דעבדא איסורא אפי' לא שייך טעמא שמא יאמרו גירש זה ע"ש. כי מי שיאסר אשה לבעלה. בנדון זה עליו להסיר קושיות רבינו ומה שהקשתי לרי"ף אז נודה לו ודי למבין: ה"ג כשנטלה זו כתובה או מזונות: [ג] ר' אלעזר אומר מהכא. עיין פ' השולח סי' י"ג מ"ש שם: [ד] ולא לעבור על ד"ת. הא בשב ואל תעשה מותר לעבור אפי' על דברי תורה כן הוא מסקנת הש"ס ועיין טו"ח בית יעקב סי' קכ"ע: [ה] וא"ת והא מוכח בגיטין דאפי' לרבנן הוי ממזר מיבמה לשוק. עיקר קושיתו על הא דאמר זו דברי ר"ע. הלא לרבנן נמי הוי ממזר. אבל על הא דאמר אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה לק"מ. דהא אמר להדיא מאן חכמים הך תנא דר"ע הוא כו' וא"כ איכא למימר הך רבנן דפרק הזורק רבנן אחריני נינהו דפליגי אכל מילי דר"ע ודרשי לא תהיה הויה לזר. ע"כ ביבמה ס"ל לרבנן דהוי ממזר כמו שס"ל לר"ע בכל חייבי לאוין: [ו] וי"ל דלרבנן לא הוי ממזר אלא מדרבנן. אף להאי ליבנא דניסאו וה"ה זינו. דבזינו נמי שייך מיחלפא להך ליבנא ומש"ה לא תקשי לרב המנונא הך ברייתא דהכא דקתני זו דר"ע משמע דלרבנן לא הוי ממזר דרב המנונא ס"ל אם שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה מדאורייתא מ"מ לא הוי ממזר מדאורייתא:

ומ‍מזר

[ז]וממזר דמתניתין משמע ליה מדאורייתא מדקתני סיפא אמרו לה מת בעליך ונישאת ואח"כ אמרו לה קיים היה ומת הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ואי הוה מוקמינן רישא כרבנן וממזר דקתני היינו מדרבנן משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים א"כ היכי מצי למיתני בסיפא האחרון אינו ממזר [ח] כי היכי דקנסינן לה לגבי בעל שהולד ממזר וכשר הוא מן התורה הכי נמי קנסינן לה לגבי בועל אפילו לאחר מיתת הבעל או גירושין אסור בה והולד ממנו ממזר. [ט] ואם תעמיד סיפא בנישאת בעדים ולכך לא קנסוה אי סיפא בעדים רישא נמי בעדים א"כ גבי יבמה למה קנסוה להיות ממזר . ויש אומרים דהיכא שבא הבעל וקנסוה חכמים שהולד ממנו ממזר קנסוה נמי לגבי השני דהולד ממנו ממזר אף לאחר מיתת הבעל או גירשה אבל היכא דמת הבעל במדינת הים כיון דלא שייך קנס לגבי בעל לא קנסוה נמי לגבי שני . ואינו כלום דעיקר קנסא לשני הוא שנישאת לו באיסור ואגב השני קנסוה נמי לגבי ראשון. ואע"פ שפירשתי דלרבנן הוי ממזר מיבמה לשוק מדרבנן אין להקשות מהא דאמר ר' יהושע בפרק קמא (דף טו:) גבי בני צרות מעידני לכם שהם בני כהנים גדולים דאפילו לבית שמאי דלדידהו הוי בני יבמה לשוק לית בהו פסול שאני התם דליכא טעמא דמיחלפא כיון שלא נשאו בטעות [י] אלא בהוראת ב"ד ולא דמי למי שהלך בעלה למדינת הים. ואי תקשי לך מההיא דאמרינן לקמן בפירקין(ד' לד.) אלא כי איצטריך לר' עקיבא [א]סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר ר' עקיבא יש ממזר מחייבי לאוין חיישינן אקילקולא ודייקא ומינסבא קמ"ל אלמא משמע דלרבנן ליכא קילקולא ביבמה לשוק בשמועת טעות כשנישאת לשוק י"ל דההיא סוגיא לא סברא כסתמא דהש"ס דגיטין אלא סברא כלישנא קמא דרב גידל וכירושלמי (בפ' הזורק ה"ז) כמו שאפרש לקמן אי נמי כיון דשכיחי טובא דסגיא ליה טפי מדרחמא ליה סברא היא דלא חיישא אלא אקלקולא דאורייתא אע"ג דבעלמא חיישא אפי' אקילקולא דרבנן תדע דהא מסיק דאפי' אקילקולא דאורייתא לא חיישא הילכך אין תימה דלא איצטריך ליה לאשמועינן דאקילקולא דרבנן לא [ב]חיישינן ובירושלמי [כ] משמע דלרבנן לא הוי ממזר מיבמה לשוק דמוקי למתניתין דהזורק דתנן הכונס את יבמתו והלכה צרתה וכו' כר' עקיבא דקאמר עליה אלו דברי ר' מאיר דקאמר משמיה דר' עקיבא [ל] אבל חכמים אומרים אין ממזר מיבמה : [דף צב ע"ב] אמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה לשוק שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה הויה לזר ואפילו לרבנן דרבי עקיבא דכוותייהו סבירא ליה לרב מדאמר לעיל בפ' החולץ (דף מה.) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולר' עקיבא הוי ממזר כדאיתא בפ' עשרה יוחסין (דף עה:) ועוד לקמן בשמעתין דקאמר ר' ינאי בחבורה נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה וא"ר יוחנן לאו משנתינו היא זו האומר לאשה וכו' ודחי הא מני רבי עקיבא היא מכלל דהיינו קאמר אפי' לרבנן ושמואל אומר בעניותינו צריכה גט מספקא ליה לשמואל האי לא תהיה אי ללאו הוא דאתא אי דלא תפסי בה קידושין הוא דאתא א"ל רב מרי בר רחל לרב אשי הכי אמר אמימר הלכתא כוותיה דשמואל אמר רבא השתא דאמר אמימר הלכתא כוותיה דשמואל אם היה יבמה כהן חולץ ושריא ליה איתגורי איתגר א"כ מצינו חוטא נשכר אלא אם היה יבמה ישראל נותן לה שני גט והותרה לו . היה אומר ר"ת ז"ל [ג]דוקא היכא דבעי יבם ליבומה אבל אי לא בעי ליבומה חולץ לה ושריא להאי דקידשה דבקידושין לא קנסינן אפילו אשה שהלך בעלה למדינת הים כדתנן לעיל שמותרת לחזור לו ולא החמירו עליה משום חשש שמא יאמרו גירש זה ונשא זה אלא דוקא היכא דעבד איסורא כדפי' לעיל וכי היכי דבנתקדשה מותרת לחזור לבעל הוא הדין אם מת הבעל או גירשה מותרת לחזור למקדש דלא אשכחן שאסרוה לשני אלא היכא דאסורה גם לראשון [מ] וכ"ש ביבמה דבמזיד לא מיתסרא דאין להחמיר בה יותר מבאשת איש . וכן הורה רבינו תם ז"ל הלכה למעשה באשה שלא ידעה שיש לה יבם ונתקדשה והתירה למקדש אחר חליצת היבם והא דפריך הכא איתגורי איתגור לא לאוסרה על המקדש פריך אלא דמשמע ליה הא דקאמר אם היה יבמה כהן חולץ לה בעל כרחו קאמר שכופין אותו דאי לאו הכי מאי קמ"ל דאי לאשמועינן דמותרת למקדש הא לא איצטריך ליה לרב אשי לאשמועינן דמלתא דפשיטא היא כדפרישית לעיל [נ] ומש"ה פריך עלה איתגורי איתגור דמשום שקדשה באיסור יחלוץ לה יבם בעל כרחו ומעיקרא אי הוה בעי הוה מיבם ולא הוה כפינן לחלוץ תתעגן כל ימיה ולא תנשאי לו אבל אם מדעתו חולץ מותרת לו ואין זה איתגורי איתגור וא"ת השתא נמי מאי קמ"ל דנותן לה שני גט והותרה לו אי לאשמועינן דבעיא גט הא לא איצטריך דכבר פסק אמימר הלכתא כשמואל . ואומר רבינו תם [ד]שכופין אותו ליתן גט שלא יהא חוטא נשכר ודוקא נתקדשה אבל נישאת אפי' רצה היבם לחלוץ לא שבקינן לה תותי בעלה דאסורה לשניהם והלא . אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב יבמה קידושין אין בה נישואין יש בה אי קידושין אין בה נישואין נמי אין בה אלא אימא קידושין ונישואין אין בה תימה מאי קמ"ל דכי היכי דקידושין לא תפסי בה נישואין נמי לא תפסי בה הא מלתא דפשיטא היא היכי תיסק אדעתה למימר דקידושין לא תפסי בה ונישואין תפסי בה ונראה דהא לישנא דרב גידל פליגא אהך סוגיא דגיטין פרק הזורק וסבירא ליה כי ההיא דירושלמי דמוקי מתניתין דהזורק כר' עקיבא אבל לרבנן אין ממזר מיבמה והכי קאמר כי היכי דקידושין לא אסרי איבם נישואין נמי לא אסרי לה עליה דלית ליה הסתא דרב המנונא וכיון דבזנות דמזיד לא מיתסרא לא אסרינן לה נמי בנשואין שוגג דהא דקנסינן באשה שהלך בעלה למדינת הים בנישואין שוגג היינו משום דבזנות מזיד מיתסר מדאורייתא כדקאמרינן לקמן (דף לד:) אשה דבמזיד אסירא מדאורייתא בשוגג נמי גזרו רבנן ולא חיים נמי השתא דאתי לאחלופי באשה שהלך בעלה למדינת הים ואי בעית אימא מאי נישואין יש בה בזנות כדרב המנונא דאמר רב המנונא יבמה שזינתה אסורה ליבמה ואיבעית אימא לעולם כדאמרינן מעיקרא קידושין אין בה נישואין יש בה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים דאי לא קנסינן לה אתי למימר דגם באשת איש נמי לא ניקנוס ולהכי קנסינן לה אף ביבמה כל י"ג דברים אבל משום לתאי דידה אין ראוי לקנוס כיון דבמזיד לא מיתסרא אין לקונסה נמי בנישואי שוגג כדפרישית ואין לאוסרה איבם משום שמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמלא נושא חלוצתו דהא אפילו באשת איש לא חיישינן להכי אלא משום קנס דהא בנתקדשה דלא בעינן למיקנסא משום דלא עבדא איסורא מותרת לחזור לו אלא משום טעמא דקנסינן לה והני תרי לישני בתראי דרב גידל כסוגיא דגיטין דפ' הזורק דלרבנן הוי ממזר ביבמה. ונראה דהלכה כהני תרי לישני בתראי דרב גידל דאפי' לרבנן הוי ממזר[ה] ביבמה לשוק מדרבנן כשנשאת בטעות מדאתיא סוגיא דגיטין כוותייהו ואע"ג דליתא לדרב המנונא כדפסיק בסוטה מ"מ מטעם דמיחלפא הוי ממזר ויש מפרשים סוגיא דגיטין[ו] מטעם דמיחלפא מיתסרא איבם דתלא מזה ומזה אבל ממזר לא הוי לרבנן כדמוכח בירושלמי ואי אפשר לומר כן דהא אמר כל הדרכים האלו בה ומיהו את"ל דהלכתא כירושלמי וכלישנא דרב גידל דלרבנן לא הוי ממזר מ"מ תלא וכן פסקו ר"ח ורב אלפס ז"ל ואפי' לרבנן והביא ראיה מן הירושל' והכי איתא התם (פ"ז ה"ה) יבמה שניסאת בלא חליצה ר' ירמיה אמר זה חולץ וזה מקיים ר' יהודה בן פזי בשם ר' יוחנן אמר תלא ר' יוסי בר אילעי אומר תלא ר' יוסי שאל לרבי פנחס היאך ר' סבר א"ל כרבי ירמיה א"ל חזור בך דאל"כ אנא כתיבנא עלך זקן ממרא אמר רב זבידא מתניתא מסייע לר' יוחנן תלא מזה ומזה וי"ג דברים בה דברי ר"מ שאמר משום ר"ע [נ] אבל חכמים אומרים אין ממזר ביבמה הא לצאת תלא וס"ל לירושלמי דמטעם אחלופי אמרו שתלא אבל לגמרי כאשה שהלך בעלה למדינת הים לעשות הולד ממזר כולי האי אין להחמיר משום איחלופי ובהא פליגא גמרא דידן אסוגיא דפ' הזורק. ובעל הלכות ז"ל כתבו שומרת יבם שנתקדשה נותן לה גט ומותרת ליבם אבל למקדש אסורה עולמית שלא יהא חוטא נשכר ואם נישאת והיו לה בנים אם היה בעלה ישראל חולץ לה יבם ויושבת תחת בעלה ואפוקי לא מפקינן לה דכיון דאשה שהלך בעלה למדינת הים הולד ממזר מזה ומזה אם אתה אומר תלא נמלא אתה מוליא לעז על בניה. וכתב ר"ח ז"ל דלאו דסמכא הוא דכיון דבירושלמי קאמר תלא משום שלא מוליא לעז על בניה אין לנו לחלק בין יש לה בנים לשאין לה בנים ובמסכת גיטין פ' הזורק קתני גבי יבמה שנשאת בלא חליצה כל הדרכים האלו בה אלמא אפילו יש בנים תלא ומסתבר[ז] דלא א"ר ירמיה זה חולץ וזה מקיים אלא בשיש לה בנים ואהא פליג רבי יוחנן ואמר תלא אבל בשנתקדשה תלא מן המקדש נראה כדבריהם כך כתב ר"ח מיהו נראה דברי ר"ת ז"ל עיקר היכא דלא ידעה שהיה לה יבם ונתקדשה בשוגג שאף לדברי בעל הלכות מוכח כך שלא אסרה למקדש אלא משום שלא יהא חוטא נשכר והיינו דוקא במזיד . והלכה למעשה נראה דאם נישאת לשוק בנישואי שוגג תלא וכל הדרכים האלו בה כסוגיא דפרק הזורק וכתרי לישני בתראי דרב גידל ואם נתקדשה במזיד אסורה למקדש כדי שלא יהא חוטא נשכר אבל אם היתה סבורה שלא היה לה יבם ונתקדשה אם חלץ לה יבם מותרת למקדש :

ד [דף צג ע"ב] **בעו** מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה מהו מי אמרינן טעמא דעד אחד משום דמלתא דעבידא לאגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר או דלמא טעמא דעד אחד משום דהיא גופא דייקא ומינסבא והכא זימנין דרחמא ליה ולא דייקא ופשט רב ששת דעד אחד מהימן . איפא דאמרי הא לא תיבעי לך דאפילו היא נמי מהימנא דתנן האשה שאמרה מת בעלי תינשא מת בעלי תתייבם אלא כי קא מיבעי ליה למישרי יבמה לעלמא [ס] וא"ת ביבמה ליבם נמי אכתי מלי למיבעי במת בנך ואח"כ בעלך דומיא דמתניתין דאם יהיה העד נאמן במקום שהיא אינה נאמנת וי"ל דאין הכי נמי אלא הכי הוה מעשה דעל יבמה לעלמא בעו מיניה מרב ששת אי נמי הא נמי לא מיבעיא להו דכיון דנאמנת היא עצמה לומר מת בעלי ותתייבם ולא חיישינן שתשקר משום דרחמא ליה כ"ש שיהיה עד אחד נאמן אפי' במקום שהיא אינה נאמנת דעד אחד ודאי עדיף מינה ולא כדהוה ס"ד מעיקרא דעד אחד גריע מינה להעיד שמת בעלה ותתיבם אלא כיון דהיא מהימנא לומר מת בעלי ותתייבם אע"פ שהיא בעלת דבר כ"ש עד אחד ולא חיישינן דלמא רחמא ליה ליבם וסמכה על העד ולא דייקא וכיון דלא חיישינן להכי א"כ אפילו מת בנך ואח"כ מת בעליך דהיא לא מהימנא עד אחד נאמן . כי תיבעי לך יבמה לעלמא פירש רש"י כגון שאמר לה עד אחד מת יבמך או מת בעלך ואח"כ מת בנך וקשה לפירושו מאי קא מיבעיא ליה במת בעלך ואח"כ בנך הא איהי גופא מהימנא וכ"ש עד אחד כדקאמר הא לא תיבעי לך דאיהי נמי מהימנא ועוד למאי דפרישית כיון דפשיטא ליה דעד אחד מהני ביבמה ליבם משום דהיא גופא מהימנא לומר מת בעלי ותתייבם וכ"ש עד אחד הילכך מהימן נמי העד לומר מת בנך ואח"כ מת בעלך אע"ג דהיא גופא לא מהימנא [ע] יבמה לעלמא נמי תיפשוט ליה שעד אחד נאמן לומר מת בעלך ואח"כ מת בנך כמו שהיא עצמה נאמנת לומר מת בעלי ואח"כ מת בני וכיון שנאמן בזה במה שהיא נאמנת [ח]במת בעלי ה"ה נמי שיהא נאמן במת יבמך שתינשא לשוק במה שהיא אינה נאמנת [פ] הלכך נראה דלא מיבעיא ליה אלא במת יבמך אבל במת בעלך ואח"כ מת בנך (א) פשיטא ליה דעד אחד לא מהימן אע"ג דאיהי מהימנא לומר מת בעלי ואח"כ מת בני משום דלדידה יש להאמין במיגו דאי בעיא אמרה מת בעלי ושתקה ממיתת הבן והיתה מותרת לשוק משום שהיינו מעמידין הבן

הגהות הב"ח א לר' עקיבא איצטריך סלקא דעתך אמינא וכו' מחייבי לאוין חיישא לקילקולא: ב דרבנן לא חיישא: ג היה אומר ר"ת ז"ל דאיירי שנתקדשה ולא נישאת ודוקא היכא דבעי יבם וכו' אפי' באשה : ד ואומר ר"ת ז"ל דקמ"ל שכופין אותו ליתן : ה הוי ממזר מיבמה לשוק וכו' : ו סוגיא דגיטין דמטעם דמהלפי : ז ומסתבר קצת דלא אמר : ח וכיון שנאמן בזה במה שהיא נאמנת לומר מת בעלי ואח"כ בני א"כ ה"ה נמי שהוא נאמן במת יבמך שתינשא לשוק אע"ג שהיא אינה נאמנת :

תפארת שמואל

(א) **פשיטא** ליה דעד אחד לא מהימן וכו'. נ"ב ובתוס' לא משמע כן אלא בתרוייהו קמבעי להו ולדברי הרא"ש נ"ע רב אמאי גרע ממת יבמי נהי דליכא מיגו . וצ"ל מאחר דאיכא ריעותא בדבר שהיה לו לומר מת בעלך והא טפי אית לן למימר שבא לקלקלה ומש"ה לא מהימן אבל במת יבמך שהעיד כפשוטא שהוא מהימן טפי ודו"ק א"נ דמש"ה לא מהימן כה"ג משום דהיא בוודאי לא דייקא וסמכא אדברי העד וסברה בודאי קושטא קאמר שהרי אית ליה מיגו ודו"ק :

קרבן נתנאל

[ז] **וממזר** דמתניתין משמע ליה מדאורייתא מדקתני סיפא · דאי מדרבנן קתני ברישא דהוי ממזר א"כ לא ה"ל למיתני בסיפא בהאחרון אינו ממזר דהא ממזר מדרבנן הוי . וכמ"ש רבינו בסמוך להדיא דליכא למימר מכח דומיא פריך דא"כ עדיפא מיניה ה"ל לאתויי ממליעתא דהוי ממזר מדאורייתא מאשת אח שלא במקום מצוה ויש מי שמיבם בזה : [ח] כי היכי דקנסינן לה לגבי בעל . היינו יבם דלגבי בעל ממש מדאורייתא הוא אע"ג דה"א לא מיתסרא מדאורייתא על ידי טעות על בעלה כמ"ש תוס' ד"ה ואמרו מ"מ ממזר מה"ת הוא כמו שאפרש בסמוך : [ט] **ואם** תעמיד סיפא בנישאת בעדים. ואם תאמר היאך תעמיד הסיפא בנישאת בעדים . א"כ אמאי הוי מראשון ממזר מדאורייתא הא כתבו תוס' ד"ה ואמרו דה"א לא מיתסרא אבעלה מדאורייתא ע"י טעות . י"ל אע"ג דלא מיתסרא מ"מ הוולד ממזר מה"ת הוא . כמו א"ת שאכנסה דלא אסורה על בעלה והוולד מ"מ ממזר הוא : [י] **אלא** בהוראת ב"ד . ואין עומדת לצאת כלל דלא שייך טעמא דמיחלפא באשה אלא בנשאת בטעות שעומדת לצאת . תוספת : [כ] **משמע** דלרבנן לא הוי ממזר מיבמה לשוק . אפי' מדרבנן דאלת"ה ה"ל לאוקמי מתני' כרבנן וממזר מדרבנן הוא . וז"ל תפארת שמואל [בעל הגמרא] נ"ע היאך מיושב לפי' הירושלמי קושית תוספת שהקשו דלר"ע אפי' לית ליה לרב המנונא הוא אסור ליבם כדאיתא בסוטה וצ"ע . ע"כ. ואיזה תלמיד טועה שנתקשה בזה דהא הירושלמי לא ס"ל כדרב המנונא וכסוגיא דתלמודא דידן בהזורק. אלא כלישנא קמא דרב גידל וכמ"ש תוס' להדיא : [ל] **אבל** חכמים אומרים אין ממזר מיבמה : לאו דוקא שאפי' זינתה אינה אסורה ליבמה כ"מ בירושלמי בפרק שני דסוטה הלכה ה' ע"ש : [מ] **וכ"ש** ביבמה דבמזיד לא מיתסרא . דלא קי"ל כרב המנונא כמו שביאר רבינו בסמוך וכיון דאם זינתה מותרת ליבם . וה"ה אם נשאת במזיד נמי מותרת ליבם · דדוקא בנישאת בטעות אסורה ליבם משום דמיחלפא באשה שהלך [בעלה] למדינת הים . מש"ה נשאת במזיד מלתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן . מתוספת : [נ] **ומשום** הכי פריך עלה איתגורי איתגור דמשום שקידשה באיסור יחלוץ לה בעל כרחה : והקשה מהרש"ל ביש"ש פ' זה סי' כ"ב . וז"ל ותימה לי מאחר שלא התיר ר"ת אלא בלא ידעה וכ"ש אם נתקדשה ע"פ ב"ד שהתירו לה ע"פ עדות שמתייבמת אבל בידעה שיש לה יבם ונתקדשה במזיד ראוי לקונסה . א"כ בהגם טרח לשנויי ולומר הא דפריך איתגורי איתגור דלמא כפשוטו פריך ואמזיד קאי דסתמא קאמר דחולץ לה יבם ושריא ליה ע"ש באריכות . ואני אומר מלבד שאין קושיא דאם הכי פריך לא היה לו להגיה הש"ס דברי אמימר . אלא ה"ל לאוקמי מלתא כדמעיקרא אלא דאיירי שנתקדשה בשוגג י"ל עוד דבאמת ר"ת מתיר אפי' אם קדשה במזיד אלא שהמעשה כך היה בלא ידעה · וכ"כ הב"ח שנראה כן מלשון רבינו בסמוך דה"ג ור"ת אוסרין ומיהו דברי ר"ת עיקר וכתב א"כ דנתקדשה בשוגג אף לה"ג שרי כו' מכלל דלר"ת שרי למקדש אף במזיד ובר מן דין אף א"ת דר"ת לא התיר אלא בלא ידעה . מכל מקום בתוס' פירשו בהדיא ורבינו אחריהם דביבמה במזיד לא מיתסרא . וע"ד שפירשתי למעלה : ולכך נריכין לפרש דפריך אמימר כמו שפירשו הם . ומה שתי' מהרש"ל דאי איירי במזיד מה משני הכי קאמר אם יבמה ישראל שני נותן לה גט מאי קמ"ל ע"ש . טובא קמ"ל דאסורה לבועל דהא כמה פוסקים שהתירו אפי' בכה"ג ועכ"פ משנה נריכה היא : ה"ג כירושלמי וכלישנא קמא דרב גידל : [נ] ה"ג אבל חכמים אמרו אין ממזר ביבמה לא אמר אלא אין ממזר ביבמה הא לצאת : ה"ג דכיון דהאשה שהלך בעלה למ"ה ונשאת הולדת מזר : [ס] **וא"ת** ביבמה ליבם נמי אכתי הוה מלי למיבעי . ואע"ג דרב ששת כבר פשטה . מכל מקום בהך א"ד נדחה הך פשיטותא דרב ששת נמי דאיירי בתרי ותרי בעדי הזמה : ה"ג וקשה לפירושו מאי קא מיבעיא במת בעלך ואח"כ מת בנך : [ע] **יבמה** לעלמא נמי תפשוט ליה שעד א' נאמן לומר מת בעלך ואח"כ מת בנך . ולא חיישינן דלמא סניא ליה ליבם וסמכה על העד ולא דייקה . וכיון דלא חיישינן להכי א"כ אפי' במת יבמך ה"ה נמי שיהא נאמן : ה"ג במה שהיא נאמנת במת בעלי ואח"כ מת בני ה"ה שיהא נאמן במת יבמך שתנשא לשוק במה שהוא : [פ] **הלכך** נראה דלא מיבעיא ליה אלא במת יבמך אבל במת בעלך ואח"כ מת בנך פשיטא ליה דעד א' לא מהימן . ובתוס' פירשו דבתרוייהו מיבעיא ליה משום דנהי דלעד לית ליה מיגו מכל מקום לא גרע ממת יבמך : אבל רבי' ס"ל דגרע מדהוי ליה להעיד שמת בעלך ולא יותר ומדקאמר ואח"כ מת בנך מחזי שבא לקלקלה דאין דרך העד להעיד מה שא"ל אף לעדות . אלא שמהרש"ל ביש"ש סי' כ"ח תמה בזה מנ"ל לחלק בזה שיהא פשיטא דאין נאמן אלא הוא נמי בספק כמו במת יבמך כמ"ש תוס' ע"ש . ולי נראה ליישב דאם נאמר דבמת בעליך ואח"כ מת בנך נמי קמבעיא ליה . אמאי קאמר כי קמבעיא ביבמה לשוק טעמא דעד משום מלתא דעבידא כו'. הכי ה"ל למימר עד אחד ביבמה מהו . כיון דהיא נאמנת לומר מת בעלי ואח"כ בני עד א' נמי נאמן לומר מת בעלך ואח"כ בנך . וכיון דבכה"ג נאמן ה"ה במת יבמך נמי נאמן וכמו שהקשה רבינו לתירוץ שני דלעיל הא דלא פריך יבמה ליבם . או דלמא היא נאמנת משום מגו . אבל עד א' אין נאמן במת בעלך ואח"כ בנך וה"ה במת יבמך אינו נאמן אלא ע"כ צ"ל דזה הוי פשיטא לתלמודא דעד א' אין נאמן לומר מת בעלך והדר מת בנך אע"ג דהיא נאמנת . ולא מיבעיא ליה אלא במת יבמך משום מלתא דעבידא לגלוי' . והתוס' שמפרשים דבתרוייהו מיבעיא ליה אזלי לתירוץ קמאי שכתבו תוס' דאין הכי נמי דמבעיא ליה

בחזקת קיים אבל בעד אחד ליכא מיגו דאיכא למיחש שמא שכרוהו שונאיה או הוא בעצמו רוצה לקלקלה וסבר אי מסהידנא אבעל לחודיה כי שמעה שמת גם הבן תחקור ותדע איזה מת תחלה ולא אוכל לקלקלה אבל אי מסהידנא אתרוייהו אבן ואבעל שמכא עילאי ומיקלקלה. וכתב רב אלפס ז"ל דפשט רב ששת דמהימן ורבא נמי פשט דעד אחד נאמן ביבמה מק"ו לאיסור כרת התרתה לאיסור לאו לא כל שכן וקאמרי רבוותא אע"ג דדחינן להא דרב ששת ולהא דרבא הנך דחויתא לאו דסמכא נינהו אלא דקי"ל דעד אחד נאמן ביבמה לעלמא כדפשט רב ששת וכדפשט רבא וכן הלכתא. ונראה לי דברי תימה איך פסקו להקל דעל כרחך דחייה דרבא טובה וחזקה היא [א] דחיישינן שמא תעיד שקר במזיד משום דסניא ליה כ"ש שתסמוך על העד ולא דייקא ואע"ג דפשיטא להו משום דרחמא ליה לא שבקה מלמידק איכא טעמא לחלק כמו שכתוב [ב] בהוספתא שגדולה שנאת השנואות מאהבת האהובות [צ] ושכיח נמי טפי דסניא ליה מדרחמא ליה כדמוכח בסוף האשה שהלכה (דף קיח:) ועוד יותר קשה לה אם תפול לפניו כשהיא שונאה אותו ממה שנוח לה שתפול לפניו כשאוהבתו דאף אם תפול לפניו כשאוהבתו שמא יחלוץ לה ואפילו אם יכנסנה אינה מרווחת כל כך כי תוכל למצוא כיוצא בו או יותר טוב ממנו אבל אם תפול לפני מי ששונאתו על כרחה היא צריכה ליכנס לשנויי לה או תתעגן כל ימיה אם אינו רוצה לחלוץ וכן הא דמוקי רב אחא בר מניומי מתניתין בעידי הזמה בהא אידחי מלתא דרב ששת ספיר והא דלא דחי פשיטותא קמייתא דרב ששת ביבמה ליבם ומוקי לה בעידי הזמה לא חשש בעל הש"ס להאריך משום ליסנא אחרינא דפשיטא להו דמהימן אבל פשיטותא בתרייתא דחי הש"ס משום [ק] דמסתבר [ר] דלא מהימן עד אחד כי היכי דאיהי לא מהימנא לכך קשה הדבר להקל וכן במת בעלך ואח"כ מת בנך דאי"ל דאיהי לא מהימנא עד אחד לא מהימן כדפרישית לעיל אבל מת בנך ואחר כך מת בעלך הוי פשיטא להו דעד אחד נאמן אע"ג דהיא לא מהימנא כדפרישית:

ה מתני' אמרו לה מת בעלך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מותרת לחזור לו ואע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה זה מדרש דרש ר' אלעזר בן מתיא ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה: גמ' [דף צד ע"א] אמר [א] רב הוה ליה לר' אלעזר בן מתיא למדרש בהאי קרא מרגניתא ודרש בה חספא מאי מרגניתא ואשה גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה כגון האי דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם ואע"ג דלעלמא לא פסלה גירושין ולא שריא לכהונה [illegible] ריח הגט דפסיל בכהונה: ו מתני' מי שהלכה אשתו למדינת הים ובאו ואמרו לו [ש] מתה אשתך ונשא את אחותה ואחר כך באתה אשתו מותרת לחזור לו [דף צד ע"ב] ומותר בקרובות שניה ושניה מותרת בקרוביו ואם מתה הראשונה מותר בשניה אמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה ואחר כך אמרו לו קיימת היתה ומתה הולד הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ר' יוסי אומר כל שהוא פוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו וכל שאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו: גמ' מי שהלכה אשתו וכו' ואע"ג דאזול אשתו וגיסו למדינת הים והאי הכי [illegible] אשת גיסו אגיסו [ג] אשת גיסו אסורה ואשתו שריא ולא אמרינן מתוך שנאסרה אשת גיסו על גיסו נאסרה אשתו עליו. לימא מתני' דלא כרבי עקיבא דאי כר"ע הויא לה אחות גרושתו [illegible] כל עריות [illegible] שנאסרו [ח] ע"פ ב"ד או ע"פ עדים ור"ע מוסיף אף אשת אח ואחות אשתו [illegible] אביו ואשת אחי אביו וכל עריות [א] דמתסרי ע"י קידושין בעיא גט [illegible] [ב] כיון דאסירי לאחר מיתה. [illegible] מיתסרא אשתו עליה דהויא ליה אחות גרושתו. [illegible] א"ר גידל אמר רב חייא בר יוסף א"ר הכי אשת אח [illegible] כגון שקידש אחיו את האשה והלך לו למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ויבם את אשתו ואח"כ בא אחיו. דאמרי אינשי הך קמייתא תנאה הוה ליה בקידושין והאי ספיר נסיב. אחות אשה נמי כגון שקידש אשה והלכה למדינת הים ושמע שמתה ועמד ונשא את אחותה דאמרי אינשי הך קמייתא תנאה הוי ליה בקידושין והאי ספיר נסיב [illegible] בנישואין מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנישואין [illegible] כוותיה דהלכתא כוותיה. עמקו ממני דברי רב אלפס ז"ל דפסק כר"ע כנגד רבים משום דדחיק לאוקמא מתני' כוותיה. [illegible] לאוקמא מתני' כר"ע [illegible] סקיל וטרי לאוקמא מתני' כוותיה [ג] אורחא דהש"ס בכל דוכתא דמהדר לאוקמא המשניות אליבא דכולהו תנאי אע"ג דלית הלכתא כוותייהו [ד] ונראה לי להביא ראיה דהלכה כר"ע מהא דאמרינן לקמן (דף לה.) יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ושמואל אמר אינה כאשת איש ומוקי רב הונא פלוגתייהו כגון שקדש אחיו את האשה והלך למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ויבם את אשתו רב אמר הרי היא כאשת איש ואסורה ליבם משום דבעי' גט דאמרי אינשי תנאי היה לאחיו בקידושין והאי אוקימתא דרב הונא היא עיקר אע"פ דפריך הש"ס דלמא ליתא לדרב הונא ובדרב המנונא קא מיפלגי לא מסתבר דפליגי בדרב המנונא דהא בסוטה (דף יח:) פסיק הש"ס דליתא לדרב המנונא וגם לא מסתבר דפליגי בקידושין תופסין ביבמה דהא איפליגו בה כבר חדא זימנא והלכתא כרב באיסורי. אלמא חיישינן לתנאי קידושין כרבי עקיבא. [דף צה ע"א] תניא ושכב איש אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה. והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל שהיא אשת איש שאין האוסר אוסרה כל ימיו נאסר האוסר. מקום שבא על איסור חמור שהיא אחות אשה שאשתו אוסרת את אחותה על בעלה כל ימי חייה אינו דין שנאסר האוסר. ת"ל אותה אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה. אמר רבי יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על חמותו שפסל את אשתו על מה נחלקו בבא על אחות אשתו שב"ש אומרים פסל. וב"ה אומרים לא פסל. אמר רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה בבא על אחות אשתו שלא פסל את אשתו על מה נחלקו בבא על חמותו. שבית שמאי אומרים פסל. וב"ה אומרים לא פסל א"ר יהודה אמר שמואל אין הלכה כר"י. ההוא דעבד איסורא מחמתיה אייתיה רב יהודה ונגדיה אמר ליה אי לאו דאמר שמואל אין הלכה כר' יהודה אסירנא לאינתתיך עלך איסורא דלעולם: [דף צה ע"ב] ר' יוסי אומר כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו וכו' איבעיא להו מאי קאמר ר' יוסי אמר ר' אמי ר' יוסי ארישא דמתניתין קאי וכו' ור' יצחק נפחא אמר לעולם ר' יוסי אסיפא דמתניתין קאי דאיירי בעד אחד ושמעי' לת"ק דאמר ל"ש דאזול אשתו וגיסו למדינת הים ולא שנא דאזול ארוסתו וגיסו למדינת הים ואמרו לו מתה אשתך ומת גיסך ונשא אחותה ואח"כ באו אשתו וגיסו אשת גיסו אסורה על גיסו ואשתו מותרת לו ואמר ליה ר' יוסי ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקידושין והאי דנסיב לאחותה ספיר קא נסיב ובעיא גיטא מיניה דלא לימרו אשת איש יוצאה בלא גט דפסיל לה ע"י אחרים דהיינו גיסו דכיון דנפקא מיניה בגט איפסלא לה מבעלה פוסל נמי ע"י עצמו ואיתסרא ליה אינתתיה עליה דהויא עליה אחות גרושתו אבל היכא דאזול אשתו וגיסו למדינת הים וקא נסיב לה לאחותה דליכא למימר תנאה הוה ליה בנישואין וספיר קא נסיב לה להאי ולא קא בעיא גיטא מיניה דלא פסל לה אגיסו אינו פוסל נמי על ידי עצמו ושריא ליה איתתיה: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי ואיסתפק לן בגמרא הא דאמר שמואל הלכה כר' יוסי אליבא דמאן אי אליבא דר' אמי אי אליבא דר' יצחק נפחא וכיון דלא איתברר כמאן מינייהו פסק [ה] לא סרינן לאשת גיסו אגיסו מספיקא. כתב הראב"ד ז"ל ודוקא כשניסאת לו אשת גיסו ע"פ ב"ד דבהא אסר ר' יוסי לשנוייא דר' אמי אבל אם ניסאת לו ע"פ עדים אשת גיסו מותרת אגיסו ואשתו מותרת לו [ו] דבהא אפילו לרבי יצחק נפחא שרי רבי יוסי בדאזיל אשתו וגיסו ואע"ג דאשה שהלך בעלה למדינת הים בעלמא אסורה לחזור לו אפילו בעדים דלא אמרינן מינס אנים התם הוא דאיכא למימר גירש זה ונשא זה אבל הכא כיון דאחות אשתו היא לא מיתסרא בלתא דנפשה [ז] אלא משום דאתי לאיחלופי באשה אחרת שהלך בעלה למדינת הים מסתייה דגזרינן בה בעד אחד דדמיא לפשיעותא אבל כשנשאת בעדים לא גזרינן בה דהא ודאי שני עדים שמשקרין מלתא דלא שכיחא היא והשיב עליו הרמב"ן ז"ל ודאי אשת גיסו שנשאת על פי עדים לר' יוסי מותרת בין לשינויא דר' אמי בין לשינויא דר' יצחק נפחא מיהו אי מתניתין כר' אמי מתוקמא לא קי"ל כר' יוסי אלא בכל שפוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו דהיא נמי פלוגתא דידיה ודתנא קמא אבל במאי דקאמר ע"פ עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו ובהא מודה לתנא קמא בדבר זה לא פסק שמואל הלכה כר' יוסי כי לא פסק אלא [ד] באשתו ע"פ ב"ד דפליגי ביה אבל במה שר' יוסי ותנא קמא מתירין אשת גיסו ע"פ עדים היינו משום דסברי כר' שמעון דמפליג באשה שהלך בעלה למדינת הים בין נשאת ע"פ ב"ד ובין נשאת בעדים ואנן קי"ל דלא עבדינן עובדא במאי הוה לה למיעבד הלכך ע"פ עדים נמי אסירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה וכן באשת גיסו אע"פ דלא שייך למימר גירש זה ונשא זה כשבאת אשתו עם גיסו מכל מקום זימנין דאתי גיסו תחלה ושייך למימר גירש זה ונשא זה שמא מתה אשתו וצריכה גט ואף אם תבא אשתו אח"כ כיון שכבר נתן גט לאחותה נאסרה אשתו עליו כי הרואה שגירש אחותה שמא אינו יודע שזו היתה אשתו תחלה ויאמר זה נושא אחות גרושתו הלכך חיישינן לפירוקא דרבי אמי לאסור אשת גיסו אגיסו אפי' נשאת בעדים. אליבא דהלכתא דלא מפלגינן בין עד אחד לשני עדים [ח] וחיישינן נמי לדרבי יצחק נפחא למיחש לתנאה. ואחיו שקידש אשה וכן הוא שקדש אחות אשה כל הדרכים האלו בה וכן הלכתא: מתני' [ד"צו ע"א] אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה [ה] מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשניה וברביעית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השניה אחר מיתת הראשונה מותר בשניה וברביעית ופוטרות לצרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה:

ז בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל על ידי אחין והאחין פוסלין על ידו אלא שהוא פוסל תחלה והאחין פוסלין תחלה וסוף כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו פסלה על ידי אחין באו עליה אחין או עשו בה מאמר או שנתנו גט או שחלצו פוסלים על ידו: גמ' ולבסוף לא פסיל והא תני רב זביד בר הושעיא העושה מאמר ביבמתו ואח"כ בא עליה אחיו שהוא בן תשע שנים ויום אחד פסלה אמרי ביאה פסלה אפילו בסוף [ט] מאמר תחלה פסיל ובסוף לא פסיל. אמר רב יהודה אמר שמואל יש לקטן גט וכן אמר רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל ויש לו מאמר תניא נמי הכי יש לו גט ויש לו מאמר דברי ר"מ וסבר ר"מ יש לו גט והתניא עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול ר"מ אומר עשו חליצת בן תשע כגט בגדול ואם איתא ליתני חליצתו כגיטו אמר רב הונא בריה דרב יהושע אית ליה וזוטר לרבן גמליאל דאית ליה אין גט לאחר גט הני מילי בגדול אחר גדול אבל בגדול אחר קטן מהני ולרבנן דאמרי יש גט לאחר גט ה"מ בגדול אחר גדול אבל קטן אחר גדול לא מהני. נראה דלרבי מאיר דאמר יש לו חליצה כ"ש ביאה אבל לרבנן דוקא ביאה יש לו אבל חליצה אין לו כלל

הגהות הב"ח א ותזקה היא דכיון דחיישינן: ב כמו שכתוב בתוס' שגדולה: ג אשת גיסו אגיסו אפ"ה אשת גיסו אסורה: ד אלא כנשאת ע"פ ב"ד דפליגי ביה אבל במה שר' יוסי: ה ונשא אחותה מאמה ונמצאו כולן קיימות מותר כראשונה ובשלישית:

הגהות הגרי"פ [א] לפנינו אמר רב יהודה אמר רב:

קרבן נתנאל

ליה יבמה ליבם אלא דהכי הוי מעשה דעל יבמה לעלמא בעו מיניה מרב ששת: [צ] ושכיח נמי טפי דסניא ליה מדרחמא ליה כדמוכח באשה שהלכה. וכן דייק ליסנא דמעשה זימנא דמרחמא ליה והכי קאמר והא לא דייקא ומינכבה דמסנא הוא דמסני ליה. מהרש"ל: זהו לפי גירסא שלפנינו אבל בחידושי רשב"א גורס זימנין דסניא ליה ולכן לא הביאו תוס' ראיה זו: [ק] דמסתבר דלא מהימן עד א'. ובס' קנ"א ס"ק ד' בס' ב"ש הקשה מהא דתנן לקמן דקי"ט זו אומרת מת בעלי כו' זו אסורה מפני בעלה של זו ה"ל למיתני אפי' עד א' אומר מת בעלה של זו ועד א' אומר מת בעלה של זו ולק"מ דדוק מסיפא איפכא לשיטת הרי"ף ורמב"ם אדתני לזו עדים הל"ל לזו עד א' אלא מהא ליכא למשמע מיניה כדאיתא סוגיא זו בהרבה מקומות: [ר] דלא מסימן עד א'. ובסי' קנ"א ס"ק א' כתב בספר ב"ש ולכאורה נראה בזה"ז דים חרם ר"ג שלא ישא אשה על אשתו אין עד א' נאמן שמתה אשתו ע"ש. ואני אומר דבכה"ג לא תיקן ר"ג. והכי דלא לוסיף עלה. כי היכי דלא יתעגן כל ימיו: [ש] ה"ג מתה אשתך ונשא את אחותה ואח"כ באתה אשתו מותרת לחזור לו. ומיירי באמרו לו שני עדים שמתה אשתו ועד אחד על גיסו. אבל בעד א' על מיתת אשתו אין יכול לישא את אחותה א"כ בדאיכא תרי עדים על גיסו. עיין בתוס' ד"ה ואע"ג ומה שהקשה מהרש"א על זה לקמן בדף ל"ה ע"ב בגמ' ע"ש. ולק"מ דהא אף אם נאמר דת"ק פליג אר"ש בשני עדים. מ"מ יש לנו לקיים שינויא דרב אמי וס"ק דקאמר ת"ק בין שנשאת ע"פ ב"ד או ע"פ עדים דאשת גיסו אסורה ואשתו שריא. וקאמר ליה ר' יוסי דס"ל כר"ש ע"פ ב"ד דפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ע"פ עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו. וגהי דר' אמי ס"ל דת"ק מודה לר"ש בשני עדים: אבל הסוגיא זו איכא למימר דס"ל דת"ק פליג אר"ש וכמ"ד לעיל דפליגי רבנן. ומוקי לה דברי ר' יוסי ע"ד אוקמתא דר' אמי ולדקו דברי תוס': [ת] ע"פ ב"ד או ע"פ עדים: ע"פ עדים ליתא בברייתא דא"כ לעיל דף ל"א ה"ל למיפרך עלה דרב דקאמר ע"פ עדים מאי הוה לה למיעבד הוי ליה למיפרך מהך ברייתא. אך תיבות הללו מתוספות הרי"ף ורבינו תם לפי שיטתם דמסקי' לעיל סי' א' בפרק זה דאפי' על פי עדים אם בא בעלה כל הדרכים האלו בה: [א] דמתסרי ע"י קידושין בעיא גט. לפי ס"ד המקשן אכתי לא ידעינן מהך סברא לחלק בין אירוסין לנשואין כמו שפרש"י ומעמא לא ידעי'. א"כ וודאי קשה דהוי ליה למנקט אשת אביו כו'. אלא שרבינו כתב סברא זו דע"י קידושי בעי גט לאלומי קושיא אפי' למסקנא: [ב] כיון דאסירי לאחר מיתה. וא"ת אכתי מאי למנקט בגוונא שבאו עדים והעידו שזו אינה אשת אביו כגון שקידשה אביו על תנאי ולא נתקיים וצריכה גט. תירץ מהרש"ל דזהו נ"כ מלתא דלא שכיחא. ולפי מ"ש מהרש"ל שהבאתי בפ' זה לעיל סי' א' דכל היכא שנשאת בעדים קלא אית להו ויודעין הכל שע"פ עדותן של אלו נשאת וא"כ ידוע שקידושי טעות הן וא"צ גט לק"מ: ה"ג והאי ספיר קא נסיב

ואחות אשה נמי כגון שקידש: [ג] אורחא דהש"ס בכל דוכתא דמהדר לאוקמי המשניות אליבא דכולהו תנאי. אמנם לפי מ"ש בכללים לדברי המחברים ובברייתא ס"ל לרבינו דהלכה כפלוני. והלא רב דמפרש הברייתא דאיירי באירוסין שמע מינה דהלכה כר' עקיבא: אלא לפי מה דקי"ל כר' יוחנן הלכה כסתם משנה. ורב ור"י הלכה כר"י. אי לא טובל לאוקמי המתני' כר' עקיבא. ודאי לית הלכתא כוותיה לזה כתב הרי"ף כיון דמתני' כוותיה הלכתא כוותיה: [ד] ונראה לי להביא ראיה דהלכה כר' עקיבא כו'. מבואר נמי על דרך שפרשתי כי נולא דמתניתין כוותיה דרבי עקיבא. אין ראיה מהך דרב לקמן דר"י ורב הלכה כר"י דאמר הלכה כסתם מתני': ה"ג מקום שבא על איסור חמור שהיא אחות אשה שאחותה אוסרת על בעלה: ה"ג דאזיל ארוסתו וגיסו למה"י ובאו ואמרו: ה"ג גיסך ונשא את אחותה: ה"ג מבעלה הכא פוסל נמי: ה"ג קא נסיב לה להאי כדאיכא למימר באירוסין לא קא בעי': [ה] לא סרינן לאשת גיסו אגיסו מספיקא. דשמא אמר שמואל הלכה כר"י אדר' אמי ולר' אמי הת"ק נמי מודה בארוסתו וגיסו דשמא תנאה הוי כדאוקי תלמודא לעיל מתני' כר"ע. ולא פליגי ת"ק ור"י אלא באשתו וגיסו בעד א' דלר' יוסי אסור אשת גיסו אגיסו. ואמר שמואל הלכה כר"י ואשתו נמי אסורה דכל הפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו: [ו] דבהא אפילו לר"י נפחא שרי. הלשון תמוה מאי אפילו דהא לר"י נפחא ס"ל אשת גיסו אגיסו שרי לאוקמתיה דידיה. לכן נלאה לי להגיה וכצ"ל דבהאי אפילו לר' אמי שרי: [ז] אלא משום דאתי לאחלופי באשה אחרת. והקשה מהרש"ל סי' נ"א א"כ אמאי פסק שמואל דיבמה אינה כאשת איש לגזור נמי משום דמחלפי באשה אחרת שהלך בעלה למדינת הים ותדחוק לומר דלגבי יבמה שנשאת דרך יבום אינה דומה לה זו היא סברא רעועה ע"כ. וקשה לי אם סברא זו רעה בעיניו. א"כ מאי משני אימא שמואל אדרב אמי קאי. ומאי משני אימא טעמיה דר' יוסי לר' אמי דלא מתסרי בלתא דנפשה אלא משום אחלופי באשה אחרת. וא"כ עדיין קשה אמאי פסק שמואל דיבמה אינה כאשת איש. אלא ש"מ דיבמה אינה דומה לה: [ח] וחיישינן נמי לדר"י נפחא למיחש לתנאה. ותימה אדרבה לר' אמי חיישינן פשיטא לתנאה בקידושין אפילו לת"ק כדאוקי תלמודא לעיל מתני' כר"ע ולחלק בין קידושין לנשואין. וכ"ש לדר' יוסי חיישינן לתנאה דבהא לא פליגי וצ"ע: [ט] מאמר תחלה פסיל ולבסוף לא פסיל. כתב בס' בית שמואל סימן ק"ע ס"ק י"ב לא מצינו טעם למה מאמר של קטן מהני. לפי מה דאמר בריש פרק ר"ג דף כ' מ"ע אמרו רבנן מאמר ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר לא מהני ביאה נמי לא מהני ואתי למיבעל אחר ביאה בשלמא לפירוש רש"י בקידושין דף י"ט דביאת קטן ביבמה נמי מדאורייתא ניחא. אבל לפי' תוספת דביאה ביבמה מדרבנן א"כ לא שייך גזרה בו ואני אומר אף לפירוש רש"י עדיין קשה מגט דים לו לר"מ והא חליצה בן ט' לכ"ע מדרבנן. ולפי מה דאמרינן התם מאי טעמא אמרו רבנן גט ביבמה מהני כו' ואתי למיבעל אחר חליצה.. וא"כ

ומתניתין וברייתא דלעיל דקתני בן תשע פוסל ע"י אחין בדרך אחד והאחין פוסלין על ידו בארבעה דרכים רבנן היא דלר"מ מאמר פוסל תחלה וסוף כגט של גדול והשתא לרבי מאיר יש לו גט וכל שכן מאמר אבל לרבנן מאמר יש לו כדמוכח לעיל דמאמר בתחלה פוסל אבל בגט שהוא במקום חליצה לא והא דקאמרי רבנן כמאמר בגדול ולא אמרו עשו ביאתו כמאמרו י"ל [י] דאית ליה מאמר וזוטר כדשני בגט לר' מאיר. [כ] ונראה דהלכה כרבנן וביאתו פוסלת תחלה וסוף ומאמרו תחלה דווקא ומהאי טעמא נמי לא אמרו חכמים ביאתו כמאמרו וחליצה וגט אין לו והא דאמר שמואל גט יש לו אליבא דר"מ קאמר דלא תימא מדקאמר כגט בגדול אלמא קטן אין לו גט וכן הא דאמר יש לו מאמר אליבא דרבנן קאמר דלא תימא מדקאמרי כמאמר בגדול אלמא קטן אין לו מאמר דאי אליבא דחד תנא קאמר שמואל כיון דאמר דיש לו גט כ"ש מאמר: גרסינן בפ' יוצא דופן (דף מה.) בן תשע שנים ויום אחד [ל] שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט עד שיגדיל והקשינן ולכשיגדיל בגט סגי לה והא תניא עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט (לביאתו) [למאמרו] וחליצה לזיקתו אף בן תשע צריך גט לביאתו וחליצה לזיקתו ופרקינן ה"ק לכשיגדיל יבעול ויתן גט: [דף צו ע"ב] מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת נשא אשה ומת הרי היא פטורה: גמ' תנינא להא דת"ר סוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום: מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל השניה או חולצת או מתייבמת והראשונה חולצת ולא מתייבמת: גמ' ויעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ותדחה צרה מן הייבום אמר רב לא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ושמואל אמר עשו וכן א"ר יוחנן עשו ויעשו תנאי היא הך תנא דד' אחין גזר משום צרה ואשמועי' בגדול והוא הדין בקטן והאי דקאמר גדול משום דבגדול קאי ומיהו היכא דליכא צרה נמי אוסר כדקאמר בשמעתין והאי תנא דהכא לא גזר משום צרה ואשמועינן קטן והוא הדין גדול והאי דקאמר קטן משום דבקטן קאי ונראה דהלכה כר' יוחנן וכתנא דפרק ארבעה אחין דהא רבא מפרש אליביה דקאמר בשמעתין הא דאמרי רבנן זיקת ב' יבמין מיהלך הלכה יבומי לא מייבמה [מ] לא תימא הני מילי היכא דאיכא צרה וכו' וכן לעיל בפ' ד' אחין (דף לב.) אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה: ח מתני' אחד בן תשע שנים ויום אחד ואחד בן עשרים שנה [נ] שלא הביא ב' שערות: גמ' [דף צז ע"א] ורמינהו בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן כ' והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם הא איתמר עלה אמר ר' יצחק אמר רב והוא שנולדו בו סימני סריס אמר רבא מתני' נמי דייקא דקתני והוא הסריס. וכי לא נולדו בו סימני סריס עד כמה תניא' חייאבר אבא [ס] עד רוב שנותיו: הדרן עלך האשה קמא

פרק אחד עשר

א נושאין על האנוסה ועל המפותה והאונס והמפתה על הנשואה חייב נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו ר' יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו: גמ' תנינא להא דת"ר אנס אשה מותר לישא בתה נשא אשה אסור לישא בתה והתנן הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה מדרבנן ומתניתין דתנן נושאין לכתחלה לאחר מיתה תנן. מנא ה"מ דמי שאנס אשה מותר לישא בתה דת"ר בכולן נאמרה שכיבה וכאן נאמרה קיחה ואיש כי יקח את אשה ואת אמה דרך ליקוחין אסרה תורה [א] רבא אמר אנס אשה מותר ליקח בתה מהכא ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה הא בת בתה ובת בנה דידה גלי וכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה וגו' הא כיצד הא באונסין הא בנישואין ואיפוך אנא עריות שאר כתיב בהו בנישואין איכא שאר באונסין ליכא שאר: ב מתני' [דף צז ע"ב] הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין ואפילו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכן השפחה שנשתחררו בניה עמה: גמ' בני יודן אמתא אשתחרור שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי אמר ליה רבא והא רב ששת אסר אמר ליה הוא אסר ואנא שרינא. מן האב ולא מן האם כ"ע ל"פ דשרי דמשום דלא ליתי לאחלופי בישראל ליכא למיסר דהכל יודעין דאין אב לעובד כוכבים ומשום שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ליכא למיסר דלא שייך *בגיורת קורבה ואשת אחיו מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרי בתר אבא שדינן ליה דהא בני פלניא קרו ליה ומאן דאסר קרו ליה נמי בני פלניתא ואיכא דאמרי דפליג רב אחא בר יעקב אפילו באחין מן האם מאי טעמא גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואקשינן ליה לרב אחא בר יעקב ופריק וכיון דלא איפסיקא הלכתא א] עבדינן לחומרא כרב ששת. ובאחין מן האם כל העריות האסורות לישראל אסורות לכן משום דלא ליתי לאחלופי בישראל בין שנולדו שניהן שלא בקדושה ובין שנולד אחד מהן בקדושה ואם האחד לידתו שלא בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה נוטה [ב] דעת ר"י דלא שייך הכא משום לאחלופי כיון דזה הכל בקדושה וזה הכל שלא בקדושה ואחין מן האב כל העריות האסורות לבני נח [ג] אסורות לכן משום שמא יאמרו וכו' כגון אשת אביו לר' עקיבא דבפ' ד' מיתות (דף נח.) דדריש על כן יעזוב איש את אביו זו אשת אביו. ואחות אביו לר' אליעזר דדריש את אביו זו אחות אביו [ד] ואשת אביו לרבי אליעזר ואחות אביו לר' עקיבא שריין דלאו משום שמא יאמרו איכא ולאו משום לאיחלופי איכא ובעל הלכות פסק כר"ע דר' אליעזר שמותי הוא ויש פוסקין כר' אליעזר משום דרבנן דר' מאיר סברי כוותיה בפ' ארבע מיתות (שם.) [דף צח ע"ב] ואם נשא אשה ובתה כשהיה עובד כוכבים כונס אחת ומוציא אחת וה"ה אשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב אף לכתחלה מותר לכנוס ואע"ג דאחות האב דאמור רבנן יקיים אמרי' בסיפא דלכתחלה לא יכנוס [ה] שאני הכא שאין האיסור בא אלא ע"י קידושין ואסור באנוסתו דקי"ל כר' ישמעאל דחמותו לאחר מיתת אשתו בשריפה ולא קלשא איסורה וגזרו בגרים כך פסק ר"ח [ו] ויש פוסקין כר' עקיבא ואליבא דרבא: תניא שני אחין תאומים גרים וכן משוחררין לא חולצין ולא מייבמין ואין חייבין משום אשת אח היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין [ז] אבל חייבין משום אשת אח היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראל לכל דבריהם: הדרן עלך נושאין

פרק שנים עשר

א [דף קא ע"א] מצות חליצה בשלשה דיינין ואפילו שלשתן הדיוטות חלצה במנעל חליצתה כשירה באנפליא חליצתה פסולה סנדל שיש לו עקב כשר ושאין לו עקב פסול מן הארכובה ולמטה חליצתה כשירה מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה: גמ' ומאחר דאפילו הדיוטות דיינין למה לי הא קמ"ל דבעינן יודעין להקרות כעין דיינין תנינא להא דת"ר מצות חליצה בשלשה שיודעין להקרות ר' יהודה אומר בחמשה [דף קא ע"ב] אמר רבא אמר רב נחמן הלכה מצות חליצה בג' הואיל וסתם לן תנא כוותיה במקום מחלוקת דתנן סמיכת זקנים ועריפת עגלה בג' דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר בחמשה החליצה והמיאונין בג' ולא פליג ר' יהודה [א] ש"מ הדר ביה אמר רבא [ב] צריכי דייני למיקבע דוכתא דכתיב ועלתה יבמתו השערה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי עובדא בחמשה כמאן כרבי יהודה והא הדר ביה לפרסומי מלתא אמר רב כהנא הוה קאימנא קמיה דרב יהודה א"ל סק ותיב אזירזא דקני למלוי חמשה לפרסומי מלתא רב שמואל בר יהודה הוה קאי קמיה דרב יהודה א"ל סק ותיב אזירזא דקני למלויי לפרסומי מלתא א"ל תנינא בישראל בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים ואנא גר אנא א"ל לפרסומי מלתא אמר רב יהודה כגון רב שמואל בר יהודה מרענא שטרא אפומיה: ב [דף קב ע"א] אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה דכתיב שום תשים עליך מלך מאחיך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל ולענין חליצה [ג] עד שיהיו אביו ואמו מישראל. פרש"י הא דאין גר דן ישראל היינו דיני נפשות אבל דיני ממונות דן ולא נהירא כיון דדריש ליה מקרא דמקרב אחיך בדיני נפשות איירי הא ממעטין גר מונשאו אתך בדומין לך בסנהדרין (דף לו:) ובקידושין (דף עו:) אלא בדיני ממונות איירי והא דאמרי' בפ' אחד דיני ממונות (דף לו:) הכל כשרין לדון וקאמרי' בגמ' הכל לאיתויי מאי לאתויי גר לדון את גר חברו קאמר ותימה א"כ הא דא"ל רב שמואל בר יהודה תנינא [ב] בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים למה לי קרא לענין חליצה למעוטי גרים כיון דאפילו לשאר דינין פסול כשאין אמו מישראל ורב שמואל בר יהודה גר הוה מדקאמר ואנא גר אנא וי"ל דאיצטריך לפוסלו אפילו [ד] לחליצה של גרים שהיתה הורתן ולידתן בקדושה

הגהות הב"ח א דלא שייך בגיותם קורבה: ב ר' שמואל בר יהודה לר' יהודה תנינא:

הגהות הגר"א א] עבדינן לחומרא כר"ש. נ"ב אבל הרמב"ם פסק כרב אחא בר יעקב וכניסתא קמא וכרבתא דאמר אין אב לעובד כוכבים אפי' בתאומים (עמ"ש רבינו ביו"ד סי' רסט ס"ק ג'):

קרבן נתנאל

וא"כ בקטן לא שייך גזרה זו. וע"כ צ"ל דחכמים גזרו משום לא פלוג בקטן כמו בגדול. וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון. א"כ ה"ה נימא לענין מאמר לפי' תוס': ה"ג דלר"מ חליצה פוסלת תחלה וסוף: [י] דאית ליה מאמר וזוטר כדשני בגט לר"מ. ולא ניחא לזאי לומר דמהאי טעמא לא אמרו חכמים ביאתו כמאמרו דביאה פוסלת תחלה וסוף ומאמרו תחילה דווקא כמו שתירץ רבינו דהך פירושא ס"ל דהך לאו שיטיא היא דא"כ מאי פריך לר"מ הכ"ל חליצה כגיטו א"ו דס"ל לתלמודא דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ויש לו גם אחר גט וזוטר. ה"נ צ"ל במאמר דיש לו מאמר אחר מאמר וזוטר. דהך פירושא ס"ל דביאת קטן ביבמה מדרבנן הוא וא"כ מה שנא מאמר קטן לת"ק או גט קטן לר"מ: [כ] ונראה דהלכה כרבנן כו' ומה"ט לא אמרו חכמים ביאתו כמאמרו. דרבינו סבירא ליה כפרש"י דביאת קטן נמי מדאורייתא. אך כמאמר שוויה רבנן כמו שאפרש. מש"ה ס"ל דדי בזה לומר דמאמר בתחלה פוסל ולא בסוף. כדי שנדע דביאתו לא הוי כביאת גדול רק כמאמר משא"כ לר"מ פריך שפיר ליתני חליצתו כגיטו. דהא חליצה לכ"ע מדרבנן. ול"ל כעין דאורייתא תיקן א"כ לפסול מאמר אפילו לבסוף. ומשני דבאמת יש גט אחר גט וזוטר אבל לגבי מאמר לא אמרינן הך סברא. ובזה נדקו דברי הטור סי' ק"ע וז"ל אבל מאמרו של בן תשעה אחר מאמר בן ט' איכא למימר שמועיל וכו'. דעושה עצמו כמסתפק בדבר דלפירוש ראשון שפירש רבינו מועיל. ולפירוש שני אינו מועיל: [ל] שבא על יבמתו קנאה. פרש"י בקידושין דף י"ט דמדאורייתא קנאה ליורשה ולטמא לה ותוס' הקשו דזה אינו אלא מדרבנן ולמפסלה על האחין כדתנן עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול. אבל ליורשה ולטמא דברים לא הוי כאשתו. וקשה דהא מוכח שם בסוגיא כפרש"י מדכתיב אשת איש פרט לאשת קטן משמע דיש אישות לקטן ולא מצינו אישות לקטן כ"א ביבם בן ט' שבא על יבמתו. ומה שהקשה תוס' לק"מ דה"פ עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול. ר"ל דממעט קרא דאין חייב משום א"א באשת קטן ויבמתו קנאה ע"י ביאתו לא מצאו חכמים טעם לדבר. אם ביאתו ביאה לחייב עליה משום אשת איש ואי אין ביאתו ביאה לא ליקני יבמתו. ע"ז [תירצו] עשו ביאת בן ט' כמאמר. ר"ל שנתנו טעם לדבר כמו מאמר דהוי קידושין לענין יבום. ולא מחייבו עליה כמו נערה מאורסה כ"א בלאו לא תהיה אשת המת החוצה. ומש"ה ביאתו כמו כן מדאורייתא קנה לענין יבום ולא לחייביה עליה משום א"א: [מ] לא תימא היכא דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה. וזהו כמתני' דד' אחין. אבל במתני' דהכא לא גזרינן משום צרה אלא אטו אשת שני מתים דהוי בעלמא מדאורייתא ודוקא בדידה גזרו אבל לא בצרתה דלא כלו להחמיר גם בצרתה אטו אשת שני מתים כ"כ תוס' לעיל דף ל"ב ד"ה מדרבנן. ומהרש"ל פירש בענין אחר ואין מן הצורך ע"ש: [נ] שלא הביא שתי שערות. עיין סוף פ' יוצא דופן שכתב רבינו שם דאם הוא בריא ושמן. או כחוש ביותר לא מהני בדיקה אם לא בנשתנה מווסתו ע"ש: [ס] עד רוב שנותיו. בש"ע א"ה סי' קע"ה סעיף י"ג כ' שהם ל"ה שנים ויום אחד. כדעת הרמב"ם. ובח"מ סי' ל"ה סעיף י"א שהם שלשים ושש שנה כדעת הר"ן וטור ורשב"ם: כך הקשה בעל ת"ש בפ' יוצא דופן ולק"מ דש"ע פסק הכא לחומרא והכא לחומרא דמספקא ליה ע"ש: הדרן עלך האשה קמא

פרק יא [א] רבא אמר אנס אשה מותר ליקח בתה. רבא לא פליג אברייתא: דצריך למילף באמה ואחותה ורבא יליף בבתה ומר אמר חדא ומר אמר חדא וקצת מצאתי כן בחידושי רמב"ן. ועיין מהרש"א ומהרש"ל ביש"ש: ה"ג ופריקא אעפ"כ כיון דלא איפסקא הלכתא כוותיה בהדיא עבדינן לחומרא כרב ששת. וע"כ לשון הרי"ף: [ב] דעת ר"י דלא שייך הכא משום איחלופי. אם כוונת רבינו במה שכתבו תוד"ה והשני. זה אינו דהא כתבו ז"ל דהתם יוכל להיות דברי משמע דמספקא לר"י ע"כ נראה לי להגיה דעת ריב"א שכתב כן בד"ה נשא אחותו מן האם וכפי' מהרש"א ע"ש ובב"י תמה ולדבריו ניחא: [ג] אסורות לכן משום שמא יאמרו כו'. עיין תוס' דף כ"ב ד"ה ערוה ותמצא דברי רבינו שם באר היטב: [ד] ואשת אביו לר"א ואחות אביו לר"ע שריין דלאו משום שמא יאמרו איכא. אף שנאסר להם משום מוקותיכן מ"מ אינו משיב אפי' קדושה קלה ואין חוששין כלל במה שלא נאסר להן מן התורה. כ"י בשם ריטב"א: [ה] שאני הכא שאין איסור בא אלא ע"י קידושין. ומה"ט נמי מותר באשת אחיו מאמו ובאשת אחי אביו היכא דנסבה אחיו כשהוא עובד כוכבים ולא גזור רבנן משום אשת אחיו הנולד אחריו דבקורבה גזור אבל במידי דלא אתי אלא ע"י קידושין לא גזור. מ"מ צריך ביאור על מה שמייר רבינו דינים אלו: [ו] ויש פוסקין כר"ע ואליבא דרבא. לעיל דף נ"ד דאמר חמותו לאחר מיתה איכא בינייהו: [ז] אבל חייבין משום אשת אח: אין ספק דחייב אפילו כשאינן תאומים דהא החיוב משום אשת האח מן האם. ומה לי אם המה תאומים או לא דהא מ"מ בני אם אחת נינהו. ודלא כש"ך י"ד סי' רס"ט ס"ק ו' שמסיק שמשמע בהרמב"ם ובהמגיד ולשיטתו צ"ל להביא ראיה ג"כ מלשון הרי"ף ורבינו ספ"ק דיבמות ז"ל שני אחים תאומים והיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבין משום אשת אח. אבל האמת יורה דרכו דלרבותא כתבו אף שהמה תאומים דס"ד דלא לחייב משום אשת אח. דהא אחים מן האב המה ולקיים מצות יבום קמ"ל דמכ"מ חייב: הדרן עלך נושאין

פרק יב [א] ש"מ הדר ביה. פסק ר"ת דסומא בא' מעיניו כשר לחליצה כיון דלא ממעטינא מלעיני וסגי באחת דיכול לראות הרוק מפי היבמה. תוס'. וכן משמעות הרי"ף והרמב"ם וסמ"ג ודעת רבינו שלא פסלו אלא בסומא משתי עיניו. דהא לא הזכירו פסול זה ונשמע לן מהא דלקמן סי' י"ט על מתני' לעיני הזקנים וירקה בפניו רוק הנראה לדיינים. אבל סומא באחת מעיניו דיכול לראות לא נשמע מזה מ"מ דכשר כמו דקי"ל בדיני ממונות בפרק אחד דיני ממונות סי' ט' וכן דעת הא"ז ודלא כמהרש"ל ביש"ש סי' א' שהפריז ופוסק להלכה דאי עביד חליצה והיבם לפנינו דצריכא חליצה אחרינא. ולאייתו דע"כ לעיני ממעט סומא בא' מעיניו דבסומא משתי עיניו לא צריך קרא דלא גרע מדיני ממונות אף דקאמר התלמודא לכדרבא הוא דאתיא מ"מ לפי האמת שפיר ממעטינן לסומא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ומ"מ אף הא דרבא משמע מיניה דשקולים הם. זה ליתא דבהא לא שייך אין מקרא יוצא מידי פשוטו. דלעיני יש שני פרושים לכדרשת רבא ופי' לעיני לראיית הדיינין. ואי קאי אסומא פי' עינים ממש יהיו לדיינים וכן מוכח בירושלמי דמוקי פלוגתא דר"א פוסל חליצה בלילה ורבנן מכשירין דפליגי דר"א יליף לעיני למעט לילה וחכמים מפרשי דממעט סומא. משמע להדיא מאן דדריש על דרשה זו לא ס"ל איהך דרשה. וסעד לדבר לעיני כל ישראל זו שבירת הלוחות והא היו בכן סומין דהא במעשה העגל חזרו למומן. אם לא נאמר שהיה זה כשאמר השם הורד עדיך מעליך ועוד מייתי ראיה דאפי' רבנן דפליגי על ר"א מסתמא מודים בזה דמקשינן לענין סומא ריבים לנגעים מאחר שדומה לנגעים דחליצה ג"כ פסולה בלילה. לא ידעתי מאי קאמר דהא לקמן דף ק"ד מסיק התלמודא דאף דס"ל חליצה בלילה פסולה לא מקשינן ריבים לנגעים והיינו שטעמא דחליצה כתחלת דין. ובדיני ממונות כמו כן בלילה פסול וסומא באחת מעיניו כשר וטעם לזה כתב הרי"ף ורבינו שם בסנהדרין דהא כולהו איכשי לא מני למחזי בלילה כדחזי סומא באחת מעיניו ביום וכיון דגמר דין כשר בלילה דין הוא שידין סומא אפי' תחלת הדין ביום עכ"ל. ועוד בנה יסודו על הראבי"ה שכתב וז"ל ולא יהיו סומין אפי' באחת מעיניהם דלעיני זקנים כתיב והכי איתא בירושלמי. ומיהו באחת מעיניו לא הוזכר שם ור"ת מכשיר באחת מעיניו לחליצה ע"כ. ואני אומר דע"כ לכתחלה קאמר. דאי בדיעבד מאי מייתי ראיה מהירושלמי דהא התם קאי לפרש דעת חכמים לקמן דף ק"ד דס"ל חליצה כשרה בלילה ואנן קי"ל כמאן דאמר דפוסל חליצה בלילה. גם תלמודא דידן פליג אהאי מלתא אירושלמי כמו שבארנו אע"כ דלכתחלה ולחומרא קאמר למיחש להך ירושלמי. וכן הוא העיקר כמו שסידר בעל מרגליות בסדר חליצה שלו הובא בד"מ סוף טור א"ה דסומא אפילו באחת מעיניו לא יחלוץ ובדיעבד כשרה החליצה: [ב] צריכי דייני למיקבע דוכתא מבערב. והיינו לכתחלה אבל בדיעבד דבר ברור דקביעות מקום אינו מעכב ומ"מ אם קבעו מקום ובעת החליצה הלכה למקום אחר גלע ומסתפינא שצריך חליצה אחרת. מהרש"ל סי' ב': [ג] עד שיהיה אביו ואמו מישראל. משמעות הלשון דבעינן תרוייהו מישראל וכ"כ הטור א"ה סי' קס"ט. וכבר הוכיחו תוס' דבאביו לחוד סגי ולאייתם מהא דפרק עשרה יוחסין דף ע"ח ד"ה ור' יהודה ע' שו"ת שבות יעקב סי' קכ"ח. והרמב"ם קאמר סי' לדבר כרחבעם בן שלמה שהיתה אמו גיורת אם הגון למלכות לכ"ש לחליצה ול"ל דס"ל לגבי חליצה גלי קרא יתירה בישראל דבעינן תרוייהו מישראל ואם נכון דברי הסמ"ג כמו שהיה בדפוס ישן כמו שפי' הב"ח ולא כמו שהגיה הב"י לדקו דברי הטור. מ"מ על כל נד תמיה על רבינו שלא גילה דעתו בזה ומהרש"ל הקשה על הטור דא"כ בניו של משה רבינו יהיו פסולין לחליצה. ולא ידעתי מאי קאמר הלא נימולו קודם מ"ת ומ"מ איכהו מכל בני ישראל: [ד] ה"ג לחליצת גרים שהיתה הורתן ולידתן בקדושה. כ"כ תוס' דף ק"א

[ה] אי נמי אי קבילי עלייהו היה כשר לדיני ממונות ולחליצה לא מהניא קבלה א"כ לדין של ישראל כשר לדון בלא כפייה דלא שייך שימה ודבר של שררה אלא בכפייה כי ההיא דלעיל בפ' החולץ (דף מה:) רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג דכתיב שום תשים עליך מלך כל שימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה אלמא לא בעינן מקרב אחיך אלא במילי דשררא וכפייה [ו] וכן עיקר וכן משמע בההיא דסנהדרין הכל כשרין לדון לאתויי גר דמשמע בסתמא אפילו לדון ישראל [ז] וניחא נמי הא דאיצטריך למיפסליה לחליצה: ג חלצה במנעל חליצתה כשירה אמר רבא אמר רב כהנא אמר רב (אסי) אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העולם בסנדל. ומנעל לכתחלה מ"ט לא גזרה משום מנעל מרופט והא דתניא בשבת ס"פ תולין (דף קמא.) לא תצא אשה במנעל המרופט ולא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשירה התם איירי שאינו מרופט כל כך דעדיין יכול להלוך בו [ח] והאידנא אין סנדל מצוי בינינו לכך נהגו לחלוץ במנעל לכתחלה וה"נ בירושל' (ה"א) תניא א"ר יוסי מעשה שהלכתי לנציבין וראיתי שם זקן אחד נומיתי לו בקי לך ר' יהודה בן בתירה מימיך אמר לי שולחני הייתי בעירו ועל שולחני היה תדיר נומיתי לי ראית חולץ מימיך במה היה חולץ במנעל או בסנדל אמר לי [ט] וכי יש סנדל במקומנו: ד אמר רב אי לאו דחזיתיה לחביבי דחלץ בסנדלא דאית ליה שנצי אנא לא הוה חליצנא [י] אלא בסנדלא דטייעא משום דמיהדק טפי והא דידן אע"ג דאית ביה חומרתא [כ] קטרינן ביה מיתנא כי היכי [ל] דתיהוי חליצה מעלייתא. ירושלמי (ה"א) [רבי זעירא מחוי לרבי בא] כילד הוא עושה (קושרו [מ] כדי שיכול להלוך בו מאליו) אמר רבי חנינא בריה דר' הילל [נ] עונבו כדי שיהא יכול להתירו באחת מידיו כילד הוא עושה מתירו בימין ותופשתו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררתו בשמאל כדי שתהא חליצה והתרה בימין. רבא אמר עיקר החליצה התרת רצועות ונהגו האידנא לקושרו בקשר גמור דקי"ל (שבת קיג:) דעניבה לאו קשירה היא [ס] לענין שבת ובגמרא דידן לא אשכחן שצריך התרה ביד ימנית דלא אשכחן שמצריך ימין אלא ברגל ולקמן (דף קה.) אמרי' כמי דנדמנת חולצת בשיניה ומיהו נהגו העולם כן [ע] ע"פ הירושלמי. אמר רב הונא אמר רב התרת יבמה לשוק בשמיטת רוב העקב מיתיבי התיר רצועת מנעל וסנדל או שמטו רוב הרגל חליצתה פסולה טעמא דשמטו הוא הא שמטה היא חליצתה כשירה רוב הרגל אין רוב העקב לא הייתו רוב הרגל הייתו רוב העקב ואמאי קרי ליה רוב הרגל דרוב חילא דכרעא עליה דחים מסייע ליה לרבי ינאי דא"ר ינאי בין שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצה פסולה [פ] עד שתתיר היא ותשמט היא וכן הלכה. איבעיא להו קרעתהו שרפתו מהו גלויי כרעא בעינן והא איכא או דילמא חליצה בעינן וליכא תיקו. בעא מיניה רבי נחמיה מרבה שני מנעלים זה על גב זה וקרעיתיה לעילאי ושלפתיה לתתאי וקאי עילאי מאי חליצה בעינן והא איכא או דלמא גלויי כרעא בעינן וליכא ולא איפשיטא אבל אם חלצה שניהן כשירה ואין בו משום מעל דמעל: ה [דף קב ע"ב] אמר רב יהודה אמר רב יבמה שגדלה בין האחין מותרת ליכנס לא' מהן ואין חוששין שמא חלצה נעלו של אחד מהן טעמא דלא חזינן הא חזינא חייסינן [צ] שמא כוונה אע"ג דתניא בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהן כאחד ה"מ למישרייה לעלמא אבל לאחין מיפסלא: ו אמר רב יהודה אמר שמואל סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו שנאמר ונעלך תחש פרש"י בלשון א' שיש תחתיו בגד כמו שנותנין לבד בתוך המנעל בימות החורף ולא נהירא לי דלא גרע מסנדל של עץ דקתני מתניתין דחליצתה כשירה ואוקמא אבוה דשמואל במחופה עור ודברי הכל ואביי נמי אוקי הך ברייתא דקב הקיטע כרבנן ובמחופה עור ונראה כלשון שני שפירש שתפרו במשיחה כעין שלנו דבעינן כוליה עור. [ק] גם נראה דאין חולצין בו לכתחילה קאמר דדרשא דתחת אסמכתא בעלמא היא אי הכי אימא תחש אין מידי אחרינא לא נעל נעל ריבה אי הכי אפילו בפשתן נמי א"כ תחש מאי אהני ליה. ור"ת ז"ל כתב דצריך שיהא מנעל מעור בהמה טהורה דמתחש גמרינן ואמרינן בבמה מדליקין (דף כח.) דתחש טהור היה ונראה דאין להקפיד דנעל נעל ריבה ולא ממעטינן מתחש אלא מה שאינו מעור מדקאמר אפילו בפשתן נמי א"כ תחש מאי אהני: בעא מיניה ר"א מרב הוא של עור ותרסיותיו של שער מהו א"ל מי לא קרינא ביה ונעלך תחש אי הכי אפילו כולו של שער נמי א"ל ההוא קורקא מיקרי. הא דתנן באנפיליא חליצתה פסולה אוקמא רבא באנפיליא של בגד אבל באנפיליא של עור חליצתה כשירה [ר] תניא חלצה בסמיכת הרגלים באנפיליא של עור החולצת מן הגדול בין עומד בין יושב בין מוטה והחולצת מן הסומא חליצתה כשירה ואע"ג דכתיב בקרא ועמד ואמר אין עמידה מעכבת מדלא כתב ויעמוד ויאמר אבל ועמד ואמר סיפור דברים בעלמא הוא והכי מפרש במועד קטן (דף כא.) גבי מנין לקריעה שהוא מעומד אע"ג דמועמדו שני האנשים דרשי' מיניה בשבועות (דף ל.) דבעינן עמידה היינו לפי שאין כתוב שם המעשה שיעשה אח"כ אבל כאן שכתוב אח"כ המעשה שיעשה אינו אלא סיפור דברים בעלמא כמו עמדו וקדשו עמדו וישאת והא דדרים בספרי ועמד ואמר אין דברים הללו אמורין אלא בעמידה אסמכתא בעלמא היא ולכתחלה בעינן עמידה משום דדמיא לגמר דין כדאמרינן לקמן (דף קד.): [דף קג ע"א] ז אמר אמימר

האי מאן דחליץ צריך למידחסיה לכרעיה כדי שיהא ניכר שטורחת לחלוץ מנעל דלפעמים מנעל של בית דין גדול ממדת רגלו ונראה כיוצא מאליו אם לא שידחוק רגלו בקרקע מעט אמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ פי' שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגל פי' רש"י ואע"ג דתנן מן הארכובה ולמטה כשירה התם הוא דכי נחתך רגלו קם ליה שוקו במקום רגלו ורחמנא אמר מעל רגלו דהיינו שוקו אבל האי לאו רגלו הוא. [ש] ור"ח פירש בשם גאון דכיון דמסגי אלוחתא לא יכול למיתריץ כרעיה דעל גביה הוא לתחת ולתחת דידיה הוא לעיל וכיון דאיתיה לכרעיה ולא תריצא הוה ליה כמו שאינו ראוי לבילה שבילה מעכבת בו [ת] אבל היכא דהוה תריץ כרעיה מעיקרא ואי לא פסיקא היה יכול למיתרליה אע"ג דאיפסיק חליץ למטה מן הארכובה דהוי ראוי לבילה שאין בילה מעכבת בו לכל אלו הפירושים משמע דקיטע חליץ אבל בירושלמי לא משמע כך דאמרי' בירושלמי אמתני' דמן הארכובה ולמטה כיני מתני' בקושר מן הארכובה ולמטה כשירה מן הארכובה ולמעלה פסולה ומשמע דלא איירי בקיטע אלא במי שרגלו שלם וקשר את הרצועות מן הארכובה ולמעלה ואי משום דתני בברייתא בקב הקיטע איכא לפרש דיהיב לאחרינא וחליץ כדאמר בסמוכות הרגלים והא דלא מיהדר ליה וליטעמיך בקב הקיטע וכי חליץ ביה איהו בכמה מקומות בהש"ס מצי למימר וליטעמיך ולא קאמר והא דפריך רגלים פרט לבעלי קבין הכי קאמר כיון דשוק לא מיקרי רגל א"כ למטה מן הארכובה לא קרינן ביה וחלצה נעלו מעל רגלו. וכן פירש רבינו נסים ז"ל במגילת סתרים וכן דעת רב אלפס ז"ל. ומיהו תימה הוא לומר לפסול לחליצה אם נקשרו רצועות הסנדל מן הארכובה ולמעלה דמאי נפקא מינה היכן דנתקשרו הרצועות רק שחלצה נעלו מעל רגלו [א] והא דקאמר בירושלמי דעיקר חליצה התרת רצועות נראה שהסנדל שלהם לא היה יכול לעמוד ברגל בלא קשירה וכן משמע מתוך לשון הירושלמי דאמר קושרו עד שיכול להלוך בו אלמא דעיקר הקשירה כדי שיעמוד על רגלו ויכול להלוך בו וכיון שאינו יכול לעמוד ברגל בלא קשירה אם התיר הרצועות הוה ליה כאילו שמט הסנדל כיון דסופו ליפול מעצמו וכן אם קשרו למעלה מן הארכובה שעיקר עמידת הסנדל ע"י הקשירה ולא קרינן ביה וחלצה נעלו מעל רגלו אבל מנעל שיכול לעמוד ברגל להלוך בו בלא קשירה לא ידענא למה תפסול החליצה אם קשר למעלה מן הארכובה או אפילו אם חולץ בלא קשירה שלא נרמז קשירה בתורה ולא נאמרה הלכה למשה מסיני. והא דקאמר בירושלמי כיני מתני' בקושר מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה לא בא למעוטי קיטע אלא לאשמועינן דבעינן שתהא אף הקשירה מן הארכובה ולמטה ובסנדל שלהם שאינו יכול לעמוד ברגל בלא קשירה אי נמי בקיטע איירי ואתא לאשמועינן דבעינן שישאר כל כך בשוקו שיוכל להכניס הסנדל בשוקו ולהוציאו למטה מן הארכובה אבל אם נחתך שוקו בסמוך להארכובה שאינו יכול לקשור הסנדל אלא בשוקו למעלה מן הארכובה פסולה. כתב רב אלפס ז"ל איכא מאן דאמר לית הלכתא כדאמימר מדקאמר רב אשי למאי דקאמר אמימר מכלל דאיהו לא סבירא ליה ועוד דהא תנן מן הארכובה ולמטה חליצתה פסולה מן הארכובה ולמטה חליצה כשרה ואנן לא סבירא לן הכי דאי איתא להאי סברא הוה אמימר פליג אמתני' והוה ליה לגמרא לאותביה לאמימר ממתני' ומדלא מותיב ליה מיניה שמע מינה דמתני' טעמא לחוד ודאמימר טעמא לחוד דסבירא ליה לאמימר דבעי לתרוליה לרגליה אארעא וחליץ כדקאמר בהדיא מאן דחליץ צריך למידחסיה לכרעיה אארעא והאי דמסגי אלוחתיה דכרעיה לא מצי להרולי כרעיה על ארעא הלכך לא חליץ ומתני' דקתני מן הארכובה ולמטה חליצתה כשירה לאו דנקטעה רגלו אלא כגון שקשר רצועות רגלו מן הארכובה למטה וגרס נמי התם עיקר חליצה התרת רצועה וכיון שהתירה מעל שוקו מקום מצוה הוא דמעל רגלו אמר רחמנא ושוקו מעל רגלו הוא הלכך לא קשיא לאמימר דמתני' טעמא לחוד ודאמימר טעמא לחוד והא דקאמר רב אשי נמי למאי דקאמר אמימר לא שמעינן מינה דלא סבירא ליה דאי לא סבירא ליה הוה אמר בהדיא לית הלכתא כאמימר ומדלא אמר הכי לא מצינן למידחי שמעתתא דאמימר בכי האי מלתא קלישתא הלכך איתא לדאמימר. והראב"ד ז"ל כתב על מה שאמר רב אלפס ז"ל דהני הרי מימרי דאמימר חד טעמא ניהו דהאי דמסגי אלוחתא דכרעיה והא דצריך למדחסיה לכרעיה חד טעמא וכתב הוא הכי תרתי שמעתתא דאמימר לאו חדא טעמא ניהו דהא דאמר צריך למדחסיה לכרעיה אארעא אי לא דחים לא מיפסלא חליצה בכך והא דקאמר האי דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ אי חליץ חליצתה פסולה וטעמא דמלתא משום דגב הרגל הוא שנקרא רגל והתחתון כף הרגל וזה שרגליו הפוכות וכף רגלו למעלה כמאת נעלו כחלצה מעל כף רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא חולץ נעלו הולך למטה מרגלו והתורה אמרה נעלו מעל רגלו ותרתי שמעתא דאמימר הלכתא ניהו עכ"ל. והרמב"ן ז"ל השיב על דבריו לקיים דברי רב אלפס ז"ל וכתב לפסול בשתיהן ונראין דברי הראב"ד דלא קאמר אמימר אלא צריך למידחסיה לכרעיה וטעמא [ב] כדפרישית לעיל ובדיעבד לא נפסלה החליצה כיון שעשתה התרה ושמיטת עקב אבל מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה קאמר לא חליץ משמע דלא הוי בר חליצה כלל משום דלא מיקרי רגל דמן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה משום דלא איקרי רגל והא דכתיב ומפיבושת בן שאול ירד לקראת המלך לא עשה רגליו פירש שלא גילח שער הערוה ליסגא מעליא:

קרבן נתנאל

ק"א ד"ה והנא לייתב פי' ר"ת. אבל בסנהדרין ז"ל ואין לומר דאיצטרך ליפסול אפי' לחליצת בני גרים. דבני גרים כיון שהורתן ולידתן בקדושה ישראל מעליא ניהו כדאמרי' בפרק נערה לענין נערה המאורסה עכ"ל. ולידתן בקדושה הוי כישראל מעליא לכל התורה כולה. וכוונתם דגר אין דן לישראל אלא גר חבירו והתוס' דהכא ורבי' לא חשו להך קושיא דכתיב עליך הוא דבעינן מקרב אחיך. אבל גר דן את חבירו אף שהורתו ולידתו בקדושה והוי כישראל לכל התורה מ"מ לא מבני ישראל המה ולא מקרי עליך וא"ת עדיין תקשי קושיית ר"י שהקשה בד"ה לענין דבפרק נערה משמע דהורתו ולידתו בקדושה ישראל מעליא. א"כ איתא קרא דבישראל לא אתא למעוטי אלא הורתו שלא בקדושה לחליצת גרים דמקרב אחיך לא קאי אגרים וכמו שפי' מהרש"א קושיית תוס'. ותירוצם לא עולה לפי' ר"ת ולפי' רבינו לפי תירוץ זה: וי"ל דכיון דבישראל ע"כ אתו למעוטי גבי ישראל עד שיהא אביו מישראל. דאי להורתן ולידתן בקדושה עד שתהא אמו מישראל. זה ידעינן מקרב אחיך. א"כ לגבי חליצת גרים ע"כ בישראל קאי למעוטי בכה"ג דבמיעוט בישראל א"א לפרש על שני פנים. ומהרש"ל סי' ה' תירץ כיון דמילי דשררה ניהו לא הקפידה תורה אלא בישראל ולא בגרים ע"ש. זה ליתא דהא עדיין בתירץ זה התוס' ורבינו לא חילקו בהך סברא בין מילי דשררה לשאר דברים: [ה] א"נ אי קבילו. כ"כ תוספת כפ' בא סימן דף מ"ע: [ו] וכן עיקר. והא דמסיק רבינו בסוף פרק אחד דיני ממונות בפי' הרי"ף דאיירי כשאמו מישראל אלו ואלו נאמרין באמת דמתני' איירי לדין ישראל בכל גוונא בין בכפיה בין בלא כפיה דומיא דממזר: [ז] וניחא נמי דאיצטריך בישראל למיפסליה לחליצה. שאסור לגר לחלוץ בלא כפיה: ה"ג אמר רבה אמר רב כהנא אמר רב אם יבא: [ח] והאידנא אין סנדל מצוי בינינו וכו'. ולולי דבריהם אמרתי טעם דבזמניהם לא היה מנעל מיוחד לחלוץ בו כי אם חולצת מנעל של יבם מרגלו שהיה הולך בו לכך יש לגזור משום מנעל מרופט. משא"כ עכשיו שהרב המסדר יש לו מנעל מיוחד לחלוץ ופעמים יש פעם אחת בשבוע לא שייך למגזר משום מנעל מרופט: [ט] וכי יש סנדל במקומנו. ומסיים שם אמרתי לו מה ראה ר"מ לומר שאין חולצין במנעל: [י] אלא בסנדלא דטייעא. עיין פירושו בהרי"ף וכן פירש בערוך ערך חמר בשם ר"ח: [כ] קטרינן ביה מיתנא. פרש"י בשפת חליצה קטרינן ביה מיתנא (כ"ל ברגל החולץ) כי היכי דתיתי היא ותשרי והדר תחלוץ ותהוי חליצה מעליא. ומהר"י ברונא פירש קטרינן ביה במנעל ורצונו שתהיה ע"י קשירה כמו שאנו נוהגין ושלא לתפור במנעל. ומהרש"ל סי' ו' חולק עליו ואומר שאין חילוק בחיבורם למנעל אם בתפירה אם בקשירה. ובאמת הלשון קטרינן ביה קאי אמנעל כמו דאמר דאית ביה חומרתא: [ל] דתיהוי חליצה מעליא. דע"י קשר המיתנא מהדק טפי והוי חליצה מעליא: [מ] כדי שיכול להלוך בו מאליו. כלומר שיהא מהודק הטיב ברגלו. ועיין מ"ש רבינו לקמן סי' ז' שאם יכול לעמוד ברגל ולהלוך בו בלא קשירה לא תפסול החליצה. אף אם לא קשר הרצועות שלא נרמז קשירה בתורה וע"ש: [נ] עונבו כדי שיוכל להתירו באחת מידיו. קאי אר' זעירא ואמר קשרו לא תימא שקשרו קשר ע"ג קשר כקשר של איסור שבת. אלא קושר קשר אחד ועניבה על גביו דאז בקל יוכל להתירו באחד מידיו. ואף דלענין שבת אמרו חז"ל דלא הוי קשר. מכל מקום לענין חליצה הוי קשר דהא איכא משום דלהוי מהודק יפה והא מהדק: ה"ג וגוררתו בימין כדי שתהא חליצה והתרה בימין רב אומר עיקר: [ס] לענין שבת. ומהרש"ל אמר דאינו דומה דהתם ילפינן ממקדש אבל בחליצה משום מהדק הוא ובקשר ועניבה קא מהדק. וכוונת רבינו איכא למימר דקאי דוקא על עניבה לחוד אבל קשר ועניבה ע"ג מודה דמהני ואנן נהיגין בשני קשרים זה

ע"ז ואח"כ עניבה. ונראה דהיינו טעמא דאם נעשה ב' קשרים בחוזק אינה יכולה להתיר בימין. ואם לא יהיה בחוזק אז לא הוי קשר של קיימא ע"כ עושין עניבה על גבה וע"י כך קיימין הקשרים עם היות שקשר העליון אינו בחוזק כ"ל לייעב המנהג: [ע] ע"פ ירושלמי. דהא בירושלמי הלכה ז' בעובדא דלוי בר סיסי נמי מכשיר בשיניים ות"מ לכתחלה הצריך ימין: [פ] עד שתתיר היא ותשמט היא. מלשון זה משמע נמי אם הותרה ממילא הוי חליצה פסולה כגירסת רש"י: [צ] שמא כיוונה. פירש היא לבד וכ"פ הרי"ף ולמב"ם. אבל גי' רש"י ותוס' שמא כיוונו תרווייהו וכתב ל"י דוקא חליצה שהוא מעשה דלאו אורח ארעא בהכי אבל דקיקה דלא אפשר בלאו הכי לא חיישי למפסלה: [ק] גם נראה דאין חולצין בו לכתחלה קאמר. ר"ל דיש לקיים נמי פי' ראשון דהא דקב הקיטע כשר היינו בדיעבד וכן הוא ברמזים וכ"כ מהרש"ל: [ר] תניא חלצה בסמיכת הרגלים. וקשה אמאי שייך חלצה בשעה או בשיב דקתני בברייתא שחליצתה כשרה. וי"ל דהברייתא אתיא כר"מ אבל לר"י של שעם לאו מנעל הוא אע"ג דקב הקיטע מסיק ביומא דף ע"ח דלר"י נמי מנעל הוי. מ"מ של שעם לאו מנעל הוא כמו שפרש"י להדיא שם. דהא רבא נפק ביוה"כ ברטיטני שהוא של שעם. אבל רש"י פירש בשמעתין דשעם דברייתא איירי בקטין ומגין. ושל שעם דהתם איירי ברכין. ובזה מתורץ קושיות תוס' ד"ה באנפליא ע"ש: [ש] ור"ח פירש בשם גאון. ובתוס' הביא בשם ר"ח טעמא דלא חליץ מאן דמסגי על לוחתא דכרעא דלא מצי שפיר למדחסי' לכוליה כרעיה אארעא לפי זה נמי אתא שפיר הא דגריע מקיטע דקיטע דחים שפיר כוליה שוקיה אארעא ע"כ: [ת] אבל היכא דהוי תריץ כרעיה מעיקרא ואי לא פסיקא כו' דהוי ראוי לבילה שאין בילה מעכבת בו. ויש תימה א"כ בר איבו או בר קיפוף דלא איתהפכו כרעייהו מבטן אמם כ"א ע"י קללת רב אשי. א"כ למה קאמר רב אשי לאו בר קיפוף חליץ דהא קודם שנתהפכו רגלם שפיר מלי ליתרולי. וע"ק מאי האי דחשיב ראוי לבילה כיון דעכ"פ עכשיו נקטעו רגליו ואינו ראוי. בשלמא למאן דאית ליה כרעא ולא תריץ ביה איכא למימר שפיר כיון דראוי לבילה כו' אבל מי שאין לו אין שייך למימר כל הראוי. ואח"כ מצאתי קושיות אלו ביש"ש סי' י"ד ונאיד מפי' ר"ת. אמנם חל עלינו חובת ביאור לקיים דברי חכם גדול שכל דבריו דברי קבלה. ונראה שמוקי מתניתין מן הארכובה ולמטה איירי כגון שבשעת נפילת היבמה לפני יבם עדיין לא נחתך רגלו וכה"ג שפיר מלינו דהוי כל הראוי לבילה כיון דבשעת נפילה היה ראוי לחליצה כמ"ש בפרק כיסוי הדם דף פ"ג שחט בהמה ואח"כ היה חייב לכסות כדר"ז כל הראוי לבילה אע"ג דהשתא אין עפר תלמטה ואין ראוי לבילה. אלא ע"כ צ"ל כיון דבשעת שחיטה היה ראוי ליתן עפר למטה ראוי לבילה מקרי. ה"ה הכא אע"ג דהשתא נחתך רגלו מ"מ ראוי לבילה הוי כיון דבשעת נפילה היה ראוי לחלוץ. והא דקאמר רב אשי לאו בר איבי ובר קיפוף חליץ. היינו אם נפלה לפניהם מאז והלאה יבמה לחלוץ כיון דאיתהפכו כרעייהו לא מצי ליתרולי כרעייהו: [א] והא דקאמר בירושלמי דעיקר חליצה התרת הרצועות נראה שהסנדל שלהם לא היה יכול לעמוד ברגל בלא קשירה: ומהרש"ל חולק על סברא זו וכתב בסימן ז' בפרק זה בירר באריכות כשהמנעל גדול שאינו יכול להלוך בו בלא קשירה אז חליצה פסולה אף בקשירה. ולא נהירא כי אף לפי דבריו אין אלו שני דינים שקולים. דהתם המנעל גדול ולא מקרי נעל אבל זה החולץ כי נעל זה ראוי לגדול ממנו ולאותו ראוי לנעול בלא קשירה. מה שאין כן בסנדל שלהם אין אדם לאותו זמן שיכול לעמוד ברגל בלא קשירה. נמצא תחילת עשייתן כך להיות מנעל ברגל על ידי קשירה: [ב] כדפרישית לעיל. ריש סימן זה דלפעמים מנעל של ב"ד גדול כו':

אלמא

ח וייש לדקדק מכאן דמותר לגלח שער תבית הערוה וכן משמע בנזיר בפ' שני נזירים (ד' נח:) דקאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה הא בתער והא במספרים ותער דקאמר רב כעין תער אלמא דמותר לגלח במספרים כעין תער וקשה מהא דאמר התם בשילהי הוא שמעתתא [דף נט.] בעי מיניה רב מרב חייא מהו לגלח אמר ליה אסור והא קא גדיל בגבול יש לו [ג] אלמא דרבי חייא אסיר אפילו במספרים ותימה לומר דרב לא קבלה מר' חייא . ופר"ח [ד] דהא דבעא רב מר' חייא היינו בתער אבל במספרים שרי והא דקאמר והא קא גדיל הכי פי' והלא אין זה דומה לשמלת אשה דאינו עושה כדי לייפות אלא להציל מן הצער שהוא גדול יותר מדאי ואפילו בתער הוה לן למישרי ומשני גבול יש לו ואינו מצטער . ומתוך גירסת בעל הלכות משמע דרב לא שרי אלא בשאר הגוף אבל בית השחי ובית הערוה אפי' במספרים אסור דגרסי' הכי אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה כי קאמר רב בשאר איברים ושאר איברים מי שרי והא תניא העברת שער אינה מד"ת אלא מד"ס [ד] כי קאמר רב במספרים כי תניא ההיא בתער והא רב בתער קאמר מאי תער כעין תער. [ה] והא דמשמע ממפיבושת דשרי לגלח היינו במספרים דאינו אסור אלא מדרבנן [ו] ואותה שעה עדיין לא נאסר [ז] ונראה דגרסת בעל הלכות אינה חולקת על גירסת הספרים שלנו דלמאי דמסיק הא בתער והא במספרים הדר ביה משינויא קמא דשני כי קאמר רב בשאר איברים. ובה"ג שהובאו מאספמיא היה כתוב אלא הא בתער הא במספרים ומיהו הא ודאי צ"ל לפי גירסא זו דשאר איברים נמי אסורין בתער כמו בית השחי מדהדר ביה משינויא דשני ע"י קושיא דהעברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים [ח] דמשמע ליה דאיירי בכל איברים שבגוף אבל במספרים תרוייהו שרו. ובנזיר משמע שהיו נוהגין בו איסור דאמרי' בפ' שני נזירים (דף נט.) ההוא דאיתחייב נגידא קמיה דר' אמי איגלאי בית השחי חזייה דלא מגלח אמר להו ר' אמי שבקוהו דמן חברייא הוא ובתשובת הגאונים כתוב דבית השחי ובית הערוה אם מגלח מראשו ועד רגליו מותר ואם לאו אסור [ט] דכיון דמגלח כל גופו אין זה ייפוי דאדרבה ניוול הוא אלא על שם רפואה הוא מגלח :
ט [דף קא ע"א] מתני' חלצה בסנדל שאינו שלו בסנדל של עץ בשל שמאל בימין חליצתה כשרה חלצה בגדול שהוא יכול להלך בו בקטן החופה רוב רגלו חליצתה כשירה חלצה בלילה חליצתה כשרה ר"א פוסל חלצה בשמאל חליצתה פסולה ור' אלעזר מכשיר: גמ' [דף קג ע"ב] ת"ר נעלו אין לי אלא נעלו נעל של כל אדם מנין ת"ל נעל מכ"מ א"כ מה ת"ל נעלו נעל הראוי לו פרט לגדול שאין יכול להלוך בו [א]ולקטן שאינו חופה את רוב רגלו ופרט לסנדל המסולייס שאין לו עקב . אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף אתאי הסיא יבמה לחלוץ א"ל הב ליה סנדלך יהיב ליה דשמאלא א"ל אימור דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור א"ל אי הכי בסנדל שאינו שלו נמי אימור דאמור רבנן בדיעבד לכתחלה מי אמור א"ל הכי קאמינא לך הב ליה ואקנייה ניהליה וכן הלכה. בסנדל של עץ חליצתה כשירה ודווקא במחופה עור [י] אבל שאינו מחופה עור אפילו דיעבד נמי לא [דף קד ע"א] [א] רבא בר חייא קטספאה עבד עובדא במוק וביחידי ובלילה אמר שמואל כמה רב גובריה דעבד כיחידאה דתניא א"ר ישמעאל ברבי יוסי אני ראיתי את ר' ישמעאל בן אלישע שחלץ במוק ביחידי ובלילה למימרא דלית הלכתא כוותיה . חלצה בלילה כשרה ורבי אליעזר פוסל ומסקינן דבהא פליגי מר סבר חליצה כתחילת דין דמיא ומר סבר כגמר דין דמיא: י מכאן משמע [כ] שאם דנין תחלת דין בלילה הדין בטל [ל] וכן משמע (ב"ב דף קיד.) גבי שלשה שנכנסו לבקר את החולה בלילה כותבין ואין עושין דין ואין יכולין לדון ע"פ ראייתם אפי' בדיעבד והא דגרס בירושלמי פרק אחד דיני ממונות (ה"ו)מניין שדנין ביום וגומרין בלילה שנא' ושפטו את העם בכל עת אית קרא לשעבר אמר שמואל בר רב יצחק כיני מתני' מניין שאם טעו ודנו בלילה שדינן דין אמרין הדא אמירה כלומר זה יכול להיות על כרחך גירסא משובשת היא דהדרשה קמייתא לא שייך למיפרך אית קרא לשעבר דהא קאמרין לכתחלה גומרין בלילה אלא כך יש להפך ולסרס הגירסא מניין שאם טעו ודנו בלילה שדינן דין ת"ל ושפטו את העם בכל עת ופריך אית קרא לשעבר ושפטו לכתחלה משמע ואת דרשת ליה בדיעבד אמר שמואל בר יצחק כיני מתניתין מניין שדנין ביום וגומרין בלילה

ת"ל ושפטו את העם בכל עת : יא מתני' חלצה ורקקה ולא קראה חליצתה כשירה קראה ורקקה ולא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראה אבל לא רקקה ר' אליעזר אומר חליצתה פסולה ר' עקיבא אומר חליצתה כשירה [דף קה ע"ב] א"ר אליעזר ככה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב א"ל ר"ע ככה יעשה לאיש כל שהוא מעשה באיש : גמ' שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ . מכלל דמספקא להו מאחין קאי לה כיון דאמר יבמה שרקקה תחלוץ [illegible] הנך אמוראי לקמן (דף קו.) [illegible] ובכך אתה כונסה ואח"כ כפוהו לעשות חליצה מעליא וכן ר' יוחנן ורב פפא דאמרו ליה חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז כיון שעמדו היבם והיבמה לפניהם יאמרו לה שתרוק בפניו ונפסלה לו ואח"כ יכפוהו לחלוץ ואי לית להו להנהו אמוראי הא דשלחו לאבוה דשמואל א"כ לאו דהלכתא היא ורב אלפס הביאה לפסק הלכה . ונראה לי דשפיר אית להו להנהו אמוראי והא דלא אמרו לה לרוק בפניו משום דלא מהניא רקיקה הכא ליפסל כדאמרי' לעיל (דף קב:) יבמה שגדלה בין האחין מותרת לינשא לאחד מהן ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן ופריך טעמא דלא חזינא הא חזינא חיישינן (שמא כיוונה) והא תניא בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא כו' חליצה פסולה עד שיתכוונו שניהם ומסיק דכי חזינא חיישינן שמא כיוונו אלמא אף חליצת סנדל לא מהניא לפסול בלא כוונה כ"ש רקיקה והני עובדי דלקמן דידעי ביה שלא היה רוצה לחלוץ רקיקה לא פסלה [מ] כי ידוע היה שלא כוון. [דף קה ע"א] ואיכא דאמרי הכי שלחו ליה יבמה שרקקה תחלוץ ואינה צריכה לרוק בפעם אחרת דכסדרן לא מעכבי דתניא בין שהקדים חליצה לרקיקה ובין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי : יב שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ שאי אפשר לדם בלא לחלוחי הרוק ודוקא במוצלת [נ] אבל בשותת לא ונדמת מוצלת בשיניה דלא כתיב וחלצה ביד ואני כתבתי גכדפירשתי דהנהו דבי מדרשא דאמרי מי כתיב וירקה רוק סברי דאפי' שותת דלא בעי לחלוחי הרוק וכן כתב הראב"ד ז"ל דטעמא דמסתבר הוא דהא רוק לא כתיבא באורייתא וגבי זב נמי דכתיב וכי ירוק הזב אי לא דכתיב זובו טמא ה"א דם היוצא מפיו טמא וכתב דלא פליגי אהדדי ההוא דלעיל דלא בעי לחלוחי הרוק כשרקקה במקום חליצה דבגי ליה בהכי והך ברייתא דבעי לחלוחי הרוק כשרקקה שלא במקום חליצה דלפוסלה מן היבום אי איכא לחלוחי הרוק הוא דפסלה דגזרינן משום רקיקה דבתר חליצה [ס] אבל לית בה לחלוחי הרוק לא גזרינן : יג מתני' החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה [ע] ובירושלמי' (ה"ה) גרס חליצתה כשירה וכן כתב רב אלפס ז"ל : גמ' החרש שנחלץ וכו' אמרי דבי ר' ינאי לפי שאינו בואמר ואמרה ומתניתין דקתני חלצה ורקקה אבל לא קראה חליצתה כשרה בדיכולא למיקרי כדר' זירא דאמר[ד] כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו . והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה [דף קה ע"ב] אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום אפי' לגבי אחין לא פסלה ומתייבמת להם . קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל וכו' אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ דאמר מקשינן אשה לאיש אבל חכמים אומרים איש כתיב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים והלכתא עד שתביא שתי שערות : יד מתני' חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהם קרוב או פסול חליצה פסולה ר"ש ור' יוחנן הסנדלר מכשירין ומעשה שחלצה בינו לבינה בבית האסורין בא מעשה לפני ר"ע והכשיר : גמ' אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אין הלכה כאותו הזוג ואף אם בדיעבד עבוד חליצה בתרי פסולה אלא שלשה בעינן ויוסיפו עליהן עוד שנים לפרסומי מלתא : טו [דף קו ע"א] ת"ר חליצה מוטעת כשירה ואיזה היא חליצה מוטעת א"ר שמעון בן לקיש שאומרים לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה אמר לו ר' יוחנן אני שונה בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם ואת אמרת חליצה כשירה אלא היכי דמי חליצה מוטעת שהיא כשירה כגון שאמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ואפילו אם התנה בתנאי אם תתני לי מאתים זוז תהיה החליצה כשירה ואם לא תתני לי [פ] לא תהיה חליצה אפ"ה התנאי בטל והחליצה כשירה אפילו לא נתרצה דמן הדין אין כח בשום תנאי לבטל המעשה ואפילו לא

הגהות הב"ח א להלך בו ופרט נקטן : ב אמאי אידחיקו הנך אמוראי : ג ואני כתבתי בפירושי דהנהו : ר דאמר ר' זירא כל הראוי :
הגהות הגרי"פ [א] לפניו איתא רבה :

קרבן נתנאל

[ג]אלמא דר"ח אוסר אפי' במספרים. דאי מותר מה פרי' והא קגדיל. הלא יכול לגלח אותה במספרים: [ד]כי קאמר רב במספרים. מדלא קאמר אלא משמע דבית השחי אפי' במספרים אסור ולא התיר רב במספרים אלא בשאר אברים : [ה] והא דמשמע ממפיבושת דשרי לגלח . ולא ניחא ליה למימר דמפיבושת גילח במספרים ולא כעין תער דלא שייך ביה שמלת אשה . באין מן הדרך להעביר שערות הגוף בכך : [ו] ואותה שעה עדיין לא נאסר . פירש מהרש"ל . כי הנשים באותו הזמן לא היו מעבירין שער בית השחי ובית ערוה שלכן שלא היה צריך לכן תיקון כדאיתא בסנהדרין דף כ"א מאי דכתיב ואתנה לך שם בגוים ביפיך שאין להם לבנות ישראל שער לא בבית השחי ולא בבית הערוה ע"כ . ואני אומר כשתקע הדבר ולא נאמר. וכי תאמר שאנשים מותרים ללבוש עדי נשים נכריות . ובאותו עת כמה גיורות ובנות יפת תואר שים לכן שערות ומעבירין באותו זמן ביותר . כדי שידמו לבנות ישראל שלא היה לכן שערות בית השחי ובית הערוה . אלא ה"פ דבאותו זמן לא היה אותו גזירה כדמצינו כמה גזירות שנתחדשו בדור האחרון ולא היה גזירה זו בימים הראשונים : ודע דבפ' אלו הן הלוקין סי' ד' פסק הרי"ף כלישנא קמא דרבי יוחנן. ותמה מהרש"ל בפרק זה סי' ע"ז הלא דרכו של הרי"ף לפסוק כאיכא דאמרי וביותר שלישנא בתרא להומרא . ולי לק"מ דאי מדאורייתא אסור במספרים כעין תער א"כ תקשי לן ממפיבושת : [ז] ונראה דגירסת בעל הלכות גדולות אינה חולקת על גירסת ספרים שלנו . ובפרק אלו הן הלוקין סי' ד' כתב רבינו על גירסת בעל הלכות אלמא שאר אברים שרי במספרים . ובית השחי בית הערוה אפי' במספרים אסור . דברי רבינו אינם כמתנגדים . דהתם כתב כן על ספר הרי"ף שעשה חיבורו עליו כמו שהזכרתי בזה בכללים . ולרי"ף ע"כ ליכא למימר הא דמסיק הא בתער הא במספרים הדר ביה משנויא קמא דשני כי אמר רב בשאר אברים . דהא פסק כלישנא קמא דר"י דבית השחי ובית הערוה אסור מדברי סופרים במספרים . ופסק כרב דמיקל כל גופו כעין תער א"כ ע"כ אפי' בתר דמסיק איירי רב דוקא בשאר אברים אבל במשעתין השיג רבינו בזה על הרי"ף ואומר דגירסת בעל הלכות אינו חולקת על גירסת שלנו ובמספרים אפי' בית השחי וערוה שרי להקל . ולא קי"ל כר"י : [ח] דמשמע ליה דאיירי בכל אברים שבגוף . ויש לדקדק אימא דהכי פריך דהך ברייתא דקתני העברת שער מדברי סופרים ע"כ איירי בשאר אברים דאי אבית השחי קאי . הא קתני באידך ברייתא דלוקה. וזהו לפי ס"ד דלא נחית לחלק בין תער למספרים אבל בתר דמסיק הא בתער הא במספרים איכא לאוקמי הנך תרתי ברייתות דאיירי בבית השחי וערוה והא בתער והא במספרים . אבל שאר אברים מנ"ל לאסור . וי"ל דאי הכי פריך הו"ל לשנויי מאי לוקה מכות מרדות כדשני בלישנא קמא דר"י . אע"כ דמוקי דהך ברייתא העברת שער בסתמא איירי בין שער בית השחי בין שאר איברים כמ"ש תוספת בנזיר ע"ש : [ט] כיון דמגלח כל גופו אין זה יפוי אלא על שם רפואה הוא מגלח . צריך לתרווייהו טעמי דמלבד [הטעם] שעושה לרפואה ע"כ אסור . דאל"כ מאי מותיב לרב מדקתני המעביר בית השחי כו' אימא לרב ה"ק מיקל כל גופו בתער היינו שמגלח מראשו עד רגליו . ועוד הא איתא להדיא בנזיר דף נ"ט אמר רב נחמן בנזיר מותר כיון דמעביר כל שער וקאמר עלה ולית הלכתא כוותיה אך קשה הא טעמיה דעושה לרפואה שני ול"ע : [י] אבל שאינו מחופה עור אפי' דיעבד נמי לא . אע"ג דביומא דף ע"ח מסיק דסנדל של עץ דכ"ע ס"ל דמנעל הוא והא דאסר ר' יוסי לצאת בשבת גזירה דלמא מישתלפי . י"ל דלענין חליצה נמי כיון דמשתלפי הוי כמנעל גדול שאין ראוי להלוך בו ואסור למיחלצה ביה כמ"ש תוס' במשנתין : [כ] שאם דנין תחילת דין בלילה הדין בטל . ומהרש"ל סי' כ' קאמר דאין מכאן ראיה דבחליצה ככה כתיב לעיכובא ומייתי ראיה מסמ"ג עשין מצוה כ"ב גבי חליצה מעומד דאם דרשינן מקרא ועמד ואמר הוי מעכב דכתב ככה לעיכובא . ואינו דומה דהא בדף ק"ד קאמר ר"ע ככה יעשה לאיש כל דבר שהוא מעשה באיש עלה קאי ככה . והתם גבי עמידה אם היה יושב צריך לעמוד נמי הוי מעשה . ותדע דהא ר"ע עצמו הכשיר באחד שחלץ בינו לבינה בבית האסורין והא כתיב זקנים בפרשה דיליף ברים פירקין שצריך חליצה בשלשה אלא ע"כ לא קאי ככה אכולה פרשה : [ל] וכן משמע גבי שלשה שנכנסו . וכ"פ הטור ח"מ סי' רכ"ג ודלא כמהרש"ל שכתב שהטור לא ס"ל כדעת רבינו ובפ' יש נוחלין סי' ב' הביא רבינו עוד ראיה בשם הרמב"ן מהא דקאמר פ"ק דסנהדרין דף י"א אין מקדשין את החודש אלא ביום ואם קדשוהו בלילה אינו מקודש ויליף לה ממשפט מה משפט ביום אף קידוש חודש ביום שמעינן מינה שאם עשו תחלת דין בלילה אינו כלום ע"כ . גם בזה השיג מהרש"ל שם ואומר דמקידוש חודש ליכא למילף דהתם כתיב כי חק לישראל וגו' וכל היכא דכתיב חוקה לעיכובא וקשה לדבריו עיקר חסר מן הספר דהו"ל לתלמודא למימר מה משפט ביום כו' ואם קדשוהו בלילה אינו מקודש דכתיב חק לעיכובא . וע"ק לדבריו גבי ג' שנכנסו לבקר נמי ה"ל לדמות ראיה

זו דכתיב והיה לכם לחקת משפט חוקה כתיב : ועו קשה הא דגמר בסנהדרין דף ל"ג דנין ד"מ ביום וגומרין בלילה דכתיב ביום הנחילו וכתיב ושפטו את העם בכל עת לדברי מהרש"ל היכי יליף מתנאות התם כתיב חוקה . והא דאורעה כל הפרשה להיות משפט לשאר דברים כדפירש רשב"ם התם. ועו דהרשב"ם אומר שם בב"ב אם נכנסו יותר משלשה הנוספים יכולים להעיד ושלשה יכולים להיות דיינים כמו גבי ראיית החודש ע"ש אימא גבי נחלות שאני דכתיב חוקה : אבל האמת יורה דרכו כמו שכתב ר"ת בפ' הקומץ דף י"ט דהא דקאמר הש"ס חוקה לעיכובא היינו דיליף מג"ש . וכל היכא דלא קאמר התלמודא חוקה לעיכובא אכן לא מצינן למימר הכי דאין אדם דן ג"ש מעצמו . נמצא דברי רבינו שרירין וקיימין וכ"כ הר"ן וכן מסיק הש"ך סי' ה' להלכה דאם דנין בלילה אין דיניהם דין . ומה שנהגינן להקל שיושבים דיינים ודנין בלילה דהוי כקיבלו עלייהו מחמת תקנת גבור עיין פרישה . או אם ברכו הבעלי דינין לדון בלילה ולא באופן אחר . ומה שכתב הסמ"ע ואם דנו לאור הנר הוי כמו יום כבר השיג עליו הש"ך . ונראה ראיה לזה לדברי הסמ"ע הא דכתיב ביום הנחילו צ"ל דדוקא שנכנסו לבקר החולה באישון לילה ולא היה נר אבל החולה מה שמותר לחלל שבת להדליק הנר לצורך החולה ע"כ אין לזוז מפסק הש"ך : ה"ג שדינו דין ת"ל ושפטו וגו' אמרין הדא אמירה : [מ] כי ידוע הוא שלא כיון . ורבים מקשים הא לעיל בסי' ה' כתב רבינו חיישינן שמא כיוונה . משמע אע"ג דלא כיוון הוא מ"מ פסלינן לאחים . וא"כ הקושיא במקומה עומדת דיאמרו לה שתתכוין לחליצה . והב"ח סימן קס"ע ס"ק כ"ה תירץ דהני אמוראי ס"ל כלישנא קמא . ומעייל פילא בקופא דמחטא שזה לא נזכר ולא נרמז בתירוצו של רבינו שלא הזכיר אלא לישנא בתרא שכתב ומסיק דכי חזינא חיישינן שמא כיוונה . ונראה דהא דחיישינן בחזינא . (חיישינן) שמא כיוונה כיון דהוא ג"כ חפץ בחליצה . (אם לאו) [ולהכי] פסלינן לאחים גזירה דשמא לפעמים יכוונו שניהם אבל אם ידוע לנו שהוא לא כיון לחליצה כ"א כל חפצו ליבמה בזה וודאי לא שייך גזירה כמו דלא גזרינן הול אטו שבת ועיין ב"ש ס"ק מ"ה שהשיב דעת רבינו דלא חיישינן להחמיר כ"א בחשש שכיוונו שניהם וליתא כמו שהראתי בהלכה לעיל בסי' ה' כתב להדיא שמא כיוונה י"ל או היא או הוא . וזהו דעת נימוקי יוסף ע"ש ודלא כב"ש : [נ] אבל בשותת לא . ומדלא חילק מ"מ דאית ליה לרי"ף אפילו שותת בפני היבם בשעת חליצה לא הוי רקיקה וא"ת מי כתיב וירקה רוק . וצ"ל דיליף מוכי ירוק דכתיב גבי זב וביש"ש קאמר דיליף בג"ש ואינו מכוון דהא אין אדם דן ג"ש מעצמו . וק"ק לדברי רי"ף אמאי לא קבע התלמודא הך מיתיבי על הנהו דבי מדרשא : ה"ג ואני אומר דהנהו דבי מדרשא : [ס] אבל לית בה לחלוחי הרוק לא גזרינן . דהוי מלתא דלא שכיחא ומדלא קאמר אבל בשותת לא יש לדייק אפילו כשרקקה דם בלא חליצה נמי לא גזרינן ותהו כדעת הראב"ד . ותהו היש מי שאומר בש"ע סעיף מ"ה ובב"ש ס"ק מ"ז לא דק : [ע] ובירושלמי גרס חליצתה כשרה וכן כתב רב אלפס ז"ל . וז"ל הטור וא"א הרא"ש ז"ל השוה חליצת קטנה לחליצת קטן. ר"ל דלא הוי חליצה אפילו לפוסלה על האחין . ודבריו תמוהים מאוד דהא אם חליצה כשרה בדיעבד ק"ו דהוי חליצה לפוסלה על האחין וליכא למימר דקי"ל כרבא דאמר עד שתביא שתי שערות . דאיך יתכן שפוסק רבא דלא כמאן כיון דאפילו ר"מ לא מקיש אשה לאיש כי אם מדרבנן משום גזירה . עכ"ל של"ל וכן כתב רב אלפס קודם ובירושלמי גרס וכן הגרסא בכל ספרי רי"ף שלפנינו חליצתה פסולה . והיינו מדרבנן לפוסלה על האחין כמו בקטן דעשאו חליצת בן ט' כבא בגדול . אבל מדאורייתא חליצת קטן אין בו מיחש דאיש כתיב בפרשה וה"ה קטנה דהשוה אשה לאיש כל זה לדעת ר"מ . אבל רבנן סברי אין חליצת קטן כלום דלא עשו חליצת בן ט' כבא בגדול . ולבסוף הסוגיא פסק רבא והלכתא עד שתביא שתי שערות . מ"מ דלא קי"ל כר' יוסי דאמר חליצת קטנה כשרה אלא כר"מ דמקיש אשה לאיש . עם היות שלר"מ מ"מ הוי חליצה לפוסלה על האחין . מ"מ לדידן דקי"ל כחכמים דחליצת קטן לא כלום אפי' למיפסלה על האחין . ומקשינן אשה לאיש אף בהך מלתא דחליצת קטנה לא חשיבא חליצה אפילו למיפסלה על האחין . וכ"כ בספר ב"ש ס"ק מ"ח אך עדיין צריכין למודעי א"כ לאיזה דבר הביא הרי"ף ורבינו הך מימרא דרב יהודה אבל חכמים אומרים אבל אשה בין גדולה בין קטנה כיון דלא קים לן כהני חכמים . וי"ל דהך והלכתא סיומא דרבא כמ"ש תוספת וה"ק רבא אמר עד שיגיע לעונת נדרים כך הוא לחכמים . אמנם לדידן הלכתא עד שתביא שתי שערות ומש"ה מייתי הך מימרא דרב יהודה אבל חכמים כו' כדי שנדע על מי אמר רבא עד שתגיע לעונת נדרים והלכתא עד שתביא שתי שעלות . אע"ג דכל זה צריכין לפרש כך בהרי"ף מ"מ כתב הטור בשם אביו . שתפש הך גירסא לאפוקי גי' ל"י בהרי"ף חליצתה כשרה . אמנם פשטא דמלתא דרבינו כלדעת רמב"ם וכמו שפסק בש"ע : [פ] לא תהיה חליצה

דאי

נתקיים התנאו ראוי המעשה להיות קיים אלא דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן הלכך בעינן דוקא כי התם שיוכל המעשה להתקיים על ידי שליח שליוה משה ליהושע אם יקיימו התנאי שיתנו להם ארץ הגלעד [צ] אבל חליצה דאי אפשר ע"י שליח דבעינן וחלצה נעלו מעל רגלו אע"פ שלא נתקיים התנאי המעשה קיים. תניא נמי הכי חליצה מוטעת כשירה ואיזו היא חליצה מוטעת שאמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ומעשה באשה אחת שנפלה לפני יבם שאינו הגון לה ואמרו לו חלוץ לה ותתן לך מאתים זוז ובא מעשה לפני ר' חייא והכשיר. ההיא איתתא דאתאי לקמיה דר' חייא בר אבא[ק] דהות כעורה ובעי יבם ליבומי ולמיכלייא לממונה אמר לה בתי לא ניחא לך א"ל לא א"ל חלוץ לה ובכך אתה כונסה לבתר דחליץ לה [ר] אמר ליה השתא מינך איפסלה זיל חלוץ חליצה מעליא כי היכי דתשתרי לעלמא. בת חמוה דרב פפא נפלה לפני יבם שאינו הגון לה אתא לקמיה דאביי אמר ליה זיל אמור ליה חלוץ ע"מ שתתן לך מאתים זוז לבתר דחליץ לה אמר ליה זיל הב ליה פרש"י זיל הב ליה דהא קבילת עלה ואע"ג דחליצה בהכי לא מיפסלה מיהו מיחייב לקיומי תנאיה מדינא כשאר שכירות דעלמא ולהכי פי' מטעם שכירות ולא משום תנאי שהתנה מתחלה ליתן לו משום דכל האומר על מנת אין מחייבין אותו לקיים התנאי משום דהאומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אם ירצה לקיים התנאי יתקיים המעשה מעכשיו ואם ירצה לא יקיים התנאי ויתבטל המעשה למפרע ולעולם אין מחייבין את הזוכה לקיים התנאי כדי שיתקיים לו המעשה שהרי הנותן גט לאשתו ע"מ שתתן לו מאתים זוז אם לא רצתה ליתן אין מחייבין אותה ליתן אלא הגט תלוי ועומד אם תתן יהא גט ואם לא תתן לא יהא גט וראיה לדבר מדאבעיא לן בפרק מי שאחזו (דף עד:) הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז אי נתינה בעל כרחו הויא נתינה או לא ואם איתא דגיטא הויא לאלתר ואיהי דמחייבא למיתב ליה מאתים זוז פשיטא דנתינה בעל כרחו הוי נתינה כדמוכח בבבא מציעא (דף עז:) גבי פרעיה זוזא זוזא דפרעון הוי ועוד מאי כ"מ אי הוי נתינה או לא כיון דגיטא לאלתר הוי והמעות הן עליה בחוב אי בעי ליקבל ואי לא בעי לא ליקבל אלא ודאי הגט תלוי ועומד בנתינת המעות ואם היא רוצה שלא יהא גט אינה מחוייבת ליתן לו המעות הלכך בנידון זה משום תנאי לא מיחייבא למיתב לו אלא הכי קאמר ליה כיון דאי אפשר לה לחליצה להתבטל הוה ליה כשכירות בעלמא א"ל משטה אני בך עבדי ליה [ש] דכיון דלא הוה ליה הגון לה ולא בעי לה מה שקלבה ליתן לו דמי יתירי כעין אנוסה היא ונם איהו לא פסיד ביה מידי: טז מי לא הניא הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו ואמר לו טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו אלמא מצי א"ל משטה אני בך ונראה דהיינו דוקא כגון הכא שאול דבר גדול במעשה שאין רגילין ליתן אלא דבר מועט וכן ההיא דהגוזל בתרא (דף קטז:) גבי הלך להביא כרוב ודורמסקין שאין לו אלא שכרו [ת] אבל מעשה שרגילין עליו ליתן דבר גדול אינו יכול לומר משטה אני בך אע"פ שלא הוציא כלום באותו דבר שתובע לו שכר הכל לפי המעשה והתנאי: יז ת"ר חליצה מוטעת כשירה גט מוטעה פסול גט מעושה כשר חליצה מעושה פסולה ה"ד אי דאמר רוצה אני אפי' חליצה נמי כשירה אי דלא אמר רוצה אני אפי' בגט נמי לא הכי קאמר חליצה מוטעת לעולם כשירה גט מוטעה לעולם פסול חליצה מעושה וגט מעושה זימנין כשר וזימנין פסול ולא קשיא [א] הא דאמר רוצה אני והא דלא אמר רוצה אני דתניא יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כילד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: יח אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין וממאנין אע"פ שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אלא א"כ מכירין ואין כותבין גט מיאון אלא א"כ מכירין ולא חיישינן לב"ד טועין פירוש שיכתבו ב"ד אחרון בלא הכרה ורבא דידיה אמר [ב] אין חולצין אלא א"כ מכירין ואין ממאנין אלא א"כ מכירין לפיכך כותבין גט חליצה אע"פ שאין מכירין וכותבין גט מיאון אף על שאין מכירין דחיישינן לב"ד טועין והלכה כרבא: יט מתני' [דף קו ע"ב] מצות חליצה בא הוא ויבמתו לב"ד והן נותנין לו עצה ההוגנת לו שנאמר וקראו לו זקני עירו ודברו אליו והיא אומרת מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי והוא אומר לא חפצתי לקחתה ובלשון הקודש היו אומרים ונגשה יבמתו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה לפניו רוק הנראה לדיינין וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו עד כאן היו מקרין אותו כשהקרא רבי הורקנוס תחת האלה בכפר עכו גמר את כל הפרשה הוחזקו להיות מקרין את כל הפרשה ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינין ולא מצוה בתלמידים רבי יהודה אומר מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ כו'. מה היא עצה ההוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל הכנים קטטה לתוך ביתך. גרסי' בפ' ג' דסנהדרין (דף לא:) והיבמה הולכת אחר היבם להתירה אמר רבי אמי [ג] אפי' מטבריא לציפורי שנאמר וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה אמר רבי יהודה מצות חליצה קוראה וקורא חולצת רוקקה וקוראה מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל דמצוה הכי ואי אפיך לית לן בה הג"ה בין שהקדים חליצה לרקיקה ובין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי. אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה לא ליקרייה לדידה לא לחודיה אבה יבמי לחודיה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי בבת אחת ולא ליקרייה לדידיה לא לחודיה חפצתי לקחתה לחודיה דמשמע חפצתי לקחתה אלא לא חפצתי לקחתה בבת אחת רבא אמר אסוקי מלתא היא ולית לן בה רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקא מלטער ומקרי לה לא אבה יבמי אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא אסוקי מלתא לית לן בה אמר ליה מודה רבא בלא אבה יבמי פרש"י משום דאיכא לפרושי לא אדלעיל מיניה קאי אבל לא חפצתי התילה דיבור הוא. [ד] וגירסת רב אלפס ז"ל אינה נכונה דמה ענין ר' זירא לכאן מ"מ יש לטעות בפירוש דבריה. אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצה צריך למכתב הכי ואקרינוה לדידה מן מאן ועד יבמי ואקריעס לדידיס מן לא עד לקחתה ואקרינוה לדידה מן ככה ועד חלוץ הנעל [ה] מר זוטרא משרטט וכתב לכולה פרשה מתקיף לה מר בר רב אשי והא לא ניתן ליכתב והלכתא כמר זוטרא דלדבר מצוה שרי הא דקאמר ואקרינוהי לדידיה מן לא עד לקחתה לא ידענא למה [ו] דקי"ל גיטין (דף ו:) שלש כותבין. אמר אביי רוק שקלטתו הרוח לא עשתה ולא כלום הלכך הוא ארוך והיא גוצא קלטתו הרוח איכא בפניו היא ארוכה והוא גוץ בעינן עד דמטי רוק להדי אפיה והדר אזיל אמר רבא אכלה תומא וירקה נרגישתא וירקה [ז] לא עשאה ולא כלום מ"ט וירקה מעצמה בעינן ולא מחמת דבר אחר רב אלפס ז"ל [לא] הביא הך מלתא דרבא אולי סבירא ליה דלא גרע מרקקה דם ולא דמי להא דהכא אפי' לחצוהי הרוק מעצמה אין כאן אם לא נאמר אי אפשר בלא ליחלוחית רוק ואותו מעט יצא עם רוק זה [ח] ונהגו העם למונעה מכל מאכל קודם חליצה: ונקרא שמו בישראל וכו'. תניא א"ר יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני ר' טרפון ובאת יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל וכו':

סדור חליצה מצות חליצה בשלשה שיודעים להקרות [ט] וקבעי דוכתא שאומר לך במקום פלוני לחלוץ שם ומוסיפין עליהם עוד שנים אפי' עמי הארצות לפרסומי מלתא וחולצין ביום ולא בלילה בב"ד ישראל ולא בב"ד של גרים וצריכין הדיינין שיכירו שהיא אשת המת ושהוא אחי המת מאביו והכרה זו שני בקרובים ונשים דגלוי מלתא בעלמא היא וצריכין לידע שהיא בת שנים עשר שנה ויום א' ושהוא בן י"ג שנים ויום אחד ושהביאו שתי שערות והיבמה נבדקת ע"פ נשים ואם רואין שגדלו דדיה ונתמלא זקנו אין צריכין בדיקה וצריך שישבו הדיינים והיבם והיבמה יעמדו וראיתי רבותינו שהעמידו היבם אצל כותל או אצל עמוד כי היכי דמצי למידחסיה לכרעיה ואומרים ליבם [י] אם תרצה לייבם יבם ואם אומר שרוצה לחלוץ אומרים לו לבטל מודעי כמו בגט דחליצה מעושה פסולה ונותנין לו ב"ד המנעל שיהא שלו ואחר החליצה יחזור ויתנהו לדיינין והמנעל צריך שיהיו לו [כ] שתי רצועות לקושרו בהן על רגלו אע"פ דאית ליה הומרתא כמין קשר ענול ומכניסו בחוט של רצועה וצריך שיהיו כל התפירות המנעל ברצועות ולא בפשתן ונועלו ברגלו וקושרו ברצועה על רגלו [ל] בקשר ולא בעניבה וברגלו של ימין ומקרין ליבמה בלשון הקדש מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי מלה במלה זו אחר זו רק לא אבה יקרוה בפעם אחת ומקרין ליבם לא חפצתי לקחתה והיא מתרת בימינה קשר המנעל [מ] ושולפתו מעל רגלו בימינה וזורקת רוק מפיה לפניו ולא תאכל היבמה קודם חליצה וצריכין הדיינין לראות הרוק כשילא מפיה ומקרין לה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל וכל הנמצאים שם אומרים [נ] חלוץ הנעל וכו' [ס] ומשרטטין קלף וכותבין לה ביום פלוני בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למניין שאנו מונין בו במקום פלוני אנחנא דייני דמקלתא חתימי לתחת במותב תלתא כחדא הוינא וסליקת קדמנא פלוניתא בת פלוני ואקריבת לקדמנא חד גברא דשמיה פב"פ וכן אמרה לנא פלוניתא דא פב"פ אחוה מאבוה דמיתנא דפלוני בעלי הוא דהוינא נסיבנא ליה ושכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ירית ומחסין ומוקים שמה בישראל לא שבק והדין פלוני אחוהי חזי ליבומי יתי כען רבנן דייני א"ל אי צבי לייבומי יתי ייבם ואי לא ליטלע לי קדמיכון רגליה דימיניה ותישרי סיניה מעל רגליה ותירוק באנפוהי. אואישתמודעינהי לפלוני דנא דאחוהי דפלוני מאבוהי [הוא] ואמרנא ליה אי צביה ליבומי יתה יבם ואי לא אטלע לה קדמנא רגלך ימינא ותשרי סינך מעל רגלך ותירוק באנפך ועני ואמר לית אנא צבי ליבומי יתה מיד אקרינוה לפלוניתא דא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואף בהא פלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה ואטלע לה רגליה דימינא ושרת סיניה מעל רגליה ורקה באנפוהי רוקא דאיתחזאי לנא מפומה על ארעא ותוב אקרינוה לפלונית דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ואנחנא דיינים וכל דהוו יתבין קמן ענינא בתריה חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל תלתא זימני ומדאיתעביד עובדא דנן קדמנא שריתה לפלוניתא דא למהך להתנסבא לכל גבר דתיצבי ואינש לא ימחא בידה מיומא דנן ולעלם ובעית מיננא פלוניתא דא גיטא דחליצה דנא וכתבנא וחתמנא ויהיבנא לה לזכות ולראיה כדת משה וישראל וחותמין תלתא עליה ולא בעית לאמתוני בתר חליצתה תלתא ירחי ושריא לאלתר לאנסובי לכל מאן דבעיא: מצות ייבום מאן דשכיב בלא זרעא ואית ליה אחא מאבוהי דהוה ליה ישיבה בעולמו כדכתיב כי ישבו אחים יחדו מיחייב איהו ליבומי לאיתתיה וכדבעי ליבומי ליקדש והדר מייבם דאמר רב מצות יבום מקדש ואח"כ בועל שנאמר ולקחה לו לאשה ויבמה ומקמי הכי הות כתובת יבמה על נכסי בעלה הראשון והשתא תקינו רבנן משני שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. כתובת יבום ביום פלוני וכו' פלוני בר פלוני אתא קדמנא וכן אמר לנא אחא דמאבא שכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ומורית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק ושבק ההיא איתתא דשמה פלונית בת פלוני דממתא פלוני וחזי לי מן אורייתא ליבומי כדכתיב בספר אורייתא דמשה יבמה יבא עליה וצביאת פלוניתא דא ואיתיבמית לפלוני בר פלוני יבמה בדיל לאוקמי שמיה בישראל כדכתיב והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ודין נדוניא דהנעלת פלונית דא מבית אבוה לבית יבמה כדין וכדין וכתיב לה פב"פ לפלונית יבמתיה כ"ה זוזי דחזו לה דהוו כתיבו בכתובתה דכתב לה בעלה קדמאה ואוסיף לה מדיליה כדין וכדין וקביל עליה פלוני דנא אחריות תוספת כתובה דא עלוהי ועל ירתוהי בתריה מקרקעי ומטלטלי אפילו מגלימא דעל כתפיה וכו' כדכתיבנן בשטרי כתובות דעלמא: הדרן עלך מצות חליצה

פרק שלשה עשר

א [דף קז ע"א] בית שמאי אומרים אין ממאנין אלא ארוסות וב"ה אומרים ארוסות ונשואות בש"א בבעל ובה"א בבעל וביבם בש"א בפניו ובה"א בפניו ושלא בפניו

הגהות הב"ח א ואירוק באנפוהי ואישתמודעניהו לפלונית דא דהיא איתתיה דפלוני מיתנא ואישתמודעניהו לפלוני דנא דאחוהי דפלוני מיתנא מאבוהי הוא ואמרנא וכו' יתה תא ייבם ואי לא. ב ואף להאי פלוני אקרינא ליה:

קרבן נתנאל

דהוי תנאי כפול. וגם שאר דברים כתנאי בני גד ובני ראובן: [צ] אבל חליצה דאי אפשר ע"י שליח. כדאמרינן בהמדיר דף ע"ד: [ק] דהות כעורה. ומ"מ רצה ליבמה דברים נכרים שנתן עיניו בממונה: [ר] אמר ליה השתא מינך איפסלה. וקשה דהא לעיל סי' י"א כ' רבינו דבהני עובדי כיון דלא כוון אפילו כוונה ברקיקה לא פסלה וא"כ דחליצה זו נמי לא תפסלה. וי"ל דמ"מ הוי כוונתו לחליצה מעליא דבהאי חליצה [נפקע] זיקה ממנה: [ש] דכיון דלא הוה ליה הגון לה ולא בעי לה לחלוץ. עיין ב"ש סימן קס"ט ס"ק כ"ו שכתב אבל משום ספיקא דדינא דצריך לחלוץ יכול לומר קים לי כהני פוסקים דמצות יבום קודם וצריך ליתן לו שכרו ע"כ. וקשה מאי קאמר דהא היא מוחזקת אדרבה היא יכולה לומר קים לי שלא ליתן לו שכירות: [ת] אבל מעשה שרגילין עליו ליתן דבר גדול. כגון שדכנות ורפואות ושיעשה בהשבעת שדים להודיע מי גנבו ועיין בפרק בתרא דב"ק ביש"ש סימן נ"ח: [א] הא דאמר רוצה אני. מכאן אומר מהרש"ל בסימן ל"ב דבזמן הזה שנתפשט תקנת ר"ג לא הוי חליצה מעושה כיון שכופין אותו לחלוץ בדין אין קרוי אונס. רק שיאמר רוצה אני בלי שום אונס שבעולם. ויש נוהגין כמו שכתוב בסדר החליצה לומר לו אם אתה מבקש ליבם נתיר לך החרם דר"ג ויאמר הוא לא. וזה מנהג שטות ועושין דברי חכמים חוכא ואיטלולא. מאחר שהכל יודעין שאין יכולין להתיר לו והאריך מזה בפ' החולץ סי' י"ז. ודבריו נכונים הלכה למעשה: [ב] אין חולצין אא"כ מכירין. גם שהיה היבם בעולמו של אחיו המת. ובכל זאת עד א' נאמן אפילו קרוב אפילו אשה כ"כ הטור: [ג] אפי' מטבריא לציפורי. פי' רש"י אע"פ שישיבת טבריא גדולה משל ציפורי הלך אחריו לציפורי. ודווקא כגון ציפורי שיש שם ב"ד אבל אם היבם דר בכפר אינה מחויבת היבמה לילך אחריו ולחלוץ שם רק שתשלם לו הוצאות הדרך ועיין ב"ש באה"ע חליצה סק"ב: [ד] וגירסת רב אלפס מודה רבא בלא אבה יבמי כר"ז דאמר כל הראוי לבילה. ר"ל שצריך למקריי' עם היבמה שתוכל לקרות לא אבה יבמי בפעם אחת וכיון שראויה לקרות אם אח"כ לא קראה בפני ב"ד בפעם אחת לית לן בה כיון דראויה לבילה כו'. וע"ז השיג רבינו מה ענין ר"ז לכאן דמ"מ יש לטעות בפירוש דבריה שאמרה לא. בהפסק. נראה כאומרת שזה שאתם סוברים שיבמי לא רוצה ליבם אינו כן אלא אבה יבמי ליבמני: [ה] מר זוטרא משרטט וכתב לכוליה פרשה. עיין במגילה פ"ב סי' י"א מה שכתבתי ליישב קושיות בה"ז על רבינו ע"ש: [ו] דקי"ל שלש כותבין. הקשה בספר תפארת שמואל בידאי י"ד סי' רפ"ד דהא רבינו בפ"ב דמגילה סי' י"א פסק כבעל ה"ג דקי"ל כר' ינאי דאמר שתים כותבין שלש אין כותבין. וכן כתב הטור בשם אביו סי' רפ"ד. ונראה להגיה לפי פרש"י דקי"ל שלש כותבין כי כן פירש רש"י הכא בשמעתין אח"כ מצאתי כמו שהגהתי בברכת הזבח במנחות דף ל"ב. ד"ה הא מורידין והניחו. אבל הרמב"ם בפ"ז דהל' ס"ת ופ"ד דהל' יבום סתרי אהדדי וע"ש בכ"מ: [ז] לא עשאה ולא כלום. היינו שצריכה לרוק עוד פעם כתיקונה אבל בדיעבד שאין היבם ויבמה לפנינו אינו מעכב דהא לא גרע מאילו לא רקקה כלל: [ח] ונהגו העם למונעה מכל מאכל קודם החליצה. לפי שאין אנו בקיאין איזה דברים שמלבים רוק. ואפשר מטעם זה השמיט הרי"ף הא דרבא דלאו דוקא שום או נרגישא בזמן הזה. מהרש"ל: סדר חליצה [ט] וקבעי דוכתא. משמע אפי' בו ביום. ולכתחלה קובעים מבערב. וכש"ע בסדר חליצה שאין קובעין מקום בשבת. וכתב מ"א סי' שכ"ט סק"ג דהיינו טעמיה שלא יהא נראה כאילו דנין בשבת ולפ"ז בי"ט מותר לקבוע מקום דהא דנין בי"ט כדאיתא להדיא במ"ק דף י"ד ועיין תוס' שם ד"ה ממנעי והעולם לא נהגו כן. ע"כ נראה דהיינו טעמיה כמו דאין מערבין בגליו בי"ט דהוי הכנה לחול ה"ה בכה"ג. ודלא כב"ש שאומר הטעם דהוי כאילו בונה מקום. ברם אחר העיון התוס' במ"ק הוא נגד הש"ס ערוכה בסנהדרין דף ל"ו ע"א ולכאורה דבר תמוה הוא. וצ"ל דמה שכתבו תוס' במ"ק הוא לאביי. ואביי אזל לשיטתו כמו שמבואר בשמעתא דסנהדרין שאביי לא חש לקושיות דרבא דס"ל שרליאת ב"ד דוחה י"ט. ואנן קי"ל כרבא ולדקו דברי מ"א ודו"ק: [י] אם תרצה ליבם יבם. וכבר כתבתי בשם מהרש"ל דעכשיו שיש תקנת ר"ג מש"ה אם הוא כשוי אין אומרים לו כך דהוי כחוכא וטלולא: [כ] שתי רצועות לקושרו. מהרש"ל אומר שהרצועות יתפור מלמעלה לקרסים וקושר בהן מלמעלה למטה כדי שיהיה הקשר ע"ג בשר רגל. ונראין דבריו. משני טעמים א' דהוי דומה לסנדלא דטייעא לעיל סי' ד' ע"ש פירושו. וכל מה שיש לעשות טרת סנדל עדיפא. ועוד לפי מה דאיתא בסדר חליצה שמתיר הקשר הרצועות. ואח"כ מתחיל להתיר קרסים מלמטה למעלה ואם הקשר למטה מן הקרסים אז מתיר כסדר הכל מלמטה למעלה: [ל] בקשר ולא בעניבה. ומהרש"ל מסיק להלכה לעשות קשר א' ועניבה ע"ג. ואנן נהיגין ב' קשרים ועניבה ע"ג לצאת ידי כולם: [מ] ושולפתו מעל רגלו בימינה ובשמאלה. תופסת הרגל כ"ה בירושלמי. ונראה דנכון לעשות כן כדי שהוא לא יכול לסייעה בחליצה כ"ל: [נ] חלוץ הנעל. ג' פעמים: [ס] ומשרטטין הקלף וכותבין לה. ועכשיו אין נוהגין לכתוב. ומהרש"ל אומר שנכון לכתוב. ולפי שיטתו שבכשוי אין אומרים לו אם תרצה ליבם יבם אין נכון לכתוב דהא בשטר חליצה

טפבין

בש"א בב"ד ובה"א בב"ד ושלא בב"ד אמרו בית הלל לב"ש ממאנת והיא קטנה אפי' ד' וה' פעמים אמרו להם ב"ש אין בנות ישראל הפקר אלא ממאנת וממתנת עד שתגדיל ותמאן ותינשא : גמ' א"ר הושעיא ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו מ"ט [דף קז ע"ב] מאמר וביאה דאיהו עביד בה מלי עקרא זיקה דרחמנא רמא עלה לא מלי עקרא עולא אמר ממאנת אף לזיקתו ולא בעיא חליצה מ"ט נישואין קמאי קא עקרא איתיביה רבא לעולא כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת ואמאי תמאן השתא ותעקרינהו לנישואין קמאי ותתייבם צרתה ומשני צרת הערוה שאני דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה לאביו אלמא בשעת נפילה נראית ככלתו ה"נ בשעת נפילה נראית כצרת בתו והלכתא כעולא [א] דרמי בר יחזקאל קאי כוותיה [ב] וכן כל אמוראי דלקמן דפליגי במיאנה ביה. א"ר מיאנה בזה אסורה לאחיו מידי דהוה אבעלת הגט אלאו כי איתסר לה לחד איתסר לכולהו ה"נ ל"ש ושמואל אמר מיאנה בזה מותרת בזה ולא דמיא לבעלת הגט בעלת הגט הוא דקא דחי לה הכא איהי דקא דחיה נפשה דאמרה לא רעינא בך ולא צבינא בך [ג] בך הוא דלא רעינא הא באחוך רעינא והלכתא כשמואל [ד] דקאי ר' יוחנן כוותיה דכי אתא רבין א"ר יוחנן מיאנה בזה מותרת לאחיו : ובה"א בב"ד ושלא בב"ד ע"כ לא קאמרי ב"ה אלא דלא בעינן מומחין אבל שלשה בעינן דתנן החליצה והמיאונין בג' ותנא נמי במיאון בש"א בב"ד ובה"א בב"ד ושלא בב"ד אלו ואלו מודים שצריך ג' ר' יוסי בר יהודה ור' אליעזר בר שמעון [ה] מכשירין בשנים אמר רב יוסף בר מניומי א"ר נחמן הלכה כאותו הזוג [ו] פירוש לענין מיאון :

ב מתני' איזו קטנה שצריכה למאן כל שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה מיאון ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה אלא כמפותה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה : גמ' אמר רב יהודה ואמרי לה במתניתא תנא בראשונה היו כותבין גט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולית אנא בעיא לאתנסבא ליה כיון דקא חזו דקא נפיש דיבורא אמרי אתי לאיחלופי בגיטין [ז] תקינו הכי ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני בהנפקנא:[דף קח ע"א] ת"ר איזוהי מיאון כל שאמרה אי אפשי בפלוני בעלי אי אפשי בקידושין שקדשוני אמי ואחי יתר על כן א"ר יהודה אפילו הושיבה באפריון והוליכוה מבית אביה לבית בעלה ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי ה"ז מיאון יהר על כן א"ר יהודה אפי' [ח] אורחין מסובין בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי ה"ז מיאון יתר ע"כ א"ר יוסי בר' יהודה אפי' שיגרה בעלה אצל חנווני להביא לו חפץ ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר כל קטנה שאינה יודעת לשמור קידושיה אין צריכה למאן אר"י אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס תנא קטנה שלא מיאנה ועמדה וניסאת משום ר' יהודה בן בתירא אמרו [ט] נישואיה הן הן מיאוניה איבעיא להו נתקדשה מאי ת"ש דתניא קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה ר' יהודה בן בתירא אומר קידושיה הן הן מיאוניה והלכה כרבי יהודה בן בתירא ואפילו בנישואין דקמא:

ג תניא ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואינו מטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון ר' יהושע אומר מעשה קטנה כלום בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון והלכה כר' יהושע חדא דהא קי"ל ר' אליעזר ור' יהושע הלכה כר' יהושע [י] ועוד דהא רב ושמואל תרוייהו דחו להא דר' אליעזר וסברי להא דר' יהושע דגרסינן בכתובות פ' אלמנה ניזונית (דף ק:) רב אמר קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכ"ש ממאנת ושמואל תני ממאנת אין לה כתובה אבל יוצאה בגט יש לה כתובה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה על האחין ולא פסלה מן הכהונה יוצאה בגט פסלה על האחין ופסולה מן הכהונה ממאנת אינה צריכה להמתין ג' חדשים יוצאה בגט צריכה להמתין ג' חדשים מאי קמ"ל תנינא הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו וכו' צריכה להמתין שלשה חדשים איצטריכא ליה דלא תנן. לימא כתנאי ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום וכו' ר' יהושע אומר מעשה קטנה כלום וכו'. לימא רב דאמר כר' אליעזר ושמואל דאמר כר' יהושע אליבא דר' אליעזר כ"ע לא פליגי כלומר לית הלכתא כוותיה כי פליגי אליבא דר' יהושע שמואל כר' יהושע ורב אמר ע"כ לא קאמר ר' יהושע אלא מדידה לדידיה אבל מדידיה לדידה לא ושמעינן מינה דבין לרב ובין לשמואל הא דר' אליעזר ליתא תניא נמי (דף פט:) מאימתי אדם יורש את אשתו בש"א משתעמוד בקומתה ובה"א משתכנס לחופה ור' אליעזר אומר [ג]משתגדיל ותבעל וקמו להו ב"ש וב"ה בחדא שיטתא דמעשה קטנה כלום ויורשה והוה ליה ר' אליעזר יחיד במקום רבים ותנן נמי בגיטין בפרק הניזקין (דף נה.) העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאוה אביה ואמה שיוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה[ד] וכן הלכה שמעינן מהנהו טנהו דקטנה שלא מיאנה בעלה יורשה :

ד מתני' [כ] הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה נתן לה גט והחזירה מיאנה בו ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה מותרת לחזור לו מיאנה בו והחזירה נתן לה גט ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו [ד' קח ע"ב] זה הכלל גט לאחר מיאון אסורה לחזור לו ומיאון אחר גט מותרת לחזור לו הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה [א] לאחר ומיאנה בו כל שיצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו : גמ' הא מתני' מקשינן סיפא ארישא דקתני רישא מיאנה בו והחזירה ונתן לה גט וניסאת לאחר ונתארמלה או שנתגרשה אסורה לחזור טעמא דנתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו הא מיאנה מותרת לחזור לו אלמא אתא מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה וקתני סיפא הממאנת באיש וניסאת לאחר ונרשה לאחר ומיאנה בו וכו' כל שיוצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו אלמא לא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה וא"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו עולא אמר כגון ששילשה בגיטין דמיחזיא כגדולה [ל] ומש"ה לא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה ומאן תנא דאמר ר' אלעזר[ה] [ת"ק] ור' ישמעאל בר' יוסי היא דאמר ר' יהודה אמר רב מאי דכתיב מימינו בכסף שתינו בשעת הסכנה נתבקשה הלכה זו הרי שיצאת מן הראשון בגט ומשני במיאון מהו שתחזור לראשון שכרו אדם אחד בארבע מאות זוז ושאלו את ר"ע בבית האסורין ואסר את ר' יהודה בן בתירא בנציבין ואסר א"ר ישמעאל בר יוסי לא לזה הוצרכנו לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כ"ש ברם כך היתה שאלה הרי שהיתה אשת אחי אמו שהיא שניה לו ונשאה אחיו מאביו ומת מהו שתמאן עכשיו [מ] ותעקור נישואין הראשונים ותתייבם יש מיאון אחר מיתה במקום מצוה או לא שכרו אדם אחד בד' מאות זוז ושאל את ר"ע בבית האסורין ואסר את ר' יהודה בן בתירא בנציבין ואסר פי' אע"ג דקי"ל דיש מיאון לאחר מיתה הכא בשניה לא דהא בהו לא ממאנת לאחר מיתה ותתייבם צרתה משום דרמי בר יחזקאל ה"נ אי שרית להאי שניה למאן אחר מיתה אתי למישרי צרת בתו וסוגיא דשמעתא דמיאון דידיה מבטל גיטא דידיה אבל מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה דכיון דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו אזיל ומבכשה ועביד לה דממאנת בחבריה ומהדר לה איהו הלכך לא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה א"ר יצחק בר אסיאן אמר רב כשם שאסורה לו כך אסורה לאחיו אע"ג דאיהו הוא דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו אבל אחיו אינה מכרה ברמיזותיו ובקריצותיו אפ"ה גזרה אחיו אטו הוא :

ה מתני' המגרש את האשה והחזירה מותרת ליבם ור"א אוסר [דף קט ע"א] וכן המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליבם ור"א אוסר קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והיא יתומה בחיי האב והחזירה אסורה ליבם : גמ' מ"ט דר"א דגזר הכי אטו יתומה בחיי האב וקי"ל כרבנן. תניא מודים חכמים לר' אלעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והיא יתומה בחיי האב והחזירה שאסורה ליבם מפני שגירושיה גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה בד"א בזמן שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה או החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתייבמת משום ר' אלעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת בעיא מיניה רבא מרב נחמן צרתה מה היא ומסקנא צרתה או חולצת או מתייבמת. תמיה לי למה כתב רב אלפס בעיא זו שהיא אליבא דר' אלעזר דלא כהלכתא ויש הלכות רב אלפס שכתוב בהן וה"ה לצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן והשיב עליו הראב"ד ז"ל הא מלתא לא מחוורא שפיר משום דלר' אלעזר גופיה הא לא שרינן לצרה אלא משום דהיא גופא גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזירה אבל יתומה בחיי האב בין לרבנן בין לר' אלעזר ערוה היא מן התורה הלכך צרתה נמי צרת ערוה היא ושתיהן חולצות ולא מתייבמות [נ] ולכאורה היה נראה כדבריו דהיינו דתנן בפ"ק (דף ב:) כל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת וה"נ צרתה של ערוה קטנה היא. ומיהו נוכל לקיים דברי רב אלפס ז"ל [ס] דשאני ערוה זו שיש לה היתר לעצמה אם גדלה אצלו הלכך לר' אלעזר דגזר אפילו בגדולה דעלמא אטו יתומה בחיי האב שמא יטעה אדם לומר דקידושי קטנה כלום כ"ש דגזר בצרה דידה אבל לרבנן דלא גזרו אפי' בדידה אם גדלה אצלו כ"ש דבצרתה לא גזרו ומתייבמת וכן כתב הרמב"ן ז"ל ופלוגתא היא בירושלמי (ה"ח) דגרס התם מודים חכמים לר"א בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא יתומה בחיי האב קידושיה וגירושיה תורה חזרתה אינה תורה צרתה מהו רב אמר אסורה ר' יוחנן אמר צרתה אסורה ר"ל אומר צרתה מותרת א"ר אלעזר חזרתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן ולא אשכחית בר נש דכוותיה אלא ר"ל דאמר צרתה מותרת רב המנונא הוה קאי קמיה דרב אחא בר אחוה א"ל צרתה מהו א"ל צרתה מותרת א"ר אבא בר ממל מסתברא כמ"ד צרתה מותרת והמהתי על מ"ש הראב"ד ז"ל שיתומה בחיי האב חולצת [ע] הואיל ואסורא ליה מן התורה [פ] אי לאו משום

קרבן נתנאל

כותבין כבן דייני אמרו ליה אי צבית לייבומי תייבם. ויש אומרים שמש"ע אין כותבין דכל פעם צריך להיות עשרה בני אדם והוי פרסום ולהכי אין צריכה שער ראיה :

הדרן עלך מצות חליצה

פרק י"ג [א] דרמי בר יחזקאל כוותיה. וא"ת מנ"ל דטעמא דרמי בר יחזקאל משום דבשעת נפילה נראית ככלתו. דלמא טעמיה דרמי בר יחזקאל גופא משום דרבי אושעיא דממאנת לזיקתו. וי"ל דע"כ טעמא דרב"י משום דבשעת נפילה נראית ככלתו מדנקט אסורה לאביו מכלל דלעלמא שרי ואי טעמא משום דאין ממאנת לזיקתו אסורה נמי לעלמא תוס' לעיל דף י"ג : [ב] וכן כל אמוראי דלקמן דפליגי במיאנה ביה. אם אסורה לאחין או לא. הא אם אין יבם אלא אחד כ"ע מודו שאסורה לו דממאנת לזיקתו דחד וע' בהמלחמות באריכות בזה הענין : [ג] בך הוא דלא רעינא הא באחיך רעינא. וה"ה אם אמרה אי אפשי בפלוני יבם אבל אם אמרה סתם אי אפשי בקידושין שקידשני אמי ואחי אסורה נמי לאחין : [ד] דקאי ר' יוחנן כוותיה דכי אתא רבין א"ר יוחנן מיאנה בזה מותרת לאחין. משמע דוקא לאחין אבל לו אסורה. אבל אם מיאנה בזה ובזה אסורה לתרווייהו ויוצאת בלא חליצה דממאנת לזיקה דתרווייהו וכ"פ מהרש"ל : ה"ג בית שמאי אומרים בבית דין מומחין כצ"ל. וכ"ה לעיל בפ' מצות חליצה דף קא · [ה] מכשירין בשנים. מתחלה משמע שבא לפסוק דבעי ג' ובסוף הביא פסק הלכה דמכשירין בשנים. וצ"ל דלכתחלה בעינן שלשה ודוקא בדיעבד מכשיר בשנים וכ"ה דעת ר"ת והעיטור. הקשה בספר ב"ש בסי' קנ"ה ס"ק י"א כיון דהלכתא בשנים הוי כמו עדים ותו לא מיישינן שהב"ד יסמכו עליהם דבתר עדים דייקי וא"כ קשה איך פסקו בפשיטות כל מי שירצה שמיאנה בפני שנים יכול לכתוב הא בפני שנים יש לחוש שמא לא היו מכירין ואיני יודע איך כל האחרונים לא שתו לבם לזה ע"כ. וכבר הקדימו בזה הרב ב"י בבדק הבית סי' הנזכר. ותי' דאפשר אורחא דמלתא מסתמא שאינה ממאנת אלא בפני המכירים אותה ודוחק ולי נראה דאם אותם שמיאנה בפניהם המה יתנו לה גט מיאון. א"כ הם תותמין ואם באת לינשא יראו הב"ד שאין על החתימה אלא שנים ולכתחלה צריך להיות ב"ד של ג' יקדקו אחריו שמא לאו דינא גמירי ויחקרו אחריה אם היא היתה אשת פלוני. ואם העדים שראו המיאון יתנו עדיהן יזכירו בתוך גט מיאון בפני מי מיאנה וישאלו להעדים אם הכירוה ב"ד הראשון כמ"ש תוס' דף ק"ו. ד"ה לפיכך : [ו] פירוש לענין מיאון. דלא תימא חליצה ומיאון דמיא להדדי שתלא ע"י מעשה שלהם ומיתנו במתני' נמי בהדדי א"כ גבי חליצה נמי מכשירין בשנים ע"ז פי' דוקא לענין מיאון אבל חליצה אפי' בדיעבד פסולה בשנים כדאמר רב נחמן גופיה כמ"ש רבינו בפ' מצות חליצה סי' י"ד : [ז] תקינו הכי ביום פלוני כו'. ועיין בטור נוסח הגט. וצ"ל דאע"ג דנפיש דיבורא לא שייך אתי לאחלופי בגיטא דבזמן הזה אין מסדרין גט אלא בב"ד גם מיאון ודלא נתרא כי היכי דלא לימרו א"א יוצאה בלא גט שמ"ה כותבין באריכות נוסח גט מיאון. ויש כח לחכמי הדור לשנות בענין זה כמו דאמר בראשונה היו כותבין כו' שלא היו סופרים בורים ולבתר תקינו בקוצר : עכשיו שבטלה הגזירה חזרו לבראשונה ובעל העיטור מוסיף לשון גט לכתוב בו למהך להתנסבא לכל גבר כו' והכל מטעם שזכרנו. ועכשיו לא שכיח מיאון ביניגו מתקנת הגאון הובא בד"מ כ"ש : [ח] אפילו אורחין כו' אפי' שיגרה בעלה אצל חנוני כו'. כל הני מימרות איירי במכירין האורחין והחנוני שהיא אשת בעלה שממחנת בו : [ט] נישואיה הן הן מיאוניה · פי' מהרש"ל דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא תינשא בלא מיאון. ובאינה יודעת לשמור קידושיה אין צריכה למאן ומותרת לינשא לכתחלה ובזה מיושב מה שהקשה על הרמב"ם בפירוש משניות בהא דאין

יודעת לשמור קידושיה. ודבר נכון הוא : [י] ועוד דהא רב ושמואל. הרי"ף ורבינו מייתי הנך ראיות. דלא תימא כיון דאמר שמואל הוזכרי על כל צדדי חכמים ולא מצאתי אדם ששוה מדותיו בקטנה כר"א וכבי נמי אמר נראין דברי ר"א מדברי ר' יהושע ע"ז מביא ראיה מפרק אלמנה ניזונית דשמואל גופא ס"ל כר' יהושע : [כ] הממאנת באיש הוא וכו'. ירושלמי אין בה אלא זיהום כהונה. ואין ב"ד מזהמין אותה. לפי מה שפסק הרמב"ם היכא שגירשה והחזירה ונשאה ושוב מיאנה שריא לכהן. נ"ל דהירושלמי קאי אסיפא דמתני' מיאון אחר גט מותרת לחזור לו דהמיאון מבטל גט אבל זיהום כהונה יש שאסורה לכהן. שוב איתא בירושלמי על אידך בבא הממאנת באיש ונשאת לאחר כו' אין בה אלא זיהום כהונה ואין ב"ד מזהמין אותה. קאי אהך דקתני במיאון מותרת לחזור לו. אבל לכהן היא אסורה. מפני ריח הגט. והנה בטור א"ה סי' ו' כתב על הרמב"ם ה"ה נמי אחר שגרשה ניסאת לאחר ומיאנה בו שמותרות לכהן ע"ש. הוי הך ירושלמי תיובתא. הנה מהרש"ל סי' י"א גם הב"ח וב"ש ס"ק ו' השיגו ותמהני שכל המחברים העלימו עיניהם מדברי ירושלמי שהבאתי ע"כ מן המוסכם שפסולה לכהונה ואפי' בדיעבד : ה"ג מקשינן רישא אסיפא : [ל] ומשום הכי לא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה. אבל מ"מ מותרת למאן אע"ג דמחזי כגדולה. וקשה א"כ אמאי אמרי' כל שיוצאה ממנו בגט אסורה ואמאי לא אמרי' אתיא מיאונה ומפקיע קידושי שני והוי כמו שזינתה אחר גירושין ומה שתירץ מהרש"א בתוס' ד"ה אלמא דמשום דאזיל ומבכש לה לא חשבינן מיאונה זנות. ומיהו המיאון מבטל גט אי לא ששילשה בגיטין ע"ש. תלבד שמחלק בדוחק ובלי טעם קשה לדבריו מאי מקשה תוס' ד"ה אלמא. אימא מש"ה לא פריך מסיפא דידע המקבן מכך סברא דאזיל ומבכש משום הכי לא חשבינן מיאונה זנות אבל לענין מיאונה מבטל גט לא ניחא בהאי סברא מש"ה פריך רישא אסיפא. ונראה דלעולא דמוקי לה מתני' בגוונא הדא א"כ לדידיה ליכא לאקשויי נימא אתיא מיאונה ומפקע קידושי שני. דאיכא לאוקמי מתני' אליביה דאיירי בנשאת לאחר וגירשה. ע"ז תני כלל זה היוצאת ממנו בגט אסורה לחזור לו דעם היות שמיאונה מפקע קידושי שני מ"מ כיון דנשאת לאחר וגירשה הוי מחזיר גרושתו לאחר שניסאת. וכל קושיות תוס' אינו למאי דס"ד ולשנויא דר"א דניחא להו לאוקמי מתני' בכל גוונא וק"ל : [מ] ותעקר לנישואין הראשונים ותתייבם. משמע דהאיבעי קאי על היא גופה אבל גירסת הישנים ותתייבם צרתה ומהרש"א מקיים גי' זו דמאי דקאמר התלמודא ותעקרינהו לנשואי קמא. הייגו בנשואי אחיו ודוקא על צרתה איבעיא להו אבל היא שניה היא באיסורה עומדת וא"א ליבמה. ודבריו נכונים עד למאוד וגם' ב"ש סי' קנ"ב ס"ק ע"ז האריך בדבריו שנתן עיניו בש"ע ולא ראה דברי מהרש"א שסמה בטייס על יסוד האמת וע' מהרש"ל סי' י"ב שהאריך : [נ] ולכאורה היה נראה כדבריו. כוונתו דלא תיקשי לך אדברי ראב"ד דהא קי"ל צרת ערוה פטורה מן החליצה ומן היבום ע"ז מייתי ראיה מפ"ק כל שיכולה כו' : [ס] דשאני ערוה זו שיש לה היתר כו' הלכך כו'. שיעור דבריו כך דמשני טעמים י"ל דצרת יתומה בחיי האב לא מתייבמת. חדא דהוי צרת ערוה וחדא דנגזר צרתה אטו היא. ע"ז קאמר מכח דהוי צרת הערוה כיון דקטנה היא לאו צרת ערוה היא דהא יכולה למאן עכשיו כדפריך הש"ם לעיל דף י"ב. ומשני משום דרב גידל דנראית כצרת ערוה ובנדון דידן לא מיחזי כצרת ערוה שיש לה היתר לעצמה אם גדלה אצלו · והך דלא גזרינן צרתה אטו היא. קאמר דלר"א יש לגזור אבל לרבנן אפי' בדידה לא גזרו כ"ש דבצרתה לא גזרינן ומתייבמת : [ע] הואיל ואסירא ליה מן התורה. ומאי שנא מכל הני ט"ו עריות דפטורות מן החליצה ומן היבום · וליכא למימר דשאני ערוה זו שיש לה היתר הא סברא זו אינו אלא לרב אלפס וראב"ד לא ס"ל : [פ] אי לאו משום דאיכא מאן דלא ידע

דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למישרי יבמה לשוק וסברא גדולה היא והכי אמר לעיל בפ' החולץ (דף לו.) דלמא איכא דהוה בחליצה ולא הוי בהכרזה ואתי למישרי חלוצה לכהן. וכן משמע לישנא דמתני' אסורה ליבם ולא קתני מותרת לשוק והכי איתא [צ]בתוס' (פי"ג) ומודים חכמים בקטנה שהשיאה אביה וגירשה והחזירה ומת שחולצת ולא מתיבמת : ו מתני' שני אחין נשואין שתי אחיות יתומות קטנות ומת בעלה של אחת מהן הלזו תצא משום אחות אשה וכן שתי חרשות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא הקטנה משום אחות אשה מת בעלה של גדולה ר' אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה ר' יהושע אומר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו מוציא אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה : גמ' [דף קי ע"א] אר"י אמר שמואל הלכה כר' אליעזר וכן א"ר אלעזר הלכה כר' אליעזר : ז איתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני ושמואל אמר צריכה גט משני . ואוקימנא להא דאמר רב אין צריכה גט משני כשבעלה הראשון אחר שגדלה אבל אם לא בעלה אחר שגדלה אלא צריכה גט משני ושמואל סבר אע"ג דבעלה משגדלה אלו צריכה גט משני שכל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל ואותבינן עליה דרב מהא דתניא המקדש את הקטנה קידושיה תלויין מאי קידושיה תלויין לאו דכי גדלה גדלי בהדה אע"ג דלא בעל ופריק לה מלתא דקטנה מיתלא תלי וקיימא אי בעל אין ואי לא בעל לא ולא איפסיקא הכא הלכתא בהדיא . וחזינן מאן דכתב דהא מלתא ספיקא היא ועבדי בה לחומרא דהא תניא המקדש את הקטנה קידושיה תלויין ואע"ג דשנינן לה אשינויא דחיקא לא סמכינן ואי לא בעל משגדלה ונתקדשה לאחר צריכה גט מזה ומזה והאי סברא סברא מעליא היא דגרסינן בהדיא בפ' יוצא דופן (דף מו.) בענין ב' שערות של בת אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו וה"מ דקידש תוך זמן ובעיל לאחר זמן דהוי ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא לא. כגון דקידש ובעל תוך זמן (אבל קידש תוך זמן) ולא בעל אחר זמן לא חיישינן שמא נשרו אלא בדקינן לה אי איתה שתי שערות אמרינן גדולה היא ולא ממאנת ואי לא אשכחן שתי שערות אמרינן עדיין קטנה היא ותצא במיאון ומשום דנישואי קטנה מדרבנן נינהו והוה לה ספיקא דרבנן ולקולא . ושמעינן מינה דקטנה שלא מיאנה [והגדילה] אע"פ שלא נבעלה לאחר שגדלה אינה יוצאה במיאון אלא צריכה גט מדרבנן וכיון דמדרבנן הוא דצריכה גט תפסי בה קידושי שני וצריכה ממנו גט ומסתברא לן שאם רצה השני לכונסה שמגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא [כי האי דגרסינן בגיטין (דף פט:) לא מלאו דבר על בוריו מהו אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא] גזירה דלמא אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין והא נמי כיוצא בה ודוקא היכא דלא בא עליה קודם גירושי ראשון אבל בא עליה קודם גירושו ראשון אסורה לתרווייהו וצריכה גט מתרווייהו דהויא לה כאשה שהלכה בעלה למדינת הים שהיא אסורה על זה ועל זה וצריכה גט מזה ומזה [ק] אבל ממזר לית בה דנישואי דרבנן נינהו ולא נישואי תורה והיכא דבעל לאחר שגדלה קנאה קנין גמור מדאורייתא ואינה צריכה גט משני כרב וליתא לדשמואל דאמר כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל דהא תניא המקדש הקטנה קידושיה תלויין מכל מקום הויא תיובתא דשמואל והראב"ד ז"ל כתב דליכא שום ספיקא ביה דודאי דוקא בעל אלא בעל לא דשינויא דשני רבין בריה דרב נחמן שינויא מעליא דרב ששת גופיה קבל דבריו והודה לו ואמר הוא עדיף ממנו שיודע לתרץ הברייתא לדעתו של רב וסוגיא דגמרא שקיל וטרי אליביה דרבין ועוד הכא מאי ספיקא איכא מי לא מודה רב דבעיא גט מדרבנן ולא נפקא במיאון ודבר ברור הוא דאם לא בעל ונתקדשה לאחר צריכה גט מראשון מדרבנן ומשני מן התורה וכולהו מודו בהא מלתא לבר משמואל ומה שכתב רב אלפס ז"ל אבל אם בא עליה קודם גירושי ראשון אסירא לתרווייהו וצריכה גט מתרווייהו דהויא לה כאשה שהלך בעלה למדינת הים השיב עליו הראב"ד ז"ל כדאי הוא הרב לסמוך על דבריו אף אם הוא יאמר על המותר אסור כמו בכאן שאין איסור מחוור ואין לגזור בה משום אשה שהלך בעלה למדינת הים שאם גזרו במקום שיש שם איסור ערוה או איסור לאו דבר תורה ניגזור במקום שאין בו לא איסור ערוה ולא איסור לאו דבר תורה הלכך אם יש מי שמורה בה להתיר נשמע לו והרמב"ן בא לחזק דברי רב אלפס והביא ראיה מכל פסולי גיטין של דבריהם כגון (גיטין עט:) כתב לשם מלכות שאינה הוגנת היה במזרח וכתב במערב וכן (שם פא:) כנסה בגט קרח שבכל אלו לא עשתה לא איסור ערוה ולא איסור לאו דבר תורה ואין בהן אלא פסולי תקנות של דבריהם משום שלום מלכות ומשום דמיחזי כשיקרא ואע"פ כן תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה (שם פ. ע"ש) חוץ מממזר לדברי חכמים ולר' מאיר הולד ממזר כ"ש בזו שיש כאן קידושין שלימים מדבריהם שהיא יוצאה מזה ומזה ואינו ענין לכאן כלום [ר] דהתם טבעו חכמים מטבע בגיטין וקנסו כל המשנה מטבע שלהם אבל בנדון זה שאין תקנה לחכמים בדבר זה אלא לפי שבא עליה באיסור יש לקונסו אין לחדש קנס זה מדעתינו אם לא שנמצא שקנסו כיוצא בזה :

ח מתני' מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה וכן שתי חרשות קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה פקחת וחרשת ביאת הפקחת פוטרת את החרשת ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת גדולה וקטנה ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה : גמ' וכן שתי חרשות וחרשת בת חליצה היא והא תנן חרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר רב גידל אמר רב כי קתני וכן שתי חרשות אביאה אבל חרשת ודאי לאו בת חליצה היא : [דף קי ע"ב] קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה כיצד יתקן אמר רב חסדא אמר רב כונס את החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ולרבי אליעזר (אומר) מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיבם לחרשת וכן הלכה כתב הראב"ד ז"ל גם זו אינה מחוורת דלא אמר רבי אליעזר מלמדין אותה למאן אלא כדי לקיים בחברתה מצות יבום דאורייתא אבל הכא [ש] יבום דחרשת דרבנן הוא [ת] והא קיים לה בביאה ראשונה הלכך אין מלמדין אותה למאן [א] מטעמא דאמרינן לעיל (דף קט.) ובנוסחא דילן לא גרסינן בדברי רבי אליעזר בכולן מלמדין את הקטנה למאן ורבי אליעזר אברייתא בלחוד קאי דאיכא גדולה וקטנה וסוגיא דשמעתין נמי הכי משמע דקאמר ואי אשמועינן בהא משום דגדולה רמי קמיה מעיקרא וכו' עכ"ל והרמב"ן ז"ל כתב למה לא תמאן הא טעמיה דבר קפרא משום דלמא גדלה ומיתרצא בה [ב] וזו יוצאה על כל פנים למה תתעגן עד שתגדיל ותחלוץ ותיפסל מן הכהונה שופך מי בורו ואחרים צריכין לו ותאסר חרשת על בעלה שכנסה בהיתר ועד כאן לא הוצרכו לומר בגמ' ואי אשמועינן אלא בסיפא דמתני' דבא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה דאקיים מצות ייבום והוא פוסלן על עצמו בפשיעה לפיכך היה ראוי שלא לחזור ולהתיר לו כלום וכן ברישא משום דגדולה לא רמיא קמיה דמעיקרא כאחות אשה דמיא ומוטב שתצא משתתייבם אבל הכא שאין תקנה אלא להוציא שתיהן למה לא ילמדוהו למאן לתקנתה ולתקנת חברתה וכ"ש שנמצא בנוסחאות בכולן מלמדין את הקטנה והכי איתא בתוספתא ונראין דבריו : [דף קיא ע"ב] מתני' מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת ובא יבם על הראשונה וחזר ובא על השניה או שבא אחיו על השניה לא פסל את הראשונה וכן שתי חרשות קטנה וחרשת בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת (לא) פסל את הקטנה בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה פסל את החרשת ר"א אומר בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו : גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר וכן אמר רבי אלעזר הלכה כר"א :

ט מתני' יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה בא על יבמה גדולה תגדלנו :

י היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה ובזמן שהוא מודה אפי' לאחר יב"ח כופין אותו שיחלוץ לה הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם נתכוונה לכך אפי' בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה : גמ' [דף קיב ע"א] ועד שכופין אותו לחלוץ נכפנו ליבם אמר רב [ג] כשגיטה יוצאה מתחת ידה ואח"כ יבמה שעל ידי הגט פסלה על עצמו וצריכה גט וחליצה תניא יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי בין שהוא אומר בעלתי בין שהוא אומר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה [לאחר שלשים יום מבקשין ממנו שיחלוץ לה] היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי הרי זו יוצאה בגט הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה הנהו שניהם מודים דאתו לקמיה דרבא אמר לה רבא חלוצו לה ושרו לה תיגרא לאלתר א"ל רב שרביא לרבא והתניא צריכה גט וחליצה א"ל אי תניא תניא. בעא מיניה הון בריה דרב נחמן מרב נחמן צרתה מהו א"ל וכי בשביל שאנו כופין ומבקשין נאסור צרתה פרש"י וכי מפני שאנו כופין בתוך ל' יום ומבקשין לאחר שלשים נאסור צרתה דכיון דנסתרה עמו הרי היא בחזקת בעולה מיד והותרה מיד [ד] משמע מתוך פירושו אע"פ שהיא אומרת לא נבעלתי וגם הוא אומר לא בעלתי לא מהימנה לאסור הצרה מדפירש שאחר שנסתרה [ה] הרי היא בחזקת בעולה מיד והותרה צרה ודוקא לגבי דידה אהני דיבורא דשויא לנפשה חתיכה דאיסורא אבל לא לגבי צרה וכן משמע בירושלמי (ה"ט) דגרסי' התם ר' ירמיה בעי מהו שיהא נאמן על דעתיה דר"מ העמדתי על עצמו ל' יום לעשות הולד שתוקי כשמעינן מן הדא היבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר ל' מבקשין ממנו שיחלוץ לה וא"ר אלעזר דר"מ הוא וא"ר אלעזר ל"ש אלא חלה אבל צרתה לא וכמה דאיתמר תמן לא כל הימנו לחוב לצרתה אף הכא לא כל הימנו לחוב לבנה ונראה לי לדקדק מתוך פרש"י דאם אמר בתוך ל' יום לא בעלתי דהצרה אסורה [ו] שהרי פי' שהוא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דיוצאה בגט דלאחר ל' איירי ולכך לא בעיא חליצה דהיא נאמנת דכולי האי לא מוקי אנפשיה אבל תוך ל' דהוא נאמן ובעיא חליצה ומדנאמן לאוסרה אע"פ שהיא מכחישתו כ"ש שהוא נאמן לאסור הצרה והירושלמי מייתי ראיה ממתני' דבתוך ל' יום כשהיא אומרת לא נבעלתי והוא אומר בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה דהיא מהימנה תוך ל' ומדקאמר ר' אליעזר דלא מהימנה אצרתה דלא כל הימנה לחוב לצרתה אפילו בתוך ל' כיון דהוא אומר שבעל ה"ה נמי לעשות הולד שתוקי והוא אומר שלא בעל והאשה אומרת שבעל לא כל הימנה לחוב לבנה דהא דקאמר ר"מ דתלתין יום מוקי איניש אנפשיה ה"מ לטעון טענת בתולים להפסידה כתובה להחזיק ממון שבידו אבל לפסול את בנה לאו כל כמיניה ומה שפרש"י דכיון שנסתרה הרי היא בחזקת בעולה אכופין בתוך ל' ומבקשין אחר ל' קאי דמיירי [ז] כשהוא אומר בעלתי והא קאמר שהיא נאמנת לשויא נפשה חתיכה דאיסורא אבל לא אצרה [ח] אבל לאחר ל' אפילו שניהם מודים צרה מותרת דלא מוקים איניש אנפשיה כולי האי [ט] ותימה למה לא הביא הרב אלפס ז"ל זו הבעיא : יא תנן התם בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך השמים ביני' לבינך ונטולה אני מן היהודים חזרו לומר שלא תהא נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת

הגהות הב"ח א דוקא בעל אבל לא בעל לא וכו' מעליא הוא דרב ששת : ב כמו בכאן שאין : ג ור' אליעזר אסיפא בלחוד קאי דאיכא גדולה וקטנה בהדדי וסוגיא וכו' דקאמר ואי אשמועינן בהא משום : ד ואמר ר' אלעזר לא שנו אלא יבמה אבל צרתה : ה אחר שלשים קאי להיכא דמיירי : ו שלא תהא אשה נותנת :

קרבן נתנאל

ידע תגירושין ואתא למשרי יבמה לשוק . ויש לתמוה לפ"ז אמאי דחי תלמודא הא דקאמר סיפא טעמא דר"א הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור מדתני ר"א אומר חולצת . דהא איכא למימר לר"א נמי בחולצת משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק מהרש"א . ולי נק"ת דהא ר"א אומר חולצת נמי בהמגרש את היתומה והחזירה ובהך מותרת לשוק מדאורייתא אך קידושי מדרבנן הם וא"כ היא גופה מדרבנן ואכן ניקום וניגזר גזירה לגזירה כמ"ש תוס' ד"ה היא גופה ולא דמי לצרת יתומה בחיי שאב דהיא ערוה מדאורייתא : [צ] בתוספתא פי"ג . והובא בברייתא להדיא בהמדיר דף פג ע"ש : ה"ג לכונסה ומגרש ראשון : [ק] אבל ממזר לית בה דנישואי דרבנן נינהו . כתב מהרש"ל כאן חזר הרי"ף ממה שכתב לעיל מיניה דהא מלתא ספיקא היא היכא דגדלה אפי' לא בעלה אחרי כן דאיכא למימר שהקידושין הראשונים גדלו בהדה וכאן הוציא הדבר מספיקות דאל"כ הוי בכאן ספק ממזר . וכן מוכח נמי מדבריו שכתב דלא חיישינן שמא נשרו . ואי הוי ספיקא בדבר ה"ל למיחש שמא נשרו בגדולה אפי' לא בעל מאחר דאיכא ספיקא דאורייתא · ותמהני על פה קדוש יאמר דבר זה היאך יתכן שכתב בתחלה והאי סברא סברא מעליא היא ומביא ראיה ע"ז מפרק יוצא דופן · ואח"כ יחזור מבלי טעם וסתירה ועוד מה השיג הראב"ד עליו אם הוא עצמו חזר מספיקתו . אמנם נראה דהענין כך דקי"ל שהבת יכולה למאן עם שיש לה שני גדלות י"ב שנים ויום אחד מדאורייתא והא דאמר עד מתי הבת ממאנת עד י"ב שנים ויום אחד הוא מדרבנן גזירה משום בת י"ב והביאה שתי שערות שהיא מדאורייתא אינה ממאנת ומסיק לעיל בפ' זה אם עמדה ונשאת נישואיה הם מיאוניה . ולפ"ז הכל מבואר דבשמעתין איירי שגדלה בשנים ועדיין לא יש לה שתי שערות ויכולה למאן ועמדה ונשאת הרי זה מיאון שלה מש"ה לא הוי אלא ספיקא דרבנן . אבל כשהביאה שתי שערות אחר גדלות הוי ספיקא דאורייתא והוי ספק ממזר והראב"ד השיגו על זה דליכא שום ספיקא דאורייתא דשינויא דשני רבין שינויא מעליא הוא ובזה יבא הכל על נכון דוק ותשכח כי קצרתי . ומ"ש בש"ע א"ה סי' קנ"ה סעיף כ"א הביאה שתי שערות אחר י"ב שנה כו' צריכה גט מדרבנן ולא הוי ספק ממזר · היינו שפוסק כדעת הראב"ד . וב"ש ס"ק ל"ב ל"ג ג"כ לא דק בזה שכתבנו עמוד עליו : [ר] דהתם טבעו חכמים מטבע בגיטין . ויש לדקדק מהא דאמר שמואל בב"מ דף נ"ז הא דעשאו חכמים חיזוק לדבריהם לענין תרומת מעשר של דמאי הא מני ר"מ היא . ולדברי רבי' מאי ראיה מר' מאיר שאני התם דמטבע שטבעו חכמים בגיטין וי"ל . וק"ל : [ש] יבום דחרשת דרבנן הוא . ושלא למאן ג"כ ראויה להתרחק מהם ואיסור מדרבנן ושב אל תעשה עדיף : [ת] והא קיים לה בביאה ראשונה . קושיא זו ליתא דכוונת הרי"ף איירי לאחר שכונס את החרשת ללמדה לקטנה שתמאן בו . [illegible]

יבום . לדבריו מאי פריך לעיל דף ק"ט ומי שרי אימא ר"א סבר דיש זיקה וא"כ עכ"פ צריכה לצאת א"כ עפי עדיף לה שתמאן . ותירץ דהש"ס רוצה ליישב דברי ר"א אפי' סבר אין זיקה כר"ג . וזה דוחק. וע"ק רבי יהושע שאמר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו א"כ יוצאה עכ"פ למה תתעגן ולמה לא תלמדין אותה למאן אבל באמת לא קשה מידי שזה שכתב הרמב"ן בצירוף טעם אחר היאך יתכן שתאסר החרשת על בעלה שכנסה בהיתר ומש"ה לעיל דף ק"ט לא שייך טעם זה סבר ר"י שאין מלמדין מש"ה פריך הגמ' שפיר ומי שרי : [ג] כשגיטה יוצאה מתחת ידה ואח"כ יבמה . וה"ה אם הוא אומר שבעל קודם הגט ומש"ה פטר אותה בגט ולא צריכה חליצה · והיא אומרת לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ לה כמ"ש הרמב"ם הטעם הואיל וקידש וגירשה בגט . וכה"ג לא צריכה גט אחר לביאתו . והא דפי' הרי"ף ורבינו. שהוא אומר בעלתי אחר הגט. משום דרב אמי מוקי הברייתא בכה"ג שגט בידה לזיקתו . ובעי חליצה ועוד גט לביאתו . וברייתא אמתני' קאי לכך מפרש המתני' בגוונא דא וכמ"ש תוס' ד"ה אמר רב אמי דבריי' אמתני' קאי . וי"ל דס"ל לרי"ף ורבינו כפי' שני שבתוס' דסיפא דברייתא דהוא אומר בעלתי קיימא נמי אתוך שלשים צריכה גט וחליצה . ורישא דברייתא דקתני כופין לחלוץ ה"ה דגט נמי כדקתני בסיפא אלא אכתי לא אתי לאשמועינן תקנתא דגט בהדי חליצה אלא דין כפייה ובקשה דחליצה . וא"ת לפי' הרי"ף ורבינו אמאי נאמר לאחר ל' יום חזקה דלא מוקמי אנפשיה . אמאי לא אמרי' מסתמא לא בעיל כיון דאיכא איסור לבעול וכמ"ש הרב המגיד לדעת הרמב"ם · וי"ל כיון דכנסה מ"מ לא מצי מוקמיה אנפשיה ואפשר נעשית לו כהיתר דלא ידע מהך איסורא : [ד] משמע מתוך פירושו . כך משמע לכאורה : [ה] הרי היא בחזקת בעולה מיד והותרה צרה ודוקא כו' . וקשה לפי זה אמאי קתני ברישא דברייתא כופין שיחלוץ הנא חזקה מסייע לו דכיון דנסתרה הרי היא בחזקת בעולה . והיא שוויתה נפשה חתיכה דאיסורא ראוי לה לבקש ממנו חליצה ואמאי כופין . וי"ל כמ"ש הרמב"ם הואיל וקדש וגרשה בגט : [ו] שהרי פי' שהיא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דיוצאה בגט דלאחר שלשים איירי . וקשה כל זה ניחא לפירוש רש"י דהסיפא דהך בבא הוא אומר בעלתי כו' צריכה גט וחליצה נמי איירי דוקא אחר שלשים אבל לפי מה שפירשתי לפי' הרי"ף ורבינו ע"כ הך סיפא איירי אפילו תוך שלשים א"כ רישא דקתני היא אומרת נבעלתי כו' דומיא דסיפא מיירי נמי תוך שלשים . א"כ לא עמדתם למאי נפקא מיניה בהך דינא שיוצאה לפרש"י · וי"ל בדוחק דהך בבי האי כדאיתא והאי כדאיתא כך נ"ל לפי' הרי"ף ורבינו ול"ע : [ז] כשהוא אומר בעלתי כו' אבל לא אצרה . אבל כשהיא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אז היא וצרתה בעי חליצה אם הוא בתוך שלשים דהוא נאמן : [ח] אבל לאחר שלשים אפי' שניהם מודים . שלא נבעלה צרה מותרת : [ט] ותימה למה לא הביא [illegible]

שמאה אני לך תביא ראיה לדבריה השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה נטולה אני מן היסודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היסודים איבעיא להו נטולה אני מן היסודים לגבי יבם מאי מי מסקה אדעתא דמיית בעלה ונפלה קמיה דיבם ואין כופין אותו שיחלוץ לה או לא רב אמר יבם אינו כבעל וכופין אותו שיחלוץ לה וכן הלכה וכ"מ דלא הויא מורדת וטעמא דנדרה בחיי בעלה [י] הא לאחר מיתת בעלה לא ושמעת מינה דליתא דשמואל דאמר (כתובות סד.) אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם הסיב עליו הראב"ד ז"ל מהא לא שמעינן מידי דבין בחיי בעלה בין לאחר מיתת בעלה הרי אנו נזקקין להתירה או בכופין או במבקשין ואם איתא דמורדת הויא איבעיא לך למישבקה בעיגונא ולא להתירה בכופין או במבקשין וא"ת דנאסרה עליו בנדר מש"ה מבקשין מ"מ מהא ליכא למישמע מידי דהא בעלמא בין דהויא מורדת בין דלא הויא מורדת לא כופין אותו ולא מבקשין ממנו והכא משום דנדרה ומיתסרא עליה כופין ומבקשין ולא שמעינן מינה מידי וכן הקשה עליו הר"ר אפרים ז"ל תלמידו דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דאיהו גופיה הוא דקאמר הכא [כ] יבם הרי הוא כבעל ואין כופין אותו לחלוץ ואם איתא דכופין ומבקשין דהכא שייך במורדת א"כ קשיא דשמואל אדשמואל ומאי שהיק גמרא מיניה אלא ודאי ליתא להאי דיוקא וליכא למישמע מינה דהויא מורדתא ולא שמעינן מינה אלא הא דלאחר מיתת בעלה אין כופין לחלוץ כפשטא דמתני' אבל להפסיד כתובתה מלתא אחריתי היא ולא שייכא בכופין או מבקשים [ל] דהכא כלל : הדרן עלך בית שמאי

פרק ארבעה עשר

א [ד' קיב ע"ב] **חרש** שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת רצה יוציא רצה יקיים [א] כשם שכונס ברמיזה כך יוציא ברמיזה פקח שנשא פקחת ונתחרשה [ב] רצה יוציא רצה יקיים נשטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית : ב **גמ'** אמר רמי בר חמא מ"ש חרש וחרשת דתקינו להו רבנן נישואין ומ"ש שוטה ושוטה דלא תקינו להו רבנן נישואין דתניא שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה מן הייבום חרש וחרשת דקיימא תקנתא דרבנן תקינו לה רבנן נישואין שוטה ושוטה דלא קיימא תקנתא דרבנן דאין אדם דר אצל נחש בכפיפה לא תקינו להו רבנן נישואין ומאי שנא חרש דתקינו ליה רבנן נישואין ומאי שנא קטן דלא תקינו ליה רבנן נישואין חרש דלא אתי לכלל נישואין תקינו ליה רבנן נישואין קטן דאתי לכלל נישואין לא תקינו ליה רבנן נישואין והרי קטנה דאתיא לכלל נישואין ותקינו לה רבנן נישואין התם שלא ינהגו בה מנהג הפקר מאי שנא קטנה דממאנה ומאי שנא חרשת דלא ממאנה [דף קיג ע"א] דא"כ מימנעי ולא נסבי לה ומ"ש קטנה דאית לה כתובה [ג] ומ"ש חרשת דלית לה כתובה דא"כ מימנעי ולא נסבי לה וקטנה דאית לה כתובה מנלן דתנן הממאנת והשניה והאיילונית אין להן כתובה אבל יוצאת בגט יש לה כתובה וחרשת דלית לה כתובה מנלן דתניא חרש [ד] ושוטה שנשאו נשים פקחות אע"פ שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין להן עליו כלום רצו לקיימן יש להן כתובה מנה פקח שנשא חרשת או שוטה אע"פ שכתב לה מאה מנה כתובתה קיימת מפני שרצה להזיק מנכסיו טעמא דרצה הא לא רצה לא דא"כ מימנעי ולא נסבי לה א"כ פקחת לחרש נמי ליתקנו לה כתובה דא"כ מימנעי ולא נסבי ליה יותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא והא דאמרי' פקחת לחרש לית לה כתובה ה"מ דאינסיבא ליה מעלמא אבל אי אנסבוה ליה בי דינא וכתבו לה כתובה אית לה כדאמרי' ההוא חרש דהוה בשבבותיה דרב מלכיו אנסביה איתתא וכתב לה ארבע מאה זוזי מנכסיה אמר רבא מאן חכים למיעבד כי האי מלתא אלא רב מלכיו דגברא רבה הוא קסבר אילו רצה ספחה לשמשו מי לא זבינן ליה כ"ש הכא דאיכא תרתי : ג [דף קיג ע"ב] **נשטית** לא יוציא א"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפקחת בעל כרחה אלא מה טעם אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר . ס"ד אילימא דיודעת לשמור עצמה ויודעת לשמור גיטה מי נהגי בה מנהג הפקר אלא דאינה יודעת לשמור עצמה ולא לשמור גיטה דבר תורה מתגרשת והא אמרי דבי ר' ינאי ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצאה זו שאין לה יד לגרש עצמה ותנא דבי ר' ישמעאל ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאה זו שמשלחה וחוזרת לא צריכה דיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה דבר תורה מתגרשת דהא יודעת לשמור גיטה ואמור רבנן לא תתגרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר אמר אביי דיקא נמי דקתני גבי דידה לא יוציא וגבי דידיה לא יוציא עולמית ש"מ הא דאורייתא והא דרבנן ש"מ . היה אומר ר"ת הא דאמרן יצאת זו שאין לה יד לגרש עצמה ה"מ שמת האב או שנשאת אבל נתארסה ויש לה אב קרינן בה יש לה יד לגרש עצמה דיד אביה היינו ידה [ה] וה"ה לתנא דבי רבי ישמעאל דדריש מי שמשלחה ואינה חוזרת דלא פליגי ר' ישמעאל ור' ינאי אלא משמעות דורשין איכא בינייהו ועוד כיון שיש לה אב קרינן בה נמי משלחה ואינה חוזרת [ו] שאביה ישיאנה לאחר ולא תשוב אליו עוד ודלא כפרש"י שפירש בפרק התקבל בגיטין (דף סד:) דקטנה שאינה יודעת לשמור גיטה דאינה מתגרשת אפי' בקבלת אביה אף מן האירוסין וכן מוכח בירושלמי דפירקין (ה"א) דגרסי' התם נשתטית לא יוציא [ז] דבי ר' ינאי אמרין מפני גרירה פי' שלא תהא נגררת אחר כל אדם לזנות ר' חנינא ור' עולא תרוייהו אמרי שאינה יכולה לשמור גיטה ר' נחמיה בר מר עוקבא בשם ר' יוסי אמר תלת פי' ג' דברים איכא בינייהו עבר וגירש מ"ד משום גרירה מותר מ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה אסור יש לה אב מ"ד מפני גרירה אסור מ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה יש לה אב[א]יכול לשמור גיטה פעמים שוטה פעמים חלומה[ח]מ"ד מפני גרירה אסור מ"ד מפני שאינה יכולה לשמור גיטה יש לה עתים [ב]ויכולה היא לשמור: **מתני'** א"ר יוחנן בן נורי מפני מה אמרו האשה שנתחרשה יוצאה והאיש שנתחרש אינו מוציא אמרו לו אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה אמרו לו אף זו כיוצא בה : ד **גמ'** אמר רבא מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא אמר לעדים ראו גט [ג] שאני נותן לאשתו וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה ה"ז מגורשת מי לא אמר ר' יוחנן בן גודגדא דלא בעינן דעתה דאיתתא ה"נ לא בעינן דעתה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לה כנסי שט"ח זה בטולי בטליה קמ"ל דאם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו ומדלא אמר לעדים שמע מינה לא בטליה והאי דקאמר לה הכי מחמת כסופא הוא דקאמר לה : **מתני'** [ט] שני אחין חרשין נשואין שתי אחיות פקחות או שתי אחיות חרשות או אחת פקחת ואחת חרשת או שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחים או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד פקח ואחד חרש הרי אלו פטורות מן החליצה ומן הייבום ואם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציא יוציאו שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין שתי אחיות פקחות מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל פקחת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם שני אחין פקחין נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוציא אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין ב' נכריות פקחות מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת או חולץ או מייבם מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל פקחת כונס ואינו מוציא לעולם שני אחין פקחין נשואין שתי נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה פקח בעל חרשת או חולץ או מייבם שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל פקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא לעולם: הדרן עלך חרש

פרק חמשה עשר

א [דף קיד ע"ב] **האשה** שהלכה היא ובעלה למדינת הים שלום בינו לבינה ושלום בעולם באה ואמרה מת בעלי תינשא מת בעלי תתייבם שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם קטטה בינו לבינה ושלום בעולם באה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת ר' יהודה אומר לעולם אינה נאמנת אא"כ באה בוכה ובגדיה קרועים אמרו לו אחת זו ואחת זו תינשא ב"ה אומרים לא שמענו אלא הבאה מן הקציר בלבד אמרו להם ב"ש אחת הבאה מן הקציר ואחת הבאה מן הזיתים ואחת הבאה ממדינת הים לא דברו חכמים אלא בהווה וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש : **גמ'** אמר רבא מ"ט דמלחמה משום דאמרה בדדמי [ד]ס"ד בכל הני דאיקטיל איהו פליט ואה"ל כיון דשלום בינה לבינה נטרי וחזיא זימנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברה ודאי מיית ליה [א] ואיכא דעבדו ליה סמתרי וחיי לפיכך אינה נאמנת אמר רבה רעבון גריע ממלחמה דכי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא הא מת על מטתו מהימנא ואילו רעבון לא מהימנא עד דאמרה מת וקברתיו מפולת הרי הוא כמלחמה דאמרה בדדמי שילוח נחשים ועקרבים הרי הוא כמלחמה דאמרה בדדמי דבר אמרי לה כמלחמה ואמרי לה אינו כמלחמה אמרי לה כמלחמה דאמרה בדדמי ואמרי לה אינו כמלחמה דסמכה אדאמרי אינשי ז' שנין הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא אזיל : [ב] איבעיא להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו מי אמרינן מה לה לשקר [דף קטו ע"א] דאי בעיא אמרה שלום בעולם או דלמא כיון דקי"ל חזקה דאמרה בדדמי לא אתיא מה לי לשקר ומרע לחזקה ולא איפשיטא [ג] ועבדינן לחומרא עיסנו עלינו בית עיסנו עלינו מערה הוא מת ואני נצלתי אינה נאמנת דאמרי' לה כי היכי דלדידה איתרחיש ניסא לדידיה נמי איתרחיש ניסא נפלו עלינו עובדי כוכבים נפלו עלינו לסטים הוא מת ואני נצלתי נאמנת כדרב אידי דאמר [ד] אשה כלי זיינה עליה כלומר שמניחין אותה כדי לבוא עליה ההוא גברא דבשילהי שלוליה איתלאי נורא בי גנני אמרה להו דביתהו [ה]חזו גברא חרוכא אתו חזו גברא חרוכא דשדי ופסתא דידיה דשדיא רבא אמר נאמנת ורב [ה] חייא בר אבין אמר האי גברא חרוכא דלמא איניש מעלמא אתא לאטליה ואכלתיה נורא והאי פיסתא דחתנא הוא ומחמת כיסופא ערק ליה ואזיל לעלמא : ב ג **איבעיא** להו עד אחד במלחמה מהו טעמא דעד אחד מהימן משום דמלתא דעבידא לגלויי לא משקר ה"נ לא משקר

הגהות הב"ח א דהויא מורדת אלא הא שמעי' מינה דלאחר מיתת בעלה כצ"ל : ב יש לה עתים שיכולה היא לשמור את גיטה הס"ד : ג ראו גט זה שאני נותן : ד דאמרה בדדמי וסברה ס"ד : ה אמרה להו דביתהו חזו גבראי אתו חזו גברא חרוכא :

הגהות הגר"א [א] יכולה לשמור גיטה. כ"ב הוא פירוש על מ"ש יש לה אב . אבל הרשב"א מפרש לה בפני עצמה יכולה לשמור גיטה ופעמים שוטה פעמים חלומה הני תרתי איכא בינייהו ועבר וגירש לא חשיב בהני תלת דהוא פירוש לכולן . (עמ"ש רבינו בהגהותיו על התוס' דכאן) :

קרבן נתנאל

קס"ז בסופו מייבם הב"י בדוחק גדול ע"ש : [י] **הא** לאחר מיתת בעלה לא. שאין כופין אלא מבקשין ומש"ה הוי כמורדת דמצות יבום קודם: [כ] **יבם** הרי הוא כבעל ואין כופין אותו לחלוץ. משום דהוי כמורדת: [ל] **דהכא** כלל . דא"כ לא הוי מצי התנא לשמוטיה וליתני דאין לה כתובה : הדרן עלך בית שמאי

פרק יד [א] **כשם** שכנס ברמיזה כך יוציא ברמיזה: אבל לא בקפילה כמ"ש רבינו בפ' הניזקין סי' י"ח. אבל אם כינס בקפילה מוציא בקפילה כ"כ האחרונים : [ב] **רצה** יוציא. ירושלמי בקידשה בכסף אבל אם קידשה בבעילה קידושיו מעשה וגירושיו אינן מעשה כ"י . וכתב ב"י עליו סי' קכ"א אבל לא ראיתי אחד מפוסקים שכתב כן. ואני ראיתי בחידושי רשב"א שהביאו ע"כ יש להחמיר : [ג] **ומאי** שנא חרשת דלא מיאנה וכו' ומ"ש חרשת דלית לה כתובה . עיין חידושי רשב"א מלתא בטעמא : [ד] **ושוטה** . סימני שוטה כרים חגיגה דף ג' . ת"ר איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה ולן בבית הקברות והמאבד את כסותו . אתמר רב [הונא] אמר עד שיהיה כולן בבת אחת ר' יוחנן אמר אפי' באחת מהן אם עשה דרך שטות. ובפ"ק דחולין סי' ד' פסק כרבי יוחנן עיין ב"י סי' קכ"א ובב"ש שם : ה"ג שרוצה לזון בנכסיו : [ה] **וה"ה** לתנא דבי ר' ישמעאל דדרש מי שמשלחה ואינה חוזרת. וכיון דשילוחיה על ידי אביה והוא אינו חוזר לבית בעלה: [ו] **שאביה** ישיאנה לאחר ולא תשוב אליו עוד . ובתוס' שאביה משמרה לחזור ולפי סברות אלו כמו כן אביה משמרה שלא לנהוג בה מנהג הפקר ודלא כמהרש"ל שאמר שר"ת לא עשה מעשה אלא בקטנה · אבל בשוטה לא דהא עכ"פ אמר הכא בשמעתין דאסורה מדרבנן . וכן בריטב"א קידושין מחלק כך בין קטנה לנשתטה . אבל מסתימת רבינו משמע כדפרשתי . אמנם בפרק האיש מקדש סי' ה' . ובפרק התקבל ס"ס ע' משמע דלא עביד ר"ת מעשה אלא בקטנה דלאו בת תאוה היא ליכא למיחש אלא משום אינה יודעת לשמור את גיטה פי' שמוזרת כ"כ תוס' בקידושין ואביה משמרה שאינה חוזרת ושרי לכתחלה ודלא כמהרש"ל שאינו מכשיר בקטנה שוטה אלא בדיעבד : [ז] **דבי** רבי ינאי אמרין מפני גרירה. ובתלמודא דידן דריש ר' ינאי משום דאין לה יד לגרש את עצמה. כי יש סוגיות ומימרות מהופכות משלנו תוס' . הנה בהירושלמי שלפנינו גרס ר' ינאי ובשמעתין איתא דבי ר' ינאי אית לן למימר דרבנן דבי ר' ינאי פליגי אר' ינאי : [ח] מ"ד משום גרירה אסור . הייתו בגדולה לפי שיש לה תאוה ובני אדם להוטים אחריה דבהי נמי שאינה חוזרת מ"מ איכא למיחש משום גרירה . וכל זה לכתחלה . אבל אם עבר וגירש מגורשת דכיון דלא הוי האי איסורא דנגררת אלא מדרבנן שרי בדיעבד : [ט] **שני** אחין חרשין . והוא לעיל בדף קי"ב . והרי"ף ורבינו חלקו לתרי בבי: הדרן עלך חרש

פרק טו [א] **ואיכא** דעבדי ליה סמתרי וחיי . אבל אם אמרה שראתה שנפלע מותו וכ"ש תמתו ראתו וכל הדומה שא"א לחיות ולא תהני ליה סמתרי דמהימנא דלא משקרא כמו שנאמנת אי אמרה מת וקברתיו · אבל לדעת הנימוק"ס דמשקרת . אף בכה"ג אינה נאמנת דמאי שנא : [ב] **איבעיא** להו החזיקה היא מלחמה בעולם מהו . ואי קשיא תפשוט ליה ממתני' דקתני שלום בעולם נאמנת דהא ודאי מת בעלי במלחמה קאמרה דאי על מטתו מאי איריא שלום בעולם אפי' מלחמה בעולם אמרו לעיל כי אמרה מת על מטתו מהימנא אע"כ מת במלחמה איצטריך לאשמועינן היינו החזיקה היא מלחמה בעולם . תריץ מתני' דאמרה מת סתם . ואשמועי' מתני' דהואיל ושלום בעולם אע"ג דלא אמרה מת על מטתו בהדיא מסתמא מת על מטתו קאמרה . ובזמן שיש מלחמה בעולם מסתמא מת במלחמה קאמרה עד דאמרה מת על מטתו . וכי קמבעיא ליה לרבא כגון דיש שלום בעולם ואמרה איהי מת במלחמה . כמ"י . וק' הא דקאמר רבא רעבון גריע ממלחמה דאילו מלחמה כי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא עדיפא מיניה ה"ל למימר אפי' אמרה מת בעלי סתמא נמי לא מהימנא . וע"ק תו מה דאמר רבא הא מת על מטתו מהימנא משמע הא מת סתמא לא מהימנא וקשה דיוקים אהדדי . ונראה דודאי אם נאמר דאם היא החזיקה מלחמה בעולם ואמרה מת בעלי במלחמה איירי מתניתין דנאמנת . אית לן למימר אם יש מלחמה בעולם אם אמרה מת בעלי במלחמה הוא דאינה נאמנת הא מת בעלי סתם נאמנת . אבל אם נאמר החזיקה היא מלחמה בעולם וקאמרה מת בעלי במלחמה אינה נאמנת וריסא דמתני' דקתני נאמנת איירי באומרת מת בעלי סתמא ועו"ז קתני בסיפא מלחמה בעולם אפי' אומרת מת בעלי סתמה אינה נאמנת . א"כ הני תרתי דינים תליא אהדדי . ורבא גופיה הוא דמבעיא ליה לכך קאמר תרתי מילי דפסיקא דאילו מלחמה בעולם כי אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא . הא מת בעלי סתמא רבא גופא מספקא ליה . תו קאמר הא מת על מטתו מהימנא זה מלתא דפסיקא הא מת בעלי סתמא רבא גופה דקא מבעיא ליה ודו"ק : [ג] **ועבדינן** לחומרא . ואם נשאת תצא דהא ספק אשת איש היא . [ד] **אשה** כלי זיינה עליה כלומר שמניחין אותה כדי לבא עליה . מש"ה נאמנת לומר שהמתינה עד צאת נפשו שאינה מתיירא מן הלסטים משא"כ ברעש מלחמה היא ירא לעמוד עד שימות לפי שזורקין חצים ואבני בליסטראות ואינם מתכוונים על מי שיפול . ואף שהדי שהיא ממהרת לברוח על נפשה . ובשו"ת חכם צבי סי' נ"ה בנה יסודו על העיקר הזה לסעד להרמב"ם דהך בריתא דלסטים איירי באמרה הוא מת וקברתיו . פ"ש מטייל פילי בקופא דמחטא שהעיקר חסר מן הספר . ה"ל לתרגן להרין שאני התם דאמרה קברתיו ואשה כלי זיינה כו' . כמו כן ברמב"ם לא הזכיר בדין לסטים שאמרה קברתיו. גם מה שמביא ראיה שם מל"י האחרון שכוונת רמב"ם דקברתיו לא מהני בשעת מלחמה דדלמא איש אחר היה ליתא שאותו דין שכתב ל"י האחרון שאמרה שאחר כמה ימים שנפסקה המלחמה קברה את בעלה בזה כ"ע מודו הואיל ולא יכולה לראותו בשעת מיתתו וכסבורה שהוא בעלה עד שתאמר הכרתיו ע"י סימנים . אבל אם אמרה מת וקברתיו תיכף או ע"י סימנים נאמנת לדידן ואי תימא דלהרמב"ם בכה"ג ג"כ נאמנת לא ה"ל לסתומי . ולפלוג דבכה"ג נאמנת . אלא ש"מ דלהרמב"ם משקרת ואומרת בדדמי ובכל גוונא אינה נאמנת : [ה] **ורב** חייא בר אבין אמר . מלשון זה משמע שפוסק הרי"ף ורבינו כר' חייא בר אבין כך לפי גרסתם אבל בגי' דילן סבר רב חייא בר אבין משמע דלית הלכתא הכי אלא כדרבא.

רשב"א

[ו] או דלמא טעמא דעד אחד משום דאיהי גופא דייקא ומינסבא והכא לא דייקא דאמרה בדדמי וסומכת על דברי העד ואתינא למיפשטא מהא דתניא מעשה בשני ת"ח שהיו באין בספינה עם אבא יוסף בן סימאי וטבעו והשיא ר' נשותיהן על פי נשים והא מים כמלחמה דמו ומאה נשים כעד אחד דמו וקתני והשיא ר' נשותיהן אלמא עד אחד מהימן במלחמה ודחינן והסברא והא מים שאין להם סוף אשתו אסורה אלא היכי דמי הכא כגון דקאמרן אסקינהו לקמן [דף קטו ע"ב] וחזינהו לאלתר וקאמרי סימנין דידהו דלאו עלייהו קא סמכינן אלא אסימנים הוא דסמכינן וליכא למיגמר מיניה דסמכינן אנשים וה"ה לעד אחד ולא איפשוט בעיין ומיהו כיון דאמרינן בפירקין דלקמן (דף קכא.) ההוא גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא דשביסתנא ואסבה רבא לדביתהו אפומא דשושביניה לבתר חמשה יומין שמעינן [ז] דעד אחד במים שאין להן סוף נאמן ודוקא היכא דקאמר אסקוה לקמן וחזיתיה לאלתר ואשתמודע לי דאיהו פלוני [וכדאמרי' בהאי גברא] דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא וכדאסיקנא בהך עובדא דשני ת"ח וה"ה לעד אחד במלחמה היכא דאמר מת וקברתיו ואי לא קמסהדי הכי אפילו תרי סהדי לא סמכינן עלייהו וכ"ש עד א' או אשה דחיישינן דלמא באומדן דעתן קא מסהדי וכן הלכתא ומ"ש רב אלפס ז"ל דתרי סהדי מסהדי באומדנא לא משמע כן[א]בגמ' מדקאמר והא מים דכמלחמה דמו ומאה נשים כעד אחד דמו [ח] משמע אי הוו כשני עדים לא אמרי בדדמי וכן מסתבר דבתר סהדותא דתרי סהדי לא דייקינן והראב"ד ז"ל כתב דעד אחד במלחמה לא בעי מת וקברתיו ומנסבא לה לכתחלה ודייק לה מעובדא דחסא בפרק בתרא (דף קכא:) דאינסיבא אפומא דחד סהדא דאמר מאן איכא בי חסא טבע חסא ולא אפקוה אפילו במים שאין להן סוף אלמא במים שיש להם סוף אפילו לכתחלה מנסיבא ואפילו לא אמר קברתיו ואינו נ"ל דאית דמים שיש להם סוף לא דמי למלחמה דלא שייך למימר בהו בדדמי דכיון דטבעו ורואה כל סביבות המים ושהה כדי שתצא נפשו ודאי מת [ט] ויראה הא דבעינן ואסקוהו קמן וחזינהו לאלתר [י] היינו לאותן שראו שטבעו דהכא אמרי בדדמי [illegible] אבל מי שלא ראה טביעה ומצאו מת ואמר שמכירו בטביעת עין להודיע נאמן ואין מדקדקין אחריו ואותן שראו הטביעה היינו משום דאמרי בדדמי וכן פירש ר"ח הא דבעינן הכא סימנין ולא סגי בטביעת עין להודיע היינו משום דראו הטביעה יאמרו בדדמי וכ"כ הר"ז הלוי ז"ל ור"ח פי' מדבעינן הכא סימנין [illegible] ואפי' לאחר כמה ימים מהני טביעת עין וכן פר"ח לקמן (דף קכ.) [illegible] ולמאי דפרישית שאני הכא דראו טביעה: ה [כ] **ההוא** גברא דאפקיד שומשמי גבי חבריה [illegible]

יימר אמר לא חיישינן שמא פיק רביתא אמר חיישינן והלכתא חיישינן ירושלמי פ' שני דמעשר שני (הלכה י') ר' יונה ור' יוסי הוו שותפי בגרבי דחמרא כד דמך ר' יונה א"ר מנא בריה דר' יונה לר' יוסי כל גרבא דכתיב ביה יונה דידי הוא א"ל אישתקד הוה דידך השתא דידי איטן: ה **יצחק**[ל]ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטובא לאספמיא ושכיב שלחו מתם חיישינן לתרי יצחק או לא [מ] ומיירי בלא הוחזקו ושכיחי שיירתא אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן וקי"ל כרבא.[ד' קטז ע"א] ההוא גיטא דאישתכח בסורא וכתב ביה בסורא מתא(א)אנא ענן בר חייא נהרדעא פטר ותריך ית פלונית אינתתי ובדוק רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא הוה ענן בר חייא אחרינא לבר מענן בר חייא מחגרא דהוה בנהרדעא ואתו סהדי ואמרי כי איכתיב האי גיטא ענן בר חייא גבן הוה בנהרדעא אמר אביי אפי' לדידי דחיישנא הכא לא חיישינן דהא קאמרי סהדי דההוא יומא דאיכתוב האי גיטא ענן בר חייא גבן הוה בנהרדעא מאי בעי בסורא אמר רבא אפי' לדידי דלא חיישנא הכא חיישנא[נ]דלמא בגמלא פרחא אזל אי נמי בקפילא א"נ מילי מסר כדאמר רב לספריה וכן א"ר הונא לספריה כי יתביתו בשילי כתיבו בשילי אע"ג דמסירי לך מילי בהיני כי יתביתו בהיני כתובו בהיני אע"ג דמסירי לכו מילי בשילי והלכתא כרבא: ו **היכי** דמי קטטה באומרת לבעלה גירשתני [ס] וניהמנא מדרב המנונא דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה באומרת גירשתני בפני פלוני ופלוני ושיילינהו ואמרו לא"ד מ מכאן נראה דהלכה כרב המנונא מדפריך סתמא דהש"ס מיניה וכן בפ"ב דכתובות (דף כב:) בגמרא אמרה נשביתי דחיק לאוקמא לכולהו אמוראי דהתם כרב המנונא וכן בפרק התקבל (דף סד:) פריך על מילתיה דר' יוחנן מרב המנונא וכן בסוף גיטין (דף פט:) מייתי לה הש"ס והא דבשילהי נדרים (דף צ.) דחי רבא למילתיה שמא לא פליג אלא דיחויא בעלמא הוא ואפילו איפליג הלכתא כרב המנונא מכל הלין ראיות שהבאתי וא"ת הא אמרי' בשילהי הכותב (דף פט.) גבי הוציאה גט א"ר יוסף הב"ע כשאין שם עידי גרושין דמיגו דיכול לומר לא גירשתיה יכול לומר גירשתיה ונתתי לה כתובה והיאך יכול לומר כן כיון דמעיזה פניה לומר גירשתני מהימנא [ע] וי"ל כגון דהואי קטטה בינייהו דהאי לא מהימנא א"כ מאחר שתובעת כתובתה איגה נאמנת דשמא מחמת חימוד ממון היא אומרת כן כדאמרינן לקמן (דף קיז.) באתה לב"ד ואמרה מת בעלי התירוני לינשא מתירין ונותנין לה כתובה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה מ"ט דקטטה רב חנינא אומר משום דמשקרא רב שימי אמר דאמרה בדדמי מאי בינייהו [דף קטז ע"ב] איכא בינייהו דארגיל הוא קטטה [פ] ועבדינן לחומרא איבעיא להו עד אחד בקטטה מהו [צ] ולא איפשיטא: ז **מתני'** ב"ש אומרים תינשא ותטול כתובתה וב"ה אומרים תינשא ולא תיטול כתובתה אמרו להם ב"ש התרתם הערוה החמורה ולא תתירו את הממון הקל א"ל בית הלל שכן מצינו [דף קיז ע"א] שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה אמרו להם ב"ש והלא מספר כתובה נלמד שכך כתב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וחזרו ב"ה להורות כב"ש: **גמ'** אמר רב חסדא נתייבמה יבמה נכנס לנחלה על פיה הם דרשו מדרש כתובה אנן לא נדרש מדרש תורה יקום על שם אחיו המת אמר רחמנא והרי קם. אר"נ באתה לב"ד ואמרה מת בעלי התירוני לינשא מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה מ"ט אדעתא דכתובה אתאי איבעיא להו התירוני לינשא ותנו לי כתובתי מהו כיון דקאמרה תנו לי כתובתי אדעתא דכתובה אתאי או דילמא כל מידי דאית ליה לאיניש קאמר בבי דינא [ק] תנו לי כתובתי והתירוני לינשא מהו הכא ודאי אדעתא דכתובה אתאי ולא מהימנא או דלמא משום דלא ידעית במאי משהריא תיקו: ח **מתני'** הכל נאמנין להעידה [ר] חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה הכתב מוכיח: **גמ'** תניא ר' יהודה מוסיף אף אשת אב והכלה אמרו לו אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל כלומר כשם שבת הבעל אינה מעידה לאשת אב ומשום דסניא לה כך אשת האב אינה מעידה לבת הבעל דסניא לה וכלה הרי היא בכלל חמותה כשם שאין חמותה מעידה לכלה משום דסניא לה כך הכלה אינה מעידה לחמותה דסניא לה דכתיב כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם אמר רב הונא בר רב עוזא בעו במערבא חמותה לאחר מיתה מהו מי מסקא אדעתא דמית בעלה ונפלו קמי יבם וסניא לה או לא [ש] ולא איפשטא: ט [דף קיז ע"ב] **מתני'** ע"א אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא עד. אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא שנים אומרים מת ועד אחד אומר לא מת אע"פ שלא נשאת תינשא אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאומרת מת תינשא ותטול כתובה וזו שאומרת לא מת לא תינשא ולא תטול כתובה אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג ר"מ אומר הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו ר' יהודה ור"ש אומרים הואיל וזו וזו מודות שאינו קיים הרי אלו ינשאו [ת] עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת אשה

הגהות הב"ח א והא מים שאין להם סוף ניגהו ומים שאין להם סוף אשתו אסורה: ב דקאמר אסקוה לקמאי וחזיתיה לאלתר ואשתמודענא ליה דאיהו פלוני: ג והלכתא כרבה. קטטה בינו לבינה כו' ס"ד קטטה בינו לבינה באומרת לבעלה גירשתני:

הגהות הגר"א [א] לא משמע כן כו'. נ"ב וכן פסק הרמב"ם והוסיף דאף בעד אחד אם לא אמר קברתיו דבדיעבד לא תצא דבזה נשאר האבעיא דלא כדעת הרי"ף דבזה לא איבעיא להו כלל דאף בב' עדים ס"ל דתצא כס"ג. והרז"ה מפרש לסיפך דבקברתיו לא איבעיא להו כלל ולכן כתב דלא אפשיטא הבעיא כלל ולדינא הוא כדעת הרמב"ם (ועמ"ש רבינו באה"ע סי' י"ז ס"ק קו):

הגהות הגרי"פ (א) עיין בהרא"ש גיטין פ"ד בסימן ז' הביא קצת נוסחא אחרת:

קרבן נתנאל

כשב"א ומהרש"ל: [ו] **או** דלמא טעמיה דעד א' משום דאיהי גופה. עיין ב"י דהרי"ף מפרש לאבעיא היינו באומר הפעד מת וקברתיו ע"ש. אבל התוס' מפרשי האיבעיא בלא אמר מת וקברתיו. אבל במת וקברתיו לא מיבעיא ליה דכיון דהיא גופה נאמנת בכה"ג וכיון דאיהי נאמנת כ"ש עד א' כמ"ש תוס' לעיל דף נ"ד ד"ה כי תבעי לך. ולא קא מיבעי ליה אלא היכא דהיא אינה מהימנא כגון במת סתמא ועד מהימן ע"ז קא מיבעי ליה מ"ע מהימן. ובזה מתורץ קושיות ב"ש סי' י"ז בס"ק קמ"ג שהניח בצ"ע: [ז] **דעד** א' במים שאין להם סוף נאמן. וליכא למידחי דהתם נמי איירי בסימנים. תי' בב"ש שם דרי"ף סובר דוקא סימנים מובהקים מהני. א"כ איך קאמר והכי מילי דחזיא לאלתר ואם אמר ס"מ למה לי דחזיה לאלתר ובמתניתין דקאמר ומזינהו לאלתר איכא למימר לרבותא נקט אע"ג דחזינהו לאלתר מ"מ בעינן סימנים מובהקים. ולי נראה יותר דאפי' בסימנים שאינם מובהקים ע"י צירוף ע"ע מהני לרי"ף כמ"ש תוס'. ומ"מ איפשטא האיבעיא מהאי דדגלת. דאי איירי התם בסימנים. ה"ל להזכיר נמי וה"מ דאמרי סימנים כמו דאמר וה"מ דחזו בשעתיה: ה"ג דאיהו פלוני וכדאסיקנא בהך עובדא דשני ת"ח וכדאמרינן בהאי גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא וה"ס לע"א: ה"ג דלמא מאומדן דעתא: [ח] **משמע** אי הוי כשני עדים לא אמרו בדדמי. דהוי מצי לדחות ע"כ דלא אמרי בדדמי אלא בשני עדים. אבל בעד א' אומר בדדמי א"כ כיון דע"כ אית סברא לחלק ביניהם א"כ מנ"ל להרי"ף להמציא מדעתו דבשני עדים נמי אומרים בדדמי. ובשו"ת מאירת עינים סי' נ' נתקשה בזה והניח בצ"ע ע"ש ולא דק: [ט] **ויראה** הא דבעי ואסוקינהו קמן ומזינהו לאלתר. בשו"ת פנים מאירות סי' נ' דייק מזה מדכתב רבינו אלשון הרי"ף ש"מ דס"ל כוותיה ע"ש. ולא דק דרבינו כתב ויראה על פירוקא דש"ס דקאמר ואסקינהו קמן ומזינהו לאלתר. ועל הא דקאמר הש"ס לקמן דף קכ"א וה"מ דכי אסקיה חזיה בשעתיה. שוב חולק שם על פרישה ואומר אי כדבריו דלא איפשטא האיבעיא למה כתב רבינו על דברי רי"ף בתרי סהדי דלא משמע כן מגמ'. משמע דבעד א' הסכים עם הרי"ף דאל"כ היה לו לכתוב דאפי' בעד א' לא נראה דבריו לסמוך עליו במים ובמלחמה ועוד ראיה מדדפי רבינו ראיית הראב"ד. ש"מ היכא שאינו אומר בדדמי מודה הרא"ש להרי"ף דנאמן משום דהוי איבעיא דאיפשטא ומכח ראיות הללו הלך דרך עקום ורחוק ע"ש באריכות ולא דק דלפי שיטת הרי"ף קאי האיבעיא במת וקברתיו ופשטה מהא עובדא דדגלת דעד א' נאמן. אבל בלא וקברתיו פשיטא ליה לתלמודא שעד אחד אינו נאמן דאמר בדדמי. ולפי שיטת רבינו במת וקברתיו פשיטא ליה לתלמודא דעד אחד נאמן כיון דהיא גופה נאמנת כ"ש עד אחד. ולא קמבעיא לש"ס אלא במת סתמא. ולא איפשטא. וא"כ לדינא ליכא נפקותא בע"א דאי במת סתמא לרי"ף נמי אינו נאמן. ואי במת וקברתיו לרבי' עד אחד נמי נאמן וכן איתא בהמאור כדברי להדיא ע"ש. והמחבר הנזכר לא שת עיניו בספר המאור וא"כ אין חולק רבינו על הרי"ף אלא במת סתמא ומזינהו לאלתר דאינו אומר בדדמי והוי כמו קברתיו הא לא מזינהו לאלתר להרי"ף אינו נאמן דאמרי בדדמי אפי' אותן שלא ראו הטביעה. ושיטת ר"י ורבינו אם לא ראו הטביעה ואמרו שמכירים בט"ע להודיע נאמן ואין מדקדקין אחריו שאין אומרין בכה"ג בדדמי. והא דקאמר הש"ס דף קכ"א וה"מ דכי אסקיה חזיה בשעתיה נ"ל דס"ל לרבינו דהך עובדא דדגלת איירי כשראו הטביעה אבל קשה מה דמקיים רבינו וכן כתב הר"ז הלוי. ולמי שמעיין במאור מוקי להאי עובדא דדגלת בשלא ראו הטביעה. ומ"מ קיים שם בגמ' וה"מ דכי אסקיה חזיה בשעתיה ש"מ דס"ל אפי' אותן שלא ראו הטביעה מ"מ בעינן לאלתר מאחר שהפנים משתנים כששהה לאחר עלות תהמים א"כ שמא יטעה בדמיונו ויסבור שהוא ואינו כן. ע"כ נראה להגיה בדברי רבי' וכצ"ל ויראה הא דבעינן ואסקנוהו לאלתר וסימנים הייט כו' אבל מי שלא ראה הטביעה ומצאו שמת (ר"ל לאלתר לאחר שהעלה מן המים) ואמר שמכירו בטביעת עין להודיע נאמן (ר"ל בלא סימנים) וכן משמע לכאורה בקיצור פסקי הרא"ש. ולפ"ז דברי רבי' ור"י ור"ז הלוי הכל מתנבאין בסגנון א' שמחלקין בין ראה הטביעה או לא ראה לענין סימנין. אבל בין כך ובין כך בעינן דחזינן לאלתר. אבל הטור כתב בשלא ראה הטביעה אין מדקדקין אחריו אפי' לא חזו לאלתר ובלא סימנים ודאי קשה טובא. ול"ל דס"ל דהא דכתב רבי' וכן כתב הר"ז הלוי קאי אדברי ר"י שמחלק לענין סימנים אבל רבי' ס"ל דאפי' לאלתר לא חזו ואין אומרים סימנים מהני כשלא ראו הטביעה אף שר"י ור"ז הלוי לא ס"ל כוותיה בהך דינא לא מייתי ראייה מדבריהם אלא אעיקר דמלתא שהמה נמי מחלקין בין ראה הטביעה ללא ראה הטביעה.

ולאיתי בב"ש ס"ק נ' שכתובת בן לב והרד"ך מחולקין בפירוש הרא"ש ואין בידי כעת שו"ת הללו לעיין בהם והגלע"ד כתבתי: [י] **היינו** לאותן שראו הטביעה. אבל אם ידעו מהטביעה משמע דלא הוה כלום כ"כ נ"ל סי' ת"ס: [כ] **ההוא** גברא דאפקיד שומשומי. עיין ח"מ סי' רל"ז בש"ך שהאריך: [ל] **יצחק** ריש גלותא. עיין בנימוקי יוסף איך הוי עובדא. וראיתי בשו"ת שב יעקב סי' י"ח שהאריך בזה ואלמלי ראה דברי נ"י לא היה נתקשה בזה: [מ] **ומיירי** בלא הוחזקו ושכיחי שיירתא. הנה לפי מה שמסיק הב"ח בא"ה סי' י"ז בקונטרס אחרון. גם בספר שו"ת שערי אפרים סי' ק"ג דמסקנת רבי' בפ' כל הגט סי' ג' דדוקא היכא דאיכא תרתי לריעותא הוא דחיישי' הא אי הוחזק ולא שכיחי או שכיחי ולא הוחזקו לא חיישינן. א"כ הא דקאמר הכא ומיירי בלא הוחזקו כו' ה"ה איפכא בהוחזקו ולא שכיחי שיירתא ע"כ. ואני אומר דבדוקא נקט רבי' דאי בלא שכיחי שיירתא והוחזקו א"כ אמאי לא חיים רבה דהא לקמן גבי ענן בר חייא חיים רבה דלמא בגמלא פרחא אזיל כיון שהוחזקו שהיה שם ענן אחר אלמא בלא הוחזקו איירי כמ"ש מהרש"א בד"ה ילחק. והוכחה זו אינו אלא לתי' ר' מנחם דף קט"ז בתוס' ד"ה הכא. אבל לר"ת שם הוכחה זו ליתא דבמקום שאין מתכוין לקלקל לא אמרי הך סברא דלמא בגמלא פרחא אזיל ובזה מתורץ קושיות מהרש"א דהתוס' הוכיחו כן אפי' לדעת ר"ת אבל רבינו סובר כתירוץ ר' מנחם וכל זה הכא לרבה גופה דחיים לגמלא פרחא. אבל לדידן לא קיים לן האי סברא דגמלא פרחא. ומש"ה התם בפרק כל הגט בפי תרוייהו לדידן: [נ] **דלמא** בגמלא פרחא אזיל. ע' תוס' לשון ר"ת דהכא כיון שמתכוון לקלקל אשת חבירו אזיל בגמלא פרחא. אבל התם אם הלכו בגמלא פרחא היו מקלקלים יותר בתמיה וכי משום אם הלכו בגמלא פרחא היו מקלקלים יותר: [ס] **ונהימנא** מדרב המנונא. לפי מקלת רבוותא שהביא כשב"א בפ' התקבל דף ס"ד דלא קאמר רב המנונא אלא שאם נשאת לא תצא אבל לא לכתחלה. מאי פריך אימא הא דקתני במתני' אינה נאמנת היינו להנשא לכתחלה. וי"ל דקתני שלום בינה לבינו ומלחמה בעולם או קטטה כו' אינה נאמנת ובזמן שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם אפילו נשאת תצא דאמרי בדדמי וה"ה קטטה בינה לבינו ושלום בעולם: [ע] וי"ל כגון דהוי קטטה בינייהו דהאי לא מהימנא. והא דפריך הכא במתניתין ולהימנא מדרב המנונא. היינו בטעה שאומרת לבעלה גרשתני וזהו הקטטה גופה ומעולם לא היתה קטטה אחרת בינייהו וזהו היתה תחלת קטטה לכך פריך שפיר להימנא מדרב המנונא. ובספר ברית שלום פ' כי תצא נשתבש בזה והניח בתימה על רבינו וטור ע"ש: [פ] **ועבדינן** לחומרא. רצונו דאיכא עוד א"ב להיפך באומר מת וקברתיו למ"ד משקרא לא מהימן ולמ"ד בדדמי מהימן וחדא מינייהו נקט הלכך פסק וקאמר עבדינן לחומרא דבכל גוונא שיש להחמיר לחד מ"ד עבדינן וכ"כ מהרש"ל ובשו"ת בית יעקב סי' קנ"ח: [צ] **ולא** איפשטא. לרבי' ניחא שמסיק סי' כ"ג בהאי בעיא עד אחד במלחמה שהיא ג"כ לא איפשטא אבל להרי"ף דמסיק שם דאיפשטא מהך עובדא דדגלת ואמאי כתב בהך איבעיא דלא איפשטא דהא חד טעמא אית להו ועיין מזה בשו"ת שער אפרים סי' ק"ג ובשו"ת שב יעקב חלק א"ה סי' י' באריכות: [ק] ה"ג בגמ' וברי"ף ואת"ל כל מילי דאית ליה לאיניש אמר להו גבי דינא תנו לי כתובתי ובטור פוסק אפי' בבעיא ראשונה אם אמרה התירוני ותנו לי כתובתי לא איפשטא וס"ל דאין מתירין אותה להנשא שמא מחמת חמוד ממון תינשא באיסור. ומפני זה כתב הב"י דרבי' לא היה גורס ואת"ל וכ"כ מהרש"ל. ואינו מן הצורך דאף דגרסינן ואת"ל דברי הטור נכונים. דשיטת רבינו אינו כדברי הגאונים דאת"ל פשיטותא הוא וכדאיתא בכללים ע"ש: [ר] **חוץ** מחמותה ובת חמותה כו' משום דסניא לה. בשו"ת מהר"י מינץ סי' י"ד מסתפק שבזמן הזה שאין מייבמין אלא חולצין. אי הני חמש נשים יכולות להעידה כיון דאין שייך הטעם שמזנאות זו את זו. ובשו"ת נ"ל סי' פ"ח פשוט ליה דהאשכנזים מ"מ אין כופין לחלוץ שבשעת חליצה שואלין אותו אם רוצה ליבם או לחלוץ. ופן יתרצו שניהם ליבום וא"כ שייך בזמן הזה ג"כ זמנין דסניא ליה וכבר כתבתי לעיל בפרק מצות חליצה בסי' י"ז בשם מהרש"ל שאין לשאול עתה כיון שיש תקנת ר"ג מש"ה א"כ זה התשובה ליתא וע"ש עוד מלתא בטעמיה. ואני אבא אחריו למלאות דבריו שע"כ תאמר כן דאל"כ לא משתמיט תנא למיתני כמו דתני בפ"ק דבכורות דף י"ב עכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום. כמו כן. ה"ל למיתני הכא במתני'. חמש נשים אין מעידות ועכשיו שמצות חליצה קודמת מעידות: [ש] **ולא** איפשטא. ה"ה בת בעלה הכא לאחר מכאן דהיינו בת יבמה. עיין שו"ת עבודת גרשוני סי' ס"ז: [ת] **עד** א' אומר מת וכו' הרי ע לא

אומרת מת והאשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא: **גמ'** עד אחד אומר מת ונשאת ובא אחד ואמר לא מת הרי זו לא תצא טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תינשא והאמר עולא כ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים [א] ה"ק עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחד ואמר לא מת לא תצא מהיתירה הראשון [ב] ומתקנתא דרבנן שריא לינשא אלא דקאמר הש"ס בפ"ב דכתובות (דף כב:) דטוב הוא שלא תנשא משום הסר ממך עקשות פה. עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא פשיטא אין דבריו של אחד במקום שנים לא צריכא בפסולי עדות פי' שתי נשים וכר' נחמיה דתניא ר' נחמיה אומר כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ואי בעית אימא כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא אפילו מאה נשים כעד אחד דמו אלא כגון דאתיא אשה מעיקרא ותרצה לדרבי נחמיה הכי א"ר נחמיה כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו ב' נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמו שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת אע"פ שלא נישאת תינשא מאי קמ"ל בפסולי עדות וכר"נ דאזלינן בתר רוב דיעות היינו הך מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דיעות ה"מ לחומרא אבל לקולא לא קמ"ל דאפילו לקולא ואע"פ שלא התירוה עדיין לינשא תינשא אבל אם היה עד כשר אם התירוה לינשא לא תצא מהיתירה הראשון אבל אם לא התירוה לינשא לא תינשא [ג] ופי' בתרא עיקר. אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת וכו' [דף קיח ע"א] טעמא דאמרה לא מת הא אישתיקא תינשא הא אין צרה מעידה לחבירתה לא מת איצטריכא ליה ס"ד אמינא האי מימת מיית והאי דקאמרה לא מת לקלקולה לצרה קא מכוונה ותמות נפשי עם פלשתים הוא דקא עבדא קמ"ל דלא תינשא: אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג ר"מ אומר וכו' וליפלוג נמי ר"מ ברישא א"ר אלעזר במחלוקת שנויה ור"י ור"ש היא ר' יוחנן אמר אפילו תימא ר"מ בהא אפי' ר"מ מודה דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא דלקלקולה שלא תינשא קא מכוונה תנן עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תינשא בשלמא לר' אלעזר סתמא כר"מ אלא לר' יוחנן קשיא קשיא הא דפריך לר' יוחנן משום דמשמע ליה דהאשה אומרת לא מת איירי אפי' בצרה דאי לאו הכי היינו רישא ועד אומר לא מת ולפי סברת המקשה קאמר הש"ס קשיא אבל ר' יוחנן לא חש לאותה קושיא דמוקי מתני' באשה דעלמא ומתניתין נקט בין בעד כשר בין בעד פסול [ד] וכן מוכח בירושל' (הלכה ה) [ה] והלכה כר' יוחנן ולכך לא הביא רב אלפס ז"ל כל זה דמלתא דפשיטא דהלכה כרבי יוחנן נגד רבי אלעזר תלמידו אבל אם היה הלכה כרבי אלעזר משום דר' יוחנן נשאר מוקשה אז הויא הלכה כסתמא בתראה דהכחשת צרה הויא הכחשה: י **מתני'** האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תינשא ותטול כתובתה וצרתה אסורה היתה בת ישראל לכהן [ו] תאכל בתרומה דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתה מידי עבירה עד שתהא אסורה לינשא ואסורה לאכול בתרומה אמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי תינשא ותטול כתובתה וחמותה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי רבי טרפון ר' עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתה כו': **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי טרפון:

יא [דף קיח ע"ב] **מתני'** קידש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו קידש וכל אחת ואחת אומרת אותי קידש נותן גט לכל אחת ואחת [ז] ומניח כתובה ביניהן ומסתלק דברי ר' טרפון ר"ע אומר לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שיתן כתובה לכל אחת ואחת גזל אחד מחמשה בני אדם ואינו יודע לאיזה מהם גזל וכל אחד ואחד מהם אומר אותי גזל מניח גזילה ביניהם ומסתלק דברי ר' טרפון ר' עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד: **גמ'** ואוקימנא למתניתין כרבי שמעון בן אלעזר ומאי קידש דקתני במתני' קידש בביאה דתניא אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו רבי טרפון ור"ע על קידש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו מהן קידש שמניח כתובה ביניהן ומסתלק על מה נחלקו על שבעל שר' טרפון אומר מניח כתובה ביניהן ומסתלק ור' עקיבא אומר נותן כתובה לכל אחת ואחת לא נחלקו ר' עקיבא ור' טרפון על שלקח מחמשה בני אדם ואינו יודע מאיזה מהן לקח שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק על מה נחלקו כשגזל ר' טרפון אומר מניח גזילה ביניהם ומסתלק ורבי עקיבא אומר עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד רבי עקיבא סבר אע"ג דאיסורא דרבנן עבד דקדיש בביאה קנסוה רבנן ומשלם כתובה לכל אחת ואחת וכ"ש גזל דאיסורא דאורייתא עבד ור' טרפון סבר אפילו בגזל דאיסורא דאורייתא עבד לא קנסוה רבנן אלא מניח גזילה ביניהם ומסתלק וכ"ש כשקדש בביאה דלא קנסוה רבנן [ח] וקי"ל דהלכה כרבי עקיבא מחבירו ורבי טרפון חבירו הוה כדגרסינן [ט] בכתובות (דף פד:) דכולי עלמא ר' טרפון חבירו של רבי עקיבא הוא: יב **מתני'** האשה שהלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת ניתן לה בן במדינת הים ואמרה מת בני ואח"כ מת בעלי נאמנת מת בעלי ואח"כ מת בני אינה נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת ניתן לה יבם במדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי מת יבמי ואח"כ מת בעלי נאמנת הלכה היא ובעלה ויבמה למד"ה באה ואמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי מת יבמי ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתנשא ולא מתה אחותי שתכנס לביתה ואין האיש נאמן לומר מת אחי שאייבם את אשתו ולא מתה אשתי שאשא את אחותה: יג **בעא** מיניה רבא מרב נחמן המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו או דלמא כיון דזימנין דרחמא ליה ליבמה חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו א"ל תניתוה חוששין לדבריה וחולצת ולא מתייבמת אלמא זימנין דסניא ליה וזימנין דרחמא ליה [י] הלכך המזכה גט לאשתו במקום יבם חולצת ולא מתייבמת א"ל רבינא לרבא המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו כיון דאית ליה קטטה בהדה זכות הוא לה או דלמא ניחא דגופא עדיף לה [כ] ת"ש דא"ר שמעון אטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלתא: **הדרן עלך האשה שהלכה**

פרק ששה עשר

א [דף קיט ע"א] **האשה** שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך [א] הרי זו לא תנשא ולא תתייבם [ב] עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה היתה לה חמות אינה חוששת יצתה מליאה חוששת ר' יהושע אומר אינה חוששת הא דאמרינן לא תינשא ולא אזלינן בתר רוב נשים דמתעברות ויולדות מוקי בגמרא כר"מ דחייש למיעוטא ואע"ג דסתם מתניתין כרבי מאיר לא קי"ל כוותיה ולא חיישינן למיעוטא מדאמרינן בפ"ק דחולין (דף יא:) ור' מאיר דחייש למיעוטא היכי אכיל בישרא משמע דלדידן ניחא דלא חיישינן למיעוטא וגם אין אנו בודקין י"ח טריפות דסמכינן ארובא והקשה ר"ת ז"ל מהא דתנן בפ"ג דבכורות (דף כ.) רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים אין חוששין שמא בנה של אחרת היה משום דלא מרחמא אא"כ ילדה משמע אבל מטעם חלב אינו פוטר ואמרינן בריש פ"ג דבכורות (דף כ:) דמ"ד חלב אינו פוטר משום דחייש למיעוט בהמות שחולבות אע"פ שאין יולדות ופסיק התם רב כרשב"ג וכן רבי יוחנן נמי גם קי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ומיהו קשה מרשב"ג אדרשב"ג דהכא חייש למיעוטא ובריש כל הצלמים (דף מ:) סבר כרבנן דר"מ דלא חיישינן למיעוטא תירץ ר"ת דהתם בבכורות איכא חזקה בהדי מיעוטא דאוקי בהמה בחזקת שלא ילדה וכיון דחזקה מסייעת למיעוט חיישינן למיעוטא ודוקא לחומרא אבל לקולא לא אבל ר"מ חייש למיעוטא אפי' לקולא כדאשכחן בחולין (דף פו.) שמטהר בתינוק שנמצא בצד העיסה (קדושין פ.) וקשה לפי' מהא דמים שאין להם סוף דאמרי' (לקמן דף קכא:) אם נשאת לא מפקינן מיניה אע"ג דאיכא חזקת אשת איש [ג] ומעוט כלולין ולא חיישינן למיעוטא

הגהות הב"ח א ר' שמעון בן לקיש עב למיתב:

קרבן נתנאל

לא תנשא. איירי בבת אחת ואפי' נשאת תצא. ואיידי דתני יבמו קתני לא תנשא. דאי בזה אחר זה הא תו ל"ל הא קתני רישא: [א] **הכי קאמר** עד א' אומר מת והתירוה לינשא. הקשה בס' ב"ש סי' י"ז ס"ק קכ"ג לדעת הר"ן אם נשאת שלא ברשות ב"ד ע"פ עד א' הרי זו לא תצא. אמאי לא מוקי מתני' בנשאת מתם ולא התירוה. ולק"מ דדייק התלמודא מדלא תני עד א' אמר מת ובא א' ואמר לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא כמ"ש תוס' בביאור המקשן ד"ה לא נישאת ע"ש: [ב] **ומתקנתא** דרבנן שרי לינשא. כוונתו ליישב קושית תוס' מאי פריך מעולא אימא דלא תינשא משום דרב אסי הסר ממך וגו'. ע"ז קאמר מתקנתא דרבנן שרי לינשא. ולית לן שינויא דאביי אלא כרבא דמוקי הך דר"י בפ"ב דכתובות במילי אוחרי. ומה דקאמר רבינו תו אלא דקאמר הש"ס בפ"ב דכתובות דטוב הוא. אין הכוונה על אוקמתא דאביי אלא ר"ל על מימרא דרב אסי דמקרא הוא דרגיל בפומיה ואינו אלא מדת חסידות שלא תינשא להסיר ממנה לזות שפתים אבל לא מן הדין: [ג] ופי' בתרא עיקר. ר"ל שינויא בתרא דשני לעיל דשתי נשים באיש א' כפלגא ופלגא דמי מש"ה לכתחלה לא תנשא ואם נישאת לא תצא אבל קשה מנ"ל תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי כדפריך הש"ס שם בכתובות. וליכא למטויי כגון שניסת לאחד מעדיה הא עד א' שאמר מת לא ישא את אשתו כדתנן לעיל דף כ"ה. וי"ל דס"ל לרבי' גבי עד המעיד אם כנס לא יוציא וכ"כ בב"ש סי' י"ב ס"ק א' שכ"כ רבי' בתשובה: [ד] וכן מוכח בירושלמי. הלכה ה' ועיין בחידושי רמב"ן ושם תמצאנה: [ה] **והלכה** כר' יוחנן. והדרי לכללן ר"מ ור"ש ור"י הלכה כר"ש ור"י וז"ל הטור סי' י"ז כתב א"א הרא"ש בתשובה (כלל נ"א סי' ה') אם שנים מעידים שמת אפי' אם יש הכחשה בדבריהם נושאין את אשתו כיון ששניהם מעידין על מיתתו ע"כ. וראיתי בשו"ת ח"י סי' קנ"ט דאין דברים אלו אמורין אלא אם יש הכחשה בבדיקות. אבל אם הכחשה בגוף העדות אין נושאין את אשתו. דע"כ לא אמר ר"י ור"ש הואיל וזו וזו מודים שאינו קיים הרי אלו ינשאו. אלא בצרות דאין הכחשת צרה הכחשה אבל לא בעדות דעלמא. ועפ"ש סברא זו סובב והולך באריכות להשיג על הב"ח ע"ש ולא ראה גוף התשובה שרבינו מייתי ראיה מהך מתני' אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג. ש"מ דאפי' בגוף העדות נמי לא הוי הכחשה. והא דלא תני במתני' בעדות דעלמא א' אומר מת וא' אומר נהרג תירץ הב"ח דבזה אפי' ר"מ מודה דע"כ לא קאמר ר"מ דהוי הכחשה אלא לגבי צרות כמ"ש תוס' כיון דשתיהן באין להתיר עצמן ואין מכוונת דבריהם דאמרי בדדמי ואינן יודעות אמיתת הדברים. וכל זה אלא לגבי צרות דבאין להתיר עצמן. אבל בעדות דעלמא כיון דאחד מהן עכ"פ קושטא קאמר נשאת ע"פ עד א'. ולר"י ור"ש דאמרו ינשאו אפי' בצרות קים להו דינשאו ק"ו בעדים דעלמא ואין להקשות דהא בכל שמעתין משמע דהכחשת צרה לא הוי הכחשה אע"ג דעדות דעלמא הוי הכחשה היינו כשאחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת. דרבנן הימנוהו לאחת שאומרת מת. דהך דאמרי לא מת אין להאמינה דמחמת שנאה אומרת לקלקל צרתה מה שאין שייך בעדות דעלמא. אבל באומרות שתיהן מת ואחת אומרת נהרג. הסברא להפך דצרות אינן נאמנין לר"מ. ועדים בעלמא נאמנים לר"מ מכ"ש לר"י ור"ש דס"ל אפי' צרות ינשאו פשיטא וק"ו לעדות דעלמא. ואם תקשי לך הא הוי עדות מוכחשת בחקירות ובחושן משפט סי' ל' פסק דלא הוי עדות. תירץ ב"ש ס"ק כ"ה דאחד אומר מת וא' אומר נהרג הוי כבדיקות א' אומר מנה שחור וא' אומר מנה לבן ע"ש ופ' שו"ת ל"ל סי' כ"ז וכ"ש ועי"ל דשאני עדות אשה דהא מדאורייתא דבר שבערוה אין פחות משנים הך מפני תקנת עגונות ומתוך חומר דייקת מש"ה אין לדמות לשאר עדות: [ו] **תאכל** בתרומה. דמחזקינן לה בחזקת שהוא חי. והיינו תרומה מדרבנן ולא תרומה דאורייתא משום דאיכא חדא דעבדי איסורא דאורייתא ממ"נ. דאם היא תינשא פגעה באיסור אשת איש וצ"ל דבעלה מת. ואם צרתה אוכלת תרומה דאורייתא שהיא במיתה וצ"ל דבעלה חי ובכה"ג לא ילפי' מסוטה כ"כ תוס'. וה"ה והוא הטעם אם צרתה קבלה קידושין מאחר צריכה גט. ודלא כב"ש בסי' י"ז ס"ק קנ"ד שנסתפק בזה וכן מוכח דאי תרומה דאורייתא קא אכלה אע"ג דעבדא חדא איסורא ממ"נ מאי קאמר אביי אף אנן נמי תנינא. איכא למימר התם שאני שאין חדא מינייהו עבדי איסורא ממ"נ: [ז] **ומניח** כתובה ביניהן ומסתלק. לפמ"ש רבי' בפ' נערה שנתפתתה סי' ד' דארוסה יש לה כתובה מתנאי ב"ד ניחא. אבל הרמב"ם בפ"י מהל' אישות שפוסק דאין לארוסה אלא בשכתב לה צ"ל דהכא מיירי שנאבדה כתובה וכל א' טוענת שהיא היא שכתב לה. א"נ שאיירי בשמותיהן שוות. או שקנו מידו והעדים הלכו למדינת הים או שמתו כ"כ ה"ה: [ח] **וקי"ל** דהלכה כר"ע מחבירו. ועי' בח"מ סי' שס"ה בש"ך ס"ק ב' שהאריך. ובש"ע שם כל א' נשבע שזה גזלו ומשלם גזילה לכל א' ואחד. ובש"ע א"ה סי' מ"ע ואם קידש בביאה קנסו אותו חכמים שיתן כתובה לכל אחת וא'. ונתקשה בזה בספר ב"ש ס"ק ב' אמאי לא ישבעו הנשים דהא בש"ס מדמה אלו שני דינים להדדי ע"ש. ולי לק"מ דהכא חמש נשים תובעין אותו [ואם] הוא היה טוען ברי כמו הם שאינו חייב אלא לאחת מהנה שידוע לו היה נשבע ופטור ועכשיו בטוען שמא הוא מחוייב שבועה דאורייתא דהא מודה באחת מהם ואין יכול לשבע משלם מש"כ התם לענין גזל השבועה לנגזלים כדתנן אלו נשבעין ונוטלין הנגזל וכו'. מש"ה כל אחד נשבע: [ט] **בפרק** הכותב. דף פ"ד. ועי"ש בסי' ב' מ"ש שם: [י] **הלכך** המזכה גט לאשתו במקום יבם כו'. אבל במקום שנתפשט חרם ר"ג שלא ישא שתי נשים ושלא לגרש אשתו בעל כרחה אם יבם הוא נשוי ודאי זכות הוא לה דאין סברא לומר שתצפה שתמות אשתו וישאנה. ומ"מ לא מלאני לבי להקל לגרשה לכתחלה ע"י אחר אבל בדיעבד מגורשת ופטורה מן החליצה מהרש"ל סי' כ"א. וכמו כן נ"ל דע"י גט נפסלה לכהונה והוי חוב לה וא"ת דע"י חליצה נמי פסולה לכהונה יוכל להיות שהיבם ימות. דהיא אינה מצפה על זה ונ"ע. וכ"ז ביבם אחד. אבל כשיש שני יבמים ודאי למיתת תרי לא חיישינן וזכות הוא לה: [כ] **ת"ש** דאמר ר' שמעון. ע' בטור סי' קמ"ט וראיתי בשו"ת פני יהושע חלק א"ה סי' ה' יש להסתפק באשה שמנתה לה שליח להביא גיטה כיון שאנו רואים שעשתה מעשה בזה לא חזרה ועדיף מגלויה להתגרש. או אין חילוק דשמא בשעת קבלת הגט נתחרטה ואף שמקבלת הגט אח"כ כשהביאו לה שמא חזרה ואח"כ שוב נתרצתה ומסיק להלכתא דאפילו בכה"ג לא מהני ומביא ראיות ע"ש. אמנם עדיין יש לי ספק אם היא עשתה שליח לקבלה. אם מהני דכל ראיות שלו אינו אלא אם היא מנתה שליח להולכה. דאיכא למימר דלא ניחא לה להתגרש מיד שליח לקבלה פן יכתם היא או בעלה עד שתגיע הגט לידה. אבל אם היא עשתה שליח לקבלה אית לן למימר דמהני אם זיכה הבעל ע"י אחר. יען באשת מומר אם שלחה מתחלה לקבל גט בזה ברור דמהני דוודאי זכות הוא לה. וא"כ למאי דנהיגין בגט מומר לעשות שליח לקבלה ואח"כ להולכה. אם אירע שמת השליח. וידעינן שבא הגט לידו יש לסמוך ע"ז שמגורשת מיד: **הדרן עלך האשה שהלכה**

פרק טז [א] **הרי** זו לא תנשא ולא תתייבם. והרי הרי"ף והרמב"ם ורבינו וטור בסי' קנ"ו פסקו כהך מתני'. ותימה דהך מתני' מוקי בש"ס כר"מ ולא קי"ל כר"מ דחייש למיעוטא ומהרש"ל סי' ב' תירץ דרבא פליג אהא דלעיל דאמר ממורתא כר"מ. ומוקי מתני' אליבא דכ"ע משום דסמוך מיעוט דמפילות לחזקת שוק שהיתה עומדת בתחלה וה"ל מחלה על מחלה: ואתיא אפי' אליבא דרבנן. אכן הטור שפסק נמי כן ולא הזכיר דברי אביו כמדומה שלא הרגיש בזה ע"ש באריכות: ופלא בעיני היאך יתכן לומר דרבנן מודו לר"מ במיעוט וחזקה. דהא פליגי רבנן בחולין פ"ו עלה דר' מאיר דמטהר התינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו וטעמיה דר"מ דמיעוט תינוקות אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. ורבנן מטמאין ש"מ דפליגי אפי' במיעוט וחזקה. וי"ל דרבנן לא פליגי עלה דר"מ אלא לקולא. אבל לחומרא איכא למימר מודו רבנן לרבי מאיר דחיישינן למיעוט וחזקה. אבל בתוס' ד"ה מחזקה משמע דרבנן פליגי אפי' בסמוך מיעוטא לחזקה. וכן משמע מלשון תוס' בבכורות גם מדברי רבי' במשמעתין ובבכורות ובריש חולין אלא דאנן חיישינן למיעוט וחזקה להחמיר. מש"ה קים לן כמתני' דהכא להחמיר דלא תנשא דחיישינן להחמיר במיעוט וחזקה. אע"ג דרבי' דוחה ראיית ר"ת מהך דרשב"ג בבכורות. אבל מ"מ לדינא סובר רבי' כר"ת בהך מלתא דכל היכא דחזקה סמוך למיעוטא חיישינן להחמיר. ולא פליג אר"ת אלא לענין חלב פוטר. ובזה ניחא מה שמסיק הכא דלא כר"ת ובפ"ק דחולין סי' ע"ז סתם כדברי ר"ת. דקים ליה כר"ת בהך מלתא דהיכא דסמוך מיעוט לחזקה חיישינן להחמיר ולא מטעמיה דנסתייע מהך דרשב"ג בבכורות דליתא. אבל לדינא דמיעוט וחזקה קים ליה לרבי' כר"ת כמתני' דהכא ויש ראיה לזה מגוסס שאמר בסמוך. ובפ' הלוקח סי' ב' הניח בצ"ע ע"ש: [ב] **עד** שתדע שמא מעוברת היא צרתה. מכאן קשה למ"ש הלוקח דאשת כהן מעוברת מותרת ליכנס באהל המת דס"ס שמא הוא נקבה או שמא נפל ע"כ. א"כ תינשא מכח ס"ס. וצ"ל דס"ל דבמקום דהוי חזקת איסור באיסור דאורייתא לא מהני ס"ס כמ"ש הפ"ז סי' ק"י ס"ק ע"ו וז"ל העולה מזה להלכה דבכל איסור ודאי כו' ודומה לזה האשה שהיתה בחזקת אשת איש ונולדו אח"כ ספיקות במיתת הבעל אפי' איכא ספיקי טובא לא יועילו כיון שאתה באת להוציאה מכלל א"א עכ"ל. והכא נמי החזקה מייתי לה ליבום. לא מהני ס"ס ומזה סעד לדברי פ"ז: [ג] **ומיעוט** נילולין ולא חיישינן למיעוטא וחזקה. ובבכורות פ"ג סי' ב' וז"ל ובגוסס נמי לא אזלינן בתר רובא להשיא אשתו משום דסמכינן מיעוטא דחיים לחזקת א"א. ע"כ אדלעיל קאי שמביא עוד ראיה דסמכינן מיעוט לחזקה. וכ"כ מהרש"א. אבל בעל תוי"ט שם כתב וז"ל מלשון רבי' דהכא נראה דבגוסס נמי לכתחלה אין מעידין עליו שהוא מת אבל אם נשאת לא מפקינן דהא מדמה גוסס לדין מים שאין להם סוף ע"כ. וזהו חידוש דין להתיר בדיעבד מה שלא נזכר בכל הפוסקים והם כדבריו היה לרבי' להקשות אר"ת נמי מגוסס כמו ממים שאין להם סוף. אלא בדיעבד נמי אסור בגוסס. יען מצאתי ראיתי כדבריו שלהי מכילתין דף קכ"א בתוס' ד"ה ולא היא כו' לא חיישינן לאותו רוב ולא תינשא לכתחלה כמו רוב גוססין כו'. ש"מ דבגוסס נמי לכתחלה הוא דלא תינשא ואם נשאת לא מפקינן מיניה. וכן הדין דמ"ש דכמים שאין להם סוף דבדיעבד לא מפקינן דסמכינן ארוב ה"נ בגוסס סמכינן ארוב:

ואיכא

וחזקה וכן מלא תרנגולין שחוטין דמותרין משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן (חולין ג: יב.) אע"ג דאיכא מיעוט דאין מומחין וחזקת איסור שלא נשחטו כראוי וי"ל דשאני הכי דהוי מיעוטא דלא שכיחא כלל ואפי' ר"מ דחייש למיעוטא למיעוטא דלא שכיח לא חייש כדאמרינן בריש בנות כותים (דף לב.) וכן בריש מסכת גיטין (דף ג:) דקאמר סתם ספרי דדייני מגמר גמירי ומיהו קשה מדאמרינן בפ"ג דבכורות (דף כ.) גבי ר' יהושע דחייש למיעוטא דחולבות אע"פ שאינן יולדות ופריך ממתני' דהכא רבי יהושע אומר אינה חוששת אלמא לא חייש למיעוטא דזכרים ומאי פריך שאני התם שחזקה מסייעת למיעוט אבל הכא ליכא חזקה בהדי מיעוטא שלא היתה עומדת בחזקת זקוקה ליבם תדע מדלא פליג רבי יהושע ברישא כשהלך בעלה וצרתה למדינת הים וחייש למיעוטא דמפילות כיון דאיכא חזקה ליבם בהדיה ועוד קשה טפי דהתם מפיך דברי רבי יהושע וס"ל דחלב פוטר משום דאשכח ברייתא דלא חייש רבי יהושע למיעוטא גבי חלב וא"כ תיקשי ליה רישא דמתני' דהכא דחייש למיעוטא וחזקה ולא פליג רבי יהושע ועוד קשה למה נלך אחר חזקת בהמה שלא ילדה להוציא ממון מחזקתו אדרבה שעמד ולד על חזקתו ונאמר שהוא חולין כמו שהיה במעי אמו ולא מפקינן ליה מיד הבעלים הלכך נראה דרשב"ג ס"ל דחלב פוטר דלא חייש למיעוטא והא דאצטריך ליה לטעמא דלא מרחמה א"כ ילדה כגון בבהמה שראינו שהיתה חולבת בלא ילדה ושוב ראינוה מניקה ולד ולא ידעינן אם ילדה אם לאו: **גמ'** שמא מעוברת היא צרתה הא קמשמע לן דלהא צרתה הוא דחיישינן לצרה אחריתי לא חיישינן: [דף קיט ע"ב] לא תנשא ולא תתייבם ולעולם אמר זעירי לעצמה ג' ולחברתה ט' וחולצת ממ"נ רבי חנינא אמר לעצמה שלשה ולחברתה לעולם ותחלוץ ממ"נ אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין דאמרי תרווייהו גזירה שמא יהא ולד של קיימא ונמצא מצריכה כרוז לכהונה [ד] ואיכא דהוו בחליצה ולא הוו בהכרזה ואמרי קא שרו חלוצה לכהן והלכתא כרבי חנינא דהכי איתוקמא [ה] בפרק החולץ (דף לו.) כוותיה: ב **מתני'** שתי יבמות [ו] זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי זו אסורה מפני בעלה של זו וזו אסורה מפני בעלה של זו לזו עדים שמת בעלה ולזו אין עדים שמת בעלה זו שיש לה עדים אסורה מפני בעלה של זו וזו שאין לה עדים מותרת לזו בנים ולזו אין בנים זו שיש לה בנים מותרת וזו שאין לה בנים אסורה (א) נתייבמו ומתו היבמין אסורות לינשא ר"א אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם: ג [דף קכ ע"א] **אין** מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו אין מעידין אלא עד ג' ימים [ז] ואפילו ראוהו מגויד או צלוב או חיה אוכלת בו אין מעידין עד שתצא נפשו רבי יהודה בן בבא אומר לא כל האדם ולא כל המקומות ולא כל השעות שוין. הא דאמר אין מעידין אלא על פרצוף פנים כתב ר"ת בספר הישר היינו כשאין שם אלא הראש אז אין יכול להכירו בטביעות עין אם לא שיהא כל הפרצוף שלם עם החוטם אבל אם כל גופו שלם אפילו אם אין פדחת וחוטם [ח] יכול להכירו בטביעות עין ע"י סימנים שהיה לו בגופו ואפילו אחר כמה ימים והיכא שאינו נחבל בפניו נראה דבר פשוט שיוכלו להכירו בטביעות עין של גופו וצורתו כי צורתו אינה משתנה כל כך ונראה הוא לעיניים שמכירין אדם מת בטביעת עין אחר כמה ימים א ואע"פ היכא דנחבל בפניו שאין להעיד עליו אלא תוך שלשה אם נמצא הרוג ומכירין אותו בטביעות עין ואין ידוע מתי נהרג תולין שהוא בתוך שלשה: **גמ'** ואע"פ שיש בו סימנין בגופו ובכליו: ת"ר אין מעידין על השומא ר"א אומר מעידים על השומא אמר רבא ב דכ"ע סימנים דרבנן והכא בשומא [דף קכ ע"ב] סימן מובהק קמיפלגי רבנן סברי [ט] שומא לאו סימן מובהק הוא ור"א סבר [י] שומא סימן מובהק הוא: והחיה אוכלת בו אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא ממקום שאין נפשו יוצאה אבל ממקום שנפשו יוצאה מעידין ואמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חי הוא וסופו למות והא דאמרינן אין מעידין אלא עד ג' ימים ה"מ ביבשה אבל במים אפשר שיהא ד' וה' ימים ואינו משתנה דמיא היכא דליכא מכה מלמת למתי לגוף כדאמר [דף קכא ע"א] בההוא גברא דטבע בדגלת ואסקוה אגשרא דשביסתנא ואסבא רבא לדביתהו אפומא דשושבינא בתר ה' יומין [כ] וה"מ דחזו ליה בשעתא דאסקוה אבל אי שהה מתפח תפח ואינו ניכר: **מתני'** נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף אשתו אסורה אמר ר"מ מעשה באחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר ג' ימים א"ר יוסי מעשה בסומא שירד לטבול במערה וירד מושכו אחריו ושהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם ושוב מעשה בעסיא באחד ששלשלוהו לים [ל] ולא עלתה בידם אלא רגלו ואמרו חכמים [מ] מן הארכובה ולמעלה תינשא מן הארכובה ולמטה לא תינשא: ד **גמ'** תנו רבנן נפל למים בין שיש להם סוף ובין שאין להן סוף אשתו אסורה דברי ר' מאיר וחכמים אומרים [נ] מים שאין להם סוף אשתו אסורה ומים שיש להן סוף אשתו מותרת וכן הלכתא ומאן דמורי במים שאין להן סוף דאשתו מותרת בר שמתא הוא דאמרי' ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי ואנסבא רב שילא לדביתהו א"ל רב לשמואל תא נשמתיה א"ל נשלח ליה בריש שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו אשתו אסורה ואגמא דסמקי מים שיש להם סוף או מים שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף. ומ"ט עבד מר הכי מטעא טעינא אנא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להן סוף דמו ולא היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אספלוהו קרא שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און קרא רב עליה דשמואל ותשועה ברוב יועץ היכי דמי מים שיש להם סוף כל שעומד ורואהו מד' רוחותיו דאי איתא דסליק מיחזא הוה חזי ואי אמרת ליתוש למחילה של דגים מחילה של דגים במים שיש להן סוף לא שכיחא. תניא אר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה בים והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"ע וכשעליתי ליבשה בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך ואמר לי דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו באותה שעה אמרתי כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שאין להן סוף אשתו אסורה תניא אמר ר"ע פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנטרפה בים והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"מ כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי גל טרדני לחבירו וחברו לחבירו והקיאוני ליבשה באותה שעה אמרתי כמה גדולים דברי חכמים שאומרים מים שאין להן סוף אשתו אסורה: ה **ת"ר** נפל לגוב אריות אין מעידין עליו לחפירה מליאה נחשים ועקרבים מעידין עליו רבי יהודה בן בתירא אומר לחפירה מליאה נחשים ועקרבים אין מעידין עליו חיישינן [דף קכא ע"ב] שמא חבר הוא ות"ק [ס] אגב איצלא מזקי ת"ר [ע] נפל לתוך כבשן האש מעידין עליו לתוך מלאה יין ושמן מעידין עליו רבי אחא אומר של שמן מעידין עליו מפני שהוא מבעיר של יין אין מעידין עליו מפני שהוא מכבה אמרו לו תחלתו מכבה וסופו מבעיר: ו **מתני'** אפילו שמע מן הנשים אומרות מת איש פלוני דיו רבי יהודה אומר אפי' שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני שמת [פ] בין שהוא מתכוון בין שאינו מתכוון רבי יהודה בן בבא אומר בישראל אע"פ שמתכוון ובעובד כוכבים אם היה מתכוון אין עדותו עדות: **גמ'** אמר רב יהודה אפילו שמע מן התינוקות וכו' ודלמא לא אזול דקאמרי הרי אנו באין מלספוד ומלקבור את איש פלוני ודלמא קמלא בעלמא שכיב להו ואסיקו ליה בשמיה דקאמרי כן וכן ספדני הוו התם: ובעובד כוכבים אם היה מתכוון אין עדותו עדות. אלא בעובד כוכבים דעדותו עדות [צ] היכי משכחת לה במסיח לפי תומו כי ההוא דהוה קאזיל ואמר מאן איכא בי חיוא שכיב חיוא ואסבא רב יוסף לדביתהו. ההוא דהוה קאמר ואזיל ווי לפרשא זריזא דהוה בפומדיתא דשכיב ואסבא רבא ואיתימא רב יוסף לדביתהו. ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חסא מאן איכא בי חסא טבע חסא אמר רב נחמן האלהים אכלו כוורי לחסא מדיבוריה דרב נחמן אזלא דביתהו דחסא ואינסיבא ולא אמר לה ולא מידי אמר רב אשי ש"מ הא דאמור רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה הני מילי לכתחלה [ק] אבל אינסיבא לא מפקינן לה מיניה ואיכא דאמרי אסבא ר"נ לדביתהו אמר חסא גברא רבה הוא אם איתא דסליק קלא אית ליה למילתיה ולא היא ל"ש גברא רבה ולא שנא גברא דלאו רבה [ר] דיעבד אין לכתחלה לא: ז **ההוא** עובד כוכבים דאמר לבר ישראל קטול אספסתא ושדי לחיותא בשבתא ואי לא קטילנא לך כי היכי דקטלי' פלניא בר ישראל דאמרי לי' בשל לי קדירה בשבתא ולא בשיל לי קטילתי' שמעה דביתהו [ש] אתאי לקמיה דרבא [דף קכב ע"א] פשט ליה מהא מתני' עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן של נטע רבעי הן של עזיקה הן לא אמר כלום שלא נתכוון אלא להשביח מקחו אבא יודן איש צידן אומר מעשה בישראל ועובד כוכבים שהיו הולכין בדרך ובא עובד כוכבים ואמר חבל על יהודי שהיה עמי שמת בדרך [ת] וקברתיו והשיאו את אשתו ושוב מעשה בקולר של בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא ובא עובד כוכבים אחד ואמר חבל על קולר של בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהם ושוב [א] מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכין לכרכום של ביתר ובא עובד כוכבים ואמר חבל על ששים בני אדם שהיו הולכין בדרך ביתר שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהן וגרסינן בפרק כל הגט (דף כח:) תניא שמע מב"ד של ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומנטרסין של עובדי כוכבים שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג לא ישיאו את אשתו [ב] והא דקי"ל דעובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן

הגהות הב"ח א אחר כמה ימים ואף אם כן הוא דהיכא בנחבל בפניו: ב דכ"ע סימנים דרבנן נ"ב עיין באשר"י פ' אלו מציאות:

קרבן נתנאל

[ד] **ואיכא** דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה. ופליג במתניתין מהא דתנן לעיל נימתן לי בן במדינת הים כו' עד חולצת ולא מתיבמת ומוקי רב פפא בגרושה ורב חייא באמרה אני והוא נתחבטו במערה וכ"פ הרמב"ם והרי"ף והכי משמע הוקמתות הללו. ול"ל דסמכו אהאי שבקי למתני' דדחיק ואוקמיה אגפסיה בכה"ג. וב"ח וב"ש בסי' קכ"ו מיישבים בדרך שלא פירכא היא ודבריהם א"א להבין דא"כ לדבריהם מאי פריך התלמודא ע"ש: [ה] **בפרק** החולץ. דף ל"ו. אע"ג דאביי דחי לה התם. דיחויא בעלמא היא. תדע דהא ר' יוחנן לעיל דף מ"א קמפרש טעמא דהיבמה לא תחלוץ תוך ג' חדשים מהאי טעמא א"כ מצריכה כרוז לכהונה. רשב"א. כך היא גרסתו. וגי' דידן שתם תלמודא מוקי הכי ופליך לה ומסיק טעמא אחרינא ע"ש: [ו] **זו** אומרת מת בעלי. עיין פרק האשה קמא ס"ק ד מ"ש בזה: [ז] **ואפי'** ראוהו מגויד או צלוב. כל הני לא מוקמינן בחזקת מת לקולא אבל טוענין עליהם אומרי מתים ואומרי חיים כדאיתא דומה לזה בירושלמי פ' כל הגט מהרש"ל סי' ז' ותמהני פה קדום יאמר דבר זה הלא משנה ערוכה פ"א דאהלות אפי' מגויד מאכיל בתרומה ופוטר מן היבום ש"מ דהוי כמי לכל דבר אפי' לקולא ובאמת הירושלמי לא חשיב הנך דמתני' שטוענין עליהם אומרי חיים ואומרי מתים. ויש לחלק הנך דאהלות ידעינן מעדיין חי. אבל אם ראוהו מגויד ודומיהן והלך מפה אז לא מוקמינן בחזקת חי כ"א להחמיר: [ח] **יכול** להכירו בטביעות עין ע"י סימנים. ובטור ז"ל יכולין להכירו בט"ע או ע"י סימנים. ופי' ב"י בתשובה גם בב"ח סי' י"ז ס"ק ע"ו דהיה גי' לפני הטור או ע"י סימנים. והקשה על זה והעלה דהאי דכתב רבי' ע"ע וסימנים היינו סימנים שאינם מובהקים ולאחר שלשה ימים אז בעינן תרווייהו בזמן שחבול בפניו. אבל תוך שלשה ימים. אפי' אין הפרצוף שלם ניכר אפי' בט"ע לחוד ע"ש באריכות. ולפי פי' זה יש ליישב מה שהקשה הרשב"א בחדושיו ומרדכי ומהרש"ל על ר"ת מהא דדגלת לקמן דף קכ"א דפריך אה"א לאוקמא פליג איהו דעביד כמאן. מאי קושיא דהא התם לא נחבל בפניו וגופו שלם הוה (כדמסיק ה"מ היכא דליכא מכה אבל היכא דליכא מכה) ודלמא הכירוהו בפרצוף פנים ובגופו. אלא ש"מ דלאחר שלשה לא. אפי' שלם אע"פ שנדמה להם זה מיישינן שמא נתפח ע"כ. דאיכא למימר דבעל הפסמן היה ידוע לו שעובדא דדגלת הוה בשנשתת פניו ע"י כוורי והתירו על פומא דשושביני בלא אמירת סימנים. וס"ד דזה הוי כגון מכה ולכבי פסיע שפיר. דס"ד כיון דהוי לאחר חמשה ימים לא מהני ט"ע בלא סימנים. והפרלכן מתני דמיא מלמית למית. והוי כמו ביבשה תוך שלשה. ופריך אדרבה הא מיא גריעי דמרוו מכה. ומשני ה"מ כו' והכא לאו מכה היה דמה שנשתנו ע"י כוורי לאחר מיתה היה ועיין שו"ת שב יעקב חלק א"ה סימן י"ב שמיישב על דרך אחר: [ט] **שומא** לאו סי' מובהק הוא. דעשוי להשתנות לאחר מיתה מוך ותימה דהא להדיא גרסי' בב"מ דף כ"ז ואב"א דכ"ע שומא אינו עשוי להשתנות לאחר מיתה והכא בשומא סי' מובהק קמפלגי. ול"ע: [י] **שומא** (לאו) סי' מובהק הוא. ומדפליגי בשומא משמע שאר סימני גופו אין עשוי להשתנות ובשו"ת פני יהושע חלק א"ה סי' ז' מביא עוד ראיה לזה מדפריך לרבא לכך ליתנא דאמר סימנים דאורייתא הא קתני אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו מאי קושיא דלמא מתני' נמי מהאי טעמא דסימן עשוי להשתנות לאחר מיתה ע"ש. ולאו ראיה היא דפריך לרבא דליתנא קמא דאמר דפליגי בשומא מגויס בבן גילוי. אבל שומא לא ס"ל דעשוי להשתנות וכ"ש שאר סימנים ועוד מסיק שם אם יש שני סימנים בגוף אע"פ שאין מובהקים ע"י צירוף חשיב כסי' מובהק. ויותר מזה הביא מהרש"ל סימן א' בגוף וסימן א' בכליו נמי סמכינן עלייהו ע"ש. גם ראיתי שהמגיה הרב מוהר"ר הילמן מפרלג דהיכא דיש סימנים אמצעים בגוף. וסימנים מובהקים או ע"ט בכלים לא חיישינן. משום דהוי סימנים דאורייתא דס"ל חיישינן לשאלה א"כ סימני גוף מהני. וא"ת סימנים דרבנן א"כ לדידיה אצ"ל דחיישינן לשאלה; והאי איתמא שריא ממ"נ: [כ] **וה"מ** דחזו להו בשעתיה. פי' תוך שעה דאשוגה כך הסכמת רוב הפוסקים. והא דקאמר לעיל דף קט"ז אסקוהו לקמן וחזיהו לאלתר. לרבותא קאמר אע"ג דחזיהו לאלתר מ"מ בעינן סימנים מובהקין כמ"ש לעיל בפרק האשה שלום סי' א'. ועוד נראה לי דמלינו לאלתר. איזהו לאלתר ר' נתן אומר שהה כדי שתעבור שיירא ותאנה ומפרש ר"ת ותאנה לשון סעודה כמו פירות דמתוך שמוליאין כליהם כדי לסעוד חיישינן שמא נפל מהם. ושיעור סעודה מלינו שהוא שיעור שעה כדגרסינן בפסחים דף י"ב שעה ראשונה מאכל לודים. שעה שניה מאכל ליסטים. שלישית מאכל יורשים כו' ועיין שו"ת שב יעקב בסי' י"ז: [ל] **ולא** עלתה בידם אלא רגלו. ואיירי ששלשלוהו ע"י חבל שקשור ברגלו כשב"א. א"כ שהעלו רגלו ע"י מגולה. רק שהיה להם סימן מובהק ברגל זו שזו הרגל מזה הגוף ששלשלוהו: [מ] **מן** הארכובה ולמעלה תנשא. היינו לאחר י"ב חודש: [נ] **מים** שאין להם סוף אשתו אסורה. עולמית ומעשה שהיה הכהר נקלע ושור א' פתוח ונפל א' לתוכו. והיו מסכימים גדולי הדור שנדון זה כהוי כמים שיש להם סוף ואשתו מותרת. ועי' שו"ת פני יהושע חלק א"ה סי' ז': [ס] **אגב** איצלא מזקי. אבל גוב אריות רעב הוא ופעמים שאינם רעבים ואינן אוכלין אותו. כש"י: [ע] **נפל** לתוך כבשן האש. דוקא בכה"ג שהוא עמוק ואין יכול לעלות משם. אבל אם נפל לתוך המדורה י"ל שמא יצא כשב"א והמגיד. א"כ לתוך המדורה והוא שהשה עליו כדי שישרף: [פ] **בין** שהוא מתכוון בין שאינו מתכוון. קאי אכל עד שהסכימו חכמים בעדות אשה הוא. אבל לא קאי אבבא דרישא אקטן כמו שפירש הטור דקטן אינו נאמן אלא לאלתר ודרך סיפור מעשה כדאיתא במתני'. אבל לא דרך עדות כלל כ"כ הרהב"ן: ה"נ וכן ספדני הוה התם וכן רבנן הוו התם: [צ] **היכי** משכחת לה מסיח לפי תומו כי ההוא דהוה. מדקאמר כי ההוא דייקי דוקא ע"י סיפור מעשה בתחלה או בסוף כי הני עובדא אבל כל שבא לפניו ואמר מסל"ת פלוני מת לבד אינו נאמן ויש מפוסקים דומים דאיכא למימר מעשה שהיה כך היה בהני עובדי וס"ה אם מסל"ת בסתם מת איש פלוני נמי נאמן ע' מהרש"ל סי' ע"ז: [ק] **אבל** אינסיבא לא מפקינן מיניה. היינו שאינסיבא ע"י הוראת ב"ד שטעו. או ע"פ דיבור של אדם גדול כדאמר מדיבוריה דרב נחמן אזלא דביתהו דחסא ואינסיבא. אבל אם במרד ובמעל נשאת היה משמתין להו עד שתוליאה בגט. מהרש"ל מר"ב: [ר] **דיעבד** אין לכתחלה לא. כל זה כשהעד מעיד שראה הטביעה ממש שהמים היו מכסין אותו אבל אם אין מעיד אלא שראה הספינה שנשברה ודומה לזה. אפי' בדיעבד מפקינן מיניה דאמרי' מגילה ע"י קרע כמעשה דר"ע ור"מ: [ש] **אתאי** לקמיה דרבא. גי' הרי"ף. ונכון דרב אדא בר אהבה תלמיד דרבא כמ"ש תוס' בתענית דף כ' ד"ה אמר. ועוד רב יוסף הוא סיני ולא עוקר הרים כדאי מילתי הוריות: [ת] **וקברתיו** וכן בכל הני עובדי לריך וקברתי'. ובהנך עובדי דלעיל מאן איכא בי חסא וכי מיאי סגי בלא וקברתיו. תירץ ריטב"א התם כיון דמטייל נפשיה לאכרוזי אי לאו דקים ליה בדאי שכיב לא הוי מכריז. אבל בעובד כוכבים מסל"ת דעלמא חיישינן דאמר בדדמי עד שיאמר וקברתיו. וכס"מ תירץ ומחלק בין כשאינו מזכיר שם יהודי צ"ל וקברתיו אבל כשמזכירו א"צ וקברתיו וכב"ח ס"ק מ' הקשה ע"ז ע"ש שהאריך לתרץ בדרך אחר: [א] **מעשה** בששים בני אדם שהיו מהלכים לכרכום של ביתר. עיין שו"ת צ"צ סי' מ"ב: [ב] **והא** דקי"ל דעובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן. קשה לפי הנך פוסקים דאין מסיח לפי תומו נאמן כי אם ע"י סיפורי מעשה בתחלה או בסוף אבל מת לבד אפילו מסיח לפי תומו אינו נאמן כמ"ש לעיל סי' ו'. הא הכא לא אמרו הקומנטרסין אלא מת לבד. א"כ מלאתי קושיא זו בב"ח ס"ק מ' ותירץ דאיירי בכה"ג שא"א להשתדל אחר עדות אחרת סמכינן אעדות עובד כוכבים מסיח לפי תומו אפי' בכה"ג ולכתחלה הוא דאין סומכין עליו במת לחוד. אבל במקום דלא אפשר סמכינן וכמו שפירש רש"י לקמן בשעת סכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין. שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשב עגונה. אבל קשה לי לדבריו מאי פריך התם. אילימא מת ממש דכוותיה גבי עובד כוכבים אמאי לא ישיאו את אשתו הא קי"ל כל מסיח לפי תומו מהימני ליה. ומאי פריך הברייתא קאי אברייתא דלכתחלה:

תפארת שמואל

(א) **נתייבמו** ומתו היבמין אסורות לינשא. פירוש שהיה להן כאן שני יבמין ונתייבמו שהאשה שאומרת מת בעלי תתייבם ולענין יבום לא הולכה. זו לעדותו של זו והאיכא קאי שאין להם עדים ולא בנים ומתו היבמים אסורים להנשא לשוק מפני בעלה הראשון של זו וכן זו מפני בעלה הראשון של זו שמא עדיין הם חיים אע"פ שכבר נשאו שחיישן ליבם בחזקת שמתו בעליהם אפ"ה חיישינן: **סליקא לה מסכת יבמות**

ומפשן

ה"מ במלתא דלא שייך בה אבל במלתא דשייך בה עבידי לאחזוקי שקרייהו דכתיב בהו אשר פיהם דבר שוא וגו': ח מתני' מעידין לאור הנר ולאור הלבנה [ג] ומשיאין על פי בת קול ומעשה שעמד אחד על ראש ההר ואמר איש פלוני מת והלכו ולא מצאו שום אדם והשיאו את אשתו ושוב מעשה בצלמון באחד שאמר אני איש פלוני בן איש פלוני ממקום פלוני נשכני נחש והריני מת והלכו שם ולא הכירוהו והשיאו את אשתו: גמ' ומעשה שעמד וכו'. דלמא שד הוא אמר רב יהודה אמר שמואל שראו לו דמות אדם וחזי ליה נמי בבואה דבבואה דגמירי דבבואה אית להו בבואה דבבואה לית להו ולא חיישינן [ד] דלמא צרה היא תנא דבי רבי ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין. ירושלמי [א](פ"ז הל"ו) רבי אחא בשם ר' חנינא הדא דתימא בשדה אבל בעיר אפי' לא חזו בבואה של אדם והא דתניא (גיטין דף סו.) מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ואמר רבי יוחנן והוא שראו בבואה של אדם אמר רבי יוחנן המזיקין מצויין בבורות כדרך שמצויין בשדות והא דאמר (מגילה ג.) אל יתן אדם שלום לחבירו בלילה דחיישינן שמא שד הוא היינו חוץ לעיר בשדה דומיא דיהושע שהיה חוץ למחנה ישראל. ריב"א: ט ירושלמי (הלכה ז) מצאו בשטר כתוב מת איש פלוני נהרג איש פלוני ר' ירמיה אומר משיאין את אשתו רבי בון בר כהנא אומר אין משיאין את אשתו מתני' מסייע לדין ולדין [ה]מסייע לרבי ירמיה דתניא על פי עדים ולא ע"פ כתבם ולא על פי תורגמן ולא ע"פ עד אחד והכא משיאין ע"פ עד אחד ודכוותה על פי תורגמן ועל פי כתב משיאין מסייע לרבי בון דתני יפה כח העדים מכח השטר שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני אין משיאין את אשתו ויפה כח השטר וכו': י גרסי' בר"ה ספ"ק (דף כב.) [ו] אמר רב מנשה זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה ולעיל בפ' כילד(ד' כה:) אקשינן מיניה והאמר רב מנשה גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה דדברי תורה פסול לעדות אשה שמעינן מינה דפסול מד"ת פסול לעדות אשה אבל פסול מדרבנן כגון משחק בקוביא וחביריו כשרים לעדות אשה [ז] ומסתברא לן דפסול מד"ת מסיח לפי תומו משיאין אשה על פיו [ח] דלא גרע מעובד כוכבים: יא תנן בגיטין [ט] פרק כל הגט (דף כח:) שלשה דברים אמר ר' אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפוה כרכום ועל ספינה המטורפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרכום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים: יב מתני' אמר ר' עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעיבור שנה מצאני נחמיה איש בית דלי ואמר לי שמעתי שאין משיאין את האשה בארץ ישראל ע"פ עד אחד אלא יהודה בן בבא נומיתי לו כן הדברים אמר לי אמור להם משמי אתם יודעים שהמדינה זו משובשת בגייסות כך מקובלני מר"ג הזקן שמשיאין את האשה ע"פ עד אחד וכשבאתי והרצתי הדברים לפני רבן גמליאל שמח לדברי אמר מצינו חבר ליהודה בן בבא מתוך הדברים נזכר רבן גמליאל שנהרגו הרוגים בתל ארזא והשיא רבן גמליאל הזקן את נשותיהן ע"פ עד אחד והוחזקו להיות משיאין ע"פ עד אחד [י] מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה רבי אליעזר ורבי יהושע אומרים אין משיאין את האשה ע"פ עד אחד רבי עקיבא אומר לא ע"פ האשה ולא ע"פ קרובים: יג אמרו לו לרבי עקיבא מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים וחלה אחד מהן והניחוהו בפונדק בחזירתן אמרו לפונדקית איה חברנו ונמה להן מת וקברתיו והשיאו את אשתו לא תהא כהנת כפונדקית אמר להן לכשתהא הפונדקית נאמנת: גמ' [דף קכב ע"ב] מאי גריעותא דפונדקית אמר רב כהנא פונדקית עובדת כוכבים [כ] היתה ומסיחה לפי תומה היתה זה מקלו ותרמילו וזה קבר שקברתיו בו והא איה חברנו קאמרי לה כיון דחזיתינהו בכתה אמרו לה איה חברנו נמה להם מת וקברתיו שמעינן מהא דהיכא דמתחיל העובד כוכבים ומסיח לפי תומו אף על גב דהדרינן ומגלינן למלתא מיניה שפיר לא נפיק ליה מתורת מסיח לפי תומו ומשיאין על פיו [ל] ולא בעינן בעידי אשה דרישה וחקירה: סליק מסכת יבמות

הגהות הגרי"פ [א] עי' תוס' קכב ע"א ד"ה דחזו וכו' שהעתיקו ירושלמי זה באופן הנאות ע"ש:

קרבן נתנאל

[ג] ומשיאין ע"פ בת קול. עיין תי"ט פרושו: [ד] דלמא צרה היא. יש מביאין ראיה מדלא פריך דלמא עובד כוכבים הוא ש"מ שעובד כוכבים מהני מסיח לפי תומו אפילו בלא סיפור הענין ואין ראיה דאיתא בעובד כוכבים ידע מהך סברא דבשעת סכנה במקום עיגון כותבין אע"פ שאין מכירין דמהיכא תיתי נגמר שמתכוון לקלקלה. דלמא לא בא בפרהסיא בפומבי והעיד. מה שאין כן בצרה שיודעת שאין מקבלין עדותה בבית דין שפיר פריך שמא צרה היא ומתכוונה לקלקלה. והאי מתני כדבי ישמעאל: [ה] מסייע לרבי ירמיה כו' מסייע לרבי בון. הרי"ף ורבינו לא הכריעו כמאן מינייהו והמחבר שסמכו עלמן אמה שכתבו בפרק מי שאחזו סי' ב' דבעדות אשה אקילו בה רבנן דמהני עדות מפי כתבם כמו שכתבתי שם. וכן כתב הר"ן ונמוקי יוסף לדעת הרי"ף והרשב"א וה"ה בפרק י"ג מהלכות גירושין וב"י וב"ח ומהרש"ל פ"ג דיבמות סי' י"ג. ודלא כהטור סי' י"ז שכתב וא"א הרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם ולא אסיק כחד מינייהו ולכאורה נראה דאזלינן לחומרא ובספר ב"ש ס"ק כ"ז מיישב דברי הטור דהירושלמי איירי שכותב לזכרון ולא איירי בשטר מעליא משום הכי לא הכריע. והאי דפרק מי שאחזו איירי שלא כתב לזכרון ודבריו בנוים על פי דברי הר"ן בפרק שני דכתובות ע"ש. ותמהני דהא באותה ברייתא יפה כח העדים מכח השטר מסיים ויפה כח השטר מכח העדים שהמלוה את חבירו בעדים גובה מנכסים ב"ח בשטר גובה מנכסים משועבדים. ש"מ דהך שטר דקאמר ברישא יפה כח עדים מכח השטר אפילו בשטר מעליא והעדים חתומים עליה אין משיאין את אשתו שבירא ליה להך תנא דאפילו בעדות אשה אמרינן נמי מפיהם ולא מפי כתבם. בשלמא על הר"ן לא קשה מידי שהתם קאי לפרש התוספתא דקתני יפה כח שטר מכח העדים שהשטר מוציא אשה מיד בעלה. ויפה כח העדים שאמרו מת פלוני תנשא אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני לא תנשא. דאיכא למימר דהתוספתא גם שטר קאמר. אבל בהך דהירושלמי מדלא קתני יפה כח שטר שהשטר מוציא אשה שמע מינה דלאו גם שטר קאמר. אלא בחד גוונא שטר ועדים קאמר דזה יפה כחו מזה. משום הכי נ"ל דסמך הרי"ף ורבינו אמ"ש בפרק מי שאחזו. ובזה מיושב מה שלדבריו קשה דברי הר"ן אהדדי דהוא מפרש יפה כח עדים מכח שטר היינו שכתב לזכרון בפנקסו. ובפרק מי שאחזו כתב הר"ן שהרי"ף סמך אפ' מי שאחזו דהא בפרק מי שאחזו לא איירי בכתב לזכרון דבהך ברייתא דירושלמי מפרש הר"ן בשטר מעליא וכדפרישית ועיין טו"ת ז"ל סי' נ"ה: [ו] אמר רב מנשה. וגירסת שלפנינו רב אשי: [ז] ומסתברא לן דפסול מדברי תורה מסיח לפי תומו משיאין ע"פ. וקשה דאם כן מאי פריך שם מדרב מנשה. נוקי מתני' במסיח לפי תומו רשב"א בחידושיו שם. ולי לא קשה מידי דבכי האי גוונא לא הוי פליג ר' יהודה דהא רבי יהודה מודה בגזלן דאורייתא במסיח לפי תומו דהוא נאמן כמו שמוכח שם מדברי רשב"א ע"ש: [ח] דלא גרע מעובד כוכבים. וכגון דא צריך לפנים. אם נאמנים פסולי דאורייתא במסיח לפי תומו ע"י כתב באשר שנקים אותו לעובד כוכבים ועובד כוכבים א"כ להעיד בכתב כמה שכתבו כל הפוסקים או נאמר דון מינה ואוקי באתרא: [ט] פרק כל הגט. דף כ"ח וע"ש סי' ה' ומה שכתבתי שם: [י] מפי עד מפי אשה. היינו אשה דעלמא. אבל אשתו שנאמנת לומר מת בעלה. יותר מסתבר להאמינה. שהיא דייקא ומינסבא מתוך חומר שנחמיר עליה בסופה. משום הכי לא תקלקל את עצמה. מה שאין כן בעד אחד דניחוש שמא מכוין לקלקלה. וכן משמע ברמב"ם פרק י"ג באתה ואמרה מת בעלה נאמנת כו' וכן אם בא עד אחד ועיין טו"ת שב יעקב סי' י"ח: [כ] היתה מסיחה לפי תומה. ואם תאמר מאי מייתי רבנן ראיה מן הפונדקית דהא מסיחה לפי תומה היתה. ויש לומר דלא היתה ממש מסיחה לפי תומה דמה שהוציאה מקלו ותרמילו [זה] היתה יכולה לעשות כן לעדות וכו'. תוס'. ועיין טו"ת ז"ל סי' מ"ב מה שכתב בפירש תוס' ויש לדקדק אימא דלאייתם כך היה דאמרינן בבבא קמא דף קי"ד דאין מסיח לפי תומו נאמן בכל איסורי דאורייתא אלא לעדות אשה בלבד ע"כ מטעם עיגונא ומתוך חומר שהחמרת עליה בסופה. ואם כן כיון דעובדת כוכבים מסיח לפי תומו נאמנת מהאי טעמא אף עד אחד ואשה יהיו נאמנים. ויש לומר בדוחק דעובד כוכבים גופה יוכיח שנאמן מסיח לפי תומו ואין נאמן להעיד אפילו בעדות אשה: [ל] ולא בעינן בעידי אשה דרישה וחקירה. בסוף פ' י"ג דגירושין מפרש הרמב"ם הטעם משום עיגונא והוי מלתא דעבידא לגלויי והראב"ד נותן טעם דדייקא ומנסבה ותקשין עליהם דהם ממציאים טעמים חדשים מה שלא נזכר בהתלמוד דהא הש"ס מפרש טעמא דלא בעי דרישה וחקירה כיון דאיכא כתובה למשקל כדיני ממונות דמיא. ולאיתי בטו"ת שב יעקב סי' י"ח שמיישב מדקאמר בברייתא אין בודקין עידי נשים סתמא ולא קאמר עידי עגונה. אלא מיירי אף באומן עידי נשים דליכא משום עגונא ולכך הוצרך הש"ס לכך טעמא דמשום דכתובה הוי כד"מ ע"ש. ותימה לדבריו במקום דליכא משום עגונה תאמר דעד אחד אינו נאמן. אלא ע"כ נ"ל דלא פלוג רבנן. א"כ לענין דרישה וחקירה נמי ועיין עוד שם ישוב אחר גם זה זה דוחק דעל כל זה היה לש"ס לפרש הטעם לענין איסור משום עיגונא ורבים יתמהו לייסב דברי הרמב"ם ולא אמרו בו דבר קיימא ושרירא. והאיר ה' עיני לקיים דברי חכמים וזהו דתמן הוא דאמר אין בודקין זהו דברי ר"ע. ולדידיה אי אפשר לומר דמהאי טעמא אין בודקין משום עגונא ומלתא דעבידא לגלויי ודייקא ומנסבה. דהא מטעמים הללו חשבו חז"ל לתקנת בנות ישראל להחזיק שמשיאין האשה ע"פ עד אחד ומפי אשה כדאיתא במכילתין בכמה מקומות אבל רבי עקיבא קודם ששמע מנחמיה איש בית דלי. הוא חד מתנאים דס"ל אין עד אחד נאמן או קרוב או אשה שמע מינה דלית ליה דחשו חכמים לטעמים אלו. אלא דהוי כשאר דבר ערוה שאין פחות משנים כשרים א"כ מאי טעמא דלא בעי דרישה וחקירה והתלמוד רוצה לפרש דברי ר' עקיבא שאמר אין צריכין דרישה וחקירה אפילו קודם שהעיד עדות מנחמיה איש בית דלי ועוד דע"כ מוכח דהך ברייתא מיירי קודם שהוחזקו דאי אחר שהוחזקו קשה מ"ע דרבי טרפון. דהא ר"ט נמי סובר לאחר שהוחזקו דמשיאין ע"פ עד אחד כדעבד עובדא בהך שמעתא. ומוכרח הש"ס לומר דהוי כד"מ. אבל לדידן דקי"ל דמשיאין אשה ע"פ עד אחד ואשה וקרוב מטעמים הללו וודאי שפיר קאמרינן דאין בודקין ועדיין אל תובת הביאור למה שבק הרמב"ם הך טעמא דתלמודא. משום דהוי קשה ליה קושית הרמב"ן אי משום כתובה ארוסה מאי א"ל הא קיימא לן דארוסה לית לה כתובה כמ"ש הרמב"ם בפרק עשירי מהלכות אישות דהיינו טעמא שלא תקנו לה עיקר כתובתה עד שתנשא. אך כל זה אם כתובה דרבנן. אבל אם מדאורייתא היא דלא איכא למימר שלא תקנו לה אין לנו לחלק בין ארוסה לנשואה והנה רבי עקיבא סובר לכתובה מדאורייתא דהא ר' עקיבא בכתובות דף ל"ח יליף ג"ש אשר לא אורשה תפתה מאונס. וא"כ נ"ל כמוהר הבתולות ואייתר להורות שיהא מוהר הבתולות כזה. ולדידיה ודאי שפיר אית למימר דמשום כתובה הוי כד"מ בין נשואה ובין ארוסה. ועפ"ז ניחא דבדף י' מייתי רבי שמעון בן גמליאל הברייתא ומסיים מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה ואילו לקמן דף ל"ח ור"י הגלילי נפקא ליה מדתניא כסף ישקול וכו' ומוהר הבתולות כזה. ולא מסיים מכאן סמכו. והיינו טעמיה דר' שמעון בן גמליאל סבר כרבי עקיבא דיליף גזירה שוה אשר לא אורשה ואייתר כמוהר לכתובת אשה דאורייתא. ודלא כפירש רש"י דיליף ממשמעותיה. אבל לר"י הגלילי צריך כמוהר למילף ג"ש בתולה הבתולות ומפתה מאונס ואונס ממפתה. ועל פי הדברים שאמרנו מוכח דהגירסא נכונה כמו שלפנינו ר"ע אומר אין בודקין. וכן גירסת חידושי רמב"ן שכתב הלכה כרבי עקיבא דאמר אין בודקין. וכן היא גירסת רבינו בתשובה וגירסת מהרש"ל והתוספתא ונמוקי יוסף צריכין להגיה ע"ד גירסא זו ודלא כמהרש"א. ומעניני גיטין וקידושין או לאסרה על בעלה אם צריך דרישה וחקירה עיין סימן י"א בא"ה ובח"מ סימן ל' בב"י באריכות:

הדרן עלך האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

קיצור פסקי הרא"ש ממסכת יבמות

פרק א א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן [מן החליצה ומן היבום] עד סוף כל העולם בתו בת בתו בת בנו בת אשתו בת בתה בת בנה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו אחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו וכלן שמתו או מאנו או נתגרשו או נמצאו איילונית צרותיהן מותרות: ב נדה שנפלה לפני יבם לא תתייבם בימי נדותה ואם בא עליה בנדתה קנאה אבל חולצת בימי נדותה: ג איילונית היא מקח טעות ואינה צריכה גט אפילו מדרבנן: ד היו לו שתי נשים וזינתה אחת בעדים ומת בלא בנים שתיהן פטורות אף מן החליצה ספק אם זנתה חולצת ולא מתייבמת: ה המגרש את אשתו ואפילו נתארסה לאחר אסור להחזירה ואם החזירה הולד כשר אם הוא ישראל. [ואם כהן הוא הולד חלל] גרשה וזנתה מותר להחזירה: ו צרת ממאנת וצרת מחזיר גרושתו משנשאת וצרת איילונית אפילו הכיר בה מותרות וממאנת ביבם אותו שמיאנה בו אסורה לו ומותרת לשאר האחין [ואם אין אחין מותרת לשוק] ואיילונית לא חולצת ולא מתיבמת ומחזיר גרושתו משנישאת חולצת ולא מתיבמת: ז כל הנשים משמשות כדרכן אף קטנה מעוברת ומניקה: קטנה שילדה מספקינן לה אם הביאה שערות אם לאו הילכך אינה יכולה למאן וכן לענין קדושין ועונשין חשבינן לה כספק גדולה: ח אחת מהעריות שהיתה נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומתה הערוה או גרשה ואחר כך מת צרתה מותרת. אחת מהעריות שהיתה נשואה לאחיו והיא קטנה ומאנה בו ומת צרתה מותרת לא מאנה בו אלא מת ומאנה ביבם צרתה חולצת ולא מתיבמת. כל העריות שהיו נשואות לנכרי ולו אשה אחרת ומת מותר לישא צרותיהן: ט כי אמרינן לא תתגודדו דוקא כגון ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורין כבית שמאי ופלג מורין כבית הלל אבל בשני בתי דינין בשתי עיירות לית לן בה ודבר התלוי במנהג המקומות שבמקום זה נהגו כך ובמקום זה נהגו כך אפילו נתקבצו בני שני המקומות במקום אחד ועשה כל אחד כמנהג מקומו לית לן בה:

פרק ב א כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו אסורה אפילו ייבם ולבסוף נולד. הילכתא יש זיקה אפילו בתרי אחי ואפילו לאחר מיתה הילכך שומרת יבם שמתה אסור באמה. ושומרת יבם שקידש אחיו את אחותה אומרין לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה נפלה לפני חייבי לאוין או שניות מדברי סופרים חולצת ולא מתיבמת נפלו לפניו שתי אחיות משני בתים האחת אסורה לו איסור ערוה כגון חמותו או כלתו השנייה מתיבמת. אם אם אביו ואם אם אמו אסורות לו עד עולם וכן אשת אבי אביו וכלת בנו אבל אשת אבי אמו ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם בין מן האב בין מן האם וכלת בתו אסורות ובמופלג מהן מותר ואשת אחי[אבי]האב מן האב ואחות אבי האב [ואחות אם האב] ואחות אם האם ר"ח מתיר ור"י אוסר ואסור אדם באשת חמיו וחמיו אסור באשתו ומותר באשת חורגו וחורגו מותר באשתו. ושני חורגין הגדלין בבית מותר כל אחד באשת חבירו וחורגה הגדלה בבית מותרת לאחין: בת בן בנו אסורה לו עד עולם וכן בת בת בתו ובת בן בן אשתו ובת בת בתה ואם אם חמיו ואם אם חמותו כל אלו אסורות לו עד עולם. ירושלמי אשת אחי אביו אסורה ובתו מותרת לו ואחי אביו מותר באשתו ובבתו [אשת אחי אמו אסורה לו ובתו מותרת לו ואחי אמו מותר באשתו ובבתו]. נושא אדם אשת בן אחיו ואשת בן אחותו ובת אחיו ובת אחותו: ב אין שניות בגרים ואסורין בכל העריות האסורות להן בהיותן עובדי כוכבים ובעריות שמצד האם אסורים אפילו באותן שלא היו אסורים בהן בהיותן עובדי כוכבים ולענין עדות מעידין זה לזה אפילו בקורבה שמצד האם: ג מי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו לייבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן בת עובד כוכבים מי שיש לו בן אפילו ממזר פוטר אשת אביו מייבום וחייב על מכתו וקללתו אם עשה תשובה אבל אם לא עשה תשובה אינו חייב אבל איסורא איכא וכן אחיו ממזר זוקק את אשתו ליבום ויורשו ומטמא לו חוץ מבנו ואחיו משפחה ובת עובד כוכבים שאינו נקרא אחיו ולא בנו. ודוקא בנו משפחה של אחרים אבל בנו משפחתו נקרא בנו לכל דבר. ויש אומרים דלא חשבינן ליה בנו אלא לחומרא: ד מי שקדש [אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה מהן קידש אפילו לא הוכרו נותן גט לשתיהן] דקיימא לן קידושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין [מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ תחילה ואח"כ מייבם השני]: ה מצוה בגדול לייבם ואם קדם הקטן זכה. והמיבם יורש נכסי המת. אין צריך לקרות בנו על שם המת: ו הנחשד על השפחה ונשתחררה על בת עובד כוכבים ונתגיירה לא יכנוס ואם כנס לא יוציא. והנחשד על הפנויה לא יכנוס: ז גר שנתגייר לשם אשה או לשם איש או לשם שלחן מלכים כולם גרים: ח אשה שיצא עליה קול של [זנות ורצו בה דבר] כיעור כגון שרוכל יוצא מביתה והיא חוגרת בסינר או רוק למעלה מן הכילה או מנעלים הפוכין תחת המטה אם הוא קול של ממש כגון שלא הוציאוהו אויבים ולא פסיק תוך יום וחצי אפילו אין עדים בכיעור אלא שראה אותו הבעל תצא ממנו ואם כנסה הנחשד יוציא. אבל אם אין

בקול

בקול ממש אינה אסורה אלא אם כן ראו עדים הכיעור אבל לא על ידי ראיית הבעל ומיהו על ידי עדים אסורה לבעל ולנחשד זהו לרבינו תם . ולרב אלפס כשאין בקול ממש אין מוציאין לא מבעל ולא מנחשד אלא בעדי טומאה וכשיש בקול ממש ויש עדי כיעור מוציאין מבעל ומנחשד אבל בראיית הבעל לחוד לא מפקינן אפילו אם יש בקול ממש . ואם הוציאה בעלה בעדי כיעור ונשאת לאחר וגירשה לא תנשא לנחשד ואם כנסה לא יוציא : ט המוציא אשתו משום שם רע ונדר דקיימא לן דלא יחזיר אם כנס לא יוציא : י המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם או שהעיד על בעלה שמת או שאמר הרגתיו לא ישא את אשתו ולאחר תנשא . והמביא גט מארץ ישראל מותר לישא אותה : יא גזלן דאורייתא פסול לעדות אשה ושל דרבנן כשר : יב החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה לא ישאנה ואם כנס לא יוציא . מיאנה או שחלצה בפני ב"ד או שהעידו שנים שמת בעלה ישאנה אחד מהן . וכולן שהיו להם נשים ומתו מותרות לינשא להן [גירשה גרם הוא הגירושין אסורות להן גרמה היא הגירושין מותרות להן וכולן שנשאו לאחרים ומתו או נתגרשו מותרות לינשא להן] וכולן מותרות [לאביהם] לבניהם ולאחיהם :

פרק ג א ארבעה אחין ב' מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות חולצות ולא מתייבמות קדמו וכנסו יוציאו . הרמב"ן פסק דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין . הילכך שלש אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין זו אחר זו אחד חולץ לאחת והשני לאחרת והנשארת צריכה חליצה משניהן ואם נפלו כאחת כולן צריכות חליצה מכל אחד ור"י פסק שאינה צריכה לחזור ושתים הראשונות כל אחד חולץ לאחת והאחד חולץ לשלישית : ב נפלו לפניו שתי אחיות וצרותיהן חלץ לאחיות לא נפטרו צרות. חלץ לצרות נפטרו אחיות . חלץ לבעלת גט או לבעלת מאמר לא נפטרה צרה . צרה נפטרה בעלת גט או בעלת מאמר . בעלת גט ובעלת מאמר אסקינן דכי הדדי ניגהו . להריב"ס חולץ לשתיהן ולרמ"י חולץ לאיזו שירצה ופוטר צרתה : ג שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד בזה אחר זה מתה שניה מותר בראשונה מתה ראשונה אסור בשניה . היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה וכו' : ד שלשה אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות ואחד מופנה ומת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני מוציא אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה : ה כל יבמה שנאסרה בשעת נפילה אפילו הותרה אחר כך באותה נפילה עצמה אסורה ואפילו היה לו אח אחד שנשארה זקוקה לו וכנסה ואחר כך מתה אשתו של זה ואחר כך מת אחיו שכנסה שמכח נפילה זו מותרת לו אפילו הכי אסורה עליו עולמית : ו שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית גרש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נשוי נכרית ונשאה המגרש ומת . אשתו מותרת לאח הנשאר . אבל אם מת נשוי נכרית ואחר כך גרש אחד מבעלי אחיות וכנסה ומת או מת אחד מבעלי אחיות ולא גרש ולא כנסה נשוי נכרית ומת אשתו אסורה : ז היה לאחיו ספק קידושין או ספק גירושין בערוה ומת . צרתה חולצת ולא מתייבמת כיצד ספק גירושין וספק קידושין זרק לה קידושין או גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה וכן גרש בגט שכתוב בכתב ידו ואין עליו עדים או יש עליו עדים ואין בו זמן או שיש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד [צרתה חולצת ולא מתיבמת] אבל כל אלו לא שייכי בקידושין שאם קדשה בשטר שאין בו זמן או שהוא כתוב בכתב ידו הוו קידושין גמורין . ולר"ת אם העדים רחוקים מב"ד יכולים לשלוח כתב ידם לב"ד ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם ולרמ"י אינן יכולים : ח שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתיבמות . וכן נמי אם היה מופנה ועשה בה מאמר ומת חולצת ולא מתיבמת . ואם נתן לה גט ופירש למאמרו ומת מותרת לשלישי אבל אם נתן לה גט סתם אסורה : ט שני אחין וכו' : י קטנה שנתגרשה או שנתפתתה או יוצאת במיאון אינה צריכה להמתין שלשה חדשים . אבל גדולה שנתגרשה צריכה להמתין שלשה חדשים . קטנה שנתאלמנה או שנתגרשה צריכה להמתין שלשה חדשים . גיורת שנתגיירה ושפחה שנשתחררה אפילו גדולות אינן צריכות להמתין . אבל גר וגיורת שנתגיירו ביחד צריכות להמתין ושבויה גדולה צריכה להמתין ג' חדשים :

פרק ד א החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה ולד של קיימא אין החליצה כלום ומותרת לכהונה ולקרוביו . הפילה הויא חליצה ופוסלה לכהונה ולאוסרה לקרוביו . ולא תנשא לשוק עד שתחלוץ לאחר שתפיל . וכן ביאת מעוברת לא שמה ביאה לפוטרה בגט עד שיבא עליה פעם אחרת לאחר שתפיל : ב הלכתא כרים לקיש במחלק נכסיו על פיו וכתב לאחד בלשון ירושה ולאחד בלשון מתנה שלא קנה מי שכתב לו בלשון ירושה : ג הילכתא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי . ואם כתב נכסיו לבנו לאחר מותו ומכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב קנה לוקח : ד לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו עד שיעברו לולד כ"ד חדש ואם עבר ונשא או אירס יוציא בגט ולאחר כ"ד חדש יכנוס אם הוא ישראל : ה מת בן היבמה תוך שלשים או ביום שלשים חולצת מספק ואם נתקדשה לשוק בלא חליצה לישראל חולצת מספק לכהן אינה חולצת : ו קדש אלמנת חבירו או גרושתו תוך שלשה חדשים צריך להוציאה ואם ברח עד מקום שלא יוכל לחזור תוך שלשה חדשים אין צריך להוציאה [וכן במינקת חבירו אם קידש וברח במקום שלא יכול ולחזור תוך כ"ד חודש אין צריך להוציאה] : ז ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לשני כשר והבא אחריו הוי ספק ממזר ואסור בממזרת דספקו בוודאו וספיקו בספיקו אסור . לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אחרת במדינה אחרת : ח ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא אם הסבא קיים חולקין הספק והיבם ואם מת הסבא היבם נוטל הכל ואם מת ספק קודם חלוקה והסבא קיים חולקים הסבא והיבם : ט ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא הוא אומר בר מיתנא אנא ואטול הכל וכן אומרים אחוכא את ואית לך חולק בהדן. מנתא דמודו שקיל ואידך נוטלין בין כולן החצי והוא נוטל החצי : י ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם בתר דפליג יבם בנכסי מיתנא עליו להביא ראיה שהוא אחיהם ולא יתנו לו כלום : יא ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי סבא הוא נוטל השליש והן נוטלין החצי ושתות הנשאר הוא נוטל חציו והן חציו : יב סבא ויבם בנכסי ספק או ספק וסבא בנכסי יבם חולקין : יג שומרת יבם שנפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם בין שנפלה לפניו מן האירוסין או מן הנישואין מוכרת ונותנת וקיים אפילו עבד בה מאמר אבל אם נפלו לה כשהיא תחת הבעל ומת ונפלה קמי יבם אינה יכולה למכור ויחלוקו היא והיבם הפירות ואם מתה יחלוקו יורשי הבעל עם יורשיה . נפלו לה כשהיא שומרת יבם ומתה כתובתה בחזקת יורשי הבעל ונכסי מלוג בחזקת יורשי האב ונכסי צאן ברזל לרמ"י יחלוקו ולר"ת כולן בחזקת הבעל : יד כנס ליבמתו הרי היא כאשתו גמורה ויכול להוציאה בגט . וכתובתה על נכסי המת ואם אין לו נכסים צריך לכתוב לה כתובה : טו מצוה בגדול לייבם לא רצה חוזרין על כל האחין לא רצו חוזרין אצל הגדול : טז ביאת קטן וחליצת גדול ביאת קטן עדיפא . חליצת קטן וחליצת גדול חליצת גדול עדיפא : יז לרב אלפס מצות יבום קודמת . לר"ת מצות חליצה קודמת . ואין מניחין לייבם אלא אם כן ידוע שמכוונין לשם מצוה . ובכל אמתלא שתתן לדברים כופין אותו לחלוץ לרמ"י . ולר"ת דוקא במוכה שחין ובורסקי כופין אותו ובשאר אמתלאות אין כופין אם ידוע שמכוון לשם מצוה אלא מטעין ואפילו עבד ואפילו אשה נאמנים על היבם שהוא אחיו מאביו ושהיא יבמתו : יח החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה ואם יש שם אב הנכסים שלו . הכונס ליבמתו זכה בנכסי אחיו : יט כל הקרובות שאסור באשתו אסור בחלוצתו מדרבנן ואפילו בשניות : כ מותר אדם באחות צרת חלוצתו ואסור בצרת אחות חלוצתו לרמ"י אפילו נשואות לנכרי ולר"י דוקא בנשואות לאחיו : כא הבא על צרת חלוצתו הולד כשר : כב אחות גרושתו אסורה מן התורה הילכך אם נפלה לפניו ליבום פטורה לגמרי אחות חלוצתו מדרבנן הילכך אם נפלה לפניו ליבום חולצת ולא מתיבמת : כג הילכתא יש זיקה הילכך שומרת יבם שקידש אחד מן האחין אחותה אסורה עד שיכנוס או יחלוץ אחיו ודוקא קידש אבל כנסה לחופה מותר לבא עליה . ואם מתה אשתו שקידש מותר ביבמתו כיון דפקעה איסורא דאחות אשה [מת היבם מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה] : כד היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהו לה שלשה חדשים ממיתת בעלה . ואם חלצו לה תוך שלשה חדשים לא תנשא עד שיהו לה שלשה חדשים ממיתת בעלה אף על פי שאין לה שלשה חדשים אחר חליצה אבל מת היבם צריכה להמתין שלשה חדשים אחר מיתתו : כה שלשה חדשים הראשונים ניזונית משל בעל מכאן ואילך לא משל בעל ולא משל יבם . עמד בדין ונתרצה לייבם וברח אפילו מחמת אונס או חלה חייב במזונותיה ואין מעשה ידיה שלו אבל אם נתרצה לחלוץ וברח או נתרצה לייבם ולא ברח אלא שאירעו אונס ואיחר מעט מלייבם אין לה מזונות . נפלה לפני יבם קטן אין לה מזונות : כו וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו שלשה חדשים אחר מיתת הבעל וצריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מיום שמת בו ויום שנתארסה בו . ומעוברת ומינקת חבירו לא תנשא ולא תתארס עד שיהו לה עשרים וארבעה חדש חוץ מיום שנולד בו הולד וחוץ מיום שנתארסה בו לא שנא אלמנה ולא שנא גרושה : כז הילכתא אסור לארס תוך שלשים יום של אבילות . ומי שיש לו בנים קטנים מותר לכנוס אפילו תוך שבעה ולבעול אחר שלשים . ומי שאין לו בנים אסור לכנוס תוך שבעה ולאחר ז' מותר לכנוס וליבעול אפילו הוא אבל על אביו ועל אמו ואפילו קיים פו"ר ואין לו בנים קטנים מותר לכנוס לאחר ל' אפילו על אביו ועל אמו . וכן מותר לו ליכנס לסעודה של מצוה ואם שידך אשה והירעה אבל והוא לא קיים פו"ר מותר לכנוס תוך ל' יום : כח יבם שבא לייבם משיאין אותו עצה ההוגנת לו שאם הוא ילד והיא זקנה או איפכא שלא ייבם : כט מי שהיה נשוי שתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת פוטרת צרתה . היתה אחת כשרה לכהונה ואחת פסולה כשחולץ חולץ לפסולה : ל הילכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר לקהל בין בפנויה בין בא"א ופגום לכהונה שאם היא בת לא תנשא לכהונה . מי שחציו עבד וחציו בן חורין שבא על א"א הולד ממזר . ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר לדון וראוי למנותו על מיני שררה של הצבור : לא גר או גיורת שלא טבלו לשם גרות אלא הוא טבל לקריו והיא לנדתה עולה להן לטבילת גרות אף על פי שהיא בלילה ובינו לבין עצמו אע"ג דלכתחילה צריכה להיות ביום בפני ג' . ומשיאין לו בת ישראל ולרב אלפס אין משיאין לו בת ישראל אבל בדיעבד לא פסלינן לבריה : לב הלוקח עבד מן העובד כוכבים וקדם וטבל לשם בן חורין הרי הוא בן חורין לכך צריך בעודו במים להטיל עליו שום עבדות להראות שהוא עבד אבל עובד כוכבים שמכר עצמו לישראל קנה גופו ואינו מועיל לו אם קדם וטבל לשם בן חורין [ישראל שקונה עובד כוכבים מעובד כוכבים גובה המס בשביל המס אין צריך גט שחרור] : לג הילכתא אינו גר עד שימול ויטבול ולכתחילה צריך שתהיה הטבילה ביום ובפני ג' ואם נתגייר כשהוא מהול לה"ג צריך להטיף ממנו דם ברית וקטן שנולד מהול אין צריך ולר"ת הוי איפכא ונהגו להטיף בשניהם ומיהו אין מחללין עליהן את השבת ואין מברכין עליהן : לד גר שבא ואמר נתגיירתי בבית דין של פלוני בין בארץ ובין בחוצה לארץ אינו גר עד שיביא ראיה ומיהו אפילו לא אמרו העדים אלא שמענו שנתגייר בב"ד של פלוני הוי עדות ומה שצריך שיביא עדים דוקא שידענו בו שהיה עובד כוכבים אבל אם לא ידענו בו שהיה עובד כוכבים נאמן : לה מי שבא ואמר שנתגייר בינו לבין עצמו אינו נאמן לפסול בניו ונאמן לשווי נפשיה חתיכא דאיסורא לאסור בבת ישראל אבל אם בא על בת ישראל לא פסלה : לו דין גר הבא להתגייר היאך נוהגין עמו אומרים לו למה באת להתגייר והלא ישראל נבזים ושפלים ואם אומר יודע אני ואיני כדאי להתחבר עמהם מקבלים אותו ומודיעין אותו קצת מצות קלות וחמורות ועונשן של מצות ומתן שכרן ואומרים לו העולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים וישראל בזה"ז אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות . ואין מרבין לדקדק עליו . קבל מלין אותו מיד ולכשיתרפא מטבילין אותו מיד במ' סאה בלא שום הגלה ומודיעים לו אז גם כן מקצת מצות קלות וחמורות והרי הוא כישראל לכל דבר ואם חזר בו דינו כישראל מומר ואם קדש בת ישראל קידושיו קידושין . והאשה מושיבין אותה עד צוארה במים וג' תלמידי חכמים עומדין בחוץ שמודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות. גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד : לז עבד ששהה כבר בבית ישראל כשבא להטבילו לשם שחרור א"צ לקבל המצות אבל אם מיד כשהטבילו לשם עבדות בא להטבילו לשם חירות צריך לקבל : לח אין מקיימין עבדים שאינן מולין אא"כ קנאו בע"ש בין השמשות ולא הספיק למולו שאז יכול לקיימו אותו שבת . וכן אם קנאו על מנת שלא למולו (שאז) יכול לקיימו . ואם נתרצה למול וחזר בו מגלגלין עמו יב"ח לא רצה אחר כך למול צריך למוכרו . ולרב האי נתרצה למול ודוחה אותו צריך למוכרו מיד לא נתרצה למול כלל מגלגלין עמו כל י"ב חדש . לרמ"י טבילת עבדות אפילו בעל כרחו וטבילת חירות אחר ששהה כבר בבית ישראל אפילו בעל כרחו אבל אם לא שהה בבית ישראל צריכה להיות מדעתו ולרב אלפס אפילו טבילת עבדות דוקא מדעתו : לט הילכתא יש ממזר מחייבי כריתות ולא מחייבי לאוין ואפילו דשאר. והבא על נדה וסוטה אינו ממזר ואפילו מדרבנן :

פרק ה א הילכתא יש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר בין יבם אחד ושתי יבמות בין שני יבמין ויבמה אחת שאם נתן גט לזו וגט לזו אסור בקרובות שתיהן או אם נתן גט לאחת ואחיו נתן לה גם כן גט שניהן אסורין בקרובותיה וכן מאמר אחר מאמר : ב מצות יבמין מקדש ואח"כ בועל ואם בעל בלא מאמר קנה ולוקה מכת מרדות כמו בעלמא שלוקה מי שמקדש בביאה . ובהנך דלקי עלייהו רב מאן דמקדש בשוקא ואמאן דמקדש בלא שדוכי ומבטל גיטא ומוסר מודעא אגיטא ואתתא דדייר בבית חמוה לא קי"ל כותיה : ג נתן גט למאמרו ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם הוי גט ופוסלה עליו : ד אמר לגבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכניסנה אגרשנה בו וכנסה [וגירשה בו] אם כתב בו זמן הכתיבה אינו גט כלל ואם כתב בו זמן הנתינה הוי גט גמור . ואם אמר כן לאשתו קודם שארסה וליבמתו למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוי גט : ה עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט לזיקתו פסלה על כל האחין וצריכה עוד גט וחליצה למאמרו ולא לזיקתו מותרת לו ולשאר האחין ואם אינו רוצה לכנוס חולץ לה ושריא : ו הילכתא יש גט אחר חליצה שאם חלץ לה וקידשה תפסי בה קידושין וכן אחר ביאה שאם בא על אחת וקידש הוא או אחיו את צרתה תפסי בה קידושין . החולץ ליבמתו וחזר וקדשה בין לשם אישות [בין לשם יבמות] או שאמר לה הרי את (מקודשת) לי בזיקת יבמין הוו קידושין :

פרק ו א הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד קנה בכל ענין רק שיכוין לביאה ואפילו לביאת בהמה ואפילו בהערא' ושלא כדרכה . אבל אם לא נתכוון לשם ביאה כגון ישן או נתכוון להטיח בכותל או נפל מעל הגג ונתקע ביבמתו לא קנה : ב הא דאמרינן בגילוי עריות ושפיכות דמים יהרג ואל יעבור דוקא כשאומרים לו לעשות אבל אם אומרים לו הנח ויזרקוך על התינוק למעכו או שנתקשה לאשתו ומדביקין אותו בערוה או האשה שאינה עושה מעשה יעברו ואל יהרגו . אבל אם לא נתקשה אפילו אם כופין אותו להתקשות חשיב עושה מעשה שאין קשוי אלא לדעת : ג הבא על אחת מכל עריות שבתורה או על הזכור ובהמה וחייבי לאוין בהערא' ושלא כדרכה חייב . ופוסל נמי בת כהן או בת ישראל לכהונה חוץ משפחה חרופה שאין חייבין עליה אלא בהערא' [ושלא כדרכה] : ד [אחותו ואחות] אשתו ואשת אחיו ואחות אביו חייבין עליהן בין מן האב ובין מן האם ועל דודתו אינו חייב אא"כ היא אשת אחי אביו מן האב : ה הילכתא ביאת שוגג קונה ביבמה להיות כאשתו לכל דבר ודוקא שנפלה לו מן הנישואין אבל נפלה לו מן האירוסין לא [קניא ליה ביאת שוגג אלא לזכות בנכסי אחיו ולהוציאה בגט אבל להתרומה וליורשה לא] קני אלא בביאה גמורה ומיהו בהערא' קנייה לכל דבר אפילו נפלה לו מן האירוסין : ו אשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה ואסורה לכהונה וכ"ש אשת כהן שנאנסה שאסורה לו ולוקה עליה משום זונה וטומאה . נבעלה לבהמה כשרה לכהונה . גיורת ומשוחררת אפילו פחותות מבת ג' שנים ויום אחד הויא זונה ואסורה לכהונה וכן ישראלית שנבעלה לחייבי כריתות ולעובד כוכבים ולעבד אבל נבעלה לחייבי לאוין דתפסי בה קידושין אינה זונה . וכן הבא על הנדה לא עשאה זונה : ז לא יבטל אדם מפו"ר אא"כ יש לו זכר ונקבה אבל אין לעמוד בלא אשה אפילו אם קיים פו"ר : ח עובד כוכבים שהיה לו בנים ונתגייר קיים פו"ר ואין לו בכור לנחלה . עבד שהיו לו בנים ונשתחרר לא קיים פו"ר ויש לו בכור לנחלה : ט היו לו בנים ומתו לא קיים פו"ר אבל אם הניחו בני בנים אפילו בן לבת או בת לבן קיים פו"ר אבל אם מת האחד בלא בנים ויש לו שנים מן השני לא קיים . לרב אלפס אם יש לו בנים לא ימכור ספר תורה לישא אשה בת בנים ויש אומרים אפילו אם יש לו בנים צריך למכור ספר תורה לישא אשה בת בנים : י מצוה לפקוד אשתו ולדבר על לבה כשילא לדרך לדבר הרשות ואפילו היא נדה ולאהוב אותה ולכבדה בכל פעם : יא נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו בשוטים לגרשה ולישא אחרת אפילו בחוצה לארץ לרמ"י ולרב אלפס . ולר"ח אין כופין אותו בשוטים להוציא ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל [הפילה תוך עשר שנים מונין לה עשר שנים משעה שהפילה] : יב יש דבר לתלות בו מה שאין יולדת שהיו חולין או בבית האסורים תולין אפילו שמשו בימי החולי ובבית האסורין ואין ימי החולי ועמידת בית האסורים עולין למנין עשר : יג שהתה עם הראשון עשר שנים ולא ילדה מגרשה ונותן לה כתובתה וכן השני נותן לה כתובה ולא תנשא לשלישי דבתרי זימני הוחזקה עקרה : יד וכן מלה בנה ראשון ושני ומתו לא תמול השלישי אבל בוסתות קי"ל דלא הוחזקה אלא בתלתא זימני . ואם נשאת לשלישי ולא הכיר בה תנא מיד בלא כתובה הכיר בה יש לה כתובה . ואפילו שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה לא אמרינן הוחזקה עקרה ותחזיר מה שגבתה משנים הראשונים דשמא עתה חלתה . ואם נשאת לרביעי וילדה לאחר שהוציאה השלישי בלא כתובה אין לה כתובה משלישי דשמא עתה נתרפאת : טו היא אומרת מה שאינה יולדת הוא הגורם מפני שאינו יורה כחץ והוא אומר שהיא הגורמת אם לא שהתה עמו עשר שנים ומבקשת גט אינה נאמנת . שהתה עמו עשר שנים ומבקשת גט ובאה מחמת טענה אפילו יש לו בנים מאשה אחרת כופין אותו להוציא וליתן

וליתן כתובה. וכן אם שהתה עמו עשר שנים ובא להוציאה או אפילו תוך עשר שנים ובא להוציאה בלא כתובה שאומר שהיא גורמת והיא אומרת שהוא גורם נאמנת וצריך ליתן לה כתובה: טז מי שלא קיים פו"ר ואינו נושא אשה משהגיע לכ' שנה היו כופין אותו בשוטים לישא: יז נושא אדם כמה נשים אם יכול לפרנסם: יח הוא אומר הפילה תוך עשר ורוצה למנות י' שנים משעה שהפילה והיא אומרת לא הפילה וכלו העשר נאמנת ובלבד שלא תשאל היא הגט: יט הפילה ג"פ יוציא מיד ויתן כתובה כי הוחזקה לנפלים ומותרת לינשא לאחר ואם הוא אומר שלא הפילה אלא ב' פעמים והיא אומרת ג' נאמנת ויוציא ובלבד שלא תשאל היא הגט: כ אין האשה מצוה על פו"ר ומ"מ אם שואלת גט ובאה מחמת טענה ואין לחוש שמא עיניה נתנה באחר כגון ששהתה עמו עשר שנים אפילו יש לו כמה בנים מאשה אחרת כופין אותו להוציא ונותן לה כתובה מנה ומאתים ולא תוספת: כא מצוה לשנות בדברי השלום. מצוה לומר דבר הנשמע ושלא לומר דבר שאינו נשמע:

פרק ז א המכנסת קרקע לבעלה אינן יכולין למכרו לא הוא ולא היא מכר הוא לרש"י המכר קיים עד שתמחה ואפילו קודם מיתה או גירושין יכולה למחות והוא אינו יכול לבטל המכר. אבל אם מתה אז יכול לבטלו ואם מכרה היא הוא יכול לבטל אותו מיד וכן קרקע שעשה לה אפותיקי לכתובה ומכרו המכר אינו חל אפילו הוא יכול לבטלו מיד לר"ח ולרב אלפס המכר קיים עד שעת טריפה. ולדעת א"א הרא"ש אפילו במכנסת קרקע לבעלה המכר קיים עד שעת טריפה וכ"ש באפותיקי אבל מטלטלין שהכניסה לו אינו יכול למכרם ולא בעל חוב ליטלם בחובו: ב נכסי צאן ברזל שהקדישום היורשים קדושת הגוף אחרי מות אביהם או פירסוה אמיתא נאסרו ונותנין לה דמיהם: ג הכניסה לו שני כלים בחמש מאות ושבחו ועמדו על אלף נוטלת שניהם ונותנת דמי האחד. אע"ג דמדינא דגמרא נכסי צאן ברזל שנפחתו צריך לשלם הפחת אע"פ שראויין לעשות בהן מעין מלאכתן לא נהגו כן אלא כ"ז שראויין לעשות בהן מעין מלאכתן אין הבעל משלם הפחת: ד הילכתא עובר לית ליה זכייה בירושת אביו הלכך בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדים בתרומה וה"מ שאין לו אחין אבל יש לו אחין אוכלים בשבילם ולא חיישינן לעובר דשמא נקבה הוא או נפל: ה העובר והיבם והאירוסין והחרש פוסלין ולא מאכילין אפילו הוא ספק אם הביא שתי שערות אם לאו. נפל הבית עליו ועל בת אחיו שהיא אשתו ואין ידוע מי מת ראשון צרתה חולצת ולא מתייבמת. בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי כותי נתין חלל ממזר שבאו על כהנת לויה וישראלית פסלוה אפילו הוא ספק אם הוא בן ט' אם לאו: ו האונס והמפתה והשוטה והקטן לא פוסלין ולא מאכילין ואם נתעברה ממנו העובר פוסל ומאכיל כשיולד: ז ארוסה שעיברה אם הארוס מודה שהוא ממנו הולד כשר ואם אינו יודע הולד ספק ממזר ואסור בממזרת ובישראלית: ח עבד אינו פוסל אם אביו ולא מאכילה:

פרק ח א הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה נשיהם ועבדיהם יאכלו. פצוע דכא וכו': ב נפצע הגיד או הביצים או אפילו אחת מהן או חוטין שהביצים תלוים בהם או שנתמעך הגיד ואפי' אחת מהביצים או החוטין [או שנכרת הגיד או אפילו אחת מהביצים או החוטין] או אפילו ניקבה ביצה אחת או חסרה כל שהוא כל זה אם נעשה בידי אדם או אפילו על ידי חולי פסול. היה כך ממעי אמו או שנעשה בידי שמים כגון ע"י רעם וכיוצא בו כשר. ור"ת מכשיר אם ניטלה ביצה אחת בידי אדם ובלבד שהיתה שלימה כשניטלה וגם כשנשארה של ימין אבל אם נפצעה ואחר כך ניטלה פסול. ניקב למטה מעטרה (או) שכנגדו למעלה מעטרה פסול. נחתך מן הגיד למעלה מן העטרה כקולמוס כשר כמרזב פסול. נסתם מקום הוצאת הזרע ויצא דרך מקום הוצאת מי רגלים אם הוא ממילא כשר על ידי חולי פסול. ניקב בעטרה נקב קטן שאינו נראה כשר ואם נראה כשנקרי פסול ואם חזר ונסתם אפילו נקב גדול חזר להכשרו. המטיל מים בשני מקומות כשר: ג פצוע דכא אפילו כהן מותר בנתינה גיורת ומשוחררת: ד עמוני ומואבי אסורים לעולם ונקבותיהן מותרות מיד. מצרי ואדומי אינן אסורים אלא שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקבות [וממזר ונתין אסורים ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות]. גר עמוני בזמן הזה מותר מיד וגר מצרי אסור עד שלשה דורות. מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה הוי שני: ה סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו סריס חמה והוא לקוי ממעי אמו ולא היה לו שעת הכושר לא חולץ ולא חולצין לאשתו: ו מי שנולדו בו סימני סריס ולא הביא שתי שערות חשוב כקטן עד שיהא בן כ' שנה מכאן ואילך חשוב גדול ואפילו הביא ב' שערות אחר כך הוא כסריס ובן שמונה שנגמרו שערו וצפרניו לאחר ל' יום יצא מתורת נפל: ז הילכתא באחד מן הסימנים חשוב סריס אם לא נתמלא זקנו [ואין] לו שתי שערות בזקן או ששערו לקוי או בשרו מחליק או שאין מי רגליו מעלין רתיחות או שאינו עושה כיפה או שאין מי רגליו מחמיצין או שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל או שקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה. וסימני אילונית שאין לה דדין או שתשמיש קשה לה או שאין לה כעין כף למעלה מאותו מקום או שקולה עב כאיש [ואם יש לו שתי שערות בזקן אינו סריס עד שיהיו בו כל הסימנים ואם כולן בו חשוב סריס אף על פי שיש בו שתי שערות כיון שלא נתמלא זקנו] סריס ואילונית לאו בני חליצה נינהו הלכך אם חלצו לא נפסלה מן הכהונה: ח אנדרוגינוס חשוב כודאי זכר וחייבין עליו סקילה משני מקומות. המסכך נפשו על תבואת חבירו לא הסרה: ט טומטום הוא ספק ואם הלך במקום אחים פסלה עליהם ואם אין אחים אלא הוא חולץ ולא מייבם:

פרק ט א יש מותרות וכו' הילכתא כהנת מותרת לינשא לחלל: ב שניה אין לה כתובה מנה ומאתים ויש לה תוספת ואין לה פירות מזונות ובלאות היתה שניה לבעל ולא ליבם לית לה נמי מיבם: ג אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הכיר בה יש לה כתובה ומזונות לאחר מיתה פירות ובלאות. לא הכיר בה אין לה כתובה ומזונות לאחר מיתה פירות ובלאות אבל תוספת כתובה יש לה:

פרק י א האשה וכו' הילכתא אפילו ניסאת בשני עדים ובא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט משניהם ואין לה כתובה ולא בלאות שבלו אבל אם הם קיימים תטלם ולא פירות שאכל קודם שבא הראשון [אבל מה שאכל אח"כ יחזיר ואם נטלה מזה ומזה תחזיר וכגון שנטלה אחר שבא הראשון] אבל אם נטלה קודם לא תחזיר ושניהם אין מטמאין לה ולא זכאין במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ונפסלה מן הכהונה ומן התרומה ומן המעשר אם היא בת לוי. מתו אחין של שניהם חולצין ולא מיבמין והולד מן השני ממזר גמור ואם החזירה הראשון הולד ממזר מדבריהם ואסור בממזרת ובישראלית: ב הפקר ב"ד בממון היה הפקר וב"ד היו מכין ועונשין אפילו בלא דין תורה כדי לעשות סייג: ג יבמה שלא ידעה שהיא זקוקה ליבם ונשאת לשוק אפילו היו לה בנים ממנו תצא ממנו ומן היבם וכל הדרכים האלו בה. ואם נתקדשה לשוק במזיד אסורה למקדש אפילו אם ירצה היבם לחלוץ אלא מגרשה ומותרת ליבם אם הוא ישראל ואם נתקדשה בשוגג אם ירצה היבם לייבם כופין המקדש לגרש ואם אינו רוצה לייבם חולץ לה ומותרת למקדש: ד רב אלפס פסק דעד אחד נאמן ביבמה להתירה ליבם ולעלמא ואדוני אבי הרא"ש כתב דלהתירה ליבם נאמן בין אמר מת בעליך בין מת בנך ואחר כך בעליך ולעלמא אינו נאמן בין מת יבמיך בין מת בעליך ואח"כ בנך: ה מי שהלך בעלה למד"ה ואמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואח"כ בא מותרת לחזור לו: ו מי שהלכה אשתו וגיסו [בעל אחות אשתו] למדינת הים ואמרו לו מתה אשתך וגיסך ונשא אחותה ואח"כ באו שניהם [אשת גיסו צריכה גט ואסורה לגיסו ואשתו אסורה עליו] בין אם נשא אשת גיסו בעד אחד בין אם נשאה בשני עדים לא שנא הלכה אשתו וגיסו לא שנא ארוסתו וגיסו. הלכה אשתו ואמרו לו שמתה ונשא את אחותה שהיתה פנויה ואח"כ באה אשתו מותרת לחזור לו. ומותר בקרובות שניה ושניה מותרת בקרוביו והני מילי שהיתה אשתו נשואה לו אבל היתה ארוסתו ונשא אחותה בטעות ובאה אשתו אסור בשתיהן. וכן אחיו שהלך למדינת הים ואמרו לו שמת וייבם אשתו ובא אח"כ אם היתה נשואת אחיו אינה צריכה ממנו גט ומותרת לחזור לאחיו. היתה ארוסת אחיו תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: ז הילכתא ביאת בן תשע פוסל תחלה וסוף ומאמרו פוסל בתחלה ולא בסוף וחליצה וגט אין לו כלל. בן תשע שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת [הגדיל ונשא אחרת ולא בא על הראשונה משהגדיל ומת שתיהן חולצות ולא מתיבמות]. נשא אשה ולו אחין ומת פטורה לגמרי: ח בן עשרים ולא הביא שתי שערות ולא נולדו בו סימני סריס דינו כדין קטן עד רוב שנותיו. ואם נולדו בו סימני סריס חשוב כגדול משיגיע לעשרים:

פרק יא א אנס אשה מותר בקרובותיה אחר מיתתה אבל לא בחייה: ב הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מיבמין אפילו תאומים ואפילו היו הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה אבל חייבין משום אשת אח. היו הורתן ולידתן שלא בקדושה אף משום אשת אח אין חייבין אבל אסורים בכל העריות האסורות לישראל בין שנולדו שניהם בקדושה בין נולד אחד מהם בקדושה. ואם האחד לידתו שלא בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה מותר באשת אחיו. ואחין מן האב כל העריות האסורות להן בהיותם עובדי כוכבים כגון אשת אביו אסורה לו אף לאחר שנתגייר ושאר כל עריות מותרות לו ואחותו מן האם יוציא מן האב לא יוציא ולכתחילה לא יכנוס ואסור בחמותו אף לאחר מיתת אשתו. ויש מתירין אחר מיתת אשתו ועובד כוכבים שנשא אשה ובתה או אשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה ונתגייר כונס אחת ומוציא אחת אבל אשה ואחותה מן האב או אשה ובת בנה לכתחילה יכנוס. היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראל לכל דבריהן:

פרק יב א מצות חליצה בג' דיינין שיודעין להקרות ואפילו הם הדיוטות ומיהו צריך ליקח ה' לפרסומי מלתא [וצריכים שיקבעו מקום תחלה]: ב גר פסול לדון דיני נפשות אבל דיני ממונות דן אפילו לישראל והני מילי בלא כפייה אבל בכפייה פסול לדון לישראל עד שתהא אמו מישראל אבל לגר יכול לדון אפילו בכפייה ולחליצה עד שיהא גם אביו מישראל: ג מצות חליצה בסנדל ומנעל כשר בדיעבד [והאידנא שאין סנדל חולצין במנעל לכתחילה]: ד צריך שיהא המנעל קשור ברגלו והיא תתירנו ביד ימינה ותשמטו מרגלו או מרוב עקבו ואם התירו הוא או שמטו מרגלו חליצתה פסולה. קרעתו או שרפתו מרגלו חליצתה פסולה. היה נעול שני מנעלים זה ע"ג זה וחלצתן חליצתה כשרה. קרעה העליון וחלצה התחתון ונשאר העליון חליצתה פסולה: ה יבמה שגדלה בין האחין ולא ראינו שחלצה נעלו של אחד מהם מותרת להתייבם. ראוה שחלצה לאחד מהם אפילו אין ידוע שכוונה לשם חליצה אסורה להתייבם: ו מנעל שבגד תפור בו מבפנים או שתפירות שלו בפשתן אין חולצין בו לכתחלה ובדיעבד כשר. ואין צריך שיהא מעור בהמה טהורה אלא מכל בהמה שיהיה. אפילו הוא עור ורצועותיו של שער כשר. באנפליא של עור חליצתה כשרה. של בגד פסולה. בסמיכת הרגלים כשרה. החולצת מן הסומא או יושב ומוטה כשרה ולכתחלה צריך שיעמוד: ז צריך שידחוק היבם רגלו בארץ ואם לא דחק חליצה כשרה היא. ומי שמהלך ע"ג רגלו והכף למעלה פסול לחלוץ. מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה ולמעלה פסולה: ח בין שער בית הערוה ובין שער הגוף בתער אסור לגלח ובמספרים מותר. ובתשובת הגאונים שרי בית השחי ובית הערוה אפילו בתער כשמגלח כל גופו: ט סנדל שאינו שלו ובשל עץ המחופה עור ובשל שמאל בימין ובמוק ובלילה ובגדול שראוי לילך בו ובקטן שחופה את רגלו כשר בדיעבד אבל לכתחלה לא ובשל עץ שאינו מחופה עור וברגל שמאל ובגדול שאינו יכול להלך בו ובקטן שאינו חופה רוב רגלו ובסנדל שאין לו עקב אפילו בדיעבד פסול: י דנו תחלת דין בלילה הדין בטל: יא חלצה ורקקה ולא קראה או שחלצה וקראה ולא רקקה או שלא עשתה אלא חליצה בלבד חליצתה כשרה. יבמה שרקקה לפני יבם חיישינן שמא כוונה ולא תתייבם אבל בקריאה לא מיפסלא ליבום. יבמה שרקקה קודם חליצה אינה צריכה לרוק אחר חליצה דסידרא לא מעכבא: יב יבמה שחלצה ולא רקקה אלא דם חליצתה כשרה. ומיהו רקיקה שפוסלת על האחין רקקה דם אינה פוסלת אא"כ רוק מעורב בו. וגידמת חולצת בשיניה: יג חרש וחרשת ואלם ואלמת חליצתן פסולה ופוסלת על האחין. חליצת קטן וקטנה אינה כלום ואפילו לפסול על האחין: יד חלצה בשנים פסולה אפילו בדיעבד אלא בעינן שלשה ויוסיפו עוד שנים לפרסומי מילתא: טו חליצה מוטעת שאומרים לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז כשרה אפילו לא נתנה. נתן גט ע"מ שתתן מנה אין הגט גט אלא אם תתן ואם תרצה שלא ליתן הגט בטל ואין כופין אותה ליתן כדי לקיים הגט: טז מי ששאל שכר גדול על דבר שאין ראוי לתת עליו כ"כ ונתרצה לו חבירו ליתנו יכול לומר אח"כ לא אתן לך אלא שכרך וכגון שאין לו הפסד שאינו מתבטל מדבר אחר שהיה מרויח בו יותר כגון טול דינר והעבירני ואם דרך להרבות בשכרו צריך ליתן לו הכל אע"פ שאין לו הפסד בדבר: יז חליצה וגט מעושין פסולין ואם כפו אותו עד שאמר רוצה אני כשרין: יח אין ב"ד חולצין אא"כ מכירין שהוא היבם והיבמה הלכך אחרים שראו החליצה כותבין לה גט חליצה אע"פ שאין מכירין: יט היבמה צריכה לילך אחר היבם לחלוץ וכשבא לב"ד נותנין לו עצה ההוגנת לו וקוראה מאן יבמי וקורא לא חפצתי לקחתה וחולצת ורוקקת וקוראה ככה יעשה לאיש ואם שינה אין הסדר מעכב. וצריך שלא תפסיק בין לא ובין אבה יבמי אבל בין לא ובין חפצתי אין לחוש וצריכה לקרות בלה"ק. וצריך שיגיע הרוק לפניו ואם קלטו הרוח אינו כלום ואם הוא ארוך והיא גוצה מיד כשיצא מפיה איכא בפניו וצריך שלא תאכל קודם חליצה כלום. והכותב גט חליצה יכול לכתוב כל הפרשה ובלבד שישרטט:

פרק יג א יש מיאון אפילו בנשואה ואפילו שלא בפניו ואפילו שלא בב"ד וממאנת בעודה קטנה אפילו ארבעה וחמשה פעמים ואפילו ביבם מועיל מיאון לעקור הזיקה ואם מיאנה באחד מן האחין מותרת לשאר האחים: ב קטנה שהשיאוה אחיה ואמה לדעתה צריכה למאן. השיאוה שלא לדעתה או שאינה יודעת לשמור קדושיה אינה צריכה למאן. והמיאון הוא שתאמר אי אפשי בפלוני בעלי וכותבין לה ב"ד ביום פלוני מיאנה פלונית בפנינו. ואפילו לא מיאנה אלא נתקדשה לאחר הוי מיאון אפילו אם היתה נשואה לראשון: ג קטנה כל זמן שלא מיאנה בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא לה: ד קטנה שמיאנה באיש מותרת בקרוביו וכשרה לכהונה. גרשה והחזירה ומיאנה בו ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה מותרת לחזור לו. מיאנה בו והחזירה וגרשה ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה ממנו או אפילו מיאנה בשני אסורה בו ואסורה בקרוביו. קטנה שהיתה נשואה לאחי אמו ונשאת לאחיו מאביו ומת אינה יכולה למאן ולעקור נשואין הראשונים כדי שתתיבם אע"פ שהיא שניה מדרבנן: ה המגרש אשתו והחזירה ומת מותרת ליבם אבל קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והחזירה ומת בעודה קטנה אסורה ליבם וחולצת וצרתה יש אומרים חולצת ויש מתירים אותה להתיבם אבל החזירה לאחר שגדלה או קטנה וגדלה אצלו ומת מותרת ליבם: ו שני אחים נשואים שתי אחיות יתומות קטנות או חרשות ומת בעלה של אחת מהן תצא משום אחות אשה. גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה תצא משום אחות אשה מת בעלה של גדולה מלמדין הקטנה שתמאן וייבם הגדולה: ז קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת אם הראשון בעל (משנשאת) משגדלה אינה צריכה גט משני ואם לא בעל מראשון צריכה גט מדרבנן ומשני מדאורייתא ואם רוצה לכנסה מגרשה ראשון ונושא שני אפילו בא עליה שני קודם גירושי ראשון ולא יגרש שני וישא ראשון: ח מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה [וכן שתי חרשות. קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה] ומלמדין הקטנה שתמאן ומיבם החרשת. פקחת וחרשת או גדולה וקטנה ביאת הפקחת או הגדולה פוטרת השניה אבל איפכא לא. מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת בא יבם על הראשונה וחזר ובא הוא או אחיו על השניה לא פסל את הראשונה וכן שתי חרשות. קטנה וחרשת או גדולה וקטנה בא על החרשת או על הקטנה וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה או על הגדולה מלמדין את הקטנה שתמאן ותשאר שניה אצלו: ט יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה. בא על הגדולה תגדלנו ואינו יכול לגרש עד שיגדיל: י יבמה שאמרה בתוך ל' יום לא נבעלתי נאמנת ואם אין גט יוצא מתחת ידה תתיבם עוד. אם גט יוצא מתחת ידה כופין אותו לחלוץ. ולענין נדה לא מהימנא לר"י אפילו הוא והיא אומרים שלא בעל. ולדעת א"א הרא"ש ז"ל תוך ל' יום אם הוא אמר שלא בעל נאמן לאסור הנדה אפילו היא אומרת שבעל אבל לאחר ל' יום אם היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי צריכה גט ומבקשים ממנו שיחלוץ לה: יא הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה או שנדרה הנאה מכל העולם כופין אותו לחלוץ לה: לאחר מיתת בעלה או בחייו וכוונה להפקיע עצמה מיבמה מבקשין ממנו לחלוץ לה:

פרק יד א חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת או פקחת ונתחרשה רצה יוציא רצה יקיים נשטית לא יוציא נתחרש הוא או נשטה לא יוציא עולמית: ב חרש וחרשת תקינו להו רבנן נשואין ואין לה כתובה ל"ש חרשת לפקח או פקחת לחרש שוטה וקטן אפילו נשואין לא תקינו להו. קטנה תקינו לה נשואין וכתובה: ג קטנה שיודעת לשמור גופה וגיטה מתגרשת. אינה יודעת לשמור עצמה וגיטה לרש"י אינה מתגרשת אפילו על ידי אביה. ולר"ת אם נתגרשה מן האירוסין ויש לה אב מקבל גיטה: ד אמר לעדים ראו גט שאני נותן לאשתי וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה וקבלתו מגורשת:

פרק טו א האשה שהלכה היא ובעלה למד"ה ובאה ואמרה מת בעלי תנשא או תתיבם. היתה קטטה ביניהם או שלא היה שלום בעולם אינה נאמנת עד שתאמר מת על מטתו ואפילו לא ידענו שיש מלחמה בעולם אלא על פיה ואמרה מת במלחמה אינה נאמנת ואם יש רעב אינה נאמנת עד שתאמר מת וקברתיו. מפולת ושלוח נחשים ועקרבים ודבר דינן כמלחמה. אמרה עישנו עלינו בית הוא מת ואני נצלתי אינה נאמנת. נפלו עלינו עובדי כוכבים ולסטים הוא מת ואני נצלתי נאמנת: ב היה מלחמה בעולם ובא עד אחד ואפילו שנים ואמרו מת אינן נאמנין עד שיאמר מת וקברתיו [ואז אפילו אחד נאמן לרב אלפס. ולהראב"ד אחד נאמן אפילו לא אמר קברתיו ולדעת א"א הרא"ש ז"ל אם לא אמר קברתיו] אחד אינו נאמן שנים נאמנין: ג ומים שאין להן סוף דינן כמלחמה ואם עד אחד אומר שטבע אינו נאמן עד שיאמר ראיתיו מיד אחר שהועלה מת והכרתיו על ידי סימנים [ודוקא אותו שראה שטבע צריך שיכירו ע"י סימנים] אבל מי שלא ראה הטביעה ומצאו מת ואומר שמכירו ע"י טביעות עין נאמן ובלבד שיראה שלם

כל

כל גופו אבל אם לא נשאר בו אלא פרצוף פניו עם חוטם לא סמכינן אטביעות עין אלא אסימנין: ד מי שהפקיד פירות אצל חבירו ואחר כך תבעם ממנו ואמר ליה המפקיד והלא כך וכך מדות היו ונתתם בחבית ותלך ותמצאם כך הוא יכול הנפקד לומר החזרתים לך ואלו אחרים הם: ה היכא שלא הוחזק בעיר אלא אדם אחד ששמו יוסף בן שמעון אם מעידין על יוסף בן שמעון שמת או שמצאו גט כתוב על שמו נותנים אותו לאשתו ומתירים אותה ולא חיישינן לאחר אפילו שכיחי שיירתא אבל אם הוחזקו שנים אפילו אם עדים מעידין שלא היה השני באותה העיר שנכתב הגט פסול: ו האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת. כל דאיכא קטטה ביניהם אינה נאמנת בין אגיגל הוא בין ארגילה היא. ועד אחד נמי אין נאמן לומר שמת כשיש קטטה ביניהם: ז הנשאת על פי עצמה נותנין לה כתובה ואם נתייבמה היבם נכנס לנחלה על פיה. וה"מ כשאומרת התירוני לינשא אבל באה ואמרה תנו לי כתובתי או אפילו אמרה התירוני לינשא ותנו לי כתובתי אין מתירין אותה לינשא: ח הכל נאמנין להעידה שמת בעלה חוץ מחמותה וגם הכלה אסורה להעיד לחמותה ואפילו לאחר מיתה כגון אם יבמה ולא אם בעלה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה לא תעיד לה ולא היא לבת בעלה ואף אלו נאמנות להביא גיטה ממד"ה ולומר בפני נכתב ובפני נחתם: ט עד אחד אומר מת בעלה והתירוה לינשא אפילו בא אחר קודם שנשאת ואמר לא מת מותרת לינשא אלא משום לזות שפתים לא תנשא. אבל אם בא השני קודם שהתירוה לא תנשא. ואם באו שנים פסולים לבסוף ואמרו לא מת חשיבי כחד ואם התירוה מותרת ואם לא התירוה קודם שבאו לא יתירוה. אשה אומרת מת ושתים אומרות לא מת אע"פ שנשאת תצא. שתים אומרות מת ואחת אומרת לא מת אע"פ שלא נשאת תנשא. באו שתי צרות אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת אותה שאומרת מת תנשא והאחרת לא תנשא. אחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג שתיהן מותרות: י באה ואמרה מת בעלה דקי"ל צרתה אסורה היתה הצרה בת ישראל לכהן אוכלת בתרומה דגבי צרה חשבינן ליה ודאי חי. אמרה מת בעלי ואחר כך מת חמי היא מותרת וחמותה אסורה ואוכלת בתרומה אם היא בת ישראל לכהן: יא קדש אחת מחמש נשים בביאה ואינו יודע אי זו קדש אם בא ליתן גט לכל אחת צריך ליתן כתובה לכל אחת ואחת. וכן אם גזל מאחד מחמשה ואינו יודע מאיזו גזל צריך להחזיר גזלה לכל אחד ואחד. אבל אם קדשן בכסף או בשטר או לקח מקח מחמשה ואינו יודע מאי זה לקח מניח כתובה ודמי מקח ביניהם ומסתלק: יב אשה שהלכה עם בעלה למד"ה וחזרה באותה חזקה שהיתה כשיצאה מכאן כך מחזיקין לה כשבאה אם היתה בחזקת היתר לשוק לשוק בחזקת זקוקה ליבם ליבם ואם באת להוציא עצמה מחזקתה אינה נאמנת וחולצת ולא מתיבמת: יג המזכה גט לאשתו במקום יבם חולצת. המזכה גט לאשה במקום קטטה אינו גט דחוב הוא לה:

פרק טז א האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך לא תתייבם ולא תנשא לעולם עד שתדע אם אותה הצרה מעוברת אם לאו. ידעה שלא נתעברה מותרת להתיבם ולא חיישינן שמא נשא אחרת. והילכתא לא חיישינן למיעוט. והלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים פטורה מן הבכורה. לא היה לה יבם ולא בן והיה לה שם חמות אינה חוששת שמא ילדה שם בן והיא זקוקה לו יצאה חמותה מכאן מעוברת חוששת שמא ילדה שם זכר: ב נשי שני אחים זאת אומרת מת בעלי וזאת אומרת מת בעלי שתיהן אסורות לינשא. לזו עדים שמת בעלה ולזו אין עדים אותה שיש לה אסורה וזו שאין לה מותרת. לזו בנים ולזו אין בנים ולשתיהן אין עדים אותה שיש לה בנים מותרת ואותה שאין לה בנים אסורה. היו להן כאן שני יבמין ונתייבמו להן ומתו בלא בנים שתיהן אסורות: ג אין מעידין על אדם שמת להשיא אשתו אא"כ ראו פרצוף של פניו שלם עם חוטמו וה"מ שלא ראו אלא ראשו אבל ראו כל גופו שלם אפילו אין כאן פרצוף והוטם יכולין להכירו בטביעות עינא. על ידי סימנין שיש לו בגופו או בכליו אין מתירין עד שיהיו מכירים אותו בטביעות עין. ושומא לא הוי סימן. ואפילו ראוהו מלא פצעים ואפילו חיה אוכלת בו במקום שאין נפשו יוצאה אין מעידין עליו עד שיראוהו מת אבל אם אוכלת בו במקום שנפשו יוצאה או שראוהו שחוט רוב שנים מעידין עליו. אין מעידין עליו אא"כ ראוהו תוך שלשה ימים למיתתו וה"מ ביבשה אבל במים אפילו שהה כמה ימים מעידין עליו והוא שראוהו מיד סמוך לעלייתו וגם שלא יהיה בו מכה ואפילו ביבשה אם אינו חבול בפניו מעידים אפילו לאחר כמה ימים על ידי טביעות עין של גופו וצורתו *ואפילו אם הוא חבול בפניו שאין להעיד אלא תוך שלשה ימים. אם נמצא הרוג ומכירין אותו בטביעות עין ואין יודעין מתי נהרג תולין שנהרג תוך שלשה ימים: ד נפל למים שאין להם סוף אשתו אסורה ואם נשאת לא תצא ואם יש להם סוף והוא עומד ורואה כל ארבע רוחותיו אשתו מותרת: ה נפל לגוב אריות אין מעידין עליו. לחפירה מלאה נחשים ועקרבים לתוך כבשן האש לתוך יורה יין ושמן מרותחת על האש מעידין עליו: ו שמע מנשים שאמרו מת פלוני או מן התינוקות או שאמרו הרי אנו באין מקבורת פלוני בין כיוונו לשם עדות בין לא כיוונו יכול להעיד עליו שמת ומשיאין את אשתו והוא שאמרו כך וכך ספדנים הוו התם: ז עובד כוכבים שאומר לפי תומו מת פלוני נאמן אבל אם כוון להעיד או שנראה שאומר כדי שיירא מלפניו כגון שאומר עשה דבר פלוני ואם לאו אהרוג אותך כמו שהרגתי לפלוני אינו נאמן וכן אם הוא דיין ואומר פלוני נהרג בדין אינו נאמן שהוא מתפאר שהרג בדין ומשקר: ח מעידין לאור הנר ולאור הלבנה ואפילו לא שמעו אלא קול אומר מת ולא ראו שום אדם משיאין אשתו והוא שראו צל צלו דהאל"ה חיישינן שמא שד הוא ואם הוא בעיר אפילו לא ראו צלו שרי ואם אמר על עצמו אני פלוני מת והלכו אחרים ולא הכירוהו משיאין אשתו: ט מצאו בשטר פלוני מת פליגי בה בירושלמי איכא מאן דאסר ואיכא מאן דשרי: י פסול לעדות מדרבנן כשר לעדות אשה והפסול מן התורה פסול לעדות אשה. ואם מסיח לפי תומו כשר דלא גרע מעובד כוכבים: יא עיר שהקיפוה כרכום וספינה שמטרפת בים והיוצא לידון הם בחזקת חיים אבל עיר שכבשה כרכום וספינה שטבעה בים ויוצא ליהרג ספק חי ספק מת נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים: יב משיאין על פי עד אחד ועד מפי עד מפי אשה ואשה מפי אשה מפי עבד ומפי שפחה: יג עובד כוכבים שהתחיל להסיח לפי תומו אפילו חזרו ושאלו ממנו ופרשו כל הענין קרי שפיר מסל"ת. הילכתא בעינן דרישה וחקירה בעדות אשה:

סליק קיצור פסקי הרא"ש ממסכת יבמות

סדר חליצה להרא"ש ז"ל

סדר חליצה בשלשה שיודעים להקרות וקבעי דוכתא שאומרים נלך למקום פלוני ונחלוץ שם ומוסיפים עליהם שנים ואפילו עמי הארץ לפרסומי מילתא וחולצין ביום ולא בלילה בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים. וצריכין הדיינים שיכירו שהיא אשת המת ושהוא אחי המת מאביו ושהיו בעולם אחד וזו ההכרה שני בקרובים ובנשים. וצריכין לידע שהיא בת י"ב שנים ויום אחד [ושהוא בן י"ג שנים ויום אחד] ושהביאו ב' שערות והיבמה נבדקת על פי נשים. ואם רואים שגדלו דדיה ושנתמלא זקנו אינן צריכין בדיקה. וצריכין שישבו הדיינים והיבם והיבמה יעמדו. וראיתי לרבותי שהעמידו היבם אצל הכותל או עמוד כי היכי דמצי למדחסיה לכרעיה ואומרים ליבם אם ירצה ליבם ייבם ואם אומר שרוצה לחלוץ אומרים לו לבטל כל מודעא כמו בגט דחליצה מעושה פסולה. ונותנין לו ב"ד המנעל [שיהא שלו ואחר החליצה יחזור ויתנהו לדיינין והמנעל צריך] שיהיו לו שתי רצועות לקושרו בהן על רגלו אע"ג דאית ליה חומרתא כמין קשר עגול. ומכניסו בעור של רצועה. וצריך שיהיו כל תפירות המנעל ברצועות ולא בפשתן. ונועלו ברגלו וקושרו ברצועות על רגלו בקשר ולא בעניבה וברגל של ימין ומקרין ליבמה בלשון הקדש מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי מלה במלה זו אחר זו רק לא אבה יקרא בפעם אחת. ומקרין ליבם לא חפצתי לקחתה. והיא מתרת בימין קשר המנעל ושולפתו מעל רגלו בימינה וזורקת רוק מפיה לפניו. וצריכין הדיינין לראות הרוק כשיצא מפיה. ולא תאכל היבמה כלום קודם החליצה. ומקרין לה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל. ומשרטטין קלף וכותבין ביום פלוני כך וכך ימים לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת העולם למנין שאנו מונין בו במקום פלוני אנחנא דיינא דמקלתנא חתימין לתתא במותב תלתא כחדא הוינא וסליקת לקדמנא פלונית בת פלונית ארמלית פלוני בן פלוני והקרבת לקדמנא חד גברא דשמיה פלוני בן פלוני וכך אמרה לנא פלוני דא בר פלוני דנן אחוהי דפלוני בעלי הוא דהוינא נסיבנא ליה ושכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ויריח ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק והדין פלוני אחוהי חזי ליבומי יתי כען רבנן דייני אמרו ליה אי צבי ליבומי ייבם ואי לא ישלע קדמיכון רגליה דימינא ואשרי סיניה מעל רגליה וארוק באנפוהי ואשתמודעתוהי לפלוני דנא דאחוהי דפלוני מאבוהי הוא ואמרנא ליה אי צבית ליבומי יבם ואי לא אשלע לה קדמנא רגלך דימינא ותשרי סינך מעל רגלך ותרוק באנפך וענה ואמר לית אנא יכיל ליבומה מיד אקרינא לפלונית דא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואף להאי פלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה ואשלע לה רגליה דימינא ושרת סיניה מעל רגלוהי ורקת באנפיה רוקא דמתחזי לנא מפומה על ארעא ותוב אקרנוהי לפלונית דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ונחנא דייני וכל דהוו יתבין קמן עניגן בתרה חלוץ הנעל תלתא זימני ומדאיתעביד עובדא דנן קדמנא שריגוה לפלונית דא למהך להתנסבא לכל גבר דתצבי ואינש לא ימחה בידה מיומא דנן ולעלם ובעית מננא פלונית דא גיטא דחליצתא דנא ותתמנא לה לזכות ולראיה כדת משה וישראל. והותמין עליה תלתא ולא בעיא לאמתוני בתר חליצה תלתא ירחי אלא שריא לאלתר לאינסובי לכל מאן דבעיא. ע"כ

הדרן עלך סדר חליצה וסליקא לה מסכת יבמות

ספר שדה צופים

מפתח כולל מאמרי הש"ס ממסכת יבמות המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון וכו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק ראשון

דף ב ע"ב וכולן אם מתו או נתגרשו או שנמצאו איילוניות צרותיהן מותרות. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י': שם וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת. הרא"ש ביבמות פ"א סי' ג' ופי"ג סי' ה':

דף ג ע"א הבא שאול היא דאמר מצות חליצה קודמת למצות יבום. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ז:

דף ד ע"א מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ז: שם ואמר ר"י אפילו למאן דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דריש. הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ז: ע"ב איצטריך סד"א כדרבא דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף. הרא"ש בהל' ציצית סי' י"ח:

דף י ע"ב איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקידשה. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' כ"א:

דף יא ע"א איתמר הבא על יבמתו ובא אחד מן האחין על צרתה. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' כ"א: ע"ב המחזיר גרושתו משניסת ומת צרתה מהו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ט:

דף יד ע"ב פשיטא בני חייבי לאוין כשירין נינהו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ט:

דף טו ע"א ותנן עירוב מקוואות כשפופרת הנוד. הרא"ש בנדה בהל' מקואות סי' ח': שם שהם בני צרות ומהן כהנים גדולים ושימשו על גבי מזבח. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ג':

פרק שני

דף יז ע"ב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר אין זיקה. הרא"ש ביבמות פ"ה סי' ו':

דף כ ע"ב מסתברא חייבי לאוין תפסי בה קדושין. ח"כ לא תפסי בה קדושין. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ט: שם כ"מ שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם יכול לקיים שניהם מוטב. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' ג':

דף כא ע"ב כלתו ערוה. כלת בנו שניה. וכן אתה אומר בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' א':

דף כב ע"א ובנו לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים. הרא"ש במו"ק סי' ל"ס. ובגיטין פ"ד סי' ל"ז. ובהלכות טומאה סי' ס':

דף כה ע"א ילמדנו רבינו כנס מהו שיוציא. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' מ"ז: שם מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו. הרא"ש במכות פ"א סי' י"ד. ועי' בגמרא סוף ניהו דלא ישא את אשתו וכו': שם רי"א הרגתיו לא תינשא אשתו. הרגנוהו תינשא אשתו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ד: ע"ב גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה. הרא"ש ביבמות פט"ז סי' י':

פרק שלישי

דף כז ע"א שמואל נמי התחיל ולא התחיל קאמר. התחיל באחיות לא יגמור בצרות. הרא"ש ביבמות פ"ג סי' ב': ע"ב ורי"א מתה שניה מותר בראשונה. אבל מתה ראשונה אסור בשניה. הרא"ש ביבמות פ"ג סי' ב':

דף כח ע"א לא סתם לן כרי"ג. הרא"ש בבכורות פ"ב סי' ד':

דף כט ע"ב אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה. הרא"ש בהלכות טומאה סי' ס': שם אלא הכ"ע שעמדה בדין ופסקו לה מזונות משלו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' כ"ס:

דף ל ע"א אר"א זאת אומרת יש זיקה אפילו בתרי אחי. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' א':

דף לא ע"א ותו בשני כיתי עדים נמי ספיקא דרבנן הוא דאמרינן אוקי תרי לגבדי תרי ואשה אוקמא אחזקה. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' כ"א:

דף לב ע"א אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ז':

דף לג ע"א כגון דאייתי ב' שערות בשבת דהו"ל זרות ושבת בהדי הדדי. הרא"ש במו"ק פ"ג סי' ל"ז:

דף לד ע"א בעלמא כולהו מסכתת להו דשינהו שלית. הרא"ש בב"מ פ"ה סי' נ"ד:

פרק רביעי

דף לה ע"ב ור"ל אמר צריכה חליצה מן האחרון חליצת מעוברת לא שמיה חליצה. הרא"ש ביבמות פ"א סי' ג':

דף לו ע"א דילמא איכא אינים דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה. ואתי למימר קשרי חלוצה לכהן. הרא"ש ביבמות פי"ג סי' ה' ובפרק ט"ז סי' א': שם אמר רבא הלכתא כותיה דר"ל בהני תלת. הרא"ש בפסחים פ"ב סי' ט"ו. ובב"ק פ"א סי' ח'. ובע"ז פ"א סי' א'. ובסנהדרין פ"א סי' ג'. ובהל' חלה סי' כ': ע"ב לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' כ':

דף לז ע"א הכא גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו הכנוסה לכהן מאי. הרא"ש בב"ק פ"ג סי' ח': שם ראב"י אומר אין ממזר מספק. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ט: ע"ב לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ט"ו:

דף לח ע"א ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' ד':

דף לט ע"א וקסבר אביי ידו כידה. הרא"ש בע"ז פ"ד סי' י"ב: שם אלא אידי ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' כ"ב: שם אלא רצה לחלוץ ולא ליבם. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א': ע"ב והלכתא גלוי מלתא בעלמא היא ואפילו קרוב ואפילו אשה. הרא"ש בב"ב פ"י סי' י"ז:

דף מא ע"א אלא חלוץ מצה היא דקאמרינן למאי הלכתא. הרא"ש בהל' חלה סי' ג': שם אע"פ דחלוטי מעיקרא כיון דהדר אפייה בתנור לחם עוני קרינן ביה. הרא"ש בפסחים פ"ב סי' י"ג: ע"ב מאי לאו משום חלוץ דהוי לה משום אשת אבי אביו. הרא"ש ביבמות פרק ב' סי' א':

דף מא ע"א וכן כל שאר הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן ג' חדשים. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' כ"ה: שם רי"א כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול. הרא"ש במו"ק פ"ג סי' מ"ח וסי' מ"ט:

דף מב ע"א אלא סתם מעוברת למיניקה קיימא. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' כ': ע"ב אמר אביי אשה בושה לבא לב"ד והורגת את בנה. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י"ט: שם או שאינה ראויה לילד צריכה להמתין ג' חדשים. הרא"ש ביבמות פ"ג סי' י': שם אמר ר"י אי סדר ביה ממתניתין דכרמא סדר ביה. הרא"ש ביבמות פ"ח סי' ב': שם סתמא במתני' ומחלוקת בברייתא מאי א"ל הלכה כסתם. הרא"ש בבכורות פ"ה סי' א':

דף מג ע"א אר"ח ק"ו ומה במקום שאסור לכבס מותר ליארס וכו'. הרא"ש במו"ק פ"ג סי' כ"ג: שם שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור לספר ולכבס. הרא"ש בתענית פ"ד סי' ל"א:

דף מה ע"א א"ל או גלי או נסיב בת מינך. הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ד': ע"ב והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ט ופ"י סי' ג': שם רבא אכשריה לר"מ בר רחל וכו'. הרא"ש בכתובות פי"ב סי' ב'. ובסנהדרין פ"ד סי' י':

דף מו ע"א ר"י כאידך ליטנא ס"ל. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' כ"ח: ע"ב הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך. הרא"ש בשבת פי"ט סי' ה': שם וה"מ אין מטבילין גר בלילה. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ח:

דף מז ע"א מעשה באחד שבא לפני ר"י וא"ל נתגיירתי ביני לבין עצמי. הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ט"ו ובמס' כ"ב פ"ח סי' כ"א: שם א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך ואי אתה נאמן לפסול את בנך. הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ד': ע"ב ושני ת"ח עומדים על גביו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"א:

דף מח ע"ב אמר ריב"ל הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצו למול מגלגל עמו עד י"ב חדש. הרא"ש בע"ז פ"ד סי' ו':

דף מט ע"א חלץ לה ומתה מותר באחותה. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' כ"א: ע"ב נדה דלא הפסי בה קדושין. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' י': והאמר

פרק חמישי

דף נב ע"א הרי אמרו אמר אחד לגבור כתוב גט לארוסתי לכשאכניסנה אגרשנה. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ד:

פרק ששי

דף נג ע"ב והאמר רבא אין אונס לערוה לפי שאין קשוי אלא לדעת. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ד':

דף נה ע"ב אשה לבעלה מנ"ל אתיא קיחה קיחה. הרא"ש בקדושין פ"א סי' ע"ז:

דף נט ע"א ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכ"ג וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' ח': ע"ב מנא הא מילתא דאמור רבנן אין זנות לבהמה. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ד':

דף ס ע"א ומי סבר לה כותיה והא קי"ל משנת ראב"י קב ונקי. הרא"ש בהלכות טומאה סי' ז': שם מאלה אתה עושה חלל ואי אתה עושה חלל מנדה. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' ו': שם ת"ר אחותו ארוסה ר"מ ור"י אומרים מטמא לה. הרא"ש בהל' טומאה סי' ס': ע"ב ההוא כהנא דאינסיב גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' ו':

דף סא ע"ב ר"א אומר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' י"ג: שם לא יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו בנים. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' נ"ב:

דף סב ע"ב נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' מ"ח: שם אר"מ הלכה כר"י. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' כ"ז: שם האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ט"ו: שם והמשיאן סמוך לפירקן. הרא"ש בנדה פ"ו סי' ג':

דף סג ע"ב אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' ט"ו: שם א"ל בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה וכו'. הרא"ש בקדושין פ"א סי' מ"ב:

דף סד ע"ב א"ל לא סתמא היא ופשיט לך נישואין ומלקיות כרבי ווסתות וכו' כרשב"ג. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ג' ובב"מ פ"ט סי' י"ד:

דף סה ע"א נישאת לראשון ולא היו לה בנים וכו' אלא למי שיש לו בנים. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ג' ופ"ז סי' כ': שם נישאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה. הרא"ש בכתובות פי"א סי' כ"ח: שם מתקיף לה רב פפא אי איהי שתקה אנן מי שתקינן. ונמצא גט בטל ובניה ממזרים. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' מ"ז: שם הוא אומר מינה והיא אומרת מיניה. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י"ח: ע"ב דאר"א ב"ח אר"א עובדא הוי קמיה דר"י בכנישתא דקסרי ואמר יוציא ויתן כתובה. הרא"ש ביבמות פי' סי' מ"א: שם א"ל מסיבו דילה מאי תיהוי עלה דהך איתתא אמר כי הא וודאי כופין. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' ט"ו:

פרק שביעי

דף סו ע"א ואלו הן עבדי צאן ברזל אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' ג' ובמס' כתובות פ"ה סי' ל"ה ופ"ח סי' ט': ע"ב וכל היכא דחייב באחריותן אכלה בתרומה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' י"ג: שם והסברא נהי נמי דמחייב בגניבה ואבידה. הרא"ש בב"ק פ"י סי' ה': שם ולא עוד אלא אפילו הכניס לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור. הרא"ש בכתובות פ"ו סי' ד': שם ההיא איתתא דעיילת ליה לגברא איצטלא דמילתא בכתובתה. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ע"ז ובכתובות פ"ז סי' ג':

דף סז ע"א הכניסה לו ב' כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על ב' אלפים. הרא"ש בכתובות פ"ח סי' ט': שם אר"י א"ש זו דברי ר"י אבל חכמים אומרים אם יש לו בנים אוכלין משום בנים. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' ה' ובב"ב פ"ט סי' ו': שם ריב"י אומר משום אביו שבת מאכלת הבן אינו מאכיל. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' ב': שם זכרים יאכלו בזמן נקבות לא יאכלו. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ט:

דף סח ע"ב וכי מזהירין מן הדין גלוי מלתא בעלמא הוא. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' ו':

דף סט ע"ב בת כהן שנישאת לישראל ומת טובלת ואוכלת תרומה לערב. הרא"ש בנדה פ"ד סי' א':

פרק שמיני

דף עב ע"א משוך ונולד כשהוא מהול וגר שנתגייר כשהוא מהול וקטן שעבר זמנו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ג: ע"ב ואפי' למאן דלא דריש ו' ו' וה' דריש. הרא"ש בהלכות תפילין סי' ב':

דף עח ע"א עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה. הרא"ש בחולין פ"ח סי' ס"ו: ע"ב אל שאול שלא נספד שלא כהלכה. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ה:

דף עט ע"ב אמר ר"י שמעתי שהסרים חולץ וחולצין לאשתו. והסרים לא חולץ וכו'. הרא"ש ביבמות פ"ה סי' ג':

דף פ ע"ב כמאן כרבי דאמר משתא כיון דאיכא רשב"ג דאמר משתא כרבי עביד. הרא"ש בשבת פי"ט סי' ה': שם ואלו הן סימניה כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש. הרא"ש ביבמות פ"א סי' ג':

דף פא ע"ב חתיכה של חטאת טמאה שנתערבו במאה חתיכות של חטאות טהורות. הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"ד:

דף פב ע"ב מקום שיש בו מ' סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר. ואמר ריב"ל אר"א אר"י עד רובו. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג' ובנדה בהלכות מקואות סי' א' וסי' י"ח:

דף פג ע"א אמר רב ליתא למתניתין מקמי ברייתא. הרא"ש בבכורות פ"ו סי' ח': שם אמרי בי רב משמיה דרב הלכה כר"י באנדרוגינוס ובהרכבה. הרא"ש בר"ה פ"א סי' ב' ובהלכות ערלה סי' ט':

פרק תשיעי

דף פה ע"א אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן מזונות או אין להן מזונות. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ה': שם או דילמא כתובה דלמיסקל ולמיפק אית לה מזוני דילמא תעכב גביה לית ליה. הרא"ש בכתובות פי"א סי' כ"ח: ע"ב אלא אמר מר רב אשי סוטה ודאי איכא בינייהו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ט:

פרק עשירי

דף פז ע"ב האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלה וניסת. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ט ופי"ג סי' ז': שם וממאי דמשום דמהימן דילמא משום דקא שתיק ושתיקה כהודאה דמיא. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' ח':

דף פח ע"א קסבר תורם משלו על של חבירו א"צ דעת בעלים. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' י"ג: שם ואר"ז מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלה. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' י':

דף פט ע"א מ"ט תקינו לה רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ט: ע"ב מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה ב"ש אומרים משתעמוד בקומתה. הרא"ש ביבמות פי"ג סי' ג': שם איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין. קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה. הרא"ש בהלכות טומאה סי' ב':

דף צ ע"ב הא כיצד מטמא הוא לאשתו כשירה ואינו מטמא לאשתו פסולה. הרא"ש בהלכות טומאה סימן ה':

דף צא ע"ב כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ט"ז: שם ר"פ סבר למיעבד עובדא כמאי ה"ל למיעבד. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ח':

דף צב ע"א כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' ח': שם אמרו לה מת בעלך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לו. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ג': שם ת"ר זו דברי ר"ע שהיה אומר אין קדושין תופסין בח"ל. הרא"ש ביבמות פ"ד סל"ט:

דף צג ע"ב לא תסגיר עבד אל אדוניו. ר"א בלוקח עבד ע"מ לשחררו הכתוב מדבר. הרא"ש ביבמות פ"ה סי' ד': שם לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו. הרא"ש ביבמות פ"ה סי' ד': שם טעמא דעד א' משום מילתא דעביד' לגלויי לא משקרא ה"נ לא משקרא. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ב:

דף צד ע"א סד"א הואיל ואר"ע יש ממזר מח"ל אימא הייסא אקלקולא דזרעא ודייקא. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ג': ע"ב ור"ע מוסיף אף אשת אח ואחות אשה. הרא"ש ביבמות פ"י סי' א': שם לא דמי אשתו דבמזיד אסור מדאורייתא בשוגג גזרו ביה רבנן. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ג':

דף צה ע"ב יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ו':

דף צו ע"ב בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת. הרא"ש ביבמות פ"ג סי' ח': שם נשא אשה ומת ה"ז פטורה. הרא"ש בקדושין פ"ב סי' ח':

פרק אחד עשר

דף צז ע"א נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' י"ג:

דף צח ע"א וש"מ אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ד':

דף צט ע"א ת"ר יש מוכר את אביו להגבות אמו כתובתה. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' י"ד:

דף ק ע"ב היו שניהם כהנים הוא אונן עליהן וכו' והן אינן מטמאין לו. הרא"ש בהלכות טומאה סי' ו' ועי' מעד"מ: שם הוא אינו יורש אותן. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ח':

פרק שנים עשר

דף קא ע"א מן המרכובה ולמטה חליצה כשירה. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' ז': ע"ב מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמא. הרא"ש בברכות פ"א ס"ט:

דף קב ע"ב יבמה שהגדילה בין האחין מותרת לינשא לאחד מן האחין. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' י"א: שם אחד מנעל וסנדל והנפילא לא יטייל בהן לא מבית לבית ולא ממטה למטה. הרא"ש ביומא פ"ח סי' ז':

דף קג ע"א מדסיפא רבנן רישא נמי רבנן רישא במתופה עור. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' ו': שם אמר רב פפא ש"מ האי איסתיכא עד ארעא נחית. הרא"ש בהל' מזוזה סי' ט': ע"ב אבוה דשמואל אומר במתופה עור ודברי הכל. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' ו':

דף קד ע"א חלצה בלילה חליצתה כשרה. הרא"ש בב"ב פ"ח סי' ג': שם ומר סבר חליצה כגמר דין דמי. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' ו':

דף קה ע"א לוי נפיק לקרייתא בעו מיניה גידמת מהו שתחלוץ. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' ד': שם יבמה שרקקה דם תחלוץ. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' י"ט: ע"ב הוי יתבי פתח חד מנייהו ואמר המתפלל וכו'. הרא"ש בברכות פ"ה סי' ג': שם והלכתא עד שתבלה שתי שערות. הרא"ש בגיטין פ"ז סי' י"א:

דף קו ע"א תנ"ה חליצה מוטעת כשירה. הרא"ש בגיטין פ"ו סי' ט': שם ומעשה באשה אחת שנפלה לפני יבם א' שאינו הגון לה. הרא"ש ביבמות פי"ד סי' י"ז: שם א"ל חלוץ לה ובכך אתה כונסה. הרא"ש ביבמות פי"ב סי' י"א:

פרק שלשה עשר

דף קז ע"ב ריב"י ורא"ש מכשירין בשנים. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' י"ב:

דף קט ע"א תני בר קפרא לעולם ידבק בג' דברים בחליצה כאלה שאול. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ז: ע"ב מאי דכתיב רע ירוע כי ערב זר רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים. הרא"ש בסנהדרין פ"א סי' ט':

דף קיא ע"ב יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה (ועיין ברא"ש). הרא"ש בגיטין פ"ד סי' כ"ט: שם מאן תנא דעד תלתין יומין מוקי איניש אנפשיה. הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ח:

פרק ארבעה עשר

דף קיג ע"ב אירכסו ליה מפתח דבי דרשא בר"ה בשבתא. הרא"ש בשבת פט"ז סי' י"ג:

דף קיד ע"א אבא שאול אומר נוהגין היינו יונקים מבהמה טהורה בי"ט. הרא"ש בשבת פכ"ב סי' ג' וסי' ד': שם ת"ל אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים. הרא"ש בהל' טומאה סי' א':

פרק חמשה עשר

ע"ב מי אמרינן מה לה לשקר דאי בעי אמרה שלום בעולם. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' י"א:

דף קטו ע"ב יצחק ריש גלותא בר אחתי' דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב. הרא"ש בגיטין פ"ג סי' ג' ובמס' ב"ב פ"ה סי' ד': שם מי חיישינן לתרי יצחק או לא. הרא"ש בב"ב פ"י סי' ל"ו: שם דההוא גיטא דאשתכח בנהרדעא וכתוב בצד קלוניא מתא וכו'. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ז': שם אמר מנא אמינא לה דהנהו תרי שטרי דנפיק במחוזא. הרא"ש בב"ב פ"י סי' ל"ד:

דף קטז ע"א ה"ד קטטה. בינו לבינה. הרא"ש בנדרים פי"א סי' ח': ע"ב ב"ש אומרים תנשא ותיטול כתובתה. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' י"ב:

דף קיז ע"א באת לב"ד ואמרה מת בעלי התירוני לינשא מתירין אותה. הרא"ש בנדרים פי"א סי' ח': שם הכל נאמנין להעיד עליה חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה. הרא"ש בקדושין פ"ב סי' כ"ז:

דף קיח ע"ב גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן גזל. הרא"ש בב"מ פ"ג סי' ח' וסי' ט': שם בעא מיניה רבא מר"נ המזכה גט לאשתו במקום קטטה מהו. הרא"ש ביבמות פ"י סי' ד' ובגיטין פ"ז סי' [illegible]:

פרק ששה עשר

דף קיט ע"א אימא סיפא היתה לה חמותה אינה חוששת. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' ד':

דף קכ ע"א אין מעידין אלא עד שתצא נפשו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ה': שם אין מעידין אלא עד ג' ימים. הרא"ש ביבמות פרק ט"ו סי' ב': ע"ב בכליו דחיישינן לשאלה. הרא"ש בב"מ פ"א סי' [illegible]: שם שחט בו ב' או רוב ב' ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' [illegible]:

דף קכא ע"א ותו ההוא גברא דאטבע בדיגלת ואסקוה אגישרא דשביסתנא. הרא"ש ביבמות [illegible] סי' ב': שם נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ה': ע"ב ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חסא טבע חסא. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' ב': שם אר"א ש"מ האי דאמור רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה. ה"מ לכתחלה אבל איניסיב לא מפקינן לה מיניה. הרא"ש ביבמות פט"ז סי' א' ובבכורות פ"ג סי' ב' ובחולין פ"א סי' ע"ז:

דף קכב ע"א עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ב ובמס' קדושין פ"א סי' ס"ב: סליק

התנצלות ואגרת ותשובה להחכם המעתיק פי' הרמב"ם ז"ל*)

אמר הכותב אחר שהגעתי אל מחוז חפצי ומן השמים סייעוני ובאתי עד השער הזה ונשלמה העתקת סדר נשים מלשון הגרי אל לשון הקודש שנת ת"ן תשואות חן חן לה. הנני מודיע לרבים תוכן המלאכה ומעשיה. בהרבה מקומות מצאתי טעות בספר הערבי שנתאמת לי מתוך הגמרא ומתוך ספרי הר"ב שהיה טעות סופר שאלו הספרים בודאי מוטעים היו מפני שלא הורגלו לקרוא בהן ולשנות בהן וכולהו חדא מחתא מחתינהו ותקנתי הדבר אחר שנתברר לי שהיה טעות סופר ובמקומות ידועים מצאתי לו לרב שפסק פסקים הפך ממה שפסק בחיבורו וגם פה לא עשיתי מאומה מפני שראיתי שב' האוקמתות נמצאו בגמרא ובקצתם הפוסקים עצמם חלקו בדבר ואמרתי בילדותו כן סבר ובזקנותו כן סבר ומשנה לא זזה ממקומה שהרב ז"ל פירש הפירוש הזה קודם שחבר החיבור הגדול שנקרא משנה תורה כמו שנמצא כתוב בספר המצות שלו ואני עשיתי בסדר הזה מה שלא עשו שאר המעתיקין שאני כתבתי ל' המשנה כולו בשלם מה שלא נמצא כן בספר הערבי וגם לא בשאר העתקות ועשיתי זה מפני שמצאתי לו לר"מ ז"ל שכתב בפתיחת פירוש המשניות שהוא כותב ל' המשנה ממש כולו ואחר כך פרושה. וזהו תועלת גדולה למעיין כדי שלא יצטרך להביט בכל פעם ופעם הגמרא או המשנה ואולי לא יהיה מצוי אצלו ואיך יתברר לו אמיתת הפירוש אם אינו יודע עיקר הלשון שפירשו עליו מה שפירשו ולכך כתבה הרב וכתבתיה כן אני ולא להוסיף על דבריו נתכוונתי חלילה לי חלילה והדן אותי לכף זכות ה' ידין אותו לכף זכות וברוב המקומות העתקתי הלשון מלה במלה ובקצת מקומות הקדמתי המאוחר ואחרתי המוקדם הכל כפי הענין שהיה נראה לי יותר שהיה נאות ומוסכם ללשון הקודש. ובמקומות אחרים הוצרכתי בהכרח להאריך בל' שנים שלשה מלות כדי להוסיף בביאור הענין ולקשרו שכל מעתיק מלשון ללשון יש לו להזהר מאד שלא יפסיד כוונת המחבר ותחת היותו מועיל אולי יהיה מכשול וכ"ש שזה קרוב מאד לעשות בל' הערבי מפני המלות הדומות זו לזו והם הפכים ומפני חילוף האותיות והתיבות שבל' זה תורה על הזכר או על הנקבה תורה בל' הקודש לספק כמו שנודע למי שרגיל בלשון זה. ומפני כן אין שבח שום העתקה ומעלתה שיהיה אדם נמשך אחר הלשון שמעתיק ממנו מלה במלה בלתי תוספת ובלתי מגרעת שאין כל הלשונות מוסכמים בשפה אחת ובדברים אחדים. וכבר זכר זה הענין בעצמו הר"ס ז"ל בכתבו שאלה לאבי המעתיקים החכם רבי שמואל בן תבון ז"ל על העתקת ספר מורה הנבוכים והביא אליו ראיה באותו הכתב מקצת החכמה שהעתיקו ספרי רפואות והחכמות מל' יון לל' ערב כמו שמבואר באותו כתב ועל אותו דרך ועל אותה סברא סמכתי במה שעשיתי דיו לעבד להיות כרבו. היודע תעלומות יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו ונראה בנחמתה של ציון. כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. בית יעקב לכו ונלכה באור ה'. הכותב יעקב בר משה רי"ת בן עכסאי:

וזה נוסח הכתב ששלח המעתיק ה"ר יעקב עכסאי אל ה"ר שלמה בן אדרת:

למי כל חמדת ישראל ולמי בטוחות חכמה מהלכים בין העומדים ברומו של העולם בניות כרמה רמה קרנו קרן חזות בין עיניו מנגח ימה וצפונה וקדמה. קרנים מידו לו בהם ינגח בעלי תושיה ומזימה. איש גבור חרב פיפיות בידו לעת קרב ומלחמה: ולשלול שלל צבעים ורקמה. צבע רקמתים לצוארי בעלי תושיה ומשנה. ראשו כתם פז מחזיר עטרה ליושנה. שערי מדותיו ביראת חטא וענוה מוזהבות. יריעות מעלותיו עם התום והיושר משולבות. בקי בחדרי תורה בנגעים ואהלות. גפן פוריה וענפה אשר לה שריגים ואשכולות שהכל פונים בהן מור וקציעות ואהלות. ענביה ענבי ראש ויינה עולה על שולחן מלכים. קרב לגבי המזבח וראוי לנסכים, הוא המובחר והמשומר והיושן. הוא קצין ראשנו ועטרת לאנשי המעלות ולחסידים קטונתן. החכם הגדול הרב המובהק רבי שלמה נר"ו בן אדרת. מי שהשלום שלו יענה את שלומו ויאריך ימיו ושנותיו עיניו תחזינה ירושלים נוה שאנן. ישראל במעמדן והשנים כתיקונן. כלב אדוני ונפשו וכלב תלמיד מתלמידו הקטנים הבא על החתום. אדוני יודע איך עמד השליח השלוח מעיר רומי שמו ר' שמחה והגיד לך מה שיחו ואיך שלחו אותו זקני הקהל הקדוש וחכמיהם על ענין פירש המשנה לרבינו משה ז"ל. ונתת חותמך ופתילך ומטך מטה עוז מקל תפארה לקח בידו וכהגיע אלינו בעיר אושק"א עמדנו על כתב הקהל הקדוש שברומי יצ"ו ועל חתימתך ולכבוד שמים ולכבוד הקהל הקדוש ומפני מוראת רבינו המוטלת עלינו החזקנו במלאכה והלקנוה לאנשים ונפל בחלקי סדר נשים ועשיתי בו מה שעשיתי עיניך רואות ואני השבעתי השליח שלא יפרסם הסדר ולא יוציאנו לאורה עד אשר תעמוד עליו ותראה מה טיבו ואם הוא ראוי להתכבד לפני חכמי הדורות והוא דבר של קיימא וסמכת ידך עליו. ואם אדוני רואה בענין שכלו שהלשון אינו נאות ומוסכם וראוי הוא ליגנז ושתיקותי יפה מדיבורי דבר כי שומע עבדך. ועוד תעיין אדוני בפתיחה אשר הקדמתי בתחילת העתקה ותקן מה שראוי לתקן ואדע כי מצאתי חן בעיניך ומה שיתקן בו אדוני ישלחהו אלי בכתבו למען יהיה לי לאות ולמופת באותו הנשאר הנלוי: ויש מקומות שכתבתי ואמרתי אמר המעתיק במסכת סוטה [פ"ב הל"ד] ובמסכת קדושין [פ"ד הל"ד] יעמוד אדוני על אותן הדברים ויראה אם יפה דברתי ויפה זכיתי ונתת מהודך עליו. ואני הנני מודיע לפני רבינו שזה השליח ר' שמחה טרח בדבר זה הרבה כמה טרחות לא חשך פניו מכלימות וכמה פעמים שם נפשו בכפו ויגע שכמו לסבול כדי להשלים רצון שולחיו שהמעתיקים כולם היו טרודים מהם בטרדת עצמם ומהם בצרכי ציבור והוא היה דוחק עצמו ומפיל תחינתו מיום ליום למלאות חפצו ושליחותו. על כן ישגיח אדוני בעין רחמיו בעניניו ולבקש בעבורו אל מעלת קהל הקדוש אשר ברומי ולתת לו שכר טרחו ועמלו כראוי להם אף ע"פ שמערתי בעצמי שאין לחכמים כמותם לקפח שכר בריה. ואדוני יודע כי על ידו זכו לזאת המעלה כי לדורות יודע כי על התעוררת הקהל הקדוש באו אלו הספרים מחשיכה לאורה כמו שכתוב בפתיחת הספרים. נאום הכותב קטן בישראל הדל באלפי והצעיר בייחוסי יעקב בהה"ק משה בן עכסאי ז"ל:

וזאת החתימה שעל זה הכתב

גפן פוריה וענפה אשר לה שריגים ואשכולות. קופת הרוכלין וקליעה ואהלות. בקי בחדרי התורה בנגעים ואהלות. החכם הגדול רבינו עטרת ראשנו. הרב ר' שלמה נר"ו בהר"ר אברהם ז"ל ס"ס בן אדרת שורק גפן אדרת:

וזה נוסח הכתב ששלחו הה"ר שלמה אדרת לאותו מעתיק החכם רבי יעקב עכסאי

עוד לנו צרי מגלעד עזר הזמן. מי יצפור לנו גיל עד. ואם נגנזה צנצנת המן. עוד זמן. עץ הדעת להוציא פרי. עוד מראש פתגים צרי. ראו עתה הביא לנו איש עברי. מעם עמקי שפה. יולד לחרפה. הדר בלבושו וענקים בצוארנו. שמחנו על יפיו ודאגנו כי לא נבין את לשונו. אמרנו יאספו לנו חכמים אולי רוח עליהם יערה. ואף כי הושיט פס ידא די כתבא לא כהלין כתבא למקרא. אמרנו מה נעשה לאחינו זה. השוד שאר בשארינו. נכון לחם או חוזה. יגיד לנו את לבבו. או סוגר כל בית מבוא. היירש בן האמה את בנינו איש ישראל העבד ישראל. אנחנו בתאותינו הוזים שוכבים ורעיונינו שובבים. והנה לפנינו אנשים מבני ישראל חכמים כדניאל. הודיעונו דבריו גלו לעינינו את סתריו. פירשו כשלמה את אמריו. הביאונו חדריו הראו לפנינו תכונת סדריו. ראינו ונשמח. האח האח עתה יולד לנו אח. ומה גמול נשלם לחכמים על ידם גלונו היום מעלינו את חרפת לשון מצרים. מה שכר נתן למביאיו היספיק זהב פרוים מלא חפנים. ואף אמנם לזכותם אין כסף נחשב למאומה. היסקל כסף מחיר החכמה. השוכנת ערמה. יאמר לאוצר זהב ורב פנינים. כי הרבה לבאיך הטמון בעפר מה לנו ולהונך. לנכון לחם יאמר משל בנו גם אתה גם בנך גם בן בנך אף כי היום יחקק על שער בת רבים ואהלי צדיקים. זכרון לבני ישראל שם המעתיקים. זכות הרחמן וזכות אבותיכם עמדה לכם להיות זכרונכם עולה טובה לדורות עולם. ומה יערוך לזה מלא חללו של עולם. עולמכם תראו בחייכם. וזכותכם ינחלו בניכם. ובצרור החיים תהיה צרורה נפשכם. כנפש נאמנכם. דורש שלומכם וטובתכם.

הכותב שלמה בהה"ר אברהם ז"ל בן אדרת:

*) ע"פ הנדפס בראשונה בנאפולי שנת רנ"ב. ובוויניציאה שנת ש"ו.

הקדמת המעתיק פירוש הרמב"ם ז"ל על המשניות סדר נשים

כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני

אמר הכותב ראיתי לכתוב פירוש פסוק זה בתחילת העתקה זו כדי שיהיה בה קצת חידוש. הפסוק הזה שלמה המלך אמר בספרו המפורסם ספר קהלת (סימן ז) והוא ספר שרוב דבריו מצד החקירה והעיון מהם מצד חכמת המחקר שהיא חכמת הטבע ותחילת הספר מוכיח באמרו דור הולך ודור בא וזרח השמש ובא השמש הולך אל דרום וסובב אל צפון כל אלה הם ענינים תמידים מבוארים מצד זאת החכמה, ואמר עוד לחזק זאת הסברא אזן וחקר תקן משלים הרבה כלומר נתן לבו לבאר הדברים מצד חכמת המחקר ומצד העיון. ואחר אשר דבר בספר זה על ענייני העולם הכללים והפרטים ההווים והנפסדים אמר זה הפסוק כל זה נסיתי בחכמה ופירושו כתרגומו כל זה שאמרתי נסיתי בחכמה. וכן פירש החכם ר' אברהם בן עזרא כל מה שאמרתי לך נסיתי בחכמה ובקשתי שאחכם יותר ומצאתי שהדבר רחוק. ודע באמת שפסוק זה לא אמרו שלמה המלך מצד הענוה והשפלות כדרך הדרשנים ופותחי פתיחות לחבוריהם המדברים על דרך הענוה והמוסר וממעיטים עצמן על דרך התנצלות לא כן כוונת הפסוק הזה שאין כאן מקום וענין לדבר בדרך זו אבל באמת אמרו על דרך אמיתי והוא מאמר מוחלט. ומפני שהיה שלמה חכם שבחכמים כמו שהעיד עליו הפסוק (מ"א ה) ויחכם מכל האדם והתעסק בדברי החכמה אשר זכרנו ודבר על הדברים האפשריים והנמנעים ובטבעי בעלי חיים והצמחים והמחצבים מטבור הארץ עד גלגל הלבנה וכן העיד עליו הפסוק (שם) וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר יוצא בקיר. ראה בעין שכלו ופלב חכמתו שידיעת הפרטים וטעמי הסבות והעלולים נעלמים משכל האדם מפני שיש לשכל גדר גדור עד פה תבא ולא תוסיף ומעשה הבורא עמקו ונפלאו מאד כמו שנאמר (איוב יא) החקר אלוה תמצא. וכן זכר ענין זה הפילוסוף הידוע ליונים ואמר וענין שכלנו כשנעיין אל הדברים שהם אצל הטבע בתכלית הביאור דומה לענין העטלפים כשמעיינים לאור השמש וכמו שהשמש בתכלית האור אלא שעיני העטלפים לא יוכלו להביט אליה כמו כן יראה שיהיה השכל אשר בנו עם הדברים אשר בנפשם שכל. בא וראה שיעור המרחק הזה ואל מי המשיל שכלנו ואל מי דמה כחנו והוא הדבר בעצמו שאמרתי שהשכל יש לו גדר גדור ואין לו יכולת להשיג יותר. והדברים בעצמם עמוקים ונפלאים לא מחולשת החכמה ופחיתותה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים היא אלא מחסרון השכל והדעת המצוייר בנו לא נוכל לידע טעמם וסיבתם וזה הוא דבר מפורסם מלבד שהוא נראה לעינים בדוק ומנוסה מצד הנסיון. הנך רואה שנמצא שני מיני עשבים אחד מתוק מדבש והוא סם המות ואחד מר בתכלית המרירות וצומח עמו והוא סם חיים והצאן ברעותם מן העשב שהוא סם המות מרגישים בהיזק וימהרו לאכול מן העשב שהוא סם חיים (איוב לו) יגיד עליו ריעו מקנה אף על עולה. ורבותינו חכמי הש"ס ז"ל העידו בשני בעלי חיים שהיו מתקוטטים זה עם זה והרג האחד לחבירו והלך והביא עשב ויחי ויקם על רגליו כמו שמבואר במדרש. ושאר הסגולות המושגות באבנים ובמרגליות בצמחים ובאילנות ובבעלי חיים עד שזכרו שריר האדם ימית האפעה וריר האפעה ימית האדם ובכל אלה הענינים וביוצא בהם לא מצאו חכמי הטבע טעם וסיבה והוא דבר תמידי אשר אין לו הפסק עושה פעולתו בשעתו. א"כ יפה אמר שלמה בחכמתו אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני כלומר חשבתי להתחכם ולמצוא דברי חפץ מצד חכמת העיון והחקירה ונתתי לבי לפרטים להנהיגם ולתת להם כח קצב ותכונה מצד זאת החכמה ומצאתי שהיא רחוקה ממני ועל מי ראוי להשען ולסמוך שהחכמה מהם נעלמת אם לא על אדם שהיה כשלמה המלך חכם אמיתי נוסף על חכמתו שרות הקודש שורה עליו והוא השתול בפלגי דת האמת מחזיק בתורת משה והוא העיד בספרו זה וחתם ואמר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.'ופירושו סוף דבר כל מה שיוכל האדם לומר מהשגת המין האנושי ובכל ענייניו כבר נשמע כלומר כבר נאמר והעיקר שהכל תלוי בו לא מצאתי לאדם כיראת ה' ושמירת מצותיו, כי זה כל האדם כלומר זה הוא הטוב הכולל כל האדם והוא קיום גופו ומעלת נפשו העליונה. וכן זכרו הפילוסופים זה הענין בעצמו ואמרו דע בני כי ראש האמונה יראת האלהים ושמור מצותיו. וכבר זכר הראש שבהם ואמר הרגו מי שאין לו דת. ומאשר היו בעיני שלמה המלך שאר הדרכים רחוקים ממנו כ"ש משאר בני אדם שלא הגיעו לידיעתו ולא השיגו למעלתו לפיכך זכר בהם המרחק והעומק שכל דבר שאין אדם יכול להשיגו ולעמוד על בוריו רחוק ועמוק הוא ממנו. אבל בדרך היראה וקיום המצות לא הזכיר עומק ולא מרחק כי קרוב הדבר מאד. ומאשר היה חפץ ה' לצדקנו ולהדריכנו ולהנחיל אוהביו יש כאשר באר בכל יעודי התורה והנביאים נתן לנו זאת התורה האמיתית הכוללת שני הדרכים האלה שהם היראה וקיום המצות אשר בהם יהיה שלמות האדם ותייבה חכמתו להזהירנו בכמה אזהרות ולצוותנו שנתעסק בלמידת התורה ולקיים מצותיה שאם נתעסק בשאר החכמות לא נוכל להשיג מהם המכוון וכשלא נשיגם לא נהיה בתכלית השלמות ובקיום המצות (ובהתעסק בהם נהיה שלמים) [ובהתעסק בהם נהיה בתכלית השלימות ובקיום המצות] על כן נקראת התורה תמימה מפני שמביאה האדם לידי שלמות ומפני שהיא בעצמה ג"כ שלימה מן הכל לא תחסר כל בה שהתמים הוא השלם שאין בו לא מום ולא חסרון ומרוב שלמותה כוללת המעשים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וכל זה מבואר בתכלית הבאור בתורה אמר (דברים ל) כי המצוה אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא לא בשמים היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו, ובאור פסוקים אלו כך הם לפי קוצר דעתי אמר זאת התורה והמצוה אינה נפלאת כלומר אינה כמו מעשה הנסים והנפלאות שהם ענין נפתר ונעלם משכל האדם איך יכול לעשות דבר כזה ואין אדם יכול להשיג תוכן המעשה מפני שהוא נראה הפך הנהוג והמורגל אבל הם מעשים נאותים ומוסכמים קרובים לעשותם ולקיימם. ואח"כ אמר ולא רחוקה היא כלומר שאין האדם צריך הצעות והקדמות בעשיית המצוה ובלמידת התורה כמו שצריך לזאת החכמה שזכרנו שאין אדם יכול לעמוד עליה אלא אחר כמה הצעות ואחר כמה הקדמות בדמיונות ומשלים והיא גם היא אינה תכלית המכוון והשלימות האמיתי שהיא ג"כ הצעה והקדמה לחכמת האלהית וידיעת הבורא שהוא תכלית השלמות וסוף כל האדם והמלוא העליון. וזאת הידיעה ר"ל התורה כוללת אהבת השם ויראתו וידיעתו והשגתו כמו שאנו עתידים לבאר. וחזק הענין ואמר לא בשמים היא כלומר אינך צריך לקיום המצות לילך לקצות השמים על דרך משל ולא לבקש אל קצות גלילות הארץ וארץ מרחקים שהכל נכלל ותלוי בך והוא כי קרוב הדבר בפיך ובלבבך לעשותו. ואל יעלה על דעתך שאני אומר בזה שידיעת התורה וטעמי מצותיה וסתרי תעלומיה הם דברים קלים וקרובים לבוא עד תכליתה והם דברים יותר קלים ליודעם וקרובים להשיגם מהחכמה אשר זכרנו. חלילה חלילה שהרי ידיעת התורה וטעמי המצות ושאר סתרי התורה והסודות הנעלמים הנכללים במעשה הקרבנות ובשמטה וביובלות ובשאר המצות והעונשים והאזהרות דברים רומזים ענין האלהות וקיום הנפש והשארותה ואין לך מצוה ומצוה שלא יהיה לה סוד נעלם יש מהם רומזות היחוד וקיום הנפש ועוה"ב ותחיית המתים כמו שנודע לחכמי התורה הנקראים בעלי התורה האמיתים ואלו הענינים נקראים דברים שהם אחרי הטבע ולמעלה ממנו ואיך יהיה ידיעתה קלה וקרובה להשיג יותר ממה שהוא למטה הימנו שהמצות בנבואה נתנו ע"פ נביא נצטוינו עליהם והנבואה היא למעלה מן הטבע כמו שהוא ידוע ומפורסם. אבל דעתי וכונתי באמרי שהם קרובים להשיגם ולקיימם. על תכונת המצות ועשייתם וקיומם אני אומר כגון הנחת תפילין ולבישת ציצית וק"ש ועשיית סוכה ולולב ואכילת מצה ושמיעת קול שופר וכל כיוצא בהן ועל מניעות המאכלות האסורות והעריות ושאר האזהרות שבתורה אלו הם דברים קרובים לעשותם ולקיימם והם מבוא גדול לידע סודותם ותעלומותם שאם יקיימם ויתעסק בהם תמיד יחקור עליהם וידרוש וישאל מה טיבם ומה עסקיהם ואז יתקרב אל הידיעה האמיתית ואם לא יזכה אל הידיעה מ"מ יזכה אל המעשה ושכר עשייה בידו ונוחל עוה"ב עכ"פ. שכל צדיק וצדיק עושין לו מדור לפי כבודו ולפי מעלתו כמו שבארו רבותינו במסכת שבת (דף קנב.) וכן זכרו זה החכמים שדברו בענין השארות הנפש ומעלתה שכל אחד ואחד זוכה לאותה מעלה הראויה לה לפי כח מעשיה וידיעתה לפום צערא אגרא. ואם לא יתעסק במשפטי המצות ובלמידתם ולא יקיימם לא יטרח ולא ישתדל אחר ידיעת טעמיהם וסבתם שכל דבר שאינו חשוב בעיני האדם אינו מקפיד לבא עד המחקר שלו. וראה איך דקדק הפסוק בלשונו ואמר במלה אחת מה שאמרנו בכמה מלות והוא אמרו כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו כלומר העשייה הוא דבר קרוב והזהיר על העשייה ועל הלמידה מפני שהם סיבה אל הידיעה האמיתית ר"ל סודות ויסודות הדת והאמונה שהם דעת עליון לפיכך נחלקו המצות לג' חלקים. החלק הראשון והוא המעולה והנכבד נקרא לומד ועושה כלומר עוסק בתורה ומקיים מצותיה ונמנע מאזהרותיה שזה אין לו להכנס אלא שער אחד אל ההיכל לפנים והוא שיעמוד על טעמי המצות ומדרגת התורה. והחלק השני נקרא לומד ואינו עושה ר"ל מפני שהוא עוסק בתורה וטרח בלמידתה ואינו מקיים קצת המצות המוטלות עליו וזה החלק הוא למטה מן הראשון מפני שמחסר וגורע ממנו העשייה אמנם יש לו מעלה מפני הלמידה שהלימוד יכריחנו לרוב הימים לבא אל המעשה וכבר נתבאר במסכת קידושין (דף מ:) שהלמוד גדול מן המעשה ולמוד התורה קודם לעשייה לעולם. והחלק השלישי והוא למטה משניהם נקרא עושה ואינו לומד והוא מעלה מפני שכר העשייה שיש בידו שהמצות מביאות את האדם לידי שלמות ולידי תיקון מדות שבהם נקרא האדם אדם על דרך אמיתי לא על דרך שתוף וכל מי שאינו בכלל אחד מאלו הג' חלקים והוא הנקרא בש"ס (קידושין פט במשנה) מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ והוא המשולל והערום מכל טוב זה אינו מן היישוב ואינו נקרא אדם על דרך הודאי ועל דרך האמת אלא על דרך השתוף כמו שקורים אדם לאותו המצוייר בכתלים וקורים נשמה אשר נשמת רוח חיים באפיו ואין אנו מדברים על מין זה ממיני האדם דלאו בשופטני עסקינן. ומפני שבעשייה לבדה אדם זוכה לחיים מחיי העוה"ב חייבה חכמת הבורא וידיעתו לחלק המצות ולתלותה בג' מינין שבאדם. המין הראשון הם המצות התלוים באברים הפנימיים שהם כלי השכל והנשמה וזה המין כולל היראה והאמונה ואהבת הבורא וכל המצות נגררות אחריהם לפי שיראת ה' ואהבתו ולהאמין אמונה שלימה ואמיתית ביחודו הוא דבר תלוי בלב האדם ובשכלו לא שיאמר האדם בפיו ובלשונו אני אוהב אני ירא אני מאמין שאין היראה והאמונה תלוי אלא בלב ושיציירנה בשכלו ובדעתו ויקבענה בנפשו ואז תשלם לו האמונה והייחוד וכבר זכר זה הענין הרב המחבר בספרו המפורסם ספר מורה הנבוכים וזולתו מן החכמים זכרו זה הענין בעצמן ורבותינו אמרו (ב"מ נח: קידושין לב:) כל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך והעבודה תלויה ביראה שאין אדם עובד לבורא אא"כ ירא ממנו ואף העובד מאהבה שהיא המעלה היתירה צריך על כל פנים שיעבוד ג"כ מיראה כמו שאמרו בירושלמי עבוד מאהבה עבוד מיראה עבוד מאהבה שאם באת לשנוא אין אוהב שונא עבוד מיראה שאם באת לבעוט אין ירא בועט נמצא שעבודת הבורא נגררת אחר היראה והוא מה שאמר את האלהים ירא ואת מצותיו שמור שקול היראה כנגד כל המצות ומפני כן היא תלויה באברים הפנימיים שהם הכלים הרותנים והנכבדים מפני שהיא נכבדת ועולה על הכל וכבר זכרו רבותינו במסכת שבת (דף לא:) ובהרבה מקומות מן הש"ס ומן המדרשות בענין היראה שהיא ראשית הכל ולמעלה מן הכל מה שלא יספיק כל זה המאמר. והפסוקים ג"כ מעידים על זה. והמין השני הם המצות התלויות באברי הגוף החיצונים. והמין השלישי הם המצות התלויות בקנין האדם ר"ל בנכסיו ואין הכונה להאריך בכל מין ומין על דרך הפרט מפני שיאריך הספור הרבה מאד וכשתעיין ותשכיל בכל המצות והאזהרות לא תמצא ציווי ואזהרה בכל התורה יוצאת מכלל אלה הגדרים. וכל זה כדי לצדקנו ושלא יהיה בנו דבר לא הנפש ולא הגוף והממון שלא יהיה בו צד לעשות מצוה ממצות הבורא. ואחרי אשר נתברר מדברי הנביאים ששלמות האדם הוא היראה וקיום המצות ונתברר ג"כ שתורתנו האמיתית כוללת שתי המדות האלו ראו חכמי תורתנו והם חכמי הש"ס משיגים האמת על בוריו לברר ולפרש מעשה המצות ודקדוקיהם כמו שנתנו לו למשה בסיני כפי אשר קבלו איש מפי איש עד משה רבינו כמו שמבואר סדר הקבלה במסכת אבות וכתבו משפטי הדת כמו שהם מסורים בידינו וככל אשר אנחנו עושים היום ממשפטי המצות ממה שיש כח בידינו לעשות. משנה שלימה שנינו במס' פאה (פ"ב מ"ו) אמר נחום הלבלר כך מקובל אני מר' מיאשא שקבל מאבא שקבל מהזוגות שקבל מהנביאים הלכה למשה וכו' ואמר (יבמות עז.) מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו עמד חגי הנביא ואמר שלשה דברים וזה הרבה במשנה ובגמרא ונקבצו כל אלו השמועות עם פירושי המצות ועם מה שדרשו הם ז"ל מן הגזרות והתקנות כדי לעשות גדר וסייג לתורה שבכתב וכפי צורך השעה והסבות המתחדשות באותו זמן. וזה החבור נקרא תורה שבעל פה נחלק לששה חלקים הוא שיתא סדרי משנה חברו רבינו הקדוש הנקרא רבי [יבמות מה. קדושין סג.] ושמו המיוחד לו ר' יהודה הנשיא אשר מזרע דוד המלך לא מבני שלמה אלא מבני שפטיה בן אביטל שהיה בן חמישי לדוד כמו שנא' (דה"א ג) והרביעי אדוניה בן חגית והחמישי שפטיה בן אביטל וכן נתבאר בכתובות (דף סב:) רבי קא אתי משפטיה בן אביטל רבי חייא אתי משמעי אחי דוד ומשפחת רבינו הקדוש ויחוסו היתה נקראת משפחת רבן גמליאל ותחילת הנשיאים למשפחה זו הוא הלל הזקן נקרא הלל הבבלי כמו שנתבאר ענינו בפסחים [דף סו.] ועליו אמרו בסנהדרין אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים ובנו של הלל נקרא (רשב"ג) [נ"ל ר"ש] ונשיא היה ולפי מה שמצינו לגאון רבינו שמואל בן חפני ז"ל זהו (רשב"ג) [ר"ש] שנהרג בעת צרה עם רבי ישמעאל בן אלישע. וי"א שלא היה זה אלא האחר ובנו של (רשב"ג) [ר"ש] זה נקרא ר"ג הזקן ועליו נאמר במסכת עבודת כוכבים [דף יא.] מעשה ומת ר"ג ושרף עליו אונקלוס הגר בשבעים מנה צורי. בימיו היה רבי יהושע ועמו היו אותן המחלוקת הנזכרים בברכות [כז:] ובר"ה [כה:] ובבכורות [לו.] והעמידו נשיא לר"א בן עזריה והוא היה דורש שבת אחת ור"ג ב' שבתות כמו שמבואר ג"כ בברכות [דף כח.] ובנו של ר"ג הזקן נקרא רשב"ג השני נקרא בשם זקנו בנו של הלל הבבלי כמו שבארנו. בימיו היו רבי נתן ורבי מאיר וחשבו להעבירו מגדולתו ומנשיאותו כשתיקן ברייתא אחת כמו שנתבאר בסוף הוריות [דף יג:] ואלו הארבעה היו נשיאים ונהגו נשיאותם כמו שמבואר במסכת שבת פרק ראשון [דף טו. ע"ש פירש"י] הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותם בפני הבית ק' שנה ובנו של *ר"ג השני נקרא רבי יהודה הנשיא והוא רבינו הקדוש הוא בן *חמישי להלל הבבלי הוא חבר המשנה. וממה שאתה צריך לדעת שיש הפרש גדול והלוק בין לשון חבור ולשון פירוש לפי שלשון חבור נופל על הדברים הכלליים הלקוחים מתוך הבאור ומכלל המשא והמתן בקושיא והתירוץ וקיבוץ עקרי הדברים ושרשיהם מבלי נתינת טעם וסיבה לענין ומבלתי באור טעם החולק ומפני כך נקרא חבור כלומר כולל הדעות ומחברן לכלל אחד ולשון פירוש נופל על ביאור הענין מי הביא לבעל אותו המאמר שיבאר כך ומי הכריח לבעל מחלקותו לחלוק על אותה סברא ושיתן טעם ממין אותה החכמה על כל דבר ודבר מן האומרים מ"ט דתרווייהו ושיגלה עיקר הדבר שבנו עליו אותה הדעת וזהו לשון פירוש אבל אנו קוראים לשניהם חבור על דרך השתוף אבל אחר הלשון האמיתי וכוונת הענין הוא כמו שאמרתי וכל חבור שבעולם המחובר על דרך הראשון ר"ל על דרך הכלל מאיזה חכמה שתהיה הוא חמור ועמוק כפי עומק אותה חכמה מפני שלא יתבאר למעיין כוונת האומר וטעם דבריו אא"כ נודעו פרטי אותה חכמה עם דקדוקיה ממקום אחר מחבורים אחרים ואז יודעו הכללים ויובן דברי האומר והמחבר מאיזה טעם ומאיזה סבה שדבר. ועל הדרך הזה היה חבור המשנה שאין בכל חבור המשנה ביאור טעמי האומרים כך ולא טעם דבר מחלוקתם אלא הנחות מוחלטות ועקרים לקוחים מתוך הבאור והמשא והמתן. הנך רואה שהמחבר התחיל במצות קריאת שמע ואמר מאימתי קורין את שמע בערבין ולא נתבאר במשנה באיזה מקום חייבה התורה הקריאה ואיזה פסוק או פרשה מורה על מצות עשה זו וכמו כן לא באר מפני מה התחיל בחובת ק"ש של ערבית אלא דבר דרך כלל. וכמו כן כשהתחיל בסדר מועד אמר יציאות השבת שתים שהם ארבע וכלל ההכנסה בכלל ההוצאה ולא נתן טעם לדבריו במשנה ועל דרך זה תמצא כל המצות בחבור המשנה. ועל הדרך השני שהוא לשון פירוש היה חבור הש"ס כי כאשר עמקו דרכי המשנה בתכלית העומק להוציא ממנה דין מדיני התורה ולידע פרטיה ותנאיה ודקדוק לשונה עמדו האחרונים וכתבו ופירשו לשון המשנה ודקדקו אחריו ופירשו רבינא ורב אשי שהיו אחרונים פירוש ארבעה סדרים מלבד חמשה מסכתות ונקרא זה הפי' ש"ס בבלי וכללו בו כל אשר שמעו וקבלו מן הראשונים עם שאר החבורים שקדמו להם והם ספרא וספרי מכילתא ותוספתא והם כולם לבאר דרך המשנה ומפני כן נקרא הגמרא פירוש למשנה על דרך האמת הלא תראה ששיטת הגמרא אינה אלא להעמיד לשון המשנה על בוריו ולתקנו ולתרץ אותו בחסורי מחסרי והכי קתני מ"ט דקתני הכי ולא קתני הכי ולשאול טעם ולומר ומ"ט דפלוני זהו דרך הש"ס מפני שהוא מבאר ומגלה עמוקות מני חשך ומדרכי שניהם אתה לומד שכולם דברים בנוים לבאר עקרי התורה ומצותיה באשר הוא סוף כל האדם ואין בין שני החבורים שום הפרש לעיקר הכוונה אלא מחוברים יחד כגוף ונשמה. אחר שנחתם הש"ס ועד היום הזה שנת ה' אלפים ונ"ח לבריאת עולם היא שנת אלף ומאתים ושלשים לחורבן בית שני היא שנת אלף ושש מאות ועשר שנים למנין שטרות כמו שנתבאר חשבון זה בכוון בגמרא ע"ז פ"ק. כל הגאונים וראשי הישיבות וחכמי הדורות שעמדו תוך הזמן הנזכר כולם נתכונו בחיבוריהם ובפירושיהם לבאר הש"ס כדי להקל עול המשא והמתן מעל התלמידים ולעשות דרך ומסלול לעלות אל בית האוצר אוצר כלי חמדה תל שהכל פונים בו. המשנה והגמרא נקראים דרך כלל תורה שבעל פה מפני שהם ביאור לפירוש המצות שניתנו לו למשה מסיני פה אל פה ולא נמצא להם ז"ל חבור בשום פנים כי אם מעט מזער בשום חכמה שבעולם אלא מן הש"ס ואם תמצא אחד או שנים לאחד מהם תמצא אלף ורבבה מדברי הש"ס. והטעם בזה שתפסו להם דרך המחבר הראשון שקדם זכרו והוא רבינו הקדוש ודרך רבינא ורב אשי שחבוריהם לא היו אלא לעמוד על תוכן עשיית המצות ועל עקריהם ולהוציא לאור הדינים והחוקים והמשפטים ואם דברו בשאר החכמות דברו בהם מעט ובמקומות המפוזרים במשנה ובגמרא ברמזים ותבלו עסתם כמתבל עסתו בתבלין וראשי בשמים שהעיסה עיקר וכן נהגו ראשי הדורות אח"כ והגאונים וראשי ישיבות וחכמים שנמצא להם קצת חיבורים במקצת החכמות אבל הרוב ורובא דרובא הם חיבורים לבאר הש"ס עד שחלקו חבוריהם לכמה חלקים ולכמה שערים הכל כפי רצון המחבר. יש שביאר המצות ופירושיהן בלשון שאלה ותשובה כגון הגאון רב אחא משבחא ז"ל. ויש מהם שחיבר על מצוה אחת ספר אחד כגון רבינו האיי גאון ז"ל שכלל כל דיני השבועות בספר אחד ודיני המצרנות בספר אחד ודיני המקח והממכר בכרך אחד. וכן ספר המתנה שחבר רבינו שמואל בן חפני הגאון ז"ל וכמה חיבורים אחרים מספרם מחול ירבון שנקרא כל אחד מהם ספר המצות שחברו הגאונים והחכמים כל אחד ואחד נקרא על שם מחברו וכולם לבאר דרך המשנה והגמרא הכוללים פי' תרי"ג מצות שנתנו לו למשה מסיני כמו שאמרנו ובהגיע תור התייר הגדול הרב רבינו משה זלה"ה בן הרב הדיין רבינו מיימון ז"ל הספרדי אשר ממדינת קורטוב"ה הלך בדרך הראשונים וחבר בתלמוד הבבלי הרבה חיבורים הוא פירש שלשה סדרי גמרא כדין כל מפרש וביאר המשא והמתן והסוגיות ואלו הפירושים לא נתפשטו באלו הארצות ר"ל בארץ אדום אמנם ראינו מהם ב' וג' מסכתות ובלשון ערב חברם. הוא פירש גם כן כל המשניות ר"ל שיתא סדרי משנה וכוונת הפי' ותועלתו כבר זכר אותו המחבר בפתיחת דבריו מלבד מה שהוא נראה לעין הוא חבר החיבור הגדול שהם י"ד ספרים שקראו משנה תורה וזה חמור מכולם מפני שהוא נעשה על דרך חבור וכענין חבור המשנה כמו שמבואר. ועשה ספר המצות מלבד שמצינו שכתב בסדר קדשים במסכת תמיד שחיבר הלכות מהירושלמי כולו. ולא שמענו ולא ראינו לשום מחבר ומפרש שחבר ופירש כל כך בשני התלמודים וזה מורה כח ידיעתו ורוב חכמתו וסדר למודו עד די רוח אלהין קדישין ביה. וזה הפירוש ר"ל פירוש המשנה חברו הרב בלשון ערבי מפני הרחבת הלשון וביאורו כי רחב הוא מאד מפני שאנשי דורו ג"כ הורגלו לדבר בו ונתפשט לשון הערבי בכל אותן הארצות הנך רואה שהרב רבינו יצחק אלפס גאון ז"ל שפירש הלכות ידועות במסכת כתובות ובשבועות בלשון ערבי אחר שביארם בלשון הקדש כדי שיהיו יותר מבוארות ופשוטות למעיין בהם מפני הרחבת הלשון. וכאשר נשמע באזני חכמי הדורות מעלת אלו הספרים והפרושים ממה שהגיע אליהם בהעתקה קצת מסדר זרעים שהעתיק החכם רבי יהודה חריזי ז"ל עם הפתיחה הנכבדת שחבר

רבינו

רבינו משה בפתיחת המשנה ועם מה שהגיע אליהם ממה שהעתיק אבי המעתיקים החכם הגדול רבי שמואל ז"ל אבן תבון שהעתיק פרק עשירי ממסכת סנהדרין פרק חלק ופירש מסכת אבות בהעתקה מופלגת ובלשון הקדש קב ונקי. בהגיע אליהם מה שהגיע מן העתקות השיגו המשיגים וראו הרואים מראות אלהים ועיקרים גדולים באמונה וכמה פסקי הלכות וביאור ספקות מכמה משניות ואז בערה בהם אש התורה לבה ולבתן הרוח רוח דעת ויראת ה' נכספה וגם כלתה נפשם לשקוד על שאר הפירושים זה כמה ימים וזה כמה שנים. ואף כשעמד חכם קדוש וטהור ופירש שני סדרי משנה שלא נמצא להם גמרא בבלית והם זרעים וטהרות ופירוש קצת מסכתות משאר הסדרים שלא נמצא להם ג"כ גמרא בבלית והם שקלים ועדיות מדות וקנים הוא הרב החכם הגדול רבינו שמשון זלה"ה כשמשון בכחו ובגבורתו נמצא כתו בש"ס ונתפרסמו פירושי המשניות באלו הארצות הם המעידים על רוב ידיעתו בשני התלמודים וספרא וספרי ותוספתא עם כל זה לא מצינו לרב ולא לזולתו פירוש כל הששה סדרים. וגם כן לא פסק רבינו שמשון פסק הלכה בסוף כל משנה ומשנה כמו שפסק רבינו משה כמו שיתבאר למעיין בפירוש המשנה שלו ועוד מבאר הרב דרך פסק לא דרך משא ומתן רוב הדינים הבאים בלמוד הנמשכין אחר כל משנה ומשנה כדי להקל מעל המעיין עומק המשא והמתן וימצא פסקי ההלכות בנקלה כי לדבר זה מתאוים רוב העולם לידע פסקי הדינים וכלל המצות ותנאיהם וגם התלמידים הנגשים אל עיון הש"ס שלא הגיעו לבאר הדין ולהוציא פסקי ההלכות מתוך הקושיא והתירוץ וסוגיות הגמרא בוחרים בדרך זה. וראשי השואלים וגדולים מבקשי אלו הפירושים הם אריות שבתורה מרביצי הדת גודרי פרצות מביני כל מדע עיר ואם בישראל קהל קדוש שבעיר רומי יצ"ו ויגן בעדם ויתמידם ה' בשלומם וטובתם עד אשר שלחו שלוחם לכל קהלות הקדש אשר בספרד וליתר אחינו שבגולה להעמיד אותם על פירושי המשניות לרבינו משה ז"ל ולשלחם אליהם שסבורים היו שכבר העתיקו הספרים זה כמה ימים כמו שמוכיח לשון כתבם: ויהי כהגיע השליח לבית הועד מקום נהרים יאורים נהרי נחלי התורה יאורי הדעת והמזמה שם יתנו צדקות ה' שם ישבו כסאות למשפט העיר המהוללה עיר ברצלונ"ה ועמד לפני הסנטר הגדול תנא תוספאה ותנא ירושלמאה הרב שיחיה רבי שלמה נר"ו בן אדרת ובקש השליח מן הרב לתת לו עצה ההוגנת לו ולהשיב דבר לשולחיו שלא נמצאו הספרים מועתקים ואיך ישוב בידים רקניות מפירושי המשניות. וה' נתן חכמה לשלמה עצה וגבורה מרוב חכמתו וישרו ומעלתו

ותפארת מדותיו יראתו מוטלת על הבריות והקהלות אליו נשמעות זכה וזכה את הרבים צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל הוא חתם שמו בכתב השליח וישלחהו מעמק חברון ובקש השליח בכל עיר ועיר מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע להשלים חפצו ורצונו בענין הספרים. ויבא אל המקום הזה עיר ווישק"ה ומצא בה חכמים יודעי שתי הלשונות על בורין ויחזק בכנף מעילם שיתחילו במלאכת שמים כי מקצת הפירושים כאן היו והגיד להם השליח מה טיבו שבתו וקומו ועמדו על כתבו והכירו חתימת הרב ותחימת רבנים אחרים חכמים וידועים לשבטיהם וראו שהמלאכה מלאכת שמים היא מלאכה מועלת היא מאד אילו לא נכתבה ראויה היתה להכתב אילו לא שאלוה ראויה היתה להשאל ולכבוד שמים ולכבוד הקהל הקדוש מרומי יצ"ו ולכבוד רבינו הרב שיחיה הבטיחו לשליח ר' שמחה להעתיק לו שני סדרים מועד ונשים ולהשלים לו סדר זרעים דבר זה נפתח בגדולים ונסתיים בקטנים וקיימו לו הבטחתו שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ועצת ה' היא תקום והעתיק החכם המפורסם הרופא רבי יוסף בר יצחק נ"ע בן אלפואל סדר מועד הוא הנקרא עתיך היודע בינה לעתים הוא לדעת מה יעשה ישראל והשלים להעתיק סדר זרעים הוא הנקרא אמונת והתחיל מתרומות כי תרומה הוא ומתור מעם. ואני חבלים נפלו לי בנעימים בחלק אחד הוא סדר נשים הנקרא חוסן להיות לי אחוזת עולם ואחסנא מדי חדש בחדשו ומדי שנה בשנה אני הקטן בישראל הדל בשבטי והצעיר במשפחת בית אבי וביחוסי יעקב בר משה רי"ת בן עכסאי הנקרא בדר"ש העתקתי אותו מלשון הגרי אל לשון עברי בעזרת השם ובעזרת אחינו וחברנו החכם החסיד רבי חיים בכה"ר שלמה הרופא ז"ל בן בקא יהי שכרו עמו וכל המסייעין במלאכת שמים זכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד ואני הנני מחלה פני כל מעיין בהעתקה זו שבכל מקום שיתברר לו שיש טעות כל לשון הן מחמת הסופר הן מחמת המעתיק ויודע כי יש טעות בוודאי שיתקנהו ומאת השם יהיה שכרו שאין אדם נמלט מן הטעות והשגיאה כ"ש כשאדם מעתיק מלשון ללשון שיש לו לידע ולהבין שתי הלשונות ודקדוקיהם ועיקר הענין ומשלש אלה לא ידעתי כדי לחבר ולבא עד השער הזה. ואני נשענתי על חסדי הבורא ועל מה שלמדוני רבותי ולמדתי מחביריי ומתלמידיי שלמדו ומסורת הוא בידינו [שבת קד. יומא לח: ע"ז נה. מנחות כט:] הבא ליטהר מסייעין אותו. ואני הנני מתחיל להעתיק כאשר יעדנו ומאת העוזר אשאל העזר והוא יהיה בעזרי:

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת יבמות

הוגה ונתקן ע"פ הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי שנת רנ"ב

פרק ראשון

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן כו': (דף ב)

אקדים עקרים לזאת המסכתא ומיד אתחיל בפירוש ואומר כי העקרים אשר צריך שתדעם קודם העיון בכלל הבבות והדינין הבאים בזאת המסכתא ד' עקרים אחד מהם כשימות את האדם אחיו ועכ"פ שימות בלא זרע והניח נשים רבות אין לו שיחלוץ או לייבם חוץ מאחת מהן שנאמר אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים וכשחלץ לאחת מהם או ייבם הותרו השאר בלא חליצה ובלא יבום וכמו כן אם הניח המת אחים רבים ואשה אחת או נשים רבות אחד מן האחים לבד ייבם או יחלוץ לאחת מהן מן הטעם שזכרנו. והעיקר השני כשמת האח והניח אשה והיתה זאת האשה אסורה על האחים או על אחד מן האחים הזוקקים לחליצה או לייבום כגון שתהיה אשת המת בת זה האח החי או אחות אשת זה האח שהיא אסורה עליו משום ערוה לא ייבם אותה שנא' ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה ואמר יבמה יבא עליה והוא כאילו אמר באשת יבמה יבא עליה אם תהיה אחות אשתו לא תקח לצרור ולמדנו שאר עריות מאחות אשה. והעיקר הג' כשמת האח והניח נשים רבות ואחת מהן ערוה על האח החי בענין שאינו יכול ליבם זאת האסורה כמו כן לא ייבם לשאר הצרות שנאמר אשר לא יבנה בית אחיו ובא בקבלה בית שהוא בונה את כולו בונה מקצתו ומי שאינו בונה את כולו אינו בונה את מקצתו. והעיקר הד' שכל מי שיכולה להתייבם מה"ת היא כמו כן זקוקה לחליצה וכל מי שאינה יכולה להתייבם מן התורה כגון שתהיה ערוה כמו שזכרנו גם כן היא אינה צריכה חליצה שנאמר ועלתה יבמתו השערה וגו' מאן יבמי וגו' וחלצה נעלו ובא בקבלה כל העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינה עולה לייבום אינה עולה לחליצה אלא תפטר. ואחר ידיעת אלו העקרים אתחיל בפירוש. ידוע ומבואר שאפשר להיות באלו ט"ו נשים כולם המנויות שתהיה כל אחת מהן אשת אחיו שלא בעבירה. ואילונית דוכרניתא המיוחסת לאיל והוא זכר הצאן והיא לא תלד מצד המזג שלה וסימניה שאין לה שדים כמו שדי הנשים ולא יצמח השער בשפת גופה כנשים וקולה עבה עד שאין הפרש בין קולה וקול האנשים ואותו מקום אינו בולט מגופה על שפת הגוף כמו שאר הנשים וע"ז הענין פירשו באמרו אין לה שיפולי מעים כנשים ומצינו מי שטעה בזה וחשב בו מה שאינו מסימני האילונית אבל הוא דבר נמצא ברוב הנשים וקשה עליה תשמיש האדם ולא תמצא בזה תוה וכשתהיה האשה קטנה והשיאוה קרוביה ורצתה היא בנשואי עצמה הרשות בידה שתצא מזה הבעל כל זמן שלא הביאה שתי שערות שהם סימני הנערות בלא גט לפי שהנשואים אינם גמורין למיעוט שנותיה ויציאתה בלא גט נקראת מיאון לפי שאינה רוצה להשאר עמו ואם תפסו הקדושין רוצה לומר שקיבל אביה קדושיה אפילו היתה בת יום אחד הרי היא א"א ואינה יכולה למאן אבל תתגרש בגט עכ"פ. ולמיאון דינים וחלוקים הרבה נבארם במקומם בזאת המסכתא ואמנם זכרנו מן המיאון כאן שיעור מה שיובן הענין אשר נופל עליו זה השם ולכך יש להקשות איך אפשר שתמאן בתו והרי אביה קיים שהרי הוא לא הוציא מכלל ט"ו נשים זולת חמותו ואם חמיו שיש להם בנים ולכך א"א שימאנו לפי שבנים כסימנין ואמנם בתו אפשר שתמאן לפי הנראה מזה המאמר והענין כך הוא כי מחלקי המיאון שהאדם כשהשיא בתו והיא קטנה ונתגרשה בגט ועדיין היא קטנה נעשית יתומה בחיי האב וכשנשאת פעם שנית בחיי אביה והיא קטנה הרי היא יכולה למאן כל זמן שלא תביא שתי שערות ועל פי התנאים אשר נתבארו במקומם לפי שאין דינה מסור באביה כל זמן שהיא נערה אלא כל זמן שלא נשאת אבל כשהשיאה פעם שנית כבר נסתלק דינו כמו שיתבאר ודע שהאדם כשאנס אשה או פתה אותה זאת האשה הרי היא מותרת שתנשא עם בן האונס אותה לפי סברת חכמים ועל זה אפשר שתהיה אמו אשת אחיו ותהיה אמו ג"כ פוטרת צרתה ומפני כן לא מנה אמו בכאן בזאת המשנה לפי שהיא אליבא דרבי יהודה וסברתו שאדם אסור באנוסת אביו ומפותת אביו והיא במדרגת אשת אב ואין הלכה כרבי יהודה:

כיצד פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת כו': (שם ע"ב)

וכל היכולה למאן ר"ל כגון שימות אחיו והניח שתי נשים אחת מהן ערוה על זה היבם והיא קטנה שיכולה למאן אבל לא מיאנה קודם מיתת בעלה לכך צרתה חולצת ולא מתייבמת לפי שזאת הערוה אילו היתה גדולה והיו נשואיה גמורין היתה צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום כמו שבארנו ואילו גם כן מיאנה היתה צרתה ראויה לחליצה או ליבום ואם אפשר שתמאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת:

שש עריות חמורות מאלו מפני שנשואות לאחרים כו': (דף יג)

אמרו חמורות מאלו ר"ל מחמש עשרה נשים הנזכרות לפי שאלו ט"ו אפשר שישא אותם אחיו מאביו ואמנם אלו השש עריות א"א שישא אותם אחיו מאביו לפי שהן עריות על אחיו ואין קידושין תופסין בעריות ואמנם יש להן קדושין על אחרים כמו שאמר מפני שהן נשואות לאחרים ולפיכך אם עבר אחיו ונשא אחת משש עריות צרתה או חולצת או מתיבמת לפי שעל דרך האמת היא אינה צרתה לפי שאין אלו נשואין אבל הוא זנות ועבירה וכ"ש אם היתה אחת מהן נשואה לאיש אחר בנשואין גמורין כפי הראוי ויש לה צרות הנה אלו הצרות מותרות לפי שהעיקר אצלנו אין צרה אלא מאח וכבר בארנו במה שקדם מן האפשר הוא שתהיה אמו נשואה לאחיו מאביו שלא בעבירה לפי סברת חכמים והוא האמת:

ב"ש מתירין הצרות לאחים וב"ה אוסרין כו': (שם)

אם חלץ לצרת ערוה תהיה זאת הצרה פסולה לכהונה לפי דעת ב"ש מפני שהיא חלוצה וב"ה מכשירין לפי שאינה אצלם בת חליצה ואם יבא אדם ויגרש אשה שאינה אשתו בגט אינה נקראת גרושה לפי שאמרו ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה וכמו כן זאת היא חלוצה ממי שאין לו עליה זיקה ואם יבם צרת ערוה ב"ה פוסלין זאת הצרה לכהונה לפי שהיא זונה אחר שנבעלה בעילת זנות ומה שחייב שלא נמנעו אחת מהכתות אלו הענינים הנזכרים לפי שלא היו חושדין אלו מאלו שיכניסו עליהן חשש בשום דבר שסברתו לאסור ואע"פ שהאחרים סברתם להיתר אחר שהסברא הביאם להחמיר או להקל:

פרק שני

כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו כו': (דף יז)

למדנו איסור אשת אחיו שלא היה בעולמו ממה שנאמר כי ישבו אחים יחדיו פרט לאשת אחי שלא היה בעולמו ומאמר הוא הקדושין ודין הקדושין באלו המקומות וכיוצא בהן במדרגת קדושין שאינן גמורין וצריך לדון בהן להחמיר ואני אפרש בכאן זה הענין על דרך משל להקים עליו שאר הדינין אשר ימצא בהן זה הענין ונאמר על דרך משל ראובן היתה לו אשה ושמה לאה ואח"כ מת שמעון אחיו והניח אשה ואחר מיתת שמעון נולד לוי ואחר שנולד לוי קדש ראובן רחל שהיא יבמתו ומת הדין נותן שיחלוץ לוי ללאה ולא ייבם אותה וזה מפני שאם ראובן לא קדש רחל היה לו ללוי שיבם ללאה אם ירצה או יחלוץ ועוד אילו ראובן כנס רחל היתה לאה פטורה מן החליצה ומן הייבום מפני שהיא צרת ערוה לפי שרחל ערוה על לוי ומפני שקידשה והיו שם קצת קדושין (אין) דנין על לאה שלא תתייבם וגם כן אינה מותרת בלא חליצה וזה חומרא משני צדדין ואפילו היו הקדושין גמורין אין הפסד בחליצה לפי שנחשוב אותה כאילו לא היתה ואם אלו הקדושין לא גמרו הנשואין הרי חלץ לאה וכן תבין לעולם כל זמן שתראה בדברי זאת המסכתא חולצת ולא מתייבמת בבעלת מאמר או גבי צרתה ולא נצטרך להחזיר לך זה הענין תדיר:

שני אחין ומת א' מהן וייבם השני את אשת אחיו כו': (דף יח ע"ב)

מה שאמר ר"ש חוזר על שני המאמרים לפי סברתו כשייבם ואח"כ נולד להם אח אינה אשת אחיו שלא היה בעולמו לפי שהוא מצאה ברשות אחיו השני ונשואי הראשון כאילו לא היו ואין הלכה כר' שמעון:

כלל אמרו ביבמה כל שהיא איסור ערוה כו': (דף כ ע"א)

איסור ערוה הן וצרותיהן וצרות צרותיהן וכן אילונית לא חולצת ולא מתייבמת שנאמר והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת וכן אשת סרים חמה וכן אנדרוגינוס לא חולצת ולא מתייבמת שנאמר ומת אחד מהן ובן אין לו מי שראוי להיות לו בן פרט לאלו שאינן ראויים להיות להם בן וכן אשת גר ואשת עבד משוחרר לפי שאין אחוה לעובד כוכבים ולא לעבדים. איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת אבל עקרה וזקנה או חולצת או מתייבמת אע"פ שאינן ראויות לילד וכל אשה מתייבמת ולא חולצת או חולצת ולא מתייבמת או חולצת ומתייבמת חוץ מצרת ערוה וצרות צרותיהן שלא תחלוץ ולא תתייבם כמו שבארנו. ואמרם אחותה שהיא יבמתה בארנו בפרק הסמוך לזה (הלכה ג):

איסור מצוה שניות מדברי סופרים כו': (שם)

איסור מצוה מצוה לשמוע דברי חכמים ואיסור קדושה שנאמר קדושים יהיו לאלהיהם. והשניות עשרים ואלו הן אם אמו ואין לה הפסק ואם אבי אמו בלבד ואם אביו ואין להן הפסק [ואם אבי אביו בלבד] ואשת אבי אביו ואין לה הפסק ואשת אבי אמו ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם בין מן האם בין מן האב וכלת בנו ואין לה הפסק ר"ל כלת בן בנו עד סוף כל הדורות וכלת בתו ובת בת בנו ובת בת בתו ובת בן בנו ובת בן בתו ובת בן אשתו ובת בת אשתו ואם אבי אשתו ואם אם [אם] אשתו ואם אב אם אשתו ואם אב אבי אשתו:

מי שיש לו אח מכל מקום זוקק את אשת אחיו כו': (דף כב)

אמר אח מ"מ ואפילו ממזר שהוא פסול ואמרו לכל דבר ליורשו ולהטמא לו ואפילו היה אח פסול וכן הבן אפילו היה ממזר. ואשר חייב שלא נחשב בן שפחה ועובדת כוכבים מיוחס אל האב שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה וכבר נתבאר שבן שפחה אחר אמו נמשך והוא כמותה ואמר ג"כ כי יסיר את בנך מאחרי ונתבאר שהוא יסור מאחרי ה' וימשך עם אמו וכן בא בקבלה האמיתית בנך הבא מן הישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן בת עובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי:

מי שקידש אחת משתי אחיות כו': (דף כג ע"ב)

מן העקרים שצריכים שמירה זקוקה ליבם אינו מותר ליבמה לישא אחת מקרובותיה כגון אמה ואחותה ובתה ולפיכך אם הניח שני אחים אחד חולץ בתחילה ואחר כך ייבם השני אחותה לפי שהיא מותרת לו על אי זה צד שיהיה אם היתה אשת אחיו הרי ייבם אותה ואם היא אחות מקודשת אחיו היא מותרת לו לפי שאשת אחיו כבר נחלצה אבל לייבם אחת תחלה לא שמא זאת שייבם היא אחות מקודשת אחיו ופגע באחות זקוקתו:

שנים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע אי זו קידש כו' (שם)

זה כולו מבואר כשתבין מה שקדם ואתה כבר הסכמתה שהאחד קידש אחת משתיהן ואין ידוע איזו מהם קידש וכמו כן תסכים לשני כך שהוא קידש אחת משתיהן ואין ידוע אי זו מהן קידש כמו שבארנו והחליצה לעולם קודמת ליבום בכל הדומה לאלו הענינים מן הכלל שזכרנו ואמר קדמו שנים וחלצו ר"ל אפילו אחי אחד מן המתים שנפל בהם מן הספק ואמרו ולא ייבמו שנים מבואר שמא יהיה הראשון מהם פוגע באחות זקוקתו כמו שבארנו אלא אחד חולץ בראשונה והדר מייבם השני ממה נפשך אם המקודשת לאחיו היא אותה שנחלץ תחלה לכך מותר לו לישא אחותה ואם המקודשת לאחיו היא אותה שייבם הרי ייבם אותה:

מצוה בגדול ליבם ואם קדם הקטן זכה כו': (דף כד)

הנטען על השפחה ונשתחררה כו': (שם)

זה לפי שנאמר והיה הבכור אשר תלד ר"ל אשר תלד אם המת ותלד במקום ילדה ובא העתיד במקום עבר. ונטען הוא החשוד ודין נטען על א"א כמו שאומר וזה אם הוא נטען עליה שהעידו עדים בדבר קרוב להיות כמו שראו אדם יוצא מביתה והיא חוגרת אזורה או שראו אדם שפירש מן המקום והיא עומדת מעל המטה וכל כיוצא בזה מן הדברים שנקראים דבר מכוער ה"ז לא ישאנה האדם ואם כנס לא יוציא ואם יצא קול בעיר כשאירע הדבר מכוער ורננו אנשי המדינה על זה יום והאי דינו שיוציא אלא אם יהיו לו בנים ממנה שלא יוציא אע"פ שמרננין אנשי המדינה כדי שלא

יוציא

יוציא לעז על בניו ואם העידו עדים שראו דבר ערוה ראיה ברורה אם כנס יוציא אפילו יהיו לו בנים ממנה לפי שהעיקר אצלנו שמאה לבעל טמאה לבועל :

המביא גט ממדינת הים כו' : (דף כה ע"א)

העיקר אצלנו אין אדם משים עצמו רשע לפיכך אם אמר הרגתיו תנשא [אשתו] לאחר אבל הוא לא ישאנה גזרה שכל מי שיחשוק א"א יהרוג בעלה וישאנה רבי יהודה אומר אדם משים עצמו רשע לפיכך אם אמר הרגתיו לא תנשא אשתו ואמרו הרגנוהו אינו ר"ל אני הייתי אחד מהרוצחים דהיינו הרגנוהו היינו הרגתיו אבל ר"ל אני הייתי עם הורגיו ואין הלכה כר"י :

החכם שאסר את האשה בנדר כו' : (שם ע"ב)

וכולם שהיו להם נשים כו' : (דף כו ע"א)

אדם שהוא מומחה יכול להפר נדרים לבדו ויאסור לבדו ואמרו וכולם ר"ל כל אלו האנשים אשר נאמר בהן לא ישאנה מותר לאחיו או לאביו או לשאר קרוביו שישאנה שהעיקר אצלנו אין אדם חוטא ולא לו וכלם אם כנס לא יוציא חוץ מא"א על הצד שזכרנו במה שקדם :

פרק שלישי

ארבעה אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות כו' : (שם)

מן העקרים גם כן שנסמכין אחריהן בבות זאת המסכתא שכל זמן שנפלו שתי ערוות לפני אחים הראויות להם הרי אלו חולצות ולא מתייבמות לפי שזיקת כל אח ואח נפלה על שתיהן והן כמו צרות ולפיכך אינן מתיבמות לפי שכל אחת מהן ראויה לאחד מן האחים ואמרו כאן יקיימו לדברי ב"ש אמנם אין זה דעת ב"ה והעיקר אצלנו ב"ש במקום ב"ה אינה משנה רצונו לומר כל זמן שתמצא ב"ש מקילין וב"ה מחמירין וזה הפך המפורסם מסברתם לפיכך תדע שהמשנה מוטעת והדבר מיוחס לבית שמאי אמנם הוא חוץ מן המקומות המנויין שהם מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל ולפיכך פסק ההלכה בכאן יקיימו :

היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה כו' : (שם)

זה כולו מבואר לפי שכשאחת מהן ערוה אין זיקה נופלת על הערוה ואינה ראויה לו ולפיכך ייבם אחותה:

היתה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה כו' : (שם)

זאת היא המשנה אשר רמז אליה בפרק הקודם לזה (הלכה ג) :

שלשה אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות כו' : (דף כח ע"ב)

רבי שמעון פוטר מן החליצה ומן היבום אחר שנפלו לפני אח אחד נעשו צרות זו לזו. ואין הלכה כר"ש :

שלשה אחים שנים נשואין שתי אחיות ואחד כו' : (דף כט ע"א)

מופנה הוא מי שאין לו אשה וב"ה אומרים אין הקדושין אלא גמורים עד שישאנה ותדחה אחותה משום אחות אשה ומה שחייב שיחלוץ ויתן גט לפי שהיבמה אינה מותרת לשאר בני אדם אלא בגט ובחליצה והחליצה לא תתיר קשר הקדושין ואמנם יתיר הגט קשר הקדושין ולפיכך נותן גט וחולץ והנכון יותר שיתן גט תחלה ואח"כ יחלוץ לפי שאמר בגט ובחליצה :

שלשה אחים שנים מהם נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות כו' : (דף ל ע"א)

זה מבואר היטב ואמנם הביא זאת המשנה ואף על פי שהיא מבוארת לפי שהיא מוקדמת במשא ומתן ואחרונה בחבור ור"ל באמרו נכרית בכל אלו המשניות הבאות בזה הענין נכרית שאין לה קורבה עם האחרות :

שלשה אחים שנים מהם נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת הנשוי נכרית כו' : (שם)

זה מבואר גם כן :

שלשה אחים שנים מהם נשואין ב' אחיות כו' : (שם)

הטעם מפני שהיתה אחות אשתו ונפלה לפניו ליבום ואשתו קיימת וכבר נתבאר שהיא אסורה עולמית אבל צרתה ר"ל נכרית לא מצינו בה דין בגמ' ולא דבר לאחד מן הגאונים והדין אצלי בה שהיא חולצת ולא מתייבמת לפי שאני מסופק אם אסורה משום ערוה ותהיה צרתה פטורה מן החליצה ומן הייבום או אסורה עליו מדרבנן שאמרו הואיל ונאסרה עליו שעה אחת נאסרה עליו עולמית והיא כמו שנייה וצרת שנייה או חולצת או מתייבמת ולפיכך תחלוץ להחמיר :

שלשה אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית גרש אחד מבעלי אחיות כו' : (שם)

אמרו זו היא שאמרו ר"ל שזאת המשנה ג"כ נכללת בזה העיקר :

וכולן שהיו בהן קדושין או גירושין בספק כו' : (שם ע"ב)

אמרו וכולם ר"ל כל העריות שהיו להן קדושין או גרושין בספק צרות חולצות ולא מתייבמות וכל זמן שקדש אחיו אשה בספק ומת מתייבמת ממה נפשך ואם גירש אחיו אשה בספק ומת היא כמו כן חולצת ולא מתייבמת ומכללי ספק גירושין שיזרוק לה גט ספק קרוב לה ספק קרוב לו והוא שיהיו שניהם בחצר שאינה שלהן כמו שנבאר :

שלשה אחין נשואין שלש נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת כו' : (דף לא ע"ב)

טעם זה אינו ממה שנאמר יבמה יבא עליה עד שיהא איסור דאורייתא אבל הוא מדרבנן גזרה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות ואילו ייבם לשתיהן או חלץ לאחת מהן וייבם השניה יאמרו שזה ג"כ מותר בשתי יבמות הבאות מבית אחד. ואין הלכה כר"ש :

שני אחין נשואין שתי אחיות ומת אחד מהן כו' : (דף לב ע"א)

דין זאת המשנה נקדם קודם הלכה השביעית מזה הפרק ואיחרה בחבור אע"פ שלא היה צריך אליה אחר כן :

שנים שקידשו שתי נשים כו' : (דף לג ע"ב)

טעם היותו כולל יחד אלו האסורין לפי שהן שוגגין ולפיכך יביאו קרבן על כל אחת מאלו העריות אע"פ שהעיקר אצלנו אין איסור חל על איסור סברתנו שיתחייב באיסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת ובאלו השלשה עקרים יתחייב קרבנות הרבה ועוד נבאר אלו העקרים כולם בפ"ג (הלכה ה) מכריתות וטעם היותם פסולות מן הכהונה לפי שנבעלו בעילת זנות (ולפי) [אפילו] שהן שוגגין נפסלו מן הכהונה אפילו היו ישראליות לפי שהעיקר אצלנו אשת ישראל שנאנסה אע"פ שהיא מותרת לבעלה פסולה מן הכהונה ואמרו בכאן אם היו כהנות נפסלו מן התרומה באמרו אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלו מן התרומה ר"ל שזאת הכהנת לא תאכל בתרומה לעולם ואפילו גרשה זה הישראלי לפי שהיא זונה :

פרק רביעי

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת כו' : (דף לה ע"ב)

זה מבואר לפי שאם יהיה הולד של קיימא איגלאי מילתא שזאת החליצה אינה צריכה והיא כאילו לא היתה כלל :

הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כו' : (שם)

העיקר אצלנו כל שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אבל לדמיון הספק שיתחייב עליו אשם תלוי מחלוקת יתבאר בכריתות (פ"ד הלכה א) ואחר ידיעת אותם העקרים יתבאר שפסק הלכה הוא שאינו חייב כאן אשם תלוי וכל כיוצא בזה הספק :

שומרת יבם שנפלו לה נכסים כו' : (דף לח ע"א)

מה שאמרו ב"ה נכסים בחזקתם כונתם בנכסי צאן ברזל וכתובה היא מנה מאתים עם התוספת שהוסיף הבעל ונכסים הנכנסים ויוצאים הם נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל הם הנכסים שהכניסה לבעלה בנדוניא ומקבלם עליו בחוב כמו שיתבאר אחר כן ונכסי מלוג הפחת והתוספת שלה. ומה שאמרו ב"ה בנכסי צאן ברזל בחזקתם לא ביארו בחזקת מי אם בחזקת הבעל או בחזקת האשה. ופסק ההלכה בנכסי צאן ברזל שיחלוקו ואפילו לדעת בית הלל :

כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר כו' : (שם)

אמרו כאשתו לכל דבר ר"ל שיכול לגרשה ולהחזירה תדיר כאשתו. ואמרו כתובתה על נכסי בעלה הראשון ענינו שיהיה קרקע בעלה עומד תחת שיעבוד כתובתה ואם אין לה כתובה מראשון יכתוב לה היבם כתובה על כל פנים והוא מנה בלבד :

מצוה בגדול לייבם כו' : (דף לט ע"א)

ר"ל באמרו בחרש ובשוטה שמא יאמר המתינו לזה החרש או לזה השוטה עד שיבריאו אין שומעין לו :

החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה כו' : (דף מ ע"א)

החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה כו' : (שם)

העיקר בזה כשחלץ אדם לאשת אחיו הרי הוא כאילו היתה אשתו וגרשה וכל החיובין שהם בקרובות אשה כשגרשה הם בקרובות חלוצתו וכמו כן תאסר עליו צרת קרובת חלוצתו לפי שקרובת חלוצתו כערוה וכבר בארנו (פ"א הלכה א) שצרת ערוה אסורה :

החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה כו' : (דף מא ע"א)

אמרו כאן שנה רבי אחות גרושה מדברי תורה ולכך פטורה מן החליצה ומן היבום ואחות חלוצתו מד"ס ולכך חולצת ולא מתייבמת כמו שהעיקר אצלנו שניות חולצות ולא מתייבמות :

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו' : (שם)

אמרו הגדול על העיקר הנקדם מצוה בגדול לייבם ובהיות היבמה זקוקה לגדול קידש הוא את אחותה והלכה כרבי יהודה בן בתירא :

היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש לה כו' : (שם)

אלו השלשה חדשים הם תשעים יום חוץ מיום שנתגרשה בו או מת בעלה וחוץ מיום שקבלה הקדושין ואין הלכה כרבי יהודה אלא כרבי יוסי :

ארבעה אחין נשואין ארבע נשים ומתו כו' : (דף מג ע"ב)

השיעור באמרו ארבעה אחים וכונתו לארבעה עצה טובה קמ"ל שלא ישא אדם יותר מארבע נשים והטעם לפי שא"א לו לאדם לעמוד בעונתן על היותר. ואמרו אם היה חולץ חולץ לפסולה ר"ל לאותה שהיא פסולה לכהונה כדי שלא יפסול הכשרה ויחזירנה חלוצה ותאסר לכהונה. ואמרו כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם :

המחזיר גרושתו והנושא חלוצתו כו' : (דף מד ע"א)

סברתו של ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין. ואין הלכה :

איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא כו' : (דף מט ע"א)

שיעור דברי ר"ע כל שאר בשר וכל שהוא בלא יבא לפי שעיקר דעתו כל שאין לו ביאה בקהל הולד ממזר ואפילו הוא מחייבי לאוין והלכה כשמעון התימני אבל הבא על הנדה אין הולד ממזר :

אשתו שמתה מותר באחותה כו' : (שם)

אמרו כאן שנה רבי משנה שאינה צריכה :

פרק חמישי

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט כו' : (דף נ ע"א)

העקרים שצריך שיהיו מזומנים בלבך בזה הפרק מה שאגיד והוא שהיבמה לא יהיו גרושיה גמורים ואינה מותרת לאחרים אלא בחליצה ולא תשלם קנינה ותסתלק מדין יבמה ותחזור כא"א בעלמא אלא בבעילה והמאמר הוא נתינת הקדושין בפרוטה או בשוה פרוטה בלבד וקונה קצת קנין וכמו כן הגט ביבמה מגרש קצת גרושין וקשר הקדושין לא יתירנו אלא הגט ולפיכך מי שנתן גט ליבמתו צריך על כל פנים שיחלוץ לה ומיד יסתלק זיקת היבם ומי שעשה מאמר צריך על כל פנים ליתן גט לסלק ממנה קשר המאמר ויחלוץ אם ירצה להתירה לאחרים ויסלק זיקת היבום כמו שיתבאר וסברתו של ר"ג שב' יבמות ליבם אחד כשנתן גט לזו ואחר כך לזו או בעל שתיהן או קדש לזו ואח"כ לזו או חלץ לשתיהן מעשיו האחרונים בטלים וכאילו לא עשה כלום וכשנתן גט לזו וגט לזו חולץ לראשונה ומותר בקרובות שנייה לפי שהגט השני כאילו לא היה וכן אם קדש לשתיהן זו אחר זו חולץ לראשונה ונותן לה גט מחמת המאמר ומותר בקרובות שנייה וחכ"א כי גט אחר גט עושה רושם כלומר קצת מעשה ושהוא אסור בקרובות שנייה וכמו כן יש מאמר אחר מאמר ובעלת המאמר השני צריכה גט ואסור בקרובותיה והלכה כחכמים :

כיצד עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט כו' : (שם)

אמרו כיצד ר"ל כיצד לא לאחר בעילה ולא לאחר חליצה כלום. ואלו המשניות כולם מבוארות ומפורשות כמו שקדמנו בעקרים. ואמרו נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה אמנם צורך הגט מבואר לפי שהיא נקנית בבעילה וחזרה אשת איש והייבנוה חליצה אף על פי שנבעלה מפני הגט שקדם לבעילה שאין אנו אומרים בעילה קונה קנין גמור ואין אחריה כלום אלא כשהיתה בעילה כשירה אבל זאת שהיא בעילה פסולה צריך אחריה חליצה. ואמרו אין אחר חליצה כלום יורה שלא יועיל המאמר בחליצתו ואמנם זהו דעת ר"ע דס"ל אין קדושין תופסין בחלוצתו לפי שכשנחלץ חזרה ערוה כמו שהיתה קודם מיתת אחיו ואין הלכה כר"ע :

כיצד עשה מאמר בזו ומאמר בזו כו' : (שם ע"ב)

כל אלו המשניות כולם מבוארות על העקרים אשר הקדמנו וכבר בארנו כי באמרו אין אחר חליצה כלום הוא דעת ר"ע ואין הלכה כמותו וכמו כן אין הלכה כרבי נחמיה ואמנם משפט העקרים כך הוא כשנבעלה היבמה בתחלה או אחר מאמר שהיא בעילה כשרה ר"ל שיתן לה קדושין ואח"כ יבעול אותה הרי נשלם קנינה וכמו כן כשנחלצה נסתלק זיקת היבם ממנה ובעילה פסולה אינה קונה קנין גמור וא"א בלא גט לכל מי שקבלה קדושין ואז יגמרו גרושיה וכל יבמה שלא נבעלה בעילה כשרה צריכה חליצה וכבר נתבאר לך שחליצה פסולה תתיר היבמה לשוק והוא מה שאמר גט לזו וחלץ לזו אין אחר חליצה כלום וכשיהיו שני יבמים ושתי יבמות הבאות מבית אחד וחלץ אחד מהן לאחת מן היבמות חליצה פסולה הותרה אבל צרתה לא הותרה לשוק עד שיחלצו כל האחים לזו שנחלצה חליצה פסולה או תחלוץ זו הצרה לפי שהעיקר אצלנו חליצה מעולה בעינן למיפטר צרה וענין שלמותה כמו שזכר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים כולם ומיד הותרה צרתה לשוק :

פרק ששי

הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד כו' : (דף נג ע"ב)

היבמה אינה צריכה קדושין מן התורה לפי שאשה הקנו לו מן השמים וקדושי יבמה מדרבנן ולפיכך הבא על יבמתו באי זה צד שיהיה קנה קנין גמור והערא' הוא הכנסת העטרה ומפגיעת העטרה היא נקראת נשיקה עד הכנסת העטרה כולה אמנם הוא שמוש דרך אברים וגומר הוא הכנסת האבר כולו. ואמרו לא חלק בין ביאה לביאה ר"ל לא חלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה והוא אמרו משכב זכור משכבי אשה מגיד הכתוב שתי משכבות יש באשה :

וכן הבא על אחת מכל העריות שבתורה כו' : (שם)

אמרו וכן ר"ל כל הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה בין באונס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד פסלה מן הכהונה בין שבא עליה כדרכה בין שלא כדרכה לפי שעשאה זונה אע"פ שהיא מותרת לבעלה אם היתה אנוסה והיא אשת ישראל לפי שהעיקר אצלנו אונס בישראל משרא שרי מ"מ נפסלה מן הכהונה וכמו כן בת ישראל לממזר ולנתין נעשית זונה וכמו כן אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט נעשית חללה אפילו באונס או בשגגה :

אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כו' : (דף נו ע"ב)

מן האירוסין לא יאכלו בתרומה לפי שהן משמרות לביאה פסולה ולפיכך לא יאכלו. ור"א ור"ש אומרים שתאכל עד שתבעל ואז תפסל ואם נתאלמנו או נתגרשו אלו הנשים הכהנות מן הנשואין פסולות לאכול בתרומה לפי שנתחללו בבעילה שנבעלו. על העיקר שלנו אין חלל אלא מאיסורי כהונה. מן האירוסין כשרות לאכול בתרומה לפי שלא נבעלו ולא נתחללו. ואין הלכה לא כר"א ולא כר"ש :

כהן גדול לא ישא אלמנה כו' : (דף נט ע"א)

כתוב בתורה והוא אשה בבתוליה יקח ואמרו חכמים פרט לבוגרת שכלו בתוליה ובוגרת נקראת הבתולה כשיהיה לה ששה חדשים אחר הבאת סימני נערות וסימני נערות הם שתביא שתי שערות אחר שנשלמו לה שתים עשרה שנה לפי שהבאת ב' שערות בתוך זמן משתים עשרה שנה אינם סימנים

שימנים אבל הם שומא וג"כ כל זמן שלא תביא שתי שערות אפילו אחר השתים עשרה שנה היא קטנה עד שתשלים עשרים שנה כמו שיתבאר בזאת המסכתא ואין הלכה כר"א ור"ש :

לא ישא את מוכת עץ אירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג יבנום כו' : (דף סא ע"א)

זה כולו מבואר ומפורש :

כהן הדיוט לא ישא אילונית כו' : (שם)

אין הפרש בין כהן לישראל במצות פו"ר ולפיכך אינו מותר לישראל ולא לכהן ולא ללוי לישא את האילונית אא"כ יש לו אשה ובנים והאי דנקט כהן הדיוט לאשמועינן מחלוקת רבי יהודה שאינו מתיר לו בשום פנים ובעילת זנות היא שתבעל בעילה שהיא בכרת או במלקות דאורייתא או בעשה דאורייתא בין שתהיה באונס בין ברצון נעשית זונה כמו שנקדם בזה הפרק (הלכה ב) אבל ישראל כשבא על מי שאינה אשת איש ולא משאר עריות ולא מחייבי לאוין לא נעשית זונה ואין הלכה כרבי יהודה :

לא יבטל אדם מפריה ורביה כו' : (שם ע"ב)

נשא אשה ושהה עמה עשר שנים כו' : (דף סד ע"א)

האיש מצווה על פריה ורביה כו' : (דף סה ע"ב)

ב"ש מביאים ראיה ממשה וב"ה סברי משה שנמנע מן האשה לפי שהנבואה שורה עליו תמיד ואין מביאים ממנו ראיה לאחרים אבל המצוה זכר ונקבה שבהם יתקיים המין ר"ל בזכרים ובנקבות והסבות המונעות ההריון הם רבות והם ידועות אצל הרופאים ואפשר שתהיה סבה זו מן האיש לבדו או מן האשה לבדה או משניהם יחד ולפיכך כשגרשה ישאנה אחר ואינה מותרת להנשא לשלישי לפי שכבר הוחזקה . וטעם עשר שנים אמרו מקץ עשר שנים לשבת אברם ומיד נתאמת לשרה שהיא עקרה ונתנה לו הגר וצריך שיהיו כל העשר שנים מתמידים בתשמיש כדי שיעלו לחשבון ולפיכך ימי חוליים או פרידת אחד מהם שהלכו בדרך אינם עולים מכלל העשר שנים וכשיהיה הענין כך מיד אינו מותר לו להשאר עמה ויוציא ויתן כתובה אם היא אומרת שהסבה ממנו שאינו יורה כחץ ואין פוטרו מלפרוע הכתובה אלא הודעתה שהוא יורה כחץ ולפיכך הוא יכול להחרים חרם סתם בשם מי שיודע שאני יורה כחץ ולא תודיע הדבר ואם הוא יטעון שהיא הפילה בתוך עשר שנים כדי שיעמוד עמה ותאמר היא שלא הפילה יוציא ויתן כתובה לפי שהיא אינה חשודה לאחזוקי נפשה בעקרה ואין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה :

פרק שביעי

אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כו' : (דף סו ע"א)

אע"פ שהאישות היא בעבירה יהיו עבדי צאן ברזל כדין עבדיו שלקחם אחר שהוא חייב באחריותן :

בת ישראל שניסת לכהן והכניסה לו עבדים כו' : (שם)

בת ישראל שניסת לכהן ומת כו' : (דף סז ע"א)

דברי רבי יוסי מפני חלקו של עובר ר"ל כשיניח המת בנים רבים מאשתו בת ישראל והניחה מעוברת הדין נותן שלא יאכלו עבדים בתרומה לפי שהם ירושה מכל האחין ועובר במעי זרה זר הוא ובשביל חלק העובר לא יאכלו עבדים בתרומה . והרחיקו חכמים זה ואמרו לו אם אתה אומר שחלקו של עובר פוסל ושהוא קונה כמו כן בת כהן לכהן כשהניח בנים והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה שהעיקר ילוד מאכיל [שאינו ילוד אינו מאכיל]. ויהיה שיעור קושייתם עליו כך מאחר שהעדת בנו על בת ישראל לכהן כך אתה צריך להעיד על בת כהן לכהן ומת והניחה מעוברת ואמנם סברת חכמים הוא כיון שיש לו בנים יאכלו עבדיה בתרומה אע"פ שהיא מעוברת והעיקר אצלנו אין קנין לעובר.והלכה כחכמים:

העובר והיבם והאירוסין והחרש כו' : (שם ע"ב)

פוסלין ולא מאכילין ענינו אם היתה בת ישראל מעוברת מכהן או שומרת יבם לכהן או מאורסת מכהן או בעלה כהן חרש או כהן בן תשע שנים ויום אחד לא תאכל בתרומה לפי שהם אינם קונין קנין גמור ואם היתה בת כהן מעוברת מישראל ושאר הענינים הנזכרים נפסלה מלאכול בתרומה לפי שהם קונים קצת קנין וכוון באמרו בן תשע שנים ויום אחד לפי שמעקרינו הוא בן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה וכבר באר בש"ס שאמרם בכאן בן תשע שנים ויום אחד פוסל אמנם זה בפסול כהונה כמו אם יהיה חלל בן ט' שנים ויום אחד ובא על הכהנת פסלה מלאכול בתרומה או תהיה גרושה וחלוצה ובא עליה בן תשע שנים ויום אחד שהיא ג"כ נתחללה ונפסלה לכהונה ואם נפל הספק אם הוא בן תשע שנים ויום אחד או פחות מבן תשע פוסל מן התרומה ומן הכהונה כמו שפירשנו אע"פ שהוא ספק וכמו כן אם כשבא על יבמתו ונפל הספק אם הוא בן תשע שנים ויום אחד קנה כמו שיתבאר או הוא פחות ואין ביאתו ביאה או אם חלץ האיש ליבמתו ונפל הספק אם הביא ב' שערות והחליצה גמורה או לא הדין בכל זה לחומרא והוא מ"ש חולצת ולא מתייבמת וכשיהיה שם אחד מאלו הענינים תדין בזה הדין . ואח"כ חזר למין ממיני הספק והוא אמרו נפל הבית עליו ועל בת אחיו שאין אנו יודעין מי מהם מת תחלה שאילו ידענו שבת אחיו מתה בתחלה היתה צרתה מותרת לאחיו כאשר הקדים לנו באמרו וכולן שמתו וכו' ואילו ידענו שהוא מת בתחלה היתה צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום ומפני שנתחדש הספק חולצת ולא מתיבמת :

האונס והמפתה והשוטה לא פוסלין כו' : (דף סט ע"א)

אמרו פוסל משום ביאה כשבא על אשה עשאה זונה ופסלה מן הכהונה לפי שאינו ראוי לבוא בישראל ולכך בעילתו בעילת זנות ואין פוסל משום זרע כמו שאמר לפי שהעיקר אצלנו אין יחס לעבדים :

ממזר פוסל ומאכיל כיצד בת ישראל לכהן כו' : (שם ע"ב)

זאת ההלכה על דעת מי שאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והרבה בש"ס נושא ונותן בזה ופסקו עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש בין באונס בין ברצון :

כה"ג פעמים שהוא פוסל כיצד בת כהן לישראל כו' : (שם)

ומן העקרים שלנו שכל זמן שיהיה לכהנת זרע מישראל בין שיהיו זכרים או נקבות לא תאכל בתרומה ולשון ספרא ובן אין לה אין לי אלא בנה בתה ובת בנה ובת בתה ובן בתה ובן בת בתה מניין ת"ל וזרע אין לה עיין עליה ר"ל תדין על הזרע וזרע זרע עד שיכלה . ועל זה הדמיון בעצמו אם היתה ישראלית לכהן כל זמן שיהיה לה ממנו זרע או זרע הזרע עד סוף כל הדורות תאכל בתרומה :

פרק שמיני

הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה כו' : (דף ע ע"א)

הטעם בהיות הכהן ערל לא יאכל בתרומה וקדשים מה שנאמר בפסח תושב ושכיר לא יאכל בו ואמר בתרומה תושב כהן ושכיר לא יאכל וכמו שהערל אינו אוכל פסח לאמרו וכל ערל לא יאכל בו כמו כן לא יאכל הערל בתרומה וקדשים וכבר ידעת שפצוע דכא וכרות שפכה בעילתן בעילת זנות :

איזהו פצוע דכא כל שנפצעו הביצים שלו כו' : (שם)

פצוע דכא וכרות שפכה מותרין כו' : (דף עו ע"א)

ממה שאתה צריך לידע שכשנפצע הגיד או חוטי הביצים כמו כן או נכרתו הביצים או נקב הגיד או נקבו הביצים ובכלל כל חולי שיתחדש בכלי הזרע ממה שיחייב חכמת הטבע שהוא לא יזריע בהן הרי הוא פסול .

עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם כו' : (שם ע"ב)

ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות כו' : (דף עח ע"ב)

התשובה שאפשר להם להשיב בה לר"ש שיאמרו לו מה לעמון ומואב שכן נתפרש טעמן על דבר אשר לא קדמו אתכם האיש דרכו לקדם ולא האשה תאמר במצרי והאדומי שלא תלה ריחוקם בשלשה דורות בדבר בעולם ואין הלכה כר"ש :

אמר ר' יהושע שמעתי שהסרים חולץ כו' : (דף עט ע"ב)

הלכה כר"ע שאמר סרים אדם חולץ וחולצין לאשתו וכמו כן לדעתו מייבמין לאשתו ואמנם ה"ר עקיבא חולץ תשובה לרבי יהושע שלא דיבר אלא בחליצה . ומבואר הוא שסרים אדם אינו מייבם לפי שהוא אסור לבוא בקהל ורוצים לומר באמרם סרים חמה שלא ראה חמה מעולם אלא הוא סרים ר"ל משעת יציאתו לעולם יצא סרים ר"ל מבוטל מתשמיש :

הסרים לא חולץ ולא מיבם כו' : (שם)

זה הסרים הוא סרים חמה כרבי עקיבא לפי שהוא דומיא דאילונית שאינו בידי אדם והיות בעילתה בעילת זנות אינו בשביל שהיא אילונית אלא בשביל שאינה בת יבום ובעלוה אחין והיא אסורה עליהן :

סרים חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה כו' : (דף פא ע"א)

דברי רבי יוסי ור"ש בכאן שאנדרוגינוס שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה יורה שהוא זכר אצלם. אח"כ חזר רבי יוסי מזאת הסברא בברייתא ואמר אנדרוגינוס בריה בפני עצמו ולא הכריעו בו אם זכר אם נקבה והלכה כרבי יוסי כפי מה שנתבארו דבריו בברייתא ולכך הדין הוא שאינו מאכיל בתרומה לפי שהוא ספק וספיקא דאיסורא לחומרא. ואחר שנתקיים אצלנו שסרים אדם חולץ וחולצין לאשתו אין הלכה כרבי יהודה והלכה כר"א באמרו חייבין עליו סקילה כזכר כששכב אותו משכב זכור אבל אם שכב אותו במקום נקבותו אין חייבין עליו סקילה כזכר :

פרק תשיעי

יש מותרת לבעליהן ואסורות ליבמיהן כו' : (דף פד ע"א)

אמרו כשר וכשרה ר"ל כהן כשר וכהנת כשרה והנראה מזאת המשנה שכהנת כשרה אסורה לחלל וזה מאמר דחוי לפי שעיקר אצלנו לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין אלא מותר חלל בכהנת כשרה :

ואלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כו' : (שם)

מה שחייב לומר כאן קידש ולא אמר נשא לפי שאלו נשא תהיה חללה ואסורה אפילו לכהן הדיוט ותהיה אסורה לזה ולזה :

ואלו אסורות לאלו ולאלו כ"ג שנשא את האלמנה כו' : (שם)

ר"ל באמרו שניה אין לה כתובה עיקר כתובה והוא מנה לבעולה ומאתים לבתולה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אבל תוספת יש לה ואפילו לא הכיר בה ולא מזונות ר"ל בשלותם . ואכלה במזונותיה והיה בעלה במדינת הים כשיבא בעלה לא יחייבוהו לפרוע זה החוב כמו שיחייבוהו בנשואין גמורין בלא עבירה . ובלאות מה שנשתמש בבגדיה ובכליה עד שבלו ונאבדו כולם לא תוציאם ממנו ומה שאנו אומרים שאין לה בלאות בלאות של נכסי מלוג אבל של נכסי צאן ברזל יש לה וזה הדין אמנם הוא קנס לשניה על העבירה לפי שהדעת נוטה אחר שאין לה כתובה שלא יהיו לבעל חוקי הנשואין ולא יהנה מנכסי מלוג אבל מצד הקנס עשינו נכסי מלוג שלה כנכסי שאר הנשים והעיקר אצלנו בכל מי שיש לו נכסי מלוג מה שאמרו עיילא ליה גלימא פירא הוי ומכסי ביה עד דבלאי והיא הלכה פסוקה ולכך לא יתחייב הבעל בבלאות נכסי מלוג בשום צד ונשתנה בזה הענין דין השניה כדין זולתה וזה כולו בשאין בלאותיה קיימין כמו שפירשנו אבל כשבלאותיה קיימין אידי ואידי אית לה ר"ל בלאות של נכסי מלוג ושל נכסי צאן ברזל וענין שאמרו אין לה פירות שהיא לא תוציא מיד הבעל מה שאכל מן הפירות לא מנכסי מלוג ולא מנכסי צאן ברזל לפי שיעלה על הדעת אחר שהנשואין בעבירה שאין לו פירות והיא תוציאם ממנו . ובאמרו באלמנה לכ"ג וחברותיה יש לכן כתובה וכן בלאות ומזונות ופירות ר"ל ושהיא תוציא ממנו פירות שאכל ותזון מנכסיו אחר מותו אבל בחייו אין לה מזונות לפי שיש לנו להכריח' על הגירושין ואין לנו לסבב להם שום צד שיתקיימו יחד וזה כולו כשהכירו בהם אבל לא הכירו בהם אין להם לא כתובה ולא פירות ולא בלאות ולא מזונות אבל תוספת יש להם . מה שאמרו באלמנה לכ"ג וחברותיה כשלא הכיר בהם אין להם בלאות במה שנאבד ונפסד מנכסי צאן ברזל לפי שהם ברשות הבעל קיימו ולכך לא תוציאם ממנו אפילו נאבדו בעין אבל נכסי מלוג דברשות האשה כל מה שנאבד מן הבלאות חייב בהם וזה כולו בדליתנהו בעינייהו אבל איתנהו בעינייהו לבלאות אידי ואידי שקלא ואית לה וטעם שאין לשניה כתובה וחייבי לאוין מה"ת יש להן כתובה לפי שהללו דברי סופרים וצריכין חזוק והללו ד"ת ואין צריכין חזוק :

בת ישראל מאורסת לכהן מעוברת מכהן כו' : (דף פה ע"ב)

כבר נתבאר שהעובר והיבם והארוסין פוסלין ולא מאכילין ואלו המשניות אמנם הם דעת ר"מ שאומר מעשר ראשון אסור לזרים אבל הנראה מן הש"ס שמעשר ראשון מותר לזרים ומ"ש ר"מ בכאן כי בת כהן לא תאכל בתרומה ולא במעשר ר"ל אין חולקין לה מעשר בבית הגרנות גזירה משום גרושה בת ישראל שהיא אסורה לאכול מעשר לדעת ר"מ אחר שנתגרשה מן הלוי וכשחלקה בבית הגרנות בעודה עם הלוי לא יודע לבני האדם שבשביל בעלה היא אוכלת אבל יחשבוה לויה ולכך לא תחלוק אשה לדעת ר"מ בבית הגרנות כלל בין שתהיה לויה או כהנת גזרה משום גרושה בת ישראל. ואמרו בכאן מאורסת כמו כן אפילו היתה נשואה בת לוי לכהן או בת כהן ללוי אין חולקין לה בבית הגרנות אבל אמר מאורסת לפי שאמר במה שקדם בבת ישראל לכהן מאורסת לכהן שהיא מאורסת דוקא לפי שאם היתה נשואה תאכל :

בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה כו' : (דף פו ע"ב)

כל זמן שיהיה לישראלית זרע מכהן כפי מה שפרשתי בפ"ז (ה"ז) תאכל בתרומה וחזה ושוק וכן פירשו היא בתרומת הקדשים תאכל *) במורם מן הקדשים תאכל :

בת כהן שניסת לישראל לא תאכל בתרומה כו' : (דף פו ע"א)

כתוב בתורה מלחם אביה תאכל ואמרו חכמים מלחם ולא כל לחם ובא בקבלה חוזרת היא לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק וכבר הודעתיך שמעשר ראשון מותר לזרים :

פרק עשירי

האשה שהלך בעלה למדינת הים כו' : (שם ע"ב)

מן העקרים שהם אצלנו שכל מי שזנתה אשתו תחתיו אסורה עליו ועל מי שזנתה עמו לפי שנאמר בסוטה נטמאה נטמאה ב' פעמים ובא בקבלה טמאה לבעל וטמאה לבועל ולפיכך חייבנו בכאן תצא מזה ומזה אע"פ שהיא שוגגת לפי שהיא נעשית זונה . וחיוב הגט מן הראשון מבואר ואמנם מן השני גזרה שמא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט . ולא יתחייב אחד מהם בכתובה ולא תנאי כתובה לפי שהדין הכריח שניהם לגרשה ואין דינה כדין אשת כהן שנשבית שבעלה חייב בכתובתה . ואחזור למה שאמרו ולא בלאות ר"ל לא מה שנאבד ונפסד מנכסי צאן ברזל ולא מנכסי מלוג אין מוציאין מהם ואם היו הבלאות בעין היא תקחם בלא ספק שהעיקר אצלנו שהיא לא הפסידה בלאותיה הקיימין . ולא פירות שאין מוציאין מהם מה שהגיע אצלם מפירות נכסיה וכמו כן אין לה תוספת כתובתה . ואמרו הולד ממזר מזה ומזה ר"ל אם כשבא עליה הראשון שנית והיא תחת השני קודם שתקבל ממנו גט הולד ממזר והוא ממזר מדרבנן והולד משני ממזר מדאורייתא ולכך הולד מראשון אסור בממזרת ואסור בבת ישראל . ומן העקרים שבת לוי שזינתה לא נפסלה מן המעשר אבל נפסלה בכאן משום קנס . ואין הפרש בין נשאת ברשות ב"ד בין שלא ברשות ב"ד ואפילו העידו ב' עדים במיתתו ולא נאמר מאי הוה לה למיעבד אלא כל זמן שיבא בעלה הראשון תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה . ואין הלכה כרבי יוסי ולא כר"א ולא כר"ש :

ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן כו' : (שם)

זאת ההלכה לחויה אבל היא חייבת קרבן מכל הצדדין לפי שהעיקר אשר הוא אצלנו בעושה בהוראת ב"ד שהוא פטור מן הקרבן יש לו תנאים רבים כמו שיתבאר בתחלת הוריות ובהתקבץ אלו התנאים יהיה העושה פטור ואלו התנאים אין בכאן מהם גם אחד ולכך האשה ובעלה השני חייבין בקרבן לפי שהם שוגגין וזה הקרבן חטאת נקבה מן הצאן :

האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים כו' : (דף צב ע"א)

ר"ל באמרו הראשון ואחרון אשר נולד לפני שמועה ולאחר שמועה וזה דעת ר"ע דסבר יש ממזר מחייבי לאוין שהיבמה איסור לאו בה הוא שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה ואין הלכה כר"ע :

אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך כו' : (שם)

כל מה שאמר הולד הראשון והאחרון ממזר ר"ל שנולד לפני שמועה ולאחר שמועה כמו שזכרנו במה שקדם ומאמר ר"א אמיתי ובזה הפסיק ענין אחר והוא כשיכתוב אדם גט לאשתו ויבאר בו שהוא מגרש אותה ממנו והניחה אסורה על שאר בנ"א כגון שיאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם בלא ספק הגט הוא פסול והוא חשפא בעלמא אבל היא אסורה לכהן בזה הגט ואיפה

*) כאן שגו המעתיקים והשמיטו הכתוב (ויקרא כ"ב) לקשרו עם כוונת הענין וראוי להשיב הפסוק על כנו למשנה הנמשכת לזו בבת כהן שנשאת לאיש זר וצ"ל שם ואינה חוזרת לחזה ושוק וכן פירשו היא בתרומת הקדשים לא תאכל וכו' שגם בחבורו תרומות פ"ו הלכה ו' ע' הביא שני לימודים ע"ש ונע"ג :

ואינה מותרת להנשא עד שיכתוב לה גט כשר לפי שנאמר גרושה מאישה אפילו לא נתגרשה אלא מאישה וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה :

מי שהלכה אשתו למדינת הים כו' : (דף לד ע"א)

ידוע הוא שאין קדושין תופסין בעריות ונאמר בסוטה ושכב איש אותה ובא בקבלה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחרת אוסרתה וזה מן הדין כי האדם כשזינה עם קרובות אשתו לא תאסר עליו אשתו . ומאמר רבי יוסי צריך ביאור גדול שת"ק ביאר דבריו כפי מה שמשמע רבי יוסי ממנו שאם היה יעקב וישמעאל נשואים לאה ורחל ויעקב בעל לאה והלך ישמעאל ולאה למד"ה ושמע יעקב שמתו שניהם ונשא יעקב לרחל אח"כ באו ישמעאל ולאה וידוע הוא שרחל אסורה על ישמעאל בעלה בלא ספק לפי שהיא צריכה גט מיעקב וכל הדרכים האלו בה כמו שנקדם אבל לאה מותרת ליעקב בעלה בין שהיתה לאה מאורסת ליעקב או נשואה לפי שאין שכיבת אחותה אוסרתה וחלק רבי יוסי על זה ואמר שאם תהיה לאה מאורסת ליעקב בלבד תיאסר עליו לפי שאפשר שתנאי היה לו בקידושין ולא נתקיים התנאי ונשואין גמורים היו נשואי אחותה רחל וצריכה רחל ממנו גט ונפסלה לבעלה וכמו שפסל על ידי אחרים פסל ע"י עצמו אבל אם היתה לאה נשואה ליעקב ידוע הוא שאין קדושין תופסין באחותה ואינה צריכה רחל גט ולכך מותרת שתחזור לישמעאל בעלה ולא תיאסר עליו לפי שלא קבלה גט וכמו שלא פסל רחל על בעלה לא פסל אשתו והלכה כרבי יוסי במה שאסר חזרת הארוסה ליעקב בלבד :

אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה כו' : (דף צו ע"א)

אמרו מתה מתה ר"ל אמרו לו מתה . ומן המבואר כשתהיה לאה אחות רחל מן האב בלבד ורחל אחות רבקה מן האם בלבד שהזיווג בלאה ורבקה מותר לפי שאין ביניהן קורבה כלל ועל זה הענין תתבאר ההלכה בקלות :

בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל ע"י אחין כו' : (שם)

בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו כו' : (שם ע"ב)

מן העקרים הוא שבן תשע שנים ויום אחד ביאתו ביאה ויש לו גט ויש לו מאמר אבל אינו גט גמור ואינו מאמר גמור . ואמרו בכאן פוסל תחלה ר"ל במאמר לפי שאם נתן אחיו הגדול מאמר ביבמתו ואח"כ נתן הוא מאמר אינו פוסל על ידי אחיו הגדול אבל הוא כאילו לא נתן שום דבר אבל בביאה הוא פוסל לעולם בין בתחלה בין בסוף והעיקר אצלנו עשו ביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול וכבר ידעת מן הפרק החמישי דין מאמר אחר מאמר ועל זה תעשה היקש ואין הלכה כר"ש :

בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה כו' : (שם)

בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת כו' : (שם)

כבר בארנו שמאמר גדול כביאת בן ט' שנים ויום אחד ומעקרנו ג"כ אשת קטן ואשת שוטה פטורות מן החליצה ומן הייבום ולפיכך נשא אשה ומת פטורה מן החליצה ומן הייבום :

בן תשע שנים ויום א' שבא על יבמתו ומשהגדיל כו' : (שם)

היות הראשונה חולצת ולא מתייבמת לפי שביאת בן תשע שנים כמאמר בגדול וכבר נקדם לך שאם נתן גדול מאמר ליבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת ובן כ' שנה שלא הביא ב' שערות אם נראו בו סימני סרים חמה הוא סרים חמה ואם לא נראו בו הרי הוא במדרגת קטן לכל המצות ודינו בעניני התשמיש כדין בן תשע שנים ויום אחד עד שיגיע לחמש ושלשים שנה וכשיהיה לו יותר על חמש ושלשים שנה ולא הביא שתי שערות הרי הוא סרים חמה אע"פ שלא נראו בו סימני סרים וסימני סרים הם כל שאין לו זקן ושערו נקוי ר"ל שערות ראשו דקים חלושים מאד ובשרו מחליק ואין מימי רגליו מעלין רתיחה ומטיל מים ואינו עושה כיפה ר"ל העדר קלוח השתן ושכבת זרעו דוהה ר"ל שמראיתו כהה ואין מימי רגליו מחמיצין ורוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל כשאר הבריאים וקולו דק עד שאינו ניכר בין קולו לקול הנשים . וכשיראו בו אחד מאלו הסימנים ונשלמו לו כ' שנה ולא הביא שתי שערות הרי הוא סרים חמה ובתנאי שלא יהיו בזקנו ב' שערות או יותר לפי שכשיהיו בזקנו אפילו שתי שערות לא יהיה סרים עד שיהיו בו הסימנים כולן [ויהיה בן עשרים שנה] או עד שיהיה בן ל"ה שנים ויום אחד ומכאן יתבאר לך ששתי שערות הנזכרות בכל מקום באים ובאשה אינו ר"ל שיצמחו באי זה מקום שיהיו בגוף אלא מתנאי השערות שיצמחו למטה בגוף במקומות הידועים שהשער צומח בו ודע זה :

פרק אחד עשר

נושאין על האנוסה ועל המפותה כו' : (דף צז ע"א)

הדין בזאת ההלכה לפי מה שאגיד וזה כי האדם כשנחשד עם אשה על הצד שנקדם לנו בענין הנטען מן השפחה ונתאמת החשד עמה אין הדין נותן שיניחו לו לישא אשה מקרובות זאת האשה שנתברר עליו החשד עמה ר"ל באמרו הקרובות הם הקרובות שנאסרה הביאה עמהם אם היתה אשתו וכמו כן כשאנס אדם אשה או פתה אין לו רשות להנשא עם הקרובות המיוחדות באנוסתו ומפותתו שאינו מותר לו לבא עליהן וזאת המניעה מדרבנן והסבה שלא נחזיק בעוברי עבירה לפי שאם ישא קרובותיה יתגבר עליה ואם נשא קרובת אנוסתו או מפותתו שנטען עליה אין מוציאין אותה ממנו ואם מתה מפותתו או אנוסתו מותר לו לישא קרובותיה לפי שנסתלקה הסבה . ואמרו נושאין על האנוסה ר"ל אחר מותה ורבי יהודה מביא ראיה ממה שנאמר לא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה ואין הלכה כרבי יהודה :

הגיורת שנתגיירו בניה עמה כו' : (שם ע"ב)

זה מבואר לפי שדיני הקורבה אינו נוהג בקורבת העובדי כוכבים ועבדים :

חמש נשים שנתערבו ולדותיהן הגדילו כו' : (דף צח ע"ב)

עיקר זאת המשנה שיהיה לכל אחת מאלו הנשים בן ידוע ואחר כן הולידו חמשה בנים אחרים ונתערבו ומתו התערובות ונשארו החמשה הידועים דינם כמו שאגיד וזה כל זמן שיחלצו ארבעה לאחת מהם ישאנה החמישי והוא מותר ממה נפשך אם היתה זאת אשת אחיו עליו ליבם אותה ואם היא אשת ממי שאינו אחיו כבר חלץ לה אחי בעלה לפי שכבר חלץ כל אחד מד' וכל אחת מהן יחלוץ לה ד' אחים תחלה ואחר ישאנה החמישי אחר השלמת חליצות הארבעה ואחר יחזור זה שנשא ויהיה מכלל הארבעה שחולצין לשניה וייבם אותה אחר מי שחלצו לראשונה ועל דרך זה עד שתהיינה החמש נשים אצל החמשה אחים וזה לפי שיהיה כל אחד מן האחים מקיים מצות יבום וזה מותר ואם חלצו כולם לכל אחת מהן אין צ"ל שהן הותרו להנשא לאחרים :

האשה שנתערב ולדה בולד כלתה כו' : (דף צט ע"א)

אמרו הכשרים ר"ל הודאין ואמרו אחד חולץ ואחד מיבם מבואר לפי שאם הוא זה שחלץ בן הכלה וחלץ אשת אחיו הרי השני הוא בן הזקנה מותר לישא אשת בן אחיו אחר החליצה ואם היה מי שחלץ בן הזקנה ואשת בן אחיו חלץ הרי לא הוסיף לה החליצה כלום ואינה חליצה, והשני שהוא בן הכלה ייבם אשת אחיו והתנאי בכאן כמו כן להקדים החליצה :

כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה כו' : (שם)

אלו הדינים כולם בנוים על שלשה עקרים . אחד מהם ספקא דאיסורא לחומרא . והשני המוציא מחברו עליו הראיה . והשלישי הוא שלא נחייב לשום אדם בעונש מן העונשים מספק ואמרו חולקין חלק אחד ר"ל חולקין בחלק האחד שלקחו מן הגורן לפי שהם נותנים להם עכ"פ חלק אחד . וחומרי ישראל וחומרי כהנים בקרבנות לפי שמנחת כהן נאמר בה לא תאכל באש תשרף ומנחת ישראל נשרף ממנה הקומץ והשאר נאכל וכשהביא אחד מהם מנחה נקמצת כמנחת ישראל וקמצה קרב בפני עצמו ושיריה נשרפים :

מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים כו' : (דף ק ע"א)

זה כולו מבואר על העיקר המפורסם שאשת אחיו מאמו אסורה לעולם ולפיכך חולץ ולא מיבם וכמו כן הם חולצים לה ולא מייבמים . ואמרו הוא או חולץ או מייבם ר"ל כשמת האח שאין בו ספק ובתנאי שאין לו אח ודאי זולת זה יחלוץ או ייבם אבל ממ"נ כשמת האחד מן האחים שהם מאחד מן האבות חולץ ואחד מן האחים שהם מן האב השני מייבם ובתנאי שתקדים החליצה כמו שבארנו כמה פעמים :

היה אחד ישראל ואחד כהן נושא אשה ראויה לכהן כו' : (שם ע"ב)

אמרו אחד ישראל ואחד כהן ר"ל בעל ראשון ובעל שני . ואוק נקרא האדם שמת לו מי שיתחייב עליו אבילות כמו שבארנו בפסחים [פ"ח ה"ו] והתועלת בזה שאונן אסור באכילת קדשים ואינו רשאי שיקריב קרבן כמו שיתבאר בפרק אחרון מן הוריות [הלכה ה] . ואמרו אינו יורש אותם על העיקר שזכרנו שמע"ה ולכל אחד מהן יורשים ודאים . ואמרו והן יורשים אותו בשלא הניח זרע לפי שירושתו לאביו ושניהם ספק אביו ולכך חולקים לפי שהוא ממון המוטל בספק והוא פטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה כשהכה זה בזמן אחד וזה בזמן אחר אבל כשהכה שניהם ביחד או שקלל אותם בדבור אחד חייב . ואמרו נוטל חלק אחד בזמן שיהיו ג"כ האנשים שנפל בהם הספק אי זה מהם הוא אביו ממשמר אחד מבית אב אחד :

פרק שנים עשר

מצות חליצה בשלשה דיינין כו' : (דף קא ע"א)

הדיוטות אינן חכמים אלא שיודעין קריאת הלשון והחליצה מותרת בהן בשעת הדחק ואף על פי שמצות חליצה בשלשה על כל פנים צריך שישלים למנין חמשה לפרסומי מילתא ואין קפידא באותן השנים המשלימין למנין החמשה אם הם תלמידים או עמי הארץ . והאנפליא הוא צורת מנעל מפשתן ארוג . ואמרו מן הארכובה ולמעלה מן הארכובה ולמטה שיקשור רצועות המנעל למעלה מן הארכובה או למטה אבל אם נחתכה רגלו או נעקמה ויצאה ממקומה עד שאינו יכול לנעוץ עקבו בארץ כמו אלו שהולכין על אצבעות רגליהם והדומים להם אין החליצה מועלת לפי שהעיקר אצלנו צריך לתרוצי לכרעיה :

חלצה בסנדל שאין שלו או בסנדל של עץ כו' : (שם)

חלצה בלילה חליצתה כשרה ור"א פוסל בשמאל חליצתה פסולה ור' אליעזר מכשיר כו' : (דף קד ע"א)

בסל עץ ע"מ שיהיה מחופה עור וזה כולו בדיעבד אבל לכתחילה אינו מותר ואין הלכה כת"ק באמרו חלצה בלילה חליצתה כשרה ולא כר"א בהיותו מכשיר בשמאל :

חלצה ורקקה אבל לא קראה חליצתה כשירה כו' : (שם)

הלכה כרבי עקיבא :

החרש שנחלץ והחרשת שחלצה כו' : (שם ע"ב)

אמרו שנחלץ ולא אמר חלץ לפי שהוא חרש ואינו שלם בדעת כדי שיתיחס לו המעשה . ודין חליצה פסולה הנזכרת בכל זה הפרק שא"א בה יבום אחר כך ואינה מותרת לאחרים אלא אחר חליצה שניה כהלכתה . וזאת המשנה לרבי מאיר אבל דעת חכמים חליצת קטן אינה כלום ואינה פוסלת והלכה כחכמים :

חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב כו' : (שם)

היה זה המעשה בבית האסורים והיה כמו כן ר"ע בבית האסורים והיו שם עדים שעידו בראיית החליצה . ופסק ההלכה שאי אפשר מבלתי שלשה דיינים לפי מה שנקדם ואז תהיה חליצה כשרה :

מצות חליצה בא הוא ויבמתו לב"ד כו' : (דף קו ע"ב)

פירוש עצה ההוגנת לו שאם היה הוא קטן בשנים והיא זקנה או הוא זקן והיא קטנה יועצין לו שיחלוץ ולא ייבם ואם היתה הוגנת לו מצד שנותם יועצים לו שייבם יותר משיחלוץ . והלכה כרבי יהודה :

פרק שלשה עשר

ב"ש אומרים אין ממאנין אלא ארוסות כו' : (דף קז ע"א)

שיעורו או תמאן ותנשא ר"ל כשממאנת לא תתארס עד שתגדיל או תמאן ותנשא מיד ובאה הוי"ו במקום או אבל שתמאן ותתארס והיא קטנה אין מתירין אותה ב"ש לפי שא"א לה המיאון פעם שניה לפי שסברתם אין ממאנים אלא ארוסות כמו שנקדם מדבריהם :

איזו היא קטנה שצריכה למאן כו' : (שם ע"ב)

ענין אמרו אינה צריכה למאן שהיא אינה צריכה למאן בפני ב' אלא שתלך ותעשה רצונה . וזאת שאינה יודעת לשמור היא שתהיה בת שש שנים או פחות ויש לנו לבדוק אותה לפי אומד דעתה ופתיותה אחר השש שנים עד תשלום עשר שנים אבל לאחר העשר שנים הרי היא צריכה למאן אפילו היא סכלה ביותר . והלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס ואין הלכה כר"א אלא שהעיקר אצלנו נושא קטנה הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון בלא גט . וממה שאתה צריך לידע שהבת ממאנת עד שתביא שתי שערות לאחר י"ב שנה ויום אחד לפי שקודם הזמן הזה היא שומא או עד שיודע שהיא איילונית זה הוא כשלא בא עליה בעלה אחר שתים עשרה שנה אבל אם נבעלה לאחר שתים עשרה שנה אינה יכולה למאן ואע"פ שלא מצינו שתי שערות לפי שנוכל לומר שמא נשרו לפי שכבר נקנית בקדושין דאורייתא רצה לומר הביאה כמו שיתבאר בקדושין [פ"א ה"א] :

ר"א בן יעקב אומר כל עכבה שהיא מן האיש כו' : (שם)

הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה כו' : (דף קח ע"א)

ר"ל ר"א אומר במאמרו כשעכב האיש והוציאה בגט הרי היא כאשתו ואסור בקרובותיה וכשמיאנה ולא היה לאיש שום עכבה הרי זו כאילו אינה אשתו ומותר בקרובותיה וכבר באר זה על דרך הדמיון :

המגרש את האשה והחזירה מותרת לייבם כו' : (שם ע"ב)

אמרו החזירה אסורה ליבם ר"ל כשהחזירה כשהיא קטנה ומת ועדיין היא קטנה לפי שגרושיה גרושין גמורין והחזרתה אינה גמורה אבל אם החזירה והיא גדולה או היא קטנה וגדלה אצלו ואח"כ מת מותרת ליבם . ואין הלכה כרבי אליעזר :

שני אחין נשואין לשתי אחיות קטנות כו' : (דף קט ע"א)

והלכה כרבי אליעזר :

מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנה ומת כו' : (דף קי ע"א)

העקרים אשר נבנו עליהם אלו המשניות הם כשאדם יש לו נשים רבות ונשאו כל אחת מהן נשואין גמורין ביאת אחת מהן או חליצתה פוטרת צרותיה ואם היתה כל אחת מהן נשואות נשואין שאינן גמורין וחסרון נשואיהן שוה בכולן כגון שתהיה כל אחת מהן קטנה או כל אחת מהן חרשת ביאת אחת מהן פוטרת צרתה שהחליצה א"א לפי שחרשת לא תחלוץ ואמרו וכן שתי חרשות ר"ל ששתי חרשות ביאת אחת מהן פוטרת צרתה והוא ענין מאמרם מהו וכן אביאה ואם היתה אחת מהן קטנה ואחת חרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה לחלוק לדדי גרעון הנשואין ואם היו לו לאדם נשים מהן בנשואין גמורין ומהן בנשואין שאין גמורין ביאת הנשואה נשואין גמורין או חליצתה פוטרת צרותיהן וביאת מי שאין נשואיה נשואין גמורין או חליצתה אינה פוטרת צרתה שנשואיה נשואין גמורין אבל תפטור למי שנשואיה נשואין שאינן גמורין שהיא כמותה כמו שבארנו ומן הדמיון שאמרנו נתבאר לך שקטנה וחרשת אין נשואיהן נשואין גמורין :

מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת כו' : (דף קיא ע"א)

ביאת הקטנה פוסלת לביאת החרשת לפי שהיא ראויה לאחר זמן :

פקחת וחרשת בא יבם על הפקחת כו' : (שם ע"ב)

מבואר הוא שביאת הפקחת קונה יותר לפי שנישואיה יותר גמורין מביאת החרשת :

גדולה וקטנה בא יבם על הגדולה כו' : (שם)

והלכה כרבי אליעזר :

יבם קטן שבא על יבמה קטנה כו' : (שם)

זה שאמרנו כופין אותו שיחלוץ לה דוקא כשגרשה בגט אבל אם לא כתב לה גט הרשות בידו שיבעול ויתנהג כמנהג האנשים עם נשותיהם או יכתוב גט ויחלוץ ואם אמרה נבעלתי וה"א אומר לא בעלתי אין חוששין לדבריו ואינה צריכה חליצה :

הנודרת

הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כו' : (דף קיא ע"ב)
כל מקום שאמרו כופין ר"ל ותטול כתובתה ומן העקרים האמתיים שתסמוך עליהם שכותבין אגרת מרד על היבמה ואם מרדה ותבעה חליצה תצא בלא כתובה הלכה למעשה בכל בתי דיני ישראל ועל זה העיקר צריך לדון בכל הענינים הנופלות בין היבם והיבמה ועכ"פ כופין אותו כשמרדה. ואמרו בכאן מבקשין אמנם הוא בשביל שתטול כתובתה אם רצה בזה מוטב ואם אינו רוצה כופין אותו לחלוץ ותצא בלא כתובה כמו שבארנו וזה אמת ותסמוך עליו :

פרק ארבעה עשר

חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת כו' : (דף קיב ע"ב)
אמרו כשתשה לא יוציא ואפילו היא יודעת לשמור גיטה וטעם זה לפי שהיא בקלות דעתה תפקיר עצמה לזנות ולכך לא יגרשנה ואל תפשע באלו המשניות כולם בעיקר שהקדמתי לך והוא כשהנשואין גמורין והגרושין אינן גמורין מפני כך אינו מקיים אלא הדין הוא שלא יוציא עולמית :
א"ר יוחנן בן נורי מפני מה האשה שנתחרשה כו' : (שם)
רבי יוחנן בן נורי אין הפרש אצלו בין אשה שנתחרשה לאיש שנתחרש ולא יוציא ולכך שאל בתמיהה ע"ז ההפרש שעשו חכמים בין איש לאשה ואמרו טעם בזה. ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי :
העיד ר' יוחנן בן גודגדא על החרשת כו' : (שם)
ר"ל אף נושא פקחת ונתחרשה כיוצא בה לפי שכמו שנשואי הפקחת נשואין גמורין כך כשמשיא האב את בתו החרשת נשואין גמורין ואע"פ שהיא חרשת לפי שהיא בדעת אביה נתקדשה ולא בדעתה וכמו שזו יוצאה בגט כך זו יוצאה בגט וזה אמת :
שני אחין חרשין נשואין לשתי אחיות חרשות כו' : (שם)
העקרים אשר יתבארו בהם טעם אלו המשניות הנקדמות כלם שלשה עקרים. האחד מהם שהחרש והחרשת מיבמים ולא חולצים. והשני שהחרש כשכנס אינו מוציא לעולם לפי שהנשואין גמורין לפי שהוא ראוי ליבם כמו שאמרנו וגרושיו גרועין מפני שהוא חרש וכבר ידעת שהחרש והחרשת נשואיהן גרועין וגרושי החרש כמו כן גרועין. והעיקר הג' כי האדם כשיש לו אשה ויש בנשואיה חסרון כגון שתהיה חרשת ונפלה אחותה לפניו לייבום הדין נותן בזה שתאסר עליו אשתו ויבמתו לפי שהן ב' אחיות שנשתתפו בקנינו אחר שאין נשואי אשתו גמורין שאילו היו נשואין גמורין תהיה אחותה יוצאה משום אחות אשה ולפיכך מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה ואם החליצה נמנעת ממנו כגון שיהיה חרש תהיה אשת אחיו אסורה לעולם :

פרק חמשה עשר

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' : (דף קיד ע"ב)
כשתהיה מלחמה בעולם ניחוש שמא הוכה וכשראתה שנפל גוזרת עליו המיתה ואפשר שיתרפא מן המכה וכמו כן כשיש בינו לבינה קטטה ומריבה מפני שנאתה בו גוזרת עליו המיתה ואע"פ שיש בו תקנה שהוא חי ולכך אינה נאמנת ואין הלכה כרבי יהודה :
ב"ה אומרים לא שמענו אלא בבאה מן הקציר כו' : (דף קטז ע"ב)
ב"ש אומרים תנשא ותטול כתובתה כו' : (שם)
זה מבואר לפי שהוא נתן לה רשות כשתנשא תטול כתובתה לפי שמתנאי הכתובה כשתנשא לאחר תטלי מה שכתוב ליכי :
הכל נאמנין להעידה חוץ מחמותה כו' : (דף קיז ע"א)
עד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת כו' : (שם ע"ב)
אלו הנזכרות חשודות משום איבה שמא יפתוה עד שתנשא ותצא מזה ומזה ויהיו בניה ממזרים אבל כשהביאה לה אחת מאלו הנזכרות גטה ואמרה בפני נכתב ובפני נחתם הרי היא נאמנת ולא נחשוד אותה שהיא משקרת מפני שהכתב מוכיח ואף על פי שהגט אינו מתקיים אלא על פיה מ"מ לא נמנע אותה להנשא עד שתזייף כתב פעם אחת ואמרו עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת ואפילו היה העד הראשון פסול או אשה והיו השנים פסולים או שתי נשים :
אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת כו' : (שם)
ואין הלכה כר"מ :
האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' : (דף קיח)
והלכה כרבי טרפון :
קידש אחת מחמש נשים ואין יודע אי זו קידש כו' : (שם ע"ב)
והלכה כרבי עקיבא :
גזל אחד מחמשה ואין יודע כו' : (שם)
האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' : (שם)
במשנה הראשונה לפי שאנו יודעין שיש לה בן ומשום כך היא אסורה ליבם לכך לא נאמין אותה כשהיא אומרת מת בני ואח"כ מת בעלי כדי שתהיה מותרת ליבם לפי שהאיש שהוא ברור אצלנו שהיא אסורה עליו באיזה ענין שיהיה לא נאמין אותה שנסתלק האיסור בדיבורה ולכך חוששין לדבריה כמו שנזכר ובמשנה השניה לפי שאין אנו יודעין לה בן ויצאתה מכאן והיא מותרת ליבם הרי היא נאמנת כשאומרת הרי אני בחזקתי הראשונה ומותרת ליבם ותתיבם וכשאומרת ניתן לי בן ומת בחיי בעלי הפה שאסר הוא הפה שהתיר אבל אם אמרה הבן שנולד לי מת לאחר מיתת בעלי אינה נאמנת לפי שהיא רוצה לפטור עצמה מן החליצה ומן הייבום במה שאומרת ואנו ידענו אותה בזמן שאם ימות בעלה תהיה זקוקה לייבום לפיכך מדרך האיסור חוששין לדבריה כמו שזכרנו :
ניתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי כו' : (שם)
זה כולו מבואר ממה שהקדמנו והוא הולך על העיקר הידוע שהפה שאסר הוא הפה שהתיר :

פרק ששה עשר

האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים כו' : (דף קיט ע"א)
וכמו כן אינה חולצת לעולם עד שיודע לה בודאי שצרתה לא ילדה וטעם זה לפי שהחליצה פסולה לכהן כמו שנתבאר במה שנקדם בזאת המסכת [פ"ז ה"א] וכשנחלצה ונפסלה לכהונה ואח"כ (ידוע) [יודע] לנו שצרתה ילדה נמצאת שזו החליצה אינה צריכה ולא תפסל לכהונה ואנחנו נצטרך לפרסם להודיע שזאת החליצה לא היתה צריכה ושהיא מותרת לכהונה ולכך לא תחלוץ עד שיתבאר הדבר אם היא צריכה חליצה אם לא ואמרו אינה חוששת ר"ל אינה חוששת שמא נולד לה יבם ור"ל באמרו מליאה שהיתה מעוברת. ואין הלכה כרבי יהושע :
ב' יבמות זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי כו' : (שם ע"ב)
כבר הקדמנו בפ' שלפני זה [ה"ג] הכל נאמנים להעידה חוץ מחמותה ויבמתה ולכך כשאמרה יבמתה מת בעלי אינה נאמנת על יבמתה שיש לנו לומר שמא לא מת אבל רוצה שתנשא יבמתה והיא זקוקה ליבום מפני שתאסר על בעלה ואע"פ שהיא עצמה כמו כן אסורה על בעלה אם תנשא עם כל זה ניחוש שמא סברה ואמרה תמות נפשי עם פלשתים ורוצה בקלקול עצמה מפני קלקול יבמתה ולכך אסורה מפני בעלה של זו ר"ל מפני יבמה שאין עדות במיתתו אלא יבמתה והיא אינה נאמנת וזו אסורה מפני בעלה של זו שהיא יבמה ואם יש עדים לאחת מהן שמת בעלה יבמתה מותרת לפי שיש לנו עדים שהעידו במיתת היבם והיא עצמה נאמנת לומר מת בעלי כמו שנקדם לנו וזאת שהעידה במיתת בעלה אסורה לפי שיבמתה בלבד היא שהעידה במיתת יבמה ואינה נאמנת. ואמרו מתייבמת ר"ל שתאמר זאת מת בעלי ויש להם יבמים אחרים הרי אלו מתייבמות בלי ספק לפי שאין שם מקום חשש ואם מתו היבמים אסורות להנשא לשאר ב"א. ואין הלכה כר"א :
אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם כו' : (דף קכ ע"א)
נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להם סוף כו' : (דף קכא ע"א)
פרצוף צורה. וכשנשאר המת שלשה ימים לא יעידו על צורת פניו לפי שמשתנה ודומה לאחר. ואמרו חיה אוכלת ממנו כשאוכלת אבר שאם נחתך לא ימות אדם ממנו אבל אם ראה אותה אוכלת מוחו או בשר לבו מעיד שהוא מת ור' יהודה מפרים הענינים כמו שתראה ונפקא לן מהפרש הענינים פעם להקל פעם להחמיר לפי דברי חכמים. ומים שיש להם סוף בור או מערה של מים כשאדם עומד עליו אפשר לו לאדם לראות כל סביביו ומים שאין להם סוף מים שא"א לו לאדם לראות כל סביביו ולר"מ אין הפרש ביניהם והכ"א מים שאין להם סוף אשתו אסורה שיש לנו לומר שמא יצא ממקום שאין אנו רואים אותו ומים שיש להם סוף אם שהה שם שיעור שא"א לו לאדם לחיות (בשעה זו) [בשיעור זה] בתוך המים אשתו מותרת. ור"מ חולק על זה והביא ראיה מאדם אחד שנפל לבור גדול ועלה לאחר שלשה ימים והוא מים שיש להם סוף ועמד שם שיעור גדול והחכמים אומרים אין מביאים ראיה ממעשה נסים. ודין מים שאין להם סוף אשתו אסורה כמו שבארנו אבל אם נשאת לא תצא והלכה כחכמים בכל הדברים וכמו שזכר רבי יוסי כמו כן :
אפילו שמע מן הנשים אומרות מת איש פלוני דיו כו' : (שם ע"ב)
נאמנים דברי התינוקות אצל רבי יהודה בשני תנאים. האחד שיאמרו הרי באנו מלספוד ומלקבור פלוני. והב' שישמע אותם מסיחים בקצת עניני ההספד שיאמרו כך וכך ספדנים היו שם והיה שם פלוני ועשה פלוני כך ואמר פלוני כך וכך וכל כיוצא בזה ונאמן העובד כוכבים כשאמר מת פלוני אם הוא מסיח לפי תומו. והלכה כרבי יהודה ור' יהודה בן בבא :
מעידין לאור הנר ולאור הלבנה כו' : (דף קכב ע"א)
בת קול הוא אשר באר במעשה באחד ומעשה בצלמון :
א"ר עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה כו' : (שם)
אמרו לו מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים כו' : (שם)
אמרו שהמדינה הזאת מסובבת בגייסות הוא התגלגלות שלא יכול להגיע שיגיד העדות אצלם וא"ל מסיבת שיבוש הדרכים לרבוי הגייסות לא הייתי יכול להגיע להם אבל הגד להם בשמי זה העדות. ואין הלכה לא כר"א ולא כרבי יהושע ולא כר"ע אלא הדין אצלנו מסיאים ע"פ אשה וע"פ קרובים חוץ מן הנשים המנויות ועד מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה כשר לעדות אשה. וזאת הפונדקית היתה עובדת כוכבים ומסיחה לפי תומה ולכך אמרו לא תהא כהנת כפונדקית שאנו מקבלים עדותה לפי מה שבארנו שהעובד כוכבים המסיח לפי תומו כשר :

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת יבמות

המתרגם

באור מלות הלועזיות שברש"י ותוספות ממסכת יבמות

פ"א דף ה ע"ב רש"י ד"ה תכיפה פויינ"ט פאענט, שתוחב תחיבה אחת במחט וכו' (שטיך מיט דר נעהנאַדעל) דקירה במחט התפירה :

פ"ד דף מג ע"א למלקט מלקחים שקורין שנל"ש טענאי"ל (צאַנגע), צבת, עיין מתרגם שבת נ"ז א' ד"ה לפי שאי אפשר:

דף מו ע"א ארויסא קניסטר"י, עיין מתרגם שבת כ"א ב' ד"ה אפסר, וזה מתג, והערוך ערך ארסה פי' שלשלת: **שם** טפסא ארגז אשקרי"ן בלע"ז, (שריין, שראַנק) ארגז, תיבה.

דף מח ע"ב לספר מרק"א בלע"ז כרך המבדיל בין ארץ ישראל ולארץ העמים (גרענצצייכען), גבול, תו המגביל בין הארצות:

פ"ו דף סג ע"א ברכה פלי שו"ן בלע"ז, ובב"מ מ"ב א' רש"י ד"ה אין הברכה פי' שמתברך ורבה מאליו פויישי"ן בלע"ז וכן עיקר (איבערפלוס). שפע, המון, שובע, פש: **שם** ביסתרקי כלי הבית טפי"ט בלע"ז, טאפפעט"א, (טעפפיך), דוק, יריעה. **שם** שפיץ פלשטי"ר בלע"ז (גיפסען, מיט גיפס איבער־ציעהען), ר"ל ליפותו ולמשוח בסיד :

דף סד ע"א עתר פל"א בלע"ז, עי' מתרגם סוכה י"ד א' ד"ה בעתר :

פ"ז דף סט ע"ב ונכבש וכו' נדחק ונדבק עליה לשון מכבש פריים"א בלע"ז, עיין במתרגם שבת קמ"א א' ד"ה מכבש:

פ"ח דף עו ע"א מורף זריף עושה חבורה אשגרטינא בלע"ז (אויפ־קראַטצען וואונדקראַטצען) שרט גרד התגרד. עי' מתרגם קידושין ל"ה ב' ד"ה גדידה. ליסנא אחרינא מזרף זריף מעלה נפח אופל"א בלע"ז, עיין מתרגם שבת קל"ד א' ד"ה דזריף :

דף פ ע"ב מחליק חלק כבשר אשה דרך בשר איש להיות שעיר אספר"א בלע"ז (רויה) חי : **שם** רתיחות אשקומא (שוים). קצף, חלאה :

דף פא ע"א ת, תן פניגר"י מין קטניות וכו', עיין מתרגם כלאים פ"ב מ"ה ד"ה ותלתן :

פ"ט דף פו ע"ב תרמילו חמת של עור בשטייל"א בלע"ז ורועה נותן בה פתו ותולה בצוארו. בגיטין כ"ח א' ד"ה חמת פי' בולזול"א בלע"ז והיא של עור, וזהו בלשון אשכנז (לעדערנער בייטעל), ילקוט של עור ומסתבר שגם כאן צ"ל בולזול"א במקום בשטייל"א תרגום ובילקוט (שמואל א' י"ז מ') ובתרמיליה :

פ"י דף צז ע"א דובב שיין רוחש וגע ויוצא למעלה דובב פריט"ש ובסנהדרין צ' ב' ד"ה דובב לועז פרונמיי"ש בלע"ז כלומר נעות ומתנודדות וכו'. ובשיר השירים ז' י' פי' דובב מרחיש פרומי"ר בלע"ז וכן נכון וזהו (ציטטערן, אין ציטטערנדער בעוועגונג גערואַטהען, צישען). חרדה. נוע. רעד :

פי"ב דף קא ע"א באנפילא של בגד קלצו"ן אולי צ"ל קאלצון בלע"ז, עיין מתרגם שבת ק"כ א' ד"ה אנפיליאות : **שם** עקב סול"ה בלע"ז. עי' מתרגם ברכות מ"ג ב' ד"ה גילדא :

דף קב ע"א שינצי אספר"ל ונוח לחולצו, עיין מתרגם שבת נ"ב א' ד"ה ופרכינן וכיון דאיכא שיגלי"ן : **שם** רחום נסמך לשון דחוס בריימב"ר בלע"ז, עיין מתרגם ביצה ל"ב ב' ד"ה מכבשין ומה שפי' רש"י לעיל מ"ב א' ד"ה דחסה : **שם** עקב סלו"ן, כמו לעיל ק"א א' ד"ה עקב : **ע"ב** מוקי קלשונ"ש קשים הם וכן בלשון ערבי קורין למנעלים אלמו"ק, עיין מתרגם שבת י' ב' ד"ה רמי פוזמקי : **שם** בקורדקיסין מנעלים דקים שנועלין תחת מנעלים עבים להגן מן המים ונקראים אונדרשו"ך (אונטער שוהע) בלשון אשכנז, עי' מתרגם פסחים כ"א א' ד"ה קורדקייסין : **שם** התפור בפשתן שתפור בתוכו בגד פשתן כעין שתופרין בתוכו לבדין פלטר"ש, עיין יומא ס"ט א' ד"ה נטמא: **שם** בקב הקיטע שנקטעה רגלו עושה כמין דפוס רגל ויש בה בית קיבול קטן וכו' ולמשענת הליכה יש לו אשקיצ"א קשורה בשוקו עי' שבת ס"ו ב' תוס' ד"ה קיסורי. והוסיף רש"י לתרגם משענת ידיו שקורין קרוק"א, ר"ל בלשון אשכנז (קריקע) :

שם במוק קילצין של בגד קשה ומגין, עיין לעיל ד"ה מוקי :

דף קג ע"א על ניחתא דכרעי' שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגל ליחתא לשון לווחים פלנק"א (זייטע, דער וויבע טהייל אם קאָרפער) צלע, צד הרך בגוף : **שם** האי אסתוירא קביל"א המפסקת בין שוק לרגל, עיין מתרגם חגיגה י"ג א' ד"ה קרסולי ותוס' מנחות ל"ג א' ד"ה הא דעבידא :

דף קו ע"ב גרגישתא ארזיל"א, כמעבה האדמה (מלכים א' ז' מ"ו) מתרגמינן בגרגישתא דארעא. צ"ל בעובי גרגישתא עיין מתרגם שבת קי"ג ב' ד"ה מהו לאכול אדמה ומתרגם ביצה ל"ה ב' ד"ה אדמה :

פט"ז דף קב ע"א שומא ורוא"ה (וואַרצע) וכן לועז רש"י יבלת (ויקרא כ"ב כ"ב) : **ע"ב** דמסקיב ליה דאסי"ר בלע"ז. ובב"מ קי"ז ב' ד"ה מסקב כתוב דורוויש"ר. ושם ל"ח ב' ד"ה לכתישא דגמלא פי' כתוש ומסוקב מחמת משאוי אייסר"א בלע"ז ומסתבר שזהו (שווירינ זיין, געשווערע האָבען), שאת, מספחת, שחין. ועיין מתרגם שבת קנד ב' ד"ה לכתתא דגמלא:

דף קכא ע"א אגמא דסמקי אגם של אותו מקום. אגם מרש"ם בלע"ז, מארע (אמפף) בוץ, פיש היון. עי' מתרגם תענית כ"ב א' ד"ה אגם :

מסכת יבמות

דף ב תוס' בד"ה בתו פירש בקונטרס כו' אלא יש לפרש בנשואין קמיירי רבי חייא דהכי משמע מילתיה דרבי חייא כו' עכ"ל ואע"ג דהשתא נמי לפירוש ע"כ לאביי רבי חייא באונסין קמיירי י"ל דבהא פליגי דרב יהודה דייק ליה מלתיה דרבי חייא בכולן אני מולא כו' דלישנא משמע מולא כולן בהיתר ולהכי קאמר דדוקא בנשואין ואביי לא דייק ליה האי לישנא ומוקי ליה באונסין אבל לפירוש הקונטרס לית כאן סברא במאי דפליגי רב יהודה ואביי כיון דאביי מפרש ליה דמיירי באונסין מי דחקו לרב יהודה דמיירי בנשואין ומה שיש עוד לדקדק בזה לפרש"י עיין במקומו : **ע"ב** בד"ה ואי אתה יכול לומר בחמותו כו' מיהו בפ' בא סימן משמע דבקדושי קטנות נמי קמיירי כו' עכ"ל לכאורה פי' דהכן אליבא דרבי ישמעאל קיימינן ומשכחת ליה שפיר שהיתה חמותו קטנה כשנשאה אחיו והיה לו בת עמה ונשאה זה ומתה הבת דאל"כ לית כאן דין יבום ואיסור חמותו אף לאחר מיתת הבת בשריפה הוא לרבי ישמעאל בפ' הנשרפין ובפרק נושאין אבל לרבי עקיבא דלית ליה התם איסור חמותו אף לאחר מיתת הבת ע"כ לא משכחת איסור חמותו אלא שאותה הבת היתה לה מאיש אחר ואח"כ נשאה אחיו ומת בלא בנים כפרש"י במתניתין וא"כ ע"כ גדולה היתה כשנשאה אחיו דקטנה אינה ראויה לילד דהכי פרכינן בפשיטות בפרק אלו נערות ובפרק יוצא דופן ובפרק אין בין המודר מההיא דנ' נשים משמשות במוך דתני רב ביבי וגרסינן במלתיה דרב ביבי קטנה שמא תתעבר ותמות וליכא לתרץ קושית התוס' דכיון דאליבא דר' עקיבא לא משכחת לה לא קתני לה ובכה"ג נמי אמרינן דבפלוגתא לא קמיירי דהא לא אתא כרבי ישמעאל דלרבי ישמעאל משכחת לה שפיר ולא אתמר הכי דבפלוגתא לא קמיירי אלא בשאינו סותר חד מהני תנאי ועוד דמ"מ להני אמוראי דלקמן דאמרי דבפלוגתא קמיירי מאי איכא למימר ומיהו אין אנו לריכין לכל זה אלא דדברי התוס' נמשכים כפי מאי דמסקינן בפרקין (א) אההיא דרב ביבי דגרסינן במלתיה שמא תמות ואיכא קטנה דמיעברא ולא מתה והשתא שפיר משכחת לרבי ישמעאל דבקדושי קטנות קמיירי ואפילו באותה הבת שהיתה לה מאיש אחר קודם שנשאת לאחיו ושוב כשזכינו ללמוד פ' האשה רבה ראינו שכתבו התוס' שם דלרבי עקיבא לא מיעט קרא חמותו לאחר מיתת הבת אלא משריפה אבל כרת איכא ולפי זה אתיין דבריהם הכא כהוגן אפי' אליבא דר"ע ומיהו מהרש"ל כתב שם דלישנא דתלמודא דפרק הנשרפין לא משמע כן אלא דאיסורא בעלמא הוא כנראה מפרש"י וסמ"ג ודו"ק :

דף ג גמ' כולהו נמי מדרשא אתו כו' פי' והדרא קושיין לדוכתא כיון דכהדדי ניניהו חמותו לחמירא דעיקר שריפה כתיב בה ליתני ברישא ועוד כלתו ליתני בתר חמותו ומיהו בהא דמשני עיקר איסורא מדרשא אכתי לא יתורץ ליתני כלתו בתר חמותו אלא שהמתרץ לא אסיק כאן מלתיה כיון דלא קאי האי תירוצא ולקמן מסיק למלתיה דקאמר ובדין הוא דליקדמיה לכלתו כו' כפרש"י שם משום דחמירא טפי ולפירוש התוס' לריך עיון לקמן : שם אי תנא אוסרות ה"א אסורות לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל כו' ופי' דודאי אי הוה תני אוסרות התם הוה קא מפרשינן ליה אף שלא במקום מלוה אלא דהמקשה קאמר דליתני אוסרות לייבם כמו שפירשו התוס' והאי קא משני דאי נמי הוה קתני הכי ה"א דאסורה לייבם ומטעם דשלא במקום מלוה נמי אסורה ולא קתני אסורה לייבם אלא למידק מיניה דמחלץ חללה קמ"ל והאי קפריך דליתני אסורה לחלוץ ומשני דאי נמי הוה קתני הכי ה"א

אכתי דמש"ה קתני אסורה לחלוץ לרבותא דאפילו במקום מלוה אסורה ומכ"ש שלא במקום מלוה דאסורה כמ"ש התוס' קמ"ל פוטרות זהו הנראה לנו מתוך סוגיא דשמעתין ואין להאריך : **ע"ב** תוס' בד"ה למעוטי דרב כו' וי"ל דהכא לא מלי למתנייהו כדמסיק לפי שאינן בלרת ערוה כו' (ב) עכ"ל והמקשה דפריך לרב ולרב אסי ליתנינהו ה"ה דה"מ למפרך לימעטו תרוייהו ממניינא דרישא כיון דלא מסיק אדעתיה השתא לפי שאינן בלרת ערוה אלא דניחא ליה למפרך הכי לרב ולרב אסי בפשיטות : **בד"ה** טעמא דכתב כו' ורבא לא היה צ"ל אלא להיתירא לא מלית אמרת כו' עכ"ל וליכא לאקשויי כיון דעיקר קושיית התלמוד הוא מכח דלא דרש להיתירא א"כ לא קמשני רבא כלום לקמן די"ל דודאי לפי סברת המקשה דאתא קרא לאשמועינן דבעלמא דחי א"כ לא אתי קרא כלל לגופיה ואית לן למימר טפי דאתא לגופיה להיתירא והאי קמשני רבא שפיר דאתא קרא לגופיה למשרי לרה שלא במקום מלוה ורב אסי לא פריך עליה דרבא אלא דאכתי מאי חזית דאתא קרא להיתירא דלרת ערוה שלא במקום מלוה נימא דאתא קרא להיתרא דערוה גופה במקום מלוה וק"ל : **בד"ה** לא תעשה שיש בו כרת כו' ועוד דחדא איסורא מיהא נילף מאשת אח עכ"ל פי' דהאי תירוצא דסד"א נילף מאשת אח כו' קאי לקמן במסקנא וא"כ חדא איסורא מיהא נילף בעלמא דדחי ואנן קי"ל דבשום מקום אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת גם לאידך שינויא דמסקנא יש להקשות כך ומהרש"ל הבין בשמעתין דכל הנך שנויא דמסקנא אית להו דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת בחדא איסורא זולת לפי תירולא דרבא דמסקנא ואינו כן דהא לפי מה שכתבו התוס' כאן ואור"י דמאשת אח לא מלי למילף מידי דלידחי כו' א"כ אפי' חדא איסורא ליכא למילף דדחי בעלמא וכן לשנויא דסד"א דאתיא מהיקשא דרבי יונה כו' א"כ כל ל"ת שיש בו כרת בעלמא ודאי לא הוה מלינן למילף מידי מאשת אח מהאי טעמא אלא דאלטריך עליה לעריות דלא אתי מאשת אח מהיקשא דרבי יונה כו' וכן פרש"י לקמן בהדיא ועיין עוד בזה לקמן במקומו : **בא"ד** אלא דוקא אחות אשה כו' עכ"ל והא ודאי שפיר פרכינן הכא תרי איסורי כו' כמו שפר"י דמאשת אח לא מלינן למילף בעלמא דדחי משום דאשת אח מלותו בכך וה"נ ליכא למילף תרי איסורי דאחות אשה מאשת אח כיון דאיסור אחות אשה אין מלותו בכך וק"ל :

דף ד בד"ה דכתיב לא תלבש כו' ולמ"ד דתפילין לאו מלות עשה שהזמן גרמא אפשר דלדידיה נשים חייבות בלילית מסמוכין כו' עכ"ל ומיהו אלטריך למילף דחייבות מסמוכין משום דלא נילף מבנין אב דהתם דפטורות מכל מלות עשה שהזמן גרמא וי"ל דסמוכין עדיפי מבנין אב וק"ל : **בא"ד** וע"כ נשים חייבות בכלאים כו' עכ"ל יש להקשות דהא מתוך שמעתין איכא לאוכוחי דנשים חייבות בכלאים דאל"כ ה"ל לאו דכלאים אינו שוה בכל ומאי אולמיה ליה לאתויי לקמן מלאו דכלאים דעשה דוחה ל"ת גרידא טפי מההיא דראשו דדוחה ל"ת דלא תקיפו וי"ל בדוחק דלקמן מייתי מכלאים בהם אינו ענין דללאו שאינו שוה בכל לא אלטריך דאתיא מראשו ועי"ל דהכא גם העשה דלילית אינו שוה בכל דנשים פטורות מלילית ול"ע : **ע"ב** בד"ה א"כ לשתוק קרא כו' וי"ל דבמסקנא דנפקא לן הפנאה לרבנן משעטנז לרבי ישמעאל נמי תיפוק ליה מהתם כו' עכ"ל דברי מהרש"ל בזה מעורבבים ותבא על תוכן דבריהם בתוס' דפרק במה מדליקין בד"ה אלא הא דרב פפא בדותא כו' ע"ש : **בד"ה** ואמר רחמנא כו' ויליף התם לבן מתכלת כו' עכ"ל הוצרכו לזה משום מה שכתבו לקמן דאסר במנחות בלבן במקום שאין תכלת והיינו נמי ע"כ דלריך להיות הלבן שוע טווי ונוז כמו התכלת דאל"כ לא הוי כלאים כלל : **בא"ד** ובמנחות דקדק דקשר העליון דאורייתא מדשרי רחמנא כלאים בלילית עכ"ל ר"ל דמהא דקשר עליון דאורייתא ליכא לאוכוחי דלריך ב' תכיפות דהיא גופה מגלן דהא במנחות לא דקדק דקשר עליון דאורייתא אלא מדשרי רחמנא כלאים בלילית ובעל פורת יוסף לא הבין דברי התוס' בזה והקשה מה שהקשה : **בד"ה** ואפילו למר לפשתים כו' וקשה דבפ' ב"מ קאמר תלמודא הדר ביה רבא מההיא וסבר דאף כל לאתויי שרלים כו' וי"ל דסוגיא דהכא כרב נחמן כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל דזה סותר מה שכתבו כבר לעיל דהכנף לאו ריבוי הוא ותרי שינויא הם בתוס' מחולקים כו' עכ"ל ואין זה מוכרח כלל אלא דקושייתם הכא אמאי קאמר תלמודא דרבי ישמעאל לית ליה דרבא כיון דרבא סובר בפרק ב"מ כרבי

קרני ראם (א) נ"ב נ"ע דלדידיה בניס הרי הן כסימניס ע"ש : (ב) נ"ב עיין סוטה דף ע"ז תוס' ד"ה תנא ושייר :

חכמת שלמה

דף ב ע"א רש"י בד"ה ואם חמותו כו' זה חמותו הס"ד :

דף ג ע"א רש"י בד"ה [אתיא כו'] בתו מאשתו נ"ל דכתו כו' ולשון איבות ע"י כו' כנ"ל : **בד"ה** כיון דבמקום כו' שיש לו בנים הס"ד : **ע"ב** רש"י בד"ה שאין לרה כו' לא דמי איסור כו' כנ"ל : תוס' בד"ה לפי שאינן כו' דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל סוי כעריות כו'. נ"ב פי' דומיא דטומאה דכתיב בעריות אל תטמאו בכל אלה וק"ל : **בד"ה** טעמא כו' ורבא לא הוה לריך למימר אלא להיתירא לא מלית אמרת כו' כנ"ל . וכ"כ פירוש לא הל"ל ערוה גופה לא לריך קרא דאין עשה דוחה כו' אלא ה"ל לאוקמי עליה לאיסור ולמידק מיניה הא בעלמא דחי מאי אית לך למימר אם כן נידרש להיתירא כמו שפירש להיתירא לא מלית כו' (ועי' במהרש"א) :

דף ד ע"א גמ' בשומרת יבם הכתוב מדבר . נ"ב פי' קרא דלא יגלה כנף אביו : רש"י בד"ה לא תלבש שעטנז וכו' ודחי לא תעשה . נ"ב אבל יש לתמוה לפי מאי דבעי לאשכוחי דדחי עשה את לא תעשה שיש בו כרת וכן הוא לפי המסקנא זולת רבא שחולק על זה א"כ קשה נימא דבא הסמיכות לאסור כלאים בלילת וליכא לתרולי מהיכא תיתי להיתירא דהא שמעינן דדוחה עשה את לא תעשה אפילו יש בו כרת והדרבה מוכרחים אנו לומר שבא לאיסורא דאי להיתירא מאי בעי קרא דמהיכי תיתי לאיסורא ונראה דלק"מ דאפילו שמעינן דבכל דוכתא דוחה עשה את לא תעשה מ"מ מלילית לא שמעינן דדוחה דלמה לו לדחות את לא תעשה בכדי ילבש בגד של למר ויעשה לו לילית ולא ילבש של פשתים מה שאין כן בכל אינך שלריך לקיים המלוה שבאה לידו כגון יבום ומלורע וכל כה"ג א"כ מהיכא תיתי להיתירא דנימא שבא הסמוכים לאיסורא אלא ודאי להיתירא בא כנ"ל עיקר אף שהתוס' לקמן דף ו' פירשו בענין אחר : **בד"ה** סמכו כו' דסמוכה פ' מכשף כו' כנ"ל : תוס' בד"ה וסמיך ליה כו' ורבנן לא דרשי . נ"ב התוס' לא גרסי בגמ' ורבנן כו' וק"ל : **ע"ב תוס'** בד"ה א"כ לשתוק כו' כל לאפנויי כו'. נ"ב ואין להקשות סוף סוף הלא לרבי ישמעאל לא מלית למימר דשעטנז מופנה אי לאו אף כל דר' ישמעאל כו' דהא אי לאו ג"ש דשעטנז לא הוה ידענא בהעלאה דהוה למר ופשתים דהא כתיב בגד לחוד גבי העלאה אי לאו שתאמר דשמעינן מאף כל דר' ישמעאל והשתא אייתר שעטנז להפנאה דלמא משום דק"ו הוא לביסה דאית ביה נפישת הנאה אינו אסור אלא תרי מיני ק"ו העלאה כדאיתא בפ' (בכל מערבין) [במה מדליקין דף כז.] והשתא נמי לא ק' סוף סוף מאחר דאית לן הא דרבי ישמעאל א"כ בגד דכתיב גבי העלאה הוה למר ופשתים נמי מופנה וא"כ תרי אפנויי ל"ל ולא קשה מידי מאחר דאתא שעטנז לאפנויי לגבי לילית לית כאן גזירה שוה ולריך לן למר ופשתים גבי לביסה לגופא וק"ל . (עיין במהרש"א) : **בד"ה** ואפילו למר כו' הדר ביה רבא וסבר דאף כל לאתויי שרלים כו' כנ"ל . וכ"כ פי' לא מהאי דהכנף אלא מהאי דלעיל מיניה לסם וסם פירשו התוס' מאחר שחזר רבא כו' א"כ סבר דאף כל דרבי ישמעאל אתא לאתויי שרלים אבל לא שנאמר כך להדיא והכי פירושו א"כ מאחר דלא אתיא כל דרבי ישמעאל ללילית אלא לשרלים א"כ יכול רבי ישמעאל לסבור שפיר כרבא ולומר דהכא גבי לילית מייבין כל המינים מריבויי דהכנף ולא דרשינן אף כל אלא לשרלים לחודא אבל תימה הלא כבר תירלו התוס' דהכנף לאו רבוי הוא וכן פירשו בפ' התכלת והוסיפו בטעם דלא מלית למידרש הכנף לרבויי ונראה בודאי דהנך תרי שנויי בתוס' מחולקים בין שנוי ראשון שכתבו התוס' דהכנף לאו רבוי

מהר"ם

דף ב ע"א מתני' חמותו פרש"י שמת בעלה ונשאה אחיו . ה"ה דהוה מצי לפרושי כגון שמעון שנשא בת ראובן ואין לראובן זרע אחר ומתה אותה הבת ואחר כך מת ראובן ונפלה אשת ראובן שהיא חמותו של שמעון לפני שמעון ליבום : רש"י ד"ה ואם חמותו וכו' אבל בתו מאנוסתו לא ילפא מהכא ומקרא אחרינא . פירוש מדכתיב ערות בת בתך ובת בנך ובתו עצמה לא כתיב וילפינן לה מהנה הנה כדלקמן ריש דף ג' : ד"ה אחותו מאמו וכו' עד שאין חיוב יבום אלא באחיו מאביו . כתב זה לפי שהוקשה לו למה נקט התנא בזה הענין שאחותו מאמו נשואה לאחיו מאביו ולא נקט איפכא כגון שאחותו מאביו נשואה לאחיו מאמו לכך כתב שאין חיוב יבום וכו' : תוס' ד"ה עד סוף העולם וכו' עד דהתם ודאי לא היה צריך לכתוב וכו' . ר"ל דהתם בכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם ובפירי פירותיהם וכו' והתם בכתיבת השטר לא שייך לומר לא זו אף זו אבל בדברי התנא שייך לומר לא זו אף זו והדר הקשו התוס' הא אין רבותא ספי במה שתנא עד סוף העולם ולא הו"ל למיתני : ד"ה בתו וכו' מאנוסתו וכו' עד דא"כ היינו בת אשתו וכדאמר נמי לקמן וכו' . יש לדקדק מה צריכין התוס' ראיה זו לסתור פרש"י הא רש"י בעצמו פי' הכא בהדיא דמיירי הכא בבתו מאנוסתו משום דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו וכו' וא"כ דברי רש"י הכא ודלקמן נסתרים מיניה וביה וי"ל דהתוס' הביאו ראיה זו שלא תאמר מנלן דדברי רש"י דלקמן אינם אמת נימא איפכא שמה שפירש לקמן הוה אמת ודהכא אינו אמת לכך הביא ראיה זו שדבריו שבכאן הם אמת : **בא"ד** ועוד לאביי דאמר דכולן דר' חייא אכולה מתני' קאי וכו' . יש לדקדק מה מביא ראיה מדברי אביי לדברי רב יהודה הא פליגי לקמן בזה וי"ל דעד כאן לא פליגי אלא בפירוש דברי ר' חייא אבל בפירוש המשנה לא פליגי והואיל דלדברי אביי איירי מתני' בבתו מאנוסתו ה"ה לדברי רב יהודה דבהא לא פליגי : ד"ה אשת אחיו מאמו עד ודוחק לומר ולפרש וכו' . יש לדקדק הא לא יתכן פירוש זה כלל דלפירוש זה ע"כ צ"ל דה"ק באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר ר"ל שאפילו באשת אחיו מאביו שאין לו בנים שיש לו היתר לאחר מיתה אעפ"כ אסורה מחיים אתה אומר וכו' או אינו אלא באשת אחיו מאמו ר"ל אשת אחיו מאביו מותרת אפילו מחיים וא"כ מה אומר אח"כ והדין נותן כו' מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם וכו' וזה הוא בהפוך ממה שצריך לדון וצ"ל דה"ק ושמא תאמר דע"כ לא מיירי אלא באשת אחיו מן האב דאשת אחיו מן האם ליכא למימר דמן האם איגה קרויה אחות ואין אסורה כלל זה אינו והדין נותן וכו' והואיל דאשת אחיו מאמו אסורה אית לן לאוקמא קרא דוקא באשת אחיו מן האם אבל אשת אחיו מאביו הואיל ויש לה היתר לאחר מיתה תשתרי נ"כ מחיים וק"ל : **בא"ד** א"כ הו"ל לאקשויי אעירירי דאשת אח ל"ל וכו' . פי' דאיפכא מבעיא ליה דערירי דכתיב גבי דודתו דכתיב ברישא הפרשה הוי לן למימר דכתבי' להיקשא דכל התורה ואערירי דגבי אשת אח דכתיב לבסוף הוי ליה לאקשויי ל"ל : **ע"ב תוס'** ד"ה או שנמצאו איילונית וכו' עד תדע דע"כ ממאנת לא בעיא גיטא . פי' ואפ"ה תני אין להם כתובה דמשמע הא גיטא בעיא אלא ע"כ צ"ל דמשום שנייה נקט האי לישנא דהיא צריכא גט : ד"ה ואי אתה יכול לומר בחמותו וכו' עד דליכא למימר דמשום ר' יהודה נמנו . ר"ל דשמא לעולם ר' ישמעאל איירי בקדושי טעות ובתו שבאה למאן היה בקדושי קטנות ומה שנמנו לא משום רבי ישמעאל דהוא לא קאמר אלא בקדושי טעות אלא משום רבי יהודה הוא דנמנו והא דאמרו דבר שאמר אותו צדיק לאו ממש אותו דבר שאיהו לא קאמר אלא בקדושי טעות אלא דומה לאותו דבר שהוא אמר שנמצא ענין שיכולה הבת למאן אפילו בנה מורכב על כתפה ונכשל בו זרעו שבאה ג"כ בתו למאן כשבנה מורכב על כתפה וק"ל :

דף ג ע"ב תוס' ד"ה יכול שאני מרבה וכו' ה"מ למימר יכול שאני מרבה אף שלא במקום מצוה . פי' ט"ו נשים הנזכרים במתניתין רק שהן נשואות לנכרי ולא לאחר והכי ה"ל למימר אמרת מה אחות אשה שאסרה התורה היינו במקום מצות היבום כדדרשינן לעיל נאמר כאן עליה ונאמר להלן יבמה יבא עליה וכו' אף כל דוקא במקום מצוה : ד"ה טעמא דכתב רחמנא וכו' עד דאין עשה דוחה ל"ת . פירוש שאין לתנא שום פסוק שעשה דוחה לא תעשה והא דכתיב עליה לא לגופיה אצטריך דבלאו הכי הוא אסור דמהי תיתי ה"א להתיר אלא לא כתבו אלא למידק מיניה דדוקא הכא הוא אסור הא בעלמא עשה דוחה ל"ת : **בא"ד** ואמר ר"י דאי בעלמא אין עשה דוחה ל"ת . פירוש דאי לית ליה לתנא פסוק בעלמא דעשה דוחה ל"ת וכן מה שאמר אלא ודאי סבר האי תנא עשה דוחה ל"ת פירושו שיש לו פסוק ע"ז אלא שהמקשה שואל מנלן ר"ל איזה פסוק הוא ורבא לא היה צ"ל וכו' פי' מאחר שכתבנו שהיינו יכולין לתרץ שלעולם אין לתנא שום פסוק שעשה דוחה ל"ת והא דכתבה התורה עליה למילף מיניה דבעלמא דחי אלא שעיקר קושייתו של המקשה היה שא"כ היה לו לתנא למדרש עליה להיתרא א"כ רבא לקמן דאמר ערוה גופה לא צריכה קרא וכו' כי אצטריך קרא לצרת סוטה לא היה צריך לכל זה אלא היה לו להשיב הא דכתב עליה לא לגופיה אצטריך אלא למידק מיניה דבעלמא דחי מאי אמרת ה"ל לתנא למדרש עליה להיתרא לא מצית אמרת דא"כ לגלות ערותה דהדא וכו' כדלקמן דף ח' : ד"ה לא תעשה שיש בו כרת וכו' עד אלא על כרחך לאו בכל דוכתי בעי למילף מאשת אח אלא דוקא אחות אשה וכו' . נראה דלאו דוקא אחות אשה אלא ה"ה דעריות במקום יבום דהא בכולן שייך לומר הואיל ואשתרי אשתרי אלא דר"ל דוקא באחות אשה ודומיה דהיינו במקום יבום אשת אח דשייך בהם לומר הואיל ואשתרי אשתרי אבל בכל התורה כולה לא ילפינן מיניה דעשה דוחה ל"ת וק"ל :

דף ד ע"א תוס' ד"ה דכתיב לא תלבש שעטנז וכו' עד דלמא אע"ג דסבר דהוי הזמן גרמא מחייבי נשים מסמוכין . פי' וסבר כמ"ד דתפילין לאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא דאל"כ הא כתבו התוס' לעיל מזה דהיקשא דתפילין עדיף מסמוכים : ד"ה וסמיך ליה וכו' עד ורבנן לא דרשי וכו' . משמע דלא גרסי התוס' בגמרא ורבנן אי הוה סמיך וכו' : ד"ה דא"כ וכו' כיון שהלמוד נכתב במקומו וכו' . פירוש דלא מקרי מוכח אלא בגוונא דלא יגלה דהוא הלמד אינו נכתב במקומו אבל במכשפה הלמד שהוא מכשפה נכתב במקומו רק דפסוק כל שוכב עם בהמה לא נכתב במקומו ולכך לא נקרא מוכח ומיהו לענין מופנה וכו' משום דהא לקמן בסמוך אמר גבי ציצית (אמר) אב"א משום דמוכח דא"כ לכתוב רחמנא גבי פרשת ציצית וכו' ואב"א משום דמופנה מכדי כתיב בגד כלאים שעטנז וגו' וכו' א"כ דהלמד הוא גדילים והמופנה הוא פסוק לא תלבש שעטנז : **ע"ב תוס'** ד"ה ואמר רחמנא עביד להו תכלת וכו' עד ובמנחות דקדק וכו' . פירוש ואין לומר דע"כ מיירי בקשורים דהא קשר עליון דאורייתא זה אינו דהא גופיה דקשר עליון דאורייתא דקדק במנחות

ישמעאל למילף בנין אב דאף כל כו' לענין שרלים דהא ודאי בנין אב דאף כל כו' לענין שרלים ולכל מילי דאיכא למידרש דרשינן ליה כדאיתא בשמעתין דיליף ליה לענין כלאים ובעי תלמודא למילף מיניה נמי לענין ציצית ובתוס' ילפי מיניה נמי לענין כהנים וא"כ ע"כ לענין ציצית דלא דרשינן האי בנין אב דאף כל כו' משום דהכנף דהוא רבויא למין כנף דהיינו שאר מינין מפקא ליה מהאי בנין אב דאף כל כו' וא"כ ה"נ נימא לרבי ישמעאל דאית ליה דרבא ואמאי קאמר תלמודא הכא דרבי ישמעאל לית ליה דרבא וע"ז תירצו דסוגיא דהכא אתיא כרב נחמן ב"י דהתם דאמר אף כל לאתויי ציצית דהשתא ודאי לית ליה דרבא דאיהו מחייב בשאר מינין בציצית ולעיל שכתבו בתוס' דהכנף לאו רבויא הוא היינו נמי למאי דקאמר דרבי ישמעאל לית ליה דרבא והיינו אליבא דרב נחמן ב"י כמו שכתבו כאן דע"כ כיון דאו בגד מרבה שאר בגדים ומפיק מבנין אב דאף כל ע"כ אית לן למימר בציצית דלא נימא הכי דמפקא מבנין אב דאף כל היינו משום דהכנף לאו רבויא היא ותו לא מידי:

דף ה ע"א בד"ה לרבנן מנא להו כו' ואר"י דהיינו ההיא ברייתא כו' דמחייב מדאורייתא כו' עכ"ל יש לדקדק אע"ג דלית לה להאי ברייתא דשאר מינין חייבין מדאורייתא מ"מ איכא למימר דאית להו בנין אב דאף כל כו' וא"כ הוה ליה למר ופשתים גבי כלאים מופנה לסמוכין אלא דגבי ציצית לית להו דרשא דאף כל משום דהכנף מין כנף רבויא הוא ומפקא ליה מהאי בנין אב דאף כל כו' דכמו כן ניחא לרבא דאית ליה אף כל לגבי שרלים ולית ליה דרשא דאף כל לגבי ציצית משום דהכנף רבויא הוא וי"ל דאף אם נדרוש אף כל כו' גבי כלאים ולמר ופשתים מופנה הוא לסמיכות מ"מ נימא לכדרבא לחוד קאתא למדרש סמוכים דלמר ופשתים פוטרים אף שלא במינן ומנלן דאתא למשרי כלאים וכך הקשו התוס' לקמן במסקנא דשעטנז מופנה הוא ותירצו שם דהכי משמע סמיכות מופנה דשעטנז לא תלבש שעטנז וגו' גדילים תעשה לך מהם (א) אבל השתא דלא מופנה שעטנז אלא למר ופשתים אכתי אית לן למימר הכי דלא אתא קרא דסמיכות למשרי כלאים אלא לכדרבא לחוד דלמר ופשתים פוטרים בשאר מינין וק"ל: בד"ה מה ללאו דהקפה כו' אבל סוגיא דשמעתין סברי דמזקנו לא הוה מוקמינן בכהנים אי לאו דכתיב ראשו כו' עכ"ל פירוש למאי דדחי ליה הכא וקאמר דסד"א שאני כהנים כו' סבירא ליה הכא דאצטריך ראשו לגלויי אזקנו דמיירי בכהנים ומיהו למאי דקאמר בשמעתין דאתיא ראשו לנזיר ע"כ הא דמוקים זקנו לכהן סבירא ליה דזקנו משמע בין כהן בין ישראל וכההיא סוגיא דנזיר ובזה יתיישב דהמתרץ נמי דבעי לאוכוחי מההיא דזקנו דאם אינו ענין כו' ולא ידע אכתי דאצטריך קרא לכהנים הואיל וריבה או משום דה"ל ל"ת ועשה כמ"ש התוס' וא"כ אמאי לא תקשי ליה אמאי מוקי ליה תנא דברייתא לקרא דזקנו לכהנים טפי מישראל דאיכא למימר דהאי המתרץ נמי ידע דאיכא ל"ת ועשה בכהנים אלא דסבירא ליה כההיא סוגיא דנזיר דזקנו משמע נמי כהן וא"כ לא אצטריך ראשו ללאו שאינו שוה בכל ואם אינו ענין כו' והמדחה השיב לו דסד"א כהנים שאני כו' ולא הוה מוקמינן קרא לכהנים אלא לישראל ואצטריך ראשו לגלויי אזקנו דמיירי בכהנים וכמ"ש התוס' ודו"ק: בפרש"י בד"ה ראשו מת"ל בראשו דמצורע נמי קאי כו' ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אה"ע כו' עכ"ל תימה לפי' דבפ"ב דנזיר אמרינן בהדיא דלאו דנזיר שוה בכל הוא והתוס' הביאו זה בשמעתין ומהרש"ל כתב דהא דאמרינן דלאו דנזיר שוה בכל הוא נגד לאו דכהנים אבל חשיב אינו שוה בכל נגד שאר לאוין וכה"ג כתב מהר"י סמיג"ה באריכות בזה בספר פורת יוסף ואין כל זה מספיק דאכתי קשיא מנלן למימר תנהו ענין ללאו השוה בכל גמור כיון דאצטריך האי לאו דנזיר לגופיה דכיון דשוה בכל הוא גבי לאו דכהנים לא נפקא ליה לאו דנזיר מלאו דכהנים גם אמאי פרש"י כך בפשיטות דמקרי לאו דנזיר אינו שוה בכל כיון דסוגיא דנזיר קרי ליה שוה בכל ועוד כיון דנשים איתנהו בנזיר אמאי אינו שוה בכל הוא טפי מלאו דהקפה וראיתי בספרים מדויקים שמחקו כל זה מפרש"י ואיזה תלמיד טועה כתבו: ע"ב תוס' בד"ה כולכם חייבים בכבודי מאני ה' כו' וא"ת ל"ל קרא בכיבוד אב ואם דלא דחי כו' עכ"ל פי' דל"ל קרא למסקנא דאתא קרא דשבת לגופיה ללאו דמחמר אבל למאי דס"ד השתא הא ודאי לא אצטריך אלא למידק מיניה דבעלמא דחי ועוד נכתוב בזה לקמן בסמוך: בד"ה טעמא דכתב רחמנא כו' דמה לכיבוד אב ואם שכן הכשר מצוה כו' עכ"ל אבל ליכא למפרך דמה לפסח תמיד ומילה שכן ישנם לפני הדבור כדפריך בגמרא דכיבוד אב נמי ישנו לפני הדבור כדאמר בפרק ד' מיתות וצריך לומר דאע"ג דאכתי לא אסיק אדעתיה דאיכא למפרך מה להנך שכן הכשר מצוה היינו למפרך פירכא זו דלא נילף לחומרא בעלמא דלא דחי מלאו דמחמר אבל דנילף כיבוד אב דדחי שבת דהיינו לקולא ודאי אית ליה נמי האי פירכא ומהאי טעמא נמי לפי מאי דס"ד השתא דדחי בעלמא הפ"ה איצטריך תמיד פסח ומילה דס"ד למילף מכיבוד אב דלא דחי כמ"ש התוס' לקמן ולא הוה פרכינן דמה לכיבוד אב שכן הכשר מצוה כדפרכינן הכא משום דלחומרא לא פרכינן האי פירכא ומיהו המדחה קאמר דלחומרא נמי פרכינן האי פירכא דלא נילף בעלמא דלא דחי מלאו דמחמר וק"ל:

דף ו בא"ד וא"ת אי בעלמא דחי א"כ קרא דכלאים בציצית ל"ל כו' עכ"ל הקשה בעל פורת יוסף דהא אצטריך האי קרא לאשמועינן דקשר עליון דאורייתא דאיטו יוצא ידי חובת מצות ציצית כ"א דהוה כלאים בטלית של פשתן דהיינו בב' תכיפות כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש: בא"ד ומפסח ומילה ותמיד לא קשיא מידי כו' עכ"ל אגב שיטפי' נקטו לישנא דתלמודא דקאמר פסח תמיד ומילה דממילה בלאו הכי לא קשיא מידי דליכא למילף מהכא דבעלמא דחי כיון דעשה דמילה אינו שוה בכל וק"ל: בד"ה נגמור מהכא דלא דחי כו' וא"ת והיכי נגמור מהכא דלא דחי כו' ואר"י דעשה דכיבוד הואיל ועדיף כולי האי דהוקש כבודם לכבוד המקום השיב עשה דשבת כמאן דליתא כו' עכ"ל וצ"ע דא"כ לדידיה דמוקים ליה בשחיטה ובישול מי ניחא דהא יליף נמי מהכא בברייתא היטמא ואל תחזור דלא דחי כמ"ש התוס' לקמן בסמוך וא"כ נילף מיניה דלאו גרידא נמי לא דחי בעלמא דלגבי עשה דכיבוד ה"ל עשה דהיטמא ואל תחזור כמאן דליתא והוה כמאן דליכא אלא לאו גרידא ויש לומר דבעלמא אי אתי קרא לשחיטה ובישול ע"כ עשה דכיבוד גרע טפי דהא בעלמא דחי עשה לא תעשה שיש בו כרת ועשה דכיבוד לא דחי לא תעשה שיש בו כרת ומשום הכי לית לן למימר דהיטמא ואל תחזור ליתא לגבי דכיבוד וליכא למיגמר מיניה בעלמא דלא דחי לאו גרידא אבל למאי דמוקי לה בלאו דמחמר ואין לך הכרח דנימא דעשה דכיבוד גרע אית לן למימר דעדיף עשה דכיבוד ועשה אחריכא הוה כמאן דליתא לגביה וק"ל: בא"ד דליכא אלא לאו גרידא דלא הוה אתי למעטי עכ"ל לאו דוקא לאו גרידא דהא בלאו דמחמר איכא לאו ועשה אלא לאו גרידא שאין בו כרת כגון גבי היטמא ואל תחזור ועוד כיון דבעי למגמר מיניה אפי' לאו גרידא בעלמא ע"כ לאו דמחמר לאו גרידא מקרי וכמ"ש התוס' לקמן דלגבי עשה דכיבוד עשה דשבת כמאן דליתא שוה וק"ל: בא"ד ועשה דבת כהן עדיפא מעשה דשבת כו' עכ"ל לא ידעתי מי הכריח אותם למימר דעשה דבת כהן עדיף מעשה דשבת דהא לא בעי תלמודא למילף התם מבת כהן דעשה דוחה לאו גרידא בעלמא כדבעי התם למילף מעשה דכיבוד אב ומעשה דמורא מקדש וי"ל בדוחק דלפי מאי דאמרינן לקמן למאי דס"ד מעיקרא מאי או איטו דקאמר כו' הדר אמר אימר דאמרינן כו' ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי משמע מזה דוקא משום שיש בלאו דשבת כרת לא שמעינן ליה מכלאים הא בלאו הכי הוה שפיר שמעינן ליה דדחי לאו גרידא אע"ג דבשבת איכא לאו ועשה וא"כ אית לן למימר דעשה דשבת כמאן דליתיה דעשה דבת כהן עדיף מיניה ודו"ק: בא"ד וא"ת מנלן דלא דחי עשה דכיבוד אפילו לאו גרידא כו' וי"ל דכיון דגלי כו' עכ"ל בספר פורת יוסף הקשה על דבריהם דנימא דאה"נ דלא אשכחן דלא דחי אלא אדרבה דחי והא דקאמר נגמור היינו דעשה דבעלמא לא תדחי לאו גרידא כיון דהאי עשה מעולם לא דחי ל"ת ועשה ועוד מ"ש דמכלאים לא מצי גמר משום דכיבוד הוי הכשר מצוה קשה דהשתא לפי סברת המקשה אכן קיימין דעדיין לא ידע פירכא דהכשר מצוה כו' ועוד האריך בזה והנראה בכוונת דבריהם אלו שהם סמכו עצמם אמה שהביאו לעיל מפ"ק דקדושין הגה כבוד אביך ועשה מצוה כו' דמהכא ילפינן ליה התם ומשמע דאפילו לאו גרידא דחי עשה דכיבוד והא הקשו דהאי תרוצא דאתי ללאו דמחמר קאי הכא במסקנא לשיטת התוס' וכיון דהשתא לפי סברת המקשה עדיף ליה עשה דכיבוד כ"כ דעשה דשבת כמאן דליתא לגביה אם כן היאך יגרע במסקנא דכל שאר העשיין דוחין לאו גרידא דילפינן להו מכלאים ועשה דכיבוד אינו דוחה אפילו לאו גרידא ותירצו דכיון דגלי לן קרא דלא אלימא כו' עדיפי שאר עשיין דדוחין לאו גרידא לילף מכלאים אבל עשה דכיבוד לא מצי גמר מכלאים משום דכיבוד הוה הכשר מצוה ותו לא מידי: בד"ה שכן הכשר מצוה כו' ועוד דלקמן לפי האמת דאיכא קרא בכלאים ל"ל קרא כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דודאי גליון הוא זה דלעיל בתוס' תירצו קושיא זו ע"ש עכ"ל ואין זה מוכרח דודאי לפי סברת המקשה דבעי למימר דמיירי בשחיטה ובישול ואצטריך ליה הא בעלמא דחי איכא לתרוצי דאצטריך קרא דכלאים בציצית לכדרבא כו' כמו שתירצו התוס' לעיל וכיון דלא קאי האי קס"ד אין לחוש למאי איצטריך תלמודא למילף דדחי בעלמא עשה את ל"ת שיש בו כרת אע"ג דהיינו אמת אלא לפרש"י דקאי הכי במסקנא דמיירי בשחיטה ובישול א"כ לפי האמת אמאי הוצרך תלמודא למילף דעשה דוחה ל"ת גרידא מכלאים כיון דאיכא למילף מכיבוד אב אף לפי המסקנא ועוד המסקנא דהכא סותר דבשום מקום אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת כו' ויש לדקדק לשיטת רש"י דבמסקנא איירי קרא בשחיטה ובישול ואיצטריך דבעלמא דחי בהכשר מצוה א"כ אמאי איצטריך תלמודא למימר בסוף פרק אלו מציאות דאיצטריך האי קרא משום דסד"א הואיל והוקש כבודם לכבוד המקום לידחי ל"ת ועשה הא בלאו הכי אצטריך האי קרא לאשמועינן דבעלמא דחי לאו שיש בו כרת בהכשר מצוה ולשיטת התוס' ניחא דההיא סוגיא דהתם אתיא לפי המסקנא דהכא דאיירי במחמר דלית ביה כרת ואיצטריך קרא לגופיה כמ"ש התוס' לעיל וי"ל לפרש"י דהתם לאו אקרא קאי דאיצטריך משום דסד"א הואיל והוקש כו' דקרא בלאו הכי איצטריך במסקנא דהכא לאשמועינן דבעלמא דחי לאו שיש בו כרת בהכשר מצוה אלא אתנא דהתם קאי דקתני בהיטמא ואל תחזיר שלא ישמע ויליף לה מהאי קרא ל"ל למיתני דלא דחי דכיון דל"ת ועשה הוא מהיכא תיתי דלידחי והא קמשני דהוצרך למיתני ולילף מהאי קרא משום דסד"א הואיל והוקש כו' ודברי הרא"ש תמוהים בזה שהוא מביא סוגיא דשמעתין כמסקנא לשיטת רש"י דלא אתא קרא אלא לשחיטה ובישול ומשום דסד"א הואיל והוקש כו' כדאמרינן בפרק אלו מציאות וזה סותר סוגיא דשמעתין דהא לפי סוגיא דשמעתין אי אתא קרא לשחיטה ובישול לא איצטריך קרא אלא למידק מיניה דבעלמא דחי כפרש"י ותוס' אבל משום דסד"א דהואיל והוקש כבודם כו' לא הוה צריך האי קרא לשחיטה ובישול כיון דיש בו כרת כמו שהוכיחו התוס' לעיל מתוך שמעתין ואולי שהרא"ש סובר לשיטת רש"י דתלמודא דדחי הכא וקאמר דאיכא למפרך כו' ה"ה דה"מ למדחי ולמימר דאתא קרא גרידא בשחיטה ובישול משום דסד"א הואיל והוקש כו' כדאמרינן בפרק אלו מציאות ול"ת שיש בו כרת נמי ה"א דלידחי והתלמוד הכא בלאו הכי דחי ליה שפיר ודו"ק: ע"ב בד"ה טעמא דכתב רחמנא לא תבערו כו' ור"ש נפקא ליה לחלק כו' עכ"ל אבל ר' יוסי נפקא ליה לחלק מאחת מהנה ולר"ש ליכא למימר הכי דבהדיא פליג ר"ש עליה דר"י בפרק הבונה ודריש ליה לדרשא אחריתא כ"כ התוס' בפ' האורג: בא"ד גליון וי"ל כיון דגלי לן קרא דלא אמרינן מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא בהכשר מצוה ה"ה כו' עכ"ל יש לדקדק דלמאי דמסיק לעיל לשיטת התוס' דאיש אמו ואביו תיראו בלאו דמחמר קמיירי ומיניה נגמר בעלמא דלאו גרידא נמי לא דחי בהכשר מצוה א"כ שפיר אמרינן בהכשר מצוה מ"ל חומרא רבה מ"ל זוטא דבכל גוונא לא דחי וה"נ איכא למימר במצוה גופה דמה לי חומרא רבה כו' דבכל גוונא דחי וי"ל דהשתא דקיימינן לפי סברת המקשה דנילף מבת כהן דדחי בעלמא בהכשר מצוה אפילו לאו שיש בו כרת ע"כ אית לן למימר כדס"ד מעיקרא לפי סברת המקשה דאיש אמו ואביו תיראו וגו' בשחיטה ובישול

קרני ראם (א) נ"ב אין דבריו מובנים ועיין:

מהר"ם

במנחות מהא מדשרי רחמנא כלאים בציצית ואי לאו קשר לא הוה כלאים וא"כ קשה ואימא ה"נ דקשר אינו דאורייתא ולא התיר הכתוב כלאים בציצית ולא משתמע מהא דאמר רחמנא עביד ליה תכלת:

דף ה ע"א גמ' נפקא ליה מראשו דתניא וכו' עד ת"ל ראשו ופרש"י אלמא אתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דלאו דאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל דהא נפקא לן מזקנו דאידך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל ובעיני הדברים אלה א"א ליישבם ואיזה תלמיד טועה כתבן דא"כ דבאם אינו ענין יליף לה א"כ מה פריך בתר הכי איכא למיפרך מה לנזיר ומצורע שכן ישנו בשאלה וכו' ומאי שייך פירכא אאם אינו ענין דהא ע"כ לא כתבי רחמנא אלא למילף מניה בכל התורה דהא לגופיה לא אצטריך וק"ל וא"ת ואם הא ליתא ולא יליף לה באם אינו ענין א"כ תקשה לן מה מצי למילף מנזיר הא איכא למפרך מה לנזיר שאינו שוה בכל י"ל דס"ל לגמרא דנזיר מקרי שוה בכל דהא נזירות שייך בכל ודברי ספר ח"ש אינם מובנים לי: תוס' ד"ה מה ללאו דהקפה וכו' ופרכא גמורה היא דאל"כ נילף מזקנו דלדחי ל"ת ועשה. פי' דגבי כהן אשכחן נמי עשה ול"ת ל"ת פאת זקנם לא יגלחו עשה קדושים יהיו וד"ה ואם אינו ענין אינו דבור בפני עצמו אלא שייך לדבור שלפניו: ע"ב תוס' ד"ה עד שיהא שוע טווי ונוז וכו'. צ"ע לפירוש ריב"ן יחדיו דאתי להוכף שתי תכיפות ל"ל דאם שוע וטווי הצמר והפשתים יחד בלא תכיפה נמי הוי שעטנז וא"ל דתכיפה הוי כאילו טווי יחד וא"כ מה מקשו התוס' כלאים בציצית היכי משכחת לפירוש ריב"ן שהרי צריך שיהיו שני חוטין תכלת צמר לבדין ומה בכך בקשירה דהוי כמו תכיפה והוי כאילו טווי יחד וצ"ע:

דף ו ע"א תוס' בסוף ד"ה (בדף ה') טעמא דכתב רחמנא וכו' ולעיל דהוי בעי למילף מעשה דמצורע דלדחי עשה את ל"ת משמע דבעי למילף וכו' כצ"ל. ור"ל והיאך יכול למילף מיניה ציצית יהא גבי ציצית העשה הוא קיל שאינו שוה בנשים והלאו הוא חמור וגבי מצורע הוא בהפוך שהלאו הוא קיל שאינו שוה בנשים והעשה הוא חמור ולכך הוא דוחה וק"ל: ע"ב ד"ה או אינו וכו' עד ועוד קשה וכו' עד וא"כ כי כתיב לא תבערו אצטריך נמי עליה באחות אשה דליכא סקילה וכו'. הא דכתב ודוקא דליכא סקילה משום דלא יקשה לן אדרבה נילף מהכא דלא דחי כמו שמקשין התוס' ומתרצין בדבור שאחר זה ומזה מוכח שקושיא זו אינה במקומה אלא ראויה להיות לקמן בשנויא דמשני לא ו"י וק"ל:

חכמת שלמה

רבוי הוא אתיא כסוגיית התוס' דפ' התכלת ושנוי בתרא שפירשו התוס' בדבור זה דסוגיא דהכא כרב נחמן ב"י היינו סוגיית התוס' דפ' במה מדליקין ע"ש אבל בענין אחר א"א ליישב הנך תרי דיבורי תוס' כ"ל:

דף ה ע"א רש"י בד"ה ת"ל ראשו כו' שוה בכל הוא כו'. נ"ב הקשה לי אחד מן המשכילים בדרך על מה שפרש"י פה שנזיר אינו שוה בכל ובפ' שני נזירים משמע בהדיא שלאו דנזיר שוה בכל וליכא למיפרך בנזיר אלא מה שישנו בשאלה וכמו שהביאו התוס' כאן ובתחלה אמרתי טעות סופר הוא דבלאו הכי קשה לפירושו א"כ נילף מתנא דידן דמוקי ראשו בלאו דלא הקיפו באם אינו ענין דנפקא לן מזקנך ומה לנו לאידך תנא ובכואי ליישב אמרתי עם הספר דודאי דברי רש"י כנים ואמיתים הם כי לא נאמר לשם להדיא דנזיר שוה בכל אלא שהוא שוה בכל נגד לאו דכהנים ומכהן לא אתי אבל לעולם חשוב אינו שוה בכל נגד שאר לאוין וזו היא סברא ברורה ואינה צריכה רבה ועוד משום הכי פרש"י לשם דשוה בכל לפי שקשה לשם נילף מתרווייהו כמה הצד כמו שהקשו התוס' ע"כ תפס רש"י נמי סברא זו דהשתא לא קשה מידי דאיכא למיפרך מה לתרווייהו שכן שוין בכל ומה שאמרתי בלבי שקשה לפי דברי רש"י א"כ נילף מראשו דתנא דידן דמוקי בלא תקיפו באם אינו ענין דזקנך לא קשה מידי דס"ל לרש"י כמו שפירשו תוס' באידך סוגיא דסוגיא דהכא ס"ל דאצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמיה הקפה לכן בעינן לאידך תנא דמוקי ראשו בנזיר נראה לי. (עיין במהרש"א): תוס' בד"ה שכן ישנן כו' ובפרק ב' נזירים בתר דקאמר כו' דאיכא למיפרך כדאמרן פירש מה כו' כצ"ל. ונ"ב ולשם פירש ר"י משום דאיכא למיפרך מה לעשה דמצורע דאיכא ביה שלוש בית וכי האי גוונא איתא בפ' שלוח הקן ע"ש: ע"ב רש"י בד"ה מקרא קמא כו' ודקאמר לרבנן דלא כו' כצ"ל: תוס' בד"ה עד שיהא כו' מהם בגד ביחד ומיחדו נפקא כו' כצ"ל.

דף ו ע"א רש"י בד"ה ואפ"ה לא דחי בתמיה נמחק ונ"ל שם ד"ה אפי' הכי לא דחי בתמיה ולגמור כו': ד"ה והא תנא בעלמא קאי כו' דשבת דתמירי סס"ד: תוס' בד"ה טעמא כו' למ"ד נשים פטורות מציצית ולעיל דהוה כו' את לא תעשה משמע כו' כצ"ל: בד"ה שכן הכשר כו' מן ועוד דלקמן לפי האמת עד שיש בו כרת נמחק. ונ"ב בס"א אינו ובודאי הוא גליון ולעיל בתוס' תירצו קושיא זו עיין שם. (עיין במהרש"א): ע"ב רש"י בד"ה לחלק שלא כו' שבת בכל מלאכות כו'. נ"ב דבר תימה פי' לומר שלא יתחייב סקילה כי אם בעשות כל המלאכות יחד דהא כתיב לא תעשה כל מלאכה וכל אחת קרויה מלאכה אלא לענין חילוק חטאות איירי דלא תימא שאם עשאן כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת וכן פירש להדיא בסנהדרין פרק ד' וכן איתא להדיא

בפרק

מיירי אבל לאו גרידא אפי' בהכשר מצוה דחי בעלמא דאל"כ האי בנין אב דלאו דמחמר דנשמע מניה דאפילו לאו גרידא דחי בעלמא בהכשר מצוה יהיה סותר האי מדאיצטריך דבת כהן דשמעינן מניה דבעלמא דחי אפילו לאו שיש בו כרת בהכשר מצוה ודו"ק:

דף ז בד"ה ומה עבודה כו' ובפרק כילד הרגל דאמרו רבנן לר' טרפון דיו ולא דיינינן ומה שן ורגל כו' עכ"ל נ"ע דהתם במתני' קבעי ר' טרפון למילף משן ורגל ואפ"ה השיבו לו דיו ולא פרכינן ליה משום שיש הנאה להזיק וע"ש בתוס': בד"ה ת"ל לא תבערו וא"ת אמאי כו' השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת אין רציחה דוחה עבודה מק"ו כו' עכ"ל וליכא למימר דמת מצוה יוכיח דאינו דוחה שבת ודוחה עבודה דאיכא למימר השתא דמת מצוה דוחה שבת מק"ו השמעתין דהשתא ליכא למימר רציחה תוכיח דהא רציחה אינו דוחה לא שבת ולא עבודה מק"ו וכה"ג פירשו התוס' מכח קושיא אחרת התם ע"ש: **ע"ב** בד"ה שחדשו בה דברים כו' וי"ל דמשמע ליה שלא חדשו אלא על החלר כו' ואילו טמא מת אסור אפי' בחיל עכ"ל וליכא לאקשויי אתנא גופיה דמנ"ל הא גופיה דלמא בטמא מת הידשו שאסור בחלר דהיינו בעזרת נשים ולא בחיל דאיכא למימר דודאי אית להו מסברא כך בהרחקת עשה דרבנן בטבול יום לאסור בעזרת נשים ובטמא מת אפי' בחיל אלא דארבי יוחנן הוה קשיא להו אמאי מפרש ליה לקרא שחידשו מטבול יום ובעזרת נשים דלמא חידשו מטמא מת ובחיל ותירלו דקרא לא משמע אלא עזרת נשים דכתיב חלר וק"ל: **גמ'** ואמר עולא מה טעם הוא"ל והותר כו' בתוס' בפרק כל הפסולין וא"ת ואי מטעם הואיל והותר כו' נ"ל טעמא יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת בלאו הכי נמי וי"ל כו' עכ"ל ע"ש:

דף ח גמ' כי איצטריך עליה היכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי כו' וקשה דהיכי נשא אחות זקוקתו דאיכא למ"ד ברפ"ב דאסור ואין סברא דאיצטריך עליה להיכא דנשאה באיסור ונראה לומר דאפילו מאן דאוסר אחות זקוקתו אינו אלא מדרבנן וי"ל עוד דהאי שנויא אזלא כמ"ד לקמן אין זיקה: **תוס'** בד"ה תרי איסורי מחד איסורא כו' אבל שלא במקום יבום כגון לרת בתו ילפינן כו' עכ"ל טעות קחזינא הכא דמשמע מזה דחד איסורא נילף שפיר דדחי מאחת אח והתוס' לעיל ברים הסוגיא בד"ה ל"ת שיש בו כרת מי דחי כתבו בפשיטות דאפי' הדא איסורא לא נילף מאחת אח לפי המסקנא וכתבו שם דאר"י דשאני אשת אח דמלותו בכך ואע"ג דיש לדחות דודאי חד איסורא בעלמא לא ילפינן מאשת אח משום דשאני אשת אח דמלותו בכך אבל לרת בתו שלא במקום ייבום דאע"ג דאין מלותו בכך שפיר ילפינן ליה מאשת אח מהיקשא דר' יונה דהשתא לפי האי תירולא דיליף מהקישא דר' יונה אנו קיימין דמ"מ אכתי תקשי דערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי מהיקשא דר' יונה לאשת אח כיון דליכא בה נמי אלא חד איסורא ועוד לקמן כתבו התוס' בהדיא דלהכי שנויי נפקא להו למשרי לרה שלא במקום מצוה דשרי מהיכא דנפקא ליה לר' ובספרים המדויקים מחקו כל זה מדברי התוס':

דף ט גמ' יחיד ונשיא אתיא מצות כו' בסוגיא דהוריות יליף יחיד דוי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון דכתיב בפרשת ויקרא ואם נפש אחת וגו' ויש מקשי' דהיקשא דתורה אחת נ"ל לרבנן ליחיד ונשיא ליליף ליה מג"ש דמצות מצות משאר מצות כדיליף ליה לרבי וי"ל דאע"ג דאיכא התם בפ' איזהו מקומן דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש מ"מ דבר הלמד בהיקש בתחלה דהיינו לצבור בע"ז דיליף ליה מהיקשא דוי"ו וחוזר ונלמד בג"ש דעיני עיני לשאר מצות שוב אינו נלמד בג"ש ליחיד ונשיא וק"ל: **תוס'** בד"ה ורבנן האי כו' וי"ל דעליה דכתיב גבי אחות אשה וגבי חטאת לא מופנה כו' עכ"ל ומיהו רבי דדרים ההיא ג"ש סבר כמ"ד בפרק המפלת דג"ש דאינו מופנה כלל למדין ממנה והתלמוד דקבעי ור' האי עליה מאי עביד ליה ולא קאמר דסבר כמ"ד דאין למדין מג"ש דאינו מופנה כלל משום דאין סברא שיחלוקו רבי ורבנן בג"ש זו אם היא מקובלת אם לאו א"כ דקושטא דמילתא קאמר דרבי דרים לה לענין חטאת: בד"ה גליון ורבנן לית להו כרת בפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים כו' עכ"ל פי' דלית להו לרבנן דאתא האי קרא הכרת תכרת לפורק עול ומפר ברית כו' ומיהו ליכא מאן דפליג דאיכא במפר ברית בשר כרת ואגב שיטפא נקטו לישנא דקאמר רבי פורק עול ומפר ברית כו' דבמפר ברית אי נמי הוה אתי ליה האי קרא לכרת מ"מ לא הוה קשיא דליחשב בהדי ל"ו כריתות לרבנן דהא מפר ברית קום עשה הוא כדאיתא במסכת מכות וכמ"ש התוס' לעיל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה גבי וכן אחות אמו כו' ונשא יעקב ב' בנות יתאלל זו לאחר מיתת אחותה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לא היה לריך לפרש שנשא ב' אחיות כו' עכ"ל אבל ניחא ליה לרש"י לפרש כך שלא היו למחלה ונועה אלא ב' אנשים דהיינו כלב ויתאלאל דאם לא היה מפרש כך הולרך לפרש שג' אנשים היו וק"ל אך הא קשיא לי בא"ד שפירש ולוי בן יעקב מאשה אחרת נשא את בת כלב כו' עכ"ל שלא היה לריך לפרש כך אלא דלוי היה ג"כ מבת נועה והיה אח לשמעון ונשא בת כלב ממחלה וכן יהודה היה ג"כ בן מחלה אח ראובן ונשא בת כלב מנועה וכמו כן פירש לעיל גבי אחותו מאמו דראובן ולוי אחים היו מרחל ושמעון ויהודה מבלהה ודו"ק: בד"ה ורב יהודה מתרגם כו' באונסין לא קמיירי מתני' כו' עכ"ל יש להקשות לרב יהודה מאי קא קשיא ליה לוי לר' דליתני אנוסת אביו במתני' כיון דבאונסין לא קמיירי מתני':

דף י תוס' בד"ה לעולם לית ליה לרבי כו' דפליגי בהמגרש ר"א ורבנן דלר' אליעזר הוי גט ואסורה כו' עכ"ל דברי התוס' הכא נמשכים כתנא דברייתא דהתם דפליגי בע"מ אבל בחוץ מודה ר"א דהוי שיור בגט ואינו גט אבל לתנא דמתני' דהתם דפליגי בחוץ אבל בע"מ מודו רבנן דהוי גט ואסורה לפלוני תפול קושית התוס' דליתני א"א שפוטרת לרתה אף לרבנן ואפילו למ"ד דבפלוגתא לא קמיירי וכך הם דברי התוס' שם בד"ה אפי' לא נתגרשה כו' אלא דהכא לא הקשו אלא למ"ד דבפלוגתא קמיירי והיינו משום דאיכא לאוקמי מתני' דהכא כתנא דברייתא דהתם דבע"מ פליגי וק"ל: **בא"ד** אי חשיב שיור כמו בחוץ מפלוני א"כ שריא ליה כי נשאת לאחיו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל פי' ור"א פסק דאף שיור בגט הוי גט מ"מ סבר היכא דנשאת לאחר בינתים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאיסורת דראשון כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש אין אלו דברי פה קדוש ואולי איזה תלמיד טועה כתב כך לפרש דברי התוס' דהא השתא אנו קיימינן דבע"מ פליגי אבל בחוץ ר"א מודה דלא הוי גט כלל וכתנא דברייתא דהתם כמ"ש לעיל דאל"כ תפול קושייתם לכ"ע אפי' לרבנן ודברים אלו שכתב היכא שנשאת לאחר בינתיים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאיסורת הראשון כו' לא נאמר זה אלא אי פליגי בחוץ וסבר ר"א דבחוץ נמי הוי גט דהכי איתא בהדיא התם אברייתא דנכנסו ד' זקנים כו' ובמאי אילימא בחוץ משרא שרי דתניא מודה ר"א במגרש כו' אלא בע"מ ועוד האי לישנא דאי חשיב שיור שכתבו התוס' לא נאמר התם ובשום מקום אלא באינו גט כלל ודברי התוס' גם כן מוכיחין כך אבל דברי התוס' מפורשים כך משום דבעי לאשכוחי לרת א"א שהיתה מותרת לאחיו המת ואסורה ליבם והא קאמרי דבע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי לא מלינן לאשכוחי דאי חשיב שיורא בגט כמו בחוץ ולא הוה גט כלל כדקיימינן השתא דמודה ר"א בחוץ א"כ כי נשאת לאחיו המת קודם ע"כ גם אליו שריא דבגט זה גם לאחיו המת היתה אסורה ואם נשאה בהיתר וכגון שמת המגרש או שגירשה בגט אחר א"כ גם אליו שריא וזה ברור: בד"ה לר' יהודה נמי כו' והר"י דע"כ מתני' סברה דאפי' בחייבי לאוין דאסר קדושין תופסין מדקתני ו' עריות ולא קתני ח' כו' עכ"ל פי' דאנן קיימינן השתא לרב אשי דבפלוגתא קמיירי וה"ל למיתני ח' לרבי עקיבא ולעיל דקאמר בפירקין קאמרינן ליכא לאקשויי דהא בפרקין נמי קתני דלא כר' עקיבא מדלא קתני ח' עריות דאיכא למימר מש"ה לא קתני משום דבפלוגתא לא קמיירי דהכי קיימינן לעיל וק"ל: **ע"ב** בד"ה החולץ ליבמתו וחזר וקדשה כו' וה"ה דה"מ למנקט וחזר ובא עליה אחד מן האחין עכ"ל מהרש"ל הגיה וחזר א' מן האחין וקדשה וה"פ כו' ואין לורך אבל דברי התוס' נמשכים לגירסת ר"ת ור"ח לקמן גבי הבא על יבמה ובא כו' דפליגי בה רב אחא ורבינא ובפלוגתא דר"ל ור"י וגרסינן שם וחזר ובא הוא או אחד מן האחים על לרתה וא"כ ה"ג הכא בפלוגתא דר"י ור"ל בחלץ ליבמתו

חכמת שלמה

בפרק כלל גדול בשבת נ"ל: **תוס'** בד"ה או אינו אלא אפילו בשבת משום מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא כל זה נמחק וצ"ל אחר ד"ה מושבות ד"ה טעמא כו' ואח"כ ד"ה לא ר' יוסי: **בד"ה** טעמא כו' וא"ת והיכי כו'. נ"ב האי וא"ת לא קאי אדברי רבי יוסי אלא על סוגיא שלנו אבל ר"י לא בא ליישב אלא שסוגיא שלנו אתיא ככ"ע אבל בו דאי ר"ש דדריש למקלקל בהבערה חייב לא דרש כלל לחלק דמנא לן א"ל דיליף לחלק ממקום אחר כדשמואל וכן מאן דיליף לחלק מהכא לית ליה מקלקל בהבערה חייב ודו"ק: **בד"ה** לא ר' יוסי ואו אינו דקאמר משום דשבת עשה ול"ת אי נמי משום דסאי לאוי דשבת דחמירי והקשה ה"ר יהודה כהן היכא בעי כו' כנ"ל: **בא"ד** אי לאו לא תבערו כו'. נ"ב לישנא דברייתא נקטי התוס' ולאו דוקא אלא המושבותיכם קא קפיד ודו"ק:

דף ז ע"א גמ' ומה שלמים מיוחדין כו'. נ"ב פי' ובא לרבות כל הקרבנות ולא תימא דוקא שלמים אין מידי אחרינא לא ואין להקשות למה לא דרשינן בכלל ופרט ואין בו אלא שלמים די"ל מאחר דהכלל רחוק מהפרט אין דנין אותו בכלל מדה זו כדאיתא בפ' באות מנה ודו"ק: **תוס'** בד"ה לפי שילא כו' ושאר הטלאות אינן טעונות כו'. נ"ב וה"ה שאר אשמות נמי אינן טעונות נסכים חוץ מאשם מלורע כדאיתא להדיא במנחות בפ' ב' מדות ולאו דילפינן אשם מחטאת אלא בפירוש כתיב נסכים במלורע אלא הכא מקשין התוס' מנין לו דחטאת גופה טעון מתן דמים נימא שאף הוא ילא לידון בדבר החדש ודו"ק: **ע"ב תוס'** בד"ה וראה קרי כו' ונבילה דטמא שרץ ואפי' טמא מת נכנסים במחנה כו' כנ"ל: **בא"ד** שלא תטמא העזרה. נ"ב פי' עזרת נשים: **בד"ה** שחדשו כו' חדשו מטמא מת עלמו וי"ל כו' כנ"ל:

דף ח ע"א רש"י בד"ה תינח היכא כו' על זה הס"ד ואח"כ מ"ה ואח"כ נשא חי את אחותה כו': **בד"ה** ה"ג כו' ולענין הערלה קנסיב ליה ר"י כו' כנ"ל: **ע"ב תוס'** בד"ה ויבמה כו' שלא ושלא ושלאה. נ"ב זהו לפי' ר"ח ע"ש:

דף ט ע"א רש"י בד"ה מה עבודת כוכבים דבר שזדונה כו' כנ"ל. **ע"ב** גמ' אי בעית מן האונסין תהוי אי בעית מן הנשואין תהוי אבל כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה ר"ש פליג כו' דפטורה ומשני כו' סד"א: **בד"ה** וכן בת אשתו כו' ראובן מאמו אסורה לו ומותרת לשמעון כו' כנ"ל: **בא"ד** לאחר מיתת אחותה כו'. נ"ב לא היה לריך לפרש שנשא ב' אחיות אלא נשא ב' נשים נכריות והוליד עמהן ראובן ושמעון ולאותן ב' נשים היו להן אחיות מן האמן מאיש אחד שהוליד מאמהן ודו"ק. וכה"ג האריך בשיטה זו בכמה מקומות כ"ל. (עיין במהרש"א): **בא"ד** וילדה לו בת מחלה את ראובן ובת נועה את שמעון כו' כלב ממחלה שהיא כו' כלב מנועה שהיא כו' כלב ממחלה ואם כו' יתאלאל מנועה ואשת כו' לראובן וכן אשת כו' שנשא בלהה ולה נפתלי מאיש אחר והוליד כו' ומותרת לשמעון וכן אחות אשת נפתלי כו' בהיתר דכשנולד זבולון כו' ויהודה כלתו כגון כו' כנ"ל והד"א: **בד"ה** ורב יהודה מתרגם להא דרב הס"ד:

דף י ע"א גמ' נולד ויבם לרבי הני כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה אנס כלתו ועבר על דת הס"ד ואח"כ מ"ה ואע"ג דמהדר ליה רבי ללוי כמדומה כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה לעולם כו' דלר' אליעזר הוה גט כו'. נ"ב אבל המסקנא התם דאף רבנן מודים בזה לר' אליעזר ע"ש: **בא"ד** שמא תנשא לו. נ"ב תימה דהתוס' גופא כתבו התם בריש המגרש דלא חיישינן ולא דמי לתבעלי דחיישינן שמא יבעלנה באונס וכ"כ הרא"ש במסקנא: **בא"ד** אי חשיב שיור כמו כו'. נ"ב פי' ורבי אליעזר פסק דאף שיור בגט הוי גט מ"מ סבר היכא דנשאת לאחר בינתיים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאיסור הראשון לאפוקי ע"מ שלא תנשאי דהוי תנאי בגט לריך להיות קיים לעולם וכל היכא דבטל התנאי בטל הגט למפרע ונמלא בניה ממזרים ועכשיו מפרשים התוס' היכא דמתנה ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי אי דמי לחוץ מפלוני כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בא"ד** תדע דלא תני לוי חייבי לאוין כו' אפי' לרבנן כגון שבא כו' כנ"ל: **בא"ד** וקדשה סתם כו'. נ"ב פי' דאהני קדושי דידיה לאיסורא קמא דאי לאו הכי אלא קדשה נמי חוץ מראובן איסתכח דקדושי שמעון לאו מהני וא"כ אין אני קורא בה אשת המת של שמעון ודו"ק: **בא"ד** ומת שמעון ונפלה לפני לוי אחיו ולרת לרתה נמי משכחת לה כגון שקדשה איש דעלמא חוץ מבני אחין ואחר כך קדשה ראובן חוץ משמעון אחיו ויש לראובן אשה אחרת ומת ויבם שמעון לרתה כו' כנ"ל. וכ"כ ונראה בעיני לפרש דראובן היה איש דעלמא דאי היה אחיהם א"כ איסתכח דהוה על לוי אשת אח של ראובן ומה לנו בזה שהיא נמי אשת אח סוף סוף היא אשת אח שלא במקום יבום וכבר תני במתני' אשת אחיו מאמו והשתא בעי לאשכוחי ערות אשת איש לחוד ותדע דאי איירי באחים ע"כ כשמת שמעון היא מותרת נמי לראובן מלד יבום א"כ מלית לאשכוחי לרת לרה כגון שיבם ראובן את לרתה ומתה אותה דאשונה ויש לו עוד אשה אחרת ומת ונפלו לפני לוי ולא לריכא לאדחוקי בג' אחין ובאיש דעלמא אלא ש"מ כדפרישית ודו"ק: **בא"ד** דכבר נאסרה עליו לפני קדושי האחין משום אשת אח כדמשמע בהמגרש ליתני הכא כו' כנ"ל: **בא"ד** ומשכחת בהן נמי לרת לרה ומיהו בפרק ג' משמע כו' כנ"ל. וכ"כ תוזר אדלעיל בענין דחוץ והכי פירושו כגון שקדשה ראובן חוץ משמעון ולוי ובא שמעון וקדשה נמי חוץ מלוי דאהני קדושי שמעון למיסר אראובן ומתו ראובן ושמעון ויבם לוי לרת אשת שני מתים ויש לו עוד אשה אחרת ומת ונפלה לפני יהודה כו' אבל בענין דרבי יוחנן לא משכחת לרת לרה ודו"ק: **בד"ה** דקתני כו' לא קא מיירי או דאי לא קא מיירי כו' כנ"ל: **בד"ה** לרבי יהודה כו' מתניתין סברה דלא כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' דאחין קעביד איסו שליחותא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה ולימא ליה רבי יוחנן לריש לקיש הס"ד: **תוס'** בד"ה החולץ ליבמתו כו' וחזר ובא עליה כו'. נ"ב נ"ל לפרש ולהגיה וחזר אחד מן האחין וקדשה וה"פ והוה

מהר"ם

דף ז ע"ב תוס' ד"ה וראה קרי וכו' עד ואין נראה לר"י וכו'. ר"ל דמשמע מפרש"י מדכתב דלהכי לא נקט טמא שרץ ונבלה משום דמדאורייתא נכנסים למחנה לויה מכלל דר"ל הא דטבול יום דקרי דהוי עשה היינו מדאורייתא וזה אינו דאינו אלא מדרבנן כדתנן במסכת כלים וכו' משמע התם דלחיל נכנס טבול יום ואם היה מדאורייתא אפילו בחיל היה אסור דהא הכל נקרא מחנה לויה אלא לא הוי אלא מדרבנן ולא גזרו אלא בעזרת נשים דקרוב יותר לעזרת ישראל ובכל טבול יום גזרו ולא בחיל וכן הא דקתני שאין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסים בחיל הוי נמי מדרבנן דהא מת עצמו נכנס למחנה לויה ותימה איך עלה על דעת רש"י דהוי עשה מדאורייתא הא אמרי' בהדיא בסמוך דא"ר יוחנן דבר תורה אפילו עשה אין בו ונ"ל דרש"י ס"ל דרבי יוחנן פליג שלא כדברי התוס' דבסמוך:

דף ח ע"א גמ' ומאי שנא ערוה דלא צריכה קרא וכו' צרה נמי לא תיבעי קרא וכו'. רישתא משמע דס"ד דאף שלא במקום מצוה צרה אסורה ויש בה כרת כערוה עצמה דלצרור משמע ליה דהצרה אסורה כאחות אשה עצמה ולהכי קאמר דלא צריכה קרא למיסר במקום מצות יבום דמהיכי תיתי הוה לו להתירה הא אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת: **ע"ב** א"כ לימא ולקח וכו' ויבמה במקום יבום וכו'. ואם תקשה הא מסיק לעיל דצרה נמי לא צריכה קרא ולא אצטריך קרא אלא למשרי צרה שלא במקום מצוה היינו למאן דדריש לצרור למיסר צרה אבל רבי מפיק ליה לצרור לכדר"ש לרידיה אצטריך קרא למיסר צרה וק"ל:

דף ט ע"א תוס' ד"ה ורבנן האי סברא מנא להו וכו' עד וההיא דיבום מופנה היא. פירש קרא דיבמה יבא עליה ולכך ילפינן הג"ש לענין יבום ולא לענין חטאת ויש להקשות א"כ דילפותא דחטאת לא בא מעליה דכתיב גבי יבום שהוא מופנה א"כ כי פריך לעיל ורבי האי עליה מאי עביד ליה ע"כ ר"ל האי עליה דיבום שהוא מופנה עליה קא פריך מאי עביד ליה א"כ מאי משני מבעי ליה לכדתניא והא האי ילפותא דחטאת לא אתי מהאי עליה דיבום וא"כ הדרא קושיא לדוכתא האי עליה דיבום מאי עביד ליה ויש ליישב בדוחק דגמרא לא פריך לעיל איתורא דעליה לרבי מאי עביד ליה דיש לו שום דרשות אלא דכל ג"ש היא גמירא מסיני כידוע לכל בעלי הגמרא ופשוט הוא לגמרא דגמיר לן מסיני ג"ש דעליה וליכא מאן דפליג עליה ולכך פריך ורבי האי ג"ש דעליה המקובל לנו מסיני מאי עביד ליה ומשני דרבי ס"ל דהאי ג"ש מקובלת אדין חטאת וק"ל:

דף י ע"א תוס' ד"ה לעולם ל"ל לרבי הני כללי וכו' עד ואם נשאת לאחיו וכו'. פירש לאחיו של איתו פלוני: **בא"ד** ובע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי. פירוש כשהתנה בה ע"מ שלא תנשאי וע"מ שלא תבעלי: **בא"ד** מ"מ לא דמי כיון שאם תבעל ליבם וכו' הויא אשת איש. פירש למפרע הויא אשת איש בשעה שנשאה המת דהא הגט בטל למפרע: **בא"ד** דמשכחת לה כו' כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון. פירש לא בראובן ושמעון אחים איירי אלא ר"ל ראובן ושמעון דעלמא ובא איתו שמעון וקדשה סתם פירש דהשתא מהני קדושי שמעון לאסור אראובן שקדשה בראשונה דאל"כ מאי אהני קדושי שמעון ולא הוו מקרי קדושין ומת שמעון ונפלה קמי אחיו ליבום ויש לו לשמעון ג"כ אשה אחרת וב' אסורים על היבם אחי שמעון משום דהא היא אסורה לו משום אשת איש מחמת קדושי ראובן שקדשה בראשונה וצרת צרה נמי משכחת כגון שקדשה ראובן דעלמא חוץ מב' אחים פירש וקדשה האח הא' סתם כדלעיל ומת ונפלה קמי האח הב' ליבום דהא לא נאסרה עליו משום אשת איש מחמת קידושי ראובן דהא ראובן חוץ מב' אחים קאמר והלך האח השני וייבם צרתה ומת גם הוא ולו אשה אחרת ונפלו קמי אח הג': **בא"ד** וי"ל דלא קרינן לגביה אשת המת דכבר נאסרה עליו משום אשת אח. פירש כבר קודם שנשאה אחיו: **בא"ד** כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון אחיו ובא שמעון וקדשה סתם ויש לו ג"כ אשה אחרת ומת ונפלו קמי אחיהם הג' דשתיהן אסורות לו משום דהאחת אסורה עליו משום אשת ב' מתים דהיינו קדושי ראובן וקדושי שמעון: **ומשכחת** בהן נמי צרת צרה. פירש אלעיל אכגון שבא ראובן וקדשה וכו' קאי ולא אהא דרבי יוחנן וכגון שקדשה ראובן חוץ משמעון ולוי אחיו וקדשה שמעון חוץ מלוי ומתו ראובן ושמעון ונפלה קמי לוי דהשתא לא נאסרה אלוי משום אשת שני מתים דהא לא אסרוה עליו וייבם לוי צרתה ומת לוי ויש לו ג"כ אשה אחרת ונפלו לפני יהודה דצרת אשת ב' מתים פוטרת צרתה: **ע"ב תוס'** ד"ה לפי שאינה בצרת צרה וכו' כגון שנולד אחיו אחר שחלץ וקדשה וכו'. ואותו אח ייבם צרתה ומת ולו אשה אחרת ונפלו קמי האח שהיה בעולם בעת שהלץ וחזר וקדשה היבם הראשון ונאסרה אותה היבמה עליה וצרתה פוטרת צרתה: **בא"ד** ולוי מיירי בפלוגתא כיון דקתני אנוסת אביו בסיפא. פירש דגם לוי תני ג"כ הסיפא ובסיפא תני אנוסת אביו דהיינו כר"י וא"כ איירי בפלוגתא והשתא צ"ל דלוי תני אנוסת אביו תרי זימני ברישא ובסיפא ברישא כגון שנשאה אחיו ובסיפא כשנשאה איש נכרי: **ד"ה** החולץ ליבמתו וכו' עד ושניהם מודים במחזיר גרושתו וכו' דרך בנין אסרה תורה. נראה שהספר חסר וכך צ"ל הכל מודים במחזיר גרושתו שאם קידש ולא בעל שאין לוקה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אמרה רחמנא ה"נ דדרך בנין אסרה תורה ועיין בפרק עשרה יוחסין בקדושין דף ע"ח: **בא"ד** וה"ת דהוי מצי למנקט וחזר ובא עליה אחד מן האחין. פירוש ופליגי דלר"ל חייב כרת ולר"י מלקות ובספר ח"ש גרים וחזר וקדשת אחד מן האחים ופליגי אי הקדושין תופסין לר"ל אי אין הקדושין תופסין דחייבי כריתות הן וכו':

ה"ל נמי לתלמודא למנקט בכה"ג והאה קאמרי התוס' דחזר הוא ובא עליה ודאי לא ה"מ למנקט הכא דכ"ע מודו הכא דהוא אינו חייב על הלולתו כרת אלא לקמן נקט שפיר וחזר הוא ובא על צרתה דעל צרתה ודאי חייב כרת לר"ל דלא יבנה לא קאי אלא אדידה וצרה כדקיימי קיימי אמנם כתבו דהאי מלתא אחריתא דהיינו ובא אחד מן האחין ודאי ה"ה דה"מ למנקט הכא כדהתם:

דף יא תד"ה ר"ש אומר ביאתה כו' וא"ת לרב חסדא שרוצה לדקדק מכאן דסוטה דאורייתא פריא תקשי ליה מתני' כו' עכ"ל ולא מסתבר להו למימר דהסיא מתני' אתיא כת"ק דר"ש דסבר אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מייבמין דהא רבנן לא פליגי עליה אלא דאסורה לייבם מדרבנן דהא בסוטה דרבנן מיירי התם אבל לא מלינו דפליגי דאסור לייבומי מדאורייתא והסיא מתני' משמע להו השתא דאסורה מדאורייתא כדמוכח התם: **ע"ב** בפרש"י בד"ה פסולה פסולה ליה כו' דאע"ג דכתיב בה טומאה צרתה כשרה דכתיב היא תועבה כו' עכ"ל ולפירושו למפשט בעיא בתרייתא אתא דאפילו לרבי יוסי בן כיפר צרתה כשרה ולא כדברי התוספות שהוכיחו דלמפשט בעיא קמייתא אתא וליכא לאקשויי לפירושו דא"כ היכי קתני חולץ לפסולה כיון דטומאה כתיבא בה לר"י בן כיפר דאיכא למימר דרש"י ס"ל דטומאה דכתיב בה לא אסור אלא ליבום אבל חליצה בעי ולא דמיא לסוטה דטומאה פוטרת בה אף מחליצה וכן פי' הנ"י בשם הרשב"א (א) ושלא כדברי התוס' שפירשו דלר"י בן כיפר בהיא גופא פשיטא ליה דפטורה אף מן החליצה ומיהו כיון דאין פירוש מוכרח לומר כן אלא דאיכא לפרש כפרש"י מש"ה לא רצו להוכיח מזה דלמפשט בעיא קמייתא אתא למפשט וק"ל:

דף יב גמרא ת"ש המחזיר גרושתו כו' היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה כו' עכ"ל נ"ל לאבעיא בתרייתא דלא אתא למפשט האבעיא דא"כ לא קדחי מידי דהא א"כ תריץ או חולצת או מתייבמת מ"מ תיפשוט בעיא בתרייתא אלא דאתא לאקשויי על פשיטותא דיליה בצרתה דלא אליס ק"ו למדחי צרה והכא קתני או היא או צרתה חולצה והאה קדחי שפיר תריץ או הולצת או מתייבמת: **תום'** בד"ה מאי לאו למעוטי כו' וא"ת אמאי לא פריך מיניה לעיל למאן דאסר צרת מחזיר גרושתו כו' וי"ל דלא כו' עכ"ל והא דלא קשיא להו אמאי לא פריך מיניה לשמואל דאסר צרת ממאנת דהתם ליכא לשנויי דאפילו חליצה לא בעי כדמשני באיילונית דצרת ממאנת כיון דאינה אסורה אלא משום גזירה ודאי חליצה בעי וליכא לתרוצי נמי כדמתרצי' התוס' במחזיר גרושתו דהא ממאנת היתה מותרת לבעלה אלא די"ל דלא דמיא לאשת ב' מתים דאיסור נפילה גרס לה דקודם שמיאנה מותרת להתייבם ומיהו מצרת סוטה ה"מ לאקשויי אלא דחדא מינייהו נקטי ובתירוצם מצרת סוטה נמי ניחא וק"ל: **ע"ב** בד"ה שכבר ילדו כו' ואר"י דסברת המקשה דאע"ג דבקטנה איירי לית בה מיאון מדרבנן כו' עכ"ל פי' סברת המקשה מרבה בר שמואל מדקתני שכבר ילדו אית ליה האי סברא אבל תלמודא דקפריך לעיל מדקאמר שמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה וא"כ מלינו חמותו כו' ע"כ לית ליה האי סברא אלא דמתני' מיירי דלית בה מיאון מדאורייתא ומזה שכתבו התוס' אבל לרב ביבי לא קשיא מידי כו' פי' דאע"ג דתלמודא קפריך לעיל לרב ביבי דא"כ מלינו חמותו כו' לפי סברת המקשה דהשתא דמתני' מלי לאורויי דלית בה מיאון מדרבנן ע"כ לא פריך אלא לרבה בר ליואי כו' אבל לרב ביבי ודאי לא קשיא מידי דאע"ג דאיכא קטנה דמיעברה מ"מ לית בה מיאון מדרבנן ומהרש"ל כתב ליישב דברי התוס' בע"א אבל תלמודא דקפריך לעיל לרב ביבי דא"כ מלינו חמותו כו' אינו מתיישב לפי דרכו ועיין בנ"י בשמעתין תבא מדבריו בביאור דברי התוס' דשמעתין: ויש לדקדק בשמעתין מי הכריח המתרץ למימר לעולם שמא תמות כו' עד שהוכרח מזה לפרש בדוחק הא דאמר רב ספרא בניס הרי הן כסימנים דעדיפי מהן דבניס בתוך הזמן הרי הן כסימנים אחר הזמן ותוך הזמן דקאמר רבה בר ליואי הוצרכנו לפרש ג"כ תוך שנה שלפני גדלות כמ"ש התוס' אמאי לא הניח המתרץ סברתו דלעיל דגרסינן במלתיה דרב ביבי שמא תתעבר ותמות דה"נ במלתיה בכמה דוכתין בפ' אלו נערות ובפרק יוצא דופן ובפ' אין בין המודר דפריך התם וקטנה מי מיעברה כו' והא דקתני שכבר ילדו מיירי לאחר י"ב וליכא שערות ובניס ה"ל כסימנים לאחר י"ב אבל תוך י"ב ודאי מתה כפשטא דרבה בר ליואי וי"ל משום דמשמע ליה שכבר ילדו דבלידה לחוד תליא מלתא ולא בשניס דבתוך י"ב מיעברה ולא מתה ודו"ק:

דף יג בד"ה רב זביד אמר אין כו' ולס"ק נמי רבה בר ליואי תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת ואע"ג דפעמים חיה כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דר"ל לרב זביד תוך הזמן דקאמר רבה בר ליואי אתיא כפשטה וקאי אשנת י"ב וקאמר דודאי מתה משום דלא שכיח שתהיה חיה דא"כ מי הכריח לתוספות לפרש לעיל ברב ספרא דלא קאי אשנת י"ב אלא תוך שנה שלפני גדלות כיון דאיכא לפרשו נמי הכי משום דלא שכיח שתהיה חיה בשנת י"ב קאמר רבה בר ליואי דודאי מתה אלא ע"כ דהא ודאי מקרי שכיח שתלד תוך י"ב בגדלות ותהיה היא ועוברה חי וא"כ ה"נ הכא לא קאמרינן לא שכיח אלא בעיבור בלא סימנים אבל בעיבור בסימנים שכיח תוך י"ב והיא ועוברה חי ואדרבה לרב זביד שכיח טפי שתלד תוך י"ב כיון דאפשר למלוא אף בקטנות משא"כ לרב ספרא דלא אפשר אלא בגדלות אבל דבריהם מבוארים דודאי השתא נמי אית לן למימר כדלעיל דתוך הזמן לא קאי אשנת י"ב אלא אתוך שנה שלפני גדלות אלא דקשיא להו לרב זביד כיון דזימנין איתא דאית לה לקטנה ולד קיימא תוך שנה שלפני גדלות דהיינו בלא סימנים א"כ אמאי קאמר רבה בר ליואי אתוך הזמן שהיא שנה שלפני גדלות דהיא ועוברה מת ותירצו דלה"ק רבה בר ליואי אתוך הזמן דהיא מתה כו' משום דלא שכיח כו' דאינו מצוי להיות בן קיימא בלא סימנים כדפירשו התוספות וכל זה אינו מספיק למה שכתבו בתר הכי ובריותא דרב ביבי דנקט שמא תמות בשביל המיעוט כו' עכ"ל דכיון דרב ביבי אשנת י"ב קאי שכיח הוא שתהיה חיה שאפשר שיהיה לה סימנים וטפי שכיח הוא לרב זביד מאליבא דרב ספרא כמ"ש ואולי דלרבותא קאמרי הכי דאליבא דרב ביבי אף אם נימא דרב ביבי לא קאי אשנת י"ב סתמא אלא שיהיה השנת י"ב שנה דלפני גדלות מ"מ שפיר קאמר שמא תמות בשביל המיעוט כיון דזימנין אפשר להיות חיה בעיבור בלא סימנים משא"כ לרב ספרא דלא אשכחת שמא תמות בשנה דלפני גדלות: **בד"ה** משום נער לידה כו' וא"ת כיון דאין בניס בלא כו' נבדוק קמי לידה כו' עכ"ל ל"ע דלמאי נבדוק לה קמי לידה דהא הבדיקה הוא כדי למאן דהיינו אחר לידה דנעשית אז חמותו וכ"י כתב לפרש דברי התוס' דבעודה מעוברת אפשר לקדשה כדעת הרמב"ם שכתב דבהוכר עוברה מקודשת ואם לא היו סימנים לה מלינו חמותו ממאנת עכ"ל אבל א"א לפרש כן דברי התוס' שלפנינו שכתבו לתרץ דלכך קאמר נער לידה משום דאקשי ליה ונבדוק את החמותו כדי למאן דהיינו אחר לידה כו' (ב) ולפי' כ"י הא שפיר אקשי ליה ונבדוק את החמותו קודם לידה אחר עיבור ואכתי ה"ל לשנויי אחר נער עיבור ול"ע: **ע"ב** בד"ה דלא אתי איסור אחות אשה כו' וא"ת כיון דאיסור אחות אשה לא נייל התייבם כו' וי"ל דאיסור אחות אשה מיהלא תלי כו' עכ"ל התימה מדבריהם שסתמו דבריהם כאילו מפיהם אנו חיין וזו הקושיא בעלמה ופירוקה גמרא ערוכה היא בפ' ד' אחין דפרכינן לר"ש כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם ומשני אמר רב אשי איסור אחות אשה מתלי תלי וקאי כו' ע"ש:

ח"א **דף יג ע"ב** גמ' כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה כו' כגון אלים אלימה כו'. אלו שמות כולם שמות הטיל וכן היא המדה גם בשאר שמות כמו הרה נכו ביתה בתואל ארצה כנען וכדאמרינן בשמעתין בתולה ולא נקט הכא אלא הני שהם שם הטיל לפי שהם יותר פשוטים ומפורסמים לפרש כן וקאמר כל תיבה שצריכה כו' דהיינו כל תיבה מהשמות שהיא ודאי צריכה למ"ד בתחלתה במקום אל אבל שאר תיבות מלה ופועל לא יתכן בהם שצריכה למ"ד בתחלתה ובזה תפול מה שהקשה מהר"ן בביאורו בשם הר"א המדקדק. **ודע** דבב"ר פריך אהך דהכא והא כתיב ישובו רשעים לשאולה ומשני הטוה בדיוטא התחתונה שבשאול ועיין הפי' ברא"ש ועוד נראה לפרש כוונת הב"ר ע"פ מ"ש בפ' הקומץ שה"א פתוחה מתחתיה כמו שכל הרוצה לצאת יצא וה"ק שה"ש שבסוף מלת לשאולה הוא רמז שהיא פתוחה מתחתיה שמש ירדו הרשעים לדיוטא התחתונה שבשאול וכה"ג פרש"י בפ' בראשית שהעה"ז נברא בה"א כמו שירדו למטה לשחת כה"א שסתומה מכל צד ופתוחה למטה לרדת שם עכ"ל וק"ל:

דף יד בד"ה לא עשו ב"ש כדבריהם תימה כו' ותניא בפרק אלו טריפות כו' ומוקי לה קודם בת קול כו' עכ"ל פי' וקשה ללישנא דמוקי הכא פלוגתייהו בקודם בת קול אבל ללישנא דמוקי הכא בלאחר בת קול לא קשיא מידי ומיהו איכא התם חד לישנא דמוקי נמי הסיא דכל הרוצה לעשות כדברי ב"ש מיירי אפי' לאחר בת קול:

קרני ראם (א) נ"ב ואין דבריו מובנים לי דאם דרשינן היא תועבה ואין צרתה תועבה ודאי עכ"פ צריכה חליצה דע"כ אין דינה כעריות אבל אם דרשינן ואין בניה תועבין אז אפי' מחליצה פטורה וז"ב: (ב) נ"ב איני מבין קושיתו דלמאי יבדקו קודם שתלד כיון דאם תלד בן קיימא בלא"ה תפטור צרתה ולכן הבדיקה אחר שתלד והולד אינו בר קיימא דאז נ"מ במיאנה לחלוץ צרתה:

מהר"ם

דף יא ע"א תוס' ד"ה צרת סוטה וכו' עד ודוקא סוטה ודאי וכו'. פי' דסוטה ודאי היינו שיש עדים שזינתה וזו היא פוטרת צרתה מן החליצה ומן היבום והסוטה הכתובה בתורה שמשקין אותה מים המאררים נקראת ספק סוטה שהרי מחמת ספק משקין אותה ולכך מקשין התוס' מהא דדרשינן דג' פעמים ונטמאה אחד לבועל וא' לבעל וכו' וזה איירי בספק סוטה ותירצו דהתורה לא אסרה אלא משום ספק שמא נטמאה והכי קאמר קרא ונטמאה פירוש חיישינן שמא נטמאה ולעולם מעשה הזנות ממש קרוי טומאה ולא הספק: **בא"ד** דההיא טומאה לא כתיבא אלא על ודאי נבעלה. ר"ל כדמסיק בסמוך לרבות סוטה הנסתרה מאי נסתרה נבעלה וכו': **בא"ד** בסופו וא"כ היכי פריך וכו'. ר"ל במסכת סוטה דף ה' ע"ב:

דף יב ע"א תוס' ד"ה תני שהיו וכו' עד בסופו וי"ל דבהכיר בה איכא רבותא טפי. יש מקשין א"כ קשה על מה שתירצו התוס' בא"ד לעיל בסמוך על התוספתא דאצטריך לאשמועינן בין לאחר מיתה דס"ד למיסרה כשנמצאה לאחר מיתה וכו' הא בהכיר בה הוי רבותא טפי והוי לן לאשמועינן בהכיר בה כדכתבו הכא ול"נ דאין זו קושיא כלל כי אינו מן ההכרח שיצטרך התנא לאשמועינן כל דינים דאית בהו רבותא אפי' אית בהו רבותא כיון דבהאי דתני איכא נמי רבותא אבל במתני' דקתני שנמצאו אילונית ואיכא למטעי ולמימר דוקא נמצאו אבל הכיר בה לא מאי אמרת דלהכי תני נמצאו לאשמועינן נמצאו לאחר מיתה מאי נרויח בזה הלא כנגד זה נטעה בדין הכיר בה ולכך טפי הו"ל למיתני שהיו לאשמועינן דין הכיר בה דהוי רבותא טפי מלאשמועינן דין נמצא לאחר מיתה וק"ל: **ע"ב תוס'** ד"ה אחר הזמן הזה וכו' ואור"י וכו' אלא כשהביאה ב' שערות איירי וכו'. ולפי זה הא דקאמר קודם הזמן הזה וכו' תוך הזמן הזה וכו' הכל קאי אב' שערות וה"פ קודם זמן הזה ר"ל שנה אחת קודם שהיא ראויה להביא ב' שערות תוך הזמן ר"ל תוך אותו זמן שהיא ראויה להביא ב' שערות ואחר הזמן ר"ל אחר שהביאה ב' שערות כן משמע לקמן בסמוך ד"ה הרי הן כסימנים וזה ר"ל במאי דקאמר בא"ד בסופו כדפירש ר"י בהתחלת הסוגיא: **ד"ה** שכבר ילדו וכו' עד ואר"י דסבר המקשה וכו' אבל לברייתא דרב ביבי ל"ק מידי וכו'. ר"ל לאפוקי לפי ריהטא דשמעתין דמתחלה הקשה על ברייתא דרב ביבי מדקאמר שמא תתעבר וכו' ומשני אימא שמא תתעבר ותמות וכו' וחזר להקשות איני וכו' דלפי ריהטא בא לסתור תירוצו של התרצן ולומר דהדרא קושיא הראשונה שהקשה על ברייתא דרב ביבי לדוכתה אבל לפירש ר"י אינו כן שלא בא השתא להקשות מידי אברייתא דרב ביבי כ"א ארבה בר ליואי אבל ברייתא דרב ביבי מיתרצא ליה שפיר וצ"ל לפירש ר"י דזה המקשה דפריך השתא איני וכו' אינו אותו המקשה שהקשה מתחלה אברייתא דרב ביבי מדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות מכלל וכו' דהא למקשה זה מיתרצא ליה שפיר ברייתא דרב ביבי וק"ל ומה שכתב בספר ח"ש על זה נ"ל דשלא לצורך הוא: **ד"ה** הרי הן כסימנין פי' משעת העיבור וכו'. רצונו לומר כשהיא יולדת בר קיימא נגלה שלמפרע היתה גדולה משעת העיבור: **בא"ד** אלא הכי פירושא דמלתא קודם הזמן פי' קודם שנה שלפני גדלות וכו'. ר"ל דקודם הזמן ותוך הזמן לא אשנת י"ב קאי אלא ה"פ קודם שנה שהיתה ראויה להתעבר ולילד בר קיימא ולהיות גדולה משעת העיבור תוך הזמן תוך שנה שהיא ראויה להיות גדולה משעת העיבור וכו' וכן לאחר זמן כדפירש ר"י בתחלת הסוגיא כמו שכתבנו לעיל ואף שלפי' זה לא נודע לנו מתי הוא קודם הזמן או תוך הזמן כ"א בידי שמים ולא נודע זה לנו עד לאחר שתתעבר ותלד בר קיימא ולפי זה אפילו פתותה מבת י"א שנים ויום אחד היה לה לשמש במוך דשמא בתוך י"ב תתעבר ולד של קיימא ונמצא ששנת י"א הוא תוך הזמן של גדלות שאז יש לחוש שמא תתעבר ותמות שהרי אז היא מתה ועוברה מת אלא שצ"ל דלא שכיח הוא כל זה נדחקו התוס' כדי שנאמר שלפי שנויא דרב ספרא מתורץ ג"כ ברייתא דרב ביבי אף לרבה בר ליואי וכן נדחקו ג"כ לפרש בשנויא דרב זביד כדלקמן בסמוך דף י"ג:

דף יג ע"א תוס' ד"ה לא צרת ערוה שאני וכו' עד ותירץ הר"ר משה כהן דאיכא למימר דמיירי כשחלצה וכו'. ויש לדקדק א"כ הדרא קושית התוס' לדוכתה מנא ליה דטעמא דרמי ב"י משום דנראה ככלתו דלמא טעמא משום דאינה ממאנת לזיקתו מאי אמרת א"כ לעלמא נמי אסירא דלמא מיירי כשחלצה ולכך לעלמא שריא ולאביו אסורה על כל פנים ככל כלות דעלמא שחלצו ולאידך שנויא דתוס' אתי שפיר אבל לשנויא קמא דמיירי כשחלצה קשיא ונ"ל דמכל מקום מייתי שפיר ראיה מרמי בר יחזקאל דמתניתי' דאסורה לאביו ולא לכולי עלמא לפי ריהטא ע"כ הוי טעמא משום דבשעת נפילה נראית ככלתו אלא שלא נוכל להקשות מברייתא דרמי ארבי אושעיא דיכול הוא לתרץ עצמו בשנויא דחיקא דמיירי כשחלצה וק"ל:

דף יד ע"א תוס' ד"ה מי סברת וכו' עד וי"ל דאין חושש לדקדק וכו' דממילא הוא מוקשה. ר"ל דאין חושש לדקדק אר"ל דתכלית הקושיא לא הוי אלא להוכיח לו דבלא קושייתו הוא מוכרח לומר דיש לחלק בין ב' בתי דינין בעיר אחת כדבסמוך וזה ממילא מכח קושיא שהקשה ר"ל בעצמו ממגילה: ד"ה כי אמרינן וכו' עד וכן נראה דאמרינן בירושלמי דבן עיר מוציא בן כפר כצ"ל ור"ל א"כ ע"כ צ"ל שבני הכפרים בעצמם קראו להם דהא אין בן עיר יכול להוציאם ולכך ודאי היו קורין בעירם ועיין באשר"י דפ' בע"א

חכמת שלמה

פלוגתייהו בכה"ג לר"ל דחייבין כרת עליה א"כ לית בה תפיסת קדושין ואינה זקוקה ליבום ולרבי יוחנן דאין חייבי כרת א"כ זקוקה ליבם ודו"ק היטב. (עיין במהרש"א): **בד"ה** איהו הוא כו' דמוקי לא יבנה נמי אצרה כו'. נ"ב פי' ולפ"ז ל"ל שום יתור דלא לחלוץ לאחת וליבם לאחת דהא אבניה נמי קאי לא יבנה כמו על אותה שחלץ אבל לעולם עיקר קרא דלא יבנה בא לאתק כולן מכרת ודו"ק:

דף יא ע"א גמ' פוטרת צרתה. נ"ב דוקא משום ביאתה וחליצתה היא דנפטרה הא לאו הכי לא נפטרה צרתה אמינא כו': **תום'** בד"ה צריך נ"ל צריכה חליצה מן האחין ומתיבמת כו' וכצ"ל: **בד"ה** צרת סוטה כו' לפטרה בלא חליצה ומיהו קשה דפריך בפ"ק דסוטה תתיבם יבומי והא לסחמיר עשו ספק כודאי ולמאי דפרישית לעיל כו' כצ"ל. וכ"ב לעיל דף ג' עמוד ב' ד"ה לפי שאינן בצרת צרה ע"ש: **בד"ה** ר"ש אומר כו' אבל לכתחלה לא. נ"ב פירוש לא לה ולא צרתה וק"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה פסולה כו' וכשרה לכל העולם כו' כצ"ל: **תום'** בד"ה הויה ואישות כו' ואפילו רבנן לא פליגי. נ"ב פי' ומוקי כולי קרא בגירושין רק דמעקרי אחרי אשר הטומאה אסוטה עם הלאו אבל לעולם והיתה לאיש אחר או כי ימות האיש האחרון בודאי אגירושין קאי ומ"ה פרש"י דהויה ואישות היינו להיות לו לאשה וא"א לעקר אחרי אשר הוטמאה זולת להיות לו לאשה דעלה קאי אחרי אשר הוטמאה ודו"ק: **בד"ה** או היא כו' צריך לחזור על כל האחין היינו כו' כצ"ל: **בא"ד** דלא נפטרו צרות. נ"ב פי' ולמ"ד יש זיקה והויא כאחות אשה וק"ל: **בא"ד** וכן אלן לבעלת גט דלא נפטרה כו' כצ"ל:

דף יב ע"א רש"י בד"ה אלא לאו כו' בראשון ומכח נישואין כו' כצ"ל: **בד"ה** צרת אילונית כו' מן האחין ומת כו' בגדול לייבם ומ"מ דרשינן כו' כצ"ל וסד"א: **בד"ה** הרי אלו כו' האחרון דכתיב כו' סד"א: **בד"ה** כאן שהכיר כו' תלד ומתניתין כו' סד"א: **ע"ב** גמ' מחזיר גרושתו כולן מותרות וכולן שמתו או שמיאנו כו' תני רב ביבי כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה סנדל ולד כו' דומק האחד את כו'. נ"ב פירוש השני את הראשון כן פי' לקמן דף ק"א עמוד ימין וכן בתוס' דהמפלת לנדה דף כ"ה: **תום'** בד"ה שמא תעשה כו' דוקא בן קיימא כו'. נ"ב פירוש לא מלינו שתהא אשה מתעברת ומזרת ומתעברת להיות שניהן בני קיימא ודו"ק: **בד"ה** אחר הזמן הזה כו' דאין לפרש אחר שנת י"ב כו'. נ"ב פי' אינו קאי על זמני השנים דהיינו י"א וי"ב אלא הכל תלוי בגדלות וכמו שאם הביאה ב' שערות אחר י"ב ויום אחד דהויא גדולה ה"ה נמי אם הולידה בני קיימא אפילו בתוך י"ב שנים אז למפרע משעת עיבור היתה גדולה וה"ק קודם שנה שלפני גדלות פי' שהיה גדלות שלה שתוכל להתעבר עיבור בני קיימא אז קודם שנה שלפני זה אינה יכולה להתעבר אבל היא מתה כו' ואותו זמן גדלות אינו ידוע אלא להש"י והשתא שפיר קאמר רב ביבי שנת י"ב חיישינן שמא תמות דשמא הוא תוך שנה שלפני גדלות וג"כ יכול להיות שלא תמות וכבר התחיל גדלות שלה מימי עיבור ומש"ה לא תמצא חמותו ממאנת או מתה ודאי או הויא גדולה ואין להקשות א"כ לרב ביבי למה קטנה בת י"א משמשת כדרכה שמא יבא גדלות שלה שתהא ראויה להריון בני קיימא בתוך י"ב חדש וא"כ הוי השתא תוך שנה שלפני גדלות ותמות אפשר משום דלא שכיח שתתעבר מאחר שהיא כ"כ קטנה בשנים ולא חשו ליה ודו"ק היטב שוב מצאתי בגליון תוס' כדברי מאחר דלא שכיחא לא חשו חכמים: **בד"ה** שכבר ילדו כו' דרב ביבי לא ק"מ. נ"ב וקשה פשיטא דלא קשה מידי לרב ביבי דהא איהו קאמר כמו רבה בר שמואל וי"ל דה"ק בשלמא לרבה בר שמואל דאיירי סתמא יכול לומר דבגדולה איירי רק שלא הביאה שערות מש"ה לית בה מיאון מדרבנן דגזרינן שהעולם יסברו כו' אבל רב ביבי דאיירי בקטנה ממש א"כ ה"א דלא גזרינן שהעולם יסברו כו' לכך אמר לרב ביבי לק"מ ונוכל לתרץ שהלידה מונעת כדפריך לרבה בר שמואל ודו"ק. (עיין במהרש"א). **בד"ה** אפי' לר"י וזאת התמותה שנבעלה כו' כצ"ל:

דף יג ע"א רש"י ד"ה נתגרשה צרתה מותרת ואפילו כו' כצ"ל והד"א: **בד"ה** ממאנת כו' בבעל וכינס למאמרו כו' בפ' ר"ג דצריכה גט כו' כצ"ל והד"א: **בד"ה** מיאנה כו' אסורה לאביו הס"ד: **בד"ה** ו' עריות כו' אבל זה צרותיהן מותרות כו' כצ"ל: **בד"ה** אם אינה יכולה כו' שיש לו בניס הס"ד: **ע"ב רש"י** בד"ה ב"ש מכשירין אותן לכהניס כו' כצ"ל: **בד"ה** מדלא כתיב תגודו לשון אגודה כצ"ל: **בד"ה** אמינא לך כו' כאן אגודות הס"ד:

דף יד ע"א גמ' ובפלוגתא דרב ושמואל רב אומר כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה היו כורתים כו' של מילה קסבר ר"א כו' כצ"ל: **תום'** בד"ה מי סברת כו' ר' יוחנן לר"ל כו'. נ"ב פי' לפי טעמא דר"ל דלא מחלק בין מקום א' כו' ודו"ק: **בא"ד** וי"ל דאין חושש לדקדק כו' כצ"ל: **בד"ה** לא עשו כו' דעשו הסיה ר' טרפון כו'

ח"א דף יד ע"א גמ' כי אזלינן בתר רובא היכי דלדי ניהו כו'. פרש"י בחכמה ואע"ג דספתא כתיב בתורה אחרי רבים להטות אפשר דמוקמינן לה דוקא דכי דלדי ניהו מדכתיב [illegible]

דף טו בפרש"י בד"ה לצרה עצמה כו' וסלי ומה נעשה לאו אבנים קאי דהא אפילו לב"ש כשרים לקהל כו' עכ"ל ואע"ג דליכא למימר דרשב"ג סבר לה כרבי יוחנן בן נורי דהולד פגום לדברי ב"ש מ"מ משום דהבנים פגומים לכהונה אי הוה כשר לקהל לא הוה אמר רשב"ג מה נעשה אי לאו משום צרה גופה: ע"ב גמ' נהי נמי דממזר לא הוי פגום כו' למאי דבעי למימר השתא דעשו ב"ש ואבני צרות דב"ש לב"ה קאמר מתיירא אני משום דפגום מיהא הוי אין לפרש נמי הא דקאמר מעיד אני לכם כו' שהם בני צרות שהם כהנים גדולים אבני צרות דב"ש דא"כ ה"ל עדותו לסתור דבריו דקאמר מתיירא אני משום דפגום הוויין אלא דל"ל דלגדרין קתני מתיירא אני אבני צרות דב"ש לב"ה דפגום מיהא הויין ומעיד אני לכם אבני צרות דב"ה לב"ש דלאו פגומין הן כדמסיק דליכא למילף מאלמנה לכ"ג וק"ל:

בפרש"י בד"ה היא עצמה מתחללת כו' דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו היינו אשתו עכ"ל אבל לקמן בפרק החולץ דף מ"ד פרש"י שכן היא עצמה מתחללת כו' דכתיב לא יחלל זרעו ולא כתיב לא יחל ומשמע ב' חילולין א' לו וא' לה כו' וכן פרש"י בפ' י' יוחסין ובפרק ד' מיתות דף נ"א וכתב שם מהרש"ל דזה לא היה ולא נברא אלא דבפרק י' יוחסין דף ע"ז ילפינן לה בברייתא מלשון חילול דמשמע מי שהיה כשר ונתחלל כו' ע"כ תוכן דבריו ונעלם מעיני הרב סוגיא דפ"ק דתמורה דבהדיא אמרינן התם נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל א' לו וא' לה והיינו כפרש"י בפרק החולץ ובפרק ד' מיתות אבל פירושו דהכא דיליף לה מבעמיו לא מצינו בשום מקום ול"ע:

דף טז ע"ב תוספות בד"ה אמוראי ניהו כו' וליכא למימר משום דסברא דהולד כשר דבתר עובד כוכבים ועבד שדינן ליה כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל עבד דקאמר לאו דוקא דלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד אלא לומר כשנוהג עצמו כעובד כוכבים הרי הוא כשאר עובדי כוכבים וכמעט שאין בהן דין ישראל כו' עכ"ל וכה"ג כתב לקמן בתוס' בד"ה עובד כוכבים שקידש בזמן הזה כו' בסופו ע"ש בדבריו ודבר תמוה פירש וכי משום שנוהג כעובד כוכבים יהיה כעובד כוכבים שלא ניחוש לקידושיו דהא כיון דבתר אמו שדינן ליה ישראל מומר מקרי ופשיטא דחוששין לקידושיו אף אם נהג עצמו כעובד כוכבים ועוד דבתר עובד כוכבים ועבד שדינן ליה שכתבו התוס' משמע שהולד הולך אחר העובד כוכבים ממש וכ"ה בתוס' פרק י' יוחסין דאיכא לפרש הא דקאמר הולד כשר היינו שהולד הולך אחר העובד כוכבים ממש וז"ל שם בתוספות בד"ה ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא כו' ואם תאמר אמאי איצטריך למימר דקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דהולד ממזר לימא דהולד כשר וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא תינשא לעובד כוכבים ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ היה הולך אחר העובד כוכבים כדאמר בספ"ב דלעיל וליכא למיחש כ"כ אם תנשא לעובד כוכבים אבל השתא דקסבר הולד ממזר א"כ הולך אחר אמו ואיכא למיחש שלא תנשא לעובד כוכבים כו' עכ"ל ותו לא מידי: בד"ה קסבר עובד כוכבים ועבד כו' דלמא גמר מאשת אב או מאנוסת אביו כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא רבי עקיבא ודאי מאנוסת אביו קא גמר ובאנוסת אביו קמשתעי קרא כדאיתא ס"פ החולץ מ"ט דרבי עקיבא כו' סבר לה כרבי יהודה דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר דה"ל חייבי לאוין וסמיך ליה לא יבא ממזר גו' אבל קושייתם דכמו דנימא למאן דקסבר באשת אב הכתוב מדבר דבעינן דומיא דאשת אב דלדידיה לא תפסי קידושין הא לאחריני תפסי ה"נ אית לן למימר לרבי עקיבא דקסבר דבאנוסת אביו הכתוב מדבר וכן הוא לשון התוספות בזה בפ' י' יוחסין בד"ה ור' ישמעאל כו' גם מ"ש התוספות עוד וי"ל דתנן בהדיא בפרק אלמנה כו' וע"כ רבי עקיבא היא עכ"ל מבואר יותר בע"א בתוספות פ' י' יוחסין שכתבו שם וי"ל דע"כ ר"ע לא בעי דומיא דאנוסת אביו שהרי קסבר ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין אפילו דלאו דשאר כגון עמוני ומואבי ואין בה דומיא דאנוסת אביו כו' עכ"ל ולתירוצם דהכא ליכא לאקשויי דהא ר"י גופיה מוקי בס"פ אלמנה ההיא מתניתין דפרק אלמנה אפילו תימא רבנן בעובד כוכבים ועבד מודו דכי אתא רב דימי כו' די"ל דהך מימרא דר"י אזלא נמי אליבא דמאן דאית ליה אליבא דר"י בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דהולד ממזר אבל מאן דאית ליה אליבא דר"י דהולד כשר לא מוקי ההיא מתני' אלא כר"ע וק"ל: בד"ה עובד כוכבים שקידש בזמן הזה כו' ונראה דטעמא דרב יהודה כו' וע"כ ר"י

דאמר וכולן לפסול לא משום שבאו על העובדת כוכבים כו' עכ"ל אין ראייתו מכרעת לפירושו זה דאיכא למימר לפרש"י דהך מימרא דר"י וכולן לפסול נמי מהנך מימרות דאזלי אליבא דר"י דסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וה"ה איפכא כמ"ש התוס' לפרש"י מיהו לפי זה הוה ליה לפרש כו' משום דלא נזהרו ונשאו אחותו או בתו והרי הן ממזרים אלא דהוו ממזרים משום שנולדו מישראל הבא על העובדת כוכבים כפירושו בדברי רב אסי גם לפי מה שהגיה מהרש"ל בפרש"י בההיא דוכולן לפסול משום בנות הוא ל"ע מי הכריחו לפרש בדברי רב אסי בענין אחר לפוסלם משום דקבר בעובדת כוכבים שילדה מישראל דהולד ממזר וי"ל דמשמע ליה לרש"י מדפריך בתר מלתיה דשמואל והאיכא בנות כו' ע"כ שמואל דא"ל בנך הבא מן הישראלית כו' לא השיב אמלתיה דרב אסי אלא דאין לפוסלם משום ישראל הבא על העובדת כוכבים דמהאי טעמא פסלם רב אסי וזה שדקדק רש"י לפרש כי אמריתה קמיה דשמואל להא דרב אסי ולא בעי לפרש נמי להא דרבי יוחנן דאמילתיה דר"י דפסלה משום בנות כמו שהגיה מהרש"ל לא השיב שמואל כלום דלא הל"ל אלא דבנתא דההוא דרא אלטרויי אלטרו כדמסיק ול"ע לפי' התוס' דרב אסי נמי משום בנות פסלם א"כ מה השיב לו שמואל מהא דבנך הבא מן הישראלית ודו"ק:

סליק פרק חמש עשרה נשים

ח"א דף טז ע"א א"ל רבי יהושע אני אלך כו'. לפי שהוא היה אב"ד באותו דור ואחריו ראב"ע שהוא היה נתמנה לנשיא ואחריו רבי עקיבא שאמו כשם הגדולים כדקאמר לקמן שממך הולך מסוף כו' ולפי שהיה רבי יהושע בן חנניא גדול מהם בשנים שהוא היה מתלמידי ריב"ז בזמן הבית משא"כ ראב"ע שנתמנה לנשיא בן י"ח שנה אחר החורבן כמ"ש התוס' פרק במה בהמה וכן רבי עקיבא היה בזמן בן כוזיבא בביתר אחר החורבן כמה שנים וע"כ כשבאו לפניו בלי שאלה לרבי יהושע מי הוא תפסו והושיבו שנראה שהיה מכירו כבר בזמן הבית כדקא"ל יש לו בן לעזריה חבירנו כו' דרבי דוסא זקן גדול היה כדמוכח לקמן אבל לראב"ע ולרבי עקיבא לא הכיר ולא הושיבם עד ששאל עליהם מי הם גם לרבי יהושע ולראב"ע הושיב בכבוד על מטה של זהב לפי שזה היה נשיא וזה היה אב"ד ולא כן לרבי עקיבא אע"ג שסיפר בשבחו כדלקמן היה נחשב בעיניו כתלמיד גם שהיה תלמידו של רבי יהושע ולוה קרא על ראב"ע המקרא הזה נער הייתי גו' בזמן עזריה אביו וגם זקנתי עתה בזמן בנו ר"א ולא ראיתי צדיק נעזב הוא עזריה וזרעו מבקש לחם הוא בנו ר"א וצ"ש שעזריה ובנו ר"א עשירים גדולים היו כדמוכח פרק במה בהמה ולר' עקיבא אמר אתה הוא (רבי) עקיבא בן יוסף גר צדק מבני בניו של סיסרא כמותך ירבו בישראל ולא מן הגרים שיזכו בני ישראל לכך ולא גרים הבאים מעובדי כוכבים · ואמר התחילו מסבבים אותו בהלכות כו' · עשו כן כדי שלא ירגיש שעיקר ביאתם על דין צרת הבת ויתיירא לגלות להם האמת כדאמרינן לעיל בר"י שלא רצה לגלות הדבר שאמר מתיירא אני שמא יגזרו כו' לפי שבני צרות של אלו פגומים לאלו: א"ל אח קטן יש לי בכור כו'. לפי דעת הרמב"ם שהאריך ר' דוסא ימים רבים כמשמע כל זמן בית שני מזמן חגי הנביא עד אחר חורבן בית שני ניחא דאמר אח קטן יש לי בשנים שלא האריך ימים כ"כ ולא שמע קבלתי מחגי הנביא אבל בספר יוחסין דחה דברי הרמב"ם בזה ויש לפרש דה"ק דגם שהוא אחי קטן ממני הזהרו בו שלא יקפח אתכם בהלכות כי אין בידו קבלה מחגי הנביא כמו שקבלתי ממנו ולזה אמר כי בכור שטן ע"ש שהוא סומך על כפול חכמתו ע"ד ויגד לה תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה גו' ושטן ע"ש שלא ישוב מפני כל ועומד על דבריו כפרש"י. ואמר תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד כו' · עיין בפי' התוס' ועוד נראה לפרש כי לפי הדין נשיא קודם לאב"ד אבל כשנכנסו נכנסו לפי ההיכרא שהיה להם עם ר' דוסא כמ"ש לעיל דעם ר' יהושע היה לו היכרא ואח"כ ראב"ע שלא היה לו היכרא עמו רק עם אביו עזריה ואח"כ ר"ע שלא היה לו היכרא גם עם אביו של רע"ק אבל כשיצאו אין מן הראוי שיצאו כסדר שנכנסו כיון דנשיא קודם לאב"ד ע"כ יצא רבי יהושע בפתח אחרת שלא יצא אחר ראב"ע כיון שכבר נכנס מקודם לו וכן נ"ל בר' עקיבא כיון שהיה גדול בחכמה לא היה ראוי לצאת אחריהם ויצא בפתח אחרת: ואמר ועדיין לא הגעת לרועי בקר כו'. איכא לפרושי שרמז לו רמז על שמשמע מאחיו ר' דוסא לאסור צרת הבת בקבלה מחגי הנביא כדאמרי' במתניתין א"ל שאין לך לסמוך על קבלה זו מאחרון שבנביאים שהוא חגי כדאמרי' פרק בתרא דסוטה מאן נביאים אחרונים חגי זכריה מלאכי כי עדיין לא הגעת בקבלתך בדבר זה מנביאים הראשונים לומר שהיו רועי בקר כגון עמוס שנאמר בו בוקר אנכי גו' ואפשר שרמז לו על עמוס על שהיה ערל שפתים וכבד לשון כדאמרינן במדרשות ור"ל גם אם היה קבלתכם ממנו איננה מבוררת שלא תבינו לשונו יפה ודבורו וטעות הוא בידכם והשיב לו ר' עקיבא כו' הגעתי בקבלתי מחגי אפילו לרועי צאן שהוא רמז על משה רבינו שהיה רועה צאן וגם שהיה ג"כ כבד פה ולשון ודאי דאין לטעות בקבלתו ממנו דהא הך דרשא דעליה עליה לג"ש דמינה נילף לאסור צרת הבת היא בקבלה מסיני מפי משה דאין אדם דן ג"ש מעצמו ודו"ק: ע"ב משום בנות ירושלים כו' שנאמר נשים בציון ענו גו' · בפרק י' יוחסין פריך אכולי עלמא ודלמא מהכך דכתיב נשים בציון ענו גו' ושם מפורש וק"ל: אילימא קודשא ב"ה מי איכא זקנה כו' אע"ג דאמרי' בסיני נראה להם כזקן כו' היינו לפי הדמיון של ישראל אבל הקב"ה לא הל"ל על עצמו זקנתי כיון דליכא זקנה קמיה וה"ה דהמ"ל ומי איכא נערות קמיה דקאמר הקב"ה על עצמו נער הייתי אלא תפוס אידך קושיא דאי דוד אמרה ומי קשיש כו' נקט הכי ואע"ג דגבי דוד כתיב ויהי דוד זקן בא גו' מ"מ כיון דלא קשיש כולי האי אלא עד שבעים שנה מאי רבותא דקאמר דכל אותן השנים לא ראה צדיק נעזב וזרעו גו' ולכך קאמר דשר עולם אמרו דהוה ודאי חידוש דמעולם לא ראה צדיק גו' ודו"ק: זה עמון ומואב בשעה כו' שכתוב בו לא יבא עמוני גו' אסיפא דקרא ידו פרש צר גו' קסמיך כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבואו בקהל גו' ומחמדיה היא התורה שנאמר בה הנחמדים מזהב גו' ודנם ישרף באש מלשון פר"ש דאותיותיו שרף וק"ל: צוה ה' גו' כגון הומנייא כו'. נסמך זה לדלעיל שזכר בבנות עמון

חכמת שלמה

נו'. נ"ב פי' דקאי אקריאת שמע בריש ברכות: ע"ב רש"י בד"ה ובספק א"א כו' (כדתנן) [כדתניא] בפרק מי שאחזו מה היא כו' כצ"ל [והד"א]: באה"ד בעילתו תלויה כו'. נ"ב פי' אם ימות מחולי זה הוי גט למפרע ואם לא הויא אשת איש: באה"ד צריכה הימנו גט שני ושם איפליגו בה כו'. נ"ב פי' בשכיב מרע שנתייחד עם אשתו אם צריכה לגט אחר: באה"ד המגרש ולנה עמו בפונדקי הוא דאיפליגו בה כו' כצ"ל: בד"ה גט ישן והמגרש את כו' כצ"ל. וכ"ב פי' שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה: תוס' בד"ה בשלמא לב"ש כו' אודועי הוו מודעי להו אפי' למ"ד כו'. נ"ב י"א א"כ לגירסא זו לא גרסינן מאי אולמא דהך כו' ואני ראיתי בס"א כגירסת ר"ת ושפיר גרסינן ליה וכ"ל דבע"כ אפילו לפי גירסא שלנו צ"ל מאי דקאמר ה"נ מסתברא אינו בא לחזק תירוץ שלנו כדי שלא תקשה עליו עוד דא"כ מאי מסיק ה"א נראה קלא אית לה מאי נ"מ סוף סוף מתורץ הקושיא אלא מדברי התלמוד לחזק הסברא דאמרינן אודועי מודעי ונפקא מינה לכל שאר דברים כדאיתא במרדכי וא"כ אפי' לפי גירסת ר"ת שפיר פריך מאי אולמא כו' כלומר מאחר שאינו אלא לסוכיה דאמרינן אודועי מודעי א"כ מאי נ"מ אי דייק מחד מאן דאמר או מתרוייהו בפרט מאחר דהמסקנא לקמן כמ"ד עשו ואין לומר דשמא לפי גירסת ר"ת הוא מדברי התרצן לחזק התירוץ שלו שלא תקשה על מ"ד עשו דהא אפי' למ"ד לא עשו נמי קשה זה אינו דא"כ הל"ל וליטעמיך ולא בלשון הכי נמי מסתברא ודו"ק: בד"ה פשיטא כו' חילוף היה הדברים תלא והולד ממזר משמע דהוי ממזר כו' כצ"ל:

דף טו ע"א גמ' ולא מתייבמות לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה א"ל רשב"ג מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה אי אמרת כו' כצ"ל. וכ"ב נ"ל שהוא מהופך וכן בתוספתא ובירושלמי ודו"ק: שם ר' טרפון תאבני כו' נ"ב נ"ל תאב אני וכן מצאתי בתוספתא ובס"א ג"כ: שם בשביל קטן כו'. נ"ב פי' בשביל שהיה לה ג"כ בן קטן כבן תמה ולא היה יכול לפרוש מאמו וק"ל: רש"י בד"ה לצרה עצמה כו' לשוק קאי והאי כו' כצ"ל: בד"ה יש תנאי כו' מותרת ואחרים כו' סד"א: תוס' בד"ה ונהג כו' וחלק המעשר לעניים כו'. נ"ב דאי לאו הכי היה צריך בפעם השנים להרבות במעשרות והמרבה במעשרותיו הן מקולקלין ומש"ה פי' כה"ג. שוב מצאתי בגליון תוס' דפ"ק דר"ה ממש כדברי: בד"ה עירבו מקואות כו' זו לזו ומפסיק הכותל משמע כו' כצ"ל: ע"ב רש"י בד"ה צריכא כו' מכשיר כשמן ומ"ה נקבו כדי שיצא כו' כצ"ל: תוס' בד"ה צריכא כו' לא גזרו על המסיקה. נ"ב פי' למסוק בטהרה כמו שגזרו על בציר לבצור היין בטהרה: בד"ה מה לאלמנה כו' נילף בק"ו שתתחלל כו'. נ"ב כאן שייך ובהחולץ נמי יליף כו' וקאמר וכי תימא כו' דהא עליה עשאה זונה ול"ל טעם דעשאה זונה היא גופא תתחלל ועוד דדחינן לקמן כו' כצ"ל: באה"ד או מאלמנה או מחלל כו' כצ"ל:

דף טז ע"א גמ' אמרו מי ילך כו' צרת הבת אסורה כו'. נ"ב שנשאת לכהן ירושלמי: שם קרתויי פסולים. נ"ב נ"ל על דרך שאמרינן בשביעית קרתנא שמכר לירושלמי שקרתנא הוא בן כפר כלומר בן כפר אינו מיוחס וחשוב: רש"י בד"ה וקדושה ראשונה כו' בשביעית הס"ד: בד"ה הכתמים שנמצאו בבגדים הס"ד: בד"ה שהם גרים ודמם מטמא הס"ד: ע"ב גמ' ועדי מדי תלה זו חלזון ותבור כו' כצ"ל. תוס' בד"ה אמוראי ניהו כו' דהא קסבר עובד כוכבים ועבד כו'. נ"ב אבל לפרש"י שפירש לפי שהן כישראלים ואין נזהרין באיסור ממזרים אין ראיה כלל מהאי סוגיא שסבר ר' יוחנן להדיא הולד ממזר ודו"ק: באה"ד אבל יש עליה קדושין מעל אחרים כו' משום דסברא דהולד כשר דבתר עובד כוכבים ועבד כו' כצ"ל. וכ"ב עבד דקאמר לאו דוקא דלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד אלא לומר כשנוהג עצמו כעובד כוכבים הרי הוא כשאר עובד כוכבים וכמעט שאין בהם דין ישראל ודוקא כשמתגיירים הרי הם כשרים ודו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה בשלמא למ"ד כו' עבדי שלמה דעבדים אסורים בישראל כו' כצ"ל. וכ"ב פי' ולא נשאו ישראליות כלל ודו"ק: בד"ה קסבר כו' על בת ישראל הולד ממזר כו'. נ"ב פי' דקאמר ר"י הכל מודים עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומפרש הכל מודים שמעון התימני הוא משמע התם דכך ס"ל אבל מ"מ בהדיא ל"ג ומה שגרס התם ר"י בהדיא שפסק כך ע"כ ל"ג כמו שהגהתי שם ומה שפירשו התוס' לעיל ס"ל הולד ממזר היינו למ"ד אין מקבלין גרים מן התרמודים ולא ס"ל הלכה כסתם משנה ודו"ק · באה"ד דמתני' דהאומר שכיוצא בה כו' כצ"ל: בד"ה פסוק זה כו' כי לקח אותו המית יתיה כו' כצ"ל: בד"ה עובד כוכבים שקדש כו' וחוששין לקידושי ממזר ותימה כו' כצ"ל: באה"ד דכר"ע דאמר הולד ממזר מעובד כוכבים ועבד כו' כצ"ל. וכ"ב כן הוא כאשר הגהתי וגית נגר וכר נגר דליפרקיה דאי סבר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אמאי חוששין לקדושי ממזר וכן תמצא בתוס' דעשרה יוחסין שנוכל לומר ולחלק שסבר כר"ע בהא דעובד כוכבים ועבד הולד ממזר ולא ס"ל כר"ע בהא דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין שוב ראיתי בגליון תוס' שבא לתרץ דהא דקאמר חוששין לקדושין איירי בקידש ממזרת או גיורת ודוחק גדול לומר דהאי הוי איירי בכה"ג דוקא ולא הוה מפרש אלא נראה עיקר כמו שפירשתי: באה"ד בסה"ד הולד כשר הכא מסמיה דרב אסי דאמר כצ"ל. וכ"ב פי' וממילא כשהוא כן שעובד כוכבים לא נהג עצמו כישראל אלא אמו שהוא כעובד כוכבים ממש כדפריך לעיל ואין חוששין לקדושין ודו"ק:

מהר"ם

בע"א: ד"ה לא מטלטל וכו' עד אבל אין לפרש דהכא איירי במוקצה מחמת מיאוס וכו' עד ועוד דעל מוקצה מחמת מיאוס א"ר יוחנן בפרק כירה וכו' כצ"ל: ע"ב תוס' ד"ה בשלמא וכו' עד אלא למ"ד עשו וכו'. ר"ל ולא הוי האי ה"נ מסתברא ככל ה"נ מסתברא שבגמרא דאתי להכריח התירוץ של המתרץ דאיכא למימר דלעולם לא מודיע להו והא דלא נמנעו מלעשות טהרות וכו' משום דלא עשו כדבריהם: באה"ד והשתא לפי גירסא זו מוכח שפיר וכו' כצ"ל דלפי גירסת ר"ח ל"ג בגמרא ומאי אולמיה דהך וכו' דהא אולמא ואולמא היא דהא מההיא דטהרות בא להוכיח דאפילו למ"ד דלא עשו צ"ל דאודועי מודיעו להו והוי האי ה"נ מסתברא ככל ה"נ מסתברא שבגמ': באה"ד בסופו א"נ נקט בשלמא משום אליביה דמ"ד לא עשו. ר"ל דהא השתא בא לומר ולהוכיח דאפילו למ"ד לא עשו צריך לומר דמודעי להו ולדידיה אמר בשלמא וכו':

דף טו ע"א תוס' ד"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום וכו' עד וא"נ בני יבמה לשוק פסולים יש להכשיר וכו' ואיכא למימר דאתא למידק דביבמה מן השוק בניה תועבים. ר"ל והיכי איכא למפשט מבני צרת דב"ה דהוו בני יבמה לשוק לב"ש דלמא אע"ג דבני יבמה מן השוק כשרים יש לפסול בני מחזיר גרושתו מטעם דכתיב בה טומאה או משום דכתיב בה תועבה וא"נ בני יבמה לשוק וכו'. ר"ל וי"ל ג"כ אפכא א"נ בני יבמה מן השוק פסולין בני מחזיר גרושתו כשרים מדקדוק היא תועבה ואין בניה תועבים ואיכא למימר וכו'. כמו ועוד ר"ל ואיכא נמי לומר דהיא תועבה לא אצטריך לגופה להכשיר בני מחזיר גרושתו אלא למידק מיניה דביבמה לשוק בניה תועבים כמו שכתבו התוס' בדבור זה לעיל: ד"ה עירוב מקואות וכו' עד רבי יהודה אומר חלוף הדברים. פי' נסדק לשתי אין מצטרף ונסדק לערב מצטרף: ע"ב תוס' ד"ה אמר לי וכו' עד ולר"י נראה דודאי ידע ביה ר' יוחנן וכו'. דגם לפי' ר"י ע"כ צריך לשנויא קמא דהא לפי' ר"י יש לדקדק יותר במה דן רבי יוחנן את רבי צדוק שקנה החבית מעם הארץ אלא ודאי גם לדידיה צ"ל שדן אותו משום שהוא תלמיד ב"ש וס"ל דא"צ לנקוב ולכך לא חשש לקנותו מעם הארץ ולא הוסיף ר"י אלא שלפי' רש"י צ"ל שהיה ר' יוחנן חושש מן הספק שמא לא היה נזהר רבי צדוק ממגע ע"ה ולר"י לא היה חושש מן הספק אלא דודאי ידע ביה וכו':

דף טז ע"א תוס' ד"ה בני צרות וכו' עד וא"ת לשמואל דמספקא ליה וכו'. ר"ל ומה מספקא ליה תפשוט מהכא דאין תופסין דאי תופסין ביבמה לשוק א"כ פשיטא דכשירה ומה צריך רבי יהושע להעיד על זה: ע"ב תוס' ד"ה בשלמא למ"ד וכו' עד דעבדים אסורים בישראלית. ר"ל אפי' אם יהיו הבנים כשרים או שלא נשאו ישראלית כלל מ"מ אסור להתחתן בם משום העבדים עצמן שאסורים בישראלית ותירץ דמסתמא נתיאשו כבר עתה מהן ואין כאן איסור כ"א בעבור הבנים שנשתעבדו קודם שנתיאשו מהן והוצרכתי לפרש דברי התוס' כן דאל"כ מאי משני דמסתמא נתיאשו מהן וכו' א"כ גם איסור ממזרות אין כאן כיון דפקע מהן איסור עבדות אין כאן עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל וק"ל: ד"ה עובד כוכבים שקדש בזמן הזה וכו' עד ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין. יש לתמוה א"כ הוא שרב אסי אתי כר"ע והלא ממזר הוא מחייבי לאוין ואין קדושין תופסין לר"ע א"כ למה אמר רב אסי עובד כוכבים שקידש בזמן הזה חוששין לקדושין ובספר ח"ש כתב דלית נגר ובר נגר דיפרקינה ותירץ הוא שם מה שתירץ והתירוץ שנראה לו לעיקר הוא זה שרב אסי סבר כר"ע בהא דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אבל לא סבר כוותיה בהא דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין ודחוק מאד דדברי התוס' אינם כן בהדיא

שהרי

גמ'

כדאמרינן בפרק י' יוחסין סומטייא איכא בבבל כולה דעמונאי ואמר סביביו צריו ע"פ מ"ש בפרק חלק עמון ומואב שכני ביתי דא"י הנו וק"ל :

ח"א דף יז ע"א גמ' קבא רבא וקבא זוטא מגנדר ואזיל לשאול כו'. נראה שכוונו בלשון זה שבני קבין היו שם ע"ש דאמרינן בפרק האיש מקדש דעשרה קבין עזות ירדו לעולם תשעה נטלה מישן כו' ועשרה קבין עניות באו לעולם ט' נטלו עבדים כו' והיינו קבא רבא דמישן שהיו בה ממזרים ועזי פנים וקבא זוטא היינו תרמוד שהיו בה עבדי שלמה שעדיין לא נתערבבו בה ממזרות כמ"ש התוס' ובהכי ניחא לפרש"י דלפום ריהטא אין הלשון דומה דמעיקרא קאמר משאול לתרמוד דגרע טפי טוב מתרמוד למישן דמשמע דלא גרע כ"כ דלפי דרכינו ניחא דמישן גרע טפי משום עזות וממזרות ודו"ק :

סליק פרק חמש עשרה נשים

כיצד פרק שני

דף יז ע"ב גמרא מאי שנייה שנייה בנשואין כו' ירצה הש"ס דמפרש לה שנייה בנשואין ה"ה דהמ"ל שנייה בנפילה שנפלה ב' פעמים אלא משום דבעי למימר שנייה לנשואין מסיק נמי למלתיה בנשואין וק"ל : שם מדה"ל למכתב רעים וכתב אחים ש"מ לאפנויי כו' לא דהאמת כך הוא דאחים דלוט מופנה הוא דהא קמשני לעיל אפירכא ולילף אחוה מלוט כו' מסתברא מבני יעקב ה"ל למילף משום דמופנה מזה מוכח בהדיא דתלמודא אית ליה דאחים דלוט אינו מופנה אלא דה"ק הכא דאי לאו יחדיו ה"א דאחים דלוט מופנה מדה"ל למכתב רעים אבל קושטא דמלתא הוא דאינו מופנה ושפיר כתיב אחים בלוט משום דבני בנים הרי הן כבנים כדאמרינן בפרק ד' מיתות גבי אמנה אחותי היא גו' ע"ש : תוס' בד"ה ולימא הלכה כדברי האומר אין כו' וליכא למימר נמי דהיינו ר' יהושע דאמר יפר לא' ולא לב' כו' מוקי פלוגתייהו בעבד בה מאמר כו' עכ"ל לפי מה שפירשו התוספות כאן דפליגי אי מאמר קונה אי לאו יש לקיים פרש"י דבשמעתין דהא דקאמר ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד היינו רבי עקיבא דאמר אפילו חד אין מיפר נדריה כיון דלית ליה זיקה בעבד בה מאמר מכ"ש בזיקה לחוד אבל הא דקאמר מעיקרא ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה ליכא למימר דהיינו רבי יהושע דאמר יפר לא' כו' דא"כ מאי קאמר ה"מ בתרי אבל בחד יש זיקה דהא רבי יהושע אפילו בחד לית ליה זיקה אלא משום דהתם איכא נמי מאמר ומיהו בפרק ד' אחין פירשו התוס' למאן דאית ליה התם דפליגי בנודרת על דעתו דלא יתכן לפי מה שפירש בקונטרס הכא דמ"ד אין זיקה אפילו בחד היינו ר"ע כו' עכ"ל ונ"ל לפי זה דהיינו ר"מ דסבר הכי בשמעתין דאפילו בחד אין זיקה וכ"כ מהרש"ל : בד"ה אבל מחייס לא דאסור לבטל מצות יבמין ואפילו ר"ג דאמר כו' דשאני התם שכבר נשואה לו עכ"ל ולקמן דפריך אר"מ דאסור לבטל מצות יבמין מר"ג דשרי אפירכא דלקמיה סמיך דר"מ חייש אפילו לספיקא ור"ג אפילו לודאי לא חייש כ"כ התוס' בפרק ד' אחין :

דף יח ע"ב גמרא א"כ בתרי ולא ייבם ולא מית כו' עי' פרש"י יש מקשין לפי זה כיון דרישא לא קתני אלא להודיעך כחו דר"ש דאפילו בנולד ולבסוף ייבם מתיר אמאי לא קתני רבותא טפי דאפילו בלא ייבם ומת מתיר ר"ש וי"ל דרישא לפרושי פרקין קמא קאתי כמ"ש התוס' ולפטור צרתה וצרת צרתה לא משכחת לה אלא בייבם :

דף יט גמ' אמר רבא שנייה שבזוג זה ושנייה שבזוג זה כו' יש לדקדק למאי דס"ד השתא אמאי לא נפטרו כולהו דכיון דמודה ר"ש בב' יבמין דזיקה לאו ככנוסה הוא ומשום דלא ידעינן קמיה מאן מינייהו רמיא ה"נ נימא בב' יבמות דלא ידעינן הי מנייהו מן הראשונות קמיה רמיא דחשבת ליה ככנוסה וי"ל דלא דמיא דבב' יבמות כיון דברצונו תליא מלתא לייבם איזה מהן שירצה שפיר חשבינן כ"א מהן ככנוסה משום זיקתה משא"כ בב' יבמין דלא ברצונו תליא מלתא שיהיה זיקת שניהם ליחשב אותם ככנוסה להן : שם לרבנן אילטריך ולא זו אף זו קתני כו' ולא בעי למימר השתא דר"ש מודה ברישא אילטריך למתניי' לרישא לפרושי פרקא קמא קאתא אליבא דכ"ע דבפלוגתא לא קמיירי כדאמרינן בפ"ק דא"כ הוה מתני ברישא בהדיא דר"ש מודה בה וזה שדקדק רש"י ברים הסוגיא דקאמר אילימא לרבנן כו' דהא לא איסור ולא היתר לר"ש שמעת מינה דהא לא איירי בה עכ"ל ומש"ה הוצרך התלמודא ע"כ למימר דלרבנן אילטריך ומשום לא זו אף זו ומיהו ר"ש מודה בה דבפלוגתא לא קמיירי : ע"ב גמ' חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה כו' ל"ע אמאי לא דייק מהכא תיובתא לר' אושעיא מדלא קתני ייבם או חלץ לבעלת מאמר כו' כדקתני ברישא דמלתיה ביאתה או חליצתה כו' כיון דזיקה ככנוסה היא לר' אושעיא מותרת לייבם ומיהו בתירוץ של התוס' שכתבו אקושיא דאמאי לא נפטרה צרתה יתיישב גם קושייתנו דכיון דאסור לייבמה גזירה שלא יבא להתיר אשת אח שלא היה בעולמו מש"ה לא קתני ייבם :

דף כ תוס' בד"ה א"ה חייבי לאוין נמי פי' כיון דאין עולין לייבום לא יעלו לחליצה ותימה כו' עכ"ל ביאור דבריהם דלפי פירוש זה דגם המקשה סבר בחייבי לאוין דאין עולין לייבום יפול בו התימה דכיון דמסברא עולה לייבום דעשה דוחה ל"ת גרידא ע"כ הא דסבר המקשה דאין עולה הוא מקרא דיבמתו וא"כ מהתם נמי שמעינן דעולה לחליצה אבל לפי מה דבעו התוס' לפרש דה"פ א"ה חייבי לאוין נמי נשוה חליצה וייבום מהאי קרא איכא למימר דסבר המקשה דיבמתו לא אתא כלל לחייבי לאוין ושפיר נשוה חליצה וייבום דעולה מהאי קרא והמתרץ השיב דא"כ יבמתו דכתב רחמנא למאי אתא : ע"ב בא"ד ועיקר פירכא מחייבי עשה עכ"ל ה"ה דהמ"ל דעיקר פירכא מאלמנה מן הנשואין וכן בדיבור שאחר זה המתחיל מסתברא שכתבו מוקי קרא בחייבי עשה גרידא כו' עכ"ל ה"ה דהמ"ל מוקי קרא באלמנה מן הנשואין דהיינו חייבי לאוין ועשה וכ"כ התוס' לקמן במסקנא *) : בד"ה גזירה ביאה כו' דאלמנה מן הנשואין דעולה לחליצה נפקא לן נמי מיבמתו : בפרש"י בד"ה תיובתא דרבא ותיובתא דר"ל דאמרו לעיל כו' עכ"ל נ"ל דצ"ל תיובתא דרבא ותיובתא דרב אסי דאמרו לעיל כו' ולאפוקי מר"ל דליכא תיובתא עליה כדמסיק לקמן : גמ' ביאת כ"ג כו' פוטרת צרתה כו' לכאורה דבצרה דוקא פליגי באלמנה מן האירוסין והיכא מ"ד אינה פוטרת צרתה כיון דאין עשה דוחה ל"ת והכא לא מקוים בה מצות ייבום כלל ועדיין צרתה זקוקה לייבם (א) אבל בהיא גופה כ"ע לא פליגי דסגי לה בגט דאפילו למ"ד אין עשה דוחה ל"ת והכא לא מקוים בה מצות ייבום מ"מ הרי היא כאשתו לכל דבר דהא קידושין תופסין בחייבי לאוין וסגיא לה בגט ואפילו באלמנה מן הנשואין איכא למימר הכי לכ"ע דסגי לה בגט דקידושין תופסין בחייבי לאוין ועשה אבל מפרש"י שפי' פוטרת אותה ואת צרתה מחליצה וסגיא לה בגט עכ"ל משמע דלמאן דאמר דאינה פוטרת צרתה אינה פוטרת גם אותה ולא סגי לה בגט אלא בחליצה וצ"ע לפי' אדפליגי בצרתה ליפלגי בהיא גופה אי סגי לה בגט אי לא :

ח"א דף כ ע"א קדש עצמך במותר לך כו'. דזה ודאי נקרא קדוש כמ"ש בנזיר קדוש יהיה גו' ע"ש שהזיר עצמו מדבר המותר וק"ל :

דף כא תוס' בד"ה א"ה אשת חמיו נמי מאם אם חמיו לא מצי פריך דתימא ליה אני כו' דבעיא היא כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה מאם אם אם חמיו וטעמו דאם אם חמיו לא תימא אני מותרת דהיא משניות דר' חייא ולפי הגהתו מקשינן הא בתה אינה אסורה מדאורייתא ואיך תאמר בדידי לא גזרו רבנן וכתב לתרץ ונ"ל אף דלמטה דידה ליכא ערוה דאורייתא מ"מ מאחר דבהאי דרי איכא ערוה דאורייתא עדיף לגזור כמו אשת חמיו כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ואין אלו אלא דברים דחוקים למבין דהא ודאי רבותא דאשת חורגו ואשת חמיו דתימא אני מותרת כו' אינו אלא משום דאע"ג דבתי אסורה לך מדאורייתא אפ"ה לא גזרו בדידי שאינו אלא דור א' למעלה משום שנייה אבל דלא נגזור דור אחד למעלה או למטה על השנייה משום השנייה אין זו רבותא דאי לא תימא הכי אין לדבר סוף בכל השניות ומא קמבעיא ליה לקמן בכל שניות דר"ח כדמשמע לקמן בתוס' אם יש להן הפסק הא ודא בשלישי שבשבתו ושבבת אשתו אין להן הפסק מה"ט גם אם היה כוונת דברי התוס' כמ"ש מהרש"ל לא היה להם לתוס' כוונתם אלא לפרש דאין אלו אלא דברי נביאות וע"ק לפי תירוץ התוספות דלכך לא מ"ל באם אם אם חמיו דתימא ליה אני מותרת כו' משום דבעיא היא לקמן כו' עכ"ל א"כ תפשוט מזה האבעיא דע"כ שניות דר"ח אין להן הפסק דאל"כ לתני באם אם אם חמיו דתימא ליה אני מותרת כו' וע"ק דאי אית ליה להאי תנא דברייתא דשניות דר"ח אין להן הפסק דמש"ה לא מצי למתני אם אם אם חמיו דתימא ליה כו' א"כ אכתי תקשי לן השתא דליתני כלת בת בתו דתימא ליה אני מותרת לך ובתי אסורה לך דהיא משניות דר"ח דהיינו שלישי שבשבטו ושבבתו דאין להן הפסק וע"כ הנראה לקיים כל גירסת הספרים שלנו דבכולהו גרסינן אם אם חמיו וכוונתם כך הוא דעולה על דעתם בתחלת העיון דהאי תנא דמתני' לית ליה שניות כלל אלא הני דקתני בברייתא וכדבעי למפשט לקמן דלא גזרו באשת אחי אבי האב ובאחות אבי האב מדקתני מה הן שניות ולא קחשיב להו בהדייהו וא"כ הוא גם אם אם חמיו שהיא שנייה דר"ח מותרת להאי תנא והא קאמרי התוס' דתימא ליה אם אם חמיו שאע"ג דבתי אסורה מדאורייתא בדידי לא גזרו רבנן משום שנייה ותירצו מדבעי'

*) נראה דצ"ל וכ"כ התוס' לקמן במסקנא בד"ה גזירה וכו' והד"א.

קרני ראם (א) נ"ב ודברי רש"י נראין דאין ענין בזה למה דקדושין תופסין בחייבי לאוין דכיון שהיא זקוקה לחליצה ולא ליבום א"כ ל"מ הקדושין לאפקועי איסור החליצה והרי זה כמו מאמר דצריכה גט וחליצה וביאה פסולה כמאמר שניה רבנן וז"ב דאל"ה מה מקשינן מהא דואם בעלו קנו להא דאמר רבא דכיון דאפסר בחליצה לא דמי הרי מ"מ קנו וסגי בגט וע"כ דל"מ גט כמ"ש ומדברי הרמב"ם פ"ו מה' יבום מבואר כדברי רבינו ועיין בב"ש סי' קע"ד ובחי' האריכתי ·

מהר"ם

שהרי כתבו ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מעובד כוכבים ועבד וכו' ונ"ל שיש לתרץ דרב אסי סבר כתירוצא בתרא דהתוס' דלעיל סוף ד"ה קסבר וכו' דמעובד כוכבים לא הוי ממזר מדאורייתא אלא מדרבנן ולכך לא הוי חייבי לאוין גמורים דמדאורייתא לא הוי ממזר וה"ה ישראל הבא על העובדת כוכבים ולפיכך חוששין לקדושי עובד כוכבים בזמן הזה ואע"ג דלא הוי ממזר גמור מ"מ ס"ל דהולד אינו מיוחס אחריה וק"ל :

דף יז ע"א תוס' ד"ה משאול לתרמוד שאול קורא בבל וכו'. נראה דהוקשה לתוס' דלפי פרש"י לישנא דגמ' דאמר קבא רבא וקבא זוטא מגנדר ואזיל לשאול ומשאול לתרמוד ואם כן לא מתיישב שפיר וק"ל :

כיצד פרק שני

ע"ב תוס' ד"ה אשת אחיו וכו' עד ואע"ג דאצטריך למלתא אחריתי וכו'. פי' הא דילפי' אשת אחיו שלא היה בעולמו מקרא אע"ג דלגופיה לא אצטריך למילף דקרא אצטריך לן למילתא אחריתי דילפי' מיניה דמדאצטריך רחמנא לאסור אשת אחיו שלא היה בעולמו א"כ ש"מ אפי' אח שאינו בכור זקוקה לי' ליבום והכי אמרי' לקמן דדוקא כי איכא בכור א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דכתב רחמנא ל"ל ובפ' מצות חליצה נמי דייקינן מיניה מ"מ משמע דעיקריה של המקרא לגופיה אצטריך שאם נולד לאחר שמת אחיו דאינה זקוקה לו וא"כ הדרא קושיא לדוכתה דהא מצינו למילף מדרכיה דרכי נועם ואמר ר"י וכו' :

דף יח ע"א תוס' ד"ה דלמא אדמיבם חד וכו' עד ושמעתין אתיא כאביי דמשמע דקבלה מיניה. פירוש דהא איתא בשמעתין איתיביה אביי שני אחין וכו' ומשני הא מני ר"מ וכו' ופריך ומי ס"ל לר"מ וכו' ומשני לעולם אין זיקה ומשום דאסור לבטל מצות יבמין וכו' ומשמע דאביי קבל האי תירוצא מיניה : ע"ב תוס' ד"ה משכחת לה בחד אחא כו' עד וי"ל דמתני' דפרקין אתי לפרושי מתני' דפ"ק וכו'. ר"ל ובמתני' דפרקין תנא כיצד ב' אחין וכו' ואתא לפרושי פרקין קמא מכלל דפ"ק נמי איירי בב' אחין ולא בחד אחא וא"כ לר' אושעי' ע"כ צ"ל דאיירי בפלוגתא :

חכמת שלמה

דף יז ע"א גמ' זו תדייב נהר גוזן זו גינזק ועדי מדי זו חמדן כו' כצ"ל. נ"ב ארץ אשכנז ערוך : שם א"ל בנך קרויי בנך ואין בנך כו' כצ"ל. נ"ב [הבא מישראלית] אינו מן הגמ' אלא הוא מפרש"י : רש"י בד"ה לפסול רובן ממזרים שנטמעו בנות עשרה שבטים בעובדי כוכבים ובניהן הרי הן כישראלים כו' כצ"ל. נ"ב כך נ"ל להגיה דאי לאו הכי קשה ר"י אדר"י דלקמן בפרק שני סבר להדיא כשמואל דבן הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנה ולא בנך וכן פרש"י בפרק עשרה יוחסין רק שפירש התם אע"ג דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל לא הוי ממזר מ"מ הוי פגום ופסול והכא משני משום שאין נזהרין באיסור ממזרות ומה שפירש הכא משום שאינם נזהרין כו' ולא פי' כפשוטו כהאי דהתם משום פגום כדי לקיים אף הגירסא שגרס בפ"ב לקמן נימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל שיהא הולד כשר כו' ודו"ק : בד"ה כי אמריתה כו' דרב אסי משמיה דרב אסי קאמר לאחר פטירתו של רב אסי בא לפני שמואל וקאמר כו' דרב אסי קמיה דשמואל כו' אמר בנך הבא כו' יסיר את בנך כו' כי תסיר דאי כו' כצ"ל והד"א : תוס' בד"ה ואין בנך כו' וקשה לר"ת לפירושו דילפינן כו' כצ"ל : בא"ד בעובד כוכבים הבא על בת ישראל. כו' נ"ב הג"ה ולפי פירושם בנך קרוי בנך היינו בנך הבא מאביו ואמו ישראליה · גליון : בד"ה משאול לתרמוד שאול קורא בבל כו'. נ"ב פירש עמוקה כשאול ונ"ב עוד הייט דקשה לתוס' דאי הוי כפרש"י דשאול הוא הגיהנם ומשום דגרע משאול א"כ למה מתגלגלין מתרמוד למישן הא גרע תרמוד ממישן והנ"ל איפכא ודעת רש"י כשטת קמא דתוס' דאישתרבובא הוא עד שגדלו כו' ודו"ק :

כיצד פרק שני

ע"ב גמ' ואיצטריך למכתב אחים כו'. נ"ב פי' לרבה דדריש מבני יעקב למעוטי אחים מן האם ע"כ סבר נמי דלוט אפנויי מופנה ומעיקרא סבר דלא דריש רבה להאי קרא ורב יהודה אמר רב סבר תלמודא ס"ל דאינו מופנה ודו"ק : רש"י בד"ה מלוט כו' אנחנו ותתיבם כו' הד"א : בד"ה והא מהיכא תיתי כו' ובאימא והא יבום וכו' המת ואין כו' כצ"ל והד"א : תוס' בד"ה ולימא ליה כו' ופליגי אי מאמר קונה אי לאו כו' כצ"ל. נ"ב פי' ול"פ בזיקה כלל דאפילו יש זיקה אפ"ה לא הויא אשתו להפר נדריה אלא משום מאמר הוא דפליגי ולפ"ז לא יתכן מה שפירש בקונטרס לקמן ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד דהיינו ר"ע כו' וכן פירשו התוס' לקמן ונ"ל דר"מ קאמר אכן מה שפירשו התוס' כאן דפליגי במאמר אי קונה כו' לקמן לא פירשו התוס' כן אלא פליגי בסמכא דעתא עליה כו' (עי' במהרש"א) :

דף יח ע"א גמ' אמר רבה הוא הדין נ"ב בהשר"י גרס רבא : שם דתנן ר"ג אומר מיאנה כו'. נ"ב ואף שפירשו התוס' לעיל דשאני הכא מאחר שכבר נשואה מ"מ לא עדיף האי נשואין מדרבנן מהאי יבמה דיש לו בה זיקה מדאורייתא שהרי אינה יוצאת בכדי אלא בחליצה ודו"ק אבל לקמן דף כ"ט בד"ה אי כר"ג כו' פירשו התוס' להדיא דהקילו בקטנה יותר אפילו מבעלת מאמר ופירשו דסמיך הכא אקושיא דר"מ אפילו בספיקא חייש ור"ג אפילו בודאי לא חייש ע"ש : רש"י בד"ה הוה אמינא כו' עד ד"ה באחותה אין דאפילו כו' שייך כל זה לעמוד שלפניו : בד"ה והא כי כו' ורבנן בתרי הוא דפליגי כו' כצ"ל : בד"ה לעולם כו' אמרה ליה לקמא הלוך כו' כצ"ל : בד"ה ואי אין כו' יבמין דהא כו' סד"א : תוס' בד"ה משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין כו' מצות יבמין דדריש כו' כצ"ל : ע"ב גמ' בן בתירא א"ל דאי רב מאי קשיא דרב אדרב דלמא כו' כצ"ל : שם שנאמר ומת אחד מהם יבמה יבא עליה כו'. נ"ב האי קרא אסמכתא בעלמא הוא כדלעיל דף י"ב בפירש"י ד"ה דכתיב כו' : רש"י בד"ה שומרת יבם ממתנת ליבם כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה שקדש כו' אחות זקוקתו היא כצ"ל והס"ד : בד"ה ומשמיה דרב כו' רב הונא לא שבקין כו' הד"א והס"ד : בד"ה הכי קמתניתו כו' היא אנן כו' הד"א : תוס' בד"ה משכחת לה בחד אחא כו' ככנוסה דמי . נ"ב פי' ואסור נולד ואח"כ ייבם וק"ל :

דף יט ע"א רש"י בד"ה חולצות כו' שלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמות הואיל כו' הד"א . תוס' בד"ה ועוד מג"ב נ"ב הושעיא כו' רב הושעיא בההיא דפ' כו' כצ"ל : ע"ב רש"י בד"ה אי נימא כו' ערוה ועוד כו' כצ"ל והד"א : בד"ה אלא אעשה כו' ואפילו מקנת לא מהני כו' כצ"ל : בד"ה הויא צרה נ"ל דהויא כו' : תוס' בד"ה ר"ש אומר כו' וי"ל ר"ש סבר אין זיקה כו'. נ"ב פירוש לפי האמת דלא סבירא ליה כנולד ולבסוף ייבם זיקה ככנוסה דמי ומהכא לא מצי למפרך לרבי אושעיא דאדרבה אי ס"ל זיקה ככנוסה דמי מכ"ש דלא קשה מידי דהא אפילו היא גופה מתייבמת ולא שייך לומר אצרתה דהוי צרת ערוה וק"ל : בא"ד ניחא דאי זיקה אוסרת כו' כצ"ל : בד"ה ליערבינהו כו' בתרתי קאמר כדפרישית כצ"ל והס"ד :

דף כ ע"א גמ' ותיבעי לך חליצה כו'. נ"ב נ"ל לפי גירסא זו פריך ב' קושיות חדא למה מחזיר נימא מצוה רמיא רחמנא כו' ועוד תיבעי חליצה ודו"ק : ע"ב רש"י בד"ה לנדרין קתני כו' לפיכך פוטרת צרתה כו' כצ"ל : בד"ה סריס אדם כו' מאליו והוי בכלאו דבכלל פצוע כו' כצ"ל : בד"ה תיובתא דרבא תיובתא דר"ל דאמר לעיל כו' כצ"ל . נ"ב פירוש אליבא דרבא הוי תיובתא לרבי שמעון בן לקיש אבל לרשב"ל גופא לא קשה מידי כדלקמן וק"ל : תוס' בד"ה א"כ כו' מה ראית פי' דמהאי קרא כו' כצ"ל : בד"ה פצוע דכא כו' שעת הכושר . נ"ב פירוש אף שכשר לבא בקהל ועדיף מפצוע דכא מ"מ לענין יבום גרע ולא חולץ ולא חולצין לאשתו כדאיתא בפרק הערל פרט לסריס שמו מחוי אבל בידי שמים שהיה לו שעת הכושר דינו כמו זקן וק"ל וזהו מה שפרש"י ולא מחמת חולי כו' ודו"ק : בד"ה גזירה כו' ואלמנה מן הנשואין כו' כצ"ל :

דף כא ע"א רש"י בד"ה ארבע נשים שניות סס"ד : תוס' בד"ה אי הכי כו' מאם אם אם חמיו כו' כצ"ל : בא"ד אני מותרת לך . נ"ב י"מ הלא בתה אינה אסורה מדאורייתא ואיך תאמר בדידי לא גזרו רבנן ונ"ל אף דלמטה דידה ליכא ערוה דאורייתא מ"מ מאחר דבהאי דרי איכא ערוה דאורייתא עדיף לגזור כמו אשת חמיו דנהי דבתה אסורה היינו מכח קורבה שהיא אחותה והיא אינה קורבה כלל והכא היא ובתה בחד סוגיא ודו"ק

לקמן לסתמא דתלמודא אם שניות דר"ח יש להן הפסק או לא מוכח מינה דליכא מאן דפליג להסיר שניות דר"ח דאי הוה מאן דלית ליה כלל שניות דר"ח לא הוה סתמא דתלמודא מסתפק בהו אם אפילו הפסק אין להן כיון דליכא מאן דמפיר הסניה גופה וכה"ג כתב המרדכי דמשמע מדבריו דבתחלת הטעון היה עולה על הדעת לומר דהאי תנא לית ליה שניות דר"ח מדלא קחשיב להו בהדייהו וז"ל ושניות דר"ח לא איפשיטא אם יש להן הפסק או לא ואזלינן לחומרא דקחשיב להו בהדייהו וז"ל ותנא דמתני' אית ליה שניות דר"ח ותנא וסייר ור"ח מוסיף הוא עכ"ל והתוס' לא הוכיחו דהאי תנא אית ליה שניות דר"ח מדקמשני לקמן דתנא וסייר ומאי סייר דהאי סייר שאר שניות דר"ח משום דאיכא למימר דהאי שניות אינו אלא דחייה בעלמא דהא דבעו למפשט להיתירא אשת אחי האב ואחות אבי האב ומש"ה ניחא להו לאתויי ראיה מדבעיא ליה לתלמודא אם שניות דר"ח יש להן הפסק דהיא ודאי ראיה נכונה היא וכמו שפירשנו דבריהם וכ"ז ברור ודו"ק: **ע"ב** גמ' דכולהו דבי דודי קרי להו מאי כו' ואע"ג דאשת אחי האם מן האם נמי דבי דודי קרי ליה מ"מ כיון דליכא ביה לד אב כלל מבעיא ליה אי גזרו ביה אי לא: **תוס'** בד"ה מאי סייר דהאי סייר אע"ג דתרתי ניהו חדא חשיב להו כו' ולא כמו שפירש ריב"ס כו' עכ"ל ולפ"ה ל"ק בהיפך דלישני דסייר אשת אחי האם מן האם דבלא"ה מסני שפיר דסייר שניות דר"ח אבל לפי' ריב"ס יפול הקושיא על המקשה דקארי ליה מאי קארי ליה מאי סייר דהאי סייר כיון דהני מילי גופייהו תרתי מילי חשיב להו וק"ל :

ח"א **דף כא ע"א** דהאי ליסנא דקשה הוא כו' קשה עונשן של מדות יותר כו' מבואר פרק הספינה בחדושינו שם : **ואיזן** וחיקר כו' לכפיפה שאין לה אזנים כו' . לפי שלשון האזנה בכ"מ השומע מאחר כמו האזינו השמים גו' והאזינה תפלתי גו' אבל האי איזן וחיקר ותיקן גו' משמע שהוא בעצמו איזן בלי שומע מאחר וע"כ דרשוהו מלשון שעשה אוזן לכלי וק"ל : **פרעהו** אל תעבור בו גו' . דלעיל מיניה כתיב באורח רשעים אל תבא גו' דהיינו אורח העבירות אמר שתגדל ותוסיף אותו אורח לאיסור וק"ל :

דף כב תוס' ד"ה ערוה לכל מסורה כו' והכא משמע דטעמא משום דאתי לאחלופי כו' עכ"ל פירוש דלענין עדות לא שייך טעמא דשמא יאמרו באתו מקודשה כו' דעדות קרוב מותר בעובד כוכבים כדאיתא בפרק ד' מיתות וכן פירש הג"י בשמעתין: **ע"ב** בד"ה בן אין לו עיין עליו כו' ולהכי ע"כ ההוא דנחלה אתי לרבות בן הבן והא כו' עכ"ל וגבי יבוס דפוטר בן הבן ילפינן ליה מנחלה כ"כ התוספות בפ' יש נוחלין לשיטת ר"י ע"ש וכ"כ הרא"ש בשמעתין: גמ' ור"י ב"י האי בת אשת אביך מאי עביד ליה כו' פי' ולא לכתוב נמי היא כיון דלא הוה כתיב בת אשת אביך לא איצטריך לן נמי למעט דלא לחייב משום בת אשת אביו ומיהו אחותך ליכתוב במידך קרא לחייב על בת אביו ואמו :

דף כג תוס' בד"ה ואי אשמועינן עובדת כוכבים כו' וי"ל דה"א טעמא דלא שייכא במצות עדיף כו' עכ"ל פירוש דע"כ אית ליה לתלמודא דהני טעמי אינם שקולים דאל"כ לימעטו תרווייהו מבת אשת אביך דהי מנייהו מפקת אלא דאית ליה לתלמודא דחד טעמא עדיף ודקדקו התוספות לומר דהאי טעמא דלא שייך במצות הוא עדיף אבל ליכא למימר דאית ליה לתלמודא דטעמא דאין לו חייס עדיף דאם כן תוסיף הקושיא דלעיל דהשתא ודאי לא היה צריך כלל לגריותא דעובדת כוכבים דכיון דלא מפרש בהדיא דאידך קרא ודאי לא הוה מוקמינן ליה אלא בשפחה דאין לה חייס עדיף ולכך הוכרחו למימר דלא שייך במצות עדיף דבזה יתיישב נמי קושיא דלעיל דצריך לגריותא דעובדת כוכבים משום דקים ליה לתלמודא דהאי קרא דלא מפרש בהדיא לא הוה מוקמינן ליה אלא בעובדת כוכבים משום דטעם דלא שייך במצות עדיף טפי ומיהו לא הוה אתיא מהך קרא דמפרש ביה שפחה כיון דאיכא בשפחה טעם כל דהו דלא הוי בעובדת כוכבים וכמ"ש התוספות :

דף כד גמ' ואימא כי מייבם בכור לשקול נחלה כו' פי' ולא הוקשה ישיבת אחים זה לזה כדאמרינן לעיל אלא לענין יבום דבקרא דכתיב ביה כי ישבו אחים יחדיו כתיב ביה ויבמה אבל בהאי קרא דנחלה כתיב בכור אימא דלהכי קרייה רחמנא בכור דכי מייבם בכור לשקול נחלה כו' : **ע"ב** תוס' בד"ה א"ה לכתחלה נמי אא"ב דאינה גיורת גמורה ניחא כו' עכ"ל פי' דספק גיורה היא אם הנשא לזה הנטען ולכך לא יכנוס לכתחלה אבל אם לא תינשא לו גיורת גמורה היא ואחר שרי לכונסה לכתחלה כדדייק המקשה גופיה מעיקרא הא גיורת מיהא הוי כו' וכמ"ש התוספות לעיל ומה שהכריח התוספות לפרש דהמקשה פריך מעיקרא מדיוקא דמתני' דהוא לא יכנוס אבל אחר שרי לכנוס לכתחלה ובברייתא קתני אינן גרים ולא שנפרש דפריך מעיקרא אהא דקתני ואם כנס אין מוציאין מידו ובברייתא קתני אינן גרים י"ל דהיינו נמי מהאי טעמא משום דאיכא למימר דברייתא נמי דקתני אינן גרים היינו משום דספק הוא דשמא נתגיירה לשום אישות ומיהו אדיוקא דמתניתין דלאחר שרי לכנוס לכתחלה פריך שפיר דאינן גרים משמע דלגבי כולי עלמא אינן גרים ואף לאחר לא תינשא דנתגיירה לשום אישות דקתני דומיא דלשום עבדי שלמה דאינן גרים לגבי כ"ע : **שם** גמ' כי אתא אחר ואפסקיה לקלא כו' (א) האי ליסנא קלא מגומגם כיון דאיכא עדים קיימינן השתא מאי אפסקיה לקלא שייך כאן ולא ה"ל למימר אלא אי דאיכא עדים כי אתא אחר מאי הוי ועיין במרדכי בשם מהר"ם שכתב לייסב זה לשיטת רש"י ושאלתות והניח דבר זה בל"ע לשיטת התוס' שכתבו בשמעתין בשם ר"ת ור"ח ור"י ע"ש : **שם** אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אריא דתני הוציאוה כו' בכל נוסחות הגמרות שלפנינו גרסינן נמי בברייתא דלעיל הנטען על א"א והוציאוה כו' (ב) ונראה דל"ל והוציאה דע"כ הברייתא בדליכא עדים קמיירי כדאמרינן לעיל :

ח"א **דף כד ע"ב** הנטען מן העובדת כוכבים כו' . נטען משמע אע"ג שהוא יודע בעצמו שאינו אמת מכל מקום מפני החשד שיאמרו שכבר עשה עבירה עמה לא יכנוס והיינו הסר ממך עקשות דהיינו דבר עקום ואינו אמת ודו"ק : **אין** כו' כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד כו' . והא דאמרינן פרק הערל נתוספו על ישראל ק"ן אלף גרים כו' מבואר בתוספות ועיין בחדושינו שם :

דף כה תוס' בד"ה הכא איכא כהבא דתנן מה בין כו' ואע"ג דלאביי בספ"ב דגיטין איירי הך משנה בח"ל כו' עכ"ל לכאורה מאי קא קשיא להו דהא מכ"ם הוא ומייתי שפיר ראיה מח"ל דיש לסמוך על הכתב בא"י כדמשמע בהדיא בשמעתין אבל אחר העיון שם בספ"ב דגיטין ורואינו דבריהם ומה שיש לדקדק עוד בזה על נכון דהכי איתא שם דנאמנת חמותה להביא גיטה ופריך והתניא כשם שאינה נאמנת לומר מת בעלה כך אינה נאמנת להביא גיטה ומשני רב יוסף לא קשיא כאן בא"י דלאו אדיבורא דידה קסמכינן מהימנא בח"ל דאדיבורא דידה קא סמכינן לא מהימנא א"ל אביי אדרבה איפכא מסתברא בא"י דאי אתא בעל ומערער מסגחינן ביה ואיכא למימר לקלקולא קמכוונא לא מהימנא בח"ל דאי אתא בעל ומערער לא מסגחינן ביה מהימנא והשתא שיעור דברי התוס' כך הוא ואע"ג דלאביי בסוף פ"ב דגיטין הך משנה דקתני גבי חמותו מה בין גט למיתה אלא שהכתב מוכיח איירי דוקא בח"ל אבל בא"י אינה נאמנת ולא נימא בה שהכתב מוכיח וא"כ מאי מייתי ראיה מהתם אהכא בא"י דהא התם גופיה בא"י אינה נאמנת ולא נימא בה שהכתב מוכיח והא תירצו דתלמודא לא בעי לדייק מהתם אלא דיש לסמוך על הכתב וה"נ הכא בא"י שפיר יש לסמוך על הכתב וכיון דלא שייך הכא טעמא דקלקולא דהא דלא סמכינן התם על הכתב היינו משום דאיכא למימר דלקלקולא קמכוונא וכן בהיפך בח"ל דסמכינן התם על הכתב היינו נמי כיון דלא שייך קלקולא בח"ל משא"כ הכא דלאו בקלקולא תליא מילתא וכיון דעל דיבוריה קסמכינן לא אמרינן ביה שהכתב מוכיח והשתא מהאי טעמא לא הוי דיכייהו דהכא ודהתם שפיכים והתוספות קצרו בכל זה במקום שהיה להם להאריך ואין להקשות לפ"ז ל"ל התם טעמא דמה בין גט למיתה שהכתב מוכיח דהא בלאו הכי איכא טעמא כיון דבקלקול תליא מלתא התם ובגט דח"ל ליכא קלקול דמהאי טעמא מפלגינן בין ח"ל לא"י התם די"ל דבמיתה נמי לא שכיח קלקול כ"כ דהיא גופה דייקא ומנסבא : **ע"ב** בד"ה לימא רב יוסף דאמר כר' יהודה תימה דהכא לר"י כו' ומיהו י"ל דהתם לא מטעם עדות נאמן דהא אדם קרוב אצל עצמו ועוד כו' והא דר"י גופא קשיא ושם וכו' עכ"ל וע"ש פי' לדבריהם דהכא לא אמרינן דפלגינן דיבוריה אלא משום דאדם קרוב אצל עצמו וא"כ התם מכ"ש דאית לן למימר מהאי טעמא דאדם קרוב אצל עצמו דלא פלגינן דיבוריה וכמו שאינו יכול לפסול בניו כך אינו נאמן על עצמו ואפילו רב יוסף גופיה דפליג הכא וסבר דלא אמרינן אדם קרוב אצל עצמו היינו משום דלא פלגינן דיבוריה אבל התם ודאי מודה במכ"ש דאמרינן אדם קרוב אצל עצמו ולא פלגינן דיבוריה וכתבו ועוד דהתם לא שייך למימר פלגינן דיבוריה כדהכא דהכא איכא לפלוני דיבוריה שהוא נאמן על הרובע שרבע אותו אבל אינו נאמן על עצמו שאומר לרצוני אלא שהיה באונס אבל התם איך יתכן למימר שבניו כשרים והוא עדיין עובד כוכבים אלא ע"כ דהתם טעמא משום דשויא אנפשיה כו' וכתבו והשיא דר' יהודה קשיא ר"ל דההיא דרבי יהודה מגד עצמו קשיא דהיכי דמי אי אשתו עובדת כוכבים ממ"נ בניו פסולין כו' ואי אשתו ישראלית ממ"נ כשרים כו' וכמפורש שם בתוס' באריכות ע"ש ומהרש"ל היה לו בכאן דרך אחרת ומחק כל זה מדברי התוס' ודרכו ומה שהכריחו לכך לא ידענו : גמ' והתניא א"ל לרב יהודה מעשה בלסטים כו' א"ל משם ראיה באומר אני הייתי עם כו' לכאורה לפי גירסא זו שהיא בכל גמרות שלנו נ"ל דהאי והתניא בניחותא הוא אבל לפ"ז דחוק האי ליסנא דפריך והא לסטים

 (א) נ"ב ונראה דודאי אם יש קלא ועדים נאסרה אפי' אם הני עדים לחודיה לא היה כדאי לאוסרה ע"י וכגון עדות מיוחדת וכה"ג מ"מ בצירוף קלא נאסרת וזה תידם לן רב וכן נראה מפרש"י שמפרש ובעדים שהחזיקו לקלא ע"ש וסרי כיון דיש עדים קלא למה לי וע"כ דהני עדים לא היו יכולים לאוסרה ומ"מ מהני לאלומי קלא וגם ע"ז פריך מה מהני דאפסקיה אחר לקלא וא"כ לשון הש"ס מבואר וה"נ : (ב) נ"ב ואפשר לקיים הגירסא דהוציאוה והיינו דבאמת אתי עדי טומאה אבל לא ידעו עם מי נטמאה והקול יוצא דמזה נבעלה וא"כ ע"י עדים אין אסורה לנטען אלא ע"י הקול ומש"ה באתי אחר ואפסקיה אם כנס אינו מוציא ולעיל הקשו שפיר דלפי הס"ד מיירי רב דוקא בהיכא דאסורה על הנטען. ע"י עדים משא"כ השתא דאין בנים אפי' ע"י הקול אסורה לנטען משכחת ליה כמ"ש וא"ש :

חכמת שלמה

ודו"ק . (עי' במהרש"א) : **ע"ב** גמ' רבתי קרו לה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ואי האי כו' ולאו תלמיד הס"ד : **בד"ה** דאיכא כו' האם מן האב הס"ד ומ"ה אשת אבי אביו ונמחק וטעמא מאי : **בד"ה** אשת אחי אבי האב מן האב דהא כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה לא אסרו כו' ומ"ש הני ומשני הא נחד כו' כנ"ל : **בד"ה** אמימר כו' דלא דכותיה דקאמר מאי לאו משום חולן דהוה ליה אבי אביו לא משום מיתנא דהוה ליה אשת אחי אבי אביו וקאמר נמי והא אמימר מכשיר כו' אמימר מוקי לה כו' בעיא שלו מתוך דברי אמימר משום דלא ס"ל כוותיה כנ"ל והס"ד :

דף כב ע"א רש"י בד"ה שפחה ונכרית וולדה כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה ערוה כו' מן האב ומן האם . וכ"ב פירוש אפילו תאמר דמן האב לא נאסרו בני נח ולא שייך ביה שמא יאמרו ומשום הכי אינה אסורה אלא כשהיא אשת אח מן האם ואם כן מן האב ומן האם שרי אלא בודאי משום איחלופי כו' ושייך לומר בתר אב שדי ומשום יאמרו ליכא למיסר לפי האמת משום דאשת אח שרי לבני נח בכל ענין וק"ל : **בא"ד** ומן האב יקיים כנ"ל : **בד"ה** פשיטא כו' אישות לאביך בה . נ"ב אף שלפי האמת לא ממעטינן מכל מקום התנא בא להשמיע לנו שלא תטעה וק"ל : **ע"ב** גמ' מולדת אביך ל"ל כו' כנ"ל ונמחק אחותך היא . וכ"ב בס"א אינו וכן נראה עיקר : **רש"י** בד"ה לחייבו כו' אלא בת אביו שלא בת אמו כדכתיב בת אביך או בת אמך והא דכתיב נמי כו' כנ"ל : **בד"ה** באידך כו' ובבת אמו דכתיב כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה בן אין כו' דלא נילף מבני יעקב והא דאצטריך וזרע אין לו עיין עליו היינו משום דהתם זרע כו' כנ"ל . וכ"ב כנ"ל להגיה . **בא"ד** כדאמרינן התם גבי בת כו' . נ"ב פירוש לפי שגבי יבוס גופא לא ידענא ואייתינא אחר כך מנחלה וק"ל : **בא"ד** בהדיא מעיין עליו הלכך כו' כנ"ל :

דף כג ע"א רש"י ד"ה ולי נראה עד הס"ד נמחק . וכ"ב זה אינו מדברי רש"י : **תוס'** בד"ה קסבר כו' וכן גרס התם כו' והא דאמרינן בפרק יש בכור כו' כנ"ל : **בא"ד** ובקונטרס לא פירש שם כן . נ"ב פירוש שהוא מפרש לא תימא למ"ד אין מזהמין כו' ולא שדינא בתר עובדי כוכבים אלא בתר ישראלים והולד כשר אלא אפילו למ"ד מזהמין ושדינן בתר עובדי כוכבים אפ"ה פטור דלוי פסול מיקרי כו' : **בד"ה** מאן תנא כו' בענין אחר דאמר קרא כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' ודוקא מיהלך כו' . נ"ב זהו כמו ועוד קמשמע לן נמי הא וק"ל : **רש"י** בד"ה אחיו של זה כו' ואיסה כלוס כו' חלוה זו מן היחיד כו' כנ"ל : **בד"ה** לא ייבמו השנים אחי האחר זה את זו כו' כנ"ל : **בד"ה** ואם קדמו כו' אחר חליצת שניה כו' כנ"ל : **בד"ה** שמעת מינה כו' בשעת קדושין ולא הוה ידע כו' כנ"ל : **בד"ה** אבל ייבומי כו' לאחותה דליכא כו' כנ"ל : **בד"ה** הכי השתא כו' וכי הלין חד לחדא כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה קדמו כו' אי ודאי הוה היה זקוק כו' כנ"ל :

דף כד ע"א רש"י בד"ה ואי למ"ד כו' משום כך טוב אין לה היתר ואפילו בדיעבד נמי כו' עומדין באיסורן וכיון כו' כנ"ל : **בא"ד** אי נמי חולץ חד לחדא ואזלא האי שניה עומדת כו' כנ"ל . וכ"ב מן וכיון עד מתהלה בס"א אינו וכ"ל שהוזר אדלעיל אטעמא דיש זיקה וק"ל : **בא"ד** אחות זקוקה כחלוצה אחותה כו' כנ"ל : **בד"ה** הא מיעט רחמנא כו' דהכא גבי כו' כנ"ל : **בד"ה** ליהדר כו' עליו לכופו כו' . נ"ב בכאן מוכרח לפרש כופין דאי לאו כופין מאי מהדרי אלא כלומר חוזרין אליו בכפייה מאחר שהאחרים אינם רוצים אבל מה במהדרין אקטן שהוא קטן ממנו וגדול מאחר אחים אין שייך כפייה דהא איכא אח גדול הימנו ומ"מ לשון מהדרין מתיישב שפיר שבתחלה מתחילין מן הבכור ואח"כ מסדרין עליו פי' חוזרין אליו ודו"ק : **בד"ה** הולכין כו' נמי לא רצו הוזרין אצל גדול כנ"ל : **תוס'** בד"ה אי למאן דאמר כו' ולמ"ד אין זיקה אע"ג כו' כל חד וחד אימר דידיה מהרמי ליה וליכא למיגזר דלמא מייבם כרישא דאפילו אי מייבם אימר דידיה אתרמי ליה וכי מייבם שפיר עביד כו' כנ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה אי עולמית עליו הס"ד : **בד"ה** מכוער כו' הסירה מעליה אלא לזנות כנ"ל : **תוס'** בד"ה הלכה כו' לא דמי נהא דאיכא מ"ד כו' כנ"ל : **בד"ה** אמר רבי כו' או שירצו אותה כדרך המנאפין כו' כנ"ל :

דף כה ע"א תוס' בד"ה והכתי מי דמי כו' הכא בעל והכא בעל . נ"ב פי' לפי זה שאינה קושיא לא צריכא למיגרס הכא בעל והתם בועל ואיירי בהוצאה ולא בכניסה ודו"ק : **בא"ד** לכנן כו' והכא בעל הוציאה והכא בועל הוציאה כו' יוציא משום רננא כמתני' דהכא כו' כנ"ל : **בד"ה** מת כו' לא הוה צריך למיתני הכנוהו כל זה נמחק : **ע"ב** תוס' בד"ה לימא רב יוסף כו' מן דהא אדם עד בניו כשרים נמחק . וכ"ב כ"ל טעות ומש"ה קאמר א"כ כאי דרב יהודה גופה קשיא ודו"ק (עיין במהרש"א) :

מהר"ם

דף כג ע"א תוס' ד"ה קסבר רבינא וכו' עד וכן גורס התם וכו' . פירוש רש"י בעצמו גורס התם הולד ממזר : **בא"ד** דאמר בפרק יש בכור וכו' עד והיינו מ"ד הולד ממזר . פירוש דמ"ד אין מזהמין הוא אותו מ"ד דס"ל דהולד ממזר משום דלא שדינן ליה בתר עובד כוכבים ומ"ד מזהמין היינו אותו מ"ד דס"ל דאין הולד ממזר משום דשדינן ליה בתר עובד כוכבים וה"ק לא מבעיא למאן דס"ל דהולד ממזר דלא שדינן ליה אחר עובד כוכבים אלא בתר דידה פשיטא דפטור מה' סלעים דהא היא לויה אלא אפי' למ"ד וכו' ורש"י פי' שם איפכא דמ"ד אין מזהמין דלא שדינן ליה בתר עובד כוכבים אלא בתר אימיה שדינן ליה היינו אותו מ"ד דס"ל דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ומ"ד מזהמין הוא מ"ד דס"ל דהולד ממזר ע"ש : **ע"ב תוס'** ד"ה ומ"ש וכו' עד ועוד דבסמוך מייתי סיפא דמתניתין וכו' . פי' דלקמן בסמוך דשם סיפא דמתניתין קדמו וכנסו וכו' ומביא ע"ז תני שילא וכו' ואי כפרש"י ל"ל לאתויי לקמן סיפא דמתניתין הא האי קושיא ופירוקא דפריך ומ"ש מהא דתנן וכו' כבר אזיל כולו אסיפא דמתניתין דקדמו וכנסו וכו' וכבר הביא אותה במה שרשם לזה שנים ולזה שנים וכו' דכתיבא וכו' הביא סיפא דמתניתין דקדמו וכנסו וכו' :

דף כד ע"ב תוס' ד"ה אי הכי לכתחלה נמי אא"ב דאינה גיורת גמורה ניחא דלכתחלה לא יכנוס וכו' . יש מקשין לפי זה דמדקתני במתניתין לא יכנוס לכתחלה הוה משמע ליה מינה למקשה דאינה גיורת גמורה ולכך פריך אי הכי וכו' א"כ קשה כשהקשה הא גיורת מיהא הוי ורמינהו וכו' ל"ל לאתויי הא מתני' דאחד איש שנתגייר מתניתין גופה ה"ל למרמי אהדדי דמדקתני לא יכנוס לכתחלה משמע דאינה גיורת גמורה ומדקתני הוא לא יכנוס אבל אחר שרי לכנוס לכתחלה משמע דגיורת מיהא הוי כדפריך השתא ברומיא דמתני' ויש ליישב דמתני' גופה לא הוי קשה לו מידי דנוכל לומר דמתניתין ס"ל דדוקא לאותו האיש הנטען עליה אסורה ליכנס לכתחלה דשמא נתגיירה בשבילו ולא הויא גיורת גמורה אבל אחר יכנוס משום דאף את"ל כשמתחלה כשנתגיירה לא נתגיירה לש"ש אלא בשביל אותו האיש הנטען עליה מ"מ בסופה כשנשאת לאחר ואינה חוזרת לסורה השתא היא מתגיירת לש"ש ודוגמת זה כתבו התוס' בדבור שאחר זה בטוח היה הלל דסופו לעשות לש"ש ולכך פריך ממתני' דאחד איש שנתגייר וכו' דקתני בה שהיה רבי נחמיה אומר א' גירי אריות וא' גירי חלומות וכו' וא"כ מדמדמי איש שנתגייר לשם אשה ואשה שנתגיירה לשם איש לגירי אריות וגירי חלומות משמע דלא הוו גרים כלל ואפילו אחר לא יכנס אותה דומיא דגירי אריות וחלומות וק"ל : **ד"ה** אמר רבי וכו' עד דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפי' בקלא דפסיק וכו' . ר"ל ע"כ צ"ל דרוק למעלה מכילה לא עדיפא מקלא דלא פסיק אלא אדרבה לא חשיב אלא כקלא דפסיק דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפילו בקלא דפסיק ולא שמעינן לרבי דאמר מלתא אחריתא אלא הך ברייתא דרוכל ודרוק למעלה מן הכילה חשיב כקלא דפסיק :

דף כה ע"א תוס' ד"ה ואכתי מי דמי וכו' ועד לא היא חד שנויא הוא והכי פי' רבה בר נחמן הוציאה תני וכיון דתני הוציאה והכא בעל והכא בועל ולא ב"ד ואפ"ה קתני במתניתין וכו' כצ"ל נ"ל : **ד"ה** מת הרגתיו וכו' עד ואפי' בהרגתיו לאחר תנשא . ר"ל אם התנא נתכוין להשמיענו דין דלא

קתני והא יוצא ליהרג קתני דכיון דאר"י גופיה קפריך הכי הל"ל והא לסטים קאמרי ליה והא יוצא ליהרג קאמרי ליה גם דרכו של רש"י לפרש והתניא בניחותא וזה הביאני שבדקתי בתוספתא דה"ג א"ל משם ראיה שלא אמר להם אלא הרגנוהו וה"נ יש לגרוס במתניתין א"ל משם ראיה שלא א"ל אלא הרגנוהו ה"נ באומר אני הייתי כו' והשתא י"ל דשפיר פריך ארב יהודה דמפרש דהרגנוהו היינו אני הייתי כו' והא תניא כו' וסמך עצמו אדלקמן דמשמע ליה כיון דלסטים קתני ויוצא ליהרג קתני ע"כ הרגנוהו לאו באומר אני הייתי כו' והמתרץ השיב לו דאפ"ה התם מני באומר אני הייתי כו' והשתא המקשה מפרש קושייתו והא לסטים קתני כו' : סליק פרק כיצד

ארבעה אחין פרק שלישי

דף כו ע"ב תוס' בד"ה וחליצה פסולה צריכה לחזור כו' א"כ כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל א"כ בחנם דחק כו' עכ"ל ול"ע דהיכא תיסק אדעתין למימר דמיירי כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל דא"כ א"כ דנימא יש זיקה תקשי ליה אלא צרה דלאה תיפטר מדקאמר א"ה חלץ לאחיות כו' אלא צרה דלאה תיפטר משמע דדוקא אי נימא דאין זיקה תקשי ליה הכי : בד"ה דנפול בזה אחר זה כו' אי משום ביטול מצות יבמין אי משום שנאסרה עליו שעה א' כו' עכ"ל פי' אי משום ביטול מצות יבמין למ"ד אין זיקה אי משום שנאסרה עליו שעה א' למ"ד יש זיקה כדפירש בתוס' לעיל פרק כיצד דף כ"ד בד"ה אי למ"ד יש זיקה אר"י כו' ע"ש :

דף כז גמ' מאי אחד חולץ לכולן נמי דקאמר אאמצעית כו' עיין ברא"ש שכתב כדברי התוספות דהאי תירוצא סבר כרב אסי וסיים דדוקא אמצעית חולצת מאחד אבל שתים ראשונות אי נפול בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת עכ"ל ול"ע דהא שמואל דקאמר אחד חולץ לכולן עליה דרב קאי ומלתא דרב מוקמינן לה בנפול בזה אחר זה ומי הכריח אותו לפרש מלתיה דשמואל דאחד חולץ לכולן בבת אחת וצ"ל להגיה בדבריו אפילו בנפול בבת אחת דאע"ג דבשתים הראשונות חליצות שניהם גרועות מ"מ הראשון שחלץ לראשונה חליצתו בשניה גרועה טפי מחליצת השני דלראשון הויא השניה אחות חלוצתו ולשני אינה נאסרה עליו אלא משום דנאסרה עליו שעה אחת ולהכי חליצתו חליצה כשירה מקריא לגבי חליצת הא' ולא דמיא לחליצת האמצעית שהוא שוה בגריעותא לשניהם דהויא להו אחות חלוצה וכ"כ התוס' לקמן בהדיא בד"ה שמואל התחיל ולא התחיל כו' דאע"ג דשמואל סבר בהחולץ כיון שנאסרה עליו שעה אחת נאסרה עולמית מ"מ הויא חליצת רחל חליצה כשירה כו' ע"ש בתוס' : **ע"ב** תוס' בד"ה איתיביה ריב"ח כו' ואע"ג דלעיל בר"פ כיצד מוקי ליה סתמא דתלמודא כר"מ דאמר (א) אין זיקה כו' עכ"ל ונ"ל לפ"ז דסתמא דתלמודא אית ליה דאפילו למ"ד אין זיקה אמרינן הואיל ונאסרה עליו שעה אחת אסורה עולמית דאל"כ תקשי להו הך פירכא לחלוץ לחדא כו' : **בא"ד** אבל ר' יוחנן דסבר דע"כ יש זיקה כו' ומפירכא דפריך ריב"ח כו' עכ"ל יש מקשים כיון דלא הוכיחו אלא מכח פירכא דפריך ריב"ח דע"כ הוה ידע דר' יוחנן סבר יש זיקה הא מהך פירכא גופא דפריך ריב"ח יש להוכיח כן דאי לא הוה ידע ריב"ח בר' יוחנן דסבר יש זיקה א"כ לא הוה קא מקשה ליה מידי כמו דלא קשיא ליה לרב וי"ל דמכח קושיא זו אין להוכיח כלל דה"ל תדע מכח קשיא ואדרבה אית לן למימר מכח קושיא זו דאין הפי' של ר"ח אמת אלא כפריב"ן או כפר"י ולכן הוכרחו להוכיח מכח קשיא דאמאי קפריך ריב"ח וליקו חד מנייהו כו' ולא קפריך ויתייבמו שניהם דלכל הפירושים צ"ל מכח הך קושיא דידע ריב"ח בר' יוחנן דסבר יש זיקה וק"ל : **בד"ה** ולימא ליה דלמא קדים וחליץ לראשונה כו' אבל במיתת שניה לא שייך למגזר כה"ג ומשני כו' עכ"ל פי' לדבריהם דאע"ג דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה למימר למיתה לא חיים מ"מ אית ליה מסברא כיון דהמיתה גופה אינה אלא חששא בעלמא אין לחוש בכן כה"ג דהיינו שיטעו להתיר השניה במיתת הראשונה שלא הותרה מתחלה בשביל שנתיר הראשונה במיתת שניה שכבר הותרה מתחלה דאע"ג דמחיים בחליצה יש לחוש בכה"ג לפר"י השתא מ"מ כיון דהמיתה גופה אינה אלא חששא אין לחוש בכה"ג ומהרש"ל האריך בזה בדחוקים ואין להאריך :

דף כח תוס' בד"ה הך דאין חמותה ברישא וא"ת מ"מ תקשי לרב דשרי אפי' שניה וי"ל דרב אית ליה אין זיקה כו' עכ"ל והיינו כפר"י דלעיל דמתרץ ה"נ לרב רישא דהך מתני' דמקשה ליה ריב"ח לר' יוחנן וכן לפר"ח דלעיל איכא למימר נמי הכא דרב מוקי להך מתני' כמ"ד יש זיקה אך לפריב"ן דמתרץ לעיל מתני' דאית לה חליצה פסולה צריכה לחזור הך מתני' א"א לתרוצי הכי אלא אי כפר"ח אי כפר"י (ב) וא"כ צ"ע מי דחקו לתרץ מתני' דלעיל בע"א : **ע"ב** גמרא ואי אשמועינן הכא אדרבה תרוייהו מוכחי אהדדי כו' ירצה הכא לא מצי למימר הך צריכותא דלעיל ואי אשמועינן הכא משום דליכא למגזר משום שני אבל אידך דאיכא למגזר משום שני אימא לא צריכא דהא נמי ידעינן מההיא דפרק שני כדאמרינן לעיל ומיהו לקמן גבי איסור מצוה דעביד צריכותא מ"ד כי לא אמר אוקי איסור מצוה כו' היכא דאיכא למיגזר משום שני כו' ה"מ למעבד הך צריכותא דהכא מ"ד כי לא אמר אוקי איסור מצוה כו' היכא דלא מוכחי תרוייהו אהדדי אבל היכא דמוכחי אהדדי אימא לההיא אוקימנא איסור מצוה כו' אלא דחדא מהני צריכותא נקט :

דף כט בפרש"י בד"ה דמיגמר גמירי לה אינשי והכל כו' אבל ערוה דנעשו צרות דר"ש לא כ"ע גמירי כו' ואי מפקת לה בלא חליצה אתי נמי למיפק אחותה כו' עכ"ל צ"ע לפירושו דאי לא הוה גמיר הא דר"ש מאיזה טעם יטעה לומר אי מפקת לה בלא חליצה אתי נמי למיפק אחותה ועוד אם יטעה לומר שוב דאחותה נפקא לה בלא חליצה משום דאיסור מצוה הוא במקום איסור ערוה א"כ למה נפקא ראשונה בלא חליצה דהא זקוקה היא בעצמה ואינה אחות זקוקה כלל ונ"ל כדברי התוס' ורש"י קיצר במקום שהיה לו להאריך דודאי ההוא דיאמר כיון דאחותה אפקת בלא חליצה כו' גמיר בהא דר"ש ומהאי טעמא אתי למישרי נמי אחותה שהיא איסור מצוה בלא חליצה דהא נעשו צרות זו לזו אלא דשוב אח"כ איש אחר דלא גמיר בהא דר"ש ויראה דלא חלצו להיא דאיסור מצוה ובאידך לא יראה אם חלצו לה אם לאו והשתא כיון דלא גמיר בהא דר"ש יטעה לומר דחלצו לראשונה ובשניה דאיסור מצוה לא חלצו משום דהיא במקום ערוה [ונפקא מינה חורבה] לאיסור מצוה דעלמא ודו"ק : **בפרש"י** בד"ה דמגמר גמירי אינשי וידעי כו' ולא אתי למשרי אחות זקוקה דעלמא עכ"ל בקצת ספרים מדויקים הגיהו בכאן לישנא אחרינא מגמר כו' ואפשר ליישב דרש"י כבר כתב לעיל דמשום דמגמר גמירי לא אתו למשרי אחותה וכאן הוסיף לומר דמהאי טעמא נמי לא אתי למשרי אחות זקוקה דעלמא כדגזרינן בההיא דר"ש באיסור מצוה ואין להקשות דהא אה"נ דקושטא דמילתא לר"ש שרי אחות זקוקה דעלמא דנעשו צרות זו לזו די"ל דבאחות זקוקה בעלמא בב' יבמין מודה ר"ש דאסור כדפי' התוס' לעיל ואע"ג דלא גזרינן במתניתין ביבם אחד אטו ב' יבמין הכא באחות ערוה בב' יבמין מיהא איכא למיגזר אטו אחות זקוקה בב' יבמין דעלמא : **תוס'** בד"ה בש"א אשתו עמו כו' ומיהו י"ל דתנא משום אחות אשה דהיינו אחר שיבעל אבל קשה כו' עכ"ל לשיטת רש"י לקמן כמו שפירשו התוספות א"א לומר כן דהא תלמודא דפריך ארב אסי ואלא הא דקתני בש"א אשתו עמו כו' לא בעי למימר דמיירי אחר שבעל כדמוכח לקמן בתוס' לשיטת רש"י אלא משום דלשיטת ר"י לקמן בתוספות היה אפשר לפרש כן דמיירי אחר שבעל מש"ה הוצרכו לדחות מההיא דאבל קשה כו' : **ע"ב** בד"ה אלא לענין מסירה לחופה וא"ת כו' וי"ל דעבד בה מאמר ובא עליה והביאה עושה אותה ככנוסה עכ"ל וכתב מהרש"ל ומ"מ נראה סתמא דתלמודא דמייתי מתני' דנדרים לא איירי כלל בביאה ותדע דאל"כ מאי מקשה ולר"א דאמר מאמר אינו קונה אלא לדחות כו' אי איירי בביאה וק"ל ואינה קושיא השתא ארוסה כו' עכ"ל והאריך ע"ש ודבריו סותרים מצד עצמם (ג) דאם נימא לענין נדרים דוקא דמאמר אלימא מארוסה היכי מייתי מיניה לשאר דברים דא"ל למימר השתא ארוסה לא מאמר בלא ביאה מיבעיא ועוד דהיכי מייתי מעם דמאמר לחוד בלא ביאה אלימא מארוסה משום דזיקה נמי אלימא מארוסה דהא א"ל דזיקה עושה ככנוסה כפי' הר"ן אבל במאמר פרחה הזיקה וחלה עליו זיקת אירוסין ממש אבל הנראה הך סברא דקאמר השתא ארוסה לא עבד בה מאמר מבעיא ודאי קאי במסקנא והך מתני' דמייתי נמי בביאה איירי וה"ק אא"ב נשואין עושה המאמר משום הכי מצי מיפר לאחר שבא עליה אא"א ארוסין עושה המאמר וביאה שלאחריה אינה כלום כמו ביאה שאחר ארוסין דעלמא א"כ אמאי מצי מיפר והא דפריך ולר"א כו' ה"פ דבשלמא אי נשואין עושה איכא למימר דהתם בביאה איירי ולכך מיפר אפילו לר"א אלא אי ארוסין עושה המאמר ופרחה ממנו זיקת יבמין א"כ לר"א דאינו קונה קנין גמור אמאי מיפר בשותפות דודאי הביאה אינה עושה ארוסין להיות מיפר בשותפות דלא מצינו בשום מקום דהביאה עושה ארוסין אלא דהביאה עושה נשואין היכא דלא פרחה ממנו זיקת יבמין ומיהו יש להקשות לשיטתינו למאי דבעי למימר דבשלמא נשואין עושה מש"ה מיפר דהיינו אחר ביאה וא"כ אמאי פליגי רבי יהושע ורבי עקיבא דהא ביאה ודאי עושה אותה נשואה לכ"ע כדכתיב יבמה יבא עליה בע"כ וי"ל דרבי יהושע סבר דודאי ביאה אחר זיקה בעלמא עושה נשואה לכל מילי אלא דהכא לב"ה דמאמר מדרבנן הוא מבטל קצת הזיקה דלא יועיל כלום אחריה הביאה ומיהו בחד יבם כיון דאיכא זיקה מדאורייתא אזלינן בתר זיקה לחוד וזיקה ככנוסה משא"כ בב' יבמין דליכא למיזל בתר זיקה לחוד דאין ברירה ור' עקיבא סבר דאף ביבם אחד כיון דהמאמר ביטל הזיקה דלא יועיל הביאה אחריה ליכא למיזל נמי אחר הזיקה דאורייתא לחוד דאית ליה זיקה לאו ככנוסה ותו לא מידי ודו"ק היטיב :

קרני ראם (א) נ"ב היינו משום ביטול מצות יבמין כמש"ל : (ב) נ"ב ולענ"ד דברי ריב"ן נכונים דלעיל לא אתי שפיר תי' של ר"י דמוקי למתני' כמ"ד יש זיקה משום דאפי' יש זיקה מכ"מ בחלץ לשניה ודאי מותר בראשונה דהרי אפי' באיכא איסור אחות אשה דאורייתא ס"ל לרב לקמן דף מ"א דאמרינן יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתרא קמא מש"ה אכתי קשיא לרב כמו לר"י ומש"ה הוצרך ריב"ן לחדש סברתו אבל כאן ניחא גם בתי' הר"י לרב כמו לר"י וז"ב : (ג) נ"ב אין כאן השגה כלל דדברי הרש"ל ברורים דע"כ ליתא לסברא דזיקה נדחה ע"י מאמר דא"כ תו ע"י מאמר הוי כמו אירוסין ואינו מיפר וע"כ דמאמר עלי זיקה רמיא וא"כ תו ממילא מהני ביאה ונ"ל מסירה לחופה וז"ב ופי' רבינו תמוה דאם מיירי לאחר שבעל א"כ אפי' לר"א דאינו קונה אלא לדחות בצרה מכ"מ מהני הביאה ליפר לה וז"פ :

מהר"ם

דלא ישא את אשתו לא היה צריך למתני הרגנוהו דהא נשמע במכל שכן ממת ואם נתכוין לרבותא למידק מינה דלאחר תנשא גם בשביל כך לא היה צריך למתני הרגנוהו דזה נשמע מהרגתיו במכל שכן :

סליק כיצד פרק שני

ארבעה אחין פרק שלישי

דף כו ע"ב תוס' ד"ה למיתה דתרי לא חיישינן תימה דבפ"ק דיומא וכו'. והא דלא הקשו התוס' קושיא זו מיד אשנויא דמשני לעולם אימא לך אין זיקה וכו' דלמא אדמייבם חד מיית אידך וכו' דחיישי הכא למיתה ובפ"ק דיומא לא חיישי התם רבנן למיתה ויש ליישב דלעיל הוה סברינן דהכא אפילו הוו ד' או ה' אחין הרי חולצות ולא מתייבמות דלעולם חיישינן למיתה אפילו לתרי ויותר ולהכי הכא חיישינן למיתה דיש לתקן דיחליצו ולא יתייבמו אבל התם ביומא ה"ק רבנן לרבי יהודה אי חיישת למיתה א"כ אין לדבר סוף ואין כאן תיקון לזה ולכך לא חיישינן ואין מתקנין לו אשה אחרת ולהכי נשרי להקשות עד הכא דקאמר דלחד חיישינן ולתרי לא חיישינן ומקשו תימה וכו' :

תוס'

חכמת שלמה

דף כו ע"א גמ' מ"ש מהא דתני הנטען מן האשה כו' כנ"ל : רש"י בד"ה הא דקתני כו' קטטה הס"ד : בד"ה קס"ד כו' הראשון ובתרי כו' הד"א : סליק כיצד פרק שני

ארבעה אחין פרק שלישי

רש"י בד"ה אחותה כשהיא יבמתו של ערוה אשת אחי כו' כנ"ל : בד"ה תלתא כו' דמייבם דמצינו למימר כו' כנ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה נפלה אידך כו' בחליצתו וחלץ כו' הד"א : תוס' בד"ה למיתה דתרי כו' כדפריסית כי מיתה דשכיח יש לדבר סוף כו' כנ"ל : בד"ה וחליצה פסולה כו' אע"ג דאין יכול ליבמה כו'. נ"ב וה"ה דהוה ליה לאתויי ראיה מפ"ב דלעיל דתני איסור מצוה ואיסור קדושה חלץ לה נפטרת צרתה ולא כדברי הרמב"ם דסבר להדיא בין חייבי לאוין בין איסורי עשה בין שניות כולן לא פטרו צרתה בחליצה נ"ל : בא"ד דאינה צרת אחות אשה לאחר שייבם לאשה כיון שכבר לא היתה צרת אחות אשה משמת בעלה כו' כנ"ל : בד"ה דנפול בזה אחר זה כו' נחלוץ לשניה לא נאסרה משום אחות חלוצתו כו' כנ"ל : בד"ה לדברי האומר כו' דאין זיקה ומחייס אסור כו' כנ"ל :

דף כז ע"א גמ' נפטרו אחיות ואגרת רחל כו' כנ"ל. ונ"ב נ"ל לפרש אי הכי דחלץ לאחיות לא נפטרו צרות קאי אגרת רחל א"כ חלץ לצרת כו' נמי קאי אגרת רחל מי מפטרה וק"ל אבל מפרש"י משמע דהכי תיבותו אגרת רחל מי מיפטרה ודו"ק : רש"י בד"ה אי הכי כו' לאחיות שחליצה כו' כנ"ל : תוס' בד"ה מאי אחד חולץ לכולן כו' שהתחיל באחיות לא יגמור בצרות כו' וכ"ש היכא דשניהן כו' כנ"ל : בד"ה שמואל כו' אין זיקה קאמרי ולפי כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' משום דאתחיל בה בגירושין או דלמא כו' כנ"ל : רש"י בד"ה ומודה רבן גמליאל כו' נותן גט לצרתה מהני גט כו' כנ"ל : בד"ה כי מתה כו' אסיפא דמלתא ולא מתרץ כנ"ל : בד"ה ואנ"ל כו' וכיון שמתה א כו' כנ"ל : תוס' בד"ה בעלת הגט כו' דאתחיל בגרושין ולכך כו' כנ"ל : בד"ה ורב לית ליה כו' לא תתכב עוד זקוקה עדיין לחליצה אבל היכא דעדיין זקוקה לחליצה לא כו' כנ"ל : בד"ה ולימא ליה כו' בהלו היבמות עצמן כו' כנ"ל :

דף כח ע"א גמ' רבי יוחנן למיתה לא חיים כו'. נ"ב פי' רבי יוחנן סבר דשום [מ"ד] לא חיים למיתה כה"ג אפילו מאן דלית ליה זיקה ולא ס"ל כהנך אמוראי דלעיל דאית להו האי טעמא ומש"ה לא מצית לאוקמי מתני' בהכי ודו"ק : **שם** בשלמא ראשון אמרי' ליה כו' אלא שני אמר חבראי כו' כנ"ל : רש"י בד"ה אלא שני כו' דהכי אמר בפ' כיצד קדמו כו' כנ"ל : בד"ה דנפלה כו' זו שאסורה על האחד נפלה כו' כנ"ל : תוס' בד"ה ולימא ליה כו' כיון שהיו היבמות עצמן כו' כנ"ל : **בא"ד** אבל במיתה שניה לא שייך למיגזר כו'. נ"ב ותימה בעיני הא שייך נמי למיגזר דלמא אי שרית ליה במיתת שניה פעם אחרת יבא להתיר אף במיתת הראשונה ונראה ליישב דאין הסברא נותנת לגזור בעבור זה מאחר שרב שרי אפילו לכתחלה ואף שר' יוחנן פליג ואוסר מ"מ אין סברא שפלוגתא יהיה רחוקה שהוא אף יגזור בעבור הראשונה כי לא מצינו שום גזירה אלא בעבור שהוא אסור בודאי לדברי הכל ונ"ע עוד נראה לומר דגבי מתה שניה כ"ע ידעי האי טעמא שהיא אוסרתה לראשונה וא"כ כשמתה פקע איסור אחות אשה אבל לא ידעי דבחליצה שניה פקע איסור אשה דהא בגירושין נמי לא פקע וק"ל : **בא"ד** ולימא ליה גזירה שמא ימות פי' דאי שריא ליבם בשני כו' כנ"ל. (עיין במהרש"א) : **בד"ה** ולימא כו' בקונטרס פי' כנ"ל : **ע"ב** גמ' אף בתו מאנוסתו כנ"ל : רש"י בד"ה איסור מצוה כו' הואיל והיא מדאורייתא כו' כנ"ל : **בד"ה** תרוייהו כו' אלא זו וכן זה מוכחא כו' כנ"ל : **בד"ה** באונסין כו' · ונ"ב עיין לעיל בתוס' דף ט' בד"ה בתו מאנוסתו : **בא"ד** שא"א שנשאה יבמתו. נ"ב פי' לא תוכל למצוא שנשא האיש את יבמתו שתהיה לה בת ותמצא בה אסור לזה ומותר לזה שהרי אותה הבת תהיה לזה אסורה משום בת אשתו וק"ל :

דף כט ע"א תוס' בד"ה אי כרבן גמליאל כו' אלו קודם זמן כו' כנ"ל : **בא"ד** מ"מ פריך אהא כו'. נ"ב אבל קצת קשה דהא בתחלת הסוגיא לא פריך הכי ואני פירשתי לעיל ע"ש : **בד"ה** אלא לדחות כו' ורב אשי סבר כו' בשעת נפילה וכן הא דב"ש אומר יקיימו דבשעת נפילה כו' דהא חזיא אף ליבום מן התורה כו' מאמר חברתה דחיא לגמרי כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' מאמר מבעיא אמר ליה אין שאני אומר כו' כנ"ל : **שם** לחד יש זיקה לתרי אין זיקה כו'. נ"ב ור' יהושע קסבר יש זיקה דהדרבה אלימא טפי מאירוסין דהויא ככנוסה ומשום הכי יפר יבם לחודיה דהשתא הכי קס"ד מיהו אין ברירה דהיכא דשני יבמין אין ברירה למי היא זקוקה ולמי תהיה לאשה ומשום הכי אפילו שתיהן אינן יכולין להפר דכיון דבשעת הפרתן אין ברור לנו מי הוא אישה אין הפרתן כלום דרחמנא אמר אישה יקימנו ואישה יפירנו דבעינן שתהא ידוע בשעת הפרה וכן כתב רש"י ז"ל בפרק ד' אחין סוגיא דשמעתא דהתם מסייע ליה עד כאן לשון הר"ן בפרק נערה המאורסה : רש"י בד"ה ה"ג כו' דכי נפלה ועבד כו' כנ"ל. **בד"ה** אלא הכ"ע כו' ולר"נ נמחק ונ"ל ולרבי אמי וכ"ב נ"ל : **תוס'** בד"ה אלא לענין מסירה כו' והביאה עושה אותה ככנוסה. נ"ב ומ"מ נראה סתמא דתלמודא דאייתי מתניתין דנדרים לא איירי כלל בביאה ותדע דאי לא כן מאי מקשה ולר"א דאמר מאמר אינו קונה קנין גמור כו' אי איירי בביאה וק"ל ואינה קושיא השתא ארוסה אינו מיפר מאמר מיבעיא דהא סלקא דעתא דמקשן דאפילו זיקה אלימא מארוסה וכמו שפירש הר"ן וכ"ש מאמר והיינו לענין נדרים דוקא ומ"מ אייתי שפיר ת"ש כו' דאי מאמר אירוסין עושה ופרחה הזיקה אם כן הוי כארוסה ממש ולמה יכול להפר ודו"ק. (עיין במהרש"א) : ד"ה כגון שעמדה נ"ל כגון שעמד :

דף ל במשנה שלשה אחין ב' נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית מת נשוי נכרית כו' עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת נ"ע דהכא בלאו איסור דאחיות נמי אסירא דה"ל אשת ב' מתים כיון דעשה בה מאמר וכה"ג הקשה רש"י לקמן בשמעתין אמתני' דלקמן ע"ש: תום' בד"ה זאת אומרת יש זיקה כו' אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו כו' עכ"ל פי' דלא מצינו אסור לכנוס משום זיקה אף אם לא ייבם אחיו אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו דהיינו מת ולא גירש כדמוקי לה רבא למתני' אבל בלא מת מותרת לכ"א מהם אף בלא גירש ומת וגירש דאסור לרב אשי אינו אסור אלא אם ייבם אחיו אותה אבל אם לא ייבם אותה מותרת לזה מחמת זיקת אחיו הראשון כפרש"י והרא"ש הביא דברי התוס' אבל דבריו מגומגמים וטעות נפל בהם ונ"ל כדברי התוס': **ע"ב** בפרש"י בד"ה אלא אי סבר לה כרבא כו' השתא כינס ואח"כ גירש שריא גירש ואח"כ כינס מבעיא עכ"ל לא איצטריך להאי ק"ו דהא כיון דר"ל אית ליה אין זיקה ע"כ גירש ואח"כ כינס שרי וק"ל: לשון הרי"ף בשמעתין טעמא דגירש כו' ואע"ג דגירש לה לאחות אשה לא משתריא לה נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין כו' עכ"ל והאריך ע"ש מהרש"ל להבין מפי' הרי"ף דרב אשי נמי מודה לרבא הכא בכנס ואח"כ גירש דשרי ורבא מודה לרב אשי במת ואח"כ גירש דאסור ולפי דרכו כתב ה"ג לקמן לרבא למעוטי מת ואח"כ גירש וזה הפי' מוכח ולא כפרש"י דהא אנו קי"ל כרבא בכנס ואח"כ גירש דשרי וקי"ל כרב אשי דאסר במת ואח"כ גירש והטור נמי אוסר במת ואח"כ גירש ומתיר בכינס ואח"כ גירש ע"כ תוכן דבריו והדבר תמוה הבין בדברי' (א) דהשתא יליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דהא כיון דבמת ואח"כ גירש אוסר מטעם דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה ולא מהני בה גרושין אם כן הך דכנסה נמי בשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה מעיקרא וכי משום דכנסה פקע זיקתה דהא הזיקה גופה אינה אוסרת בעלמא אלא משום דדמיא כאילו כנוסה וה"ל אחות אשה ועוד דבהדיא כתב הטור גבי מת ואח"כ גירש דאפילו אם לא כינס הנכרית אסורה לאחר משמע דמכ"ש בכינס דאסורה ואם כן יהיו דברי הטור סותרים זה את זה שהרי מתיר בכינס ואח"כ גירש ועוד דלא לשתמיט בשום פרשן ופוסק להזכיר שהיה לרי"ף ולטור גירסא אחרת בשמעתין אבל דברי הרי"ף מפורשים כך דאנן קי"ל כרב אשי הכא במת ואח"כ גירש אסור ולא תקשה לך הא דקי"ל במתני' דפ"ק דבין בכינס ואח"כ גירש בין גירש ואח"כ כינס דשרי דרב אשי אית ליה דדוקא הכא דבאיסור זיקה נפלה קמיה אסורה ואין חילוק בין כינס ואח"כ גירש ובין גירש ואח"כ כינס ובין גירש ולא כינס כלל כיון דמעיקרא באיסור זיקה נפלה ממיתת אחיו הראשון בכל גוונא אסורה אבל בצרת ערוה מן הנשואין דהיינו מתני' דפ"ק דנשאה מעיקרא ולא נפלה באיסור זיקה מאח הראשון וכן הוא בפרש"י לרי"ף דצרת ערוה מן הנשואין דקאמר הרי"ף היינו מתני' דפ"ק דכיון דלא נפלה מעיקרא קמיה באיסור זיקה מהני בה גרושין ובין כינס ואח"כ גירש ובין גירש ואח"כ כינס שרי כמו שפסק הרי"ף בפ"ק ואלו הם בעצמם דברי הטור דבתחלה כתב ההיא דרב אשי דבנפלה לפניו באיסור זיקה מעיקרא דאסורה אפילו בלא כינס ואח"כ כתב בכינס הנכרית דמותרת היינו בכניסה בלא נפלה לפניו כמתני' דפ"ק והשתא לרב אשי לא קשיא כלל רומיא דמתני' אהדדי ורבא דקא קשיא ליה וקאמר דזו ואצ"ל זו קתני ע"כ אית ליה דאפילו בנפלה לפניו באיסור זיקה כמתני' דהכא שרי אפילו בכינס ואח"כ גירש ומש"ה הוכרח תלמודא למימר אליביה דלא אתא זהו למעוטי אלא מת בלא גירש והשתא יהיה שיטת וגירסת הרי"ף כפרש"י אלא שהרי"ף בא ליישב לרב אשי דהלכתא כמתניתין דפ"ק וכמתניתין דהכא ולא תיקשו אהדדי והדברים ברורים למבין:

דף לא בפרש"י בד"ה ליתני ספק קרוב לו כו' דאי קדים לה למגורשת איכא דעלמא והדר קדים לאחותה כו' עכ"ל אבל בהיא גופה א"כ דאתי למימר שהיא מקודשת לא אתי מיניה חורבה ומש"ה לא שייך נמי הכא הך מילתא דשייך לעיל גבי קידושין דאזל איהו ומקדש לה לאחותה כו' דהכא א"כ אתי למימר שהיא מקודשת לא אתי מיניה חורבה ועוד דהכא לא שייכא הך מילתא כלל דא"כ גרושין גמורין הוה אין קידושין תופסין באחותה דה"ל אחות גרושתו וק"ל: **בד"ה** ואית דמפרשי הכי אי בב' כיתי עדים כו' עכ"ל להך פירושא נ"ל דגרסינן ודלמא כמו לפי' התוס' ול"ג והו וק"ל: **תום'** בד"ה אי בב' כיתי עדים כו' ונראה לר"י דה"פ דומיא דקידושין כו' עכ"ל הוכרחו לפרש כך לכל הפירושים דהא דקאמר דומיא דקידושין ע"כ אית ליה הוכחה דמתני' מיירי נמי בספיקא דרבנן דאל"כ כדפריך וקידושין גופייהו ממאי דבבת אחת דלמא בב' כיתי עדים נימא דהכי פריך בפשיטות דלמא מתני' מיירי בב' כיתי עדים ובספיקא דאורייתא וא"כ לא הוה קמשני מידי ודו"ק: **ע"ב** בד"ה והא עבדא דאיכא דקני כו' וא"ת בפ"ק דגיטין כו' וי"ל דכל מילי דחשיב התם כו' אבל זמן דשחרורי עבדים בא להתירו בבת ישראל וגיטי נשים משום פירי עכ"ל ולמ"ד נמי דאיתקן זמן משום שמא יחפה על בת אחותו מ"מ לא בא הזמן להתירה דהא א"כ מחקה ליה לזמן לא קטלינן לה מספיקא וע"י הזמן שיראה למוחקו קטלינן לה וא"כ אדרבה הזמן לא בא אלא לאוסרה (ב) כפי' התוס' לקמן ובתוס' בפ"ק דגיטין תירצו קושייתם בע"א וע"ש:

דף לב תוד"ה שנשא חי ואח"כ נשא מת אע"ג דבכה"ג שרי ב"ש כו' ר"ש לית ליה האי סברא כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דר"ש ודאי לא שרי צרות לייבומי כב"ש כדמשמע בפרק כילד דאית ליה כבית הלל דאוסרין הצרות של ערוה והשתא קאמרי התוס' דאע"ג דמהאי טעמא דקאמר ר"ש דלא חייל איסור אשת אח סבירא להו לב"ש להתיר הצרות דחשבי ליה מהאי טעמא שלא במקום מצוה ר"ש לית ליה האי סברא ואית ליה דאע"ג דלא חייל איסור אשת אח מ"מ חשיב במקום מצוה דהרי היא אשת אחיו ומהרש"ל פי' דברי התוס' בע"א ולא ידעתי מי הכריחו לכך: **ע"ב** בד"ה איסור כולל הוא וא"ת כו' ומיהו אר"י דלההוא ליסנא דלקמן דסבר רבי חייא דרבי יוסי מחייב תרתי באיסור כולל נ"ל כו' עכ"ל מדבריהם נראה דלר' חייא נ"ל כן ולא לבר קפרא וק"ק מי דחקו למימר הכי לרבי חייא דוקא ולההוא ליסנא דפליגי ר' חייא ובר קפרא באיסור כולל אליבא דר' יוסי הא למסקנא דפליגי באיסור בת אחת אליבא דר"ש ע"כ אפילו בר קפרא סבר הכי דחייב תרתי באיסור כולל לרבי יוסי כדמוכח לקמן ואפילו לרב אשי דמוקי בזר ששימש בשבת למנ"מ לקוברו בין רשעים גמורים מ"מ בבעל מום ששימש בטומאה חייב לגמרי שתים לר' יוסי כמו שכתבו התוס' לקמן וא"כ לבר קפרא נמי נ"ל כך דה"א ונעשית חמותו אינו חשוב איסור כולל כו' כי היכי דלא תקשי דר' יוסי אדר"י ונ"ע: **בד"ה** אלא אמר רבא מעלה כו' לפי המסקנא דהכא לא איצטריך לר' אבהו למימר דמודה ר' יוסי כו' דמודה כו' עכ"ל ולא בעו למימר דהא דמייתי בהנשרפין מדר' אבהו היינו לר' חייא ובר קפרא דסבירא להו במסקנא דהכא דר' יוסי באיסור כולל מחייב תרתי והאי תירוצא דרבא קאי במסקנא דניחא להו למימר דסתמא דתלמודא דהתם בהנשרפין אזלא אפילו אליבא דר' יוחנן דפליג עלייהו וסבר דר' יוסי אינו מחייב באיסור כולל וקושטא דמלתא קאמר דמחייב ר' יוסי באיסור מוסיף דרבין מסמיה דרבי יוחנן גופיה דפליג הכא קאמר בהדיא בפרק אמרו לו דמחייב רבי יוסי באיסור מוסיף ע"ש:

דף לג תוד"ה לא מחייב אלא חדא פי' בקונטרס והא דקתני רס"א כו' ונראה דבר קפרא נמי תני לה ולקוברו בין רשעים גמורים עכ"ל כתב מהרש"ל ולפי זה נ"ל דסבירא ליה האי סוגיא כדרב אדא דלקמן דמוקי לזר ששימש בפר של כ"ג ולא איירי לענין לקוברו כרב אשי דלקמן ודו"ק עכ"ל ואין זה מוכרח דכמו דנימא למסקנא דלקמן לרב אשי דמיירי בבת אחת ובזר ששימש בשבת חייב ב' לקוברו בין כו' ובטמא ששימש בבעל מום שחייב ב' לגמרי לר"ש ה"נ נימא הכא לר' יוסי באיסור כולל דלרבי חייא בזר ששימש בשבת חייב ב' לקוברו בין כו' כדמוקי לה רב אשי לקמן ובטמא ששימש ובנשא מת ואח"כ נשא חי חייב ב' לגמרי ובר קפרא ס"ל לר' יוסי בטמא ששימש בבעל מום ובנשא מת ואח"כ נשא חי דאינו חייב ב' אלא לקוברו בין כו' ובזר ששימש בשבת אפילו לקוברו כו' אינו חייב ב' משום דאיסורו קל דלא שייך ביה חיוב חטאת וק"ל: **גמ'** א"כ שחתך אגבעו בסכין טמאה כתב מהרש"ל יש להקשות אמאי לא מוקי שנטמא ואח"כ חתך אגבעו או שאר מום דהא טומאה הותרה בציבור א"כ אתיא בבת אחת דומיא דב' שערות בשבת כו' עכ"ל ונראה דלאו קושיא הוא (ג) דהא כיון דנטמא כבר קודם שנעשה בעל מום והיה בר עבודה בטומאתו בקרבן ציבור לכ"ע היאך יחול עליו שוב איסור טומאה משנעשה בעל מום ולא דמיא לזר ששימש בשבת והביא ב' שערות דמעולם לא היה בר עבודה באיסורו ושפיר חלו תרוייהו בבת אחת כשהביא ב' שערות וכן בעל מום ואטמי אח"כ והביא אח"כ ב' שערות מעולם לא היה בר עבודה בטומאתו וק"ל: **בתום'** בד"ה בר קפרא סבר לא מחייב כו' וקשיא לר"י כו' וכי מסקינן דמיפלגי באיסור בת אחת ואליבא דר"ש וחייב לר' חייא ב' כו' ואפ"ה לית ליה איסור מוסיף דקתני לעיל אין חייב כו' עכ"ל ונ"ע דהא לשיטת הקונטרס שכתב לעיל לאוקמתא דפליגי באיסור כולל לר' יוסי דהא דקתני רס"א אינו חייב אלא משום אשת אח דר' חייא תני לה ולא בר קפרא ה"נ נימא הכא דהא דקתני לעיל אינו חייב אלא משום אחות אשה בר קפרא תני לה ולא ר' חייא ואפשר לומר דר' חייא תני לה ולא בר קפרא איכא למימר אבל בר קפרא תני לה ולא ר' חייא ליכא למימר דהתם ברייתא בבי ר' חייא מתניי' וק"ל: **בא"ד** דדוקא באיסור בת אחת דהכא כגון אחות אשה וטומאה ושבת ונבילה דלא חיילא היינו משום דהותרה בהדי ההיא דלא הותרה כו' עכ"ל לא ידענא מה שייך למימר דהותרה גבי איסור אחות אשה כיון דמיירי באשתו קיימת כפרש"י בריש שמעתין (ד) גם אין להגיה דבאיסור אשת אח שייך למימר דהותרה כשמת אחיו דהא כיון דרחמנא פטרה קמה לה באשת אח כפרש"י בריש שמעתין ואולי שהתוספות מפרשים דמיירי שמתה אשתו אחר שמת אחיו והרי היא אסורה עליו משום שנאסרה עליו שעה אחת דהשתא שפיר שייך באחות אשה למימר דהותרה והשתא ניחא דמייתי הך פלוגתא דר"ש ור' יוסי אהך מתני' דהכא דהוי פלוגתייהו דומיא דמתני' דהכא אבל ק"ק דאמאי חייב משום אחות אשה לרבי חייא כיון דמתה אשתו ונ"ע: **ע"ב** בד"ה אמר ר' יוסי הבערה כו' וא"ת דאמר לקמן מאן האי תנא כו' ומשמע דאיסור אחות אשה חייל באיסור כולל אאיסור א"א דחמיר מיניה וי"ל דאיסור א"א קיל דיש לה היתר כו' עכ"ל ומיהו קשה בההיא דלקמן דאכתי היאך יחול איסור אחות אשה באיסור

קרני ראם (א) נ"ב לפנינו ברש"ל אין כאן שום דיוק כוונה אחרת אולם בגוף הדבר עיין בים"ש באורך שכתב לחלק בטור טעם בין כנס בין מת ולא כנס והוא לפי' הראשון של הרי"ף ד צרת ערוה מגמר גמירי ובדעת הטור עיין בדו"פ ובב"ח שם וכמ"א האלכתי ועיין עוד בחי' הרשב"א באורך מזה: (ב) נ"ב ולא אדע דאם הזמן העבר אינו אלא להתירו זמן נ"ל דהא יכול להביא שטרו לב"ד וע"כ לאו דוקא נקטו התוס' בלשונם להתירו אלא לאוסרה ותו דמי לב"א גם בגיטין דף י"ז בד"ה מפני מה תקנו זמן בגיטין מבואר דזמן גט שחרור אתקין כדי שלא יפקיע עבד עצמו מאחר ע"י גט שחרור עי"ש וזה דומה לתקנת פירות ולכן נראה שמטעם זה נטו התוס' מתי' בפ"ק דגיטין והבן: (ג) נ"ב סברת רבינו נ"ע ולענ"ד בלא"ה לק"מ כיון דכאן נחלקו אליבא דר"י ולשיטתו גופיה כמ"ש התוס' בסמוך ד"ה אמר ר"י עי"ש שדקדקו מודה רבי דלר"י [בע"מ ששימש באזהרה] עיין היטב והרי ר"י סובר להדיא בפסחים דף ע"ח דטומאה דחויה בצבור עי"ש א"כ לא הוי כ"א כלל: (ד) נ"ב לענ"ד דברי התוס' פשוטים דהשתא סברי דכל היכא דהיתר זה הוי איסור קל וזה שלא הותר חייב עליו וא"כ גם אחות אשה שהותר לאחר מיתת אשתו הוי קל וחייב על אשת אח וכמ"ש בד"ה ואיסור כ"א לטעם דר"ש כן הכא הטעם בדר"י וז"ב וכ"מ כדברי בס' תום' הרא"ש עי"ש:

חכמת שלמה

דף ל ע"א גמרא הוא נמי לאו קמלין כצ"ל: שם אחר מתניתין שלשה אחים. נ"ב טעמא דגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ואח"כ מת הנשוי נכרית הוא שהנכרית מותרת אבל מת הנשוי נכרית ואחר כך גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נכרית מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה דהויא לה נכרית צרת אחות אשה בזיקה ואף על גב דגירש לה לאחות אשה לא משתרי לה נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין דהא כיון דגירש לערוה או שמתה ואח"כ מת משתריא צרתה ולא גזרינן משום הך דלא נתגרשה התם כיון דערוה היא מיגמר גמירי לה אינשי וקלא אית לה הכא זיקה דרבנן היא אי נמי התם גבי ערוה כיון דגירשה מקמי דנפלה לה קמי יבם מסני בה גירושין דכי נפלה לה צרה קמי יבם בהיתירא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני גירושין ולא מידי והאי טעמא טפי עדיף ומסתברא מההוא קמא ע"כ לשון הרי"ף: **רש"י** בד"ה הא תנא ברישא כו' ונכרית עיקר הס"ד: קודם ד"ה שעה אחת נרשם מתניתין ואח"כ מאחיו הראשון הס"ד ושם נרשם גמ': **בד"ה** אמר לך כו' בעל הנכרית באחות אשת אחיו כשימות נכרית אשתו מיהלך כו' לבדו היא רמיא נעשה צרתה בזיקה כצ"ל: **תום'** בד"ה דהכיבא כו' בשאר מקומות אין דחק לומר כו' וכאן דחק לומר כו' כצ"ל: **בד"ה** גירש אחת כו' את אשתו ונשא אשה אחרת כו' כצ"ל: **בא"ד** בזקוקה לו מטעם שנשאת לאחיו כו'. נ"ב ואף שכתבו התוס' דלא אמרינן מיתה מפלת אלא נעשית ערוה שעה אחת נ"ל היינו שלא נאמר שתהא חשובה כצרת ערוה וכאילו יצאה באותה שעה כמו שמסקי התוס' לעיל אבל הכא אמרינן מיתה מפלת כאילו נעשית לה צרה ובמיתת השני תהיה צרת ערוה ודו"ק: **בד"ה** ואת אמרת כו' ונפלו שתיהן לפניו כו'. נ"ב פי' והכא נמי דומה כאילו נפלו שתיהן לפניו דגירושין דבתר זיקה לא מהני וק"ל: **ע"ב גמ'** למעוטי מת בלא גירש כו'. נ"ב נ"ל לפירוש הרי"ף דלעיל בע"כ גרסינן למעוטי מת ואח"כ גירש וכן נראה עיקר דלפירוש רש"י מוכרח אתה לפרש דרב אשי סבר כר' ירמיה דאמר נשואין מפילין ואנו קיימא לן כרבא דאמר מיתה מפלת ואפי' כנס ואח"כ גירש שרי וגם קי"ל כרב אשי דאסר לעיל מת ואח"כ גירש אלא כמו שפירש הוא נראה לי ובטור נמי כתב דמת ואח"כ גירש אסור כרב אשי וכנס ואח"כ גירש שרי והיינו כרבא ע"ש. (עי' במהרש"א): **רש"י** בד"ה הניחא כו' דיש זיקה הס"ד: **בד"ה** זו היא כו' שרי' כו' זו היא כו' כצ"ל והד"א: **בד"ה** ואילו בגירושין כו' נרשם מאי טעמא הד"א והס"ד: **בד"ה** בקדושין נמי כו' כשימות ומספק אתה בא כו' כצ"ל והד"א: **תום'** בד"ה כתב בכתב ידו כו' וא"ת מאחר שדעתו לגרשה למה חיישינן לקנויא ועוד אם הוא חשוד כו' כצ"ל: **בד"ה** יש בו זמן כו' לאשמועינן דהולד כשר וסיפא אתא לאשמועינן כו' כצ"ל:

דף לא ע"א גמ' ואי ערוה היא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה ליתני ספק כו' לימרו אינשי דמדחלצה ודאי כו' קדושין לא תפסו כו' כצ"ל והד"א: **בד"ה** ומתניתין בבת אחת כו' ותלצה אבל בגירושין כו' הד"א: **בד"ה** והכי פירושו כו' היא והו בשתי כו' חולצת ואית דמפרשי כו' הד"א: **תום'** בד"ה למאי הלכתא תימה כו'. נ"ב אבל בפרק גט פשוט כתבו התוס' שאין זו תימה וכן יכול התלמוד לומר והוינן בה אע"ג שם ליתא ע"ש דף ק"ע: **ע"ב רש"י** בד"ה והא עבדא כו' שטרי מכירה של עבד זמן כדי לידע לאיזה זמן יאכל פירות שזה קנה נכסי עבדיה כצ"ל:

דף לב ע"א גמ' לא כל שכן תנא הא תנא ברישא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה תנא הא כו' ברישא והך דשלשה כו' ובריא משום הכי לא תניא כצ"ל: **תום'** בד"ה דאידחיא כו' טעמא דאיחזיא בהך נפילה אהאי מתניתין משום כו' כצ"ל: **בד"ה** שנשא חי כו' דבה"ג כו'. נ"ב אבל נשא מת ואח"כ נשא חי טעמייהו משום דלא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח כו' ע"ש. (עיין במהרש"א): **בא"ד** בפרק קמא משום דכיון כו' כצ"ל: **בא"ד** שלא במקום מצוה כו'. נ"ב פי' וה"נ כי לא חייל איסור אשת אח הוה כמו שלא במקום מצוה ונשרי אחותה לאחר מיתה ודו"ק: **בד"ה** ונעשת כו' נידון בחמותו ואין זה מכח זיקה ראשונה כו' כצ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה וכי תימא כו' על אחותה איסור מוסיף כו' על מי שהיתה מותרת עליו כו' ע"י מגו ואית דגרסי כו' נידון באשת איש כו' כצ"ל והד"א: **בד"ה** ששימש כו' בשבת הס"ד: **תום'** בד"ה אלא כו' אם עבר זקן ונשאה. נ"ב פי' אביו של זה נשא בת בתו ועבר על השניה ואח"כ בא זה ובא על בת בתו שהיא אשת אביו וק"ל:

דף לג ע"א גמ' א"כ שחתך אגבעו בסכין טמאה. נ"ב יש להקשות אמאי לא מוקי שנטמא ואח"כ חתך אגבעו או שאר מום דהא טומאה הותרה בצבור א"כ אתיא בבת אחת דומיא דשתי שערות בשבת ונ"ל דלא ס"ל הותרה לגמרי אלא דחויה היא ומש"ה לא שרי לכתחלה א"כ נטמאו כל הכהנים אבל אם נשאר אחד כהן טהור אסור ואף שאינו פוגם העבודה ולא מיפסל מ"מ מאחר שלכתחלה אסור משום טומאה או לא חל איסור בעל מום כמו שפירש התוס' לעיל גבי פליקה ודו"ק. (עיין במהרש"א): **רש"י** בד"ה שרי באכילה בקדשים דכתיב כו' כצ"ל: **בד"ה** מיחייב תרתי כו' כגון דשויגהו שני אחין שליח לקדש כו' כצ"ל: **בד"ה** לא מיחייב אלא חדא וכי חייב ב' כו' כצ"ל וסד"א: **בד"ה** בשלמא כו' דרבי יוסי אתנייה הס"ד: **תום'** בד"ה לא מחייב כו' תנא לה ולקוברו כו'. נ"ב ולפי זה נ"ל דס"ל האי סוגיא כרב אדא דלקמן דמוקי לזר ששימש בפר של כ"ג ולא איירי לענין לקוברו כו' כרב אשי דלקמן ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** באיסור בת אחת כו' והשתא הא דפליג עלה כו' כצ"ל: **בד"ה** בר קפרא כו' היינו לקוברו בין כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' ומשום שבת ומשום בעל מום ומשום טומאה כו' אלא איסורי בעלמא קא חשיב כו' ואם היו כהנות

מהר"ם

דף ל ע"א תום' ד"ה אמר רב נחמן וכו' עד אמתני' דריש כיצד. ר"ל דקתני בה נמי בסיפא עשה בה מאמר וכו' היה יכול נמי לדקדק טעמא דעשה בה מאמר וכו' כדדייק הכא:

סליק ארבעה אחין פרק שלישי

כולל אאיסור אשת אח דחמיר מיניה כמ"ש התוספות לעיל דבבת אחת אינו חייב אלא משום אשת אח לר"ש משום דחמיר דאין לו היתר לאחר מיתה אלא במקום ייבום ואחות אשה שרי לאחר מיתת אשתו וכה"ג כתבו התוס' לעיל לרבי יוסי נמי דאי הוה בעל מום ששימש במיתה לא הוה חל באיסור כולל איסור טומאה דהוא נמי במיתה עליה כיון דהותר איסור טומאה ויש לחלק קצת ודו"ק :

דף לד תוד"ה והוציא בפיו כו' ואר"י דאיסור בבת אחת היינו איסור הוצאה דשבת ואיסור הוצאה דיוה"כ כו' עכ"ל וכן הם דברי הרי"ף ע"ש באורך : **בד"ה** מתוך י"ג לאחר י"ג כו' גרסי' בשופעת מתוך ג' לאחר ג' כו' זו הגירסא מבוארת בדברי בעל המאור פי' כגון שקבל בהם אביהם קידושין פחותות מבנות ג' שנים ואפילו נולדו בזו אחר זו ונתקדשו זו אחר זו אין אנו צריכין לאיסור בת אחת לכל ט"ז חטאות אלא לכל אחד ואחד מב' האחים ולכל אחת ואחת מב' הנשים באותן ד' חטאות באיסור בת אחת עכ"ל : **ע"ב** בא"ד ובין לגירסת הקונטרס ובין לגירסת זו שופעת לאו דוקא אלא כו' פי' לגירסת הקונטרס לא מיירי בשופעת אלא שראתה קודם ר"ה שהיא שנת י"ד לזכרים ושנת י"ג לנקבות ולא טבלה בינתיים ואז אחר ר"ה חייבים כולן ולגירסת ר"ת נ"ל דלא טבלה משראתה בתוך ג' עד לאחר י"ב לחיובי אינהו ומהרש"ל הגיה לעיל בתוספות ואר"ת דבכל ספרים קדמונים כן אבל בספר בשר ע"ג גחלים כו' עכ"ל ולא ידענו כוונתו מי דחקו למחוק כל נוסחאות התוספות שלנו ובהדיא כתבו התוספות בסוף דבריהם דגירסת ר"ת היא כגירסת ספר בשר ע"ג גחלים : גמ' והא תמר בביאה ראשונה איעברה כו' והא דלא פריך מלאה דאמרינן לקמן בפרק הערל דביאה ראשונה איעברה דכתיב כחי וראשית אוני י"ל דהתם איכא למימר כיון דיעקב כבש מעיינו פ"ד שנים ולא ראה קרי כבש נמי מעיינו ולא הזריע בביאה ראשונה ובביאה שנייה נתעברה וכדמוקי ליה מתני' דלעיל בבעל ושנה ומיהו למסקנא דהכא אית לן למימר נמי התם דמיעכה באצבעה כמו שפירשו התוס' הם : **שם** כמעשה ער ואונן דכתיב והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה וגו' משמע מזה דמהאי קרא ושחת גו' לא משתמע אלא ביטול ש"ז וכן פרש"י ושחת ארצה דש מבפנים וזורה מבחוץ וקשה מנא להו למימר דהוי נמי בער ואונן ששמשו שלא כדרכם עד שהוכרחו מזה למימר ולדחוק דתמר בביאה ראשונה איעברה אלא שמיעכה באצבעה ואולי איזה סמך היה להם מתוך הכתוב למימר הכי :

דף לה גמ' הוא דאמר כר' יוסי כו' פרש"י כר' יוסי דלא גזר כו' ומיהו בישראלית גזר שמואל זנות אטו נשואין שמתעברת ולא סבר כר' יוסי דלא גזר כו' אבל בגיורת לא גזר זנות משום נשואין דאפילו גיורת נשואה כו' עכ"ל באלו הדברים יתיישב פסק ר"ת שפסק לאסור באנוסה ומפותה והרי"ף תמה עליו למה לא פסק באנוסה ומפותה נמי כר"י דאין מקום לתמיה זו דהא שמואל לית ליה כוותיה דר"י באנוסה ומפותה משום גזירת זנות אטו נשואין ובגיורת ליכא למגזר דנשואה גופא שריא כיון דדעתה לאיגיורי מתהפכת כפרש"י גם הרא"ה כתב ליישב פסק ר"ת בדרך הזה אלא שכתב דבנשואין גר וגיורת נמי צריכות להמתין מההיא דפרק החולץ אבל דוחק לשיטתו (א) דאם גזרו זנות אטו נשואין בישראלית למה לא נגזור נמי בגיורת כך זנות אטו נשואין ונ"ל לשיטת רש"י דההיא ברייתא דפרק החולץ אתיא כר' יהודה כמו שכתבו התוספות בתירוץ קמא וק"ל : **סליק פרק ארבעה אחין**

החולץ ליבמתו פרק רביעי

ע"ב גמרא אלא לדידך דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה אמאי פסלה כו' הא דלא נקט במילתיה אמאי אסור בקרובותיה דהוא רישא מילתיה דמתניתין וכן נקטי התוספות בדבריהם בשמעתין אההיא דתוך ג' חדשים לאו חליצה היא י"ל דודאי מודה ר"ל דאסור בקרובותיה כיון דחליץ לה ועביד בה מעשה כל דהו ה"ל לגבי דידיה חליצתו חליצה לאסור בקרובותיה דמהאי טעמא כתבו הרא"ש וכ"י דדוקא חליצת אחים כשרים אבל הוא לא מצי חליץ לה דהורעה זיקתו אבל לדעלמא לפוסלה מן הכהונה פריך שפיר אמאי פסלה כיון דלאו שמה חליצה וצריכה חליצה אחרת מן האחין ודו"ק :

דף לו גמ' שמא לא יהא הולד בן קיימא וחליצת מעוברת כו' ל"ע אלשון שמא דקאמר דהא אם הולד בן קיימא לכ"ע אין חליצת מעוברת שמה חליצה והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם כדמסיק (ב) ויש ליישב דאף לאחר שתלד ויצא הולד לאויר העולם לא תינשא נרתה משום שמא לא יהיה הולד בן קיימא שימות תוך ל' וחליצתה לא תהא חליצה דמעוברת היתה ואליבא דר"מ קאמר הכי דחייש למיעוטא דנשים יולדות שלא בן קיימא וה"נ מוקי בפרק בתרא מתני' דמייתי בסמוך כר"מ ומיהו סיפא דברייתא דקאמר וא"ת הלך אחר רוב נשים כו' ע"כ אליבא דרבנן קאמר הכי : **ע"ב** בפרש"י בד"ה תנא משום ר"א וכו' ואע"ג דהשתא איגלאי מילתא דייבום מעליותא הוא ומיהו בגט בלא חליצה סגי עכ"ל לר' יוחנן פי' כך אבל לר"ל דאנן קי"ל כוותיה דביאת מעוברת אינה ביאה לא סגי לה בגט וצריכה נמי חליצה אבל אין סברא דקאמר דיוצאת בגט אחר שיחזור ויבעול כיון דקנסינן ליה להוציאה היאך יחזור ויבעול קודם שיוציא אותה : **תום'** בד"ה ולא קתני יפריש כו' אפילו לר"מ כיון דבלאו הכי אסורה לו דכלה כו' עכ"ל ל"ע דהא לר"מ אינו יכול להפריסה התם במעוברת חבירו שקינא לה אע"ג דבלאו הכי אסורה ליה מדאורייתא (ג) וראיתי דברי הרא"ש שהביא דברי ר"י מאורלייג"ש כמ"ש התוספות ולא כתב בדבריו אפילו לר"מ :

דף לז ע"ב ייחודי בעלמא הוו מיחדי כו' ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא כו' עכ"ל מה שהכריחם לפרש דהאי תירוצא יחודי בעלמא כו' בא התלמוד לתרץ ג"כ

קרני ראם (א) נ"ב ולק"מ דבגיורת הא דגזרו בנשואין היינו משום גזירה דנשואי ישראל ותו בזנות הוי גזירה לגזירה ומש"ה לא גזרו : (ב) נ"ב לפי לשון הסוגיא אין כאן קושיא דמעיקרא אתי עלה משום ס' דאין הולד בן קיימא ותו אפי נימא דהולד פוטר אפי' שלא יצא לאויר העולם מכ"מ לא תנשא ולבסוף אמרינן דאפי' יהיה בר קיימא מכ"מ הא הולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם : (ג) נ"ב לק"מ דלר"מ בעינן ראויה לקיימה וכאן לא הוה ראויה לקיימה משום דקודם איסור סוטה צריך להוציאה גם אחר שתבדוק ובטלו מלתא דלא נשאת צריך ליתן גט וז"ב ·

מהר"ם

החולץ פרק רביעי

דף לה ע"ב תום' בדבור ראשון א"נ נקט נמצאת משום סיפא וכו'. ר"ל דלעולם דלשון החולץ למעוברת עדיף טפי דלכך נקט בגמ' החולץ למעוברת דלמה לו למנקט לשון ונמצאת והא דנקט במתני' לשון ונמצאת מוכרח היה התנא למיתני כן משום סיפא וכו' : **ד"ה** ונמצאת מעוברת וכו' עד וא"ת א"כ אין הולד של קיימא אמאי אסור בקרובותיה וכו' דהא תנן לקמן וכו'. ע"כ צריכין אנו לומר דקושית התוס' היא אליבא דר' יוחנן דלריש לקיש ל"ק מידי דאיהו ס"ל הא דקתני במתניתין אסור בקרובותיה וכו' ופסלה מן הכהונה היינו מדרבנן ולחומרא כדאיתא בגמרא וא"כ צריכין אנו לומר דס"ל לתוס' דלר' יוחנן אע"ג דס"ל דחליצת מעוברת שמה חליצה היינו בחולץ אחר ג' חדשים אבל בתוך ג' חדשים אפילו ר' יוחנן מודה דלא שמה חליצה דאל"כ הא מתני' דלקמן היבמה לא תחלוץ וכו' א"ר יוחנן ולקמן דף מ"א ע"ב פריך לה אר' יוחנן ומסיק דטעמא דמתני' לא הוי משום דשמא תפיל ותנשא בחליצה זו וחליצת מעוברת לא שמה חליצה אלא משום טעם דכל העולה ליבום עולה לחליצה וכו' א"כ ש"מ דאף ר' יוחנן מודה בזה וכן כתבו התוס' לקמן ריש דף ל"ו בסמוך ד"ה בשלמא וכו' עד דהא ודאי תוך ג' מודה ר' יוחנן וכו' וטעמא משום דאינה עולה ליבום דאפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת יבום היא ולכך אינה עולה לחליצה וכו' אלא דאנן צריכין ליתן טעם דמ"ש אחר ג' אפי' היא מעוברת אם יבא אליהו ויאמר דהא דאיעברה מפולי מפלה הויא בת חליצה ויבום ובתוך ג' אפי' אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת חליצה ויבום היא וי"ל דמשום תוך ג' תקנת חכמים דלא תתיבם שום יבמה בעולם תוך ג' ולא פלגי רבנן ולכך אפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת יבום היא משא"כ לאחר ג' דליכא שום תקנה ולכך אפילו היא מעוברת אם הפילה לאחר מכן שמה ביאה ושמה חליצה למפרע מטעם אם יבא אליהו וכן איתא בהדיא בגמרא לקמן דף מ"א ע"ב על מתני' דהיבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש לה ג' חדשים הכא אם יבא אליהו ויאמר בהדיא לא איעברה מי משגחינן ביה ויבמינן לה בתמיה הא קטנה דלאו בת עיבורה היא ואפ"ה צריכה להמתין ג' חדשים אלא שיש להקשות לפי זה הא דאיתא בגמרא בשמעתין איתיביה ר"ל לר' יוחנן אין הולד של קיימא וכו' ומאי מותיב ליה הא מתני' בתוך ג' איירי ותוך ג' אפי' ר' יוחנן מודה דלא שמה חליצה מדרבנן לפי שנויא קמא דתוס' בדבור זה וי"ל דר"ל ס"ל אידך שנויא דתוס' עיקר דתוך ג' אם אינה מעוברת אם חלצה בדיעבד אפי' מדרבנן אינה צריכה חליצה אחרת ולכך פריך לר"י דאי אמרת חליצת מעוברת שמה חליצה אינה צריכה חליצה מן האחין מבעיא ליה אלא ודאי חליצת מעוברת לא שמה חליצה ולכך הואיל ונמצאת מעוברת צריכה חליצה אחרת וגם התוס' בעצמם אינם תופסים שנויא קמא לקושטא דמלתא לומר דמדרבנן לא הויא חליצה כלל אפילו בדיעבד אלא רצונם לומר דהא דקתני אסור בקרובותיה אתי שפיר אפי' את"ל דלא הויא חליצה כלל דנהי דלאו חליצה היא מ"מ אסור בקרובותיה וכו' וק"ל : **ד"ה** תיגלי מלתא למפרע וכו' עד וא"ת לר"ל הכונס יבמתו מעוברת והפילה אמאי פטור מן הקרבן וכו' לאו דוקא נקטו מעוברת דא"כ מזיד הוא ולא שייך כאן קרבן אלא ר"ל נמצאת מעוברת ואמתני' הקשו דקתני הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא וחייבים בקרבן אין הולד של קיימא יקיים דמשמע דאם אין הולד של קיימא דהיינו שהפילה אין חייבים בקרבן ואמאי פטור מן הקרבן וכו' : **ד"ה** הרי זו לא תינשא כ"ש היא שלא תנשא ולא תיבעל כו'. ר"ל שלא תיבעל דשמא יהא הולד בן קיימא ונמצא פוגע באשת אח שלא במקום מצוה ולא תנשא דאע"ג דהשתא לא אסיק אדעתיה הא דהולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם מ"מ אסורה לינשא לשום אדם דשמא לא יהא הולד של קיימא וא"כ לר' יוחנן יחזור ויבעול ולריש לקיש עכ"פ אם רוצה לינשא לאחר צריכה ממנו גט אלא אפילו צרה דס"ד דתנשא ממ"נ דאם יהא הולד של קיימא הולד פוטרתה ואם אין הולד של קיימא החליצה פוטרתה אפ"ה לא תנשא : **ד"ה** כי פליגי בחליצה ובביאה כ"ע מודו שלא יבא לידי איסור . ר"ל שאם אתה אומר דהכונס למעוברת והפילה דביאתה ביאה למפרע אתי לייבם מעוברת לכתחלה ושמא יהא הולד של קיימא ויבא לידי איסור אשת אח וק"ל :

דף לו ע"א תום' ד"ה הלכתא כר"ל בהני תלת וכו' עד ותימה דלא חשיב הא דפ"ק דע"ז דתניא כוותיה לא חשיב לה זה אינו דהא חשיב הכא מידי דתניא כוותיה דר"ל וכו' . ר"ל כיון דתנא כוותיה מסתמא הלכתא כר"ל א"כ לחשבי' וכ"ת היא הנותנת דהואיל ותניא כוותיה לא חשיב לה זה אינו דהא חשיב הכא מידי דתניא כוותיה ותירץ ואור"י דמ"מ ר"ל אע"ג דתניא כוותיה דריש לקיש לית הלכתא כוותיה אלא כר' יוחנן וכו' ולכך לא חשיב לה הכא וע"ש בתוס' במסכת ע"ז ובמה שכתבתי שם : **ד"ה** משום ירושה לא אמר כלום וכו' עד ורבנן ביום הנחילו את בניו וכו' ולא יוכל לבכר . הוצרכו לכתוב זה משום דקשה להו לתוס' לרבנן לא לכתוב ולא יוכל לבכר ואנא ידענא מטילא דבין חלק פשוט ובין חלק בכורה לא יוכל להנחיל ולשנות מטעם דאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה ומהיכי תיתי שנוכל לשנות חלק בכורה דאצטריך קרא למעוטי ועיין כפ' יש נוחלין בתוספות דף ק"ל ריש ע"ב : **ע"ב תום'** ד"ה ולא קתני יפריש עד וקצת היה מדקדק ר"י וכו' אם כשאירס צריך ליתן גט לא אצטריך תו למימר לא תנשא. ר"ל אלא ודאי הכי פירושא לא תיארס ואם אירסה אזי תמתין ולא תינשא מכלל דבקידשה אין צריך ליתן גט עיין באשר"י :

דף לז ע"א תום' ד"ה כל היולדות כה"ג דייק בריש פ"ב דכתובות אבל בפ' אלו טריפות וכו' לא דייק וכו' . נ"ל דרצו התום' לתרץ מאי הוה ס"ד דרב נחמן שאמר בתשובתו וכל היולדות לט' עוברה ניכר כו' ואי לא אסיק אדעתיה שיקשה לו אי כל היולדות לתשעה וכו' הא ודאי בר ז' לבתראה לכך כתבו התום' דאיכא דוכתא דדייק הכי ואיכא דוכתא דלא דייק ולכך לא אסיק רב נחמן אדעתיה שידקדק כן : **ד"ה** רוב היולדות וכו' עד וזהו תימה לומר שתהא האשה צריכה להמתין ג' חדשים וג' ימים . ר"ל דהשתא אם תלד לו' חדשים ובג' ימים משנשאת א"כ ע"כ מן השני הוא דאי מן הראשון הוא הוי ליה ספי מט' חדשים אפי' לא נקלט הזרע עד יום ג' ואם תלד לו' חדשים מצומצמים או פחות מזה אז ודאי בן ט' לראשון הוא : **בא"ד** ואין לומר כוון דהמתינה וכו' . פי' כיון דהמתינה ג' חדשים ולא הוכר עוברה אמרינן ודאי אינה מעוברת מן הראשון ולא חיישינן נ"כ שתלד גבי שני לסוף ו' חדשים ובג' ימים דסמכינן ארובא ואמרינן דלא תלד גבי שני כ"א בט' חדשים משנשאת ולא לו' ובג' ימים דרוב נשים לא יולדות כ"א לט' א"כ אפילו תוך ג' חדשים תנשא וכו' : **בא"ד** וי"ל דכ"כ לא היה משתהה . ר"ל דהשתא כיון דהמתינה ג' חדשים אם תשהה גבי שני ב' חדשים ולא היה הוכר עוברה ודאי מן הב' הוי דאי מן הא' לא היה משתהה הכרת העובר של הא' עד שליש ימים מן הב' דהיינו ב' שלישית ואם יהא ניכר קודם שליש ימים של ב' אז ודאי מן הא' הוא : **ד"ה** וזו הואיל ולא הוכר וכו' עד ולקמן הוא דאמר לה גבי האשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה . פי' דהתם אין שום אדם רואה שום רעותא דשמא צרתה מעוברת אע"ג דכשהלכה מכאן לא היתה מעוברת שמא אחר מכן נפקדה ומתעברת ממנו אבל הכא דאנן רואין דלא הוכר בה שום עובר אין סברא כלל לומר וכו' : **ד"ה** סבר לה כרב וכו' הוא ט"ס וכצ"ל והא דפריך בי' יוחסין גבי הא דאמר רבא שתוקי מותר ומ"ט אמרו אסור וכו' אלא מעתה שתוקי לא ישא ור"ל מדפריך אלא מעתה וכו' משמע דס"ל לגמ' דשתוקי בשתוקי שרי לרבא ולכך פריך לרבא דאם איתא דמטעם זה אתה אוסר שתוקי א"כ שתוקי שתוקי' נמי לא ישא ותירצו דאותו טעם שאמר רבא על איסור שתוקי אמר נ"כ לרבנן ולכך פריך גמ' דלרבנן ליכא למימר טעם זה דא"כ אלא מעתה שתוקי שתוקי לא ישא ורבנן ס"ל דשרי אבל אין ה"נ דרבא עצמו כר"א ס"ל דאסר : **ע"ב תום'** ד"ה יהודי בעלמא וכו' עד ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא כו' . ר"ל והא ע"כ לא הוי פת בסלו דהא עכ"פ היה אסור לבא עליה מטעם דלא ישא אדם אשה במדינה זו וכו' לכך קאמר ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא למיחש שאם היה אירע וכו' היה מוליכה עמו לעירו פי' אבל באמת לא אירע זה מעולם ומעולם לא היה מוליכה עמו לעירו ולכך פריך גמרא לעיל איני והא רב כי איקלע וכו' כי היה פשוט וידוע לבני גמרא שמעולם לא היה מוליכה לעירו ורבים מקשין מאי אצטריכו התום' לזה הא כבר תירצו בגמרא קושית דלא ישא אדם וכו' שאני רבנן דפקיע שמייהו ורצו לחלק דיהודי בעלמא הוו מיחדי אלא שאם אירע שבא עליה ונתעברה ממנו לא שייך לומר פקיעי שמייהו שלא היה מפורסם כ"כ וזה דוחק אלא נראה דס"ל לתוס'

דהא

חכמת שלמה

נפסלו מן הכהונה כצ"ל : **רש"י** בד"ה ואיסור כולל אתניין כלומר היכי דאיתרמי כו' כצ"ל : **בד"ה** אלא לאו כו' בהנך היכא דאתרמי כו' כצ"ל : **תום'** בד"ה אמר ר' יוסי כו' והקשה הר"ר יעקב כו' בהעלאת אליתא דעבודה כו' כצ"ל . ונ"ב פי' קסמים דקים על אחת מן המערכה לאחר שנסדרה כל המדורה : **בא"ד** חשוב איסור חמור כו' . נ"ב פי' דעיקר תלוי בעונש ומש"ה חל נמי איסור אחות אשה אאשת אח אע"ג דקלא חמיר אשת אח מאחר דהניסה עונש כרת לא חשיב קל לגביה ודו"ק : **בא"ד** משום דטמא ששימש כו' כצ"ל : **בא"ד** בלא כולל אמר ר"י כו' כצ"ל : **בד"ה** לקוברו כו' כיון דקסבר בר קפרא דרבי יוסי כו' כצ"ל . ונ"ב נ"ל :

דף לד ע"א רש"י בד"ה ומאן האי תנא כו' ד' חטאות הס"ד : **ע"ב רש"י** בד"ה ובמאי נפקא מבעלה קמא הס"ד : **תום'** בד"ה דעתאי כו' דאמרה בת רב חסדא תרוייהו כו' כצ"ל : **בד"ה** אבל קטנה כו' בת ישראל אטו גדולה כו' כצ"ל : **בא"ד** אלא אטו בת ישראל כו' . נ"ב פי' ולא פליגי ר' יוסי ור' יהודה בטעמא אלא שניהם סברי מנטרא נפשה אלא שרבי יהודה גזר אטו נשואין ורבי יוסי לא גזר וס"ל לשמואל להך לישנא כאביי דס"ל לקמן דרבי יהודה סבר דחיישינן שמא לא נתהפכה יפה ודו"ק ומ"מ ס"ל לשמואל דגבי פנויה ישראלית לא מנטרא נפשה שאינה חוששת להבחנה מאחר שזרעה כשר ולא ס"ל כל אשה מזנה מתהפכת ודו"ק היטב :

דף לה ע"א גמ' גדולה אבל קטנה בת ישראל כו' אמר רבה מ"ט כו' כצ"ל : **תום'** בד"ה תון כו' ואין חוששת להבחין כו' כצ"ל : **בד"ה** אע"פ כו' פי' בקונטרס טעמא בשמעתין כו' כצ"ל . ונ"ב אין זה פי' שלנו ואותו פי' סבר דלא מרבינן מקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה אלא עובד כוכבים ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בשום מקום וזהו דעת י"מ שהביא רש"י לקמן בפרק אלמנה לכ"ג דף ס"ח אבל אותו פי' בקונטרס סבר דמ"מ חייבי כריתות לא גרע וכלולי בקרא דבת כהן כי תהיה ולשון תהיה לאו דוקא דתפסי קדושין אלא לרבות חייבי לאוין אף דתפסי בהו קדושין פוסלין וק"ל : **בא"ד** ולפי פי' ר"י אין פסולה זונה כו' . נ"ב פי' זונה היינו הנבעלת לחייבי כריתות דקרא דבת כהן אתיא ללאוין גרידא וקרא דכי תהיה לעובד כוכבים ועבד לחודה כדפריך ודו"ק : **סליק ארבעה אחין פרק שלישי**

החולץ פרק רביעי

ע"ב תום' בד"ה ונמצאת כו' וא"ת א"כ אם אין הולד כו' כצ"ל :

דף לו ע"א גמ' בשלמא תחלוץ בתוך ג' ותנשא בתוך ג' לא היינו ספק כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה אמר לך כו' אין פוטר הס"ד והד"א : **בד"ה** בשלמא כו' בתוך ג' שמת הס"ד : **בד"ה** לא אפשר כו' ב' ימים בסוף ג' חדשים כו' כצ"ל : **בד"ה** אלא תחלוץ כו' ופירושו היה בספרים משובשים אלא כו' כצ"ל והד"א : **תום'** בד"ה בשלמא כו' אלא ה"ג תחלוץ בתוך ט' כו' כצ"ל : **ע"ב רש"י** ד"ה אלא כרבנן ל"ל כרבנן כו' : **תום'** בד"ה ואמר ריש לקיש כו' לענין אחר שאין ראוי ליורשו כצ"ל : **בד"ה** תינוק כו' אלא כשל תורה משום דלא איצטריך לתינוק והכא כו' כצ"ל : **בד"ה** ולא קתני כו' דתרווייהו מדרבנן . נ"ב גליון ועוד הביא רב יוסף ראיה מההיא דפרק אע"פ מאריסיה דאביי שהתיר לו לארוס בתוך כ"ד חודש ושוב חזר בו ומנעו מלנשאה ולא מצינו שהצריכו ליתן גט וגם זו אינה ראיה די"ל שהצריכו ליתן גט ולפי שאותה שמועה לא איירי בגט לא הזכירה : **בד"ה** הא לא כו' ומת איירי דהכא ל"פ רבנן כדאמר כו' והתם פסקינן הלכה כרשב"ג כו' כצ"ל : **בד"ה** מת בתוך ל' יום כו' נראה דה"ג כו' כצ"ל :

דף לז ע"א גמ' רבי אליעזר בן יעקב אומר אינו ספק כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה ר"א אומר אין ספק ממזר אלא כו' כצ"ל : **בד"ה** עובד כוכבים כו' ממזרים הם שמא כו' כצ"ל : **תום'** בד"ה רוב היולדות כו' שהכרת עובר של ראשון כו' . נ"ב ואין להקשות א"כ למה לא תנשא בסוף ג' חדשים יום או יומים משום דחכמים לא הפליגו בדבריהם להתיר בתוך ג' ולאסור בתוך ג' ולית להו מלתא דפסיקא לחלק ע"כ אסרו עד ג' שדרך הוא להכיר העובר ודו"ק : **ע"ב** גמ' איני והא רב כי איקלע לדרדשיר מכריז ואמר מאן הויא ליומא כו' לשכנציב מכריז ואמר מאן כו' לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה בנכסי יבם כו' מתני' דהא לא ירש כו' כצ"ל : **תום'** בד"ה דאמר ליה במאה מנה ובפ"ק דב"ק כו' . ונ"ב י"מ שמביא ראיה על פירושם דלא קשה למה לא אמרי' ליה לכי תהדר דכיון שאין מפקיעו מדינו דהא מתחלה נמי לא היה לו דרך גבי ד' וליתא חדא דזה נמי קרוי מפקיע דינו דהא סוף סוף היה לו דרך רק מאחד דאתי מכח ד' לא מחינן ביה שלא יכול להחזיר כמו שפירשו התוס' בסוף כתובות אבל סוף סוף מופקע מדינ' ועוד כמד דאתא מכח ד' דאתו מכח חדא מאי איכא למימר ועוד דבסוף כתובות מוכח מפי' התוס' להדיא בד"ה אי לייתי לייתי כו' דדוקא לרש"י הוא דמפרשינן

קושיא דלעיל דלא ישא אדם כו' עיין בתוספות בפ"ק דיומא דף י"ח: **בד"ה** דאמר ליה אי שתקת כו' בפ"ק דב"ק גבי מכרן כו' עכ"ל עיין במהרש"ל שכתב מה שכתבו התוס' ובפ"ק דב"ק כו' חוזר על פרש"י ע"ש באורך והוא דחוק גם ראיתי בנוסחאות המרדכי גם בב"י שהביאו דברי התוס' וכתבו וכן בפ"ק דב"ק גבי כו' דזה מוכח כדברי המפרשים דברי התוס' שמביאים ראיה לדבריהם דבלאו טעמא דמוזלינן לך לא אמרינן לכי תיהדר כיון דאין מפקיע דינו וזה מיקרי אין מפקיע דינו כיון דאתי מכח ד' ומה שכתב דמדברי התוס' לסוף מסכת כתובות מוכח דדוקא לרש"י הוא דמפרשינן כו' אבל התוס' לא סבירא להו לשם דאמרינן בשום ענין לכי תיהדר כו' עכ"ל והא לך דברי התוס' דבסוף הדיבור שם ורש"י פירש לשם דוקא מניזקין כו' ולפי מה שפירש הוצרך לפרש כאן ואוזיל גבך כו' ולא משמע כלל הלשון ועוד דקתני במתני' כו' עכ"ל ואין זה מוכרח כמו שהבין מהרש"ל אלא דר"ל דרש"י ז"ל הוצרך לפרש כן דאוזיל גבך משום דאית ליה דס"ל הכא מפקיע דינו אבל אין הלשון משמע כך אלא דבלאו אוזיל גבך לא מיקרי מפקיע דינו וכן פירשו התוספות בהדיא בפרק קמא דב"ק כפרש"י דלא מצי אמר לכי תיהדר משום דאין מפקיע מדינא וזהו שלא כדברי מהרש"ל שכתב דלדברי התוס' לא אמרינן בשום ענין לכי תיהדר ודו"ק: **בגמרא** ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא כו' ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין וכתב הרא"ש ותימה ולימא יבם כו' אני יורש של מיתנא ואתה ספק ותנן הוא לא יורש אותו כו' כי הוחזקה נחלה לאותו שבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה וצ"ל דמיירי שהסבא קיים הלכך כו' עכ"ל וכן פסק הטור א"ה סימן קס"ג כתירוצו דדוקא אם הסבא קיים אז יחלוקו כו' אבל אם מת הסבא אז יטול היבם הכל כו' עכ"ל ודבריהם תמוהים (א) דא"כ לפי סברא זו בסבא וספק בנכסי יבם אמאי אמרינן לקמן בשמעתין דחולקין דלימא סבא אני יורש של יבם ואתה ספק וכיון דהוחזקה נחלה לאותו שבט הוא לא יוציא הנחלה מספק אלא ע"כ אית לן למימר דלא שייך כאן לומר הוחזקה נחלה לאותו שבט כיון דלפי דברי הספק שאומר שהוא בנו תעמוד הנחלה בחזקת אותו השבט ולא דמיא להיא דפרק מי שמת בנפל הבית עליו ועל אמו דמסיק שם בחזקת יורשי האם מטעם הואיל והוחזקה נחלה לאותו שבט דהתם לפי דברי ראובן שאומר כי יוסף אחיו מן האב מת אחר אמו רחל הוציא הנחלה מחזקת שבט אביה של האם לחזקת שבט אביו של ראובן ויוסף גם בההיא דהוא אינו יורש אותן דפרק נושאין לאו מטעם דהוחזק אותו שבט נגעי בה דלפי דברי הספק שאומר שהוא בנו תעמוד הנחלה בחזקת אותו שבט אבל התם איירי שיש לכל אחד בנים ואינהו דקא מדחי ליה דאינהו ודאי יורשין בקצת ממון ויודעין מכח מי הם באים לירש ואיהו ספק והכי משמע בכולהו שמעתין דמהאי טעמא הוא ולא מטעמא דהוחזקה נחלה לאותו שבט וצ"ע:

דף לח תוס' בד"ה וב"ה הנכסים כו' וא"ת ולמ"ד בחזקת יורשי האשה מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דמודים ב"ה שיחלוקו כו' עכ"ל אבל למ"ד דהוו בחזקת יורשי הבעל לא קשיא להו מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דיחלוקו דבנכסי צאן ברזל כיון דאם פחתו פחתו לו הוי כמוחזק טפי וכן בנכסי מלוג דהוו בחזקת יורשי האשה לא קשיא להו מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דיחלוקו דכיון דאם פחתו פחתו לה הוו בחזקתה טפי וכה"ג כתבו התוס' פ' מי שמת בד"ה הואיל והוחזקה כו' ע"ש: **ע"ב** תוספות בד"ה ואביי לותביה מהא וא"ת אדרבה תקשי ליה כו' וי"ל לפי שהיא באה בטענת ברי כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דא"כ מאי קפריך לותביה מהא דלמא התם היינו טעמא משום שהיא באה בטענת ברי (ב) די"ל דאי בדעלמא אין ספק מוציא מידי ודאי לא אלימא לן טענת ברי שלה להוציא מידי ודאי וק"ל:

דף לט ע"ב תוד"ה אמר רב אין כופין כו' ור"ת גרים כו' אבל אחריני אין מניחים לייבם אלא אדרבה כופין לחלוץ כו' עכ"ל פי' כופין לחלוץ כופין במילי וכן נראה מדברי התוס' בפ' אע"פ דאל"כ תיקשי גם לפר"ת הקושיות שהקשו לפרש"י וע' בב"י טור א"ה סי' קס"ה ובתרתי פליג ר"ת על פרש"י דלפרש"י אם היא אינה רוצה כופין בכל גוונא ולר"ת אין כופין אלא במילי ולפרש"י אם תרווייהו ניחא להו לייבם אין כופין ומניחין אותן לייבם אבל לפר"ת כופין אותן ואין מניחין אותן לייבם ומיהו אין כופין אותו לחלוץ אלא במילי ובזה תבין גם דברי הרא"ש בזה:

דף מ גמ' למאי הלכתא לומר שאדם יוצא בה י"ח בפסח כו' יש לדקדק דמאי קא קשיא ליה למאי הלכתא קאמרת דחלוץ מצה היא דהא שפיר איכא הלכתא הכא דאי הוי אמר לאו מצה היא ע"כ אתא קרא דמצות תאכלו לעכב ממש והשתא דמצה היא מהיכא תיתי לעכב אלא למצוה אמר רחמנא דלא תיעבד כמו שפירשו התוס' וי"ל דהא נמי קא קשיא לך דמנא לך הא למימר דמצה היא ולא אתא קרא אלא למצוה דלמא לאו מצה היא ואתא קרא לעכב ממש ולפי זה הא דמשני לומר שאדם יוצא בה י"ח בפסח דאיכא התם יתורא דקרא לומר דמצה היא (ג) וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה וקתני אחיו מן האם כו' וכגון שהיה החולץ והמת אחין מן האב ומן האם ולשניהם אח מן האם שלא מן האב עכ"ל ל"ע למאי דבעי למימר השתא דקתני אחיו מן האם ומשום מיתנא א"כ לא הוה אחיו של החולץ כלל אלא דהמיתנא והאחד מן אחים מן האם ולא מן האב סגי ואמאי נקט במתני' אחיו של החולץ וכן יש להקשות לקמן גבי אבי אמו למאי דבעי למימר משום מיתנא א"כ לא היו אחים מן האם ולא היה אבי אמו של החולץ אלא של המת הוה סגי וק"ל:

דף מא גמרא א"ל ר"א היא דאמר כיון שעמדה עליו כו' באיסור כו' יש לדקדק לפי דברי התוס' דרב מודה באיסור דאורייתא היכא דלא הותרה דאסור וא"כ ע"כ רב גופיה כר"א סבירא ליה דאוסר בההיא דהמגרש אשתו והחזירה דהתם נמי לא הותרה ויש ליישב בדוחק דרב נמי סבירא ליה כתירוצא דלקמן אליבא דשמואל ורב אסי דע"כ לא קמפלגי רבנן עליה דר"א אלא משום דמנפילה ואילך לא מיתסר כו' וק"ל אך ל"ע לדברי התוס' דיש לחלק

קרני ראם (א) נ"ב ויש לחלק דביבם וספק כיון דבשעת מיתה לא ידענו מספק כלום ואדרבה היה לנו אז ראיה ממה דלא הוכר עוברה שודאי לא הניח שמת בן וא"כ הוחזקה נחלה אז בחזקת האח ומש"ה א"א להוציא מידו משא"כ בסבא וספק בנכסי יבם כיון שכבר נולד הספק ותיכף בשעת מיתת היבם לא ידענו למי להחזיק נכסים אין שייך הוחזקה נחלה והבן: (ב) נ"ב רבינו דקדק בלשונו להסב הקושיא על מה דמקשה לאביי לותבי' מהא ולא הקשה מהא דפריך הש"ס אהא גופיה ואין ספק מוציא מידי ודאי דדלמא הטעם משום ברי משום דלעיל לק"מ דלא מהני טענת ברי משום דהשמא טוב והברי גרוע דלא הו"ל למידע ובכה"ג ל"מ ברי וכמ"ש התוס' בכתובות ובב"ק אבל כאן דהקשה לותביה מהא דהקושיא אליבא דאביי והוא סובר בב"ב קל"ה דאפי' בלא הו"ל למידע אלים ברי כמבואר שם בתוס' עי"ש ומש"ה הקשה דלמא מש"ה לא הקשה משום דלדידיה טעמא דב"ש משום ברי וגם ע"ז משני דל"מ ברי והיינו כמ"ש התוס' בסוטה ד' כ"ה דכיון דהתורה עשאו ספק ל"מ טענת ברי ועי"ש והבן: (ג) נ"ב ולא נודע מקומו דמייתר בפסח לרבויי וברשב"א כתב כיון דהדר אפי' כו' פי' דהא מדאיצטריך רחמנא בכל כלל המנחות למעוטי חלוט ש"מ דלחם היא ע"ש מבואר דאדרבה ילפינן מצה ממנחות ודלא כדברי רבינו ובגוף קושית רבינו נראה דאע"ג דכתב התוס' בלשונם דמה"ת לעכב דלמא למצוה ע"ש אין כוונתם דכיון דליכא ריבויא אין אנו יודעים לעכב דזה ליתא דהא דצריך קרא לעכב היינו בקדשים דוקא אבל בכ"ד לא בעינן לעכב כמ"ש התוס' בכמה דוכתי וא"כ בשלמא לענין הכשר הקרבן צריך קרא לעכב אבל לענין הלחם לא צריך קרא לעכב אלא דהכא יש לומר דכיון דהלחם פסול גם הקרבן פסול ובזה כתבו התוס' דע"כ ליכא למימר הכי דא"כ לעכב מנ"ל אבל בלא זה אין הסברא דע"י הלחם יפסול הקרבן ולרווחא דמלתא כתב התוס' דמה"ת לעכב אבל ל"ל לזה דכיון דככר קרב הקומץ א"א לקרבן לפסול וכ"כ בתוס' הרא"ש בזה"ל אלא לעכב לאו כמו שנה לעכב דבעלמא אבל קרבנות דהתם ר"ל לעכב ולפסול הקרבן אבל הכא לאחר שקרב הקומץ א"א לקרבן ליפסל אלא ס"ק אם עשאו ככר חלוט בדיעבד לא יאכלנו אלא יחזור ויאפה בתנור ע"ש וזה ג"כ כוונת התוס' אלא דליתר שאת כתב דאם נימא בזה ליפסל הקרבן הרי אין כאן קרא לעכב אבל בלא"ה כיון דא"א ליפסל הקרבן ואין אנו דנין אלא על הלחם לבד אי לאו חלוט מצה היא כיון דאמר רחמנא מצות תאכלו ל"ל קרא לעכב וז"ב:

חכמת שלמה

דמפרשינן טעמא משום דאין מפקיע מדינו הא לאו הכי אמרי' לכי תהדר מ"ס הוצרך נמי לפי' הכי ומוזלינן גבך כו' אבל התוס' לא ס"ל לשם דאמרי' בשום ענין לכי תהדר ולא בעינא להאי טעמא דמפקיע דינו כו' אלא כע"כ ובפ"ק דב"ק כו' דקאמרי התוס' חוזר על פרש"י ודו"ק: **בא"ד** להפקיע מדינא וכחד דאתי מכח חד כו' כנ"ל והד"א. (עיין במהרש"א):

דף לח ע"א רש"י בד"ה מי איכא כו' בנכסי יבם ומכח שתי כו' כנ"ל: **בד"ה** סבא ויבם כו' ירכו ויבם כו' הד"א: **בד"ה** או סבא כו' בן וספק כו' הד"א · **בד"ה** מ"ש רישא דל"פ ומאי שנא סיפא כו' כשמתה ולא מוקמי כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה וב"ה כו' בחזקת יורשי הבעל כו'. נ"ב אבל מנכסי מלוג לק"מ דהתם יחלוקו לפי שכבר באו הנכסים ביד האשה ועכשיו שהיא מתה הללו באין לירש ויחלקו אבל הכא משום דאוקמינן נכסים בחזקתה לפי שהקרן שלה והשבינן יורשי הבעל אינם מוחזקים ובאים להוציא אבל מנכסי צאן ברזל קשה שאינן בחזקת האשה ואפ"ה אמרינן שהם בחזקת יורשי האשה שהרי מבית אביה באה א"כ מאי שנא התם ודו"ק: **בא"ד** וא"ת ולמ"ד כו'. נ"ב כל זאת עד ס"ה אינו שייך כאן אלא לשם בפ' מי שמת קשה על הגמ' ולשם איתא בתוס' וק"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה אלא לאו כו' משום דאתי ספק ומוציא מידי ודאי הא הוה ליה כו' כגבוי דמי לא מינו כו' כנ"ל: **בד"ה** לותבי' כו' מידי ודאי ואביי כו' הד"א: **בד"ה** אביי מסדר כו' נכסי דהשתא הס"ד: **תוס'** בד"ה בש"א כו' אין לחושבה כעוברת כו' כנ"ל:

דף לט ע"א תוס' בד"ה אשה כו' ומה מרויח כו'. נ"ב אף שפירש הר"ן בפרק האשה שנפלו מאי טעמא לית לה תרתי כתובה ר"ל אף מן השני ואם כן לפי זה מנא לן שהוא מרויח בכך דשמא אין לו להרויח אלא שלא יתן אף כתובה שנית משלו מ"מ נ"ל דשפיר פריך סוף סוף מאי נפקא מינה בזה שאמרו שאין שעבודה על נכסי השני כי אם על הראשון פי' יתקנו שיכתוב לה כתובה כבראשונה אם לא שנאמר שהוא מרויח בכך וכן משמע מפי' הר"ן דלשם ודו"ק: **ע"ב גמ'** לא לחלוץ כו' ותנן תלה בגדול כו' יבא עליה למצוה שבתחלה כו' אימא סיפא מצות תאכל כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה אמר רב כו' משום דמצות חליצה קודמת כו'. נ"ב פי' איגרת מרד שהוא דאין כותבין אבל מ"מ אין כופין לחלוץ ודו"ק: **בא"ד** ועוד דקאמר התם וכו'. נ"ב פי' אאיגרת מרד דהתם קאי וע"כ לפי' רש"י איירי בנתנה אמתלא דהא מינה אייתי ראיה וס"ל אין כותבין אגרת מרד פי' כופין קאמר א"כ כ"ש דאין נזקקין ליבום אלא בודאי בסתם אין כופין אפי' בנתנה אמתלא וגם אין מניחין לייבם אם לא כשידוע שמכוונים למצוה והיכא שידוע שאינן מכוונים למצוה אז כופין לר"ת ובספרי בארתי יפה ע"ש: **בא"ד** אין נזקקין לו והשתא לחלוץ כו' בזמן הזה מצות חליצה קודמת כו' כנ"ל: **בד"ה** ולשם אישות דתיפוק ליה כו' ואר"י כי אין כו' כנ"ל:

דף מ ע"א גמ' במתניתין ר"י אמר בין כך ובין כך כו'. נ"ב והא דאמר בפרק החולץ מ"ט דרבי יהודה דאמר במתני' בין כך ובין כך נכסים של אב דאמר קרא והיה הבכור מה בכור אין לו בחיי האב אף יבם אין לו בחיי האב אי מה בכור לאחר מיתת האב נוטל פי שנים אף יבם כו' ומשמע דלא שקיל [חלק המת] בנכסי (אחיו) [אביו] בחיי אביו י"ל דלא שקיל וערי אנכסי האב כלל אלא אנכסי אח שמת שהיה היבם ראוי ליורשו וקדם האב וירש בנו משום דבכור קרייה רחמנא דאין לבכור בחיי האב כך לא יזכה היבם בנכסי אחיו שמת בחיי אביו וקדייק שזכה בהם בנכסי אחיו אם הם בעין לאחר מיתה כחלק הבכורה ומ"מ בנכסי האב שלא ירש מבנו נוטל פי שנים שסברי במקומו עומד ומשני מידי יקום על שם אביו כתיב שיטול וכיון שאביו ירשו ולא נכסי המת הן הלכך שאר אחיו זוכין עמו כגון נכסי האב שהיבם נוטל בהם פי שנים והשאר חולקין האחין עכ"ל המרדכי בפרק יש נוחלין: **רש"י** בד"ה בשלמא לרבא כו' למצוה ה"ק כו' הס"ד: **בד"ה** ואי לאו כו' דכתיב בשמיני ואכלוה מצות כו' כנ"ל: **בד"ה** אף האי כו' של זה יודה רבי יהודה כו' כנ"ל: **בד"ה** על שם אחיו כו' תו לא שקיל דאי שקיל השתא לא מנכסי אחיו שקיל אלא מנכסי אביו דהא ירתינהו כנ"ל והס"ד: **תוס'** בד"ה רצה כהן כו' מרבוי ילפינן דכהן כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' אגרה כתלוגה קיימא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה ובאבי אביו כו' ואפ"ה גזרוה רבנן. נ"ב לא אבין פי' זה סוף סוף אסורה משום מיתנא כמו שמסיק: **בד"ה** אמימר כו' האחד בן בנו של כו' כנ"ל: **בד"ה** דתני כו' דאורייתא אב כו' של אב ובנו כו' לגבי ואחיו כו' יבנה ובן אחיו כו' הד"א: **ד"ה** והא דריש לקיש ז"ל והאמר ריש לקיש: **תוס'** בד"ה בן בתו ז"ל ובכן בתו כו':

דף מא ע"א רש"י בד"ה עד שיעשה כו' ותעקר זיקתה ממך כנ"ל והס"ד: **בד"ה** רבי אליעזר היא כו' גרושת אח ובשעת כו' הד"א: **בד"ה** כל הכנסים כו' קאמר ליה כל הכנסים כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה סך דאזלא כו' אלא דוקא במצוה כו'. נ"ב נ"ל דמזו אין ראיה כלל דלעיל בפ"ק דאורייתא קאמר דיליף

מהר"ם

דהאי שנויא דשני בגמרא ואמר רבנן יהודי בעלמא הוו מייחדי קאי נמי אלעיל לתרץ קושיא הראשונה שהקשו איני והא רב וכו' ומשני דיהודי הוו מייחדי ולא בא עליה מעולם ולכך אין כאן משום נושא אשה במדינה אחרת ולכך הוצרכו התוס' לומר ומשום נושא אשה במדינה אחרת ליכא למיחש וכו' דבשנויא זה הדר ממאי דשני לעיל שאני רבנן דפקיע שמייהו ומה שמוכרחים התוס' לפרש הגמרא כן דהאי שנויא בתרא בא ג"כ לתרץ קושיא הראשונה שהקשו איני וכו' משום דלפי' דידהו לא הוי לה לגמרא למימר יהודי בעלמא הוו מייחדי דמשמע דלא באו עליהם מעולם אלא ה"ל למימר ליהודי בעלמא פי' היו מודיעים להן שלא היו רוצים אלא ליחוד בעלמא ולכך לא היו מחמדין ולא היו צריכין לישב שבעה נקיים אלא ודאי להכי קאמר יהודי הוו מייחדי ולא היו באין מעולם עליהם כדי לתרץ ג"כ קושית דלא ישא אדם אשה במדינה אחרת וכו' והדר משנויא דשאני רבנן דפקיעי שמייהו ודו"ק כי כן משמע בתוס' במסכת יומא דף י"ח ע"ב ד"ה יהודי בעלמא הוו מייחדי וכו' ע"ש ודו"ק היטב: **ד"ה** דאמר לה אי שתקת וכו' ובפ"ק דב"ק גבי מכרן לאחד וכו'. נראה דכוונת התוס' להביא ראיה מפ"ק דב"ק דפי' אי שתקת הוי ולא תטול כלום דבפ"ק נמי קאמר גבי מכרן לאחד וכו' משום אי שתקת שתקת ולא מצי אמרה ליה לכי תהדר כיון שאין בא להפקיע מדינו ה"ה הכא לא מצי לומר לכי תהדר אע"ג דאמר ולא תטול כלום דה"נ לא בא להפקיעו מדינו מאחר דאתי מכח ד':

דף לח ע"א תוס' ד"ה וב"ה אומרים נכסים בחזקתן וכו' עד והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר. פי' נכסים בחזקתן הוא טעם למה אמרי' שנכסי צ"ב הן בחזקת יורשי הבעל משום דהן בחזקת מי שהיו עד עתה וכו' אבל בכתובה לא הוו צריך ליתן טעם דדבר פשוט יותר שהיא בחזקת יורשי הבעל ולכך לא יכול לכלול צ"ב עם הכתובה: **בא"ד** וא"ת ולמ"ד בחזקת יורשי האשה מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו וכו'. הא דלא חקשו התוס' ג"כ למ"ד בחזקת יורשי הבעל מ"ש מהתם דמודים דיחלוקו משום דלדידיה א"ש משום דהא דס"ל גבי נפל הבית עליו ועל אשתו שנכסי ברזל הן בחזקת הבעל היינו מטעם דאחריותן על הבעל דאם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו וזה לא שייך גבי נפל הבית עליו ועל אמו דכבר היו כל הנכסים בידה אבל למאן דאמר בחזקת יורשי האשה קשה דכ"ש דהל"ל גבי נפל עליו ועל אמו שהיו בחזקת יורשי האם ובזה נמי יתורץ למה הקשו התוס' מנכסי מלוג דלכולי עלמא הוו לב"ה בחזקת יורשי האשה והתם גבי נפל הבית עליו ועל אמו מודו דיחלוקו משום דהכא הוו הנכסים בחזקת האשה משום שהקרן שלה ויורשי הבעל באים להוציא אבל התם גבי נפל עליו ועל אמו כבר באו הנכסים ליד האשה ועכשיו שמתה הללו באים לירש ולכך יחלוקו: **ע"ב תוס'** ד"ה ב"ש אומר וכו' עד ועוד בארוסה ושומרת יבם יש לחושבה כעוברת על דת כצ"ל:

דף לט ע"א תוס' ד"ה וספק נשואה וכו' עד דמתוך תשובתו משמע דמודה דאין יורשה. פי' דהתם הכי איתא בעי רבא מאמר לב"ש נשואין עושה או אירוסין עושה א"ל אביי למאי הלכתא אילימא ליורשה וליטמא לה וכו' השתא ארוסה בעלמא וכו' אלא לענין מסירה לחופה והשיב רבא אלא שאני אומר כל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין והלה עליו זיקת אירוסין פירוש ולכך איבעיא ליה אי צריכה חופה או לא. ומדהשיב לו כן משמע דלענין ירושה מודה רבא שאינו יורשה אלא שיש להקשות אפילו אי גרסי לעיל רבה מ"מ קשה א"כ ש"מ דלרבה אפילו עבד בה מאמר אינו יורשה ולעיל איתא אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה כשהיתה נשואה וזיקת נשואין עושה ספק נשואין לענין ירושה וכ"ש מאמר ויש ליישב דרבה ס"ל דזיקת נשואין עושה ספק נשואין אבל מאמר בלא זיקת נשואין אינו עושה ספק נשואין כגון העושה מאמר ביבמתו מן האירוסין ולעיל בעי אי מאמר לחוד אירוסין עושה או נשואין עושה ולא מטעם זיקת נשואין ויש מתרצין דעושה מאמר מיגרע גרע כדאיתא התם כל העושה מאמר ביבמתו פרח זיקת יבמין וכו' כמו שהבאתי לעיל: **ע"ב תוס'** ד"ה אמר רב אין כופין וכו' עד דאל"כ למה היו טורחין לקמן וכו'. פירוש דלקמן היו לה ג"כ קצת אמתלאות שלא היה היבם הגון לה כדאיתא התם ועיין שם ואע"ג דגם רש"י כתב כאן דלא כפינן ליה מיד אלא אם אין יכולין להטעותו אז כפינן ליה מ"מ למה היו מטריחין כל כך לקמן להטעותו ע"י טורח גדול היה להם לכופו מיד אחר שראו שלא היו יכולין להטעותו בקלות בלי טורח:

דף מ ע"ב תוס' ד"ה ש"מ גזרו שניות בחלוצות והא דלא תני במתני' אבי אמו וכו' משום דתנא ושייר וכו'. יש מקשין הא כתבו התוס' בסמוך לעיל מזה ד"ה וליתני אחין מותרין וכו' ולא שייך לשנויא דתנא ושייר כיון דלא תנא שום שנייה ויש לתרץ דלעיל לא אסיק עדיין דמתני' איירי בשניות כלל ואדרבה שהרי הפשטן הוה סלקא אדעתיה השתא למפשט דלא גזרו שניות בחלוצות ואבי אביו ובן בנו ע"כ צריך אתה לומר שאותו פשטן היה מפרש דלאו משום חולץ הוא אלא משום מיתנא ולכך לא הוה שייך לשנויי תנא ושייר כיון דלא תנא שום שנייה כיון דאיכא לפרש דאבי אביו ובן בנו לאו משום דהולץ אלא משום דמיתנא אבל השתא דאסיק דגזרי שניות בחלוצות ע"כ צ"ל דאבי אביו ובן בנו הוו משום חולץ וא"כ תני מתני' שניות בחלוצות יש לתרץ ג"כ הא דלא תני במתני' אבי אמו ובן בתו משום דשייר ולפי זה הא דפריך לעיל ואילו אם אם אמה לא קתני וכו' ואסיק עלה קשיא לא הוי לפי המסקנא לפי מה דמסקינן ש"מ גזרו שניות בחלוצות יש לשנויי ג"כ הא דלא תני אם אם אמה משום דתנא ושייר אלא דלא משמע כן קצת ויש מתרצין הקושיא שמקשין בענין זה דלעיל כונתם כן בהא דכתבו ולא שייך לשנויי תנא ושייר כיון דלא תנא שום שנייה ר"ל דלא תנא כ"א אמה ואם אמה דהוו דאורייתא ודאי אם הוי תני אם אם אמה והוי עוד שניה שנית כגון אם אם אם אמה היינו יכולין לומר דשייר אבל הכא במסקנא כיון דתני במתני' אבי אביו דהוה שנייה נוכל לומר דה"ה אבי אמו דחדא מלתא היא אלא דשייר וכן כיון דתנא ובן בנו דהוה שניה ה"ה בן בתו דחד מלתא היא אלא דשייר וק"ל:

דף מא ע"א תוס' ד"ה הך דאזלא בהרה וכו' עד ולעיל בריש ד' אחין גבי התחיל באחיות וכו'. נ"ל דכן דלעיל וכו' מייתי למתני' דהכא ומשמע דאיירי משום שניהם נשואות לאחים. ופי' הקונטרס יש ליישב קצת וכו'. נ"ל הא דר"ל דפירושו של רש"י דפי' הא דאזלא לב"ד וכו' יש ליישבו ואין אנו צריכין לשנות פירושו רק במה שמשמע מפירושו דאפילו

בין זיקה דרבנן לאיסור דאורייתא א"כ מאי קמייתי תלמודא מהא דתנא ר"א מתה יבמתו מותר באשתו כו' דאתיא ברייתא דג' אחין כו' כר"א דהא איכא למימר דע"כ לא קאמר ר"א התם אלא באיסור דאורייתא אבל בזיקה דרבנן כההיא דג' אחין לא וק"ל : **ע"ב** תוס' בד"ה אלא ארוסה כו' גופה משום כרוז בעלמא ליכא למגזר ותימה כו' עכ"ל כתבו כך בפשיטות לר' יוחנן דליכא למגזר דאל"כ מאי קפריך מעיקרא גרושה מאי איכא למימר ודו"ק : **בפרש"י** בד"ה הכי השתא כו' וכל הנך דאמור רבנן חולצות ולא מתייבמות כגון אחות חלוצתה ואחות זקוקתה וספק נרת ערוה התם משום דלא אפשר כו' עכ"ל ספק נרת ערוה כדי נסיב הכא דהשתא לפי תירוצא דאנן קיימינן בה דהא אם יבא אליהו דקרוב לה יבמינן לה ובלאו טעמא דא"ת ניחא אלא לפי סברת המקשה דאכתי לא ידע הא דאם יבא אליהו כו' צריכין אנו לומר הא דלא מקשה מספק נרת ערוה (א) היינו משום דלא אפשר וכמ"ש התוס' אהא דלא פריך מההיא דריש ד' אחין ודו"ק :

דף מב בפרש"י בד"ה ויפטור את יבמתו כו' וגבי גר וגיורת לחדא מהני הוא דאיכא למיחש לשמא ייבם אשת אחיו מאמו כו' דכיון שזה נזרע שלא בקדושה וסתם עובדת כוכבים זונה היא איכא למימר שמא אינו בנו כו' עכ"ל פירושו תמוה דמי הכריחו לפרש משום דסתם עובדת כוכבים זונה היא כו' דהא א"כ הוא ודאי בנו כיון שלא נזרע בקדושה ליכא ביה יבום שהוא מגר אב וחייב משום אשת אחיו מאמו כדאיתא בהדיא בפרק נושאין ב' אחים תאומים שנזרעו שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין וחייבים משום אשת אח מאם ועוד קשה דאם נימא לתירוצא דרבא דניחוש שמא זינתה ואין זה בנו של גר איסה א"כ מאי קפריך רבא לתירוצא דשמואל דהא שפיר איכא הבחנה בין ב' זרעים של ב' בני אדם דשמא זינתה בעודה עובדת כוכבים ונתעברה או שמא נתעברה בקדושה מן הגר דהא ודאי משום דהראשון עובד כוכבים והב' גר לא עדיף מאם היו שניהם ישראלים דרבא לא בעי למימר דליכא הבחנה אלא בזרע של אדם אחד של גר זה ומשום דסתם עובדת כוכבים זונה היא שכתב רש"י איכא למימר דאין לחוש הכא דכיון דבעי לאיגיורי אם היא מזנה מתהפכת לבד מזרע איסס שאינה מתהפכת ממנו כמ"ש התוס' בס"פ ד' אחין לדעת ר"י דאתיא ברייתא כוותיה ואולי דאיזה תלמיד טועה כתב כך בפרש"י ודו"ק : **ע"ב** בפרש"י בד"ה הי ניהו בתולות כו' דהיכי משכחת לה בתולה יבמה אם לא ארוסה עכ"ל דהא דקתני אחד בתולות כו' ואחד בעולות ארישא דמתני' היבמה לא תחלוץ כו' נמי קאי ומשום דודאי אפשר למצוא בתולה דאינה ארוסה הוצרך לפרש ונקט במלתיה הדא דבתולה יבמה לא משכחת הס לא ארוסה ודו"ק : **בד"ה** ה"ק כלומר לא תיתני כו' בין מן האירוסין דהיינו בתולות בין כו' עכ"ל פירושו שבכאן אינו מדוקדק לפי לשון התלמוד ובעירובין פרק מי שהוציאוהו פרש"י בע"א והוא נכון ע"ש : **תוס'** בד"ה ר' יוסי אומר כו' ועוד היכי מוכח בגמרא דהדר ביה ר"י ממתני' דכרמא כו' ולר"ת דגרס בברייתא דרדופה ר' יוסי מתיר ליארס כו' עכ"ל כל הקושיות מתיישבין לפר"ת לבד מהך קושיא דהיכי מוכח דהדר ביה ר"י ממתני' דכרמא אינה מתיישבת לכאורה גם לפר"ת ויש ליישב בדוחק ודו"ק : **בד"ה** סתם ואח"כ מחלוקת הוא וא"ת כו' וי"ל דנהי דלא חשיב סתם גמור מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד עכ"ל מיהו אינו מוכרח להיות הלכה כאותן רבים שהן דברי יחיד דהא במתני' דהכא בעי למימר מעיקרא דהלכה כר' יוסי משום דהוי סתם ואח"כ מחלוקת וכן כתב הנ"י בשם הרמב"ן ומיהו אי הוה ההוא סתם דברי רבים אע"ג דפליג יחיד עליה והוי סתם ואח"כ מחלוקת מסתבר טפי לפסוק כהני רבים כדמוכח בשמעתין דקאמר מכלל דיחידאה פליג עליה והתניא כו' משמע דאי לא הוה רישא דמתני' אתיא כיחידאה לא הוה לר"י לפסוק הלכה כר' יוסי אע"ג דסתם ואח"כ מחלוקת היא ודו"ק :

דף מג בד"ה במקום שמותר לכבס כו' דהכי כתב בה"ג כשם שאסור לגלח במועד ט' עכ"ל מהרש"ל הגיה כפי מה שראה הגירסא בתלמוד שלנו ובה"ג שלפנינו וא"א לומר כן דמשמע מדברי התוס' שבאו להביא ראיה מדברי בה"ג אתירוצא דר"י אורליינ"ש ואתירוצם דמלינו למימר דהכא אליבא דרבי יוסי קיימינן כו' ולפי גירסת התלמוד שלנו ליכא ראיה כלל ועוד דאי הוה ראיה מתלמוד ערוך שלפנינו לא ה"ל להביא ראיה מדברי בה"ג אלא מהתלמוד גופיה וע"כ הנראה דלכך מביאים התוס' דברי בה"ג כי לפי גירסתו בתלמוד ראיה הוא לתירוצם שכתבו אבל לפי גירסת התלמוד שלפנינו ליכא ראיה כלל ודו"ק : **בד"ה** ומה במקום שאסור ליטול כו' ועוד תימה דתספורת יהא אסור כו' עכ"ל ולא הקשו נמי דיהא משא ומתן שרי בקודם דקודם מק"ו דל' יום דאסור בתספורת משום דאין לומר שלא יהא סברא אחת מוכרחת ומשמע להו דאיסור משא ומתן בקודם דקודם מוכרחת וק"ל : **ע"ב** בד"ה ולית ליה לר' יוסי להבחין לית ליה ורדופה וחברותיה דנקט לעיל משום ר"מ עכ"ל יש לתמוה לדבריהם אלו מאי קא קשיא להו לעיל דף מ"ב ע"ב בד"ה ר' יוסי אומר כו' לפי' ר"ת דגרס ר' יוסי מתיר ליארס דליארס אפילו נשואה שריא דהא איכא למימר ה"נ הכי דרדופה וחברותיה דנקט משום רבותא דר"מ ויש ליישב דדוחק להו לומר כך לפי האמת דלרבותא דר"מ נקט הכי אלא למאי דס"ד השתא הוצרך למימר הכי וק"ל : **גמ'** אי הכי מליסא ולינסא נמי למעבד סעודת נשואין כו' יראה דודאי המקשה נמי ידע דאיכא לחלק בין נשואין לאירוסין דהא בהדיא קתני לעיל ומארסין אבל לא כונסין ולא קא קשיא ליה ליסא נמי אמאי אסור אלא דהכי פריך מכח דומיא דמשמע ליה דבגוונא חדא קתני ואסור ליארס ולינסא וכיון דאירוסין דקתני דוקא סעודתא הוא ה"כ נשואין דקתני דוקא סעודתא אבל ליסא גרידא שפיר דמי ולעיל קתני דאסור והמתרץ השיב לו כיון דנשואין בלא סעודה איכא שמחה כמו אירוסין בסעודה שפיר קתני להו בגוונא חדא וק"ל :

דף מד תוס' בד"ה וייבם לחדא ונחלוץ כו' ועוד דאינו חולץ לב' בתים משמע כו' עכ"ל ולכאורה קשה לדבריהם דא"כ הא דאינו מייבם לב' בתים נמי משמע דהשניה מותרת לשוק כו' ומאי קפריך וייבם לחדא ונחלוץ לחדא ויש ליישב דגבי אינו בונה ב' בתים שפיר משתמע מההוא דרשא דמותרת לשוק דכיון דאינו בונה ב' בתים אי אפשר לחלוץ לשניה כיון דאין עולה ליבום אינו עולה לחליצה אבל לפי הגירסא דממעט שלא נחלוץ לחדא ולייבם לחדא מדרשא אחריתא מדכתיב אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה א"כ מההוא דרשא דאינו חולץ לב' בתים לא משתמע השניה דמותרת לשוק ובספרים הישנים האי ועוד דאינו חולץ לב' בתים אינו וק"ל : **בד"ה** א"כ לשמעינן שאר חייבי כריתות אכתי ה"מ למפרך תנינא דסתם לן כו' עכ"ל נ"ע מפרש"י משמע דהא דקאמר לעולם לא איירי בה ואיידי דתנא מחזיר גרושתו כו' לא הדר ביה מתירוצא דסתים לן תנא כשמעון התימני אלא דלא קתני כל חייבי כריתות משום איידי וא"כ אמאי הדר ביה במסקנא מהא דקאמר איירי ביה דהא ע"כ איירי ביה דאי משום דקסתם לן תנא כשמעון התימני הא סתם לן כוותיה בקדושין כמ"ש התוס' ודו"ק : **ע"ב** גמרא איכא למפרך מה לאלמנה כו' ועוד היא תועבה ואין בניה כו' ויש להקשות לפי סברת המקשה ע"כ חדא מהני קושיות ליתא דאי הפירכא פירכא גמורה א"כ ל"ל קרא דהיא תועבה ואין בניה כו' (ב) וי"ל בדוחק דודאי הפירכא פירכא גמורה היא כדמסיק והיא תועבה ידע המקשה דאיכא למדרש ביה דרשא אחריתא אלא דפריך אי נמי לא הוה הפירכא פירכא גמורה מ"מ מנ"ל למילף האי ק"ו אליבא דשמעון התימני דהא איכא למימר דדריש היא תועבה ואין בניה תועבין והמתרץ השיב כיון דאיכא למדרש מיניה ואין ערוה תועבה מסברא לית לן למדרש היא תועבה ואין בניה תועבין :

קרני ראם (א) נ"ב והא דספק נרת ערוה הוי לא אפשר וספיקות הוי אפשר להמתין עד שיתברר הדבר היינו משום דספק נרות ערוה יש לאוקמי שמתה הערוה אחר שמת בעלה ואין הדבר יכול להתברר כי לא נודע מי היה שם שנשאל את פיו משא"כ בספיקות שהם לפנינו יכול להתברר כן למדתי מתוס' הרא"ש בשם רבינו מאיר וזה כוונת רבינו : (ב) נ"ב עיין לעיל בתוס' דף ע"ו בד"ה נעשה כדברי ב"ה ע"ש וק"מ :

מהר"ם

דאפילו שתיהן נשואים לנכרי בזה יש לשנות מפירושו וכן ולפרש דבנשואה לאחיו איירי ולא לנכרי אבל פי' דשמעתין נשאר כפירושו וכן נ"ל לפרש דעת התוס' : **ד"ה** הדר אמר אימר דאמר ר"א וכו' אכתי הוה מצי למימר וכו'. פי' כמו עוד הוה מ"ל ר"ל בלא חילוק זה דמחלק בין היכא דלא חזיא ליה בשעת נפילה ובין היכא דחזיא הוה מצי למימר דלא דמי ההיא דר"א להך דהכא דההיא דר"א אית ליה טעמים אחרים המפורשים לקמן פ' ב"ש דף ק"ט דלא שייכי הכא : **ע"ב תוס'** ד"ה אמאי לימא תהוי תיובתא דר"י וכו' עד דלהא ליכא למיחש וכו' עד ואם תמצא מעוברת לא יבא לטעות. פירוש לא יבא לטעות לסמוך על אותה חליצה ולינשא קודם שתלד ועוד דאפי' לא היתה זקוקה ליבם לא הויא מתנסבא מטעם דלא ישא אדם מעוברת חבירו : **ד"ה** עמד בדין וברח וכו' עד ולמאי דפרישית דבשלא ברח אין לה מזונות וכו' כדי שתעמוד על כוונת התוס' אציע לך סוגיא דשמעתא דהתם דשם איפליגו אמוראי אי פוסקין מזונות לאשת איש שהלך בעלה למ"ה ומפרש שם טעמא דמ"ד דאין פוסקין משום דחיישינן לצררי או משום דחיישינן קודם שהלך אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ואיתא שם ת"ש היבמה ג' חדשים הראשונים ניזונית משל בעלה וכו' עד עמד בדין וברח ניזונית משל יבם אלמא דפוסקין מזונות לאשת איש ולא חיישינן לצררי ולא משום שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ומשני התם למאי ניחוש אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא ליה וכו' ורוצים התוס' להוכיח משם דיבם שברח אע"פ שניזונית משלו אין מעשה ידיה שלו דהא קאמר התם בהדיא אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא ליה והדר אמרו התוס' דלפי מה דפרישית דבשלא ברח אין לה מזונות אין ראיה משם דאין מעשה ידיה שלו דלעולם אימא לך דכשברח דאז ניזונית משלו אז ג"כ מעשה ידיה שלו והתם ה"ק דכשברח נותנין לה מזונות דאין לחוש דשמא קודם שברח אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך דהא קודם שברח לא היתה אז ניזונית משלו ולכך לא היתה אז עדיין משועבדת לו למעשה ידיה עד שיברח ויפסקו לה מזונות ואז יהיו ג"כ מעשה ידיה שלו ולכך סיימו התוס' ומיהו אמר ר"י וכו' רצה לומר דלפי זה ל"ל למימר דקודם שברח לא משתעבדא ליה למעשה ידיה שפי ה"ל למימר הא קודם שברח אין לה מזונות כלל :

דף מג ע"א תוס' ד"ה במקום שמותר לכבס וכו' עד והר"ר יעקב מאורליינ"ש הביא מהך גירסא וכו'. ר"ל שהוא גרים הכא במקום שמותר לכבס ולספר ומפרש לה דהכא באשה איירי דשריא בסיפור ונטילת שער בימי אבלה והא דאמרינן ל' יום לגיהוץ ולתספורת היינו באנשים דוקא : **בא"ד** דהכי כתב בעל ה"ג הספרים שלפנינו מוטעים בדבור זה וכך צ"ל כשם שאסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפרנים במועד דברי ר"י ור' יוסי מתיר כל ל' יום אסור לתספורת אחד זקנו ואחד שער ראשו וכו' וכשם שאסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרנים בימי אבלו ור' יוסי מתיר והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה וע"ש ברברי ה"ג וברייתא היא במועד קטן דף י"ח אלא שבעל ה"ג הוסיף בה קצת דברים ע"ש : **בא"ד** ומיהו אין נראה וכו'. ר"ל דמ"מ אין לגרוס הכא לספר ולפרש דאיירי בנשים דא"כ מה יליף קל וחומר ואמר מה במקום שאסור לכבס ולספר וכו' מקום שמותר לכבס ולספר דשמא אשה דשריא הכא לספר שריא נמי התם וכן אי אליביה דר' יוסי קיימי' הכא ג"כ לא שייך ק"ו דשמא ר' יוסי דשרא לספר באבל שרא נמי גם' באב : **בא"ד** וכן משמע מתוך ה"ג שהבאתי. ר"ל דכתב כל ל' יום אסור לתספורת וכו' ולא כתב דפליג עליה ר' יוסי עד לבסוף אחר שכתב כשם שאסור לגלח וכו' כתב פלוגתא דר"י ור' יוסי משמע מדבריו דלעיל לא פליג רבי יוסי : **ד"ה** מלישא וליתן וכו' בפ"ב דתענית מוקי וכו' יש גורסים בפ' בתרא בירושלמי ועיין בטור א"ח בהלכות ט' באב :

דף מד ע"א תוס' ד"ה ודלמא קא סתים לן תנא כשמעון התימני תימה דסתם ואחר כך מחלוקת היא וכו'. יש לתמוה מה מקשין התוס' כל סתם ואח"כ מחלוקת תקשה למה סתם מתחלה הואיל ואחר כך שנה המחלוקת אלא ע"כ צ"ל דמתחלה עלה על דעת רבי לפסוק כסברא קמייתא ושנאה סתם ואחר כך חזר בו ושנאה במחלוקת ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה א"כ ה"נ הכא וכן יש להקשות על החיא דיש נוחלין ואחר שהוקשה לי זה עיינתי שם בפרשב"ם ומצאתי שם שהוא ג"כ הרגיש בקושיא זו וכתב וז"ל כמאן כר' יוחנן בן ברוקה וכו' ועוד מאי אלא דאפילו אם תאמר שהרבה יש סתם ואחר כך מחלוקת בגמרא שמתחלה ראה את דברי התנא ההוא וסתמן ואחר כך חזר בו ופירשו ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה מאי אלא הרי שפי' שהמקשה שהקשה ועוד מאי אלא בא להרץ קושיא זו ועיקר קושייתו היא מאי אלא אלא אדברי התוס' דהכא יש לתמוה דלמה הוצרכו לתירוץ זה שכתבו דנהי דלא חשיב סתם מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד ודו"ק וע"ש בתוס' דכתבו שם ענין אחר ממה שפירשו בכאן. **ד"ה** א"כ וכו' אכתי ה"מ למפרך תנינא וכו'. ר"ל עדיין לא היה צריך להשיב א"כ ליתני שאר חייבי כריתות וכו' אלא ה"מ להשיב כמו שהשיב מתחלה הא קתני לה לקמן כמו כן ה"מ להשיב בכאן הא קתני לה בקדושין דסתם לן כוותיה : **ע"ב תוס'** ד"ה הכא נמי כיון דבא עליה וכו' עד ולא ממעטי מכי תהיה וכו' אלא עובד כוכבים ועבד ולהכי אצטריך קרא דאלמנה וגרושה וכו'. ר"ל דשם בפ' אלמנה פריך ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות פי' חייבי כריתות דוקא ומנ"ל לומר חייבי לאוין כגון גר עמוני ומואבי מצרי אדומי וכותי נתין וממזר ומשני כי תהיה אמר רחמנא הנך דאית בהו הויה ר"ל וחייבי כריתות לאו בני הויה נינהו מכלל דלא איירי קרא בחייבי כריתות אלא בחייבי לאוין הנך דזרים אצלה מעיקרא הנזכרים לעיל אי הכי עובד כוכבים ועבד לא ליפסל פי' משום דהם ג"כ לאו בני הויה נינהו ולא אתו מכי תהיה לאיש זר ומשני דאתו מכי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין וכו' והשתא מבואר שפיר דאי לאו לא תהיה דמשמע דהנך דאית בהו הויה לא הוי ילפינן מניה חייבי לאוין אלא הוה מוקמינן לקרא אחייבי כריתות והואיל וכן הוה ממעטינן מניה ג"כ עובד כוכבים ועבד לכך אצטריך אלמנה וגרושה למילף מניה עובד כוכבים ועבד דפסלי בתרומה : **בא"ד** וקצת קשה דבפ' י' יוחסין וכו' ומיהא לר' יהושע וכו'. נ"ל דכך צ"ל ומיהו לר' יהושע אתי שפיר ואח"כ כתבו וזהו דוחק דבכל דוכתין דמשמע דשם זונה גורם וכו' אתי כר' יהושע כנ"ל למחוק הוי"ו גבי ושם ולהוסיף ד' גבי משמע ודו"ק : **בא"ד** ולעיל בסוף פ' ד' אחין הביא ר"י כו'. אקושיא דבריש הדבור קא מהדר : **ד"ה** עשאה זונה משמע דלר' יהושע אין קדושין תופסין וכו'. ר"ל מדקאמר עשאה זונה ע"כ צ"ל אע"ג דלא הוי הולד ממזר לרידיה מ"מ ס"ל דאין קדושין תופסין מדקאמר עשאה זונה ובתפיסת קדושין דוקא תלוי שם זונות וכו' וכן בפרק ר"צ וכו'. ר"ל דבס"פ ר"ג נמי משמע דלכ"ע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות מדפריך שם בגמרא אצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות משמע דליכא מאן דפליג וכו' :

חכמת שלמה

דיליף מקרא אבל הכא מדרבנן קאמר ודו"ק אלא דסבירא להו לתוס' דכעין דאורייתא תקנו וק"ל : **בא"ד** ואפי רחל שהיא קרובת נרת חלוצה שריא כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' יבם קטן מאי מיבם לית לה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה נימא תהוי תיובתא נמי מהא כו' כנ"ל : **בד"ה** אלא משום כו' חלוצה היא דהאי כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה עמד בדין כו' אין לה מזונות אין ראיה דמעשה ידיה אינם שלו דאין לחוש כו' למזונותיך דהא אכתי לא כו' כנ"ל :

דף מב ע"א גמ' אלא לאו משום דיחסם כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה בכולן אני כו' שאסרו חכמים להנשא. נ"ב פי' לשוק אחר חליצה : **בד"ה** אישתכי כו' הוה ומעיקרא חדש כו' כנ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה או שאינה כו' שמא או חולי. נ"ב פירוש שעל ידי חולי נתקלקל ההריון אבל היא גופה אינה חולה ודו"ק : **תוס'** בד"ה רבי יוסי כו' אבל לארוס מיד שרי כו' כנ"ל :

דף מג ע"א גמ' דווקני זו דברי כו'. נ"ב פי' דיקנים : **רש"י** בד"ה שתים טמאות דחזי למלתיה כנ"ל : **בד"ה** היתה הפיונה אחת כו' ג' עם הפיונות כו' כנ"ל : **בד"ה** והא דקתני כו' ולא בפיונה ממש דהא כו' אחת מהן טהורה אלא לאותן המשוכות כלפי הראש דאינן כו' כנ"ל : **בד"ה** והלכתא מניקה כו' שנולד בו ואשה כו' הד"א : **בד"ה** כל הנשים יתארסו אנשואות קאי וחוץ מן האלמנה כו' כנ"ל וסד"א : **תוס'** בד"ה במקום שמותר כו' דהא אמרינן בירושלמי במ"ק כו' כנ"ל. (עיין במהרש"א) : **בא"ד** בנטילת שער וכן איתא בס"ג כנ"ל. וכ"ב פי' ומחלק בין אשה לאיש וק"ל : **בא"ד** ועוד מצינו למימר דהתם אליבא דרבי יוסי כו' כנ"ל : **בא"ד** בעל ה"ג ת"ר כשם שאסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפרנים במועד כנ"ל. וכ"ב ברייתא היא בפרק אלו מגלחין דף י"ח אלא שבעל ה"ג מוסיף והאשה מותרת כו' ע"ש ומוסיף נמי כל ל' יום אסור בתספורת כו' עד וכשם כו' ע"ש : **בא"ד** מתוך ה"ג שהבאתי. נ"ב פי' מדקתני ברישא סתמא כל ל' יום אסור בתספורת כו' דדברי הכל היא ואח"כ במה שאמר וכשם שאסור לגלח כו' מתחיל פלוגתייהו : **בד"ה** מאי היא כו' יתלוק אמתניתא דשרי לארס בט' באב כו' כנ"ל. וכ"ב פי' באיסור ט' באב ולאו דוקא ביומו וק"ל : **בא"ד** דתק ומוקי כו' תפלוג אמתניתא דהתם כנ"ל : **בד"ה** מלישא כו' בפרק בתרא דתענית מוקי בירושלמי בבנין כו' כנ"ל : וכ"ב כך נ"ל להגיה אבל לא להגיה בפ"ק דתענית ובגמ' דילן משום דהתם איירי בתענית של גשמים והכא איירי בט' באב וכן הטור מביא הירושלמי : **ע"ב** גמ' מלבנות ולנטוע ומליארס מליסא שבת שחל ט' באב בתוכה אסור לספר ולכבס וי"א כל החודש כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ואי בעית אימא כו' קתני ולא אנשואות קאי אלא אארוסות כו' כנ"ל : **בד"ה** אלא אמר רב אשי כו' חדשה דט' באב כו' כנ"ל :

דף מד ע"א גמ' איירי בה ודלמא לא איירי בה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה ודלמא לעולם כו' בקרובת גרושתו הס"ד ואח"כ מ"ה אלא קרובת חלוצתו כו' : **מתוס'** מ"ג בד"ה שאני בין כו' משום דאין לו בנים נקט דאפשר כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' כיון שבעלה עשאה זונה כו'. נ"ב ה"ה דהוה מצי לאוקמי בחייבי לאוין והיכא דהוי זר אלא מעיקרא אלא דמלתא דפסיקא נקט דבזר אלא מעיקרא דאתיא מכי תהיה לאיש זר וגו' פליגי ביה תנאי בפ' אלמנה לכ"ג ע"ש אבל חייבי כריתות דעשאה זונה ליכא מאן דפליג כ"ל : **רש"י** בד"ה כמחזיר גרושתו כו' קדושין דקסבר ר"ע כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה היא כשרה לכהונה כו' דמאי דריש ביה ר"ע כו' כנ"ל. **בד"ה** הכא נמי כו' כיון דתמירי כזרים אלא מעיקרא חשיבי כו' כנ"ל : **בא"ד** חייבי כריתות דחמירי אלא דוקא בחייבי לאוין כנ"ל. וכ"ב פי' לפירושו לא בא למעט היכא דלא תפסי קדושין דאינה אסורה בתרומה אלא בחייבי לאוין היכא דלא תפסי בה קדושין ודו"ק : **בא"ד** אלא ביאת זנות כו'. נ"ב פי' לענין מלקות סוה דלא מלקינן משום זונה אלא בכה"ג אבל מ"מ אפילו תפסי בה קדושין הויא פסולה לכהן היכא דהוי זר אלא מעיקרא כו' כמו שכותבין התוס' גופייהו אח"כ דילפינן מק"ו כו' והיא סברת הרא"ב"ד בפרק י"ח דהלכות ביאה ע"ש : **בא"ד** דליכא בה לאו בתרומה דלא ילפינן מלאיש זר אלא מאלמנה וגרושה א"כ משום כו' שם זונה גרם לה כו' כנ"ל :

גמ'

תוס'

דף מה גמרא א"ל אי ניהוי כיהושע בן נון לא יהבינא ליה ברתי כו'. אולי שרמז לו אע"ג דאינו ממזר מ"מ פגום הוא כדאמרינן לעיל בשמעתין לריב"ל ובתו פסולה לכהונה דבת חלל זכר פסולה לכהונה כדאמרינן בפ' י' יוחסין ולכך נקט כיהושע בן נון שלא היה לו בן והיה לו בת [א"נ] שא"ל דאף אם חשוב במעלות כיהושע בן נון מ"מ לא אתן לו בתי משום חשש בתי שתיפסל לכהונה: **ע"ב** ההוא דהוו קרו ליה בר ארמאה אריב"ל כו' יש מקשים דמשמע דלפסלו הוו קרו ליה הכי דומיא דההוא דהוו קרו ליה בר ארמייתא כו' וא"כ קשה ממ"נ אם היתה אשתו עובדת כוכבים מה יועיל אם טבל הוא לקריו דהא בן ישראל הבא מן העובדת כוכבים עובד כוכבים הוא ואם היתה אשתו ישראלית מה בכך אף אם לא טבל לקריו דהא אית ליה לריב"ל עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וי"ל דריב"ל לטעמיה (א) דאמר לעיל פגום מיהא הוי בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אבל אם טבל לקריו אינו פגום ולא סבירא ליה ריב"ל כרבי יהודה דאמר בפרק י' יוחסין דבת גר זכר כבת חלל ודו"ק:

דף מו ע"ב תוס' בד"ה כי פליגי במל ולא טבל כו' וי"ל דלעולם כר' יהושע כו' ור"ע סבר מדמעטיה קרא בפסח כו' עכ"ל יש להקשות אכתי בשמעתין אמאי דחק תלמודא למימר אליבא דרבי יהושע דבאבות נמי טבילה הוה הא איכא למימר דרבי יהושע נמי כר"ע סבירא ליה ומדמעטיה קרא בפסח ש"מ דאינו גר עד שימול ויטבול ר"ל דדוחק ליה לתלמודא למימר דסבר ר' יהושע כר"ע בההיא דרשא דפרק הערל דפליגי התם ר' אליעזר ור"ע למאי דדרשינן תושב ושכיר דא"כ ה"ל למיתני התם וכן רבי יהושע אומר כדברי ר"ע וכה"ג פרכינן בפרק י' יוחסין כמ"ש התוס' לקמן דף מ"ט ע"א:

ח"א דף מז ע"א ומודיעין להן [וכו'] מצות המרובות. היינו אסיר לן ע"ז בכלל ז' מצות בני נח הם וגם העובדי כוכבים ממיתין עליה ואפשר דא"ל לפי שבת מלכים את ותחזור לסורך מא"י לא"ל כאילו עע"ז כמ"ש בדוד כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה': **כך** מודיעין אותן מתן שכרן כו' ר"ל דיש לצדיקים חלק בב' עולמות דהיינו עיקר שכרן בעוה"ב אינו אלא לצדיקים וגם בעוה"ז יש להם חלק אלא שאין יכולין לקבל בעוה"ז לא רוב פורענות ולא רוב טובה כפרש"י משא"כ הרשע מקבל רוב טובה בעוה"ז כדי לטורדו מן העוה"ב לגמרי וק"ל: **ע"ב** ומודיעין להו עון לקט כו'. פרש"י ל"א הואיל והן מקפידין על הממון כ"כ כדקאמר דנסרג כו' מודיעין אותו עון לקט כו' שמא יחזור בו מלהתגייר ולשון זה עיקר כו' עכ"ל ואין זה מספיק דאכתי אמאי נקט הני שהן מתנות עניים ולא נקט גם תרומה ושאר מעשרות וי"ל לפי שעיקר מצות מתנות עניים בזמן שישראל על אדמתן היא מצוה ליתן לגר שאין לו חלק בארץ כמפורש בקרא פרשת קדושים ובפרשת ראה אמר שבזמן הזה אל יחשוב הגר המקפיד בממון עד היום הזה דבן נח כו' כיון שאין ישראל על אדמתן בטלה מצוה זו ע"כ יזהירו לו שלא יקפיד גם הוא בממונו כי יהיה לו עון בדבר בזמן הזה אם לא יתן הוא לשאר עניים וק"ל: **א"ל** אסיר לן תחום שבת כו'. ז"ש דמודיעין לו מצות קלות שבחמורות דהיינו הקלה במצות שבת דאפי' למ"ד תחומין דאורייתא מלקין עליה ואין ממיתין כדמוכח הסוגיא דספ"ק דעירובין וכן איסור יחוד מאיסור עריות היא הקלה דמלקין עליה והיינו דמודיעין להן הקלות כדי שיפרשו דאף על הקלות כגו הליכת תחום מאיסורי שבת דלא מחזי כמלאכה וכן יחוד דעריות דלא מחזי דעביד איסורא מלקין עליה: **ארבע** מיתות נמסרו כו'. דודאי העובדי כוכבים יש להם כמה דיני מיתות אבל א"ל דפעמים גם באלו הקלות שזכר ממיתין לצורך שעה כדאמרינן בפרק האשה רבה בא' שרכב על סוס בשבת כו' ודרים מפקדינן אתרי"ג מצות מדכתיב עמך עמי מספר שורש ישי ך' פשוטה היא חמש מאות במנצפ"ך ועמך עם שלשה אותיות הרי תרי"ג ועוד נראה ע"פ מ"ש עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו לקבל כ"כ מצות עליכם ושאר עמים לא רצו בזאת וע"כ אמרה עמך עמי וק"ל: **בתוס'** בד"ה קשים גרים כו' ועוי"ל כו' לפי שמתערבין בהן כו' עכ"ל וכפי' זה משמע בפרק י' יוחסין דהאה מייתי להו התם ועוד י"מ שם שהם קשים שהם מזכירים עונותיהם של ישראל כו' ע"ש וק"ל:

דף מח גמרא אמר רבא מ"ט דר"ש ב"א דכתיב כל עבד איש גו'. הרא"ש כתב דמפרש"י בשמעתין משמע דבטבילה לשם עבדות כ"ע מודו דהיא בע"כ והאריך בזה עיין בדבריו אבל הסוגיא אינה מוכחת כן דהא האי קרא כל עבד איש במל לשם עבדות קמיירי (ב) ולרבנן נמי נימא דאתי האי קרא דלשם עבדות בע"כ הוא ואמאי מפקיה תלמודא האי קרא לרבנן לכדשמואל ואין לחלק בין מל לטבל דא"כ מאי מייתי טעמיה דרשב"א ממל לשם עבדות אטבילה לשם שיחרור גם דברי רש"י אין מוכרחין כמו שהבינם הרא"ש ודו"ק:

ח"א דף מח ע"ב מאי קרא כו' אשר באת לחסות וגו'. עיין פרש"י ותוספת ונראה דמלשון הכפול ישלם ה' פעלך ותהיה משכרתך שלימה מעם ה' גו' דרים לה דה"ק ישלם ה' פעלך שנתגיירת ועוד תהא משכרתך שלימה על אשר באת ומיהרת לחסות גו' וק"ל:

דף מט תוס' בד"ה שמעון התימני אומר כו' וכמה אמוראי דאיירו בלרת מחזיר גרושתו כו' עכ"ל לשיטת ר"ת דלקמן בדף זה בתוס' בד"ה הכל מודים בבא כו' דכתבו דמחזיר גרושתו מקרי לאו דשאר א"ש דמהא דאיירו אמוראי בלרת מחזיר גרושתו מוכח דלית הלכה אפילו כר"ע דמתני' דמצריך לאו דשאר ומיהו מהא דפסקינן דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אינו מוכח אלא דלית הלכה כרבי סימאי דמחייב אפילו בלאו דלאו שאר וכן פירשו התוס' ג"כ בד"ה הכל מודים כו' וכן כתב מהרש"ל: **בד"ה** לכתוב רחמנא או לא יקח או לא יגלה בקונטרס גרס כו' וקשה הדא שמוחק כו' ונראה לר"י כגירסת הספרים כו' עכ"ל ולפר"י א"ל דאשמעינן דלא נילף מהיקשא דר' יונה כל חייבי כריתות דא"כ לא לכתוב תרווייהו אלא או לא יקח או לא יגלה דהיינו שומרת יבם ומדכתיבי תרווייהו דרשינן מלא יקח עד לא יגלה ואינו בכלל ויש לדקדק דא"כ לפי זה יש לקיים פרש"י וליישב כל הקושיות וסבר ר' יהושע כרבנן דלא יגלה היינו שומרת יבם ואי לאו לא יגלה הוה ילפינן גם שאר חייבי כריתות מלא יקח מהקישא דר' יונה אבל השתא דכתיב לא יגלה דמיירי בשומרת יבם ומיניה נמי משתמע כל חייבי כריתות ע"כ לא יקח לא אתא אלא למעט חייבי כריתות ודלא נילף מהקישה דר' יונה וי"ל דהתוס' הקשו לפרש"י כל אלו הקושיות כפי מה שפירש דמאי לא יגלה לאורויי אליבא דר' יהושע באנוסת אביו ומיהו התוס' לא רצו לפרש כפרש"י וכמ"ש דר' יהושע סבר כרבנן דבשומרת יבם איירי משום קושיא זו דבין לא יקח עד לא יגלה לא משמע כפרש"י אלא כפר"י ודו"ק: **ע"ב** בד"ה סוטה נמי דהא תפסי כו' ובפ' י' יוחסין נמי משמע דלהיות לו משמע לשון הויה דקאמר והניחה מודים במחזיר גרושתו כו' עכ"ל ל"ע לפר"י כיון דלהיות לו לאשה משמע תפיסת קדושין ולהכי אינו ממזר בסוטה א"כ אמאי אינו מודה ר"ע גם במחזיר גרושתו דלא הוי ממזר כיון דקדושין תופסין בה ובתוספת ס"פ האומר דחו פר"י מכח קושיא זו דעיקר קרא דלהיות לו במחזיר גרושתו כתיב וקיימו שם פרש"י ע"ש: **בד"ה** אי כרב אי כשמואל כו' ושמואל מספקא ליה אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחיה דקרא או לאשמועינן דלקי אקדושין כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה דצ"ל אורחיה דקרא ולאשמועינן דלקי אקדושין או אתי למה דלא תפסי קדושין עכ"ל ואין זה מובן כיון דאשמועינן דלקי אקדושין מי הכריחם לומר דתהיה אורחיה דקרא ולפי מה שהגיה בסוף או אתי למה דלא קתפסי קדושין עדיין קושית התוס' במקומה עומדת דכיון דאתא למה דלא תפסי קדושין לא נשמע מניה דיבמה לשוק היא מחייבי לאוין וע"כ הנראה לקיים גירסת ספרים הישנים אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחיה דקרא או לאשמועינן דלקי אקדושין ובסוף נריך להגיה אי לקדושין דלא תפסי נמי הוא דאתי ופירוש לדבריהם דשמואל מספקא ליה אי לא אתא קרא אלא ללאו בעלמא לאסור ביאה ותהיה אורחיה דקרא או דמשום הכי כתיב תהיה ללקות אקידושין ובשני הדרכים אלו לא אתא קרא כלל דלא תפסי קדושין או נימא דודאי אתא קרא לחד מב' דרכים הללו ומיהו אתי קרא נמי דלא תפסי קדושין וכרב וקרוב לזה כתבו התוס' בשם ר"ת בפ' האשה רבה דף ל"ב ע"ש: סליק פרק החולץ ליבמתו

ח"א דף מט ע"ב משה רבן אמר כי לא יראני האדם וגו' ואתה כו'. הא דלא קשיא ליה בתורה גופה מדכתיב ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו' י"ל דלאו אחוריו כמפורש בקרא וראית את אחורי ופני לא יראו אבל וראה את ה' יושב על כסא משמע ליה שראה הפנים ובתוס' כתבו דלא נשויה מזיד פר"ח שרצה להשיבו דבמשה כתיב ויראו את אלהי ישראל עכ"ל אבל לא יתיישב אמאי לא קשיא ליה למנשה מתורה גופה דקשין אהדדי ובערוך בערך ספקלריא אמר ידענא ביה דלא מקבל ליה הוה בעי למימר והלא אותן העומדים עם משה נאמר בהן ויראו את אלהי ישראל וגו' וכתיב כי לא יראני וגו' וכתיב כי לא ראיתם כל תמונה אלא כבודו ראו גם כבודו ראיתי אני שיש כבוד למעלה מכבוד והכבוד ההוא קרוב לשכינה לא ראהו אדם כו' וכל הנביאים ראו כבודו מתוך אספקלריא שאינה מאירה באור כחוש ונדמה כו' ונו כאדם זקן שאורו כחוש ורואה הכמוך כאילו גבוה והא' כפנים כו' ומשה רבינו נסתכל בכבוד והוד השכינה באספקלריא המאירה מאחורי הוד השכינה ובקש יותר כו' עכ"ל ועוד האריך לפי הגירסא שהיה לו בשמעתין תנאי היא ע"ש: **משה** רבן אמר מי כה' אלהינו בכל קראנו וגו' משמע ליה ב' בכל זמן קראנו דא"כ הל"ל לכל קראנו כמו קרוב ה' לכל קוראיו ומסיק הא ביחיד הא בצבור ובפרק מצות חליצה ובפ"ק דר"ה מסיק דבצבור אפי' נחתם גזר דין מתקרע מה שאין כן ביחיד והא דלא מוקי טלהו ביחיד והא בלא נחתם גזר דין והא בנחתם גזר דין דלא מתקרע משום דהאי קרא בכל קראנו אליו כולה ענינא בלשון רבים איירי אבל האי קרא דרשו ה' וגו' מסיים ביה בלשון יחיד יעזוב רשע דרכו וגו' והכי משמע דרשו כל א' מכם את ה' וגו' ומסים ויחיד איומת כו' אלו עשרה ימים שבין ר"ה לי"ה כו' והטעם דבין ר"ה לי"ה עדיין לא נחתם גזר דין עד י"ה שבו החתימה לכל גזר דין וע"כ אפילו יחיד יכול אז לבטל דינו שעדיין לא נחתם והרמז בזה ב"ה מלאו שבשני וחמישי הן עיקר ימי רחמים שבהן עלה משה וירד מן ההר לקרוע גזר דינם של ישראל במעשה העגל ועד"ז י"ל קרא כי שם ה' אקרא וגו' ר"ל בזמן דאף היחיד קורא ה' דהיינו בעשרה הימים אז אמר הבו גודל לאלהינו שלא תקראו אותו אל שהוא שם משותף במתכם אלא לגודלו תקראו אותו מלך כי הוא

קרני ראם (א) נ"ב אין דבריו מובנים דהא דהוי פגום ל"ש רק בבת משא"כ בבן ל"ש זה כמ"ש רש"י לעיל ולמה קרי ליה בר ארמייתא ולשיטת התוס' בקדושין דכיון דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר הוי עובד כוכבים וצריך גירות ל"ק קושיית הרב ועיין בחי' לקדושין ע"ח: (ב) נ"ב א"י מ"ט לא קשה לרבינו דכיון דהאי קרא מיירי לענין עבדות מנ"ל לרש"י דאפי' לשם חירות יכול לכופה דלמא דוקא לענין עבדות כופה ולא לענין חירות אבל למדתי פורש דבר מדברי תוס' הרא"ש דמשמע ליה לר"ם דמילת עבדות לא איצטריך קרא דמילתא דפשיטא היא דכל מילת עבדות בע"כ היא אלא אם אינו ענין לטבילה לשם עבדות תנהו ענין לשם שחרור ע"ש ולדבריו גם קושית רבינו ניחא דלרבנן ע"כ נוקי קרא לכדשמואל דהל"ה ממילא נילף לשם חירות כיון דלעבדות לא צריך קרא וז"פ:

חכמת שלמה

דף מה ע"א גמ' אמר להו רבי יוחנן כו'. נ"ב נ"ל דלא אמר כך ר' יוחנן בהדיא דא"כ מה נריכים התוס' לדקדק בפ' שני לעיל דף כ"ג מר' יוחנן דאמר וכולן לפסול כו' וכן משמע מפרש"י סוף פ"ק גבי ר' יוחנן וכולן לפסול וכן משמע מתוס' לסוף פ"ק בד"ה קסבר עובד כוכבים ועבד כו' שכותבין וסוגיא דתלמודא אזלה דאית ליה לרבי יוחנן דולד ממזר משמע דלא אמר בהדיא אלא ממה שאמר לעיל הכל מודים כו' אבל לפי האמת לא ס"ל ע"ש בתוס' ול"ע מהפוך הדף שאמר ר' יוחנן הכריז על בניהם שהם ממזרים משמע שהיתה גופיה פסק כך הלכה למעשה ודו"ק: **שם** אמר ליה אי הוי כיהושע בן נון כו' כצ"ל וכן א"כ אי מר לא יהיב ליה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' אי הוי גדול כיהושע בן נון לא הוה חושש במה שאין אתה נותן לו בתך שאפילו אם אין (אתה) מר נותן לו יהיה הרבה והרבה אחרים שיקפצו עליו ויתנו לו אבל האי פלוני שאינו גדול ואינו חשוב אי מר לא יתן לו שום אחר לא יהיב ליה: **רש"י** בד"ה ואע"ג דקתני בפ' ר"ג אין ביאה כו' אבל לדידיה לא ס"ל אפ"ה כו' כצ"ל: **בד"ה** אמרי איגשי כו' במלכות מדי וגוזמא. נ"ב פי' מלומדים הגמלים כך: **ע"ב** גמ' בר ארמאתא אמר ריב"ל כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה בה כו' אינן גרים יכילנא כו' הד"א: **בד"ה** מי לא טבלה כו' לטבילת גירות לדת יהודית כו' כצ"ל:

דף מו ע"א רש"י בד"ה הקדש הממן כו' הנכסים כולן או כו' הד"א: **בד"ה** בטפסא דמלכא שהיו לו לעבדים הס"ד: **בד"ה** ועל יינן כו' לך לך אמרי' לנזירא כו' כצ"ל: **ד"ה** מאמהות נ"ל באמהות כו': **ד"ה** אימהות נ"ל מאי אפשר אמהות אי אפשר למול: **ע"ב** גמ' אילימא מדכתיב לך אל העם וקדשתם כו' ת"ר מי שבא ואמר גר אני כו' ת"ל וכי יגור בארצכם כו' כצ"ל וכן כל בארץ על עמוד השני נ"ל בארצכם: **רש"י** בד"ה לפיכך כו' סגיא מטבילין כו' כצ"ל והד"א: **תוס'** בד"ה משפט כתיב ביה ורבי יוחנן דהכא כו'. נ"ב כמו ועוד י"ל:

דף מז ע"ב גמ' גוססה של עטרה אינו אוכל בתרומה נתרפא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה ומודיעך אותו כו' מחילה ולא ניתן כו' הד"א: **תוס'** בד"ה וכל דבר כו' ובקונטרס לא גרס ליה בנדה כו'. נ"ב פי' לא גרים במסכת נדה ה"מ לטהרה כו': **בד"ה** קשים גרים כו' זה בזה והקשה כו' כצ"ל. ונ"ב ר"ל והקשה דרש"י גופיה סתר זה הלשון:

דף מח ע"א רש"י בד"ה ל"א כו' ואי אתה מל בן שהוא איש כו' כצ"ל והד"א: **בד"ה** עשייה בראש כלומר נאמר שם תיקון כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה המפקיר עבדו יצא לחירות כו' ואמר ר"י דהכי פריך. נ"ב הוא שגויה על התימה ודו"ק: **בד"ה** לא עשה רגליו כו' והתניא העבחת שיער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים. נ"ב ברייתא זו כת"ק דר"א בן יעקב דסבר דלא תמנא שום מלקות בבית השחי כו' ומכח כ"ש פריך מהאי ברייתא ובבאורי הסמ"ג באריתי יפה: **בא"ד** אף בשאר איברים ומשני כי קאמר רב כו' כצ"ל והשאר נמחק: **ע"ב** גמ' א"ל א"ה כי קאמר ליה ר"ע כו' מנהרדעי וא"ל אי הכי כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה בין השמשות כו' עבדך דלקמן כו' כצ"ל:

דף מט ע"א גמ' לכתוב רחמנא לא יגלה לא יקח למה לי כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה דכתיב כו' לא יגלה הס"ד ואח"כ מ"ה ורבי יהודה כרבנן: **בד"ה** סבר לה כרבנן כו' על האנוסה הס"ד: **תוס'** בד"ה שמעון התימני כו' דאין למדין הלכה מפי התלמוד כו'. נ"ב בפ' יש נוחלין דף קל"א ופי' רשב"ם בפי' השני אין למדין הלכה שנאמרה בתוך המשנה או בתוך הברייתא כי אם בגמ' וכן פי' הערוך כו': **בא"ד** דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כו'. נ"ב ותימה גדולה בעיני הא מסקינן לעיל דבין בפנויה בין בא"א הולד כשר אלמא לאו טעמא משום דאין ממזר מחייבי לאוין הוא אלא משום דילפינן מאשת אב דלא תפסי קדושין לדידה ולאחריני תפסי כו' לאפוקי עובד כוכבים ועבד כו' וה"ה לר"ע מאנוסת אביו וטעמא משום דאפקרה רחמנא לזרעיה דאין לו חייס כמ"ש התוס' ברים כתובות ובכמה דוכתי וכן הביא הסמ"ג א"כ מנלן דלא קי"ל כר"ע ונראה דאין מביאין התוס' ראיה דאין הלכה כר"ע דמתני' אלא דלא קי"ל כר"ע אליבא דרבי סימאי דסבר דמרבינן חייבי לאוין מולא יבא אף בלא לאו דשאר אלמא דלא מקיש לא לא"א ולא לאנוסת אביו א"כ ממילא דאף מעובד כוכבים ועבד הולד ממזר כמו שפירש ר"י להדיא בהיפוך הדף וכן פירשו התוס' בפ' עשרה יוחסין הא דקאמר סבר כר"ע דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והקשו התוס' מנלן דסבר ר"ע הכי ופירשו דדוקא לפי מה דמרבינן לר"ע אף שאר לאוין בלא שאר שהולד ממזר הוא דאמרינן דסבר ר"ע עובד כוכבים ועבד כו' הולד ממזר אלמא מוכח להדיא דהאי ראיה היכא אלא דלא קי"ל כר"ע דמרבי כל שאר לאוין אף בלא שאר וכהם דתלמודא לא קי"ל כהאי ר"ע ס"ס דלא קי"ל נמי כר"ע דשאר ובפרט מאחר דאית להו איכך ראייות דאף בלאוין דשאר לא קי"ל כר"ע ובלאו הכי נ"ל דלא מייתי ראיה אלא לאוין בלא שאר דהא עובד כוכבים ועבד אין להם שאר ודו"ק: **בד"ה** הכל מודים כו' אישות ואליבא כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה משנת ר"א כו' מכר במשנה או בברייתא כצ"ל והס"ד: **תוס'** בד"ה הכל מודים כו' לא כפי' הקונטרס דאפילו לרב אין הולד ממזר כו' כיון דהואי בעובד כוכבים ועבד כו' כצ"ל. ונ"ב ואף שכתבו התוס' לעיל דיש לחלק בין שומרת יבם לעובד כוכבים ועבד מ"מ כי היכי דלא מצית למילף עובד כוכבים ועבד משאר חייבי לאוין משום דלא תפסי בהו קדושין נשום אדם ה"נ לא מצית למילף שומרת יבם משאר חייבי לאוין משום דלא תפסי קדושין כו'

מהר"ם

דף מה ע"ב תוס' ד"ה כיון דאמו מישראל וכו' עד דהורודוס עשה תשובה. ר"ל והוא ידע בעצמו שהוא אסור בישראלית שהיה עבד ולכך לא נשא ישראלית:

דף מו ע"א תוס' ד"ה א"ל ר' עקיבא וכו' תימה לר"ע מנלן דאין משלשין במכות וכו'. פי' דאם העידו ג' עדים שחייב פלוני לפלוני ג' מאות והוזמו משלשין הממון ביניהם וכל אחד מהעדים משלמין שליש הממון ואין משלשין במכות שאם העידו ג' עדים שפלוני חייב מלקות אין משלשין המלקות ביניהם דיליף ממיתה דלא שייכא ליחלק:

דף מז ע"ב תוס' ד"ה וכל דבר שחוצץ וכו' תימה דלענין הכשר מקוה פשיטא ליה דדייק לה מדקאמר מתחלה במקום שהנדה טובלת וכו' מקום הכשר בנדה וגבי חציצה לא קאמר הכי אלא תלה נדה עצמה בטבילות אחרות דקאמר וכל דבר שחוצץ בטבילה וכו': **בא"ד** ובקונטרס לא גרים בנדה וכו'. פי' דרש"י לא גרים שם במסכת נדה תא דאיתא בספרים ה"מ לטהרות משום דהא הכא קאמר וכל דבר שהוצץ בטבילה חוצץ בגר וכו' ובנדה:

דף מח ע"א תוס' ד"ה המפקיר עבדו יצא לחירות וכו' ואמר ר"י דהכי פריך. ר"ל דזו אינו קושיא לומר ל"ל שטרא דהירות בעבד יפקירנו דאה"נ דאם רוצה להפקירו א"צ גט שחרור שהעבד יש לו ב' קנינים או גט שחרור או הפקר ואיזה שירצה יעשה והא דפריך בקדושין גבי ע"ע ל"ל שטרא וכו' אינו ר"ל ל"ל שטרא אלא יפקירנו אלא כשאינו מפקירו אלא משחררו בשטר קא פריך דל"ל שטרא לכתוב אותן הדברים בשטר יאמר לו אותן הדברים בע"פ וצ"ל דלפי מה דס"ד דתוס' דאהפקירא פריך הא ומשני דע"ע גופו קנוי ולכך אין מועיל הפקר וגבי עבד כנעני אמר שמואל הכא דהמפקיר עבדו א"צ גט שחרור וא"כ צ"ל דעבד כנעני אין גופו קנוי ובקונה העבד מן העובד כוכבים איירי כדלעיל דף מ"ו ודוחק קצת דע"ע יהיה גופו קנוי יותר מעבד כנעני וק"ל: **ע"ב** תוס' ד"ה אשר באת וכו' עד תמצא יותר ממאתים שנה רצה לומר א"כ ע"כ לא נתגיירה בימי נערותיה אלא לעת זקנותה וא"כ מה זה שאמר אשר מיהרת לבא לחסות וכו':

דף מט ע"א תוס' ד"ה שמעון התימני וכו' אע"ג דאין למדין הלכה וכו'. לשון האשר"י דקי"ל דאין למדין הלכה לא מפי משנה ולא מפי ברייתא וכו': **ע"ב** ד"ה אי כרב אי כשמואל וכו' עד ושמואל מספקא ליה אי ללאו הוא דאתא וההיא אורחא דקרא או לאשמועינן דלקי אקדושין ואי אתי דלא תפסי קדושין כן נ"ל דכך צריך לגרוס ור"ל מספקא אי ללאו לחודיה אתי והא דכתיב תהיה אורחא דקרא הוא דלשון המקרא כך הוא או נוכל לומר דכתב תהיה לאשמועינן דאפילו אקדושין לקי ולא למילף מניה דלא יתפסו הקדושין ואי אתי דלא תפסי קדושין ר"ל הא דכתב תהיה ללמוד דלא תפסי קדושין נמי אתי אבל על כל פנים עיקר הלאו אתי שתהא שומרת יבם בלאו לכ"ע:

תוס'

אי מלך על כל הארץ לדונם או ובעי אפושי רחמים ולא כמבקש משופטו ועד"ז יש לכוון קרא ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש וגו' וק"ל: משה רבך אמר את מספר ימיך וגו' תנאי היא כו' זכה משלימין כו'. יש לדקדק דאמרינן פ"ק דקדושין ופ"ק דסוטה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין ת"ל היום אלא היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהקב"ה משלים שנותיהן של צדיקים מיום ליום כו' ולולי חטא מי מריבה היה בא לא"י והיה חי יותר מק"ך שנה שהם שני דורות שנגזרו לו ובשלמא לחכמים ניחא דאילו לאו חטא מי מריבה היה זוכה להוסיף לו אבל לרבי עקיבא דאין מוסיפין אפי' ע"י זכות מאי איכא למימר דליכא למימר דהיו מוסיפין לו שנים שנגזרו לשום אדם אחר כמ"ש התוס' מהסיא דמגדלא נשיא דא"כ מאי אקשי ליה לר"ע מוהוספתי על ימיך ט"ו וגו' דהא איכא למימר נמי הכי אלא ע"כ דלית לן למימר הכי היכא דלא הוזכר כן בפירוש וי"ל דההוא סוגיא דלא כר"ע וכתבו התוס' זכה מוסיפין לו והא דקאמר במ"ק חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא פשיטא דזכות גדול מועיל כו' עכ"ל ע"ש מדבריהם. נראה הא דאמר לאו בזכותא תליא מלתא היינו שלא להוסיף על גזירת המזל בשביל זכות שאינו גדול כ"כ אבל לפחות מן המזל אם לא זכה הא ודאי דלא תליא במזל דמ"ה לא קשיא להו אלא מהא דמוסיפין לו דאמרי רבנן אבל מהא דלא זכה פוחתין לו דקאמר נמי ר"ע ל"ק להו וכמה קראי מוכיחין דבאין זכות מבטל גזירת המזל כדכתיב ואבדתם מהרה וגו' ואין להקשות הא בים זכות נמי הא כתיב למען יאריכון ימיך וגו' כי הוא חייך ואורך וגו' די"ל דהיינו להאריך ימיך עד גזירת המזל ושלא לפחות מן הגזירה וע"כ לר"ע צריך לפרש הכי קראי הכי דהא אליביה אין מוסיפין כלל אפי' ע"י הזכות ודו"ק:

דף נ ע"א תוספות בד"ה תדע שהרי נביא עומד וא"ת והלא אם לא התפלל חזקיהו כו' ואומר הדורות נגזרו להוולד כו' עכ"ל ע"ש וי"ל נמי שאין הנביא מתנבא דברים שעתידין להיות אלא לפי הגזירה ולא לפי הזכות דאי לא כן מאי קא מקשה להו רבי עקיבא לרבנן שהרי נביא עומד כו' דשמא לפי מה שראוי להיות לפי הזכות שיוסיפו לו ט"ו שנים ניבא שיולד בן לחזקיהו וק"ל: סליק פרק החולץ ליבמתו

רבן גמליאל פרק חמישי

דף נ בפרש"י בד"ה אין גט אחר גט ב' יבמות כו' דאי קמא אהני כו' ואי קמא לא אהני למדחי כו' עכ"ל ל"ע אמאי פי' לפי מאי דס"ד למימר מעיקרא דהא אביי דחי ליה בגמ' ומפרש לה דלעולם פשיטא ליה בגט דדחי כו': ע"ב בד"ה חלץ ועשה מאמר כו' איבם א' ואיבמה א' קמהדר ואע"ג דתניא לעיל הדר תניא הכא משום סיפא דבעי לפלוגי בין ביאה לחליצה כו' עכ"ל ואע"ג דהא דמפלגינן בין ביאה לחליצה מתפרש שפי בב' יבמות ויבם א' כפרש"י לקמן מ"מ נקט התנא במלתיה יבם א' ויבמה א' דהוא ריש מלתא דמתניתין ועלה קתני כבר אחת יבמה אחת כו' ואחת ב' יבמות: בד"ה אין אחריה כלום ונפקא בגט ובלא חליצה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל כך פרש"י לפום ריהטא אבל אינו נכון אלא צריכה חליצה ואין כו' וכן פרש"י גופיה לקמן בהיפוך הדף דביאה פסולה כו' עכ"ל ודבריו תמוהים דהא לקמן בשמעתין דמפרש תלמודא טעמא דרבנן דביאה פסולה יש אחריה כלום ופרש"י שם כולה שמעתין דהיינו לענין דצריכה נמי חליצה ומוכח מזה דלר' נחמיה דסבר דאין אחריה כלום אינה צריכה חליצה כלל ואינו דומה שיפרש כל זה לפום ריהטא אבל דברי רש"י בהיפוך הדף מפורשים ג"כ הכי כמו שפירש כאן וה"פ והא ביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן והיינו רבנן דפליגי עליה דר' נחמיה וסברי דביאה פסולה יש אחריה כלום ולא נפקא מיניה בגט וקא בעי' נמי חליצה לזיקתו ומנייהו נשמע לר' נחמיה דסבר דאין אחר ביאה כלום ולא קבעי' חליצה לזיקתו היינו משום דביאה פסולה קונה קנין גמור וה"ה למאמר דהא כמאמר שויוה רבנן דפליגי עליה ובהא ודאי לא פליגי וקרוב לזה פרש"י בתוס' שם ודו"ק:

דף נא בפרש"י בד"ה ה"ג ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג כו' חולץ לראשונה וכ"ש דאי חלץ לשניה כו' אלא עלה טובה אשמועינן שלא יאסור עצמו כו' עכ"ל יש לדקדק למאי איצטריך להאי טעמא דהא משנה שלימה שנינו בפ' החולץ וחולץ לפסולה משום דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם וה"נ הכא כיון דגט דראשונה גט הוא גט שניה אינו גט וחולץ לראשונה שהיא פסולה ואולי דרש"י סובר דגט שניה נמי הוא גט לפוסלה לכהונה דאפילו ריח גט פוסל לכהונה כדלקמן אפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסול מלא יקחו כו': ע"ב תוס' בד"ה ביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן כו' ועוד דא"כ הל"ל נמי דאין אחר הגט כלום עכ"ל ל"ע אמאי לא תקשי להו נמי דהול"ל דאין אחר מאמר כלום ויש ליישב בדוחק ודו"ק: בא"ד אלא טעמא דרבנן דאי אמרינן דאין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה כו' עכ"ל ויש לדקדק לפי זה אמאי איצטריך תלמודא לעיל למימר טעמא דרבנן משום דכל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ביבמה דהא בלאו הכי ניחא טעמא דרבנן משום דאי אין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה דלא גרעה ביאה ממאמר כפר"י וי"ל דהוצרך לטעמא דלעיל דהא כיון דסברא דר"ג טובה דאין מאמר אחר מאמר לפי שקנה מאמר הראשון כל מה שיש לו לקנות היאך יטעה הטועה לומר כיון שאין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה ומש"ה קאמר דיטעה לומר דכל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ביבמה והשתא שפיר אתי למימר דכיון דאין מאמר אחר מאמר ה"נ אין מאמר אחר ביאה פסולה וק"ל:

דף נב תוד"ה דמקדש בביאה אר"ת דאפילו ביבמה דצריך ביאה דפריצותא הוא שעושה תחלת קנינו בביאה עכ"ל פירוש לדבריהם משום דאיכא לפרש במאן דמקדש בביאה משום פריצותא לפי שצריך עדי ביאה ודבר מכוער הוא שמעמיד עדים על כך אבל יבמה דצריך ביאה מדאורייתא דאינה נקנית אלא בביאה ע"כ לאו משום עדים תליא טעמא דפריצותא אלא ע"כ דהיינו פריצות שעושה תחלת קנינו בביאה דומיא דמקדש בלא שידוכין וכך הם דברי התוס' בפ"ק דקדושין דף י"א בשם פר"י והכא נתחלף להם אר"ת במקום אר"י ע"ש: ע"ב גמרא אלא אמר אביי סב"ע כגון דא"ל התקדשי לי במאמר יבמין רבי סבר כו' יש להקשות להאי אוקימתא אמאי קאמר רבי דמתני' דקתני חלץ ועשה מאמר אין אחריה כלום אליבא דר"ע מיתנייא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין דהא לדידיה אי נמי כמאן דאמר קידושין תופסין בחייבי לאוין ניחא כיון דקידשה במאמר יבמין ויש לומר משום חלץ ובעל אין אחר חליצה כלום דמשמע אפילו בעל לשם אישות קאמר הכי דלא אתיא אלא כר"ע וק"ל:

דף נג גמ' מר סבר חליצה פסולה פוטרת ומ"ס חליצה פסולה אינה פוטרת הקשה הרי"ף היכי אמרו רבנן חליצה פסולה אינה פוטרת דהא כוליה פרקין חליצה פסולה פוטרת דתנן אין אחר חליצה כלום ועוד אי לאו כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש וקשה לדבריו דמאי קא קשיא ליה דהא איכא אבא יוסי בן חנן לקמן דסבר דיש אחר חליצה פסולה כלום דגזר חליצה משום ביאה ואמאי לא נימא נמי דרבנן דפליגי עליה דרבי סברי כוותיה דאבא יוסי בן חנן: ע"ב שם בשלמא חלץ ועשה מאמר איצטריך סד"א כו' יש לדקדק אמאי קיימא הך אתקפתא הכא כיון דאיבם א' ואיבמה א' קאי ה"ל לאתויי הך אתקפתא ארישא דקתני נמי חלץ ועשה מאמר חלץ ונתן גט כו' ביבם א' ויבמה א' וע"ק מאי קאמר וליטעמיך אימא סיפא בעל כו' דלא שייך למימר וליטעמיך אלא היכא דהוה ניחא ליה למקשה לחד תנא או אמורא ולאידך הוה קשה קאמר וליטעמיך הא אליביה נמי קשיא סיפא אבל הכא וכי משום דקא מקשה ארישא מי יימר לן דניחא ליה אסיפא ואין כן מדרך התלמוד לומר וליטעמיך ונראה לומר דהך בשלמא קאי אדלעיל דקא מוקי לר"ל בב' יבמות ויבם א' דכולהו בבי משנה דלאו צריכה היא אלא משום איידי דיבם א' ויבמה א' וקאמר דהשתא חלץ ונתן גט ביבם א' ויבמה א' ל"ל דודאי לר' יוחנן איכא למימר דקתני הכא ביבם א' ויבמה א' חלץ ונתן גט איידי דקתני ליה חלץ ונתן גט בב' יבמות ויבם א' דמשנה דצריכה היא לר"י אבל לר"ל הסיא גופיה משנה דאינה צריכה דכולהו בבי משנה שאינה צריכה היא אלא דאיידי דיבם א' ויבמה א' וקמשני וליטעמיך לר' יוחנן בעל ועשה מאמר ביבם א' ויבמה א' ל"ל דבהך בבא ליכא למימר איידי דקתני לה גבי ב' יבמות ויבם א' דהא בב' יבמות ויבם א' או בב' יבמין ויבמה א' הך בבא משנה שאינה צריכה כדפרכינן לעיל איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין באשת איש אלא ע"כ לר"י נמי אית לן למימר דקתני בעל ועשה מאמר איידי דחלץ ועשה מאמר לר"ל נמי איכא למימר דתנא חלץ ונתן גט איידי דבעל ונתן גט ונראה עוד למסקנא אין אנו צריכין לר"י למימר כדאמר לעיל דאיידי התרת יבם א' ויבמה א' קתני נמי ב' יבמות ויבם א' או ב' יבמין ויבמה א' דהא כולהו בבי גופייהו איצטריך חוץ מבעל ועשה מאמר ואיכא למימר השתא דקתני ליה איידי דחלץ ועשה מאמר דמהאי טעמא גופיה קתני לה ביבם א' ויבמה א' אלא אליביה דר"ל דכולהו בבי דב' יבמות ויבם א' משנה שאינה צריכה היא הוצרך למימר לעיל איידי דקתני יבם א' ויבמה א' קתני ב' יבמות ויבם א' ודו"ק: סליק פרק רבן גמליאל

הבא על יבמתו פרק ששי

שם תוס' בד"ה אין אונס לערוה כו' בסופו ומהדר ליה התם דחשיב שפיר נעבד באונס אע"ג דפטור ממיתה כו' עכ"ל לא בהדיא קמשני התם כך אלא התוס' מפרשי הירושלמי דרבא התם הכי וע"ש בתוספות:

מהר"ם

רבן גמליאל פרק חמישי

דף נ ע"ב תוס' ד"ה עשה מאמר בזו וכו' עד ולעיל פי' פ' ד' אחין דף ל"ב ד"ה גם למאמרו כצ"ל: ד"ה צריכות ב' גיטין וכו' עד למ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור וכו'. פי' ביבמה אחת והרבה אחין וכ"ש ביבם א' וב' יבמות שאין חליצה פסולה של אחת פוטרת צרתה אלא גם השניה צריכה חליצה דלמיפטר צרתה חמיר טפי ועיין לקמן תוס' דף נ"א ע"ב ד"ה בן עזאי: בא"ד ובסמוך דקתני עשה מאמר ונתן גט וכו' היינו בבא דסמיך לה מאמר בזו וגט בזו צריכה גט וחליצה:

דף נא ע"א תוס' ד"ה עדיפא ממאמר וכו' עד וביאה פסולה תופסת אחר מאמר אותו צד עצמו שתפס המאמר וכו'. הוצרכו התוס' לפרש כן ולא פירשו כפשוטו שהמאמר אינו תופס בכולה ולכך אתיא הביאה ותופס השיור משום דא"כ שהביאה תופסת שיעור יותר ממאמר א"כ יהיו הדברים סותרים זה את זה שהרי אחר כך אמר דמאמר אחר הגט קני לכולה שיורי דגט וביאה אחר גט לא קני לכולה שיורי דגט א"כ ש"מ שמאמר עדיף מביאה לענין תפיסה ולכך פירשו התוס' דאין ה"נ דלענין שיעור תפיסה מאמר תופס יותר מביאה כדאמר בסוף שהרי הביאה אינה קונה לכולה שיורא דגט והא דיש ביאה אחר מאמר היינו שתופס אותו צד עצמו שכבר תפס המאמר מטעם דביאה הוי דאורייתא לא משום שהביאה תופסת שיעור יותר וק"ל: בא"ד ובקונטרס פי' דאילו ביאה אחר גט וכו' דיש ביאה אחר ביאת פסולה וכו'. בספרים שלנו לא נמצא כן בפרש"י: ע"ב תוס' ד"ה בן עזאי אומר וכו' עד ולהכי נקטיה אמתניתין דעשה מאמר וכו' לפרושי דעלה קאי וכו'. ר"ל דלהכי לא נקטי' אסיפא דמתניתין בין יבם א' ושתי יבמות ובין ב' יבמין ויבמה אחת ונקטי' ארישא דכיצד עשה מאמר בזו ומאמר בזו דאי נקטי' אסיפא דבין שני יבמין לא הוי ידעינן אאיזו חלוקה קאמר דלא כבן עזאי אי אמאמר בזו ומאמר בזו או מאמר בזו וגט לזו או מאמר בזו ובעל את זו דהא כמה חלוקים במתניתין להכי נקטי' ארישא מאמר בזו וכו' לפרושי דעל חלוקה זו דמאמר בזו ומאמר בזו קאי הא דקאמר מתניתין דלא כבן עזאי דהיינו אמאמר אחר מאמר אבל על כל פנים לא אדין דשתי יבמות ויבם א' קאי אלא אשני יבמין ויבמה אחת דקאי נמי אדין דמאמר אחר מאמר דרישא וק"ל ונראה דגירסת התוס' לא היה כגירסת הספרים שלנו דכתוב בהן אחד יבמה אחת אחד שתי יבמות דלא כבן עזאי אלא גירסת התוס' עשה מאמר בזו ומאמר בזו וכו' דלא כבן עזאי וכו':

דף נב ע"א תוס' ד"ה אם בעל וכו' ופריך והתניא לוקה ידע שפיר דמדרבנן לוקה וכו'. כתבו זה משום דקשה להו וכי לא ידע המקשה מתני' דקדושין דקתני היבמה נקנית בביאה וכן מתני' דהכא דקתני בבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום: ד"ה דמתפקר בשלוחי דבי דינא וכו' עד שמא החמיר עליו משום שביזה וכו'. ואין לדקדק ולהקשות א"כ מאי מייתי התוס' ראיה מזה דכל שליח דרבנן יש ללקות מדאשכחן דשמתיה רב יהודה לההוא טבחא שמא התם הוא משום דביזה את ר"י ולא משום דציער שלוחי דרבנן משום דהתם מפורש בהדיא בגמ' דא"ל רב יהודה לרב נחמן כשהזמינו לדין לפניו דמשום הכי שמתי' משום דציער שלוחא דרבנן ע"ש:

דף נג ע"א תוס' ד"ה רבינא אמר וכו' ועוד אדמיפלגי ביש תנאי בחליצה לענין מאמר שאחריה וכו'. האי ועוד הוי כמו ועוד תימה אחרת וקאי אדלעיל דקאמר תימה לר"י וכו' שבתחלת הדבור:

סליק רבן גמליאל פרק חמישי

הבא על יבמתו פרק ששי

ע"ב תוס' ד"ה ולא חילק בין ביאה לביאה וכו' ונראה שהסופרים טעו וכו' ומיהו וכו'. ר"ל שהסופרים טעו וכתבו בפרש"י איפכא ועל בבא הראשונה פרש"י שלא כדרכה ובשניה פי' שלא חילקו בין הערא לגמר ביאת ומיהו לא היה צריך רש"י לזה דיש לפרש ההיא דבבא שניה כמו הראשונה:

דף נד ע"ב תוס' ד"ה אלא רמז ליבמה וכו' עד דכיון דשרא רחמנא וכו'. הוקשה לתוס' מאי בעי מנין ליבמה שאסורה בחיי בעלה מהיכי תיתי להתיר כי מאחר שאסרה תורה אשת אח וחייבה עליה כרת א"כ אצטריך לומר דהיינו דוקא כשיש לו בנים אבל באין לו בנים אפילו בחיי בעלה שרי ומהיכי תיתי לחלק כן הואיל ואסרתו התורה בסתמא באזהרה בפרשת אחרי מות ובעונש עריות בפרשת קדושים ותירצו דהוה לן לומר דכיון דשרא רחמנא אשת אח באין לו בנים אחר מיתה אין סברא לומר דבחיי בעלה אסורה משום דאם היתה אסורה בחיי בעלה א"כ תצטרך לומר דלאחר מיתה שריא מטעם דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בו כרת וזה אין סברא כל כמה דלא מוכח קרא בהדיא ולכך הוה סברא יותר

לומר

חכמת שלמה

כו' ועדיפא מאחר לאוין ומה שכתבו התוס' לעיל דלא דמיין כו' היינו שאם באת למילף שומרת יבם מעובד כוכבים ועבד כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה אי כרב כו' בלאו ולא תפסי כו' אורחיה דקרא ולאשמועינן דלקי אקדושין או אתי למה דלא תפסי קדושין כצ"ל והס"ד. (עיין במהרש"א):

דף נ ע"א רש"י בד"ה משלו כו' לפחות משניו הס"ד:

רבן גמליאל פרק חמישי

רש"י בד"ה רבן גמליאל אומר הס"ד: בד"ה סדר משנה כו' שבספרים הס"ד: בד"ה סדר יבם החליצה כו' ואח"כ כו' הד"א: בד"ה נתן גט כו' בלא יכנס הס"ד: בד"ה וחליצה כו' לא מיפטרה כמו שאחר כונס כו' כצ"ל: ע"ב גמ' ועשה מאמר ונתן גט ובעל כו' ונתן גט וחלץ כו' וכן אח"כ צ"ל ונתן גט ובעל כו' אבל גט אחד ביבמה מאמר אחד ביבמה מהני מ"ט כו' כצ"ל: רש"י בד"ה חלץ וחלץ כו' כלום הוא וכן כו' הד"א: בד"ה או בעל כו' לשנייה או בעל כו' הד"א: בד"ה אין אחריה כלום ונפקא בגט ובלא חליצה כו'. נ"ב כך פי' רש"י לפום ריהטא אבל אינו נכון אלא צריכה חליצה ואין אחריה כלום היינו דלא מהני מאמר אחריה וכן פרש"י גופיה לקמן בהיפוך הדף דביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן כו' ע"ש. (עיין במהרש"א): בד"ה אבל גט כו' לא ייבם ומאמר ביבמה כו' הד"א: בד"ה משום דמהני כו' קונין אותה הס"ד: בד"ה ואי ביאה כו' צריכה שני גיטין וחליצה כו' כצ"ל: תוס' בד"ה עשה מאמר כו' ולעיל פי' כו'. נ"ב דף ל"ב בד"ה גם למאמרו: בד"ה מדגט כו' לא מהניא ואתי למבעל אחר חליצה הד"א והס"ד ואח"כ מ"ה אדם ואתי למיבעל כו':

דף נא ע"א רש"י בד"ה אלא פשיטא כו' אינה תחלה ומיהו כו' הד"א: בד"ה מאי טעמא כו' ה"ג הס"ד: בד"ה לימא תיהוי תיובתא דשמואל דאמר כו' הד"א: ע"ב תוס' בד"ה כולהו ס"ל יש מאמר אין שוין ממש דלבית שמאי כו' כצ"ל: בד"ה ביאה פסולה כו' אחר ביאה פסולה דקתני אין אחריה כו' כצ"ל:

דף נב ע"א גמ' כיצד מצות התרתן עשה מאמר כו' ובשטר כיצד בשטר כיצד כדאמרן כו' כצ"ל: שם או דלמא אתי לאחלופי בגיטא אמר ליה חיישינן דלמא אתי לאחלופי בגיטא כצ"ל. וכ"כ זו גירסת הרא"ש: שם לא יקחו והיינו כו' כצ"ל: רש"י בד"ה האי גט כו' אחר מאמר כצ"ל והס"ד: ד"ה ובשטר צ"ל ובשטר כיצד כו': תוס' בד"ה דמקדש בביאה אר"ת דאפילו ביבמה כו'. נ"ב פירוש דלא תימא דוקא בעל סתם וק"ל: בא"ד דפריצותא הוא שעושה כו' כצ"ל: ד"ה לכשאכנסנה כו' והרי זה גט דקאמר היינו לגרש בו כו' כצ"ל: ע"ב רש"י מה"ד מאמר עילוי זיקה כו': בא"ד אסורה כו' ומותרת לאחיו כו'. נ"ב כך פירש רש"י לפי האיבעיא דעדיין לא ידעינן הא דאמר רבא דדוקא צרה שריא ולא היא משום דאיחלפא ומ"מ אסורה לו דלא שייך לומר מאי דעבד שקלה שהרי נתן גט על המאמר כדי לפוסלה מעליו ודו"ק ואיכא נ"מ בזה לפי דאמרינן בפרק ד' אחין בליסנא בתרא דהותרה אף היא מ"ה הכא אסורה לו ושריא לאחיו לפרש"י נ"ל: בד"ה נתן גט כו' זיקת יבמין ג' אחין נשואין כו' כצ"ל: בד"ה האי לחודה כו' זיקה דלחודה קיימא כו' כצ"ל: תוס' ד"ה מהו נ"ל ליבמתו מהו כו' ומאי קאמר נמי או דלמא כו' כצ"ל:

דף נג ע"א גמ' פיסקא אחת יבמה אחת ואחת שתי יבמות נמחק וצ"ל פיסקא כיצד עשה בה מאמר כו'. ע"ב רש"י בד"ה וליטעמיך כו' אחת בשלמא כו' דלא תיסגי ליה בגט בלא חליצה כו' כצ"ל והד"א: בד"ה אלא בעל כו' אשתו היא הס"ד.

הבא על יבמתו פרק ששי

משנה והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת וכו' ובגמ' שניהם אנוסים אנוס אונס דמתניתין כו' כצ"ל: רש"י בד"ה בין ביאה לביאה בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה ובין הערלה לגמר ביאה כצ"ל והס"ד. וכ"כ ס"א: בד"ה וכן הכא כו' הביאות שלנו הס"ד: בד"ה אי פסולות לכהונה כו' משום זונה וגרושה מיפסלא מתרומה דבי נשי אם היא בת כהן דהויא חללה ודוקא עריות או פסולות כו' כצ"ל: בד"ה אלא אפילו כו' מכוונת דתרווייהו כו' הד"א:

גמ'

דף נה בפרש"י בד"ה אלמא אחות אשה כו' וטעמא דשניה לאו אשתו היא מש"ה כו' עכ"ל לאו דקושיית המקשה קא מדייק הכי דהא לא איצטריך לדיוקא דבסיפא קתני בהדיא בברייתא דאסור בשלישית אלא לפי סברת המקשה מפרש רש"י רישא דברייתא דקתני מותר בשלישית היינו משום דשניה לאו אשתו היא וא"כ הוו קידושי שניה קדושין הוה אסיר בשלישית וכדקתני בסיפא דברייתא ודו"ק : גמ' ודלמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם יש לה בנים שריא לעלמא ושריא ליבם ל"ע לעיל גבי אסורה (א) בחיי בעלה מנין דקאמר הנך תרתי דחיות בתרייתא דקאמר הכא אמאי לא קאמר נמי הך דחייה קמייתא דקאמר כאן דלמא לאחר מיתת בעלה אסורה לעלמא ושריא ליבם בחיי בעלה שריא לעלמא וליבם ודו"ק : **ע"ב** תוס' בד"ה קיחה קיחה תימה כו' וי"ל דאינו מופנה לג"ש כו' עכ"ל יש להקשות הא אי נמי דקיחה דיבמה אינו מופנה מ"מ קיחה דאשה לבעלה מופנה דהא דרשינן לה נמי לגז"ש וא"כ ה"ל מופנה מצד א' כמו ביאה לג"ש דאינו מופנה אלא מצד אחד כמ"ש התוס' לעיל וליכא למימר דקיחה דאשה לבעלה נמי אינו מופנה אלא דגמר לה מג"ש דקיחה דעריות דהוא מופנה דא"כ מאי קא קשיא להו וא"ת נילף מקיחה דחייבי לאוין דדרשינן ליה לג"ש הא איכא למימר דקיחה דחייבי לאוין נמי אינו מופנה אלא דיליף הג"ש מקיחה דעריות שהוא מופנה וי"ל דודאי קיחה דאשה לבעלה מופנה הוא אלא דקים ליה לתלמודא שום פירכא על ג"ש דקיחה קיחה והיכא דהוי הג"ש מופנה מב' לדדין קאמר תלמודא דגמרינן לה ואין משיבין עליה אבל מקיחה דיבמה כיון דאינו מופנה ה"ל הג"ש אינה מופנה אלא מצד א' ומשיבין עליה וזו היא המדה : **בד"ה** לאחר מיתה נמי שאני כו' בסופו ואפילו למ"ד דממעט התם מקרא איכא למימר דמקרא דהתם פשיטא ליה לאביי הכא עכ"ל בפרק ד' מיתות דקאמר ואידך מעשה הורדוס לאו כלום הוא לא רצו התוס' לפרש דה"כ מקרא דהכא פשיטא ליה התם דליסנא דלאו כלום הוא לא משמע להו דמקרא דהכא קאמר אלא דלאו כלום הוא ולא צריך קרא אבל ליסנא דאביי דאמר הכא פריצותא אסר רחמנא משמע להו שפיר דאקרא דהתם סמך לומר הכי וק"ל :

דף נו ע"ב בפרש"י בד"ה שלא כדרכה דקתני כו' וגמר ביאה ביאה מיבמה דרבינן בה ולקחה שלא כדרכה עכ"ל מהרש"ל מחק כל זה מפרש"י וטעמא דלא מלינו שום ג"ש דביאה ביאה בעריות מיבמה אבל לפי מה שנדקדק דא"כ בלאו הא דקאמר עיקר שלא כדרכה בעריות כתיב היכי קס"ד כלל למילף עריות מיבמה כיון דלית כאן שום ג"ש וע"כ הנראה לקיים כל הנוסחאות הישנות שבפרש"י וה"פ לפי מאי דס"ד השתא דבעי למילף שלא כדרכה בעריות מיבמה היינו משום דילפינן ביאה דחייבי לאוין מביאה דיבמה וכיון דשלא כדרכה הוי ביאה בחייבי לאוין מכ"ש דהוי ביאה בחייבי כריתות כדאמר לעיל ואין להקשות דא"כ מי הכריח רש"י ז"ל לפרש הא דקאמר במסקנא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין היינו חייבי לאוין דכהונה הא איכא לפרש כדבעי למימר השתא אחייבי לאוין דלאו דכהונה וילפינן ביאה ביאה מיבמה וכמו שפרש"י בתוס' וי"ל דרש"י ס"ל דלמאי דמסיק דעיקר קרא דשלא כדרכה בעריות כתיב אין אנו צריכין למילף חייבי לאוין ביאה ביאה מיבמה אלא דשמעינן ליה שפיר ע"י עריות ושפחה דא"כ לשתוק קרא למעט שלא כדרכה בשפחה חרופה דהכי ילפינן ליה לעיל לענין הערה והתוס' שפי' בשם ר"י למסקנא דהאי וכן קאי אשאר חייבי לאוין דלאו דכהונה לית להו הך סברא ואית להו דמיהת תרוייהו דהיינו הערה ושלא כדרכה לא שמעינן מדאיצטריך קרא למעט בשפחה חרופה דמשום חדא מלתא מהני נמי איצטריך קרא ולהכי קאמר תלמודא שפיר הכא דלענין שלא כדרכה ילפינן להו מיבמה וק"ל : **בד"ה** ה"ג אלא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין אלמנה לכ"ג כו' עכ"ל ל"ע דמהיכא קא יליף חייבי לאוין דכהונה מיבמה וי"ל בדוחק דיליף קיחה קיחה מיבמה דאע"ג דקיחה דיבמה אינו מופנה כמו שהוכיחו התוס' לעיל מ"מ קיחה דחייבי לאוין דכהונה מופנה וה"ל מופנה מצד א' דכמו כן ילפינן ביאה מיבמה אע"ג דביאה דיבמה אינו מופנה כמ"ש התוס' לעיל ומיהו לעיל גבי הא דבעי למילף עריות מיבמה לא בעי לפרש דבעי למילף קיחה דעריות מקיחה דיבמה משום דניחא ליה למינקט ביאה לג"ש דנקטה תלמודא לעיל אבל הך ג"ש קיחה קיחה מיבמה לא הוזכרה בשום מקום וק"ל :

דף נז בפרש"י בד"ה כשרות איתוספא כו' ולאו קדושה לאקרויי קהל ומותרת לפצוע דכא כו' עכ"ל וכ"ל דהך אבעיא לא אזלא אלא אי ס"ל לראב"י כר' יוסי קהל גרים לא איקרי קהל אבל לר' יהודה אי נמי דלאו אמה מישראל אסורה לפצוע דכא דקהל גרים אקרי קהל וק"ל : תוס' בד"ה דהא אמר אף גר כו' דאי לא קאי סגי ליה בטעם דקהל גרים כו' עכ"ל פי' דלר' יוסי אי נמי לא סבירא ליה דגר שנשא גיורת דכשרה לכהונה מלינו למימר דהיינו משום דכתיב מזרע ישראל כדאמר בפ' י' יוחסין אבל תרומה אוכלת דלא הויא ממש כחללה אלא לר' יהודה כתבו התוספות לעיל דליכא למימר הכי משום דעיקר טעמיה מק"ו וק"ל : **ע"ב** בד"ה רב אמר יש חופה וכו' וחופה דלאחר קדושין נמי לא מהניא בפסולות כו' עכ"ל פירוש אפילו לר"מ דפסולה וקיימא משעת קדושין לאכילת תרומה מ"מ החופה לא מהניא כלום לענין השקאת סוטה ולענין נערה המאורסה לאפוקי מסקילה לחנק וק"ל : **בא"ד** ולא מסתבר נמי לאוקמא בארוסה שכבר אכלה בהגעת זמן כו' עכ"ל פירוש וא"כ נעשה פצוע דכא ויש להקשות וכי זו שאכלה כבר מכחו עדיפא מכבר אכלה מכח אביה דהיא בת כהן דמיפסלה בכה"ג כדמוכח בההיא דכהן שקידש קטנה ובגרה תחתיו כמ"ש התוספות לעיל וי"ל דודאי עדיפא זו דאית בה תרתי דאכלה כבר מכח אביה ואכלה כבר מכח בעלה ועי"ל דודאי עדיפא דכיון דאכלה בהגעת זמן ה"ל כמו נשואה דלא מיפסלא אם כבר אכלה לר"י ודו"ק :

דף נח תוד"ה דהכי תנאי דת"ק סבר כו' וי"ל דלצדדין קתני אוכלת משלו לאחר מיתה ואוכלת בתרומה מחיים עכ"ל יש לדקדק דהכא אמרינן דאע"ג דאינה אוכלת משלו מחיים משום דבעמוד והולא קאי כו' מ"מ אוכלת בתרומה מחיים בשבילו ולעיל במתני' הקשה הר"מ כהן בפשיטות לפרש"י דכיון דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והולא קאי אינה אוכלת נמי בתרומה וי"ל דלעיל אין טעם להאכילה אלא משום הגעת זמן כמשנה ראשונה (ב) מסברא אית לן למימר כיון דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והולא כו' אינה אוכלת נמי בתרומה בשבילו אבל הכא כיון דנכנסה לחופה איכא טעמא אחרינא דאוכלת בתרומה דהא ליכא למיחש כלל לסימפון ולמזיגת הכוס כמ"ש התוספות וא"כ דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והולא קאי כו' מ"מ אוכלת בתרומה ודו"ק : **בד"ה** דכוותה גבי שומרת יבם כו' דכרבי יאשיה אתיא מתניתא דהלא שניתי שומרת כו' עכ"ל קושטא דמלתא קמפרשי דלרבי יאשיה שומרת יבם בת משתיא היא ואין אנו צריכין לפרש בשומרת יבם כפרש"י דמיירי נמי בנכנסה לחופה ולא נבעלה ועוד דנראה להם דחופה לא שייכא ביבמה כפרש"י בל"א ורש"י דמפרש בשומרת יבם נמי דמיירי בנכנסה לחופה ולא נבעלה צ"ל דסבירא ליה דסוגיא דהכא אתיא אליבא דרבי יוחנן דסבר התם דאפילו בבא עליה בבית חמיה לא שתיא הכא כיון דנכנסה לחופה שתיא דלא מקריא שומרת יבם ואע"ג דחופה לא שייכא ביבמה היינו קודם ביאה אבל הכא דכבר בא עליה בבית חמיה קניה כארוסה ושייך שפיר בה חופה וכן צ"ל ללשון שני שפרש"י דקשיא ליה נמי הא לאו בת אשקויי ומוקים לה כגון שבא עליה היינו אליבא דרבי יונתן וכגון שנכנסה נמי לחופה אחר כך ואע"ג דללשון שני פרש"י דלא שייכא חופה היינו קודם ביאה אבל לאחר ביאה שפיר שייכא חופה תדע דהא כי בעי לאוקמי ללשון שני כגון שבא עליה וכשמואל הא אכתי לאו בת אשקויי היא דשומרת יבם אקריא אליבא דשמואל דהא לא קנה אותה אלא לדברים האמורים בפרשה ולא קנה אותה ליורשה וליטמא ולהפר נדריה ולא עדיפא היא מארוסה דאף אם בא עליה כבר בבית אביה לא מקריא תחת אישך עד שנכנסה לחופה אלא ע"כ דה"כ בשומרת יבם כדמוקי לה בבא עליה וכשמואל מיירי בנכנסה לחופה אח"כ דלאחר ביאה שייכא שפיר חופה ביבמה זהו הנראה לנו ליישב פרש"י אך קשה לן ללשון שני למסקנא דמוקי לה בעבד בה מאמר מאי פריך א"ה היינו ארוסה דמאי שייכא שומרת יבם לארוסה דהא לאו בגוונא חדא קאיירי דארוסה מיירי בבא עליה בבית אביה ונסתרה ואחר כך נכנסה לחופה ולא נבעלה ושומרת יבם לא מיירי כלל בבא עליה (ג) ולא בנכנסה לחופה אלא בנסתרה ואח"כ עבד בה מאמר וצ"ע : **ע"ב** בד"ה ע"י גלגול ולא בעי לאפוקי גלגול מגלגול דאיש אחר כו' עכ"ל קאי על פרש"י שכתב דמכאן לגלגול שבועה מן התורה עכ"ל :

דף נט תוד"ה אפילו מקצת בתולים לא מצי למימר לר"מ בתולה שלימה משמע כו' עכ"ל וכן בהיפך אליבא דר"א ור"ש לא מצי למימר דבתולה אפילו מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים למעט שלא כדרכה בבתוליה להכשיר בוגרת דלא משמע ליה למדרש מבי"ת אלא לענין שלא כדרכה וכן לפי תירוץ השני ע"כ לר"ש נמי בתולה שלימה משמע דשמעינן ליה לר"ש התם בפ' אלמנה ניזונית דמקצת כסף אינו ככל הכסף אך לפי תירוץ הג' שכתבו לר"מ דא"א דבתולה שלימה משמע למעט שלא כדרכה כו' בזה לא יתורץ הקושיא בהיפך לר"א ור"ש וצ"ע ודו"ק : **בד"ה** אלא לאו שלא כדרכה כו' וכן משמע מתוך הך דשמעתין דאי יש קנס בהערה ה"ל לשנויי כגון שלא עשה אלא נשיקה כו' עכ"ל יראה לפרש דפשיטא להו לתוס' דלענין בעילה לפוסלה לכהונה ודאי (ד) אין להשוות הערה לשלא כדרכה ואפילו רב דפסלה לכהונה בעולה שלא כדרכה לא פסל בהערה והיינו טעמא דמהיכא דאימעט שלא כדרכה לר"א מבי"ת דבבתוליה לא משמע אלא למעט שלא כדרכה כמ"ש התוספת לעיל

קרני ראם (א) נ"ב לא אבין דאם כן א"א מותרת : (ב) נ"ב דהרי הא דאוכלת בהגיע זמן למשנה ראשונה משום דדוכתא מייחד לה כמ"ש בכתובות ופרש"י שם מאחר שהוא זן אותה תמיד מוציאה מבית אביה ומייחד לה מקום שלא תפסיד מזונותיו להלקם לקרוביה עי"ש וא"כ בהיכא דאינה אוכלת משלו אין כאן הפסד מזונות ואינו מייחד מקום ותו אינה אוכלת בתרומה : (ג) נ"ב איני מבין דא"כ עדיין ארוסה היא ומה מהני מאמר דארוסה אינה סותה והא סוגיא דידן ס"ל דמאמר ארוסה עושה ולא נשואה מדמקשה א"ה היינו ארוסה וכיון שכן עדיין קשה מהא דארוסה אינה סותה וע"כ צ"ל דמיירי דנכנסה לחופה אחר המאמר וכסברת רש"י דכיון דפקעה הזיקה מהני תו החופה וא"כ גם קושית רבינו ליתא דהרי זה ממש כארוסה כיון דחשבינן ביאת בעל כביאת ארוס לענין קדמה שכיבת בעל לבועל ומקשה שפיר א"ה היינו ארוסה : (ד) נ"ב ומהא דאמרינן בקדושין כ"מ לכ"ג לקנות אשה בביאה עי"ש בדף י' משמע דאחר שהערה לחודיה מפסלה משום בעולה וצריך לחלק בין נשיקה לאחר הערה ולא משמע כן להד תי' בתוס' שם דהפי' תחילת ביאה היינו תחלת הערה עי"ש וצ"ע :

חכמת שלמה

דף נד ע"א גמ' לשם ביאה והתניא בין ער בין ישן אימא בין ערה בין ישנה והתניא בין ער הוא בין ישן הוא כו' כצ"ל : **שם** נים ולא נים כו'. נ"ב נים ולא נים תיר ולא תיר הכל אחד הוא וכפל לשון לבאר הענין היטב עיין בתוס' בפ"ק דתענית : **רש"י** בד"ה ישן לא קנה כו' מן הגג ונתקע הד"א והס"ד : **תוס'** בד"ה מה לאחות כו' ומאשת אח נולד היכא דעל ידי כו' כצ"ל . ונ"ב בודאי ריב"ן לא ס"ל שנויא בתרא דלעיל דלא אמרינן שכן בידו לרבות אלא באשת אח כו' א"כ לא אתי מינה חמותה ואחות אשה ודו"ק א"כ ס"ל לריב"ן נהי דלא חשבינן לחומרא שכן בידו לרבות אלא באשת אח ולא באינך מ"מ ליכא פירכא באינך דסוף סוף ג"כ משכחת בהו שיש בידן לרבות ודו"ק אבל התוס' לקמן בד"ה מאשת אח ילפינן כו' לא סבירא להו לחלק הכי ודו"ק : **ע"ב** רש"י בד"ה דודתו שאין איסורה כו' כצ"ל : **בד"ה** יש לה חיים ומשפחת אב כו' כצ"ל :

דף נה ע"א רש"י בד"ה ערירים יהיו משמע כו' כצ"ל : **בד"ה** שפחה חרופה כו'. נ"ב פי' והיא אליה משוחררת שתופסין בה קדושין ולאו דוקא לעבד עברי ה"ה לישראל שאינו עבד אלא רש"י בא לפרש בענין שתהא מאורסת בהיתר ולא יהיה בזו איסור אלא שמזנה תחת ארוסה וק"ל : **תוס'** בד"ה יש לה בנים כו' דלא נילפו מהדדי . נ"ב כך צ"ל לפרש הסברא נותנת כל לאחר מיתה אסורה כו' ומשום הכי מצריכה קרא לאשת איש ואחר דמרבינן אשת איש להיתירא א"כ נימא גבי אשת אח נמי נילף מיניה לכך צריך קרא גביה לאסור ומאחר דאסרינן גבי אשת אח מכח קרא וסותרים הסברא א"כ נימא ה"ה גבי איסור חמות בשריפה הוי לכך צריך קרא וק"ל : **בד"ה** דודתו דכתב רחמנא גביה ערירים כו' כצ"ל : **ע"ב רש"י** בד"ה אי למאן דאמר כו' לחייבי לאוין הס"ד : **תוס'** בד"ה אינו חייב כו' הואלת זרע אלא ביאה הראויה להזריע בעינן כמו באשת איש כו' כצ"ל :

דף נו ע"א רש"י בד"ה קנה לכל כו' ואוכלת בתרומה מיד כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה מן הנשואין כו' וע"י ביאה . נ"ב פי' ביאה גרועה כדלעיל : **ע"ב גמ'** אמר רבה אשת כהן כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה אלא כדרכה כו' ולעולם כרצון כצ"ל והס"ד וא"כ נמחק עד ה"ג . (עיין במהרש"א) . **בד"ה** ר"א ור"ש כו' כדכתיב לא יחלל שני חילולין כו'. נ"ב כך הוא הסרגל גרש"י לפרש שני חילולים ואינו כן אלא מלשון חילול לחוד הוא דמפיק מי שהיה כשר ונתחלל כדלקמן בפ' אלמנה לכ"ג דף ס"ט פרש"י גופיה כן ועיין בהגהתי פ' ד' מיתות דף נ"א ע"ש : **בד"ה** מאי קדושי כו' עבירה הס"ד : **בד"ה** מן הנשואין כו' תנלה ומה קדושי כו' אלו לא כ"ש הס"ד והד"א :

דף נז ע"א גמ' מלתא אחריתא ופשט ליה כו' כצ"ל . ואי לר"י ל"ל קרא האמר בין כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה הכא אין כו' שאין לך אשה שמותרת לו כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה אביי אמר כו' לא אמרינן גבי הסיא מתניתא כו' כצ"ל :

דף נח ע"א רש"י בד"ה אין חופה כו' כביאתה כצ"ל : **בד"ה** ומי בדקה כו' נטמאה ושמע מינה כו' הד"א : **ע"ב גמ'** מאמר ביבמתו ויש לו אח אפילו כו' כצ"ל . **רש"י** בד"ה ל"א כו' שהיא באה מכחה ומאמר קונה כצ"ל והד"א : **בד"ה** וא"ת כו' גמורים כחוזרת כו' הד"א : **תוס'** בד"ה רב פפא כו' דלית ליה הך דרשא שקדמה שכיבת בעל כו' והך דרשא דונקה האיש מעון כצ"ל . ונ"ב נ"ל : **בד"ה** על ידי גלגול לא בעי לאתויי גלגול מגלגול כו' כצ"ל : **בא"ד** דמשמע ליה מאיש אחר כו' . נ"ב אע"פ שבכמה דוכתי איש בא למעוטי קטן אבל הכא איש אחר לא כתיב בפי' אלא דילפינן מבלעדי אישך והכל בכלל ודו"ק :

דף נט ע"א גמ' דכתיב אשה כו' מכשירין בבוגרת ולא יצא את מוכת עץ ת"ר כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה בבתוליה כו' מהאי קרא ולמדרש כו' כצ"ל : **בד"ה** ור"א כו' לרבות בוגרת בבתוליה כו' הד"א :

מהר"ם

לומר דמאי דאסרה רחמנא אשת אח היינו דוקא בשיש לו בנים אבל באין לו בנים אפילו בחיי בעלה שריא ולכך בעי רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין ויליף לה מנדה היא דבחיי בעלה אסורה אפילו באין לה בנים א"כ ע"כ מוכרחים אנו לומר דהא דשרי לאחר מיתה הוי מטעם דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בו כרת כן נ"ל כוונת התוס' בדבור זה :

דף נה ע"ב תוס' ד"ה אשה לבעלה מנין וכו' עד תירץ הר"ר שמעון וכו'. עיין באלפסי שתירץ קושיא זו בענין אחר :

דף נו ע"א תוס' ד"ה מת ונפלה לפני יבם חרש וא"ת וכו'. ויש לדקדק למה לא מקשו התוס' אכל יבמה מן הארוסין אמאי לא חיישינן לסמפון שהרי לא הספיק לכונסה עד שמת ושמא אם היה בודקה היה מוצא בה סמפון והוו קדושי טעות ואינה זקוקה כלל ליבם והיאך אוכלת בתרומה גבי יבם אבל זה אינה קושיא דהתם כיון דהיבם פקח הוא בודקה כשכונסה ואף בלא קדושי הראשונים נשואיו נשואין גמורים הן ולכך אוכלת אצלו בתרומה אבל הכא דגם היבם חרש קשה וק"ל : **ד"ה** ממזרת ונתינה וכו'. זה הדבור שייך אמתניתין : **ע"ב תוס'** ד"ה עיקר העראה בעריות כתיב וכו' עד דע"י עריות ושפחה חרופה שמעינן ליה בחייבי לאוין. ר"ל כמו שפירשו התוס' לעיל דף נ"ה ד"ה לשתוק קרא וכו' דעיקר הלימוד הוא משפחה חרופה מכל מקום אי לאו דכתיב קרא בחייבי כריתות ה"א מדגלי רחמנא בשפחה חרופה מכלל דחייבי כריתות בהערא' אבל חייבי לאוין הא הוי דוקא בגמר ביאה ועיין שם : **ד"ה** ואיזו זו אשת כהן וכו' עד כי היכי דהוה אסמכתא דאמר ואיזו זו שקידושיה טעות. שם בכתובות דף נ"א קאמר לה ופירש רש"י כגון שקידשה על תנאי ולא נתקיים התנאי אם זנתה תחתיו מותרת לו שפנויה בעלמא היא ואינה אשתו ע"ש :

דף נז ע"ב תוס' ד"ה רב אמר וכו' עד משמע דאין הלכה כמותו. פי' מדאמר ולרב הונא דאמר חופה קונה משמע רב הונא קאמר הכי ולן לא סבירא לן וכן משמע מאי דקאמר ור"ה כסף באישות מיהא לא אשכחן בעל כרחו וכו' משמע ולן לא ס"ל :

דף נח ע"א ד"ה דהני תנאי וכו' עד וי"ל דלצדדין קתני אוכלת משלו לאחר מיתה וכו'. פי' דמחיים אינה אוכלת משלו דאין לה מזונות כיון דלא תתעכב אצלו ויגרשה אבל אם מת ולא גירשה יש לה מזונות כל ימי אלמנותה בתנאי כתובה כשאר אלמנה דהכא ליכא למיגזר דלמא תתעכב אצלו ואוכלת בתרומה מחיים וצ"ל הא דקאמר ואוכלת בתרומה אינו ר"ל מתרומה שלו דהא אין לה מזונות מחיים אלא ר"ל דמותרת לאכול בתרומה בין דידיה בין דאחריני : **ע"ב ד"ה** אימר דאמר ר"מ וכו' גם מכאן וכו'. כתבו כן משום דלקמן בסמוך בסוגיא דכהן גדול שקידש הקטנה ובגרה תחתיו מפרש ר"י באופן דנשמע מינה דחשיב משתמרת לביאה פסולה אפילו היכא שהקדושין היו בהיתר לכך כתבו התוס' האי לישנא משמע כן מדקאמר אימר דאמר ר"מ וכו' מדאורייתא וכו' דרבנן מי אמר ולא אמר אימר דאמר ר"מ היכא דהקדושין היו בעבירה אבל היכא דלא הוו בעבירה מי אמר :

דף נט ע"א ד"ה הא לא אשתני גופה וכו' עד והא דאמרינן בפרק נערה בכתובות ודלמא כי קאמר רחמנא היכי דלא אשתני. אמוציא ש"ר קאי שדינה בסקילה ואם כשזנתה היתה נערה ובהוצאת שם רע היתה בוגרת נימא הואיל ואשתני גופה אשתני נמי דינה ותהא בחנק דהא כיון דאם זינתה לאחר שבגרה היתה בחנק השתא נמי יהא דינה בחנק כדאמר התם ע"ש : **ד"ה** אפי' מקצת בתולים וכו' עד ומיהו קשה לר"י וכו' אמאי אצטריך גבי קנס למעוטי בוגרת וכו'. נ"ל להגיה אמאי אצטריך גבי קנס נערה

אבל אי הוה ס"ד להשוות נמי לפסול כהונה כדסלקא דעתין השתא להשוותן לענין קנס א"כ לא הוה משני מידי דא"כ דיש קנס בהערא' ליכא לשנויי דמיירי בנשיקה דמה לי בנשיקה ומה לי שלא כדרכה דהא שוים הם ודו"ק : ע"ב בא"ד אבל קשה אי לא מחייב קנס בהערא' א"כ מאי פריך בפרק בן סורר כו' הא לדידיה נמי א"ש כו' עכ"ל יש להקשות אמאי לא תקשי להו הכי גם לפר"ת וריב"א דמאי פריך אלא למ"ד הערא' זו הכנסת עטרה מא"ל הא לדידיה נמי ניחא דאע"ג דמשלם קנס בהערא' מ"מ כיון דבהכנסת עטרה קים ליה בדרבה מיניה וניתן להצילו בנפשו לא משלם עד גמר ביאה ממש וי"ל דלפר"ת וריב"א איכא למימר דסבירא ליה לתלמודא כיון דמחייב קנס אהערא' לית לן לחיוביה קנס אגמר ביאה ממש כיון דכבר הסיר בתולים בהכנסת עטרה וק"ל : גמ' מאי אריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא לה זונה כו' יש מקשים הא רב סתמא קאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה ולמאי אה"נ דמשום זונה קאמר דפסולה לכהונה וי"ל דמלתיה דרב אהך דמתני' דהכא נאמרה דמיירי בפסולה לכ"ג וא"כ משום בעולה קאמר דפסולה לכ"ג דאי משום זונה הויא פסולה גם לכהן הדיוט וכה"ג כתבו התוספות לקמן בדף ס' דהא רב אברייתא קאי כו' וק"ל : תום' בד"ה שנים ולא ד' כו' ובפרק כל האסורין מהאי דרשא דשנים ולא ד' נפקא לן דאין זנות לבהמה עכ"ל כצ"ל ופירוש לדבריהם דגרסינן בפרק כל האסורין מנא הא מלתא דאמרי רבנן דאין זנות לבהמה א"ל לא נשמוע קרא ונכתוב אתנן זונה וכלב תניא נמי הכי אתנן כו' שנים ולא ד' וכ"כ התוס' בסוטה פ' ארוסה דה"ג בפרק כל האסורין והשתא כתבו התוס' לקושייתם דקושטא דמלתא הוא בפ' כל האסורין יליף ליה מהאי דרשא דה"ל למכתב הכי אתנן כלב וזונה והיינו למ"ד דמשמע נמי א' בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו והא דהולרך למילף נמי התם משנים ולא ד' היינו למ"ד דלא משמע א' בפני עצמו וליכא למכתב הכי אף שהתוס' שם פירשו הסוגיא בדרך אחרת בהרבה דחוקים ע"ש ולפי דרכם מחקו גירסת כל הספרים דלפי שיטתם גרסינן לא נשמוע תנא ולתני אתנן כו' והתוס' דפרק הארוסה מסכימים לגירסת כל הספרים שלנו כמו שכתבו לעיל ודו"ק כי דברינו ברורים הם לפרש כונת התוס' דשמעתין לפי סוגיא דפרק כל האסורין כגירסת כל הספרים שם :

דף ס גמרא אליו לרבות הבוגרת הא ל"ל קרא והאמר ר"מ בתולה אפילו מקצת בתולים משמע כו' וליכא למימר דטעמא דידיה נמי התם מהכא דהא דקאמר ר"מ בתולה אפילו מקצת משמע ליה דמשמעות לשון בתולה הוא כך בלאו רבויא דקרא וכה"ג משנינן לקמן אליבא דר"ש דטעמא דידיה נמי התם מהכא מדאליו לרבות בוגרת שמעינן דאי לאו קרא דאליו בתולה בתולה שלימה משמע וליכא לאקשויי נמי למאי דמשני סר"א נילף בתולה בתולה כו' לפרש"י מאונס ומפתה דא"כ לפי האמת למאי איצטריך י' דבבתוליה בכ"ג למעט בוגרת לר"מ לכתוב בתולה ונילף בתולה בתולה מאונס ומפתה מה להלן נערה כו' דאיכא למימר דהשתא דכתיב אליו לרבות בוגרת בטומאה לא הוה ידעינן אי למילף בתולה בתולה מאונס ומפתה למעט בוגרת או למילף מטומאה לרבות בוגרת ולהכי איצטריך י' דבבתוליה למעט בוגרת וק"ל : ע"ב תום' בד"ה והאמר רבי שמעון בתולה שלימה משמע תימה כו' עכ"ל ע"ש וליכא לאקשויי אמאי לא תקשי להו בפשיטות דמאי פריך והא אר"ש בתולה שלימה משמע דדלמא אליו לרבות בוגרת מפקא ליה מהך משמעות דבתולה שלימה משמע דכה"ג אמרינן לעיל אליבא דר"ש דהקרובה מרבה ארוסה שנתגרשה ומפקא ליה מג"ש דראויה לכ"ג בעינן די"ל דודאי ריבויא דקרא מלי לאוציא מג"ש אבל משמעות לשון בתולה אית ליה לתלמודא אין סברא דאתא [ריבויא] לאוציא אך הא קשיא לן דממאי קא משמע להו מהא דפריך והא אר"מ בתולה אפילו מקצת בתולים משמע דאי הוה סבר בתולה שלימה משמע לא הוה קשיא ליה מידי דדלמא בכל חד קושטא דמלתא קפריך דלר"מ דסבר לעיל דבתולה אפילו מקצת בתולים משמע לא קא קשיא ליה אלא למאי איצטריך אליו לרבות בוגרת ולר"ש דסבר דבתולה שלימה משמע לא קא קשיא ליה ל"ל אליו אלא דקשיא ליה דהיכא קא מפיק אליו לרבות בוגרת ממשמעותו דבתולה שלימה והא דמשני לעיל אליבא דר"מ דסר"א נילף בתולה בתולה מה להלן נערה אף כאן נערה קמ"ל לא קא מפיק קרא כלל ממשמעותו אלא מג"ש וי"ל דהכי קא קשיא להו מדקאמר תלמודא הכי אליבא דר"מ דסבר בתולה אפילו מקצת בתולה משמע ל"ל אליו משמע דלרבי יהודה דסבר נמי בהא כר"מ דאליו לרבות בוגרת לא קשיא מידי והיינו ע"כ משום דאית לן למימר דרבי יהודה סבר בהא כר"ש בתולה שלימה משמע והשתא פריך איפכא דמדקא פריך הכי אליבא דר"ש דסבר בתולה שלימה משמע היכא קא מפיק אליו לרבות בוגרת משמע דלר"י דסבר נמי בהא כר"ש דאליו לרבות בוגרת לא קשיא מידי והיינו ע"כ משום דאית לן למימר דר' יוסי בהא סבר כר"מ בתולה אפילו מקצת משמע כנ"ל לפרש דברי התוס' : גמ' בראויה ליבעל הכתוב מדבר עיין ברא"ש שהביא דברי התוס' וכתב בתר הכי וא"ת כיון דאשה דהכא לאו בגדולה קמיירי אלא בראויה ליבעל כו' דשם אשה נופל על הקטנה וכיון שכן מנ"ל לרבנן ז"ל לומר כו' דלמא אשה דהכא בקטנה קמיירי כו' טף ונבעלו הרוגו טף ולא נבעלו קיימו אע"פ שראויה ליבעל וי"ל הא דשם אשה נופל על הקטנה היינו כשנכלל בה גדולה וקטנה כו' עכ"ל ועוד האריך בזה ואין צורך כי מדברי התוס' יצא לנו לתרץ זה דא"כ הוה נופל שם אשה על הקטנה מ"מ הכא דלא איצטריך מלת אשה כלל ע"כ הקרא בראויה ליבעל קמשתעי דה"ל גדולה נמי בכלל אשה ודו"ק :

ח"א דף ס ע"ב העבירום לפני הציץ כל שפניה כו' ע"ש יאר ה' פניו אליך שיהיו פניהם מאהיבין על ידי השם שהיה כתוב עליו דהיינו קודש לה' והיפך היו פניה מוריקות וכן סימן של יין בעולה ריחה נודף כו' ע"ש הכתוב שהוא מורה על הזנות ועבירה דבתולות כמ"ש זנות ויין וגו' ותירוש ינובב בתולות וק"ל :

דף סא ע"ב תום' בד"ה וכה"א והנערה טובת מראה כו' והרר"ש כו' הוכיח שהיתה בת י"ד שנים כו' עכ"ל בריש פ' תולדות האריך הרא"ם גם בזה והוכיח בחשבון לפי זה שהיתה בת י"ד שנים ואלי כשנשאה יצחק וטעות הוא בידו כי הוא לא חשב אלא שנה ואלי שהיה בדרך ואינו כן אלא החשבון מכוון כדברי התוס' שהיתה בת י"ד שנים וב' שנים היה בדרך דהכי איתא בספ"ק דמגילה דאשתהי באורחא ב' שנין כו' בא לו לסכות ועשה שם י"ח חודש שנאמר כו' ובבית אל עשה ו' חדשים והקריב זבחים כו' גם מה שהקשה מההיא דפ' אע"פ דאיתא התם דנותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה וכו' ומייתי לה התם מרבקה ואם היתה י"ד שנים ואלי א"כ היתה בוגרת כו' ואין נותנין לה רק ל' יום כו' עכ"ל לאו קושיא היא דאיכא למימר שלא היה לה שערות אלא עד אותו זמן ואז נעשית נערה דהא דקאמרינן אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים היינו משתביא ב' שערות אחר שתהיה י"ב שנים אבל אם לא תביא ב' שערות עדיין קטנה היא עד כ' שנים כמ"ש הרמב"ם פ"ב מהלכות אישות וכפרש"י בפ' אלו נערות ודו"ק : בד"ה א"ד כו' בטיל להאי לישנא דייק מדלא קתני כו' עכ"ל נראה דלא דיוק גמור הוא דהא איכא למידק איפכא כדדייקינן ללישנא קמא מדלא קתני לא יבטל אדם מאשה ומש"ה לא הם המתרץ להשיב על האי דיוקא וק"ל : גמ' וב"ש ניליפו מברייתו של עולם אין דנין אפשר משא"א כו' יש להקשות דהכא סברי ב"ש דאין דנין אפשר משאי אפשר וב"ה סברי דדנין ובפ' החולץ גבי פסח דורות שאינו בא אלא מן החולין שמעינן לר"א דדנין אפשר משא"א ור"ע סבר דאין דנין וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל בעלמא הלכה כר"ע מחבירו והכא קי"ל כב"ה (א) וי"ל דהכא אפילו ר"ע מודה דדנין דמסתברא כיון דמלות פ"ו הוא לקיום עולם צריך נקבה וזכר כמו תחלת ברייתו :

ח"א דף סא ע"ב אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים כו' שנאמר לא טוב היות האדם לבדו כו' וכה"ג אמרי' לקמן מהאי קרא השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה והכוונה מהידוע דטוב הנאמר בכל מעשה בראשית הוא הכלון והקיום לפניו ית' ולכך אמר באדם לא טוב היות אדם לבדו כי בלבדו לא יקיים בלי בת זוגו קיום המין והוא שרוי בלא טובה וק"ל :

דף סב גמ' וכתיב כי שת לי אלהים זרע גו' עיין ע"ז במהרש"ל באורך ופירושו דחוק דהא ודאי מהא דהיו לאדם וחוה ב' בנים וב' בנות ליכא למילף מידי דדלמא הכי הוו להו בנין ואין זה מברייתו עולם כדילפינן לעיל מאדם וחוה גופייהו אלא הכא מדכתיב כי שת לי גו' משמע ליה דשת אתא לתשלומין מה שנחסר מהבנים שנזכרו בהאי קרא ותוסף ללדת גו' שנתחייב בהן אדם הראשון ויראה עוד מפרש"י דמאת קין דריש הכא נקבה לקין אבל את אחיו ואת הבל הני את בהבל קמשתעי ובב"ר דריש מיניה שני תאומות להבל וכן כתבו התוס' בפ' א' דיני ממונות בשם ב"ר ע"ש : ע"ב בפרש"י בד"ה מנא הא מלתא כו' אבני בתו קאי דבן בנו פשיטא לן עכ"ל ל"ע דהא לעיל אמרינן דברא לברא וברתא לברתא מקרי בני בנים כבנים (ב) וכ"ש ברא לברתא ודוחק לומר דהאי כ"ש ברא לברתא לא קאי אלא על ברתא לברתא ולא על ברא לברא דא"כ הכי הל"ל ברתא לברתא וכ"ש ברא לברתא וכ"ש ברא לברא וק"ל :

קרני ראם (א) כ"ב דגם ר"א דסובר דנין אפשר משא"א אע"ג דכב"ש ס"ל וכמ"ש בירושלמי מובא בתוס' בילס ל"ז ע"ב ד"ה ואימר מ"מ כיון דהכא סברא היא דשני זכרים עדיפא אין דנין וזה כיון רש"י בלשונו אבל הכא מי שיש לו שני זכרים נקבות הרבה בעולם עי"ש דהיינו דעדיפא שני זכרים מזכר ונקבה : (ב) כ"ב ולק"מ דלפי האמת דבן הבת נקרא בנים לעולם עדיפא בן הבת מבת הבת דאחר קיום פריה ורביה לעולם שני זכרים עדיפא מזכר ונקבה וכסברת בית שמאי וכמש"ל וכאן כבר קיים פריה ורביה וכמו שכתבו התוס' בד"ה וכ"ש עי"ש :

מהר"ם

נערה למעוטי בוגרת וכן בסופו צ"ל ומיהו נערה דגבי קנס איכא למימר וכו' אע"ג דיש ליישב הספרים שלפנינו זה נראה יותר :

דף ס ע"א ד"ה שאינו משלם קנס במפותה וכו' עד ועוד נראה דהא דאמר רב מוציא בגט היינו מדרבנן וכו'. נ"ל להגיה ונראה דהא דקאמר רב וכו' ודרך פסק הוא ולא בא לתרץ הקושיא שבתחלת הדבור דאי הוי תירוצא אקושיא דלעיל ור"ל הא דקאמר אם נשא נשוי ופטור מן הקנס היינו מן התורה והוא דמוציאה בגט וא"כ אית לה כתובה דהיינו מדרבנן א"כ יקשה למה ליה לגמרא לשנות הא דקאמר אם נשא נשוי לומר שאין משלם קנס לישני הא דקתני אם נשא נשוי היינו מן התורה והא דקאמר ר"ה ומוציאה בגט היינו מדרבנן אלא ע"כ צ"ל לפי זה דפריך דמאחר דמדרבנן צריך להוציאה בגט א"כ לא ה"ל לתנא למתני אם נשא נשוי דמאי נפקא מינה דמן התורה אם נשא נשוי כיון דמדרבנן חייב להוציאה ומשני לומר וכו' א"כ צ"ל דהא דקתני אם נשא וכו' לומר שאין משלם קנס לא קאי אדאורייתא ולכך נ"ל דהאי לישנא דתוס' לא הוי תירוצא אקושיא דלעיל אלא דרך פסק הוא ומ"מ צ"ל השתא דכתבו התוס' דהא דמוציאה בגט היינו מדרבנן לא יתיישב לפי זה תירוצא דכתבו התוס' קודם זה דכתובת בעולה מדרבנן ור"ל והא דקתני אם נשא נשוי לומר שפטור מן הקנס הוי דאורייתא דהא השתא לפי מסקנא דתוס' כולא מלתא דרבנן איירי כמו שכתבתי אלא צ"ל דלפי זה הוי הנפקא מינה במה שאין משלם קנס לענין אם מחלה כתובתה או לענין עידית וזיבורית כתירוצים הראשונים של התוס' דו"ק נ"ל : ד"ה חלל מחייבי עשה וכו' תימה וכו'. לא ירדתי לסוף דעתן של התוס' דמאי מקשו הא הפשט פשוט וברור דיש חלל מחייבי עשה ר"ל אפי' מהנך דלא מיתסרי בלאו בלא חילול זרע כגון אלמנה וגרושה דכתיב אלמנה וגרושה וגו' לא יקח דבלא חילול זרע קאי עלה בלאו לאפוקי בעולה דלא קאי עלה אלא בעשה בלא חילול זרע אפ"ה אמרינן דקאי עלה לאו דלא יחלל ויש ליישב בדוחק דקשה לתוס' דלא הוי לה לגמ' למימר ביש חלל מחייבי עשה וכו' אלא הוי לה למימר ביש חלל מבעולה קא מפלגי דמר סבר לא יחלל אכולהו קאי ורבנן סברי אלה הפסיק הענין ומדקרי לה גמרא חייבי עשה משמע דלכולי עלמא אפי' לראב"י דס"ל הולד חלל אין בו כי אם עשה ואין לוקין עליה ולפיכך הקשו הא לראב"י כיון דס"ל דלא יחלל קאי נמי אבעולה אם כן לדידיה לוקין עליה משום לא יחלל ודו"ק : בד"ה נילף ומוכת עץ מהתם גמר לה ר' שמעון וכו'. יש מגיהין לומר דדבור זה נמשך לדבור שלפניו והכל דבור אחד הוא אבל לא יתיישב לשון התוס' לפי זה והוי כפילת דברים דהא דקאמר לעיל מזה ומשום דרבי שמעון גמר מהתם וג"ל דדבור בפני עצמו הוא דקאי אמאי דקאמר ורבי יוסי ורבי שמעון מאי טעמייהו דרשי הכי לאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה ומוכת עץ וכדי שלא תטעה לומר דרבי שמעון כל שלשתן יליף מהבתולה גם מוכת עץ לכך כתבו התוס' ומוכת עץ מהתם גמר לה ר"ש ר"ל מכ"ג לא מתיבת הבתולה כן נ"ל : ע"ב ד"ה והא אמר ר"ש וכו' עד ואומר ר"י דצריך למכתב התם בתוליה ביו"ד וכו'. דבר תימה הוא פי' זה דא"כ ל"ל לגמרא לעיל לומר ור"א ור"ש סברי בתולה בתולה שלימה אפי' מקצת בתולים וכו' הל"ל דאצטריך היו"ד משום הב' דבבתוליה או מאי פריך הכא והאמר ר"ש בתולה בתולה שלימה משמע לפי מה שפירשו התוס' הקושיא לימא דאין ה"נ דהיו"ד דבבתוליה לא אתיא להכשיר בוגרת אלא דצריך למכתב בתוליה ביו"ד משום דבענין אחר לא היה אפשר וכו' ונ"ל דלפי האמת היו"ד אתי להכשיר בוגרת דאי משום בי"ת דבבתוליה למדרש מיניה למעוטי שלא כדרכה היה יכול לכתוב שום מיעוט אחר למעט שלא כדרכה אלא ודאי להכשיר בוגרת אתי כדאמר לעיל אלא אם תקשה לך ל"ל היו"ד כלל להכשיר בוגרת לילף מהכא מטומאה ע"ז תירצו התוס' מאחר שבלאו הכי היה צריך למכתב שום מיעוט כדי למעט שלא כדרכה ומוכת עץ כתב המיעוט בלשון דבבתוליה כדי שיהא מוכרח למכתב ג"כ היו"ד כדי שאגב זה נילף מהיו"ד להכשיר בוגרת כן נ"ל ויש מקשין מנ"ל לגמרא לעיל דר"מ סבר בתולה אפי' מקצת בתולים כדי שנוכל למדרש בתוליה עד דאיכא כל הבתולים למעט בוגרת נימא דר"מ נמי סבר בתולה בתולה שלימה משמע אלא דהות ילפינן מטומאה להכשיר בוגרת לכך כתב בתוליה עד דאיכא כל הבתולים למעט בוגרת ול"נ דאפי' ר"ת קושיא אין כאן דאי ס"ל דבתולה בתולה שלימה משמע לא שייך למדרש מהיו"ד עד דאיכא כל הבתולים דלא משתמע מיתורא דיו"ד דלהוי משמע כל הבתולים מאחר דלשון בתולה עצמו מורה על בתולה שלימה לכך מוכרח לומר דר"מ ס"ל דבתולה אפי' מקצת בתולים משמע דאז משתמע שפיר מלישנא דבתוליה עד דאיכא כל הבתולים וק"ל :

דף סא ע"א ד"ה אין העובדי כוכבים וכו' עד וכן ואתה אדם ולא אל דכתיב גבי חירם כצ"ל :

דף סב ע"א ד"ה אף היום וכו' אין זו דרשא גמורה וכו' דאל"כ לא מקרי מוסיף מדעתו : ע"ב גמ' בני בנים הרי הן כבנים סבר אביי למימר ברא לברא וכו'. עיין ביאור שיטת ההלכה זו בספרי שאלות ותשובות שלי בסימן פ"ז :

חכמת שלמה

תום' בד"ה מהו בתר כו' מ"מ הוא מדמי איסור קיחה כו' כצ"ל : בד"ה הא לא אשתני כו' כי חדית רחמנא כו' כ"ב אמוציא שם רע קאי לדונה בסקילה דוקא כשלא בגרה וק"ל : ע"ב רש"י בד"ה א"כ כו' לכהונה גדולה הס"ד : בד"ה אתנן כלב כו' והבעלי לכלבי. כ"ב וכן פרש"י בסוטה פרק ארוסה דף כ"ז. וכ"כ עוד ולולי פה קדוש היה נראה לפרש טלה לבעל הכלבית כדי שתבעל לו והוה אתנן כלב ממש כאתנן זונה שוב מצאתי בפרק כל האסורים דף ל' שהא רש"י פי' כן : תום' בד"ה אלא לאו כו' סיהך אים מתחייב קנס כו' כצ"ל :

דף ס ע"א רש"י בד"ה דרב עמרם כו' מחייבי עשה ור"א כו' כצ"ל : תום' בד"ה שאינו משלם כו' היינו מדרבנן כו'. כ"ב אבל מדאורייתא אם נשא נשוי מאחר שממנו נבעלה ודוקא לכתחלה לא ישאנה מן התורה כמו בוגרת ומוכת עץ כו' וכן פי' התוס' בריש אלו נערות וצ"ל דהשתא ס"ד דאפילו בוגרת ומוכת עץ נמי מוציא בגט מדרבנן עד המסקנא דשרי הכל אפי' מדרבנן ודו"ק : ע"ב גמ' מוכת עץ נמי רבי קרובה כו' בר זוגיה כו' כצ"ל : רש"י בד"ה מדשבקיה בר זוגיה כו' ושבקיה לרבי יוסי כו' לרבי יוסי דמטמא מלא כו' כצ"ל : בד"ה חד מלא כו' את הארוסה ומלאים כו' כצ"ל : תום' בד"ה והאמר ר"ש כו' בתולה אפילו מקצת בתולים משמע דאי הוה כו' כצ"ל. כ"ב ול"נ לפרש אליבא דרש"י כפשוטו דבתחלה פריך שפיר והא אמר ר"מ בתולה אפילו מקצת בתולה משמע ואותו הלשון משמע שכך הוא משמעות הלשון ולא משום דהוינא ילפינן בגזירה שוה א"כ למאי צריך הכא אליו לרבות בוגרת דא"ל דהוה ילפינן בגזירה שוה מהתם דממעט לפי האמת בוגרת דס"ל לרש"י דלא ילפינן בתולה מבתוליה דאין שוות לג"ש ואינו דומה לשב הכהן ובא הכהן דסוף סוף חד ענייא הוא אבל הכא לישנא דבתולה משמע מקצת בתולים ולישנא דבתוליה משמע למעוטי מקצת בתולים אבל הכא פריך לר"ש דאמר אליו לרבות בוגרת א"כ איך אמר אי הוה כתיב בתולה לחוד הוה בתולה שלימה משמע אמאי הוי אמרינן הכי הא איכא למילף מהכא דאפילו מקצת בתולים הוה והשתא לא מהני לתירץ דהוי ילפינן מבתולה דאונס כו' דסוף סוף מאי חזית למילף מאונס דלא דמי נילף כהונה מכהונה ומשני אדרבה מהכא הוה אתי דהוה אמרינן בתולה שלימה משמע כמו שמפרש ואין להקשות לפי האמת לשתוק מאליו ומבתולה וליכתוב בתולה שהרי הסברא נותנת דאפילו מקצת בתולים משמע אי ליכא הוכחה מקרא די"ל הוינא ילפינן מאונס דבתולה שלימה בעינן ולא בוגרת ואין להקשות למה א"ר שמעון בתולה שלימה הלא אינו מוכח אלא מהכא דהכי נמי קאמר מדאיצטריך קרא למיכתב אליו ש"מ דבכלל דוכתא שלימה משמע וזהו שפיר משמעות הלשון ודו"ק :

דף סא ע"א תום' בד"ה קברי עובדי כוכבים כו' אדם ואברהם כו'. כ"ב פי' אברהם נמי מקרי אדם גדול בענקים מ"מ בני נח הם וק"ל : בד"ה כ"ג כו' לה לעיל בפ' שני כו' כצ"ל : ע"ב גמ' רב פפא אמר בכ"ג והאי תנא כו' כצ"ל : רש"י ד"ה מבלי לב כמו מבלי לב כצ"ל : בד"ה וזה רבנן כו' וכה"ג מי פליגי רבנן כצ"ל והס"ד :

דף סב ע"א רש"י בד"ה כי שת כו' בלא זכרים כו'. כ"ב י"מ א"כ מסיכא יליף דבעינן שני זכרים ושני נקבות דלמא לא קפיד קרא אלא אזכרים ולא אנקבות כלל ול"נ דודאי יליף השתא מבריאת עולם וכמו שמצינו לשם דהוי שני זכרים ושתי נקבות אלא דקשה ליה בשלמא שתי נקבות הוא לקיום העולם ולשבת אבל שני זכרים למאי בעינן זכר אחד יכול לישא את שתיהן ומש"ה הוצרך להביא קרא דאף שני זכרים בעינן ודו"ק כ"ל. (עיין במהרש"א) : בד"ה מ"ט כו' דכ"ה או זכר כו' הד"א : בד"ה שאני הכא כו' שהזכיר שמו ושמו של אביו כו' כצ"ל : תום' בד"ה וקבע להם כו' זמן ג' ימים כו' כצ"ל : בד"ה דכתיב אמור להם כו' וסייעהו כבא לטהר. כ"ב כ"ל הכוונה שהתוס' אומר אבל האמת היה שסייעהו מן השמים לטהרו ולא כפי מחשבת מרים ואהרן ודו"ק : בד"ה הכל מודים כו' והא לא מיפטר מפ"ו כו' כצ"ל : ע"ב גמ' אלא סמוך לוסתה אע"ג דאמור רבנן חייב אדם

תוס'

ח"א דף סב ע"א פירש מן האשה מאי דרש כו' יבואר בפרק רע"ק ע"ש: **ומה** פסח שהוא א' מתרי"ג כו' מספר פענח רזי הקשה הר"פ מאי ק"ו הוא זה אימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון דאמרינן בפרק תמיד נשחט שחט למולין ולערלים כשר ה"נ הרי היו שבט לוי שלא חטו בעגל ועוד הא אמרינן אפי' עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככ"ג וי"ל דשחטו למולים ולערלים דבלב ערלים נמי לשמים משא"כ כו' עכ"ל ועוד נראה הא דעובד כוכבים ועוסק בתורה כו' הא מוקמינן לה בפרק ד' מיתות דוקא שעוסק בז' מצות דידיה אבל בעוסק בכל התורה חייב וא"ת ולמה לא היה דן משה ק"ו זה מיד כשא"ל הקב"ה רד כי שחת עמך גו' וי"ל כדאמרינן במדרש אפשר שלא היה משה מאמין בהקב"ה שא"ל כי שחת גו' אלא הודיע לישראל שאפי' יהיה אדם שומע מפי יחידי נאמן לו אסור לקבל עדותו ולעשות דבר ע"פ ובעל עיקרים מאמר ד' פ' ע"ו תירץ שהדבר הנראה לעינים מלער אדם לער גדול יותר מהידיעה שהאדם יותר מתפעל מהמורגש בחוש יותר ממה שיתפעל מהנודע באמיתות כו' ע"ש גם עיין בזה בשאר מפרשי התורה וק"ל: **אשר** שברת ייש"כ כחך ששברת דה"ת למכתב ששברת א"כ אשר שברת כולה יתורא דקרא הוא דהוה סגי ליה במה שכתב על הלוחות הראשונים דודאי הן ששבר וכמ"ש ויפסול שני לוחות אבנים כראשונים ולא כתיב ששבר ועיין בע"י בשם חידושי הרשב"א בזה וק"ל: **הוסיף** יום אחד מדעתו כו' יבואר בפרק רבי עקיבא ע"ש: **א"ר** הונא כו' את אחיו את הבל הבל ואחותו וקין ואחותו וכתיב כו' את אחיו לא משמע לרבות תאומה לקין דקאי אהבל וכן פי' רש"י בהדיא דמריבויא דאת קין דריש תאומה לקין וכ"ה בב"ר אבל מאת אחיו את הבל דריש ב' תאומות להבל ע"ש ובפרק אד"מ איתא א"ר חמא עלו למטה ב' וירדו ד' וכתב הרא"ם דלא דריש אתיים לריבויא עכ"ל מדבריו נראה שהוא מפרש דירדו ד' אדם וחוה קין והבל ונעלם ממנו דברי התוס' לשם שכתבו וילדו ארבעה אדם וחוה וקין ותאומתו אבל הבל עדיין לא נולד באותו פעם כדכתיב ותוסף ללדת את אחיו את הבל וב' תאומות נולדו עמו כו' עכ"ל וכולהו אתיים נדרשו לפי דרכן ודו"ק: **אין** בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף כו' עיין בזה בחידושי אגדות בפרק כל היד: **ע"ב ואחר** בא חצרון כו' וכתיב מני מכיר גו' מחוקקים גו' כנראה מפרש"י דעיקר הראיה מהאך קראי אבל מהאי קרא קמא גופיה לחוד דד"ה יש להביא ראיה דכתיב בסיפא דעניגא כל אלה בני מכיר גו' וכיון שנקראו בני חצרון מבת מכיר בני מכיר נוכח דבן בתו כבנים וכ"ל דמני מכיר מחוקקים כו' הוא ראיה שני' ודו"ק: **מפני** שלא נהגו כבוד זה לזה כו' ולא תם כ"א מהם על כבוד תורה של חבירו דאין כבוד אלא תורה ולכך מתו במדה זו כי היא חייך גו' ואמרו שמתו במיתת אסכרה דאפשר דכ"א דיבר לשון הרע והיה מספר בגנות חבירו וסימן ללשון הרע אסכרה כדאמרינן פרק ב"מ ואמר שמתו בין פסח לעצרת להורות שמתו בהשגחה כי הוא הזמן ממוגע לבריאות וקרוב לרפואה כדאמרינן בשבת כל שקייטי עבא בין דיבחא לעצרתא וק"ל: **כל** אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה כו' דכתיב ושמחת אתה וביתך דלפי תשמעות הל"ל בני ביתך אבל אשתו קרויה ביתו של אדם כדאמרינן בעלמא ולפי שמי שיש לו אשה יש לו מקום דירה ובית לשמוח בו נקט הטור אה"ע דירה במקום שמחה דאמרינן הכא ואין לפרש הקרא שהמצוה היא כך שישמח הוא עם אשתו באכילת מעשר שני בירושלים דכיון דאין האשה חייבת במצות ראייה וכי משום אכילת מעשר שני ילטרך להעלותה לירושלים ברוב שנים שהמעשר שני נוהג בו אלא דהכתוב לא השמיע לנו אלא שלא יהיה לו שמחה בלא אשתו עמו שם ודו"ק: **בלא** ברכה כו' שנאמר להניח ברכה אל ביתך הכא איכא לפרושי לפי פשוטו בכל דבר שבביתך ואפשר כיון דסמך ליה האי קרא ביחזקאל למצות חלה ולא כ"כ לעיל מיניה בשאר מצות משמע ליה דביתך זו אשתך דמצות חלה מוטל עליה ביותר כדאמרינן בפרק ב"מ וק"ל: **אין** עזרתי בי ותושיה גו' קרא התורה במקום הזה תושיה ע"ש שהיא מתשת כחו של אדם וא"א לו לעסוק בשאר צרכיו אי לאו שאשתו עוזרתו וק"ל: **באין** חומה שנאמר נקבה תסובב גבר ר"ל שאשתו משמרתו מן החטא ומלחמת יצה"ר שהוא נקרא שונאך גו' כמ"ש אם רעב שונאך גו' כמו החומה שסובבת העיר ומשמרת מן השונאים: **כל** היודע באשתו שהיא יראת שמים כו' עיין פרש"י שהוא דריש שלום מלשון שלימה והוא דחוק ונראה לפרש שהכתוב עם יראת שמים מדבר אם ידעת כי גם היא יראת שמים ושלום אהלך דהיינו שהשם שלום שהוא שם י"ה אתכם כדאמרינן בסוטה אם זוכין השם יה ביניהם ואז ופקדת גו' ומאן דדריש ליה ביוצא לדרך דהיינו הצריך לשלום בדרך ואז ופקדת גו'. ולפי דרשא זו לא אצטריך למדרש ולא תחטא ואם אינו פוקדה תחטא כדדריש לעיל אלא לפי דרשא דהכא כדמסיק אפי' סמוך לוסתה קאמר דאפ"ה לא תחטא דודאי חטא הוא באילו יוצא לדרך ומאן דדריש ליה באוהב את אשתו כו' דהיינו כי שלום אהלך ופקדת נוך דהיינו בני ביתך שמדריכן בדרך ישרה כו' ולא תחטא שלא תביאם לידי חטא: **ומכבדה** יותר מגופו דהיינו להלבישה בגדים מכובדים יותר ממנו כדאמרינן קרי למאני מכבדותיה וק"ל: **האוהב** את שכיניו כו' והמלוה סלע לעני כו' עליו הכתוב אומר אז תקרא גו' עיין פרש"י פרק הנשרפין ויש לדקדק אמאי לא מייתי קרא דלעיל מיניה אז יבקע כשחר גו' דההוא קרא כתיב בתר כי תראה גו' ומבשרך לא תתעלם דדריש מיניה כל הני ואפשר דכל הני הוא שכר מעשה הטוב דנקט לעיל מיניה אבל שכר דהמלוה לעני בשעת דוחקו דקאמר אינו גדול כ"כ דלא היה לו להמתין מלעוזרו עד שעת דוחקו כמ"ש כי ימוך אחיך ומטה גו' והחזקת בו אל תניחהו שירד ויפול כו' כפרש"י בחומש לזה פרש"י בהסיא דפ"ק דחגיגה שהביאו התוס' ע"ש בהכי מיירי הקרא כי תראה ערום גו' דלא היה לך להמתין כ"כ עד שיראה ערום ממש ולכך אמר שיהיה שכרו במדה זו שאילו החזקת בו קודם שמטה ידו כל כך גם היה שכרך כן כמ"ש ע"ש תקרא ואני אענה גו' אבל השתא שלא החזקת בו עד שירד ויפול גם אני לא אענה עד שתקרא לי ודו"ק:

ח"א דף סג ע"א כל אדם שאין לו אשה אינו אדם כו' הוא מבואר ע"פ מ"ש פ"ב דעירובין כל אותן שנים שהיה אדם הראשון בנדוי הוליד רוחין ושידין ולילין שנאמר ויחי אדם ק"ל שנה ויולד בדמותו כצלמו מכלל דעד השתא לאו כצלמו אוליד ולפי שכל המוליד מוליד בדומה וזה שאין לו אשה הכושות ושידין מתחממין בו ומולידין ממנו רוחין ושידין הרי גם הוא אינו נקרא אדם דהמוליד מוליד בדומה והוא הענין בעצמו שאמר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם כו' דהיינו שאין לו קרקע מיוחדת לדירה ולפרנסתו כמ"ש התוס' לקמן אינו אדם דהוי כמו הרוחות והשידין שאין להם דירה מיוחדת בארץ והוא ענין קין שא"ל הקב"ה אחר שהיה עובד אדמה ארורה האדמה גו' לא תוסף תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ שלא תהיה לך עוד קרקע מיוחדת ובפרקי ר"א אמרו ויולד בדמותו מכאן אתה למד שלא היה קין לא מדמותו ולא מצלמו עד שנולד שת והיינו שנטרד מן האדמה שהיתה מיוחדת לו כי האדם נקרא ע"ש אדמה וק"ל: **זכה** עוזרתו כו' וא"ד ר"א רמי כתיב כנגדו כו' רש"י בחומש הביא לשון ראשון וכתב הרא"ם דלישנא קמא יש לפרש נמי כנגדו מלשון נגידא ומלקות וע"ש באורך ואין זה מחוור דא"כ לא ה"ל לתלמודא לשנות הלשונות דבלישנא קמא קאמר לא זכה כנגדו ובלישנא בתרא קאמר לא זכה מנגדתו וגם רש"י לא פירש כן מלשון נגידא ומלקות אלא בלישנא בתרא גם מה שכתב הרא"ם דלישנא קמא סבר דיש אם למסורת ומש"ה לא דריש ליה אלא מלשון נגידא ומלקות הוא תמוה דהא מלשון נוכח לא מליגו ג"כ יו"ד בלשון כמו נגד ההר והרבה כמוהו וע"כ נראה דללישנא קמא דריש כנגדו מלשון נוכח כדרך הלוחם עם חבירו להעיז נגדו כמ"ש גם הרא"ם בפי' ראשון ואין להקשות גם לפי דבריו דלעיל כיון דנגד מלשון נוכח מליגו בכ"מ בלא יו"ד דהיינו המסורת וגם המקרא מסייעו א"כ ללישנא בתרא אמאי כדרשהו לאוד דהיינו מלשון נגידא ומלקות דכה"ג אמרי' בפ"ק דסנהדרין גבי חלב וגבי יראה דדרשינן המסורת אע"ג דהמקרא והמסורת כי הדדי ניגהו ודו"ק: **ומ"ש** חטין כו' פשתן כו' זכר אלו ב' דברים לפי שהם עיקר חיי ולרכי נפש שכל עלמו של יעקב לא ביקש רק ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש והאשה היא עוזרתו בכך: **זאת** הפעם וגו' מלמד שבא על כל בהמה כו' כתב החזקוני וכ"ל שנתעברו קודם שבא עליהן דאלת"ה הא מתעקרין בביאת אדם עכ"ל ואין זה מספיק דהא משנתעברה בהמה אינה מקבלת זכר ואפילו זכר אדם כדמוכח פרק קמא דבכורות ואפשר לומר שנתעברו וילדו בו ביום קודם שבא עליהן דהא חוה נמי ילדה בו ביום כדאמרי' פרק אד"מ ובעל הגלמון כתב שאין זה כמשמעו שבא עליהם בתשמיש שא"א כו' אלא לפי שלא היה לו זוג היה חפץ לחפש ולבדוק בכל המינים אם ימלא עוד מין א' בלא עזר וכיון שלא מלא לא נתקררה כו' עכ"ל ע"ש: **שתי** בריכות כו' לכאורה מכל משפחות גו' מריבויא דכל דריש אפילו משפחות האסורות לבא בקהל יברכו בך נקיבות שלהם דעמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ואך יש לדקדק דמעיקרא דריש ונברכו מלשון הברכה ולבסוף דרשו ליה מלשון ברכה ממש אפי' משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא כו' וע"כ נראה דמלתא באנפי נפשיה הוא בא לדרוש כל דמשפחות גו' כמו שדרשו כל הגוים גו' כמ"ש התוס' והשתא אפשר דמעיקרא לאו מריבויא דכל דריש אלא משום דכל הני קראי דכתיבי כיוצא בזה כמו והתברכו בזרעך מתפרשים כי אדם אומר לבנו תהא כאברהם תהא כאפרים ומנשה אבל הכא שינה הכתוב למכתב ונברכו מלשון נפעל ע"י אחרים דהיינו שיעשה הקב"ה מהן שתי בריכות בתוכך או מלשון שיתברכו מן השמים ודו"ק: **עתידים** כל בעלי אומניות כו' ר"ל שיניחו אומנתן החשובים לעבוד עבודה הפחותה מכל בעה"ז דהיינו עבודת קרקע שכל עלמן לעתיד לא יבקשו רק עבודת קרקע לצורך דילהן ומזונתן כמ"ש התוס' ואמר שאין לך אומנות פחותה בעוה"ז מעבודת קרקע שנאמר וירדו דלפי ענינו הוא היפך דמיבשה ליה נאמר יורדי הים באניות וגו' אבל כתב כאן וירדו מים ליבשה ע"ש הירידה מאומנותן החשובה לפחותה דהיינו עבודת קרקע ועד"ז יש לפרש מ"ש פ"ק דסוטה וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה בתחלה בחומר ובלבנים ולבסוף בכל עבודה בשדה כוונתם בזה כמ"ש שהוסיפו בזיון בעבודתם יותר מאומנות חומר ולבנים דהיינו בעבודת קרקע בשדה שהיא העבודה הפחותה מכל אומניות וק"ל: **הפובי** בעסקי עב מינה כו' מאה זוזי בעסקא כו' לכאורה הם סותרים מ"ש בתר הכי במעלות מי שיש לו קרקע זרע ולא תזבין כו' קפוץ זבין ארעא כו' אבל הוא מיושב לפי דברי התוס' דהכא מיירי באדם שעיקר אומנתו בקרקע ולכך נסמכו אלו המאמרים לכאן וק"ל: **שבל** העוסק בבנין מתמסכן כו' נקט האי לישנא ע"פ מ"ש פ"ק דסוטה ערי מסכנות דאמר מר כל העוסק בבנין מתמסכן ואמר מר הייגו הכא וק"ל: **אין** פורענות כו' שנאמר הכרתי גוים וגו' לפי דלעיל מיניה סיפר בתועבות ירושלים הוי גו' העיר היונה לא שמעה בקול גו' והפסיק בענין הכרתי גוים נשמו גו' ר"ל בשביל תועבותם ועונך הכרתי עובדי כוכבים כו' שתראו אותי גו' וק"ל: **רחמנא** ליצלן ממידי דקשה ממותא כו' ואשכח ומוצא אני מר ממות גו' לפי ענינו שמדבר בא"א אשר היא מצודים וגו' אבל אין בו טעם להיות מר ממות יותר משאר עבירות וע"כ דרשוהו באשה רעה שמלירה את אישה עד שאומר טוב מותי מחיי: **למדו** לשונם דבר שקר העוה גו' ר"ל גם כי הכא שראוי לומר לכבוד אביו שקר מ"מ כדי שלא יגביל האדם בכך לא יאמר שקר גם במקום הזה והיינו דכתיב למדו לשונם וגו' אמר על אותו דור הרע אחר שגלאו ולא היה בידם לומר שקר במקום העוה ואינו ישר למדו לשונם דבר שקר כדי להרגיל עלמם בכך: **דיינו** שמגדלות כו' ומצילות אותנו מן החטא פרש"י הרהור עבירה עכ"ל נקט הרהור עבירה במקום עבירה גופה לפי שהרהור קשה מעבירה כדאמרינן ביומא גם שאין אדם ניצול מהרהור עבירה בכל יום כדאמרי' פרק גט פשוט ודקאמר לקמן עונותיו מתפקקים הייגו נמי עון הרהור עבירה שהיה לו עד היום וק"ל: **ע"ב אין** אדם מוצא קורת רוח כו' עיין פרק כ"ג: **מצא** או מוצא כו' ר"ל מצא קרי על האיש שמצא לו אשה טובה דאוי לשמח בה כאילו מצא מציאה אבל באשה רעה לא קאמר מצא האיש כי אינה מציאה לו אבל אמר שלמה ומוצא אני את האשה המיוחדת להיות מוטלת עליו כדאמרינן פרק איזהו נשך כל שאשתו מוטלת עליו נוטק ואינו נענה וכמו האשה גי' איש שהיא במקום איש וסיים באשה טובה מצא טוב כשהיא אשה והוא איש כמ"ש והוא ימשול בך והייגו טוב כמ"ש לא טוב היות אדם לבדו וק"ל: **אשה** רעה מצוה לגרשה שנאמר גרש לץ גו' היא האשה רעה דאמר לעיל מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא כו' ומהדרה ליה גבה דרך ליצנות: **קשה** אשה רעה כיום סגריר שנאמר כו' משום דלכאורה בקרא מדמה אשה רעה לדלף הטורד ויום סגריר לא נקט אלא דאז הדלף טורד בבית ואמר דאינו כן אלא דעיקר הדמיון ליום סגריר שא"א לצאת לחוץ ביום בכך וכוח ולהנצל מן הדלף הטורדו בבית כן האשה רעה א"א להנצל ממנה ולצאת מחוץ לבית כל שעה כדלקמן אשר לא יוכלו לצאת ממנה זו אשה רעה וכיוצא בו אמר טוב לשבת על פנת גג מאשת מדנים וגו' דהייגו בבית א"א להנצל ממנה אם לא על פנת הגג: **במה** טובה אשה טובה שהכתוב משבחה כו'. לכאורה נראה שמשבחה היינו שמצא טוב אבל לפי זה אשה טובה אינו מפורש בקרא ונראה לפרש דאסיפא דקרא סמך שסיים (ומשבחה) ויפק רצון מה' דשמצא מצא אשה מצא טוב הייגו אשה טובה וכן כשנדרש על התורה אסיפא דקרא סמיך ויפק רצון מה' ולכך נדרש על התורה דלפי פשוטו ה"ל למכתב מצא אשה טובה ויפק גו' אבל על התורה מתפרש מצא אשה באיזה אשה אמרתי לך במצא טוב דהייגו התורה שנקראת טוב אז ויפק גו' ונמשלה התורה לאשה טובה שמחבבה לבעלה כמ"ש באהבתה תשגה תמיד וגיהנם נמשלה לאשה רעה שנאמר שוחה עמוקה פי זרה וקאמר בגיהנם משמעי קרא הכא דלפי פשוטו מאי מר ממות אבל הגיהנם מתפרש ומוצא אני מר ממות שהיא מיתת הגוף את האשה שהוא הגיהנם שהיא מיתת הנשמה וק"ל: **אשר** לא יוכלו לצאת ממנה גו' כתנני ה' בידי לא אוכל קום גו' וכן בגוי נבל גו'. הני קראי בגלות איירי אבל לקחו הדמיון באשה רעה וכתובתה כו' מוטלת על האיש כאילו האויב מושל עליו להכעיסו ואין להנצל ממנו וכן בתי שמזונותיו תלוין בכספו שיד המוכר תבואה מושל עליו או שיכעלו שערי שבר כפרש"י וק"ל: **בניך** ובנותיך גו' זו אשת האב כו'. בגלות איירי אלא דגם בזו לקחו הדמיון שאשתו זאת מוטלת על בניו הראשונים כאילו יד אויב מושל בהם ואפשר דמשמע להו למדרש כן משום דלעיל מיניה כתיב לאחך נתונים לאויביך גו' וכאן שינה למכתב נתונים לעם אחר דמשמע דלאו בשונא א"ה מיירי אלא בעם אחר דהייגו משפחה מאם אחרת דמלינו לשון עם בכה"ג ונתתיך לקהל עמים גו' וק"ל: **אלו** המינים וכה"א אמר נבל בלבו אין גו' נקרא נבל ע"ש שמנבל פיו נגד הקב"ה ודרש שמהלכין ערומין כו' ע"ש שמנבלין ומתעבין עלמן לפני המקום ור"י אומר אלו חברי כו' עיין בערוך ערך חברי שהיו כומרין פרסיים ורשעים היו מאוד כדאמרינן בכמה דוכתי ואמרו גזרו על המרחצאות מפני הטבילה כו' הוא דחוק לומר שלא היו מקיימין בבבל טבילת מצוה ואפשר לפרש שלא היתה הטבילה כמצותה כמו שצריך טבילה סמוך לחפיפה וכיוצא בזה ובמדה זו נענשו וגזרו על המרחצאות וכן מפני המתנות דאין סברא שלא נתנו מתנות בבבל דהא תנן נוהגין בין בארץ בין בחולה לארץ אלא שמלאו עילה ליפטר ממתנות כגון ע"י שותף עובד כוכבים ושמחים ביום אידם שהיו מקילין בדבר בבבל כדאמרינן עובדי כוכבים שבח"ל אינן עובדי עבודת כוכבים אלא שמנהג אבותיהם בידיהם ונענשו על השמחה זו במדה שבאו לידי אבלות כדין קובר עלמות אבותם ומייתי מדכתיב בכם ובאבותיכם כו' בעון חיים שמחים במקום שלא היה להם לשמוח באים לידי איבול בקבורת עלמות אבות וק"ל: **כתיב** לא יאספו גו' וכתיב ונבחר מות גו'. רש"י פי' שם לפי פשוטו אע"פ שרואין המתים בבזיון נרת החיים גדולה ממנה וכו' עכ"ל ע"ש והדרש דהכא ימאן זה דאע"פ מסר מן הכתוב גם לא הזכיר שנרת חיים גדולה ממנו וק"ל: **אשה** טובה כו' בחיק ירא אלהים כו' ר"ל כן היה ראוי שתנתן לירא אלהים אבל המזל משנה כדאמרינן מ' יום קודם יצירת הולד בת קול מכרזת בת פלוני לפלוני ועוד יש לפרש כן לפי האמת וכמ"ש מה' אשה משכלת ובזווג שני שהוא לפי מעשיו כדאמרינן בפ"ק דסוטה גם לפי זכות גדול אפשר שישתנה המזל כמ"ש התוס' סוף מסכת שבת: **אשה** רעה צרעת כו' ר"ל שהיא מכה בגוף כמו הצרעת דזכר ונקבה גוף א' הם כמ"ש והיו לבשר אחד וקאמר דת"מ רפואתו אינה קשה כ"כ כמו הצרעת דצריך רפואה אבל זו יגרשנה ויתרפא כו' ולא תהיה עוד אשתו כגופו. ואמר **אשה** יפה כו' מספר ימיו כפלים כו' עיין פרש"י שהיא דחוק ונראה לפרש כענין שנאמר ברחל שהיתה יפת תואר ויאהב גו' ויעבד בה עוד שבע שנים אחרות כי באהבתו אותה היו כימים אחדים הרי מספר ימיו כפלים. ואמר **העלם** עיניך מאשת חן כו' כי העינים הם סרסורי עבירה. ואמר **למסוך** עמו יין כו' גם הוא מביא לידי עבירה כמ"ש זנות יין ותירוש וגו' ואמר כי בתואר גו' רבים הוממתו כמו דור המבול שנאמר ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות גו' ונאמר בהם כי השחית כל בשר את דרכו ועלומים כל הרוגיה כמ"ש בשמשון שהיה איש עלום וגבור ונהרג על ידה ואמר כעלוץ מבעיר כו' בתחלה כעלוץ בעלמא ולבסוף גחלת כענין שאמרו בתחלה הוא דומה לבוכיא ולבסוף כעבות העגלה ואמר ככלוב מלא עוף גו' דרך הכלוב להיות בו עופות רבים קטנים וזה הוא מלא בעוף אחד גדול כן בתיהם מלא מרמה כי רבות מחשבות בלב איש אבל זה אין לו מחשבה ומרמה רק אחת כי כל מזימותיו לדבר ערוה ואיך ימלא תאותו ואמר אל תלר לרת כו' מחר בא ואיננו כו' אמר אל תלר כו' ולא תדע כו' בלשון נקבה וסוף אמר מחר בא ואיננו כו' עולם שאינו שלו הוא לשון נסתר מטעם דאין לו לחלות הקללה בו ועוי"ל כי הדואג בלרת מחר הוא שירא מפני רשע שנגזם עליו להילר לו למחר ואמר מחר בא ואיננו אותו הרשע ואז יהיה בעולם שאינו שלו דהיינו לעוה"ב שאין לרשע חלק בו ואמר מנע רבים כו' ולא הכל כו' כפל הענין בשינוי לשון ונראה לפרש כי מצוה היא להכניס אחרים לביתו כגון בהכנסת אורחים ובסעודת מצוה אבל הזהיר אותך בהכנסת אורחים שבאו לביתך מעלמם מנע אותם מתוך כו' דהיינו מתוכיי הבית ומחדרים הפנימיים כי מי יכיר אותם ופן יגנבו משם וילכו להם ועוד הזהירך בסעודת מצוה לא הכל תביא ביתך דהיינו שלא להזמין את שאינו הגון כמ"ש באנשי ירושלים שלא ישבו בסעודה כו' וק"ל: **באילו** שופך דמים כו' כאילו ממעט הדמות כו' מבואר כי מי שאינו עוסק בפ"ו מחסר הנפשות מן העולם וכאילו שפך דמן וענין מיעוט הדמות נראה לפרשו כמ"ש הרא"ס כי אדם הראשון נברא בצלם ובחותם של הקב"ה כי הוא נברא ונעשה בכפו של הקב"ה שנאמר ותשת עלי כפכה אבל גלמי של שאר בני אדם שלא נדפסו בכפו של הקב"ה אלא בחותמו של אדם הראשון אין נקראים צלם של הקב"ה אלא דמות גלמו של הקב"ה ולכן נקרא גלם אדם הראשון דיוקנו של הקב"ה וגלמו של יעקב נקרא דמות דיוקנו בב"ב פ' ח"ה וכתב הר"ן פ' הגוזל לורת אדם נקראת דיוקני שהיא שנייה לקונה כו' כדכתיב כי בצלם אלהים גו' עכ"ל ע"ש ולזה מבואר שאמר שכל מי שאינו עוסק בפ"ו ממעט הדמות ר"ל שממעט דמות גלם של הקב"ה בעולם דהיינו לורת גלמו של כל אדם שהם אינם אלא דמות גלם של אדם הראשון ורש"י בחומש פי' נעשה אדם גו' כדמותנו להבין ולהשכיל עכ"ל ולפי זה יש לפרש ממעט הדמות כי הוא ממעט האדם שהוא מין מדברי ושכלי מהעולם שהוא מתדמה בו למלאכים העליונים וק"ל: **ובנוחה** יאמר שובה גו' שאין השכינה שורה פחות משני אלפים כו' הוא מבואר בב"ר ויעל אלהים מעל אברהם הצדיקים הן מרכבה

חכמת

אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה וכמה כו' כנ"ל: רש"י בד"ה איעקר כו' בבכורות הס"ד: **בד"ה** ה"ג כו' לעונתה אע"ג דאמור רבנן כו' כנ"ל: **בא"ד** חייב אדם כו' ישוב אליה ויפקדנה בשאר דברים כו' כנ"ל:

דף סג ע"א גמ' רות המואביה כו'. נ"ב נ"ל ע"ד הכוונה אפילו אותן שהזהרתי לבא בקהל בנים אמנה היתר ע"י עמוני ולא עמונית כו' כדי שיהיו כל המשפחות שבעולם נברכים ונדבקים בך ודו"ק:

רש"י בד"ה חטין כוסס בתמיה וכי אדם אוכל חטין כמות שהן וילבש פשתן כמו שהוא כנ"ל והס"ד: **בד"ה** רות כו' ויהושפט דהוו לדיקים גמורים כו' כנ"ל: **בד"ה** מגני' ליה אארעא מסבבת אותו על הארץ לשמור כל הלילה כנ"ל והס"ד ואחר כך נ"ל הדבור מרמא ליה תיגרא בסבילה מתקוטט עם בני אדם והס"ד: **בד"ה** לא תזבן נ"ל ולא: **בד"ה** ואע"ג כו' ואין לך שכר בעבודת הקרקע לפי השער אפילו כו' כנ"ל: **בד"ה** שפין פלאסטי"ר בלעז

שלמה

ואם בעל כו' הד"א: **בד"ה** טעמה כו' שקר הוא לך וכתיב כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה אפילו ספינות כו' מכל דריש כו' כנ"ל. ונ"ב ואני אומר דהים נמי הוא בכלל הארץ אבל אדמה משמע לשון אדמות ומשמע דהוא היבשה וק"ל:

ע"ב גמ' בגוי נבל כו' זו אשה רעה. נ"ב פירוש שהיא מסירה את לבו מיראת שמים ומצות ונקראת נבל שנאמר כאחת הנבלות תדברי וק"ל: **שם** ביום אידם כו'. נ"ב נ"ל מדה כנגד מדה דמאחר שאתה משמח עמהם ביום אידם א"כ אתה אוכל עמהם אפילו אתה אוכל משלך מ"מ הבב הכתוב כאילו אתה אוכל מזבחו כדכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו אפי' משעת הקריאה כדאיתא בע"ז ישראלים בזמן הזה עובדי עבודת כוכבים בטהרה הן כו' וא"כ מאחר שזבחיהם קרוי זבחי מתים ע"כ באה המדה לגלם ענין המתים נ"ל: **שם** ואמר רבה בר שמואל כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה תרין יתיב וסמך אמרן כו' הד"א: **קודם** ד"ה שמחים נ"ל ד"ה על המרחצאות מפני הטבילה שלא היו זהירים בה והס"ד ואח"כ

של מקום שהשכינה שורה עליהם כמו שהשכינה שורה על השמים אשר ע"ז נאמר כוכב שמים בעזרך גו'. ואמר שאינה שורה בפחות מכ"ב אלף כו' דוגמת מחנה שכינה של מעלה שהם כ"ב אלף מלאכים כמ"ש רכב אלהים רבותים אלפי גו' וכן בדוגמא זו היה באותו דור מחנה לויה כ"ב אלף כולם לדיקים שהשכינה שורה עליהם ולא היו בכלל חטא דור המדבר והם היו ממש המרכבה שהם נשאו כלי הקודש שהשכינה שורה עליהם ואמר נמי לקמן בזמן שזרעך כו' הייטו בזמן שזרעך אחריך כמותך לדיק השכינה שורה עליו ובזמן שאין כו' שאין לך זרע אחריך כמותך אלא שהוא רשע אין השכינה שורה עליו ועל מי כו' ודו"ק:

דף סד תוס' בד"ה יוליא ויתן כתובה כו' אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין כו' עכ"ל ירלה לשמואל דפריך לרב עד שיכפוהו להוליא יכופוהו לזון קאמרי דמשום מזונות לחודיה אין כופין להוליא אבל רב הא סבירא ליה בהדיא לגירסת ר"ח דהאומר איני זן ואיני מפרנס כופין להוליא ואפשר לומר דאיני זן ואיני מפרנס לאו הוא מזונות לחודייהו דפרנסה הוא דבר אחר בלא מזונות וק"ל:

ח"א דף סד ע"א **ללמדך** שאין ישיבת ח"ל עולה כו' עיין פרש"י ור"ל כי בח"ל לא היה ראוי לבנים אלא זכותא דא"י שא"ל הקב"ה ואעשך לגוי גדול גו' אהניא ליה כדאמרינן פ"ק דר"ה למ"ד דאין שינוי מקום גורם אלא זכותא דא"י גורם והוא כוונת רש"י ג"כ בחומש ע"ש וסוגיא דהכא כמ"ד פ"ק דר"ה דזכות דא"י גורם דלמ"ד דשינוי מקום גורם מאי פריך מילחק דאימא דאברהם נשתנה עקרותו ומזלו בשינוי מקום משא"כ ילחק שלא שינה מקומו אבל למ"ד דזכותא דא"י גורם פריך שפיר דע"כ לא אהני זכותא דא"י לבטל העקרות דאל"כ ילחק נמי היה לו זכותא דא"י ועקר היה והרא"ם הבין מדברי רש"י ז"ל בחומש כי הבטחת ואעשך לגוי גדול גו' הוא ענין ביטול עקורתו והאריך בדבר ליישב הא דפריך א"ה אברהם נמי עקר היה כו' ע"ש ואין מקום לקושייתו לפי דברינו לפי הסוגיא דפ"ק דר"ה: **ומ"ש** ונילף מילחק כו' כתבו התוס' וא"ת ילחק נמי לא שהה יותר לפי מה שפירש שלא היתה רבקה רק בת שלש כו' וי"ל דמדרשות חלוקות כו' עכ"ל ע"ש והרא"ם כתב על קושית התוס' דהמ"ל הכי דילחק נמי לא שהה רק י' שנים אלא דעדיפא קמשני דאפי' היתה לאוי' להריון כו' עכ"ל ועוד כתב בפ' תולדות גבי וילחק בן מ' שנה גו' שכתב רש"י עשר שנים עד שנעשית בת י"ג כו' וי' שנים לפה להמתין כמו שעשה אביו לשרה כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה ושפחה לא רלה כו' עכ"ל ופי' הרא"ם דבריו י' שנים לפה כו' כלומר וליכא למילף מילחק לשהיית כ' שנים והא דשני בגמרא שאני ילחק כו' עדיפא קא משני כו' ושפחה לא רלה ליקח כו' פי' וכ"ת בשלמא כו' עכ"ל ע"ש באורך ואין זה מחוור דאין זה דרכו של רש"י להקשות קושית התלמוד ולתרץ בע"א ויותר דחוק במקום דתלמודא עדיפא קתמני כמ"ש הרא"ם גופיה ולולי דברי התוס' היה נ"ל לומר דסוגיא דהכא אזלא אפי' לברייתא דסדר עולם ופריך שפיר ונילף מילחק שאע"פ ששהה עשר שנים כמו אברהם ולא נשא אשה אחרת אלא שהולרך להתפלל ומשני דעקר היה וליכא למילף מיניה והדברים ברורים לפרש"י בחומש דהא ודאי לא תקשי ליה דנילף מילחק דהא מסקינן הכא דעקר היה ומאברהם נמי לא הוה ילפינן אי לאו מיתורא דקרא כדמסיק אלא דקשיא ליה ילחק גופיה דעקר היה כמו אברהם אפילו בלא יתורא דקרא ה"ל למילף מאברהם ואחר ששהה עשר שנים היה לו לישא אחרת ולא להתפלל נוכח אשתו ומתרץ דשפחה לא רלה כו' ולקושית התלמוד נמי ה"ת התלמוד לשנויי הכי דאין לנו ללמוד מילחק משום דה"ת לו לישא אחרת אלא דהאמת משני כדמסיק דאין ללמוד מילחק ולא מאברהם משום דעקורים היו אי לאו מיתורא דקרא כדמסיק אבל ילחק דהיה ג"כ עקר כמו אביו ה"ל ללמוד ממנו אי לאו משום דשפחה לא רלה כו' ודו"ק: **למה** נמנו שנותיו של ישמעאל כו' יבואר פ"ק דמגילה: **על** אשתו לא נאמר אלא לנוכח כו' ופרש"י בחומש זה עומד בזוית זו כו' ע"ש ועיין על כוונת פירושו בדברי הרא"ם באורך אמנם יש לדקדק כאן לפי מאי דס"ד מעיקרא דילחק לא היה עקר ולנוכח אשתו פי' על אשתו אמאי לא היתה רבקה מתפללת על עלמה ואין לומר דהה"נ שגם היא היתה מתפללת על עלמה א"כ תקשי ליה למאי דס"ד מעיקרא נמי לו להם מבעי ליה והנראה כי הוא מבואר שתפלת חבירו של אדם יותר מקובלת להיות האדם נהנה בה מבתפלת עלמו כמ"ש אין חבוש מתיר את עלמו מבית האסורין ומזה הטעם אמרה רחל ליעקב הבה לי בנים וכן שרה אמרה לאברהם חמסי עליך על שלא היה מתפלל עליה להיות תפלת אחר יותר מקובל מתפלת עלמה ולזה כדס"ד מעיקרא שרבקה עקרה היתה אבל ילחק לא היה עקר הוה ניחא שהוא היה מתפלל עליה מטעם שאמרנו ואמר שהוא היה מתפלל לנוכח אשתו דהיינו על אשתו ובשבילה וע"כ קאמר ויעתר לו כמו שהוא היה מתפלל עליה אבל השתא דקאמר רבי ילחק דלנוכח אשתו פירושו הייטו בשוה לה כמו שהיא היתה עקרה גם הוא היה עקר ולנוכח היינו כמו בשוה לה דהייטו שניהם היו מתפללים כפרש"י במתעתין ולא כמו שהבין הרא"ם דלנוכח היינו לנוכח המקומי ומה שפרש"י בחומש זה עומד בזוית כו' לא כיון על נוכח המקומי אלא שבא לומר ששניהם היו מתפללים כדרך שתלינו במתפללים לעמוד בזוית כמ"ש בר' עקיבא כשהיה עומד ומתפלל בזוית זה מלאוהו בזוית אחר והטעם שלא יטרידהו למתפלל דבר מהנדדים ולהכי פריך שפיר דאם שניהם היו עקורים וכ"א היה מתפלל על חבירו שכן מקובלת יותר להם מבעי ליה וק"ל: **ומ"ש** אינו דומה תפלת לדיק בן וכו' אע"ג דבפ"ק דברכות בעי למימר דיש לדיק וטוב לו כגון לדיק בן לדיק ויש לדיק ורע לו לדיק בן רשע והדמייא לה התם מדכתיב לא יומתו אבות גו' מ"מ לענין שתהא התפלה מקובלת יותר לבטל גזירת העקרות קיימא הך סברא כדאמר הכא אינו דומה כו' ודו"ק: **ויעתר** אר"י למה נמשלה תפלתן של לדיקים כעתר כו' ונראה הדמיון כי כמו שהעתר מהפך התבואה להבדיל המדה הרעה שהוא המוץ שבה ממדה טובה שבה כך תפלתן של לדיקים מהפכת להבדיל מדת הדין ממדת הרחמים ונזכר זה גבי ילחק שפי מבואר אבות לפי שהיתה מדתו מדת הדין כמ"ש פחד ילחק וישבע יעקב בפחד אביו גו' כידוע לחכמים ואע"פ כן בתפלתו הפך מדת הדין למדת הרחמים לשנות בהם טבע העקרות וכ"ה בב"ר ר"ל שהפך את הגזירה ולפום כן קריין ליה עתרא דאפיך אדרא וק"ל: **טומטמין** היו שנאמר הביטו אל לור גו' וכתיב הביטו אל אברהם גו' שהפסוק השני הוא פירושו של ראשון כפרש"י בספר ישעיה ע"ש ומסיים בהאי קרא כי אחד גו' ר"ל דלפי תולדתו וטבעו היה לו עם אשתו להיות יחידים אבל קראתיו בשינוי שם אברהם ושרה ואברכהו לשנות מזלו וארבהו בפ"ו וק"ל: **ע"ב אילונית** היתה שנאמר ותהי שרה עקרה גו' לשון איילונית אמרינן בכתובות דוכרניתא דלא ילדה כמו האיל שאין לו בית ולד ומיתורא דאין לה ולד דריש ליה כמו שפרש"י ואפשר שלזה כיון הכתוב באומרו ותלחק שרה בקרבה גו' לפי שראתה בקרבה סימן איילונית כדאמרינן פרק הערל סימני איילונית שאין לה דדים כו' ושאין לה שיפולי מעים ואמטינן הפלא שנעשה בה כי טבע הנמנעות שהיה בה שאין לה בית ולד נעשה לאפשרית להיות לה הריון וק"ל:

דף סה בד"ה שבינו לבינה היא נאמנת כו' והריב"ש פי' דהכא אניסת לג' קאי כו' וקשה לר"י דמתוך הלשון משמע דהוא אומר מינה כו' דמחמת שהיו יחד הרבה ולא הולידו כו' עכ"ל הך קושית ר"י תפול גם לפי א"כ שכתבו התוס' לעיל דאיכא לאוקמא בדלא שהה עמה י' שנים ובא מחמת טענה כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

סליק פרק הבא על יבמתו

ח"א דף סה ע"ב איש דרכו לכבוש ואין אשה כו' בפ"ק דקדושין פרש"י איש דרכו לכבוש את הארץ במלחמה ואין כו' עכ"ל ע"ש ויהיה כינוי וכבשה שב על הארץ הסמוך לו שאיש דרכו לכבוש ארלות ולא האשה וכ"פ הרא"ם דבריו אבל לא ידעתי מי הכריח רש"י לפרש כן ולמה לא יהיה כינוי של וכבשה שב על הנקבה כדרך שאמר והוא ימשול. בך אע"ג דלא נאמר כן עד אחר חטא של חוה מ"מ לענין מלות פ"ו נאמר כן קודם זה ויש ליישב דע"כ אית לן למימר וכבשה היינו שהם יכבשו את הארץ לפי מאי דס"ד וכבשוה תרתי משמע וכל"ל לפי האמת לר"י ב"ב דלא דריש וכבשה כתיב אלא וכבשוה בלשון רבים דבזכרים רבים משמעי קרא שהם יכבשו את הארץ מיהו בב"ר משמע דר"י ב"ב מודה לדרשה דוכבשה למדרש שלא תהא יאאנית ע"ש וכמ"ש אבל לפי סוגית תלמודינו נראה כמו שביארנו: **ומ"ש** ולא קאמר פרו ורבו כתבו התוס' אע"ג דלאדם הראשון קאמר פ"ו ההוא לברכה בעלמא ולא למלוה עכ"ל וכל"ל למ"ד נמי דעל שניהם נאמר פ"ו הא דכתיב גבי יעקב אני אל שדי פרה ורבה ההוא ודאי לברכה בעלמא נאמר כדכתיב גבי גוי וקהל גוים גו' ולפי שעם יעקב לבד כתייחד הדבור ע"כ נאמר בלשון יחיד: **בשם** שמלוה לאדם לומר דבר הנשמע כו' פרש"י דכתיב הוכח תוכיח להוכיח מי שמקבל ממנו עכ"ל מלשון כפול דרים ליה ובעלמא דרשינן מיניה הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים ועוד יש לפרש הוכח תוכיח לעמיתך כדדרשינן בעלמא עמיתך עמיתך במלות שמקבל תוכחה ובהפך שאינו מקבל תוכחה ומ"ש רבי אבא אמר חובה שנאמר אל תוכח לץ פן גו' נראה דחובה דבר נוסף על המלוה דוגמא דמים לאשונים מלוה ואחרונים חובה משום סכנה דמלח סדומית וה"נ מדכתיב פן ישנאך היינו סכנה למוכיח שינטור עליו שנאה וכן בהיפך יאהבך ויגיע לו טובה ממנו וק"ל: **מותר** לאדם לשנות כו' שנאמר אביך לוה גו'. מפורש בירושלמי ובב"ר והיכן לוה לא מלינו שלוה ופרש"י בחומש דהא ודאי לא לוה שלא היה נחשד יוסף בעיניו עכ"ל ואין להקשות דא"כ למה היה נחשד בעיני אחיו די"ל דלאחר מיתת אביו נעשה חשוד ע"י שלא זימנן לסעודה או ע"י שהלין בבור והוא לש"ם נתכוין והם חשבו לו ישטמנו כמפורש בב"ר והכי מסתבר שלא חשדוהו אלא עד אחר מיתת אביהם דאל"כ אמאי לא בקשו מאביהם שילוהו לפני מותו ולא הולרכו אז לשנות ועוד נראה לפי תלמודינו דהמקרא מוכיח כן מדכתיב ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו גו' ויצוו אל יוסף דמשמע מפני חשש השטימה א"ל כן שלוה ולא שלוה לפי האמת וק"ל: **ומ"ש** ר"נ אומר מלוה כו'. הוסיף לומר מלוה כו' שהרי הקב"ה לוה לו לשנות ואע"ג דקושטא קאמר שעשה שם זבח כדכתיב בקרא ויאמר שלום לזבוח לה' גו' ויקרא להם לזבח מ"מ עיקר הליכתו למשוח את דוד היה לריך לשנות ולא עשה כן אלא מפני יראת שאול: **ומ"ש** גדול השלום שאף הקב"ה כו' כתיב ואדוני זקן כו'. מדברי הרא"ם דלרז"ל שדרשו כן פירוש היתה לי עדנה כתמעמו כמ"ש שיש כו' וה"פ אחרי בלותי כבר היתה לי עדנה אבל אדוני זקן כו' עוד האריך ע"ש אבל קשה לפירושו יהיו דברי רש"י בחומש סותרים שהוא הביא דרש רז"ל שינה מפני השלום והיינו שלא היתה לוחקת כלל על עלמה וא"כ היאך פי' רש"י שוב של ותלחק שרה בקרבה שהיתה מסתכלת במעיה ואמרה אפשר הקרביים כו' עכ"ל דא"כ גם על עלמה היתה לוחקת וע"כ נראה כפי' הרמב"ן שפרה ודאי בשניהם לחקה ופי' אחרי בלותי וגו' עבר במקום עתיד ומה שהביא לרז"ל לומר ששינה מפני השלום ואני זקנתי במקום ואדוני זקן ולא במקום שאמרה אחרי בלותי גו' דא"כ ה"ל למכתב בהאי לישנא ולמה זה לחקה גו' אחרי בלותי והייטו דקאמר בפ' הפועלים לא מותיב הקב"ה כדמתיב איסי ר"ל בהאי לישנא דקאמרה איסי אחרי בלותי אלא ואני זקנתי במקום ואדוני זקן ומשום שינה מפני השלום: סליק פרק הבא על יבמתו

אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

דף סו תוס' בד"ה מנין לכהן כו' ד"ה דאכלי מכח האשה עלמה שאוכלת ולא מכח הבעל משום קניט כו' עכ"ל יש להקשות דסברת המקשה הפוכה מהמתרץ דהשתא לפי סברת המקשה עדיפא ליה קניט שקנה קנין מאוכל מכח האשה עלמה דבקניט שקנה קנין בעי למימר דאפילו אינה אוכלת יש להאכיל אע"ג דבאוכל מחמת אשה עלמה אינן אוכלין אא"כ אוכלת וסברת המתרץ במסקנא הוא בהיפך דגריעא אוכל משום קניט שקנה קנין מאוכל מחמת ממזר עלמו דשאין אוכל מאכיל בו ובקניט שקנה קנין אין אוכל אינו מאכיל וי"ל דהא דגריע אוכל מחמת אשה עלמה היינו משום דהיא גופה אינה אוכלת ומאכלת אא"כ אלא מכח הבעל ולא דמיא לממזר שמאכיל מחמת עלמו ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה והרי ממזר בת ישראל כו' וה"ה נמי אי כשר הוה כו' והא דנקט לאותובי ממזר כו' עכ"ל נראה דה"ה דה"מ למנקט בת ישראל שניסת לממזר ולא ילדה בן דכיון דניסת לממזר נעשית חללה מן התרומה ואינה אוכלת ומאכלת אמה אלא דנקט הכי משום דמתני' היא: **בד"ה** גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה כו' ואי אמרינן יאכלו כו' משום קניט שקנה קנין דלא גרעה הך חללה מעבד שקנה כו' עכ"ל ירלה לדקדק מפירושו דמאשה שקנתה עבדים דקתני בברייתא לא פריך מידי מעקרא דאיכא לפלוגי בין אשה חללה דפסולה ליגשא לכהונה לאינה חללה דכשירה ליגשא לכהונה אלא דמעבדים שקנו עבדים פריך שפיר דלא גרעה הך חללה. מעבדים שפסולים נמי לכהונה דהא דעבדים אוכלין ודאי לא עדיפי מחללה כדפרכינן והרי ערל כו' ויתיישב לפירושו דלא ה"מ להקשות בסיפא כמו שהקשו התוס' דהא הסיפא לאו בחללה קמיירי וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה עבדי לאן ברזל יולאין בשן ועין כו' דתרומה ושן ועין ענין אחד הוא כו' עכ"ל אין להקשות דהא בנכסי מלוג תרומה ושן ועין לאו ענין אחד הוא דהא אין יולאין בשן ועין לאיש ובתרומה אוכלים די"ל דלא קאמרי דתרומה ושן ועין א' הוא אלא לענין דחשיב קנין כספו והיינו כדפרש"י במתני' דאי הוה הא דקנין פירות כקנין הגוף דמי חשיב כקנין כספו לענין תרומה הוי נמי חשיב כקנין כספו לנאת בשן ועין והא דאוכלין בתרומה אינו אלא משום קנין שקנה קנין דמרבינן ליה לעיל מיתורא דאוכלין בתרומה משא"כ בשן ועין דליכא יתורא לרבות ביה קניט שקנה קנין שילא בשן ועין אך קשה לי לתירוצו דהר"ש ברבי חיים שכתב דדייק מאבל לא לאשה כו' אלא לאחר מיתה קאמר דאין יולאין לאשה משום דהדין עמו עכ"ל דמשמע לרב יהודה דקאמר דהדין עמה יולאין בשן ועין לאשה דברשותה קאי נכסי לאן ברזל לאחר מיתת הבעל וא"כ לקמן במתני' דתנן בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה אמאי דכיון דברשותה קאי נכסי לאן ברזל והיא אוכלת יאכלו נמי העבדים בשבילה וי"ל דודאי לאחר מיתת הבעל ברשותייהו דיתמי (א) וברשותה הוו נכסי לאן ברזל דכיון דמחוסר גוביינא הוא הוה ברשותייהו דיתמי כדאמרינן גבי אילטלא דפרסוה יתמי אמיתנא דהקדש מפקיע שיעבודא אפילו לרב יהודה כיון דמחוסר גוביינא וה"נ הכא השיחרור מפקיע שיעבודא ומיהו ברשותה נמי הוו לרב יהודה כדפירש הר"ש דכיון דהדין עמה יולאין לה בשן ועין והשתא לענין תרומה כיון דברשות תרוייהו קיימי נכסי לאן ברזל וברשות יתמי נמי הוו אית לן למימר דלא יאכלו בתרומה משום דיש גם לעובר חלק בו והעובר פוסל ודו"ק:

קרני ראם (א) נ"ב ולענ"ד אין לריך בזה אריכות דברים דבנכסי לאן ברזל ניהו דדידה הוי עכ"פ הוי כישראל שנשא פרה מכהן דלא תאכל בתרומה דמה"ט בחיי הכהן יאכלו דהוי כשם פרה מישראל כמבואר בסוגיא ולאחר מיתה תו הוי כשם פרה מכהן דלא תאכל וז"פ:

מהר"ם

דף סה ע"א תוס' ד"ה תצא שלא בכתובה וכו'. לכאורה נראה דוקא בששהתה עם השלישי י' שנים דומיא דנשאת לשלישי וכו' דבסמוך. ר"ל הא דאבעיא נשאת לשלישי ולא היו לה בנים מהו דלתבעוה הנך קמאי דהתם ע"כ איירי בששהתה עם השלישי י' שנים דחזינן דאיהי קא גרמה ולכך בעי מהו דלתבעוה הנך קמאי אבל בלא שהתה עמו י' שנים לא שייך למבעי מהו דליתבעוה וכו':

אלמנה לכ"ג פרק שביעי

דף סו ע"ב תוס' ד"ה עבדי צאן ברזל וכו' עד דהא אמתניתין דהשולח דייק לה אית ליה להו וכו' נ"ל דט"ס הוא וכן צ"ל ואין לומר דלית להו ההוא טעמא דלקמן וכו':

ד"ה

וכ"ב מדפרש"י ומי יתן כו' א"כ על להכא קאמר ודוחק לומר שנודע לו שאשתו איתה אבל זה לא נודע לו ששתתה ככר כוס של עיקרין וממעתי לפרש דה"ק ומי יתן שלא תועיל לך השתיה ויהיה כאילו לא שתית וכן יש בס"א ומי יתן שלא שתית ואי גרסינן בגמרא אזלה ובעיא למישתיה סמיא דעקרתא אתי הכל שפיר ודו"ק: **תוס'** בד"ה סלקא דעתך כו' אמאי יוליא. נ"ב זהו דלא כפירוש רש"י שפירש אפי' אינה באה מחמת טענה מ"מ היא יכולה לנאת כשתרלה לנאת בלא כתובה ודו"ק:

חכמת שלמה

וא"כ ד"ה מהטעי שכבי מוליאים הנקברים מקבריהם והס"ד: **ד"ה** בכם כו' יש בהם אלא תטותי שכבי כנ"ל: **בד"ה** גוף כו' ונשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפא לרישא מידרים יעטוף לשון כו' כנ"ל:

דף סד ע"א תוס' בד"ה יוליא ויתן כו' דאין כופים בכל הנהו כו' אלא לפסולות והתניכן כו' שמעינו שמוליא שמטנו שכופים כו' כנ"ל: **ע"ב גמ'** דקיימי בנפשאי כו' נ"ב נ"ל לפרש שהיה מסיח דעתו וע"כ לא היה לו כ"כ לער עלירת נקבים ומש"ה אהני ליה הך רפואה והסחת דעת הוא פועל לזה בסגולה כדמוכח בסוף סמוליא יין ע"ש: **שם** דאתחזק תלתא זימני כו'. נ"ב אבל ב' זימני אקרלי בעלמא הוא אסר"י: **רש"י** בד"ה דאירסה השלישי ומת הס"ד: **בד"ה** ה"ג כו' סתמא היא ופשיט לך לא שיחק בך כו' כנ"ל והד"א:

דף סה ע"ב גמ' ר"א בן שמוע מותר כו' לסוף איגלאי מלתא כו'. נ"ב ס"א גליא ליה: **רש"י** בד"ה ספילה תרי ולא אוליא הס"ד: **בד"ה** איכו ילדת לי חדא כרסא ומי יתן שלא שתית ותלדי כו' כנ"ל.

אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

דף סו ע"ב רש"י בד"ה אבל כהן כו' התנה להחזיר לו דמים אלו אם תכחיש או הוזל דמיה שיאכילנה כו' ברשותיה אכלי כנ"ל והס"ד: **בד"ה** מכרו שניהם או זה או זו כנ"ל והס"ד. וכ"כ נ"ל ועוד נ"ב פירוש דלא תימא מכרו שניהם יחד וכמו שיש מפרשים דאיירי במכר האיש וא"כ האשה ואומרת שנחת רוח עשיתי לבעלי כו' כמו שמסיק הר"ן: **תוס'** בד"ה לא יאכילנה כו' אלא לכהנים ולא לישראל וישראל שמכר פרה מכהן כו' כנ"ל והד"א: **בד"ה** עבדי לאן ברזל כו' ושן ועין ותרומה ענין אחד הוא כו' כנ"ל:

דף סז ע"ב תוד"ה אין חוששין למיעוטא כו' ולא דמיא לחולצת תוך ג' חדשים דאפילו יבא אליהו כו' עכ"ל הכי אמרינן בפרק החולץ ומייתי ראיה שם דהא קטנה דלאו בת איעבורי צריכה להמתין ג' חדשים : **בד"ה** מועטים עסקינן כו' ה"ל למימר דסבר לה רשב"י כרשב"א דקי"ל כותיה דמזוני כו' עכ"ל והשתא דסבר דמזון האשה ממקרקעי ולא ממטלטלי וסבר דעבדי כמקרקעי ליכא לאקשויי הכי דנימא דסיפא סבר לה דעבדי כמטלטלי וכדקי"ל כרב נחמן דא"כ אתו הני אמוראי ר"א ור"ן בפלוגתא דתנאי דהכא וק"ל : **בד"ה** קנין כספו אמר רחמנא כו' אור"ת דאסמכתא בעלמא היא דמדאורייתא מיכל אכלה כו' עכ"ל ובתוס' פ' אע"פ הקשו התוס' לשיטתו מתוך סוגיין דקאמר בשומרת יבם בת כהן לישראל דפסל לה דכתיב ושבה אל בית גו' הל"ל דהא קנייה כדקאמר גבי אירוסין כו' ע"ש :

דף סח תוד"ה רישא פסולי כהונה כו' דאפילו לענין תרומה איירי כמו לענין עבדים כו' עכ"ל יש מגיהים כמו לענין עובר ויבם ומיהו ק"ק דלא הוו צריכין לכל זה אלא דמסיפא דקתני ספק הביא שתי שערות ספק כו' דקאי אארוסין (א) ה"מ להקשות בפשיטות הכי דטוקמה אחזקה דהתם ודאי בפסול תרומה קאיירי דלא שייך פסול כהונה ודו"ק : **ע"ב** גמ' דרבי יוסי בר חנינא מן זר וכל זר נפקא כתב מהרש"ל הגירסא הנכונה דל"ג דרבי יוסי בר חנינא אלא גרסינן מן זר וכל זר נפקא וקאי אבת כהן כו' וגירסא זו עדיף דלא יתכן שפיר למילף הא דריב"ח מריבוי דכל וכן משמע להדיא מסמ"ג דמריבוי דכל נפקא בת כהן ע"ש עכ"ל ולפום חורפיה לא דק היטב דהא כתב הסמ"ג שם ודרשינן בפרק הערל זר וכל זר זרות אמרתי לך ולא אנינות ומה שכתב הסמ"ג שם אשת הזר הרי היא כזר שנאמר וכל זר בין הוא ובין אשתו לאו מריבוי דכל הוא אלא מדכתיב תרי וכל זר דרשינן חד לגופיה וחד לבת כהן אשת זר כדמסיק הכא ומריבוי דכל שפיר ילפינן הא דריב"ח וה"פ דכל זר בין אונן בין אינו אונן אסור הא כהן בין אונן בין אינו אונן מותר בתרומה וכל נוסחאות הגמרות בשמעתין ובר"פ הערל אין נוחין לדברי מהרש"ל וק"ל : **תוס'** בד"ה כמאן כר' עקיבא כו' ועי"ל דר' ישמעאל לא דריש וו"י והא דקאמר בסנהדרין כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דר' ישמעאל ודאי לא דריש וו"י דא"כ הדרא קושייתם לדוכתא אדפריך לקמן כמאן כר"ע טפי ה"ל לאקשויי דר' ישמעאל אדר"י דהכא דריש מובת לויה וישראלית והתם לא דריש וו"י אלא ה"פ דנוכל לומר דרבי ישמעאל לא דריש וו"י כו' ומיהו מצינן למימר דהוא נמי דריש לה וכדמסיק התם ותו לא מידי ודו"ק : **גמ'** ק"ו ומה כהנת דבקדושה דנפשה אכלה פסל לה כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דהא אי נמי אתא פסול תרומה בלויה וישראלית מק"ו זה ואתא ריבוי ע"כ לפסול כהונה בלויה וישראלית אכתי פסול כהונה בכהנות מנלן דהא איכא למיפרך מה לויה וישראלית דפסלינן לה משום דלא אכלה אלא בשביל בנה (ב) אבל כהנת דבקדושה דנפשה אכלה לא פסל לה די"ל דהשתא כיון דלא אילטריך ריבוי לפסול תרומה כלל אלא לפסול כהונה טפי אית לן למימר דאתא ריבוי דובת כהן לכהנת גופה לפסול כהונה ולויה וישראלית אתי לפסול כהונה נמי מק"ו וק"ל : **בפרש"י** בד"ה אימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות כו' אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושין לא פסלי וכותי ונתין וממזר דפסלי מנלן עכ"ל שגירת לישנא דכולי תלמודא נקט דכותי לאו בתורת עובד כוכבים נקטו ליה אלא לפסולי בעלמא כמ"ש התוספות אבל כותי דקתני לעיל בברייתא סבירא ליה לתלמודא היינו עובד כוכבים וקסבר דכותים גירי אריות הן כפרש"י לקמן בשמעתין וק"ל : **בד"ה** א"ה אימא כו' ומהאי קרא גופיה משתמעי חייבי כריתות לפסולא עכ"ל פירוש דלאו בני אלמנות וגרושין הוו לגבה דערוה דאין קדושין תופסין בה ולפיכך אית דמפרשי שכתב רש"י דלא פסלי חייבי כריתות ל"ל דסבירא להו כדברי התוס' דחייבי כריתות לא משתמעי מהאי קרא דבני אלמנות וגרושין הוו לאחריני ומהרש"ל כתב בזה דרך אחרת ואין צורך להאריך (ג) ויש להקשות לשיטת רש"י כיון דחייבי כריתות משתמעי שפיר מהאי קרא דכי תהיה אלמנה וגרושה וגו' א"כ ל"ל כי תהיה למימר דבהנך דאית בהו הויה דהיינו חייבי לאוין קמשתעי קרא דהא ע"כ קרא דלאיש זר אהא לחייבי לאוין דחייבי כריתות נפקי מכי תהיה אלמנה וגרושה גו' וי"ל דאי לאו כי תהיה הוה מוקמינן קרא דלאיש זר לחייבי כריתות וקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה הוה דרשינן מיניה לריבותא כדדרשינן אליבא דר"ע אבל השתא דכתיב תהיה דאתא קרא דכי תהיה לאיש זר לחייבי לאוין אית לן למימר מסברא לפסול נמי בחייבי כריתות ולאוקמי קרא דכי תהיה אלמנה וגרושה בהו ולא למימר דאתא לריבותא בעלמא ודו"ק אך קשה לשיטתו כיון דבכלל מי שאין לו אלמנות וגרושין הוה נמי חייבי כריתות היאך קבעי למימר לקמן דבמי שאין לו אלמנות וגרושין בה אע"ג דאית לה זרע נמי תיכול דבשלמא בעבד ועובד כוכבים איכא למימר טעמא כפרש"י דכבהמה בעלמא חשיב אבל בחייבי כריתות מ"ט אית בהו דתיכול אפילו ביש לה זרע טפי מיש לה זרע מישראל כשר לה ול"ע :

דף סט בפרש"י בד"ה א"כ דהאי קרא לקולא כתיב כו' ואי משום לאשמועי' דמי שיש לו אלמנות וגרושין אפ"ה כי אית לה זרע מיניה כו' דכיון דכהנת גופה מיפסלה בזרע ישראל כו' כ"ש ישראלית כו' עכ"ל פירוש דהשתא לית לן למימר היא הנותנת כהנת דקדים גופה מיפסלא כו' דהא בזרע כשר מיפסלא בזרע ישראל ואית לן למימר כסברא קמייתא דכיון דהיא בקדושה דנפשה אכלה ופסל לה זרע כשר מישראל לויה וישראלית דאכלה בשביל בנה לא כ"ש ולא קאמרינן דהיא הנותנת כו' אלא היכא דמיפסלא בביאה אסורה או בזרע הבא מאסור לה וק"ל : **בד"ה** ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר כו' ואוקמינא כשירה לכהונה וכ"ש לתרומה עכ"ל אין פירושו דהיא כשירה לכהונה דהא פסולה וקיימא משעת גרושין כפרש"י ותוספות שם אלא ה"פ דולדה כשר לכהונה כדמסיק התם דליכא למיפסל בנה מק"ו דאלמנה לכ"ג משום דאיכא למיפרך מה לאלמנה לכ"ג שכן היא עצמה מתחללת וכ"ש דהיא עצמה כשירה לתרומה דהא בנה גופיה לא מתכשר אלא מתוך הך פירכא מה לאלמנה שכן היא מתחללת בתרומה מש"כ במחזיר גרושתו דאינה מתחללת בתרומה ולרבותא בעלמא נקט לה הכי דהא בפשיטות אית לן למימר התם דהיא כשרה לתרומה כדמסיק התם אילימא היא כשרה לקהל פשיטא איפסלא מקהל אלא לכהונה והיינו לתרומה וק"ל : **תוס'** בד"ה כי תהיה כי תבעל וא"ת לדידיה נמי איכא לאוקמי באלמנה לכ"ג לר' סימאי כו' עכ"ל ל"ע דהיאך קס"ד למילף אלמנה לכ"ג מהאי קרא דכי תהיה לאיש זר דא"כ תיקשי ליה ואימא משעת הויה כו' או עד דאיכא הויה וביאה כדפרכינן לקמן וע"כ מלא יחלל נפקא כשיש זרע חילל ויש ליישב בדוחק ודו"ק : **בד"ה** שישה לא למדוה כו' ואי לאו קרא דלאיש זר ליכא למילף מק"ו וכו' עכ"ל הא ודאי דא"כ איכא למילף מק"ו מאלמנה לכ"ג מ"מ אילטריך איש זר ללאו דאין מזהירין מן הדין אלא דבלאו נומר דאפילו איסורא ליכא למילף מק"ו כדפי' התוס' לעיל פ"ק דף ט"ו וע"ש : **ע"ב** בפרש"י בד"ה כיון דאי פשיטא לן דעיברה כו' באונס ופיתוי תאכל ליחוש כו' אלמא לחדא ביאה חיישינן עכ"ל מפירושו נראה דאאונס ופיתוי דהוה חד ביאה פריך דניחוש לה כההוא דמפרישין אותן ג' חדשים כו' דחיישינן אפילו לספיקא כי האי דלא הוה נמי אלא חדא ביאה אבל אשוטה דקתני במתניתין לא קפריך משום דאיכא למימר דעיברה דנקט היינו משום אונס ופיתוי דלא ניחוש בהן שמא עיברה כיון דלא הוה אלא חדא ביאה אבל בשוטה דהוו הרבה ביאות ודאי חיישינן לשמא עיברה ולא תאכל אלא כשידוע שאינה מעוברת ומש"ה לא קפריך הכא מהיא דספק בן ט' כו' וספק הביא שתי שערות כו' דלספק כי האי ודאי חיישינן והכא משום דלא הוה אלא חדא ביאה לא חיישינן לספיקא ומדמה לה להרי זה גיטך שעה אחת כו' דהוה נמי ספק גרוע שימות אותה שעה שתאכל ומיהו למסקנא דמוקי בזנות לא חששו משוטה נמי ניחא כמו שפירשו התוס' גם נראה דליכא לאקשויי הכא דהיאך קבעי למימר דניחוש לספיקא נוקמה לה אחזקה שלא היתה מעוברת ונוקי איתתא בחזקת כשרותה לתרומה די"ל דלא אמרינן דנוקמה אחזקה אלא היכא דליכא למיקם אמילתא כההיא דספק בן ט' כו' דלעיל אבל הכא כיון דאיכא למיקם אמילתא אם היא מעוברת אם לאו לא מוקמינן לה אחזקה (ד) דמהאי טעמא ניחא בחולצת תוך ג' חדשים דאפילו אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לא משגחינן ביה כדאיתא בפרק החולץ : **סליק פרק אלמנה לכהן גדול**

הערל פרק שמיני

דף ע תוס' בד"ה איש איש לרבות הערל מהכא אמרינן בכל דוכתא כו' ומ"מ אילטריך למכתב ערל בפסח כו' עכ"ל ומערל דכתיב בפסח גופיה אע"ג דדינו כטמא מ"מ לא משמע ליה למיגמר מיניה דערל כטמא בכל דוכתא אלא מריבוי דאיש איש דמשמע דאיש ערל כאיש טמא : **בד"ה** מה לפסח שכן חייבין כו' ואית דגרסינן ליה משום דבפסח איכא כרת לאוכל בטומאת הגוף כו' עכ"ל יש לתמוה אמאי לא ניחא להו בטומאת עצמה דבפסח עובר בלאו וחייב מלקות משא"כ בתרומה דלית בה אלא עשה בשעריך תאכלנו כמ"ש לעיל בסמוך : **גמ'** אי דתרומה מצרך צריכי כו' יראה מהאי לישנא דתושב ושכיר דגבי תרומה אתי שפיר תרוייהו לגופיה משום דאי לאו שכיר הוה משמע תושב קנין שנים כדקאמר אבל תושב ושכיר דגבי פסח א"א לאוקמי תרוייהו לגופיה דשכיר ודאי משמע קנין שנים ולא קנין עולם ולהכי לא ה"מ לאוקמא בהיפך דתושב ושכיר דגבי פסח אתו לגופיה ומיירי בתושב ושכיר ממש ולא יאכל בו משום דקני ליה רביה וא"כ תושב ושכיר דגבי תרומה אמאי לא קני רביה אלא דאתי לאפנויי דאיכא למימר דכל מה דמצינן לאוקמא לגופיה מוקמינן ליה וגבי פסח א"א לאוקמי תרוייהו לגופיה דלכתוב שכיר דהוא קנין שנים דקני ליה רביה ולא לכתוב תושב דהוא קנין עולם ועוד נראה דליכא לאוקמא בהיפך משום דקים ליה לתלמודא בשום דוכתא אחריתא דאין עבד עברי קני ליה רביה ולא נקט תלמודא והא קי"ל גבי תרומה דלא אכיל כו' אלא משום דהכי קאמרינן בברייתא בשמעתין נמי גבי תרומה ודו"ק : **ע"ב** תוס' בד"ה אלמא לא קני ליה רביה כו' וי"ל דאי הוה קני ליה רביה לא הוה אכיל אלא בהמנאת רבו כעבד כנעני כו' עכ"ל והשתא דלא קני ליה רביה ליכא למימר דלא יאכל בו בהמנאת רבו

קרני ראם (א) נ"ב ויש לומר מדנקט ס' הביא שתי שערות ולא נקט ס' י"ג שנים משמע דידוע שבא לכלל י"ג שנים רק ספק בשערות ואף דאיכא חזקה דרבא ל"מ רק למיאונה כידוע וא"כ עכ"פ מהני חזקה דרבא לדחות חזקת היתר תרומה ומש"ה לא דייקי רק מרישא דס' ט' שנין ונכון : (ב) נ"ב איני מבין דמאי ענין פסול כהונה בפסול אכילת תרומה וכי בשביל שאוכלת בתרומה עדיפא לענין כשרות כהונה הרי לויה וישראלית שלא אכלו משולם כשרים לכהונה ולא תלי בזה כלל : (ג) נ"ב כל קושיות רבינו מסובבים לפי דרש"י יליף חייבי כריתות מאלמנה וגירושין אבל עיקר נראה כמו שמשמע מדברי מהרש"ל דאחר שגילה רחמנא דחייבי לאוין פוסלין וגם עובד כוכבים ועבד דאין בהם קדושין פוסלין תו אין סברא דחייבי כריתות לא יפסלו כיון דחייבי כריתות אלים מחייבי לאוין מטעם דאין בהם קדושין אין לומר דלא יפסלו דהרי עובד כוכבים ועבד דאין בהם קדושין לשום אדם ואפ"ה פסלי ומש"ה נלמוד גם חייבי כריתות וכ"ז אחר דגילה לנו דחייבי לאוין פסלי אבל אל"ה מקרא דאלמנה וגרושה לא הוי ילפינן רק עובד כוכבים ועבד דאין בהם תורת קדושין לשום אדם אבל לא חייבי כריתות וכן קו' בסמוך ובחייבי כריתות מ"ט תיכול אפי' ביש לו זרע לק"מ כיון דהאי קרא לא אתי אלא לעובד כוכבים ועבד לחודיה וא"כ לא נלמוד אלא מה"ל ומקרא דאלמנה וגרושה וכמ"ש ולק"מ : (ד) נ"ב אין לדבריו ביאור :

חכמת שלמה

דף סז ע"א רש"י בד"ה אף בת כהן לכהן כו' אינו מאכיל ועבדים אוכלים בתרומה כו' כצ"ל. וכ"כ ס"א והיאך עבדים : **בד"ה** כולן זכרים לא גרסי' כולן אלא ה"ג זכרים כו' כצ"ל והד"א והס"ד :

דף סח ע"א גמ' לויה וישראלית פסולה רבי יוסי אומר כו' כצ"ל : **ע"ב** גמ' ולא אנינות דרבי יוסי בר חנינא כו'. נ"ב הגירסא הנכונה דל"ג דרבי יוסי בר חנינא אלא גרסי' מן זר וכל זר נפקא וקאי אבת כהן ודברי ר"י ב"ח יליף מגוף הקרא השני וכל זר זרות אמרתי וגירסא זו עדיף דלא יתכן שפיר למילף הא דר"י ב"ח מריבויא דכל וכן משמע להדיא מסמ"ג דמריבוי דכל נפקא בת כהן ע"ש . (עיין במהרש"א) : **רש"י** בד"ה אי הכי כו' לא פסלי וה"ה דמצי נמי למימר כו' כצ"ל. וכ"כ אף שמפי' רש"י דוקא הוא היינו לפי האמת שמרבינן אף חייבי לאוין דעובד כוכבים ועבד אלמא לאו אהויה דוקא קפיד אבל בתחילה שבא למעט נמי עובד כוכבים ועבד ה"ה דמעטינן חייבי כריתות ונימא דגזירת הכתוב הוא בהויה דוקא קפיד ודו"ק . (עיין במהרש"א) : **בד"ה** עבד כנעני לית ליה כו' אלא בר קדושי דוקא כו' . נ"ב ביש ספרים אינו אבל לפי הלשון נראה לפרש דלא בא למעט אלא דוקא שיש בר קדושי ומ"מ לית להו הויה כגון חייבי כריתות לאפוקי עובד כוכבים ועבד אע"ג דלאו בני הויה נינהו מ"מ נמי לא הוי בר קדושי בשום דוכתא ולא קא ממעט ומ"מ תלמודא פריך לקמן שפיר א"ה עובד כוכבים ועבד מנין דלמא בא למעוטי כל דליכא בר הויה אפילו אי לית בר קדושי בשום דוכתא ודו"ק : **בא"ד** דהא תמירו כו'. נ"ב פי' שעונש כרת חמור וק"ל : **בא"ד** חייבי כריתות לא פסלי כו'. נ"ב פי' מדין ק"ו מה חייבי לאוין דקיל דהרי תפסי בהו קדושין חייבי כריתות דחמירי לא כ"ש ודו"ק .

דף סט ע"א תוס' בד"ה כ"ג כו' וי"ל דלגבי בן אין להאריך כו' כצ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה ואינו פוסל כו' אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר והוא עבד ומת בעלה ישראל וזה קיים אינו פוסלה מלשוב אל בית אביה כנעוריה ומפרש ואזל היכא משכחת לה שיהא בן ישראל עבד כצ"ל והשאר נמחק. וכ"כ ס"א והר"ן : **בד"ה** עד מ' יום כו' דהרי כבר מ' יום כצ"ל : **בד"ה** בבא עליה כו' שבא עליה כצ"ל והס"ד :

סליק אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

הערל פרק שמיני

דף ע ע"ב רש"י בד"ה שבקינן כו' לה אתרומה כו' כצ"ל : **תוס'** ד"ה ה"ג עד סוף הדבור נמחק . וכ"כ בס"א [אינו] ועיקר :

מהר"ם

דף סז ע"ב ד"ה (בנכסים) מועטים עסקינן וכו' עד אבל אין לומר וכו' עד הל"ל דסבר לה כרבי שמעון ב"א וכו'. ויש לדקדק השתא נמי לפי פירש התוס' דפירשו דסוגיא דהכא סבר דעבדי כמקרקעי דמי כר"א דלא כהלכתא קשה נמי מאי פריך מסיפא לישני דסבר לה עבדי כמטלטלי דמי כרב נחמן דקי"ל כוותיה וי"ל דא"כ הוי אתו ר"א ורב נחמן דאמוראי נינהו ופליגי בעבדים אי כמקרקעי דמי אי כמטלטלי דמי כתנאי אבל הא דמזון האשה והבנות אי גובין מטלטלין או דוקא מקרקעי הוה פלוגתא דתנאי וק"ל :

דף סט ע"א ד"ה כי תהיה כי תבעל וכו' באלמנה לכהן גדול ובבעולה לכ"ג . פי' דהנך תפסי בהו קדושין ואתא קרא דכי תהיה למילף דאפ"ה פסלי בבעילתן לכהונה וכי תהיה הוי שפיר לשון הויה וקדושין אבל למעוטי מהאי קרא כל חייבי לאוין דלא תפסי קדושין לר"ע דלא ליפסלו ליכא למימר לר"ע דהשתא ממזר הוי פוסל בביאתו מבעיא וזה הטעם נמי שייך בעובד כוכבים ועבד לר"ע כמו שהקשו התוס' סוף דבור זה ואין כוונת התוס' עתה להקשות דאפי' לר"ע וכי תהיה הוה אתי למעוטי עובד כוכבים ועבד ונצטרך לקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה למילף מניה עובד כוכבים ועבד דפסול אלא כוונת התוס' להקשות מנא לן דכי תהיה לר"ע כי תבעל דלמא לר"ע נמי הוי לשון קדושין ולרבות הנך לאוין דתפסי בהו קדושין אפי' לר"ע ואתא האי קרא למילף דאפ"ה פסלי וכן הא דהקשו התוס' ולוקמא בסוטה וכו' כוונתן ג"כ למה שאמרנו וע"ל בתוס' דף מ"ד ד"ה ה"נ כיון דבא עליה וכו' :

סליק אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

הערל פרק שמיני

דף ע ע"א ד"ה איש איש וכו' עד אע"ג דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח . ר"ל וא"כ ממילא משמע דכ"ש דערלות דגופיה מעכבת אפ"ה אי לא הוה כתב בהדיה כל ערל לא יאכל בו לא הוי מוקמינן ריבויא דאיש איש דכתיב בתרומה אערל ולכך לר"ע א"ש הא דאצטריך קרא למכתב כל ערל לא יאכל בו אע"ג דכ"ש הוא ממילת זכריו ועבדיו אלא לר"א דיליף ערל בתרומה מג"ש דתושב ושכיר קשה ל"ל למכתב בפסח כל ערל וגו' הא ק"ו הוא ממילת זכריו ועבדיו וכמ"ש לקמן בגמרא מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבת ביה וערלות דאחריני מעכבת ביה ולפי מה שכתוב בספרים שלנו בתוס' דף זה ע"ב ד"ה אי מה פסח וכו' דלר"א אין מילת זכריו ועבדיו מעכבת האדון בפסח אלא גמרא לפום ריהטא נקט א"ש קצת דלא הוי ק"ו אע"ג דלזכרים ועבדים עצמם מעכבת דאין אוכלין כל זמן שלא נימולו אבל לפי הספרים שכתוב בהם דאף לר"א מילת זכריו מעכבת האב אלא שמילת עבדיו אין מעכבת האדון קשה אבל אי מעיינת שפיר לא הוי ק"ו דמילת זכריו ועבדיו אין מעכבת אלא כשהן ראוים למול כדלקמן דף ע"א בגמרא אבל ערלה דגופיה מעכבתו מלאכול בפסח אפילו היכי שאין ראוי למול כגון ערל שמתו אחיו מחמת מילה ולכך לא הוי אתי בק"ו ממילת זכריו ועבדיו ואעפ"כ קאמר בגמרא לקמן מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבת וכו' אע"ג דלא דמי ערלות דגופיה לערלות דעבדיו וזכריו אפ"ה לא מסתבר ליה לומר דשום ערלה דעבדיו וזכריו מעכבת אם אין ערלות דגופיה מעכבת בכל ענין אפילו היכי דא"א למול כגון ערל שמתו אחיו מחמת מילה : **ע"ב** ד"ה הנך נפישין וכו' כדלקמן סוף דף ע"ג : **ד"ה** דפסח גופיה ממעשר גמר וכו' עד ואק"ו

איכא

גמ'

כעבד כנעני דלא יאכל בו משמע דלא יאכל בו כשתם האוכלין דהיינו בהמנאת אחרים ושוב מצאתי שהראב"ד פירש כך בפ"ט מהלכות קרבן פסח דלמסקנא אתא קרא דלא יאכל לתושב ושכיר ישראל שלא יאכל בהמנאת רבו ומיהו נ"ל דאתא נמי לאפנויי דלהא לא איצטריך קרא וק"ל: בד"ה דפסח גופיה ממעשר כו' היינו היכא דמלמד קודם ואיכא למ"ד התם דוקא דכי הוו שניהם קודש כו' עכ"ל ליתא הסוגיא התם הכי אלא דאיכא מ"ד דאזלינן בתר למד ואליביה שפיר ילפינן מהיא דתודה שבאה מן המעשר כו' דה"ה אי הוו שניהם קודש דחזר ומלמד ואיכא מ"ד דאזלינן בתר מלמד וליכא למילף מידי מהיא דתודה כו' דהתם המלמד חול והנראה להגיה בדברי התוספות וכצ"ל היינו היכא דהמלמד קודש איכא למ"ד התם דכי הוו שניהם קודש דאין חוזר ומלמד כו' פי' וליכא למילף הא מלתא מהיא דתודה כו' דלא הוה המלמד קודש ודו"ק: גמ' בו מילת זכרים ועבדיו מעכבת כו' אע"ג דלא כתיב בו אלא במילת עבדים הא גמרינן לה לקמן בג"ש דאז אז ליתן האמור של זה בזה ולר"א נמי דאין מילת עבדים מעכבת נ"ל דהאי בו דכתיב בעבדים לא איצטריך לגופיה ובאם אינו ענין תנהו למילת עבדים וק"ל:

דף עא תוס' בד"ה בו המרת דת פוסלת כו' בו דכל ערל לא בעי למדרש הכי דאין ערלות פוסלת במעשר כו' פי' לפי האמת הוה לן למדרש הכי בו בגוונא חדא ומיהו אי הוה כתיב יאכל בו ונוקמיה בישראל ולאפנויי והוה דרשינן ג"ש להקל להתיר אונן בפסח וממנו הוה מוקמינן לאסור ערל במעשר כמ"ש התוס' לעיל לא הוה דרשינן בו דאין ערלות פוסלת במעשר אלא הוה מוקמינן ליה לחייב במצה ומרור וק"ל ומה שכתבו דלחומרא דרשינן ומוקמינן ליה לחייב במצה ומרור כו' ליכא לאקשויי בו דגבי מילת זכריו ועבדיו דדרשינן ליה דאין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה אמאי לא דרשינן ליה לחומרא לחייב במצה ומרור י"ל דלהא לא איצטריך כיון דבערל גופיה אשמועינן קרא דחייב במצה ומרור כ"ש בערלות דאחריני דאין מעכבות מלחייב במצה ומרור וק"ל: גמ' ואיצטריך למכתב ערל כו' יש לדקדק דהיאך קבעי למימר דבן נכר וערל שוים הם דהא ערל אסור בתרומה ומעשר ובן נכר מותר בהם ובתוס' פ' ע"פ פירשו דלאו אגופיה דקרא עביד צריכותא דפשיטא דתרוייהו צריכי וכי מזהירין מן הדין אלא אדיוקא דקרא בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור קיימא הך צריכותא כו' ע"כ תוכן דבריהם ע"ש והיינו לפי גירסת דמהו דבן נכר יליף נמי לחייב במצה ומרור וקצת נראה מתוך הסוגיא לפרש כך דלא נחית תלמודא הכא ליישב אלא הני מיעוטי דבו וממנו וק"ל: תום' בד"ה והני מולין נינהו כו' ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו דההוא לא איצטריך אלא לישראל עכ"ל כוונת דבריהם דאין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו דמיירי נמי בישראל ערל ובנדרים השיב להו כמולין ותירצו למאי דעבדינן בשמעתין צריכותא בערל ובן נכר לא איצטריך ערל אלא לישראל אבל עובד כוכבים כיון דאין לבו לשמים שפיר שמעינן ליה מבן נכר (א) וק"ק לפי זה דלא הוה ליה למפרך והני מולין נינהו כו' ולאתויי ההיא מתניתין דנדרים אלא ה"ל למיפרך בפשיטות דערבי מהול וגבעוני מהול אימעטו מכל בן נכר דאין לבם לשמים ודו"ק: ע"ב גמרא כגון שהיו אביו ואמו חבושין כו' ופרש"י חבושין בשעת עשייה ומצות מילה מוטלת עליהם כו' עכ"ל ויש לתמוה דהא אשה אינה חייבת למול את בנה דכתיב אותו ולא אותה כדאמרינן בפרק קמא דקדושין ויש לומר דהכא כיון דחייבת לעשות פסח מצוה נמי עליה למול בנה דמילת זכרים מעכבת נמי בה דהכי נמי מילת עבדים מעכבת בה כדמשמע בפרק החולץ מהא דאמר עבד איש ולא אשה כו' ע"ש:

ח"א דף עא ע"ב מ"ט לא מהול איבעיא אימא משום חולשא דאורחא כו'. האי טעמא קמא מפורש בקרא שאמר ואת בניהם גו' כי ערלים היו כי לא מלו אותם בדרך דהיינו בשביל חולשת הדרך ולטעמא בתרא דלא נשיב להו רוח צפונית דלא נבדרי כו' יש לפרשו בקרא שאמר ויהי כאשר תמו כל הגוי להמול וישבו תחתם עד חיותם ר"ל דלכך מלו עכשיו שהיו יכולים לישב במחנה במקומן ולהתרפאות שהיה רוח צפונית נשיב עלייהו שלא היו נריכים עוד ענני ענני משא"כ במדבר שלא היו יכולין להתרפאות במקומן כיון דלא זרחה עליהם השמש מפני ענני כבוד ומחוץ למחנה מחוץ לענני כבוד לא היו יכולין לצאת מפני אויבים כענין מעשה עמלק וק"ל: וכתבו התוס' דלא נבדרי ענני כבוד לא משום דתקיפא לטוהה היא ושוב לנחבלים אלא כו' כ"ל דודאי סרות קשה לנחבל כדאמרינן בפ' החובל אלא דרוח צפונית נוחה והעת יפה ושוב לנחבל כדכתיב שמש לדקה ומרפא גו' ומ"ש כדאמרינן בעיא שמעתא כו' וכתיב מצפון גו' ועוד יש לספיא כאיה מקרא ורוח צפון תחולל גשם ותחולל לשון תבטל כמו לא יחל דברו וכפרש"י בפ"ק דתענית אבל במשלי פרש"י תחולל מלשון בריאה ולידה שיפך התלמוד ודו"ק:

דף עב תוספות בד"ה משום דלא נשיב רוח צפונית כו' וההיא כיון דלא אפשר לא היתה מעכבת כדאמר לעיל המול לו אמר רחמנא ואז יקרב גו' כו' עכ"ל ומה שחילקו התוס' בריש פרקין בין ערלה שלא בזמנה דלא הוי בר מילה בשום מקום ובין ערלה דאחר ח' אע"ג דא"א לו למול היינו דוקא במילת עצמן אבל במילת זכרים דמעכבת אין לחלק בזה וכן הוא בדברי בעל המאור וראיה לזה למאי דמוקמינן לברייתא בחלנתו חמה ובכל הכי שנויי אע"ג דאחר ח' הן אפ"ה לא מעכב ערלתם עשיית הפסח וע"כ אית לן למימר כיון דלא אפשר לא מעכב אבל הרא"ם כתב בפרשה בהעלותך דבניהם שנולדו להם משיצאו ממצרים ערלים היו ומילת זכרים מעכבת מלאכול פסח כו' עכ"ל ואין מחוור כמו שהוכחנו מתוך שמעתין ואין סברא לחלק בין א"א למול משום חלנתו חמה ובין א"א למול משום דלא נשיב רוח צפונית כמ"ש התוס' ואולי נעלם מעיני הרא"ם דברי התוס': גמ' המול ימול לרבות ציצין המעכבין את המילה וקשה דבפרק אין מעמידין לא ידע לאוקמי האי קרא דהמול ימול לרבי יהודה דפוסל מילת עובד כוכבים אלא דדברה תורה כלשון בני אדם אמאי לא קאמר דאתא לדרשא דהכא לרבות ציצין כו' וצ"ע: בפרש"י ל"א גרסינן לימא מסייע כו' והיא נראית עיקר מדקאמרינן לקמן לימא כתנאי כו' אלמא ליכא למאן דמכשר לגמרי כו' עכ"ל מפירושו נראה דמאן דאית ליה דצריך שימול מדרבנן ודאי לא מכשיר לאכול בתרומה ולפי זה גם מברייתא דלעיל דקתני צריך שימול ש"מ להקשות להך לישנא דקאמר תיובתא לרב הונא הא לא הוי תיובתא כיון דהך ברייתא דלעיל דקתני צריך שימול אית לה כרב הונא דאסור בתרומה אבל לדברי התוספות ניחא דבין הך ברייתא דלעיל ובין הני תנאי דלקמן דסברי צריך שימול אפ"ה מלי סברי דמותר בתרומה כהך ברייתא דמייתינן מינה תיובתא לרב הונא ודו"ק: ע"ב גמרא אנן לנגיעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה כו' וצ"ל דלא יליף ערל מטבול יום דא"כ אכתי איכא למפרך מה לטבול יום שכן מותר במעשר אלא דיליף פרה מנגיעה ומה נגיעה שאסורה בטבול יום מותרת בערל פרה שמותרת בטבול יום אינו דין שמותרת בערל וכיוצא בזה כתבו התוספות ברפ"ק דקדושין דף ד' אהא דבעי למילף ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף זו שנקנית בביאה אינו דין שנקנית בכסף וקאמר מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף כו' וכתבו התוספות וא"ת נילף כסף מביאה ומה ביאה שאינה קונה באמה קונה באשה כסף שקונה באמה אינו דין שיקנה באשה כו' עכ"ל ע"ש: תום' בד"ה שמותר בנגיעה כו' וא"ת מחוסר כפרה יוכיח כו' וי"ל כו' ואיכא למיעבד ק"ו מתרווייהו מה כו' דתו ל"ל מחוסר כפרה יוכיח עכ"ל וקשה דאכתי איכא למימר למאן דפוסל קטן בפרה קטן יוכיח דמותר בנגיעת תרומה וקדשים ואסור בפרה וכן למאן דפוסל אשה בפרה אשה תוכיח דמותרת בנגיעת קדשים וצ"ל דלא שייך למימר יוכיח מאשה וקטן כיון דאין פסולים משום טומאה כהני דנקט דערל וטבול יום ומחוסר כפורים כולהו משום סרך טומאה איכא למיפסלם ושוב ראיתי בפ"ב דזבחים [דף י"ז ע"ב ד"ה אונן] שהקשו התוס' שם (ב) בעל מום יוכיח שמותר בנגיעת קדשים ואסור בפרה ע"ש: גמ' לא ליסתמיש תנא כו' ופרש"י אם איתא דר"ע לכל כו' מדלא אשכחן הכי הכא משום חומרא דפרה היא אבל לענין מגע תרומה ערל מותר עכ"ל יש להקשות למאי דמסיק הכא דערל אסור בפרה נימא נמי מק"ו דאסור בנגיעת תרומה וקדשים ומה טבול יום דמותר בפרה אסור בנגיעת תרומה וקדשים ערל דאסור בפרה אינו דין שאסור בנגיעת תרומה וקדשים ומיהו אנגיעת תרומה איכא למימר מחוסר כפרה יוכיח ועוד מדאיצטריך תושב ושכיר לאסור ערל באכילת תרומה שמעינן דמותר בנגיעה דאל"כ ליסתוק מיניה ונילף נמי אכילת תרומה בק"ו אבל בנגיעת קדשים (ג) קשיא דשפיר

קרני ראם (א) נ"ב הרשב"א כתב לחלק בין בן נכר לעובד כוכבים דמומר לעבודת כוכבים חמיר טפי עי"ש ורבינו הסב הקו' למה שדקדק מדברי התוס' דע"כ בעובד כוכבים ג"כ אמרינן דאין לבו לשמים דאל"ס מנ"ל דוכל ערל מייר בישראל ובאמת כוונת התוס' פשוטה וע"כ מיירי בישראל דע"ז דרשינן בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור וא"כ תו לק"מ די"ל כסברת הרשב"א דמומר לעבודת כוכבים חמיר טפי: (ב) נ"ב ומ"מ יש לחלק דבעל מום הוי חסרון בגופו ודמי לערל משא"כ אשה וקטן דאין הפסול משום חסרון ועי"ש בתוס': (ג) נ"ב ואפשר לומר דתרומה יוכיח שאסור בטבול יום ומותר בנגיעת הערל ועיין בדבריו בסמוך דף עד ד"ה אונן:

מהר"ם

איכא למפרך וכו'. והא דקאמר התם דכל הקדשים ילפינן דאסורין לאונן ק"ו ממעשר היינו לפום ריהטא דהא רבי שמעון יליף מלקות באוכל תודה ושלמים וכו' ק"ו ממעשר במכות פרק בתרא ואומר עליו רבא התם דאיכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה ולכך נקט בפ' טבול יום דכל הקדשים אתו בק"ו ממעשר לפום ריהטא כדאמר התם ר"ש במכות אבל כפי האמת לא אתו כל הקדשים בק"ו ממעשר לפי סברת רבא אלא מהיקשא דפסח כשנויא דתוס' דהכא דאתקוש כל הקדשים לפסח בקרא דזאת התורה דכתיב בההוא קרא ביום צוותו דדרשינן זה בכור ומעשר ופסח וכו' והאי מעשר הוי מעשר בהמה ולא מעשר שני ולכך אצטריך ג"ש דממנו ממנו דילפינן פסח ממעשר שני דכתיב ביה לא אכלתי באוני ממנו והדר גמרינן כל הקדשים מפסח בהאי היקשא דזאת התורה: ד"ה אי מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבתו וכו'. כתוב בספרים שלפנינו דפום גדול ור"א גופיה דריש במכילתא דמילת זכריו ועבדיו אין מעכבת וכו' ובתר הכי כתוב ואר"י דגמרא לפום ריהטא כר"ע דדריש אז יאכל בו האדון ולפי גירסא זו צ"ל דכוונת התוס' היא באף ע"ג דלר"א אין מילת זכריו ועבדיו מעכבת לא האב ולא האדון וסוגיא דשמעתין כולה היא אליבא דר"א דיליף ג"ש דתושב ושכיר וא"כ מאי פריך אי מה פסח וכו' ומשני אמר קרא אז יאכל בו וכו' הא גבי פסח גופיה ס"ל לר"א דאין מילת זכריו ועבדיו מעכבת מ"מ מאחר דלפום ריהטא משמעות פירוש הפסוק משמע טפי כר"ע לכך מסקא סוגיא דשמעתין ליישב ג"ש דתושב ושכיר לפי המפורש וסוגיא דעלמא בפי' הפסוק דאז יאכל בו קאי אאדון כדי שאם ימצא מ"ד שיסבור בדין דמילת זכריו ועבדיו כר"ע דמעכבת יכול שיסבור בדין דערל כר"א דגמר ליה מג"ש דתושב ושכיר ולא מריבויא דאיש איש כר"ע דמרבה ערל כטמא לכל התורה וק"ל אמנם מקרוב הוגה בספרים בדבור זה ור"א גופיה דריש במכילתין דמילת עבדיו אין מעכבת וכו' ובסופו גרסי ואמר ר"י דגמרא לפום ריהטא נקטה כר"ע וכו' ולר"א מזכריו פריך ור"ל עיקר קושיתו מזכריו פריך דמעכבת גבי פסח אליבא דכ"ע אפילו לר"א אלא דלפום ריהטא ושיגרא דלישנא נקט בתרי מילת עבדיו אלא שלפי גירסא זו לא יתיישב שנויא דגמרא דמשני אמר קרא ומלת אותו אז יאכל בו דפריך ממילת זכריו ומשני מקרא דעבדיו דהא האי קרא גבי עבדיו כתיב ובעבדיו ס"ל לר"א דגם גבי פסח גופיה לא מעכבת ומה אצטריך קרא למכתב גביה בו למעט תרומה אם לא שנאמר דהאי בו דכתיב גבי עבדיו אתי למעט מילת זכריו גבי תרומה וזה דוחק גדול דהא מילת זכריו כתיב בפרשה מאוחר הרבה אחר מילת עבדיו ואיך יכול האי בו דכתיב גבי מילת עבדיו למעט גבי תרומה מילת זכריו דכתיב גבי פסח בתר הכי מאוחר ממנו וק"ל:

חכמת שלמה

דף עא ע"א גמ' בריש עמוד כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן נכר לא יאכל בו בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת במעשר ואיצטריך כו' כצ"ל: תום' בד"ה והני מולין כו' ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו. נ"ב פי' ואף שלא כתב בהדיא דאיירי בישראל אלא בע"כ שהם ערל קאמר ואין חילוק בין עובד כוכבים לישראל אלמא דישראל נמי בכלל שהם ערל הוא ומשני: ע"ב רש"י בד"ה מעוי צועק כו'. נ"ב לפי' רש"י נ"ל הטעם לפי שהסכים של התינוק מחמם אותו כאשר מן הטבע וזן אותו ומ"מ אינו דומה לחלנתו חמה וק"ל: בד"ה הזאה אימת כו' דכל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר כו'. נ"ב ותימה גדולה א"כ איך היו יכולין ליטהר והלא אח"כ היו נריכין הזאה ג' וז' וא"כ גמרה טהרתם בי"ח לניסן ונריך לתרך בדוחק דכולי האי לא גזרו שיהא כקבר ממש וימנה ז' ימים אחר הפריסה אלא אפי' יתחילו למנות מקודם ויזו בעשירי ובי"ד בע"פ ודיו ודו"ק:

דף עב ע"א גמ' נולד כשהוא מהול נמחק. ונ"ב נ"ל דל"ג ונולד כשהוא מהול בברייתא וכן ברש"י וכן הטור לא הביאו בטור י"ד וכן נראה דפשיטא דנימול לח' וביום אחר דמנריכה ליה מילה משום ספק ערלה כבושה שנריך לעולם הטפת דם ברית ועוד הסמ"ג והאשר"י בפרק החולץ מביאין ראיה מהאי ברייתא דתמור גר שנימול שנריך להטיף ממנו דם ברית לכ"ע מה שלא מלינו בקטן שנולד כשהוא מהול וא"כ בע"כ ל"ג כ"ל: רש"י בד"ה ואב"א כו' ולא היתה חמה כו'. נ"ב פירש ורוח לפונית אינה מנשבת בלא זריחת חמה ודו"ק: בד"ה בימי בן כוזיבא שמשכו עובדי כוכבים באונס. נ"ב פירוש העובדי כוכבים משכו ערלתן של בני ישראל באונס: בד"ה טומטום כו' ל"א גרסי' מסייע ליה לרב הונא טומטום כו' כצ"ל: ד"ה ונולד כשהוא מהול עד סוף הדבור נמחק: ע"ב רש"י בד"ה אנן באכילה כו' בפרה אדומה מרבינן ליה כו' כצ"ל: בד"ה מותר בהזאה דפרה ערל כו' הד"א: בד"ה ר"ע כו' מדרבי ליה גבי טמאים כו' כצ"ל: בד"ה הנך דפסולים באסיפת אפרה פסולים כו' וסוגיא דפרשתא כו' כצ"ל. ונ"ב זה לשון הגמרא אמר עולא כל הפרשה כולה משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא וזה לשון רש"י משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא כשתדקדק בה איך יכול להשוות שיטת הפרשה כשוה שיהיו כל מקראותיה שוין זה עם זה אלא יש בהן שמשמע מקרא זה מוציא מכלל משמע מקרא שלפניו מה שפסל זה הכשיר זה או מה שהכשיר זה פסל זה ויש בה מקראות משמעות שמתקיימין ממילא משמעותו שהמשמע עומד במקומו ואינו מוציא מכלל חבירו ולפי סידורן יש לך להבין מהו המוציא מכלל חבירו ומי משמע ממילא ועכשיו דורש והולך את כולם ותו דרשינן בגמ'

דף עא ע"א תוס' ד"ה בו המרת דת פוסלת וכו' עד ונראה שר"ל דאיירי דכתביה וכו'. פי' שרש"י ר"ל כן: ד"ה והני מולין נינהו וכו' עד ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו וכו'. נ"ל דכוונת התוס' בזה הוא ואין להקשות מאחר שכתבנו דהא דתני במתניתין דקונם וכו' הא דעובד כוכבים אפילו הוא מהול נקרא ערל וישראל אפילו הוא ערל ואינו מהול אינו נקרא ערל אלא מהול לענין נדרים כל זה מפיק מקרא וא"כ לפי זה ישראל אפילו מהול אינו נקרא ערל והא כתיב וכל ערל לא יאכל בו ומקרא זה לאו בעובדי כוכבים איירי אלא בישראל שאינו מהול וכדתני מתניתין דהכא ערל וכל הטמאים וכו' דאיירי במתו אחיו מחמת מילה וא"כ ש"מ דבלישנא דקרא ישראל שאינו מהול נקרא ערל אין זה קושיא דלעולם סתם ערל שבמקרא הוי עובד כוכבים ולא ישראל והכא שאני שע"כ האי וכל ערל לא יאכל בו איירי בישראל דבעובד כוכבים ליכא לאוקמי' כלל דפשיטא דלא יאכל בו ולא אצטריך אלא לישראל שאינו מהול ודוגמא זה מצינו לעיל דתושב ושכיר דכתיב גבי תרומה הוי פירושו ישראל דהוה קנוי קנין עולם או קנין שנים ותושב ושכיר דכתיב גבי פסח הוי פירושו עובד כוכבים אע"ג דבשאר מקומות הוי פירושו ישראל משום דבפסח ליכא לאוקמי בישראל הלכך ע"כ מוקמינן ליה בעובד כוכבים נ"ל וק"ל: גמ' ותסברא המול לו כל זכר אמר רחמנא וכו'. ואין להקשות א"כ נדוק מכאן דהואיל וגבי פסח כתיב המול לו כל זכר והאי לאו בר מילה הוא ולכך אינו מעכב א"כ נפשוט מכאן בעיא דלעיל דמילה שלא בזמנה אינה מעכבת די"ל דדוקא התם דלא הוי ערלות דגופיה אלא ערלות דזכריו ולכך כשאינו בר מילה אינו מעכב דמאי הוי ליה למעבד דהתם לא פסלה ליה רחמנא לאב מלאכול הפסח אלא שהטילה עליו למול את זכריו מקודם אם הם בני מילה ואם לאו אני מילה הם אין שום חיוב מוטל עליו אבל להאכיל להערל עצמו פסח או תרומה לא אפילו הוי שלא בזמנו ואינו ראוי למול דהא ערל דקרא דכתיב וכל ערל לא יאכל בו איירי נמי באינו ראוי למול כגון שמתו אחיו מחמת מילה ואפ"ה אמרה רחמנא לא יאכל בו או דלמא דכיון דכיוצא בו לא הוי בר מילה בשום מקום לא הוי ערל כמו שכתבו התוס' ריש פרקין ולכך בעיין לא איפשיטא: ע"ב גמ' והתניא כיון שיצא לאויר העולם וכו'. נ"ל שכוונת המקשה הוא זה דכיון דתניא שכיון שיצא לאויר העולם נסתם הפתוח הוא הטבור א"כ כיון שהוציא ראשו שהוא כילוד נסתם נ"כ הטבור ואינו אוכל תו ממה שאמו אוכלת ואם כן איך יכול לחיות הולד שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ד' ימים בלתי אכילה אבל מעם הברייתא דקתני שאלמלא כן אין יכול לחיות אפי' שעה א' לא הוי מטעם אכילה דלא יניק דהא עינינו רואות שהתינוק שנולד מתקיים כמה שעות בלתי יניקה ואכילה אלא הטעם הוא משום האויר דאם היה נשאר פיו סתום אינו מתקיים אפי' שעה אחת כי צריך הוא להנשימה מהאויר שיכנס דרך פיו וכן אם היה הטבור נשאר פתוח היה האויר נכנס לתוך מעיו מבחוץ ולא היה מתקיים ומה שכתוב בפירוש רש"י שלפנינו ד"ה והתניא וכו' אין יכול לחיות משום דלא יניק תמוה מאד ונראה דטעות סופר הוא וצריך להגיה בפירוש רש"י ע"ד מה שכתבתי בפירוש המקשה: תום' ד"ה ערל מקבל הזאה וכו' דהא טמא מקבל הזאה כדאמר בפרק דם חטאת מי חטאת שנטמאו וכו'. והוא בזבחים דף צ"ג וכוונת התוס' דהא טמא מקבל הזאה שהוא טמא בלאו הכי מטומאת מת דהזאה גבי טומאת מת היא ומה לי אם הוא טמא גם כן מחמת ערלות כדאמר בפרק דם חטאת וכו' ר"ל נדה מזין עליה וכו' שהרי נדה מזין עליה וכו' ר"ל נדה שהיא טמאה בטומאת מת מזין עליה וברייתא היא שם וקאמר התם דהאי תנא ס"ל דכשעוברין המי חטאת על אויר מקום טמא נטמאו המים וא"כ נטמאו המים משעברו על אויר הנדה והזאה לא הוי עד שנגעו המים בבשרה ואפ"ה עולה לה ההזאה ה"ה מי חטאת שנטמאו ממקום אחר קודם הזאה מטהרים נ"כ מביאים התוס' משם ראיה שהרי מזין על הנדה שנטמאה בטומאת מת ומטהרין אותה ע"י הזאה זו מטומאת מת אע"ג שנתוספה בה טומאה אחרת זולת טומאת מת והוא טומאת הנדה וה"ה הכא ערל שנטמא במת מקבל גם כן הזאה להטהר מטומאת מת אע"פ שיש בו גם כן טומאת ערלה וק"ל: ד"ה ודלמא פסח הבא בטומאה הוה תימה א"כ קרא ל"ל וכו'. ר"ל קרא דכתיב ויעשו ישראל הפסח בגלגל ל"ל פשיטא דצבור עושין פסח אפי' בטומאה מדכתיב במועדו אפילו בטומאה דהא בפ' בתרא דזבחים לא אצטריך ליה לרבנן אלא למילף מיניה דערל מקבל הזאה ואי היה פסח הבא בטומאה ולא קבלו הזאה מאי אתא קרא לאשמועינן וק"ל:

דף עב ע"א ד"ה מיתיבי וכו' ולפי הספרים דגרסי לימא מסייע ליה וכו'. הוגה בספרים תנא דמסייע ליה וכן מגיהין ברש"י והאמת אתם דהא אין שם דיחוי השייך על לישנא דלימא בגמ': ע"ב ד"ה אין נימולין אלא ביום הקשה הר"ר אפרים וכו' דהוה מ"ע שהזמן גרמא. ר"ל מאחר שלרבנן לא מצינו שום מילה אפילו שלא בזמנה דנימולים בלילה אלא כאן נימולים דיקא ביום: ד"ה הנך דפסולים התם וכו'

איכא למילף מהאי ק"ו לאסור ואפשר לומר דלאוקימתא דרבא אה"נ דאסור ערל בנגיעת קדשים ודו"ק : שם אי הכי אשה נמי כו' ליתנא דאי הכי מגומגם ובסוגיא דפ' טרף בקלפי ליתא ויש ליישב בדוחק : תום' בד"ה דשקיל חד ויהיב חד פי' אותו שנותן האפר בתוך מי חטאת הוא עצמו יערב המים והאפר יחד עכ"ל דקדקו לפרש כן שלא כפרש"י דשקל חד אפרא ויהיב חד מיא כמשמעות הכתוב ולקחו לטמא וגו' ונתן עליו מים גו' דבכמה דוכתין משמע שהיו נותנין האפר על המים וע"כ פירשו דשקל חד היינו נתינת האפר על המים ויהיב חד היינו שמערב אותם במים וע"ש בתוס' ומה שהכריח אותם לפרש דאותו דשקל הוא עצמו דיהיב היינו משום דכל הפרשה ממילא משמע כאילו הוא כתיב ולקח ונתן דאותו שלקח הוא שיתן :

ח"א דף עב ע"א הא קמ"ל דעת רצון מלתא כו'. עיין פרש"י ועוד נראה לפרש דה"ק דעת רצון חצות לילה ורצה של אותה שעה נוח וטוב לנחבלים אע"פ כן וה' הכה כל בכור באותה שעה כי יש ביד הקב"ה לשנות הטבע וק"ל :

דף עג בפרש"י בד"ה מיתה. טמא שאוכלה כדכתיב ומתו בו גו' עכ"ל וה"ה דה"מ לפרש מיתה בזר שאוכלה במזיד וכן פרש"י אהך מתני' בפרק אין דורשין אלא דחדא מינייהו נקט ובפ' הזהב פרש"י תרווייהו מיתה בזר וטמא : תום' בד"ה משא"כ במעשר תימה כו' וא"ת והיכי קתני לענין רחיצת ידים משא"כ במעשר והתניא כו' ומותר בחולין ובמעשר דר"מ וחכמים אוסרים במעשר ואר"י דהתם לאכילה והכא לנגיעה כו' עכ"ל ויש לתמוה דמי הכריח אותם למימר הכי הא איכא למימר דאתיא הך מתני' דמייתי הכא כר"מ דמתיר במעשר והכי איתא בהדיא בפרק אין דורשין דמוקמינן לה כר"מ ומיהו למאי דמסיק התם ובפרק ב' דחולין דמודו רבנן בנגיעה דמעשר מותר ולא פליגי אלא באכילה דמעשר קושטא דמלתא הוא דמצי אתיא הך מתני' אפילו כרבנן ואיירי בנגיעה וע"ש בתוס' : **ע"ב** תוד"ה ור"ש תרומה קרינהו כו' וי"ל כיון דמעשר ובכורים טעונין הבאת מקום כו' שייך לדמות טפי בכורים למעשר לענין חוץ לחומה מלתרומה עכ"ל ובזה יתיישב הא דלא קתני נמי במעשר ובכורים חוץ לחומה לאסור משא"כ בתרומה היינו משום דשייכא בהבאת מקום דקתני וכחדא מינסו : **בד"ה** והיכן מוזהר על אכילתו כו' תימה לר"י דהכא משמע דמלא בערתי לא נפקא לן אזהרה לאכילה כו' משמע דאי מזהירין מן הדין ידעינן שפיר לאו מלא בערתי עכ"ל ודבריהם מגומגמים בקלת דהא למאי דקאמר נמי וכ"ת אין מזהירין מן הדין לא אדחייא אלא דקודם לא אתא מק"ו דמעשר אלא מהיקשא דמעשר אבל אלאו דמעשר גופיה ידעינן שפיר מלא בערתי ומיהו בעיקר קושייתם כבר תירלה רש"י התם בפרק כל שעה דלא בערתי אינו לאו אלא וידוי בעלמא הוא ונפקא ליה איסור לאו בפרק הערל מהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך כו' עכ"ל ור"ל הא דקאמר התם ומה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי גו' אהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך גו' סמך וכן נראה מדברי סמ"ג לאוין סימן רס"ד אבל מדברי הרמב"ם בפ"ג דהלכות מעשר שני משמע דלוקין אלאו דלא בערתי ולא אכלתי באוני אע"פ שאינן אלא לשון וידוי וכנראה מדברי התוס' ועוד נראה לומר דמלא בערתי א"כ דאתא ללאו הייתי לבער בטומאה אבל לאכול בטומאה לא שמעינן מיניה אלא מלא תוכל לאכול בשעריך כדמשמע הכא לא בערתי גו' והיכן מוזהר על אכילתו כו' והשתא ניחא לומר דהתם דבעי לאתויי איסור הנאה לקודש ממעשר וכמ"ש התוס' שם דאם לא כן נ"ל היקשא התם תיפוק ליה דקודש כתיב בהדיא בהאי קרא אלא דלריך היקשא משום איסור הנאה מש"ה מייתי התם מלא בערתי דהיינו לאו לאיסור הנאה של ביעור במעשר ואתיא קודש מיניה בק"ו או בהקישא ואייתר לן והבשר אשר יגע גו' לכל איסורין שבתורה כדקאמר התם ודו"ק : **בד"ה** אסור לבער מהן בטומאה כו' מנלן וא"ת מהיכי תיתי כו' עכ"ל וז"ל התוספות בפרק במה מדליקין תימה מהיכי תיתי אי ממעשר הקל כדמשמע בסמוך הא איכא למפרך מה למעשר שכן הדסט"ב כו' וקדש גופיה אסור בהנאה כו' דנפקא לן מק"ו דמעשר או מהיקשא דקאמר בפרק כל שעה כו' וי"ל דהוה גמרינן תרומה מדאתקש לביכורים כו' ולקמן לא סמיך אק"ו רק אהיקשא סמיך ומיהו קודש אתי שפיר בק"ו כו' וא"ת אכתי היכי יליף בק"ו קודש ממעשר הא איכא למפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה כדפריך בפ"ב דמכות ואר"י דלא שייך הך פירכא אלא דוקא גבי חוץ לחומה כו' עכ"ל ובזה תבא בביאור התוספות דשמעתין ומיהו התוס' בר"פ לית להו האי סברא שכתבו שם מנלן דהאר קדשים אסורין לאונן דמק"ו ממעשר ליכא למילף לרבא דפריך גבי חוץ לחומה מה למעשר שכן טעון כסף צורה וצ"ל דרבא לא יליף לה איסור הנאה לטומאת קודש מק"ו אלא מהיקשא כדאמר בפרק כל שעה ומיהו קשה לפ"ז מהאי היקשא גופיה בפרק כל שעה הא איכא למילף נמי איסור אונן לקדשים ממעשר (א) ומי הכריח להתוס' ליישב בר"פ בדחוקים דילפינן פסח ממעשר בג"ש ושוב ילפינן קדשים ממעשר בהקישא דזאת התורה כו' וצ"ע לעיל בתוס' בד"ה ור"ש תרומה קרינהו רחמנא תימה לר"י כו' גבי הא דאר"ש וכי מה בא זה ללמדינו אם לאכול בכורים אמר רבא מאי חומרא כו' והשתא איסור אונן גופיה מ"ט לא ילפינן בכורים ק"ו כו' עכ"ל לא הוו לריכי לאתויי הא דאמר רבא מאי חומרא כו' אלא דאמלתא דר"ש גופיה ה"מ להקשות בפשיטות דהיאך קא ילפינן בכורים ק"ו ממעשר לענין חוץ לחומה הא תרומה קרינהו רחמנא דמהאי טעמא לא ילפינן איסור אונן ק"ו ממעשר ויש ליישב דמשום דאיכא לפרש דר"ש לדבריהם דחכמים דלית להו תרומה קרינהו רחמנא קאמר הכי מש"ה הולרכו לאתויי הא דרבא דמוכח מיניה דאליבא דנפשיה קאמר הכי וק"ל :

דף עד תוד"ה אונן מותר בפרה דלא גרע מטבול יום כו' אבל לנגיעה תרווייהו שרי עכ"ל פי' ואנן לנגיעה ילפינן האי ק"ו כדלעיל גבי ערל שהזה כו' וכן פירשו התוס' בפ"ב דזבחים ויש לדקדק למאי דמסיק ומוקי ברייתא כר' עקיבא ומרבי לערל כטמא ואסר ליה נמי בפרה כפרש"י נימא דערל יוכיח שמותר בנגיעת תרומה וקדשים ואסור בפרה ואפשר לומר דלמאי דמוקי לה כר"ע אה"נ דמרבי ליה לערל כטמא לאסור בנגיעת תרומה וקדשים אבל מדברי הרמב"ם נראה דלא מרבינן הכא ערל כטמא אלא לאסור במעשר ולא לאוסרו בפרה שהוא פסק בהלכות מעשר שני פ"ג הערל אסור במעשר ובהלכות פרה פ"י פסק דערל כשר להזות והיה נראה לכאורה דטעמו שהוא סובר דאין ערל כטמא ולהכי כשר בפרה אלא דבמעשר אסור משום דר"י דיליף ממנו ממנו מפסח אבל אין לשונו משמע כן שכתב הערל כטמא ואם אכל מעשר שני לוקה לכן נראה שטעמו דודאי מרבינן ערל כטמא ומש"ה אסור במעשר אלא דבפרה מותר משום ק"ו דקאמר ר"א לעיל ותניא כוותיה והא דקאמר הכא האי תנא דבי ר"ע הוא היינו דאסור ערל במעשר (ב) ולא שיהיה אסור נמי בפרה כפרש"י כן נראה ליישב שיטת הרמב"ם ואין להאריך : **גמ'** איזה דבר שהוא בחיים ובמתים הוי אומר זו סיכה כתב הרא"ש מה שכתב הרמב"ן גם זה לא ידעתי מהו שאם סך ממנו למת הרי ביערו בטמא וכבר התודה עליו לא בערתי ממנו בטמא לא קשיא ולא מידי דהא לא נתתי ממנו למת במעשר טמא קמיירי שהוא טמא בטמא ווידוי דלא בערתי ממנו בטמא הוא טמא בטהור או טהור בטמא וא"כ אין הסיכה למת נכללת בווידוי דלא בערתי ממנו בטמא עכ"ל ותירלו דחוק דודאי בכלל לא בערתי נמי בשניהם טמאים אלא שי"ל דכיון דהסיכה בטמא אינה בכלל לא בערתי ממנו בטמא דאינה נקראת ביעור שהרי הותרה לחי ע"כ הולרך הכתוב לאוסרו למת וק"ל : **ע"ב** גמרא דתנא דבי ר' ישמעאל בזב בעל ב' ראיות ובמלורע מוסגר הכתוב מדבר דומיא כו' למאי דמסיק דבתרומה אפילו בבר כפרה סגי בהערב שמש מדכתיב עד מלאת ימי טהרה ליכא לאקשויי דמי הכריחם לאוקמי האי קרא דעד אשר יטהר בזב בעל ב' ראיות ועד דאיכא הערב שמש נוקמא אפילו בזב בעל ג' ראיות ועד דאיכא הערב שמש די"ל דא"כ תרי קראי לבר כפרה ל"ל אבל השתא דמשתעי האי קרא בדלאו בר כפרה אילטריך האי קרא דעד אשר יטהר לאוסרה לטבול יום דלאו בר כפרה כמ"ש התוס' לקמן ועוד נכתוב בזה לקמן : **תום'** בד"ה אימא ה"מ דלאו בר כפרה אתרומה פריך אבל מעשר כו' ה"ה במידי דבר כפרה הוא עכ"ל וליכא לאקשויי דהא איכא למ"ד בפרה דסגי בטבילה בלא הערב שמש ובמידי דבר כפרה פסול עד דמייתי כפרה די"ל דהתם מוכחי קראי דטומאה דאותו פרשה מכשיר הכתוב כדאיתא בפ"ב דזבחים וכמ"ש התוס' לעיל אבל הכא כיון דגלי לן קרא דסגי בטבילה במעשר בטבול יום בעלמא אית לן למימר דה"ה במידי דבר כפרה וקרא דמלריך עד דמייתי כפרה אתא לתרומה או לקדשים דחמירי : **בד"ה** ימי טהרה דה"מ למכתב ובמלאת לבן או לבת עכ"ל ירלה שדקדקו לפרש דמהאי קרא דרשינן הערב שמש לתרומה דמעד מלאת ימי טהרה כיון דגבי ואל המקדש לא תבא כתיב א"א למדרש הכי דהא מחוסר כפורים אסור בביאת מקדש כדדרשינן עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים ועוד דגבי בכל קודש לא תגע כתיב עד מלאת ימי טהרה ולר"ל הא מוקמינן ליה אזהרה לטמא שאוכל קודש דלא סגי ליה בהערב שמש וע"כ פירשו דמיתורא דקרא אחרינא דה"מ למכתב ובמלאת

קרני ראם (א) כ"ב ולפענ"ד דדוקא לענין לבער בטומאה ילפינן מהקישא דאע"ג דאין זה היקש ממש דמש"ה מאריך ליה הש"ס לק"ו דאין הסיקש גמור מכ"מ כיון דבהאי קרא דלא תוכל לאכול ילפינן אכילה בטומאה דאסור מהא דכ' בשעריך תאכלנו ושם כתוב בכורות ואמרינן דכיון דאיתקשו באכילת טומאה תו אקשינן להו לענין ביעור כיון דבאמת משמעות המקרא ולא בערתי אינו אלא ענין וידוי ואזהרתו מקרא דלא תוכל לאכול וכמ"ש רש"י בפסחים וע"כ האי קרא דולא בערתי מגלי לן דבהאי קרא דולא תוכל נאסר גם הנאה וע"ז קאי הודוי ומש"ה גם קדשים אתיא בהקישא אבל לענין אונן אין ללמוד בהיקש כלל וז"כ : (ב) נ"ב נ"ע דבסוגיא דלעיל ע"ג מבואר דלר"ע אסור ערל בפרה :

חכמת שלמה

גמ' ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח וגו' איש להכשיר את הזר טהור להכשיר את האשה והניח להוציא את הקטן כו' ופרש"י איש להכשיר את הזר משום דלעיל מיניה איירי בכהן כתוב הכא איש להכשיר את הזר דאי כתוב ואסף את אפר הפרה ה"א אכהן קאי דלעיל מיניה איירי בכהן כתיב הכא איש להוציא ותו גרסינן ולקח אזוב וטבל במים איש ולא אשה טהור לרבנן איש ולא אשה טהור להכשיר את הקטן ולרבי יהודה איש ולא קטן טהור להכשיר את האשה ופרש"י ולקח אזוב כו' דכתיב בהזאת מימיה והיא עבודה שאחר הקידוש וא"כ לרבנן דאמרי הקידוש נעשה כאותן של אסיפה ובאסיפה כתיב איש טהור דהיינו זר ואשה כדפרשתי לעיל על כרחך איש טהור הכא לאו לאכשורי זר ואשה ולמפסל קטן וליהוי משמע ממילא דא"כ לשתוק קרא מיניה ולכתוב ולקח אזוב וטבל במים והזה ואנא ידענא דההזאה דלעיל מיניה קאי וכי כתבי' למדרש איש ולא אשה ע"כ משמע זה מוליא מיד משמע טהור להכשיר קטן דפסלי בקידוש ולרבי יהודה דאמר אשה פסולה בקידוש וקטן כשר אתא האי למימרא איפכא איש ולא קטן טהור להכשיר אשה דעל כרחך נ"ל דמשמע ממילא דא"כ לשתוק מיניה ע"כ לשון רש"י לשם ולא דקדק כאן יפה : בד"ה דשקיל חד. עפרא הס"ד :

דף עג ע"א תום' בד"ה לימד על כו' דלא בעי כפרה אבל זוב כו' כצ"ל : בד"ה נכסי כהן כו' לא נתתי למת או ליקח לו כו' כצ"ל : בד"ה משא"כ כו' מן אבל לענין ערל כו' עד אתי שפיר כו'. וכ"ב כל זה הוא גליון תוס' ונכתב עוד בגלו דאיכא למעוטי פי' מבו דכתיב גבי ערל ודו"ק: ע"ב גמ' אמר מר אסורין לאונן כו' כצ"ל : רש"י בד"ה ואמר מר במסכת מכות הס"ד : תום' בד"ה ואוכלין כו' ולעיל כתבתי. נ"ב בריש פרקין : בד"ה והיכן כו' משמע דאי מזהירין כו' כצ"ל :

דף עד ע"א תום' בד"ה ה"ג כו' שמחוסר כפורים יכשיר בערל כו' כצ"ל : בד"ה מה לפסח כו' שכן פג"ק עכ"ס כצ"ל: ע"ב רש"י בד"ה תרי קראי כו' כפרה היא הס"ד : בד"ה כיון שמלאו כו' טבולי יום אכון משעת טבילתן כו' קרבנותיהם למחרת הס"ד והשאר נמחק : בד"ה מכלל כו' וקדשים הס"ד :
רש"י

מהר"ם

וכו' עד ומכשיר טפי בקטן וכו' ר"ל ואע"ג דהנך דפסולים התם הן חרש שוטה וקטן כאן אינו מכשיר כ"א קטן לחודיה ומ"ט מכשיר טפי בקטן יותר מחרש ושוטה ותירץ ומכשיר טפי בקטן משום דאתי לכלל איש :

דף עג ע"א תוד"ה לימד על טבול יום וכו' וא"ת מהיכא תיסק אדעתיה לפסול וכו'. אם כוונת התוס' בזה לאקשויי מהיכא תיסק אדעתיה לפסול טבול יום אין כאן מקום לקושיא כלל דהוי ס"ד הואיל וטבול יום הוא טמא לתרומה ולקדשים הוי נמי טמא לפרה דהא לעיל אצטריך לאשמועינן דהזאה כשרה בערל משום דאסור בתרומה וקדשים כי טמא כ"ש טבול יום דאתי מטומאה ממש וכ"ת דטומאה עצמו מהיכי הוה ס"ד למפסל א"כ ה"ל לתוס' לאקשויי בהיפוך מנלן דטבול יום כשר בהזאה אי משום דכתיב והזה הטהור וגו' הא איצטריך לגופיה לפסול טמא בהזאה דלא הוה ידעינן כלל דטמא אסור בהזאה דאי משום דחטאת קרייה רחמנא הא לא דמי הזאה לשאר עבודות וכו' ונ"ל דאין ה"נ דקושיית התוס' זה מנלן דטבול יום כשר בהזאה דאי מדכתיב והזה הטהור וגו' הא אצטריך לגופיה למיסר טמא בהזאה דאי לאו קרא מהיכי תיסוק אדעתיה לפסול טמא בהזאה דאי משום דחטאת קרייה רחמנא הא לא דמי וכו' כנ"ל : **בא"ד** וי"ל דאפילו הכי כיון דעיקר טהרה מהזאה אתיא וכו' כ"ש בשאר עבודות. מקשין העולם סוף סוף איכא למפרך מה להזאה שכשרה בזר וי"ל דהשתא ס"ל לתוס' דלענין טהרה יש קפידא להחמיר יותר בהזאה מבשאר עבודות אע"ג שכשרה בזר היינו משום דאינו עבודה כ"כ אבל לענין טומאה יש להחמיר בה יותר כיון דעיקר טהרה אתיא על ידה ואפ"ה אכשר בה רחמנא טבול יום כ"ש שאר עבודות וסברא זו ס"ל לתוס' דוקא אחר שמצינו דקפיד בה קרא אהנחה במקום טהור אבל בלא זה לא הוה אמרינן הכי אלא הוה אמרינן אע"ג דחטאת קרי' רחמנא כשרה בטמא משום דלא דמי הזאה לשאר עבודות שהרי זר כשר בה ובזה יתיישב למה לא תירצו התוס' בסברת' הקושיא ראשונה שהקשו מהיכי תיסוק אדעתין לפסול וכו' ה"ל לשנויי משום דעיקר טהרה בהזאה אתיא ולכך ס"ד לפסול וק"ל : **ד"ה** קל מחמור לא יליף וכו' עד וי"ל דמספקא ליה וכו' מקשין העולם הא לעיל בדף ע' ע"ב ד"ה דפסח גופיה וכו' כתבו התוס' בהדיא דליכא למילף כלל ק"ו ממעשר דאיכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה וכו' ואין זה קושיא כלל דהתם לא כתבו התוס' אלא לפי סברת רבא אבל שאר אמוראי ס"ל דילפינן שפיר כל הקדשים ק"ו מפסח כדאמר פרק טבול יום וכדאמר רבי שמעון במכות דיליף מלקות באוכל תודה ושלמים חוץ לחומה ק"ו ממעשר אלא דרבא פריך התם האי פירכא דכסף צורה ארבי שמעון והני בעי מינה לא ס"ל הא דרבא : **ד"ה** מה שא"כ במעשר וכו' עד אבל לענין ערלה כי קאמר תנא ושייר ק"ק וכו' ולמאי דפרישית לעיל דאיכא למעוטי מבו א"ש כצ"ל ור"ל דלעיל בדף ע"א בד"ה המרת דת פוסלת בו כתבו התוס' בו דכל ערל לא בעי למדרש הכי דאין ערלה פוסלת במעשר וכו' הלכך איכא למימר כי קאמר תנא ושייר וערלות אינו אסור במעשר איכא למימר הא דלא גמרינן מעשר מבכורים לאסור ערל היינו משום דס"ל להאי תנא דבו דכתיב גבי ערל דרשינן ג"כ בו ערלות פוסל ואין ערלות פוסלת במעשר ורב ששת דפשיט לאיסורא ס"ל דבו אתי למצה ולמרור כדלעיל בגמרא : **ע"ב ד"ה** ור"ש תרומה קרינהו רחמנא תימה לר"י וכו'. יש להקשות בלא רבא הוה להו לתוס' לאקשויי אר"ש גופיה דלמה לא יליף ר"ש הכא איסור אונן בבכורים ק"ו ממעשר אלא ע"כ צ"ל מדתרומה קרינהו רחמנא לא ילפינן להו ק"ו ממעשר ואם כן מהאי טעמא נמי לא נילף ק"ו ממעשר לענין חוץ לחומה וי"ל דהתוס' לא רצו להקשות אר"ש גופיה בלא רבא דה"א דר"ש נסתר מיניה וביה בלאו הכי הא סתריה רבא מכח פירכא דהתם אבל ארבא איכא לאקשויי והא פירכא זו דפריך אינה פירכא כלל דאיכא למימר איסור אונן גופיה נילף מק"ו אלא ע"כ צריך לומר דרבא פריך מטעם דאמר הכא דתרומה קרינהו רחמנא וא"כ בלא פירכא דאונן הוה ליה למפרך דליכא למילף בכורים ממעשר לענין חוץ לחומה מטעם דתרומה קרינהו רחמנא וק"ל : **ד"ה** אסור לבער מהם בטומאה וכו' עד דא"כ מה פריך ומה ראית וכו'. נ"ל למחוק מה ראית ולגרוס מאי פריך אימא ממנו וכו' ור"ל מאי פריך מתחלה ואימא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של קדש אבל תרומה יהא אסור דלא ידע עדיין דאיכא למילף תרומה ק"ו ממעשר וא"כ יש להקשות מהיכי תיתי לאסור תרומה כיון דקדש שרי אבל אמה ראית דפריך בתר הכי אין מקום לקושית התוס' דהשתא א"צ למילף תרומה מקדש אלא ילפינן תרומה ק"ו ממעשר וק"ל ויש ליישב ג"כ גירסת הספרים דאמה ראית דפריך בתר הכי מקשו התוס' ור"ל דאם איתא דבתחלת הסוגיא כשהקשה המקשה בתרומה מנלן הוה ס"ד דילפינן תרומה מקדש א"כ הוה ס"ל דקדש הוה מסתבר טפי לאסור מתרומה וא"כ מאי פריך בתר הכי ומה ראית ר"ל דלימא דממנו אתי למעוטי קדש ותרומה ילפינן לאסור מק"ו מהיכי תיתי למימר הכי והא הוה ס"ל דקדש מסתבר טפי לאסור ואם קדש שרי כ"ש תרומה וק"ל :

דף עד ע"א גמ' תלתא ממנו כתיבי במעשר חד לגופיה וכו' וחד לכדריש לקיש וכו' מנין למעשר שני שנטמא וכו'. נ"ל דממנו דריש לקיש דאיירי במעשר טמא דמדכתיב ולא נתתי ממנו למת ממנו קאי אמה דכתיב לעיל מניה ולא בערתי ממנו בטמא ועליה קאי ולא נתתי ממנו למת כמו שפירש רש"י דאי לא כתיב ממנו ה"א דולא נתתי למת קאי אסתם מעשר ולא אמעשר טמא ואע"ג דבסמוך מפיק ממנו מגופו ממילא משתמע מניה אבל עיקר קרא דממנו אתי לאורויי דאמעשר טמא קאי ובזה יתיישב הרבה דברים בשיטת הלכה זו : **תוס'** ד"ה חד לגופיה וכו' עד ה"א דאמצות ומרורים דכתיב לעיל קאי מקשין העולם הא כתיב בהאי קרא אל תאכלו ממנו נא וגו' כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו וא"כ איך ס"ד לומר דלא קאי אפסח ונ"ל דהתוס' אין רצונם לומר דס"ד דלא הוה קאי אפסח אלא אמצות ומרורים דוקא אלא שר"ל דה"א דאמצות ומרורים נמי קאי אבל פשיטא דהוה אמרינן דקרא איירי בפסח אלא שה"א דאל תאכלו ממנו נא קאי נמי אמצות ומרורים ולא אפסח לחוד אבל השתא דכתיב ממנו אפסח לחוד דוקא קאי ולא אמצות ומרורים והא דלא פירשו התוס' דלמאי איצטריך גבי מעשר חד ממנו לגופיה דהתם פשוט הוא דאילו לא כתב ממנו ה"א דהאי דלא אכלתי באוני קאי אשאר דברים דכתיבי התם בקרא בכורים תרומה מעשר ראשון כדכתיב בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר וליתום וגו' דבטילי טובא איירי התם וכמו שפרש"י שם : **ע"ב ד"ה** ימי טהרה וכו' ובמלאת לבן או לבת. נראה דהתוס' ס"ל דלא מעד מלאת ימי טהרה שבתחלת המקרא יליף התם דלא הוה מצי למכתב בשום ענין אחר אלא טובמלאת ימי טהרה לבן או לבת דכתיב בתריה יליף דהתם ימי טהרה יתירה הוא ובגמרא דנקיט עד מלאת וכו' צ"ל דעל ובמלאת ימי טהרה דכתיב בתריה סמיך וק"ל : **ד"ה** מכלל שהיא טמאה וכו' ומידו תימה דגבי נגיעה כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא וכו'. יש לתמוה מה צריך לדקדק מוטהר מכלל שהוא טמא הא כתיב בהדיא וטמא עד הערב וכן בפ' דלעיל כתיב ורחץ בשר במים וטמא עד הערב ועיין שם בזבחים בתוס' כי שם הקשו כל קושיות הללו :

לבן כו' דרשו דסגי הערב שמש לתרומה ותלמודא דנקט עד מלאת וגו' לא תם למנקט קרא אחרינא דלתנא דפליג אדבי ר"י יליף אזהרה לאוכל תרומה מובכל קדש לא תגע כמ"ש התוס' לקמן וגביה כתיב עד מלאת גו' ושפיר דרשינן מיניה הערב שמש לתרומה ודו"ק: בד"ה מכלל שהיא טמאה כו' ומיהו תימה דגבי נגעים כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהיא טמאה כו' עכ"ל אע"ג דלקמן דרשינן וטהר מעיקרא לנגיעת מעשר מדלא כתיב ויטהר מ"מ משמע להו דאין המקרא יוצא מידי פשוטו וטהר השתא לאחר הערב שמש ובתוס' פ"ב דזבחים הקשו ותימה במים יובא וטמא עד הערב הלא מפורש בהדיא לטבול יום דאיקרי טמא וי"ל כו' ע"ש:

דף עה תוד"ה והכתיב בכל קודש לא תגע כו' ותירץ הר"א דהכא דמוקי לה אזהרה לאוכל תרומה כו' וא"כ אזהרה לאוכל תרומה לא נפקא אלא מהכא כו' עכ"ל והרא"ם כתב ע"ז ולבי מגמגם בזה דא"כ הא דבעי ג' קראי בתרומה ל"ל כו' ועוד כו' תיפוק ליה מובא השמש וטהר כו' עכ"ל והנני אשיב על דבריו דאין כאן גמגום דודאי למאן דמוקי ליה בב' ראיות מצריך הכא ג' קראי בתרומה ואע"ג דרישא דקרא בכל קודש לא תגע לא אתא לאוכל תרומה בין לר"ל בין לרבי יוחנן מ"מ סיפא דקרא מלאת ימי טהרה דמשמע מיניה הערב שמש ע"כ לאוכל תרומה אתא אי משום דלר"ל דמיירי קרא בקודש הא גבי קודש לא סגי בהערב שמש א"כ מיתורא דקרא דכתיב ובמלאת ימי טהרה לבן גו' כמ"ש התוס' לעיל ותדע דאית לן למימר הכי לר"ל ולר"י דמובמלאת ימי טהרה ילפינן הערב שמש לאוכל תרומה דאל"כ תקשי להו כדפריך לעיל ואכתי קשה ה"מ היכא דלא הוי בר כפרה אבל היכא דבר כפרה עד דמייתי כפרה ומה שהקשה עוד דאפילו למאן דמוקי ליה בג' ראיות ואין להוציא אזהרה לאוכל תרומה מעד אשר יטהר מ"מ תיפוק ליה מובא השמש וטהר עכ"ל דבריו תמוהים דובא השמש וטהר אינו אזהרה ולאו כלל כמ"ש התוס' לקמן בהדיא דא"כ הוה כתיב ובא השמש ועד מלאת לא הוה ידעינן אזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה: **בא"ד** ואע"ג דבקדשים מצריך תרי קראי חד לזב וחד ליולדת כו' עכ"ל פי' לדבריהם דמשמע להו הא דמצריך ב' קראי חד לזב וחד ליולדת היינו בב' לאוין אבל אתרי קראי בעלמא לא עבדינן הך צריכותא דחד לזב וחד ליולדת דאל"כ אמאי לא עביד נמי הך צריכותא חד לזב וחד ליולדת למאן דמוקי עד אשר יטהר בב' ראיות ובמצורע מוסגר ומי הכריחו למימר צריכותא אחרינא ועוד מי הכריח לתנא דבי רבי ישמעאל לאוקמי בג' ראיות ועד אשר יטהר עד דאיכא הערב שמש ותרתי קראי מסתעי בבר כפרה ואצטריכו חד לזב וחד ליולדת אלא דכיון דליכא התם ב' אזהרות ליכא למיעבד הך צריכותא דחד לזב וחד ליולדת אבל הכא דמוקמינן להאי תנא עד אשר יטהר אזהרה לקדשים איכא תרתי לאוין כיון דלא סבירא ליה כר"ל דבכל קודש לא גו' אזהרה לקדשים מסתמא אית ליה להאי תנא בהא כר"י דיליף בפ' אלו הן הלוקין אזהרה לקדשים מדכתיב טומאתו טומאתו א"כ דס"ל כר"ל דבכל קודש לא תגע גו' קרא גופיה לא אתי אלא לקדשים ומרבויא דבכל מרבינן אוכל תרומה והכי משמע לישנא לרבות אוכל תרומה וזה נראה עיקר דהכי מוכח בפ"ק דשבועות ע"ש בתוס' וברש"י וא"כ ה"ל תרתי לאוין חד לזב וחד ליולדת אבל גבי תרומה ליכא אלא לאו דבכל קודש לא תגע אבל ובא השמש אינו לאו וכן נראה לעיל מדבריהם דלגבי ב' לאוי עבדינן הך צריכותא אפילו למאן דמוקי לה בב' ראיות דלמאי דבעי למימר דבכל קודש לא תגע גו' ועד אשר יטהר אתו לאזהרת תרומה כתבו דמלינן למימר דאיצטריך למכתב משום דהותר מכללו כו' ודו"ק: **בד"ה** דאי מעד אשר יטהר כו' דעד אשר יטהר איצטריך לאזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה כו' עכ"ל מדבריהם משמע דעד מלאת אתי לאזהרה לטבול יום דבר כפרה והיינו דוקא למאי דבעי למימר לעיל דבכל קודש לא תגע גו' אתי נמי לאזהרת אוכל תרומה אפילו למאן דמוקי עד אשר יטהר בב' ראיות ואיצטריך למכתב נמי גבי יולדת משום דהותר מכללו אבל לתירוץ ה"ר אפרים שכתבו התוס' לעיל דלמאן דמוקי לה בב' ראיות לא אתי בכל קודש לא תגע כלל לאזהרת אוכל תרומה אלא אי כר"ל אי כר"י והשתא לא שמעינן כלל אזהרה מעד מלאת דמיירי בבר כפרה אלא מעד אשר יטהר אתא אזהרת אוכל תרומה וקשיא דמלתא קאמרי דאתא עד אשר יטהר אזהרה לטבול יום אפילו דלאו בר כפרה וק"ל: **בא"ד** ואי כתב כו' ה"א דעד אשר יטהר בטבילה לחודיה במידי דלאו בר כפרה והערב שמש במידי דבר כפרה כתב רחמנא ובא השמש כו' עכ"ל ירא' מדבריהם אלו דאיכא לפלוגי בהך מלתא בין דלאו בר כפרה ובין דבר כפרה ולא אמרינן לענין טבול יום מה לי בר כפרה מה לי דלאו בר כפרה וכן נראה מדבריהם לעיל בשמעתין בד"ה מכלל שהיא טמאה כו' שכתבו שם ואע"ג דגבי יולדת כתיב ובמלאת ימי טהרה דמשמע מכלל שהיא טמאה יולדת מחוסרת כפרה היא ולא גמרינן מינה לטבול יום בעלמא כו' עכ"ל ויש לתמוה ע"ז למאי דמוקמינן לעיל עד מלאת ימי טהרה להערב שמש בתרומה וכתב שם רש"י דליכא למימר כאן למעשר בהערב שמש כו' ולענין טבול יום מה לי בר כפרה ומה לי לאו בר כפרה עכ"ל דהשתא לדברי התוס' דלית להו האי סברא ולא אמרינן מה לי בר כפרה ומה לי לאו בר כפרה א"כ הדרא קושיין לדוכתין דאימא דאתא קרא ובמלאת ימי טהרה למעשר דבעי הערב שמש בבר כפרה אבל בתרומה עד דמייתי כפרה (א) ויש מיישבין בדוחק וצ"ע: **בד"ה** שאין לו אלא בילה אחת כו' וליכא למימר דהכא בידי שמים כו' עכ"ל ולפ"ז הא דקאמר הרי הוא כסריס חמה ל"ל דתרי גווני בידי שמים הם ועיין בכ"י וכן צריכין אנו לחלק בפרש"י דב' גווני חולי הוא והרא"ם והטור דקדקו מפרש"י דחולה אינו בידי שמים ורש"י כתב גבי סריס בידי שמים מחמת חולה הוא עכ"ל אלא דאית לן לפלוגי דחולי דממעי אמו דהיינו סריס חמה דלקוי ממעי אמו כדלקמן בפרקין בידי שמים הוא אבל שאר כל מיני חולי אינו מקרי בידי שמים לענין זה וק"ל: **ע"ב** בד"ה ניקב למטה מן העטרה שכנגדו כו' ואר"י דע"ג גיד העטרה כו' עכ"ל דלישנא שכנגדו אינו מתיישב לפרש"י וכן הוא במרדכי ע"ש:

דף עו גמרא פצוע דכא כהן מהו בגיורת כו' הרמב"ם פי"ז מהלכות א"ב פסק דפצוע דכא מותר בנתינה וכל הספיקות ואסור בממזרת כו' עכ"ל והראב"ד השיג עליו שם גם הטור אה"ע סימן ה' כתב ואינו נראה דהא דשרי בנתינה דרים לה מקרא לא יבא ממזר בקהל ה' דהיינו בישראל לא יבא אבל באחריני שרי ואין חילוק עכ"ל. כתב הב"י לא מצאתי בגמרא שידרשו כן מפסוק זה ואולי כו' עכ"ל ואין דברי הטור מובנים כך דאיך עלה על הדעת להתיר פצוע דכא בנתינה מקהל ה' דכתיב גבי ממזר ולא מקהל ה' דכתיב גבי פצוע דכא גופיה אבל נראה דטעות נפל בספרי הטור וצ"ל במקום ממזר בקהל ה' פצוע דכא בקהל ה': **ע"ב** תוס' בד"ה מנימין גר מצרי כו' ובסוטה פי' בקונטרס דתניא בתוספתא שא"ל ר"ע מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כו' עכ"ל תירוצא הוא לקושייתם דא"כ דהותר מנימין לבא בקהל אלא שטעה ומ"מ תלמודא פריך שפיר הכא דע"כ לא פליג ר"ע על מנימין אלא שנתבלבל בימי סנחריב אבל כ"ע מודו דבימי שלמה עדיין לא אזדו לעלמא וכה"ג כתבו התוס' בפ"ק דסוטה אסוגיא דהתם ע"ש:

ח"א **דף עו ע"ב** מתוך אהבה יתירה שאהבה כו' כאילו נתחתן בה. לפי' התוס' דפליג היאך נשאה שלמה כו' ניחא דל"ל מיסת דגיירה דאי לא גיירה בזנות נמי הוה אסירה ליה אבל לפרש"י דלא פריך אלא אהא דקרי ליה חתנות ק"ק דהשתא ה"מ לאוקמא אפילו בגיותה אלא מתוך אהבה כו' ודו"ק: ואביו לא ידע ליה והכתיב והאיש בימי שאול גו'. לכאורה מהך פניגא גופא בפשיטות ה"ל לאתויי דכתיב הנה ראיתי בן לישי גו' וישלח שאול מלאכים אל ישי ויאמר שלח אלי את בנך דוד גו' ויש לפרש משום דאיכא לפרושי דהיה משאיל על אביו מאיזה שבט הוא דהא מלתא אפשר דלא ידע ליה ולכך מייתי מהך דימי אבי דוד נכנס באוכלסא כו' ואמרי' פ"ב דברכות אין אוכלסא פחות מס' ריבוא וכיון דאיש מפורסם היה כ"כ שר על ס' ריבוא ודאי דידע ביה מאיזה שבט הוא ויליף ליה מדכתיב בא באנשים דהיינו שבא במלחמה באנשים ומשם כמה אנשים נאמר דעל מספר אנשי דור המדבר קאמר שהיו ס' ריבוא ומסיק גם שידע דמשבט יהודה הוא היה מסתפק אי מפרץ אי מזרח ולמג"מ אם יהיה מלך: מ"ט א"ל שאל דכתיב וילבש שאול את דוד מדיו כו'. פרש"י בספר שמואל נהפכו להיות כמדת דוד כו' נראה תפילותו דכיוני למדיו על דוד קאי וא"כ הוא מהיכא קמשמע מיניה שהיו הבגדים כמדתו של שאול שגבהו ומעלה גבוה גו' שע"כ הכניס בו עין הרע ויותר נראה דכינוי דמדיו קאי על שאול דהיינו מדיו של שאול היו מכוונים לו בכם:

דף עז תוד"ה אם קודם מעשה כו' כגון עמשא שהיה צריך כו' שהרי בת ישי נשא כו' עכ"ל נ"ל יתרא במקום עמשא וכן הוא בכ"י דיתרא נשא את אביגיל ועמשא בנם היה כדמוכחי קראי בדברי הימים: **גמ'** עלי ועליך נאמרו שני מקראות הללו פי' מהרש"ל ב' מקראות עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ואין לשון ב' מקראות משמע כן אבל הב' מקראות היינו לא יבא עמוני ומואבי גו' ומקרא דעל דבר אשר לא קדמו גו' דמתרווייהו הני קראי ילפינן היתירא דעמונית ומואבית ודרשות תרווייהו יכולין להיות אמת: **תום'** בד"ה מכ"ג באלמנה כו' קשה אמאי לא נידון לר' יוסי מחלל ומצרי ראשון שתפסל בת עמוני כו' וי"ל דקסבר ר' יוסי כיון דבת מצרי ראשון כו' עכ"ל ולפום ריהטא אכתי לא יצאנו מידי קושייתם דכיון דר' יהודה אית ליה דאיכא למימר מה הצד בכה"ג מי יימר לן דר' יוסי פליג בהא עליה דנימא דלא פליג עליה אלא בגר דראוי לבא בקהל משום דלא חשיב מה הצד שאין ברוב קהל אבל בעמוני לא פליג עליה דר' יהודה כיון דאינן ראוין לבא בקהל ומהיכי תיתי ליה דקאמר פשיטא דר' יוסי פליג עליה דר' יהודה כו' נמי בגר עמוני דאין לעשות מה הצד מפסול כהונה ופסול קהל ודלמא הא אשמועינן עולא דבת גר עמוני כשרה לר' יוסי משום דאין לעשות מה הצד בכה"ג וי"ל דכיון דר' יוסי מכשיר בס"פ אלמנה בבת מצרי שני אע"ג דאין ראוי לבא בקהל ולא יליף ליה מהאי דיכא מחלל ומצרי ראשון ע"כ היינו משום דאין לעשות מה הצד מפסול קהל ומפסול כהונה ומיהו אהא דבעי למימר וכ"ת בהנך דראויין לבא בקהל אבל בהנך דאין ראוין לבא בקהל לא ה"מ למפרך מהא דמכשר ר' יוסי בת מצרי שני דאיכא למימר דמה למצרי שני שכן עשה אבל בגר עמוני דאיכא לאו אימא דפסולה הבת ומיהו יש להקשות דר' יוסי סבר התם דמצרי שני אינו פוסל בביאה ואמאי לא נילף שיפסול בביאתו מחלל מצרי ראשון דהשתא אט עושין שפיר צד השוה ממה שאינן ברוב הקהל ולחד תירוצא שכתבו התוס' הא דלא נילף בגר בעלמא שיפסול בביאה מחלל ומצרי ראשון יתורץ נמי הכא דמה להנך שכן זרעם פסול תאמר בגר מצרי שני שבתו כשרה דלענין בתו ליכא למילף מהתם כמ"ש גם לפי מה שכתבו דלא ילפינן פסול ביאה מאיסורי כהונה ניחא: **בד"ה** ר"ל אמר פסולה כו' ולא יפרש מלתיה דת"ק כמו שמפרש ר' יוחנן כו' עכ"ל וצ"ל לפלוגתא דר' יוסי ורשב"ג דת"ק סובר בת גר עמוני פסול ולא נקט במלתיה כל שזרעו פסול כו' לגבי רשב"ג דא"כ הוה משמע דהוא מודה לרשב"ג דאין כל זרעו פסול אלא לת"ק לגבי רשב"ג נמי נקט במלתיה כל שאתה נושא בתו כו' ובגר עמוני אין אתה נושא בתו ורשב"ג לגבי ר' יוסי נקט האי לישנא דר' יוסי ודאי מודה לרשב"ג דבת גר עמוני כשרה מדנקט בברייתא האי לישנא כל שזרעו פסול כו' ודו"ק היטב: **ע"ב** תוד"ה מצרי שני שנשא כו' ואר"י דאתי מחלל דחייבי עשה כו' וכראב"י כו' עכ"ל ויש להקשות כיון דאיכא למילף מחלל דחייבי עשה ואלמנה לחומרא מאי קא מסני דנילף ליה מעמוני ומצרי שני לקולא דהא כל היכא דאיכא דינא לחומרא ואיכא דינא לקולא לחומרא דייניגן ליה וי"ל דהאי דינא דקא עבדינן לקולא אינו אלא גילוי מלתא בעלמא למימר דמרבינן ליה להכשיר מעמיו דהוי נמי הבאה מב' עממין ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה עריות יוכיחו שלא אסר בהן כו' ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כבת בנו עכ"ל ואין זה דומה דא' זכרים וא' נקבות דגבי ממזר ומצרי היינו דהאיסור הוא הזכר או הנקבה אבל הכא האיסור הוא בגוונא חדא ומה לי בת בתו או בת בנו ולולי פרש"י היה נראה לכאורה לפרש דעשה בעריות נקבות כזכרים כמו שהזכר אסור בבת בנו ובבת בתו כך

קרני ראם (א) נ"ב וי"ל דהא דאמרינן דכיון שמהני טבילה בלא הערב שמש אין לחלק במידי דבר כפרה היינו אחר שמצינו דבתרומה בעי הערב שמש ומעשר קל תו אין לחלק במעשר בין בר כפרה אבל אי לאו קרא דובא השמש הוי מחלקי בזה ומדברי התוס' לעיל ד"ה מכלל שהיה טומאה פשוטה אין קושיא דעכ"פ במחוסר כפורים מקרי טמאה עין היטב:

מהר"ם

דף עה ע"א תוד"ה דאי מעד וכו' עד וליכא למימר דלכתוב ובא השמש עד מלאת. ר"ל דהשתא מעד מלאת ילפינן אפי' מידי דבר כפרה סגי בהערב שמש ומובא השמש וטהר שמעינן טבילה דקאי אורחץ בשרו דכתיב לעיל מניה ותירץ דעד אשר יטהר אצטריך לאזהרת טבול יום ר"ל אע"ג דכבר כתיב אזהרה בתרומה מדכתיב איש איש מזרע אהרן וגו' מקדשים לא יאכל ה"א כל זמן שלא טבל להכי כתיב עד אשר יטהר דלהוי נמי האי אזהרה אטבול יום דעד אשר יטהר משמע עד גמר הטהרה וק"ל: **בא"ד** א"נ ובא השמש וטהר אצטריך לטהר יומא וכו'. פי' דה"א דמיד שיעריב ויבא השמש סגי כתיב וטהר דמשמע עד שיטהר ויפנה היום לגמרי דהיינו צאת הכוכבים והוא פי' התוס' שם ריש ברכות ורש"י פי' שם בע"א ע"ש: ד"ה שאין לו אלא ביצה אחת בסופו א"ל אין ברתי את שרייה ליה וכו' כצ"ל ופי' בת ישראל שאלה אם היא מותרת לינשא לבעל ביצה אחת והשיב הן בתי את מותרת לו כו':

דף עז ע"א ד"ה מכ"ג באלמנה עד וי"ל דקסבר ר"י כיון דבת מצרי ראשון אינה ראויה לבא בקהל אין לעשות צד השוה וכו'. יש להקשות מ"מ קשה מנלן לגמ' דסבר ר' יוסי הכי הא ר' יהודה ל"ל האי פירכא דהא הוא יליף האי הצד השוה ושמא גם ר"י ס"ל כוותיה בהא והא דלא יליף מינה בת גר וגיורת דעלמא משום דלא חשיב ליה אינה ברוב הקהל כיון דמותר לבא בקהל אבל בת עמוני דאינה ראויה לבא בקהל אמר לך דר"י יליף מניה כמו ר' יהודה ועכ"פ מאי פריך בגמרא פשיטא דהא פשיטא לא הוי משום דה"א דר"י יליף מהאי מה הצד בת גר עמוני כמו ר' יהודה כמו שכתבנו ויש ליישב דס"ל לגמרא דהא דפרכינן דבת מצרי ראשון אינה ראויה לבא בקהל ובת חלל היא פסולה לכהונה ולכך לא שייך לומר הצד השוה שבהן וכו' ובתם פסולה אף אני אביא וכו' כיון דפסול הבת בשניהם אינה שוה דבזה הוא פסול קהל ובזה הוא פסול כהונה פירכא זו גדולה יותר מהאי פירכא כדאמרי' דלא שייך בבת גרים לומר אינו ברוב הקהל משום דאע"ג דגר כשר לקהל מ"מ בא ממשפחה פסולה ואי ס"ל לר' יוסי דבת גרים דעלמא לא ילפי' מהאי מה הצד משום האי פירכא כ"ש דס"ל דפירכא זו דפרכינן דהפסול שבשניהם לא הוה שוה הוה פירכא ולכך פשיטא הוא דגם בת גר עמוני ליכא למילף מהאי מה הצד לר' יוסי וק"ל: **תום'** ד"ה ר' יוחנן אמר כשרה וכו' עד הא איכא למימר לר' יוחנן בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח וכו'. יש להקשות הא איכא למפרך מה לעמוני שכן נקבות מותרות כדפריך בגמ' לקמן בסמוך וצ"ל דהתוס' אין רצונם לומר דנימא בת גר עמוני לחוד יוכיח אלא ר"ל בת גר עמוני שנשא בת ישראל ובת מצרי שני שנשא מצרית שניה דכי פרכת מה לבת גר עמוני שנשא בת ישראל שנקבות מותרות אמרינן מצרי שנשא מצרית שניה יוכיח מה למצרי שני שכן אין ביאתו בעבירה בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח כדלקמן בגמ' והא דקאמר בתוס' בתר הכי ומיהו ממצרי שני פי' שנשא בת ישראל אין להקשות תוכיח צ"ל דר"ל ממצרי שני לחוד בלא בת עמוני שנשא בת ישראל ורו"ק כנ"ל: **בא"ד** ולר"ש ב"ג וכו' אתי שפיר. משום דאיכא למיפרך מה לגר עמוני שאינו פוסל בביאתו ולכך בתו כשרה לכהונה משא"כ עובד כוכבים ועבד שפוסלין בביאתם: **ע"ב** גמ' דקאמר מצרי שני וכו' יוכיח מה למצרי שני וכו' עד והחזר הדין ופרש"י ד"ה והחזר הדין הצד השוה שבהן שאינה ברוב הקהל ובתם כשרה

והא

חכמת שלמה

דף עה ע"א בד"ה והכתיב כו' טבולת יום צריך לטומאת כו' כצ"ל: **בד"ה** תרי קראי דכתיבי כו' כצ"ל: **בד"ה** במים יובא כו' ע"כ לתרומה איירי מדבעי כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה מידי דהוה כו' ממעי אמו ומוציאו כו'. נ"ב פי' בערוך מתמת חדותו שהוא כקולמוס גודד מפניו ומוציאו:

דף עו ע"א גמ' כי מגיירי משרא שרו כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה מפני שהוא שותת שתמימות שתאוה דרך הנקב יוצאת ואין יורה כו' כצ"ל: **בד"ה** ומנכתינן כו' ונושכת כו'. נ"ב כמו עיסה שנושכת בחבירתה וק"ל: ד"ה כהן כשר צ"ל אבל כהן כשר כו': **תום'** בד"ה ממולאי כו' דהוי שחורי ראש כו'. נ"ב כלומר אינם שיבים כדאיתא בנדרים הנודר משחורי הראש אסור בשיבים: **ע"ב** גמ' הא לא צריכא ליה ותיפוק ליה דהא מצרית ראשונה היא כו' כצ"ל · **רש"י** בד"ה ות"ל דאפילו הוי גיורת הא הויא מצרית ראשונה ואסירא ליה משום חתנות כצ"ל. ונ"ב זה פי' התוס' אבל לשון הקונטרס כמו שכותבין התוס': **בד"ה** והא אנן כו' הן מתניתא הך כו' כצ"ל: **תום'** בד"ה מנימין גר כו' וכתיב הילולי כו' כצ"ל:

דף עז ע"א גמ' הכא תרגמו כל כבודה בת מלך פנימה כו' כצ"ל. ונ"ב אין הפשט שבנות מואב ועמון לא היו יוצאות שהרי דרכן לינא מן הבית אפילו לזנות וחלילה לומר עליהם כל כבודה וגו' ועוד מאי מעליותא דשרה אמנו וק"ל אלא ה"ק מה שלא קדמו לנשים היינו משום שבנות ישראל לא היו יוצאות כלל מן האהלים והדרך לקדם על המינהג של חיל וק"ל: **שם** שתי מקראות הללו כו'. נ"ב פירוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית כ"ל. (עיין במהרש"א): **ע"ב** רש"י בד"ה גיורת מכנה ממכונה. נ"ב פי' מכסים שלה וק"ל: **בד"ה** מאי שני כו' צ"ל ומאי שני: **בד"ה** פוק תני לברא דמאי כו' עמונית וכנס כו' לקהל נמי דהא כו' לכהונה

הנקבה אסורה בבן בנה ובבן בתה דהשתא הוה דומה ממש לא' זכרים וא' נקבות דגבי ממזר כמו דהנקבה אסורה בממזר זכר כך הזכר אסור בממזרת וה"ג במצרי אבל א"א לפרש כן דהא דאסורה בבן בנה ובן בתה אינו אלא מן השניות כמו אם אמו ואם אביו ודו"ק : בד"ה עריות יוכיחו שכשרים לכל ישראל חוץ מקרובים עכ"ל ולכאורה אין זה מדוקדק דמשמע הא דקאמר דעריות יוכיחו היינו דמותרים אחר ג' דורות כמו מצרי ולא דעריות יוכיחו שכשרים לאחר דהא מצרי אינו כשר לאחר כלל ומי הכריחו לפרש כך דהא שפיר איכא למימר עריות יוכיחו דמותר אחר ג' דורות ויש ליישב משום דאף אחר ג' דורות מיהא איסור עריות במקומה עומדת לאחר דאם הוא לו דור רביעי הוה ליה לבנו דור ג' דהשתא לא הוה דומה ממש להיתר ג' דורות דגבי מצרי דהותר לכל ומזה הוכרח לפרש דשפיר קאמר מיהת עריות יוכיחו דהותר אחר ג' דורות וכשרים לכל ישראל אחר ג' דורות חוץ מהקרובים ודו"ק : גמ' ועוד מקרא מסייעני בנים כו' ומיהו לא איצטריך ליה בנים להך מלתא דהא מק"ו יליף ובנים איצטריך לכדלקמן אם נאמר דורות ולא נאמר בנים כו' דההיא דרשא כר"ש אתיא כמ"ש התוס' לקמן אך קשה אמאי איצטריך ליה לר' יהודה קרא דהכתוב תלאן בלידה דהא מהיכא תיתי לאסור דאק"ו דקבעי ר"ש למילף איכא תשובה כדקאמר דעריות יוכיחו כו' וי"ל דר' יהודה לאו היינו תנא דמתני' דקאמר ואם לדין יש תשובה אלא דר' יהודה נמי לא סבירא ליה כרשב"י דהשתא ה"ל ק"ו גמור ואיצטריך ליה קרא דתלאן בלידה לאפוקי מק"ו ודו"ק :

ח"א דף עז ע"א יתרא הישראלי אמר בא גו'. וכ"ה בספר שמואל וכתיב יתרא הישמעאלי גו' בספר ד"ה ונראה לפרש כיון שאינו מפרש איזה שם עיקר ועוד דודאי ישראלי הוה וע"כ נדרשו שניהם שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל שאינו שומע הלכה זו דהיינו שדוד הוא ישראלי ולא עמוני ידקר בחרב ובירושלמי איכא פלוגתא בהא איזה שם עיקר וגם שם גרסי' דחגר מתניו כישמעאל וכתב בעל יפה מראה וקשה לפי דברי תלמוד שלנו מאי חגר חרבו כישמעאל דהל"ל כאדומי שהוא בעל החרב ואולי שדקירת חרב הוא מדה כנגד מדה כי לפי דעת דואג דעמונית ומואבית בכלל האיסור ואין לקבל מהם גיורית והבא עליה קנאין פוגעין בדקירת חרב כמ"ש בפנחס וידקור את שניהם גו' גבי מואבית ועיין בזה בחידושינו ס"פ השותפין : ויאמרו אליו איה שרה גו'. מפרש"י מדכתיב הנה באהל דאין דרך אשה כו' ע"ש ועיין בזה בחידושינו פ' הפועלים : כתנאי עמוני ולא עמונית שכתבו התוס' וא"ת לר"י הקשי ליה מצרי ולא מצרית ואור"י דגבי עמוני ומואבי ה"ל לקצר ולכתוב עמון ומואב כו' והא דכתיב אדומי כו' עכ"ל · וע"ש וכל זה דוחק וכל הני דאקשי להו דואג כדלעיל למה לא השיבו לו כן ונראה דלרבי יהודה היה זה הלכה למשה מסיני עמוני מואבי ולא עמונית מואבית כדקאמר כך מקובלני מב"ד של שמואל הרמתי דהיינו הל"מ ואיך שהיה יש לדקדק בענין זה שדואג וסיעתו חשבו לאסור עמונית ומואבית ולא האמינו בקבלתם והיאך חשבו שבועז זה אבצן והיה שופט כל ישראל כמה שנים כמפורש בקרא ואיך נשא פסולי הקהל ברבים כמ"ש ויקח עשרה אנשים גו' ויותר מזה בספר רות שהגואל סירב לבועז פן אשחית את נחלתי גו' ופרש"י שם לתת פגם בזרעו שנאמר לא יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית עכ"ל היאך מלאו לבו לדבר כן בפני בועז שהיה שופט בימיו והוא התירה בפניו כמ"ש ביום קנותך גו' אשת המת קנית להקים שם המת גו' גם קשה שהיה חש על פגם זרעו ולמה לא היה חש על האיסור לאו גופיה וכל ביאה וביאה אסורה לו וע"כ הנראה למאי דמסקינן בפ' כילד דעשה דיבמה דוחה ל"ת וחייבי לאוין מתייבמין מן התורה אלא דאנן גזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה דאסור בה דכבר איקיים העשה בביאה ראשונה ואפשר דאז בימי בועז עדיין לא גזרו על כך והותר לו ביאה ראשונה במצות יבום דעשה דוחה ל"ת וכמ"ש המפרשים דדין יבום נהגו אז אף בקרובים כמ"ש הרמב"ן בפ' וישב וכדאיתא בב"ר וע"כ לא תלה הגואל את דעתו למואבית אסורה לדחות היבום משום איסור ביאה דעשה דיבום דוחה ל"ת דמואבית אבל תלה הדבר על פגם הזרע דהולכין אחר פסול וכיון דהיא אסורה לבא בקהל בלא יבום בניה הולכין אחריה להיות פסולים בקהל וע"כ אמר לא אשחית את זרעי שיש לי כבר מאשה כשירה משא"כ בועז שלא יתום ע"ז שלא היה לו בנים שמתו כולם בעובדא דמנוח כדאמרינן בפ' הספינה וזו היתה גם דעת דואג וסיעתו שאמרו מה שנשא אותה בועז שהיה שופט ישראל היינו בהיתר ע"י מצות יבום וביאה ראשונה נתעברה ממנו כדאמרינן דבועז מת מיד אחר ביאה ראשונה ובנו עובד פסול קהל הוא דהולכין אחריה ולא האמין בקבלה בהל"מ עמוני ולא עמונית ובא רבה בדרשות והוסיף על הל"מ שיש רמז בתורה בזה מדכתיב אל תצר את מואב גו' ומלאות שלא יאבדו מפני שתי הפרידות טובות כו' ודו"ק : מ"ד כו' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו גו' · פרש"י חשבת לטובה כשהסתלקת את הנקבות עכ"ל והוא דוחק למאי נפלאותיך ומחשבותיך אבל הנראה ע"פ מ"ש בפ' שור שנגח אל תצר את מואב גו' וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה כו' נשא משה ק"ו ומה מדינים כו' מואבים עצמן לא כ"ש א"ל הקב"ה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי ב' פרידות טובות יש לי להוציא מהן רות המואביה ונעמה העמונית כו' והיינו נפלאותיך ומחשבותיך שלא כדעת ומחשבות משה אלינו שאמרת במואב אל תצר את מואב גו' ובעמון וקרבת מול בני עמון אל תגרם גו' והיינו ב' מקראות הללו דקאמר ובחדושי הלכות כתבנו פי' מהרש"ל בב' מקראות הללו והוא דחוק ע"ש ודו"ק : ואמר פתחת למוסרי אמר דוד כו' ב' מוסרות כו' · יראה דמשמע ליה למדרש כן מרישא דקרא אנא ה' גו' אני עבדך בן אמתך גו' דהיינו רות שקראה עצמה כן כדכתיב ופרשת כנפיך על אמתך גו' והלשון רבים דפתחת למוסרי דרים דרמז נמי על נעמה העמונית : התם כתיב הנמצאות כו' · דאי לאו נדרשה הנמצאות ל"ל ומפורש בב"ר שתי בנותיך הנמצאות ב' מציאות רות המואביה ונעמה העמונית אר"י מצאתי דוד עבדי גו' היכן מצאתיו בסדום וקראם מציאה לפי שהיו קרובים להאבד עם אנשי סדום או ע"ש שבא משה להאבדם עד שא"ל הקב"ה אל תצר גו' כדלעיל או ע"ש שרצה דואג לאבדם מתוך הקהל כדלעיל : ומ"ש במגילת ספר כו' · היא התורה אי למ"ד בפ' הניזקין דתורה מגילה מגילה ניתנה ואי למ"ד חתומה ניתנה וכולה נקראת מגילה דכתיב והנה מגילה עפה גו' : ומ"ש הכא כתיב דוד עבדי כתבו התוס' אע"פ שדוד עצמו אמרו ברוח הקדש אמרו עכ"ל ולא ידענא מי הכריחם לכך דהמזמור הזה מיוחס לאיתן האזרחי ויסדו ברוח הקודש על מלכות בית דוד וק"ל :

דף עח תוס' בד"ה מצרי שני במאי יטהר כו' וי"ל דר' יוחנן דהכא סבר כאידך דר"י כו' דבתר דידה שדינן כו' עכ"ל יש לתמוה על דבריהם דהא השתא קיימינן אי לאו דתלאן הכתוב בלידה וא"כ לא שדינן בתר דידה (א) דהא ר' יוחנן סבירא ליה עובר לאו ירך אמו הוא בההיא דהפריש חטאת מעוברת אלא משום דתלאן בלידה קאמרינן בתר דידה שדינן והשתא דלא תלאן הכתוב בלידה לא אמרינן נמי דבתר דידה שדינן ויש ליישב דה"ק ר' יוחנן דלאו לאו דא"ל יהודה דהכתוב תלאן בלידה היינו דלא הוה דרשינן מיניה כך מלתא לאסור הנקבות ומיהו לגבי אלא מלתא דבתר אימיה שדינן ליה הוה דרשינן ליה וכגון אם נשא נתינה וק"ל : בפרש"י בד"ה אם הלך אחר פסול כו' כגון מצרי שנשא ישראלית כו' עכ"ל אבל מצרי שנשא מצרית אין לנו הולכין אחר הפסול דבכה"ג בר בר הוא ולרב דימי לקמן כן כו' בפרק האומר להם הלך אחר פסול היינו לענין ישראל שנשא מצרית או מצרי שנשא ישראלית כו' אבל לענין מצרית לא מגמר מצי להם מידי דהא בתרווייהו להם קרינא כו' עכ"ל : ע"ב בד"ה ת"ל מבני התושבים כו' ומסתברא כי ממעטינן קרא היכא דאביו כנעני עכ"ל פי' לדבריו משום דמדיוק אבל לא מן הגרים כו' דלא משמע אלא דלא ממקום אחר ובין דאביו כנעני ובין דאביו נמי משאר אומות משמע מש"ה הוצרך לפרש דמסתברא כי ממעטינן קרא דוקא היכא דאיכא כנעני ודו"ק : גמ' א"ל מי יהיב לי דור ג' ואטהרנו כו' והא אנן דממזרין אסורין כו' נ"ע השתא דלא ידע אתפלי לפלוני בין ידיע ללא ידיע מגופיה דקרא ה"ל לאקשויי דכתיב לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי והיאך קבעי למיהר דור ג' ויש ליישב משום דבקרא אינו מפורש נקבה כדבעי לעיל דואג למימר ממזר ולא ממזרת מש"ה ניחא ליה לאתויי מתני' דמיירי נמי בנקבות בסיפא והנקבות שאלו לר"א וק"ל :

ח"א דף עח ע"ב דלא ידיע לא חיי וכו' · ק"ק מההיא דפ' עשרה יוחסין דפריך עלה דרבי יהודה אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן דלמא מהני דכתיב בהו נשים בציון ענו גו' הא רב יהודה ס"ל הכא דלא ידיע לא חיי ויש ליישב : שנה ראשונה א"ל שמא עובדי עבודת כוכבים יש כו' משמע להו הכי דמסתמא קודם שכלו הג' שנים שפשפו ובדקו ומסתמא על פי חומר העבירה בדק מתחלה על עבודת כוכבים ואח"כ על הזנות ואחר כך על הצדקה ואפשר שהוציא זה מלשון המקרא שהוסיף לומר שנה אחר שנה דלא איצטריך ליה דמסתמא נמי ג' שנים דכתיבי רצופים היו אלא דמשמע להו כל חד מג' השנים הוה באנפי נפשיה לענין הפשפוש אחר חטא של כל שנה ושנה : ומ"ש אין הדבר תלוי אלא בי כו' · ר"ל דבר מלכות שצריך להיות נחתך ע"פ המלך כדמסיק וז"ש שאל באורים ותומים דאי שאל בנבואה בראשונה ושנייה ה"ל נמי לישאל בנבואה מה הוא החטא אבל ודאי דלא שאל כלל בנבואה ולכך לפי דעתו שהיה בהם חטא ע"ז וג"ע וצדקה דבר שאין תלוי במלכות לא שאל באורים ותומים דאין שואלין באורים ותומים אלא למלך דהיינו דבר התלוי במלוכה : ומ"ש אלא מתוך כו' שהיו מספיקין להם מים ומזון כו' · פרש"י כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים כו' עכ"ל לא הזכיר בפירושו מים דנקט בכל נוסחות גמרות שלפנינו גם אין סברא שיהיו הכהנים מספיקין מים לגבעונים שהם בעצמם היו שואבי מים והוא דבר שניתן לעולם בחנם גם קשה לפירושו שאמרו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם גו' דמזון ודאי שוה כסף הוא ואולי פירושו היה נראה לפרש שהגבעונים היו מספיקין לכהן מים ומזון לכהנים דהיינו לשאוב להם מים ולהספק להם צורכי מזון כגון לחטוב עלים שהיו עובדי ה' ואותו זכות שהיה להם לגבעונים לעבוד עבודת ה' ניטל מהם בהריגת נוב עיר הכהנים ולכך אמרו שפיר אין לנו כסף כו' אבל יש לנו דבר גדול עמהם שלא הניח לנו הזכות הגדול והוא ענין דהיו מקבלין אז גרים כדמסיק אע"ג דלא היו מקבלין גרים בימי דוד ושלמה אלו גרים ודאי לש"ש נתכוונו ולא לשלחן מלכים שהרי נתגיירו על ידי קידוש ש"ש בפרהסיא דע"כ נענשו גם בני מלכים ע"י שלא הניחו את הגרים מלזכות : אשר משפטו שם פעלו כו' · לפי פשוטו כינוי דמשפטו פעלו קאי על הקב"ה אבל וי"ו דמשפטו הוא מיותר דהל"ל באשר משפט פעלו כמו הצור תמים פעלו וע"כ דרשו דכינוי דמשפטו פעלו קאי על האדם הנדון דבמקום משפטו של האדם שם נזכר גם פעלו זכותו : אמר דוד שאול נפקו כו' ולא דבכיה למספדיה כו' · אע"ג דהטומאה של רעב בא גם בשביל שלא נספד כהלכה מ"מ אמר דוד דדבר זה א"א לתקן ממש כיון דלא דבכיה למספדיה אחר י"ב חדשים אלא מעשה נתינים אפשר לתקן נקריבהו כו' :

דף עט תוס' בד"ה ונתינים דוד גזר כו' ועוד יש לפרש דהכי פריך משה גזר עליהן עבדות ולא עבדות ממש כו' עכ"ל כן הוא בקצת נוסחאות בתוס' וכל"ל וכן הוא בתוס' בר"פ אלו נערות דלא עבדות ממש גזרו עליהם דאם לא כן לא יתיישב ההוא דהבא על הנתינה יש לה קנס והיא לחרורי ונתיני מותרים לבא זה בזה והוצרכו לכך פירושא דלפי' קמא שכתבו לפ"ה דדוד לא גזר אלא התנות קשיא דהיאך קאמר דבימי רבי באו להתיר נתינים הא אין ב"ד מבטל דברי ב"ד אחר ועוד מאי קאמר חלק מזבח מי יתיר דהא מזמן שבהמ"ק אינו קיים לא היה כלל עליהן שעבוד וע"כ כתבו לזה הפי' וניחא השתא הא דקאמר בימי רבי כו' דלפי' קמא אינו ניחא כמ"ש : בא"ד דבכל דוכתא איירי נמי בגירות גבי קנס כו' עכ"ל קאי נמי על דברי ר"ת וכן הוא בתוס' ר"פ אלו נערות דאמה שכתב ר"ת דמסיק רבא דבגירות אית להו התנות כתבו דבכל היכא דחשיב נתינה איירי בגירות כמו גבי קנס כו' ע"ש : בפרש"י בד"ה מחוטב עליך מדקרינהו כו' וגבעונים חוטבי עלים נינהו דלהכי אקרינהו יהושע עכ"ל פי' לדבריו דודאי ידע המקשה דבימי משה באו איזה אומה מכנענים ונתגיירו ושוב באו עוד גבעונים בימי יהושע ונתגיירו כדדרשינן ויעשו גם הם בערמה והנהו דבימי יהושע גזר דוד כדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל גו' אלא דאית ליה לתלמודא דכיון דמשה גזר אחוטבי עלים שהיו בימיו שלא יהיו בכלל ישראל וגרים א"כ הגבעונים שהוקלו ג"כ בימי יהושע לחוטבי עלים נמי בכלל גזירת משה הם שגזר עבדות על חוטבי עלים ומשני דמשה לא גזר כלל עבדות אלא אחוטבי עלים שהיו בימיו : ע"ב תוס' בד"ה א"ה יבומי נמי תתייבם פירוש אא"ב בנשא ישראלית איירי אע"ג דהיא שפיר מתייבמת אז כו' עכ"ל מדבריהם נראה דהמקשה נמי ידע דודאי מייבמין לאשתו של סריס ולא קתני חולצין אלא איידי דקאמר חולץ וקשה דא"כ מאי קאמר דיקא נמי דקתני כו' וייבמו את אשתו דהא נמי ידע המקשה דמייבמין אשתו כיון דבת חליצה היא אמאי לא מתייבמת (ב) דהא ליכא בסריס חמה איסור לאו דפצוע דכה אלא דסבר המקשה דחולץ דוקא נקט ומשום חולץ נקט נמי חולצין ולא אסיק אדעתיה למימר דנקט חולץ איידי דא"ר יהושע חולץ ויש ליישב (ג) דלא המתרץ קאמר דיקא נמי דקתני כו' אלא תלמודא קאמר לן שלא נטעה לומר לדעת המקשה דחולצין נמי דוקא וקאמר

קרני ראם (א) נ"ב ולמ"ש הריטב"א דטעמא דמ"ד דעובר ירך אמו משום דאין חוששין לזרע האב עי"ש א"כ מ"ד דעובר לאו ירך אמו משום דחוששין לזרע האב א"כ לר"י דספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב כמבואר בחולין ע"ש אם כן ממילא מספקא ליה בעובר ירך אמו ואי לאו דתלאן בלידה ג"כ היה אפשר לברר מהא דמצרי שני במה יטהר דחוששין לזרע אב ומשכחת ע"י נתינה ומוכרת ע"כ כפי' רבינו דהקושיא אם היה לנו מקרא אחר דבתר אימי' שדינים ליה והכן אלא דא"נ כדברי הריטב"א יקשה כיון דהר"מ פוסק בפי"ב מהל' שחיטה דס' אי חוששין לזרע אב ואמאי ס"ל דהמפריש חטאת מעוברת מתכפר בולדה והרי כאין חוששין לזרע אב עובר ירך אמו והו"ל ולד חטאת כמבואר בסוגיא ויש בזה אריכות דברים ואכ"מ : (ב) תיבות הללו מן דהא עד דכה ט"ס המה : (ג) נ"ב תי' דחוק ולענ"ד נראה דעיקר ראיית הגמרא דע"כ מיירי בגיורת דהרי ע"כ לא היה מיירי כשהיה סריס אדם כשנשאה דא"כ לר"ע אין קדושין תופסין בה"ל ואם נעשה סריס אדם אחר נשאין א"כ נימא הואיל ובמותר לה אסור באסור לה לא כ"ש וכמו דאמרינן בסוטה ועיין בסוטה דף ו' בתוס' ד"ה אשת כהן וע"כ צ"ל דמיירי בגיורת ובאמת דלפי' יבומי שרי כנ"ל אלא דהתוס' לקמן בריש פרק יש מותרות כתבו דגם בפ"ד לא אמרינן הואיל ונאסר במותר לה ע"ש

חכמת שלמה

לכהונה והדר כו' פסולה ומאי היא כו' כנ"ל והד"א : בד"ה עריות יוכיחו כו' והוא בכלל ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כו' כנ"ל והד"א : בד"ה לד כרת כו' בביאתו מ"מ יש כרת כו' כנ"ל : בד"ה אשר ילדו כו' אפילו נקבה במשמע ל"א כו' כנ"ל : בד"ה כיון דאמר מר כו' . נ"ב פי' רבי יהודה גופיה : בא"ד ואסורות מצרית כו' הד"א :

דף עח ע"א גמ' ואיצטריך למכתב להם גבי ממזר כו' כנ"ל : רש"י בד"ה משום רבי יצחק כו' בהאי חלילה דהאי ולד כו' כנ"ל : ע"ב גמ' דלא ידיע לא חיי כו' . נ"ב הא דלא חי נ"ל משום שהקב"ה אינו רוצה לגזור גזרת ממזרים בכדי וזהו שדרשו רז"ל לא די כו' אלא שהטריחוני לגזור גזרת ממזרים אבל ודאי ממזר שלא ישא ישראלית אף שבנו ממזר מ"מ אינו מכיר פסולים בישראל ודו"ק :

דף עט ע"א גמ' שארון קולטו כו'. נ"ב מה שקולטו הארון למיתה נראה בעיני שנקט נוב עיר הכהנים שהיו מנושאי הארון וק"ל : שם ומה גרים גרורים כו' . נ"ב גרורים כדף ג' דע"ז פרש"י מאליהם מתגיירים ואין אנו מקבלים אותם דמשום גדולתן של ישראל עבדי : תוס' בד"ה ותעטו כו' שהצדיקה עליהם הדין כנ"ל : בד"ה ונתינים כו' על השפחה תנן הבא על השפחה פטור מן הקנס והומר בירושלמי כו' כנ"ל :

רש"י

מהר"ם

והוא דבר תימה שבכל מקום דיליף ממה הצד דבר קולא צ"ל הצד השוה דבר שהוא קולא בשניהם ורש"י פי' הצד השוה שאינה ברוב הקהל וזהו חומרא ולעיל מזה בגמ' דיליף מניה חומרא הוי אתי שפיר אבל השתא דיליף מניה דבר קולא לא יתיישב האי הצד השוה ונ"ל שצריך לגרום ברש"י הצד השוה שבהן שכשרות לקהל ופסולות לכהונה דהא בת עמוני ובת מצרי שני שהיא שלישית שתיהן כשרות לקהל נ"ל : תוס' ד"ה מחלל דחייבי עשה וכו' עד איכא לאו דחללה לא יקח וכו' . עיין לעיל פ' הבא על יבמתו דף ס' ד"ה חלל מחייבי עשה וכו' :

דף עח ע"א ד"ה אלא הא דאמר רבא וכו' וא"ת מאי פריך מרבא הא בהדיא אית ליה דעובר ירך אמו . ר"ל אפי' למאי דמסיק הכא שאני עובר דהיינו רביתיה ולא יקשה כלל מהא דאמר רבא וכו' אין צריך טבילה מ"מ לפרוך מהא דאמר רבא בפ' כל האיסורין ובפ' שור שנגח בהדיא דעובר ירך אמו וא"כ ע"כ צ"ל דרבא ס"ל כרבי יוחנן וא"כ מאי פריך מרבא והא דכתוב בספרים שלנו הא בהדיא אית ליה וכו' בפ' כיצד מערימין ט"ס הוא וצ"ל בפ' כל האיסורין בתמורה דף ע"ג ע"ב : ד"ה רובו ומקפיד וכו' עד דדרשינן את בשרו את הטפל לבשרו . פי' דכתיב ורחץ את בשרו דדרשינן מניה את הטפל לבשרו דהיינו שערו צריך ג"כ ביאת מים ול"ל קרא לזה כיון דהלכה למשה מסיני נאמרה רובו ומקפיד חוצץ בשערו ממילא שמעינן דבעינן בשערו ביאת מים וא"ת לפי' ר"ת דפירש דרובו ומקפיד וכו' קאי אבשרו א"כ תקשה ג"כ ל"ל קרא דורחץ את בשרו דדרשינן מניה שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים כיון דהלכתא דרובו ומקפיד קאי אבשרו שם בסוכה דף ז' ע"ב ד"ה דבר תורה רובו ומקפיד מקשין התוס' קושיא זו ותירצו דאצטריך לבית הסתרים וכו' ע"ש : ע"ב ד"ה מי יתן לי דור שלישי ואטהרנו . כתוב בספרים שלפנינו סתמא בעו מניה וכו' ונראה דהמשך דברי התוס' כך הם דהוקשה להם לתוס' מה השיב להם ר"א דהם שאלו ממנו ממזרת לאחר עשרה דורות מהו אי ס"ל דון מינה ומינה ומותרת או דון מינה ואוקי באתרא ואסורה והוא השיב להם ענין אחר דממזר דידיע ואינו ידיע מותר דור ג' ותירצו דהם שאלו ממנו סתמא שנכלל בדבריהם בין ידיע ובין לא ידיע ולכך מצא מקום לדחותם והשיב להם מי יתן לי דור ג' וכו' ואע"ג שהבין דבריהם שהם לא שאלו אותו על ואת כ"א על הידועה אם היא מותרת לאחר י' דורות מ"מ דחה אותם בתשובה זו כי לא רצה לדבר להם תשובתו להשיב להם על מה ששאלו אותו כמו שכתבו אח"כ ואם היו שואלין אותו בפירוש על הידועה והיה צריך להשיב להם על הידועה היה משיב להם שמותרת דס"ל דון מינה ומינה וכו' כך נ"ל כונת התוס' בזה אבל עתה בספרים חדשים שנדפסו הוגה בתוס' במקום מלת סתמא ספיקא בעו מיניה וכו' ואם היה ידיע וכו' ונ"ל דאינו מתיישב כלל וכלל דאם האמת הוא כן שהם שאלו אותו על הספיקא דהיינו דידיע ולא ידיע כדאיתא בגמ' א"כ כוונת השאלה היה אי אמרינן ממזר חי או לאו א"כ יקשה מפני מה שאלו על ממזרת ולא על ממזר ועוד למה נקטו בדבריהם לאחר עשרה דורות מה לי עשרה או חמשה וגם מה שכתבו התוס' אחר זה ולא רצה לברר להם תשובתם כו' לא יתיישב כלל לפי גירסא זו דמה היה לו לברר תשובה יותר דהא כל מה ששאלו אותו השיב להם שהרי לא שאלו אותו כ"א על הספיקא והשיב להם שאסורה עד ג' דורות ועל הממזרת ודאית לא שאלו אותו כלל לכך נ"ל שטעות גמור טעו המגיהים דו"ק נ"ל :

דף עט ע"א ד"ה ונתינים דוד גזר עליהם עבדות וכו' עד ועוד יש לפרש דהכי פריך משה גזר עליהם עבדות וכו' ונ"ל דכוונת התוס' כך דלפירוש הראשון דפירשו דהמקשה הוה ס"ל דגזירת עבדות גורם שיהיו אסורים משום לא יהיה קדש היה מוכרח לפרש דדוד לא גזר עליהם עבדות כ"א חתנות דאל"כ הוו עבדים גמורים שאסורים משום לא יהיה קדש ויהיה להם תורת עבדות וא"כ יקשה הא דאלו נערות ודפרק עשרה יוחסין ולכך היה מוכרח לפרש דגזירת דוד אינה שוה לגזירת משה ויהושע וזהו דוחק דבגמרא משמע דכולם על ענין א' גזרו ועוד דוחק אחר דלפי זה לא גזר דוד עליהם שעבוד ויהושע לא גזר כ"א לזמן

דיקא נמי דקתני כו' וייבמו לאשתו ואם כן ע"כ דמתקנה נמי ידע דחולצין לאו דוקא אלא איידי דנקט חולץ נקט נמי חולצין אלא דלא אסיק אדעתיה למימר דמשום איידי דר' יהושע נקט חולץ וליכא לאקשויי נמי דהשתא דלא אסיק אדעתיה למימר דמשום איידי דר' יהושע נקט חולץ א"כ אמאי קאמר גבי סריס חמה חולץ וחולצין לר"ל דהא היא שפיר מתייבמת והוא שפיר מייבם דליכא בסריס חמה איסור פצוע דכא די"ל דכיון דר"ע ור"א פליגי בפירושא דמלתיה דר' יהושע ור"ע נקט חולץ דוקא דבישראלית איירי נקט נמי ר"א הכי אבל אי בגיורת איירי א"כ לר"ע נמי שרי ליבומי ותרווייהו הל"ל יבום וק"ל :

ח"א דף עט ע"א ג' סימנים יש באומה זו רחמנים כו' · נ"ל סימנים אלו ניכרים במדות שאלו מתוך שאר אומות : לענין [illegible] רב קאתו דכתיב ונתן לך רחמים גו' כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו כו' ובגמרא פ"ב כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך גו' ופי' הכתוב ונתן לך רחמים דהיינו שיהיה לך מדת הרחמנים שתהיה אתה מרחם על הבריות ולא כן שאר האומות · ולענין הבושה אמרינן בנדרים בעבור תהיה יראתו על פניכם גו' זו הבושה כו' כי היראה הניכרת בפנים היא הבושה כמ"ש בושת פנים לג"ע והפך עז פנים ולאו לפי מזגן וטבען קאמר דהא אמרו בביצה פ"ג ישראל עז באומות הן ומפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין אלא דעל שם זה נקראו ביישנים שהתורה מתשת כחן ומכנעת לבם כפרש"י שם וזה הכתוב בעבור תהיה יראתו גו' בענין נתינת התורה נאמר שנתן הקב"ה התורה שהיא יראתו על פנינו לבלתי נחטא כדאמרינן שם וה"נ מוכח ההיא דנדרים שהבושה באה לנו מנתינת התורה שאמרו שם דכל מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני · ולענין ג"ח אמר דכתיב כי ידעתיו גו' ואע"ג שלא הוזכר בכתוב אלא משפט ולדקה הוציאו מן הכתוב הזה ג"כ ג"ח והוא בכלל ושמרו דרך ה' גו' כי הג"ח נקרא דרך ה' שילך בה האדם אחרי מדותיו ית' ב"ה כמ"ש אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר להלוך אחר שכינה כו' אלא להלוך אחר מדותיו מה הוא מלביש ערומים כו' ומיהו ק"ק אמאי לא קאמר נמי מהאי קרא דכי ידעתיו גו' דעוד סימנים ניכרים יש בהם בעלי משפט ובעלי לדקה ואפשר דאין אלו משפט ולדקה סימנים ניכרים כמו אלו ג' דנקט ודו"ק : מ"ש הני אמר רב הונא העבירום כו'. לא ידענא מהיכא פסיקא ליה דהוו עוד בנים אחרים מזרע של שאול ואפשר דהשתא נמי פריך ממפיבושת בן יהונתן ולדברי התוס' ניחא שפי שכתבו דמפיבושת בן שאול היה רבו של דוד ולא מפיבושת בן יהונתן ופריך מ"ש הני דמפיבושת בן שאול הוא בכלל הז' בנים ולמה לא חלק לו כבוד והיה לו ליקח שפי בתוך הז' מפיבושת בן יהונתן שלא היה רבו ולמסקנא שבקש רחמים עליו ולא נענה כמ"ש התוס' וק"ל : ומ"ש והכתיב לא יומתו אבות על בנים גו' · אסיפא דקרא סמיך דכתיב איש בחטאו יומתו וקרא דלא יומתו אבות על בנים מוקמינן במסכת סנהדרין בעדות בנים ולא יומתו בנים על אבות בעדות אבות ואע"ג דכתיב פוקד עון אבות על בנים הא מוקמינן ליה פ"ק דברכות היינו באוחזין מעשה אבותיהם בידיהם והכא פריך דמשמע דלא נדונו כלל רק בשביל חטא שאול בגבעונים וממתת בני מיכל נמי לא קשיא להו דאפשר דקטנים היו דבני מירב היו כדאמרינן בעלמא ונענשו שפיר בשביל עון אבותם שאול כדאמרינן איש בחטאו יומתו אבל שאינו איש דהיינו קטן יומת בעון אבות אבל מארמוני ומפיבושת בני שאול שהיו גדולים באותה שעה פריך שפיר ולזה כיוונו לומר ותקח רצפה גו' אל הצור גו' ואמרה הצור תמים גו' כמ"ש התוס' ר"ל דאפילו היא לא הרהרה אחר מדת הדין למה נענשו בניה הגדולים בעון אבותם אלא שהצדיקה הדין כדאמרינן מוטב שתעקר כו' ודו"ק : ומה גרים גרורים כך ישראל עאכ"ו כו' · ישראל ממש לא הוי רבותא לגבי עובדים ושבים שיהיו ראוים לידבק אבל ה"ק ומה גרים גרורים היינו הנתינים שנזרו בהן איסור חתנות ועוד גזרו שיעבוד עליהן לעולם כך שאר גרים דהוו כישראל לגבי חיתון לידבק בהן עאכ"ו ודו"ק . סליק פרק הערל

דף פ הובד"ה והא תניא בן ח' אסור כו' ונראה דאפילו נגמרו סימנים דאסור לטלטלו דבתוספתא בתר ההיא דבן ח' כו' קתני איזהו בן ח' כו' והיינו אפילו גמרו כו' עכ"ל פי' לרבנן דאינו יוצא מתורת נפל אפילו בגמרו אלא עד כ' וההיא מלתא דלא שכיח הוא ואסור לטלטלו אפילו בגמרו אבל לרבי דיוצא מתורת נפל בשלשים יום בגמרו סמניו מלתא דשכיח הוא ומותר לטלטלו מיד בגמרו וההיא דבן ח' הרי הוא כאבן כו' מיירי לרבי דוקא בלא גמרו וכדמפרש לה רבי טעמא דלא גמרו הא גמרו כו' והשתא ניחא הא דמוקי להאי דבן ח' הרי הוא כאבן כו' בשלא גמרו היינו אפילו לרבי אבל לרבנן מלינו לאוקמה אפילו בגמרו אלא כיון דאינו יוצא מתורת נפל אלא בכ' הוי מלתא דלא שכיח ואסור לטלטלו ודו"ק : ע"ב בד"ה עד שיהא בכולן אע"ג כו' מ"מ כיון שניכר מיד שאין עושה כיפה כו' הוכיח הראשון על האחרים כו' עכ"ל ויש להקשות דאכתי לר' יוחנן דאמר אפי' באחד מהן ומוקי לה בשלא הביא ב' שערות ובהאי לחודיה דאין לו זקן חשיב סריס כמ"ש התוס' לקמן ואמאי הא אינו ניכר משנולד וליכא כאן הוכחה של הראשון וי"ל דודאי סריס מקרי אפילו אינו לקוי ממעי אמו ולא בעינן לקוי ממעי אמו אלא לענין חליצה דצריך שלא יהא לו שעת הכושר כיון דסריס אדם חולץ משום שהיה לו שעת הכושר וכן נראה מדברי ר"י והשתא ר' יוחנן דקאמר דאפילו באחד מהן נקרא סריס היינו לכמה שאר דברים ולא לענין יבום וחליצה דהא אינו לקוי ממעי אמו בהא דאין לו זקן דאינו ניכר משנולד והשתא מה שהקשו התוס' מהא דקטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין כשעושה כיפה יחלוץ וייבם לרב הונא דאמר עד שיהא בכולן כו' כיון שלא היה לקוי ממעי אמו (א) ה"ה לר' יוחנן ה"מ להקשות הכי דהא לענין חליצה ויבום מודה ר' יוחנן דעד שיהו כולן דהאי אפילו באחד מהן דהיינו שאין לו זקן אינו מועיל לענין חליצה ויבום דהא אינו לקוי ממעי אמו והא דנקטו התוס' בדבריהם לרב הונא לאו דוקא אלא משום דרב הונא קאמר בהדיא עד שיהא בכולן וכן נ"ל לקמן שכתבו התוס' והקשו אההיא דפ"ק דקדושין זקן האשה והסריס היכי משכחת לה למ"ד עד שיהא בכולן לאו דוקא לרב הונא תקשי להו הכי אלא אפילו לר' יוחנן תקשי להו הכי דהא ר' יוחנן מודה היכא דיש לו ב' שערות בזקן דעד שיהא בכולן ודו"ק :

דף פא תובד"ה ואין מאכילה בזמן חזה ושוק כו' וא"ת ומי דחקו לר"ל דלא אכלה בתרומה כו' ועוד לפי שהיה שונה אליבא דר' יוסי עיגול בעיגולים עולה כו' עכ"ל דבריהם אינם מובנים לן דא"כ שהיה שונה עיגול בעיגולים עולה לר' יוסי ותרומה בזמן הזה דרבנן מ"מ אמאי לא נימא הכא דאכלה אפילו בתרומה דאורייתא וזכר ודאי הוא והנראה דהאי ועוד כו' אין כאן מקומו והוא שייך לקמן וכצ"ל נקבה וא"ת והא לר' יוסי תרומה כו' וי"ל דקסבר ר"ל דר' יוסי כו' דכה"ג אשכחן בפרק יוצא דופן ועוד לפי שהיה שונה אליבא דר' יוסי עיגול בעיגולים עולה ור' יוחנן אית ליה כו' וק"ל : ע"ב בד"ה ר' יהודה אומר לא תעלה פי' בקונטרס משום דקסבר מין במינו לא בטיל ואין נראה דדוקא בדבר המתערב כו' עכ"ל ומלישנא דמקשה דקאמר אי הכי מ"ט דר' יהודה אין ראיה לדחות פי' הקונטרס דאיכא למימר דודאי המקשה הוה סבר דטעמיה דר' יהודה דקסבר כל שדרכו לימנות אינו בטל אבל למאי דמסיק לר"ל דטעמיה דר"י משום דמין במינו לא בטיל איכא למימר דלר' יוחנן נמי מהאי טעמא לא בטיל וק"ל : בד"ה דברי הכל לא תעלה כו' והא דפליגי בתוספתא כו' בין טהורה בין טמאה שנתערבה בחולין דרבנן אמרי תעלה כו' צריך לאוקמא בנימוחה כו' עכ"ל ולר"ל דמוקי ברייתא דהכא נמי בנימוחה צ"ל דהנהו רבנן דבתוספתא לאו הנהו רבנן דהכא דפליגי אדר' יהודה דרבנן דהכא מודו לר' יהודה דבדאורייתא מיהת מין במינו לא בטיל והנהו רבנן דבתוספתא אית להו דאפילו בדאורייתא בטיל מין במינו דאיכא רבנן דסברי הכי בפרק הקומץ רבה : באה"ד ונראה דלר' יוחנן הוי חידוש טפי להשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה דמקדש מבטמאה כו' עכ"ל ומיהו לר"ל לא בעי למימר דהוי חידוש טפי למיתני טהורות בטהורות דלא הוי איסור הנאה מבטמאה דהוי איסור הנאה דכיון דבנימוחה איירי אין סברא לחלק בין איסור הנאה ללאו איסור הנאה ולא הוי חידוש טפי בלאו איסור הנאה אבל בדבר שבמנין לרבי יוחנן כיון דאיכא תנא בפ"ב דע"ז דתרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסור הנאה ודאי הוה הכא חידוש טפי למיתני דבר שבמנין ולא איסור הנאה ולאפוקי מהאי תנא דפ"ב דע"ז :

דף פב גמרא הא מני רבנן היא כו' ולא בעי לאוקמא כסרבו וכר' יוסי משום דאכתי תקשי ליה היכי סמכי אשאר אומר אפילו ברבייה כיון דאית ליה כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא כדפריך בפרק אלו עוברין : ע"ב תוספות בד"ה ירושה ראשונה ושניה כו' ובפ' קדשי קדשים גרסינן בכל הספרים א"ר יוסי משום ר' ישמעאל לעולם כו' עכ"ל נ"ל אר' יוסי משום כו' וק"ק דראייתם משם אינה מכרעת לחלק בין קדושת ארץ למחיצות דכמו דנימא ע"כ דהברייתא דסדר עולם ר' יוסי תנא לה ולא סבר לה לר"ל כמו שפירשו התוס' לעיל ה"נ נימא הך דפ' קדשי קדשים משום ר' ישמעאל אמרה ר' יוסי וליה (ב) לא סבירא ליה : גמ' וליטעמיך מאי אבל לא נישא אלא מאי נישא דיעבד כו' וניחא ליה לר"ל אבל לא נישא דיעבד דאע"ג דגיטא ודאי בעי דספיקא הוי מ"מ קתני לא נישא דיעבד דהשוכב עמו הוא בא על ספק זכר אבל נושא שפיר בדיעבד דאפילו לכתחלה אין לאסור מספק נשים המסוללות כמו שפי' התוס' :

קרני ראם (א) נ"ב אין דבריו מובנים דהא לר"י מוכחת שנראה לו משאר סימנים שעוד בתולדה והתוס' לא כתבו אלא דסגי בסימן זקן אלא דסימן זקן ל"מ לחליצה כמ"ש רבינו אבל שאר סימן שאין עושה כיפה זה גופא סגי לר"י כ"ז שלא הביא זקן וז"ב : (ב) נ"ב עיין תוס' זבחים ק' ע"ב ד"ה מאי קסבר בסופו כתבו כתירוץ רבינו דר' יוסי משום ר"י קאמר ולי' לא ס"ל עי"ש :

מהר"ם

שב"ה קיים וא"כ מה השיב רבי בגמרא חלקינו נתיר חלק מזבח מי יתיר הא כבר פסק מהם שעבוד של חלק העזרה וחלק מזבח אם לא שנאמר שחלקינו ר"ל חתנות וחלק מזבח כשיבנה ב"ה יחזרו לשעבודם וזה דוחק וגם לא יתיישב לפי' זה איך היו רוצים להתיר בימי רבי חתנות הא אין ב"ד מבטל דברי ב"ד חבירו כדמשמע בתוס' דף זה ע"ב ד"ה בימי רבי וכו' לכך כתבו ועוד יש לפרש וכו' דלעולם דכולם משה ויהושע ודוד כולם גזרו עליהם שעבוד ועבדות אלא שלא היה עבדות גמור שיהיו אסורים משום לא יהיה קדש ויהיה לנתינים תורת עבדות אלא שאותו עבדות גזרו עליהם כדי שלא יתחתנו בהם משום דנראין כעבדים ולפי זה יקשה לנו ההיא דפ' אלו נערות ודפרק עשרה יוחסין כי אין לנתינים שום תורת עבדים אע"פ שגם דוד גזר עליהם עבדות כי לא היה עבדות גמור ומתיישב ג"כ שפיר הא דלקמן בימי רבי וכו' וכך מדויקים דברי התוס' בפירוש וכצ"ל לפירוש ר"ת דפירש דחתנות אסור מן התורה אלא שדוד גזר עליהם שעבוד צ"ל דלאו שעבוד גמור גזר עליהם שיהיה להם תורת עבדים רק השתעבדות ושפלות כדי שלא יקשה עליו ההיא דפ' אלו נערות ודפ' י' יוחסין : באה"ד בפירוש ר"ת והא דקאמר בימי רבי בקשו וכו' ואמר להם רבי חלק מזבח מי יתיר הלכך אין לנו להתיר וכו' הוצרכו לכתוב זה משום דלפי' זה דלא בקשו להתיר חתנות משום שהוא אסור מן התורה ולא תלי איסור חתנות כלל בעבדות שלהם מה אמר חלק מזבח מי יתיר מה נפקא לן בחלק מזבח הא לא בקשו להתיר כ"א שעבוד יתירה חלק שעבודם ומה אכפת להם בחלק מזבח ישאר חלק מזבח בחזקתו הראשונה לכך כתבו הלכך אין לנו להתיר אפילו חלקינו שלא ישתכח חלק מזבח וכו' : ע"ב בתוס' ד"ה ואיידי דאמר רבי יהושע חולץ וא"ת וכו' א"כ מאי קאמר ואין לי לפרש וכו'. יש להקשות מה שייך קושיא זו לכאן ומה תלי במאי שפירש רש"י דלר' יהושע ס"ל דקהל גרים איקרי קהל וקושיא זו אינה שייכא כי אם על פשוטה של המשנה מאי קאמר ר' יהושע ואין לי לפרש הא איכא למשמע מדאתנייה חולץ וחולצין וכו' ולא מייבם ומייבמין ש"מ דבסריס אדם איירי וכו' ונ"ל דכוונת התוס' בזה שבאו עתה לסתור פי' רש"י ור"ל כיון שהקשה רש"י קושיא זו ותירץ שר' יהושע ס"ל דקהל גרים אקרי קהל ולכך נקט חולץ וכו' א"כ ס"ל לרש"י הא דאתניי' לרבי יהושע חולץ ידע רבי יהושע דאתני' הכי משום דיבום אסור א"כ יקשה על פשוטה של המשנה מפני מה אמר ואיני יודע לפרש הא איכא למשמע וכו' ולכך כתבו התוס' דאינו כן כפירוש רש"י ואין כאן מקום לקושייתו כלל דהא דנקט רבי יהושע חולץ וחולצין לא משום דיבום אסור אלא אגב דבעי למימר לא חולץ ולא חולצין נקט הכי ולפי זה לא אצטריך לפירושו של רש"י וק"ל :

דף פ ע"א גמ' היינו דשמעיה לאמימר פרש"י לישנא אחרינא ה"ג וכו'. ונ"ל דללישנא אחרינא גרים רש"י היינו דשמעיה לאמימר דאמר וכו' והשתא יתיישב שפיר האי דכתב בסופו דסריס חמה קמפרש ואזיל וק"ל :

חכמת שלמה

ע"ב רש"י בד"ה כחייבי כריתות כו' סריס מיבם את כו'. נ"ב לא נ"ל כלל דפשיטא דאסור לכ"ע דהא חייבי לאוין לאו בני יבומי נינהו ועוד עדיין לא ידעינן דאיירי מתני' אפילו לענין יבומי אלא עד לקמן דאוקי בגיורת אלא נראה לגרוס חולץ וק"ל : בד"ה ונתנו גט כו' לה גט הס"ד : תוס' בד"ה ואיידי כו' אפילו לייבם נמי שרי. נ"ב פי' מאחר שחולץ דהא סריס חמה לכ"ע כשר לבא בקהל בשלמא אם אינו חולץ לא קשה מידי אע"ג שמותר לבא בקהל מ"מ אינו חולץ ואינו מייבם דשמו מחוי ודו"ק : באה"ד אגב דבעי למימר לא חולץ כו' כצ"ל :

דף פ ע"א גמ' י"ב ויום אחד עד בן כו' כצ"ל : רש"י ד"ה מבת י"ב נ"ל מבן י"ב : ע"ב גמ' שעריו וצפורניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו כו' כצ"ל . ונ"ב כן ראיתי בתוס' דשבת וכן גרס הרי"ף : תוס' בד"ה כיון כו' לתלמודא דבתרתי פליגי כו' כצ"ל : בד"ה עד שיהא כו' ועושה כיפה יחלוץ ויבם כו'. נ"ב לאו דוקא דהא פשיטא מעשה קטן אינו כלום לפטור אותה לשוק אלא אייבום קאי ודו"ק : באה"ד קטן שיש בו כו' כצ"ל : באה"ד אבל ספק סריס הוי . נ"ב פירוש שמא לא יביא עד רוב שנותיו וא"כ בכלל סריס הוא ודו"ק : באה"ד מכ' ועד קודם כו' כצ"ל . ונ"ב לאו דוקא אלא אפילו מכ' קאמר ודו"ק :

דף פא ע"א רש"י בד"ה ה"נ כו' ואין מאכילין בזמן הזה בחזה ושוק נמחק : תוס' בד"ה ואין מאכילה חזה ושוק כו' דאקראי ולא איתחזיק כו' בתרומה ובחזה ושוק כו' דקאמר בברייתא שלא הכריעו כו' כצ"ל : בד"ה מאי היא כו' דאמר את שדרכו כו' כצ"ל : ע"ב גמ' ותלפי. נ"ב רש"י פי' בשם בעל הערוך גלעות תרדין והרמב"ם פי' מה שמחליפות ונומחות ע"ש : שם וקולסי . נ"ב רש"י פי' כרוב בינה קולסי כרוב קלחי כרוב הגדלות עם העלין וכרוב של א"י היה גדול כאילן והרמב"ם פי' קולסי כרוב עיקר כרוב ר"ל הגדל מהן ע"כ : תוס' בד"ה כולן כו' דלנידינהו דגזרינן שמא יבואו י' בני אדם כבת אחת כו' כצ"ל . ונ"ב ותימה היא בעיני שלא מסקינן לגם בהדיא וליכבשינהו כי היכא דניידו ודוקא אבעלי חיים הוא דצריך שיכוף אותם שינודו ואחר כך אמרינן כל דפריש מרובא קפריש ואף לגם פירשו התוס' וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום קבוע אבל אם פירשו בפנינו היו אסורים כאילו לקחו בידים כו' ועוד מה שמסיק לגם שמא יבואו עשרה בני אדם כו' אינו עומד כן במסקנא אלא משום דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ודו"ק : באה"ד מגוף האיסור דאסור בשתייה כו'. נ"ב פירוש לפי שגבי יין נסך אף דבטיל איסור שבו דהיינו יין נסך משום איסור עבודת כוכבים ובטיל ברוב מ"מ לא גרע ממגע עובד כוכבים ואסור בשתייה וכן פי' הרא"ש בסוף פרק כל הצלמים משום הכי לא מועיל האי ביטול ברוב ולהוליך הנאה לים המלח אלא להתירו בהנאה משא"כ בערלה וכלאי הכרם היכא דשרי בהנאה שרי אף באכילה א"כ יהנה מגוף האיסור ודו"ק :

תוס'

דף פא ע"א תוס' ד"ה ואין מאכילה וכו' עד אר"י דשאני התם דאקראי בעלמא דלא איתחזק איסורא וכו'. נ"ל דצריך לומר דאקראי בעלמא דלא איתחזק איסורא וכו' ור"ל תרתי קאמר אחד שהוא אקראי בעלמא ועוד שלא איתחזק איסורא דהא לא ידעינן בודאי שאיסור נפל לשם אבל עיגול בעיגולים דהכא אע"ג דאקראי בעלמא הוא מ"מ איתחזק איסורא הוא דהא עכ"פ נתערבה תרומה בחולין : באה"ד ואר"י משום דשמעינן ליה לרבי יוסי דאמר אנדרוגינוס ספיקא הוי וכו' ועוד לפי שהיה שונה וכו'. לפום ריהטא משמע דתרי שנויין הן דהא מכח טעמא דשמעינן ליה לרבי יוסי דאמר ספיקא הוי לחוד היה מוכרח ר"ל לפרש מתניתין דאיירי דוקא בתרומה דרבנן דבספיקא לא שייך לומר דמאכילה בתרומה דאורייתא לפי סברת ריש לקיש דסבר דההיא ברייתא דסבירא ליה לרבי יוסי ספיקא הוי תפסינן לעיקר אלא שלפי זה לא יתיישב האי ועוד וכו' אי הוה שנויא בפני עצמו דמשום שהיה שונה עיגול בעיגולים עולה דדייק מינה ריש לקיש דתרומה בזמן הזה דרבנן אינו מוכרח משום זה לפרש מתניתין בתרומה דרבנן דיכול להיות אנדרוגינוס הוי ודאי זכר ומאכילה אפי' בתרומה וקדשים כסברת דרבי יוחנן אלא שיש ליישב בדוחק דה"ק ועוד לפי שהיה שונה עיגול בעיגולים עולה דדייק מינה דתרומה בזמן הזה דרבנן וס"ל לר"ל כיון דשמעינן דס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן לא הוי ליה לרבי יוסי לשנות במתניתין מאכילה בתרומה דאיכא למימר שר"ל בתרומה דרבנן אלא היה לו לשנות מאכילה בחזה ושוק דליכא למטעי ביה אלא ודאי האמת הוא דר"ל תרומה דרבנן : ע"ב בתוס' ד"ה כולם ידלקו וכו' עד וההיא דאתערב ליה חביתא דחמרא וכו' אלא או למכור או ליתן לפועליו . יש להקשות א"כ הכא נמי אמאי אמרי' כולן ידלקו נימא נמי דיוליך הנאה לים המלח וימכרם או יתן לפועליו כמו התם גבי חמרא ויש ליישב דהאי תקנתא דיוליך הנאה לים המלח אינו מועיל אלא לענין שלא יהא אסור בהנאה אבל לא לענין איסור אכילה או שתיה ולכך גבי יין נסך דליכא למטעי בין איסור הנאה לשתיה דבכמה דינים מצינו ביין נסך דיש חילוק בין הנאה לשתיה דבכמה ענינים אסרינן ליה בשתיה ומתירין בהנאה הלכך בההיא דנתערב חביתא דחמרא כיון שהוליך הנאה לים המלח מתירין ליה בהנאה ואסרינן ליה בשתיה דהכל יודעין דיין נסך אפי' סתם יינם אסור בשתיה אבל גבי כלאי הכרם לא מצינו בשום ענין דמחלקין ביה בין איסור הנאה לאיסור אכילה ואי שרית ליה בהנאה אתו למשרי ליה באכילה הלכך לא התירו אותו ע"י הולכת הנאה לים המלח וק"ל : ד"ה רבי יוחנן אומר וכו' עד ומחבילי הלתן דחשיב הכא ברישא לא פריך משמע דכרבנן בעי לאוקמא וכו'. ויש לדקדק היכי בעי לאוקמי כרבנן הא רבנן אמרי דז' דברים הן בלבד דלא בטלי מחמת חשיבותן ולא יותר וי"ל דמיני פירות הן ז' דלא בטלי מחמת חשיבותן אבל אין ה"נ דיש דברים אחרים יותר דחשיבי ולא בטלי אפילו לרבנן : ד"ה דברי הכל לא תעלה וכו' עד ונראה דר' יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה וכו'. ר"ל דדוקא לרבי יוחנן הוי חידוש טפי אבל לר"ל דמוקי רישא בנימוחו פריך שפיר דליפלוג וליתני בדידיה וכו' כדי להשמיענו דאפילו דבר שדרכו לימנות ואינו מיוחד למנין אפ"ה לא בטיל לר"י :

דף פב ע"א בתוס' ד"ה רבי יהודה לטעמיה וכו' עד אלא התם ברותח איירי וכו'. ור"ל ולעולם לא בקמח איירי אלא בחטין ושעורין שלימין שנתבשלו יחד וקבלו טעם זה מזה וחטין בשעורין דהוי מין בשאינו מינו בטל הטעם לר"י רק שצריך לברר מתוכן החטים האסורים וחטין בחטין דהוי מין במינו לא בטל לר"י : ע"ב בתוס' ד"ה ירושה ראשונה ושנייה וכו' ובפרק קדשי קדשים גרסי בכל הספרים א"ר יוסי וכו'. ט"ס הוא וצ"ל אר"י וכו' ור"ל דהתם משני בגמרא אליבא דרבי יוסי דאמר דבר משום רבי ישמעאל וגרסי' התם באותה שנויא לעולם קסבר קדשה לעתיד וכו' :

ד"ה

דף פג תוס' בד"ה בריה בפני עצמה כו' וכן משמע בהמפלת דאמר רב כו' והיינו ע"כ כר' יוסי דברייתא דלר"י דמתני' זכר הוא כו' עכ"ל וליכא למימר הא דמסוי ליה רב ספיקא בהמפלת היינו כת"ק דר' יוסי דבתוספתא כמ"ש התוס' דמשמע דאית ליה לת"ק דספיקא הוי דהא ע"כ מדקאמר ליתא למתני' משמע דסבר כברייתא כדמדקדק לקמן לשמואל כמ"ש לקמן התוס' ולא סגי להו להוכיח בפשיטות מההיא דרב בהמפלת דמסוי ליה ספיקא דהברייתא נמי ע"כ ספיקא מסוי ליה דאל"כ הקשי דרב אדרב דהא איכא אידך דרב כמ"ש התוס' לקמן ומשום הכי הוצרכו למימר דרב דבהמפלת דמסוי ליה ספיקא ע"כ אינו כאידך דרב דאידך דרב מסוי ליה זכר ודאי כר' יוסי דמתני' ודו"ק: **בד"ה** לדברי האומר שלשים ט' ואם איתא דרב נחמן כו' השביעית קאי שפיר מתוקמא ההיא דא' הנוטע כר"א ולא הזכיר התנא אלא שלשים שנחשבים שנה כו' כמו שבמתני' דאין נוטעין דמייתי הזכיר שלשים של קליטה כו' עכ"ל מה שהביאם לומר דבההיא דא' הנוטע הזכיר שלשים של הנחשבים שנה ולא השלשים של קליטה ולא בעו למימר שהזכיר השלשים של קליטה ולא הזכיר השלשים של הנחשבים שנה דומיא דההיא דאין נוטעין שהזכיר שלשים של קליטה ולא שלשים הנחשבים שנה י"ל משום דלישנא דעלתה לו שנה דקאמר בההיא דא' הנוטע משמע דבשלשים של שנה קאיירי ולא בשלשים של קליטה ולמאי דמוקי לה נמי כר"מ דאיירי בשלשים של קליטה מ"מ כיון דיום א' מהשלשים חשוב שנה דיום שלשים עולה לכאן ולכאן שפיר קאמר השלשים של קליטה דעלתה לו שנה אבל בתוס' פ"ק דר"ה ובפי' הר"ש במסכת שביעית כתוב דאיכא לאוקמא ההיא דאחד הנוטע נמי דהזכיר ל' של קליטה ולא הזכיר שלשים של שנה דומיא דההיא דאין נוטעין ולישנא דעלתה לו שנה לא משמע השלשים של קליטה: **ע"ב** גמרא ולחלוץ שלא במקום אחין כו' למאי דקאמרינן הכא דאפילו שלא במקום אחין לא בעיא חליצה לרבי יהודה דסריס ודאי הוא פרש"י במתני' שכתב אהא דקאר"י טומטום כו' לא יחלוץ אם יש לו אח אחר עכ"ל אינו מדוקדק דהא אפילו באין לו אחין לא בעי חליצה ויש לייש' דלישנא דלא יחלוץ דקאר"י במתני' משמע ליה דבים לו אחין קמיירי ואשמועינן איסורא דלא יחלוץ דלא נפטרה בחליצתו דאי הוה מיירי ר' יהודה באין לו אחין *ולא שמעינן היתירא דלא בעי חליצה מיניה הל"ל לא חולץ כדקתני במתני' לעיל גבי סריס והוא לישנא גופיה דלא יחלוץ ר' יוסי בר יהודה קאמר ליה בברייתא דהיינו ע"כ בים לו אחין ומיהו ע"כ דר' יהודה אית ליה דבסריס ודאי הוא ובאין לו אחין נמי לא בעי חליצה מניה מדלא קאמר שמא יקרע וימצא סריס כדקאמר ר' יוסי בר יהודה בברייתא: **תוס'** בד"ה לא לכל אר"א כו' וסיפא רשב"ג היא דתניא כו' אבל קדשים בעינן שלא יהא בו ספיקא כו' ולהביא הברייתא שאין להוכיח ממנו כו' עכ"ל פי' לדבריהם לגירסת הראב"ן מגא"ש דגרס דתניא ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן לא מיירי כלל באומר אם הולד זכר עולה ואם נקבה שלמים אלא גבי בכור לחוד מיתני' דאין קדושת בכור חל עליהן דאל"כ לא ה"ל ליהתוק מלמייתי כל הברייתא אי משתעי באומר אם זכר עולה כו' והשתא מקשה דלמא בבכור דהיינו קדשים בעינן שלא יהא בו נקבות דזכר ודאי בעינן אבל לגירסת רבינו שמואל דגרס דתנן והיא משנה בפרק כילד מערימין בתמורה דמיירי באומר אם זכר עולה ואם נקבה שלמים ולא מייתי התלמודא אלא סיפא דארשב"ג שפיר מוכח מינה דבריה הוה דהא בקדושת פה קמיירי וה"ל לחול עליה מיהת קדושת דמים כדיקלא בעלמא אי הוה ספיקא והתוס' דחו גירסת ראב"ן דגרס דתניא וגבי בכור לחוד מיתני' דלמה הניח רבא המשנה והביא הברייתא שאין להוכיח ממנה דבריה הוה כמו שהקשה הר"ש בחוד דלמא בקדשים שאני דבעינן זכר ודאי בבכור שלא יהא בו נקבות כלל ומהרש"ל פירש דברי התוס' שכתבו שאין להוכיח ממנו בע"א ולא ידעתי כוונתו ואין להאריך : סליק פרק הערל

יש מותרות פרק תשיעי

דף פד ע"ב בפרש"י בד"ה דוקא אלמנה שנתחללה בביאתו ונאסרה לאחיו ההדיוט כו' עכ"ל דקדק לפרש דמשום אחיו ההדיוט שהוא היבם נקט אלמנה בסיפא ולא סגי ליה למימר דנקט אלמנה משום בעלה כ"ג גופיה דבתולה חזיא ליה היינו משום דדומיא דהכי בעי למימר דנקט אלמנה ברישא משום איסורא דיבם דלבעלה כהן הדיוט מותרת והשתא ניחא הא דקאמר הא ודאי משום סיפא כו' ולא קאמר דמשום מליעתא דנקט אלמנה נקט נמי ברישא אלמנה דהא לא הוה דומה דבמליעתא נקט אלמנה משום איסורא דבעלה כ"ג וברישא נקט אלמנה משום איסורא דיבם ודו"ק: **בד"ה** נסיב כי אורחייהו שליסי נשא ישראלית כו' עכ"ל נ"ל דלאו דוקא נקט ישראלית דה"ה שליסית דהא שליסי ושליסית ישראלים גמורים הם לפירושו כדלקמן: **תוס'** בד"ה אי נסיב כי אורחייהו כו' ומש"ה נקט כה"ג אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דבעו למימר דלפרש"י תקשי דה"ל למנקט כולה מלתא בחד גברא דהשני נשא ישראלית ושניה שהישראלית אסורה לבעלה ומותרת ליבם והשניה מותרת לבעלה ואסורה ליבם וכן בהיפך אם השליסי נשא שתיהן ולא הל"ל נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב אבל לפירושם ניחא דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כיון דהשניה מותרת לשניהם דא"כ לקמן שכתבו התוס' וא"ת אמאי לא נקט דליהוי קאי אתרווייהו כו' ונסיב כי אורחייהו כו' עכ"ל (א) לא הל"ל הכי דהא טפי ניחא למנקט כולה מלתא בחד גברא ולא למימר אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב ועוד לפירושם נמי תיקשי דלא ה"ל למנקט דנסיב כי אורחייהו ב' נשים אלא בחד איתתא ישראלית סגי וע"כ הנראה דכוונתם לומר דודאי לפרש"י דקאי איסורא דלבעל וליבם אתרווייהו בין אישראלית ובין אשניה שפיר קאמר אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב אבל לפירושם דאיסורא דלבעל וליבם לא קאי אלא אישראלית תקשי להו דלא ה"ל למנקט כי האי לישנא אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב דמשמע דלהתרתי נשים קאי וקאמרי דהכתי איכא למימר דמש"ה נקט כה"ג אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך משום האנשים דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כו' ודו"ק ·

דף פה גמרא א"ד א"ל תניא יש לה הא בעמוד והולא קאי כו' נראה דלהאי לישנא נ"ל דבלותה ואכלה נמי שייך למימר בעמוד והולא קאי וק"ל: **תוס'** בד"ה אלמנה לכ"ג יש לה פירות כו' כי ההיא דהאשה רבה כו' ואמר עלה בירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל כו' עכ"ל פי' לדבריהם דהא ודאי אין לפרש הכא בפשיטות של הירושלמי דאין לה פירות שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל וכן פרש"י דהא באלמנה לכ"ג נמי דקאמר יש לה פירות ואפ"ה אינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל כבר דהא חייב לפדותה אלא דע"כ הא דקאמר הכא דאין לה פירות היינו דאין לה דין פירות שאינו חייב לפדותה ומיהו משום (ב) דלא תימא כיון דאין לה פירות היינו דאינו חייב לפדותה אם אכלם נמי מוליאה ממנו דפירות תחת פרקונה הוא וע"ז הביאו ראיה מירושלמי דמפורש שם הא דקאמר אין לה פירות היינו נמי שאינה יכולה להוליאם ממנו ודו"ק: **בד"ה** וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה פי' בקונטרס כו' ור"ת מפרש דהוא פסול דקאמר אולד קאי ובפסלות דידה לחוד כו' עכ"ל הוכרחו לזה לפי' ר"ת דכיון דהוא פסול קאי אולד וע"כ אז היא פסולה דבחד מינייהו סגי קאמר דהא בפסול זרע לחוד ירלה להרגילו כדהוכיחו התוס' לעיל והא קאמרי' דבפסול דידה לחוד כו' לא מרגלא ליה כדאמרינן ולר' מתיא כו' וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה ממזרת ונתינה איכא כו' ואלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דמשמע דלא מרגלא ליה משום פסול זרעה כו' עכ"ל ולפי דרך התוס' שכתבו לקמן לחד תירוצא אהא דאמרינן ולר' מתיא דאמר אפילו הלך בעלה להשקותה ובא עליה כו' הא דלא מרגלא ליה היינו משום דאיכא תרי לאוין (ג) ה"נ איכא למימר הכא באלמנה לכ"ג גרושה כו' דלא מרגלא ליה משום פסול דידה גופה שנעשית חללה בביאתו ואיכא השתא תרי לאוין אלא דניחא להו לפרש הכא משום פסול זרעה לתירוץ ראשון של התוס' דלקמן ולפרש"י דמשמע דאינה חוששת להרגילו משום תרי לאוין : **בד"ה** ולר' עקיבא דאמר יש ממזר כו' וא"ת ומאי קשיא ליה דלר"ע כיון דלא תפסי בה קדושין כו' וי"ל דלאו משום כתובה ומזונות פריך כו' עכ"ל וגופה דברייתא דקתני לכ"ע באלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט דיש להן כתובה ומזונות אע"ג דהוי חייבי לאוין מני אתיא כר' עקיבא לר' סימאי דמודה ר' עקיבא באלמנה לכ"ג גרושה כו' דאין הולד ממזר מדכתיב לא יחלל חילולין הוא עושה כו' ושפיר תפסי בהו קדושין וק"ל : **בד"ה** ולר' מתיא כו' וקשה כיון דגירשה לאו בת שתייה היא כו' עכ"ל יש מקשים אמאי לא תקשי להו לפרש"י דהיאך ניחא לשתות ברישא דלא ליפסלה לכהונה כיון דגרושה היא ופסולה לכהונה וי"ל דאיכא למימר דאיירי בבת כהן דמשום דגרושה היא אינה פסולה בתרומת אביה ולהכי ניחא לה לשתות ברישא והתוס' שכתבו לקמן ועוד דגרושה היא ובתרומה נמי אסירא וקיימא שהיא זרה כו' (ד) היינו משום דניחא להו לאוקמי אפילו בבת ישראל כיון דע"כ משום קושיא דפסולה לכהונה מוכטמאה הוצרכו לפרש דפסול של זנות חמיר לה טפי א"נ דאיכא ב' לאוין ודו"ק :

דף פו בפרש"י בד"ה תרומה לכהן כו' ועוד מדקמהדר ליה ר' אלעזר לשון היתר כו' עכ"ל והא דקאמר תלמודא אלא אימא נותנו לא שמגיה כך אלא מתירו היינו נותנו ולא

קרני ראם (א) נ"ב אין לקושי' זו ביאור : (ב) נ"ב ועיין בתוס' ב"מ ס"ז ע"א שכתבו דאפי' הפירות בעין וגם מה שאכל שלא כדין אינו חייב לשלם בשניה וא"כ עדיפא שניה מנך דהאשה רבה דשם פירות שאכל שלא כדין ודאי צריך לשלם מיהו פירות בעין אפשר דגם שם א"ל לשלם כיון דאגבינהו בשיסנא קנינהו ובמ"א האכרתי : (ג) נ"ב וי"ל למה דאמרי' בקדושין ע"ט דחללה הוי מוסיף דמפסלה בתרומה ופרש"י אם בת כהן היא אבל אם היא בת ישראל אין כאן מוסיף אלא דבגרושה לכהן הדיוט הוי חללה ג"כ מוסיף מפסול תרומה דהרי כיון שנשאת לכהן מה"ת אוכלת בתרומה אלא כיון דמוקמינן מתניתין כר"ע דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין א"כ לא הוי חללה מוסיף ומש"ה לא משני דאיכא השתא תרי לאוין כיון דלא חל איסור חללה כלל אבל לקמן גבי זונה שפיר הוי מוסיף כיון דשם זנות פוסל בישראל כמו דאמרינן שם מש"ה הוי תרי לאוין ודו"ק : (ד) נ"ב וגם דאפי' היא בת כהנת נפסלה מתרומת אביה משום ונטמאה דאחד לתרומה כמבואר בסוטה ע"ש :

חכמת שלמה

דף פג ע"א תוס' בד"ה לדברי האומר כו' עלתה לו שנה כו' . נ"ב פי' כשיגיעו תשרי נחשב לו שנה שנייה לערלה וגם מותר לקיימה כו': **ע"ב רש"י** בד"ה ורבנן כו' אנדרוגינוס הס"ד : **בד"ה** שלא כדרכה מנא לן בין למר בין למר לביאה כו' כנ"ל : **בד"ה** מוקלה כו' לע"ז הס"ד : **תוס'** בד"ה אמרי בי רב כו' אמר רב המנונא אמרי בי רב כו' . נ"ב ואמרי בי רב הוא בני ישיבה של רב ואינו רב הונא כלל אלא כשתמנא אמרי בי רב לתודא שהוא רב הונא מבני ישיבתו של רב ודו"ק היטב : **בד"ה** לא לכל כו' דגרסינן התם דתנן כדגרים כו' כנ"ל . ונ"ב פי' והיא משנה במס' תמורה ואיירי בבכור שמערימין עליו ואמר אם זכר יהא עולה ואם נקבה שלמים כו' כמו שפי' בפנים ודו"ק : **בא"ד** שאין להוכיח ממנו . נ"ב פי' אי איירי בבכור או לא . (עיין במהרש"א) : **בד"ה** מטמאין כו' ור"י בזבחים בפ' חטאת העוף כו' כנ"ל : **בא"ד** והתם נמי מפרש כו' . נ"ב פי' במשנה דלעיל מניה קתני הכי כל שפסולו בקדש כו' ופי' רש"י שבאתה לעזרה בהכשר ונפסלה עכ"ל א"כ משמע להדיא שטריפה אינה בכלל זה שהרי לא באתה בהכשר לעזרה ולא ממעטינן אלא מלק בשמאל או בלילה או שחט קדשים בחוץ וחולין בפנים שאינם מטמאין בבית הבליעה אבל מלק בסכין או מלק קדשים בחוץ וחולין בפנים או מלק תורים ובני יונים שלא הגיעו זמנן או נסמת עינה ונקטעה רגלה מטמאין בבית הבליעה שלא באתה בהכשר כלל לעזרה דהוי כמליקת חולין כדאיתא להדיא במתני' וגם הרמב"ם פירש במשנה שהפסול תלוי בקדש כלומר במעלת הקדש כו' וא"כ ג"כ טריפה אינה בכלל ואפילו לפי מה שפירשו התוס' כל שפסולו בקדש פי' אע"פ שפסול מ"מ תמצא לו הכשר במקום אחר בקדש ואם כן טריפה נמי תמצא הכשרו בקדש כגון מליקה שהיא טריפה וכשרה בקדש הנה התוס' גופייהו מחלקים דלא שייך לומר כן שהרי מצותה בכך אי נמי לא ילפינן טריפה ממליקה שטריפה פסולה קודם שחיטה ממליקה שאינה אלא בשחיטה גופה ועוד הנה אותה משנה מסתמא ככ"ע אתי ולא כר"מ לחודיה דפליגי עליה רבי יהודה ור' יוסי ואמרו מטמאין וכן הלכה על כן נ"ל לפרש דה"ק בשלמא טריפה לא קחשיב דפליגי ביה אבל הא קשיא למה לא קחשיב הכא מלק בסכין וכה"ג שמטמאין בבית הבליעה לכ"ע כדפריך ומשני דאותם הפסולים הנאמרים במשנה דהתם אינם דומין לפסולין דחשיב הכא שתלויין כולם במה שאינם ראוים כלל אבל התם רובן ראוין רק שפוסל אותם בעצמו כגון שמלק בסכין וכה"ג והעיקר שבא לחדש התם ההפרש שיש בין פסולו בקדש לאין פסולו בקדש וק"ל :

דף פד ע"א תוס' בד"ה רבי אליעזר כו' דאין מטמא בגדים וכן בההיא דלא קדושין ולא כו' כנ"ל :

סליק פרק הערל

יש מותרות פרק תשיעי

רש"י בד"ה מאי איריא כו' אנשא כהן קאי כנ"ל : **בד"ה** והא כולה כו' יבמתו הבעירה . נ"ב אבל עיקר המסקנא משום דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה כו' : **בד"ה** ולדתני כו' משום סיפא דמתני' כו' כנ"ל : **ע"ב תוס'** בד"ה אי נסיב כו' אינו חשוב ישראל כו' . נ"ב אבל דעת רש"י מאחר שנולד בקדושה ומן הישראלית בודאי דינו כישראל ואפילו מן המצרית שניה מאחר שאביו ואמו כבר גרים גמורים אין בהו דין גרים אלא מי שנתגייר קרוי גר ודו"ק : **בא"ד** אלמא הפסי בהו קדושין . נ"ב פירוש ורבי עקיבא פליג :

דף פה ע"א רש"י בד"ה או דלמא כיון דלית לה ליבמה וכו' כנ"ל : **ע"ב גמ'** מחזיר גרושתו איכא בינייהו כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה א"ד כו' דאית לה כתובה כנ"ל :

דף פו ע"א גמ' הניחא למ"ד משום יחוד כו' . נ"ב זאת הגירסא ס"א הניחא למ"ד משום יחוד אלא למ"ד משום גרושה גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה וליטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר

מהר"ם

דף פג ע"א תוס' ד"ה הלכה כר' יוסי וכו' עד ועוד כו' ושמעינן לרב הונא דאמר לקמן משמיה דרב וכו' . בספרים שלנו כתוב לקמן אמר רב יהודה אמר רב וצ"ל דגירסת התוס' היתה אמר רב הונא אמר רב :

דף פד ע"א תוס' ד"ה רבי אליעזר גרסינן במשנתינו . ר"ל לאפוקי דל"ג ר"א בלא יו"ד הוא ר' אלעזר בן שמוע ובברייתא זו תניא שרבי אמר כשהלך ללמוד תורה אצל ר' אלעזר בן שמוע וכו' למד ממנו במשנתינו ר"א אומר אנדרוגינוס וכו' מכלל דר' אליעזר דמתני' לאו היינו ר' אלעזר בן שמוע וק"ל : סליק פרק הערל

יש מותרות פרק תשיעי

תוס' ד"ה ולא אתיא עשה וכו' כיון דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה וכו' . ר"ל דמן הדין הוה לן למימר אפי' בלאו השוה בכל דאתי עשה ודחי לא תעשה אלא דמדרבנן אסורה ליבם משום דגזרינן ביאה ראשונה דהוה עשה אטו ביאה שניה דלא הוי בה עשה שכבר קיים העשה בביאה ראשונה א"כ ה"ה דגזרינן בלאו שאינו שוה בכל :

דף פה ע"ב ד"ה ממזרת ונתינה איכא בינייהו וכו' עד מ"מ מקפיד הוא על בניו וכו' . ר"ל אע"פ שלבנות יש תקנה ר"ל שהבנות הן מהבן הן מהבת יכולין ליטהר שהבן החלל נושא בת ישראל ואז בתו כשרה לכהונה וכן הבת נושאת את ישראל מ"מ בנו ובן בנו נשארין בחללותן ואינם כהנים ולכך היא יראה להרגילו : **ד"ה** ולר' מתיא וכו' עד וקשה דכיון דגירשה לאו בת שתיה היא וכו' . והא דלא הקשו התוס' על פרש"י דפי' דלא מרגילה ליה משום דניחא לה לשתות ברישא דלא ליפסלה לכהונה והא פסולה ועומדת היא משום גרושה משום די"ל דניחא לה לשתות ברישא כדי שלא יתוסף עליה עוד פסול שני ומשום ונטמאה ולכך לא מרגלה ליה דאחר שיבא עליה לא תהא ראויה לשתיה לכך הקשו התוס' הא בלאו הכי אינה ראויה לשתות כיון דגירשה : **ועוד** קשיא וכו' לרבנן נמי . ר"ל לפי סברת רש"י דפירש דהביאה שיבא עליה תגרום שלא תהיה ראויה לשתיה ככל סוטה דעלמא לרבנן נמי אע"פ שלא ס"ל בסוטה דעלמא שנעשית זונה בבא עליה בעלה מ"מ מודים שאין ראויה עוד לשתיה מטעם שאין האיש מנוקה מעון לכך פירשו התוס' דאין כוונת המקשן דמקשה מר' מתיא בן חרש דלא מרגילה משום דלא תהא ראויה לשתיה ותהא נמי אסורה משום ונטמאה דהא בלאו הכי אינה ראויה לשתיה אלא משום שניתוסף עליה ג"כ איסור דזונה כן הוא המשך דברי התוס' בדבור זה :

דף פו ע"א רש"י ד"ה ולטעמיך כו' ומאן דגרים איפכא וכו' . ר"ל דיש גורסים בגמרא אלא למ"ד משום גרושה גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה ולטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר וכו' : **תוס'** ד"ה מה תרומה טובלת וכו' עד וקשה לר"י מעשר ראשון נמי כתיבא ביה תרומת מעשר . הלשון מגומגם וכוונת התוס' הוא זה דמקשה על פרש"י דפירש הטעם שפשוט לגמ' דתרומה טובלת משום דהתרומה מעורבת בתוכה ותרומה במיתה ולכך חייבים ג"כ על הטבל מיתה א"כ לפי זה למה לן קרא למעשר ראשון תיפוק ליה נמי מטעם שמעורב בתוכו תרומת מעשר שיש לו דין תרומה ולכך אף לאחר שהורמה התרומה מהטבל חייבים מיתה על אכילה מאחר שעדיין לא הופרש ממנו מעשר ראשון שתרומת מעשר בתוכו : **ד"ה** אף מעשר ראשון טובל וכו' ועוד דמסתבר לאוקמי וכו' . כוונת התוס' דאע"ג דאין היקש למחצה לא מסתבר להו לרבנן לאוקמי הקישא שיהא אסור לזרים שהוא איסור חדש דלא

קאמר ר"א הך לישנא אלא משום דשמע ר"א מר"מ איסור ויתר דמעשר ראשון ללוי ואסור לזר קאמר איהו נמי לשון היתר: בד"ה מכלל דאיכא למאן כו' דכהנים איקרו לוים עכ"ל אע"ג דאליבא דר"מ קיימינן ואליביה לא אמרינן דכהנים איקרו לוים לגבי נתינה דהא כרבי עקיבא סבירא ליה דאין נותנין אלא ללוי מ"מ הכא באיסור אכילה דבזרות תליא מלתא ודאי דכהנים אקרו לוים לכ"ע: בד"ה מאי איכא אוכלת דקתני כולה מתני' לגבי מעשר כו' עכ"ל והשתא חזר בו מהא דאוקמה למתני' כר"מ וכן הבינו התוס' מפרש"י אבל לקמן בשניא דאוקמא למתני' לומר שאין חולקין לה כו' לא רצה לפרש כן דכולה מתני' לגבי מעשר מיירי שאין חולקין לה כו' וחזר בו מהא דאוקמא כר"מ דמעשר אסור בזר דאין סברא לגזור שלא ליתן לגרושה בת לוי מעשר משום גרושה בת ישראל שמא יתנו לה מעשר כיון דליכא איסורא אבל לר"מ ניחא דמתוך שיתנו לה אתיא לאיסור אכילה כמו שאכלה בחיי בעלה וק"ל: בד"ה אידי דתנא רישא כו' ובת לוי לכהן אשמועינן דלא מוכלי לה כו' עכ"ל כצ"ל דבת לוי לכהן אשמועינן דלא מוכלי לה בתרומה וכן מצאתי בספרים מדוייקים: ע"ב תוס' בד"ה מ"ש קנס לעניים כו' וקנס לעניים דקאמר הכא אין לפרש דוקא לעניים לוים כו' עכ"ל ויש לתמוה לדבריהם היאך קס"ד למימר דוקא לעניים לוים קאמר דא"כ קרא דוסיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר הלוים דמיניה ילפינן קנסא לעיל היאך מתוקם וכן לפי' הר"ר יוסף דבלשכה היו נותנין אותו לכהנים משום דעניים שכיחי בהו כמ"ש התוס' לעיל ובתוס' פרק האשה שנתארמלה כתבו ג"כ כל דבריהם שבשמעתין אך שהקדימו דבריהם אלו ואח"כ כתבו הא דפי' הר"ר יוסף ממה שקנסו לוים וכן נראה דדבריהם אלו כבר נאמרו מקודם ממה שכתבו לעיל בפשיטות לראב"ע דלא שקלו לוים כלל כו' ועדיין לא פירשו זה אלא בדיבור זה ולפי זה שנקדים דברים אלו יש ליישב קצת התמיהא ודו"ק גם מההיא דפרק הספינה שכתבו התוס' לעיל דקאמר דיהיב ליה לכהן מוכח שפיר דלאו דוקא לעניים לוים דאם כן היאך מיתוקמא לר"מ כמו שפירש לעיל התוס' אלא לפי שהתוס' בפ' האשה שנתארמלה לא דברו מזה כלום ואגב שיטפא לישנא דתוס' דפ' האשה שנתארמלה אזלי כאן בדבריהם אלו:

ח"א דף פו ע"ב גמ' ה"ק ליה אי בתורת קנסא קאתית אית לך כו' מלשון זה משמע דלא ידע רע"ק דעת ראב"ע וק"ק דא"כ אמאי אהדר ליה פיתחא לבי קברא דשמא בתורת קנסא קשקיל לה וי"ל דה"ק אי בתורת קנסא הא אית לך דהיינו שיש לך עוסר כדאמר פ' במה בהמה ולא היה לך ליטול קנס רק להניחו לעניים ולפי דרך זה יש לפרש הא דאמר רע"ק בתרמילו כו' דהיינו כלי של עני שהוא כולה לזכות במעשר ראשון לעניים בתורת קנסא ואנא שהוא עשירי לעזרא חיי וידעתי בקבלה מאבותי דקנסא לכהנים ממש קאמר משום דבתורת חלוקה מדאורייתא נמי אית ביה לכהנים וק"ל: ומבני לוי לא מצאתי שם כו'. מפורש בפ' עשרה יוחסין באורך בחידושינו ע"ש:

סליק פרק יש מותרות

דף פז תוס' בד"ה התם כתיבי מיעוטי כו' ומיהו קשה למאן דדריש מלחם ולא מבשר דלגבי בנה נמי כתיב כו' עכ"ל אין כאן מקום לקושייתם דהא א"כ דאיכה חוזרת נמי לחזה ושוק בשביל בנה איכא לאקשויי למאן דדריש מלחם ולא מבשר אמאי אוכלת כלל בשביל בנה חזה ושוק אפילו בלא חוזרת דהא מהאי קרא דילפינן מיניה דאוכלת בשביל בנה בלחמו כתיב אלא משום דלעיל אדרשא דרב ספרא דדרש מלחם ולא מבשר איכא למימר דקושטא דמלתא הוא דאינה אוכלת כלל בשביל בנה חזה ושוק מש"ה נטרי התוס' עד הכא דקאמר הכא לא כתיבי מיעוטי ואפילו בחוזרת אוכלת בשביל בנה חזה ושוק וק"ל:

סליק פרק יש מותרות

האשה רבה פרק עשירי

דף פח תוס' בד"ה ומה אם ירצה לומר כו' ומשמע ליה דאפילו באמרו לו שנים אכלת חלב בשוגג פטרי רבנן כו' עכ"ל הוצרכו לזה משום דאיכא למימר אכתי מאי מוכח דהא א"כ דמסתמא לא נימא דשוגג היה איכא למימר דרישא איירי באומר בפירוש דשוגג היה ואהא קאמרי דמשמע ליה דאפי בא"ל ב' דשוגג היה פטרי רבנן משום דלא יוכלו לידע בירור הדבר כו' והשתא שפיר מוכח דה"ה לחיובי קרבן ע"י שום עדות: ע"ב תוס' בד"ה והבא עליה באשם תלוי קאי כו' וא"ת כו' אמאי נקט אשם תלוי אפילו חטאת איכא דאוקמא בחזקת א"א ועוד מאי קא משני כו' הא מיחייב מיתת ב"ד עכ"ל אבל אהא דקאמר אשם תלוי לא תקשי להו הא אפילו מיתת ב"ד הוא דאוקמא אחזקת א"א די"ל דאה"נ דה"ק דעד השתא דבאו עדים ואמרו לא מת באשם תלוי קאי למפרע והיאך לא תלא דהשתא מזיד הוא וחייב מיתת ב"ד אבל הא קשיא להו דהא לאו באשם תלוי קאי למפרע אלא דחייבת חטאת דאוקמא בחזקת א"א ודו"ק: בא"ד ואר"י דמה שהאשה דייקא ומינסבא כו' עכ"ל (א) ל"ש דהא בב' עדים קאיירי ובשום מקום לא מלינו דנימא דדייקא ומינסבא בב' עדים כיון דליכא חומר בסופה גם לקושייתם שהקשו דבגיסת לא' מעידיה היכי שבקינן ליה הא מיחייב מיתת ב"ד דאוקמא אחזקה עכ"ל איכא למימר דלאו קושיא הוא דלא אמרינן בפרק ד' אחין דבתרי ותרי אוקמה אחזקה אלא למאן דמספקא ליה אבל לגבי העד הזה שאומר ברי לי לא אוקמה אחזקה ולקמן בסוגיא (דף לג ע"ב) דמבעיא לן עד א' ביבמה אהא דקאמרינן התם מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. כתבו התוס' אע"ג דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואיכא לאוקמי בחזקת איסור ליבם אר"י היכא דיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי לי לא ה"ל למימר תלא מידי דהוי אגיסת לא' מעידיה דר"פ עכ"ל ודבריהם אלו סותרין דבריהם דהכא והם מטין לדברינו וק"ל: בד"ה אי הכי סיפא כו' הא דלא מייתי נשאת שלא ברשות שהוא ברישא דמתני' משום דאיכא למימר דבגט איירי כו' עכ"ל ואע"ג דאכתי איכא לאקשויי מרישא דא"כ נמצא זה מחזיר גרושתו משניסת ונגזור שמא יאמרו דמותר להחזיר גרושתו משניסת מ"מ ניחא ליה דקשות מסיפא בפשיטות אך סברא גופה דקאמר דשמא יאמרו נמצא א"א יוצאה בלא גט הסיפא משמע ליה דאיירי בלא גט כדמסיק מדקתני לא פסלה מן הכהונה ולמסקנא ודאי הרישא נמי ניחא כיון דע"פ ב' עדים ניסת לא בעיא גט דלא עבדה איסורא ולא קנסוה והכי איתא בהדיא לקמן ומהרש"ל כתב לתרץ בע"א ואין להאריך:

דף פט בפרש"י בד"ה תנאי כתובה כו' אע"ג דאין לה כתובה משום דרבנן קנסוה ומשום דאשכחן באלמנה דיש לה פירות כו' עכ"ל הא ודאי מהאי טעמא להוד דאין לה כתובה ולא הויא כאשתו איצטריך למימר דאין לה פירות ולא משלם לה פירות שאכל אלא לרווחא דמלתא קאמר ומשום דאשכחן באלמנה דיש לה כו' דהשתא הוה לן למימר מק"ו הכא דיש לה פירות דהא אלמנה יש לה כתובה והויא כאשתו ואפ"ה משלם לה הפירות שאכל זו שאין לה כתובה ולא הויא כאשתו אינו דין שמשלם לה הפירות שאכל ומש"ה איצטריך לן למימר דאין לה: גמ' ורמי מזיד אמזיד כו' בתרי מאני ליית כו' עיין פרש"י משמע מזה דבמזיד לא ליית בחד מנא אבל בשוגג כמו בתורם קישות ודאי ליית ובפרק האיש מקדש דקאמרינן נמי בתרי מאני לא ליית ופריך מההיא דתורם קישות כו' אע"ג דהוה שוגג נ"ל דההיא סוגיא אליבא דרב נתן בר אושעיא אזלא דאינו מחלק בין שוגג למזיד והא דמשנינן נמי התם שאני התם דמדאורייתא תרומה מעליא ופרש"י הלכך לא מצי למימר ליהדרה להיות טבל כו' היינו נמי לרב נתן בר אושעיא אבל לרב חסדא א"כ דמדאורייתא תרומה מעליא הדרה להיות טבל כדקאמר דאפילו הכא גריוא הדר לטיבליה אלא דלרב חסדא נ"ל התם דיש לחלק בין שוגג למזיד ודו"ק: ע"ב תוס' בד"ה משתעמוד בקומתה כו' דמ"מ מקודשין דמהני כשהיו בקטנותה ואח"כ עמדה בקומתה עכ"ל משמע להו דבקדושין ודאי מהני קודם שתעמוד בקומתה דאם לא כן הל"ל נמי משתעמוד בקומתה ותיבעל למ"ד ביאה אירוסין עושה כדאר"א משתיבעל: בד"ה משתגדיל ותיבעל וא"ת כו' וטעמא דיורשה משום דהפקר ב"ד היה הפקר עכ"ל ורב חסדא דלא סליק אדעתיה השתא טעמא דהפקר ב"ד היה הפקר אלא דב"ד עוקרין דבר מן התורה לר"א נמי לגבי ירושה עוקרין דבר מן התורה ולא קאמר אין מעשה קטנה כלום אלא לענין תרומה דהכי מיתנייא במתניתין בפרק ב"ש לגבי תרומה ומשתגדיל ותיבעל שפיר אוכלת בתרומה דליכא למיחש לדעולא ולא לשמעון כמ"ש התוס' ואע"ג דבברייתא התם קאמר נמי דאין מעשה קטנה כלום לגבי ירושה אולי דרב חסדא לא ידע הך ברייתא והתוס' שכתבו טעמא דיורשה משום דהפקר ב"ד היה הפקר הייתו למסקנא דהכא ומיהו לא קאמרינן לר"א דהפקר ב"ד היה הפקר אלא לאחר שתגדיל ותיבעל אבל בקטנותה לא נימא דהפקר ב"ד היה הפקר כדתני התם בברייתא דאין מעשה קטנה כלום אף לגבי ירושה לר"א:

ח"א דף פט ע"ב מה אבות מנחילין בניהם כו'. דכך מתנה גם לאחרים שאינן בניהם מועיל אבל בלשון ירושה ונחלה קאמר דמנחילין בניהם דוקא שיוכל להרבות לא' ולמעט לא' וקאמר דדרשינן נמי כמו אבות ליטול נחלה שנפלה בגורל לזה וליתנה לאחר בדרך הפקר אע"ג דכתיב לרב תרבו ולמעט גו' וק"ל:

דף צ בד"ה חסורי מחסרא כו' וא"ת אי לפי דמים משלם כו' ויש לומר דמשלם חולין טמאים כ"כ כו' עכ"ל ארישא נמי דקתני אכל תרומה טמאה משלם כל דהו דהיינו

קרני ראם (א) נ"ב אע"ג דכתבו התוס' בכתובות דכיון דאיכא עדים דאמרי לא מת דייקא דאיכא חומרא בסופה אם תשאר תחת בעלה עי"ש מ"מ כאן ל"ש זה דכיון דאתי גברא וקאי ולא ידעינן ליה ואיכא תרי ותרי ל"ש דייקא דתרי כמאה כיון דאין גלוי לכל העולם ועיין בתוס' בסוגיא ד"ה אתי גברא עי"ש זה כוונת רבינו:

מהר"ם

אשכחן לית בדוכתא אחרינא ומוקמי לה לטבל דמעשר ראשון: ע"ב תוס' ד"ה מי שיכול לאוכלו בכל מקום וכו' עד וי"ל וכו' גזירת הכתוב הוא ואכלתם אותו בכל מקום. ר"ל דאע"ג דאסור לזרים אע"פ כן גזירת הכתוב הוא שמותר לאוכלו בטומאת הגוף ובבית הקברות כדמשמע מקרא דואכלתם אותו בכל מקום דמשמע אפי' בבית הקברות: ד"ה מפני מה וכו' עד וי"ל דלראב"ע לא נמנעו וכו'. ר"ל אע"ג שלר' אלעזר בן עזריה שקנסו הלוים שלא יתנו להם מעשר כלל מכל מקום הלוים שלא חשו לזה והלכו מעצמן על כרחן של הב"ד ליטול המעשר לכך צוה שילכו הכהנים עמהם: בא"ד לעיל מוה לקבל המעשר משלהם פירש כשהיה להם ללוים תבואה שלהם שקצרו משדותיהם היו מחויבים ליתן מאותה תבואת מעשר לכהנים: ד"ה ומבני לוי לא מצאתי וכו' עד קצוצי בהונות היו וכו'. ודבר תמוה הוא שהיו כל אותן הימים עד שחזרו מן הגולה:

דף פז ע"א ד"ה ואימא פרט להפרת נדרים וכו' עד ועל זה צ"ל הא כבר פסקה וכו'. ר"ל הא דקאמר רבא כבר פסקה תנא דר"י לא אמסקנא דמלתא דתנא דר"י קאמר דמסיק כיון שיצאתה שעה אחת מרשות האב וכו' אלא אתחלת דבריו קאמר שאמר בפשיטות דלא צריך קרא להכי מה ת"ל והלא מוצאת מכלל אביה ומוצאת מכלל בעל וכו': סליק פרק יש מותרות

האשה רבה פרק עשירי

דף פח ע"א תוס' ד"ה ומה אם ירצה לומר וכו' ובכריתות דקאמר דאיכא בין טעמא דמתרץ בדיבוריה וכו'. ע"ש בכריתות דשם איכא ב' לישני דלחד לישנא טעמא דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים בדברים שיש בהם כפרה ולחד לישנא הטעם הוא משום דיכול לתרץ דיבוריה כמו שפירשו התוס' לעיל ומפרש התם נ"מ לאומר לא נטמאתי והיא טומאה חדשה היינו שאומרים היום נטמאת והיום נכנסת למקדש שלא יוכל לתרץ דיבוריה לומר הא דאמרתי לא נטמאתי היינו שטבלתי ונטהרתי מן הטומאה וע"ש: ע"ב תוס' ד"ה אי הכי אימא סיפא וכו' עד משום דאיכא למימר דבגט איירי. וצ"ע בהאי שנויא דהתוס' דאדרבה מרישא דמתניתין קשה טפי מההיא דנתקדשה דברישא ליכא לתרוצא דבגט איירי דא"כ תקשה כמו שמקשה אח"כ אי הכי נמצא מחזיר גרושתו משנשאת והכא ליכא לשנויא כר' יוסי בן כיפר דהא רישא בנשאת איירי ועוד יש לדקדק דלהאי שנויא דתוס' משמע דאיכא דלרבנן מותרת לחזור לראשון אע"פ שצריכה גט מן השני ולקמן דף צ"א ע"א בגמ' בפיסקא דנשאת שלא ברשות וכו' משמע מתוך הסוגיא דהתם דאי ס"ל לרבנן דצריכא גט מן השני לא ס"ל דמותרת לחזור לראשון אלא מתניתין כרבי שמעון אתיא ורבנן פליגי עליה אבל אי ס"ל דאין צריכה גט אז דייק מזה שגם רבנן מודו לר"ש דמותרת להזור לראשון וע"ש בתוס' ונ"ל ליישב דהתוס' ס"ל דהמקשה לא סמך עיקר קושייתו אקושיא דאי הכי נמצא זה מחזיר גרושתו וכו' דאין זו קושיא כ"כ דנוכל לומר דבמקום שלא קנסו אותו לא חיישינן לחששא זו שיאמרו שזה מחזיר גרושתו וכן משמע בתוס' לקמן דף צ"א ד"ה הני דמחייב קנס ולקמן דף צ"ב ע"ב בד"ה אבל חכמים אומרים וכו' ועיקר קושית המקשה דפריך א"ה סיפא דקתני אמרו לה וכו' ונתקדשה וכו' סמיך אהא דקתני סיפא אע"פ שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונה מכלל דלא בעיא גט דמינה נשמע בפשיטות דלא בעיא גט ולכך הקשה מסיפא ולא רצה להקשות מרישא דהיינו יכולין לומר דבגט איירי ולא לסמוך אקושיא דיאמרו דמחזיר גרושתו וכן אדקדוקים דלקמן בדף צ"א:

דף פט ע"ב תוס' ד"ה משתגדל ותיבעל וא"ת וכו' היכי מהני חופה שהיתה בקטנות. והא דכתבו התוס' בדבור שלפני זה וה"ה אם נכנסה לחופה ואח"כ עמדה בקומתה דמתניא חופה שבקטנות וכו' לא כתבו זה אלא לסברת ב"ש דלא הצריכו בעילה אחר גדלות א"כ ס"ל דמהני קדושין דקטנות ה"ה חופה אבל ר"א דמצריך בעילה לאחר שתגדיל דלהוי קדושין בגדלות ולא מהני לדידיה קדושין דהוו בקטנות משום דאין מעשה קטן כלום לכך הקשו התוס' א"כ היכא מהני חופה שהיתה בקטנותה:

דף צ ע"א תוס' ד"ה אכל תרומה טמאה וכו' עד אע"ג דלא גלי קרא בכרת. ר"ל הכא ליכא לתרץ כמו שתירצו התוס' בדיבור זה לעיל מיניה דשאני תרומה דגלי קרא בהדיא ויסף חמישיתו עליו

חכמת שלמה

אלא כו': ע"ב תוס' בד"ה מפני מה כו' לבית הגרנות לחלוק במעשר. ונ"ב ס"א: בד"ה מר סבר כו' עליהן וכן התם בגמ' ישראל כו' כצ"ל:

דף פז ע"א רש"י בד"ה דהדרה אכלה כו' האוכלת בשביל בנה כו' כצ"ל: ע"ב גמ' ת"ל דרכיה דרכי נועם. נ"ב מדברי התוס' יראה לפרש דדברי התורה יהיה הכל בנועם ומזג השום לא היה הענין מעוקם שאתא תהא שרויה בשמחה והשניה בצער עיין בתוס' ריש פ"ק בד"ה ואחות אשה ואף פי' רש"י נוטה לזה שהרי פירש וזו שהיה לשם כו' כלומר שזו תשתנה משאר נשים השולנות ודו"ק: סליק פרק יש מותרות

האשה רבה פרק עשירי

רש"י בד"ה תלא מזה ומזה כו' דהך לאו אנוסה היא כו'. נ"ב פי' אנוסה ממש אבל רצון ג"כ לא הוי אלא מדרבנן הוא דאסרי לה וכן מוכח בפרקין: בד"ה ניסת שלא כו' דאנוסה היא ופטורה מן הקרבן כצ"ל והד"א:

דף פח ע"א גמ' בריש עמוד מה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא כל זה נמחק: תוס' בד"ה ומה אם ירצה כו' לא שוגג ולא מזיד כו'. נ"ב פירש דלמ"ד מתרץ דבוריה הכא לא מתרץ ולא מסימן כו' ומדלא קאמר הכי א"כ ש"מ דמסימן וק"ל ואמאי מספקא לר"י: בד"ה דשתיקה כהודאה כו' מאתר שהוא שותק. נ"ב פירוש לפי שלא מצינו בפרק האומר בהדיא דשתיקה כהודאה דמיא על כן אמר כמו שפי' ר"ת דשותק דהתם דנאמן נמי משום דשתיקה כהודאה דמי ובע"כ אינה הודאה ממש כמו שהוכחנו אף הכא אינה הודאה ממש: בא"ד כדמסיק הכא. נ"ב ואיירי דוקא בכה"ג שאמר ליה נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת דאיכא רגלים לדבר כו' ע"ש כ"ל: ע"ב גמ' ועשו שתי נשים כו'. נ"ב סאי ועשו אינן דברי ר' נחמיה כלל אלא תלמודא הוא דמפרש דבריו ומשום הכי קאמר אחר כך ותרין לרבי נחמיה הכי כו' כן פרש"י בפ' מי שקינא: רש"י ד"ה שבאו כו' נ"ל כשבאו: בד"ה אלא לאו כו' ולא רצה להוציא כו'. נ"ב פי' העד שהוא כהן: בד"ה והכ"א כו' וכגון שבאו עדים כו' כצ"ל: בד"ה הכא דבי מכחשה לא נפקא בפסולים כו' סד"א: בד"ה ועשו שתי נשים כו' לא כא הבעל ועד אחד כו' כצ"ל: תוס' בד"ה אי הכי כו' דאיכא למימר דבגט איירי כו'. נ"ב ויש לתמוה א"כ איך מותרת לחזור לראשון והלא מחזיר גרושתו משנשאת וא"כ הוה ליה לאקשויי מרישא ונ"ל דסבר המקשן נהי דבעיא גיטא לחומרא מכח שמא יאמרו מ"מ היכא שמותרת לחזור לראשון הוזר הראשון ולוקחה בלא גט והומר לאו כל כמינכם לאסור עלי אשתי משום שלא יאמרו בשלמא אם אינו רוצה להחזירה או שמת אסורה לעולם עד שתתגרש משני ומשום הכי פריך מסיפא דמשמע דליכא שום צד דרגא דגיטא בין לו בין לאחר דאי הוה שייך כה גיטא א"כ אם היה נותן השני גט הויא פסולה מן הכהונה משום ריח הגט וכדמשני ליה לעולם בעי גיטא משמע נמי דבכל ענין בעיא גיטא בין להנשא לעלמא בין להנשא לראשון על כן פריך שפיר ול"נ לפרש הא דלא פריך מרישא משום דכל היכא דנשאת בעדים קלא אית להו ויודעין הכל שעל פי עדותן של אלו שאמרו מת בעלה היא נשאת וא"כ ידוע שקידושי טעות הן מה שאין כן בהתרת ב"ד דלא ידעינן באיזה ענין התירו אותה אם כעדות מיתה או בגירושין ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף פט ע"א רש"י בד"ה קנסוה רבנן ולא תנינן נקולא. נ"ב פי' שיאמרו קדושי טעות הוו אלא יאמרו שמא גירש זה כו': בד"ה בתרי מאני כו' רבו בעינן נקוב כו'. נ"ב לאו דוקא שתיהן כאחד ודו"ק: ע"ב גמ' משתעמוד בקומתה ותכנס לחופה כו'. נ"ב י"מ לפי' רש"י דתלי הכל במיאון א"כ לב"ש דסברי בפ' ב"ש דהכנואות אינן ממאנות כלל א"כ בנכנסה לחופה לחוד סגי שסברי אינה יכולה למאן כלל ונ"ל דלדברי ב"ה קאמרי ולא ס"ל וכן משמע קצת לישנא דתלמודא דקאמר והכי קאמרי ב"ש לב"ה כו' דהיינו לדבריהם ודו"ק: שם קורא ואחרים עונין כו' נ"ב פירוש אם היה המת חי והיה קורא ואחרים מן העיר היו עונין לו כלומר יורשיו וקרוביו אבל הר"ן פירש בשם הירושלמי דקאי על כהן שבא ליטמא לו כו' וכן משמע בסמ"ג ע"ש:

דף צ ע"א רש"י בד"ה קנסו שוגג כו' לשלומי טהורים כו' כצ"ל: תוס' בד"ה כיון דלא כו' ומדאמרינן לקמן נמי כו'. נ"ב פירוש לפי מה שחילקנו א"כ גבי אלמנה וגרושה אע"ג דמדאורייתא אינו מיטמא

אפילו חולין טמאים איכא לאקשויי הכי דאי לפי דמים משלם אינו משלם כל כך חולין טמאים כמו שהיתה התרומה טמאה שהחולין טמאין שוין יותר מהתרומה טמאה ושוב כשנעשין תרומה טמאה אינם שוים כתרומה [טמאה] שאכל וצ"ל נמי הכי דמשלם חולין טמאים כ"כ שיהיו נעשין כמו התרומה טמאה שאכל אלא דעיקר מילתייהו אשיומא דמילתייהו שכתבו ומכל מקום קנסינן ליה במזיד כו' דהא לא שייך ברישא דלא מחלק השתא ברישא באכל תרומה טמאה בין שוגג למזיד ולמאי דס"ד נמי מעיקרא ומחלק בין שוגג למזיד הא קושטא דמלתא הוא דפריך הכי במזיד תבא עליו ברכה כו' :

ח"א דף צ ע"ב בתוס' בד"ה וליגמר מיניה כו' הא משמע דאפילו בלא נביא שרי כו' משום מגדר מלתא כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשה להו מגופה דברייתא דהכא דיליף לה מאליו תשמעון דהיינו לנביא ולמאי דמסיק משום מגדר מלתא הא ל"ל קרא דהא מס"ע אפילו בלא נביא שרי לב"ד לעבור ובתירוצם שכתבו יתיישב וק"ל :

דף צא בפרש"י ד"ה ולא מייבם מדרבנן דרבנן קנסוה עכ"ל לכאורה לפי שיטת רש"י גבי תלא מזה ומזה דקנסוה כיון דעבדה איסורא היינו משום דחשו לשמא יאמרו גירש זה ונשא זה אבל היכא דליכא למיחש לשמא יאמרו גירש זה כו' לא קנסוה אע"ג דעבדה איסורא כמ"ש כל זה הרא"ש לדעת רש"י וא"כ ה"נ הכא אית לן למימר דרבנן קנסוה שלא ייבם אותה אחיו של ראשון משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא נושא גרושת אחיו וקשה לפ"ז דא"כ אמאי קנסוה שלא ייבם אותה אחיו של שני דהא ליכא למיחש התם שמא יאמרו גירש כו' ויש שהיו רוצין לומר דהא דקתני ואם מתו כו' לא שמתו תרוייהו אלא שמת אחד מהם והשתא הא דלא מייבם אח של שני משום אשת איש והלשון לא משמע כן ועוד דבגיטין פרק הזורק גבי היה במזרח וכתב במערב כו' דקתני נמי כי הכא ואם מתו כו' ולא מייבמין ופרש"י שם משום קנסא משמע מפירושו דתרווייהו אסירי לייבם משום קנסא והנראה לשיטת רש"י דאע"ג דגבי גט לא קנסוה אלא היכא דאיכא למיחש שמא יאמרו גירש זה כו' גבי יבום קנסוה בלאו גזירה דשמא יאמרו כו' משום דביאה עיקר איסורא הוא כדלקמן : ע"ב בד"ה חוץ מא"א דהיינו בעדים ונישאת כו' וכיון דבעי' גט אלמא מלתא היא ומיתסר אקמא עכ"ל לדברי התוס' דלעיל דף פ"ח ע"ב בד"ה א"ה סיפא כו' שכתבו דמתני' דקתני בשלא ברשות מותרת לחזור איירי בגט ע"כ (א) אין זה מוכרח הכא לומר כיון דבעי גט מיתסר נמי אקמא אלא כיון דבעי הכא גט מלינן למימר נמי דאסורה אבל אי לאו בעי גט הא ודאי דע"כ הוה לן למימר נמי דמותרת לחזור כמו שפירשו התוס' מהא דמוכח דע"פ עדים לא בעי גיטא מיניה כו' : תוס' בד"ה היה במזרח כו' והא דגיטין המאוחרים כשרים היינו כשהעדים והסופר היו באותה העיר כו' עכ"ל ממה שכתבו העדים והסופר נראה דמה שכתבו לעיל היה הסופר במזרח לאו דוקא משום סופר אלא משום עדים לא כתבו כן בהחלט אלא דשמא י"ל כך אבל לפי האמת דהחמירו בגיטין בין בסופר בין בעדים יש לחוש והא שפיר הקשו מההיא דמלאו באשפה דכשר לר"מ דיש לחוש בסופר וכמ"ש מהרש"ל :

דף צב תוד"ה וא"ל מת בעלך והדר כו' דאון לפרש דלמסקנא דגמרא הוי דהכא מבעל ראשון כו' עכ"ל פירוש למסקנא דהכא היינו למאי דמוקמינן לקמן בעד אחד הסברא הוא דליקנסוה איבם כמו דאסרוה אבעל בעד אחד : בד"ה אבל חכמים אומרים כו' ואי מיירי בניסת בעדים ולכך לא קנסוה אם כן ברישא למה קנסוה לגבי יבמה עכ"ל ולמאי דמוקמינן ליה לקמן נמי בב' עדים ל"ל נמי דממזר הוי מדאורייתא כר' עקיבא ולכך ברישא בין קודם השמועה בין לאחר השמועה הוי ממזר מדאורייתא מיבמה לשוק דהא עדיין לא חלצה ובסיפא דמת בעליך לא הוי ממזר לאחר השמועה דהשתא ודאי מת הבעל : ע"ב בא"ד אבל חכ"א אין ממזר מיבמה אבל לצאת תלא כו' עכ"ל והא דמשמע ליה בסוגיא דגיטין ובשמעתין דרב המנונא דאסר בזנות ליבמה אית ליה דהוי נמי ממזר ולא כימא דאע"ג דתלא מיבמה מ"מ לא הוי ממזר וכההיא דירושלמי י"ל דכיון דאסר רב המנונא בזנות ליבמה איכא למגזר בהיא גופה לאוסרה איבם דשמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמצא מחזיר חלוצתו ולכך יש בה כל הדרכים כמו באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל הירושלמי אית ליה ליסנא קמא דרב גידל דלא אסר לה בזנות ליבמה דהשתא ליכא למגזר בה שמא יאמרו חלץ כו' כמ"ש התוס' בסמוך ואין בה כל הדרכים וסבירא ליה לירושלמי דמיתת מטעם אחלופי תלא בניסת אבל לעשותו ממזר אין להחמיר כולי האי מטעם אחלופי כמ"ש הרא"ש ע"ש : בד"ה נותן לה שני גט כו' ור"ח פסק כה"ג דאפילו נתקדשה תלא מן המקדש כו' עכ"ל והיינו דוקא בנתקדשה במזיד אבל נתקדשה בשוגג ובעד אחד לא תלא מן המקדש דהא לא גרעה מא"א שנתקדשה בע"א בשוגג דמותרת נמי למקדש אם מת הבעל כך נראה מדברי הג"י ועוד נראה לחלק דבא"א כיון דלא עבדה איסורא בנתקדשה ואינה צריכה גט ממנו אין סברא לקונסה דתלא מן המקדש אם מת הבעל אבל ביבמה אע"ג דנתקדשה לא עבדה איסורא מ"מ כיון דצריכה גט ממנו מספיקא לשמואל קנסוה דתלא מן המקדש ואסורה לו :

דף צג תוד"ה אין צריך להפר כו' אבל אין לומר דאין צריך להפר משום דקסבר אין אדם מקדיש כו' עכ"ל הא ודאי לקמן דמוקי מתני' דמיירי באומרת יקדשו ידי לעושיהם ליכא לפרש דטעמא דת"ק הוא משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ועוד דבהדיא מפרש בר"פ מציאת האשה פלוגתייהו בהכי בהעדפה שע"י הדחק אלא שכוונתם לומר דהתלמוד דמפרש פלוגתייהו בהכי בהעדפה שע"י הדחק והויא לבעל לת"ק אית ליה דאין לומר משום דקסבר דאין אדם מקדיש כו' דא"כ ליתני המקדיש מעשה ידיו של עצמו : בד"ה קנויה לך מעכשיו קנה וקשה לר"י כו' ואף אם אמר מעכשיו ולאחר שלשים לא מהני לכ"ע דשטר הנאבד וחזקה כו' עכ"ל כך היא הנוסחא בתוס' בקצת דפוסים ובספרים המדוייקים והיא הנכונה (כו') ושיעור דבריהם כך הוא דמשיכה וחזקה וחליפין ושטר הנקרע לא מהני לכ"ע בלא מעכשיו ואף אם אמר מעכשיו ולאחר ל' שכתבו לעיל בפשיטות דמהני לא לכ"ע הוא דמהני דשטר הנאבד כו' לא מהני לר' יוחנן אלא משיכה ולרב דמספקא ליה אי חזרה הוי אף משיכה לא מהני אלא לשמואל הוא דמהני בכולהו ועיין בתוס' בפרק האומר : ע"ב תוד"ה לאחר שאתגייר כו' ואר"י דלא חשיב לאחר שאתגייר לא בא לעולם כו' וא"ת א"כ בפ' אע"פ כו' עכ"ל אההיא דגיטין שהביאו ה"מ לדקדק הכי דהיכי אמר אפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר שהוא בעולם כו' דמשמע דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כלל דומיא דאין אדם מקנה לדבר שאינו בעולם דהיינו אינו בעולם כלל דבאיכא הגוף בעולם בלדבר שאינו בעולם נמי איכא כמו לאחר שאתגייר והא מנא ליה דהא מהיכא דשמעינן לר"מ דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו לאחר שתתגיירי דהגוף הוא בעולם כמו לאחר שאתגייר דלא שמעינן מיניה בלדבר אלא בדאיכא הגוף בעולם וכן דקדקו התוס' שם בפ"ק דגיטין מההיא דגיטין גופיה : בא"ד ולר' חנינא הוי איפכא כו' דקסבר לאחר שאתגייר אינה מקודשת ואפ"ה א"ר חנינא כו' אם ילדה אשתך נקבה כו' עכ"ל לא דקאמר ר' חנינא התם בהדיא הכי דלאחר שאתגייר אינה מקודשת אלא דאמתני' דהתם דקתני בלאחר שאתגייר דאינה מקודשת קא"ר חנינא בילדה אשתך נקבה דמקודשת באשתו מעוברת אך מה שהוכיחו מלאחר שאתגייר דאינה מקודשת דר' חנינא סובר איפכא מר"מ אינו מדוקדק דמהא ליכא לאוכוחי מידי דלמא אה"נ דגרע עובר מגר כדסבר ר"מ ור' חנינא טעמא אחרינא אית ליה דגרע ליה לדבר שאינו בעולם מדבר שלא בא לעולם לדבר שהוא בעולם ולכך ילדה אשתך נקבה דהוי דבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם קונה שפיר ומקודשת ולאחר שאתגייר דהוה לדבר שאינו בעולם אינה מקודשת דה"נ גרע לר"מ לדבר שאינו בעולם מדבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם כדאמרינן בפ"ק דגיטין וכ"ל דהתוס' סמכו עלמם אבבא אחריתא דתנן בתר הכי דקתני לאחר שתתגיירי אינה מקודשת דהוי נמי דבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם דמהא שפיר מוכח דגרע גר מעובר לר' חנינא בדבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם ולר"מ גרע עובר מגר בלדבר שאינו בעולם והוי סברת ר' חנינא איפכא מסברת ר' מאיר : בד"ה מאי חזית דסמכת כו' אע"ג דתרי ותרי כו' ואר"י היכא דיבם אומר ברי לי כו' מידי דהוה אניסת לאחר מעידים דרים פרקין עכ"ל (א) מה שיש לדקדק מדבריהם אלו אדבריהם דלעיל תמלא בר"פ שם בד"ה והבא עליה באשם תלוי כו' ע"ש :

קרני ראם (א) נ"ב איני מבין דלפי האמת כל היכא דבעי גיטא ודאי אסורה משום שמא יאמרו ובתוס' לא כתבו שם רק לפי הס"ד עיי"ש : (ב) נ"ב נראה דסברת התוס' דהכא כיון דאין האיסור נוגע רק להיבם ולהאשה וכיון שהם טוענים ברי ומש"ה אע"ג דאיכא חזקה לא מוקמינן אחזקה אבל בהיכא דהאיסור הוא לכל העולם וכיון דכל העולם אין יודעין בבירור ולדידהו לא מוקמינן אחזקה אם כן אפילו למאן דטוען ברי נ"מ כיון דאיכא חזקה ובזה מיושב קושית רבינו ונכון הוא :

חכמת שלמה

מיטמא לה מ"מ יורש אותה כשאר אשה ואין חילוק ביניהן אלא לענין טומאה גם לענין הפרת נדרים כו' אין חילוק כו' ודו"ק : בד"ה אכל תרומה כו' ואפילו אכל תרומה משל עצמו כו'. נ"ב פי' תרומה טמאה אבל עיקר ראיה בעיני דאזר שאכל תרומה שלו קאי ואיירי בישראל שירש מאבי אמו כהן ומ"מ מפריש תחתיה כו' לפיות קדש מוכרה לכהן אחר וק"ל : בא"ד וכן משמע כו'. נ"ב פי' שאין לומר כתירוץ הראשון משום דגלי לן קרא ויסף חמישיתו עליו דאינו פטור משום דקים ליה בדרבה מיניה שמא דוקא בתרומה שהיא במיתה אבל חמץ בפסח שנוסף עליו איסור כרת דחמיר מי גלי לן קרא אלא בודאי כתירוץ השני ודו"ק : בא"ד דאם אכל תרומה במזיד כו'. נ"ב פי' בלא איסור חמץ דלא תימא דוקא באיסור כרת אמרינן היכא דאיכא מזיד הוא דפטר דקים ליה בדרבה מניה לר' נחוניא אבל בתרומה לחוד אימא מאחר דגלי לן קרא ויסף חמישיתו עליו ה"ה אף במזיד יהא בו תשלומין אע"פ שאין בו חומש דלענין קים ליה בדרבה מיניה שוין מזיד ושוגג מש"ה קאמרי ואפשר דבמזיד כו' ומ"מ אין לפרש דקנס מספקא ליה באכל תרומה במזיד דהא פליגי ביה להדיא בפ' אלו נערות אביי ורבא דלאביי דמדמה מיתה לכרת אליבא דר' נחוניא פטור כו' אלא ה"ק ואפשר שבזה הטעם שפירש שהוא משום כפרה מתיישבת נמי שפיר מה שיפטר המזיד בתרומה משום דלא שייך כפרה גביה כו' אבל מ"מ אין זו ראיה ברורה דשמא משום הכי במזיד פטור משום דלא גלי קרא אלא בשוגג וק"ל : בא"ד כדתנן במס' תרומות א"נ כו'. נ"ב האי א"נ לא קאי אאפשר דלעיל מיניה דאין ספיקא בזה דהא מסקינן להדיא בפרק אלו נערות דלכ"ע מחייב רבי נחוניא בתרומה משום האי טעמא דמדאגביה קנייה ולא אשכחן לפטור אליביה אלא כתחב לו חבית הבליעה אלא ה"ק א"נ האי ברייתא דאכל תרומה טמאה משום האי טעמא מחייב משום דמדאגבהה קנייה כך נ"ל דהאי א"נ אדלעיל קאי ודו"ק : בד"ה תסורי כו' אי לפי דמים משלם כו'. נ"ב פי' דיש פלוגתא בפ' כל שעה אי לפי דמים משלם או לפי מדה וק"ל : בד"ה והא הכא כו' מדאורייתא ליכא לפלוגי כו'. נ"ב פי' מסתמא דמדאורייתא נמי איירי הא דקאמר הנין מרנה ואם כן בדאורייתא אין חילוק בין טומאה לזריקה ובשניהם הנין מרנה וק"ל ודוקא בהא דאיירי אף מדרבנן יש לחלק כו' : ע"ב תוס' בד"ה טעמא מאי כו' מזוני עיקר כו'. נ"ב פי' תחלת התקנה לטובתה נתקנה ולא שתקנו תחת מעשה ידיה :

דף צא ע"א רש"י ד"ה בשגגה נ"ל כשגגת : בד"ה לענין איסור כו' מעיקרא כזדון היא כו' כצ"ל : תוס' בד"ה הכי דמתיים כו' כיון דלא קנס כו'. נ"ב פי' כל היכא דלא קנסינן תלינן להקל שיאמרו קדושי טעות הוו וק"ל : ע"ב גמ' לבנין הבית כו'. נ"ב פי' לא כתב לשם מלכות : רש"י בד"ה הך קמייתא כו' תרווייהו חוץ כו' כצ"ל וסד"א : בד"ה אמר ולא כו' הוה ליה למיעבד ונמנע ולא עבד עובדא וסד"א : תוס' בד"ה היה במזרח כו' וא"ת מלאו באשפה כו'. נ"ב דפסק כן רב נחמן בפ' כל הגט ותימה גדולה הלא לשם איירי שהעדים חותמים במקומו ובעתו ולא מצא אלא גט שכתוב בלא עדים וא"כ מה יש לנו לחוש בסופר לחוד כמו שפירש לעיל ובודאי האי וא"ת לא קאי על האי ושמא י"ל דלעיל מיניה אלא אפשטא דתלמודא קאי דקפדינן אף אסופר וכ"כ התוס' בפ' הזורק כפשוטו דאף אסופר קפדינן יפה עושים מה שנוהגים שהסופר כותב כתובה כו' ודו"ק :

דף צב ע"א גמ' מ"ט דאמרה אתון הוא דשויתוני פנויה כו' כצ"ל : רש"י בד"ה הורוהו ב"ד כו' העלם דבר הס"ד : תוס' בד"ה כל קלא כו' כדפרישית לעיל. נ"ב פ"ב דף כ"ז : ע"ב גמ' ואמר שמואל אם היה כו' נמחק ואמר שמואל. וכ"ב ס"א ועיקר : שם אי לאו דקלסך כו'. נ"ב יש מקשים וכי שייך לומר התלמיד על הרב דברים כאלה אי לאו דקלסך כו' וכי כבר לא ידע ריש לקיש ממעלתו של ר"י ונראה דלק"מ דה"ק אי לאו דקלסך רבי ינאי שהוא גברא רבה בדין זה שאתה מביא סייעתא ממשנה כו' ובירושלמי סוף פ"ב דסוטה מביא כל הקילוסים שקילס ר' ינאי את ר' יוחנן בדין זה שפשט לו ממתני' והתוס' הביאו לשם ע"ש : רש"י בד"ה חולץ לה יבם הס"ד : ד"ה בזנות כו' נ"ל כזנות : תוס' בד"ה אבל חכמים כו' לקלקולא משמע דלרבנן כו' ולאו דמיחלפא ע"כ הסוגיא כו' כצ"ל :

דף צג ע"א רש"י בד"ה אי נימא כו' מתקן פשיטא כו' הד"א : תוס' בד"ה קנויה לך כו' ולאחר ל' דמהני לכ"ע כו' כצ"ל : ע"ב תוס' בד"ה לאחר שאתגייר כו' אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי כו'. נ"ב פי' דר' חנינא מפרש למתני' דקתני אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי דאינה מקודשת איירי כשלא היתה מעוברת אבל מעוברת קנה : בא"ד מקודשת לי אינה מקודשת לדברי הכל כצ"ל. וכ"ב כלומר שאינה מעוברת דאפי' ר"מ מודה בה ומש"ה לא פליג ר"מ בברייתא על האי דילדה אשתך כו' אלא אלאחר שאתגייר כו' וכל שאר בנות דמתני' חוץ מאותה בבא דילדה וק"ל :

תוס'

מהר"ם

דלא אשכחן קרא דגלי בחמץ בפסח שהוא בכרת ואם כן נימא דקם ליה בדרבה מיניה אלא על כרחך צ"ל משום דבשוגג אתו לכפרה : ד"ה והא הכא וכו' עד מדאורייתא ליכא לאפלוגי ומרצה בתרוויהו וכו'. פי' בין בזריקה בין בטומאה : ד"ה ועל הבשר וכו' עד כדמוכח התם הוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר בין ביחיד וכו' ובא"ד נ"ל להגיה אבל למאן דאמר הותרה בצבור לא בעי ציץ לרצויי וכו': ע"ב תוד"ה ולגמור מיניה וכו' אברהם היכא שמע ליה יצחק בהר המוריה וכו' עד ואמר ר"י משום דאתחזק בנביאות היו סומכין עליו וכו'. ר"ל דלעולם אפילו לב"ד שרי לעבור משום מגדר מלתא והיינו משום דהב"ד יודעים דכשיעברו בענין זה יהיה נדר לדבר אבל התם אי לאו דהיה מוחזק איך היו סומכין עליו להקריב שחוטי חוץ כדי שירד אש מן השמים ויהיה מגדר מלתא לעבודת כוכבים שמא לא ירד האש ונמצא שיעברו על דברי תורה בחנם לכך צריך התם טעמא דמשום דהיה מוחזק בנביאות היו סומכין עליו וק"ל :

דף צא ע"ב תוד"ה רבינא אמר וכו' עד סימנא בעלמא הוא. פי' הא דנקט בזדון איש באשה לא נקטי אלא שע"י זה נזכור שהוראת ב"ד פטור מקרבן כמו שלוקח אדם דבר לסימן לומר דין זה כמו זה אע"ג שאין דומין בטעם : ד"ה היה במזרח וכו' עד וא"ת מצאו באשפה אמאי כשר לרבי מאיר וכו'. מקשין העולם מאי מקשו התוס' הא ע"כ לרבי מאיר דס"ל עידי חתימה כרתי וחתימת העדים צריך לשמה דהא איהו סבר דכי כתיב וכתב לה לשמה אחתימה קאי ולא אכתיבה ולכך מצאו באשפה כשר וא"כ ע"כ צ"ל דהשתא לאחר שמצאו ורוצה ליתנו לאשתו הוא מחתים עליו העדים וא"כ העדים עכשיו בעיר ומה לי אם אין הסופר בעיר הא אין קפידא בסופר אלא בעדים כמו שכתבו התוס' בסמוך ונ"ל דהאמת הוא דפיסול הוא משום עדים ולא משום סופר אבל מ"מ מאחר דאורחא דמלתא הוא שבמקום שהסופר כותב שם עדים חותמין לכך הצריכוה חכמים שגם הסופר צריך להיות באותה העיר וכדאמר רב לספרי והא דכתבו התוס' לעיל והא דנקט הגמ' היה סופר וכו' אלא משום דמתני' קתני היה במזרח לשון יחיד ומאי קושיא דלפי מה שכתבתי הוי קפידא גם על הסופר י"ל שהתוס' ר"ל כיון דעיקר פיסולה הוא משום העדים מנלן לגמרא דנקט סופר דלמא ליכא קפידא כלל בסופר ותירצו משום דקתני היה לשון יחיד וק"ל והשתא לא נצטרך לדחוק לפירושו של ספר ח"ש כי אין משמעות התוס' כדבריו ע"ש :

דף צב ע"א תוד"ה אבל חכמים אומרים וכו' א"כ ברישא למה קנסו לגבי יבמה. פי' יבמה לשוק כשאמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך ונשאת לשוק וכו' דקתני תצא והוי הולד ראשון ושני ממזר:

דף צג ע"א תוס' ד"ה קנויה לך מעכשיו וכו' עד ודין קנין אחר שלשים יום וכו' עד ואף אם אמר מעכשיו ולאחר ל' לא מהני לכ"ע. פי' לא כ"ע מודו בהא דמהני אלא דאית מ"ד דס"ל דמהני ואית מ"ד דלדידיה לא מהני כדמפרש ואזיל ובס' ח"ש הגיה דמהני לכ"ע לא ידעתי לסוף דעתו דהא כתבו התוס' בתר הכי דלר"י לא מהני בשטר ובחזקה ובחליפין לגמרי וגם במשיכה לא מהני לרב אפי' עומדת באגם : ע"ב תוד"ה אלא לאו כה"ג וכו' עד ויש לומר דהכא בתרומת פירות דרבנן התירו שלא מן המוקף משום עונג שבת. נ"ל דר"ל עונג שבת כל דהו שלא לטרוח בשבת אע"ג דאינו עונג שבת גדול כ"כ כההוא דיש לו פירות בעיר אחרת ואין לו בידו אלא כדי סעודות שבת מ"מ בתרומות פירות דרבנן הקילו בעונג שבת כל דהו : ועי"ל דשרי לתרום וכו'. ר"ל דכדי שלא יצטרך לטרוח בשבת שחשיב עונג שבת גמור ואפי' בתרומה דאורייתא שרי לתרום שלא מן המוקף משום עונג כזה וק"ל : ד"ה לאחר שאתגייר וכו' עד וי"ל כיון דחזינן דבמקצת סבר כראב"י וכו'. ר"ל אבל במקנה לדבר שלא בא לעולם לא אשכחן הכי דראב"י לא מיירי אלא במקנה דבר שלא בא לעולם ולא במקנה לדבר שלא בא לעולם : בא"ד ולרבי חנינא הוי אפכא. פי' רבי חנינא מיירי במקנה דבר שב"ל ולא במקנה לדבר שלא בא לעולם רק שהתוס' מקשין דלר"מ לענין מקנה לדבר כגון לאחר שאתגייר דהוי לדבר דהאשה נקנית לו סבר דגר עדיף מעובר במקנה לעובר דהיינו לדבר ולרבי חנינא לענין מקנה דבר שלב"ל הוי איפכא והא דכתבו התוס' דקסבר לאחר שאתגייר אינה מקודשת אסיפא דמלתא סמוך דהיינו לאחר שתתגיירי : בא"ד ועי"ל דרבי חנינא למ"ד אדם מקנה כו' דוקא מסיק הכי. פי' דשם איתא במתניתין וכן בסתמא בברייתא האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי אינה מקודשת ומוקי לה רבי חנינא ואמר לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת מקודשת ומפרשים התוס' דרבי חנינא אינו ר"ל דכשהיא מעוברת מקודשת אפילו לרבנן אלא אתא לאשמועינן דאפילו לר"מ לא ס"ל דמקודשת אלא כשהיא מעוברת אבל כשאינה מעוברת אפילו ר"מ מודה והא דקתני אם ילדה אשתך נקבה וכו' אינה מקודשת אתיא נמי כר"מ משום דחשיב התם בברייתא כל מילי דפליג בה ר"מ כגון לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי וכו' ולא חשיב נ"כ אם ילדה אשתך נקבה וכו' משמע דאפי' ר"מ מודה בזה דאינו מקודשת והיינו כשאינה מעוברת : ד"ה עד אחד ביבמה וכו' והא ליכא חומר בסיפא וכו'. פי' דשמעה שמת בעלה ונתייבמה ואח"כ בא בעלה אם היתה מתחלה נשואה לבעלה מותרת לחזור לו ועיין לקמן דף צ"ה ע"ב דפליגי רב ושמואל :

ד"ה

דף צד ע"ב בפרש"י בד"ה וגיסו בעל אחות אשתו ובא עד אחד ואמר לו מתה אשתך כו' עכ"ל נ"ע דהא בעד אחד שמתה אשתו אינו יכול לישא אחותה כדמשמע לעיל בשמעתין וי"ל בדוחק דרש"י סבר כמו שחילקו התוס' לעיל דלא בעי תלמודא למידק מרישא (א) משום דאיכא למימר דגבי אשה שייך לומר עיגונא אפילו בכה"ג כו' כמ"ש התוס' לעיל ועי"ל דמיירי בעבר ונשא מעצמו. לומר דכמו דעד אחד נאמן במת בעלה כך הוא נאמן על מיתת אשתו וק"ל: **תוס'** בד"ה ר' עקיבא מוסיף כו' אשת אביו ואשת אחי אביו לא בעי למנקט כו' עכ"ל ירא"ה דהכא נמי ר"ל בעבר ונשא שהכירה ואפ"ה צריכה גט דשמא יאמרו תנאה הוה ליה לקמא בקידושין כך נראה לפרש מדברי הרי"ף והרא"ש ע"ש ומהרש"ל פירש בע"א בדוחק ואין להאריך: **בד"ה** מאיסורא מי מיעטיה רחמנא כלומר מלאו וכרת לא מיעטיה אלא משריפה עכ"ל מכאן יש לקיים דברי התוספות שכתבו בריש מכילתין בד"ה ואי אתה יכול לומר בחמותו כו' דבקידושי קטנות מיירי ומשכחת שפיר שהיתה חמותו קטנה כשנשאה אחיו והיה לו בת עמה ונשאה זה ומתה הבת דאפילו לרבי עקיבא ניחא דלא מיעטה קרא חמותו לאחר מיתת הבת אלא משריפה אבל כרת איכא אבל מהרש"ל כתב דלישנא דתלמודא בפרק הנשרפין לא משמע כן דקאמר התם לר"ע חמותה כו' איסורא בעלמא וכן נראה מלשון רש"י וסמ"ג עכ"ל:

דף צה תוד"ה זה הדין לשוגג כו' ותימה אמאי מבעיא ליה קרא למזיד מהיכא תיתי לן לאיסורא אי משום ק"ו כו' כיון דאית ליה ההוא דינא ל"ל לרבי יוסי דינא דהכא כו' עכ"ל פי' לדבריהם דאילו הוה לן שום דינא אחרינא למיסר במזיד אפשר דמההוא דינא הוה נמי למיסר בשוגג ושפיר הוה איצטריך רבי יוסי להאי דינא להתיר בשוגג אע"ג שאין דין זה ענין למחלוקתו על רבי יהודה מ"מ הוה אתי ר' יוסי בההוא דינא דלהיתרא לאפוקי מההוא דינא דלאיסורא ואע"ג דאית ליה לרבי יוסי להתיר אפילו במזיד מדכתיב אותה מ"מ קאמר להתיר שוגג מדינא דא"כ לא הוה כתיב אותה להתיר מזיד הוה שרינן בשוגג מדינא וכה"ג איכא בכמה דוכתין דקאמרי הש"ס אי לא כתיב קרא אבל השתא קאמרי התוס' דמהיכי תיתי לן למיסר במזיד בשום דינא אחרינא אלא מההוא דינא דר"י א"כ ל"ל לר' יוסי כלל ההוא דינא להתיר שוגג דמהיכי תיתי לן לאסור שוגג דאין זה ענין למחלוקתו דלא בא רבי יהודה לאסור מדינא אלא מזיד ודו"ק: **בד"ה** עבד בה מאמר כו' השתא נקט מלתיה כמ"ד מאמר קונה מדאורייתא עכ"ל ומיהו אין המאמר קונה קנין גמור מדאורייתא דליהוי כאשת איש לגבי אחיו דבא עליה א"כ דאל"כ תקשי ליה השתא האי איסור קל איסור חמור הוא דהיינו א"א ועוד דהכתי איכא למפרך פירכא דלעיל שכן נטמא גופה כו' וכה"ג אמרינן בפ' ד' אחין לב"ש דמאמר קונה מדאורייתא לאו לכל מילי אלא לענין לדחות צרה בלבד ולפרש"י שפירש בשמעתין דמאמר יבמין דרבנן הוא ולאו קדושין גמורין למיהוי א"א כו' נ"ל דמדרבנן בא לאסור נמי אחות אשה מהאי דינא והא דממעט לה מדכתיב אותה אסמכתא בעלמא הוא כנ"ל: **בד"ה** אילימא בסוטה כו' אפילו נתן לה גט ויחזור ויקדשנה ויכניסנה לחופה כו' עכ"ל פי' לדבריהם דלא תימא הא דנותן לה גט דאינה סותה היינו משום דאין לה בעל דא"כ לא הויא אסורה לעולם לבועל דאפשר שיקדשנה ויכניסנה שוב ותסתה ותהיה מותרת לבועל ולכך קאמרי דבנתן לה גט אפילו יחזור ויקדשנה כו' אינה סותה וא"כ בנתינת הגט אסורה היא לעולם וק"ל: **ע"ב** גמרא וקאמר ת"ק לא שנא ע"פ עדים ואשת גיסו שריא ול"ש ע"פ ב"ד דאשת גיסו אסירא כו' ול"ע לעיל בתוס' בד"ה ואע"ג דאשת גיסו כו' שכתבו שם לחד פירושא דהא דאשת גיסו אסורה היינו בדאיכא נמי ב' עדים על גיסו וכמ"ד לעיל דרבנן פליגי אר"ש כו' עכ"ל דהא לרבי אמי הכא ע"כ לא מתפרש הא דאשת גיסו אסורה אלא בניסת בעד א' ונ"ל דהתוס' פירשו כך לעיל אליבא דרבי יצחק נפחא דאיכא לאוקמי איסורא דאשת גיסו בב' עדים וקצת דחוק הוא שהם בעצמם כתבו לעיל דהותה הסוגיא אליבא דרבי אמי אזלא: **בפרש"י** בד"ה לעולם אסיפא כו' הלכך הוא פוסל ע"י אחרים והואיל והנהו מעשיו פוסל נמי ע"י עצמו עכ"ל פי' דכיון דבעיא גיטא מיניה דלא לימא א"א יוצאה בלא גט כו' פוסל נמי ע"י עצמו ואיתסרא ליה אתתיה עליה דהוי ליה אחות גרושתו ע"כ מדברי הרי"ף והרא"ש ורש"י קיצר בפירושו דע"כ אית לן למימר הכי דכיון דאיתסרא אשת גיסו לגיסו משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה וה"ל מחזיר גרושתו משניסת מהאי טעמא נמי תבעי גט משני דשמא יאמרו גירש זה ונמצא א"א יוצאה בלא גט וק"ל:

דף צו תוס' בד"ה וכן אמר רב תחליפא כו' אבל גט הוי במקום חליצה כו' עכ"ל ולפי מה שכתבו התוס' לקמן דאליבא דרבנן אין חליצה כלל לקטן ואפילו בתחלה הא דאמר שמואל דיש לו גט ע"כ לר"מ אמר הכי דלרבנן ודאי אין לו גט דלא עדיף גט מחליצה גופה וכן הוא ברא"ש בהדיא: **בד"ה** ר"מ אומר כו' דאמר חליצת בן ט' כגט בגדול וגט של גדול פוסל אפילו לבסוף כו' עכ"ל וק"ק לפי זה לא הוה איצטריך ליה למימר אלא דקפריך ליתני כגיטו דאית ליה זוטר לר"ג דאמר אין גט אחר גט כו' ולרבנן דאמרו יש גט כו' אלא דאית לן בפשיטות למימר כדמסיק לעיל דגט של גדול פוסל אפילו לבסוף וכן חליצתו פוסל אפילו לבסוף ומש"ה לא תני כגיטו דאינו פוסל אלא בתחלה וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה ור"ש אומר לא פסל כו' וכגון דביאת שני שגגה דאי במזיד כו' ונהרגת עליו עכ"ל ובפ' ר"ג פרש"י דאיירי אפילו במזיד שאין נאסרת על בעלה אלא בקינוי וסתירה והתוספות כתבו שם שהוא ט"ס ולא פירש רש"י מעולם ופירשו שם כפרש"י דהכא (ב) דמיירי בשוגג ויראה הא דקאמר דבמזיד נהרגת לאו דוקא דהא א"כ דקני ביאת קטן לגמרי כמאמר אינו אלא מדרבנן כפרש"י לקמן

בשמעתין גבי וחולץ לשניה וייבומי תרוייהו לא הואיל וצרתה במקצת כמאמר דרבנן כו' אלא דה"ק כיון דאשה אחרת אסורה במזיד דנהרגת עליו בהך נשואין דרבנן אי הוה איירי במזיד נמי הוו חשו לאוסרה דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ועיין בתוספות בפרק ר"ג בד"ה אם ביאה ראשונה ביאה כו': **גמ'** הך תנא דד' אחין גזר משום צרה כו' והאי תנא דהכא ס"ל עשו ולא גזור משום צרה כו' פירושא דהך מלתא תמצא מבואר באורך בתוספות בפרק ד' אחין בד"ה מדרבנן וגזירה כו' ע"ש : **סליק פרק האשה רבה**

ח"א **דף צו ע"ב** אם לא יהיה בית הכנסת זו בית פ"ז כו' · שהכשם דוחק השכינה מבהכ"נ כדאמרינן בנדרים כל הכועס כאילו אין שכינה כנגדו שנאמר רשע כגובה אפו גו' אין אלהים גו' · ואמר **דאקפד** עפי אמר חברותה נמי כו' · דודאי חבירים כר"א ור"י לא היה להם להתרגז בדבר הלכה כדאמרי' בפ"ק בב"ש וב"ה שחבה וריעות נהגו זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו וכדאמרינן בעלמא שני ת"ח הנוחין זה לזה בהלכה כו' אבל זה כ"א תלמידו הוא עשה שלא כהוגן שלא אמרה בשמו כדמסיק · ואמר **שנאמר** כאשר צוה ה' גו' וכן עשה יהושע וכו' · וכי על כל דבר שאמר יהושע כו' ירא"ה דלכאורה אין ראיה כ"כ מיהושע שלא היה לו ממי לקבל אלא ממשה וכמ"ש ומסרה ליהושע כו' ומסתמא כל דבריו מפי משה אבל בדורות שאחריהם שאפשר לקבל מרבים יש לו לומר שם אומרו וממי קבלו ולכך הביא מן המקרא שהעיד על יהושע שכל מה שאמר מפי משה הוא אע"ג דליכא לאסתפוקי ביה מפי אחרים אלא דע"כ משום דאיכא לאסתפוקי ביה דמדעת עצמו אמר כן וע"כ העיד עליו המקרא שכל דבריו מפי משה וע"ז אמר וכי על כל דבר כו' אלא ע"כ שלא נסתפק לנו אם מדעת עצמו אמרו דמסתמא מפי רבו משה אמרו ולא מדעתו וה"נ בר"א שהוא תלמידך מסתמא מפיך רבו מובהק אמרו ולא מדעת עצמו או מפי אחרים דא"כ ה"ל להזכיר שם אמרו דמסתמא מפי רבו הוא כי הכל שלך הוא · ואמר מ"ט קפיד כולי האי כו' · דאי משום דאמרינן דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם אחרים נמי יש להם להקפיד בכך וע"כ אמר שהקפיד על דבר שהיה נהנה בו אילו אמרו בשמו כדאמר רב יהודה כו' אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לגור בפ"א בב' עולמות דאהליך לא שייך בעולם הזה אלא שע"י אוהל של תורה שבעוה"ז אגורה בב' עולמות דהיינו גם בקבר ועיין בזה בדברי בעל עין יעקב ובעל יפה מראה שהאריכו בזה וכתבו שהוא לחוק מההקש כי שפתי המת איך יתנועעו כו' וכ"ש אחר עבור זמן וישוב אל העפר כו' ע"ש ואני אומר כי אין לחוק מן השכל כי הענין מבואר כי הדיבור הוא כח הנשמה ע"י כלי הגוף וכל דיבור משובח מוליד כח רוחני בדומה משובח ובאמרו בשם אומרו אותו כח רוחני שנולד כבר הוא מעורר מולידיו בב' עולמות שהם הנשמה בעה"ב וכלי הדיבור שהם השפתים בעוה"ז גם כי הם בקבר כבר ומביא הדמיון מיין הטוב המונח בבור הוא רוחש ודובב ע"י פה האדם המעוררו כן השפתים גם כי מונחים בבור שתת רוחשים ע"י כח המעוררו ודו"ק:

סליק פרק האשה

נושאין על האנוסה פרק אחד עשר

דף צז בפרש"י בד"ה דרך לקוחין כו' דבשנייה ליכא למימר לקוחין דהא לא תפסי בה קידושין עכ"ל פירוש דהשתא ע"כ אית לן למימר דבשניה אין חילוק בין נשואין לאונסין דהא לא שייך בה נשואין דקידושין לא תפסי בה וע"כ הקיחה דכתב קרא דצריך היינו בהך דשייך בה קיחה וראויה לנשואין והיינו הראשונה דשייך בה קיחה צריך שתהא בקיחה ונשואין ולא באונסין : **גמ'** רבא אמר אנס אשה מותר לישא בתה כו' אינו בא לומר דרבא פליג אברייתא דמפיק ליה מדנאמר בכולן שכיבה וכאן נאמר קיחה כו' אלא דרבא בא לומר דלא תימא דדרך ליקוחין אסרה תורה וכ"ש באונסין דיש לאסור יותר כמו שפירשו התוספות והא קאמר רבא דאנס אשה מותר לישא בתה כו' ומהשתא אית לן למימר דה"ה בכל אינך דכתיב בהו קיחה אם אנס אחת שרי לישא אחריה הערוה והא דפריך איפוך אנא ה"ק דא"כ דרך ליקוחין אסרה תורה לא תימא בניסת הראשונה והשניה בין בנשואין בין באונסין אלא דהכתי אימא איפכא דדוקא בהראשונה באונסין אסור לישא אחריה הערוה דיש יותר לאסור באונסין כיון דעבד איסורא ועבר על ומלאה הארץ זמה כו' כמו שפירשו התוספות והא קמשני דבנשואין איכא שאר פי' דמשמע ליה דהיינו שאר בראשונה והא דקאמר בברייתא וכאן נאמר קיחה ולא קאמר דשאר כתיב בהו דמשמע נשואין היינו משום דלא נאמר שאר אלא באשה ובתה ולא באחות אשתו ולא באשתו ואמה הלא משום דמלינו באשה ובתה קיחה דכתיב בהו היינו נשואין מדכתיב בה שאר אית לן למימר נמי בכל אינך דכתיב בהו קיחה דדרך ליקוחין אסרה תורה והשתא ניחא לפי דרכינו דקמשני שאר כתיב בהו מדלא קאמר אלא לא חזר ע"כ רבא מהא דקא יליף ליה מרומיא דקראי כאן באונסין וכאן בנשואין ולא סגיא ליה בהא דשאר כתיב בהו והיינו משום דאיכא למימר דאשמועינן קרא בנשואין וכ"ש באונסין וק"ל: **תוס'** בד"ה עריות שאר כתיב בהו וא"ת כיון כו' אימא דלא אסר הכתוב אלא היכא דגילה ערות שתיהן כו' עכ"ל דבכל שאר הנאסרות מחמת קורבה כגון בבת בנה ובבת בתה כתיב לא תגלה ערותה וכן באחות אשה כתיב לגלות ערותה דמשמע גילוי ערוה חדא דהיינו בנשואין של הראשונה לחוד אסור לגלות ערות השנייה וכן באשה ואמה לא כתיב כלל לשון גילוי ערוה אבל באשה ובתה דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה משמע ערות שתיהן לא תגלה ולא סגי בנשואין הראשונה לחוד תקשי להו אימא דלא אסר הכתוב כו' וק"ל: **ע"ב** גמרא וא"ד פליג רב אחא כו' ומ"ע גר שנתגייר כקטן שנולד דמי כו' הא ודאי דרב ששת נמי אית ליה דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי כדקתני בב' אחים תאומים דאין חייבים משום אשת אח אלא דה"ק דרב אחא שרי מטעמא דהכל יודעין דגר שנתגייר כקטן שנולד ולא גזרינן משום אחלופי כדגזר רב ששת וק"ל: **תוס'** בד"ה והשני הורתו ולידתו בקדושה אפ"ה אסור וא"ת מאי אפילו אדרבה כו' עכ"ל ה"ה דה"מ להקשות דמאי אפילו אדרבה דבהורתו ולידתו בקדושה איסורא דאורייתא איכא וחייבין עליה משום אשת אח וברישא אינו אוסר אלא משום אחלופי ואין חייבין עליה ובתירוצם הא נמי ניחא :

קרני ראם (א) נ"ב א"י כוונתו כיון דכאן בא להעיד דמתה אשתו ואדעתא דגברא קאתי ל"ש סברת התוס': (ב) נ"ב וכן מבואר לעיל ג' ע"ב :

מהר"ם

דף צד ע"ב תוד"ה לימא מתניתין וכו' אלא אי הוה מיירי בפנויה וכו'. צ"ל אבל אי הוה מיירי בפנויה וכו': **ד"ה** אלא נישואין וכו' עד תדע דהא שמואל אית ליה האי סברא ואית ליה אין תנאי בנשואין וכו'. ור"ל דשמואל אית ליה האי סברא דהמקדש על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט ואפ"ה אית ליה אין תנאי בנשואין אלא על כרחך צ"ל הא דאית ליה אין תנאי ר"ל אין הגילות שיתבטלו הנישואין מחמת התנאי וכו' ועיין לקמן בתוס' ריש פ' בית שמאי :

דף צה ע"א תוד"ה זה הדין לשוגג וכו' עד ל"ל לר"י דינא דהכא היה לו לחלוק על ר' יהודה בפשיטות וכו'. הא דלא הקשו התוס' קושיא זו דאין ענין למחלוקת והיה לו לחלוק בחמותו בפשיטות על ר' יהודה בלא קושיא קמייתא שהקשה תימה אמאי מיבעיא ליה קרא וכו' משום דבלא קושיא קמייתא היינו יכולין לומר דהאי דינא דר' יוסי שפיר לענין מחלוקת וה"ק ר' יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על אחות אשתו דתרווייהו לית להו האי ק"ו דלעיל אלא אחות אשתו כ"ע סבירא להו דלא פסל מטעם האי דינא בתרא אבל השתא דאמרי' דגם ר' יוסי אית ליה האי דינא קמא אם כן ל"ל לר' יוסי דינא דהכא שאין דין זה ענין למחלקותו וק"ל:

דף צו ע"ב ד"ה אגורה באהלך וכו'. נ"ל להגיה ושפתותיו נעות בקבר ור"ל כשנשמתו של צדיק בישיבה של מעלה וגם שפתותיו נעות בקבר כשאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה א"כ אז הוא דר בשעה אחת בשני עולמות והוכרחו התוס' לפרש כן דאל"כ היכן מצינו דמשום שאומרים דבר שמועה מפיו בעה"ז הוא דר בב' עולמות: **סליק פרק האשה רבה**

תוס'

חכמת שלמה

דף צד ע"א תוס' בד"ה כי תיבעי כו' עד אהך (כי תיבעי) כו' לית ליה מיגו דסבר אי אסהידנא כו' כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה אלא לרבא לתנייה ומשנינן כו' הד"א: **תוס'** בד"ה ר"ע כו' לא בעי למינקט כו'. נ"ב פי' כגון שהעידו שזו אינה אשת אביו והוא לקחה בטעות וצ"כ צריך גט שיאמרו קדושין ע"י תנאי היה לאביו בה ומשני לא שכיחא מאחר שאסירי לאחר מיתה ולא שכיחי דנסבי להו כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** ולאו אתמר כו' ולא מיתוקמא אלא כר' אמי אבל לר"י נפחא לא אתי' ת"ק כר"ע כו' כנ"ל: **בד"ה** מאיסורא מי כו' מלאו וכרת לא מיעטיה אלא משרפה. נ"ב ואין הלשון משמע כן בפ' הנשרפין דאמר לשם לר"ע חמותה כו' איסורא בעלמא ואם היה בה לאו לא מקרי איסורא בעלמא אלא נראה כמו שפי' שם רש"י דאסורא דאורייתא מאמור שוכב עם חותנו וכ"כ הסמ"ג ז"ל. (עיין במהרש"א):

דף צה ע"א רש"י בד"ה מקום שבא כו' כל ימיה הס"ד: **בד"ה** א"ר יוסי כו' שלא פסל ודורשין אותה שב"ש כו' כדלקמן כנ"ל והס"ד: **בד"ה** מה למחזיר כו' גופה ואיסור כו' הד"א: **בד"ה** והאי מאי איסור קל הוי בא כו' כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה א"ר אמי כו' לו ל"ש כו' כנ"ל והד"א: **בד"ה** לעולם אסיפא כו' היא וקאמר ליה כו' כנ"ל והד"א: **בד"ה** ה"ג כו' וגיסו וה"ג אשתו כו' כנ"ל והד"א: **תוס'** בד"ה וקאמר ת"ק כו' דלא בעיא גט. נ"ב פי' דהתוס' סוברים דת"ק דר' יוסי סובר לשם שנויא דר' יצחק נפחא דאין תנאי כלל לא בנשואין ולא בקדושין ולא בעיא גט אלא באשת איש כת"ק דברייתא וכן פירשתי לעיל בסוף הדף בד"ה ולאו אתמר עלה ודו"ק:

דף צו ע"א גמ' ופוטרות צרותיהן כו'. נ"ב לפי פי' התוס' דפרק הבא על יבמתו דף כ"ד הכי פירושו פוטרות צרותיהן אם יש לו עוד אשה אחרת שאינה מן האחות דלא תימא שיחלוץ הצרות או ייבם אבל לא נאתא מן האחות דשמא יחלוץ כו' לשניה או לרביעית וק"ל: **רש"י** בד"ה לבסוף כו' בן תשע אבעל מאמר כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה בן ט' כו' שבמאמר זה כו'. נ"ב פי' ביאת קטן שהוא כמאמר דגדול: **בד"ה** ר"ש אומר כו' דלית ליה זיקת שני יבמין כו'. נ"ב פי' לא משכחת אליביה משום דמספקא ליה אי קני לגמרי או לא קני כלל ומה שאמר ובהא נמי פליג כו' כלומר ואף במאמר של גדול כו' נמי פליג ודו"ק:

דף צז ע"א גמ' אמר רבא דיקא נמי כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה כי אתו לקמיה דרבא בן כ' כו' למבדק אי משום כו'. וכ"כ רבים טועים בדעת רש"י ומפרשים שבעו למבדק אי הוי קטן או סריס וטעות בידם דלא שייך בדיקה אלא בשערות וא"כ אי הוה ליה שערות יצא מכלל קטנות ואף מכלל סריס אפי' הוי ליה סימני שערות כדלעיל יביאו ראיה שהוא סריס וק"ל וגם מנין לרש"י לפרש כן דבע"כ בבדיקות שערות איירי אלא ה"ש שבעו למבדקיה אם ימצא לו שערות קטנות בבדיקה ועל זה פרש"י דמיירי בין לענין קטנות בין לענין סריסות ושפיר שייך בהו בדיקה אי להוי ליה שערות יצא מכלל סריסות וגם מכלל קטנות ועל זה השיב רבא שלא יבדקו עתה דשמא הוה ליה שערות ונתרי כו' ודו"ק: **סליק פרק האשה רבה**

נושאין על האנוסה פרק אחד עשר

ע"ב רש"י בד"ה והזר הזקן. אביו של זה כו' בנים לאחיה כו' כנ"ל והד"א: **תוס'** בד"ה אח הוא כו' לתשובת המינין. נ"ב פירוש שאם ישאלום המינים חידות ולא יוכלו להשיב להם להודיע שהתורה שלנו שלימה בכל החכמות דוגמא לזו מה שהרז"ל בפ' יש נוחלין אמיה דאברהם אבינו כו' ופרשב"ם כה"ג שהוכל להשיב למינים ודו"ק:

תוס'

דף צח גמרא ואבעית אימא משום דקאמר הרי אשה וז' בניה כו' מתוך שמעתין מוכח דהיינו אשה וז' בניה לא היו של אותו הגר אלא שהביא ראיה על שנשא אשתו מהיות אשה וז' בניה דקודש לכן ודברי התוס' בפרק הערל בד"ה אם קודם מעשה אמרה כו' אינם מדוקדקים בזה שכתבו שם וכן בפרק נושאין גבי גר שהעיד על אשתו וז' בניו כו' עכ"ל שם: **תוס'** בד"ה נשא אחותו מן האם כו' והא דנקט הכא לידתו בקדושה לרבותא נקטיה ואע"ג דלידתו בקדושה דכשתי אמהות כו' עכ"ל ויש להקשות לפי זה דמאי קא פריך מהא דמותר באשת אחיו מאמו מרב ששת דאסר דלמא רב ששת לא אסר אלא בשגם לידתו היה שלא בקדושה אבל הכא בלידתו בקדושה כיון דכשתי אמהות דמיין יש להקל באשת אחיו מאמו כיון שלא בא האיסור אלא ע"י קידושין וי"ל דאית ליה לתלמודא כיון דבריישא גבי אחותו לא מפלגינן בין לידתו שלא בקדושה ובין שהיה בקדושה דבכל גוונא אסור לית לן לפלוגי נמי באשת אחיו מאמו דבכל גוונא מותר ודו"ק: **בא"ד** וריב"א פירש דלהכי נקט הורתו שלא בקדושה כו' ולא שייך ביה שמא יאמרו א"כ מש"ה נקט הורתו שלא בקדושה כו' עכ"ל מתוך פרש"י ותוספות בפ"ד מיתות תבא בביאור דברי ריב"א דהכא שפרש"י שם אהך ברייתא והא דנקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה לא בא למעט הורתו ולידתו שלא בקדושה אלא למעוטי הורתו ולידתו בקדושה כיון דדמי ליה לישראל גזר ביה ר"מ כו' עכ"ל וכתבו שם התוספות די"ל איפכא דאדרבה כיון דהורתו ולידתו בקדושה הרי הוא כישראל ומותר אפילו באחותו מן האם כו' דליכא למגזר שמא יאמרו באנו מקדושה כו' עכ"ל דמשמע מדבריהם שם הא דלא נקט בהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה ונקט בכה"ג שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה משום דיוקא למעט הורתו ולידתו בקדושה דהוא שרי והם בעצמם דברי ריב"א הכא אך מה שכתבו שם והכא בדברי ריב"א דלא שייך ביה שמא יאמרו באנו כו' אינו מדוקדק לפי מה שפרש"י לקמן דפליגא ברייתא דהכא אירושלמי ואב"ר ולא אסר קרא הכא בגיותם אלא אחות אב ואחות אם אבל אחותו בין מן האב בין מן האם שרי אף בגיותם ולא שייך כלל באחותו שמא יאמרו אלא משום דאתי לאחלופי שייך באחותו מן האם כמו שפירשו התוספות בעצמם ומה שכתבו התוספות עוד א"כ מש"ה נקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה דפסיקא ליה מילתא שאז אסור כו' עכ"ל הגיה מהרש"ל שאז איירי בין נולדה כו' ופירש כוונת דברי התוספות כפי מה שראה בתוספות בפ"ד מיתות שכתבו שם ועי"ל דהורתו ולידתו בקדושה נמי כן דינו והא דלא נקטיה לרבותא משום דלא פסיקא כו' עכ"ל ואין צריך להגיה הכא כל ספרים הישנים בדחוקים דהכא לא נחיתו לכך אלא לתרץ קושייתם דאמאי נקט בכה"ג הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ואהא קאמרי דנקט הכי משום דפסיקא ליה מלתא שאז אסור בין נולדה לפניו כו' אבל בהורתו ולידתו שלא בקדושה שרי בנולדה אחריו בקדושה וכן בהורתו ולידתו בקדושה שרי בנולדה לפניו שלא בקדושה כמו שפירשו לפריב"א וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה ה"ג מקצתן אחין כו' ונשאה בועז ולו בן מאשה אחרת כו' עכ"ל דקדק לפרש שאותו בן הודאי של בועז הוא מאשה אחרת ואינו מרחל משום דאל"כ הוא בן ודאי של בועז הוה נמי אסור לייבם משום דשמא יפגע בחלוצת אחיו מאמו דיוסף החולץ לכונן הוא אחיו מאמו בן רחל ותנן החולץ ליבמתו כו' היא אסורה בקרוביו וק"ל:

ח"א דף צח ע"א שנית דבלא עמו שכינה שליחות לא דברה כו' והא דכתיב בתר הכי ויאמר אלהים אל יונה ההיטב חרה גו' ויאמר ה' אתה חסת גו' אין זה דבור שליחות אלא תוכחה בעלמא על שחרה לו וק"ל: **ה"ק** כדבר ה' גו' כשם שנהפך כו' כך נהפך בימי ירבעם בן יואש מרעה לטובה כו' כמפורש בתר הכי כי ראה ה' את עני ישראל גו' ולא דבר ה' למחות גו' ויושיעם ביד גו' וק"ל:

דף צט בתוספות בד"ה כתב כל נכסיו לבנה כו' וכן נראה לר"י דאי לר"מ מיתמי נמי כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דכן נראה לר"י להביא ראיה לפירוש ר"ת דמיתמי אפילו ר"מ מודה ודלא נימא בכל גוונא בין במיניה בין מיתמי פליגי אבל הא ודאי אין צריך ראיה דבמיניה פליגי כמו שהוכיח ר"ת דבכל דוכתא משמע דבמיניה פליגי דהשתא שפיר קאמרי התוספות דאי פליג ר"מ נמי ביתמי הוי סברת ר"מ הפוכה מדרבנן כו' ודו"ק: **ע"ב** תוד"ה ואין מטמאין למתים תימה לר"י דאמאי לא קתני נמי ואין סופגין כו' עכ"ל ק"ק מאי קא קשיא ליה דהא כיון בשעדיין קטנים הם מיירי ברישא דבשהגדילו חייבין לשחרר זה את זה כדקתני בסיפא וא"כ אין שייך למתני ואין סופגין דהא קטנים הם אלא בסיפא דגדולים הם איצטריך למתני דאין סופגין משום דהוי התראת ספק (א) ויש ליישב בדוחק ודו"ק: **גמ'** חלק אחד פשיטא כו' כן הוא בכל נוסחאות גמרות שלנו אבל מפרש"י נראה דהוי גורס חלק אחד ס"ד וק"ל:

דף ק גמרא הניחא לר"א אלא לרבנן מא"ל כו' הא ודאי דאיכא למימר לרבנן נמי דעביד הכא כדעביד התם גבי תערובת אברי עולה באברי חטאת דקאמרי רבנן תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אלא דקושטא דמלתא קאמר דהכא מודו רבנן דמתפזרין על בית הדשן דניחא טפי בהכי: **ע"ב** בפרש"י בד"ה אלא לאו בזונה שנכנסה באו עליה בזנות כו' עכ"ל לאו דוקא דה"ה כהן השני נשאה אחר שבא עליה הראשון בזנות נמי ניחא דבין כך ובין כך כהן כשר הוא דקי"ל פנוי הבא על הפנויה לא עשאה זונה ושפיר נשאה כהן השני דאל"כ מה מועיל אם בא עליה השני בזנות: **סליק פרק נושאין**

ח"א דף ק ע"ב אלא מעתה גבי אברהם כו' ה"ק ליה דלא תקשי עובדת כוכבים ושפחה כו' דהכא משמע דנאסר לאברהם ולזרעו קודם מתן תורה לישא שפחה ועובדת כוכבים דכל מצוה שנאמרה לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה כדאמרינן פ"ד מיתות והא דנשא אברהם את הגר שפחת שרה י"ל משום דממילא נשתחררה כדין הנושא שפחתו בפרק השולח ואף לפי המדרש שכתב החזקוני שהיתה הגר שפחת מלוג של שרה כדכתיב ולה שפחה מצרית מ"מ כיון ששרה עצמה נתנה אותה לאישה אברהם כדכתיב ותקח שרה גו' ותתן אותה גו' נשתחררה ממילא כדין הנושא לעבדו בת חורין יצא לחירות וכן נ"ל גבי יעקב שנשא שפחת רחל ולאה ומיהו באברהם אין זה מספיק דאף אם נשתחררה הגר מ"מ הויא לה מצרית ראשונה דעתידה התורה לאסור ואברהם קיים כל התורה אפילו עירוב תבשילין כדאמרינן ביומא ונ"ל כיון דנשאה קודם שנימול ואז לא קיים עדיין כל התורה דהא לא קיים מילה שוב לא גירשה אחר שנימול אע"ג שהיתה מצרית ראשונה אבל הרא"ש כתב בסוף פ' לך לך וז"ל כי אברהם קיים כל התורה אפילו עירוב תבשילין כדאמרינן ביומא אבל מצות מילה לא קיים היה דיודע היה דעתיד להצטוות עליה ואז יהיה מצווה ועושה דגדול כו' עכ"ל והוא דחוק גם קשה דא"כ למה נשא מצרית קודם שנימול אבל לפי שיטתינו ניחא דכל גר לא נצטווה במצות עד אחר מילה כדאמרינן בפרק החולץ ולכך הותר אברהם בהגר וכיון שנשאה בהיתר שוב לא גירשה גם אחר שנימול משום דעתידה תורה לאסור ועיין עוד בזה באורך בעז"י ביומא ודו"ק ואיכא למידק אהך סוגיא דס"פ ד' מיתות למ"ד י' מצות נצטוו ישראל במרה כו' והקשו התוס' שם תימה האיכא גיד הנשה כו' ומילה שניתן לאברהם כו' עכ"ל אמאי לא תקשי להו נמי האיכא הך דהכא לאסור אברהם אבינו וזרעו בשפחה ועובדת כוכבים ויש ליישב ודו"ק: **סליק פרק נושאין**

מצות חליצה פרק שנים עשר

דף קא תוס' בד"ה זקני שנים זקנים כו' ואור"י דהזקנים דלעיני כו' עכ"ל נ"ל דהזקנים דלעיני איצטריך כו': **בפרש"י** בד"ה כך ב"ד מנוקים כו' יליף מהאי קרא כולך כו' בסנהדרין עכ"ל ר"ל הא דקאמר שנאמר כולך יפה גו' אינו מלשון הברייתא אבל תלמודא מייתי ליה הכא דמהאי קרא יליף לה במסכת סנהדרין והכי איתא התם בפ' א' דיני ממונות תני רב יוסף כשם שב"ד מנוקים כו' אמר אמימר מאי קרא כולך יפה כו' ומהרש"ל הגיה בפרש"י דאיירי בסנהדרין ואין צורך: **ע"ב** גמ' בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים יש להקשות דהשתא ל"ל קרא לרבות הדיוטות ואגן נימא מדאיצטריך בישראל למעוטי ב"ד של גרים ש"מ דאפילו הדיוטות דאי ס"ד סנהדרין בעינן ל"ל למעוטי ב"ד של גרים דמוהתילבו שם עמך בדומין לך נפקא דכה"ג עבדינן לעיל מדאיצטריך למעט סומין כו' וי"ל דאי לא הוה כתיב אלא חד קרא לא הוה מוקמינן ליה למעוטי ב"ד של גרים אלא הוה מוקמינן ליה לרבויי הדיוטות:

דף קב תוס' בד"ה לענין חליצה עד שיהא אביו ואמו כו' הקשה ר"י דבפ' נערה כו' דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא היא כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל דפריך דלמא קרא אתא לחליצת גרים דלא סגי בהורתו ולידתו בקדושה כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ולא דק אלא דהא נמי קשיא ליה דלמא קרא דבישראל לא אתא אלא למעוטי הורתו שלא בקדושה לחליצת גרים ומיהו בהורתו ולידתו בקדושה סגי בלאו אמו מישראל כמו גבי נערה דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא הויא וכן הוא בהדיא בתוס' בפרק נערה בד"ה ואימא לרבות הורתה כו' והכתי איכא לאקשויי אימא דבישראל אתא למעוטי הורתו שלא בקדושה אפילו לחליצת בני גרים דמקרב גו' כו' עכ"ל ע"ש: **גמ'** או שמט רוב הרגל כו' טעמא דשמט הוא כו' אבל לא מצי לדקדק מדשמט הוא רוב הרגל דחליצתה פסולה אע"ג דשמטה היא המיעוט שהוא רוב העקב דבשמיטת רוב הרגל ודאי נשמט העקב שבדרך שמיטת מנעל נשמט העקב תחלה מן הרגל מש"ה הוצרך לדקדק טעמא דשמט הוא כו' דמסברא כהכשר החליצה כך הוא פסולו ומדנקט פסולו ברוב הרגל הכשרו נמי ברוב הרגל רוב הרגל אין כו' וק"ל: **ע"ב** שם הכי נמי מסתברא דאלת"ה קשיא יוה"כ איוה"כ כו' ליכא לפרש דקאמר הכ"מ כשנוייא דרבא ולא כאביי דהא לאביי נמי איכא לאוקמא ההיא דאבל מטייל אדם באנפיליא בדלית בהו כתיתין דלית בהו משום תענוג אלא משום דהוה מקשה מיוה"כ אחליצה ואתרומת

כרני ראם (א) נ"ב א"י מה קשיא לרבינו דהרי קתני ואין נושאין נשים בין כשרות בין פסולות והרי נושאין א"א בקטנות וע"כ מיירי כשגדלו מקודם שנתגרו וא"כ גם קושית התוס' מבוארת:

חכמת שלמה

דף צח ע"א תוס' בד"ה נשא אחותו כו' בין נולדה אחריו בקדושה. נ"ב פירוש לאפוקי הורתו ולידתו בקדושה לא פסיקא ליה דלא משכחת הא דאסור מן האם ומן האב יקיים אלא שנולדה לפניו בגיותו אבל לאחריו אז אית ליה אף שאר אב וכאן משמע דלעולם לית ליה שאר אב אם כן לא פסיקא ליה עי' בפ' ד' מיתות ב"ד דף נ"ז בד"ה הורתו כו': **בא"ד** דאחלופי ליתיה הכא כו' כנ"ל (עיין במהרש"א): **ע"ב רש"י** בד"ה ומותר באשת כו' דלא אתי אלא ע"י קדושין כו' כנ"ל: **בד"ה** ואחין כו' אלא מן האב אותן שהן אחין כו' כנ"ל והד"א: **תוס'** בד"ה אשת אביו כו' וה"ג נמחק:

דף צט ע"א גמ' בני הזקינה מיבמין שהוא ספק כו' כנ"ל: **ע"ב גמ'** מן השתא בהמתן כו' עד לא כ"ש. נ"ב נ"ג לתוס' אלא לרש"י: **תוס'** בד"ה וכולן כו' ומ"מ אין חולקין כו' כנ"ל:

דף ק ע"ב רש"י בד"ה שריטו נ"ל שריטה: **בד"ה** לא שיתערבו כלומר לא כפיק כו' כנ"ל: **בד"ה** מנחת ישראל כו' כהן הוא אקרי כהן כו' כנ"ל: **בד"ה** והא המזבח כו' תעובר צורתה כו'. נ"ב פי' לעשות נותר ודינה בשריפה וק"ל: **בד"ה** רבי אליעזר כו' ואמרו שירים קרבים כו' כנ"ל והד"א:

ע"ב רש"י בד"ה ראשון כו' אשת אחיו בתוך ג' כו' כנ"ל:

דף קא ע"א רש"י בד"ה חייב כו' וקסבר התראת כו' וממ"נ עובר כנ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה והכא שניהן בבת אחת כו': **בד"ה** האמר בעינא דליעבד כו' למיעבד עבודה כנ"ל והס"ד: **תוס'** בד"ה הכה זה כו' ולא תם למיתני כו'. נ"ב פי' למתני בלשון לא זו אף זו דהא בודאי שמעינן דבת אחת עדיף מזה אחר זה מדרבי יהודה דמחייב בבת אחת ופוטר בזה אחר זה ודו"ק: **סליק פרק נושאין**

מצות חליצה פרק שנים עשר

תוס' בד"ה ואין בית דין כו' דבכל דוכתין דבעינן כו'. נ"ב פי' כגון היכא דילפינן מקרא דבעינן שנים א"כ ש"מ דבעי ב"ד דהרי נמי ב"ד הוי כדאיתא בסנהדרין אלא שאינו שקול ודו"ק: **ע"ב תוס'** בד"ה מרגלא שטרא כו' בהדי מר נ"ל כו'. נ"ב ומסיק התם דאי ליכא חד בהדיה דעדות לאו כלום הוא דמשמע אפילו לשבועה לא אזקיק ליה אלא בע"כ משום דקרוב היה ומסיק ג"כ התם דרבא לא קים ליה ברב פפא להאמינו יותר מלאחר אדם כו' וק"ל:

דף קב ע"א גמ' אין חולצין בסנדל אין שומעין לו כל זה נמחק: **שם** דיעבד ומנעל לכתחלה כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה מרגלא כו' בשס"ד מיירי הכא. נ"ב שיכול להשביע ונאמנות אינו מועיל נגדו וק"ל:

בד"ה לענין חליצה כו' ולידתו בקדושה ישראלית מעלייתא היא כנ"ל. וכ"ב אינו פריך על הלכת ישראל דפשיטא הוא דבעינן מקרב אחיך דהיינו שתהא אמו מישראל ולא סגי בהורתו ולידתו בקדושה כ"ש גבי חליצה דלא גרע מדיני ממונות ואם כן בישראל ל"ל אי לאו דבא לאשמועינן דבעינן גבי חליצה אביו ואמו מישראל אלא דפריך דלמא קרא אתא לחליצת גרים דלא סגי בהורתו ולידתו בקדושה וא"כ מנין דבעינן אביו ואמו מישראל ומשני דאפי' לחליצת גרים בעינן מקרב אחיך בלא קרא דבישראל ואם כן אתא קרא דבישראל לאביו ואמו כו' ודו"ק: **בא"ד** עליך וא"כ כו' כנ"ל: **ע"ב גמ'** כס' זוזי כו'. נ"ב לשון זוגי כו' וכן בסוף אע"פ וכן פרש"י פ"ק דשבת דף י"ט: שם

מהר"ם

נושאין פרק אחד עשר

דף צח ע"א תוס' ד"ה נשא אחותו וכו' עד וריב"א פי' וכו' עד ולא שייך בה שמא יאמרו. ר"ל שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה דבגיותו היה אסור באחותו ור"ל דהא דנקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה לא למעט הורתו ולידתו שלא בקדושה אלא למעט הורתו ולידתו בקדושה דאי שניהם בקדושה הוי כישראל גמור והיה מותר באחותו שנולדה בהיותם עובדי כוכבים וכו'. אי נמי משום הכי נקט הורתו שלא בקדושה וכו' כצ"ל: דפסיקא ליה מלתא וכו'. ר"ל אבל אי הוה הורתו ולידתו שלא בקדושה לא היה אסור אלא אחותו שנולדה מקודם אבל לא נולדה אחריו וכשהורתו ולידתו הוא בקדושה הוא בהפוך משום דכתרי אמהות דמי וק"ל כן משמע כוונת התוס' ובספר ח"ש פירש בע"א אבל אין משמעות התוס' דהכא כן ואף שהביא ראיה מתוס' דפ' ד' מיתות כשיעיין שם היטב נראה שאין הנידון דומה לראיה ע"ש נ"ל: **ע"ב תוד"ה** נשא אשה ובתה וכו' מדקתני כונס וכו'. דכשנשאן בגיותן דלא הוה בהן קדושין בשום אחת שייך לומר דלאחר שנתגייר כונס א' מהן אבל אם איתא דנשאן לאחר שנתגייר דשייך לכל הפחות קדושין באחת הוה ליה למימר יקיים אחת וכו':

דף צט ע"א ד"ה כתב כל נכסיו וכו' עד וכן נראה לר"י דאי לר"מ וכו'. הלשון דחוק דמאי דיוק זה דמשמע דבעי למידק דבלא קושיא זו צ"ל דר"מ מודה ביתמי ר"ל אפי' לא הוי קשה לן ההיא דהכא אלא אההיא דהאשה שנפלו לחודיה צריכין אנו לומר דיבם במקום אחיו קאי דאל"כ הוי סברת ר"מ הפוכה מדרבנן וזה ליתא דבלאו ההיא דהכא נוכל לומר דר"מ אית ליה דמשעבדי אפי' בדיתמי ורבנן לא פליגי עליה אלא בדיתמי אבל מיניה מודו והשתא אינה סברא הפוכה דלרבנן הויא כתובה וב"ח שוין ולר' עדיפא כתובה מב"ח וק"ל ויש ליישב דה"ק וכן נראה לר"י תרוצו של ר"ת דאין לתרץ דלא קשיא מידי ההיא דהכא אההיא דהאשה שנפלו די"ל דבשניהם פליגי דרבנן אית להו אפילו מיניה לא גבי ממטלטלי ור"מ ס"ל דאפילו מיתמי גבי והכא אתא לאשמיעינן רבותא דרבנן ובהאשה שנפלו אתא לאשמועינן רבותא דר"מ דא"כ הוה סברת ר"מ הפוכה מדרבנן וכו' ודו"ק נ"ל ברור: **ע"ב גמ'** חלק אחד פשיטא וכו'. גירסא זו שלפנינו היא גירסת התוס' אבל רש"י גרים בגמ' חלק א' סלקא דעתך ופי' דהחלק אחד משמע שלכל אחד נותנים חלק אחד ולכך פריך ס"ד שנותנים לכל אחד חלק בפני עצמו ודו"ק ברש"י: **תוס'** ד"ה ס"ד השתא בהמתן של צדיקים וכו' עד שהחכם עצמו נכשל באכילת איסור וכו'. והטעם הוא דדבר גנאי הוא לחכם שיכנס דבר איסור לתוך פיו כן כתבו התוס' בשבת מההיא דר' ישמעאל קרא והטה ע"ש:

דף קא ע"א תוס' ד"ה הכה זה וכו' עד ולא חש למיתני בע"א. פי' לא חש למיתני בדרך לא זו אף זו כנהוג: **סליק פרק נושאין**

מצות חליצה פרק שנים עשר

תוס' ד"ה ואין ב"ד שקול וכו' דהא איכא פלוגתא. פירוש דאיכא כמה דינים בחליצה דפליגי בהם תנאי לקמן במתניתין ושמא יבא אחד מן הדיינים לפסוק כדעת תנא זה והשני כדעת הב' לכך צריך שלישי שיכריע: **בא"ד** דבכל דוכתא בעינן ראוי לב"ד. פירוש בכל דוכתא שילפינן מקרא דלא סגיא בחד א"כ ש"מ דקרא אתא לאשמועינן דבעינן ראוי לב"ד ואין ב"ד שקול כן נ"ל ודו"ק:

דף קב ע"א ד"ה לענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל כו' עד ישראלית מעליתא היא ותירץ כיון דהורתה ולידתה בקדושה ישראל מעליא הוא א"כ לחליצת גרים נמי כיון שהורתן ולידתן בקדושה הוה נמי ישראל מעליא וקרינן בהו עליך וכו'. פירוש הא דקאמר בגמרא אבל לחליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל היינו אפילו לחליצת גרים לא משכחת דנקראים אחים לענין יבום וחליצה אלא כשהיה הורתן ולידתן בקדושה ואם כן היא הנותנת מאחר דקי"ל דהורתן ולידתן בקדושה הוי ישראל מעליא א"כ בלאו האי קרא דבישראל שמעינן דאפילו לחליצת גרים בעינן מקרב אחיך דקרינן בהו שום תשים עליך וגו' אלא ודאי האי קרא אתא לאשמועינן דבעינן שיהיו הדיינים אביו ואמו מישראל אפילו להליצת גרים: ה"ה אפילו לכתחלה דבור בפני עצמו הוא: **ד"ה** ואע"ג דאית ביה חומרתא וכו' עד כיצד היא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררת בשמאל וכו' כצ"ל כנ"ל: **ע"ב ד"ה** מאי מעל כו' וא"ת והא אצטריך וכו' עד וי"ל דא"כ ה"מ למכתב מרגלו מאי מעל וכו' כצ"ל ורצונם לומר דהתוס' הקשו דבגמ' שפיר תירץ דלאו לישני דזרוזי הוא והאי דכתב מעל לאשמועינן דאפילו בשוקו דא"כ לכתוב רחמנא במעל אלא ש"מ דלישנא דשלופי הוא אבל אכתי תקשה אימא דילמא להאי לחודיה אתא דלישנא דשלופי

הלכה דהוה לבעל דין לחלוק ולמימר דאיכא לפלוגי בין חליצה ובין יה"כ ואהא קאמר דהכ"מ למימר סניא דהא ע"כ תקשי יה"כ גופיה איה"כ וק"ל: תום' בד"ה אלא ש"מ כאן באנפיליא של עור ה"מ לפלוגי בדידה ולמתני לא יטייל כו' עכ"ל ול"ע אמתניתין דהכא אמאי לא תקשי להו לפלוגי בדידיה ולמתני במקום מנעל אנפיליא של עור חליצתה כשירה וכן בההיא דתרומת הלשכה:

ח"א דף קב ע"ב יחלץ פני בפניו בשכר עניו כו' בשכר יראיו יחלצם כו' · נבי בשכר עניו ניחא דב' בעניו כמו בשביל עניו דהיינו עניו ויסוריו שהיה לו בעוה"ז ממרקין אותו לחלצו מדינה של גיהנם אבל בשכר יראיו הוא מגומגם דלכאורה משמע שהקב"ה חולץ אחרים בשכר יראיו וצדיקיו ומהיכא משתמע כן ויש ליישב דליראיו לא הוה איצטריך למכתב ויחלצם מדינה של גיהנם כיון דכבר כתיב חונה מלאך ה' סביב ליראיו היאך יבואו לדינה של גיהנם אבל בשכר יראיו וזכותם יצילו גם אחרים מדינה של גיהנם כמ"ש במסכת סוטה בדוד בני אבשלום גו' הני תמניא בני למה דאסקיה מז' מדורי גיהנם ואידך כו' וכמ"ש בבני קרח דמקום נתבצר להם בגיהנם להצילם מדינה של גיהנם ודו"ק: ועצמותיו יחליץ אר"א ז מעולה שבברכות ואמר רבא זרוזי כו' · ר"ל ע"פ מ"ש בפ"ק דב"ב המפייס לעני בדברים מתברך בי"א ברכות שנאמר ותפק לרעב נפשך גו' וזו הברכה ועצמותיך יחליץ דכתיב גביה הוא מעולה באותן י"א ברכות שיהיה מזורז בעצמיו שהם עיקר ועולם הגוף שמ"כ נקרא עצם ולכך היא מעולה שבכל י"א הברכות שזו הברכה לעצמית הגוף משא"כ כל ברכות האחרים וזהו בתוסך אוכך גו' הם מקויים שמזון לגוף ואי נאו דר"א שאמר ז מעולה כו' היה אפשר נמי לפרש ועצמותיך יחליץ גם כן מדינה של גיהנם אבל א"כ אמאי היא מעולה אלא זרוזי גרמי שהיא ברכה לעצמית הגוף ודאי מעולה היא ודו"ק: עמא דחלץ ליה תריה מיניה דכתיב גו' ולא ימצאו חלץ מהם כו' · הוא מבואר כי ישראל בגלותם אמר שהיתה כאלמנה ושומרת יבם ליזקק והמין הזה דימה את ישראל לאחר שומרת יבם שהיא זקוקה לו ואחר שלא רצה בם ליבם חלץ לה היבם ואינה זקוקה לו עוד ואדרבה שהיא אסורה לו דכיון שלא בנה שוב לא יבנה וכבר החליף אותם באומה אחרת ולא יבנה ירושלים ובהמ"ק והשיב ר"ג מי כתיב חלץ להם דהוה משמע כן אבל הם כשומרת יבם שחלץ מהם שהיא כ"י לא היתה אפלה בו ומרדם ביבם דודאי עדיין זקוקה לו וכשתשוב לבנות הימנו גם הוא ישוב אליה ולא יחלוץ לה שכבר נשבע להיות לך לאלהים גו' שלא להחליף אותנו באומה אחרת וק"ל:

דף קג גמרא קב הקיטע מני ר"מ כו' באנפיליא של בגד אתאן לרבנן אמר אביי כו' יש לדקדק לסברת המקשה ולאביי דלא מפלגי בין דבר המגין ללא מגין ואנפיליא של בגד נמי מנעל הוא א"כ מאי קא קשיא להו לעיל אמתניתין דחליצה ודתרומת הלשכה מההיא דיה"כ דהא איכא לאוקמא ההיא דלא יטייל באנפיליא כו' כר"מ דחשיב ליה מנעל בההיא דקב הקיטע ול"ע: תום' בד"ה באנפיליא של בגד כו' וע"ק דהכא שרינן של שעם לחלוץ ובפרק בתרא דיומא כו' עכ"ל לכאורה מאי קא קשיא להו דהא ע"כ ההיא דשרי סנדל של שעם לחלוץ כר"מ אתיא דלא דייק ליה דומיא דתחם ואם כן הוא איכא למימר דריב"ל שילא בסנדל של שעם כרבי יוסי עביד דלא חשיב ליה מנעל כיון דלא הוה דומיא דתחם ונראה דר"ל לפי מאי דמסיק התם בפרק בתרא דיומא דלרבי יוסי נמי קב הקיטע מנעל אלא דגזר בשבת משום דאתי לאתויי קשה עוד קושיא מהא דריב"ל דילא בסנדל של שעם ביה"כ מהא דשרינן הכא לחלוץ בו ודו"ק: גמ' מתיב רב כהנא ובשליתה היוצאת מבין רגליה כו' הא ודאי דרגלו דהכא ליכא לפרושי ירך דאם כן מאי מעל דלמעלה מן הירך לא שייך חליצת מנעל אלא דפריך מלישנא דרגלו דהכא ע"כ לאו משמעו ירך ובשליתה היוצאת מבין רגליה משמעו ירך וק"ל:

ע"ב תוספות בד"ה שאין חופה את רוב הרגל אבל הכא לא סגי בשמיטת רוב עקב כו' עכ"ל לאו מדוקט שאין חופה את רוב הרגל כתבו כך דהא איכא למימר דהיינו רוב הרגל היינו רוב העקב כו' כדאמרינן לעיל גבי שמיטה אלא מסברא דנפשייהו קאמרי דהכא דוקא רוב הרגל נקט דאין קרוי מנעל אלא כשחופה רוב הרגל: גמ' סנדל של עץ מאן תנא אמר שמואל רבי מאיר היא כו' והא דקתני ברישא דמתני' באנפיליא חליצתה פסולה היינו משום דלא מגין וכשטיא דרבא דמפליג בין מגין ללא מגין ולמאי דאוקמא אבוה דשמואל נמי מתני' במחופה עור וד"ה ל"ל נמי דמפליג בין מגין ללא מגין דאל"כ לא אתיא רישא דמתני' באנפיליא פסולה כד"ה דהא לא אתיא כר"מ והשתא ניחא דלא תקשי ליה לאבוה דשמואל כדמקשי ליה רבא לעיל לאביי דליפלוג וליתני בדידיה במתני' אדתני ברישא באנפיליא פסולה ליפלוג בסנדל של עץ בד"א דכשר במחופה עור אבל אין מחופה עור פסול דהשתא כיון דכר"מ נמי אתיא לא ה"מ למתני במקום באנפיליא פסולה סנדל של עץ פסול דלר"מ כשר הוא אפילו באינו מחופה עור כיון דמגין וכשטיא דרבא ומיהו לפי זה לעיל בברייתא נמי הוה מצינן לאוקמא בהכי דאתיא ככ"ע ומיירי במחופה עור דהשתא לא תקשי ליפלוג וליתני בדידיה כיון דאתיא נמי כר"מ אלא דרבא נחית לעיל למימר אלא דכר"מ ע"כ אתיא ויש לנו לחלק בין מגין ללא מגין אבל כרבנן אינו מוכרח דאתיא מיהו מצינן למימר דאתיא נמי כרבנן ואיירי במחופה עור כאוקמתא דאבוה דשמואל הכא במתני' ודו"ק: בפרש"י בד"ה יהיב ליה דשמאלא במתכוין עבד דלא ס"ל לאביי כו' עכ"ל עיין בב"י אבל לא רצה לפרש דעבד כן משום דהוה ס"ל דשמאל מותר לכתחלה ומש"ה יהב שמאלא דמה לי ימינא ומה לי שמאלא דלא ניחא ליה לשוייה לאביי דטועה הוה במתני' דקתני לשון דיעבד בכולהו: בד"ה סנדל המוסגר כו' לא תחלוץ בו כו' משום דלא ליתי למיעבד במוחלט עכ"ל ולא ידענא מי הכריחו לפרש כן דהא ע"כ למ"ד אחד המוסגר ואחד המוחלט לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשירה ליכא לפרש משום דלא ליתי למיעבד כן במוחלט דהא א"כ עבד כן במוחלט חליצתה כשירה ואם נימא שם טעמא אחרינא אשלא החלוץ במוסגר אמאי לא נימא נמי ההוא טעמא הכא גם למ"ד דאם חלצה במוחלט פסולה: בד"ה מאי לאו מוחלטת ואפ"ה אמרת שדי מיעוטא בתר רובא כו' ואי כמאן דמכתת דמיא כו' עכ"ל ול"ע דהא א"כ בדעיילא כולה תקשי ליה כיון דכמאן דמכתת דמיא אין כאן כבית בגד ג' על ג' וי"ל בדוחק דמשמע ליה לרש"י כיון דמסיפא לא פריך בפשיטות כיון דכמאן דמכתת דמיא אין כאן כבית שיעור כזית אית ליה לתלמודא דודאי בדעיילא כולה אית לן שום יתורא ללמוד מיניה דמטמא בשיעורו ולא אמרינן ביה כמאן דמכתת דמיא אבל ממאי דלא עייל פריך שפיר אמאי שרינן ליה בתר רובא כיון דכמאן דמכתת דמיא ודו"ק: תום' בד"ה סנדל של עבודת כוכבים כו' משום דאפי' נקצץ עלב מן הדקל נתבטל כו' עכ"ל פירוש דודאי אם קצץ הלולב לצרכו דהוי כוונת ביטול והדקל עצמו נתבטל אלא אפילו נקצץ הלולב ממילא בלי כוונת בטול דהדקל אסור מכל מקום הלולב מותר כדאיתא פרק כל הצלמים גבי ספיים דמותרים משום דזריק להו ולא פלח להו ע"ש ולשון נקצץ ממילא בלי כוונה משמע מדלא נקטי קצץ כמו שדקדק הרמב"ן אהא דתנן בסמוך לקמן חרש שנחלץ ולא קתני שחלץ משום דחרש לאו בר כוונה הוא ע"ש: בא"ד (בדף קד) וא"ת כיון דבבטלה איירי רבא מאי קמבעיא לי' לר"ל כו' עכ"ל אבל אי מיירי רבא בקודם ביטול י"ל דר"ל קמבעיא ליה בבטלה אם שרי ליטול לכתחלה דבקודם בטול קאמר רבא דלא יטול לכתחלה ועיין בתוס' פ' לולב הגזול שהאריכו שם בהך אבעיא דר"ל אפילו אי מיירי רבא בקודם בטול וע"ש:

ח"א דף קג ע"א טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים בשלמא כו' מפורש בהוריות ע"ש:

ע"ב בשעה שבא נחש על חוה כו' · הוא מבואר כי האדם נברא בצלם אלהים נשמתו מעליונים גם גופו ממקום טהור מקום המזבח שמשם משתיתו של עולם ושהוא יחיד בתחתונים כה' בעליונים שמ"כ נברא יחידי וכשבא הנחש על חוה ע"י חטא שאכלו מעץ הדעת כמ"ש הנחש אטעה את האדם שיאכל וימות ואשא את חוה ובזה הטיל בה זוהמא שיהיה גם האדם ככל שאר הנבראים להיות דבק בו לד הטומאה עד שבאו ישראל להר סיני שאז פסקה זוהמתן וחזרו להיות בצלם אלהים כמ"ש אני אמרתי אלהים אתם גו' וק"ל:

דף קד גמרא מי מוק סתמא תניא כו' אף על גב דהך סתמא כיחידאה אתיא כרבי מאיר דלא דייק ליה התם כדמוקי לה רבא לעיל מכל מקום כיון דסתמא תניא בברייתא לא ה"ל לשמואל למימר דעביד כיחידאה ולהך אוקמתא דעביד כיחידאה ביחידי ניחא דמאן דמכשיר אפילו בדיעבד אינו אלא יחידאה דהיינו רבי עקיבא ולאוקמתא דכולהו נמי כיחידאה כו' נמי אף על גב דמאן דמכשיר בדיעבד סתמא הוא במוק ובלילה מכל מקום מה שהוא עשה כן לכתחלה היינו כיחידאה כדמסיק כרבי ישמעאל בן אלישע כמו שכתבו התוס' ודו"ק:

דף קה תוס' בד"ה לאחין פסולה משמע כו' ודלא כפי' הקונטרס דפי' דאתיא כמ"ד כו' דא"כ בלא שום דיוק ה"מ לאוקמי כותיה עכ"ל אבל אי דייק מדלא קתני אין כאן בית מיחוש הוצרך לדייק למאן אי לעלמא פשיטא כו' דאי לא הוה פשיטא בהא דמשתריא לעלמא לא הוה דייקא לן כלל הא דלא קתני אין כאן בית מיחוש ברישא משום דהיכא דאיכא חידושא בהא דמשתריא לעלמא לא קתני אלא לישנא דפסולה תדע דהא בכל מקום ששנינו חליצה פסולה אינה פוסלת על האחין למאן דאית ליה הכי ולא דייקא לן שם הא דלא קתני אין כאן בית מיחוש והיינו משום דבכל הנהו מקומות איכא חידושא בהא דמשתריא לעלמא והכא בסיפא דקתני אין כאן בית מיחוש היינו נמי משום דליכא חידושא בהא דמשתריא לעלמא והשתא קמדקדק הכא ברישא דקתני פסולה ע"כ לאו משום חידושא דמשתריא לעלמא דהא פשיטא אלא ע"כ משום פסול אחין נקט לישנא דפסולה דאי הוה משתריא לאחין ה"ל למתני אין כאן בית מיחוש כדקתני בסיפא ודו"ק: גמ' ולרבי עקיבא מ"ש רקיקה ומ"ש קריאה כו' השתא דאכתי לא אסיק אדעתיה טעמא דרקיקה משום דאיתא לבסוף ומיחלפי ליה ה"ה דה"מ למפרך פירכא דלעיל השתא ומה במקום מצוה דא"ל מידי דהוה אאימורים כו' אלא משום דהשתא דמייתי ברייתא דאית ליה לר"ע הכי ניחא ליה למפרך אברייתא גופה מ"ש רקיקה מקריאה וק"ל: ע"ב גמרא אמר רב זו דברי רבי מאיר אבל חכ"א אין חליצת קטן כלום כו' מדברי התוס' דס"פ האשה ופ' כל הגט נראה דהוו גרסי אמר שמואל זו דברי ר"מ כו': תום' בד"ה ובא מעשה לפני כו' וא"ת היכי פשיט שהמעשה בא לפני ר"ע בבית האסורין כו' עכ"ל מדלא קאמר או דלמא ובא מעשה לפני רבי עקיבא אבראי היה ומעשה שחלצו בבית האסורין היה משמע להו דלא קמבעיא ליה אלא אמעשה שחלצו אם היה בבית האסורין אם לאו אבל הא פשיטא ליה המעשה שבא לפני רבי עקיבא דבבית האסורין היה ואהא הקשו וא"ת והיכי פשיט לו לאבעיין טפי אמעשה שבא לפני רבי עקיבא ממעשה שחלצו אם היה בבית האסורין אם לאו דכמו דאיכא למימר דקאי בבית האסורין ארבי עקיבא לחוד ה"נ איכא למימר דקאי בית האסורין אמעשה שחלצו לחוד וק"ל:

ח"א דף קה ע"א אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת כו' נ"ק כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כו' · ובירושלמי אם רשום למה אמת ואם אמת למה רשום כו' דבים עמו שבועה אינו מתקרע ונעשה אמת אבל באין עמו שבועה כיון דפעמים נתקרע אינו רק כרושם בעלמא ולאו אמת היא ומייתי ליה מדכתיב אשר נשבעתי גו' ומקיים בזה עד עולם דהיינו שיתאמת ולא יבטל לעולם: בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בד"ת כו' אבל מתכפר בג"ח · אלו הן ג' עמודי עולם כדתנן העולם עומד על ג' דברים על התורה ועל העבודה ועל ג"ח ולפי שהם חטאו בעבודה כמ"ש למה תבעטו בזבחי ומנחתי גו' ואין קטיגור נעשה סניגור אבל בב' עמודים השניים שהם התורה וג"ח מתכפר ולפי שבדיני שמים הוא בן עשרים נתוסף לרבה בשביל עמוד התורה עוד כ' שנים כימים הראשונים עד מ' שנים ולאביי נתוסף עוד כ' בשביל עמוד ג"ח כימים הראשונים כ' שנים עד ס' שנין וכדאמרינן פ"ק דברכות כל העוסק בתורה ובג"ח מוחלין לו כל עונותיו שנאמר בחסד ואמת יכופר עון כו' ע"ש · ואמר שהיו מתים כבן י"ח שנה כו' שנאמר וכל מרבית ביתך ימותו אנשים כו' · דהיינו בן י"ח לחופה ליקח אשה שיבואו לכלל אנשים דמקודם זה נקראים ילדות ובחורות ופרש"י בספר שמואל שהוא מדה כנגד מדה אתם אכלתם קדשים לפני זמנן בטרם יקטירון כו' עכ"ל ע"ש ולפי דרכינו לפי שהם בעטו בא' מעמודי עולם שהיא העבודה שנאמר בה בכמה עבודות ולא תמותו ומכלל לאו אתה שומע הן: ואמר מנין לגזר דין של צבור כו' · אינו נחתם והכתיב כי אם תכבסי בנתר גו' · עם כלל ישראל משתעי קרא אם תכבסי בנתר דהיינו בג"ח ותרבי לך ברית אסר וי"ו כתיב דהיינו שתרבי ללמוד בתורה שנקראת ברית עדיין נחתם עונך לפני גו' מלשון כתם כת"י הא כרושם כתמא דלא דכי כו' ומסיק שאפילו נחתם מתקרע שנאמר מי כה' אלהינו גו' מפורש בפ' המוצא ע"ש: ע"ב המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר והיו עיני ולבי גו' · משחרב בהמ"ק פליגי ודרים מכל הימים דאף בזמן הזה עיני ולבי גו' שהיא השכינה שם והכי מפורש בירושלמי הרשב"ן כו' מחרב בהמ"ק ה' בשמים כאלו סלק

מהר"ם

דשלופי הוא ומנלן ללמוד הימנו דחליצה כשרה בשוק ותירצו דא"כ דלשלופי לחוד אתי לכתוב וחלצה נעלו מרגלו דהוה שמעינן נמי דלישנא דשלופי הוא דאל"כ לכתוב ברגלו אלא ודאי מדכתיב מעל רגלו ש"מ תרתי:

דף קג ע"א תום' ד"ה והחולצת מן הסומא וכו' עד א"נ משום דכתיב וירקה וכו' כצ"ל: ד"ה פרס לבעלי קבין וכו' עד נפקא לן פעמים וכו'. ומרגלים יליף התם דחיגר ברגל אחד פטור מראייה מ"מ פריך מדאסמכיה תנא ארגלים ש"מ דבעלי קבין לא מקרי רגלים מדאסמכיה תנא דרוש זה ארגלים: ע"ב תוד"ה מטמא מאחוריו כו' עד ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית כדפירש הקונטרס ר"ל כדפירש הקונטרס בלשון שני שהיה כתוב ברש"י עוד לשון ב' וז"ל מטמא מתוכו מטמא כל דבר שכולו בתוכו אפי' אין שם ביאה כגון הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דקי"ל במסכת שבועות דאין זו ביאה ואפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור כי נכנס כולו מיהו טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית כו': ד"ה כיון שנכנס וכו' עד הוי כאילו יושב תחת הטמא וכו' נ"ל להגיה כאלו יושב תחתיו הטמא וכו':

דף קד ע"א תוד"ה סנדל של ע"ז עד ותימה דאמרינן בסוף כיסוי הדם וכו' וי"ל דהתם באשרה של ישראל. פירוש דהתם איתא נמי לולב של אשרה לא יטול ומפרש אם נטל לא יצא לכך נקטו התוס' דהתם באשרה של ישראל: בא"ד ומשני התם באשרה של משה. כלומר אותן האשרות שמצאו ישראל בא"י דהוו ע"ז של ישראל דלית להו בטול כדכתיב ואשריהם תשרפו באש וכתותי מכתת שיעוריה כן פירש הר"ן שם והשתא אתי שפיר שכתבו התוס' הכא דכי האי גוונא משני בפ' לולב הגזול וכו' אבל רש"י פי' שם קצת בע"א: ע"ב תוד"ה והא אמרי דבי ר' ינאי וכו' עד אבל גבי גט וכו' ומחשבתו ניכרת וכו' נ"ל להגיה דמחשבתו ניכרת וכו' וכן בסה"ד אך שראוהו שלא קלקל ואם אין מחשבתו וכו' נ"ל להגיה ושם אין מחשבתו או וגם אין מחשבתו וכו': ד"ה דא"ר זירא וכו' אבל סתם בלא מנחה לא משמע קביעות בחד מנא וכו' כצ"ל:

חכמת שלמה

שם האי קרקא מיקרי. נ"ב קורקא היא כעין מנעל והוא עב מעט מדובק בקולן עם עור אחר עב וכן העושה מנעל כלו של שיער הוא עב לפי שמדבקו יחד וזה אינו קרוי מנעל כלל דשם בפני עצמו יש לו שקורין קורקא ונעל אמר רחמנא נימוקי יוסף: תום' בד"ה מאי מעל כו' הוה מצי למיכתב מרגלו מאי מעל כו' כנ"ל:

דף קג ע"א גמ' איסתוירא עד ארעא נחית כו' נ"ב וכ"מ לענין גובה המנעל כאשר פירשתי בספרי ע"ש: רש"י בד"ה מוטה לאו אורחיה למדחסי של נותהא דכרעיה כו' והד"א: תום' בד"ה מאן דמסגי כו' שהופכו ושוק דידיה נמי כו' הפוכה ומן הארכובה כו' כנ"ל: ע"ב גמ' אלא שאני התם דאמר כו' כנ"ל: רש"י בד"ה מטמא כו'. נ"ב גירסא אחרת ברש"י וז"ל מטמא כל דבר שכולו לתוכו אפילו אין שם ביאה כגון הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דקי"ל במס' שבועות דאין זו ביאה ואפי' נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור כי נכנס כולו מיהא טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית דהוי טמא משום בא אל הבית והמוחלט מטמא אף מאחוריו במגע אם נגע בכותל מטמא ע"כ.

דף קד ע"א רש"י בד"ה כמה רב גוזריא בלשון גנתי הס"ד. תום' בד"ה סנדל של כו' באשרה של משה כו'. נ"ב פי' אשרות של אותו הזמן בשעת כיבוש א"י שהצריכן הכתוב שריפה. רש"י: ע"ב גמ' בסוף עמוד ויזרוק דמן לשמן ולר"ע רקיקה כו' כנ"ל: רש"י בד"ה ור"ם כו' ול"ג בבניה כו'. נ"ב וא"ל דלמא למעוטי ביחידי דלא דאין סברא נחלק ועוד מעשה לסתור הוא וק"ל: תום' בד"ה והא אמרו כו' שלא קלקל וגם אין מחשבתו כו' כנ"ל.

דף קה ע"א גמ' לוי נפק לקרייתא. נ"ב בירושלמי הגדה זו מבוארת וקצת בענין אחר ע"ש: רש"י בד"ה למאן כלו' כו' פסולה הס"ד: ע"ב גמ' חדא זימנא דאמר רב יוסף כו' כנ"ל: תום' בד"ה ובא מעשה כו' אית לך כשר. וכ"ב גם בירושלמי איתו ואית לך כשר וגם מדברי רבי עקיבא הוא נראה לי:

גמ'

דף קה ע"א תוד"ה לאחין פסולה וכו' מדקתני פסולה וכו' עד דא"כ בלא שום דיוק וכו'. מקשין העולם הא ע"כ הא דכתבו התוס' דא"כ בלא שום דיוק ר"ל הא דפריך בגמ' פסולה למאן אילימא לעלמא פשיטא וכו' וא"כ קשה לפי' התוס' נמי דפירשו דדייק לה מדלא קתני אין כאן בית מיחוש נמי יקשה ל"ל לגמרא לדיוקא פסולה למה לך וכו' בלא דיוק זה הוה מצי לאוקמי כותיה מכח דיוקא מדלא קתני אין כאן בית מיחוש ונ"ל ליישב דאי אתי כמ"ד כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה פוסלת לא נצטרך לשום דיוק בעולם דהא בעלמא בלא שום דיוק ס"ל דכ"מ ששנו חכמים פסולה פוסלת אבל לפי' התוס' דאתיא אפי' למ"ד דכ"מ דקתני פסולה אינה פוסלת אצטריך דיוק והוכחה גמורה דהכא פסולה לאחין ולכך צריך גמרא למידק ולהוכיח מכח אילימא וכו' אבל האי דיוקא דלא קתני אין כאן בית מיחוש לא הוי הוכחה גמורה ולא כתבוה התוס' לאוקמא כמשמעות לישנא דברייתא דהא אע"ג דדייק גמרא מכח פשיטא דהאי דקתני פסולה היינו לאחין מ"מ צריך להעמיד ולאוקמא כמשמעות לישנא דברייתא מאחר דבעלמא כל מקום דתני פסולה אין פוסלת על האחין דו"ק נ"ל: ד"ה יבמה שרקקה דם וכו' מעיקרא שלחו ליה וכו'. משום דאם מתחלה שלחו ליה דאפילו רקקה דם וכו' לא הוו צריכין תו למשלח יבמה שרקקה וכו' וכל שכן הוא: ע"ב ד"ה קטנה שחלצה וכו' ובירושלמי נמי מוקי לה כרבי מאיר. דלא תימא דלעולם דלר"מ פסולה מדאורייתא אפילו לפי סברת הירושלמי אלא שהירושלמי ס"ל דמתניתין אתיא כרבי יוסי

ולכך

שבינתו בשמים כ"א בן פדת אומר בין חרב ובין לא חרב אינו זז ממקומו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים ותאן דפליג נמי סכא ואמר שיתן עיניו למעלה שנאמר נשא לבבינו גו' אל אל בשמים ירמיה אמרו לאחר החורבן אבל בזמן שבהמ"ק קיים לכ"ע עיניו למטה כמ"ש ושמעת אל תחנת עבדך גו' אשר יתפללו אל המקום הזה ואתה תשמע אל מקום שבתך גו' ונאמר שם והתפללו אליך דרך ארצם גו' ובא ר"י בר' יוסי ואמר פשרה ביניהם עיניו למטה ולבו למעלה כמו שעיקר שכינתו סילק לשמים אבל עיניו למטה כי לא סילק ממש שכינתו משם כי דעתו לבא עוד שם בבהמ"ק בבנינו לקיים מה שנאמר כל הימים ועיין פי' המאמר הזה בדברי רבינו יונה בפרק אין עומדין באורך וק"ק דהכא מסיק לבו למעלה ובפרק תפלת השחר שניהו במתפלל שיכוין לבו כנגד בית קדשי קדשים ואפשר לפרש כנגד בית קדשי קדשים למעלה כמ"ש בהמ"ק שלמעלה מכוון כנגד בהמ"ק שלמטה ולא משמע כן שם בגמרא שאמרו היה עומד בח"ל יכוין לבו כנגד א"י כו' היה עומד בא"י יכוין לבו כו' ודו"ק : מי הוא שמפסיע על ראשי עם קודש כו' · דבר זה מפורש בפ"ק דסנהדרין דיליף ליה מדכתיב לא תעלה במעלות גו' וכמ"ש שם שלא יעלה בדעתו שיש לו מעלות עליהם בגדולה ושראוי לפסוע על ראשם וע"כ א"ל אבדן לפי שאתה מתגאה ומשתרר ומיקל בכבודן כ"כ אין אתה ראוי להיות מתלמידיו של רבי שהיה מפורסם במדת ענוה כדאמרינן בסוף מסכת סוטה משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא והשיב לו וכי משה הגון ללמוד תורה כו' שעשה מעשים כאלו שנראים כמתגאה על הצבור כמ"ש וישב משה לשפוט גו' ויעמד העם על משה מן הבוקר גו' אלא דלפי צורך הענין יש היתר בדבר לעשות דבר הנראה כמשתרר או שיש לפרש ממש שפסע משה על ראשי עם קודש דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר גו' שכפה עליהם הר כגיגית וכתיב ויעל משה אל הר האלהים גו' וא"ל אבדן דאיתו דומה וכי משה אתה דודאי כל ישראל היו צריכין לו משא"כ אתה דאין צריכין לך והשיב לו ר"י ב"ר יוסי לפי ערך זה וכי רבך אלהים שהכל צריכין לו וז"ש דשקליה למערפסיה דקא"ל רבך כו' דהיינו שגם אני איני צריך לו בכל דבר וכן אירע לו ע"י יבמה שבאה לפניהם בבית המדרש שהיה רבי צריך לדברי ר"י בר' יוסי שראויה להתיבם גם קטנה היא ולא תמאן ואמר שטבעו ב' בניו וב' כלותיו מיאנו נראה לפרש במדה כנגד מדה דאותן ב' כלותיו נשי בניו שטבעו הם מיאנו או בקידושין הראשונים או ביבם ולא נתקיים בהם יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו גו' א"כ שנטבעו בים שאין לו סוף ולא היה אפשר להם לייבם ואי לאו שמאנו היו כשאלות עגונות לעולם ודו"ק : סליק פרק מצות חליצה

דף קו ע"ב תוכד"ה מודה רבא בלא אבה יבמי לא אבה כתיב בספרים מדויקים כו' עכ"ל פי' לדבריהם דלא אבה אין בו וי"ו כמ"ש סה"ת וסמ"ק והוצרכו לזה הכא דאי הוה כתיב ולא אבה בוי"ו ודאי לא הוה לן למיחש שלא יפסיק דהאי ולא ודאי לא הוה משמע דקאי ארישא דאמר מאן יבמי גו' כו' כפרש"י וכתבו דכן מוכח במסורת שהביא לא אבה יבמי בג' חסרין וי"ו ויש שנים במשנה תורה כו' ר"ל דאותן שנים אינן במסורת החסרין לפי שהם מלאים אבל הן במסורת שכולן ריש פסוק ובמסורת רבתא יש די"ו הן ולא אבה ריש פסוק והתוספות לא הביאו אלא שנים שהן במשנה תורה וכתבו עוד ויש פסוקים דלא שייכי לאותו מסורת כו' ר"ל שאע"פ שהן בוי"ו לא שייכי לאותו מסורת לפי שאינן ר"פ וה"מ לאתויי מקרא דפ' בא ולא אבה לשלחם שהוא בוי"ו ואינו ריש פסוק וגם הוא לא שייך לאותו מסורת וק"ל ומדברי סה"ת נראה לא אבה ג' דסמיכי שכתבו בתוספות שלפנינו צ"ל לא אבה ג' חסרין ועיין במהרש"ל בזה ואין להאריך : סליק פרק מצות חליצה

בית שמאי פרק שלשה עשר

דף קז תוספות בד"ה אמר רב יהודה אמר שמואל כו' ונראה לר"י דאביי לא היה מפרש טעמא דב"ה כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין כו' וגרס הכא אר"י אמר רב דלשמואל בנכנסה לחופה ולא נבעלה יש תנאי עכ"ל פי' לדבריהם דאביי דמוקי פלוגתייהו בבעל ולמאי דמוקי לה רבה פלוגתייהו בב' נשים אבל באשה אחת מודה רב דיש תנאי בנשואין כמ"ש התוס' לעיל דהע"ג דקאמר התם איתיביה אביי לרבה כו' איתו דומה דפליג אביי עליה דהא משני ליה רבה התם שפיר ואביי לא פליג התם אלא אדעולא דמוקי פלוגתייהו בנכנסה לחופה ולא בעל כדאיתא התם והשתא הכא כיון דבאשה אחת קמיירי אי נמי דגרסינן הכא אמר רב כמ"ש התוספות שפיר מפרש אביי טעמא דב"ה משום דיש תנאי בנשואין ומהרש"ל כתב בזה דרך רחוק ודחוק בלשון התוספות ואין להאריך : בא"ד וה"ר חיים היה מפרש הא דהכא נמי בענין זה כו' וכי יעלה על לב לומר שמחמת התנאי נתבטלו הא אין רגילות כו' עכ"ל ואע"ג דקידושין נמי אינן רגילין להתבטל מחמת תנאי כמו שהוכיחו התוספות מדקאמר שמואל אינה כא"א דבקידושין איירי מ"מ הם רגילים יותר להתבטל מהנשואין ומש"ה במיאון ארוסות הכא אף אם לא ידעי דמחמת קידושי קטנות יצאה במיאון מ"מ לא יאמרו דא"א יוצאה בלא גט אלא יתלו הדבר שנתבטלו הקידושין מחמת תנאי שהם רגילין קצת להתבטל ודו"ק :

דף קח גמרא הלכה כר"ח בן אנטיגנוס תנא קטנה כו' משום ר"י בן בתירא אמרו נישואיה הן הן מיאוניה הרמב"ם בפירוש המשנה כתב הא דקאמר רבי חנינא בן אנטיגנוס אינה צריכה למאן היינו דאינה צריכה מיאון בפני שנים אלא שתלך ותינשא כ"כ בכ"י והאריך בזה ע"ש ונראה שהרמב"ם דקדק לפרש כך הך דאינה צריכה למאן מדמייתי תלמודא הך מילתא דר"י בן בתירא דנישואיה הן הן מיאוניה הכא אמילתיה דרבי חנינא בן אנטיגנוס ולפי זה ר"י בן בתירא לאו בקטנה דצריכה מיאון גמור קמיירי אלא בההיא קטנה דקאיירי בה ר' חנינא בן אנטיגנוס דהיינו דאינה יודעת לשמור קידושיה ואי הוה מיירי רבי יהודה בן בתירא במיאון גמור ה"ל לאתויי הך מילתא דר"י בן בתירא לעיל דמפרש איזהו מיאון כו' אבל מדברי כל הפוסקים נראה דההיא דרבי יהודה בן בתירא במיאון גמור קמיירי גם בפי' המשנה שלפנינו לא כתוב בדברי הרמב"ם אמילתיה דרבי חנינא בן אנטיגנוס שתלך ותנשא אלא שתלך ותעשה רצונה וכן נראה מדבריו בפסקיו בפ' י"א מהלכות גירושין : תוס' בד"ה מחמת בני אדם שאינם כו' ותימה דא"כ תיפשוט הא דבעי לעיל אי הלכה כר' יהודה בן בתירא בנשואין כו' עכ"ל לאו אפשטן תקשי להו דתיפשוט ליה מהכא דמהך דשמואל לא תפשוט אלא נשואין ומהך דשמואל דלעיל בעי ליפשוט אפילו בקידושין ועוד דהך דשמואל ניחא ליה לאתויי דקאמר בהדיא הלכה כר' יהודה בן בתירא ועוד דבעי לפשוט נמי הלכה מכלל דפליגי אלא דעל האיבעיין תקשי להו דמאי קמבעיא אי הלכה כרבי יהודה בן בתירא בנשואין תפשוט ליה מהכא דאע"ג דלא ידע האיבעיין הך דשמואל דקאמר הלכה כרבי יהודה בן בתירא מ"מ איתו דומה שלא ידע נמי הך דשמואל דהכא כיון דהוא פירושא דמתני' אע"ג דאיכא עוד פי' אחרינא אמתני' ודו"ק : **ע"ב** תוכד"ה אלמא אתי מיאון ומבטל כו' מגופא דסיפא ה"מ לאקשויי כו' ואמאי לא אמרינן אתי מיאונה ומפקע קדושי שני כו' עכ"ל אם נפרש כונתם דה"מ לאקשויי הכי ולמאי דמסיק תברא ניחא נמי מהך קושיא זו הוא דחוק לומר תברא אהך מתני' דסוטה דליכא מאן דפליג עליה שתהא אסורה לחזור אחר שזינתה בתר גירושין ועוד לעולא דלא קאמר תברא מאי איכא למימר דמשום דשלשה בגיטין ודאי לית לן למימר דמיאונה לא חשיב זנות וא"כ לא אתי מיאון ומבטל גט מ"מ מיאונה אח"כ זנות הוא ואמאי אסורה לחזור לו ואם נפרש למאי דקאמר משום דאיידי דמכרת ברמיזותיו אזל ומשבש לה ניחא נמי מהך קושיא דמשום דאזל ומשבש לה לא חשבינן מיאונה זנות והשתא ניחא נמי לעולא דאית ליה נמי מהאי טעמא משום דאזל ומשבש לה לא חשבינן מיאונה כזנות ומיהו המיאון הוא מבטל גט אי לאו שסילשה בגיטין אך קשה לפ"ז מאי קא קשיא להו דה"מ לאקשויי אגופה דסיפא כו' דהא איכא למימר דהמקשה הכא ידע הך סברא דאזל ומשבש לה דהכי משמע מתוך שמעתין דידע הך סברא דאזל ומשבש לה אלא דלא ידע לפלוגי בין מיאון דידיה ובין דחבריה כדקאמר מ"ש מיאון דחבריה דלא מבטל כו' והשתא אגופיה דסיפא לא קשה מהך מתני' דסוטה דאע"ג דמיאונה חשיב כזנות הכא משום דאזל ומשבש לה לא חשבינן ליה כזנות ויש לייבב קלת דה"פ אגופיה דסיפא ה"מ כו' דר"ל דלא ה"ל להקשות מכח סברא דברישא דאתי מיאון ומבטל גט אלא דה"ל לאקשויי אגופה דסיפא מכח מתני' דסוטה דמיאונה חשיב כזנות ואי משום דאזל ומשבש לה א"כ ברישא נמי אמאי שרינן לה לחזור דמ"ש מיאון דחבריה ממיאון דידיה והוא דחוק דמ"מ לאו אגופיה דסיפא הוא מקשה אלא מכח רישא : בד"ה כגון שסילשה בגיטין דמחזיא כגדולה כו' וי"ל דקמ"ל דאע"ג דגירשה תרי זמני לא חיישינן למחזי כגדולה עכ"ל לכאורה דפי' דרבותא קמ"ל לתנא דרישא דאית ליה מיאון מבטל גט אפי' בגירשה ב' זימני ולא חיישינן למחזי כגדולה והוא דחוק למיתני הך רבותא הכא בסיפא דפליג ארישא ואית ליה דאפילו בגט אחד אין המיאון מבטלו דברישא הו"ל למיתני הך רבותא דגירשה ב' זימני ויש מפרשים דרבותא קמ"ל בסיפא שלא נאסור אותה על בעל המיאון א"כ לאוסרה למאן אפי' בגירשה ב' זימני ולא חיישינן למחזי כגדולה לאוסרה אפילו על בעל המיאון א"כ לאוסרה למאן כלל וגם זה הוא דחוק דהך לישנא דמחזי כגדולה לא נאמר בשמעתין אלא לאוסרה על בעל הגט אבל לא לאוסרה גם על בעל המיאון או לאוסרה למאן כדמוקי עולא הסיפא דסילשה בגיטין ומחזי כגדולה ואפ"ה תנן דמותרת לבעל המיאון ומותרת למאן ונ"ע : גמ' ותתייבם צרתה יש מיאון לאחר מיתה כו' מהרש"ל מחק צרתה דכן משמע מפרש"י שלפנינו וכן ברי"ף וברא"ש ולפי דרכו זה מה שכתבו התוספות בד"ה יש מיאון אחר מיתה באחיו כו' מוחק מלת באחיו ואין נראה למחוק כל זה מכל נוסחאות הישנות גם במקצת פרש"י ובטור איתא בהדיא דאצרה קמבעי והנראה שאלו המחקים באו בזה לפי מה שהבינו שהמיאון הוא בנשואין הראשונים בנשואין של אחי אמו אבל אין הפירוש כן אלא שהמיאון הוא בנשואין האחרונים בנשואי של אחיו כמ"ש התוספות יש מיאון אחר מיתה באחיו כו' והשתא אצרה דוקא קמבעיא ליה כיון דמיאנה מנשואי אחיו אין זו צרת הסניה אבל הסניה עדיין באיסורה עומדת דהא לא מיאנה בנשואי אחי אמו והשתא הא דקאמר הכא ותעקרינהו לנשואי קמאי הוי ממש כהא דקאמר לעיל גבי צרת הבת ותמאן השתא ותעקרינהו לנשואי קמאי (א) וזה הפירוש מדוקדק ומוכרע מתוך שמעתין דלא נקט גבי אחי אמו שמת וא"כ נשא אחיו כו' דהשתא אי נמי לא מת אחי אמו אלא שנתן גט יש מיאון לאחר מיתה בנשואי אחיו אבל אי היה קאי המיאון בנשואי אחי אמו אם יש מיאון לאחר מיתתו ה"ל למנקט גביה שמת וזה הפירוש נראה ברור לקיים כל הנוסחאות ודברי הטור ומקצת פרש"י וברש"י שלפנינו (ב) גם ברי"ף וברא"ש בטעות נמחק בהן מלת צרה :

ח"א דף קח ע"ב מ"ד מימינו בכסף שתינו כו' ושכרו אדם אחד בד' מאות זוז ושאלו את רע"ק בבית האסורין כו' את ר"י הגליבין כו' · מבואר דקאי אקרא דלעיל מיניה יתומים היינו ואין אב גו' שהיינו דור יתום באין רב· עמנו ללמוד ממנו כמ"ש באלישע שקרא רבו אליהו אבי אבי גו' ואמותינו שהיה כ"י שנקראת אם שנאמר ואל תטוש תורת אמך היתה כאלמנה ועי"ז מימינו שהם ד"ת שנמשלה למים בכסף שתינו ועצינו מלמון עלת ה' במחיר גו' וק"ל :

קרני ראם (א) נ"ב דברי רבינו תמוהים דצרתה בלא"ה מותרת דהא קמא צרה שנייה מתייבמת וכמבואר בדברי הרי"ף פרק כיצד עי"ש וגם במ"ש דהשניה עדיין באיסורה עומד יש לדון בזה דאם ממאנת באחיו נעקר גם הקידוש' ראשונה דהמיאון מבטליה למ"ד דלאחיו שריא ודוקא עליו אוסרה אלא דלענין היבם בלא"ה אסורה דכל שמיאנה בו אסורה עליו וכמבואר לעיל ונ"ע בכ"ז : (ב) נ"ב ולפנינו הגירסא ברש"י תמאן בנשואין הראשונה וכדין נמתק מלת צרה :

חכמת שלמה

דף קו ע"א גמ' אמרה ליה אימא ישיבתה כו'. נ"ב פי' כך תאמר עלי כו' ובס"א גרסי' אמה כלומר שהאם שלה הלכה עמה לב"ד והיא הסיבה בעבורה והיא גירסת רב"י ודו"ק : רש"י בד"ה ישיבתה מהתייבם לו הס"ד : בד"ה אמר לה ידע לה מכיר הוא בה כו' כצ"ל . ונ"ב פי' יודע היבם ממום זה : בד"ה אמר ליה אביי לרב פפא הס"ד : בד"ה לפיכך כו' אין כותבין גט חליצה כו' הד"א : תוס' בד"ה אין לו כו' שלוקחים דבר גדול כו' . נ"ב פי' במרדכי כגון שדכות ולפוצה וכה"ג ע"ש : **ע"ב** גמ' ורוקקת מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל כו' כצ"ל וקוראה מאי קמ"ל מתניתין היא נמתק : תוס' בד"ה מודה רבא כו' ג' דסמיכי . נ"ב פי' במקף וכ"ל שרוצה לומר דלא צריך בנשו מהאחת אלא אותם ב' מלות לחוד ולא יותר וכן באבן עזרא ובסמ"ק ובסה"ת משמע דמן המסור' שמעינן דכתיב לא אבה בלא וי"ו ולא כתיב ולא אבה וק"ל : בא"ד דלא שייכי כו' . נ"ב פי' לפי שאינם ריש פסוקי . (עיין במהרש"א) : סליק פרק מצות חליצה

בית שמאי פרק שלשה עשר

דף קז ע"א גמ' ניחא להו פדי דליפוק כו' כצ"ל : תוס' בד"ה אמר רב יהודה כו' דאין תנאי בחופה כו'. נ"ב פי' והתם מסיק לאביי דלא פליג רב אלא בבעל לחוד ולא בנכנסה לחופה כלל וק"ל : בא"ד וגרסי' הכא אמר רב יהודה אמר רב כו' . נ"ב ולפ"ז דגרסי' אמר רב בע"כ צריכין למימר דאף אביי סבר דטעמא דב"ה משום דמידע ידעי אבל לעולם אין תנאי בנשואין לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דאל"כ תיקשי רב אדרב וגבי נכנסה לחופה ולא נבעלה צ"ל דטעמא דב"ה משום דיש תנאי ומה שהוקשה לתוס' מהא דנכנסה לחופה כו' ולא תירצו דמשום הכי צריכין ב"ה לטעמא דמידע ידעי משום נישואין דמודים דאין תנאי בנשואין ולא משום נכנסה לחופה היינו משום דס"ל לתוס' מאחר דקאמר תלמודא סתמא טעמא דב"ה משום דמידע ידעי משמע דאכל דברי ב"ה קאי בין אנשואין בין אחופה ומשום הכי הוצרכו לומר דגרסי' רב וסוגיא דתלמודא אליבא דעולא קאי אבל אביי מתרץ אליביה מבחוץ דטעמא דב"ה גבי נשואין משום דמידע ידעי וגבי חופה משום יש תנאי ומה שאמר ר"י לעיל דאביי לא סבר דטעמא דב"ה משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין היינו דר"י סובר דגרסי' שפיר שמואל ולא רב ולא הא לקושיא דתוס' מהא דנכנסה לחופה כו' משום דסבר שפיר מאי הלמודא למימר טעמא דמידע ידעי משום נשואין לחודה ואינו הכרח שקאי נמי אחופה ומשום הכי סבר לר"י שכתב מהק ריב"ן שמואל וגרס רב ומה שהקשה מתחלה מהא דנכנסה לחופה דמשמע הכא משום דמידע ידעי כו' אבל לעולם אין תנאי בחופה היינו קודם שתירץ ר"י דסוגיא דהכא קאי אליבא דעולא כו' והיינו סוברים שזה הטעם דמידע ידעי הוא מוחלט ומדברי רב גופיה הוא ואינו מדברי התלמוד וא"כ אין שום טעם אחר אלא מידע ידעי לחוד אבל השתא דידעינן שמדברי התלמוד הוא ותירץ אליבא דעולא אבל לאביי איכא טעמא אחרינא משום דיש תנאי בנשואין א"כ נוכל לומר שפיר דאף לעולא לא קאי ה"ט דמידע ידעי אלא בנישואין לחודה ולא אחופה אלא שהתוס' ס"ל דזהו דוחק דטעמא דמידע ידעי כו' לא קאי אלא אנשואין לחודה ומשום הכי הסכימו לגירסת ריב"ן דגרסי' רב ולא כר"י וכן משמע להדיא בדברי תוס' דפרק המדיר ודו"ק ל"ל. (עיין במהרש"א) : בד"ה דא"א כו' ואכיל והאפילו הזמורות וגוף הקרקע אם כילה אין צריך לשלם כו' כצ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה דהני למי כו' ומפותה כו' כצ"ל והד"א : בד"ה רוצה אני שמא חזרה כצ"ל :

דף קח ע"א גמ' שדר ר' זוגי דרבנן כו' : שם אמר רבי נראה כו' . נ"ב והע"פ כן הלכה כר' יהושע אלפסי ורמב"ם והסר"י : **ע"ב** גמ' ותתייבם צרתה נמתק צרתה . ונ"ב ברי"ף וכן ברא"ש לא גרסי' צרתה אלא אהיא גופא קמיבעי וכן משמע בפרש"י אבל במקצת ספרים נמצא בפרש"י להדיא דאצרתה קמיבעי וכן יראה מדברי הטור שכתב עיקר הדין אצרתה וכתב אחר כך ונראה שאף היא חולצת אם תמאן ע"ש . (עיין במהרש"א) : שם בר אילן אמר רב כהם כו' כצ"ל : רש"י בד"ה ומאי שנא כו' ליה לקמא הס"ד וא"כ מ"ה דאיידי כו' דקמא ג"כ הס"ד : תוס' בד"ה אלמה אתי כו' אגופה דסיפא כו' אמאי לא אמרי' כו' אחר גירושין דמותרת כו' כצ"ל : ד"ה אזיל כו' נ"ל נמי אזיל כו' : בא"ד דלמא אזיל ומשבש לה דהא כיון דליכא למיחש למידי לא גזרי' כצ"ל. ונ"ב פי' דלא גזרו משום דלמא אתא ומשבש לחודה אם לא שיש צד לאיסור דהוי מחזיר גרושתו משנשאת אבל היכא דליכא גירשה דליכא למיחש למידי לא גזרו משום אזיל ומשבש כו' ודו"ק : בד"ה אר"א כו' דר"א נאמר וכה"ג כו' כצ"ל : בד"ה לאיסור כרת כו' אבל גט לא מפקיע כו' כצ"ל :

מהר"ם

ולכך גרים בסדר המשנה חליצתה כשרה לכך כתבו דבירושלמי נמי מוקי לה כרבי מאיר ואפ"ה גרים במשנה חליצתה כשרה : סליק פרק מצות חליצה

בית שמאי פרק שלשה עשר

דף קז ע"א תוד"ה אמר רב יהודה וכו' ועוד אפי' נכנסה לחופה ולא נבעלה וכו' . ר"ל ולאביי נכנסה לחופה ולא נבעלה לכ"ע יש תנאי אפילו לרב דהא אביי מפרש טעמא דרב לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וזה לא שייך כ"א בנבעלה : בא"ד ונראה לר"י דאביי לא מפרש טעמא דב"ה וכו' אלא לפי שאין תנאי בנישואין וכו' . הא דנקטי התוס' דטעמא דב"ה לפי שאין תנאי בנשואין לאביי היינו לפום ריהטא אי גרים הכא אמר רב יהודה אמר שמואל כגירסת הספרים שלפנינו קודם שיקשה מנכנסה לחופה ולא נבעלה אבל לפי מסקנת התוס' דצריכין למימר דאפילו אי אתיא סוגיא דהכא כעולא דלא פליגי רב ושמואל אלא בלא נבעלה על כרחך אי גרסי' הכא אמר רב יהודה אמר שמואל יקשה עלינו מנכנסה לחופה ולא נבעלה דהא בלא נבעלה פליג שמואל וס"ל דיש תנאי וע"כ צריך לגרוס הכא כגירסת הריב"ן דגרים אמר רב יהודה אמר רב דרב ס"ל דאפילו בלא נבעלה אין תנאי לפי סברת עולא כמבואר שם פרק המדיר בתוס' לפי זה גם לאביי צריך לומר דטעמא דב"ה בנשואה משום דמידע ידעי ולא משום דיש תנאי דהא לרב ס"ל אין תנאי בנשואין דהיינו בנבעלה אלא בנכנסה לחופה ולא נבעלה הוי טעם דב"ה משום דיש תנאי בחופה לפי סברת אביי אליבא דרב ודו"ק :

דף קח ע"ב תוד"ה אזיל ומשבש וכו' אבל לא ניחא ליה למימר וכו' דהא כיון דליכא למיחש למידי וכו' . ר"ל דלא גזרו זה אלא היכי דאיכא ג"כ צד איסור כשמחזירה כגון היכי דאיכא גם דכשמחזירה איכא צד איסור מחזיר גרושתו משנשאת אבל היכא דליכא גם דליכא למיחש לאיסור דמחזיר גרושתו לא גזרינן :

דף קט גמרא מודים חכמים לר"א כו' הרי היא כיתומה כו' והחזירה שאסורה ליבם מפני שגירושיה כו' עכ"ל בפ' המדיר מייתי הלמודא הך ברייתא וגרסינן בה והרי היא יתומה בחיי אב והחזירה שחוללת ולא מתייבמת מפני שגירושיה כו' והרא"ש כתב בשמעתין דהכי איתא הגירסא בתוספתא וכן כתב הראב"ד דבעיא חליצה ואע"ג דאסורה ליה מן התורה מ"מ בעיא חליצה משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק וסברא גדולה הוא כו' עכ"ל ויש לתמוה לפ"ז אמאי דחי הלמודא הא דקאמר עיפא טעמא דר"א הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור מדתני ר"א אומר חוללת דהא איכא למימר לר"א נמי דחוללת משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק (א) דמהאי טעמא חוללת נמי יתומה בחיי אב לרבנן אע"ג דהויא ערוה דאורייתא וצ"ע: **שם** ומי שרי והתני בר קפרא לעולם כו' מהא דירחיק אדם מן המיאון פריך אבל מהא דידבק בחליצה לא פריך דאל"כ מאי קא משני מיאון דמצוה שאני והייתו משום דאיכא מאן דפליג אאבא שאול בפרק החולץ וסבר דמצות יבום קודמת למצות חליצה :

ח"א דף קט ע"א לעולם ידבק אדם בשלשה דברים ויתרחק כו' בהבאת שלום דכתיב בקש שלום ורדפהו וא"ר אבהו אתיא רדיפה רדיפה כו'. עיין פרש"י ואהכי מייתי ליה הך ג"ש בספ"ק דקידושין לענין תשלום שכר כפרש"י אבל לא ידעתי אמאי הולרך לכך הכא דאי נמי לא הוה ביה בהבאת שלום שכר כ"כ יש לידבק בו מהאי קרא דבקש שלום גו' דמזהיר על כך כמו שיש לידבק בחליצה ובהפרת נדרים דלא אשכחן בהו שכר כ"כ ועוד דאי משום דיש בו שכר כ"כ יש לידבק בו בשלום אמאי שביק ג"ח גופיה ולימא ביה נמי דיש לידבק בו מה"ט ונראה דבכל הני ג' דחשיב לידבק בהן הייתו אע"פ דפעמים יש לגדד גם בהיפך דהיינו בחליצה כגון בידוע לנו שמייבם לשם מצוה דאפילו לאבא שאול מצות יבום קודמת ביה דדוקא קאמר הכונס את יבמתו לשום נוי כו' וכן בהפרת נדרים הנודר לשם מצוה ונודר בעת לרה כמו שמצינו ביעקב וידר יעקב נדר גו' וכן בהבאת שלום שאסור לעשות שלום באויבי ה' כמ"ש הלא משנאיך ה' אשנא ומתקוממיך אתקוטט ואעפ"כ אמר לידבק על הרוב בג' אלו שזכר דהמיעוט הוא שמייבמין לשם מצוה וכן בנדרים המיעוט הוא למצוה וכן בשלום שיש לידבק עם רובא דעלמא בהבאת שלום ויליף ליה מלשון ורדפהו דמשמע שיש לידבק בו ולזה הולרך הכא לג"ש דהאי כינוי דורדפהו קאי על השלום כמו רודף לדקה וחסד גו' דהרדיפה קאי על הלדקה וחסד ואי לאו ג"ש לא הוה מפרשינן כינוי דורדפהו על השלום אלא על המוגא וה"ק קרא בקש שלום מטובאיך ואם לא ירלה בו ורדפהו דהיינו רדוף אותו שלא תהא אתה נרדף ממנו כמ"ש אם בא להורגך השכם להורגו · ואמר **בהפרת** נדרים הנודר כאילו בנה כו' · עיין הדמיון בזה בר"ן פרק ד' נדרים ועי"ל דכמו דבונה במה גופה ליכא איסורא אלא שמביא לידי גוף איסור ההקרבה כן בנודר ליכא גוף האיסור אלא שמביא את המקיימו לידי איסור ובספר יפה מראה הקשה בזה דבשבועה אמרו היפך זה דטוב לקיימה כדאמר בעובדא דריב"ל אי איתמיל אשבועתיה נהדר ואי לא לא נהדר ואיך יתכן שיתחלפו מן הקלה אל הקלה דבנדרים תיחשב השאלה לגדקה ובשבועות לעבירה ושמא י"ל משום דנדר חל על דבר מלוה ועוד דרוב נדרים לאסור על נפשו חיי נפש כו' אבל שבועות לא עבידי אלא במשא ומתן או לקיים המלוה טוב שלא להתיר כו' עכ"ל ויוהאריך ע"ש ועי"ל דשבועה מלינו בתורה לעשות כן כגון שבועת הפקדון ושבועת העדות וקבלת כל התורה ע"י שבועה היה והייתו טעמא דשבועה היא לאסור עלמו על הדבר שהדבר נאסר עליו ולא מלינו בשום מקום בתורה לעשות כן · ואמר **שיתרחק** מג' דברים כו' הוא ג"כ בדרך הזה שאמרנו הגם שיש לגדד בהיפך לפעמים במיאונין כהך דתנן דמלמדין אותה למאן וכן בפקדון דודאי הוא ג"ח לשמור פקדון חבירו ולהתערב בעדו במקום שלא יבא נזק לו אבל אמר להתרחק מהן על הרוב · ואמר **מן הפקדונות** בבר מתא דבייתא כו' · עיין בפרש"י והוא דחוק ונראה לפרש דודאי יש לאדם לשמור פקדון חבירו אורח או בשאינו שמור בבית המפקיד כמו בבית הנפקד אבל בבר מתא דבייתא כי בייתיה שהוא שמור בבית המפקיד כמו בבית הנפקד אין לקבל ממנו . ואמר **בערבי** שלציון כו' פרש"י שם מקום כו' · ואולי שהוא שני תיבות של ציון ולא מדינא קאמר אלא שכן היה מנהגם בציון להיות ערב קבלן או לוה לו ואתי פורע דמדינא הוה שלוף ודו"ק · ואמר **רע** ירוע כי ערב זר כו' למקבלי גרים פרש"י המערב זרים בגרים והנכנס בערבון כו' עכ"ל ואולי פירושו לענין גרים נמי מתפרש בלשון ערבות כמ"ש כל ישראל ערבים זה בזה והמקבל הגר להיות מכלל ישראל הרי הוא נעשה ערב גם בעדו והייתו כספחת שהוא נספח להיות ערב גם בעדו : **כל** שישנו בעשייה ישנו בלמידה כו' · הכא מרישא לסיפא דרים וגבי וקשרתם וכתבתם גו' דריש ליה מסיפא לרישא כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ויש לפרש דהכא ה"א למדרש מסיפא לרישא כל שישנו בלמידה ישנו בעשייה וכל שאינו כו' לענין שכר דודאי מי שאינו בלמידה אינו כלל בעשייה כמ"ש שהתלמוד מביא לידי מעשה ואמרו אין בור ירא חטא ולא ע"ה חסיד וקרוב לזה כתבו התוס' ספ"ק דקידושין ע"ש ודו"ק: **ששים** גבורים כו' כתבו התוספות פירש בקונטרס בסנהדרין דהלכת הגזית קאי וקשה דהל"ל ע' כו' עכ"ל ובחידושינו פ"ק דסנהדרין כתבנו דכפירוש הקונטרס איתא בב"ר וע"ש פי' דברי המאמר : **עוד** כתבו התוספות אחוזי חרב משמע ליה מזויינין בדין כדדרשינן כו' עכ"ל ונראה דלענין הדין נקט יש ליזהר ביותר לשאול מרבו ולא יסמוך על שכלו כמ"ש ספ"ב דב"ב הרולה שיחכים יעסוק בד"מ כו' והרולה שיעסוק בד"מ ישמש שמעון בן ננס גם בד"מ אפשר שמתחייב ילך וישאל את רבו אם טעה זה וע"כ ישאל הוא מקודם לזה ודו"ק : סליק פרק בית שמאי

דף קי תוספות בד"ה קסבר שמואל כו' וא"ת דשמואל דלית ליה דקדושין גדלי בהדה מ"ט דר"ג כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא קושטא דמלתא לרב הטתא דפליגי בבעל לית ליה דקדושי גדלי בהדה וטעמיה דר"ג משום דהמקדש אחות יבמה כו' אלא לשמואל תקשי להו מהא דקסבר אפילו בבעל דע"ד קידושין הראשונים הוא בועל וא"כ מ"ט דר"ג וכן הוא בהדיא בתוס' בפ' המדיר ע"ש : **בד"ה** בההיא קאמר רב משום כו' דכוותיה מתוקמא הך לריכותא דהכא ולריכותא דכתובות אליבא דאביי עכ"ל פי' לדבריהם דבין לריכותא דהכא ובין לריכותא דכתובות אליבא דאביי דאמר התם דפליגי בבעל נאמרו אלא דלריכותא דהכא נאמרה לפי סברת כוותיה דמאן דעדיף ליה התם קידשה על תנאי מקטנה שלא מיאנה ולפי סברא זו קאמר הך לריכותא דהכא לאביי דאילטריך אפילו בקידשה על תנאי פליג שמואל והיא לריכותא דכתובות נאמרה נמי לאביי בהיפך זו הסברא ושני הסברות לאביי הם סברות מבחוץ דאביי מצי אמר דהסברא מבחוץ הוא כסברת מאן דעדיף ליה קידשה ע"ת מקטנה שלא מיאנה כלריכותא דהכא ומצי נמי אמר שהסברא מבחוץ הוא בהיפך כלריכותא דכתובות ועיין בתוספות שם בפ' המדיר ואין מקום בזה לתמיהת מהרש"ל ודו"ק : **ע"ב** בפרש"י ד"ה מוליא את אשתו בגט כו' אהנך תרתי תיובתא קמייתא דבחרשת וחרש מעיקרא קמיירי כו' עכ"ל בכדי נקט חרש דחרש א"כ דאיירי מעיקרא לא קשה מידי כיון דפקחת מכח קידושי פקח נפלה לפני החרש ליכא למימר ביה כי היכי דעל הכי נפק כפרש"י לקמן גם מ"ש רש"י לקמן ומדהוא חרש מעיקרא הנך נמי דלעיל חרשים מעיקרא כו' דכל הנך חרשים דלעיל כו' עכ"ל אינו מדוקדק דלא הוזכר חרש אלא בבבא קמייתא אבל בבתרייתא לא הוזכר חרש וק"ל: **תוס'** בד"ה או נשתטה לא כו' ועוד דבלאו הכי הוה פריך ליה אמאי לריך לגרש את כו' כנ"ל: **בד"ה** קסבר רב חרשת קנויה כו' וי"ל דקים ליה לר"ח דחדא קנויה ומשוירת וחדא קנויה ואינה קנויה אלא דהוא לא הוה ידע הי מנייהו כו' עכ"ל אין דבריהם אלו מספיקים לקושייתם דא"כ קים ליה דחדא קנויה ומשוירת וחדא קנויה ואינה קנויה מ"מ נימא דהוה מספקא ליה אי חרשת קנויה ומשוירת וקטנה קנויה ואינה קנויה או איפכא ועוד הא דחדא קנויה ומשוירת וחדא קנויה ואינה קנויה אין לריך ראייה כדמוכח ממתני' דהכא כפרש"י אבל לריכין אנו למימר לתרץ קושייתם דרב חסדא הוה קים ליה ברב דהוה ידע באיזה דהוה קנוייה ומשוירת ואיזה מהן דהוה קנויה ואינה קנויה אלא רב חסדא לא הוה ידע הי מנייהו והתוס' קלרו במקום שהיה להם להאריך ודו"ק :

דף קיא בפרש"י בד"ה חרשת במאי תיפוק הא לאו כו' ואי קשיא מתני' דקתני בא על הקטנה כו' אמאי פסלה כו' עכ"ל זו היא גירסת רש"י לקמן במתני' דגרס דפסל את הקטנה וכך הוא גירסת הראב"ד אבל הרי"ף והרמב"ם דגרסי לקמן במתני' דלא פסל את הקטנה כמ"ש הטור סי' קע"א לא קשיא מידי אך קשה לפ"ז רב חסדא דפסיט מרב דחרשת קנויה ומשוירת וקטנה קנויה ואינה קנויה ולא איפכא אמאי לא פסיט ליה ממתני' לפי גירסא זו דע"כ לא מתוקמא טעמא דהך מתני' הא דהבא על הקטנה ואח"כ על החרשת דלא פסל הקטנה ובבא על החרשת ואח"כ על הקטנה דפסל החרשת אלא בדנימא דחרשת קנויה ומשוירת וקטנה קנויה ואינה קנויה ומיהו רב ששת דפסיט מברייתא ולא פסיט מהך מתניתא לא קשיא דאיכא למימר דבעי למיפשט דאפילו למאן דפליג אמתניתא וסבר דאפילו בבא על הקטנה ואח"כ על החרשת דפסל הקטנה מ"מ אית ליה דקטנה קנויה ואינה קנויה וחרשת קנויה ומשוירת והא דפסל הקטנה אינו אלא משום גזירה דלמא אתי למבעל חרשת ברישא כדקאמר בהדיא בגמרא אברייתא: **ע"ב** גמ' קרי כאן להקים לאחיו שם כו' אמר אביי א"ק יבמה יבא עליה כל דהו כו' אין לפרש דהוה יבומי ייבום קאמר הכי דמרבינן לקטן מקראי למר מיבמה כל דהו ולמר מיהדיו אפילו בן יום אחד דהא בהאשה רבה תנן דעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול דזה אינו אלא מדרבנן וכמ"ש התוס' בפ"ק דקידושין ע"ש אלא משום דלא נימא דכל ביאה וביאה דאיסורא הוא כיון דלאו בר מיקם שם הוא קאמר הכא דמרבינן ליה מקראי למר מיבמה כל דהו ולמר מיהדיו ודו"ק : **תוס'** בד"ה לא נסתרה אפילו כו' מהרש"ל הגיה אף על פי שנכנסה לחופה במקום שלא נכנסה כו' אבל בספרים מדויקים ראיתי שהגיהו כך ואף על פי שלא נכנסה לחופה רבי מאיר כו' ור"ל דאע"פ שלא נכנסה לחופה סבירא ליה לרבי מאיר דלא מוקים והייתו כההיא דהכא ביבמה שאין שם כניסת חופה ודו"ק :

דף קיב תוד"ה היא אומרת נבעלתי כו' דבתוך ל' משמע ברישא דאינה לריכה גט כו' ולא קתני ולריכה גט כו' עכ"ל אבל אי איירי הסיפא בלאחר ל' ולריכה גט לא תקשי להו במליעתא דקתני בלאחר ל' מבקשין הימנו שיחלוץ לה דהייתו ע"כ בהיא אומרת לא נבעלתי והוא אומר בעלתי אמאי לא קתני בה ולריכה גט דאיכא למימר כיון דמבקשין לו שיחלוץ לה לא אילטריך ליה למתני דודאי הוא דלריכה גט דהא מחזקינן לה בנבעלה כיון דאין כופין אותו שיחלוץ ומזה יתיישב מ"ש התוספות לקמן ומיהו י"ל דאיהי נמי בעיא גט אפילו שניהם מודים שלא בעל כו' ולא נקט אמר לא בעלתי בתחלה אלא לאשמועינן דאפ"ה כופין לחלוץ כו' עכ"ל דמי הכריחם השתא לומר דסיפא דברייתא כופין הוא אמאי לא נימא השתא דמבקשין הוא כפרש"י וההיא וכי מפני שאנו כופין מיירי בששניהם מודים שלא בעל

קרני ראם (א) נ"ב וא"ל דודאי אם חולצת יש גזירה דלא תתיבם כמ"ש בדף ל"א אלא דביתומה בחיי האב הכל יודעים שאין מתייבמת משא"כ בגרשה והחזירה אם אתה אומר חולצת מתייבמת ועיין ·

מהר"ם

דף קי ע"א תוד"ה קסבר שמואל וכו' עד ומיהו קשה דתקשי לשמואל מדרבנן דר"א כצ"ל וכו' וא"י דשמואל ס"ל כר"ש משום ר' ישמעאל וכו'. מקשין העולם היכי מיתרצא קושית התוס' דלעיל שהקשו דלעיל בריש פ"ב משמע דשמואל אית ליה מלתא דר"ג ובלאו הכי נמי קשה איך יתכן לומר דשמואל אית ליה הא דר"ג הא איתא בהדיא לעיל פ"ב דשמואל אית ליה יש זיקה ור"ג ס"ל אין זיקה אלא דהתם פריך לשמואל ממתני' ומשני הא מני ר"מ דאית ליה אין זיקה וכו' והדר פריך אי אין זיקה תיבטל דהא ר"ג אמר אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין דתנן ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה וכו' וא"כ היכי משתמע מינה דשמואל אית ליה הא דר"ג ונראה ליישב בדוחק דה"ק התוס' מדאקשי הגמרא ארבי מאיר מר"ג ואי אין זיקה תיבטל ומאי מקשה דלמא אע"ג דר"ג אית ליה דאין איסור לבטל מצות יבמין רבי מאיר אית ליה דאסור אלא ע"כ ס"ל לגמרא דכל כמה דלא אשכחן בהדיא דפליגי תנאי באותו דין לא מסתבר לן למימר דפליגי דמסתמא משוינן להו לתנאי בכל מה שיכולין להשוותן וה"ה במתני' אע"ג דפליגי ר"א ור"ג במת בעלה של גדולה דר"א ס"ל דיש זיקה ולכך מלמדין את הקטנה שתמאן ורבן גמליאל ס"ל דאין זיקה ולכך אמר אם מיאנה מיאנה וכו' מיהו בדין זה דאם הגדילה אצלו ולא מיאנה שתצא הלה משום אחות אשה לא אשכחן דפליגי בה ולכך שמואל נמי אע"ג דלא קים ליה כר"ג בדין דאין זיקה מ"מ בדין זה דס"ל דכשהגדילה אצלו תצא הלה משום אחות אשה מוכרח שמואל למסבר כותיה כל כמה דלא אשכחן תנא דפליג עליה דר"ג בהדיא בהא ומסקי התוס' דשמואל ס"ל כר"ש משום רבי ישמעאל דפליג עליה דר"ג בהא בהדיא כנ"ל כוונת התוס' בדבור זה ובספר חכמת שלמה נתעורר גם כן לקושיא השנייה ופירש כוונת התוס' קצת בענין אחר אלא שנ"ל דחוק ודו"ק: **ע"ב ד"ה** או נשתטה לא יוציא וכו' עד כיון דרישא לא מתוקמי כוותיה וכו' . ר"ל דמתני' ההיא נתחרשה יוציא נשתטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית היא רישא דמתני' דמותיב מינה דהיא שני אחין א' פיקח וא' חרש נשואין שתי אחיות וכו' ואם כן היאך יכול לאוקמה כרשב"ג כיון דקתני רישא נתחרש או נשתטה לא יוציא עולמית וק"ל . וכל הנך הן משניות לקמן ריש פ' הרש : **בא"ד** ועוד דבלאו הכי הוה פריך ליה ומי צריך לגרש את אשתו כצ"ל כדפי' . ר"ל בריש עמוד זה ד"ה וכ"ת : **ד"ה** מאי טעמא וכו' שהיא ראשונה וקשיא טובא כצ"ל ור"ל דבבא זו היא שנויא ברישא דמתניתין וגם קשיא ספי בהוזק מינה יותר מכל הבבות שהקשה מהן : **ד"ה** קסבר רב חרשת קנויה ומשויירת וכו' עד וי"ל דקים ליה לרב חסדא וכו' והשתא פשיטא דחרשת וכו'. יש לדקדק מה תירצו התוס' הא עדיין יש להקשות היכי שמעינן דקסבר רב הכי דלמא מספקא וכו' כמו שהקשו מתחלה ויש ליישב דר"ל דקים ליה לרב הסדא וכו' . ר"ל ששמע מפי רבו שהגיד לו בפירוש אותה אחת דהיא קנויה ואינה קנויה והאחרת שהיא קנויה ואינה קנויה ומשויירת בלי שום ספק ומסתמא גם רב ידע איזה היא הקנויה ומשויירת אלא שרב חסדא לא הוה ידע ששכח איזו היא והשתא א"ש דפשיט מרב חרשת קנויה ומשויירת וכו' :

דף קיא ע"ב תוד"ה לא נסתרה וכו' כלומר וכו' אע"פ שנכנסה לחופה ור"מ ס"ל וכו' כצ"ל והא דכתבו התוס' כלומר וכו' ולא פירשוהו כפשוטו שלא נסתרה בודאי משום דלפום ריהטא משמע דגם על זה פליג רבי מאיר וס"ל דדוקא כל שלשים אית ליה טענת בתולים ולא יותר ואי ידעינן ודאי שלא נסתרה מ"מ דר' מאיר ולכך כתב גם כן א"נ וכו' ובהא לא פליג ר"מ אלא אהא דס"ל לר' יוסי נסתרה לאלתר פליג וק"ל :

דף קיב ע"א תוד"ה איבעיא להו נשולה אני וכו' עד ע"כ נראה לפרש וכו' עד או שמא לא עשתה כדי לאסור עצמה על יבמה כמו על בעלה , ר"ל וכופין אותו לחלוץ לה אבל מ"מ אסורה ליבם אע"ג

חכמת שלמה

דף קט ע"א רש"י בד"ה קטנה כו' ומשקבל את גיטה כו' כנ"ל: **ד"ה** וגדולה אלו דאמרי' סתם כו' כנ"ל: **בד"ה** מת בעלה כו' הקטנה וזיקתה כו' כנ"ל : **בד"ה** כאבא שאול בפ' החולץ הס"ד : **תוס'** בד"ה ויתרחק כו' ראיה שהיא בוגרת כו' . נ"ב לאו דוקא אלא גדולה קאמר וכן בפסקי תוס' כתוב גדולה . **ע"ב** גמ' שלוף דוץ . נ"ב עיין בערוך בערך שלוף דוץ : **שם** ואית לי רגה ולא אזיל כו' א"ל רבין בריה דרב נחמן כו' כנ"ל : **שם** הוא עדיף מינאי כו' . נ"ב לפי גירסת הראב"ד משמע דלא גרסינן אלא אמר הוא עדיף מינאי והכי פירושו רב ששת היה מקלס לרבין דעדיפא מיניה מתרץ הברייתא ע"ש ברא"ש : **רש"י** בד"ה וא"ר אבהו במס' קדושין הס"ד : **בד"ה** שלציון שם מקום שמניחים הלוה כו' כנ"ל : **בא"ד** ל"א כו' שלוף דוץ הס"ד ואח"כ מ"ה שלוף דוץ שלוף כו' : **בד"ה** ולתקוע עלמו אסיפא דקרא כו' כנ"ל: **ד"ה** אלא תורה נ"ל אין לו אלא תורה שאינו מקיים כנ"ל : **בד"ה** אפי' תורה אין לו אפי' כו' כנ"ל : **בד"ה** וגמר הלכה יודע הלכה אלא שאין דומה כנ"ל והד"א : **בד"ה** גבורים דייניס הס"ד : **בד"ה** מ"ט דר"ג כו' תנא יבמתו כולא כלום כו' כנ"ל : **בד"ה** גדלי בהדה כו' והשתא מ"מ משגדלה כו' כנ"ל: **בד"ה** ספק לא כו' בגט בע"כ ואנא כו' במיאון בע"כ כנ"ל : **תוס'** בד"ה אתיא רדיפה כו' אי נמי התם כתיב כו' דלא הוה כתיב הכא ונפקא לן כו' כנ"ל : **בד"ה** רעה אחר כו' ונעמה ורות המואביות כו' כנ"ל: **בד"ה** אחוזי חרב כו' ואע"ג דבתורה כתיב חגור כו' . נ"ב פי' אפ"ה לא דרשינן ויתגור דוד אתורה כ"ש היכא דלא כתיב לשון חגורה דלא דרשינן אתורה אלא אדין ודו"ק:

דף קי ע"א גמ' שלא כהוגן ואפקעינהו כו' : **רש"י** בד"ה מאי לאו כו' כשגדלה הס"ד : **בד"ה** וקא אפקעינהו כו' וישראל קאמר ורבנן כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה קסבר שמואל כו' מלתא דר"ג דפריך אמלתא כו' . נ"ב ותימה הא לעיל איתא להדיא דשמואל לית ליה דרבן גמליאל דהא לשמואל יש זיקה ולר"ג אין זיקה להכי פריך לגם אליבא דרב יהודה אמר שמואל דמוקי התם חדא ברייתא אליבא דר"מ דס"ל אין זיקה ואסור לבטל מלות יבמין ופריך והרי ר"ג אין לו זיקה ולא חייש לביטול מלות יבמין כו' . ובע"כ נ"ל מה שהקשו התוס' מר"ג אשמואל הכי מקשין מאחר דאשכחנא תנא להדיא דס"ל דלא אמרי' על דעת קדושין הראשונים הוא בועל וא"כ מנין כו' לחלוק עליו בזה אפילו חולק עליו במה דס"ל אין זיקה וסבר כאותן תנאי דס"ל יש זיקה אבל מנא לן לחלוק על רבן גמליאל בהאי סברא ולומר כל הבועל כו' א"כ בע"כ לריכים אנו לפרש דברי התוס' דה"ק ושמואל אית ליה דרבן גמליאל כו' פי' שלא תאמר דשמא לא ס"ל כלל לשמואל לאותן דברי ר"ג למשנה וכאילו בדותא היא ועל זה מביא התוס' ראיה דאית ליה שפיר מלתא דר"ג אליבא דר"ג דלית ליה זיקה א"כ אף הוא לא פליג עליה בזה באמר כשגדלה הקטנה שתצא יבמתו משום אחות אשה ודו"ק : **בד"ה** בההיא קאמר כו' דכותיה מתוקמא כו' . נ"ב ותימה גדולה בעיני דהא בע"כ לריכותא דהכא אזיל אליבא דאביי דהא למ"ד בבעל דברי הכל לריכה גט א"כ לא פליגי הכא אלא בכנסה סתם ולא בעל ומשום אתוליה לתנאיה והשתא לא נלטרך למעבד שום לריכותא דהא לא פליגי בקדשה על תנאי כו' בבעל ומדעבד לריכותא ע"כ אליבא דאביי הוא דעבדינא ודו"ק . (עיין במהרש"א) : **ד"ה** מאי לאו כו' שייך לעמוד השני : **בא"ד** נשא חרשת והייתו שבשעת נשואין כו' כנ"ל : **ע"ב** גמ' והתנן נתחרש הוא או נשתטה כו' כנ"ל : **רש"י** בד"ה נכריות כו' גבי איסי מדהוא חרש מעיקרא איסי נמי חרשת מעיקרא כו' דלעיל חרשין מעיקרא כו' כנ"ל: **בד"ה** כונס את כו' קטנה תפסול לה כנ"ל : **בד"ה** חרשת קנויה במקצת ומשויירת וקטנה ספק כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה וכ"ת כו' ונשואין דאורייתא הוא כו' כנ"ל : **בד"ה** קסבר כו' ומשויירת וקטנה כו' כנ"ל :

דף קיא ע"א גמ' ה"נ מסתברא דכי מתרץ רב חסדא אליבא דרב חרשת כו' ומת ובא יבם על הראשו.. כו' כנ"ל. **רש"י** בד"ה חרשת כו' פסל את הקטנה אמאי כו' כנ"ל : **בד"ה** אמאי כו' וקטנה לא דחיה לה כו' כנ"ל : **בד"ה** אלא א"א כו' עילויה אבל כו' כנ"ל: **ע"ב** **רש"י** בד"ה אבל אידך כו' דגדולה אחות אשתו היא כו' כנ"ל: **בד"ה** לא נבעלתי כו' אנפשיה מלבעול והס"ד כנ"ל והד"א ואח"כ נ"ל הדבור לאחר ל' יום כו' . נ"ב דיותר מתלתין יום לא מוקי איניש אנפשיה משום הכי הוא נאמן : **תוס'** בד"ה לאחר ל' כו' אין כופין כדי להתירה . נ"ב פי' משום מדות סדום וק"ל: **בד"ה** יבמה יבא עליה כל דהו מדלא כתיב כו' כנ"ל :

דף קיב ע"א רש"י בד"ה נראה מהו כו' של זה הס"ד: **תוס'** בד"ה אמר ר' אמי כו' קך מבזה כו'. נ"ב פירוש הך ברייתא דיבמה שאמרה כו' ודו"ק: סליק פרק בית שמאי

רס"י

ולפי דרכינו ניחא דאי הוה בסיפא מבקשין לא הוה איצטריך למיתני וצריכא גט כמו דלא קתני ליה במציעתא וק"ל : בפרש"י בד"ה אמר רבי אמי לעולם כו' ואע"ג דקתני אמבקשין כו' עכ"ל ויש להקשות לרבי אמי ע"כ הא דקתני בסיפא דמתניתין ובזמן שהודה אפילו לאחר י"ב חודש כופין כו' ומיירי באמר מתחלה לא בעלתי וא"כ לא שייך למימר ביה שנתן גט לביאתו והדרן קושיין לדוכתין עד שכופין לחלוץ נכפיהו לייבם וי"ל דאיידי דקתני ברישא כופין לחלוץ קתני נמי בסיפא כופין לחלוץ : תוס' בד"ה אבעיא להו נטולה כו' ועוד מאי קאמר ש"מ כופין כרב והלא היא מותרת לו כו' עכ"ל ובספר מלחמות הוסיף בזה ואם מפני שאר הנאותיה שאסורות עליו הרי יכול הוא לומר בעינא דעבידנא מצוה וא"כ אם לא תמצא פתח לנדרה אוציא אותה בגט והיאך כו' עכ"ל ע"ש : ע"ב גמרא אדתני אם נתכוונה לכך כו' ומהך בבא דלאחר מיתת בעלה מבקשין כו' לא בעי למידק אדתני לאחר מיתת בעלה ליפלוג וליתני בדידיה במחיים בד"א כו' דאיכא למימר למ"ד דמצי מיפר לה לא אשמועינן דהפ"ה מבקשין ולא כופין ומשום דהיא נתנה אצבע בין שיניה כמ"ש התוספות לעיל א"נ דאיכא למימר משום דלא רצה להאריך ליפלוגי בין יש לה בנים לאין לה בנים קתני לאחר מיתת בעלה דמבקשין דהוא מילתא דפסיקא באין לה בנים ודו"ק : סליק פרק בית שמאי

חרש פרק ארבעה עשר

דף קיג תוס' בד"ה דלמא אתי לאכלה כו' אבל בקטנה דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן כו' עכ"ל והיינו למאן דאית ליה דקטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כמו שפירשו התוס' שם ולפי זה בחרשת דלא אכלה בתרומה אין אנו צריכין למימר משום גזירת חרש בפקחת אלא דגזרו בחרשת גופה (א) בתרומה דרבנן אטו דאורייתא ובשמעתין דהוצרך למימר דגזרו חרשת אטו חרש בפקחת היינו למאן דאית ליה דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ודו"ק :

דף קיד בד"ה שבת דאיסור סקילה כו' ולרבי נראה דאין זו קושיא כו' וריב"א מפרש דהכא בצער כו' כצ"ל וכן הוא בספרים מוגהים בדיוק : גמ' וצריכי דאי כו' ואי אשמועינן טומאה כו' כתב הרא"ם פרשת אמור אך קשה א"כ לכתוב רחמנא טומאה ודם ולייתו שרצים מנייהו דכי פרכת מה לכהנים כו' הצד השוה שבהן כו' אף שרצים ושאר כל האסורין כו' עכ"ל ונראה לומר דלאו קושיא הוא דאיכא בטומאה ודם צד השוה דאית בהו כרת דאיכא בהפרשת טומאה נמי צד כרת דאוכל קדשים בטומאת הגוף חייב כרת וליכא לאקשויי נמי דלא לכתוב דם ותיתי משרצים וטומאה דאיכא למימר מה להנך שכן בכזית אבל דם דעד דאיכא רביעית דטומאת מת ונבילה הוא בכזית ועיקר אכילת שרצים לוקין בכזית כמ"ש התוס' ותלמודא לא חש להאריך למפרך מלמילף חדא מתרתי כיון דפרכינן ביה אפילו פירכא כל דהו וק"ל : סליק פרק חרש

האשה שלום פרק חמשה עשר

דף קטו תוס' בד"ה דאי בעיא אמרה כו' ואם תאמר אמאי לא קאמר מגו כו' אבל נהרג אטו מת לא עכ"ל יש מקשין דלעיל שכתבו תימה לר"י כו' א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא דאי בעיא אמרה מת על מטתו עכ"ל אמאי לא תירצו נמי הכי דמגו נהרג אטו מת לא אמרינן וי"ל דמלחמה בעולם דמתניתין דלא מהימנא איירי אפילו באמרה מת סתם דהשתא הוי שפיר מגו מת אטו מת דהיינו מת סתם מגו דמת על מטתו וק"ל : בד"ה והא מים דכמלחמה דמי השתא ס"ד שראו אנשים שטבעו אבל לא ראו שהעלום כו' עכ"ל ונראה (דלפרש"י) [דלפר"י] דע"י טביעת עין לא היה להאמינם דאמרי בדדמי מצינן לפרש שפיר אפילו בראו שהעלום מן המים אלא דהוה קס"ד שלא ראו בו סימנים וע"י טביעת עין אמרי בדדמי וכמלחמה דמי אלא שהוכרחו לפרש כן לפר"ת לקמן דע"י טביעת עין יש להאמינם אם ראו שהעלום מהמים ועוד מדקאמר המתרץ ותסברא מים שאין להם סוף נינהו ואי הוה קס"ד דמקשה דמיירי בהעלום מהמים לא שייך בזה חשש מים שאין להם סוף (ב) ועוד מדקאמר המתרץ ה"ד דאמרי אסקינהו קמן משמע דהמקשה לא ידע דמיירי בהעלום וק"ל : ע"ב בד"ה יצחק ריש גלותא כו' ואי שכיחי שיירתא והוחזקו תרי יצחק א"כ אמאי לא חייש רבא דהא לקמן גבי ענן בר חייא כו' עכ"ל דמשמע דמיירי בלא שכיחי שיירתא והתוספות לא חשו למנקט רבותא בהא מלתא דאפילו בלא שכיחי שיירתא אי הוחזקו תרי יצחק חייש רבא משום דכיון דהוחזקו ב' יצחק אין נפקותא טוב אי שכיחי שיירתא אי לא שכיחי דהא לא קאמרינן שכיחי שיירתא אלא לחוש לב' יצחק והכא בהוחזקו הא איכא ב' יצחק וק"ל :

דף קטז בד"ה מאי אמרת דלמא מסר כו' דכי היכא דגדולה מצי מגרש ולא חיישינן שמא מסרם לצור ע"פ צלוחיתו כו' דלגבות החוב הם יודעים כו' עכ"ל ולפ"ז בשמעתין רבא דמייתי ראיה מהיא דאבי בר נגאי נמי צ"ל הכי דאי הוה חיישינן לתרי יצחק ה"ל למיחש דלמא מסר ליה לצור ע"פ צלוחיתו אבל אדלמא מסר ליה לגבות החוב והשתא חזר בו ליכא לאתויי ראיה דלהא ודאי ליכא למיחש דלגבות החוב הם יודעים כו' ודו"ק : גמ' מ"ע דקטטה כו' איכא בינייהו דהרגיל הוא קטטה כתב הרא"ש בתשובה מדלא קאמר איכא בינייהו מת וקברתיו ש"מ במת וקברתיו לכ"ע לא מהימנא דלמ"ד משום דמשקרא בהא נמי משקרא ולמ"ד משום דאמרה בדדמי כיון שחושבת ע"פ האומדנא שבודאי מת ואינה יריאה שמא יבא כו' חיישינן דלמא משקרא ואמרה וקברתיו כדי להוציא הספק מלב השומעים שלא יחשבו שע"פ האומדנא אמרה שמת כו' עכ"ל והאריך עוד ועיין בזה בכסף משנה באורך ושם תמצא גם תשובת ר"י בן ל"ב בזה על דברי המגיד : ע"ב תוספות בד"ה איכא בינייהו דהרגיל כו' וא"ת ואמאי לא תשקר והלא היא משקרת שאמרה גירשתני כו' עכ"ל מדבריהם נראה דהא דקאמר איכא בינייהו דהרגיל כו' וכיון דמרחמא ליה לא משקרא תקשי להו הא משקרא שאמרה גרשתני כו' וכמ"ש מהרש"ל אבל לעיל למ"ד טעמא דמתניתין משום דאמרה בדדמי לא תקשי להו דהא ע"כ משקרא שאמרה גרשתני דאיכא למימר דמוסיף הוא ואית ליה נמי טעמא דמשקרא והיכא דא"כ לא משקרא איכא נאמנת מטעמא דאמרה בדדמי וק"ל : בד"ה באותה שעה כו' וא"ת אמאי לא מהימנינן לה מגו כו' גרשתני למ"ד כו' עכ"ל למאי דהוו סברי ב"ה מעיקרא דבמת בעלי תנשא ולא תטול כתובה תקשי להו הכי אבל למאי דחזרו להורות כב"ש שתטול כתובה אין כאן מגו (ג) דאי הויא קאמרה גרשתני לא הויא נוטלת כתובתה אך קשה דכיון דאינה מעיזה לומר גרשתני אפילו שלא בפניו אין כאן מגו לומר מת בעלי אטו גרשתני כיון דאינה מעיזה דמגו דהעזה לא אמרינן כהיא דריש ב"מ מפני מה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז כו' ואם נימא דלומר מת נמי אינה מעיזה א"כ לא ה"ל לאקשויי מכח מגו דיכולה לומר גרשתני אלא תקשי להו (ד) דמ"ש שאינה נאמנת במת מגרשתני דנאמנת אפילו שלא בפניו וצ"ע : בא"ד ואע"ג דאיכא איסורא דא"א

קרני ראם (א) נ"ב אין דבריו מובנים דאם כן קטנה בקטנותה לא תיכול בתרומה דרבנן אטו דאורייתא דהא התוס' לא כתבו ולא גזרינן היכא שהאוכלת משום דלא ידעה להזהר ועיין היטב ובתוס' דף נ' בשני סתי' וצ"ע. (ב) נ"ב איני מבין תי' בזה דנהי דהעלו ממים ל"ש חשש דמים שאין להם סוף מ"מ כיון דלא ראו סימנין נ"מ העלאה ממים די"ל דאמר בדדמי ותו אין היתר רק מהנפילה למים וכאילו לא העלוהו כלל א"כ שפיר פריך ותסברא מים שאין להם סוף נינהו וגם מ"ש דכוונת התוס' לשיטת פר"ת דע"י ט"ע יש להאמינם אינו מובן דעוקי שהעלוהו ונשחת קצת צורת הפנים ובעיקר קושיא לא אדע כיון דהר"י מפרש בסמוך בהא דאמרי סימנים דמש"ה בעינן סימנים דאל"כ איכא חשש בדדמי ולא פי' כפשוטו דבעינן סימנים כדי להאמינו וכשיטת דחיישינן לעד דמשקר וע"כ דסובר הר"י כשיטת המרדכי דכהעלוהו ממים תו אשה דייקא ול"ח למשקרא וא"כ דברי התוס' מבוארים ועיין לח"מ פי"ג מה' גירושין : (ג) נ"ב לא ידעתי מנ"ל וסרי גם בגרסתני דאינה תובעת כתובתה נוטלת כתובתה ועיין בטוש"ע אה"ע סי' י"ז : (ד) נ"ב ולק"מ די"ל במת חיישי' דאמרי בדדמי אלא דמ"ש לא תאומן במגו כיון דסוברת דאומרת אמת והיא טוענה ודאי לא הוי מגו בדדמי וכמ"ש התוס' לעיל דף קי"ד ד"ה מי אמרינן עי"ש.

חכמת שלמה

חרש פרק ארבעה עשר

ע"ב רש"י בד"ה הרי אלו כו' קודשי זו הס"ד :
דף קיג ע"א גמ' נכשות הרבים. אתא לקמיה כו' כצ"ל :
דף קיד ע"א רש"י בד"ה והאמר רבי יוחנן לעיל הס"ד : בד"ה אין הוסטין כו' דהרי האיסור חלב כו' כצ"ל : בד"ה לא תאכלום כי שקץ כו' כצ"ל : תוס' בד"ה וקסבר דהוי כו' הכא דמפרק כלאחר יד כו' כצ"ל : בד"ה שבת דאיסור כו' מלאכה גמורה ואינו כלאחר יד כו' מחמת צער וקרי שפיר כו' כצ"ל : סליק פרק חרש

האשה שלום פרק חמשה עשר

ע"ב גמ' בדדמי דסברה ס"ד כו' כצ"ל : רש"י בד"ה בדדמי כו' כדפריך הס"ד ואח"כ מ"ה דסברה ס"ד כו' סד"א : בד"ה דשיזבת כו' בחייו וברחת לך משום דכי כו' כצ"ל : בד"ה מת וקברתיו וכו' שמא ברח וניצל כו'. נ"ב פי' ומש"ה לא אמרינן כלל דמשקרת אלא אמרה בדדמי ומש"ה כי אמרה מת על מטתו שלא מלחמה נאמנת אבל ברעב דסברה א"א בעולם שיהא המלטה שלא ימות ומש"ה אמרי' שמא משקרת לומר אף מת על מטתו בלא רעב אבל קברתיו שאינו תלוי בעדות מיתה כולי האי לא אמרי' דמשקרת ודו"ק : תוס' בד"ה מי אמרי' כו' אלא דב"ה טרוד כו' כצ"ל :
דף קטו ע"א גמ' לא קאמרה חזו גברא כו' והכא לא דייקא ומינסבא דאמרה בדדמי אמר רמי כו' כצ"ל : רש"י בד"ה דאי בעיא כו' והיינו החזיקה היא כו' כצ"ל : בד"ה פסתא דידה מאיש אחר הבא להצילו כצ"ל והס"ד : תוס' בד"ה א"ד כו' ומרע לחזקה כו'. נ"ב פי' דהוי האי גברא בחזקת אחי ולא בנים : בד"ה אר"ע וכו' ור"ש בן יהונדק ושם היו כו' כצ"ל : ע"ב גמ' אימא הכי איתרמי כו' דפיגהו מכפר הוה כפר ואידך כו' כצ"ל : רש"י בד"ה א"ל מפקיד הס"ד ואח"כ וכן הוין ג"כ ס"ד : בד"ה קרבן הקדש הס"ד : בד"ה לפנחיא כו' בעלמא הוא קביעגא כצ"ל : תוס' בד"ה מהני כו' נ"ל וקאמרי סימנין כו' :
דף קטז ע"ב גמ' מ"ט דעד אחד כו' ספדי בעליך קרעי כו' ונסכו נחש כו' : תוס' בד"ה איכא בינייהו דהרגיל בה קטטה כו' שאמרה גירשתני כו'. נ"ב פי' עכ"פ איירי בכה"ג דאל"כ מאי קטטה איכא ומה שאמר דהרגיל הוא הייט שממנו התחיל הקטטה עד שאמרה גרשתני כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א) :
גמ'

מהר"ם

אע"ג דלא מסקא אדעתא לאסור עצמה איבמה מ"מ בכלל שאר יהודים הוא אלא דלוה מהני מה דלא אסקא אדעתא לאסור איבמה לענין שכופין אותו לחלוץ לה : סליק פרק בית שמאי

חרש פרק ארבעה עשר

ע"ב תוד"ה העיד רבי יוחנן וכו' רבנן הביאוה לבית המדרש וכו'. משום דהוקשה להם לתוס' אם רבי יוחנן בן גודגדא ס"ל כרבי יוחנן בן נורי דהכא דאפילו אשה אינה יוצאה כדלקמן בגמרא ורבנן דאמרו לו היינו רבנן דהכא דפליגי ארבי יוחנן בן נורי אם כן מאי העיד הא הביא מעשה לסתור לכך פירשו התוס' דרבנן דאמרו לו היינו רבנן דבעלמא חבריו דרבי יוחנן בן גודגדא ורבנן דהכא דפליגי ארבי יוחנן בן נורי הביאו עדותו של רבי יוחנן בן גודגדא ומה שאמרו לו רבנן דהתם להביא ראיה לדבריהם מרבנן דהתם :

דף קיג ע"א גמ' מפני שרוצה לדון בנכסים וכו' נ"ל להגיה מפני שרוצה לזוק וכן ברש"י ור"ל שהוא בעצמו רוצה להפסיד נכסיו ולהיות ניזוק וק"ל ועיין באשר"י : תוס' ד"ה ואלו חרשת לא אכלה וכו' עד ואי הוה נקיט חרשת וכו' וי"ל דדייק מדלא תני חרשת בהדי קטנה. יש לדקדק מה תירצו התוס' הא עדיין יש להקשות דלא אצטריך למיתני חרשת בהדיא קטנה דכ"ש הוא שלא תבא לכלל גדלות ויש ליישב דס"ל לתוס' דאי ס"ד דחרשת אכלה הוה ליה למיתני משום דעד הבא איירי בחרשת וקאי ולכך הוה ליה למיתני חרשת וקטנה בהדה כיון דלא הוה שמעינן קטנה מינה אבל למיתני קטנה ולא חרשת לא מסתבר אע"ג דכ"ש הוא כיון דבחרשת איירי וקאי : ד"ה שמא יאכיל וכו' עד ובקונטרס פי' בהניזקין דלא גזרינן קטנה אטו שמא יאכיל קטן בגדולה משום דלית ליה נישואין כנ"ל להגיה : ד"ה דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא אבל קטנה דלא אכלה וכו'. נראה דלא אסוגיא דהכא כתבו התוס' זה דהא סוגיא דידן מוכחת דאכלה אפילו בתרומה דאורייתא דהא ס"ל קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו וכדפריך וליכול קטן אוכל נבילות הוא וכן משמע דאם לא כן לישני מיד דחרשת לא אכלה דגזרינן משום תרומה דאורייתא וגבי קטנה לא גזרו אטו דאורייתא כסברת התוס' בדבור זה אלא ודאי ס"ל דאכלה אפי' בתרומה דאורייתא משום דקטן אוכל נבלות הוא וכן הא דאיתא בהאשה רבה דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן לאו מלתא דפסיקא היא כמו שכתבו שם התוס' ולא בעי לאוקמי בתרומה דאורייתא ומשום דקטן אוכל נבלות וכו' משום דבעיא היא לקמן פרק חרש ולא אפשיטא ע"ש וסוגיא דידן ס"ל דקטן אוכל נבלות וכו' ולא כתבו התוס' זה אסוגיא דהכא אלא לתרץ לפי מה דקי"ל דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן משום דלא איפשטא בעיא דקטן אוכל נבלות לקמן דף קי"ד א"כ נגזור אטו תרומה דאורייתא : ד"ה דאם כן מימנעו וכו' ואי משום שלא תהא קלה בעיניו וכו' כצ"ל : ע"ב תוד"ה יצתה זו וכו' עד וה"מ למימר דאיכא בינייהו יודעת לשמור את גיטה וכו' ולמ"ד שאינה יודעת לשמור את גיטה מותר כצ"ל : בא"ד אין זה תימה כי יש סוגיא ומימרות כצ"ל : בא"ד וכן עשה ר"ת מעשה. פירוש בקטנה שגירשה ע"י אביה אבל לא בשוטה דהא שוטה אינה מתגרשת עכ"פ מדרבנן כדאמר הכא וצ"ל דבקטנה לא שייך טעמא דמנהג הפקר משום דמשיאין אותה אבל שוטה אין שכיח מי שישא אותה וק"ל : ד"ה אמר אביי כו' עד דאמר בפיקח שנתחרש שיכול לדבר מתוך הכתב דיכול לגרש וכו' ואר"י דעולמית קאי אנתחרש ואנשתטה כצ"ל ורב פפא השיבו דלמא לא אתי כלל אלא לכדרבי יצחק ור"ל והתם דייק אביי מעולמית דנתחרש והכא דייק מעולמית דנשתטה ורב פפא השיב לו התם דלא קתני עולמית אלא משום נשתטה לחוד וכדרבי יצחק דהכא וק"ל :

דף קיד ע"א תוס' ד"ה שבת דאיסור סקילה וכו' וליכא למימר דהתם במסוכן (וכו') דאם כן אפילו מלאכה גמורה ואינה כלאחר יד וכו' כצ"ל : בא"ד דאמר התם הלכה כרבי מרינוס. ר"ל דרבי מרינוס תני התם דגונח יונק חלב בשבת וקאמר התם הלכה כרבי מרינוס מכלל דפליגי עליה ולא מצינו שם פלוגתא אלא ודאי ההיא דהכא פליג עליה : בא"ד וריב"א מפרש דהכא בצער של בהמה איירי כנ"ל להגיה : בא"ד והלא היו יכולין לחלוב לתוך הקדירה. פי' שיש בו אוכל ואין כאן איסור דבשלמא אי הוה צער חולה כגון גונח אתי שפיר : ומיהו לר"ת וכו'. ר"ל ואי תקשה ג"כ לפירושו של ר"ת דפי' דצער דהכא לא הוה צער דחולה אלא צער דרעב תקשה ג"כ דלמה לא היו חולבין לתוך הקדירה של אוכלין : סליק פרק חרש

האשה שלום פרק חמשה עשר

דף קטו ע"א ד"ה דאי בעי אמרה וכו' עד ונראה דהיכא שנהרג במלחמה וכו' אבל נהרג אטו מת לא. ויש לדקדק לפי זה א"כ מה הקשו בתוס' לעיל ד"ה מי אמרינן וכו' תימה לר"י דע"כ לא שייך מגו וכו' דאי שייך מגו א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא במגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו וכו' והא כתבו התוס' הכא דנהרג אטו מת לא אמרינן וצ"ל דהא דכתבו התוס' הכא דנהרג אטו מת לא אמרינן אין ר"ל דזה לא מקרי מגו אלא ר"ל דאינו כ"כ מגו טוב כמו היכי שאמרה נהרג אטו נהרג שלא במלחמה וק"ל : ע"ב ד"ה וקאמרי סימנים פי' ר"ח ש"מ דאשה ועד א'. ר"ל מדקאמר וקאמרי סימנים ש"מ דטביעת עין לא מהני : בא"ד ושמא איירי כשנשחת קצת צורת פניהם וכו'. פי' ולכך קאמר הכא וקאמרי סימנים אבל היכי דלא נשחת צורת פניהם כלל כיון דאמר אסקינהו קמן והכרנוהו בטביעת עין מהני וה"ה דגמרא הוי מצי לאוקמי דהגדלא נשחת צורת פניהם איירי והכירוהו בטביעת עין אלא גמרא נקיט מלתא דעדיפי טפי דהיינו סימנים דמהני בכל ענין אפילו אי איירי דנשחת קצת צורת פניהם וק"ל : ד"ה וכן הווין וכו' עד ודוקא דהבא פריכא וכו' דלמא אפקידינהו גביה. ר"ל דלהכי לא יהבינן ליה זוזי דיתמי אפילו כשיש לו כלים דלמא אפקידינהו גביה הני כלים בעדים ולכך כי יהיב סימנים שקל להו :

דף קטז ע"א ד"ה מאי אמרת וכו' עד ומאי ראיה הוא גם לשטר וכו'. ר"ל כיון דפרישית דלרבא אין אותיות נקנות במסירה מאי מייתי ראיה גט לשטר דלמא בשטר אין מוציאין ש"ח דחיישינן דלמא מסר ליה ואותיות אין נקנות במסירה דלגבות החוב הם יודעין וכו' ויש לדקדק א"כ הדרא קושיית התוס' שבתחלת דבור זה לדוכתא הא שפיר קאמר אביי דליכא לשנויי כדשני התוס' לעיל מזה דרבא ס"ל דאין אותיות נקנות וכו' ולכך מייתי ראיה דאי חיישינן וכו' הוה לן למיחש דלמא מסר ליה וכו' דהא השתא כתבו התוס' דלגבות החוב הם יודעים וכו' ולא חיישינן דלמא מסר ליה לגבות החוב וצ"ל דהשתא הדרו התוס' משנויא דשני לעיל אלא מתרצין קושיא דלעיל דאי חיישינן לתרי יצחק ה"נ הוה לן למימר גבי חבי בר נגאי דלמא מסר ליה לצור על פי צלוחיתו וק"ל : ע"ב גמ' דארגיל הוא קטטה וכו'. ר"ל שהוא התחיל קצת בקטטה וגרם שנעשה קטטה בינו ובינה עד שאמרה לו גרשתני בפני פלוני ופלוני כדלעיל ובזה יתיישבו דברי התוס' בד"ה איכא בינייהו וכו' עד וא"ת וכו' והלא משקרה שאמרה גרשתני בפני פלוני ופלוני וכו' : תוס' ד"ה באותה וכו' עד ועי"ל דההוא אמורא דאמר וכו'. נ"ל להגיה דאמר דאפילו שלא בפניו אינה מעיזה וכן בסוף הדבור כיון דאפילו שלא בפניו אינה מעיזה וכו' : ד"ה שאין האחין וכו' עד וא"ד
פ"מ

כיון דשלא בפניו אינה מעיזה כו' עכ"ל ר"ל דהשתא דאמתניתין קאי ומטעם דהפה שאסר הוא פה שהתיר יש להאמינה ליכא לאקשויי דא"כ ל"ל טעמא דאתמר דרב המנונא אפילו שלא בפניו והא קאמרי דאע"ג דאיכא איסור א"א לא היה להאמינה מטעם שהפה שאסר כו' בלחוד אי לאו האי טעמא דאית לן למימר נמי דשלא בפניו אינה מעיזה וק"ל: **בד"ה** שאין האחין נכנסין לנחלה כו' וא"ת מ"מ תקשי כו' דאי לא שמעו בו כלל פשיטא דאין מורידין וא"כ כו' עכ"ל הא ודאי דאי הוה מיירי בלא שמעו בו כלל מכ"ש דתקשי להו אמאי קאמר שמואל דמורידין אלא דקושטא דמלתא קאמרי דבלא שמעו כלל פשיטא דלכ"ע אין מורידין וק"ל: **בא"ד** ומיהו בפ' בתרא כו' ואיירי בב' עדים ומצינו למימר נמי הכא שילא לדעת כו' עכ"ל ר"ל דבשמעו בו שמת מיירי בב' עדים אפילו לירד ולמכור ולא שמעו היינו שלא שמעו בב' עדים אלא בעד אחד ולשמואל דאמר דמורידין מוקי ההיא דהכא בילא לדעת אבל למאן דקאמר התם אין מורידין בלא שמעו מוקי ההיא דהכא אפילו בשבוי ודו"ק:

דף קיז תוכד"ה וחזרו ב"ה להורות כב"ש כו' ולמסקנא דהתם כו' עכ"ל כצ"ל וע"ש בתוספות בפ' האשה שנפלו: **ע"ב** גמרא לאו משום דאמרינן לא בעלה מיית ולא חמוה כו' וליכא לאקשויי דהמ"ל דא"נ מיית בעלה אלא דלא מיית חמוה וכגון דאיכא יבם וקמכוונה לקלקל לחמותה דלא תיתי לילטערן אחר שתתייבם ליבם שהוא בנה דמדקתני תנשא כו' משמע דתנשא לשוק בלא חליצה מיירי והיינו ע"כ בליכא יבם ומה שיש עוד לדקדק בסוגיין מבואר בפ"ב ע"ש: תום' בד"ה הא לא נשאת לא כו' ור"י אומר דפריך משום דמשמע ליה כו' מדאורייתא מדקאמר תצא ולא קתני הולד ממזר ועוד מדקתני סיפא כו' ואי מדרבנן אפילו בזה אחר זה נמי כו' עכ"ל דבריהם אינם מובנים בכללם דמ"ש דמשמע ליה כו' מדאורייתא מדקאמר תצא קשה דאדרבה דכל היכא דמדאורייתא תצא הוי הולד ממזר גמור אבל היכא דלא תצא אלא מדרבנן אפשר דלא הוי הולד ממזר כלל כדמוכח בפרק האשה רבה ועוד וכי משום דהאי תצא דקתני באידך בבא הוי מדאורייתא נימא נמי דהאי לא תנשא דבהך בבא נמי מדאורייתא הוא דאדרבה כיון דלא קתני בהך בבא אלא לא תנשא ולא קתני נמי תצא כמו באידך בבא אית לן למימר דלא תנשא היינו מדרבנן דהא בההיא דרבי יוחנן גופיה קתני נמי באידך בבא תצא ובבבא קמייתא לא תנשא וההוא לא תנשא אינו אלא משום הסר ממך עקשות פה כדאיתא התם גם מ"ש ועוד מדקתני סיפא כו' לא תנשא משמע דהיינו בבת אחת ואי מדרבנן כו' קשה כיון דמשמע להו דלא תנשא דיוקא דרישא הוי דומיא דלא תנשא דסיפא א"כ בלא מלתא דעולא ה"ל למפרך מרישא לסיפא דבין הכי לא תנשא משמע מדאורייתא ובין משמע מדרבנן אמאי קתני בסיפא בבת אחת דהא אפילו בזה אחר זה נמי דינא הכי דקתני ביה ברישא לא תנשא ועוד יש כאן גמגומים ואין להאריך בהם גם בתוספות בכתובות אין שם האי תרוצא אהך קושית התוספות בשם ר"י אלא תירוץ קמא ישנו שם בשם ר"י וע"כ ראיתי דהאי ור"י אומר דפריך כו' ועוד כו' אין כאן מקומו והוא שייך לקמן למטה בסוף הדיבור שכתבו ואע"ג דיש חילוק בין דאורייתא בין דרבנן מייתי מדעולא כו' בבת אחת ע"כ סוף הדיבור ושם מקומו של ר"י אומר דפריך כו' ור"ל שבא לתרץ דהמקשה פריך דע"כ לית לן למימר משום דלא מהימן הכא אלא מדרבנן לא הוה חשיב כלל כשנים אלא דמהימן הכא גבי אשה וחשיב כב' כמו דנאמן מדאורייתא וחשיב כב' דאל"כ אמאי קתני באידך בבא תצא ולא קתני הולד ממזר אלא ע"כ דמהימן הכא גבי אשה וחשיב כב' כמו מדאורייתא ומש"ה לא הוה הולד ממזר ועוד מדקתני סיפא כו' ואי משום דלא מהימנינן ליה הכא גבי אשה אלא מדרבנן לא הוה חשיב כב' א"כ אמאי קתני בסיפא בבת אחת לא תינשא דהא אפילו בזה אחר זה נמי לא תינשא דהא לא חשיב כלל כב' הכא בעדות אשה ולמאי דמסיק דלא תצא מהיתירא הראשון צ"ל בסיפא דקתני בבת אחת לא תינשא אינו מאיסורא דאורייתא אלא מאיסורא דרבנן ובזה אחר זה אפילו איסור דרבנן לא הוה אלא משום לזות שפתים וכן הוא ברא"ש ותו לא מידי:

דף קיח בד"ה טעמא דאמרה לא מת כו' והא ידענא דאומרת מת קאי דהשתא דלא מת שויתה לנפשה כו' עכ"ל השתא לפי סברת המקשה בלאו האי טעמא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא הנא ידענא דאומרת מת קאי דהא לא עדיפא אומרת לא מת מאישתיקה ודו"ק: **בד"ה** סד"א הא מימת כו' וי"ל דאפילו מודה ונותנת אמתלא לדבריה כו' עכ"ל ומיהו אפילו בנותנת אמתלא לא עדיפא משתיקה דאל"כ לא הוי איצטריך ליה לתלמודא להך סברא דקאמר והא דקאמרה לא מת לקלקולה לצרה כו' וק"ל: **בד"ה** דכל לא מת בעדות כו' דאי לאו הכי מה מסמיעונו היינו עד ועד דעלמא כו' עכ"ל נראה דכל זה מדברי רבינו יואל דדייק דאפילו לצרות במשמע דאל"כ מה משמיענו היינו עד ועד דעלמא והתוס' דחו לקמן פ' זה מההיא דפרק מי שקינא דקתני ע"א אומר נטמאת וכו' ולא קאי אצרות ואפשר דרבינו יואל מיישב את זה דהתם ודאי (א) איצטריך למיתני אשה אומרת נטמאת כו' לאשמועינן דאשה נאמנת בסוטה כמו דמהימן ע"א מדאורייתא התם אבל הכא בין ע"א ובין אשה כולהו תקנתא דרבנן נינהו דנאמנים ואשה ואשה היינו עד ועד ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה קידם קתני כו' אבל בעל לא קתני דליפלוג רבי טרפון דכיון דעשה בה מעשה וגינה כו' עכ"ל יראה שדקדק לפרש דקידם קתני אבל בבעל מודה רבי טרפון משום דגינה אותה ולא בעי לפרש דקידם קתני ובבעל מודה רבי טרפון משום דאיסורא עבד כדאמרינן לקמן דא"כ אמאי פליג רבי טרפון בגזל כיון דאיסורא דאורייתא עבד אבל אי משום טעמא דגינה אותה מודה רבי טרפון בבעל מצינן למימר שפיר דפליג בגזל אך קשה לפי זה מהך סברא גופה הוי מצי למעבד לקמן לריכותא אבעל וגזל דמתניתין דאשמועינן בעל להודיעך כחו דרבי טרפון דאע"ג דגינה אותה לא קנים ותנא גזל להודיעך כחו דרבי עקיבא ועוד קשה לפירושו דאם בא לתת טעם לפי סברת המקשה השתא דלא פליגי בבעל ופליגי בגזל א"כ לא ה"ל למשתק נמי מלתת טעם השתא לפי סברת המקשה אמאי פליגי בקידם ולא פליגי בלקח דהא בתרוייהו לא עבד איסורא ול"ע: תום' בד"ה א"ל תנינא וחוששין לדבריה וא"ת האי דאינה מתייבמת כו' עכ"ל סמכו דבריהם אלו אסיפא ולא ארישא דקתני חוששין לדבריה וחוללת משום דמשמע להו דמחדא בבא קפסיק דאל"כ ה"ל למפסק מאינה נאמנת דרישא ודסיפא דאינה נאמנת ברישא משום דמרחמא ליה ובסיפא משום דזימנין סניא ליה אלא ע"כ דמחדא בבא קפסיק דקתני בכל חדא בבא אינה נאמנת וחוששין לדבריה דע"כ אית לן למימר דזימנין רחמא ליה וזימנין סניא ליה וניחא להו למימר דמאינה נאמנת וחוששין לדבריה דסיפא קא פסיק דהשתא דייק ליה שפיר הא דאינה מתייבמת לאו משום דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא הוא מדקתני חוללת דמשמע שכן הדין כמ"ש התוס' (ב) דארישא ליכא למידק הכי וק"ל:

סליק פרק האשה שלום

האשה בתרא פרק ששה עשר

דף קיט תוספות בד"ה אמאי הלך אחרי רוב נשים כו' וי"ל דמיירי כגון שיש ב' עדים שאומרים שבניהם מתו כו' עכ"ל דבריהם אינן מובנים לי דכיון דאיכא עדים שאומרים שבניהם מתו א"כ אי איכא חזקה שהיה לה בן מאי פה שאסר ופה שהתיר איכא הכא ואמאי נאמנת באומרת מת בני ואח"כ מת בעלי עפי מאומרת מת בעלי ואח"כ מת בני ול"ע (ג): **ע"ב** תוכד"ה סיפא חזקה לשוק ורובא כו' והא דנקט דבעינן ברישא חזקה בהדי מיעוט כו' עכ"ל אבל ליכא למימר דנקט ברישא חזקה בהדי מיעוט משום רבנן דמודו לר"מ דחיישינן למיעוט היכא דאיכא חזקה בהדי מיעוט דבפרק עשרה יוחסין מוכח בהדיא דרבנן לא חיישי למיעוט אפילו היכא דאיכא חזקה בהדיה וע"ש בתוס' ורבי יהושע נמי דפליג בסיפא ס"ה דפליג ארישא דלא חיים למיעוט אפילו באיכא חזקה בהדיה והיינו כרבנן דר"מ אבל לפי מה שכתבו התוספות בבכורות בפרק הלוקח דרבי יהושע מודה ברישא ולא פליג עליה ודאי איכא למימר דנקט ברישא חזקה בהדי מיעוט משום דרבי יהושע מודה בה וק"ל: **בא"ד** וחזקה דחלב בחזקת היתר א"כ איתרע ליה רובא כו' עכ"ל האי ליסנא דא"כ איתרע ליה רובא אינו מכוון לפי דבריהם שלפנינו והכי הל"ל דא"כ נשחטין מיעוטא דמיעוטא וכן הוא לשון התוספות בפרק כיסוי דם ונראה שחסר כאן מדברי התוספות וכצ"ל ויש לייסב דשאני התם דלאחר שחיטה איתרע ליה רובא כדאמר הכא ודבריהם מבוארים בתוספות פרק אין מעמידין אקושיה אחרת וז"ל שם דהנך קיבות העומדות לפנינו לאחר שחיטה בספק ע"ז קיימי והתם נמי זימנין דחיישינן כגון בילתה מליהה משום דאיכא ריעותא כו' עכ"ל ע"ש: **בד"ה** מ"ט דר"א משום דקסבר צרה מעידה כו' מ"מ ליפלגי גבי ההיא דמת בעלי ואח"כ מת חמי כו' ונראה לר"י כו' עכ"ל ויש לדקדק אמאי לא תקשי להו דליפלגו ברישא דהך מתני' דקתני באידך פרקין באה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובה וצרתה אסורה דהך לא מיתרצא בתירוץ ר"י דהא הך אינה מתכוונת להעיד על חברתה אלא על עצמה וי"ל דאהך רישא לא פליג ר"א דאיכא לאוקמא באינסבא לישראל ואיכא למיחש דלמא בגיטא אתאי אבל בההיא דמת בעלי ואח"כ מת חמי ע"כ לאו משום דלמא בגיטא אתאי הוא דא"כ לא תחזור להיות כלתה ולא תיתי תילטערן ואמאי לא נתיר לחמותה דאע"ג דהכא בצרה חיישינן דמקלקלא אפי' היכא דלא תחזור להיות צרתה כגון בדאתא בגיטא ולרבנן אמרינן דאפילו מקלקלא עצמה משום קלקול חברתה דתמות נפשה עם פלשתים קעבדה היינו משום דהיה לה עמה צער דגופה אבל בחמותה דלית לה צער אלא מילי דעלמא לא מקלקלא אא"כ כשתחזור להיות כלתה דהכי מוכח מתוך הסוגיא דלעיל בפרק האשה שלום דבעי למפסל תמותה הבאה לאחר מכן מהך מתניתין דמת בעלי ואח"כ מת חמי ואי הוה חיישינן בחמותה דמקלקלה משום צער שהיה עמה כבר לא ה"מ למפסל מידי וכן מוכח שם בתום' ע"ש:

דף קכ בד"ה הכרת פניהם כו' וה"נ משמע דאברייתא לחודא קאי דמייתי עובדא ודבק קירא באפותיה היינו על מלחו כו' עכ"ל כצ"ל והד"א ועיין בתום' בפ' יש בכור: **בד"ה** מלאו קשור בכים כו' ע"י סימן זה שקשור בכים ולהכי נקט כים וארנקי עכ"ל ר"ל דאי הוה מיירי על ידי טביעות עין לא ה"ל למנקט כלל כים וארנקי דמה לי שיש לו טביעות עין בכים ובארנקי ומה לי שיש לו טביעות עין בנגט גופיה וה"ה נמי אי הוה מיירי כשיש לו סימן בכים וארנקי לא ה"ל למנקט אלא כשיש לו סימן בנגט גופיה ולא ה"ל למנקט כים וארנקי כלל אבל נקט כים וארנקי שזהו הסימן גופיה שהנגט קשור בו ואין צריך סימן אחר לא בנגט ולא בכים ובארנקי וק"ל: **ע"ב** תוד"ה למימרא דמגוייד כו' וסיפא (דלא תנשא) [דתנשא] היינו לאחר

קרני ראם (א) נ"ב אין דבריו מובנים דאדרבה במיתה קודם שהוחזקו לא היו משיאין ע"פ אשה כמבואר לקמן דף קכ"ב אבל רבינו יואל מיישב כמ"ש התוס' ד"ה אלא לר"י דהתם ליכא למעוטי דגלרות איירי עי"ש : (ב) נ"ב לא אבין דגם ברישא איכא הדיוק מדלא קתני מבקשין כיון דיצאה בחזקת בן א"כ אין צריך הליצה רק משום שוי' אנפשיה תד"א מבקשים מיבעיא ליה כמ"ש התוס' לעיל דף קי"א ע"ב ד"ה לאחר שלשים יום שהוא מתכיים בב"ד לחלוץ לה עי"ש : (ג) נ"ב למ"ש הרא"ש בתשובה דמגו להכחיש עדים פסולין לא אמרינן יש לייסב דמיירי שהעדים פסולין ומגו ליכא ומ"מ במת הבן ואח"כ האב נאמנת ועיין :

מהר"ם

מ"מ תקשי אדמסיק וכו'. ר"ל דמ"מ תקשה קושיא אחרת ונצטרך לתרצה ובאותו תירוץ יתורץ ג"כ קושיא הראשונה וק"ל: **בא"ד** ומצינו למימר נמי הכא וכו'. ר"ל מצינו ג"כ לתרץ הקושיא בענין אחר דהכא איירי שיצא לדעת וכשיצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו לכ"ע כדאמר בפרק המפקיד דאי בעי הוה פקיד:

דף קיז ע"א תוד"ה וחזרו ב"ה וכו' עד א"נ התם דיחוי בעלמא וכו' ולמסקנא דהתם אתי שפיר כב"ה כנ"ל להגיה ומסקנא דהתם היינו מאי דמשני התם אמר רב אשי יבם נמי כאחר דמי וכתבו שם התוס' ד"ה גהא בעינן וכו' ואי הוה גרסי' אלא אמר רב אשי וכו' הוה אתי שפיר דהדר ביה משנויא דלעיל ואתי האי טעמא נמי לב"ה ומצו דרשי שפיר מדרש כתובה וכו' ע"ש דף פ"א: **בא"ד** ולא יתכן דאי מסתבר לדורשו בכתובות וכו' כן צריך להגיה ור"ל דאי מסתברא האי דרוש דדרשי התם בכתובות פרק האשה שנפלו כמו דרוש דהכא אמאי לא דרשי ליה ב"ה וכו': **ע"ב ד"ה** הא לא נשאת וכו' עד וסיפא דעד א' אומר מת וא' אומר לא מת כן צריך להגיה ור"ל סיפא דמתני' דלקמן בסמוך דקתני עד א' אומר מת וכו' דהתם איירי כשהשני עדים באו בבת אחת ומכחישין זה את זה ה"ז לא תנשא ומאי רבותא אשמועינן והא במתניתין דהכא דאיירי בבאו זה אחר זה וכבר התירוה לינשא ואפ"ה קא אמרינן דלכתחלה לא תינשא ולא תצא מהיתרא הראשון היינו לענין דאם נשאת לא תצא ותירצו התוס' דסיפא אשמועינן דאפילו אם נשאת תצא: **בא"ד** ורבי יוחנן וכו' מאי קמ"ל. ר"ל דאמר התם לא תנשא ואם נשאת לא תצא דמוקמינן ליה התם דאיירי בעד אחד אמר מת והתירוה לינשא וכו' וכדעולא ולכך לא תצא והיינו מתניתין דהכא דבשלמא עולא אשמועינן טעמא דמתניתין דהוי משום דכל מקום שהאמינה תורה עד א' וכו' אבל ר"י דלא יהיב טעמא למלתיה מאי קמ"ל ותירצו דר"י אתא לאשמועינן דלכתחלה לא תינשא דאי ממתניתין דהכא הו"א לא תצא מהיתירא הראשון ותנשא אפילו לכתחלה: **באד"ד** מדקתני תצא ולא תני הולד ממזר. ר"ל הא דקי"ל דהולד ממזר היינו מדרבנן ולא מדאורייתא ואי איירי מתניתין בדינא דרבנן ה"ל נמי למיתני דהולד ממזר אלא ודאי לא איירי מתניתין אלא בדאורייתא ועוד מדקתני סיפא וכו' ואי מדרבנן וכו' אלא ודאי סיפא איירי מדאורייתא וכיון דסיפא איירי מדאורייתא ה"ה רישא וק"ל: **בא"ד** משמע דעולא נמי איירי בזה אחר זה וכו' נ"ל להגיה משמע דעולא נמי איירי בבת אחת כמו בזה אחר זה:

ד"ף קיח ע"א ד"ה באמצע דיבור בתוס' בריש העמוד הכא פשיטא וי"ל וכו' עד אבל הכא תקנתא דרבנן היא כצ"ל והוא ס"ד ואחר כך מתחיל דבור חדש הואיל ומכחישות זו את זו וכו' עד דה"א דבסיפא מודה הוא ג"כ סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר הואיל זו וזו מודות וכו': סליק פרק האשה שלום

האשה בתרא פרק ששה עשר

דף קיט ע"א בסד"ה מחוורתא וכו' צ"ל וי"ל דלא חיישינן כה"ג למיעוטא דאם הוא מוחזק וכו': **ע"ב** תוד"ה מאי טעמא דר"א וכו' עד ליפלגי גבי ההוא דמת בעלי וכו'. ר"ל דהתם נמי הוי טעמא כדאמר לעיל בגמרא משום דקאמרינן לאו בעלה מיית ולאו חמוה מיית וכו' ולכך אינה נאמנת על חמותה וא"כ ליפלוג ר"א עלה:

ד"ף קכ ע"ב תוד"ה כליו דהיישינן לשאלה וכו' עד וא"ת א"כ מאי פריך חמור בסימני אוכף וכו' כצ"ל: **בא"ד** וי"ל דפשיטא ליה ודאי וכו'. לשון התוס' מגומגם אבל כוונת התוס' הוא זה ר"ל דהמקשה ידע ופשיטא ליה דהא דקאמר דחיישינן לשאלה היינו מן התורה ולענין איסור א"א דוקא מחמירינן אבל מדרבנן לא חיישינן לשאלה לכך לא מחמירינן גבי ממון ומחזירין האבידה והא דפריך חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן היינו משום דהתם בבא מציעא קאמר דלהכי כתבה רחמנא חמור דלא צריך למכתביה דהא כתיב לכל אבידת אחיך אלא למילף מניה דמחזירין חמור בסימני אוכף ולהכי פריך כיון דמן התורה חיישינן

חכמת שלמה

דף קיז ע"א גמ' א"ד משום דלא ידעה כו' והכי נמי קאמרה לגירסנא לא שנא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה בת בעלה נ"ל ובת בעלה כו': **בד"ה** לגירסנא יגיע הס"ד: **ע"ב** גמ' עד אומר מת ועד אומר לא מת כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה הא לא נשאת כו' לא תנשא ותצא משום כו' כנ"ל:

דף קיח ע"א תום' בריש עמוד הכא פשיטא כו' הוא דבור בפני עצמו. דרבנן הוא הס"ד: **בד"ה** טעמא דאמרה כו' לא מת תנשא והנא כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' אביי אמר דשומשמנא כו'. נ"ב כפול הסוגיא בפ' המדיר דף ע"ה: **שם** גברא תיקריה בסיפיה כו' כנ"ל:

סליק פרק האשה שלום

האשה בתרא פרק ששה עשר

דף קיט ע"א תום' בד"ה מחוורתא כו' בהא דחיים למעוטי אפ"ה לא ס"ל כוותיה כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה מת בני ואח"כ כו' ככתחלה הס"ד: **בד"ה** לזו כניס כו' ולא לזו את שיש כו' הד"א: **בד"ה** נתייבמו כו' דלענין יבוס כו' כנ"ל:

דף קכ ע"א רש"י בד"ה סימנין דאורייתא כו' בכלל סיתה כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה אין מעידין כו' אין לתלותו אלא בתוך ג' ימים ותשובת כו' כנ"ל. ונ"ב פי' ולקולא עיין בהשר"י: **ד"ה** ודבק כו' ובירושלמי דהכא כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה מובהק כו' סמכי הס"ד: **תום'** בד"ה כליו דחיישי' כו' מאי פריך הכא

י"ב חוזם כו' עכ"ל וכל"ל : **בד"ה** אלא מעתה יהא גולה על ידו לשמואל דחשיב כו' עכ"ל דבריהם מבוארים יותר בפ' מי שאחזו ע"ש :

דף קכא תוס' בד"ה ולא היא ל"ש צורבא מרבנן כו' ואע"ג דרובייהו צורבא מרבנן אי סליק קלא כו' עכ"ל כן הוא בספרים מדוייקים וכל"ל וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה אין מזכירין מעשה ניסים תימה לר"י כו' ור' מאיר חולק אברייתא דלעיל עכ"ל כך נראה להגיה וכוונת דבריהם לפי סוגיא דשמעתין דלכ"ע אין מזכירין מעשה ניסים וטעמא דר"מ משום דכיפין ע"ג כיפין הוו דהשתא תימה מהסיא דנפל לגוב אריות כו' כמאן אתיא אבל לפי דברי הירושלמי דאיכא מאן דחושש שמא נעשה לו נס השתא אית לן למימר נמי טעמא דר"מ בפשיטות הכי משום דחושש שמא נעשה לו נס והשתא ר"מ דמתניתין חולק אברייתא דלעיל דקתני בנפל לתוך כבשן האש דמעידין :

ח"א דף קכא ע"א וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן א"ר אם יבואו רשעים כו'. הדמיון בזה כבר כתבנו בחדושינו ר"פ הספינה ע"ש : **ע"ב בתי מי** הענך א"ל זכר של רחלים נזדמן לי וזקן כו' פרש"י של רחלים אילו של יצחק וזקן כו' זה אברהם עכ"ל דהיינו שזכות העקידה עמד לה בעת צרה כמ"ש בהר ה' יראה עקידה זו לשלות לישראל כו' ולהצילם מן הפורענות כפרש"י בחומש ובתוס' פרק הפרה כתבו בשם ירושלמי דמלאך בדמות רבי חנינא נזדמן לה עכ"ל : ושאמר **אלא** דבר שהלדיק מתעסק בו כו' ובפרק הפרה גרסינן דבר שהלדיק מצטער בו כו' שנאמר וסביביו נשערה גו' מדקדק עם סביביו כחוט השערה מדכתיב נשערה בשי"ן דריש לה מלשון שער והייט שמדקדק עמהן כדאמרינן דמשלם לדיקים עונש על מיעוט עבירות בעוה"ז כדי לזכות אותו שכר משלם בעוה"ב וכה"ג דריש ונורא על כל סביביו כפרש"י בפ' שמיני כשהקב"ה עושה דין בלדיקים הוא מתירא ומתעלה כו' אם כן באלו כ"ש ברשעים וכה"א כו' דהיינו אם בלדיקים בעוה"ז כ"ש ברשעים בעוה"ב וכן בהיפך אמרו ומשלם לשונאיו על פניו א"כ ברשעים בעוה"ז כ"ש בלדיקים בעוה"ב וק"ל : **בסיומא** דמסכת יבמות א"ר"א א"ר"ח ת"ח מרבים שלום כו' וכן מסיים בברכות ובנזיר ובכריתות והוסיף בברכות עוד בפסוקים אחרים שלום רב לאוהבי גו' ה' עוז גו' ודריש התם אל תקרי בניך אלא בוניך ומהיכא נפקא להו ואין ליתן טעם שסיימו כן בד' המסכתות אלו משום דדברי אגדה הוא דבברכות ליכא למימר הכי דבלאו הכי מסיים שם במסכת ברכות באגדה המיכא התם והך דא"ר"א א"ר"ח כו' לא שייכא התם כלל לכאורה נראה דודאי בארבע מקומות אלו יש טעם בדבר דמסיים בהך אגדה ובמקומו של כ"א יתפרש ונראה הטעם דהכא בהך מימרא לפי שיש במסכת זו דברים תמוהים לכאורה כאילו עוקרים דבר מן התורה דבפרק האשה פריך וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בכמה דברים ומשני לה

והתוס' שם בר"פ גבי עיגונא הקילו בה רבנן כתבו ואין זה עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כו' ע"ש והוא דחוק גם בשמעתין היאך הקילו בא"א לעקור דבר מן התורה דהא מן התורה בעי דרישה וחקירה גם בפ"ק דאמרי' הנך צרות דבית שמאי לבית הלל היכי ניעבד ליפלגו נמאסו אגוברייהו וכ"ת לימאסן דרכיה דרכי נועם גו' וכן בס"פ יש מותרות ולא נעשה מתים כחיים מק"ו כו' ת"ל דרכיה גו' והוא תמוה לכאורה וכי משום דלא לימאסן לימא דפטורה מחליצה ואין זה אלא דברי קבלה דרכיה דרכי נועם גו' שאם תמאס בעיניו יתן לה גט. ולזה סיים במסכת זו בדרש הזה ת"ח מרבים שלום בעולם שנא' וכל בניך למודי גו' ור"ל דאין זו עקירה מן התורה אבל דברים אלו טעמים במדת השלום כמ"ש פ' נערה וראה בנים לבניך שלום על ישראל דלא אתיא לידי חליצה ויבום דזה מביא קטטה דשמא הוא לא יחלוץ והיא לא תתפוך בו ותבא לידי עיגון ואין זה שלום כמ"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא שלום וכן להיפך ועוד כמו שמנינו בפרקין בב' יבמות לזו אין בנים ולזו יש בנים זו שיש לה בנים מותלת והייט דבים בנים לבניך איכא לה שלום שתינשא לשוק משא"כ באין לה בנים וכן הרבה : **ואמר** שלום רב לאוהבי תורתך דאין זה עקירה אלא ממדת שלום שלא תעגן האשה וכתיב דרכיה דרכי נועם גו' שלא תמאס בעיני בעלה ואם יתן לה גט אין זה נתיבות שלום ואין למו מכשול שתבא לבעלה ע"ד לא יאונה ללדיק כל און ואמר יהי שלום בחילך דהיינו שנאמנת שתינשא לשוק ושלום בארמנותיך דנאמנת שתתייבם ותשאר בביתה ולא תתעגן או שיש לפרש שנאמנת כשיש שלום בחילך אבל במלחמה איכה נאמנת ושלום בארמנותיך כשאומרת מת על מטתי. ואמר למען אחי ורעי גו' לפי שהאמינו עד א' גם האשה עלמה נאמנת לומר מת בעלי או מת יבמי והייט למען אחי לומר מת בעלי שתתייבם לאחיו ומת יבמי שתינשא לשוק לרעים ע"כ אמרו אדברה להעיד גם ביחידות בך מפני השלום שלא תתעגן. ועוד אמר למען בית ה' אלהינו גו' כ"א יתרבו העגונות שלא יהיה ע"א או האשה עלמה נאמנים יצריך בנין בית אלהינו כמ"ש אין בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף ע"כ אבקשה טוב לך לאשה כמ"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה והסיפך אם תתעגן תהיה היא בלא טובה. ומסיים ה' עוז לעמו יתן שאין זה עקירת דבר מן התורה כי הקב"ה נתן עוז וכח לעמו שהם ת"ח בדבר הזה להיות מקילין בדבר שהרי ה' יברך את עמו בשלום כמ"ש וכל נתיבותיה שלום ואין כאן שלום אם תתעגן ובדלך הזה יתפרש המקרא ישא ה' פניו אליך גם לעקור דבר מן התורה לפי שישים ה' לך שלום ובכן סיימנו המסכת זאת לשלום כן יזכינו האל ללמוד וללמד לשלום אכי"ר : **סליק פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות**

דף קכב ע"ב גמ' אין בודקין עדי נשים בדרישה ובחקירה ר"ט ור"ע אומרים בודקין כל" וכן הוא בתוספתא ובנ"י וכן נראה להוכיח מתוך שמעתין ומדברי התוס' ודו"ק

סליק פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

חכמת שלמה

הכא והתם חמור כו' כנ"ל : **בא"ד** אבל קשה כו'. נ"ב פי' אבל זה היה קשה לתלמודא דפריך חמור בסימני אוכף כו' : **בד"ה** אלא מעתה כו' דחשיב ליה מת קפריך כו'. נ"ב ואף דמשני דסופו למות הוא מ"מ הוא לאלתר קודם שיתירוהו ב"ד להנשא והא דמפרשינן התוס' לשמואל פריך כלומר ולא אשנויא דחי הוא וסופו למות דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת דקשה טפי וק"ל :

דף קכא ע"ב גמ' מן ומתני' עד מלספוד נמחק. וג"כ אין זה אלא מתוס' : **רש"י** ד"ה וליורה צ"ל יורה :

דף קכב ע"א גמ' מקלו ותרמילו שהיה בידו כצ"ל : **רש"י** בד"ה נומיתי לו אמרתי לו הס"ד ואח"כ מה"ד כן הדברים כאשר אמרת שכונן הלוקין עליו : **ע"ב רש"י** בד"ה ונתלה ביחור כו' מקל פשתן נתקו הד"א : **סליק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות**

מהר"ם

חיישינן לשאלה היכא גמרינן מהא דכתב רחמנא חמור דמהדרינן חמור בסימני אוכף וק"ל : **ד"ה** אלא מעתה יהא גולה על ידו לשמואל דחשיב ליה מת קפריך כו' דס"ד וכו'. נ"ל דהוקשה להם לתוס' מאי פריך לשמואל בלא מלתיה דשמואל מאי הוי ס"ל בטעמא דברייתא דאמאי אינו גולה כיון דמת על ידו דהא ע"כ הברייתא אפילו אחר שמת אינו גולה דקודם לכן פשיטא דאינו גולה וכיון דהשתא עדיין לא הוה ידע המקשה טעמא דשמא הרוח בלבלתו או שמא הוא קירב מיתתו מאי טעמא דאינו גולה ותירצו התוס' דהוה ס"ד דטעמא הוי משום דאינו מת מיד והיובא דגלות לא הוי אלא כשמת מיד דהכי משמע קרא דאו ימות וגו' ואחר שכתבתי זה מצאתי בתוס' במסכת גיטין דף ע' ד"ה אלא מעתה יהא גולה וכו' וזה לשונם לשמואל פריך דכיון דקאמר דמת לאלתר היה לו ליגלות ולאו אשנויא דחי הוא וסופו למות פריך דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת תקשה טפי דקס"ד דגלות תלוי במת לאלתר ולפי זה יתיישב שפיר הא דכתבו התוס' הכא לשמואל פריך אבל מ"מ הא דכתבו דס"ד וכו' הוקשה להם בלא שמואל מאי הוי ס"ד בטעמא דברייתא כמו שכתבתי כאן למעלה ולא ס"ל השתא דרשא דונקה המכה היינו מגלות דמשמע דוקא משום דהלך על משענתו משום הכי נקה מגלות אבל לא הלך על משענתו אע"ג דלא מת מיד דהא ונפל למשכב כתיב הוה חייב גלות אבל לשמואל דאמר מעידין עליו א"כ משמע דס"ל דחשיב מת מיד אע"ג דמשני חי הוא וסופו למות ר"ל חי הוא באותו רגע שהוא רומז ואומר כתבו גם לאשתי אבל סופו למות קודם שיתירוה הב"ד לינשא ולכך קאמר דמעידין ולכך פריך אלא מעתה יהא גולה ע"י : **בא"ד** אבל א"ל דמשום רוח בלבלתו או קירב מיתתו יש לפוטרו כיון שמת לאלתר וכו' כנ"ל להגיה ור"ל אבל לא הוה מסתבר ליה להמקשה דמשום דשמא רוח בלבלתו וכו' יש לפוטרו דהא אכתי לא ידע המקשה מהני טעמי ויש ג"כ ליישב גירסת הספרים שכתוב בהן אין לנו לפוטרו וה"פ אבל א"ל דהכי פריך המקשה דעל הברייתא הוה ס"ל הטעם משום דרוח בלבלתו וכו' אבל לשמואל פריך דמשום דרוח בלבלתו או קירב מיתתו אין לנו לפוטרו כיון שמת לאלתר לפי סברתו של שמואל זה אינו משום דהא אכתי לא ידעינן וכו' וק"ל :

דף קכא ע"א תוס' ד"ה ולא היא לא שנא וכו' אע"ג דרובייהו צורבי מרבנן אי סליקא קלא אית ליה. ר"ל צורבא מרבנן כשסליק אית ליה קלא והאי כיון דלא נשתמע קלא דסליק ודאי נטבע ומת אפ"ה אשתו אסורה דלא אזלינן בתר האי רובא וכו' : **ע"ב ד"ה** אין מזכירין וכו' ומיהו יש בירושלמי וכו' עד בשום ענין ור"מ חולק וכו' בספר ח"ש מגיה ולפי זה רבנן חולקין אברייתא דלעיל : **ד"ה** הרי אנו באים וכו'. התוס' לא פירשו כלום ובספר ח"ש כתב דהא דאיתא בגמ' ומתני' הכי פירושא הרי אנו הולכין לביתינו שבאנו מלספוד איני מגירסת הגמרא אלא הוא מדברי התוס' השייך לדבור זה כן משמע מדבריו :

דף קכב ע"ב תוס' ד"ה פונדקית עובדת כוכבים וכו'. וי"ל דלא היתה ממש מסיחה ל"ת דמה שהוציאה להם מקלו ותרמילו היתה יכולה לעשות כן לעדות כצ"ל. ר"ל דמה שהוציאה מקלו ותרמילו יכול להיות שעשתה כן שיהא עדות שמת וא"כ לא מקרי זה מסיח ל"ת אלא עדות מקרי ואפ"ה נאמנת ולזה הביאו רבנן ראיה שפיר מזה שכ"ש שתהא אשה חשובה נאמנת להעיד ור"ע אמר להם כי אין זה ראיה דודאי אין לך מל"ת גדול מזה וכו' : **בא"ד** וכן משמע קצת מהירושלמי וכו' כצ"ל ור"ל דמהירושלמי משמע נמי דהא דהוציאה להם מקלו ותרמילו לא הוי מסיח ל"ת ממש אלא הוי ראיה לאמת דבריה ונאמנת דלא גרע מעד אחד אלא שלשון התוס' שלפנינו שכתוב בהן וכן משמע לשון הירושלמי וכו' משמע שלא היתה ממש מסיחה לפי תומה אלא שמביאין ראיה דלא גרע מעד אחד א"א לי ליישב לשון זה דאי קאי אדברי רבנן שהביאו ראיה לר"ע לא שייך לומר דלא גרע מעד אחד שהרי אדרבה רצונם היה להביא ראיה שהאשה המיוחסת לא גרעה מפונדקית ואפשר שטעות הוא בספרים וכן צריך להיות ולא היתה ממש מסיחה ל"ת אלא דלא גרע מעד אחד שכך צ"ל והביאו ראיה אי הכי פירושו דלא היתה מסיחה ל"ת ממש ר"ל שאמרה ל"ת זה מקלו וזה תרמילו אלא שהביאה העובדת כוכבים מקלו ותרמילו לראיה שמת דוה לא גרע מעד אחד ועיין בספר שאלות ותשובות שלי בסימן ק"ל ותמצא שם זאת הסוגיא מבוארת : **סליק פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות**

הגהות וחדושים על מסכת יבמות

מהגאון הגדול המפורסם כו' מוהר"ר צבי הירש זצ"ל אבד"ק ברלין.

דף כו ע"א במשנה ר' אליעזר אמר. נ"ב בירושלמי גרס ר' אלעזר וכן הוא בברייתא בדף כח ע"א והודא ליה מה שנלס על הדעת לתרץ קושיית התוס' שם ד"ה ר"א עיין ברמ"ז :

[**דף לד ע"א** גמ' והא אין אשה. עיין במדרש רבה פ' לך פמ"ה והא אין אשה מתעברת וכו' וכן במדרש ויקרא פנ"א שלטו בעצמן והוציאו ערותן עי"ש וקשה מזה על חידוש הטוב"י במה"ק אהע"ז סי' כ"ב ומה"ב סי' ל"א דהא דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה היינו רוב . ומהמדרשים הנזכרים משמע דלא כוותיה [ועי' תשו' שיבת ציון סי' ע"ג] . ועיין בתוס' ברכות ד"ה שכתבו דלשון אין משמע דאינו כן . ולא גרסינן אין כל אדם זוכה . אכן במס' דרך ארץ זוטא פ"ד הגרסא אין כל אדם וא"כ משמע כהטוב"י . ועיין בתוס' שבת דכ"ה בשה דאין לדיק בארץ היינו רוב עי"ש וכן חידוש בס' גן מלך מביאו בברכי יוסף אע"ז סי' ד' דהא דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת היינו ברוב משמע כהטוב"י . ובאמת ראיתי דסברתו מבואר בהר"ן קידושין דף יוד עי"ש . כל זאת נכדו זעירא **צבי יחזקאל** מיכלזאהן] :

דף סד ע"א כי היכי דנמטייה . נ"ב עי' בתוי"ט מה שהקשה שה"ל לתת טעם לשיעור עונה אחד לל' יום וכו' וכתב דטעות גמור הוא שזה אחר חומרא דר"ז עי"ש ודבריו תמוהין מאד דהא ענין חומרא דר"ז לענין קביעות הווסת דסוף סוף התם הסת מגיע טבילתה אחת לשלשים יום ואדרבה כיון דלא ישבו ז' נקיים מסתמא היה מגיע טבילה אחת לל' יום ואי משום דזמנין דרואה ביני וביני השתא נמי הכי הוי ואפשר דלדעת הרמב"ם קאי דלעולם ימי הנדה וימי הזיבה הולכים וחוזרים וא"כ כי רואה חדא זימנא ב' וג' ימים טובלת לאחר ז' ונפקא להו שמונה עשר יום בימי נדה וימי זיבה וכי הדר חזיא יום לי' ב' וג' ימים הרי היא צריכה ז' נקיים ומרחקת לה טבילתה . ומ"מ מאי טעותא דהא כל הפוסקים הלוקים ע"ז וצ"ע :

דף קכ ע"א במשנה אלא עד ג' ימים . נ"ב בירושלמי שלפנינו הנוסחא במתני' אלא לאחר ג' ימים ואיתא עלה בתלמוד כיני מתניתין אין מעידין אלא עד לאחר שלשה ימים . וא"כ הפירוש הוא שמפרש המשנה דכפי הנוסחא דבמתניתין הוא היפך מן האמת והוסיף במתניתין מלת עד . אמנם בתשובות מהר"י טראני סימן קנ"ט כתב בשם מהר"י אשכנזי ז"ל שהגי' במשנה שלנו אין מעידין לאחר שלשה ימים ושכן מצא בירושלמי . ותמה אני מה פי' בהך דכיני מתניתין דא"כ מכאן ראיה להיפך מסברת ר"ת ודו"ק ודוחק לומר שהיה לפניו הגרסא במתניתין כמו שהוא לפנינו וגרס בתלמוד כיני מתניתין אין מעידין לאחר שלשה ימים דא"כ היה זה ראיה גדולה לדברי הר"ת ועיין בחידושי הרשב"א ז"ל שהביא שני נסחאות במתני' ונראה שהחידושים הללו לא היו לפני המהרי"ט ע"ש ומ"מ נראה שאותו הגדול מ' יוסף אשכנזי היה לפניו הגרסא בהך דכיני מתניתין כמו שכתבתי דאל"כ לא היה שולח יד להגי' . [אמר נכדו זעירא הנ"ל עיין במדרש רבה פ' מצורע פי"ח ואין מעידין לאחר ג' ימים עי"ש ועיין במדרש רבה פ' ויצא פע"ג אין מעידין אלא עד ג' ימים עיי"ש :

דף קכב ע"א במשנה על פי בת קול . נ"ב עיין בתוי"ט שכ' דאנו מחשבין דהיה שם אדם דאילו היינו מחשבין אותו לבת קול דעלמא וכעין נבואה לא היינו סומכין עליו דהלכה דאין משגיחין בבת קול בכל דוכתא עי"ש ואנכי לא ידעתי מנין לו זה ולענ"ד איננו נכון דלמה לא נסמוך על זה יותר ממה שסומכין על אמירת עובד כוכבים וע"א ואולי אתי נביא ואמר וודאי שסומכין עליו ומה שהביא ראיה מהתוס' דף י"ד תמיהני מאי זה ענין לכאן דהתם לענין פסקי הלכות אתמר כדתני טעמא משום לא בשמים הוא . ולדעת הרמב"ם בהל' יסודי התורה פ"ט גבי נביא חייב חנק משא"כ לענין מעשה שנעשה למה לא נהמניה ובכל מקום אמרינן אם יבוא אליהו ויאמר ועי' בס' בני דוד על הרמב"ם שם ועי' במשנה למלך פ"ט מהל' אישות סוף ה"ו . [אמר זעירא נכדו הנ"ל דברי זקיני השה אמת ויציב . ועיין כן ברש"י שבת דק"ח אם יבוא אליהו ויאמר היתר והאיסור אין תלוי בו דלא בשמים הוא . ועיין ברש"י עירובין דמ"ה דמידי דאיסור והיתר לא מהאיל באו"ת משמע דדווקא לענין איסור והיתר נאמר כן ועמ"ש בשם הגדולים מערכת יו"ד אות רכ"ד . ומה שהאריך ידי"נ ש"ב הגאון מ' יעקב שור שי' האבד"ק דארניא בבוקאווינא בספרו מאיר עיני חכמים אות מ"ג וגם אני רבות דברתי בזה בעז"ה ולא המקום גורם להאסף פה] : **סליק**

מאת הגאון המובהק כו' מוהר"ר דוד לוריא זצ"ל מביחאוו ישן.

דף יא ע"ב גמ' ת"ש המחזיר גרושתו. נ"ל לבאר הפשיטות דלפי' רש"י נפשוט לב' הלשונות דוק ותשכח. ול"נ ללישנא קמא שמא אתיא כר"י בן כיפר דא"כ מאי אשמועינן ודו"ק ולפי' התוס' ללישנא קמא ודאי ניפשוט וללישנא בתרא צריך לומר שהאמת הוא קושיא ללישנא בתרא ומשני לא היא פירש ואתי' כרבנן ודוק היטב ולא כהרב גלאהנטי בחידושיו שנדחק לפרש התוס' ללישנא בתרא ודו"ק :

דף יב ע"א ת"ש המחזיר גרושתו וכו' לכאורה לפי האבעי' זו ודאי רק לרבנן ולא לר"י בן כיפר ועי' בחידושי ר"מ מארדים מפאריצק נ"י בסוף ספר מוהר"ס סי"ף מדש ואח"כ קשה על הקושיא ללשון שני (ועי' מהרש"א) ליתני לי' הא מני ר"י בן כיפר וכלשון ראשון דאבעי' ראשונה ולפרש"י דשניהם צריכין עכ"פ חליצה ודו"ק היטב :

דף יד ע"ב תד"ה בשלמא. לפירוש ר"ת הוצרכו כל המפרשים לדחוק מאי קאמרי ומאי אולמי ועי' מהרש"ל . ועי' בחידושי רמב"ן וז"ל חידושי הרא"ש ומ"מ פריך שפיר מאי אולמי' דבנכרות נמי שייך למימר נשי הוא דלא איצטריכו ולא מיתזי כב' תורות ואפי' למ"ד לא עשו מוכח דאודעי אודעינהו עכ"ל . ודבריו אין להם הבנה לכאורה ואחר העיון הם נכוחים (דלדברי התוס' משמע) דהכתי אמאי נשאו ב"ש נשים מהם עשו הלא היו צריכין לעשות ולמאי ניחוש לב' תורות שב"ה פורצין מהם דיאמרו נשי הוא דלא איצטריכו לב"ש וזה שב"ה אין מיבמין צרותיו לעצמן אין חוששין לזה רק אי אותו דבר זה עצמו אלל זה אסור ואלל זה מותר ועי' בתוס' ודוק (ואינו נכון) וכ"ל כוונת דבריו באופן אחר דהיה לב"ש לייבם ואי דיראו שב"ה אין מייבמים יסברו שיש להם הרבה נשים ואין צריכין ליבמות וחוללין להם וזה אין הכל יודעים שאין חוללים ג"כ דדוקא נשואין הוא מפורסם . וזה נכון וברור לענ"ד הקלרה :

דף יח ע"א תוס' ד"ה והאי דקתני מאמר לאפוקי מב"ש תימה וכו' וי"ל . פי' לדבריהם דלרב אשי ס"ה דאין זיקה וא"כ אי הוי כתב רק חדא אע"ג דהוי ידענא לאפוקי מב"ש ג"כ מ"מ היו סוברין דדוקא עשה מאמר ואין זיקה ולהכי ממשנה יתרה דייקינן דאתי רק לטעמא דב"ש . ולעולם יש זיקה וכ' משנה יתרה כדי להוכיח זה ופשוט ולא כ' רק מפני שראיתי מתחבטים בזה ועי' בגלאהנטי :

דף לג ע"א במהרש"א ד"ה בר קפרא וכו' וצ"ע לפי' הקונטרוס וכו' ע"ש . ול"נ אחר המחילה מכבוד הגאון ז"ל איסתמיטתי' גמ' ערוכה בכמה מקומות ברייתא דהאוכל נבילה ביוה"כ דמוכח בהדי' דר"ש ל"ל מוסיף וא"כ התוס' מקשים לפי מה דגרסי' ההוא ברייתא וא"ת כתי' מהרש"א אכתי תקשי ברייתא הנ"ל . ועוד כמה ברייתות דשמעי' דר"ש ל"ל מוסיף : שם בא"ד נענתי לכם עלמות קודם הרב מהרש"א דלפ"ד לפמ"ש התוס' ד"ה מחייב חדא שהדיבור ע"ב אתי שפיר ודוק. שוב מלאתי כדברי במהדורא בתרא ע"ש :

דף לו ע"ב ד"ה רש"י וכו' אך ז"א וכו' שוב מלאתי ראי' ברורה להסברא הלזו מתוס' יבמות דף ל"ג ע"ב ד"ה ר' יוסי שכתבו כן גבי מוסיף קל על חמור ואי איתי להא הוי שוה בשוה דאטו מוסיף לאו חומרה הוא וע"כ דמוסיף עלמו אינו נקרא חומרא :

דף פח ע"ב ד"ה הבא עליה. עי' במהרש"א ומאי דהקשו ל"ע: בא"ד איסתמיט לו לסרב ז"ל דברי התוס' כתובות דף כ"ב ע"ב ד"ה אנן ע"ש דתרלו קושי' זאת וקושיתו הסגי' ג"כ יש ליישב דלא סתרי אהדדי דברי התוס' כלל דודאי לכך סברא דדייקא ומינכרא שכ' התוס' בכתובות שייכא ג"כ גבי יבם דדף ל"ג ע"ב ע"ש הטיב מ"מ בעינן נמי לדידה עוד ברי וכיסית לא' מעידי' וכמו בכתובות והכא בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת . לכן כי זה התוס' שם להוסיף על חזקה דדייקא דיש ג"כ ברי לי ודוק היטב כי זה נכון ועי' :

דף קיט ע"ב דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא מדרבנן . ויש מפרשים דלא קאי רק אליבא דר"מ . ול"ע על פירוש זה לכאורה דא"כ לפי ההו"א דחולין דף י"א ע"ב דלא ידע מחילוק הקיפא דאפשר הו"ל לאקשויי אליבא דרבנן נמי היכי אזלינן [בתרא] דסמוך מיעוטי דטרפות לחזקה דאיסור ואיתרע רובא אלא ודאי היכא דלא אפשר שאני. ויש ליישב בדוחק לפי דעת השלטי גבורים יבמות דף נח ע"ב בדברי האלפס דרוב זה הוי רוב טוב ודוק היטב כי קלרתי . ועי' במרדכי חולין פרק הזרוע תשובת רבינו משולם ע"ש : **סליק**

גליון מהרש"א על מסכת יבמות

מאת הרב הגאון מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל.

דף ב ע"א תד"ה ואחות אשתו כו' דלא דמ. עי' תשו' חכם צבי סי' א' בד"ה ב' ד"ה תמיה לי טובא ועי' ב"י אה"ע סי' קע"ג עלה קמ"ז ד' א' סוף ע"א מ"ש בשם הר"ש ב"ר הר"ש: ע"ב תד"ה או כו'. דילמא אם היה קיים. עי' שעה"מ הל' מקוואות כלל ג' ד"ה שוב מצאתי:

דף ג ע"ב גמ' אפי' באחת מכל עריות. ע' תשובת בשמים ראש בהגהת כסא דהרסנא סי' ס"א: שם אתי עשה ודחי לא תעשה. עי' טורי אבן ר"ה חגיגה הוכיח אף דאין העשה באותו דבר שיש בו הל"ת ע"ש עלה ב' סוף עמוד ד' ולכאורה א"צ לראיה דהא מילה בצרעת העשה בערלה והל"ת בצרעת שעליו:

דף ד ע"א רש"י ד"ה לא תלבש וצריך כלאים בציצית. עי' בהר"ן בילה ס"פ א' ד"ה מדאורייתא ובט"ז יו"ד ר"ס ש': בא"ד אלמא אתי עשה ודחי ל"ת. עי' בתוס' פרק התכלת מנחות מ' ע"ב ד"ה תכלת לא דמי כלל כו' לומר שבמקום גדילים כו' משמע דכל לבישה שרא רחמנא: תד"ה דכתיב. ומיהו ק' למאן כו'. עי' תשו' יד אליהו סי' ל"ח הק' גם טלית שאולה יהיה מותר בכלאים ע"ש: ע"ב תד"ה ואמר רחמנא. דקשר שניון דאורייתא. עי' ת' שער אפרים סי' כ"ב: בא"ד דע"כ אמר רחמנא. במל"מ הלכות ציצית פרק ג' ס"ו ביאר הדברים:

דף ה ע"א גמ' שכן לאו שאין שוה בכל. עי' בהר"ן פ' כל כתבי בגמ' על מתני' עובד כוכבים שהדליק את הנר סוף דבור המתחיל איכא מאן דאמר: שם שומע אני אף כהן מצורע. עי' תוס' שבועות ריש דף ג': ע"ב תד"ה עד שיהא כו' כל אחד לבדו. ע' בהרא"ש במס' נדה פ' האשה ה' כלאי בגדים סי' א':

דף ו ע"א תד"ה נגמר. כולהו עשה ול"ת ניניהו. עי' בשעה"מ פי"ב מהל' ע"ז ה"ג עלה א' ע"ב ד"ה ודע: ע"ב רש"י ד"ה לחלק. נ"ע ברש"י פסחים דף ה' ריש ע"ב ד"ה וש"מ מדקאמר:

דף יא ע"ב תד"ה לאו. ועשה בה מאמר. עיין סנהדרין ד' סו ע"א פלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן:

דף יד ע"א גמ' כלל אר"ע כל מלאכה. עי' לח"מ פ"ז מהלכת תמידין ומוספים הל' ו': שם תד"ה כי ואת מה תיקן. עי' תשו' גינת ורדים ח"א סי' י"ג בחלק א"ח תי' דל"ש ל"ת אלא כשאחד סובר דמה שעושה חברו הוא טעות משא"כ בני עיירות מודים שבדין עושים ואם ילכו לדור בכפרים יעשו כמותן גם הם: בא"ד דכל שאינו מחוייב בדבר. לא כרש"י שפירש ריש מס' מגילה דבן עיר קורא להם והר"ן שם כ' מסברא שאינו נראה שיהי' בן עיר פוטרן:

דף טז ע"ב תד"ה כותי. ור' אסי סבר כר' עקיבא. ע' בס' אבני מלואים על אה"ע סי' ד' ס"ק י"ט:

דף כ ע"א מתני' כל שהוא איסור ערוה. ע' גליון לקמן כב א': תד"ה בשלמא. דשמאי הולצת. ע' חדושי ר"ן סנהדרין ריש פרק ב' ד"ה קא פסיק ותני: ע"ב גמ' אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב. ע' ב"י א"ח סי' י"א עלה יו"ד סוף ע"ד בשם רבינו ירוחם: שם הכא נמי אפשר בחליצה. ע' בב"ש סי' קע"ד ס"ק ג'. ע' פ' אלו נערות מ' ע"א תד"ה כגון וזה אין לנו לומר כו': רש"י ד"ה סרים. ולא מחמת חולי. נראה כסותר לפירושו לקמן ע"ה ב' ד"ה בידי שמים ועי' ב"ש ס"ה ס"ק י"ב:

דף כא ע"א גמ' דאין עשה דוחה לא תעשה. ע' תוס' בב"מ ד' ל' ע"א ד"ה הא אין עשה: שם ומאן דאמר אינה פוטרת. ע' בשעה"מ פ"ג מאישות הל' ג' עלה ו' ד' א' ע"ב ד"ה עוד תירץ משם ר"ת:

דף כב ע"א גמ' ואם העידו עדותן עדות. ע' תשו' בית יעקב סי' ג': שם ערוה לכל מבורר. דברי תוס' הנ"ל תמוהים ועמ"ש גליון ש"ע אה"ע סי' קע"ה סעי' י"ט: שם אר"י לאתויי ממזר יש מבוארים דאיש מדלא אמר לאתויי מומר ע"כ מומר אינו זוקק. גם אם איתא דלאתויי מומר א"כ הו"ל לאתויי מי שיש לו את כל עיקר. מאי מ"מ (בין שהוא מביא דסתירה בין כו') גם אאל"כ לאתויי מומר דהא הייס ואחיו הוא לכל דבר ובגמרא ליורשו ואטו מומר יורש וי"ל עוד סברא דמקרי במקום ערוה דקנאים פוגעים בה בנבעלת לכותי. כל זה ע' עליו תשו' מהרי"י מינץ סי' י"ב עלה י"ט ועי' פ"ע ה' יבום סי' קנ ס"ד דין מומר יבם:

דף כד ע"א גמ' ת"ר והיה הבכור מיכן. כעין דרש זה במתני' ריש פ' ז' דסוטה ר' יהודה אומר וענתה ואמרה ככה. וכפ"ב דשבועות ד' טו ריש ע"ב לא תאפה חמץ חלקם ועי' מה שציינתי עוד במשניות פ"ב מ"ח בגליון הרע"ב: ע"ב תד"ה למאי חוזרת ביובל אלא משום דאיכא ר' אלעזר דפליג. בכורות נ"ב ב' תד"ה בכור:

דף כה ע"א מתני' ר"י אומר הרגתיו לא תנשא אשתו. עי' בס' הפלאה כתובות י"ח ב' על תד"ה אין אדם משים עצמו רשע: ע"ב גמ' גזלן [דדבריהם] כשר לעדות אשה. נ"ע בקצות החושן סי' ל"ח ונ"ע בנימוקי יוסף פ' זה בורר כ"ז א' ובב"י יו"ד סי' קיט ד"ה כ' הרשב"א בתשובה: שם דתנן עדים החתומים על שדה מקח. עי' שו"ע חו"מ סי' ס"ו ש"ך ס"ק ע"א: תד"ה רבא ואומר ר"י. ע' בכ"מ פי"ב הל' ב' מהל' עדות: תד"ה ואין אדם. דחשיד על העריות כשר לעדות. ע' בתוס' סנהדרין ט' ב' ד"ה לרצונו:

דף כו ע"א גמ' נימא מתני' דלא כר'. ע' ש"ע אה"ע סס ס"א תחלת הגה"ה: שם אדמייבם חד מיית אידך. ע' בתוס' גיטין ד' כח סוף ע"א: רש"י ד"ה הא דקתני דהו"ל קטטא מקמי הכי. ע' בב"ש סי' י"ב: ע"ב תד"ה ותליא. לא כמו שפי' בקונטרס. ע' בב"ש סי' קעד סק"ד:

דף כט ע"ב רש"י ד"ה ולא מטמאה. וני' נראה ולא מיטמאה. בתשו' יד אליהו כ' דגם הרמב"ם מפרש כן ע"ש סי' ס"ח ובכתובות נ"ג סוף ע"א לא פי' רש"י כמו הכא:

דף ל ע"ב תד"ה אשה. ומשמע דוקא לענין ריעותא. ע' ש"ך יו"ד ריש סי' כ'. ועי' תבואת שור ריש ס' טריפות ד"ה כתב הד"מ ועי' פלתי ריש סי' כ' ועי' בס' שב שמעתתא ש"א פ"ז: בא"ד זבן הכיא דישב לה. ע' פ"מ יו"ד סי' ל"ג ס"ק ו' בט"ז ושם ס"ק ה' בש"ך ועי' פלתי סי' ל"ג ס"ק י"ד ד"ה והנה.

דף לא ע"א גמ' אם אתה אומר חולצת מתייבמת. מכאן דן מהרי"ו בתשו' סי' ע"ג בפנויה מינקת אם היא והוא מודים שבנו הוא כיון דפי' הרמב"ם דליבום הייני' שמא זינתה עוד עם אחרים אסור להכנסה לו דאתי לידי תקלה אם ימות זה בלא זרע אחר יאמרו קמו רבנן במלתיה דבנו הוא מדלא חשו משום מינקת חבירו ויפטר לזו בלי חליצה ועמ"ש תשו' עבודת הגרשוני סי' א': שם אוקי תרי לגבדי תרי. ע' תשו' בן לב ספר ד' סימן ז' ות' מהרי"ט ח"א סנ"א עלה ל"ג ד' א' ע"א ד"ה עוד כתב. ע' תומים סי' מ"ו ס"ק מ"ט: ע"ב גמ' זימנין דכת אחותו היא. ע' מהרש"א גיטין י"ז ב' על תד"ה גזיא לזמן ומ"ש על דבריו בס' פ"י נע"ק: שם אי דזכירי ליתו ליסהדי. ע' מהרשד"ם חלק אה"ע סי' ב' ועי' שם עלה ה' ע"ג והוא פלאי. ועי' שם בהגה"ס עלה הנ"ל ע"ב. ע' בקצות החושן סמ"ו ס"ק י"ח וסי' ל' סק"א: תד"ה דחזו. ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כיון שהם זוכרים. עי' בב"י חו"מ סי' כ"ח אות ט"ו ד"ה כתב רש"י כו' עד וי"ל דהכ"ע כו':

דף לג ע"א גמ' כגון דאייתי שתי שערות. ע' זבחים מה ב' תד"ה אבל פעלים: רש"י ד"ה מגו דמתסרא. והכא לא שייך מוסיף. נ"ע ברש"י חולין קא ב' ד"ה שבת היא לה': ע"ב גמ' הנך נמי לפטור. ע' תוס' זבחים מ"ה ב' ד"ה אבל פעלים: שם במאי אי בשחיטה. ע' שעה"מ ה' יו"ט פ"ג ה"ד עלה מ' ע"ד: שם טילטול בעלמא הוא. ע' סוכה מ"ב א' רש"י ד"ה קמ"ל כיון דראוי לנטילת אנשים ועי' שעה"מ ס' לולב פ' ז' ס' כ"ה עלה ע"ו ע"ד ד"ה ולדעת. ובמג"א סוף סי' ש"ח ובתוס' רפ"ד דסוכה ד"ה טילטול: שם הא ל"ק פיתוי קטנה אונס ניכהו. ע' ש"ע אה"ע סי' קע"ח ס"ג ובס' בית מאיר שם ע"ש סוגיא דסנהדרין נ"ה ב': תד"ה אמר. דלא חייל קל על חמור. ובקדושין ע"ז ב' כי אמרי רבנן אתע"א כו' אבל איסור קל על איסור חמור לא חייל: בא"ד התורה אמרה יבא אף נבילה. ע' תוס' זבחים ד' ע' ע"א ד"ה יבא ובתוס' חולין קא א' ד"ה מאן האי תנא ובגליון שם: בא"ד ועוד דיש חומרא בנבילה שכן מטמא. ע' חולין קיג ב' תד"ה ושאני הכא ע' ת' נ"ב א"ח סי' ל"ו: בא"ד כדאמרינן בפרק גיד הנשה. ע' שעה"מ פ"ד מא"ב ה"ח עלה כ"ט ד"א ע"א ד"ה והתוס' ז"ל:

דף לד ע"א רש"י ד"ה ומתוך י"ב. כשהן נעשין גדולים. ע' מל"מ פ"ד מה' אישות הל' ז':

דף לו ע"א גמ' הלכתא כוותיה דר"ל בהני תלת. ע' בכ"מ ה' יסה"ת פ"ב ה"ה ד"ה וכן וצ"ל מאי דבתלמודא דירושלמי לא קחשיב: שם הדא הא דאמרן. ע' אסרי פ' כל שעה ססי' ע"ז: תד"ה הלכתא. כיון דחשיב הכא. בהר"ן ע"ז שם ישב זה:

דף לח ע"א גמ' הוי יבם ודאי. ע' קצות סימן קיב סק"ד: תד"ה הוי יבם. וכן זה אומר כולה שלי. ע' שיטה מקובצת פ' חזקת הבתים ד' לג ד"ה קריביה דר' אידי:

דף לט ע"א גמ' כל שהוי מצוה לא מפסיקן. אף שיעשה אח"כ מצוה יותר מן המובחר מג"א סי' כה סק"ב ועי' ת' שבו"י ח"ג סי' ל"ז דוקא משום להקדים מצוה שהיא תדיר לא מפסיקן אבל מצוה מובחר ממש כמו אתרוג הדר ושמן זית לנר חנוכה מפסיקן ולאייתו מיומא דף ו' דאם טמאה דחויה אצל נזור מהדרי' אטהורים: ע"ב גמ' מצות חליצה קודמת למצות יבום. ע' בב"ש סי' קע"ד ס"ק ג':

דף מ ע"ב במשנה וסיא אסורה באביו. אף דאיסורים אלו לא בהליצה גרס ובלאו הכי אסורים קתני דרך אגב וע"כ הרמב"ם השמיטו. ת' דבר שמואל אבוהב סי' רי"ז:

דף מא ע"א במשנה אחת בתולות. וכן פי' רבינו יונה בברכות עלה ז' ע"ב מ"ש בשחר מברך ב' לפניה אחת ארוכה ואחת קצרה דר"ל בין ארוכה בין קצרה:

דף מב ע"א גמ' לא ישא אדם מעוברת חבירו. מה דתלה הכא האיסור בו ובכתובות סס סוף ע"א תלה בה ויתר הסימנים מהתם לכלא ע' ת' נ"ב ח' אה"ע סי' י"ד ד"ה אבל והוכיח כדעת הר"ש בתוס' הכא: תד"ה סתם דגרושה מנקת מותרת. משמע דמעוברת לא ובכתובות שם תוס' סתם מחמת דהם בסוגיא לא נזכר מעוברת כלל לא היה צורך להם לפרש. והטעם י"ל דמעוברת גרושה יש עלה שם מעוברת חבירו וגזרו אטו אלמנה. אבל אין על גרושה מינקת שם מינקת חבירו כיון שאינה משועבדת והרא"ש כאן שכ' גם מעוברת ס"ל כיון דאיסור מעוברת משום דלהנקה קיימא אין לאסור אם מותר במינקת ת' נ"ב סי' י"ח:

דף מה ע"ב מי שאליו עבד. ע' חולין עט א' תד"ה מהו דתימא: תד"ה מי. ויש מפרשים דכיון דידוע לכל. ע' בב"ש סי' מ"ב ס"ק י"ב:

דף מו ע"א גמ' וכי דנין אפשר משאי אפשר. ע' לקמן סוף דף ס"א ע' מנחות ד' ל"ג סוף ע"א ובחולין ד' ע"ס ע"א איתביה ר"י לר"ל כו' האמור באחים מוציא מכלל שליל הוריות ו' ב': ע"ב גמ' רבי יוסי אומר אין מטבילין. ע' שבת קלה א' תד"ה לא נחלקו:

דף מז ע"א גמ' קטן ויש לו כנים זהו גדול. ע' קצות סי' לג סק"א: ע"ב גמ' ישראל מומר קרינא ביה וקידושיו קידושין. ע' בתשו' מהר"י מינץ סי' י"ב עלה כ"א א'. יש מחמירים בקבלת קדושים מאחר שצריכה גט גם מהשני:

דף מח ע"ב גמ' מפני שלא קיימו שבע מצות. ומה דכשר לעדות כדאיתא ש"ע חו"מ סי' לג סעי' יא עי' תשו' בית יעקב סי' ג':

דף מט ע"ב רש"י ד"ה דהא תפסי בה. לא פקעו מינה קידושים. עי' תוס' בקידושין דף סח ע"א ובתוס' ישנים בכתובות סוף דף כט: שם תד"ה סוטה. ותלא מזה ומזה. עי' ש"ע אה"ע ס"ד סעיף טו בח"מ ס"ק יז ובב"ש שם:

דף נב ע"ב גמ' הא לא דמיא אלא לעודר בנכסי גר. עי' קצות סי' רנ"ו סק"ב: תד"ה ולאחר. ונראה לר"י דהייתו דוקא למ"ד. ע' מ"ש ב"י אה"ע ריש סימן קל"ב על הטור:

דף נג ע"ב מתני' אחד המערה ואחד הגומר. נקט פסוק יותר אחרונה ועי' תוס' סוכה ריש דף כ': גמ' אפי' שניהם שוגגים. עי' תוס' ריש מסכתא מעילה סוף ד"ה שמתן: שם אין אונס לערוה. עי' מהרי"ט ח"א סוף סי' כא ועי' יו"ד סימן רל"ב סעי' י"ז ועי' שבת דף ד' א' ד"ה קודם ובסה"מ פ"א מא"ב ה"ט ובקדושין ריש דף ג' ובסה"מ ריש פ"ד מאישות ד"ה ובהשגות עי' תוס' יומא פ"ב ב': תד"ה ולא חילק. ונראה לר"י שהספרים טעו. עי' תשו' בית יעקב סנ"ט ד"ה ולכאורה. ר"ל דרש"י ותוס' פליגי בהוא והיא ברצון אי נאסרה על בעלה: תד"ה שאנסוהו. והאי שאנסוהו עובדי כוכבים ובא עליה. עי' ר"ס כח סע"א כפאו ואכל וברש"י שם ד"ה מהו דתימא: בא"ד ולענין יבום בעינן ביאה. עי' שעה"מ ספ"א מה' אישות:

דף נד ע"ב גמ' ואי כתב רחמנא באחות אם שכן ודאית. והכי אמרי' בת"כ פ' אמור גבי לאביו ולאמו כו' לא יטמא אלו נאמר אמו ולא נאמר אביו הייתי אומר אמו ודאי אביו חזקה מנין ובכבוד ומורא אב ואם ובמכה ומקלל לא דייקינן הכי ועי' בתשו' רשב"א סי' כ"ז ומאי דקשיא איך ס"ד דלאביו מ' דאיתו ודאי לא יטמא ת"ל דממר"פ דאם אינו אביו גם הוא אינו כהן י"ל דס"א גסי דרשאי מ"מ מצוה אינו זהו כוונת הרשב"א שם וכ"מ בס' קרבן אהרן (מפרש הת"כ) עי' לקמן דף ק' ע"ב:

דף נה ע"ב גמ' אשה לבעלה מנלן. עי' שעה"מ קונטרס תוספת חתנים עלה מ"ו קרוב לסוף עמוד ד': שם שרט למשמש מת. עי' בשבועות יח א' תד"ה דאי ס"ד:

דף נז ע"ב תד"ה רב אמר. דרב ושמואל סברי כר"ה. נ"ע בהר"ן ריש קדושין בסוגיא דתופס קונה ממ"ש הרמב"ם פ"ז מהל' תרומות דין כא ועי' חידושי רשב"א לקמן נח א' ד"ה ועוד דמאי שייטא:

דף נט ע"א גמ' אלא לאו שלא כדרכה. והרמב"ם פ"א מנערה ובתולה כתב דאין קנס אלא בבא עליה כדרכה ועי' ע"ז בהר"ן ס"פ אלו נערות:

דף ס ע"א תד"ה ואי דיוסי אלא מקל וחומר. עי' בב"ש ס"ז ס"ק ל"ה:

דף סא ע"ב גמ' ומקשי' אשה לאיש. עי' תוס' ריש פ"ג דבכורות י"ט ב' ד"ה איש כתב רחמנא: שם פתוי קטנה אונס הוא. עי' בהס"מ פ"ב הל' ב' מהל' אסורי ביאה ובש"ע אה"ע סי' קעה ס"ג ועי' סנהדרין נ"ה ב' כיון דמזיד הוא תקלה נמי איכא ועי' תשו' בית מאיר באה"ע סי' קע"ח ס"ג: רש"י ד"ה אלא גיורת. דנבעלה בנכריותה. עי' ע"ז לו ב' תד"ה משום נשג"ז: רש"י ד"ה למכור ס"ת אלא ישא עקרה או זקנה. עי' ברמב"ם פט"ו מאישות הל' ז ובמל"מ פרק כ"א מא"ב הלכ"ו:

דף סב ע"א גמ' שכל מודים בעבד. עי' בס' אבני מלואים על אה"ע ס"א סק"ב: ע"ב גמ' חייב אדם לפקוד את אשתו. הרמב"ם וכן הרמב"ן השמיטו דין זה ותמה עליהן הס"מ בפ"ד ועי' מ"ש בגליון פסחים דף עב ע"ב: תד"ה חייב. מכל מקום למה יהא מותר. הראב"ד בס' בעלי הנפש נתן טעם דבמקום מצוה לא גזרו ועי' מ"ש בגליון פסחים דף עב ע"ב ועיין תוס' נדה ט"ו סוף ע"א: רש"י ד"ה והכי מילי משום דטריד במצוה. עיין בהר"ן סוכה פרק סיכן דף כה ע"א על מתני' שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה:

דף סג ע"א גמ' מלמד שבא אדם. עי' עקידה שער ח' עלה י"ט ד"א ע"ב ושם דברי הסגה"ס שנדפסה כאן: ע"ב גמ' כאלו ממעט הדמות. עי' עקידה בראשית שער ג' עלה י' ד"א ע"א ד"ה ועוד:

דף סד ע"ב גמ' מתניתין מני רבי היא. עי' לעיל כו א' סוף פרק: שם שני ומת שלישי לא תמול. עי' חולין דף ד ב' תד"ה שמתו: שם ורב אשי אמר מזל גורם. עי' תוס' כתובות פ' נערה דף מג ע"ב ד"ה טעמא:

דף סה ע"א תד"ה נשאת ומיהו תימה. עי' בהגהת מרדכי פ' אלמנה ניזונית א' רבינו מרדכי על שאלת ראובן הלך לעולמו בלא בנים ועי' ס' שב שמעתתא ש"א פכ"ד:

דף סו ע"א גמ' שקלוה יתמי ופרסוה אמיתנא. על דעת שתיקבר עמו והוה כתכריכי ממת אסרי' פ' ואלו מגלחין ססי' ע"ה ועי' בש"ג פרק מי שמתו (עלה י"ז ע"א):

דף סח ע"א תד"ה ריסא. כגון דסהדא דאתי קמן כוי ודאי. מה דקשיא דנראה כסותרים לדבריהם בנדה דף ב' ריש ע"ב עי' במהרי"ט חלק א' סי' י"א וכסימן מה בדף כג ע"ד ובשעה"מ ה' אישות עלה י"א ריש ע"ג ובמהרש"א גיטין י"ט ב' על תד"ה טעמא. ובר"ן ס"פ מי שאחזו אי אינו ידוע אם הגט קודם למיתה כו' ועי' ש"ך יו"ד ססי' שנ"ז:

דף סט ע"ב רש"י ד"ה הסא מקולקלת שאכלה קרן וחומש. נ"ע פ"ז מ"ב ממס' תרומות וגם בעיברה אפשר שימות הולד ותשוב לבית אביה כנעוריה. ותו הא קי"ל שם כחכמים דגם הנשאת לפסולין א"מ את החומש כיון דלא היתה זרה מתחלתה:

דף ע ע"א גמ' מנין לערל שאין אוכל בתרומה. ע' לח"מ פ"ט מקרבן פסח ה"ז: ע"ב תד"ה אלא לאפנויי. וא"ת וכי בשביל לאפנויי כתב שקר. ע' בהשגת הראב"ד פ"ט מק"פ ה"ז ובכ"מ שם: בא"ד דלא עדיף מערל. עי' בכ"מ פ"ט מקרבן פסח ה"ז ד"ה כתב הראב"ד:

דף עא ע"א גמ' גר שמל ולא טבל. עי' לעיל מו ב' תד"ה כי פליגי: שם צריך להטיף ממנו דם ברית. עי' לח"מ פ"ט מק"פ ה"ז: שם ש"מ ערלות בלא בזמנה. עי' שבת קל"ה סוף ע"א רש"י ד"ה כל שאין אמו טמאה כו' נימול מיד:

דף עב ע"ב תד"ה התם אבל לרבנן לא. ק' אם כן הו"ל לתרץ בריש חגיגה הכל לאתויי ערל וכרבנן טורי אבן שם:

דף עה ע"ב רש"י ד"ה בידי שמים. עי' רעמים וברד. עי' לעיל דף כ' ריש ע"ב רש"י ד"ה סרים אדם ועיין ברא"ש כאן ובב"ח אה"ע ס"ס: תד"ה שאין לו. א"ר יודן בר' חנינא ובלבד שלמין. ע' הגהת ש"ע אה"ע סי' ה' ס"ז ובהר"ן פ' בהמה המקשה בסוגיא בהמה שנחתכו רגליה:

דף עח ע"א גמ' אי אמרת עובר ירך אמו. ע' ערכין ז' א' בגמ' פשיטא גופה היא: תד"ה רובו. לא כמו שפי'. ע' ס' סדר המשנה על רמב"ם פ"ו ה"ו מיסה"ת אות ג':

דף עט ע"א גמ' והכתי מצוה פנים יש בדבר. ע' תשו' בן לב ח' שני סי' מ':

דף פ ע"א גמ' אבל תלב מבן בתים עשרה ויום אחד. ע' ת' נודע ביהודה ח"א חלק אה"ע סי' ו' ד"ה ונתחיל. ובדבורים שאח"ז ועי' במל"מ פ"ד מעבדים הלכה ג' ד"ה אף הקטנה ע' ס' שב שמעתתא ש"א פ"ג פ' ח' מוגל מאם סי' ל"ז למה נקט חלב ולא נבלה: גמ' עד שיהיה בן כ'. ע' קדושין דף ד' סוף ע"א בתוס' ובמל"מ פ"ד מעבדים ובשעה"מ ריש פ"ב מהל' אישות: תד"ה נעשה. דסתמא מיהא איגלאי למפרע. ע' נדה מ"ו ב' תוס' ד"ה ר' יוחנן וחולין י"א ע"ב תוס' ד"ה וכי תימא ובס' פני יהושע בק"א לקדושין סי' ל"ג ובס' שעה"מ פ"ב מהל' אישות ד"ה ולעיקר קושיא' וע' מהרש"א קידושין ד' י' בד"ה מקבל את גיטה ובשעה"מ פ"ב מהל' אישות ד"ה עוד כתב הרב ובדבור שאח"ז ובמל"מ פט"ז מסנהדרין דין ד': ע"ב גמ' ואישתנוי הוא דאישתני. ע' במל"מ פט"ו מאישות הל' ד' ד"ה ועוד:

דף פא ע"א מתני' סרים חמה. ע' ב"ש סי' קע"ב ס"ק י':

דף פב ע"א רש"י ד"ה לר"ל מ"ש רישא משום דנימוח לא חשיב. עי' בפ"מ בפתיחתו לס' תערובות ח"ג ס"ב ד"ה ומה שיש ובד"ה שאח"ז: גמ' ל"ש איסור לאו ולא שנא איסור כרת. ע' מל"מ פ"א מה' יו"ט הל' יז וברש"י לקמן קי"ט סוף ע"א ובמל"מ פי"ג מהל' שגגות ובתה"ד סי' ר"ג. ועי' בגליון לקמן דף קיט שם: ע"ב תד"ה דלא ניסקול רוכא. ע' תוי"ט פ"ג מ"ג דמקוואות ד"ה עד שיתחשב:

דף פג ע"ב תד"ה אין אדם. דכדבר התלוי במחשבה. הר"ש בפי' המשנה (פ"ז מכלאים מ"ד) דהם טעם זה דהא העושה מלאכה כמו תפלה ובפרת חטאת גיטין דף נ"ג חייב כד"ם. אלמא דאוסר אע"ג דתלוי במחשבה אלא הכא הטעם דכתיב כרמך וטעם זה כ' גם בכ"מ פ"ה מכלאים הל' ח'. גם כ' שם בהר"ש דקו' התוס' לק"מ דאיסורים התלוין בנתינת טעם שאני. אך מכלאי בגדים ומרובע ומנרבע דאסור לגבוה יש קושיא: גמ' שמא יקרע ונמצא סרים חמה. ע' בב"ש ס' קע"ב ס"ק י"א:

דף פז ע"ב מתני' תלא מזה ומזה. ע' בילה פ' אין נדין בתוס' דף כה ריש ע"ב: רש"י ד"ה שלא ע"פ ב"ד דאיבעי לה לאמתוני. וכן פירש אותו הרשב"א בתשו' רדב"ז סי' מ"ב ואי כופין בשוטי או רק בדברים ע' תשו' דבר שמואל אבוהב סי' קכ"א: תד"ה סולד. אר"י דאפילו לאחר שנתן. ע' בש"ע אה"ע ס"ד ובתו"מ ס"ק י"ז:

דף פח ע"א גמ' כרי לי דשומן הוה דלא מסימן. ע' בהגהת אשרי פ"א דחולין סי' ד' ובפני יהושע ריש חולין: שם אי דידיה משום דבידו לתקנו. ע' בקצות סי' רנ"ה סק"ג: שם דאתו בית תרי ואמרי אנן הוינן בהדיה. ע' ת' בן לב ס' שני סי' מ"ה: תד"ה אתא גברא. ויש לומר דלגבי דבר הנראה. ע' תוס' כתובות כב א' ד"ה תרי ותרי: ע"ב גמ' איסור כהונה שאני. נ"ע בת' נ"ב כפ"ב שהוא נגד פסקי מהרא"י והוא בעצמו הביאם ועי' בח"מ ס"ז סק"ז ראיות מוכיחות דלא כתבו נ"ל. ועי' בפסקי מהרא"י הנ"ל שלא הם בסימן רכ"ב ועי' ב"ש סי' י"א סק"ג וברש"י סוטה דף כח סע"א:

דף פט ע"א גמ' רישא דעבדא איסורא קנסוה. עי' מל"מ פ"י מגירושין ה"ד ובתשו' מהרי"ט ח"א סי' י"א עלה וי"ו ע"ד: תד"ה איבעי ליה כדי ביטעום. דבלא"ה א"א דטבל אסור לכהן תוי"ט רפ"ג מתרומות ועי' ט"ז יו"ד ריש סי' נ"ח: ע"ב גמ' ואין ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת. מאן דס"ל דמתנין לעקור ר"ל דאתת ממצות התורה הוא לשמוע אל דברי חכמים אשר יהיה בימים ההם וכל שכן רואין להתיר לצורך מותר מן התורה. חדושי רשב"א סוף מס' נדרים דף נ' ע"ב ד"ה חזרו לומר: תד"ה שהפקר כו'. כיון דכתר הכי נמי. עי' מל"מ פ"ב מק"פ הי"ג ד"ה תנן התם: תד"ה כיון. ומיהו ע"כ לאו הא בהא תליא. עי' שעה"מ קונטרס תוספת חתנים סעיף ד' עלה מ"ט ד"א ריש ע"ב: בא"ד דתתגנה ותתגנה. עי' שעה"מ שם עלה הנ"ל ריש ע"ב:

דף צ ע"ב גמ' א"ל בעאי לאותובך ערל. עי' רבינו יונה ריש ברכות עי' חדושי אנשי שם פ' במה מדליקין על דברי הר"ן על מימרא דרבא פשיטא ליה נר חנוכה ונר ביתו. עי' רמב"ם והראב"ד בהשגותיו ס' קרבן פסח פ"ו ה"ו: תד"ה כולהו ואם תאמר הדין בציצית. עי' בלחם משנה פ"א מהל' הלכה א' ועי' בהר"ן שהביא שם ועי' ת' שאגת אריה דיני ציצית ס' ל"ב: בא"ד עד אחר שנתעטף. עי' בילה א' ב' סדין בציצית בעדנא ועי' פסקי תוס' זבחים ל"ז ב' סוף ד"ה אחד עלם:

דף צב ע"א גמ' גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. עי' מל"מ ריש פרק ה' משגגות:

דף צג ע"א גמ' רב הונא כרב. עי' בהר"ן סוכה עלה רל"ב ע"ב ד"ה אמר אביי: תד"ה קנוייה כו'. דמספקי ליה אי מורה הוי. עי' בט"ז חו"מ סי' קל"ז סוף הסי':

דף צה ע"א גמ' בשוגג לא גזרו בה רבנן. ואף במזיד מותרת באמת גם מדרבנן. ש"ע אה"ע סס"ו סק"ז בהגה"ה: תד"ה אילימא כשאומר איני רוצה. ע' בב"ש סי' יא סק"ב ובמל"מ פ"ב מסוטה הל"ג:

דף צו ע"א גמ' עשו ביאת בן תשע. עי' קדושין י"ט א' תד"ה מדאורייתא ודעת רמב"ן בהס"מ פ"ה סי"ח מחליצה ויבום כרש"י ועי' ב"ש סי' קע ס"ק י"ב:

דף צז ע"א גמ' ככומר של ענבים. עי' מס' שקלים פ"ב ה"ט מה הגאם לו. כסדין דפתי חמר עתיק אע"ג דלית ליה טעמא בפומיה: תד"ה עריות. וא"ת כיון דאיסור. עי' תוס' [כתובות] מט א' ד"ה ואימא ובשעה"מ קונטרס תוספת חתנים עלה כ"ב ד"א ע"ב: ע"ב רש"י ד"ה לא חולין דלד ייבום מן האב הוא. עי' רש"י לעיל מב א' ד"ה ויפטור ובמהרש"א שם:

דף צט ע"א תד"ה ספק. מכאן יכול להיות ראיה. עי' ת' דבר שמואל אבוהב סי' כ"ט וכ"ט: ע"ב גמ' ושחררו זה את זה. עי' ברש"י תמורה ח' ד"ה משחררין: רש"י ד"ה בין כפרות משום עבד. עי' בב"ש סט"ז סק"ז ועי' מל"מ פ"ג מעבדים ה"ג ד"ה וכופיהו:

דף ק ע"ב גמ' והם אוכלים עליו. עי' ב"י יו"ד סי' שע"ד ד"ה וכי א"א כו' והגהת אשר"י כו': רש"י ד"ה אלא לאו בזנות שכניסם בלא עליה. עי' בב"ש סוף ס"ג ס"ק ע"ז:

דף קא ע"א גמ' למה לי למעוטי סומא. מכאן דגם בנכתמא אחר שכבר נתמנה גם כן מורידים אותו דאל"ה שפיר בעי לעיני בנכתמא אח"כ שנו' מ"ג שכ"ט: ע"ב תד"ה ב"ד מנוקים מכל מום. עי' ת' דבר שמואל אבוהב סי' ל':

דף קב ע"א גמ' אביו ואמו מישראל. עי' בפרישה יו"ד רי"ס סימן רס"ח וש"ע: שם נשנו העם בסנדל. עי' תשו' מים רבים ח' יו"ד סי' ס"ה ריש עלה ס"ב וגם' תבואת שור סי' ל"ה סוף ס"ק ל"ה: **ע"ב** גמ' אמר רב יבמה שגדילה. עי' תשו' בן לב ספר שני סימן י"א: שם כאן באנפיליא של בגד. ואה"נ דאפילו ברה"ר שרי והא דקתני ביתו משום דבקורקדיסים קתני לא יטייל בתוך ביתו נקט נמי הכא בביתו י"א בהר"ן פ' יה"כ עלה רכ"ג א:

דף קג ע"א תד"ה בין. מדלא כתיב ויעמוד ויאמר. עי' זבחים ע"ז א' תד"ה מיושב ות"ת:

ע"ב רש"י ד"ה של תקרובת עבודת כוכבים שהקריב ומסרוהו. עי' בב"ש סי' קס"ט ס"ק כ"ג:

דף קד ע"ב רש"י ד"ה חלצה בשנים אחד מהן קרוב. עי' רמב"ם פי"א ה"א מסנהדרין ובהשגות ועי' מ"ש בגליון שו"ע חו"מ ר"ס ל"ו ובמל"מ פט"ז מעדות ובקצות של"ו סקכ"ז: תד"ה והא. דלמא משום דלאו. עי' תשו' חכם צבי סימן א' ד"ה ומנא אמינא ובדבור שאחריו ובד"ה והנראה לע"ד:

דף קו ע"א גמ' אין לו אלא שכרו. עי' ריטב"א קדושין דף ח' ע"א: שם גט מעושה פסול. ע' בס' המדיר דף עד ע"א אלמא כיון כו' ועי' שעה"מ פ"ו מאישות עלה ל"ד ד"א ע"ב ד"ה אמנם: שם ולא חיישינן לב"ד טועין. עי' מהרי"ט ה"א סוף סימן י"ב: **ע"ב** גמ' וכתיב לכולא פרשה. עי' מג"א סי' ל"ב סק"ז: רש"י ד"ה והלכתא כמר זוטרא דבמקום מצוה שרי. עי' תשו' גינת ורדים ה"א חלק א"ח כלל ג' סי' כ"ו סוף עלה מ"ב:

דף קיב ע"א גמ' לאחר שלשים יום מבקשים ממנו. עי' בתוס' ב"ב דף ה' ע"ב ד"ה מי אמרת ועי' מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי' כ"ח ד"ה והכי בעניי: רש"י ד"ה רב אשי כו' לא נכפינן ליפס. עי' תשו' דבר שמואל אבוהב סי' יו"ד: **ע"ב** גמ' ומאי שנא קטן. עי' לעיל ס"ב ב' תד"ה סמוך:

דף קיג ע"ב גמ' למאי נ"מ לסוטה. עי' בב"ש סי' קי"ט ס"ק י"ג:

דף קיד ע"א גמ' אין ב"ד מצווין להפרישו. עי' שבת בתוס' קכ"א סוף ע"א: שם ספוקי מספקא ליה. עי' ב"י א"ח ר"ס שמ"ג ד"ה והוי יודע: שם יונק תינוק מעובדת כוכבים. להר"א דוקא במקום סכנה כדמוקי ליה הכא ועי' בהר"ן רפ"ב דע"ז ובש"ע יו"ד ספ"א ס"ז: שם דלא ליספו ליה בידים. עי' בהר"ן רפ"ק דע"ז בסוגיא לא יושיט אדם כוס יין לנזיר שבדף ו' ו"ו שם בגמרא: שם דלא ליטמו להו בידים. נ"ע בטור יו"ד רסי' שע"ג ועי' בזה בב"י בא"ח סי' הנ"ל ובט"ז שם ובתשו' דת אש סי' א': **ע"ב** תד"ה מי כו'. כי לא החזיקה. עי' תומים כללי מגו אות מ"א ואות ס':

דף קטו ע"א גמ' ע"א במלחמה מהו. עי' תשו' בן לב ספר א' בדף ס"א ע"ד ד"ה אני הצעיר וגם' שני סי' י"ד בדף ח' ע"ב ובסימן ט"ז וסימן י"ז: **ע"ב** גמ' דאפקיד שומשמי. עי' קצות סי' רנ"ט סק"ב ד"ה אמנם בעיקר: תד"ה והא. דמדמה רבא. נ"ע בתשו' נ"צ סק"ו ד"ה הא ודאי לאו מלתא היא:

דף קיז ע"ב גמ' מת והתירוה לינשא. עי' בהר"ן ריש ב"מ בדין עד מסייע לפטור משבועה:

דף קיח ע"ב תד"ה אמר כו'. האי דאינה מתייבמת. עי' במל"מ פ"ט מה' גירושין הלכה כ"א. מהרי"ט ח"א סי' נ"ב עלה ס"ד ע"ד:

דף קיט ע"א גמ'. הלך אחר רוב נשים עי' בכורות כ' ע"א תד"ה רבינא אמר: שם ומקשינן אשה לאיש. עי' בתוס' ריש פ"ג דבכורות דף י"ט ע"ב ד"ה איש: רש"י ד"ה מה לי איסור לאו דספיקא לאו הרחקה דרבנן. נ"ע מדברי רש"י לעיל דף פ"ב ועי' מל"מ פ"א מהל' יו"ט הי"ז. וכבר הרגיש בזה בתה"ד סי' ר"נ. ופ"ע מל"מ פי"ג מהל' שגגות. (ועי' תוס' כתובות דף כ"ג סע"א מ"ש בשם רש"י בפי' הגמ' קדושין י"ב ע"ב אביי ורבא נ"ל כו' אם הקילו בשבויה נקל באשת איש. וקשה לכאורה דרבא אדרבא הכא אמנם לפי פירושו של רש"י הכא ניחא): בא"ד מידי דספיקא. עי' תשו' מהרי"ט ח"ב תשובת שניות ס"א מה שדייק מדברי רש"י יומא דף ע"ד ריש ע"ב: תד"ה ר"מ כו'. כדלא תלי במעשה. עי' ט"ז יו"ד סי' ס"ט סוף ס"ק כ"ד ובמג"א ס"ח ס"ק י"ל: בא"ד אלא ממילא. עי' בספר לשון חכמים במס' כתובות דף י"ג ע"ב ד"ה מסייע ליה לר"י בן לוי: **ע"ב** תד"ה סיפא. והשיב ליה כמו מיעוט. עי' רמב"ם פ"ג מיבום הי"א ובפ"ד מבכורות ה"ח ועי' בתוס' בכורות כ"ב: בא"ד גבי גבינת בית אונייקי. בע"ז דף לד ע"ב וע"ש תד"ה אי אמרת:

דף קכ ע"א גמ' דמר סבר סימנין דאורייתא. עי' חולין ע"ט ריש ע"ב וקצה"ח רנ"ט ב' ותשו' נ"ב אה"ע סי' ל"א עלה י"ט ע"ד ובמהדורא תנייגא שלו סי' כ"ח וסי' ס"ו: **ע"ב** תד"ה למימרא. ועל ידי אדם. עי' תשו' בית יעקב סי' ט': תד"ה חיישינן. ולא במיתה. עי' פ' שבועות העדות ל"ד א' תד"ה על פי:

דף קכא ע"א תד"ה ולא. גבי רוב גוססין. אף דהכא איכא תרי רובא דהא מש"אל"ם רובן מתים. וצ"ע מאי נורך להו דהיה מרוב גוססים הא ממקומו מן מש"אל"ם מוכח דאין רוב מועיל ועי' תשו' בית יעקב הנ"ל: **ע"ב** גמ' מאן היכא בי תיואי. עי' תשו' בן לב ספר ג' סימן כ':

דף קכב ע"א גמ' לא אמר כלום. עי' תשו' רשב"א סי' קי"ח ותשו' חות יאיר סי' קמ"ח וש"ך יו"ד סי' קכ"ז סק"כ ובאשר"י פר' ואלו מגלחין סי' ל"ב ותשו' חינוך ב"י סי' כ"א: שם מעשה בשנים בני אדם. עי' תשו' למה נדק סי' מ"ב ד"ה הספק השני: שם ודלמא. עי' תשו' מהרי"ט ח"א שאלה מ"ח דף כ"ט ע"א סד"ה כלהו: שם ודלמא נרה הואי. עי' בב"ש סי' י"ז ס"ק י"ג: **ע"ב** תד"ה פונדקית. דודאי אין לך. עי' תשו' למה נדק סי' מ"ב ד"ה איתא במתני':

רא"ש יבמות

פ"ד סי' כ"ז אלא חכמים עשו תקנה זו. עי' בגליון הרא"ש פ' אע"פ סי' כ':

פ"ה סי' ד'. אבל למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. הטור בסימן קל"ב כ' וא"א הרא"ש כתב דלאשה דעלמא הוי גט וחמה הב"י דהא אנן קי"ל אין אדם מקנה דשלב"ל:

פ"ו סי' י"ז. רבה אמר נושא אדם. ובתשובותיו כלל ל"ג כתב דמ"ש בכתובה ע"מ שלא ישא אחרת עליה אין זה מתנה ע"מ שכתוב בתורה דאפילו אם שהתה י' שנים ולא ילדה צריך לגרש הראשונה וליתן לה כתובה דכל הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה עכ"ל משמע דפוסק כר' אמי עי' מה שתירץ במהרי"ט בן לב ועי' במהרי"ט ח"ב סי' ל"ח דף קל"ב ע"א ד' פיורדא ותשובה הנ"ל מהרא"ש מובאה בטור אה"ע סקי"ח:

פי"ב סי' יא. כל שכן רקיקה. עי' תשו' בן לב ספר שני סימן י"א עלה ו' קרוב לסוף ע"ד: שם סי' י"ט דקיימא לן שלש כותבין. עי' מג"א סימן ל"ב סק"ז ד"ה ועוד הקשה:

פירוש המשניות להרמב"ם יבמות

פ"ח משנה. פצוע דכא. שיתייב חכמת הטבע. לא כן פסק רבינו בהל' א"ב פט"ז ה"ט אלא דוקא כשכרתו אדם. כלב. או קוץ. לא בבא בידי שמים: סליק

הגהות וחדושים על מסכת יבמות

מאת הגאון וכו' מוהר"ר ברוך פרענקל תאומים זצ"ל

דף ה ע"ב גמ' יכול יהא כבוד אב ואם. נ"ב יעוין תוס' ישנים כתובות דף מ"ת ע"א ד"ה אי אמרת: **שם** תד"ה כולה משעטנז. וה"ה אדילפינן כו' נילף משריפת קדשים. נ"ב יעוין תוספות פסחים דף מ"ז ע"ב ד"ה כתיבה כו' הא אין יו"ט נדחה מפני עשה כו':

דף ח ע"א גמרא מי לא מודי עולא. נ"ב יעוין תוספות זבחים דף ל"ב ע"ב ד"ה שחדשו בה:

דף יב ע"ב גמרא מעוברת ומינקת. נ"ב יעויין לקמן דף ל"ד ע"ב ודף מ"ב ע"א:

דף טז ע"א גמ' ויש לו בן לעזריה. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף ק"ה ע"א ד"ה דחשיב ליה: **ע"ב** תוס' ד"ה קסבר. וי"ל אע"ג דביאה היתר. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף ג' ע"ב ד"ה ולדרוש. ובמאור ורמב"ן במלחמות בסנהדרין בסוגיא דיהרג ואל יעבור ובתה"ד סי' רכ"ג:

דף כ ע"א תוס' ד"ה יבוא עשה. הקשה ריב"א. נ"ב יעוין בר"ן לאלפסי מס' קדושין פ"ק בסוגיא דתחלת ביאה קונה כו': **ע"ב** גמרא אטו ביאה שניה. נ"ב יעוין לעיל דף ח' ע"ב תוס' ד"ה מלמד: הדר כו' ואיתימא רב אשי. נ"ב בחדושי רמב"ן איתא ואיתימא רב יוסף:

דף כב ע"ב גמרא לומר שאין מזהירין. נ"ב יעוין לעיל דף כ' ע"ב תוס' ד"ה בתו:

דף כג ע"א גמרא ואין בנך הבא. נ"ב יעוין לעיל דף ט"ז ע"ב תד"ה עובד כוכבים: **שם** תוס' ד"ה ההוא. דאין שייך שם הסרה. נ"ב יעוין מס' סוטה דף ל"ה ע"ב ברש"י ד"ה וכתבו מלמטה:

דף כד ע"ב תוס' ד"ה אמר. או שירצו דרך. נ"ב יעוין לשון רש"י בב"מ דף נ"א ע"א ד"ה במנאפים כו' לחייבן מיתה ומלקות: בתוס' הנ"ל והא דאיצטריך בהנהו. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף י"ג ע"א ד"ה מעלה עשו. ובכתובות דף ס"ג ע"ב ד"ה אבל:

דף כה ע"א משנה הרגנוהו לא ישא. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף כ"ב ע"ב ד"ה כגון:

דף כח ע"ב גמרא שנאמר ואשה אל. נ"ב יעוין תוס' קדושין דף כ' ע"ב ד"ה לא תקח. וד"ה אי הכי:

דף ל ע"ב גמרא אשה זו בחזקת היתר. נ"ב יעוין לקמן דף ל"ז ע"א תוס' ד"ה וזו:

דף לא ע"א גמרא הכא בשני כתי עדים. נ"ב יעוין עירובין דף ל"ה ע"ב ודף ל"ו ע"א תוס' ד"ה הכא: **שם** גמרא ספיקא דרבנן. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף כ"ב ע"ב ד"ה הבא עליה:

דף לג ע"א גמרא דאייתי שתי שערות. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף מ"ה ע"ב ד"ה אבל: **שם** גמ' שחתך אצבעו בסכין. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף ל' ע"ב ד"ה ל"ל: **שם** גמ' שקורי קא מפקר. נ"ב יעוין תוס' שבועות דף כ"ו ד"ה את לבך: **שם** תוס' ד"ה אלא. מ"מ איסור איכא עד. נ"ב יעוין מס' שבועות דף כ"ג ע"ב ד"ה דמוקי לה ובתוס' כריתות דף כ"ג ע"ב: **ע"ב** תוס' ד"ה אמר. וא"ת דאמר בחולין. נ"ב ויעוין גם בדף ל"ז ובזבחים דף ע' ע"א ובתוס' חולין דף קי"ג ע"ב ד"ה ושאני: **שם** תוס' הנ"ל ואע"ג דנבילה נמי. נ"ב יעוין תוס' חולין דף כ' ע"א ד"ה לא:

דף לד ע"א רש"י ד"ה אם סיתה. מיגו דאיתוסף. נ"ב יעוין לשון רש"י בשבועות ד"ה טמא. ובחולין דף ק"א ע"א ד"ה ה"ג: **ע"ב** גמ' מיתיבי כל עברים והרבעה. נ"ב יעוין לעיל דף י"ב ע"ב: **שם** תוס' ד"ה ולא. וכן אם תענה את בנותי. נ"ב יעוין כתובות דף מ"ז ע"ב וביומא דף ע"ז ע"ב וברש"י שם ד"ה מביאות אחרות ובסנהדרין דף נ"ח ע"ב תוס' ד"ה מי איכא. ומצוין כאן בתוס':

דף לה ע"א תוס' סד"ה אע"פ. יש לחלק בין אונס לרצון. נ"ב יעוין כתובות דף ט ע"א התם אונס הוי ובתוס' שבת דף נו ע"א ד"ה ליקוחין יש לך בה. ובתוס' סוטה דף כז ע"ב ד"ה כשם:

דף לח ע"ב תוס' ד"ה כ"ש. ושומרת יבם אין להוסבה. נ"ב נ"ל יש להוסבה:

דף לט ע"א גמ' אגל הגדול למיכסייה. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף סד ע"א ד"ה תובע לחלון: **ע"ב** גמרא ואפי' קרוב ואפי' אשה. נ"ב יעוין תוס' גיטין דף פ' ע"א ד"ה ושם עירו:

דף מב ע"א רש"י ד"ה אי למ"ד במוך. פלוגתא היא. נ"ב ויעוין לעיל דף לב ע"ב:

דף מה ע"ב תוס' ד"ה משום. כדאמר בבתולת. נ"ב יעו"ש בחדושי הרשב"א: **שם** תוס' ד"ה כיון. כל דאמר מבית חשמונאי. נ"ב יעוין פסקי תוס' מס' סוטה ולעיל דף טז תוס' ד"ה בשלמא:

דף מו ע"א גמ' מנין לפסח דורות. נ"ב מנחות דף יט לקמן דף סא סוכה דף כ הוריות דף ו' וזבחים לח תמורה טז וית נדה לז ויעוין נדרים דף לו ע"א בר"ן. ובחולין דף יב ע"ב ודילמא היכא דאכשר כו'. ובירושלמי מס' תרומות פ"ב הלכה א'. ובחדושי רשב"א למס' גיטין דף סד ע"ב סד"ה אבל הראב"ד ז"ל כתב כו': **שם** תד"ה ר' יוחנן. בשר מלות מותר לטלטלו. נ"ב שבת דף קכה ע"א ויעו"ש: **ע"ב** תד"ה תקוני. דנראה כמיקר. נ"ב ביצה דף יח ע"א: **שם** תד"ה דר' יוסי. וטעמא דקטן. נ"ב בתוס' שבת לא כתבו טעם זה ויעו"ש בהרא"ש:

דף מז ע"א גמ' נאמן אתה לפסול את עצמך. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף כה ע"ב ד"ה לימא: **ע"ב** גמ' לקבל עליו עול מצות. נ"ב יעוין תוס' קדושין דף סב ע"ב תוס' ד"ה אלא: **שם** תוס' ד"ה קשים. ובמסכת נדה פי' בקונטרס. נ"ב יעו"ש ברש"י ותוס':

דף מח ע"ב גמ' ר' יוסי אומר גר שנתגייר. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין דף עא ע"ב ד"ה ב"נ:

דף נב ע"א תוס' ד"ה דמקדש. אר"ת. נ"ב במס' קדושין כתבו כן בשם ר"י אבל בשם ר"ת כתבו טעם אחר. ומקשים עליו מכאן: **ע"ב** גמ' בעי רמי בר חמא ליבמתו מהו. נ"ב יעוין תוס' נזיר דף יב ע"א ד"ה מ"ט: **שם** גמ' וקסבר שלו הן דלא קני. נ"ב יעוין ב"ב דף נד ע"א ד"ה אדעתא דגיבי:

דף סא ע"א גמ' לא נפקד ממנו איש לעבירה. נ"ב יעוין שבת דף סד ע"א: **שם** תוס' ד"ה קברי. ומדאצטריך נמי בנזיר. נ"ב יעוין בתוס' שם:

דף סו ע"א תוס' ד"ה אלמנה. לא חשיב בהכי קנין. נ"ב יעוין מס' ע"ז דף טו ע"א: **ע"ב** תוס' ד"ה לא. דאין מדליקין בטבל טמא. נ"ב יעוין תוס' מנחות דף סז ע"ב ד"ה כדי ובתוס' פסחים דף ט ע"א ד"ה כדי. ובדף לג ע"ב ד"ה אמר ור"ש דתרומות:

דף סט ע"א תד"ה לא פוסלין. ואפי' לר"א. נ"ב יעוין ברש"י גיטין עג ע"ב ד"ה ואין חוששין לקדושין ובתוס' שם ד"ה נתן:

דף עא ע"א גמ' אלא לאתויי גר שמל. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף מו ע"ב ד"ה כי פליגי:

דף עב ע"ב גמ' וקדרים נותר בזמנו. נ"ב יעוין תוס' מס' שבת דף כד ע"ב ד"ה בקר שני. ויעוין בתוס' פסחים דף פג ע"ב ד"ה ליתן בקר שני:

דף עג ע"א תוס' ד"ה ואסורים לזרים. דאסור למ"ד מדרבנן. נ"ב יעוין בערוך ובירושלמי פ"ב דבכורים. והובא בתוי"ט ובהר"ש פ"א דחלה:

דף עו ע"א גמ' סדר אמר רבא לאו מילתא. נ"ב יעוין ר"פ אלו נערות ברש"י ותד"ה אלו ולעיל כ"ג ע"א תד"ה ההוא:

דף עח ע"א גמ' בשלמא עובר לאו ירך אמו. נ"ב חולין דף נח תמורה דף יא ע"א ויעוין בתוס' סנהדרין דף פ:

דף פ ע"א תוס' ד"ה נעשה. דהשתא מיהא. נ"ב יעוין תוס' חולין דף יא ע"ב ד"ה וכ"ת. ובתוס' כתובות דף טו ע"א ד"ה וספק ודף לג ד"ה ניתרי. וברש"י סנהדרין דף עח ע"ב במשנה ד"ה נתכוין. ותוס' מס' נדה דף מו ע"ב ד"ה ר' יוחנן. ותוס' פסחים דף סג ע"ב ד"ה התראת ספק. ובירושלמי יבמות סוף פרק האשה שהלך. ובסוף פרק נושאין:

דף פא ע"א תוס' ד"ה מאי היא. דהא שמעינן. נ"ב יעו"ש בתוס' ישנים ד"ה ר"מ אומר:

דף פב ע"א גמ' בטומאת משקין דרבנן. נ"ב יעוין חולין דף לס ע"ב בתוס' ד"ה שאני ליה: **שם** גמרא וכל דבר שיש לו מתירין. נ"ב יעוין זבחים דף עד ע"ב: **שם** תוס' רבי יהודה. דוקא בדבר לח. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף עג ע"א ד"ה ר"י ובדף עז ע"ב ד"ה הא עבר. ובמנחות דף כב ע"ב ד"ה מכאן: **שם** תוס' הנ"ל ועוד נראה דאפי' קמח. נ"ב יעוין תוס' פסחים דף מד ע"א ד"ה איתיבי שתי קופות. ובתוס' חולין דף נ"ט בד"ה רבא אמר כו'. וא"ת אי טעם כעיקר כו': **שם** תוס' ד"ה משום. דאפי' בדרבנן שמעינן. נ"ב ביצה דף ד ע"א ודף לט ע"א:

דף פח ע"א תוס' ד"ה אי קדושת. ולא דמי לנטע רבעי. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף סח ע"ב ד"ה הוא דאמר כנטועין: **שם** תוס' ד"ה אתא גברא. ויודע לכל. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף כב ע"א ד"ה תרי:

דף פט ע"א תוס' ד"ה אין תורמין. ריב"ן פירש. נ"ב בירושלמי פ"ב דתרומות משנה ב' איתא בשם ר' יוחנן שנלמד דין זה מפסוק ונחשב לכם וגו' יעו"ש:

דף צ ע"ב תוס' ד"ה כולהו. אלא עמוד ועשה. נ"ב יעוין תוס' מסכת שבועות דף י"ז ד"ה או א"נ ותוס' מס' נזיר דף יז ע"א ד"ה אילימא:

דף צג ע"א גמ' דתניא למען תלמד. נ"ב יעוין ירושלמי פ"ז דמס' דמאי: **שם** תוס' ד"ה קנויה לך. ואר"ת דהכא. נ"ב יעוין לשון הריטב"א בחידושיו לב"מ דף ט"ז ד"ה אמר רב הונא אמר רב שמביא תירוץ זה ובסברת דברים: **ע"ב** גמ' דמילתא דעבידא לגלויי. נ"ב יעוין בכורות דף ל"ו ויעו"ש בתוס' ד"ה הלכתא: **שם** גמ' דאיסי דייקא ומינסבא. נ"ב יעוין לעיל דף כה ע"א: **שם** תוס' ד"ה עד אחד. דבין לרב ובין לשמואל. נ"ב לקמן דף נה ע"ב:

דף צט ע"א תוס' ד"ה מני. אע"ג. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף מב ע"א ד"ה אנא: **שם** תוס' הנ"ל דלא סמכא דעתיה. נ"ב וכ"כ הרשב"א לב"ב דף קכ"ח ע"א ד"ה ורב נחמן. והב"י כ"פ סגוזל קמא:

דף קב ע"א גמ' משום מנעל מרופט. נ"ב ז"ל הערוך ערך מרפט. מנעל המרופט פי' רפוי שמשתרבב ונופל ממנו:

דף קט ע"א גמרא מספקא ליה אי מיתה מפלת. נ"ב יעוין לעיל דף יג:

דף קיא ע"ב משנה לאחר שלשים יום. נ"ב יעוין תוס' ב"ב דף ה ע"ב ד"ה מי אמרינן:

דף קטו ע"ב תוס' ד"ה וקאמרו סימנים אבל. דאמרינן בדדמי. נ"ב יעוין ברבינו ירוחם ח"ח נתיב כ"ג ח"ג שכתב בזה"ל וכתבו התוס' דהא דבעינן סימנים כשהעלוהו ולא סגי בט"ע משום שהם עצמם ראו הטביעה ר"ל כשנפל במים דכיון שראו הטביעה אולי במיעוט טב"ע יאמרו שאלו הם שנפלו: **שם** תוס' הנ"ל כדאמרינן באלו מציאות. נ"ב יעוין ב"מ דף י"ח: **שם** תוס' הנ"ל בסופו. ר"י. נ"ב יעוין במרדכי שמביא דברי הר"י באריכות ומדבריו שם מבואר דבהועלה מן המים מוציל טב"ע לבד. וקאמרי סימנים דהכא פירושו אי נמי כלומר א"נ לא ראוהו נאמר אלו שהו ואמרו סימנים שמועיל ויעוין ברא"ש מ"ש בשם הר"י:

דף קכ ע"א תוס' ד"ה אין. והור"ת דסיינו. נ"ב יעוין תוס' דף קטו ע"ב וקאמרו סימנים: **שם** תוס' הנ"ל בסופו כתובה בספר הישר. נ"ב בדף פ"ה:

דף קכא ע"א גמרא חזיא בשעתיה. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף קטו ד"ה ותזינהו. וד"ה וקאמרו:

דף קכב ע"א משנה אמר ר' עקיבא כשירדתי. נ"ב יעוין ברכות דף סג ע"א: **שם** משנה הנ"ל והשיא ר"ג. נ"ב במשניות (אין) [יש] כאן בשם ס"א והשיא ר"ג הזקן: **שם** תוס' ד"ה של עזיקה. ואין נראה לר"ת. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין לט. ותוס' מנחות דף פד ע"א ד"ה שומרי:

בהרא"ש פרק רביעי דין ה'. וגוסס שאין מעידין. נ"ב יעוין דף קכ ע"ב בתוס' ד"ה למימרא דמגויד: **שם** סוף דין כ"ז. וה"ר יוסף הלוי ז"ל. נ"ב יעוין באשר"י פ' א"מ דין מ"ב: **שם** דין ל"ג. ויש ליתן טעם לדבריהם. נ"ב יעוין בהרא"ש למס' שבת בסוגיא הנ"ל דף קל"ה:

סליק

חדושים מס' מים חיים לרבינו חזקיה די סילוא בעהמ"ס פרי חדש.

דף קיד ע"ב תוס' ד"ה מי אמרינן וכו' אבל כי לא החזיקה כו' דאין זה מיגו כיון שידוע כו'. יראה שכתבו כן לקושטא דמלתא או לרווחא ואין זה צורך לתירוצם אלא עיקר התירוץ דשאני הכא דדייקי כולי האי שהחזיקה מלחמה דאל"כ תיקשי לך דניהמנה במת במלחמה מיגו דמת וקברתיו דמשמע דנאמנת מכ"ש דרעבון ואפילו תימא דס"ל כדעת הר"ס דלא מהימנא תיקשי לך דגם רעבון ליהמנא במת על מטתו במגו דמת וקברתיו והוי מגו דאלים אלא ע"כ נ"ל דבבעיא דהחזיקה דייקא כולי האי [שאני] אירכא דק"ל על התוס' ז"ל דעדיפא הו"ל לאקשויי מרעבון דבהכי לא מצי לתרוצי מ"ש שאין זה מגו:

דף קטו ע"א גמרא אלא היכי [דמי דאמרי כו']. הקשה מהרי"ל ז"ל דהא סוף סוף נפשטא הבעייא דליתא טעמא משום דהיא דייקא דהא הכא הוי במלחמה ולא דייקא ואפ"ה מהימנא ותי' יעי"ש ולענ"ד יראה עוד תי' נכון דהב"ע כגון דאין הוה ידעינן בהכי נשי דלא הוו מכירין כלל לב' הת"ח וקאמר לדידן דהוה ידעינן בהו סימנייהו וא"כ ודאי דמהימנא דלא עלייהו סמכינן אלא אסימנים ודו"ק: תד"ה דאי כו' וא"ת אמאי לא קאמר מגו. פי' לפירושם דאע"ג דלעיל במת במלחמה אינה נאמנת במגו דמת על מטתו היינו משום דלא דייקא אבל הכא דהחזיקה דדייקא כולי האי במת במלחמה מגו דמת על מטתו ותי' ז"ל דנהרג אטו מת לא הוי מגו וקשה טובא דאי הכי מאי הקשו לעיל דבמלחמה בעולם אמאי לא מהימנית במגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו והרי כתבו כאן דנהרג אטו מת לא הוי מגו ואולי י"ל דאנה"כ דאיכא מגו אלא שכוונת התוס' ז"ל דמגו דגמרא דהוי דומה בדומה הוא יותר אלים ואין נראה מלשון התוס' כן אי נמי דהתם סמכו אתמיהה קמייתא דע"כ לא שייך מגו בדדמי אי נמי אקושיא דרעבון כמ"ש לעיל ולהכי הוצרכו לחלק במה שחלקו אברא דקשה טובא בסוגיא אמאי לא קאמר מגו דאי בעיא אמרה מת וקברתיו ולהכי לא יפול תי' התוס' וזו ראיה נכונה לדעת הר"ס ז"ל דס"ל דבמלחמה אע"פ שאמרה מת וקברתיו דלא מהימנא: **ע"ב** תוס' ד"ה אתרמויי כו' והא דאמר כו' התם מיירי בענין שאין דרך כו'. ולדידן לאו קושיא היא דשאני הכא דמכחיש ליה ולהכי ודאי דלא מהימן אפי' דמיירי בענין שאין דרך בני אדם להגיע אבל התם דליכא מאן דמכחיש ליה ולכך נאמן ולתי' התוס' יראה דקשה מ"ט דר"ח דאמר דלא חיישינן וק"ל ואין להקשות דא"כ מה פריך ממתניתין דמעשר ודו"ק:

דף קטז ע"ב תוס' ד"ה באותה וכו' אמאי לא מהימנינן לה מגו כו'. וקשה טובא דהא ודאי אפילו למ"ד דשלא בפניו ג"כ אינה מעיזה היינו דוקא לכשנשאת אך לכתחלה ודאי לא כמשנה שלימה שנינו [כתובה כב א'] א"א הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא שהתיר ובלא טעם מגו תיפוק ליה אפילו דאיכא עדים שהיתה אשת איש דמהימנא [ובהדיא קתני בסיפא ואם יש עדים כו'] אלא ודאי דדוקא כשנשאת וצ"ע ודו"ק:

דף קיז ע"א מתני' הכל נאמנין חוץ מיבמתה. וה"ט לפי שירצה שימות בעלה וכו'. וקשה מהא דתנן ס"ס (כשם) [כ"ם] (לעיל קיא ב') המודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה שכופין אותו לחלוץ ואפילו דליתא לה בניס משום דלא אסקא אדעתא והכא מכמע דמסקא אדעתא ויש ליישב:

דף קיח ע"א תד"ה סד"א כו'. וי"ל דאפי' מודה וכו' הכא איכא לתרוצי דהא דגרסינן בפ"ב דכתובות דף כג ע"ב גם עיין לקמן [ע"ב] בתוס' ד"ה אמר ליה תנינא:

דף קכ ע"ב תוס' ד"ה למימרא כו' כיון שהוא גוסס ע"י אדם לא חיי. עיין בס' הנגרסין דף ע"ח דמדמי בידי אדם לטריפה: סליק

מהגאון כו' מוהר"ר זאב וואלף זצ"ל מבאסקוויץ ·

דף טו ע"ב גמ' וסתמוה שמריה · עי' תוס' ב"ק דף ק"ה ע"א ד"ה אגב ותלי' וכו' :
דף כז ע"א בתוס' ד"ה שמואל. לפי שלא הוזכר . עיין תוס' שבת דף קה ע"ב ד"ה שא ר"י וכו'. ותוס' נזיר דף לג ע"א ד"ה אמר רב ספא וכו' . ותוס' שבת דף נא ע"א ד"ה אטבי היכא וכו' :
דף כח ע"א בתוס' ד"ה ולימא ליה . ובפ"ק דעירובין פירשתי . ע"ש בד"ה וספק דבריסה וכו' וע"ש דף טו ע"ב בד"ה פרוץ כעומד וכו' :
דף לו ע"א גמ' אמר רבה הלכתא . עיין תוס' פסחים דף לז ע"ב ד"ה דר"ע מעשה וכו' . ועיין בהר"ן שם ובמ"ש הר"ן בע"ז דף ו ע"ב הסיא סוגיא שהביאו התוס' כאן בד"ה הלכתא כר"ל וכו' . ועיין בחגיגה דף ז ע"א בגמ' הניא נמי הכי וכו' וברמב"ם פ"ב מהל' חגיגה הלכה ו' ובכסף משנה ובלחם משנה שם ובחדושי הארכתי : **שם** בתוס' ד"ה הלכתא. משמיה דלוי שנה . ועי' תוס' שבת דף ע ע"ב ד"ה נודע לו על הקצירה עוד כלל אחר בזה :
דף מב ע"ב בתוס' ד"ה הלכה כר' יוסי . מ"מ חשיב כרבים · עי' תוס' ב"ב דף קכב ריש ע"ב ד"ה שהם ואח"כ וכו' ועיין תוס' דביצה דף ב' ריש ע"ב ד"ה גבי שבת וכו' . ועיין תו' דעירובין דף ג' ע"א ד"ה והא אמר רבי יוחנן וכו' ובע"ז דף ז ע"א ד"ה פשיטא וכו' ובחולין דף מג ע"א ד"ה והא אר"י וכו' . ובתוס' שבת דף פא ע"ב ד"ה והא אר"י הלכה וכו' :
דף מט ע"ב גמ' דתניא את מספר . תוספתא דעדיות :
דף נה ע"ב גמ' לאחר מיתה נמי איקרי שארו · עיין תוס' ב"ב דף קיד ע"ב ד"ה מה אשה את בעלה וכו' :
דף נט ע"ב גמ' אחת ולא שתים . עיין בהרב המגיד פי"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה יג ד"ה ואינו נושא שתי וכו' : **שם** בתוס' ד"ה אפילו . בפרק אלו נערות דף לח . נ"ל דף כט ע"ב נערה נערה הנערה וכו' שיתא קראי וכו' יע"ש וכן הוא להדיא בתוס' הרא"ש ועיין בחדושי מהר"ם לובלין ז"ל שהגיה ומיהו נערה דגבי קנס וכו' ונכון הוא שהוא ג"כ בתוס' הרא"ש שם ועיין בתוס' כתובות לז ע"ב ד"ה בתולה שלימה משמע מ"ש בזו : ע"ב גמ' אמר ליה רבא מפרקין . עיין תוס' דסוטה דף כג ע"ב סד"ה למעוטי בהמה ומ"ש שם על הגליון :
דף ס ע"א בתוס' ד"ה אליו. מסתבר לרבות טפי . עיין בירושלמי דפרקין הלכה ד' דשם איכא תרי לישנא אי בוגרת עדיפא ממ"ע או דמוכת עץ עדיפא מבוגרת ואפי' ללישנא קמא דשם איתמר הטעם דבוגרת עדיפא ממ"ע מטעם דבוגרת כלו בתוליה במעי' ומ"ע יצאו הבתולים לחוץ יע"ש אבל הטעם זה שזכרו התוס' לא נזכר שם . אבל בגמ' דילן בכתובות דף י"א ע"ב נאמר סברת התוס' הנז יע"ש וכן בדף זה ריש ע"ב יע"ש :
דף סא ע"ב גמ' פתויי קטנה אונס הוא · עיין לעיל דף לג ע"ב מ"ש בס"ד על הגליון : **שם** בתוס' ד"ה אין בתולה אלא נערה . עיין תוס' כתובות דף לב ע"ב ד"ה בתולה שלימה וכו' :
דף עח ע"ב גמ' שלא נספד כהלכה · עיין תוס' סנהדרין דף מו ע"ב ד"ה הספידא יקרא וכו'
דף עט ע"א גמ' מאה ותמשים אלף · עיין לעיל דף כד ע"ב בתוס' ד"ה לא בימי דוד וכו' :
דף פ ע"א בתוס' ד"ה מעשה דלא חשיב התראת ספק. עיין תוס' נדה דף מו ע"ב ר' יוחנן ור"ל וכו' ועיין בירושלמי דיבמות סוף פרק אחד עשר ועיין בתוס' דקידושין דף סג ע"ב בד"ה בני זה וכו' קרוב לסוף הדיבור שכתבו וז"ל וי"ל דמיירי הכא שאביו העיד וכו' :
דף צ ע"א להתיר בשר בחלילה . עיין תוס' פסחים דף כט ע"ב ד"ה יכול נטמאו וכו' : **שם** בתוס' ד"ה כיון דלא ירתי לה כו' כדאמר לעיל דף פט . נ"ל לעיל דף פח ע"א ד"ה מתוך תומר :
דף צח ע"א בתוס' ד"ה על עסקי ניגוה חרה לך על הקיקיון · נ"ל וגומר ואני :
דף קג ע"א גמ' מעל רגלו · עיין תוס' סוטה דף קז ע"א ד"ה רב אשי אמר וכו' :
דף קה ע"ב גמ' ומקשינן אשה לאיש . עיין תוס' בכורות דף יט ע"ב ד"ה איש כתב וכו' :
דף קט ע"א רש"י ד"ה קטנה שהשיאה אבי' וקבל אבי' גיטה . עי' בתשובת מהר"ם פדוואה ז"ל סי' טו מ"ש בדברי רש"י ז"ל הללו ובמחילה מכבודו איסתמיטתי' לפי שעה דברי רש"י בסנהדרין דף סט ע"א ד"ה קנאה ליורשה וכו' ועיין עוד שם בדף נה ע"ב ד"ה ואם בא עליה יבם וכו' ועי' בתוס' דקידושין דף י ע"א ד"ה ומקבל את גיטה וכו' מ"ש בזה :
דף קיג ע"א גמ' ופקח שנשא חרשת . עיין בירושלמי דכתובות פ"א הלכה ב' מדינים אלו :
דף קטז ע"ב גמ' לא ישא אדם מי חטאת . עיין תוס' זבחים דף לג ע"א ד"ה מי חטאת וכו' ועיין בתוס' חגיג' דף כג ע"א ד"ה מת תמוב וכו' והראב"ד ז"ל בפירושו למס' עדיות פ' שביעי משנה ה' ע"כ ס"ל כשתוס' דחגיגה ולא כתוס' דזבחים הנ"ל ודו"ק : סליק

מהגאון וכו' מוהר"ר משה סופר זצ"ל.

דף ח ע"ב בתוס' סד"ה כל סיכא וכו' דתפסי בהו . בעלמא אבל ביבם לא דמסתפק ביה בפרשת דרכים דרך מצותיך ועי' כיוצא בספק זה בכ"מ פ"ד מהל' ממרים הלכה ב' וק"ל :
דף י ע"א תד"ה לעולם וכו' דלר"א הוי גט. נראה דס"ל כרמב"ן שם דלמסקנא פליגו בתרווייהו בחוץ ובע"מ ע"ש ומיהו נ"ע דמאי ק"ו לר"א הא שמותי מתלמידי ב"ש דלית להו נרת סבת : **בא"ד** שמא תבטל לו וכו' זה דלא כתוס' שם ד"ה שרבי וכו' . דלא שייך נישואין בעל כרתה ע"ש ומיהו יש לקיים גם דבריהם דהכא דעכ"פ אסור לאחיו של פלוני שמא תתאלמן ותפול לפני פלוני ויבא עליה בעל כרתה והוא דרך נישואין דיבם קונה בעל כרתה כדלקמן פרק הבא על יבמתו וכמ"ש בחדושי הרשב"א שם דשגי בדרך נישואין בעלמא אבל תוס' שם פ"ג ע"א לא ס"ל כן : **בא"ד** כמו בחוץ . דהרי בחוץ נמי פליגי וכמ"ש לעיל ודלא כמהרש"א ועי' מ"ש הרא"ש בגיטין שם : **שם** דמתני' כוותיה . וה"נ ס"ל הלכתא כרבנן דמתני' דפליגו על ר"א בתרווייהו וכנ"ל :
דף לז ע"א ד"ה רוב היולדות וכו' דלקמן משמע . נ"ע בפסקי תוספות סי' ס"ט . ועי' שו"ת מציל צדקה סי' ס' דף י' ע"א : **שם** ד"ה וזו הואיל וכו' ולקמן בפ"ב . נ"ע בש"ך י"ד סי' ג' משמע דלרבא לא מסקי' הכא וי"ל הכא ליכא ספיקא מתיים . ודומה לזהב שנטל בני מעים ספק ניקבו ככר קודם שחיטה או אח"כ וה"נ כן ועיין וק"ל :
דף לט ע"ב גמרא אשתמודעינהו פליגו בה. עיין רי"ף ועיין מהרי"ק סוף שרש קע"ה :
דף מז ע"ב בתוס' ד"ה במקוס . עי' תוס' חגיגה יא ע"א ד"ה לא נצרכא אלא לשיעור יומא עת ע"א נ"ל פשוט דשאלו טבילת גופה לטהרות דלא כתיב והשיב ק"ו ממגעה לטהרה . ושוב כיון דידעינן טבילת גופה לטהרות מק"ו ידעינן לבעלה מוסדוה בנדתה וזה ברור ואמת לע"ד . ודברי הרמב"ם פ"ד מהל' איסורי ביאה תמוהים דהא בעלה חולין הוא ומנ"ל טבילה מורתו ומ"ש הוא הנכון והדוה בנדתה קאי אהדוה דכתיב בפ' עריות שבסוף פ' קדושים אותה דוה תשיה לבעלה בנדתה כדין נדה המפורשת בפרשת מצורע לענין טהרות ושם מבואר רחיצה במים לנוגע ק"ו לגופה :
דף סט ע"ב ברש"י ד"ה תהא מקולקלת דאשתכח . דכיון דאיכא עובר זר במעיה לא דמי לגופא שריקא דפ"ו משנה ב' דמסכת תרומות :
דף ע ע"א בתוס' ד"ה מה תושב וכו' הכי נמי נילף . עיין תוס' מנחות עו ע"ב ד"ה לחם וכו' :
דף עב ע"א בתוס' ד"ה נוזפין היו וכו' סלחתי . כ' תוס' עה"ת פ' שלח שמרע"ה אמר סלח נא לעון העם וגו' כאשר סלחת ואמרת בעגל סלחתי כדבריך משמע כאשר כבר סלחתי בעגל כמו שאמרת לי כאשר נשאתה ממצרים ועד הנה . ועי' בס' צרור המור פי' בשם ר' משולם ויאמר ה' כבר סלחתי כדבריך בעגל אבל עתה והולם תי אנכי וגו' כי עתה לא אסלח וק"ל :
דף פ ע"א בתוס' ד"ה נעשה סרים וכו' מיהא איגלאי דליכא למימר רוב המתאחרים לסביא שערות שלהם אחר י"ג שנים יולדו להם סימני סרים וכמ"ש התוס' נדה מו ע"ב דע"י רוב הוה ליה התראת ודאי ואינו מספיק דא"כ כשהכה השני תחלה ואח"כ הראשון הו"ל התראת ודאי דרוב נשים לט' יולדות כדלעיל לז ע"א אלא ע"כ האי טעמא דרוב אינו מספיק אלא משום דסופו לגלות למפרע ומיהו בהאי סברא לחוד נמי לא סגי כדמוכח ר"פ בן סורר ומורה דיליף דאזלינן בתר רוב בד"נ מהא שמא המאה איילונית וקשה דילמא תובעין הבועל עד שתגדל ואי משום התראת ספק הא סופו לגלאי למפרע ולעולם לא אזלינן בתר רובא אע"כ מוכח דרוב נמי בעי וכתוס' נדה הנ"ל ותרווייהו צריכי אהדדי רובא שסופו לגלאי מלתא ועוד נ"ל דוקא שסופו לגלאי ממילא ולא ע"י מעשה אדם . דרוב התלוי במעשה לא שמיה רובא דהלה"ס הקשי מחולין פ"א דהא סופו לאגלאי ע"י זריקה ורוב דמים מרקים אע"כ הואיל והוא ע"י אדם לא אמרינן כן . וסברא זו דרוב המתאחרים להביא שערות מביאים סימני איילונית הובא בבית שמואל סי' קנ"ה ס"ק י"ט ועי' פ"י בק"א קדושין סי' נ"ג . ובירושלמי ספי"א דיבמות פליגו ר"י ור"ל בעושה מלאכה בב' י"ט של גליות ומסיק שם דלר"ל עבידא לאיגלויי הוה התראה ע"ש היטב . ונתבאר בפני משה במראה הפנים פ"ג דשבועות הלכה ז' ע"ש :
דף פ ע"ב בתוס' ד"ה כיון דאיכא וכו' להוסיף על רבי . דרשב"ג נמי בעי גמרו ורבי נמי בעי שלשים ודלא כהרב"י סי' קנ"ו :
דף פג ע"ב גמ' מנ"ל מאשה . נ"ל מותא : **שם** מנ"ל מואשה . נ"ל מאשה פי' דהנ"ל משכבי ותו לא וק"ל כנ"ל :
דף פח ע"א בתוס' ד"ה אתא גברא ואם תאמר . עי' כתובות כב ע"א ד"ה תרי ובש"ך ח"מ סי' מ"ו ס"ק ס"ו :
דף צג ע"א גמרא רב הונא כרב . ועיין תוס' ב"ב עט ע"ב ד"ה ור"א וכו' :
דף קטו ע"ב גמרא איסתלו . בשו"ע ח"מ סימן קע"ו סעיף כ"ט :
דף קכ ע"א בתוס' ד"ה אין מעידין וכו' דשמא דוקא . נראה כנ"ל כמ"ש בתוס' הרא"ש : **בא"ד** ע"י סימני הגוף . נמחק בתוס' הרא"ש : **בא"ד** כיון שנשאר וכו' כגון סיכא וכו' . מכיון עד היכא ליתא בתוס' הרא"ש ולא בפסקי תוספות : **בא"ד** בספר הישר . דף סה ע"א : **שם** בתוס' ד"ה מנאו קטור וכו' ומחזירו ע"י וכו' . א"נ שמחזירו כנ"ל וכן הוא בתוס' הרא"ש : **ע"ב** גמרא בסכין מלובנת . עי' ס' תב"ש סי' ט' סס"ק ב' : **שם** בתוס' ד"ה למימרא וכו' ותנן נמי מעידין . ע"ש יש כאן ועי' בגיטין כ"ח ע"א : **שם** בא"ד בהדי גוסס . פי' נסי דמיעוט גוססים חיים . אבל מגויד במקום טריפות אין אחד מהם סופו לחיות ובהא מדמינן מגוייד לגוסס כי היכי דאותן רוב הגוססים מתים מיד ה"נ כל מגויידים מתים מיד וגריע מטריפה שלא ע"י גיוד :
דף קכא ע"א בגליון על תוס' ד"ה ולא היא ועי' תוס' לעיל ל"ו ובתוס' ע"ז מו ע"ב . וצ"ע : **ע"ב** ברש"י שלום וכו' שאינה יכולה לחיות . עי' תשובת מהרי"ט א"ב תא"ע סי' ב' : **שם** גמ' הריט כאן וכו' . עי' ספ"ב דכתובות . ע"י עצמו ולא ע"י אחר . וצ"ע הפאן : סליק

חדושים והגהות מהרב הגאון האמתי כו' מוהר"ר משה בר אברהם זצ"ל (בעהמ"ס תפארת למשה).

דף צד ע"א תוס' ד"ה ולטעמיך כו' לא מיבעיא להאי מינסבא לאחרינא . נ"ב ול"נ די"ל דאחותה היתה נשואה ליבמה שהוא כאן ויש לה עוד יבם במדינת הים וע"ז קאמר דאינה נאמנת מת יבמי שכמדס"י שאנשא לשוק כי אינה זקוקה לזה שנשא אחותה וכן אינה נאמנת לומר מת אחותי כבר קודם שמת בעלי שאכנס לביתה דהיינו שהוא ייבם אותה אף דאשה שאמרה מת בעלי תתייבם שאני התם שאקלקולה דידה חיישא אבל אקלקולא דזרעא לא חיישא כמ"ש רש"י ע"ש :
דף קז ע"ב תוס' ד"ה מידי כו' ניחוש מידי דהוה כו' . נ"ב נ"ע דאמן ס"ק מידי דהוה אבעלת גט שאם נתן לה אחד מהאחים שזקוקה להם גט אסרה על כל האחים אף שהיא זקוקה לכולם בשוה ממש גט שנתן לה אחד מהם הוי כאילו בשליחות כולם נתן להם גט ואסורה לכולן מחמת אשת אח שמת כמ"ש הרמב"ן במלחמת ה' טעמו ע"ש אי מיאנה בא' מהם כיון שזקוקה לכולם בשוה הוי כאילו מיאנה בכולם ואסורה לכן מכח אחיהם שמת משא"כ מיאנה בבעל לא שייך לומר דהוי כמיאנה בכל קרוביו דהא אינה זקוקה להם כלל ועוד דאפי' הוי כמיאנה בכולם מותרת להם כמו שמותרת לבעל עצמו שמיאנה בו דו"ק אבל לא אמר רב כלל שדין מיאון יסא כבעלת גט ודו"ק:
הרא"ש פ"א סימן ג' וקשה מהא דאמר כו' והאיילונית כו'. נ"ב ול"נ לחלק דהתם איירי בים לו בנים משא"כ הכא דאין לו בנים דהוי מקח טעות גמור גם אסור לישא איילונית אא"כ יש לו אשה ובנים כדתנן בכבע"י [ס"א א' וע"ש בגמ'] ועמ"ש בסי' קנ"ד סי"ז: ס"ם ז' לענין קדושין ועונשין . נ"ב גם נ"מ דצרתה צריכה חליצה אם מיאנה בבעלה משא"כ לרב ספרא וק"ל: סי' ח' אבל אחר מיתת הבעל כו'. נ"ב ואם מתו קאי דאם מתה הערוס אחר מיתת בעל צרותיהן אסורות אבל נתגרשה לא שייך אחר מיתה וק"ל :
פ"ב סוף סימן ב' דלא כירושלמי דאברהם אסור בכל נשי ישראל כו' . נ"ב ומשמע אפי' אשת גר דליכא משום כלת בנו או מבדס דווקא ודו"ק: שם הלכך נראה דכולהו אין לכן הפסק . נ"ב נ"ל כיון דע"כ שלישי שבכנו ר"ל משלישי ואילך ס"ה שבכנה ובתמותו וק"ל :
פ"ג סימן ב' והאי פינויא דסמכא הוא כי אי אפשר לתרץ קושיא זו וכו' . נ"ב ול"נ דהרי"ף ס"ל דלעולם ר' יוחנן כרב ס"ל דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין אלא דדווקא כששני אחים חליצתן שוות אבל אם של אחד מעולה מחבירו אף שחליצתו ג"כ פסולה מ"מ חליצה המעולה פוטר חליצה גרועה וכדס"ל לשמואל לענין שתי צרות ולכך פסק כמימרא בתרייתא דשמואל חלץ לצרות כו' ואת"כ פריך ריב"א שפיר לר' יוחנן ממתני' דד' אחין דתנן בסיפא היתה א' כו' איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתייבמות ומפרש בגמ' מכח קושיא תנינא חדא זימנא דהכא אשמעינן דאחיות חולצות ומוכח דאיירי בנפלה כך דאינה איסור מצוה ברישא דומיא דרישא דנפלה כך דאינה תמותו ברישא ע"ש א"כ ק' לחלוץ אידך כך דאיסור מצוה ולא יצטרך הוא לחלוץ לה דהא חליצתו גרועה דאסורה לו משום תרי איסורי משום איסור מצוה ומשום אחות זקוקה וחליצת חבירו מעולה דאין אסורה לו רק משום אחות זקוקה והמעולה פוטרת הגרועה ועוד דקתני סיפא וזהו שאמרו כו' זהו למעוטי איסור מצוה לזה ולזה ולמאי נחלוץ אידך לשניה שהיא איסור מצוה לאחיו ולייבם אחיו הראשונה דהוה כיבמה שהותרה כו' לכך משני איני יודע מי שנאן אבל רב ס"ל דאפי' חליצה המעולה אינה פוטרת הגרועה ולהכי ל"ק לרב ממתני' ופסק הרי"ף כר' יוחנן ודו"ק :
פ"ד סימן ה' אבל בפיהק ומת אפי' רבנן מודו דנפל הוי כו' . נ"ב נ"ע הא אם פיהק ומת אף שנשאת לכהן תצא דהא ליכא למימר דנאשת כהן שלא אפשר שמכינן ארבנן דהא גם רבנן מודו בפיהוק ונ"ע דסתמא כפיהוק והטור סי' קס"ד וכן ברמזים סתם כאן וכתב דאשת כהן אינה חולצת ונ"ע וי"ל דפירש פיהק דווקא אבל חלה ומת הוי כנפל מגג וכדפי' הרז"ה הביאו הר"ן בפרק ר"א דמילה ע"ש מ"מ ס"ל לפרש ונ"ע וע"ש בהר"ג בהר"ן דכתב דהרי"ף ס"ל דאף בפיהק פליגי [ועי' בהגר"א א"ח רים סי' של"א] : שם כמו גבי מים שאין להם סוף כו'. נ"ב נ"ע דלקמן ר"פ האשה בתרא כתב דמים שא"ל סוף חשיב מיעוטא דלא שכיח כלל [ואפשר דהכא ר"ל בלא שהה עד שתצא נפשו והוי שפיר] מיעוט דשכיח דומיא דגוסס אפי' בדיעבד תצא אבל ק"ק מאי איריא מים שאין להם סוף אפי' יש להם סוף נמי כיון שלא שהה תלא עי' סי' י"ז סל"ד בהג"ה . והתם איירי בשהה עד שתצא נפשו ולכך לא הזכיר גוסס שם ועמ"ש בסי' י"ז סל"ד מזה וע"פ האיב מקדם דין כ' מזה וע"פ אלו מגלחין בהרא"ש דין קמ"ד [וע"ש בהגהות רבינו] דפסק שם דאי שמע שקרובו גוסס נריך להתאבל נ"ע מ"ש דהכא מדמי להדדי ועי' פ"ג דבכורות בהרא"ש בענין חלב פוטר כתב שם דמים שאין להם סוף הוא לא שכיח וגוסס משמע שם דהוי מיעוטא דשכיח ע"ש : סי' י"ג משום דקשיא ליה ליפלגו בתייה כו'. נ"ב ר"ל דקושיא זו קשה גם לאביי כדאמרינן בש"ס דקשיא מזה ע"ש :
פ"ה סימן ה' או דילמא כל זמן שלא עשה בה מאמר כו' . נ"ב נ"ע ולמאי נשאר בתיקו הא בקדושין פ' האומר נפסק כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי והא דלא מהני האומר לאשתו הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך היינו נמי דבידו לגרשה בידו לקדשה בתמיה ע"ש ע"כ נראה דמיבעיא ליה משום דקי"ל מצות יבמין דמקדם ואת"כ נוטל ע"ל דין ב' וקי"ל דהעושה מאמר שלא מדעתה לא קנה ע"פ כילד דף י"ט ונא"ע סי' קס"ו וזה שמסיים א"ד כיון דלא עביד בה מאמר לא ר"ל כיון דצריך לעשות בה מאמר ומאמר נ"ל מדעתה א"כ הוא דשב"ל כדאמר בקדושין הנ"ל נסי דבידו לגרשה בידו לקדשה בתמיה אלא דהכא מיבעי ליה משום דכיון דמדאורייתא א"ל לעשות בה מאמר רק מדרבנן ומדאורייתא יכול לייבם על כרחה הוי כבידו ולא הוי כמחוסר מעשה ודלא כהרא"ש דכתב דהנ"ל א"ד אמרינן שפיר כל שבידו לאו כמחוסר מעשה וביותר תימה על תוס' שכתבו שמתא מיהא לא בא עליה דו"א דזה כבר נפסק בקדושין כל שבידו לאו מחוסר מעשה וביותר תימה על תוס' שכתבו דלא מיבעיא ליה אלא אי הוי ריח גט אבל פשיטא שאינה מגורשת ע"ש ולמאי הא בידו מדאורייתא לייבמה בע"כ לגרשה בע"כ וצ"ל דס"ל לתוס' והרא"ש דדוקא מה שהוא בעולם וברשותו אלא דמגד חסרון מעשה דהוי דשב"ל אמרינן שפיר כל שבידו לאו כמחוסר מעשה ולא ממש מקמי דשב"ל כדאמרי' שם בקדושין בהאומר לשפחתו הרי את מקודשת לי לאחר שאשחרריך שאינה מקודשת אף דבידו לשחררה ומשום דמעיקרא בהמה והשתא אדם והוי כדבר שאינו בעולם כלל ומה"ע א"י להקדים מעשה ידיו אף דבידו לעשות ואפשר לזה כוון רש"י שם ד"ה מעיקרא בהמה במ"ש אין לך מחוסר מעשה גדול מזה עי' מהרש"א שם ולפ"ז כתבו תוס' שפיר דפשיטא שאינה מגורשת ואף דבידו לייבמה ע"כ ומ"מ הוי כאין ברשותו כלל ומקרי דשב"ל אף דהוה בידו כמו בהאומר לשפחתו מעשה ידי' להרא"ש ס"ל דשאני הכא דאגידא ביה וי"ל דלא הוה כאינו ברשותו ולכך מספקא ליה ודו"ק עי' בא"ע סי' קנ"ב מזה ע"ש : ס"ס ה' מיהו בזה יש חילוק כו' . נ"ב היינו לנ"ק דרבא אבל ללישנא בתרא דרבא דהותרה אפי' היא וכ"פ הרא"ש פ' ד' אחין איכא ביניהו טובא דבגט לזיקה אסורה לכולם ובגט למאמר מותרין וק"ל: סי' ו' אי אמר לה מיקמת יבמין כ"ע כו' . נ"ב אלא דפליגי אם אמר במאמר יבמין או לשם יבמין סתם אבל קשה דא"כ ה"ל להביאו האוקימתא ולחלק דזיקת יבמין מהני אפי' לאחר חליצה כשירה ולשם יבמין לא מהני רק אחר חליצה פסולה או חליצה שהיה בה תנאי ונ"ע ועי' סק"ע סי' ג' : שם דרבנן סברי דאינה פוטרת לענין זה כו' . נ"ב נ"ע הא בהדיא כתב הרי"ף דפליגי בפלוגתא דרב ושמואל ורבנן כרב ואיירי קודם שחלצה מאחין ע"ש וא"כ אנן דקי"ל כשמואל פוטרת :
פ"ו סי' ב' כדפריש' דמיירי דידענא ביה שהוא עקור ולכך כ"א להוציא או מיירי כששהה עמה עשר שנים ויש לו בנים כו' כנ"ל . דבידענא שהוא עקור א"צ לשהה עשר שנים כנ"ל ודו"ק :
פ"ז סי' ד' ואח"כ שמעו שמת בנו או שהפילה . נ"ב נ"ל שהפילה במקרה ומתחלה י"ל היה בן קיימא דאל"ה אין לנפל זכיה כמ"ש בסמוך סמוך מיעוטא דמפילות למתה נקבות [ועי' תוס' בסוגיין דף ס"ז ע"ב ד"ה אין ובתוס' ב"ב שם] :
פ"ח סי' ב' בידי שמים פרש"י ע"י רעמים וברד . נ"ב ומפחד שאר בריות כגון שאגת אריה וקול שאל הוי כבידי שמים לענין הרואה לת"ק דרשב"א פ' אלו טרפות עי' יו"ד סי' נ"ז סי"ד ונ"ע אי גם כאן הדין כן : שם א"ל רבא הוספאה לרבינא מלא התוט ע"פ כולה . נ"ב בש"ס שלפנינו הגירסא ע"פ רובא ונראה גירסת המחבר עיקר . דהא אמרינן עטרה כל שהוא מעכבת :
פ"י סוף סימן ו' וכן הוא שקדש אחות אשה . נ"ב אפי' פנויה [ועי' בהגר"א אה"ע סי' ע"ו ס"ק מ"ד] דלא שייך [מ"ש רש"י] דאתא גיסו תחלה עי' רמזים . כל הדרכים האלו אינו מדוקדק וצ"ל שאחיו שקדש אשה קאי : סי' ז' אבל חליצה אין לו כלל . נ"ב וכ"ה בהדיא בש"ס פ' מ"ת דף קה ע"ב הובא ברא"ש שם ע"ש דין י"ג :
פי"ב סי' ב' אי נמי לדין של ישראל כו' . נ"ב אי נמי דתוק דהיינו קבילו עלייהו [לכאורה] : סי' ה' הא הזינה תייסינן שמא כיוונה וכו' . נ"ב ר"ל דחייסינן שמא כוונו שניהם אבל אי ידעינן דא' מהם לא כוון לא פסל לאחין כדלקמן דין י"א בהוא דשלתו לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ ע"ש וכמ"ש בתוס' דף קב ע"ב ד"ה ודקתני כו' ע"ש : סי' י"א לא מהני לפסול בלא כוונה כו' . נ"ב ר"ל שניהם ואף שנתכוונה היא ולא מהני לפסול כיון דידעינן דהוא לא נתכוון ועמ"ש לעיל [סי' ה'] מזה ונ"ע דמעובדא [דלקמן סי' ע"ו] שא"ל חלוץ לה ובכך אתה כונסה כו' א"ל השתא ממך איפסלה כו' הרי דאף שלא נתכוון לחלוץ ולהתירה אפ"ה איפסלה כיון שהיא נתכוונה ונ"ע :
פי"ג סי' י"א וש"מ דליתא לדשמואל כו' וסשיב עליו הראב"ד כו' . נ"ב נ"ל דברי הרי"ף כפסקן דשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד היינו משום דס"ל הלכתא כמשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת וכאשה שאול א"כ אפילו נדרה לאחר מיתת בעלה וכפוהו לחלוץ דס"ל כל שהוא אינו רוצה להתייבם כופין לחלוץ למ"ד חליצה קודמת וה"נ למאי נ"מ אמר אביי כוותיה דרב מסתברא כיון דלדידן דקי"ל כמשנה אחרונה לא נ"מ מידי לדינא ופלוגתא דרב ושמואל הוא אמתני' ואליבא דמשנה ראשונה וכמ"ש תוס' בהדיא דף קיב ע"א ד"ה אמר כו' ע"ש ואליבא דמשנה ראשונה קאמר שמואל יבם כבעל ואין כופין אבל לדידיה משנה אחרונה ס"ל דהא ס"ל אין כותבין אגרת מרד אבל אאביי קשה למנ"מ פסק כרב אע"כ דקי"ל כמשנה ראשונה וכדרבנן וכדאמר רב נחמן בר יצחק חזרו לומר מצות יבום קודם ועי' בהרא"ש פ' החולץ [סי' י"ז] :
פי"ד סי' ב' ש"מ סא דאורייתא והא דרבנן וכו' . נ"ב ק"ק לר"ת דדלמא כשאינה יכולה לשמור גיטה איירי והא דלא תני עולמית גבי דידה משום דמשכחת דיכולה לסתגרש והייתו כשיש לה אב וי"ל ודו"ק :
פט"ו סי' ה' חייסינן דלמא בגמלא פרחא כו' . נ"ב מיהו במיתה לא חייסינן לשני כגון אי אמרו עדים מת יוסף בן שמעון מנהרדעא בסורא יום פלוני ואיכא עוד יב"ש בנהרדעא והוא יותר ממהלך יום א' כן מוכח בתוס' דף קט"ז ד"ה הכא כו' ע"ש : ס"ס ט' דהכתבת נרה הוי הכחשה . נ"ב אף דאמר ר"י אמר שמואל הלכה כר"ט דאין הנרה נאמנת אפי' להחמיר להוסרה בתרומה די"ל בתרומה דרבנן ואפי' אי מיירי בתרומה דאורייתא י"ל משום דאוקי' אחזקת א"א כמ"ש תוס' דף קי"ח ד"ה בת ישראל כו' ע"ש :
פט"ז סי' א' דהאי הני דהוי מיעוטי דלא שכיחא כו' . עמ"ש לעיל פרק החולץ סי' ה' :
בפסקי הרא"ש פ"ד סי' כ"ו אפי' תוך שבעה. נ"ב וכ"פ פ"ק דכתובות דין ה' אבל באלו מגלחין דין נ"ו לא פסק כן [ועי' תוס' כאן ובכתובות וברא"ש כאן ובמ"ק שם] :
פ"ה ס"ס ד' הוי גט ולמ"ד אין אדם מקנה דבר שלב"ע . בהשה לא הוי גט וביבמתו הוי ספק :
פ"ז סי' ז' ואם אינה יודעת כו' . נ"ב אבל אם היא יודעת הולד כשר :
פ"ח סי' ח' לא אסרה . נ"ב נ"ל דט"ס וצ"ל אסרה דהא כתב הרא"ש וכיון דפליג רב אשמואל הלכה כרב באיסורי דאמר אין הלכה כר' יוסי [ועי' בהגר"א יו"ד סי' רנ"ו ס"ק י"ד] : סליק בפ"ד

דף ב ע"א [רש"י ד"ה חמותו שמת בעלה וכו'. עי' במהר"ם אבל לפי מ"ש בחדושי הלכות מהדורא בתרא בד"ה ואי אתה כו' מיושב שפיר ע"ש וק"ל] : **בתוספות** בד"ה עד סוף פו'. כיון דתנא עד סוף העולם צרות צרותיהן למה לי כדפריך כו'. עכ"ל לא משמע להו בהכה"ג לומר לא זו אף זו קתני כיון דצרות צרותיהן בכלל סוף העולם הן דמה"ט משמע להו דפריך דהכותב פירות פירותיהן ל"ל כו'. ואהא תירצו דודאי אורחיה דמתניתין נמי בהכה"ג למתני לא זו אף זו אלא דבהכותב פריך דלא היה צריך לכתוב כו' ושוב הקשו ואם תאמר וכיון דתנא צרותיהן עד סוף העולם ל"ל דהכי דייק בתמורה כו' עכ"ל אבל אההיא דהכותב ודאי דל"ק להו דאיכא סברא לחלק בין פירות פירותיהן לעד סוף העולם אבל הכא לא פסיקא להו שום סברא והוה דומיא דהתורה והכא תרצו דה"ל הכא איכא שום סברא לאסור טפי צרות צרותיהן וק"ל : [**בא"ד** וא"ת כיון דתנא צרות צרותיהן וכו'. ר"ל הכא אין כאן לא זו אף זו דאין זה רבותא דהיא היא ואפילו אחרות צרותיהן לבד נשמע עד סוף העולם ודו"ק] : [ד"ה בתו כו'. ועוד לאביי דאמר דרבי חייא כו'. עיין בחידושים ובמהר"ש ולדידי נראה לפרש דאי במתני' פליגי אין סברא לומר במאי קמפלגי לאפוקי אי פליגי בדרבי חייא שפיר איכא למימר דהב יהודה סבר דל' בכולן אני קורא היינו ברגיל ואביי סבר דהא מתני' ודאי ע"כ ר' באונסין קאי רבי אמתני' ממילא גם רבי חייא מתפרשי במתני' וק"ל] : [ד"ה אשת אחיו וכו' ודוחק לומר ולפרש וכו'. עיין במהר"ם ולדידי נראה דדברי הת"כ אתי כפשוטו דהיינו ודאי דנלמוד גם אחיו מאמו וה"ה באחיו מאביו שיש לו בנים ועפ"ז קאי שפיר מה דודתו בין מאב בין מאם לאפוקי באחיו מאב באין לו בנים יהיה מותר וכו' ודוק מהר"ם נר"ו] : [**בא"ד** וטכל לומר לפי הש"ס שלנו דמיתה בידי שמים אחר ס' וקודם זמן כרת כו'. עכ"ל כ"ה בפסקי תוספות ורלה לומר לייסב בזה פריכא ע"פ ש"ס שלנו ומכל מקום ש"ס שלנו חולק על ירושלמי וק"ל] : **ע"ב** שייך למהדורא קמא בתוספות בד"ה ואי אתה יכול כו' בסופו וסמ"ג עכ"ל גם מפרש"י במתניתין מוכח כן ממה שדקדק לפרש בת היה לו מאיש אחר כו' דאי מאחיו ומתה הבת לא היה לו בה איסור כלל ויש לדחות דלכך דקדק לפרש כן אפילו לרע"ק דהוה איסור כרת בחמותו לאחר מיתת הבת מ"מ משמע ליה דמתני' איירי בחמותו דאית בה איסור שריפה כדמוכח בגמרא בסמוך וק"ל :

דף ג ע"א גמרא טולפו נמי מדרשא וכו'. עי' בחדושי אך לדידי קשה הלא משמעות ליסנא דמקשן שאמר אי הכי ליתני וכו' משמע היינו דוקא אי תיתא דאומרי אומרי נקט ועכשיו שהמתרץ אמר אלא וכו' משמע דלא קאי סברא דאומרא נקט ואם כן מאי קא מקשי כולהו נמי כו'. אך נראה דהמקשה הקשה על לשון של המתרץ אלא בתו כיון דאתיא מדרשא וכו' והוא כוונת התוספות ג"כ שאינו מפרשים כפרש"י גבי ובדין הוא דליקדמה לכלתו משום אומרי וכו' אפי' לפי' ר"י י"ל דהתרגן מעצמו קאמר אפי' שימא דסברא דאומרי נקט כו' סברא מעליא אפ"ה אינו קשה דליקדים לכלתו ודו"ק : [**שם** מאי איריא דתנא פוטרות וכו'. הרבה יש לדקדק בשיטה זו ואין בידי שום מפרש אחר לעיין אך בחידושי הלכות ובמ"ק ומ"ב כתב מ"ש ובעיני נראה לפרש דודאי המקשן שמקשה מאי איריא כו' אינו מקשי דליתני אוסרו' לבד ולא ליתני מן החליצה ומן הייבוס דאם כן ה"ל לאקשויי ב' קושיות אחד ליתני אוסרות ואחד לא ליתני מן החליצה ומן הייבוס גם אין לפרש דמקשה דליתני אוסרות לייבום לבד כפי משמעות ל' התוספות דא"כ ה"ל העיקר חסר אך דודאי מקשה ליתני אוסרות מן החליצה ומן הייבוס והמתרץ השיב לפי סברתו שמתרץ אחר כך דלא שייך למיתני אוסרות על חליצה ולכן השיב נמי השתא דאי הוי תני אוסרות ה"א מיחלץ חלצה וכו' ופריך אין כוונתו לפקפות דליתני אוסרות לבד רק ליתני גם מן החליצה ומן הייבוס רק במקום פוטרות ליתני אוסר' והשיב לו דלא אפשר למיתני אוסרות על חליצה ממילא אי הוה תני אוסרות לא היה יכול למיתני חליצה ויש מקום לטעות דמחלץ חלצה ואחר כך חזר ומקשה דודאי אי הוה תני אוסרות דלא שייך כלל אחליצה ויש מקום לטעות דמחלץ חלצה אבל לתני פוטרות מן [illegible]

דף ד ע"א גמרא [illegible]

מחולקים בזה ויש ליישב וק"ל : **בתוס'** ד"ה (בעמוד הקודם) לא תעשה כו' כדמסיק טעמא כו' ר"ל גבי פסח ותמיד ומילה לא פריך מי דמי התם חדא איסורא וכו' משום דאכתי חדא איסורא שפיר הוי ילפינן והמקשה רצה להקשות דאפי' חדא איסורא לא ילפינן. וקושית התוספות הוא היאך מקשי התם דדמי עשה מנ"ל הא חדא איסורא שפיר איכא למילף מאשת אח מיהו עדיין קשה לפי מ"ש בחדושי הלכות דגם אחות אשה אין מצותו בכך א"כ אכתי קשה למה אמר דוקא אחות אשה ה"ל לגמרא למימר התם תיתי מאשת אח על כל התורה וליפרך מה לאשת אח שמצותו בכך ויש ליישב ודו"ק : **ד"ה** דא"כ לכתב יה גבי כו' דמוכחא מילתא מדלא כתיב כל שוכב עם בהמה גבי עריות כו' עכ"ל. לא ידענא דהא כתיב גבי עריות בפ' קדושים איש אשר יתן את שכבתו בבהמה מות יומת והדרבה הוה האי קרא דכל שוכב עם גו' : **ע"ב תד"ה** ואפי' צמר ופשתים וכו'. עיין על דברי חדושי הלכות וכל עיקר תירוצו הוא שהתוספות כתבו לעיל דהכנף לאו רבוי הוא לפי תרוצם דהשתא דסוגיא אזלא אליביה דרב נחמן מיהו לא ה"ל להתוספות לומר דהכנף לאו רבוי הוא דהא אליבא דרבא שפיר יכול לומר דהוא רבוי רק שהמקשן לא סבר דהוא רבוי וקאי לפי תירוצו של רב נחמן גם הלשון דהכנף לאו רבוי הוא לא משמע הכא דגם רבא אינו סובר שהוא רבוי רק משמעות הלשון של הכנף משמע מין כנף ולדידי נראה ליישב הכל דלמ"ד לאתויי שרלים או כלאים היינו דוקא על שרלים או כלאים ולא במקום אחר אף בלא רבוי רק שיש לו איזה סמך גבי שרלים או כלאים שמשמע דוקא צמר ופשתים משא"כ במקום אחר והמקשן בגמרא דפריך מגילית הייני נ"כ לפי תירוץ של רב נחמן דאף כל לאתויי ציצית רק התוספות נטרי עד השתא לתרץ דסוגיא דהכא קאי לתירוצו של רב נחמן ממילא מיושב דמתחלה מקשי התוס' מאי קמיא והא תנא דבי רבי ישמעאל כו' מדסבר כל בגדים צמר ופשתים דלמא כאן יש לו רבוי ועי"ז כתבו דהכנף לאו רבוי ואח"כ בדיבור זה מקשי' דלמא כפשוטו סבר דגבי ציצית כל בגדים במשמע ולא מכח שום ייתור או סמך רק דוקא גבי שרלים ומתרצי' דקאי לפי תירוצו של רב נחמן א"ק לפ"ז ה"ל לייסב גם על מה שמקשי' דלמא הכנף רבוי ה"ל לתרץ דכאן קאי הסוגיא לרב נחמן דאף כל קאי אציצית דהוא דוקא צמר ופשתים ויש ליישב ודו"ק :

דף ה ע"א גמרא [ואכתי איצטריך כו'. הא ודאי דס"ל דהתרגן דמייתי ברייתא דזקנו ס"ל דסתם זקנו משמע בין ישראל בין כהנים דאל"כ קשה מנ"ל לברייתא דאיירי בכהן דלמא דוקא בישראל ובהא איפו ענין ללאו שאינו שוה בכל דהא מהאשו ילפינן תנהו ללאו השוה בכל אלא ודאי דס"ל דמשמעות לשון זקנו איירי גם בכהן ולפי זה איני מבין האריכות דברי' בחדושי הלכות שמפרש כוונת התרגן והמקשן גם לפי דבריו מוכיח מפשוטו קושית המקשן ואכתי איצטריך וכו' דלפי פשוטו איצטריך זקנו לגופיה דס"א באי כהנים ממילא אין כאן לימוד בהם אינו ענין ולפי דבריו משמע שהקושיא היא דאיצטריך ראשו דאי לאו ראשו לא הוי מוקמי זקנו אכהנים ודו"ק] : **תד"ה** מה כו' א"נ סוגיא דהכא סברה דאיצטריך ראשו להשמיע' דהקפת כל הראש כו' עכ"ל האי תירוצא מוכרח הוא גם לפי אמת דמכלאים בציצית דעשה דוחה ל"ת יליף וא"כ קשה למה לי ראשו דליכא למימר לגלויי אזקנו דאיירי בכהן דהא ע"כ זקנו איירי בכהן דאל"כ ל"ל דמישראל לא איצטריך דמכלאים בציצית שמעינן ליה אלא ע"כ דמראשו דשמעינן דהקפת כל הראש שמיה הקפה ודו"ק : **תד"ה** ואכתי איצטריך כו'. גבי והמצלמת כו' פשיטא דאין עשה דוחה ל"ת כו' עכ"ל לכאורה דהוה עשה ול"ת דמוכח מהסיא דלקמן דמייתי אל תחזיר אבידה ועי' בפרש"י לתרץ גם ועוד נראה תרא והמעלמת דכתיב גבי הקם תקים וגו' דלא הוה רק עשה פריך ודו"ק : **בד"ה** שכן ישנו בשאלה כו'. אבל קשיא נילף מכהן ונזיר ומילה כו'. ונראה דהוו כמו ב' כתובים כו' דממילה וחד כו'. עכ"ל ר"ל ממילה וכהן אבל ממילה ונזיר ליכא למילף כאן דאיכא למפרך מה לכהן שהוא"ל וריבה ביה מצות יתירות כדפריך בגמרא וק"ק לפי סוגיא דמשמעין לתנא דמוקי ראשו לישראל וזקנו לכהן וליכא קרא בנזיר ניליף כולה ממילה וכהן דליכא השתא חד דלא איצטריך ויש ליישב ודו"ק :

ע"ב גמרא [תפסח וכו' מתמיד וכו'. נ"ל דאין זה מקשן ותרגן רק הכל הוא דברי עצמו וכ"ת תפסח כו' וכ"ת מתמיד כו' דאל"כ קשה מאי קמתרץ מפסח הא ע"כ גם הוא יודע דאיכא למיפרך דאל"כ לא לכתוב מילה ונילף מפסח ג"כ כמו כל לאו שיש בו כרת וכן כשמתרץ מתמיד קשה א"כ לא יכתוב מילה ופסח ונילף ג"כ מתמיד וק"ל] : **שם** ממילה ופסח שכן כרת כו'. גבי מילה דדחיא שבת לא שייך כרת אלא בגדול שלא מל עצמו ואינו דוחה שבת איכא כרת ולכך לא היה רק פירכא כל דהוא אחדא מתרתי אבל מעיקרא דבעי למילף ממילה לחודא לא פריך ליה הך פירכא כל דהו אחדא מחדא וכל"ל שכן צורך גבוה לא הוי רק פירכא כל דהו אחדא מתרתי וכן שכן תדיר כמ"ש התוספות גבי פסח ומילה לא הוי רק פירכא כל דהו בכל שנה וק"ל : **תד"ה** עד שיהא שוע כו'. [מה שהגיה מהר"ם בל"ע לפי דברי (דת"ק) [ריב"ן] נ"ל יחדיו לתוכף שתי תכיפות הא בעינן שיהיו שווים ביחד נראה דלא קשה כלום דאשמועינן שיהיה שווי בחזוק בשתי תכיפות לאפוקי שלא נימא אף אם שווי קלת בענין שיכול להתיר השווי ממילא אפ"ה הוי כלאים קמ"ל דבעינן דוקא שיהיה שווי כראוי ודו"ק]: **בא"ד** אלא על טווי ואלא הרוג שנא' כו' ולא מייתי שעטנז אלא משום טווי כו' עכ"ל כל"ל. דלא הוזכר במתניתין רק טווי והרוג ולא מייתי שעטנז רק על טווי אבל הרוג כיון שאינו נוז לא משעטנז נפקא אלא מיחדיו וק"ל : **ד"ה** כולה משעטנז נפקא כו'. וא"ת ול"ל קרא למילף מכלאים וכו' ניליף מתריפת קדשים וכו' והא לא קשה ניליף מהבעלת בת כהן מדאיצטריך לא תבערו ש"מ דבעלמא דחי דלפי משמעות לשון התוספות משמע דלאו מיותר הוא לא תבערו כדי לנלמוד בת כהן דלא דחי שהרי כתבו דהוי נצריך מכלאים בציצית דלידחי אבל בלא הלימוד מכלאים לא הוה אמינא כלל דדחי וק"ל : [ד"ה טעמא דכתב רחמנא כו' פירוש דמהכא ילפינן בעלמא וכו'. ר"ל דלא תאמר שהדיוק הוא מדאיצטרך למכתב כאן שבתותי תשמרו הא אי לא הוי נכתוב היה אמרינן דדחיא אפילו כאן ש"מ דבעלמא במקום שלא יש לימוד דחי אפי' יש בו כרת דא"כ קשה אכתי לא איצטריך עליה דהא נוכל למילף בכל לאו שיש בו כרת דלא דחי מכיבוד אב ואם תאמר מה לכיבוד שכן הכשר מצוה שא הסתא לא ס"ד פירכא של הכשר מצוה לענין זה כמ"ש בחדושי הלכות גם נראה דאין צריך למילף זה רק התוס' כתבו כאן לפי האמת ולפי הס"ד כתבו הוכחה אחרת דאדרבה ניליף ממקדש וכו' מיהו מל' רפ"י בסמוך גבי מקדש משמע שהלימוד הוא מדאיצטריך כאן גבי מקדש לאשמעינן דלא דחי הא לאו הכי ה"א כאן דחי ממילא ניליף בעלמא דדחי לפ"ז קשה למ"ש דממאי איצטריך עליה ניליף בכל מקום לאיסורא ואם יש איזה פירכות אם כן אינו מקשי כלום אחר כך נגמור מהכא דלא דחי גם לפרש"י גבי הכשר מצוה לא שייך פירכות זו ויש ליישב ודו"ק : **ושוב** ראיתי במהדורא בתרא בחדושי הלכות כתב פירוש אחר מהכוונת התוספות שכתבו פירוש זה לקמן (דף ו) ע"ב ד"ה לא תבערו ואדרבה משם משמע להדיא כוונת התוספות כמו שכתבתי ודו"ק. מהר"ס יצ"ו] : **בא"ד** ועוד דאדרבה ניליף ממקדש והבערת כו' עכ"ל אע"ג ממקדש קאמר לקמן נמי הא בעלמא דחי מ"מ כיבוד אב הוה ילפינן ממקדש דדחי דבכל מילי דשבת ה"א דלא דחי כמ"ש התוספות לקמן נמי גבי מילה ופסח ותמיד ויש לדקדק לפ"ז למאי דסליק אדעתין דהשתא בכיבוד אב מיירי בשחיטה ובישול ובמקדש איירי בבונה וסותר הני תרתי קראי ל"ל לאשמעינן הא בעלמא דחי דלגופן לא אצטריכו תרתי כיון דכל חדא איכא למילף מחבריה ויש ליישב ודו"ק : **בא"ד** וי"ל דהשתא דילפינן דבעלמא דוחה ל"ת שיש בו כרת ע"כ גרע מל"ת ועשה כו' עכ"ל. וק"ק דאכתי כיון דהכא איכא כרת ול"ת ועשה איכא למידק מיניה הא בעלמא דחי אפי' בכה"ג דאיכא כרת ול"ת ועשה ויש ליישב דלית לן למימר מדאיצטריך אלא דהכא לא דחי ל"ת שיש בו כרת אבל בעלמא דחי ל"ת שיש בו כרת דהאי עשה דכבוד אב ע"כ דגרע טפי כמ"ש התוס' אבל דהכא לא דחי עשה ול"ת ובעלמא דחי עשה ול"ת לית לן למימר כיון דהוקש כבודם לא יגרע האי עשה מעשה דעלמא וק"ל :

דף ו ע"א בד"ה נגמר מהכא וכו' וא"ת מנלן דלא דחי עשה דכיבוד אפילו לאו גרידא כו'. וי"ל כיון דגלי כו' עכ"ל ר"ל כיון דהאי עשה דכבוד עדיפא כ"כ דעשה דשבת ס"ל כמאן דליתא וה"ל כמו לאו גרידא לידחי מקמי עשה דכבוד ומ"ש בזה ס' פורת יוסף פי' כמ"ק : [**ע"ב גמ'** מאי לאו ר' נתן וכו' ותהוי נמי ר' יוסי וכו' לפי משמעות לשון הסוגיא שמתחלה הקשה מאי לאו וכו' ואח"כ מקשי קושיא זו גם לר' יוסי א"כ גם מתחלה ה"ל להקשות התם יש ליישב שעכ"פ מן ר' יוסי אינו קשה כ"כ כמו מרבי נתן מפני שיש לומר דהיא גופה אשמעינן דמה לי בישול פתילה מה לי בישול סמנים לאפוקי שלא תטעה לומר שאין זה נקרא אב מלאכה כלל ואין בו כרת ואם כן אכתי לא איצטרך שליה לאפוקי מר' נתן הוא קושיא חזקה לכן מקשי מתחלה מר' נתן לבד ועי' מ"ש בתוס' ודו"ק] : **תד"ה** טעמא דכתב כו'. דלא בעי למימר השתא מדאיצטריך לא כו' דמפרש דאי לאו לא תבערו כו' דמ"ל חומרא רבה כו' עכ"ל הכי משמע בהך ברייתא מדקתני בה או אינו כו' כדמפרש לקמן אבל הנך דלעיל גבי כיבוד אב ומורא מקדש לא משמע להו לפרש מכח מ"ל חומרא כו' ומדאיצטריך לגופיה מדלא קתני בהו נמי בהאי לישנא או אינו כו' וניחא להו לפרש דמכח מדאיצטרך קאמר אע"ג דלא הוה לגופיה ודו"ק : **בא"ד** א"כ השתא נמי מדאיצטריך כדלעיל כו'. ר"ל השתא לדברי המתרץ נמי מדאיצטריך קאמר דבעלמא דחי כדלעיל גבי כיבוד אב ומורא מקדש מכח מ"ל חומרא כו' לא תם על או אינו דקתני בברייתא ולקמן דקאמר דס"ד מעיקרא כו' מאי או אינו מתם כדס"ד מעיקרא למאי דס"ד מעיקרא היינו דלאו מכח ק"ו קאמר מיהו מעיקרא ודאי מכח מדאצטריך קאמר ולא תם על או אינו וק"ל : **בא"ד** [אלא הך סוגיא אתיא כרבי יהודה וכו'. ה"ל לאשמעינן במקום שאין מצוה כו' ויש להקשות לפ"ז מאי קפריך אליבא דרבי יהודה דלמא לגופו איצטריך לא תבערו דלא תימא שנקרא מקלקל ופטור להכי איצטרך לא תבערו שהוא תיקון גברא וא"ל דלמא נאמר דסבר מקלקל חייב ולא משום שהוא תיקון א"כ ה"ל לאשמעינן במקום שאין מצוה אלא ודאי דסבר מקלקל פטור וכאן הוא תיקון כיון שהוא מצוה ויש ליישב דאכתי איצטרך עליה שלא תטעה לומר דאיצטרך לא תבערו שלא תאמר דדמי ל"ת שיש כרת לכן כתבו לא תבערו וממילא במקום אחר דחי לכן כתב עליה לומר שלא בשביל זה איצטרך לא תבערו רק לאשמעינן הסוא תיקון לאפוקי אליביה דרבי שמעון ליכא לתרץ כו' ודו"ק] מהר"ס יצ"ו :

דף ז ע"ב [גמרא מי דמי התם חד איסורא כו'. לפי דברי התוס' לעיל דף ג ד"ה ל"ת שיש בו כרת מי דחי כו' יש לדקדק הא ע"כ ידע המקשן הסברא דהואיל ואשתרי דאיך הכין למה אמר אף אחות אשה כו' ולא נקט סתם כמו בכל הלימודים אלא משום דה"א נלמוד במקום אחר משום דהאי יבום דמצותו בכך לאפוקי אחות אשה הואיל ואשתרי ויש ליישב דודאי המקשן ידע שסברת הגמרא הוא הואיל ואשתרי רק שבעיניו אין זה סברא ולכן מקשי עליו מאין לך ללמוד סברא זו והשיב ומנא תימרא דתניא וכו' וק"ל] מהר"ס יצ"ו : **תד"ה** והאי קרי כו'. היינו עשה דרבנן כדתנן במסכת כו' ובכל טבול יום איירי כו' עכ"ל בבעל קרי לא מיירי התם בהדיא לעיל אלא מדקתני זבין וזבות לעיל תכ"ש בבעל קרי והוכחתם משם דאינו אלא מדרבנן כמ"ש לקמן דאי מדאורייתא היה לאסור נמי בחול דכולה הר הבית מחנה לויה היא מיהו אין זה קושיא כ"כ לפ"ה דאיכא למימר דמתניתין דעליה פליגא אברייתא דהכא וק"ל : **בא"ד** משמע דאין מוציאין אלא חוץ לעזרה כו' עכ"ל ואין זה הוכחה כ"כ דאימא חוץ לעזרה היינו נמי חוץ לעזרת נשים דומיא לעזרה דקתני גבי סוטה ועי' בתוספות כל הפסולין וק"ל :

דף ח ע"ב גמרא ולאו ק"ו הוא במקום מצוה וכו' א"ל נרה תוכיח דבמקום כו'. וקשה דליעבד ק"ו הכי ומה אשת אח דשרי במקום מצוה אסור שלא במקום מצוה דאל"כ איסור אשת אח היכי תשכחת לה שאר עריות דאסור במקום מצוה כ"ש דאסור שלא במקום מצוה דהשתא ליכא למימר נדה תוכיח דנדה שרי באשת אח שלא במקום מצוה ויש ליישב בדוחק ובהאי ק"ו דעביד ש"ס לאסור ערוה שלא במקום מצוה מק"ו דמקום מצוה איכא למיפרך מה למקום מצוה דהוו תרי איסורים משא"כ שלא במקום מצוה דלא הוה רק חד איסורא דלפי מה שכתבו התוספות לעיל דלא מפלגינן בשום מקום בין חד איסורא לתרי איסורי ניחא דהך איסורא דשלא במקום מצוה כתרי איסורי הוא וכמ"ש לעיל דליכא לפלוגי בין תרי איסורי לחד איסורא אלא במקום מצוה וכבר כתבו בזה דטעות נפלו בדברי התוספות לעיל בד"ה תרי איסורי כו' וק"ל : **שם** א"ל רב אשי כו'. דלמא להיתרא כו' כבר כתבו התוס' לעיל ברים הסוגיא דהך לאוקמתא דרבא דערוה ולרה גופה לא צריך קרא דלא איצטרך לגופה דלהכך שינויי דלעיל דתיתי במה מצינו מאשת אח א"כ מהיקשא דר' דר' יונה ולא איצטרך קרא להיתרא ונ"ל דרב אשי לא שמע רק מילתא דרבא דערוה ולרה גופה לא צריך קרא אבל הך שקלא וטריא דא"ל רמי בר חמא לרבא אימא ערוה גופה כו' ומסיק תרי קראי כתיבא כו' נגלות ערותה דהדא משמע לא שמע רב אשי דאל"כ לא הוה פריך מידי אבל במקום עליה שתיהן מותרות ועוד נמאי דמסיק דא"כ לא יאמר עליה ע"כ איצטריך שפיר נמי עליה לגופה לאיסורא וניחא לאוקמא לאיסורא מלאוקמא להיתרא ודו"ק : **תד"ה** מאי ולקחה כו' ודלמא אתא קרא למימר שייבם צרה ולא כו' עכ"ל דאיצטרך ויבמה לתדרש בסיפך במקום ייבום הוא דשריא צרה הא שלא במקום ייבום תרווייהו אסירן וק"ל. בהתחלת דף הדבוק שני שיטות הלאמוגים יתרים הם וטעות נפל בהעתק והתחלתו הוא מקשי עליו מאין לך ללמוד סברא זו והשיב ומנא תימרא דתניא וכו'

וכו' וק"ל: באה"ד [ואם תאמר ודלמא אתי קרא למימר שייבם (הכשרה) [הלכה] וכו' בחדושי הלכות מהדורא בתרא כ' ואילטריך ויבמה למידרש כהיפך במקום יבום הוא דהויא וכו' אך קשיא הא כבר תירץ הגמ' לעיל א"כ לא יאמר עליה דמשכחת משניגן היתר למצוה וכו' אך הנראה כפשוטו דודאי ידע הגמרא דאיכא לאוקמי ויבמה אדרשא אחרת רק כיון שיש לו הדרש דולקחה לאיסור ערוה ניחא ליה למידרש גם ויבמה לענין זה דהיינו דבלא במקום מצוה ערוה ובזה מיושב ליסנא דר' שאמר ולקח ולקחה ויבם ויבמה לאסור ערות וכו' אם לא דרים כלום מיבם ויבמה ולמאי הלכתא מביא לכתחלה גם ויבם ויבמה דמ"ש א"כ ויבמה במקום יבום וכו' הם דברי התרגן אלא לפ"ז ה"ק אילו לא נכתב ויבם ויבמה הייתי דרים ולקחה אמילתא אחריתי אבל מכח ויבם ויבמה ניחא ליה למדרש בענין אחת תיסו לפ"ז אינו מיושב שפיר קושית התוס' הכא ויש ליישב ודו"ק. מהר"ס יצ"ו]:

דף ט ע"א גמרא ליגמר בשאר מצות יליף מעיני מעיני כו' ק"ק אמאי לא יליף מצות מצות כמו דלרבי יליף יחיד בשאר מצות מליבור כן ילמוד כאן ליבור מיחיד אם לא שנאמר דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ולומד בג"ש ולפ"ז מיושב גם קושית חידושי הלכות גם כפשוטו יש ליישב דיותר ניחא ליה ללמוד מגופים ליבור מליבור ממה שילמוד ליבור מיחיד וק"ל: בתוס' ד"ה ורבנן האי וכו' והשתא דיבום מופנה וכו' הא ודאי דקושיית הגמרא וכ' האי עליה וכו' היינו כמ"ש מהר"ס דיבמה יבא עליה ידע איזה דרש אך הקושיא היא דהג"ש ודאי יש בקבלה א"כ גם רבי צריך למדרש הג"ש דעליה מיהו קשה א"כ קשה לרבנן מצות מצות ל"ל כיון דרבי למד הג"ש אם כן היא בקבלה גם רבנן צריכים למידרש אותה ואם ידע איזה לימוד על ג"ש קשה נילף [כולה] מילתא כמו שמקשה התוס' ודוחק לתרץ ג"כ לתירוץ של התוס' דס"ל לתוספות לפרש ולא לסתום ויש ליישב ודו"ק. מהר"ס יצ"ו]: [ע"ב בפרש"י בד"ה והאמר רב יהודה כו' וכן אחות אמו כו' כגון כלב שנשא ב' נשים חלאה ונערה כו' עכ"ל מהרש"ל מחק והגיה מחלה וטעה תחת חלאה ונערה בכל דיבור זה ואין צורך דהא לאו באחיות קאמר אלא בב' נשים חלאה נערה קרא הוא בד"ה שהיו שתי נשיו של כלב ודו"ק]:

דף י ע"א תד"ה לעולם כו' אי חשיב שיור כו' עכ"ל במהרש"ל מוחק אדלעיל בענין דתוך כו' אבל בענין דר"י לא משכחת ערת ערה עכ"ל לא ידענא אמאי לא משכחת לה כגון שב' אחים קדשו אותה הא' מעכשיו ולאחר ג' יום והב' מעכשיו ולאחר כ' יום והג' מעכשיו ולאחר י' יום ומתו ראובן ושמעון וייבם לוי הערה מתנה דלא הוי' לגביה אשת ב' מתים כיון דנתקדשה גם לו תוך הזמן אחר כך מת לוי ולו אשה אחרת אסורה ליהודה משום ערת ערה אשת שני מתים ודומיא דהכי בענין דתוך וק"ל: בד"ה דקתני שש כו' ותימה דמאי ס"ד דהנהו דלעיל כו' וי"ל דקשיא כו' עכ"ל וק"ק אכתי למאי דמשני דבפלוגתא לא קמיירי בהאי פירקא ומסיק לרבי הני כללי לית ליה הא ע"כ כיון דדייק לה סיפא דבאחות אביו קמיירי ע"כ בפלוגתא קמיירי גם בהאי פירקא ודו"ק: שייך למ"ק בד"ה לר' יהודה נמי וכו'. למאי דקשיא להו דאי כר"ע אמאי לא תני ח' כו' אין להקשות דא"כ דלא כרבי עקיבא מ"מ נר"ל ליתני חלוצתו דאסורה לאחיו בכרת דהם הי' יכולה ליגשא לחלוץ הי' פוטרות צרותיהן כיון דאין קידושין תופסין לאחין די"ל דהיינו דקתני כו' ערוות אשת אחיו מאביו משא"כ הכא נר"ע לא הוה לחלוץ איסור אשת אח כלל אלא בלאו דלא יבנה וק"ל: ע"ב בד"ה לפי שאינן בגרת כו'. כגון שנולדו לו אחין אחר שחלץ ליבמתו וקדשה עכ"ל נ"ל לר"מ דדוקא בייבום או קדש ואח"כ נולד שרי ר"מ אבל בחלץ ואח"כ נולד תודה ר"מ דאל"כ בלא זו ה"מ לאשכוחי לר"מ וכן נראה מפרש"י וק"ל: בד"ה איסו הוא כו' דמוקי לא יבנה נמי אהרה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ולפי זה לא צריך שום יתור דלא לחלוץ לא' כו' דהא אסגייה נמי קאי לא יבנה אבל לעולם עיקר קרא דלא יבנה בא לנתק כו' עכ"ל דבריו אינן מובנין לי דהא לר"י קיימינן ולדידיה בגרה נמי לא אתי קרא לנתקו מלאו לגרת אלא דאי לא קרא דלא יבנה הוא שרי לחלוץ ולייבם לגרה וק"ל:

דף יא ע"א גמרא ומתרץ לה כר"ש כו' עמד אחד מן הנולדים וכו' כמאן כר"ל כו' הוה מצי למימר כמאן כר"י ואליבא דר"ש וכגון שנולד אחר שחלץ אלא דקושטא קאמר דרב אמי סבירא ליה כר"ל ובנולד קודם חליצה נמי מתוקמא וק"ל: ע"ב תד"ה מי אלים ק"ו וכו' דלפוטרה מחליצה לא מהני ק"ו אפי' להיא גופא כדאמרינן בפ"ק דסוטה כו' עכ"ל מתוך פשיטותא קמייתא ובתרייתא' דשמעתין מוכח (כו') דלא מהני קרא אפי' להיא גופא לענין לפוטרה מחליצה ודו"ק:

דף יב ע"א גמרא תא שמע המחזיר גרושתו כו' היא וצרתה סלקא דעתך אלא אימא או היא או צרתה כו' ע"כ נ"ל לאיבעיא בתרייתא דלא אתא למפשט איבעיא דא"כ לא קדמי מידי דהא אי נמי תירץ או חולצת או מתייבמת מכל מקום תיפשוט בעיא בתרייתא אלא דאתא לאקשויי על פשיטותא דיליה בצרתה דלא אלים ק"ו למדחי צרה והכא קתני או היא או צרתה חולצת והשתא קא דחי שפיר תירץ או חולצת או מתייבמת: שם [המחזיר גרושתו וכו' עי' מ"ש בחדושי הלכות ולפ"ז יש להקשות איך הבין המקשן הברייתא אהדדי דהם משמע דיכול לייבם הסבירה וכאן אמר דחולצת צרתה משא"כ לפי פשוטו איכא למימר דידע המקשן הזה שיש לפרש היא חולצת צרתה מתייבמת ומה שאמר מ"ש הייתו ע"ז פשוט בעי' שלך גבי היא גופה דאינה מתייבמת ויש ליישב ודו"ק]: שם [לאו תירוצי קא מתרצת וכו'. ר"ל הלא לפי דבריך אינו מתורץ הברייתא ויותר יש לתרץ הכי היא חולצת וכו' וזה שהקשו התוס' מאי מתרץ עכשיו יותר הלא גם אם מתרץ או היא או צרה אתי ליסני דברייתא שפיר וא"כ מאי קשה ליה שמתרץ בתירוץ שלו יותר ודו"ק מהר"ס יצו]: תד"ה מאי לאו למעוטי כו'. וא"ת ואמאי לא פריך מיניה לעיל למאן דאסר צרת מחזיר גרושתו כו' וי"ל דלא כו' עכ"ל והא דלא קשיא להו אמאי לא פריך מינה לשמואל דאסר צרת ממאנת דהתם ליכא למטויי דאפי' חליצה לא בעי כדמשני באיילונית דצרת ממאנת כיון דאינה אסורה אלא משום גזירה ודאי חליצה בעי וליכא לתרולי נמי כדמתרלי התוס' מחזיר גרושתו דהא ממאנת היתה מותרת לבעלה אלא דר"ל דלא דמיא לאשת שני מתים דאיסור נפילה גרם לה דקודם שמיאנה מותרת להתייבם ומיהו לצרת סוטה הוה מצי לאקשויי אלא דחדא מינייהו נקט ובתירולם מצרת סוטה נמי ניחא וק"ל: ד"ה תני שהיו וא"ת כו' וי"ל דבהכיר בה איכא רבותא טפי כו' עכ"ל ק"ק דא"כ הדרן קושיין לדוכתי בתוספתא דקתני ונמצאו בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה אמאי לא קתני רבותא טפי אפי' בהכיר בה: באה"ד [וי"ל בהכיר בה איכא רבותא טפי וכו' עי' בחדושי מהדורא בתרא הניח בקושי' דא"כ הדרא קושי' לדוכתא מתוספתא ובמהרש"א מיישב שם וקצת אריכ בביאור יותר דהיינו מתחלה הקשו התוספות דהתוספ' משמע דאתי לאשמועינן רבותא וע"ז מקשי הלא הרבותא אינה כלום דמאי קמ"ל אפי' בחיי בעל דהא דלמא קיבלה וכו' הא אפי' בודאי ידעינן דקיבלה קודם נשואין אפ"ה מותר' לצרתה וע"ז מתרצת והוא רבותא דנראה בשעת נפילה ואף אם גם הכיר בה יש רבותא עכ"פ הרבותא דברייתא אתיא ג"כ שפיר. מהר"ס יצ"ו]: ע"ב בתוס' בד"ה שכבר ילדו כו'. והר"י דסבר המקשה דאע"ג דבקטנה איירי לית בה מיאון מדרבנן כו' עכ"ל פי' סברת המקשה מרבה בר שמואל מדתניא שכבר ילדו אית ליה האי סברא אבל הלימוד זו דקפריך לעיל מדקאמר שמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה וא"כ מלינו תמותו כו' על כרחך לית ליה האי סברא אלא דמתני' מיירי דלית ביה מיאון מדאורייתא ומה שכתבו התוס' אבל לרב ביבי לא קשיא מידי כו' פירוש דאע"ג דש"ס קא פריך לעיל לרב [ביבי] דא"כ מלינו תמותו כו' לפי סברת המקשה דהשתא דמתני' מלי לאוקמיי דלית בה מיאון מדרבנן על כרחך לא פריך אלא לרבה בר ליואי כו'. אבל לרב ביבי ודאי לא קשיא מידי דאע"ג דאיכא קטנה דמיעברא מכל מקום לית בהו מיאון מדרבנן ומהרש"ל כתב ליישב דברי התוס' בע"א אבל ש"ס דקא פריך לעיל לרב ביבי דא"כ מלינו תמותו כו' אינו מתיישב לפי דרכו ועי' בנ"י בשמעתין תבא מדבריו בביאור דברי התוס' דשמעתין. ויש לדקדק בשמעתין מי הכריח המתרץ למימר לעולם שמא תמות כו' עד שהוכרח מזה לפרש בדוחק הא דאמר רב ספרא בנים הרי הן כסימנים דעדיפי מהן דבנים בתוך הזמן הרי הן כסימנין אחר הזמן ותוך הזמן דקאמר רבה בר ליואי הולרכנו לפרש ג"כ תוך שנה שלפני גדלות כמו שכתבו התוס' אמאי לא הניח המתרץ סברתו דלעיל דגרסינן במילתיה דרב ביבי שמא תתעבר ותמות דס"ג במילתיה בכמה דוכתין בפרק אלו נערות ובפ' יוצא דופן ובפ' אין בין המודר דפריך התם וקטנה מי מיעברא כו' והא דקתני שכבר ילדו מיירי לאחר י"ב וליכא שערות ובנים ה"ל כסימנים לאחר י"ב אבל תוך י"ב ודאי מתה כפשטא דרבה בר ליואי ויש לומר משום דמשמע ליה שכבר ילדו דבלידה לחוד סגיא מילתא ולא בשני' ואפי' בתוך י"ב מיעברא ולא מתה:

דף יג ע"ב ברש"י בד"ה והא קתני סתם בלילה כו' ואיכא דעבדי כב"ה כו' עכ"ל. לא מלאתי סתם דאיכא דעבדי כב"ה ואיכא דעבדי כב"ש ואי משום דפליגי אמאי לא פריך מכולהו פלוגתות דב"ש וב"ה דבכולהו ע"ם ולא הולרך לפרש כן אלא דהכי פריך כיון דמלינו איסורא במלאכת ע"פ דפליגי ביה ב"ש וב"ה בלילה אבל ביום כ"ע מודו דאיסור' הוא במקום שנהגו שלא לעשות ומהדרין קושין לדוכתין מהך דמקום שנהגו:

דף יד ע"א בתוס' בד"ה בשלמא ב"ש לא נמנעו כו' וא"ת אמאי לא נמנעו משום צרה כו' עכ"ל כיון דאכתי לא אסיק אדעתי' דמודעי להו אמאי לא נמנעו משום צרה עצמה ויש לדקדק אמאי לא תקשי להו לעיל מיניה דקאמר בשלמא למ"ד לא עשו מש"ה לא נמנעו דמ"מ אמאי לא נמנעו ב"ש משום צרה עצמה דאפי' למ"ד לא עשו קאמרי' לקמן דנמנעו ב"ש מצרה עצמה ויש ליישב דהשתא למ"ד לא עשו לא אסיק אדעתיה למטע משום צרה עצמה דאפי' הוכא דב"ש לאותבא עשו לקולא כב"ה כמ"ש התוס' דלקמן ולקמן דאסיק לר"ש דאפי' למ"ד לא עשו נמנעו מצרה עצמה ולא עשו כב"ה לקולא יש ליישב דלא הצריכו אותה חליצה אלא שב"ש לא נשאו אותן ובהא ליכא משום אגודות דהרואה אומר לא משום דאסורה להם בלא חליצה אלא דלא נושאות אן בעיניו ליגסא דומיא שכתבו התוספות לקמן גבי טהרות אגב כלים דליכא אגודות דהרואה אומר

לא נריכי לכלים דידהו ודו"ק: ע"ב בתד"ה בשלמא ב"ש כו' דאודועי מודעי להו אפי' למ"ד לא עשו כו' עכ"ל. כתב מהרש"ל י"א לפי גירסא זו ל"ג נמי מאי אולמיה דהך כו' ואני ראיתי כו' ואין לומר לפי גירסת ר"ת הוא מדברי תרגן לחוד כו' דהא אפי' למ"ד לא עשו קשה זה אינו דא"כ הל"ל ולטעמיך ולא בלשון הר"ת עכ"ל לא ידעתי הכרע מזה דודאי מלינו הר"ת בכה"ג גם תירולו לקיים גירסת הספרים הוא דחוק ואין להאריך כי לפי הנראה דלגירסת ר"ת נמי אין כאן קושיא דהא דקאמר ש"מ ומאי אולמיה דהך מהך כו' לא קאי אדברי המתרץ דודאי הוא מחזיק התירוץ דאפילו למ"ד לא עשו אית לן למימר ע"כ אודעי להו אלא דהא לייגב למ"ד עשו ל"ל דתני במתני' תרתי חדא לענין צרות דלא נמנעו זה מזה וחדא לענין טומאה וטהרה דלא נמנעו זה מזה דלמ"ד לא עשו ניחא דלא שמעינן מרישא דאהבה ורעות נוהגין זה מזה והוו אודעי מודעי להו אבל למ"ד עשו ל"ל דתנא בסיפא כיון דמרישא נמי ע"כ שמעינן ליה דאודעי מודעי להו וקאמר דאולמי' ליה הסיפא דמרישא ס"ד דצרה קלא אית לה ולא שמעינן מינה דאודעי מודעי אי לאו הסיפא:

דף טו ע"ב גמרא וא"ל צרות מתיירא אני בני צרות כו'. ק"ק כיון דקאמר להו בני צרות דב"ה לב"ש אינו פוגם היאך לא היה מתיירא לומר צרות מתיירא אני דע"כ דרצונו מתיירא אני לומר דהלכה כב"ה ומשוי להו בני צרות דב"ש פגום דבני צרות דב"ה לב"ש הא קאמר דמעיד אני שאינן פגום ויש ליישב דלתלמידיו בצנעא קאמר הכי דמתיירא אני וק"ל: תד"ה א"ל איני אוכל כו' ובגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה כו' עכ"ל לא הוה לריכי לכך אלא כיון דרבי צדוק ודאי פרוש היה ובגדי ע"ה מדרס לפרושים: בד"ה מה לאלמנה כו' וקשיא דנסי דמכי תהיה כו' נילף בק"ו שמתחלל כו' ועוד דדחקינן כו' ת"ל מסאי ק"ו כו'. עכ"ל יש לעיין בזה דאימא דהך קושיא היא תירולה של הראשונה דלהכי אילטריך קרא בעמוני ומואבי כו' למילף מניה מדאלטריך קרא בעמוני כו' וי"ל קרא דהא אתי מק"ו דאלמנה אלא דאתי למידק הא כיוצא בהן דהיינו יבמה לשוק לא תתחלל ואף על גב דקרא אינו חוזר לגופיה אין לחוש בזה דכה"ג כתבו התוס' לר"י בן טורי דלא אילטריך קרא במחזיר גרושתו היא תועבה ואין בניה תועבה אלא למידק מיניה ביבמה לשוק דבניה תועבה וי"ל דהכא ליכא למידק מדאלטריך קרא דלא נילף מק"ו שמתחלל דאימא תלתא דאתי בק"ו ערת וכתב לה קרא ודו"ק: באה"ד דמתחללת בביאת גר עמוני כו' הכא מקרא דריש כו' עכ"ל. הוא מגומגם דמשמע מדבריהם דמקרא דכי תהיה לאיש זר דרוש בגר עמוני דמתחללת משום איסור חללה וא"כ תקשי בבא על אחותו דזונה משוי לה ולא משוי לה חללה הא מהאי קרא דכי תהיה לאיש זר גו' נדרוש גם בבא על אחותו דמשוי לה חללה דהא אחותו נמי בכלל זר אלא מעיקרא הוא. ועי' במ"ש בחדושינו פ' י' יוחסין לדעת רוב הפוסקים דבשום דוכתא ליכא איסור חללה אלא מאיסור כהונה והא דמרבינן נמי גר עמוני כו' מכי תהיה לאיש היינו משום איסור זונה ולא חללה: באה"ד ותימא י"ל דדוקא ר' יהודה אית ליה כו' במה הצד מאיסור כהונה כו' עכ"ל. ונ"ל לר' יהודה דקושטא דיבמה לשוק מתחללת בביאה דנילף במה הצד ויליפינן נמי ק"ו דבנה פגום דהא ליכא למיפרך מה לאלמנה כו' וק"ק דא"כ מי הכריחם לדחוקי ור"י בן טורי לעיל דאימא דסבר כר"י דניליף שהיא מתחללת במה הצד ואפשר שבזה כוונו לעיל בתירוץ קמא דלית ליה פירכא דמה לאלמנה כו' ודו"ק:

דף טז ע"ב תד"ה בשלמא כו' וא"ת כו' הל"ל משום עבדי שלמה כו' עכ"ל ר"ל דלמ"ד נמי דהולד כשר דלא מדינן ליה בתריה אלא בתר דידה מ"מ עבד הוא בא על הישראלית ומהרש"ל פי' ולא נשאו ישראלית כלל עכ"ל ואין לורך כמ"ש לעיל וק"ל:

דף יז ע"ב תד"ה אשת אחיו כו'. להיכא דממותה של יבמה מעוברת כו' עכ"ל ופי"ל אפי' באינה מעוברת וכגון דמת תחיה של יבמה ותמתין שלשה חדשים שמא מעוברת היא ותלד זכר וק"ל: בד"ה אחוה כו' לענין אשת אחיו כו' אין סברא למילף מבני יעקב כו' עכ"ל הסתא דמשמע דפליגי דמר יליף מן האב מיחדיו ומר יליף מבני יעקב אבל למאי דמסיק דלריכי הני תרי קראי ואי לא אחוה אחוה מבני יעקב ה"א עד דמייחדו באבא ובאימא לק"מ דאי הוה ילפינן אשת אח שה"ב מג"ש אחוה אחוה מבני יעקב אכתי איכא למימר ולמילף מיחדיו עד דמיחדו באבא ובאימא הואיל וחדוש הוא כדלקמן כיון דהג"ש אית לן לאוקמא לענין אשת אח שה"ב אבל השתא דנילף אשת אח שה"ב מישבו גו' ע"כ הג"ש דאחוה אחוה מבני יעקב אחיו מן האב ולא מן האם וק"ל: בד"ה ולימא הלכה כו' וקשה כו' משום דקידושין מפקיע זיקה דהא כו' עכ"ל ונראה דבריהם היה נראה לומר דגם אם נאמר דטעמא דרבנן משום דקידושין מפקיע זיקה מסברא דמכ"ש דמיתה מפקיע זיקה וכדקאמר ה"א מחיים אבל לאחר מיתה פקעה זיקה ודו"ק:

דף יח ע"א בפרש"י בד"ה דתנן ר"ג אומר כו' שזיקתה של זו מתורה לאסור הקטנה כו' עכ"ל ואין זה מוכרח דאיכא לפרש דלא משום שיש זיקה פליגי אר"ג אלא משום דאסור לבטל מצות יבמין ולכך לא פריך מפ"ק דר"ג ארב הונא דאמר אין זיקה ויש ליישב וק"ל: ע"ב בתוס' ד"ה אומרים לו כו' אבל היכא דאחות יבמה אתיא לכלל היתר כו' עכ"ל כנ"ל ובתו"י בגליון ועוד התם הראשון פגע באחות זקוקתו והשני דלא פגע מ"מ בא עליה באיסור דמן הדין חולצת גם השנית משום דלמא מייבם והדר חליץ עכ"ל ת"י בגליון:

דף יט ע"א גמרא מדאורייתא זיקה ככנוסה דמיא ומדרבנן גזרה שמא יאמרו ב' יבמות כו' גליון ת"י נראה השתא מדרבנן נמי בנולד ולבסוף ייבם אסור ר"ש שלא יתירו אשת אחיו שלא היה בעולמו ביאה השניה או חליצה פוטרה לה אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לא פטרה הלכה כדאמרי' לקמן חלץ לבעלת מאמר כו' ולהכי לא פריך מינה לר' אושעיא אלא מסיפא אבל מהר"ס כתב דבאשת אחיו שה"ב דכתיב בהדיא לא ישעו ולא יתכן הא דלא פריך לרבי אושעיא מרישא חלץ לבעלת מאמר אמאי לא נפטרה כיון שיכול אפילו לייבמה כו'. שוב נ"ל כמ"ש מהר"ת כו' מדפריך בסמוך אבל ביבם א' או חולצות כו' ואי מדרבנן אסור אם כן שפיר נקט כולה בב' יבמין ומ"מ לא היה יכול להקשות לר' אושעיא מחלץ לבעלת מאמר כו' עכ"ל ועוד האריך וזה תמכים עם מה שכתבנו בחדושים במהדורא קמא אמאי לא פריך לרבי אושעיא מדלא קתני ייבם או חלץ לבעלת ב' ע"ש ועוד יש לדקדק במשנתין לר' אושעיא מריפא דברייתא לא הספיק למנות בה מאמר עד שנולד לו אם דהראשונה יוצאת משום אשת אחיו שה"ב כו' אמאי לא פליג ר"ש עליה ויש ליישב ומליגנא גופא דר"ש הואיל ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה א' באיסור כו' לא תקשי לרבי אושעיא דכיון דיש לו עוד את זיקה בכניסה לאותו את הרי כשנולד זה בא ומצאה בהיתר כו' וק"ל:

דף כ ע"א תד"ה לאתויי צרת איילונית כו' והא דלא קאמר לאתויי צרת סוטה כו' עכ"ל וכן לאיכא דאמרי למעוטי איילונית כו' נ"ל כן דאתי המיעוט לאיילונית דדמי לעריות שמולד המ"ל לליסנא לאתויי צרת ממאנת וללישנא למעוטי צרת ממאנת ובריש מכילתין נמי משום להו דקאמר למעוטי דרב ודרב אסי אלא דהכא חדא מינייהו נקט ודו"ק: בד"ה יבא עליה כו' דאל"כ תקשה היאך קטנה כו' אע"פ שאינה מתעברת כו' עכ"ל ואולי דבריהם אין לחייהם זאת מכרעת דהתם אע"ג דבביאה זו לא תתעבר מ"מ תבא אחר כך לידי כך בשהגדיל ותגדלנו וכביאה כדרכה שאחר כך משא"כ הכא שגם אחר כך לא תבא לידי הקמת שם כיון דביאה שניה אסורה ודו"ק:

דף כא ע"א גמ' אני מותרת לך וכתי כו' בשאר עריות כגון באם כלתו ואם אשת אחי כו' לא אצטריך למיסר אלא דוקא באשת חורגו ובתה דשניהן באין מחמת חורגו וכן אשת חמיו ובתו דשתיהן ה"ל למיסר מחמת חמיו אפ"ה שרי אע"ג דלמעה בבתו ערוה כו' ואנוסת אביו לרבנן דשרו אע"ג דלמעה ערוה אם נתעברה מביאת אונס לית בה קידושין ולא שום קורבא ובאשת אחי אם אביו נמי לא גזרו לקמן אע"ג באשת אחי אביו ערוה כו' עכ"ל: בפרש"י ד"ה ואשת אחי האם מן האב כו' גזירה משום אחי אביו מן האם כו' ע"כ אבל משום אשת אחי אחי אם מן האב לא הוה גזרינן אשת אחי האם מן האב כדמוכח לקמן דלא גזרינן ליה אלא משום אחי אביו מן האם דאיכא בה נמי לד אב וק"ל: בד"ה ארבע נשים כו' וכן אשת אבי אביו ואם אבי אביו למעלה כו' עכ"ל אע"ג דהאם אבי אביו לית ביה למעה ערוה דאורייתא גזרו ביה משום אם אם אמו השמיע בפירושו ואשת אבי אבי אמו דאסור נמי לעולם אע"ג דליכא ביה למעה ערוה דאורייתא יש למגזר משום אשת אבי אבי אביו כך משמע מדברי רב דלא קאמר אלא הני תלת יש להן הפסק אבל כל האחרות דקתני בברייתא אין להם הפסק מ"מ כיון דהרבותים לא ידע מאי הוא וזעירי מוסיף אותה לא נקיט לה רש"י במלתא דרב ודו"ק: בד"ה וסימן הא דאוסיף זעירי דעילאי דרב הוא דור א' למעלה כו' עכ"ל ובגליון שהוזכרה בברייתא עלוייהו דהכא דחשיב רב אשת אבי אמו מכ"ל: ע"ב בתד"ה לא אסרו כו' ועוד מדפסים מינה אשת אחי האם מן האם כו' עכ"ל דליכא למימר דאשת אחי האם מן האם נמי לאו מה"ט דכל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו אלא בסברת האבעיין דל"ש דטולהו ומשום אשת דודו קרי להו ולא נקט דכל שבנקבה כו' אלא לסימן בעלמא דאם כן לא תיפשוט מינה אשת אחי האם מן האם דהא איכא לאוקמא בכלת בתו ולא נקט הא טעמא דכל שבנקבה ערוה וכו' אלא לסימנא בעלמא אבל אי האי טעמא דכל שבנקבה כו' טעם גמור ניחא דא"כ תוקמא לה בכלת בתו טעמא מ"מ מהאי טעמא יש לאסור נמי באשת אחי האם מן האם דבחד קדושין נמי מקרב ודו"ק:

דף כב ע"א בתוס' בד"ה ערוה לכל כו' מן האב ולא מן האם כ"ע כו' ואמאי שרי התם מן האב ומן האם כו' עכ"ל ומהא דאסור מן האם ולא מן האב ושרי מן האב ולא מן האם לכ"ע ל"ק להו דאכתי לא אסקי אדעתייהו איסורא דבתרווייהו אינו מן האם אלא מן האב לרע"ק אשת אביו ולר"ה אחות אביו אבל הא ודאי קשיא להו שפיר דאי שייך שמא יאמרו בתן האם ולא מן האב לכ"ע אמאי שרו התם מן האב ומן האם דמשום דגם הוא מן האב לא עדיף ושייך ביה ודאי שמא יאמרו אבל
משום

משום אחלופי ניחא כו' כמ"ש התוס' וק"ל: ע"ב בתוס' בד"ה בן אין לו אע"ג דסתם אח וכן הוי אפילו ממזר כדפריך לעיל פשיטא אחיו כו' עכ"ל. לפי פי' ר"י לעיל דפריך פשיטא מכח קיפא דתני אחיו כו' אין כאן הוכחה כלל וק"ל: בא"ד לומר דהקולים הם בת וממזר כו' עכ"ל. יש לדקדק כיון דבת וממזר הקולים הם ואתיין שפיר מעיין עליו דגבי ייבום א"כ בן הבן גרע מיניה דהא לא אתי' גבי ייבום אלא מנחלה וא"כ אמאי אצטריך גבי נחלה למימר גבי בת מדהוה כי הדדי נינהו גבי ייבום גבי נחלה נמי כי הדדי נינהו הא בנחלה גופה איכא למילף בת במכ"ש מבן הבן ויש ליישב דאי לאו דיליף בת גבי נחלה מייבום לא היה מוקמי לן עיין עליו גבי נחלה לבן הבן אלא לבת וק"ל:

דף כג ע"א תד"ה וכי יש אהובה וכו' וי"ל דמשמע ליה אהובה ושנואה בנשואיה כו' עכ"ל. ואי לאו כי יש אהובה ושנואה לפני המקום הוה אתי ליה שפיר כי תהיין לבעלה שנואה ואהובה נשואין יותר מנשואי האחרת עכ"ל גליון: ד"ה קסבר רבינא כו'. וכן גירסת הקונטרס התם וכן נראה כו' עכ"ל. ת"י: ע"ב בתוס' ד"ה קדמו וכנסו כו' אבל אי הוה ודאי זקוק להוציא כו' עכ"ל. וכן מוכח מהך דר"פ ארבע אחין דקתני בה ואם קדמו וכנסו יוציאו וק"ל: בד"ה קידושין שאין מסורין כו'. דע"י קדושין קא מפסלא בביאה כו' עכ"ל כנ"ל מת"י. ועי' בתוספות פרק האומר:

דף כד ע"א רש"י בד"ה ואי למ"ד כו'. וכיון שנאסרה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דכל זה אינו בספרים אחרים וצ"ל שחוזר אדלעיל אטעמא שיש זיקה עכ"ל ור"ל לטעמא דאסור לבטל מצות יבמין לית לן למימר כיון שנאסרה שעה א' כו' כמ"ש התוס' לרב דסבר אין זיקה מיהו התוספות כתבו לעיל בריש פרקין בשם ריב"ן דלמ"ש נמי אין זיקה אסור מה"ט כיון דמשעת נפילה לא חזוהו ומיהו כו' והתוספות דחו שם דבריו דאותה שנפלה תחלה תתתרי כו' ע"ש והיינו כמ"ש כאן לרב דסבר אין זיקה דלמ"ד יש זיקה קושטא הוא דמה"ט דכיון שנאסרה שעה א' כו' אסורה גם הראשונה וכמ"ש התוס' הכא ודו"ק: ד"ה הולכין אגל כו' ומדקתני חולצין אגל גדול ליכא לאותובי כו' עכ"ל מהא דקתני הכא מצוה בגדול לייבם כו' ודאי ל"ק להו דלא משמע אלא לזכותו להקדימו אלא שאם קדם הקטן זכה אבל אם לא רצה גם הקטן אין כופין לגדול וק"ל: תד"ה אי למ"ד יש כו'. אבל הכא כל חד וחד אמרי' איתא דידיה אתרמי וליכא למגזר דלמא תייבם בריטא דאפי' מייבם אימור דידיה אתרמי ושפיר עבד ומשום מ"ד אין זיקה נ"ל כן עכ"ל גליון בת"י. ועי' בזה בפ"ד אחים: ע"ב בתוס' בד"ה אמר רבי כו'. לא עדיף מקלא דלא פסיק כו' עכ"ל הכי משמע להו טעמא דקלא דבתר נשואין איירי אפי' בקלא דלא פסיק אבל אי הוה איירי בקלא דפסיק לא הוה ק"מ דאימא דהך דקלא דבתר נשואין לא אתי כרבי אלא כדקי"ל בקלא דפסיק כרב וק"ל: בא"ד באין בנים מן הראשון ועוד בסמוך דרבה בר רב נחמן הוציאה תני וא"ה נטען אם כנס מוציאה אלא מקלא לא מפקינן מבעל אלא מנטען והא כו' עכ"ל כ"ה בת"י ודו"ק:

דף כה ע"א תוס' בד"ה הא בקלא דפסיק ומיהו רב גופיה אית ליה ל"ש כו' עכ"ל וכן לר' ל"ש בכל גוונא אלא וה"נ מדלא קאמר דלא פליגי ר' ורב ועוד מדלא משני לעיל כי פריך לרב דמיירי הך ברייתא בקלא דלא פסיק וק"ל: בד"ה ואכתי כו'. הכא בעל והכא בעל כו' עכ"ל כנ"ל מת"י וכ"ל דבין הכא ובין הכא הוציאה בעל ולא הוציאה ב"ד וק"ל: [ד"ה הכא איכא כתבא וכו' ואע"ג כו'. איירי הך משנה בח"ל וכו'. ר"ל איך מביא ראיה ממתני' דמה בין וכו' הא ע"כ אינן דומה דהכי שם איירי בח"ל ומועיל כתבא והכא אמרינן דבח"ל אינו מועיל כתבא ולא ישא אותה ומתרצים דאינו מבקש להביא ראיה רק שיש לסמוך וכו' שמצינו שיש תועלת בכתב ולענין דינא ודאי אינו שוין וכמ"ש בחדושי הלכות]: בד"ה מת הרגתיו הרגוהו כו'. לא הוה צריך למתני הרגנוהו כיון דאפי' במת לא ישא את אשתו ואפי' בהרגתיו כו' עכ"ל. וכ"כ בת"י ור"ל דמכל הנדדים לא הוה צריך למתני הרגנוהו דאי משום שלא ישא את אשתו הכי הוא במכ"ש דמת ואי משום דלאחר תנשא הכי הוא במכ"ש דהרגתיו ומהרש"ל מחקו כאן לא ידעתי כוונתו וק"ל: בד"ה הוא ואחר כו'. אלא בנרבע לרצונו ומשום רשע פסול כו' עכ"ל מת"י וק"ל: ע"ב גמ' [והתניא ופו'. ודאי לפי הגירסא דלפנינו (כו') דוהתניא היא בניחותא ומביא ראיה שמצינו ר' יהודה הזכיר דין זה של אני הייתי וכו' מיהו לפי מ"ש התוס' דנעשה כאומר קשה א"כ מ"ש ר' יהודה לרבנן משם ראיה באומר אני הייתי כו' היינו נמי דנעשה כאומר וא"כ קשה הלא שם איירי באני הרגתי והיינו בהרגתיו ולפ"ז אכתי קשה מ"ש הרגתיו ומ"ש הרגנוהו וצ"ל דודאי לעיל דקדקו בתוס' מלשון הגמרא באומר ולא אמר תני אני הייתי וכו' משמע פירושו דנעשה כאומר אבל לקמן דרבי יהודה לא כך הוא המעשה פירושו שלא אמר אני הרגתי רק אני הייתי וכו' ודו"ק: שם אילימא בחד כו'. ואין ניחא למקשן לפרש דהכא שאוסר היינו שאוסר לו ליקח בשלשה להתיר לו הנדר וע"ז שפיר קאי הדיוק הא מתיר דהיינו שפוסק לו שיקח שלשה אנשים להתיר לו הנדר מיהו ק"ק דהמקשן אינו צריך לקושייתו מ"ש הא התירה ישאנה דאף אם נימא דהתירה לא ישאנה מ"מ שפיר יכול להקשו' מדקאמ' שאסר מכלל דבר מיהרי הוא כפרש"י ויש ליישב ודו"ק: שם לעולם בחד וכדאמר רב חסדא כו'. וקשה אמאי אינו מחלק באסור בנדר אם אסר בחד לא ישאנה ואם אסר או התיר בג' ישאנה ולמה ליה לחלק בין מיאנה אם לא שמוכרח לתרץ דהיא גופה קמ"ל כמו שמתרץ הגמרא ואם כן מאי הקשה אחר כך טעמא דב"ד הא בתרי וכו' ויש ליישב ודו"ק]: בתוס' בד"ה ואין אדם כו'. משמע דנרבע לרצונו פסול לעדות כו' עכ"ל דאפי' לרבא דנרבע לרצונו כשר כשיש עדים שנרבע לרצונו הוא פסול כמ"ש התוספות לעיל: ד"ה טעמא דב"ד כו' ואין להקשות דלמא היא גופה קמ"ל דב"ד מקרי בשנים שהרי גם בשנים יוצאין מידי חשדי כמו ממתניתין מהא דתנן עדים החתומים וכו' דאין סברא דהמתני' דהכא תסמוך אמתניתין דעדים החתומים ודו"ק מהר"ס יצ"ו: בד"ה לא חשו כו' וי"ל דכשמעידים שקר חשיב נמי מעשה כו' עכ"ל היינו הך דפ' א"ע דהעדים שהעידו כולם כשאין ליקח כו' ומינה דה"נ הכא במיאנה או חלצה בפניו שישאנה דחשיב מעשה דנעשה הדבר ע"פ ועי' בתוספות פ' א"ע וק"ל:

דף כו ע"א גמרא [א"ה אביו נמי וכו'. לשון א"ה מגומגם דהא ממתני' לבד היה יכול להקשות קושיא זו מ"ש בניהם או אביו ויש ליישב וק"ל]: תוס' בד"ה אי הכי תלתא כו' לשמעינן תלתא דהוי רבותא טפי כו' עכ"ל. לא ניחא להו בפשיטות דל"ל דנקט ארבע אחין בג' סגי לאשמועינן דאסור לבטל מצות יבמין דמסברא אית לן למימר דאשמועינן ד' משום דחייש למיתה כדברי המתרץ וכדקאמר לעיל דלמא אדמייבם חד מיית אידך מש"ה הוצרכו לומר דמקשה קפריך דלשמעינן ג' דהוי רבותא טפי מגד אחר דאע"ג דהדא כו' ודו"ק: ע"ב [תוס' ד"ה למיתה דתרי לא חיישינן וכו'. הא רבנן חיישי הכא וכו'. פי' במהר"ס מקשי למה לא הקשו לעיל ארבנן דחיישי הכא למיתה ושם לא חיישי וכו' ואין תירוצו מספיק דכמו דכאן יש למצוה תקנה אחרת כמו כן נוכל לומר שם כיון דאפשר למצוה תקנה עכ"פ לספרים אשה אחרת עושין גם אין שייך לומר תקנה אחרת ולאסור לייבם אך בעיני אין כאן קושיא דודאי פשוטה סברא זו לחלק דכאן שכיח מיתה ולכן חיישי רבנן לאפוקי שם לא שכיח אך קושית התוס' היא במכ"ש כיון דכאן לא חיישי' למיתה דתרי מכ"ש שם וא"כ מאי הקשו רבנן לר"י ומתרצי דהקשו כיון דחיישית לחדא לא שכיח ה"ה וכו' וק"ל]: בתוס' ד"ה מדקאמרת אמצעי' כו' דהא לקמן קאמר בשלמא צרה דרחל כו' אלמא כו' עכ"ל. ק"ק דמהך מלתא דהכא גופא לשמואל איכא לאוכחי הכי למאי דאוקמא לכולן דקאמר האמצעית דמשמע דס"ל אין זיקה דלמאן דאמר יש זיקה צריך לחזור על כל האחין ואפי' הכי קאמר דבעי חליצה הגדולה דזה חולץ לא' וזה חולץ לא' ויש ליישב ודו"ק: בא"ד [דהא לקמן קאמר בשלמא וכו'. בחדושי הלכות מ"ב ק"ק דמהך מילתא דהכא גופיה לשמואל איכא לאוכחי הכי וכו' דקאמר האמצעית משמע דס"ל אין זיקה כו' ולא אבין דודאי שמואל ס"ל יש זיקה ואפ"ה ס"ל דאין צריך לחזור וכן איתא לקמן כמה פעמים בתוס' ואדרבה באיבעית אימא יותר יש לדקדק דס"ל אין זיקה דהכי ס"ל דלמיפטר נפשה לא אמרינן זה חולץ לאחת וכו' א"כ ס"ל אין זיקה ולפ"ז ק' במאי פליג אדרב דגם הוא ס"ל לעצמו דאין זיקה אלא צ"ל דאף לתירוצו של איבעית אימא ס"ל לשמואל דיש זיקה ודו"ק]: בד"ה דנפול בזה אחר כו' דהתם משכחת לה שמתייבמת א' דבחלץ לשני' הויא לראשונה יבמה שהותרה כו' עכ"ל. בת"י נ"ע מה תירץ בכך דאף על גב דמתייבמת א' מ"מ היה יכול להשמיענו חדושה עכ"ל ולפי סברתו היה יכול לומר דבב' אחיות שריא אפי' שניה כו' דרב לא מפליג וכו' וכל ר"ל דאליבא דרב קיימן הכא ואליביה ליכא לפלוגי בין לראשונה לשניה כדלקמן וק"ל: [בא"ד דהתם משכחת לה שמתייבמת וכו'. בחידושי הלכות מ"ב בת"י נ"ע מה תי' בכך דאע"ג דמתייבמת א' מ"מ היה יכול להשמיענו חדושה עכ"ל ונראה פירושו דאכתי היה להשמיענו דחליצה צריכה לחזור דהרי לשניה צריכה לשני האחים לחלוץ משום דיש זיקה והשני' היה אחות זקוקה וא"כ היה יכול להשמיענו בב' אחיות דא' מתייבמת והשני' צריכה חליצה מתרוייהו ודו"ק]: בא"ד ואין ראיה דאיכא למימר וכו' ומן המקשן אין להביא ראיה דמנ"ל להקשות אליבא דרבי יוחנן דלמא סבר דצריך לחזור דאיכא למימר דרבי יוסי בר חנינא דיבר עם רבי יוחנן וידע דר"י סבר דאין צריך לחזור וק"ל:

דף כז ע"א גמרא לדברי האומר אין זיקה כו'. ואין להקשות קושית התוס' דלימא בהיפוך הוא ס"ל אין זיקה ומ"ש שמואל יש זיקה לדברי האומר יש זיקה כו' דא"כ במאי פליג ארב הא רב ע"כ ס"ל אין זיקה כמו שתרצו תוס' לעיל וק"ל: שם א"ר אבא בר ממל כנ"ל כו'. והיינו שדוחה לעולם אימא לך דאלימא זיקה למהוי צרה כערוה ומן הברייתא אין להבין ראיה ד"ל דהך ברייתא אתי כב"ש וק"ל: בתד"ה א"ה חלץ לצרות כו' דוקא מרחל ומשום שחלץ ללאה בפנין כו' עכ"ל. רצו לתקן בזה ליישנא דאי הכי וק"ק דמה תירצו דהא המקשה גופי' קאמר לעיל בשלמא צרה דרחל לא נפטר דכיון דחלץ ללאה כו' אמאי לא קשיא ליה דא"כ חלץ לצרות נמי לא נפטרו אחיות דהא תנן כו' ויש ליישב ודו"ק: [בא"ד בענין זה כו'. (בפרש"י מש"כ) [בח"ס מ"ב]

רצו לתקן בזה ליישנא דא"ה וק"ק דמה תירצו וכו' ולדידי נראה פי' התוספות בע"א דהא יש להקשות דלפי תירוץ הגמרא התחיל ולא התחיל קאי חלץ לצרות אצרות לאה ולא אצרות דהיים לא נפטרו צרות רק אמר אם לא חלץ לאחיות מתחלה רק לצרות מתחלה א"כ אמאי אינו מתרץ כפשוטו דמ"ש לאחיות היינו שחלץ לשתי אחיות לא נפטרו צרות רחל חלץ לצרות היינו שלא חלץ לשתי אחיות רק לשתי צרות היפוך מן לאחיות ולכן פירשו תו' דודאי יש ליישב כן דברי שמואל דמ"ש לצרות היינו היפוך מן מ"ש לאחיות אך המקשן פריך כיון דמ"ש לאחיות היינו ללאה ולרחל לא נפטרו צרות רחל הא בענין זה אם חלץ ללאה לבד ואחר כך לצרת רחל לא נפטרה רחל ולמה אמר לאחיות לא נפטרו צרות הא בענין זה מצינו ג"כ בהיפוך דלצרות לא נפטר רחל ואין כוונתו להקשות אדברי שמואל כמ"ש לצרות לא נפטרו אחיות ומתרץ התחיל ולא התחיל כו' לא יגמור בצרת רחל ומכ"ש ברחל עצמה ודו"ק]: ע"ב תד"ה ת"ש ומודה ר"ג כו' סברא הוא דאי עדיף גט ממאמר כו' לא מהני כו' עכ"ל. אבל אי כי הדדי נינהו מהני חד בתר אידך ומיהו גט אחר גט לא מהני אע"ג דכי הדדי נינהו ודו"ק: בד"ה אלא כי הדדי נינהו ותפשוט דא' פוטרת חברתה והיינו כשמואל עכ"ל. עיין בזה בהולך בהא"ש מה שיש לדקדק בזה: בד"ה איתביה כו'. ומיהו נראה לר"י כדפי' לעיל דלרב דחייש למיתה כו'. והיינו כדפריך לקמן ולימא ליה גזירה שמא ימות ואסור לבטל כו' והת"ל נמי דרב מוקי למתני' דר"י הגלילי דנפול בב"א דאפשר לנמנס אבל ר"י לטעמיה כו' כמ"ש:

דף כח ע"א גמ' ר"י למיתה לא חייש וכו'. וק' הא ע"כ מלינו חד תנא דחייש למיתה דהיינו ר"י ביומא כמו שהביאו התוס' לעיל וא"כ ק' לימא מתני' ר' יהודה היא דחייש והא ס"ל דלא חיישינן כמו שמקשה ולימא ר"א היא וכו' וי"ל דס"ל לר"י דמשם אין ראיה לכאן כמ"ש התוס' פ"ק דיומא דשאני התם דכפרות כל ישראל תלויות ע"ש ודו"ק: בתוס' ד"ה (בעמוד הקודם) ולימא ליה דילמא קדים וכו' אבל במיתת שניה לא שייך למגזר כה"ג. עי' מה שהקשה מהרש"ל דהא אשכחן נמי כה"ג דלמא נתיר בעלמא במתה ראשונה לייבמי שניה ותירץ שם דכולי האי לא גזרינן מאחר שבמתה ראשונה איכא מ"ד דמותר לכתחלה ואיך יחלוק ר"י כו' האי רחוק עם ר"ג וכו' ותימה לי על תירוץ זה הא אכתי אינו מתורץ תמיהתו דהא אליבא דרב דמתיר במתה ראשונה ה"כ חליצה לראשונה מתיר לייבמי שניה דהא בגמרא משום מיתה וחליצה להדדי א"כ לפי סברתם למה גזר ר"י דלמא חליץ לראשונה ואתי לייבמי שניה כיון דרב מתיר דחליצה לראשונה לישא שניה לכתחלה ומסתימה שלא הרגיש בזה בעל חדושי הלכות וזה תירוצו אינו מספיק ע"ש. ולדידי יש ליישב התימה של מהרש"ל בזה האופן דכוונת התוס' הוא דשם גבי חליצה שייך למגזר אם נתיר במתה שניה לייבם לכתחלה לראשונה נתיר גם לכתחלה לחלוץ לראשונה תקודם ואח"כ לייבמי לשניה וגזירה זו אינו שייך גבי מיתה כמבואר לכל מבין אם לא בדיעבד אם מתה וגזירה זו לא אמרינן גבי חליצה ואף אינו מיושב שפיר על הלשון של התוס' שכתבו דלמא אתי למשרי בעלמא שניה בשקדם וחלץ לראשונה מ"מ כוונתם כן דבתחלה פסק שיחלוץ לראשונה ואח"כ כשחלץ כבר לראשונה נתיר לייבם שניה ויכול להיות שכוונת מהרש"ל כן ודו"ק: תד"ה רא"א כו' וכי טעמא דב"ש אתא לאשמעינן דהכי פריך כו' עכ"ל. ק"ק ומאי קשיא להו דהא לקמן אמרינן דר"א כב"ש דאמר מאמר קונה קנין גמור בההוא דמותרת יבם בין יבם א' ט' רא"א יפר דאמרינן בעלמא ר"א שמותי הוא דהיינו מב"ש ודו"ק: ע"ב גמ' ואי אשמעינן הכא אדרבה תרווייהו מוכחי וכו'. עי' בחדושי הלכות שהקשה למה לא עביד צריכותא דלעיל אי אשמעינן הכא משום דליכא למגזר משום שניה וכו' ותירצו משום דהא נמי ידעינן מההיא דפ"ב כדאמרינן לעיל וכו' ודבריו אינם מובנים דמאי הקשה לתני הך לעיל ולא ליתני הכא הא תירצו התוספות דלעיל מוכח יותר מהך דהכא וע"כ הנראה לתרץ בהיפוך דאם עשה צריכותא זו אכתי תקשי ליתני הך דהכא ולא ליתני הך דלעיל דפ"ב דהא שפיר ידעינן מהך דהכא דגם לעיל לא שייך למיגזר כמו הכא ואדרבה ק"ו הוא דהא הא דלעיל מוכח יותר כמ"ש התוס' וע"כ צ"ל צריכותא אחרת דכאן מוכחי תרווייהו ולכן לא יכולים למילף הא דלעיל מכאן ולע"ד נראה גם ליישב קושייתו השניה הא דלא עביד צריכותא זו של תרווייהו מוכחי א"כ גבי איסור מצוה כו' ולפ"ז מיושב דודאי במתניתא כאן יותר פשוטה סברא זו של איכא למגזר משום שניה רק כאן עביד צריכותא זו מכח ההיא דלעיל פ"ב ולכן במקום שיכול ליישב הצריכותא עם סברא זו של איכא למגזר משום שניה עבדינן ודו"ק: [מהו דתימא כי לא אמרי' כו'. וליכא להקשות בהיפך ליתני הכא ולא ליתני התם דהוה מוקמינן הדיוק של זו היא קאי אהיתה אחת איסור מצוה דהוא מסתבר יותר דאיכא למגזר משום שניה וכו' מהר"ס יצ"ו]: במתני' היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה וכו'. ק"ק לא ליתני ההוא דלעיל בפ"ב אחותה כשהיא יבמתה וכו' דהא תני הכא וליכא למימר דא"כ הוי אמרינן דר"ש פליג על זה וסבר אינו מתייבמת השניה אחותה דאי לא הוי שום יתור דמתניתין דלעיל עביד צריכותא הכא לעיל דא"כ הוי ליה למיתני ר' שמעון פוטר בקיפא א"כ הבבא דהיתה אחת מהן אסורה איסור ערוה ויש ליישב ודו"ק:

דף כט ע"א בתוס' ד"ה אלא לדחות כו' וקשה לרב אשי כו'. הא קתני מתני' ותלא משום אחות אשה כו' עכ"ל. לכאורה דהך קושיא גופא ש"ס פריך גם לרב אשי כדקאמר ואלא הא קתני בש"א אשתו כו' אלא דר"ל דרב אשי היאך לא אסיק אדעתיה הך פירכא דש"ס ממתני' אבל לפירוש ר"י לקמן ניחא דרב אשי הוה אסיק אדעתיה לחלק בין דיחוי אחותה דמתניתין ובין דיחוי צרתה דקאמר ר"א ודו"ק: בא"ד [וקשיא לרב אשי כו' ר"ל הגמרא בעי לסתור אף אנן נמי תנינא דאמר ר' אבין וקאמר אלא הא דקתני כו' ואם כן לא תוכל להביא ראיה ממתניתין והתוספות הקשו דהא אינו מתורץ קושיא זו לרב אשי גם לפי מ"ש אלא יבמה דחזי וכו' ובחדושי מ"ב לא הבין כן וק"ל]: בא"ד וקאמר אף אנן נמי תנינא שכשקדמה זיקה כו' דאי מפקיע לגמרי זה יעשה תאמר כו' עכ"ל. וק"ק גם לפירושו דמ"מ אמאי לא דחי הך סייעתא כדלעיל דאיכא לפלוגי בין מאמר דאיסורא דמתני' דלא דחי לגמרי אבל מאמר דהתירא דר"א דחי שפיר לצרתה דהיה גמורה ויש ליישב ודו"ק: ע"ב גמרא השתא ארוסה בעלמא תני רבי חייא כו'. לא צריך אביי לזה דהא גם הבעל אבעיא לענין יורשה ומטעמא ע"כ ידע דארוסה אינו יורשה דהא הוא הנפקא מינה אך הגמרא מביא לנו מנ"ל דארוסה אינו יורשה וק"ל: שם ואלא לענין מסירה לחופה וכו'. השתא שפיר איכא למימר דנפקא מיניה ג"כ לענין יורשה ולא תקשי השתא ארוסה וכו' כאן דאיירי בביאה כמ"ש התוס' דהוי ליה ככנוסה משא"כ ארוסה דבעי חופה ודו"ק: שם [אלא לתרי אמאי. פי' בקונטרס ויפרו תיבעי ליה אע"ג דרב נחמן כו' לא חייש לקושיא דיפרו היינו דוקא לענין עם שלא הוזכר בברייתא אבל יבמה יפרו תיבעי ליה מהר"ס]: שם א"ה בשלמא נשואין וכו'. וליכא למימר איפכא בהיפך מדרבי יהושע סבר לא נשים איכא למימר דטעמא משום דסבר דמאמר עושה אירוסין ולהכי לא יפר וא"כ אכתי לא תפשוט האבעיא די"ל מדאמר ר' יהושע התם לא נשים משמע דכלל אינו יכולים להפר והא אף אם אירוסין עושין יכולין להפר בשותפות אלא ודאי טעמא של ר"י משום דסבר דזיקתו קלושה וק"ל. מהר"ס יצ"ו: בתד"ה אלא לענין מסירה לחופה וכו' וי"ל דעבד בה מאמר ובעל וכו'. מה שהקשה מהר"ש דאם איירי מתני' דמותרת יבם גם בבעל מאי פריך א"כ ולר' אליעזר דאמר כו' אלא לדחות וכו' הא איכא למימר דר' אליעזר מודה בביאה עם מאמר דקונה קנין גמור נראה דאינו קושי' דמשיך אמה שתירץ רב אדא בר אהבה הבמ"ע כגון דעבד בה מאמר וב"ש היא דאמר מאמר קונה קנין גמור וכו' מדדייק לומר דאמר קונה קנין גמור משמע לאפוקי אי לא הוה ס"ל דקונה קנין גמור לא היה יכול להפר וע"ז פריך ולר' אליעזר וכו' דאין נ"ל לתקן של' אליעזר יהיה מחולק עם רב אשי בסברא זו דלרב אשי אי אינו קונה קנין גמור אינו מועיל ביאה ולרבי אליעזר יהיה קונה גם מה שהקשה בחדושי הלכות אי איירי בלא ביאה ולענין הפרת נדרים דוקא א"כ מנ"ל לפשוט האבעיא על מילי אחריתא דנשואין עושה ואינו קשה השתא ארוסה וכו' ה"פ בבעל דהם לא שייך למפרך השתא ארוסה גם במילי אחריתא אמרינן ג"כ נשואין עושה מיהו יותר היה לנו לומר דלפי סברת המקשן לא קאי סברא של השתא ארוסה הן לענין נדרים הן למילי אחריתי כיון דמצינו במתניתין דמותרת יבם שלא חשו לסברא זו של השתא הא במילי אחריתי כגון ליורשה וכל שאר דברים ודו"ק:

דף ל ע"א [גמרא מאי קמ"ל תנינא הרי כו' ודאי גם המקשן ידע החילוק בין חזיא ליה בנפילה לראשונה אי לאו דאל"כ אף בלא דברי ר' יהודה היה לו להקשות ממתני' דלקמן הא תו ל"ל ומה לי שלשה אחין או שני אחין אלא ודאי דלקמן אשמעינן אף ע"ג דחזי ליה אך המקשן סמך עצמו אקושיא הא נמי תנינא וליכא למימר הא ע"כ ידע גם סברת של חזיא דאל"כ איך הבין ליתני הך דלקמן ולא ליתני הכא דאיכא למימר דנקט לא זו אף זו ומה שהגמרא עביד לעיל צריכותא מתרווייהו הן התרצן מעצמו לרווחא דמילתא אבל עכ"פ אינו יכול להוכיח כלום מיהו יש לפרש דבאמת הוה קשה להמקשן גם אמתני' דהכי לקמן פריך קושיא זו ודו"ק]: בתוס' בד"ה אמר רב נחמן זאת אומרת כו' תימה שלא דקדק כן רב נחמן ממתני' דרים כילד עכ"ל ולמאי דפרש"י לעיל דמכח יתו' מתניו' דייק א"ש. ע"כ גליון ת"י: בד"ה גירש אחד כו' ולר' יכמיה ניחא כיון דאיצטריך לאשמעינן דיש זיקה כרב אשי כו' עכ"ל. ק"ק דאי ל' יכמיה ס"ל יש זיקה וכרב אשי אמאי קאמר דזה למעוטי כינס ואחר כך גירש דלא הוה רק צרת בזיקה אסורה ויש ליישב ודו"ק: ד"ה זאת אומרת וכו' ונפלו שתיהן לפניו. לאו לענין יבום קאמר שנופלים לפניו להתייבם אותן רק ר"ל שהם פנוים וראוים ליבם אילו לא גירש שהרי מת אחיו משא"כ כשהוא עדיין אינו נופלים לפניו להיות ראויים ודברי מהרש"ל וחדושיו דחוקים ודו"ק: ע"ב גמרא [ע"כ כרב אשי וכו' וק"ק בין לרבא אמאי לא תני מתני' רבותא אפי' מת וא"כ גירש ולרב נחמן אפילו מת בלא גירש ולמה נקט מת וא"כ גירש ויש ליישב. מהר"ס יצ"ו]:

דף לא ע"א [גמרא ומתאי דמתני' דהכא בכת אחת וכו'. ר"ל מנ"ל לתנא דמתני' לומר דאי הוה הא גירושין דהוה מפרשינן ליה בכת אחת ומתרץ דומיא דקידושין בגמ'

דמתי

דמאי דמני קידושין היינו בבת אחת כן הוה מפרשינן גירושין ופריך וקידושין גופא וכו' כ"ל מנ"ל לתנא דהוה מפרשינן קידושין בבת אחת דלמא אי הוה תני גירושין הוה מפרשינן גם בקידושין בב' כתות וכמו כן גירושין מיהו ק"ק מאי פריך אתא לאשמועינן דלמא דהוא הדין לאשמעינן בקידושין אשינו בבת אחת ואיירי בין בבת אחת ובין בב' כיתות ולכן לא תני גירושין ולאשמעינן דאיירי קידושין בבת אחת וזה אינו שייך בגירושין וכדי שלא תטעה לומר נמי כן בגירושין אפי' בבת אחת לכן לא תני ויש ליישב ודו"ק] : **בתוס'** בד"ה או בפני כתי כו' דאיך עלה על דעת המקשן לומר כן כו' עכ"ל דאין עולה הדעת להסתפק בבב' כתי עדים שפי מנכסת א' עכ"ל גליון ת"י : **באו"ד** ולא גזרינן אטו ב' כיתי וכו' ספק דרבנן וכו' וצ"ע לפי זה המקשן פריך מנ"ל לומר למאי הלכתא וכו' או עדים היא דרמה בבית תלויה דלמא שהתקין דנוגע להם בב' כיתי עדים הוה ספקא דרבנן ממילא לא מולגת הם דהם אתה אומר מולגת מתייבמת אלא ודאי דלא חייפי לסברא זו כלל א"כ הדרא קושיא לדוכתי למה לא תני גירושין : **באו"ד** דבקידושין איירי בבת א' משום דבב' כתי עדים לא אצטריך כו' ותנן לה בגיטין גבי כו' עכ"ל ר"ל דבקידושין גופה תנן לה התם כמ"ש דקתני גבי ספק גירושין דמולגת כו' ועלה תני וכו' בקידושין וק"ל : [**באו"ד** ותנן לה בגיטין גבי כו' במדושי מ"ב ר"ל דבקידושין גופא תנן לה במסכת גיטין כו' וקאמרי התוס' אבל אי הוי בקידושין מיירי וכו' ר"ל דקשה לתוס' א"כ מאי מקשי מעיקרא ליתני גירושין הא לא אצטריך למיתני כאן דתנן במסכת גיטין דהוא ספק ממילא מולגת וזה תרצו דמתחלה הבין המקשן דבקידושין איירי בב' כיתות א"כ שפיר מקשי כמו דבקידושין אשמעינן כאן בב' כיתות אע"ג דתני נמי במסכת גיטין לענין קידושין ה"ה הוה ליה למיתני גירושין אע"ג דכבר תני לה התם לענין גירושין ודו"ק] : **ע"ב גמרא** אלא מדרבנן וגזירה שמא יאמרו וכו' ולא ניחא ליה לומר דגם רבנן מספקי בזה כמו ר' שמעון דמספקי להו אי מאמר מהני אם לאו וא"כ על כרחך לייבם תרווייהו אי אפשר דלמא מאמר קונה ואם כן גזרי רבנן דאי מתירין לו לייבם חדא גזרי' דלמא אתי לייבם גם השניה דלא מסתבר שיחלקו בזה עם ר' שמעון אי יש לגזור חדא אטו שניה או לאו וק"ל : **תד"ה** [להלכה וכו' אי לא מייתא שטרא דאיגרשא תקמי הכי וכו' וק"ק לפי זה ה"ל לתרץ בקיצור דלא חיישינן לשמא מחקה ולא תקשי מ"ש גירושין מקידושין דבשלמא גבי גירושין תקנו לכתוב זמן ובאם שלא יכתבו זמן אזי מוקמינן לה אחזקה וקטלינן לאפוקי קידושין לא שייך לתקן כך דהא אי מוקמינן אחזקה לא קטלינן ויש ליישב דגם רש"י סבר דוקא אם יש ליעותא לפנינו שמחק אז קטלינן אך אין לשונו משמע כן . מהר"ס יצ"ו] :

דף לב ע"א תד"ה (בעמוד הקודם) מדרבנן וגזירה כו' ועוד דהתם קרי רבא לאשתו ערוה כו' עכ"ל מלשון ערוה קדייקי וממלתא דרבא גופיה נמי איכא למוכחי דלא אסיר אלא מדרבנן כדקאמר רבא התם הא דאמר רבין זיקת ב' יבמין כו' עכ"ל לא תימא היכא דאיכא ערוה כו' אלא דאפשר דרבא פליג עליה דר' יוחנן דר"י ס"ל לכ"ע הוי באיסי גופא דאורייתא כפי' ריב"ן ודו"ק : **ע"ב תוס'** בד"ה ותו חמותו כו' דשפיר גרס ליה ומעי הכא כדהוה מעי התם כו' עכ"ל היינו לפי הגירסא שהביאו התוס' מעם וליתרו נמי משום איסור א"א ליכא לפרושי התם אלא דמעי אבל לפי גירסת הגמרא שלפנינו שם דגרסי' ולידון נמי משום א"א יש לפרש דלא מעי בהא אלא דהוה ס"ד דאיירי בשוגג אי נמי דלא התרו בו משום חמותו ובהם מהדר דאיירי במזיד והתרו בו משום שניהם כ"כ התוס' שם וק"ל :

דף לג ע"א [**גמרא** במאי קמיפלגי באיסור כולל וכו' . וליכא למימר דפליגא אי רבי סבר כרבי יוסי או כרבי שמעון דאם כן הוה להו לאשמעינן פלוגתייהו באשת אחיו ואחות אשה גופיה במאי דמיירו רבי יוסי ורבי שמעון וק"ל : **שם** אלא לבר קפרא רבי חייא שקורי קא משקר וכו'. ק"ק כמו דלרבי חייא בר קפרא טעי במאי ששמע מרבי אליביה דר"ש וסבר ששמע אליביה דרבי יוסי לפטור סבר ששמע אליביה דרבי שמעון לפטור ממילא לרבי יוסי חייב ובאמת אינו כן וכן בסמוך קשה בהיפך ויש ליישב דמלשון שאמר כך שמעתי (מן) אחת משמע שזה שלשון עצמו שמע מפיו ולא שלמד כן מדיוק מדאמר לרבי יוסי שתים מכלל דרבי שמעון אחת ודו"ק] : **פרש"י** בד"ה ואליבא דר"ש וה"ק ר' חייא אע"ג דפליג ר"ש ופטר ה"מ בכולל כו' עכ"ל לאו דוקא בכולל דאפי' באיסור מוסיף נמי לא מחייב ר"ש אלא א' דהיינו דנשא חי ואחר כך נשא מת אלא נקט כולל דקיימינן ביה וק"ל : **תד"ה** באיסור בת אחת כו' דהא דקאמר לעיל חייב שתים כגון כו' וק"ק דלא איצטריך כש"י לומר דפלוגתייהו דר"י ור"ש איירי בבת אחת רק דהם איירי במוסיף וכולל ורבי חייא סבר דה"ה בבת אחת נמי סבר רבי יוסי דחייב ובר קפרא סבר דרבי יוסי איירי במוסיף דוקא לקורבנו ולא לענין חיוב וה"ה בבת אחת ג"כ אינו חייב שתים ויש ליישב ודו"ק : [**ד"ה** בר קפרא סבר כו' וקשה לר"י דמשמע דבאיסור כו' . היינו לפי שיטתם דכתבו דברייתא דקתני אינו חייב לא משום אשת אח מחייב תרתי היינו לקורבנו ולא לענין חיוב ממש וע"כ איסור מוסיף ס"ל כדאמרינן פ' אמרו לו ועלה קאי רבי שמעון ואמר דאינו חייב אלא כו' אבל לא כפרש"י לעיל דבר קפרא לא קתני בברייתא רבי שמעון כו' ודברי מהרש"ל חלוקות אינם מובנים בזה : **באו"ד** דלא מיילא היינו משום דהותרה וכו' ר"ל גם באחות אשה נקרא הותרה מפני שיש לה היתר לאחר מיתה כמ"ש בדיבור שלפני זה ולקמן בד"ה אמר רבי יוסי כו' ודברי החדושים הם גלא עוכך ודו"ק] : **ע"ב** [**תוס'** ד"ה ואיסור כולל אתיין כו' דא"כ לא הוי טעי בר קפרא לערב מליקה וכו' וקשה דהא כשיערב מליקה לא אסיק אדעתיה דלא אשכחן בכולל כמ"ש רש"י וא"כ סבר דגם מליקה איירי בכולל ואם כוונת התוס' על מה שטעה א"כ וסבר ששמע מפי רבי מליקה דהיינו בבת אחת א"כ ע"כ צ"ל דס"ל להתוס' דמסתמא אף שטעה אחר כך וסבר דשמע מפי רבי מליקה מ"מ היה זוכר שרבי אמר לו בשם רבי יוסי א"כ למה להו לתוס' לדחות בסברא דלא הוה טעי בר קפרא וכו' יותר ה"ל להקשות א"כ למה חולק עם רבי חייא אליביה דרבי שמעון ה"ל לבר קפרא לחלוק דאפי' לרבי יוסי אינו חייב אלא אחד בבת אחת כיון שזוכר מתחלה למד רבי עמו לפטור אפי' אליביה דרבי יוסי וסבר דגם מליקה שמע מרבי ויש ליישב דבאמת כוונת התוס' הכי במה שכתבו דבבת אחת פשיטא ליה לבר קפרא דלר"י מחייב תרתי וכו' היינו מדפליג אליביה דרבי שמעון דוקא מיהו לפי זה אינו מיושב מ"מ ולהכי פשיטא ליה בסמוך כו' הא לבר קפרא לפי מה שטעה לא פשיטא ליה דר"י מחייב בכולל ועי' מ"ש א"כ ויש ליישב ודו"ק] : **באו"ד** ופליג רבי יוחנן אדרבי חייא כו' עכ"ל . ר"ל דלדידי' חייב תרתי מכ"ש באיסור כולל משא"כ לר"י דאמר לעיל דאינו חייב אלא א' ולמה נ"מ לקורבנו וק"ל : **בד"ה** א"כ יוסי כו' כדאמרינן פ' ג"ה מאי חזית דטומאת הגוף חמירא שכן כרת דלמא כו' עכ"ל ק"ק דאין זו הראיה מכרעת דהא דאמרינן התם מאי חזית היינו דלא ליחול לאיסור שני וה"ה נימא הכא מאי חזית דאיסור נבלה חמירא ולא ליחול אאיסור חלב ודו"ק : **באו"ד** באיסור כולל אאיסור א"א דאמירי מיניה כו' עכ"ל. ואע"ג דהייל נמי לקמן אאיסור אשת אח דאמור אומר מהר"ם דאחות אשה חמור שכן בידו לרבות עכ"ל גליון ת"י וק"ל : [**ד"ה** לקורבנו וכו' כיון דקסבר רבי חייא דרבי יוסי כו'. בה"ם מגיה בר קפרא כו' מיהו קשה דאכתי מנ"ל לגמרא להקשות אבר קפרא הא בר קפרא לא ידע דטעות הוא בידו וסבר דמתחלה למד רבי עמו מליקה דהיינו בבת אחת ממילא לא למד עמו בדין איסור כולל ואם כן סבר בר קפרא דגם לרבי יוסי פטור באיסור כולל ודוחק לומר דסבירא ליה לתוספות דזה דוחק לומר דטעה כל כך שסברא גם כן שלמד עמו כלל דיני כולל רק שטעה שרבי למד עמו גם מליקה דהיינו בת אחת ממילא למד עמו כל כולל דהיינו זה שסיימו כו' וגם מליקה דהיינו בת אחת דמלשון הגמרא לא משמע כן דאמרינן וסבר מדהא בבת אחת הא נמי בבת אחת ויש ליישב בדוחק דהגמרא מקשי מיובתא אליביה סברת דרבי חייא דרבי למד עמו כולל מן רבי שמעון ולא לרבי יוסי א"כ קשה אבר קפרא היינו על סברת בר קפרא ולפי זה היה יותר נראה גירסת התוספות שלפנינו כאן דסבר רבי חייא דרבי יוסי אית ליה וכו' דלפי סברת רבי חייא סבר רבי יוסי כך ודו"ק . מהר"ס יצ"ו] :

דף לד ע"א [**גמרא** והא אין אשה מתעברת וכו' . וליכא לתרץ דמתניתין איירי באם היו אלמנות בעולות דא"כ ה"ל למתניתין לחלק בדידיה בגדולות בין בעולות לבתולות ולא בין קטנות שאינן ראויות לילד מיהו לפי זה קשה מאי תירץ שבעל ושנו אכתי קשה דה"ל לאפלוגי בין בעלו ושנו לבעלו לבד ויש ליישב וק"ל] : **בפרש"י** בד"ה ומאן האי כו' וכשקידש כו' נאסרה על שמעון משום אשת אח וה"ה כו' עכ"ל אף על גב דאיכא לאוקמא מתני' בנשא חי ואחר כך נשא מת דה"ל איסור מוסיף משמע ליה לב"ם דאיירי מתני' בכל גוונא אפי' בנשא מת ואחר כך נשא חי וק"ל : **תד"ה** טעה בדבר כו' וי"ל דהתם לא בדחיה תליא מלתא אלא משום דעביד עכ"ל והוא דחוק דבהדיא קאמר התם טעמא לר"ת משום דניתן לדחות ולא ניתן לדחות ויש ליישב וק"ל : **ע"ב** [**גמ'** והא תמר בביאה ראשונה כו' מלשון רש"י משמע שהקושיא היא מכח שער ואונן שלא כדרכן שמשו ממילא מוכח דתמר בביאה ראשונה איעברה וקשה שמא בעל ושנה ואין לתרץ דאיך שהרה תמר על זה שמא לא יבעול וישנה דהא ע"כ ק' שמא לא מתעבר' כלל ממנו אלא שהכניסה עצמה בספק זה ה"ה כאן ונ"ל דיש להם איזה סמך ושיעור שנתעברה בביאה ראשונה ורש"י בא לתרץ איך אמר שבביאה ראשונה איעברה הא הוה ער ואונן ומתרץ דלא תקשי כי הם שלא כדרכה שמשו ובזה מיושב גם כן שתמה בחדושי הלכות מנ"ל שער ואונן שמשו שלא כדרכה דכיון דקבלה בידם שתמר מביאה ראשונה נתעברה עכ"ל נ"ל דהם שלא כדרכה שמשו דאם לא כן לא הוי חדוש מה שנתעברה בביאה ראשונה ודו"ק] : **תד"ה** אבל קטנה כו' יתירות על בנות שלש שנים בפ' אלו נערות גרסי' לה כו' עכ"ל ואפי' לפי גירסא זו ליכא למימר דר' יוסי אקטנה יתר מבת ג' דוקא פליג אבל בגדולה אפי' בגיורת לא פליג רבי יוסי ומאי קאמר הוא דאמר כרבי יוסי די"ל דבכולל יתר מבת ג' הוי נמי גדולה ואכולה מלתא פליג רבי יוסי וק"ל : [**ד"ה** נתן לה גט כו' מילתא דשמואל לא איצטריך הכא אלא משום ממאנת וכו' נ"ע דמה שאמר בגמרא אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין וכו' הם דברי התם ש"ם שמוכיח כן ולא מדברי המקשן דאם לא כן קשה מה הקשה האמר שמואל חדא זימנא כו' הא יש לתרץ דלא איצטריך כאן רק לאשמעינן דגיורת ומשוחררת אינה צריכה להמתין אלא ודאי שהתם גמרא בא ללמוד כך מדברי שמואל ועלה מקשי מה צריך אתה ללמוד מדברי שמואל כאן הא אמר חדא זימנא ודו"ק . מהר"ס יצ"ו] :

דף לה ע"א [**גמרא** הוא דאמר כרבי יוסי וכו' מה שהקשה בחידושי הלכות אפי' הרז"ה אם גזרו זנות אטו נשואין בישראל למה לא נגזור נמי בגיורת כך זנות אטו נשואין כו' . אין כאן קושיא דהא כבר כתבו התוספות לעיל בד"ה קטנה כו' וזה לשונו דגדולה גופא כו' ולא אסרי אלא אטו בת ישראל וכו' ולכן אין שייך נמי למיגזר זנות דגיורת אטו נשואין דגיורת וק"ל] : [**תד"ה** גיורת כו' דמהא לא הוי מצי מידי כו' ויש ליישב דהכי מצי הוא דאמר כרבי יוסי דמתיר גיורת וגם מתיר בבת ישראל וכאן דאיכא תנא דמתיר לכתחלה אפי' בבת ישראל לא רצו לגזור גיורת אטו בת ישראל דהוי פלוגתא רחוקה אף אם בזה חילק עם ר' יוסי לענין בת ישראל מ"מ לא רצה למיגזר וכעין זה כתב מהרש"ל לעיל] : **ד"ה** אע"פ שמותרת כו' פי' בקונ' טעמא דמתניתין משום בת כהן כי תהיה כו' עכ"ל ואף על גב דהאי קרא בתרומה כתיב לכהונה נמי אסרי לה מק"ו כמ"ש התוספות לקמן כדאית' בפרק אלמנה ולא הוצרך ר"י לראיה מהתם אלא דלא נימא אין מזהירין מן הדין וכתב מהרש"ל אין זה פירוש שלנו ואותו פירוש סבר דלא מרבינן מקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה אלא עובד כוכבים כו' עכ"ל וכנ"ל לפירוש ר"י שהוצרך לפרש דפסול לכהונה משום טומאה ודו"ק : **באו"ד** לפי פי' ר"י אין פסולה זונה לתרומה מקרא דבת כהן אלא כו' עכ"ל פי' מהרש"ל פירוש זונה היינו הנבעלת לחייבי כריתות דקרא דבת כהן אתיין ללאוין גרידא כו' עכ"ל ולקמן בפרק החולץ בתוספות הכא נמי כו' כתבו בע"א וז"ל ולעיל ספ"ד אחין הביא ר"י דכל הנך דע"י קידושין כו' לא הוי בכלל לאיש זר וזונה דפסולה לתרומה משום דכלליה כו' ע"ש ודו"ק : **ע"ב בתוס'** בד"ה החולץ ליבמתו כו' ובגמרא נקט נמי מעוברת לרבותא דאע"פ שהוכר עוברה כו' עכ"ל ומיהו כדפריך ממתני' לר"ל לא בעי למימר דר"ל לא פליג אלא בהוכר עוברה אבל בנתלאת מודה ר"ל דהוה חליצה מעליא דלא נראה ליה לחלק כן לפי האמת : **שם באו"ד** [למעוברת לרבותא כו' מה שהקשה בחדושי מ"ב מאי מקשה אר"ל ממתניתין הא יש לחלק בין הכיר ללא הכיר אין כאן קושיא דלפי טעם דר"ל בין אין לו עיין עליו הואיל ובאותה שעה ראוי להתקיים וכו' א"כ מה לי הכיר או לא כיון דהוי לה בן ודו"ק . מהר"ס יצ"ו] :

דף לו ע"ב תד"ה מת בתוך כו' ומיהו בה"ג כתב דביום שלשים אפילו פיסק ומת לרבנן כו' דגרסינן הכא מת ביום כו' עכ"ל ולפ"ז יש לקיים שפיר פ"ה דבפיסק ומת איירי הכא ודו"ק : **באו"ד** ושמא לענין אבילות נמי חשוב בר קיימא עכ"ל ר"ל לפי הגרסא ביום שלשים והיא דפ' יש בכור אליבא דרשב"ג ואנן ביום שלשים סמכינן ארבנן ודו"ק :

דף לז ע"א בתוס' בד"ה רוב היולדת כו' ואין לומר כיון דהמתינה כו' א"כ אפילו תוך ג' חדשים כו' עכ"ל דאע"ג דבמתניתין קאמרינן בהדיא דלא סמכינן ארובא דלט' ילדן היינו משום דאיתרע האי רובא שיון דזו לא הוכר עוברה לשליש ימיה דמי הוכר כו' כפרש"י אבל הכא אם ניפשת ביומא דמשלם ג' חדשים אכתי לא איתרע רובא נימא דהם דתלד לסוף ו' חדשים וג' ימים נימא נמי דהוכר עוברה אחר שליש ימיה דאז הוי שליש ימיה דרוב הנשים שהוכר עוברה לשליש ימיה ומיהו לא הוה צריכי למימר דלכך תינשא משום דרובא לט' ילדן אלא משום דרוב שליש ימיה מן השני הוכר עוברה לשליש ימיה ונימא דזו נמי הוכר לשליש ימיה אחר ג' ימים ודו"ק : **באו"ד** וי"ל דכ"כ לא היה משתהה הכרת עובר של ראשון עכ"ל ואם הוכר בתוך הזמן זה ע"כ מן הראשון הוא ואם לאו ע"כ מן השני הוא וקשה מהיכא פסיקא להו שכ"כ נשתהה הכרת עובר מן הראשון שלשה חדשים ועוד שליש ימיה מן השני ולא פחות ודברי מהרש"ל דחוקים בזה ולולי שיראתי להגיה בדבריהם היה נראה וכצ"ל עד שלש ימים מן השני ור"ל כיון דביום דמשלם שלשה חדשים ממיתתו לא הוכר העובר תינשא לשני ואין לנו לחוש שמשתהה הכרת עובר עוד שלשה ימים מן השני משום קליטת הזרע של ראשון דאפשר דשליש ימים דקאמר עם קליטת הזרע הוא ודו"ק :

דף לח ע"א בתוס' בד"ה הוי יבם כו' משמע מתוך פירושו דקרי ודאי מה שודאי נוטל חלק כו' עכ"ל ק"ק דע"כ לאו מה"ט היא דהא בההיא דרב משרשיא נמי ודאי דנוטל חלק בנכסים אלא דעיקר טעמו דבההיא דרב משרשיא לא חשוב ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא עליהם מש"כ האי יבם דהכא דהשתא נמי מההיא דנפל הבית עליו ועל אמו מה"ט הוי איהו ודאי בנכסים דידע מכח מי הוא בא וע"ש בפי' רשב"ם ויש ליישב ודו"ק : **בד"ה** וב"א הנכסים כו' והא דלא ערבינהו כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עי' בחדושנו פרק האשה שנפלו וק"ל : **באו"ד** ויורשי אשה היכי גבו כתובה הא קי"ל כו' אבל ר"י דאמר בחזקת יורשי כו' נ"ל עכ"ל בפשיטות מפי ה"ל להקשות כן לר"ל דאמר יחלוקו היכי גבו התני כיון דאין אדם מוריש שבועה לבניו ויש ליישב ודו"ק : **ע"ב בגמ'** [דאי ס"ד ודאי נשואה ב"ש אומרים וכו' והא דלא מוכיח מב"ה יותר עדיף דסבר דנכסים בחזקת האשה היינו כבר הוכיח לב"ה דזיקת ארוסה עושה ספק ארוסה ממילא ה"ה זיקת נשואה עושה ספק אך לב"ש לא הוכיח כלום גבי ארוסה ע"כ מוכיח לב"ש וק"ל. מהר"ס יצ"ו] : **שם בגמ'** א"ל רבה אדמיפלגי בגופה כו' ויש להקשות מאי קושיא לטולא דלמא סבר גם הוא סברא זו כיון דאיסי קיימא ה"ל ודאי וכו' אך מ"מ לענין למכור לכתחלה לא סבר לה רק לענין שאם מכרה ונתנה קיים המקח ולא פליגי בה ב"ש וב"ה דלכ"ע בדיעבד מכרה קיים ויש ליישב דאכתי קשה ליפלוג בנשואה עצמה ליתני בחייה בדיעבד מכרה קיים ובמתה פליגי בה ב"ש וב"ה ושוב ראיתי לקמן בסמוך ד"ה אף על גב דקשיא וכו' כתבו התוספות כעין סברא זו גבי מאמר וק"ק מה שכתבתי ויש ליישב ודו"ק : **תד"ה** בש"א נוטלות כו' אין לתוספה כעוברת על דת כו' עכ"ל כך הגיה מהרש"ל לתוספה מלה אחת אבל זה אינו דהתם בגמ' בהדיא מדמה להו לעוברת על דת אי בעי התראה להפסיד כתובתה ולפי הגהתו נראה להגיה יש לתוספה כעוברת כו' ויותר נראה להגיה אין לה כתובה כעוברת ע"ד וכו' ודו"ק :

דף לט ע"א [**גמרא** וקסבר אביי ידו וכו' . וק"ק למה צריך לאיפלוגי אביי ורבא בכתובות כמו שמביא רש"י ואמר התם נפקא מיניה לשומרת יבם כיון דאיפלוגי כאן אי ב"ה סבר ידו כידה או עדיפא מידה ויש ליישב וק"ל . מהר"ס יצ"ו] : **ע"ב בתוס'** ד"ה אמר רב כו' והתם הוי טעמא משום דמצות חליצה כו' עכ"ל . לכאורה אמאי קושיא דהא כיון דהתם היינו משום דמצות חליצה קודמת ה"נ נימא הכא דכופין לחלוץ משום דמצות חליצה קודמת כפרש"י דלמשנה אחרונה קיימינן הכא יש לפרש דה"ק כיון דמשום דמצות חליצה קודמת אמרינן התם בלא אמתלא אין כותבין אגרת מרד ה"נ לפרש"י דמשום אותן לענין כופין לחלוץ א"כ אפילו בלא אמתלא נימא דכופין מה"ט דמצות חליצה קודמת וכן משמע לשון התוספות פ' אף על פי ע"ש וק"ל : **באו"ד** אבל אחריני אין מניחין לייבם אלא אדרבה כופין לחלוץ כו' עכ"ל יש לדקדק דא"כ לפי' ר"ת נמי תקשי למה מורחין לטעותו יכפוהו לחלוץ ור"י דאמר תבע לייבם אין נזקקין לו השתא לחלוץ כופין כו' כמ"ש לפירוש הקונטרס גם לשון התוס' פ' אע"פ אינו כן לפירוש ר"ת וז"ל שם וגם לפירושו אם תבע לייבם לא כייפינן ליה לחלוץ אלא מסעינן ליה כו' אבל אם אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ נראה דכופין עכ"ל ואם נייבב דבריהם דהכא דמיירי התם בנתכוון למצוה הוא דחוק דלפ"ה נמי יש ליישב כן וק"ל : **בד"ה** ולשום אישות כו' שניהם שוגגין או מזידין דהוא מזיד לשם זנות ולא כההוא כו' וכן והיא מזידה עכ"ל אך דרבא דריכה שוגג כמזיד לא מצאתי שם גם דבריהם מגומגמין דלא הוו צריכי לראייה אלשון מזיד דמשמע זנות מהך דשניהם מזידים מדקתני בברייתא התם מריפא דמתני' התם בין בשוגג בין במזיד נמי מוכח דהוא לשון זנות כדמוכח התם גם מה שהביאו וכן הוא שוגג והיא מזידה דמשמע להו מלשון נתכוונה לשם מצוה ואינו כן דבהדיא מפורש שם הוא שוגג והיא מזידה דתרווייהו לא מכווני לשם מצוה ודו"ק :

דף מ ע"א גמ' [למאי הלכתא וכו' . עי' מה שמקשי כאן (ובמ"ב) [בח"ה] ותירוצו אבל קשה דגם לעיל אדברי מקשן דפריך והא כתיב לא תאפה חמץ וכו' יש לתרץ דלהכי אצטריך עוד לעיכובא דליכא למימר דליכא לתרץ כך דהא הברייתא אמרי למצוה דמשמע ולא לעיכובא דא"כ אמאי לא קותרי' התוספות כך דליכא למימר דהוא כמו שינה הכתוב עליו לעכב אלא ע"כ מלשון זה ליכא למשמע מיניה בעלמא וכו' וע"כ הנראה לומר דודאי לאו בכל מקום אמרינן דאי כתיב קרא חד זימנא ה"א לכתחלה דוקא וכו' וה"א כאן ג"כ אמרינן דאפי' בחד קרא הוי לעיכובא אך שהתוספות כתבו דליכא למימר דגם כאן סברי הש"ס דאיצטריך לעיכוב דא"כ מנ"ל לש"ס לומר כך אלא ודאי דלא מבקש הש"ס למילף זה כאן] : **בתוס'** בד"ה שנה בה קרא כו' דמסיקי אתי לעכב דדלמא למצוה כו' עכ"ל דכיון דחלוק מצה היא ליכא למעוטי אלא מיתורא דהך קרא דהיינו למצוה וה"ה דהמ"ל דחלוק לאו מצה מקרי ומתרתי קראי אימעוט חלוק אפילו לעכב ויש לדחות ודו"ק : **ע"ב בפרש"י** בד"ה בכנו משום אשת אב עכ"ל היינו משום גזירת שניות דהולך דמשום מיתנא ה"ל אשת אב מדאורייתא וכן באחיו שפרש"י משום אשת אח הייע משום גזירת שניות דהולך

דמשום

דמשום מיתנא קס ליה בלאו לא יבנה מדאורייתא כמ"ש לש"י גופיה לקמן אך יש לדקדק מה שייך לגזור שניות בכל הני משום חולץ הא קס ליה בדרבנן מיירי באיסורא דאורייתא משום ויש לייבם (מגי') [דלאו] בו ביום לא הסתו בו באיסורא דאורייתא דמשום מיתנא מ"מ מכין אותו מכות מרדות משום גזירת שניות דמוכך ובהכי ניחא קצת מה שהקשה מהרש"ל לפרש"י גבי אבי אביו ע"ש ודו"ק :

דף מא ע"א בתוס' בד"ה מ"מ דרב כו' שרי רב אפילו לא סותרה לכתחלה כו' דוקא בזיקה דרבנן כו' עכ"ל לפי זה עדיפא מיניה ה"ל להקשות מהסיפא דב' אחין דהכא דאפילו בסותרה לכתחלה אסר לייבם והסם שרי רב אפי' לא סותרה ודו"ק : ע"ב בתד"ה אמאי ליתמא כו' וי"ל דלכא ליכא למיחש דתוך ג' ודאי לא תינשא כו' עכ"ל [illegible] : בד"ה ספיקות כו' [illegible] : בד"ה [illegible] [שם בגמ' [illegible] לאפוקי כשנפלה לה בשהיא מותרת יבם הנכנסים בחזקתה ויש ליישב דאף על גב שאמר דייקא דמתני' כוותיה מ"מ ע"כ לאו הוכחה גמורה היא דאל"כ תקשי לגמר המ"ד אלא ודאי דלהסקאות מלשון זה של נכנסים ויוצאין לא יוכל דיש לתרץ וכמ"ש הרא"ם וא"כ ה"ל לפרושי מתניתין בהדיא דיוק זה ודו"ק] :

דף מב ע"ב בתד"ה ר' יוסי אומר כו' וכולן לא ינשאו כו' משמע אפילו ארוסות כו' ודוחק לחלק כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא הוכיח ר"ת הכי דע"כ וכולן משמע אפי' ארוסות מהא מדמייתי דהדר ביה ר"י מהך מתניתין דכרמא דקתני וכולן צריכות להמתין כו' ואימא דהיינו נשואות ליכנס אלא דע"כ וכולן אף ארוסות במשמע וי"ל דהך מתניתין דכרמא וכולן אברייתא דרדופה מתניי' והיינו כר"מ ולא כרבי יוסי דפליג עליה וע"כ התם אף ארוסות דלית למימר דר"מ דוקא בכל הני דרדופה דהיו נשואות קאמר דגזור אטו נשואות דא"כ הוה ר"מ דעת שלישית וזה אין סברא ובהכי ניחא מה דקמיא לן כבר במ"ק דלפי' ר"ת אכתי לא ימיישב הך קושי' שהקשו התו' לעיל דהיכי מוכח דהדר ביה ר' [יוחנן] ממתני' דכרמא כו' דכיון דאפלוגת' דר"מ ור"י דלדופה קאי ע"כ כר"מ קאמר ולא כרבי יוסי ודו"ק : בד"ה התם ואמר כך כו' וטעמא דר"י משום דמסתמא אית לן למימר דמחלוקת כו' עכ"ל ק"ק דלא הוי צריכי לכל זה אלא דאית ליה לר"י בתרי מסכתא נמי יש סדר למשנה וא"כ הוה מחלוקת ואח"כ סתם דמחלוקת ביבמה שהיא סדר מועד וסתמא בנזיר שהיא סדר נשים ודו"ק :

דף מג ע"ב בתוס' בד"ה מאי בין כו' וי"ל דאבילות דרבים יש להחמיר נמי בכיבוס כו' לכבס ולספר כו' עכ"ל נראה מדבריהם דספר נמי דאסר באבילות דרבים מה"ט דהוי לספר דבר פרהסיא וי"ל דלא הוי פרהסיא כמו משא ומתן דאסור גם בקודם דקודס ולזה כוונו לעיל התוספות דלפי מסקנא ניחא וי"ל נמי דספר הוה שום סברא לאסור גם באבילת דיחיד דהיינו בל' יום עפי מכיבוס ודו"ק :

דף מד ע"א בתוספות בד"ה כי איכא כו' תימה דא"כ ל"ל קרא דאין חולץ כו' עכ"ל אבל בית א' הוא בונה אימא דאיצטריך כו' איכא בית א' הוא בונה ובב' בתים אינו בונה כלל אבל בחולץ לבית א' ולא כו' איכא תרתי לא אצטריך דכיון דאינו עולה לייבום אינו עולה נמי לחליצה : ע"ב בגמרא אמר רבי שמעון בריבי הכל מודים בבא על חייבי כריתות שהולד פגום כו' · יש לדקדק אמאי חזר ממה שאמר הכל מודים שמעון התימני ואימא דהכי אתמר הכל מודים בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דהולד פגום ומאן הכל מודים שמעון התמני דאע"ג דבאר חייבי לאוין אין הולד פגום דלא הוי ק"ו מאלמנה לכ"ג בעבד ועובד כוכבים הוה פגום כדלקמן לכולהו אמוראי ויש ליישב דרב יוסף מכח דשמעון אית ליה לקמן לדברי רבי בעבד ועובד כוכבים דהולד ממזר אליבא דשמעון התימני דאין דומה דרבי שמעון פליג עליה וק"ל : בתוס' בד"ה הכא נמי כיון כו' וק"ק כו' משמע היכא דהוי ממזר פשיטא וכו' אפי' לא הויא זונה כו' עכ"ל לא ידענא מנמע דכיון דלרע"ק ולשמעון התימני קאמר הכי פשתא ממזר כו' כמ"ש התוס' לעיל ולדידהו הא בהא תליא היכי דהוי ממזר לא תפסי קדושין והוי זונה מביאת זנות כדאמר פ' כל האסורין ודו"ק :

דף מו ע"א בתוס' בד"ה כי נפקי כו' ואע"ג דלא קני גופיה הכא קני כו' ובנכריותן מיירי כו' עכ"ל ר"ל דעדיין לא טבלו לשם עבדות דאם טבלו ודאי דקני גם גופן כמו שלוקח עבד מן העובד כוכבים דלא ניחא להו לפרש דאיירי בישראל שהיו חייבים מס לשליש דע"ע נמי גופו קני ויוצא בגט שטרות כדאמרינן פ"ק דקידושין דהא אמרינן אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ועי' בנ"י בשם הריטב"א מדחה פרש"י ותוספות וכתב לקיים שהיו ישראל ע"ש : בד"ה א"ל ר"פ כו' דהא הכא נמי היקשא הוא כדמסיק כו' עכ"ל וצ"ל נמי דהכא גבי טבילה נילף מאמהות היקשא הוא דאל"כ מאי פריך ור"א נילף מאמהות וכ"ת אין דנין כו' והתניא כר"א מנין לפסח כו' ואימא דהתם בפסח הקישא הוא ודו"ק : ע"ב בד"ה דאין האשה כו' אבל הוא טלמו טובל בלילה ומזה ביום כו' עכ"ל . היינו באמר כל אדם דבעי הזאה דבספי איירי מתני' דפרה אבל הכא בגר אותה טבילה שקודם הזאה בעי ביום דמשמע כתיב ביה ואפי' ניחא דמשמע קאי אקבלת מצות מכל מקום לכתחלה בעי ביום כמ"ש בתוספות לעיל וק"ל : בד"ה ורבי יהושע טבילה באמהות כו' א"כ מפוס ר"א איצטריך האי טעמא דמסיק משום דאיהו נמי מודה דבטבילה כו' עכ"ל ק"ק לדבריהם דמי הכריח ש"ס למימר הכי לר"א לעיל ואימא דאיהו מודה לר"י דבטבילה לחוד סגי וליכא למילף כדבעי למימר השתא דליכא טבילה באמהות לר"א וצ"ל דלא בלשון קושיא קאמר טבילה באמהות מנלן אלא תסקנא וקושטא דמלתא קאמר אליבא דכ"ע מסברא ולא נכנסו תחת כנפי השכינה בלא כלום ואית לן למימר בטבילה דאל"כ במה נכנסו ור"א איצטריך האי טעמא דלר"י בלאו הכי אית לן למימר הכי משום דאין ביאה בלא טבילה ודו"ק :

דף מז ע"א בתוספות בד"ה מ"ד לא להימניהו וי"ס דגרסי' מ"ד ליהמניהו וה"פ כו' עכ"ל נ"ל לפרש דבריהם בלי טעות והגהה והכוונה א' לב' הגרסות וה"ק לפי גירסא זו מ"ד ליהמניהו כמה שאומרים שמעו וה"ל כעד מפי עד דאינו נאמן במקום אחר קמל"ן דאלו אין נאמנים במה שאומרים שמעו כאילו בעצמם ראו שנתגייר בב"ד פלוני ונאמן ודו"ק : בד"ה נאמן · אתה לפסול כו' השתא נמי דאין נאמן פגומין הם כו' דבת גר זכר כבת חלל זכר כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא לפי מה שכתבו לעיל בתוספות דה"כ מיירי בלא ידעינן דעובד כוכבים הוה ואי בעי הוה אמר ישראל הוא וא"כ השתא דאין נאמן מחזיקינן להו דאביהם ישראל הוא ואין פגומין לכהונה ולפי מה שכתבו לעיל לחד תירוצא דלהאמין לכהונה בעי ראיה ניחא ודו"ק :

דף מח ע"א גמרא ואחד לוקח עבד מן העובד כוכבים צריך לקבל כו'. לפי מה שהבין הרא"ם מפרש"י דבתחלת עבדות לכ"ע א"צ לקבל כמ"ש כבר במ"ק והאי לוקח עבד מן העובד כוכבים דצריך לקבל ע"כ היינו כשבא לשחררו מיד ע"ש וק"ק ומאי קושיא ואימא כדמעיקרא דתרווייהו ברייתות בלוקח מן העובד כוכבים ובא לשחררו מיד וחדא כרבנן חדא כרשב"א א"כ תרוייהו כרבנן וחדא בלוקח מן ישראל וחדא בלוקח מן העובד כוכבים ובא לשחררו מיד אבל לפי מה שכתב הרא"ם בשם הרי"ף דבתחלת עבדות לרבנן נמי צריך לקבל ניחא דהאי בלוקח מן העובד כוכבים לא איירי דבא לשחררו מיד דלא שכיח אלא בתחילת עבדות איירי ודו"ק : תד"ה אלא עבד כו' ועוד דמיפת תואר שמעינן דאין מלין גר בע"כ כו' מדאצטריך כו' עכ"ל ומדאיצטריך להמתין שלשים יום אין ללמוד נמי דאין כופין אותה לשם שפחות ומוזר ומטבילה כו' כדסבר רשב"א דאפשר דאינו רוצה ליקח שפחה אף על פי שנשתחררה ועוד דב' קביעות לעבדות ושוב לשחרור אם אינו רוצה למיעבד בה קאמר קרא להמתין שלשים יום ודו"ק : בד"ה המפקיר עבדו כו' יפקירנו ולימא ליה באפי תרי זיל כו' הלשון מגומגם דלא הל"ל אלא יפקירנו דמהני בלא שטר כדאמר הכא אבל באומר באפי תרי זיל הא מסיק שם דלא מהני כיון דע"ע גופו קנוי ולשון התוספות נ"כ שם שלא הזכירו בקושיית' אלא יפקירנו אלא דהתם קושייתם אע"ע והא אעבד כנעני דקיימינן ביה ונראה לפרש כוונתם דהכא לפי קושייתם לא הוי ידעי לחלק בין יפקירנו לאומר באפי תרי זיל ולכך לא קשיא להו הכא אע"ע דהתם דהא כיון דמסיק דלא מהני באומר באפי תרי זיל ה"נ אפשר דלא מהני נמי יפקירנו ולא נחתי הכא למימר כיון דעבד כנעני יוצא בהפקר כ"ש ע"ע כמ"ש התוספות ולכך ל"ק להו הכא אלא אעבד כנעני דהך קושיא גופא דפריך התם אע"ע תקשי הכא בעבד כנעני דיפקירנו או לימא ליה באפי תרי זיל דהא ל"ל שפרא דקאמר הכא דמהני ביה הפקר בלא שטר ותו לא מידי ודו"ק :

דף מט ע"א תוס' בד"ה שמעון התימני כו' נמי יש להוכיח כו' דמי לאשת אב לכ"ע כו' עכ"ל ר"ל בין למאן דמדמי עובד כוכבים ועבד לאשת אב ובין למאן דלא מדמי להו לאשת אב משום דלא תפסי בהו קידושין לא לדידיה ולא לאחריני חייבי כריתות הא מדמו לאשת אב לכ"ע והיינו כשמעון התימני דלרבי יהושע ממזרות אינו תלוי בתפיסת קידושין ומיהו לשמעון התימני לכאורה קשה אמאי נקט אשת אב טפי ה"ל למנקט שומרת יבם דמייתה יליף ממזרות לחייבי כריתות ויש ליישב לתנא דמתני' דפ"ק דאית ליה באנוסת אביו כר"י וס"ל דאין ממזר מחייבי לאוין כשמעון התימני כמ"ש התוספות לקמן דדרים נמי מלא יקחו עד ולא יגלה הוה סולד ממזר ניחא דנקט אשת אב ודו"ק : בד"ה לכתוב רחמנא כו' ולפי' ר"י נ"ל לתנא דפרקין קמא כו' עכ"ל וכ"כ התוספות בפ"ק דף י' בד"ה לר' יהודה נמי כו' ע"ש : בד"ה הכל מודים כו' זו דברי ר"ע כו' אבל חכ"א דאין ממזר מיבמה כו' עכ"ל מהא דקאמר זו דברי ר' עקיבא כו' ה"ל טפי להוכיח בפשיטות אלא דמדברי חכמים ומתאי דאסיק עלייהו מוכח דהא דמוקי מתני' דקתני דהוי ממזר כרע"ק הייתו אליבא דמ"ד אליבא דרע"ק לא בעי לאו דמאר ועוד נראה דהוו איכא למימר דזו דברי רע"ק כו' ולא הוה ממזר אלא מדרבנן מקנסא כי היכי דתידוק אבל מתאי דמסיק עלה אבל חכ"א כו' מוכח דלאו במלתא דרבנן פליגי וזה שכתבו ושם נפרש דאמאי לא מוקי מתני' התם אפילו כרבנן כו' וק"ל : ע"ב באה"ד וי"ל דשמואל מספקא ליה דלמא בברייתא היא גופה כו' אלא להכי לא נקט שומרת יבם כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם דע"כ אביי ברייתא לא הוה ידע דהא ברייתא לא פשיטא ליה בשומרת יבם ואם כן מאי קשיא להו לשמואל לפשוט מברייתא כו' ואימא דשמואל נמי לא ידע הברייתא ואי הוה ידע לה לא הוה מספקא ליה אלא דע"כ כרב ס"ל לברייתא דאי קידושין תופסין בה פשיטא דלא הוה ממזר כמ"ש לאביי ויש ליישב דלאו לשמואל קא קשיא להו אלא לסתמא דש"ס קשיא להו כיון דידע ברייתא אמאי לא מייתי הך ברייתא הכא ותפשוט מינה ספיקא דשמואל דע"כ כרב ס"ל לסך ברייתא דאי קידושין תופסין בה פשיטא דלא הוה ממזר והכא תרגו דסתמא דש"ס מספקא ליה דלמא היא גופא אתי לאשמועינן כו' ודו"ק : בא"ד וא"ת ואמאי הוי ממזר [משומרת יבם] לשום תנא כו' משמע דלרבנן לא הוי ממזר משום דקדושין כו' עכ"ל לר"ע דאמר התם דהוי ממזר משום דאין קידושין כו' הוי בכלל הקושיא ואמאי הוי ממזר כו' לשום תנא כו' אבל לחכמים דס"ל דלא הוי ממזר אלא מחייבי לאוין דשאר ומשום דקידושין תופסין ביבמה לא הוי ממזר הוסיפו בקושייתם לפי' ר"ת לעיל לרב דאפי' אין קדושין תופסין לא הוי ממזר ביבמה ודו"ק : גמ' [לא קשיא הא ביחיד הא בצבור ויחיד אימת א"ר נחמן אלו עשרה ימים וכו' הכי איתא גם בפ"ק דר"ה וצריך ליישב דקדוק הלשון שאמר ויחיד אימת משמע אי הוי מיירי הפסוק בצבור לא קשה אימת ומאי כיון שאמר הפסוק בהמצאו ובהיותו קרוב דמשמע שיש זמן שאינו נמצא ואינו קרוב יש להקשות ג"כ אימת זמן שנמצא הקב"ה והיותו קרוב וי"ל ע"פ הסוגיא דר"ה דהכי קאמר בשלמא אי הוי מיירי בצבור יש לפרש הכתוב שאמר דרשו את הקב"ה כשעדיין נמצא וקרוב אליכם שנוהג עמכם ברחמים דהיינו כשעדיין לא נחתם או לא נשבע על הגזר דין כמ"ש בגמרא שם קודם לזה לאפוקי אחר השבועה לא יהיה נמצא וקרוב אליכם אבל השתא שאתה מפרש דאיירי ביחיד ואז אינו מועיל שום תשובה אפי' אחר גזר דין לתודיה כמ"ש בגמרא אם כן קשה אימת דליכא למימר דאמר דרשו ותעשו תשובה בשנמצא דהיינו קודם גזר דזהו פשיטא שאז יועיל תשובה דכל הפסוקים מלאים מזה ולכן קשה אימת ומתרץ בין ר"ה ליוה"כ הקב"ה מתקרב אף לאחר גזר דין מפא"כ בשאר ימות השנה ניהו בכאן בסוגיא זו לא נזכר כלום מזה הפלפול וצריך ישוב אחר ויש עוד אגלי לפרש ע"פ גמרא דברכות פ"ק כל בי עשרה קדמי שכינה ואתיא א"כ מתחלה הייתי מפרש שאין פירוש הפסוק שיש זמנים בשנה מתחלפין פעם נמצא וקרוב ופעם אינו כן רק פי' של פסוק הוא דרשו את ה' בזמן שמצא אותו שהוא יקדים עצמו לבא ממילא אתם מוצאים אותו דהיינו בעשרה תתפללו ותעשו תשובה אבל עכשיו שאתם מפרשים דאיירי ביחיד א"כ ע"כ אין הפירוש של בהמצאו כשהקב"ה מקדים עצמו שהרי ביחיד לא קדמה שכינה אלא הפי' דבהמצאו שיש זמנים מתחלפים כשהקב"ה נמצא וקרוב על זה מקשי ויחיד אימת ושוב מצאתי און לי בירושלמי דברכות פ' א"ע הובא בעין יעקב ר' ירמיה אמר דרשו ה' בהמצאו היכן הוא מצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אמר רבי ולא עוד אלא שהש"י עומד על גבם שנאמר אלהים נצב בעדת אל וגו' . נשמע מזה שיש לפרש שלא קאי בהמצאו על הזמן כמו כן נוכל לפרש בהמצאו היינו כשאתה מוצא את הקב"ה וזש"א ר' ולא עוד אלא שהקב"ה עומד על גבם קרוב הדבר שהכוונה הוא ג"כ כמ"ש בגמרא שהקב"ה מקדים ואתי וממתין עליהם כן אמר כאן בירושלמי הקב"ה עומד וממתין עד שיבואו וז"ש אלהים נצב וגו' עומד וממתין וק"ל . עוד יש אגלי פי' א' ויפורש בפרק חלק על ושמואל אמר באו עשרה בני אדם וכו' עבד שמכרו רבו וכו' מהר"ס] : תד"ה סוטה נמי כו' מי כתיב כי תהיין לנועל כדקאמר התם כו' עכ"ל היינו לרבנן דלא מוקי לה התם בהכי אלא בכל חייבי לאוין אבל לרע"ק דמוקי לה כי תהיין לכהן ה"ה דה"נ לאוקמא כי תהיין לבועל וחדא מתרתי נקט ודו"ק :

דף נ ע"א בתוס' בד"ה עשה מאמר וחלץ כו' הכא לא תני אין אחר חליצה כלום כו' עכ"ל משום הא דלאמר בכ"מ אין אחר חליצה כלום היינו בדבר העשוי אחריה קאמר דאי סדר עבד גט או מאמר כו' כפרש"י לקמן וה"ל הכא בעשה מאמר וחלץ אין אחר חליצה כלום בדבר העשוי אחריה קאמרי דמש"ה לא תני בה אחריה כלום כיון דאכתי צריכה גט למאמר שבכבר וק"ל : בד"ה חלץ ועשה כו' דאחר חליצה כשירה כו' אלא כל הענינים שונה עכ"ל ר"ל אי לאו הרישא במלתא דצריכה היא תני לה בדכך זו ואנ"ל זו משום דכל הענינים שונה אבל במלתא דלא צריכה כלל כגון חלץ ונתן גט וכן בעל ועשה מאמר לא שייך למימר דכל הענינים שונה והוצרך ש"ס למימר בהו דתני להו משום איידי כפרש"י בשמעתין ודו"ק : ע"ב ברש"י בד"ה בין בתחלה כו' גט לזו וחלץ לזו וחזר ועשה בה מאמר או בבעלת הגט כו' עכ"ל הכא ניחא ליה לפרש דעשה בהו מאמר ולא הוצרך לפרש דעשה מאמר בשליהית אבל גבי ביאה באמצע משום מאמר לזו ובעל לזו הוצרך לפרש דעשה מאמר בשליהית וק"ל : תד"ה מדגע לא כו' באשה דעלמא כו' יאמרו מדחליצה לא מהני בגע נמי לא מהני כו' עכ"ל פירוש שיאמרו גע לא מהני בלחוד ואם קדשה אחר אח"כ יאמרו דאינה מקודשת לאחר ויבא לידי איסור א"א ותרצו דבאשה לא שייך כו' אך קשה כיון דהכא יטעו לומר דבעי תרוייהו גע וחליצה א"כ מה נקע בזה דגע מהני למיקם עליה בלא יבנה אכתי יאמרו כיון דגע בלחוד לא מהני ולא קני חליצה לחודה נמי לא מהני ואם יקדש אותה אחר יאמרו דאינה מקודשת לרע"ק דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין ויבא לידי איסור א"א וכעין שהקשו באשה דעלמא וצ"ע ודו"ק : באה"ד ואתי למבעל אחר חליצה ואתי למבעל אחר ביאה אבל השתא כו' עכ"ל הד"א דמה שכתבו בדבריהם אחר גע כו' ביאה וחליצה כו' שייך אדלעיל ובסוף דבריהם יש להגיה ואתי למבעל אחר חליצה וביאה כמו אחר מאמר וגע דאמר מאמר וגע נמי כו' כצ"ל ותחלת דבריהם ואתי למבעל אחר ביאה שייך נמי אדלעיל דיש לדקדק בביאה ומאמר נמי שמא יאמרו מדביאה מהני לחודה מאמר נמי מהני לחוד וי"ל נמי דבהא לא יטעו לומר דמהני מאמר לחוד דהא בהדיא כתיב יבמה יבא עליה דהיינו ביאה אבל יטעו לומר דבעי ביאה עם המאמר כבכל הנשים וכעין שכתבו גבי גע וחליצה ודו"ק : והיה נראה ליישב דלענין קניה לא יטעו וידעו דביאה עדיפא ממאמר וכה"ג כתבו התוספות לקמן בד"ה ביאה פסולה כמאמר כו' ע"ש אבל לא כ"כ לקמן אלא אליבא דרבי נחמיה אבל רבנן הא גזרי הכא דלא יקנה ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה : ברש"י ד"ה ומ"ש אמור רבנן מאמר כו' (מדקאמר לא) ואתי למבעל וכו' נראה דס"ס דהמ"ל דלכך בעי המאמר גם משום דלא יאמרו מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר לא מהני ויוצאת בחליצה בלא גע ה"כ ביאה לא מהני ויוצאת בחליצה בלא גע כדלקמן ליגזר חליצה אחר מאמר כו' אטו חליצה אחר מאמר לא בעי גע כו' משמע דאי לא הוה בעי גם הוו טעו למימר דביאה נמי לא בעי גע אלא דחדא מתרתי נקט ולעיל גבי גע הולכך נמי להאי טעמא דאתי למבעל כו' :

דף נא ע"א בתוספות בד"ה דמספקא ליה כו' דאם כן אמאי מהני מאמר אחר הגע וגע כו' עכ"ל ר"ל בב' יבמות דמהני מאמר אחר הגע כו' וקאי הגע בזו ומאמר בזו ואי מאמר קני בזו ודאי לא ידחה הגע בשניה וכן בסיפא אי הגע דחי זו ודאי לא יקנה מאמר בשניה דהא מבית א' נינהו אבל ביבמה אחת פשיטא דניחא דמהני גע אחר מאמר ודחי ליה לגע ומאמר אחר הגע דקני כמו באשה דעלמא ומ"ה הולרך לאוקמא בב' יבמות דבאחד לא מהני גע ובחד לא מאמר ואפשר שבאחת יתקיים מאמר ובא' הגע ודו"ק : ד"ה עדיפא ממאמר כו' יש לדקדק דיש ביאה אחר ביאה פסולה [עכ"ל] ויש לדקדק בפשיטות דאי אין ביאה אחר ביאה פסולה מאי קאמר דביאה עדיפא ממאמר דאילו מאמר אחר מאמר לא מהני ואילו ביאה אחר מאמר מהני הא דומיא דהכי איכא למימר בהיפך דאילו מאמר אחר ביאה פסולה מהני וביאה אחר ביאה פסולה לא מהני ויש ליישב בדוחק ודו"ק : ע"ב תד"ה ביאה פסולה כו' ולימא דגע פוטר ביבמה כו' עכ"ל ר"ל לגמרי הוא אע"ג דבעי למימר לקמן לרע"ק דגע יבמין דאורייתא היינו לאוסרה עליו מדאורייתא וממאמר ל"ק להו דאיכא תנא דב"ש דס"ל דקני מדאורייתא וק"ל :

דף נב ע"א בתוספות ד"ה אם בעל כו' אלא הכי פריך פשיטא שמאמר אחר ביאה אינו מגרע כו' עכ"ל וכא נמי פשיטא ליה דמשום מאמר דבתר שביאה לא עדיפא ולא הוי

הוי אלא כביאה בלאו וא"כ הוא דביאה לאו קנס בשביל כו' וק"ל: ע"ב תד"ה ליבמתו מהו אין כו' דמבעיא ליה אי כתבו קודם מאמר כו' מהו שיפקיע כו' עכ"ל ואע"ג דהשתא לפירושו נמי בהסיא שעתא לא היה בידו להפקיע המאמר מכל מקום בהסיא שעתא נמי עביד את דידיה מדרבנן שהיה בידו לאוסרה עליו וליאסר בקרובותיה וק"ל:

דף נג ע"א גמרא מי קתני חולץ חלץ קתני דיעבד. יש לדקדק השתא נמי בדיעבד קתני חלץ מדלא נקט שחלץ בדיעבד לבעלת מאמר ולבעלת גט ע"כ דמסייע לשמואל דלא נפטרה צרתה ומיהו תיובתא לדרב יוסף ודאי ליכא דאע"ג דליתא לדשמואל בחלץ בדיעבד לא שייך הא דלא יספוך כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק: תד"ה רבינא כו' ניפלגו לענין התרה לשוק כו' עכ"ל ולאו דפליגי בחליצה פסולה אם פוטרת לא שייך למימר דליפליגי בהתרה לשוק דא"כ במה תפטר לשוק וכי כל הני תחלוץ ותיזל ודו"ק: בד"ה סד"א ליגזור מאמר כו' תימה מה צריך לטעם זה דלעיל כו' עכ"ל ק"ק דלפי טעם זה אמאי לא קשיא להו נמי מאי קא מקשה לעיל נר"ל אילטריך לאשמעינן דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות אימא דודאי שפיר משום האי טעמא דסד"א לגזור מאמר דבתר כו' ויש ליישב דאפי' לר' עקיבא ליכא למיטעי אלא בחייבי לאוין אבל בחייבי כריתות לא טעי וליכא למיגזר במאמר דבתר כו' ועוד דמרישא בחייבי לאוין שמעינן ליה דלא גזור וכ"ש בחייבי כריתות ודו"ק: ע"ב בתד"ה הוא אנוס כו' דה"ל למינקט שניהם אנוסים כו' עכ"ל לפי מה שהביא דהיא לא אנוסה אלא שמכוונת לשם מצוה ע"כ אפי' דמתניתין לא קאי אלא אשוגג ומזיד דאל"כ מאי אפי' בהוא אונס כו' דהא ברישא נמי קתני אונס ובגמרא נמי לא מפרש אפי' דמתני' אלא אשוגג ומזיד ולכך משמע להו דהוא אונס כו' לא קאי אף אאפי' אלא שהוא פירושא דאונס דרישא מיהו לפי מה שתירצו דהיא לא אנוסה אלא שהיא שוגגת או מזידה ניחא דאפי' דמתני' מני קאי נמי אאונס:

דף נד ע"א [גמרא אלא כגון שנתכוין לאשתו ותקפתו יבמתו וכו' וה"ה דהמ"ל שנתקשה לאשתו ותקפו עובדי כוכבים והדביקוהו ליבמתו וכן בהיפוך בתחלה המ"ל המקשן אלימא שתקפתו יבמתו ולא נתקשה מתחלה והא רבא וק"ל]: [בפרש"י ד"ה וביבמתו לא קנה דלא איכוין לביאה וכו' ר"ל עכשיו במה שנתקשה ביבמתו פה זה אינו מכוין לביאה וק"ל]: תד"ה (בעמוד הקודם) אין אונס וכו' אבל עשה מעשה חייב למסור עצמו כדפי' וכו' לאו דוקא אלא אפי' אם לא מסרה עצמה ס"ד בקושייתם שתיהרג זה עיקר קושייתם ולכן תלו הקושיא לפי מה שפירשו לעיל ודו"ק: ד"ה דמכוין לה לאו דוקא נקט דמכוין לה דהא בסמוך כו' עכ"ל משוגג דמתניתין נמי מוכח דלא בעי כוונה לה ליבמתה אבל איכא למימר דבעי מיהת מכוין לה לביאת אשה בעלמא אבל מהך דבסמוך מוכח דאפילו מכוין לביאת אשה לא בעי וק"ל: ד"ה מה לאחות אב כו' הקשה ריב"ן דמאחות אב כו' וי"ל דמ"מ לא אתי עכ"ל מיהו השתא דאכתי לא אסיק אדעתיה למפרך מה להנך שכן שאר לא הל"ל דנילוף חדא מתרתי אלא כל חדא וחדא מן הדומה לו כמו שהקשה ריב"ן אלא משום דכל אינך פרכות דס"ל חדא מתרתי נקט הכא נמי הכי וק"ל: ע"ב גמרא כנדה מה נדה אע"פ שיש לה היתר כו' אף אשת אח כו' ורש"י בחומש פי' כנדה לענין העראה כדבעי למימר ש"ס מעיקרא ויש ליישב דלמסקנא נמי דיליף כנדה אע"פ שיש לה היתר כו' יליף נמי הך מלתא כנדה להערא ולא אצטריך היקשא דר"י לענין הערא דאשת אח אלא משום שאר חייבי כריתות ודו"ק: שם [אם אינו ענין להערה דכתיבא גבי אחות אב וכו' ק"ק מאי אילטריכו לעיל לחזור מתירוצם דיליף חדא מתרתי אלא לר' יונה וכו' נימא גם כן דפסוק ג' מיותר כיון דילפינן מתרתי ואם אינו ענין לגופא תנהו לאשת איש ויש ליישב ודו"ק]: בפרש"י ד"ה ל"ל למכתב האי קרא יתירא בתרוייהו לכתוב כו' עכ"ל יש לדקדק למה לא נימא דאגופא דקרא קאמר ל"ל למכתב בתרוייהו ומי הכריחו לפרש דמקרא יתירא קאמר הכי ויש ליישב דאי מגופא דקרא עביד הך צריכותא ה"ל למיעבד הך צריכותא נמי באחותו דכתיב בת אביך או בת אמך אלא ע"כ דגופייהו דקראי למכתב מן האם דלא נילף מדודתו מן האב וכיון דאילטריך למכתב מן האם אילטריך למכתב נמי מן האב דלא נימא דדוקא מן האם הזהיר הכתוב אבל איסורא דקרא דאחות אביך ואחות אמך קאמר שפיר כיון דגלי קרא בחד מנייהו דבין מן האב ובין מן האם נילוף אידך מיניה גופיה ודו"ק: תד"ה אלא כתז כו' דכיון דשריא רחמנא אחר מיתה אין סברא כו' עכ"ל דכיון דסתמא כתיב בתורה אשת אחיך לא תגלה מהיכא תיתי למשרי אפי' באין לה בנים בחיי בגלה וקאמרי משום דאין סברא כו' וק"ל: [ד"ה בזכור וכו' ועוד דאפסקינהו בקרא דמולך וכו'. וק"ק אדמקשי לכתוב גבי מיתות ב"ד וכו' ליקשו לא לכתוב כלל ולא יספיק בקרא דמולך וי"ל דע"כ צריך לתרץ על כל הלימודים בהם אינו ענין אמאי לא כתבה התורה באותה ענין עצמו וק"ל. מהר"ש יצ"ו]:

דף נה ע"א בתוס' בד"ה לשתוק קרא כו' דאי לאו קרא בחייבי כריתות ה"א כו' עכ"ל מיהו לפי זה היקשא דר"י לא אילטריך לכך מלתא אלא דע"כ לא אתי קרא דשפחה חרופה אלא לאשמעינן דחייבי לאוין בהעראה דאי לחייבי כריתות א"כ לא לכתוב הערה בנדה ודו"ק: ע"ב בתד"ה אתיא ביאה כו' דור שלישי יערה משמע הא דור ב' כו' בסוף הנשרפין כו' עכ"ל כצ"ל ושם במוס' מפורשים דבריהם ביותר וז"ל דילפי' בג"ש דדור שלישי יבא דהיינו ביאה העראה והדר דייק הא דור ב' לא יערה עכ"ל ע"ש:

דף נו ע"א בתוספות ד"ה מת ונפלה כו' וניחוש לשמפון שהרי לא בדקה כו' ואם כן אינה זקוקה כו' עכ"ל היינו ביבום נמי חיים כי הכא אבל לעיל גבי מן האירוסין לרב דאוכלת לא נימא הכי שהרי לא הספיק לכונסה עד שמת וא"כ אינה זקוקה לו ולא יאכילה היבם בתרומה בביאה גרועה דכיון שהיבם פקח בוודאי בדקה מקודם ולית בה שמפון וק"ל: ע"ב גמרא מתיב רבי זירא והיא לא נתפסה וכו' וק"ק אמאי אינו מקשי על רב עמרם שאמר הא מלתא אמר לן רב ששת וכו' הא ברייתא היא ומאי אילטריך לרב ששת דע"כ אין לחלק בין נאנסה כשהיתה אשת ישראל ובין נאנסה אשת כהן דא"כ מנ"ל לאנא תונא דלמא מתני' איירי באשת איש של כהן שנאנסה ודאי ולפי דברי התרגן לא קשה כלום דרב ששת אשמעינן דפסולה בלאו ולוקה משא"כ לפי ס"ד דמקשן דאין זה קושיא דכמה פעמים אמרינן בגמרא תניא כוותיה ודו"ק: תד"ה מאי וכן כו' דעיקור אידום דאונס ורצון לא הוי אלא באשת איש כו' עכ"ל דבאשת איש אשכחן לחלק בין אונס לרצון באשת ישראל מדכתיב והיא לא נתפשה וק"ל:

דף נז ע"א [גמרא רבא אמר הואיל ומאכילה. וי"ל כיון דלר' אלעזר סברי ר"מ ור"ש אפילו בקידש פלוע דלא אוכלת מכ"ש גבי לא ידעה דבסמוך וא"כ מאי אילטריך לאשמעינן במתני' דבלא ידעה דאוכלת לדברי ר' אלעזר שאמר שם דמתני' ר"מ ור"ש היא כמו שהביאו התוס' בסמוך הא פשיטא הוא וודאי לתירוץ של אביי דאמר הואיל ומאכילה בלא ידעה יש ליישב דאילטריך במתניתין לאשמעינן הטעם שמאכילה אפילו בקידש משום דמאכיל במקום אחר גבי לא ידעה אבל לרבה דסבר הואיל ומאכיל בעבדיו וכו' קשה ולדברי התוספות יש ליישב קצת ויש ליישב ודו"ק מהר"ש יצ"ו]: תד"ה אביי אמר כו' אליבא דרבי אלעזר קיימינן הכא ורבי אלעזר אית כו' עכ"ל כצ"ל והוא רבי אלעזר בן פדת דקאמר לעיל הכי משום רבי אושעיא וק"ל: ע"ב בתוספות בד"ה וחייבין כו' דלמא כו' אדעתיה דהכי קדים כו' דשוב אינה אשת יבם עכ"ל דמשמעינן פרק קמא איילוני' מייבום מדכתיב אשר תלד וק"ל:

דף נח ע"א [גמרא אמר רמי בר חמא משכחת לה כגון שבא עליה ארוסה וכו' וק"ק לפ"ז מנ"ל לשביא דאיה ממתניתין דיש חופה דלמא דוקא כשבא עליה מקודם יש חופה ג"כ לאפוקי בלא בא עליה אין חופה ויש ליישב ויתיישב ג"כ מה שאמר ותסברא דהא מיתרצא היא וכו' מבלעדי אישך וכו' לפ"ז הלא גם תפנה דארוסה ושומרת יבם לא מיתרצא דאמאי ארוסה לא שותה הא אפי' נשואה כשלא בא עליה לא שותה כיון דאין קדמה שכיבת בעל ודו"ק]: בפרש"י בד"ה אין חופה כו' חופה פסולה אינה מאכלת וה"ה ביאה כו' עכ"ל מלת ביאה בפרש"י שלפנינו הוא ט"ס דהא לא בעי למילף ביאה מחופה אלא חופה מביאה ובפי' ישן אינו וק"ל: בתד"ה דהכי תנאי כו' וא"ת לת"ק כיון דאין חופה כו' אמאי אוכלות משלו כו' עכ"ל א הקושיא לב' ספרושים דגם לפירוש דמיירי בבת כהן קשה אמאי אוכלת משלו אך מה שכתבו בתר הכי ואוכלת בתרומה ט' דליכא למיחש למזינת כום כו' לא הוצרכו לומר כן רק לפירוש דמיירי גם בבת ישראל ומה שיש לדקדק עוד בדבריהם דהכא כבר כתבנו במ"ק לעיל בד"ה מן האירוסין כו' במתניתין וע"ש וק"ל: ע"ב [ברש"י ד"ה ל"א כו' הג"ה ומשקה לה כשהיא נשואה עד שלא נבעלה ודקשיא לך מקדמה שכיבת בעל האי תנא וכו'. וק"ק כיון דע"כ צ"ל דמתני' דלא שעית פליג אאידך ברייתא א"כ מנלן לאוקמי דמשקה עד שלא נבעלה ולדייק דיש חופה אימא דמשקה כשהיא נשואה ואין חופה ודקשי' לך הא אינו מנוקה מעון האי תנא וכו' ופליג מתניתין דלא שעית וכמו שהיא באמת פירוש לשון תורי שהביא רש"י ויש ליישב וק"ל. מהר"ש יצ"ו]:

דף נט ע"א בתוס' בד"ה אפי' כו' לא מצי למימר לר"מ בתולה שלימה משמע כו' עכ"ל כבר כתבנו במ"ק לתירוץ ג' שכתבו התוספות הכא לא יתורץ בהיפוך לר"ש ולר"מ כו' פ"ש ונראה השתא ליישב ממאי דאמרי' לקמן דלר"ש ולר"מ מאליו דכתיב גבי טומאה לרבות בוגרות מכלל דבתולה שלימה משמע ותו לא מידי ודו"ק: ד"ה אלא לאו שלא כדרכה משמע דמשלם קנס אביאה שלא כדרכה כו' עכ"ל דאע"ג דהכא לענין אם היא ראויה לקיימה קמיירי כמ"ש התוס' לקמן מ"מ כיון דבעי לאוקמי מיעוטא דקרא בשלא כדרכה וקרא ודאי דלא איירי אלא במקום שיש קנס וכיון דלאו ראויה גמורה היא לא הביאו לעיל ראיה מהא אלא מפרק קמא דקידושין וק"ל: ע"ב בא"ד דאי יש קנס בהערה ה"ל לשנויי כגון שלא עשה אלא נשיקה כו' עכ"ל הניחא למ"ד הערה זו נשיקה אלא למ"ד זו הכנסת עטרה תא"ל כדקאמרי התוס' וק"ל: [גמרא אי כר"א מאי אריי' משום בעולה תיפוק ליה דהויא לה זונה כו'. ויש להקשות הלא קושיא זו קשה אר' אלעזר גופא שדרש גבי כ"ג בבתוליה פי' שלא כדרכה פ"כ כיון דמכשיר בוגרת וא"כ מאחר דס"ל דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה מאי אילטריך ב' דבבתוליה לרבות גבי כ"ג הוי ליה לקרא לאשמעינן אפי' בכהן הדיוט משום זונה אפי' שלא כדרכה ואיך שייך קושיא זו אדברי רב ויש ליישב ודו"ק]: תד"ה [ורב דאמר כר"א כו' ואי אליביה דנפשיה קאמר מאי וכו' וק"ק מנ"ל למקשן להקשות תיפוק ליה דהוי זונה דלמא התרגן השיב דרב סבר כרבי אלעזר בזה ואליביה דנפשיה קאמר דדוחק לומר שהמקשן סמיך עצמו אלקמן דרב אמר בוגרת לא ישא ועוד כמו שהמקשן מביא מה שאמר רבי אלעזר פנוי הבא על הפנויה כו' כן הוי ליה להביא זה ומאי אולמא הך קושיא מהאי ויש ליישב וק"ל. מהר"ש יצ"ו]:

דף ס ע"א גמרא [אלמא סופה להיות בוגרת תחתיו כו' ק"ק דלמא מאי שאמר ומוציא בגט היינו אליביה דר"א בן יעקב דסבר הולד חלל ומ"ש גבי בוגרת אם נשא נשוי הוא אליביה דרבנן ויש ליישב וק"ל]: תד"ה שאינו משלם קנס במפותה וא"ת כו' וא"כ מנ"מ דאין משלם קנס כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא ואימא דאי לא הוה קתני דאינו משלם קנס כמפותה ה"א דנותן כתובה מדנפשי גט וגם נותן קנס כאילו לא נשא אותה ויש ליישב דהקנס הוא בעצמו שיעור הכתובה כדכתיב כמוהר הבתולות ואין סברא ליתן שתיהם ודו"ק: [בא"ד תוציא בגט היינו מדרבנן וכו' עי' מה שכתב מהר"ש והאריך בספרו ולפי דבריו מפרש תירוץ של התוספות. מהר"ש יצ"ו]: ד"ה סופה להיות כו' ובברייתא דלא כר"א דהא אמרי רבנן הוולד כשר עכ"ל והאב"י נמי מסיק ש"ס דלא כר"א ומהא דקתני ואם נשא נשוי לא מוכח דלא כר"א דאימא דאינו משלם קנס כמפותה וק"ל: בד"ה אליו לרבות כו' דממעטעות בתולה מימעטה מוכת עץ אפי' לר"מ כו' עכ"ל ליכא דאפי' מגומגם קצת דלר"ש לאו ממעטעות בתולה מימעט מוכת עץ אלא דגמר לה מכ"ג ובכ"ג מבתוליה עד שיהו כל בתוליה קיימין וק"ל: ד"ה נילף בתולה כו' ולא כמו שפירש בקונטרס דמבתולה דאונס ומפתה כו' עכ"ל ק"ק לפרש"י דאי מאונס ומפתה הוה גמר ליה ל"ל למכתב גבי כ"ג בתוליה למעט בוגרת הא איכא למילף בתולה בתולה מאונס ומפתה ולפי מה שכתבו התוס' לקמן לר"ש דבעינן אחר לא אפשר למכתב יתורא אלא בית ה"נ איכא למימר דס"ד השתא לר"מ וכבר כתבנו במ"ק דלפי האמת לק"מ וע"ש: ע"ב בתד"ה והאר"ש בתולה כו' והשתא פריך איפכא כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשי להו בפשיטות מאי פריך הכא והא אר"ש בתולה שלימה משמע והיאך מפקא ליה אלא ממעטעותי' א"כ לעיל נמי בכ"ג דמבתוליה מרבינן בוגרת לר"ש הא כיון דבתולה שלימה משמע תקשי להו היאך מפקא ליה ממעטעות ועי' במ"ק ודו"ק:

דף סא ע"א בתוספות ד"ה ואין העובדי כוכבים כו' והא דכתיב והארץ נתן לבני אדם כו' היינו לבני כו' עכ"ל לכאורה לפי ר"י משולם לא הוצרכו לכך דהאי קרא לאו בפורענות איירי ואפשר דמשמע להו דאיירי דוקא בעובדי כוכבים דלא אילטריך קרא אלא לכך דרשא דיש קנין לעובד כוכבים ולא ה"ל למקנינהו אדם כמ"ש לעיל גם לפירוש ה"ר משולם וק"ל: ד"ה אין זונה כו' ולאביי ניחא כו' אבל לרבא דפליג עליה כו' עכ"ל כצ"ל הך פלוגתא דאביי ורבא בפרק כל האסורין ובפסיעות בלאו הך דהכא ה"מ להקשות מהך דפ' אין מעמידין משום נסג"ז אמלתא דרב' ועיין בתוס' פ' אין מעמידין: ע"ב בתוס' ד"ה א"ד מאשה בשיל כו' מדלא קתני לא ישא אדם אשה שאינה בת כו' עכ"ל דאף כיש לו בנים חייב לישא אשה שאינה בת בנים. דאי אמרת כיש לו בנים אינו חייב לישא אשה כלל אלא אם רוצה הא בכה"ג באין לו בנים נמי אם רוצה לישא אשה שאינה בת בנים ישאנה אלא דלא סגי ליה בכך וחייב לישא גם בת בנים ודו"ק:

דף סב ע"א גמרא ב' זכרים וכו' כי שת לי אלהים זרע וגו' פרש"י אלמא תשלומין בעי וכו' ק"ק דהא רב הונא מרה דמתניתין ומוכח מהאי קרא דתשלומין בעי כשמת ואיהו גופא סבר לקמן ואם מתו קיים פ"ו ואע"ג דאליביה דר' נתן אליביה דב"ש קאמר הכא הכי מ"מ אין סברא דבהא פליגי תנאי ועוד כתב מהרש"ל בזה א"כ מהיכא יליף דבעינן ב' זכרים וב' נקבות דלמא לא קפיד קרא אלא אזכרים ול"ל דבודאי יליף השתא מבריאת עולם כו' עכ"ל. והאריך בדבריהם דחוקי' ודברי נביאות הן גם קשה לפירושו לתנא דמתני' לב"ש דסבר ב' זכרים לימא ש"ס בפשיטות דיליף לה מדכתיב כי שת לי אלהים זרע וגו' דהא איהו לא יליף מבריאת עולם וע"כ הנראה דלא שייך למימר למילף מבריאת עולם אלא מבריאת אדם והוא אבל תהא דהיה לאדם והוא ג' זכרים וב' נקבות אין זה מקרי מבריאת עולם וליכא למילף מיניה ולא מדכתיב כי שת לי אלהים זרע דמשמע מיניה דאתא לתשלומין מה שנחסר מזרעו שנתחייב באן לקיום מצות פ"ו דהיינו שהיו לו כבר ב' זכרים וב' נקיבות ודו"ק: בתוס' ד"ה הכל מודים ופו' ומאי והא תיפקד אפ"ו ולא תיפטר וכו' עכ"ל כצ"ל ומהרש"ל הגיה הא לא תיפטר מפ"ו וכו' והלשון כפול ולא תיפטר וכו' וק"ל: ע"ב גמ' מתני' דלא כר"י וכו' היו לו בנים בילדותו ופו' ק"ק לפר"י דמתני' נמי אית לה דאפי' יש לו בנים מצוה לישא בת בנים אלא דלא צריך למכור ס"ת בשביל בת בנים א"כ שפיר מצי אתיא מתניתין אפי' כר"י דאיכא למימר דלא איירי בצריך למכור ס"ת וי"ל דמשמע ליה לש"ס הא דקאמר ר"י היו לו בנים בילדותו יהיה לו בנים בזקנותו וכו' בדומיא קמיירי אפי' למכור ס"ת כמו בילדותו: תד"ה חייב אדם וכו' אם הוא רחוק ממנה לא יצא לדרך אא"כ ישוב אליה וכו' עכ"ל והוא מגומגם דמשמע דהשתא הוא רחוק ממנה קודם שילא לדרך וצריך לשוב אליה לפוקדה ומי הכריחם לזה ומיהא דהשתא הוא קרוב אליה והפוסקים שהביאו דברי התוס' לא הזכירו דבר זה ועל כן הנראה דאלו המלות אא"כ ישוב אליה טעות נפל בימי התוס' מאיזה תלמיד טועה שכתבן ולא הכי ומה שכתב ואם רחוק ממנה לאו היינו בקודם שילא לדרך אלא אם זה הדרך רחוק ממנה שלא יבא אליה מהר צריך לפוקדה דמסברא אם הוא הולך בקרוב אליה וישוב ביום או יומים שאין צריך לפוקדה: בא"ד ויפקידנה או בתשמיש או בשאר דברים כו' עכ"ל מהרש"ל מחק מדברי התוס' או בתשמיש וטעמו משום דמוקי לה בנדה דודאי לא שרי ליה אלא בשאר דברים ואין צריך למחוק כל הספרים דלפי מאי דקיימינן השתא לא איירי בנדה ולא בסמוך לווסתה וחייב לפוקדה אף בתשמיש ולמאי דמסיק נמי דקרא אחריני מיירי אפי' בנדה מכל מקום חדא מהני תרתי קראי ע"כ איירי בשאר כל אשה ולגדדין קאמר או אפילו בתשמיש בשאר כל אשה או בשאר דברים דוקא ואפי' באשתו נדה וק"ל:

דף סג ע"א גמרא והמלוה סלע לעני בשעת דוחקו כו' ובתוספות מקשי ר"ת והאמרינן פ"ק דחגיגה רעות רבות ולרות זה המתליא מעות לעני בשעת דוחקו ובפרק קמא דחגיגה כתבו התוספות בשם ריב"ן דכאן לחלק בין מלוה למתליא ונראה פירושו דמלוה סלע היינו שנתן לו סלע במזומנים ומתליא מעות היינו שאינו נותן לו מזומנים רק בהמתלאה ובהתחבולה כגון שנותן לו סחורה או שאר שוה כסף שצריך להטריח ולמכור ולהפסיד במה שנותן לו והוא מוכרח לשלם לו במילואו וז"ש אח"כ היינו דאמרי אינשי זוזי לעללא לא שכיח לתליתא להפסד ולאיבוד כפרש"י שכיח דהיינו זוזי מעות מזומנים לקנות תבואה לא שכיח לתליתא דהיינו להפסד שצריך להיות לו הפסד שכיח והיינו כמו זיבורא ועקרבא שהם רפואות המתנגדים דבלא מעות דוחק לו ואם יקח מעות יהיו לו הפסד. ובזה מיושב אגלי מ"ש שם בגמרא סמוך לזה ר' יוחנן כי מטי להאי קרא בכי והיה כי תמלאן אותו רעות רבות ולרות אמר עבד שרבו ממליא לו רעות תקנה יש לו שלריך ליישב למה תלה הדבר כשרבו ממליא לו ולא אחר ודאי שהמתאבל הוא על הקב"ה מ"מ הכל קשה ואם יש לו תקנה כשאחר ממליא לו רעות לבקש אותו ע"י רבו או ע"י אחרים כמו כן יוכל לפייס את רבו בבקשות ושאר השת דלות שלא יעשה לו רעות ולפ"ז מיושב כי לא אמר לשון עבד שרבו עושה לו רעות רק לשון ממליא היינו שרבו ממליא לו בתחבולה ובהמלאה רעות שהעבד אינו מבין שבא לו הרעות מן רבו וא"כ אין לו תקנה בשלמא אם היה רואה וידע שרבו עושה לו אותן הרעות יוכל להיות לו תקנה בבקשות ותחנונים ואם אחר עושה לו רעות יוכל לבקש את רבו שיליל אותו מזה אבל כיון שאמת הוא שרבו עושה לו רעות וא"כ אין יכול לבקש את רבו להלילו שהרי הרעות באים ממנו ולאחר אינו יכול לבקש שהרי זה האחר אינו עושה לו כלום ועד"ז יש לפרש ג"כ בגמ' פ' חלק אמר רב נחמן כל כי האי ליתמא לירתח: שם ע"ב כאילו ממעט הדמות שנאמר כי בצלם וגו' וי"ל לשבר את האוזן דהיינו ע"פ המ"ר על פסוק איפה היית ביסדי ארץ וגו' שכל הנשמות העתידות להבראות היו תלויים באה"ר זה בחוטמו וזה בשערו וכו' ממילא דאה"ר היה דמות של הקב"ה ואם הוא אינו מקיים פ"ו אז אותן הנשמות שהיו ראוים לבא ע"י הוא כאילו לא היו תלוים בו וא"כ הוה כאילו חסר אותו המקום באה"ר שאותן נשמות היו תלוים בו ממילא נתמעט הדמות ונעשה קטן ממה שנבראת מתחלה ודו"ק: [שם קא מתעטי שיכבי מפני ששמחים ביום אידם וכו' הוא מדה כנגד מדה ע"פ מ"ש הנהנה מסעודת עובד כוכבים כאילו אכלו מזבחי מתים כו' א"כ הוא מאחר שהם שמחים ביום אידם ואוכלים ושותין עמהם ע"כ נענשו ג"כ בענין מתים שלהם דהיינו תמוטי שיכבי וק"ל. מהר"ש יצ"ו]:

דף סד ע"א בתוס' ד"ה יוציא ויתן כו' דקתני סיפא בין שהיו בו' והכא לא שייך למתני בה סבורה כו' ול"ע לחלק אמאי שייך טפי למתני סבורים הייתי כו' בשהה עמו י' שנים טפי מנבאה מחמת עצמה ואדרבה בבא מחמת עצמה דאיירי בעקור כפי שפירשו התוספות לקמן שייך טפי למתני ביה סבורה הייתי וכו' וכגון שהיה ידוע שהוא עקור קודם שינשאו ודו"ק: ע"ב בתד"ה דתנן כו' ואפי' את"ל כו' שמא סבר רב יוסף דכיפה נריכה וכו' עכ"ל ק"ק להאי תירוצא כיון דאיכא תנא התם דס"ל דכיפה אינה נריכה התראה א"כ מנ"ל לרב יוסף לאוקמי דלא כרשב"ג ואימא דמתניתין סבירא לה דכיפה נריכה התראה ואפילו כרשב"ג וק"ל:

דף סה ע"א תד"ה נשאת לשני כו' וכ"ת משום דה"ל השתא הוא דכחשי כו' עכ"ל ולפום סברא דהשתא אפי' לסוגיא מהני השתא הוא דכחשי ולא תקשי דא"כ תן השלישי

נמי

[illegible]

דף סו ע"א בתוס' ד"ה עבדי מלוג כו' אפילו למ"ד קנין פירות כו' עכ"ל ואפילו למאי דמוקי לה דלא יאכלו משום גזירה [illegible] קנין מריטי דקרא ה"ת לדקדק כן דאפי' למ"ד קנין פירות כו' לא חשיב בהכי קנין כספו דאיצטרך לרבויי לקנייטו שקנה קנין וק"ל : ע"ב תד"ה ישראל שסכר כו' אע"פ שמזונותיה עליו כו' עכ"ל אבל בתוספות פ"ק דע"ז כתבו דרישא לא איירי במזונותיה עליו מדלא קתני לה ברישא ע"ש : בד"ה הבעל מוציא כו' למה תוכל לבעל מכירתו כו' דמחיים אין לה בהם כלום כו' עכ"ל פי' בביאור דבריהם בזה באורך בהא"ש :

דף סז ע"א תד"ה פוסל ואין כו' דמרווייהו מעבדים כו' פוסל בעבדי אביו כו' עכ"ל ובתוס' פרק מי שמת כתבו בזה דרך אחרת ומה שיש לדקדק כו' ע"ש בחדושים : בד"ה היינו דקאמר כו' ורבנן שהיו אומרים לו כן הוו סברי כו' עכ"ל לעיל למ"ד עובר במעי זרה זר ה"ת לדקדק כן מרבנן דמתני' שהיו א"ל כן כו' וק"ל : בד"ה אוכלים בשביל כו' תימה דהא מסתמא מעשה ידיהם עד שיולד כו' עכ"ל ובפשיטות למ"ד המזכה לעובר לא קנה בפ' מי שמת ל"ק להו הכי דאימא דוקא במזכה אבל בירושה דממילא כי הכא אימא דאית ליה זכיה והכי מפליג התם בפרק מי שמת ע"ש וק"ל : בא"ד דרב ששת לטעמי' כו' קנה ולא אכלי בשביל המספחה כו' עכ"ל ולשמואל דס"ל דלא קני ואכלי בשביל המספחה קושטא הוא דה"ת לאוקמי מתני' דהתם שפיר באשה א' גרושה ודוקא בן יום א' :

דף סח ע"א תד"ה (בעמוד הקודם) קנין כספו וכו' אפי' נפלה מן הנשואין הא ליכא למיחש לשמפון כו' עכ"ל למשנה אחרונה דאסרי לה מתרומה אפי' בהגעת זמן הוי טעמא לכ"ע משום שמפון כדאמרינן התם פ' אע"פ והוצרכו לומר אפי' מן הנשואין למ"ד התם דמשנה אחרונה משום שמפון ע"ש ודו"ק : ע"ב ברש"י בד"ה עבד כנעני . עכו"ם לית ליה קידושין דאמרינן אשת רעהו כו' עכ"ל ובפ' החולץ פי' בע"א מדכתיב ואח"כ תבא אליה ובעלתה גו' : בא"ד דתמיה היא דהא חמירי חייבי כריתות מחייבי לאוין ועוד עכ"ל הוא כפול דהא לקמן הקשה ועוד ק"ו חייבי לאוין כו' גם בפי' ישן איתא ומהרש"ל דחק לקיימו ואין צורך להאריך אך ק"ל עיקר הקושיא דאם ק"ו גמור הוא תקשי לנפשיה לפי' שפירש דה"ה דה"ת למיפרך חייבי כריתות לא ליפסלו ולפי האמת נמי מפ' חייבי כריתות מכי תהיה אלמנה וגרושה ולמאי איצטריך הא ק"ו הוא מחייבי לאוין ואם נאמר דה"ת למפרך משום דכי תהיה מעוטא הוא דלא נילף מק"ו לאית דמפרש נמי איכא למימר הכי גם לפי האמת וק"ל : תד"ה כמאן כר' עקיבא כו' אלא לאפוקי שאר תנאי עכ"ל והא דפריך התם ורבי ישמעאל בת ובת מאי דריש ביה כו' נ"ל דפסיקא ליה בשום דוכתא דר"י דריש ווי ולא ס"ל כשאר תנאי דלא דרשי ווי :

דף סט ע"א בתוספות בד"ה כי תהיה כו' ליה למימר מאי כי תהיה כו' דאמאי איצטריך קרא לפ"ע עכ"ל ולא תקשי להו קרא דכי תהיה לאיש זר גופי' נ"ל אפי' לפי האמת דאלמנה גרושה צריכי ועי' בתוס' פ' החולץ : בד"ה והמפתה והשוטה הא דלא תנן קטן כו' משום דבעי למתני בסיפא ויולדה עכ"ל מיהו ק"ק לעיל מתני' דבן ט' שנים ויום אחד דבעו לאוקמי ביבם קטן ומשום לא מאכילין קתני לה אמאי לא מתוקמא ליה בפשיטות גם בשאר קטן שנשא ומשום לא מאכילין קתני לה כמו בשוטה דהכא דהא התם לא תני ויולדה וי"ל דהכא גבי שוטה עיקר מלתא משום לא פוסלין קתני לה אבל לא מאכילין מלתא דפשיטא הוא אבל לעיל גבי יבם כיון דזקוקה מדאורייתא סד"א דמאכילין וק"ל :

דף ע ע"ב ברש"י בד"ה ומילת זכריו דאי משום עבד הא כתיב כל ערל לא יאכל בו עכ"ל דהשתא ישראל ערל לא יאכל עבד ערל מבעיא וכן פי' הרא"ם והוצרכו לזו דלפי משמעו אעבד קאי אבל בלשון נסתר ואבעליו ה"ל למכתב בלשון נוכח תאכל כמו ומלתה ר"א דסבר דאין מילת עבדיו מעכבת כמ"ש התוס' נ"ל דאעבד קאי כמשמעו והיא גופה אשמעינן דעבד אחר שימול רשאי לאכול ממנו ושלא נאמר דהוה כערבי וגבעוני מהול וכן הוא בהדיא במכילתא ע"ש ודו"ק : בתוס' ד"ה אי מה פסח מלת זכריו כו' תימה דהא הך סוגיא כר"א כו' דריש במכילתא דמלת עבדיו אין עכ"ל כן הוא במכלתא שלפנינו אבל במדרש ילקוט איתא (במכילתא) דר"א סבר דמילת עבדיו נמי מעכבת ע"ש וק"ק אמאי לא הקדימו תמיהתם לעיל דאזלא הסוגיא נמי כר"א מדקאמר משתברא ערלות כו' ומילת זכריו ועבדיו מעכבת כו' ויש ליישב ובד"ה ה"ג כל ערל כו' דהא אוקמינא כולה לג"ש ועיקר נראה דאין זה מדברי תוס' אלא שהוא פרש"י וכן מוכח מדבריהם לקמן וכ"כ מהרש"ל וק"ל :

דף עא ע"א גמרא המרת דת פוסלת כו' הכי משמע ליה בן נכר אפי' ישראל שנתנכרו מעשיו לאביו כו' כן נראה מפרש"י בחומש אבל ליכא לפרושי דע"כ בישראל שהמיר קמיירי דלעובד כוכבים לא אצטריך קרא דמכל ערל לא יאכל נפקא עובד כוכבים ואפי' מולין כדלקמן דא"כ לא יתיישבו דברי התוס' שכתבו דכל ערל עובד כוכבים לא איצטריך אלא לישראל כו' והיינו דערל עובד כוכבים נפקא מכל בן נכר כמ"ש בעובד כוכבים והשתא תקשי להו דאצטריך שפיר וכל ערל לגר דאי לאו לא הוה שמעינן מבן נכר ישראל שהמיר אלא בן נכר כמשמעו אבל אי הוה כמשמעו דבן נכר נמי ישראל שהמיר ניחא מיהו הסוגיא דזבחים פ"ב לא משמע כן דקאמר אקרא דיחזקאל בן נכר וערלי לב יכול בן נכר ממש ת"ל ערל לב א"כ מה ת"ל בן נכר שנתנכרו מעשיו כו' : שם אמר רבא ותסברא המול לו כו' והאי לאו בר מהילא כו' ומיהו דאבעיין ודאי לא אפשיטא כמ"ש התוס' לעיל דמצי למימר דערל שלא בזמנה תקרי ערלה לגבי קטן שלא לסוכו בשמן של תרומה אלא לענין שיהא מעכב את אביו בפסח מסתברא דתלה הכתוב הדבר במילת בנו שחייב למולו קודם וזה א"א לו למולו דהא לאו בר מהילא הוא וק"ל וכ"כ התו' לקמן היכא דלא אפשר לא מעכב ודע שרש"י בחומש פי' תושב זה גר תושב כו' ומיהו והלא ערלים הם ונאמר כל ערל וגו' אלא כגון ערבי מהול כו' עכ"ל ועטן הרמב"ן ולא ידעתי למה יכתוב הרב דברים הנדחין כו' והעמידו הכתוב בגר שמל ולא טבל עכ"ל והרא"ם האריך בזה ליישב פרש"י ע"ש ודבריו תמוהים דמ"ש דדברי רב שמעי' בערבי מהול לא נדחו כלל כו' שאני נדרים דהולכין אחר לשון אדם הרי הש"ס לא רצה לתרץ כלל וכמ"ש התוספות דבנדרים נמי מקרא יליף ליה ואין זה סוגית הש"ס דמוקי ליה במל ולא טבל לרבותא בעלמא כמ"ש הרא"ם שהרי הניח המתרץ כי שברת המקשה דפריך והני מולין נינהו ועוד דפריך פ' אין מעמידין מהמול ימול דליכא לאוקמי לרבות ערבי מהול ולא למעט ערל שמתו אחיו מחמת מילה מהסיא מתני' דנדרים והולך לאוקמא במלתא אחריתי אמאי לא משני דשאני נדרים והיא סוגיא דפ' שביעי גבי מי ששהא עם אשתו עשר שנים אינה מובנת לן בדברי הרא"ם כמ"ש בחדושי אגדות ומ"ש הרא"ם שגם הר"מ מהלכות פסח פסק כדרב שמעיה אליבא דר"ע דתושב הוא ערבי מהול לא ראינו בדבריו הכרע דלא נקט אלא לישנא דקרא גר תושב או שכיר וכן הוא בכסף משנה ודברי הראב"ד שם אינן מובנים לכאורה וכבר כתבנו פירוש לדבריו במ"ק ודברי כסף משנה דחוקים בזה ואין להאריך והנכון בדברי רש"י בחומש שהוא ע"פ המכילתא וכן הם דברי הסמ"ג סי' שנ"ד תניא במכילתא תושב א"ר למה נאמרו והוא כתיב כל ערל וכל בן נכר לא יאכל אלא שאם הוא ערבי מהול או גבעוני כו' עכ"ל והיינו כדבעי למימר רב שמעי' מעיקרא בש"ס ודרכו של רש"י להביא דרשות הפשוטות יותר גם שבש"ס נדחה דברי רב שמעיה כיון דבמכילתא איכא תנא דאית ליה הכי הביא שהיא יותר פשוטה מלאוקמא בגר שמל ולא טבל אבל דברי הסמ"ג תמוהים שהניח ש"ס ערוך ומפרש לה ע"פ המכילתא כדס"ד מעיקרא בשמעתין ויש ליישב ודו"ק : ע"ב בתוס' בד"ה ערל מקבל כו' דהא טמא מקבל הזאה כו' שהרי נדה כו' ע"ש כל מקבל הזאה טמא מת הוא וליכא ראיה (מכ') [ממנו] משום דמצוותו בכך וה"ה בענין אחר אבל מנדה מייתי שפיר דאפשר לסמוך כמו בערל וק"ל:

דף עב ע"א גמ' ונולד כשהוא מהול כו' אין נימולין אלא ביום כו' . מהרש"ל מחק מלות ונולד כשהוא מהול מתוך הברייתא וע"ש טעמו אבל דבריו תמוהים מה שכתב דפשיטא הוא דצריך שימול ביום זה אינו דכמה אמוראי בפ' ר"א דמילה דס"ל דאין צריך מילה כלל וכמ"ש התוס' פרק החולץ בשם בה"ג ע"ש גם מ"ש בטור יו"ד לא ידעתיו דהא בסי' רס"ג כתבו גבי כל ערלות כמו שפטויה הכא ובפ' ר"א דמילה ופסק דלא כר"ג אלא כר"ת שכתבו התוס' בשמו דפסק דצריך שימול ומ"ש מדהביאו הסמ"ג והרא"ש פ' החולץ מהאי ברייתא דאמר גר עובד כוכבים כו' ע"ש כן הוא גם בתוס' ולא זו הדרך ולא זו העיר שלא הביאו ראיה אלא לה"ג דפסק הגר שנתגייר דצריך מילה כהני תנאי דהכא דס"ל כתנא דפר"א דמילה דס"ל נמי הכי ולא כתנא דפליג התם אבל לענין קטן שנולד כשהוא מהול אע"ג דס"ל לתנאי דה"ל דצריך שימול מ"מ לא פסקו ה"ג כותו משום דכמה אמוראי לא ס"ל וכל ספרים שלפנינו נכונים וברורים הם בלי מחק ודו"ק : תד"ה משום דלא נשיב כו' דעשו פסחים אבל לא עשו כתקנן כו' עכ"ל דאע"ג דמילת זכרים שלהם לא היה מעכבת לא מקרי כתקנן כיון דכל זכרים שלהם שנולדו במדבר לא אכלו מפסחיהם כל מ' שנה חוץ מאותו פסח דפ' בהעלותך וק"ק אמאי לא דחו בזה פרש"י שפי' דנזופין היו מחמת עון העגל שהיה בשנה ראשונה ומאז לא מלו בניהם וא"כ דמאי אולמיה אותו פסח דפ' בהעלותך שהיה בשנה שניה ג"כ לא היה כתקנן אבל לדברי התוספות שפירשו דנזופין היו מחמת מרגלים שהיה בשנה שניה ניחא שהיה אותו פסח דפ' בהעלותך כתקנה שעדיין לא היו נזופים ולדברי התוס' נ"ל דלאו דוקא קאמר מ' שנה לא נשבה כו' דבשנה ראשונה גם בשני עד מעשה מרגלים לא היו נזופין עדיין ודו"ק : בתוס' ד"ה מיתיבי כו' אע"ג דצריך שימול מדרבנן מפני שנראה כערל לא אסרוהו בתרומה כו' עכ"ל דע"כ צריך שימול מיהת מדרבנן כברייתא דלעיל ולקמן דקאמר לימא כתנאי היינו נמי אם צריך שימול מדאורייתא או מדרבנן אבל לענין תרומה למ"ד צריך שימול מדרבנן שרי בתרומה כהך ברייתא דהכא ומה שיש לדקדק בזה על פרש"י עי' במ"ק ודו"ק : ע"ב בתוס' ד"ה מ"ם דרשינן וביום אע"ג דמדכתיב בן שמנה ימים דרשינן וביום כו' עכ"ל כ"ה בפ' ר"א דמילה ע"ש : בד"ה שהזה כו' איצטריך לאשמועינן דהזאה כשרה אע"ג כו' עכ"ל אבל ליכא למימר דאיצטריך לאשמועינן דהזאה כשירה בערל מק"ו דט"י דלא נימא ק"ו איפכא ממחוסר כפורים דמותר בתרומה ואסור בפרה ערל דאסור בתרומה ק"ו דאסור בפרה דאימא מה למחוסר כפורים שאסור בנגיעת קדשים ועוד דט"י יוכיח שאסור בתרומה וכשר בפרה ודו"ק ועי' בזה עוד במ"ק : ד"ה ונתן ולא ונתנה קרא יתירא קדריש ולא כו' עכ"ל ויותר נראה לפרש דמדשינהו הכתוב הכא דכתיב ולקחו בלשון רבים וכתב ונתן בלשון יחיד ולא ונתנו דרים דכתיב ונתן למעוטי אשה קאתי וכן משמע מדקאמר בתר הכי לרבנן ואי ולקח ונתן כו' ואי כתיב ולקחו ונתנו וכ"ה בתוספות ביומא ע"ש :

דף עג ע"א בתוס' ד"ה לימד על טבול יום שכשר בפרה וא"ת מהיכא תיסק אדעתיה לפסול דאי עכ"ל ק"ק דאימא דאיצטריך לאשמועינן דהזאה כשרה בט"י אע"ג דאסור בתרומה וקדשים כי עמא כמ"ש התוס' לעיל גבי ערל דמה"ט הוה סלקי דעתך לפסול בו הזאה אי לאו דיליף מט"י ויש ליישב ועוד י"ל בזה דאימא דס"ד לפסול ט"י בפרה מק"ו דמחוסר כפורים שמותר בתרומ' ופסול בפרה ט"י שאסור בתרומה א"ד שפסול בפרה וי"ל דבמחוסר כפורים נמי לא קים לן דפסול בפרה אלא משום דגלי לן קרא בטומאה בהסיא פרשה דכשר בפרה דהיינו דוקא ט"י דמת כמ"ש תוספות לקמן ודו"ק : בד"ה ואסורים לזרים כו' ואין נראה פירוש זה דאין להם פדיון אמרינן לקמן דהייך עכ"ל לעיל מייתי מתניתא דמהפ"ז גבי תרומה מאה"כ במעשר ה"ת לדחות פירוש זה דע"כ אסורה לזרים לאו היינו דאין לו פדיון דהא חשיב לה בתרתי וק"ל : ד"ה מאה"כ במעשר כו' אלמא ערלה וכלאי הכרם בטלים ברוב מדאורייתא כו' עכ"ל אין דין ערלה וכלאי כרם כתרומה דתרומה עולה בק"א והנהו במאתים וא' אבל הביאו ראיה דכמו דיליף בערלה וכלאי הכרם מקרא דמשקה מן המאתים אינו אלא אסמכתא בעלמא ומדאורייתא בטלים ברוב ה"נ לגבי תרומה דיליף מקרא דאת מקדשו ממנו היינו נמי אסמכתא בעלמא ומדאורייתא בטל ברוב והכי משמע אסמכתא מהאי קרא את מקדשו דהיינו תרומת מעשר שהוא מעשר מן המעשר הוא חלק אחד ממנו דהיינו חלק א' מק' ודין תרומה כתרומת מעשר וק"ל : ע"ב תד"ה טומאת עצמן כו' דנפקא לן טומאת עצמו ת"ל טומאת הגוף כו' עכ"ל ויש ליישב דאי לאו אזהרה דלא יאכל מן הקדשים לטומאת הגוף לא הוה משתמע מתאכלנו הטמא וטהור יחדיו אלא טומאת הגוף דחמירא בקדשים ובתרומה אבל השתא דנפקא לן טומאת הגוף מלא יאכל וגו' מוקמינן הטמא והטהור לטומאת עצמן ולא מוקמינן ליה בלאו יתירא לטומאת הגוף ודו"ק : ד"ה אסור לבער כו' דלגבי טומאה מיהא מצינו שתרומה חמורה כו' עכ"ל והיינו שתרומה בטומאת הגוף במיתה ובמעשר אינו בלאו וק"ל :

דף עד ע"א בתוס' ד"ה ה"ג בקונטרס כו' ואו' ר"י דאי הוה גרסי' כו' ערל בהדי אונן כו' עכ"ל ע"כ דהוה גרסי' נמי ערל בהדי אונן נמי בדברי רבי יוסף הבבלי דאל"כ אדמייתי מת"ק דיוסף הבבלי לייתו מברייתא דלעיל דקתני בהדי ערל כשר כמו שהקשו לעיל וא"כ לאו מתם כגירסת הקונטרס קאמר דגרים תנא דיוסף הבבלי דהא עיקר מלתא מיוסף הבבלי גופיה מייתי ויש ליישב כיון דת"ק נמי ס"ל הכי ולא פליג אלא במחוסר כפורים קאמר שפיר תנא דיוסף הבבלי דהיינו הברייתא דתני בה יוסף הבבלי ודו"ק : ד"ה מה לפסח כו' המ"ע שכן שנ"ק עכ"ס עכ"ל וטעמא דקאמר ש"ס היינו כ' של פנ"ק עכ"ס דאיכא בטומאת הגוף כרת בפסח מאה"כ במעשר וק"ל : ד"ה מנין למעשר כו' דס"ד דאסור משום שמבער בטומאה עכ"ל לא ניחא להו כפרש"י דס"ד דאסור משום דסיכה כשתיה דמשמע דס"ד דלהוי אסור בהו סיכה דומיא דמת דלא שייך ביה סיכה כשתיה אלא שמבער בטומאה וק"ל : ע"ב תד"ה הא רחץ כו' כתיב וטמאה עד הערב כו' דקאי אתרומה וקדשים כו' עכ"ל ק"ק נ"ל האי קרא דהערב שמש לתרומה הא מפורש ביה הערב שמש בין במידי דבר כפרה ובין במידי דלאו בר כפרה כדלקמן בנליכותא ודו"ק :

דף עה ע"א תוס' ד"ה דאי מעד אשר יטהר כו' ה"א דעד אשר יטהר בטבילה לחודה במידי דלאו בר כפרה כו' עכ"ל והיינו לאכילת תרומה אבל לנגיעה ה"א חמירא טפי דהא כתיב במים יובא וטמא עד הערב דהאי לנגיעה בכלי דהוה מידי דלאו בר כפרה ומצינו אכילה בלא נגיעה כמ"ש התוס' לעיל וק"ל : ד"ה כרות שפכה כו' דאמאי נקט פליעה כו' ואר"י דמשום דגיד ע"י כריתה כו' עכ"ל בהא דנקט פלוע בגיד ובגמרא אמר פלוע בבילים לא תירץ כלום וי"ל דר"ל כיון דבכרות נקט חדא נקט נמי בפלוע חדא ודו"ק : ד"ה ניקבו וה"ה אפי' אחת מהן עכ"ל דאל"כ לא שייך למימר ואפי' אחת מהן ואפי' נקבו שתיהן דאימא דנגרע ניקבו בשניהן מפלוע בא' וק"ל :

דף עו ע"א בתוס' ד"ה ממולאי פירש בקונטרס מקוטעים מספחה כו' דהל"ל משום דאתון מולאי כו' עכ"ל בכל גמרות שלנו גרסי' דאתי ממולאי וליתא דאתו הוא בלשון נסתר ואמריתו הוא לנוכח ובפרק המקבל גרסי' דאתיתו ממולאי דהיינו נמי לנוכח ולפי זה היה גרסי' שפיר ממולאי במ' של מן ר"ל שבאת ממשפחה כרותה כמו שפרש"י הכא אבל התוס' אין נראה להם לגרוס כן דמה לו לומר שבאו ממשפחה מולא כיון שהם בעצמם משפחת מולא ועיקר גרסתם דאתון ממולאי ר"ל שאתם ולכך הקשו שפיר על מ' של ממולאי דהיינו מ' של מן דלא צריכה דהל"ל אתון מולאי ופירשו דהמ' שורש התיבה ממלאי שם מקום ודו"ק : ע"ב בתוס' ד"ה וכ"ת הנך כו' פירוש אומה כו' הלכו להתיישב בשאר כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפרש"י שטבעו בים דאינו דומה שטבעו אלא אותן שרדפו אחר ישראל על הים ושנשארו בעיר לא טבעו וק"ל : ד"ה מנימין גר כו' ועוד שלא היה הדבר ברור כו' ואע"פ שהגלה כ"כ מ"מ כו' עכ"ל אינו מובן לי מי הצריכם לכל זה ומהיכא פסיקא להו דלא גלו עמון ומואב בימי סנחריב כשאר אומות יש לפרש דבריהם בעמון ומואב כתיב גבי כ"כ שיהו שבים בלא זמן ובזמן החשבונות לא היה ברור אם אז שבו או לא הם אלו ששבו אז אלא דאכתי כיון דגלו מיהו סבר גם אם אז שבו היאך עמד עמהם ופ"ז כתבו כיון שלא גלו מזמן הרבה בימי סנחריב גלות שלמה אלא כשאר אומות שבלבל כלם כמ"ש לעיל גם אם גלו מזמן קרוב בימי כ"כ כיון ששבו עמון ומואב עמד עמהם מאה"כ בשאר אומות גם אם גלו מקרוב על ידי נבוכדנצר לא תלאו ששבו ודו"ק :

דף עז ע"א בתוס' ד"ה כתנאי עמוני כו' לר' יהודה תקשי ליה מצרי ולא מצרית כו' עכ"ל מיהו ר"ש דפליג עליה דר"י ודריש ליה מעל דבר אשר לא קדמו כו' לאו מכח הך קושיא דמצרי ולא מצרית דהא לר"ש שרו הנקבות מיד ושפיר איכא למימר נמי מצרי ואדומי ולא מצרית ואדומית אלא דלא דייק ליה עמוני ומואבי מצרי ואדומי למעט הנקבות דכל התורה בלשון זכר נאמר : ד"ה מכ"ג באלמנה כו' אבל הכא גר עמוני כו' קשה אמאי לא נידון לר"י מחלל ומצרי ראשון כו' והתם בשאר בנות עובדי כוכבים פרכינן דליכא למילף ממצרי ראשון משום דאינו ראוי לבא בקהל אבל הכא בגר עמוני ממצרי ראשון לתודיה איכא למילף ויש ליישב דאיכא למפרך מה למצרי ראשון שכן הנקבות אסורות כזכרים מאה"כ בגר עמוני דהכי פרכינן לקמן ולכך איצטריך למימר חלל יוכיח וק"ל : בא"ד ואין להקשות דנילף שיפסול גר בביאתו כו' דגר חשוב ברוב קהל לרבנן כו' עכ"ל ק"ק דע"כ האי תיובתא אינו מספיק לר' יוסי דס"ל בהדיא פרק אלמנה דמצרי שני אינו פוסל בביאה ולא נילף ליה מחלל ומצרי ראשון אינו אע"ג דמצרי שני אינו ברוב קהל וע"כ אית לן למימר כתירוצם הב' שכתבו דמה להנך שכן זרעם פסול כו' ולישנא דר"י פ' אלמנה בהדיא הכי הוא כל שזרעו פסול פוסל כו' ודו"ק : בא"ד אבל ק' דמחזיר גרושתו נילף שיפסול בביאתו מחלל ומצרי ראשון כו' עכ"ל וליכא למפרך מה להנך שכן זרעם פסול תאמר במחזיר גרושתו דזרעו כשר דזרע

שיפסול

שיפסול נילף נמי בהאי דינא דחלל ומצרי ראשון והיא תועבה איכא לאוקמא אסיא תועבה ואין נראה תועבה כדאמרינן פרק החולץ ורש"י פירש שם דלענין פסול בביאה במחזיר גרושתו ליכא למילף והתוס' דחו פירושו סוף פ"ק דלענין שתיפסל בביאתו מתרומה ודאי דאיכא למילף מהאי דינא גם מק"ו דאלמנה לכהן גדול אי לאו האי סברא שכתבו דאין חללה כו' ודו"ק: ע"ב תד"ה מצרי שני כו' מסיקי תיתי לה דתפסל כו' תאמר במצרי שכן עשה כו' עכ"ל יש לדקדק דטפי הוה ליה לאקשויי הכי לר"ל דס"ל גם לפי האמת דבת גר מצרי שני פסולה דמסיקי תותי ליה לפסול בתו וי"ל דר"ל ס"ל כתנא קמא דריש פרק אלמנה דסבר הכי לדעת ר"ל כמו שכתבו התוספות לעיל והיינו משום דס"ל דנילף ליה מחלל ומצרי ראשון ולא ס"ל דאין לעשות צד השוה מפסול כהונה ופסול קהל על פסול כהונה כמו שכתבו התוס' לעיל לר"י אבל הכא לר"י דמכשר בבת גר מצרי שני קשיא להו שפיר ממ"ש דקשיא ליה מנלן דמהיכא תיתי לפסל לר"י דאימא דס"ל כמו שכתבו התו' לעיל לר"י דאין ללמוד מחלל ומצרי ראשון מיהו ק"ק לתירוצם שכתבו דיש ללמוד לפסול בתו מאלמנה ומחלל דחייבי עשה אם כו' מה הצד השוה שבהן דיליף להכשיר בתו מעמוני שנשא בת ישראל וממצרי שני דנשא מצרית שניה ואיתא דאדרבה מהאי דינא מאלמנה ומחלל דחייבי עשה יש ללמוד לפסול דכל היכא דאיכא לאקושי לחומרא ולקולא לחומרא מקשינן ולא לקולא וי"ל ודו"ק: ד"ה הלכה אני כו' דא"כ אמאי פליג עליה ר"י אלא כו' עכ"ל דהא מעיקרא קאמר אם הלכה נקבל דהיינו הלכה למשה מסיני וא"כ ע"כ הא דלא קיבל מיניה ר"י ופליג עליה היינו דלא קאמר הלכה למשה מסיני אני אומר אלא הלכה שכן קבלתי מרבותי ודו"ק:

דף עח ע"א תד"ה מצרי שני כו' בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא כו' עכ"ל לענין דממזר מותר בשתוקי קאמר התם הכי ומשמע להו דקהל ה' דגבי מצרי נמי יש לדרוש כן בקהל ודאי לא יבא המצרי אבל בקהל ספק יבא מיהו התם דרשי ה' קהלי וקהל ה' דגבי מצרי אתי לדרשה אחריתי: ד"ה רובו ומקפיד כו' כיון דהלמ"מ נאמרו לו כו' עכ"ל מה שי"ל בזה עיין בחדושנו דפ"ק דעירובין:

דף עט ע"ב בפרש"י ד"ה והסריס לא חולץ [וכו'] דכתי' לא ימחה שמו וגו' עכ"ל הכי אמרי' בפ' כיצד והוא טעם ללא חולצין אבל ללא חולץ נפקא מלהקים לאחיו שם כדמוכח לקמן ובפרש"י ס"פ יוצא דופן ע"ש: ד"ה כחייבי כריתות כו' והיכי קאמר רע"ק סריס מייבם את אשת אחיו מהרש"ל מחק מייבם והגיה חולץ וטעמו דהא בחולץ קיימינן ולא הזכיר רע"ק יבום כלל במתני' ואין צורך למחוק כל הספרים ישנים ובפרש"י ישן כתוב על קלף ג"כ נקט מייבם במקום חולץ והיינו משום דעיקר קושיא מתייבם דפגע באיסור אשת אח דאע"ג דלא נקט רע"ק אלא חולץ ע"כ לרע"ק ליכא לפלוגי בין יבום לחליצה דכל היכא דעולה ליבום עולה לחליצה וכל דאין עולה וכו' וא"כ פריך בחייבי לאוין דהוו כחייבי כריתות לרע"ק כיון דאין עולה ליבום כו' כדאמרי' פ' כיצד ולמ"ד דפליג אדרע"ק נמי וסבר דלאו כחייבי כריתות דמיין ושפיר למיא קמיה מדאורייתא דעשה דיבום דוחה ל"ת דפצוע דכא והא דאין מייבם היינו מדרבנן מכח הני גזירות דקאמר פ' כיצד ע"ש ודו"ק: תד"ה א"ס יבומי כו' אע"ג דהיא שפיר מתייבמת כו' וכבר כתבנו במ"ק דיקא נמי דקאמר אינו מדוקדק וע"ש ליישב בדוחק ועוד משום דעיקר הקושיא בגמרא אסריס אדם שחולץ דלאו בני חליצה ויבום נינהו מיהו אחולצין לאשתו נמי איכא למפרך כיון דחייבי לאוין הוא אין קידושין תופסין בו בה דהא לא אסיק אדעתיה השתא היינו דלבסוף נפלא ובשנוייא בנשא גיורת ורע"ק סבר לה כר"י דקהל גרים כו' מיתרצא נמי הך והא קאמר שפיר דיקא נמי דבהדיא לענין חולצין לאשתו קתני אפילו יבום לרע"ק וע"כ דהיינו בגיורת וק"ק במתניתין למאי דבעי לאוקמא בגיורת אמאי לא מפרש רע"ק שמעתיה דר"י בפשיטות לפי דעתו דחייבי לאוין כחייבי כריתות נינהו וחליצה ויבום נינהו ואין קדושין תופסין בה דהשתא כולה מלתא מלי איירי בסריס אדם הא דחולץ וחולצין בגיורת והא דלא חולץ ולא חולצין בישראלי' ויש ליישב:

דף פ ע"א גמרא ובן שמנה מי קחיי והתניא בן ח' הרי הוא כאבן ואסור כו'. לפי מה שכתבו התוס' דההוא דבן שמונה כו' איירי אפי' גמרו [סימני'] כיון דאינו יוצא מתורת נפל אלא בעשרים שנה הוי מלתא דלא שכיחא ואסור לטלטלו מה פריך ומי קחיי כו' גם דברי המתרץ דקאמר הב"ע כשגמרו כו' דמשמע דההיא דבן ח' הרי הוא כאבן כו' לא איירי בגמרו ומי הכריחו לכך הא שפיר איכא לאוקמא בגמרו ומשום דלא שכיח הוא שיהיה חי כ' שנה כמ"ש התוס' וכבר כתבנו במ"ק קצת יישוב לזה ונראה דודאי המקשה לא אסיק אדעתיה הך דתוספות דמוכח דמיירי אף שגמרו אלא המתרץ השיב לו הב"ע היינו גם ההיא דבן שמנה איירי ע"כ אפי' בגמרו מדתני לה גבי הך פלוגתא דר' ורבנן דאיירו בגמרו כמ"ש התוס' וע"כ אית לן למימר נמי לרבנן משום דאשתהי ומלתא דלא שכיח כיון דס"ל דבעי כ' שנה: ע"ב גמרא הסריס שחלץ כו' טעמא דבעלה הוא הא אחר כו' דמשמעה איירי נמי שיש לסריס עוד אחים אחרים וא"כ דליכא אחים אחרים מדקדק שפיר מדנקט בכה"ג דבעלה הסריס ובאין לו אחים דהוית עליה בכרת ולא נקט ביש אחים אחרים ובאחר דלא הוי רק ל"ת וק"ל: תד"ה עד שיהא בכולן כו' כיון שניכר מיד שאינו עושה כיפה ובאר כו' עכ"ל לכאורה לר"י דבכל חד מהן נעשה סריס ובכמה סימנין מהן א"א שיהא לקוי ממעי אמו כגון באין לו זקן וש"ז דוחה וי"ל דלר"י פסיקא להו לומר דלא קאמר לעיל בלקוי ממעי אמו אלא במלתא דניכר סמוך ללידתו כגון עושה כיפה אבל בודאי בסימנים אחרים דאינן לקוין ממעי אמו כ"א הוי סי' סרים בזמנו שדרך לבא אבל לרב הונא כיון דלא הוי סרים אלא בכולן מה יועיל אם אינו עושה כיפה ממעי אמו והא מילו דלרב הונא נמי ודאי לא הוי סרים באינו עושה כיפה עד שיבא גם כ"א בזמנו ובמ"ק כ' בזה דרך אחרת ע"ש:

דף פא ע"א גמרא טעמא דבעלוה כו' כמאן דלא כר' יהודה כו' יש לדקדק אמאי לא מדקדק כן מרישא דמלתא דקתני איילונית שחלצו לה אחין לא פסלוה ולר"י דאמר כל איילונית זונה היא למ"ת לא פסלוה הא פסולה וקיימא כבר לכהן מכח זונה ויש ליישב דאי לאו הסיפא ה"מ לפרש הרישא דלא פסלוה בחליצה היינו לאחין וכיון דאינה זקוקה כלל חליצתה לאו חליצה היא ומותרת לאחין גם לינשא אבל אסיפא דבעלוה פסלוה א"א לפרש לאחין הבעלוה נמי ע"ד לייבם הוה בטעות כיון דלא הותר כלל אשת הראשון ומותרת גם לאחין האחרים אלא דע"כ איכא לפרושי דפסלוה לכהן משום זונה ודו"ק: שם והלא אני שונה חתיכה כו' מי שבררת כל שדרכו כו' מהאי לישנא משמע דר"י מודה בהך בריתא בעיגול דבטל והא דלא תני בה רבותא דאפי' במידי דאורייתא בטל כל שדרכו תירץ רש"י לקמן לפי' דבחתיכה בכה"ג בטהורות בחולין דלא בטל משום דלא הוה רק הפסד מועט משא"כ בעיגול כיון דהוי דרבנן אפי' בהפסד מועט תני בה דבטל אבל לפי שיטת התוס' לקמן ליכא לפלוגי בהכי וי"ל לפי דרכם הא דתני עיגול לר"י ולא תני דאפי' מידי דאורייתא בטל בכל שדרכו דעיגול היינו עיגול של ערלה דהוי מידי דאורייתא דקדושת אכן לא בטלה לר"י וק"ל: ע"ב בתד"ה כולן ידלקו כו' בכל הנך דמסכת ערלה ימכרו כו' שמא יחזור וימכור לישראל כו' עכ"ל מה"ב ביין נסך דודאי לא יקנה ממנו ישראל וחביות סתומות דקתני במסכת ערלה לא איירי ביין ערלה דודאי לא יקנה ישראל ממנו משום חשש יי"נ אלא איירי בחביות ערלה שמן זיתים או יין תפוחים כ"כ פ' התערובות ע"ש: ד"ה ר"י אומר ואית דחשיב ככרות של בע"ה בעשירית כו' עכ"ל ק"ק למאן דלא חשיב ככרות של בע"ה בכלל י' את שדרכו לפ"ז ה"ל סברא דר"מ הפוכה מדר"ע דלדידיה לא חשיבי אלא ז' דברים ובכללן ככרות של בע"ה ולא בגד ומלא הסיט ולר"מ חשיבי ליה בגד ומלא הסיט בכלל י' דאת שדרכו ולא חשיב ליה ככרות של בע"ה ודו"ק: ד"ה דבכי הכל לא תעלה נראה לפרש דטעמא כו' לאוין להתכבד בה כו' וק"ק לפי זה אמאי כו' עכ"ל תמהו להם לפרש פי' אחר מפרש"י שתלה הטעם לרבי יוחנן בהפסד מרובה ובהפסד מועט מבלי קושיא ונראה שסמכו עצמם אקושיא מפורסמת לפרש"י מאי מהני דטהורות בטהורות עדיפא ליה דאדרבה מה"ט דהפסד מועט בטהורה בטהורות הוה עדיפא ליה למתני שמאה בטהורות דליכא הקנתא וא"ה לא תעלה ואין סברא דר"ל היא דלית הך סברא דאם כן ה"ל סברא דר"ל הפוכה מדר' יוחנן הך סברא קיימא לפרש"י גם לפי האמת בסיפא לר"י דלכך לא תעלה ויש לבעל המאור דרך אחר בכל זה והוא רחוק מפרש"י ומפי' התוס' ודו"ק:

דף פב ע"א גמרא בד"א בשומשמין מתקן כו' הכא לא אסיק אדעתיה למימר טהורה בטהורות עדיפא ליה כדמתני לעיל משום דלעיל איכא רבותא ועוד דנימוחה וא"ה לא תעלה כפרש"י לעיל וק"ל: שם אלא לר"י קשיא הא מני רבנן כו' והא דלא מוקי (כו') בתרומת פירות דרבנן דא"כ מ"ש דר"ל דבפי רבי' דהא הוי דרבנן בדלבנן לר"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן ודוחק לומר דלא מתוקמא בגוונא חדא אלא לר"ל בתרומת דגן ולר"י בתרומת פירות ודו"ק: ע"ב תד"ה נתן קמח כו' ופי"ל דמדאורייתא קמא קמא בטיל כו' עכ"ל ל"ע דהא אפי' להחמיר לא קאמרי קמא קמא בטל מדאורייתא כדמוכח מהך דנדרים בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידולין על עיקרו דמותר וכ"ש הכא דלא נימא קמא קמא בטיל להקל ודוחק לומר דר"ל מדאורייתא קמא קמא בטיל עד מחצה דוקא וכעין שכתבו בתירוץ ראשון: תד"ה אמר ר"י עד כו' דנפיש עמודיה טפי מתפי חביות דלא נפיש עמודיה טפי מצרצור קטן כו' עכ"ל הוא מגומגם דודאי דנפיש מפי חבית כ"ש דנפיש מצרצור קטן כדאיתא בהדיא פ"ב בע"ז ע"ש ונראה להגיה דנפיש עמודיה טפי מתפי חביות את דנפיש מפי חביות או דנפיש עמודיה טפי מצרצור קטן ור"ל לרב דימי כדאית ליה התם דוקא אפי חבית אמרינן ראשון ראשון בטל אבל דנפיש טפי היינו כגיגית לא בטיל כמ"ש התוס' שם ולר' יצחק בר יוסף כדאית ליה בהדיא שם דוקא בצרצור קטן אבל בפי החביות אינו בטל וע"ש ודו"ק:

דף פג ע"א בתוס' ד"ה הלכה כר"י וכו' ובמעינן ליה לרב הונא דאמר לקמן משמיה דרב וכו' עכ"ל ובכל גמרות שלפנינו ליתא הכי לקמן אלא אמר רב יהודה אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה מב' מקומות כו'. צריך הגהה רב הונא במקום רב יהודה לפי דברי התוספות ודו"ק: בד"ה לדברי האומר כו' ואם איתא דרב נחמן אמר רבה בר אבוה אשביעית קאי כו' עכ"ל ר"ל דודאי מתניתין דאין נוטעין וכו' לא איירי אלא בשביעית ולכך לא קבעי אלא ל' של קליטה אלא דרב נחמן קאמר עלה ר"ל ענין שביעית בעי עוד שלשים ושלשים אבל הך דהבריית' א' הנוטע כו' דאיירי נמי בערלה כדקאמר עלתה לו שנה היינו לענין ערלה ומותר כו' דייק ליה שפיר התם דלא אתיא כר' אליעזר דא"כ שלשים ושלשים בעי לגבי ערלה ומה שיש לדקדק בדבריהם דהכא ודו"ק: ע"ב תד"ה אמרי בי רב כו' וק"ק דבפ' המזבח מקדש אמרינן אמרי בי רב מ"ע דרב חסדא כו' עכ"ל לפי' ר"ת הקושיא בפשיטות ולפי' הקונטרס נמי קשה כיון דע"כ אמרי בי רב היינו רב המנונא שהוא כמ"ש התוס' לעיל הכא א"א לומר כן דאיך יתכן שהוא יפרש דברי רב חסדא שהרי הוא גדול מרב הונא ואם אמרי בי רב דהכא רב הונא שקשה כמו שהקשו אימא שבא רב הונא לפרש דברי רב חסדא ודו"ק: ד"ה מטמאין בגדים כו' והתם נמי מפרש דכל שפסולו בקודש אין מטמאין וכו' עכ"ל ר"ל דבטריפה איכא פלוגתא והיינו בנמצאו שנטרפה קודם שנתקדש דבכל הנהו נמי דתני נרבע ונעבד כו' מפרש דכל שפסולו בקודש אין מטמא כו' ומהרש"ל האריך לפרש דבריהם בדרך רחוק ואין לי להאריך:

דף פד ע"א גמרא מאי אריא דתני נשא כו' וכ"ת טעמא דנשא דס"ל עשה ול"ת כו' והא כולה פרקין כו' יש לדקדק דפריך מגרושה ותרת חילה טפי הוה ליה להקשות בפשיטות מכל הנך בבות דקתני בתר הכי בין גרושה ובין במציעתא דה"ל למתני בהו קידש ותנא נשא והיה נ"ל ליישב דבכל הנך בבות אין לדקדק דליתני קידש כיון דלא הוי רבותא טפי בקידש משנשא אלא הכא בגרושה ה"ל למתני קידש דהוה רבותא טפי דלא הוה רק ל"ת משא"כ בנשא דהוה ל"ת ועשה וכתב דוקא נקט בכה"ג וכו' והא כולה פרקין כו' וא"כ ה"ל למתני שפיר קידש דלא הוה רק ל"ת ואפ"ה לא דחי ליה עשה דיבום אבל לפ"ז אין מקום לקושיות התוספות דבכמה מקומות קתני נושאין ב' אחיות ודו"ק: שם ומאי אריא דקתני אלמנה לתני בתולה כו' לכאורה הוא מגומגם וכי אלמנה לא משכחת בתולה כגון אלמנה מן האירוסין כדלעיל והכי הל"ל ליתני דנשא אפילו בלאו אלמנה ונראה ליישב דקאי אדלעיל דמשני דלא תני קידש במציעתא אלא נשא משום בת בוקתא דא"כ מאי איריא אלמנה ליתני דלאו אלמנה אלא ע"כ דתני בריישא אלמנה משום דקתני אלמנה במציעתא וא"כ הדרן קושין לדוכתא דליתני נמי קידש בריישא דאכתי בתולה היא איידי דמציעתא ולא ליתני נשא משום בת בוקתא והמתרץ השיב לו הא ודאי דקתני אלמנה נמי ברישא משום איידי דאלמנה דסיפא היא ולא משום אלמנה דמציעתא בלחוד ואכתי ניחא ליה למתני נשא ברישא משום בת בוקתא ועי' בזה במ"ק. [מ"ש משום אלמנה דמציעתא בלחוד כו' יש לפרש דהיינו ודאי קידש לא תני איידי דבת בוקתא והא דלא נקט בתולה איידי דמציעתא משום דיותר ניחא למינקט אלמנה משום תרוייהו דהיינו מציעתא סיפא היא דיכול לתרץ כן אקושיא דקידש דלהכי נקט נשא איידי דתרוייהו בת בוקתא וסיפא ואלמנה נקט משום מציעתא לחוד ויש לפרש כן לישנא דומיא הא ודאי משום סיפא ודו"ק: במ"ק מ"ש שם דדומיא דסיפא נקט דוקא בסיפא דהיינו שקאי הכל אאיסור דיבם יש להקשות א"כ אמאי לא תירץ לעיל כדמתקשי אדתני משום סיפא אכ' תירץ דקידש דקתני במציעתא הוא בשביל היתר ליבם קאי האיסור ליבם וא"כ אינו דומה ולכן נקט איידי סיפא וק"ל]: תוס' ד"ה רבי אליעזר גרסינן במשנתנו וכן בההיא דאין מעמא כר' עכ"ל"י משום דהתם ר"א בי' הוא רבי אליעזר בן הורקנוס והתם ר' אלעזר בלא י' הוא ר"א בן שמוע ולכאורה ר"א דקתני הסיפא דמתני' בתר רבי יוסי ור"ש ור"י הוא ר"א בן שמוע שהיה חבר להם מתלמידי ר"ע כדאמרינן פ' הבע"י אבל ר"א בן הורקנוס שהוא רבו של ר"ע דהוה קדים טובא לא ה"ל למתני דבריו בתר תלמידי דר"ע וכה"ג דקדקו התוס' לקמן גבי ר"א בן עזריה והכא קאמרי התוס' דאפי' הכי הכא גרסינן ר"א בי' במשנתנו כדמוכח בגמרא שא"כ כשהלכתי ללמוד תורה אצל ר"א בן שמוע כו' אלא ר"א במשנתנו ר"א וכו' דמשמע דר"א דמשנתנו לאו היינו ר' אלעזר בן שמוע אלא ר' אליעזר בן הורקנוס וק"ל: ע"ב תד"ה אי נסיב כו' דא"כ שתיהן מותרות כו' דקהל גרים לא כו' עכ"ל לפי פרש"י דשליש' ישראל הוא ואסור בשניה וה"ה דשלישית ישראלית היא ואסור' בשני כמ"ש במ"ק ע"ש נראה דלא תקשי ליה הא דקאמר מותרות לאלו ולא גיורת משום דקהל גרים לא אקרי קהל דהיינו דווקא גר או גיורת שנתגיירו עצמן כיון שנולדו בגיות לא אקרי קהל אבל מצרי שלישי שנולד בקדושה אלא דאבותיו גרים היו שפיר מקרי קהל ואסור בשניה וק"ל: בא"ד וא"ת ואמאי לא כו' כגון מצרי שני שנשא ישראלית ומצרית כו' וי"ל דבן הישראלית ממצרי שני אין חשוב כו' עכ"ל ויש לדקדק דמשמע דבן מצרי שלישי מישראל ודאי דחשיב ישראל גמור לענין קהל וא"כ אכתי תקשי אמאי לא נקט בכה"ג דליהוי אתרוייהו כגון מצרי שלישי שנשא ישראלית ומצרית ראשונה דהשתא את' מהן כו' וכמ"ש בקושיי' ואם נאמר דאפי' מאן דפליג ארב דימי במצרי שני שנשא מצרית ראשונה וס"ל דבתר דידיה שדינן ליה ובנו מצרי שלישי הוא הכי במצרי שלישי שנשא מצרית ראשונה כמ"ש התוס' לקמן מ"ת תקשי להו בכה"ג בנשואי היתר משכחת לה דאפי' ליתיה לרב דימי ליתני שלישי שנשא ב' נשים מצרית ראשונה וישראלית כו' וכמו שהקשו לקמן בישראל שנשא שניהן בנשואי איסור ול"ע: בא"ד וא"ת אפילו ליתא לרב דימי כו' וכ"ת דלא תני הכי לפי שנשואי מצרית הוי באיסור כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא נקטו האי וכ"ת כו' בקושיות דלעיל לרב דימי דהוה נמי נשואי מצרי שני לישראלית ויש ליישב ודו"ק: לדידי יש ליישב עם קושיא דראשונה דהיינו דהתוס' סוברים כמו שקשה לעיל ממצרי שני כו' כן יש להקשות ממצרי שלישי ולכן אין להביא לעיל וכ"ת לפי שנשואי ישראלית הוה באיסור דא"כ קשה לתני מצרי שלישי שנשא ישראלית ומצרית ראשונה וכמו שתרצו התוס' אקושיא דמצרי שני שאין זה חשוב ישראלית כן סוברים במצרי שלישי ולפי פשוטו יש לפרש דגבי ישראלית יש לפרש שבא עליה: מ"ש כאן במ"ק פירוש לדברי התוס' יותר נראה לפרש כפשוטו דלפר"י קשה כיון דאשמעינן גבי מצרי ישראלית או שניה א"כ מה לי להזכיר עוד תמיד שגם שלישי נשא אשה הוא מיותר לגמרי לא קשה כלום שעכ"פ הוצרך לאשמעינן גבי תרי גברא החלוקה אם נשא זה או זה ובאמת אינו ק"ת:

דף פה ע"א תוס' ד"ה וכ"ת שהוא כו' ופריך ולר' אלעזר וכו' וק"ק דמנ"ל להתקשן להקשות דלמא דוקא בפסול זרע כמשמעו פשוטת הדברים ויש ליישב וק"ל: בא"ד ובפסלות דידה למוד אפילו במקום שהולד כו' כדקאמרינן ולר' מתיא כו' עכ"ל תרך דממזרת ונתינה א"ב כמ"ש לעיל נמי מוכח כן דכיון דמשום זרע למוד לא תרגלא ליה ע"כ דהוא פסול והיא פסולה בכ"א תרך לא תרגלא ליה אלא מהך דר' מתיא מוכח טפי בהדיא ועי' מ"ש במ"ק ודו"ק: בפרש"י בד"ה קנסו אותו וכו' וכ"ל דזה הטעם גם הטעם דמרגילה הכל אחד דאל"כ קשה לר' שמתרץ אמאי מתרץ טעם דמרגילה ה"ל לתרץ גבי רשב"א ומאי וק"ל: ע"ב תד"ה ולרע"ק דאמר יש ממזר כו' המ"ל דרע"ק כר"ש כו' וא"ב ממזרת ונתינה כדלעיל כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא קאמרי דהמ"ל דרע"ק כר"ש ומחזיר גרושתו דקיימינן בה איכא ביניהו וק"ל: ד"ה ולר' מתיא בן חרש כו' כיון דנראה נ"ל זה הטעם אף שלא הרגילה כיון דלאו א"כ פסולה לכהונה מכח שנשאת וא"כ אינו מרווחת כלום בשלא הרגילה ובזה אין צריך למ"ש במ"ק גם מהרש"ל בספרו וק"ל מהר"ם יצ"ו:

דף פו ע"א בד"ה מאי אינה אוכלת כו' וכן בסיפא בת לוי לכהן כו' דס"ד שלא יפסול בת כו' דאוכלת מעשר האסור לזרים כו' עכ"ל ק"ק דמי הכריחם לכך דהא לפירוש הקונטרס ניחא להו כולה בבא דתרומה בפשיטות דאשמעינן בהו איסור אכילה אע"ג דרבנן אתיא מתני' דמעשר מותר לזרים ולא קשיא להו לפ"ה דה"ל למתני בהדיא מני ועוד דליתני אפילו בת לוי ללוי כו' אלא במציעתא איירי כולה לענין נתינת רשות אבל בסיפא ניחא לפ"ה כמ"ש לפרושיה דאגב תרומה נקט לשון לא תאכל במעשר וה"ה אפי' בת לוי ללוי כו' ודו"ק: ע"ב גמרא ה"ק ליה אי דקא אתית בתורת קנסא הא אית לך דהיינו שיש לך עושר כדאמרינן פ' במה בהמה ולא היה לך ליטול רק להניחו לעניים ולפי דרך זה יש לפרש דאמר ראב"ע עקיבא בתרמילו כו' דהיינו כלי של עני שהוא רוצה לזכות במעשר ראשון לעניים בתורת קנסא והגא שהוא עשירי לעזרא חיי וידעתי בקבלה מאבותי דקנסא לכהנים ממש קאמר משום דבתורת חלוקה מדאורייתא נמי אית ביה לכהנים וק"ל: בתוס' ד"ה מ"ע דרע"ק לכאורה נראה דר"מ ור"א פליגי בפלוגתא דרע"ק וראב"ע כו' עכ"ל גם לפי מה שכתבו לעיל דגרסי' בדברי ר"מ מעשר ראשון אסור לזרים מ"מ מדקתני בתריה ר"א בן עזריה אומר אף לכהן משמע דר"מ ס"ל דנותנו ללוי דוקא כרע"ק הכא דנותנו דוקא ללוי וראב"ע פליג ס"ל כר"א דלעיל דנותנו אף לכהן ודו"ק:

דף פז ע"א בתד"ה ואימא פרט כו' דמשמע דפשיטא ליה בלא שום דרשא כו' ולא הדרשה כו' עכ"ל דאי לא הוה משמע הכי א"כ מאי מייתי דבי ר' ישמעאל ואימא בנשואה אקרא דהכא (מלתא)[מלתם] פרט להפרת נדרים שמיך ולא אצטריך ההוא קרא אלא להכי שמסר האב כו' איהו משמעו לא ידענו והפסוק משום דלא ה"ל למנקט ההוא קרא למסר האב כו' אלא ה"ל למינקט מקמיה דנשואה גופא מהיכא נפקא אבל אי פשיטא ליה בנשואה בלא שום דרשא ניחא דלא נקיט מלתא דפשיטא וק"ל: בא"ד דפריך אבל נשואה וכו' איני מובן לי אם כוונתם כן נשואה אפי' בלא מוזרת א"כ ה"ל לאתויי קרא כפשוטו ונדר אלמנה וגרושה יקום מה צריך להביא תנא דבי ר"י ואם כוונתם אמוזרת דוקא א"כ אינו נצמרך כלום דהא דאמר תנא דבי ר"י הוא מוציא מכלל אב בלא

מוזה

תוזרע ויש לייסב ודו"ק : ע"ב גמ' הא איבעית מהימן כו' ק"ק אימא אפילו שתק לא מהימן והא דנקט שאמר לא אכלתי משום סיפא דבשנים פטרי רבנן דוקא באומר לא אכלתי לאפוקי שתק ויש לייסב וק"ל : תד"ה ר"מ מחייב כו' ולא דמי לשאר חייבי חטאות דניחא להו בכפרה כו' עכ"ל ר"ל כיון דניחא ליה בכפרה ובודאי לא אתי לשהויי ולא בעינן ליה למשכוני משא"כ הכא כיון דהוא אומר לא אכלתי ודאי לא ניחא ליה בכפרה ולא יביא חטאתו כפי עדות העדים ובעי למשכוני והכי מוכח שם בגמרא דבפעמים גם בחטאת אתי לשהויי [ובעי] למשכוני כגון בנזיר דאין מעכב כפרתו כמו בשאר חטאת אבל בתוס' פרק א"ל כתבו סברא היפך זה וז"ל דהתם מיירי כשאמר שלא ניחא ליה בכפרה אבל האי ניחא ליה בכפרה אלא שהוא סבור להיות פטור וממשכנינן אותו עכ"ל וטעות נפל שם בדבריהם דהכא נפונים הם בטעמם כפי סוגיית הש"ס בזה כמ"ש ודו"ק :

דף פח ע"א [גמרא אלא סברא וכו' וק"ק אם כן מאי צריך קרא דאו הודע לעד אחד כיון שהיא סברא לגבי אשה ה"ה גבי חלב מידי דהוי אאתיכת ספק כו' ובא אחד ואמר ברי לי דחלב הוא ודאי דמהימן ואין לחלק בין היתר לאיסור גבי' דאם כן מאי מקשי מדבר שבערוה הא יש לחלק כמ"ש התוספות אחר כך ויש לייסב ודו"ק] : בתוס' ד"ה ומה אם ירצה כו' לעולם איכא למימר כו' יש לנו לומר דמשתמא שוגג היה כו' עכ"ל ואע"ג דהשתא ליכא הוכחה דבעד אחד מיירי קרא ואימא דאיצטריך קרא לב' עדים דלא נימא דשתיק משום דמזיד היה אלא שוגג היה מכל מקום תדע דקאמר משום דשתיקה כהודאה דמיא ניחא ודו"ק : [מיהו מנ"ל לתוספות להקשות דלמא משום המקשן הלה עצמו בסברת המתרץ דע"כ לא זה דמשתמא שוגג הוא דאם לא כן אינו מתרץ כלום וע"כ הנראה לומר דתוספות מקשים [על] המתרץ דמלתא דפשיטא הוא דסתם שוגג הוא ואין צריך לאיה וק"ל : ד"ה אי קסבר רש"י מיהו ק"ק מנ"ל למקשין להקשות דלמא ויש לייסב ודו"ק] : ע"ב גמרא טעמא דמכחשתו הא שתקה תנא והאמר כו' שתקה לאו ממש שתקה דאם כן ניחא דשתיקה כהודאה דמי אלא דאמרה לא ידעי ליה ומגופא אלא מכחשתו תנא לא תקשי ליה דאימא דהיינו באומרת דידעי ליה או שתקה ממש דשתיקה כהודאה דמיא ולכך תנא ולכך קאמר מדיוקא דמכחשתו מתמן קאמר מוכח הא אפילו אמרה איני יודע אם זה הוא דתנא והאמר שולא כו' ויש לדקדק דאי מלתא דשמואל לא מכחשתו דתנא היינו אפי' אמרה דלא ידעי ליה א"כ תוקמא מלתא דשמואל בפשיטות ומיירי בנשאת מתחלה שלא ברשות בב' עדים ואחר כך באו ב' עדים ואומרים שזה שבא הוא בעלה אם מכחשתו ואומרת דלא ידעי ליה דה"ל תרי ותרי והבא עליה באשם תלוי אבל במכחשתו ואומרת ברי לא תנא בנישאת לאחד מעידיה וכדלעיל ויש לייסב דידע ש"ס דמלתא דשמואל לא שנו אלא כו' מתאמרה אריסא דמתני' דאיירי בנשאת בע"א ודו"ק : בפרש"י בד"ה אלא לאו כו' שהיה חי באותה שעה ומת ולא רצה להוציא משום זונה כו' עכ"ל דאי לאו בכה"ג שמת אלא משום חי גם עכשיו א"כ איסור א"א הוא ולא איסור כהונה מקרי למילף מוקדשתו וק"ל : [בתד"ה והבא עליה וכו' הא מחייב מיתת ב"ד ומ"ש באשם תלוי היינו באינו דמלתא שבא בשוגג וע"ז מקשי התוספות הא חייב חטאת ולא מיתה וק"ל מהר"ם יל"ו] :

דף פט ע"א גמרא וכמי שוגג אשוגג הכא קתני בשוגג תרומתו כו' לכאורה לפי פרש"י דנמצאת מכה לא משמע אלא שוגג א"כ כך קושיא לכ"ע בין לרב חסדא ובין לרב נתן בר אושעיא והוא דחוק דאין מקום לקושיא זו הכא דקושיא דמקמא ודבתר' לא קאי אלא לרב חסדא ובפשיטות בלא פלוגתייהו ה"ל למירמיה שוגג אשוגג דב' משניות הללו אפשר דר' נתן לא דייק ונמצאת תלמון שוגג דוקא דבעי אלא ונמצאת כבר קודם שתרם ותו לא מידי מכל הך דקדושין מיגה מוכחת כמ"ש במ"ק ע"ש ודו"ק : בתד"ה לרב נתן כו' אבל לרב חסדא דמשוי ליה טבל ניחא כו' משום דלא קפיד קרא כו' עכ"ל לפום סברא דהשתא דהוא גריוא הדדי למבלי מדאורייתא לרב חסדא לא שייך למימר דאי אמרת הוה תרומה זמנין דפשע כו' כדקאמר לעיל לרב חסדא אלא דלעיל תסיק לפי המסקנא דהשתי הכא דמדאורייתא תרומה מעליא וק"ל : ע"ב [גמרא וה"ק ליה ב"ש לבית הלל כו' וק"ק מאי צריך סתרלן לזה דה"ק אימא כפשוטו דכוונת ב"ש הוא גם אחופה כמו במתרץ אחר כך בדברי רבי אליעזר אימא מתגדיל וכו' אף שלא נזכר זה קודם דבריו לפי פירוש התוספות כמו כן נאמר אב"ע ויש לייסב ודו"ק. מהר"ם יל"ו] : בתד"ה כיון דלא ירתי כו' דהא במת מצוה אם יש כהן וישראל עכ"ל ואין זו הראיה מכרעת דהתם ודאי כיון דיש שם גם ישראל ומוטל עליו לקוברו לא הוה מת מצוה לגבי כהן משא"כ הכא כיון דהוא ירית לה לא מוטל על הישראל לקוברה והוה מת מצוה לגבי כהן וק"ל :

דף צ ע"א בתוספות בד"ה אזיל כהן כו' הייתו לגבי הא דהדרי למרייהו ולעולם תרומה כו' עכ"ל ק"ק דהא ודאי אם הדרי למרייהו אין סברא דלא משלם לכהן חולין טהורין במקומן דלמה יפסיד הכהן ואם נאמר דמשלם חולין טהורין במקומן מאי קאמרי דמה פשע הכהן שיש לנו להפקיר ממונו הא עבא עבדי ליה לכהן דמשלם ליה חולין טהורין במקומן ודו"ק : ע"ב [בגמרא לא מפני שראוי לכך כו' וק"ק לפי סברת המקשן שמא יש כאן מיגדר מלתא איך הבין סברייתא דלעיל אליו תשמעון ל"ל למילף במקום שיש מגדר מלתא הא אף בלא מגדר מלתא עוקרין וי"ל דאה"נ דפריך הכי מתירוצו דלעיל שמתרץ מיגדר מלתא הא א"א לומר כן דא"כ קשה הא כאן אין יש מיגדר מלתא ואפ"ה עוקרין וק"ל] : בתד"ה וליגמור מינה כו' הא משמע דאפי' בלא נביא שרי כו' משום מגדר מלתא כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשה להו אגופה דברייתא דהכא דיליף ליה מאליו תשמעון דהיינו לנביא ולאו דמשיק דמשום מגדר מלתא הא ל"ל קרא דהא מה"ט פירש בלא נביא שרי לב"ד לעבור ובתירוצם שכתבו יתיישב ודו"ק :

דף צא ע"א בתוס' ד"ה ע"פ ב"ד הוא כו' אידי ואידי לא בעי גט וא"ה מודה כו' בע"א דתנא כו' עכ"ל נ"ל אע"ג דלא פליג ר"ש במתניתין ברישא דלא בעי גט הא שמעינן ליה בברייתא אבל לענין תנא ע"כ דר"ש מודה ברישא מדנקט גבי בשלא ברשות ב"ד דתחזיר תשמע הא ברשות ב"ד מודה דתנא כדקתני ברישא : ע"ב תד"ה היה במזרח וכתב כו' אפי' שינה מקום עדים דיעבד כשר כדקתני כו' שמא אחרוהו כו' עכ"ל עי' בחדושי בשם הר"ן דהוי לראייתם וכתבנו לייסב שם דבריהן וכאן לא יתיישב כי ע"ש ודו"ק : ד"ה מ"ש כל העריות כו' ס"ד בכונס שייך למימר איבעי ליה לאתתוני כו' עכ"ל בכמה מקומות איכא הך סוגיא דמשני מפירכא קמייתא ופריך בתר הכי מאחרי דמתרלנו נמי בהכי ולא תני התוס' על כך ואפשר דהיינו היכא דכולהו פירכות סתמא דש"ס היו דכולהו כהדדי מקשי להו וש"ס אהדר להו דכולהו בהך שינויא מיתרלו אבל הכא דכולהו פירכות דאמוראי נינהו קשיא להו שפיר כיון דמזא אביי דהך דהכונס את יבמתו כו' דפריך מינה נמי רב שימי מיתרלא איבעי ליה לאתתוני אם כן הך דכל העריות דפריך נמי מתרלא בהכי לכן רבא ורב אשי ורבינא דחזו בקמייתא דמתרלא איבעי ליה לאקרויי לגיטא הכך נמי מתרלא בהכי ועוד נראה דהכי תמו עפי לכך משום דהא הש"ס מביא המשניות כסדר המשנה כמ"ש התוספות לקמן והיינו דהך דכל העריות כו' מתניי' בפ' הזורק קודם הך דהכונס את יבמתו כו' וכן הך דשינה שמו ושמה כו' במתניתין קודם הך דכתב סופר כו' מיהו קשה לפי זה לרב שימי אמאי פריך תקיפא ולא פריך מרישא דלעיל מינה דקושיא דרישא עדיפא מדסיפא דלא שייך ברישא כ"כ איבעי ליה לאתתוני כמו בסיפא וכן קשה לרב אקושיא דרישא עדיפא מדסיפא דלא שייך ברישא כ"כ איבעי ליה לאקרויי כמו בסיפא כמ"ש התוספות מיהו בהא יש לייסב קצת דודאי הש"ס מסדר הקושיא כך לפי סברתו אבל רבא אית ליה סברא בהיפך עפי איבעי ליה לאקרויי אם יש בו שינוי שם משא"כ בכתב סופר כו' דאפשר דקרא ועיילה לבי ידיה ואחלין כו' כמו שכתבו התוספות לעיל ודו"ק :

דף צב ע"א גמרא חייבת בקרבן כו' דברי רבי אלעזר כו' ע"כ דהאי ר"א לאו היינו ר"א דלעיל דסבר דטעות הוא ובנישאת ע"פ ב"ד נמי חייב חטאת אלא דחד מנייהו רבי אליעזר בן הורקנוס וחד מנייהו רבי אלעזר בן שמוע וק"ל : ע"ב בתד"ה אבל חכמים כו' ואי איירי בנישאת בעדים ולכך לא קנסוה אם כן ברישא כו' עכ"ל ר"ל בנישאת בעדים ואתו תרי אחריני ואכחשוה ובעדי הזמה כדלקמן דאל"כ תקשי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ועוד כו' כדפריך לקמן ור"ל דאם כן ברישא למה קנסו כו' דהראשון והאחרון לא יהיו ממזר דרבנן דלא הוי ממזר מחייבי לאוין ולקמן דמוקי לה בתרי ותרי ובעדי הזמה דהוי ממזר הראשון והאחרון הייט לרבי עקיבא בחייבי לאוין נמי ממזר הוה ודו"ק :

דף צו ע"ב גמרא אגורה באהלך עולמים וכו' שפתותיו נעות בקבר וכו' כשותה של ענבים כו'. ונראה בזה היה כוונת יעקב במ"ש כי ארד אל בני אבל שאולה ע"פ מ"ש ר"ש שכל מה שלמד יעקב משם ועבר מסר לו א"כ נלטער כמו שנלטער דוד וביקש שיאמר שמועה מפיו ואמר עכשיו שנטרף יוסף מן העולם א"כ לא יהיה מי שיאמר דבר תורה משמי וארד אל בני לשאול כאבל שאסור לו לדבר מדכתיב ועל שפם יעטה כך לא יהיו שפתותי מדברות ובזה מיושב שגבי בנימין לא אמר אבל שאולה אלא ביגון שאולה והוא יעקב שאמר אמותה הפעם אחרי ראות וגו' עפ"ג שפתותיו נעות בקבר כאילו הוא חי ממילא אמר עכשיו שעודך חי א"כ יהיה מי שיאמר שמועה משמי ואמותה הפעם הזאת אבל אחר כך בקבר יהיה כאילו חי וזהו הכוונה מ"ש במגילה שגלה לו יין ישן ע"פ הירושלמי הובא בעין יעקב מסכת שקלים על גמרא זו מה הנאה יש לו בר נזירה אמר כסדין דשתי קונדיטין רבי יצחק אמר כסדין דשתי חמר עתיק אף על גב דשתי ליה טעמיה בפומיה ממילא אמר שהודיע לו שפירש מתנו בפ' עגלה ערופה להודיע כי עדיין לימודו בידו ושלא שכח כלום מלימודו עמו ממילא יהיו שפתותיו דובבות בקבר כאילו חי ורמז שיהיה לו אז הנאה כמי ששותה יין ישן וק"ל : ובזה מיושב הנתינת טעם וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל וגו' דקשה מה נתינת טעם שאמירה הזאת על וימאן להתנחם . ולפ"ז מיושב שאמר על יוסף עצמו אפשר שאקבל תנחומין אבל על זה שיהיה נקבר כאבל שפתותיו סגורים על זה אינו שייך תנחומין :

סליק מסכת יבמות

הגהות בן אריה על מסכת יבמות

מאת הגאון כו' מוהר"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף ג ע"א תד"ה בתו כו' ובת אשתו היכא דנכנסה לחופה כו'. נ"ב עי' ריש מס' דרך ארץ [המקדש את האשה הוא אוסר עליו כו' אמה בתה כו'] וע"ע תוס' לקמן נ"ז א' ד"ה ערוות וקצ"ע מ"ש דנכנסה לחופה דהא בקדושין לחוד סגי [וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהל' א"ב ה"ו ועי' פתחי תשובה אה"ע סי' ט"ו סק"ס] :

דף ד ע"א תד"ה א"כ כו' היכא דאיכא למדרש דרשינן. נ"ב פסחים כד ב' :

דף ה ע"ב תד"ה כולה כו' וטוי ונוז בהדיא. נ"ב עי' נדה שם ס"א ב' :

דף ז ע"א תד"ה לפי כו' לא חשיב דבר חדש. נ"ב עי' ירושלמי פ' תמיד נשחט הל' ב' ובמדות אהרן שבהשמטה ס' קרבן אהרן על תו"כ :

דף ט ע"א תד"ה ורבנן כו' דהכוה דחטאת לא מופנה. נ"ב עי' הוריות ה ע"א :

דף יא ע"א תד"ה תד כו' לפ"ה דגרסינן בעשה כו' איתו לכו"ע בעשה. נ"ב בבה"ג ה' ערוות איתא ג"כ בעשה ומ"מ גרס ובא הוא או א' מן האחין כו' ע"ש וכ"ה בר"ף וברא"ש פ' החולץ [סי' כ"א] ועיין תוס' כתובות ל' ד"ה אי כו' : ע"ב תד"ה לאו כו' בהגהת מהרי"ב ומלוה להסביר. נ"ב כוונת התוס' אסיפא נתן גט ובעל והסר תיבת וכו'. ועי' לשון רש"י ב"ק ט ע"א ד"ה ורביע במעות כו' ולשון תוס' שם דף יד ע"ב ד"ה סרה [ולשון רשב"ם ב"ב קז א' ד"ה ורביע] :

דף יג ע"ב רש"י ד"ה וכ"ה פוסלין דזונה כו' בפרק אלמנה לכ"ג דף ס"א. נ"ב ע"ש ברש"י ד"ה עבד :

דף יד ע"א גמ' ר' אבהו היכי עביד כו'. נ"ב עיין בה"ג ריש הל' ברכות :

דף טו ע"ב פירש"י ד"ה היא עצמה כו' ועמיו היינו אשתו כו'. עי' מהרש"א שהגיה דברי רש"י בל"ע ועי' בעס"מ פי"ט מהל' איסורי ביאה שתירץ דברי רש"י [ועי' מה שכתבנו על רש"י נדה ס"ט סוף ע"ב] :

דף כא ע"א גמ' אמר רבא כו' בהגהות מהרי"ב ובשאילתות איתא רב הונא. נ"ב וכ"ה בבה"ג :

דף כד ע"ב הן גור יגור אפס מאותי כו'. נ"ב עי' מדרש קהלת ע"פ כל הנחלים הולכים אל הים כו' :

דף כה ע"א תד"ה ואכתי כו' בספרים ישנים כו'. נ"ב וכ"ה בבה"ג הל' מיאון ע"ש :

דף כט ע"ב רש"י ד"ה ולא מיטמאות כו' כן שמעתי. נ"ב וכ"ה בבה"ג הל' טומאה :

דף ל ע"א תד"ה דהביבה כו' דלא נריכה פיא. נ"ב עי' תוס' קדושין מא א' ד"ה האיש. השתא כו' :

דף לב ע"א גמרא והא תניא עבר עבירה כו'. נ"ב נ"ל הכן :

דף לד ע"א תד"ה באיסור כו' בפ' אלו דברים. נ"ב נ"ל בפ' ר"א דמילה קלז א' ע"ש ומה שליינתי שם על הגליון ועי' בתוס' פ' אלו דברים שם ד"ה לר' יהושע [א"ה שהעתיקו ג"כ דר"ש אמר הכי בפ' ר"א דמילה ע"ש וגירסתינו שם ר"ש בן אלעזר ובירושלמי שבת שם איתא ר"ש סתם וכן אית ליה לר"ש בתוספתא שבת פט"ו]:

דף לה ע"ב תד"ה כולי עלמא כו' וכמה דוכתין. נ"ב ועי' עירובין מ ע"א :

דף מב ע"א תד"ה סתם. רבינו שמשון כו'. נ"ב עי' לשון רבינו שמשון בספר הישר לר"ת בעניני זמנים סי' תקמ"א :

דף מו ע"א גמ' רמו ליה ארויסא בנואריה. נ"ב בבה"ג איתא רמו ליה סודרא :

דף נב ע"א תד"ה דמתפקר כו'. כך גירסת הקונטרס. נ"ב וכ"ה בירושלמי קדושין פ"ג סוף הל' ח' ע"ש בק"ע : ע"ב גמ' והתניא ר"ע אומר מנין לנותן גט כו'. נ"ב ספרי פ' תצא :

דף נד ע"ב תד"ה בזכור כו' הנשכבת. נ"ב עי' ב"ק לב ע"א ובתוס' שם ד"ה איהו :

דף סא ע"א גמ' אדם אתם אתם קרויין כו' [א"ה עי' מ"ש בב"מ קיד ב'] :

דף סה ע"א תד"ה נשאת כו' דלענין ממון מודה רבי דלא הוי חזקה כו'. נ"ב עי' ב"מ קו ב' ול"ע [א"ה דבזריעה שהוא ממון אמר שם הא כרבי כו'. ויש לתרץ ע"פ מ"ש בביאור הגר"א ז"ל חו"מ סי' שכ"ב סק"ד בטעם הרי"ף והרמב"ם שהשמיטו הברייתות דשם. ועוי"ל ע"פ הירושלמי דב"מ שם פ"ט ה"ט דמוקי לה בשדה שאינה בדוקה וא"כ י"ל שאין בזה רוב גמור וכאן הוה מפורש בתוס' שהטעם משום דסמכינן ארובא וכאן הוה רוב גמור כמ"ש לקמן קיט א' רוב נשים כו'. ועי' בשמים ראש סי' ש"ו בכסא דהרסנא שם מ"ש בזה] :

דף סו ע"ב תד"ה כרשיני תרומה אור"י דעיקרם כו' היה אסור כו'. נ"ב וכן הוא בתנא דבי אליהו [סדר א"ר פי"ג] הובא בילקוט פ' לך סי' ע"ו ע"ש וע"ע תו"כ פ' אמור פ"ה פיסקא ו' : שם ד"ה לא כו' משום דסדר ילפינן תרומה סמורה כו'. נ"ב כעין זה ילפינן קימה מהידור והידור מקימה קדושין לג א' :

דף סז ע"א רש"י ד"ה בגדתאה. בעל אגדה. נ"ב עי' סוכה נב ב' :

דף סח ע"א תד"ה קניא. ובפ"ק דקדושין דף י"ט. נ"ב עי' רש"י שם ובחידושי הרשב"א שם ובהס"מ פ"ה מהל' יבום הל' י"ח :

דף סט ע"א תוס' סד"ה לא כו' לאיש זר. נ"ב אבל בירושלמי ליתא ודלא כר"א ע"ש ובקרבן עדה. וע"ע תוס' גיטין עג ב' ד"ה נתן כו' :

דף עב ע"א תד"ה נזופין כו' ואמר להם סלחתי כו'. נ"ב עי' רבינו בחיי פ' שלח :

דף עג ע"א תד"ה ונכסי כו' לאכילה ושתיה וסיכה. נ"ב עי' בס' זרע אברהם פי' על הספרי פ' הבא פיסקא ש"ג : ע"ב תד"ה שכן מתפ"ז כו' ולבסוף אלימא ליה מיתה. נ"ב כדמקשינן פסחים לב ע"ב :

דף עז ע"ב סד"ה הלכה כו' דא"כ אמאי פליג כו'. נ"ב עי' תשו' חות יאיר סי' קנ"ב :

דף פא ע"א במתני' ר' אליעזר אומר ובהגהות מהרי"ב נ"ל אלעזר. נ"ב עי' תוס' לקמן פד ע"א ד"ה ר' אליעזר ובמהר"ם שם :

דף פו ע"ב תד"ה ומכני כו' פרש"י כו'. נ"ב וכן הוא בפסיקתא :

דף צט ע"ב רש"י ד"ה חלק אחד ס"ד. נ"ב כן הגירסא בבה"ג הל' הלה ע"ש :

דף קח ע"ב תד"ה אמר כו' בפ' כירה דף מ"ד. נ"ב ע"ש ובחידושי הרשב"א שם :

דף קט ע"ב תד"ה שנים כו' וקשה דה"ל למימר כו'. נ"ב ועי' במדרש שה"ש רבה על פסוק זה ובפ' נשא פי"א ר' יוחנן פתר קריא בסנהדריות כו' וע"ע ביאור הגר"א ז"ל על שה"ש וע"ע זוהר פ' וארא סוף ע"ב : שם ד"ה אחוזי כו' דבתורה כתיב תגור כו'. נ"ב כדדרשינן שבת סג ע"א :

דף קיג ע"א גמ' לימא מסייעא ליה. נ"ב גי' בה"ג מאי קמ"ל תנינא :

דף קיז ע"ב תד"ה הא כו' מדקאמר תנא ולא קתני הולד ממזר כו'. נ"ב עי' בקונטרס עגונה למהרח"ש דף סד ע"ב :

דף קיט ע"ב תוס' סד"ה סיפא כו' כדאמר הכא. נ"ב עי' תוס' חולין פו ע"ב סד"ה יאמרו :

דף קכ ע"א תוס' סד"ה אין כו' כתובה בספר הישר. נ"ב בסופו דף פס ע"ב ע"ש היטב : שם במתני' מגויד ונלוב. נ"ב עי' שו"ת הב"ח סי' ע' וסימן פ"ט ובט"ז אה"ע סי' י"ז ס"ק מ"ג : שם תד"ה אמר כו' וידוע שם. נ"ב נ"ל וידוע שהגיתו שם : ע"ב תוס' ד"ה למימרא כו' ותנן נמי אין מעידין כו'. נ"ב עי' קונטרס עגונה למהרח"ש דף כ"ה ע"ד ד"ה והנה התוס' כו' :

דף קכב ע"ב גמ' אין בודקין כו' ובהגהות מהרי"ב וכן איתא בתוספתא כו'. נ"ב וכ"ה בבה"ג הל' יבום וחליצה :

הגהות על קרבן נתנאל שעל הרא"ש

פ"ד ס"ק ל' אבל קשה כו'. נ"ב עי' בה"ג דף ל"ה הל' עריות דמפרש לה שמעתתא באריכות :

פ"ה ס"ק י' והטור אגב שיטפיה כו'. נ"ב ע' בס' הזכות להרמב"ן ותראה שדברי הטור נכונים :

פ"ח ס"ק ה' ואיני יודע איך הבין כו'. נ"ב עי"ש במהרש"ל סימן ח' : ס"ק ח ולק"מ דר"ע באמת כו'. נ"ב עי' תוס' קיא ב' ד"ה קרי כאן כו' :

פי"ג ס"ק ז' ובעל העיטור מוסיף כו'. נ"ב ע"ש נראה מבואר דלא כדברי הרב : ס"ק מ' ודבריו נכונים כו'. נ"ב עי' ביאור הגר"א סי' קע"ג ס"ק כ' :

פט"ז ס"ק ח' מה שהקשה הרשב"א כו' ומהרש"ל על ר"ת כו'. נ"ב ועי' בספר הישר לר"ת בסופו דף פ"ס :

סליק בס"ד

א) אסור לאדם בבתו מאנוסתו בבת בתו ובת בנו מאנוסתו · בבתו מאשתו בבת בתו בבת בנו · ובבת אשתו שאינה בתו ובבת בנה ובבת בתה · ובבת אנוסתו שאינה בתו · ואם אנוסתו ואחות אנוסתו · ולאחר מיתת אנוסתו מותר בשלשתן . וחמותו ואם חמותו [ואם חמיו] ואחותו [מאביו ואחותו] מאמו ואחותו מאביו ומאמו ואחותו מאנוסה · ומותר מן התורה באחותו משפחה ונכרית ולא ידענא אם שייך לגזור בה מדרבנן· פר"ת זצ"ל דס"מ משפחה [של] אחרים אבל משפחתו דקיימא לן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אחיו הוא לכל דבר · ור"י אלפס כתב כדבריו משמיה דרב נטרונאי גאון זצ"ל וכתב גאון אחד מספקא ליה הילכך עבדינן לחומרא וחולצת ולא מתייבמת ואסור בשפחה ובבת תורין ולא ירית ולא מזבנו ליה· אחות אביו בין מן [האב בין מן] האם ואחות אמו בין מן [האב בין מן] האם ואחות אשתו בחייה ומשעה שקידש את אשתו נאסר באחותה אשת אחיו מן האב כשהניח זרע אשת אחיו מאמו אשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו ואמו ואשת אביו [אבל] נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו: (הדרן עלך חמש עשרה נשים): (פרק כיצד) [אשת אבי אביו] ואשת אבי אמו אשת אחי [האב מן האם ואשת אחי האם מן האב ואשת אחי] האם מן האם וכלת בנו [וכלת בתו] בת בן בנו בת בת בנו בת בתו בת בן בתו בת בן בן אשתו [בת בת בן אשתו] בת בת בת אשתו בת (בת בן) [בן בת] אשתו אם אם חמיו ואם אם חמותו ואלו שיש להם הפסק אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם · פי' לא אסרו אלא אלו אבל אשת אחי אם האם לא מן האם ולא מן האב ולא אשת אחי אבי האב מן האם ולא כלת בת בתו ולא אשת אבי אבי אמו אבל שאר האסורות בין למעלה בין למטה אסורות עד סוף כל הדורות אמימר אכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אביו · פסק ר"ח זצ"ל ובשאלתות דרב אחאי גאון זצ"ל דהלכה כאמימר · ואסור באשת חמיו · ובאשת חורגו : חורגת הגדילה בין האחין מותרת ליכנס לכן ובירושלמי אוסר ופי' רבינו יהודה בר יצחק זצ"ל בשם ר"י זצ"ל דהירושלמי איירי כגון שהחורג הוא לבדו בבית אחר וטועים עכשיו לומר שהוא בנו ולית ליה קלא אבל כשהגדילם בבית אחד אז אית ליה קלא ושרי · ואסור לאדם בשומרת יבם של אביו · ואסור אדם באשת אביו מן האירוסין ואפילו היא חייבי לאוין דתפסי בה קדושין ואסור לאדם להחזיר גרושתו משנתארסה ואם החזיר הולד כשר · וה"מ ישראל אבל כהן הולד חלל חייבי לאוין תפסי בהן קדושין וביבמה לשוק ל"ע: ב) חייבי כריתות ומיתת ב"ד לא תפסי בהן קידושין לבר מנדה וסוטה דתפסי בהו קידושין אם קידש חייבי כריתות ומיתות ב"ד אינה צריכה גט אפילו מדרבנן לבד מאשת איש שניסאת ע"פ ב"ד והנושא ארוסת אחיו או אחות ארוסתו אבל אחות נשואה או נשואת אחיו לא בעיא גט : ירושלמי תני בר קפרא מוסיף אם אבי אביו ואם אבי (אביו) [אמו] לאיסורא : ומותר אדם באלמנת בעל אמו ובבתה ובאחותה ובאמה ובאנוסת בנו ומפותת בנו (ובבת) [ובאחות בת] אנוסתו ואנוסת אחיו ומותר באלמנת בן אחותו ובבת בן אחותו · נושא אדם אשת בן אחיו ואשת בן אחותו ובבת אחיו ובת אחותו מותר אדם באחות אם חמותו ואם חמיו ובאם אשת אחיו ובאם אשת בנו ובאם כלתו ובאם אשת אביו ובאחות אם אמו ובאחות אם אביו ובאחות אשת אחי האב מן האב ובאחות אשת אחי האם מן האב : ג) י"ח נשים פוטרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום וצרות צרותיהן · ט"ו דמתניתין · וסוטה ואמו אנוסת אביו · ואמו אנוסת אביו שהיא כלת אביו · אחת צרת ממאנת אחת צרת איילונית ואפילו הכיר בה ואפילו [צרת] בתו איילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו כולן מותרות ומספקא לאבא מרי זצ"ל (דהא בפרק) [בהא] המגרש את האשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם על מנת שלא תנשאי לפלוני דקיימא לן פרק המגרש דלכ"ע שרי ולאותו פלוני אסורה ועתה אם נפלה לפני אותו פלוני לייבום ספק אם פוטרת צרתה: ד) איילונית ודאי לא בעיא גיטא ספק איילונית בעי גיטא : המקדש את האשה ונמצאו בה מומין תלא פר"י זצ"ל בפרק המדיר דצריכה גט : ה) איזהו איילונית כל שהיא בת עשרים ולא הביאה שערות ואפילו הביאה לאחר מיכן וכגון שנולד בה אחד מסימני איילונית ואלו הן סימניה כל שאין לה דדין ומתקשה בשעת תשמיש רשב"ג אומר כל שאין לה שיפועי מעים כנשים פי' כמין כ"ף למעלה מאותו מקום · ר' שמעון בן אלעזר אומר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין איש לאשה (ושומנין) [וסמכינן] אנשים לבודקה אם הביאה שערות : ו) הממאנת אינה צריכה גט מיאון להתירה אבל צריכה גט מיאון לראיה שמיאנה : ז) אחד מן האחין שהלך ליבמה בין הוא בין אחין אין חייבין לא על תלויה כרת ולא על צרה כרת דכולי ביתא בלאו קאי הלכך אם קדש הוא או אחד מן האחין את התלויה או את הצרה תפסי בה קידושין וצריכה חליצה : ח) הבא על אשתו בזיקתה נוקס · גרושה שזינתה מותרת לחזור לבעלה : ט) אין קדושין תופסין בנפל : י) אדם שפירש ממאכלים מחמת שנראה לו איסור וכו' לסמוך על אותן שנוהגין בו היתר שלא יאכילנו: יא) עובד כוכבים שקידש בזמן הזה אין חוששין לקידושיו אבל ישראל אפיקורס שקידש חוששין לקידושיו : יב) רב נחשון גאון זצ"ל ותשובות רבותינו פוסקי' דיבם שהיה אפיקורס בשעת קדושי אחיו ועדיין כשמת אחיו הוא עומד בהמרותו אינו זוקק את אשת אחיו ליבום ופטורה לשוק בלא חליצה ואפי' חזר לאחר מיתת אחיו לא משגחינן ביה ולפר"ת זצ"ל אפי' היה יהודי בשעת נישואי אחיו אם היה אפיקורס בשעת מיתת אחיו (אינו) לא חולץ ולא מייבם : יג) אשת אפיקורס מתיבמת : יד) עובד כוכבים [שבעל] אמו והוליד ממנה ונתגייר אותו הבן מותר לבא בקהל דאין ממזרות בעובד כוכבים: וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי: טו) אמר ר"י זצ"ל שאין צריך להתרחק ממשפחות שאינן ידועות: טז) שומרת יבם שמתה מותר באחותה ואסור באמה ויבמה שנפלה לפני שני אחין וקידש אחד מהן את אחותה אומרים לו למקדש המתן עד שאחיך יחלוץ או יבם ואז יכנוס המקדש את אשתו ואם כנס המקדש אין אומרים לו המתן מלבעול וכיון דקיימא לן יש זיקא אפי' בתרי אחי הלכך צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו [בזיקה] חולצת ולא מתייבמת : יז) *)מתה היבמה יכנוס את אשתו מת היבם מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה · מתה אשתו מותר ביבמתו · כתוב בספר המקצועות גירסת ירושלמי אמר ר' יוחנן דברי ר"ג המקדש אחות יבמתו [נפטרה יבמתו] מן החליצה ומן היבום בין שקידשה בחיי אחיו בין שקידשה אחר מותו ומותרת לכהן ואם יש לו אח אחר אינה פטורה מן החליצה ומן היבום : יח) אדם שבעל שפחתו וילדה עבדינן כדברי האלפסי הכתובים לעיל בתחלת המסכת ואפי' הוא אומר שחררתיה ובעילת זנות בעלתי לא מהימן דבכל מקום (שהודיענו) [שהכריעו] חכמים את דעתו שלכך נתכוין אינו נאמן לומר לא נתכוונתי לכך : יט) מי שמת והניח בן או בת אפילו הם ממזרים אשתו פטורה מן הייבום (בן אם אחר) : כ) [בן יום אחד] שכלו לו חדשיו בודאי כגון שבא עליה ופירש עד חדש ימים ואז חזר ובא עליה והוכר עוברה לסוף ג' חדשים לביאה שניה הרי הדבר ידוע שמביאה ראשונה נתעברה או שבא עליה ופירש ולא בא עליה וילדה לרע"ב ימים זוקק את אשת אחיו לייבום אם נולד יום אחד קודם מיתת אחיו ופוטר את אמו מן הייבום אם נולד אחר מיתת אביו וחי שעה אחת ואפי' הוא גוסס והיכא דלא ידענא אי כלו לו חדשיו אי לאו ומת בתוך שלשים או ביום שלשים צריכה חליצה : כא) נישאת ויש לה בנים לא תצא ואם היבם קטן ספק אם חולצת או לא· כך הלכה לפרש"י זצ"ל וכן להר"י זצ"ל אבל לר"ת דוקא מת (בתוך) [ביום] שלושים ועברו עליו ז' חדשים וכגון שנפל מן הגג או אכלו ארי ולא (פוסק) [פיק] ומת · אבל תוך שלשים אפילו קידשה תוך שלשים ואפילו קידשה כהן ונשאת ויש לו בנים תצא : שומרת יבם שנתקדשה בלא חליצה אם היה יבמה ישראל נותן לה המקדש גט ומותרת ליבם ומי שקידשה אסורה לו עולמית אבל אם נישאת בלא חליצה אפילו יש לה בנים תצא מזה ומזה : כב) קיימא לן כפר"ח זצ"ל ור"ת זצ"ל וה"ג שלעולם אין מוציאין אשה מבעלה על ידי שום קול אלא עד שיראו מנהג המנאפים והיכא שהבעל הוציא על ידי קלא דפסיק הרי זה החשוד לא יכנוס ואפי' אפסקיה אחר לקלא פי' אחר שגירש בעלה נישאת לאחר קודם לחשוד ואם כנס לא יוציא אע"ג דאין לה בנים מן החשוד ואם באו עדי טומאה אע"ג דיש לה בנים תצא אבל אם הוציאה על ידי קלא דלא פסיק אפי' אם כנס החשוד יוציא אם אין לה בנים ואי אפסקיה אחר לקלא לא תצא ואם יש לה בנים אפי' לא אפסקי אחר לקלא לא תצא ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים מן החשוד תצא · כשיצא הקול יום ומחצה ולא יצא תוך כך קול אחר לומר שקר הלעז כג) הוי קלא דלא פסיק וכגון דליכא אויבים : כד) אשה שנסתרה עם הנואף ואמרה נטמאתי באונס אינה נאמנת ואם אמרה נטמאתי ברצון נאמנת לאסור עצמה על בעלה ואם יש רגלים לדבר שמשקרת כגון שראה בעל הבית לאכול דבר המסוכן כגון מה שאכל ממנו נחש ולא הכיתו הנואף או שהיה אפשר לנואף להיטמן והשרואה לבעל הבית פרטיה לברא וערק אינה נאמנת דאם איתא דעבד איסורא ניחא ליה דליכול בעל הבית ולימות וגם לא היה בורח אלא נטמן : ואשה שהלכה בדרך עם יהודי אחד ואחר כך נלוה עליהם יהודי אחר ואמרה האשה אחד תקפה והשני טימאה באונס זה היה מעשה והתירה לבעלה רבינו אבי"ה זצ"ל: אשת ישראל שהלכה מרצונה עם העובד כוכבים ושהתה שם ג' ימים בביתם והוציאוה משם על ידי שוחד התירה רבינו יואל אצל בעלה : כה) צריך אדם ליזהר בזמן הזה שלא יאמר לאשתו בפני שנים אל תסתרי עם פלוני שאם תסתר בפני שנים אין לה תקנה בזמן הזה ואסורה עליו עולמות דליכא האידנא מי סוטה למיבדקה · ואם אמר לה ימחול לה קודם סתירה דאילו אחר סתירה אי אחר שיבאו ויתנו בה מוזרות בלבנה אינו יכול למחול ואפילו בינו לבינה אל יקנא לומר אל תסתרי עם פלוני דשמא איתא לדר' חנינא ורשב"ל דאמרי קינוי על פי עצמו והיכא שיש עדי קינוי ועדי סתירה ואפי' עבד או שפחה אומרים ראיתוה שנטמאה באותה סתירה נאמן לאוסרה ולהפסידה כתובתה אבל חמותה ובת חמותה צרתה ויבמתה נאמנין לאוסרה ולא להפסידה כתובתה : אמר לו עד אחד נטמאו טהרותך והלה אומר איני יודע וכ"ש מכחישו לא מהימן הא"כ בידו ואע"ג (דאיתא) [דאין] בידו עכשיו הואיל והיה בידו מעיקרא וכגון דהא"ל בזמנא קמייתא דהשכחיה אבל אם הוא שתק מהימן אע"ג דלא היה בידו מעולם · ומי שלא קינא לאשתו ואמר לו עד אחד שזינתה אשתו אי מהימן עליה כבי תרי ושותק אשתו אסורה אבל אי מכחישו או יאמר איני יודע אשתו שריא ואי לא מהימן עליה כבי תרי אשתו שריא ואע"ג דשותק : כו) המביא גט ממדינה למדינה בבבל או בארץ ישראל וכ"ש מבבל לארץ ישראל או מארץ ישראל [לבבל] צריך לומר בפ"נ ובפ"נ הלכך לא ישאנה המעיד לאשה על בעלה · מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו הא לאחר תנשא: אשה שנדרה הנאה מבעלה ולא הפר לה ובאת לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרטה ואסרה לא ישאנה · וכולן שהיו להן נשים בשעת מעשה ומתו הא"כ או נתגרשו · וכגון דהוה להו קטטה מעיקרא או לא הוה להו קטטה אלא אחר כך והרגילה איזי הקטטה מותרות אלו ליכנס להם וכולן מותרות לבניהם ולאחיהם של אלו ואין אסורות אלא להם לבדם · הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה ולא איתברר לי בשא אם כנס אם יוציא אם לאו : הבא על חמותו או על אחות אשתו לא פסל את אשתו ואשתו שריא ליה : מי שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך וניסת בין על פי עד אחד בין על פי שנים [ואח"כ בא בעלה] תצא מזה ומזה : שנים שהיו נשואים שתי אחיות והלכה אשתו וגיסו למדינת הים ואמרו לו שמתו אשתו וגיסו ונשא אחות אשתו [ואח"כ בא אשתו וגיסו] אשת גיסו אסורה ואשתו שריא · ואם הלכו ארוסתו וגיסו וכו' ארוסתו נמי אסירא ליה והיכא שנשאת ע"פ ב"ד או ע"פ עדים ואח"כ יצא קול שבעלה חי ולפנינו לא בא לא חיישינן להאי קלא : קיימא לן דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (וכו') ואין תנאי בנישואין הלכך קידש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט : כז) המגרש את אשתו מן הנשואין לא ידור עמה בחצר מבוי מן האירוסין דר עמה בחצר ואם גירשה מחמת שהיתה אסורה עליו אפילו מן האירוסין לא ידור עמה באותו מבוי וכולן שבאו לכנס לא ינשאו בבית שני או שלישי שהמגרש דר בו אלא בבית רביעית אם היה חצר של אשה האיש מפנה ואם היה חצר של שניהם האשה מפנה ואם אפשר להם לעשות מחילה באמצע הבית וזה יפתח (חנותו) פתח למבוי זה וזה למבוי זה מותר: גרושת כהן מן הנשואין לא תפרע ע"י עצמה מה שלוה הימנה בעודה תחתיו מנכסי מלוג שלה ואי אתו לקמן לדינא על ידי עצמה לא מזדקקינן להו ומשמתינא להו ומנגדינא להו**) ואם היא גרושה מן האירוסין תפרע על ידי עצמה ואי חזינן להו דגייסי אהדדי לא תפרע על ידי עצמה [ואם היתה גרושת ישראל אפי' מן הנשואין נפרעת ע"י עצמה] ואם נישאת והיא גרושה (או) מן הנשואין או מן האירוסין וגייסי אהדדי לא תפרע על ידי עצמה : רואה מדברת ומתייחדת עם המגרשי כח) צריכה הימנו גט שני ואם ניסת הולד ממזר וצריכה גט מאחרון : שפיר דמי למיפסיק שמן וכסות לגרושתו על ידי אחר : כט) שתי אחיות שנפלו לפניו משני אחין וכל אחת צרתה עמה חלץ לאחיות לא נפטרו צרות אלא יחלוץ לצרות ויפטרו אחיות · נפלו לפניו שתי יבמות (אחיות) מאח אחד ונתן יבם גט לאחת מהן דקלישא זיקתה חלץ לה לא נפטרה צרה אלא יחלוץ לצרה [ותפטר בעלת הגט ואם עשה מאמר באחת מהן ואח"כ חלץ לה נפטרה צרה אלא יחלוץ לצרה] ליתן גט לבעלת מאמר [ואם עשה מאמר באחת מהן ולשניה נתן גט חולץ לאיזו שירצה ויתן גט לבעלת מאמר] וחליצה פסולה (צרה) [נראה] דקי"ל כשמואל דאינה צריכה (לחוד) [לחזור] ורבינו אבי"ה זצ"ל הצריך חליצה פסולה לחזור על כל האחין פי' רבינו יהודה בר יצחק זצ"ל דלא מיקריא חליצה פסולה אלא היכא דקלישא זיקתא אבל חליצת חייבי עשה וצרת מחזיר גרושתו וכיוצא בהן או שטעו בחליצה שאינה חליצה כלל ולא איקלישא זיקתה על ידי כן אין חליצה פסולה כזו צריכה לחזור על כל האחין : רבינו אבי"ה זצ"ל כתב צריכה ליזהר שלא תרוק כלל לפני היבם והדיינין שלא תיפסל חליצתה וצריכה לחזור ורבינו אליעזר ממיץ זצ"ל היה נוהג להתיר חרם רבינו גרשום זצ"ל ליבם לישא שתי נשים כדי שלא יהא חליצה פסולה וצריכה לחזור ואחר החליצה תעמוד הגזירה במקומה ושאר רבותינו לא נהגו כן עכ"ד רבינו אבי"ה זצ"ל · (הדרן עלך פרק כיצד) : ל) ארבעה אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות בבת אחת כגון שהתזו ראשיהן כאחת דקי"ל דבידי אדם אפשר לצמצם הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואם קדמו וכנסו יוציאו (מהן) [מתו] בזה אחר זה ולא ידעינן איזהו מת ראשון [הרי אלו חולצות ואם קדמו וכנסו הכונס בראשונה מוציא והכונס באחרונה מקיים אבל אי ידעינן איזהו מת ראשון] האחד חולץ לשניה והאחד מייבם הראשונה ואם חלץ לראשונה השניה אסורה להתייבם אלא חולצת גם היא : היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה כגון שהיתה חמותו אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן וכגון שנפלה הך דאינה חמות תחלה אבל אם נפלה חמות תחלה חתן מייבם הך דאינה חמות ואידך מייבם חמות : לא) ג' אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אלו חולצות ולא מתייבמות : לב) ג' אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואחר כך מת השני מוציא את אשתו בגט וחליצה ואשת אחיו בחליצה : שני אחין נשואין שתי אחיות יתומות קטנות או שתי חרשות מת בעלה של אחת מהן תצא משום אחות אשה גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה [תצא משום אחות אשה מת בעלה של גדולה] מלמדין את הקטנה שתמאן בו : לג) ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות ועשה נשוי נכרית מאמר באשתו או אפי' לא עשה בה מאמר נכרית חולצת ולא מתייבמת : לד) כל יבמה שאין אני קורא בה [בשעת נפילה] יבמה יבא עליה אסורה עולמית ואפי' לא אידחייא מהאי ביתא לגמרי ואפי' אי חזיא ליה בנפילה ראשונה ואפי' לא מיתסר אלא מחמת זיקה דרבנן : לה) ג' אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות · נתן גט למאמרו ולא לזיקתו בפירוש הותרה צרתה והיא אסורה דמחלפא בנתן לה גט סתם : לו) אשת ישראל שנבעלה לאחר ברצונה והכורה שהוא בעלה הוי אונס ושריא לבעלה ומפרישין אותה ג' חדשים שמא מעוברת היא ואם היתה קטנה שאינה ראויה לילד או שהיתה תדירה תחלה לשמש עם בעלה דהשתא לא מצי להבחין בהפרש מחזירין אותה מיד והולד תלינן בבעלה להכשיר : (הילכך) [הלכתא] ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה : לז) אנוסה ומפותה ושבויה שנפדית וקטנה שנתגרשה צריכה להמתין שלשה חדשים אבל גיורת שנתגיירה ושפחה שנפדית או שיצתה בשן ועין וקטנה שזינתה או שמיאנה אינה צריכה להמתין ג' חדשים וי"א שיש במדרש גר וגיורת שנשאו יחד בגיות לא יתקיימו יחד בגירות פן יחזרו לסורם ומעשה היה והפרידום ולא ידע ר"י זצ"ל למה הוא צריך לעשות כן וגם מרשב"ם שמע שמותר : לח) אפילו בתולה שנתאלמנה מן האירוסין צריכה להמתין ג' חדשים ואפי' עקרה חוץ מיום שמת בו ומיום שנתארסה בו·קידש תוך ג' חדשים ובדק עירוקיה מסתייה ואם לא בדק צריך למיכפינה ליתן גט ואינו מועיל שאנן נבדוק אותו : לט) לא ישא אדם ולא יארס מעוברת חבירו ומינקת חבירו אפי' גרושה עד כ"ד חדש ואם כנס או ארס מוציא בגט ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס ולא סגי ליה בהפרשה ואם כהן הוא יוציא ולא יחזיר עולמית · כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשין כל זמן שלא תבעה כתובתה דמשתבעה כתובתה שוב אין לה מזונות ואם קידש מעוברת ומינקת חבירו ובדק עירוקים מסתייה : מת הבן תוך כ"ד חדש מותרת לינשא · נתנה בנה למינקת או שגמלתו מחמת שרוצה לינשא אסורה לינשא : מ) נתנו לה בן להניק בשכירות לא תניק עמו לא בנה ולא בן חבירתה · פסקו ליתן לה מזונות מועטים אוכלת הרבה כדי שיהא לה חלב הרבה · ולפר"ת זצ"ל אם יש לה חולי שקשה לה לאכול הרבה ולכך פסקו שתאכל מעט שלא ירע לתינוק והיא בתולה מצטערת אם לא תאכל הרבה כתאותה אינה חייבת לעשות כמה שפסקו אלא אם פסקו מזונות עמה כדי צורכה אין לה לתבוע אותם ממה שהיא מתאוה אלא שהיא אוכלת משלה : נתנו לה בן להניק לא תאכל דברים הרעים לחלב כגון כשות וחזיז דגים קטנים מלוחין והדמה תבושא קורא ותמרים בקטנותן וכותח והרסנאי· (הדרן עלך פרק ארבעה אחין) : מא) החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו וגזרו שניות בחליצה : מב) החולץ ליבמתו והפילה חליצת מעוברת לא שמה חליצה ולא הותרה לא היא ולא צרתה בזו החליצה ואע"כ אסור בקרובותיה מדרבנן וכן ביאת מעוברת לא שמה ביאה ואם בא לפוטרה בגט חוזר ובא עליה אחר שהפילה מיהו לא איתברר לי אם חלץ לצרה או אם חלץ אותה שבעל אם הותרה בחליצה אע"פ שלא חזר ובעל אחר שהפילה : מג) היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהא לה ג' חדשים מיום מיתת בעלה ואפילו אם אינה ראויה לילד : חלצו לה אחין תוך ג' חדשים צריכה להמתין ג' חדשים משמת בעלה : חלצו לה אחר ג' חדשים נישאת מיד · היבמה שכנסה היבם ואמרה לא נבעלתי ואין גט יוצא מתחת ידה כופין אותו לייבם אפי' למאן דאמר (על) [בעלמא] מצות חליצה קודמת [הואיל] שכבר כנסה אבל אם הגט יוצא מתחת ידה שנתן לה גט לזיקתה ואסרה על עצמו עולמית מדרבנן ואמרה תוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו לחלוץ ואפי' (אמרה נבעלתי) [אמר בעלתי] אינה צריכה גט לביאתו · אחר שלשים יום אם היא מודה שלא בעל אפי' אחר שני חדשים כופין אותו שיחלוץ לה ובפר"ת זצ"ל אפילו אחר י"ב חדש ואם הוא אומר בעלתי מבקשין הימנו שיחלוץ לה וצריכה גט לביאתו · אמרה לאחר שלשים שנבעלה והוא אומר לא בעלתי הרי זו יוצאה בגט ואינה צריכה חליצה אבל צריכה גט לביאתו לבד מגט הראשון שנתן לה לזיקתו · והיכא ששניהם מודים שלא נבעלה אפי' אחר שלשים דיה בחליצה ואינה צריכה גט · הוא אומר אחר לי בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחוזר ואמר לא בעלתי צריכה גט לביאתו וצריכה חליצה : יבמה שכנסה היבם ונפטרה צרתה ואמרה יבמה לאחר זמן לא נבעלתי צרתה לא מיתסר בהכי מיהו אם שניהם מודים שלא בעל [משתכרא] דאסורה צרתה : מד) והיכא שמת ג' חדשים אחר מיתת הבעל פסק ר"ת זצ"ל שצריכה להמתין שלשה חדשים ממיתת היבם : מה) המודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה מחמת כעס ולא שנתכוונה לפטור עצמה שלא תזקק לו כופין אותו שיחלוץ לה·ואחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם יש שני יבמין אין שום אחד מהן יכול להפר ואם אין כי אם יבם אחד יפר מו) אם ירצה ואם נדרה בשעה שהיה בעלה גוסס שנראה שנתכוונה כדי לעקור מצות יבום אע"פ שנדרה בחיי בעלה מבקשין הימנו שיחלוץ לה (ואין) [ואם] היבם [אחד] יכול להפר והיכא שאמרה נטולה אני מן היהודים בין שאמרה כשהיו לה בנים בין שאמרה בשלא היו לה בנים מותרת ליבם ואין צריך הפרה בעל יפר חלקו ומשמשתו : מז) יבמה ג' חדשים הראשונים ניזונת משל בעלה מכאן ואילך אינה ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבם עמדה בדין לאחר ג' חדשים ונתרצה ליבם וברח מהמתה או מחמת ממון או מחמת מרדין או חלה או הלך למדינת הים ניזונת משל יבם אבל אם לא נתרצה ליבם וברח אינה ניזונת משל יבם כך פר"י זצ"ל ונראה לפי פירושו דה"ה אם לא ברח ותובעתו לדין אם נתרצה ליבם מעלה לה מזונות ואם לאו אינו מעלה לה מזונות והיכא שנתרצה ליבם אע"פ שלא עשה בה מאמר חייב במזונותיה נפלה לפני יבם קטן ג' חדשים הראשונים ניזונית משל בעל מיכן ואילך אינה ניזונית לא משל בעל ולא משל יבם: מח) הכונס את יבמתו תוך שלשה חדשים ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא ואינה צריכה לא גט ולא חליצה וחייבין בקרבן אם אין הוולד של קיימא יחזור ויבעול לשם יבום ואח"כ אם רצה מגרשה בגט אם רצה מקיימה אבל אם בא לגרשה ולא בעל אחר שהפילה צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו · הכי הלכתא אי קי"ל כמתניתין אבל אי קיימא לן כר' אלעזר אפי' אין הוולד של קיימא אסור לו לקיימה ומוציא בגט ולא בעיא חליצה כדברי רש"י זצ"ל וה"ר יצחק בן ה"ר מאיר זצ"ל מצריך אף חליצה עם הגט ואם אחר שלשה חדשים כנסה והוולד של קיימא יוציא ואינה צריכה לא גט ולא חליצה ופטורין מן הקרבן אם אין הוולד של קיימא יקיים אף לר' אלעזר כדפירי' : מט) יבם ויבמה שרוצים שניהם להתייבם אין מוחין בידם ואין כופין אותם לחלוץ ואם היבם רוצה לייבם והיבמה אינה רוצה להתייבם מחמת שנותנת אמתלא לדבריה אי מצינן לאטעויי שנאמר לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז מטעינן ליה ואי לא כייפינן ליה בשוטי והליך כך פסק רש"י זצ"ל וכן ריב"ן זצ"ל והוסיף שאם לא נתנה אמתלא לדבריה והיבם רוצה לייבם והיא אינה רוצה להתייבם שאין [כופין אותו כלל וכן סובר ר"י זצ"ל שאם רוצים שניהם להתייבם שאין] מוחין בידם והיכא שהוא רוצה לייבם והיא אינה רוצה אע"ג דנתנה אמתלא לדברים אין כופין אותו לחלוץ כלל· ור"ת זצ"ל פסק דבזמן הזה מצות חליצה קודמת ואפי' שניהם רוצים להתייבם והם בני אדם דלא בריר לן ולא קים לן בגווייהו שמתכוונים לשם מצוה כופין אותם במילי ומבקשים אותם ומרחקים אותם מן הייבום אבל אי הוה בריר לן בגווייהו שמתכוונים לשם מצוה כגון ר' יוסי בן חלפתא אם רוצים לייבם אין מוחין בידם ואם רוצים לחלוץ [אע"ג דבריר לן בגווייהו שמתכוונים לשם מצוה אפ"ה אין כופין אותם לייבם ומניחין אותם לחלוץ] · כתב ה"ר יצחק הלבן זצ"ל דבזמן הזה אם היבם נשוי אינו יכול לייבם מפני תקנת רבינו גרשון זצ"ל והאומר איני רוצה לחלוץ לה עד שתתן לי כך וכך אין מניחין אותו (לחזקה) [לדוחקה] לשום דבר אלא כופין אותו ויחלוץ לה משמע מפירוש רש"י דוקא היכא שנתנה אמתלא לדבריה שקלה כתובתה וכן פריב"ן זצ"ל : נ) היבם זוכה בנכסי אחיו המת וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ויכול היבם למכור בנכסיו בלא רשותה לא היו נכסים למת כל נכסי היבם משועבדים לכתובתה ואינו יכול למכור בלא רשותא והיכא שחלץ לה מחמת שנתנה אמתלא לדבריה לפרש"י זצ"ל שקלה כתובה וכ"ש היכא שהיא רוצה להתייבם והוא אינו רוצה ליבמה אבל היכא (שכלה) [שבלא] אמתלא אינו רוצה להתייבם וחלץ לה לא שקלה כתובה ולדברי ר"ת זצ"ל יש לה כתובה : נא) והיכא שהיבם מייבם חייב לכתוב (על) [לה] כתובתה ולשון הכתובה כתוב בפנים : נב) בספר המקצועות משם רבינו נתן בן רבינו חנניה גאון זצ"ל דיבמה שנפלה לפני יבם קטן שנזונית שלשה חדשים הראשונים (משלה) [משל בעלה] מכאן ואילך אם בקשה מקצת ממון מנדוניא שלה ונתנה עליהן ערב נותנים לה על ידי ערב או [נתגרין] שיהו נושאין ונותנין בהם בשביל מזונותיה עד שיגדל הנער אם הוא מייבם אותה יחזיר הממון למקומו ואם יחלוץ אותה תגבה ממנו כל מה שכתב לה בין מעט בין הרבה עד גמירא וצריכה שבועה שאין יבמה גובה כתובתה אלא בשבועה ועושין לה תקנה כאשר עושין לנכסי שבוי ולנכסי יתומין דאמר רב אשי [ב"מ ע' א'] (מפקינן) [בדקינן] אינש דשפי נכסי ומעלי ושמע דינא דאורייתא ולא מקבל שמתא דרבנן ויהבינן ליה : נג) החולץ ליבמתו הרי זה לא הפסיד חלקו בנכסי אחיו המת וחולק שוה בנכסים [עם] שאר אחיו ואם אביהם של מת ושל יבם חי הנכסים של אבי הכונס את יבמתו זכה בכל נכסי אחיו המת אפי' (אם היו בודקים) [אביהם חי] ואפי' גירשה לאחר מיכן והיכא שיבם את אשת אחיו הבכור כתב רבינו שמחה זצ"ל שנוטל פי שנים בנכסי אביהם שמת אחר היבום אבל בה"ג כתב דהוי ראוי וכן משמע בפר"ת זצ"ל כדברי ה"ג : נד) הכונס את יבמתו ונמצאת עקרה פסקו הגאונים דמשהינן לה גביה י' שנין ואין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין אי נמי שאר אונסים· נה) מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו ואין צרת חלוצה אסור אלא שהיתה צרתה מאחיו אבל אם אחר שחלץ לה נשאת לאחד מן

פסוק

*) אולי צ"ל מהופך וכצ"ל מת היבם מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה מתה היבמה יכנוס את אשתו .

**) בהרמנא דמלכותא

הגהות ותקונים

א) ע' כ"ז באור הזרוע הגדול סי' תקל"ה : ב) עי' בא"ז סי' תרמ"ז : ג) ע' בא"ז סי' תקמ"ז : ד) ע"ש סי' תקנ"ו : ה) ע"ש סי' תקנ"ז : ו) ע"ש סי' תקנ"ח : ז) ע"ש סי' תקנ"ט : ח) ע"ש סי' ת"ר : ט) ע"ש סי' תר"א : י) ע"ש סי' תר"ב : יא) ע"ש סי' תר"ד : יב) ע"ש סי' תר"ה : יג) ע"ש סי' תר"ו : יד) ע"ש סי' תר"ז : טו) ע"ש סי' תר"ח ותמה כאן דעת הא"ז בעצמו שצריך להתרחק : טז) ע"ש סי' תר"ט : יז) ע"ש סי' תר"י : יח) ע"ש סי' תרי"א : יט) ע"ש סי' תרי"ב : כ) ע"ש סי' תרי"ג : כא) חסר כאן וצ"ל ואם נתקדשה בלא חליצה אם ישראל קידשה חולץ לה היבם וכונס אותה המקדש ואם קדשה כהן מקיימה בלא חליצה : כב) ע"ש סי' תרי"ד : כג) ע' בא"ז שכ' אבל אם יצא כו' שלא מחמת ירצה וכ"ה בגמ' : כד) ע"ש סי' תרט"ו : כה) ע"ש סי' תרט"ז : כו) ע"ש סי' תרי"ז : כז) ע"ש היטב סי' תרי"ח : כח) מן הנשואין דוקא כמ"ש בגטין פ"א : כט) ע"ש סי' תרי"ט : ל) ע"ש סי' תר"כ : לא) ע"ש סי' תרכ"א : לב) ע"ש סי' תרכ"ב : לג) ע"ש סי' תרכ"ג : לד) ע"ש סי' תרכ"ד : לה) ע"ש סי' תרכ"ה : לו) ע"ש סי' תרכ"ו : לז) ע"ש סי' תרכ"ז : לח) ע"ש סי' תרכ"ח : לט) ע"ש סי' תרכ"ט : מ) ע"ש סי' תר"ל : מא) ע"ש סי' תרל"א : מב) ע"ש סי' תרל"ב : מג) ע"ש סי' תרל"ג : מד) ע"ש סי' תרל"ד : מה) ע"ש סי' תרל"ה : מו) כ"כ בא"ז דקיי"ל כר"י אבל כל הפוסקים פסקו כר"ע בנדרים דף פ"ד : מז) ע"ש סי' תרל"ו : מח) ע"ש סי' תרל"ז : מט) ע"ש סי' תרל"ח : נ) ע"ש סי' תרל"ט : נא) ע"ש סי' תרמ"א : נב) ע"ש סי' תרמ"ה : נג) ע"ש סי' תר"מ : נד) ע"ש סי' תרמ"ב : נה) ע"ש סי' תרמ"ד ;

הפוך ולו אשה אחרת ומת או גירשה הסיא נרה שריא ליה ואחות חלוצתו חולצת ולא מתייבמת [ואחות גרושתו שנשאה אחיו ומת ועדיין גרושתו קיימת ס"ז יוצאה בלא חליצה אבל אם מתה גרושתו ואח"כ מת אחיו ס"ז או חולצת או מתייבמת] דקי"ל מיתה מפלת והכא על צרת חלוצתו אין הוולד ממזר: א) ארבעה אחין שמתו אם רוצה אחד ליבם את כולן ויש לו במה לפרנסם שבקינן ליה ואם אין לו לפרנסם מייעצים לו שלא לייבם כמו היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך לך אצל שכמותך ואל תכניס קטטה לתוך ביתך גם כאן אומרים לו כיון שאין לך במה לפרנסם טוב לך שלא תייבם ואם היבמות מקבלות עליהן כל אחת לפרנס חודשה או אדם דעלמא מקבל על עצמו לפרנס את כולן אין מייעצין [אותו] שלא לייבם ואם נפלו לפניו יותר מד' יבמות אע"ג דיש לו במה לפרנסם מייעצים לו שלא לייבם ואם [אינו] שומע לעצתנו אין מוחין בידו אפי' אין לו במה לפרנסם: מי שנפלו לפניו שתי יבמות מבית אחד חולץ או מייבם לאחת מהן וצרתה פטורה ומותרת לשוק היתה אחת מהן כשרה לכהונה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה ואם חלץ בדיעבד לכשרה פטר את הפסולה: אמר רב יוסף כאן שנה רבי לא יספוך אדם מי בורו ואחרים צריכין להן: ב) הרי שהיה ראובן חולה ורוצה לגרש את אשתו שלא תזקק ליבום ומיחה בידו שמעון אחיו ומת ראובן ורוצה שמעון לייבם אין מניחין אותו אלא כופין אותו לחלוץ: ג) נראה לאבא מורי ז"ל יבמה שנתקדשה צריכה גט מספק ואם ניסת הולד ספק ממזר · ד) אבל בתשובות משמע שהיא כפנויה גמורה וצריכה גט בודאי והולד כשר: הדרן עלך פרק החולץ: (פרק רבן גמליאל:ה) יבם שנפלו לפניו שתי יבמות מבית א' ונתן גט לזיקתו לאחת מהן אסור בשתיהן עשה בה מאמר באחת מהן מותר בה ואסור בצרתה נתן גט לזו וגט לזו אסור בקרובת שתיהן וחליצה לאחת מהן · וגט לאחת מהן אסור בקרובת שתיהן וחולץ לצרה ותיפטר בעלת הגט: עשה מאמר בזו ומאמר בזו נותן גט לשתיהן ואסור בקרובת שתיהן וחליצה לאחת [מהן] וכן שני יבמין ליבמה אחת נתן לה גט אחד מהן נאסרה על שניהם והנותן גט אסור בקרובותיה והשני מותר בקרובותיה · עשה בה אחד מהן מאמר הוא מותר בה והשני אסור בה · נתנו לה שניהן גט שניהן אסורין בקרובותיה · עשו בה שניהן מאמר צריכה גט משניהן וחליצה: ו) נתן גט ליבמתו וחלץ לה וחזר וקידשה צריכה גט · שתי יבמות מבית אחד שנפלו לפני שני אחין ובא אחד מהן על אחת וחזר הוא או אחיו וקידש את צרתה צריכה הימנו גט: החולץ ליבמתו וקידשה בין שקידשה לשם [אישות בין שקידשה לשם] יבמות צריכה הימנו גט כל זה פסק ר' אלפס ז"ל: ז) מצות יבמה מקדש ואחר כך בועל כיצד מקדש נותן לה פרוטה או שוה פרוטה או כותב לה על הנייר או על החרס הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי אע"פ שאין בו שוה פרוטה ואם בא עליה בלא קדושין קנאה: הדרן עלך פרק ר"ג: (פרק הבא על יבמתו) הבא על יבמתו בין בשוגג פירוש כסבור שהיא אשה אחרת בין מזיד פי' שנתכוון לשם זנות ואפי' הוא שוגג היא מזידה והוא מזיד והיא שוגגת דתרוויהו לא מיכווני למצוה אפי' הכי קנה ואפי' שניהן אנוסים כגון שנתכוון לאשתו ותקפום עובד כוכבים ודבקום זה בזה קנה · היה הוא ישן והיא ערה לא קנה היתה היא ישנה והוא מתנמנם כגון דקרי ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר קנה: [נפל מן הגג ונתקע ביבמתו לא קנה נתכוון להטיח בכותל ח) והטיח ביבמתו לא קנה] להטיח בבהמה והטיח ביבמתו קנה · והערה דהיינו הכנסת עטרה קונה · פירש ה"ר שמשון ז"ל כגון שהערה בה ופירש הימנה אבל אם גמר ביאתו דעתו על גמר ביאה · וה"ר יצחק בן רבינו מאיר ז"ל פי' שאם פי' בפירוש שרוצה לקנות בהערה קונה אבל בסתם דעתו על גמר ביאה וכן פר"ת ז"ל ור"ת ז"ל פירש דהערה קונה בכל ענינין · וביאת שוגג שקונה ביבמה אינה מאכלת בתרומה אלא ביבמתו מן הנשואין: ט) סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו ומייבמין את אשתו · סריס חמה לא חולץ ולא חולצין לאשתו ולא [מייבם ולא] מייבמין אשתו ואלו הן סימני סריס חמה כל שאין לו זקן ושערו רך ובשרו חלק כבשר אשה ושאין מימי רגליו מעלין רתיחות והמטיל מים ואינו עושה קילוח אכוך למרחוק וכל שאין מימי רגליו מסריחין כשנוהין בכלי וכל שכבת זרעו אינו קשור אלא גלול כמים · וריב"ן ז"ל פי' שאין מרחיתן כשאר שכבת זרע · ור"ת ז"ל פירש שהוא כלובן ביצה המוזרת וכל שאין בשרו מעלה הבל תמימות כעשן כשרוחץ בימות הגשמים וכל שקולו לקוי ואינו ניכר בין איש לאשה · כל היכא שהביא שתי שערות תוך עשרים לא הוי סריס עד שיהו בו כל הסימנים הללו והיכא שנולדו בו מקצת אלו הסימנין אפילו אחד מהן מגפין לו מי"ב עד כ' ואם לא יביא שערות עד אחר עשרים אפי' הביא אחר עשרים הרי הוא כסריס לכל דבריו · ואם לא נולדו בו סימני סריס כלל ולא הביא שערות נידון כקטן עד רוב שנותיו דהיינו ל"ו שנה והני סימנין זימנין דנתרי מחמת כחישותא [וזמנין דנתרי מחמת בריאותא] הלכך אי כחוש הוא מברינן ליה ואי בריא הוא מכחשינן ליה · ומי שנפצעה לו אפי' ביצה אחת הרי זה אינו מוליד ומי שאין לו אלא ביצה אחת והשניה ניטלה בידי אדם ה"ז מוליד וצריכין ליזהר כשחותכין בילת אדם שלא יחתכו של ימין · והיכא שיש לו מקומות [מקומות] שיער [בזקנו] לא הוי סריס עד שיהו בו כל סימני סריס: י) נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה ובא לגרשה בלא כתובה ואומר יודע אני שעכבת בנים ממנה ולא אתן כתובה והיא אומרת בדידיה קיימא שאינו מוליד ואם בא לגרשני יתן כתובתי ויגרשני חייב ליתן לה את כתובתה כך פסק ר"י אלפס ז"ל והיכא דשהו כיחד ולא הולידו ואין הבעל תובע לגרש אלא האשה תובעת להתגרש ובאה מחמת טענה דבעיא חוטרא לידה ומרא לקבורה וטוענת שיודעת שלא תבנה ממנו שום אשה ואיכא נמי רגלים לדבר כופין אותו להוציא וליתן כתובה כך הורה רבינו אבי"ה ז"ל הלכה למעשה וכן עשו על פיו: יא) נשא אשה בא"י ושהתה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל אלא יגרשנה ויתן כתובה או ישא אחרת עמה · ואפי' אמרה דיירנא בהדיה בהסדי לא שבקינן ליה אלא היו כופין אותו בשוטין לגרשה וליתן כתובה מנה ומאתים ולא תוספת כך פר"ת ז"ל ור"ת ז"ל אבל רבינו יהודה ב"ר יצחק ז"ל פי' דתוספת נמי יש לה וכן משמע בדברי ר"י אלפסי וה"מ שבאלו עשר שנים לא אירע להם אונס המעכבם מפריה ורביה: גירשה מותרת לינשא לאחר ששהה י' שנים עם השני וגירשה לא תינשא אלא למי שיש לו בנים ניסאת למי שאין לו בנים הכיר בה תצא בכתובתה לא הכיר בה תצא בלא כתובתה · הפילה מונה משעת הפילה הוא אומר הפילה והיא אומרת לא הפלתי ואינה תובעת להתגרש או שהיא תובעת ובאה מחמת טענה דחוטרא לידה ומרא לקבורה היא נאמנת וכופין אותו להוציא וליתן כתובה · הפילה תלתא זמני הוחזקה לנפלים וכופין אותו להוציא וליתן כתובה · אבל בתרי לא הוחזקה כריב"ן ז"ל הוא אומר הפלת תרי והיא אומרת תלתא ואינה תובעת להתגרש או תובעת ובאה מחמת טענה נאמנת וכופין להוציא וליתן כתובה וכ"ש אדם פנוי שהיה עלינו לכופו לישא אשה ולקיים פריה ורביה · והיכא דלא שהה עמה עשר שנים בארץ ישראל או ששהה חוצה לארץ עשר שנים ותובעת להתגרש אין כופין אותו אלא אם כן באה מחמת טענה דחוטרא לידה ומרא לקבורה [אז] כופין לגרש וליתן כתובה מנה ומאתים ולא תוספת ובספר המקצועות כתוב דאפי' יש לו בנים והיא באה מחמת טענה יוציא ויתן כתובה והוא דשהה עשר שנים ונראה דוחק לאבא מרי ז"ל דמאיזה טעם מוציא ממון ממנו: הדרן עלך הבא על יבמתו: (פרק אלמנה לכהן גדול): יב) האשה שהכניסה שום נכסי צאן ברזל לבעלה ושמתה לו אותם בכתובה והיו בהם כלים ודבר המסוים וגירשה או מתה ובאה לגבות כתובתה היא אומרת כליו אני נוטל והוא אומר דמים אני נותן כמו שקבלתי עלי בשומא הדין עמה ונוטלת כלים ואם רצה הבעל למכור אותם כלים לא ימכור ולא עוד אלא אפי' הכנים לה שום משלו לא ימכור ואפילו אם מכר הוא עצמו ומתה אשתו הוא מוציא מיד לקוחות פסק בפר"ת ז"ל שאם כלו טובא ופחתו אי משמשי מעין מלאכתן נוטלתן האשה ואינו משלם דמי פיחתייהו ור"י אלפס ז"ל פי' דמשלם פיחתייהו אלא שאין דנים אלא לפי מנהג שנוהגים והיכא שמת ולא הספיקה ליטול כליה עד שנגנבו או נאבדו היורשין חייבין לשלם: יג) אשה שהכניסה לבעלה שני כלים ושמו אותם באלף זוז והשביחו ועמדו בשני אלפים ומת או נתגרשה אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמיה ונוטלת: יד) הבא על ארוסתו בבית חמיו ומודים שניהם שבא עליה או שנתברר בעדים הולד כשר · אבל ארוסה שעיברה ואין ידוע ממי אי דומה בארוסה ולא דומה מעלמא בתריה שדינן ליה ואי דומה בארוסה ודומה נמי מעלמא בדקינן ליה לאימיה אי אמרה לארוסי נבעלתי נאמנת ואי אמרה לא ידענא הוולד ספק ממזר ואסור בממזרת · ולא מתברר לי באומרת לארוסי נבעלתי והוא מכחישה אי מהימנא אי לאו או היכא דדומה מעלמא ולא דומה מארוסה אי מהימנא למימרא לארוסי נבעלתי אע"ג דליתיה לארוסה קמן ואינו מכחישה: טו) מעשה ביהודי אחד שהביא בכתבו שאמו היתה מינקת בבית יהודי אחד ונתעברה הימנו וילדה והיתה אומרת לכשר נבעלתי והוא הביא עדים שקודם שנתעברה הימנו אמו זמן גדול היתה אמו בחזקת מגורשת מבעלה וגם בחזקת שמת אך אין העדים מעידים לא הגירושין ולא המיתה אלא קול הברא בעלמא שהיתה בחזקת פנויה ובחזקת מותרת וגם מכות אותה חזקה ניסאת לבעל השני אחר המעשה · והכשירה רבינו חיים כהן ז"ל מטעם שהיתה בחזקת מותרת אך שאין אנו יודעים אימת הותחלה החזקה וגם כיון שהיא אומרת שהיתה גרושה באותה שעה נאמנת לגבי ולד זה אפי' כרוב הפסולין וגם היו שני עדים ודאין האחד מעיד לפני הוצא לה גט קודם המעשה לפני הקהל זמן גדול והותרה לינשא על ידו והאחר מעיד שראה ביד האשה גט קודם מעשה והיתה מראה לכולם ואומרת בזה נתגרשתי ולא היה אדם מכחישה אך היה עצמה לא ידעה לקרותו אבל כל מי שראה אותו היה מודה לדבריה זה נראה בעיני הרבה עדות ואפי' לא היה יותר כי אם זה כל שכן שיש חזקה והיא שאמרה גרושה הייתי ואב ואם כשני עדים לגבי ולד והאם כעד אחד להכשיר הולד כרבה תוספאה דאמר אישתהי הולד והיינו מיעוט שאינו מצוי כלל ולא פסלינן הולד ועוד מקום שיכול לבוא לכל שעה בירצה כיוצא באותן מקומות אפילו אומרת על העובר ממזר הוא אין לנו להאמינה על כל דבר ועוד האריך בפנים הרבה ויצא הדבר להתיר והתירוה כדבריו: הדרן עלך אלמנה לכהן גדול: (פרק האשה רבה): טז) אשה שמת בעלה בלא בנים אפי' יש לה בנים מאיש אחר חולצת או מתייבמת: יז) ביאת בן ט' שנים ויום אחד פוסלת על ידי אחין אפי' אחר שעשו בה אחין מאמר ומאמרו אינו פוסל אלא קודם שעשו בה אחיו מאמר ומאמר אחיו פוסל על ידי בן ט' שנים ויום אחד אפי' אחר ביאתו והוא פוסל בגט על ידי האחין אבל אין לו גט אחר גט ליאסר בקרובותיה (וחליצה) [וחליצתו] פוסלת על ידי האחין וצריכה חליצה: יח) בן ט' שנים ויום אחד הבא על יבמתו ואחר כך בא על צרתה פסל על ידי עצמו: יט) בן ט' שנים ויום אחד ושוטה שנשאו נשים ומתו הרי אלו פטורות מן החליצה ומן הייבום: בן ט' שנים ויום אחד הבא על יבמתו אם חזר ובא עליה משהגדיל פוטרת בגט אם ירצה ואם לאו צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו: הדרן עלך האשה רבה: (פרק מצות חליצה): כ) מצות חליצה בשלשה ואם חלץ בשנים חליצתו פסולה · שלשה שאמרו צריך שיהא אביו ואמו מישראל ואפי' שלשתן הדיוטות כשרין ובלבד שידעו להקרות כעין דיינים · והאידנא נהגו רבנן בחמשה לפרסומי מילתא ואפי' בפסולין לחליצה מלינן חמשה רק שיהו שלשה כשרין שהם עיקר הדיינין וצריך שלא יהו הדיינין קרובין זה לזה לא ליבם ולא ליבמה וסומא בשתי עיניו פסול וסומא באחת מעיניו כשר וצריכי דייני למיחזי רוקא מכי נפיק מפומא דיבמה וצריכין הדיינין לקבוע מקום לשם חליצה ואחר כן יאמרו נלך למקום פלוני כדי לחלוץ שם וצריכין הדיינין להיות מבוררין לשם כך כדי לחלוץ בפניהן: מצוה בב"ד כא) שיהא בגובה של עיר ושיהיו בזקנים · מצות חליצה בסנדל פרש"י של עור קשה ומנועל ועכשיו נהגו העם לחלוץ במנעלים · ופריב"ן ז"ל דהאידנא דלית לן אלא מנעלים שרי למיחלץ אף לכתחלה ולכתחלה לא יחלוץ אלא במנעול התפור ברצועה של עור ומהדרינן נמי לעשות מנעל מעור קשה מלמטה שתדרוס הרגל על עור קשה ואם חלץ בדיעבד במנעול התפור במשיחה של פשתן חליצתו כשירה · השיבו רבינו אברהם בר שמואל ז"ל ורבינו יהודה בר קלונימוס שהצריכו הקדמונים כולם שיהו מתוקנות שיגיעו כבשר ולא ליהוי מעל דמעל ורבינו יצחק בר משה וכל זקני דורו צוו לחתוך אזני העור עד שיהא שוה לרגל דלא ליהוי מעל דמעל ופר"ת ז"ל שצריך מנעל מעור בהמה טהורה: סנדל של עץ ושל שעם הוא קשה ומגין ושל סיב וקב הקיטע שיש לו בית קיבול קטן ומכניס שם ראש שוקו ואינו נסמך עליו והמיכות הרגלים כל אלו אם [אין] מחופה עור מכפנים לצד הרגל אפי' בדיעבד חליצתו פסולה: כב) חולצין באנפליא של צמר ואפשר לפרש"י וריב"ן בשם הגאון אפילו אם הוא ארוך עד למעלה מן הארכובה שכשר לחלוץ בו' באנפליא של בגד שאינו מחופה עור מכפנים חליצתה פסולה מי שרגלו הפוך שאינו דורס במקום מדרס רגלו אלא ע"ג הרגל הוא דורס פסול לחלוץ ולא חלץ ופריב"ן אבל מייבמה ואח"כ הרשות בידו להוציאה בגט מי (שנראה חתך) [שנחתך] רגלו מן הארכובה ולמטה כשר לחלוץ מן הארכובה ולמעלה פסול לחלוץ כך היא הלכה לפרש"י וריב"ן ופר"ת ז"ל בשם הגאון אבל ר"י אלפס ור"י אומר שאם נחתך רגלו אפילו למטה מן הארכובה פסול לחלוץ בו והמנעל שארוך למעלה מן הארכובה פסול לחלוץ בו: כג) מנעל שנפרס דהיינו שנקרע דרך תפירה בגב המנעל ונתגלה רגלו אע"פ שחופה את רוב רגלו מלמטה לא יחלוץ בו לכתחלה ואם חלצה חליצתה כשירה ואם אינו חופה את רוב הרגל מלמטה חליצתה פסולה כך הלכה לפריב"ן ז"ל והיכא שנקרע בגב המנעול במקום שלם שלא במקום התפירה לא איתברר לי כמה שיעור הקריעה שיהא המנעל פסול אפי' בדיעבד והמנעל צריך שיהא גבוה עד שיכסה את אסתוירא מה שקורין בלשון כנען גליז"ע כך הלכה לפריב"ן ז"ל מיהו אם חופה את רוב הרגל בדיעבד כשר · ומצות חליצה צריך לכתחלה שיהא המנעל עשוי למדת רגלו של חולץ ומיהו בדיעבד אע"פ שאינו עשוי למדת רגלו כיון שיכול להלך בו שאינו נופל מרגלו מחמת שהוא גדול חליצתו כשרה · וכן אם המנעל קטן וחופה את רוב רגלו בדיעבד חליצתו כשרה והמנעל שאין לו עקב שהוא בלע"ז ובלשון כנען פטו"א אלא כנגד הוטי אצבעותיו יש עור מעט שהוא נסמך ומהלך בו פסול אפי' בדיעבד · אם היה נעול שני מנעלים זה על גב זה וחלצה את שניהם חליצתה כשרה ואם הקנה לו אחר את מנעלו מתנה על מנת להחזיר חולץ בו לכתחלה ובלבד שיחזיר המנעל למי שהקנהו לו: כד) חלצה רגל שמאל חליצתו פסולה של [שמאל] בימין כשרה בדיעבד צריך שיהא במנעל רצועות ארוכות תלויות וראשיהן תפורות במנעל ויכרוך אותם סביב המנעל ברגלו ויקשור שתיהן יחד שני קשרים ותבא האשה מתרת קשר הרצועות בימין ואח"כ שתלוץ ותבא שומטת המנעל מן הרגל בימין ולא תהא שמאל מסייעת כלל · ויש שעושין קשר ועניבה על הקשר וטוב יותר לעשות שני קשרים זה על זה ועוד שני קרסים בלולאות מלבד שתי קשרים של הרצועות וזה טוב יותר ומדרבנן הוא שצריכה האשה לחלוץ בימין דאפי' גידמת חולצת בשיניה: התרת יבמה לשוק בשמיטת רוב העקב בין שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמט היא כריב"ן ז"ל דבהתרת רצועה לחוד נפסלה על האחין ונראה דהיינו שהתירה היא ושמט הוא דהשתרה בלא שמט כה) אין כאן חליצה כלל מיהו הואיל וריב"ן פוסל אם בא מעשה לידינו לא נחלוק עליו התיר הוא ושמטה היא לכ"ע פוסלת על האחין · אמר שמואל כל מקום שאמרו חכמים חליצה פסולה פוסלת על האחין · במערבא משמיה דרבי אלעזר אמרו שמאל וליליה פוסלת קטן ואנפיליא אינה פוסלת: כו) חלצה בלילה חליצתה פסולה: כז) מצות חליצה בא הוא ויבמתו לב"ד ואפי' אם שניהם מתכוונים לשם מצוה לייבם משיאין לו עצה ההוגנת לו וכו' · ונועל היבם מנעל של ימין ברגל של ימין וכתב רבינו שמואל ז"ל שצריך להלך במנעל קודם חליצה שלש פסיעות ומקרין ליבמה בלשון הקודש מאין יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ומקרין ליבם לא חפצתי לקחתה כח) ואי אפסיק בין תיבת לא לתיבת חפצתי לית לן בה · והיבמה מתרת רצועות מנעלו בימין ושומטת המנעל [בימין] מרגלו הימנית ורוקקת בפני היבם וצריכין ב"ד לראות הרוק כשיוצא מפיה וצריך דמטי הרוק להדי אפיה דיבם ואם אח"כ תקלטנו הרוח לית לן בה ומקרין ליבמה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל · וכל דיתבי התם עונין חלוץ הנעל תלתא זימני: חלצה ורקקה ולא קראה והם אינם אלמים חליצתה כשרה · ואם היו אלמים חליצתן פסולה ומייבמה ומוציאה בגט קראה ולא רקקה ולא חלצה אין כאן בית מיחוש אפי' לפוסלה על האחין קראה ורקקה ולא חלצה חליצתה פסולה ופוסלת על האחין וכן רקיקה למודה פוסלת על האחין חלצה וקראה ולא רקקה חליצתה כשרה · קדמה ורקקה תחלוץ ולא שבקינן לה מיהדר ומירק: כט) גידמת חולצת בשיניה יבמה שרקקה דם אם היתה מוכנת הויא חליצה מן המובחר ואם בשותת כאילו לא רקקה ומ"מ חליצה כשרה דרקיקה לא מעכבא וכן אם רקקה [דם] ולא חלצה ולא קראה במוכנת נפסלה על האחין [ובשותת לא נפסלה על האחין] כך היא הלכה לפרש"י ז"ל ולפריב"ן אבל לפר"ת איפכא במוכנת לא הויא חליצה מן המובחר ולא נפסלה על האחין ובשותת הויא חליצה מן המובחר ופוסלת על האחין ואין לומר שיתבטל הרוק בדם שאין שייך ביטול אלא בדבר שהיה זה לבד וזה לבד ונתערבו אבל הכא היינו רבותיה שבאו שתיהם מפיו יחד · אכלה שום וירקה אכלה גרגישתא וירקה אין כאן חליצה מן המובחר ולא נפסלה ברקיקה זו על האחין וצריך לחלוץ קודם שתאכל האשה פן תאכל דברים הגורמים רוק: ל) בודקין לחליצה אם הביאה שערות בבית הערוה משהגדיל דהיינו לאחר י"ג שנה ויום אחד וצריך שיהא בעיקרן גומות ואפי' שתי שערות בגומא אחת הרי זה גדול וחולץ וכן היא אחר י"ב שנה ויום אחד ואם הביאו שערות קודם אפי' עודם בם משהגדילו שומא נינהו והם קטנים עד שיבואו שערות אחרות וצריך שיהו השערות גדולות כדי שיהו ניטלות בזוג דהיינו יותר מכדי לכוף ראשן לעיקרן צריך לכתחלה לבדקן קודם הפרק כדי לברר האמת שלא באו אלו השערות עד אחר הפרק אבל אם לא בדקן ובאו לפנינו אחר הפרק עם השערות אמרינן ודאי גדולים הם ולא חיישינן שמא קודם הפרק הביאום ושומא נינהו והיכא שהגיעו לכלל שנותיהן והביאו השערות אלא שאין אנו יודעים אם יש גומות קטנות במקום יניקת שער מן הבשר פסק ר"י ז"ל הואיל שאין אנו בקיאים להכיר בגומות אם יש רבוי שיער וגם גדולות באיש ואשה הגי ואם ירצה יבדוק האשה בדדין ואם הדדין גדולות גדולה היא ולעיל מפורש היכא שנולדו בו סימני סריס והוא בן עשרים ולא הביא שערות הרי הוא סריס · שנת עשרים שאמרנו אין צריך שנה שלמה אלא כיון שיצאו ממנה שלשים יום הרי זו שנה שלמה · ובדיקת האשה שהגיעה לכלל שנותיה אינה יכולה להיות על פי נשים כך פסק ר"ת ז"ל אבל ר"י אלפס ז"ל ור"ת ז"ל פסקו שהנשים בודקות אותה הואיל והגיעו לכלל שנותיהן והיכא דלא ידענא אם הגיעו לכלל שנותיהן פר"י ז"ל אם הם גדולים הרבה או אם יש להם שערות [הרבה] בבית הערוה או בזקן אז אין לאיש להסתפק ואם לאיש ספק כדבר אומר ר"י ז"ל שהאב והאם אינם נאמנים להעיד עליהם שהגיעו לכלל שנותיהן וכן פסק רבינו יואל ז"ל · ועוד אומר ר"י ז"ל דאפי' ראינו שעמד להתפלל בפני התיבה והשלים לעשרה בבית הכנסת אין בכך כלום דשמא על פי האב [עשו] שנאמן לנדרים ולהקדישות ולא למכות ולעונשין וה"ה לחליצה דהוי דבר שבערוה ואינו נאמן ופי' רבינו יואל ז"ל שאם ראינו שקורא בספר תורה אין זו ראיה דהא קיימא לן (מגילה כג א) קטן עולה למנין שבעה ואם יצא קול על היבמה שהגיעה לכלל שנותיה תבעינן לה בהכי הוחזקה בשכינותי' שהגיעה לכלל שנותיה והוחזקה והגיעה לסימנין בשכינותיה פי' שיצא עלי' קול שעברו עליה י"ב שנה ויום אחד וגם יצא עליה קול שיש לה סימנין אינה צריכה בדיקה כך פסק ר"ת ז"ל והר"ר יואל ז"ל חולק והר"ר אליעזר בר יהודה ז"ל מיישב דברי ר"ת ז"ל וגם נראה לו דאם ראינו שקרא בתורה הוי ראיה: לא) חליצה מוטעת כגון שאמרו לו חלוץ לה ובכך אתה כונס פסולה ומשמע בירושלמי שאם אמרו לו האשה הזאת אינו רוצה להינשא לך דרך יבום אלא חלוץ לה ועקור זיקתה ממך והיא נשאת לך דרך נישואין שחליצתה פסולה · [אבל חליצה מוטעת כגון שאמרו לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז חליצתה כשרה] אע"פ שלא נתנה לו כלום · אבל חייבת ליתן לו שכר טורח היכא שהיבום קודם והטעת לחלוץ אבל היכא שהחליצה קודמת הרי מוטל עליו לחלוץ ולית ליה אפי' שכר טורח והיכא שחלץ לה על תנאי ולא נתקיים התנאי חליצה כשרה ופקעה הזיקה לגמרי ואם חזר וקידה במאמר יבמין אינה צריכה גט אפי' מדרבנן כך הלכה לפר"ת ז"ל אבל לפר"ת ולפר"י ז"ל צריכה גט מדרבנן: לב) הבא לחלוץ או ליתן גט צריך לבטל מודעה: לג) יבם ויבמה שבאו לחלוץ אין ב"ד נזקקין להן אלא אם כן מכירים אותו שהוא אחיו של מת מן האב לפיכך העדים שבאו לכתוב גט חליצה כיון שיודעים שחלצה כותבין לה אע"פ שאין מכירין והאי דכותבין והשתמודעינהו משום שסומכין על ב"ד שחלצו לפניהן שלא נזקקו לחליצה עד שהכירוהו שהוא אחיו של מת מאביו וכתב רבינו שמחה ז"ל שאין כותבין אלא אם כן מכירין דחיישינן לב"ד טועין שחלצו בלא הכרה · ועוד כתב בשעת [הדחק] שהיבם רוצה לילך למדינת הים ולא מצאו עדים המכירים סומכין אדרב הונא וחולצין אע"פ שאין מכירין ואח"כ תחזור אחר העדים המכירין וגט חליצה אינו בא להתירה שהכל התירתה חליצתה אלא לראיה שחלצה לינשא ולגבות כתובתה מנכסי בעלה שמת ואם יש לה עדי חליצה ניסת על פיהם וגם גובה כתובתה בלא גט חליצה · גט חליצה שבא לכותבו כתיבה מזויינת כהלכתה ולא קטועה אלא ככתב הגט צריכה שירטוט וכתב האלפסי וצריך לשרטטו במסרגלא ולא בדיותא ואם כתבו כתיבה קטועה אינה צריכה שירטוט · כך פירש רבינו שמחה ז"ל וכתב האלפסי שצריך לכתוב במותב תלתא הוינא ומיחתם עליה תלתא ובלבד שידעו להקרות · וכל לשון טופס הגט כתוב בפנים ורבינו שמחה ז"ל כתב דאפי' לא כתב אנחנא דייני ולא תלתא אלא בסתמא דחתימי לתחת וחתימי לתחת תלתא כל חד באפי נפשיה פלוני בר פלוני דיין שפיר דמי ולא צריך למיכתב במותב תלתא אלא היכא דלא חתימי אלא תרי דצריך למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי וכל שטר שכתוב ומעיד על קיום מצוה כגון גט אשה ושטר חליצה אנו כותבין במקום שהיה וקיים כדת משה וישראל אבל גיטי ממון ושיעבוד לא שייך בהו אלא לשנא דשריר וקיים: לד) יבם שנשבע שלא לחלוץ כל זמן פלוני אין היבמה רוצה להתיבם פי' שאינו מקובל לה לוקה וחולץ לאלתר · יבמה שנפלה לפני מי שאינו מוכה שחין ומורדת אין כח בה לתלות בעובד כוכבים שחליצה מעושת פסולה אלא מטעין אותו וחולץ לה ולכופה אי אפשר שאין מאכילין לאדם דבר שנפשו קצה עליו ואמור רבנן (כתובות סה א) לחיים ניתנה ולא לצער · ע"כ מספר הדינין: הדרן עלך פרק מצות חליצה: (פרק בית שמאי): לה) קטנה יתומה מאב שקבלו אחיה ואמה קידושים לדעתה כגון שהיו עושין לה כילת חתנים ומלבישין אותה תכשיטין של כסף וזהב ומזכירין לפניה בעל או שקבלה היא עצמה קידושים הרי זו יוצאה במיאון ודווקא שיודעת לשמור קידושים דהיינו שמבחנת בין צרור לאגוז לפרש"י ז"ל (שאין) [שהיא] כבת שית כבת שבע אבל פחות מיכן אפי' מבחנת בין צרור לאגוז אינה צריכה מיאון והיכא שקיבלו בה אמה ואחיה קידושי' שלא לדעתה כגון שהיו עושין לה כילת חתנים ומלבישין אותה תכשיטין של כסף וזהב ולא היו מזכירין לפניה בעל אינה צריכה מיאון ופסק בפר"ת ז"ל דתינוקות שאינם יודעים לשמור קידושיה וקידשוה אמה ואחיה שהיא כפנויה ואם לא נבעלה כלל שריא לעלמא ואפי' גדלה: לו) ומאנין ארוסות ונשואות והממאנת ביבם לא בעיא חליצה והממאנת באחד מן היבמין מותרת לאחין ורבינו שמחה ז"ל כתב דמותרת אפי' לעצמו · ושלא בפניו צריכה למאן בפני שלשה הדיוטות ובדיעבד אפי' בפני שנים מיאונה מיאון ורבינו שמחה ז"ל אומר אפי' בינה לבינה אם הבעל מודה מיאונה מיאון · ממאנת קטנה אפילו ד' וה' פעמים: לז) קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אינה צריכה מיאון · ור"י אלפס ז"ל כתב דאפי' נערה שנתקדשה שלא לדעת אביה ואפי' נתר לה האב אין קידושין ורב אחאי גאון כתב דנערה שנתקדשה שלא לדעת אפי' אביה שדיך לא חיישינן שמא נתרצה האב · יתומה בחיי האב שנתקדשה לדעתה צריכה מיאון: לח) איזהו מיאון אפי' לא דברה אלא לפי תומה שגלתה דעתה בדיבורה שאינה חפיצה בו הוי מיאון ולר' יהודה אפי' יושבת באפיריון או שהיו אורחין מסובין בבית בעלה והיא משקה עליהן ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי הוי מיאון [ומכר לא הוי מיאון] עד שתוציא כפה: לט) קטנה אפילו נשואה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה הן הן קידושיה הן הן מיאוניה: מ) עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות: המקדש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט: מא) אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים ואינה יכולה למאן: מב) בנים הרי הן כסימנים ומשעת הריון הויא גדולה ואפי' לא הביאה סימנין: מג) קטנה שלא מיאנה ומתה בעלה יורשה: מד) קטנה שנתקדשה אי בעל אחר שגדלה קנאה קנין גמורה ואי לא בעל משגדלה ספיקא הוי ואם נתקדשה לאחר צריכה גט מזה ומזה ואם השני רוצה לכנוס מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא: מה) מותר להשיא יתומה קטנה הראויה למאן להגון לה: מו) ולשון טופס גט מיאון

ביום

הגהות ותקונים

א) ע"ש סי' תלמ"ה : ב) ע"ש סי' תלמ"ו : ג) ע"ש סי' תלמ"ז : ד) ז"א אלא לפרש"י ביבמות מ"ט ב' אבל לפי' תוס' שם וש"פ לכ"ע הולד כשר : ה) ע"ש סי' תלמ"ח : ו) ע"ש סי' תלמ"ט : ז) ע"ש סי' תרי"ג : ח) כצ"ל בא"ז ג"כ והשמט שם מן לשכיח [illegible] ביבמתו עד להביא ביבמתו וכמ"ש שם באלפסי : ט) ע"ש סי' תרכ"ב : י) ע"ש סי' תרכ"א : יא) ע"ש סי' תרכ"ג : יב) ע"ש סי' תרכ"ד : יג) ע"ש סי' תרכ"ה : יד) ע"ש סי' תרכ"ו : טו) ע"ש סי' תרכ"ו : טז) ע"ש סי' תרכ"ז : יז) ע"ש סי' תרכ"ח : יח) ע"ש סי' תרכ"ח : יט) ע"ב סי' תרס"ג : כ) ע"ש סי' תרס"ד : כא) בא"ז חסר כאן : כב) ע"ש סי' תרס"ה : כג) ע"ש סי' תרס"ו : כד) ע"ש סי' תרס"ו : כה) פי' שאף הוא לא שמט (והמגיה בא"ז נשתבש בזה) ולשון הא"ז כיון שהיא לא שמטה אין כאן חליצה כלל · והחסר כאן דעת הא"ז : כו) ע"ש סי' תרס"ח : כז) ע"ש סי' תרס"ט : כח) ע"ש סי' תרס"ט : כט) ע"ש סי' תרע"א : ל) ע"ש סי' תרע"א : לא) ע"ש סי' תרע"ב : לב) ע"ש סי' תרע"ב : לג) ע"ש סי' תרע"ד : לד) ע"ש סי' תרע"ה : לה) ע"ש סי' תרע"ו : לו) ע"ש סי' תרע"ח : לז) ע"ש סי' תרע"ח : לח) ע"ש סי' תרפ"א : לט) ע"ש סי' תרפ"א : מ) ע"ש תרפ"א : מא) כרה מ"ו א' מ"ח ב' וליתא בא"ז כאן אלא בסי' תרפ"ב בהל' חליצה : מב) ע"ש סי' תרפ"ב : מג) ע"ש סי' תרפ"ב : מד) ע"ש סי' תרפ"ד : מה) ע"ש סי' תרפ"ה : מו) ע"ש סי' תרפ"ו :

ביום פלוני לחדש פלוני לשנה פלונית מיאנה פלונית בת פלוני בבעלה באנפנא ואסור להוסיף בו יותר · האשה שאמרה מלנתי או מאנתי תביא ראיה לדבריה. הדרן עלך פרק בית שמאי: (פרק האשה שלום): א) **האשה** שהלכה היא ובעלה למדינת הים שלום בינו לבינה ושלום בעולם באתה ואמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתייבם · קטטה בינו לבינה היכי דמי קטטה בינו לבינה באומרת לבעלה גירשתני בפני פלוני [ופלוני] ושיילנה ואמרו [להד"מ] ושלום בעולם אינה נאמנת ושלום בינו לבינה ומלחמה בעולם ואפי' לא ידעינן שיש מלחמה בעולם אלא מפיה אינה נאמנת עד שתאמר מת על מטתו · רעבון בעולם אינה נאמנת עד שתאמר מת וקברתיו · מפולת פירוש נפל הבית עליו או שרות סערה מפיל כל בתי העיר הרי היא כמלחמה · דבר הרי הוא כמלחמה אמרה נפלו עלינו הבית כאש ונתמלא עשן ואני ברחתי והוא נשאר שם ומת אינה נאמנת · נפלו עלינו עובדי כוכבים נפלו [עלינו] ליסטים הוא מת [ואני נצלתי נאמנת · עד אחד] במלחמה מהו תיקו · פיר"ת ז"ל אשה ועד אחד בספינה שנטבעה והכירוהו מת לא מהימני וכ"ש עובד כוכבים ואפי' מסל"ת עכ"ל ורי"ף ז"ל כתב עד אחד במים שאין להם סוף נאמן ודוקא היכא דקאמר אסקוהו לקמאי וחזיתיה נאלתר והשתמודענא ליה דהוא פלוני ואי לא מסהדי הכי אפי' תרי סהדי לא סמכינן עלייהו וכ"ש עד א' ואשה דלמא בתר אומדן דעתא קמסהדי · עד א' בקטטה מהו ולא איפשיטא : ב) **האשה** שאמרה מת בעלי שהיא נאמנת תינשא ותיטול כתובתה ואין האחין נכנסין לנחלה על פיה · נתייבמה היבם נכנס לנחלה על פיה · התירוני לינשא ותנו לי כתובתי מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובה תנו לי כתובתי והתירוני לינשא עלתה בתיקו ועבדינן לחומרא : ג) **הכל** נאמנין להעיד על האשה שמת בעלה חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה ובת חמיה ואשת אב וכלה ואם יבמתה ואשת אחי (בעלה) [בנה] מאביו · מעשה בלאה שבאתה לפני ב"ד ואמרה ראובן אמר לי שמת בעלי ושלחו ב"ד אחריו וכחש ואמר לא ידעתי וגם לא אמרתי לה והיא אומרת נאמנת אמר לשם עדות ולא בלשון השטאה וכתב רבינו אבי"ה ז"ל אע"פ שאינו מודה עתה היא נאמנת להכחישו ורבינו שמחה ז"ל חלק עליו ואמר דאינה נאמנת · הדרן עלך פרק האשה שלום: (פרק האשה בתרא): ד) **אין** מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם פר"ת ז"ל אדם שנהרג ולא נשאר כ"א פרצוף ופדחתו וחוטמו מעידין עליו ואם חסר אחד משלשתן אין מעידין עליו אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו אבל אם מכירו בטביעת עין גמור כגון דאמר ידענא ביה דהאי דקמן פלניא הוא וראשו ורובו שלם אפי' נחתך חוטמו מעידין עליו אפי' אחר כמה [illegible]

האשה בקשרי המלחמה ועוד כתב רבינו אבי"ה אפי' במלחמה אם אמרו סימנים מובהקים מהימני או שאומר שהכירוהו בחייו ובמותו תוך ג' ולא היה עת העשוי להשתנות ואין לך סימן גדול מזה מהכרת פניו וטביעת עין פרצוף פנים עם החוטם ואין צריך שיאמר וקברתיו אלא ברעבון וכן כתבו הר' מנחם בר יעקב והר' אליעזר ב"ר יהודה והר' קלונימוס בר גרשום אבל במקום שאמר העד בעת המלחמה ראיתיו הרוג אחרי כן והכרתיו יפה בטביעת עין פשיטא דנאמן וכן כתבו הר' נתן בר' שמעון ורבינו שמחה הרוגי של ארזא ו) נראה שהעיד לו העד ראיתי שנהרג בקשרי המלחמה ואח"כ הכרתיו יפה (אינו) נאמן כי לא אמר בדדמי דמה לו לומר בדדמי ז) ונאמן בהדי אשה דייקא וליכא כי סומכות לומר מת במלחמה ולא דייקא ועוד כתב רבינו שמחה והר' נתן ז"ל דאין עובד כוכבים נאמן במסיח לפי תומו אלא כשאומר נהרג או מת משום דלא צריך טביעת עין אבל כשאומר מצאתי פלוני הרוג עם סימנים היכא דאיכא למיחש דלמא אחר הוא וצריך טביעת עין וכל טביעת עין צריך עיון וטביעת עין זה דמסיח שאין דעתו להעיד אלא שראה אותו ממילא לא סמכינן עליו דבשלמא ישראל שמתכוין להעיד איכא למימר נתן בו טביעת עין בכוונה ועוד כתב ר' אבי"ה ז"ל אם היה מלחמה בצפון ובאה מן הדרום שאנו יודעים בברור שהיא באה ממקום שלום והיא אומרת מן הצפון ממקום מלחמה באתי ומת במלחמה דמותרת כי מה שאומרת כן בסבורה שיותר יתירוה בכך כך פי' הירושלמי · עד אחד אומר מת במלחמה והיא אומרת מת על מטתו אינה נאמנת מיהו אם התירוה לינשא על פיה לא תצא מהיתירא הראשון · היא אומרת במלחמה והוא אומר על מטתו מותרת לפי שסבורה שיותר יתירוה כשתאמר מת במלחמה · בתוספתא פרק בתרא דיבמות אין מעידין עליו עד שיהו (מכירין) [מזכירין] שמו ושם עירו אבל אמרו אחד יצא מעיר פלוני ונהרג אם פספסו באותה העיר ולא היה חסר אלא אחד תלינן דהיינו שנהרג · אין מסיח לפי תומו כשר בדאורייתא אלא לעדות האשה בלבד אבל בדרבנן מהימן ועד אחד במלחמה לכתחלה לא תנשא ואם ניסת לא תצא · עובד כוכבים אחד השיח לפי תומו נהרג והתירוה לינשא ואח"כ בא עובד כוכבים ואומר לא נהרג תנשא אשתו. אחד אומר לפי תומו נהרג שנים אומרים לא נהרג אע"פ שנשאת תצא. שנים אומרים נהרג ואחד אומר לא נהרג אע"פ שלא ניסת תנשא ואם שני עובדי כוכבים אומרים לפי תומם נהרג ושנים אומרים לפי תומם לא נהרג אין לה תקנה אם לא שאינם מכחישין זה את זה כן השיב רבינו גרשום זצ"ל: ח) **שני** תינוקות [אחים] מעיר פרימו"ט בעת שנלכדה הפקידוס קרוביהם ביד עובד כוכבים א' לימים באו הקרובים לפדותם ואומר העובד כוכבים האחד מת והשני הרי הוא לפניך ופדאוהו ונשא אשה ומת בלא בנים והנה יצא הקול שהביאו תינוק אחד שנשבה מעיר פרימוט לפרג"א למוכרו ונשמע ליהודי ועוד משותרר אחר בא מארץ יון אומר אני ראיתיו בקוסטנטינא · מותרת לינשא לשוק · מספר הדינין : ט) **בחור** שהלך בספינה ונטבעה הספינה וכבר יש ד' שנים שלא חזר והניח בבית בן ובת והוא היה כבן כ"ד ואשתו כבת כ' ואביו עשיר ואין לבחור נושים ואשתו היתה אהובה בעיניו וביום שנטבעה הספינה היה רוח סערה שלא זכרו זקני אותן מקומות כמוהו לאורך ימים וכל הספינות שבאו באותו יום ובאותו לילה נשברו יותר מט' ספינות ושבר אותה ספינה שהיתה בה הבחור וכלים של שמו שהיו בה נמצאו על שפת הים והיכרתם אשתו של אותו האיש והחזירו לה עובד כוכבים שמצאו שם אחד מהן · ה"ר אליעזר בר שמואל רצה להסמיך כל אילו החזקות שמוכיחים שנטבע לרוב ולהתיר את אשתו לינשא לכתחלה וה"ר אברהם ב"ר משה זצ"ל כתב שהיה לסמוך ולאוסרה לכל היותר עד מקום שהספינות מצויות ללכת שם ממקום שהיה דר שם וכשהיו בודקין כל אותן מקומות ולא היו מוצאים הרבה תימה יותר להחמיר אבל רבינו אבי"ה הוכיח להם שאין להתירה כלל. כשהגידו העובדי כוכבים מצאנו אחד וקברנוהו והגידו לפי תומו על פרצופו ופדחתו וחוטמו ושערו ועל חוטמו כמין גבשושית וכך היה כאשר הגידו השיב אבא מרי ז"ל שאשתו מותרת דגבשושית על חוטמו ודאי סימן מובהק הוא וסמכינן עליה אפילו למ"ד סימנין דרבנן · י) **ולפי** תומו היינו שהעובד כוכבים מתחיל מעצמו להגיד שמת ולא הזכיר אשה ושוב אפי' ישראל אחד חוזר הדברים ושואלו לידע העיקר הוי מסיח לפי תומו וכגון שאינו מזכיר אשה כך פסקו רבינו אבי"ה זצ"ל ור"י אלפס זצ"ל וכן כתב בה"ג גבי אשה עד דיהבי עדים סימנין פדחתו וחוטמו ושאר סימנין שלו · ראוהו מגוייד או צלוב והיה אוכלת בו או שנפל לבור של אריות ולר' יהודה בן בבא להפירה מלאים נחשים ועקרבים וכן בנפל ליורה רותחת מליאה יין ושמן אין מעידין עליו ומפרש בירושלמי מגוייד אומר אני בחרב מלובנת נכווה והיה צלוב אומר אני מטרון עבר עליו ופדאהו חיה אוכלת בו אומר [אני] נתרחמו עליו מן השמים נפל לבור אריות אומר אני נסים נעשו לו כדניאל לכבשן האש אומר אני נסים נעשו לו כחנניה מישאל ועזריה ותימה על עצמן והלא כל מקום חשו לעיגון אלא הכי עיקרא דמילתא היכא שעל פי הברור להן באנו להתיר הקילו והתירו על פי פסולין ועל פי עובד כוכבים המסיח לפי תומו דסמכן אעדות כל דהו דהאשה דייקא ומנסבא אבל כשאין כלל עדות או סימנים ברורין מחמירין כל זה דברי רבינו אבי"ה זצ"ל שכתוב לעיל בסי' ק"ט ועוד האריך יותר: יא) **מצאו** בשטר כתוב אני ראובן מעיד שמת שמעון אין משיאין את אשתו ואם נודע שישראל כתבו או מי הוא הכותב אפי' כתב בלשון עובד כוכבים משיאין את אשתו לעיל בסימן ק"א כתוב לשון הספר : יב) **מעשה** בצלמון בא' שאמר אני איש פלוני בן איש פלוני ממקום פלוני נשכני נחש והריני מת והלכו ולא הכירוהו והשיאו את אשתו : יג) **פר"ת** זצ"ל גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה גזלן דאורייתא פסול לעדות אשה ע"כ והאלפסי כתב מת הרגתיו לא ישא את אשתו הא לאחר תינשא דאין אדם משים עצמו רשע וש"מ דרשע פסול לעדות אשה ובמסיח לפי תומו כשר דלא גרע מעובד כוכבים ע"כ. רבינו אבי"ה זצ"ל כתב דרפיא בידיה דכיון דיודע בטיב ישראל דלמא איערומי קא מערים וכוונתו להעיד · פסק רבינו אב"ן זצ"ל דקטן המסיח לפי תומו לאלתר כשר לעדות אשה ובאיסורי דרבנן מל"ת כשר ולא באיסור דאורייתא אלא בעדות אשה וכן בשבויה מסיח לפי תומו כשר ואפילו קטן ואפילו עובד כוכבים עכ"ד · ורבינו אבי"ה זצ"ל כתב דאפילו לאחר זמן סמכינן אקטן בעדות אשה ובמסיח לפי תומו אבל במתכוין להעיד לא סמכינן עליה אפילו להעיד בגודלו מה שראה בקוטנו מה שאין כן בשאר מילי דרבנן דבעודן קטנים סימניהו רבנן בדרבנן אפילו להעיד ודוקא שמעיד עשיתי מעשה כגון עד כאן הייתי כאין בשבת או בדקתי את החמץ אבל לא על ידי מעשה אינו נאמן אפילו בגדלו מה שראה בקוטנו ואפילו במידי רבנן : **סליק מסכת יבמות**

הגהות אשר"י

פרק א [סי' ג] א) פי' הר"א ואם נמצאת איילונית אחר מיתת הבעל [דילמא] אי הוי קיים לא היה מקפיד : ב) קידושי טעות (הן) אפי' מיאון אינה צריכה :

פרק ב [סי' א] ג) ודווקא קידש אחר נפילה דבאיסור קידש [כדמוכח] בפרק החולץ : ספק ד) המקובלים במקדש אחות יבמתו נסתרה יבמתו כו' ומותרת לכן : ה) השבתי על אחד מהן שנשא אשת חמיו וממנו נתעברה נראה שיוציא ממנו אע"פ שיש היכר שאינה חמותו שאשתו בת ל' ואשת חמיו בת י"ב ופשיטא דאפי' העובר על חרם ר"ג דיוציא [כ"ש] על גזירת חכמי התלמוד : [סי' ג] מי שזנה עם אשת איש ונתעברה ואמרה זה העובר ממנו ואפי' הוא מודה לה אע"פ (שבא) [שהוא בנו] לענין ירושה ספק הוא לענין יבום שכשם שזינתה עמו כך זינתה עם אחרים ותולנת ומתני' צריך לאוקמא כתבוה בבית האסורים : ו) ואם הזכיר שם לבטלה או שעשה דבר שחייב נידוי אע"פ שעשה תשובה לא מיפטר . מרדכי : [סי' ח] עדי כיעור מצטרפין אע"פ דכיעור דהאי האי לא חזא האי להפסיד כתובה בעד כיעור אם הודתה בדברי העד ולא נתנה אמתלא מקובלת לדבריה להתירה הפסידה גם כתובתה והתוספת . אבל נכסי ברזל ומלוג אם איתא בעין שקלא להו [כדאיתא] ס"פ אלמנה [כתובות דף ק"א] (ואר"ם) [והר"ם] וגם מהרי"ח פסקו כדברי השאלתות. מרדכי : בירושלמי משמע בהדיא דתלא מן הבעל ואולי האי דאמר קלא (דלכתחלה) [דלבתר נשואין] לא חיישינן ועד שיראו כמנאפים היינו שאין ב"ד כופין על כך : (ראו אשת כהן [שראה אשתו] הולכת נגד בהור במקום סתר שעה קטנה ולא כדי טומאה פעם אחרת שכב כהן על מטתו כשבני אדם ישנים ושמע [מאחרי הכותל] שהיו ביחד ומתמת קול נשימתם הבין שקלקלו כי סמך אזנו לכותל. ומהכשימה שמע כדרך בני אדם המשמשין. מהרי"ח אסרה והשיב מורי דאין אוסרים עד שיראו כמנאפים השוכבים בקירוב בשר דשמא לא היה [אלא] מיעוך (אלא) [שדים] בשגעון . ואם שמע באותו ענין שנראה לו ודאי ובירור רק התשמיש (הגילה) [תליא לן] לקיימא דלא גרע מא"ל אחר ז) שדעתו סומך עליו : אשת ישראל שהלכה מרצונה עם

העובדי כוכבים ושהתה שם ג' ימים בביתם והוציאה משם ע"י שוחד התירה רבינו יואל (בזמן הזה) לבעלה: [בזמן הזה] אל יאמר בפני עדים אל תסתרי עם פלוני שאם תסתרי אח"כ בב' עדים תאסר לו עולמית ולא יוכל לגרשה מפני חרם ר"ג תהא עמו באיסור כל ימיו ואם אמר ימחול לה ח) קודם סתירה [אבל לאחר סתירה] או אחר שישאו ויתנו בה ט) אינו יכול למחול ואפי' בינו לבינה אל יקנא דשמא איתא י) לדרב חנינא . והיכא שיש עדי קינוי ועדי סתירה ואפילו יא) עבד או שפחה אומרת ראינו שנטמאת באותה סתירה נאמנים לאוסרה ולהפסיד כתובתה אבל חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה [ובת בעלה] נאמנות לאוסרה ולא להפסיד כתובתה: יב) הנטען מן האשה אסור באמה [ובבתה] ובאחותה :

פרק ד [סי' ד] בשאלתות כתב אם עבר וקדש מינקת חבירו (אפקה) [מפקינן] מיניה בגט ואפי' הוא כהן : כתב ר"י הזקן אין להתיר בשום צד אפילו שתתן המינקת עירבון גדול שלא לחזור בה וכן [כ'] בא"ז אפי' מנה ישראלית מניקה ונשבעה שלא לחזור לא הועיל כלום [וכן] השיב הר"ם. והא דאמר בנושא מינקת חבירו לגרשה אם כהן הוא סמכינן אדרשב"ג יג) א"ז: הא דמשתינן להוציאה בגט דוקא שהיה מזיד אבל שוגג דיו בהפרשה ודוקא קידש תוך ג' חדשים צריך להוציא בגט . א"ז : [סי' יג] יבם שנתן ליבמה כתובה משלם לפי (מה) שלא רצה ליבם וגם אין דעתה לינשא לא זכתה היבמה באותן הנכסים . ואפי' הקנה לה קנין בטעות חוזר היבם וגובה. יבמה האסורה ליבם מדרבנן אין גובה כתובתה עד שתחלוץ ועכשיו שגזר ר"ג על ב' נשים וכרצון הוא מיבם אלא (אונס) [אנוס] בתקנת דרבנן כסבור אני שאין לה כתובה · מא"ז בתשובה : יד) השיב מ"ז אם תחפוץ (התקנה) [היבמה] לחלוץ [יחלקו הממון] כתקנת הקהלות ואם אינה רוצה והיא מחזקת כל הממון מוציאין מידה דהא יבמה לא אזיני מגנ"ב (שהן) [כיון שהיא] בחיים דלא גרע (ממזרת) [ממורדת] ויהבינא לה נדוניא מה שהכניסה ותו לא וכל שאר נכסים יהבינן להיבמי' ואם תתרצה לחלוץ יהבינן לה כל חצי הממון ויוכו מחלקה כל מה שבזבזה ונתנה והפסידה בפשיעה בין בחיי בעלה בין במותו ובשבועה ומאותן ס' ליטרים (שמה) [שלום] בעלה לאחיותיו לא ינכו מחלקה כלום דכתובה נגבית ממתנת ש"מ ונכסי דעיילא לגברא ולא שמאתן בכתובה (אפי' באשה) [מפורש בפרק האשה] שנפלו . מ"ר : [סי' יז] בזמן הזה יש חרם ר"ג אם היבם נשוי ואומר איני רוצה לחלוץ עד שתתן לי כך אין מניחין אותו לדותקה אלא כופין אותו לחלוץ לר"י הלכך אם אינה רוצה להתייבם בלא אמתלא יש לה כתובה . אם אין יכולין להטעותו אומרים לו נשים חרם ליבדל ממך אם לא תחלוץ ואם יש לו אשה היו מנדין [אותו] בהדיא דהוי טו) חליצה מעולה וכן ס"ס . בפ' אע"פ כתב אם היא תובעת לחלוץ או ליבם וכאה מחמת טענה כופין אותו ואומרי' לו כנוס או פטור ולפי תקנת הגאונים היה נראה דכייפינן ליה לחלוץ . מיהו לענין כתובה לא ידעינן אם יש לו דין כמו אשה אחרת מיהו כל זמן שלא חלצה משמע טז) וליכא ר"י דאין לה כתובה· בסמ"ק כתב אם אין ליבמה (בנים) [כל בבית] כופין אותו לחלוץ . ואם עשירה היא נוהגין לפטר מן הממון : יבם שסבור שהיה לה יותר מכתובה ופטרו שהיה לה ליתן [לו] שני זקוקים ומשכאו לב"ד לחלוץ נתנה הב' זקוקים [לשליש] במעמד (ב"ד ואחד) [שלשתן ואח"כ] הוציאה כתובה ונשבעת שלא היה [לה כדי] כתובה . השיב מ"ו אם אמרה לשליש תן לו אחר שיחלוץ לי קנה דלא שייך מטעה אני בך בדבר שבידו אבל אם נתנה לשליש בשתיקה הרי הם שלה ואומרת מטעה אני הייתי בך . מרדכי . מהרי"ת : [סי' כה] ועל האשה שנפלה לפני יבם בן ח' שנים וממון בעלה ביד שליש והאפוטרופס של הקטן תובע הנכסים לפי שזכה בו הקטן ודאי השליש בעל דברים דידיה הוא מדרבי נתן אמנם לדעת האלמנה מכל וכל שלא ליתן לה מזונות נראה דלא מצי יז) שכתב בס"פ . הניח אחיו פירות תלושין משתמשין בהן כו' . ר"ל שלא יהו נרורים לשעבוד כתובה וכן הא דאמרו [כתובות ספ"ח במתני'] ילקח בפירות קרקע והוא יאכל פירות דוקא היכא שכנס היבם ואם הנכסים שביד השליש באו מצד הבעל או לא יהבינן לה אלא כתובה ולא מזונות בתר ג' חדשים אבל אם באו הנכסים מנדוניא והנעלת ליה אפי' קבלה הבעל בנ"ב דאם מתו [בחזקת] יורשי הבעל כיון שהיא בחיים אין להוציא מרשותה דאיהי עיקר ודאי (ממורדת) [מחמת] דינא דמתיבמא אך כיון דהאשה צריכה לישבע וקטן כשלא בפניו דמי הלכך לא תוציא האשה מן השליש ויבם נמי לא מצי מפיק הלכך הקרן יהא חייב והריוח תפרנס בו האשה כהוגן ואם יש מותר בריוח יתן ליבם . שמואל בר יחיאל . (ונתעברה לתינוק) כתב מ"ו נפלה לפני יבם קטן אחר שלשה חדשים אם בקשה נדוניא שלה ונותנת עלייהו ערב או לתגרים שיהו עשאים ונותנין בהן בשביל מזונות עד שיגדל הנער [אם] מייבם אותה יחזיק בממון . ואם יחלוץ תגבה כל מה (שנתנה) [שכתב] לה ואין גובה אלא בשבועה ועושין [לה] תקנה [כשם שעושין] לנכסי יתומים (דבקלת) [דבדקינן] גברא דשפן נכסי יח) :

פרק ז [סי' א] שלה מהר"ש גם הבעל שהכנים שום ומכר הוא בעצמו בלא אשתו המקח בטל לאחר ובגדי שבת אם ידוע שהקנה לה גם אחר התופה דינם כבגדי חול (אם) [ואין] ב"ח גובה מהן : [סי' ז] מעשה ביהודי שהיתה (עמו) [אמו] מינקת אצל יהודי ונתעברה ממנו וילדה ואמרה לבסר נבעלתי והביא עדים שקודם שנתעברה היתה (עמו) [אמו] זמן גדול מגורשת וגם בעלה מת אך העדים לא ראו המיתה והגירושין אלא קול שהיתה פנויה ומכת חזקה [זו] ניסת לבעל השני והכשירוה רבינו חיים מכח החזקה אך שלא ידענו מתי הותחל החזקה גם כהן שהיא אומרת גרושה הייתי אותה שעה נאמנת לגבי ולד אפי' ברוב פסולין אצלם : כתב המיימוני (דאיסור ביאה) [בפט"ו מה' איסורי ביאה] פנויה שזינתה ונתעברה וילדה בן [ואמרה] זה בן פלוני כשר הוא · הבן כשר · ואם אותו פלוני ממזר אינה נאמנת · ונראה דחוששין לדבריה ויהא אותו הבן אסור בקרובת של אותו פלוני מספק והוי מספק ממזר · ארוסה שנתעברה והיא בבית אביה הולד בחזקת ממזר ואסור בבת ישראל ובממזרת ואם אמרה מארוסי נאמנת ואם מכחישה ואומר מעולם לא באתי עליה הולד ממזר והאשה אינה בחזקת זונה ואם ניסת לכהן לא תצא ואם יט) בדקוה ואמרה מארוסה הוא הולד כשר · אשת איש שאמרה אין עובר זה מבעלי אין נאמנת לפוסלו רק לאב האמינה תורה (ואם נגד האב) [אמר האב אינו בני או שהיה בעלה במדינת הים ה"ז ממזר ואם אמרה] נבעלתי לעובד כוכבים הולד כשר שאין האב יכול להכחיש · ואין העובר [משהאם] כמעי אמו יותר מי"ב חדש · היו כל העולם מרננין אחריה אין חוששין לבניה שרוב בעילות אחר הבעל :

פרק ח [סי' ב] פי' רא"מ דוקא נקב מפולש ועוד פי' ניקב פסול דוקא הולד פסול שודאי אין מוליד והוי ממזר אבל הוא מותר לבא בקהל שאין כרות שפכה אלא עקור : כ) וטוב הוא לומר לרופא שיטול דוקא של שמאל אם אפשר :

פרק יב [סי' א] ג' דיינים וכו' · וקובעין מקום לומר נלך למקום פלוני לחלוץ ומוסיפין עליהן וכו' אפי' ע"ה לפרסם הדבר · וחולצין ביום ולא בלילה בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים · וצריכין הדיינין שיכירו שהיא אשת המת ושהוא אחי המת מאביו והכא סגי בקרובים ונשים דגילוי בעלמא הוא וצריכין לידע שהיא בת י"ב ויום אחד [ושהוא בן י"ג שנה ויום א'] והביאו שתי שערות ואם רואין שגדלו [דדיה] ושנתמלא זקנו אין צריך בדיקה וצריך שישבו הדיינים והיבם והיבמה יעמוד אצל הכותל כי היכי דמצי למדחסי' לכרעיה ואומרים לו ליבם אם תרצה [ליבם] ייבם · ואי אמר שרוצה לחלוץ אומרים לו לבטל מודעא כמו בגט דחליצה מעושה פסולה ובי"ד נותנין לו המנעל (שהוא חליצה) [שיהא שלו] ואחר חליצה יחזור ויתננו לדיינין וצריך שיהא למנעל ב' רצועות לקושרו בהן על רגלו ואע"ג דאית ליה תומרתא כמין קשר עגול ומכניסה בחור של רצועה ושיהא כל תפירות המנעל ברצועות [ולא בפשתן ונועלו ברגלו וקושרו ברצועות] על רגלו בקשר ולא בעניבה וברגל של ימין ויקראו [ליבמה] בלשון הקודש מאן יבמי כו' [מלה במלה] או אחר זו [רק] לא אבה יבמי יקרוה בבת אחת ויקראו ליבם לא חפצתי לקחתה והיא מתרת בידה קשר המנעל ושולפתו מעל רגלו בימינה וזורקת רוק מפיה [לפניו] וצריכין הדיינין לראות הרוק כשיצא מפיה ומקרין [לה] ככה יעשה לאיש וגו' עד חלוץ הנעל וכל הנמצאים שם אומרים חלוץ הנעל [חלוץ הנעל חלוץ הנעל] ומשרטין קלף וכותבין לה ביום פלוני בכך וכך לבריאת עולם שאנו מונין כאן במקום פלוני אנחנו דייני חתימי תחת במותב תלתא כחדא הוינא ואתיאת קדמנא פלונית בת פלוני ארמלתא דפלוני בר פלוני והקריבא קדמנא חד גברא דשמיה פלוני בר פלוני [וכך אמרה לנא פלוניתא דא פב"פ אחוהי מאבוה דמיתנא דפלוני בעלי הוא דהוינא נסיבנא ליה] ושכיב ותיי לרבנן ולכל [ישראל] שביק ובר (ותתימא עליו תלת ולא בעי למיתנא בתר חליצה ג' ירחי) [וברת] ירית ומחסין ומוקים שמיה בישראל לא שביק והדין פלוני אחוה חזי ליה ליבומי [כען רבנן דייני אמרו ליה אי צבי ליבומי יתי] ייבם ואי לא ליצלע קדמנא רגלא דימינא ואישרי סינא מעל רגלוי ואזרוק באנפוהי ואשתמודענוהי פלוני דנא דאחוהי לפלוני מאבוהי הוא ואמרנא ליה אי צבית ליבומי יבם ואי לא אטלע קדמנא רגלא דימינא ותישרי סינך מעל רגלך ותירוק באנפך ועני ואמר לית אנא צבי ליבומי [מיד] אקריניהו לפלונית מאן יבמי וכו' ואף לפלוני קרינן ליה לא חפצתי לקחתה ואיטלע לה ריגלא [דימינא ושרת סיניה מעל רגליה] ורקת באנפוהי רוקא דאתחזי לנא מפומה לארעא · ושוב אקרינוה [לפלונית] ככה יעשה לאיש וגו' · ואנחנו דיינים וכל דיתבי קמן עניתן בתרה חלוץ הנעל ג' זימני · ומדאתעביד עובדא קדמנא שרינא לפלוניתא למהך [ולהתנסבא] לכל גבר די תיצבין ואיניש לא ימחה בידה מן יומא דנן ולעלם ובעית מיננא פלונית גיטא דחליצא וכתבינן ותתמינן ויהיבנא לה לזכות ולראיה כדת משה וישראל [ותותמין עלי' תלתא ולא בעיא לאמתוני בתר חליצה ג' ירחי]: (וזהיר) [יש ליזהר] שלא יהו הדיינין קרובין ליבם ולא ליבמה ולא זה לזה ושואלין ב"ד אם יש ג' חדשים ממיתת בעלה · ונהג ר"ת להתיר תקנת ר"ג לזה שיוכל לישא ב' נשים שתהא חליצה כשרה ושאר רבותינו לא נהגו כן · יש ליזהר שלא תרוק לפני היבם קודם חליצה שהרואה סבור שהיא רקיקת מנוס והוי חליצה פסולה רא"מ · ואין צריך לראות הרוק [אלא] עד כנגד [היבם] ולא תאכל קודם חליצה פן תאכל דברים הגורמים הרוק · וקורא לא חפצתי לקחתה בלי הפסק · כתב רבינו שמחה דאין חולצין אא"כ מכירין · שעת הדחק שהיבם רוצה לילך למדינת הים חולצין אע"פ שאין מכירין ואח"כ תחזור אחר עדי המכירין וגט החליצה אינו אלא לראיה ובעדי חליצה ניתרת וגם גובה כתובתה ושיכתבו כתובה גדולה וצריך שירטוט · וכתב אבי"ה שראה אביו קבע מקום (בעיר) [בערב] שלפניו והיו נמשכין ג' מן הכי' המצטרפין כדי להכירה ויושבין ברחוק · סומא אחת מעיניו כשר לחליצה כדי שיוכל לראות בעין אחת · ומצוה שיהא בגובה של עיר ובזקנים : נהגו לקשור המנעל בקשר גמור כא) (ואם מת היבם צריכה להמתין ג' חדשים ממיתתו) ומהדרינן לעשות שידרוך ברגל למטה על עור קשה וצריך לתופרו מבחוץ · (וריב"א) [וריב"ן] פירש דבהתחלת רצועין לאגד נפסלי' על אחין · א"ז : [סי' יג] קרובים לא מהני לומר גדול הוא לחלוץ אפי' ראינו שהתפלל לפני התיבה מיהו בשים (מינוי מי' שתמא) [רבוי שערות משתמא] הגיעו לכלל שנותיהן או הוחזק בשנים וגם יש שערות אבל צריך בגומא ולא בקיאי' ואשה בודקת אפי' נשים קרובות לאיש · המנעל לא יהיה ארוך למעלה מארכובה וצריך לחלוץ ברגל יחף ולא יהא טיט דבוק למעלה מכפנים וצריך לילך מקודם ג' פסיעות שיהא מכוין רגלו ואם אין לו מנעל יתנו לו במתנה גמורה או בהגבהה ומתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה ויתחוך ממנו מעט לפניו ולאחריו כדי שתהא הרצועות המוזרות בו דביקות ממש על רגלו יחף וכן בגדיו ויכוין הקשר על הרצועה שיהא מלפניו או מלאחריו ממש על בשרו וצריך רצועה ארוכה ורשאין יהיו תפורות במנעל ויקשור ב' קשרים זה על זה כי טוב שלא לעשות עניבה על הקשר האחד והקשר השני לא יהדקנו כל כך כדי שתוכל להתירו בימינה עכ"ל ר"פ : [סי' טו] בא"ז כתוב דוקא חלוץ לה וככך את כונסה פסולה ויחזור ויחלוץ אבל ע"מ שתתן ר' זוז כשרה אעפ"י שלא תתן והיכא שהחליצה קודמת אפילו שכר טורחו לא תתן (יבם שנשבע שבא לחלוץ עד זמן פלוני והוא אינו מקובל על היבמה להתייבם לוקה וחולץ) והיכא שהיבום קודם והטעתו לחלוץ צריכה ליתן לו שכר טורחו · חליצה על תנאי כשרה ואם שוב קידש במאמר יבמין לרבינו תם צריכה גט מדרבנן [יבם שנשבע שלא לחלוץ עד זמן פלוני והוא אינו מקובל על היבמה להתייבם לוקה וחולץ]· א"ז

הגהות ותקונים

א) ע"ש סי' תרפ"ח : ב) ע"ש סי' תרפ"ט : ג) ע"ש סי' תר"ז : ד) ע"ש סי' תרנ"ג : ו) במתני' דיבמות קכב : ז) ע"ש כאן : ח) ע"ש סי' תרל"ד : ט) ליתא בא"ו שלנו : י) ע"ש סי' תרל"ה : יא) ע"ש סי' תרל"ו : יב) משנה היא סוף יבמות : יג) ע"ש סי' תרל"ז :

א) מבואר בתוס' ד"ה או : ב) ע"ש ד"ה ואי : ג) קאי אמ"ש אומרים לו שמתן כו' ומבואר בתוס' י"ח ב' ד"ה שומרת : ד) ע"ש כאן וע' בגמ' ק"ט ב' : ה) קאי אמ"ש אשת חמיו אסורה מפני כו' : ו) קאי אמ"ש כשפשה משובה כו' לכל אין הנן כו' ומבואר בתוס' כאן : ז) קדושין מ"ו א' : ח) סוטה כ"ה א' : ט) שם ל"א א' : י) שם ג' ב' : יא) שם ל"ח א' : יב) גמ' סוף פרקין ובר"פ י"ת וריי"ף ורא"ש שם ושם : יג) בכתובות ס' ע"ב ובא"ז איתא ארשב"ג ואר' יהודה וע"ש בסי' תפ"מ : יד) סי' תמ"ב : טו) ע"ש כאן : טז) אולי צ"ל מליצתא דר"י : יז) אולי צ"ל ומה שכתוב בספר היד טביח וכו' ואיתא זה ברמב"ם פכ"ב מה' איסורי ביאה הי"ב : יח) ב"מ דף ע' : יט) חסר כאן מלשון הרמב"ם ולפי לשון המרדכי נשמט כאן מן ואם עד ואם ע"ש : כ) קאי אמ"ש ושוב כולם נפרש שם כו' וכ"ה בתוס' : כא) אין כאן מקומו ואולי צ"ל זה למעלה אחר מ"ש ולא בעיא לאמתוני בתר חליצה ג' ירחי וע' תוס' מ"ב א' ד"ה להתר :

פרק יג [סי' א] יתומה שנתקדשה ונשים אומרות שהיא בת י"א ודאי אם לא בעל דלא (ייהון אלו) [הוין אלא] קדושין דרבנן דסמכי עלייהו שתמאן אבל אם בעל לא סמכינן ואפי' אם לא בעל שמא (אינו נאמן) [אמה אינה נאמנת] ואם באת לכלל שנותיה פשיטא דנשים [אין] נאמנות לומר שאין לה שערות אבל לבדוק נאמנים אם יש לה בגבה כו' · ב' שערות צריכין שיהו נטלות בזוג היינו לכוף ראשו לעיקרו לענין חליצה צריך לבדוק קודם הפרק כדי לברר שערות שלאחר הפרק אבל אם לא בדקו ומצאו לאחר הפרק לא חיישינן שמא קודם הביאה וצריך שיהא בעיקרו (בגדמות) [בגומות] ולא בקיאין בזה הלכך בעינן א) שלפני זה הג"ה : [סי' ב] יודעת לשמור לרש"י שמבחנת בין צרור לאגוז · ולר"ת בבת שית יודעת · אבל בפחות אפי' מבחנת בין צרור לאגוז לא · ולדעתה שהזכירו לפניה הבעל : פסק ר"ת תינוקת שאינה יודעת לשמור קידושיה וקידשה אמה ואחיה בפנויה ואם לא נבעלה הרי לעלמא ואפי' גדלה · א"ז :

פרק יד [סי' א] אשה שהיתה עתים שוטה ועתים חלומה והיא בוגרת ונשואה ואפי' היא קטנה ונשואה אין לה תקנה להתגרש כלל אבל אם באקראי בעלמא נשטית ונתרפאית [נשטית ונתרפאית] הואיל ואית לה וסת אין לחוש שתחזור לשטותה מחמת הרי זמני וכה"ג לא מקרי עתים שוטה : על השוטה התירו כל רבותינו להתיר חרם ר"ג ע"י [מאה] ת"ח מכל מדינות אע"פ שהן מלכות (אחרות) [אחת] ושפה אחת רק שזו תהא בטוחה במזונותיה ומכתובה ומפרנסה לעתו · רבותינו והרא"ש השיבו אין ידו משגת יעשה עתה כאשר תשיג ידו ושמותר יבטחנה בשטר שלא יתעגנה :

פרק טו [סי' ב] על עובד כוכבים שאמר יהודי אחד שוכב והוא באותו מקום אקח ל"ט מכה ואפי' לא אתי למקום ההוא נאמן ואע"פ שהזכיר ממון (וכ"ש) [וכל] היכי דמהני [בעדות ישראל] בעדות עובד כוכבים נמי מהני אם מכירו בטביעת עין ומעיד אפי' אחר ג' ימים כדפירש ר"ת. ועוד דהעובד כוכבים ר"ל דראהו תוך ג' ימים אמנם אחרי שהעובד כוכבים לא אמר בפירוש פלוני נהרג אלא יהודי סדר שם נהרג לכ"ע חיישינן אחר שלא הזכירו בשמו או בסימן אחר מובהק שנוכל לידע מתוך כך שהוא הוא גם אם העיד העובד כוכבים הרואה לפי תומו הרגתי פלוני יש להתירה היכא דליכא הוכחה מתוך הדבריו דלמרמי [איתתא] אמר הכי ומה שנסתפקו כיון שקרובים הוציאו [קול] בכל עיירות סביב דדמי קצת לאיה. הכירינו ודאי כיון שלא שאלו להאי גופים מקרי שפיר (מלחמה) [מסל"ת] ולא פלוג רק שבשעה שבא לפניהן דלא הוי הוכחה שנתכוין להתירה או לעדות או מלתא אחריתי · מ"ו : ראובן ושמעון נשואים לב' אחיות ושמעון חושד אותו מראובן ומגזם להורגו ויהי היום יצא ראובן מן העיר ולא נזה ודעתו לא היה להתרחק ולא חזר [ובאו ב' גנבים בבית יהודי למכור גניבה אחת והסיחו לפי תומן] ואמרו פלוני דמעיר פלוני נהרג ופלוני גיסו נזה להורגו ואמר להן הראוהו ואמרו אם תתן זקוק נראהו ובו ביום נתלו ונטרפה השעה שלא הודיעו מקומו ואחר ימים בא אחד שנשתמד ועשה תשובה (או) [אך] כדרך הריקים שפעמים נראין כיהודים ופעמים כעובדי כוכבים ואמר לקרובים ראיתיו [חי] בגרפת ושלחו יהודי עמו לראות ולא נמצא כדבריו אע"ג דקי"ל כליסנא בתרא דב' נשים (וכו') [ועד] אחד לכסוף כפלגי ופלגי ואפי' ניסת תצא הכא כיון ששלחו עמו ולא נמצא כדבריו הרי שיקר או טעה ויכול לחזור ואפי' אין חוזר בו הרי כפר בעיקר ופסול לעדות עד שיעשה תשובה מעלייתא הלכך לכ"ע אזלינן בתר רוב דעות . תשובה במיימון : אשה או עד לא אמרי בדדמי אם מעידים מת או נהרג ברחוק שלא במקום המלחמה היינו כמת על מטתו · והר' נתן כתב דוקא כשראהו העד או האשה בקשר המלחמה אז אמרי בדדמי וכתב אבי"ה אפי' במלחמה אם אמר סימן מובהק שהכירו בחייו ובמותו תוך ג' לא היה עת שעשוי להשתנות אין לך טביעת [עין] גדול מזה בהכרת פנים עם החוטם וטביעות עין לא בעי' וקברתיו. ועוד כתב דאין עובד כוכבים נאמן אלא באומר מת או נהרג דאין צריך טביעות עין אבל היכא דאיכא למיחש שמא אחר הוה וצריך טביעות עין לא סמכינן אעובד כוכבים שמא (מילתא) [משקר] דלא נתן בו טביעות עין. ופר"ת אפי' עובד כוכבים אינו נאמן במלחמה ב) או בדדמי לכן פי' רבינו תם בספר הישר עובד כוכבים אומר מת והעד כשר אומר לא מת הלכתא כליסנא בתרא ואפי' ניסת תצא. ב' עובדי כוכבים אומרים לפי תומם מת וב' אחרים אומרים לא מת הסורה · היכא שהעובד כוכבים אומר שראהו נף האיך יכול ליתן בו טביעות עין דודאי משום עיגון לא הקילו כעיגון ג) של עמה מעשה בלאה שאמרה בפני ב"ד ראובן אמר לי שמת בעלי ושאלו ב"ד אחריו ואומר לא ידעתי כלום וכתב פסק ראבי"ה דנאמן להכחישה ורבינו שמואל פליג אם היא באת מן הצפון ומלחמה היתה בדרום ואנו יודעים בודאי שבאת ממקום שלום והיא אומרת ממקום מלחמה באתי נאמנת כי מה שאמרה כן שסבורה שיותר יתירוה בכך · עד אחד אומר מת במלחמה והיא אומרת מת על מטתו אינה נאמנת ואם התירוה על פיה לא תנא · מעיד העובד כוכבים שהיה גבשושית על שכמו סימן מובהק הוא וסמכינן עליה. אמר שטבע ולא עלה אומר בדדמי אבל אומר הוא עלה מן הים וראהו מת לא שייך בדדמי דאין לו לטעות · ע"א [אומר] ראיתיהו טובע בים הגדול כתב הרמב"ם [פי"ג דגירושין] דבעי וקברתיו והאלפסי לא הצריך (פי"ג דגירושין) :

פרק טז [סי' ג] פרצוף ופדחת וחוטם אם [חסר] אחד מאלו ג' לא. אמר שמו ושם אשתו ויש לו את פגא באליגה דהוא ניהו שנהרג. ב' תינוקות נשבו כשנלקחת העיר ואחר ימים הביאו העובדי כוכבים אחד ופדאוהו והעובדי כוכבים אומר שמת השני ונשא זה אשה ומת בלא בנים ויצא הקול על אותו (שהביא) [השני] שנשבה ועבד משתרר אחד בא ואומר ראיתיו בקושטנטין מותרת לשוק ראבי"ה מוכיח שאין לסמוך על הוכחותו חזקים כגון שאהב את אשתו ולא [היה] משהה ממנה כל כך הרבה שנים ורבות הוכחות ועניינים כאלה סמכינן · א"ז · המעיד על ההרוג שמכירו בטביעות עין והיה נקרא מצלוף [בן מלול] וגופו ארוך ועיניו שחורות ואינו מעיד על מקומו וגם אינו מעיד שהוא בעל האשה אך שהוא אומר שמכיר צורתו כך לא סמכינן אסימנים להתיר · וגם הא אפי' בממונא לאו סימנים הוא אמנם יש לה להתיר אם לא הוחזקו במצלוף [בן מלול אחר] ואפי' שכיחי שיירות ואע"פ שלא העידו ע"ש מקומו וטובא מצלוף יש וגם לא העידו שהיה בעלה אפ"ה יש להתיר וראייה מפ' האשה שלום המעיד על אחד ששמו כך ואומר שהלך ממקום פלוני ומת וב"ד ידעו שזה יצא משם מתירין לינשא אחר שלא הוחזק אחר · הרא"ש [בתשובה] : הביאו הרוג ובכיסו כתב זה שאיש ר' שמריה מעיר טירג"א ובאותו עיר ידוע שאין אחר שכך שמו והלך למנוס והיה במגנצ"א אצלי ולא ידעתי אם יש להתיר ע"פ עדות זו ואין אנו צריכין כי אין דעתה לינשא רק לענין כתובה אני שואל כי נ"ל בע"א אומר מת והיינו מתירין לינשא מיד משום דדייקא · נראה שאין גובה כתובה עד שתינשא ואת"ל היכא שדעתה לינשא יש נ"ע גדול אבל אשה זו לפי ראות עין אין דעתה לינשא והא דאמרינן בפרק בתרא [דכתובות קז:] דשקלי מזוני סברא פשוטה לחלק · מהרי"ח : [סי' ו] היכא שאינו מתכוין להודיעו מיתת הישראל ואפילו שאלוהו אם הכירנו והוא אומר מת ואינו מתכוין להא כיה הוא עצמו ישראל וישראל היה תפוס ביד השר ורצה לפטר ולהוציאו ולא עלה בידו ושוב אלנו ואמר עוד אנו רוצין לדבר עמך עבור ימי התפוס · והשיב השר שמת ונוה להשליכו לכלבים נראה דהוי מסל"ת ואין נראה לומר לעובד כוכבים שהעובד כוכבים כשראהו כחוש או חמיר משום היא גופא (פרק) גם [כן] דקי"ל ומכיסבא שהוא תפוס ביד עובדי כוכבים · אנוסים שחזרו כתוב בתשובה שהעידו שראו ראובן הרוג מוטל לפני פתח ביתו על הקרקע נראה דאפי' יש בירור שאכלו נבילות לתאבון נאמנים דלא בעי תחלה וסוף בכשרות אלא היכא דבעינן עדות אפי' לראבי"ה · ואע"ג דע"א במלחמה בעיא היא כיון שמעיד עדות ברורה (דאין) [דראהו] על הקרקע · מסכים אני לא"ה דלא בעי מת וקברתיו ואפי' חשיב למלחמה גם כלפי דידיה דהא גריץ במלחמה לעם הארץ ולא נאמר בזה הוכיח סופו בו · עתה שגזר הגאון שלא ליקח ב' נשים ופשטה גזירתו נראה שנאמן לומר מת אחי שהחלוץ בהם יודעת שאין יכול ליבם כלל · ואם מתה אשתו אחר עדותו נראה להתיר לו ליבם כיון שבשעת העדות דייקא והותרה · ועולה ליבום ולחליצה מה שאין כן קודם גזירת הגאון שאע"פ שהיה לו אשה יכול ליבם ומתוך כך לא דייקא ואין עולה ליבום וגם לא תתיר בחליצה : מ"מ על גוף העדות אינו מעיד שראה פלוני מת לא ידעתי אם זה עדיף משטר · על יבמה מעוברת ויש לה יבם קטן וילדה ומת הולד תוך ל' ותובעת מזונות ממה שהכניסה ושיפקידו הממון ביד נאמן עד שיחלוץ או ימות (ותחלוץ) ותטול כתובה. נראה דלית לה מזונות אבל כתובה נוטלת לאלתר דרוב נשים ולד מעליא ילדן . תשובה מר' עיין בפרק החולץ :

הגהות ותקונים א) אולי צ"ל כמ"ש בהג"ה שלפני זה · והוא מ"ש למעלה ס"פ מצות חליצה : ב) ע"ש כאן : ג) ע"ש ועי' במרדכי ובא"ז :

סליק הגהות פסקי הרא"ש ממסכת יבמות

חדושים והגהות למסכת יבמות

מאת הגאון וכו' מוהר"ר אלעזר לנדא זצ"ל אב"ד ור"מ בק"ק בראדי.

דף ב ע"א תוס' ד"ה דכתיב כו' ערירי דאשת אח ל"ל דכתב לבסוף . נ"ב אפשר ליישב דבפרק איזהו מקומן איכא מאן דאמר דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר חדש איהו לא גמר מכלליה אבל כלליה גמר מיניה ולא מצי פריך מערירי דכתיב באשת אח דנילף מדודתו דאשת אח יצא לידון בדבר חדש ולהכי פריך שפיר טפי פירכא דשייכא אף אליבא דהך מ"ד דהיינו דערירי דדודתו נילף אשת אח דכללא גמר מיניה :

דף ד ע"א תוס' ד"ה דכתיב כו' דהוקשה כל התורה לתפילין והקישא עדיף מסמוכים . נ"ב ובפרק אלו עוברין דף מ"ג מסיק הש"ס דנשים חייבות במצה מכח סמוכים דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ואף גם שם יש היקש זה לפטור נשים ממצה מהיקישא דתפילין ולא אמרינן היקש עדיף מסמוכים וצ"ל דדרש זו דכל שישנו בבל תאכל חמץ עדיפא משאר סמוכות שבתורה שהיתה קבלה בידם לדרוש סמוכות מקראות אלו : בא"ד הויא ליה למפטרינהו מכלאים . נ"ב והכי לא ידעתי היאך יפטרו נשים מכלאים והלא הקיש הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה והיקשא עדיף מסמוכים :

דף לו ע"ב תוס' ד"ה הא לא שהה כו' כמו במים שאלו"ם דאשתו אסורה . נ"ב עיין תוספות בכורות דף כ' דבור המתחיל חלב דפסיקא להו דהמיעוט של מים שאלו"ם הוי מיעוט שאינו מצוי דהתמירו בה משום חומרא דאשת איש :

דף נג ע"ב ברש"י ד"ה פסלה לכהונה משום זונה . נ"ב מדברי רש"י דהכא משמע דאף באיסורי כהונה דלאו שאינו שוה בכל היא נעשית זונה ואילו לקמן ס"ה ע"ב אהא דהנבעלה בעילת זנות פרש"י כגון אחת מכל העריות ובת ישראל לנתין וממזר ע"כ וכל אלו הוי לאו השוה בכל וכן פרש"י בחומש פ' אמור בפסוק זונה לא יקחו וכ"פ הרמב"ם בפי"ח מהל' א"ב הלכה ח' דלא נעשית זונה אלא מביאת איסור לאו השוה בכל ועיין בתוי"ט לקמן משנה ה' ובמשנה ב' שנעלם ממאור עיניו דברי רש"י זו במקומו :

דף ס ע"ב תוס' ד"ה סימן כו' כדאמר בהרואה כו' . נ"ב לדעתי צ"ע למה לא הביאו מפ' במה מדליקין עצמו דקאמר שם סימן לעבירה הדרוקן וסימן לשנאת חנם ירקון מכלל דהדרוקן לאו היינו ירקון ועיין תוס' בכורות מ"ד ע"ב ד"ה לידי שהיא שלא כדברי התוס' כאן :

דף סט ע"ב גמ' שהיו חבושין בבית האסורים . נ"ב בפ"ק דחולין דחי הגמ' אפ"ה אין אפטרופס לעריות ועיין במרדכי פרק כילד :

דף פב ע"א תוס' ד"ה בטומאת מסקין כו' דרבנן לא פליגי עליה דר"י אלא בדרבנן אבל בדאורייתא מודי . נ"ב לכאורה קשה מפרק ג"ה ל"ט ע"ב שאני ציר דזיעה בעלמא הוא ופי' התוס' דהא דמשום דזיעה בעלמא היא לא הוי אלא מדרבנן ולהכי אפילו ר"י מודה דמכ"מ בטיל ואפשר דזהו כוונת התוס' שדייקו בלשונם וכתבו קסבר רב שיטא בריה דר"א כלומר דאיהו ס"ל הכי ולא כן סתם גמ' דחולין וגם רש"י דקדק בלשונו לכתוב ומידי דאורייתא מכ"מ לההי תנא כו' דלא בטל כלומר דלההי תנא לחוד ס"ל לחלק בין דאורייתא לדרבנן ודלא כר"י ורבנן דאינהו לא מפלגו בין דאורייתא לדרבנן ובתרווייהו פליגי ועמ"ש בחולין דף קט"ו ע"ב ברש"י על הגליון :

דף פג ע"ב אין אדם אוסר דשא"ש . נ"ב ובפ"ו דכלאים משנה ה' הגי' ר"י ור"ש אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו :

דף פח ע"א תוס' ד"ה מה אם ירצה כו' ולא קאמר דנ"מ באומר כו' . נ"ב ובכריתות שם כתבו בפשיטות דהוי מצי למימר הנ"מ שאמר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד :

דף צ ע"א רש"י ד"ה תרומה טמאה כו' וכהן טמא קאי עלה במיתה.. נ"ב לע"ג דבש"ס סוף פרק הנשרפין איתא שם בהדיא מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת :

דף קט ע"ב ולמדהם ועשיתם . נ"ב נ"ל ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם :

דף קיד ע"א גמ' תלמוד לומר לא תאכלום . נ"ב בת"כ סדר שמיני פרשה ה' דרש ליה מקרא דלא יאכלו שקץ הם (ויקרא יא פסוק יג) לחייב את המאכיל כאוכל או אינו אלא לאיסור הנאה כו' וגי' נכונה היא דמדכתיב לא יאכלו בציר שפיר משמע דלא יאכלו מתמתך אף אם לא תאכל אתה בעצמך משא"כ קרא דלא תאכלום דמייתי הש"ס לא משמע כ"א על האוכל בעצמו : סליק

חדושים והגהות למסכת יבמות

מאת הג"מ יצחק אייזיק חבר זצ"ל

דף י ע"ב תד"ה וליתני כו' פימה דבפ' המדיר כו' . נ"ב עי' בתוס' שם ד"ה תברא ולפי מ"ש שם מתורץ קושיא זאת :

דף ל ע"ב רש"י ד"ה אלא אי כו' למעוטי אתא . נ"ל למעוטי הא אתא :

דף סא ע"א תוס' ד"ה קברי כו' דבאהל לא מטמא . נ"ב עי' תוס' ב"ב נח ע"א ד"ה מציין כו' שדברים אלו סותרים למ"ש שם דכאן דהו התירוץ שכתבו שם ושם דבריהם צ"ע :

דף סב ע"ב גמ' שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה . נ"ב עי' ריש פ"ק דסוטה מאמר ר"ל אין מזווגין כו' שנאמר כי לא ינוח שבט הרשע כו' והוא ר"ת "שמחה "ברכה "טובה :

דף פו ע"א תוס' ד"ה אף כו' ועוד דמסתבר כו' . נ"ב עי' תוס' מכות יז ע"ב ד"ה איסור בעלמא דכתבו להיפך דיותר יש סברא לומר דקרא אתי לאיסור חדש ולא במה שכבר נזכר במקום אחר לאיסור לאוקמא ביה לאו וצע"ג :

בקא"ש פ"ב סי' ג' וכ"מ לענין היוצא כו' . נ"ב עי' תוס' כב ע"ב ד"ה כשעשה דתירץ בענין אחר . [ועיין בהגר"א יו"ד סי' רמ"א] : **שם** סי' ד' מתני' שנים שקדשו שתי נשים . נ"ל שתי אחיות :

בסוף פ"ה דבזיקת יבמין אף רבי מודה ופליגי בחליצה כו' . נ"ב נ"ל דבזיקת יבמין אפי' אחר חליצה כשרה מהני והא דפליגי בחליצה פסולה מיירי בקידשה לשם יבמות עצמה דגרע טפי ואחר חליצה כשירה לא מהני עיין בס' חוסן ישועות :

בקיצור פסקי הרא"ש פ"א סי' ט' במנהג המקומות . נ"ב ר"ל כגון במגילה דכפרים ועיירות בכה"ג דווקא עיין בפנים :

פ"ד סי' ל' הולד ממזר . נ"ב לאו דוקא אלא אסור גם בממזרת דאין לו תקנה דכשרות ופסלות מעורבין בו וכן מבואר בשו"ע אה"ע סי' ד' ע"ש : **שם** סי' ל"ב בשביל המס א"צ גט שיחרור . נ"ל צריך גט שיחרור : **שם** סי' ל"ד אבל אם לא ידעו כו' . נ"ב בפנים מסופק בזה : סליק

מאת הג"מ שמואל שמעלקא טויבש זצ"ל (אבד"ק יאסי).

דף ד ע"א בתוס' ד"ה דכתיב . ולחייב נשים בציצית . נ"ב עיין ריטב"א קדושין דף לז ובר"ן שם מה שתירצו בזה עש"ה : **בא"ד** מחייב נשים מסמוכין . נ"ב וכן קשה מהא דאמרינן בש"ס שם ורבנן האי אבר תכסה בה מה עבדי ביה עי"ש ודו"ק : **ע"ב** בתוס' ד"ה ואמר . מדהוי רחמנא כלאים בציצית . נ"ב עיין מהר"ם מלובלין ומהרש"א ובתוס' מנחות דף ל"ט ד"ה קשר ומה שכתבתי שם עה"ג : **בא"ד** לשכי איצטריך יחדיו. נ"ב עי' מל"מ פ"ג מהל' ציצית ה"ו מ"ש בביאור תירוץ זה . והסברא תלוניות דכלאים אסור בלא תכיפה גמורה ואף בלא תכיפה כלל . עי' לקמן בתוס' דף ה ע"ב ד"ה והכתי וע"כ דכלאים הותרה ודו"ק . ועי' עוד ביו"ד סי' ש' סעיף ב' דלשתי הדעות יקשה לכאורה דילמא יחדיו אתי דדי בקשר לזמן עי' ט"ז שם ס"ק ג' דהוי אמינא דבעינן קשר גמור כמו בשבת . או להרא"ש יחדיו אתי דבעינן חיבור גמור בשתי תכיפות וקשירה . ולפמ"ש הט"ז ס"ק ז' יש ליישב . גם לדעה ראשונה יש לומר דמסברא ידעינן דכלאים לא דמי לשבת ודי בקשר לזמן דדרך לבישה אסרה התורה ועדיין צ"ע בזה : סליק

דברי נחמיה מאת הג"מ נחמיה בירך זצ"ל

דף עג ע"א רש"י ד"ה ואסורין לאונן ביכורים . נ"ל אף ביכורים :

דף עח ע"א רש"י ד"ה כתב רחמנא. חדא דרא היא . אולי דרא בפ"ע קאמר ור"ל דהרי זה שנים :

דף עט ע"א גמ' והכתי מצוה פנים כו' אלא כו' . לכאורה מכאן יש ללמוד לעניינים דכעת . שוב ראיתי שכבר כ"כ מהריב"ל ח"ב סי' מ' עי"ש :

דף פא ע"ב רש"י ד"ה כולן כו' ואין בטל ברוב . אולי צ"ל בר"א :

דף פט ע"ב תוס' ד"ה כיון . קנס דידה . עי' תוס' נא ע"א ד"ה כ"ש :

דף צד ע"ב רש"י ד"ה וגיסו . עד אחד . עי' רש"א וב"ש ס"ק כ' :

דף קיג ע"א גמרא כרב מלכיו כו' . מיי' שם הלכה ו' טוש"ע שם סעיף י' :

דף קב ע"ב תוס' ד"ה למימרא . ותנן נמי . עי' בס' מה"ל ס"ק קט"ז : סליק

הגהות וחדושים על מסכת יבמות

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א גמרא בתו ובת בתו ובת בנו. עי' בתוי"ט טעם מדוע שינה התנא סדרא דקרא להקדים בת בתו לבת בנו. ולפמש"כ הש"א בתשובה כ"ע ביישוב הסוגיא דר"פ ד' מיתות לדעת הרמב"ן דהיכא דלא אקדים קרא משום קפידא לא חש התנא למינקט סדרא דקרא (ע"ש א"ש גם כאן) ולתירוצו יקשה למה אקדים קרא בת בנה לבת בתה (וכן התנא) דהא בתה כתיבא התם וי"ל משום דכבר הפסיק אחר בתה בתיבות לא תגלה. וגי' הרי"ף והרא"ש בת בתה ג"כ קודם לבת בנה והכא"ל: רש"י ד"ה ואם חמותו. אבל בתו מאנוסתו כו' דאשה ע"י קדושין משמע. עי' לקמן (ג) בתוס' בסד"ה בתו: תד"ה עד. ועוד אומר ר"י דלר"א נמי כו' כצ"ל: ד"ה אשתו. יש לו בנים אסורה אין לו בנים כו' כצ"ל: בא"ד דמה דודתו באשת אחי אביו מאביו כדיליף התם ערות דודו כו'. כן איתא ג"כ לקמן (נד ב): ד"ה ואחות. ואפילו בנדתה משמע בפסחים כו'. משמע דקני לה. לכאורה לפי מה שפי' שם בד"ה באשתו בשם ר"י אין משמעות כלל דקני לה: בא"ד בפרק ב"ש דקאמר רבא כצ"ל: ע"ב ד"ה או שנמצאו ותימה כו'. אנכי תמה מדוע לא נחלק דהכא מיירי בנתקדשה לחולה (והא דלקמן (כ) אמרינן קפסיק ותני ל"ש כו' ול"ש כו'. עמש"כ בזה בס"ד בגיטין (כו ב) בתד"ה קא פסיק) וכל הנך דמשמע דבעי גם מיירי בנשאת או שבעל ג"כ דאחולי אחיל או משום דאין עושה בעילתו בעי"ז עי' היטב סוגיא דהמדיר על מתניתין דכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים וכמו שהביאו תוס' בסה"ד. והכא א"ל דכ"ע מודו שצריכה גם כיון דלא אתני בפירוש וכן מבואר להדיא בירושלמי דלמ"ד משום מקח טעות מיירי מתניתין דוקא מן האירוסין ולמ"ד דאף מן הנשואין הוה טעמא דאיילונית כמי שאינה בעולם כו' ע"ש (ועי' בחדושי הרשב"א ובנ"י) אלמא דמן הנשואין לא שייך מק"ט ומטעמא דפריצות ודלא כקה"ע שפי' דהוה כהכיר בה ואל תקשה עלי מהא דלקמן (טו) יש תנאי בביאה א"כ דמשמע דלאחרים אף דאין תנאי בביאה מ"מ איילונית הוה מק"ט די"ל דס"ל כרבא דאף בהכיר בה שרי הכרה ודיקא נמי דקאמרי היתה וכמו שפרש"י שם בתירוץ הראשון: מה שהקשה הגרע"א בחדושיו על תירוץ ר"ת מהא דלקמן (סא ב) וכר"מ מי ס"ל כו' ותניא קטנה מתיבמת כו' דר"א. ומאי קושיא דלמא מיירי בדלא קבל עליו. ובקל י"ל דא"כ מאי קמ"ל פשיטא וכמו דר"מ אינו מפרש דמיירי בקבל משום דממילא נשמע דאי בלא קבל ודאי דמתייבמת ממ"נ. ועוד נ"ל לתרץ דהנ"י הביא בשמו (של ר"ת) דאליבא דרבא דהל' כוותיה אתיא הא דר"מ כפשטיה אף בדלא קבל עליו ע"ש ואזלא שפיר הסוגיא דשם אליבא דרבא ואדרבה משם קשיא לפי' הרר"א כפי מה שתירץ המחבר דבריו דר"מ חייש ג"כ למיעוטא דלא קפדי ע"ש (גם זה לא מחוור לע"ד דהא הוה ס"ס דלמא לאו איילונית היא ואת"ל איילונית דלמא קפיד ובכל ספק הוה הרוב להתיר וא"כ האיסור הוה מיעוטא דמיעוטא דמודה ר"מ דל"ח) וא"כ מאי קשיא דלמא ר"א לא ס"ל כוותיה בהא דניחוש ג"כ למיעוטא דלא קפדי (דהוה כמו מיעוטא דמיעוטא כנ"ל) אבל למיעוטא דאיילונית גרידא גם ר"א חייש: ד"ה ואי. מש"כ המהרש"א ומיהו א"נ צריכין לכ"ז כו' ואיכא קטנה דמיעברת ולא מתה כו' והשתא שפיר משכחת לר"ש כו' ואפי' באותה הבת שהיתה לה מאיש אחר קודם שנשאת לאחיו. תמוה דהא מסקינן שם בניה ה"ה כסימנים כו' וא"כ כבר היתה גדולה קודם שנשאת לאחיו:

דף ג ע"א גמרא למני מן היבום להודיה. נ"ל משום דלשון יבום הוא שם כללי (ר"ל כולל חליצה ויבום) עי' רש"י לקמן (י ב) ד"ה ות"ל בני חליצה ויבום נינהו וגם שם פרטי (ר"ל ליבום ממש) וכה"ג כתבתי בב"מ (י) ובמ"כ נשא פ"ט אות י' שעו"ש לכן אף שכבר תירץ לו אי תנא אוסרות (היינו אוסרות ליבום כמש"כ התוס' והמהרש"א) ה"א אסור לייבם כו' קמ"ל דהוא משום דלשון אוסרות נופל יותר על יבום ממש וכדמסיק מאי קעביד אבל פוטרות דנופל שפיר גם על חליצה הוה ס"ד דשפיר הייתי מפרשים אותו בשימושו הכללי: שם וליתני מן היבום ומן החליצה. עפרש"י ועוד נ"ל דהכי שפיר טפי בלישנא דלא זו אף זו: ע"ב תד"ה לפי. עי' בגה"ש מה שהביא בשם הירושלמי. ואנכי עיינתי שמה ולא מצאתי שמדבר רק באם עבר הבועל ונשאה ולו אשה אחרת ובמסקנא לא איפשיטא להתירא ועי' ביאור הירושלמי ברמב"ם במל"מ פ"ו מהל' יבום והביא גם התוס' שלפנינו ע"ש ומה שהקשה בס' חושן ישועות על תירוץ הר"י מהא דפריך הש"ס לרב ליתנינהו הא לר"י ב"כ לקמן (לפי' ר"י) נ"ל הא דרב וכיוצא דפלוגתא לא קמיירי נעלם ממנו שכבר קדמהו בזה המל"מ שם ותירץ בטוב ע"ש. ומש"כ לתרץ קושיית התוס' משום דכל שאינה אסורה לבעל אינה אסורה לבועל ולרת סוטה לא מ"ל שתהא אסורה לבעל כו'. אני אומר ולטעמך סוטה עצמה נמי תהא זקוקה לו משום דלא מ"ל גבי בעל שתפול לפניו ליבום. ועי' במל"מ שהעיר כזה על תירוץ הראשון דהתוס' ויישבו ומש"כ עוד ביישוב קושיית התוס' משום דאיסורה לבועל אינה שוה בכל (ול"ד לאחות אשה) דהיכא דהיתה אסורה עליו מעיקרא משום אחות אשה לא קרינן בה ונטמאה לבועל כו' תמוה לקרא משום זה איסור שאש"ב וגם דינו לאו אמת. עי' שו"ע אה"ע סי' קפ"ח סי"ע בהגהה ובהגר"א ס"ק כ"ב כ"ג. ומ"מ הכוונתו בסברתו זאת ליישב תמיהת המל"מ שם בר"ד על הא דאשת כהן שנאנסה ויש לו אח חלל דאיתא בסוטה דמתייבמת לו אמאי הא טומאה כתיבא בה בלאו כדאיתא לקמן (נו ב) וזה ודאי אשב"כ גמור אבל גם סברתו לא מחוור דא"כ אפי' איסורה לבעל אינו דומה לאחות אשה שהיא בכרת וסוטה אינה אלא בלאו. וגם קדושין תופסין בה לכ"ע כדאיתא בסוף החולץ: ד"ה יכול. המ"ל כו'. עי' לקמן (ח ב) תד"ה למישרי ודע"ק:

דף ד ע"א גמרא ורבנן כו' בשומרת יבם הכ"מ. נ"ל טעם מפני שתליטו זה הלשון ברות שאמרה ופרשת כנפיך על אמתך שהיה מעין יבום: רש"י ד"ה מה שוכב דכתיב באשה הנרבעת כו'. לכאורה תמוה דשוכב עם בהמה משמע באיש הבא על הבהמה וזה ילפינן בגז"ש תהרוגו מן כי הרוג תהרגנו בסנהדרין (נד ב) ואולי משום דמוקמינן שם האי קרא דכל שוכב כו' באיש אינו ענין כו' לנשכב וזה דומה לאשה הנרבעת: תד"ה דכתיב. וי"ל דהא דנשים פטורות בציצית כו'. והיקישא עדיף (מסמוכין): בהגהת הג' מוהר"א לנדא נדחק ליישב לפי"ז הא דפסחים דדרשינן דחייבות במצה מכח סמוכים דכל שישנו בב"ת חמץ כו'. ותמוה מאד לקרות להא דל"ת עליו חמץ סמוכים דכיון דבחד קרא כתיבי הוה היקש גמור וכדמוכח נמי ממש"כ התוס' לעיל אע"ג דלאו היקש הוא כו' דתרי קראי נינהו: בסה"ד ומיהו קשה כו' ה"ל למיפטרינהו מכלאים. והקשה בהגהות הנ"ל והלא הסוף הכתוב אשה לאיש לכ"ע שבתורה והיקישא עדיף מסמוכים ונ"ל ליישב דכמו דשנינן בריש תמורה ה"ת עונש דשוה ביחיד ובצבור כו' ה"נ י"ל דכלאים הואיל דהותר מכללו בבגדי כהונה לא הוי בכלל דהושוו ונאמר זה משום הא דסמכינהו לציצית: ד"ה וכי בסה"ד דאיש כאחיו מיותר דה"ל למכתב לכב"א תהיה ותו לא. דבריהם אינם מדויקים דאיש מ"ל למעוטי קטן כדאיתא התם בקדושין וע"ש בתד"ה איש: ע"ב ד"ה מכדי ולמעט שאין מכסה רובו. עי' מנחות (ס"ד מ) אבל קשה דמאי פריך שם (מג) ורבנן האי אשר תכסה מא"ל וכן בזבחים (יח ב ושבת כז ב) הוה לאתויי כסות סומא הא מבע"ל שפיר להא דיכסה רובו: ד"ה ותנא דבר"י בסופו. בבגדיהם כתיב דמשמע תרי. ק"ל מהא דחגיגה (ג) דפריך אהא דדריש שם חרש באזנו את פטור מן הראיה מבאזניהם באזניהם מ"ל באזניהם דכולהו ישראל וע"ש בתוס': ד"ה ותכלת. עמש"כ ביומא (עא ב) בס"ד:

דף ה ע"א רש"י ד"ה ת"ל זקנו ואע"ג דהאי נמי כו' עד סופו. מה שנדפס בגליון בש"א נ"ב טעות הוא בכאן וצריך להגיהו לקמן בד"ה ת"ל ראשו ועי' מהרש"א: תד"ה לרבנן. עי' מהרש"א וכאשה שנפלה מכ"ת דברי התוס' ביומא (עא ב) ד"ה ואימא דהכליאו דע"כ תנא דבר"י ל"ל דרשה דהכנף והיינו אליבא דרנב"י בשבת (כז) (ולזה כוונו ג"כ בסוגיין לעיל ד"ה והא תנא וד"ה ואפי') והוא משמע מתשפע דמאן דדריש הכנף ע"כ ל"ל דתנא דבר"י: ד"ה מה. ומראשו משמע לאפי תנא כו'. כ"כ דל"ל: בסה"ד ואיצטריך ראשו לגלויי כו' ודמי ל"ת ועשה ולא מצי כו' כצ"ל: ע"ב גמרא ממילה כו' שכן ישנה לפני הדיבור. בש' או"ק פ' לך הקשה מהא דאיתא לקמן (עא ב) דל"כ פריעה לא"ת וא"כ נילף מינה וכ"ל ליישב ע"פ הא דאיתא במנחות (סב) דאף דהקמר א"ו כשרין כל הלילה מכ"ז דוחין הכ"ש מפני שכבר דמתו מיעוטה וה"כ דכוותה ועי' בסוגיא דלילין בשבת (קלג ב) גם בלאה"כ לק"מ דכיון דמל ולא פרע כאילו לא מל (שם קלז ב) במשנה לכן הוה הכשר מילה וכן לפמש"כ התוס' בד"ה ומכולהו לק"מ דמילה קרי לה בזבחים (נא) תדירה לגבי פסח: שם ומכולהו נמי שכן ישנן לפה"ד. ועי' בתוס' וק"ל מזה דאכילת מנה בגיל א' ע"פ נילף מינייהו שתדחה ל"ת שיש בו כרת ואלמה תנן בפ' כ"ש שאי"י בטבל כו' ועי' בש"א תשו' נ"ו: תד"ה כד. כמו שפי' ריב"ן שוע כו'. בנדה הביאו פי' זה בשם רש"י: ד"ה ומכולהו. ולעד"נ דאיכא למידחי דעכ"פ מין קרבן נאמר לפה"ד לכ"ע: ד"ה טעמא. דמה לכבוד או"א שכן הכשר מצוה. עי' מהרש"א אבל קשה דה"כ לא נילף מיניה דבעלמא דחי אלא עשה דלפה"ד אפי' בהכשר מצוה דל"ת למילף זה מפסח ומו"ת וי"ל: בא"ד (ו) דה"כ ה"ל למיפרך כו' דדחי כדפריך לעיל כצ"ל:

דף ו ע"א ד"ה ניגמור. דהא כתיב וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך כצ"ל. והוא במשפטים (כג): בא"ד וכמו כן כו' ועשה דבת כהן עדיפא כו'. נ"ל בזה דלא תיקשי איך הוה ס"ד למילף מינה דבעלמא דחי מדאיצטרך בה לא תבערו מכלל דבעלמא דומיא דידה דחי א"כ נילף מינה ג"כ דלידחי עשה ול"ת זהו לפי' א"כ שכתבו לקמן בד"ה טעמא ולפי' הא' שם דדוקא דומיא דדידה ממש דהיינו לאו שיש בו מיתה כמו שבת ילפינן מינה לעלמא ג"כ דלא דחי אבל לאו שיש בו כרת גרידא דמי א"כ תידוק מינה דאפי' אם יש גם עשה בהדי הלאו דומיא דידה ג"כ הידחה עשה והמהרש"א נדחק בזה: ע"ב ד"ה מושבות. והא כו' אבל אתה מבעיר במדורת ביהמ"ק. עמש"כ ע"ד בקדושין (לז) בד"ה והרי: ד"ה טעמא בסופו וי"ל דבכ"ד משוינן מכשירי מצוה שא"א כו'. עמש"כ ע"ד דהכא בכפ"ו דפסחים:

דף ז ע"א גמרא קבורת מ"ת תוכיח שדוחה אה"ע וא"ד אה"ש כו' ומה עבודה שהיא דוחה אה"ש קבורת מ"ת דוחה אותה כו'. ק"ל הא עבודה שדוחה אה"ש אינה אלא שזמנה קבוע שאין לה תשלומין וקבורת מ"ת לא מצינו דדחי עבודה אלא פסח שיש לו תשלומין בפ"ש ביחיד עי' פסחים (צו ב) תד"ה ה"ג ובמש"כ שם. ושם לב בתד"ה גבי: בסה"ד לפי שילא אשם מצורע כו' בבהן יד כו'. בזבחים ובתו"כ איתא נמי ואוזן: רש"י ד"ה ויצא. מה"כ ללמד שאם אין לו בנים כו' כצ"ל: תד"ה לפי. כגון שמיטת צפון לעכב. נ"ל למחוק תיבת לעכב ע"ש בגמרא: בא"ד דא"כ היה יוצא לידון בדבר החדש (כיוצא בו) כו'. וכ"ה לשונם בזבחים והק"א העתיקם בזה"ל כמו יצא כו': ע"ב ד"ה כיו"ח. אלא דוקא כו' קאמר דכזב דמי ולהכי מייתי כו' כצ"ל: בא"ד דאיתו על טומאה אחת אלא עבו"י כו' כצ"ל:

דף ח ע"א ד"ה מי. שאתה בא להכביד עלי אביא כו' כצ"ל: ע"ב גמ' א"כ לגלות ערותה דחדא כו' כצ"ל ועי' לעיל (ג ב) תד"ה טעמא: תד"ה מאי. דמיתורא דה' כו' ופלא ופלאה מלמד שהפלית עושה פליא. ע"ש בתוס' בשם ר"ח דמהו' דרשינן זה: בסה"ד ולמ"ד ערוה ל"ל קרא ניחא. לכאורה מיניה וביה מוכח דס"ל ערוה ל"ל קרא מדקאמר ואי לא כו' היינו שהאחת ערוה דלא תלי לייבמה ומנ"ל הא אם לא משכחא: ד"ה כל. ועוד תימה כו' וא"כ תיבעי חליצה כו'. לכאורה לפמש"כ לעיל (בע"א) בסה"ד תרי ע"ש אין כאן תימה דה"ל צרת ערוה מיעט הכתוב בהדיא:

דף ט ע"א גמרא מדמקרי ליה ר"ה בן לוי לבריה כצ"ל: רש"י ד"ה אשכחן יחיד כו' שהן יחידין והני קראי כו' כ"כ דצ"ל: ד"ה יכול. שפירש כיחיד כצ"ל: ד"ה והרי איסור מצוה בפ' כיצד כל שאיסורה איסור ערוה כו' כצ"ל: תד"ה בע"ז. דכל המצות דכתיב כו' בספרי כל המצות כו' כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה ר"ש. ומצריך ליה חליצה ע"ש דמתיר אפי' לייבם: ד"ה והאר"י א"ר וקאמר רב יהודה כו' כצ"ל: תד"ה כתו. דשניהם אנסוה כצ"ל:

דף י ע"א גמרא א"ל באחות דהתירא קמיירי באחות דאיסורא כו' כצ"ל: שם בדקה לוי במתניתי'. כה"ג בב"מ (מח) ועמש"כ שם: רש"י ד"ה (וסימנך). אלמא כו'. דהא ר"א אמתניתין קאי. אינו מובן יפה דהא מתניתין דהאסורה לזה כו' שנויה בפ' ד' אחין וכבר שני בפרקין קא אמרינן: ד"ה דאסר באנוסת אביו בסה"ד מאחיו מאביו כצ"ל: תד"ה לעולם. שמא תנשא לו לאחר שתתאלמן כו' ובעודה תחתיו ל"ל יותר מאבא כו'. לכאורה ה"ל למימר אף קודם שתתאלמן (רק לאחר מיתת הראשון) דכיון שנושאה נמצא דלא נתקיים התנאי וקדושי השני בטלים וכדמסיק התוס' בסמוך וי"ל: בא"ד וי"ל דלא קרינא לגביה כו' נאסרה עליו משום אשת איש כצ"ל ועי' מהר"ס: בא"ד ובא שמעון וקדשה סתם ומתו כו' כצ"ל: ע"ב גמרא ות"ל בני חליצה ויבום נינהו. לכאורה הנל"פ דקאי על צרות דאדכרינהו ר"ל בקושייתו דמיגו כו' צרתה נמי אסירא ורש"י נדחק בזה ואולי כד מלפרש כן מפני לשון זכר דנקט הש"ס: שם על הצרה בין הוא ובין האחים חייבין עה"ל כרת. הרי"ף הביא זה בפ' החולץ וכן הרא"ש שם בסי' כה וליתא שם על הצרה הראשון: תד"ה לפי. ולוי מיירי בפלוגתא כיון דתני אנוסת אביו גבי כו'. ועי' מהר"ס ול"ע דסותרים א"ע למש"כ לעיל בע"א בד"ה דקתני שכתבו ובסיפא נה"ל למיתני אלא ה':

דף יא ע"א ד"ה מ"מ. מנ"ל דהאי קרא לנתקו מכלל כרת לעשה כ"כ דצ"ל ועי' בק"נ לקמן פ"ד אות ל"ד: ד"ה צרת סוטה בסה"ד עי' הגהות הב"ח ורש"ל דלפי גירסתם משמע דלמאי דפי' דבעינן טומאה דוקא במקום לאו ניחא הא דפריך בסוטה ותתייבם יבומי וכן מבואר ברא"ש להדיא ול"ע דהא אמר בסוטה דאם בא עליה בדרך נוקה וע"כ כמש"כ התוס' לקמן (ע"ב) בד"ה מאי ובאמת לא מצאתי בסוטה זה הלשון. ואולי כוונו התוס' להא דאמרו שם דידעי לאתרווי ביה ותפרשי כפשטיה בכדי למילקי ליה וכ"כ שם מדבריהם ודלא כפרש"י וכן קרא שם הש"ס איסור לאו לסוטה שנסתרה: ד"ה ר"ש. וא"ת לר"א כו' תיקשי ליה מתניתין דפ"ק דסוטה כו'. לפרש"י דמקשה לרבנן ואגרתה לק"מ: בא"ד ועוד פר"י כו' מדקתני סיפא ואין הולד (ממנו כ"ה הגי' שם במשנה) ממזר דאי שרי כו' פשיטא כו'. לכאורה הכוונה שם דאין הולד מן הראשון (אם החזירה) ממזר וכפרש"י שם וכינוי ממנו מוסב על לשון המוזכר בתחלת דבריו: ע"ב גמ' אלא מה אני מקיים כו'. שנסתרה מאי נסתרה כו' כצ"ל בל"ו: שם מי אלים ק"ו למידחי צרה. ק"ל דהא היא עצמה אינה אסורה ליבם אלא בלאו דדיו לבא מן הדין להיות כנדון ות"ל לצרותיהן מותרות להתייבם ויש לחלק: רש"י ד"ה פסולה ליה. דאי שאר מ"ל כגון אלמנה לכ"ג. אשיגרת לישן היא דאם הוא כ"ג תרוייהו פסילי לי': תד"ה הויה. דבסוטה לא שייך הויה כו' שהרי לא נרשה מעולם ע"כ הרשב"א בכאן לא ס"ל פי' הר"י דלקמן (מט ב) בתד"ה סוטה ע"ש ועי' בכ"מ בפ' יא מהל' גירושין הל' יד דלים מי שתירץ שם ודאי אינו עולה פי' הרשב"א:

דף יב ע"א גמרא וקתני עלה א"ר יוסי כו' כצ"ל: תד"ה לרתה תימה כו'. ולי י"ל משום דכיון דאין עליה איסור אחר זולת איסור אשת אח מאחר שנפלה לו עתה ממנו ליבום הס"ד דאין סברא לאסור לרתה כדאר"י לקמן זו היא צרת אשת אח כו' שלא מצינו בכהת"כ ועמש"כ בסמוך ולקמן (יג ב) בתד"ה דלא: ד"ה מאי לאו וא"ת כו' וי"ל כו'. לכאורה מזה ראיה לדעת הרי"ף לקמן בפ' ב"ש בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והחזירה דלרתה מתייבמת דהך ודאי דמיא לנה אבל י"ל אדרבה לאידך גיסא מדלא משני דזו היא בא למעטה ש"מ דגם היא לרתה אסורה: ע"ב גמרא כי אתא רבין כו' כולן מותרות וא"כ ל"ל פיסקא וכולן אם מתו או מיאנו כו' תני רב ביבי כו' כן הגיה הרש"ל וגי' הרי"ף והרא"ש יותר מתוקנת ע"ש: רש"י ד"ה מלינו חמותו. וקדש אדם את בתה כו' כצ"ל. ועי' בפירושו בריש מכלתין בד"ה חמותו והגהה שבגליון שבושא: תד"ה אחר הזמן. ואפי' למאן כו' משכחת כו' כגון שפירש כו'. לכאורה מ"ל כגון שבעל בסוף י"ב שנה אך לא קלטה הזרע עד אחר יב"ש ויום אחד עי' לקמן (לז) תד"ה רוב:

דף יג ע"א רש"י ד"ה נתגרשו ואפי' כנס כו' ולבסוף גירש כו' כדקתני ומתה בתו כו'. קיצר קצת דעיקר הוכחה הוא מדקתני היתה בתו כו' ולו אשה אחרת מתה בתו כו' משמע דמתה אחר שהיתה לו אחרת: ד"ה וכנסה שמגרש שנשוי אחות אשתו של זה הראשון כו' כצ"ל: תד"ה רב זביד ומיהו זמנין לא אתו כו' כצ"ל: משנה שש עריות חמורות כו' צרותיהן מותרות. הרמב"ם בפיה"מ הביאו הרע"ב פי' דאפי' נשאו לאחיו בעבירה צרותיהן מותרות ע"ש ותמוה דהא אמו דהיינו אנוסת אביו כדאיתא לעיל (י) אפי' לר' יהודה קדושין תופסין בה לאחיו וא"כ תפטור צרתה וכדא"ל רבינא לר"א שם לר"י נמי מ"ל דאי עבר ונסיב ובתוס' שם ד"ה לר"י הוכיחו שפיר דע"כ מתניתין סברה דלא כר"ע דאמר א"ק תופסין בח"ל והיה אפשר לומר דהרמב"ם ס"ל כמש"כ הרשב"א דלוי דאקשי לרבי ליתני אמו אנוסת אביו ס"ל דאמו דקתני בשש עריות היינו נשואת אביו וכן ס"ל להנהו דלעיל דתירצו לדרבי מלבד רב אשי והרמב"ם מפרש ג"כ דלא כר"א אבל במשנה דלעיל כתב בעצמו דמתניתין סברה כר"י וקיים שם שהיא לסברתו במדרגת אשת אב ולע"ג: ע"ב גמרא כל תיבה שצריכה למ"ד כו' כגון מדברה. הוא ביהושע י"א מלכים א' י"ט: תד"ה כיון. ואע"ג דכתיב נמי ה"א במחלה כו' כמו המדברה. ה"נ כתיב האהלה (בראשית טו ה) דפרושו אל החוץ וטובא דכוותיה: ד"ה דלא. הלכך לא פקע. (מה שהעיר הגרי"פ כבר קדמו בזה המהרש"א) לכאורה קשה ס"ס ה"ל צרת ערוה משום איסור אשת אח מאביו עי' לקמן (לב) תד"ה לא פקע ובמש"כ שם וי"ל דס"ל לב"ש כיון דאין איסורא אלא משום אשת אח שמת עתה אין סברא לאסור לרתה וכמש"כ לעיל (יב): גמרא אמינא לך איסורא כו' זמנים הרבה תקנו כו'. מזה לא מוכח דהם קרא בזמן חבירו דלא יצא (פי' רש"י ד"ה אמינא לך) ויותר ה"ל לאתויי דרשה דזמנו של זה לא כזמנו של זה דאיתא התם:

דף יד ע"א גמרא וכיו"ח אמר עשו ועשו ושמואל אמר עשו ועשו. טעם כפל הלשון כבר כתבתי בזה בחדושי לס' נת"ע אות י"ג ע"ש ועוד נ"ל משום דאפי' למ"ד לא עשו היכא

סיכה דלא מוכחא מלתא מולד דעשו כדלקמן [illegible] וכן הא דלקמן (ע ב) לענין לפסול. [illegible] (היינו בגוונא דכ"ש מודו) [illegible] וכן יתפרש הא דמנחות (דף סב) [illegible]

שם דתנן כלל אמרו כו' כל"ל [illegible]

דף טו ע"א גמרא לא הספיקו כו' [illegible]

תוס' ד"ה אלא. ומשום הסיה דשוה כסף וכסף כו' כל"ל :

דף טז ע"א גמרא [illegible] כו' כל"ל : ע"ב תד"ה פסוק. [illegible]

דף יז ע"א ד"ה פסה בה [illegible] לחוד לא שמעינן לה דהא ר"ש בריפא מודה והכא פליג וס"ל דשניה מתייבמת מת"כ כמבואר לקמן (יט ב) אלא כוונתם מבבא דרישא ומרישא דבבא דסיפא : ע"ב גמ' אר"י א"ר א"ק כי ישבו אחים שהיתה להם כו' ותיבת יחדו ליתא ברי"ף ונכון : שם תנן כו' באמותה אין באמה לא. המ"ל הך מתניתין ריב"ב היא ואיהו ס"ל כר"ע לפרש"י או כר"ת אלא דניחא ליה לתרוצי סתמא דמתניתין כוותיה כמש"כ התוס' לקמן ד"ה הא מני : רש"י ד"ה אין זיקה לתיהוי כארוסה ובד"ה אבל בחד ובד"ה יש זיקה כתב ככנוסה ועמש"כ ברמב"ם הל' אישות על השעה"מ בקונטרס חופת חתנים בס"ד : ד"ה ולימא עד שתתייבם כו'. וכ"פ לקמן (יח ב) ד"ה עד שיעשה אבל לקמן (מא) במתניתין איתא חלץ לה אחיו כו' יכנוס את אשתו וכן לקמן (כג ב) במתניתין אחד חולץ ואחד מייבם :

דף יח ע"א גמרא וא"א יש זיקה ה"ל נרת אשת אחיו שלא במקום מצוה בזיקה. לכאורה לפי פרש"י לקמן (לת"ד א' בסופו) בדברי רב אשי דאי לא כנסה הויא מותרת כו' דוק שם היטב ה"ל הראשונה אינה נופלת מכח אחיו השני (אולם רש"י בעצמו תברי' לגזיזים שם בעמוד ב' ומוכרח שם אליבא דרבא ע"ש ובמש"כ שם בס"ד) ואולי יש לחלק כיון דכתיב כי ישבו [illegible] א"כ אינה זקוקה לו כלל מכחו של ראובן ועי' לקמן ע"ב ברש"י ד"ה ולא מת א"כ לא יבמה כו' (אך שם אזיל אי ס"ל לר"ש יש זיקה מש"ת) וע"ע שם בסה"ע בגמרא יבומי תרוייהו לא דדלמא יש זיקה כו' (אמנם גם שם איירינן לר"ש) : שם ומי ס"ל לר"ת אין זיקה כו'. ר"ל וע"כ טעמא הכא כיון דמת פקע ליה זיקה ודו"ק : רש"י ד"ה יבומי לא מייבמה שכשנפלה לפני אחיו כו' שהיתה לאחיו בה כל"ל : ד"ה ר"ת היא. בפרקין הוא לקמן (יט) : ד"ה הא דרב יהודה כל"ל : תד"ה והאי. פי' תמ"כ פל דבריהם לקמן (ל) : ד"ה הני הלשון מגומגם כו'. אולי יש לייטבו ע"פ מש"כ רש"י לקמן (ל ב) בד"ה זו היא למעוטי מת בלא גרש וא"ת כו' הויא אשת ב' מתים כו' לזה קאמר הני מתרי בתי קאתיין ר"ל הני דאחיות ניכהו ודאי מתרי בתי קאתיין דהא לא היתה אפי' זקוקה לאחיו השני שמת אחריו דהרי היא אחות אשתו ועוד דהא אין זיקה וליכא למיגזר כלל משום אשת ב' מתים : ע"ב גמרא בסה"ע דדילמא יש זיקה והוו שתי יבמות כו' כל"ל : תד"ה שומרת. אבל אם נשא כו' פקע ליה זיקה כו'. התוי"ט בפ"ד מ"ט הוכיח מפרש"י לקמן (כג ב) במתניתין ד"ה א"מ מידם דחולק ע"ז מדכ' ומשבא אחיו כו' פקע זיקה כו' ולא כתב דמיד שכנסה פקע הזיקה הן רש"י הוכרח לפרש כן דאם היה הטעם משום כניסה של עצמו א"כ אפי' באח אחד נמי ומדוע לא תני בריפא קדם וכנס א"ת מידו ועי' בב"ש ר"ס קע"ו אלא ודאי דוקא היכא דאיכא אח אחר דליפקע הזיקה פ"י (ואולי דמש"ה הוסיף רש"י תיבת למפרע ודו"ק וע"ש מש"כ במקומו) וכן התו' איירי נמי דוקא אם יש עוד אח אחר (ועמש"כ לקמן (לו) לאיה לזה) וכ"מ מדכתבו וא"ל להמתין מכלל דיש על מה להמתין (אולם גם בסה"ד גבי קידש בהיתר כתבו ג"כ הלשון דא"ל להמתין ושם ודאי אפי' אין שם אח אחר ואולי שם שיגרת לישן דהכא נקטי) ולפ"ז בדינא דסיפא דמתניתין מת יבם יוציא את אשתו כו' אפשר דגם התוס' מודים דאפי' בשאת נמי דינא הכי :

דף יט ע"א ד"ה דתניא. לענין שאין ביאה כו' אחריו. ר"ל ביאת בן תשע פ"ש :
ע"ב ד"ה ר"ש. ולר"י נראה כו' דאין זיקה כו'. ההגהה שבגליון דאי זיקה טעותא היא :

דף כ ע"א גמרא האי איסורא דאית ליה התירא. נל"פ דאיסור אשת אח מאב התירה התורה במקום מצות יבום רק בשלהב"ע אמרה תורה דליכא מצות יבום לכן ממילא קמה עליה באיסור אשת אח ועתה כשנפלה מאחיו השני שהיה בעולמו דאיכא מצות יבום הרי היא דוחה איסור דאשת אח ול"ל דתיאסר משום דעתה עליה שני פעמים איסורי אשת אח דא"כ ליתסר נמי כל יבמה שנפלה שתי פעמים ונכון בעז"ה : במשנה כל שאיסורה איסור ערוה כו'. כל"ל וכ"כ להדיא מתד"ה לאתויי וכ"מ בגמרא שם וכן העתיק רש"י לעיל (ט) ד"ה והרי : שם איסור מצוה כו' חולצת ול"ת. בס' תוקן יבומות בכ"מ האריך להוכיח דצרת א"מ ג"כ ל"מ והוא נגד גדולי הפוסקים עמודי הוראה וגם נגד תמ' ד"א ומה שדחה ראיית הימ"ש ממתניתין דלפנינו מדלא תני גבי א"מ שאיסורה כמו גבי ערוה שפי' התוס' דהיינו הלכה משמע דאיירי דוקא בא"מ עצמה אבל צרתה מתייבמת ג"כ והרב הנזכר כ' דתיבת שאיסורה מוסב עצמו ואחר עמו ע"ש ותמוה דלפ"ז גם איסור קדושה דהיינו ח"ל אמורה הצרה להתייבם וזה ודאי אינו דלכ"ע ח"ל צרתן מתייבמת כמש"כ המחבר בעצמו ומה שהביא המחבר ראיה לשיטתו מהתוספתא דאיתא שם דבאשה שיש בה קדושין לצרותיהן חול"מ ופי' הוא דהכוונה על שניות דח"ל הצרות מתייבמות ג"כ פירושו דוחק גדול אבל נראה יותר גי' הגר"א ז"ל בא"ע סי' קע"ד סק"ב צרותיהן חולצות או מתייבמות וגירסתו זאת נעלמה ג"כ מהמחבר פי' החדש על התוספתא ומה שהביא עוד מהתוספתא גבי מתניתין דשש עריות המותרות דקתני נשאו לאחיו שלא בעבירה צרותיהן פטורות ופי' דהכוונה הוא כל שניות דקדושין תופסין בהן ופטורות מן היבום דא ודאי טעותא היא חדא היאך קרי להו שלא בעבירה וזאת שנית דלשון פטורות משמע אף מן החליצה ובירושלמי הלכה א' וה' מייתי לה להדיא פטורות מן החליצה ומן היבום אבל נעלם ממנו שבירושלמי שם הלכה א' מסיים אחריה ותכונן אין לך אלא אמו אנוסת אביו כו' ע"ש ונוה שהקשה מ"ש מהא דאסור בצרת קרובת חנוגתו (ה"ל נהקשות ג"כ מצרת אחות זקוקתו דפשיטא ליה להש"ס לקמן (כז) דאסורה ואפי' לתירוצא דר"א שם מדמקשה שם אדר"א בר ממל א"ה יבומי נמי כו' משמע דלר"א ניהא וכ"כ מפרש"י שם ברה"ע וכן מתד"ה אחריו ודלא כדמשמע קצת מפרש"י שם דלר"א מותרת אפי' להתייבם וכמו שהעירותי שם בדבריו ע"ש. ומצאתי להרב בג"א שהעיר עליו בזה) אבל לק"מ דהכא דוקא בשניות אמרי' דלצרותיהן מותרות ואחות חלוצה (וזקוקה) אינן בכללן דהכי לא חשבן בהדי שניות לקמן וכי פריך שם (כח ב) מאי שייר כו' לא משני דשייר אותן וכן מר בריה דרבנא דעמד למנין שם לא הכניסן במנין. ואין דנין דברי סופרים מד"ס (ידים פ"ג מ"ב) ורא"ה דקרובת חלוצתו חמירא משניה דהא מבואר בר"פ ד' אחין דקרובת חלוצתי אי חלץ לה מיקרית חלוצה פסולה ואינה פוטרת צרתה ובשניה תניא לקמן (בע"ב) דבחליצתה נפטרה צרתה ועי'

לקמן (כו ב) תד"ה הגילה וכ"ל ראיה דלרת שניה מתייבמת מהא דלקמן (לו ב) במשנה וכפי פי' התוס' (בדף לב) בד"ה מדרבנן ע"ש ועכ"ל ראיה מהא דפריך לקמן (ר"ד כט) אחותה מא"ל פ"ש וא"ת דגזרו בצרת שניה אטו צרת ערוה נימא נמי דנגזרינן אחות שניה אטו אחות ערוה אלא ודאי דל"ג אלא על השניה עצמה משום ערוה אבל לא על צרתה וה"כ על אחותה לא ה"ל למיגזר ולכן פריך שפיר ועמש"כ לקמן (קח ב) בס"ד : גמרא אילימא דאיסור מלוה כיון דמדאורייתא כו'. פי' לקמן (כו) במשנה כ"ח ובגמרא (כח ב) ובמשנה שם : שם פיסקא איסור קדושה כו' ואמאי ק"ל איסור קדושה דכתיב קדושים יהיו לאלהיהם ק"ל הא לפי המסקנא לקמן לא קאי קדושים יהיו על איסור אלמנה לכ"ג וכמש"כ התוס' בב"מ (ל) ד"ה הא דלא קאי רק אמאי דכתוב באותה פרשה ולדעת רש"י לקמן (פד) ד"ה והא כוליה לא קאי נמי על גרושה לכהן הדיוט והתוס' שם חלקו עליו וכשיטתם בב"מ דקאי על כל הכתוב באותה פרשה וכ"ל ראיה לשיטת התוס' מלקמן (בע"ב) אלא א"ר גזירה אלמנה מהא"כ כו' ממזרת כו' מא"ל ולא פריך מגרושה כו' לכ"ה דאף מן הנשואין דנעשה חללה ג"כ וחלה על איסור גרושה כדאיתא קדושין (עז ב) מ"מ עשה דיבום דחי להו כדמשמע בתוס' פסחים (מז ב) ד"ה כתישה וכמו שהערותי שם אולם יש לחלק דשם א"ע על הב' לאוין בב"א אבל הכא כשיבא עליה יהי' עובר על הב' לאוין דגרושה וחללה בב"א וכ"ל דע"כ לא כתבו התוס' שם אלא לרבה (דאזלא הסוגיא שם אליבי') דס"ל אין חילוק מלאכות ליו"ט ולכן לא נחשבו אלא כלאו אחד ועמש"כ בזה בנזיר (מא ב) בתד"ה ואי כתב בס"ד ועי' בתוי"ט ואנכי תמה על הפוסקים שלא הביאו מחלוקת רש"י והתוס' בהא דגרושה כו' לכ"ה אי קאי עלייהו הא דקדושים יהיו (בא"ע סי' קנ"ד) דנ"מ לענין אם בעלו קנו או לא : שם קפסיק ותני ל"ש מן הנשואין ול"ש מהאירוסין. בר"פ כתובות דתנן ואלמנה ליום החמישי הביא התוי"ט מהירושלמי דדוקא בעולה אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה נשאת בד' וכש"כ מן האירוסין וכן שם (נז) במשנה ולאלמנה ל' יום כתב הרמב"ם בחבורו ומ"פ דדוקא בעולה ואולי י"ל דלפי דתני שם ושם קודם בתולה ומשמע דאלמנה היא הפוכה דהיינו בעולה וכ"מ מלשון הר"ן שם בפ' אע"פ אבל לכאורה בהך דפ' אע"פ ה"כ דגם נכנסה לחופה וכ"ל דיה בל"י לפי הטעם שכתב רש"י שכבר יש בידה וצ"ע על הפוסקים שכ' בעולה אבל נראה דהכא דפריך קפסיק כו' הוא מטעם שכתבתי בס"ד בגיטין (כו ב) ע"ש : רש"י ד"ה גרושה. שעבר אחיו המת כו' וכ"ל לפרש לדברי התוס' לקמן (כב) בד"ה מי כו' בב"י לנתין וממזר ולעיל (י) אמרי' דאי לא קתני וגם הכא דומיא דאיסור ערוה תני דע"כ לאחיו המת לא היתה ערוה לכן נלע"ד לפרש שאחיו המת היה חלל והא דתני ב"י לנתין אגב ממזר תני ליה עי' תוס' ר"פ אלו נערות : ד"ה קדש עלמך לעמוד ולהזהר כל"ל : ד"ה יש לך יבמה דאם כתב ואם לא יחפוץ כו' כל"ל : תד"ה לאתויי. דמשמע שאיסורה בא מחמת ערוה דהיינו הצרה. לפ"ז אינו מכוון לשון הגמרא הוא דאסירה צרתה דתיבת צרתה מיותרת כיון דבה איירינן : ע"ב גמרא אלא א"כ אלמנה מהא"כ נמי עשה ול"ת כו'. לכאורה יקשה לפ"ז אמאי תני בברייתא לעיל פצוע דכא כו' ואם בעלו קנו לכתחלה נמי (עי' בתוס' שם) ואי משום והתקדשתם אפי' דיעבד נמי לא ואולי י"ל דס"ל כרבא הואיל דקדושין תופסין בה"ל ועשה לסכי קנו וכסברת המהרש"א שהביא לקמן ואפי' למיפטרא צרתה (עי' לקמן מש"כ) וכ"מ בירושלמי פלוגתא בזה ואיכא מ"ד שם דנפטרה צרתה אף באלמנה מן הנשואין לכה"ג ע"ש בקה"ע ובש"ק והא דפריך לעיל בעצמו על ר"ג א"כ היינו למאי דדריש מקרא דיבמתו דאינה עולה ליבום לכן ס"ל דדינה כאיילונית לענין יבום דקיימא עליו באיסור אשת אח ובזה מתורץ היטב תמיהת התוס' בסה"ע (ובגלה"ה יש לתרץ תמיהתם דהכא מוקי לה דאם בעלו קנו היכא דלאו בני חליצה ניכהו כגון אלם או אלמת או דנחתכו רגליהם וכיולא והא דקתני או שחלצו לנדדין קתני כדמשני רבא עצמו לעיל וא"ש לפ"ז טפי מה דחלק התנא ואם בעלו בפ"ע) והגמרא לקמן לא ס"ל כן ובזה מיושב ג"כ מה שאמר הש"ס לקמן תנ"ה אם בעלו קנו דלכאורה תמוה דהא מברייתא זו עצמה הוכיח רבא גופיה דאינו אסור מש"ת דנראה דזוהי הברייתא עצמה דפצוע דכא דאייתי רבא לעיל אלא דהש"ס הוסיף בה לביאור ביאה ראשונה בביאה שניה וזה י"ל בגלה"ה דעיקר הסיוע הוא מדקתני בה ואסור לקיימן (בביאה שניה) דפשיטא אלא ע"כ דאתי לאורויי לן דטעמא דאסור בביאה ראשונה הוא משום שניה וכה"ג תמצא לקמן (קט) בגמרא עוד י"ל דלעולם אין בהם אלא לאו לחודא ומ"ת לכתחלה לא גזירה משום אלמנה מהא"כ מפני דהעשה שבה אינו מפורש להדיא וכמו דלפי האמת אין בה עשה : שם אלא א"כ גזירה אלמנה מהא"כ כו'. ק"ק מדוע הדר ביה משנויא דקדושים יהיו ועמש"כ במשנה : שם כה"ג כו' גזירה משום איילונית. לכאורה ה"ל לתרוצי בלידה תלי רחמנא מידע ידיע : שם ביאת כ"ג באלמנה ת"א א"פ צרתה. עי' מהרש"א שרצה לפרש דהיא גופה לכ"ע קניא בגט ולכאורה תמוה דא"כ מאי פריך מואם בעלו קנו וכן ראיתי בב"ש סי' קע"ד סק"ג שהוכיח מזה דגם היא עצמה אינה נפטרת בביאה זו אבל באמת ברייתא זו דפצוע דכא היא תוספתא במכלתין פי"א ושם הגי' קנו ופטרו את הצרות והש"ס קיצר או שנשמט מ"י שגגת המעתיק ועוד דומיא דקנו דרישא קתני והתם ודאי דנפטרו הצרות ודע דק"ל בסוגיא זו דמשמע דלכ"ע אם היה אפשר בלא דחיית הלאו דלא קנו וא"פ צרתה הא כיון דאיכא לדה אפשר לייבם אותה בלא דחיית הלאו : רש"י ד"ה סרים אדם וד"ה ואסור ליבא כו' הד"א : ד"ה ואסור לקיימן ובעלו הן את יבמתן כל"ל : תד"ה א"ה ה"ל נמי פי' דמהאי קרא דלא יחפוץ כו' כל"ל : ד"ה אטו עי' כה"ד ומזה נראה ברור לפשוט ספיקתו של הב"ש בסי' ע"ו סעיף כ"ד באם נשא שניה ע"י אונס ועבר האונס דצריך לגרשה :

דף כא ע"א גמרא ארבע נשים יש להן הפסק כל"ל : רש"י ד"ה אלה מכלל דהאל לאו קשה הוא כל"ל : ד"ה פרעהו הגדילהו לאיסור כו' כ"ה בע"י ויפה : ד"ה ואשת אחי האם מן האב גזירה משום אחי האב מן האם כו' ואיכא לד אם כו' כ"ה ברש"י שברי"ף ונכון : תד"ה ומותר. הא דוד נשא רצפה בת איה. לכאורה מזה הירושלמי ראיה דפילגש הוא בקדושין (עי' רמב"ם פ"ד מהל' מלכים הל"ד ובכ"מ ולח"מ) דהא רצפה היתה פילגש שאול ובאמת ל"י מנ"ל להירושלמי דנשי אדוניך קאי על רצפה דוקא ואולי לפי שלא מצאנו לשאול נשים זולתה רק אחינעם (שמואל א' י"ד נ') והיא היתה חמותו ועי' בקי"ב אות ד : ד"ה א"ה מה שהוגה בגליון הוא ממהרש"ל והמהרש"א קיים הגיר' שלפנינו ע"ש : ע"ב גמרא והתניא כו' כלת בנו שניה וכא"א בבנו כו' בכריתות הגיר' וכא"א בבת בנו כו' והוא מפורש כדברי הב"ש סי' ע"ו סעיף י"ע : שם בת חורגו ערוה אשת בן חורגו מותרת כל"ל : שם א"ד הא איתפליג דרתא. לכאורה תמוה דהא אם אמו ואשת אבי אביו דאין להן הפסק כדלעיל איתפליג דרתא טפי אבל רש"י במתק לשונו תיקן זה שכ' נתרחקה קורבה ויכון למש"כ התוס' לעיל (ג) ד"ה מקמי ע"ש : רש"י ד"ה לא אסרו כלה. סתם שמע כ"כ דל"ל : תד"ה מאי שייר. דברי המהרש"א בכאן תמוהים שעכת במתכ"ת מש"כ התוס' לעיל ד"ה לא אסרו דאשת אחי האם מן האם נאסרה בדורות האחרונים שוב מצאתי שכבר הושג בס' אס"י :

דף כב ע"א גמרא אפילו אחין מן האם נמי מעידין לכתחלה ומ"ש מעריות כו'. לכאורה מכאן סתירה להרמ"א בחו"מ סי' ל"ג סעיף ב' דקרובי האם אינן פסולין לעדות אלא מדרבנן דא"כ שנא ושנא וכמו דל"ג בהם שניות מה"ע : רש"י ד"ה שניה הילכך אמם שניה כל"ל : ע"ב גמרא מילתא דאתיא מק"ו טרח וכ"ל קרא. לכאורה קשה דהא קי"ל דהיכא דאיכא למידרש דרשינן ואין לומר דדוקא היכא דאיכא למידרש לגופי' אבל הכא אינו אלא לאגמורי בעלמא דאין מזהירין מ"ה דהא איתא בחולין (קיח) דסומך דנבלה דלגופיה לא איצטריך דמק"ו מיד אתי אמרי' תנהו ענין ליד דנבלה כו' ע"ש ולרב חביבא שם מסקנא הכי הויא וגם הכא הוה לגופיה הואיל דנאמר דבעלמא א"מ מן הדין א"כ איצטריך לגופיה : רש"י ד"ה בעושה מעשה עמך והאי אביו לאו עושה מעשה עמך הוא שהרי בא עה"ע כו'. לכאורה מ"ל כשבא עליה בשוגג ואולי כיון דאף הוא צריך כפרה לכן מיקרי ג"כ א"ע מעשה עמך אם ל"ע תשובה והביא כפרתו : תד"ה בן. סתם זרע לא הוי כו'. כל"ל דל"ל ולמחוק הד' ובזה לא נצטרך שוב להגהת רש"ל המרוכה : בא"ד וכן לא משמע אלא בן לבדו. ק"ל מהא דאיתא במכילתא פ' בא והיה כי יאמרו אליכם בניכם בשורה טובה כו' שבן עתידין לראות בנים וב"ב ע"ש בהמפרש ז"ל :

דף כג ע"א גמרא ה"ל תפסי בהו קדושין כו' אלא כו' שנושא בנשואיה וא"כ כי תהיינה. ע"ש בקדושין טעם מדוע לא מוקמינן בחייבי עשה : שם אימא בין שאומרים לו לאביך כו' שאומרים לו לאביך הולא כל"ל : שם א"ק כי יכיר את בנך כו'. עי' תוי"ט שהביא לשון הס"ת בפ"ה מהל' יבום על מש"כ הרמב"ם שם להך דרשה דכי יכיר ויש מפרש בדרך אחרת כו' ואומר אני כו' נראה שהבין כוונתו על הלמוד האחר שבגמרא שם ובמתכ"ת שגה בזה דפשוט דכוונתו על הפירושים האחרים שנאמרו בלמוד הזה דכי יכיר שהרמב"ם נראה שמפרש כפי' הר"ת השני שבתוס' שם ויש עוד פירושו הרמב"ן ופרש"י : ע"ב גמרא סיפא איצטריך ליה כו' דוקא כו' דקא פגע באחות זקוקתו. לכאורה נראה דהאי דוקא כו' הוא פי' הגמרא על המשנה ולא שייך להאיצטריכא וכן לקמן אבל מפרש"י ל"כ כן : רש"י ד"ה היו לו שנים ואם אחותה היא כו' כל"ל : ד"ה אין מוציאין מידם בסופו ומשבא אחיו וייבם כו' פקע זיקה מאידך למפרע. תיבת למפרע תמוה דמשמע דהשתא הוא כאילו לא היתה זקוקה מעולם וזה א"א לומר כן פי' בסה"ע בפירושו שכ' דכל יבמה שנאסרה שעה אחת כו' ואי אמרת דפקע זיקה למפרע לא נאסרה מעולם ועי' לקמן (כז ב) (ובכ"ה) בגמרא דמוכח להדיא כמש"כ בסה"ע אולם זה ל"ל דיבום או חליצה מאח אחד מפקיעים הזיקה מעתה מאידך אחי לגמרי יותר מאילו מתה דהא למ"ד יש זיקה מתה אסור באמה לעיל (ר"ד יח) ולקמן (מ ב) איתא במשנה דהאחין מותרין בקרובת החלוצה ועמש"כ לקמן ר"פ נושאין לכן נ"ל למחוק תיבת למפרע וכן לקמן בסוף המשנה לא כתב לה ואדרבה כ' ואיסורא דעבד עבד ועמש"כ לעיל (יח ב) או להגיה תיבת לגמרי תחת למפרע : ד"ה היחיד יחלוץ תחלה לשתיהן

לשמיה כצ"ע : ד"ה אחיו ש"ז בסופו הרי אלמנה זו מן אחי בעלה כ"ה בב"י וכצ"ל כאן : ד"ה אבל יבומי כרישא. (מה שהוסיפו בד"ח תיבת מייבם הוא לצ"ע כנגוהג לתבין) דהיחידי הוא את הנכרי כו' כצ"ל : ד"ה הכי השתא. לא מיתסריא אחותה לאידך כצ"ל :

דף כד ע"א גמרא ואפי' שניהם כהנים ר"ל כשרים ולאפוקי שאחד מהם חלל : **רש"י** ד"ה ואי למ"ד. ואזלא האי משנה עומדת היא כו' כ"כ דצ"ל : **בסה"ד** הלכך מספיקא למ"ל דאומר כו'. ר"ל דאם לא משום דאומר כו' ה"ל לתיקנסיה הואיל דעביד איסורא מעיקרא וכמש"כ התוס' במתניתין ד"ה קדמו : **תד"ה** וספק. וי"ל כו' יאמרו קמו רבנן כו' כצ"ל : **ע"ב גמרא** דאמר ר"א הסר ממך עקשות פה כו'. בשקלים פ"ג מ"ב מביאה המשנה על כיוצא בזה פסוקים אחרים ע"ש ועע"ק : **רש"י** ד"ה אלא למאי הלכתא. אף יבם הנופל פ"ש בנכסי אביו כו'. פי' ל"י בשם הריטב"א ובביאורי הגר"א לא"ע סי' קמ"ג סק"ד וה' : ד"ה דאר"א. דאתי לאחזוקי לקלא קמא. בתוספתא פ"ד איתא לדין זה בבא ודאי וכן לפי מאי דאוקמי רב סיפא דמתניתין בעדים משמע ודאי דגם רישא מיירי בכה"ג ובזה לא שייך כ"כ האי טעמא לפן הכל"פ דהלעז הוא שיאמרו שנתגיירה בשביל זה ובהכי ניחא מש"כ התוס' דבנטען על הפנויה כו' עי' ברא"ש. שוב ראיתי בהגר"א סי' קפ"ז סקי"ז כדברי אך בשפחה ונשתחררה לא שייך זה ואולי מיירי בשפחה שלו או שהוא נתן את הכסף בעדה לשחררה : ד"ה מי גל אתך. כאשר אמרתי כצ"ל :

דף כה ע"א תד"ה ואכתי. והכא בעל והכא בעל הוציאה כו' כצ"ל : **במשנה** הרגנוהו נ"י את אשתו. מש"כ התוי"ט לקמן במ"י ד"ה מיאנה בסופו בשם הב"י דלא משנים מעידין כן אלא כלומר כו' נעלם מכת"ה שכ"כ התוס' בכתובות (כב ב) ד"ה כגון וגם הב"י כיון עליהם כמו שנראה מדבריו עי' בו ומש"כ שם על לשון הרע"ב שה"נ להגיה בו במקום דק"ל דקמ"ל אבל לשון משום לא דייק לפום קך אם נגיה דמ"ל תחת דק"ל יהיה מדויק גם תלת משום : **תד"ה** הוא ואחר. כהיא עדים שנרבע לרצונו ודאי פסול והוי כנמלא כו' כצ"ל : **ע"ב גמרא** א"ל ר"י כו' ואתי עדות אשה דאקילו בה רבנן פי' ולכן אף דמהימן על עצמו לשוות רשע מ"מ נאמן נמי להשיאה אבל לרבא דס"ל דאינו נאמן ליעשות רשע צריכין לטעמא דפלגינן דיבורא דאל"ה כמו שא"כ ע"ז כן לא נאמן ע"ז וכ"מ לענין היכא דלא שייך לומר פלגינן דיבורא לר"י כשר דמהימנינן ליה בכל דבריו ולרבא דא"כ לשום עצמו רשע לא מהימן כלל כיון דל"ש לומר פלגינן וכגון שאומר בני זה בן גרושה שבאתי עליה במזיד לר"י נאמן דמהימנינן ליה בכ"ד אבל לרבא כיון שא"כ במה שבא עליה במזיד שוב לא מהימן כלל אם נאמר (כדברי הר"ן בכתובות גבי אנוסים הייגו וכתוס' שם בא"כ הראשון) דל"ש הכא לפלוג דיבוריה ובזה תראה איך שדברי התוי"ע באות כ"ו מגומגמין קצת : **תד"ה** רבא. מסיק רבא נופיה כו'. ע"ש דרבא מסיק הכי לשמעתיה דרמי ב"ח והגרי"פ שכ' ע"ד ע"ש שהוא רמב"ח צ"ד. מש"כ התוי"ע בש"פ בד"ה וכולן הס' בע"א המשיאה וכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש זהו טעם רש"י בשבת (קמה ע"ב) בהאמנת ע"א לעדות אשה אבל התוי"ע עצמו לקמן רפ"י דחה טע"ז בשם הב"י ועמש"כ בשבת שם :

דף כו ע"א במשנה ר' אליעזר אומר בש"א כו'. נראה דצ"ל אלעזר בנ"י עי' לקמן (כח) מדקיפא ר' אלעזר כו'. וכן בעדיות פ"ה מ"ד וה' נפל ט"ס זה כ"מ שם דבתחלה סדר מה שאמר ר' יהודה מקולי ב"ש ואח"כ דר' יוסי ואח"כ דר"ש (כהג"א כדמוכח פ"ג דידים מ"ה) ואח"כ דר"א וע"כ הוא ר' אלעזר בן שמוע שהיו כולן חברים תמא"כ ר' אליעזר שהיה בדור שלישי לפניהם והסה"ד ל"ד בזה : **גמרא** מכדי הני מתרי בתי קאתיין כו'. פי' לעיל (יח א) תד"ה הני ובמש"כ שם בס"ד : **רש"י** ד"ה יש זיקה ובתס' כדרים כו' ולאסור קרובות. שם ליתא ואולי צ"ל הנך שתי תיבות בסה"ד : **תד"ה** חולצות. פירשתי לעיל. נראה כוונתם למש"כ שם (כד) ד"ה אי : **ע"ב גמרא** א"ה קמייתא נמי. פרש"י שתים הראשונות כו'. ולפעד"נ מדנקט קמייתא בא' משמע דל"פ אלא מראשונה לחודא דשניה כיון דלראשונה שניהם יחלוצו ממילא תהוי השניה לשניהם אחות חלוצה ובזה קאמר בעצמו דצריכה חליצה משניהם או לאידך גיסא דשניה שפיר מיפטרה בחליצה דאידך למודיה דלדידיה לא הויא רק אחות זקוקה וחליצתו עדיפא בה משל הראשון דה"ל אחות חלוצה ואפי' אם יחלוץ גם הוא לראשונה תחלה לא תהוי לו השניה כמו אחות חלוצה הואיל דהחליצה לא הוות אלא משום חיזוק עי' תד"ה דנפול פי' הגר"א ולקמן ד"ה שמואל ועי' ברא"ש מש"כ בשם הרמב"ן ובשם הריב"ם וזה נ"ל נכון בס"ד ולפ"ז מאי דפני ליה דנפול בזא"ז נ"כ אלא לראשונה דחלץ לה ערס שנפלה שניה אבל שניה ושלישית תלי איירו אפי' דנפול בב"א (והגמ' נ"ד נקטא נפלה אידך נפלה אידך) וכ"מ מלשון רש"י עצמו לקמן (כז) בד"ה חלץ לה לראובן א"פ בסופו שכ' דזיקה גרידתא היא והלא הוא קאי אדרב ואי דנפלו כולן בזא"ז אפי' זיקה אין כאן : **תד"ה** חליצה פסולה מ"מ חליצה מיהא בעי' דאורייתא כו'. נראה הא דפסיקא להו כ"כ דין זה הוא משום דלא דמיא לאחות אשה דמינה ילפינן למיפטר צרת ערוה וכמש"כ לעיל (י) בד"ה לעולם ע"ש והא דרחל מיפטרה אף מחליצה עי' לעיל (יח ב) בתד"ה שומרת : **בא"ד** וכשיחלוץ לצרת רחל לא מיתסרא לאה. הוצרכו לזה דאל"ה היה אסור לייבם ללאה משום גזירת ביאה שניה אחר חליצת צרת רחל :

דף כז ע"א רש"י ד"ה חלץ לבעלת מאמר. פי' כס"ד. מלשונו משמע דאם נתן לה גט תחלה למאמרו (דהכי אפי' לייבמה א"כ נצ"ב דרבא לקמן (לב) לשיטת התוס' לקמן (נב ב) בד"ה או דלמא אבל רש"י עצמו לא ס"ל כן) חליצתה פוטרת לצרתה אך מדברי התוס' לעיל (כו ב) בסד"ה חליצה שכ' דטעמא משום דדמיא לכנוסה דאין בה זיקה נראה דאפי' נתן לה גט קודם נמי א"פ חליצתה את צרתה ויותר מוכח כן מדבריהם לקמן (ל ב) בד"ה לריכות : ד"ה יגמור אף באחיות. כיון דאין זיקה אי הוה בעי כו' מייבם. נ"ל דלפי שיטת התוס' בסוגיא זו גם כאן א"י לייבם לרחל דגזרינן דלמא אתי לייבומי ברישא דלא אסיק אדעתיה שמא תמות צרת לאה : **בסה"ד** נ"ל דצ"ל דשביקא מלתא מפי בבי"ת ולא כמו שהגיהו עה"ג : ד"ה לעולם בסופו ול"ג חכמים כו'. משמע דס"ל דמותרת אפי' להתייבם עמש"כ לעיל (כ) בס"ד : **ע"ב** ד"ה חלץ לשניה. וה"ה כו'. לע"ד י"ל דלכתחילה יחלוץ לראשונה קודם וטעמא רבה איכא משום דזיקתה יותר אלים דבשעת נפילתה היתה ראויה להתייבם לכן גם חליצתה צ"ל קודם שלא תהיה אחות חלוצה וברא"ש הגירסא בהפך ונראה דע"ס הוא כי גם בהרי"ף הגי' כמו שבגמרא : ד"ה מתה ראשונה. כי מתה קמייתא פקע זיקה כו'. לפי טע"ז אפי' אשה ובתה נמי ולעיל (כ"ד יח) אמרי' דזיקה בכדי לא פקע ולמ"ד יש זיקה אסורה. אמנם הכא בלא"ה מותרת דאפי' אשתו שמתה מותר באחותה : **תד"ה** בעלת הגט כ"ל ביאור דבריהם דלפי' הראשון הך דנעשה בה מעשה עדיפא ר"ל קלשה ממנה הזיקה יותר מחברתה שלא נעשה בה מעשה כ"כ ולכן ממילא יותר טוב לחלוץ לחברתה דזיקתה אלימא טפי ולפי' הריב"ן הוא איפכא דכוונת עדיפא היינו דטפי עדיף לחלוץ לה מלחברתה :

דף כח ע"א רש"י ד"ה בעלמא. דהכי אמר בפ' כילד קדמו וכנסו כו'. מהם אין ראיה דהתם השתא ודאי אינה אסורה לו דלאו אשת אחיו היא וכמו שפרש"י התם אבל הכא גם עתה בספק איסור עומדת. אולם זה ידעינן מסברא דמשום ספק זה אין מוציאין מידו בדיעבד כדאמרי' שם ואפי' שניהם כהנים ומשום קנסא נ"מ מידו כיון דא"ל דבהתירא נסיב היינו ראשונה כמו דהתם אמרי' נמי כל חד וחד אימור דידיה קא מיתרמי ליה ועמש"כ שם. אח"ז מצאתי בתוי"ע שהעלה דברי רש"י בלע"ג ולעד"נ כמש"כ : **ע"ב גמרא** ואי אשמעינן הכא אדרבה תרווייהו כו'. נראה הא דל"ק משום דליכא למיגזר כדלעיל מפני דרוצה לייבם בזה נמי הא דאיצטריך ההיא דפ' כילד ודברי מהרש"א בזה מגומגמין : **במשנה** או אשה ובתה כו'. כ' התוי"ע דהכי שביקי שפי כו' מבתו ובת בתו כו' וה"ה לכל העריות. הן רבים מתקשים בהבנת דבריו וכ"ל כוונתו דהוא ז"ל סובר בטעמא דר"ש דס"ל זיקה דאורייתא כמש"כ בסמוך דל"ת כו' דוקא כו' ובאחר עריות מודה דא"ז אלא מדרבנן מוכח להדיא דקמ"ל דזיקה דאורייתא בכל העריות וכ"כ לקמן במ"ז בדבור סיפה אחת איסור מצוה וכ"כ הב"י בטעמא דר"ש דס"ל דמדאורייתא זיקה ככנוסה דמיא כו' ע"ש ולהכי לר"ש אם היתה בתו נשאת לאחיו ולאח השני נכרית ומת הנשוי בתו תחלה ונמלאת זקוקה להנשוי נכרית לבדו ונעשית הנכרית צרת בתו בזיקה ואח"כ מת הנשוי נכרית אשתו פטורה אף מן החליצה דהויא צרת בתו בזיקה וזיקה דאורייתא לר"ש אבל באמת דברי הב"י ודבריו דתויים במחכת"ה דזוהי סברת ר' אושעיא לעיל (יח ב) דס"ל לר"ש דזיקה דאורייתא אבל הכי איתותב שם ולמסקנא ס"ל לר"ש אין זיקה כלל לפי' הא' בתוס' שם (יט ב) ד"ה ר"ש : **שם** או אשה ובת בנה וממו הנשואין את האחיות הרי כו'. כ"ה הגי' בהרי"ף ורא"ש ונכון : **תד"ה** אבל. כדאמרי' לעיל. כוונתם להא דלעיל בהיפוך הדף בהס"ע והמניין שנה : **בא"ד** דהתם איכא ערוה דקמוכח שאינה כו'. לכאורה מה זו הוכחה יאמרו שהוא משום אחות אשה וי"ל משום דא"כ היה אסור לבעל מצות יבמין :

דף כט ע"א רש"י ד"ה דמיגמר בסופו ולא אתי למיסרא אחות זקוקה דעלמא. ר"ל לייבם ובנפלו לפני אח אחד מיירי כל"פ בכוונתו והמהרש"א הסיא דבריו לכוונה אחרת לא וקה והתוי"ע העתיק לשון זה דרש"י והטור"ע הגיה בדבריו לצ"ל ע"ש : **תד"ה** אלא. אבל קשה דלרב דבכ"ד הייט שנופלת עמה מבית אחד. זה י"ל משום דדרים לעיל לר"ש בטעה שנעשו צרות זו"ז להכי ק"ל הכא צרה : **בא"ד** ואע"ג דלענין אחותה דמי מאמר לגמרי כו' כמו שאפרש בסמוך כ"נ דצ"ל (מה שהגיהו עה"ג הוא לצ"ל) : **ע"ב גמרא** זה יעשה מאמר ויקנה וזה יעשה מ"ת ויקנה. לכאורה כיון דמאמר קונה קנין גמור השני יכול לכנוס השניה בלתי מאמר תחלה דהא לא הויא תו אחות זקוקה וי"ל דגזרינן דלמא יכנוס קודם שיעשה הראשון מאמר עי' לעיל (ר"ד כח) בפרש"י ותוס' ולדברי התוס' (יח ב) דפי' דיעשו שליה בבת אחת א"ש טפי ובתוי"ע שכ' לא מצי חד אתא לעשות מאמר כו' והלא יכניסנה ע"כ ע"ש הוא וצ"ל והדר יכניסנה : **שם** ובפיא מתירים לתוספ' השתא כו'. כ"ל דצ"ל ותיבות א"ל נראה מיותרים : **תד"ה** עבד. דהכא גרים רבה כו' דמסיק עלה א"ל אביי. עמש"כ במנחות (קו) :

דף ל ע"א גמרא הר"כ ז"א אין זיקה ובסה"ע ולר"א קשיא דר"כ. עמש"כ לעיל (יח) על הא דפריך שם וא"א י"ז ה"ל צרת אשת אחיו שלהב"ע : **משנה** ג' עשה בה מאמר ומת נכרית הול"ת. לכאורה תיבת נכרית מיותרת דהא בה קיימינן וכה"ג הקשו התוס' לעיל (יח) ד"ה מיאנה על פרש"י דשם וגי"ל דהשתא רמז לנו בזה דאם להנשוי נכרית עוד אשה אחרת יחלוץ לה ולא לבעלת המאמר. משום דהיא נראה כצרת ערוה עי' (כו ב) תד"ה חליצה פסולה ובזה יש לייבם ג"כ קושיית המהרש"א. ודע דלפי דמסקינן לקמן (בע"ב) לרבא ה"ה אע"ג דל"ע בה מאמר הול"ת (ודברי הב"י בכאן תמוהים) ולא נקט מאמר אלא לאפוקי מב"ש ותמיהני על התוס' (יח) ד"ה והאי דמשמע מדבריהם דלא נקנית מאמר אלא ב"פ. ואולי משום דמעיקרא שייר התנא משנה דלעיל כדאמרי' בגמרא וא"כ לא נקנית מאמר רק פעמים ולמש"כ בתחלה יתיישב גם זה : **גמ'** השתא ומה התם דאח"א הוה צרה לנכרית כו'. מפרש"י משמע דהקושיא הוא מן עשה בה מאמר ולהכי הויא שפלה דל"ע בה רק מאמר והנכרית הוה נשואה גמורה ולפ"ז נ"ל לפי תירוץ הש"ס דגם מתניתין דר"פ כילד שייר מעיקרא ואולי פירושו ה"ל לומר דהך דכנסה קודם הוה עקרית והשניה לנשואין הויא שפלה (ומרישא קא ק"ל לא תע"ב מאמר) ומתניתין דר"פ כילד מיקתם לא קשומי כדאמרי' שם בגמרא מי לא עסקינן דייבם ואח"כ כנס וכנון בס"ד ואולי תיבת במאמר ט"ס ברש"י ופי' לשון הב"י : **שם** וסך חזיא לסתירא ושיירה כ"כ דצ"ל : **רש"י** ד"ה הא מת כ"כ. בעלמא אי לא כנסה כו'. עמש"כ (יח) בס"ד : ד"ה אמר לך ר"א בסופו הואיל וערוה על בעלה לבדו כו'. לכאורה הא אנן לר"א קיימינן דדייק דייז אפי' בתרי אחי : **תד"ה** אר"נ. תימה כו' בתור"ע תמה על תמיהתם מדבריהם לעיל (יח) ע"ש ולי אין כאן תימה כלל דמ"מ יקשה לר"כ זאת אומרת דקאמר דדלמא מסברא ל"א דיש זיקה וא"כ מתניתין אתי לאפוקי מב"ש : ד"ה ונאסרה. לפי שהיתה צרת אח"א שעה אחת. מזה הלשון משמע דאם היה נושא הנכרית אחר שמתה אשתו של שני שלא היתה מעולם צרת אח"א מותרת. אבל באמת נראה דאין חילוק כיון דהיא הויא ערוה כאשת אח שיש לו בנים לכתה ג"כ אסורה וכ"ל להגיה שהיא תחת שהיתה ועתוי"ט שהביא לשון התוס' אשר הוא מכוון לדברי ועי' בפיה"מ להרמב"ם שפוסק דהלכה חולצת ול"מ ע"ם טעמו ולדבריו אף היא עצמה תצטרך חליצה ומדבריו ויותר מדברי הר"ב מוכח דהיא עצמה פשיטא להו דפטורה אף מהחליצה וצ"ע : ד"ה זאת אומרת. עכס"ד נ"ל דהתוס' ס"ל דגם לר"א אסורה אפי' לא ייבם המגרש (ודלא כרש"י) וכדמסקינן לרבא לקמן בלא גירש דאף דלא כנסה אסורה אלא דר"א לפום פשטא דמתניתין דמשמע כל' ימתניה הוסיף לאסור אף בגירשה ועי' מהרש"ל ודלא כהמהרש"א וטעם רש"י נראה משום דס"ל דבלא כנס אין סברא לאסור רק לדברי רבא הסברא לומר כן אבל לר"א דאין סברה סניח על הסברא וכיון דהלכה כרבא א"כ אסורה אף בלא כנס והתוי"ע ל"ד במש"כ דדעת רש"י דוקא בכנס ועי' בהגר"א סי' קע"ה ס"ק י"ח :

דף לא ע"א גמרא א"ה גירושין נמי ליתני ולילרכה חליצה כו'. קושיא זו איננה אלא לרבא לקמן (קיט) דאמר מ"ל איסור כרת מ"ל איסור לאו ועמש"כ בקדושין (ס) : **שם** מפולת דלא שכיחא ל"ג בהו רבנן. לכאורה תמוה דא"כ אמאי גזרו בה לחלוץ דהא תדאורייתא מוקמינן לה בחזקת היתר לשוק וק"ו הדברים דחששא שאם אתה אומר חולצת מתייבמת היא יותר גדולה מחששא שגזרו לחלוץ דהייט שלא יבואו בעלמא לפטור צרת ערוה ממתה כמש"כ התוס' סברא זו לעיל (כח) בד"ה ולימא ליה דלמא ולקמן (לב) בד"ה גט ועוד דחששא דאשונה היא איסור כרת אשת אח שלא במקום מצוה והשניה אינה רק איסור לאו דל"ת אשת המת החוצה. וכ"ל לייבם דחששא שמא יבוא בעלמא לפטור צרת ערוה שמתה הוא מידי דשכיח משא"כ חששא דמתייבם אותה האשה הוא במידי דלא שכיח עי' גיטין (ס) תד"ה שלא תחלוק : **תד"ה** שתי. וא"ת כו'. כ"ל דלפי' הראשון שבדבור הקודם לא תקשו מידי רק קושייתם אזלא להוסוד אור"י : **ע"ב ד"ה** שלשה. הו"מ למינקט כו'. ולעד"נ דאי הוה נקיט וכא' מופנה היה צריך להאריך ולומר מת אחד מן הנשואים ועשה בה מאמר הנשוי השני :

דף לב ע"א גמרא א"ר נתן גט למאמרו הותרה צרתה. נראה דלרתה מותרת אף אם נתן גט לזיקתו ג"כ (שוב מצאתי שכ"כ התוס' לקמן (נב ב) סד"ה או דלמא (והרא"ש שם) ולא נקיט למאמרו אלא משום היא גופה והאחרונים לא בארו זה ובב"י משמע להדיא דדוקא למאמרו וצ"ע : **שם** איסור אחות אשה מיחלא כו' אי פקע כו' אתי איסור אח"א וחייל. עמש"כ בזה במהדורות לס' נת"ע בדף קי"ד בס"ד : **רש"י** ד"ה הדר חזיא דמ"מ לדידיה כו' כצ"ל : **תד"ה** לא פקע וא"ת כו'. לכאורה הא תני ליה אח"א שלהב"ע עפרש"י שם והא דמקשינן לעיל (ג ב) לרב אטי דאמר לרת איילונית אסורה דליתניה הוא משום דל א נטעי לומר כרבא וכריו"ח שם : **בא"ד** למ"ד בפלוגתא קא מיירי ע"ש בדבריהם דבפלוגתא דלא שכיחא ליה לא קמיירי לכ"ע : **ע"ב רש"י** ד"ה א"כ אבהו. דניתא מיגו דחייל עליהם ליחול כו' כצ"ל : **בסה"ע** ד"ה חייב ב' משום זר לא יאכל כי קדש הם הוא בשמות (כט) ועי' במכות (יח) : **תד"ה** ותו. פריך ר"א ב"א וליתרו כו' שם הגי' ולידון : **בא"ד** אדא ברי כצ"ל :

דף לג ע"א רש"י ד"ה מיגו בסופו והכי נ"ל כו' כצ"ל : ד"ה שאתך ונטמא בתמיכתו כו' כצ"ל : **תד"ה** אלא. קרינן ביה וזר לא יאכל כי קדש הם כצ"ל : ד"ה בר קפרא. דסבר ב"ק דדוקא באיסור ב"א דהכא כגון אחות אשה (ר"ל הוא דב"א חמיר וס"ל לר' יוסי דחייל אפי' איסור אחות אשה בהדי אשת אח אע"ג דהוא קיל מאשת אח כמש"כ בדבור הקודם ולאפוקי מר"ם נקטי אחות אשה) ומותאה כו' דלא חיילי כצ"ל (ר"ל דס"ל לב"ק דלא חיילי אפי' לר' יוסי) היינו משום כו' כצ"ל נכון בכוונת דבריהם והמהרש"א לא הבינם כן והניחם בצ"ע ושרי ליה מאריה : **ע"ב רש"י** ד"ה ומזייה ב"ק דהוא נמי בקדשים כו' כצ"ל : ד"ה שתיפה בזר כשרה ואין כאן זרות. משמע אבל איסור שבת מיהא איכא דלא הותרה במקדש אלא לכהנים בלבד כדאר"ח לעיל אבל לא לזרים אפי' בשחיטה שכשרים לה וכמ"ק בסנהדרין (נא) היא כיון דלא איתשריא שבת לגבה כו' ומ"מ בדיעבד שחיטתן כשרה כדמוכח למ"ד ביומא שחיטת פרו בזר כשרה ויוה"כ שוה לשבת בזה וראיתי בתשובת חכ"ל סי' מ"ד שהגיה בלשון הרא"ם בתשובה שהעתיק שם וז"ל האי ומותא כו' נ"ד כו' ע"ם מוכח דפשיטא ליה שיוכל זר לשחוט לכתחלה אפי' בשבת וקלא משמע כן בש"פ תמיד נשחט במשנה דתנן התם שחט ישראל כו' כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת ואולי י"ל דפסח שאני דלכתחלה מלות השחיטה בבעלים כדאיתא שם (ז ב) וצ"ע בזה : ד"ה מלמול. ואין כאן אלא שבות כצ"ל או דצ"ל ואין כאן שבת : **תד"ה** איסור כולל. ולהכי פשיטא ליה בסמוך דלר"י מחייב תרתי בא"כ כו'. לכאורה תמוה דמאי דפשיטא ליה התם הוא מהך ברייתא דזר ששמש כו' נופה דאייתי דשמעינן שם בהדיא לר"י דמחייב בא"כ דצ"ל דמיירי שם בב"א דא"כ ודאי יקשה מדוע שייר למליקה בין לר"י ובין לר"ם. ואולי יכוונו לתירוצא דר"א בסוף הסוגיא וכפי מש"כ שם בד"ה לקוברו אך אין זה מוכרח דא"ל דהכא אזלא אליבא דראב"י ולר"א באמת אינו מוכרח דר"י א"ל איסור כולל : **גמרא** התליפו מידי דבקיעי עסקינן. לכאורה יפלא אטו לא תני דיני דמי שעבר עבירה במזיד וכל הש"ם מלא בכגון זה ועי' לקמן (ר"ד לה) מכלל דסואי וי"ל כיון דבמזיד ליכא נ"מ רק לענין לקוברו בין ר"ג לא הוי שביק תלמיתני בוגג דאיכא נ"מ רבתי לענין קרבן כדתני ר"ח ואפי' אי הוון שוים לא ה"ל למינקט דרך רשעים עי' כתובות (מג ב) רש"י ד"ה מו ל"ח :

דף לד ע"א גמרא ומאן האי תנא דא"ל איסור כולל כו'. הן לשיטת התוס' לעיל בין לר"א ובין לב"ק א"ל לר"י איסור כולל וא"ת וכש"כ איסור ב"א. ואולי כונס הש"ם לאשכוחי תנא דא"ל בהדיא דחל אע"א בכולהי גווני ולהכי נדחקו רש"י והתוס' והרי"ף למצא לר"מ איסור ב"א ולא מפרשי דאתיא מכש"כ דא"כ וא"מ ולפמש"כ לעיל בסמוך א"ם בפשיטות. והא ל"ק דאף לדידי נוקמה כר"י ובאיסור ב"א ומוסיף לאודייהו ולא נצטרך לדחוקי בתוספתא כו' דטפי ניחא ליה לאוקמי כר"ם מטעם שכ' התוס' ד"ה באיסור ב"א אבל לר"י שמעינן בסוכה (מב) דפוטר אפי' ל"ע מצוה ובזה י"ל גם לשיטת התוס' דניחא ליה לאוקמה כר"מ ואליבא דר"א : **שם** והרי תרומה כו'. ונודע שהוא ב"ג כו'. לכאורה זה דומה להא דב"ח אחד למול בע"ם כו' וקדם ומל של שבת בע"ם שהביאו התוס' דבאמת אין לו מה לעכוד וה"ל דכוותיה ואין לפטור בזה לר"ת רק מטעם דאיקרי עבודה שהביאו התוס' וצ"ע : **שם** והא אין אשה מתעברת מב"כ. לכאורה תמוה מאין לו להש"ם דמיירי בבתולות אח"ז מצאתי להתשב"ץ קטן סי' תכ"ג שעמד בזה ולגי' ר"ת י"ל דהקושיא הוא לפי אוקימתא דשופעת והיינו מתוך ג' עד לאחר י"ב וא"כ ודאי לא נבעלו בנדתן. אך לפ"ז אין הכרח לאוקמה כר"א עי' תד"ה באיסור ב"א וא"כ מאי פריך כ"כ בפשיטות ל"ב הויין עפרש"י וראיתי בהגהת הגר"א ז"ל במחק מן מלת אלא כו' עד א"ל אדרב כו' וכוון למש"כ ואין לומר דהקושיא הוא מאי איריא דקתני סיפא ואם היו קטנות כו' לפלוג וליתני בגדולות גופייהו דאם היו בתולות מותרות דע"ז לא משני שפיר : **תד"ה** והוליאו. במידי דבר אכילה כו'. עמש"כ בשבת שם בס"ד : **בא"ד** ואפי' יעשה אכילה והולאה בזא"ז. לכאורה רבותא יותר אם שאכן בב"א עי' שבת (יא) ועירובין (כ) בתד"ה לא ובעיקר קושייתם על פרש"י לכאורה ל"ק לפמש"כ בדבור הקודם דבשעת בליעה אתי נמי איסור שבת א"כ לא היה מחייב בהולאה זו כיון דנאסר אז משום אכילה ג"כ דומה להא דאמרי' בכריתות והביאו רש"י כאן אקדשיה מיגו דאיתוסף איסור הנאה פי' דל"ל מחמת איסור מוסיף ה"ל דחייב אשם משום הנאה דנהנה גלוטו אלא ע"כ אף דהוא שם אחר מ"מ כיון שנאסר ככר על מעשה זו משום איזו איסור שיהיה לא ה"ל למול אבל אי ק"ל הא ק"ל דלאתא משום כולל

מילי ומוסיף חייב עליהם : ע"ב גמרא על ולוקין שמונים אלא כדרבא וכו'. הא דפשיטא ליה לש"ס לומר כן כ"ל דמפרשי [illegible] ותמ"ש המהרש"א לא מחוור : תד"ה ולא ופריך מי איכא מידי כו' כל"ל : ועובד כוכבים מחייב ופלי לא מחייבי כו' כל"ל : ד"ה נתן לה גט. הקשה הרמב"ן כו' [illegible] דנשואיה דאורייתא אבל קטנה יתומה [illegible] איכא למיגזר משום גדולה. אבל בנשואין ליכא למיגזר [illegible] ולכן אפי' אמר הכא בפירוש בזנות לא היה יודעין דיכא דכתים :

דף לה ע"א רש"י ד"ה הוא דאמר כל"ל דלא גזר וכדמשמע מטעמא כל"ל : תד"ה אע"פ בסופו ולפי פרש"י אין פסולה כו' לענין תרומה כו'. [illegible]

ע"ב במשנה הטהם כו'. [illegible] (מג ב) תד"ה לאמר :

דף לו ע"א רש"י ד"ה שמא. דמטמא דר"י משום שמא יבא כו' כל"ל : ע"ב תד"ה חיזוק. אבל גבי ממונא כו' לא עשו חיזוק כו' כל"ל :

דף לז ע"א רש"י ד"ה וזו הואיל דאי הוכר לא הוה מספקא לן. בתוי"ט הקשה דמשכחת לה דהוכר ואפ"ה יהא ספק כגון דיבמה לסוף כ' יום והוכר אחר ג' חדשים ועברה ימים וילדה אח"ז (ר"ל שהוכר) לשבעה חדשים דספק בן ט' לראשון והוכר לשליש ימיה דהיינו לג' חדשים או בן ז' לאחרון והוכר לשליש ז' דהיינו ב"ח ועשרה ימים. ותמוה דאם היה בן ז' לאחרון ונתעברה תיכף (דאל"כ לא היה ניכר בב"ח ועש"י) ה"ל נלדת אחר ההכרה לד"ח וכ' יום ואין לומר דכוונתו דדלמא איעתהי וכרבה תוספאה לקמן (פ ב) ז"א חדא דהתוס' בנדה (לח) ד"ה שיפורא כתבו דלא"ה כוותיה ועי' לקמן שם בדבריהם ובשבת (קלה) שנית כיון דפלוגתא דתנאי בזה תו ליכא לאקשויי אמתניתין דדלמא סברה כאידך ועמש"כ לקמן (מג) בד"ה ותמתין מעשו בס"ד : ד"ה וקמפליגי פליגי בדר' אלעזר כצ"ל בצ"י וכן בתד"ה סבר : תד"ה רוב ותלד לז' חדשים ויום א'. אינו מדויק דהא היולדת לז' דיולדת למקוטעין אין פחות מב' ימים בחודש הז' כדילפינן מן ויהי לתקופות הימים מיעוט כו' ימים שנים וכן לקמן בסמוך כתבו ב' ימים או ג' : ע"ב גמ' מאן הוית ליומא. ברש"י הגי' ליומי : שם ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא כו'. עי' ברא"ש ומה שהקשה עליו המהרש"א והק"כ ייסב דעת הרא"ש משום דתיכף כשמת הוחזקה הירושה ליבם משום דעובר אין לו זכייה כו' ע"ש ואישתמיטתיה דעת הרא"ש לקמן בפ' אלמנה סי' ד' דמסיק להלכה דעובר יש לו זכייה בירושה ולפע"ד דעת הרא"ש הוא דכיון שבשעה שמת לא הוכר העובר א"כ הוחזקה הירושה ליבם (באם אין הספק קיים) ומש"כ דהוחזקה נחלה לאותו שבע הוא שגרת לישנא דגמרא בב"פ מי שמת :

דף לח ע"א גמ' אבל הכא מי איכא למימר הכי. ועפרש"י ולפ"ז ה"נ דאף מקמי דפליג נמי מלו למידחיה ליה מתילתא בנכסי מיתנא ומתנתא בנכסי יבם ולא כן כתבו התוס' לעיל ד"ה א"ר אבא ונ"ל דהם תפסו עיקר כדסברי בני הישיבה מעיקרא דר"א כרבנן וכשיטת הרי"ף וכמש"כ הרמב"ן (עי' ברא"ש) ושם הוי כמו שנפסק הדין מעיקרא כיון דהם מוחזקין (ושם הוי כמו שנפסק הדין מעיקרא כיון דהם כפול מוחזקין) : רש"י ד"ה ה"ג במשנה וזכה כו' בחצי ירושתה כו' כצ"ל וכ"ה בצ"י : ד"ה כשהיא נשואה וב"ה כו' אבל אם מכרה כו' קיים כו'. לכאורה לב"ה אף זיקת נשואה דנשואה ודאי מכרה בטל מ"מ מוקמי נכסי מלוג בחזקת יורשיה וכ"ש כשהיא בחיים : ע"ב תד"ה בה"א כתבו שם כמו שהגיה הש"ס כאן. וכיוצא בזה בזבחים (קיד ב) דזעירי קבעוה תנאי :

דף לט ע"א גמרא אמאי תוזכין אלא גדול למיכפי' לכפייה לדידהו. ר"ל כיון דס"ל חליצת גדול עדיפא ואפ"ה אם לא רצה לא כייפינן ליה אלמא דלא כייפינן במצוה זו דגדלות : שם ולטעמיך כו' דלמא אתי וחליץ ר"ל דניכפייה ליה למיחלץ אבל יבום לא פסיקא ליה דדלמא לא יחפוץ וגם אם ירצה לייבם דלמא לא יכוון לשם מצוה עי' לקמן (ע"ב) בתד"ה אמר. ודלמא לא אתי : תד"ה גבי. אפי' כו'. משמע ובתירוצא יתורץ גם זה ומוכח דאפי' הקטן רוצה לחלוץ מ"מ כייפינן לגדול דדוקא גבי ביאה לא כייפינן ליה דתלי רחמנא ברצונו דכתיב ואם לא יחפוץ וכמו דאמר רב לקמן אין כופין לפי' ר"ת ולא כן כתב הב"ש בסי' קס"א בשם הרי"ו. ולכאורה קשה לדברי התוס' דהא חזינן דאפי' למ"ד חליצת גדול עדיפא מ"מ לא כייפינן ליה ויש לחלק בין רצו לייבם לבין שאינם רוצים אלא לחלוץ : ע"ב גמרא בדידך תלא רחמנא כו' הא אם חפץ אי בעי חליץ כו'. עי' ברא"ש גי' אחרת יותר נכונה : שם והלכתא גילוי מלתא בעלמא כו'. לכאורה לא אצטרך האי והלכתא דהא בהא"ת כולה קי"ל בפלוגתייהו לקולא וי"ל דכ"ת ג"כ לחומרא דאם היו לו בנים חייב עליה משום אשת אח על פיהם וכמש"כ הרמב"ם בפע"ז מהל' סנהדרין ה"ו ועי' ברי"ף שהאריך בזה אולי כוון למש"כ (ועמש"כ בחולין לו בס"ד) אך לפ"ז יקשה מש"כ לקמן על הא דרעב"ק א"ש (בד' מ' ב) וכל היכא כו' הלכה כדברי המיקל הלא לענין קדושין הוה איפכא ובעצמו הביא פלוגתתן לקמן בפ' ר"ג לענין קדושין וכ' ג"כ וקי"ל כו' הלכה כדברי המיקל ועי' ריש קדושין בתד"ה ב"ש ועמש"כ ברא"ש בריפ"ד דמגילה בס"ד : שם א"ל בר אבדימי כו' וה"ק יבמה יבא עליה מצוה. מפרש"י משמע דגרים למצוה : שם רצה א"כ הא אגידא ביה כו'. מדלא משני דמיירי באינה רוצה להנשא עוד משמע דבזה באמת ליכא מצוה כלל ותהיה ראייה למאי דמשמע מפרש"י בסנהדרין (יט ב) ועמש"כ שם בס"ד אבל ק"ל א"כ לא לידחי עשה דיבום אפי' ל"ת גרידא דהא אי אמרה לא בעינא לאיתנסבא ליכא עשה כלל וכדאמרי' בכתובות (מ) : תד"ה ולשום. דקאמר התם דרבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד כו'. זה הלשון איננו לפנינו שם גם מש"כ בסה"ד וכן אפי' הוא שוגג והיא מזידה · משמע לפי רהיטת לשונם דגם שם פירושו לשם מצוה. ולפנינו שם ביארה הגמרא דהיינו דתרווייהו לא מכווני לשם מצוה. וכן מש"כ מקודם כההיא דבסמוך כו' היינו לשם מצות יבום. אינו עולה יפה לגי' הספרים שלפנינו :

דף מ ע"א רש"י ד"ה אכילה גסה. וכיון דלאו אכילה היא מואכלו אהרן ובניו כו'. לכאורה ה"ל להגיה מואכלו אותם אשר כופר כו' דמהתם הוא דנ"ל דמצוה לאכול כדלעיל. אבל יותר נראה דנ"ל מיאכלו אהרן וכו' דהשתא קיימינן לרי"ל ב"א דמוקי לה כא"ש ולדידיה ל"ל קרא דמוכח שהיא מצוה : גמרא לעולם אימא לך מנה היא ולהכי תנא ביה קרא לעכב. ק"ל דמ"מ תאכל מיותר דליכתוב יאכלו אהרן ובניו מצות במקום קדוש : שם את הלכה אתנייך כו' ואפכת. ר"ל ואח"ז שכחת דאת הוא דאפכת· וכה"ג לעיל (לג ב) גבי ב"ק : שם ע"ב וליתני אם אמה כו' קשיא. ובסוף הסוגיא אסקינן דגזרו שניות בחלוצה. ומזה ראיה למש"כ הרא"ש בר"פ הש"מ בשם רב האי דאע"פ שנאמר בקושיא כו'. וכ"כ הרשב"ם בב"ב (נב ב) בשם ר"ח. וכ"כ הרי"ף בפרק מי שאחזו בסוגיא דע"מ שתניקי את בני. וכן הרמב"ם פסק בהא דלקמן (ס"ד נט) כר"ה א"ר דאמר ומוציא בגט כפי"ז מהל' א"ב הע"ז אע"ג דאסקי' בקושיא שם ולזה כיון הה"מ שם בהלכה הקודמת במ"ש וכן דעת רבינו כמו שיתבאר כי שם איתו מבואר בעולת עצמו להדיא ודלא כהמגל"ת שם שהעלהו בצ"ע : שם ת"ם האי ות"ם האי. בפשוטו נראה לפי הגי' שלפנינו (לאפוקי גי' הרי"ף) דמקשה לר"י מ"ם דגזרו על קרובת חלוצתו ול"ג על קרובת צרת חלוצתו · וכן מ"ם דל"ג באחין כיון דלר"י שוים המה וכפי' התוס' : תד"ה אבל והא נמי דתנן כו' היינו דיעבד והא דתנן בסיפא שם חלץ לה אחיו כו' יכנוס את אחותו ל"ל כיון דכבר קדשה ל"ג ודוחק ואולי דבריהם ה"ג דהתנא רצה כאן לאשמועינן דינייהו דהכא עיקר :

דף מא ע"א גמ' מאי וכן אימא אבל המגרש. ק"ל דבפסחים (מה ב) מתני ל"י כה"ג ומקשה ליה אביי הא וכן כו' קתני ע"ש : שם ר"א היא דאמר כיון שעמדה עליו שעה א' באיסור כו'. עי' רש"א שנראה מדבריו דהסיא דהמגרש מיקר לא הותרה ולא מחוור כלל דהא לה"ם ע"כ ס"ל דנשואין מפילים וא"כ קודם שגירשה מיקריא מותרת וכ"מ ליבנא שעמדה עליו שעה א' באיסור דהותרה מעיקרא : תד"ה מ"ע דרב. לכאורה דבריהם כהוויתן התם דברי הגמרא עצמו שם בפ' ד"א ע"ש : ד"ה ואמאי. הן נרב דלעיל לק"מ מהך ברייתא לפמש"כ שם בד"ה אבל בשם ר"ח ולכן לא פריך התם נמי ריב"א ממתניתין דד"א לרב וכמש"כ התוס' שם בד"ה איתיביה והרש"א שם (כח) בתד"ה הך ע"ש אבל לריו"ח שם שפיר יש להקשות מהך ברייתא אולם כבר הקשה שם ריב"א אליו כה"ג ממתניתין דשם והשיבו דאינו יודע מי שנאה : שם במשנה אחד נשואה ואחד ארוסות. בעירובין הגי' לסיפך וכ"מ בגמרא לקמן (מג ב) . ועי' תוס' כתובות (כ ב) סד"ה אחד וכמ"מ : שם חוץ מן הארוסות שביהודה. עתוי"ט שכ' דלא כל שביהודה והביא ראיה ממ"ה פ"ק דכתובות וכ"כ שם ביתר ביאור. ולכאורה יש לחלק בין איסורא לממונא דבאיסור איכא למימר דלא פלוג אבל מדחזינן בברייתא דלדופה לקמן בגמרא (מג ב) דר"י מתיר א"כ כש"כ בזה ושפיר דקדק : ע"ב גמרא דלמא איכא דהואי בחליצה כו' ומפסלוה מהכ"ה. עי' לעיל (לו) ולקמן (קיט ב) גי' אחרת יותר נכונה : שם הא קטנה כו' ואפ"ה צריכה כו' הן קטנה לא הוזכרה במשנה רק בברייתא דלדופה ולכאורה יותר ה"ל להביא ארוסה דתנינא לה במתניתין ועי' רש"י לקמן (מב ב) ד"ה הי ניהו וברש"א שם ואולי משום דארוסה לא פסיקא ליה כ"כ דלא מיעברא וארוסה שביהודה תוכיח : שם והלכתא לית לה. גם בכאן קשה דהא בלא"ה הל' כדברי המיקל ועי' ברא"ש פ"ק דב"מ סי' מ' ואולי דב"מ דאף אם תפסה מוציאין מידה ועי' בצ"י שם : רש"י ד"ה הרי קטנה וספק צרת ערוה כו'. נ"ל כוונתו להא דתנן לעיל (ל ב) ספק גירושין כתב בצ"י כו' והרש"א במחכ"ת ל"ד דלדבריו דכוונת רש"י לזרק לה גירושין ספק קרוב כו' א"כ מה זה שסיים כיון דמדאורייתא בת יבום היא הא מסקינן לעיל דאפי' בב' כתי עדים מוקמינן לה מדאורייתא אחזקה דהוי צרת ערוה וכן בנפל הבית כו' דמייתי שם מא"ל אלא ודאי כדאמרן : תד"ה הא קטנה דלא גזר לקמן. פשוט דכוונתם לקמן (מב ב) והמדפיס טעה :

דף מב ע"א גמרא ותמתין שני חדשים ותחלה ותנשא דאי לשבעה ילדה האי בר ז' לבתרא הוא. לכאורה קושיא זו לא אזלא אליבא דרבה תוספאה לקמן (פ ב) דאמרי' איעתהי ואע"ג דאף לדידי' אפשר דלא הוי אלא מיעוט מ"מ לשבעה נמי הוי מיעוט ועוד דלענין הבחנה לא אזלינן בתר רובא כמש"כ התוס' לעיל (לז) ד"ה רוב ותיהוי סייעתא מכאן דל"ה כוותיה (עמש"כ בחדושי הרמב"ם פ"א מהל' יו"ע הל"כ בס"ד) או יהיה ראיה מכאן למש"כ הגרע"א בתשו' סי' נ"ע בשם יד אליה דאי איעתהי לא איעתהי פחות מי"ב חדש ולא כהגרע"א שם שלא חש לדבריו ואין להקשות גם לדבריו יש לחוש דלמא איעברא קודם לכן כמש"כ רש"י ד"ה איעתהי די"ל דא"כ כבר מלו לה ג' חדשים והיה ניכר : שם ותמתין מעשו ותנשא וכי מלו ג"ח ליבדקה . ועפרש"י וא"ת והא מסקינן לעיל (לז) דמיעוט נשים אין עוברן ניכר לשליש ימיה ועמש"כ לעיל בסמוך וי"ל דהיינו דוקא בסילוכר אבל ע"י בדיקה שפיר מיככר אתנס עכ"פ מוכח מכאן דיולדת לז' אין עוברה ניכר לשליש ימיה אלא ב' ח' דוקא וכר"י תנסר פקוד בסנהדרין (סט) ואע"ג דדמי ליה רבינא שם לא דמי אלא ראייתו אבל כל דבריו ולפ"ז אין אנו צריכין למה שפרש"י בנדה (ח ב) ד"ה דילדה לשבעה דקמ"ל דאזלינן בתר רוב נשים ע"ש אלא משום דאפי' יולדת לז' אינו ניכר בפחות מג"ח ומה שפרש"י בפיה"ת בפסוק ויהי כמשלש חדשים רובו כו' והוא מהמדרש כ"ל דאזלא כר"א משום ר"א הגדול לקמן (מג) ואפילו יולדת לתשעה נמי ודלא כמזכתי שם דמשמע מדבריו משום דתמר ילדה לז' דאין חילוק כל"ל : רש"י ד"ה ולזרעך שזרעו מיוחד כו'. נראה להגיה מיוחס כלישנא דגמרא לקמן (ק ב) וכ"ה בצ"י : תד"ה מ"ש. אע"ג דודאי כו' מקמי נתינה כו' כל"ל : בא"ד והכא גבי חליצה נמי יסברו שמתיהן סמוך למיתה חלצו כו'. ק"ל היאך שייך למיגזר הכא משום זה דלא שכיחא כלל דהא אסור לחלוץ תוך ג' ולפע"ד דהתם ליתא דטעמא דרב משום ב' נשים כו' רק דר"נ ב"ה אקשי שם לשמואל מסברא זו ואביי שני ליה שפיר זו זמן גיטה מוכיח עליו כו' וטעמיה דרב י"ל דרבנן תקנו הג"ח מיום שהותרה להנשא ולכן מקשה שפיר דה"נ נצריך ג"ח מיום שהותרה דהיינו יום החליצה כ"ל נכון בס"ד : ע"ב רש"י ד"ה מחלוקת. מיד כאחד מהם (כצ"ל) כו' במס' אחרת באותו הסדר לכאורה מוכח להדיא בע"ז (ז) דדוקא באותה מסכתא אבל במס' אחרת לא אפי' באותו הסדר רק דרב יוסף ס"ל שם דתלתא בבי חדא מסכתא הם ע"ש וכ"ל דכאן מפרש דמ"ש שם ור"י כולה נזיקין חדא מסכתא היא ר"ל כל סדר נזיקין לא כפירושו שם דהיינו ג' הבבות וה"ה שארי סדרים אלא דשם איירי בנזיקין ועי' ב"מ (י) בפירושו ובמש"כ עליו ולפ"ז ס"ל לרש"י היפך ממש"כ הכ"מ הביאו התוי"ע ברפ"ע דסוטה ע"ש : תד"ה רי"א. מ"מ קשיא כו' ולריכות להמתין כו' היינו מלינשא כו'. ול"נ לייסב מדקאמר ר"י מתיר ליארס כו' משמע דר"מ אוסר אף בזה : בא"ד ועוד היכי מוכח כו' ממתניתין דכרמא כו' דלמא לינשא קאמר אבל ליארס שרי. ואנכי ראיתי בתוספתא הגי' שכל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו כו' ע"ש והגמרא קיצרה : בסה"ד אבל קשה לר"ת כו'. וכולן לא ינשאו כו' משמע אפי' ארוסות כו'. ול"נ דכלפי שאמרה ברישא כל הנשים יתארסו דהיינו אפי' נשואות אמרה בסיפא אבל כולן לא ינשאו ושיעורו דלא כולן ינשאו אבל מקצתן דהיינו ארוסות שפיר ינשאו : ד"ה סתם. ופלוגתא בפ"ב דביצה גבי קירוד כו'. ועי' לגוגס בשבת (פא ב) ד"ה והאר"י ומש"כ שם ע"ד : בסה"ד ומיהו קשה כו' פסק שמואל כר"י אע"ג כו'. ואנכי תמה דהרי מצינו רבות בש"ם דפסקו הלכתא כיחיד נגד רבים אף דכללא הוא בידינו יחיד ורבים הלכה כרבים וא"כ ה"ה הכא במחלוקת ואח"כ סתם (ועי' כ"י בשם הרמב"ן) רק ריו"ח ס"ל דהלכה כסתם בכ"מ והכי קי"ל לש"ס אליביה ולכן גם שם בע"ז בד"ה פשיטא דבריהם צ"ע ועי' במהרש"א שם ובתוס"ע שם אות ו' ועי' ברא"ש פ"א דב"ב סי' מ"ב בסופו :

דף מג ע"א גמרא מסלק כו' שתים שמא וא' עקור כל"ל וכן ברש"י ול"נ ג"כ בדבריו דחזי במקום דחזו וע"ש בכלים : תד"ה במקום. דהא אמרי' בירושלמי בתו"ק כו'. תיבת בירושלמי היא מהגהת רש"ל והיא לתגס כי כן מצינו בגמרא דילן שם (כז ב) בלשון אחר קצת : בא"ד ועוד מצינו למימר דהכא כו' כצ"ל וכ"ה במהרש"א : ד"ה מאי היא בסופו דלא תיפלוג אמתניתא דהתם כצ"ל וכ"ה במהרש"ל : ע"ב גמרא ונ"ל לר"י להכמין ג"ח. קשה אמאי לא פריך הש"ס אהך תירוצא מהברייתא דמייתי בסמוך דקתני בר"י וכולן לא ינשאו עד שיהא להן ג"ח :

דף מד ע"א גמ' א"ק בית חלוץ שנעל בית א' הוא חולץ כו'. ק"ל להלוס דרשה זו דהא בית חלוץ כו' קאי על החולץ לא על המת וכן דרשה דלקמן בסה"ע אליבא דר"ע בית חלוץ הנעל הכתוב קראו (והרע"ב העתיק קראה) ביתו קשה להלוס ואין לומר דמיתורא קדרים דהא לקמן בס"פ מצות חליצה דרשינן מיניה מצוה על הדיינין או על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל (ועי' לקמן קג ב תד"ה ת"ל נעל) ואפשר דהכא מן בית דרים שמיותר (וע"ש בתוי"ע) ודרים ליה בסירוס חלוץ נעל בית פי' מן בית ולפי דרשה דהכא ר"ל בית המת ולדרשת ר"ע הוא בית החולץ וכן י"ל גם לדרשה דהכא : שם ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא. ק"ק דאיך תקרא עליו ככה כו' אשר לא יבנה אב"א כיון שכבר בנה בית אחד : תד"ה שאני בסופו אלא א"כ היתה סעודה של מצוה ואפשר דלא שרי כו' כצ"ל : ע"ב גמרא ועוד היא תועבה כתיב ואב"ת. עי' מהרש"א נעלם מכ"ת דברי התוס' לעיל (עו) ד"ה נעשה דאיצטריך מיעוטא דהיא משום דטומאה כתיבא בה או משום שלא תדרוש מלשון תועבה שבניה תועבין ע"ש : רש"י ד"ה שכן היא עצמה לא יחלל זרעו ולא כתיב ולא יחל ומשמע ב' חלולים כו'. והכי מפרש בקדושין וע"ש דילפינן בענין אחר ועי' מהרש"א לעיל (עו ב) ובסנהדרין (נא) : תד"ה הכא בסופו ותיהו לר' יהושע דל"ה ממזר מא"כ שם זונה כו' כצ"ל בצ"ו וכ"ה המהרש"ל :

דף מה ע"א גמרא בעובד כוכבים ועבד מודה דכי אתא ר"ד כו' כל"ל : שם סמוך אדרבין כו' ור"י הנשיא כו'. מכאן סתירה קצת למש"כ בשמי בק"א להש"ת סי' לז : רש"י ד"ה אע"ג דקאמר רבי. אין ביאה אחר חליצה כו'. שם במקומו פרש"י דקאי אחלץ ועשה בה מאמר ועמש"כ שם בד"ה אלא אמר אביי ע"ד מהרש"א שם ותבין כוונה נאותה בדברי רש"י הללו : בסה"ד נ"ל מודה : ד"ה שבנה פגום. דהא פשיטא בן הכותי כו' כל"ל : ד"ה מי שיש לו אלמנות כגון ישראל הוא כו' כל"ל : ע"ב גמרא א"ר יוסף יכילנא לאכשורי כו' בברתה עובד כוכבים ועבד הבא על ב"י הולד כשר. ברא"ש הגי' א"ר אסי והגהת הב"ח שם הניח הגי' שבגמרא בצ"ע דהא מוכח בסוגיא דרב יוסף ס"ל דהולד ממזר וכוונתו להא דלעיל (בע"א) אמרי' אלא א"ר יוסף רבי היא כו' וצ"ל דא"ל דהדר ביה רב יוסף מחמת קושיא דאביי מאי חזית כו' : תד"ה מי לא טבלה ואפילו למ"ד כו' חד נמי כשר מ"מ כו' ועי' לקמן (מז) תד"ה משפט ובהרא"ש כאן ובמש"כ עליו : בא"ד בירושלמי דיומא הוא ברפ"ו שם :

דף מו ע"א רש"י ד"ה ושחרור ופקע ממונו של מלוה. ולקמן (סז) פי' דהמלוה גובה חובו ממקום אחר ונ"ל דכאן מיירי בדא"ל לא יהיה לך פרעון אלא מזה עי' גיטין (מא) אך גם בכה"ג א"ל לרשב"ג שם דחייב הלוה מטעם מזיק שעבודו של חבירו ור"פ פסקו כוותיה וכן בכתובות ובב"ק פי' דגובה ממקום אחר : ד"ה לפניה לפי שהן גרים כו'. לכאורה ה"ל לפרש כדלעיל דעובד כוכבים לא קני ליה לגופיה וכדרבא כו' : ע"ב גמ' משפט כתיב ביה. עי' פרש"י ותוס' ותמיהני דלקמן (מז) בברייתא דר"י מפורש דמן ומפעמים כו' נפקא : תד"ה בשטבל. וי"ל דהתם כו' דהתנא הראשון הזכיר הכל. ע"ש דלא הזכיר מאומה : ד"ה דר' יוסי. ובגר סברי כר' יוסי דמתניתין דמשמע דהל' כותים ובפ' הערל פליגי כו' אבל כולהו מודו דלריך הטפת דם ברית. עמש"כ שם בס"ד דמוכח דס"ל להנאי דהתם דגר שנתגייר כשהוא מהול אין הטפת דם ברית מעכבת בו וע"כ פליגי עליה דר' יוסי דמתניתין דלדידיה משמע דהטפת דם ברית מעכבת ביה ומר"ח ב"א אר"י דפסק לעולם אינו גר עד שימול ויטבול אינו מוכרח דס"ל כר"י בזה (ואולי דהתוס' דייקי מתלת לעולם) והתוס' משמע דמחו להו בחדא מחתא דברי ר' יוסי ותנאי דהתם וצ"ע :

דף מז ע"א תד"ה במוחזק ועוד ראיה ממתניתין דא"ל ר"י כו' כל"ל : בא"ד לא פסלה כדפי' לעיל הוא (בכ"ה ב) : ד"ה ואין אחה. דא"ם לומר שיהיו בניו פסולים וב"ב כשרים.

וכא

וכא דהוא עלמו אינו פסול אף שבניו וב"ב כשרים היינו משום דהוא עלמו אינו פסול רק משום דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא וכ"מ מדבריהם לעיל (כה ב) ועי"ש וברש"א כאן : ד"ה והלכתא ולא כמו שמפרש ר"ח כו'. בכ"ב (קכז ב) ד"ה כך הכיא זה התמיה דבכ"ג : ע"ב גמרא ואמר ר"ח כו' וכאמר רחבא"ה נר לריך שלשה כו' כנ"ל : תד"ה שם כדמשמע לקמן דקתני ומעוביכה כו'. כוונתם לאלה דלקמן בפס"א. אבל בכ"י שם הגירסא בהיפך : ד"ה וכל עותו כו' פשיטא ליה שאין לחלק כו' כנ"ל :

דף מח ע"א

ד"ה לא ומשמע ליה דאיירי הכיא בברייתא אף בעבד אבריס ומשני דכי אמר רב במספרים כו' כנ"ל לפי הגהת רש"ל ואינו מוחק רק מן אע"ג עד בתר הכי והמניח כד"ח הסתבש : ע"ב גמרא ירח ימים ירח שלשים יום דשבה"א כו'. ואח"כ שלשים. נ"ל דפליגי בשמוש אחר אם הוא סמוך או מופלג כדפליגי ביה בב"כ פמ"ד הביאו התוס' בנימין (ס) ועמש"כ בערכין (כד ב) וע"ע במש"כ בריש מגילה : שם תניא ר"א בנו של ר"ג כו'. מכאן סתירה למש"כ הכד"ל במדרש תבוא אות כ"ז. ועי' סוף מכילתין כך קורין אותי בעירי יותנן בר' יהוגמן אריה ע"ש : תד"ה ירח משמע כו'. נ"ל דעיקר דיוקם הוא מדברי רשב"א וכ"מ בדבריהם בכתובות ובסנהדרין דמת"ק אין ראיה דא"ל משום דכתיב גביה ימים משמע ירח מלא בימים ועמש"כ בתענית (כט) בס"ד : ד"ה היכא ומגלגל עמו יב"א אולי יתרלה. עי' ע"ז (נז ב) תד"ה לאפוקי ובר"ן שם :

דף מט ע"א

במשנה שמעון התימני שמעון בן עזאי כל"ל תרוויהון בלא מלת רבי בתחלה ומהראשון מחק גם הגר"א לעיל (מד) : גמרא כנף שראה אביו ל"י. נ"ל דראה הוא כינוי לתשמיש בלשון נקי וכן בלשון מקרא וראה את ערותה והיא תראה כו' (בפרשה קדושים) וכן דרשו בסנהדרין (ע) וירא חם כו' את ערות אביו שרבעו ע"ש ובב"ב (טז ב) דרשו דורו של איוב שטוף בזמה היו שנאמר הן אתם כולכם חזיתם ולפי דכתיב כנף שהוא מלשון ולא יכנף עוד מוריך נקט לשון ראיה כדכתיב שם והיו עיניך רואות את מוריך : שם וס"ל כר"י דאמר באנוסת אביו כו' ולר"ם כו' מוכח דאנוסת אביו מיקרי שאר ולקמן בר"פ נושאין אמרינן דבאונסין ליכא שאר וצ"ל דהכא הכוונה דע"י אביו שהוא שארו נאסרה לו וסייעתא לפי' התוס' ד"ה הכל דמחזיר גרושתו וסוטה מיקריין שאר : רש"י במשנה ד"ה כל שאר וכגון נושא חלוצתו כנ"ל בו' : תד"ה שמעון ולעיל בפ"ק אמר פשיטא בני ח"ל כשרים נינהו. ע"ש בתד"ה פשיטא דדוקא התם משום דהוה ח"ל דלאו שאר להכי קתמה פשיטא וא"כ אין ראיה מהתם דלית ה"כ דר"ע דמתניתין ועי' רש"ל ורש"א ולפלא שלא דקדקו במוקדם : בא"ד ובפ"ש קאמר ר"פ מסתברא כו'. שם (כג) ליתא תיבת מסתברא ושם (כ ב) איתא זה הלשון אבל לא ר"פ אמרו וגם אין משם ראיה דהתם לפרושי מתניתין אזלא דסברה כ"כ דתפסי בהו קדושי ע"ש וברא"ש ליתא לתיבת מסתברא : בא"ד משמע דהוי ממזר מאשת אח כנ"ל : שם ולעיל אר"ע ב"ק. הוא בד' (מ ב). ול"נ עוד ראיה מדפריך לקמן (נג) איצטריך לאשמועינן דא"ק תופסין בח"כ וע"ש בתוס' : ד"ה רי"א דהיאך היה ב"ע אומר לקיים מילתא דר"י כו'. ולע"ד י"ל דלקיים דר"י אינו מדברי ב"ע רק סתמא דמתניתין אמרה דמתוך דבריו יש לקיים דברי ר"י והא ראיה דבברייתא לקמן דהעתיקה דבריו ליתא לזה ולקמן (עט ב) במשנה איתא ג"כ זה הלשון ופרש"י לקיים דר"ע העיד : בסה"ד כיון דמוקי קרא באנוסת אביו שבר (כנ"ל) כר"ע כו'. עי' לעיל (י) תד"ה נר"י ולקמן בסמוך ד"ה לכתוב בסופו וע"ע דבריהם בקדושין שם : ד"ה לכתוב ואתי לרבויי כל חייבי מיתות קלות כנ"ל : בא"ד וכפי' ר"י נ"ל לתנא דפ"ק ועי' לעיל (י) תד"ה נר"י בסופו : ע"ב רש"י ד"ה דהא תפסי נ"ל לאישה בי' : תד"ה סוטה וי"ל דלא בעי' לאוקמי בסוטה משוסדשנואה משמע כו'. עי' מל"מ פ"א מהל' נערה הל"ג : בא"ד א"כ בבועל לא כתיב ביה הויה ול"ת בה קדושין. לכאורה לפמש"כ לעיל (ג ב) בד"ה לפי דאין לנו להחמיר בסוטה דגבי בועל יותר מסוטה דגבי הבעל ה"נ לענין קדושין אין לנו לומר דלבועל לא תפסי כיון דלבעל תפסי ועמל"מ פ"ע מהל' א"ב וכן לפמש"כ שם דבבועל לא כתיב לאו יקשה היכא מוכח לרבנן דס"ל תפסי בהו קדושין מוכי תסיינה דלמא מיירי בבועל דלא הוי רק עשה ולא שייך בזה הנך שינויי דגמרא דשם על הא דלא אוקמי בשאר ח"ע : ד"ה אשוויה פר"ת שרלה להשיבו כו'. לכאורה יל"פ שרלה להשיבו כדמתרץ הש"ס בסמוך וי"ל :

דף נ ע"א

ד"ה שנה רבי אלא נראה לר"י דיבמתו הוא משנה בח"ל כו'. ק"ל דלמא איצטריך למידק הא לא מתה אסירא משום ביטול מצות יבמין עי' לעיל (יז ב) ובתד"ה וניפמא : שם רש"י ד"ה ולא בעילה או אחיו על צרתה. דקדק לפרש כן ולא פי' שבא אחיו על אותה עצמה שבא הראשון דבזה היה מהני ביאת האחרון עכ"פ לאוסרה על הראשון משום זמת עי' לקמן (נא ב) בתד"ה אי ביאת הראשון : ד"ה ה"ז כמנוסה מפרש בגמרא אף כו'. ע"ש דלא מפרשה כן אלא לדחויי סייעתא מזה לר"ה אבל באמת כיון דהל' כוותיה דליכא מאן דפליג עליה ודאי מתפרשת המשנה כפשטה שוב מצאתי למהרש"ם בגליון הרי"ף שעמד בו : ד"ה נתן גט ובעל אסור לקיימה כו' כנ"ל : תד"ה ר"ג אף ע"ג דקדושין כו' בח"ל כו'. עי' לעיל (יא) ד"ה חד : ד"ה עשה מאמר הא' היינו בנתן כו' אף לזיקתו אבל כו'. היינו לשיטתם לקמן (נב ב) ד"ה או דלמא אבל לשיטת רש"י שם אינו כן. ועמש"כ (בע"ב) בתוס' ד"ה עשה בס"ד. והגליון שבדבריהם נ"ל (נב) : ע"ב במשנה בין שני יבמין ליבמה אחת. וכתב התוי"ט ואל"ל בב' יבמין לשתי יבמות דאיכא למ"ד כו' הן לאותו מ"ד אף על החלוצה גופה האחין חייבין כרת וכן החולץ חייב על הצרה כרת רק בביאה לגי' הרי"ף והרא"ש לר"ע הוא אינו עובר אלא בעשה על הצרה ולגי' התוס' גם הוא חייב כרת על הצרה לאותו מ"ד אבל שני יבמין ליבמה אחת איצטריך לאפוקי מב"ש לגי' ליתא בתרא דברש"י ועי' בגמרא (נג סע"א) : רש"י ד"ה ואי ביאה אחר מאמר בסופו וקא פגע באיסור אשת אח. נ"ד דאיכא אלא איסור עשה דבית אחד הוא בונה כו' לכ"ע עי' לעיל (יא) ואולי כוונתו בזה על שני יבמין ויבמה אחת (ועי' בלשון ר"י) ומשגגת המעתיק נשמט מדבריו ועי' לקמן בסמוך בד"ה משום חליצה : תד"ה עשה. הן לפרש"י לקמן (נב ב) ד"ה או דלמא ולדעת הרמב"ם בפ"ה ה"ד (וע"ש בהגוס') י"ל דלדידיה אף לרתה אסורה (ועי' ב"ש סי' ק"ע סקי"א) (ועי' בכ"י לעיל בפ' ד"א על הך מימרא דרבא) אבל משני יבמין ליבמה אחת הוה שייכא קושייתם אף לפרש"י. ועי' לעיל בפ' ד"א בדבריהם דמשמע דעיקר קושייתם הוא דוקא מב' יבמין :

דף נא ע"א

רש"י ד"ה וגט אחר ביאה ומאמר בסופו דמאחר כו' פסולה בשניה כנ"ל : ד"ה תיהוי בסופו נמצא ביאה של אחריו כנ"ל : ד"ה ואילו ביאה דיש מאמר אחר גט וביאה כדתנן כו'. הולרך להביא כדתנן כו' ולא סגיא ליה בהא דאיתא בהך ברייתא (דעסקינן בה) להדיא דיש מאמר אחר ביאה וגט הוא דממתניתין מוכח דגם ביאה יש אחר ביאה פסולה מדקתמה יש אחריה כלום ומה שהכריחו לזה הוא כמ"ש התוס' ואולי דמזה הוא דהוכיחו התוס' דעתו דיש ביאה אחר ביאה פסולה ודלא כמהר"ש שכ' עליהם דבש' שלפנינו לא נמצא כן בפרש"י : ד"ה חולץ לראשונה. עי' מהרש"א דהוליד מדבריו דין חדש דר"ג מודה דיש גא"ג לפוסלה מכהונה משום ריח הגט ול"נ דהלא משמע לקמן (נב סע"א) דגט דפוסל לכהונה מהני ביבמה ואף דרש"י פי' שם דהיינו למיקם עלה בלא יבנה וכ"ה בפוס' נ"ל דל"ד דה"ה לענין קרובות ול"נ דרש"י רולה לתת טעם בזה גם אשני יבמין ויבמה אחת דמדקאמר וכן א"ח כו' משמע דגם שם הולץ הראשון וכמו שפי' שם להדיא : ע"ב תד"ה אי ביאת וא"ת כו' משום דזיקתה תחתיו. עי' סוטה (כו ב) תד"ה אבל הא' ולקמן נה ב' ד"ה ע"י : בא"ד וא"ל משום דהני נשואין דרבנן ניכהו לא חשו לאוסרה דכל דתקנו רבנן כו'. מש"כ דהני נשואין דרבנן הוא לשיטתייהו לקמן (סח) ד"ה קניא ובקדושין (יט) ד"ה ומדאורייתא אבל דעת רש"י שם בקדושין משמע דמה"ת קניא לה אלא שח"ח עליה משום א"א וי"ל לדעתי ג"כ דחייבין עליה כרת דומיא דתמותו לאחר מיתה נר"ע לשיטת התוס' לקמן (נד ב) והרמב"ם בפ"ב מהל' א"ב הל"ח אבל מש"כ דכל דתיקון רבנן כו' יש לעיין דהא משמע מדבריהם בסוטה (יח ב) דהא דהר"מ שומרת יבם שזנתה אסורה היינו משום דס"ל דאין קדושין תופסין ביבמה לשוק ובמערבה דאמרי דלית הלכתא כר"מ היינו משום דס"ל קדושין תופסין ולכן אחר ביאת בן תשע דודאי קדושין תופסין לשיטתייהו (אי אמרי' דלה"ל כר"מ) איכא למימר ג"כ דאינה נאסרת עליו בזנות וקלת ראיה לזה מהא דתנן בסוטה בפ' ארוסה ואלו שב"ד מקנין להן מי שנתארס בעלה כו' משמע אבל חרש מעיקרא לא ואף דרבנן תקנו לו נשואין ע"כ מפני דא"כ עליו בזנות וא"ל דלהכי לא תני חרש מעיקרא משום דמסיים שם אלא לפוסלה מכתובתה וחרש שנשא פקחת אין לה כתובה כדאיתא לקמן (קיג) דהא ליתא חדא דגם לחרש תלינו לו כתובה כדאיתא שם בעובדא דרב מלכיו ושביה רבא ועוד שעיקר הטעם שב"ד מקנין אינו אלא לאוסרה על הבעל והבועל כמש"כ התוס' בסוטה כ"ז ד"ה איש אבל יש לדחות ולומר דנקיט בכה"ג משום שוטה דתני גביה דלדידיה לא תיקנו נשואין כדלקמן בפ' חרש בגמרא או משום דנפקי להו מקרא דאיש איש כדאיתא התם והקרא ע"כ לא איירי בחרש מעיקרא דאין לו קדושין מה"ת או משום ר' יוסי דאמר התם אף להשקותן דזה א"א בחרש מעיקרא : בא"ד ועוד דתיתסר משום כו' שומרת יבם שזינתה. תמוה כיון דהשתא קיימי בסברא דמשום נשואין לא חשו לאוסרה הואיל דאינן אלא מדרבנן משום זיקה לחודא אין תקרא זנות אם בא עליה אחיו הזקוקה אליו ג"כ כמו לראשון ובריא ליה מה"ת הגט עלמך אם ב' אחין הן א' בן ט' והב' גדול ובא עליה תחלה הבן ט' האם תאסר להגדול לייבמה אח"כ מה"ת משום דרש"ת ויש להאריך בזה ואכ"מ : בא"ד ואר"י דמיירי בבא עליה בשוגג וכן פרש"י עצמו לקמן במתניתין שם : ד"ה בן עזאי בסופו וי"ם כו' כיצד עשה מאמר בזו כו' כנ"ל : ד"ה ביאה פסולה ועוד דא"כ הל"ל נמי דאין אג"ב כלום. הרש"א הקשה מדוע לא ק"ל נמי דהל"ל דאין אחר מאמר כלום. ול"נ דכיון דתמר אין אחר ביאה פסולה כלום וביאה פסולה כמאמר הוא כמ"ש הגמרא מתילה מישתמע דגם אין אחר מאמר כלום אבל ל"ע דהאיך אפשר לומר דלר"ג גם אחר גט ומאמר אין כלום א"כ למאי נ"מ הא דקאמר דאחת ביאה ואי חליצה אין אחריהם כלום בין בתחלה ובין בסוף דהיינו שהם אחר גט ומאמר דתיפוק ליה דמחמת גט ומאמר שקודמין להם אין כלום ולמאי אהנו הביאה והחליצה : בסה"ד ויבא לבטול אחריהם כנ"ל :

דף נב ע"א

גמרא בשטר כיצד כדאמרינן. נל"פ כוונת הפירכא דהרי הברייתא מסיימת כותב לה הנה כו' ולהכי פריך דהלא נוסחת שטר קדושין דעלמא הוא הרי את מקודשת לי וודאי גם נוסחת שטר מאמר יבמין כן וכן אפשר לכוון זה בפרש"י ודלא כדמשמע מהתוי"ט לעיל רפ"ב : שם בעא מיניה אביי מרבה כו' [א"ל חייבינן כו']. זהו הגהת הרש"ל מדברי הרא"ש אבל מפרש"י ד"ה הכא שכ' והלכך תיבעי לן כו' משמע דל"ג לה וכן הא דא"ל התם לא פסיל כו' הוא תשובת אביי לרב"ח ודלא כהב"י ר"ס קע"א שפי' שהוא דברי רבה : שם לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט. עי' רש"י ותוס' שנדחקו ולע"ד י"ל דהכא מיירי שלא נתייחד עמה עי' כתובות (ס"ד יא) כנסה ראשון לשם נשואין ויש לה עדים שלא נסתרה כו'. ועי' ר"ן שם בריש המסכתא דמביא מזה ראיה דחופה לאו היינו יחוד ועמש"כ בס"ד שם (נז ב) : תד"ה אם וכן הא דתנן כו' שבעילה כו' היינו משום דמדאורייתא קני. לכאורה אינו מובן דהא כולה מתניתין עסיק ותני מילי דרבנן ואי דמדרבנן לא קני ה"ל לתפוס מאמר או חליצה אחריה כמו אחר ביאה פסולה וי"ל דב"פ שייך למיגזר משום ביאה אחר חליצה או אחר ביאה כדלעיל בר"פ אבל בביאה בלא מאמר לא שייך למיגזר מידי : ד"ה דמבעל. אע"ג דרב משמע דס"ל ברים הסולח כו'. ע"ש דלא נזכר רב בכל הסוגיא ולשונם בגיטין (לג ב) בד"ה אמר מיושב יותר ע"ש : ד"ה על הנייר כר' אלעזר כנ"ל בל"י : ד"ה שאין בסופו אחרי תתי את ספר ט' כנ"ל : ע"ב גמרא כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דל"ק. עי' בס' חס"י שהקשה אהא דר' הכ"י בשם הרא"ב"ד בב"ב גבי הא דרב ענן שקל בידקא בארעיה (שם מא) דשמעינן מהתם דהיכא דאיכא דעת אחרת מקנה והוא ידע אע"ג דהזוכה לא ידע דקנה הא פלוגתייהו דרבי ורבנן משמע דמיירי אף במאמר מדעתה ולרבנן לעיל (יט ב) לא קני מאמר בע"כ וא"כ איכא דעת אחרת מקנה ואפ"ה כיון דליכא דעת זוכה לא מהני ושנה מאד דהא איהו נמי נתכוון לקנותה ואפ"ה מדמי ליה רב יוסף לעודר כו' וסבר שלו משום דדעתו היה לקנותה מכח יבומי אחיו וזה אינו קונה ה"ל כאילו לא נתכוון לקנותה כלל א"כ מה"ע גם דעתה דידה שנתכוונה להקנות א"ע לו מכח יבומי בעלה המת אינו כלום ולכן אין כאן לא דעת קונה ולא דעת מקנה : שם אלא אמר אביי הב"ע כגון כו'. עי' רש"א שהקשה דלפ"ז אמאי קאמר רבי דמתניתין דחלץ ועשה מאמר א"כ דוקא אליבא דר"ע מיתניא כו' ואני אומר דה"נ קאמר אין הדברים כו' אלא לדר"ע (ר"ל כך אמרו רבותי או חבירי) ואני אומר כו' ר"ל וא"כ אתיא מתניתין אליבא דכ"ע וכתירוץ הרש"א פרש"י לעיל (מה) בד"ה אע"ג : שם רבא אמר אי דא"ל במאמר יבמין כ"ע ל"פ דמהני. פי' משום דהאי לאודא קאי כו' כמוזכר באוקימתא דאביי ואזיל לשיטתיה לעיל דאית ליה דמהני גט למאמרו לאוד : תד"ה או דלמא וא"כ ה"נ שריא לדידיה. עי' בכ"י לעיל בפ' ד"א על הך מימרא דרבא : בא"ד ולגירסא דהיא אסורה כו' ה"נ אסורה אפי' לאחיו כו'. ולשון הרא"ש א"כ ה"נ כו' לכאורה הא רבא לא מיירי אלא לענין אחיו וכפרש"י כאן ולעיל (נג) אבל התוס' והרא"ש רלו בכהן אפי' לפי' אחר שהביא הכ"י שם ע"ש : ד"ה אי אמר דמהני לשון זיקה שהרי היא זקוקתו כו'. ק"ק דה"ע לא מהני מידי לאחר חליצה שהרי אז אינה זקוקתו ואינה עומדת לפניו עוד :

דף נג ע"א

גמרא ותנא דידן סתרת יבמה לשוק עדיפא ליה. נ"ל דהיינו משום דס"ל כאבא שאול דמצות חליצה קודמת וכדאמרי' בריש מכלתין (ג) ועי' לעיל (לט ב) תד"ה אמר : רש"י ד"ה והכא בתנאי כפול והאי דלא כפלי' אם תתני כו' כנ"ל בל"ו : תד"ה רבינא ואר"י דלבנין כו'. לדבריו מיושב שפיר הא דקאמר ר"א דכ"ע ת"פ א"פ דאי כפשוטו דיש תנאי כו' היינו דלא הוי חליצה כלל כיון דלא נתקיים התנאי א"כ אפי' תימא דח"פ פוסלת מ"מ הכא הוי כמו שלא היתה חליצה כלל והיה יכול לומר דכ"ע ח"פ פוסלת עי' ברא"ש וניחא נמי הא דפריך לקמן בסה"ע איפכא לאשמועינן אין ק"ת בח"כ ולא משני דאשמעינן דאפי' היתה החליצה על תנאי כדמוקי לה הכא אלא ודאי דלכ"ע פשיטא דה"ת בחליצה מדאורייתא רק הכא גזרו דמהני מאמר משום גזירה אטו ביאה דמהני אליבא דרבנן דר"ע : ע"ב רש"י ד"ה ושלש מחלוקת עד כדפרישנא ליה במתניתין נ"ל הד"א וביאה דאיכא למגזר נ"ל בדבור חדש :

פ"ו

תוי"ט ד"ה בין בשוגג בהיא שוגגת המ"ל כו'. הנה אפי' במכוונים לשם מצוה יש למצוא שוגג. בו כגון שנפלו לו ב' יבמות מב' אחין ובא על אחת מהן וכסבור שהיא השניה. ובה כגון שיש לה ב' יבמין ונבעלה לא' מהם וכסבורה שהוא הב' : שם במשנה הוא אנוס והיא לא אנוסה כו'. הן לפי' התוס' ד"ה הבא באיכא למימר דרלון היינו למצוה (וגם לי"ת היינו דוקא היכא דתני תחלה שוגג ומזיד) א"ש דלא תני והיא ברלון אבל לפרש"י בעלמא דרלון היינו מזיד אלא נגד אונס שייך למיתני רלון יותר ה"ל למיתני הכא הוא אונס והיא ברלון וכן לקמן בגמרא בדתני דבר"א לא תני אפי' שניהם ברלון : רש"י ד"ה פסלה משום זונה. נראה דלא קאי רק על אחת מכל העריות ויותר משמע כן בהרע"ב מדמסיק ואע"פ שאשת ישראל ט' והיא מן העריות אבל פסולי כהונה אינן נעשות אלא חללות כדכתיב אלמנה וגרושה כו' ולא יחלל כו' וכדדרשינן בקדושין (עז) זה שהיה כשר ונתחלל ועי' לקמן (נו ב) במשנה בפרש"י ובמהרש"א לעיל (מו ב) ובסנהדרין (נא) ובחייבי עשה דכהונה כגון בעולה לכ"ג פלוגתת ראב"י ורבנן לקמן (נט ב) בולד וה"ה בה ע"ש בגמרא (ס) טעם פלוגתתן ובאמת תמה התוי"ט על הרע"ב בכאן. וכן לקמן מ"ה שכ' הרע"ב ח"ע ותנה התוי"ט ג' ובתוכן בעולה לכה"ג דברי תימה הן : בא"ד וגרושה מיפסלא מתרומה כו' ול"נ דנ"מ ג"כ דכהן לקי עלה משום חללה נמי דחללות הוי איסור מוסיף וכדאיתא בקדושין (עז) : שם בסוף המשנה אלא לענין הערלה נקטה כו'. לפי מאי דאמרינן לקמן (נו ב) לא קאי האי וכן רק משום שלא כדרכה בח"ל וכמש"כ התוס' כאן ד"ה ולא חלק אמנם על רש"י אין כאן קושיא שדרכו לפרש כפי הס"ד כמש"כ התוי"ע בכ"מ אבל על הרע"ב שנמשך אחריו יש תפיסה : תד"ה הכא אבל כו' גבי אדם מועד לעולם קשה כו'. ול"נ דמזיד היינו כוונה להזיק ורלון היינו שעושה לאיזה תכלית נרלה כגון שקולץ אילן חבירו בעבור הנטרכותו לעלים והוא כעין רלון דהכא : ד"ה ולא כיון דתנא כבר אחד כו' כנ"ל : ד"ה באנסוהו בסופו וילפינן קיחה מעריות. הך גז"ש לא אשכחנא בגמרא ולקמן ילפינן הערארה ביבמה מביאה דח"ל ול"י מקיחה דעריות וע"כ משום דקיחה דיבמה אינה מופנת כמש"כ התוס' לקמן (נו ב) ד"ה קיחה ועי' מהרש"א לקמן : ד"ה אין אונס תיפוק ליה דאג"ע יהרג וא"י כו'. זה יש לכאורה לדמות דנ"מ באם עבר ולא מסר א"ע דחייב אם לא דאנסוהו לבטול בקוםי (עי' לקמן בדבריהם מש"כ בשם ר"י) : בא"ד אם יודע שא"א לו אם לא יתקשה כו' או שיודע שלא יתקשה כו'. דיוקייהו סתרי אהדדי ודיוק לשון ראשון עיקר דהא כללא הוא בידינו ספק נפשות להקל :

דף נד ע"א

גמרא למצוה מוהם לא יתפוץ האיש נפקא כו'. נ"ל דסמיך אדלקמיה ועלתה כו' ואמרה מאן כו' (דמשמע שקובלת עליו לפני ב"ד אשר איננו חפץ לקיים המצוה כתיקונה) וקראו לו כו' ודברו אליו (ופשוטו דמוכיחים אותו ע"ז) וירקה בפניו כו' ככה יעשה כו' דמשמע שמבזתו על אשר לא בנה כו' מכל הלין מוכח דעיקר המצוה הוא היבום ועי' ספ"ק דבכורות : שם מחדא לא אתיא תיתי מתרתי כנ"ל ותיבת חדא שהוסיפו בד"מ שיבוש : [רש"י ד"ה בחיי אוסרן. כ"ז שהדם חי כו'. כ"כ דנ"ל ועי' לשונו לקמן בדבור הסמוך] : תד"ה דמכוון לה להו דוקא נקט כו'. עי' שבת (עב ב) בתד"ה נתכוון (ובדף עג) ד"ה אלא דמתבאר בדבריהם דתרי גווני מתעסק יש (א) דנתכוון לגוף זה ועלה בידו גוף אחר ופטור לענין שבת דבעינן מלאכת מחשבת וחייב בשארי איסורים (ב) נתכוון לגוף זה שעלה בידו אלא שהיה סבור שהוא מין אחר והיכא למימר דביבמה בעינן שיתכוון לאותו הגוף ממש שבעל אף שסבור שהיא אשתו או בהמה קנה אבל אם נתכוון לגוף אחר ועלתה יבמתו לא קנה וילפינן זה מדכתיב עליה משמע דמתכוון לה (קצת סתירה לזה מלקמן נה ב בתד"ה דהא) וכה"ג במולין (יג ב) לרבנן דבעינן כוונה לשחיטה היינו אפי' שאינו מכוון לזביחה אלא לחתיכת הסימנין כשרה אבל אם מתכוון לחתיכת דבר אחר כגון לנועצה בכותל פסולה : ע"ב גמרא ביומי תליא מלתא ל"ד דיומי לאודייהו ג"כ לא מהנו עד שתעבול פי' לעיל (מז ב) תד"ה במקום : שם ערות אחות אביך ל"ת כו' בין מן האם כו'. נראה דגם ערות אחי אביך ל"ת דמוקמינן ליה בסנהדרין (נד) בבא על אחי אביו ממש הוא ג"כ אפי' מן האב דילפינן ליה מאחות אביו דתרווייהו איסור הבא מאליו וקרובי האב ואל תוכיח דודתו שאינה איסור הבא מאליו וכה"ג יליף לקמן (נה) באחות אשתו וזהו ג"כ דעת הרא"ה בס' החינוך מצוה קנ"ע ודלא כהגהת מל"מ עליו : רש"י ד"ה ליכתבה במיתת ב"ד כגון באמו. אמו לא כתיבא בפירוש בפרשת קדושים לעונש וילפינן לה בסנהדרין (נד) לר"י כדאה"ל ולרבנן כדאה"ל ואולי כוונתו באזהרה דאמו הכתובה בפ' אחרי : ד"ה דודתו אין איסורה כו' קדושי דודו הס"ד ואח"כ מה"ד ולא תוכיח אחותו בפ' קדושים תהיו ערות אחות אמך ואחות אביך ל"ת (כנ"ל) וכו' כדעבד באשת אח ובאחותו כו' היפך הסדר והשמיע נדה ודודתו ול"י למה : ד"ה מה להלן מן האב יותר מקרובי האם. משמע דאם אין קרובי האב מצוה עכ"פ בקרובי האם יותר מאחרים (דגם באחרים מצוה אלא שאין כופים כמש"כ הרמב"ם בפ"ב מהל' עבדים הל"ז) ול"י מנ"ל הא : ד"ה ופוטרות לרותיהן וחלצו כאחים. וכן התוס' נקטו בלשונם חליצה ונראה דל"ד דמותרות ג"כ ביבום ולקמן (נז) במשנה (והמהרב"א שקראה ברייתא ל"ד) פרש"י ביבום וכן במשנה גופה ואין ביאת אחת כו' : תד"ה בזכור. דאפקינהו בקרא דמולך. ק"ל הא הקישא דר' יונה לאו משום דסמיכי אהדדי אלא משום דנכללו כולן בקרא דכל התועבות האלה : בא"ד אע"ג דבעלמא

גם

גא בעי קרא לחייב האשה. הנשכבת הן בפרשה קדושים כתיב בכולהו מפורש העונש על האשה והאזהרה שמעינן מדכתיב בריש פ' עריות באחרי לא תקרבו הרי כאן שניהם (בתו"כ והביאו רש"י בנימוקיו) וכוונת התוס' צ"ל על האזהרה דלא יליף גבכב דזכור נמי מלא תקרבו:

דף נה ע"א גמרא שכן קרובי עצמו כו'. פרש"י דחוק ולע"ד יל"פ ע"פ הכתוב ענש מעצמי בראשית (ב כג): **שם** ולמה יצאתה כרת באחותו לדונו בכרת כו'. לכאורה לדונה בה' היה צ"ל (אמת במגילה הגי' לדונה אבל בכה"מ איתא לדונו) וי"ל דהכינוי שב על הלאו שבה וכ"כ מפרש"י כאן ויהיה מזה ראיה לפירוש התוס' בהא דמ"כ בכלל היו (במגילה וש"מ): **שם** דודתו דכתב בה כחמנא ערירים ימותו צ"ל כנ"ל: **רש"י** ד"ה שפחה חרופה שפחה כנענית כו'. מהרש"ל כתב פי' והיא חצי משוחררת כו' ע"ש ולעד"נ דרש"י בדוקא נקיט כנענית ולא חצי משוחררת לפי סוגיא דהכא והרי"ש בכריתות (יא) וכן ס"ל לרבנן דרבי בגיטין (מא ב) לאוקימתא דרב יוסף שם וכן סתמא דברייתא בקדושין (ו) דלר"ע דבחצי משוחררת איירי הכי מסקינן בגיטין דקדושיה קדושין ולעיל (מה ב) אמרינן כגון דקדים (ר"ל חצי עבד וחב"ח) בת ישראל דכמלא לד פגדות שבו משתמש בא"א (וכ"ל דלכן הולד ממזר) ונראה דכש"כ חצי שפחה וחב"ח שנתקדשה דהולד ממזר אם זנתה (עי' ר"ן פ"ק דקדושין דף כ"ע ד"ה גרסינן בפ' השולח א"ל מי שחציו עב כו' ותבין) ודע שאני מסתפק אם נאסרת על בעלה ונראה דנאסרת כיון דהולד ממזר (ועי' סוטה יח ב ובפרש"י שם ד"ה אין קדושין תופסין) וא"כ היכי מצינן למילף מינה מכלל דמ"ל בהערה דלמא שאר מ"ל גמר ביאה דוקא וש"מ איצטרך דלא תימא דהיא בכלל אשת איש דחייב בהערה מהקישא דר' יונה ולהא האיך דייק רש"י בדבור הקודם לומר דשפחה מ"ל מולא יהיה קדש ולר"ע א"ל דיליף מ"ל מא"כ בבמה מצינו לענין הערה ולטעמיה דמשוה להו לענין ממזר עי' בסוטה שם וכה"ג כתבו התוס' בכתובות (כט ב) ד"ה וחד: **ד"ה** דכהונה לאו שוה בכל דומיא דש"ת. לכאורה גם היא אינה שוה בכל דהותרה לעבד עברי וי"ל ע"פ מש"כ התוס' לעיל (ה) בד"ה ואכתי ע"ש: **תד"ה** דיש תימה הכא כו'. לכאורה הכא ס"ד דשרי מטעם של' התוס' לעיל (נד רע"ב) ומה שהקשו מאחותו דלא"ת נ"ל קרא למעוטי לפמש"כ בס"ד בב"ב (קיד ב) בתד"ה מה (ועי' ג"כ מש"כ לקמן בע"ב בתד"ה לאחר) לחלק דלאחר מיתתה נקראת עדיין שארו אבל לאחר מיתת הבעל פקע קנינו לק"ת ועוד נ"ל מדכתיב באחות אשתו בחייה מכלל דשארי קרובות האסורות מחמתה הוא אפי' אחר מיתתה: **ד"ה** לישתוק וא"ת כו' לישתוק קרא בא"כ. לעד"נ משום דמש"ת איכא למידק דאחר מ"ל דקיל עונשייהו דאין בהן קרבן רק מלקות (עי' שבועות (לז) תד"ה מאי ובגמרא כתובות לב) להכי חייבים עונשן הקל אפי' בהערה משא"כ עונש החמור כמו בא"כ הוה ילפינן מש"ת דגם בה עונש חמור קרבן דא"ת רק בגמר ביאה וזה למדתי מדקדוק לשון רש"י שפחה מ"ל כו' דלא מייתי אשם כו' מכלל דמייבי מלקות כו' ועי' לקמן (נו ב) תד"ה עיקר: **ע"ב גמרא** א"ת אלא על ביאת המירוק. נראה דלשיטת התוס' דלא בעינן הוצאת זרע מירוק אינו תלמון ולא הורק מכלי אל כלי (ירמיה מח) כדמשמע מפרש"י אלא מלשון ומירק אחר שחיטה ע"י דיומא (לא ב) שהוא לשון גמר עי' חולין (כט) תד"ה ומירק והיינו גמר הכנסת גיד או עטרה: **שם** אמר להו או איהו שקראי כצ"ל: **תד"ה** אתיא דל"כ חילול כו'. לכאורה התם נמי נימא דלא יחלל דכתיב בהדיא הוה כאילו היה כתוב ולא ימות ונידוק הא אחר שלא יגא ימות וי"ל דאם נידוק כן לענין מיתה עפי ה"ל למידק הא אם יגא ימות דה"ל דייקינן בקרא דלאשיכם אל תפרעו גו' ולא תמותו עי' מו"ק (כד) תד"ה הא ובמש"כ שם: **ד"ה** קיחה וא"ת וניליף מקיחה דיבמה כו' וי"ל דאינו מופנה לגז"ש. עי' מהרש"א ואנכי אוסיף ע"ד דזה מוכח מהגמרא דלקיחה דיבמה אינה מופנה (וכדדרשינן לעיל בר"פ ולקחה שלא כדרכה) מדקאמר יבמה ליבם אתיא ביאה ביאה ול"א קיחה קיחה והנה ביאה דיבמה ג"כ א"ת כמש"כ התוס' לעיל (כד) ד"ה וכי וע"כ צ"ל דביאה דמ"ל מופנה אבל קיחה דמ"כ ג"כ א"ת וכיון שכן ע"כ צ"ל דקיחה דמ"ל דכהונה וקיחה דאשה לבעלה תרווייהו מופנים מדיליף קיחות דידהו מקיחה דמ"כ שא"ת ולכן שפיר הקשו התוס' א"כ וא"ת ניליף מה"ל דכהונה כיון דתרווייהו מופנים ולפ"ז א"ש מה שפרש"י לקמן (נו ב) ד"ה שלא כדרכה וגמר ביאה ולא קאמר קיחה קיחה (וכדחק המהרש"א שם בד"ה ה"ג) משום דתרווייהו אינם מופנים: **ד"ה** לאחר מיתה דאשמעינן דלאחר מיתה לא מיקרי שארו. תמוה דהא הכתוב קראה להדיא שארו אחר מיתתה גבי טומאה וגזלה ועוד קשה דהרי ילפינן כל העריות ואפי' זכור מינה כדמוכח בסנהדרין (עח) וא"כ ע"כ אינו משום דלא מיקרי שארו אלא משום דל"ל הנאה וכדאיתא שם ועוד כיון דממעטינן מן לזרע משמע משום דאין ראוי להזריע ועפרש"י שם בד"ה והא אית ליה הנאה ועמש"כ בחולין (קכא ב). שוב ראיתי להתוס' בב"ב שם שהביאו להפך להוכיח מכאן דמיקרי שארו אפי' לאחר מיתה ועמש"כ שם בס"ד ועמש"כ עוד בזה במהדורות לס' כת"ע (בדף קיד): **באה"ד** וא"ת דבפ' ד"מ כו' ואר"י כו'. לדבריהם עדיין לא יתיישב למ"ד משמש מת בעריות חייב למאי איצטרך לזרע לריו"ג שם דממעט מעשה הורדוס מגס שניהם ולולי דבריהם הנ"ל דרבא לשיטתו לעיל (ח) וכמש"כ התוס' שם דס"ל דמהקישא דר' יונה לא ילפינן קולא להכי איצטריך תרי קראי בא"א למילף מינה גם שאר עריות באם אינו ענין ומאי דקאמר התם בסנהדרין ואידך מעשה הורדוס ל"כ הוא היינו משום קרא דהכא דלזרע (וע"ד של' התוס' בסה"ד ודלא כמש"כ המהרש"א לדבריהם) וס"ל דגילוי מלתא בעלמא היא וילפינן מינה שאר עריות ג"כ:

דף נו ע"א רש"י ד"ה בשלמא לרב כדמתרצינן כו' חסורי מחסרא לפנינו ליתא לעיל: **תד"ה** לדבריס ומה שקבע כו' דאחד הגומר ואחד המערה. נ"ל בהפך כגי' שלפנינו ועי' סוכה (כ) תד"ה אחת: **ד"ה** מן הנשואין אלא נקיט אכילת תרומה לרבותא כו'. ול"כ דרבותא הוה לשמואל אף דמה"ת ארוסה אוכלת בתרומה וא"כ הוי רק לאוקמי במקום בעל מדאורייתא וכש"כ לענין ליורשה כו' דהוי לאלומי מבעל מדאורייתא: **ד"ה** מת דל"א לשמפון אלא כשיכול כו'. עי' ברים מכלתין בתד"ה או שנמצאו: **ע"ב רש"י** ד"ה אפלא כדרכה. עי' מהרש"א מש"כ בשיטתו ולכאורה קשה לפ"ד דל"ל ולקחה לרבות שלא כדרכה ביבמה כיון דכבר ילפינן מ"ל מעריות ושפחה הדר ניליף יבמה ביאה ביאה מ"ל כדילפינן הערה לעיל וי"ל דאה"נ ולקחה מבע"ל להא דלעיל (ח ב) לרבי כדא"ל ולרבנן כדא"ל ובזה יגלגלו הרמב"ם והרע"ב מתמיהת התוי"ט בר"פ בד"ה ולא חלק ואדרבה דבריו תמוהין במש"כ דמדרי"ם לא שמעינן אלא לענין חיובא כו' אבל למגוה ולזכיה כו' דמנ"כ דלשיטת רש"י ודאי ליתא כנ"ל ולשיטת התוס' כאן ד"ה וכן אפי' מ"ל לא ילפינן מהא דרי"ם: **ד"ה** ה"ג אלא מאי וכן. עמש"כ לעיל נה ב' בתד"ה קיחה: **ד"ה** ר"א ור"ש כדכתיב לא יחלל כו'. עמש"כ לעיל (מד ב):

דף נז ע"א גמרא הכא אמר סוטיל ומאכיל בעבדיו כו' כצ"ל: **רש"י** ד"ה הא נמי דהויה חללה. בקדושין (עז ב) אמרינן דאין חללה אלא מאיסור כהונה והכא דפוסלה הוא מקרא דובת כהן כי תהיה לאיש זר כדלקמן בפרק אלמנה ועמש"כ בר"פ הערל: **תד"ה** אביי. ור' אלעזר ור"ש היא שאוכלת לר' אלעזר ור"ש כצ"ל בל"י: **ד"ה** ומי לאו וחללה אינה אוכלת בתרומה כדמוכח בפ"ב דקדושין. שם (עו ב) איתא הויא לה חללה מיגו דאיתוסף איסורא למיכל בתרומה ופרש"י דנתחללה מקדושתה וא"כ י"ל דלא גרעה מזרה דאוכלת בתרומה משום בעלה כהן וא"ת דהרי גרעה מזרה שאסורה לכהן הא גם להתוס' ניחא להו אם היו פסולייהו מקרא דמזרע ישראל ואולם ממתניתין דהכא דל"פ ר"א ור"ש מן הנשואין דלא יאכלו משום דהויה חללה כדפרש"י אף דלדידהו משמרת לביאה פסולה ל"פ מוכח ע"כ דחללה אינה אוכלת בתרומה אפי' משום בעלה כהן וכן בר"פ הערל דתנן גבי פ"ד וכ"ש דנכנסו לא יאכלו אע"ג דאתיא כר"א ור"ש לר"א שם (כדף עה): **ע"ב ד"ה** אמר שמואל כדאמרי' בברכות (מז) אילו מייתו לי אגרדי כו' כצ"ל: **באה"ד** ובתלק (ק) אמר כו' כצ"ל: **ד"ה** ומייבין ונראה לר"י דקאי האם בא כו' כצ"ל: **באה"ד** ויצטרך לומר וה"נ אדעתא דהכי לא ייבם דאם אפי' אדעתא דהכי אע"פ שדעתו היה מחמת זיקת ייבום וזה אינו כלום חדא דכיון דאחיו לא קדשה אדעתא דהכי א"כ אינה אשתו שנית דאיילונית לא רמיא ליבום מ"מ קנאה כדלעיל (נב ב) א"ל אביי כו' הכא קמכוון למיקני כו' אבל בלא"ה כיון דנאמר דדעתו היה אפי' איילונית א"כ ע"כ ממילא איכוון (אם יהיה כן) לקנותה כאשה דעלמא:

דף נח ע"א ד"ה שומרת יבם וכן מאיש אחר דכתיב מבלעדי אישך. ובקדושין כתבו מתחת אישך וזה יותר נכון כי בסוטה (כד ב) דרשינן מבלעדי אישך לקדמה שכיבת בעל לבועל ועי' בפי' הרמב"ן עה"ת: **ד"ה** אלא דמרבה מאיש איש קינוי דאירוסין. ע"ש ברים ארוסה דמואמרת אליהם מרבינן לה ועי' רש"י שם שכ' ול"ג איש איש כו' מכלל דאיכא דגרסי הכי וכן היו גורסין התוס' דהכא אכן שם (כו) בתד"ה ואמרת כתבו תימה והא כו' לרבות הארוסה: **ד"ה** דכוותה דכי' יאשים אתיא מתניתין כצ"ל: **ע"ב רש"י** ד"ה דמבריה דקשיא לך נמי בה כו' כצ"ל:

דף נט ע"א גמרא מה גרושה כו' בין מן האירוסין. עמש"כ בזה דבר נכון בס"ד בתענית (טז.) אבל ק"ל מדוע לא ניליף תרווייהו מן אלמנה וגרושה דפרשה מטות גבי נדר דהתם דוקא מן הנשואין כדפרש"י שם ועי' מו"ק (כ) תד"ה מה חג מש"כ בשם הירושלמי וי"ל דהכא אינו אלא גילוי מלתא בעלמא: **תד"ה** הא ול"ע אם אחר שנתמנה נעשית כו' בעולה כו'. לכאורה אם נעשית בעולה אחר אירוסין ה"ל זונה ואסורה אף לכה"ד אפי' היה באונס עי' לעיל (נו ב) ואי אתה מונא אלא שהוא עצמו בא עליה לשום זנות עי' בר"ן קדושין פ"ק (דף ריא ב): **ד"ה** אלא גבי כדף אחר חייבי מיתות ב"ד ואחר חייבי כריתות כו' כצ"ל: **ע"ב גמרא** ורב דאמר כר"א אי כר"א כו'. תימה לימא דאמר כר"ש בר זוגיה. אח"ז מצאתי שעמד בזה בתשובת הרשב"א ק' אלף רל"א ודע דאכי תמה על הרמב"ם שפוסק בהא כרב ולענין בוגרת כר"מ: **רש"י** ד"ה דהא

ה"ל אלעזר כצ"ל בל"י: **ד"ה** כשרה לכהונה ומאן דשרי במוכת עץ כו'. ל"י מאן הוא דולא יצא מו"ע דמתניתין משמע דלכ"ע מיתניא: **תד"ה** אלא וכ"ת מתוך קך דשמעתין כו' ה"ל לשנויי כגון שלא עשה אלא נשיקה כו'. יש לדחות משום דהאי שינויא לא אתיא אליבא דמ"ד דהערה זו הכנסת עטרה והכא רוצה לתרוצי אליבא דכ"ע דאלת"ה הוי מצי לשנויי הכא ג"כ כל"ב דרבא לעיל (נו ב) דבאונס לא נעשית זונה עי' תשובת רשב"א הנ"ל ועי' מל"מ פי"ח מהל' א"ב ה"ב שהעלה דברי רשב"א הללו בתמיה: **באה"ד** וי"ל דבהכי חייב רחמנא כו'. נ"ל דוגמא לזה הכשר שחיטה דנקובת הושט ערפה ואי נקוב כבר תו לא מהני ליה שחיטה לאכשורי ואפ"ה מתכשרה דלך שחיטה אע"ג דשחיטה אינה מתרת אלא בכזוב ועי' רש"י חולין (כ ב) ד"ה וכי לאחר שהיא כמתה וה"נ נראה דבהכנסת עטרה אינו משיר כל בתוליה והויא דומה ממש למעשה ערפה בשחיטה. בזה א"ש ג"כ מה שהניחו בסה"ד בקושיא אמא דפריך התם הניחא כו' אלא למ"ד כו' דזה הוה דומיא לבעי' דר"פ שם (ל ב) שהוליד במיעוט סימנין לפר"ת שם בא"כ מבע"ל כו' ע"ש ונדמו דברי הגר"ע ז"ל ביישוב קושייתם: **ד"ה** הא מני אבל קשה דמשני כו' א"כ ל"ל קרא כו'. נ"פ דקושייתם הולכת לתירוצם הראשון אבל לתירוץ הא"כ ודאי דל"ק כלל וכ"כ מדבריהם בכתובות ובתם הגית בתמיה הגרע"א דבריהם בחדושיו:

דף ס ע"א גמרא והא רב וריו"ח דאמרי תרווייהו. והתוס' לעיל נ"ע ב ד"ה ורב העתיקו רב ושמואל: **שם** סבר לה כר' אלעזר כצ"ל בל"י וכן ברש"י ותוס' וק"ק דאי סבר כר"א מאי איריא כה"ג (דהא ע"כ איירי ביה מדקתני לא יצא אפי' לת"ק דל"ל דר"א) אפי' כה"ד נמי: **תד"ה** שאינו ועוד דכתובת בעולה דרבנן ועוד נראה כו'. (היינו) מדרבנן. ביאור דבריהם עי' במל"מ פ"א מהל' נערה הל"ג: **ע"ב גמרא** ונעבורינהו לפני לין. ק"ל הא לין מעשה נס הוא כדפרש"י וכיון דמלא לעמוד עפ"ד ע"פ נסיון (דתבית יין הוא ע"פ טבע כדמוכח בכתובות ובפרש"י שם) ולמה יסמכו על הנס וי"ל:

דף סא ע"א גמרא מינהו אין כו' כצ"ל: **תד"ה** ואין דלא רצה ליכתוב לישראל בהדיא גבי פורענות. כן מבואר במדרש ויק"ר פרשה ב': **ד"ה** ממגע דרשב"ג פליג כו' והלכה כמותו כצ"ל: **באה"ד** כמו שמצינו כשהיה קובר ר"ע כו'. הוא במדרש משלי פרשה ט': **ע"ב ד"ה** וכה"א כדדרשינן אלון בכות כו'. הוא במ"ר בראשית פ' פ"א בסופה: **ד"ה** כ"מ אלא מודו היכא דצריך למכור ס"ת כו'. עי' רא"ש סי' ט:

דף סב ע"ב גמרא אלא מהכא ואחר בא חצרון אל בת מכיר כו'. הנה שם כתיב עוד ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו כ"ג ערים בארץ הגלעד כו' את חות יאיר כו'. ואם נאמר שיאיר זה הוא יאיר בן מנשה עצמו הכתוב בתורה בסוף מטות בעבור שווי שמות הערים ומקומם וכדעת הרמב"ן בפיה"ת שם והרד"ק בד"ה שם יש לפנינו ראיה מבוררת ופשוטה דבן בתו קרוי בנו מדקל"ל בן מנשה אלא ע"כ דחז"ל לא ס"ל דאחד הוא וכ"כ הרד"ק שם אבל הוא הביא ממקום אחר וגמגם החכם ריו"ו בביאורו על לאייתו ע"ש. אולם מזלי' חזי ועמש"כ בסוכה (כז ב): **שם** חייב כו' בשעה שהוא יוצא לדרך שנאמר וידעת כו'. נ"ל דנפקא ליה דהאי קרא מיירי ביוצא לדרך מדכתיב בריש' ומתית השדה אל תירא כו' ומית השדה השלמה לך והמה בישוב לא שכיחי (עי' תענית כב) וכן ודעת כי שלום אהלך לשון זה מצינו ביוצא לדרך כדאיתא בפסחים (ח ב) ופנית בבקר והלכת לאהליך מלמד שהלך ותמצא אהליך בשלום:

דף סג ע"א גמ' מלמד שבא אדם על כל בהמה כו'. עי' רש"א בח"א בשם החזקוני דל"ל שנתעברו קודם לכן כו' (ול"כ דא"ל לזה דהא אמרינן בעלמא דבקומתן נבראו ובע"ז (כד ב) אמרינן דבת ג' שנים אינה נעקרת וע"ש (מו ב) תד"ה כשנרבעו) וכ"ע הרש"א הא משנתעברה אינה מקבלת זכר ואפי' ע"י אדם (כ"כ דל"ל) כדמוכח בפ"ק דבכורות ונראה שכוון לסא דאיתא שם (ח ב) והא קמשמשי כו' ע"ש וסובר דהכוונה היא על הא דארבעינהו ובמתכ"ת שגה בזה דהא אמרי' בע"ז (כד) דלמא רבעי לאימא כי הוה מיעברא כו'. היא וולדה נרבעו ובבכורות ר"ל והא קמשמשי מעלמן: **שם** שנאמר וילכו כו' אל הארץ יעמדו כצ"ל וכן ברש"י: **שם** זרע ולא תזבון קפוץ זבון ארעא כצ"ל: **רש"י** ד"ה לות וילאו ממנה חזקיה כו'. לא חסב את יותם אסר בסוכה (מה ב) ובפירושו שם מוכח דלדיק ועניו היה יותר משאר המלכים: **ד"ה** דמדי בה כרכא כמה דמסיק תעלא מבי כרבא. המציין הרחיק מקומו שכ"ה גם ביומא (מג ב): **ד"ה** ואע"ג דכי הדדי. ואין לך שכר לפי הצער כצ"ל (רמ"ל): **ד"ה** אפיך לה והוא א"ל עפי חימתי כצ"ל: **ע"ב גמרא** ר' אלעזר אומר אלו הצדוקים כצ"ל בל"י: **שם** ועצומים כל הרוגיה. לשון הכתוב משלי (ז כו): **שם** ככלוב מלא עוף כו' ירמיה (ה' כז): **שם** כי לא תדע מה מה ילד יום. משלי (כז א): **רש"י** ד"ה שנאמר כי לוה כו' הגאולה כצ"ל בל"ו:

דף סד ע"א תד"ה אי הכי אליבא דר"י פריך דאמר בהערל כצ"ל: **ע"ב גמרא** רבה אר"כ. ברי"ף הגי' רבא:

דף סה ע"ב גמ' איש דרכו לכבש כו'. הרע"ב פי' לכבש את האשה. וזה נעלם מן הרש"א בח"א: **רש"י** ד"ה לומר דבר הנשמע הוכח תוכיח. מש"כ הרש"א בח"א דדרש דאפי' מאה פעמים הוא מהכפל נעלם מכ"ת דמסקינן בב"מ (לא) דמהוכח לתודי' שהוא מקור דרשינן לה והכפל אתא לתלמיד לרב:

דף סו ע"א גמרא ומנין לאשה שקנתה עבדים כו' קנינו שקנה קנין אוכל. ועי' בתד"ה מנין והנה לרבינא לקמן משמע דגם היכא דהיא עצמה אוכלת אינה מאכלת לעבדיה רק מקרא זה ונסתפקתי לפ"ז היכא דאוכלת בשביל בנה מכהן אם אוכלין עבדים דלא קרינן כאן קנינו שקנה קנין שהרי היא אינה אוכלת מחמת קנין. וכ"ת לכאורה במתניתין דלקמן דתני ל"י עבדים בתרומה ופרש"י אע"פ שיש לה בנים ממנו כו' והרא"ש גורס כן במשנה. ומשמע דגם עבדי מלוג לא יאכלו מדתני סתם עבדים. ומה שפרש"י עבדי ל"ב הוא משום דעבדי מלוג אפי' אינה מעוברת ל"י אבל ז"א דהא לתירוצי דרבא ור"ת כאן משמע ודאי דאוכלין וכדמוכח מדברי התוס' ד"ה מנין וכן מפורש להדיא בברייתא לקמן (סז): **ע"ב תד"ה** לא יאכילנה כדתנן במס' תרומות (פי"א מ"י) מדליקין כו' וע"ג חולין ברבות כהן כצ"ל וע"ש בר"ש: **ד"ה** דמחייב כתו משמע כו'. הרי"ף והרא"ש גרסי נכסי דמחייב באונסים כו' וע"ש בב"י וא"כ אין לאיס כלל וכן אין מקום לפרוסם בדבור הסמוך לקמן:

דף סז ע"א רש"י במשנה ד"ה ואינו מאכיל וה"ה לעבדים. משמע דלאיית ל"י הוא מוציאו מאכיל וכ"ת מדבריו לקמן בגמרא בד"ה ואינו מאכיל ולא מן פוסל (כאשר הבינוהו התוס') ואפי' לרבה דמפרש טעמו דעובר במעי זרה זר הוא ואת האם. אפי' זרע זר מאכיל עי' תד"ה למאי נ"ל דר"ל כיון שהוא עדיין במעיה ה"ה כאחד מאבריה דעובר ירך אמו הוא ולא מתייחס אחר אביו כמו אם יולד ומה"ע נמי א"ת את אמו משום דלא נקרא עדיין זרע כהן. וכן הר"י פי' במשנה דלקמן על הא דעובר אינו מאכיל דהטעם הוא דעובר במעי זרה זר הוא והוא כמו עבד שא"ת לקמן בס"פ ואמרינן שם בגמרא הטעם משום דכתיב האשה וילדיה כו' והיינו משום דהולד מתייחס אחריה (וכ"כ שהבין התוי"ע. ומה שתמה עליו בתוי"ע מדברי התוס' תמוה שהרי התוי"ע בעצמו הרגיש בזה וכ' א"כ ומיהו כו') ול"ד לממזר שמאכיל משום דעכ"פ זרעו הוא וכ"ז לא כמשמעות התוס' ונכון בס"ד: **ע"ב במשנה** ד"ה ספק שהביא ש"ס לעיל קאי לענין האירוסין כו' מצינו לפרש גם לענין לא מאכילין דקתני רישא ובכהן שנשא ישראלית. והרע"ב פי' דקאי אדלקמיה דחולצת ול"מ ע"ש והתוי"ט תמה דמתייבם ממ"נ כו'. ול"כ דכ"מ אם נולד אח אחר מיתתו וייבם השני את אשת הספק ומת אז היא (גם נרתה) חולצת ול"מ ובשם הרמב"ם הביא דאם חלץ ונפל הספק אם הביא ב"ש ע"ש. וק"ל דמאי איריא (בהא דול"מ) משום ספק הביא ב"ש אפי' קטן ודאי פוסל בחליצתו לסתמא דמתניתין לקמן (קד ב) ואולי דס"ל להרמב"ם דלר"מ (דסתמא דמתניתין שהזכרתי כוותיה) חליצת קטן א"פ אלא בתחלה כמאמרו דאיתא לקמן (קו) וכן גיטו משמע שם בתוס' ומהרש"א דא"פ אלא בתחלה והכא אשמעינן דאפי' עשה בה גדול מאמר חליצת הספק שלאחריו פוסל ודלא כתוס' שם ד"ה לר"מ: **שם** בגמרא כנטוריה פרע למעוברת כצ"ל בכ"ף:

דף סח ע"א תד"ה רישא בסופו וי"ל דהכא כגון דהשתא כו' אלא אזלינן בתר השתא כו'. מזה נ"ל ראיה ברורה לדעת הט"ז ביו"ד סי' של"ז דהא כאן מסייעה עוד חזקת כשרות האשה לחזקה קמייתא דידיה שהיה קטן אפ"ה מוקמינן ליה בדהשתא ועי"ז לא יתכן שום דחייה מדחיית הנקה"כ שם לראיותיו רק דחייה הב' לראייה הא' דהט"ז יש לקיום קצת בדוחק אמנם ק"ל בדברי התוס' דמשמע דאם השתא עדיין בספיקו מתירין אותה לתרומה הא למחר וליומא אחרא יהיה ודאי בן ט' ואז נאמר דגם בשעת ביאה היה ב"ט ואשתכח דעבדא איסורא למפרע וכה"ג כתב הכ"ב בחלק א"ע סי' ל"א לסתור דברי הט"ז וי"ל דס"ל להתוס' דאזלינן בתר שעת מציאתן כדאתו לקמן. אך ק"ל באם בא הספק אתמול על אשה אחת והיום על אחרת וזאת באה תיכף לב"ד והתירוה והראשונה תבא לב"ד אחר בזמן שהוא ודאי ב"ט יאסרוה ותיהוי כחוכא ואטלולא אולם כה"ג מצינו רפ"ו דטהרות ע"ש ועמש"כ בגיטין (יז) עוד ע"ד הט"ז. ולכאורה תליא ד"ז בפלוגתת ר"א בן שמוע ורבנן שם בספ"ג ע"ש והר"ן שם ספ"ז כ' ג"כ כהט"ז דלא מוקמינן ליה בחזקת חי כיון דהשתא מת מקמי הכי נמי מספקינן ליה ע"ש: **ע"ב גמ'** תרי וכל זר כתיבי עפרש"י דוכל זר ל"י בו אתא לב"כ הנשאת לישראל. לכאורה קשה מהא דתנן בפ"ז דתרומות מ"ב דאינה משלמת חה"ח אליבא דר"ע ובתו"כ ממעט לה מן וכל זר ל"י בו (כ"ה גי' הילקוט ולא כגי' שלפנינו בתו"כ וכ"ז ל"י קדש ע"ש בק"א. ומה שפי' שם דהוא יתר. נראה דנעלם מכ"ת סוגיית הגמרא שלפנינו) דכתיב גבי ואיש כי יאכל קדש בשגגה לומר לך דוקא זר ממש ע"ש וי"ל ע"פ מה"כ בס"ד בכתובות (לד)

ע"ב

ע"ש : ולהגב עיוני ראיתי בתו"כ שם דדרים מן ו' דוקים כ"י קדש כו' לרבות ב"ע שנים ויום א' (והגר"א ז"ל נראה דל"ג לה אך מסק"א שם בס"ג מוכח דגרים לה) ותמיהא טובא דלא מלינו חילוק בין ב"ע לפחות בכהת"כ רק לענין שתהא ביאתו ביאה. וכן לענין טומאת ש"ז בנדה (לג ב) אבל לענין עונש אכילתו אין ביניהם חילוק עד שיהא בן י"ג ויום א' ולענין נדריו שיעורו בי"ב שנים ויום א' אם יודע לשפלות. וכן בתו"כ בס"פ בחוקותי דרים כזה לענין פדיון מע"ש דאיש פרט לקטן יכול שאני מוליא (כל"ל וכן העתיק הפנ"מ בפ"ג מהל' מעשר מו"ת ה"ג וכן הביא הגר"א ז"ל) ב"ע שנים ויום א' ת"ל ואם כו' וזה י"ל קלת ע"פ הא דאיתא בגיטין (נט) דפעוטות מקחן מקח כו' ובברייתא שם איתא כבר תשע כו' וע"ע שם (סד ב) בכל הסוגיא : שם דריב"א מן זר וכל זר נפקא. עי' רש"ל ורש"א ובילקוט ראיתי הגי' וריב"א בו' ויל"פ וריב"א אמר לך מן זר וכל זר נפקא הך דב"כ שנשאת לישראל : שם דאריו"א משום דשב"י תניין כו' על ב"י כו' לעיל ובסוטה וקידושין ובר"י"ף ורא"ש כאן הגי' על כהנת לויה וישראלית :

דף סט ע"א

תד"ה כי דכל פס"כ כ"ל כו' מלא יחלל. עי' לעיל (ס) פלוגתת ראב"י ורבנן ולע"ק: בא"ד בסוטה שבא עליה בעלה כו'. תימה דא"כ היינו נמי כי תבעל כיון דכבר היא אשתו ואי כשגרשה מאי איריא סוטה ספק דאינה אלא בעשה אפי' סוטה ודאי דבלאו תפסי בה קדושין כדלעיל (מט ב) בתוד"ה סוטה : ד"ה כ"ג וי"ל דלגבי בן כו'. לפי מאי דקי"ל כראב"י לעיל (ס) וכטעמא דר"א שם דלא יחלל אטולהו קאי יהא מוכח מכאן דלא כהרמב"ם בפי"ט מהל' א"ב הל"ד דבבעל בלא קדושין לא חללה : ד"ה והמפתה כדקתני בגמרא. הוא לקמן (בע"ב) והמליין הרחיק המקום : ע"ב גמרא וליחוש שמא עיברה מי לא תנן מפרישין כו' ופרש"י אלמא לחדא ביאה חיישינן. תימה דהם אדרבה פרכינן והא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה ומוקי לה כשבעלו ושנו ואולי כ"ל חדא ביאה דראוי בה להתעבר דל"ת דלעולם אינה מתעברת עד שיבעול וישנה ומתניתין סתמה דמשמע אפי' היתה נשואה כבר : רש"י ד"ה תהא מקולקלת לשלם תרומה שאכלה קרן וחומש. תמוה דהרי תנן בפ"ז דתרומות מ"ב דב"כ שניסת לישראל א"מ אס"א לכ"ע ולרבנן אף אם נשאת לפסולין ע"ש. שוב מלאתי להבעל מל"ת בדרך מלותך בסופו שעמד עליו בזה ואולי דאה להשמנה מהלכה משום דבתו"כ ממעט לה מן וכל זר ל"י בו כאשר הבאתי לעיל (סח ב) ובגמרא שם מוקי לההי קרא דוקא על ב"כ שנשאת לישראל. אבל אנכי רמזתי שם לייישבם אהדדי במש"כ בכתובות בס"ד : תד"ה ונשאת ותימה כו' ול"נ דבריתא דהולד כמוה ולא אהני כלום ביאתו להכי תני וכנבם. אבל הכא דהולד ישראל ממזר כדלעיל (כג) ע"ש. וכן מאכיל בתרומה מה"ע הואיל ואהני בביאתה למילד זרע ישראל לכן תני נשאת :

דף ע ע"א

במשנה פצוע דכה כו' ונשיהן לא יאכלו. בתור"ע הקשה דהא א"פ אלא בזר אלא מעיקרא כדלעיל (סט) והכא שנעשה פ"ד לא הוי זר מעיקרא. לכאורה הנ"ל דזה תלוי בפלוגתת ר"מ ור"י בכריתות (סד"ו וכד"ז) דלר"מ לא בעינן זר מעיקרא ואתיא סתם מתניתין כוותיה. אך בל"ז נ"ל דלק"מ מתרי טעמי חדא דהא אם היה נעשה פ"ד תיכף משנולד ה"ל זר מעיקרא ופוסל. לכן אף אם נעשה אחר שגדל פוסל דאין סברה לחלק משא"כ מחזיר גרושתו דלא משכחת לה רק באופן שלא היה זר מעיקרא. שנית דפ"ד מיד שנעשה פצוע ואיפתני גופיה ה"ל זר אללה לכן נקרא זר מעיקרא אבל מחזיר גרושתו לא איפתני גופיה וגוף זה עלמו הותר מעיקרא וכה"ג מחלק הש"ס לעיל (נט) וכמש"כ לעיל (נז) : תוי"ט ד"ה וכל ומדלא כתיב בקדשים כו' בתרומת פ"ת נמי להא דכיון כו'. איפתמיטתיה דברי התוס' (סח ב) ד"ה לימא ולעיל (ח ב) ד"ה ויבמה שפי' לסיפך דאי לא הוה כתיב אלא בקדשים לאוד הוה דרשינן לכיון דנבעלה כו' ומבתרומת דרשינן נמי למוכס מסק' עפו"ש : תד"ה מה הושב. אבל קשה כו' ה"כ נילף תרומה מבכורים כו' עי' במנחות (עו) תד"ה לאס ותמלא ישוב : ד"ה מה לפסח בסופו פנ"ק עכ"ש. עי' לקמן (פג ב) : ע"ב גמרא זר וכל זר כו' ולא אנינות. הגרי"פ מחק תיבת זר הראשון ועי' לעיל (סח ב) ברש"ל ורש"א שהאריכו בזה ומש"כ שם בשם הילקוט :

דף עא ע"ב

גמ' ואיתפח ביני וביני. נ"ל דהיינו דוקא דאיתפח בעוד יום שהוא ראוי להמול אבל אם לא איתפח עד הלילה לרבנן דראב"ש לקמן דאינו ראוי למולו אז אינו מעכב דלא קרינן ביה המול לו כ"ז ואז כו' כדפריך רבא לעיל. וכן לכל האוקימתות מיירי בהאי גוונא :

דף עב ע"א

גמרא המול ימול לרבות ניולין כו'. מה שהניח הרש"א בל"ע. עמש"כ בס"ד בב"ר ס"פ לך בת"ת ותמלא ישוב נכון : שם מדקא נסיב לה (הש"ס) קרא. נראה דל"ל תלמודא וכ"מ בפרש"י. ואיך נפל הטעות בזה קל להבין : שם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וקרא אתא לרבות בני קטורה (סנהדרין נט ב) : שם לימא כתנאי כו' וגר שנתגייר כשהוא מהול. נראה משום דאילו לא היה מהול אף דלא נקרא מילה בזמנה מ"מ לכ"ע אינו נימול אלא ביום דמילתו מכניסתו לברית וה"ל דאינו גר עד שימול ויטבול וקי"ל לעיל (מו ב) דאין מטבילין גר בלילה (משום דמשפט כתיב ביה) וא"כ ה"ה דאין מלין מטע"ז ואף דשם (מז ב) לא הוזכר דלריך ג' אבל מילה רק א"כ גבי טבילה תני ושני ת"ח כו' ואריו"א תני שלשה וכן ברמב"ם לא הוזכר ג' אלא מילה בטוש"ע סי' רס"א ס"ג כתוב דכל פעולי הגר כו' בין המילה לריך שיהיה בג' כו'. אבל כשהוא מהול שוב לא שייכא ביה מילה והוה כאשה דטבילה לחוד מהני בה והטפת דם איכה אלא למצוה בעלמא כמו קטן שנולד מהול בפר"א דמילה (קל"ה) לכן ס"ל לראב"ש דנימול אף בלילה ועמש"כ לעיל (מו ב) בתד"ה דר' יוסי : שם ואחר כל הנימולים לאתויי מי שיש לו ב' ערלות. מוכח להדיא דאינו נימול לא' (דאל"כ מאי קמ"ל וגם רא"ש לא הוה פליג עליה וכ"כ הק"א ר"פ תזריע) וא"כ כש"כ שאינו דוחה את"ש. וק"ל דבפר"א דמילה (קל"ה ב) פליגי אמוראי בזה ומ"א דמחללין עליו את"ש ותיובתא עליו מהברייתא הזאת : רש"י ד"ה עת ללון כנור כו' ונקביו כלפי לפון כל"ל וכ"ה ברש"י ריש ברכות : תד"ה ניזופין. עמש"כ בחגיגה (ו ב) בס"ד : ד"ה ומדבריהם בפ"ק דשבועות דמשוך ערלה בכרת. לפנינו ליתא שם זה הלשון : ע"ב גמרא ואזדו לטעמייהו דתנן הכל כשרים כו' כל"ל : רש"י ד"ה הנך דפסולים מוליא מיד משמע וכולה סוגיא כו' כל"ל : תד"ה חוץ וה"א לומר כן דבפ' ערף כו'. אבל בספרי אליבא דרי"ש מבואר כפי' רש"י ע"ש ומש"כ רש"י והתם כו' ר"ל באסיפה והמליין טעה :

דף עג ע"א

רש"י ד"ה מיתה עמא האוכלה כו'. וכ"ע המהרש"א וה"ה כו' בזר כו'. ול"נ דרש"י כיון לפרש אליבא דכ"ע דרב ס"ל בסנהדרין (פג ב) דבזר ליכא מיתה ע"ש וכ"ה בירושלמי : תד"ה נכסי כהן. עמש"כ בפסחים (ז) בס"ד : בא"ד וכן תנן במס' מע"ש ומייתינן לקמן כו' משמע כו' דהיינו מלבושים כו' וקשה כו'. לכאורה י"ל דהא דלקמן היינו דוקא במעשר עמא וכפרש"י שם והירושלמי מוקי להאי קרא בטהור ועי' תור"ע לפ"ב דמע"ש אות ז' : בא"ד ומה"ת לא אסירי אלא עבדים כו'. עי' ר"פ הסוכר בע"ז שהקשו ע"ז מהא דר"פ בכל מערבין : ד"ה מה אלמא ערלה וכה"כ בעלים בכור מדאורייתא כל"ל : בא"ד ומיהו קשה דנילף בכורים ממעשר לענין דלא ליהוי נכסי כהן. וברמב"ם רפ"ב דבכורים כ' ישוב נכון לזה ע"ש ובמש"כ שם : בסה"ד וא"ת ליתני חלה כו' ומעשר חייב וי"ל כו' נפדו אין כו'. ק"ל דע"כ לא שמיעא להו דזה פלוגתת ר"מ וחכמים בפסחים (לא) ובסוכה (לה) ובסנהדרין (קיב) דלר"מ פטור ולרבנן חייב ובסנהדרין שם איתא דנגבולין לד"ה פטור : ע"ב גמרא מסתברא קודם לא מתמעיטא כו'. ק"ק דמ"מ לימעט תרווייהו כמש"כ התוס' לעיל (ע"א) בד"ה ואין :

דף עד ע"א

רש"י ד"ה ותימא דלא יכולתי לאכלו לא שניתיו כו' כל"ל : תד"ה מה לפסח אות הס' לריך למחוק מן הסימן : ע"ב רש"י ד"ה א"ק נפש. נפש אשר תגע בו כל"ל : תד"ה הנך נפישן המ"ל כרת עדיפא ר"ל כדלעיל (עג ב) :

דף עה ע"א

גמרא דך בכולן בין שנידך הגיד כו'. לשון הרע"ב שנתמעך והוא קטן מאליו ל"ד לפי מאי דמסיק דמתחת חולי הכל כשר דגם זה נקרא בידי שמים :

דף עו ע"ב

גמ' וכ"ת הנך אזיל לעלמא כו'. עי' בהגר"א ז"ל בא"ע סי' ד' סקי"ח שפי' דר"ל בימי סנחריב ותמוה מאד דא"כ איך יתורץ בזה שלמה דקדים טובא ובסוטה (ט) דקאמר ג"כ וכ"ת הנך אזדו כו' ע"כ הכוונה כפרש"י דהיינו בזמן שטבעו ביה בימי משה ע"ש : במשנה מלרי ואדומי אינם אסורין אלא עד ג' דורות. ק"ק לפי מאי דמסקינן בחולין (נה) משמע דלחומרא אמרינן עד ועד בכלל והכא הלא דור שלישי מותר ואין לומר משום דזיל קרי ב"ל הוא וליכא למיטעי דהא בעינן בגמרא לקמן (עח) תיבת להם לומר דמהם מנה :

דף עז ע"א

גמרא אל אביגל (נ"ל) וכתיב יתרא הישמעאלי הוא בד"ה (א' ב' י"ז) אבל שם כתיב יתר : תד"ה אם וכן בפ' נושאין עה"א גבי גר שהעיד על אשתו כו'. ע"ש במהרש"א : ע"ב רש"י ד"ה עמיו מעמיו מדמלי למכתב בתולת עמיו יקח כל"ל :

דף עח ע"ב

גמרא כי אתי רבין אריו"א באומות ט' כל"ל : שם והאנן תנן ממזרים כו' איסור עולם ט' הא כמ"ד כו'. לכאורה יפלא למנא דמתניתין מדוע לא כתבה סתורה עד עולם בממזר דקדים ולא לכתוב בעמוני ולילפי' מממזר ונ"ל משום דר' יוסי ס"ל בקדושין (עב ב) דממזרים יהיו טהורים לע"ל (ופסקינן הם כוותיה) ועד עולם פי' שנים במזכנו (עי' כתובות פג ב ובתוס' שם ד"ה ה"א) א) להורות אפילו מעשרה דורות ולמעלה וזה ילפינן ממזר ג"כ מעמוני. ומובן הב' הוא להורות דדין זה נוהג לעולם בלתי הפסק בזמן מהזמנים. וזה אינו בממזר כנ"ל ולהכי לא כתבים בגופי' עי' פסחים (כה) ובמש"כ בס"ד בשבועות (לג) ור"מ דס"ל שם בקדושין דממזרים אין טהורין לע"ל ג"ק דאזיל לשיטתיה בשבועות (לה) דדון מיניה ומיניה וא"כ עכשיו דל"כ בדידיה מותרות הנקבות אחר עשרה דורות כדר"ל מפא"כ אילו היה כתוב בגופיה היו גם הן אסורות עד עולם ונכון בעז"ה : שם אל אמול אלא נקפד כהלכה. ולאיה לזה דאחר שעשה משפט הגבעונים מבני שאול כתיב וילך דוד ויקח את עלמות שאול כו' ויקברו כו' ויעתר אלהים לארץ אח"כ ועי' מזה באורך במ"כ בשא פ"א : שם מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספקין ט'. עפרש"י והרש"א בח"א פי' להיפך דהגבעונים היו מספקין לכהנים ע"ש אבל בב"ק (קיט) מוכח להדיא כפרש"י דקאמר כל הגוזל א"ח שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו כו' אבל גרמא לא ת"ש או שאול כו' ע"ש :

דף עט ע"א

ויספר שלמה כו' שבעים אלף נושא סבל מלת נושא ליתא במקרא : תד"ה ותמהו אומר במדרש כו' שהגדיקה עליהם כל"ל (רש"ל) והמדרש הוא בנשא פ"ח וכ"ה בירושלמי פ' עשרה יוחסין : ד"ה ונתינים. ועוד יל"פ דהכי פריך משה גזר עליהם עבדות ולא עבדות כו' רש"א : ע"ב במשנה א"ר יהושע שמעתי כו' כה"ג בפסחים (לו ב) במשנה : שם הסרים לא חולץ כו' בעלה פסלה מפני שהיא בע"ז. וכ' התוי"ע דהכא נעשה זונה משום לאו דל"י פ"ד ע"ש. ועיין עליו התו"ח דהא הכא בסרים חמה איירינן דליכא ביה לאו דל"י פ"ד והכל"ל נדחק דכוונתו דבסרים אדם שהוא נכלל ג"כ בבבא זו דאם בעלה פסלה ביה שני משום טעמא דל"י פ"ד ואנכי מהסס בדין זה דכיון דמדאורייתא בת יבום היא דאתי עשה ודחי ל"ת (לרבנן דפליגי עליה דר"ע או משום דה"ל ח"ל דלאו דשאר) רק דרבנן גזרו אטו ביאה שנייה לא חמירא מאחרי שניות דלא מפסלי לקמן (פה ב) ופסקו כן הרמב"ם בפי"ע מהל' א"ב ה"ח והשו"ע בסי' ז' סי"ע ואולי איכא לדמויי' להא שהבאתי בשם מהרי"ק במגילה (טו ב) באשת ישראל שנבעלה ברלון מפני הללת נפשות אע"ג דהתירא היא ומלוה רבה עבדה מ"מ אסורה לבעלה וצ"ע : שם וכן איילונית כו' מפני שבעילתה בע"ז. וכתב התוי"ע דהא דלא כר"י לעיל (סא) במשנה כמבואר בגמרא ותמוה דהכא מיירי אפי' הם ישראלים ופלוה דקתני א"ל דהיינו לתרומה אם בת כהן היא דזה ודאי אין סברא דישראל שנשא איילונית דיעשה זונה לר"י למיפסלה מתרומה והתוס' לעיל (סא) כתבו דאפי' לר"א דס"ל פנוי כו' עשאה זונה לא מיפסלא בתרומה :

דף פ ע"א

גמרא כיון דתחלתו וסופו לקוי ל"ת כו' לכוליה גופיה ל"ת. עדיין לריך לחלק בין סך דהכא להא דפ"י דנדה מ"ג בפלוגתת ר"י ור"ע. ואולי שם הוה נמי כחד אבר לזה באברי הזרע ולזו במקור : רש"י ד"ה ת"ש כו' כי מתניתין כל"ל : ד"ה מבן י"ב עד י"ח ואי בתינוק אין זמנו להביא עד י"ג כו'. לכאורה קשה דהרי י"ל דס"ל כראב"ש בנדה (מה ב) ע"ש וכ"כ שפי' התוס' שם (מז ב) בד"ה דברי וכן כאן משמע בדבריהם שיש לפרש כן וי"ל דס"ל לרש"י דאין סברא שיחלוק רב על סתם משנה ועל רבי שם (מה ב) הואיל דהוה במנינא דרבי (סנהדרין לו) (ובהכי א"ש מה שהקשה הש"ס בב"ק (ט ב) ורב שביק רבנן ועביד כר"מ כו' ורב שביק מתניתין ועביד כברייתא וכה"ג בערכין (כט) והלא אשכחן טובא אמוראי דפסקי כיחידאה ונגד המשנה ולא פריך עלייהו אולם מלינו דפריך כזה גם על רב יוסף בסוכה (יט ב) (שוב מלאתי במאור ובמלחמות בב"ק שם שקדמוני בזה) והא דאמרי' בב"ב (מב) וכ"ת רב תנא הוא ופליג ושם הוא על משנה ה"ת למדחי כדאמרן אלא דמעדיפא מיניה קדחי ממימריה גופיה. אמנם לכאורה סתירה לזה מהא דב"מ (עז ב) דמשני שם ארב אלא ר' דוקא תרתי קאמר ורב ס"ל כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וסתם מתניתין שם כר"ד בהתרתי ע"ש ובתד"ה רב ובב"ק (קב) בד"ה גבי ועמש"כ במגילה (ד ב) אולם אשכחינן להדיא לעיל (לד) דאר"ע אמר רב בשופעת מתוך י"ג לאיתויבי איכהו ומתוך י"ב כו' לאיתויבי אינכי וזה דלא כראב"ש . ולדעת התוס' נ"ל משום דאליבא דמתניתין מתרך שם וקתם מתניתין בנדה שם כר בי : ד"ה מבן י"ב דבפחות כו' דזמן כו' לתינוקת מי"ב כו' כל"ל : ע"ב גמרא קתני סריס דומיא דאיילונית כו' בידי שמים. ק"ל לפי מה שהוכיחו התוס' בריש מכלתין ד"ה או דאיילונית אין לה רפואה א"כ אדרבה נימא דסריס דומיא דאיילונית שאין לו רפואה דהיינו סריס אדם וכר"א : רש"י ד"ה מפני הסכנה הכן והאם. עי' ברנ"ש שבגליון שהאלפסי :

דף פא ע"ב

תד"ה ככרות שאני לאה"פ דאמיר עפי כו'. ובזבחים (פ"ב ב) כתבו דשמידא עפי ושמעתי מפי הרב הג' מוהרנה"ב ר"י דוואלזין דע"ס כאן ול"ל דחוויר עפי וש"י :

דף פב ע"א

רש"י ד"ה עסורה בעסורות. דאע"ג דשתיקן עסורות ושייך בהו בימולא עפי דאשכחן כו'. קשה דמ"מ ליתני טמאה בטל חולין דמשמע שם בתרומות דאף ב"ש מודו דתרומה טמאה בטלה בטל חולין : ע"ב תד"ה יכוסה. וכן נר"ל ר' יוסי כו' דרבנן ובפ' ק"ק כו' כל"ל :

דף פג ע"א

ד"ה לדברי. ודייק הסם דל"ת כר' אלעזר כן לריך להיות בנ"י וכן לקמן : ד"ה המסכך. עמש"כ בפ"ג דכלאים מ"ו : ד"ה ר"י שאינן של זורע כל"ל : ע"ב גמרא לפסול במקום אחים ולחלוץ שלא במ"א א"כ. אם מיירי קודם שנקרע כפשטי' קשה דהא ה"ל ס"ס ספק נקבה ואת"ל זכר שמא ימלא סרים. ודעת הרמ"א ביו"ד סי' ק"י ס"ע דאפי' במקום דאיכא לברורי שרי. וי"ל דהכא גרע עפי דחיישינן שמא לאחר שייבם הא האחר או תנשא לשוק כלא חליצה יקרע וימלא זכר שאינו סרים ונמלא דעבידי איסור למפרע : שם אמר ר' שמעון כו' אר"י א"ר כו'. לעיל בתד"ה הלכה מוכח שהיה גירסתם רב הונא :

דף פד ע"א

במשנה כה"ג שקדש כו' כ' התוי"ע כאן שנה רבי שדין יבום מן האירוסין. ולי עוד בפ"ב מ"ו מי שקדש כו' מת כו' חולץ ולא מייבם ומש"כ דכ"מ תרפ"ג דכתובות. ע"כ כוונתו למש"כ שם בד"ה ועל אשת אחיו ע"ש. אבל ממתני' גופא לא מוכח מידי דאדרבה דאם לא היתה זקוקה מן האירוסין הוה א"ש עפי דלא נלטרך לאוקמה בהכי גווני שכ' שם. אבל שם פ"א מ"ב מוכח יפה ד"ז דאיתא שם חלולה מן האירוסין : שם תוי"ע ד"ה שניה. ואפי' בתולות דמותרות לבעל כו'. ל"י למאי דייק לכתוב דמותרות לבעל כו' הלא גם באסורות לבעל ומותרות ליבם דאיירינן בהו גם כן מ"ל כגון בת בת בן אשתו של בעל ועוד אחרות ע"ש : שם תוי"ע ד"ה וחלולה · וכן כו' לא כתבה כו' ולא בכה"ג. תמוה דלמה ה"ל לכותבה כיון שהיא אלמנה ואלמנה כבר כתבה. ובלא"ה אין ראיה כ"כ מהרע"ב דשם שהכי השמיע ג"כ בעולה לכ"ג דפסקינן לעיל (ס) כראב"י דהולד חלל. ומש"כ ועוד כו' אחות חלולה מד"ס ומשם הביאו כו' ראיה כו'. נמשך אחר גי' הישנה בתוס' שם אחות חלולה. אבל גי' משובשת היא דמאי ראיה מאחות חלולה לחלולה לכהן אלא דל"ל חלולה דרבנן וכן הגיה הרש"א שם : ע"ב גמרא הא קתני ישראל שנשא ממזרת כו' וממזר שנשא ממזרת ויש לו את ישראל. נדפס עה"ג בשם רש"ל לנמחק וממזר כו'. ולפנינו לא נמלא ברש"ל ויותר ה"ל למחוק הקודם : רש"י ד"ה נתיב כי אורחייהו. דפליטי ישראל הוא ואסור בשני. מבואר בדעתו ז"ל דהא דקהל גרים לא איקרי קהל היינו הם עלמם אבל בניהם שנולדו אח"כ בקדושה דינם כישראלים גמורים לענין זה דאסורים בפסולי קהל וכן הבין הרש"ל (בתד"ה אי נסיב) וכ"מ לכאורה לקמן (לט) דקרי להו שתי אומות. להמתגייר בעלמו ק"ל גר ולהנולד בקדושה ק"ל ישראל. ועי' כתובות (מד ב) ובתוס' שם ד"ה ואימא הא'. וק"ל ע"ז מהא דקדושין (עה) גר עד עשרה דורות מותר בממזרת ט' ע"ש. וכ"ת שם (עד ב) ע"ש וצ"ע :

דף פה ע"ב

תד"ה ולר' מתיא. ובתרומה נמי אסירא וקיימא שהיא זרה. תימה דאפי' היא בת כהן נפסלה מן התרומה מקרא דנטמאה כדאיתא בריש סוטה ובפ' כשם. ודבריהם יש לייישב קלת דרלו למלוא אפי' איסור לאו. אבל דברי המהרש"א ודאי תמוהים ע"ש. ומש"כ בסה"ד תרי לאוי. כ"פ דר"ל לאוי דגרושה וזונה · ותמיהני מאד על המל"מ בפ"א מהל' איסורי ב"ת שהבין בדבריהם דבספק סוטה איכא לאו ע"ש :

דף פו ע"ב

גמרא שנאמר ושוטרים הלוים בראשיכם. חפשתי המקרא הזה ולא מלאתיו : במשנה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה. נסתפקתי אללה אם בנה מכהן מאכילה בתרומה. ואף שהבן חלל הא בבת ישראל אפי' ממזר מאכיל כדאיתא בפ' אלמנה. וכ"ל דאינו מאכיל וראיה מהא דלא מלייתא המשנה שם דממזר מאכיל אלא בהם אמו ואם איתא אף באמו ת"ל. עי' רש"י לעיל (סוף דף סח). שוב מלאתי כן מפורש בהרמב"ם פ"ו מהל' תרומות הל"י. והכ"מ לא הראנו שם מקורו :

דף פז ע"א

גמרא בסה"ע. דאי כ"ר וזרע אין לה כו' אבל מעוברת כו'. עי' נדה (כ"ד מד) בתוס' שהקשו דהא לעיל ברים החולץ ממעטינן חלילת מעוברת מובן אין לו וע"ש תירולם. אך לכאורה עדיין קשה דהא שם ממעטינן מ"מ מעוברת מחליצה דאינה פוטרתה לר"ל. והכא אי אמרינן דלא מיפסלא לאיזה ענין ממעט מעוברת. ואולי דיכא לומר דאם תלד אח"כ אז תיפסל דלא תימא דזרע הנולד אחר מיתתו לא פסיל :

ע"ב במשנה רי"א כתובתה שנ"ב הראשון. כ"ל דשגרת לישנא דמתני' לעיל (לח) נקיט הכא : רש"י ד"ה ובאו ואמרו לה בעד אחד כו'. ומאי דנקט התנא ע"ד עי' תוי"ע ותו"ח. ותני אומר ע"ד דבריהם דבא לאשמעינן כגון שיש כאן שנים א' אומר מת וא' אומר נהרג דלהחולקים על הרמב"ם (עי' חו"מ סי' ל' בתומים סק"ד ובא"ע סי' י"ז ס"ע בח"מ וב"ש) דינן כע"א ולריכה היתר ב"ד ואצ"ב דיש כאן ב' עדים על מיתתו. או י"ע כגון דאכחשו א"ע בבדיקות דלכ"ע כשרים בד"מ וכדאיתא שם והוא מגמרא דסנהדרין (ל ב) ובעדות אשה פסקינן כתנאי דסוף מכלתין דכד"מ דמי. ות"מ לריכה היתר ב"ד דד"ת א' ד"מ וא' ד"ל בדו"מ רק חכמים הקילו בד"מ דלא בעינן דו"ח ועשאו דינא דאשה ג"כ כד"מ לענין זה : תד"ה האשה. איידי כו'. לכאורה יותר הל"ל איידי דאיירי לעיל באין לה כתובה כו'. ואי דאי מש"ה ה"ל למתנא הכא ג"כ הנך דבפ"א דגיטין. לדידהו נמי תיקשי כמו כן : ד"ה הולד. אר"י דאפי' כו'. עי' לקמן

לקמן (נב ב) בתד"ה אבל: תוי"ט ד"ה ר"ש. מדבריו ניכר שנעלם מכ"ת פרש"י ותוס' לעיל יא ע"ש:

דף פח ע"ב רש"י ד"ה אלא לאו כה"ג. ולא רצה לפרשה משום זונה. לכאורה בכה"ג אפילו לישראל אסורה משום דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל. ואולי זה דומה לאונס: ד"ה ואב"א כל היכא. אי שתקה איסי כו' כצ"ל:

דף פט ע"א תד"ה אמרי. עמש"כ בגיטין (פט ב) ע"ד דהכא: ע"ב גמרא דמדאורייתא אבוה ירית לה עפרש"י. ומשכחת לה אבוה ממש ג"כ כגון יתומה בחיי האב כדלקמן (ריש קט) במשנה: תד"ה כיון. ולפ"ז אלמנה לכ"ג כו' לא ירתי לה כו' בתוספתא דמכלתין פ"ב איתא להדיא דירית לה ועיקר דבריהם דחוק. ולענ"ד דע"כ ל"א הכא כיון דלא ירתי לה כו' היינו דוקא היכא דרבנן עקרו הירושה מידם אבל היכא דהתורה הפקיעה מידם לא מהני בעבור זה מלהתעסק בה: בא"ד דאין מפר לאשתו פסולה כגון אלמנה כו'. בתוספתא שם מפורש דמיפר לה:

דף צ ע"א רש"י ד"ה תרומה טמאה. וכהן טמא קאי עלה במיתה כו'. עמש"כ ע"ד בגיטין (נד) בס"ד: ע"ב גמרא דכתיב כי אם לשארו כו' וכתיב לא יטמא בעל כו' יש בעל כו'. עי' מל"מ פ"א מהל' נערה הל' ה:

דף צא ע"א גמ' כתובה מאי עבידתה. עי' פרש"י. לכאורה תימה מאי קושיא ליתני ליה כבסמוך מ"ד כו' לזרעה לא קנסו כו' וכדאשכחן בכמה קנסות דל"ק בנו אחריו במו"ק (יג) ובגיטין (מד ב) ובבכורות (לד ב). וי"ל ע"ד שתירצו התוס' בגיטין שם הא דפטר שיש בו רבית פ"ש. ולולי פרש"י הל"פ דהקושיא היא ליורשיו (היינו של בעל) מאי עבידתייהו לכתובה יורשיה מבעי' ליה למימר ומאי דפריך פשיטא ק"ל דהא אדרבה בכתובות (נג) פריך ע"ז ואמאי לימא יגר אנסה. ועי' ברכות (כ ב) ובגה"ש שם ומאי דאמת הכא קנסו לזרעה ובהני שבסמוך למעלה ל"ק בנו אחריו. י"ל כיון דכתובת ב"ד תקנתא דרבנן היא ובכה"ג דעבדא איסורא לא תקנו או משום דתנאי כתובה ככתובה שוי' רבנן כדאמרינן בכתובות (ר"ד נד): שם אחיו של שני כו'. ולא תייבם לא מדאורייתא כו'. נ"ל פירושו דאינו בתורת יבום (וכה"ג מפרש רא"בי לקמן (נז ב) למתניתין דשם) לענין דיקנה אותה בע"כ או בשוגג או לפטור צרתה לא מדאורייתא ולא מדרבנן היינו דא"ל ממנו גם בביאות הללו דכולי האי לא אמרו רבנן. ובתור"ע גמגם הרבה בזה. וכן תפרש בהא דגיטין (ר"ד פ) לפרש"י דשם דהויא כאשת הראשון לגמרי. אבל לפירוש התוס' והר"ן שם דמדאורייתא הויא כאשת השני יקשה למה לא תתייבם לאחיו של שני ממ"נ. וצ"ל משום דנראית כסוטה שנשאת לבועל דאסורה להתייבם מה"ת וכמו שהאריך בזה המל"מ בפ"ו מהל' יבום: שם ועוד תניא כל עריות שבתורה כו'. לקמן (לד ב) ושבשוהו המגיהים: תד"ה אר"ש בסופו. א"כ אפי' כרבנן כו' אע"פ שמותרת לאכלו מוכח להדיא דע"כ לא מספקא להו לרבנן אלא אם קנסוה מלאכול לה אבל לאכול פשיטא להו דלא קנסוה. אולם מהרמב"ם פ"א מהל' מעשר הל"ב מוכח דקנסוה אפי' מאכילה (וכ"ה בטוש"ע אה"ע סי' י"ז סכ"ו) והטו"ע לא הפריש ביניהם אלא בין ספק לודאי. וכן בבכורות פ"ד מ"ע ד"ה תרומות משמע מדבריו דלהתוספות מספקא אף באכילתה וצ"ל במחכ"ת: ע"ב רש"י ד"ה הלכו לגרות. דאיילונית מק"ע הוא כו'. וכן פירש בגיטין (פ) ועי' מה שכתבתי שם:

דף צב ע"א גמרא חייבת בקרבן על כל בו"ב ד"ר אליעזר. בתוספתא הגי' אליעזר ביו"ד והוא הנכון עי' כריתות (טו. טז) רש"י ד"ה נדה. וכ"מ להדיא לעיל (לד) ע"ש: במשנה א"ל מת בנך ואח"כ מת בעלך כו'. לקמן (נג ב) והמגיהים שמחקוהו: שם ואח"כ א"ל קיים היה ומת כו' והאחרון אינו ממזר. ופי' הב"י כלומר שלא רצה היבם לגרשה כו' נ"ל דט"ס הוא ול"ל שלא רצה השני כו'. והטוי"ע העתיקו בשבוש כאשר הוא לפנינו ושנהו עוד בסה"ד ול"ד. ומשום דהגמרא מפרש דהאחרון היינו דלאחר שמועה לכן פי' שלא רצה לגרשה. ובהג"ה תפס עליו הטוי"ע ע"ש. ומש"כ הב"י דמדרבנן הוה ממזר כתב ע"ז הטוי"ע והרי מצאנו חבר להטור כו' והב"י לא הביא לו ראיה תמיהני על שני שרי התורה (הב"י והטוי"ע) שנעלמו מכ"ת שכן כתבו גם התוס' בד"ה אבל (בע"ב) והרא"ש בסי' ג': ע"ב תד"ה אבל. והא דאמר לקמן כו' לר"ע אילטריך כו' חייבא לקלקולא ודייקא משמע כו'. תיבת ודייקא מסובבת למחוק והוא מרש"ל וכ"כ מהגהת הב"ח. ולחנם מחקוה דכ"ה ג"כ לקמן בגמרא:

דף צג ע"א רש"י ד"ה למען תלמד. גבי תומ"ע כתיב כו' הכתוב לא מיירי רק גבי מע"ש: תד"ה קנויה. כדאמר למ"ד דמקודשת ומגורשת לכשאמות כו' כ"כ דצ"ל והוא בגיטין (עד) ובקדושין (ס ב): ע"ב גמרא והא מדקתני סיפא כו' והאחרון אינו ממזר כו'. פי' לעיל (נב ב) בתד"ה אבל: תד"ה עד. דבין לרב ובין לשמואל דפליגי כו'. הוא לקמן (נה ב):

דף צד ע"ב במשנה ואם מתה האשה מותר בשניה. וכ' הטוי"ע וכמ"כ דאם מתה השניה דמותר באשה. ב"י. תמוה דהא אף בחיי השניה מותר באשה והב"י שפיר כתב ע"ד הטור דמיירי בהלכה אחותו למדה"י ובזה פסק דהשניה צריכה גט מטעם דיאמרו תנאי היה בקדושין ולהכי אסור אף באשה. וע"ז כ' דאם מתה השניה מותר באשה: שם א"ל קיימת היתה ומתה כו' והאחרון אינו ממזר. כדי נסבה דכיון דמותר לקיימה פשיטא דאין הולד ממזר. אלא אגב גבי דלמעלה נקטה: רש"י ד"ה אותו ואת שתיהן. ומסתמא כדינו כן דין חמותו דהשום כו'. בכל העריות כתיב בפרשת קדושים מפורש העונש גם עליה. ועמש"כ לעיל (כד ב). ובסנהדרין (עו ב) פי' וה"ק אם אשתו קיימת תשרף חמותו:

דף צה ע"ב ד"ה ואמר ר"ה. שאילמלי נסתה כו' כצ"ל בי' בסוף:

דף צו ע"א במשנה ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה. מזה ראיה למש"כ לעיל (יח ב) בכוונת דברי התוס' דשם דאל"כ יפטרו צרותיהן משום אחות אשה. ואפי' אם היו לו עוד נשים יפטרו משום צרת אחות אשה. ולרבותא זו לא קאמר סתם ואין פוטרות (כדתני בריתא ופוטרות) ולא מבעי' קאמר ל"מ דחליצתן א"פ דהוה כחולץ לנכרית אלא אפי' ביאתן דמד"א דליפטרו משום אח"א קמ"ל: שם ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה כו'. נראה דצ"ל דאף דבשעה שנשאה היתה הראשונה עדיין קיימת אלא דלאחר שמתה באמת קיימה ובא עליה אמרינן דודאי בא עליה לשם קדושין מתחלה. דיודע היה שקדושין הראשונים לא היו כלום וכדאיתא בפ' המדיר (עג ב) והכא אפי' לרשב"י דהתם מודה ועי' לקמן (קי) ובתד"ה קסבר ורש"י לא פירש כן: תד"ה כמ"א. דבפ' מ"ח כו' אמר שמואל כו'. נדפס עה"ג דל"ל רב וכ"ה שם. וטעות גדול הוא דמוכרח דלפני התוס' היה הגי' שם שמואל וכן העתיקו בגיטין (כה) וכ"כ הרא"ש לקמן (קה ב): ע"ב במשנה ב' הראשונה חולצת ול"מ והשניה כו' או מתייבמת. ברא"ש הגי' בהיפך השניה חולצת או מתייבמת והראשונה חולצת ול"מ. וכ"כ גי' התוס' לעיל (לב) ד"ה מדרבנן. ובזה מיושב הצ"ע שבתור"ע על הרע"ב והוא מלשון רש"י: בתוי"ט מ"ע ד"ה והשניה. וה"ה דתנא דהכא פליג על מתני' דלעיל בפירקין כו'. תמוה דא"כ מ"ע אמר הכא הראשונה כו' ולא מתייבמת. ובאמת נראה דאישתמיטתי' במחכ"ת דברי התוס' לעיל (ר"ד לג) ע"ש:

דף צז ע"א גמרא וממאי דבאנוסה כתיב מעילוי דקרא דכתיב ונתן כו' כצ"ל וכ"ה לעיל (ד): שם ואב"א לאחר מיתה. לכאורה קשה מדוע לא מוקי לה בחלוץ. וגם קשה על תירוץ קמא נ"ל לדחוקי לאוקמי בלאוי יתירי כיון דנוכל לאוקמי בפשיטות במת. ונלענ"ד ליישב דבחלוץ א"א לאוקמי דחליצה מפקעת הזיקה לגמרי (עי' לעיל (מ) ובמש"כ בס"ד (כג ב) ברש"י) ושוב אין בה איסור דלי"ו כנף אביו. ובמת. נראה ג"כ למ"ד (יז ב) שומרת יבם שמתה מותר באמה דאין זיקה ה"ה הכא אין בה איסור דלי"ו כנף אביו. ולכן אליביה צריך לאוקמי ע"כ לעבור עליה בג' לאוי: ע"ב רש"י ד"ה ומזר הזקן. וקאמרה הך בת על אביה כו' כצ"ל: ד"ה והוליד. אנא ואמך אחי מן אב ואם אחד כ"ג דצ"ל: במשנה הגיורת שנתגיירו בניה עמה כו'. פי' וא"כ הוו אחים מן האם ג"כ. ולר"ש בגמרא דס"ל דאשמעינן דאינהו אסירי א"כ דוקא בכה"ג דמן האב ולא מן האם לכ"ע שרי. ולרא"בי היא לרבותא דאפ"ה שרי (עמש"כ לקמן בסמוך) והתוי"ע נדחק בזה: גמרא אלא א"א שרי מאי אפילו דאע"ג דהורייהו לידתן בקדושה כו' אפ"ה שרי א"ד הכ"מ כו' אע"ג דהורייהו כו' אפ"ה שרו. מפשטא דלישנא משמע דאפי' לדידהו שריא לכך מ"ד. ואפי' לאידך דאסור י"ל דאינו אלא מדרבנן. וא"כ ע"כ צריך לחלק דהא דאיתא לקמן בברייתא שני אחין תאומים כו' היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה כו' אבל חייבין משום אשת אח דהיינו דוקא בתאומים וכדעת הש"ך ביו"ד סי' רס"ט סק"ו ודלא כהב"י והב"ח ושארי אחרונים. אמנם בטלה דעת הש"ך וכ"ש דעתי השפלה נגד דעת רש"י שפי' דהיינו לעלמא אבל לדידהו אסור וחייבין כרת. ועי' בנו"ב מ"ק חלק אה"ע סי' כ"ג שהביא מרש"י דלקמן (לח) ד"ה אחותו מן האם דלא כדעת הש"ך. ונעלם מכ"ת פרש"י שלפנינו שלא הביאו: רש"י ד"ה א"א בעלמא. הכי אשמעינן כו' כצ"ל ביו"ד: ד"ה אלא א"א. אע"ג דכשתי אמהות דמי שרו לעלמא כצ"ל בב"ו:

דף צח ע"א גמרא דהא שני אחין תאומים כו' וקתני סיפא ל"ח ול"מ ועי' פרש"י. ודברי התוס' בבכורות (מו) בד"ה נתגיירה לע"ג ע"ש: תד"ה על. וא"ת והא כו' דכתיב ויאמר אלהים אל יונה כו' על הקיקיון וגו' ואני כו' כצ"ל: בא"ד וי"ל שזה היה אותו יום כו'. נ"ב דהא כתיב שם אחר דבור השני ויחל יונה גו' מהלך יום אחד. וכתיב וימן גו' למחרת גו' ויהי כזרוח השמש גו' והדר כתיב ויאמר אלהים גו'. וקושייתם מבוארת במש"כ לקמן בדבור הסמוך או שמא כו'. וכה"ג תירץ המהרש"א בח"א. ולפלא שלא העלה על דל שפתיו דבריהם ז"ל:

דף צט ע"א ד"ה כתב. ואמר ר"י דהכא כו' דגרוע מירושה אבל כו' כ"כ דצ"ל וכ"ה בתוס' כתובות (ר"ד פא): בא"ד וכ"מ בי"ג כו'. הוא (בדף קלג): ע"ב ד"ה וא"ת לתנים תימה כו'. לאומר התימה הנלענ"ד לומר דלר"י בב"ק (פח) דעבד לא מיקרי אח. אינו לוקה על שום עבירה דגבי מלקות כתיב ונקלה אחיך. והא דפריך בב"ק שם אלא מעתה זוממי עבד לא יהרגו לא כפרש"י שם. דהשתא ע"כ אתיא דלא כר"י דקתני שם דעבד לוקה אלא כפי' התוס' שם ועמש"כ שם. ולכן לא תני הכא וא"ם את המ' דלא הוה רבותא כ"כ דהרי העבד לאו בר מלקות הוא בשום מקום. ואתיא מתניתין כר"י. ומה שהקשה המהרש"א לדעתי אין כאן קושיא כלל. דנ"ל דאין כופין עד שיהיו בני כ' כדאיתא בשו"ע אה"ע סי' א' ברמ"א. ובזה שוב אין אנו צריכין למאי דאוקי התוס' בגיטין (מב) להא דיום של רבו לרבו ביתומים קטנים כו' או בחצי שפחה. ומיושב נמי קושיית המ"א בספ"ג דר"ה בהא דחציו עבד וחציו ב"ח ע"ש. אך לפ"ז יקשה לכאורה מאי פריך הגמרא שמכרו אי בעי כו' ואמאי לישא שפחה אינו יכול כו'. דלמא מיירי בשלא הגיעו עדיין לבני כ'. וי"ל דהא קי"ל בב"ב (קנו) דלמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ'. ועבדים י"ל דהוו כקרקעות לענין זה. ואם לא הגיעו עדיין לבני כ' איך יכולין למכור. אבל שם מסקינן דמתנתו מתנה וא"כ צ"ל: והתוי"ט הוסיף ע"ד התוס' אבל ואין חולקין בקדשי המקדש לא חשש למיתני בריתא כו'. לכאורה בריתא ודאי הדין שחולקין להם חלק אחד בחזה ושוק ודומיהן שנאכלים לעבדי כהנים עי' לקמן תד"ה ואין חולקין. אבל לפ"ז אפי' בשחררו א"ז מדוע לא יחלקו בעורות אלא דגזרו אטו חזה ושוק. ה"נ איכא למגזר אטו קדשי קדשים: רש"י ד"ה ואין מוציאין. או ישהו את קרבנם כו'. ולא הבנתי דזה אפי' ישראל ודאי כמאי ואי משום בל תאחר אפי' אינהו נמי ועי' לקמן בד"ה ובכורו ובתור"ע. והתוס' לא העתיקו האי או ישהו כו': במשנה ובכורו כו' ונותנים עליו כו'. תימה מדוע שינה באלו למיתני בלשון יחיד. ובתמורה הובאה משנה זו (אך בשינוי לשון ממה שהיא לפנינו) ואיתא שם ובכורן כו' בל"ר ועמש"כ שם בס"ד. ואולי י"ל דאילו היה אומר בכורן ה"א דהיינו בכור של שניהם יחד ומטעם דשותפות כהן פוטר אפי' חלקו של ישראל מלתתו לכהן וכדאשכחן לענין מתנות בפ' הזרוע (קלב) במשנה. ובמשניות קטן ד"א הגי' ובכורו ונותנים עליהם וגי' זו ישרה לפמש"כ. ומה שהקשה בתור"ע על פרש"י שפירש אפי' בזמן הבית מש"ס דתמורה ע"ש. נ"ל דלק"מ דהתם איירינן אליבא דר"כ שם ורש"י פי' כאן אליבא דרבה. ולכן גם מה שהביא בשם הק"ע להקשות על רש"י משום לאו דבל תאחר. הנה לא עליו תלונתו כי על רב משרשיא שם דקאמר אלא בזמן שבהמ"ק קיים כו' ע"ש ותבין:

דף ק ע"א גמרא דמסיק להו לש"ע כר' אליעזר כצ"ל בי' וכן בסמוך: רש"י ד"ה ראב"ש. ת"ל וכל מ"כ כליל תהי'. שם איתא ת"ל והיתה לכהן כמנחה ולא לאישים כמנחה: ע"ב גמרא אלא מעתה כו' ולזרעך אחריך התם מאי קא מזכר כו'. ק"ל הא שמואל גופיה דריש ליה לעיל (מב) לענין הבחנה והוא כעין דרשה דהכא. וכ"מ דהתם אינה אלא אסמכתא מדרבנן הלא הכא נמי לא הוה אלא אסמכתא וכדמסיק. ואולי הטעה הוא ס"ד דדרשה גמורה היא: שם בעלמא הוא אונן כו' ת"ל בגמולין במיתתו דשני וליקוש כו' כצ"ל: שם ואלא בגרושה כו' אלא הוא א"מ להם אמאי כו'. לפרש"י ותוס' לעיל (כט ב) גבי אשתו ארוסה דתניא וכן היא כו' ולא מיטמאת לו שפי' כגון ברגל ע"ש קשה דה"נ יל"פ כן. ואי משום דא"כ מאי איריא כהנים אפי' ישראלים נמי י"ל דמשום הם א"מ לו נקיט כהנים דאפילו בכל השנה א"מ לו. תדע דהא דינא דהוא אונן עליהם והם עליו ודאי היה יכול להשמיענו בישראלים ולענין קדשים קלים ומעה"ש. וכן הא דהוא אין יורשם כו' ופטור על מכתו כו'. וכן לעיל (לט) במשנה כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה כו' ואין נושאין נשים כו' דין זה הוה מצי למיתני גם בישראלית כדתנן גבי מי שחציו עבד וחציו ב"ח לישא שפחה א"י כו' דמוכח דאין לו תקנה. אך בזה י"ל דנוכל למצוא להם תקנה שיקחו שפחה שישחררנה רבה ע"מ שהוא ישראל וישאנה ממ"נ. אולם גם בולד כהנת יש להם תקנה שימכרו עצמם בע"ע ויהיו מותרים בשפחה כרב בקדושין (כא ב) דעבד כהן רבו מוסר לו שפחה כנענית. ועי' בט"א ריש חגיגה בד"ה לישא שפחה א"י בסופו במש"כ על תירוץ התוס' דגר אינו נמכר בע"ע. ולענין קושייתן י"ל דהגמ' קמהדר אסיפא דעולה בשמעתו ס"ז וס"ז. ואי בגרושה הכי הוא ספק חלל. ועוד דבשמעתתו של שני ממ"נ לא יעלה. וכה"ג מצינו טובא: רש"י ד"ה בעלמא הוא אונן. כגון כו' מרובות ספק זה אונן עליהם כו' כצ"ל:

דף קא ע"א ד"ה משום פגם. כל מתמר חלוק לשמה ב"ח. וכ"כ במנחות (קז ב). אבל בתענית (טו ב) במשנה כתב לשבעה: ד"ה פסולה. דכתיב נעלו כו' המרבים לנות פעם ול"ל (דברים כה): ע"ב גמרא. הכא חד סתמא כו' ת"ל חד סתם כו'. קדושין (כד ב):

דף קב ע"א רש"י ד"ה ה"ג אמר לי וכי כו' כצ"ל: ע"ב גמרא ואילו יבמה דחלצה לה אחין. גי' רש"י מינה: רש"י ד"ה ולא באנפיליי. דכתיב מי בקש כו' עי' חגיגה (ד ב) תד"ה כי. אבל קשה מאי דאמר בברייתא בעזרה דהא אפילו בהר הבית אסור כדתנן בפ' הרואה. ואולי מש"ה דק רש"י להביא מקרא דמי בקש גו' ולא משל נעלך דמייתי הגמרא שם. דהכא כתיב חצרי דהיינו העזרות ובא איסור נוסף על איסורא דהר הבית. וא"ש גם גמרא דחגיגה ולא נצטרך לדברי התוס' דשם. אך לפ"ז לא א"ש מה שהזכיר רש"י שם הר הבית אקרא דמי בקש. שוב נזכרתי דמצינו ג"כ במשנה פ"ו דשבת מ"ח וא"כ בשם בעזרה וע"ש בתוי"ע: ד"ה ה"ג אלא א"כ. מתניתין ודתרומת הלשכה כו' כ"כ דצ"ל: תד"ה ומי. הלא אין דרך ב"א כו' כצ"ל:

דף קג ע"א גמרא קב הקטע מני ר"מ כו' באנפילי' ש"ב אתאן לרבנן כו'. ק"ל מדוע לא פריך כן אמתניתין דבאנפילי' תנן חליצתה פסולה ובסנדל של עץ תני כשרה. ועוד ק"ל לאבוה דשמואל דמפני לקמן (ע"ב) דהא דתני במתניתין בש"ע דכשרה במחופה עור ישאר קושיית רבה הכא דליפלוג באנפליא גופה. וכן קשה על הרמב"ם והרע"ב דמפרשי במחופה עור כאבוה דשמואל ולא חיישי לקושיית רבה. ה"ל לאוקמה כר"מ וכתירוצא דרבא. ועל הרע"ב יותר קשה דפי' בד"ה באנפילאות דמנידי דמגין בעינן והוא דעת ר"מ (דלרבנן עור דוקא) וכרבא וא"כ לדידי' בשל עץ אפילו אינו מחופה עור נמי. שוב ראיתי במהרש"א לקמן שהרגיש במקצת דברינו אלה ואין דבריו מחוורין ע"ש: שם אמר אביי מדסיפא רבנן כו'. כעין זה עירובין (עז ב) ב"ק (מ ב) זבחים (קג ב): תד"ה בין. ועמדה ונפלה. הגרי"פ ציין לב"ב ולחנם הרחיק הר"ת כי כן איתא גם לקמן (קט ב): ע"ב רש"י ד"ה סנדל המוסגר. דלא ליתי למיעבד במוחלט עי' מהרש"א. ונ"ל דאף למ"ד דמוחלט ג"כ כשר בדיעבד מ"מ איכא למיגזר משום סנדל של תקרובת עבודת כוכבים דפסול לכ"ע: תד"ה מטמא. אם נגע בנגע כו' ומיהו מספקא כו' מוסגר אם נגע בנגע כו'. עי' בר"ש שם שהביא תוספתא דאפי' במוסגר האבנים המנוגעים עצמן מטמאין מאחוריהם. ועי' מל"מ פט"ז מהל' ט"צ ה"ג: ד"ה כיון. אבל בבית כו'. עתוי"ע פי"ב דנגעים מי"א ד"ה כלים. ובהרע"ב שם מי"ב ד"ה נכנס לראשון:

דף קד ע"א במשנה בשמאל כו' ור"א מכשיר. צ"ל אליעזר בי' וכן לקמן בגמרא ופרש"י: ע"ב רש"י ד"ה המרס. במקום אח כשר. התוי"ט כ"ע וליתא דאפי' אין כאן אח אלא הוא אינה נפטרת בחליצתו. ול"נ דלדעת רש"י דאם אין כאן אח אחר לחלוץ רשאי המרס לייבמה אחר חליצתו דכיון דאין לה תקנה אחרת ל"ג רבנן. לכן כתב דהא דקתני פסולה דקי"ל דכ"ת דתני פוסלת היינו דוקא בשיש אח אחר לחלוץ. וכן חרשת מיירי שיש לה אחר לחלוץ. אבל בלית לה מותרת להתייבם אח"כ כצ"ל נכון ולדינא ג"כ: ד"ה ור"ש. ול"ג בשנים כו'. ועי' לקמן (קס ב) בתד"ה ור"ם. ולענ"ד נראה דשפיר גרסינן בשנים ואתו לאפוקי דבשלשה ונמצא אחד מהם קרוב או פסול מודו לת"ק דהא לדידהו הא דבעו שנים אינן אלא לשום עדות כמש"כ התוס' שם ובעדות קי"ל דאם נמצא אחד מהם קרוב א"פ כולן בטלין (בפ"א דמכות). אך התוס' בסנהדרין (מח ב) בד"ה כמאן כתבו דלר"ם בנמצא א' מהן קרוב א"פ תתקיים העדות בשאר. ולפ"ז נדחו דברי הרב המגיה בפט"ז מהל' עדות בשם המל"מ להוכיח מפרש"י בד"ה חלצה בשנים כו' ונמצא א' מהן קרוב דהדר הוו להו שנים דבדיינים ל"א נמצא כו' כולן פסולין. דהנך כוותה דגם לר"ם ולריו"ח דאינן אלא משום עדים מוכח מדבריו דמכשרי בנמצא כו': תד"ה דמר"ז. וי"ל כו' מזובו ולא מנגעו ש"מ דטמא כו'. עי' ע"א במגילה (ח ב) ד"ה מזובו. שהקשה הא קרבן זב הוא ב' תורים כו' וקרבן עוף לא בעי סמיכה. ועמש"כ בנזיר פרק ח' ליישב בס"ד. ומפי הרב הג' מוהר"ג הירש ליב ר"י דוואלזין שמעתי דט"ס הוא בתוס' ול"ל מטומאתו ולא מזובו והוא בת"כ במצורע פרשתא ג' סי' י"ג ול"ל אע"פ שלא נטהר מזובו ודלא כק"א שם ונכון: בשאלתי אשה מדברת ואינה שומעת מחמת חולי שנפלה ליבם אם יש לה תקנה בחליצה מי מיקרית אכל"ב דקריאה הואיל דאין לנו מבוא איך ללמדה הקריאה (עמש"כ בגיטין עא) והוה כמו אלמת דבמתניתין. א"ד כיון דיכולה לדבר. משום חסרון לימוד לא מיקריא אכל"ב. והשבתי דנ"ל דאף אם היתה ראויה לקריאה רק שלא היתה יודעת שחייבת לקרות ולא היה לנו דרך להודיעה שחייבת לקרות ומחמת זה לא תקרא מיקרי ג"כ אכל"ב (וכמ"כ נידון דידן דמלבד דאין דרך ללמדה חיוב הקריאה. אין דרך ללמדה ג"כ עיקר הקריאה) והוא מהא דפריך הש"ס בב"ב (פא) אהא דקונה ב' אילנות מביא וא"ק. ודלמא בכורים נינהו ובעו קריאה כו' והאר"ז כל הכל"ב כו'. הכי אף דבאותו הגד דבכורים הם ראוים לקריאה רק דמחמת חסרון

ידיעתנו

ידיעתו בחיוב קריאתה אבל מפני זה לא מלינן למיקרי מיקרי אדל"ב. ואזכתי לומר דמליצו בענין עוה דאזלינן בתר מעיקרא כמו לעיל (עט ב) בסריס אדם והזקן אף דעכשיו א"כ להקים לאחיו שם. וכן עקרה וזקינה הביאו הרי"ף והרא"ש בשם"ק מהתוספתא דחולצות ומתייבמות אף דלא קרינן בהן עכשיו אשר תלד הואיל והיה לכן שעת הכושר. וילפינן מהדדי מילי דיבום מדאמר לגא שם א"כ אין לך אשה כו'. ולכן נידון שלפנינו נמי היה לה שעת הכושר לקריאה קודם שנתחרשה. ולפ"ז יצא לנו דין מחודש דהא דאלם ואלמת אין חולצין היינו דוקא שנולדו כך שלא היה לכן שעת הכושר. אמנם עדיין לא מליצו לה תרופה בחליצה והוא לפי גי' הרי"ף בס"פ גבי הא דר"א אשכחי' לר"ב דקא מלמעל כו' כר"ז כו'. ולשון הנ"י שם וכולן אדל"ב חשיבי עד שילמדום והוא מהרשב"א בחידושיו. ואולי אף להרשב"א שם דחולק על הרי"ף היינו דוקא לענין קריאה בב"א דאומר כיון דאסוקי מילתא נ"ע בה אין בקריאה בב"א אפי' מצוה לכתחלה ולכן לא שייך בזה ראויה לבילה בעינן. אבל בעיקר הקריאה אולי מודה דאין הנשים ראוין לה עד שילמדון. ועי' מה שכתבתי פ"א דתרומות מ"ב בדברי הר"ש:

דף קה ע"א גמרא אביי אמר כו' אבל מתכפר בתורה וגמ"ח כצ"ל וכן הגרסא בר"ה (יח): **תד"ה** ככה. וא"ת כו' וי"ל דמ"מ מעשה גרוע הוא כו'. ור"ל כיון דיעשה מותר ועכ"ז אתי למעוטי מעשה גרוע דקריאה. ולפמש"כ בב"מ (ל ב) בד"ה ר"י דל"א ר"י עקימת פיו הוה מעשה אלא דוקא היכא דבדיבורו עביד מעשה ל"ק הכא מידי ואולי כוונו לזה בתירוצא דא"כ יכאן: **ע"ב גמרא** תאנא כו' ומאנו שתי כלוסיו. עי' לקמן (קח) עובדא דידהו: **תד"ה** מי. ובהוריות כו' פי' לעורך הטעם: בהגהת הגר"א ז"ל כתב ע"ז וצע"ג. כוונתו נראה דשם אר"פ על הא דיצא לעורך ל"א אלא לקטנים כו'. אלמא דלעורך היינו לעורך נקביו. ואולי י"ל דהתום' ר"ל דזהו ג"כ לעורך הטעם דאם לא יפנה א"ע לא יוכל לעשות עורך הטעם. או דר"ל דהכניסה היא לעורך הטעם. ומש"כ ובתוספתא כו' לא לעורך הטעם ר"ל דמזונן דבעינן עכ"פ עורך הטעם יהיה ביציאה או בכניסה ולפנינו בתוספ' פ"ז דסנהדרין הגירסא כבגמרא: **ד"ה** לכתחלה. ומיהו לפרכומי כו' בחמשה כדלעיל (קא ב):

דף קו ע"א גמרא הטתא מיהך איפסלא לה. עי' לעיל (קב ב) רש"י ד"ה וא"ד ועי' בב"ח סי' קס"ט סקמ"ה: **תד"ה** לפיכך. וי"ל דעדים א"ת לתגאין כו'. עיין לי: **ע"ב רש"י** ד"ה עלה. כלך אצל שכמותך כו'. כ"ה לעיל (קא ב): **ד"ה** ממאן עד יבמי דקי"ל אין כותבין ד' תיבות כו'. עי' ברא"ש וק"כ:

דף קז ע"א תד"ה אר"י. וסוגיא דהכא כעולא א"כ אלעזר כצ"ל בנ"י: **ד"ה** דאי. ואר"י כו' ואפי' הזמורות כו' אם כלה א"צ לשלם כצ"ל וכ"ה הרש"ל: **ע"ב במשנה** ר' אליעזר אומר אמ"ק כלום. כצ"ל בי' וכן הגי' ברי"ף ורא"ש וכ"ה מסברייתא בגמ':

דף קח ע"ב גמרא אזיל ומשבש. עי' נדרים (ס"ד פע) מה שהביא הגרי"פ בשם הערוך: **שם** עולא אמר כגון שאלשה בגיטין. עי' בנה"ם מה שהביא בשם תשובת הב"ח שנדחק בזה ולפמש"כ בס"ד בשם נת"ע (דף קא) שדרך הש"ס להחזיר פעם ג' והבאתי שם הרבה ראיות לזה ע"ש א"ש הכא בפשיטות ועמש"כ בעירובין (לג): **רש"י** ד"ה שאלשה. צ"ל שילא או בהוליאוה ג"פ טו': **תד"ה** יש מיאון כו'. עי' מהרש"א וקשה דא"כ מאי מייתי ראיה מהא דכל היכולה למאן כו' דהתם עכ"פ היא ערוה דאורייתא עליו כמו בתו ובתורתיה. ואפי' שלש אחרונות דחשיב שם שהן ע"י איסור איכא למימר דמיירי דקבלו אביהן קדושיהן והוה קדושי תורה. אבל הכא אפי' נתקדשה תחילה לאחיו מאמו (עפרש"י) איכה אסורה אלא מדרבנן מחמת שקדושיה אינן אלא מדרבנן. ולכן הנ"ל דהכא איירי בנתקדשה תחלה לאחי אמו ע"י אביה דהוה קדושי תורה דכוותה לאחיו מאמו היתה ערוה דאורייתא ודלא כהמהרש"א. אבל קשה לפ"ז מדוע לא בעו בכל השניות. ולפי' המהרש"א י"ל דלא מיבעיא להו אלא בתרי דרבנן. אמנם גירסת נרתה אין לה קיום כלל לפי מה שהוכחתי לעיל (כ) דלרת שניה מתייבמת ע"ש. והנה לפרש"י שלפנינו (עי' רש"ל ורש"א) תמ"כ אבל באיסור דערוה כו' פשיטא לן כו'. לא ידעתי מהיכא כיון דסוף סוף לא הוה אלא איסורא דרבנן מחמת קדושי קטנות. ואולי פסיקא להו מהא דכל היכולה למאן כו' שהביאו התוס' דהתם נמי איכה אלא ערת ערוה דרבנן מחמת קדושי קטנות אך יש לחלק כנ"ל. ולענ"ד דאילו בקדשה אחיו מאמו קודם לא היתה זקוקה לו כלל דאתי איסור אחות אם מאמו דקדושי קטנות ומפקיע זיקה דקדושי קטנות דומה ממש למשנה דלקמן (קט) שני אחין נשואין לשתי אחיות קטנות כו' אלא משום אח"א ועמש"כ שם:

דף קט ע"א גמרא הנ"מ מדקתני סיפא כו'. כה"ג במנחות (יד ב): **במשנה** וכן שתי חרשות. ק"ל מדוע לא באר כאן דין דאחת קטנה ואחת חרשת כמו להלן בשניות דמי שהיה נשוי (קי קיא). אולם מלינו הרבה דינים דשייך במשנה ותני בברייתא וכן נידון זה תני בברייתא לקמן (קיא) ע"ש. ואני מסתפק אם נפלה קטנה או חרשת והן משניות ליבום אי נימא דאתי איסור ערוה דרבנן ומפקע זיקה דרבנן דומיא דאמרינן בנדה (מז) אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. וממתניתין דלפנינו אין ראיה דאתי איסור אח"א דרבנן ומפקע זיקה דרבנן דהם תרוייהו חד שמא ניגהו ואיכא למימר ממ"נ. וכן ליכא למיפשט להיפך מרפ"ג איסור מצוה ואיסור ק' חולצת ולא מתייבמת. אלמא דל"א דלידהי א"מ דדבריהם את איסור אחות זקוקה דג"כ אינו אלא מדבריהם דהתם ע"כ זקוקה היא גם עתה מה"ת וא"כ לשוק בלא חליצה ועמש"כ לעיל (קח ב): **שם** ר' אליעזר א' מלמדין כו'. והוגה בגליון צ"ל אלעזר ושבוש הוא עי' לקמן (קיא ב) ברש"י במשנה ד"ה ר"א ובפירושו בגמרא דשם: **שם** רב"א כו' ממתין עד שתגדיל ופרש"י ממתין הקטנה אצלו כו' וצ"ל ממתין מלהבעל לו עי' תוספות לעיל (יח) ומש"כ התוי"ט ומיהו בגמרא איפלגו אי בעינן שבעל אי לא כו' עבדי בה לתומרא כו'. לכאורה קשה לפ"ז מש"כ הרע"ב במ"ב דבלא בעל נ"מ שמא נשרו הא הוה ספיקא דאורייתא דלמא גדלו קידושין בהדה וי"ל משום דהוה ס"ס שמא לא גדלו בהדה ואת"ל גדלו דלמא לא הביאה עדיין שערות ועי' בב"ש סי' קנ"ה סקל"ב: **רש"י** ד"ה הי לו. אוי לו. וכתב התוי"ט בשם הנ"י כדכתיב אי לך ארץ. וכ"ע ועדיפא הנ"ל כדכתיב ואילו כאחד שיפול כו' פשוט דהתם איכא לפרושי שהוא לשון אם כמו ואלו היה אלף שנים ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו. וכן פירש שם רש"י והתרגום: **ע"ב תד"ה** אתא. גירסת רש"ל שבגליון איננה בשלימות ועי' בפנים:

דף קי ע"א גמרא ואותביה אבי כורסייהו כו'. עפרש"י וק"ל לשיטת רש"י לעיל (נז ב) דרב ס"ל כר"ה דחופה קונה מאי פריך הכא ואפי' לאביי דהמדיר דבבעל פליגי הכא כיון דאדם יודע שאין קדושי' קטנה כלום אמרינן דודאי חופה זו לשם קדושין היתה: **תד"ה** קסבר. ומיהו קשה כו' מדרבנן דר"א כו'. הוא לעיל (קט): **ע"ב גמרא** ומדכן אכפין מעיקרא איגהי נמי כו' כצ"ל: **רש"י** ד"ה ואשת אחיו אסורה לעולם ומהך מתניתין נ"מ ליה לרבה כו' כצ"ל: **ד"ה** נכריות נמי. והמגמגם כו' הכך נמי דלעיל מדמים מעיקרא כצ"ל: **תד"ה** או. וי"ל כו' הסוא דנתחרש או נשתטה כצ"ל: **בהה"ע** צ"ל כדפריטית תחת כדמפרש:

דף קיא ע"ב גמרא ולריכא כו'. בהך קאמר שמואל הלכה כר' אליעזר כצ"ל: **רש"י** ד"ה פסל את הקטנה. וכדאמר בגמרא. הוא לעיל (בע"א):

דף קיב ע"ב ד"ה כשם. וכן פקח בחרשת ברמיזה כנס כו'. לכאורה לא היה צריך לזה דאפי' נתחרשה א"כ יוצאה כדלקמן. ומע"ז צ"ל אלא לריב"ב וכדמסקינן בדעתיה לקמן (קיג ב). אבל נראה דאף לרבנן הוצרך לזה משום דמתניתין לא מחלקת כאן בנתחרש א"כ כדמחלקת בסיפא בפקח שנשא פקחת ע"כ דאף בהס"ג יוציא ובזה שפיר נלרך טעם רש"י: **ד"ה** שהשיאה אביה. ואפילו משגדלה כו'. הולרך לזה לשיטתו לעיל (קט) במשנה ד"ה קטנה ע"ש דס"ל דקטנה אע"פ שהשיאה אביה מקבל את גיטה. אבל לפי הוכחת התום' בקדושין (י) מהירושלמי דכיון שנשאת אע"פ שהיא קטנה שוב אין אביה מקבל את גיטה א"ש הכא בפשיטות אע"פ שלא גדלה דהא אמר שהשיאה: **ד"ה** כונס וא"מ לעולם. דלא אתי גיטא דידיה ומפקע זיקת כו'. וכן לשונו בגיטין (עא) דגט דידיה לא מפקע זיקה דאורייתא נ"ל בדעתו ז"ל דהרש שייבם איכה כא"ה גמורה אע"ג דמה"ת זקוקה לו והבא על יבמתו בין בשוגג כו' קנאה מ"מ הא בעינן כוונה לשום ביאה כדאיתא שם בגמרא והוא לאו בר כוונה הוא כלל. וכמו בן ט' שנים ויום אחד (עמש"כ לעיל (נא ב) בתד"ה או ביאת). ולפ"ז היה גם שלו מועיל לנשואיו דכשם שכנס ברמיזה כו' רק דעדיין נאסר עליה זיקת יבמין כיון דלא קנאה לגמרי בביאתו כנ"ל נכון והתוי"ט ל"ד בזה במחכ"ת: **תד"ה** העיד. עי' מהר"ם אבל לקמן בגמרא (קיג ב) דקאמר מדקא"ל אף זו כי"ב ש"מ אשה קמ"ל משמע דהאי אמרו לו פירושו דחכמים דריב"ל א"ל לריב"ב דמזה העדות מוכח כדברינו:

דף קיג ע"ב גמרא מחמת כיסופא הוא דקאמר לה כצ"ל: **שם** אורכשו ליה כו' ברה"ל בשבתא. רש"ל מחק תיבת בשבתא וכ"מ ברש"י לקמן ברה"ע וכן ליתא בנ"י:

דף קיד ע"ב גמ' אבל דם דעד דאיכא רביעית. ק"ל דמשמע בכ"מ דשיעורו בכזית בכריתות (יד כב) ובחולין (פז ב) מגום כלת והוא דאיכא כזית משמאין באהל והוא דאיכא רביעית וכ"כ הרמב"ם פ"ו מהל' מאכלות אסורות וכ"כ רש"י בעירובין (ד) ובסוכה (ו) ובפסחים (מד). וכ"כ משום דכתיב ביה לשון אכילה וסתם אכילה בכזית וכ"כ הרמב"ם בפ"י מהל' תרומות הל"ב לענין שתיית תרומה דבכזית והוא מהתוספתא ובחולין (קכ) גבי המחה את החלב והמחה את החמן וגמעו אמר שם דהוה בכזית ועי' ברפ"ו דנזיר. שוב ראיתי בתוס' זבחים (קט) ד"ה המעלה של' אע"ג כו' ומשקין ברביעית ה"מ בשתיה אבל דרך אכילה שמרה פתו ביין שיעורן בכזית ועמש"כ ביומא (פ ב). ולפ"ז נוכל ליישב קצת שיטת הסוגיות דכריתות (כב) מיירי שאכל הלב עם דמו דהיינו דרך אכילה. וכן בשאר המקומות שנזכר בהם כזית י"ל"פ עד"ז. אולם ק"ל ע"ד התוס' מהא דרפ"ו דנזיר דלע"א אפי' שרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב ובגמ' שם ת"ק כו' ור"ע כו' ע"ש ופיר"ת שם בתוספות דבאכילה כ"ע ל"פ דבכזית וכי פליגי בשתיה דלת"ק ברביעית ולר"ע בכזית משיכא שמעינן לר"ע דפליג על ת"ק בשתיה דהרי ל"א אלא דשרה פתו ביין וזה הוה כמו אכילה דאף ת"ק מודה בו דהוה בכזית ודוחק לומר דהש"ס סמיך בזה על התוספתא שהביאו התוס' בסוכה (ו) ע"ש דמבואר להדיא דר"ע מחייב על שתיה ממש בכזית. (ועמש"כ בפ"ז סז ב בס"ד) ועוד דהמשנה לא באר"ה עיקר פלוגתתן במאי דפליג ר"ע על ת"ק. ואולי דברי התום' היה אפשר לומר דהא דאמרי' משקה הבא לאוכל כאוכל דמי היינו שהיא נעשה כאותו אוכל ולכן בהסיה דנזיר א"א לחייבו מטע"ז בכזית דהא הפת היתר הוא לנזיר והא דמעילה האוכלין ג"כ דאיסורא. וכן הא דליר שע"ג הירק דיומא (פ ב) שניהן שוין לאיסורא ביה"כ. ולענין קושייתנו מהא דלב בכריתות י"ל כיון שעדיין לא יצא ממקומו לכן הוה תורת אוכל עליו וכמו דאמרי' בב"ב (פ) דבש בכוורת א"י מידי תאכל לעולם ע"ש בתום' וכן בפסחים (לג ב) גבי ענבים ודברי התוס' יש ליישב דע"כ לא קאמרי דדרך אכילה הוא בכזית אלא בפיגול ונותר וטמא דאיסורן כתיב בלשון אכילה (וכן דם כתיב איסוריה בלשון אכילה) אבל יין דנזיר דכתיב איסוריה בלשון שתיה לא מהני אפי' בדרך אכילה להיות שיעורו בכזית. ולכן מוכח שפיר מדר"ע דאפי' שתיה בעיני' בכזית. והנו"ב בחלק או"ח סוף סי' ל"ו כתב בפשיטות דשיעור משקין האסורים ברביעית. ולפי מאי דאיתא בשבת (עז) דרביעית דם אם יקרש יעמוד על כזית. מיושב הסתירות שזכרתי (ולא נצרך לדברי התום' דזבחים הנ"ל) דאידי ואידי חד שיעורא והא בקרוש והא בצלול. ולפ"ז מופרך המהרש"א במש"כ דאי כתיבי שלים וטומאה איכא למיפרך מה לנגה שכן בכזית. אבל דם עד דאיכא רביעית. ועוד קשה לדבריו נ"ל להש"ס לומר גבי שקלים משום דאיסורן במשהו והיינו בבריה הנ"ל דאיסורן בכזית משא"כ דם דהוה ברביעית. ולענין קושיית הרא"ש י"ל בפשיטות דגם טומאת מת במשהו הייתו אבר שלם כדתנן האברים אין להם שיעור כו' (אהלות פ"א מ"ז): **שם** א"ר מ"ע ב' אחין א' מהם כו' אחת חרשת וא' פקחת כצ"ל וכבמתניתין: **שם** בסה"ע איבעיא להו החזיקה כו'. הרש"י לקמן (כר"ד הסמוך) בסד"ה דאי נראה דגריס איבעיא ליה ומפרש דקאי ארבא דלעיל

דף קטו ע"א תד"ה אר"ע. דר"ע לא היה כו' ולכך כו' בתו"ח בסוף מגלחין הקשה ע"ד דהא בעדיות איתא דהעיד ר"ע ד"ז. וזה היה כשנתמנה ראב"ע ואז היה ר"ג ור"י וראב"ע כו' אלא צ"ל דעבור אחר היה כו' ע"ש. ודבריו תמוהים דאז העיד דכאשר ילד לעבר השנה בזמן קדוש מלא לגמתיה כו'. ובאותו הזמן לא היו החכמים הנזכרים בא"י. והרי גם לדבריו צ"ל דהכיא דברכות היה בעת שלא היו בא"י:

דף קטז ע"א ד"ה ולסימנה. מדפריך סתמא דגמרא מרה"מ ובפ"ב דכתובות כו' כצ"ל: **בא"ד** וי"ל דכשתובעת כתובה א"כ כו'. ושם הביאו דוגמא לזה הא דר"כ לקמן (קיז) וכ"כ בב"מ (יז ב): **ע"ב גמרא** הסיא דאתיא לב"ד דרבי יהודה כו'. הגהת הגרי"פ דרב ל"י מה דמקתו ואדרבה גי' דלפנינו מסתברא טפי דר"י לשיטתיה. וכ"מ מהפוסקים דלא פסקו כוותיה דר"י ואם איתא דרב יהודה כוותיה ס"ל ה"ל למיפסק כן. אך י"ל משום דהסי דאלפוה כחכמים ס"ל. וכן התוי"ט העתיק דרבי: **תד"ה** באותה שעה. וא"ת כו' מינו שהיתה כו' גרשתני. עי' מהרש"א דפסיקא ליה דבאומרת גרשתני אינה נוטלת כתובתה ול"י מאין לקח זה. דאדרבה מהתום' לעיל ד"ה ולסימנה בסופו משמע דדוקא בתובעת כתובה אינה נאמנת. וביותר בדבריהם בכתובות ובב"מ שהבאתי שם שהביאו דוגמא מהא דר"כ לקמן משמע דדמי ממש להתם דבאומרת התירוני ליכנסא נוטלת גם כתובתה. ועי' בתשובת מהרי"ק שורש ע"ב ועי' בשו"ע אה"ע סי' י"ז ס"ב ברמ"א שהביא דעות בזה:

דף קיז ע"א רש"י במשנה ד"ה יבמתה. וטעמא דכולהו מפני שמשנאות אותה כו'. הן מפני שנאה לחודא לא ה"ל למיפסלינהו דקי"ל כרבנן בפ"ג דסנהדרין דמכשרי שונא להעיד אלא דאיכהו הוויין כנוגעים בדבר וכדמסיק: **תד"ה** חוץ. לפי שיראה כו' או יבמה כו' ולע"ד אפשר לומר דלזה אינה חוששת דהיא תהיה עיקרת הבית שנשאת מקודם רק חוששת שמא ימות בעלה וייבמה בעלה של זו שאז תהא יבמתה העקרית. וכעין זה אמרינן לעיל (ל) ומה התם דאחות אשה הויא צרה לנכרית כו' ע"ש. ובזה תפול קושיית הוא"ת שבסה"ד. ואולי יכוונו בזה שלא תקשי מהא דלעיל (קיא ב) במשנה הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין כו'. ופי' הרע"ב דלא אסקא דעתה מיתות בעלה כו'. לכן פירשו דהכא החששא בב' הגלדים משא"כ התם אינה אלא תגד אחד: **ע"ב במשנה** עד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא. וכתב התוי"ט בשם הכ"מ כיון שנשאת ועבדא איסורא כו'. דברים אלו אין להם שחר דהא כאן תצא מדינא ולא משום קנסא: **גמרא** פשיטא דא"ד של אחד במקום שנים. והתוי"ט הוסיף בזה ועוד דאוקי תרי לגדי תרי כו'. תמוה דבתרי ותרי אם נשאת לאחד מעדיה והיא אומרת ברי לי בניסת וא"כ באו עדים לכ"ע לא תצא ובבאו עדים וא"כ ניסת הוא פלוגתת רמב"י ורבנן לעיל (פח ב) והכא בכל ענין תצא לכ"ע ומש"כ עוד ואשמעינן הואיל כו' הוא העתק לשון הרע"ב וכוונתם פשוטה. והתוי"ט שלא הבינם הוא לפלא: **במשנה** בסה"ע א"מ מת וע"א לא מת כו' ה"ז ל"ת. וכ' התוי"ט ומדלא קתני ואם נשאת תצא כדקתני לעיל כו' דקדק הרמב"ם כו'. הן בדינא דלעיל דתני וזו שאומרת ל"ת ל"ת. האם תאמר ג"כ דאם נשאת ל"ת הלא שויתה אנפשה חד"א. והא דאיצטריך לאשמעינן לעיל אע"פ שנשאת תצא התם הוא דאיצטריך לומר דאע"ג דכבר הימנוהו כתרי וכ"ה דהוי כתרי ותרי דאם נשאת ל"ת כמש"כ שם קמ"ל. ועוד דלא תימא דתרי פסולי עדות שבאו א"כ אינן אלא כאחד ולאותו שהעיד לאשון שמת כבר האמינוהו כתרי כשרים והוה כשנים אומרים מת וא' אומר ל"מ דתנשא לכתחלה קמ"ל דאפי' דיעבד תצא:

דף קיח ע"א תד"ה נ"ל. הוי כתרי ותרי ואי מכחשי אהדדי לא היתה שותה. נ"ע דודאי בכה"ג היתה שותה דכיון דמכחשי אהדדי דל עדות מהכא והוי כמו דליכא עדות כלל דהיתה שותה יע"ש בסוגיא ובפרש"י: **ד"ה** נת. מספקא לר"י כו'. לכאורה מדברי אביי דמייתי ראיה מניתן לי בן כו' והתם איסור דאורייתא אשת אח שיש לו בנים והוא בכרת אפ"ה אין חוששין לדברי כרס. וכן נמי בבבא השניה דמת בעלי וא"כ מת אחי דליכא מת"כ דהא איכא למימר דבעלה מת ולא חמיה דודאי מותרת אפי' בתרומה דאורייתא ודומיא דידה בבא דרישא ג"כ: **ע"ב במשנה** ומניח כתובה ביניהן. עתוי"ט ד"ה ומניח הכ' דמשמע מדבריו דהקושיא בב"מ שם הוא מן לא יטול. אבל ע"ש דנראה דהקושיא הוא מואם נפל לא יחזיר עי' בפי' התום' שם (כה ב) וכ"כ שהבין כן המהרש"א שם (בדף לז): **גמרא** מדקאמר רשב"א כו' מכלל דתק"ם פליגי. הן בלקח איתא לסדיא בב"ק (קג ב) מעשה בחסיד אחד שלקח כו' בא לפני ר"ע כו' עד שתשלם לכאו"א ופרש"י דפליג על רשב"א. ועי' ב"מ (לז ב) תד"ה ומי. ועי' בהגר"א שו"ע חו"מ סי' רכ"ב סק"ג: **במשנה** ב' מת בני וא"כ מת בעלי אינה נאמנת. לכאורה מ"ש דנאמנת לומר מת בעלה ותתייבם כדברי"פ ועי' לעיל (לד) בתד"ה כי תיבעי הא' מה שיישבו בזה וצ"ל להוסיף טוב טעם דדוקא היכא דמתקלקלה א"כ בסופה על בעלה הוא דהימנוה אבל הכא איכא למימר דזה אמת שמת בעלה וא"כ תו לא מתקלקלא גביה כיון שכבר מת:

דף קיט ע"א במשנה לא תנשא ולא תתייבם עד כו'. לכאורה נראה כשהיתה צרתה מעוברת כשילתה (דאיתרע בזה חזקת יבום) מותרת להנשא לר' יהושע דסיפא עי' מהרש"א לקמן (ע"ב) בתד"ה סיפא. וכ"כ מתד"ה ר"מ היא דמפרשי לרישא דוקא ביצאה ריקנית דאל"ה דלתא לככי אפקה מדרבנן משום מעוברת דל"ל תו למעמה וכן לעיל (לו) מתרלינן לברייתא אליבא דר"ל וא"ת הלך אחר רוב נשים כו' ע"ש. וזה יש לדחות דדלמא אתיא כרבנן דר"מ והפוסקים לא דברו כלום מזה: **שם** יצתה מלאה חוששת. עי' תוס' ונ"י שנדחקו מדוע לא נאמר בה סמוך מיעוטא דמפילות כו'. ול"כ מדקדוק לשון מלאה ולא תני מעוברת כלשונו בכ"מ דבא להורות שנמלאו ימיה ללדת. ובברכות (ס ב) אררב"י אף אין אשתו מפלת נפלים תדכתיב תמלא בטנם. ולכאורה קלת סתירה לדברי מנדה (כט) דנקט ג"כ שילאת מלאה ואפ"ה אמר דיש מיעוט מיולדת דבר שאינו פוטר בבכורה אבל י"ל (ובזה לא נצרך למש"כ התום' שם בד"ה וזו) דכיון שכבר מלאו ימיה בפנינו ה"ל לענף פרס יליאתה ונכון בעז"ה. שוב מצאתי בנו"ב מ"ת חלק יו"ד סי' ק"ז שהשואל כלה זה לכלום בדברי הנ"י. ואגב ראיתי שם בדברי הנו"ב עצמו מש"כ בכוונת הנ"י וז"ל דע"פ הסברא ה"ל להתיר בעוד עדיין לא כלו חדשי העבור מטעם ס"ס כו' אלא כו' ע"ש. והוא תמוה מאד דהלא אם בעלה מת קודם כלות חדשי העיבור ודאי מותרת לשוק עולמית מטעם שהולד יהיה אחיו שלא היה בעולמו: **גמרא** מאי היא צרתה כו'. נראה דמלת היא דייק שמיותרת ודלא כתוי"ט שכ' דצרתה מיותר הוא: **שם** אבל צרה אחריתי ל"א עפרש"י. והרמב"ם בחבורו נראה שמפרש דהכרה שהלכה לא תיחוש לצרה שנשארה כו' וכ"ע התוי"ט דמלתא דפשיטא היא כיון דלא היה בעלה עמה. ואני אומר דלריכה ולריכה דל"מ דשמא מעוברת היתה בשעה שהלך בעלה ממנה אלא שלא הוכר עוברה עדיין: **תד"ה** מתעוררת בסופו. ועוד דאיכא חזקה דעבל. עמש"כ בריש דמאי בס"ד: **ע"ב במשנה**. לזו עדים כו'. הן לדעת ר"ש ורבא לעיל (לד) דע"א נאמן ביבמה צ"ל דעדים ל"ד ועתוי"ט. ותדע דהא קתני נמי לזו בנים. וכן ותתני היבמין ל"ל דע"כ לאו דוקא: **רש"י** ד"ה למכרתה תשעה. שאפי' הלכה לא תנשא בתוך ט' כו'. לכאורה לר"ל לעיל בריש החולץ דהל' כוותיה ס"ל לפרש דאם הלכה בתוך ט' לא תנשא אפי' לאחר ט' ע"י הלינה זו כדאיתא שם וכ"ת ניבנא דזעירי הכא. למכרתה תשעה ומולאת דמשמע דתולאת לאחר ט'

דוקא

דוקא וכ"פ בעצמו בסמוך בד"ה ותחלוץ לאחר ע' : תד"ה וחזקה לא עדיף כי רובא כצ"ל. וכן בסמוך כרוב נשים דלא עדיף כי רובא :

דף קכא ע"ב רש"י ד"ה שהוא מבעיר. וניתז השמן על האור מבעירו יותר כו' כצ"ל בלא ו' וכ"ה ברש"י שברי"ף :

דף קכב ע"א גמרא זיל לקמיה דרבא דחריף כו' כ"ה גי' הרא"ש. וכה"ג אשכחן ליה בב"ב (כב) דאמר הכי לגי' רש"י ותוספות בקדושין (עב ב) : רש"י ד"ה לא אמר כלום. שזיקה שם הטיל שבא"י. הוא ביהושע (יו"ד י"א) : תד"ה של עזיקה. ומופקר נמי לא הוי לנזור כו' כצ"ל : תוי"ט ד"ה בת קול. דהלכה שאין משגיחין בבת קול בכל דוכתא כמו שכתבו התוס'. שגה במחכ"ת דהתוס' לא כתבו כן אלא אליבא דרבי יהושע אבל אנן לא קיימא לן הכי דהא קי"ל דהלכה כבית הלל לאחר ב"ק ע"ש : במשנה לצוער עיר התמרים. בסוף התורה כתיב ירחו עיר התמרים עד צוער מכלל דצוער לאו עיר התמרים. ואולי אח"כ כאשר נחרבה ירחו הוקבה עיר התמרים לצוער הסמוכה לה :

הרא"ש

פרק א סי' ג בק"נ אות ג' • דבריו תמוהים בעיני דהא קי"ל כרבנן כו'. פשוט דכוונת הרשב"א אליבא דר"מ ור"ל לאפוקי אליבא דרב אסי צריך לאוקמיה בדקביל עליה דוקא וכדאיתא בתוס' בשם ר"ת : רשי' ד בפנים. דמ"כ כו' עליה בחייה עליה מה ת"ל כצ"ל וכ"ה בגמרא : סי' ו וכיון דאיתעקר איתעקר הלכך חולצת. אבל התוס' (יא ב) בד"ה לצרה הוכיחו דאפילו את"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אין לפוטרה מן החליצה כו' ע"ש : סי' ח בק"נ אות ג. אשמעינן רבותא כו' מ"מ אסורה להתייבם ובבא דרישא כו' מ"מ בעיא חליצה. אזיל בתר איפכא : סי' ט אות ה. וכן בן כפר אם ביום י"ד הוא בעיר צריך לקרות ביום י"ד כו'. בתוס' מגילה (יט) בד"ה בן כפר כתבו דאם ביום ממש בא לעיר א"צ לקרות עמהם. אמנם לפמש"כ הר"ן שם בריש המסכת שהיו מספקין מים כו' ביום הכניסה נדחה ראיית התוס' שם : שם בפנים. ועי"ל דמגילה הוי כב' בתי דינין כו' אבל מלשון הגמרא ומ"ד עשו קרינן כאן ל"ת כו' משמע דלמ"ד לא עשו ל"ק כלל ולתי' הראשון דהרא"ש א"ש :

פרק ב סי' א אמר רבא ה"ה אע"ג דל"ע בה מאמר כו' הגי' שלפנינו רבה. ורבא אמרי' לקמן (ל ב) בהדיא דע"כ אית ליה דר"א דיש זיקה : שם וכ"ת דרב אסי סבר הכי כו' כצ"ל : שם אימר מוקי לה משום חולץ וקסבר כו' כצ"ל : שם משום דגמרא שקיל וטרי למיפשט להתירא ודמי ליה כו' פשיטא דאשונה אדרבה היה לאיסורא ודמי לה וצ"ע : שם ירושלמי תני ב"ק כו' ואמי אביו מותר כו' ובבתו כו' אחי אמו מותר כו'. ובבתו אפי' בבת אביו שהיא בת אחיו מותר כדלקמן. וכן אפי' בבת אמו שהיא בת אחותו מותר וכ"ש בבת בניהן : שם נושא אדם אשת ב"א ואשת ב"א. כבר כתוב לעיל : שם המחזיר גרושתו כו' צרתה מתייבמת. כאן צריך להיות הנקודות. ותיבת לעולם נמסכת למטה : סי' ב ול"ח לאחלופי דאין אב לעובד כוכבים ושמא יאמרו ליכא דלא היתה אסורה לו בנכריות אבל שניות כו' כצ"ל : סי' ג במשנה פוטר את אשת אביו כו' ועל קללתו ובנו לכל דבר חוץ כו' כצ"ל : בק"ב אות א. דבריו מגומגמין וגם תמוה מה שהבין דבהטייה יכולה להתעבר מביאה ראשונה וכלפי לייא : סי' ד בפנים ריש מ"ב. בנים שקדשו שתי אחיות כו' כצ"ל :

פרק ג סי' א בק"נ אות א'. כי מעולם לא עלה ע"ד תוס' שמינויא קמא עיקר כו'. לכאורה מדברי התוס' (כז ב) ד"ה אלא שכ' וכלישנא דקאמר דא' חולץ לכולן אאמצעית ע"ש משמע כדברי הרא"ש. ועיינתי בים"ש עצמו בסוף הסי' שנדחק בדבריהם להשיאם לדעתו. ול"נ כוונתם דמהכיא ליכא הוא למוכח דהיכא דמתיהן גרושות בשום כל אחת נפטרה בחליצת חברתה דלהכוא ליכא לא מפלגינן בין מיפטרא נפשה לבין מיפטרא חברתה ונכון הוא : סי' ב אות ג'. וי"ל לפמש"כ תוס' כו' יותר ה"ל להביא הא דר"ג לקמן (נא) דשמעינן ליה בהדיא דאמר כן דחלץ לבעלת הגט או לבעה"ת נפטרה צרתה ע"ש. אבל דברי התוס' יש לדחות די"ל דקמ"ל להיפך דדוקא היא הותרה אבל לא צרתה כדפי' הר"י : בפנים אבל אי גריעה מינה מיפטרא בחליצה כו' כצ"ל : שם ורב אסי דמייתי כו' דל"ל לרב אסי התחיל כו' כצ"ל : סי' ג אלך לשני' הותרה אלך לראשונה הותרה. בגמ' ורי"ף הגי' להיפך : סי' ד ובה"א מוליא את אשתו בגט ובחליצה כצ"ל וכ"ה בגמרא וברי"ף :

פרק ד ססי' א מ"מ הורע זיקתו כו'. נ"ל דאיה לזה מפרש"י סד"ה דלא הגי ע"ש : ססי' ב עד שיאמר כו'. שנתתם להם כו' כצ"ל : סי' ד שמא בהבחנה החמירו עפי. ורלאיתי בתו"ח פ"א דנדה מ"ה שתמה ע"ז מהא דלקמן בגמרא (מג) אימר הוי ליארס ביום ל' כו' וסא כו' וחוץ מיום שנתארסה בו הסוא לענין מינקת איתמר. אלמא מחמירינן באירוסין דמינקת טפי מדהבחנה וי"ל דבהבחנה סמכינן על הא דעלת רחב"א מארסין תוך ג' וכן עושין מעשה וכן היה ר"א מלמדו כו'. וכן אמר ר"ה בשם ר' יוסי במ"ר ויחב פ' פ"ה. ואע"ג דבמינקת נ"כ איכא תנאי ואמוראי בכתובות (ס ב) דס"ל דסגי בי"ח או בט"ו חדשים מ"מ התם חזינן דלא סמכו עלייהו רב ושמואל. אבל בהבחנה לא שמעינן להו : שם עוד הביא ר"י ראיה כו' ומכנו מליסאנה כו'. נ"ל דגי' אחרת היה שם לפניו דלגי' שלפנינו שם אין ראיה כלל : סי' ז דקי"ל כר' אלעזר כו' כצ"ל : שסי' ח ואם מת ספק מקמי חלוקה כו' כצ"ל : סי' י וא"ל רבא לר"נ לרב דאמר כו' כצ"ל : סי' יג בק"נ אות ת'. נ"י מאי שייכות כו'. ואהכי נ"י מאי לא ידע דפשוט דאילו הוה התם הלכה כריו"ח לא היה נ"מ לדינא מידי בין פרש"י לפיר"ת : שם בפנים. וי"פ כרבא כו' בין דנפלה מן הנשואין כו' כצ"ל בלא תי בת לה : שם וגם רבה סתר כו' כצ"ל : שם וגם מתניתין לא דייקי כולי האי כאביי. לכאורה סתמא דהש"ס אומרת ומו לא מידי ופרש"י אין להשיב כו' : סי' יז ואי לא איטלע לה ריגלא דימינא. ואיטלע לה ריגלא דימינא כו' כ"ה בגמ' ורי"ף : פ' בא ואי בעי להאי מייבם וא"ב להאי מייבם. בגמרא שם הגי' חלין. חלין : סי' כב מסהיא

פרק ה סי' ב מ"כ כילד מאמר כו'. והאי אליבא דב"ש כו' זהו מלשון הרי"ף. ותמיהני דהא ברים קדושין תנן נקנית בכסף כו'. ואח"כ מפרש בכסף ש' וכה"א בפרוטה וכב"פ. ושם (ה ב) ת"ר כילד בכסף נתן לה כסף כו' ופי' הרי"ף עצמו שם שהוא אחד תמונה באיסר. וגם סתם כסף הוא מעה כדתנן הטענה שתי כסף. ועי' רא"ש פ' הזהב סי' כ. ועי' בב"ב (קסה ב) ובמנחות (קז) ובתוס' שם ושם : סי' ד ארמב"ח הכי אמרו אמר לגבלר כו' כצ"ל : סי' ו דהא זקוקה ועומדת היא לו. הך טעמא הוא לכאורה מערכה נגד הדרוש דלפי זה אמר חליצה דשוב אינה זקוקה אמאי תהני כי אמר בזיקת יבמין : שם ועתה אין נפקותא בכולהו כו'. נ"ל כיון דלכולהו בזיקת יבמין לכ"ע תהני רק דלאמוראי דבתר רבא פליגי במאמר יבמין כמש"כ הק"נ (אות כ) דלרבנן לא תהני אלא בתר ח"פ או בתר תנאי. ופליגי בזה אדרבא דלדידי' תהני לכ"ע אף אחר חליצה כשרה והך דינא שייך ואזיל לשיטתיה דרבא באידך מימרא דאמר נתן גט למאמרו כו' וכמש"כ בס"ד בגמרא. והך מימרא הלכתא היא דמייתינן לה לעיל (לב) בלי חולק וכמו שפסקוה הרי"ף והרא"ש שם והרא"ש בפרקין לעיל סי' ה'. וזהו כוונת הרי"ף במש"כ וכולהו טעמי כו' לא סמכינן עלייהו דלאו אליבא דהלכתא נינהו כו' כצ"ל כוונת הרא"ש ודו"ק :

פרק ו סי' א וי"ל דודאי אי הוה קיפוי שלא לדעת או אם אפשר כו' כ"ה דל"ל עי' בתוס' : בק"ב אות ג. ילפינן הערלה ביאה ביאה מעריות. בעריות לא כתיבא ביאה אלא מה"ל גמיר כדפרש"י לקמן וע"כ נ"ל דכוונתו למש"כ התוס' (נו ב) ד"ה עיקר וע"ש במהרש"א ובהמתחבר בסמוך : סי' ג בפנים. מנין להערלה כו' ואיש אשר ישכב כו' כצ"ל : שם דכתיב ערות אחות אמך ואחות אביך כו' כצ"ל : סי' ד א"ל מתה אשתו ובאו אחותה מאביה. מתה ובאה אחותה מאמה כו' כצ"ל ולקמן בסוף למתוק : סי' ה בק"נ אות ח' וקשה כו' תירץ הרב אלפס כו' מ"מ דהערלה קונה לכל ביבמה כצ"ל. אבל אינו מוכרח כלל : סי' ו בפנים. אבל ונטמאה בתרא דנכ"מ איסור תרומה וכהונה כו' כצ"ל : שם אבל אי שייך בהו כמש"כ התוס' בפ' החולץ כצ"ל. והוא (בדף מד ב) בד"ה ה"ג ודלא כק"נ : שם אז נימא דפסולה לתרומה כ"נ דל"ל : סי' ח איתמר היו לו בנים ונתגייר כו'. מהק"נ אות ת משמע שהיה לפניו הגי' ונתגיירו וליונו נ"ל כאן : סי' יב רבא אר"נ שלש שנים כו' כצ"ל וכ"ה בגמרא ורי"ף :

פרק ז סי' א אלא ע"כ ה"פ שאינו מוכר אותה שדה על סמך כו' ותיבת אלא צריך למחוק סי' ה' אי ב"כ לישראל פסיל לה כנעוריה כו' כצ"ל בכ"ף :

פרק ח סי' ב אבל אם אירע בו חולי ונסתרס פסול וכ"מ כו' שע"י חולה משוב בד"א. לכאורה לקמן בגמרא (עט ב) אמרי' אין לך כו' שלא נעשה בעלה סרים חמה שעה א' קודם מיתתו. אלמא דקרי ליה הש"ס סרים חמה וי"ל :

פרק י סי' ג כי היכא דקנסינן לה לגבי בעל שהולד ממזר. כוונתו להא דתנן בכ"פ והולד ממזר מזה ומזה. דאפילו מבעלה נ"כ הולד ממזר. ועי' בכ"פ במד"ה הולד ותמצא מבואר כן. והק"נ ל"ד בזה : בק"ב אות ר דדוק מסיפא איפכא כו' אדתני לזו עדים כו'. נעלמו ממנו דברי התוי"ט שם דעדים פי' עדות המועיל והיינו אפי' עד אחד והביא ראיה שם מהרא"ש עצמו ברפ"ק דב"מ ע"ש :

פרק יג סי' ה ותמיהני על מ"ש הרא"ש"ד כו' אי לאו משום דאיכא מאן דל"י כו'. לכאורה ה"כ יותר לומר משום גזירה שהגדילה אלנו דמדאורייתא בת חליצה ויבום היא. ואע"ג דרבנן לא גזרו בהיפך שלא תתייבם. י"ל משום דס"ל דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא כדלעיל בגמרא (כא) וכדלקמן במשנה הסמוכה וכדל' שם התמהרש"א בגמרא. ולכן לא גזרו לבטל המצוה. אבל לחלוץ דאין בה ביטול מצוה שפיר גזרו. וסברת רבה לעיל (לא) אידחי שם : בק"ב אות פ בסופו. ול"ד כו' דהיא ערוה מדאורייתא. משום דהא הכא נמי הוה גזירה לגזירה דהא קטנה היא וקדושיה אינן אלא מדרבנן :

פרק טז אות ב' מכאן קשה כו'. דבריו אין להם שחר. אבל מסיפא דהיתה לה חמות ויצתה מלאה אליבא דת"ק דמוספת ודאי יש להקשות :

סליק מסכת יבמות . בעזרת רוכב ערבות

הגהות וחדושים למסכת יבמות

מאת הרב הגאון האמתי מופת הדור מוהר"ר צבי הירש חיות זצ"ל אב"ד דק"ק זאלקווא והגליל .

דף ב ע"א תוס' ד"ה אשת אחיו באמצע הדבור ולא יתכן לפרש"י דכל כרת הוא וזרעו נכרת. נ"ב ר"י ברלין ליין מרש"י (שבת כ"ה ע"א) ונמצא ג"כ ברש"י (חולין ל"א סוף ע"א) ד"ה ממא. ומ"ש התוס' כאן דהירושלמי פ"ב דביכורים חולק על הש"ס (מ"ק כ"ח ע"א) לא הבנתי גם בש"ס בבלי שם מובא ברייתא זו דמת בחמשים זו כרת ורק רבא הוסיף דמן חמשים עד ששים ג"כ כרת ולא חשיב ליה משום כבודו דשמואל. ועי' ג"כ רש"י (תענית ה' ע"ב) ד"ה זו הוא מיתתו של' מיתתו של שמואל ולא כרת. ורמז לש"ס מ"ק ושם אמרו דהוי כרת ובמס' שמחות פ"ג ה"א אמר רמז רש"י מבואר דפחות מחמשים מיתת כרת. ועי' תוס' (שבת כ"ה ע"א) ד"ה כרת דכ' ג"כ דפחות מחמשים היינו כרת. ועי' רמב"ם פי' המשנה וברעכולא בסנהדרין ס"פ הנשרפין דכ' כרת יש עליו עונש לאחר מיתה אם לא עשה תשובה. ומיתה בידי שמים אין עליו כלום ועי' רמב"ם פי' המשניות פ' חלק וברמב"ם הל' תשובה דכרת הנפש היינו דאין לו חלק לעוה"ב וע"כ שני מיני כריתות יש כרת הגוף וכרת הנפש ע"ש : תד"ה ואחות אשתו אין להקשות דנדה תאסר כו' אבל נדה לכ"ע אסורה. נ"ב עי' שו"ת חכם צבי סי' א' הרי בשעת נפילה היא אוגנת על בעלה ואונן פטור מן המצות ואינו קורא [בה] בשעת נפילה יבמה יבא עליה. ולפ"ד התוס' נק"ת דגם בשעת אנינות אסורה לכל העולם מפני שאסורה בשמחה ועוד הרי אונן אסור בתשמיש המטה עי' ר"ן פ"ק דכתובות בסוגיא דמת אביו של חתן וא"כ הוי חופה שאינה ראויה לביאה :

דף ג ע"ב תד"ה ל"ת שיש בו כרת כו' בסוף דבריהם דמאשת אח א"א למילף דמצותו בכך. נ"ב לפ"ז איך ילפינן (לקמן ה' ע"ב) מתמיד הרי גם תמיד מקרי מצותו בכך עי' (מנחות ה' ע"ב) מה לשבת שכן מצותו בכך ופרש"י הקרבת תמידין ומוספין מצותו בכך. ואפשר דכוונת הש"ס על הא דקי"ל (מנחות ע"ב ע"א) דהקטר חלבים כשרים כל הלילה ודחי שבת משום דחביבה מצוה בשעתה ע"ש וזה אינו מצותו בכך דיכולין להקטיר בלילה וע"כ חביבה מצוה בשעתה והוי כעשה דוחה ל"ת :

דף ד ע"א גמרא אפילו למאן דלא דריש סמוכין במשנה תורה דריש. נ"ב טעם פלוגתתן אם דרשינן סמוכין תליא בפלוגתא (גיטין ס ע"א) אי תורה מגילה מגילה נתנה אי חתומה נתנה. א"כ אי מגילה מגילה נתנה לא נאמרה התורה בפעם א' רק במשך ארבעים שנה פעם שנה זו ופעם בשנה אחרת ואיך שייך למדרש סמוכין כיון שלא באו המצות בפעם אחד משא"כ משנה תורה שבא הדיבור בפ"א ממשה לישראל א"כ שפיר שייך למדרש סמוכין : ע"ב גמרא מתילה ותמיד שכן ישנן לפני הדיבור. נ"ב וקשה הרי כאן רצה הש"ס ללמוד דזולת קרא דעליה ה"א דעשה דיבום דוחה ל"ת דאחות אשה ויבום הוא עשה דקודם הדיבור דהרי הנהיג בה יהודה קודם מתן תורה ושוב הוכל ללמוד מ"ע דיבום ממ"ע דמילה ותמיד שדוחין ל"ת וצריכין קרא דעליה ומלינו ילקוט סוף משלי על קרא רבות בנות עשו חיל וגו' אר"י ב"ר סימון אברהם נלטווה על המילה וכו' יעקב על גיד הנשה יהודה על היבום ע"ש ובספרי תולדת נביאים הוכחתי מסוגית הש"ס כאן דגירסת המדרש רבה פ' וישב פ' פ"ה ובויקרא רבה פ' ב' נכונה יותר דשם נאמר דיהודה התחיל במצות יבום היינו מצד עצמו הנהיג כן ולא נלטוה ע"ז ושוב לא הוי יבום מ"ע דקודם הדיבור וכן הרמב"ם פ"ע מהל' מלכים ה"א דמונה והולך ספר הקבלה מאדם הראשון ואילך אינו מביא רק דיהודה על היבום וע"כ למד מסוגית הש"ס דכאן וז"ב ועי' חידושי ריטב"א כאן שכתב ג"כ בזה"ל אע"ג דחזינן ליהודה ואבות שהיו נוהגין ביבום לאו מתורת חיוב אלא כדרך שקיים אברהם עירובי תבשילין ע"ש אולם מ"ש הריטב"א בשם רש"י כאן דפי' בהדיא דיבום איננו לפני הדיבור ליתא ברש"י שלפנינו [ועמ"ש הרמב"ן על התורה שם בפרשה] : שם ומכלהו נמי שכן ישנן לפני הדיבור. נ"ב לפי מה דחשוב כאן בש"ס פסח עשה דקודם הדיבור אע"ג דנלטוו ע"י משה רבינו בזה מ"מ היה קודם מתן תורה. א"כ איך ילפינן מכבוד אב ואם דדחי ל"ת דשבת אלולי הקרא והרי אמרי' בש"ס (סנהדרין נו ע"ב) שבת ודינים וכבוד אב ואם נלטוו במרה וא"כ גם עשה דכיבוד עשה דקודם הדיבור. וי"ל כיון דגם שבת נלטוו במרה ושניהם קודם הדיבור הם ויכולין ללמוד מזה דהיכי דשניהם אחר הדיבור דאמרינן עשה דחי ל"ת. והטעם דלא ילפינן מתמיד פסח ומילה אע"ג דשניהם קודם הדיבור דשבת במרה נאמר. י"ל משום דהעיקר תלוי באיזה מצוה שקדמה לל"ת בזמן והל"ת באה בגבול העשה. בהכ"ג אין הל"ת הבאה אחרי העשה אלים לדחות המצוה אשר נהוגה כבר. וא"כ דוקא מ"ע דכיבוד אב ואם ושבת דשניהם במרה נלטוו הוו כשניהם לאחר הדבור דנאמרו בשיני יחד. משא"כ תמיד פסח ומילה דמצות אלו נאמרו קודם שנלטוו במרה על שבת • והל"ת דשבת באה בגבול מצות אלו ולמ"ע אלו משפט הקדימה ועפ"ז לא קשה קו' השאגת אריה סימן נ"ו דלמה לא ידחה מ"ע דאכילת פסח ל"ת דגיד הנשה הכי

שניהם קודם הדיבור אבל לפי הנ"ל כיון דל"ת דגיד עשה קודם שוב עשה דאכילת פסח הבא אח"כ לא אלים לדחות ל"ת דג"ה שקדם לנו מזהירים הרבה [אך לפ"ז קשה מ"ש לקמן ו' א' אלא מד"א פותי מכינן בהמ"ק כו' נגמר מסכת דלא דמי . ולקמן ז' א' אבל מיתת ב"ד דמי שבת דלאוי עשה ודמי ל"ת הדר מיקרי . ודו"ק] ובספרי הובא הורת כהנים מאמר דברי קבלה מאכלתי בזה וע"י תוס' (קידושין לח ריש ע"א) ד"ה דאקבוע אומר דהכתוב קודם הדיבור בשם ירושלמי דעשה קודם הדיבור לא דחי ל"ת וכאן דאמרינן לאסיף דעשה דקודם הדיבור חמור ודחי אף ל"ת שבכבוד ולא ילפינן מיניה למקום אחר וכבר התעוררו בקושי' זו הגה"מ ע"ש מי' קידושין והרב בעל פ"י והגיהו בנל"ע :

דף ו ע"א גמרא בלאו דמחמר . נ"ב ק"ל מדוע לא אוקמי' בלאו דתחומין דלדעת ר"ע (סוטה כז ע"ב) תחומין דאורייתא . וכ"פ הרמב"ם פכ"ז מהל' שבת ה"א [אין הלשון מדוקדק דהא הרמב"ם פסק כרבנן אלא דס"ל די"ב מיל לכ"ע דאורייתא ולא שייך לזה מ"ש דבפלוגתא לא קמיירי] והכא ליתא ביה לכ"ע וא"ל דבפלוגתא לא קמיירי דהרי לעיל דחי למ"ד עולת מדבר עולת תמיד הוי ולקמן מוכיח הש"ס דעשה דחי ל"ת מתריפת בת כהן למ"ד לחלק יצא וי"ל דהרי בש"ס מקשי נגמר מהכא דלא דמי ומשני שאני לאוי דשבת דחמירי (ומוקמינן) [ואי מוקמינן] בתחומין (הכי) [הרי] מליט בתמיד דדוחה לאוי שבת דחמירי אף במקום כרת ואי דתמיד הוי עשה דקודם הדיבור הרי כיבוד אב ואם ג"כ קודם הדיבור וקדם בזמן לל"ת דתחומין אע"ג דבמרה נצטוו על השבת על תחומין לא הוזהרו במרה רק בסיני (שבת פ"ז ע"ב) והא דלא מוקי בהבערה למ"ד ללאו יצאת משום דלא יתכן תי' הש"ס שאני התם דהכשר מצוה ניהו דהרי בהבערה הוא גופא של מצות כיבוד ליהנות מאורו ולהחם בו כשיטת הר"ת מובא בתוס' כאן : **שם** אלא דקי"ל עשה דוחה ל"ת ליגמור מהכא דלא דמי . נ"ב לנ"ע הרי בלא"ה הקשו איך ס"ד שישמע לאביו לעבור על דברי תורה הרי הוא אינו עושה מעשה עמך ובכה"ג אינו חייב בכבודו (ב"מ ס"ב ע"א) ותי' הרב שיטה מקובלת פ"ב דב"מ כיון דאמרינן אתי עשה ודחי ל"ת לא עשה האב בזה שום איסור דהרי ע"י פקודתו נדחה ל"ת וא"כ כיון דגלי קרא דא"ל לשמוע האב בזה שוב אין ללמוד מכאן דאין עשה דוחה ל"ת דבא"ה דליכא עשה כלל דכיבוד דאב אינו עושה מעשה עמך דהתורה גילה לנו דא"ל שישמע לאב בפקודתו זו ונ"ע : **שם** מה להנך שכן הכשר מצוה . נ"ב דברי רש"י ל"ע ועי' תוס' כאן ועי' תי' רשב"א דהביא ראיה מלשון מכשירי אוכל נפש ומל' הכשירו בשחיטה ומחזיק שיטת הר"ת בתוס' כאן וכן הוא בערוך ערך כשר והיינו דוקא כבוד שיש בו הנאה שמאכילו ומשקהו אבל הכשר כבודו שיבא לאב הנאה לאחר מכאן אינו עשה זו דוחה אפי' לאו גרידא ע"ש . ולי יש ראיה ג"כ מש"ס (חולין פ"ח ע"ב סוטה ע"ז ע"א) ולחשוב ג"כ עפר כיסוי הדם ומשני התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא פ"ש פרש"י דבלאו כיסוי משתרי בשר באכילה ע"ש הרי הכשר מצוה מקרי מה שהוא הכנה לבד ולא גוף הדבר :

דף ז ע"א גמרא אטו עשה דחי ל"ת וכו' מה לי תומרא זוטא מה לי תומרא רבא . נ"ב עי' משנה למלך פ"ג מהל' תרומות הי"ז שהתעוררו מש"ס (עירובין לב ע"א) ניחא ליה לחבר דליעבד איסור זוטא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבא ועי' ג"כ בספר שמות בארץ קונטרס תוס' יו"כ סוגיא דפ"ב דיומא בענין מאכילין אותו הקל הקל בשם הרא"ש לו שם דפ"א אמרינן מה לי איסור חמור מה לי איסור זוטא ע"ש וע"ד הרמב"ן פ' יתרו לענין זכור ושמור שכ' דעשה חמור מל"ת נגד סוגיות הש"ס כאן וכבר התעורר עליהם בספר יד מלאכי סי' תקע"ו בשם גדולי המחברים ע"ש : **רש"י** ד"ה רליתה דוחה מעם מזבחי ולא מעל מזבחי . נ"ב לכאורה מה בעי רש"י בזה . ונ"ל דרש"י הרגיש בקו' התוס' דלמא לאו משום דרליחה דחיא עבודה רק משום דגברא לא חזיא ותי' דע"כ אזי דמשום מזבחי ולא מעל המזבח ע"ש והיינו ג"כ כוונת רש"י בזה דמהך דמעל מזבחי דעבודה בשרה וע"כ משום דחויא וז"פ :

דף ט ע"א גמרא א"ל לוי לרבי מאי אריא דתני ט"ו ליתני שש עשרה וכו' ובפלוגתא לא קמיירי . נ"ב הנה רבי סידר המשנה והול"ל מאי אריא דתנית או דתני מר . וכן רבי הו"ל להשיב בפלוגתא לא קאיירינן ומכאן תוכח דרוב סדרי המשנה נסדרו עוד קודם רבי . ועי' ס' כריתות מאמר לשון לימודים חלק ב' סי' כ"ח שהביא ראיה זו ובאמת מכאן אין ראיה כי משנה זו דנשנית בלשון תנין פדיון מזמן כנסת הגדולה נסדרה עי' ירושלמי פ"ה דשקלים ומשפחות סופרים יושבי יעבץ שעשו התורה ספורות ספורות חמשה לא יתרומו וכו' חמשה עשר נשים פוטרות צרותיהן ע"ש ומובא ג"כ רש"י תמורה ע"ז ע"א ובתוס' קידושין ל' ע"א :

דף יד ע"א גמ' כי אמרי' לא תתגודדו כגון ב' ב"ד בעיר אחת [וכו' אלא] אמר רבא (דוקא) [וכו' כגון] ב"ד בעיר אחת. נ"ב והיקשו על רש"י (סוכה מ"ד ריש ע"א) ד"ה לדידהו נמי לא דמי שלא לעשות ישראל אגודות אגודות ע"ש ושם בני א"י ובני בבל שתי בתי דינין בשתי עיירות הם עי' בעל שמות בארץ קונטרס כפות תמרים שם שהתעורר בזה ועי' מגן אברהם הל' פסח סי' תנ"ג ס"ו דהאריך בזה ולפ"ד (התוס' פסחים יד ע"א) מובא במג"א שם דבירושלים כיון דמתקבלין שם מעיירות אחרות האוי לנהוג באיסור מלאכה מפי' המג"א שם דהיינו משום לא תתגדדו ע"ש א"כ גם דברי רש"י סוכה יש לפרש כן כיון דבני א"ל כשהם בארץ ישראל לא דמי שוב גם לבני ארץ ישראל לבד גם כן לא דמי :

דף טז ע"א גמרא את קטן יש לי בכור שטן . נ"ב בעין יעקב הגירסא בכור שטן וכן נראה מדברי רש"י שפי' אריך ושמעתי להגיה כאן בחור שטן ונתחלף בין ח' לכ"ף : **שם** אאריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר . נ"ב שמעתי לפרש דהנה הדין מי שמעבר שנים בחו"ל הו' בנידוי כמב"ס פ"ז מהל' ת"ת מש"ם (ברכות סג ע"א) ושם אמרו דר"ע עיבר שנים בח"ל והנה בש"ס סנהדרין יא ע"ב אמרו דעברו השנים ע"י ג' רועי בקר ועי' פרקי דר' אליעזר פ"ח וז"ל מכאן אמרו אפי' לדיקים וחכמים בח"ל ורועי צאן ובקר בארץ אין מעברין את השנה אלא ע"י רועי בקר וצאן וזה רמז לו כאן ר"י בן הורקנס לר"ע דאע"פ דשמו הולך מסוף העולם ועד סופו בכ"ז עדיין לא הגיע לרועי בקר דאע"ג דמעברין ע"י רועי בקר בכ"ז אסור היה לר"ע לעבר השנים בח"ל אלי יש להוסיף מה שהוסיב ר"ע אפי' לרועי צאן כוונתו דרועי צאן המה מגדלי בהמה דקה ואסור משום גזל (ב"ק פט ע"ב) ופסולים לעדות עי' (סנהדרין כה ע"ב) וע"ז כוון ר"ע בענותנותו דאפי' לרועי צאן דגרועי מרועי בקר דהוה ג"כ גזל גם למעלתם לא הגיע וכן יש לפרש (סנהדרין כו ע"א) ואי קרי לכו רועי צאן מה אמינא ליה ע"ש : **ע"ב רש"י** ד"ה נער הייתי איידי דאזכריה הא דלעיל נקט ליה הכא. ברש"י בעין יעקב הגירסא איידי דאזכרי' הא קרא לעיל הכוונה דלמעלה מובא דבר' דוסא בן הורקנס קרא על ר"א בן עזריה נער הייתי וגם זקנתי. ולי נראה לפרש דברי רש"י בתלמוד רק צריכין להעתק מאמרי ר"ש בן נחמני בשם ר' יונתן דתחלה נ"ל מאמר ר"ש בן נחמני ידו פרש לר זה עמון ומואב וכו' הכל נפנו על כסף וזהב והם על ס"ת ונקט ליה הכא משום דדמיא לעיל בשעה שנכנסו עובדי כוכבים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם על בנות ישראל . וכוון דהזכירו מאמר רשב"נ בשם ר"י נקט ג"כ דרשת רשב"ן בשם ר"י על קרא נער הייתי וזה כוונת רש"י איידי דאזכריה הא דלעיל היינו מאמר רשב"נ . וזה אמת לדעתי :

דף כ ע"א גמ' וכל שאין מקיים דברי חכמים רשע לא מקרי . נ"ב כבר התעורר הגאון בעל שאגת אריה בספרו טורי אבן חי' ר"ה כ"ט בסוגיא דמצות צריכות כוונה מהך (הוריות יא ע"ב) נהי דלא עביד מצוה מן המובחר רשע קרית ליה בתמיה . ועי' תוס' (פסחים ק"ז ע"ב) ד"ה דלמא דהי' בהעלמת עין מהגאון הנ"ל . ועי' פרי חדש א"ח סי' תרי"ב ושו"ת חוט השני סי' ח"י דהביאו דברי מכן בח"מ סי' ל"ד דוקא עבר על ל"ת מקרי רשע ולא על עשה והך דאין מקיים דברי חז"ל נקרא רשע דוקא קום עשה ע"ש ועי' הגהותי למס' שבת (מ' סוף ע"א) . **שם** קא פסיק ותני ל"ש אלמנה מן הנשואין ל"ש מן האירוסין . נ"ב לכאורה קשה לשיטת הרמב"ם פי"ז מהל' איסורי ביאה הלי"ג דכ"ג אסור ליקח שתי נשים דכתיב אשה ולא שתים והו"ל לאו הבא מכלל עשה ועי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל"י . א"כ מדוע לא קאמר בש"ס ג"כ קא פסיק ל"ש יש לו אשה אחרת דבהכה"ג לא שייך אתי עשה ודחי ל"ת ועשה דאשה ולא שתים הוי לאו הבא מכלל עשה ואם יבם עוד אשה יעבור על עשה זו נוסף על ל"ת . ובשעת נפילה איני קורא בה יבמה יבא עליה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה . וצ"ל כל היכי דבידו לגרשה לא הוי דיחוי (עי' כתובות נט ע"א) : **ע"ב תד"ה** אטו ביאה שניה הוא"ל גזירה אטו גמר ביאה . נ"ב וצ"ל דעל גמר ביאה אינו חייב היכי דתחלת ביאה היתה בהיתר דקי"ל תחלתה באונס וסופה ברצון מותרת דאמרינן יצר אלבשה על סוף ביאה (כתובות נ"א ע"ב) ורמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה ובפכ"ד מהל' אישות ועי' תוס' (שבועות ח"י ע"א) ד"ה על הפרישה מזיד ועי' תוס' לקמן נ"ו ע"ב ד"ה ואיזו זו אשת כהן דמסברא שריא סופה ברצון ועי' חי' פ"י (ומקנה) [והפלאה] בסוגיא דכתובות שם :

דף כא ע"א תוס' ד"ה ומותר באשת אחיו כו' שמא אח"כ אסרוה. נ"ב ראיתי לחכם אחד שהתעורר דהרי הירושלמי קדים לבבלי ואיך שייך לומר דאח"כ אסרוה חכמי הירושלמי במה שמפורש בבבלי להיתר. ובאמת הפי' בתוס' דאח"כ אסרו הכוונה אחר חתימת הברייתא דרק דמותר באשת אחיו ברייתא הוא והש"ס מביא שתם. ועי' שו"ת נו"ב מהדו"ק חאה"ע סי' כו ע"ד התוס' :

דף כב ע"ב גמרא מי שיש לו בן מ"מ פוטר . נ"ב שמעתי בשם הגאון מהר"ץ ז"ל אבד"ק בראדי דמזה הטעם בשל סיום מצות יבום אע"ג דהלכה דחליצה במקום יבום לאו מצוה הוא . בכ"ז בזמן אהרון דלא אסבר דלא ואולי יש להאה שמת בן מכל מקום . ובכה"ג פוגע באיסור אשת אח . ומטעם זה אמת ולאוי לפרסמו :

דף כד ע"ב גמרא משום דאמר ר' אבי הסר ממך עקשות פה . נ"ב אע"ג דקרא כתוב כן ועי' תוס' כתובות כ"ב ע"ב ואולם הכוונה בקרא אזהרה שלא יהי בעל לזות שפתים מדברות רע והיתולים של אחרים וכ' אפי' הקרא שהאדם צריך להתנהג כדרך זה שלא יתן מקום ופתחון פה לשאר אנשים שידברו עליו רעה כן ראיתי בשם מהר"ז מווילנא : **רש"י** ד"ה בזמן הזה עד כל הני מקמי הכי לאו גרים נינהו כגון נבוזראדן . נ"ב משום דאמרינן (גיטין נז ע"ב) דנבוזראדן גייר עצמו וא"ל דנבוזראדן היה מגרים גרורים ומעצמו גייר כמ"ש התוס' כאן ד"ה לא בימי דוד דהרי תניא שם דגר צדק היה :

דף לג ע"ב גמרא פתוי קטנה אונס הוא. נ"ב עי' ירושלמי פ"א ופ"ב דסוטה מאמר ר' יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון לאסור על בעלה ועי' רמב"ם פ"ב דסוטה ובתוס' (כתובות מ' ע"א) :

דף לז ע"א גמרא ומוקי לר"א בן יעקב אליבא דהלכתא . נ"ב עי' רש"י בכאן מפורש דאף בברייתא איתא לכלל זה דהלכה כרב"י ועי' רש"י (לקמן מ"ט ע"ב) ועי' ג"כ ש"ס (לקמן ס' ע"א ורש"י קידושין ס"ב ע"ב גיטין ס"ז ע"א) אולם ראה דברי מרן כסף משנה ספ"ב מה' בית הבחירה דכ' הך כללא משנת ראב"י קב ונקי הוא רק במשנה ולא בברייתא . ועי' שו"ת חכם צבי סי' י' ועי' ס' יד מלאכי ח"א סי' תע"ו דהאריך בזה הרבה :

דף לט ע"א גמ' כל שהויי מצוה לא משהינן. נ"ב ולקמן (מז ע"ב) נקט הש"ס שתם שהויי מצוה לא משהינן לא נקט ליה כל להשמיענו בא אע"ג דאין הבכור במקום רחוק רק במדינה אחרת לבד בכ"ז חוזרין אל האחין ועי' שו"ת עבודת הגרשוני סי' י"ב שהאריך בזה ורוצה להדמות לכן (מנחות פ"ב ע"א) חביבה מצוה בשעתה ע"ש :

דף מ ע"א תד"ה רצה כו' א"כ הכא מריבוי דקרא דכהן המקריב צריך שיאכל ממנה . נ"ב עי' תוס' (סוכה מ"ב ע"א) ד"ה מהו דהביאו גירסא ה"מ מצוה דכמיא כו' אבל משאת אפשר שיאכלנה אחר ע"ש ראינו דאין מצות אכילת קדשים על כהן המקריב לבד ואפשר דכונת התוס' דיכול לעשות שליח שיאכלו אחרים עי' (ב"ק ק"י ע"א) דוקא היכי דאין ראוי לאכילה מחמת דהוא זקן או חולה אבל בלא"ה יכול לעשות שליח ע"ש ועי' מ"ש הרב תבואת שור סי' כ"ח ס"ק י"ד לענין מצות כיסוי :

דף מא ע"ב גמרא אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברא מי משגת כו' הא קטנה כו'. נ"ב כבר ביארתי בחבורי תורת נביאים דכחו של אליהו רק לברר הספקות ולא לשנות ההלכות וכבר נזכרה הסברא הלזו גם במשנה למלך פ"ט מהל' אישות סוף הל"ו וא"כ בקידש אחת משתי אחיות דהוי ספק לבד ויוכל אליהו לברר איזה מהם קידש אבל אכילת תוך ג' חדשים דהוי גזירת חכמים דצריכה להמתין אפי' בקטנה דלאו בת איעבורי ולא פליג חכמים בגזירתן ובכה"ג אין כח ביד אליהו לשנות גזרתן וז"ב :

דף מו ע"ב גמרא אלא מהכא ויקח משה את הדם ויזרוק על העם ואין הזאה בלי טבילה . נ"ב והתרגום תרגם וזרק על מדבחא לכפרא על עמא משום דתרגום אונקלוס ע"פ ר' אליעזר נאמרו (מגילה ג ע"א) ולשיטתו אזל דס"ל דגר שלא טבל הוי גר ובאבות לא היה כלל הזאה על העם רק הזאה על מזבח :

דף מז ע"א גמרא הוי יודע שהעוה"ב אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בזה"ז כו' . נ"ב פי' רמב"ם פי"ד מהל' איסורי ביאה הל"ה כ' הוי יודע שעוה"ב אין צפון אלא לצדיקים והם ישראל ע"ש והנה חוץ מזה שבש"ס לא נאמר כן הנה הרמב"ם עצמו פ"ג מהל' תשובה ובפ"ח מהל' עדות כ' דחסידי אומות העולם יש להם חלק לעוה"ב וע"כ ע"ם כפל ברמב"ם : **ע"ב** עון לקט שכחה ופאה. נ"ב פי' רש"י ב' פירושים ועי' תס' גריס אשר הדפים הגאון אזולאי בסוף ספרו שמחת הרגל וגם בס' נחלת יעקב על הלכות קטנות ושם הגירסא על מנת שהוא נותן לקט שכחה ופאה והיינו כליטנא קמא דרש"י כאן : **שם** אסיר לן תמוס שבת . נ"ב בש"ס יש לפרש תחומין שנים עשר מיל דהוא דבר תורה לשיטת רי"ף ורמב"ם וכן פרש"י בסמוך אסיר לן יחוד להתיחד עם אשת איש ע"ש והיינו דבכה"ג אסור יחוד מה"ת אולם בתרגום רות על פסוק זה אמרית נעמי אתפקדנא וכו' דלא להלכין בר מתרין אלפין אמין וכן בתרגום שם אפקידנא דלא למכות בהדא עם עממיא היינו יחוד עם בת עובדי כוכבים דגם כן אינו אסור רק מגזירת ב"ד של דוד (ע"ז לו ע"ב) ועי' מדרש רות באשר תלכי אלך דרים על דאסור ללך לבית טרטיאות ועל אשר תליני אלין דאסור ללון בבית שאין בו מזוזה ע"ש ואינו הולך על דרך ש"ס שלנו : **שם** ב' קברים נמסרו לב"ד . נ"ב עי' רש"י ועי' תרגום רות אמרית נעמי אית לנא בית קטרתא אין הפי' כפשוטו הייט שיש לנו בית הקברות רק הפירוש שני בית הקברות כמו כאן :

דף מח ע"א גמרא ועשתה את צפרניה ר"א אומר תקוץ . נ"ב אולם התרגום אשר מתורגם מפי ר' אליעזר (ריש מגילה ג') תירגם ותרבי ית טופרהא כדעת ר"ע פה וכבר התעוררו בזה ועי' רמב"ן ר"פ תצא דהביא פלוגתא ר"א ור"ע מן ספרי ולא זכר כי ברייתא זו מובא בש"ס ג"כ : **ע"ב רש"י** ד"ה גר תושב שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז . נ"ב עי' ע"ז ס"ד ע"ב פלוגתא דר"מ וחכמים ועי' רש"י (שם כ' ע"א כ"ד ע"ב) דר' דגר תושב שקבל עליו ז' מצות ועי' שו"ת ושב הכהן סי' ל"ז וסי' ל"ת בארוכות : **רש"י** ד"ה כקטן שנולד ואינו נענש על שעבר . נ"ב פי' שו"ת יד אליהו סי' מ' ושו"ת בית יעקב סי' ג' שהאריכו בזה ע"ש :

דף מט ע"א רש"י ד"ה נסתכלו באספקלריא ט' וכסבורין לראות ולא ראו . נ"ב פי' עקרים פי"ז נפלאים שפי' דזה לשון הקרא ישעיה (ו') אוי לי כי נדמתי הייט שנתפעלתי מכח הדמיון ואין נבואתו באספקלריא המאירה כי את ה' אלהי צבאות ראו עיני ובע"כ שזה פעולת כח המדמה כי עליו יתברך נאמר ופני לא יראו ע"ש ועי' רמב"ם פי' המשנה סוף מס' כלים פ' שלשים ה"ב וערוך ערך ספקלר ורש"י (סוכה מה ע"ב) ע"ש :

דף נו ע"ב תד"ה ואיזו כו' דהתם אסמכתא . נ"ב בירושלמי פ"ד דסוטה דרים ג"כ והיא לא נתפשה ויש לך תפושה בישראל שהוא אסור דהייט תחלה ברצון וסופה באונס ואולם זה ודאי ל"ל קרא כיון דנאסרה פ"א ע"י תחלת ביאה דא"א נאסרה אפי' בשעבר שוב אין מועיל סופה באונס ואסמכתא בעלמא :

דף נט ע"א גמרא אשה אחת ולא שתים . נ"ב עי' מ"מ הרב המגיד פי"ז מהל' איסורי ביאה הלי"ב דמכאן הוציא הרמב"ם דבריו דכה"ג אסור בשתי נשים והנה הראב"ד השיג עליו מקרא מפורש (ד"ה ב' כ"ד ג') וישא לו יהוידע נשים שתים ע"ש אולם הפירוש המקרא יהוידע השיא ליואש שתי נשים ויואש לא היה כהן כלל. שמעתי זאת בשם מהר"ז מווילנא :

דף סא ע"א גמרא אתם קרוים אדם . נ"ב אין הכוונה כאן להוציא יתר העמים מכלל אדם רק חז"ל באו לפרש כי בכל עת אשר נזכר בתורה ובכתבי קודש שתם לשון אדם לא כוונו רק אל בני ישראל כמו בכל ספרי ונמוסי הדת המיוחדות לאומה אחת כל מקום שנזכר בדבריהם שתם כי האדם מחויב או מוזהר כך וכך הכוונה רק על אותם בני אדם אשר מוכרחים להאזין בקול הפקודות הללו כן בתורה ובנביאים כ"מ שנזכר ב"א שתם הכוונה לישראל כי רק להם העיפו מילתם זולת במקום דמפורש דנכלאו גם לאומות ופשוט :

דף סב ע"א גמ' היה לו בנים בגיותו ט' קיים פריה ורביה דהא הוי ליה. נ"ב הגאון שאגת אריה בספרו טורי אבן חי' ר"ה כח א' סוגיא כפאו ואכל מלה אי דכפאו שד הרי הוא שוטה לכל דבר והיינו כיון דשוטה פטור מכל המצות אין אפשר שיפטור וא"כ בשעת חיוב ע"י הפעולות שעשה בשעת שהיה פטור (כן מבואר הטעם ברמב"ם פ"ו מהל' חמץ הל"ג והרב ע"א כתב זאת מסברא דנפשי') וא"כ מה מועיל דהי"ל בנים הרי טולדו לו בגיותו בזמן שהי' פטור דעכו"ם לא נצטוו על פ"ו עי' תוס' כאן ד"ה בני ואפשר דכוונת הש"ס דעל"פ לשבת יצרה קיים כמ"ש התוס' כאן ד"ה הכל וכיון דקיים רק דשבת יצרה שוב לא שייך כפי' על מ"ע דפ"ו ועי' ג"כ שו"ת ט"ז מהדו"ק חאהע"ז ר"ס ו' :

דף סג ע"א גמרא שתי ברכות טובות . נ"ב עי' רש"י כמו מבריך הגפן אולם בש"ס (ר"ה ע"ו ע"ב) ומקשה הש"ס שתי ברכות ס"ד וכ' רש"י דלא שייך ברכות כי אם על יונים שיולדות זוג זכר ונקבה בכל חדש ועי' (בילה י ע"א) א"ר חנן מחלוקת בבריכה לאשונה ועי' תוס' ר"ה הנ"ל ובמדרש ר"פ לך פל"ט דרשו והיה ברכה קרי בריכה מה בריכה מטהרת הטמאים. קיני יולדות · כך אתה מטהר את הטמאים אולם דרשו על והי' ברכה וכאן בבבלי דרשו ועל ונברכו ובפרט לשון הגמרא יש לי להבריך מורה כפרש"י כאן כמו מבריך את הגפן : **תד"ה** שאין. אע"ג דר"א אמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע כו' . נ"ב בפשיטות לק"מ דאע"ג דאומנות פחותה היא והמסחר יעשה פירות יותר בכ"ז צריכין לקנות קרקע ג"כ ע"ד שאמר שלמה ע"ה מן חלק לשבעה וגם לשמנה ופשוט :

דף ע ע"א תד"ה הערל בא"ד ובירושלמי כו' דממתינן לו למול שלשים יום אלא שבזה חולק על ש"ס שלנו לענין ערלות שלא בזמנה . נ"ב צ"ע איך לא התעוררו דגם בענין זמן ההמתנה חולק על ש"ס שלנו דמצריך להמתין שלשים יום וכן בירושלמי שבת פ' ר' אליעזר מצריך שלשים יום ובש"ס שלנו לא הצריך רק שבעה ימים מיום שהבריא . ואולם בתוספות הרא"ש כאן ראיתי דהביא בשם הירושלמי ג"כ כש"ס שלנו ז' ימים :

דף עא ע"א גמרא קטן ערל מהו לסוכו בשמן של תרומה . נ"ב לשיטת הרשב"א דאיסור דרבנן ספינן לקטן בידים א"כ היכה איגה רק מדרבנן . ואף אי נחשב כערל ממש מותר לסוכו בידים ועי' משנה למלך סוף הל' מאכלות אסורות דהתעורר בזה ועי' פרי חדש הל' יו"כ סי' תרי"א : **ע"ב תד"ה** לא ניתנה פריעה מ"מ אברהם פרע מילתו אע"ג דלא נצטווה דהרי קיים כל התורה . נ"ב לפי שראיתי במפרשי התורה דמפ"ז המתין א"א במצות מילה עד דיתור ה' ולא

ולא אל מעלמו עוד קודם שנלטוה משום דגדול המלווה ועושה ובשאר המלות היה יכול לקיים קודם שנלטוה. ואם יהיה נלטוה יעשה אותם עוד הפעם אבל במילה דאין אפשרות למול ב' פעמים המתין עד שיהא נלטוה ע"ש א"כ בפריעה יוכל להיות דהמתין עד שלוה לו ה' מפני שאין אפשרות לשתי פריעות [אבל כוונת התוס' בת"ש כדאמר בב"ר היינו דמפורש שם שפרע מילת ישמעאל בנו והובא ברש"י ש"פ לך הרי שעשה אע"ג דלא ניתנה לו מלות פריעה. והיה יודע שלא ילוה לו הקב"ה עוד דא"כ הוה אומר לו תיכף בשעת ליווי המילה]:

דף עד ע"א גמרא מנין למעשר שני שניטמא שמותר לסוכו. נ"ב הנה איסור סיכה לכ"ע אינו רק מדרבנן ובשאר איסורים ליכא איסור כלל עי' פ"ז יו"ד ס"ס קי"ז ובנקודת הכסף שם והביא בשם ר"ת דמ"מ סיכת שמן תרומה אסור והיינו ג"כ רק מדרבנן. פי' תוס' (נדה לב ע"א) ד"ה וכשמן וא"כ למה מלריך קרא להתיר כיון דליכא איסור בסיכה. ואפשר דזה כוונת התוס' דכ' דס"ד דאסור משום שמבער בטומאה והיינו אע"ג דמשום סיכה ליכא בכ"ז אסור משום הנאת כילוי ועי' משנה למלך פ"ב מהל' תרומה הי"ד דהנאת כילוי רק דרבנן והיינו דמוכח מקרא זה אולם עדיין ל"ע דגם זולת הקרא אין לחייב בסיכה משום דהוה שלא כדרך אכילתן. עי' ה"ה ומשנה למלך ובעל המלך פ"ה מהל' יסודי התורה דסיכה אפילו במידי דאסור בהנאה מותר משום דהוי שלא כדה"נ ועי' פרי מגדים הל' יו"כ סי' תרי"ח דהביא סתירת דברי רש"י בענין זה ע"ש:

דף עז ע"א גמרא מאי דכתיב אז אמרתי הנה באתי. נ"ב עי' רש"י (גיטין ס ע"א) ד"ה אז אמרתי ועי' הקדמות ס' שרשים דמפרש במגילת ספר על מגילת רות והביא ראיה לדבריו מפתיחה למדרש רות ר' ילחק פתח אז אמרתי ע"ש אולם לשון הש"ס שלנו אין לפרש כן:

דף עח ע"ב גמרא אל שאול שלא נספד כהלכה. נ"ב אע"ג דלא מלינו במקרא שום הספד רק על שאול לבד. י"ל דמלינו בירושלמי פ"ב דשקלים ה"ז אין עושין נפש לצדיקים דבריהם הן הן זכרונם. ובאמת לא מלינו במקרא שום הספד רק הוי אח והוי אחות הוי אדון והוי הודו. והיה זה התחלה מנוסח קינה אחת מורגלת בפי המון העם. לעורר בכי בשעת הימוס. ובשאול דקונן עליו דוד קינה מיוחדת מוכח דלא התחילו ולא גברו עליו התגברות והתפעלות הנפש בהעדרו. וזה זלזול בכבודו של שאול וכוונו בזה שלא נספד כהלכה. במה שקונן עליו קינה מיוחדת וזה ברור:

דף עט ע"א גמרא והא כתיב לא יומתו אבות על בנים. נ"ב אע"ג דדרשו (סנהדרין כ"ז ע"ב) לפסול עדות קרובים מ"מ כבר כתב הרמב"ן בהשגות לספר המלות שורש שני וז"ל ומאמרם אין מקרא יולא מידי פשוטו ל"א אין מקרא אלא כפשוטו. אבל יש לנו מדרשו עם פשוטו ושניהם אמת ויסבול הכתוב את שניהם ובפי' רמב"ן עה"ת ס"פ בחקותי כ' ג"כ זאת והביא מה דמלינו במלכים [ב' י"ד] נבי אמליה ואת בני המכים לא המית ככתוב בספר תורת משה וגו' לא יומתו אבות על בנים. ראינו דמקרא תפש קרא כפשוטו. אע"ג דהדרשא תדרוש על פסוק קרובים [וע' בתוס' המלויין בגליון הש"ס]: **שם** והא כתיב לא תלין נבלתו על העץ. נ"ב עי' רמב"ם פ"ג מה' מלכים דמלך הורג רבים ביום אחד ותולה ומניח ימים רבים ע"ש. א"כ בני רלפה בת איה לא הומתו רק מלד דין מלך דמדין התורה אין עליהם משפט מות על עון שאול שהרג גבעונים. ושאול עלמו לא הרג רק נוב עיר הכהנים. ואולם הרמב"ם התנה שיהיה תקון עולם ומכאן הוליא דבריו דגם כאן היה תיקון עולם להוסיף גרים גרורים:

דף פ ע"א תד"ה נעשה סרים אע"ג דהתראת ספק הוא השתא איגלאי מילתא למפרע. נ"ב דברי התוס' אלו תמוהים דהרי גבי שבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכל חשיב (פ"ב) [פ"א ופ"ג] דשבועות התראת ספק אע"ג דכשעבר היום אגלאי מלתא למפרע דודאי עבר. והתוס' עלמם כ' לסיפך (כתובות ע"ו ע"א) ד"ה (הזורק) [וספק] דכ' שאני התם שיודע בודאי שיבוא לידי איסור אם יכה שניהם. וכבר התעורר בסתירה זו הגאון בעל ש"א בתשובות בית אפרים חאהע"ז סי' מ"ב ע"ש:

דף פו ע"ב תד"ה מפני מה כ' בסוף דבריהם וקי"ל מלאכי זה עזרא. נ"ב בש"ס (מגילה ט"ו ע"א) הוא פלוגתא [נ"פ כוונת התוס' דאמר ר"נ שם מסתברא כמ"ד כו'] וגם איך נופל בענין זה לשון וקי"ל דהכי אין נ"מ לדינא. ואולי כוונת התוס' כיון דתרגום יונתן אשר נאמר מפי הנביאים חגי זכריה ומלאכי (מגילה ג' ע"א) גם הוא הזכיר בתרגומו ריש מלאכי בזה"ל מלאכי דיתקרי שמי' עזרא ספרא דד'. ובלי ספק בענין זה ראוי לסמוך על דעתו:

דף פח ע"א תד"ה מתוך חומר שבדבר שיש קנס עשה וסמך עוקרין דבר מה"ת. נ"ב עי' תוס' (נזיר מ"ג ע"ב) ד"ה והאי מת מלוה ותוס' (ע"ז י"ג ע"א) ד"ה את סוסיהם תעקר ודברי מרן כסף משנה פ"ג מהל' נדרים ה"ט:

דף צג ע"א גמרא למען תלמד ליראה את ה'. נ"ב עי' שו"ת הרשב"א סי' קכ"ז הרי הך דאין תורמין שלא מן המוקף דרשא גמורה היא ע"ש:

דף צו ע"ב גמרא והיה שם ר' יוסי בר קיסמא אמר תמיה אני אם לא יהיה בהכנ"ס כו'. נ"ב עי' תוס' ריש כתובות דכל תנא ואמורא היה תופס לשון מיוחד וגם כאן דרכו של ר' יוסי בן קיסמא לדבר בלשון תימה אני עי' (ע"ז י"ח ע"א) תימה אני אם לא ישרפו אותך ואת ס"ת באש: **שם** והכל יודעין שתורתו של משה. נ"ב ע' ירושלמי רפ"ב דברכות ובירושלמי פ"ב דשקלים שמה נזכר כל הענין כאן בסגנון אחר:

דף קה ע"א גמרא לוי נפק לקרייתא. גידמת מהו שתחלץ. נ"ב עי' ירושלמי פרק זה ובראשית רבה פ' פ"א שמה תמלא גירסאות משונות. ובענין יבמה שרקקה דאמרו דאי אפשר לדם בלי נלוות רוק ע' מרדכי סוף חולין מה דהקשה דיתבטל ברוב ע"ש:

דף קט ע"ב גמ' כל האומר אין לו אלא תורה אפי' תורה אין לו. נ"ב הכוונה ע"ד נלות דמי שאמר רק תורה שבכתב עקרית. ואין חושש לתורה שבעל פה. אפי' תורה אין לו וסוף אין מקיים אפי' תורה שבכתב: **סליק בס"ד**

צבי הירש חיות חופק"ק זאלקווא והגליל

חדושים והגהות על מסכת יבמות

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא **יעקב עמדין** זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג **צבי אשכנזי** זצ"ל

דף יב ע"א רש"י ד"ה משום צרת כו' מסכחת לה כו'. נ"ב וכן אם הנישואה אמה ואחיה שלא לדעת אביה שהיה במד"ס [ועי' קדושין מ"ד ב']:

דף יג ע"ב גמ' כל תיבה כו' הטיל כו'. נ"ב אע"ג דאיכא זרים יוצאים מהכלל ורבים המה כידוע:

דף טז ע"ב גמרא שר העולם. נ"ב הוא חנוך לנער נע"ר גימטריא מטטרו"ן עם האותיות הוא שר העולם ודאי [ועתוס']:

דף יז ע"א פסול דידהו נ"ל תקנתא. נ"ב אתיא כר"מ דפרק עשרה יוחסין [ע"ב ב'] דס"ל אינן טהורין לעתיד לבוא ולא כר' יוסי דנמוקו עמו [עירובין נ"א א' וש"מ] ור"מ ור"י הלכה כר"י [שם מ"ו ב' וש"מ. ושמואל פסק להדיא בקדושין שם הלכה כר"י. וכ"כ באור זרוע הלכות יבום סימן תר"ה והובא בהגהות מרדכי דרבא דהכא פליג אדשמואל]. והא נ"ק דקיי"ל [קדושין ע"א א'] משפחה שנטמעה נטמעה. דבדוכתא דקביעי אפילו למשועא חיישינן כדלעיל. כ"ש כי איכא רובא דמישן מתם היא דחשיבי כולהו פסולים וגם לעתיד לבוא למ"ד אינן טהורין. אבל בפלוגתא דר"ט [שם ס"ט א'] לא איירי הכא בזה אלא בדידהו גופייהו: [**שם** משום עבדי שלמה. הך דרבא ס"ל לקמן מ"ה ב' דהולד כשר בעבד הבא על בת ישראל וכ"פ הגמ' שם. ע"ל ע"ז ב' בתוס' ד"ה בשלמא. וא"ת כו' ואיכא למ"ד כו'. אבל אנן קיי"ל בסוגיא דגיטין שם דצריך ג"ש]:

דף כ ע"א א"ל רבא וכל שאינו כו'. נ"ב כיוצא בה אמר נדה די"ב א':

דף כד ע"ב דאמר רב אסי הסר כו'. נ"ב עי' פרש"י ויש להסבירה עוד דס"ד הא דקאמר קרא הסר ממך וגו' ה"פ שתנקה עצמך לפני הבריות ותתגלל באמתלא להסיר ממך החשד לברר ששקר הוא אבל לא למנוע מחמת כן מלישאנה. קמ"ל:

דף כה ע"א א"ל אם דוּמַא כנ"ל וכ"ב נ"ל במשקל שומא מן שום נומא מן נום. וכמו בעברית דומה מן דום:

דף כו ע"א דילמא אדמייבם. נ"ב בתר דמייבם:

דף כט ע"ב תוס' סד"ה לא כו'. נ"ב עי"ל אם היא אוכלת חולין בטהרה אז אינה רשאה להטמא לו כיון דלא חובה היא. וכה"ג אסורה בטומאה כי לא תוכל להזהר במאכליה ומשקיה. וכן למ"ד [סוטה ל: וש"מ] אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י. וכיון שנטמאה טומאת שבעה קרוב הדבר שתכשל בהן. ועוד בר מכל דין. הרי מוטל עליה מלות חלה. ואם טמאה היא לא תוכל להפרים חלתה. ותנא בא"י קאי שהיו עדיין מפרישין חלותיהן בטהרה. לפיכך גם מטעם זה נאסרה להטמא שלא לצורך. כדי שלא תבטל חובת מלוה המוטלת עליה דלא סגי בלא"ה:

דף ל ע"א גמ' וסך תזיה להיתרא ובדיה כנ"ל. ונ"ב בדלי"ת השליכה ואפשר נ"ל ושיירה. שוב ראיתי להלן (דל"ב א') הגרסא [בדפוס פפד"מ וע"ש בהגהות הב"ח] ושיירה כמ"ש מדעתי. אפ"ה מאן דגרס בדלית ובדיה נמי לא משתבש:

דף לד ע"ב נ"ש הלא שאין דעתה להנשא כו'. נ"ב שמעתי אומרים בשם ח"א שהביא ראיה לדבר מן התורה. לפי שבן יום אחד זוקק ליבום כמ"ש פי"ד [נדה מ"ג ב' במתני' וע"ש בגמ' מ"ד א' ולקמן קי"א ב'] ואע"פ שאינו ראוי להקים זרע לאחיו עד שיהא איש בן י"ג (הכי מוכח ודאי מבשו"מ [סנהדרין ס"ט א'] ואע"פ שביאת בן ט' ויום א' הויא ביאה מ"מ פשיטא דאינו מוליד. ולא חייבה תורה שייבם בן ט') וכן יקשה למה הוצרכה תורה לאסור אשת אחיו שלא היה בעולמו בלא"ה אסירא. אלא ודאי נ"ל משום דדעתה עליה דיבם. זוהי הוכחתו ושמחו בה השומעים כבעל מציאה חדשה. ואמנם אינה אלא מסכת הדעת. ושמחו בשטות עצמן. כי החליטו שכל שאינו מוליד אינו במלות יבום. א"כ גם הנשאת לאחר מ' שנה [עי' ב"ב קי"ט ב'] לא תתייבם וכ"ש הזקנה והעקרה. והרי כל אלה בנות יבום הנה. וכן הזקן ופ"ד וסרים אדם כדלעיל (כ' ע"ב) ואפי' הגוסס זוקק ליבום כמ"ש [באהלות פ"א מ"ו] דלא אמעוט אלא סרים חמה ואיילונית. והכלל כל שלא הי"ל שעת הכושר [חסר כאן איזה תיבות. וע"ל כ' א' תד"ה יבא]:

דף לט ע"ב תוס' ד"ה אמר כו' להוליא מן הבעל. נ"ב ר"ל שכופין את הבעל שיוליא. ויותר נאה בלשון שכופין הבעל להוליא:

דף מב ע"ב רש"י ד"ה או שאינה ראויה כו' שמא. נ"ב ר"ל דשתיא שמא כוס של עקרין. ורי"ף פי' שאינה ראויה לילד כגון שנשאת בת ארבעים [ב"ב קי"ט ב'] או ששהתה אחר בעלה עשר שנים ולא היה בדעתה לינשא [לעיל ל"ד ב']:

דף מד ע"א גמ' [יבמתו יבמתו ריבה. יומא י"ג ב']: **שם** אמר ר"י אמר ,ר' שמעון ב"ר". נ"ב זה חידוש כי לא נמצא כ"א שלשי מכות במשנה ובפרק שתי מדות [מנחות פח:] ושאמרו משמו דבר: [תוס' ד"ה אלמה כו' וי"ל כו'. עי' בספר קרן אורה שהניח בנ"ע דהא לחליצה תרוייהו קמיין וכל שאינו עולה לחליצה כו'. ויש מתרצין בזה קושית התוס' בדבור הקודם. וקושיתם דכאן לק"מ לפי הגהות הגר"א לעיל ג' ב' ע"ש. וליישב דברי התוס' נראה ע"פ מ"ש הריטב"א להמסקנא יבמתו יבמתו ריבה דתרוייהו יבמתו מייתרי וחד אתא לרבות ח"ל ועפם לחליצה כמ"ש לעיל דף כ' עי' תוס' שם וחד לדרשה דהכא. וא"כ י"ל דהמקשה דהכא ידע ג"כ דחד יבמתו מיותר אלא דלא ידע דתרווייהו מיותרין. לזה פריך שפיר ואימא כי איכא תרתי כו' וכ"ת לרת נרס היכי משכחת י"ל כתירוץ התוס' מאי אמרת דהא מ"מ גם ח"ע רמיה לחליצה כו' ז"א דמ"מ קשה מנ"ל דהאי יבמתו אתא לרבות ח"ע לחליצה ופשטינן מזה ג"כ דלא אמרינן כי איכא תרתי ל"ת מלות יבום. דילמא האי יבמתו אתא רק לרבות כי איכא תרתי ולעולם ח"ע אינו יולא מהכלל שכל שאינו עולה ליבום א"ע לחליצה. והתרצן חידש לו יבמתו כלומר דתרווייהו מייתרי ודו"ק היטב]:

דף מה ע"א גמ' כפר עכו. נ"ב כפר של עכו. כי עיר גדולה: **שם** מארמון. נ"ב נראה דהיינו ארמניא ורש"י גרס לאנטוכי. היא קרובה לשם: **שם** הא קב כו' ולא רקדא. נ"ב הקפיד עליו לפי שבודאי ת"ח היה וכדמשמע נמי מדאמר רב אפילו נהוי כיב"ג וק"ל וכדאשכחן רב מרי ב"ר דהוה נ"מ: **ע"ב** אמר רבינא כו' ר' יוסי בר אבין. נ"מ בדור אחרון עם רב אשי הוה כדמוכח בפרקא דחסידי [תענית כג:] וא"כ רבינא הלז הוא כמו כן חברו דרב אשי הוא. אבל רב ששת דאדכר הכא לא מסתבר שהוא ההם ר"ש שהיה בדור רב הונא ור"ע תלמידי דרב. שקדמו הרבה לרבא. וביום שמת רבא נולד ר"א [קדושין עב ב'] ונ"ל דהרי ר"ש הוו:

דף מו ע"א דמנייכו קבעינא ליה. נ"ב אע"ג דש"ח הוו. פשיטא היא דקי"ל [ב"מ לג:] ש"ח שהיה לו לקדם ברועים ובמקלות ולא קדם חייב לשלם. א"נ כיון דאתני וקבלו עלייהו התנן [ברייתא היא שם לד א' וע"ש בגליון] מתנה ש"ח להיות כשואל. ושמא באמת ש"ש הוו דבכדי לא הוה מצי למיקם עלים כאתריותו: **שם** לנגלא. נ"ב היא ארץ אדום שכבשוה התשמונאים גם מלו אותם: **ע"ב** ר' יוסי אומר אין מטבילין. נ"ב תימה הכא סבר ר"י דמילת עובד כוכבים פסולה ואילו בפרק אין מעמידין (כ"ז א') פליג אמ"ד דפסיל מילת כותי. ואמר היכן מלינו מילה לשמה וע"ש [ועי' בחתם סופר תי"ד]:

דף מז ע"א רש"י ד"ה דליכא טובה דפסק כו'. נ"ב ק"ל דהא אפילו בימי אמוראי נ"פ כדאיתא פ"ק דמגילה [ו א'] וכ"מ שלהי כתובות וי"ל משום טובת יושבי א"י חסיד לשקורי בזמן ישובה של א"י. דמה"ש איכא דאמר אפי' באין להתגייר א"מ [ע"ל כ"ד ב'] והאידנא אע"ג דפסק טובתם. מיהא איכא לקט כו'. ורש"י ליסנא דא"י דייק מדלא קאמר טיבותא דישראל. ואינו דקדוק כי טובת יושבי ארץ היא טובת הארץ וכ"ה דרך הלשון דוק ותשכח: תוס' ד"ה כמוחזק. ועוד דאיכא רגליה כו' ואיהו גופיה כשר. נ"ב יש לדחות ראיה זו דילמא ההוא מוחזק הוה בישראל וקאתי לאפוקי נפשיה מחזקתיה. ושמא גם בעיר שרוב ישראל היה [עי' רא"ש ובתוס' הרא"ש] ועד עתה היה נחשב מהרוב והכי קא"ל יש לך עדים. פירוש שהיית עובד כוכבים: **שם** ד"ה יש לך עדים פי' כו'. נ"ב כבר פרשתי שא"ל לפרש כך ופירושי מרווח בס"ד: **ע"ב** תוס' סד"ה במקום. תהיה בנדתה כו'. נ"ב דהו"ל תהא נדה. מאי בנדתה [לפנינו הגירסא בשבת שם דיליף מוהדוה בנדתה וכן מוכרח שם וכ"ה בתוס' דיומא אך ברש"י שבת (י"ג ב') הביא בשם התורת כהנים כהתוס' דהכא אמנם בת"כ שלנו איתא כמ"ש בגמ' דשבת ונראה דט"ס הוא ברש"י דשבת ובתוס' כאן]: **שם** ד"ה קשים. שאין בקיאין בדקדוקי מלות. נ"ב כא אתיא כר' יוסי לקמן (מ"ח ב'): **שם** לפי שמתערבין כו'. נ"ב פי' זה נסתר מרחב ורות ובני בניו של יתרו ושל סנחריב וזולתם. וי"ל עוד טעם חמישי שקשים לישראל לפי שמחמירים יותר מישראל בדקדוקי מלות שכן אמרו [ברכות מז: וש"מ] אף בכותים במלות שהחזיקו מדקדקים בהם יותר מישראל. וגורמים עונש לישראל [וכ"ה בתוס' קדושין ע"א א' ע"ש]:

דף מח ע"א גמ' מה להלן ניוול. נ"ב שכן שער באשה ערוה [ברכות כ"ד א'] ותנן נמי הכי בפ"ד דנזיר [כ"ח א']: תוס' סוף ד"ה אלא כו'. נ"ב דכוותה אמרינן [ב"ק ל"ח א'] ראה ויתר גוים כו': **ע"ב** גמ' אחרים אומרים מפני ששהו כו'. נ"ב משמע אפי' קיימו שבע מלות. ותימה היכן מלינו שבני נח מוזהרים לקבל תרי"ג מלות. וכ"ל דה"פ ששהו מעט שהסכימו וקבלו עליהם בדעתם בלב שלם להכנס תחת כנפי השכינה. דהויא כקבלה בפה כדקי"ל לענין לדקה (אע"ג דלענין נדר אינו כן. ועמו"ק א"ח סתל"ד ותל"ו) ושוב נתעללו ונשתהו מלהוליא מהשבתם לפועל. על אותו שיהוי ואיחור נענשים. שלא זרזו ומקדימים עלמם למלוה שקבלוה בלבם. וכל לנבות דורש ה' אבל על עכובה קודם שעלה בדעתם להתגייר בודאי אין מקום לעונש. מעתה א"נ לדחוק בעניגא דרות כמ"ש תוס' דתמ"י מבעה שהסכימה להתגייר לא שהתה עוד אפי' רגע. אלא מיד באה עם נעמי בלב שלם:

דף מט ע"א תד"ה ר"י כו' מתלמידי בתראי. נ"ב עפ"ק דסנהדרין [י"ד א']: **ע"ב** [תוס' סד"ה אי כו' דלקי אקידושין הוא. סה"ד בדפוס ווינליא והשאר ליתא ועי' מהרש"א וכן מפורש בתוס' הרא"ש דלא כגירסת רש"ל]: תד"ה אשוייה כו' דבמשה נמי כתיב ויראו כו' כנ"ל ונ"ב והיינו ממש כמ"ש ישעיהו. וע"ש אם לבינה:

דף נ ע"א תוס' סד"ה הלך. כל הענינים שונה. נ"ב דוגמא בשלהי נדרים [דף פ"ט] ובר"פ א"ב:

דף נד ע"א גמ' כי אלפא. נ"ב נ"ל כי בבי"ת כדאמרינן (לקמן ס"ז א') אייתי לי כי עשרה. וכן כי חמשה (לקמן ק"א ב') ודכותה טובא: [**שם** הדא מתרתי. כ"ה הגירסא בדפו"י (ועי' מה"ב בתוס' ד"ה מה שדחק בזה] ויפה עשו בדפוס פד"מ שהליגו מלת חדא בעגולים ובדפו"ת שבשו והליגו ברבועים וכן ליתא בתוס' הרא"ש וע"ש היטב]: תוס' ד"ה ישן. דהא קטן כו'. נ"ב וי"ל לא דמי ישן דל"ל דעת כלל לער דאף בקטן י"ל מתשבה עם מעשה מיהא עפ"ק דחולין (י"ב ב'):

דף נז ע"א גמ' כי אתא רא"כ"ה מדרומא אתא כו'. נ"ב כלומר בא שלם בתלמודו: [תד"ה והא כו' ודלמא כו'. ע"ל ע"ז ב' אי לאו דאר"י הכתוב תלאן כו' וא"כ לר"ש שם מוכרח דסבר ק"ג ל"מ קהל. אך עי' בתוס' ע"ח א' ד"ה מלרי. וא"ת ויפה נתינה כו' וי"ל כו'. וע"ש בתוס' הרא"ש ובדרוש לליון ודו"ק]: **ע"ב** נ"א שבגליון התוס' ד"ה נשאת נמחק:

דף נח ע"ב גמ' שלח רב חנינא. נ"ב אין זה ר"ח בר חמא: [רש"י ד"ה דתבריה כו' כהן. מלת כהן ליתא בדפוס ווינליא]:

דף נט ע"ב גמ' מעשה בריבה א' בהיתלו. נ"ב נדה (ע' ב'):

דף סא ע"ב גמ' שאין בה פרצה. נ"ב לשון ופרצת ימה וקדמה [בראשית כח] ויפרוץ לרוב [שם ל]: במשנה בס"א ב' זכרים כו'. נ"ב דכ"ע למיתה לא חיישי: תוס' ד"ה כל כו' דלא אתיא כו'. נ"ב ודלא הואי בכלל פרנה. לאפוקי זקנה:

דף סב ע"א גמ' ורבנן אודויי כו'. נ"ב לפמ"ש בחי' תורה בס"ד לתרץ אריכות לשון הפסוק כי הרגו קין. שלפי שהרגו קין נמלא גם קין גברא קטילא וההורג דמי משום דכתיב [משלי כח] אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס הלכך ודאי בעיא תשלומין לד"ס. והו"ל לשנויי דעדיפא דב"ה נמי מהכא ילפי מיתורא דקרא. אלא דלא בעי תלמודא לאורוכי: **ע"ב** לשבת יצרה „בעיא". נ"ל בעינן [ובדפוס ווינליא נדפס בעי']: **שם** שהיא „יראת" שמים. נ"ב לא ישתנה מן השם יראת ה' היא תתהלל: רש"י סד"ה בשעה שיולא לדרך כו' יותר. נ"ב לפי שפורש ממנה ולא תדע עת בואו והיינו ודאי שפורש לדרך רחוקה אבל אם הדרך קרובה כדי שישוב לביתו קודם שתעבור עונה הקלובה לה. נ"ל שאינו חייב להוסיף על חיוב עונתו. וה"מ בעונת כל אדם כפועלים וטיילים אנ"ל ת"ח שחוזרים לבתיהם בכל שבת. אבל החמרים אנ"ל הספנים שאין חזרתם ידועה ובטוחה כי לא לאדם דרכו. נראה שחייב לפקדה בעת יליאתו לדרך אפי' כבר קיים עונתו:

דף סג ע"א גמ' אפי' משפחות הדרות באדמה. נ"ב בישוב ובמדבר: **שם** ומרמי ליה תיגרי. נ"ב עם הנוגעים בנחלה: **שם** הני מברכן. נ"ב וכן אמרו [ב"מ ל"ח א'] אדם רולה בקב שלו כו' ובהמקבל [שם ק"ה א'] דא"ל חטי דארעאי בעינא. ונ"ל משום דמקיים בהו מלות הפרשת תרומות ומעשרות ומברך עליהם ברכתן. ועוד אפי' במקום שאין נוהגין תרומות ומעשרות. שייך בהו ברכה דאמרינן [תענית ח: ב"מ מב.] ההולך למוד את גרנו אומר יהר"ל שתשלח ברכה כו' היינו דקאמר הכא הני מברכן: **שם** נחת דרגא נסב איתתא. נ"ב דאמרינן [קדושין מ"ט א'] מסנא דרב מכרעאי לא בעינא: **שם** רב הוה מפטר מר"ח א"ל כו'. נ"ב משום דבעל הנסיון הוה. ולא אהניא ליה צלותיה אע"ג דאהניא לניבורא כדאיתא בהפועלים [פב:] התם זכות הרבים מסייעה הן אל כביר ולא ימאס [עי' ברכות ח' א']. אבל אפי' לדידיה לא אהני זכותיה כדאמרינן הכ"ס [חולין ס"ב ב' וע"ש ס"ז

פ'

א׳ כי מסניה כו׳] דכול ליה יאליכה בכתנים . וכ״ל לא אפכי לגביה דרב ב״א . כי ס׳ דליק יכחן : תד״ה שאין וגם לצורך מזומתיו . נ״ב דאל״ס כו״ל תיוו תלוים מנגד כדלקמן [ע״ב דרבינן מקרא נקנו׳ כו׳ זה שממונותיו כו׳ . אך במנחות ק״ב ב׳ דרבינן מקרא וסיו חייב תלוים כו׳ זה סלוקת תבואה כו׳ ועמ״ש שם] : ע״ב גמ׳ א״ר מנוה לגרסה . כ״ב והא דלא גרשו ר״ח ורב ור״י לגבואסיו . מסום דרב״ל כיום מנייהו וכמו שאמר טובא לפקב״ה [פסחים סו:] יי״ל כנים ממנה כו׳ ולמ״ש שסיתה זונה ודבדון השם [נדרים ס״ו א׳] מה דאמה אמן כל אלו לתחברה. גם בא׳ החסידים סב״ל לא סיו כ״כ רעות . דסוו מעכבן במילי כדלעיל : שם על הבנר מפני המתנות . כ״ב לטעמיה אזיל פ׳ הזרוע [קלג:] דס״ל דאוכל מכסכה שלא טורמו מתנותיו כאוכל טבלים . ואית דלכתחלה כוותיה : שם אשה יפה אשרי כו׳ . כ״ב קמ״ל אפ״ה לא יצא כשורה (וכ״ש בכבורות [מה: ע״ש]) סוקרין על כך וזה מכמה טעמים . אם מפני שלא תהא שוטה ונבוגה כלב ותוליך בנים סוטים כמ״ש [נדרים כ:] עם״פ וברותי מכם וגו׳ . ואם שלא יהו הבנים ג״כ מכוערים ולא יוכל להבחיל . ועוד כדי שלא יתן עיניו באשה אחרת . סויע דסמיך ליה סעלם עיניך כו׳ דמאן דעבד לא עבד לא . אף כי עקר הכהן והכלל סויפי ושפתי וגו׳ והעקר אשה יפה במדות ומעשים טובים :

דף סד ע״א יאתק עקור . כ״ב שמא לשון תכמים כך הוא וכלי״ס עקר כולו קמוץ : **ע״ב** ביום״ט שת״ל בשבת. נ״ב כלומר אע״ג דכל כך תמור היה אותו שתרפסה בו בהלכה . אם לדמות שבת בשביל כיון שהוא בחזקת מסוכן וידחו שבת בתהם . אעפ״כ זהו למולו בו ביום ולא לה למילתא . ולאורמועים לשדוותיה לאמרה אע״ג דלא צריכה לס״ל לא חייש לה׳ . הא ודאי הר״א לא חויס : רש״י ד״ה כיון דלא מפקדא . ולא שנם גו׳ . נ״ב במעונות פרי בטן אלא בשונה כמ״ש : תד״ה דאי תמרו . תד״ה ימי . נ״ב כמ״ד [פסחים ק״ו א׳ ע״ש] כי אלו תפלות דוד ועמ״ש שם . וכא דכתיב למשה . כנגד משה שכתב כתוב כחומה : שם ד״ה בני כו׳ אל . נ״ב דאל״כ הוא היה מקתן בר״י :

דף סה ע״ב תד״ה ולא כו׳ נרכה . כ״ב וכן סכתוב בנח הוצרך לברכה אחר שנתמעט זרע אדם במבול אבל ביעקב לא הוצרך עוד לשלש בדבר אם לא ללמדנו מצות פ״ו . כך נ״ל בהכרח . אך נ״ע דסיכי יליף מסכא פ״ו . הא הסיא שעתא ככר קיים פ״ו . מי נימא דאתי כר״י לעיל (ס״ב ב׳) . א״ס נגמר מניס דחיוב פ״ו לעולם במקומו עומד אפי׳ ככר הוליד אלף . וי״ל אפ״ה מוכח שפיר דאי אתאת נמי מפקדא אכתי סול״ל פרו ורבו מסוס דאיכני כולסי לא קיימו פ״ו אליבא דב״ס [דאמרי זכר ונקבס] לבר מלאה : תד״ה כי . אבל נדוניתה שסכניסה כו׳ . נ״ב נראה פשוט דבכלל זה שליש שמוסיף על כספים שהכניסה לו . שהם בכלל קרן שלה :

דף סו ע״ב גמ׳ יתיב רבה ור״י בשלהי כו׳. נ״ב בשעת דרשה לא היו יושבים אף לא היו רשאים לפתוח פה לומר דבר מעצמם אלא מקשיבים דברי הדורש : [תוס׳ סד״ה אבל . בפ׳ איזהו נשך (דף סט:) כנ״ל ולשון תוס׳ הרא״ש בפ׳ א״נ גבי ספינה דקאמר אי אגרה לא פגרי] :

דף סז ע״ב גמ׳ מאי כת דקתני אם . נ״ב כדכתיב ובחיקו תשכב ותהי לו כבת קרי ביה לבית . וכה״א לקחה מרדכי לו לבת [מגילה י״ג א׳] :

דף סט ע״ב תד״ה נשאת לעבד תימה כו׳. נ״ב י״ל משום דלא מיתני ליה ונכבשה על העבד דומיא דנכבש על השפחה . ולמתני הלך עבד ונכבש עליה פשיטא דלא אורחא ואמנם מצינו בכתוב תתון לקוחין ואישות לעבד בבת ישראל . אחד (בד״ה א״ב) ויתן ששן את בתו לירחע עבדו לאשה . והשני (בנחמיה ו׳) כי התן הוא לשכניה ב״א ויהוחנן בנו לקח את בת משלם . וטוביה הוא העבד העמוני הנזכר ברא״ש הספר (שם ב׳) הרי על פי שנים ושלשה עדים יקום דבר שיצאו עבדים מן הכלל לפעמים ומשום דלא פסיקא ליה לא תנייה . ועמ״ש בלח״ש שהוספתי בו תבלין ונתתי בו טעם כבינה :

דף ע ע״א גמ׳ אי דתרומה מנרך „נריכי". נ״ב תושב ושכיר : [תד״ה סערל כו׳ . עי׳ בעל המאור שכתב ובפ׳ נושאין על האנוסה [ק׳ א׳] מוכחא כו׳ . ובתוס׳ הרא״ש והרמב״ן בחידושיו דחו זה . וכמה אחרונים לא ראו דבריהם] :

דף עא ע״ב גמ׳ לודאה . נ״ב שמא מלוד היה . דכותיה גלילאה [עירובין נג: וש״מ] : **שם** אביו ואמו . נ״ב אע״ג דאיסי לא מיחייבא ביה כדאי׳ פ״ק דקדושין (כ״ט א׳) צריכה היא לעשות לו צרכי רפואה ומרחן דאל״ס מסתכן וכאביו נמי נ״ל כן דאל״ס כי ליתיה נמי לאבוהי . ב״ד וכל ישראל מי לא מיחייבי לממהליה . א״ד איירי היכא דליכא ב״ד ולא אחר למולו :

דף עב ע״א דלא נבדור ענני כבוד . נ״ב אע״ג דתנן התם [אבות פ״ה] לא נצחה הרוח את עמוד העשן . עאכ״ו ענני כבוד דפשיטא לא נצחה אותן הרוח . הא משנינן לה [יומא כא:] דאזיל ואתי כדקלא. ובענני כבוד אפי׳ כה״ג לא שפיר הוא : **שם** נשיב לה „הש״ס" נ״ל תלמודא [וכ״ה בדפוס וויניציא וידוע שבכ״מ כזה נשתנה בדפו״ח] : **ע״ב** תנייה בתלתא יומי ושברה כו׳ . נ״ב קמ״ל נמי כההיא דר״כ בפ׳ במה אשה (ס״ג א׳) דלגמר איניש והדר לסבר : תוס׳ הד״ה שמותר . ליכא „למימר" מתוסר כנ״ל [וכ״ה בדפוס וויניציא] :

דף עו ע״א תד״ה ממואבי כו׳ שם מקום . נ״ב א״כ הול״ל אתיתו מממלא . שמא היתה גרסתם כך [וע׳ תוס׳ הרא״ש שכתב וגרסינן משום דאתון ממלאי] . ונראה שהיה שם העיר ממלא . ע״ש שהיו דרים בה מכני עלי . והם נקראו ממולאי בעלם ורמאונה : [רש״י ד״ה כהן כשר כו׳ . כנ״ל לפי המצויין מלת גמ׳ מקודם והגהת רש״ל היא לפי דפוס וויניציא שם נדפס מלת גמ׳ אחר זה הדבור קודם ד״ה פצוע . לזה הגיה הרש״ל שבמקום ככן נ״ל אבל כהן וק״ל : **ע״ב** רש״י ד״ה אשה כו׳. עי׳ בהגר״א אה״ע סי׳ ד׳ ס״ק י״ג ומש״ש וטעמו של הרמב״ם כו׳ דאתי לאפלוגי דלא בתר אבוה ולא בתר אמיה אלא בתר הפגום כו׳ ע״ש. ועי׳ קדושין ס״ז א׳ אא״ב מתני׳ כו׳ ודרבנ״א ואיזו למעוטי דר״ד ורבין וע״ש ברש״י ותוס׳ ונע״ג] :

דף עז ע״ב גמ׳ מכנה . נ״ב נ״ל מלשון [תהלים פ] וכנה אשר נטעה ימינך . וכאן הה״א במפיק :

דף עח ע״ב (בסופו) שם פעלו . נ״ב אין צורך לשנות הנקוד בשביל כך . ע״ם אם לבינה באור הכתוב מיושב יפה עפד״ז :

דף עט ע״א תד״ה ארמוני . בפ״ק דברכות כו׳ אשבעל . נ״ב עמ״ש שם בגליון בס״ד כי אשבעל הוא איש בושת ותמה על עצמך מה ענין אשבעל למפיבושת ומפיבושת הלא נקרא מריב בעל ועוד מדוע יתשוב הכתוב הבן השני של פלגש עם הבנים . ולא גם אחיו הראשון : [**שם** ד״ה ונתינים . ועוד יש לפרש דה״פ משה גזר עליהם עבדות ומסתמא . כ״ה בדפוס וויניציא (ועי׳ מהרש״א) ונשתבש בדפוס פד״מ] : **ע״ב** גמ׳ שלא נעשה בעלה סרים חמה . נ״ב אע״ג דלא היה סרים ממעי אמו סרים חמה קרי ליה כיון שלא נעשה בידי אדם : תד״ה אלמא דילמא בסא כו׳. נ״ב זהו דוהק דהכי הוא סוגיא בכולא תלמודא דמוקי כולא מתני׳ או ברייתא דמיתניין סתמא כחד תנא ולא מוקים כתרי תנאי או תברא אלא כי לא משכח שינויא אחרינא כדאר״י [ב״מ מ״א בסנהדרין סב] מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא כו׳ להכי מהדר הכא אשינויי אחריני רויחי :

דף פ ע״א גמ׳ אמר ר׳ אבהו כו׳ ובן שמנה . נ״ב נראים דברי המפרשים שהזכיר בנ״י דלאשכו כגדול קאמר : **ע״ב** רש״י ד״ה בר שבעה כו׳ ותזר . נ״ב לבטן אמו אחר שהגיע זמנו לצאת : **שם** ואשתהי . שלא חזר . נ״ב הבעל לביתו ואשתהי הולד בבטן עד יב״ח : **שם** ד״ה שיפולי מעים כמין כף כו׳ . נ״ב לא ידעתי מאין הוציא זה . כי לא נזכר כן אלא על משיתמעך הכף שהוא סימני בוגרת ובפ״ט דנדה [מ״ג א׳] גבי וסתות מפרש רש״י בשפולי מעיה בית הרחם :

דף פג ע״א תד״ה בריה כו׳ טומטום אינו כן אלא ספק שהוא איש ודאי כו׳ . נ״ב ק״ל אמאי לא נספקיה נמי באנדרוגינוס . ועמ״ש בס״ד ריש מגילה : **ע״ב** רש״י ד״ה הרובע ל״ג שא״ל עוף . נ״ב הראוי למזבח [ועיקר דברי רש״י מפורש בגמ׳ דזבחים פ״ה ב׳] : תד״ה אמרי כו׳ תרי רב המנונא הוו . נ״ב וכן רב הונא טובא הוו :

דף פד ע״א במשנה בלאות . נ״ב לפי לשון מקרא היה נ״ל בלויות או בלואות או בלויס או בלואים : **גמ׳** בוקתא . נ״ב מנחות דכ״ד ב׳ : [תד״ה והא כו׳ דקדושים יהיו . כדמוכח בפ״ב (דכ״ת כנ״ל) . לשון תוס׳ הרא״ש . ועתוס׳ ב״מ ל׳ ד״ה הא ונעלם דבריהם מהכ״ח בהגהותיו ומ״ש איך אפשר לייבם אלמנה הא נעשה חללה בסערלה . ז״א דהכא מותרת לו . ולמה לא הוקשה לו משום דנעשה בעולת עצמו . ובלא״ה לדעת התוס׳ גמר ביאה אסור מה״ת כמ״ש לעיל כ׳ ב׳ ד״ה גזירה . ועי׳ רשב״א שם] :

דף פו ע״א „משמיה" דגמרא . נ״ל „משמא" . וכנ״ל ברש״י [וכ״ה בדפוס וויניציא בגמ׳ ורש״י] : **ע״ב** תד״ה מפני . אלא מצינו בעזרא . נ״ב (נחמיה י) קרו עזרא [וע׳ סוכה ל״ז א׳] משום דאמרינן [סנהדרין נג:] שלא נקרא ספרו על שמו . מיהו נראה שאין משם אלא ראיה לסתור דהא ודאי קראי אסכא דייקי דבריש כתיב ואת ראשית וגו׳ נביא לכהנים וגו׳ והדר ומעשר אדמתנו ללוים וגו׳ איברא משמע בהדיא התם דמעשר ללוים דוקא והא דכתיב בהדיה והיה הכהן ב״א עם הלוים הא קמפרש קרא בהדיא והלוים יעלו את מעשר המעשר וכדמסיק נמי כי אל הלשכות יביאו וגו׳ את התרומת וגו׳ א״ס קשיא טובא דהכא מוכח דלא קנסינהו לגמרי [וכן הקשה בתוס׳ הרא״ש] . וה״כ מקרא דמלאכי דמייתו תוס׳ בסמוך בשם הר״י . לא משמע מידי דה״נ אשכחן בחזקיהו [ד״ה ב לא] שתקן לשכות לתרומות ומעשרות ובימיו ליכא מ״ד דקנסינהו וכן תקן נחמיה ג״כ . ובסמוך אפרש בס״ד : גמ׳ ומנ״ל דלא סליקו בימי עזרא דכתיב כו׳ . נ״ב דבר זה צ״ע כמ״ש תוס׳ ורש״י בקדושין נדחק מאד . אבל במ״כ רפו שבר על נקלה כי בפירוש נאמר בעזרא (ג) ויעמידו את הלוים וגו׳ והלוים בני אסף במצלתים להלל . הרי שכבר עלו קודם עזרא לוים הגונים לשיר גם בכלים . ועוד יקשה מש״ל שנראה ממ״ש נחמיה שלא קנסו הלוים אפי׳ בימיו . והוא בא לירושלם זמן רב אחר עזרא . אעפ״כ היו נותנים מעשר ללוים כמש״ל וכן מוכח תו (בסוף סי׳ י״ב) שכתוב וכל ישראל בימי זרובבל ובימי נחמיה נותנים מניות וגו׳ ומקדישים ללוים והלוים מקדישים לבני אהרן . פירוש מניות הלוים . המעשר זהו מה שמקדישים ישראל ללוים . ותרומת מעשר הוא שמקדישים הלוים לכ״ה . וכמש״ל. וה״נ מוכח תו (סי׳ י״ג) כתוב ואוצרה וגו׳ שלמיה הכהן ופדיה מן הלוים ועליהם לחלוק לאחיהם . דמשו״ה נתמנו מהכהנים ומהלוים ראשים לפקח על דבר זה . כי אם לא היה ללוים חלק במעשר. למה מנה גם מלוים לחלק. הא ע״כ נטלו לוים המעשר . וצ״ל משום מעשר של לוים ותרומת מעשר דכהנים הוא שעשה זאת וכמש״ל. ואין ספק בדבר. כי הכתובים צווחים לפרשם כך. מיהו הכתי קשו קראי דעזרא דקאמר ואבינה וגו׳ ומבני לוי לא מצאתי וגו׳ ואשלחה [וגו׳] ואלוה [וגו׳] ואשימה בפיהם דברים וגו׳ ויביאו לנו וגו׳ מבני מחלי וגו׳ . למה ליה דערת כולי האי הא הוו להו התם בא״י לוים טובא דסלקו להו עם זרובבל וישוע ב״י כדלעיל . והרי זה היה מעשה קודם עזרא . לכן בהכרח צריך למצוא פשר דבר כי בודאי עלו עם זרובבל לוים רבים מעצמם . אלא שאח״כ כשנתבטל הבנין חזרו זרובבל ורוב העולים עמו . לבבל . אמנם נשארו מעטים מהם בודאי שכך מפורש ג״כ בחנוכת הבית [עזרא ו] והקימו כהניא בפלגתהון ולויא במחלקתהון אלא שלא היו

מספיקין. לכן בשנה האחרת שעלה עזרא וגלותו עמו ככר נודע לו זה שחזרו רבים מהלוים לבבל ושוב לא עלו. לכן חזר אחריהם והעלם עמו. ואותם הם שנקנסו מפני שלא עלו מעצמם. אבל הנשארים בא״י מגלות זרובבל ודאי לא נקנסו חלילה. נמצא היו שם ב׳ כתות לוים. לראשונים מהשבים עם הגולה ונשארו בא״י היו נותנים מעשר ולשניים שבאו עם עזרא לא נתנו הוא שכתוב וכל ישראל בימי זרובבל וגו׳ מתנים מניות. וכסימן שאחריו כתוב והדעה כי מניות הלוים לא נתנה איתא להא ואיתא להא וכל דברי חכמים קיימים [ועדיין צ״ע לפ״ז בב״מ בגמ׳] : **שם** שנא׳ ושוטרים הלוים. כ״ב וכ״כ עוד שם ל״ד ומהלוים סופרים ושוטרים : **שם** „הרבים בראשיכם". נ״ב נ״ל שנ״ל „לשבטיכם" בכתוב ריש דברים דמשמע שהשוטרים לשבטים נתמנו משבטיהם. ומעיקרא משמע לי דה״ט שהעמידום מן הלוים לפי שהיו הלוים רבים בארץ יהודה אחר שהזניחם ירבעם ככתוב [דה״ב יא] כי עזבו הלוים את מגרשיהם ואחוזתם וילכו ליהודה ולירושלם. לפיכך נתנו להם מינוי להתפרנס ממנו : רש״י ד״ה ושוטרים הרבים בראשיכם דהיינו כו׳. נ״ב נ״ל שאינו מפרש״י :

דף פט ע״ב גמ׳ דמדאורייתא אבוה כו׳. נ״ב משכחת לה ביתומה בחיי האב. ורש״י מילתא שכיחא נקט :

דף צ ע״ב רש״י ד״ה צריכה לכך היתה שעת כו׳. נ״ב אע״ג דאונס רחמנא פטריה. ושרי אפי׳ לעבור אמיתת ב״ד בר מתלת. ה״מ דלא מתכוין האנס אלא להנאתו. אבל להעביר ע״ד אפי׳ אערקתא דמסנא יהרג ואל יעבור [וע׳ בהגר״א יו״ד סי׳ קנ״ז ס״ק ז׳. ועי׳ רש״י בסנהדרין מ״ו א׳] :

דף צו ע״ב תד״ה נשא. כדאמר בהנשרפין דעליו כו׳. נ״ב בסמוך לפרקן איירי. דהיינו בשנה הסמוכה לגדלות דהו״ל מופלא סמוך לאיש אבל מקמי הכי עליו הכתוב אומר לא יאבה ה׳ סלוח לו [וכן מפורש בגמ׳ שם] :

דף צז ע״א גמ׳ לאחוהי יתמי. נ״ב ע״ש שכפר הזקן. ואע״פ שהוא עדיין חי. מ״מ עזובים הם כיתומים : **שם** משום דאסירי לא „דאינס" נ״ל דאינם [וכ״ה בדפוס וויניציא] : [רש״י ד״ה ותזר הזקן. בת על אביה כנ״ל וכ״ה בדפוס וויניציא] : תוס׳ ד״ה את כו׳. לא משמיעין לך כו׳. נ״ב ואית בהו נפקותא נמי בישראל לענין חיוב הטאות כי הא דתנן בכריתות פ״ג (מ״ה) יש בה ביאה אחת וחייב עליה שש חטאות :

דף צט ע״א רש״י ד״ה ולהם בן ולא קנה כו׳. נ״ב דאי קנה. הא אין קנין לעבד ולא זכה דיד עבד כיד רבו. ואפי׳ מניה נמי גביה. ומאי שנא איהו מאביו. וה״ט נמי דלא מוקי לה בילדו אח״כ בעבדות ושוב שחרר השפחה ונשאה. כך נ״ל. ועדיין צל״ע דהא אכתי מצי לאוקמה נמי בהנך גווני. וכיון דכתב לעבדו כל נכסיו הרי יצא בן חורין וקנה עצמו ונכסים [גטין ח: וש״מ]. עוד צ״ע אם אין אמו תובעת כתובתה ואינה צריכה לגבותה ממנו. אי זכי הא בן דעובד כוכבים הוא. באביו למכרו לצורך עצמו. דהאמרינן [לעיל מ״ו א׳] הם אינם קונים מכם ומאי שנא מתנה ממכר. הא בכל דוכתא כזביני משוינן לה דאי לאו דהו״ל הנאה כו׳ הדר הו״ל מתנה כי מכר [מגילה כו:]. ולא מצי מזבין ליה אפי׳ לישראל אלא להגבות כתובת אמו דשליותה קעביד :

דף קא ע״א רש״י ד״ה כל משמר חלוק לששה כו׳. נ״ב עלח״ש פ״ק דתמיד : **ע״ב** גמ׳ לאנסרופי בי תמשה אמרי לו נ״ל חמשה אמר לי כנ״ל : תד״ה וקראו. דיש כמה כתובים כו׳. נ״ב כלומר דכ״ע ס״ל אין מלמדים אפי׳ רק שלשה כתובים [קדושין ל״ה א׳] :

דף קב ע״א תד״ה ועל שולחני הוא תדיר בירושלמי כו׳. נ״ב קשיא להו שיהא תדיר סומך על שולחן אחרים שעולם חשוך בעדו [ביצה לב:] ורשב״י לא נהנה אפי׳ מסעודת אביו מיום שעמד על דעתו [חולין ז:] . מכאן שריב״ב האריך שנים רבות כי היה בזמן בהמ״ק כדאיתא ריש פסחים. ועדיין היה חי בימי ר׳ יוסי שהיה עם רבי בדור אחד בסוף התנאים [ועי׳ תוס׳ מנחות ס״ה ב׳ ד״ה ריב״ב] : **ע״ב** גמ׳ דנפק בתמשה זוזי מוקי. נ״ב משום דמצונן היה כדאמרינן בפרק כירה [לז:] דמסוכן הוה : **שם** עמא דחלץ לי׳ כו׳. נ״ב ר״ל ששמע עמו ממנו כמו חלצני ה׳ [תהלים קמ] ודומיו. והשיב לו ר״ג אי איתא דלשון השמטה הוא. ויוצא לאחר. הול״ל חלץ להם דהוה משמע שחלץ אותם ממנו ואי איהו דחליץ מנייהו. נחלץ מהם מיבעי ליה. אלא ה״פ חלץ מהם. שנתן לה חליצה ע״כ לפי שהיא כ״י תשובה כאלמנה כאשה עזובה. אמר חלץ מהם דרך התול. כי לא גרשה ככתוב [ישעיה נ] איזה ספר כריתות וגו׳. ובעלה חי וקיים. אלא שיתק בה דרך חליצה שחלץ לה. ואין היבם חולץ עצמו ממנה. אלא היא חולצת לו (אע״ג דמצינו בלשון משנה גם האתין שחלצו דרך העברה) ואות הנחלץ ממנה בעלם. אלא בענין חליצה קאמר ודרך שחוק שחלץ לעצמו מהם. ולית ביה משמא. ודקאמר ואילו יבמה דחלצו לה אחין. ר״ל שעשו לה חליצה. והיינו הך שכמו שאינו יכול לחלוץ עצמו להתירה לשוק. ה״נ כי חלץ לה מנעל אין בו ממש ולא נפטרה ממנו בכך. כך נ״ל. ופרש״י אינו מובן לי :

דף קג ע״ב טובתן ש״ר רעה היא כו׳. נ״ב ודבור טוב של רשע נמי רע הוי כדאמר [סנהדרין קה:] כל ברכותיו של אותו רשע נהפכו כו׳ וכ״א מ״מ נעקרו האמהות מפני שברכום ע״א כו׳ ומאי דאמר תלמודא הכא דלמא מדכיר כו׳. הא והא איתא ודלמא נמי כולה חדא מלתא: רש״י ד״ה שמה. את אלהי. נ״ב הא לאו בכלל רע דקאזכר ליה קב״ה. דלא קעבר אמימרא דרחמנא כדאודי מנפשיה. אלא דוגמא נקט רש״י דהוה שכיח שמא דע״ג בפומיה :

דף קד ע״א בתוס׳ (ד״ה בעמוד הקודם) דלענין כסוי לא חיישינן למיאוס. נ״ב נ״ע הא תזינן דקפיד תנא [שבת כ״ב חולין פ״ז] שלא יכסה ברגל משום שלא תהא המצוה בזויה. והיינו בזויה היינו מאוסה חדא מילתא היא : בסה״ד מ״מ בדרבא כו׳. נ״ב רבא בתר ר״ל הוה טובא ודאי דלא פשיט מיניה : **שם** סד״ה אמר כו׳ דתרי ריב״א כו׳. נ״ב זהו האמת כי האחד היה כ״ג משמש בבהמ״ק כמ״ש פ״ק דברכות [ז׳ א׳] והוא היה מעשרה ה״מ. שנהרג עם רשב״ג הזקן והאחר היה אחר החורבן הוא שפדאו ריב״א מכה״א [גיטין נ״ח א׳] . והוא שכתב על פנקסו לכשיבנה בהמ״ק אביא חטאת שמנה כדאי׳ פ״ק דשבת [יב:]. ומ״ש עוד שהנהרג היה זקנו של שני אינו מוכרח. כי אותו כ״ג היה. והשני לא נזכר שהיה כהן :

דף קה ע״א גמ׳ כאן בשותת. נ״ב הדם מעצמו : **ע״ב** אגב יוקריה כו׳. נ״ב היה צר לו המקום לא היה יכול לישב דחוק והלך לבקש לו מקום פנוי שיוכל לשבת שם בריוח : **שם** א״ל וכי אתה הגון כו׳. נ״ב קנטרו כל כך. לפי שחשדו שעשה כך מגאוה שאינו חושש לכבוד היושבים שפוסע עליהם וקעבר אזקן ויראת. הלכך לא היה בעיניו הגון ללמוד תורה מרבי מאחר שאינו מקיים ד״ת וכל השונה לתלמיד שאינו הגון [חולין קל״ג א׳]. ורבי דשתק דילמא נמי לא שפר בעיניה דעבד הכי : **שם** ברבי. נ״ב נוטריקון אב רבי ודרכם להשמיט האל״ף ממלת אב לקצר כמו שנהגו לומר רב שהוא רב אבא. רבין ר׳ אבין. ובירושלמי אומרים בא במקום אבא בון במקום אבון: תד״ה ובא. אודיק לי׳ רישיה מן כוותיה. נ״ב הביט אליו מן החלון שבבית האסורים : **שם** כושין. נ״ב פירוש כלי כוש שהוא ג״כ מכלי הטויה והאריגה כמו כוש וכרכר שהוא פלך שנשים טוות בו. וכלפי שעשה ריה״ס בדרך חכמה להראות עצמו כמוכר כלי מלאכת אריגה שהם נימוריות ומהטים כדי שלא ירגישו בו שומרי בה״א שבא לשאול על ד״ת (כי גזרת שמ׳ היתה ונתפס ר״ע על שעסק בתורה כדאיתא בפ׳ הרואה [סא:]) ובאופן זה העלים שאלתו בתוך דברי הכרזתו אם ימצא קונים. ור״ע הרגיש וידע שלשאול דין חלצה בינו לבינה הוא צריך. אף ענהו בתכמה ע״פ דרכו אית לך כושין. כלומר אין אנו צריכים אלא לכושין ובאופן זה אית לך כשר. ולא הבינו השומרים ולא שמו לבם לזאת :

דף קו ע״א גמ׳ עמודי. נ״ב לשון תכמים כך הוא. כמוכו עמדו יקרים עמודו [מגילה כג: ב״ב ק:] וכן דרך הכתוב לפעמים ואכולו (ישעיה נה) והוא דרך הארמית אכולי בשר אלא שזה בשורק ובלשון מקרא והז״ל הוא בחולם : **שם** יסב בהו עיניה. נ״ב כלומר ע״י שאמר לו כך והיה הדבר גדול בעינו שזכה ר״פ לכך. שלטה בהם עינו עד״ש [חגיגה ה: וש״מ] כל מקום שנתנו תכמים עיניהם כו׳. לא שהוא נתכוין להמיתם ח״ו : רש״י ד״ס ישיבתה זו. מכיר הוא כו׳. נ״ב שהיא חולנית. א״ל אין כלומר ודאי ולבו אין עמה אלא על ממונה : **ע״ב** כמשנה וכשהקרא. נ״ב עפ״ה ראוי להיות הקריא :

דף קז ע״א רש״י ד״ה מסר האב. ביתומה שקדשוה אמה ואחיה. נ״ב משכחת לה נמי ביתומה בחיי האב : **ע״ב** במשנה ר׳ אליעזר אומר כנ״ל ונ״ב הא ודאי ר״א בר פלוגתא דר׳ יהושע הוא כדאיתא בגמרא :

דף קט ע״ב גמרא מהו דתימא א״ל אגרא לדידיה קמ״ל. נ״ב ודב״ע דאמר [לעיל סג:] מה אעשה ונפשי חשקה בתורה ואפשר לעולם שיתקיים ע״י אחרים. לא קשיא דהוא נ״א כך אלא לענין פ״ו בלבד שריתיים בנוארו ולא יוכל לעסוק בתורה [קדושין כט:] אבל משאר מצות ודאי לא בטיל :

דף קטו ע״ב תוס׳ סד״ה אתרמויי כו׳ במדה. נ״ב של הכלי. שדרך נמלאותי :

דף קטז ע״ב תוס׳ סד״ה לא. דריתשא. נ״ב רחשים בעלי האדם מצוים בעת השרב :

דף קיח ע״א במשנה אמרה מת בעלי כנ״ל ומלת לי נמחק [וכן ליתא בדפוס וויניציאה ובדי״ף ורא״ש ולעיל קי״ג ב׳] : **ע״ב** תד״ה דקולסא. קלסי כרוב. נ״ב כדתנן פ״ג דערלה :

דף קכא ע״א רש״י ד״ה ה״ג א״נ בדברא. נ״ב בשדה. וגירסא דידן בברא. בחוץ. ובכל אחד : **ע״ב** גמרא שהתירם. נ״ב שהתרים [וכ״ה בדפוס וויניציאה] נ״ל. כלומר חלק עמהם :

דף קכב ע״א זילי לקמיה דר״י דחריף. נ״ב אפשר חריף היה יותר מאביי אע״ג דלגבי רבה לא היה חשוב חריף כדאיתא שלהי הוריות. א״נ חריף לפשוט מיד מכח שהיה בעל שמועות כדקרי אנפשיה ורב תבואות וגו׳ [סנהדרין מ״ב א׳] לכן אינו משהה את השואל ופוסק הדין מיד. ושמא מטעם זה לא א״ל ג״כ לילך לפני רבא כדהוה אמר אדמגרמיתו בי אביי כו׳ [ב״ב כ״ב א׳. ובאמת גירסת הרי״ף והרא״ש כאן רבא. וכמ״ש בחולין ע״ז א׳ אלא דשם איתא ר״א בר מתנה והכא ר״א בר אהבה] ואין תימה שהלכה לפני תלמיד תחלה כי שמא היה במקומה ורב יוסף במקום אחר ובודאי נטל רשות מרבו להורות. אבל עדיין יש לדקדק מ״ט לא שלחה אביי לפני רבו. אולי רחוק משם היה ותם על טרחתה : במשנה בצלמון. נ״ב דילמא הוא הר צלמון דקרא : גמ׳ ודילמא שד הוה. וברש״י ד״ה לימדני יונתן שידא שד היה. נ״ב אין תמיהא שהיה לו שם כשם בן אדם. דהכי אשכחן נמי יוסף שידא פע״פ [ק״י א׳] וכר״פ מ״ש [ערובין מ״ג א׳] : **ע״ב** רש״י סד״ה הוה בכייה כו׳ לומר. נ״ב משמע ליה שעם הבכיה לדבר ולקונן והפסיקוה בשאלה :

בהקדמה לפי׳ הרמב״ם ובנו של הלל נקרא שמעון ובנו ר״ג ובנו רשב״ג כנ״ל וכ״ב מ״ם אח״כ וי״א הוא שבוש שם בפני הבית ק׳ שנה . ובנו של „רשב״ג" כנ״ל : שם בן שביעי להלל כנ״ל :

בפי׳ המשניות להרמב״ם פ״ח ד״ה וממה שאתה כו׳ לא יזריע כו׳. נ״ב ז״א כלל מוחלט שהרי פצוע בידי שמים אינו מזריע וכשר : פ״ט ד״ה ר״ל באמרו בשניה כו׳ ונשתנה בזה כו׳. נ״ב ר״ל וחידוש פסוקיו בכאן אינו אלא שנסתר דינם כולן שלא כסדר ... כלומר שבקונס היה ראוי לפסוק כן ... מ״ט ... יותר

לקטן אותה מעשה שהיא מרגילתו לפסוק דינו בזה ככל הנשים : סליק

חכמת מנוח

מאת הגאון האשל הגדול ריש מתיבתא נר ישראל כמהור"ר **מנוח** המכונה הענדיל ז"ל (בעהמ"ס מנוח הלבבות וכו').

[נדפס פעם אחת בפראג שנת שנ"ב]

דף ב ע"ב במשנה מתה בתו כו'. נ"ב עי' לקמן דף יג ע"א בד"ה מתה כו' בתוספות:

דף ג ע"ב גמ' מי דמי. נ"ב התירוץ בדף ה' ע"ב: תוס' סד"ה לפי. כעריות מצינו למימר כו' כנ"ל: בד"ה טעמא כו' אמר לקמן כו'. נ"ב בדף ה ע"ב: בא"ד בסוף מסקנא כו'. נ"ב בדף ח ע"א: בא"ד ומיהו עיקר קרא לאו כו' כנ"ל:

דף ד ע"א רש"י בד"ה סמכו כו' כתיבי בספר כו' כנ"ל והשאר נמחק: תוס' בד"ה דכתיב כו' כל התורה לתפילין. נ"ב שנאמר גבי תפילין למען תהיה תורת ה' בפיך. ודרשינן מה תפילין מ"ע שהזמן גרמא (דלילה ושבתות) [דשבתות] ויו"ט לאו זמן תפילין ונשים פטורות דהרי איתקשו לת"ת שנאמר ושננתם לבניך וגו' ולא לבנותיך וכתיב בתריה וקשרתם לאות וגו': **ע"ב** רש"י בד"ה ותכלת כו' דבר העולה כו'. נ"ב במסכת יומא דף עא ע"ב דבר העולה מן הקרקע בד בד ופרש"י הפשתן והקנבוס אין להם בדים וענפים כעלים אלא עלין ואין הפשתן בא אלא מן הקנה האמצעי: תוס' בד"ה א"כ כו' וי"ל דבמסקנא כו'. נ"ב בדף ה ע"ב: בד"ה ואמר רחמנא כו' ר"ת לקמן כו'. נ"ב בדף ה ע"ב בד"ה עד כו':

דף ה ע"א תוס' בד"ה מה כו' לא תעשה ועשה. נ"ב דקדושים יהיו כן פרש"י בנזיר דף נח ע"א: בד"ה ואכתי כו' [דתי] לא תעשה ועשה. נ"ב דקדושים יהיו כן פרש"י בב"מ דף ל ע"א: בא"ד וכן גבי פלוגתא כו'. נ"ב בדף כא ע"א ושם סוף דף כ כתוב ר' יוחנן ור' אלעזר: בד"ה ליגמר כו' מצוה כדלקמן. נ"ב בדף ו' ע"א ע"ש בתוס' בד"ה שכן כו': סד"ה שכן שאפרש בסמוך. נ"ב בדף ו' בד"ה טעמא כו': **ע"ב** תד"ה טעמא כו' שכן הכשר כו'. נ"ב התוס' לטעמייהו שפי' לקמן דף ו ע"א בד"ה שכן כו': בא"ד (רבא לפר"י) [כדפי' לעיל]. נ"ב (דלעיל) דף ג ע"ב בד"ה טעמא כו':

דף ו ע"א תד"ה ניגמר כו' ואר"י דעשה דכיבוד אב ואם הואיל כו' כנ"ל: **ע"ב** תד"ה טעמא כו' לא הוה מקשינן כו'. נ"ב לשון היקש כדלעיל דף ה ע"ב בד"ה טעמא כו':

דף ז ע"ב סד"ה ר' יוחנן כו' אלא טבול כו' כנ"ל:

דף ח ע"ב תד"ה כל כו' וא"ת חייבי עשה כו'. נ"ב כגון גרושה (והלוצה) [וחלוצה] לכהן ודומהם שיש בהם עשה דקדושים יהיו אע"ג דאיכא נמי לאו. עיין לקמן דף כ ע"א גבי בשלמא מן הנשואין עשה ולא תעשה כו' ושם ע"ב בתוס' בד"ה אי הכי קורא לזה חייבי עשה וכן בד"ה מסתברא שם: בד"ה ויבמה כו' א"כ דלביאה כו'. נ"ב כלומר אין פי' א"כ דלעל כרחה גרידא אתא:

דף י ע"א תד"ה לעולם כו' מאבא ואביך. נ"ב עי' בגטין (דף פה ע"א במתני') [דף פד ע"א בברייתא]: בא"ד המגרש אם איתא לדרבי אבא כו' כנ"ל:

דף יא ע"א תד"ה ר' שמעון. דהתם מוכח כו'. נ"ב בדף ה ע"ב: **ע"ב** תד"ה או כו' צריך לאור כו'. נ"ב עי' לקמן דף כו ע"ב בתוס' בד"ה ותליא כו':

דף יב ע"א תד"ה אלא כו' עלה לקמן. נ"ב בדף יג ע"א: **ע"ב** תד"ה דאפילו כו' למ"ד התם כו'. נ"ב בנדה דף כ"ב ע"א:

דף יד ע"א תד"ה מי כו' הוה מוקשה ממגילה כו'. נ"ב כלומר נבאר בקושיא ממתניתין דמגילה כמו שהקשה ר"ל בעצמו איקרי כאן לא תתגודדו כו' ואין לו בה שום תירץ וע"כ צ"ל דלא תתגודדו לאו באגודות מיירי אלא מיירי לא תעשו חבורה כו' ותתגודדו תתגודדו לא משמע ליה א"כ כדמשני אביי ורבא בסמוך: **ע"ב** רש"י בד"ה ובספק כו' כדתנן מה כו'. נ"ב בפ' מי שאחזו דף עד ע"א בברייתא מה כו': בד"ה גט ישן. נ"ב בהזורק דף עט ע"ב: בא"ד בפונדקי במסכת כו'. נ"ב בדף פא ע"א: בד"ה הוולד כו' לקמן כו'. נ"ב בדף טו ע"ב: תד"ה נעשה כו' כדלקמן כו'. נ"ב בדף טו ע"ב:

דף טו ע"א תוס' סד"ה עירוב. ומה שק' על זה עד בפ' שני דגיטין. נ"ב ס"א אין זה: **ע"ב** רש"י בד"ה אלא. ולא יצאו המשקין כנ"ל:

דף טז ע"ב תוס' תד"ה קסבר כו' מדאורייתא בנגעה. נ"ב פי' אבל בפרהסיא קנאין פוגעין בזמן התורה וילפינן מפינחס במעשה זמרי:

דף יז ע"א תד"ה ואין ודרשינן נמי כו'. נ"ב לקמן דף כג ע"א: רש"י בד"ה הראשונה זו היא אשת ראובן כו'. נ"ב קאי אפירושו דלעיל במתני' דריש פרק קמא שפי' שם דף ב' ע"ב כגון ראובן שמת כו' וכש"א אשת הראשון שנפלה כו' ומיהו בסמוך כתוב שנפלה לפני לוי כו': **ע"ב** רש"י בד"ה ולימא כו' אחיו של יבם את כו' כנ"ל: תד"ה אבל כו' ר"ג דאמר כו'. נ"ב לקמן דף יח ע"א:

דף יח ע"א תד"ה דילמא כו' שמתקנים לו אשה כו'. נ"ב לכה"ג ביוה"כ שנא' וכפר בעדו ובעד ביתו זו אשתו:

דף יט ע"ב תד"ה הלך כו' בלא כלום. נ"ב ס"א או יבא להתיר אשת אחיו שלא היה בעולמו:

דף כ ע"ב תוס' בד"ה אי הכי כו' וחייבי לאוין כו'. נ"ב פי' וחייבי לאוין גרידי: בא"ד וחייבי עשה. נ"ב פי' חייבי לאוין וחייבי עשה יחד:

דף כג ע"ב תד"ה קדושין כו' דע"י קידושין כו'. נ"ב עיין בקדושין דף נ"א ע"א בתוס' בד"ה קדושין כו':

דף כה ע"ב גמ' הא סתירה כו'. נ"ב סתמא דתלמודא קאמר ולא המקשה ודוק היטב:

דף כו ע"א רש"י בד"ה נשי כו' שכיבתו זנות כו'. נ"ב ס"א שכיבתו שכיבת זנות שקרובה לא אסרה אשתו גמורה כו': תד"ה תולאות כו' נפרש בגמ' כו'. נ"ב בדף כז ודף כח בד"ה ולימא כו': **ע"ב** סד"ה דנפול כו' דלעיל פ"ב כו'. נ"ב סוף דף כג וריש דף כד:

דף כז ע"א רש"י בד"ה והא תנן כו' וטעמא התם כו'. נ"ב בדף מ ריש ע"א:

דף כח ע"ב גמ' אי בעי באונסין תהוי כו'. נ"ב כלומר גם הני שיתא בבי היכא דבעי באונסין כגון בתו תהוי והיכא דבעיא בנשואין כגון שאר בבי תיהוי: רש"י בד"ה משום צרה כו' ונכריות קרי להו כו'. נ"ב פי' במה שאמר לוי ויהודה נשואין שתי נכריות:

דף כט ע"א תד"ה או כו' בספק הרבות כו'. נ"ב ר"ל שספק אם תתרפא ותתפקח או לא. אבל קטנה עומדת להיות גדולה בודאי: בד"ה אלא כו' יקיימו לכתחלה כו'. נ"ב דיעבד אין לכתחלה כו': **ע"ב** גמ' תני ר' חייא כו'. נ"ב בלא ברייתא דר' חייא ה"מ למיפרך לפי מאי דקאמר למאי הלכתא אילימא ליורשה כו' אלא דניחא ליה לחזק ראייתו מברייתא. א"כ דלא תימא הכי קא מיבעי ליה דס"ד דארוסה בעלמא יורשה ומטמא לה. ומאמר דיבמה גרע מארוסין דעלמא ומיבעיא ליה אי נישואין עושה ולפחות לא גרע מארוסין דעלמא ויורשה ומטמא לה או ארוסין עושה וא"כ ארוסין דיבמה גרע מארוסין דעלמא דאע"ג דבעלמא יורשה ומטמא לה ביבמה אינה יורשה ואינו מטמא לה. וא"ל לענין הפרת נדרים מיבעיא ליה אי הוה כארוסה בעלמא דאביה ובעלה מפירין כדלקמן או גרע מארוסה ואביה לחוד מיפר דהא פשיטא דאין אני קורא בה בנעוריה בית אביה דעדיין לא חזרה לבית אביה כיון שזקוקה ליבום: שם הוא גובה כתובתה. נ"ב פי' היא גובה כתובתה ולא אמרי' דלא כתב לה אלא על מנת לכונסה כן מפרש בכתובות פ' הכותב:

דף ל ע"א גמ' לא כ"ש תנא כו'. נ"ב וא"ל דאשמועינן אע"ג דהוה צרת ערוה הוא צרת דהא פשיטא כיון דאין כאן אלא מאמר הואלת ולא מתיבמת דהא כאן זיקת ב' יבמין כדלקמן דף לא ע"ב במתני' ודו"ק: רש"י בד"ה הא מת כו' הויא מותרת לזה כו'. נ"ב ולא רצה לומר דאסורה כסברת רבא דלקמן גבי מת בלא גירש משום דא"כ קשה מנא ליה לרב אשי דילמא מת ואחר כך גירש מותרת וזו היא למעוטי מת בלא גירש כרבא. וליכא למיפרך דילמא זו היא לא אתא למעוטי אלא כנס ואחר כך גירש דס"ל לרב אשי דמסתמא זו היא אגירש ומת קאי הקודם במתניתין לאפוקי גירש וכנסה המאוחר במתניתין ודו"ק היטב. א"כ רש"י פי' כן משום דקשה ליה קושיא דמקשי' התוס' בד"ה זאת אומרת כו' ובהא מתורץ דלא הויא צרת אחות אשה אלא כשכנסה לפחות אחר גירושין ודו"ק: תוס' ד"ה שלשה כו' ובבבא בתרא כו'. נ"ב פי' מתניתין בתרייתא ר"ל ברישא דמתני' דבסמוך גרים ששנייה יוצאה משום אחות אשה והראשונה משום צרתה כו' ודלא כספרים שלנו. בד"ה ונאסרה כו' לר' ירמיה דאמר כו'. נ"ב לקמן דף זה ע"ב: בא"ד כבבא דלקמן כו'. נ"ב בדף לב ע"א. ומייתי לה בגמרא בסמוך: בד"ה זאת כו' דאם מת ולא כו'. נ"ב פי' אם מת נשוי נכרית ולא גירש בעל אחיות: **ע"ב** רש"י בד"ה [ודכתרא לאו] כו' אתי למימר כו' אמרי כו'. נ"ב כלומר בני אדם יאמרו רבנן קמו בקידושי ואמרי דקמייתא קידושין כו': בא"ד ויש אחיו מאמו כו'. נ"ב לא קאמר ותנשא לשוק והיא אסורה לשוק שאע"פ שמת המקדש כבר מ"מ זקוקה היא ליבם דכיון שכבר חלצה הצרה נפטרת גם היא כמו כל שתי נשים מבית א'. ולא אמר וישאנה אחיו מאביו אפי' כשיש לה בנים מאחיו דא"כ הצרה לא היתה צריכה חליצה כיון שהיו למת בנים אע"פ שלא היו כאן קידושים גמורים דאפי' בני אנוסה וממזרים מקרי בנים: תד"ה כתב כו' ואמאי פסול. נ"ב ס"א בשלמא כשאין בו כלל זמן פסול דשמא כתב וחתם בניסן ולא נתן עד תשרי ומשעת כתיבה אין לבעל פירות והוא יאמר שעתה כתבו והפסיד האשה שלא כדין ולהכי פסול וכיון שאין הגט כשר לא יפסיד הבעל את הפירות אבל כתב בכתב ידו אמאי פסול ולמאן דאמר שמא יחפה ניחא. וי"ל דאע"פ כו'. ומ"ש שמא יחפה ר"ל שמא יחפה על בת אחותו שהיא אשתו וזינתה ויאמר שנתן לה הגט קודם שזינתה כדלקמן דף ל"א ע"ב:

דף לא ע"א גמ' וממאי דמתני' כו'. נ"ב כלומר אמאי לא תנן הכא גבי גירושין נמי ספק קרוב לו כו' ולוקמיה אבי כיתי עדים ואי משום דיאמרו דמתני' דהכא בכת אחת ממאי כלומר מאיזה טעם יאמרו דמיירי בכת אחת ודו"ק היטב: תד"ה אי כו' ותנן לה בגטין כו'. נ"ב כלומר וראיה דהוי ספיקא דאורייתא דהא לכך תנן לה בגיטין כו'. אבל לא מוכיח כיון דכבר תנן בגיטין תו לא איצטריך למיתני הכא דא"כ מאי פריך וקידושין גופייהו דילמא כו' לפי הפי' דבסמוך ודו"ק: **ע"ב** תד"ה אי כו' חד מינייהו באידך כו'. נ"ב זהו גירסת רש"י בפרק לא יחפור דף יט ע"א אבל בספרים שלנו גרסי' ליתני לתרווייהו בחדא והוא הדין כו' [ולפנינו הוגה כגירסת רש"י]:

דף לב ע"א תד"ה לא כו' דאוסרת צרתה כו'. נ"ב כדלעיל דף יב ע"א:

דף לג ע"ב גמ' מידי ברשיעי עסיקי'. נ"ב כלו' אמאי נקט רשיעי במזיד לינקט שוגג: תד"ה איסור כו' תרתי ולהכי כו'. נ"ב ס"א פי' דאי לאו הכי שקורי משקר ר' חייא: בא"ד ופליג ר' יוחנן כו'. נ"ב דשני לעיל דף לב ע"ב מעלה אני עליו כו' משום דס"ל דר' יוסי לא מחייב אלא חדא באיסור כולל: בד"ה אמר כו' היכי חיילא אאיסור כו'. נ"ב ופריך לפי מאי דהוכיח בד"ה איסור כולל דלר' יוסי מחייב תרתי ודו"ק: סד"ה לקוברו כו' איסור כולל. נ"ב כמ"ש לעיל בד"ה איסור כולל כו' דאל"כ לא הוה טעי בר קפרא כו':

דף לד ע"ב גמ' אבל קטנה כו'. נ"ב המקשה אמר זה. וכן בסמוך בל"א אבל קטנה בת ישראל כו' וכן מוכח פרש"י ודו"ק [ועי' בתוס' הרא"ש]:

דף לה ע"א תד"ה אע"פ כו' וכפ' החולץ כו'. נ"ב בדמ"ד ושם ע"ב בד"ה הכא כו': **ע"ב** תד"ה וריש לקיש כו' נמי מאין לו. נ"ב כלומר מקרא דבן אין לו:

דף לו ע"א תד"ה הלכתא כו' כר' יוחנן דהתם כו'. נ"ב בדף ז ע"ב:

דף לז ע"א גמ' עירוקים מסתיים. נ"ב מלשון מסת נדבת ידו כלו' עירוקים דיו: תד"ה רוב כו' וא"ת כו'. נ"ב מקשה כאן משום דבלא זה דאמרי' הכא רוב היולדות לט' עוברה ניכר לשליש ימיה י"ל דעוברה ניכר בג' חדשים פחות ג' ימים ולכך ממתנת ג' חדשים שלמים שאף אם לא נקלט הזרע עד יום ג' הרי יש מעת קליטת הזרע זמן כדי הכרה ודו"ק: בא"ד התמירו חכמים. נ"ב והא דמותרת להתייבם אחר ג' חדשים כדלקמן במתני' דף מא ע"א ולא חיישינן למיעוט שמא מעוברת היא מן הראשון ואין עוברה ניכר לשליש ימים. י"ל דבמקום מצוה סמכו לסמוך ארובא דעוברה ניכר לשליש ימים. א"כ האי מיעוט דאין עוברה ניכר לשליש ימים אינו מצוי כמו האי מיעוט דילדן לשבעה ולכך אמר נשי דידן לשבעה ילדן כלומר הוא מצוי. א"כ ביבמה סמכי' ארובא דעוברה ניכר לשליש ימיה ולא חיישי' למיעוט שמא מעוברת היא דאפי' אי הוה מעוברת דילמא לאו בר קיימא הוא: **ע"ב** גמ' שבאו לחלוק. נ"ב י"ל לשון מחלוקת ופלוגתא:

דף לח ע"א תד"ה וכ"ה כו' יורשי הבעל כו'. נ"ב עיין בב"ב דף קנח ע"א בתוס' בד"ה ובית הילל כו':

דף לט ע"ב גמ' לשם אישות. נ"ב פי' שיקרא עליו שם אישות כדלקמן דף קז ע"א בריש פירקין. לשם דבר אחר. פי' לשם זנות:

דף מג ע"ב תד"ה שאני כו' את זרעך. נ"ב ולערב אל תנח ידך ואם כו': בא"ד ומותר לישא כו'. נ"ב כתבו זה כדי שלא יקשה אפי' בלא פי' ר"ת ודו"ק:

דף נא ע"א רש"י בד"ה וגריעא. נ"ב מן ולא פלוג עד ס"ד הוא גליון: **ע"ב** תד"ה ביאה כו' ומאמר דאורייתא כו'. נ"ב קשה א"כ מאי קאמר כיון דחליצה וביאה מדאורייתא מידע ידיעה הא גט ומאמר נמי דאורייתא ואין אחריהן כלום וא"כ מזה הטעם הוה ליה למימר דליכא למיגזר ודו"ק. ואפשר לדחוק ולומר דהיינו דמקשי' התוס' ועוד דא"כ ה"ל למימר נמי דאין אחר הגט כלום. א"כ י"ל דלטעמא דרבנן קאמר כלומר לדידי גט ומאמר נמי דאורייתא. ואפי' לדידכו דגט ומאמר דרבנן אודו לי מיהת דליכא למיגזר משום דחליצה וביאה מדאורייתא מידע ידיע:

דף נב ע"א רש"י בד"ה ובשטר כו'. נ"ב ס"א ושטר וכן בגמרא: בד"ה הכא פסיל כו' והלכך תיבעי כו'. נ"ב משמע דרש"י לא גריס א"ל חיישינן כו': **ע"ב** רש"י בד"ה אחר שילות כו' לא נשאת כו'. נ"ב ר"ל אפי' לא נשאת לאיש אחר כמ"ש בקרא רק מיד אחר שילוח טרם שנשאת נאסרה:

דף נג ע"א גמ' בפיסקא אחת יבמה כו'. נ"ב בת"ש גרים כיצד עשה מאמר כו' וה"ג התוס' כדלעיל דף נא ע"ב בד"ה בן עזאי כו': תד"ה רבינא כו' תימה לר"י כו'. נ"ב לא הקשה לעיל גבי רב אשי משום דאי לאו רבינא ה"א דר' אשי מיירי בית תנאי כפול קמיפלגי והאי כפליה לתנאי דרבנן סברי הוי תנאי ולר' אפילו תנאי כפול לא הוי תנאי. והא דאמר התם אין תנאי בחליצה מיירי בלא כפליה לתנאיה דנמצא שלגמרי לא דמי לתנאי בני גד דאינו כפול וגם א"א לקיימו ע"י שליח אבל אי הוה דומה בדבר אחד הוי תנאי. אבל השתא דאמר רבינא בתנאי כפול קמיפלגי ש"מ דרב אשי לא בתנאי כפול לבד מיירי מדלא פירש כמו רבינא ודו"ק: בא"ד ועוד אימיפלגי כו'. נ"ב הוה מצי למיפרך אדרב שרביא דמוקי בחליצה פסולה אלא משום דאינה קושיא חזקה אקשה בצירוף קושיא שלפניה להוכיח שמלבד זאת צריך לתרץ דלענין התרה לשוק כו':

דף נד ע"א תוס' סד"ה אין אונס כו' דלא עביד כו'. נ"ב פי' ע"כ נפקא לן מדקרא סתמא כתיב מיירי בכל מילי הכא נמי בשפטר כו' מסתמא מיירי בכל ענין כו' ודו"ק: בד"ה וכי. לג"ש דלקמן כו'. נ"ב בדף נה ע"ב: בד"ה מה כו' היכא. נ"ב ס"א הנך:

דף נה ע"א גמ' וקרובי עצמו ואשת כו'. נ"ב ס"א מדבר שע"י קידושין וקרובי עצמו ואשת כו':

דף נו ע"א תד"ה מת כו' וניחוש לסימפון. נ"ב פי' מום ודומהו שמבטל הקדושין: **ע"ב** תד"ה מן כו' דליכא צד כהונה כו'. נ"ב כלומר היכא למיפרך מה לקידושי רשות דהבעל עצמו אינו אוכל ואין בו שום צד כהונה:

דף נז ע"א רש"י סד"ה למאן אי כו' צריכה רבה. נ"ב פי' צורך גדול: תד"ה אי כו' דכתיב מזרע ישראל. נ"ב דכתיב ביחזקאל סימן מד אלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולות מזרע בית ישראל: בא"ד כדמוכח התם. נ"ב בדף עח ע"א: **ע"ב** תד"ה רב כו' ולא שייך כאן דיו. נ"ב פי' דתוספה יליף רב הונא בריש קידושין מק"ו מכסף ונימא דיו מה קידושי כסף אכלה לר"א ור"ש כו': בא"ד ורב הונא כסף כו'. נ"ב דייקא דפריך סתמא דתלמודא התם מה להנך הצד השוה שכן ישנן בע"כ ומסיק ורב הונא כסף באישות כו' ולא נקט סתמא בלא אמרו ור' הונא משמע דנקט תלמודא אליבא דר"ה וליה לא סבירא ליה ודו"ק:

דף נח ע"א תד"ה דהני כו'. נ"ב ס"א בפלוגתא דהני כו' ואינו נכון דנראה דמלת בפלוגתא קאי לעיל: **ע"ב** תד"ה דהא כו' ונפל מן כו'. נ"ב עי' לעיל דף נד ע"א:

דף נט ע"ב תד"ה ורב כו' ארב בסמוך. נ"ב בדף ס ע"א:

דף סא ע"ב גמ' ותניא קטנה מתיבמת ואינה כו'. נ"ב הוצרך להביא ברייתא דקטן וקטנה לא חולצין כו' דהאי ברייתא דקטנה מתיבמת לק"מ דשמא גבי יבום אין איסור באיילונית דמאן לימא לן דרשא דלהקים שם ואשר תלד. והשתא דמייתי ברייתא דר"מ סבר שמא ימצא סריס כו' וע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא משום דלא חיישי שמא ימצא כו' אבל בודאי סריס ואיילונית מודי דאין מיבמין ש"מ דלכ"ע דרשי' להקים שם ואשר תלד [אבל ז"א דמפורש במשנה לקמן ע"ע ב' ובנדה מ"ז ב' וש"מ ובפשיטות א"ש דבלאו ברייתא דר"מ ה"א דסריס ואיילונית הוי מיעוט דלא שכיח]. א"כ י"ל הא דקטנה מתיבמת משום דממ"נ מותרת דאי לאו איילונית היא פשיטא דמתיבמת ואי איילונית היא הרי קדושי אחיו הוו קדושי טעות ולאו אשתו היא וא"כ מותרת לאחיו. והשתא דמייתי ברייתא דר"מ ש"מ דסבר דלאו קדושי טעות הוו וע"כ לא פליגי רבנן אלא משום דלא חיישי' שמא ימצא כו'. ואפשר דהטעם משום דכל דמקדש אדעתא סבר וקביל אע"ג דתהוי איילונית א"כ סתם קטנה מיירי דקביל עליו בפירוש אע"ג שתהיה איילונית ודו"ק [ע"ל כ' ע"ב תד"ה או וברכב"א וכ"י שם ובדו"ח להגרע"א ודוק]: שם מכלי לב כנ"ל:

דף סב ע"א גמ' מלפני יעטוף כו'. נ"ב עי' לקמן דף סג ע"ב ושם מפורש [בפרש"י]: רש"י בד"ה עד שבתא כו' והוא שלישי לימים כו'. נ"ב בא לתרץ מה שנאמר ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות. וכן מה שנאמר והיו נכונים ליום השלישי וגו' ודו"ק: תד"ה וקבע כו' ספק פליטה. נ"ב פי' ספק פליטת שכבת זרע באשה המשמשת בתוך שש עונות: בד"ה הכל כו' בן הורין לישא כו'. נ"ב פי' כופין לרבו לשחררו משום דאינו יכול לישא אשה לקיים פריה ורביה: בא"ד תלוי בשבת כו'. נ"ב כלו' ואי פריה ורביה לא קיים משום דאין זרעו מיוחס אחריו גם שבת לא קיים: **ע"ב** גמ' בלא חומה. נ"ב פי' בלא דירת בית שדירתו אינו דירה כי האשה תפארת בית ומנהיג' את הבית: תד"ה סמוך. לקמן בפרק כו'. נ"ב [כדס"ט ע"ב והעיקר] בדף קי"ב ע"ב:

דף סג ע"א גמ' המלוה סלע לעני בשעת דוחקו. [והיא דרים חגיגה דהממציא מעות לעני בשעת דוחקו] לא יפה עושה כו' פירושו דוחקו של מלוה כלומר שאינו מלוה לעני קודם שבא לו צרה ודוחק אלא כשהקב"ה מיסרו ושולח עליו צרה אז מלוה לעני [ועי' תוס']: שם זכה עוזר לא זכה כנגדו. ולא אמרו לא חטא עוזר חטא כנגדו שמע מינה שאין האדם משיג אשה טובה אלא כשיש לו זכות אבל אם אין בו זכות אע"פ שלא חטא ג"כ אינו משיגה וע"ז נאמר אשת חיל מי ימצא רחוק מפנינים וגו' כי העושר הרמוז בפנינים בא לאדם אע"פ שאין בו זכות. ולזה אחז"ל קשה לזווגן כקריעת ים סוף כי כמו שקריעת ים סוף היה צריך זכות ובלי זכות לא היה נעשה אע"פ שלא חטאו שאין שינוי טבע בלא זכות כן ענין הזיווג כי הוא כמעט דבר שהוא חוץ לטבע לזווג דעות בני אדם שהם רחוקות לעולם ואין דעת אחד שוה לדעת חבירו: שם ומרמיא ליה תיגרי. נ"ב עי' בערוך בערך תגרי פי' מביאה לו עסקי' דברי ריבות: שם ולא תיזול. נ"ב בערוך בע' מסתרקי גרים תדויל ע"ש: תד"ה זבון כו' סחר זוללי. נ"ב בערוך גרים דוללא:

דף סד ע"ב גמ' תלתא זמנא כי אתא כו'. נ"ב ס"א מאי הוה עלה תא שמע כי אתא כו':

דף סה ע"א גמ' כמה נשים על אשתו. נ"ב על אשתו ס"א ל"ג: תד"ה תנא כו' כמו בשניות כו'. נ"ב פי' שניות לעריות והטעם דאותם התמירו עליהם לקונסם משום דקרובין לעריות משא"כ כאן שאין איסור מניעת פריה ורביה חמור כאסור עריות בצירוף שאין ה שם מצווה על פריה ורביה כדלקמן: **ע"ב** תד"ה כי כו' להם כתובה אע"פ כו'. נ"ב בסוף פרק אלמנה ניזונית בדף ק"א ע"א:

דף סו ע"ב רש"י בד"ה רבא לטעמיה כו' קדושת הגוף כו'. נ"ב פי' רש"י בהשולח דף מ ע"ב כגון עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח כו':

דף סז ע"א רש"י בד"ה אף בת כהן כו'. נ"ב ס"א שניסת: **ע"ב** תד"ה שקדמו. דבת אוכלת. נ"ב י"ג מאכלת ודוק: בד"ה קנין כו' בלא ביאה כו'. נ"ב עיין בתוס' פ' אע"פ דנ"ח ע"א בד"ה ואפי' כו':

דף סח ע"א תוס' בד"ה קנין כספו כו' ולא ברה. נ"ב ס"א ולא בדק: בד"ה אי כו' דרשינן נמי כו'. נ"ב בסמוך דף זה ע"ב: בד"ה ריבה כו' דאי לכהונה כו'. נ"ב פי' ולרבן גמליאל ור"א ודו"ק: **ע"ב** תד"ה ר' כו'. נ"ב בת"ש דבור זה צ"ל קודם ד"ה כמאן כו'. ואפשר שהתוס' באו להוכיח לתירוצא בתרא דבד"ה כמאן כו' מנ"ל דר' ישמעאל לא דריש וו"י והוכיח ממשמעות לשון ר"ע שאמר ר' ישמעאל אחי בת ובת אני דורש משמע דרבי ישמעאל גופי' לא דריש וו"י ודוק היטב:

דף סט ע"א תד"ה כי כו' לר' סימאי כו'. נ"ב ע' בקדושין דס"ח ע"א [ודף סד וכתובות כ"ט ל' ולעיל מ"ט]: **ע"ב** תד"ה רב כו' בג' גווני. נ"ב א'. רב אומר הולד ממזר ומותר בממזרת כו'. ב'. איפוך רב אמר הולד שתוקי כו'. ג'. לעולם לא תיפוך רב אומר הולד ממזר ואוסר בבת ישראל כו'. ע"ש דע"ס ע"א: בד"ה איכא כו' דיימא מעלמא כו'. נ"ב כלו' בבא עליה הוא לבדו ולא אחר דלא חשוד' מאחר כלל ובודאי לא בא עליה אחר דאל"כ א"א בלא חשד ודוק:

דף ע ע"א רש"י בד"ה משום כו' וענד מודה. נ"ב פי' משום דאין קידושין תופסין בעובד כוכבים ועבד ודוק: תד"ה אבל כו' פי' דימא כו'. נ"ב יראה פירושו כיון דאבודה מיניה ע"כ משום דיתיחד עמה וממילא ודאי בא עלי' דלא להנס נתיחד עמה ובודאי לא יכול להתאפק כיון שהיא היתירה לו וכוונתו היתה לבא עליה ודוק היטב: תד"ה הערל כו' וכן נראה הו'. נ"ב כלו' אבל לא מיירי דוקא במי שלא נימול במזיד ודוק היטב: בא"ד שאינו אוכל בתרומה. נ"ב כדלקמן דף ע"ב ע"א: בד"ה מה לפסח כו' פנ"ק עכ"ם. נ"ב מבוארים לקמן דף עג ע"ב: **ע"ב** גמ' ומעשה בגופו. נ"ב כלו' וכי תימא אונן נמי מחוסר מעשה קבורת המת מ"מ לא דמי משום דהאי ערלות דמחוסר מעשה בגופו: תד"ה דפסח כו' דזאת התורה כו'. נ"ב בפ' צו סימן ז' כ"ז כ"ח: בא"ד ביום צוותו כו'. נ"ב ע' בילקוט צו רמז תקי: בא"ד דמלמד קדש כו'. נ"ב כלו' אע"ג שאין הלמד קדש אלא המלמד והכא מעשר הוא המלמד: בא"ד שם ממעשר. נ"ב במנחות דס"ב ריש ע"א ובזבחים דף נ ע"ב:

דף עב ע"ב תד"ה דשקיל מה ויהיב חד כו'. נ"ב ק' לתוס' אי כפרש"י חד קאי אעפרא וחד אמים הכי תרוייהו שקלי ותרוייהו יהבי ועוד שקיל ויהיב הם מלשון הפסוק ולקח ונתן ובפסוק הכל קאי אאפר לכך פי' ויהיב חד קאי נמי אאפר ודו"ק:

דף עג ע"א תד"ה נכסי כו' דייק לקמן כו'. נ"ב בדף עד ע"א: בד"ה וחייבים כו' דמעשר שני ע"ט של כו'. נ"ב של פסח: **ע"ב** תד"ה אסור כו' הד"ה פ"ב. נ"ב ע' לקמן דף עד ע"ב:

דף עד

דף ער ע"א גמ' [בפתי מעשרות] מאי לאו. נ"ב ס"א ל"ג [מאי לאו]: שם כתיבי בפסח. נ"ב ותלתא ממנו כתיבי במעשר תלתא ממנו כתיבי בפסח חד כו' [וכ"מ גירס"י]: תוס' סד"ה הכי כו' ובזובחים ערל בהדי כו'. נ"ב פי' ברפת אונן וערל ומחוסר כפורים כשרה ר' יוסף הבבלי אומר אונן וערל כשרה מחוסר כפורים פסולה: ע"ב רש"י בד"ה זב בעל כו' מנה הכתוב כו'. נ"ב עי' כפי' רש"י בס"פ זאת תהיה ובמגילה דף ח' ע"א ובנדה דף מ"ג:

דף פד ע"א תד"ה יש כו' בידך. נ"ב ס"א בידים:

דף פז ע"ב במשנה (בסופה) תנא. נ"ב תנא מן הפני ודו"ק: רש"י בד"ה מן המעשר כו' תרומה דרבנן כו'. נ"ב עי' לקמן דף נ"א ע"א:

דף פח ע"א תד"ה מתוך. לקמן בפירקין. נ"ב בדף פ"ט ע"ב בד"ה כיון כו': ע"ב רש"י בד"ה בריא כו' ע"י סימנים. נ"ב פי' ידעה סימני בעלה והאי גברא דקאי לית ביה הני סימנים ודו"ק: תד"ה והנא כו' לברר שיהא ספקי כו' כצ"ל והשאר נמחק. ונ"ב ס"א ל"כ:

דף פט ע"א רש"י בד"ה תנאי כו' קנסוה ומשום כו'. נ"ב עי' לעיל בפרש"י במתני' דר"פ יש מותרות דף פ"ד ע"א: בא"ד דאשכחן באלמנה. נ"ב לכ"ג כדלעיל דף פ"ה סוף ע"א:

דף צב ע"א תוס' סד"ה כל כו' כדפי' לעיל. נ"ב בדף כ"ד ע"ב בד"ה אמר כו': בד"ה ואמרו כו' הסיא דסיפא כו'. נ"ב פי' דמיירי כבעל אחד לא כב' בעלים ודו"ק:

דף צג ע"ב תד"ה עד כו' כדמוכח לעיל. נ"ב בדף פ"ח ע"א גבי מתוך שאומר שהאמרת עליה בסופה כו': בד"ה מאי כו' ספיקא דרבנן כו'. נ"ב כלומר מדרבנן הוי ספיקא אבל מדאורייתא מוקמי' אחזקה ודו"ק:

דף צה ע"א גמ' אמר ריש לקיש כו'. נ"ב ס"א אמר ריב"ל מ"ט כו': שם אלא אפילו כו'. נ"ב ס"א אלא פריך הכי מאי איריא בא עליה אפי' נתן כו': ע"ב תד"ה וקאמר כו' כיון דלא בעי כו'. נ"ב דאי בעי גט גם אבתו אסורה כדאמרינן לעיל דף נ"ד ע"ב וכיון דאמר ר"ע בעא גט ממילא איתסרא כו':

דף צז ע"א גמ' דלא סמיך ליה. נ"ב פי' דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בינתים. כן פרש"י בפ"ק דף ד' ע"א:

ע"ב גמ' ליפול בכו. נ"ב ס"א לכי: רש"י בד"ה וחזר כו' שחזר הזקן כו'. נ"ב שחזר אבי אביה ובא כו':

דף צח ע"א תד"ה נשא כו' שאו אסור בין כו'. נ"ב בח"ש גרים שאז איירי בין כו'. ויש ליישב גי' הספרים דבכורתו ולידתו שלא בקדושה יכול להיות דשרי באחותו שנולדה ביהדות ע"ד שכי' לעיל בתוספות דף נ"ז ע"ב בד"ה והשני כו':

דף קד ע"א תד"ה מר סבר כו' קרא לשעבר. נ"ב פי' בדיעבד:

דף קה ע"א גמ' מתכפר בגמילות כו'. נ"ב ס"א בתורה ובג"ח כו': שם עשרה ימים שבין כו'. נ"ב רמז לדבר ב"ה מצאו כלומר כ' פעמים ה' דהיינו עשרה. עוד רמז ב"ה ר"ת ביום הכפורים: ע"ב גמ' לאבדן קוס. נ"ב ס"א תיב: תד"ה קטנה כו' דלא תני ליה כו'. נ"ב פי' דלא תני תחלוץ כשיגדל גבי קטן: בד"ה ר"ש כו' עדות בעלמא כו'. נ"ב עי' לקמן דף ק"ז ע"ב בתוס' ד"ה מכשירין כו':

דף קו ע"ב תוס' סד"ה רבה כו' שמא יש לחלק. נ"ב פי' דשאני הכא דמעשה החליצה מוכיחים דלא אבה יבם ולא חפץ לקחתה:

דף קז ע"א גמרא כפושט מדד. נ"ב עי' בערוך ערך פשט: שם ותנשא אלא לשמואל כו'. נ"ב כלומר אבל לשמואל קשה גם כן למה ליה למימר ותנשא שאפילו תיארס שפיר עבדא. לא הוה ליה למימר אלא עד שתגדיל ותאמר ותו לא מידי ודו"ק:

דף קח ע"א גמ' אמרי להו נשי כו'. נ"ב פי' הנשים שהיו שם אמרו לכלתוסי דאבדן חזו גברייכו דקאתו כו'. וי"מ זוגי דרבנן אמרו לכלתוסי דאבדן נשי חזו גברייכו קאתו כו' כלומר אתם נשים חזו גברייכו כו' ודוחק הוא ודו"ק:

דף קט ע"א גמ' לשם אישות. נ"ב פי' שיקרא עליו שם אישות כדלעיל דף ק"ז ע"א בריש פירקין: לשם דבר אחר. פי' לשם זנות: רש"י בד"ה בד"א כו' מגדלה קדושין. נ"ב ס"א קאיה: סליק בס"ד

תפארת שמואל

חדושים לגפ"ת על מסכת יבמות

מאת הגאון כו' מוהר"ר אהרן שמואל ב"ר ישראל קיידינובר ז"ל (מהרש"ק) בעה"מ תפארת שמואל על הרא"ש.

דף ב ע"א תוס' ד"ה עד וכו'. כיון דתנא עד עולם פירות כו' (כצ"ל): שם ד"ה אשת כו' אחר ס' וקודם זמנו כרת (כצ"ל):

דף ז ע"ב תד"ה ר"י אמר כו' דר"י סבר כמתני' דכליס כצ"ל:

דף י ע"א תד"ה לעולם כו' דלא קרינא לגבי יבם אשת את דכבר כו' אשת איש לפני קדושי אחיו ולא כו' כצ"ל:

דף לח ע"א תד"ה ובית הלל כו' וא"ת כו'. הקושיא שהקשו המפרשים בדיבור זה היא מפורסמת והיא דלמה לא הקשו התוס' מנ"מ דקסברי בית הלל בחזקת האשה מ"מ משנפל וכו' וכל מפרש האריך למעניתו כל א' וא' לדרכו ישע והמעיין בהם ובדבריהם ויראה דברי ירא"ה שדברינו הן דברי אלהים חיים. והדבור הנ"ל יהיה מעשה מקשה ככפתור ופרח והנלע"ד דקושית המפרשים אינה קושיא היא לפי שאכתוב בס"ד וגם הוא"ת יהיה מקושר היטב כפי הנעת ר"ת שלפניו וגם אין אנו מוכרחים למחוק מן הואם תאמר ואילך כרש"ל ז"ל כי בוודאי לא להנם יאריכו בלשונם שלא לצורך ואגב גררא יתבאר לנו מה שהקשה הרב מהרש"א ז"ל במהדורא בתרא והוא דלמה לא הקשו בוא"ת הכי ג"כ אליבא דר"ל דאמר יחלוקו והא אין אדם מורים כו' וגם ימוח דעתנו במה שהגיה התוס' לשונם וכתבו הגוף שלה ורש"י כתב הקרן שלה. והוא דהתוס' רוצים להקשות קושייתם אליביה דב"ש וב"ה ולכן לא רצו להקשות מנ"מ דהאז לא היה קשה רק על ב"ה ולא על ב"ש. דב"ש סברי בנ"מ יחלוקו. ודוקא קושייתם קושיא היא לפי הוכחת ר"ת אבל בלא הוכחתו לא היה קשה רק על ב"ה והוא דמדהוכיח ר"ת הכא דב"ש מודו לב"ה נכסים בחזקת הבעל מדקתני וכו' א"כ נוכל לומר אף בפרק מי שמת מודים ב"ש לב"ה וגם נוכל לומר דפליגי הג' מ"ד אליבא דב"ה בחזקת מי והוא דאם הן בחזקת הבעל אזי ב"ש מודים לב"ה בנכסי צאן ברזל ויחלוקו דקאמר ב"ש קאי אנכסי מלוג. ואם הן בחזקת האשה לא נוכל לומר דיחלוקו קאי אנכסי מלוג דהשתא בנכסי צ"ב קסברי ב"ש כב"ה דהן בחזקת האשה כ"ש בנכסי מלוג ולכן יחלוקו קאי אכתובה וא"כ מנא סוגיא דהכא מוכח דהתם בפרק מי שמת מודים ג"כ ב"ש לב"ה. ולמ"ד התם בנכסי צאן ברזל בחזקת האשה ממילא ב"ש סברי הכי קשה קושית התוס' על שניהם אב"ש וב"ה וזה הראת ר"ת בהוכחתו. מה שאין כן כשאינו מוכח הכא ביבמות דב"ש מודים לב"ה א"כ י"ל גם בפרק מי שמת יחלוקו ב"ש וב"ה [לב"ש] יחלוקו בנכסי צאן ברזל ולב"ה בחזקת האשה ולא היה קשה רק על ב"ה לחוד וא"כ הוא"ת מקושר היטב לדלעיל ודו"ק. ואפשר לדחוק לומר מנ"ל לר"ת להקשות על רש"י דילמא רש"י ס"ל ג"כ דפליגי הכא ביבמות [כמו] התם אליביה דב"ה ולמ"ד בחזקת הבעל קאי יחלוקו דב"ש אנכסי מלוג אבל למ"ד בחזקת האשה אינם מודים ב"ש לב"ה וה"ה למ"ד יחלוקו ב"ש מודים לב"ה. אלא דאין נראה לר"ת דא"כ קשה לפ"ז מאי הקשה מ"ש ריש' כו' דהא ע"כ מוכרחים אנו לומר לרש"י דפליגי ב"ש וב"ה בסיפא דאין לומר דמודים לב"ה דלמ"ד בחזקת האשה קשה קושיא הנ"ל השתא נכסי צ"ב בחזקת האשה נכסי מלוג לא כ"ש וא"כ ע"כ אתיא כלשון דיחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אתי שפיר גם אנכסי צאן ברזל משום דעפי קאי בחזקת האשה לחד מ"ד אליביה דב"ה ואיכא לאוקמי רישא בנכסי מלוג דלא פליגי ב"ש וב"ה דהכל בחזקת האשה לכן מוכרת כו' והסיפא איירי בנכסי צאן ברזל ושבקה להנכנסים ויוצאים הגם דלהמ"ד בחזקת הבעל אז יחלוקו הקשה מ"ש שפיר מ"מ קשה דלפ"ז הוי' להגמרא לימר הניחא למ"ד בחזקת האשה אלא למאן דאמר בחזקת הבעל מאי איכא למימר אבל רש"י אינו חושש לקושית הניחא וק"ל. ולפ"ז הוא"ת השני ג"כ עולה יפה. דמתחלה הקשו התוס' אפרש"י דלפירושו מודים ב"ש לב"ה אליביה דמ"ד יחלוקו בנכסי צ"ב וה"ה למ"ד בחזקה האשה הא אין אדם מורים כו' דהיינו אותו התניא ולר"ת דהוכיח דמודים ב"ש לב"ה אליביה דכולהו מ"ד בחזקת הבעל והא קשה ליערבינהו כו' וצריך ליתן טעם ל"ל הטעם דחזקתו והא אין אדם מורים כו' א"כ הקשו התוס' אפרש"י וגם אפירוש ר"ת. ודו"ק כי הם דברים ברורים כנים ואמיתיים. ולפ"ז א"ש דשינו התוס' לשונם כמ"ש הגוף שלה משום דלרש"י נכסי צ"ב ונכסי מלוג דין א' יש להם (למ"ד נכסי צ"ב בחזקת האשה וא"כ ע"כ צריך ליתן טעם למה הן בחזקת האשה יותר מבחזקת הבעל אע"ג דאם פחתו פחתו לו הותירו הותירו לו משום דחייב באחריות הקרן). אבל לפי' התוס' דמודים ב"ש לב"ה דנכסי צ"ב בחזקת הבעל והנ"מ דסברי ב"ש יחלוקו וא"כ אין דינם שוה בנכסי צ"ב רשאי הבעל למכור לכן הן בחזקת הבעל. משא"כ נכסי מלוג אינו רשאי הבעל למכור משום פירות שהגוף שלה של נכסי מלוג ואינו רשאי הבעל למכור ליתן לה הקרן בנכסי צ"ב דאין דינם שוה כנ"ל וק"ל: ע"ב גמרא א"ל רבה אדמיפלגי בגופה כו'. דילמא גם עולא סובר הא דרבה אך לא יכול לוקמי מתני' בהכי דרישא איירי בספק נשואה והא ספק נשואה עכ"פ לב"ה בוודאי ארוסה ובוודאי ארוסה ס"ל ב"ה רק דיעבד ולא לכתחילה והיאך מודים בית הלל ברישא דמוכרת לכתחלה וא"ל דעולא אשמעינן רבותא ברישא לב"ה דאפי' מוכרת לכתחלה הגוף ה"ל לאשמעינן רבותא בפירות דאפי' תחת בעלה הפירות שלה הן וק"ל: שם כתובת אשה שאני משום חינא. וקשה דאם כן מנ"ל לאביי להוכיח דאית ליה לב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי בכל התורה מהמתניתין דשוחת דנוטלות כתובה דילמא משו"ה אית להו הם כן דכגבוי דמו משום חינא ומנ"ל ללמוד מכאן למקומות אחרים. ויש ליישב:

דף לט ע"א גמרא ואע"ג דקשיא מתה כו'. ויש להקשות למה [לא] הקשה המקשן אדמיפלגי במתה ליפלגי בחייה בקרן דב"ש ס"ל (מאמר עושה ו) יחלוקו וב"ה ס"ל (אינה עושה ו) נכסים בחזקתן וגם לעיל קשה קושיא זו ארבה (שהקשה) [שלא הקשה] שם אדמיפלגי במתה ליפלגי בחייה בקרן. אך שם יש ליישב וכאן אין לו יישוב וצ"ע:

דף פז ע"ב תד"ה ר"מ כו'. חייבי חטאת דלא ניחא ליה וכו' כצ"ל: שם משכוני. פי' אבל הכא ניחא ליה בכפרה רק שסובר שאינו חייב בקרבן מאחר שלא אכל לכך ממשכנין אותו עי' בכריתות [בתוס']:

דף פח ע"א תד"ה ומה כו' ומשמע ליה דאפי' כו'. הא דפי' התוס' ומשמע ליה כו' ר"ל דקשה להתוס' לפי מ"ש דלא אמרינן סתמא שוגג א"כ רישא בע"א אומר אכלת מ"ט מחייבי רבנן אף את"ל שתיקה כהודאה דמי מ"מ מאי שנא בהודאתו אם מודה שאכל מ"מ דילמא מזיד אבל כיון דלא אמרינן סתמא שוגג ע"כ צ"ל דרישא איירי בעד אומר אכלת שוגג בהדיא לכך חייב משום דשתק כהודאה דמיא וא"כ דומיא דהכי בסיפא בשנים אומרים אכלת שוגג למה פטרי רבנן כיון דעדים אומרים בהדיא שוגג ולכך פירשו ומשמע ליה דאפי' באמרו לו שנים כו': ע"ב תד"ה אי כו' דבגט איירי. י"מ דר"ל דמתני' איירי לאו בשנים אומרים מת בעלה רק בשנים אומרים נתגרשה לכך לא רצה להקשות מנשאת שלא ברשות דאיכא למימר דלא אמרי' גזירה שמא יאמרו אלא היכא דאומרים מת בעלה ולא בנתגרשה כמו שמשמע ממשמעות לשון רש"י ודוק היטב:

דף צ ע"א תד"ה אבל כו' דגלי קרא כו'. ונראה דלהך שינויא דגלי סובר רנב"ה במזיד נמי דמשלם קרן כיון דגלי קרא בתרומה דלא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה ולפ"ז אתיא מתני' דמסכת תרומות דאיתא לשם דמשלם במזיד את הקרן לנ"ע לכך כתבו התוס' ואפשר דאם אבל כו' פי' דללישנא בתרא אפשר דפטר לרנב"ה ואתיא מתני' כרבנן ולא כרנב"ה א"נ מחייב משום דמדאגביה קנה ואתיא אפי' כרנב"ה דמודה דחייב משום דמגביה כו' ולא פטר אלא בתחב לו בבית הבליעה [ועי' רש"ל]:

דף צב ע"א גמ' ולימא אין ממזר מחייבי לאוין כו'. נ"ע מאי הוקשה ליה דילמא משו"ה הוכרח לומר אין ממזר מיבמה להורות שאין ממזר מיבמה אפי' מדרבנן משא"כ אי הוי אמר אין ממזר מחייבי לאוין ה"א דיש ממזר מיבמה משום דכתיב לא תהיה בה הוויה לכ"א אין ממזר מיבמה כל עיקר והא דכתיב לא תהיה לאו הוא ואין ממזר מחייבי לאוין [ועי' תוס' לעיל מ"ט ב']: תד"ה ואמרו כו'. עי' במהרש"א ובס' קיקיון הפי' דלמסקנא. והנלע"ד דה"פ דא"ל דלמסקנא הוי וכו' והוא דאמרינן בסמוך נותן שני גט והותרה לו ופי' ר"ת וגם ר"י הסכים עמו כמ"ש התוס' בד"ה נותן לה גט כו' דוקא נתקדשה ולא נשאת וא"כ במתניתין נמי אמר וניסאת ולפ"ז הדין הוא דאסור ג"כ ליבם והולך ר"י לשיטתו דהא ע"כ האי ממזר כו': שם ומיבם לא הוי ממזר מדאורייתא כו'. יש לדקדק קצת דמשמע דאי הוי איירי מתני' בממזר מדרבנן הוי הפי' ראשון ואחרון איבם ובעל והא ליתא דא"כ קשה מנ"ל להגמרא לומר זו דברי רע"ק והא אי הוי מהני' איירי בממזר מדרבנן וקאי איבם ובעל יכול להיות דהמתני' אתיא ג"כ כרבנן והא דאמרו אין ממזר מיבמה דאורייתא אבל מדרבנן יש ממזר מיבמה וצ"ע: ע"ב תד"ה נותן כו' וא"ת והשתא נמי מאי קמ"ל וכו'. יש לדקדק דמאי הוקשה להו מאי קמ"ל דילמא קמ"ל דהותרה ליבם ולאפוקי מדרב המנונא. ונלע"ד דלכן הקדימו התוס' לפירושם דאיירי דוקא בנתקדשה כו' והשתא קשה מאי קמ"ל דבשלמא בלא פירושם ה"א דאיירי אפי' בנשאת כמו שפרש"י וא"כ לא קשה מאי קמ"ל דילמא קמ"ל דהותרה ליבם אפי' בנשאת ולאפוקי מדרב המנונא. אבל השתא שפירשו דאיירי דוקא בנתקדשה אז קשה מאי קמ"ל דא"ל קמ"ל דהותרה ליבם בנתקדשה דזה פשיטא דאפי' רב המנונא מודה וגם שמעינן זה כבר ממתניתין הנ"ל בהדיא א"ל מת בעלך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה דמותרת לו וכ"ש ליבם כאן וק"ל: שם ומתוך פ"ה משמע דאיירי בנשאת כו'. קצת קשה דהא פי' רש"י לפני זה בסמוך בהדיא דאיירי בנשאת אם היה יבמה כהן וזו נשאת בעד אחד כו' ולמה לנו להתוס' להביא הוכחה דאיירי בנשאת וק"ל:

דף צג ע"א גמרא ורנ"א אף כו'. קשה למה הביא הא דר"נ. ולי נראה דאי לא הביא הא דר"נ ה"א היכי ס"ל לרב הונא דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ היכא דאיתא מקנת בעולם דהיינו שמכר לו פירות קטנות שלא נגמרו עדיין אבל השתא שהביא דר"נ פליג ואם היה רב הונא ס"ל כמו שכתבנו לא הוי פליג ר"נ עליו דזהו דבר שבל"ל כמ"ש בטוח"מ בהג"ה רמ"א סי' ר"ט ע"ש וק"ל: שם ר' ינאי כר' חייא דר' ינאי ה"ל אריסיה כו'. וקשה דהא דלעיל אמר ר' ינאי לר"י אי לאו דדלאי תספא כו' ע"ש בגמרא וברש"י משמע משם דס"ל לר' ינאי [אין] אדם מקנה דשלב"ל וא"כ קשיא דידיה אדידיה וצ"ע. ויש ליישב בדוחק [ולק"מ דלעיל מיירי אליבא דמתני' דקדושין דסברי ודאי דא"א מקנה דשלב"ל]: תד"ה ורב נחמן וכו' סברת רב הונא הפוכה כו'. ראיתי בדבור זה פירושים שונים ולא נסירא לי כל הפירושים שלא כוונו כהוגן והנראה בעיני דהכי פירושו. דגם להתוס' קשה להו קושיא הנ"ל למה הביא הא דר"נ אבל התירוץ הנ"ל לא היה יפה בעיניהם דקשה דילמא ר"נ ס"ל אפילו בפירות קטנים הוי דשלב"ל לכן מתרצים בדרך אחר והוא דסברת רב הונא הפוכה מר"נ בעובר כוונתם משום דרב הונא ס"ל בעובר היפוך של ר"נ ר"נ ס"ל בעובר קנה ורב הונא ס"ל לא קנה ולכן הוכרח בכאן להביא הא דר"נ. והוא דהתוס' בכתובות דף ז' ע"ב ע"ש ובגיטין די"ג ע"ב פירשו אליבא דר"ה דאם אין אדם מקנה דבר שלב"ל כ"ש לדבר שלב"ל שאינו מקנה. וא"כ א"ש דאם סברת רב הונא לא הוי הפוכה מר"נ בעובר אלא הוי ס"ל כר"נ דקני לא היה צריך הכא להביא הא דר"נ דמאי (לאו) ה"א דאי לאו הא דר"נ ה"א דרב הונא לא ס"ל דאדם מקנה דבר שלב"ל כלל רק כשהוא בעולם קצת דז"א דא"כ קשה היאך ס"ל בעובר כר"נ דקנה ומה דבר שלב"ל אינה מקנה כ"ש לדבר כו' אבל השתא סברת רב הונא הפוכה וס"ל בעובר לא קנה וא"כ אם לא הביא הכא הא דר"נ הוי אמינא דרב הונא ס"ל דמקנה כשהוא מקנת בעולם ולכן הוכרח להביא הא דר"נ דפליג על ר"ה ואם היה ר"ה ס"ל כמ"ש אר"נ הוי פליג עליה וס"ל אפי' כשהוא מקנת בעולם לא קנה הוי קשה דהיאך ס"ל בעובר קנה אלא מוכח דר"ה ס"ל אפי' כשאינו בעולם כלל מקנה. ודו"ק: שם ד"ה קנויה לך מעכשיו וקשה לר"י כו'. קשה מאי הקשו התוס' והא בע"כ צ"ל מעכשיו דאם לא אמר מעכשיו ה"א דמקנה ליה באותו פעם כשאקנה ר"ל כשאקנה קנויה לך באותו הפעם והוי באותו פעם דשב"ל. אבל עכשיו דאמר מעכשיו משמע דמקנה לו עכשיו ובאמת השתא הוא דשלב"ל אא"כ אדם מקנה דשלב"ל וצ"ע [אין הדברים מובנים]: ע"ב גמרא ואיכא דאמרי כו'. פרש"י יבמה לעלמא עד אחד מתירה לשוק ואומר לה מת יבמך או מת בעליך ואח"כ מת בנך יש לתמוה למה לא פרש"י ג"כ בלישנא קמא דאבעיא קאי בב' אופנים דהיינו שמת בעלה גם מת בנך ואח"כ מת בעלה. ויש ליישב: גם קשה לפרש"י בלישנא בתרא דקאי שאיבעיא בשני אופנים והא לא פשיט רק איבעיא א' דהיינו מת בעליך ואח"כ מת בנך ויש ליישב: תד"ה אלא כו' וא"ת וכיון דשרי לתרום בשבת כו'. צריכין אנו לקשור האי וא"ת לשלפני זה. וכ"ל דה"פ בשלמא בלא זה על פרש"י לא היו יכולין התוס' להקשות היאך אתי קרא להורות דשלב"ל ימתין עד למחר הוי בא לעולם דס"ל דלמחר עכ"פ איסור דרבנן [דבריו צ"ע]. משא"כ (היכא) [השתא] היתר גמור הוא דאדם מקנה דשלב"ל אבל השתא לפרוש דקרא אתי למשרי שלא מן המוקף שהוא איסור דאורייתא קשה שפיר היאך אתי קרא למשרי איסור דאורייתא ימתין עד שבת ויעשה איסור דרבנן וק"ל: שם ד"ה לאחר כו' וא"ת א"כ בפרק אע"פ כו' עכ"ל. ק"ק דעדיפא ה"ל להקשות מסוגיא דהכא ולא מפרק אע"פ דהיכא מצי למימר אליבא דר"מ הכא דאדם מקנה דשלב"ל דלמא ס"ל אין אדם מקנה דבר שלב"ל והא דס"ל גבי אתגייר ותתגייר דמקודשת משום דהם הוי בא לעולם ויש ליישב: שם בא"ד וי"ל כיון דחזינן דבמקנת וכו'. מכאן יש להקשות אסברת קיקיון דיונה שכתב לעיל גבי רב הונא דאי לא הביא ר"נ ה"א דוקא במקנת בעולם דזה אינו דאמרינן ג"כ כיון דחזינן דבמקנת סבר כרבו רב ה"ה כשאינו בעולם כלל כמו כאן גבי ר"מ וק"ל: שם ד"ה עד כו' וא"ת מאי כו' כדמוכח לעיל עכ"ל. ר"ל כוונתם כדמוכח לעיל בריש הפרק דאם נשאת בע"א ואח"כ בא בעלה אסורה לו ע"ש ברש"י במשנה ובגמרא. א"כ מוכח דהטעם משום דייקא ומשום דלא דייקא לכן אסורה לבעלה משא"כ אי הטעם משום לגלויי למה קנסי אותה שאסורה לבעלה וק"ל: בא"ד וממאי כו' צריכין לקשור אותו לשלפני זה: בא"ד ופשיט רב ששת כו' כל שכן כו'. מה היה להם חסרון בשיטת הגמרא שהוצרכו לומר כ"ש כו' ויש ליישב קצת ע"פ העיון: שם ד"ה מאי כו' אר"י היכא דהיא אומרת ברי לי כו'. וקשה כיון שהיא אומרת ברי לי אין אנו צריכין לסמוך על עדות כלל אבל הוא שיבום גמור דכאן איירי במת בנך כו' וגבי זה היא אינה נאמנת ודו"ק:

דף צד ע"א תד"ה כי כו' וא"ת ומאי קמיבעיא ליה כו'. קשה דילמא קמיבעיא ליה אם אמר העד מת יבמך אם הוא נאמן מאחר שהאשה אינה נאמנת ועיין במהרש"א שיש ליישב וק"ל: שם ד"ה לאיסור כו' כ"ש דלא אמרינן משום דשניא. קשה דילמא משום דשני אמרינן משום דשכיח טפי כמ"ש התוס' לפני זה בד"ה כי תבעי כו' ע"ש ויש ליישב: ע"ב תד"ה ואע"ג כו' דהא איצטריך כו' מק"ו דא"א. קשה דילמא אלמוד ק"ו לסיפך דשרי שוגג כמו שלמד ר' יוסי לקמן דף נ"ה ע"א מה הוא שאסרה בכל אנשים כו' ע"ש וא"כ שפיר מוכח דאיירי מתניתין באשתו וגיסו דאחותו פנויה לא היה צ"ל דמותרת לחזור ודו"ק ויש ליישב [דאם במזיד אסורה מה"ת בשוגג גזרו בה רבנן מידי דהוה כו']:

דף צה ע"א תד"ה זה כו' ותימה כו' כיון דאית ליה כו'. פי' אי אמרת בשלמא דאיצטריך אותה לאו לאפוקי סק"ו רק משום דבר אחר לא קשה למה לי דינא דהכא דצריך לומר הדין דלא תימא דהלימוד של אותה בא להתיר שוגג ולא מזיד כמו בא"א ולכך קאמר לשוגג לא צריך קרא דין הוא וא"כ אתיא קרא למזיד אבל עכשיו שפירשו התוס' דאיצטריך אותה לאפוקי ק"ו דלעיל א"כ קשה למה לי דינא דהכא כי סק"ו דלעיל לא שייך ללמוד בשוגג כי א"א גופה שוגג מותר וק"ל (ולי הקטן נראה לפרש דבריהם כי דבריהם צריך באור והנלע"ד לפרש כוונת תוס' דאי לית ליה ההוא דינא דלעיל לא הוי קשה נ"ל דינא דהכא לר' יוסי דס"א דאפי' שוגג נמי אסור באחות אשה דמגלי רחמנא גבי א"א שוגג והיא לא נתפסה ש"מ דוקא גבי א"א משום דהוא איסור קל לכן שוגג מותר משא"כ אחות אשה דאיסור חמור ה"א אפילו שוגג אסור לכן הוצרך ר' יוסי לגלות סק"ו דלמטה דשוגג מותר אבל השתא דאית ליה דינא דלעיל ודרש אותה א"כ נ"ל דינא דהכא אפילו מזיד מותר כנ"ל כוונת התוס' עיין במ"ש הגאון אבי ז"ל ותראה דקשה על פירושו דאיך יהא ה"א דאותה אתי למשרי רק שוגג והא אותה כתיב בקרא במזיד וע"ש ודרך כלל יש לעיין בתוס' כאן ודו"ק נ"ל הקטן נכי הירש בהרב הגאון המחבר זללה"ה קאיידנוור).

דף צז ע"ב גמרא תנן הגיורת כו'. נ"ע דה"ל להקשות תיכף על לישנא קמא היאך אמר מן האם כ"ע לא פליגי דאסור תנן הגיורת כו' לאו דאיכא בתורת חליצה ויבום ושריא לעלמא אלמא דקטן שנולד דמי וק"ל ויש ליישב. כמו כן קשה ג"כ למה לא הקשה המקשן של ת"ש ב' אחים תאומים על לישנא קמא ויש ליישב: תד"ה והשני כו' דהתם יכול להיות דשרי. יש לדקדק למה לא כתבו בפשיטות וצ"ל לפי מ"ש התוס' בד"ה בסמוך נשא אחותו דיש ב' טעמים דאסור הא' כמ"ש רש"י דגזרינן שמא יקח כו' ע"ש וטעם השני משום דמיחלפא. ולפי הטעם דמיחלפא יש לאסור אפי' בהורתו ולידתו שלא בקדושה משא"כ לטעם דגזרינן אינו אסור אלא בהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ולא בשניהם שלא בקדושה וא"כ לפ"ז היטיב בדקדוק נכון כתבו דהתם יכול להיות דשרי ולא בפשיטות דלטעם מיחלפא אסור אפי' בזה וק"ל:

דף צח ע"א גמרא הכי אשה וז' בניה כו'. הא דמשמע בפרק הערל דהאשה וז' בניה שלו היתה ע"ש בתוס' י"ל דהיינו לפי סברת שמקשה דס"ל דאשתו היתה ולכן פריך מי מהימן ותרגן תי' דמעשה קודם לכן היתה: תד"ה נשא כו' וריב"א פירש כו'. ר"ל דבאמת ה"ה אם הורתו ולידתו שלא בקדושה והא דנקט לידתו בקדושה היינו לאפוקי תרוייהו בקדושה וק"ל: שם אחריו בקדושה כו'. פי' לאפוקי אם הורתו ולידתו שלא בקדושה אז אם נולד אחותו אחריו בקדושה אינה אסורה וק"ל: סליק בס"ד

חדושים והגהות על מסכת יבמות

מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף ב ע"א תוס' ד"ה בתו כו' אפי' משכחת לה כו'. י"ל דבלשון לא משכחת כולל נ"כ דבמשנה לא משכחת בנשואין דהיינו בת אשתו נמצא נשואין לא משכחת מב' טעמי . א' דלא מצינו בה אסורה לזה וב' דהיינו בת אשתו : שם דה"א אשת כו' דאיכא כרת אף באשת אחיו כו'. בתו"כ שלפנינו איתא בלשון זה באשת אחיו אפילו מאמו ולפי זה א"א לומר כדברי התוס' כלל ועי' בחידושי רמב"ן לקמן דנ"ד ואעפ"כ מפרש כן עיי"ש : שם דמתוקמא דאשת אחיו כו'. [illegible] דילפינן מאשת אח דכתיב ביה עריות הא י"ל דלכן כתיב עריות [illegible] ב' כתובים ואין מלמדין לשאר עריות [וכ"ה בתוס' ישנים שבת כ"ה א'] וי"ל דהש"ס רוצה להוכיח דלאו ב' כתובים הן לכך אקשי למה לי ומשני דצריכי תרווייהו כי היכי דלא ליהוי ב' כתובין כיון דתרווייהו צריכי : ע"ב תד"ה או . בנמצאות איילונית בחיי הבעל . ועי' בחידושי רמב"ן שמביא בשם ר"ת בס' הישר ג"כ תי' זה :

דף ג ע"א תוס' סד"ה בתו . בנשואין איכא שאר כו' . עי' תוס' לקמן דצ"ז א ד"ה עריות: ע"ב גמ' אין לי אלא אחות אשה שאר עריות מנין כו' . קשה היאך יכולין למילף עריות שהן במיתת ב"ד וא"ל בק"ו הא אין עונשין מן הדין כמו דלא ילפינן אחותו מאביו ומאמו מאחותו מאביו או מאמו כדלקמן כ"ב ב' וע"ק קושית התוס' דשמעתין דאיכא למיפרך מה לאחות אשה שכן בידו לרבות ועי' תוס' יבמות נ"ד א' ד"ה שכן ולתי' השני שכתבו שם דאחות אשה לא חשוב שכן בידו לרבות א"ש אך קשה דאיכא למיפרך מה לאחות אשה שכן איסור הבא על ידי קדושין תאמר אחותו מאמו ואחות אמו שהוא איסיר הבא מאליו ועי' לקמן נ"ד א' דפריך כיוצא בזה ומ"ש התוס' דאהיקש דר' יונה סמיך קשה דא"כ אף שש עריות חמורות לילף מינה דכולהו אקשי להדדי וגם נדה הוקשה בהדה ואע"ג דאיכא למיפרך מה לאלו שאפשר להנשא לאחים תאמר בשש עריות אין משיבין על ההיקש דהא גמרינן הערואה בעריות מנדה אע"ג דאיכא למיפרך מה לנדת שכן מטמא בועלה מ"מ כיון דמהיקשא יליף אין משיבין על ההיקש וכן לקמן ד"ח א' אתיא מהקישה דר' יונה פרש"י אע"ג דהכא חד איסורא כו' אין משיבין על ההיקש : בתוס' ד"ה מה עד סה"ד . עי' לקמן דנ"ד בתוס' ד"ה שכן שתירץ עוד תי' על קושיא כיוצא בזה :

דף ד ע"א גמ' ובמשנה תורה מנלן דדריש . קשה דהו"ל לאתויי בפשיטות מהך דשבת דכ"ה ב' דר"י [בר' אלעאי] מתעטף בסדינין המצויצים והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותן וא"ל לא כך שניתי לכם סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין והלכה כב"ה דדרשי סמוכין יעיי"ש וסתם ר"י היא ר"י ברבי אלעאי כנודע וי"ל דמהתם ליכא למידק די"ל דלעולם לא דריש סמוכין וכלאים בציצית אסור והוא היה לו ציצית של פשתן כב"ה וס"ל דבהכי פליגי ב"ש וב"ה דב"ש פטרו להם אף מציצית של פשתן גזירה שלא יטילגם תכלת וכעין שיטת ר"ת שם ובמס' מנחות וב"ה מחייבי בציצית דמינו עכ"פ אבל כלאים י"ל דלכ"ע אסור ודו"ק. והא דאמר שם בש"ס גזירה משום כסות לילה היינו לפום מסקנא דכלאים מותר מן התורה אבל מהא ליכא למשמע די"ל דכלאים אסור וכמש"ל דו"ק :

דף ה ע"א שכן ישנו בשאלה . קשה אדרבה מה התם דאפשר בשאלה ואתה יכול לקיים שניהם ואעפ"כ אין צריך לשאול על נזרו והעשה דחי ליה כ"ש בעלמא דא"א לקיים שניהם ועוד דהך מילתא דשאלה הוא חומרא בעלמא דהוה דבר שיש לו מתירין : תד"ה ואכתי פי' למה לי קרא להכי דלאו ועשה שוה בכל הוא . ואע"ג דאינו נוהג בזקן ואינו לפי כבודו דבאמת גם הוא חייב רק דמחמת כבוד הבריות עקרינן ליה : ע"ב תד"ה כולה . מוהנותר ממנו עד בקר . עי' בפסחים שם ובשבת כ"ה ב' דאמר רב אשי דיו"ט עשה ול"ת הוא ואין עשה דשריפת קדשים דוחה ל"ת ועשה : שם וי"ל דשאני התם דלא בטלה מצותו בכך . וכבר הארכתי בזה בספרי מ"ה על עשת דוחה ל"ת אות י"ט ע"ש : שם ד"ה טמא כו' . דלא מצינו למילף מעשה דיבום דמה לכיבוד אב ואם כו' בל"ז י"ל דלא מצי למילף מעליה די"ל דווקא כאן הואיל ואישתרי איסור אשת אח אישתרי ג"כ אחות אשה כדלקמן ד"ז ב' ומאשת אח גופי' ליכא למילף דמצותו בכך כמ"ש התוס' לעיל ריש דף ד' ע"א :

דף ו ע"א גמ' ליגמר מהכא כו' והא תנא בעלמא קאי כו'. ותימה דהא התוס' לעיל ה' ב' ד"ה כולכם הקשו דא"צ קרא להכי דמסברא ידעינן דהוא ואביו מוזהרין על השבת ותירצו דמאת שבתותי נפקא לן האי סברא וא"כ השתא דכתיב את שבתותי ידעינן דלא דחי כיבוד אב אפילו שאר מצות משום דאתה ואביך חייבין בכבודי ולכך סיים בברייתא כולכם חייבין בכבודי אבל בעלמא לא מצינן למילף משבת דשאני לאוי שבת דחמירי . ועוד דשאני הכא משום דאתה ואביך חייבין בכבודי ודו"ק : שם יכול אמר לו אביו היטמא . קשה בל"ז היכי מצי למילף טומאה משבת מה לשבת דהוא לאו השוה בכל ולפמ"ש התוס' בתירוצם בד"ה והא יתיישב זה נ"כ : בתוס' בד"ה טעמא (בעמוד הקודם) וא"ת אי בעלמא דחי א"כ קרא דכלאים בציצית למה לי . ויש לומר דאי מהכא הו"א דווקא בכה"ג שאם לא ישחוט ויבשל עקר מצות כיבוד לגמרי אבל בסדין בציצית יעשה טלית של צמר וכיון דאפשר במינו לא לידחי קמ"ל כיון דבטלית של פשתן לא אפשר שרי ואין לומר דגם מכיבוד הוי ילפינן כמו בכיבוד דיכול לקיים מצות כיבוד בשאר דברים אפ"ה כיון דלא מצי לקיים בדבר זה הכיבוד אם לא ע"י עקירת הלאו ה"ה בציצית . אך י"א דהכא תיכף שאומר לו אביו שחוט לי עובר על העשה משא"כ בציצית לא יעשה טלית של ד' כנפות של פשתן למ"ד חובת טלית ולמ"ד חובת גברא לא ילבש טלית בת ד' כנפות ועוד י"ל דבגדילים קמ"ל דאפילו הלבן שרי של כלאים וכמ"ש התוס' לעיל ורמוז בקרא דכתיב גדילים ארבעה משמע שכל הארבעה חוטין יהיה של כלאים ואף דזה אפשר במינו ובמ"ש נתיישב מה דכתיב גדילים הכא ולא כתבי' בפרשת ציצית למידרש מיני' גדילים ארבעה דהכא איכא למיטעי דלאו למידרש גדילים ארבעה רק לאפנויי ועוד שם עיקר מקומו וכמו שאמר לעיל א"כ לכתבי' גבי פרשת ציצית ובמ"ש נתיישב דאתי לאורויי גדילים ד' דכל הד' שרי לעשותן של כלאים ובזה נתיישב קושית התוס' ד' א' ד"ה דכתיב דהקשו לימא איפכא ולימא לא תלבש שעטנז אפילו במקום גדילים ולפמ"ש לק"מ דא"כ קשיא למה כתב גדילים ולא ציצית ואי למדרשי' גדילים ד' לכתבי' גבי פרשת ציצית אלא ע"כ להתיר כלאים אתי ולהתיר כל הארבעה חוטין של כלאים : ע"ב תד"ה או כו' והא בפ"ק דשבת אמר דר"י כו' . מאד תמוהין דבריהם דהתם בשבת הוא ר"י בר' אלישע ואינו סתם ר"י דהכא שוב מצאתי בתוס' זבחים דס"א ובדף קי"ס א' ד"ה זו דסתם ר' ישמעאל הוא ר"י בן אלישע בר פלוגתא דר"ע רבו של רשב"י והדבר תמוה מאד דהרי ר"י בן אלישע הוא הנהרג עם רשב"ג אביו של ר"ג והיה חבירו של ריב"ז ואח"כ נהג ריב"ז נשיאות ביבנה מ' שנה כמ"ש בס' הכריתות לר"ש מקינון ימות עולם אות ט"ו וזה היה אחר מות רשב"ג וריב"ז קבל הוא הנשיאות ביבנה ואח"כ נהג ר"ג בנו של רשב"ג נשיאות והלך לאושא מיבנה ובפ"ג דב"ב דכ"ח ב' מאן הולכי אושא ר"י הרי דסתם ר"י היה מ' שנה אחר מות ר"י בן אלישע שהרי אחר מות ר"י בן אלישע נהג ריב"ז מ' שנה נשיאות ביבנה ואח"כ נעשה ר"ג נשיא ואח"כ הלך לאושא ור"י סתם הוא מהולכי אושא וא"כ היה מ' שנה אחר מיתת ר"י בן אלישע וכן בספר כריתות שם מנה ר"א ור"י שקבלו מריב"ז לאחר חורבן כשקבע ישיבה ביבנה ור"י ור"ע ור"ט קבלו מר"א ור"י עכ"ד שם . א"כ מבואר דסתם ר"י חבירו של ר"ע הוא תלמידו של ר"א ור"י ור"א ור"י קבלו מריב"ז ור"י בן אלישע היה כה"ג בזמן הבית כמ"ש בפ"ק דברכות [ז' א'] פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת ובוודאי היה קשיש טובא מריב"ז ואיך אפשר שר"י סתם שהיה תלמיד תלמידי דריב"ז הוא ר"י בן אלישע ועוד ראי' מברכות י"א מעשה דראב"ע ור"י שהיו מסובין במקום א' וקרא לו ר"א ישמעאל אחי ועי' מ"ש בגליון בשבת נ"ד ב' בתוס' ד"ה הוה מעשר דראב"ע לא היה כלל בזמן הבית ונולד יותר מכ' שנה אחר החורבן ואז כבר נהרג ר"י בן אלישע וע"כ דר"י המוזכר סתם הוא אחר ועי' בספרי כנום סופרים שהארכתי בזה והבאתי דברי התוס' לקמן [ק"ד א'] דתרי ר"י בן אלישע הוה ועיי"ש עוד באורך : שם ד"ה טעמא כו' נילף מהכא דלא דחי . וי"ל דהו"א דהתם משום דאיכא עשה ול"ת דשבת עשה ול"ת הוא ועי' תוס' לעיל ו' א' ד"ה נגמר דכ' דעשה דשבת לא חשוב נגד שריפת בת כהן משום כפרה דבת כהן והוא דחוק ומנ"ל לאקשויי דליליף מהכא דהא איכא למידחי דהכא שאני דאיכא עשה ול"ת :

דף ח ע"א תד"ה רבא . וי"ל דקסבר לענין אסורא . עי' קדושין דף ס"ח א' דפריך אקשה לנדה לקולא עי"ש : ע"ב גמ' וכתיב לגלות ערותה דחדא משמע הא כיצד כו' . י"ל למ"ד אין איסור חל על איסור ובנשא מת ואח"כ נשא חי דאיסור אחות אשה לא חייל רק דאינה מתייבמת דמתלא תלוי וקאי כדלקמן ל"ב א' וא"כ צרתה אינה צרת ערוה דאחות אשה ושריא לייבם וא"כ לוקי תרווייהו במקום מצוה ולצרור היכא דנשא חי ואח"כ נשא מת ולגלות ערותה בנשא מת ואח"כ נשא חי ואף שהתוס' שם כתבו בד"ה לא דאעפ"כ אסורה צרה כמו צרת איילונית אינו מוכרח דאכתי הו"ל להקשות מנ"ל דילמא לגלות ערותה אתי לאורויי דבכה"ג צרתה מותרת ובפרט דהסברא נותנת כן וצרת איילונית גופי' ג"כ שריא וי"ל דר"ש דס"ל אין איסור חל על איסור מפיק לצרור לדרשא אחרינא והכא אליבא דרבנן קיימינן דאית להו איסור חל על איסור ור"ש דדריש לצרור לקמן דכ"ח לדרשא אחרינא נפקא ליה מולקחה ויבמה כדרבי כמש"ל דרבי ס"ל כר"ש ה"ה ר"ש ס"ל כרבי : רש"י ד"ה לכדר"ש בפרק כו' ותניא בברייתא ר"ש פוטר כו' . במשנה שם ג"כ מבואר דר"ש פוטר רק בברייתא מפורש הטעם משום לצרור : תוס' סד"ה מאי כו' ולמ"ד ערוה ל"צ קרא ניחא . דעל הערוה א"צ קרא וגם על הצרה דמותרת א"צ קרא דמהי תיתי לאוסרה. אך קשה דאיצטריך למישרי צרה דלא נידרוש לצרור לאסור צרה קמ"ל ולקחה לזו ולא לאחרת ש"מ דצרת ערוה שרי ולצרור אתי לכדר"ש :

דף ט ע"א גמ' פלוגתא דר"י ורבנן היא ובפלוגתא לא קמיירי . י"ל דמשכחת לה שנתעברה באמבטי וילדה בן ונשאה אחיו מאביו ומת ונופלת אמו לפניו לייבום עי' באבה"ע סי' א' בח"מ ובי"ש ס"ק יו"ד . ועי' במשנה למלך פט"ו מהל' אישות דין ד' שכ' שם בפשיטות דאפילו נתעברה באמבטי מאחר לא נאסרה על בעלה כי אין כאן ביאת איסור וכ"ש שלא נאסרה על אחיו משום אשת אביו שלא היה לאביו אישות עמה ואפי' לר"י דאוסר אנוסת אביו משום כנף שראה אביו וכאן אין כאן כנף שראה אביו :

דף י ע"א יעקב אנס כלתו . ולא קאמר בא על כלתו משום דאי בא עליה ברצון הוה סוטה ואסורה לייבם כדלקמן י"א א' ומכאן משמע דאפי' בלא קינוי וסתירה כיון שנבעלה בעילת זנות אסורה ליבם : ע"ב ליתני החולץ ליבמתו וחזר וקידשה . משמע דבקידושין לחוד עבר אלאו דלא יבנה מדקאמר ללוי דאמר דאי נמי תני משמע דעבר אלאו וקשה כיון דזה נפק מכיון שלא בנה שוב לא יבנה ובנין יבמה בביאה מן התורה ולא בקידושין וקאמר לא יבנה דהיינו ביאה דוקא אבל בקידושין י"ל דאינו עובר כלל והכי אמרינן בקידושין דף ע"ח הכל מודים במחזיר גרושתו ועי' בתוס' בסמוך ד"ה החולץ ולפמ"ש בחידושי הרשב"א ובתוס' לעיל שכתב דגם אי מותר לקדשה חשוב דאי מטעם שאסור לבוא עלי' גבי אנוסת אביו ובזה יתיישב . גם קושייתנו :

דף יא ע"א תד"ה ר"ש דמילתא אגב אורחיה קמ"ל דאע"ג כו'. צ"ע דליתני אחיו של ראשון רצה [חולץ] רצה מיבם ופוטר צרתה והוה שמעינן תרווייהו : ע"ב גמ' ר"י בן כיפר אומר משום ר"א. ברי"ף ורא"ש גרים ראב"ע :

דף יב ע"א גמ' כי מיאנה ביבם נמי נשואין קמאי קא עקרא . י"ל דכיון שקודם המיאון היתה אסורה ליבם וכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבוא עליה הרי היא כאשת אח וא"ל דהכא אפי' קודם מיאון לא היתה אסורה רק מדרבנן דכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת מדרבנן מ"מ המעיין לקמן דכ"ז ב' יראה דאפי' באיסור דרבנן אמרינן כל יבמה שאין אני קורא ואפי' רב י"ל דמודה דבאיסור גמור מדרבנן אמרינן כל יבמה והא דאמר שם זיקה דרבנן משום דשם אינו כ"א חשש בטול מצות

יבמין וכמ"ש הרשב"א בחידושיו שם ועי' בספרי מ"ה אות [illegible] יבמה שנאסרה [illegible] הרחוק לומר דמקשן כי מיאנה ביבם תיכף משעת בעילה ולא היתה אסורה אפי' שעה א' דא"כ מה משני משעת נפילה נראית כצרת בתו [illegible]

[illegible]

שהיתה אסורה עד הנה היה כרין ולא בשעת היבון כי עשוק הוא :

דף יד ע"א גמ' בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו דבני חייבי לאוין נינהו . קשה למ"ד אין קידושין תופסין ביבמה לשוק גם לב"ש מב"ה משכחת ממזרים כגון שנתקדשה הצרה לשוק ואח"כ מת היבם [או חלצה] וקדשה אחר והורו ב"ה שקדושי הב' אינן קידושין וקדושי הראשון קידושין ונישאת והיה לה בנים מן הראשון דהנך ממזרים לב"ש [ובפשיטות י"ל דכה"ג לא שכיח וכמ"ש התוס' לענין צרה עצמה] וצ"ל דקאי לשמואל דס"ל קדושין תופסין דהא רב דס"ל אין קדושין תופסין ס"ל לעיל דלא עשו ב"ש כדבריהם ולמאן קא מקשינן לשמואל דאמר עשו ושמואל ס"ל קידושין תופסין מיהו ר' יוחנן דס"ל עשו ס"ל לקמן ד' צ"ב ב' אין קידושין תופסין [ועי' לקמן ע"ב בתוס' הרא"ש גבי מה דמקשה ב"ש אמאי נמנעים מב"ה] : ע"ב גמ' ספק נמי איסורא הוא . ואע"ג דכל דפריש מרובא פריש מ"מ היכי דאזלו אינהו לגבה הוה קבוע [ועי' רשב"א] :

דף טז ע"א גמ' בני צרות אני מעיד לכם . וקשה מנ"ל דכשרים לב"ש הא הלכה כב"ה ולכך המה כה"ג אבל לב"ש אה"נ דהמה פגומים . וי"ל דאי ס"ד דהן פגומים לב"ש לא היו מניחים ב"ש למנותם בכ"ג וכדמצינו שחברו תלמידי שמאי על הלל גופי' שהיה נשיא והביא עולתו לעזרה לסמיכה כמבואר בפ"ב דביצה [דף כ'] : ע"ב תד"ה כותי כו' ור"א סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בח"ל. עי' רש"ל שתמה דא"כ למה חוששין לקדושין וי"ל דלפי מה דמסקינן בקדושין ס"ט א' דממזר נושא שפחה וי"ל דר"א ס"ל כר' טרפון דהיכא דנושא שפחה הוא מטוהר מממזרות וי"ל דחושש לשמא נשאו הממזרים שפחה ואח"כ נשתחררה והרי הן ישראלים כשרים ואע"ג דר"א לא ס"ל בעובדת כוכבים וולדה כמוה י"ל בשפחה מודה משום עם הדומה לחמור ועוד דהא דס"ל דלא אמרינן הוולד כמוה משום דנשאה באיסור והוה הוולד ממזר אבל כאן דממזר מותר בשפחה ולא נשאה באיסור שפיר ס"ל דהוולד כמוה ולפמ"ש התוס' בדיבור שאח"ז דרובן מעשרת השבטים ולא משום קבוע א"ש דא"כ הדר הו"ל מיעוט אלו שנשאו שפחות והו"ל לומר דאין חוששין לקידושין מטעם ס"ס ספק שאינו מעשרת השבטים ואת"ל דהיא מעשרת השבטים אימור לא נטהר ע"י שפחה ואין קידושין תופסין בו : גמ' חלת זה הלזון . ס"א חלואות :

דף יז ע"ב גמ' ולילף אחוה אחוה מעריות . קשה דהאי אחים מבני יעקב מופנה כדלקמן אבל התם אינו מופנה :

דף יח ע"ב גמ' דילמא אמוראי נינהו ואליבא דרב . לפי שמצינו לקמן דף כ"ו ב' דאמר רב יש זיקה רק דהש"ס משני לדברי האומר יש זיקה קאמר וע"ז מקשה הכא דילמא אמוראי נינהו ולא לדברי האומר קאמר :

דף יט ע"א גמ' א"ה אדתני נישואין קודמים ללידה. י"ל כיון דטעמיה דר"ש דס"ל זיקה ככנוסה א"כ י"ל מ"ש לידה קודמת לנשואין וי"ל זיקה דהוה כנשואין ולידה קודמת לנשואין היינו בתרי אחי דאין זיקה ונולד קודם שנשא אחיו ונשואין קודם ללידה וחד אחא דיש זיקה ונולד אחר הזיקה דהוה כנישואין :

דף כ ע"ב תד"ה מיתיבי . תימה כו' וי"ל דלעיל פריך שפיר דרצה למידרש מקרא דחייבי לאוין לאו בני יבום נינהו כלל א"כ אין היבום מפקיע כלל הזיקה כיון דמצות יבום וקנינו לא שייך בהם כלל והתורה גילתה בחייבי לאוין דאינו מועיל להפקיע הזיקה רק החליצה ולא משום איסור הלאו דאי משום הלאו היה עשה דוחה ל"ת רק דאין בהם עשה כלל דלא שייך בהם יבום וע"ז מקשה שפיר דא"כ אם בעלו אמאי קנו כיון דלא שייך בהם יבום כלל דאי הוה שייך מצות יבום הוה עשה דוחה ל"ת אבל כאן דמסיק דבאמת שייך בהם יבום רק דעשה דיבום אינו דוחה ל"ת משום דיכול לקיים שניהם עכ"פ מוכח דעשה דיבום יש כאן רק שאינו רשאי לייבם מחמת הלאו הואיל ויכול לקיים העשה וכיון דעכ"פ מצות יבום יש כאן ומועיל היבום להפקיע הזיקה נהי דעביד איסורא שעבר על הלאו והיה יכול לקיים העשה בלא עקירת הלאו מ"מ אם כבר בא עליה קנאה דאעפ"כ מועיל היבום להפקיע זיקה רק דעביד אסורא ודמי לבעל אותה בנדתה שקנאה כמ"ש הרא"ש בפ"ק דמכילתין סי' א' רק דמה דמקשה כאן תיובתא על רבא דרבא מדויל ידי' משתלם דס"ל בתמורה כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וא"כ לרבא אמאי קנו אך רבא יכול ליישב דזה אי עביד לא מהני תלוי בפלוגתא דתנאי אי שינוי קונה ואי מערבין לקרנות כמבואר בסוגיא דתמורה שם וכמה שכתוב באורך בספרי מ"ה ע' כל מילתא דא"ר כו' אם כן יש לומר דהך ברייתא אתיא כמ"ד אי עביד מהני מיהו על הרא"ש ל"ק דפסק בבא עליה בנדתה דקנאה נימא כ"מ דאמר רחמנא לא תיעבוד אי עביד ל"מ די"ל ע"פ מ"ש הסמ"ע והש"ך בחו"מ סי' ר"ח דהיכא דאיסור אינו בגוף המעשה רק בזמן המעשה אזי אי עביד מהני ודוקא היכא דא"א לעשות הדבר כ"א באיסור וא"כ ל"ד להכא דהכא א"א לעשות היבום באותה אשה כ"א באיסור אבל בנדה יכול לקיים היבום בהיתר רק עכשיו הזמן גורם ודמי למבח בשבת והא דאמר בסמוך באלמנה מן הנשואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה צ"ל ג"כ מטעם דס"ל כ"מ דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני דהא אליבא דר' יוחנן קיימינן הכא ור"י גופי' ס"ל בפסחים ע"ב ב' יבמתו נדה בעל פטור משום דקיים מצות יבום ואמאי הא אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ודמי לאלמנה מן הנשואין דהכא דאמרינן דאינו מועיל היבום משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אלא ע"כ דהכא משום דאי עביד לא מהני והתם הטעם משום דהתם לא שייך אעל"מ לפי שתלוי בזמן ולא בגוף המעשה כמש"ל דומיא דטבח בשבת ועי"ל דהתם אי עביד מהני לפי דעשה בשוגג כמבואר שם הטעם יבמתו בזיז מינה ועי' בשושנת העמקים כלל י"ט דפוסק דאפי' בשוגג לא מהני ולפמ"ש יהיה מוכח מסוגיא דשמעתין דבאיסור דרבנן לכ"ע אי עבוד מהני ודלא כסמ"ע בסי' ר"ח דהא באלמנה מן האירוסין ס"ל פוטרת משום דעשה דוחה ל"ת אע"ג דס"ס עבר אאיסור דרבנן דאסרי לייבם גזירה משום ביאה שני' ועיין בספרי מלא הרועים ערך כ"מ דא"ר לא תעביד כו' אות י"ח בהגה"ה :

דף כא ע"ב גמ' אלא אימא כלת בתו . וקשה כיון דכלת בנו לרב אין לו הפסק ואם אמו ואם אביו ואשת אבי אביו ודאי אין להם הפסק א"כ לא נשאר ד' נשים שיש להם הפסק רק עם אשת אבי אמו כזעירי ומאי מספקא ליה לרב וא"ל דמספקא ליה דלמא חדא מהנך שית דר' חייא דלקמן ז"א דא"א לומר חד מדר"ח דאי שלישי שבבן יש לו הפסק א"כ שלישי שבבת ג"כ והוה להו תרתי דמ"ש בן מבבת וכן חמיו וחמותו ובן אשתו ובת אשתו שוים הם וא"א לומר על חד דר"ח לבד שיש לו הפסק והשאר אין לו הפסק וע"כ ד' נשים דרב לאו היינו דר"ח . ואפשר לומר דמספקא ליה באם אביו ואשת אבי אמו הי מינייהו יש לו הפסק דאם אביו הוא ג"כ גזירה משום אם אמו כמו אשת אבי אמו משום אשת אבי אביו עי"ל דמספקא ליה על אשת אחי האם מן האם אי אסור כדמספקא ליה להש"ס בסמוך ואם נאמר דאסור י"ל דהך היא מהנך ד' שיש להן הפסק : שם כגון כלתא דבי בר צתאי . בערוך ערך כלת פי' דכל אלו דמוזכרים כאן בעלי בתים גדולים היו והיו כלות הבנות מצויינות כמו כלות הבנים . עי' רש"י מו"ק ד"ב שפי' ציתאי מקום ועמש"ש בגליון :

דף כב ע"ב גמ' ור"י בר' יהודה האי בת אשת אביך מה עבוד ליה מיבעיא ליה כו'. וקשה דא"כ היא למה לי כיון דלא מייתר אשת אביך ממילא אין מחייבין אותו שתים וא"ל דאי לאו היא הוה מוקמינן אשת אביך לחייבו ב' ולא למעט אנוסה ז"א דבעלמא אמרינן דכל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי כדאיתא בפסחים דף כ"ד ב' ויש לחלק ודו"ק ועוד קשה לי דאי נימא דאי לאו היא הוה מוקמינן אשת אביך לחייבו ב' אע"ג דלא מייתר קשה דגם עכשיו נימא נוקי דאשת אביך אתי לחייבו ב' ואחותך היא אתי למעוטי אחותו משפחה ועובדת כוכבים אחותך היא הבא מאשת אביך ולא הבאה משו"נ. אך י"ל דא"כ ליכתוב אחותך היא באידך קרא דבמאי דכתיבה הכא משמע דאינו ממעט ליה רק משום איסור אשת אב כיון דהך קרא באיסור אשת אב מיירי ובאמת באיסור אשת אב לא צריך למעוטי דודאי שו"נ לאו אשתו היא והו"ל לכתוב בקרא דאחותך בת אביך או בת אמך דהתם מיירי מאיסור אחות ולכתוב שם שום מיעוט למעט שו"נ :

דף כג ע"א גמ' בין שאומרים לו לאביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא . תימה דמה ענין אחותך היא לכאן דאינו כתוב בהאי קרא כלל רק בקרא דאשת אביך דלעיל ומינה רבינן לעיל אחותו מן האב ומן האם וכן בת"כ פ' קדושים פ' י"א דרוש מאחותך אחותו מן האב ומן האם וממולדת בית מרבה בין שאומרים לו הוצא : תוס' סד"ה וכי . נמי יש לשנאותה . עי' תוס' קדושין ס"ח א' דמתרצין בענין אחר והוא יותר נכון מתירוץ זה ע"ש : ע"ב רש"י ד"ה זה חולץ לשתיהן כו' אסור לייבומי כו' . ר"ל אפי' אחר חליצת חבירו דאל"כ הא דלמא היא יבמה לשוק : תוד"ה קדמו כו' אבל בוודאי לא . וכן מוכח לכאורה לקמן דף כ"ח ע"א דאמר בשלמא ראשונה אמרינן ליה מאן שריא לך אלמא היכא דוודאי כנסה באיסור יוציא אך י"ל דהתם משום יבמה שנאסרה עליו שעה א' אך ממה דאמר בסמוך כ"ד א' הכא כל חד איסור דידיה קא מתרמי משמע דבוודאי יוציא ודו"ק [כ"ה לפרש"י ועי' בהגר"א אה"ע סי' קע"ו ס"ק ב'] :

דף כו ע"א רש"י ד"ה ברננה. ול"ד לנטען על א"א כו'. לרב דמוקי בעדים לק"מ :

דף כח ע"א תד"ה לא כו' כר"י הגלילי . עי' בתוס' סוכה ט"ו ובבכורות י"ז דכ' דהתם הוה כבידי שמים וכן משמע מדברי התוס' בכאן דאל"כ מאי קושיא הכא בידי שמים לכך אין הלכה כריה"ג אבל התם בידי אדם הלכה כריה"ג ש"מ דס"ל דהתם ג"כ חשוב בידי שמים :

דף ל ע"א תד"ה אמר כו' מתני' דריש כיצד . וי"ל דמהתם אין לדייק די"ל דנקיט מאמר לאפוקי מב"ש אבל ממשנה זו שפיר דייק דאי לאפוקי מב"ש כבר נשמע ממתני' דהתם ועי' לעיל די"ח א' בתוס' ד"ה והאי ועי"ל דהפא הוא דוחק לומר דאתי לאפוקי מב"ש שהרי במשנה שלפניה הזכיר פלוגתא דב"ש וב"ה בהא וא"כ מה הוצרך לומר במשנה שאחריה לאפוקי מב"ש : ע"ב רש"י ד"ה זו היא למעוטי מת כו' שני יבמין דאיסורא ליתא מדאורייתא כו' . ולי נראה ע"פ מה דקי"ל דבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה וא"כ זיקת ב' יבמין דהיא מדרבנן א"כ השתא כשאין אחר לייבם אלא זה אמרינן הוברר הדבר דמעיקרא ג"כ להאי לחודיה הוה קיימא אבל צרת אחות אשה דהוא איסור דאורייתא לא אמרינן ברירה :

דף לא ע"א גמ' א"ה גירושין נמי ליתני . תימה דלא דמי בשלמא בקדושין יש ראי' מוכחת ממעשה בפועל דהיינו החליצה אבל בגירושין אי נצרכה חליצה אתי למיטעי דגירושין גמורין הן ואי משום דלא מתייבמת אין כאן מעשה בפועל דילמא הא דלא מיבמה שהוא אינו חפץ ליבמה או שהיא אינה חפיצה ובפרט לאבא שאול דס"ל מצות חליצה קודם לייבום אין כאן הוכחה כלל ואין להקשות לפ"ז גם בספק קידושין דמצרכינן לה חליצה אתי למיטעי דקידושין אינן קידושין כלל ומותרת לעלמא בלא גט ואי משום דאינה מתייבמת

מחוייבת אין ראיה דילמא אינו חפץ לייבם ולדכתיבנא אך ז"א דהתם א"א לתקן הדבר דע"כ צריכה חליצה עכ"פ מן הדין אבל כאן דמן הדין א"צ חליצה וא"כ נצרכת חליצה אתי למיטעי דגירושין גמורין הן וי"ל דפי' הגמ' היא כך דמקשה לפסרתך דבגירושין א"צ חליצה הא איכא למיטעי מדלא הצריכוהו חליצה כלל ע"כ קים להו לרבנן דלאו גירושין הן ואי קבלה קידושין מאחר לאו קידושין הם וא"כ נפיק מינה חורבא לכך עדיף לתקן שיחלוץ ומידע ידעי דחומרא בעלמא מדלא מתייבמת דאף שכתבנו דמיבעם אין ראיה שמא אינו חפץ בה מ"מ עדיף מאם לא יחלוץ כלל שבזה יש ראיה ברורה דאינן גרושין ונפיק מינה חורבא אבל אם יחלוץ אין ראיה כ"כ די"ל דלחומרא הצריכוהו חליצה ואדרבה יש קצת ראיה מדאינה מתייבמת ש"מ דאינו קידושין גמורים וזהו פירוש הגמ' א"א גירושין נמי ליצריכוה חליצה ומידע ידעי דחומרא ולא נפיק חורבא אבל אי לא מצרכת חליצה יאמרו דודאי אינו גירושין כלל מדהקילו כ"כ ולא הצריכוהו אפי' חליצה ונפיק חורבא [illegible] באשה זו לכך עדיף לתקן שיחלוץ ואע"ג דנפיק חורבא לעלמא מ"מ עדיף לן באשה זו ודו"ק : ע"ב גזירה שמא יאמרו כו' ב' יבמות . והא תימה דהא במשנה אמר המבים משום זיקת ב' יבמין ועוד דלפי זה היכי דנופלת בלא צרה ועלה זיקת ב' יבמין לישתרי ועי' קושית התוס' מהך דגיטין . ונראה דהא דאמר בש"ס גזירה משום ב' יבמות היינו דלא קאי אלא אצרה דקושית הש"ס אי זיקת ב' יבמין דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי לה היא ולא צרתה ומשני דזיקת ב' יבמין הוא מדרבנן ואי קשיא [illegible] קמה עליה באיסור אשת אח שיש לו בנים דאין כאן מצות יבום כלל :

דף לב ע"א תד"ה לא כר' כמו איילונית . אע"ג דבאמת גם צרת איילונית שרי אך זה מטעם אחר כיון דאיילונית לאו בת יבום היא הוה צרת ערוה שלא במקום מצוה אבל הך דאי מתה אחותה בת יבום היא ועי' לעיל ד"ח א' תד"ה תרי וצ"ע למה לא הביאו ראי' מאשת אחיו שלא היה בעולמו דאין עליה אלא איסור אשת אח לבד ואפ"ה אסורה צרה : ע"ב גמ' לכהנים תמימים הותרה ולא לבעלי מומין כו' . עי' בספרי מ"ה ע' טומאה דחויה היא או הותרה ודו"ק . אך לפי המסקנא דפלוגי באיסור כולל אין כאן ראיה : שם התחיל ב"ק לרון נבילה לכל נאסרה כשהותרה במקדש הותרה . קשה דלפ"ז למה הוצרך קרא נבילה וטריפה לא יאכלו הכהנים סד"א הואיל ואישתרי מליקה לגבייהו [מנחות מ"ה א'] הא לדבריו לאו דווקא גבייהו אישתרי הא אפי' לגבי זרים הותרה ואין ההיתר רק מצד המקדש וי"ל דבר קפרא אמר כן לבתר דגלי קרא נבילה וטריפה לא יאכלו הכהנים דאי לאו קרא הו"א דהיתר דמליקה הוא מחמת הכהנים דהתורה התירה להם נבילה אבל לבתר דגלי קרא דגם לכהנים אסור נבילה מוזה יליף ב"ק דהיתר הוא מצד המקדש דא"ל מצד הכהנים דהא הם מוזהרים על הנבילה כמו זר :

דף לג ע"א ברש"י סד"ה מגו דמתסר במלאכה כו' משום שבת לא מיתסרי כהנים . ואע"ג דאסרי בשבת עבודת שאר קרבנות לבד מתמידין ומוספין מ"מ על עבודה זו שאנו דנין דהוא עבודת קרבן ציבור אינה אסורה לכהנים :

דף לד ע"ב גמ' מ"ט עביד הכי כדי כו' . קשה בביאה ראשונה מ"ט לא שימש כדרכו דהא בביאה ראשונה אינה מתעברת ודוחק לומר שהיה מתיירא שמא מיעכה באצבע דלמה לה למעך בשלמא לגבי יהודה שיודעת שלא יזקק לה אלא פ"א והיא היתה רוצה להתעבר ממנו הוצרכה למעך וגם דוחק לומר דחשש שמא זינתה דא"כ שמא כבר מעוברת ג"כ וי"ל לפמ"ש בתשובת נ"ב חלק אה"ע סי' ק"ב דמיעוט מתעברות מביאה ראשונה : שם אותה פרס לכלה : עי' בספרי מ"ה ע' רובא מ"ש בזה :

דף לו ע"א גמ' אלא תחלוץ בתוך תשעה ותנשא לאחר תשעה.ולהא דרבה תוספאה לא חיישינן דלא שכיח: שם דאביי בר אבא ור' חיננא בר אביי . עי' רש"י דגרים אביי בר אבין ולפי זה י"ל דגרסינן ג"כ ר' חנינא בר אבין דשניהם היו חברים כדגרסינן בב"ב פ"ז ב' אביי בר אבין ור"ח בר אבין דאמרי תרווייהו ובפסחים ל"ד א' אביי בר אבין ר"ח בר אבין תני תרומות בי רבה וכן לקמן דקי"ט ב' גרים בהך מימרא ההכא אביי בר אבין ור"ח בר אבין עיי"ש : ע"ב א"ל רב אשי לר' הושעיה ברי דרב אידי . צ"ל יהושע ברי דרב אידי וכ"ה לקמן דל"ז א' ברש"י ד"ה הכא מאי :

דף לח ע"א גמ' דרבי חד גבך היא אבל הכא מי איכא למימר הכי.צ"ע דהכא טוען ג"כ טענת ברי כגון אם היה הפלגא דמיתנא מאתים זהובים וגם מנתא בהדי בני יבם עולה למאתים זהובים ויותר הנה בא עליהן בטענת ברי דמאתים זוז אית לי גבייכו ממ"נ או מכח פלגא דלקח יבם בנכסי מיתנא או מכח ירושת היבם ואי משום דאינו יודע מהו הן אלו מאתים אי ירושה ממיתנא או מיבם התם נמי אינו יודע מאיזה רוח יש לו דרך רק דטוען עכ"פ בא' מד' רוחות אלו יש לי דרך כך טוען עכ"פ בא' מב' ירושות אלו יש לי חלק : ע"ב ומנא תימרא דתנן מתו בעליהן כו' קאי אתרתי דמוכח מהכא תרתי חדא דכגבוי דמי ועוד מוכח דאין ספק מוציא מודי ודאי דאי כגבוי לחוד הוה ליה למימר יחלוקו בכתובתה . ודו"ק :

דף לט ע"א רש"י ד"ה וקסבר אביי כו' ואין ליבם בה אלא זיקה ירו גרועה מידה . עי' רש"י כתובת פ"ג א' שפירוש פי' אחר עיי"ש :

דף מא ע"ב תד"ה אמאי כו' ועוד שלא ישא אדם מעוברת חבירו . תימא דהא איכא למיחש שמא צרתה מעוברת ואז אינו מועיל חליצת עצמה וגם ולד צרתה אינו פוטרה עד שיצא לאויר העולם כדאיתא לעיל דל"ו עיי"ש גבי תחלוץ בתוך תשעה ותנשא לאחר תשעה וא"כ יוסתרו ב' תירוצים של התוס' בכאן וצ"ע ודו"ק . ואין להקשות דאי מתניתין מיירי בדאיכא צרה [או דגזרינן משום צרה] א"כ אף לאחר ג' חדשים לא תחלוץ שמא מעוברת צרתה ואין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם אך ז"א דע"כ לא חיישינן לזה לעיל דל"ו א' ולקמן דקי"ט א' אלא היכי שצרתה במדינת הים אבל הכא שצרתה לפנינו דאי אינה לפנינו כבר מבואר דאסורה להנשא ולהתייבם עד שתדע שמא מעוברת צרתה וע"כ הכא מיירי שצרתה לפנינו א"כ לאחר ג' חדשים כיון שלא ניכר העובר תו לא חיישינן דרוב נשים עוברן ניכר לשליש ימים כדלעיל ל"ז א' :

דף מד ע"א גמ' סר"א ערוה אבראי קיימא ותייבם צרתה קמ"ל . לרבי דמפיק לעיל ד"ח ב' מולקחה כל היכי דאיכא ב' ליקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי שרי מוכח להדיא דאף בב' יבמות צריך יבום :

דף מו ע"א גמ' א"ל ר' פפא לרבא חזי מר כו' . ע' ב"מ ע"ג דבעי ר"פ מרבא כה"ג ממש אך שם נראה דקובל לפניו על דמשעבדי בהו ספי וישראלים היו וכאן מיירי בעובדי כוכבים כמ"ש רש"י ובעי לענין גט חירות ועיין בחידושי הרשב"א :

דף מז ע"א תד"ה יש כו' ותימה כו' . ולולי דבריהם היה נ"ל לפרש יש לך עדים שאבותיך ואתה בעצמך היית עובד כוכבים מעיקרא ואז גם בניך יהיו פסולים :

דף מח ע"א גמ' עבד איש ולא עבד אשה . עי' במשנה למלך פ"ה מתק"פ דין ו' דמקשה להרמב"ם איצטריך איש למעט קטן :

דף נ ע"ב גמ' מאי לגזור נגזור חליצה אחר הגט כו' . קשה דנגזור ביאה או מאמר אחר חליצה אטו ביאה או מאמר אחר גט דאם תאמר דאין ביאה או מאמר אחר חליצה צריך גט כלל אתי למימר ג"כ דאין ביאה או מאמר אחר גט צריך גט דהרי חליצה להוציא וגט להוציא וכמו דאחר חליצה אין ביאה או מאמר ה"ה אחר גט וצ"ע :

דף נא ע"א רש"י ד"ה לימא תיהוי תיובתא דשמואל כו' נמצאת זיקה שניה שלימה.וקשה דאדרבה אי הוה זיקה שניה שלימה תועיל בה גט וע"כ הטעם דאין הגט השני כלום משום דכבר נפקע חד צד וכו'. ונראה לפרש דבל"ז קשה על שמואל דאמר חלץ לבעלת גט לא נפטרה צרה משום דחליצת בעלת גט חליצה פסולה דאינו יכול לייבם . וקשה דהא גם לצרתה אינו יכול לייבם והוה ג"כ חליצתה פסולה . ומצאתי להרשב"א בחידושיו לעיל דף כ"ז א' שהקשה זה ותירץ דגט הוא רק גזירה דרבנן והילכך ההיא דעבוד בה מעשה מיקרי חליצה פסולה אידך דלא עביד בה מעשה אע"ג דאסורה מ"מ אלימא זיקתה עכ"ל . ובזה י"ל דברי רש"י בכאן דכיון דר"ג ס"ל אין גט אחר גט א"כ גם שני כמאן דליתיה ואע"ג דשניהם נפקע זיקתן לענין דאינו יכול לייבם מ"מ אידך דלא עביד בה מעשה אע"ג דאסירא מ"מ אלימא זיקתה כמ"ש הרשב"א אבל לרבנן דיש גט אחר גט א"כ תרווייהו עביד בה מעשה והוה תרווייהו חליצות פסולות ניגהו מיהו מדברי רש"י לעיל דף כ"ז א' וכאן משמע דלאו הטעם משום חליצה פסולה רק משום דקלישה זיקתה הואיל וכבר נתן לה גט ונראה דרש"י לא רצה לפרש משום דהיא חליצה פסולה משום דקשיא ליה קושית הרשב"א ולא ניחא ליה בתי' הרשב"א שכתבנו וצ"ע :

דף נה ע"א [גמ' והדא די"ל בנים לאחר מיתת בעלה . וי"ל תיפוק ליה] דיש לה בנים לאחר מיתת בעלה אסורה מדאיצטריך לעיל די"ז ב' גז"ש דאחים מבני יעקב דהוא מופנה דלא תימא הואיל וחידוש הוא דאשתרי ערוה גביה אימא עד דמיחדי באבא ואימא כו' עי"ש ואי ס"ד דאחר מיתת בעלה שרי אחים למה לי דאין כאן חידוש דלא אישתרי ערוה כלל דאינו ערוה לאחר מיתת בעלה אפי' ביש לה בנים וי"ל דהו"א דגז"ש דאחים בני יעקב אתי למעוטי ממזר שאין זוקק ליבום אשת אחיו דמה להלן כשרים וכדאי' לעיל דכ"ב א' : ע"ב תד"ה אינו כו' לא הוה מוקמי קרא למעוטי הערעה כו' . פי' בכריתות שם מוקי קרא דש"ז למעוטי הערעה ושלא כדרכה ועי' במשנה למלך פרק ט"ו מה' אישות דין ד' שהאריך בזה :

דף נו ע"ב גמ' עיקר משכבי אשה בעריות . עי' לקמן פ"ג ב' דבין לרבנן ובין לר' סימאי מבעי' להו משכבי לאדרוגינוס ושלא כדרכה מפיק להו מאשה :

דף ס ע"ב גמ' ונעברינהו לפני ציץ . קשה מנ"ל דציץ יועיל לזה אדרבה דהא בבנות מדין כל הראויה להיבעל פניה מוריקות וא"כ הכא דלא הרגו רק בעולה אבל בתולה לא דהא הך סימן דבחבית של יין הוא על בעולה ממש דריחה נודף לפי שפתחה פתוח ע"י הבעילה כמ"ש רש"י בפ"ק דכתובות וא"כ מבואר דהתם לא הרגו רק בעולה ממש והחיו כל שלא נבלעה וכ"כ רש"י בשמעתין וא"כ אם היו מעבירים לפני הציץ וכל הראויה להיבעל פניה מריקות והיו הורגים אף אלו שלא נבלעה ונ"ל דהאמר לעיל כל הראוי להיבעל הוא לפי דשם גזרה חכמתו יתב"ש לענוש כל אלו שראויין להיבעל וע"כ הוריקו פניהם מפחד העונש אע"ג דאיהי לא חזי מזליה חזי וא"כ כאן דלא היה ראוי לעונש רק אלו שנבעלו ממש לא היה נופל פחד שם הקדוש הנכתב בציץ רק על אלו שנבעלו ממש וזה ברור דוודאי אין סברא שסיבת ראויתה לביאת תגרום ההורקה רק סיבת עלילותה לעונש היא גרמה לה ההורקה וכאן לא היתה עלולה לעונש כ"א ע"י ביאה :

דף סא ע"א גמ' א"ה שומרת יבם נמי אשה ולא יבמה. הא דלא משני כדמשני לעיל אהך דרשה גופא אחת ולא שתים עי' לעיל דנ"ט א' ואין לומר דתקשת ומה ראית ז"א דוודאי ארוסה אגידא ביה טפי מיבמתו ובוודאי ראוי לרבות ארוסה טפי מיבמה אפי' בעשה בה מאמר עי' לעיל דכ"ט ב' דאפי' לב"ש דס"ל דמאמר קונה קאמר שם לענין ירושה וליטמא לה השתא ארוסה בעלמא כ"ש שומרת יבם דעשה בה מאמר עי"ש . וי"ל דעדיף ליה למילף כמשמעותא דקרא אשה ולא יבמה [ועי' ריטב"א] : ע"ב נימא תהוי תיובתא לר"נ אמר שמואל . קשה לפמ"ש הרא"ש בפ"ק דקידושין דכ"ט והביאו הטור בסי' א' דאף מי שא"א לו דלמוד כשישא אשה דמותר ללמוד תחלה לא מסתבר שיתבטל לגמרי מפ"ו דלא מצינו זה אלא בבן עזאי וא"כ

י"ל דמשנתינו מיירי בכה"ג ולכך קאמר דלא יבטל מפ"ו לגמרי אא"כ יש לו בנים דאז יוכל להתבטל אם א"א לו ללמוד כשישא כיון דיש לו בנים כבר קיים פ"ו והא דר"נ כשאינו מתבטל מלימודו ע"י נשיאות אשה והראית דהך דר"נ בשאינו מתבטל דהא מי שמתבטל מלימודו פסקינן בפ"ק דקידושין דילמוד תחלה ואח"כ ישא אף שכבר הגיע לעשרים והרי הוא עומד בלא אשה ועבר אאסור לעמוד בלא אשה ש"מ בכה"ג לא עבר אדר"נ ודו"ק ומכאן ראיה לדעת הב"ש באה"ע סי' א' ס"ק ה' דבאמת אין קצבה לדבר ורשאי להתבטל לגמרי ועוד קשה דילמא מיירי שיש לו אשה רק שמבטל מפ"ו ומונע עונתה והיא מוחלת לו ואעפ"כ כשאין לו בנים אינו רשאי וכשיש לו רשאי וכדעת הר"מ הביאו הב"ש ס"ק א' ומיושב קושית התוס' כאן דלא נקט לא ישא אשה שאינה כו' דמיירי שיש לו אשה ודו"ק. ומכאן ראיה לדעת הב"ש דאף ביש לו אינו רשאי לבטל אך ז"א דהא הב"ש לא כתב רק למאי דקי"ל כר' יהושע לקמן דס"ב ב' אבל לקמן שם מוקמינן מתני' דלא כר"י א"כ למשנתינו ווראי דינו של הר"מ אמת והדרא קו' לדוכתא והוק . ועוד קשה דילמא משנתינו מיירי שיש לו אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה וא"א לו לישא אחרת דא"א למיקם בסיפוקיהו ואמר דביש לו בנים רשאי ליבטל מפ"ו ואינו מחייב לגרשה ודר"נ ליתא כאן דהא יש לו אשה וי"ל דעדיפא משני ועי' מש"ל דס"ב ב' בגליון :

דף סב ע"ב גמ' מתניתין דלא כר"י . קשה מנ"ל דלא כר"י דילמא מתני' מיירי למכור ס"ת וכדאמר לעיל נפקא מינה למכור ס"ת בשביל בנים וי"ל דדייק מדאמר לא יבטל מפ"ו כו' הא יש לו בנים מפ"ו בטיל מאשה לא בטיל ואי ס"ד דמיירי למכור ס"ת אפי' מאשה בטיל וכדעת הנ"י אלא ע"כ דמשנה לא מיירי למכור ס"ת וע"כ דלא כר"י וכיון שכן י"ל דלר"י אפי' למכור ס"ת מצרכינן ליה לפום קושטא דנהי דאינו הוכחה מבוררת דלר"י מותר למכור ס"ת דנימא בשביל זה מתני' דלא כר"י די"ל מנ"ל להקשות דילמא ר"י מודה דאין מוכרין ס"ת אבל כיון דס"ס מוכח דמתני' דלא כר"י ובדכתיבנא א"כ אזלינן לפי הסברא פשוטה דלר"י מוכרין ס"ת בשביל זה וכדעת הנ"י אבל בשביל לישא אשה שאינה בת בנים אין מוכרין דאל"כ מאי מקשה מתניתין דלא כר"י וא"ש דעת הנ"י ודלא כדעת הפוסקים שסוברים להיפך עי' באה"ע סי' א' ובב"ש שם ודו"ק היטב ותבין וע"ק לי לדעת הר"מ דאסור לבטל העונה אע"פ שמוחלת לו אם אין לו בנים הא אם יש לו רשאי לבטל כשמוחלת ואף דהר"מ פסק כר"י וא"כ מנ"ל דמתני' דלא כר"י דילמא משנתינו מיירי שיש לו אשה ואמר שלא יבטל מפ"ו אף כשמוחלת אא"כ יש לו בנים דאז רשאי כשמוחלת ומכאן ראיה לדעת הב"ש באה"ע סי' א' ס"ק א' דאף כשיש לו בנים אין רשאי לבטל לר"י ודו"ק . אך קשה מנ"ל דמתני' דלא כר"י דילמא משנתינו מיירי שיש לו אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה ועז"א לא יבטל כו' אא"כ יש לו בנים דבכה"ג ר"י מודה דא"צ לגרשה כמ"ש הרא"ש ועמש"ל בגליון דס"א ב' :

דף סז ע"א גמ' המזכה לעובר קנה.קשה דילמא דוקא היכי דאיכא דעת אחרת מקנה אבל ירושה דממילא לא קנה עובר וי"ל עפמ"ש התוס' בד"ה זו דשמואל חשיב עובר בא לעולם וא"כ שפיר מקשה כיון דלדידי' חשוב עובר בא לעולם א"כ אפי' ירושה דממילא ליקני ודוחק לומר דדווקא לענין דעת אחרת מקנה חשוב ליה עובר בא לעולם:שם דברי ר"י.טעמא דר"י דחייש למיעוט כדמפרש בסמוך.ואע"ג דהכא איכא חזקה בהדי רובא דאוקמי העבדים בחזקת היתר לתרומה כמו עד הנה ולקמן קי"ט ב' מבואר דהיכי דאיכא חזקה ורובא אף ר"מ מודה.וי"ל דאיתרע חזקה כיון שנתעברה וכמ"ש התוס' שם ד"ה האשה עי"ש:שם ת"ל דנקיבה נמי פסולה.וי"ל דאי נקיבה אפשר בתקנתא דר"נ דלקמן ע"ב וי"ל דקאי למאי דאסיק דכ"א אית להו דר"נ והכא בדלא עביד תקנתא כמ"ש רש"י בסמוך:ע"ב גמ' דאיכא בן בהדי בת כו'.הקשה הרשב"א דהאיך אתי תקנתא דרבנן ומפקא מאיסור תרומה לזרות דהוא איסור דאורייתא דהא מדאורייתא העובר פוסל אם הוא בן . ונראה ליישב ע"פ דעת הרמב"ם בפ"ט מה' טומאת מת דספק תורה מן התורה לקולא רק דרבנן החמירו בספק תורה וא"כ מיושב קושית הרשב"א דהכא ספיקא היא אם העובר זכר ואז פוסל ואם היא נקיבה אינו פוסל דאין לבת במקום הבן וא"כ מן התורה ספק לקולא ומותרים העבדים לאכול רק דרבנן החמירו בספק תורה ואתיא תקנתא דרבנן ואפיק איסור דרבנן . אך הרשב"א לשיטתי' דס"ל ספק תורה מן התורה להחמיר כנודע ועכ"פ עלה בידנו ליישב קושית הרשב"א לשיטת הרמב"ם ומזה מוכח כמ"ש בספרי מ"ה ע' ספק אות י"ז דר"י סבר מה"ת לקולא ודלא כבעל שב שמעתתא עי"ש ודו"ק דהכא ר' ישמעאל בר' יוסי משום אביו תני לה אך אין ראיה די"ל לעולם ר"י ס"ל ספק מן התורה להחמיר ושאני הכא דזכרים היא מיעוט דאיכא חשש נפלים ובמיעוט לכ"ע אף ר"מ דחייש למיעוט אינו כ"א מדרבנן כמ"ש התוס' בכמה דוכתי :

דף סח ע"ב רש"י ד"ה עבד כנעני ל"ל קידושין כו' . ועוד הא תנן במתני' ממזר פוסל כו' . והו"ל לאתויי מדלעיל דמ"ד ב' דקאמר בחייבי כריתות אף לר' יהושע דאין ממזר מ"מ בנה פגום מק"ו מאלמנה וכ"ת מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת ה"נ כיון שבעלה עשאה זונה אלמא דמתחללת בביאת חייבי כריתות וכן הוא לעיל בפ"ק דמ"ו ב' : תד"ה כמאן כו' ועי"ל דר"י לא דריש ווי.תמהני מדברי הש"ס סוטה כ"ט א' דמבואר להדיא דר"י לא דריש ויו ונטמאה ועי"ש וברש"י ומאי מסתפקים בזה :

דף סט ע"ב גמ' ליוחסין חששו לתרומה לא חששו . קשה דנזיל בתר רובא ורוב נשים מתעברות וי"ל דהוה רובא דתלי במעשה ואע"ג דהתוס' לקמן דקי"ט א' ד"ה ר"מ כתבו דתשמיש דאדם לא חשוב מעשה זהו דווקא בבעל עם אשתו אבל בזנות חשוב מעשה כמ"ש הפוסקים . וי"ל דזהו כוונת הש"ס מ"ש בסמוך בנישואין חששו בזנות לא חששו דבזנות הוא רובא דתלי במעשה . אך ז"א דרובא דתלי במעשה עכ"פ ספיקא איכא כדמוכח ברפ"ג דבכורות שם דאמר מכאן ואילך ספק ועוד דהא דאמרינן דרובא דתלי במעשה לא אמרינן היינו בספק אם נעשה המעשה כמ"ש המג"א בריש הלכות ציצית אבל הכא דוודאי נעשה המעשה לא חשוב רובא דתלי במעשה . ובזה יתיישב קושית רש"א שהקשה מאי מקשה בש"ס דהא י"ל דמוקמינן לה בחזקת שהיתה כשירה לתרומה ובחזקת שלא היה מעוברת ולפמ"ש דיש כאן רוב א"ש דרובא עדיף אפילו מתרי חזקה כדמוכח מפרה אדומה וכמ"ש הגאון בתשו' נ"ב :

דף עא ע"א גמ' ומילת זכריו ועבדיו מעכבת. ואע"ג דגבי תרומה אין מילת זכריו ועבדיו מעכב מ"מ שם ערלות מצינו בה דמילת זכריו מעכב גבי פסח : שם "דזבנינהו" ביני ביני . נ"ב "דזבינוהו". ולגירסא דזבנינהו צ"ל כך בשלמא עבדיו משכחת דאיתנייהו בשעת עשי' וליתנייהו בשעת אכילה כגון דזבינינהו וכן נראה דקאי אמנין ליתן את האמור של זה בזה : שם היכי משכחת לה . אם נאמר דמשוך דאורייתא משכחת לה שבשעת עשיית הפסח לא נמשכה עדיין ולא הפתה רוב העטרה ולעת ערב נחפה רוב העטרה אך לקמן דע"ב א' מסקינן דמשוך דרבנן . אך אכתי משכחת לה לר"א דס"ל נולד כשהוא מהול א"צ להטיף ממנו דם ברית אך אם אח"כ נמשכה ערלתו וודאי דצריך למולו מדאורייתא עי' לקמן דע"ב א' בתוס' ד"ה מדבריהם וא"כ משכחת לה בקטן שנולד כשהוא מהול ונמשכה ערלתו אחר עשיית הפסח קודם זמן אכילה :

דף עב ע"א גמ' ואב"א משום דלא נשיב להו רוח צפונית.הקשה א' מהתלמידים הא בחצות נשיב להם רוח צפונית כדלקמן בסמוך וא"כ לר"א בר' שמעון דס"ל בסמוך מילת שלא בזמנה אף בלילה א"כ לימהלו בחצות . ולכאורה רציתי לומר דזהו טעם ב' תירוצים תירץ הא' משום חולשא דאורחא הוא לראב"ש דס"ל מילה שלא בזמנה בלילה ותירץ הב' לרבנן אך בל"ז לק"מ דאטו אשעת מילה הוא דקפדינן דהרי מרחיצין המילה ביום ג' מפני הסכנה וא"כ כיון שיודעים שתיכף אח"כ יפסיק רוח צפונית לא היו יכולים למול ועוד מי מצי מכוונו אהך רגע דמשמע רק בחצי לילה נשיב ותיכף אח"כ פסיק והשתא משה רבנו לא ידע חצות אימת : שם הילכך יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן ביה . ע"כ ר"ל מילה שלא בזמנה אבל מילה בזמנה לא מסתבר כלל לדחות בשביל זה ואע"ג דבמדבר לא מהולי משום דלא נשיב להו רוח צפונית אין למדין מזה דהתם היו במדבר ואפשר דאיכא סכנה במדבר מפני קרירות האויר שבמדבר וראיה לזה דאמר לעיל דהיכי דמשכחת זכרים דאיתניהו בשעת אכילה וליתניהו בשעת עשי' וקשה דנימא דמשכחת לה שהי' יומא דעיבא ויומא דשותא עד כלות היום ולערב נשב רוח צפונית ובפרט שבחצי הלילה נשוב רוח צפונית ולר"ע אכילת פסח כל הלילה ולר"א בר' שמעון לקמן מילה שלא בזמנה אף בלילה אך בלילה אי אפשר למול דהא מילה שלא בזמנה אינו דוחה יו"ט אך י"ל דסמוך לשקיעת החמה נשב רוח צפונית ומלו אותו אלא וודאי דמילה בזמנה מלין איתו אף ביומא דעיבא ושותא אך עדיין קשה דס"ס משכחת ליתניהו בשעת עשית כגון שלא מלו אותו בזמנו שהיה חולה ובשעת עשיה הי' יומא דעיבא ושותא דלא מהלינן בי' ולא נצטרך לאוקמי לעיל דיום הבראתו צריך מעל"ע רק דא"צ מעל"ע כיום הולדו ואעפ"כ משכחת ליתניהו בשעת עשיה ביומא דעיבא ושותא וצ"ע: שם אימור דאמר דאמר להומרא לקולא מי אמרינן ואין לומר בתרומה דרבנן דספיקא דרבנן לקולא ולכאורה יש להביא ראיה מכאן דספק דרבנן היכא אחזק איסורא לחומרא והכא בנשיו איתחזק איסורא דמתחלה לא היו אוכלין [ועי' לקמן פ"א א' אלא שי"ל דשאני טומטום שסופו עומד להתברר] אך קשה דלמה הוא אינו אוכל משום ספק ערל הא לגביה דידיה לא איתחזק איסור וע"כ צ"ל או משום דגזרינן אטו תרומה דאורייתא או משום דלכתחילה אין להקל אפילו בספק דרבנן :

דף עג ע"ב רש"י ד"ה ואין לה פדיון כו' שלא קידש בכלי . ובשבת כ"ה פרש"י יש קדש שנפדה כגון הומם לפני שחיטה :

דף עח ע"א תד"ה מצרי כו' דבתר דידה שדינן ליה . עי' במהרש"א שתמה על דבריהם דר"י ס"ל עובר לאו ירך אמו הוא ובספרי מ"ה ע' עובר ירך עמו תירצתי זה דהכא קאמר ר"י אליבא דר' יהודה ור' יהודה ס"ל עובר ירך אמו כמש"ש אות י"ד ולפ"ז הו"ל לתוס' בפשיטות ליישב דהכא אליבא דר' יהודה קאי ולר' יהודה פשיטא דבתר דידה שדינן ליה דהא ס"ל עובר ירך אמו :

דף פב ע"ב תד"ה ירושה . א"נ קדושת ירושלים כו' עי' בפרשת דרכים דרך הקודש החילוק בין תירוץ א' לתירוץ הב' ונעלם ממנו דברי התוס' בשבועות דט"ז א' ד"ה דכ"ע וגם מדברי הש"ס שם מוכח דאין לחלק כמ"ש בספרי מ"ה חלק ב' ערך קדושה ראשונה : שם ר"י סבר דתרומה בזמן הזה דרבנן כו' בפשיטות הו"ל להוכיח מדאמר קדושה ראשונה ושניה אלמא דס"ל לר"י דלא קדשה קדושה ראשונה לעתיד ובזבחים קאמר קדושה ראשונה קדשה לעתיד . וי"ל דעדיין הוה מצי למימר דבאמת ראשונה לא קדשה לעתיד והך דזבחים דמיירי בזמן הזה היא משום דשניה קדושה לעתיד וכדס"ל לר"י הכא דשלישית אין להם דשני' קדשה לעתיד ואף דבזבחים שם קאמר קדושה ראשונה קדשה לעתיד היינו דש"ס קאמר לדידן דקי"ל בשבועות ט"ז בכל אלו תנן וכפסק הר"מ בפ"ו מה' בית הבחירה דין י"ד וא"כ לא קידש עזרא הבית וצ"ל דקדושה ראשונה קדשה אבל לר"י ליכא לאקשויי די"ל דס"ל כר"נ בשבועות שם באחת מכל אלו תנן וקידש עזרא הבית כמבואר שם וקדושה שניה לא בטלה לכך הקשו התוס' לר"ל דס"ל לר"י תרומה בזמן הזה דרבנן אלמא דס"ל אף קדושה שניה בטלה וקשה מההיא דזבחים ובזבחים שם תי' התוס' י"ל הא דידיה הא דרבי' משום ר' ישמעאל וליה לא ס"ל ומדברי מהרש"א בכאן נעלם ממנו דבריהם שם :

דף פג ע"ב גמ' באשה שלא כדרכה מנ"ל מואשה . הוה מצי למימר דיליף ביאה ביאה מיבמה עיין לעיל דף נ"ו ב' :

דף פז ע"א גמ' ומה במקום כו' עשה עובר כילוד . צ"ע דהא באמת ולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם כדאיתא לעיל דל"ו א' רק היכי דהיא מעוברת אסורה ליבם שמא יהא הולד בן קיימא אבל באמת אסורה לשוק ג"כ היא וצרתה :

דף פט ע"ב רש"י ד"ה לאוסרו בבת ישראל וקנסא בעלמא הוא כו' עי' באה"ע סי' ד' ובבאה"ט שם ס"ק כ"א : תד"ה כיון כו' פשיטא דמ"מ הוא . וי"ל דנ"מ היכי דכתב לה דו"ד אין לי בנכסיך לא בחיי ולא במותי דאם מתה אינו יורשה אך למ"ד ירושת בעל דאורייתא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל כדס"ל

כדס"ל לרשב"ג בכתובות דפ"ג א' אף עדיין משכחת לה בכותב לה ועודה ארוסה דבכהאי גוונא תנאו קיים לד"ה כדאיתא באה"ע סי' צ"ב ס"ז :

דף צב ע"ב גמ' צריכה גט מספקא ליה כו'. קשה דכיון דמספקא ליה נוקמא בחזקת פנויה ודוחק לומר דכאן קודם קדושין היה עליה זיקת יבמין לאו בחזקת פנויה דמ"מ אינה א"א והבא עליה אינו בחנק אך בספק קידושין מחמרינן ומצריכין גט בכל ספק קדושין ולא מוקמינן אחזקה כמבואר בכמא דוכתי בקדושין :

דף צה ע"א וזה הדין לשוגג למזיד מנין ה"ה דלא מצי למילף מהאי דינא לכהן דאף אנוסה אסורה ליה וליכא למימר שגגה באסור לה אינה נאסרת במותר לה. ואין להקשות דלפ"ז ב"ש דפסלי בבא על חמותו ומשמע אפילו בשוגג ולילפי' מק"ו וי"ל דדרשי אתהן לאפוקי מק"ו עי"ל דב"ש לא פסלי במזיד דקרא דאתהן במזיד כתיב ולכך אפי' לר' יהודה בשוגג אינה נאסרת ועוד קשה לי דהכא דהך ק"ו אית ליה פירכא דמה לשגגה באסור לה שיש לה היתר בחיי אוסרה ע"י גט משא"כ שגג באסור לו שאין לו היתר בחיי אוסרה דאף אם יגרש אשתו תהיה אחותה אסורה לו וכה"ג פריך לעיל דנ"ד ב' :

דף צו ע"ב רש"י (במתני') ד"ה והולץ לשניה כו' הואיל כו'. אינו מדוקדק וכן צ"ל ויבומי תרווייהו לא דדילמא קני וחו"ל שתי יבמות מבית א' וכ"כ לעיל בפ"ר אחין וכ"כ התוי"ט כאן :

דף צח ע"א רש"י ד"ה נשא אחותו מן האם כו'. גזירה כו'. עי' סנהדרין נ"ח שלא פי' כן רק מטעם שמא יאמרו :

דף צט ע"א תד"ה מני כו' הוקשו כו'. עי' תוס' ב"ק י"ב א' ד"ה אנא שכ' דאף שהוקשו עבדים לקרקעות היא רק בטילי דאורייתא ולא במידי דרבנן רק דהכא לא מצו לתרוצי הכי דהכא אליבא דר"מ קיימינין ור"מ ס"ל כתובה דאורייתא בכתובות נ"ו ב' וא"כ הקשו שפיר דבמילי דאוריי' הוקשו עבדים לקרקעות :

דף ק ע"א גמ' ערל וטמא משום דמאיסי. הוה מ"ל משום דאין אוכלין דילמא אתי בהו לידי תקלה כמו לעיל צ"ט ב' במשנה כמ"ש התוס' שם ד"ה ואינן ואין לומר דא"כ אפי' לבתיהם לא ישלחו להן משום תקלה ז"א דאכתי תקשה ולטעמיך למה משגרין לערל לביתו הא איכא משום תקלה אלא ע"כ דלביתו לא חיישינין לתקלה [ונראה דבטמא ל"ש משום תקלה דלא אמרו רק במי שאסור לאכול לעולם] : שם והאי לא נפיש אונסי'. מכאן מוכח דערל שמתו אחיו מחמת מילה אסור לאכול בתרומה דאי מותר משום דאנים א"כ לישני דיש חילוק בין ערל לטמא דטמא אסור לאכול וערל שמתו אחיו מותר לאכול וע"כ בערל שמתו אחיו מיירי מדאמר האי נפיש אונסי' ועי' תוס' פסחים כ"ח ב' דכ' דמפרש"י דאוסרו בפסח ש"מ דאסור בתרומה עי"ש בד"ה ערל ותימא הא מסוגיא דהכא מוכח כן וי"ל :

דף קא ע"א גמ' אמר ר' אחא בר חנינא אמר אביי. עי' בספרי כנום סופרים שכתבתי דט"ס וצ"ל אבהו וכ"ה לעיל ס"ה ב' :

דף קב ע"ב רש"י ד"ה בקורדקיסין מנעלים דקים כו'. עי' רש"י פסחים דנ"א א' שכתב אשקפונ"ש רחבים :

דף קה ע"ב גמ' וחד אמר עינו למעלה. ברי"ף ובראש פרק אין עומדין גרסי צריך שיכוין לבו למעלה : ברש"י ד"ה אבדן תלמידו של רבי היה. ובירושלמי מבואר שהיה אמורי' דרבי :

דף קו ע"ב במשנה לומר חלוץ הנעל. במשניות [וכן ברי"ף ורא"ש] גרים גם במשנה חלוץ הנעל ג' פעמים [כמ"ש בברייתא דסוף פרקין] :

דף קיא ע"ב גמ' מי איכא מידי דהשתא אסורא ליה ולבתר שעתא שריא. עי' בחידושי רשב"א שהביא בשם ר"ח שפירוש הקושיא על ר"מ ותמיהא לי דא"כ כי אקשי ואימא ה"נ ומשני אמר קרא ומאי תירץ דאה"נ מדאורייתא שרי דהא ר"מ לא חייש למיעוטא כ"א מדרבנן כמ"ש התוס' בחולין ולקמן קי"ט א"כ תקשה יאסר לעולם לייבם ואין ראיה מכי ישבו אפי' בן יום א' דמן התורה באמת שרי דל"ח למיעוט מן התורה אבל כיון דרבנן אסרי לייבם בקטנות א"כ אף לאחר שיגדיל אסור מדרבנן משום דנאסרה שעה א' וי"ל :

דף קיד ע"א והאמר ר"י בעושה על דעת אביו. קשה דילמא ס"ל לר"י משאצ"ל פטור והוה כיבוי איסור דרבנן ולכך לכ"ע אין מפרישין וצ"ל בעושה לדעת. ועי' בספרי מ"ה ע' קטן א"נ שכתבתי ע"ז כמה תירוצים נחמדים ועפ"י דרכינו י"ל כפשיטות לפמ"ש הראב"ד הביאו ה"ה בפ"ו מה' שבת דבאיסור דירבנן שרינין אמירה לעובד כוכבים במקום פסידא א"כ מוכח שפיר דמשנתינו אתי כר"י מדנקט אין אומרים לו כבה ואי ס"ד דכיבוי אסור דרבנן כר"ש א"כ מותר לומר לו כבה במקום פסידא כי האי [אבל נראה דכ"ע מודים במשא"צ לגופה דהחמירו טפי בהאי שבות וכמ"ש הפוסקים] : ע"ב רש"י ד"ה סמתירי תחבושת. היא מין עשב שמחבר כל דבר החתוך כדאיתא בב"ב דע"ד ב' ועי"ש ברשב"ם ועי' בב"מ ק"ז ב' שפי' רש"י כן להדיא :

דף קטו ע"ב תד"ה וכן כו' יכול לומר לקוחין הן בידי. עי' תוס' א"נ שתירצו זה דהוה מגו במקום עדים ובתוס' כתובות כתבו כמו כאן : בסה"ד נ"ב אבל הכא אף דלא אמור להוריה אינו מועיל מטעם דאימור מציאה אשכח אבל כשזה נותן סימן מועיל דאי מציאת אשכח מהיכן ידע זה מן הסימן :

דף קטז ע"ב גמ' מאי בינייהו. י"ל איכא בינייהו היכא דאית לה מגו דאי הטעם משום דמשקרא היכא דאית לה מיגו מהימנא ואי הטעם משום בדדמי לא מהני מגו וע"ל דקי"ד ב' בתוס' ד"ה מי :

דף קיט ע"ב תוס' סד"ה סיפא כו' וחזקת דחלב בחזקת היתר : עי' תוס' ע"ז דל"ד ב' שתירץ קושיא זו דלאחר שחיטה איתרע חזקה דהנך קיבות העומדים לפנינו אחר שחיטה בספק ע"ז קיימי ונראה דדוקא התם דמקשה אחזקת עגלים דלוקמי הקיבות בחזקת כשרות וע"ז תירץ שם שפיר דחזקת קיבות איתרעי אבל כאן שהקשו אחזקת חלב זו שהיתרה בחזקת היתר וחזקה זו לא אתרעי דניהי דהקיבה איתרעי חלב לא איתרעי וכמ"ש בחולין ד"ם סכין איתרעי בהמה לא איתרעי וראיתי ברש"א שרוצה להגיה בדבריהם כאן ג"כ התירץ דהתם ולענד"נ עיקר כדכתיבנא :

דף קכא ע"א גמ' ואסקוהו אבי הדיא לבתר תלתא יומין ואנסבי כו'. הקשו הראשונים על הר"ת דס"ל דכשהפרצוף שלם מעידין אף לאחר ג' ימים כמ"ש התוס' לעיל במשנה א"כ לוקי הכא כשפרצוף שלם וי"ל דהנה באמת חלקו על ר"ת משום דבמשנה סתמא תני ולא חלק אך נ"ל דבל"ז ע"כ צ"ל דמשנה ל"ד דהא במיא עסקינן אפילו אחר ג"י ומזה למדו הפוסקים דה"ה בימות הקור אף ביבשה מעידין אחר ג"י וע"כ המשנה דתני סתמא ל"ד בכל גווני דבמים ובימות החמה מעידין וע"כ דמיירי דוקא בימות החמה וביבשה אף דתני סתמא וא"כ ה"ה י"ל דמיירי דוקא כשאין הפרצוף שלם אף דתני סתמא וכ"ז להתרצן דאסיק דבמיא אף אחר ג"י מעידין ע"כ לומר דמשנתינו ל"ד אבל להמקשן דאכתי לא אסיק אדעתיה להלק בין מיא הוא מטעם זה דכשנה סתים ותני ומינה דלא חילק בין פרצוף שלם מה"ט כיון דסתמא תנן :

דף קכב ע"א א"ל יונתן שידא. בגיטין הגירסא לימדני יונתן בני :

הגהות על הרא"ש

פ"א סי' ד הא מסקינן לקמן דקרא דונסתרה כו'. אין זה מסקנא דלא עלה על דעת הש"ס לאוקמי כלל הך דנסתרה והיא נטמאה על טומאת ספק רק קרא דאחרי אשר הוטמאה רצה לאוקמא בטומאת ספק ומסיק דנ"ז בטומאת ודאי איירי : שם ספק נמי כתיב בה טומאה כו'. הדברים תמוהין מאוד דאדרבה מה דמקשה ספק נמי כתיב בה טומאה היינו אחרי אשר הוטמאה דכתיב גבי לאו דלא יוכל בעלה הראשון רק דלבסוף מסיק דהך דאחרי אשר הוטמאה קאי אודאי סוטה אך התוס' לעיל דף ג' ע"ב ד"ה לפי דקדקו בדבריהם ומקשו וז"ל והא דפריך לקמן נבעלה טומאה כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה וע"ז מקשין שפיר דזה בלשון עשה ועיי"ש כדבריהם ונראה דט"ס יש בדברי רבנו וצריך לדננה כמ"ש בתוס' ודו"ק [ועי' עטרת פז שיישב דברי הרא"ש] :

פ"ז סוף סי' ד אל תסתרי בסתם ,ויש לומר" דנעשה כצ"ל ועי' בתוס' : סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת יבמות

מאת הגאון וכו' מוהר"ר שמחה מדעסויא זצ"ל

דף ב ע"א תד"ה בתו כו' ע"כ איירי באונסין. נ"ל לפרש דקשיא להו לתוס' דס"ל לאביי למימר בהדיא באונסין נמי קמיירי מתני' כיון דלרב יהודה פשיטא ליה דלא מיירי מתני' באונסין ועי' מהרש"א בענין אחר ודברי מהר"ם נוטין לדברי : ד"ה ואשת כו' ועבודתם עד כו'. פי' וזכות עבודם ודאי מגין עליהם שלא מתו קודם לכן ומ"ש התוס' דה"ם שלנו חולק דמשמע להו עד ועד בכלל ועי' בשבת דף כה סוף ע"א בתוס' דכתבו בשם ירושלמי דכרת אינו מגיע לחמשים וכיאה עפי ובמיתה אינו מגיע לס' : בא"ד יתמו ושם ימותו. נ"ב וגם בזה עי' בשבת בתוס' שם : ע"ב תד"ה או כו' תירץ דהכא מיירי בנמנאת כו' כנ"ל : ד"ה ואי כו' דתנא דבי רבי ישמעאל. נ"ב דף ק' ע"ב :

דף ד ע"א רש"י ד"ה לא תלבש כו' אלמא אתי עשה. נ"ב עי' רש"ל ועי' כתובות דף מ ע"א תוס' ד"ה כגון : ע"ב רש"י סד"ה והכי אמר רחמנא כו'. נ"ב ועי' בשבת כז ע"ב ברש"י ד"ה סד"א כדרבא דאמר שכי' דהכנף אתא לתנא דבי ר' ישמעאל לאשמועינן דבעינן ב' חוטי לבן ע"ם [וכמ"ש במנחות לה א'] :

דף ה ע"א תד"ה שכן כו' ונראה דהוו כמו שכתב כו'. נ"ב יש להקשות לר' יהודה דס"ל שני כתובין [הבאין] כאחד מלמדין מאי איכא למימר : ע"ב רש"י ד"ה שועי טווי ונוז כו' מתוקן יחד. נ"ב עי' בהוריות יא ע"א ברש"י :

דף ו ע"ב רש"י ד"ה מק"ו כו' בפ' הרואה כו'. נ"ב והוא מדברי ר' יוסי ברבי יהודה אבל ת"ק שם יליף ק"ו ממנעל שאין בו דרך בזיון : תד"ה לא כו' עשה ול"ת. נ"ב עי' ע"א ד"ה נגמר :

דף ז ע"א תד"ה ומה כו' ומה שן ורגל דקילי כו'. נ"ב מהרש"א תמה ע"ז הא רצה למילף משן ורגל סתם ואמרו לו רבנן דיו כו' ולא אמרו לו משום דיש סברא להזיקן עכ"ל ונ"ל דהתוס' ר"ל דמה שלא אמרו לו כן הוא משום דכיון דהומרא זו אינה כתובה מכניסין אותה בק"ו כמ"ש תוס' שם מ"מ מהני קצת לענין זה דאמרי' דיו ודו"ק :

דף ח ע"ב רש"י ד"ה ממאי דהאי עליה כו' ולא אערוה. נ"ב דערוה לא צריכא קרא :

דף ט ע"א רש"י ד"ה והכי איסור מצוה כו' בפרק כיצד תנן כל כו' כנ"ל : תד"ה ורבנן כו' לא מופנה והוא דיבום מופנה. וכ"כ וקשה הא קתני לעיל ג ע"ב עליה בחייה עליה מה ת"ל משמע דעליה מופנה ולפירוש ר"ת ניחא : סד"ה מה וכו' בהו לאו. נ"ב וליכא קרבן וקשה לי הא מילה ופסח קחשיב נמי התם : ע"ב רש"י ד"ה ר"ש פליג וכו' ומצריך ליה חליצה. נ"ב לאו דוקא נקט רש"י חליצה דהא תנן שם מייבם או חולץ :

דף י ע"א גמ' יעקב אנס כלתו. נ"ב אשת ראובן : תד"ה לר"י כו' וי"ל דלא סבר כו'. נ"ב עי' טו ע"ב בתוס' ד"ה מה כו' ודף מז ע"ב ד"ה נאמן : ע"ב תד"ה לפיכך כו' כדפרישית לעיל. נ"ב ע"א ד"ה לעולם :

דף יא ע"ב גמרא קל ותומר במקום מצוה. נ"ב עי' ע"א תוס' ד"ה צריכה :

דף יב ע"ב רש"י ד"ה סנדל כו' הא' את חבירו. נ"ב רש"ל פי' השני את הראשון ע"ש וכן פירש"י ברכות ס' ע"א : ד"ה הרי הן כשימנים שלכך כו'. נ"ב ומשמע מרש"י דרבה בר שמואל ורב ביבי פליגי על רבה בר לואי : תד"ה שכבר כו' דבלא הביאה ב' שערות. נ"ב אחר י"ב שנים : ד"ה הרי כו' דקי"ל בנדה מו ע"א :

דף יג ע"ב תד"ה ב"ה כו' כמו שנפרש שם. נ"ב מד ע"ב בתוס' ד"ה הכא :

דף יד ע"א תד"ה לא עשו כו' דהשם ר' טרפון כו'. נ"ב עי' טו ע"א בתוס' ד"ה וסיכך וכו' וברש"י ד"ה ר"ט : בא"ד מוכח במתניתין. נ"ב טו ע"ב ודף טז ריש ע"א [וכאן עמוד ב'] : ע"ב רש"י ד"ה גט ישן כו' בהזורק. נ"ב עט ב' ופא א' : סד"ה הוולד פגום כו' במתניתין. טו ע"ב : תד"ה בשלמא כו' והשתא לפי האי גירסא. נ"ב עי' רשב"א ורש"ל ומהר"ם לא ראו דברי רשב"א שפירש דקושיית הגמ' ומאי אולמא על המשנה נ"ל תרי בבי וע"ש [ועי' תוס' יבנים] : ד"ה פשיטא כו' כדתנן בהחולץ. נ"ב ועי"ש בתוס' ד"ה הכל כו' : ד"ה בגט כו' למה היה להם למנוע. נ"ב ועי' נב ע"א בתד"ה לכשאכנסנה :

דף טו ע"א תד"ה עירוב כו' במסכת מקוואות פ"ו. נ"ב נ"ל במסכת טהרות ספ"ח : ע"ב רש"י ד"ה היא עצמה מתחללת כו' כדאמרינן בפ' אלמנה. נ"ב לפירש"י שם : תד"ה אמר כו' דר' צדוק כהן הוה. נ"ב כדאיתא בתוס' חולין קז סוף ע"א ד"ה מאי : שם ד"ה מה כו' וא"ת ניליף כו' וכותי ועבד. נ"ב עיין לקמן מה ע"א וש"מ : בסה"ד דר' יהודה ס"ל כר"ע. עי' י ע"א בתוס' ד"ה לר' יהודה ודף מז ע"א ד"ה נאמן :

דף טז ע"א תד"ה בני כו' כדאמרינן בשומרת יבם כו'. ע"ל יז ע"ב בתוס' דדחו : ד"ה עמון כו' אלמא מקדשו עולי בבל. נ"ב עי' שביעית ריש פ"ו ופ"ט מ"ב : בא"ד ותדע דהא לר"א מספקא ליה כו'. נ"ב עי' בתוס' בשבועות דתירצו דקדושת ארץ בטלה וקדושת מחיצות מספקא ליה וכ"כ הר"ש רפ"ו דשביעית וכ"כ תוס' לקמן פ"ב ריש ע"ב ד"ה ירושה : ע"ב תד"ה וסבר וכו' וע"כ ר"ע היא. נ"ב ועי' בתוס' ספ"ד מט ע"ב בד"ה הכל וכ"כ המהרש"א בשם תוס' קדושין ע"ש : שם ב"ד של שם גזרו. נ"ב כדאיתא בע"ז לו ע"ב :

דף יז ע"ב רש"י ד"ה ולימא הלכה כו' דלא קרינא ביה אישה. נ"ב נ"ע דילמא הא דס"ל לר"ע התם אין זיקה משום דחומרא דלא ליפר נדר היבמה אבל לענין ליטא קרוב שלה אימא דס"ל יש זיקה ואסור בפרט לנאי דמשמע בכמה דוכתי דזיקה רק מדרבנן הוא. אח"ז מצאתי דף כט ע"ב שתוס' ד"ה כגון הקשו כעין זה מיהו רש"י לטעמיה דמוקי בלא מאמר א"כ גם דברי ר"ע קולא הוא דאב לבדו מיפר ודו"ק : תד"ה ולימא כו' דאין כ"ל לחלק משום קדושין. נ"ב פי' למ"ד יש זיקה אבל למ"ד אין זיקה ודאי יש לחלק דהא לאחר קדושין אין צריך להמתין לרבנן דר' יהודה בן בתירא ולפני קדושין אסור בה כדתנן בפרקין כג ע"ב :

דף יח ע"א תד"ה דלמא כו' וא"ת ולחלוץ חד כו'. נ"ב עי' כז ע"ב בתוס' ד"ה אבל ובפרקין כד ע"א בתוס' ד"ה אי ושם כג ע"ב פירש"י ותוס' דהגמרא פריך זה ומשני הגמ' לפירוש תוס' כתירוץ ראשון כאן ולפירש"י משני כתירוץ ריב"ן כאן וכבר פירש"י כז ע"ב דרב פליג על סוגיא זו ומה שהקשו דאותה שנפלה תחלה תשתרי כו' יש לתמוה דהא הגמ' פריך זה בדף כז ע"ב אלא דשם דף כח ע"א אמרינן בהדיא ונימא ליה גזירה שמא ימות ואסור לבטל מצות יבמין משמע דכי אמרינן הכי ניחא : ע"ב רש"י ד"ה מייבם לאיזה שירצה כו' כבר נתייבמה. נ"ב וזה לא שייך במאמר גם לא נפטרה אחת בחליצת חברתה ועי' דף יט ע"ב דעת ר"ש גבי מאמר : תד"ה אומרים כו' ויכולים לעשות ע"י שליח נ"ב נ"ע א"כ מאי פריך שם אלמא דוחה דהיה גמורה זה יעשה מאמר וידחה כו' הא עדיין לא נתקיים מצות יבום והיכא ביטול מצות יבמין : בא"ד שהאחיות לא היו באות לעולם. נ"ב עי' ריש דף כד ע"א בתוס' ד"ה אי למ"ד :

דף יט ע"א תד"ה דתניא כו' לענין שאין ביאה וכו'. נ"ב ממקומו הוא מוכרע דהא מביא שם דף נא ראיה מדברי ר"ש גבי ביאת בן תשע דהוא כמאמר ושם אמר ר"ש נמי בלשון ספק ע"ש :

דף כ ע"א גמ' אלא מן האירוסין לא תעשה גרידא הוא. נ"ב עי' בב"מ דף ל' סוף ע"א סד"ה הא : תד"ה יבא כו' איילונית וסריס. נ"ב איילונית היא בדף [יב ע"א] כד ע"א וסריס הוא שם ודף עט ע"ב : בא"ד קטנה מתייבמת לרבנן. נ"ב דף סא ע"ב וש"מ : שם ובפרק ב"ש תנן. נ"ב וע"ש בגמ' הוכחה לזה מקרא : שם וכפ' הבא על יבמתו כו' שלא כדרכה. נ"ב דף נד ע"א : ע"ב תד"ה (בסוף הדבור) מסתברא כו' דמשמע איפכא. נ"ב ולעד"ד יש סוגיא כיוצא בה בברכות מ"ז ריש ע"ב דהפירוש באיזה סברא מחולקין [וכמ"ש תוס' בעירובין ל"א ע"ב] : ד"ה פלוג כו' שלא היה להם שעת הכושר. נ"ב עי' רש"ל ועי"ל דף עט ע"ב : ד"ה אם כו' כדמוכח לקמן. נ"ב עט ע"ב : ד"ה אטו כו' נקנית בהערלה. נ"ב ורשב"א כתב דאע"ג דקנאה בהערלה מ"מ מצוה עם גמר ביאה איתא דיבמה יבא עליה גמר ביאה משמע אי נמי משום דכתיב להקים לאחיו שם ובגמר ביאה הוא דאיכא הקמת זרע אלא שריבה הכתוב אף הערלה עכ"ל ואין להקשות דא"כ למה אסרו ביאה שניה גבי אלמנה מן האירוסין הא ליכא הקמת זרע עד ביאה שניה דאין אשה מתעברת מביאה ראשונה כמ"ש תוס' ע"א בשם גמ' דסוף ד' אחין דף לד ע"א די"ל הא איתא שם ע"ב דפעמים מתעברות : בא"ד דנעשית אשתו לכל דבר. נ"ב כדתנן נו ע"א וגמ' נט ע"א :

דף כג ע"ב תד"ה ומאי כו' ואמר ר"י דפריך כו'. נ"ב גם רש"י ז"ל פירש כן אלא דלכן פירש דפריך נמי מקדמו וכנסו לפי דמשני הכא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמיא וזה שייך למימר גבי קדמו וכנסו דגבי אחד חולץ ואחד מייבם בלא"ה ניחא כמו שפירש רש"י שם ותוס' אזלי לטעמייהו דמייבמים לשון זה לקמן בד"ה אי כו' :

דף כד ע"א רש"י סד"ה הא מיעט רחמנא כו' בכור אלא קטן כנ"ל : תד"ה אי כו' לית ליה לקמן כיון כו'. נ"ב ורש"י ס"ל דסוגיא דידן לא ס"ל כרב בזה : ע"ב תד"ה לא כו' גרים גרורים. נ"ב עיין בע"ז דף ג' ע"ב :

דף כו ע"ב תד"ה והלילה כו' אע"ג דאין יכול לייבמה. נ"ב עי' רש"ל ול"נ די"ל דתניא בפ"ב דף כ ע"ב ס"ל אין זיקה כמ"ש תוס' בדבור שלפני זה ודו"ק : ד"ה דנפול כו' דלעיל פ"ב דף יח. נ"ב נ"ל סוף דף כג וריש דף כד :

דף כז ע"א תוס' ד"ה אלא כו' לעיל. נ"ב דף כו ע"ב ד"ה והלילה : ד"ה שמואל כו' לפי המסקנא. נ"ב כמו שהוכיחו תוס' דף כו ע"ב בד"ה מדקאמרת כו' מן פ' ר"ג ולדעת רש"י י"ל דס"ל דהך סוגיא פליג על הא דפרק ר"ג : בא"ד הר' אברהם לעיל. נ"ב דף כו ע"ב בד"ה דנפול : ע"ב תד"ה אלא כו' והיינו כשמואל. נ"ב משמע דלרב תרווייהו בעי חליצה ועי' דף נא ע"ב ודף נג ע"א בגמ' ודף כ ע"ב בתד"ה צריכות : בסה"ד נפטרה צרה. נ"ב כמ"ש תוס' כו ע"ב ד"ה מדקאמרת :

דף כח ע"א בתד"ה (סד"ה בעמוד הקודם) קתני במתני'. נ"ב בע"ב : ע"ב תד"ה שנעשו כו' לעיל. נ"ב בע"א :

דף כט ע"ב תד"ה אלא כו' ובא עליה כו'. נ"ב והא דקאמר הגמ' ת"ש כו' עי' רשב"א שמיישב בטוב טעם ורש"ל ורש"א לא ראו דבריו ולכן נכנסו בדוחקים : ד"ה כגון כו' בפ' נערה המאורסה. נ"ב ד"עד :

דף ל ע"א תד"ה ונאסרה כו' בבבא דלקמן. נ"ב דף לב ע"א : סד"ה גירש כו' תרי נשואין. נ"ב נשואין דנכרית ונשואין דאחות אשתו : ע"ב גמ' למעוטי מת בלא גירש. נ"ב עי' רש"ל ורש"א וכבר כתב רשב"א כרש"ל : רש"י ד"ה זו היא למעוטי מת כו' ליתא מדאורייתא. נ"ב כדאיתא דף לא ע"ב : ד"ה אלא אי סבר כו' תנינא. נ"ב ריש ע"א במשנה שניה : תד"ה אשה כו' ועוד לר"י. נ"ב היינו ר' ירמיה דלעיל :

דף לא ע"א תד"ה אי כו' ומוכיח. נ"ב נ"ל דמוכח : ע"ב רש"י ד"ה ותקון רבנן כו' של עבד כו' שזה קנה נכסי עבדו. נ"ב ס"ג רש"ל. ול"נ דיותר טוב שלא להגיה וכוונת רש"י בזה דיליף הגמ' דתקנו זמן בעבד מהא דתנן בגיטין כו ע"א זמן בכל שטרי מכירה ע"ש :

דף לב ע"א תד"ה שנשא כו' בפ"ק. נ"ב דף יג ע"ב : ע"ב רש"י ד"ה חייב ב' משום כו' דכל כו'. נ"ב כדתנן כריס מעילה ואזהרה דמעילה מפורש ברש"י בסוף סדר ויקרא ובפסחים דף לג ריש ע"א ברש"י :

דף לג ע"א תד"ה באיסור כו' אשת אח דהמור תייל. נ"ב ובקדושין סז ע"ב משמע לאוסיף דאחות אשה חמור : ע"ב תוס' סד"ה לקוברו. ור' חייא. ובגליון גי' רש"ל בר קפרא. נ"ב וכמ"ש תוס' ריש עמוד זה ד"ה איסור כו' :

דף לד ע"ב תד"ה ולא כו' ויענה שעינה כו'. נ"ב כ"ה במדרש רבה ורש"י בחומש : בא"ד שלא כדרכה. נ"ב זה לא מצאתי וביומא דף עז ע"ב לא אמרינן הכי :

דף לה ע"א תד"ה אע"פ כו' דלא שייך בהאי קרא כו'. נ"ב כדאיתא בכתובות דף יד ע"ב במשנה : שם ומיהו גבי בועל כו' יש לחלק. וכ"ב וכן איתא בכתובות דף ט ע"א בגמ' : ע"ב גמ' דלא שני כלאו הכי. כצ"ל וכן גרס רש"י : רש"י ד"ה קרובותיה כו' לקמן במתני'. נ"ב דף מ ע"ב : תד"ה ונמצאת כו' תנן לקמן כו'. נ"ב דף מא ע"א : שם ומפרש בגמ'. נ"ב שם ע"ב : שם דאמר לקמן. נ"ב דף מא עב : בסה"ד דלא בעיא חליצה. נ"ב משמע אפי' ר"ל מודה כאן והטעם נ"ל כמ"ש תוס' ד"ה תיגלי : תד"ה רצה כו' דקתני לעיל. נ"ב כו ע"א :

דף לו ע"א תד"ה בשלמא כו' כדתנן. נ"ב דף מא א' [והטעם איתא שם בגמרא ע"ב] : שם ולכך אינה עולה לחליצה. נ"ב משמע אפי' דיעבד ולעיל בדף שלפני זה סד"ה ונמצאת כו' לא כתבו כן ושם כתב מהר"ם דתירוץ זה עיקר וע"ש :

דף לז ע"ב רש"י סד"ה הלכתא כו' במסכת גיטין. נ"ב ובפרקין דף מט ע"ב : סד"ה אי אחוכון כו' ואביו. נ"ב ברש"י שברי"ף וני"י שגירסא ואחיו :

דף לח ע"א תד"ה וכ"ה כו' בחזקת יורשי הבעל כו'. נ"ב עי' רש"ל. ונ"ל דשייך אח"ז דברי רש"ל ונתכוין למ"ש מהרש"א ומהר"ם שם : ע"ב רש"י ד"ה עולה ספק וכו' ולא נפלו לה כו'. נ"ב כסברת רבא לקמן במתניתין : ד"ה ובעל חוב כו' שטרו עליהן. נ"ב פי' על הנכסים :

דף לט ע"א רש"י (במתני') ד"ה ובגדול כו' דאמרינן. נ"ב ע"ב וכן איתא סוף ע"א : ד"ה ביאת קטן כו' דלא קטן ממש כו'. נ"ב עי' דף סח ע"א ודף נו ע"א ולעיל דף לה ע"ב בתוס' סד"ה תיגלי כו' ונראה דס"ל לרש"י אף דמותר לייבם כשהוא קטן מ"מ עיקר מצוה הוא לאחר שיגדל שיהיה ראוי להקים לאחיו שם כדאיתא דף קיא ע"ב ורא"ה דלקמן דף נו ע"ב ובסוגיות אחרות משמע דביאת בן ט' לא הוי אלא כמאמר בגדול ואי מצוה גמורה היא לא להכי מעשה אחיו שאחריו : תד"ה וספק כו' ומודה דאין יורשה. נ"ב מהר"ם ול"נ דלק"מ לפי דלרבה לא מהני מאמר לב"ש מידי לענין ירושה וכה"ג איתא בסוגיא בגמ' לר' אלעזר איפוך ודו"ק : ד"ה אשה כו' וכ"ת שאם כו'. נ"ב והא דלא תירצו במ"ש רש"י דיכול למכור נכסיו דס"ל לתוס' דגם הבעל יכול למכור כמ"ש רש"י ותוס' בכתובות דף פא ע"א : ע"ב גמ' א"נ אתי איהו ומייבמה. ס"א ל"ג. נ"ב אבל גירסא דידן ניחא טפי וקאי בתלה בגדול : שם אבל שאול הוא והק יבמה יבא עליה מצוה. נ"ב נ"ל למצוה וכ"ג רש"ל : שם אפי' תימא כו' עליה מצוה. נ"ב עי' לקמן דף נד ע"א : שם אימא ריבה. ס"א סיפא. נ"ב וכ"ג רש"ל וכן איתא ברש"י דף שאח"ז סד"ה הכא מאי :

דף מ ע"א רש"י ד"ה אף האי נמי כו' (מודה). נ"ב נ"ל יודה וכ"ג רש"ל : תד"ה כיון כו' לא סדר אפייה. נ"ב לכך לא מהני אפייה : ע"ב רש"י ד"ה ותסברא כו' דאורייתא היא כנ"ל : תד"ה ש"מ כו' דתנא ושייר. נ"ב עי' מהר"ם ולק"מ דבבבא דרישא כתבו תוס' לעיל דלא תנא שום שנייה רש"י

דף מא ע"א רש"י ד"ה ואח"כ מת אחיו כו' כפי ד' אחין . נ"ב דף כט ע"א : תד"ה כך כו' דאוקמא בהדיה . נ"ב [illegible] :

דף מב ע"א רש"י ד"ה [illegible] כו' מעוברת . נ"ב רש"ל גרס [illegible] : תד"ה [illegible] . נ"ב [illegible] והולד [illegible] : ע"ב רש"י ד"ה [illegible] : תד"ה [illegible] . נ"ב וכן מוכרח לומר [illegible] :

דף מג ע"א רש"י ד"ה [illegible] : ד"ה [illegible] . נ"ב [illegible] רש"ל :

דף מד ע"א תד"ה [illegible] : ע"ב תד"ה הכא [illegible] :

דף מה ע"א [illegible] :

דף מו ע"א [illegible] : ע"ב [illegible] :

דף מז ע"א [illegible] :

דף מח ע"א [illegible] :

דף מט ע"א [illegible] . נ"ב דף מד ע"ב ד"ה עשאה ודף מה ע"ב ד"ה מה : בתוס' (בסוף העמוד) אליבא דתנא . נ"ב רש"ל גרים ואליבא : ע"ב רש"י ד"ה והבא כו' במחזיר גרושתו . נ"ב ולפ"ז פליגי הך משנה אמשנתנו : בתוס' (ד"ה בע"א) וא"ת ואמאי יכו' כיון כו' . נ"ב וגם לטעם שני דר"ת קשה כה"ג : תד"ה סוטה כו' דבסוטה ודאי תפסי קדושין . נ"ב אפילו לר"ע כמו שפרש"י שם וע"ש בתוס' ד"ה ולר"ע : ד"ה אי כו' דלרב ליכא לאו ביבמה . נ"ב ועיין דף נה ע"ב :

דף נ ע"א תד"ה תדע כו' ונשא אשה בשנים הראשונים . נ"ב כדאיתא בברכות ד"י ע"א : תוס' סד"ה ולא בעולה כו' בגמ' . נ"ב דף נא ע"א ד"ה עדיפא : ע"ב רש"י ד"ה וחליצה לאחת מהן . נ"ב וכן תניא דף נא ע"א בהדיא וע"ש בגמ' ע"כ דפריך מזה למ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ומשני האי תנא סבר אין זיקה וא"כ גם על משנתינו נוכל לומר כן אך בד' נג ע"א רצה הגמ' למידק ממשנתינו כמ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור כו' א"כ צריכין אנו לומר כדברי התוס' כאן אלא דלא קאי הכי : ד"ה משום דמהני כו' קונים אותה הס"ד ואח"כ מה"ד ואתו : ד"ה ואתו כו' השתא דמהני . נ"ב גט ומאמר :

דף נא ע"א תוס' סד"ה עדיפא כו' לקונה . נ"ל לקנות :

דף נב ע"א גמ' פרהס הימנו זיקת יבמין . נ"ב לב"ש לענין דבעי מסירה לחופה ולא קנה בביאה בעל כרחה :

דף נד ע"א גמ' דת"ר יבמה כו' מצוה . נ"ב עי' דף לט ע"ב : תד"ה ישן כו' דמיעטיה קרא . נ"ב בקדושין די"ט ע"א ועי' לקמן דף נו ע"א וס"ח ע"א :

דף נה ע"א תד"ה בהווייתה כו' ומ"מ וכו' . נ"ב ול"נ דאי לאו גז"ש ס"ד איפכא אלא דיש לומר הא יבום בנחלה תלה : ד"ה דכתב רחמנא כו' למאי דמפרש ריב"א כו' כצ"ל : בסה"ד דף ב ע"א בד"ס ואשת : ע"ב גמ' הניחא למ"ד משמש מת כו' . נ"ב דרבא פוטר ואביי מחייב :

דף נו ע"א תד"ה לדברים כו' כדדרשינן . נ"ב דף לט ע"א וש"מ :

דף נז ע"א רש"י ד"ה בבת גרים כו'. נ"ב משמע דס"ל למקנן דאסור בגיורת ממש כדאיתא דף סא ע"א במשנה : ד"ה בין בקדושתיה כו' מהו בגיורת כו' נ"ב למ"ד קהל גרים לא אקרי קהל וכן איתא שם במשנה : ד"ה לר' יוסי כו' נפש יתירה . וכן פי' תוס' דף סו ע"א בד"ה שנאמר : תד"ה והא כו' אדר"א פריך . נ"ב דהא מסיק הגמרא דהלכה : שם דר' שמעון מכשיר . נ"ב דף ס ע"ב : ד"ה אביי כו' וי"ל דטעמא שסבר אכלה מהני לכ"ע כו' נ"ב ולפ"ז צריך לפרש הא דקאמר ואביי שסבר אכלה לא אמרינן הוא לענין דלא נוכל לדחות כדברי רבא ודוחק הוא : ד"ה ואי כו' ואי הוי טעמא דר"י כו' נ"ב עי' דף סא ע"א בתוס' ד"ה אין זונה כו' : ע"ב תד"ה רב כו' ברים קדושין חופה קונה . נ"ב ויליף לה שם מק"ו מכסף : שם בלא כסף לשווייה ארוסה . נ"ב עי' במהרש"א בקדושין דס"ל דהוי נשואה : שם הא חופה נמי קדושין היא . לעהרש"א בקדושין הכ"ל לק"מ ודו"ק : ד"ה ומייבין כו' קנאה וקמ"ל כו' . נ"ב דכיון שנשאת יצאה מרשות אב ואין לו כח לקדשה אפ"ה קנאה : שם והאי נמי אדעתא דהכי כו' . נ"ב דכאן יכול אב לקדש אותה ודו"ק : ד"ה נשאת לכהן כו' וגם חוזר . נ"ב כדאיתא בכתובות דף נז ע"ב ב טעמים למה ארוסה אינה אוכלת בתרומה ובפרקין דף ק"ו ע"א מייתי לה רש"י ורים ד' שאח"ז מביאו תוס' בדבור ראשון :

דף נח ע"א גמ' ממאי דלמא דכי ישמעאל כו' כר"מ ס"ל . נ"ב פי' משום קדושין מפסלה ולא משום חופה : רש"י ד"ה חופה אינה קונה כו' . עי' בדף שלפני זה ע"ב בתוס' ד"ה רב אמר דאפילו אם חופה קונה יש לחלק גבי פסולות אינו קונה : שם ד"ה אין הופתה כו' וה"ה ביאה . נ"ב נ"ל והרי היא כביאה : תד"ה דהני כו' דלא גרע מהגעת זמן ואוכלת בתרומה כו'. נ"ב אפי' בת ישראל לפרש"י : ע"ב רש"י ד"ה שומרת יבם קרית כו' קנין גמור . נ"ב בנשואה : ד"ה ובגרה תחתיו כו' במתני' . נ"ב בד' שאח"ז ע"א : תד"ה דהא כו' ונתקע או כו' . נ"ב כדאיתא דף נד ע"א : תד"ה אימור כו' . נ"ב כמ"ש תוס' בד' שלפני זה ע"ב בד"ה רב כו' וד' שאח"ז בדבור ראשון ע"ש :

דף נט ע"א במשנה [ולא ישא את מוכת עץ] וכ"ה גרסת רש"י ע"ב (בד"ה וכי תימא) ודף ס ע"א (בד"ה ומוכת עץ) : תד"ה הא כו' בוגרת או קטנה ובגרה כו'. נ"ב מרש"י ד"ה הא אתני לא משמע כו' ומיהו מסתבר כתוס' דאם אתני קודם שנעשה כה"ג שרי : שם או בעולה . נ"ב עי' למטה ברש"י ד"ה בבתוליה : ד"ה דומיא כו' עדיפא מהיקישא . נ"ב וא"כ נילף אלמנה מתמר : תד"ה פרט כו' נתמעטו קצת . נ"ב כדמוכח בשמעתין דיש לה מקצת בתולים . ועי' בכתובות ד"ט בתוס' : ד"ה אילימא כו' משמע דאסירא ליה. נ"ב פירוש מן התורה : ע"ב רש"י ד"ה כשרה לכהונה כו' ומאן דשרי . נ"ב עי' בד' שאח"ז ע"א בתוס' ד"ה אליו וד"ה נילף : תד"ה ורב כו' דהא רב ושמואל כו' . נ"ב בד' שאח"ז ע"א : שם בסמוך . נ"ב בד' שאח"ז ע"א :

דף ס ע"א תד"ה שאינו כו' אם מתלה . נ"ב אבל קנס הוא לאביה : שם ד"ה סיפא כו' זונה . נ"ב כדאיתא ע"ב בסופו : ד"ה והי כו' לא הוי זונה כו' . נ"ב כמ"ש תוס' דמ"ד ע"ב בד"ה עשאה וע"ש דמ"ע ע"ב : ע"ב גמ' הכי השתא כו' להיות זונה תחתיו . עי' ד' שאח"ז בתוס' ד"ה אין זונה כו' ובסנהדרין דף פב ע"א פירשו בע"א ע"ב : תוס' סד"ה והא כו'. לעיל נ"ב סוף ע"א :

דף סא ע"א תד"ה קברי כו' קלא לרבות קבר . נ"ב ע"ש ברש"י : בסה"ד נ"ב ובנזיר מסיימו תוס' דאי' בפ"ק דמ"ק לכל שאינו מטמא באהל אין עושין לו ציון : שם ד"ה ממגע כו' כדתנן במסכת אהלות. נ"ב דאסר מדורות עובד כוכבים משום אהל . תוס' בב"מ : שם שיש בתן פותח טפח נ"ב כדאיתא בברכות די"ט ע"ב : סד"ה שנבעלה . בהולך . נ"ב דמ"ד ע"ב ד"ה ה"נ וד"ה עשאה : ע"ב רש"י ד"ה הלך בעלה . שקינא לה כו' נ"ב אף דכל סוטה אסורה לכהונה י"ל דנ"מ לענין מלקות : תוס' סד"ה וכן . דמדרשים חלוקים . נ"ב וכ"כ תוס' דף סד ע"א ד"ה ולילף :

דף סב ע"ב תד"ה חייב . הכתוב אומר אז כו' . נ"ב למטה איתא וידעת כי שלום וגו' :

דף סד ע"א תד"ה יוציא כו' מכל הנהו דתנן בהמדיר . נ"ב דף ע ע"א ודף עא ע"ב : שם ונראה לפרש דקתני סיפא כו'. נ"ב עי' מהרש"א כתובות ע ע"א בתוס' ד"ה יוציא : בא"ד דתנן בהמדיר . נ"ב דף ע ע"א ודף עא ע"ב : שם דמשמע התם כו'. נ"ב דהא אמר שם אח"ז כו' הא ודאי כפיק : ע"ב תוס' סד"ה דתנן. נ"ב פירש"י שם דאמר שהוחזק לרשע לעבירה זו אז מתרין אותו לכיפה :

דף סה ע"א גמ' שאני אומר כל הנושא כו' . נ"ב נ"ל דטעם זה הוא על נתינת הגט אבל על נתינת הכתובה בלא טעם זה חייב דשמא לא זכה לבנות ממנה כדאיתא בדף שלפני זה ע"א תדע דהא לא מהזרת לו הכתובה אם יש לו בנים מן אשה חדשה : תד"ה תנא . לכך נראה לר"י כו' . נ"ב עי' למטה בתד"ה שבינו דר' שמואל בר' חיים לא פירש כן : שם ד"ה שבינו כו' מאי נפקא לה מיניה . נ"ב כדאיתא ע"ב בסופו : שם והכיא דסוף שמעתין . נ"ב שם ע"ב : ע"ב רש"י ד"ה היא מהימנא ולא שהיא תובעת כו' . נ"ב לפי מ"ש תוס' ע"א ד"ה שבינו כו' דמיירי בבאה מחמת טענה א"כ יכולה היא לתובעו : (בתוס' ד"ה בע"א) פסקו רבותינו דנאמנת . נ"ב עי' בד"ה כי : שם ד"ה ואי . כדמוכח לעיל . נ"ב בדף שלפני זה ע"ב : ד"ה כי כו' דאכתובה לא אמר כלום . נ"ב כדאיתא בב"מ דף יז ע"א :

דף סו ע"א תוס' סד"ה שנאמר . מנפש יתירה. נ"ב וכן פרש"י שם : ע"ב רש"י ד"ה הא מתני' . נ"ב כדהכא : תד"ה כרשיני כו' דאם היו כו' . נ"ב וכן הביא הילקוט פי' לך לך סי' ע"ו בשם תנא דבי אליהו ע"ש : ד"ה לא כו' דשרי בהנאה . נ"ב כדדייק הגמ' בפסחים דף כג ע"א מהך משנה : שם דכ"ש לא הוי אלא כו' כצ"ל . וכ"ה בתוס' בבמה מדליקין כמו שהגהתי ועי' לקמן דף עג ע"ב פרש"י ד"ה והיכן מוזהר כו' : ד"ה ישראל כו' והרי הוא כמוכר תרומה . נ"ב נ"ע הא מחויב ליתן התרומה ולא למכור : סד"ה אבל כו' בשואל . נ"ב פי' שמקבל כל האחריות ואינו שכירות :

דף סז ע"א תד"ה פוסל כו' בעבדי אביו . נ"ב אפילו יש בנים : שם את אמו . נ"ב כשאין אלא הוא : שם אאמו . נ"ב וכן מוכח ממתני' ע"ב : שם וה"ה לעבדיו דפוסל. נ"ב לפי דיש לו חלק : ד"ה למאי כו' אמרי' לקמן . נ"ב ע"ב : שם דוקא לענין אמו . נ"ב נ"ע לפרש"י הא במתני' מביא ר' יוסי ראיה מאמו לעבדים כמו שכתבו תוס' בדבור שלפני זה וא"כ ע"כ חד טעם לתרווייהו : ד"ה אוכלין כו' דטעמא דרבנן . נ"ב דאמרי אוכלין עבדים : שם משום דלא ס"ל כו' . נ"ב ולפ"ז לא פריך מידי ולא היה לומר בשביל משפחה : שם דרב ששת לטעמיה דאית ליה כו' . נ"ב אע"ג דשמואל נמי ס"ל המזכה לעובר קנה ואפ"ה אמר דחכמים פליגי י"ל דרב ששת ניחא ליה לאוקמי מתני' אליבא דהלכתא : ע"ב תד"ה שקדמו . דבת מאכלת מיד כנ"ל : שם ד"ה קנין דמדאורייתא מיכל אכלה . נ"ב עי' מהרש"א ול"נ די"ל דמשום יבם קטן דלאו בר קנין הוא כדאיתא בדף שאח"ז נקט הגמרא קרא דושבה :

דף סח ע"א רש"י ד"ה מדקתני סיפא . נ"ב דף סט ע"א : תד"ה קניא . נ"ל דמדאורייתא קניא : ע"ב תד"ה נכרי (דבור ב') נ"ל יצאו נכרי :

דף סט ע"א במשנה כיצד (היה) ס"א ל"ג ונ"ב וגירסא היה היא עיקר דגם בגמ' ע"ב איתא כן : רש"י ד"ה אלמנה להתמיר כו' שיש כו'. נ"ב נ"ל שאין כו' : ד"ה ס"ג חלל כו' מותר כו' . נ"ב כדאיתא דף פד ע"ב ודף פה ע"א : תד"ה כי כו' דליכא אלא עשה . נ"ב קשה לי למה לא הקשו לוקמה במצרי ואדומי דליכא אלא עשה וע"ז לא נוכל לתרץ מיד . ונ"ל דסוגיא דידן פריך לר' ישבב דס"ל לר"ע בחייבי עשה נמי לא תפסי קדושין [אי טעמא דנשים קאמר] אבל בסוטה תפסי קדושין כדאיתא דף מט ע"ב אלא די"ל הא קודם ביאת הבעל בכר נאסרה לכך כתבו תוס' דמעיקרא ליכא רק עשה והשתא הוי בלאו : ד"ה לא כו' דאמר . נ"ב דף סא ע"ב : שם דאין זה לאיש זר . נ"ב עי' דף מד ע"ב בתוס' ד"ה ה"נ כו' ודף שלפני זה בתוס' ד"ה נכרי כו' ובדף לה ע"ב בתוס' ד"ה אע"פ כו' דלא יתכן זה למאי דפי' ר"י דילפינן מדכללה בהדי חללה : ע"ב רש"י ד"ה בבא עליה וכו' דמודה . נ"ב כ"ש אם ראינו שבא עליה : תוס' סד"ה אמר כו' בלא ועוד . נ"ב ולפ"ז מיירי שהא בלא בדקנוהו אותה כמ"ש הרא"ש ז"ל וקשיא לי א"כ מאי ראיה ממשנתנו דלמא מתני' מיירי דאמרה היא ומיהו י"ל דלא מהני אמירה דידה רק להכשיר עצמה ואת ולדה ולא לאכול תרומה :

דף ע ע"א רש"י סד"ה איש איש כו' בהערב שמש . נ"ב כדאיתא דף עד ע"ב : תד"ה הערל כו' וכן נראה . נ"ב עי' דף ק ע"א [וע"ש בהגהות מלא הרועים] : בא"ד ומוקי לה בשביליו מבחוץ . נ"ב פי' אלמא אינו מחויב לקרוע : ע"ב תוס' ד"ה אלא כו' בפסח בגז"ש . נ"ב כמ"ש תוס' שם ד"ה קל : ד"ה בפסח . בג"ש דממנו ממנו . נ"ב כמ"ש תוס' דף עג : ד"ה אי כו' דרים במכילתא . נ"ב והביאו רש"י בחומש פ' בא כגירסא זו אבל בילקוט הביא דר' אליעזר סבר דמילת עבדיו וזכריו מעכבין ע"ש : בא"ד נקט כר"ע . נ"ב נ"ל כר' יהושע :

דף עא ע"א תד"ה בו כו' פשיטא כו' . נ"ב אבל בערל קמ"ל דחייב במלה אף דאינו אוכל פסח שמתו אחיו מחמת מילה : ע"ב תד"ה ר"ל כו' דהא טמא מקבל הזאה כו' . נ"ב עי' מהר"ם וע"ש בגמרא ועי' בחגיגה דף כג ע"א בתוס' ד"ה מת כו' ולפ"ז יש ליישב ע"ש ולכאורה י"ל דהא חכמים פליגי שם על ר' אליעזר וס"ל מי חטאת שנטמאו אינם מטהרין אלא דאיתא שם דחכמים מודים לזה דנדה מזין עלי' רק לכך לא ילפינן דטומאה קדומה מטומאה של אותה שעה . לא ילפינן ור"א סבר ילפינן ומהר"ם כתב כאן דלא כפי מסקנא דגמרא שם דאין המים נטמאין באויר : ד"ה סוף כו' את הפריעה קאמר . נ"ב נ"ל דס"ל כגירסת רש"י שכתבו תוס' בדבור שלפני זה דשוב מיירי מהפריעה ושנית מיירי מפריעת ציצין אבל לגירסת ר"ת לא יתכן זה דהא הכל ניתן לאברהם ודו"ק : ד"ה מאי (דבור ב') כו' מ"מ כיון דנצטוו . נ"ב כמ"ש תוס' ד"ה לא כו' :

דף עב ע"א גמ' מדקא נסיב לה הש"ס . נ"ב תלמודא כ"ה בילקוט פ' בא : שם מהו דתימא מוליד כו' . נ"ב וכה"ג איתא דף פא ע"א : ע"ב גמ' הכי תנא כו'. נ"ב עי' דף עד ע"א : רש"י ד"ה אנן באכילה כו' שאסור באכילת מעשר . נ"ב כדאיתא בדף שאח"ז : תד"ה שמותר כו' ואסור בפרה : נ"ב בדף עד ע"א : ד"ה ונתן נ"ל קודם ד"ה דשקיל :

דף עג ע"א רש"י ד"ה וחייבים בביעור כו' לירושלים . נ"ב פי' ואוכל לאלתר מיד : תד"ה נכסי כו' במסכת מעשר שני פ"א כו' . נ"ב ושם תנן זה הכלל כו' : שם דדוקא הני הוא דאסירי . נ"ב ומפרשי משניות פירשו דאין חילוק ולאו דוקא הני : שם דבירושלמי . נ"ב רפ"ב דמע"ש . והביאו ר"ש שם : ע"ב תד"ה שכן כו' ותיבת הקדש . נ"ב בפ"ג דחגיגה : בא"ד ותורת כו' . נ"ב לעיל דף סח ע"ב : שם דפוסלת כו' כדאי' ריש דף ל ע"א : סד"ה שכן כו' לרבנן דאמרי . נ"ב בסנהדרין ס"פ הנשרפין :

דף עד ע"א גמ' דתניא שריפת . בזבחים איתא שרפה בה"א : רש"י ד"ה לכדר' אבהו דאמר לעיל . נ"ב דף שלפני זה ע"ב : ד"ה ואימא כו' לא ניתן אלא כו' . נ"ב עי' דף שלפני זה ע"א בתוס' ד"ה נכסי : תוס' סד"ה מנין כו' בטומאה . נ"ב פי' שנהנה ולא ניחא להו כרש"י לפי דתוס' כתבו ביומא דף ע"ז ע"א ד"ה דתנן כו' דסיכה שרי באיסורי אכילה [וגם ביוה"כ ותרומה ס"ל דאינו אלא מדרבנן] : ע"ב רש"י ד"ה כיון שמלאו כו' הנקראים טבולי יום (ארוך) . נ"ב זה ע"ם : תד"ה קרי כו' וטומאתו כו' . נ"ב לע"ד י"ל התם לא כתיב כו' :

דף עה ע"א תד"ה דאי כו' ולא כתב ובא השמש . נ"ב משמע דכי אם רחץ בשרו במים יכתוב : שם והערב שמש במידי כו' . נ"ב עי' מהרש"א . ול"ק היכא דמוכח שאני ודו"ק : ע"ב רש"י ד"ה ואם נשתייר כו' פירוש כו' ובגליון במ"ס אין זה . נ"ב וכן נראה לי דכוונת רש"י דלא קאי אניקב דלפני זה בגמ' :

דף עו ע"א גמ' וה"מ כו' שרו. נ"ב רש"ל ג' מגרא שרו : שם הדר אמר רבא כו' לית להו תקנתא. נ"ב נ"ע ביהושע סי' כ"ג : רש"י ד"ה אבל כהן . משום זונה . נ"ב כדאיתא דף סא ע"א : ע"ב רש"י ד"ה באוכלוסא ס' רבוא . נ"ב ברכות דף נח ע"א : תד"ה ותיפוק ליה כו' ונראה דפריך כו' . נ"ב ולפ"ז למאי דמשני שלמה לא נסיב מידי ע"כ זנות נמי לא הוי דהא מצרית בזנות נמי אסור . ואולי לזה נתכוונו תוס' למטה סוף העמוד והמשך הפשוט כ"ל דהכי פריך כיון דלא חשש שלמה לעבירה מסתמא נמי לא גיירה :

דף עז ע"א רש"י ד"ה מה לכה"ג כו' שאין כו' . נ"ב דקהל גרים לא אקרי קהל לר' יוסי כדאיתא דף נז ע"א ודף עט ע"ב : תד"ה מכהן כו' מחלל ומצרי ראשון . נ"ב וכן איתא בקדושין לר' יהודה . והקשה מהרש"א שם בשם תי"ט הא י"ל מה לגד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה עכ"ל . ול"נ דבגמ' דשם ותוס' כאן ס"ל דלא שייך זה מה לחלל שכן יצירתו בעבירה רק לענין פסול זרע ולא לענין פסול אשה אלא דיש למפרך מה לחלל שכן איסור כהונה לכך נ"ל מחלל ומצרי ודו"ק וכן משמע בתוס' דף טו ע"ב :

דף עח ע"א תד"ה מצרי כו' וא"ת ויבא נתינה כו'. נ"ב למ"ד לקמן ע"ב דדוד גזר אתנות עליהן כפירש"י לק"מ ודו"ק וכן אמר א"א מ' הגאון ז"ל : בא"ד דבתר דידה שדינן . נ"ב למ"ד ע"ב לר' יוחנן נתגיירו הלך אחר הפגום נמי ניחא [ועי' בהגר"א אה"ע סי' ד' ס"ק י"ג ודו"ק] : ע"ב תוס' סד"ה מי כו' בפ' היכן . נ"ב ושם אמר הטעם דלא היה אומר דבר שלא שמע מרבו :

דף עט ע"א רש"י ד"ה אלא מסכת כו' כל האנשים הגרים כצ"ל : תד"ה נתינים כו' ומצינו למימר כו' . נ"ב פי' למאי דמשני הגמ' יהושע גזר בזמן שבהמ"ק קיים : בא"ד כדאמר בהליו עבד . נ"ב גיטין דף מא וש"מ : ע"ב בתוס' (ד"ה הכ"ל) דממזר מותר בשפחה . וכ"ב ונתין אסור בשפחה דהא במי שהוא חצי עבד וחצי בן חורין לא אמרינן דישא נתינה כ"כ תוס' בעלמא :

דף פ ע"א רש"י ד"ה והוא הסרים וכו' והכי מפרש כו' . נ"ב גם לקמן דף לז ע"א מפרש כן : ד"ה וכן א' מי להחזיקו בן קיימא . נ"ב כמו דתנן בנדה דף מג ע"ב ודף מ"ד : תד"ת והא כו' ור' אבהו כו' כרכי . נ"ב וכן פירש"י ע"ב : בסה"ד ומלתא דלא שכיח הוא . נ"ב והא דלא משני הכי נ"ל משום דלפי דס"ד דר' אבהו מיירי בלא גמרו סימנים קשיא ליה כיון דלא שכיח שיהיה בר קיימא א"כ אפילו הוי בן ט' לא נחזיק אותו לבר קיימא : ע"ב תד"ה כיון כו' מדר' אבהו דהכא . נ"ב קשה הא רבא תוספאה ס"ל כרשב"ג [ועי' תוס' נדה כו ע"א ד"ה אלא] : ד"ה עד כו' דאמר לעיל . נ"ב ריש ע"א : ד"ה דהכא כו' בגוף מועילים . כדאיתא בנדה דף נג ע"ב :

דף פא ע"א גמ' מהו דתימא מוליד כו' . נ"ב וכה"ג איתא בדף ע"ב : רש"י סד"ה (במתני') לא יחלוץ כו' . נ"ב עי' דף פג ע"ב ובמהרש"א שם : תד"ה ואין כו' דקאמר שלא כו' . נ"ב דף פג ע"א : שם לקמן בשמעתין . נ"ב דף פב ע"ב : סד"ה והלא כו' את שדרכו כו' . נ"ב פי' אלא ע"כ ס"ל כר"מ דאת שדרכו לא בטל מדרבנן וכל שדרכו בדאורייתא כמ"ש תוס' בדבור שאח"ז : ע"ב תד"ה הראויה כו' דסתי תנא כו' . נ"ב דוקא לחכמים קאמרי הכי אבל לר"מ . ודאי אין חילוק דהא ריש לקיש דייק מיניה לתרומה . ועי' ע"א בתד"ה והלא כו' :

דף פב ע"א רש"י סד"ה אמר רב ששא . ואין דרכו למנות . נ"ב דהא מיירי בנימוחה : תד"ה אלא כו' דהכי פריך לה התם . נ"ב לפי מה דהקשו תוס' שם הא מין במינו בטל ברוב אף דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ותירצו דמשמע ליה דמיירי אף בקמח חיטין בקנה שעורין דהוי מין בשאינו מינו ואינו ניכר עכ"ל א"כ י"ל דהכא לא משמע ליה כן ועי' בחולין דף צט ע"א בתוס' שהקשו ג"כ זה ומיישבים באופן אחר ומ"מ י"ל כנ"ל : ע"ב רש"י ד"ה משני מקומות כו' לקמן . נ"ב דף שאח"ז ע"ב : תד"ה ירושה כו' בעי למימר דקסבר ר"א כו' . נ"ב ע"ל דף טז ע"א בתוס' ד"ה עמון : שם וא"כ סברי דתרומה כו' . נ"ב כמו שמדקדק ריש לקיש דף פא ע"א ע"ש : שם ומתוך הירושלמי דשביעית . נ"ב ברפ"ו דשביעית הביא הר"ש ירושלמי זה ע"ש : סד"ה דלא כו' דרבנן בעי רבייה . נ"ב ולע"ד י"ל דשאני התם דקודם שבאו אלו המים למקוה היה חסר לכך החמירו לפי שלא היו בכלל היתר מתחלה : תד"ה כי כו' לקמן . נ"ב ע"ב :

דף פד ע"א רש"י (במתני') ד"ה את כשר כו' כדילפינן כו' . נ"ב בדף סט ע"א יליף מלל מקרא אחרינא . שם סד"ה ולא פירות כו' שאין . נ"ב נ"ל שכן ועי' בלשון רש"י דפ"ס ע"א ד"ה מזוני תנאי : תד"ה יש כו' דכן דרך התנא . נ"ב דככר תנן בפ"ב דף כ ע"א : ע"ב גמ' כהנת [הראויה לו] . נ"ב אין גירסא זו נכונה : תד"ה אי כו' וי"ל כו' אין חשוב כו' . נ"ב עי' רש"ל ועי' דנ"ז ע"א דמשמע בתוס' בהדיא לענין בת גרים ולענין אמה מישראל דוק ותשכח : שם דבן מצרית מצרי שני . נ"ב כדאיתא דע"ח ברש"י ד"ה להם : שם ממזר וחלל שנשא כו' . נ"ב פי' אביו של חלל ואביו של ממזר : שם דר"ם מתיר . נ"ב דע"ו ע"ב :

דף פה ע"א תד"ה ולוותה כו' אפילו לוותה בב"ד . נ"ב הטעם דיכול הבעל לומר אם לא הייתה מלוה לה היתה מספקת לעצמה במעשה ידיה ומצמצמה כ"כ שם ד"ה ואם בא ואמר לה ורש"י במשנה לא ס"ל כן : סד"ה אלמנה כו' נראה לר"י כו' דלא משלם . נ"ב לפי דלא מסתברא ליי' ליפות כחה יותר מבשרה : סד"ה בלאוש כו' כדאמר התם . נ"ב ע"ש בגמרא דלפ"ז דברי תוס' צ"ע דהא מסיק שם רב כהנא סבר עיילא לה גלימא קרנא הוי ולא הוי בכלל פירות ולרב נחמן דסבר פירא הוי סבר דהא דתנן גבי שניה אין לה בלאות היינו מנכסי צאן ברזל ע"ש דזה ודאי לא הוה בכלל פירות כיון שקבל עליו אחריות ואולי דס"ל לתוס' כרי"ף ורמב"ם שפירשו סוגיא זו דשם בע"א כמ"ש הרא"ש ור"ן שם : ע"ב גמ' אמר ר"ת וכו' מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא . נ"ב ופ"ל לר' דלאו זה או זה שני ויתן לה כתובה : רש"י ד"ה הדר אמר כו' דרבנן . נ"ב נ"א מדרבנן :

דף פו ע"א רש"י ד"ה גרושה בת לוי כו' בשביל בעלה . נ"ב עי' רשב"א דהקשה הא מתני' ר"מ היא דאמר מעשר ללוי ולא לכהן ותירץ כיון דמותר לכהן לאכול נוטל בשביל אשתו ול"נ דמיירי בתר דקנסוהו עזרא כדאיתא ע"ב וכ"מ מלשון רש"י : תד"ה תרומה כו' ר"ע היא . ונ"ב ולקמן ע"ב הוכיחו תוס' בד"ה מי דלר"ע מותר לזרים : ד"ה מה כו' נמי כתיבא כו' . נ"ב עי' מהרש"א ול"נ דנ"ל פתיכי והוא לשון תערובת : תד"ה אי כו' לענין מיתה . נ"ב וכ"ה ברכה איכה פסוק גלתה יהודה מעוני וכ"כ תוי"ט בפ"ד דדמאי משנה ג' בשם ירושלמי : ד"ה מאי כו' כדאמרן . נ"ב וכן מוכח סוף ע"ב במשנה : ע"ב תד"ה מי כו' אסור לאוכלו כו' . נ"ב עי' ע"א תד"ה אף כו' : ד"ה מפני כו' בעזרא והיה כהן כו' . נ"ב פסוק זה הוא בנחמיה סי' י' וקשה לי חדא דשם כתיב לפני זה ולהביא וגו' ומעשר אדמתינו ללוים גם כתיב והלוים יעלו את מעשר המעשר בהך קרא יהיה הכהן גם שם סוף סי' י"ב כתיב וכל ישראל בימי זרובבל ובימי נחמיה נותנים ללוים גם בסי' י"ג נמי כתיב כן ע"ש ונ"ע דשם כתיב ואדעה כי מניות הלוים לא נתנה ויברחו איש לשדהו הלוים וגו' ואריבה את הסגנים ואומרה מדוע נעזב בית האלהים ואקבצם ואעמידם על עמדם וכל יהודה הביאו מעשר הדגן והתירוש והיצהר ע"ש : ד"ה ומפני כו' היו קנוצי כהונות. נ"ב הקשה זקני מהר"ם ז"ל איך יתכן שהיו כל כך ונעלם ממנו בעזרא ג' מפורש שהיו כל כך ועיין תוי"ט ריש פ"ד דקדושין :

דף פז ע"ב גמ' או הודע אליו מ"מ . נ"ב דלאו רבוי הוא וקרבן אהרן פירש בע"א ע"ש בת"כ : רש"י (במתני') סד"ה מן המעשר כו' דרבנן . נ"ב כ"ה בגמ' דף לא ע"א וע"ש ברש"י למה מפרשינן כן :

דף פח ע"א תד"ה ומה כו' ומספקא ליה כו' דאין נאמן . נ"ב יש לדקדק לפי מ"ש לפני זה דאין העדים יכולים לידע בבירור שהוא שוגג א"כ איך יביאו קרבן וי"ל דמ"מ הוי רגלים לדבר כמ"ש תוס' בדבור שאח"ז : ע"ב תד"ה והבא כו' ואור"י כו' . נ"ב עי' מהרש"א ועי' לג ע"ב בד"ה עד א' ולד ע"א ד"ה ולטעמיך דשם הוכיחו דכל נשים דייקות וא"כ לק"מ ודו"ק :

דף פט ע"א תד"ה אמרי כו' אמרינן לקמן . נ"ב דף לד ע"ב ולה ע"ב : ע"ב תד"ה שהפקר כו' מרשותיה . נ"ב עי' דף שאח"ז בתוס' סד"ה והזיל :

דף צ ע"א תד"ה ואוכלת כו' או לא . נ"ב גם י"ל דמשמע דמאכילה בידים וכ"כ תוס' בגיטין דף נה ע"א : ד"ה הזיל כו' תרומה הוי . נ"ב ומוכרן לכהנים :

דף צא ע"א רש"י ד"ה בתרומה דרבנן כו' אמעשר . נ"ב גם הוי קשה פשיטא אי מיירי בתרומה דאורייתא : ע"ב גמ' (ופסק) ובגליון ס"א אינו נ"ב רש"י גרם לה : רש"י ד"ה והלכה כו' פרט כו' . נ"ב זה שייך לומר לרבא דף י"ב דצרת איילונית מותרת ליבם דלרב אסי שם פוטרת צרתה אם הכיר בה : ד"ה הלכו

צרות

נרות כו' מקח טעות הוא. נ"ב זה שייך לרב אשי דף י"ב דהא לרבא אפילו הכיר בה שהיא איילונית הדין כן ואפשר דרש"י פסק כרבנן שם דף יב ע"ב ע"ש ודו"ק:

דף צב ע"א תד"ה ואמרו כו' דלמסקנא דגמ'. נ"ב עי' מהרש"א ול"נ דר"ל למאי דמסיק בסמוך משום דקנסי למתני כו': שם כמו שהיתה מותרת לבעל. נ"ב היינו לתנא דמתני' ריש פרקין ועי' בדף שלפני זה ע"א וע"ב ולה ע"ב: **ע"ב** רש"י ד"ה כדאמר מעיקרא כו' תנא בלא גט. נ"ב והתם בעיא גט שמא יאמרו גירש זה ונשא זה אבל הכא אי לאו דגזרו דמחלפי לא בעיא גט כדי שיכול היבם להחזירה כמ"ש תוס' ד"ה אבל כו' דלא החמירו בשוגג יותר ממזיד: תוס' סד"ה (בע"א) אבל כו' דלרבנן לא הוי ממזר מ"מ תנא. נ"ב מדברי רב אשי משמע כן דתנא מבעל לפרש"י. רק דתוס' ס"ל דאף מייבם תנא וגם אפילו אם יש לה בנים קמ"ל דתנא: סד"ה אמר כו' בסוף החולץ. נ"ב בתוס' ד"ה הכל מודים כו' וכן יש להוכיח מדברי רב אשי דשמעתין דהרי אמר דמותרת לו ליבם אף דשמואל נמי מספקא כרב ולר"ע אסורה ליבם כמ"ש רש"י דף נד ע"א ד"ה אלא כו' וכמ"ש תוס' בדבור שלפני זה ריש העמוד ותוס' שלא כתבו הוכחה זו הוא משום דכתבו ד"ה נותן כו' דר"ת מפרש לה שנתקדשה ולא נשאת ודו"ק:

דף צג ע"ב תד"ה עד כו' והא ליכא חומר כו'. נ"ב דף נה ע"ב:

דף צד ע"א רש"י ד"ה אלא לא תידוק כו' בשמעתין. נ"ב דף נא ע"ב: שם ואוקימנא. נ"ב נ"ל דר"ל לפי דמוקי לעיל דנ"ב ע"א מתני' דידן כר"ע ה"נ מתני' דגיטין נמי: תד"ה כי כו' כדמשמע בסוף האשה שלום. נ"ב דאינה נאמנת לומר מתייבמה · שם וא"ת ומאי כו'. נ"ב עיקר הקושיא על זה דפשיט רב ששת: שם שמא שכרוהו כו' או היא עצמה כו' נ"ב ברא"ש איתא שמא שכרוהו שונאיה או הוא עצמו רוצה לקלקלה כו': שם ע"ה בקטטה. נ"ב דף קטז ע"ב: שם וע"א במלחמה. נ"ב דף קטו ע"א: **ע"ב** תד"ה והע"ג. א"כ כו' וכמ"ד כו'. נ"ב הקשה מהרש"א בדף שא"ז ע"ב הא כתבו תוס' בשמעתין בד"ה ולאו דסוגיא כר' אמי אזלי ור' אמי אמר בהדיא על פי עדים אשת גיסו שריא ול"נ דלק"מ בודאי ר' אמי גופיה ס"ל כתירוץ ראשון של התוס' אלא דסוגיא דשמעתין לא סבר כוותיה בהא דמתיר לחזור בשני עדים כמו שהוכיחו מהא דפריך כו' וס"ל לסוגיא דידן דר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר דס"ל כר' שמעון וגם לר' יצחק נפקא טעמא דנפשיה קאמר וכה"ג דף עז סוף ע"א בתד"ה ריש נקיש: ד"ה אלא כו' האי סברא. נ"ב עי' מהר"ם ול"ק דמה שכתב התוס' אית להו האי סברא היינו דלא חיישינן לתנאי בנשואין בדף שא"ז ע"ב ועי' בדק"ז בתוס': שם בס' כ"ש. נ"ב דק"ו ע"א ע"ש:

דף צה ע"ב גמ' ואמר רב הונא כו' ושמע שמת כו'. נ"ב בעד א' מיירי דהא רב ס"ל בדף נא ע"א דבשני עדים מותרת לחזור מיהו י"ל גבי תנאי חייש רב טפי: רש"י ד"ה וקא"ל ר' יוסי כו' והואיל והנהו מעשיו פוסל. נ"ב עי' מהרש"א ולי קשיא למה לי טעם דהואיל כו' הא אפי' היתה פנויה נמי הדין כן כדאיתא בדף שלפני זה ע"ב: ד"ה וא"כ אדר' יצחק כו' וגיסו נמי לא פסיל. נ"ב קשה וכי יכול שמואל שהוא אמורא לחלוק על ר' יוסי ות"ק שהם תנאים ומיהו מצינו בדף שלפני זה דפליגי חכמים ור"ע אם חיישינן לתנאי ולפ"ז יש ליישב וכ"כ רש"ל בתוס' ד"ה וקאמר כו' ע"ש ולזה נתכוונו תוס' ס"ד הכ"ל אלא דדייק דת"ק דמתני' נמי לא חייש לתנאי מדלא בעי אחות ארוסתו גט ממנו דאי הוי בעי גט לת"ק היה נאסר עליו ארוסתו דהא בהא תליא: תד"ה וקאמר כו' וא"ת כו' כיון דלא בעי גט. נ"ב רש"ל וכ"כ תוס' בדף שלפני זה ע"ב ד"ה אשת כו':

דף צו ע"א גמרא אטו כלהו כו'. נ"ב קאי על ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה ופריך הא ברישא נמי אמרו לו מתה אשתך ומשני לאחר מיתת הראשונה ודאי כלומר אמת: תד"ה ודלמא כו' וי"ל דלא מסתבר כו'. נ"ב ולי נ"ע דהא ה"ל לומר דפלוגתא דרב ושמואל מיירי כגון שכנסה אחיו אשה דלא כרב הונא ורב ס"ל כת"ק ושמואל כר' יוסי והו"ק וכ"ל ליישב דע"כ רב לא סבר כת"ק דהא לת"ק לא בעי גט כמ"ש תוס' בדף שלפני זה ע"ב ד"ה וקאמר ודל"ד ע"ב ד"ה אשת ורב קאמר הרי היא כאשת איש משמע דבעי נמי גט כאשת איש ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה ואין מאמר אחר מאמר כו' ולשון ראשון נראה. נ"ב עי' דנ"א ע"ב: ד"ה והולך כו' הואיל והוי נרתה כו'. נ"ב עי' בגמ' די"ת סוף ע"ב טעם אחר ובדל"א ע"ב במשנה דג' אחין פרש"י טעם זה והוא נכון יותר וע"ש:

דף צז ע"א תד"ה ואין כו' דאין שכיבת אחותה כו'. נ"ב וע"ש ע"ב בתוס' ד"ה והע"ג דלפ"ז קשה לרב ששת דאמר דבשני עדים כ"ע מודים דשרי אפילו באשת איש: **ע"ב** רש"י ד"ה בתר אביו שדינן כו' זונה היא. נ"ב אף דבמשנה פרש"י טעם אחר נ"ל דלאו כ"ע ידעי זה דרחמנא אפקרא לזרעיה כו':

דף צח ע"א תד"ה קלט כו' כרת. נ"ב לדברי רש"ל שם דף לד ע"ב דליכא כרת ניחא:

דף צט ע"א תד"ה כתב כו' כגון ירושה. נ"ב פי' בעלמא והכא גריעא מירושה: **ע"ב** תד"ה ואינן מטמאין כו'. נ"ב עי' מהרש"א וממה דקתני ואין נושאין נשים משמע דהם גדולים:

דף ק ע"א גמ' אלא לרבנן מא"ל. נ"ב עי' מהרש"א ולדברי תוס' ד"ה והשירים כו' הכל אחד: תד"ה והשירים מתפזרין היינו נשרפין. נ"ב עי' במנחות דף עד ע"א:

דף קא ע"א גמ' מדתני רב יוסף נפקא. נ"ב נל"ע הא בדיני ממונות בעינן מן התורה ג' מומחים לדעת רבא פ"ק דסנהדרין ואפ"ה סומא כשר באחד מעיניו כדאיתא בסנהדרין דל"ד וכ"ל לתרץ דהתם דבעינן מומחים משום דכתיב אלהים דהיינו לשון מומחה אבל גבי חליצה דלא כתיב אלהים אי ס"ד דבעינן מומחים ע"כ נפקא ליה מדכתיב זקנים או השערה וזה לשון סנהדרין משמע כמ"ש תוס' ד"ה מיבעי ליה כו' ודו"ק: **ע"ב** תד"ה ואנא כו' נמי מפסיל לדין לישראל. נ"ב כמ"ש תוס' דף מה ע"ב ד"ה כיון כו':

דף קב ע"א רש"י ד"ה שיגלי כו'. נ"ב היינו רצועות כדאיתא בב"מ דכ"ו ריש ע"א כיסא בתר שנצא ועי' רש"י שם: רש"י ד"ה דמים. ברייבער בלע"ז. נ"ב עי' דף שא"ז ע"א ודף מב סוף ע"א: תד"ה לענין כו' בעשרה יוחסין. נ"ב נ"ע הא ר' יהודה קאמר התם כן אבל גמ' שם דף עח ע"ב פסק בדיעבד כר' יוסי שם דאפילו גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה ולכתחלה סגי באמה מישראל כרהב"י שם ויש ליישב דשאני התם דדרשינן לר' יוסי מזרע ישראל משנזרעו בישראל ולרהב"י דרשינן מזרע אפי' מקצת זרע פרש"י זרע כהוא כגון מן האב אבל התוס' הוכיחו מר' יהודה דדרים עד דאית כל זרע מישראל כדאיתא שם דף עח ע"א בגמ' ופירש"י כל זרע כלומר כל עיקר הקרוי זרע היינו מן האב כו' אלמא אפילו למאן דמהמיר סגי במן האב לחוד ועי' דף שלפני זה ע"ב בתוס' ד"ה כ"ד: **ע"ב** גמ' נעל נעל ריבה. נ"ב עי' דף שא"ז ע"ב: רש"י ד"ה מוקי קלנו"ש. נ"ב עי' למטה ברש"י ד"ה במוק: ד"ה ה"ג שוטה כו' הוא קבל חליצה מהם. נ"ב ביאור דבריו דלעולם היבם מקרי חולץ והיבמה מקרי נחלץ והקב"ה נמשל ליבם וישראל לשומרת יבם כדאיתא במדרש איכה מיהו הנמוקי יוסף כתב להיפך דיבם ניקרי נחלץ לפי שחולצין לו מנעלו והיינו כגירסת הס"א מי כתב חלצו לו כו' ונראה טעם דרש"י דלכך היבם מקרי חולץ לפי דבדידיה תליא או ליבם או לחלוץ: ד"ה בקב הקטע ואין נסמך עליו. נ"ב דבתר הכי תניא סמיכת הרגלים וכ"ה בשו"ע אה"ע סי' ק"ע סעיף ט"ו ע"ש גם בתוס' ד"ה בקב משמע כן כרש"י וכן מוכח בשבת דס"ו ע"א בגמרא ובתוס' שם ד"ה רבא: תד"ה סנדל כו' כרבנן דפליגי. נ"ב למ"ש הרא"ש דלכתחלה קאמר אין חולצין בו נ"ל דכר"מ ס"ל רק די"ל דלר"מ לא מחמרינן בזה ודו"ק:

דף קג ע"א גמ' ר"מ היא כו'. נ"ב הא דלא דייק כן על מתני' עמ"ש ע"ב על פסקא סנדל של עץ מאן תנא כו': רש"י ד"ה להסך את רגליו מי רגלים. נ"ב תימה הא בפ"ג דיומא איתא במשנה זה הכלל היה במקדש כל המסיך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים אלמא דמסיך כנוי לנקבים גדולים. כמו שפרש"י שם וכל המפרשים: תד"ה בין כו' לקמן עמידה לכתחלה. נ"ב משמע דהא דגמר דין בעמידה הוא רק לכתחלה: ד"ה הקיטע כו' דחשיב מנעל. נ"ב ולעיל ע"ב בדף שלפני זה ד"ה סנדל כתבו תוס' טעם דר"מ דלא דריש תחת כפרש"י כאן וי"ל דמשום גבי שבת לא שייך כ"כ דרשה זו ודו"ק: **ע"ב** גמ' אמר שמואל ר"מ היא. נ"ב לדברי מהרש"א קשה למה דייק לעיל ע"א קב הקיטע מני ר"מ היא כו' ולא דייק כן על מתני' ולכן נ"ל דס"ל לסגמ' דודאי מתני' איכא למימר במתופה עור ולא קשה לפלוג וליתני בדידיה דהתנא אורחא דמלתא נקט דסתם מנעל של עץ מחופה עור להכי נקט אנפליא הוא של בגד אבל בקב הקיטע פריך שפיר ליפלוג וליתני בדידים כיון דקב הקיטע דרכו לעשות משל עץ לבד דהא לכך פליגי ר"מ ור"י בקב הקיטע ודו"ק וכ"ל ראיה לפ"ז לפי' מהרש"א דהשמיט קב הקיטע מברייתא דלעיל ומתני' סנדל של עץ הביא ומוקי לה במחופה עור ודו"ק: רש"י ד"ה של תקרובת עבודת כוכבים כו' לשם דורון. נ"ב רשב"א הקשה דהא איתא בע"ז ר"פ ר' ישמעאל דבעינן תקרובת המשתברת כעין פנים אלא הכא כגון שישחט בהמה לעבודת כוכבים ועשה עורה סנדל ול"נ דיש ליישב דברי רש"י ע"פ מה דאיתא בשו"ע יו"ד סי' קל"ט סעיף ג' ע"ב דכל שביואה בה קרב ע"ג מזבח נאסר מיד:

דף קד ע"א רש"י ד"ה וכי לא מוספי מאי פרכא איכא דקאמרת מופנה כו' כצ"ל: שם בכל דוכתא כו'. נ"ב לעיל ע ע"ב: בתוס' (ד"ה לעי' ע"ב) א"כ בעבודת כוכבים של נכרי. נ"ב נ"ל עבודת כוכבים של ישראל שעבדה נכרי לדעת ישראל כדאיתא בע"ז דף נג ע"ב: סד"ה אי כו' לכתחלה. נ"ב ומכאן תשובה להא דמביא תוי"ט ראיה לדברי רמב"ם דפסק כר' אליעזר דחליצת לילה פסולה משום דאמרינן בגמ' דיחידאה היא ולדברי התוס' אין ראיה די"ל דהא דקאמר הגמ' יחידאה היא היינו בהא דהכשיר לכתחלה: **ע"ב** תד"ה והא כו' וא"ת כו'. נ"ב ונ"כ דצריך לומר טעם אמירה דאפילו נפלה מאחיו תרש לא הלין: שם ומהשבתו ניכרת. נ"ב מהר"ם גרס דמחשבתו ולי נראה גרסא ישנה עיקר דתרתי קאמרו תוס': סד"ה דאמר כו' ושמא יש שום יתור. נ"ב קשה א"כ מה פריך שם מרוצא ואיכך ע"ש:

דף קה ע"א גמ' למאן אילימא לעלמא פשיטא מי הויא חליצה. נ"ב נ"ע למה לא דייק כן מתני' וי"ל דשם הוי תרתי: רש"י ד"ה מי כתיב וירקה כו' רוק וד"א. נ"ב פירש כן משום דהכי אמרינן לקמן בסמוך אבל הרא"ש בשם הראב"ד לא פירש כן: **ע"ב** ד"ה ר"ש כו' ול"ד שניס. נ"ב דאפילו אחד סגי בעדים רואין אותן מבחוץ כמו מעשה דר"ע:

דף קו ע"א תוס' סד"ה אין כו' מאותו. נ"ב נ"ל באותו וכ"ה ברא"ש: **ע"ב** תד"ה רבא כו' אפסוקי כו'. נ"ב שם הגירסא אסוקי וכ"ג הרא"ש כאן וכרי"ף:

דף קז ע"א תד"ה אמר כו' דבפרק המדיר. נ"ב ואיתא נמי בפרקין דף קי ע"א:

דף קט ע"ב תד"ה ששים כו' וקשה כו'. נ"ב ובמדרש רבה סדר נשא פי"א דריש ליה נמי אסנהדרין ומתרץ זה ע"ש וכ"כ המהרש"א בח"א פ"ק דסנהדרין:

דף קי ע"ב גמ' לא בפקחת ואח"כ נתחרשה. נ"ב והא דתנן ואם רצה יוציא לפי דלא בעינן דעת אשה בגט כמו דאיתא אח"ז:

דף קיא ע"א גמ' וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ. נ"ב וגם צריכה גט כמו שפרש"י ד"ה אי אמרת: רש"י ד"ה אא"ב רישא כו' שהרי אחות אשתו היא. נ"ב במקצת: **ע"ב** רש"י (במתני') ד"ה כחיי בעלה ולא. נ"ל לא וכ"ה בכ"י גם תוי"ט מביא רש"י: תד"ה לאחר שלשים כו' כדי להסירה. נ"ב עי' רש"ל ועי' רמב"ם בפירוש המשנה ור"ב ז"ל:

דף קיב ע"א תד"ה היא כו' הא איסי גופה כי אמרה נבעלתי כו'. נ"ב יש להקשות דגבי איסי אמרה נבעלתי בעי חליצה לפי שיבם אמר לא בעלתי אבל גבי נרתה הרי היבם אמר בעלתי: שם וכופין היינו. נ"ב פי' הא דקאמר גמ' וכי מפני שאנו כופין: שם נראה לאסור הנרה עד כו'. נ"ב כלשון ראשון: שם לכונסה אפי' תוך כו'. נ"ב כל' שני: **ע"ב** תד"ה העיד כו' מאמרו לו אף כו'. נ"ב נ"ל ואמרו לו:

דף קיג ע"ב תד"ה יצתה כו' כיון שיש לה אב הרי יש לה יד. נ"ב קשה הא פרש"י בכתובות מו ע"ב ובקדושין מג ע"ב דדוקא בארוסה יכול האב לקבל הגט ולא בנשואה מיהו רש"י ריש פרקין וגם בדף קט ע"א פי' אפי' בנשואה יכול האב לקבל הגט אח"ז מצאתי בהרא"ש שכתב דר"ת מיירי בארוסה: שם הוי מצי לשנויי ביש לה אב. נ"ב לפי מ"ש לעיל דבנשואה אין יכול לקבל ניחא דלא מצי לשנויי הכי דהא ר' יצחק קאי אמתני' דהכא דמיירי שנשאה כבר: ד"ה מהו כו' וי"ל אמלתא כו'. נ"ב פי' דלא קשיא ליה רק על גוף הדין מאי קמ"ל אבל לשונו דדייק מדברי ר' יוחנן לא רצה להקשות עליו די"ל דס"ק רבא בכלל דברי ר"י היא נמי זה ולא נחות לחלק ביניהן:

דף קיד ע"א גמ' ואי דליכא סכנה אפי' ביו"ט אסור. נ"ב אף דהוי אוכל נפש עי' בשו"ע א"ח סי' תצ"ה סעיף ב' בהטיפה אסור ע"ש וכרים בינה דף ג' בתוס' וכרים פ"ג בהרא"ש מ"מ קשה לפסוקים דס"ל דלא אסור ביו"ט רק מדרבנן: רש"י ד"ה אומדנא כו' עד מו"ש. נ"ב וה"ה בחול יכול להמתין: תד"ה וקסבר כו' וא"ת ואפי' כו' דהא אין דישה אלא כו'. נ"ב מדלא מקשו אפילו בשבת נמי לשתרי משמע דס"ל דיש אכתי איסור מדרבנן: **ע"ב** רש"י (במתני') ד"ה קטנה כו' מתוך כו'. נ"ב עי' דף קטז ע"א: ד"ה מת וקברתיו כו' שמא ברח. נ"ב עי' רש"ל מה שפירש על לשון זה ועי' נמוקי יוסף:

דף קטו ע"ב תוס' סד"ה וקאמרי כו' מהני ע"פ טביעת עינא. נ"ב פי' סימנים עם טביעת עין מהני:

דף קטז ע"ב תד"ה באותה כו' מגו שהיתה כו'. נ"ב עי' בר"ן סוף נדרים שגם ליטול כתובה נאמנת ע"ש דף נא ע"א ד"ה ולענין הלכה כו' וכן הסכים ש"ך ז"ל בגבורת אנשים שלו ואם תובעת כתובה כתב הר"ן דאינה נאמנת וכ"כ תוס' סוף ע"א:

דף קיז ע"א תד"ה וחזרו כו' אלא מטעם ק"ו. נ"ב קשה הא כבר השיבו על ק"ו זה דאחין יוכיחו: ד"ה חוץ כו' ואף לשמואל דאמר לעיל כו'. נ"ב מדבריהם משמע דמיירי כאן שאין לה בנים [ועי' מל"מ] ויש להקשות א"כ תפשוט דעד אחד ביבמה מהני ואמאי מיבעיא ליה דף נג ע"ב בזה: **ע"ב** תד"ה הא כו' ולא קתני הולד כו'. נ"ב עי' מהרש"א שמגיה ומהר"ם מקיים הגירסא אבל דבריו תמוהין מיד דמי יוכל להכחיש זה אם ע"א אומר מת ובנים אומרים שלא מת הולד מן השני ממזר מדאורייתא ואם ר"ל מראשון הא גם תנא מן הראשון הוי ג"כ מדרבנן כדאיתא דפ"ט א':

דף קיח ע"א תד"ה סד"א כו' ודאי בעא לקלקולא. נ"ב מהמשך הלשון משמע דאותה שאותקת בעא לקלקל חברתה שאומרת מת שתלך ותנשא אלא דקשה הא בגמ' משמע דלא ידעה כלל: בא"ד וי"ל דאפי' כו' אמתלא לדברי'. נ"ב עי' מהרש"א ול"נ דמ"ש תוס' ונתנה אמתלא היינו הך מלתא דקאמר הגמ' דמעיקרא לא כן אמרתי לאמת אלא כדי לעגן גם חברתי ועי' ע"ב דיש הוכחה לזה מתוס' ומיירי דהשתא אמרה דהיא ידעה נמי שמת. דאל"כ איך ס"ד דשריא ומיהו מתוס' משמע דאף דלא אמרה השתא דידעה שמת ס"ד דנשרי לה מכח הוכחה דאי לא הוה ידעה שמת היתה שותקת וא"כ י"ל דברי מהרש"א דלכך לא שרי לפי האמת כאן דלא סמכינן על הוכחה זו ועי' תוי"ט: **ע"ב** תוס' סד"ה אמר כו' אפילו נתנה אמתלא לדבריה. נ"ב משמע דדוקא הכא לא מהני לה אמתלא לפי דאיכא למיתב מה דקאמרה השתא הוא משום דרחמא ליה או משום דסניא ליי' ולעיל ע"א בתד"ה סד"א כו' משמע דגם לשאר נשים לא מהני אמתלא לפי האמת ולמ"ש ניחא דהם קמ"ל דלא מהני הך אמתלא לומר עשיתי לעגן חברתי וכאן קמ"ל דלא מהני הך אמתלא לומר מפני דסניא ליה אמרתי תחלה כן ודוק:

דף קיט ע"א תד"ה אבל כו' אם נשאה. נ"ב נ"ל שמא נשא: ד"ה אמאי כו' וי"ל דמיירי כו' שכניסה מהו. נ"ב עי' מהרש"א גם ברש"י ע"ב ובגמ' שם לא משמע כן דהרי כתב רש"י ד"ה נאמנת משום חזקה והפה שאסר הוא הפה שהתיר והגמ' קאמר באמרה אני והוא נתכאנו במערה א"כ ליכא עדים ולענין קושיית התוס' נ"ל דלפי המסקנא דגם במשנתנו לא אזלינן בתר רובא דאתיא כר"מ א"כ גם שם ניחא ולפי דעת המקשן י"ל דאלימא ליה להקשות על משנה זו דהתם י"ל כיון דלא הי"ל לאשה זו בנים כמה שנים הרי יצאה מכלל רוב נשים אבל הכא משמע אף שנשאה הנרה בעת שהלך למדינת הים ולא יצאה הנרה הזו מכלל רוב נשים ועוד דאם ליכא רוב ניזיל בתר חזקה ודוק. ומיהו גם לפי האמת דמסקנא נריכים אנו לומר כן דהא מסיק דחזקה לא עדיף מרובה וא"כ למה נאמנת באומרת מת בני ואח"כ בעלי הא איכא רובא נגד חזקה ודו"ק היטב. אח"ז מצאתי דברי הראשונים בתוי"ט סוף פרק דלעיל ודברי האחרונים ברשב"א ס"פ דלעיל ע"ש: ד"ה מהוורתא כו' וסתמא כר"מ התם הוי סתם כו'. נ"ב קשה הא סתם לן תנא כאן כר"מ [ועי' תוס' לעיל מב ב' ד"ה סתם ודוק] ולפי מ"ש מהרש"א ע"ב בתוס' ד"ה סיפא דר' יהושע פליג נמי ארישא ניחא דלא הוי סתם כדאיתא דמ"ב ע"ב ע"ש: ד"ה רישא כו' בהדי מיעוט. נ"ב וא"כ ס"ל דחזקה עדיף מרובא וכ"ה סברת ר"ן: **ע"ב** תד"ה וחזקה לא עדיף מרובא. נ"ב גרסא זו נכונה יותר מגרסא שלנו: ד"ה מאי כו' מ"מ לפלגו גבי הסיא דמת בעלי כו'. נ"ב דקי"א ועי' מהרש"א ול"נ דבתירוץ תוס' מיושב נמי מנרתה אסורה דאף שמעידה על עצמה ידעה דגם היתר נרתה תלויה בה והוי פסיק רישא דהוי כאילו מתכוונת להעיד על חברתה מיהו לקמן בברייתא דמייתי בגמ' אי' בהדיא דגם זה מתיר ר"א וא"כ ע"כ צריכין אנו לומר כמהרש"א אלא דקשה א"כ תפשוט דטעמא דר"א מתיר הוא משום דלא מקלקלא נפשה מדלא פליג לעיל ש"מ דהתם חיישינן דלמא בקטטא אתיא ולא מקלקלא נפשה וכ"ל לתרץ דלכך פליג הכא משום דקאמר בגמ' ר"א לדבריהם דרבנן קאמר אודי לי מיהו היכא דאכשיב דלא מקלקלא לה נפשה. והיינו נמי טעמא דלא פליג על רישא דמשנתנו דהכא:

דף קכ ע"א תד"ה מנאו כו' דאפי' ע"ה אית ליה טב"ע. נ"ב אלא דאיתו נאמן וכ"ה בחולין נו ע"א: **ע"ב** גמ' רבה אמר בסכין מלובנת וד"ה. נ"ב פי' מתני' מיירי בסכין מלובן: רש"י ד"ה לא שיולי אינשי כו' לחברו נ"ל לתמורו: תוס' סד"ה כליו מיהו למסקנא. נ"ב לאיבעית אימא: סד"ה איבעית כו' שידוע לו שכן כו' כצ"ל וכ"ה בתוס' גיטין כח א' ושם תרצו עוד דידע שלא השאיל: ד"ה למימרא כו' דרוב גוססין למיתה. נ"ב כדאיתא בגיטין דף כח א' ומ"ש תנן נמי נ"ל דהיינו מתני' דהכא דקתני עד שתנא נפשו · שם מדלא קתני' כו'. נ"ב פי' אע"כ דס"ל דמגוייד נמי לא חיי ומשני תנאי היא ותנא דמתני' דידן ס"ל דחיי כשאינו גוסס אבל אם גוסס לא חיי ולפ"ז לא קאי עד שתנא נפשו אגוסס דמגוייד אלא אשאר גוסס. ורש"י במשנה לא פירש כן: בשה"ד לא מצי לשנויי. נ"ב דאיהו ס"ל דתי אפי' אחר י"ב חדש כדאי' בחולין:

דף קכא ע"א במשנה מן הארכובה ולמעלה תנשא נ"ב כתב תוי"ט בשם הרב המגיד שכתב בשם רמב"ן ורשב"א דהיינו אחר י"ב חדש ועי' דף שלפני זה ע"ב בתד"ה למימרא כו' דלא ס"ל כן אלא דאף תוך י"ב חדש שרי לרבנן ולמשנה באהלות שמביא שם הגמ' ולאביי לכ"ע משום דמיא מרזו מכה ולפ"ז נריכין לומר אף דבשאר טריפות חי י"ב חודש מ"מ בנחתך רגלו מן הארכובה ולמעלה מת: רש"י ד"ה למחילה של דגים כו' בין למעלה. נ"ב פי' אותה הטיפה היא קלתה למעלה מן המים: תוס' סד"ה ולא היא כו' שרובן מתים. נ"ב והטעם כ' תוס' בבכורות כ ע"ב ד"ה חלב משום חומרא דאשת איש ולפ"ז הא דאמרינן ריש פרקין סי' לס תמות אינה חוששת לפי דלאו וכרת לא תמיר כאשת איש דחייב מיתת ב"ד ודו"ק:

הגהות על הרא"ש

פ"ד סי' ד' דלמא איעברה ומיעברה חלבה כצ"ל: סי' ה' בספק הגולה דרבנן נ"ב כדאיתא דכ"ד ע"א: סי' יז וכאן פסק ר"ת כצ"ל וכ"ה בתוס': סי' כו דבעוד שהיה בבה"ק אמר לאחותה לאי כו' כצ"ל:

פ"ו סי' יא ותמיה היאך נכוף כיון דאמרינן בירושלמי כו'. נ"ב יש לתמוה מאי קשיא ליה הא התוס' וגם הרא"ש הביאו דזה הוא פלוגתא דאמוראי בס"פ המדיר וא"כ משמע ליה להרי"ף ז"ל דהלכה כמ"ד דכופין כיון דהרבה אמוראי מפרשים דבריו:

פי"ב סוף סי' א' א"ל לפרסומיא מלתא. נ"ב בגמ' ל"ג הך א"ל לפרסומי מלתא: סי' ב וי"ל דאצטריך לפסלו וכו'. נ"ב כ"כ תוס' דק"ה ע"ב אבל בד' קב ד"ה לענין לא כתבו כן [והק"נ מביא ממרחק לחמו]: [שם] דהדוי ראויה לבילה כו'. נ"ב נ"ע הא השתא אינו ראוי לבילה כמו מאן שרגלו הפוך שאפי' נעשה אח"כ ולא נולד כך לא חלין כמו' דאיתא בגמ' בר אבין ובר קיפוף לא חלין שנעשו רגליהם הפוכות כמו שפרש"י והוא גמ' במו"ק וכן חרש וחרשת לא חולצין לפי שאין באמר ואמרה אפילו נתחרשו אח"כ ולא נולדו כך: שם להכניס הסנדל בשוקו ולהוציאו. נ"ב נ"ל ולקשור: סי' טו ותליצה כשרה אפילו לא נתרצה. נ"ב נ"ל נתנה: סי' יח ולא חיישינן לב"ד טועין. נ"ב היינו כגרסת תוס':

בפסקי הרא"ש פי"ב סי' ט' ובמוק. נ"ב לפי מה שפרש"י דק"ב ע"ב דמוק הוא של לבד קשה ומגין נ"ל פשוט דהיינו דוקא לר"מ דמכשיר בקב הקיטע ולא בעי של עור אבל לרבנן דפסלי בקב הקיטע ובסנדל של עץ כדאיתא בגמ' דק"ג ע"א ה"ה דפסלו בקב הקיטע א"כ למאי דפסק כחכמים דשל עץ פסול כשאינו מחופה עור ה"ל למפסל נמי מוק אפילו דיעבד וכן נ"ל מוכח מן רבינו אשר סי' ו' שכתב הברייתא דסמיכת רגלים והשמיט קב הקיטע ומוק לפי דאתי כר"מ דלא קיי"ל כוותיה: סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת יבמות

מאת הגאון כו' מו"ה יוסף חנינא ליפא מייזעלש זצ"ל (בעהמ"ס שו"ת תפארת יוסף וכו').

דף ב ע"ב תוס' ד"ה או כו' וכ"ר אברהם מבורגיילה תי' כו' ול"נ דבהדיא קתני בתוספתא כו'. נ"ב וכ"ל ביישוב קושי' התוס' על הרא"מ בהקדם ליישב קושית הישוע"ק על הרא"מ מהא דפריך הגמ' בסנהדרין דס"ט על הך דאיבעי' אי הולכין בד"נ אחר הרוב ודייקינן מהך דתנן קטנה בת ג"ש ויום אחד מתקדשת בביאה ואם בא עלי' יבם קנאה וחייב משום א"א וא"כ דא"ה בד"נ בתר רוב ניחוש שמא איילונית היא והדעתא דהכי לא קידש ומשני בקיבל עליו וקשה דאכתי ק' מסיפא דאם בא עליה יבם קנאה והייב משום א"א והרי דלמא איילונית היא ולאו בת יבום היא ובזה נ"מ הא דשני הש"ס בקיבל עליו דאף בקיבל עליו איילונית לאו בת יבום היא דאסר תלד כתיב ונ"ל לסיפוך דמיירי דאחיו לא קיבל עליו רק היבם וא"כ ממ"נ קנאה דאי איילנית היא קידושי הראשון לאו קידושין ניננו ולא הוי אשת אחיו כלל ומקודשת ליבם בתורת קידושין ואמנם לשי' הר"א מבורגיילה דיש ס' דלמא אם הי' תי לא הי' מקפיד כלל וא"כ אף גם אי איילונית היא קידושי הראשון הוי קידושין גמורים ולאו בת יבום היא והוי אשת אח שלא במקום מצוה ולמה חייבים עלי' משום א"א ונ"ל דעיקר סברתו דגם באיילונית יש ס' דלמא אם הי' תי לא הי' מקפיד הוא רק מה"ט כיון דהכבר בעלה מקודם וא"כ אם מקפיד הא"כ לכשתמצא איילונית יהי' למפרע בעילתו בעילת זנות ע"כ יש סברא לומר דלא יקפיד א"כ כדי שלא יהי' בב"ז ע"כ יש ס' לומר דלמא אם הי' תי לא הי' מקפיד אבל בהך דקידושין דע"כ הך דחייבים עליה משום א"א בארוסה מיירי וכמו שפרש"י שם בקיבל בה אבי' קידושין ועי' במקנה דכ' דנזהר רש"י בזה ליישב קושית התוס' לעיל לר' יאשי' דס' מכת קרא דומתו גם שניהם עד שיהי' שניהם שוין וגדול שבא על הקטנה פטור ע"כ פרש"י בקיבל בה אבי' קידושי כסף דרק בבעילה ס' ר' יאשי' דפטור אבל בארוסה גם ר' יאשי' מודה ל"מ לרבנן דס"ל נערה אפי' קטנה במשמע אלא אפי' לר"מ מ"מ לשמואל דס"ל בסנהדרין דס"ו מקרא דלבדו דחייב בארוסה וא"כ כיון דבארוסה מיירי דעדיין לא בעלה אחיו ע"כ גם לר"א מבורגיילה ליכא ס' דלמא אם הי' תי לא הי' מקפיד דודאי הזקה דא"א מתפייס במומין דבכ"ע לא יהי' בב"ז כיון דעדיין לא בעלה ומדויק לשון רש"י דבאמת הך ותייבים עליה משום א"א קאי ג"כ איבם ע"כ נריך רש"י לפרש דרק חייבים עליה בקיבל בה אבי' קידושין דאז חל היבום ממ"נ דאי איילונית היא קידושי הראשון לאו קידושין ניננו ומקודשת ליבם בתורת קידושין דלולי דקיבל בה אבי' קידושין רק בעלה אז ל"ש הממ"נ דאף אם איילונית היא הוי אשת אחיו לומר דלא הי' מקפיד כדי שלא יהי' בב"ז וממילא לאו בת יבום היא ומנית מיושב

קושית התוס' הנ"ל מתוספתא דמבואר דנמצאת איילונית לאח"מ מותרת וכעת ניחא דהרי הך נמצאת איילונית נראה דבגדולה מיירי דמעיקרא מיירי מקטנה דקאמר או שמיאנו ונראה דאידך גוונא מיירי בגדולה ועכ"פ לא מבואר דמיירי בנשאה אחיו כשהיא קטנה ובודאי אף בנשאה כשהיא גדולה מיירי וא"כ באופן דנמצאת איילונית לאח"מ ע"כ דמיירי בלא בעלה מקודם דהרי סימני איילונית ניכרין בשעת תשמיש וכמבואר באה"ע סי' קע"ב וממילא בלא בעלה שפיר ליכא ס' דלמא אם הי' [קיים] לא הי' מקפיד דבכדי לא יהי' בכ"ז ע"כ בכה"ג דלא בעלה שפיר בנמצאת איילונית לאח"מ גרותיהן מותרות משא"כ שם דמיירי כשמת ועדיין קטנה ומיירי באמת בבעלה ובקטנה אין ניכרין סימני איילונית וע"כ בבעלה שפיר אמרי' דלמא אם הי' חי לא הי' מקפיד ודו"ק היטב:

דף כב ע"א במשנה מי שיש לו בן מ"מ פוטר כו'. נ"ב עיין במרדכי פ' הילד סי' י"ב דהקשה על הרמב"ם דפי' בסופ"ג מהל' יבום מי שזנה עם אשה בין פנויה בין א"א ונתעברה ואמר זה העובר ממני הוא ואפי' היה מודה לו וכו' הר"ז ספק לענין יבום כשם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחר וכו' וחולצת ולא מתייבמת. דהרי כאן מבואר במתני' דפוטר אפי' יש לו בן ממזר והרי א"כ נתעברה באיסור ובזנות וא"כ ניחוש כשם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחר. וכן הקשה האגודה על הרמב"ם ודחקו עצמן לתרץ לאוקמא במתני' בחבושין בבית האסורין וכ"כ הב"ש באה"ע בר"ס קנ"ו ד"ה זרע ממזר דמיירי בחבושים בבית האסורים עיי"ש. וכל מעיין יראה שהדברים מרפסין איגרי וביחוד הוא פלא בעיני מדוע סתם הרמב"ם דין זה דממזר פוטר מחליצה ובמי שזנה עם אשה סתם דחולצת דחיישינן כשם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחר והרי אם נימא דשם מיירי בחבושים בבית האסורין הרי בכה"ג גם במי שזנה עם אשה פטורה מחליצה ומדוע סתם שם דפטורה ובמי שזנה סתם דחולצת והנה הסכמת כל הפוסקים דצריכה חליצה כדברי הרמב"ם הנ"ל ומבואר כן בש"ע אה"ע סי' קנ"ו סעיף ט' וכ' הב"ש דנראה מהרמב"ם דאפי' לא דיימי מאחרים מ"מ צריכה חליצה עכ"ל. והנה מהגם שפסקו כן כל האחרונים ועיין בשו"ת חתם סופר אה"ע סי' ע"ה דפסק ג"כ כן להלכה דצריכה חליצה אף לאחר שכבר באת לאחר. אולם אנכי כאשר עיינתי בזה נתוודע לי חדשות אשר במתכתה"ק לא יצאו ידי חובת עיונם בזה והקוה כי כל מעיין יודה כי ת"ל מקום הניחו לי להתגדר בזה בעזה"י. כי באמת הח"מ כ' שם על דברי הרמב"ם דדין זה אינו מבואר בגמ' רק שהוא דעת רבינו בעצמו דע"כ לא אמרינן האומר זה בני נאמן לפטור את אשתו מיבום אלא באומר שהוא בנו מאשתו אבל בנו מאנוסתו או ממפותתו מתמרינן בו ע"ש. וזה פלא דבכ"מ שכ' הרמב"ם דעת עצמו כ' בלשון יראה לי. גם בספר יד המלך הפליא נפלאות והניח דברי הרמב"ם בצ"ע והוא דאם נימא דגם בפנויה יש לחוש דילמא זינתה גם עם אחר א"כ איך מפכת סקילה בבא על בתו מאנוסתו ואיך יש בידינו להרוג את זה דילמא זינתה גם עם אחרים ומהם נולדה לו הבת הזאת ולא בתו היא כלל וע"ש שהאריך וסיים בקצרה דעתו להבין דעת רבינו. והנה מה אעשה שכולם לא שמו עיניהם להשגית בלשון רבינו הטהור ואנכי כאשר דייקתי בלשונו הנה מצאתי מקור לדינו בש"ס ובטלו כל הקושיות אשר יספרו להפילהו ויצא דין חדש כאשר אבאר. דהרמב"ם כ' דינו הנ"ל בזה"ל מי שזנה עם אשה כו' ונתעברה ואמר זה העובר ממני הוא ואפי' היה מודה לו הר"ז ס' לענין יבום כו' כשם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחר ומאין יודע הדבר שזה בנו ודאי והרי אין לו חזקה אלא לעולם ספק הוא ולהחמיר דנין בו וחולצת ולא מתיבמת. עמוד וראה דכ' דינו רק בנתעברה ולא בילדה ודייק ואמר זה העובר ממני וגם סיים והרי אין לו חזקה וצריך להבין מה רצה בזה ומדוע לא כ' דינו בילדה ואמר זה העובר ממני. אולם באמת דברי רבינו נדקו מאד דבאמת לא כ' דינו רק בעובר ומת הבעל קודם שילדה דאז שפיר לא נתחזק לבנו דחזקה ליכא רק לאחר שיצא לאויר העולם וכאשר אבאר שיש לזה מקור בגמרא אבל בילדה ונתחזק לבנו בודאי פטורה מחליצה דהרי נודע דקי"ל להלכה סוקלין ושורפין על החזקות כמבואר בקידושין פ' עשרה יוחסין דבנתחזקה לאם או נתחזקה לבן או לאה או לאב מחזיקין אותו לדינא כאשר נתחזק לכל עיניים שבעולם והורגין ע"ז כאלו ידעמו בבירור שכן הוא וכמ"ש הר"מ פ"א מהל' איסורי ביאה. וא"כ לק"מ קושית היד המלך מבתו מאנוסתו שבא עליה דהורגין עליה ול"ת שמא זינתה עם אחר כיון דנתחזקה כבר לבתו ממילא הורגין עליה אף אם זינתה עם אחר דסוקלין על החזקות. ובאמת בכה"ג במת לאחר שילדה ונתחזק כבר לבנו פוטר גם מחליצה. משא"כ הרמב"ם הרי מיירי רק בעובר ע"כ שפיר חולצת דעובר אין לו חזקה דכ"ז שלא יצא לאויר העולם ל"ש לומר דנתחזק לבנו וזהו כוונת הרמב"ם במאי שהוסיף לומר בטעמא והרי אין לו חזקה והיינו דקאמר דמכח דיבורם לא נחשב כודאי דילמא זינתה עם אחר ומכח חזקה ל"ש לפטור דהרי אין לו חזקה דעובר אין לו חזקה אבל אם ילדה ונתחזק לבנו וא"כ מת באמת פטורה מחליצה דאם הורגין על החזקות כ"ש דפוטר מחליצה וא"כ לק"מ קושיית המרדכי והאגודה על הר"מ ממתני' דמי שיש לו בן מ"מ אפי' ממזר פוטר דהרי שם מיירי דמת אחר שכבר היה לו בן דנתחזק לבנו אז שפיר אפי' ממזר פוטר מה"ט דאם הורגין על החזקות וגם בא על בתו מאנוסתו הורגין וגם בממזר חייב על מכתו בהכה את אביו ול"ת דילמא זינתה גם עם אחר ואינו אביו וע"כ ג"כ מה"ט כיון דנתחזק עכ"פ בחזקת בנו וע"י החזקה חשבינן ליה כודאי מכ"ש דפוטר מחליצה ומש"ה כ' הרמב"ם דין זה דחולצת רק בנתעברה וכ' בהדיא הטעם משום דאין לו חזקה וממילא ל"ק ג"כ קושית הח"מ מהך דהאומר זה בני דנאמן לפטור. אשתו מיבום דלאחר שכבר הוא בן והאומר זה בני שפיר מועיל לאמירתו כיון דנתחזק ע"י אמירתו לבנו קודם שמת. ועתה אבאר איך דין זה דעובר אין לו חזקה יש לו מקור בש"ס בקידושין דע"ת האומר בני זה ממזר הוא אינו נאמן ואפי' שניהם מודים על העובר שבמעי' ממזר הוא לרבנן א"כ ולר"י נאמנים ואנן פסקינן כר"י. וקאמרי בגמ' דהך אפי' לרבותא דרבנן דל"מ היכא דא"ל חזקה דכשרות דל"מ אלא אפי' עובר דל"ל חזקה דכשרות לא מהימני הרי בהדיא דעובר כ"ז שלא יצא לאויר העולם ל"ל חזקה דכשרות ומכ"ש חזקה זו שיתחזק בעיני העולם בחזקת שהוא בנו איך שייך חזקה כזו על העובר כ"ז שלא יצא לאויר העולם. וגם לשון המתני' מורה כן בהדיא דבבן תני בלשון האומר זה בני ממזר הוא. ובעובר לא תני בלשון בני זה רק סתם ממזר הוא ומשמע בהדיא דבריישא מודה שבנו הוא ורק שאומר שממזר הוא היינו שנולד לו מחייבי כריתות ובעובר אומר סתם דממזר הוא והיינו דאינו בנו אלא מאיש אחר ורש"י נראה דנזהר בזה ופי' בבני זה ממזר הוא שנולד לו מחייבי כריתות. ובעובר פי' שאומר על העובר ממזר הוא שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר וכן הרמב"ם מדייק כן בלשונו הטהור בפ"ב מהל' נחלות ובפט"ו מהל' איסורי ביאה הט"ו ט"ז דבעובר כ' דאומר שאינו בנו. ובכן כ' בזה"ל אע"פ שהוחזק שזה בנו ואומר בני זה ממזר הוא נאמן ולפמ"ש הכל ניחא מאד דלאחר שילדה ונתחזק לבנו גם לר"י אינו נאמן להוציאו מחזקת בנו דחזקה זו שנתחזק בעיני העולם הוא חזקה אלימתא מכל החזקות דמש"ה סוקלין על החזקות וע"כ דחשבינן ליה כודאי ממילא דא"כ להוציאו מחזקת בנו לומר שאינו בנו אלא ממזר מאיש אחר וע"כ בבן תני במתניתין בלשון בני זה ממזר הוא היינו דאמירתו ממזר הוא באופן שאינו תוציאו מחזקת בנו שאף שבנו הוא עכ"ז ממזר הוא וע"כ כפרש"י והרמב"ם שנולד לו מחייבי כריתות. משא"כ בעובר תני שפיר בלשון ממזר הוא והיינו ג"כ כפרש"י והרמב"ם שאומר שאינו בנו אלא מאיש אחר דבעובר ל"ש חזקה דעדיין לא הוחזק בעיני העולם דכן פירשו הראשונים חזקה זו שהתנהגו יחד כאב ובן וכ"ז ל"ש בעובר וע"כ נאמן לומר שמאיש אחר הוא. וע"כ שפיר כ' הרמב"ם דינו הנ"ל רק בשזינתה ונתעברה דהעובר אינו פוטר מחליצה כיון שמת קודם שנתחזק לבן ע"כ חיישינן שמא זינתה עם אחר. אבל בילדה ולד ונתחזק ע"פ אמירתם לבן ומת אח"כ נלענ"ד ברור דפטורה מחליצה גם להרמב"ם דאם הורגין אף בנתחזק ע"פ אמירתם כמבואר ברמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה באיש ואשה שבאו ממדה"י והאמר זאת אשתי והיא אומרת זה בעלי אם הוחזקה בעיר ל' יום הורגין עליהם מכ"ש דנתחזק בפועל לפטור מחליצה ודוק כי כל מעיין באמת יראה כי ת"ל האיר ה' עיני לכוון אמיתת כוונת הרמב"ם ולברר דין אמת אשר במת לאחר שילדה ונתחזק לבנו דפטורה מחליצה ואף שהוא נגד משמעות כל פוסקי עכ"ז כבר אמר החכם האמת אהוב מהכל כי מאחר שמקור דין זה הוא רק מהרמב"ם וכולם כתבו שלא מצאו מקו לדין זה בש"ס והרבו עליו קושיות ודחקו בדחוקים גדולים ליישב דבריו ולאחר שבררתי דהרמב"ם כ' לדינו ר בנתעברה וכ' בפירוש הטעם משום שהרי אין לו חזקה ובררתי מהש"ס דרק עובר אין לו חזקה ובזה נסתלקו כל המ הקושיות אשר הקשו עליו מבן ממזר ומבתו מאנוסתו דבבן שכבר ילדה גם הרמב"ם מודה דפוטר וכיון דלא מבואר ברמב"ם דגם בילדה חולצת אדרבה מבואר בפי' מלשונו להיפוך ממילא נאחר הדין מוסכם להלכה דבן פוטר מ" ול"ת לזינתה עם אחר לאחר שנתחזק לבן ובמת קודם שילדה גם ממזר אינו פוטר ול"צ לדחוקי ולאוקמא בחבושי בבית האסורים ועמוד וראה האיך רוח אלהים דיבר בם כי בש"ע ג"כ לא מבואר רק בנתעברה ובילדה ומת אח' לא נזכר בדבריהם. ומה מאד מיושב דברי הרמב"ם בפ"ח מהל' תרומות דכ' שם דאף בזינתה עם כהן אוכלת בשב בנה ותמהו כולם שדברי הרמב"ם סתרי אהדדי דמ"ש בתרומה דאורייתא ל"ת שמא זינתה עם אחר ולפמ"ש ניח מאוד דשם מדייק הרמב"ם לומר וילדה ומדויק היטב הטעם שכ' שם הר"ז הולד בחזקת שבא עליה והיינו כמ"ש ועיי"ש בדברי זקיני הכ"ת סי' י"ט דכ' בפירוש דאם אינו נוגע לאחרים לא בעי שיתחזק שלשים יום כמו שמדי הרמב"ם הר"ז בחזקת שבא עליה. ולפ"ז באמת לענין יבום וחליצה בעי שיתחזק לבנו עכ"פ שלשים יום. ומיוש היטב קושיית הגאון האמיתי מ' עקיבא איגר זצ"ל בגליון המשניות שהרגיש אמאי דייק רבא בסו"פ אלמנה ממת דילדה תאכל בתרומה דהיכי דלא דיימי מעלמא בתר דידיה שדינן מדתאכל בתרומה ול"ת מדאפקרה נפשה לג ארוס אפקרה נפשה לעלמא. ותמה אמאי לא דייק ממתניתין דמי שיש לו בן מ"מ פוטר אפי' ממזר. וכעת ניח דשם בממזר נגד לפוטרה מחליצה הרי מיירי לאחר שנתחזק לבנו ל' יום ובאמת בלא"ה לפוטרה מחליצה בעי שיהיה יום למען יצא מס' נפל א"כ ממילא נתחזק לבנו ל' יום וא"כ ליכא ראיה דמשום דל"ת דאפקרה נפשה לעלמא שדינן אבתריה רק משום דנתחזק לבנו ל' יום דאף סוקלין על החזקות אבל לעולם בלא נתחזק חיישינן לעלמא אבל ממת דילדה דייק שפיר דמשמע דתיכף משעה שילדה תאכל בתרומה אף טרם שנתחזק. אולם באמת למסקנא גם ב פסק הרמב"ם דתיכף לאחר שילדה תאכל דנגד תרומה שנוגע רק לעצמם אמרי' דהר"ז בחזקת שבא עליה כמ הרמב"ם ודוק היטב:

דף לז ע"ב גמ' איני והא רב וכו' מכריז ואמר מאן הויא ליומא וכו' עיי"ש. נ"ב מסוגיא זו תמה הב"י באה" סי' ב' על הטור שהביא בשם הרמב"ם דאם הודיעה שהוא נושא אותה לימים מותר. הלא בסוג זו מפורש כן ול"ל להביא דין זה בשם הרמב"ם עיי"ש. ולכאורה אמרתי לחלק בין הודיעה כמה ימים ישב עמה ד שפיר מותר בהודיעה דל"ש האיסור מכח אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך דהרי באותן הימים שמשמ עמה אין דעתו לגרשה ובהכי מיירי הסוגיא דהי' הימים ידועים וכפרש"י שם ד"ה מאן דאמרו מי תפלה להב לימים שאתעכב כאן. משא"כ בלא הודיעה כמה ימים ישב עמה ורק אמר לה סתם דנושא אותה לזמן ולא הודי זמן מוגבל כמה ימים ישב עמה ורק מתי שיעלה בדעתו. א"כ י"ל דבכה"ג שייך אל תחרוש וגו' גם בהודי כיון דלא נודע לה מתי יגיע הזמן גירושין א"כ באם עלה בלבו לגרשה למחר והיא יושבת ומשמשת עמו ולא נו לה אם יגרשה למחר א"כ ה"א דשייך איסור זה גם בהודיעה דהרי בשעה שהיתה משמשת עמו לא עלה ע"ד שיגר למחר. והנה ברמב"ם לא כ' בלשון ימים ידועים רק כ' סתם שנושאה לימים ומשמע אפי' בלא היו הימים יד לה מתי יגרשה מותר וא"כ שפיר רבותא גדולה הוא דין הרמב"ם כן נ"ל לכאורה. אך מה אעשה שהטור הע דין הרמב"ם בלשון ימים ידועים וכן אי' בש"ע אה"ע סי' ב' דמדייק וכ' ואם הודיעה שנושאה לימים ידועים מות ע"כ נ"ל לתרץ באופן אחר קושית הב"י הנ"ל על הטור די"ל דמהסוגיא לא מוכח רק באופן דמיירי דהלך למד אחרת ולקחה לימים ידועים עד שילך מכאן וכפרש"י שם דנושאה רק לימים שיתעכב כאן דהגירושין היא הכרח לו לאחר שהלך מכאן וא"כ בכה"ג ברור לה שכאשר ילך מכאן ע"כ יהיה מוכרח לגרשה ואז שפיר מותר ול"ש הא מכח אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך כיון דמקודם הודיעה שנושאה רק לימים שיתעכב כאן מש בסתם נשא אשה בעירו לימים היה יוכל לומר דאף בהודיעה מקודם הנשואין שנושאה רק לימים עכ"ז שייך אי זה די"ל דלאחר נשואי' כאשר רואת אהבתו לה מדמה בדעתה אשר מחמת חיבת ביאה לא יגרשה עוד אף דמקו הנשואין אמר לה שיגרשה דאז לא היה עדיין חיבת ביאה ולא היה אהבתה חקוקה בלבו והיה מדמה בדע שיגרשה לימים. אבל עתה לאחר שרואת אהבתו נגדה יושבת לבטח אתו ומדמה בדעתה שלא יגרשה ואם ב לגרשה שייך האיסור דאל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך. וע"כ שפיר רבותא גדולה אשמועינן הט בשם הרמב"ם דבגמ' רק מבואר מעשה זו ברבנן דהם מותרים לישא אשה במדינה אחרת וא"כ ילך משם דפקי שמייהו ובכה"ג דנושא אשה במדינה אחרת עד עת הליכתו למדינתו היא יודעת דהגירושין הם הכרחית לו לא הליכתו למדינתו ולא מדמה בדעתה דמחמת אהבתו לה שלא יגרשה דבמדינה אחרת כיון דאין אשתו ממדינתו ע ע"כ אוהב אותה אבל יודעת שכאשר ילך מכאן למדינתו ולביתו זו אשתו יגרשה וא"כ אינה יושבת לבטח אתו הרמב"ם נקט סתם הדין בכל אדם דבנושאה לימים מותר ומשמע בהדיא אף בלוקח בביתו אשה לימים מותר ופ מיירי בכה"ג דאמר הים שאינו מרבנן הרי אסור לישא אשה במדינה זו וילך לישא אשה במדינה אחרת. ומדויק לשון הט דלאחר שהביא דין הרמב"ם הנ"ל כ' תיכף הדין דלא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה א דמתו"ז ממילא ידעינן דמקודם מיירי בנושא אשה במדינתו ול"צ לילך מכאן וא"כ שפיר רבותא גדולה היא דכ" מוכח מהסוגיא גופא. ומיושב בזה דברי הרי"ף והרא"ש דהביאו בסתם דברי ראב"י דלא ישא אדם אשה ודעתו לגר ולא כתבו דאם הודיעה שנושאה לימים מותר אשר לכאורה תמי' מדוע לא כתבו דין זה אשר מבואר בסוגיא דמות ולפמ"ש ניחא מאד דהרי הם הביאו ג"כ דין ראשון דראב"י דלא ישא אדם אשה במדינה זו וילך כו' ולא חי בין ת"ח לשאר העם ועיין במשל"מ שכ' דמשמע דס"ל דהא דאמרי' בגמ' בתי' הראשון שאני רבנן דפקיעי שמי לאו הלכתא הוא דסברי דלאחר דמשני הגמ' באב"א יחודי בעלמא הוי מיחדי להו אידחי תי' הראשון ולתי' ב אין אנו מחלקין בין ת"ח לשאר העם. וא"כ לפ"ז יש לומר דבאמת הם סברי דגם דין זה דהודיעה שנושאה לי מותר תלו בשני תירוצים. דרק לתי' הראשון דמשני שאני רבנן דפקיעי שמייהו מותר לישא לימים שיתעכב שם הליכתו למדינתו אז שפיר בכה"ג מותר דל"ש האיסור מכח א"ת על רעך וגו' דהרי יודעת מקודם דהליכתו מ למדינתו ולביתו היא הכרחית לו ואז יגרשה. אבל באופן אחר בנושא סתם אשה במדינתו אסור אף בהודיעה מקו די"ל דעכ"ז אח"כ לאחר שיושב לבטח אתה ואוהבה כדרך איש ואשתו ודריס באהבה וחיבה שייך האיסור דאל תחר על רעך רעה באם בלבו לגרשה דהיא מדמה בדעתה לאחר שרואת אהבתו שלא יגרשה וכמש"ל וע"כ להרי"ף והרא" דסברי למסקנא דגם ת"ח אסור לישא אשה במדינה אחרת א"כ ממילא לא מסכחת כלל דין זה אליבייהו דבנוש לימים מותר דבגמ' רק מבואר באופן דנושאה במדינה אחרת ומה"ט שכתבתי וכ"ז היה רק לס"ד דמותר לי במדינה אחרת אבל למסקנא דאסור לישא במדינה אחרת וביתו סברי דאסור אף בהודיעה שנושאה לימים ודו אך זאת נסתפקתי גם לשי' הרמב"ם באופן שהודיעה שנושאה לימים ידועים אם לאחר שעברו הימים ידועים ש לה אם מותר להודיעה באם בלבו לגרשה די"ל דלאחר שרואת שעברו הימים שקבע לה לישב עמה באהבה אז ו יושבת לבטח אתו ומדמה בדעתה דלא יגרשה עוד וצ"ע:

דף קטז ע"ב תוס' ד"ה באותה כו' נ"ב עיין בכתובות דף ע' ע"ב תוס' ד"ה לא דכ' שם היכא דהמיגו למפסלה לכהונה לא הוי מיגו וא"כ מאי הקשה התוס' הכא דהרי פסלה נפשה לכהונה: סליק

חלופי גרסאות ע"פ נ"י במסכת יבמות

דף ב ע"א במשנה והלו הן. בדפוס וויניציא ובירושלמי ובריי"ף ורא"ש ליתא זה ועי' לקמן דף ג' סוף ע"א מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא כו' וערש"י שם: רש"י ד"ה אחותו מאמו כו' אע"פ שאין מן האם ס"ב ל"ש. צ"ל דפרע לאחים מן האם מיחדיו נפקא ועיקר הג"ה מבני יעקב ל"ל אלא לאפוקי דלא נימא מיחדיו עד דמייחדי בהכא ובהא וכמ"ש לקמן י"ז ב' ואצטריך למכתב אחים כו' ואי כתב כו': תד"ה עד כו' דאגרות גרותיהן אסירי טפי לא. פי' דה"א גרת גרה הוא דאסירה אבל טפי לא כו'. וכהנה הגיגו בדפו"ח מלת לא בעגולים: שם ועוד אר"י כצ"ל וכ"ה בדפוס וויניציא:

דף ה ע"א רש"י ד"ה שאין שוה בכל כו' דכתיב הנפשות כו'. לאפוקי דלא נמעט אשה מדכתיב בפ' עריות איש. כן מפורש בתורת כהנים. ועתוס' ב"ק ע"ו א' ד"ה השוה וש"מ:

דף ח ע"ב תוס' ד"ה למשרי. מנ"ל למשרי גרה שלא במקום מצוה. אי מקרא דלגלות ערותה אימא איפכא ולא מצי לשנויי (אבל) [א"כ] לא יאמר עליה דהא אצטריך קרא לאסור ערוה במקום מצוה. לשון תוס' הרא"ש:

דף יא ע"א תוס' ד"ה חד כו' מכלל כרת. „בשלמא לעיל אייתר לא יבנה לנתקו מכרת ללאו" כ"ה בתוס' הרא"ש ואולי נשמט בתוס' שלנו מן כלל כרת עד מכלל כרת. ובזה א"ל למ"ש הק"נ ורש"ש:

דף יב ע"א רש"י ד"ה שנא' והיה הבכור כו' כיון דהבכור ביבם גופיה משתעי. ע"ל כ"ד א' תוס' ד"ה או אינו וקו"ל:

דף יד ע"א גמ' והאי מאי תיובתא כו' והאי מאי קושיא. עי' רשב"ם ב"ב נ"ב ב' ד"ה ופסק כו' דלגבי כו' ומפירכא דאמוראי כו':

דף ל ע"ב תוס' ד"ה יש כו' ואין עליו עדים לאשמעינן דאפ"ה לא תנשא לכתחלה. כ"ה בדפוס וויניציא ולפ"מ שהוגה כראוי לפנינו בפנים נשמט בדפ"ו מן לאשמעינן דאפ"ה עד לאשמעינן דאפ"ה. ולפי הגהת רש"ל נשמט מן ואשמעינן עד לאשמעינן. וכיוצא בזה יש כמה הגהות בגליון הש"ס בשם רש"ל שא"צ לפי הגרסא שלפנינו בפנים:

דף לד ע"א תוס' סד"ה והוליא כו'. עי' בחידושי הרמב"ן מ"ש מ"מ י"ל לפירושו שאת"ל אין עירוב כו'. ועי' בהגר"א א"ה סי' תע"ז סוף ס"ק ה' וצ"ע:

דף מה ע"א גמ' ר"ש בן יהודה אומר „משום ר"ש". כ"ה בתוספתא ספ"ד דקדושין. ובזה מיושב מ"ש לעיל י"ד ב' ר"ש אומר נמנעו כו' אלא ב"ש אמאי נמנעו מב"ה בני חו"ל נינהו. ולא מצינו למימר דר"ש ס"ל כר"ע. דהא מפורש הכא דס"ל כרבנן: ע"ב תוס' סד"ה אטבלה. בנדה (דף מו.) כצ"ל וע"ש בתוס' ד"ה מסר:

דף נב ע"א תוס' ד"ה דמקדש בביאה אור"ת דהיינו פריצותא שצריך להביא עדי יחוד וצ"ע טעמו דהכא גבי יבום אע"ג דעשה מאמר תחלה צריך עדי יחוד דמדאורייתא לא קני אלא בביאה ונראה דהיינו פריצותא לפי שעושה ת"ק בביאה. כ"כ בתוס' הרא"ש ועי' שעה"מ ריש הלכות יבום. ובדברי רבינו הגר"א באה"ע סי' קס"ו ס"ק ט' לע"ג. ומ"ש שם וביבמות נ"ח כו' עי' בדו"ח להגרע"א שם: שם ד"ה הדר כו'. עי' בהגר"א אה"ע ס"ס כ"ו שהניח דבריהם בצ"ע: שם סד"ה שאין. תיבת. צ"ל תתי. וכ"ה בדפוס וויניציא. והוא בירמיה ל"ב ויש לדקדק למה לא הביאו מקרא שקודם שכ' שם ואתן את הספר המקנה:

דף נד ע"א רש"י ד"ה בחיי אוסרן כל זמן „שהדס' תי כצ"ל וכ"ה בדפוס וויניציא:

דף נה ע"א רש"י ד"ה אלמא אחות אשה כו'. האמת יורה דרכו שלפני רש"י לא היה כתוב בגמ' ואם בא על השניה כו' (ולהכי לא פרש"י מידי פי' דסיפא וכמו שפי' לקמן במקומו) ולא מייתי אלא רישא דמתני' ועי' תוס' שבת ל"ט ב' ד"ה אלא וש"מ. ועי' תוס' הרא"ש מ"ש על פרש"י וכתב וריב"ן פי' דמדקדק מסיפא דמתני' כו'. ור"ל כמ"ש התוס' בברכות מ"ה סוף ע"א וש"מ:

דף סז ע"ב רש"י ד"ה ילוד מאכיל כו' צ"ל בת"כ. וכ"ה בנדה מ"ד א':

דף פב ע"ב תוס' ד"ה ירושה. וא"כ סברי דתרומה בזה"ז דרבנן לר"ל ובטלה קדושת הארץ וכן ר' יוסי. כ"ה בדפוס וויניציא. ובדפו"ח הגיהו מלת לר"ל אחר מלת וכן. וגי' הישנה נכונה דקאי הכל לר"ל:

דף פד ע"ב גמ' וקמ"ל לאו הש"ב הא קתני „ישראל שנשא בת ישראל ויש לו את ממזר וממזר שנשא ממזרת ויש לו את ישראל" כצ"ל וכ"ה בדפוס וויניציא רק שחסר שם מלות וי"ל את ישראל והוסיפם הרש"ל ובדפו"ח שגו מאד בכוונת הרש"ל וקלקלו מאד. וז"ל החכמת שלמה (בדפוס הראשון. כי בדפוסים שאחריו השמיטו כ"מ שהוגה בגמ' ע"פ) שנשא ממזרת ויש לו את ישראל אלא לאו ש"מ כו' כצ"ל והם חשבו שמציין על מלת שנשא שברישא לזה הביאו שגורס ברישא שנשא ממזרת וי"ל את ישראל ובבא דסיפא ל"ג כלל. ואינו כן אלא שמציין אבבא דסיפא ולא בא אלא להוסיף מלות ויש לו את ישראל כצ"ל:

דף פז ע"ב רש"י ד"ה ומה אם ירצה כו' דאין עדים „נאמנים" להכחישו. כ"ה בדפוס וויניציא וע"ל פ"ח א' תוס' ד"ה ומה. ומשמע ליה דאפילו באמרו לו כו':

דף צ תוס' ד"ה בין. דהויה בגבור אתיא דלמ"ד כו'. כ"ה בדפוס וויניציא:

דף צב ע"ב רש"י ד"ה מי מסכתת כו' ואפילו יש בידו לעשות. לפ"ז נ"ל דלא שמיע ליה ברייתא דקדושין ס"ב כי דתניא כוותיה דר"י דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה. ולו"ד רש"י י"ל דיש לדחות דלא מקרי בידו דבר שאסור לעשות כן וע"ל יו"ד א' תוס' ד"ה לר"י ע"ז א' סד"ה בני מ"ע ב' סד"ה אי. אבל לפי האמת הסכים ר' ינאי לר"י דנ"ז מקרי בידו ועי' בקדושין שם מ"ש אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחתו כו' אע"ג דהמשחרר עבדו עובר בעשה. ובזה יתיישב דברי הרא"ש לעיל פ"ה סימן ה' גבי ליבמתו מהו ובחנם תמהו עליו בכתובה פסים והגהות בעל תפארת למשה ע"ש ודו"ק:

דף צד תוס' ד"ה כי. או שנא אותה או „הוא עצמו חשוד לקלקלה". כ"ה בדפוס וויניציא. ומ"ש „או שנא" נ"ל „השונאים". וכ"ה ברא"ש:

דף ק ע"א תד"ה והשיריים. ואותו שהיה במזרחו של כבש היו כו' במזרחו של מזבח היו שורפין פסולי קס"ק ובמזרחו של מזבח ששורפין כצ"ל וכ"ה בתוס' הרא"ש:

דף קא ע"א תוס' ד"ה ואין. איכא פלוגתא אי בעינן בכ"כ. עי' שעה"מ ריש הל' מעשה הקרבנות מ"ש בדבר התוס' דפסחים פ"ט א'. ולא זכר דברי התוס' דכאן שאין לטעמים בדבריהם כתירוצו השני ותירוץ הראשון דחוק. וי"ל דכוונתם למ"ש בזבחים ל"ג א' לעייל ידיה ולסמוך אמר ר"י כו' אביי ורבא כו' א"ד אמר ר"י כו' הסומך ראשו ורובו מכניס מ"ט כל כחו בעינן. מזה משמע להו דלל"ק לא ס"ל לר"י ואו"ר דבעינן בכל כחו אמנם דברי התוס' דפסחים שכ' ובאין דורשין פלוגתא דתנאי היא. ע"כ נ"ל כמ"ש השעה"מ בתי' הב':

דף קה ע"ב גמ' כבר הורה זקן. שבת נ"א א' סנהדרין כ"ד א' כ"ט ב':

דף קח ע"ב תד"ה אלמא כו'. גי' התוס' בסיפא דמתני' כגירסת הרי"ף ורא"ש ובזה מיושב ק' הגרע"א בדו"ח

דף קט ע"ב תד"ה שסים. פי' בקונטרס בסנהדרין [כ"ה בדפו"י]. ר"ל דרש"י מפרש דששים דקרא מיירי בסנהדרין [ולשון תוס' הרא"ש „פרש"י דאסנהדרין דלשכת הגזית קאי"]. ובדפוס פד"מ שגו וחשבו שמ"ש בסנהדרין פי' במס' סנהדרין לזה הוכרחו להגיה הכא ובסנהדרין:

דף קטו ע"א תוס' סד"ה והא כו' „אמרה" בדדמי. כ"ה בכל הדפו"י וז"ל תוס' הרא"ש „ולכך אמרה האשה בדדמי סומכת על העד ולא דייקא". ועי' בהגר"א אה"ע סי' י"ז סוף ס"ק ק"ו: ע"ב בתוס' ישנים ואע"ג דלא קאמר אי נמי כה"ג אמרינן פא"נ (ל"א ב' וע"ש בתוס') בצירף ידו למטה תג' וכדרבא שר" א"נ כדרבא כצ"ל:

דף קטז ע"א תוס' סד"ה הכא. היה מקלקלם יותר. לשון תוס' הרא"ש „היו מקלקלין עצמן שהיו נראין כעדים שקרנים הלכך לא חיישינן" דלא כהק"נ שדחק בלשון התוס':

דף קכ ע"ב תוס' סד"ה למימרא. וסיפא „דלא תנשא" היינו. כ"ה בדפוס וויניציא לזה הגיה הרש"א דל"צ „דתנשא" וכ"ה לפנינו בתוס'. ונשתבש במהרש"א שלנו:

דף קכב ע"א רש"י (במתני') סד"ה על כו' אדם הוא סס"ד וא"כ מה"ד בגלמון כצ"ל וכ"ה בדפו"י וכן דרש של רש"י ז"ל בכ"מ להראות הגרסא. וכרש"י שבאלפס איתא בגלמון מקום: סליק

מראה כהן

חדושים והגהות מאת הגאון המובהק כו' מוהר"ר בצלאל הכהן זצ"ל מו"צ דווילנא.

דף ד ע"א בגמרא ובמשנה תורה מנ"ל דדרים. נ"ב עי' שבת דף כ"ה. כך היה מנהגו של ריב"א שיושב בסדינין המצוייצין ועי"ש ברש"י ומוכח דר"י דרש סמוכין בציצית גופא וק"ל: **שם** בתוס' ד"ה דכתיב. אע"ג דסבר הוי הזמן גרמא. נ"ב נ"ל אע"ג דסבר דציצית הו"ל מ"ע שהזמן גרמא אפ"ה מחייב נשים כו':

דף ה ע"א ברש"י ד"ה תלמוד לומר זקנו. ואע"ג דהאי נמי. וכ"ב ס"א לא גרסינן וכ"ב ציון הזה נדפס כאן בטעות ולהלן ד"ה תלמוד לומר ראשו ואע"ג דלאו שאינה שוה בכל הוא. כאן צריך להיות בס"א ל"ג ועי' מהרש"א ומהר"ם ומהרש"ל: **שם** בתוס' ד"ה שכן. כל גופו בתער. נ"ב עי' תוס' לקמן מ"ח ד"ה לא עשה ומ"מ דברי התוס' כאן צ"ע:

דף ו ע"ב בתוס' ד"ה או אינו. דרבי ישמעאל קרא והטה. נ"ב ע"ש [דרבי ישמעאל בן אלישע היה] וצ"ע בתוס' זבחים קי"ט ד"ה זו וזו דמשמע שם דהתם ר"י הוא ריב"א בר פלוגתא דר' עקיבא וא"כ א"ש ועי' תוס' לקמן ק"ד ד"ה אמר וצ"ע:

דף ז ע"א בתוס' ד"ה תלמוד לומר. א"כ השתא. נ"ב אי נמי השתא וכ"ה בדפוס פסד"א: **ע"ב** בגמרא אלא סד"א. נ"ב עי' תוס' יומא מ' ע"ב ד"ה מה במקום:

דף ט ע"א ברש"י ד"ה יכול נחלק בקרבנותיהם. יביא כל אחד שעיר. נ"ב נ"ל שעירה:

דף י ע"א בגמרא א"ל באחותו. נ"ב נ"ל באחוה:

דף יד ע"ב ברש"י ד"ה ובאחיות. בפ' ארבעה אחין דף כ"ו. נ"ב מה שמצויין דף כ"ו הוא ט"ס דהרי אמרינן לקמן בסמוך דכולי הך מתניתין ר"ש היא ועי' לקמן כ"ח דר"ש ס"ל דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה וע"כ נ"ל דף כ"ט והיינו הדין דשלשה אחין שנים נשואין לשתי אחיות ואחד מופנה וכו'. ועיין במשנה ע' פ"ד דעדיות ודו"ק:

דף טו ע"ב בגמ' ת"ש דאמר. נ"ב תוספתא פ"ב דסוכה: **שם** בגמ' אמר לי אין אני אוכל זיתים וכו' נ"ב אין אני אוכל זיתים לחין וכ"ה בתוספתא שם:

דף יז ע"ב בתוס' ד"ה אשת אחיו. של יבמה מעוברת. נ"ב עי' בירושלמי ריש פרקין דמוק"ל נמי בהכי:

דף יח ע"א בגמ' איתיביה אביי שני אחין. נ"ב להלן י"ט: ברש"י ד"ה ר"מ היא. כוותיה דרב אדא. נ"ב נ"ל דרב פפא: **שם** בתוס' ד"ה הא מני. לעיל דפריך. נ"ב נ"ל ולעיל: **ע"ב** ברש"י ד"ה שומרת יבם. יבמה שקידש אחיו. נ"ב מיותר ועי' רש"ל שכ' לייבוש סוף דיבור. שקידש תתה"ד:

דף יט ע"ב ברש"י ד"ה ביאה דיבמה. ויבמה בעל כרחה. נ"ב עיין היטב לעיל ונע"ג:

דף כ ע"ב בגמ' ואם בעלו קנו. מתו אחיה. נ"ב נ"ל ואם בעלו קנו ופטרו את הצרות וכו': **שם** בגמ' ואם בעלו קנו ואסור לקיימן. נ"ב גירסת התוספתא בפרק י"א ואם בעלו קנו ופטרו את הצרות ואסור כו' ובהכי א"ש קושית הש"ס לקמן בפשיטות עי' במהרש"א כאן על רש"י ד"ה פוטרת וכו' ודו"ק:

דף כא ע"א בגמ' מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא. נ"ב עי' מש"ל דצ"ל ופטרו את הצרות ובזה לא קשה מידי קושיית הטעה"מ ודו"ק:

דף כד ע"ב בתוס' ד"ה אי הכי. דשמא נתגיירה. נ"ב לע"ג דבשפחה ונשתחררה מאי הוי ס"ד בטעמא דלא יכנוס אי לאו משום דר' אסי. אח"ז מצאתי בעז"ה להגאון ר"ע איגר זללה"ה בסי' קכ"א שכתב וז"ל וכ"כ קשה בד' תוס' כו' איך אפשר לומר כן דבשפחה מה טעם יש וחידוש בעניי מה שלא מצאתי מי שהעיר מזה ע"כ וע"ש מ"ש דבשפחה דאיכא לאו מדאורייתא ודאי ידע דהטעם משום לעז אבל בעובדת כוכבים דליכא דאורייתא לא היה ס"ד לאסור בשביל כך עכ"ל:

דף כה ע"א ברש"י ד"ה המביא גט. לפי שאין בקיאים. נ"ב ע"ש וצ"ע דלמה לא כתב רש"י טעמא דרבא דהוא עיקר דכו"ע אית להו דרבא: **ע"ב** בתוס' ד"ה רבא אמר. דהוי מיעוטא. נ"ב וע"ע תוס' כתובות י"ת ד"ה ואין: **שם** בתוס' ד"ה לא תשו. עדים דיבורא כו'. נ"ב ור"ל וא"כ מאי מקשה הכא אהך דתלנה כו' דאפי' לא היו מעידין על זה רק שנים לא חשידי שבאמת הרי במאי דאמרי שתלנה בפניהם אינו רק דיבור בעלמא וכמ"ש התוס' בקושיתם בזה בתוס' גיטין ס"ז ע"ש:

דף כו ע"א שנטען מן האשה. נ"ב הוא בתוספתא פ"ד דמכילתין:

דף כז ע"א ברש"י ד"ה יגמור אף באחיות. ולא ברחל דשכית. נ"ב נ"ל דשכיחא:

דף כח ע"ב במשנה איסור מצוה או איסור קדושה חולצות ולא מתייבמות. נ"ב בסדר המשנה שבירושלמי גרסינן נמי הכי ור"ש פוטר ודלא כסוגיא דילן דר"ש מודה בהא דחולצת משום גזרה כו' וע"ש במפרש (ועי' בספר עזי אלמוגים בהל' שניות לעריות סימן ג' ס"ק ס' שכ' דיש למחוק הגירסא בירושלמי דא"א לקיים גי' זו כלל וגם לא מצא בשום אחד ממפרשי המשנה דהביאו לגירסא זו יע"ש. ע"כ הג"ה מאחיו מהרש"ך): **שם** ברש"י ד"ה איסור מצוה נ"ב נ"ל דשייך למתניתין ועי' ברש"י במשנה: **בא"ד** התם בפ' כיצד. נ"ב התם תחלת הדיבור:

דף ל ע"א בתוס' ד"ה שלשה אחין. ובב"ב דף י"ט. נ"ב ט"ס הוא כי ליתא כלל במס' ב"ב ואין כוונת התוס' למס' ב"ב אלא למשנה הסמוכה שהיא בבא בתרא לזו המשנה:

דף לא ע"א בגמ' בריש הדף אם אתה אומר חולצת מתייבמת. נ"ב קדושין ס"ו:

דף לב ע"א ברש"י ד"ה הדר הויא לאיסורא. דמ"מ לדידה. נ"ב נ"ל לדידיה: **ע"ב** בגמ' קפן ר"ת ונשבע ומצויין ע"ז במסורת הש"ס שבועות כ"ו. נ"ב ליתא התם כלל רק כעין סוגיא זו: **שם** בעין משפט אות ב' נרשם מיימון פי"ט נ"ל פ"ט:

דף לד ע"א בתוס' ד"ה באיסור. דר"ש אית ליה בפ' אלו דברים. נ"ב עי' טו"ב במסד"ת חלק אה"ע סי' נ"ב אות ח' וכ"ל דנ"ל בירושלמי פ' אלו דברים ה"ס:

דף לה ע"א בגמ' אנוסה ומפותה צריך לשמהין. נ"ב נ"ל צריכות וכ"א בכתובות:

דף לו ע"א בגמ' הסיא דאביי בר אבא. נ"ב לקמן קי"ט איתא אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין וכן משמע מפירש"י כאן ד"ה אלא:

דף לט ע"א ברש"י ד"ה ויוצאין מרשות הבעל. בשמתה. נ"ב נ"ל כשמת: **שם** בתוס' ד"ה אע"ג. ומ"מ לא בעי. נ"ב אבל לאביי דס"ל אליבא דב"ש דשומרת יבם ידו כידה א"כ גם בחייה הו"ל דיחלוקו בפירות אליבא דב"ש דכיון דידו כידה אף דגוף הקרקע שלה מ"מ הו"ל כאשה נשואה דעלמא אליבא דב"ה דס"ל ג"כ דידו כידה הבעל אוכל פירות רק דשומרת יבם לב"ש יחלוקו בפירות:

דף מ ע"א בתוס' ד"ה כיון דהדר אפיה בתנור או באלפס לחם איקרי. נ"ב בגמ' ליתא תיבות או באלפס ועי' מש"כ בעז"ה בגליון תוס' פסחים ל"ו ד"ה פרט [א"ה וכבר נדפס בש"ס הזה בהגהותיו לפסחים דף ל"ו ע"ב ע"ש]: **בא"ד** מפסל לעשות דחשיב לחם עשירות כ"ה בדפוס ווילנא ובדפוסים ישנים איתא מפסל לעשות עשירות דחשיב לחם וכל זה ט"ס וצ"ל מפסל ללחם עוני דחשיב לחם עשירות כצ"ל: **ע"ב** במשנה באביו ובאבי אביו. נ"ב במשנה שבמשניות גרים נמי ובאבי אמו. ונכתב שם בצדו נ"א ל"ג ועי' בתוד"ה ש"מ וכן מוכח בגמ' דל"ג מדלא הוזכר אבי אמו עד שהביא מדברי ר' חייא:

דף מא ע"א במשנה הממתן עד שיעשה אחיך מעשה. נ"ב מתוך פי' המשניות להרמב"ם ז"ל כאן נראה דגריס אחיך הגדול וכ"ה הגירסא במשנה שבמשניות כאן וכ"ה בש"ס דמגילה י"ח וברש"י וכ"ה הנוסחא במשנה שבירושלמי כאן הלכה י': **שם** בגמ' אמאי לא אמרת ליה. נ"ל אמרי ליה:

דף מב ע"ב ברש"י ד"ה מחלוקת. בין שהם אחריה מיד באחד מהם נ"ל כאחד מהם:

דף מג ע"א בתוס' ד"ה במקום. דהא אמרינן בירושלמי במו"ק לגיהוץ ולתספורת וכו'. נ"ב דף כ"ז בגמ' דילן ומש"כ התוס' מהירושלמי הוא כמש"ש במו"ק נ"ג דבירושלמי איתא גזירת ל' גיהוץ ותספורת ע"ש: **שם** כאכלה. נ"ל כאכל: **ע"ב** ברש"י ד"ה וכולן הנשואות לא יכנסו. נ"ב כל זה דיבור אחד והנקודות עס"ה:

דף מד ע"ב ברש"י שכן היא עצמה מתחללת. והכי מפרש בקדושין דף ע"ז. נ"ב ע"ש היטב וברש"י נדה דף ס"ט ובקדושין שם ע"ה ודו"ק:

דף מה ע"א ברש"י ואפ"ה בכותים ועבד מודים נ"ל מודה: **שם** בתוס' ד"ה יצאו. ומצויין בהגהות מהרי"ב נ"ב ועי' תוס' ע"ז דף ל"ע וצריך לציין עוד עיין קדושין ע"ה תד"ה ור' ישמעאל: **ע"ב** בתוס' ד"ה כיון. ואע"ג דתניא בתוספתא נ"ב בסנהדרין סוף פ"ד ע"ש:

דף מו ע"א בגמרא א"כ מה ת"ל בארץ נ"ל בארצכם וכן הגיה המהרש"ל וכן בכל הסוגיא כאן דהוזכר תיבת בארץ נ"ל בארציכם: **שם** בתוס' ד"ה כך. ולשון הש"ס לא משמע הכי. נ"ב עי' בקדושין ע"ו תד"ה כשר דשם כתבו תי' ע"ז ע"ש: **ע"ב** בגמ' והאמר ר' חייא א"ר יוחנן. נ"ל ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן:

דף מח ע"א בעין משפט באות א' מיימון בפ"ח מהל' עבדים וכו'. נ"ב וע"ש שפסק דלא כשמואל אלא כרב ור' יוחנן: **ע"ב** בגמ' א"ר יהושע בן לוי. נ"ב עי' ע"ז דף כ"ז דס"ל לרי"ב לוי שם כשמואל לפי' הר"ת והגאונים שם בתוד"ה לאפוקי ע"ש וא"ש הכא לפי' הריב"ן ז"ל לעיל בתוד"ה אין מקיימין דריב"ל לטעמיה בזה דעד י"ב חודש אף כשימול עושה יין נסך וכ"מ בזה לפסק הלכה וע"ש ודו"ק:

דף מט ע"א במשנה ברש"י ד"ה מאשת איש חייבי מיתות כו'. נ"ל חייבי מיתות ב"ד: **שם** בהגהות מהרי"ב על התוס' ד"ה שמעון כ"ב דף קל"ו נ"ל ק"ל וע"ש ברשב"ם: **ע"ב** בתוס' ד"ה הכל מודים בסוף הדיבור דאמר אין קדושין נמי תפסי. נ"ב יותר נכון להיות תפסי נמי או דנ"ל אין קדושין תפסי בכל חייבי לאוין דלאו דשאר נמי וכו': **שם** בתוס' ד"ה אי כרב. מה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קדושין וכתב בהגהות מהרי"ב דנ"ל ולא תפסי. נ"ב לא ידעתי כוונתו בזו ההגה"ה דלפי שנראה שהגיה תיבת לא דנ"ל ולא בוא"ו וא"כ תמוה דבשלמא אי הוה ילפינן מיבמה בהיקש או מבנין אב הוי שייך לומר דנ"ל ולא כלומר מה יבמה שהיא בלאו ולא תפסי בה וכו' אף כל שהוא בלאו וכו' אבל שם בקדושין ילפינן מיבמה בק"ו ובאמת גרסינן שם לא תפסי וכו' כדאיתא בתוס' והכי איתא שם ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קדושין חייבי מיתות ב"ד לא כ"ש:

דף נ ע"ב ברש"י ד"ה משום. דמהני בעלמא קידושי אשה קונים אותה הוא סוף דבור ומתיבות ואתי למבעל הוא תתה"ד:

דף נא ע"ב בתוס' ד"ה כולהו. וכה"ג איתא בפ"ק דסוטה. וכ"ב נ"ל דטס"ה וצ"ל בפ"ק דסוכה [וכ"ה הב"ח ז"ל]:

דף נט ע"א ברש"י ד"ה בבתוליה. כיון דבתולה ממעט בוגרת. נ"ל בבתוליה: **שם ע"ב** בתוס' ד"ה ורב. דהא רב ושמואל דאמרי תרווייהו. נ"ל רב ור' יוחנן דאמרי תרווייהו:

דף ס ע"א בתד"ה שאינו. ועוד נראה דהא דאמר רב. עי' במהר"מ שמוחק תיבת ועוד אבל במה"כ הרב נראה שטעה בכוונתם ועי' היטיב להלן פ"ה ותבין וה' האיר עיני ומצאתי להגאון בעל משנה למלך ז"ל בפ"א מהל' נערה שפירש כן והנאני:

דף סא ע"ב בגמ' אמר רב יוסף קטיר קרונא. וכ"ב עי' תוס' ב"ב כ"א ד"ה זכור ובתוס' ישנים יומא י"ח ד"ה מרתא:

דף סב ע"ב בגמ' ואתה פה עמוד. וכ"ב בפי' אר"ע מסיים וא"ד פה אל פה אדבר בו:

דף סז ע"ב בגמ' בנעוריה. נ"ל כנעוריה פרט למעוברת. לקמן פ"ז:

דף סט ע"א בהגהת מהרי"ב שם בשם השל"ה. נ"ב וע"ע בשו"ת חות יאיר שאלה ע"ג:

דף ע ע"ב בהגהות מהרי"ב ז"ל טעות וכן לעיל ס"ח ולקמן ע' ליתא. וכ"ב במת"כ מאי דמספקא להו לרבותינו ז"ל הרש"ל והמהרש"א ז"ל לעיל ס"ח היכי גרסינן ע"ש פשוט בעיניו לטעות והלא בפשוטו ניחא שפיר לפי המסקנא דלעיל דריב"ת מן זר וכל זר נפקא אלא שהרש"ל מחק שם אבל כבר הביא הרש"א שם בשם הסמ"ג כגי' שלפנינו כאן:

דף עא ע"א בתוס' ד"ה ובני מולין. כדתנן הנודר מן הערל נ"ל כדתניא [ועי' בריש פסחים דהגי' שם ג"כ כדתנן וכתב הצל"ח שם ג"כ דטס"ה דאינו לא משנה ולא ברייתא בשום מקום ע"ש. ע"כ הג"ה מאחיו מהרש"ך נ"י].

דף עב ע"ב בגמ' דתניא הכל כשרים. נ"ל דתנן:

דף עה ע"ב בגמ' ולא קרינן פצוע. וכ"ב למימרא דפצוע ממעי אמו כשר כ"ה גי' השאלתות ז"ל בשאילתא קנ"ב ובכה"ג: ע"ש בגמ' דומיא דכרות שפכה. וכ"ב גי' השאלתות דר"א גאון ז"ל פי' תנא סיפא הנ"ל אלא מהכא לא יבוא פצוע דכה וכרות שפכה:

דף עז ע"ב גמ' כיון דאמר מר קהל גרים וכו' נ"ב קדושין דף עג:

דף עח ע"ב כי אתא רבינא. אולי נ"ל רבין וכן איתא בקידושין ס"ז בכל הסוגיא ע"ש:

דף פ ע"א ברש"י ד"ה מבן י"ב. הבאת ב"ש לתינוק מי"ב ואילך. נ"ל לתינוקות:

דף פא ע"א בהגהת מהרי"ב נ"ל אלעזר. וכ"ב ועי' תוס' נדה כ"ח ד"ה אמר.

דף פג ע"א בגמ' הלכה כר"י. וכ"ב עי' רש"י לעיל מ"ב ע"ב ד"ה הלכה כר"י ודו"ק: **שם** בתוס' ד"ה הלכה כר"י. ושמעינן ליה לרב הונא. וכ"ב לפנינו איתא ר' יהודה ונ"ל דהיה גירסתם רב הונא וכן מצאתי במהדורא בתרא ועי' ברא"ש ובכ"י בשם הרשב"א שדחקו בד' הרי"ף זצ"ל דהך אמרי בי רב הוא המנונא וע"ש וע"כ דלפני כולם היה הגירסא לקמן רב הונא ונ"ל דגי' שלפנינו לקמן טס"ה:

דף פו ע"א בתוס' ד"ה מה תרומה. נמי כתיבה ביה. וכ"ב נראה דנ"ל פתיכה ביה:

דף פז ע"א ברש"י במורם מן הקדשים ולא תימא ביושבת תחת בעלה. וכ"ב ולי נראה די"ל דנפקא ליה הכי מהמסורה גדולה בפ' וישב דמסרה לנו ד' פעמים. והיא היא בטעם זקף גדול ושנים מהם המה. היא בתרומת הקדשים והיא לא נתנה לו לאשה בפ' וישב גבי תמר שהיתה בתו של שם שהיה כהן ולא היו לה בנים מער ואונן כלל וגם לפי דעת יהודה לא היתה זקוקה ליבם ג"כ כלל וכמ"ש והיא לא ניתנה לשלה לאשה ואפ"ה היא בתרומת הקדשים לא תאכל אף שהיתה אלמנה בלא בנים. ואינה זקוקה לייבם ג"כ. והיה לה לחזור עכ"פ לתרומה. אבל מ"מ לחזה ושוק שהיא תרומת הקדשים לא תאכל לפי שאינה חוזרת כלל וא"ש. ועי' מש"כ בגליון החומש בעז"ה עוד בזה:

דף פח ע"ב בגמ' לא תנא מהתירה הראשון. וכ"ב ברי"ף הגי' מהתירה של בעלה הראשון ועי' ברש"י:

דף צ ע"ב בגמ' ואפקיענהו רבנן לקדושין מיניה. וכ"ב עי' בספר תשובות באנשי און מכתב י"ג שהאריך לבאר כל הסוגיות וששה מקומות בש"ס שהובא שם סוגיא זו דכל מאן דמקדש כו' והגיה בכל המקומות שדברו בענין גירושין דנ"ל דכל דמגרש אדעתא דרבנן מגרש ואפקיעינהו רבנן לגירושין מיניה כלומר שתקנו חכמים השולח גט לאשתו או שכ"מ המגרש ועמד או המגרש על תנאי שאחרי נתינת הגט לשליח שוב אין לו כח עוד בגט לא לבטלו ולא לטעון טענת אונס ושום דבר אלא כל הזכות שהיה לו בו כבר נתרוקן ליד השליח או ליד האשה וזה ואפקיענהו לגירושין מיניה כלומר שכל הזכות שהיה לו בו עוד הפקיעו ממנו הזכות לגמרי ומשו"ה אינו יכול לבטלו וכו'. ועכ"פ לפי דבריו נ"ל דהך דרבינא ורב אשי התינח וכו' אין מקומו כאן רק שייך גבי קדושין לבד ומקומו בב"ב מ"ח ע"ש:

דף קא ע"ב תוס' ד"ה וקראו. דגבי עגלה ערופה נמי דרשינן ויאמרו הן ולא שלוחן. וכ"ב סוטה מ"ה ועי' סנהדרין קי"א יאמרו הן ולא שלוחן ועי' שו"ת ט"ב מהד"ק חלק אה"ע שאלה פ"ב ע"ש:

דף קב ע"א אמר רבא אמר רב כהנא. נ"ל רבה וכ"ה במנחות שם וברש"י כאן וכן מוכח עוד שם בתוס' דמנחות ל"ב ד"ה מנעל ע"ש: **שם** ברש"י ד"ה א"ס. ושלפתיה לתתאי נ"ל וקאי לעילאי:

דף קג ע"ב ברש"י ד"ה של תקרובת ע"ז. שהקריבו ומסרוהו לפניו וכו'. וכ"ב עי' במ"מ בפ"ד הלכה כ שוחט בהמה לע"ז ועשה מעורה סנדל ודלא כפירש"י [וכ"כ הרמב"ן בחידושיו כאן וז"ל נ"ל כגון שוחט שור לפניה ועשה מעורו סנדל אבל מה שפירש"י ז"ל שהקריבו ומסרוהו לפניה לשום דורון לא מהוור לי משום דבעי משתבר כעין פנים כדאיתא בפ' ר' ישמעאל שבמס' ע"ז (דף נ"א) עכ"ל]:

דף קט ע"א בגמ' מודים חכמים לר"א בקטנה וכו' שאסורה לייבם. וכ"ב בכתובות ע"ג הגי' שחולצת ולא מתייבמת וכ"ה בתוספתא פי"ג כאן ועי' ברא"ש כאן סוף ס"ה שרצה להשיג על הראב"ד. ודעת הרמב"ם ז"ל וכן ר"ל הרא"ש שם דא"ל תלינהו כלל רק דעת הראב"ד ז"ל כן ועי' במאור ז"ל: **שם** במשנה ר' אליעזר אומר מלמדין את הקטנה וכו' ומצויין בהגהת מהרי"ב דנ"ל אלעזר. וכ"ב הגה זו נדפס בטעות ובלי ספק דהכא נ"ל ר' אליעזר ועי' רש"י להלן קי"א ד"ה ר' אלעזר:

דף קיח ע"א בגמ' אר"י אמר שמואל הלכה כר"ט. וכ"ב בכ"מ בפ"ט מהל' תרומות ה"ד כתב דהראב"ד ז"ל לא היה גורס כל הך דאמרי' אמר שמואל הלכה כר' טרפון כאן ולהכי פסק שם הראב"ד ז"ל באמת כר"ע נגד ר"ט בזה ומשום דהלכה כר"ע מחבירו ע"ש ונע"ק דא"כ ע"כ נ"ל שלא היה גורס ג"כ הך דאמר אביי אף אנן נמי תנינא:

דף קיט ע"ב בתוס' ד"ה מ"ט ואי ר' אליעזר. נ"ל וגם אי ר"א: ע"ש גבי הסיא דמת בעלי נ"ל גבי הסיא לעיל קי"ח. ור"א לא אסר נ"ל ולר"א לא תאסר:

דף קכ ע"א בגמ' ורבנן תמות נפשי עם פלשתים. וכ"ב לעיל קי"ח [וכן נמצא ג"כ בכתובות כ"ג ע"ב]: **ע"ב** בתוס' ד"ה כליו. אבל קשה. נ"ל אבל מקשה:

דף קכא ע"ב בהגהות מהרי"ב נ"ל שהתרים וכו'. וכ"ב וכ"ה בירושלמי כאן בהלכה ס' ועי' בשו"ת קהלת יעקב סי' י"ד: **שם** בגמ' תחילתו מכבה. וכ"ב עי' בקרבן עדה כאן הל' ג שהקשה על גי' רש"י ז"ל מהא דזבחים נ"א דאמר שמואל המתנדב יין וכו' ופריך והא קמכבה וכו':

דף קכב ע"ב בגמ' אתא לקמיה דרב יוסף. וכ"ב ברי"ף וברא"ש הגי' דרבא ועי' חולין ע"ז הגי' לקמיה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא: סליק

מצפה איתן

חדושים והגהות מהגאון הגדול וכו' מו"ה אברהם זצ"ל (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו') עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס זיטאמיר.

דף ב ע"ב תוס' ד"ה או כו' ודאי איילונית אין לה רפואה. הרי"ף פ' השולח לא כ"כ. ויש לה"ר לדברי התוס' מלקמן דף פא: שם ד"ה בתו כו'. עיין בדבריהם כאן ובפ"ז דסנהדרין דף נג ע"ב ובבכורות דף יד ע"ב:

דף ג ע"ב תוס' ד"ה למעוטי כו' וא"ת למעט תרווייהו ממכניסא דרישא כו'. תירוצם דחוק דלשון הגמ' משמע דמכניסא דרישא נמי הוי מיעוטא. אלא י"ל דהכא איצטריך תרי מיעוטא דמחד מיעוטא לא הוי ממעטינן צרת איילונית משום דס"א דהתנא מרבה לה בכלל דקתני בפ"ב וכלקמן דרפרס דף כ' וכה"ג איתא בחולין דף כד:

דף ד ע"א גמ' ר' יהודה בעלמא (סמוכין) לא דריש. מכאן ק"ל אהא דאמרי' בתענית דף כו ע"ב אהא דפליגי ר"מ ור"י ור' יוסי במנחה ונעילה דתענית אי יש בהן נשיאת כפים דכ"ע מיהת שכור אסרו בנשיאת כפים מנא ה"מ אמר ר"י בן לוי משום בר קפרא למה נסמכה פרשה כהן מברך לפ' נזיר לומר מה נזיר אסור ביין אף כהן מברך אסור ביין. והשתא מה טעם הוא זה לר"י דלא דריש סמוכין והכתי מנ"ל לר"י דכהן מברך אסור ביין. וצ"ל דחשיב ליה מוכח דפרשת כהן מברך הלמד נכתב שלא במקומו דבפ' שמיני ה"ל לכתוב בפ' דוישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם דשייך לעבודה. ובכה"ג דריש ר"י סמוכין כמבואר מדברי התוס'. וזה דלא כמ"ש בס' זכרון יוסף סי' י"ד ע"ש: שם ובמשנה תורה דריש כו'. ק"ל דמשמע דבמשנה תורה אף לחייב דומיא דבעלמא לא דריש דהיינו לחייב וא"כ מאי מייתי מהא דדרש במ"ת גבי אנוסת אביו הא בירושלמי ר"פ נושאין איתא דר"י לא מחייב מכות וקרבן גבי אנוסת אביו. וי"ל דס"ה דלאו סמוכין ממש הוא ומ"מ דריש לאיסורא ומזה מוכיח דסמוכין דריש נמי לחייב: תוס' ד"ה דכתיב כו' הקשה הר"י דאורלינש דליחייבו נשים בציצית כו'. ולפמ"ש בס' ברכי יוסף דהאי' בפסיקתא דבני ישראל ממעט נשים א"ש. וא"ש נמי הסוגיא דמנחות דר"י רמי תכלת לפורזמי כו':

דף ה ע"א גמ' ליגמר מנזיר. ק"ל דאמאי נגמור מתגלחת נגמר משתיית יין דקי"ל דאסור אף במקום מצוה כדאי' בנזיר דף ד ודף מד ולא אמר דדחי עשה לל"ת דנזיר. וי"ל דס"ה דאיירי דנשבע שישתה וחזר ואמר הריני נזיר ואסור ביין דהוי ליה כולל איסור שתיית יין עם טומאה והגלחת. וקיי"ל דשבועה בכולל חלה לבטל מצות עשה כמ"ש תוס' בשבועות דף כד: תוס' ד"ה והכתי כו' לא יתיישב טעם זה אלא למ"ד דאסור במ"ק מנורע בימי חלוטו בתה"מ כו'. לאו דוקא די"ל כמ"ש בשיטה מקובצת בב"מ דאף למ"ד מותלט מותר בתה"מ מ"מ איכא שלום בית דאין מקובל לאשתו ואינה רוצה להיות עמו. ובזה נסתלקה מ"ש הש"א בסי' ל"ב בסוגיא דחולין ע"ש: **ע"ב** גמ' ל"ת שיש בו כרת היכי אשכחן דדחי וכי תימא נילף ממילה כו' בס' שעה"מ הל' ע"ז מביא בשם גדול א' שהוכיח מכאן דמילה דחויה היא בשבת כדין כל עשה שדוחה ל"ת ואם אפשר לאהדורי אהיתרא מהדרינן דאי איתא דמילה הותרה בשבת וא"כ לאהדורי אהיתרא היכי קאמר דנילף מינה לעלמא דעשה דוחה ל"ת. וכ"כ ב"א דשבת וצרעת מחד קרא נפקא דביום השמיני ימול וצרעת ודאי דחוי וצריך להדר אהיתרא כדאי' בשבת דף קלג. ולפ"ד תקשי דהיכי קאמר דנילף מפסח ותמיד הא קי"ל דעבודה הותרה בשבת כדאי' ביומא דף מו וכ"מ שם דף סא ולקמן דף לב וי"ל דהך מילתא אי עבודה הותרה בצבור או דחויה בשבת תליא בפלוגתא דתנאי אי שנים שוחטין זכה א' או לא דלא אמר הותרה רק למ"ד דב' שוחטין ז"א לכתחלה ולדידיה אפשר בהיתרא שישחטו

שיטתו שנים דקי"ל ב' שעשו פטורין ואפ"ה לא הצריכה תורה לאהדורי אשתיעת קרבן בשבת שיהא שנים ש"מ דהותרה בשבת. אבל למ"ד דאין שנים שוחטין זבח אחד קושטא דלא אמר הותרה. ולפ"ז י"ל דסוגיא דידן אזלא למ"ד דשנים אין שוחטין זבח אחד דלדידיה קושטא דעבודה דחויה בשבת. ועד"ז י"ל מאי דקאמר הגמ' דממילה ותמיד לא ילפי' שכן ישנן לפני הדבור ואליבא דמ"ד דעולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי ולא מסיק מידי למ"ד דעולה שהקריבו במדבר עולת ראיה הואי דלדידיה ליכא פירכא דלפני הדבור וכבר הרגישו התוס' בזה. ועפמ"ש י"ל דלהך מ"ד לא איצטריך כלל פירכא על מילה ותמיד דבלא"ה אין למילף ממילה דלדידיה מילה הותרה בשבת דהרי מסיק בחגיגה דב"ש ור"א הוא דס"ל עולת ראיה הואי ור"א לשיטתו דס"ל מכשירי מילה דוחה שבת ולדידיה הותרה בשבת כמה שהוכיח אחד מהמחברים מר"ן דבילה: שם מה למילה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות מפסח מה לפסח שכן כרת. ואע"ג דגבי מילה נמי איכא כרת אפ"ה לא הוי פירכא חשובה אלא פירכא כל דהו שהרי במילת קטן בזמנו שדוחה שבת ליכא כרת אלא בגדול שלא מל ומילתו אינו דוחה שבת. והכי אמר להדיא בפסחים דף סט ע"ב דאותה מילה שדוחה שבת ליכא כרת. ועי' מ"ש מהרש"א בפסחים דף נב. [ונראה דבפסח שני איירי התם דאילו על ראשון נ"כ יש לו תקנה בשני שהוא דומיא דמילה וכ"מ בזבחים דף קו ע"ב וכ"מ דעת הרמב"ם פ"ה דק"פ דאף למ"ד רגל בפ"ע א"ת אם עשה השני. וזה דלא כמו שנראה בס' שושה"ע כלל ח' דלמ"ד רגל בפ"ע חייב על הראשון אף שעשה השני וז"א. ולפמ"ש א"ש הא דכאן גבי תיתי מתרתי דפסח ראשון שוה למילה ובשניהם לר כרת הוא דאיכא] והא ליכא למיפרך מה למילה שכן יש בה שם כרת דגבי ילפותא דחדא מחדא לא פרכינן שם כרת דאינו אלא כל דהו וכמ"ש התוס' פ"ק דזבחים (דף י ע"ב). ולפ"ז לק"מ מהא דאמר בסמוך גבי תיתי מתרתי ממילה ופסח שכן כרת דגבי ילפותא דחדא מתרתי קי"ל דפרכינן אפי' כל דהו כדאי' בחולין דף קטו וכמאן דפריך הכי לקמן דף עז ובזבחים דף יג. ומש"ה מצינו למפרך שם נמי אמילה שכן כרת וז"א אלא פירכא כל דהו כנ"ל. [והשתא א"ש דלא קאמר פירכא זו בשבת ריש דף קלג דמה למילה שכן כרת דגבי מילה לחוד לא הוי פירכא דבגופה ליכא כרת. ולמ"ד בזבחים דל"פ לר כרת ה"נ ל"ל ומש"ה מסיים כאן מה לכלהו שכן ישנן לפני הדבור דזהו לכו"ע]: שם תיתי מתרתי. ודע שהקשה הרשב"א בתשו' סי' שמ"ט דאיך ניתי מתרתי לעלמא דעשה דל"ת שיש בו כרת דא"כ לא איצטריך קרא השלישי ונילפי' מהנך תרתי ומדאיצטריך קרא שלישי ע"כ דאין למילף לעלמא מהני תרתי קראי ותירץ דמ"מ מצ"ל מתרתי לעלמא וכ"ת דא"כ אמאי כתב קרא הג' י"ל דאמרי' טרח וכתב לה קרא א"נ אפשר דאיכא שום פירכא על קרא ג' ומש"ה כתבי' ולא משום דלא נילף לעלמא מתרתי כתבי' עכ"ד. ולכאורה יש לתמוה על תי' הרשב"א שהוא נגד הסוגיא דזבחים דף קז גבי שוחט ומעלה בחוץ לא יאמר בזריקה דחייב בחוץ ואיתי מבינייא דשחיטה והעלאה להכי כתבי' קרא לזריקה למימר דלא אתי מבינייא פי' דלא ילפי' מבינייא לחייב הקומץ והמקבל דמים בחוץ. והרי דלא אמר דכ"ר לקרא ג' דהיינו זורק בחוץ משום דטרח וכתב קרא אע"ג דלא איצטריך א"נ משום דאפשר דאיכא שום פירכא על זריקה דל"ל מבינייא דשחיטה והעלאה כתבי' אלא אמר דכתבי' למיעוטא דלא נילף מבינייא לעלמא. וסברא זו כתב הב"י בא"ח סי' שמ"ג ע"ש. וא"כ הדרא קושית הרשב"א לדוכתה דאיך אמר בסוגיא דידן דנילף מתרתי לעלמא אע"ג דאיכא נמי קרא ג' ולא אמר דכתבי' רחמנא למיעוטא [וכן יש להוכיח מסוגיא דרפ"ב דקידושין דפריך לא לכתוב שליחות בתרומה דתיתי מבינייא כו' ולא משני כסברת הרשב"א אלא ע"כ דפריך דנימא דכתבי' למעט שליחות בעלמא כמו ב' כתובים וכסוגיא דזבחים. ואפשר לקיים דברי הרשב"א לומר דאליבא דמ"ד ב"כ מלמדין הוא דפריך דלדידי' ע"כ לא אמר דכתבי' לאידך למיעוטא אלא משום דטרח וכתב קרא מאי דאיתא בבנין אב וכמ"ש המפרשים. וא"כ ה"ה בג' כתובים אם ליכא יתורא רק באחד ושנים הוצרכו אין השלישי מיעוט לעלמא ואליביה פריך הכא דתיתי מתרתי ודוחק] אלא י"ל קושית הרשב"א דכאן פשיטא לתלמודא דאין לומר דקרא הג' למיעוטא כתבי' דלא נילף מתרתי לעלמא משום דאפי' נימא דילפי' מתרתי מינייהו לעלמא אפ"ה איצטריך קרא הג' לגופיה דגבי תמיד ומילה איכא למימר דאיצטריך למילתא חדתא דל"ל מאידך. והוא דקרא כתיב גבי תמיד עולת שבת בשבתו על עולת התמיד לומר דדוחה שבת איצטריך לומר דאף הקטרה של אברי תמיד דוחה שבת אע"ג דאפשר משתחשך אמרי' חביבה מצוה בשעתה וכדאי' בפסחים דף סח ע"ב וקרא דכתיב גבי מילה וביום השמיני ימול דדרשי' אפי' בשבת איצטריך למעט שביעי ותשיעי שאין דוחין שבת דלא נימא דמשמיני ואילך כל יומיה זמנו וכדאמר בשבת (דף קלב). ועוד איצטריך למישרי מילה למ"ד מקלקל בחבורה חייב דיליף זה מדאיצטריך למישרי מילה דאל"ה ה"א דמקלקל בחבורה פטור כדאי' שם דף קו. ואפשר דאליבא דההוא מ"ד אזלא שמעתין. וגבי פסח בלא"ה ליכא קרא יתירא לדחיית שבת דגז"ש דבמועדו דילפי' מיניה שבת איצטריך ללמד על תמיד דדוחה טומאה כדאי' בפסחים דף סו. ועוד איצטריך ללמד על תמיד שהותרה לו טומאת התהום כדאי' שם דף פא. ועפ"י מ"ש נסתלק מה שהקשה בס' גלותא דאברהם ע"ד התוס' ד"ה ומכלהו כו' דה"ל לתרץ דה"ט דלא ילפי' ממילה ושאר ק"ל דדחו שבת לעלמא דעשה דוחה ל"ת דכרת דכיון דאיכא למילף מהן א"כ כי כתב רחמנא פסח ותמיד דד"ש ה"ל ב' כתובין עכ"ד. ולפמ"ש ז"א דלא הוו ב' כתובים כנ"ל: שם ממילה ופסח שכן כרת. בא"ר בשבת העתיק לר כרת: תוס' ד"ה עד שיהא כו' אלמא דנוז היינו ארוג ותי' בדוחק. והמצ"ל דארוג דמתני' היינו שזור דהא מצינו דקרי ארוג לקליעה בשבת דף סד וע"ש בפרש"י וכ"כ תוס' שם דף לד דקולע חשיב אריגה גבי בגד וכ"מ ברפ"ע דב"ק וע"ש בתוס': שם ד"ה כולה מעטנא כו'. ולמ"ד נו"כ אין קריבין ביו"ט לא איצטריך הכא קרא. ולפ"ז הא דבעי למימר לעיל גבי הא דפריך לרבנן מנ"ל דעשה דחי ל"ת דהיינו רשב"א ע"כ אליבא דרב יוסף הוא דאית ליה אליבא דרשב"א בפ"ב דבילה דף יט דנו"כ קריבין ביו"ט דאילו למאי דקאמר התם מעיקרא ס"ל לרשב"א אין קריבין ביו"ט וא"כ איכא למילף דעשה דוחה ל"ת מעריפת קדשים:

דף ו ע"א תוס' ד"ה נגמר כו' וא"ת והיכא נגמר מהכא דלא דמי דלמא ש"ה דהוי עשה ול"ת וכו'. בס' זרע ברוך בחי' לחולין הקשה על דבריהם דאי משום דלאו דמחמר בשבת הוי עשה ול"ת אכתי ה"ל לדחות בנין ביהמ"ק ללאו דשבת גבי נשים דלדידהו ליכא גבי שבת רק ל"ת ולא עשה משום דהוי מ"ע שהז"ג וכמ"ש תוס' בפ"ק דקידושין דף לד גבי מ"ע דיו"ט דהוי ז"ג ואינו בנשים. ובשלמא לפמ"ש שם בשם הר"י מא"י דעשה שיש עמו לאו לאו הוא אלים ולא דמי ליה עשה א"ש אבל התוס' שם פליגי עלי' וקשה לפ"ז מ"ש כאן וע"ש שהאריך. וגם בשעה"מ הל' ע"ז כתב כיוצא בזה. ואינני רואה סתירה בדבריהם כלל דנהי דס"ל דנשים אינן מצוות בעשה דיו"ט משום דז"ג מ"מ ס"ל דמצוות בעשה דשבת והוא משום דאיכא היקשא דזכור ושמור כל שישנו בשמירה דהיינו ל"ת ישנו בזכירה דהיינו מ"ע דזכור את יום השבת ומיניה נפקא לן דנשים מצוות בקידוש היום ד"ת כדאמר בברכות דף כ וה"ה לכל מ"ע דשבת וכ"כ הר"ן פ' כל כתבי גבי מ"ע דג' סעודות בשבת דנשים חייבות בשבת מה"ת אבל גבי יו"ט ליכא היקשא. [והנה כדברי תוס' הללו כתבו ג"כ בשבת דף ע דשבת הוי עשה ול"ת וכ"פ הרמב"ם ריש הל' שבת. וזה דלא כמהר"ם לובלין שדקדק מדברי התוס' לעיל דף ה ובשבת דף קלב דשבת אינו אלא ל"ת. ואין בדקדוקו כדאי להוציא מדברי הרמב"ם והתוס' המפורשים]: **ע"ב** גמ' ואיזה הוא מורא מקדש לא יכנוס אדם בהר הבית במקלו כו'. וקשה דבספרי פ' תצא יליף לה מדכתיב והיה מחניך קדוש קדשיהו מכאן אמרו לא יכנוס אדם בהר הבית כו'. וי"ל דאי מקרא דהכא לא שמעינן הר הבית דלא מקרי מקדש בלשון תורה עכ"ס וכדמשמע מלשון הרמב"ם ריש הל' ב"ה דבכלל מקדש לא הוי רק מחנה שכינה. אבל מהנך משמע שפיר מחנה לויה שהוא הר הבית. ובזה מדוקדק לשון הברייתא מכאן אמרו כדקתני התם דבלאו הר הבית לא יליף מדהכא:

דף ז ע"א גמ' מה שלמים מיוחדין שהן קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח כו'. וראיתי למהרש"ל בס' ח"ש שכתב ואין להקשות דאמאי מרבינן כל קרבנות ולמה לא דרשינן בכלל ופרט ואין בו אלא שלמים די"ל דמאחר דהכלל רחוק מהפרט אין דנין אותו במדה זו כדאי' בס' כל המנחות ע"כ. ואישתמיט מיניה שהן דברי רש"י בשבועות דף ז ע"א והתוס' שם הקשו עליו ע"ש: שם הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש כו'. עיין תוס' יומא דף מ ע"ב:

דף ח ע"א גמ' לקולא ולחומרא מקשינן. בס' קרבן העדה הק' אדרבה מה שזקוקה ליבום הוי חומר דאסורה לשוק לכל העולם וכה"ג כתבו תוס' בקדושין דף סה. ולק"מ דמוטב להקל באיסור זה דאינו אלא בלאו מלהקל באיסור יבום ערוה דהוי בכרת. ועוד י"ל דאזלינן בתר השתא ולא בתר חומר שנמשך מזה לדבר אחר ול"ד להא דאמר בפסחים וכוכה כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין דהתם הוי הקולא באותו דבר גופיה. (וכן התוס' בברכות דף כו ודף סד בכה"ג איירו ע"ש). אבל ל"ת לד"א הנמשך מזה וכ"מ בתוס' דקדושין (דף לד ע"ב) ודלא כהשב"ש שם: תוס' ד"ה רבא כו' וא"ת הא לכל הפחות איצטריך לנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דל"ת הואיל ואישתרי אישתרי כו'. בס' ט"א פ"א דמגילה תמה על קושייתם עיי"ש. ועי"ל קושיית התוס' עפמ"ש מהרש"א דנשא מת ואח"כ נשא חי א"ש רק למ"ד אין זיקה דלמ"ד יש זיקה אסור לישאנה דהוי אחות זקוקה ולקמן (דף ל ע"ב) משמע דרבא ס"ל יש זיקה ומש"ה לא ניחא ליה לרבא לאוקמא קרא באיסורא ואף אי נימא דא"א רק מדרבנן לא מסתבר לאוקמא לקרא דשרי בשכי וכה"ג כתבו תוס' בחגיגה (דף יח ע"א):

דף ט ע"א גמ' אשכחן יחיד ונשיא ומשיח וכו'. הקשה מהרש"א למה לנו לרבנן היקשא דתורה אחת ליחיד ונשיא ואמאי לא ילפי להו בגז"ש דמצות מצות מנזיר אשר מצות כדיליף רבי. ותירץ דדוקא לרבי דיליף נזיר מגז"ש דעליה יכול לחזור וללמד בגז"ש ליחיד ונשיא דדבר הלמד בגז"ש מלמד בגז"ש אבל לרבנן דנזיר גופייהו בע"ז ילפי מהיקשא דוי"ו דואם נפש והוזר ומלמד בגז"ש דעיני עיני לשאר מצות שוב אינו מלמד בגז"ש דמצות ליחיד ונשיא עכ"ד. והנה לפי תירוצו דשייך כאן הך מילתא דקי"ל דאין למידין בקדשים למד מן הלמד הקשי לרבנן דאיך מצו ילפי נזיר גופייהו בשאר מצות בגז"ש דעיני מנזיר בע"ז כיון דילפי מהיקשא דוי"ו והרי דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בגז"ש כדאי' בזבחים (דף מט ע"ב) וכן היקש דוי"ו אין מלמד כדאי' בשבועות (דף יוד). ושוב מצאתי שהרגיש בזה בס' מתנה ראובן. אבל באמת לק"מ הא דיליף נזיר בשאר מצות בגז"ש מנזיר בע"ז דילפי בהיקשא דאין חייבין חטאת על שוגג רק על דבר שחייבין על זדונו כרת. דהא כתבו התוס' בזבחים (דף מח ע"א) דכה"ג לא חשיב למד מלמד דאינו מלמד כיון דאי לאו היקשא הוי מוקמינן ליה בכל דבר ולא אתא היקשא אלא למימר דלא איירי אלא בדבר שיש בו כרת ע"כ (ולא הוי בכה"ג אלא גלוי מילתא בעלמא עי' שבועות (דף ט'). ודברי התוס' הללו אישתמיט לבעלי המחברים הנז'. וא"כ הדרא קושיא לדוכתה דאמאי לא ילפי רבנן יחיד ונשיא בגז"ש מנזיר ואע"ג דנזיר גופייהו ילפי בהיקש כיון דלא שייך כאן הך מילתא דאין למידין למד מלמד. ועי' מ"ש בס' גלותא דאברהם. ולי נראה דה"ט דאיצטריך להו לרבנן היקשא דתורה אחת דאי לא הוו מוקמו כה"ת בע"ז בההיא פרשה אלא הוו ילפי יחיד ונשיא מנזיר בשאר מצות והן ילפי מנזיר בע"ז בגז"ש ה"א דבעינן דומיא דע"ז לגמרי שיש בה סקילה דהא אין גז"ש למחצה אבל השתא דילפינן כה"ת מהיקשא דקרא דתורה אחת לא מקשינן אלא דבעינן שיהא זדונו כרת דכתיב בההוא קרא וכמ"ש התוס' ע"ש. משא"כ אי לא הוו מוקמו בההוא קרא אלא הוי ילפי' בגז"ש מע"ז ה"א דבעינן דומיא דע"ז לגמרי. ושוב מצאתי סברא זו להדיא בירושלמי פ"ב דהוריות דקאמר התם אליבא דרבי דיליף דבעי' דבר שזדונו כרת מגז"ש דעליה ולא יליף מגז"ש שאר מצות מע"ז דא"כ ה"א דבעי' דבר שיש בו מיתת ב"ד כמו ע"ז. וא"כ ה"נ י"ל אליבא דרבנן דמה"ט ילפי בהיקשא דתורה אחת ולא בגז"ש מע"ז:

דף יג ע"ב גמ' רבא אמר טעמייהו דב"ש דאין איסור חל על איסור. ק"ל דמשמע דמאן דס"ל אין איסור חע"א מתיר צרות ערוה ליבום והשתא תקשי לרבא גופיה לשיטתו דס"ל בחולין (דף קא ע"ב) אליבא דר"ע דא"א חע"א וע"ש בתוס' והרי ר"ע אוסר צרת הבת כדמוכח לקמן (דף טו) גבי עובדא דבימי ר' דוסא בן הרכינס וכיון דר"ע ס"ל אין איסור חע"א לא ס"ל לאסור צרת הבת כמו ב"ש. וי"ל דדוקא לב"ש אהני להו הא דסברי אין איסור חע"א להתיר צרת הבת דמש"ה לא מיסתברא להו למדרש קרא דלצרור לגלות ערוה עליה לאסור צרות. וכדדרשי רבנן בריש מכילתין (דף ג) אלא ס"ל כרבי דמוקי קרא לר"א כדאי' לעיל (דף ח ע"ב) וכ"מ מדברי התוס' בשמעתין בד"ה מ"ע דב"ש ע"ש. אבל ודאי אי הוי פשיטא להו דקרא לא אתי לר"א רק לאסור צרות לא הוו מתירין הצרות לאחין אע"ג דס"ל בעלמא אין איסור חע"א כיון דהא גלי קרא דאיסור חע"א. וכה"ג אמר בחולין (דף קיג) אב"א בעלמא קסבר שמואל אין איסור חע"א ושאני הכא גבי בב"ח דרבי רחמנא גדי. ולפ"ז א"ש דלר"ע לא מהני טעמא דאין איסור חע"א להתיר צרת הבת דאזיל לשיטתיה דבשבת (דף סח ע"ב) מוכח דס"ל דלא כרבי דדריש קרא דעלי' לגז"ש לפר העלם דבר לומר דבעי' דבר שזדונו כרת כמו אחות אשה אלא יליף זה בהיקשא דתורה אחת וכדאמר אליבא דרבנן לעיל (דף ט) וא"כ ע"כ ס"ל דקרא דעלי' דגבי אחות אשה לאסור צרות אתא אע"ג דבעלמא אין איסור חע"א ש"ה דרבי רחמנא [וכן דרשא דלצרור י"ל דר"ע דריש לי' לצרות כרבנן ולא כרבי דדריש כר"ש לעיל (דף ח) דהא לקמן (דף יט) מוכח דל"מ דרשא זו בשנפלו בזה אחר זה למ"ד יש זיקה אלא בבת א' וכמ"ד אפשר לצמצם ור"ע הא לא ס"ל אפשר לצמצם בבכורות. וגם אפשר דס"ל יש זיקה כמ"ש תוס' (סוף דף כט) עיי"ש]:

דף טו ע"ב תוס' ד"ה מה כו' אבל קשיא לר' יהודה כו' נילף במה הצד מאלמנה כו'. מה שתירצו דר"י סבר כר"ע דאין קדושין תופסין בח"ל ז"א לפמ"ש בעצמם לעיל (דף י) דהס"ם לא סבר אליבא דר"י דס"ל כר"ע. ועוד דגדולה מזו אית ליה לרב נחמן אמר רבה ב"א בקדושין (דף עד) דאפי' מאחותו דח"כ לא הוי ממזר לר' יהודה רק מא"א דחייב מיתת ב"ד וא"כ כ"ש דלא הוי ממזר לדידי' מכותי ועבד דלא הוו ממזר רק לר"ע כמ"ש תוס' לקמן בס"פ וא"כ תקשי קושיי' תוס' כאן על ר"י דל"ל קרא דגר עמוני ומואבי פוסל בביאתו נילף במה הצד כו'. וי"ל לפמ"ש תוס' והר"ן בפ"ק דנדרים (דף ד ע"ב) דאין עונשין מלקות ע"י הלמד במה מצינו ומש"ה איצטריך קרא למלקות ולא סגי במה מצינו. וא"כ כ"ש דאין לחייב מלקות בדבר הנלמד במה הצד ואיצטריך קרא למלקות לכהן שבא על זונה מביאת גר עמוני ומואבי:

דף טז ע"א גמ' אתה הוא עקיבא בן יוסף שמך הולך מסוף העולם ועד סופו. דע כי מסוף עולם ועד סופו גימטריא תקס"ד נגד תקס"ד פעמים שנזכר ר"ע בכל הש"ס ור"ע אוצר בלום לחד גירסא בגיטין (דף סז) גימטריא שע"ה שהלכה כמותו שע"ה פעמים שע"ה עומדת לו. ולאידך גירסא אוצר בלום בסמך גימטריא רבי עקיבא: **ע"ב** תוס' ד"ה עובד כוכבים כו' אלא משום בנות הוא דקאמר לפסול כו'. ותמה מהר"ם הא ר"י ס"ל עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כמ"ש תוס' בסמוך וי"ל לפמ"ש רש"י בפ"י יוחסין (דף עב) אסא דר"י דאפי' למ"ד הולד ממזר לא הוי פגום מיהא הוי כדאמר לקמן (דף מה):

דף יז ע"ב תוס' ד"ה אחוה כו' לענין אשת אחיו שלא היה בעולמו אין סברא למילף מבני יעקב כו'. וכה"ג כתבו התוס' בסוטה (דף כו) אסוגיא דלקמן (דף כב) דמשום דאין גז"ש למחצה צריך טעם להוציא כו'. משמע דאי איכא סברא וטעם אמרי' הגז"ש דאתוה למחצה. ולכאורה יש להקשות על זה ממ"ש תוס' בר"פ איזהו נשך (דף סא) דמשמע דדבר המפורש בלמד ילפינן בלמד אף אי איכא טעם לחלק וזה מפורש בקרא שהיו בני יעקב בעולם אחד וגם היו כשרין. ובשלמא ז"א מפורש שנתברר השפחות אבל זה מפורש שהי' כלם בעולם אחד:

דף כ ע"א גמ' למעוטי צרת איילונית ודלא כרב אסי. אע"ג דלמאן דלית ליה דרב אסי ממעט צרת איילונית ממניינא דרישא וכדמוכח לעיל רפ"ק (דף ג ע"ב) מ"מ איצטריך האי מיעוטא לומר דלא אסירא כלל: **ע"ב** תוס' ד"ה אמר קרא והתקדשתם כו' מ"מ אין תרי עשה דוחה ל"ת ועשה. לכאורה אין זה מוסכם דהריטב"א כתב בפ"ב דב"מ גבי עשה דכבוד וטהרת או השבת אבידה שדוחין ל"ת ועשה דטומאה משום דהוי ב' עשה ותקשי הך דהכא. וי"ל דש"ה דלא אולמי הני תרי עשה מההיא עשה דגבי ל"ת אבל אי הוי עשה שפיר אמרינן דהך עשה דחי הל"ת ואידך עשה דאולמיה כמו כבוד דוחה לעשה דבהדי ל"ת שהיא קלה: שם ד"ה מיתיבי כו' והשתא איתותב מינה. עי' בס' אור נערב:

דף כא ע"א גמ' מ"ד פוטרת דאתי עשה ודחי ל"ת כו'. בס' דורש לציון דרוש י"ג הקשה דאמאי נפטרה צרה הכשרה ליבם בביאת הפסולה דחייבי לאוין משום דאתי עשה ודחי ל"ת הא מה"ת לא רמיא הפסולה ליבום כשיש כשרה דס"ל אפשר לקיים שניהם שייבם הכשרה. ועוד דגם הפסולה לא תפטר בביאת הכשרה דטעמא דנפטרה צרה בחברתה הוא משום דשליחותה קעבדה וזה לא שייך כאן דכיון דפסולה עצמה לא חזיא ליבום לא מצית עביד שליח כדקי"ל בכ"ד. ותירץ דהיא הנותנת דכיון דאי אמרי' דהפסולה לא חזיא ליבום לא תפטר בביאת הכשרה ה"ל כלא אפשר לקיים שניהם ומש"ה היא נמי חזי ליבום מה"ת עכ"ד. ואין תירוצו מעלה ארוכה לפמ"ש בעצמו בנו"ב מ"ת חלק אה"ע סי' ע' הא דכ"מ דאיהו לא מצי עביד ל"מ שליח אין הקפידא על המשלח שיהא מצי עביד בעצמו אלא הקפידא על השליח דוקא שיהא מצי עביד השתא אבל על המשלח אין קפידא רק שיהא בתורת אותו דבר בעלמא. וא"כ אפי' אמרינן דפסולה כגון אלמנה לכה"ג ל"ת בנפילה זו ליבום מה"ת מ"מ מצו משוי שליח לחברתה הכשרה. והדרא קושיא לדוכתה דאמאי נפטרה הכשרה בביאת הפסולה דנימא דהוי כמו אפשר לקיים יבום בכשרה בלא עבירה. אלא דקשה דל"מ הכי בסוף הסוגיא גבי הא דמותיב מנדרים. ועוד תירוצו דחוי לפמ"ש הפמ"ג בס' שושנת העמקים דהא אמרינן דכ"מ דל"מ עביד ל"מ שליח עליה אינו אלא מדרבנן. וא"כ מה"ת מצית הפסולה ליפטר בכשרה והדרא הקושיא דא"כ לא ה"ל לכשרה לפטר בהפסולה. אלא דק"ל דל"מ הכא בסוף הסוגיא דנזיר גבי הא דמותיב מר"י ע"ש. נראה דקושיית הדורש לציון מעיקרא לק"מ דבכה"ג לא מקרי אפשר לקיים דכיון שבא על הפסולה גלי דעתיה שחפץ בה ולא בכשרה וכיון שאינו חפץ בה אין מצוה כלל ביבומה רק בהפסולה שחפץ בה. מידי דהוי כמו שאם אינו חפץ כלל ביבום רק בחליצה דאז לא הוי יבום מצוה על היבם כלל דבדידיה תלה רחמנא אם חפץ מצוה ביבום ואם אינו חפץ ליכא מצוה כדמשמע לקמן (דף לט ע"ב). וכ"כ להדיא הרא"ש בתשו' הובא ביו"ד סי' רל"ט. וא"כ דבדידיה תליא ה"ה כשחפץ בזו ולא באחרת אינו מצווה רק באותה שחפץ בה: **תוס'** ד"ה ומותר כו' ואע"ג דשמעתין שרי להו אשת חמיו וחורגו שמא אח"כ אסרוה. ואינו מכוון דתלמודא דידן סברה להא דירושלמי דאח"כ אסורה דהא לקמן ע"ב אי' דאמר רבא אשת חמיו מותרת הרי דאף בימי רבא עדיין לא אסורה ולא ס"ל להא דהירושלמי. ותלי פלוגתא דר"י ורבנן בסנהדרין בקרא דכתיב גבי דוד ואתנה לך את נשי אדוניך דלר"י דקאי נמי על רצפה בת איה ע"כ אין כח ביד חכמים לאסור דבר המפורש להיתר כמ"ש המפרשים ואף המפורש בדברי קבלה. וכ"מ בדברי הכס"מ פ"ג דמלכים. אבל לרבנן דל"ק על רצפה שפיר ה"ל כח לאסרו. וא"כ אפשר דברייתא דקתני מותר אדם באשת חמיו ותלמודא דידן אתיא כר"י. ובתשובה האריכתי בזה והוכחתי מכמה סוגיות בש"ס דידן דלא קי"ל כהירושלמי בזה:

דף כד ע"א גמ' ואימא בכור לייבם. בס' נצה ישראל הקשה דא"כ ל"ל אים להוציא קטן דאם הוא קטן הוה אחיו שמת ג"כ קטן ממנו ואין אישות לקטן. ועיין מ"ש בס' אור נערב. ול"נ פשוט דמשכחת דהבכור לא הביא ב' שערות והמת הביא:

דף כו ע"ב תוס' ד"ה אלא כו' הך בעיא ע"כ אליבא דמ"ד יש זיקה איירי דלמ"ד אין זיקה אפי' חלץ לבעלת הגט נפטרה צרה. ולפ"ד הא דפשיט מר' גמליאל אע"ג דס"ל אין זיקה לקמן (דף נא) היינו משום דאליבא דר"ע קיימא התם וכפי' ר"י בסמוך ואיהו אית ליה אליביה דיש זיקה בנדרים (דף עד ע"ב) וכמ"ש בחי' הרמב"ן לעיל (דף יז ע"ב):

דף כח ע"א גמ' ר' יוחנן למיתה לא חיים. וק"ל ופי תנאי שקלת מעלמא הא ודאי איכא תנא בעלמא דחיים למיתה כדמוכח בגיטין (דף כח) דמסיק רבא התם דשמא ימות תנאי היא ואיכא דחיישי כי היכי דחיישי לבקיעת נוד גבי הפרשת תרומה ואסרי גבי הלוקח יין מבין הכותים כו'. וכן פירש"י אליבא דר' יוחנן גופיה בב"ק (דף סט ע"ב) דס"ל דר' יהודה דאסר גבי הלוקח הוא משום דחיים שמא יבקע הנוד וא"כ כ"ש דס"ל דחיים למיתת אדם דעפי איכא למיחש למיתה מלבקיעה כדמוכח בסוכה (דף כד) וכ"ש למיתה דלזמן מרובה כדהכא כמבואר מדברי התוס' שם. וא"כ אמאי אמר ר' יוחנן הכא דאחיות אינו יודע מי שנאן לימא דר"י היא ושאר תנאי דחיישי למיתה. וי"ל דס"ל לר' יוחנן דהכא ליכא למ"ד דחיים למיתה דאף ר' יהודה וסייעתו דחיישי היינו דוקא גבי תרומה דהויא איסור מיתה אבל משום בטול מצות יבמין דאינו אלא עשה בעלמא מודו דל"ח למיתה. וחלוק זה אית לי' לר' זירא בסוכה (דף כג) כמ"ש בשעה"מ ה' סוכה. ואיכא למימר דה"נ ס"ל לר' יוחנן כאן. ועוד דהכא לא מיבטל מצות יבמין ע"י מיתה רק בשב וא"ת ולא בקום ועשה וקי"ל מבטול מ"ע דסוכה דאוכל חוץ לסוכה הוי כמבטלה בידים בקום ועשה כמ"ש בא"ל אברהם בא"ח סי' תר"מ ובפמ"ג שם: שם מדסיפא ר"א רישא לאו ר"א. עי' פירש"י נדרים (דף יא) דא"כ הוי רישא וסיפא כחד תנא ומציעתא כחד תנא. ומיהו מצינו בכ"ד דמוקי רישא וסיפא כחד ומציעתא כחד בזבחים (דף קה) ומנחות (דף קז). ונראה דדוקא ר' יוחנן הוא דאית ליה האי סברא ולכך קאמר אחיות א"י מי שנשאן אבל מ"מ איכא למ"ד בגיטין (דף כו) דלא ס"ל הכי אלא דאע"ג דסיפא ר' אלעזר מצינן לאוקמא נמי רישא אליבי' והוא כדאמר במנחות (דף סו) האי תנא סבר כוותיה בחדא ופליג עלי' בחדא וכ"כ התוס' בגיטין (דף ד ע"א):

דף לב ע"ב גמ' זר שאכל מליקה ר"ש אומר חייב שתים. פי' משום זרות ומשום נבילה. והקשה בס' מחנה לוי דהל"ל דחייב ג' דהא ע"כ איירי שאכלו בעזרה דאל"כ נפסל ביוצא ול"ת לכהנים וא"ת משום זרות וכיון שאכלו בעזרה לחייב נמי משום טומאה שנטמא כשאכלו בבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור דכיון דזר חייב משום נבלה איכא לדידיה נמי טומאה וביאה בלע"ג. ולק"מ דמשכחת לה שאכלו במקום הראוי לאכילת קדשי קדשים וא"ת עליו משום טומאה כגון לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש כדאי' בזבחים (דף נו) ורמב"ם הל' בית הבחירה: תוס' ד"ה בעל מום כו' דאטומאה לא הוזהרו כו'. הוא נגד הספרי הובא בילקוט פ' קרח דיליף ק"ו דחייב אכניסה בטומאה כ"ש אמום בטומאה. וי"ל דהיינו למ"ד דעונשין מה"ד ול"ע:

דף לג ע"א גמ' שחתך אצבעו בסכין טמאה. ק"ל איך יחייב על שמוש בטומאה משום שנטמא בסכין טמא הא הוי טומאה שאין הנזיר מגלח ואינו חייב עליה על ביאת מקדש. ובשלמא להרמב"ם דמחייב א"ש ולהראב"ד קשה. וכה"ג הקשה הר"ש באהלות מפסחים (דף עט) ותי' דחוק. אמנם בס' מעין החכמה כתב לחלק בין ב"מ לשמוש בטומאה בפסחים. ולפ"ד א"ש גם כאן. וגם נתיישבה לי עוד קושיא אי דלא חשיב כאן אי' ב"מ בטומאה ולדעת הרמב"ם צ"ל דאיירי בשגג בביאת מקדש וכאן חשב איסורים שהזיד בהן לקוברו בין רשעים גמורים וזה לא שייך בשוגג. וכה"ג כתבו תוס' בשבועות (דף יד סע"א): תוס' ד"ה אצבעו כו' שהיתה אצבעו תחובה עד משהו אחרון דכשנגע בו הסכין נטמא ונעשה ב"מ. וק"ל דל"ל למימר כלל שחתך בסכין טמאה תיפוק ליה דנטמא בשעת פריסת האבר מהגוף דקי"ל דאבר המדולדל מטמא את האדם בשעת פריסתו כדאי' בכריתות (דף טו) דמסתמא איירי הכא שחתך אצבע שלמה דבהכי דוקא הוי מום וכדמשמע מדברי הרמב"ם פ"ח מהל' ביאת מקדש דין י"א שכתב מי שחסר אצבע מידו הוי מום. משמע דדוקא שחסר אצבע כלו ולא קצתו וא"כ כשנפרש מהגוף בדלדולו נטמא גופו. וזה הוי בבת א' ממש טפי מהשתא דמוקי לה שחתכו בסכין טמאה דלא הוי בב"א ממש. וכה"ג כתבו התוס' בכתובות (דף ל ע"ב) בד"ה לא צריכא דלא הוי בב"א ממש דהא א"א שלא יגע בסכין קודם שיחתוך וא"כ נטמא קודם שנעשה ב"מ. ולא חשיב לה בת א' אלא משום דהוי כתוך כדי דבור כמ"ש בחי' הריטב"א. וי"ל דאיירי שניתז האצבע מהגוף בבל כחו דבכה"ג לא נטמא האדם בשעת פריסה כדאמר התם בכריתות. ועי"ל דבחתך בסכין רחב קאמר שמפסיק ואין מגע זה בזה בשעת חתיכה ולא נטמא בשעת פריסה. וכה"ג פי' התוס' בחולין (דף עב). ועי' תוס' מנחות (דף כד): **ע"ב** גמ' הא לאו מעוברות שריין ואי במזיד מי שרי. מכאן מוכח דאומרת מותר אסורה לבעלה וכמ"ש מהרי"ק ובא"ע דאל"כ מאי קושיא דלמא איירי מתניתין באומרת מותר ושפיר קתני בחליפו וה"מ דאסור והא דדייק מדר' חייא דמחייב קרבן ולא מוקי באומר מותר דאיכא מ"ד דפטור מקרבן בשבת (דף סח): תוס' ד"ה אמר כו' וי"ל דאיסור אשת איש קיל דיש לה היתר בחיי אוסרה ותשבינן לה קולא בפ' הבא ע"י. ועדיפא הל"ל דהתם אינו רק לענין פירכא מה הצד אבל בפ' האשה רבה (דף נה) חשיב לה קולא ממש לענין ק"ו ע"ש. וזה נעלם מבעל קונטרס אחרון לס' שאגת אריה סי' ע:

דף לד ע"א תוס' ד"ה בערב פסח כו' [illegible]

דף לה ע"ב [illegible]

דף לו ע"ב [illegible]

דף לז ע"א [illegible]

דף לט ע"א [illegible]

דף מב ע"א [illegible]

[illegible] דרשינן זרעך תתריך לפסול אלא להכהנה כדהכא. ועפ"ז י"ל מ"ש הרא"ש דקודם מ"ת לא היה הולד הולך אחר שפחה ועובדת כוכבים וכזית רענן פ' ויגא הקשה עליו מהא דלקמן ולפמ"ש לק"מ : ע"ב תוס' ד"ה שהם כו'. ומיהו קשה דבע"ז (דף כא) גבי שכירות בתים פסק שמואל כרי יוסי אע"ג דסתם לן תנא בתר הכי כר"מ. אך ממ"ש תוס' בע"ז (דף ז ע"א) מבואר דפשיטא להו דקושטא דשמואל פליג אכללא דר' יוחנן ולא ס"ל הלכה כסתם שאחר מחלוקת. ומיהו מדברי התוס' בכתובות (דף עג ע"א) משמע דגם שמואל אית ליה הלכה כסתם משנה וכ"מ בריטב"א (שם דף עט) וכ"מ להדיא מדברי הר"מ שהביא הרא"ש בפרק הדר סי' ע"ו דגם שמואל ס"ל הלכה כסתם משנה שאחר המחלוקת ע"ש. וא"כ לפ"ז תקשי הסיא דספ"ק דע"ז כמו שהקשו תוס' כאן ואי"ה בחי' לע"ז אכתוב ליישב קושיית התוס' :

דף מד ע"ב גמ' ועוד היא תועבה כתיב ואין בניה תועבין. מה שהקשה כאן הרב מהרש"א דלמה לן קרא כיון דסק"ו פריכא הוא כבר הרגישו בזה התוס' לעיל פ"ק (דף יד ע"ב) ד"ה נעשה כו' ע"ש שיש לפרש הסוגיא ע"פ דבריהם : תוס' ד"ה הכא כו' כדאמר בפ' כל האסורין כו' עי' ברא"ש ר"ס אמור :

דף מה ע"א גמ' ר' יוחנן ור"א דאמרי כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. עי' מ"ש מהרש"ל דאי אמר ר"י הכי בפירוש תקשי ע"ד תוס' דלעיל ספ"ק וכ"ה מדלקמן (דף מו) דאמר ר"י בהדיא הכרז על בניהן כו'. ולק"מ דדבר זה תליא בפלוגתא דאמוראי אליבא דר"י אי ס"ל הלכה כסתם משנה כמבואר מדברי תוס' שם וא"כ א"ר מדר"י אמי קאמר לה והסיא דלקמן רהב"ע ורבב"ח קא"ל ואינהו ס"ל דלא אמר ר"י הלכה כסתם משנה :

דף מו ע"ב גמ' וגמירי דאין הזאה בלא טבילה. בספרי ס"פ מטות יליף בק"ו : וגמירי דאין הזאה בלא טבילה. כריתות (דף ט) :

דף מז ע"ב גמ' וכל דבר שחוצץ בטבילה. ברוקח סי' שע"ז העתיק בעבודה. ובזה א"ש מ"ש התוס' בד"ה וכל דבר : שם מפקדינן אתרי"ג מצות. ואע"ג דנשים אינן מצוות במ"ע שהזמ"ג מ"מ אסור לה לגרום לבטל מ"ע מאיש שחייב בה. וגם צריכה להוכיחו ולמחות בידו כשאפשר לה דמצות תוכחה שלא הז"ג היא. וכ"מ בס' החנוך פ' קדושים דמצות תוכחה נוהגת בזכרים ונקבות : שם אסיר לן ע"ז ואלסיף אלהי. והקשה מהרש"א הא ע"ז נאסרה גם לב"נ. ואי משום הא לא קשיא די"ל דאסיר לן עבודת כוכבים היינו להנות ממנה ותקרובתה דזה אינו אסור לב"נ וכדמוכח מפירש"י בפסחים (דף עג) א"כ מאי דאין ב"ד ממיתין כגון נשיקה וגפוף או לנוי וכה"ג. ועי' סנהדרין (דף נו ע"ב). ושוב ראיתי שהוכיח כן הגע"א ברפ"ב דחגיגה. ומיהו מהסיא דסנהדרין אין ראיה רק דאין ב"נ מוזהרין בלאו ומיתה ומ"מ אפשר דאיסורא איכא וכמ"ש הרמב"ם פ' מלכים ע"ש. ועי' עוד תוס' סנהדרין (דף סא) ובע"ז (דף סד). וכן לקיים בביתו מותר ב"נ דלא נצטוו על לא יהיה לך כמ"ש הס"ך פ' תשא. אך אכתי קשה דבכלל תרי"ג מצות הוא שלא להנות מעבודת כוכבים והא קאמרה לה מפקדינן אתרי"ג מצות וכה"ג הקשה הרי"ף דאמאי היה צורך לה לומר אסיר לן עבודת כוכבים כיון שא"ל מפקדינן אתרי"ג מצות ותירצו אינו מוכרח ע"ש. אלא י"ל עפמ"ש תוס' בע"ז (דף סד ע"א) דדמי ע"ז ביד עובד כוכבים מותר וזה ל"מ מהמצות בישראל דהא ילפינן מוסית חרם כמוהו ופסוק זה ל"נ בכלל המצות. א"נ דלענין בטול עבודת כוכבים קאמרה דקי"ל דעבודת כוכבים של ישראל אינה בטלה עולמית אבל עבודת כוכבים של עכו"ם יש לה בטול :

דף מח ע"א תוס' ד"ה אלא כו' תימה דרשב"א קאמר לקמן דאין משהין אותו בא"י משום הפסד טהרות עבד שאינו רוצה למול ומשמע דזקוק למוכרו ואמאי ימהלנו בע"כ. וכן קשה דריב"ל כו'. נראה ליישב דהא יש להקשות אהא דדריש רשב"א עבד איש למימרא דעבד שלוקח מעובד כוכבים יכול למולו בע"כ הא אמרינן לעיל (דף מו) אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם וא"ז לגופו רק למעשה ידיו ואמר התם דהלוקח עבד מכותי לא קנה ליה רק למעשה ידיו ולא גופו מ"ט דכותי גופיה לא קני ליה מאי דקני ליה הוא דמקני ליה לישראל כו'. וא"כ אמאי מותר ישראל למול אותו העבד בע"כ הרי אין קונה גופו ממנו ונמצא דגופו קנוי ליה לעצמו והרי הוא כעובד כוכבים בעלמא. וע"כ צ"ל דאיירי הכא בעבד שלקחו העובד כוכבים מישראל וחזר ומכרו לישראל דבכה"ג נראה שהיה לו לעובד כוכבים קנין בגופו של עבד שהרי כל מה שהיה לישראל בגופו של עבד קנה לו העובד כוכבים ממנו כשמכרו ובהמתו ודוקא העובדי כוכבים עצמם אינם יכולים לקנות גוף של חבירו עובד כוכבים אבל מישראל נראה שיכול לקנות כל מה שיש לישראל בגוף העובדי כוכבים. ורק מדרבנן קנסו המוכר משום דמפקע ליה ממצות וגם מזה ראיה שנקנה גוף העבד לעובד כוכבים שהרי נפטר ממצות ואי לא היה גופו קנוי לו לא היה נפטר ממצות וכדמוכח בר"פ הערל. והשתא א"ש דרשב"א כאן דאמר שיכול הישראל למול העבד בע"כ משום שקונה אותו ממש לגופו איירי כגון שהעובד כוכבים לקח אותו העבד מישראל שהיה לו קנין בגופו אבל אם לא לקחו העובד כוכבים מישראל שאין לרבו קנין בגופו גם הישראל א"ק גוף העבד מודה רשב"א שא"י לכופו למול והכי איירי לקמן. וכן י"ל אליבא דריב"ל. ובזה י"ל מה שתמה בס' אמתחת בנימין לקמן ר"פ אלמנה דאיך משכחת לה עבד שקנה עבד כיון דלא הם קונים זא"ז. ולפמ"ש משכחת לה ע"י ישראל. וכן י"ל הא דסנהדרין (דף נז) גבי ב"נ שייחד שפחה לעבדו דמשמע דקני לעבד לגופו. אך זה דלא כנראה ממ"ש תוס' בגיטין (דף מג ע"ב) דגם מישראל אינו קונה רק למעשה ידיו וכ"כ רש"י בהדיא בקדושין (דף ו ע"ב). וי"ל דמשכחת שהיה לעובד כוכבים קנין בגופו לפמ"ש הרמב"ם פ"ט דעבדים דין ד' אם לקחו במלחמה בגזרי המלך ודעת הריטב"א פ"ק דקדושין דעובד כוכבים קונה לישראל קנין גמור במלחמה בחזקה. ועי"ל לפמ"ש הכס"מ שם דין ה' דלוקח מעובד כוכבים י"ל בו קנין גמור אחר שהטבילו לעבדות : ע"ב גמ' מתקיף לה רבינא ואימא ירח שלשים ימים שלשים ואח"כ כי הני קשיא. ונראה דרבינא אזיל לטעמיה דפריך נמי כה"ג בסנהדרין (דף כא) אהא דאמרי' הני י"ח נשים דמלך מנלן דקאמר ליה נביא לדוד שהיה לו שש אם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שית דה"ל י"ח ומתקיף עלה רבינא אימא כהנה תר תי סרי וכהנה עשרין וד' וקאמר התם תניא נמי הכי כו' ותנא דידן מ"ט א"ר כהנא מקיש כהנה בתרא לקמא מה כהנה קמא שית אף כהנה בתרא שית וכה"ג מצינו בפ"ק דכריתות (דף ו ע"ב) גבי סמני הקטורת ואימא סמים בתרא תרין כסמים קדמאה כו'. ולפ"ז איכא למימר דה"נ ס"ל לרשב"א כאן דמקיש רבוי בתרא לקמא דגבי הדדי כתיבי ומש"ה לא מרבה מאחר כן רק שלשים כמו ימים דסמיך ליה דס"ל דקאי כן רק אדסמיך ליה. וכה"ג אמרינן בפ"ק דקדושין (דף יג) אקרא דאלה וכחש ורצוח וגנוב ונאוף פרצו וכתיב על כן תאבל הארץ ומסיק דקאי על כן על פרצו לחוד דהיינו עון דאשת איש ולא אכולהו דמי כתיב ופרצו פרצו כתיב פירש"י מי כתיב ופרצו דמוסיף על ענין ראשון דניקו על כן אכולא מילתא פרצו כתיב ומלתא באפי נפשה הוא ועלה לחודי' כתיב על כן. וה"נ דכוותה דאחר כן קאי רק אדסמיך ליה אימים לחוד דמי כתיב ירח וימים דניקו ואחר כן אכלהו. ימים כתיב ועלי' לחוד קאי ואחר כן וא"כ ה"ט דרשב"א דקאמר ואח"כ שלשים. ואע"ג דאסקה רבינא בקשיא לא אסקה בתיובתא וכמ"ש רש"י בפ"ח דסנהדרין (דף עב) וש"פ בכ"מ :

דף נ ע"א תוס' ד"ה מוסיפין כו' במזל תליא מלתא כו'. עיין בזוהר פ' פקודי דף רנ"ב : שם ד"ה שנה כו' שונה התנא מה שבפסוק בפירוש. וכ"ה בב"מ (דף לה ע"ב). ועי' מ"ש תוס' בשבת (סוף דף כח):

דף נא ע"א גמ' וכן אתה אומר בב' יבמין ויבמה א'. משמע דבב' יבמים נמי חולץ הראשון ולא מייבם. וק"ל דלקמן (דף נה) משמע דלר"ג דאמר אין מאמר אחר מאמר אין מאמר השני פוסל על הראשון ושאי ראשון לייבם. וי"ל דלא קאמר ר"ג דכן אתה אומר בב' יבמין אלא לענין דהשני מותר בקרובותיה אבל לא לענין איסור יבום לראשון דדוקא בב' יבמות ויבם א' גזר ר"ג שלא לייבם הראשונה משום דלמא אתי לייבומי לב' כדאמר בסמוך אבל בב' יבמין לא שייך למגזר כ"כ לאסור יבם א' אטו ב' דבב' כ"א לא גזרינן לאסור המותר. וכ"מ מדברי ר"ש שעומד בשיטת ר"ג בסמוך ע"ש :

דף נג ע"א תוס' ד"ה לימא כו' וא"ת דאמאי הוי תיובתא לרב יוסף דהא דאין חולץ לבעלת מאמר משום דשמואל דחלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה ותירוצם דחוק. ול"ע די"ל ע"פ הסוגיא דלעיל (דף נא) דמוקי מלתא דוקא למ"ד יש זיקה פירש"י דאלימא זיקה ולא פקעה זיקה שלימה אלא בחליצה מעלייתא ע"כ ומוכח בהדיא דאליבא דמ"ד אין זיקה דלא אלימא זיקה מודה שמואל דנפטרה צרה בחליצה גרוע דבעלת המאמר ובעלת הגט. ולפ"ז א"ש דקאמר דהוי תיובתא לרב יוסף ממתניתין דחולץ לשניה ולא לקמייתא אע"ג דמפסלא לכהונה בלאו הך חליצה אפ"ה חולץ לשניה משום דלא נפטרה בחליצה גרוע דקמייתא דע"כ אליבא דרב יוסף גופיה צ"ל הכי דהא איהו ס"ל דאין זיקה לכ"ע כמ"ש התוס' לעיל ברפ"ב (דף יח ע"ב) וא"כ לשיטתו דרב יוסף לכ"ע ליתא לדשמואל אלא דנפטרה צרה בחליצה גרוע דבעלת מאמר וגם וקסיר ס"ל לחלוץ לקמייתא ולא לשניה ולמפסלא לכהונה בחנם :

דף נד ע"ב גמ' באחות אב שכן יש לה חיים. כה"ג בנזיר (דף מט.) :

דף נו ע"ב גמ' ותנא תונא וכן הבא על א' מכל עריות כו'. וקשה דאמאי לא מייתי מדתנן בנדה בת ג' שנים ויום א' אם בא עליה א' מכל הפסולין פסלה מן הכהונה וביאת קטנה הוי אונס כדאיתא לקמן (דף סא). ומכאן סיוע להרמב"ם דלא פסק כסוגיא דלקמן אלא דביאת קטנה הוי רצון ובס' מרכבת המשנה ח"ב כתב שז"א אלא מדרבנן וסוגיא דלקמן הוי מה"ת. ולפ"ז י"ל סוגיא דידן דכיון דמ"מ י"ל רצון מדרבנן א"ר מההיא משנה דקתני דפסלה דהיינו מדרבנן. אך לפמ"ש בס' קרבן העדה שכתב לחלק בין קטנה שהיא מתקדשת למיאון דאז י"ל רצון. ובהכי איירי הרמב"ם אבל בקטנה גמורה מודה דהוי כאנוסה לפ"ז תקשי קושייתי אמאי לא מייתי הסיא דנדה דהא התם בקטנה גמורה איירי וקתני דביאת פסולין פסלה. וע"ק דבסנהדרין (דף סה) משמע דאף קטנה גמורה יש לה רצון דקרינן לה מזיד לענין דקטלינן לבהמה משום דאיכא תקלה :

דף נז ע"א תוס' ד"ה והא כו' ודלמא סבר ר"ש נמי דקהל גרים לא מקרי קהל כו'. והוא נגד גירסת הילקוט בספרי פ' כי תצא דגרס ר"ש אומר ד' קהלות הן כהנים לוים וישראלים וגרים והכ"א ג'. ולפ"ז מבואר להדיא דר"ש ס"ל קהל גרים מקרי קהל. אמנם גירסת הספרי שלפנינו אי' ר' יהודה אומר ד' קהלות הן וכ"ה ברא"מ. ונראה שכך היתה גי' התוס' כאן בספרי וכ"ה בירושלמי פ' הערל. וזה דלא כבעל נודע ביהודה שנמשך אחר הילקוט בפשיטות וכן בס' מנחת כהן דע"כ תוס' ל"ג ר"ש. ולפי גי' זו א"ש מה שהקשו המחברים הנז' אסוגיא דלקמן (סוף דף עז) ע"ש :

דף נט ע"א גמ' ואימא כ"ג כו'. ויש להקשות דמאי פריך ואימא כ"ג שאין איסור אלמנה אלא מן הנשואין א"כ צ"ל יבמתו למימר דיש לך יבמה שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום ואיזו זו אלמנה לכה"ג מן האירוסין שהיא מ"ל ולא אמר דעשה דחי ל"ת כדאיתא לעיל (דף כ) ואי איתא דאין איסור אלא באלמנה מן הנשואין לא איצטריך קרא דהא אין עשה דוחה ל"ת ועשה. וי"ל דלפי האמת קושטא דאיכא למימר לשאר ח"ל כגון גרושה לכהן הדיוט וממזרת לישראל. ועוד י"ל דה"א דאיצטריך קרא לומר דלקי. אך ק"ל דמאי פריך ואימא כ"ג ליגף אלמנה אלמנה מתמר הא קי"ל דאין למידין גז"ש שאינה מופנת כלל אע"פ שאין להשיב עליה כדאיתא בפ"ק דנדה. וי"ל דהכא אינו אלא גלוי מלתא בעלמא דאלמנה דגבי כהן הוי כהך אלמנה דמעשה תמר שהיתה נשואה ובכה"ג ילפי' לכ"ע אע"פ שאינה מופנת כמ"ש תוס' בכ"ד ב"מ (דף מח) זבחים (דף קח ע"ב) וחולין (דף קלא וקלו): שם בבתוליה עד שיהיו כל בתוליה קיימין בין כדרכה בין שלא כדרכה. והקשה בחי' הרשב"א מאי שנ"כ היכי דמי אי בשנבעלה לאיש ת"ל לר"א משום זונה ואי בשנבעלה לבהמה אי קסבר שמה ביאה נמי הוי זונה ואי לא שמה ביאה אינו אלא כמוכת עץ ואין אשה שלא נעשית מוכת עץ שלא כדרכה ע"י צרור ואי בממאנת נשואי קטנה דרבנן הן ולא בא הכתוב למעט ביאה שע"י נשואין דרבנן. ולפמ"ש המשנה למלך פ"י מהל' א"ב בשם הריב"ש לק"מ דמבואר שם דאף לר"א ל"ק דביאת פנויה הוי זנות אלא בשנתכוון לזנות אבל כל שלא נתכוון לזנות אלא לאישות אע"פ שבאמת אין כאן אישות כגון קטנה שהלך אביה למדינת הים ועמדה ונשאת שאין נשואין כלל אפי' מדרבנן לדעת רוב הפוסקים מ"מ לא הויא זונה כיון דלכוונת אישות בא עליה וא"כ שפיר איצטריך קרא למעט בתולה שנבעלה שלא"כ לשם אישות דלא נעשית זונה :

דף ס ע"א גמ' שאין משלם קנס במפותה. דע דהך סוגיא דמשמע דבמפותה אינו משלם קנס אבל באונס משלם לא אתיא למ"ד בכתובות (דף כט ע"ב) דלדידיה אף באונס פטור לפי' ר"ח בתוס' שם ד"ה א"ב בעולה לכה"ג. ועיין מ"ל פ"י מהל' א"ב : תוס' ד"ה שאינו כו' וא"כ מאי נ"מ דאין משלם קנס הרי יש לה כתובה ומה לי קנס ומה לי כתובה. ול"נ דמשכחת לה נפקותא ע"פ הא דאיתא בתוספתא פ"ג דכתובות האונס נותן מיד והמפתה לכשיוציא מה בין נותן מיד לנותן לאחר זמן נותן מיד אם מתה אביה יורשה נותן לאחר זמן אם מתה בעלה יורשה ע"כ. ולפ"ז נ"מ בהא דאמרי' כאן שאם נשא כה"ג מפותת עצמו נשוי לענין שאינו משלם קנס דאע"ג שמוציא בגט ומשלם לה כתובה היינו כשהיא קיימת אבל אם לא הספיק להוציאה בגט עד שמתה בעלה יורשה וא"צ ליתן לאביה כלום כיון שאם נשא נשוי ונותן לאחר זמן. משא"כ אם ה"א שאינו נשוי וצריך ליתן מיד היה מחייב ליתן לאביה אם מתה. ומיהו התוס' שלא כתבו נפקותא זו י"ל דאזלי לטעמייהו שכתבו לקמן (דף פט ע"ב) דאלמנה לכה"ג ואינך לא ירית לה בעל כמו שאינו מטמא לה. וא"כ לפ"ד ה"ה דאם נשא בעולה שאינו יורשה וא"כ ל"ל דנ"מ כמאי דאם נשא נשוי לענין שאם מתה יורשה. אך באמת דברי התוס' דלקמן תמוהין שהן נגד תוספתא מפורשת פ"ב דמכלתין דאלמנה לכה"ג וכו' היא כאשתו מתה יורשה והובא בת"ר שם. וכ"פ הרמב"ם בפכ"ב דאישות שכתב הנושא אשה שהיא אסורה לו הואיל ויש לו בה קדושין אם מתה תחתיו יורשה. וא"כ שפיר איכא נפקותא כאן לענין ירושה : ע"ב גמ' קרובה אחת ולא שתים. עי' בכורות (דף יז) :

דף סא ע"א רש"י ד"ה קטיר כו' שלא היה ראוי לכך. עיין תוס' ב"ב (ריש דף כא) : תוס' ד"ה שנבעלה כו' כדפי' בהחולץ (דף מד ע"ב) כנ"ל :

דף סב ע"ב גמ' בני בנים הרי הן כבנים. עי' לעיל (דף כג) ויומא (דף סו ע"ב) : שם ושנאה להם ר"מ ור' יהודה. עי' סנהדרין (דף יד) : שם שרוי בלא שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך. עיין במהרש"א ובהכי ניחא בפסחים (דף קט) וסוכה (דף כח) :

דף סג ע"א גמ' מגניא ליה אארעא. עיין גיטין (דף ע) : ע"ב גמ' שמזונותיו תלויין בכספו. עי' מנחות (סוף דף קג) : שם גזרו על הבשר מפני המתנות. עי' בח"א שהוקשה לו דאיך לא ניתנו מתנות בבבל הא תנן דנוהגין בארץ ובח"ל. ונראה דאיסתמיטתיה הא דאיתא בפ' ראשית הגז דנהוג עלמא כר' אילעי דס"ל דראשית הגז ומתנות אין נוהגין אלא בארץ. ור' יוחנן ס"ל דהלכה כסתם משנה ומש"ה אמר שנענשו על זה שלא נהגו במתנות. ואף לפי מ"ש התוס' בפ' הזרוע אליבא דר' יוחנן דיליף מתנות מתרומה אפ"ה ס"ל דנוהג בח"ל עכ"פ מדרבנן כמו תרומה שנהגו בבבל ובמקומות הסמוכים לא"י וכמ"ש בח"ר שם :

דף סד ע"ב רש"י ד"ה איסורא וסכנתא שאם חזקה בב' פעמים והשלישי ניתן לדחות ממנה הוי מילה שלא בזמנה ואינה דוחה את השבת וסכנתא סכנות נפשות. וק"ל דמשמע דאליבא דר' יוחנן הוי איסור וסכנתא והרי לא משכחת לדידיה איסורא דחילול שבת במילה שלא"ב אלא במקום דליכא סכנה בדבר דאי איכא סכנה לנימול ה"ל מקלקל בחבורה ומפירש"י בשבת (דף קו) משמע דר' יוחנן ס"ל כר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור ולר' יהודה אמרינן התם דהא דאיצטריך קרא למשרי מילה בשבת הוא משום דהוי מתקן דמה לי מתקן מילה ומה לי מתקן כלי ופירש"י והא נמי מתקן גברא הוא ויש מלאכה בתקון זה ע"כ וא"כ היינו דוקא אם אין סכנה לנימול דאם איכא סכנה לנפש הנמול לא שייך לומר דמתקנו ואין בו איסור דאורייתא למ"ד מקלקל בחבורה פטור וכיון דר' יוחנן ס"ל כוותיה היאך אמר כאן אליביה דקשרי איסורא וסכנתא. וכ"ש דקשה לפי פי' התוס' שם ובפסחים (דף עג) וב"ק (סוף דף לד) דר' יוחנן ס"ל דאף ר"ש דמחייב במקלקל בחבורה היינו היכא דאיכא קצת תקון ומילה איכא תקון קצת שהיא צורך מצוה אבל במקלקל גמור לכ"ע פטור. ולפ"ז לא משכחת איסורא וסכנתא לכ"ע אליבא דר' יוחנן. וצ"ל דאיסורא וסכנתא דקאמר היינו איסורא או סכנתא. וכה"ג פי' התוס' לעיל (דף יא ע"ב) דמאינו ואו במקום או : שם ד"ה ישנו בתורה. חוזר על תלמודו. וכה"ג אי' בפ"ו דברכות (דף לא ע"ב) גבי ר"ח בר אבא. וכ"כ התוס' בע"ז (דף עג) ובכורות (דף כב ע"ב) :

דף סה ע"א תוס' ד"ה ניסאת כו'. ובעלמא אמרי' איפכא דאזלינן בתר רובא לענין איסורא ולענין ממונא לא אזלינן. ועי' בהגהות מרדכי דכתובות שמדבריו למדנו ישוב לתמיהת התוס' כאן שהי"ר דבכתובות אזלינן בתר רוב דאלים מעשה ב"ד. ולפ"ז מש"ה אף למ"ד דגבי איסור הוי חזקה בתרי זימני עדיפא כתובה מאיסורא דלגבי כתובה לא מפסדא : ע"ב גמ' ואין אשה דרכה לכבש. עי' נזיר (דף כט) : שם וכבשה כתיב. עי' במהרש"א ומשמע דר' יוחנן ב"ב ס"ל אם למקרא. ועי' סוכה (דף מה) ותוס' סנהדרין (דף ד) וכבר הרגיש בגליון הרי"ף שם בסוכה. אך לפמ"ש מהרש"א בקדושין (דף לד) לק"מ דריב"ב ס"ל דלשון רבים דפ"ו מוציא מקרא דוכבשה כתיב :

דף סו ע"א גמ' אע"פ שהוא חייב במזונתן הרי אלו לא יאכלו בתרומה. וקשה הא בפ' יש מותרות (דף פו) מסקינן דאלמנה גופה אין לה מזונות אלא לאחר מיתה או בלותה ואכלה ולא ביתבה תותי' וא"כ אמאי קתני דחייב במזונות עבדי מלוג שלה ומשמע אף ביתבה תותי' וכי עדיפי מינה : רש"י ד"ה פומייהו כליב להו כו' עומדים לתקן כו'. וק"ל הא פירש"י לקמן דערל היינו שמתו אחיו מחמת מילה וא"כ אינו עומד לתקן. ומצאתי שהרגיש בזה בחי' הריטב"א לקמן ותי' דמ"מ עומד לתקן משום דאפשר שיבלע בו דמו או שיתחזק ויתחלפו סימניו וכמעשה דר' נתן דאמר המתינו לו עד שיפול בו דמו והמתינו כו'. ועיין מ"ש בחי' לפסחים :

דף סח ע"א תוס' ד"ה רישא כו' כיון דתנא רישא פסול כהונה ל"ל למתני בסיפא פסולי קהל דכ"ש הוא ותירוצם דחוק. אבל י"ל עפמ"ש בחי' הריטב"א לקמן ר"פ הערל אהא דתנן פצוע דכה וכרות שפכה הן ועבדיהן יאכלו ונשיהן לא יאכלו ופי' דהטעם משום דשוויה זונה בביאתו ואע"ג דקי"ל דלא פסל לתרומה בביאת חייבי לאוין אלא באותן שהוא זר אלא מעיקרא היינו באותן ה"ל שאינן פסולי קהל כגון מחזיר גרושתו וכדאמר לקמן (דף סט) אבל בה"ל דפסולי קהל לא בעינן זר אלא מעיקרא עכ"ד וכ"כ הרשב"א בחי' שם. ולפי"ז א"ש דאיצטריך למתני בסיפא פסולי קהל דאי מרישא דפסולי כהונה ה"א דוקא בזר אלא מעיקרא דומיא דפסולי כהונה להכי תנא בסיפא ואם א"ר לבוא בישראל דהיינו פסולי קהל הרי אלו פוסלין כלומר אף בשאינו זר מעיקרא. וא"ת דהא נמי שמעינן ממתניתין דפצוע דכא דר"פ הערל י"ל דאי מהתם ה"א דאתיא כמ"ד דבכל ח"ל פוסל אף בשאינו זר מעיקרא וכמ"ש הריטב"א לפי פי' אחרים שהביא שם. והא דתני לה גבי פ"ד אפשר דאגב דתני הן ועבדיהן יאכלו תני נמי נשים לא יאכלו וה"ה לשאר ח"ל אבל לסך מ"ד דבעי זר מעיקרא לא פסיל נמי גבי פסולי קהל להכי תני ואם א"ר לבוא בישראל כו' לומר דכ"ע היא :

דף סט ע"א תוס' ד"ה ואימא כו' דבכ"ד לתומרא מקשינן כו'. עי' תוס' פסחים (דף כד ע"ב) : שם ד"ה לא פוסלין כו' ואפי' לר"א דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה נראה דלא מיפסלא בתרומה דאין זה לאיש זר. ולכאורה הוא נגד הירושלמי דאמר התם דמתניתין דלא כר"א. משמע דלר"א דעשאה זונה בביאת פנוי כי היכי דמפסלא לכהונה ה"נ דמפסלא בתרומה. ומצאתי שהרגישו בזה בס' קרבן העדה והרב מהר"ש בס' מרכבת המשנה ח"ב פ' א"ב. ונראה די"ל דמהירושלמי אין ראיה דאזיל לשיטתו דס"ל דלא בעי' זר מעיקרא כלל כדמוכח שם בפ"ד דגרסי' שם א"ר א"ר יוחנן המחזיר גרושתו מכניסת פסלה מלאכול בתרומה וש"מ דלא בעא זר מעיקרא ולדידיה ודאי דה"ה לר"א בביאת פנוי דעשאה זונה מפסלא אף מתרומה אע"ג דלא הוי זר מעיקרא ומש"ה מוקי מתניתין דקתני לא פוסלין בביאת פנוי דלא כר"א. אבל לפי הסוגיא דתלמודא דידן דקאמרי' לעיל בסמוך דמחזיר גרושתו מכניסת לא פסלה משום דלאו זר אלא מעיקרא הוא ה"נ דלר"א לא מפסלא מתרומה בביאת פנוי. אך ראיתי בחסר"ש לקמן בר"פ הערל שכתב בפשיטות דלר"א

דלר"א ודאי עשאה זונה ופסולה לתרומה. עוד י"ל דברי התוס' דהא דמוקי הירושלמי מתני' דלא כר"א לאו משום דלדידיה מפסלא מתרומה בביאת פנוי אלא כוונת הירושלמי דמטעם אחר לא אתא מתני' כר"א. וגם התוס' אפשר שמודים בזה והוא ע"פ מ"ש בשו"ת נודע ביהודה מ"ת חלק אה"ע דהא דאמרי' לעיל דלא מפסלא בביאת פסול שאינו זר מעיקרא היינו דוקא מאכילת תרומה אבל מאכילת חזה ושוק מפסלא אף בביאת פסול שאינו זר אלא השתא מעיקרא. וא"כ איכא למימר דמה"ש ע"כ צ"ל דמתני' דלא כר"א דלדידיה דס"ל דביאת פנוי עשאה זונה נהי דלא מפסלא מתרומה משום דלא הוי זר מעיקרא מ"מ מפסלא מיהת מאכילת חזה ושוק ומתני' דקתני לא סופלין משמע דאכלה כדמעיקרא ולא מפסלא משום אכילה ומש"ה אמרי' דלא ס"ל כר"א דעשאה זונה כלל: ע"ב רש"י ד"ה תנא כו' לשלם תרומה שאכלה קרן וחומש. צ"ע דאינה חייבת בת כהן חומש לכ"ע כדאיתא בתרומות וכ"מ בפ"מ:

דף ע ע"א גמ' א"ר אלעזר מנין לערל. בת"כ פ' אמור איתא ר' ישמעאל: תוס' ד"ה מה תושב כו' נילף מבכורים כו' עי' תוס' מנחות (דף סו): שם מה לפסח כו' יש ספרים דלא גרסי טמא כו'. ולכאורה יש להקשות על גירסא זו שכתבו התוס' ממשנה ב' דפ"ג דמעשר שני דחשיב התם חומר בזבחי שלמים ומביא לידי פגול נותר וטמא משא"כ בתרומה וא"כ מוכח דהעיקר כהספרים דגרסי בשמעתין טמא והוא משום דבקדשים איכא כרת לאוכל בטומאת הגוף [דקי"ל בזבחים (דף קו) דטמא שאכל את הקדש בין טמא ובין טהור חייב וכ"פ הרמב"ם פי"ח מהל' פסה"מ] משא"כ בתרומה [דאמרי' בסנהדרין (דף פג) וכפ' כל הבשר דכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו חייב מיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת וכ"פ הרמב"ם בפ"ז דתרומות] וכמ"ש התוס'. א"נ כמ"ש הרע"ב שם שאין כל הדברים המטמאים את הקדש מטמאין תרומה. אמנם ראה זה מצאתי להתוס' בזבחים (דף עו) שהעתיקו לשון המשנה דמסכת מע"ש הנז' ואין בלשון המשנה שהעתיקו אלא שמביא לידי פגול ונותר וחסר תיבת טמא. ונראה שכך היתה שם גירסת הים ספרים שכתבו התוס' כאן דלא גרסי טמא וכך היתה דעת התוס' בזבחים ולכך השמיטו תיבת טמא בכוונה. ומיהו בת"כ אמור פ"ד איתא כגירסת ספרים שלנו. אמנם מצאתי סעד לגירסת הים ספרים מדברי המכילתא דשם איתא אם אמרת בפסח שמיעט בו הכתוב זמן אכילתו לאוכליו לכך פסל בו את הערל תאמר בתרומה שריבה זמן אכילתה לאוכליה כו' והיינו כפירכא דפריך בשמעתין דגבי פסח איכא פגול ונותר. ובכלל זה הן דברי המכילתא דמשום דמיעט בו הכתוב זמן אכילתו שייך בו פיגול ונותר משא"כ בתרומה שריבה זמן אכילתה ל"ש בה כלל פגול ונותר. ואילו משום טמא דאיכא בפסח טפי מבתרומה לא פריך: ע"ב תוס' ד"ה דפסח כו' ואשר כל הקדשים מנלן דכל הקדשים אסורין לאונן כו'. וי"ל דנפקא לן מדכתיב הכהן המחטא יאכלנה ודריש בת"כ פרט לטמא ואונן שאינן ראויין לחיטוי: שם ד"ה אי מה פסח כו' תימה דהא הך סוגיא כר"א ור"א גופיה דריש במכילתא דמילת עבדיו אין מעכבת אדם מלאכול בפסח כו' ע"ש. ונראה לי ליישב ע"פ דאי' בירושלמי ובת"כ פ' אמור דר' ישמעאל נמי כר"א ס"ל דיליף גז"ש ואליביה פריך שפיר ממילת זכריו ועבדיו דר"י אית ליה במכילתא דמילת עבדיו מעכבת ודלא כגירסת הילקוט שם שהוא נגד דברי תוס' כאן:

דף עא ע"ב תוס' ד"ה ערל כו' תימה לר"י מאי ראיה צריך למה לא יקבל הזאה אפי' לר"ע דמרבה לעיל (דף ע) לערל כי טמא דהא טמא מקבל הזאה כו'. כוונתם דממ"נ דלר"ע דערל כטמא מי חטאת שנטמאו מטהרין ואף דר"א סבר התם לרבא דלא מטהר וכ"מ מדברי התוס' בפסחים (דף סט ע"א) ד"ה שמא וכמ"ש בהור חדש שם. מיהו לר"א ערל אינו כטמא. ועדיפא ה"ל להקשות דבירושלמי דפסחים ונזיר איכא מ"ד דערל אינו מקבל הזאה והשתא אמאי לא. אך י"ל דס"ל בחדא כר"ע ובחדא כר"א וא"כ איצטריך הכא לאפוקי מהכוא מ"ד: שם ד"ה סוף כו' הקשה הר"י הלבן דהכא דריש מבנית ציצין המעכבין את המילה ולקמן דריש המול ימול לרבות ציצין כו'. ונראה די"ל דהא דלקמן אתיא אליבא דמ"ד דלא אמרינן ד"ת כלשון בני אדם דמאן דס"ל ד"ת כלב"א לא דריש המול ימול כדמוכח בע"ז (דף כז) וא"כ א"ש דרב לשיטתו דפליג התם אדר' יוחנן דדריש המול ימול לפסול מילה בעובד כוכבים אלא דריש ליה מקרא אחרינא וש"מ דס"ל ד"ת כלב"א ומש"ה לא דריש נמי ציצין מקרא דהמול ימול. ותדע דע"כ רב לא דריש המול ימול דאי הוי דריש ליה כמנ"ל מיניה פריעה דהרי בב"ר איכא דיליף מיניה פריעה וציצין ואיהו פליג אדרב הכא כמ"ש הכא"מ אלא דלא ביאר במאי פליגי. ולפמ"ש מבואר דרב לשטתו בע"ז:

דף עג ע"א תוס' ד"ה קל וכו' דמספקא להו הא דיליף פסח ממעשר כו' או בק"ו יליף. וקשה לי ממ"ש לעיל (דף ע) דאיכא פירכא. וי"ל דכאן ס"ל כמ"ש שבת (דף כה ע"א): שם ד"ה ואסורים לזרים. וא"ת כיון דתנא דחייבין חומש אמאי איצטריך תו למתני ואסורים לזרים. וי"ל דקאי על אותן שאין זרים מעיקרא כגון כ"כ לישראל שאינה חייבת חומש: שם ד"ה משא"כ כו' קשה דנילף בכורים ממעשר לענין דלא להוו נכסי כהן דהיינו לתומרא ולא מתרומה לקולא. ונראה די"ל דגבי בכורים כתיב בפ' קרח לך יהיה ודרשינן שלך יהא לקדש בו את האשה וכדדרשינן בזבחים (דף מד) גבי גזל הגר. ושוב מצאתי שכ"כ הר"ש במס' בכורים. ומיהו הך קרא דפ' קרח דריש ליה במנחות (דף פד) לענין שלא יבואו מנחות קודם לשתי הלחם בכורים שמביאין בעצרת ולפי אותה סוגיא משמע דלא איירי קרא בבכורים כלל. אלא י"ל דכתיב קרא אחרינא בפ' נשא איש אשר יתן לכהן לו יהיה ודריש ליה בספרי אבכורים וא"כ מיניה איכא למדרש שלו יהיה לקדש בו אשה: באר"ד וחכמים אוסרין במעשר כו'. עיין בחגיגה (דף יח ע"ב): ע"ב גמ' ור"ש תרומה קרינהו רחמנא מה תרומה מותרת לאונן אף בכורים כו'. וקשה אמאי לא מקיש ר"ש בכורים למעשר שני לאסור לאונן ולחייבם בביעור הא קי"ל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא מקשינן ובפרט דאיכא נמי ק"ו ממעשר הקל:

דף עד ע"א גמ' אלא למ"ד למדין ומשיבין מאי איכא למימר. וק"ל דאמאי לא משני דהכוא מ"ד לא ס"ל דחד ממנו דכתיב גבי פסח הוא משום איידי כו' אלא דתרי ממנו אייתרי גבי פסח כי היכי דנהוי הגז"ש מופנה מב' צדדים דבכה"ג שרינן חדא אלמד וחדא אמלמד וכדאמר בריש פרקין (דף ע) גבי גז"ש דתושב ושכיר והא ודאי עדיף מדנימא איידי דזה הוי כמו פרשה שנאמרה ונשנית בשביל דבר שנתחדש בו כמ"ש התוס' לעיל (דף עא) וא"כ היכא דאיכא למידרשיה אית לן למידרשיה ולא נימא שנשנה שלא לצורך רק בשביל דבר שנתחדש כדאמר בבכורות (דף ו) וה"נ הל"ל דתרי ממנו אתא לגז"ש ושדי חד אלמד וחד אמלמד כי היכי דנהוי מופנה מב' צדדין. וי"ל דכאן לא המנ"ל הכי דהכי סך מ"ד דס"ל מופנה מצד א' למדין ומשיבין הוא ר' אליעזר כדאי' בר"ס ולשיטתו דר"א ע"כ אמרינן דפרשה נשנית שלא לצורך אף היכא דאיכא למדרש ולא דרשינן דהא אמרי' בפ"ז דפסחים (דף עז) דס"ל דאמרי' מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב קרא ואפי' איכא למדרש לא דרשי' ומדברי התוס' ריש סוטה (דף ג) מבואר דלמ"ד הכי ה"ה גבי פרשה שנאמרה ונשנית וא"כ לדידיה אית לן למימר טפי דממנו יתירא נשנה שלא לצורך רק משום איידי מדנימא דאתא לדרשא לגז"ש לאסור ערל במעשר. ול"ד לתושב ושכיר דריש פרקין דדריש ליה ר"א התם לגז"ש ושדי חד אלמד וחד אמלמד דהתם לא הוי פרשה שנאמרה ונשנית. ועפ"ז א"ש הא דקאמר רבא לקמן (דף קד) אליבא דר"א דלא יליף גז"ש דרגל רגל חליצה ממצורע דליבעי ימין משום דאינו מופנה רק מצד א' דמצורע וס"ל דמשיבין. והשתא תקשי דרבא גופיה מסיק במנחות (דף י) דרגל דמצורע עשיר מופנה לגז"ש ודעני לא נאמר אלא בשביל דבר שנתחדש בה וא"כ אמאי לא יליף לה ר"א מטעם דה"מ רק מצד א' כא גבי מצורע איכא תרתי דמיותר דעשיר ודעני וא"כ נימא דשדי חד אלמד וחד אמלמד וה"ל מופנה מב' צדדים. אך לפמ"ש א"ש דלר"א אמרי' דנשנה בשביל דבר שנתחדש ולא דרשי' ליה לדרשא אף אי איכא למדרש [והא דמשני הכא דהך דר' אבהו נפקא ליה מדאמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו אמר קרא ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי כו' אע"ג דרבי אליעזר דריש ליה לר"א בבכורות. ככר כתבו התוס' כאן וכפ"ב דשבת (דף כה) דהכיא דרשא היא ממשמרת תרומותי לומר דתלויה נמי בעי שימור והך דהכא הוא מנתתי לך לומר שלך תהא להסיקה תחת תבשילך עיי"ש]:

דף עו ע"א גמ' מזרק זריף. שבת (דף קלד) חולין (דף עז):

דף עז ע"א גמ' ולא ידעתי שבמגלת ספר כתוב עלי. עיין לעיל (דף סג ע"א): ע"ב תוס' ד"ה שכן כו' ולדידיה אשכחן ממזר כו'. עיין מ"ש תוס' בזבחים (סוף דף יב): שם ד"ה הלכה כו' כך קבלתי מרבותי. עיין בס' פאר הלכה (דף סג וסד):

דף עח ע"ב תוס' ד"ה מי כו' דס"ל לר"א דון מינה ומינה בפ' השור והרועה ולא רצה לברר להם תשובתו כו'. אמנם עפמ"ש בס' ברכת הזבח לדעת הרמב"ם דמחלק בין גז"ש להיקש או בנין אב דגבי גז"ש הוי כמפורש ושייך שפי לומר אוקי באתרה דהוי כאילו נכתב בפירוש בלמד. ועפ"ז ל"ק אדר"א דהכא מדר"א בחולין דהכא בגז"ש אית ליה אוקי באתרה משא"כ בהכיא דחולין דאיירי בהיקש. וכן א"ש בזה דברי ת"ר שכתב אליבא דר"א בסוכה (דף כז) דסבר דון מינה ואוקי באתרה והקשה עליו בס' דורש לציון דרוש ז' מדר"א דחולין. ולפמ"ש לק"מ דהתם נמי בגז"ש איירי. וזה ראיה למ"ש דבגז"ש סבר אוקי באתרא. ואף שכתב הבה"ז להרמב"ם דהכיא דחולין לא מקרי היקש אלא הוי כמפורש בתרומת ידך דמה שנאמר בבכורים כאילו נאמר בתרומה דמשקין כמותן ואוקי באתרה דהוא תירוש ויצהר. אפ"ה איכא למימר דר"א סבר דהוי היקש ואמר דון מינה:

דף עט ע"א גמרא ולא דרכי' למספדיה. עיין ברכה משולשת פ"ת מזה:

דף פא ע"א גמרא לימא תהוי תיובתא דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה פסולה וכו'. נראה דהוי מצי לשנויי דה"ה דאפילו בעלה אחר פסלה והא דקתני בעלה הוא משום דאיירי שהוא סריס ואגב אורחא קמ"ל דאף בעילת סריס פוסל וכדאמר שמואל בפ' ארוסה (דף כו) שתוף פי' רש"י שאין בו כח ותוס' פירשו שאינו בועל כדרכו ואינו מזריע מקנין על ידו ופוסל בתרומה:

דף פב ע"ב תוס' ד"ה תנן כו' ועוד יש לפרש דאנדרוגינוס נושא משמע דחייב לישא דמיפקד אפריה ורביה. וק"ל דהא אפי' למ"ד דאנדרוגינוס הוא ודאי זכר מ"מ אפריה ורביה לא מופקד דהא הוי סריס ואינו מוליד כמו סריס חמה כמ"ש הרמב"ם להדיא ברפ"ו מהל' יבום וכתב הה"מ שהוא מהתוספתא הובאה בהלכות ספ"ק והיינו מדתניא התם דאשת סריס חמה ואשת אנדרוגינוס לא חולצות ולא מתייבמות ומשמע דטעמא דאנדרוגינוס נמי משום דהוה כמו סריס חמה שאינו מוליד ואף למ"ד שהוא זכר ודאי. ותדע דע"כ אין לומר דאתיא כמ"ד דס"ל דאנדרוגינוס ספק הוא דא"כ הל"ל דחולצת מספק אלא מדקתני שאינה חולצת ש"מ דטעמא משום דהוא סריס ודאי לכ"ע וכיון שאינו מוליד פשיטא דלא מיפקד אפריה ורביה. וצ"ל דגם התוס' שכתבו דאנדרוגינוס מיפקד אפ"ו הוא לאו דוקא אלא כלומר דחייב לישא אשה כדי שלא ישב בלא אשה דאף מי שאינו ראוי להוליד אינו רשאי לישב בלא אשה:

דף פד ע"ב תוס' ד"ה והא כו' ואין נראה דבחללה איכא נמי עשה דקדושים יהיו. וראיתי לבעל פמ"ג בספרו שושנת העמקים כלל ג' שהוקשה לו ע"ד התוס' דכאן מהסוגיא דלעיל (דף כ) דמסיק רבא דליכא הך עשה דקדושים יהיו. וכתב דדוחק לומר דהתוס' סברי דדוקא באלמנה לכה"ג הוא דמסיק הכי אבל בחללה דאסורה נמי לכהן הדיוט איכא עשה עכ"ד. והנה מה שחשב ליה המחבר הלז לדוחק אלי הוא בטח דהתוס' בודאי סברי הכי דכ"מ להדיא בדבריהם בפ"ב דב"מ (דף ל) דהם הקשו אהא דלעיל לא חשיב אלמנה לכה"ג אלא ל"ת גרידא ואמאי הא איכא עשה דקדושים יהיו ותירצו דלא קאי עשה דקדושים יהיו אלא אמאי דכתיב בהדיא פרשה ע"כ. ומשמע דמיבעיא אמאי דכתיב בהדיא פרשה קאי אבולא בין הטומאה דכתיב בתחלת הפרשה קודם קרא דקדושים יהיו ובין אגרושה וחללה דכתיב בסוף הפרשה. ומש"ה כתבו כאן בפשיטות דבחללה נמי איכא עשה כו' דאזלי לטעמייהו שכתבו בב"מ. ומ"מ לפי' הקונטרס י"ל דס"ל דהעשה לא קאי אכל מאי דכתיב בהדיא פרשה רק אטומאה לחודא. וכ"כ בס' שעה"מ בפ"ו דיבום:

דף פה ע"א גמ' וטעמא דכתב רחמנא בני אהרן ולא בנות אהרן כו'. ואע"ג דאיצטריך בני אהרן ולא בנות אהרן משום נ"ת דהשתא דאינה טובלת בגבים כדאיתא בקידושין (דף לה) מ"מ הל"ל האי מיעוט התם ולא גבי טומאה:

דף פו ע"א תוס' ד"ה אי כו' וא"ת מנ"ל דטבל מעשר עני במיתה הא לא איתקש לתרומה וי"ל דשמא אין בו מיתה. וקשה בס' מעין החכמה דאמאי נסתפקו בזה אי איכא מיתה בטבל למ"ע הא במכות (דף טז) איתא מימרא דרב דלוקה וכ"פ הרמב"ם. ותירץ דמרב אין ראיה דאפשר דאזיל לטעמיה דס"ל בסנהדרין דגם זר שאכל תרומה לוקה ומ"ת מיתה דאמי פ"ה דהפסיק הענין ול"ק ומתו בו אתרומה וא"כ ה"ה דליכא מיתה לדידיה בטבל כלל דהא מתרומה הוא דילפינן דטבל במיתה אבל לדידן דקי"ל כרבנן דטבל במיתה אפשר דלאין חלוק בין טבל לתרומה לטבל למעשר עני עכ"ד. והכתי קשה דאמאי מספקא להו דהא ע"כ י"ל דלמ"ד דאיכא מיתה בתרומה איכא נמי בטבל דמעשר עני מיתה. וי"ל דהתוס' אזלי לטעמייהו שכתבו בתכבורות אממתני' דפ"ח דפרה דנקט חייב מיתה ולאו דוקא: ע"ב תוס' ד"ה מפני כו' פי' ר"י דלא מצינו בהדיא אלא בעזרא כתיב והיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר הלוים ואיכא למימר דה"ק כשיבואו הלוים לחלק בבית הגרנות יבואו עמהם הכהנים. ויש לתמוה שלא זכרו הא דאיתא בירושלמי פ"ה דמע"ש דהוה בעא למידק מהאי קרא קנס ללוים ודחה דאיירי לענין ליתן לכהן תרומת מעשר אלא מסיק דקנס דלוים ילפינן מקרא דכתיב בתריה ולבני לוי וגו' הל"ל בני לוי מה ת"ל ולבני שנותנין מעשר לכהונה. ופי' המפרש משום דוי"ו מוסיף על ענין ראשון שמדבר בתרומת כהן ואמר אח"כ ולבני לוי לומר דהכהן שייך גם במעשר של בני לוי ע"כ:

דף פז ע"א תוס' ד"ה התם כו' ומיהו קשה למאן דדריש מלחם ולא מבשר הא גבי בנה נמי כתיב ילידי ביתו הם יאכלו בלחמו ודרשי' ילוד מאכיל והל"ל בלחמו ולא בבשרו. וראיתי להריטב"א כתב שתירץ דרב ספרא לאו מלישנא דלחם דייק לה דהא בשר נמי איקרי לחם רק אלא דריש לה מדכתיב בהדיא מיעוטא דאמר מלחם כלומר מקצת לחם והיינו לחם ממש ע"כ. ויש לתמוה דלפ"ד מאי אתא רב ספרא לאשמועינן הא היינו דרבה בר אבהו מלחם ולא כל לחם:

דף פח ע"א רש"י ד"ה מידי דהוי אטבל כו' דאיתחזק איסורא. קשה דאימא דעביד כר' אושעיא דפ"ק דפסחים (דף ט סע"א) שהכניסה לבית במוץ שלה ולא ראה פני הבית ולא נעשה טבל מה"ת. וכמ"א יתבאר: תוס' ד"ה אי קודשת דמים כו' דלא חשיב ברשות בעולם יותר מאשר כל אדם. והכי מוכח להדיא בבכורות (דף יא) ושם מבואר הטעם דכתיב ונתן הכסף וקם לו:

דף פט ע"ב תוס' ד"ה כיון כו' משמע דכל היכא דירית לה כו'. נראה מדברי התוס' דמספקא להו באלמנה לכה"ג אי ירית לה בעל והוא מבואר בתוספתא דמכלתין פ"ב דירית לה. וכ"פ הרמב"ם פכ"ב דאישות ופ"א דהל' נערה. גם מבואר שהם דמיפר נדריה וכ"פ הרמב"ם פ"י דנדרים. וע"כ צריך לחלק בין ח"ל להכיא דשמעה שמת כמ"ש התוס' כאן. והלח"מ שם הוקשה לו זה ונעלם ממנו דברי התוס' דכאן:

דף צ ע"א רש"י ד"ה דאכיל מיניה כו' ואע"ג דתשלומין נעשים תרומה כו'. וכן הקשו התוס' בד"ה בשוגג. ונראה די"ל ע"פ הא דאי' בירו' דתרומות דתשלומי תרומה גידוליהן חולין וכ"כ הרמב"ם פ"י דתרומות הלכה ט"ו ולפ"ז איכא למימר דהא דקאמר הכא דהתשלומין טמאין קחזי ליה בימי טומאתו לאו בעינייהו קאמר אלא כלומר דאית להו תקנה כגון אם זרען דגידוליהן חולין משא"כ בתרומה טמאה שאכל דלא הוה מצי להו תקון לזרוע דקי"ל דגדולי תרומה הוו תרומה בין טהורה ובין טמאה כדאיתא בפ"ק דשבת (יז) ובפ"ב דפסחים (לד ולה):

דף צא ע"ב תוס' ד"ה ת"ש כו'. התוס' נתנו טעם על כל הת"ש דאייתי ושניניהו כלהו בחד תי'. וי"ל כמ"ש תוס' בשבת (דף מג ע"א) אהסיא דהתם דהמקשה ידע דכל הני דמייתי מצי לשנויי בהך שנויא אלא שרוצה לידע אם יש לתרץ בע"א. וה"נ איכא למימר הכא. וכן י"ל בפ"ט דזבחים (דף נא) עי"ש:

דף צב ע"א גמ' שחייבת בקרבן על כל אחד ואחד הואיל וגופן מוחלקין. וקשה דגבי בא על חמש נשים נדות בעי' קרא לחלק כדאמר בכריתות (דף טו) משום דכתיב ואשה לחייב על כל אשה ואשה וכה"ג אמר התם (דף ט) גבי שפחה חרופה ומשמע דבלא"ה לא אמר דגופין מוחלקין. וכ"מ בסנהדרין (דף נד ע"ב) וכ"כ תוס' שם. וא"כ מנ"ל כאן דגופין מחלקין לחייב האשה על כל בעל ובעל. וכה"ג הקשו תוס' שם בכריתות (דף ט) דמנ"ל גבי או"ב ושבת. וי"ל דה"ה שהוקשו כל עריות זה לזה כדאמר בכ"ד. וכן הוקשו אשה לאיש דכתיב הנפשות העושות:

דף צג ע"א גמ' למישרי טלטול דרבנן. שבת (דף קלא ע"ב) סוכה (דף מג): ע"ב גמ' הנה רצון לא ישכור. עי' ברכות (דף כו ע"ב):

דף צה ע"א גמ' א"ר יהודה אמר שמואל אין הלכה כר' יהודה. עי' תוס' מו"ק (דף יז ע"ב):

דף צח ע"א רש"י ד"ה לא כו' אביו ואמו תבועים כו'. עי' חולין (דף יא):

דף ק ע"ב גמ' זרעו מיוחס אחריו דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. ועיקר קרא דריש ליה שמואל כדאמר בקדושין (דף סו ע"ב) אחד זרע כשר ואחד זרע פסול עבודתו כשרה ויליף מיניה דחלל אינו מחלל עבודה:

דף קא ע"א תוס' ד"ה ואין ב"ד שקול כו' איכא פלוגתא אי בעינן סמיכה בכל כחו. אפשר דהיינו תרי לישני דרב יוסף בזבחים (דף לג). א"נ כמ"ש בפסחים (דף פט) דאיכא פלוגתא דתנאי בחגיגה. ועיין מ"ש בכונת דבריהם דהתם בס' שעה"מ הל' מ"ק: ע"ב תוס' ד"ה וקראו כו' דיש כמה כתובים הבאים כאחד דשלוחו אינו כמותו. והמנ"ל מדאי' במכילתא ורצע אדוניו ולא שלוחו. ובת"כ גבי נגעי בתים ובא אשר לו הבית ולא שלוחו: וראיתי להגאון קדשים רפ"ק שהנית בצ"ע רב על דברי התוס' שם דאלתי לענין קדשים נילף מסמיכה דאין שלוחו כמותו ונכעי שחיטה בבעלים. ואישתמיטתי' סוגיא דמנחות (יט ע"א) ודברי התוס' דפ"ב דחגיגה:

דף קב ע"ב תוס' ד"ה אלא כו' הוי מצי לפלוגי בדידה כו'. ול"נ דטובא אשמועינן אגב אורחא הא דתניא בפ"ד דפסחים (דף נא) יוצאין בקורדקיסין בשבת ולא חיישינן דילמא משתלפי ואתי לאתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים דאי הוה בו בו איסור הוצאה לרס"ר אף בבית היה אסור בלאו איסור מנעל דיוה"כ לההם מתני' דפ"ו דשבת ולרב דאמר התם (דף סד ע"ב) כ"מ שאסרו לצאת בו לרה"ר אף לחצר אסור וה"ה בבית כמ"ש הר"ן. ואפי' להפוסקים דבבית שרי איכא למימר דהיא גופה אשמועינן דעכ"פ בבית לית ביה איסורא משום הוצאה לכל אדם אפי' לבני בירי שנוהגין איסור לצאת לרה"ר בקורדקיסין בשבת וכדתניא שם בפ"ד דפסחים:

דף קג ע"ב רש"י ד"ה איסורא כו' שהלכות טומאה תידוש הוא. עי' מועד קטן (דף ז): שם ד"ה של תקרובת עבודת כוכבים כו' תקרובת עבודת כוכבים אין לה ביטול עולמית. אך בשאלתות פ' מצורע איתא משום דלא עבדי לשילוחא ומפרש תקרובת עבודת כוכבים כגון דעבודתה בכך כגון אבנים של מרקולים ואע"ג דבעינן זריקה משתברת כגון שקילעו מתחלה לכך ע"כ: תוס' ד"ה המסוליים כו' במדרש (שם) ג' דברים כו'. ובמסכת ד"א: בא"ד דהא בלא הא לא סגי. וכה"ג במדרש רבה בראשית י"ג:

דף קד ע"א גמ' דכ"ע לא מקשינן ריבים לנגעים דאי מקשינן אפי' גמר דין בלילה נמי לא. הרשב"א ז"ל בחי' הניחו בצ"ע. ועיין מ"ש הרב לח"מ בפ"ג מהל' סנהדרין. ומ"ש המפרש בירושלמי: שם אמר ר"י מוחלפת השיטה. ודע שכתב הצל"ח בחידושיו לברכות (דף כ) דמוחלפת הך פלוגתא דחליצה דפרקין קאמר וא"כ ת"ק דמתניתין מכשר בשמאל והלכתא כוותיה דל"ל דמוחלפת הך דאוזן דרציעה דשם לא נחלק אדם דהוי ימנית ול"פ ומכשיר בשמאל רק בחליצה משום דאינן אלא מופנה מצד א' ומשיבין. וכיוצא בזה כתב ג"כ בספרו נודע ביהודה במ"ת חלק אה"ע סי' קכ"ו ע"ש. ואין זה נכון דהרי בירושלמי איכא מ"ד דפליג גם כן גבי אוזן דרציעה ומכשיר בשמאל וא"כ שפיר י"ל דה"כ ר"י מוחלפת הך דאוזן קאמר ור"א מכשיר בשמאל. והכי עדיף טפי דהא כתב הר"ן בפ"ב דגיטין דכל היכא דקאמר מוחלפת או איפוך היינו בתרייתא. ולפ"ז לת"ק פסול חליצה בשמאל מגז"ש דמצורע והילכתא הכי וש"מ דקי"ל דמופנה מצד אחד אין משיבין. ועוד דאף לפ"ד דמוחלפת מתני' דחליצה קאמר ות"ק מכשיר בשמאל אין ראיה דס"ל מופנה מצד א' משיבין די"ל דטעמו דס"ל כהכוא תנא דירושלמי דלא דריש ולא יליף כלל שום גז"ש ממצורע אף אותן דמופנה. ועוד מבתלם מדויל ידי' דלפ"ד הצל"ח והנ"ב ע"כ צ"ל דס"ל לר' יוחנן דמופנה מצד אחד משיבין והוא עצמו הוכיח בספרו דורש לציון דרוש י"א דר' יוחנן ס"ל מופנה מצד א' אין משיבין. והכי ס"ל בזבחים (דף פו) וכן יש לי להוכיח מכמה מקומות בש"ס. גם מ"ש דרבא ס"ל הכא כת"ק דפוסל חליצה בשמאל וע"כ ס"ל דמופנה מצד א' אין משיבין הוא נגד מ"ש תוס' בסנהדרין (דף עה): רש"י ד"ה אזן כו' דקרא דמצורע עני מיותר כו'. וכ"כ בקדושין (דף טו) גבי אזן. והוא נגד סוגיא דמנחות דעשיר מופנה ודעני לא נאמר אלא בשביל דבר שנתחדש. ומה שיש לדקדק ע"ד רבא בשמעתין כתבתי בחי' למנחות בס"ד: ע"ב תוס' ד"ה והא כו' וא"ת מנ"ל לר' ינאי האי טעמא דילמא משום דלאו בני דעה נינהו. וי"ל ע"פ הסוגיא דלקמן (דף קו) דמסיק דאף בחרש מעיקרא א"ת ולא אמרינן דכי היכי דעל הכי נפיק פי' דתיפוק מיבם ברמיזה כשם שכנסה בבעל. ואי איתא דטעמא דחרש אינו חולץ הוא משום דלאו בן דעה הוא תקשי דהתינח כפקח ונתחרש אבל בחרש מעיקרא מאי איכפת לן דלאו בן דעה הוא השתא בשעת חליצה הא לא עדיף מגט דבעי' דעתא דבעל וקי"ל דאם כנס ברמיזה מוציא ברמיזה אלא ע"כ דשאני חליצה דחרש אינו חולץ משום דאינו באמירה ומש"ה לא מהני מה שכנס כשהיה ג"כ חרש דמ"מ בעינן עכשיו אמירה אף שכנס ברמיזה:

דף קה ע"א גמ' אביי דעסק בתורה ובג"ח כו'. עי' קדושין (דף לג): ע"ב גמ' נריכי דאי איתמר הך קמייתא כו' ואי עבד לא מסדרינן. וכה"ג בסנהדרין (דף לא). וקשה דבערובין (דף מו) כתבו רש"י ותוס' דהלכה משמע דאסדרינן עובדא:

דף קח ע"א גמ' שעשאה ר"א כמטיילת עמו בחצר ועומדת מחיקו וטובלת ואוכלת בתרומה לערב. דאינה אלא כמסותה בעלמא. ומש"ה א"ל להמתין ג' חדשים אטו גדולה דאמרי' לעיל (דף סט ע"ב) דבכנואין חששו שמא מעוברת היא ועובר פוסל. ומדמי לה התם ליוחסין וא"כ גזרי' קטנה אטו גדולה וכדאמרי' לעיל (דף מב) דבזנות לא גזרו וכדאמר לעיל (דף לה):

דף קט ע"ב גמ' אמר קרא ולמדתם ועשיתם כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה וכל שאינו בעשייה אינו בלמידה. עיין במהרש"א בח"א שהוקשה לו דאמאי דרשינן הכי ולא דרשינן בהפך כל שישנו בלמידה ישנו בעשייה כו' וכמו דדרשינן גבי וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה דתליא בקשירה דכתיבא ברישא. ולק"מ דהא כתבו התוס' בפסחים (דף מג) דאורחי' דקרא דסיפא מפרש לרישא ואף לקולא דרשינן מסיפא לרישא ואמרי' דכמאי דכתיב בסיפא תליא. וא"כ א"ש דדריש כאן ולמדתם ועשיתם דתליא בעשיי' דכתיב לבסוף. והא דגבי וקשרתם וכתבתם אמרינן דתליא בקשירה דכתיב ברישא י"ל דהתם ליכא למדרש בהיפך ולומר כל שישנו בכתיבה ישנו בקשירה דא"כ נשים שישנן בכתיבת מזוזה ליחייבו בקשירת תפילין ואנן קי"ל דנשים פטורות מתפילין משום דאיתקוש לת"ת כדאי' בקדושין (דף לד): שם לא צריכא דקא מגמר לאחריני ואזלי ועבדי כו'. וע"כ בגדולים איירי דלא חיישי' שמא ילמוד ממעשיו דאי לא"ה הא אמרינן בפ"ג דמ"ק (דף יז) אם דומה הרב למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו כו' והכי אמר בהדיא בפ"ב דחגיגה גבי ר"מ שלמד תורה מאחר: שם קדושי קטנה מיתלא תלו וכי גדלה גדלי בהדה ואע"ג דלא בעל. פי' דכי גדלה תלו ממילא וכמ"ש בתוס'. אבל אין לומר דכי גדלה תלו למפרע מעיקרא דהא לעיל (דף סא ע"ב) גבי הא דתניא רא"ח כהן לא ישא את הקטנה דמוקי לה רב אדא בר אהבה בכה"ג דלאימת קא קני לה לכי גדלה בתולה היא. קאמר רבא מכלי לב אי דקדשה נפשה הא ר"א היא ולא רבנן דבכה"ג מי פליגי רבנן ואי ס"ד דלמ"ד דקידושי קטנה כי גדלה גדלה בהדה אע"ג דלא בעל היינו אפי' למפרע והלו מעיקרא לא מקשה ולא מידי דאימא דס"ל לרב אדא כמ"ד דהמקדש את הקטנה קדושיה הוו משגדלה למפרע ואע"ג דלא בעל אליבא דרבנן ומש"ה ר"א הוא ולא רבנן. דלטעמיה אזיל דשמעי' ליה לעיל פ"י (דף פט ע"ב) גבי מאימת אדם יורש את אשתו קטנה דאמר משתגדיל ותיבעל וכיון דלא קני לה למפרע נמצא בשעה שקונה אותה ה"ה בעולה ונמצא נושא מפותת עצמו. אבל לרבנן דס"ל דממילא תלו למפרע מהכיא שעתא קא קני לה וכדאמר גבי קדשה אביה. וכ"ת דהפ"ה איכא איסורא שמקיים אותה בעודה קטנה דעדיין לא תלו הקדושין ונמצא בועל את הבעולה. הא ליתא דמלישנא דרב אדא דקאמר לאימת קא קני לה לכי גדלה בעולה היא משמע דליכא קפידא אלא ממה שמקיים אותה משגדלה שקונה אותה מד"ת ונמצא כונס את הבעולה אבל ממה שמקיים אותה בעודה קטנה ליכא קפידא דאף דכנואין הלו לא תפיסי מ"מ לא עבר העשה דבעולה כיון דלא תפוס נשואין וס"ל דלא הוזהר כה"ג על בעילת הבעולה שלא ע"י נשואין יותר מאשר כל אדם. וכמ"ש הרמב"ם והה"מ פי"ט מהל' א"ב דין ד' ע"ש וכן מצאתי להמשנה למלך בפי"ד מהל' א"ב דין י"ג שהוכיח כן מדברי רב אדא ע"ש. ואי איתא דפליג רבא עליה בהא ה"ל לפרושי. ועוד דמהיכי פשיטא ליה לרבא לומר דליכא למ"ד הכי הא אדרבה הרב המגיד בפי"ט מהל' א"ב דין ד' כתב דפשוט הוא דאם בא על הבעולה שלא כדרך נשואין אינו מוזהר בה יותר מאדם אחר ע"ש. אלא ע"כ דס"ס דפשיטא לי' דלקיים אותה משגדלה ליכא למ"ד מה"ט גופא דרב אדא דלאימת קני לה

לה לכי גדלה בעולה היא ועי"ל ש"מ דלא חלו קידושין מעיקרא למפרע: תוס' ד"ה רעה כו' יודע היה שלא כהן כו'. עיין תוס' לעיל (דף כד ע"ב): שם ד"ה מהו כו' אבל היכא שהיה טוב מתחלה כו'. עיין הש"ג ברכות (דף כט): שם ד"ה ששים כו' וקשה דהל"ל ע' או ע"א. עי' ברכה נשא פ' י"א:
דף קיד ע"א גמ' בן חבר שרגיל ניזיל אצל אבי אמו ע"ה אין חוששין כו'. עיין נדרים (דף כ'):
דף קטו ע"ב רש"י ד"ה הרי אלו הולין דאזלינן בתר רובא. וק"ל הא כר"ם אלמנה לכה"ג (דף סו) אמרי' דר' יוסי חייש למיעוט דזכרים ופוסל מלאכול בתרומה עבדי בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת מפני חלקו של עובר שמא יהא זכר ואע"ג דאינן אלא מיעוטא נגד נקיבות ומפילות. אמנם א"ש לפי מה שהוכחתי בחי' לחולין מכמה דוכתי דל"ח ר"י למיעוט רק גבי זכרים דהן מיעוט המצוי ולא בשאר מיעוטי וכ"מ בכ"ד. ולפ"ז א"ש דל"מ ר"י הכא למיעוטא דתרומה דחשיב ליה מיעוט שאינו מצוי:

דף קטז ע"ב תוס' ד"ה כאותה שעה כו'. וא"ת אמאי לא מהימנינן לה במגו שהיתה יכולה לומר גירשתני כו'. וכתב ע"ד במהרש"א וז"ל למאי דהוו סברי כ"ה מעיקרא דבמת בעלי תנשא ולא תטול כתובה תקשי להו הכי אבל למאי דחזרו להורות כב"ש שתטול כתובה אין כאן מגו דאי הוה קאמרה גרשתני לא הוה נוטלת כתובתה ע"כ. ובהכנס דחק בכוונת התוס' די"ל דס"ל כדעת הרמב"ם והרמב"ן ושארי פוסקים דס"ל דהא דאמרי' דאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת היינו אף ליטול כתובה. וכן יש לדקדק מדברי התוס' שכתבו בריש מכות (דף ג סע"א) גבי מעידין אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה כו' שהקשו דלחייבו שאר וכסות דמפסידין לאשה. ותירצו בתירוץ ב' דאיירי שאומרת גרשתני וא"כ מחלה לבעלה אותן דברים ואע"ג דאמרי' שאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת ה"מ היכא דליכא עדים כו' עכ"ד. ומשמע דק"ל דכיון שנאמנת הרי נוטלת כתובתה בלא סעדאת אלו ואמאי חייבים כשהוזמו וא"כ שפיר קשיא להו להתוס' לפי שיטתם דאף למאי שחזרו בה איכא מגו: סליק

נמוקי הגרי"ב מאת הגאון וכו' מוהר"ר יהודה בכרך זצ"ל אבד"ק סייני.

דף ו ע"ב ברש"י ד"ה לחלק שלא תאמר אינו חייב כו'. עיין במזרחי ויקהל שהקשה על רש"י שסתרי אהדדי מפ"ק דפסחים דף ה' ד"ה לחלק ע"ש היטב מה שהאריך בזה. והנראה לי ליישב ובהקדם ליישב קושית התוס' בפ' כלל גדול שהקשו על הא דילפינן מלא תבערו ולא מבחרים וקציר משום דהוה שני כתובים כו' א"כ איך ילפינן עכשיו מלא תבערו הא הוה ג' כתובים הבכ"א ולא ילפינן לכ"ע ואם נאמר דהך בחריש ובקציר אתא לכדאמרינן במ"ק מה חריש רשות. א"כ האיך הוה ס"ד למילף מעיקרא ע"ש. והנראה דהנה בפ"ק דמ"ק ובמכות פליגא ר"י ור' עקיבא על הפסוק בחריש ובקציר ר"ע סבר דקאי על תוספת שביעית שאסור מה"ת ור"י דריש על קצירת העומר שמותר בשבת. ופירשו התוס' בפ"ק דמ"ק הא דלא דריש ר"ע כר"י דקאי אשבת. וזה שפיר טפי מלומר דקאי אשביעית. ה"ט דנראה לו לר"ע דקאי טפי אשביעית ולחומרא אף שאינו כו' ולר"י נראה לו להיפך ע"ש וא"כ א"ש והסוגיא אזלי אליבא דר"ע. וא"כ מתחילה רצה ר' נתן ללמוד חלוק מלאכות מבחרים ולא יקשה הא הפסוק קאי על שביעית דז"א כיון דאפשר לאוקמי דקאי על שבת ולחומרא דהיינו לחלק זה יותר טוב לומר מלומר דקאי על שביעית ולחומרא דלא הוי מעניינא דקרא. ולבסוף יליף הגמ' מלא תבערו לחלק. ושוב לא קשה הא הוא ג' כתובי כו' ויוגרס מזה קולא כי לא היינו יודעים חלוק מלאכות. ואדרבה היינו אומרים ולמדים דדוקא העושה כולם חייב מדאיצטריך ג' כתובים וכדאיתא בתוס' פ"ק דקדושין לכך טוב לומר יותר דקאי על שביעית ויהי' בזה חומרא לשביעית ולשבת דשפיר נוכל ללמוד לחלק מלא תבערו וכסברת התוס' דפ"ק דמ"ק אליבא דר"ע. היוצא לנו מזה דסוגיא דהכא קאי אליבא דר"ע עתה נחזור לתרץ דברי רש"י הנ"ל דהנה עוד יש לדקדק ברש"י כאן פירש שלא תאמר אינו חייב סקילה כו' דמשמע מזיד ובפסחים פירש"י שוגג דנקט חטאת. וכ"מ בברייתא דכלל גדול דקתני יכול אם עשאן כולם בהעלם אחת. ונראה דהנה התוס' בפ' כ"ג הביאו שם גירסת המכילתא דגרסינן שם יכול אינו חייב אלא א"כ עבר על כולם וכדפירש"י בפ"ק דיבמות וצריך להבין במאי פליגי הני תרי גירסות ומי הם החולקים. והנראה דהנה בפ"ק דפסחים אמרינן דר"ע יליף דצריך לבער חמץ בע"פ בי"ד משום דכתיב אך כו' ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה וקאמר רבא ש"מ דסבר ר"ע הבערה לחלק יצאת והיינו מדקאמר הבערה אב מלאכה. והנה אף דמצינו שדרשו רז"ל על הא דכתיב לא תבערו כו' ביום השבת ודרשו ביום השבת אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיל ביום טוב והובא תי' מהכל"ת דלמ"ד לחלק יצאת דרשינן חלוק מלאכות לשבת ואין חלוק מלאכות ליו"ט. אבל ביו"ט אסורה הבערה עצמה והנה אם נימא דבלא הפסוק דלא תבערו היינו אומרים דאינו חייב על מלאכה אחת בפ"ע וכדברי רש"י יבמות וכגי' המכילתא שהביאו התוס' הדרא קושי' לדוכתי' דא"כ מאי דרים בפסוק ביום השבת. וא"ל דקאי להורות דאין חלוק מלאכות ביו"ט א"כ יהא מותר הבערה ביו"ט דהא על אחת אינו חייב לפי סברא זו. ובע"כ צ"ל אליבא דר"ע דבלא הפסוק דלא תבערו היינו יודעים דחייב אם עשה מלאכה אחת בפ"ע מסברא או ממנינא ולא תבערו איצטריך להורות דלא נימא אם עשה כל המלאכות בהעלם אחד דאינו חייב אלא אחת. ע"ז איצטריך לא תבערו לחלק. והשתא א"ש דדריש ר"ע ביום השבת לחלוק מלאכות אבל אין חילוק מלאכות ביו"ט דהיינו אף אם עשה כולם אינו חייב אלא אחת אבל הבערה אם עשה ביו"ט חייב דזה לא נפיק מלא תבערו וכנ"ל. ולזה הוכרח רש"י לפרש בפסחים כן אליבא דר"ע וגם בכלל גדול קתני כן משום דשם קאי אליבא דר"ע כמ"ש לעיל גם לכך נקטו בלשונם בטעותא בגונא דשוגג כמ"ש לעיל משום דאליבא דר"ע משכחת לה אף למ"ד דבעינן שיתגוג בלאו וכרת וכגון דידע לה בתחומין וכמו דאסיק הגמ' בכלל גדול והמכילתא לפי גירסתו אזלי אליבא בר פלוגתא דר"ע והיינו ר' ישמעאל. ולדידהו לא משכחת בשוגג וגם תני דר"י ור' ישמעאל בפסחים ילפי דחייב להשבית חמץ בי"ד מפסוקים ודרשות ואמאי לא ילפי מהא דיליף ר"ע. וזה א"ל דלא סבר חלוק מלאכות דלא משמע כן ביבמות ע"ש ואפשר לומר דהמה סוברים כגי' התוס' בדברי ר' נתן ולכך לא מצי למילף מילפותא דר"ע. משמע דלפ"ז הבערה מותר ביו"ט מיתורא דביום השבת כמ"ש לעיל. ולזאת שפיר פי' רש"י אליבא תני דבר"י ביבמות כן גם כי זה לכאורה יותר מסתבר רק לר"ע נ"ל כן ומתורץ הכל בטוב טעם. ודו"ק היטב:
דף יא ע"א תוס' סד"ה נרת. היכי פריך ותתייבם יבומי. נ"ב עיין רא"ש מ"ש בזה: ע"ב גמ' מאי נסתרה נבעלה כנ"ל:
דף יג ע"א גמ' כיצד אם מתו כו' כנ"ל:
דף יז ע"א תוס' ד"ה כיצד. עשה בה מאמר דסיפא. לפני התוס' הי' כתוב הסיפא הכא:
ע"ב רש"י ד"ה איסורא דאורייתא. תמוהה נ"ב נ"ל חמותו:
דף כ ע"ב תוס' סד"ה מיתיבי. מינה. נ"ב וז"ל הרשב"א בחידושיו ואיכא למימר דמ"ד הסיא דלעיל בדרבא אמר הא משמי דרב אשי. ומאן דאמר הא בדרבא אמר הסיא דלעיל משמי דאתריגא. והיינו דאמרינן הכא אמר רבא ואיתימא רב אשי:
דף לג ע"ב רש"י ד"ה שחיטה. ואין כאן זרות. נ"ב פי' וא"כ אין כאן חלול שבת כיון שהותרה במקדש. ולא כמ"ש בשער המלך פ"ו מהל' ביאת מקדש לדעת רש"י ע"ש: ד"ה טלטול ואין כאן שבות. נ"ב נ"ל אלא שבות:
דף לו ע"ב תוס' ד"ה ולא כו' במעוברת (ומינקת חבירו לא) החמירו. נ"ב פי' בהבחנה החמירו טפי ועיין רא"ש:
דף לז ע"ב גמ' ר"א אמר רב קם דינא. נ"ב לכאורה הא רב אמר ב"ב ק"ז בטלה מחלוקת אלמא סדר דינא ע"ש. אמנם ברא"ש ליתא רק ר' אבא לחוד ע"ש ובדרי"ף ג"כ ליתא אלא ר' אבא:
דף מ ע"א רש"י ד"ה ואי לאו דכתיב בשמיני כנ"ל: תוס' סד"ה שנה ולא חלוץ. נ"ב והא דפריך אלא חלוץ כו' למאי הלכתא כו' היינו משום דבמנהות מרבינן מהכי' לעכב אפי' דיעבד. וכמש"ש התוס' ד"ה ת"ל כו':
דף מב ע"א רש"י ד"ה ויפטור את יבמתו כו' וסתם כותית זונה היא איכא למימר כו'. נ"ב דברי רש"י נפלאים מאד. ועי' במהרש"א שהייס אולי איזה תלמיד טועה כתב כך בפירש"י. ומצוה להציל הצדיק מעיקרא. דהנה הב"י ביו"ד בסי' רס"ט מביא דמשמע מדברי הנימוקי יוסף דדוקא בתאומים חייבים משום אשת אח משא"כ בשאינם תאומים ע"ש ובע"כ שהראשון הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה הוה כאחד ממש גם הש"ך בסי' רס"ט ס"ק ו' החזיק כן. והיינו דוקא מאב אחד משא"כ משני אנשים דעת לנכון נקל שחייב משום אשת אח. וא"כ א"ש מאד דברי רש"י על נכון. והמעיין היטב בזה יבין:
דף מה ע"ב תוס' ד"ה אטבלה. משנתבעות ליגנא כדאמרינן בנדה דף ס"ו כנ"ל (ולעיל לז: יומא יח:) ובסה"ד כדאמרינן בנדה דף כ' נמחק:
דף מט ע"א תוס' סד"ה ר"י כו' קרא באנוסת אביו. נ"ב לפמ"ש התוס' סד"ה לכתוב כו' ולפי' ר"י כו' לא ק"מ ועי' תוס' קדושין ע"ד ב' ד"ה מאי כו' שכתבו כעין זה ליישב גם לפירש"י ד"ה ה"ג כו'. ע"ש. [דברי הק' של אא"ז רבינו הגאון ז"ל לא זכינו להבין בזה] איזיק: תוס' סד"ה לכתוב לתנא דפרקין קמא דסבר. נ"ב דף י' ע"א וע"ש תוס' ד"ה לר' יהודה כו':
דף סח ע"א תוס' סד"ה קנין. נ"ב וע"ע תוס' כתובות נ"ח א' ד"ה ואפי' כו':
דף סט ע"ב רש"י ד"ה הטה מקולקלת כו' קרן וחומש. נ"ב לע"ג ממשנה פ"ז דתרומות. דהא לר"מ שם דמחייב בחומש אינו אלא בנשאת לאחד מכל הפסולין דאינה ראויה לאכול עוד בתרומה משא"כ בזה דראויה לאכול במיתת העובר. וכמו בבת כהן שנשאת לישראל ברישא שם דלא פליג ר"מ ע"ש. ועי' בפי"ד ד"מ א"ג שתמה בזה והייס וצ"ע:
דף עא ע"ב תוס' ד"ה לא. כדאמר בב"ר. נ"ב ז"ל הב"ר פ' מ"ו הכא כתיב בשר ערלתו ולהלן את אמר את בשר ערלתו אלא אברהם אבינו ע"י שנתמעך ע"י אשה בשר ערלתו. אבל ישמעאל שלא נתמעך ע"י אשה את בשר ערלתו. ופי' רש"י ז"ל בפי' התורה דישמעאל הוצרך לפרוע מילה ע"ש. וזה כונת התוס' שהביאו ראי' שא"א קיים מצות פריעה ממדרש הנ"ל. ומ"ש כדאמר בב"ר קאי אלמעלה ומ"ש דאפי' ע"ת קיים אינו מבואר בב"ר וכונתם למ"ש יומא כ"ח ע"ש ור"ל אעפ"י שלא נצטוה קיים כענין שאמרו קיים א"א אפי' ע"ת וזה דלא כהגהת הגרי"ב ז"ל שכ"כ. ועי' רשב"א:
דף עח ע"א רש"י ד"ה והרי ממזר דלא שכיח. [כאן ב' נקודות בכ"י] איצטריך קרא. נ"ב דאי לאיסורא:
דף פה ע"א תוס' ד"ה ולוותה כו' מה שפסקו פסקו. נ"ב עי' תוס' שם ק"ח א' ד"ה הא מני כו' שם פי' ר"ת כן ועי' רא"ש שם:
דף פח ע"א גמ' אבל ניסת ע"פ ש"ע לא תצא. מחכו. נ"ב עי' ירושלמי גיטין פ' מי שאחזו ה"ג אני אומר נעשו לו נסים וחיה ע"ש: ע"ב גמ' מתיב רבא מנין. נ"ב ת"כ פ' אמור ולפי שחבר רב את ת"כ כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו ליד החזקה לכן פריך רבא על רב הגם דתנאי דלעיל קאי כוותי' דרב:
דף פט ע"ב גמ' תרומה ומעשר ממק"א. נ"ב לפנינו במשנה ליתא ועי' רמב"ם: רש"י סד"ה שאני הכא כו' דין טבל ותרומה כו'. תיבת כו' נמחק ונ"ב כלל:
דף צא ע"א גמרא ועוד תניא כל עריות שבתורה. לקמן צ"ד ב':
דף צד ע"ב גמ' דתניא כל עריות. לעיל נא ע"א:
דף צח ע"א תוס' ד"ה על כו' ויאמר ה' (אל יונה) ההיטב חרה לך על הקיקיון ואני וגו' כנ"ל: בסוף הדבור אותו יום. נ"ב פי' האמירה ההיטב וגו' שנאמר פעם ראשון הי' באותו יום. והאמירה שלמחרת חשוב הכל נבואה אחת. עי' ביונה שם:
דף צט ע"ב תוס' ד"ה ואין כו' ותימה לר"י אמאי כו'. ולכאורה תימה דהא ברישא מיירי בכהן קטנים ומאי מלקות שייך בהו בשלמא לענין טומאה ניחא דהוזהרו גדולים כו' כדדרשינן ואמרת עליהם ובסיפא ניחא שפיר דקתני הגדילו ועי' מהרש"א שעמד בזה. והנראה דמי שחציו עבד וחציו בן חורין שהדין שכופין את רבו לשחררו מסתברא לי דאם העבד אינו בן ח"י שנים אין כופין שלא בא חיוב מצוה של פ"ו ובזה ניחא דשם מסיק הגמ' דכופין ומשחררין כו' וזהו כשיהיה בן י"ח ומקודם לכן מחויבים במצות ובעונשים מבן י"ג שנה ויום א' כשהביאו ב' שערות וא"ש קושית התוס'. ועיין:
דף קב ע"ב רש"י ד"ה מידי אחרינא. עור בהמה אחרת [ב' נקודות בכ"י הקדושה] או סנדל. נ"ב הוא: שם בתוס' ד"ה ונעלך תחש כו' מכאן אומר ר"ת שצריך שיהא מנעל מעור בהמה טהורה דתחש כתיב. בשו"ת נו"ב מה"ת ס"ק נ"ב באהע"ז הקשו ע"ד התוס' משבת כ"ח ב'. והלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו כו' אלא למאי הלכתא כו' ופירש"י מאי דהוה הוה וכ"כ התוס' שם לא בעי למימר לאשמועינן דתחש טהור הי' דמשמע דאתא לאשמועינן שום צורך הוראה. ולמה לא נימא דלאשמועינן דתחש טהור הי' וכ"מ לענין מנעל של חליצה לדעת ר"ת. ע"ש. ובאמת קושי' מעיקרא ליתא. ואדרבה משם סייעתא לדעת ר"ת כי לפי פירש"י ותוס' יש לדקדק בסוגיא שם דקאמר מאי הוה עלה דתחש שהי' בימי משה. הלא מה דהוה הוה. ונ"ל דהלא פ"ד דרוש וקבל שכר. אמנם ראיתי בחידושי הרשב"א שכתב בשם ר"ה גאון. וז"ל השתא קא מיבעיא לן הואיל וקם לו קו' דרבא מברכים דלית לי' פירכא ולמדנו ממנו דעור מטמא טומאת אהלים והלכך כמו דגמרינן אהל המת ממשכן דגז"ש דאהל אהל מה להלן באהל המשכן נמר ופשתים אף באהל המת נמר ופשתים הם. הכי גמרינן אהל דמשכן מאהל המת מה להלן באהל עור בהמה טמאה אף באהל המשכן עור בהמה טמאה. הרי מן הדין הזה הוכשר לאהל המשכן עור בהמה טמאה. וא"כ הוא אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשר למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה לבד למאי הלכתא. הואיל ולאהל המשכן הוכשר עור בהמה טמאה ומפרקינן לתפלין ע"כ. ובשיטה זו אתי' שיטת ר"ת כפשוטו דתו ליכא למימר דאתי לאשמועינן דתחש שהי' בימי משה טהור הי' וכ"מ לענין מנעל כי מזה אינו מוכח דטהור הי' כיון דשם הוכשר עור בהמה טמאה ג"כ וכנ"ל. וא"ש מאי הוה עלה דתחש שהי' בימי משה דהקירה זו צריך לדעת לענין דינא דכ"מ לענין מנעל וכיון דפשיט שם דטהור הי' ממילא צריך למנעל עור בהמה טהורה כדכתיב ונעלך תחש. ודברי ר"ת מאירים כספירים:
דף קג ע"ב רש"י ד"ה סנדל המוסגר כו' דלא ליתי'. נ"ב הוכרח לפרש כן משום דרב פפא כו' אמר אתה כו' לא תחלוץ כו' דמיותר. דבהא לא פליג ולפירש"י ניחא דה"א דגם בזה פליג ועי' היטב בזה. ומיושב מה שעמד במהרש"א ז"ל: רש"י ד"ה חליצתה כו' ולאו מילף הוא. נ"ב עי' ריש ב"ק: שם תוס' ד"ה מטמא כו' כדפירש בקונטרס. נ"ב אינו כן ברש"י שלפנינו ועי' תוי"ט בנגעים פ' י"ג מ"ד ד"ה מטמא כו':
דף קו ע"א תוס' ד"ה אין כו' דאין לו אלא שכרו. נ"ב צ"ע דשם תניא נותן שכרו משלם. ועי' שם תוס' ד"ה להביא. ועי' ת"ח שם: ע"ב במתני' לומר חלוץ הנעל. נ"ב חלוץ הנעל. חלוץ הנעל. כ"ה במשנה שבמשניות. ועי' ברי"ף ורא"ש:
דף קט ע"א במתני' ר' אליעזר. נ"ב כ"ה הגי' הנכונה אליעזר. ועי' רש"י לקמן קי"א ב' ד"ה ר' אלעזר ה"ג כו': שם בגליון (נ"ל אלעזר):
דף קטו ע"א רש"י ד"ה והכא לא דייקא. ותרוייהו אמרי בדדמי [כאן ב' נקודות בכ"י] כן הדברים כאשר:
דף קטז ע"ב גמ' לבי דינא דר"י בגליון נדפס נ"ל דרב. ומוסגר בנידו למחקו: שם בתוס' ד"ה כאותה שעה. וא"ת ואמאי לא מהימנא במגו. עי' במהרש"א שפי' שהקושי' היא רק לב"ה קודם שחזרו דתנשא ולא תטול כתובתה אבל לב"ש ליכא מגו. ולא ידעתי מאין פסיקא לי' דבאומרת גרשתני אינה נוטלת כתובתה. הן אמת דיש מחלוקת הפו' בזה. אבל מנ"ל דלא סברי התוס' כמהרי"ק והריב"ש דבמקום שנאמנת להנשא גובה ג"כ כתובתה. עי' ס' י"ז באהע"ז ס"ב בהג"ה ב'. ומ"ש המהרש"א עוד והניח בצ"ע על קושיתם לא ידעתי דשם הוא רק לענין לפטור משבועה אבל לא לענין ממון. וכהיא עיזא דאכלי חושלי. ועי' ח"מ סי' פ"ב ותבין. איברא לא הבנתי קושית התוס' דכיון דכל הטעם דנאמנת משום דאינה מעיזה א"כ בודאי אמת כדבריה ואינה משקרת בשום אופן איך יכולה לעשות מזה מגו דמגו הוא אם רוצה טוענת שקר וזה א"א בשום אופן כי אם היה באפשרי לא היתה נאמנת. ומוכרח הוא ועי' בש"ך סי' פ"ב ועי' בש"מ כתובות ק"ג בשם הריטב"א מ"ש ומיהו אינה נאמנת בטענה אחרת כו' ע"ש וצ"ע ומ"ש המהרש"א שם בתו"ד עמ"ש התוס'. ואע"ג דאיכא איסור דא"א כו' לא יכולתי להלום. וכונת התוס' הוא רק דבזה צריך הא דרב המנונא משום דא"כ באו עדים ואיכא איסור א"א לזה מהני הא דרב המנונא ועי' היטב בזה. שוב ראיתי בגיטין ס"ד א' אלא אי אמרה קמאי דידי לגרושין יהבי נהלי' מהימנא במגו דאי בעיא אמרה לדידה יהבי ניהלי כו' הרי להדיא דכה"ג נמי אמרינן מגו אף דבמה דאמרה השתא יכולה להעיז נגדו דאיכא עד א' דמסייע לה. וכדעת הטור סי' טו"כ באהע"ז ע"ש וצ"ע בזה:
דף קיט ע"א תוס' ד"ה מחוורתא כו' חזקה דטבל. נ"ב וכפי' הזהב כ"ה ב' גבי חמשה חומשין הן משמע דמאי הוה מדרבנן אפי' לר"מ דקאמר עשו חיזוק לדבריהם כו' ועי' תוס' בכורות כ' א' ד"ה וא"ב כו': שם הוה אתי שפיר. נ"ב אבל א"א לומר כן מדטהר גבי תינוק. עי' תוס' בכורות כ' א' ד"ה וא"ב כו':
דף קכב ע"א במתני' והשיא ר"ג הזקן נשותיהן כנ"ל וכ"ה במשניות: שם במתני' והשיאו את אשתו. ולא תהא כהנת. אמרו לו כ"ה במשניות: סליק

יפה עינים על מסכת יבמות

חדושים והגהות מאת הג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק.

דף ב ע"א חמש עשרה נשים. ת"כ קדשים פי"א ספרי תצא פ' רפ"א ירושלמי שקלים רפ"ה ועי' תוס' לק' י' ע"א ד"ה לעולם שהקשו למה לא נקט גם אשת איש לר"א. וקושי' זו איתא בירושלמי גיטין פ"ט ה"א ומשני דלא תני כ"א מה שאסורה ממילא ולא מה שאסרה עליו איש אחר ע"ש ותימה שהתוס' לא הביאו הירושלמי ומתרצי לה בתי' אחר. ע"ש. וראיתי בחי' הרמב"ן שמביא את הירושלמי: בתו. עש"ק ופ"מ: חמותו. עי' ש"ק ופ"מ ה"א: תוס' ד"ה אשת דבת"כ. קדשים פי"א: שם דבירושלמי ר"פ כלל גדול. ה"ב וכ"ה בסנהדרין פ"ז ה"ה: שם בירושלמי פ"ב דבכורים. ה"א: תוס' ד"ה ואחות אשתו. עי' ת' ח"ל סי' א' ובש"ק כאן: ע"ב או נתגרשו. עי' לק' י"ג. ל. דמוכיח מזה דאפי' כנס ולבסוף גירש וכ"ה בירושלמי לק' פ"ג ה"ח: תוס' ד"ה או שנמצאו. עי' ח' הרמב"ן ועי' ירושלמי כאן ה"ב ופי"ג ה"א: וכל היכולה למאן. בירושלמי שם מוקי ולא מאנה ומתה דאילו קיימת תמאן השתא ביבם להתיר צרתה ליבום ופליגי שם בזה עמ"ש לק' יג.: שרפה חמורה. ירושלמי סנהדרין פ"ז ה"א פ"ט ה"ה פ"י ה"ו: תוס' ד"ה ואי אתה. עי' ירושלמי כאן ה"ב ופי"ג ה"א דמוכח דמפרש הך דר' ישמעאל בקדושי קטנה ורק דס"ל עד שתפשט הכף ועמ"ש לק' י"ב:
דף ג ע"א אתי' הכה הכה. בירושלמי כאן בפי"א ה"א וסנהדרין פ"ט ה"א ע"ש ר' שמואל בר רב יצחק ושם עד כדון כר"ע כר' ישמעאל כו' ועמ"ש בסנהדרין עה.: כל העולה ליבום. עי' ירושלמי פ"ב ה"ז וה"ח פי"א ה"ג פ"ד ה"א איתא ג"כ מקרא מאן יבמי [ובספרי תצא רפ"ט מקרא לא אבה יבמי ושם פס' רץ מקרא לא חפצתי לקחתה ולא שלא חפץ בה המקום] ועכ"ז יש חילוק בין הבבלי לירושלמי דבירושלמי פ"א ה"א דרים יבמתו ריבה חייבי לאוין להלינה אף שאינו עולים ליבום ועי' מה"פ בפ"ד שם שכ' דדרש מאן יבמי אסמכת' ואינו כ"א דרבנן: אבא שאול היא. ירושלמי פ"א ה"א ועי' ספי"ב: ע"ב דרב. צרת סוטה. וכ"ה בירושלמי לק' פ"ט ה"א פ"י ה"א סוטה פ"א ה"ב: לרב ולרב אסי למעוטי מאי. לפי הירושלמי בה"א דרב אסי אמר כר"מ ולא אליבא דמתני' ואמר דהלא מקשה ממתני' ומשני דאמר כר"מ ולא ס"ל הך שינוי' דמשני לק' יב. כאן שהכיר כו' א"כ גם לרב אסי מאי למעוטי הך דאילונית ול"ק ג"כ ליתניינהו וכן מוכח בירושלמי ה"ב ובפי"ג ה"א דתפס הירושלמי צרת אילונית מותרת אפי' צרת בתו אילונית וכרבא לק' יב. ומטעם שכ' רש"י דהו"ל כצרת ערוה שלא במקום מצוה ולפ"ז גם בהכיר בה מיירי מתני' וכל עורת התוס' לעיל ב: ד"ה או שנמצאו אינו כ"א לרב אסי דלרבא אין הכרח ממתני' לומר דל"ב גט ועש"ק פ"ד ה"א ד"ה דר"מ: שומע אני אפי בהאחת. ת"כ קדשים פי"א ועי' ספרי תצא רנ"ג ערות אשת אחיך כו' ויבמה יבא עליה שניהם בדבור א' נאמרו וכ"ה במכלתא בחדש פ"ז ופדר"כ ד' פרס: נאמר כאן עליה. ה"ג בירושלמי ה"א. ובהוריות פ"ב ה"ד ג"ש עליה עליה לקרבן לרבי. דבעי' זדונו כרת כלקמן ט': מה אחות אשה. בירושלמי ה"א ע"ש ריב"ח שאר כל העריות מנין ק"ו מה אחות אשתו שיש לה היתר לאחר איסורה כו' עד כגון כר"ע כר' ישמעאל מה אחות אשתו שחייבין על זדונה כרת ועי' נוע"י שכ' דס"ל לר' ישמעאל דאין מזהירין ועונשין מק"ו אבל במה מצינו עונשין ע"ש וליתא דהלא בירושלמי ע"ז פ"ה ה"ב מפורש לר' ישמעאל דגם במה מצינו אין עונשין והכא ע"כ משום דאינו כ"א גילוי מלתא או דאסיקנא דר' יונה סמיך ומ"ש עד כדון כר"ע כו' דהוא משום דלר"ע גם חייבי לאוין להו בני חליצה ויבום נינהו כבתוס' לק' ט: ד"ה והרי. ע"כ נדרש לדידיה ק"ו גם לחייבי לאוין דאין היתר לאחר איסורן וכדמסיק בירושלמי דא"ב אלמנה לכה"ג דלר"ע פטורה מחליצה אבל לר' ישמעאל חייבת וזו דקאמר גם מתחלה עד כדון כר"ע כו' והא דתפיס אלמנה לכה"ג ולא שאר ח"ל עונשי' אזהרה שמענו. ת"כ קדשים פי"א:
דף ד ע"א גדלים תעשה לך. עי' ספרי תצא רלג לא תלבש כו' גדלים כו' שניהם בדבור א' נאמרו ועי' פדר"כ ד' פרה מכלת' יתרו בחדש פ"ז: בן עזאי אמר. בירושלמי סנהדרין פ"ז ה"ג ע"ש ר' יהודה ובמכלת' משפטים פי"ז ע"ש ריה"ג והגי' הגר"א בן עזאי ועמ"ש בברכות כא: דכן יש להגי' בירושלמי. ואם במקום ר' יוה"ג דמצינו לו בפסחים כח: דדרים סמוכין הגי' רבינו הגר"א בן עזאי כ"ש בירושלים שכתוב ר' יהודה שהוא נגד מה דתפים הגמ' דר"י לא דרים סמוכין ומכאן סמקור ולהורות יהיה ראיה בספק דדרים סמוכין. מעתה אמרתי שי"ל לפי הגי' הכתובה עפמ"ש בירושלמי כאן ה"א ובפי"א ה"א וסנהדרין פ"ט ה"א דמודה ר"י שאין לוקין באנוסת אביו דס"ל להירושלמי דלא מחלק ר"י בין משנה תורה לשאר דוכתי רק דס"ל דסמוכין ל"ה הקש כ"א כדין במה מצינו דאין עונשין וע"פ הכלל שכתבתי בסנהדרין דהיכי שהאיסור כתוב בתורה מפורש רק שאין מבואר העונש בזה י"ל דילפי'. א"כ באכספה שכתוב הלאו בתורה שפיר ילפי' העונש מסמוכין אבל באנוסת אביו דעיקר האיסור נדרש מסמוכין תו לא ילפי' העונש מסמוכין. רק דתקשה מאין מקור דלא דרים ר"י סמוכין לשווי' כהקש כמו לרבנן. ויתכן עפמ"ש התוס' לק' ה. ד"ה שכן לתרץ הא דלא ילפינן כמה הלד דעשה דוחה ל"ת ועשה משום דפרכינן כ"ד. וא"כ לר' יהודה דס"ל במכות ד: דלד חמור לא פריך ע"כ לומר דבראשו אתי ללאו גרידא וכא א"ע כמ"ש התוס' שם ד"ה מה וסא דלא אתי מגדלים ע"כ דלא דרים סמוכין וכן מ"ש התו' שם ד"ה שכן עוד לתרץ קושיתם דנילף ממילה וחד מהנך לא א"ש לר' יהודה דס"ל ב' כתובים מלמדין וע"כ צ"ל דראשו ללאו גרידא ולכל מקום ומשום דא"ע דכבר כתב זקנו. א"כ גם זקנו אצטריך. ולמילף מניה ללאו ועשה לא מצינו משום דהו"ל לאו ועשה שא"ש בכל: נושא אדם אנוסת. ספרי תצא רמ"ו: ור' יהודה אוסר באנוסת אביו. עמש"ל בשם הירושלמי דפ"א ה"א דמודה ר"י שאין לוקין וכן אמר שם וכאן פ"א ה"א ובסנהדרין פ"ט ה"א דמודה דתפסי בה קדושין ובזה מיושב קו' התוס' י' ע"א ד"ה לר' יהודה שהקשו שם אהא דקאמר התם לר' יהודה דאי' עבר ונסיב מהא דר"י כר"ע ס"ל דלהכ"ל אף דבשאר לאוין לא תפסי קדושין לאו זה ל"ה כשאר ח"ל דהלא לא לקי עלי' וכבירושלמי הנ"ל: כנף שראה אביו. ה"נ טעמא בירושלמי כאן ופי"א ה"א סנהדרין פ"ט ה"א וג' דגם התם הכונה מסמוכין אף דמשמעות הירושלמי דדרים משמעות כנף אך ממאי דהקיל שם לר' יהודה לפטור ממלקות ואי הוה משמעות הפסוק כן אמאי גרע משאר לאוין: תו' ד"ה וכי דקתני יכול לא יתלקו. וכ"ה בת"כ נו פ"י: ע"ב דאי כ' רחמנא לא יעלה. ה"נ הצריכות' ברפ"ט דכלאים בירושלמי ושם ר' ניחא בר אבא כו' בגד שסופו כלאים אפי' נגרר בארץ וראשו שא"ב שטענו על גוף האדם אסור וכ' הפ"מ דזה נדרש מעליך ועמו"ב תיו"ד סי' קפ"ו: הו"א דוקא לבישה. עי' ספרי תצא רלו:
דף ה ע"א זקנו מה ת"ל. ת"כ מצורע פ"ב: לפי שנאמר תער כו'. ת"כ שם ושם עושה צריכותא דאצטריך ראשו ואצטריך זקנו ע"ש: תו' ד"ה שכן. עמש"ל דע"א וראיתי במחברים שהכריחו מזה דלר' יהודה עשה דוחה ל"ת ועשה ובעגו"ד כ' כמ"ש דלא מצינו מ"ד כן דעשה ידחה ל"ת ועשה. ע"ב שכן ישנן לפני הדבור. לפי התוס' בקדושין לז: בירושלמי חלה פ"ב ה"א פליגי התלמודים בזה ולהירושלמי אדרבה עשה שלפני הדבור גרע ואינו דוחה ל"ת שלאחה"ד ועי' ירושלמי בילה פ"א ה"ג נדרים פ"ג ה"ט ובתג' אריה סי' נו ומ"ש ביפ"ע שבת קלב: ומכולהו נמי שכן ישנן לפה"ד. מהספרי פנחס קנו ואתחנן ל"ס משמע דפרשה פסח דורות נאמרה לאחר הדבור ואין מוקדם ומאוחר בתורה ע"ש: תוס' ד"ה כלכם. במדרש. ויק"ר ספכ"ד:
דף ו ע"א ת"ל איש אמו. בירושלמי ב"מ פ"ב ה"ב משמע דלא מקבל דרים כ"א מסברא שבוא ואביו חייבין בכבוד המקום

סמקום ולזאת ל"א כאן עשה דוחה ל"ת: כלבם חייבין בכבודי. ת"כ קדשים פ"א: יכול יהא בנין בהמ"ק. ת"כ קדשים פ"ז: מה שמירה האמורה בשבת. ת"כ שם: ע"ב מורא האמורה במקדש. עי' שהש"ר פ"ד: לא יכנס אדם להר הבית. ת"כ קדשים פ"ז ספרי תצא רנח קה"ר פ"ד תוספת' דברכות פ"ז ירושלמי שם פ"ט ה"ה: לחלק. ירושלמי שבת פ"ז ה"ב ונזיר פ"ו ה"א ומ"ד ללאו לא נמצא בירושלמי: משום ר' ישמעאל. מכלתא משפטים פ"ד ושם מבואר דהו"א דדחי הוא מכת ק"ו מעבודה אך משונה שם גם הילפותא דהתם לא מג"ש דמושבות יליף כ"א הבערה בכלל היתה. ויתכן דר' ישמעאל הלא לא ס"ל לאו כדמוכח ממ"ש קריתי והטיתי כו' אבית חטאת וע"כ לחלק ידע ממקום אחר ובתבורי ק"א והד"ק הארכתי ואכמ"ל ועי' מכלתא ויקהל פ"א: מה מושבות. ירושלמי שבת ונזיר שם ובסנהדרין פ"ד סוף ה"ו:

דף ז ע"א לא נלמד ע"ש. ה"נ בירושלמי סוטה פ"ז ה"ד: יצאו קדשי ב"ה. עי' ת"כ צו פט"ו ובברייתא דרי"ש בכלל דבר שהיה בכלל ועי' ירושלמי שבת פ"ז ה"ב וסנהדרין פ"ז ה"א ומ"ש בפנ"א שבת שם: ויצא לידון בדבר החדש. ברייתי' דר' ישמעאל: שאי אתה יכול להחזירו. עי' זבחים מט: דאיכא פלוגתא אם רק איהו לא גמר מכללי' אבל כללי' גמר מני' או דגם כללי' לא גמר מני' וכ"ה הפלוגת' בירושלמי פאה פ"א כ"ד פסחים פ"ה ה"ב סוטה פ"ט ה"ה פלוגתא דר' ישמעאל ורבנן בזה: ע"ב מי דמי התם חד איסורא. ה"נ בירושלמי כאן ה"א ע"ש ר' מנא: שחרשו בו דברים. עמ"ש הוריות ה.: תוס' ד"ה ר' יוחנן בתוספת' ובספרי. תוספת' פ"א דכלים וספרי נשא פ"א:

דף ח ע"א הוקשו כל העריות. עי' ירושלמי כאן פ"ד הט"ו הוריות פ"ב ה"ד: מאי הזית. ה"נ בירושלמי ה"א ומתרץ ר' מנא כמו שהבע"א כאן: ולקח ולקחה. ספרי תצא רפ"ה: ע"ב ולקחה מלמד שמגרשה. בירושלמי רפ"ו דריש ולקחה אפילו שלא לדעת ומויבמה לבע"כ ומשמע שם דכל התיבה מיותר ודריש ליה לבע"כ: אין חייבין כ"ד. עי' ירושלמי כאן פ"ד הט"ו הוריות פ"ב ה"ד:

דף ט ע"א נאמר כאן עליה. ירושלמי הוריות פ"ב ה"ד: יליף מעיני מעיני. שם בהוריות וכאן פ"ד הט"ו וההפך נאמרה שם דיליף בג"ש שאר מצות מע"ז: תו' ד"ה מה ע"ז. קושיתם ותירוצם הוא בירושל' כאן פ"ד הט"ו וכן בהוריות שם ולפלא שלא הביאו בשם הירושלמי וכן הבאר שבע בהוריות מקשה ומתרץ כן ולא הביא את הירושלמי ושם בירושלמי מקשה עוד ע"ז התירוץ דלא מצריכינן כ"א מ"ש בהפרשה למה בהקש לא יבא ממזר לקהל לא יקח איש ל"א הכי הס"ל לומר כיון דבפרשה לא כתיב כ"א לאו כל בני חייבי לאוין יהיו ממזרים ומשני דהקש כל עריות לאשת אב הוא בקרא דכי כל אשר יעשה היינו קושיא דר' יונה ושם הוזכר כרת: כמדומה לי שאין לו מות בקדקדו. ה"נ בירושלמי ה"א: פלוגתא דר' יהודה ורבנן. ה"נ בירושלמי ע"ש ושם מקשה ולא מודי ר' יהודה שאם קידש דתפסי בה קדושין אלא בגין דתנינן שש עריות כו' והני ר"ח כן כו' ועפ"ק ד"ה ומכולם מה שנתקשה בהירושל' ובענ"ד פי' הירושלמי דמבית מהסיפא דלא תפסי בה קדושין מדנקט אמו ועלה קתני מפני שהן נשואות לאחרים ומקשה ע"ז ותני ר"ח היינו דעלה קאי ר"ח ואמר דאם כדיעבד נשאת לאחיו פוטרה צרתה וע"כ גם הוא קאי לר' יהודה דאילו לרבנן גם לכתחלה נושאה ולא הו"ל בכלל שש עריות וע"כ משום דלכתחלה נשאת לאחרים תני בה מפני שהן נשואות לאחרים ומאי דקאמר ר"ח שלא בעבירה פי' דתפסי בה קדושין וא"כ גם לר"י מסכתת לה ולמה לא תני לה במתני' ומשני משום דלא מסכתת בה אחותה שהיא יבמתה כו' כדמשני כאן לק' י' ע"א: ובפלוגתא לא קמיירי. ה"נ שם ועוד לענין חליצה כר"ע: ע"ב חלוק היה ר"ש אף בראשונה. עי' ירושלמי פ"ב ה"ב: אחותה שהיא יבמתה. עמש"ל ע"א ועי' ירושלמי פ"ב ה"ב פ"ג ה"ב: ואביי מתרגם. בירושלמי פ"ב שם ע"ש ר"ז:

דף י ע"א בתרתי לא מסכתת לה. ה"נ מתרץ בירושלמי: שש עריות. ה"נ משני בירושלמי מזה ומדחה לה ועי' מש"ל יט: דאי עבר ונסיב. ה"נ בירושלמי ה"א וכ"ה בפי"א ה"א ומוכח שם דזה לא הוי כלאו מפורש דהלא גם אין לוקין עליו כמוכח בירושלמי כאן ה"א ובפי"א ה"א ועמש"ל ד. ליישב לפ"ז קו' התוס' כאן ד"ה לר"י: ע"ב לפי שאינה בארת נדה. בירושלמי ה"א אמר משום דר"ע דלר"ע אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וכפלוגתא לא קמיירי: אר"ל הוא אין חייב. בירושלמי ה"א לר' יסא מוחלפת שיטת ר"י ור"ל דלר' יוחנן רק הוא על החלוצה בלאו כו' ור"ל ס"ל בין הוא כו' ור' אמי ס"ל פלוגתייהו כבכאן ובפ"ה ה"ד לא הוזכרו המ"ד בשמותם רק כמ"ד התם: כיון שלא בנה. ספרי תצא רנא ע"ש ר"א אשר לא יבנה ולא עתיד לבנות: מי איכא מידי. בירושלמי תלי הפלוגת' בהאי סברא אי כימא חליצה פטור או חליצה קנין ע"ש: אתאן לר"ע. עי' ירושלמי פ"ה ה"ד:

דף יא ע"א צרת סוטה אסורה. עמש"ל ג: ובירושלמי פ"ז ה"א וסוטה פ"א ה"ב ע"ש ר' יוחנן וכ"ה דעת שמואל ורב שם ועוד איתא שם ובפ"ט כאן ה"א ע"ש סתמא: טומאה כתיב בה בעריות. ה"נ ע"ש רב בירושלמי פ"י סוף ה"א ובסוטה פ"א סו' ה"ב: ע"ב מן הארוסין מותרת. בירושלמי פ"י ה"א וה"ו ספרי תצא ע"ר משום ראב"ע: המחזיר גרושתו משנשאת. עי' ירושלמי פ"י סו' ה"א ובסוטה פ"א סו' ה"ב דר' יוחנן אמר צרת מחזיר גרושתו מותרת ושמואל אמר אפי' גרושה עצמה מותרת ע"ש: ואין בניה תובעין. ירושלמי פ"ד הי"ג קדושין פ"ג הי"ב ועפ"ק פ"ד שם ד"ה המחזיר ועי' ספרי תצא פ' ע"ר:

דף יב ע"א משום צרת בתו ממאנת. בירושלמי ה"ב פי"ג ה"א פלוגת' דר' יוחנן עם רב ורשב"ל דר' יוחנן ס"ל דגם אם מאנה ביבם מתרת צרתה ורב ורשב"ל ס"ל דאין המיאון ביבם מתרת צרתה ועמ"ש לקמן יג.: צרת אילונית. עמש"ל ג' ע"ב: ע"ב א"כ מלינו תמותו ממאנת. ה"נ בירושלמי כאן ה"ב פי"ג ה"א: לאחר הזמן הזה. בירושלמי שם מוקי הך דר' ישמעאל שמאנה כלתו וכנה על כתפה שנתעברה לאחר הזמן הזה וס"ל כר"ש עד שתתפשט הכף והיינו מטעם דאמרינן ע"ד קדושין הראשונים בעל ומתני' לא ס"ל כר"ש ומוכח דהך דר' ישמעאל הוא משום קדושי קטנות ומ"מ אחר שתתפשט הכף ל"א כן דע"ד קדושין הראשונים בעל שהוכל למאן משום דנראית כגדולה ועמש"ל ב: תו' ד"ה דאפילו. דהא מודה ר' יהודה כשבעל. וכ"ה בירושלמי שם ע"ש:

דף יג ע"א התורה רבתה. ה"נ בירושלמי ה"א: ואפי' כנס ולבסוף גירש. עמש"ל ב: האי תנא סבר. בירושלמי פ"ג ה"א לא מוקי לה כתנאי כ"א כרבא וזו ואצ"ל זו קתני ולאו דוקא תני שם בפ"ג גירש ואח"כ כנס: צרת ערוה שאני. בירושלמי גם בצרת ערוה איכא פלוגת' וס"ל לחד מ"ד דאפילו צרת ערוה ממאנת ומתרת צרתה והא דתני וכל היכולה למאן היינו שמתה אחר מות בעלה ע"ש בה"ב ובה"ד כאן ובפי"ג ה"א: שש עריות. ת"כ קדשים פי"א: ב"ש מתירין. עפ"ק פ"ג ה"א ד"ה אלא כב"ש שכ' לשיט' הירושלמי דס"ל לא עשו כדבריהם לקולא אלא תלו והוא דלא כמסקנת הבבלי בסוגין לק' יד דעשו. ועי' ירושלמי פ"א ה"ו קדושין פ"א ה"א דפלוגת' דרב ושמואל בזה ת"א עשו כו': ע"ב אר"ש בן פזי מ"ט דב"ש. בירושלמי ה"ו ע"ש ר' סימון בשם ר' יוסי בשם ר' נהוריי: דאר"י אמר רב מנין. בירושלמי ה"א א"ר ינאי נמנו שלשים וכמה זקנים מנין כו' וכ"ה בסוטה פ"ב ה"ה קדושין פ"ג ה"ה ועי' לק' נב: א"ר ינאי בחבורה נמנו כו': ר' נחמיה אומר. ב"ר פ"ג ופס"ח ופפ"ו שוח"ט סי' ט' מכלתא בא פי"ג ירושלמי כאן ה"ו ושם מקשה מקרא לשאלה ומשני בדיוט' שהתחונה: לרבות את הארוסה. בירושלמי ה"ו איתא דכותאי דרשי דוקא ארוסה ודחי להו דא"כ מאי וכן אין לו ע"ש: דר"י בן נורי. ירושלמי ה"ו ופ"ג ה"א: תנן התם מגילה. ה"נ מקשה בירושלמי פסחים פ"ד ה"א ובפ' ערבי פסחים ה"ה הרי פורים כו' ומשני מי שסידר את המשנה סמכה המקרא משפחה ומשפחה ועיר ועיר ופי' הק"ע כיון שיש סמך מקרא אין שייך בזה אגודות אגודות. והכא משמע דלא ניחא ליה בתי' זה דהא גם שמקשה מביא סמך מקרא ומ"מ קשי' ליה אעיקר תקנה: לא תעשו אגודות. ספרי ראה צו: בע"פ עד תאות. עי' תוס' פסחים יד. ד"ה שתי מ"ש בשם הירושלמי והוא בפ"א שם ה"ה:

דף יד ע"א דרב אמר לא עשו. בירושלמי כאן ה"ו ובקדושין פ"א ה"א אית' ח"א כו' ומהכא תסתיים דרב הוא דאמר לא עשו ושמואל אמר עשו ועפ"ק פ"ג ה"א הבאתיו לעיל יג. ע"ש: בת קול. בירושלמי ברכות פ"א ה"ד כאן ה"ו סוטה פ"ג ה"ד קדושין פ"א ה"א איתא שם רב ביבי בשם ר' יוחנן ביבנה יצאת בת קול: תוס' ד"ה ר' יהושע. כנגד רבים. וכן מפורש בירושלמי מ"ק פ"ג ה"א מטעם רובא וגם ר"א ידע דהלכה כרבים רק הקפיד על שרפת טהרותיו בפניו: תוס' ד"ה כי בירושלמי. מגילה פ"א ה"ד דאית' שם כפר שא"ב עשרה תקנתו קלקלתו ונדון כעיר ועי' פ"מ ומה"פ שם דבים בו עשרה קורין ביום הכניסה ההכפר וע"ע מה"פ שם ברפ"א דמגילה: שם בירושלמי דבן עיר אינו מוציא בן כרך. הירושלמי הוא במגילה פ"ב ה"ג. והב"ח הגי' כאן אינו מוציא בן כפר. ולפנינו בירושלמי שם איתא בן כרך ופי' דברי התוס' הוא דכשם שאינו מוציא בן כרך כך אינו מוציא בן כפר מהאי טעמא כל שאינו מחויב כו' וא"כ למה יתכנסו בעיירות יכולים להכנס בכפר וכדמוכח ג"כ מהירושלמי בפ"א שם ה"ד כנ"ל ואמת שבסברא"ש איתא בן כפר ועפ"ז הגי' הב"ח וכ"מ מהגרי"ב שציין על בעירס עי' ברא"ש משמע שרוצה לכוון ד' התוס' לדע' הרא"ש אבל באמת דברי התוס' הם כפי הגי' שלפנינו וס"ל שהיו קורין בכפר וכמ"ש המה"פ שם ושם: שאפשר לעשותה מע"ש. עי' ירושלמי שבת פי"ט ה"א ופסחים פ"ו ה"ג ומגילה פ"ב ה"ז דאיתא דהאבר"ם ס"ל ג"כ כר"ע ובכמנחות עב.: בשלמא ב"ש מב"ה. בירושלמי ה"ו וקדושין פ"א ה"א מקשה שם ג"כ אבל שם הוא בהפך דהתם קאמר לענין פלוגתייהו בקדושין לב"ש בדינר ולב"ה בפרוטה ומקשה איך נשאו נשים זה מזה ומשני מודו ב"ש לב"ה לחומרין ומקשה אלא ב"ש איך נשאו נשים מב"ה ע"ש: ע"ב אר"א אע"פ שנחלקו כו' מודים. ירושלמי ה"ו: לא נמנעו. שם ובקדושין פ"א ה"א: דר"י בן נורי. רשום לעיל יג: הולד פגום. בירושלמי הולד ממזר ועפ"מ דלשיטת ר"ע קאי:

דף טו ע"א מה נעשה להם לצרות. פרש"י שנתיבמו ובירושלמי ה"ו איתא שנשאו ואפשר דס"ל כמ"ד לא עשו ואצרה עצמה דב"ה כדמסיק כאן: אימא ואשיאנה. בירושלמי שם מפורש ואשיאנה לכהונה: א' כדברי ב"ש. בירושלמי בכורים פ"ב ה"ד ר"ה פ"א ה"ב מקשה א"כ למה דוקא אתרוג ולא שאר אילנות תני דר"ג ור"א נהגו בה ומשמע דמתרץ כן אליבא דר"ע וכר"ה בבבלי יד. איתא פלוגתא דר' יוסי כר' יהודה ס"ל כן ולת"ק דב"ש וכ"ה נהג בה ולהירושלמי לא קשה קו' הבבלי כאן: ע"ב הרואה אומר לאפוקי. בירושלמי כאן ה"ו ובקדושין פ"א ה"א איתא דטמאו טהרות למפרע ובזה אין שייך הרואה כו' ושם מתרץ כל שלא בא מעשה לב"ה כו': נהי דממזר ל"ה פגום. עי' ירושלמי פ"ד הט"ו קדושין פ"ג הי"ב: קבעו מני' צרות. בירושלמי ה"ו איתא שאלו את ר' יהושע בני צרות מהו ושפיר פשיט מאי דבעו מניה:

דף טז ע"א תפסו לר' יהושע. בירושלמי ה"ו לא ידע ר' דוסא מי הם עד אחר כלותו לדבר עמם ותלה עיניו הייתו שהרים גבות עיניו למיחמי להון. וכשראה את ר' יהושע אמר עליו המקרא את מי יורה דעה כו' גמולי מחלב כו' שהיתה אמו מכנסת עריסתו לבהמ"ד כדי שיתדבקו אזניו בד"ת ועל ר"ע אמר המקרא כפירים רשו כו' דהיינו שהיה עני קודם שנעשה ת"ח ואח"כ נתעשר: נער הייתי. בירושלמי שם לא בשביל אביו אמר כן דמסיים מכירו אני שהוא דור עשירי לעזרא ועינוי דמיין לדידי' א"כ על עזרא אמר כן: מעיד אני עלי. בירושלמי שם איתא דמתחלה אזלון לגבי אחיו ויתבי קמי' מסבר לון ולא סברין כו' ואח"כ בשובם לר' דוסא אמר להם עדותו: צרת הבת אסורה. בירוש' הלשון שתנשא לכהונה: מן הקרדויים. בירוש' שם לית' בעדותו מן הקרדויין וא"כ ל"ק קו' הגמ' כאן מהא דתני רמי בר יחזקאל אך ע"ש ר"נ בר יעקב איתא שם ובפ"ד דקדושין ה"א מקבלין גרי עובדי כוכבים מן הקרדויים ומן התרמודים: קדשה לשעתה. עי' מע"ש פ"ג ה"ג וסנהדרין פ"א ה"ג ועמ"ש שבועות טז.: כל הכתמים. ה"נ מדייק בירושלמי ה"ו וקדושין פ"ד ה"א ר' אבהו בשם ר"י ממתני' זו שגרי תרמוד כשרים: ע"ב על בת ישראל הולד ממזר. פלוגתא דתנאי לק' מה. ובירושלמי קדושין פ"ג הי"ב מוכח דת"ק דס"ל שם הולד ממזר הוא ר"מ [ועי' לקמן נח. ובירושלמי קדושין פ"ג ה"ג] ואתיא מתני' דס"פ אלמנה לכה"ג סט: כר"מ דהוא סתם מתני' ובירושלמי פ"ז ה"ז מוקי למתני' שם בעובד כוכבים ועבד מהפסולין ואין הכרח לומר דס"ל למתני' הולד ממזר עמ"ש לק' ע. ועי' תוס' לק' מה. ד"ה יצאו שהקשו דר' יוחנן אדר' יוחנן ומתרצי הא דידיה הא דרביה וקושיא זו עם התירוץ איתא בירושלמי יבמות פ"ז ה"ז ותימה שלא הזכירו את הירושלמי דמקשה מר' יוחנן דאמר בקדושין שם וכן בגיטין פ"א ה"ד דהולד ממזר וביבמות קאמר דרש דכותי ועבד פוסלין מן הכהונה ואי הוה ממזר א"צ לדרש זה שיפסלו ומתרץ כנ"ל ע"ש בפ"מ והכא ג"כ מוכח דס"ל הולד ממזר דגם לאידך דס"ל משום בנות ירושלים ג"כ ע"כ ס"ל כותי ועבד הבא על ב"י הולד ממזר: הכל נפטו. עי' פתיח' דאיכ"ר סי' ט' איכ"ר ס"א: והם נפנו על בנות. וגם עובדי כוכבים בני תרמוד היו בין בחורבן בית ראשון בין בחורבן ב"ש כדאית' בב"ר פנ"ו ובאיכ"ר פ"ב פסוק בלע ה' ובירושלמי תענית פ"ד סו' ה"ה: הומניא לפום נהרא. עי' ויק"ר פכ"ג שהש"ר פ"ב איכ"ר פ"א בשינוי: תוס' ד"ה פסוק ובפסקתא. ליתי' בפסקתא ועי' הקדמת אגרת בראשית למהר"ז ז"ל שהעיד שיש תחת ידו ספר שבעים שמות למט"ע וזה הספר קוראים התוס' פסיקת' והגי' במקום כתי' שמות צ"ל בע' שמות ע"ש וכמבוא להסדר"ג להרש"ב אות ח' סי' א' מ"ש: שם דבב"ר. פכ"ה ע"ש:

דף יז ע"א ואין בנך הבא. ב"ר פ"ז במד"ר פי"ט קה"ר פ"ז פס"ר יד תנחומא חקת ופסדר"כ ד' פרה ירושלמי פ"ב ה"ו קדושין פ"ג הי"ב: דההוא דרא אגטרויי. יתכן ע"פ האמור בויק"ר פט"ז ושפת שמר משפחות הם: שני אחים. ספרי תצא רפ"ח: ע"ב יחדיו שהיתה להם ישיבה א'. ה"נ בירושלמי פ"א ה"ב פ"ב ה"א ושם מקשה מאי צריך קרא פשיטא דאין אח בשעת מיתת זה הלא פקעה זיקה ומשני דצריכה באופן שאשת אביו של המת היא מעוברת דהו"א דממתין ע"ש וה"ה דהו"מ לשנויי בדאיכא עשר את שה"ס בעולמו דלא פקעה זיקה והו"א שזה שנולד אח"כ ג"כ מצי לייבם. אך פי' הירושלמי נצרך למאי דמוקי לק' יח: לר"ש קרא בחד אתא: פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. ספרי תצא רפ"ח: המיוחדים. בנחלה: יליף אחוה. ה"נ בירושלמי פ"א ה"א: אר"ה אמר רב שומרת יבם. בירושלמי כאן סוף ה"א ובפ"ד ה"ח וסוף הפרק סוטה פ"ב ה"ה ע"ש ר' יעקב בר אחא בשם ר"א: ואיידי דתני רישא. בירושלמי ספ"ד משני איידי דסיפא תלן לה כו' ע"ש:

דף יח ע"א לאפוקי מב"ש. ה"נ ס"ל לר"א בן ערך בירושלמי כאן בפ"ב ה"א ופ"ד ה"ז ופ"ו ה"ד ועי' פ"ג ה"ד דר"א בן ערך עדיפא מב"ש דלדידיה א"צ חליצה אח"כ ולב"ש בעי' חליצה אח"כ ועי' ירושלמי נדרים פ"י ה"ו ומ"ש לק' כט: דהא ר"ג אמר אין זיקה. כ' דהוא לטעמא דרב לק' קט: ובירושלמי פי"ג ה"ז ע"ש ר"א ור' יוחנן לר"ג דס"ל שמקדש אחות יבמה נפטרה היבמה דאלו לטעמא דשם משום דגדלו קדושי' עמה הו"ל כמקדשה מקודם בחיי אחיו ולא שייך כאן בטול מצות יבמין דכבר בטלו למפרע: ע"ב המתן עד שיעשה. בירושלמי פי"ג ה"ז מוקי לה דלא כר"ג דאלו לר"ג ס"ל המקדש אחות יבמה נפטרה היבמה והוא ע"פ המבואר כאן דלר"ג אין זיקה ולריב"ב יש זיקה ועי' ירושלמי רפ"ג ופ"ד ה"י: ה"מ בחד. עי' ירושלמי פ"ג ה"ג וה"ד שם: רש"י ד"ה מיבם לאיזו שירצה אלא ארישא. וכן מוכיח בירושלמי ה"ב דאי אסיפא במאמר קשי' והא לומר שמא לא קנה מאמר ונמצא מתחייב עליה משום אשת אח ואיך נפטרת צרתה בביאת בעלת מאמר ע"ש: א"ר אושעיא חלוק. בירושלמי שם אמר רבי יוחנן מודה ר"ש בראשונה. אשכח תני עוד היא במחלוקת: בהתירא אשכחוה. ה"נ הסברא בירושלמי לר' יוחנן דמחלק בין הרישא ובין הסיפא בזה: רש"א מיבם. בירושלמי פ"ג ה"ג מקשה מחלפא שטתי' דר"ש כו' דמקשה מר"ש דהכא אמ"ש ר"ש במתני' לק' כת: ר"ש פוטר בשתיהן ומובא לק' יט. ומשני לחלק בין יבם אחד לשני יבמין ופי' תוס' לק' כח: ד"ה שנעשו הכ' ג"כ לחלק כן מחמת הא דרש"א יקיימו [שם ע"א] והיה להם להסתייע מהירו' לסברת חילוקם אך שיטת הבבלי אינו דומה לשיטת הירושלמי דס"ל בטעם ר"ש דפוטר בשתיהן משום זיקה [ורק השני' כמ"ש לק' יט. דכ"ה דעת הירושלמי לר"ש] כ"א מגזה"כ לצרור על שתיהן ולזאת ל"ק להבבלי מהא דאשת ב' מתים דאינו כ"א מדרבנן:

דף יט ע"א והא טעמא דר"ש משום מאמר. ירושלמי כאן פ"ב ה"א וה"נ פ"ג ה"ד וה"ה פ"ה ה"א: ויקח יבם א'. עי' ירושלמי פ"ג ה"ג ומש"ל יח: או אשה וכתה. בירושלמי פ"ג סוף ה"א מקשה מזה על רב דאמר חליצה קנין ואמר דצ"ל קיום הייתו שאין לזה תירוץ. ועמ"ש ביפ"ע רפ"ג: קפצי רבא בארבעה זוגי. בירושלמי פ"ג ה"ג פירש ר' הושעיא אבי המשנה ר"ש פוטר את השני' וכל הסוגי' שם אזלא עפ"ז ומוכח דלא היה להם ברייתא זו דפוטר בשתיהן ע"כ לא ס"ל ג"כ טעם לצרור לר"ש [כמש"ל יח:] דאיתא בברייתא זו: ר"פ אמר בייבם. בירושלמי ה"ב הוא כן דעת ר' יוחנן: ע"ב רש"א ביאתה. ה"נ בירושלמי ה"ב את אמר מה דאר"ש על ראשה מה אר"ש בבעלת מאמר. נשמעינה מן הדא כו' ושם ר"ז בשם רב ששת תני תמן רש"א שתיהן אסורות. ואף בנולד אח"כ כדמסיק לק' הכי וכן משמע שם מדמקשה שם דלמא קונה מאמר ושתיהן מותרות דמצא שתיהן בהתר. ומסיק דאסור משום זיקה דקונה ומשייר והמקנת דקונה עושה אותה כצרת ערוה והוא דלא כסוגי' דילן ועי' תוס' שכ' דאין זיקה אוסרת לר"ש ועי' בירושלמי פ"ג ה"ג דמקשה על ר"ז בשם רב ששת מהא דב' מתים דמייבם לאיזו שירצה והמיון הוא לסברא דזיקה ע"ש: מ"מ דרבי. ה"נ בירושלמי פ"ה ה"ד וכן בה"ו שם: כאשתו לכל דבר. בירושלמי פ"ו ה"א מדייק מזה דאף שלא היה ביאה ממש קנאה אחרי שנכנסה לביתו וא"כ אין מוכרח דיוק ריב"ח די"ל דזה קמ"ל כהך דירושלמי ועי' פ"מ שם שכ' דהבבלי פשיט' ליה דהערא' כגמר לקנות לגמרי:

דף כ ע"א אלא מעתה אחותו מאמו. כה"נ מקשה ומתרץ בירושלמי ה"ב: אחותה שהיא יבמתה. עמש"ל ע' ע"א וע"ב: צרת אילונית. עמש"ל ג: מצוה לשמוע ד"ח. כאן ה"ד בירושלמי: ר' יהודה מחליף. בירושלמי אית דמחלפין: נקרא קדוש. בירושלמי ה"ב ע"ש ר"י בן פזי כל הפורש מן העריות נקרא קדוש ויתכן דהיינו ע"י פרישה בנדרים שמד"ס ול"ק להירושלמי קו' הגמ' כאן: מה ת"ל יבמתו. בספרי תצא רפט דריש יבמתו לרבות זקנה וקטנה ואילונית והתם מלקתת את יבמתו [אך מאי דדריש לרבות אילונית תמוה הא לעיל ממעט שם פרט לאילונית וכ' למחוק כאן תיבת ואילונית]: יש לך. ה"נ בירושלמי פ"א ה"א יבמתו ריבה וקס שם גם במסקנא כן ולא משום גזרה אטו ביאה שניה ועמ"ש בר"פ יש מותרות: כל העולה. עמש"ל ג.: ע"ב בא עליה או חולץ לה נפטרה צרתה. בירוש' ה"נ בבא עלי' פלוגת' דר' אלעזר ור' יוחנן ור' חייא תני דנפטרה צרתה: גזרה ביאה ראשונה. שיטת הירושלמי הוא לאו משום גזרה כ"א משום יבמתו ועמ"ש לק' פד:

דף כא ע"א האל קשות. ה"נ בירושלמי ה"ד ע"ש רב: עשו משמרת. ת"כ ס"פ אחרי: אם אמו. ה"נ בירושלמי: אמר רב ארבעה נשים. בירושלמי ה"ד תני ר' חנין אומר כולהון אין להן הפסק חוץ מאשת אבי אמו בר קפרא אמר כולהון יש להן הפסק דבר קפרא יוסיף אם אבי אמו ואם אבי אביו רב אמר כלת בנו יש לה הפסק מה פליג כלת בנו ממקום אחר באת רב אמר זרע היוצא ממנו אסור וזהו כדעת רב כאן שרק ע"י אישות יש הפסק ור' חנין בירושלמי דאמר חוץ מאשת אבי אמו כ"ש הני דרב הכא דהלא כאן זעירי מוסיף זאת משמע דכ"ש הני דרב ול"ד חוץ מזה קאמר כ"א הנך דדמי ליה: תוס' ד"ה ומותר ירושלמי. כאן ה"ד: ע"ב גזרה לגזרה. עמ"ש שבת כא.: כל שנקבה ערוה. בירושלמי ה"ד ע"ש רב:

דף כב ע"א מן השפחה ומן הנכרית. עמש"ל יז.: ע"ב ואינו מטמא לאשתו פסולה. ת"כ אמר פ"א ובירושלמי פ"י ה"א ע"ש תני ר' חייא וכ"ה בכתובות פי"א ה"ז: ור"י בר"י א"ק אחותך היא. בירושלמי סנהדרין פ"ז סוף ה"ו אמר ר' ירמיה ר' אבהו בשם ר' יוחנן דר"י בר"י בשיטת אביו ר' יהודה אמרה דגם באמו אשת אביו במתני' שם ס"ל לר' יהודה דא"ח אלא משום אמו חוץ ואמר דלא בשיטת ר' יהודה אביו דאפי' לת"ק לא דמי לאמו דחייב גם על אשת אביו שלא אמו משא"כ אחותו שא"ח על בת אשת אביו שאינה אחותו ומותר בה: שאין מזהירין מן הדין. עמ"ש פסחים כד. מכות ה: ומש"ל ג' ע"ב:

דף כג ע"א וכי יש אהובה לפני המקום. ספרי תצא רט"ו ע"ש: בין שאומרים לאביך. ת"כ קדשים פי"א: מהאשה וילדיה. ירושלמי כאן ה"ו קדושין פ"ג הי"ב: חד בשפחה. עי' מכלת' משפטים פ"א דשם יליף משפחה לכל שאין לה קדושין מכל אדם דהיינו עובדי כוכבים ולא ס"ל הך פרכא דאין לה חיים ואפשר דאזיל בשיטת הירושלמי כאן פ"ב ה"ו דס"ל דגם עובדת כוכבים אין לה חיים מדמשני על בלאדן דמשום שכבד זקנו זכה להתיחס ולא קאמר כבבלי לק' סג. דבהיותו עובד כוכבים אית ליה חיים: עובד כוכבים ועבד. עמש"ל טז: מאן תנא כו' ר"ש. הרמב"ם בפ"ב מהל' א"ב פסק כרבנן דר"י בר"י ופסק ג"כ דלא כר"ש לדרוש טעמא דקרא ועי' לח"מ ובק"א האריכתי ואכמ"ל: ע"ב דקא פגע באחות זקוקתו. ה"נ בירושלמי ה"א וע"ש בפ"מ דמפרש לה התם דקאי אסיפא דנקט הכא טעמא משום תשב יבמה לשוק ע"ז נקט בירושלמי משום אחות יבמתו. ולא ידענא מי הכריחו לזה לפרש אסיפא דהלא על הרישא פשוט יותר ואולי משום דאיתא אחד ישראלים וא' כהנים דע"כ אסיפא קאי דאיכא רבותא משום ספק חלוצה ע"כ מסתבר ליה לפרושי מה דנקט אח"כ ג"כ אסיפא אבל אין זה הכרח ועי' מ"ש לק' כד. דלהפ"מ גם א' כהנים ארישא קאי והיינו ארישא דסיפא:

דף כד ע"א ואפי' שניהם כהנים. ה"נ בירושלמי ה"א. אולם בה"ש איתא דכהנים אסורים ופי' הק"ע דהיינו לכתחלה והפ"מ מפרש דבה"א מיירי ברישא דאיכא ספק חלוצה אבל בה"ש מיירי בסיפא דשתיהן חלוצות וא' מהן חלוצה ודאית בכה"ג ל"א ספיקא דרבנן דהו"ל כנשאלו בב"א והבבלי ס"ל דהו"ל כנשאלו בזא"ז ודבריו מוקשים דהלא גם ברישא דסיפא דהא' חולץ לשתיהן יש א' חלוצה ודאית ועי' בס' עצי ארזים סי' ו סק"א: ת"ל ואשה. ת"כ אמר פ"א: מיכן שמצוה בגדול. ספרי תצא רפט: פרט לאילונית. עי' ירושלמי פ"א ה"א ולק' פ"ד ה"א: ששמו מחוי. ספרי שם וירושלמי פ"ד ה"א: ע"ש אחי אביו מנע"ל. ה"נ בירושלמי כאן פ"ב ה"י: ע"ב איש שנתגייר לשום אשה. ירושלמי קדושין פ"ד ה"א: הלכה. שם: כי נייס ושכיב רב. ה"נ דחי בירושלמי כאן ה"י להא דרב מחמת הא דתני מיד אחר יקיים ואי בעדים אמאי כנס לא יוציא: א"ר הואיל ומכוער. בירושלמי פ' המדיר ה"ו ע"ש ר' אלעזר בשם ר' חנינא ועל רבי קאמר התם דאמר מה בכך ולפי' הק"ע ופ"מ ס"ל שאין מוציאין אשה מבעלה ע"י"ז ולג"א שכ' שם ס"ל לרבי כבכאן:

דף כה ע"א לא ישא את אשתו. בירושלמי כאן הי"א קדושין פ"ג ה"ז מותיב מינה על רב דאמר באומר קדשתי את בתי ואיני יודע למי וכא א' ואמר אני הוא דנאמן גם לכנוס מהא דאיתא כאן לא ישא את אשתו תמן הוחזקה באשת איש לכל ברם הכא לא הוחזקה כ"א בפני שנים והדמיון הוא דגם התם שאומר אני הוא המתירה בגט שלו להנשא וכשישאנה הוא נוגע בעדותו כמו במביא גט: שהכתב מוכיח. עי' ירושלמי לקמן פט"ו ה"ד: ע"ב באומר אני הייתי עם הורגיו. בירושלמי הי"א לגי' הק"ע סייעת' קטלי': במגיות קפוטקיא. שם בקסרין שבקפוטקיא: מ"ש מהא דתנן. בירושלמי הי"ב מקשה איפכא מהא דגבי המפקיד דמוכר בב"ד דתני ב"ד לא יקחו ומשני מקח עשוי להשתלם אשה כו' ע"ש:

דף כו ע"א הא דהוא קטנה. בירושלמי ה"פ לא מחלק רק נתגרשו לא וליתא שם הך ברייתא דאפי' נתגרשו: תרי זימני הוי חזקה. פלוגתא זו בירושלמי ספ"ו ע"ש אית תניי תני: ע"ב ואמצעית צריכה חליצה מכניסם. בירושלמי ה"א ע"ש שמואל והפ"מ בשם הרשב"א מגי' ע"ש רב ומ"ש לפנינו שם ע"ש רב לגירסתו הוא ע"ש שמואל ובלשון אחר דהשלישית חולצת מאיזה מהן שירצה והוא כמסקנא הכא ע"ש שמואל דלכולן הייתו רוכן: וחליצה פסולה צריכה לחזור. בירושלמי תלי לה בסברא אי כימא חליצה קנין או חליצה פטור ע"ש:

דף כז ע"א חלץ לאחיות לא נפטרו צרות. בירושלמי ה"א ע"ש תני תמן: אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו. ירושלמי כאן ה"א ולק' ס"ד ה"ח ועגו"י כאן: מותר אדם בקרובו'. שם ובירושלמי כאן ה"ג: כריב"ב. ירושלמי פ"א ה"א פ"ג ה"א: ע"ב כיבמה שהותרה ונאסרה. עי' ירושלמי ה"א דהיא פלוגתא דר"א ותכמים וכלק' כח. ועי' ירושלמי פ"ד ה"י: ור' יוחנן אמר מתה שני'. בירושלמי הא אמר תחלה לר' יוחנן דמחלק בין שניה לראשונה ואח"כ אמר א"ר יודא היא הדא היא הדא צריכה לי' ולית זיקה כלום פי' דגם הראשונ' אם מתה ס"ל דמותר בשניה וע"כ אמר אחיות א' טעם מה כן ומשום דזיקה דרבנן אין שייך בה נאסרה וכדמסיק הכא לרב: אחיות א"י מי שנאן. ה"נ בירושלמי ושם אתמר עלה ר' בא ר' חייא בשם ר' יוחנן א' טעם אחיות יבמות מה הן ר' הילא ר' יוסא בשם ר' יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות לאיסור אחיות שאינן יבמות ועי' לק' ה"ז והיא מבואר דשאינן יבמות היינו שא' מהאחיות נשואה לו אף שמתה אח"כ כיון שהיתה בזיקתה הראשונה אסורה נאסרה עולמית אף שבנפילתה השני' כבר מתה אחותה והאיסור בתחלה היה ע"י זיקה וגל"ד לקידש אחיו את אחותה שבשעת נפילה היתה זקוקה לו ולא נאסרה בתחלה וזה הוי תירוץ לקושיתו מהא שקידש אחיו דמותר לדעת חכמים במתה אשתו:

דף כח ע"א ר"א היא. עמש"ל כז: ד"ה כיבמה: דנפיל בב"א. בירושלמי פ"ג ה"א מוקי כן ר' ירמי' למתני' דאחיות ע"ש: רש"א יקיימו. ע' תוס' לק' ע"ב ד"ה שנעשו ומש"ל יח: ויט. ועי' ירושלמי כאן ה"א דבבא על א' מהן ומת אחיו השני דמוציא אשתו בגט והשני' בחליצה ומקשה והא לר"ש בליכא כ"א את א' פוטר השני' ומשני כיון דהיתה נראית. לצאת בחליצה אינה מותרת בלא חליצה פי' דהא דר"ש פוטר הייתו בשלא הי'

הי׳ כ״א את אי מתחלה אבל מאחר שהיו כתחלה שניים ונזקקה לחליצה שוב אינה נפטרת בולא כלום וגם אוסרת את אשתו : **ע״ב** בכולן אני קורא. עמש״ל ט: : ר״ש פוטר בשתיהן . שיטת הירושלמי דרק בשני׳ פוטר כבבלי לעיל יט. ועמש״ל יח: ויט. :

דף כט ע״א בגט ובחליצה. במשנה שבירושלמי ליתי׳ היבת ובחליצה ומירושלמי ה״א מוכרח דגרסי׳ לי׳ דפריך מזה לרב דאמר חליצה קנין ועי׳ פ״מ ועי׳ נדרים פ״י ה״ו : לא תימא מאמר לב״ש קונה קנין גמור . ה״נ בירושלמי כאן פ״ג ה״ד והם איתי׳ דר״א בן ערך ס״ל דקונה קנין גמור אבל ב״ש לא ס״ל כן ועי׳ בירושלמי פ״ב ה״א ופ״ד ה״ז לענין קנין לגבי ירושה בנכסי אחיו דל״ה מאמר קנין לב״ש כ״א לר׳ אלעזר בן ערך וכן בפ״ו ה״ד לענין אם נעשה כה״ג דל״מ לב״ש מאמר למחשבי ככנוסה וקנין כ״א לר״א בן ערך ועי׳ נדרים פ״י ה״ו קדושין פ״א ה״א כאן פ״ה ה״א : **ע״ב** כגון דעבד בה מאמר . בירושלמי נדרים פ״י ה״ו משמע דבין כמאמר בין שלא במאמר פליגי ע״ש :

דף ל ע״א נכרית חולצת ולא מתיבמת . בירושלמי ה״ה וה״ו מפרשי לה בין לרבנן בין לר״ש דבין לרבנן דקונה ומשייר ובין לר״ש דספק קונה ע״כ חולצת ולא מתיבמת : שאין אני קורא בה . עמש״ל כז: ובירושלמי כאן ה״ז : ב״ש דאמרי . עמש״ל יח. : **ע״ב** למעוטי כנס ואח״כ גירש . בירושלמי ה״א ר׳ חגיי בשם ר׳ זעירא לא סוף דבר בגירש ואח״כ כנס אלא אפי׳ כנס ואח״כ גירש ועמש״ל ב: : מאי טעמא . עי׳ ירושלמי כאן ה״ט ובפ״ט דגיטין ה״ג ומ״ש בק״ע ופ״מ דלהק״ע ופ״מ כפי׳ הב׳ גם בגרושין אמרי׳ לדון ספק קרוב לספק גרושין :

דף לא ע״א כשהוא חלים . ע׳ תוספת׳ פ״א דתרומות ובירושלמי פ״א שם ה״א ובפ״ז דגיטין ה״א כשהוא חלים ה״ה כפקח לכל דבריו : **ע״ב** וארעא אוקמא . ע׳ ירושלמי ב״ב פ״ט ה״ו לענין עליא דזבין ארעא : ולא מפי כתבם . ירושלמי סוף מס׳ : ג׳ אחין . ספרי תצא רפ״א ושם מסיים לגי׳ הגר״א מקרא לא תהי׳ כו׳ דחולצת ולגי׳ הישנה י״ל דקאי הסיפא בכנסה השני דאז מתיבמת ולא הוי׳ כאשת שני מתים : מיבם לאיזו שירצה . עמש״ל יח: : וניבם לאחדא . ה״נ מקשה בירושלמי ה״י ע״ש : תו׳ ד״ה מדרבנן . מה שהקשו מהך דלק׳ נו: גבי ביאת בן ט׳ שהוא כמאמר אותה הקושי׳ נמצא בירושלמי שם אמאי אמרי׳ התם דאשתו השני׳ שבגדלות מתיבמת ומשני דהכא כר״מ דס״ל כל שאין אתה מיבמני אין אתה מיבם צרתי והתם כרבנן והתוס׳ כ׳ דפלוגת׳ היא אי אשת ב׳ מתים דאורייתא ותימה שלא הזכירו את הירושלמי הנוגע לדבריהם אף שדרך אחר להם ע״פ הבבלי :

דף לב ע״א גט למאמרו . ע׳ ירושלמי פ״ס ה״ב וכק״ע שם דמוכח דל״מ גט למאמרו כלל : ומשום אחות אשה . ועי׳ לק׳ לד. ובירושלמי סי״ב : ר׳ יוסי אומר נדון בזיקה הראשונה . מתני׳ היא בסנהדרין פ״ט והברייתי׳ כילד מובאה בירושלמי שם ה״ו ושם אבעיא להו אמותו וכלתו לר׳ יוסי מהו אי נימא משום דכלתו בסקילה תמירא והיילא משום תומרא דידה וכן מבעי׳ לי׳ אי כלתו ואשת איש דהוי בב״א אי תיילי תרוייהו ע״ש : **ע״ב** אינו חייב אלא א׳ . היינו משום זרות כדמוכח בסוגי׳ וכן מפורש בירושלמי שבת פ״ב ה״ה : זר שאכל מליקה . בירושלמי ליתא פלוגתא דר״ח וב״ק כ״א זר ששמש בשבת וכע״מ ששימש בטומאה וזר במליקה נשמע מויכוחם דמקשה ב״ח והרי מליקה וא״ל התם מקרא וכל זר לא יאכל קדש כו׳ דהיינו דוקא לאו דזרות :

דף לג ע״א ואליבא דר׳ יוסי. בירו׳ שבת שם אחר ויכוחם אמרו נלא לחוץ נפקון ושמעון ר׳ יוסי מחייב שתים ור״ש מחייב אחת א״כ פלוגתייהו הוי בשהמא לדעת עמן לכ״א : **ע״ב** אי בשחיטה. ה״נ מקשה בירו׳ שם : אי בהקטרה. ה״נ בירושלמי ואמר שם ע״ד דר׳ יודן דאמר משום מבעיר ניחא ע״ד דר׳ יוסי דאמר משום מבשל מאי בישול יש בזה ומשני משום שרוצה באכולן כו׳ והיינו פלוגת׳ דלעיל שם ר׳ יודן ור׳ יוסי אמוראי ולא כהש״ק שם שטעה לחשבם לתנאי׳ ע״כ הקשה שם מה שהקשה אך זאת קשה לר׳ יודן אליב׳ דר׳ יוסי התנא מה ניחא הא הבערה ללאו יצאת . ועמש״ל ו: דלא מצינו בירושלמי מ״ד ללאו יצאת אולם כאן בבבלי לקושית הגמ׳ הא הבערה ללאו יצאת הומ״ל די״ב ג״כ משום מבשל : מחזירין אותן מיד . בירו׳ ר״פ האשה רבה מקשה אמאי לא אסרינן לה לבעלה כמו בהאשה שהלך בעלה שהי׳ ג״כ בטעות ומשני התם קנס קנסוה : שש עשרה תטאות . ה״נ בירושלמי ס״פ : פיתוי קטנה אונס היא . ירושלמי פסחים רפ״ח בשם ר׳ יוחנן קטנה אין לה רצון להאסר על בעלה וכ״ה בסוטה פ״א ה״ב ופ״ב ה״א :

דף לד ע״א יש אוכל . עי׳ מה״פ ב״ק פ״ג ה״ד ד״ה יש אוכל מ״ש : אם היתה שבת . עמ״ש בפנ״א ב״ק שם ובשבת פ״א ה״א : אליבא דר׳ יהושע . פי׳ ירושלמי שבת פי״ט ה״ד פסחים פ״ו ה״ס : הי׳ אוכל בתרומה . תרומות רפ״ח ומובא בירושלמי פ״ז שם ה״ב : אין אשה מתעברת מביאה ראשונה . ב״ר פמ״ה ופנ״א ויבא אל הגר ותהר ר׳ לוי בר חיתא אמר נתעברה מביאה ראשונה א״ר אלעזר לעולם אין אשה מתעברת מביאה ראשונה : זו תמאות . ירושלמי כאן ס״פ : **ע״ב** כמעשה ער ואונן . עי׳ ב״ר פפ״ה : אותה פרט לכלה . ת״כ מצורע זבים פ״ו : נתן לה גט צריכה להמתין . ירושלמי פ״ד הי״א ע״ש ר״ז בשם רב גידול :

דף לה ע״א מהדרין אותן מיד . עמש״ל לג: הגיורת והשבוי׳ . פדר״כ יב בחדש השלישי ע״ש ר׳ חייא הגדול : דברי ר׳ יהודה . ה״נ פלוגת׳ זו בירושלמי פ״ד הי״א : אנוסה ומפותה צריכה להמתין . בירושלמי כאן ס״פ סתים ר׳ ירמיה אינה צריכה להמתין וכ״ה בפ״ד שם ובפ״ז ה״ה פי״א ה״ז : נפסלו מן התרומה . ה״נ מפרש בירו׳ ס״פ ובסוטה פ״א ה״ג א׳ לבעל וא׳ לבועל וא׳ לתרומה וכ״ה בבבלי סוטה כט. ועי׳ תו׳ שם ד״ה חד : **ע״ב** תו׳ ד״ה החולץ . לפי הירושלמי מפ׳ דאמר דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא י״ל דהא קמ״ל דאפי׳ בא״י אם מעוברת אסור לכתחלה ועש״ק ר״פ : ספק בן תשעה . עמ״ש לק׳ לז. : החולץ למעוברת . בירושלמי בעי דר׳ יודן היא ולפי׳ הפ״מ הפשיטו׳ היא לקולא דא״נ חליצה ולעיל מזה אמר בירושלמי בחולץ תוך ג׳ חדשים דבעי חליצה אחרת והוא בהפך מהבבלי דבחליצה תוך ג׳ איתי׳ לק׳ מא: יבמה שחלצו לה אחין תוך ג׳ צריכה להמתין ג״ח משמע דא״נ חליצה אחרת ובחולץ מעוברת פסקי׳ לק׳ לו. דל״ה חליצה בעי חליצה אחרת ועש״ק ה״א ד״ה ר״י שכ׳ דאיהו פליג אמ״ש מקודם בחולץ תוך ג׳ דלא ס״ל ראית הירושלמי מר״מ בחליצת קטנה שבפי״ב ה״ד ובסוטה פ״ד ה״ג דבעי חליצה אחרת בגדלותה דהכא׳ אינה כ״א לשיט׳ הירושלמי דטעם ר״מ משום חשש אילונית וכשנתברר אח״כ דל״ה אילונית אגלאי מלתא למפרע דחליצה מעלייתא היא ע״כ דומה לזה חליצה תוך ג׳ . אבל הוא ס״ל כהבבלי דטעם ר״מ דמקפינן אשה לאיש ואין ראי׳ משם דשם שפיר בעי חליצה אחרת ומ״מ קשה לומר דר׳ יודן יפלוג אמש״ש מקודם דל״מ כן מהירושלמי וגם כהפ״מ קשה לומר דיפלגו התלמודים בסברו׳ הפוכות ובענ״ד נ׳ דפשיטו׳ הירושלמי לאבעית ר׳ יודן היא לתומרא דכיון דהמעוט מקרא שאינה זקוקה ליבום בעת עבורה ל״ה חליצתה חליצה דהוי׳ כחליצת איש אחר שאינו יבמה : ה״ז לא תנשא נרתה . בירושלמי פ״ג ה״א וכאן פ״ד ה״א מפרש טעמא עד שתדע במה היא נהרת א״כ י״ל דבמה ביאה ומ״מ לא תנשא עד שתדע ועי׳ ירושלמי רפט״ז . ובנוע״י כאן : תו׳ ד״ה ונמצאת מעוברת . עש״ק ר״פ ד״ה החולץ מ״ש בדברי התוס׳ : תו׳ ד״ה ואח . עש״ק שם ד״ה יכול מה שתמה על התוס׳ :

דף לו ע״א דכל העולה ליבום . ה״נ בירושלמי ועמש״ל ג. : לא תנשא נרתה . עמש״ל לה: : מצריכה כרוז לכהונה . ה״נ בירושלמי ספט״ז ה״א ועש״ק כאן ה״א ד״ה שלא שהקשה למה לא אמר שמא ישאו קרובותי׳ ויסברו דקרובת חלוצתו מותרת ואי משום דהוי דרבנן הא גם חלוצה לכהן הוי דרבנן ומ״מ חששו והניח בצ״ע וכ׳ משום דלאו כ״ע בקיאי בקרובות זולתו כ״א בני המשפחה הקרובים והם ידעו שבטלה החליצה משא״כ כהונה לכל ידוע מי שהוא כהן : ת״כ דר״ל . עמש״ל לה: ולפמש״ש איכא גם שם בריית׳ דמסייע לזה : כתב בין בתחלה . ירושלמי כתובות פ׳ מציאת האשה ה״ז וב״ב פ״ח ה״ה : **ע״ב** מכר הבן בחיי האב . ע׳ ירושלמי כתובות פ״ט ה״א וב״ב פ״ח ה״ח ומ״ש בב״ק פח: : דברי ר״מ ותכ״א . ה״נ בירושלמי סוטה פ״ד ה״ג ובמתני׳ שם נסתם כחכמים : וחכמים עשו חיזוק . ע׳ ירושלמי בילה פ׳ משילין ה״ו ומ״ש בעירובין עז. ועי׳ ירושלמי דמאי פ״א ה״ב ערלה פ״ב ה״א דר״מ מחמיר בדרבנן כשל תורה ועי׳ ירושלמי תענית פ״ב הי״ב מגילה פ״א ה״ד ועמ״ש בב״מ נה: ונו. : רשבג״א כל ששהה . בשבת קלה: ר״ש בן יוחאי ובבמד״ר פ״ד תנחומא נח ע״ש רשב״ג כהכא וכ״ה בירושלמי כאן פי״א ה״ז .

דף לז ע״א עוברה ניכר לשליש ימי׳ . ב״ר פפ״ה ובירושלמי כאן ה״ב ונדה פ״א ה״ג תוספתא נדה פ״א : מדלא הוכר עוברה לשליש ימי׳ . בירושלמי ה״ב מגייר כגון שבא עלי׳ לאחר ארבעים יום והוכר עוברה לאחר חמשים יום הרי יש כאן שלמים לראשון ומקוטעין לשני ופי׳ שלמים לענין היכר עוברה דהוי לשלשה חדשים ומקוטעין לשני ג״כ לענין הוכר עוברה דיולדת לז׳ יולדת למקוטעין וסגי בחמשה חדשים ושני ימים יום א׳ מסוף חדש הראשון ויום א׳ בתחלת חדש ז׳ וחמשים יום הם שליש חמשה חדשים ונגד החדשים החסרים בתוכם לא נחשבו השני ימים העודפים . והכל להכרת העובר מיירי [ודלא כהפ״מ שפי׳ על הלידה ול״ד נקט ופירושו לתוך] ושוה כמ״ש לק׳ בירושלמי סי״א ובנדה פ״א ה״ג אמר רבא שני׳ היא הכרת העובר שני׳ היא לידתו דהיינו דאף שילדה לחדשים שלמים הכרת העובר יתכן לפ״ת מקוטעין וכן היפכא ע״כ כאן מגייר שילדה סוף ז׳ שלמים מזמן הביאה והוי ע׳ למקוטעין לראשון שחסר עשרים יום ומ״מ הכרת עוברה הי׳ לשליש מט׳ חדשים שלמים . ואי בר שבעה הוא ילדה לשלמים והכרת העובר הי׳ לפ״ת מקוטעין ועפ״ז יש ליישב גי׳ הישנה שבירושלמי ש״מ שהאשה יולדת לחדשים שלמים פי׳ אע״פ שהכרת העובר הי׳ שליש לפ״ת מקוטעין מ״מ יתכן הלידה לשלמים וכן מ״ש אח״כ ש״מ שהן שתי יצירות פי׳ דהכרת העובר והלידה אינם לפ״ת א׳ או דיש לידה לז׳ ולידה לט׳ ועי׳ ב״ר פי״ד במד״ר פ״ד . וש״מ יולדת למקוטעין דהלא תייסינן למקוטעין לט׳ . והק״ע פי׳ באופן אחר והנראה בענ״ד כתבתי ועכ״פ מגייר הירושלמי שהיה ניכר לשליש ימי׳ ודלא כהבבלי ועמ״ש עוד לק׳ מב. : ראשון ראוי להיות כה״ג . ירושלמי כאן ה״ב קדושין פ״ד הלכה ג׳ : ר״א אומר . גירסת הב״ח ראב״י וכ״ה בירושלמי כאן ה״ב פ״ח הלכה ב׳ קדושין פ״ד הלכה ג׳ ושם מבואר כאוקימתא דרבא דלראב״י מותר בקהל דאמר שם דלראב״י הני עשרה יוחסין שמנה הוו דשתוקי ואסופי מותרין לבא בקהל ואסורין בממזרת : עשרה יוחסין . שם בירושלמי הנ״ל ע״ש : **ע״ב** : ראבי״א הרי שבא . ת״כ קדשים פ״ז : בנכסי מיתנא . ה״נ בירושלמי ה״ב דחולקין : לבתר דפלג יבם . לפי׳ הפ״מ בירושלמי שם מיירי בתר דפלג וס״ל כר׳ ירמיה דהדר דינא והק״ע מפרש בלא פלג : אדמון אומר . בירושלמי כתובות פי״ג ה״ז וב״ב פ״ד ה״ב בעי ר׳ ירמיה למימר דאדמון ור״ע אמרו ד״א ודחי לי׳ מדר׳ הילא ע״ש : כגון שהקיפוה ארבעה . ה״נ בירושלמי כתובות שם ושמואל פליג התם וס״ל דאפי׳ באדם א׳ המקיף :

דף לח ע״א בנכסי ספק . ה״נ בירושלמי כאן ה״ב דאין ספק מוציא מודאי : בנכסי ספק . בירושלמי לגי׳ הק״ע הוא שם ג״כ כה״ג ובמקום אביו איתא שם אחיו . ויבם ואחיו באים לחלוק בנכסי ספק וגי׳ הפ״מ ופירושו אינו מובן דאלים שם והאם בספק דהיינו אמו או יורשי אמו של הספק הלא בין שהוא מן הראשון בין שהוא מן השני אין לאמו ויורשי׳ זכות בנכסיו . אולם גם פי׳ הק״ע צריך תיקון שפי׳ יחלוקו היבם ואחיו ובאמת היבם יש לו מחצה בודאי ומחצה השני׳ שהיא בספק יחלוקו בין שניהם וה״ש הו״ל אחי אב ודאי ואב ספק דהיינו שספק אם הוא אב וכולו שלו . ואולי כונת הירושלמי כיון דהיבם הו״ל ודאי בנכסים שבין כך וכך יש לו חלק הו״ל ודאי כסברת רש״י ואין נוטל האח כלום : כאשתו לכל דבר . עמש״ל יט: ובלבד שתהא כתובתה . עי׳ ירושלמי כאן ה״ד ופ״ט ה״ד : דנפלה כשהיא ארוסה . בירושלמי ה״ג וכתובות פ״ח ה״ט מוקי להרישא דנפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם כו׳ והיא סברת הפוכה מסברת אביי לק׳ ע״ב ועק״ע והפ״מ מפרש לה דהיינו בעודה ארוסה כאוקימתא דהכא ומחליף ג״כ הגי׳ להשוות להא דאביי : **ע״ב** בש״א תמכור . בירושלמי פ״ו דפאה ה״א מקשה למה לא תניתה גבי מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה ומשני דהוי קולא לזה וחומרא לזה : מתו בעליהן . סוטה רפ״ז ע״ש בירושלמי וככתובות פ״ט ה״ז סנהדרין פ״ח ה״ו : אביי אמר . עמש״ל ע״א :

דף לט ע״א מאמר לב״ש . עמש״ל כט : אמר קרא ולקחה . עמש״ל ח׳ : **ע״ב** מצות יבום קודמת . עי׳ ירושלמי לק׳ ספי״ב כתובות פ״ד ה״ד : אין כופין . עי׳ רש״י וכ״מ בירושלמי ספי״ג דגם למשנה אחרונה אין כופין לחלוץ : אי נבית . בנוסח שטרי חליצה שבירושלמי לק׳ פי״ב ה״ו מ״ק פ״ג ה״ג סנהדרין פ״א ה״ב ליתא זאת כ״א קריבת קדמנא ושרת סיני׳ כו׳ : דמתחזיא על ארעא . עי׳ תוס׳ ובירושלמי שם איתא על ארעא ומוכח ביבמות שם דר׳ אבהו שליג ע״ז : יבא עליה מצוה . ת״כ נו פ״ב ב״ר ספ״ה ירושלמי פ״ק ה״א :

א״ר יצחק בר אבדימי אב״ש היא . הכי מוקי לה ג״כ ר״ה בירושלמי רפ״א ור׳ יוסי סתר לה שם כהכא ברבא : מצות תאכל . שם וגם בזה פליגי שם ר׳ יוסי ור״ה כנ״ל ביבמה :

דף מ ע״א פשיטא סד״א . ה״נ בירושלמי ה״ז : הלכה כר׳ יהודה . ה״נ בירושלמי ע״ש רב וריב״ל ובשם ר׳ הושעיה : א״ר יצחק נפחא מ״ט דר׳ יהודה . בירושלמי ע״ש ר׳ יצחק בר טבליי : הוא אסור בקרובותיה . ירושלמי פ״ג ה״א : **ע״ב** מותר אדם בקרובת . עמש״ל כז. : ת״ש וכבן כנו . ה״נ בירושלמי ה״א פשוט מזה דגזרו שניות בחלוצה וס״ל להירושלמי כאמימר דמכשיר באשת אחי אבי אביו וליכא למימר משום מיתנא : דר׳ יוחנן דאמר בין הוא . עמש״ל י׳ ע״ב :

דף מא ע״א חולצת ולא מתיבמת . עי׳ ירושלמי פ״ג ה״א דמקשה מזה למ״ד חליצה קנין איך חולץ לשתי אחיות ומשני כשמתה הראשונה מקודם ע״ש : שקידש אחיו את אחותה . לפי המבואר לק׳ קט ע״ב בד׳ רב דבקידש אחות יבמה פקעה זיקה ונפטרה היבמה ע״כ הכא דלא כר״ג וכ״ה בירושלמי לק׳ פי״ג ה״ז להדיא ועמש״ל יח. : ואחות חלוצה מד״ס . עי׳ ירושלמי ה״ט דמוכיח מכאן דחליצה פטור דאלו קנין לא היה חולץ לשתי אחיות כאחת . ובפ״ג ה״א דהי דמיירי שמתה הראשונה מקודם כמש״ל במתני׳ : מתה אשתו מותר ביבמתו . בירושלמי כאן ה״י ובפ״ג ה״א פלוגתא דר״א וחכמים והוא לא אותו הר״א דמייתי הכא לקמן כ״א בתוספתא פ״ו איתא מפורש בהאי דינא שקדש כו׳ מתה אשתו חולץ ליבמתו : עד שיש לה שלשה חדשים . עי׳ ירושלמי לעיל ה״א : **ע״ב** מצריכה כרוז לכהונה . עמש״ל לו. : כל העולה ליבום . עמש״ל ג. : יבמה ג״א הראשונים . תוספת׳ פ״ו : תד״ה עמד בדין . בירושלמי פ׳ אע״פ ה״ד : שחלצו לה אחים . הכא מוכח דא״נ חליצה אחרת ובירושלמי לעיל ה״א משמע דבעי חליצה אחרת ועמש״ל לה: :

דף מב ע״א משעת מיתת הבעל . בירושלמי הי״א ע״ש ר״ח בשם ר׳ מאיר : משעת נתינה . ה״נ בירושלמי שם פלוגתא דר׳ חנינא ור׳ יוחנן . ורב כר״ה דמשעת נתינה ושמואל כר׳ יוחנן דמשעת כתיבה : אפי׳ למ״ד יולדת לט׳ אינה יולדת למקוטעין . עפ״ז כ״ל לפרש מ״ש בירושלמי כאן הי״א ובנדה פ״א ה״ג מחלפת שטתי׳ דר׳ בא תמן הוא אמר שני׳ היא הכרת העובר כו׳ והכא הוא אמר הכין [היינו שאמר ר׳ בא בשם שמואל דאין אשה יולדת כ״א לרע״א יום כו׳] ומשני ר׳ אבא בר זוטרא בשם שמואל כל שהוא בה״י רבה באלף רב״ה . ופי׳ הק״ע ופ״מ בנדה דשם הוא רבה בה״י והכא הוא רבא באל״ף. והמוה דאיך יתרץ שמואל שפי׳ קודם לשם על הקושיא דר׳ בא אר׳ בא . ונראה בענ״ד פי׳ הירושלמי בשנויא הירושלמי דשם דאיתא דרבה בר בא [דהוא אבא בר אבא שבגמ׳ אבוה דשמואל כבברכות פ״ג] הכשיר בילדה לז׳ מקוטעין ומקשה הירושלמי והא בר בא פליג על שמואל בריה דאמר גבי הכרת העובר שלמים ג״ח ומשני ע״ז ר׳ בא שני׳ היא הכרת העובר שני׳ היא לידתו ואח״כ דמדייק מל׳ די׳ חדשה דגם בלידתו בעינן שלמים מקשה שנית ור׳ בא בר בא פליג על שמואל בריה ועוד מקשה דר׳ בא האחרון אדר׳ בא דאמר בשם שמואל דיולדת לרע״א וע״ז משני ר׳ אבא בר זוטרא בשם שמואל כל שהוא בה״י רבה באלף רבה פי׳ דדרים הרבה ארבה הה״י של הרבה והאלף של ארבה דאתי להורות דימי הריון של יולדת לז׳ הוא ה׳ חדשים שלמים ועוד חדש א׳ משני תנאי חדשים לפניהם ולאחריהם להשלים חשבון ו׳ חדשים שלמים שהם ז׳ מקוטעין כדאמר לעיל שם דבעינן י״ג מן הראשון וי״ז מן האחרון או איפכא וה׳ חדשים שלמים באמצע וזה שנפרדו השי לבד והאלף לבד בעבור התחלקם שהתמשה בעינן שלמים והחדש הא׳ הוא משני תנאי חדשים ופי׳ בה״י רבה גדל הולד ועוד באלף רבה וזהו תי׳ לקושיית הירושלמי דהשתא ר׳ בא בר בא לא פליג על שמואל בריה דשמואל לא בעי שלמים כ״א בלידת ט׳ אבל בלידת ז׳ מודה דלמקוטעים מדרשא דקרא וכדמחלק הכא בבבלי בין יולדת לט׳ ובין יולדת לז׳ דלכ״ע למקוטעין ור׳ בא בר אבא דהכשיר הוא ג״כ ביולדת לז׳ וגם לא קשה עוד דר׳ בא אדר׳ בא וא״ש והפ״מ פי׳ ע״פ המדרש ב״ר הרבה בגי׳ רי״ב . ע״ש בפ׳ כ׳ . ולא נכון דא״כ גם לז׳ בעינן שלמים דהא חשבון ז׳ חדשים הם ר״י ועם ימי הקליטה הוי רי״ב ואכתי קשה קושיית הירושלמי ולמ״ש א״ש ועמש״ל לז. : ואם נשא יוציא . סוא דעת ר״מ וחכמים פליגי עליה כמש״ל לו: עמש״ש : **ע״ב** תד״ה ר׳ יוסי . עי׳ מה״פ הי״א ד״ה ר׳ יוסי שתלה שני הפירושים דרש״י בעירובין וכאן בתרי לישני דירושלמי שם : א״ר יוחנן הלכה כר׳ יוסי . ה״נ בירושלמי הי״א וה״נ כעין זה בתענית פ״ב הי״ג ומגילה פ״א ה״ד דפסק כר׳ יוסי בפלוגת׳ אחרות במקום סתם מתני׳ והיה ר׳ אלעזר מלטער עד שמצא ר״ח תני לה הסתם בשם ר״מ : סתם ואח״כ מחלוקת . ה״נ בירושלמי תענית פ״ב הי״ג מגילה פ״א ה״ד כאן הי״א דמחלוקת בלדו לאו סתמא היא ול״ע ממש בירושלמי ברכות פ״ב ה״ד סתמא ור׳ יוסי איך קרי ליה סתמא אם המחלוקת בלדו ועי׳ מה״פ שם ובבאר שבע רפ״ט דסוטה ועתו׳ כאן ד״ה סתם ובמ״ד . ד״ה ודלמא : ומחלוק׳ בברייתא . בירושלמי שם ושם ואפי׳ אחרים שנו מחלוק׳ ורבי שנה סתם הלכה כסתם :

דף מג ע״א שחל ט״ב . עי׳ ירושלמי ספ״ו : **ע״ב** שלשים יום . ה״נ בירושלמי כאן הי״א : תד״ה שאני הירושלמי . סוף הי״א :

דף מד ע״א הן ולא שלוחן . ספרי תצא רנ : מלמד שמשיאין . שם : מה לך אצל ילדה . ה״נ בירושלמי פ׳ מצות חליצה ה״ו : שפי לא . בירושלמי כאן הי״ב מייתי עובדא שייבם א׳ י״ב יבמות : בית א׳ הוא חולץ . ה״נ בירושלמי הי״ב ומדמה ביאה לחליצה ועי׳ ירושלמי קדושין פ״א סוף ה״א : כל העולה ליבום. עמש״ל ג. : כאן שנה רבי . עי׳ ירושלמי כאן הי״ב דמותר להערים ולמוכעו מלחלוץ לכשרה : הולד ממזר . עי׳ ירושלמי פ״י ה״א דר׳ הילא אמר הולד כשר במחזיר גרושתו משניסת והיינו שם באשה שהלך בעלה דהו״ל ע״פ טעות ורק משום קנס ע״ש : הכתוב קראו ביתו . בירושלמי פ״ג ה״א למ״ד חליצה קנין אחות חלוצתו נפטרה כערוה : **ע״ב** היא תועבה . ספרי תצא עד ע״ש ר׳ יהודה : שכן היא עצמה מתחללת . הכא פשיטא שהיא עצמה כשרה לכהונה הייט לתרומה כמ״ש התוס׳ ובירושלמי הי״ג איתא ר״ח בשם ר׳ יוחנן המחזיר גרושתו משנשאת פסלה מן הכהונה ומקשה בלא כך אינה פסולה מן הכהונה אלא פסלה מלאכול בתרומה ועש״ק ד״ה המחזיר שהאריך לתלות דבר זה בפלוגתא דתרי לישני בפ״ק כאן י״א ע״ב לרבנן דר׳ יוסי בן כיפר אי אין מקרא יוצא מידי פשוטו . או דאמרי׳ כיון דאיעקר איעקר ע״ש ויש להאריך בדבריו ואכ״מ : ואין בני׳ תועבין . ה״נ בירושלמי כאן וקדושין פ״ג הי״ב ע״ש ר״ח בשם ר׳ יוחנן : מאן הכל מודים ר׳ יהושע . ה״נ בירושלמי הט״ו וקדושין פ״ג הי״ב שאם ילדה נקבה פסולה לכהונה : בעבד וכותי . עמש״ל טז ע״ב :

דף מה ע״א ר״ש בן יהודה . ירושלמי קדושין פ״ג הי״ב ומוזכר גם כאן הט״ו : ריב״ל אומר הולד מקולקל . ה״נ בירושלמי קדושין שם לריב״ל הולד מזוהם ע״ש : שפסלוה . עי׳ ירושלמי כאן פ״ז ה״ו וקדושין שם ומש״ל ע״ז ע״ב כדברי התוס׳ כאן : ההוא דאתא לקמיה דרב . ה״נ בירושלמי כאן הט״ו וקדושין שם : **ע״ב** משמיה דר׳ יעקב לדברי הפוסל . ה״נ בירושלמי קדושין שם ע״ש ר׳ יעקב בר אחא ושם ר׳ יוסי אתא עובדא לקמיה והכשיר בפנויה ופסל בא״א והתם ר׳ מנא ור׳ ברכיה לא תהם מטעם דר׳ יעקב הנ״ל דממ״נ פסק א׳ שלא כדין ע״ש : אלא מאשת אב . עי׳ ירושלמי שם וכאן הט״ו : לרב מרי בר רחל . עי׳ תוס׳ שבת קנד. ד״ה ואמרי לה ומ״ש ביפ״ע שם : כל משימות . במד״ר פ״ט ושם מן הברורים שבאחיך ועי׳ ספרי שפטים קנז : תד״ה כיון . עי׳ ירושלמי סוטה פ״ז ה״ז וקדושין פ״ד ה״ה ומ״ש ביפ״ע ב״ב ג׳ ע״ב : מי לא טבל לקריו . ירושלמי קדושין פ״ג הי״ב ע״ש :

דף מו ע״א מפקיעין מידי שעבוד . עמ״ש ב״ק פט: ד״ה לאשה . מעשה בבלורי׳ הגיורת . מכלתא בא פט״ו ושם איתא מקצת ספחות לפני׳ ומקצתן לאחריה ובא מעשה כו׳ ואחרי׳ משועבדות ולפ״ז לא היה צריך לדייק לפני׳ אין כו׳ דשם מבואר דלאחרי׳ משועבדות : ולא הם קונים מהם . ירושלמי דמאי פ״ה גיטין פ״ד ה״ט לענין שאין קנין להם בא״י : ר״ח בר אבא איקלע לגבלא . בירושלמי קדושין פ״ג הי״ב אקלע לצור לענין גר שמל ולא טבל ולענין מזגי עובד כוכבים ושתו ישראל בירושלמי ע״ז פ״ד הי״א ר׳ יסא אזל לצור כו׳ ולענין תורמסין בע״ז פ״ב ה״א ר״ח בר אבא אזל לצור ועמ״ש בע״ז נט. : כל הנאכל כמות שהוא חי . עמ״ש בע״ז לח. : ר״א אומר ה״ז גר . מובא פלוגתתם בירושלמי קדושין פ״ג הי״ב : אין דנין אפשר משא״א . עמ״ש סוכה נ. ומ״ש בהוריות ו׳ ע״ב : **ע״ב** ומה בכך דברי ר׳ יהודה . ה״נ בירושלמי קדושין פ״ד ה״ז ולא הוזכר שם כ״א דעת ר׳ יהודה : שהיה כאן עד למחר . כה״ג בירשלמי כאן פ״ח ה״א עובדא בגיורת והפשר לחלק דבגיורת עיקר הגרות היא בטבילה בעינן ביום משא״כ בגר וזה דמסיק שם בגרים דאתא עובדא קמי ר׳ יוסי מהו להטביל הגרים בלילה ולא הורו בזה כלל דיי״ל בגרים שאני כנ״ל : מי שבא ואמר גר . ת״כ קדשים פ״ח :

דף מז ע״א ת״ל אתך . בת״כ שם ת״ל אתכם הגר הגר אתכם שבפסוק שאחריו וכן הגי׳ הגר״א כאן לק׳ ודא מאתכם : יכיר יכירנו לאחרים . ספרי תצא ריז ועמ״ש ב״ב קכז: תד״ה משפט [סמתחיל בדמ״ו ע״ב] בירושלמי סנהדרין פ״א ה״א ברכות רפ״ז : **ע״ב** אמרה לה אסור לן תחום שבת . עי׳ רות רבה פ״ב שם בשינוי ובמדרש משלי פל״א כבכאן : ציצין המעכבין . ירושלמי שבת ספי״ט ועי׳ פסחים פ״ו ה״ס סוכה פ״ג הי״א יבמות פ״ח ה״א :

דף מח ע״א ולא עבד אשה . במכלתא בא פט״ו דרים להוציא קטן שאין מילת עבדיו מעכבת בפסח עי׳ התוס״מ : ואי אתה מל בן אים . עי׳ רש״י ותוס׳ ד״ה אלא משום דנקט במלתיה דרבנן כשם כו׳ עי׳ בירושלמי פ״ח ה״א דשם ליתא לדברי רבנן ולא הוזכר שם סמ״ד רשב״א ומ״מ איתא כן ועי׳ ק״ע שפי׳ ע״פ הירושלמי שם דס״פ ואי אתה מל בנך אים פי׳ דמילת בנו גדול אין מעכב מלאכול בפסח ועי׳ ש״ק שם : וא״צ גט שחרור . ה״נ אמר ר׳ אבהו בשם ר׳ יוחנן בירושלמי גיטין פ״ד ה״ד : ר״א אומר תקון . ספרי תצא רי״ב : **ע״ב** ר״א אומר אבי׳ . ספרי תצא רי״ג : אביה ואמה זו ע״ז . עי׳ ב״ר פס״ה פדר״כ עז נחמו רו״ר פ״ה : ירח ימים . ספרי תצא ריב ושם דעת רשב״א הוא ע״ש ר״ע וכדי להכחין בין זרע ראשון כו׳ : בלוקח עבד בהס״מ . מכלתא בא פט״ו : וינפש כו׳ בעבד ערל . עי׳ מכלתא יתרו בחדש פ״ז והיא אמורה במשפטים שם פ״כ בל׳ שבכאן : והגר זה גר תושב . שם : מגלגל עמו כל יב״ח . ה״נ בירושלמי יבמות פ״ח ה״א בשם ר׳ יוחנן : עיר אחת . שם ע״ש ריב״ל : מאי קראה ישלם . בירושלמי פ״ח ה״ג ובפדר״כ ע״ז נחמו וברו״ר פ״ה אילו באת אצלנו מאתמול לא היינו מקבלים אותך שעדיין לא נתחדש הלכה עמוני ולא עמונית :

דף מט ע״א איזהו ממזר . ספרי תצא רמ״ח : שמעון התימני אומר . מובא בירושלמי פ״ז סו׳ ה״ו . ובקדושין פ״ג הי״ב מוזכר כן ע״ש ר״ש בן יהודה וכנ״ל מה. : וסבר לה כר׳ יהודה . בירושלמי כאן הי״א קאמר משום דלא כ׳ כאן בפסוק כרת כ״א לאו היא ור׳ יהושע סבר להקיש לאשת אב שהיא במיתה ור״ש התימני ס״ל דהקיש לאשת אב הוא בקרא דכל אשר יעשה ושם כתוב כרת ועי׳ ירושלמי הוריות פ״ב ה״ד : כנף שראה אביו. עי׳ מש״ל ד. : **ע״ב** ועל הסוטה שאין הולד ממזר . בירושלמי פרק האשה רבה הלכה א׳ ר׳ בא בשם ר״ז בר׳ עקיבא בבא על הסוטה הולד ממזר . ור׳ הילא אמר ד״ה כשר ועפ״מ שם ומש״ל מד: : אבלע בארזא . בירושלמי פ׳ חלק ה״ב איתא שהלינית נשארו מלהבלע ועי״ז היה ניכר שהוא שם וליתא בירושלמי טענת מנשה עם ישעיה רק שרדף אחריו להרגו ונבלע בארזא לנוס מפניו ונודע שהוא שם ונסרוהו :

דף נ ע״א זכה משלימין לו . קה״ר פ״ג כה״ע : משנה שאינה צריכה . עי׳ רש״י ותוס׳ ובירושלמי ס״פ מדייק מאי דנקט יבמתו שמתה מותר באחותה באמה אסור לא כן כו׳ ומשני איידי כו׳ וכדלעיל יז: רק בשינוי כמש״ל שם . ולזאת יתכן דס״ל לרב יוסף דגם באמה מותר ע״כ קאמר רב יוסף ע״ז הכבא כמ״ש התוס׳ דאינה צריכה : ולא חליצה . בירושלמי פ״ב ה״ז וה״ח ופי״א ה״ג מקשה מזה אהא דאיתא שם שנותנין חליצה זא״ז ומשני דמספק שאני ופ״ע כאן ה״ד : **ע״ב** צריכה גט וחליצה . עי׳ לק׳ ק״י ע״ב כיצד תקנתן כונס את החרשת ומוציאה בגט והקטנה כו׳ עד שתחלוץ ובירושלמי פי״ג שם מקשה שם ומצינו שתי יבמות אחת חולצת ואחת יוצאה בגט ומשני כי הכא במתני׳ הראשונה צריכה גט ולכאורה לא דמי דהתם כיון שבעל החרשת הו״ל צרתה באיסור כרת או בעשה וא״ר ליבום ול״ה חליצה מעלייתא משא״כ הכא במאמר אינו מגרע להחליצה מה״ת . וי״ל כיון דביאת חרשת אינה פוטרת צרתה לא נאסרה מה״ת הצרה : והבעילה בזמן שהיא בתחלה . בירושלמי כאן איתא ע״ש ר״ש וכ׳ הפ״מ דברייתא היא ולא מצאתיה בתוספתא :

דף נא ע״א מ״ט דר״ג . ה״נ בעי בירושלמי ה״א לאוקמי טעמי׳ דר״ג כר״ש דספק אי מאמר קונה אי לא ודחי מהא דומודה ר״ג כדמקשה אביי כאן ומוכיח דטעמא דר״ג לאו ה״ט דר״ש דר״ג ס״ל קונה ומשייר :

ע״ב

ע"ב חליצה פסולה · עמש"ל כו ע"ב : מאמר קונה קנין גמור · בירושלמי פ"ב ה"א [illegible]

[illegible]

דף נב ע"א מקדש ואח"כ נוטל · [illegible]

[illegible]

דף נג ע"א חליצה פסולה פוטרת · [illegible]

[illegible]

ע"ב אחת בעילה · [illegible]

דף נד ע"א יבמה יבא עליה מגוה · ספרי תצא רפ"ה וירושלמי פ"א ה"א : בין בשוגג · ה"ג בירושלמי כאן ה"א : ולקחה שלא כדרכה · ה"ג בירושלמי שם ועי' תוס' כאן ד"ה וכי ובש"ק ה"א ד"ה ולקחה : מנין לסערה · בת"כ מצורע זבים פ"ז מרבה סערה ובל"כ מותם שכב ישכב ואפשר דהתם לענין טומאה מרבה ועי' ת"כ קדשים פ"ה דמפיק לה משפחה חרופה כלק' נה. וכפי"א מפיק לה מנדה ואחות אב ויליף במה הצד מנדה ואחות אב ע"ש : את אשה דוה · בירושלמי שבת פ"ז ה"ב וסנהדרין פ"ז ה"ה יליף מאחות אב ואחות אם ומקשה מקרא דנדה ל"ל ומשני הואיל ואין חייבין עלי' אלא משום טומאה לא נחייב עלי' בסערה קמ"ל [כנ"ל וכ"ה בסנהדרין · ובשבת שם נדחקו הק"ע ופ"מ לפרש כפי הגי' הכתובה שם שחסר תיבת אלא] והכא מנדה ילפינן לכה"ת · ואחות אב ואחות אם אתי' לדרשא · ובירושלמי קדושין פ"א ה"א מוכח ג"כ דתפיס הילפותא מנדה : ע"ב ולאו הבא מכלל עשה · ירושלמי בכורים פ"ב ה"א יבמות פ"ח ה"ב קדושין פ"ד ה"ו לענין בעולה לכה"ג פסחים פ"א ה"ד סנהדרין פ"ה ה"ג לענין אכילת חמץ כלאים פ"ח ה"א שבת פ"ז ה"א סנהדרין פ"ז ה"ה לענין שביעית : שיש לה היתר לאחר מיכן · ה"ג מפרש בירושלמי שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ה ועי' ת"כ קדשים פי"ב : המערה בזכור · ירושלמי כתובות פ"א ה"ג ובקדושין פ"א ה"א פשיט לאומרה מהא דלמדו מנדה : אחות אביך ל"ת בין מן האב · ת"כ קדשים פי"ב : ודודתו כו' מן האב ולא מן האם · ה"ג בירושלמי שבת פ"ז ה"ב וסנהדרין פ"ז ה"ה ושם יליף ג"כ לאשת אחיו דאינה כ"א מן האב ומובא בתוס' לעיל ג. דהיינו לענין ערירי ולר' ישמעאל יליף לה מנדה · אשת אחיו נדה היא מה נדה יש לה היתר אף אשת אחיו מאביו יצא אשת אחיו מאמו שאין לה היתר · ובארתי בפנ"א החילוק בין ר"ע ור' ישמעאל דאמר שם עד כדון כר"ע כר' ישמעאל · דהוא משום דר' ישמעאל ס"ל בקדושין פ"א ה"ב דאין למדין למד מן הלמד אף בחולין וכיון דדודתו גופה ילפינן לה מדודו או בן דודו דהו"ל למד והו אין למדין ממנו וזה דמסיים הא ר' ישמעאל מקשי לה מנן תיתי לי' שנתחבטו המפרשים בהבנת זה והפ"מ גורס הא ר' יוחנן כו' ואין מועיל תקונו כלל ולהנ"ל בארתי דמקשי הייגו מקים דכיון דכבר יליף בהקש מנן תיתי לי' עוד למילף מזה ובפנ"א שם הארכתי : אתי' דודו דודו · ת"כ קדשים פי"ב : משפחת אב קרוי' משפחה · ב"ר פ"ז :

דף נה ע"א ואשת אחיו כו' בין מן האב · בירושלמי פ"א ה"א נשנית בקוצר ועי' ת"כ קדשים פי"ב ועמש"ל כ"ד ע"ב דבירושלמי שבת פ"ז ה"ב וסנהדרין פ"ז ה"ה אמר דגם באשת אח דוקא מן האב וע"כ כהתוס' לעיל ג. דהיינו לענין ערירי כנ"ל : הא כיצד יש לו בנים · ת"כ קדשים פי"א ועיין ירושלמי שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ה דשם אמר דודתו אצטריך לזה ור' יוסה אמר דודתו אתי' למעט מאמו ע"ש והכא משמע דאף דמצריך קרא לעיל עכ"ז קשי' ליה עריריס ל"ל דכ' גבי' : גבי שפחה חרופה · ה"ג בירושלמי כאן ה"א בשפחה חרופה עד שיפלוט ועי' ת"כ קדשים פ"ה : דכהונה · עי' ירושלמי כאן ובמס"פ ד"ה באלמנה : רש"י ד"ה בשפחה חרופה · עש"ק ה"א ד"ה אם שתמה למה פרש"י אליבא דר' ישמעאל ולא כר"ע דמוקי בכריתות פ"ב בתני' שפחה ותני' בת חורין דקי"ל כותי' ולא כ' תי' ע"ז · ונראה דבתני' כ"ח אין ראיה לחייבי לאוין דיי"ל דמשום לד ס"א דתפסי קדושין בתני' ב"ח · הוצרך הכתוב לכוליא מהערלה לש"ז ולא נוכל לידע מהתם הערלה לחייבי לאוין · ולרבי עקיבא באמת מצינו בירושלמי ה"ב דדריש מקרא ולא יחלל להערלה דחייבי לאוין ועפ"ז נ"ל לפרש מש"ש עד כדון כר"ע כר' ישמעאל תני דבי רי"ש כאמר כאן לקיחה וכ' הק"ע משום דרי"ש ס"ל ד"ת כלב"א ולא נכירא דדרש' לא יחל לא יחלל אין זה נוגע לכפל לשון · ונראה דפלוגתייהו הוא בדרשא דג"ש קיחה קיחה דלר"ע ליכא למימר הג"ש דהא אינו מופנה ואיכא למפרך מה להנך שכן חייבי כריתות ולרי"ש דכבר ידע משפחה חרופה להערלה לכל חייבי לאוין רק דמחפש ילפותא ללאוי דכהונה שא"ש בכל · א"כ ליכא למפרך מחומר' דכרת אבל לר"ע דלדידי' אין ללמוד משפחה חרופה כנ"ל וכל חייבי לאוין ילפי' מלאוי דכהונה במכ"ש ע"כ בעי ר"ע דרש מל' הכתוב ולא יחלל דכ' בגופי' דבג"ש ל"ל לדידי' דגם חייבי לאוין לא ידעינן טרם נדע בכהונה מאיכא למפרך מחומרא דכרת ובפנ"א כתבתי עוד באופן אחר ואכמ"ל : ע"ב יבמה ליכס מנלן · בירושלמי ה"א יליף מויבמה ובה"ב יליף עוד מיבמה לכל חייבי לאוין עי' פ"מ שם : משכבי אשה · בספרי נשא יג ואת כי שטית כו' זו ביאה כדרכה וכי נטמאת זו ביאה שלא כדרכה : למ"ד סערה · ה"ג פלוגתא בירושלמי כאן ה"א אליבא דר' יוחנן : ביאת המירוק · עי' תוס' ד"ה אינו חייב שכ' דל"ב הוצאה זרע ומהירושלמי כאן ה"א ל"מ כן דאיתא עד שיפלוט ועי' ש"ק ד"ה אם בשפחה חרופה :

דף נו ע"א תוס' ד"ה לדברים ובירושלמי · כאן ה"א וכן מובא בהרא"ש והנה שמואל ס"ל גם בירושלמי דלא קנה כ"א לדברים האמורים בפרשה ור' יוחנן אמר התם דקנה לכל ושם נשנה פעם שני מהו שתאכל בתרומה ר' בא בשם שמואל נראין הדברים אם היתה אוכלת בתרומה בחיי בעלה כו' והוא כהאמור פה דפלוגתייהו במן הארוסין : ולא הספיק לכונסה · ירושלמי ספי"ד ועי' בירושלמי כאן ה"א : ע"ב פסולה לכהונה עמש"ל לה · ועי' ירושלמי סוטה פ"ד ה"ד : הא נתפסה מותרת · ספרי נשא ז' במד"ר פ"ט : תוס' ד"ה ואיזו · לתחלתה באונס וכופה ברצון דשרי' · וה"נ דריש בירושלמי סוטה פ"ד ה"ד וכ"ה בבמד"ר פ"ט : ולאו הבא מכלל עשה · עמש"ל כ"ד : באנו למחלוקת · ה"ג בירושלמי כאן ה"ג · ולקמן פ"ח ה"א מוקי למתני' גבי פצוע דהא דאי לא ידעה תאכל בתרומה דהוא כר"א ור"ש וכלק' בבבלי ע"ה א :

דף נז ע"א שנשא בת גרים · לקמן עו. בעי מני' מרב ששת פצוע דכא כהן מהו שישא גיורת או משוחררת ופשיט שם מדישראל מותר בנתינה וכן הבעי' הכא עיקרה אי לאו בקדושתי' קאי ובירושלמי פ"ח ה"ב פשיטא לי' דפצוע דכא כהן אסור בגיורת וס"ל בקדושתי' קאי א"כ בודאי אין מאכילה בתרומה וקשה לפ"ז מהברייתא דלקמן · ונראה דהכא גר מודה הירושלמי וע"ז אתי קרא להתיר ועי' בס' עלי תרופים רסי' ה' שפי' בזה הך דירושלמי פ"ח ה"ב ובקדושין פ"ד ה"ו הא דר' הושעי' בעי בת גרים ע"ש ואכמ"ל : בת גר זכר · ת"כ אמר פ"ב ירושלמי בכורים פ"א ה"ה כאן פ"ח ה"ב קדושין פ"ד ה"ו : ע"ב יש חופה לפסולות · עי' פ"מ ומה"פ ה"ג ד"ה לא סוף דבר שהזכיר שם מענין חופה לפסולות וקשה בעניי"ד דהא התם מיירי שמת הכה"ג ונתאלמנה ממנו דודאי גם למ"ד יש חופה לפסולות לא נפסלה לכהונה דלא נתחללה כ"א ע"י ביאה ופלוגתייהו אינו כ"א בעודה בפסול עמו אם אוכלת בתרומה · ויתכן דגם הפ"מ לא כוון לקשור זאת לענין הירושלמי דמיירי אסיפא נתאלמנו כ"א הוא ענין בפ"ע : מפסלא בחופה · בירושלמי גיטין פ"ה ה"ו איתא דאין חופה לקטנה ומדייק מדתני בהך ברייתא נשאת לכהן אוכלת בתרומה הא בחופה לא :

דף נח ע"א שלא שטית ארוסה · ירושלמי סוטה פ"ב ה"ה ומפרש שם ע"י גלגול : ארוסה ושומרת יבם · עי' ספרי נשא כ' פלוגת' דר' יאשי' ור' יונתן בזה · ולר' יאשי' שומרת יבם שותה : שהאיש מנוקה מעון · במד"ר פ"ט ספרי נשא כ"א ירושל' סוטה פ"ט ה"ט : ולא שקדמה שכיבת · במד"ר פ"ט ירושלמי סוטה פ"א ה"ג : ע"ב וב"ש היא דאמרי מאמר · עמש"ל כט. : אבל מקנין לה כשהיא ארוסה · בירושלמי רפ"ד דסוטה דריש לה מתחת אישך אפי' מקצת אישך : ובגרה תחתיו · עי' רש"י שכ' ומגותו בקטנה והוא דלא כר"א לק' ס"א ב' ובירושל' כאן ה"ד משמע דתפיס כר"א דכה"ג לא ישא את הקטנה דאמר אירס את הקטנה ונתמנה להיות כה"ג ועש"ק שם ד"ה לא ישא :

דף נט ע"א אירס את האלמנה ונתמנה · ירושלמי כאן ה"ד : ת"ר אלמנה בין מן הארוסין · ה"ג בירושלמי ה"ד : פרט לבוגרת · ת"כ אמר פרשה ב' ובירושלמי שם · ושם איתא איך דמחלפין דפלוגתא דר"מ ור"א ור"ש היא במוכת עץ ושוין שלא ישא את הבוגרת · וטעמא משום דבוגרת עברו ימי הנעורים מוכ"ע לא עברו ימי הנעורים ובהוריות פ"ג ה"ב איתא דפלוגתייהו בבוגרת וכהכא : שלא כדרכה פסולה לכהונה · ה"ג בירושלמי כתובות פ"א ה"ג : ע"ב תוס' ד"ה אלא [המתחיל בעמוד א'] · עי' תוס' סנהדרין ע"ג : ד"ה ממונא שהביאו שם בשם הירושלמי כתובות הערו בה י' ב"א ועדן היא בתולה והוא בפ"ג ה"ו שם ועש"ק שם : פנוי הבא על הפנוי' · ת"כ אמר פ"א וכ"ה בירושלמי כאן ה"ה ובפ"ז ה"ה ובפי"ג ה"א ע"ש ר"א כבכאן אך ליתא שם בשלא כדרכה והכא מוכח דגם שלא כדרכה עשאה זונה ובירושלמי כאן סוף ה"ה הדא אמרה כהן שקדש אשה בבעילה אינו כבא על הבעולה ופי' הק"ע מדאמר שלא לשם אישות הא לשם אישות ל"ה זונה מקשה דודאי אין שייך באישות זונה אבל בעולה יתכן דמיקרי' · ופ"מ פי' דדייק ממש בעילתו בעילת זנות ולא אמר עשאה זונה · ובעניי"ד בעילת זנות יותר משמעו דבפעם ראשון עובר הכהן על איסור זונה אלא כ' דקאי על דעת חכמים שבמתני' שם דאין זונה כ"א גיורת כו' ולא ס"ל דבפ"א נעשית זונה ה"נ לא נעשית בעולה בראשונה בתחלת ביאה דאם נהלך להפריד התחלת ביאה מהגמר א"כ תהשב גם בפנוי הגמר כביאה שני' ותעשה זונה · ועוד בפנ"א כתבתי לבאר באופן אחר ואכמ"ל : נבעלת לבהמה כשרה לכהונה · עי' ירושלמי כתובות פ"א ה"ג דר' חגיי מוקי לה בשלא כדרכה אבל בכדרכה בעולה היא דלא גרע מבאצבע ושם איתא דרצה לחזור ולא הניחו ר' אבהו ואמר דלמאי שרצה לחזור בו הי' חושב לאוקמי בהערלה דבהמה ועי' נוע"י שם · ועכ"פ בביאה גמורה כדרכה דבהמה פוסלת להירושלמי והכא אמר דכשרה גם בכדרכה ומחולקים התלמודים : ואם נשא נשוי · ה"ג בירושלמי ה"ד ומוכח שם דממש קאמר מדסיים בסיפא גבי אנוסת חברו מוציאין מידו ש"מ דבזה אין מוציאין :

דף ס ע"א יש תלל מחייבי עשה · בירושלמי בכורים פ"א ה"ה כאן פ"ח ה"ב קדושין פ"ד ה"ו נסתם דאין חלל מחייבי עשה ע"ש ועש"ק יבמות פ"ח שם ד"ה ודכותה ובקדושין שם ד"ה ולד : מאלה אתה עושה חלל · ת"כ אמור פ"ב : ומוכת עץ אין מטמא לה דר"ש · בירושלמי ה"ד גם ר"מ ס"ל כר"ש וחכמים פליגי ע"ז ואמרי מטמא לה והכא מסיים דר"מ הוא בכלל חכמים · עוד שינוי דבארוסה ליתא שם פלוגתא וס"ל לכ"ע

דמטמא לה : לאנוסה ומפותה · שם ובת"כ אמר פ"א : ע"ב רשב"א גיורת · ספרי מטות קנ : והרי פנחס עמהם · ה"ג בירושלמי בכורים פ"א ה"ה קדושין פ"ד ה"ו וכרפ"ד שם מקשה הא אין בה דעת לטבול ועש"ק שם ומ"ש בס"ד כתובות יא : בראוי' ליבעל · ספרי מטות קנז : ר' רומנוס ובדקה ומצא בה בת גיורת · בירושלמי בכורים פ"א ה"ה כאן פ"ח ה"ב קדושין פ"ד ה"ו איתא שנתגיירה זקנתה פחותה מג"ש ועי' ש"ק כאן פ"ח דהבבלי ס"ל דגר קטן אין מטבילין אותו ע"ד ב"ד כ"א ע"י אביו ואמו והירושלמי ס"ל דמטבילין אותו ע"ד ב"ד ע"ש :

דף סא ע"א ומעשה ביהושע בן גמלא · ת"כ אמר פ"ב : מנין שאם אירס את האלמנה ונתמנה · ת"כ שם : גזרה ביאה ראשונה · הירושלמי לא ס"ל האי טעמא דגזרה כ"א משום גזה"כ יבמתו ריבה עי' לעיל פ"א ה"א ועמ"ש ר"פ יש מותרות ועי' בירושלמי לעיל פ"ג סוף ה"א דמדייק מזה דתליצה פטור ולא קנין דאי הוה קנין א"כ י"ב איסור תורה ואיך יעבור על איסור תורה ולהבבלי ל"ק זאת דאמרי' אתי עשה ודחי ל"ת וגזרה אטו פעם שני' לא שייך בחליצה והירושלמי מקשה לשטתי' דביאה אסורה מה"ת ואי חליצה קנין מ"ש מביאה : וישראל לא מפקדי · ה"ג מקשה ומתרץ בירושלמי ה"ה : ע"ב אבלו ולא ישבעו · עי' ירושלמי כאן ה"ה ושם מייתי עוד קרא לא יפנה דרך כרמים ועב"ר פכ"ח ומ"ש סנהדרין קח. : ומקשינן אשה לאיש · בירושלמי פ"ד ה"א ופי"ב ה"ב פי"ג ה"ז וה"ח וסי"ג סוטה פ"ד ה"ג איתא הטעם לר"מ משום דחיישי' שמא תמצא אילונית והוא מדרבנן ועש"ק פ"ד שם : רא"א · עי' הגרי"ב שהגי' ר' אלעזר וכ"ה בת"כ אמר פ"א : עשאה זונה · עמש"ל נט : ופתוי קטנה אונס הוא · עמש"ל לג : יכול קטנה · עמש"ל נח : ילפינן מברייתו של עולם · ה"ג בירושל' ה"ו ושם דב"ה קאמרי אפי' זכר ונקבה דהל"כ הו"ל מקולי ב"ש וחומרי ב"ה : אין דנין אפשר · עמ"ש סוכה ג. ומ"ש בהוריות ו' ע"ב : תוס' ד"ה וכני' ובסדר עולם פ"א : שם בן ל"ז שנה · וכ"ה בב"ר פנ"ה שמ"ר פ"א פדר"א פל"א תנחומא שמות סי' א' תנדבא"ר פכ"ז תדבא"ז פ"ב' ובב"ר פנ"ו ב' נוסחאות נוסח' א' בן ל"ז ונוסח' ב' בן כ"ו וזה כמ"ד רבקה בת י"ד שנה כשנשאה יצחק וכן הגי' הגר"א בס"ע בן כ"ו תחת ל"ז :

דף סב ע"א שלשה דברים עשה משה · שמ"ר פי"ט ופמ"ו אדר"נ פ"ב ושם איתא ארבעה דברים והרביעי הוא פירש מאהל מועד היינו מקה"ק : פירש מן האשה · עמ"ש שבת פז. : ולא קבע לי זמן · ע' שוח"ט קמו : לאהליכם · ואין אהלו אלא אשתו ע' ת"כ מצורע ספ"א : ומה פסח · תנחומא תשא ל : ויישר כחך ששברת · ע' ירושלמי תענית פ"ד ה"ה וע' ירושלמי שקלים פ"ו ה"א סוטה פ"ח ה"ג תנחומא ויקהל במד"ר פ"ד : הוסיף יום א' · עמ"ש שבת פז. : הבל ואחותו · עמ"ש סנהדרין ל"ח ע"ב : אין לו בכור לנחלה · ה"ג פלוגתא דר"מ ור"ל בירושלמי פ"ב ה"ו בזה : בלאדן בן בלאדן · ה"ג מקשה בירושלמי שם מזה לר"ל ומשני שם ע"י שכבד זקנו [כדאיתא סנהדרין צו.] זכה להתיחס והכא מתרץ באופן אחר : עם הדומה לחמור · ב"ר פנ"ו קה"ר פ"ט שוח"ט נט: מיתיבי ולגיבא · בירו' שם הוא מטענות ר"ל דגם בעבדים דלכו"ע אין להם יחס מ"מ נמצא לו בנים בקרא : כפר בן בקר · בירושלמי שם משני לפי' הפ"מ וגירסתו שלא הי' עבד כ"א מגדולי השמפים שברתו למפיבשת : בן הדד בן טברימון · בירושלמי שם משני קולג בן קולג וכן המן בן המדתא : ע"ב בני בנים · ה"ג בירושלמי ה"ו ואג"ש פכ"ג : סרים · ירושלמי שם : וכ"ש ברא לברתא · פי' שעולה במקום בת ובירושלמי שם בת בן ובן בת אינן עולין · והיינו אינו אלא במקום בן וכדמסיק כאן ברתא לברא לא : וכלם מתו · כה"ג בירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב :

דף סג ע"א אלא בשביל ישראל · ב"ר פס"ה דב"ר פ"ז שהש"ר פ"ז כברייתא דאצילות וע' ירושלמי ספ"ה דשביעית וספ"ה דגיטין : שיעמדו על הקרקע · עי' ויק"ר רפכ"ב : נחות דרגא · ירושלמי קדושין פ"ד ה"ד : ע"ב אלו הצדוקים · ספרי האזינו ש"כ : אלו אנשי ברבריי · ספרי שם : אין בן דוד בא עד שיכלו · ב"ר ספ"ד קה"ר פ"א : רבי יעקב אומר כאילו ממעט הדמות · ב"ר פרק ל"ד ע"ש לאב"ע : בן עזאי אומר · שם : אמרו לו לבן עזאי · בב"ר שם א"ל ראב"ע :

דף סד ע"א שאין השכינה שורה על פחות · עי' ספרי בהעלותך פ"ד ומכלתא יתרו בחדש פ"ב : נשא אשה ושהה · ב"ר פמ"ה שהש"ר פ"א : אע"פ שאין ראי' לדבר · עמ"ש שבת פ"א : שאין ישיבת ח"ל · ב"ר פמ"ה ירושלמי כאן ה"ו תוספתא פ"ח : חלה הוא · ה"ג בירושלמי שם : מפ"מ היו אבותינו עקורים · ב"ר פמ"ה שהש"ר פ"ב פ' יונתי תנחומא תולדות סי' ו' ויצא ג' ושם נמצא טעמים אחרים : בעתר · ב"ר פס"ג במד"ר פ"י ועמ"ש סוכה יד. : ושרה טומטומית · עב"ר פמ"ה ופנ"ג : תוס' ד"ה יוצאת ובירושלמי · יבמות פ"ט ה"ד כתובות פי"א ה"ז גיטין פ"ט ה"ט : שם ור"ח הביאו בשלטי אף על פי · כ' הגרי"ב ליתא שם ולא ציין אנה מקומו האמתי · והוא בר"פ המדיר ע' ע"א ד"ה יוציא ועמ"ש ב"ב מ"ת מענין הירושלמי זה : ע"ב נפקדו שרה · עמ"ש ברכות כ"ט : שלישי לא תמול · בירושל' ע"ש איתי' תנאי תני נאמרה הפלוגת' ואמר סוון בעון מימר מאן דאמר השלישי לא ימול כמ"ד משלישי אין לה כתובה [והוא ר' חנינא בן עגיל בשם ר' חזקי' שם] ודתי אפי' כמ"ד לשלישי יש לה כתובה לשלישי לא ימול מפני הסכנה ולפ"ז גם להירושלמי יש להחמיר בנשואין לחוש לשלישי משום קטלנית דהוי חשש סכנה וכמו במילה דיש חשש סכנה שאני וכ"כ הרא"ש דבמילה ונשואין כרב :

דף סה ע"א עד שתקבענה ג"פ · עי' ירושלמי ב"ק פ"ב ה"ו : עד שיעידו בו ג"פ · שם: לשלישי כו' תצא בלא כתובה · בירושלמי ה"ו איתא מ"ד שלישי דיש לה כתובה ועי' מה"פ שם ד"ה לשלישי דאף דלכו"ע סוחקה כיון דבהיתר נשאת יש לה כתובה וכ"כ בשם הרשב"א וזהו טעם דרבי ג"כ בכתובתה מהשני ולא כהתוס' שכ' דר' מודה לענין ממון ע"ש וכ"כ דעת הרמב"ן בתו' כתובות מ"ג ע"ב ד"ה טעמא שפי' שם בלשה אחת ע"ש דע"כ ס"ל דלרשב"ג יש לה כתובה מהשלישי דאל"כ איך דייק הגמ' דאתי' מתני' כר' דלמא כרשב"ג ומשום דין כתובה מהשלישי דבעי למנקט שם דכתובתה שלה גם לר' יהודה · ומשלישי אין לה כתובה כלל לכו"ע · ודוח"ל בכונת הגמ' דלנקוט איפכא הניאה ונתארמלה הניאה ונתארמלה וגרסה דל' הגמ' שם נתארמלה תרי זימני משמע דלנקוט בתרוייהו נתארמלה ולהנ"ל א"ש דלרשב"ג יש לה כתובה מהשלישי והכא בגמ' לרבי קאי : מהו דלתבעינה הנך קמאי · ה"ג בירושלמי ה"ו ופשיט כבכאן דמגי' אמרה כדון אתעקרת : נשאת לרביעי והיו לה בנים · ה"ג בירושלמי בנשאת לחמישי לשיטת הירושלמי דאף מרביעי אין לה כתובה : ע"ב האיש מצוה · ב"ר פ"ח תנחומ' נח ויצא ירושלמי מגילה פ"א ה"ד תענית פ"ד ה"ו : וכבשה כתיב · ב"ר פ"ח וכ"ה בירושלמי כאן ה"ו : כשם שמצוה · ירושלמי תרומות ספ"ה חגיגה ספ"א סוטה פ"א ה"ב ע"ש ר' אחא בשם ר' יוחנן : שנא' אכיך צוה · עב"ר פ' ק' וירושלמי פאה פ"א ה"א ע"ש רשב"ג : דבי ר' ישמעאל תנא גדול · מס' ד"א [הגרי"ב] פי"א : גדול השלום · ב"ר פמ"ח ויק"ר פ"ט במד"ר פי"א דב"ר פ"ה ועב"ר פ"ק תנחומא תולדות א' וסוף ויחי פ' ט סי' ו' ונשא י' שפטים י"ח וע' ספרי נשא מ"ב : שנא' ואדוני זקן · בב"ר פמ"ח וירושלמי שם ע"ש ר' חנינא : ה"א הלכה כר"י בן ברוקה · עי' תוי"ט ספ"ה דברכות שמביא בשם המדרש ב"ר פ"ח דר' ירמי' ור' יצחק בר מריון משמי' ר' חנינא הלכה כריב"ב ולמד מזה דאין למדין מן המדרש דהלא אנן לא קי"ל כן וע' ירושלמי כאן ס"פ דג"כ איתא כבמדרש וא"ל ר' בא בר זבדא דלא אתאמרת אלא בתובעת להנשא וכ"ה בתענית פ"ד ה"ו ועי' חגיגה פ"א ה"ד ועי' גליון שם :

דף סו ע"א מנין לכהן שנשא אשה · ת"כ אמר פרשה ס' ומובא ג"כ בירושלמי ר"פ : והרי ממזר · ע' ירושל' ה"ד : קנין אוכל מאכיל · ה"ג בירושלמי ה"א ע"ש ר' סילא בשם ר"א ור' יוחנן אמר משום קנם : ע"ב יאכילנה כרשיני תרומה · ע' ת"כ אמר פרשה ה' הם יאכלו ואין הבהמה אוכלת יכול לא יאכילו כרשינין ת"ל נפש ועי' ירושלמי תרומות פי"א ה"ה : ת"כ דרב יהודה · בירושלמי כאן ה"א פלוגתא דר' יוחנן ור' אלעזר בעבדי ל"ב דר"י אמר מכרן אינן מכורין ור"א אמר מכורין ומסייע לכו לכ"א מברייתא דת"כ דר"א יוצאין בשן ועין לאיש ולא לאשה ת"כ דר' יוחנן אין יוצאין לא לאיש ולא לאשה ע"ש ושם בפ"מ טעות שכ' על עבדי ל"ב שאין אכילתם בתרומה מה"ת וזה תמוה דאיך יעשו רבנן דזר יאכל בתרומה ועמ"ש מ"ש בזה : משום שבח בית אבי' · ה"ג בתוספתא כאן פ"ט הכניסתן בדמים נוטלתן בדמים ומובא בירושלמי כאן ה"א :

דף סז ע"א מפקיעין מידי שעבוד · עמ"ש ב"ק פ"ט : מפני שבח בית אבי' · בירושלמי ה"א פליגי ר"ה ורנב"י בשני כלים על הכלי השני ח"א הוא נותן דמי השני ות"א היא נותנת · ומסייע לנ"ד היא מהתוספת' שהבאתי לעיל סו: : פוסל ואינו מאכיל · ערש"י ותוס' ובירושלמי ה"ג איתא א"ר אלעזר כיני מתנית' עבדי' יאכלו עבדיו לא יאכלו דלא כן היא אוכלת ועבדי' אינן אוכלין ועי' פ"מ דמיירי ביש לה בנים ע"כ אוכלת בשביל הבנים ואינו מאכיל ע"כ פי' באין לה בנים זולת העובר וכן לא עבדי' וקאי פוסל אעבדיו ואינו מאכיל אאמו ועבדי' : הבת מאכלת · בירושלמי ה"ג מקשה ע"ז והא מזון הבנות מדבריהן ומשני כמ"ד מאליהן קבלו את המעשרות ומוכח מזה דס"ל להירושלמי דאין קנין דרבנן מועיל לד"ת · ושם בירושלמי בפי' הפ"מ שגיאה שכתב במס"ש אמכתת דר' ישמעאל ברי' דר' יוסי חלוק על ר' אבון · דהיינו אביי דלקמן שם דתני מאליהן קבלו את המעשרות · ומלבד שאין זה סוגית הש"ס שיאמר דתנא חולק על אמורא קשה עוד דא"כ נשאר הקושי' דהכא מוכח דרי"ש בר' יוסי ס"ל דתרומה בזה"ז דרבנן ובאמת נ"ל אמכתת דרי"ש בר' יוסי חלוק על אביו וסיינו דכאן אמר משום אביו ובעצמו ס"ל דהוי מה"ת ועי' ק"ע שם : זכרים יאכלו · ה"ג בירושלמי ה"א : ע"ב והא"ר אסי א"ר יוחנן יתומין שקדמו · ה"ג בירושלמי כתובות פי"ג ה"ג ובב"ב פ"ט ה"א בלא שם האומר : העובר · ובתוספת' פ"ט ומובא בירושלמי ה"ד פליג ר"ש ע"ז ומקשה ממ"נ אם פוסל למה אינו מאכיל : כנעוריה פרט למעוברת · ת"כ אמר פ"ו ובירושלמי ה"ד ובפ"ט ה"ס : תוס' ד"ה קנין ובירושלמי דפ' אע"פ ה"ג ועי"ש בפ"מ שגירסתו משונה מגי' התוס' כאן בירושלמי ועיי"ע בתוס' כתובות נח. ד"ה ואפילו שכ' ג"כ כהכא ועי' מה"פ שם וביבמות פ"ז ה"ד ד"ה וישלמו :

דף סח ע"א דהא קני' בתקנתא דרבנן · בירושלמי ה"ד מוכח שס"ל דל"מ תקנתא דרבנן לפסלה ואשת חרש בת כהן טובלת מחיק בעלה ואוכלת בתרומה ומוקי מתני' בחרש פסול דפוסל בביאתו או בחרש יבם והיינו בשומרת יבם לחרש דאלו ביאתו מאכיל ג"כ כלעיל נו. ובירושלמי פ"ו סו' ה"א דיפה כח היבם כו' : עשו ביאת · עי' ירושלמי פ"ה ה"ו ופ"י ה"ח · ושם פלוגתא דר"מ ורבנן בחליצתו ועי' לקמן נו. קה: א"ה סיפא דקתני ספק · בירושלמי ה"ד לפי' הפ"מ גם שם קאי בפסול כבגמ' דילן · ושם בירושלמי ספק הבין ב' שערות כמי שהביא ב' שערות להאכיל וזה תמוה דאיך יאכיל מספק · ועוד במתני' מבואר דאינו מאכיל וכ' דע"ס הוא וצ"ל כמו שלא הביא ב' שערות להאכיל פי' לענין להאכיל ואינו מאכיל ומשום דס' בן ט' הוא רק הרבותא לפסול דאזלינן לחומרא ע"כ אמר דס' ב' שערות הוא לענין להאכיל ומשמעות הירושלמי דס' בן ט' וס' ב' שערות מיירי בגוונא חדא ולא מיירי בבן ט' פסול וס"ל להירושלמי דשומרת יבם לקטן לא פסיל ובן ט' פוסל בביאתו ובן ב' שערות פוסל אף בלא ביאה ונראה להגי' בירושלמי כמו שהביא ב' שערות לפסול [היינו בלא בעל] וכמו שלא הביא להאכיל · ואינו מאכיל אף שבעל וריש' ס' בן ט' לא משכחת לה רק לפסול ולא לענין להאכיל דהלא אינו מאכיל עד י"ג והביא ב"ש ובעל : כל שזרעו פסול · ה"ג הפלוגתא בירושלמי ה"ה ובספ"ד דסוטה : מנה"מ בירושלמי פ"ד דסוטה ה"ה יליף לה שפוסל ממה הלד מאשת איש ואלמנה לכה"ג ע"ש : לאו הבא מכלל עשה · עמש"ל נד : תוס' ד"ה קנין כספו · ונשואה דרים בספרי · קרה קי"ז אך שם איתא ארוסה אולם בירושלמי כתובות פ"ס ה"ה מבואר הכי דרשא אנשואה והיינו בביתך שנכנסה לחופה ולא ארוסה ושם מוכח גם הך דבן בג בג ודחי הק"ו שם ע"ש : ע"ב דאר"י בר' חנינא וכל זר כו' · ה"ג בירושלמי ר"פ הערל : ואינה חוזרת לחזה ושוק · בת"כ אמר פ"ו הא אינו מדבר אלא בקדשי הגבול ובירושלמי כאן ספ"ט פליגי רב ור' יוחנן דר' יוחנן ס"ל דחוזרת לחזה ושוק וקשה דפליג על הך ברייתא דת"כ ונראה דקאי על בת ישראל האוכלת בשביל בנה שהיא חוזרת גם לחזה ושוק וכדעת רב אדא בר אהבה דתני דבשביל בנה חוזרת אף לחזה ושוק לקמן פז. :

דף סט ע"א מי שיש לו אלמנות · ה"ג בירושלמי פ"ט ה"ח : וצריכא · ע' ת"כ אמר רפ"ה : שור אללה מעיקרא · בירושלמי פ"ד הי"ג אית' דפסל מתזיר גרושתו אף לתרומה ועש"ק שם ומש"ל מד. אך ממשמע דפלוגתא היא בירושלמי דבפ"ה ה"ד מוכח דס"ל דבעינן זה אללה מעיקרא ועש"ק שם ד"ה בלא כך : בין ה"ק לר' יוסי · לפי' הק"ע ה"ג בירושלמי פ"ז ה"ה : גר עמוני ומואבי א"ב · ה"ג בירושלמי שם : עמוני ולא

עמונית

עמלית · עמ"ש לקמן עז: תוס' ד"ה לא פוסלין · ולפי' לר"א · בירושלמי כאן ה"ס מוקי למתני' דלא כר"א ועש"ק שם ד"ה דלא ובמה"פ שם ונראה דהתוס' לא ס"ל הך דירושלמי דהפסר דהירושלמי לשיטתו בפ"ד הי"ב דל"כ זר אלוה מעיקרא אבל להבבלי דס"ל דבעינן לאים זר לא נפסלה גם לר"א : ע"ב ונכבש על השפחה · ת"כ אמר פ"ה : ממזר פוסל ומאכיל · עי' ירושלמי סוטה פ"ד סו' ה"א : ונשאת לעבד · ת"כ אמר סוף פרש' ה' ועוד פרק ה' : תנינא להא דת"ר · כה"ג בירושלמי ה"ה ע"ש : מפרישין אותן · עמ"ש ר"פ האשה רבה בירושלמי ומש"ל נג: לתרומה לא חששו · ה"נ בירושלמי ה"ס : אסורה לאכול בתרומה מיד · ה"נ בירושלמי גיטין פ"ג ה"ג : ברש"י ד"ה תהא מקולקלת · קרן וחומש · תמוה דבמס' תרומות פ"ז ה"ב אית' דבת כהן שנשאת לישראל אינה משלמת רק קרן ולא חומש וכן מבואר כאן בירושלמי ה"ד ועי' מס"פ ד"ה אם שהקשה זאת והניח בצ"ע :

דף ע ע"א ת"ר וזרע אין לה · ת"כ אמר פ"ה ובירו' סוטה פ"ד סו' ה"א : בעכו"ם ועבד מודו · בירו' ה"ז מוקי למתני' בעכו"ם ועבד מהפסולין היינו מעמוני ומואבי: הריני כפרת בן בתי · ע' ירוש' ס"פ שמגי' גם במתני' דתני לא כבני כו' פיני מתני' לא כבן בתי ע"ש : ואיזהו פצוע דכא · ספרי תצא רמ"ז: נאמר תושב ושכיר · ה"כ במכלתא בא פט"ו ע"ש ר"א ובת"כ אמר פ"ז ע"ש ר' ישמעאל וכ"ה בירושל' : רע"א א"ל · שם ובירו' עד כדון כר"ע כר' ישמעאל כו' ופי' הק"ע דר"ע נטעמי' דדריש לשונות כפולים ע"ש וכ"כ הגו"י מדעתי' ולא ראה שהק"ע פי' כן : תושב זה קנוי קנין עולם · ת"כ אמר פ"ד וע' ספרי קרח קי"ז וכ"ה בירו' כאן ה"א : אלא דפסח מופנה · ה"נ משני בירו' ה"א: תוס' ד"ה הערל ובירו' · שבת פי"ט ה"ב כאן ה"א ועש"ק כאן ד"ה והותן: תוס' ד"ה מה לפסח · מאח"כ בתרומה · עי' ת"כ אמר פרשה ו' : ע"ב ישמעינן לי' לר"א · לגי' הירושלמי דהמ"ד הוא ר' ישמעאל גם לר' ישמעאל ס"ל אליבא דשיטת הירושלמי יומא פ"ח ה"ג דמופנה מצד א' משיבין ועמ"ש יומא פ. ע"כ מקשה הירושלמי כאן ה"א הא לאו מופנה הוא משום דלר' ישמעאל קאי · ועי' ירושלמי סנהדרין פ' ד' מיתות ה"ו · אך קשה מה דמסיק בירושלמי כאן והו"ל מופנה מצד אחד · וביומא בירושלמי שם מוכח דר' ישמעאל ס"ל דבעינן מופנה משני צדדים וכ' דפ"ס מש"ש מצד א' והוא כמ"ש הק"ע דשדי תד אלמד ותד אמלמד וכמ"ש כאן : אי מה פסח אסור לאונן · בירושלמי ה"א משני ע"ז לא דרשינן הג"ש כ"א לדברים האמורים בפרשה וכרבא לקמן : אריב"א וכל זר כו' · ה"נ בירושלמי וקאי שם אדרש' דר"ע איש איש דנימא לרבות אונן : ומעשה בגופו · ה"נ בירושלמי ה"א טעם דלא דרשי' ולא ערלות : תוס' ד"ה אלא לאפנויי · במכלתא · בא פט"ו : תוס' ד"ה דפסח · עי' ירושלמי כאן ה"א דקאמר קדשים אסורין לאונן מנין ממנו ממנו כו' משמע דכיון דילפי' לפסח ממילא ה"ה לכל הקדשים וא"צ לנקט ועוד גבי קדשים נמי כתיב ממנו וג"ש מלמד בג"ש · ועש"ק שם ד"ה אף : תוס' ד"ה אי מה במכלת' · בא פט"ו וגי' הישנה גם לר"א אז יאכל בו רבו ע"ש ולגי' הילקוט שהוא כגי' הישנה · ס"ל לר' ישמעאל דאין מעכבת · ועי' בירושלמי פ"ג דפסחים ה"ז לענין מילת זכריו ושחיטת פסחו מי קודם ומשמע דגם מילת זכריו אין מעכב את שחיטת הפסח וגם תשוב' ר"פ אינו רק דקודם אבל לא דמעכב ומ"ש המה"פ דקאי האיבעי' על השחיטה וסקרא קאי על הזריקה קשה א"כ מאי קפסיט לי' מקרא וכי' דאיתו איבעי' כ"א קושי' על מ"ש במתני' ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו דמשמע דיכול לשחוט את הפסח קודם מילת בנו הא מעכב · ומשני דבאמת קרא לאו לעכובא כ"א דקודם לכתחלה וזה קמ"ל במתני' · וכ"ה דעת ר' יונתן במכלת' בא פ' ט"ו ובזה אפסר לפרש פלוגתת תרי ליסני שברש"י ברכות יע ע"כ בסופו ע"ש :

דף עא ע"א אריב"ח · עמש"ל ע: מעשה בגופו · שם ע"ש : ור"ע הלי תושב · גם בירושלמי ה"א מקשה הכי ומתרץ [לגי' הק"ע] דאתי ללוקח עבדים שלא למוהלן אפי' מלן לא יאכלו בתרומה והיינו כשינוי' דהכא ערבי מהול כיון שלא נמול לשם יהדות הו"ל ערל · אך מ"ש בתרומה וכן בהקושי' נזכר לאיזה דבר נאמר תושב ושכיר בתרומה קשה הא הך דתרומה מצרך צריכי כדקאמר שם וכאן רק דפסח מופנה ובמכלתא בא פ' ט"ו ג"כ דריש ר' יצחק מהך דתושב ושכיר דגבי פסח לגבית ערבי מהול וני' לגגיה בירושלמי בפסח תחת בתרומה · והפ"מ פי' ע"פ הגירס' הכתובה למוהלן והיינו דלא טבלו וכמסקנת הגמ' כאן ועמ"ש לק' : להטיף ממנו ד"ב · עב"ר רפמ"ו דב"ר רפ"ו ירושלמי שבת פי"ט ה"ב כאן ה"א ועמ"ש שבת קלה דלהירושלמי והמדרש המסקנא דבתול כ"ע ל"פ דבעי להטיף ד"ב א"כ ליכא למימר להירושלמי כאן דפליגי בזה דל"פ שם כ"א בשבת והכא אין כ"מ בזה דבגר לכ"ע אד"ס וכיון דבעי על כל פנים הטפת ד"ב הו"ל ערל ע"כ אין לומר כהפ"מ הנ"ל כ"א כהק"ע מר"א ס"ל דל"ב קרא לערבי מהול דממילא הו"ל כערל : ור"א לטעמי' דאמר גר שמל · פלוגתא דר"א ור' יהושע בירושלמי קדושין פ"ג הי"ב : ד"ת כלב"א · עמ"ש ברכות לא: קטן ערל · עי' ירושלמי שבת פי"ט ה"ב כאן ה"א ובמה"פ כאן ד"ה אין ערלה : או אז לג"ש · מכלת' בא פט"ו : וניתב לי' כל שבעה. בירושל' כאן ה"א אית' אתמהו תמה ממתינין לו שלשים יום · ועש"ק שם ד"ה והותן שמאריך בקושי' בשם אביו אמאי לא מוקי לה ביולא דופן דאינו נמול לשמנה עש"כ : ע"ב ערל מקבל הזאה · ה"נ בירושלמי פסחים ספ"ה ובנזיר פ"ח ה"א ועי' בפסחים שם ה"ו דאיתא ע"ז ולא אמרין כלום ועש"ק שם שתיקן הגירסא שם שלא יסתור להנ"ל : בעשרה לא מהילי · בירושלמי שם איתא פלוגתא ואיכא מ"ד דבעשרה מלו וקבלו הזאה אחר המילה רק דמוכיח מדמע להו ימי הזאה שכי' התחלתן קודם המילה ועש"ק בנזיר שם ד"ה ישראל ערל : לא נתנה פריעה · לפי הירושלמי שבת פי"ט ה"ב כאן ה"א פלוגתא בזה דלמאן דדריס מהמול ימול פריעה נתנה לא"א ולר' ישמעאל דלא דריס כפולין דריס פריעה מחתן דמים למולות לא נתנה פריעה לא"א ורב לטעמי' דדריס שם מהמול ימול לנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ד"ב ס"ל כאן דלא נתנה פריעה לא"א : ציצין המעכבין · ע' ירושלמי פסחים פ"ו ה"ס סוכה פ"ג הי"א כאן ה"א דשם איתא דהוזר גם על שאינן מעכבין : תוס' ד"ה לא נתנה · בב"ר פמ"ד · וכ"ה בב"ר פמ"ט ופל"ה שוח"ט סי' א' : תוס' ד"ה מ"ט ובפדר"א פכ"ט · ועי' במד"ר פט"ו ספרי פסוק מי מנה ואג"ב פי"ז :

דף עב ע"א מפני שנרלה כערל · בירושלמי ה"א איכא ב' טעמים א' משום קנס וכב' משום גזרה ואמר נ"מ נמשך לו אחר או שנמשכה מאלי' למ"ד קנס ליכא משום גזרה איכא : אמרו לו · בירושלמי שבת פי"ט ה"ב וכאן ה"א א"ל ר' יוסי : לרבות המשוך · ב"ר פמ"ו : לרבות גילין · ה"נ בירושלמי שבת פי"ט ה"ב כאן ה"א דהמול ימול אתי לגילין : ראבר"ש אומר בזמנו · בירושל' רפ"ב דשבת ופסחים פ"ז סוף ה"י הוא כן ע"ש ר' ישמעאל : ע"ב דרשי' וביום · ה"נ בירושלמי תני ר' יוסי קמי דר' יותן : אין לי אלא נמול לח' · ת"כ תזריע פ"א : ערל שהזה · בירושלמי נזיר פ"ח ה"א תני מעשה בכהן ערל שהזה והוכשרו הזיותיו ועי' ק"ע שם : רע"א איש איש · ת"כ אמר פ"ד ועמש"ל ע. : והטמא פטורים · בירושלמי חגיגה פ"א ה"א מטעם ובאת שמה והבאתם שמה ועי' בבלי חגיגה פ"ק : דתניא הכל כשרים · נ"ל דתנן דמתני' היא בפרה פ"ה מ"ד ובירושלמי ריש תרומות פלוגתא דת"ק וריס"מ בנו של ריב"כ אם קדשו התש"ו בינו לבין אחרים דס"ל לריס"מ דמהני : ר' יהודה מכשיר בקטן · בספרי חקת קכ"ח פלוגתא דריס"מ ור"ע ובפסקא קכ"ד פלוגתייהו דריס"מ ור"ע באסיפה : תוס' ד"ה חוץ . להכשיר זר טהור להכשיר האשה · ספרי חקת קכ"ד :

דף עג ע"א ערל מהו במעשר · עי' מהמ"פ ס"א ד"ה לא נרכו שכ' דלהירושלמי אין ערל אסור במעשר : התרומה והבכורים · ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ס : משא"כ במעשר · התאומרות שבתרומה נתשבים ג"כ כחלה פ"א ה"ו במתני' והתלוקים בינה למעשר הוא בירושלמי מע"ש פ"ג ה"כ : תוס' ד"ה נכסי דבירושלמי · שבת פ"ט ה"ד מע"ש פ"ב ה"א פ"ה ס"ה יומא פ"ח ה"א תענית פ"א ה"ו : תוס' ד"ה משא"כ · בספרי · קרח קכ"א : ע"ב תרומת ידך אלו בכורים · ספרי ראה ע"ב ועי' ירושלמי בכורים פ"ב ה"ב ומ"ש ביפ"ע פסחים לו: ד"ה מ"ט : רש"א לא בערתי · ספרי ראה ע"כ : בין שאני טמא · עי' ירושלמי בכורים פ"ב ה"א : אבל אתה מבעיר · ה"נ בירושלמי שם : ולאו הבא מכלל עשה · עמש"ל נד: :

דף עד ע"א אסור במעשר ומותר בתרומה · ע' ירושלמי מע"ש פ"ג ה"ב : איזה דבר שהוא בתי · ה"נ בירושל' מוכא לעיל עג. בתוס' ד"ה נכסי והשמתי שם מקומותיהם בירושלמי : בשתי תרומות · עמ"ש שבת קכה · ד"ה אמר : ע"ב סבל וטלה · ת"כ אמר פ"ד ועי' ירושלמי מע"ש פ"ג ה"ב : וכתיב ובא השמש וטהר · עי' ת"כ אמר פ"ד : כאן לתרומה כאן לקדשים · עי' ת"כ תזריע פ"ב : תוס' ד"ה ושפחה מנין ובת"כ ריש פ' תזריע :

דף עה ע"א לרבות התרומה · ת"כ תזריע פ"א וירושלמי שבת פ' ט"ז ה"ג ועמ"ש מכות יד: : יכול לכל · ת"כ שמיני פ"ח ושם כאן לתולין כאן לתרומה : מקיש קדש למקדש · עי' ת"כ תזריע פ"א : ר"א ור"ש היא · ה"כ מוקי בירושלמי לעיל פ"ו ה"ג ע"ש ר"א וכ"ה כאן סוף ה"א ור"י אמר ד"ה היא ע"ש : איזהו פצוע דכא · ספרי תצא רמז : ואפי' נמוקו · ה"כ בירושלמי ה"ב ושם אפי' יבשו : אמר ריס"מ בנו של ריב"ב · ספרי תצא רמז וירושלמי שם : ע"ב אמר שמואל פצ"ד ביד"ש · בירושלמי ה"ב ע"ש אית תניי תני ואמר שם דמדמי לממזר שהוא בידי אדם כבברייתא כאן · ואידך ס"ל דגם ממזר הוא יצירתו בידי שמים · ואח"כ מסיק דמ"ד בידי שמים פסול הוא כה"ג שעלו בו תטטין והוא מחכך בה ונתקלקל ע"י החיכוך הו"ל בידי אדם וקרי לה ביד"ש משום דתחלתו הי' ביד"ש ועי' ברא"ש שהוכיח מזה דהירושלמי ס"ל דליקוי ע"י חולי הו"ל בידי אדם ועש"ק שם ובמה"פ מ"ש להרמב"ם ובעג"ד הרמב"ם פי' בירושלמי כך שעלו בו תטטין מי מחכך · פי' ע"י תיכוכו נעשו התטטין והו"ל כממזר מתחלתו ביד"א וסופו ביד"ש · או מסיית · פי' אם מתחלה נעשה מעצמו התטטין ואח"כ ע"י הרופאים נחתכו · וה"ה ביד"א וסוא ביד"ש וכשר · כיון דתחלתו הו"ל ביד"ש כשר וא"ש פסק הרמב"ם ע"ש וסר בזה ג"כ תלונת הק"נ מעל הי"ש · ודברי המה"פ דחוקים : ואימא מהוטמו · ה"כ מקשה בירושלמי ומשני ר' חגיי קומוי ר' יוסי אין לך נמוך באדם כשהוא יושב אלא ביציו ומפרש דכא מל' דכא ושפל רוח : מלא הסוע ע"פ רובה · בירושלמי ה"ב מחלק בין עטרה העליונה ובין עטרה התחתונה העליונה היינו שכלפי הגוף התחתונה כלפי קרקע · וכאן לא מחלק בזה : במרזב · עי' ירושלמי שם תוס' ד"ה שאין ובירושלמי כאן ה"ב :

דף עו ע"א ניקב פסול · ה"כ בירושלמי : וחזר פסול שחוזר · שם ה"ב : שומשנא גמלא · ה"כ בירושלמי ע"ש : נשים המסוללות · בירושלמי גיטין פ"ח ה"א פלוגתא דב"ש וב"ה בזה ועמ"ש בזה בשבת סס: : מותרין בגיורת · בספרי כי תצא רמז פלוגתא דר' יהודה וחכמים ומתני' היא כחכמים וכן בירושלמי ה"ב מוקי מתני' דלא כר' יהודה וכפי' הפ"מ ע"ש : פצוע דכא כהן · בירושלמי ה"ב אריב"ל בפשיטות דאסור בגיורת ומזה לקח ר' יוסי דאסור ישראל פצוע דכא בממזרת דבקדושתיה קאי וכ"ה בקדושין פ"ד ה"ג ועמש"ל נז. : נתגיירו אית לסו תקנתא · הירושלמי ס"ל דלא תתחתן לא קאי כ"א בגיותן ועי' מה"פ קדושין פ"ד ה"א ד"ה אפי' ובכר"פ אלו נערות : ע"ב א"ר יהודה מנימין גר המצרי · ספרי תצא רנג · ושם איתא בנימין וכ"ה בירושל' כאן ה"ב וקדושין פ"ד ה"ג : אשיא לבני מצרית שני' · כ"ה ג"כ בספרי אבל בירושלמי שם איתא דאמר אני נסיאו לגיורת מצרית כו' א"ל ר"ע לא כי אלא אף אתה השיאו לבת גיורת מצרית כדי שיהיו ג' דורות מכאן וג' דורות מכאן : לא נסיב מודי · בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ו פלוגתא דתנאי בזה דרשב"י ס"ל לזנות ותניי' בן אחי ר' יהושע ס"ל ע"ש לא תתחתן בם ועי' פ"מ שם : ר"ש מתיר את הנקבות · ספרי תצא רמ"ט : ק"ו הדברים · ספרי תצא רנג : אי מפרך אתי · רו"ר פ"ד ואגד' שמואל פכ"ב ע"ש : עמוני ולא עמונית · ספרי תצא רמ"ט רו"ר פ"ב ופ"ז ובירושלמי ריש ה"ג : דרכו של איש · ה"כ שם בספרי ועי' באג"ש פכ"ב דשם איתא ועל אשר שכר ואין דרכה של אשה לשכור וכ"ה בירושלמי כאן ה"ג ועי' בגליון ירושלים שפי' מ"ש בירושלמי היה להם לנשים לקדם בדרך בתמי' ולא ראה כי באג"ש איתא כן · ושם מוכח דהוי קושי' דהי' לקדם נשים לקראת נשים ותי' כל כבודה כו' דלקמן עז. ליתי' שם · ומתמה זה לא נמצא תשובה לדואג עד שאמר אח"כ דאין דרך נשים לשכור וה"כ הפי' בירושלמי ולפ"ז מוכרח דסגי בביטול א' מהטעמים וא"ל לומר כהרשב"א דגם הבבלי סובר דאין דרך נשים לשכור משום דאל"כ ישאר טעם זה לאסור נקבות · דהלא במדרש וירושלמי סגי בבטול טעם א' כנ"ל ובדבריו קול ארי' אשר אתי בכתובים האלכתי והכמ"ל :

דף עז ע"א מלמד שחגר תרגו · בירושלמי ה"ג וברו"ר פ"ד ובשוח"ט סי' ט' ע"ש רבנן ורשב"א אמר שם ישמעאל הי' ונתגייר ונתן לו ישי את בתו ע"ש : ואם לאו אין שומעין לו · בירושלמי סנהדרין פי"א ה"ג עושין לאחרים ולא עושין לעצמו : דר"י רש"א · ע' תוס' ד"ה כתנאי ותירוצם דחוק ועי' גליון ירושלים ה"ג מ"ש בזה ובעג"ד כ' עפמ"ש לק' ע"ב הכתוב תלאן בלידה ופרש"י לאסור גם נקבות א"כ לר' יהודה בפירוש אמרה תורה גם נקבות ע"כ לר' יהודה לטעמי' אין לדרוש ולא מצרית וסגמ' לעיל לשיטת ר"ש הוא : הנמצאות · עב"ר פמ"א ופ"נ ועי' רו"ר פ"ח : בת גר עמוני · בירושלמי ה"ג הוא כדעת ר"ל לקמן : כבת חלל זכר · ת"כ אמר פ"ב ירושלמי כאן ה"ב בכורים פ"א ה"ה קדושין פ"ד ה"ו : שנשא בת ישראל · ה"נ בירושלמי בשם ר' יוחנן ע"ש : ע"ב גיורת מכנה · ע' ת"כ אמר פ"ב : משני עממין · ה"נ בירושלמי ה"ג ופמ"מ : ערוית יוכיחו · שם : ועוד מקרא מסייעני · שם : בנים ולא בנות · ספרי תצא רנ"ג ושם ר' יהודה ע"ש תכמים :

דף עח ע"א מצרי שני כמאי יעסר · בירושלמי כאן ה"ב ובקדושין פ"ד ה"ג מקשה לר' יהודה איך ישא עמוני עמונית לדידי' דס"ל דקהל גרים איקרי קהל ועמונית שהיא מותרת היא קהל ה' אצלו : נשא שפחה · ע' ש"ק בירו' ה"ב ד"ה משחררין : א"ר יהודה מנימין · ספרי תצא רנג ועמש"ל עו: תני לאשונה · בירושלמי ה"ב וקדושין פ"ד ה"ג באמת אית' אשיא לבני גיורת מצרית אך שם מבואר דהשיבו ר"ע לא כן בני אלא השיאו לבת גיורת מצרית : עובר ירך אמו · עמ"ש ב"ק מז. : ע"ב הלך אחר הזכר · ה"כ בירושלמי ה"ג : מנין לא' מן האומות · ת"כ בהר פ"ז וירושלמי כאן ה"ג : ואיסורן איסור עולם · ספרי תצא רמה ורמט : אר"ל ממזרת לאחר י' דורות · בירושלמי ה"ג ע"ש ר"א בר' שמעון : דון מינה ואוקי באתרה · ה"כ מוקי לה בירושלמי ה"ג כפלוגתא זו ועמ"ש ב"ק כה: שבועות לא: : שאלו את ר"א · ירושלמי כאן וקדושין פ"ד : ממזר לא חיי · ע' ויק"ר פל"ב במד"ר פ"ט ירושלמי כאן ה"ג קדושין פ"ג הי"ב פ"ד ה"א : שנה ראשונה · במד"ר פ"ח ועי' שוח"ט סי' י"ז פדר"א פי"ז מדרש שמואל פכ"א ירושלמי תענית פ"ג ה"ג קדושין פ"ד ה"א : פוסקי לדקה ברבים · עי' מדרש משלי פכ"ה : מתוך שהרג טוב · ע' במד"ר פ"ס ופ"ח : באשר משפטו פעלו · שם בירושלמי קדושין כה"ע :

דף עט ע"א שלשה סימנים · במד"ר פ"ח דב"ר פ"ג אג"ש פכ"ח שוח"ט סי' א' וסי' י"ז קדושין פ"ד ה"א : העבירום לפני הארון · בבמד"ר שם ואג"ש שם וירושלמי שם לפני המזבח : והא כתיב לא יומתו · במד"ר שם ואג"ש שם : נתוספו על ישראל · אג"ש שם וירושלמי קדושין שם : תוס' ד"ה ונתינים · ע' ירושלמי פ"ג דכתובות ה"א קדושין פ"ד ה"א דלא גזור עליהן משום פסול עבדות דא"כ למה חייב קנס על הנתינה וע"כ משום פסול משפחה ועי' מה"פ כתובות וקדושין שם דהירושלמי ס"ל דלא תתחתן קאי על גיותן ע"כ גזרו על גרותן ג"כ אבל הבבלי דס"ל דבגיותן ל"צ תתנות כ"א בגרותן והם מז' אומות ע"כ משום עבדות גזרו ומשום דהוי דרבנן ולא מה"ת ע"כ יש להם קנס ודבריו הם נכונים בתוס' ר"פ אלו נערות ע"ש : שם בירושלמי · אין מבואר שם כן כ"א איתא דבא על השפחה פטור מקנס מקרא מהר ימהרנה והיא לאו בת הוי' היא וזאת ממילא מוכח דאלו אינה משומרת לי"ל קרא : ע"ב בימי רבי · בירושלמי קדושין שם בימי ראב"ע ושם מתחלה איתא דאף עזרא רחקן ואף לעת"ל ירחקן הקב"ה וכ"ה בבמד"ר פ"ח ובשוח"ט סי' י"ז ובאג"ש פ' כ"ח ועי' ב"ר פ"כ : חסרים בעלה פסלה · בגמ' לק' פ: מוקמינן לה כר"ע ובסרים חמה דלאו בר אלינה ויבום והוי' לדידי' אשת אח שלא במקום מצוה · ובירושלמי מוכיח דתכמים ס"ל בין סרים חמה ובין סרים אדם לא חולץ ולא מייבם ועי' מה"פ ד"ה הסרים שכ' דגם לר"ע בסרים אדם בעלה פסלה ומוקי מתני' בסרים אדם וקשה דא"כ כמאן אתי' סברייתא שבגמ' לק' אם בעלו קנו וע"כ ר"ע היא ואינו לאו דממזרות ע"כ מ"ש בישוב דברי הסוי"ע בעג"ד צ"ע :

דף פ ע"א שלא ראה שעה אחת · ה"נ בירושלמי ה"ה ע"ש ר' חייא בשם ר' יוחנן : תהיא לטאטין אתמר · ה"נ בירושלמי ה"ה מקשה דר"א אדר"א ומשני הכי : רב אמר נעשה סרים למפרע · בירושלמי פ"י ה"א נתחלפו המ"ד דשם שמואל אמר למפרע ורב אמר מכאן ואילך ועש"ק שם ד"ה שמואל : תוס' ד"ה נעשה סרים · עש"ק שם ד"ה כמ"ד מ"ש על דברי התוס' : ה"ה כאלכן · ירושלמי פי"א ה"ז : ע"ב רשבג"א · עמש"ל לו: : וסתמא כר"ע · בירושלמי ה"ס לא מוקי לה כר"ע כ"א דהוא דעת חכמים דס"ל בין בסרים חמה בין בסרים אדם לא חולץ כו' :

דף פא ע"א אנדרוגינוס נושא · לפי סגמ' לקמ' פב: משמע דהוא דברי ר' יוסי · ועי' תוס' שם ד"ה תנן ולהירושלמי לפי' הק"ע בה"ז הם דברי ר' יהודה ולהפ"מ אין הכרח דהוא פי' דקאי דר"י על טומטום ועי' ירושלמי כאן ה"א ובשבת פי"ט ה"ג תגיגה פ"א ה"א דס"ל לר"י גבי מילה דאנדרוגינוס כזכר דודאה שבת ובתגיגה ס"ל דפטור מראי' ואמר בירושלמי דממעט לי' מכל זכורך אלמא לאו זכר ממש הוא לר"י והפסר דלגשואין מדמי לי' למילה : אר"ל מאכילה בתרומה · בירושלמי ה"ז נתחלפו המ"ד דשם איתא דר' יוחנן ס"ל מאכילה בתרומה ואינה אוכלת בחזה ושוק ור"ל ס"ל ק"ו כו' ע"ש : כל שדרכו למנות · עמ"ש ביצה ג: : ע"ב תוס' ד"ה כולן בירושלמי · ערלה פ"ב סוף ה"א : תוס' ד"ה הראוי' בירושלמי · ערלה פ"ג ה"ה ודלעת יונית · בירושלמי ספ"ב דכלאים חשיב לה בין ה' דברים שנאמרו בדלעת יונית שאוסרין בכל שהן : ה"ע מוסיף · ירושלמי ערלה שם ה"ב וה"ו : ר' יוחנן סבר את שדרכו · בירושלמי ערלה פ"ג ה"ד נאמרה הפלוגתא כו' ע' תרומות פ"ד ה"ז ומ"ש בביצה ג' ע"ב : שנתערבה במאה חתיכות · ע' תוס' ד"ה דברי הכל מ"ש בשם התוספתא דתרומות · ובירושלמי ערלה פ"ב ה"א מטונה הגירס' מכאן ומהתוספתא · דשם בירושלמי איתא לרבנן לא תעלה ולר"י תעלה ע"ש וכמה"פ :

דף פב ע"א למאן אי לכהן · ע' ירושלמי בכורים פ"ב ה"ב דפליגי רבנן ור"ש בבכורים ומע"ש אי הוי דשיל"מ ומשמע דפליגי בכעין סברא זו ועי' שביעית פ"ו ה"ג ונדרים פ"ו ה"ד דמע"ש נמנה שם בין דשיל"מ וכ"ה בבבלי נדרים נח. ועמ"ש ב"מ נג. : שתי קופות · עמ"ש פסחים ע: : ע"ב בסדר עולם · פ' ל' : נתן סאה ונטל סאה · ירושלמי תרומות פ"ה ה"ב : עד רובו · שם : דמ"ס חייבין עליו מב' מקומות · ע' רש"י ופי' כן עפמ"ש לק' פ"ג ע"ב דר"א אינו מחייב כ"א ממקום זכרות ובירושלמי ה"ו פליגי בה אמוראי אליבא דר"א ר' יוחנן וריב"ל ולהק"ע דמתק מהירושלמי הזר בו ריב"ל הפלוגתא אבל גי' הק"ע ופירושו תמוה דהלא ר"י בר זבדא בשם ר' אבהו הוא סמ"ד דרק במקום זכרות הוא חייב ואיך מביא הקרא ע"ז דחייב משני מקומות כפי' הק"ע וע"כ לומר דהפי' הוא דמ"מ את זכר ל' כד' רבנן דר"א לק' פג: וא"כ שפיר אתי הגיר' חזר בו ריב"ל מהאי קרא וא"כ למסקנא לר"א לכ"ע א"ח כ"א מצד זכרות כהבבלי רק דדרש סקרא אינו כהבבלי לק' פ"ג ע"ב : תוס' ד"ה ירושה וכמדרש רות · פ"ד וכ"ה בשוח"ט סי' נו ועי' תנחומא ויחי ובירושלמי ספ"ט דברכות : שם מתוך הירושלמי דשביעית פ"ו · ע"ש וצ"ל פ"ו ה"א וכ"ה בקדושין פ"א ה"ס אך קשה לפרש כפי' ר"י דהיינו מ"מ דכר תורה וכל המקומות בירושלמי · דמאי פ"ג ה"ד תרומות פ"א ה"א פ"א ס"ד מעשרות פ"ב ה"א יומא פ"ח ס"ס יבמות פ"ז ה"ג קדושין פ"ד ה"א רובן כעולן מוכיחים דהיינו דרבנן וצ"ע :

דף פג ע"א פחות מג' יום · ת"כ בהר פ"א : יעקור · ע' ירושלמי שבת פ"ג ה"א תרומות פ"ב ה"א ובשביעית פ"ב ה"ד מע"ש פ"א ה"א לענין אם לא עקר מהו כפירותיהן ע"ש ועי' ערלה פ"א ה"ב : רמ"א או מ' או כ' יום · ת"כ מצורע זבים פרק ז' פרשה ה' וכ"ה בירושלמי כאן פ"ד הי"א נדה פ"א ה"ג ופ"ד ה"ה פלוגתייהו : ר' יוסי ורש"א אין אדם אוסר דבא"ש · ה"כ בירושלמי כלאים פ"ז הס"ג ועי"ז פ"ג ה"ה · ותמוה מה דבירושלמי כלאים פ"ב ופ"ד ופ"ה ה"ה לא הוזכר רק ר"ש ונעזב ר' יוסי : ע"ב תוס' ד"ה אין אדם · כשאתזור ואלקטנו אסור · ושם בירושלמי כלאים פ"ה ה"ה איתא דרק להפועל שאמר כן אסור ולכל אדם מותר דאין אדם אוסר דבא"ש ומותר גם לבעה"ב : בד"א בזכרות · עמש"ל סב: : לא לכל אר"א · ה"נ בירושל' כאן ה"ו ועי' ק"ע :

דף פד ע"א אצל ר"א בן שמוע · ה"נ בירושלמי ה"ו ע"ש : חלל שנשא כשרה · במתני' שבירושלמי איתא כשר שנשא כשרה ולו את חלל והוא לדעת האומר בוזכרו כשרות לפנשא לפסולין ובירושלמי שם מגי' שצ"ל כמ"ש כאן · כ"ה לסק"ע ופ"מ ולש"מ קס גי' סירושלמי במתני' וקשה לי תכם א' להירושלמי הא כל טעם שאין ת"ל מתיבמים ול"א עשה דל"ת הוא משום גזרה אטו ביאה שני' והכא בביאה שני' הלא כבר היא חללה מביאה הראשונה וליכא עלה איסור לאו ולמה לא תתיבם · ואמרתי די"ל משום דגבה ליתי' מצות יבום אין שייך גבה עשה דל"ת ועי' כפות תמרים יומא על מאמר גדולה תשובה · דגבי יבום דאמרי' עשה דל"ת אף דגבה ליכא עשה ועל הל"ת גם היא מוזהרת מ"מ משום דעשה דל"ת גבי דידי' הורס הל"ת גם אצלה · ולפ"ז כאן בחלל הלא ליתי' גבי' הל"ת רק בדידה ואין שייך להרים הל"ת ומנה משום דידי' דגבי' ליכא עשה ובדידה ליכא עשה ולהירושלמי בלא"ה אין קושי' כלל דאיהו ס"ל מדרבא דיבמתו להלילה ולא ליבום ולא משום גזרה אטו ביאה שני' : ליתני קידש · ה"נ מקשה בירושלמי ומתרץ כהכא ועי' ק"ע ופ"מ : משום בת כוקת' · להירושלמי א"א לתרץ כן דהתם גרים במתני' כשר שנשא כשרה וגם קידש מני למיתני רק משום סיפא כ"ג שנשא אלמנה ולהק"ע ופ"מ שפי' דהירושלמי מגי' המתני' כבכאן · י"ל דהמסקנא הוי תי' גם להקושי' הראשונה : מאי אריי' דתני אלמנה · ה"נ מקשה בירושלמי ועי' ק"ע : רש"י ד"ה ולא פירות · ע' תוס' ב"מ ס"ז ע"א ד"ה כלאות ועי' מה"פ כאן ה"ד ד"ה ולא פירות ומ"ש לק' פס. בתוס' ד"ה אלמנה : ע"ב אם איתא לסא · בירושלמי ה"א מקשה ליתני נדת סוטה ואתות חלוצתו ובס"ב מקשה ליתני מחזיר גרושתו ומשני כי הכא וכאן לא מקשה מהנ"ל כ"א מצרית ופנ"ד משום דהכא בעי להשכותי כל סבבות בענין א' : לא הוזהרו כשרות · בירושלמי איתי' דהוזהרו : לא יקחו מלמד שהאשה · ת"כ אמר פ"א וירושלמי כאן ה"א קדושין פ"ג הי"ב : תנא דבי ר"י איש או אשה · ספרי נשא ב' במד"ר פ"ח ובירושלמי ב"ק פ"א ה"ג תנא דבי ר"י דריש מאשר תשים לפניהם :

דף פה ע"א ולא בנות אהרן · ת"כ ר"פ אמר ועש"ק ה"א ד"ה ותני מ"ש בסתירת הסוגיות מכאן לקדושין לה. דהכא משמע מיעוט בנות אהרן לא קאי כ"א אטומאה והתם משמע דאכולה ענייגא קאי ע"ש : עשרה יוחסין · ירושלמי כאן פ"ד סוף ה"כ : יש לה כתובה מיבם · ה"כ מבעי' לי' בירושלמי ולא אפשטא והכא אפשט' גם שם יש עוד בעי' שני' ליבם ולא לבעל והכא ליתי' להאבעי' כלל ועי' רשב"א ובש"ק ומה"פ שם : תוס' ד"ה אלמנה בירושלמי · פ"י ה"א וכ"ה בפ"ט ה"ו ובכתובות פי"א ה"ז ועש"ק כאן ה"ד ד"ה וזכאי שתמה על התוס' שהביאו ממרחק לחמם מה שמדבר בענין אחר הלא כאן באותו ענין מבואר ועי' פו' ב"מ סז. ד"ה בלאות ובכתובות קא ד"ה אילימא שכ' דלא כרש"י שפי' ולא פירות היינו מה שאכל הפירות אינו משיב · דהלא גם בקרן שאכל אינו משיב · ותמוה דבירושלמי הלא מבואר כפרש"י ועש"ק כתובות פי"א ה"ז ד"ה שאינה וראיתי ברמב"ן נוסחת הירושלמי א"ר ירמי' אין לו עלי' אכילת פירות תני ר' יוסי לידנא קמי ר' ירמי' זכאי במציאתה כו' מהו ולא פירות שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל · ולפ"ז פלוגתייהו אם הבעל אוכל פירות והכ"מ דכשנשבית אין לה פרקונה מהבעל [שהוא תחת פירות] אפי' נגד פירות שאכל · ובזה פליגי ר' ירמי' ור' יוסי דלר' ירמי' שאינו אוכל פירות א"כ אם אכל הוי שלא כדין ומשלם מה שאכל בעת פרקונה רק יותר מזה אינו מחויב משא"כ באלמנה מחויב וכאביי ור' יוסי לידנא ס"ל דאכל ברשות ע"כ גם מה שאכל אינו משלם לעת פרקונה ע"כ הביאו התוס' הירושלמי דפ"י דשם מבואר החילוק בין אכל ברשות ובין שלא ברשות ויש ליישב גם גי' שלפנינו רק להגי' תחת מ"ש אין לו עלי' אלא אכילת פירות שצ"ל אין לה עליו אלא אכילת פירות פי' דפרקונה יותר משיעור פירות שאכל אינו מחויב ולר' יוסי גם נגד הפירות אינו מחויב ובזה מוסכמים דברי התוס' לסירושלמי וא"ש : ע"ב רבי אומר הגלו ד"ת · ה"כ בירושלמי ה"ד כתובות פי"א ה"ג ושם איתי' ג"כ טעם השני אך בלא שמות מ"ד כ"א ע"ש ואית דבעי מימר : וד"ת א"צ איזוק · ה"כ בירושלמי מגילה פ"א ה"ד תענית פ"ב הי"ב לענין דלפניו דר"א מותר בתענית : מחזיר גרושתו · ה"כ בירושלמי ה"ד כתובות פי"א ה"ז :

דף פו ע"א ומעשר ללוי · עי' ירושלמי מע"ש פ"ה ה"ג וה"ד כאן פ"י ה"א מוזכר הפלוגתא אי מע"ר ניתן לכהן ועי' מע"ש פ"ה ה"ה כאן ה"ס סוטה פ"ט ה"א ומ"ש לק' נא. : בו ולא במעשר · ת"כ אמר

[illegible]

מכני עירנו ועכ"פ הוא מדברי רב ואפשר דגם כאן יש להגיה כן לית אתנו במקום לית תני . ועכ"ז קרוב בעיני לפ"מ כנ"ל למען השוות התלמודים ולהשאיר הנוסחאות על מקומם : ואם נשאת לא תצא . בירו' ה"ג מקשה ממתני' לרבנן דהכא ולרבנן דתמן וע' ג"י הק"ע ופ"מ ופירושם ולמ"ש הפ"מ דרבנן דתמן הוא ת"ק דהכא דלא מחלק בין מיתה לגרושין ואמרי לא תנשא תמוה דעל ברייתא יאמר רבנן דתמן ונראה דכמו רבנן דהכא פירשו דהיינו ר' יוחנן שהיה בא"י וס"ל כר' מנחם בר' יוסי בגרושין ולא במיתה כבכתובות כב: ה"נ רבנן דתמן היינו רב שהיה בבבל דכיון דס"ל בעדי מיתה לא תנא אף שבא שבעל א"כ יכולה מכחשתו גם במיתה אין טעם לחלק בין מיתה לגרושין וגם בגרושין לא תנא וקשיא ממתני' : אבל ניסת ואח"כ באו עדים . ה"נ מחלק בירו' ה"ג ובכתובות פ"ב ה"ב ונראה דזהו למאי דאמר שם מקודם דלרבנן דהכא ל"ק ממתני' דזה אינו דהא בניסת ואח"כ באו עדים גם לרבנן דהכא [דהם כר' מנחם בר' יוסי] לא תצא ובמתני' הלא ניסת ואח"כ באו עדים וע"ז יש לגרוס האי שינוי' דמיירי בניסת שלא לא' מעדיה דלכ"ע תצא : מנין שאם לא רצה דפנו . ת"כ אמר פ"א : הלך אחר רוב דעות . ה"נ בירושלמי פט"ו ה"ו ע"ש ר' נחמיה וכהאבע"א כאן : אפי' מאה נשים כע"א . ה"נ בירושלמי שם ובסוטה פ"ו ה"ד פ"ט ה"ז : אלא משני אמאי . ה"נ מקשה בירו' ר"פ ושם מקשה מתחלה והא דס"פ ד' אחין ומשני דהכא משום קנס וע"ז פריך א"כ אמאי בע' גט משני : כר"י בן כיפר . ירושלמי שם ועמש"ל יא: :

דף פט ע"א לא פסלה מן הכהונה . ה"נ מקשה בזה בירו' ה"א ומשני כדי לברר איסורו של ראשון בעי בריש גט משני : קנסוה. ה"נ בירו' ריש ה"א : במזיד לא עשה ולא כלום . בירושלמי תרומות פ"א ה"ב פ"ב ה"א פ"ו ה"א איתא פלוגתא דר' יוסי פליג ע"ז וס"ל דבין בשוגג בין במזיד תרומתו תרומה : הדר לטבלים . ה"נ משמע בירושלמי תרומות פ"ב ה"א דמקשה על שוגג דא"כ יהיה אין תרומתו תרומה מטעם טעות וכטעות בודאי נעקר הפרשתו והוי טבל וכ"מ מהתו' שם והתם קושיתו היא דשוגג יהיה דומה למזיד . וע' תרומות פ"א ה"ב גבי אין תורמין מזיתים על השמן דמייתי פלוגתא דב"ש וב"ה דבש"א תרומת עצמן בהן ובה"א אין תרומתו תרומה היינו שהם טבל וכ"מ בירו' גיטין פ"ד ה"ב : תוס' ד"ה אין תורמין בירושלמי . פ"ג דתרומות ה"א : תוס' ד"ה קושית בירושלמי ספ"ב דתרומות . ה"ה וע' פ"ג שם ה"א : דאבעיא ליה למטעמיה . ע' נב"ת תחו"מ סי' מ"ב ומ"ש בפנ"א רפ"ג דתרומות : **ע"ב** מ"ש מהא דתנן מן הנקוב . עי' ירושל' דמאי פ"ה ה"ח דאיתא עציץ עשו אותו ספק ולפ"ז ל"ק מזה על מן הרע על היפה דהתם הו"ל דרבנן מה שצריך לתור ולתרום והכא מגד ספק שמא אינה תרומה ויתכן דזה נכלל בהתי' של הגמ' ובפנ"א שם כתבתי החילוק שיש בין הירו' להבבלי : דא"ר אילעאי . עמ"ש בב"מ ט: ומשום דלמא פשע אפקוה רבנן לחולין . ה"נ מקשה בירו' גיטין פ"ד ה"ב על תרומת זיתים על שמן : מראשון אמאי . בירושלמי ה"א מתרץ ר' בא בשם ר"ז דר"ע היא דאמר המחזיר סוטתו או גרושתו הוולד ממזר ור' יוסי בשם ר' הילא אמר דרבנן היא כבבלי הכא : שהפקר ב"ד היה הפקר. ירו' פאה רפ"ה שקלים פ"א ה"ב ושם ר' יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע לה מן הדא אין מעברין את השנה לא בשביעית ואם עברוה מעוברת והדם זה לא פטור ממעשרות ש"מ דהפקר ב"ד היה הפקר : איזהו מת מצוה . שמחות פ"ד ירושלמי נזיר פ"ז ה"א :

דף צ ע"א אכל תרומה טמאה . ירו' תרומות פ"ז ה"א כתובות פ"ג ה"א ומקשה שם ולאו דמי עליה כן ומשני משום קנס : סומכוס אומר . בירו' פ"ו דתרומות ה"א קאמר יחידאה דהכא כחכמים דתמן גבי מטמא על הטהור : והוינן בה . בירו' משמע דלא מגי' כלל הברייתא והוא משום דמפרש דמתורת קנס קאתינן עלה ע"כ ל"ק ליה זאת : והא הכא דמדאורייתא . הו"מ למימר דהלא דם טומאתו מדרבנן כבפסחים טז: ואמאי לא הורצה מדרבנן ועמ"ש פסחים שם דמהירו' פסחים פ"ז ה"ז משמע דטומאת הדם דאורייתא : **ע"ב** והא הכא דמדאורייתא . בירושלמי גיטין פ"ד ה"ב עיקר התחלת ענין וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת הוא על דבר ביטול הגט : ועונשין שלא מן התורה . ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב כל המימרא : מטמא הוא לאשתו כשרה . ת"כ אמר פרשה א' ירושלמי כאן ע"ש תני ר"ח וכ"ה בכתובות פי"א ה"ז :

דף צא ע"א או שנבעלה בעילת זנות . ה"נ בירושלמי כאן ה"א וע' מל"מ פ"א דמעשרות שכ' דהבת שזינתה נתחללה מקדושתה וגם במעשר לא אכלה והביא ראיה מבכורות מז וכן ממ"ש הרמב"ם פ"ט מהל' בכורים גבי מתנות בבת כהן שזינתה . ותמוה שלא הביא מירושלמי כאן ה"א דמדבר מזה ומשמע דמותרת במעשר . וראיתו מבכורות שם אינה ראיה דהתם היינו שאינה נוטלת חלק כלוי' אבל לענין היתר לאכול במעשר לא גרעה מאשה זרה וכן הרמב"ם ז"ל שכ' בבת כהן לענין מתנות מיירי לענין זכיית חלק במתנות אבל ודאי דאינה אסורה במתנות וה"ה לענין מעשר לדידן דקי"ל מותר לזרים וכ"מ בירו' ע"ש : כתובה מאי עבידתה. ה"נ בירו' כאן ה"א מקשה ומתרץ כבכאן : אר"ה בתראי מודו . בירו' ה"ב הדא כר"ה והדא כר' יוחנן בהא דר"א מודה לר' יוסי כר"ה ומטעם אחר דהשתא מצאתה שהוא בזמן איסור אחר היתה עם השני אוי של בעל הראשון כתובה מראשון שזכתה בה עמד בהיתר טרם היתה עם השני לא כ"ש ור' יוסי לא מודה לר"א . ובאידך הוא כר' יוחנן דקמאי מודה לבתרייתא דמודו לר"ש ור"ש לא מודה להו : כל עריות שבתורה . ירושלמי כאן ה"א סוטה פ"א ה"ב : רש"א עשו ב"ד כהוראתן . ירו' ה"ב ולענין איסורא קאמר : **ע"ב** נמצאו אלו אילונית . ע' ירו' כאן ה"ד ובגיטין פ"ח ה"ו דמוקי לה כר"ע אבל לחכמים אין ממזר ביבמה והוא דלא כהבבלי בגיטין דגם לחכמים הולד ממזר ועתוס' ל"ב ד"ה אבל:

דף צב ע"א ליתא למתני' . בירושלמי ה"ב אמר לית כאן פטורה אלא חייבת ופי' הק"ע משום דטעות היא ולא הורא' וכמ"ש כאן והפ"מ פי' באופן אחר ע"ש : ונתקדשה . ירושלמי כאן ה"א : את זו דרש . ת"כ אמר פ"א : שהוא אומר אין קדושין. בירו' פ"א ה"א סוטה פ"ב ה"ה קדושין פ"ג ה"ה מבואר דלר"ע יש ממזר ביבמה : אין ממזר ביבמה . כאן ה"ד גיטין פ"ח ה"ו : תוס' ד"ה אבל ובירו' . כאן ה"ד גיטין פ"ח ה"ו ועמש"ל לא: **ע"ב** אמ"ר מנין . בירושלמי פ"א ה"א ע"ש נמנו שלשים וכמה זקנים מנין כו' וכ"ה בסוטה פ"ב ה"ה קדושין פ"ג ה"ה ולקמן בשם ר' ינאי בתבורה : שמואל אמר . ירו' קדושין שם : חוטא נשכר . במד"ר פ"ט וע' ספ"ט דשביעית : בחבורה . עמש"ל : אי לאו דדלאי . כה"ג ירושלמי סוף מעשרות כתובות פ"ט :

דף צג ע"א אדם מקנה דשלב"ל . ע' בענין זה ירושלמי כתובות פ"ט ה"ה קדושין פ"ג ה"ה : אתא לקמי' דר"א . ה"נ בירו' פ"ז מדמאי ה"א ושם איתא דשאל ליה מאי מתקנתא בשבת וע' מה"פ שם ד"ה רבי ינאי : **ע"ב** והא אקריון בחלמי קנה . הייטו מ"ש בירו' שם בדמאי מה דתמית מקל בלשי תלוי בי דהיינו דא"ר ינאי מה זה שראיתי בחלום קנה תלוי בי ויש לפרש מקל בלשי כמ"ש בפט"ו דכלים משנה ד' מקל בלשים היינו המקל שמחפשים בעלי מוכסים במקל הסחורה שמגיע ממנו מכס וזה שפתר לו ר"א עתיד את להנהיג שררה על ישראל וכן יש לכוון כאן דא"ל קנה רצוץ לא ישבור דקאי על מלך המשיח כתרגומו כן אמרתי זה שנים רבות ומפרשי הירו' נתעו להסב לכונה אחרת ואח"כ מצאתי רשום בכת"י בגליון ירושלמי א' בשם הרה"ג מ' מנשה מאליא כעין זה ובצאת הסע"י לאור נמצא שם ג"כ כזה : לאחר שיחלוץ לך יבמך . בירו' פ"א ה"א סוטה פ"ב ה"ה קדושין פ"ג ה"ה מוכיח מזה דאין קדושין תופסין ביבמה : ונתלשו . עי' ירו' חלה פ"ד ה"ב קדושין פ"ג ה"ה : עד אחד ביבמה . עי' ירושלמי כאן ה"ה דלפי' המפרשים נפשטה דע"א מתיר ביבמה דאל"כ תקשה לרב דאמר אם הותרה ע"פ שני עדים אפילו אתי בעל יכולה מכחשתו אמאי אמר במתני' תנשא וע"כ בע"א מיירי מוכח דע"א מתיר ביבמה ולפמש"ל פ"ח ע"ב בבאור הירושלמי אין ראיה פ"ש :

דף צד ע"א אין האשה נאמנת . ירושלמי פט"ו ה"א ופ"ד ה"י : **ע"ב** ר' יוסי אומר . עמ"ש לקמן נה: : כל עריות שבתורה . עמש"ל נח. : חמותו לאח"מ . ע' ת"כ ויקרא דבורא דחובה פ"א : דברי רבי ישמעאל רע"א . בירושלמי ה"ו משמע דפלוגתייהו בזה דלר"ע נאסרו שתיהן ולר' ישמעאל לא נאסרה הראשונה : ותיאסר בשכיבה דאחותה . הייטו מדרבנן וכן מקשה בירו' ה"ו דהא פתח איסר פרט' לאונסין וג"כ מה"ת מותרת וגזרו בה רבנן ה"נ נגזור בזאת ומשני דלא גזרו בדבר שאינו מצוי דאין דרך אשה לצאת למה"י :

דף צה ע"א אותה שכיבתה אוסרתה . ספרי נשא ו' במד"ר פ"ט ירו' כאן ה"ז : א"ר יהודה לא נחלקו . ירו' שם : א"ר יוסי . בירושלמי שם ע"ש ר' שמעון : אר"ל מ"ט דר' יהודה . בירו' שם ע"ש ר' יוחנן : ההוא דעבד איסורא . בירו' כה"ג לקמיה ר' מנא ואפקה לא דהוא סבר כר' יהודה אלא שהיה מרגילתו לבוא אצלה : מחזיר גרושתו . בירו' ע"ש ר' הושעי' רבה : אר"ל יבמה . בירו' שם ע"ש ר' אלעזר : **ע"ב** א"ר יוחנן אשת איש : ה"נ בירו' : ארישא . ה"נ מפרש בירו' ה"ב וה"ז והק"ע בה"ב פי' דקאי על הא דאמר כתובתה על נכסי כו' ולא נהירא אלא אהאי רבי יוסי דגיסו קאי כפי' הפ"מ :

דף צו ע"א שומרת יבם שזינתה . עמש"ל יג: ולג. : רמ"א עשו תליית . ירושלמי פ"ב ה"ו כאן ה"ח ושם איתא דרבנן סברי דאין תליית בן ט' כלום וטעמא משום דתליה בעי דעת אבל ביאה ל"ב דעת ע"כ מהני גם ביאת בן ט' : **ע"ב** תנאי היא . ה"נ מוקי בירושלמי פ"ג ה"י וכאן ה"ח הך דארבעה אחין כר"מ והך דהכא כרבנן דר"מ : אזל ר' אלעזר . ה"נ בירושלמי ה"ח ולעיל פ"ג פי' בלותו ענין . לקמן פ"י ה"ה ומובא בסנהדרין פ"ה ה"ב בענין אחר : שמע רבי יוחנן אקפיד . ע' ירו' ברכות פ"ב ה"א שקלים פ"ב ה"ז מ"ק פ"ג ה"ז : וכי על כל דבר כו' . בירו' שם אמר לו מר"מ שלא היה מזכיר שם ר"ע באשר שהיה ידוע שהיה תלמיד דר"ע : מאי דכתיב אגורה . שו"ט סי' א' וע"ש סי' ל' שם ושם :

דף צז ע"א שפתותיו דובבות . שהש"ר פ"ז פס"ר פ"ב שו"ט סי' ל' אג"ש פי"ט ירו' שם ושם : נושאין על האנוסה . ספרי תצא רמ"ו ת"כ קדשים פ"י ירו' סנהדרין פ"ט ה"א : ר' יהודה אוסר . עמש"ל ד. : בגולן נאמר שכיבה . ה"נ בירושלמי כאן ה"א ובסנהדרין פ"ט ה"א ת"כ קדשים פ"י : איש אשר יקח את אחותו .

ה"נ מקשה מזה בירו' כאן ובסנהדרין ומשני משום שהיה בה תורת קיחה בקנין וכן באשר יקח את אשת אחיו משום שיש בה צד היתר קודם שנשאה אחיו ואח"כ ע"י יבום וכן באחות אשתו ע"ש : בשומרת יבם . ה"נ בירו' שם : **ע"ב** הגיורת שנתגיירו . ע' ספרי תצא רמט : תנן הגיורת . בירו' ה"ב איתא תשם ביבום משום שלא יאמרו מצות יבום נוהגת בגרים ואתי למישרי יבמה שקדשה א' שיאמרו אין קדושין תופסין ביבמה . ועש"ק ד"ה אפילו שכ' דלר"י יש לתרץ דמתני' מיירי במקום יבום ורב אחא בר יעקב במקום נגים כמ"ש רש"י ע"ש :

דף צח ע"א שלישית לא דברה עמו . מכל' בא פ"א : ואם לאו אין שמעין . עמ"ש קה. : תוס' ד"ה נשא בירו' ובב"ר . בירושלמי כאן ה"ב ובב"ר פי"ח ועש"ק שם ד"ה אחות : **ע"ב** נשא אשה ובתה . בירושלמי כאן ה"ב היה נשוי דהייטו בגיותו ועש"ק שם : הדא כר' ישמעאל והדא כר"ע . בירושלמי פ"י ה"ו משמע דלר"מ ור"ע בחמותו לאח"מ כ"א בענין אם נאסרת הראשונה דלר"ע נאסרה ולר' ישמעאל לא נאסרה ועמש"ל נד. :

דף צט ע"א היה רמ"א . תוספתא קדושין וירו' שם פ"ג ה"ג : עכו"ם ועבד שבא עב"י . עמש"ל טו: : יש מוכר את אביו . ירושלמי קדושין שם : עבדא כמקרקע . עמ"ש ב"ק יב. : **ע"ב** אראב"צ . בירו' כתובות פ"ב ה"ז כה"ג ע"ש ר' ישמעאל ור' יוסי ועק"ע ופ"מ שם : והעבד והאשה . ירושלמי כאן ה"ה וספ"ב דכתובות : תוס' ד"ה ואין בירושלמי . כאן ה"ו ועש"ק שם ד"ה ומתניתא :

דף ק ע"א כל שממנו לאישים . עש"ק סוטה פ"ג ה"ו ד"ה רש"א : תד"ה מעשר עני בספרי . ראה קט : תוס' ד"ה והשיאה ר"ת בן אנטיגנוס אומר . וכ"ה בת"כ ויקרא חובה פ"ז : **ע"ב** הוא אינו מטמא להם . בת"כ אמר דריש זאת מקרא לה יטמא מטמא הוא לודאי כו' : הוא אינו יורש . ע' ספרי : שמשתקין אותו . בירו' כתובות פ"א ה"ט להק"ע ראוי להיות כה"ג והפ"מ פי' כבכאן : זרעו מיוחס אחריו . ע' במד"ר פ"ט דדריש דרך המיוחסים מנהיגים במלחמה ולהם נתנה הארץ לאחוזה ע"ש : ראשון ראוי להיות כ"ג . עמש"ל לז. : אלא בגרושה . ה"נ בירושלמי ה"ז : מי קא ילדה . עי' ירושלמי לעיל פ"א ה"ב פי"ג ה"א : הא נתפסה מותרת . במד"ר פ"ט : קדושי טעות . עמש"ל יב: :

דף קא ע"א וחזור וקלל זה . בת"כ קדשים פ"ט אביו ודאי ולא ספק ומשמע דגם בהכה או קלל גם השני אח"כ והתם ספרא ר' יהודה וכ"ה מפורש בירושלמי ה"ז טעמא דר' יהודה מאביו ודאי : למה עולה . ה"נ בירושלמי מקשה ומתרץ : ובית אב"א . ה"נ בירו' : מן הארכובה ולמטה . ספרי תצא רצא : או של שמאל . כאן בירושל' ה"ב הגי' דתימר לרותב כו' ובשבת פ"ו ה"ב נתהפך הגי' ואיתא שם הדא דתימר לאורך כו' : שיודעין להקרות . ה"נ בירושל' ה"א והמכוה לקרא וענתה ואמרה כו' : הדיוטות . בירושלמי נפקא ליה מתלון הנעל מ"מ : לעיני פרט לסומים . ירו' ה"ב : מנוקים מכל מום . ירו' סנהדרין פ"ח ה"ה : **ע"ב** צריכי דייני למיחזי . ספרי תצא רצא ועש"ק בירושלמי ה"ב ד"ה פרט וכה"ז ד"ה מכיון : ולא בב"ד של גרים . ספרי שם ובירו' ה"א מקשה מבישראל דשובה דמרבינן גרים ומשני התורה למעט ובישראל למעט הו"ל מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות ובבבלי סוכה כח: איתא דהאורח מרבה גרים ועש"ק כאן ד"ה תמן : עצה ההוגנת לו . עמש"ל מד : מכשירין בשנים . בירו' ה"א ע"ש אית תניי תני קאמר שם למ"ד בשנים כשרה בגרים כשרה ואח"כ אמר אפי' מ"ד בגרים כשרה בשנים פסולה ועש"ק שם ד"ה אפילו : דברי רבי יוסי . בירושלמי סוטה פ"ט ה"א דברי רבי שמעון וכ"ה במתני' בבלי סנהדרין וירושלמי ה"ב שם :

דף קב ע"א גר דן . עש"ק ה"א ד"ה אפי' : מקרב אחיך . עמ"ש ב"ב ג.: אמר רבה אר"כ אמר רב . בירושל' ר' בא רב יהודה בשם רב ואידך הוא ר"ז ר' ירמיה בשם רב פליגי כהכא : ה"ה דאפי' לכתחלה . בירו' מפרש דמתני' ר"מ היא דאמר אין חולצין במנעל לכתחלה וקמ"ל דבדיעבד כשרה ובתוספתא פי"ב משמע דפליגי תנאי אליבא דר"מ בלכתחלה : א"ר יוסי פ"א הלכתי . ה"נ בירו' : תוס' ד"ה ועל שלחני . בירו' כאן ה"א : אמר לי וכי חולצין במנעל . בירו' איתא אמר לי רבי וכי יש סנדל במקומינו ואמרתי מה ראה ר"מ לומר אין חולצין במנעל והוא בהיפך ממ"ש פה ובתוספתא הוא כבבלי : דאית ליה שנין . ה"נ בירו' ה"א : תוס' ד"ה ואע"ג . בירו' שם : עד שתתיר היא ותשמיט . שם ע"ש : **ע"ב** בחמשא זוזי מוקי . בירוש' ה"א איתא אנפליא ומנעל אם היו שניהם של עור חליצתה פסולה ואם היה אנפליא של בגד ומנעל של עור חליצתה כשרה ועש"ק שם ד"ה מ"ד : עד שיתכוונו שניהם . ירו' כאן ה"ו : כאן באנפליא של עור . ה"נ בירו' כאן ה"א וביומא פ"ח ה"א תענית פ"א ה"ו : תוס' ד"ה מעל . עש"ק ה"א ד"ה מעל :

דף קג ע"א במחופה עור . ה"נ משמע בירו' ה"א באנפליא ומנעל אם היה אנפליא של בגד חליצתה כשרה והיינו משום דנחשב תיפוי ובתלא שניהן כא' ועמש"ל קב: : דכתיב מעל רגלו . עי' ספרי תצא רצא ובירו' סוף ה"א : אמר אביי בשעה שכורעת . בירו' שם משני שנראה כיוצא מבין רגליה : שבע בעילות . עב"ר פמ"ח : תוס' ד"ה בין עומד . בספרי תצא רן : תוס' ד"ה מאן . בירו' ה"א ועש"ק שם ד"ה אע"ג וד"ה כיני : **ע"ב** פרט לגדול שאינו יכול . ספרי תצא רצא : תוס' ד"ה המסוליים . בירו' יומא פ"ח ה"א תענית פ"א ה"ו : שם מדרש רבה שה"ש. פ"א וכ"ה בירו' שבת פ"א ה"ג : בית המוסגר . ת"כ מצורע פ"ד :

דף קד ע"א ושל עיר הנדחת. בירו' ה"ב איתא דהכל מודים בסנדל של עיר הנדחת שחליצתה כשרה וכ"ה בירו' סוכה פ"ג ה"א דר' חייה מכשיר וע' מה"פ ובגליון ירושלים כאן : ור"א פוסל . בירו' ה"ב מפרש טעמיה משום דכתיב לעיני ורבנן דרשי לעיני פרט לסומא ובהא מייתי פלוגתייהו ע"ש אית תניי תני : מ"ט מקשינן . בירו' נדרים פ"ט ה"א הוזכר ההיקש לענין סומא : במוק וביחידי בלילה . בירו' ה"א איתא דאתוי דאמיה דרב כהנא עבד כן ובליל שבת ובסנדל של שעם : חלצה בשנים . עי' ירו' ה"א : רגל רגל ממצורע . ספרי תצא רצא : נאמר כאן אזן . מכילתא משפטים פ"ב ובספרי ראה קכב נשנה סתם וכן בירו' קדושין פ"א סוף ה"ב . ובירו' כאן ה"ב מקשה דר"א אדר"א ממצורע דס"ל שם ימין מעכב ומשני התם כתיב ימנית הימנית ואח"כ מקשה מרצועה ומסיק מאן דאית ליה אזן אזן אית ליה רגלו רגלו כהיינו תרי תנאי אליבא דר"א ועש"ק שם : חלצה ורקקה . ספרי תצא רצא : תוס' ד"ה מר סבר . ובירו' בפ' אחד ד"מ ה"ה : **ע"ב** א"ל ר"א ככה . ספרי תצא שם : קטנה כו' חליצתה פסולה . עי' תוס' לקמן דף קה: ד"ה קטנה שמביא בשם ירו' דגרים חליצתה כשרה והוא במשנה כאן ה"ד וכן מובא לעיל פ"ד ה"א ובסוטה פ"ד ה"ג : חלצה בשנים . עי' ירו' ה"א : לפי שאינו באמר ואמרה . ה"נ בירו' כאן ה"ד ובתרומות פ"א ה"א ובחגיגה פ"א ה"א : כל הראוי לבילה . ה"נ בירושלמי לענין קריה בחליצה : מכלל דאיפסלה מאחין . עש"ק ה"א ד"ה אע"ג דלא"צ שם ס"ל לרב דלא פסל הרקיקה : תוס' ד"ה דאר"ז בת"כ . מצורע זבים פרק ה' :

דף קה ע"א וא"צ לרוק פעם אחרת . ה"נ בירו' ה"ג : כסדרן לא מעכבא . עי' ירו' ה"א דבחליצה וסתרת מנעל מעכב כסדרן דתקדים הסתרה ועש"ק שם : לוי נפק לקריתא. בירו' ה"ז היה אחד בעיר סימונא שנתמנה ע"פ רבי לרב וכ"ה בב"ר פפ"א : כאן בגז"ד שיש עמו שבועה . בתג"ש הגי' שם כאן קודם גז"ד כו' : אבל מתכפר הוא בד"ת . בירו' ר"ה פ"ב ה"ה וסנהדרין הגי' אבל מתכפר הוא בתפלה וגלי רבי על רב כהנא שהיה מבית עלי והאריך ימים ע"ש : רבה ואביי . עמ"ש ר"ה יח. : והכתיב דרשו . באג"ש פ"ז רמי קרא זה על קרא מי אני אם אדרש לכם ומשני כאן קודם גז"ד כו' : אלו עשרה ימים . עמ"ש ר"ה יח. : יכול יהא דם היא . ת"כ מצורע זבים פרשה א' : **ע"ב** ומקשינן אשה לאיש . הירו' ס"ל דגם לר"מ אינו כ"א דרבנן ועי' תוס' : תוס' ד"ה קטנה . בירו' במשנה ה"ד ולעיל פ"ד ה"א סוטה פ"ד ה"ג : עיניו למטה ולבו למעלה . שהש"ר וירו' ברכות פ"ד ה"ה ע"ש : תוס' ד"ה וכא . בירו' כאן ה"ה :

דף קו ע"א אר"ל כל שאומרים . בירו' ה"פ פלוגתא דר"י ור"ל בחליצה מוטעת . אך שם כתוב בלשון כדברי ר"ל והיא ניתרת לך לאחר זמן ואין לפרשו כמשמעו דבחליצה כוונתו להפקיע הזיקה דבכה"ג כלא מסיק דגם לר' יוחנן כשר כה"ג כמ"ש הרשב"א מובא במה"פ וע"כ פירושו לאח"ז תיכף עם החליצה כבכאן ובכך אתה כונסה : השתא מיהא אפסלה . עי' ירוש' ה"ו עובדא זו ואיתא שם דאמר ליה גם בשניה דאח"כ יהיה מותר לו לישאנה והטעוהו ומ"מ כשר כה"ג עמה"פ שם : משטה אני בך . בירו' איפא דבאמר ע"מ טותנת : יקריב אתו . ת"כ ויקרא נדבה ספ"ג : **ע"ב** משיאין לו עצה . ספרי תצא רצ : מצוה בדיינים . ספרי שם רצא : בין שקדים . עמש"ל קה. : לא לתודיה . להפ"מ ה"נ בירו' ה"ו : וקלסתו הרות . עש"ק ה"ז ד"ה מכיון : צריכי דייני למיחזי . עי' ספרי תצא רצא : א"ר יהודה פ"א . ספרי שם ושם הוא לפני ר"ש :

דף קז ע"א אלא ארוסות . בירו' סוי ה"ו גם ר"א ס"ל כב"ש ומוכרח מזה דגם לב"ש בדיעבד הוי מיאון דהא ר"א אמר שם כה"ז ולק' קט. ולעיל יח מלמדין את הקטנה שתמאן והתם בנשואה מיירי כמ"ש כמס"פ ה"ו ד"ה ר' יודן ע"ש ובירו' ה"א פלוגתא דאמוראי ואיכא מ"ד דלב"ש אין מיאונין גם בדיעבד ועמ"ש לק' ע"ב : נכנסה לחופה . הכא פשיטא ליה דדמי לנשואה לענין מיאונין לב"ש ובירו' ה"א מבעיא ליה בזה : שאין אדם עושה . בירו' שם מוקי לב"ש כר"א דאמר פנוי הבא על הפנויה הוי בעילת זנות ומשמע דב"ה ל"ל כן דר"א . ומפלוגתייהו במגרש ולנה עמו בפונדקי מוכח דס"ל לב"ה חזקה אין אדם עושה בב"ז ועתו' כאן ד"ה טעמא ובש"ק ד"ה אתיא ובב"ש אה"ע סי' קנז סק"ב דמחלק בין תנאי דלעבר ובין דלהבא ע"ש : ויקח דבעל כרחה לא מני עקרה . בירו' ה"א הוא סברת ב"ש וטעמייהו וע"ש דמוכח דב"ש סברי אף גם באמרה אי אפשי בנשואיך ולא בנשואי אחיך ור' הושעיא [ושם הוא רב ור"ל] מיירי בממאנת בזיקה לחוד ולא עקרה לנשואי קמאי וכ"ה לעיל פי"א ה"ב : **ע"ב** עולא אמר ממאנת . בירו' פ"א ה"ב וכאן פ"א ע"ש ר' יוחנן : צרת ערוה שאני . בירו' שם משני שמתה הערוה ולא מיאנה ושם בירו' פ"א ה"ב ט"ס שכ' שם ר' יודן אביו דר' מתני' וצ"ל אבוה דר' מתני' כבכאן ירו' ה"א : בשני יבמין . עי' ירו' ה"א דמוקי רב המנונא בשם אסי מתני' בשני יבמין ועשה א' מאמר ע"ש : פישון הגמל . ה"נ בירו' ה"א : תוס' ד"ה תרי . בירו' כאן ה"א : ר' יוסי בר"י וראב"ש . תוספתא כאן פי"ג ומלשון הירו' סנהדרין פ"א ה"ב שבשטר חליצה איתא במותב ובשטר מיאון איתא במעמד מוכח דל"ב ב"ד: או שתמאן ותנשא . בירו' סוי ה"א ותנשא הא סד"א תמאן ותאסר לא תנשא ומתנה מן הנשואין על דב"ש מאוניה מאון והגי' הק"ע אין מאוניה מאון והפ"מ פי' כפי' הגי' הכתובה דנקט ותנשא משום שהיתה מקודם ג"כ נשואה ודוחק ונראה בענ"ד דהירו' לא ס"ל או כ"א ותגדיל ותמאן ותנשא ומדנקט שתגדיל ש"מ דנשואי בקטנות אין זו מגלת ממיאון דבדיעבד הוי מיאון ונקט ותנשא לאשמעינן דגם לנשואין בעינן שתגדיל והוא כגי' הספר : בראשונה היו כותבין . תוספתא פי"ג ירו' מ"ק פ"ג ה"ג סנהדרין פ"א ה"ב :

דף קח ע"א יתר על כן א"ר יוסי בר' יהודה . הב"ח מוחק תיבות יוסי בר' וטעמו הוא משום דבירו' הוא ע"ש ר' יהודה וכ"ה בתוספתא פי"ג : הלכה כר"ת בן אנטיגנוס . בירו' ה"ב מבעיא ליה אם חלוקין על ראב"א ופשיט דחלוקין ועש"ק ומה"פ שם : אר"י אמר שמואל חזרתי . בירו' ע"ש ר' ישמעאל וכ"ה בתוספתא פי"ג וכ"כ לגרוס גם בגמ' : אביי בר אבין ור"ח בר אבין דא"ת . ה"נ מפורש בירו' ע"ש ברייתא : **ע"ב** לאחר וגרשה זה הכלל . עי' הגר"ב שהביא גי' הרי"ף דהיים במיאנה ובירו' במתני' איתא כגי' הרי"ף . אולם בגמרת ירוש' ה"ה אר"י בר' בון והוא שיהא הגט לבסוף וע"פ פי' הפ"מ מתקן הגירסא שנ"ל במתני' כבבלי וזה הטעם שנאסרה גם לבמגרש הראשון. משום שנסתיימה בגרושין אבל אם היתה אחרונה במיאון אתי מיאון דחבריה ומבטל גט דידיה ולפ"ז ל"ק רישא אסיפא שמקשה בגמ' ולהק"ע לא קאי ר"י בר' בון כ"א אדין כהונה שאם היה מיאון בסוף שרי' לכהונה ועש"ק שם ד"ה אין בה שזהו דעת הרמב"ם והטור סי' ו' : תוס' ד"ה אלמא . עי' מהרש"א ועש"ק ה"ה ד"ה והוא ויש לדבר בזה ואכמ"ל :

דף קט ע"א ור' אלעזר אוסר . בירו' מוכח דגרסי' ר' אליעזר דהלא קרי ליה סוף ה"ז שמותי מתלמידי ב"ש דאינו כ"א על ר' אליעזר וכ"ה גי' הב"ח לעיל כח. : הואיל ועמדה עליו . ה"נ טעמא דר"א בירו' כאן ה"ז וכ"ה לעיל פ"ג ה"א וס"ח ופ"ד ה"י וכ"ה בבבלי לעיל כח. מח. ומפורש כן בתוספתא פי"ג : מודים חכמים . תוספתא שם וירו' ה"ז : צרתה מהו . בירו' פלוגתא דאמוראי ומסיק כמ"ד מסתברא כמ"ד צרתה מותרת : לעולם ידבק אדם . ב"ר פנ"ג ע"ש ר' חנינא ובירו' כאן ה"א ע"ש תני התם : אבא שאול היא ;

ירו'

ירו' פ"ה ה"א ועי' ספי"ב פלוגתא ת"א תלינה שבת כו' ע"ש: ע"ב כתיב הכא נקם שלום. ה"נ בירושלי פלה ה"א: ר' נתן אומר הסדר. בירושלי נדרים רפ"ט ע"ש ר' יונתן: המקדש אחות יבמה. כ"ה ג"כ בירו' ה"ז טעמא דר"ג ועמש"ל יח. :

דף קי ע"א כל הבועל. עמש"ל יב: וק"ק לשמואל תקשה מתני' דריש יבמות אי אתה יכול לומר בחמותו שמיאנה הא מסכתא כה"ג מיאון בגדלות ושילדה בגדלות ועתוס' יב: ד"ה אחר וד"ה דאפי' ובתוס' ד"ה ואי: קדשה על תנאי. בירו' כתובות פ"ז ה"ז קדושין פ"ב ה"ד פלוגתא דר' יוחנן ור"ל בקדשה סתם וכנסה סתם. אבל לענין גט גם ר"י מודה דאפי' קדשה על תנאי וכנסה על תנאי צריכה גט: הלכה כר"א. בירו' ה"ז ע"ש ר' יוחנן ע"ש: חרש שנתלן. עמש"ל קד: ד"ה לפי: ע"ב נתחרש הוא. עי' ירו' תרומות פ"א ה"א גיטין פ"ז ה"א דלרשב"ג בנתחרש אח"כ מהני כתיבתו במקום אמירה אם יודע לכתוב ומוקי לה דהכא בשא"י לכתוב ועי' לקמן פי"ד ה"א: כיצד הוא עושה. ה"נ בירו' כאן ה"ח:

דף קיא ע"א מת בעלה של קטנה. ה"נ בירו' כאן ה"ז: ר' נחמיה היא. עי' ירו' ספ"ה: ע"ב לא פסל את הראשונה. בתוספתא פי"ג איתא דפסל ועי' מפרש שמגיה שם: ראב"א מלמדין. בתוספתא שם איתא בכולן מלמדין כו' ועי' רמב"ם סי' א' מ"ש בשם הראב"ד והרמב"ן ועש"ק הי"ג ד"ה לשעבר: הלכה כר"א. עי' ירו' הי"ג דאיתא לשעבר הא מתחלה לא ואפשר דס"ל דהכא דאקיים מצות יבום אין מצוה במיאון ובש"ק שם ד"ה לשעבר פי' דהוא רק לר"א דס"ל כב"ש דשמותי הוא כבירושלמי לעיל ה"ו דבכנושה אין מיאון ולא נדחק דקי"ל כב"ה והא נכון רק אלי דמקשה ממש"ל בירו' סוף ה"א דלב"ש גם בדיעבד אין מיאוני' מיאון לק"מ לפמש"ל לשמיד סגי' מיאוני' מיאון ועמש"ל קיז ע"ב: דתניא קטן וקטנה. עמש"ל ס"א ע"ב ד"ה מקשין ומש"ל קה: ובתוס' שם וכאן בירו' הי"ג מוקי למתני' כר"מ ובגי' הק"ע דלא ר"מ היא להשוות עם הבבלי כמ"ש כאן ובענד"נ דהירו' לשיטתיה דס"ל לר"מ דאינו כ"א דרבנן ע"כ יתכן דבדיעבד שרי: טענת פסולים. ירו' כאן הי"ד כתובות פ"א ה"ד :

דף קיב ע"א בשעה שיוצאה מתחת ידה. ה"נ מוקי בירו' הי"ד ושם הקושיא אריסא איך כופין לחלוץ ואסיפא מקשה איך סגי בחליצה כיון דהו"ל מוקה שבעל ומשני כגון שגט יוצאה מתחת ידה והיא אומרת גט יפאין הוא: צרתה מהו. עי' תוס' ד"ה היא שדייקו מפרש"י דגם בתוך שלשים צרתה מותרת ורמב"ם סי' כ' מפרש"י משמע דתוך ל' מיתה אסורה וע"ש שהביא ירו' וע"ש שם מה שגרסם ה"ט וצ"ל הי"ד וע"ש בש"ק מה"פ: טמאה אני לך. ירו' נדרים ספי"א סוטה פ"א ה"ג: גטולה אני. ירו' נדרים פ"א ה"א ופי"א הי"ב: תוס' ד"ה אמר ר' אמי. בירו' כאן הי"ד אמר דגם למשנה אחרונה אין כופין לחלוץ כמש"ל: תוס' ד"ה יעשו. בירו'. נדרים ספי"א: ע"ב פשם שהוא כוסס פטורה. עי' ירו' ה"א מתניתא שקדשה בכסף אבל אם קדשה בבעילה קדושיו מעשה וגירושיו אינו מעשה ועש"ק ד"ה מהני שכ' דלמסקנא דירו' אין חילוק: נתחרש הוא. עמש"ל קי ע"ב: והאיש אינו מוציא. עי' ירו' פ"ה דכתובות ה"א: ואם רצו להוציא יוציאו. לפי' הגו"י כה"ב לא קאי זאת על הרישא כשנפלה פקחת אבל החרש ליבום לפני החרש לדעת הירושלי' דס"ל קדושיו הוי מעשה וגרושיו ל"ה מעשה ולמ"ש הק"ע דלמסקנת הירו' ליתא זאת לא יתכן פי' הגו"י ועמ"ש לקמן קיד :

דף קיג ע"א חרשת לא אכלה. עי' ירו' ה"ז: אין להם עליהם. ירו' כתובות פ"א ה"ב ושם איתא דמתה יורשה ועש"ק שם וכאן ס"פ: חרש שנשא פקחת. שם ע"ש: אמר שמואל אשת חרש. ה"נ בירו' כאן ה"א ע"ש ר' יוחנן ור' אלעזר: חמשה. תרומות פ"א ה"א ברכות פ"ב ה"ד מגילה פ"ב ה"ה שקלים פ"ה ה"א: ראב"א כוי חייבין. ה"נ בתוספתא פ"ב דבכורים ובירו' שם ספ"ב [ושם ע"ש דאיתא אין חייבין] ולעיל פ"ד ה"ב: ע"ב עתים חלים. עי' ירו' תרומות פ"א ה"א וגיטין פ"ז ה"א וכאן ה"א איתא דתלוי' בחרשת בחלוקת ב' הטעמים אי הטעם משום גזירה ל"מ גט אי משום שא"י לשמור בפת הלמותה יכולה לשמור ע"ש: תוס' ד"ה ילתה. בירו' דפרקין ה"א ומובא ג"כ בהרא"ש: איש פשיטא ליה. עי' נוע"י בירו' ה"ב שהטעים קצת מפריכה שבכאן בדברי ר' חנינא שבירו'. ושמובא ר' יוסי האמורה שם. ובענ"ד כוונת הירו' הוא באופן אחר וגם לא כהמפרשים שנדחקו בזה ונראה דט"ס שם וצ"ל בדברי ר' יוסי ונתחרשה תחת ונתגרשה וזהו סוגיה שבין ר' חנינא ובין ר' יוסי דר' חנינא סבר דעדות ריב"נ הוא על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט ע"ז מקשה ר"א כיון דהיתה חרשת מתחלה אימה יוצאה מרשות אביה וכמ"ש בירו' ה"א דאב דחרשת מקבל גיטה דס"ל דהיך פקחת שיש לה דעת יוצאה מרשות אביה אבל חרשת שאין לה דעת ולא תגיע לכלל דעת אינה יוצאה מרשות אביה וא"כ חרשת שהשיאה אביה הוא מקבל גיטה ואיך אמרו אף זו כיוצא בה וכי מוסיפין על העדות וע"ז משני ר' יוסי דעדות ריב"נ הוא בקטנה פקחת שהשיאה אביה ונתחרשה ומזה שפיר ראיה לבתר פקחת שנתחרשה דגם קטנה זו יוצאה מרשות האב בנשואיה ולפ"ז הלשון בירו' לפי הענין ע"ש :

דף קיד ע"א בדמאי הקילו. ירו' ברכות פ"ז ה"א דמאי פ"ג ה"ד פ"ו ה"א ערלה פ"ב ה"א פסחים פ"א ה"א שקלים פ"א ה"ה כתובות פ"ג ה"א ע"ז פ"ה ה"ד: לא תאכילום. עי' ת"כ שמיני פ"ה ופי"ב ובירו' ערלה פ"ג ה"א פסחים פ"ג ה"א מכלתא בא פט"ו: לא תאכל דם להזהיר. ת"כ אחרי ספ"י: אמור ואמרת. בת"כ אמור פ"א דריש בני אהרן אלו הקטנים: ע"ב שני אחין א' חרש וא' פקח. עי' ירו' בה"ב א"ר יוחנן לית כאן על ראשה אית כן על סופה מה אית כן על ראשה כשהיה חרש בעל חרשת פקח בעל פקחת אבל אם היה חרש בעל פקחת פקח בעל חרשת סדא הוא דתנינן דבתר דבתרה ונלאו המפרשים בבאורו ועגו"י וגם פירושו דחוק ובענד"נ דה"פ דהנה ברישא בשני אחים חרשים או ב' אחים פקחים חסר בבא א' חרש שנשא חרשת ואחיו פקח בעל פקחת ואשמ"ק אה"נ שני אחים א' חרש וא' פקח כו' וזהו לית כאן על ראשה אית כאן היינו מה שחסר ברישא נשלם . אך על סופה מה אית כאן שחסר הך דינא חרש נשא פקחת ופקח חרשת איך הדין בנכריות וזהו על ראשה כשהיה חרש כו' פי' דראשה דסיפא כו' נמצא אבל חרש בעל פקחת כו' ליתא וע"ז אמר דצריך להגי' במיתני' לבסוף: דאמרה כדדמי. ה"נ טעמא בירו': מת על מטתו מהימנא. בירו' איתא דאינה נאמנת דסבורה להתיר א"ע כזה: החזיקה היא מלחמה. כה"ג מבעי' ליה בירו' ה"א היתה מלחמה בצפון ובאתה מן הדרום והיא אומרת מן הצפון באתי אני אומר מן הדרום באתה והיא אומרת מן הצפון סבורה להתיר את עצמה ופי' המפרשים דהיא מותרת והיינו כעין מיגו והפ"מ משמע דהתם שאני דידעי' שבאתה מן הדרום שאין שם מלחמה ועי' בס' עני ארזים סי' י"ז ס"ק קפ"א דמשני גי' הירו' שהיא אומרת שבאתה ממקום שאין שם מלחמה אינה נאמנת שסבורה להתיר עצמה וכמו במת על מטתו דלהירו' אינה נאמנת מטעם שסבורה כו' :

דף קטו ע"א רש"י ד"ה דאי בעי' ואי קשיא. עש"ק ה"א ד"ה עד כדון: אבע"ל ע"א במלחמה. בירו' פ"א פשיטא ליה דנאמן ועי' מה"פ שם ד"ה עד א': אפי' מאה נשים. ירו' כאן ה"ו ובסוטה פ"ו ה"ד: ע"ב חיישינן שמא פינן. ה"נ בירו' מע"ש פ"ד ה"ו בד"א בחדשות אבל בישנות אני אומר אתמול היתה מלאה תרומה ופינה כהדא דר' יוסה ור' יוסי הוו שתפין בגרבי דחמרה כו' ומובא בהרא"ש כאן סי' ד' ונרשם שם הציון בטעות שכתוב שם בפרק שני דמע"ש ה"י וצ"ל פ"ד דמע"ש ה"ו :

דף קטז ע"א כולהו נמי אמרי הכי. בירו' ה"א ס"ל לר"ח בר אבא דגם בתובעת להתגרש הו"ל קטטה ע"ש בפ"מ וכ"ה לפי' הק"ע הראשון: אשה שאמרה לבעלה גרשתני. מהירו' ה"א משמע דלא מהימנא ועש"ק ד"ה קדשתני ובענד"נ להשוות הבבלי והירושלי' עפמ"ש התוס' והרא"ש דהיכא דתובעת כתובתה אינה נאמנת ומשמע דהא אף לנשואין לא מהימנא ובירו' מדוייק דמיירי בכה"ג שתובעת כתובתה דמסיק בדברים אלא שלא נתת לי כתובתי ומצאתי אח"כ בס' עני ארזים שפ' כן והאריך בזה ע"ש סי' י"ז ס"ק קע"ה: ע"ב מן הקליר. בירו' ה"ב תפס אמן הקליר ומפני מגוס דהא שכיח יותר סכנה כדאשכחן בילד השונמית: תוס' ד"ה איכא בינייהו וא"ת כו'. נראה דקושיתם קאי לרב שימי דאיך פליג על ר"ח והוא דלא כפי' הרש"א ולא כמ"ש הש"ק ה"א ד"ה שלום דרב שימי מוסיף אלא פליג והא דלא אמר סגמ' מת וקברתיו א"כ י"ל כמ"ש הרא"ש דמשום בדדמי על המיתה מוסיפה דברי שקר לשעמים דבריה ול"ד למלחמה דהתם כיון דלא נהרג ל"ש בדדמי אבל הכא דגם במת אמרי' בדדמי אין מועיל שוספתה וקברתיו ויש בזה אריכות ואכ"מ :

דף קיז ע"א תוס' ד"ה ומזרו. עש"ק ה"ג: תוס' ד"ה בא"ה. עש"ק שם ד"ה ב"ה: והלא מספר כתובה. בירו' כאן ה"ג וכתובות פ"ד ה"ח השיב הני תנאי דדרשי ל' שטר או כתובה: יבמה נכנס. בירו' כאן ה"ג מבע"ל אם בנות נכנסות למזונות על פיה ולא אפשיטא: בת חמיה מהו. בירו' ה"ד משמע דתפיס בת חמיה כבת חמותה מדפשיט שם דזכרים אינן כנקבות מדתנן אין האיש נאמן לומר מת אחי שאייבם את אשתו [כגי' הק"ע] בשאין לה בנים הא יש לה בנים נאמן ואי בן חמיה כבת חמיה הא היבם הוא בן חמיה ומוכרת דבת חמיה פשיטא ליה דאינה נאמנת: כמים הפנים. ה"נ בירו' כשם שהן כו' והוא כדעת רבנן דר' יהודה: דנפלה קמי יבם. משמע דוקא באין לה בנים ובירו' ה"ד יבמה אפי' אחותה דלא שייך בה יבום אינה נאמנת ולגי' הפ"מ משמע דאח"כ חזר בו הירו' דלגירסתו ופירושו מ"ש באין לה בנים אבל יש לה בנים נאמנת איבמה קאי אבל פירושו תמוה כמובן למעיין וגי' הק"ע עיקר וקאי על יבם ומשום דזכרים אינן כנקבות ועי' ירו' ס"פ: ע"ב אמרה מת בעלי. עמ"ש לק' קיח.: הרי כאן שנים. בירו' ה"ד משמע דלא ס"ל הך דעולא וכין באו בכ"א וכין בזא"ז דין א' להם דהם כשאת לא תנא ועש"ק וגו"י: אפי' מאה נשים כע"א. עמש"ל פח: הואיל וזו וזו מודות. בירו' כאן ה"ה ובנזיר פ"ג ה"ז וסנהדרין פ"ה ה"ב מביא מזה סיוע לרב דאמר הכחשה בבדיקת העדים לא בטלה העדות ודחי דלא דמי נרה לעדות ע"ש :

דף קיח ע"א אר"א במחלוקת שנויה. בירו' ה"ה איתא בשם ר' אלעזר מודה ר"מ בראשונה ויתכן דלבתר דאשכח תני עוד היא במחלוקת סדר ביה ר"א: ור' יוחנן אמר בזה אפי' ר"מ מודה. ה"נ בירו' שם: תוס' ד"ה אשה. ובירו'. כאן ה"ו וע"ש בה"ה: שם ומנא ר' יהודה. היינו ר"י בעל התוס' מנא בירו' ועי' ברא"ש: וצרתה אסורה. לק' קכ. איתא דר' אלעזר פליג וס"ל הותרה היא הותרה צרתה ובירו' לק' פט"ז ה"ב משמע שלא היה להם ברייתא זו מדאמר שם ולא פליג ר"א ע"ז: תוס' ד"ה לדברים ליכא עבירה כלל. כ"ה באמת בירו' ס"פ ותימה שלא הביאו התוס' זאת בשם הירו': רש"י ד"ה וחמותה אסורה. עי' ירו' ה"ה א"ר חנינא תפתר שהיה חמיה כן וסיימה ובאר הגו"י שחמיה באמת מת כאן רק שסיימה זמן מיתת בעלה שהיה קודם מיתת חמיה וכ"מ דלפי עדותה יש לחמותה להתייבם שמת בעלה בלא בנים שהבן מת קודם אסורה חמותה ליבם ותמוהה אוכלת בשביל בנה בעל כלתה שאמרה מת בעלי ואינה נאמנת לחמותה ע"ש אבל לשון חמותו אסורה ל"מ דהיינו ליבם ולכאו' הלא מותרת כיון דכלתה אינה נאמנת לתרומה ה"נ לענין לשוק. ובענ"ד ט"ס שם וצ"ל א"ר חנינא תפתר שהיה לחמיה בן ליבמה או בן קיימא והוא תי' לקושית הירו' ותפלא נאמנת כו' משום דמיתת בעלה נפקעה ויצאה מקשר כלה וחמותה לא כן תני כשם כו' כלומר דפק בעודן קשורות בהתקרבות האיתן ולא אח"כ שנתרחקו וע"ז משני שיש עוד לחמיה בן לייבמה ואקאקא עדן ליבום ועדן היא חמותה גם עתה כשתתיבם ואו דלא כשיטת ש"ס דילן לעיל קי"ז ריש ע"ב דפשיט ממתני' א לחמותה הבאה לאחר מיכן ולא מוקי לה בירו' דלפ"ז אין שום פשיטות מזה וערש"י שם: ע"ב מת אחי שייבם אשתו. עי' ירו' ה"א וה"ד וה"י: המוצא גט. בתשו' האלפסי בענין זה פזה"ז דליכא יבום אי נחשב לזכות ואכמ"ל :

דף קיט ע"א דחייש למיעוטא. בירו' דמאי פ"ב ה"א ר' אלעזר חייש למיעוטא: ומקשינן אשה לאיש. עמש"ל סה: ע"ב ותחלוץ ממנ"פ. ומקשה בירו' ה"א ומתרץ כהכא: מצריכה כרוז. ה"נ בירו' כאן ה"א ולעיל ר"פ האולך בפפלי ויתו' ועי' מש"ל נו.: לא יש לה בנים. עמש"ל קיז: לגו עדים ובנים. ה"נ בירו' ה"ב: מ"ם דר"א. ה"נ בעי לה בירו' ה"ב :

דף קכ ע"א ראב"א הולך והתפה. בירו' ה"ב משמע דלא היה להם ברייתא זו מדאמר שם ולא פליג ר"א ושם אדרבה מוכיח מזה דדוקא משום דאנסבה והתם בלא נסאת עדן ע"כ לא פליג: אין מעידין אותו אלא על פרצוף כו'. ויק"ר פל"ג ב"ר פס"ה ופע"ג רו"ר פ"ו קה"ר פי"ב אג"ם פי"ח סע"ר פי"ז: תוס' ד"ה הכרת ובירו'. ה"ג וכ"ה בסוטה פ"ט ה"ג ובמדרשים הרשומים לעיל: באפותי'. בירו' שם אנחירי' ומובא בתו': עשויה להשתנות. ה"נ בירו' ה"ג: ע"ב ואבע"א כליו. בב"מ כז: כתוב הכי והבע"א קודם הקושיא ממאלו קשור בכיס וכאן היא אחר הקושיא ועי' נ"ב סי' לו שהאריך בזה ובתשובה הארכתי בישוב דבר השינוי בכמה אנפי ואכמ"ל: ואין מעידין על סגלוב. בירו' ה"ג טעמא אומר אני מטרוניתא עברה עליו ופדאתו: בסכין מלובנת. ה"נ בירו' :

דף קכא ע"א לבתר תמשה יומי. בירו' ה"ג איתא עובדא כה"ג בתר שבעה עשר יום: מיא דלמתי. בירו' שם שלייפתו הלינה ומזה הוציאו הפוסקים דלינה בימי הקור מחזיק אף בלא מים: דברי ר"מ וחכ"א. ה"נ בירו' ה"ד: כל שעומד ורואה. ה"נ בירו' ועי' ירו' גיטין פ"ג ה"ד כשטפהו נהר נותנין עליו חומרי חיים כו' והוא באין להם סוף: עליה דרב לא יאונה. ה"נ בירו' ברכות פ"ב ה"ו לענין אחר: אמר רבי מעשה. ירו' כאן ה"ד: אמר ר"ע. בירו' ה"ד וכ"ה בתוספתא פי"ד: וכל גל וגל. ענ"ר פמ"ד וכל מי שאינו מעמיד פניו בגל אין הגל שוטפו: נפל לגוב אריות. ירו' שם: ע"ב נפל לתוך כבשן. בירו' ה"ד איתא אין מעידין עליו ומובא בתוס' כאן ד"ה אין מזכירין: משום ר' אחא. בירו' ע"ש ר' אבא: שבועה שלא אישן. ירו' סוכה פ"ה ה"ב נדרים פ"ב ה"א: מעשה בפתו. דב"ר פ"ג ובירו' שקלים פ"ה ה"א דמאי פ"א ה"ג מעשה בחסיד א': וזקן מנהיגו. עמ"ש שקלים שם ד"ה בסוכת': א"ר אבא אעפ"כ. בבבלי ב"ק א"ר אחא וכ"ה בירו' ביצה פ"ג ה"ח. ובשקלים שם א"ר אלעזר: ר' חנינא אמר מהכא. בב"ק שם ר' נחוניא ובשקלים שם ע"ש ר' יוסי: מתכוין להעיד. גם בירו' ה"ה איתא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל רק בסגנון אחר דאיתא שם ה"ד מתכוין א"ר יוחנן כל שמזכירין לו אשה ור"ל אמר כל ששואלין אותו והוא משיב ומביאו המרדכי וערה להשוות עם הבבלי ומפרש דר' יוחנן מחמיר דאף בלא שאלה אם מזכירין לו אשה לא הוי מסלפ"ת ולזאת הקשה בעלי ארזים למה אין מובא בפוסקים הדין אם מזכירין אשה דל"ה מסלפ"ת ובענ"ד ק' על המרדכי דודאי דעת ר"ל אינו משום לדעתו בבבלי דבירו' משמע דבעי מסלפ"ת ובבבלי אפי' מתכוין להעיד מועיל עדות עכו"ם. אך כל עיקר פלוגתא שבירו' אינו באופן א' עם הבבלי שם קאי על ישראל דגי' הירו' במתני' בישראל עד שיהא מתכוין ובעי ר' יוחנן בישראל כוונה להתיר רק ממילא נשמע דבכה"ג דומיא דישראל לר"ל מתכוין להעיד ל"ה עדות ובישראל סגי בזה ואפשר לומר ג"כ דר' יוחנן אזיל לחומרא בין בישראל בין בעובד כוכבים ור"ל אזיל לקולא בשניהם ובזה נוכל לעשות שלום בין התלמידים. אך בה"ע ס"פ מייתי לדר"ל גם גבי עובד כוכבים בשואלין מקרי מתכוין וע"כ פליגי ואין זה דבר חדש שבירו' מוחלפת השיטה ולדינא אין כ"מ כמו שיבואר: שהתירים עם פ"ה זקנים. בירו' ה"ה עם שלשים וכמה זקנים ושם הוא דדעת זקנים כדר"ל בישראל מתכוין להעיד ובע"א פי' דבעינן מסלפ"ת ולענין בישראל מסיק בירו' דאין הלכה כריב"ב ול"צ שיהא מתכוין ואתיא כהכא לדינא: פ"ה זקנים. ברו"ר פ"ד איתא מספר כזה פ"ד זקנים :

דף קכב ע"א נכרי שהיה מוכר פירות. מה שנרשם בהגהת הגרי"ב תוספתא דמאי פ"ד ט"ס וצ"ל פ"ה ומובא בירו' שם פ"ו ה"ה ולא נזכר שם של עזיקה: תוס' ד"ה של עזיקה. בת"כ. בהר פ"א: הלכו ולא מצאו. עי' ירו' גיטין פ"ג ה"ג: תוס' ד"ה דחזו. בירו' כאן ה"ז וגיטין פ"ו ה"ו: שם בירו'. כאן ה"ז: ר"א ור' יהושע. עי' ירו' ה"ה דמוקי לה כמשנה הראשונה ומאי דתנינן הושקו כו' הוא כמשנה אחרונה ובדמוקי כאן קודם שהושקו כו': ולא תשא כהנת כפונדקית. עי' פתיחה דאיכ"ר סי' י': ע"ב זה מקלו. ה"נ בירו' ה"ט: והא אי' תבריו קאמרי. בירו' שם פלוגתא דר' אחא בשם ר' חנינא אמר עשו אותה כתים שהיא נאמנת על אחר [ולדידיה לא מיקרי מסלפ"ת] ר' שמואל בר סוסרטי אמר עשו אותה כעובד כוכבים מסל"ת ופליגא אדר"ל היינו דר' שמואל ס"ל דאף שאומרים הוא מסיח לתומו ולר"ל הו"ל מתכוין להעיד לבירו' כר"ל קכא: וכאן מסני לה משום דבריה ולא היה צריך הירו' לומר דפליג על ר"ל: לא כך אמרת לי יוחנן כו'. בירו' ה"ה דר"ע אמר לי' יפה אמרת יונתן בן יוחנן והשיב לו לא כך אמרתי אלא יוחנן בן יונתן: אין בודקין. בירו' ה"ה פ"ש סתם תני וסיים דלא כר"ע דרע"א כו': אחד ד"מ ואחד ד"נ. ת"כ ס"פ אמר ובירו' ריש סנהדרין: שנא' וכל בניך. עי' הגהת הגרי"ב שהגיה אל תקרי כו' ובירו' סוף ברכות ג"כ ליתא ונראה דלא נגלה אל תקרי דהא כ' למודי ה' רק דלא תקשה מ"ש וכל בניך כו' דבאמת אינו כן ואם נאמר דקאי על העתיד שתמלא הארץ דעה. א"כ גם רב שלום היה בשורה לעתיד ע"כ אמר ת"ח כו' וה"ק וכל בניך למודי ה' וא"ש דלא קאי רק על ת"ח. ולפ"ז אין נוגע כ"כ לעיקר הדרש רק ליישב ל' הפסוק לפי הדרש ע"כ לא הוצרכו נאמרו בכ"מ : סליק

*) מפתחות להמפרשים והגהות שנלוו לסוף המסכת

☞ ההגהות והפירושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

הלכות

רב אלפס

עם

תוספתא

עם כל המפרשים הנקובים בשער השני

סדר נשים

ווילנא

שנת נסיב בת מינך לפ"ק

ברפוס והוצאת האלמנה והאחים ראם

АЛЬФАСЪ
Часть XI.
Съ Варшавскаго изданія 1877 г.
съ прибавленіями.
1883.

Дозволено цензурою. — 17 Октября 1883 г. Вильна.

ВИЛЬНА.
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулокъ домъ № 2631.
1883.

הלכות
רב אלפס

הלכות פסוקות הנכללות בתלמוד בבלי אספן וקבצן וחברן בלשון התלמוד

רבינו יצחק בר יעקב אלפסי ז"ל

עם

שערי שבועות
כולל עשרים שערים בדיני שבועות
מאת רבינו יצחק בר ראובן ז"ל (בן בנו של הרי"ף) (ונקראו גם בשם שערים דרב אלפסי).

הלכות רמב"ן
למסכת נדרים, יחד עם הלכות הרי"ף (שנוספו למס' זו, אשר לא נדפסו בספרי הרי"ף דפוסים הראשונים). גם הלכות הרמב"ן לחלה ובכורות שהשמיטם הרי"ף מהלכותיו.

עם פסקי

רב מרדכי

כוללים כל דיני התלמוד ושיטות רש"י ותוספות, מסודרים בקצור נמרץ בסברות וחדושי דינים על סדר הלכות האלפסי

מאת **רבינו מרדכי בר הלל אשכנזי** (ריגוס) ז"ל.

עם הגהות מרדכי, וציוני ההלכות על סדר ציוני הלכות רב אלפס.

ועל פניהם מסביב יאירו המאורות הגדולים המה:

א) **פירוש רש"י** ז"ל להלכות הרי"ף (לקוח מפירושו להתלמוד).
ב) — **רבינו יהונתן** בר **דוד הכהן** ז"ל מחכמי לוניל, להלכות הרי"ף מסכת עירובין.
ג) — **רבינו יונה** (החסיד) גירונדי ז"ל, למס' ברכות (חברם תלמיד מתלמידיו המובהקים, ויש אשר יזכרוהו בשם תר"י).
ד) — **רבינו נסים** בר **ראובן** ז"ל (הר"ן), לסדר מועד, ולמס' כתובות, גיטין, קדושין, שבועות, ע"ז, מכות וחולין.
ה) **נמוקי יוסף** לרבינו **יוסף** בר **חביבא** ז"ל, למס' [מו"ק], יבמות, ב"ק, ב"מ, ב"ב וסנהדרין, ולהלכות קטנות של הרי"ף, ולהלכות נדרים להרמב"ן.
ו) **ספר המאור** לרבינו **זרחיהו הלוי** בר **יצחק** ז"ל (הרז"ה), כולל השגות על הרי"ף. [ולסדר נשים ונזיקין יקרא המאור הגדול, ולסדר מועד יקרא המאור הקטן].
ז) **מלחמות ה'** להרמב"ן ז"ל, על השגות בעל המאור הנ"ל.
ח) פירוש **רבינו יום טוב** בר **אברהם אשבילי** ז"ל (הריטב"א) על הלכות נדרים להרמב"ן.
ט) **לקוטי הרא"ש** להלכות קטנות של הרי"ף.
י) **שלטי הגבורים** (על הרי"ף והמרדכי) להג"מ יהושע בעז לבית ברוך ז"ל, כולל תוספות הלכות וחלוקי דעות והשגות על הרי"ף מגדולי הפוסקים, גם חדושי הריא"ז לרבינו ישעיה די טראני האחרון ז"ל.
יא) **חדושי אנשי שם** (להרי"ף והמרדכי ושערי שבועות) כוללים חדושי מהר"ם טיקטין ז"ל ומהר"ן שפירא ז"ל שארית יוסף להג"מ יוסף בר מרדכי גרשון כ"ץ ז"ל מקראקא, ודרך תמים (מס' תמת ישרים) (כולל הגהות מהרבה גאונים ומכללם הגהות רבינו בצלאל אשכנזי בעל שמ"ק והאר"י ז"ל וגדולת מרדכי) להג"מ ברוך בר דוד גנעזן ז"ל.
יב) **הלכות יום טוב** להג"מ יום טוב (מהרי"ט) **אלגאזי** ז"ל, כולל באור עמוק על הלכות חלה ובכורות להרמב"ן ז"ל.
יג) **מעשה אילפס** הגהות על הרי"ף והמרדכי להג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל, וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).
יד) **באור מרדכי** (להלק"ט מהמרדכי) להג"מ מרדכי בנעט ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק ניקלשבורג והמדינה.
טו) **גליון מהרש"א** הגהות הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.
טז) **פעולת שכיר** הגהות הג"מ ישכר בער בהג"מ תנחום ז"ל, זקן ההוראה בווילנא.

גם נלוו עליהם **עין משפט, נר מצוה, ותורה אור, וציוני מראה מקומות** בהר"ן ונ"י, וכל סימני הדינים המצוינים ברב אלפס על סדר א"ב נסדרו (בקונטרס מיוחד בחלק האחרון של הרי"ף) על סדר הלכות המיימוני ז"ל. — גם הדפסנו עמו

תוספתא

עם **הגהות הגר"א** מווילנא ז"ל, ופירוש **מנחת בכורים ומצפה שמואל** להג"מ שמואל אביגדור ז"ל אבד"ק קרלין.

הכל כמו שנדפס באלפס שי"ל בדפוסנו בשנת תרכ"א.

ועל כל אלה הוספנו **עשרים וחמש הוספות חדשות נכבדות** ומפורשות בשמותיהן מעל"ד כוללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד ועין הדפוס לא שזפתם עוד.

ווילנא

ברפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

שנת חמשת אלפים ושש מאות וארבעים וארבע לב"ע

ואלה ההוספות החדשות

אשר הוספנו באלפס הזה על כל ספרי האלפסי זולתו:

(רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד ולא שזפתם עין הדפוס עוד).

א) [כתב יד] ספר **מאה שערים** לרבינו יצחק בר אבא מרי ז"ל ממארשיליא (בעל העטור) [ונזכר בשה"ג ח"ב אות מ' סי' ב' לכ"י קדמון ישן נושן] כולל דעות וסברות לרבנא אלפסי ז"ל בסדר נשים ונזיקין.

ב) [כ"י] **שיטת ריב"ב** לרבינו יהודה בר ברכיה ז"ל (בן אחיו של הרז"ה בעל המאור) פירוש על הרי"ף למסכת ברכות, ר"ה, יומא, סוכה, ביצה, מגילה, מו"ק ותענית.

ג) **השגות הראב"ד** ז"ל על הרי"ף והמאור (מספר תמים דעים).

ד) **ספר הזכות להרמב"ן** ז"ל ליישב השגות הראב"ד על הרי"ף (ויש יכנוהו בשם מחסה ומגן).

ה) **הגהות הרמ"א** ז"ל על המרדכי, נעתקו מכי"ק מעל גליון המרדכי, ונדפסו באלפס דפוס זיטאמיר.

ו) **בגדי ישע** לרבינו ישעיה ב"ר אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (בעל השל"ה) על המרדכי לסדר מועד.

ז) [כ"י] **הגהות הב"ח** לרבינו יואל ב"ר שמואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש) על הרי"ף והמרדכי, וגם בקצת מקומות בתוספתא. נעתקו מכי"ק מגליון האלפס שלו אשר תקנו והגיהו בהגהות רבות וחידש בו חדושים רבים, ונדפסו גם חדושיו בתוך הגהותיו הנ"ל.

ח) [כ"י] **הגהות חות יאיר** להג"מ יאיר חיים ב"ר משה שמשון בכרך ז"ל (בעה"מ שו"ת חות יאיר). נעתקו מכי"ק מגליון האלפס שלו, נוספות על אלה שנדפסו מהן באלפס דפוס זיטאמיר.

ט) **חדושי** הג"מ **אפרים נבון** ז"ל (בעה"מ שו"ת מחנה אפרים) להרי"ף והמרדכי סדר נזיקין.

י) **קצור פסקי רבינו יונה ורבינו נסים** נקרא **לוח הדינים אשר בהר"ן**. **וקצור פסקי המרדכי** נקרא **לוח הדינים אשר במרדכי** חוברו ע"י הג"מ יוסף אוטילינג ז"ל (יקירי המציאות מאד, ולא נדפסו רק פ"א באלפס ובמרדכי ד' ריווא די טרינטו שי"ח—שי"ט).

יא) **טל אורות** להג"מ יוסף ן' גויא ז"ל, נלקטו ממנו באורים על המרדכי.

יב) [כ"י] **הגהות אלפס ישן** נמצאו בכ"י ישן על גליון האלפס ד' קושט' רס"ט וד' ריווא די טרינטו שי"ח והדפסנום על הגליון בשם הגא"י.

יג) [כ"י] **הגהות ממרדכי ישן** נמצאו בכ"י ישן על גליון המרדכי דפוס ריווא די טרינטו שנת שי"ט והדפסנום על הגליון בשם הגהות ממ"י. גם הצגנו בתוכן הגהות מס' **גדולת מרדכי** (מלבד חדושיו שמובאים בחדושי אנשי שם).

יד) **באורי מרדכי** להג"מ מרדכי בנעט ז"ל הנ"ל. קיצור מבאורו הרחב למרדכי מסכת ברכות ופ' ערבי פסחים.

טו) **הגהות** הג"מ **אפרים זלמן מרגליות** ז"ל מבראדי (בעהמ"ס בית אפרים וכו').

טז) **חדושי מהרמ"ז** לפירוש רבינו יהונתן, מהג"מ **משה זאב** ב"ר **אליעזר** ז"ל אבד"ק ביאליסטאק (בעהמ"ס מראות הצובאות וכו').

יז) [כ"י] **הגהות** הג"מ **יעקב צבי יאליש** ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

יח) [כ"י] **קרני ראם** הגהות להג"מ **אהרן משה טויבש** ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם וכו'). מלבד אלה שנדפסו באלפס לבוב ד' מענקיש.

יט) [כ"י] **מלאכת יום טוב** להג"מ **יום טוב ליפמאן** ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יו"ט) הגהות לסדר נשים ונזיקין.

כ) [כ"י] **נמוקי הגרי"ב** הגהות להג"מ **יהודה בכרך** ז"ל אבד"ק סייני.

כא) [כ"י] **חדושים והגהות** מהג"מ **שמואל מרובזעויץ** ז"ל מו"ץ דמאהליב, להרבה מסכתות הרי"ף. (והרד"ל ז"ל העתיקם בכי"ק מגליון האלפס שלו).

ואלה אשר הוספנו על התוספתא

כב) **אור הגנוז** כולל נוסחאות שונות ע"פ תוספתא שנכתבה בשנת ד"א תתנ"ו (ונדפס בש"ס ווין תר"כ).

כג) **נוסחאות כתבי יד** הרבה נוסחאות שונות וחלופי גרסאות מתוספתות **כתבי יד עתיקים** שנמצאו בבתי עקד הספרים.

כד) **מגן אברהם** באור לתוספתות מסדר נזיקין מאת הג"מ **אברהם אבלי הלוי** ז"ל **מקאליש** (בעהמ"ס מגן אברהם על או"ח).

כה) **חסדי דוד** באורים וחדושים מספר **חסדי דוד** להג"מ **דוד בר יעקב פארדו** ז"ל.

ולהגדיל תפארתה הדפסנוה **באותיות מרובעות**. גם הדפסנוה **בחוברות מיוחדות**, באופן שתוכל להיות נלוה אל הש"ס לכל מסכת השייכה לה, כי זה מקומה הראוי לה.

גם הוספנו להרי"ף

א) **העתקות פירוש הרי"ף לשלש הלכות חמורות** (במסכת כתובות) שפירשן בלשון ערבי, (והזכירן הרי"ף בהלכותיו בפ"י דכתובות ובפ"ז דשבועות) ונעתקו בעברית בס' תמים דעים סי' רי"ח רי"ט ר"כ, ובשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ז קכ"ח קכ"ט). ב) **כללי הרי"ף ורש"י והר"ן ומרדכי** להג"מ **מלאכי** ב"ר **יעקב הכהן** ז"ל מספרו **יד מלאכי**. ג) [כ"י] **גליון אלפס** כולל **מראה מקומות** לדברי הרי"ף ונושאי כליו, ושנויים בין גירסות הרי"ף ונו"כ לגירסות תלמוד בבלי וירושלמי — במקום שיש נ"מ גדולה ביניהן, והגהות והערות בסוף הספר.

ולתוספת התועלת הדפסנו את ספר **המאור**, **מלחמות ה'**, **השגות הראב"ד**, וספר **הזכות להרמב"ן** כ"א במקומו הראוי לו **על הדף**.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"י מגיהים תלמידי חכמים זריזים בקיאים ומומחים ובהם גדולי ישראל אשר הגיהו אותו בדיוק רב ובעיון נמרץ ויצרפוהו ויזקקוהו מכל סיגי הטעיות והשבושים שנפלו בו עד כה. הכל ע"פ **נוסחאות ישנות** וע"פ **ספרים מדויקים מדפוסים היותר קדמונים** ספרים יקירי המציאות, אשר היו להם לעינים בהגהתם. כמו: אלפס ומרדכי דפוס קושטנטינא רס"ט (הוא הראשון שנדפס בעולם) (ואברב"ם) ודפוס סביוניטה שי"ד (ועל גליונותיו כתב הב"ח ז"ל בכי"ק את הגהותיו וחדושיו הנ"ל) ודפוס ריווא די טרינטו שי"ח אשר הוגה ע"י הג"מ יוסף אוטילינג הנ"ל, ודפוס קראקא שנת משי"ח, אשר הוגה ע"י מהר"ם טיקטין ז"ל, ואלפס (בלי מרדכי) ד' אמשטרדם שנת תב"א (ועל גליונותיו כתב בעל חות יאיר ז"ל בכי"ק את הגהותיו) ועוד הרבה ספרים כאלה יקירי המציאות מאד.

א מיי' פ"ו מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סימן קעג:

הגהות תו"י (א) עי' לקמן בר"ן בס"ס א:

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כדקתני שאם היתה (ג) נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות וטעמא יליף בגמרא: וצרות צרותיהן. לקמן במתניתין מפ': חמותו. שאם מת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים: (ס) וכן אם חמותו ואם חמיו. שכולן אסורות לו (ע) מטעם הפסוק דכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו א) [ואם חמותו ואם חמיו] (פ) שכולן אסורות לו משום ערוה כדמפרש באלו הן הנשרפין (דף עה.) ובתו ובת בתו ובת בנו דהכא בבתו מאנוסתו מיירי דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב אשה ובתה ל"ש הימנו ול"ש מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא ילפינן מהכא דאשה ע"י קדושין משמע ב) דאישות הוא ומקרא אחרינא נפקא כדמפרש בגמ': אחותו מאמו. שנשאת לאחיו מאביו ומת בלא בנים וכן אחות אמו שנשאת לאחיו מאביו שאין יבום אלא לאחין מן האב דכתיב כי ישבו אחים יחדיו וילפינן אחוה אחוה מבני יעקב בפ' שני (דף יז:) מה להלן מן האב אע"פ שאין כולם מן האם ה"נ ל"ש: ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני זה ליבום אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה ואסורה לו עולמית דכתיב ערות אשת אחיך ודרשינן ליה בפרק הבא על יבמתו (דף נה.) אחיך בין מן האב בין מן האם: ואשת אחיו שלא היה בעולמו. כגון ראובן שמת בלא בנים ונולד לו אח (נ) אחר מיתה ושמו לוי ועמד שמעון ויבם את אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות לפי שאשת ראובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי וענוש כרת עליה לפי שאשת אח בכרת כשאר עריות שבפרשה (ק) וכתיב בכולהו כי כל אשר וגו' ובמקום מצות יבום כשמת בלא בנים שרייה רחמנא ואשת אחיו שלא היה בעולמו שמת קודם לידתו לא שריא ליה דכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם והלכך כשמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לו בנים ואפי' עכשיו שנפלה מכח נשואי שמעון שהיה בעולמו אסורה לו בשביל ראובן וכשם שהיא אסורה לו כך צרתה אשת שמעון האחרת אסורה לו דילפי' לקמן על כל העריות העומדות עליו בכרת שנפלו לפניו ליבום עם צרותיהן שתיהן פטורות ואם נשאן חייב כרת שמאחר שפטרן הכתוב עומדת עליו באיסור אשת אח שיש לו בנים וכתבו המפרשים ז"ל דהא דפירש רש"י ז"ל (ר) בנולד ואח"כ ייבם לא נקטא בדווקא אלא דבעינן לפרושי לדברי הכל ומיהו אליבא דהלכתא קי"ל כרבנן לקמן (ש) פ' כיצד (דף יח.) דאסירה עליה בין שנולד ואח"כ ייבם בין ייבם ואח"כ נולד:

רש"י

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. (ה) שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ובגמרא יליף טעמא: וצרות צרותיהן עד סוף העולם. (ו) ולקמן במתני' מפרש: (ב) חמותו. שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים וכן אם חמותו ואם חמיו שכל אלו אסורות לו משום ערוה דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו: (ז) ובתו ובת בתו ובת בנו. דהכא בתו מאנוסתו וכן בת בתו ובת בנו דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה לא שנא הימנו ול"ש מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא נפיק מהכא דאשה על ידי קדושין משמע אלא נפקא מערות בת בנך או בת בתך וגו': אחותו מאמו. שנשאת לאחיו מאביו ומת וכן אחות אמו שאין יבום אלא באחין מן האב כדילפינן בפ"ב אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב אע"פ שאינה מן האם ה"נ לא שנא: ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם (ח) ואסורה לו עולמית דכתיב ערות אשת אחיך ודרשינן אשת אחיך בין מן האב בין מן האם: ואשת אחיו שלא היה בעולמו. כגון ראובן שמת בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה ושמו לוי ויבם שמעון את אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות לפי שאשת ראובן שנשאת לשמעון אסורה ללוי בכרת לפי שמעטה רחמנא מייבום מלוי לפי שלא היה בעולמו דכתיב כי ישבו אחים יחדיו שהיה להם ישיבה אחת בעולם הלכך משמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לו בנים ואע"פ שעתה נפלה מכח נישואי שמעון שהיה בעולמו מ"מ אסורה לו מחמת ראובן וכשם שהיא אסורה (ס) כך צרתה אסורה דמשפטרה הכתוב מייבום עומדת עליו באיסור אשת אח שיש לו בנים: וכלתו. שמת בנו ונשאה אחיו וכלתו אסורה לו לעולם אפי' אחר מיתת בנו: וכולן אם מתו. שמתה בתו קודם לאחיו: או מיאנו כו'. וא"ת היכי משכחת מיאון בבתו הלא אין מיאון אלא ביתומה וי"ל דמשכחת לה שהשיאה אביה לאחר ונתגרשה בעודה קטנה ושוב אין לאביה רשות בה ונשאת לאחי אביה בעודה קטנה (י) או יוצאה במיאון דקרי ליה לקמן (בפ' ב"ש) יתומה בחיי האב ואם מיאנה באחיו או נתגרשה מאחיו או נמצאת איילונית (כ) שמקחה מקח טעות וכאילו לא היתה אשת אחיו מעולם לכך מתייבמת צרתה: שכבר ילדו. מאחר קודם שנשאו לאחיו הלכך לאו איילונית ניהו ומיאון נמי ליכא שהרי גדולות הן דאין מיאון אלא ביתומה קטנה: **גמ'** מנא ה"מ. דערוה וצרת צרתה פטורות: עליה מה תלמוד לומר. לכתוב לא תקח לגלות ערותה בחייה ומשמע נמי דבחיי אשתו נאסר' עליו (ל) ולאחר מיתה מותרת: שומע אני. אפילו נפלה לפניו (מ) אחת מכל העריות האמורות בתורה תתיבם: לצרור. משמע צרות הרבה: זדונה כרת. דבפרשת עריות כתיב בתר כולהו ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת: חמש עשרה נשים. ותו ליכא

חמש

עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם (א) בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת (ב) בתה ובת בנה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו [מאמו] ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם וכולן אם מתו או (א) נתגרשו או מיאנו או שנמצאו

א אילוניות צרותיהן מותרות ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו אילוניות או שמיאנו (ג) שכבר ילדו:

ויקרא יח **גמ'** *מנא ה"מ דתנו רבנן °ואשה אל ב אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה דף ג: דברים כה מה ת"ל לפי שנאמר °יבמה יבא עליה שומע אני אפילו על אחת מכל העריות האמורות בתורה הכתוב מדבר נאמר כאן עליה ונאמר להלן יבמה יבא עליה מה להלן במקום מצוה א] אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא לא תקח אין לי אלא היא צרתה מנין תלמוד לומר לצרור אין לי אלא צרתה צרת צרתה מנין ת"ל לצרור (ד) ולא (א) לצרר ואין לי אלא אחות אשה שאר עריות מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם אף כל שהיא ערוה וחייבין °על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אסורה ליבם ואין לי אלא הן צרותיהן מנין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם צרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם צרתה אסורה מכאן אמרו חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף ב] העולם יכול שאני מרבה ג] את שש עריות חמורות מאלו

וכלתו. שמת בנו ונשאת לאחיו וכלתו אסורה לו לעולם ואפי' אחר מיתת בנו: וכולן שמתו. אם מתה בתו קודם לאחיו: (ת) או מיאנו. והיכי משכחת מיאון בבתו והרי אביה קיים ואין מיאון אלא ביתומה משכחת לה כגון שהשיאה אביה ונתגרשה כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה ונשאת לאחי אביה בעודה קטנה (א) יוצאה במיאון ובפ' ב"ש (דף קט.) קרי לה יתומה בחיי האב ואם מאנה באחי אביה או נתגרשה מאחי אביה: או נמצאו איילוניות. שמקחו מקח טעות ולא הויא אשת אחיו וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינה (ב) ומתייבמת צרתה ומפרש (ג) בתוספתא האי נמצאו בין בחיי הבעל בין לאחר מיתתו ורב אסי פירש בגמרא [דף יב.] דווקא נמצאו דהיינו שלא הכיר בה ומשום מקח טעות אבל רבה פירשה [דף יב:] בין שהכיר בה (ד) בעלה בין שלא הכיר בה ואפי' הכיר בה צרתה מותרת משום דכיון דלא חזיא ליבום כלל הרי היא כצרת ערוה שלא במקום מצוה ג) [פי' כצרת ערוה באיש אחר שאינו אחיו דלא שייכא מצות יבום]: והכי איתא בירושלמי איילונית כמי (ג) שאינה בעולם והא דקתני שנמצאו תני שהיו והלכתא כרבא וכתב ר"ת ז"ל דלרבא דלאו טעמיה משום מקח טעות אפשר דאיילונית שלא הכיר בה גיטא מדרבנן בעיא ואתיא שפיר מתניתין (ה) דכתובות (דף ק:) דהממאנת והשניה והאיילונית אין להם כתובה דמשמע כתובה הוא דלית לה הא גיטא בעיא כדדייק התם (דף עג.) ואתיא שפיר כמי הא דאמרי' (במכילתין דף סח:) קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית ונמצאו פוגעין בערוה ואם איתא דלא בעיא גיטא כלל תתיבם קטנה ממה נפשך דאפילו תמצא איילונית אנוסת אחיו בעלמא היא ושריא ליה אבל אי בעיא גיטא מדרבנן אמרינן פוגעין בערוה מדרבנן והרשב"א ז"ל תמה על פרש"י ז"ל שפי' (ו) נמצאת איילונית שמקחו מקח טעות הוא ולא הויא אשת אחיו ולפי זה מתני' בשלא הכיר בה וכרב אסי ואנן כרבה קי"ל דפירשה אפילו הכיר בה וכדאפסיק הלכתא בהדיא בגמרא: **גמ'** מנא הני מילי. דערוה וצרת צרתה פטורות לעולם: עליה מה ת"ל. ליכתוב לגלות ערותה בחייה ומשמע נמי שבחיי אשתו נאסרת עליו אחותה ולאחר מיתה מותרת: שומע אני אפילו נפלה לפניו ליבום אחת מן העריות. תתייבם: לצרור. צרות הרבה מדלא כתיב לצרר: זדונה כרת. בפ' עריות כתיב בתר כולהו ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת כדיליף בפירקין [דף ט.]: ט"ו נשים ותו ליכא עריות בכרת חוץ משש עריות של משנתינו שאין בהם צד יבום לעולם: ד) (שנשואות לאחרים) יכול שאני מרבה וכו'. שנשואות לאחרים

שיהו

א) גי' ד"ת. ב) נ"א שהוא אישות. ג) גי' מהר"ס. ד) מיותר וט"ס וגם בד"י ליתא (ג"א).

אם היה הבעל קיים לא היה מקפיד וכדפי' הר"א מבורגיילי"א בתו': (ו) נמצאו כצ"ל: (ז) כ"כ לשון (ח) הוא דלית לה כצ"ל: (ט) תי' משום נמתק: (י) מדקתני כצ"ל: (כ) כ"כ עכ"ל: (ל) כ"כ לשון הרא"ש:

שלטי הגבורים

א (ז) מפרש בתוספ' אפי' נמצאת איילונית אחר מיתת הבעל כיון שהוברר הדבר שלא היתה אשתו מעולם דקידושי טעות הוי ומשמע דאילונית לא בעיא גיטא אפי' מדרבנן דאי בעיא גם מדרבנן לא היתה צרתה מתייבמת כדתנן בפרקין כל היכולה למאן ולא מאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת אלמא ע"י קידושין דרבנן מיתסר צרה וקשה מהא דאמר בפרק אלמנה ניזונת הממאנת והשנייה והאילונית אין להן כתובה משמע דכתובה הוא (ח) דלא בעיא הא גיטא בעיא. כדדייקינן בפרק המדיר גבי כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ויש לומר דבהמדיר דייק משינוי הלשון דברישא תני ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ובסיפא קתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ועוד דבפ' אלמנה לא הוי מצי למתני אין צריכות גט משום דקתני שנייה בהדייהו ותדע דע"כ אין לדקדק הא גיטא בעיא דהא ממאנת לא בעיא גט ומיהו קשה דתנן בגיטין בפרק השולח המוציא את אשתו משום אילונית לא יחזיר ומפרש התם משום דחיישינן לקלקולא (ט) משום דשמא תינשא לאחר ויהיה לה בנים ויאמר הבעל אילו הייתי יודע שכן טוב לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל אלמא בעיא גט וי"ל דהתם מיירי דמוציא משום ספק אילונית שאין הסימנים ניכרים יפה כה תדע (י) דמדקתני סיפא נשאת לאחר והיו לה בנים ואילו היתה ודאי אילונית אין לה רפואה דהא לקמן בפ' הערל פליגי ר"ע ור"א בסריס חמה אם חולץ וחולצין לאשתו לפי שיש לו רפואה ובאילונית לא אשכחן דפליגי לפי שאין לה רפואה ואע"ג דקידש על תנאי וכנסה סתם איכא מ"ד בפרק המדיר דבעיא גט הייט דוקא בשאר מומין דאיכא דמחיל אבל באילונית אין אדם מוחל והוי מקח טעות ולא בעיא גיטא ודוקא היכא דמתברר לו בודאי שהיתה אילונית על פי הסימנים האמורים לקמן בפ' הערל להכיר בהן שהיא אילונית אבל אם אינה ברור צריכה גם מספק (כ):

ב (ל) יש שואלין אשה שהית' נדה כשמת בעלה תיאסר להתייבם אם עכלה כמו אחות אשה שאינה מתייבמת אע"פ שמתה אשתו תשובה לדבריהם דלא שייך [למילף] נדה מאחות אשה דל"ד לט"ו [עריות] שאסורות ליבם משום קורבה ומותרות לשאר העולם אבל נדה אסורה לכל ואע"ג דלאו בת יבום היא בעת נדתה חליצתה חליצה ול"ד לחליצת מעוברת דלא שמה חליצה לר"ל לקמן בפרק החולץ משום דאינה עומדת לייבום דשאני נדה שעומדת לטבול ולטהר כדרך כל הנשים אבל מעוברת שמא תלד ועוד דאף אם בא עליה בנדתה

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) האי לא לצרר הוא גירסת הרי"ף דאילו בגמ' איתא ולא לצור ופי' רש"י מדכתיב בשני רישי"ן לצרור ולא כתיב לצור בחד רי"ש וגירסת הרי"ף ופירושו גם כן נכון מדכתיב לצרור בו"ו משמע לשון רבים וכן ראיתי באשר"י דפוס ישן כגירסת הרי"ף אך מהר"ר שכנא ז"ל כתב בלידו ול"ל לצור כגירסת הגמרא: (ב) ברש"י וכ"י חמותו שמת בעלה וכו' והא דלא מפרש רש"י דאיירי בנשא בת אח"כ מתה הבת ואח"כ מת אחיו בלא בנים ונפלה אשת אחיו דהיינו חמותו לפניו לייבם כ"ל דמבואר בסנהדרין דף ע"ו פלוגתא ר"ע ור"י בחמותו לאחר מיתת אשתו וסבר ר"ע דאינה אלא איסורא בעלמא וכבר מבואר ברש"י ע"ב דאין פוטרות צרותיהן אלא דוקא בעריות שבכרת לכך א"א לפרש בחמותו לאחר מיתת אשתו. וכתבתי בגמרא אהרכתי בזה יותר: (ג) ר"ל מדאמר כמי שאינה בעולם משמע שהכיר בה ולא היתה קדושין בטעות אלא כמי שאינו בעולם אבל אי מיירי דוקא שלא הכיר בה וקדושין היו בטעות א"כ אפילו אי הוה כתובה כמי שאינה בעולם נמי. אלא ודאי דמיירי אפילו בהכיר בה ואשמועינן דאפילו הכי הרי היא כצרת ערוה שלא במקום מצוה ולהכי אמר כמי שאינו בעולם ודו"ק:

נוסחאות כ"י א] דכתיב יבמה יבא עליה: ב] כל: ג] אף:

שיהו צרותיהן אסורות להנשא לזה (נ) וה"ה דהוה מצי למימר יכול שאני מרבה א] ט"ו נשים אלו שלא במקום מצוה אלא דמשום דתנא דמתניתין תנא התירא שלא במקום מצוה בשש עריות נקט הכי ולהכי קתני בסוף דבריו שאין צרה אלא מאח לתת טעם לאלו השש כדי שנלמוד מהם לט"ו שלא במקום מצוה דאי לא למה (מ) לי למתני שאין צרה אלא מאח כיון דהא ברירא להו להתירא אלא ודאי כדאמרן וכן פי' ר"י ז"ל (נ) שאין צרה אלא מאח. דהואיל ופטרה הכתוב מזיקתו הרי היא עליו כאשת אח שיש לה בנים שהיא בכרת דכתיב ערות אשת אחיך (ס) אבל בעלמא [דלא רמי] איסור אשת אח עלה (ע) שריא ליה: עונש מנין. אם יבם ערוה או צרתה וא"ת היכן שנינו שיש עליהם עונש דקתני מנין וי"ל דתנא קים ליה במילתא ואורחא הוא בהכי: *תניא מאי ולקחה. דכתיב ולקחה לו לאשה ומדלא כתיב ולקח משמע דשתים נפלו לו מאחיו וכששתים ראויות לו אז יקח אחת מהן דבית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתים אבל אם אחת מהן ערוה עליו שתיהן פטורות וצרות צרותיהן נמי מהכא נפקי דמשנפלה לו צרת ערוה מאחיו הראשון ודחתה הערוה ממנו נאסרה עליו עולמית משום אשת אח וכשנתיבמה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפני זה לא קרינן ביה בזו שנאסרה עליו ולקחה הלכך תרווייהו אסירן וכן לעולם: ונודעה החטאת כו'. בפר העלם דבר של צבור כתיב: ונאמר להלן עליה. לגלות ערותה עליה שהוא מופנה לדרשה מה להלן באיסור כרת מיירי אף כאן כשהורו ב"ד לצבור להתיר איסור כרת מביאין פר: האי סברא דרבי. דאין מביאין פר אם הורו בדבר שיש בו לאו או עשה אלא דוקא אם טעו בדבר שזדונו כרת: תורה אחת. לענין קרבן כתיב בפרשת עבודת כוכבים: תורה. כל התורה במשמע: הוקשה כל התורה. לענין קרבן: לעבודת כוכבים מה ע"כ (פ) על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. כדכתיב התם והנפש אשר תעשה ביד רמה אלמא כל הפרשה בדבר שזדונו כרת משתעי. אמר המחבר כל זה נלא טורך כתבתי אלא שרבינו אלפס האריך בו לפרש בהלכה זו לענין חלוק קרבנות כמו

תורה אור

מאלו שיהו צרותיהן אסורות אמרת מה ז' ערוות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם צרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם צרתה אסורה יצאו שש עריות חמורות מאלו הואיל ואי אפשר לינשא לאחים צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח אזהרה שמענו עונש מנין אמר קרא °כי כל אשר יעשה [ויקרא יח] מכל התועבות האלה ונכרתו [דף ח: ע"ש] *ורבי נפקא ליה צרת ערוה דאסורה מהכא דתניא רבי אומר ולקח ולקחה לאסור צרות של עריות והכי קאמר לכתוב רחמנא ולקח מאי ולקחה כל היכא דאיכא תרין לקוחין דאי בעי האי נסיב ואי בעי האי נסיב שריאן ואי לא תרוייהו אסירן ורבי האי עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה להא [דף ט.] *דתנו רבנן °ונודעה החטאת אשר [ויקרא ד] חטאו עליה מה ת"ל רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ורבנן דמפקי ליה להאי עליה לצרת ערוה במקום ייבום דאסירא האי סברא דרבי מנא להו נפקא להו מדמקרי ליה ר' יהושע בן לוי לבריה °תורה אחת יהיה לכם [במדבר טו] לעושה בשגגה וכתיב °והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה [שם] לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ורבי האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא לפי שמצינו שחילק הכתוב בין יחידים למרובין יחידים בסקילה לפיכך ממונם פלט ומרובין בסייף לפיכך ממונם אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן ת"ל תורה אחת יהיה לכם וכו'. האי שמעתתא קשיא להו לרבוותא וקא הוו בה טובא ולא סלקא להו כל עיקר איכא מינייהו מ"ד כי מדרש זה דרבי בענין תורה אחת לא יתכן שהרי חילק הכתוב בין מרובין ליחידים גם בקרבן עבודת כוכבים שהרי יחידים מביאין שעירה וצבור שהן ב"ד מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת וכיון שפירש הכתוב

רש"י

עריות שהן בכרת בר משש עריות: שאין צרה אלא מאח. כיון דפטרה הכתוב מזיקתו הרי היא עליו כאשת אח שיש לה בנים שהיא בכרת דכתיב ערות אשת אחיך וגו' אבל בעלמא דלא רמי איסור אשת אח עלה שריא: עונש מנין. אם יבם ערוה או צרתה: מאי ולקחה. דמשמע דשתים נפלו לו מאחיו ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן דאי קרינן ולקחה בכל חדא מנייהו שריא (ד) חדא מנייהו ואי לא קרינן (ה) בכל חדא מנייהו כגון (ו) אחת ערוה תרוייהו אסירן צרת צרתה נמי מהכא נפקא דמשנפלה (ז) צרת ערוה מאחיו הראשון ודחתה הערוה ממנו נאסרה עליו עולמית משום אשת אח וכשנתייבמת לאחיו השני (ח) וחזרה ונפלה עם אחרת שיש לו (ט) לפניו לא קרינן בזו שנאסרה עליו ולקחה ולכך תרוייהו אסירן וכן לעולם: ונאמר להלן. באחות אשה עליה: מרובין. עיר הנדחת: יכול נחלוק בקרבנותיהם. שאם עבדו בני העיר א' ע"ז בשוגג יהו חלוקים בקרבנות שלא (י) יביאו כל א' שעירה כיחיד: ת"ל תורה אחת. אין (כ) חילוק מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולו כדכתיב אם מעיני העדה אבל בני עיר אחת יחידים הם ודוק בפי' זה בעמוד

וחילק לא הוי ס"ד שצריכין אנו לחלוק חלוקה אחרת כדי שיהא צריך דנשמעי' תורה אחת ואיכא מינייהו מאן דפירשה וכיון דחזא דלא סלקא ליה כהוגן אמר ליכא למיפתר בה טפי מן הכין ואיכא מינייהו מאן דפירקא להיא קושיא וקאמר הכי ודאי שהמקרא חילק בין יחידים למרובין בקרבן עבודת כוכבים דכתיב °וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו' וכתיב °והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה (א) °ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת ביחיד הוא דחילק הכתוב דכתיב ואם נפש אחת אבל ביחידים לא חילק והאי דקתני בברייתא יכול נחלוק בקרבנותיהן לאו על יחיד דחילק ביה קרא קאמר אלא על יחידים שהן רבים ומאן ניהו עיר שהודח מיעוטה שהן בסקילה כיחיד וקאמר האי תנא שחילק הכתוב בעיר הנדחת בין מיעוט העיר שהן יחידים לרוב העיר שהן מרובין (ג) ואלו בסקילה וממונן פלט ואלו בסייף וממונן אבד ולענין קרבן לא חילק הכתוב אלא בין נפש אחת למרובים אבל באלו מיעוט העיר במיתתן חילק יכול הואיל וחילק במיתתן לדונן כיחיד בסקילה יכול נחלוק נמי בקרבנותיהן ולא יביאו קרבן צבור ת"ל תורה אחת אלו הן תורף דבריו של מפרש זה וקאמר דליכא בה קושיא וכד מעיינת בה בשמעתא אליבא דהאי פירושא משכחת לה כולה קושיא חדא דהאי תורה אחת בענין יחיד כתיב ולא בענין צבור וא"כ להאי פירושא הוה ליה האי תנא מהדר אציבורא וקא נסיב ליה קרא דיחיד ועוד אי האי תנא איחידים קא מהדר דליתו קרבן צבור אמאי קאמרינן מאי ליתו ליתו °פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא [דף ג ע"א] דמייתי דשמעת מיניה דהני לאו ציבורא נינהו ולא אפשר דניתו האי קרבן ולאו הכין הו"ל למימר ליתו פר לעולה ושעיר לחטאת צבור נמי היינו קרבנו וליכא חלוקה בקרבן דידהו מקרבן צבור ותו כי אמרינן ואלא מאי שעירה אמאי פרכינן יחיד נמי היינו קרבנו לאו הכין הל"ל האי (א) יחיד בעבודת כוכבים הוא דמייתי ולא אפשר להני יחידים לאתויי קרבן יחיד כדפרכינן בכולהו ועוד בר מן כל דין היכי מייתי בין הני ובין הני קרבן ציבור והא קיימא לן דלא מייתו קרבן צבור אלא צבור שעשו בהוראת בית דין דכתיב °והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ואמור [שם] רבנן *נאמר כאן עדה ונאמר להלן עדה מה עדה האמורה להלן עד שיהו כולן ראויין להוראה אף עדה האמורה כאן עד שיהו כולן ראויין להוראה ותנן נמי *הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן על פיהם מביאין פר ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר וכו' ותנן נמי *הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו שבט על פיהן אותו שבט חייב ושאר שבטים פטורים דברי ר' יהודה וחכ"א אין חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול שנאמר °ואם כל עדת [ויקרא ד] ישראל ישגו ולא עדת אותו השבט ואע"ג דהאי קרא בשאר מצות הוא דכתיב הא קא גמרינן *מעיני מעיני בגזרה שוה אלא האי פירושא ודאי פירושא פריכא הוא ולאו דסמכא הוא והכין פירושא (ג) מצינו שחילק הכתוב בין יחידים למרובים שהיחידים בסקילה וממונן פלט ומרובין בסייף וממונם אבד יכול כשם שחילק במיתתן של מרובין ועשאה בסייף כך נחלוק בקרבנותיהן ולא יביאו קרבן היחידים שהיא שעירה ת"ל °תורה אחת יהיה לכם וגו' כלומר [במדבר טו] תורת כל מי שאינו מביא קרבן צבור בהוראה אחת היא ואין בה חלוקה אלא הכל מביאין קרבן יחיד שהיא שעירה והאי הוא פירושא דהאי ברייתא ואתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת הא לאו הכי הוה אמינא נחלוק קרבן הני מרובין מקרבן יחיד מאי ליתו [ליתו] פר משיח בשאר מצות הוא דמייתי ליתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי ליתו שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי ליתו פר לעולה ושעיר לחטאת ציבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו וא"א לאלו שיביאו קרבן ציבור דלא מייתו קרבן ציבור אלא ציבור שעשו בהוראת בית

שלטי הגבורים

קאמר כדמוכח בפסחים בפרק אלו דברים דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך עלה יבמתו מאי שנא דקא עביד מצוה וכו' אלמא משמע דקני לה אם בא עליה הלכך מיקרי שפיר עולה לייבום (נ):

נ"ל דתניא כו' מאי ולקחה (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) נ"ב וגו': (ב) דאלו כצ"ל: (ג) לפי שמצינו כצ"ל: (ד) נ"ב כל: (ה) נ"ב ולקחה: (ו) שהאחת ערוה וכו' וצרת צרתה כצ"ל: (ז) נ"ב לו: (ח) נ"ב ולו אשה אחרת ומת: (ט) לפני זה כצ"ל: (י) שלא יביא כל אחד קרבנו שעירה כצ"ל: (כ) אין חלוקים מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולו כצ"ל: (ל) נ"ב אע"ג דבמאי דקאמר אמרת מה אחות אשה כו' ואפשר לינשא לאחים לא מידחו ט"ו נשים שלא במקום מצוה דאפשר להו לינשא לאחים מכל מקום מידחו מדרשא במקום עליה הוא דאסור צרה שלא במקום עליה שרי' צרה כדאמר בגמ' איכא דרבא א"כ למ"ד ערוה צריכי קרא נפקא לן שריותא דצרה שלא במקום מצוה מדכתיב ויבמה במקום ייבום הוא דאסור' צרה שלא במקום ייבום שריא צרה עי' בדף ט' בגמ' ובתוס' וא"כ האי המ"ל כו' הכי פירושו דלבתר דקאמר יכול שאני מרבה את שש עריות כו' עד שאין צרה אלא מאח הומ"ל בתר הכי יכול שאני מרבה ט"ו נשים שלא במקום מצוה וה"ל למידחי ת"ל וכו' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: (מ) ליה כצ"ל: (נ) ז"ל הס"ד: (ס) נ"ב וגו': (ע) ושריא כצ"ל: (פ) תי' על נמחק: (צ) נ"ב עכ"ל

סוריות דף ד: במשנה

שם

שם דף ה.

שם דף ה:

הגהות הגר"א

(א) תמהתי למה לי' לסריי"ף למימר דהש"ס סל"ל לי' אתר הלא לפירוש המפרשים לא יתכן כלל מ"ש יחיד נמי היינו קרבנו דמאי קושיא שהרי אין הכי נמי לולי תורה אחת אמינא דיחידי' דינם כיחיד ולא כציבור ודוק וא"כ גם יחיד בע"כ הוא דמייתי לא אתי שפיר:

נוסחאות כ"י א] אף:

כמו שכתוב בהלכותיו : (ג) אמו . אנוסת אביו שנשאה אחיו מאביו אחרי כן ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה ליבום (ד) פלוגתא דרבי יהודה ורבנן כדאמרן לעיל [דף ד.] רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ולרבי יהודה לא משכחת אם טפלת לפני בנה ליבום אלא לרבנן ובאנוסה ולהכי לא תני ליה דבפלוגתא לא קא מיירי : (ה) פסקה לוי במתניתיה . הגיהה והוסיפה לאמו אנוסת אביו במשנתו : היתה אמו נשואת אביו וכו' ונשאת לאחיו מאביו . לא תפסי בה קדושין שהרי אשת אב בכרת ואמרינן לקמן [דף נג. ודף נד:] אין קדושין תופסין בחייבי כריתות לדברי הכל הלכך כשמת רשע זה

רש"י

בעמוד כי האריך קצת : המחזיר גרושתו משנשאת . לאחר ומת או גירשה דאסורה לחזור לראשון : צרתה מהו . להתייבם : צרת ממאנת ביבם . נפלו לפניו שתי יבמות מאח אחד אחת קטנה ואחת גדולה ומיאנה בו הקטנה : צרת אילונית . הרי שנשא ב' נשים והאחת אילונית והאילונית אסורה ליבם שנא' אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת וכיון דפטורה קיימא עליה באיסור אשת אח וצרתה מותרת כמו שנפרש טעמא לקמן : אע"ג דלגבי יבם שמיאנה בו (ב) כו'. היא אסורה לו דמיאון עקר הזיקה וקימא עליה באיסור אשת אח ואם תאמר מיאון קא עקר נישואי קמאי והרי היא נכרית אצלו ותהא מותרת לו גזירה דרבנן היא הואיל ולא מיאנה בראשון ומכח נשואין שלו נפלה לפניו להתייבם נראית כאשת אח : חולצת . דמהזיר גרושתו היא בלאו דלא יוכל ולא אלים הלאו לפוטרה בולא כלום : אפילו הכיר בה . אחיו המת שהיתה אילונית וקיימה ולא הויא מקח טעות והויא אשתו אפילו הכי צרתה מותרת ולא מיתסרא משום צרת הבת דכי אסרה רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסרה והא כיון דאילונית היא דבלאו ערוה נמי לא רמיא קמיה לייבום הוי צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה וכן מפרש בה"ג : שנמצאו . משמע שנמצאו לאחר נישואין ולא הכיר בה קודם דהוה מקח טעות ולא היתה אשתו מעולם : צרת סוטה . הרי שהיה נשוי ב' נשים וזנתה האחת תחתיו ויש עדים בדבר ומת הבעל בלא בנים היא וצרתה פטורה אף מן החליצה : טומאה כתיב בה . ונסתרה ונטמאה כעריות דכתיב בהו אל תטמאו

תורה אור · נר מצוה

בית דין כדפרשינן אבל עיר הנדחת וכיוצא בהן לא ואלא מאי ליתו שעירה כלומר מה נשאר לנו מן הקרבנות שאפשר להן שיביאו שעירה יחיד נמי היינו קרבנו ולא חלקנו בקרבנותיהן כלום הלכך אי אתה מוצא דרך לעשות חלוקה בקרבנותיהן וא"כ לרבי למה הוצרך הכתוב לומר תורה אחת ופרקינן איצטריך הואיל וציבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת הני מרובין דעיר הנדחת ליתו איפכא [אי נמי] צריך ואין לו תקנה קמ"ל תורה אחת יהיה לכם ולומר לך שתקנתם בקרבן יחיד ואין אתה חולק בקרבנותיהן האי הוא פירושא דהאי שמעתא ופירושא ברירא ונהירא הוא וליכא בה קושיא כלל ולא ספק ולא אצטריכין למכתבה להא דרבי הכא אלא כי היכי לברור' משום דקשיא להני רבוותא : מתניתין דקתני חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן *ר' יהודה היא דאוסר באנוסת אביו ולפיכך קתני חמש עשרה נשים ותו לא וקתני לה לאמו גבי שש עריות שצרותיהן מותרות אבל רבנן דשרו באנוסת אביו שש עשרה נשים הן שפוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן וכן תני לוי במתניתיה אמו פעמים פוטרת צרתה ופעמים שאינה פוטרת צרתה כיצד היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שאינה פוטרת צרתה פי' משום דלא תפסי בה לאחיו קדושי' ולית ליה בה זיקה משום דערוה היא היתה *אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שפוטרת צרתה ואף על גב ששנו חכמים במשנתנו חמש עשרה נשים יש לך להוסיף שש עשרה כגון זאת : וכולן אם מתו או מיאנו וכו' . ירושלמי* ובתו ממאנת ולאו נשואי תורה הן תפתר בקטנה שהשיאה [א] אביה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה : בבלי בפ' האיש מקדש בו ובשלוחו *מותיב רב כהנא (א) וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות שקדשה מאן אילימא שקדשה אביה במיאון סגי לה גט מעליא בעיא ואלא לאו דקדיש איהי נפשה וקתני דבעיא מיאון הוא מותיב לה והוא מפרק לה כגון שנעשה לה מעשה יתומה בחיי אביה : א) בעי רבי יוחנן המחזיר גרושתו משנישאת צרתה מהו ת"ש *המחזיר גרושתו משנשאת היא וצרתה חולצות היא וצרתה ס"ד אלא (א) או היא או צרתה א] ולאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתיבמת ומסקנא כי האי תירוצא בתרא דאמרינן ב) כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אחת צרת °) צרת *ממאנת פירוש ממאנת ביבם ואחת צרת אילונית ואחת צרת מחזיר גרושתו משנשאת כולן מותרות ודוקא צרותיהן אבל אינהו גופייהו בדליכא בהדייהו צרות כל חדא מנייהו אית לה דינא באנפי נפשה ממאנת ביבם דלית לה צרה אע"ג דלגבי יבם דמיאנה בו לאו בת חליצה ויבום איהי לגבי אחיו של יבם שריא וחולצת או מתיבמת דאמר שמואל *מיאנה בזה מותרת לזה ואילונית לא חולצת ולא מתיבמת דאמר קרא °והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת ומחזיר גרושתו (א) משנשאת ומת חולצת ולא מתיבמת *אמר רבא הלכתא צרת אילונית מותרת ואפילו הכיר בה ואפילו צרת בתו אילונית והא דקתני וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות שנמצאו אין מעיקרא לא תני שהיו : *אמר רב יהודה אמר רב צרת סוטה אסורה ב מאי טעמא טומאה כתיב בה בעריות

א) מכילתין דף יא: ב) דף יב: °) [דף ג ע"ב]

לא נפלה זו ליבום לפני בנה דלאו אשת המת הואי ואינה פוטר' צרתה: היתה אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו. קודשין תופסין בה ואפילו לרבי יהודה דקדושין תופסין בחייבי לאוין וכשמת

וחולצת או מתייבמת דאמר שמואל מיאנה בזה מותרת בזה והאילונית לא חולצת ולא מתייבמת דאמר קרא והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת ומחזיר גרושתו לאחר שנשאת ומת חולצת ולא מתייבמת (ח) . פירוש צרת ממאנת כגון שאחיו היה נשוי ב' נשים קטנה וגדולה ומת ומאנה הקטנה ביבם : צרת איילונית (ט) שאחיו היה נשוי שתי נשים ואחת היתה אילונית ומת : אמר רבא (י) צרת אילונית מותרת . ופרש"י ז"ל בשם הרב בעל הלכות ז"ל דטעמא משום דכיון דלא חזיא ליבום כלל הרי היא כצרת ערוה שלא במקום מצוה וה"נ איתא בירושל' (הלכך (כ) הויא לה אשת אחיו שלא במקום מצוה ונשארה באיסורה) (ג) : ואפי' הכיר בה . דלא תימא כיון דהכיר בה כשנשאה אין כאן מקח טעות והיא אשתו גמורה וצרתה צרת אילונית דפטרה רחמנא ותהיה אסורה קמ"ל דמותרת דכי אסר רחמנא לצרת ערוה דוקא במקום מצוה והאילונית דבלאו ערוה לא רמיא קמיה הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא: והא דקתני וכו' שנמצאו. דמשמע דבשלא הכיר דוקא מיירי משום דהוי מקח טעות ואין זו צרת ערוה: תני שהיו. כלומר דאע"ג דהכיר בה צרתה מותרת כדאמרינן ואף על גב דבגמרא אמרינן לעיל [דף יב.] דיקא נמי דקתני שנמצאו ואסיקנא שמע מינה יש לנו כיוצא בו

הרבה דמסקי בהו שמע מינה ואפ"ה לא קיימא פרק (הזהב) [המוכר את הספינה דף פד.] גבי שתמתית ונמצאת לבנה פרק יש נוחלין (דף קלא.) בבעי' דבבריא האיך פ"ק דחולין (דף עז.) גבי תלוש ולבסוף חברו . הרשב"א ז"ל : **אמר** רב יהודה צרת סוטה אסורה . הרי שהיה נשוי שתי נשים וזנתה האחת תחתיו (מ) (אמר המחבר ברצון מיירי (נ) באשת ישראל *) אבל באשת כהן היכא דנאנסה נ"ע אי (ס) אמרינן ואם מת חולצת ע"כ) ויש עדים ומת בלא בנים היא וצרתה פטורות אף מן החליצה : מ"ט טומאה כתיב בה . דכתיב ונסתרה והיא נטמאה כעריות דכתיב בהו אל תטמאו

*) עי' ב"ש סי' קעג ס"ק ט'

חליצה או היא או צרתה דאילו איתיה לבעל מי לא בעיא גיטא השתא נמי בעיא חליצה וצרתה כמוה עכ"ל . ומה שכתב הרב ז"ל סוגיא דשמעתא דבעיא חליצה לא אשמעתין דהכא כתב זה דודאי מוכח שמעתא דאף חליצה לא בעיא אלא אשמעתא דפ"ק דסוטה כתב (ע) דקאמר התם אמתניתא דנכנסה עמו לסתר וכו' ואם מת חולצת ולא מתייבמת ותתייבם יבומי אמר רב יוסף אמר קרא ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ולא ליבם אמר ליה אביי אלא מעתה חליצה נמי לא תיבעי א"ל רב יוסף אילו איתיה לבעל מי לא בעיא גט השתא נמי תיבעי חליצה והרב לא עלה בלבו לחלק בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק ולסברתו פליגי סוגיא דסוטה אסוגיא דשמעתין ופסק הלכה כסוגיא דסוטה לחומרא אבל לפי מה שחלקתי בין סוטה ודאי ובין סוטה ספק אין אנו צריכין לכל זה ולא פליגי אהדדי (פ) :

ספר הזכות להרמב"ן זצ"ל

ה' אלהים אתה החלות ראשית כל תחלה ואתה ראשון לכל סבה ועלה. בהמציאך מאין. כל מחמדי עין. והגולות והכותרות של ראש הבניינים. ומשך חכמה מפנינים. ובחכמתך כי נבונות אתה הכינות. קדושי עליונים. לשרת בקדש. דבר יום ביומו ומדי חדש בחדש. ותעשה אדם. לא כדגי הים. אכן בצלם ודמות פארת עדים. חלקת כבוד לנביאיך . ורוח קדשך על יראיך. ומאתך לנביאך יבא רוח מיליך. ואמנם הימים הראשונים היו טובים מאלה והנה חפצך בזמן הזה הביאני וכאשר אני בקצוי גלות יתוש מבלי דעת ומלמד . ולהפיק רצונך אני חומד . ועתה ה' הטה נא אזן קשבת . כאשר השלמת תוכן יצירתי בכל מלאכת מחשבת כן תהי רוחך הטובה בקרבי יושבת. ותלמדני דעת דרך תבונות להשלים קרית ספר אשר התילותי לבנות . כי שמעתי אחד קדוש מדבר ודברים כדעתי מחבר . ולבי מלאני לחוות דעי גם אני . אמנם ה' כי מלאו חלחלה מתני וקולמוסי וקנדרוסי ינועו בין הידים כאשר ינוד הקנה במים. כאשר ידעתי מעלת האיש ההוא בחכמה וגדולתו ביראת אלהים לפיכך שמך אזכיר כי ידעתי ואביר . אונים כרית לי ממחצב הקדמונים חצבת שכלי ומחומר קרצת אותם קורצתי אף זרועך תאמצני כאשר הם אמת כי בידך לגדל ולהזק והצליחה נא לעבדך בתורתך ידיך עשוני ויכוננוני . הבינני ואלמדה מצותיך הבינני ואלמדה מצותיך :

בשמך רחמנא. כתוב בהלכות רבינו הגדול ר"י אלפסי ז"ל :

א"ר יהודה אמר רב צרת סוטה אסורה מ"ט טומאה כתיב בה כעריות וכו' . השיב עליו הרב המובהק רב אברהם בר דוד ז"ל כלשון הזה סוגיא דשמעתא אע"ג דכתיב בה טומאה בעיא חליצה או היא או צרתה דאילו איתיה לבעל מי לא בעיא גט השתא נמי בעיא חליצה וצרתה כמוה ע"כ דברי הרב ז"ל ואלו דברי התלמיד . אמר

המחבר משה בר נחמן דברים סתומים אני רואה בכאן וצריכין להתבאר דודאי לפי סוגיא זו שבמסכת יבמות אין צרת סוטה וכ"ש סוטה עצמה צריכה לא חליצה ולא יבום ואסורה היא וצרתה להתיבם כעריות מדמקשי' עליה דרב מביאתה פוטרת ומת חולצת ולא מתיבמת ומפרקינן בתרוייהו דהתם סוטה דרבנן . א"כ סוטה ספק אבל סוטה ודאי דאורייתא לא חולצת ולא צריכה לפטור צרה וכן פי' ר"ש ז"ל ואין צריך לפנים והטעם בכל זה מפני שכתוב בה טומאה כעריות ...

תטמאו בכל אלה ובדין הוא דהוה ליה לאשמועי' סוטה עצמה דמפטרה כערוה אלא דנקט צרה לאשמועינן חדא דאית בה תרתי ואסורה דקאמר לאו דוקא דאפי' מן החליצה נמי פטורה כן כתב הרשב"א ז"ל דכל הסוגיא (פ) מוכח דרב כערוה ממש עביד לה לפטור צרתה מן החליצה ומן היבום ולא אמרינן כיון דבעי' גט מבעל בעיא נמי חליצה מיבם כסברתיה דרב יוסף פ"ק דסוטה (דף ה:) א) (כתב המחבר זה דעת הרי"ף ז"ל אבל הראב"ד ז"ל כתב דחולצת וסמך על הא דרב יוסף הרשב"א ז"ל) אלא סברת רב דנהי דבעיא גט מבעל היינו משום דאין קדושין נפקעין בלאו הכי דקרא דוכתב לה ספר וכו' גבי כי מצא בה ערות דבר כתיב מיהו לענין פטור חליצה רבה בה הכתוב טומאה וכתיב לאיש אחר ודריש ליה לאחר ולא ליבם ולכל מילי לפטור לה לגמרי מיבם משמע לי' ובא לאיש אחר וגלה דטומאה דכתיב בה היינו כעריות ממש לפטור מחליצה ויבום ולא דמיא למחזיר גרושתו דאע"ג דכתיב בה טומאה בעיא חליצה וטומאה לא אסיר לה אלא ליבום דהכא דכתיב לאיש אחר ממעט טפי כיון דכתיב בה נמי טומאה דאילו מאיש אחר לחודיה לא פטרה לה מיבם משום דאמרינן דיבם נמי לגבי אח כאחר דמי כדאמרינן פרק האשה שנפלו לה נכסים (דף פא.) אלא דכל חד גלי אחבריה ולמפטריה לגמרי קא אתא הרשב"א ז"ל ג) [כתב המחבר זה דעת הרי"ף ז"ל אבל הראב"ד ז"ל כתב דחולצת וסמך על הא דרב יוסף]: נכנסה עמו. המקנא לאשתו ואמר לה אל תסתרי עם פלוני אסורה לבעלה וכו' דחיישינן שמא זינתה שרגלים לדבר ואם כהנת היא אסורה לאכול בתרומה כדמפרש במס' סוטה (דף כח.) ונטמאה ונטמאה (י) שלש פעמים א' לבעל וא' לבועל ואחד לתרומה: ולא מתיבמת. בפ"ק דסוטה (דף ה:) מפרש טעמא: סוטה ספק. שמת קודם שהספיק להשקותה: **תניא** [מי'] מן הנשואין. (כ) שנשאת לאחר וגרשה או מת (ל): אשר הוטמאה. משמע ליה דהיינו נבעלה: אחת זו וכו'. דכתיב והיתה לאיש אחר דהיינו הויה דקידושין וכתיב לא יוכל בעלה וגו': (מ) וקי"ל כרבנן דאמרי בין מן האירוסין בין מן הנשואין אסורה ואם החזירה וילדה ממנו הולד כשר דדרשינן תועבה היא היא תועבה ואין בניה תועבין וה"מ ישראל אבל כהן הולד חלל ואפילו לא נתארסה וגרושה שזינתה מותרת לחזור לבעלה מ"ט הויה ואישות כתיב בה (נ). הויה דכתיב והיתה לאיש אחר דהיינו קדושין אישות דכתיב או כי ימות האיש האחרון וגו' לא יוכל בעלה הראשון וגו' משמע דבכה"ג קאי (ס) לא יוכל אבל מזנה לא:

נר מצוה | תורה אור

גמרא

בעריות מותיב *רב יוסף נכנסה עמו לסתר או לחורבה ושהתה עמו כדי טומאה אסורה לבעלה ואסורה לאכול בתרומה ואם מת חולצת *ולא מתיבמת א"ל אמינא לך אנא סוטה ודאי ואת אמרת לי סוטה ספק תניא רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי (א)אליעזר בן עזריה המחזיר גרושתו מן הנשואין אסורה מן האירוסין מותרת שנאמר °אחרי אשר הוטמאה וחכמים אומרים (ב) אחד זה ואחד זה אסורה אלא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה וקי"ל כרבנן דאמרי בין מן הנשואין בין מן האירוסין אסורה ואם החזירה (ג) הולד כשר דכתיב °כי תועבה היא היא תועבה ואין בניה תועבין והני מילי ישראל אבל כהן הולד חלל ואפילו לא נתארסה וגרושה שזינתה לאחר שנתגרשה מותרת לחזור לבעלה מאי טעמא הויה ואישות כתיבה בה: ואי אתה יכול לומר בחמותו וכו': *תני רב ביבי קמיה דרב נחמן שלש נשים משמשות במוך ואלו הן קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ושמא תמות מניקה שמא תגמול את בנה וימות מעוברת שמא יעשה עוברה °סנדל ואי זו היא קטנה מבת אחת עשרה שנה ויום אחד ועד שתים עשרה שנה ויום אחד פחות מכן או יותר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר"מ וחכמים אומרים א] זו וזו משמשות כדרכן והולכות ומן השמים ירחמו שנאמר °שומר פתאים ה' מדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברה ולא מתה א"כ מצינו חמותו ממאנת ותנן אי אתה יכול לומר בחמותו (ד)ובאם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו ופריק רב ספרא בנים הרי הן כסימנין (ה) כלומר קטנה שילדה כנערה שהביאה סימנין דמיא ואינה ממאנת ואיבא דאמרי אמר רב ספרא בנים עדיפי מסימנין למאי נפקא מינה (ו) אפי' לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור על הלבן בבנים מודה *ורב זביד אמר אין בנים בלא סימנין ונבדוק חיישינן שמא נשרו ב] ואפילו למאן דאמר אין חוששין משום צער לידה חוששין:

מתני'

רש"י

תטמאו בכל אלה: נכנסה עמו. המקנא לאשתו ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני: לבעלה. שרגלים לדבר ואם כהנת היא אסורה לאכול בתרומה כדמפרש במסכת סוטה ונטמאה שלשה פעמים כתיב אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה: מן הנשואין. משניסאת לאחר ומת או גירשה אסורה לחזור לראשון: מן האירוסין. משנתארסה לאחר ומת או גירשה מותרת לחזור לראשון: אחרי אשר הוטמאה. נבעלה משמע: (ז) אחד זו ואחד זו אסורה. דכתיב והיתה לאיש אחר והויה היינו קידושין וכתיב לא יוכל בעלה הראשון: הויה ואישות. והיתה לאיש אחר או כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לא יוכל בעלה וגו': משמשות במוך. מותרות לתת מוך במקום תשמיש כשמשמשות כדי שלא יתעברו: סנדל. ולד שאין לו צורת פנים דכשאשה מעוברת אם חוזרת ומתעברה דוחק האחד (א) את חבירו ופוחת צורתו: שמא תגמול את בנה. אם תתעבר תצטרך לגמול את בנה מלהניק: ואיזוהי קטנה. הראויה להתעבר ולמות מבת אחת עשרה שנה: פחות. מי"א שנה ודאי לא תתעבר ויתר על י"ב אם תתעבר לא תמות לכך משמשת כדרכה והולכת: מדקאמר שמא תמות. ולא תנא שמא תתעבר ותמות (ח) זה היה משמע שאם תתעבר ודאי תמות: מצינו חמותו ממאנת. כגון שילדה בקטנותה בשנת י"ב ולא מתה וקדש אדם בתה ועדיין היא קטנה וראויה למאן עד אחר שנת י"ב: דאפילו לר' יהודה דאמר. אף משהביאה שתי שערות ממאנת עד שירבה השחור עד שיהיו שם הרבה שערות: אין בנים בלא סימנים. והיולדת בקטנותה חזקה שהביאה כבר סימנים תוך שנת י"ב וס"ל לרב זביד דתוך זמן כלאחר זמן ולא אמרינן שומא נינהו

נמוקי יוסף

משמשות במוך. פירש רש"י ז"ל מותרות לתת מוך במקום תשמיש כשהן משמשות כדי שלא יתעברו והקשו עליו ז"ל דאם כן כי אמרינן דקודם הזמן הזה משמשת כדרכה אסורה לשמש במוך קאמר ואמאי כיון דאינו מתעברת כל עיקר ואין כאן משום השחתת זרע לפיכך (ע) פירש חייבות לשמש במוך משום סכנה דידה או דולד: סנדל. ולד שאין לו צורת פנים וקי"ל במסכת נדה (דף כה:) אין סנדל שאין עמו ולד משל לאדם שסטר את חבירו והחזיר צורתו לאחוריו דכשהיא מעוברת וחוזרת ומתעברת דוחק האחד את חבירו ופוחת צורתו ומצאתי כתוב (פ) דכי אמרי' (שם דף כז.) אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת היינו שיהיו שניהם בני קיימא אבל שיהא האחד סנדל אפשר: שמא תגמול את בנה. אם תתעבר תהא צריכה לגמול את בנה מלהניק כמו ויגמל לשון הבדלה: ואי זו היא קטנה. הראויה להתעבר ולמות: מבת אחת עשרה שנה וכו'. פחות מבת י"א שנה ודאי לא תתעבר ויותר על י"ב אם תתעבר ודאי לא תמות הלכך משמשות כדרכן והולכות: מדקאמר שמא וכו'. ולא תנא שמא תתעבר ותמות דלהוי משמע שאם תתעבר תמות ודאי: מצינו חמותו ממאנת. כגון שילדה בקטנותה בתוך זמן האמור למעלה בשנת י"ב שנתעברה ולא מתה וקידש אדם את בתה ונמצאת זאת חמותו קטנה וראויה למאן עד שנת י"ב ויום אחד: א"ר ספרא לעולם קטנה יולדת ודקא קשיא לך אמאי לא ממאנת בנים הרי הם כסימנין. פירש רבינו אלפסי ז"ל הרי הם כסימני גדלות דכיון שילדה איגלאי מילתא דגדולה היא ומהרה להביא גדלותה וכאילו הגיעה לכלל שנותיה היא והוצרך לפרש כן שאם אתה אומר הרי הן כסימנין דהשתא א"כ קטנה הויא דהא קי"ל (נדה דף מו.) תוך הפרק כלפני הפרק והדרינן לקושיין דמצינו חמותו ממאנת אבל השתא דחשבינן לה גדולה אינה יכולה למאן: אפילו לרבי יהודה דאמר. במסכת נדה (דף נב:) אף משהביאה שתי שערות ממאנת [היא] עד שירבה השחור שיהו שם שערות הרבה וכתבו התוספות דלרב ספרא דאמר בנים הרי הם כסימנין משעת עיבור קאמר ובהכי לא תקשי הא דהכא דאמרי' שמא תמות לההיא דאלו (צ) נערות (דף לט.) דמקשה ומי מעברה דסבר דודאי תמות דהתם קאמר דאילו קטנה היתה בשעת עבורה ודאי מתה והכא אמרינן דכשנתעברה ואחר כך ילדה מיהרה להביא גדלותה וגדולה היא משעת עיבורה ומיהו אכתי יש לחלק בין מאן דאמר עדיפי מסימנין למ"ד הרי הן כסימנין אע"ג דלדידיה נמי משמע דעדיפי כיון דמשעת עיבורה חשבינן לה כגדולה מ"מ נוכל לומר דלמ"ד עדיפי אם מיאנה בין עיבור ללידה אין מיאונה מיאון ולמ"ד הרי הן כסימנין אם מיאנה בין עיבור ללידה מיאונה מיאון: אין בנים בלא סימנין. דכל שילדה ודאי הביאה (ק) סימני גדלות קודם חברותיה וא"ת אם כן שיש ממהרת להביא סימני גדלות קטנה שהביאה סימנין תוך הזמן היאך ממאנת ונדריה נמי היאך נבדקין ניחוש שמא אף זו מיהרה ואילו נשאת ונתעברה ילדה ויש לומר דמיעוטא דמיעוטא נינהו שממהרות להביא גדלותן תוך הזמן הזה ולא חיישינן הרמב"ן ז"ל: ונבדוק. אמאי סמכינן אלידה כיון שאפשר לן לבדוק [לאחר לידה ואם לא היה לה סימנים מצינו חמות ממאנת]: הניחא למ"ד וכו' בפרק יוצא דופן (דף מו.) פלוגתא היא: משום צער לידה. כתבו בתוספות דלצער לידה לאו דוקא אלא צער עיבור קאמר ולפיכך אי אפשר למבדק כלל ולא מצינו חמותו ממאנת דאם לא כן בעודה מעוברת הוה אפשר למבדקה (ר) ולקדש (ב) וזהו לדעת הרמב"ם ז"ל שכתב דבהוכר

א) ד"ת מ"ז וגרס אותו למטה. ב) גי' ד"ת.

הגהות מרדכי בפ"ק דיבמות בשם ר"י שיטב פרש"י : (א) נ"ב עכ"ל:

שלטי הגבורים

א ואין בזה משום השחתת זרע (ש)וכעין מזו התיר ר"י ועי' בהגה' (ת):

ב מיי' כתב דבנים לא הוה כסימנין אא"כ ילדה הבת אחר י"ב שנה וכ"כ סמ"ג וע"ש במגיד משנה: כ' הרא"ש ז"ל הא דקאמר רב זביד אין בנים בלא סימנים לא בעי למימר שאין בנים כלל בלא סימנים דא"כ מאי בעי תלמודא ונבדוק כיון שאין בנים כלל בלא סימנים ודאי נשרו ועוד מאי קאמר למאן דאמר אין חוששין מאי איכא למימר הכא ודאי נשרו ועוד מדקאמר משום צער לידה חיישינן משמע דליכא אלא חששא בעלמא ולא שנשרו בודאי אלא הכי קאמר אין בנים של קיימא מצוי בלא סמנין ומיהו זמנין דאיתי' ומשום דלא שכיחי בנים בלא סימנים לא מצינו תמות ממאנת דחוששין לסימנים ואין מיאון שלה מתיר את הצרה להתייבם אלא חולצת וא"ת ומנא ליה לתלמודא לפרושי מילתא דרב זביד הכי ומשום

חדושי אנשי שם

ספר הזכות

בדידה כתיבה דהא ברייתא תני עלה בהדיא היא חולצת וכן כולה סוגיא. וזו השאלה צריכה לפנים. ויש להשיב עליה דרב סבר דסוטה עצמה פטורה מדכתיב והלכה והיתה לאיש אחר לאחר ולאו ליבם וסבר לה כר' אשי דאמר יבם נמי כאחר דמי הילכך פטורה לגמרי כיון דכתיב בה טומאה כעריות ערוה כמותה אבל מחזיר גרושתו כיון שלא פטרה הכתוב חייבי לאוין הוא וחייבי לאוין בני חליצה ויבום הם ולאו משום דכתיב בה טומאה לא בא הכתוב אלא לעשות ערוה כמות *) (חסר כאן) ע"כ דברי הרב ואלו דברי התלמיד אמר המחבר זו הכלה אינה מחוורת שהעוברת על דת אינה מפסדת כתובתה ולא נאסרת על בעלה כלל בפעם אחת שאם נזדמן לה ויצאה בקלתה לשוק או שחקה עם הבחורים ומתחלה וכן לאחר כן היא נגועה ומתנהגת יפה בדת יהודית ודאי זו אסור לגרשה ולא הפסידה כתובתה שאם לא תאמר כן לא סמכת בת אברהם אבינו יושבת תחת בעלה ואפילו כדת משה נמי האכילתו שאינו מעושר ושמשתו נדה ונדרה ולא קיימה אם יודע שעשתה תשובה מעשרת ומתקיימת נדריה יפה הרי זו מותרת ולא הפסידה כלום הלואי שיהא בעלה כמוה שאם פשע פעם אחד מיד יעשה תשובה ויחזור בו וזו היא ששנינו כאן לשון הווה יוצאה וראשה פרוע טווה בשוק ומדברת עם כל אדם ועוד נמי צריכה התראה כדמסקינן במסכת סוטה הא לא התרו בה או שהתרו וחזרה בה לא הפסידה כלום ואילו בעדי דבר מכוער אפילו בפעם אחת ולא התרו בה ולא נודע שעשתה כלום אמרינן תצא לפיכך אמר רבינו הגדול דלא מפקעת לה מבעל דלא מפקינן מיניה בחשד תדע שאין באה משום דת יהודית שדת יהודית לא חלקו בה בין ביש לה בנים בין אין לה בנים ולאוסרה וכאן אמרו יש לה בנים לא תצא לפי שהיא יוצאה משום חשד. הא למדת שאין דמיונו לעוברת על דת דומה יפה ועוד דהתם אם רוצה בעלה לקיימה מקיימה ואין ב"ד אומרים לו כלום אלא א"כ בא לישאל עליו והכא אמרינן תצא. וא"ת מצוה להוציאה קאמר או תצא בלא כתובה כשרוצה להוציאה ותפרש שדנו אותה כדין העוברת על דת לענין זה א"כ מה זו ראיה לנטען דהתם בי דינא מפקי לה מיניה וכולא שמעתא תצא בעל כרחו קאמרינן וכן בכ"מ שאמרו בלשון הזה אין במשמע אלא שהיא אסורה ויוצאה בב"ד כענין ששנינו כמה פעמים תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. ואתמר בגמרא תצא והדבר צריך בדיקה: (תנא) והעמידו דבר על בוריו והודיענו ואם נשאת תצא ואם נשאת לא תצא. ומ"מ כבר נדחין ראייתו של הרב שהרי זו תלוקה היא מעוברת על דת כדברים הרבה אלא שהמחלוקת הזו מחלוקת ישנה היא שבעל הלכות גדולות ור' חננאל ז"ל כתבו כן בלא נאמרו דברים אלא להוציאה מנטען ורב אחא משבחא ז"ל כתב בשאלתות דהיכא דאיכא עדים בדבר מכוער וקלא דלא פסיק מפקי' לה בין מבועל בין מבעל והוא יותר מחמיר עליה מדברי הרב ר' אברהם ז"ל להוציאה ממנו בעל כרחו כדרך השמועה כולה ואין תשובה עליו ממה שאמרו אין דבר שבערוה פחות משנים דעדי כעור שנים הם אבל יש לדקדק עליו בשמועה זו דהא אמרינן ובעי"א הכי מתניתא מני ר' היא וקתני מתניתין קמייתא לא יוציא בדאתא אחר ולפסקי'

*) [שייך לדף ו ע"א]

נוסחאות ב"י א] אחת זו ואחת זו : ב] הניחא למ"ד חוששין שמא נשרו אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר ואפי' כו':

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה ופרק י"א מהל' גירושין סמג לאוין עב טור אבן העזר סימן ז:

ב מיי' פ"ז מהל' אישות סמג עשין נ טור אה"ע סי' קנה:

הגהות הב"ח

(א) אלעזר כצ"ל: (ב) אחת זו ואחת זו כצ"ל: (ג) נ"ב וילדה ממנו: (ד) נ"ב ובאם חמותו: (ה) מן כלומר וכו' עד ואינה ממאנת כ"ז מוקף: (ו) דאפי' כצ"ל: (ז) אחת זו ואחת זו כצ"ל: (ח) נ"ל דזה: (ט) מוכח' כצ"ל: (י) נ"ב ונטמאה: (כ) משנשאת: (ל) נ"ב אסורה לחזור לראשון: (מ) נ"ב לשון אלפס: (נ) נ"ב ע"כ: (ס) בלא כצ"ל: (ע) פירשו כצ"ל: (פ) נ"ב וכן הוא בתוס' שלנו: (צ) נ"ב וכן משמע בסוגיא דס"פ נושאין על האנוסה: (ק) נ"ב והא דפי' רש"י ז"ל דסבר רב זביד דתוך הזמן כלאחר זמן ס"ל לרב דדוחק הוא לפרש דרב זביד דלא כהלכתא אלא ודאי בעלמא מודה רב זביד דתוך הזמן כלפני הזמן ושאני הכא דע"י בנים חשבינן לסימני' כאילו הם לאחר הזמן דאיגלאי מילתא דמיהרה להביא גדלותה כמו שצריך לפ' ש לרב ספרא וכ"כ התוס' על שם ר"י: (ר) נ"ב פי' לקדש הבת בכגון אמה דמקודשת היא לדעת הרמב"ם בפ"ז דאישות אם הוכר העובר ואז יכולה למאן קודם שתלד אלא ודאי דמשו' צער עיבור אי אפשר למבדק' אבל לשאר מפרשים דאפילו בהוכר עוברה אינה מקודשת לא צריך לפרש כן וכן הוא הר"ן בפרק האומר דאינה מקודשת עי' לקמן בסי' תרנ בסופו. אכן המעיין בתוס' שלם יראה דמטעם אחר פירשו כן ואפילו לשאר מפרשים ע"ש: (ש) נ"ל לגדולה: (ת) נ"ב פ' אלו נערות בדף לט ע"א וכן כתב

עוברה מקודשת ואם לא היו לה סימנין אלינו חמותו ממאנת: **מתני'** לאחיו השני. שהרי שתיהן מותרות לו ומיבם לאיזו שירצה ויבם צרת בת אחיו והיה לו אשה אחרת ומת: כשם שצרת בתו אסורה עליו משעת נפילה ראשונה כשנפלה לפניו עם בתו כך צרת צרתה וכן לעולם אם יש לו אחין הרבה וכדילפינן מקרא דלצרור דמשמע צרות הרבה: צרתה מותרת. אע"פ שהיתה מקלת זמן צרה לערוה כיון שבשעת מיתת אחיו כשנפלה ליבום לא היתה צרת ערוה מותרת דמיתה מפלת ליבום ולא נשואין הראשונים: וכל שיכולה למאן. כגון שהערוה קטנה: ולא מיאנה. בבעל ומת:

נר מצוה

מתני' כיצד פוטרות צרותיהן היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת כשם שבתו פטורה כך צרתה פטורה הלכה צרת בתו ונישאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת כשם שצרת בתו פטורה כך צרת צרתה פטורה ואפי' הן מאה: **גמ'** מה"מ אמר רב יהודה אמר קרא לצרור התורה ריבתה צרות הרבה אצל ערוה אחת רב אשי אמר צרת צרתה לא צריכא קרא סברא הוא צרה מאי טעמא אסירא דבמקום ערוה קיימא צרת צרתה נמי במקום צרה קיימא: **מתני'** כיצד אם מתו הן צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומתה בתו או שנתגרשה ואחר כך מת אחיו צרתה מותרת וכל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת: **גמ'** לא שנא (א) גירש ולבסוף כנס ולא שנא כנס ולבסוף גירש צרתה מותרת: וכל שיכולה למאן ולא מיאנה וכו': אמאי תמאן השתא ותעקרינהו לנישואין קמאי ותתייבם צרתה לימא מסייעא ליה לר' אושעיא דאמר בפרק ב"ש אומרים אין ממאנין אלא ארוסות *ממאנת [דף קח.] במאמרו ואין ממאנת בזיקתו לא צרת ערוה שאני דתאני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה (ב) לאביו אלמא בשעת נפילה נראית ככלתו הכא נמי בשעת נפילה נראית כצרת בתו: תוספתא* אימתי אמרו שאם מתו (ג) או נתגרשו צרותיהן מותרות בחיי הבעל אבל לאחר מיתת הבעל צרותיהן אסורות מיאנו בחיי הבעל צרותיהן מותרות לאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצות ולא מתיבמות וכולן שנמצאו אילונית או שהיו נשואות לאחרים צרותיהן מותרות בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל וכל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת: **מתני'** שש עריות חמורות מאלו מפני שהן (ד) נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו ואחותו מאביו ואשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו: **גמ'** (ה) הכא כרת (א) והכא כרת הכא ממזר והכא ממזר מאי חמורות שאינן יכולין לינשא לאחים שלא בעבירה: **מתני'** בית שמאי מתירין את הצרות לאחים וב"ה אוסרין *חלצו ב"ש פוסלין [דף יג:] מן הכהונה וב"ה מכשירין נתייבמו בית שמאי מכשירין וב"ה פוסלין ואע"פ [ה] שאלו מכשירין ואלו פוסלין לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה וב"ה מב"ש וכל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו מלהיות עושין

רש"י

גינהו: **מתני'** כשם שבתו פטורה. כך היא אסורה לו ופטורה אם אין שם אח אלא הוא: ונשאת לאחיו השני. אם יש שם אח אחר ושתיהן מותרות לו מייבם איזו שירצה ופוטר השניה דכתיב בית אחיו בית אחד בונה ואינו בונה שני בתים ואם ייבם את הצרה ולו אשה אחרת ומת וחזרו ונפלו לפני זה כשם שצרת בתו פטורה שנאסרה כבר עליו כשנפלה עם בתו מאחיו הראשון ופטרה אותה וכיון שפוטרתה הויא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה עולמית כך צרת צרתה וכן לעולם: **גמ'** מנא הני מילי. דצרת צרתה פטורה: **מתני'** צרותיהן מותרות. שבשעת זיקת יבום אינה צרתה: וכל היכולה למאן. (ב) שהיא קטנה הערוה והיתה יכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושין שלה אינם אלא מדרבנן חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** לא שנא גירש. (ג) הערוה (לזה) ואחר כך כנס הנכרית ונמצא שלא היתה צרת ערוה מעולם: לא שנא כנס. הנכרית ואחרי כן גירש אותה שהיא ערוה לזה (ד) והיתה פעם אחת צרת ערוה כיון דבשעה שנפלה לייבום לא היתה צרת ערוה שכבר גירש הערוה צרתה מותרת: ותמאן. הערוה השתא ותאמר אי אפשי בקידושין שקדשוני אחי ואמי לבעלי המת ותעקור הנשואין הראשונים ותייבם צרתה: למאמרו. אם עשה היבם מאמר ביבמתו קטנה ומיאנה בו המיאון הוא מפקיע המאמר שלא תצטרך גט למאמרו: ואינה ממאנת לזיקתו. לעקור נשואין הראשונים ולהפקיע זיקת ייבום ולפוטרה בלא חליצה והכא נמי גבי ערוה אינה ממאנת לעקור נשואי קמאי להתיר צרתה: צרת ערוה שאני. רבנן גזור שלא תמאן להתיר צרתה שלא יבא להתיר בעלמא צרת ערוה: מאנה. כלתו נכרית בבעלה מותרת לחמיה דעקרתינהו לנשואין והוי כנכרית אצלו דהויא כמפותת בנו דשריא אבל מת בנו ומיאנה ביבם אסורה לאביו אע"ג דעקר' לנשואין קמאי: בשעת נפילה. שנפלה להתייבם ונזקקה לייבום מחמת נשואי הראשון (ה): נראית. אשת המת ככלתו של זה: הכא נמי. בצרת הבת משעה שנזקקה צרת הבת לייבום: נראית. צרתה כצרת הבת ואי שרית לה אתי למשרא צרת הבת בעלמא: **מתני'** שש עריות חמורות מאלו. ומהו חומר שלהן שנשואות לאחרים ואי אפשר לינשא לאחים מאביו ואם מתו בעליהן שהן נכרים אצל זה: צרותיהן מותרות. להנשא לזה: אמו. אינה יכולה לינשא לאחיו מאביו שהרי היא לו אשת אב וכן כולן אסורות לאחיו מאביו כשם שאסורות לזה ואין בהן צד ייבום ע"ז לעולם ואם נשאו לאחרי' ולהן נשים אחרות ומתו מותרות לינשא לזה שאין צרת ערוה אסורה אלא כשנפלה לפניו לייבום עם הערוה פ"א דכיון שפטרה הכתוב הרי היא עליו עולמית באיסור אשת אח שיש לו בנים: **גמ'** הכא כרת. בט"ו עריות והכא כרת בשש עריות: **מתני'** ב"ש מתירין. (ו) צרות ערוה להתייבם לאחיו דלית להו דרשא דלצרור: חלצו. הצרות מן האחין (ז) ב"ש פוסלין. מן הכהונה דחליצתן חליצה: וב"ה מכשירין. כי חליצה שלא לצורך היא והוי כחולצת מן הנכרי: נתייבמו. לאחין (ח) ב"ש מכשירין אותם לכהנים אם נתאלמנו מייבמיהן (ט) וב"ה פוסלין. (י) שנבעלה לאסור להן ועשאום זונה: לא נמנעו (כ). אע"פ שבני הצרה שנתייבמו לב"ש ממזרין הן לב"ה אפילו הכי לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש לפי שהיו מודיעין להן אותן

נמוקי יוסף

לצרתה חולצת. שאין קדושיה קדושי תורה לפטור צרתה הלכך צרתה חולצת. אבל אינה מתייבמת. דכיון דרבנן תקינו לה קדושין הרי היא כאשת אחיו וצרתה אסורה (נ) ואסיקנא בגמרא דל"ש גרש ולבסוף כנס ול"ש כנס ולבסוף גרש צרותיהן מותרות. ופירושו דהא דאמרינן במתני' נתגרשו צרותיהן מותרות ל"ש גרש הערוה ולבסוף לאחר הגרושין כנס הצרה דמעולם לא היתה צרת ערוה כלל ול"ש כנס הנכרית תחלה קודם שגירש הערוה דהשתא הות צרת ערוה אפ"ה כיון דגרשה ולא היתה אשתו בשעת מיתתו צרתה מותרת: **גמ'** ותמאן הערוה השתא. ותאמר אי אפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי לבעלי המת ותעקור קדושין הראשונים ותתייבם צרתה: דאמר ר' אושעיא (מ) לקמן בפ' ב"ש (דף קז.) ב"ה אומרים בבעל וביבם למאמרו הוא דממאנת שאם עשה היבם מאמר ביבמתו הקטנה ומיאנה בו מפקיע מיאון למאמר וחוזרת לזיקה לבדה וחולצת ואע"ג דגדולה שעשה בה מאמר ולא רצה לכנוס קיימא לן בפרק ר"ג (דף נ.) [דף קח.] צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו הכא מיאון עקר למאמר ולא בעיא גט: ואינה ממאנת לזיקתו. לעקור נישואין ראשונים ולצאת בלא חליצה והכא נמי גבי ערוה לא עקר (נ) מיאון דהשתא לנשואין קמאי למשרי צרה: (צרתה) צרת ערוה שאני. רבנן גזור שלא תמאן ליבומי צרתה דלא ליזלו בצרת ערוה דילמא אתי למישרייה: מיאנה בבעל כלתו נכרית שמיאנה בבעלה מותרת לחמיה דעקרתיה לנשואין והויא כמפותת בנו ומותרת לו אבל מת בנו בעלה הראשון ומיאנה בזיקת היבם אף על גב דנשואין קמאי עקרה אסורה לאביו (ס) אלמא משעת נפילה נראית ככלתו. משעה שנפלה להתייבם (ע) ונפלה ליבם מחמת נשואין הראשון נראין אותן נשואין גמורין למיהוי אשת המת וכלתו של זה. והכא נמי בצרת הבת משעת נפילה שנזקקת הבת ליבם והוצרכה למאן (פ) מחמת קדושי הראשון נראין נשואין גמורים למיהוי אשת המת וצרתה צרת הבת ואי שרית ליה אתי למישרי צרת הבת דעלמא: **תוספתא** בחיי הבעל. שמתה בחיי הבעל אע"ג דקלת זמן היתה צרת ערוה כיון דבשעת מיתת הבעל אינה צרת בתו מותרת (נ) אבל אחר מיתת הבעל. אם מתה בתו אחר מיתת בעלה צרתה אסורה כיון דבשעת מיתת בעלה היתה צרת ערוה ואפילו היו לו אחין שהיתה בתו ראויה להתייבם להם או צרתה דהכתי היא זקוקה ליבום אפ"ה לא יוכל ליבם צרת בתו לעולם: מאנו בחיי הבעל. כגון שהיתה הערוה קטנה שיכולה למאן: ב] אחר מיתת הבעל. שלא מיאנה בבעלה אלא ביבם: או שהיו נשואות לאחרים. (ק) שהיו לאחיו קדושי טעות בה שקדשה אחר תחילה: בין בחיי הבעל. כדאמרינן לעיל דצרת איילונית מותרת ואפילו הכיר בה כדפסק רבא לעיל: **מתני'** שש עריות חמורות מאלו. אמרינן בגמרא* מכדי הכא כרת והכא כרת הכא ממזר והכא ממזר אם כן מאי חמורות. הלא ט"ו עריות דאסרי צרותיהן שוות הן עם שש עריות אלו. ופריק מפני שאין יכולות לינשא לאחין נקראו חמורות דכל אלו אסורות לכל האחין מפני שקורבתן מצד ג] אביו. ואמו אע"פ שאינה אם שאר אחין ד] אסורה להם מ"מ משום אשת אב ואשת אחיו מאביו כשיש לה בנים בשעת מיתת אחיו אסורה לעולם להם וכיון שכן שאסורות לינשא לאחין צרותיהן מותרות דאין צרה אסורה אלא מאח משום דקאי עליה איסור אשת אח שלא במקום מצוה שהיא בכרת דהא ילפינן מקרא דלצרור שצרותיהן פטורות: **מתני'** ב"ש מתירין את הצרות. של עריות (ר) לאחין להתייבם ולית להו דרשא דלצרור כדמפרש טעמא בגמרא מקרא (ש) דכיון דצרה שלא במקום מצוה שריא כ"ש במקום מצוה: חלצו הצרות (ת) ב"ש פוסלין. דכיון דזקוקה ליבום חליצה גמורה היא ופסולה לכהונה: וב"ה מכשירין. דכיון דסברי ב"ה דאינה זקוקה לא הויא חליצה וכאילו חלץ לה איניש דעלמא דמי: ובית הלל פוסלין. לכהונה ולתרומה אם היא בת כהן דכיון שהיא ערוה ובכרת עשאה זונה: (א) ואע"פ דצרות שנתייבמו לב"ש בניהם ממזרים לדעת ב"ה (ב) לא נמנעו. שאם היו בני צרת ערוה מודיעין אותם

מצאתי בירושלמי הוכחה שזו הברייתא דר' בבעל היא שנויה תרוייהו מאם:

נוסחאות כ"י א] שאלו פוסלין ואלו מכשירין אלו אוסרין ואלו מתירין לא וכו' : ב-ג] אחר : ג] האב . אמו : ד] מ"מ אסורה להם משום אשת אב :

אותם ופורשין והכי איתא בגמרא [דף יד.] בהדיא : גמ' קרי כאן לא תתגודדו. דנראין כנוהגין שתי תורות כשקורין עיירות בי"ד (א) ומוקפין חומה בט"ו : אבל שני ב"ד וכו' כגון ב"ש וב"ה (מ) וכ"ש וכו' וכגון עיירות ומוקפין שרי : ת"ר עריות שאמרו. כגון ט"ו נשים : סרים חמה. מפרש לקמן בפרק הערל (דף פ.) שילא לקוי ממעי אמו ויש בו סימני סרים כדלקמן ואינו ראוי לזרע וכן אנדרוגינוס לאו בר אולודי הוא וכתיב לא ימחה שמו מישראל פרט לאלו ששמו מחוי ועבד וגר כקטן שנולד דמו ואין להם קורבת אחוה : חרשת ושוטה מתיבמת דתקינו להו רבנן (י) נשואין ולא חולצות דאין להן דעת לקרות ולחלוץ

תורה אור

נר מצוה

טהרות אלו על גב אלו : גמ' מקשינן (א) הא דתנן ב"ש מתירין את הצרות לאחים ותו אהא דתנן מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר בחמשה עשר קרי כאן ^א לא תתגודדו לא ^א תעשו א] אגודות אגודות ואסקה רבא *כי אמרינן לא תתגודדו כגון בית דין אחד בעיר אחת פלג מורין כדברי בית שמאי ופלג מורין כדברי בית הלל אבל שני בתי דינין בעיר אחת לית לן בה וכ"ש ב' בתי דינין בשתי עיירות : (א) ^ב ת"ה *) יש חולצות או מתיבמות חולצות ולא מתיבמות מתיבמות ולא חולצות לא חולצות ולא מתיבמות ^ב עריות שאמרו לא חולצות ולא מתיבמות מוסיף עליהן אשת סרים חמה ואשת אנדרוגינוס ואשת אח מן האם ואשת גר ואשת עבד משוחרר ואילונית לא חולצות ולא מתיבמות החרשת והשוטה מתיבמות ולא חולצות איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתיבמות °עקרה וזקנה ושאר כל הנשים או חולצות או מתיבמות יש (ג) או חולצין או מיבמין חולצין ולא מיבמין מיבמין ולא חולצין לא חולצין ולא מיבמין עריות שאמרו לא חולצין ולא מיבמין מוסיף עליהן סרים חמה ואנדרוגינוס ואח מן האם וגר ועבד משוחרר (ג) דהיכא דאיכא ב' אחין תאומין והיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מיבמין אבל חייבין משום אשת אח החרש והשוטה מיבמין ולא חולצין הספיקות כגון שקידש אחת משתי אחיות ואין ידוע איזו מהן קידש או שנתערב ולדה בולד כלתה או מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים חולצין ולא מיבמין פצוע דכא וכרות שפכה סרים אדם והזקן חולצין ולא מיבמין ואם בעלו קנו ואסור לקיימן משום °לא יבא פצוע דכא וגו' ושאר כל אדם או חולצין או מיבמין :

סליק פירקא

*כיצד ^ג אשת אחיו שלא היה בעולמו ב' אחין ומת אחד מהן ונולד להן אח ואח"כ יבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת *שני אחים ומת אחד מהן ויבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה ^ג מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת רבי שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה או חולץ לאיזו שירצה : גמ' *אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא °כי ישבו אחים ^ד אחים שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדיו המיוחדין בנחלה פרט לאחין מן האם: א"ר יהודה אמר שמואל שומרת ^ה יבם שמתה ^ד אסור באמה אלמא קא סבר יש זיקה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירא דתנן ^ה שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירא אמרו אומרין לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה וצריכא דאי

*) תוספתא מכילתין פ"ב ולא הובאה בגמ'.

וכתב הרמב"ם ואם רוצה היבם לגרש את החרשת בגט אחר שיבעל אותה הרי זה מגרש : איסור מצוה. מפרש לקמן בפ"ב [דף כ.] שניות מדברי סופרים : איסור קדושה. חייבי לאוין : חולצות. דכיון דלאו בני כרת נינהו לא מפטרי בלא חליצה (ס) ואין מתיבמות. כיון שיש בהם לאו כדמפרש טעמא לקמן [דף כ:] : עקרה וזקנה. מתייבמת דהא כמה עקרות וזקנות מצינו שנפקדו וראוין להקים שם מאח"כ באיילונית : וגר ועבד משוחרר לא מיבמין. ומ"מ אם נשא אשת אחיו או גר או עבד אינו חייב משום אשת אח אפי' היו לו בנים לאחיו ממנה כיון שהיתה הורתן ולידתן שלא בקדושה אבל (ב) היכא דהוו תאומים והיתה לידתן בקדושה חייבין משום ג] אחותו ואשת אח ומשום דדמו לאחין מן האם ולא מן האב לכך אין מיבמין : החרש והשוטה מיבמין. אשת אחיהם הפקח : ולא חולצין. דלא אלימא חליצתן להפקיע קדושי פקח: והספקות. כגון שקדש (ע) אחיו וכו' : אינו מייבם דכל אחת שמא אינה יבמתו ונמצא שהיא אחות זקוקתו : או שנתערב. כדמפרש לקמן פרק נושאין על האנוסה (דף לט.) כגון שילדו לאה ואשת ראובן בנה שני זכרים במחבואה ולא נודע איזה בן ראובן ומת אחד מהם ואחר כך מת ראובן צריך זה הספק לחלוץ לאשתו שמא בן ראובן מת וזהו אחיו של ראובן ולא מיבם שמא אמו היא : או כגון שלא שהתה וכו'. וילדה והוא ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון ויש לו אחין מן הראשון ומן הב' אותו הנולד אינו יכול ליבם אשת אחיו מן הראשון שמא הוא בן השני ובני הראשון הם אחיו מן האם ולא אשת אחיו מהשני מהאי טעמא גופה וחולץ מספק : פצוע דכא וכו' לא מייבמין. דחייבי לאוין נינהו ומ"מ כיון שהיתה להם שעת הכושר רמיא קמייהו לחליצה והאי זקן מיירי שתשש כחו וכשל שהולך דומיא דסריס דלאו בר ביאה והקמת שם הוא : ואם בעלו קנו. ומגרשין בגט בלא חליצה :

סליקו להו חמש עשרה נשים

ביצד אשת אחיו וכו'. כיצד פוטרת צרתה : ונולד להם אח. (פ) נמצאת זקוקה ליבם ועליו אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו (צ) ואח"כ יבם השני. ולו אשה אחרת ומת (ק) הראשונה. זו אשת הראשון שנפלה לפניו כבר פעם אחת יוצאה ונפטרת מזה משום אשת אחיו שלא היה וכו' : עשה בה זה שמת מאמר. ולא הספיק לכנסה עד שמת : שניה חולצת. ולא מפטרה משום צרת ערוה דלאו צרתה ממש היא (ר) ולא מתייבמת. דמאמר קונה מקצת והויא צרת ערוה במקצת : נולד להם אח ומת. המיבם : מיבם לאיזו שירצה. ופטורה חברתה ולאו אעשה בה מאמר קאי אלא ארישא דקתני הראשונה יוצאה וכו' וקאמר ר' שמעון כיון שכשנולד כבר נתיבמה ולא היתה על זה בזיקת נשואי אחיו הראשון מעולם מותרת לו ומיהו לענין הלכתא כסתמא דמתני' קי"ל דרבים נינהו ובין נולד ואחר כך ייבם ובין ייבם ואחר כך נולד אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו : גמ' היכא כתיבא. לאיסורא : המיוחדין בנחלה. הראויין לירש זה את זה ושחולקים נחלה אחת פרט לאחין מן האם : יש זיקה. זיקת יבום אלימא למהוי ככנוסה ואוסרת אמה על היבם משום חמותו דאפי' לאחר מיתה איכא איסורא דאורייתא וכדאמרינן בגמרא (ב) הכא ומיהו ראוי שתדע שאם קדשה לאמה של יבמתו ואפילו בחייה קדושין תופסין לו בה דלא אלימא זיקה לאפקועי שלא יהו קדושין תופסין בקרובותיה והכי מוכח מהא דרבי יהודה ב"ב דאע"ג דסבר יש זיקה ואסור באחותה עד שיעשה אחיו הגדול מעשה קדושין שקדש לאחותה קדושין [הוו] והוא אסור ביבמתו משום אחות אשתו והמעשה תלוי באחיו : שומרת יבם. ממתנת ליבום יבמה : שקדש אחיו. של יבם את אחותה אחר שנפלה זו לפניהם : אומרים לו למארס המתן מלכנוס לפי שאחות זקוקתך היא : עד שיעשה מעשה. עד שייבם אחיך את היבמה ותפקע זיקתה ממך אלמא זיקה אסרה לאחותה והקשו ז"ל אחר שקדש הוה לן למימר שנפקעה זיקתה ואפי' לא יעשה אחיו מעשה ויש תירצו דכיון דקי"ל יש זיקה הרי היא כמקודשת אלמא הלכך אינו דין שתוציא מקודשת למקודשת אבל לפי זה אם נשאה דין הוא דעדיף טפי מן המקודשת ותוציא הזוקקה אבל אינו מחוור זה בעיני המפרשים האחרונים דאי נשואין נמי הוו מפקעי דקדושין מדאורייתא וזיקה מדרבנן והיינו דאמרינן המתן עד שיעשה מעשה וכו' ולא אמרינן ליה שיכנס אלא עיקר הדבר תלוי (ג) במעשה אחיו משום דבמעשה זה הוא מתיר אחותה לאחיו בלי ספק דהשתא לא הויא אחות זקוקתו וכן פירשו הם זכרונם לברכה הא דפרק ארבעה אחין (דף כט:) דאמרינן ואי סלקא דעתך מאמר לב"ש קונה קנין גמור זה יעשה מאמר ויקנה וזה יעשה מאמר ויקנה. פירוש בשתי אחיות הנפולות לפני שני אחין דקתני חולצות ולא מתייבמות וכו' כלומר דכיון שקנה לזאת נפקעה זיקתה לחברתה להתירה לשני וכן כשקנה חבירו פקעה זיקתה מעליו ובדין הוא דכל

רש"י

הבאות מן הגרות ופורשין : אלו על גב אלו. שהיו משאילין כליהן אלו לאלו : גמ' לא תתגודדו. לא תעשו אגודות דנראין כשתי תורות כשקוראין בני כפרים ביום הכניסה ועיירות ביום ארבעה עשר ומוקפין בחמשה עשר: יש חולצו' ומתייבמו' כו'. כל הנך דמייתי מיפרשו לקמן במסכת כל חד וחד בדוכתיה :

סליקו להו חמש עשרה נשים

ביצד אשת אחיו שלא היה בעולמו. פוטרת (ד) צרתה : ונולד להן אח. נמצאת זקוקה לייבום והיא אסורה עליו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו (ה) ואחרי כן יבם השני את אשת אחיו ולו אשה אחרת ומת : הראשונה. זו אשת אחיו הראשון שכבר נפלה לו פעם אחת (ו) יוצאת ונפטרת (ז) משום אשת אחיו שלא היה בעולמו כו' : עשה בה. זה שמת מאמר ולא הספיק לכנסה עד שמת : שניה חולצת. ולא מיפטרה משום צרת ערוה דלאו צרתה ממש היא: ולא מתייבמת. דמאמר קונה במקצת והויא צרת ערוה במקצת : מיבם לאיזו שירצה. ופטורה חבירתה (ח) ולא אעשה בה מאמר קאי אלא ארישא דקתני הראשונה יוצאה (ט) וקאמר רבי שמעון כיון דכשנולד כבר (י) נתייבמת לשני ולא (כ) נאסרה על זה בזיקת נישואי אחיו הראשון מעולם מותרת לו : גמ' היכא כתיבא. דאסורה : המיוחדין בנחלה. שראויין לירש זה את זה: אסור באמה. דחמותה אסורה בין מחיים בין לאחר מיתה : יש זיקה. זיקת ייבום חשיב ככנוסה ואוסרת אמה על היבם משום חמותו: שומרת יבם. ממתנת לייבום (ל) : שקידש אחיו של יבם או אחותה אחר שנפלה זו לפניהם : אומרים לו. למארס: המתן. מלכנוס לפי שאחות זקוקתך היא : עד שיעשה אחיך מעשה. עד שייבם אחיך את היבמה או יחלוץ לה ותפקע זיקתה ממך אלמא הזיקה אוסרת אחותה

א עיין במרדכי בהאי פרקא :

לשון ריא"ז

גם בזמן הזה יש ברוב מקומות מחלוקת בין החכמים ובין הגאונים אסור להם לבני העיר לחלק ולנהוג במנהג פשוט קצתן כאחד וקצתן כאחד אלא יעמדו על המנין ויעשו כולם על פי הרוב :

ב כתב הטור (ש) היתה היבמה באיסור ערוה על הבעל כגון שעבר או טעה ונשא בתו או חמותו ומת ונפלה לפני אחיו אין (ת) זה אשתו שאין קדושין תופסין לו בה ולא שייך בה לא חליצה ולא יבום ואם היה (א) לו צרה חולצת או מתיבמת וזו שהיתה לבעל באיסור ערוה היא ליבם כמו אשה נכרית ומותר בה :

ג (ג) כתב מיי' עשה שמעון מאמר באשת ראובן ומת קודם שכנסה הרי לוי חולץ לצרתה ולא מתיבמת שהרי היא צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במאמר שקנה קנת והרא"ש כתב דאפילו מת בלא מאמר חולצת ולא מתיבמת דקי"ל יש זיקה :

לשון ריא"ז

אפילו לא עשה השני מאמר באשת הא' הואיל והיתה זקוקה לו ליבום הזוקקה הרי היא ככנוסה מד"ס והרי אשת השני צרה לאשת הראשון מפני זקוקתה וגם בזו אשת השני זו חולצת ולא מתיבמת כמו שביארנו. כענין שביארנו באשת אחיו שלא הי' בעולמו כך הוא הדין בכל ערוה שענוש עליה כרת שצרתה על ידי מאמר או על ידי זיקה בלבד חולצת ולא מתיבמת :

לשון ריא"ז

ד היבמה שמתה עד שלא נתיבמה ולא חלצה אסור היבם באמה או בבתה (ג) הואיל והיתה זקוקה ליבם הרי היא ככנוסה מד"ס בין אם היתה זקוקה ליבם א' בין אם היתה זקוקה להרבה יבמים ואמה הרי היא כחמותו של יבם ובתה הרי היא כבת אשתו וכן כל הקרובות האסורות לו מחמת אשתו אסורות לו מחמת זקוקתו כמו שביאר מז"ה בפסקיו :

ה (ד) ופרי"י דוקא כשקדש לאחותה משום שבשעת נישואין הוא כנושא אחות זקוקתו אבל אם כנסה לחופה א"נ ! להמתין מלבעול (ה) ובשעה שכנסה אשתו גמורה היא ופקעה לה זיקה לגמרי ודוקא קדשה לאחר שנזקקה לו שקדשה באיסור אבל אם קדשה קודם לכן כיון שלא היתה אחות זקוקתו מעולם לא גזור רבנן מת אחיו שלא נשארה זקוקה אלא לו מוציא את ארוסתו בגט ואת היבמה בחליצה מתה הארוסה חוזרת היבמה להיתרה הראשון רצה חולץ רצה מייבם (ו) :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) והא דלא קשיא ליה מהמקדימין ליום הכניסה שהוא י"א י"ב כו' משום דלא מחזי כשתי תורו' מאחר דלכבודן ולתקנתם תקנו כן שלא יטריחו בשורת הדרך ולהקל מעליהם ולא מקשה אלא מבני עיירות שקורין בי"ד ומוקפין בט"ו ומ"ה מסיק הנ"י וכתב כגון עיירות ומוקפין וכבר האריכו בזה התוס' והרא"ש ליישב דלא תקשה ממגילה כל אחד ואחד לפי דרכו ע"ש : (ב) פי' דמבואר בשמוך דזיקה לא פקעה אפי' לאחר מיתת היבמה. אבל דאסור מדאורייתא אינו מבואר בשמעתין דילן אלא בסנהדרין דף ע"ה : (ג) ר"ל ואפילו הנשואין לא מפקעה הזיקה וכמבואר פרק החולץ סי' כ"ד במתני' כפי מ"ש הנ"י. וזהו דלא כתוספות דשמעתין דסברי דנשואין מפקעה זיקה ומסיק וכן פירשו הם ז"ל הא. דפ' ד"א דף כ"ט ר"ל דס... וקדושין

א מיי' פ"ב מהלכות ע"ז סמג לאוין סא:

ב מיי' פרק ו מהל' יבום טור אבן העזר סי' קעג וקעו:

ג מיי' פרק ו מהל' יבום טור אבן העזר סימן קעג:

ד מיי' פ"ק מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סימן קנו:

ה מיי' פ"ק ופ"ו מהל' מהלכות יבום סמג עשין נא ולאוין קי טור אבן העזר סימן קנט קעג:

הגהות חו"י

(א) עי' תוספת' פ"ב דיבמות : (ב) דזולת זה לא ידעינן שהם אחין מן האב דאין אישות לעובדי כוכבים ואם גם הורתן בקדושה פשיטא עי' ס"פ נושאין:

הגהות הב"ח

(א) אהא כצ"ל: (ב) תי' או נמחק: (ג) משוחרר לא חולצין. ולא מיבמין והיכא כצ"ל: (ד) ד"ה פי' כיון שלא היה אח זה בעולמו של מת א"כ כל נשיו פטורות שכולן הן אשת אחיו שלא הי' בעולמו ומהו זה שאמר פוטרת צרתה דאלמ' שהצרה אינה אשת אחיו שלא הי' בעולמו: (ה) בעולמו הס"ד: (ו) אחת הס"ד: (ז) ד"ה מזה : (ח) נ"ל ולאו : (ט) ד"ה וכו' : (י) דכשנולד כבר נתייבמה כצ"ל : (כ) תי' נאסרה מוקף וכ"ב בס"א הית': (ל) ד"ה יבמה: (מ) וכ"ה הס"ד: (נ) נשואין הס"ד: (ס) חליצ' הס"ד: (ע) אחת כצ"ל: (פ) ומצא' כצ"ל : (צ) בעולמו הס"ד: (ק) ומת הס"ד: (ר) היא הס"ד: (ש) ד"ה בסימן קעג : (ת) נ"ל זו : (א) לה כצ"ל : (ב) ד"ה לשון הטור בסי' קעג: (ג) דהואיל כצ"ל: (ד) ד"ה לשון הטור סי' קנט ועי' בתוס' פ' שני דף יח ובאשרי פרק החולץ : (ה) דבשעה כצ"ל : (ו) ד"ה עכ"ל :

נוסחאות ב"י א] מלות אגודות כו' : ב] משום אשת אח [וכן בד"ס] :

דכל שקנה א׳ מהם חברו יכול ליכנס וליבם לחברתה אלא שגזרו שמא ייבם לכתחלה וקא פגע באחות זקוקתו : ה״מ מחיים . כל זמן שיבמתו קיימת כהא דרבי יהודה בן בתירא אבל מתה היבמה הוה אמינא פקעה זיקה ומותר באחותה : קמ״ל דזיקה בכדי וכו׳. כשלא יעשו ביבמה שום מעשה או חליצה או יבום : גרסי׳ בגמרא תניא העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה רבי אומר קנה וחכ״א לא קנה מ״ט דרבי גמר מביאה דיבמה מה ביאה דיבמה בעל כרחה אף קדושין דיבמה בע״כ ורבנן גמרי מקדושין דעלמא מה קדושין דעלמא מדעתה אף קדושין דיבמה מדעתה דקדושין מקדושין אית לן למילף:פירוש מאמר.קדושי יבמה מדרבנן נינהו ומיקרו מאמר : (ב) בעל כרחה . דאמרי׳ בפרק קמא [דף ח:] ויבמה בעל כרחה דאם בא עליה אפילו באונס קנאה : קידושין דעלמא . והלכה והיתה לאיש אחר מדעתה משמע : קדושין מקדושין וכו׳ . והלכתא הכי כרבנן : מתני׳ כלל אמרו ביבמה . לא חולצת ולא מתיבמת. צרתה וכ״ש היא לפי שאף הצרה ערוה היא ויש בה כרת וכדאיתא בפרק קמא (דף ג:) : איסור מצוה ואיסור קדושה וכו׳ דוקא היא אבל צרתה מתיבמת שאין צרה פטורה אלא מערוה וכדנפקא לן בפ״ק [שם] מאחות אשה דכתיב בה לצרור וכן איתא בירושלמי להדיא : אחותה שהיא וכו׳ . אחותה של ערוה : כשהיא יבמתה . כגון (ג) נפלו שתי אחיות מב׳ אחין והאחת אסורה לו משום ערוה כגון שהיא חמותו או כלתו : או חולצת או מתיבמת . אותה אחות הערוה דהשתא לא פגע באחות זקוקתו משום דערוה לאו זקוקתו היא : שניות (ד) לעריות. דגזרו סופרים עליהם : לשון מצוה וקדושה מפרש בגמרא : אלמנה לכ״ג . שמת אחיו ההדיוט ונפלה אלמנתו לפניו : גרושה וחלוצה לכהן הדיוט . שעבר אחיו המת ונשא גרושה או חלוצה וכשמת צריכה חליצה שהרי תפסו לו קדושין בה דקדושין תופסין בחייבי לאוין אבל יבומי לא שהרי אסורה לו לזה שהוא כהן ואפטורי בלא כלום לא דלא אלים לאו (ה)למפטרי׳ דילפי׳ מאחות אשה בפ״ק [דף ג:] ואמרינן בגמרא [דף כ.] כלל דמתני׳ לאתויי מאי אמר רפרס למעוטי צרת אילונית אתא וכללא דמתני׳ סימנא הוא בעלמא ולא בא לרבות כלום אלא למעט דלא חשבינן צרת ערוה לצרת איילונית לפי שאיסור אילונית לאו איסור ערוה היא שנאסור צרתה כמותה אלא דלא חזיא ליבום מחמת אשת אח ולכן כי אסרינן צרתה שתהא כערוה היינו כשאסורה איסור ערוה דומיא דאחות אשה דילפינן מינה איסור צרה דכתיב בה לצרור ודלא כרב אסי דאמר צרת איילונית אסורה ומיהו פסק הלכתא בפרק קמא [סי׳ ב] דצרת סוטה אסורה כרב דטומאה כתיב בה כעריות : גמ׳ אחותה דאיסור מצוה . כגון שנפלו לפני לוי שתי אחיות ליבום שהיו נשי שני אחיו והאחת היא ללוי שניה כגון שהיתה אם אמה של אשתו ומשום שאסורה לו לא הויא אחותה אחות זקוקתו ושרי׳ ליה (ו) והא כיון דמדאורייתא רמיא קמיה דשניה מותרת היא מדאורייתא הוו ליה שתי אחיות זקוקות לו ואי נשיב חדא פגע באחות זקוקתו ותנא דמתני׳ ודאי ס״ל (ז) יש זיקה ואסור לבטל מצות יבמין מדלא התיר בשתי אחיות דבעלמא שאין אחת מהן אסורה לו אלמא ס״ל יש זיקה וא״כ היכי תנן בזו מתייבמת: אלא אחותה דאיסור ערוה (ח) וכדפרשינא במתני׳ דכיון שאסורה לו מן התורה לא זקוקה ליה כלל ואחותה הויא זקוקתו לבדה ומותרת לו כיבמה דעלמא דאיכא עליה מצות ייבום : מצוה לשמוע וכו׳ . דכתיב לא תסור מן המצוה וגו׳ : *לא שנא . נפלה לפניו מן הנשואין . דהויא תרתי לגריעותא חדא דאלמנה היא ואיכא לאו דאלמנה לא יקח ועוד דבעולה היא ואיכא איסור עשה לגביה דכתיב אשה בבתוליה יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה : ולא שנא נפלה לפניו מן האירוסין . ועודה בתולה וליכא אלא לאו דאלמנה : *ואין עשה. דיבמה יבא עליה.(ט) גזירה וכו׳. נהי דביאה ראשונה מצי למדחי הלאו משום דמקיים עשה ביאה שנייה (י) דלא מצי למדחי דהא לא מקיים העשה שהרי אם רצה מגרשה בגט מיד (כ) אסור וגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה : תנן רבנן מה הן שניות אם אמו . אמו כתיבא וגזור רבנן על אם אמו שיתרחק מאמו וגזור נמי באם אביו משום אם אמו ואף על גב דגזירה לגזירה היא הא אמרינן טעמא לקמן [דף כא.] משום דתרווייהו אמא רבתא קרו להו וכולה חדא גזירה היא : ואשת אבי אביו משום אשת אביו הכתובה דכתיב אשת אביך ואשת אבי אביו שניה וגזרינן אשת אבי אמו אטו אשת אבי אביו דתרווייהו בי אבא רבא קרי להו והלכך חדא נינהו : ואשת אחי האב מן האם . אשת אחי האב מן האב ערוה היא ואשת אחי האב מן האם שניה דלא כתיב אל אשתו לא תקרב דודתך היא אלא ערות אחי אביך ואמרינן לקמן בהבא על יבמתו [דף נד:] דבאחי אביו מן האב כתיב : ואשת אחי האם גזרו מן האב או מן האם : וכלת בנו . גזירה משום כלתו : וכלת בתו . מפרש טעמא לקמן [דף כא:] גזירה משום כלת בנו : חורגו . בן אשתו : ואסור בבת חורגו . ובסמוך פריך דאורייתא היא את בת בנה ואמאי תני ליה בהדי שניות : אשת חמיו כו׳. כדאמרן ומותר אדם באשת חמיו: הא פסיקא ליה . בת חורגו לעולם אסורה לו : הא לא פסיקא ליה : בת אשת חמיו האסורה לו משום אחות אשה הוא״ל ולאחר מיתת אשתו מותרת לו לא פסיקא ליה למתנא. ובירושלמי אמרו משמא דרבי חנינא דאשת חמיו אסורה משום מראית העין וכן פוסק רבינו תם ז״ל ובהלכות גדולות. ובתוספות כתבו כי מעשה היה באחד שקדש אשת חמיו ועשה סעודה וצוה רבינו תם ז״ל לגרשה והפסיד את הסעודה והרמב״ן ז״ל ורבים מרבותינו ז״ל התירו מכיון דבגמ׳ דילן לא אידכרו הני כללי ותדע דבירושלמי אסרו מפני מראית העין חורגין הגדלין בבית אחת ואתא עובדא קמיה דרבי חנינא ואמר יסבון באתרא דלא חכמין לון ובגמרא דילן במס׳ סוטה פליג עלה בהדיא דהתם אמרינן בשילהי פ׳ משוח מלחמה (דף מג:) חורגה הגדלה בין האחין אסורה משום מראית העין ואמרינן (ל) לא היא דקלא אית לה הרי בגמרא דילן אסרו מעיקרא כרבי חנינא ומחו לה אמוחא וה״ה ודאי דפליגי על ר׳ חנינא באשת חמיו דאסר בירושלמי מדלא אדכרוה הכא ובחורגין דשייך למגזר טפי הוצרכו לומר דלא חיישינן דאילו באשת חמיו פשיטא הוא דליכא למיחש מפני מראית העין כן עיקר וכן המנהג בכל ספרד . עד כאן לשון הריטב״א ז״ל :
אמר

תורה אור · נר מצוה

דאי אשמעינן יש זיקה הוה אמינא ה״מ בחד אבל בתרי אין זיקה קמ״ל הלכה כר׳ יהודה בן בתירא ואי אשמעי׳ הלכה כר׳ יהודה בן בתירא הוה אמינא ה״מ מחיים אבל אחר מיתה פקעה לה זיקה קמ״ל דזיקה בכדי לא פקעה וכן הלכתא : °מתני׳ *כלל אמרו ביבמה כל שאיסורה איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת איסור מצוה שניות מדברי סופרים איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר : גמ׳ אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתיבמת . אחותה דמאן אילימא אחותה דאיסור מצוה כיון דמדאורייתא רמיא קמיה קא פגע באחות זקוקתו אלא אחותה דאיסור ערוה *כגון שלשה אחים שנים מהן נשואים שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות והיתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה רצה חולץ רצה מיבם וזו היא שאמרו אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתיבמת : איסור מצוה [א] שניות מדברי סופרים ואמאי קרו לה איסור מצוה אמר אביי מצוה לשמוע דברי חכמים : איסור קדושה אלמנה לכהן גדול א] . ואמאי קרו לה איסור קדושה דכתיב °קדושים יהיו לאלהיהם : (ויקרא כא) אלמנה לכהן גדול וכו׳ : לא שנא מן האירוסין ולא שנא מן הנשואין ב] *ת״ר מה הן [א]שניות (א)אם אמו ואם אביו ואשת אבי אביו ואשת אבי אמו ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב או מן האם וכלת בנו וכלת בתו ומותר אדם באשת [ב] חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו וחורגו מותר באשתו ובבתו ואשת חורגו אומרת (א) אני מותרת לך ובתי אסורה לך: בת חורגו דאורייתא היא דכתיב °את בת בנה (שם יח) ואת בת בתה אלא משום דקא בעי למיתני סיפא אשת חורגו אומרת אני מותרת לך ובתי אסורה לך דאף על גב דבתי אסורה לך מדאורייתא בדידי לא גזרו רבנן תנא רישא נמי בת חורגו אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך ובתי אסורה לך °הא פסיקא ליה והא לא פסיקא ליה *) דזמנין דמתה

*) לשון הרי״ף (ג״א)

רש״י

אחותה:בחד. שאין לשם אלא אחד דודאי זקוקה לו: אבל בתרי . שנפלה לפני שני יבמין כגון הך דר׳ יהודה ב״ב דלא ידיע קמי מאן מינייהו רמיא אימא לא חשיבא הזיקה למיסר אחותה : ה״מ מחיים . כי הך דר׳ יהודה ב״ב שהיבמה לפניו זקוקה עומדת : בכדי . בולא כלום : מתני׳ לא חולצת ולא מתייבמת . אפילו צרתה כ״ש היא : איסור מצוה . מפרש ואזיל : אחותה . של ערוה כשהיא יבמתה כגון נפלו לו שתי אחיות משני אחים והאחת אסורה לו משום ערוה : או חולצת או מתייבמת . אותה אחות הערוה דלא פגע באחו׳ זקוקתו דערוה לאו זקוקתו היא : שניות . שניות לעריות שגזרו סופרים עליהן ובגמ׳ מפרש אמאי קרי להו מצוה וקדושה : אלמנה לכ״ג . שמת אחיו ההדיוט ונפלה לפניו אלמנתו : גרושה וחלוצה לכהן הדיוט . שעבר אחיו המת ונשא גרושה או חלוצה וכשמת צריכה חליצה דקידושין תופסין בחייבי לאוין אבל יבומי לא שהרי היא אסורה לזה שהוא כהן ואפטורי בולא כלום לא דלא אלים לאו למיפטריה דילפינן מאחות אשה בפ״ק דדוקא חייבי כריתות פטורין : גמ׳ לא שנא . אם היא אלמנה מן האירוסין דלית בה אלא לאו גרידא : לא שנא. אם היא אלמנה מן הנשואין דאית בה לאו ועשה אלמנה לא יקח כי אם בתולה וגו׳ בתולה ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה : אם אמו . אמו כתיב וגזור רבנן על אם אמו שיתרחק מאמו וגזור נמי באם אביו משום אם אמו ולא הוי גזירה לגזירה דתרווייהו אמא רבתא קרי להו : ואשת אבי אביו . משום אשת אביו דכתיב : ואשת אבי אמו . גזירה משום אשת אבי אביו דתרווייהו אבא רבא קרי להו הילכך חד גזירה הוא : ואשת אחי האב מן האם . דמדאורייתא אשת אחי אביך כתיב ואמרי׳ בפ׳ הבא על יבמתו דבאחי האב מן האב מישתעי קרא אבל אשת אחי האב מן האם שריא וגזור רבנן עלה משום אשת אחי האב מן האב ואשת אחי האם מן האב גזירה משום אשת אחי האב מן האם דהוי נמי שנייה ואיכא נד אם דלכולהו דודה רבתא קרי להו והוי חד גזירה וכן באשת אחי האם מן האם אטו הנך דכולהו מיחלפי הך בהך ואי לא הא לא קיימא הא והוי חד גזירה : וכלת בתו . גזירה משום כלת בנו וכלת בנו גזירה אטו כלתו : חורגו . בן אשתו : דאורייתא היא ואמאי תני לה בהדי שניות : הא פסיקא ליה . בת חורגו לעולם אסורה לו : הא לא פסיקא ליה . בת אשת חמיו האסורה לו משום אחות אשה כיון דאחר מיתת אשתו שריא ליה לא

[דף ה ע״ב]

לשון הרב אלפס (ג״א)

דף כא.

[דף ו ע״א]

דיבור זה וגם ד״ה גזירה כו׳ קאי על הגמרא (דף כ׳ ע״א וע״ב) ע״ש : (ג״א)

א מיי׳ פ״ק מהל׳ אישות ופ״ב מהלכות איסורי ביאה טור אבן העזר סימן קטו :

לשון ריא״ז

א וכן שניות לעריות אסורות על היבם מד״ס הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ופוטרות צרותיהן בחליצה וצרותיהן או חולצות או מתייבמות כמבואר בקונ׳ הראיות :

ב כתב סמג אבל בירושל׳ אומר אשת חמיו אסורה משום מראית העין וא״ת תורה היא לאסור הרי דוד נשא את רצפה בת איה שהיתה אשת חמיו שנאמר ואתנה לך את נשי אדוניך ומעשה באחד שהיה טבחו טבות ויינו מזוג לישא אשת חמיו והפסיד ר״ת סעודתו ואסר לו וכן פסק ה״ג לאיסורא ודעת מיי׳ להתיר כדברי רבינו וטור אבן העזר סימן ט״ו פסק לאיסורא :

חדושי אנשי שם

וקדושין הם שוים ולכך לב״ש דלקמן אי הוי מאמר קונה קנין גמור א״כ הוי כמו קדושין וקדושין הוי כמו נשואין וכשם שנשואי׳ מפקיע לזיקה מאמר נמי הוי מפקיע לזיקה אי הוי חשוב קנין גמור דסבירא לן בפשיטות דנשואי׳ וקדושין שוין . משא״כ לים שחלקו בין נשואין לקדושין לא א״ש הא דלקמן דאף שחשוב קנין גמור מ״מ לא מפקעי׳ הזיקה דלא עדיף מקדושין וכן הקשו בתוס׳ בשמעתין ומתרצין בדוחק יע״ש אבל לפי דברי הנ״י אתי כפשוטו : והא דאמרו לקמן נשואין מפקעי זיקה אליבא דאמת היינו דוקא לב״ש אבל לב״ה אף אם קדמו וכנסו יוציאו דאין נשואין מפקיע לקדושין וכמ״ש האחרונים כאן ודו״ק :

מהר״ן שפירא (א) אם אמו ואם אביו ואשת אבי ואביו ומבואר ברש״י ובגמרא דאם אביו אסורה מכח גזירת אם אמו ובאם אביו לא שייך בדרא ערוה דאורייתא כמבואר ברש״י בהדיא ואשת אחי האב וכו׳ : וראיתי מקשים הלא גם באם אביו איכא ערוה דאורייתא בדרא דהי׳ אשת אבי אביו ובזה שייך ערוה דאורייתא ולק״מ דבאם אביו היא אסורה אע״פ שאינה אשת אביו והיינו שהי׳ אנוסת אבי אביו ובזה ליכא ערוה דאורייתא בדרא כלל ולכך לא מיתסרא אלא משום דאתי לאחלופי באם אמו :

הגהות הב״ח

(א) נ״ב לו [וכ״ה ככ״י]: (ב) נ״ב ביאה דיבמה : (ג) שנפלו כצ״ל: (ד) נ״ב שניות:(ה) למפטרה כצ״ל: (ו) ליה הס״ד : (ז) נ״ב ולא נהירא דא״כ אמאי לא מותבינן מהאי מתני׳ תיובתא למ״ד אין זיקה אלא ודאי אפילו למ״ד אין זיקה הני מילי לאחר מיתה אבל מחיים לא משום דאסור לבטל מצות יבמין וכן איתא להדיא בסוגיא דפריך למ״ד אין זיקה לימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד ופריך אי אמר הכי ה״א אפילו מחיים קמ״ל לאחר מיתה אין מחיים לא משום דאסור לבטל מצות יבמין ע״כ בגמרא ועוד יש לתמוה מ״ש ואסור לבטל מצות יבמין דלמ״ד יש זיקה אין צורך לזה ואולי דכי היכי דלא תקשי אפילו למ״ד יש זיקה לייבם לקמייתא ותיפטר אידך דזיקה ככנוסה דמי לכך כתב דאסור לבטל מצות יבמין אבל קשה דהא מוכחת הסוגיא דדוקא לר״ש למאי דס״ד דמתיר לייבם אפילו בנולד ולבסוף ייבם הוא דאמר זיקה ככנוסה דמי אבל לאידך תנאי לא ס״ל הכי אפילו לר״ש אסיקנא דלא ס״ל זיקה ככנוסה ממש דמי . ואפשר דכוונת הרב בלשון זה במ״ש ואסור לבטל כו׳ כמו או אסור. ר״ל דס״ל יש זיקה או אפילו אין זיקה מ״מ אסור לבטל מצות יבמין ול״ק מידי : (ח) כדפרישנא כצ״ל : (ט) עליה דחי ל״ת משום גזירה וכו׳ דנהי דביאה כצ״ל : (י) לא כצ״ל : (כ) ואסור כצ״ל : (ל) ולא היא קלא אית ליה כצ״ל :

נוסחאות כ״י א] גרושה וחלוצה לכהן הדיוט : ב] קא פסיק ותנא ל״ש מן הנשואין ול״ש מן האירוסין בשלמא מן הנשואין אין עשה אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה את ל״ת ועשה דוחה ל״ת אמר רבא גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה:

דמתה אשתו ומותר באחותה: אמר רב ארבע נשים יש להן הפסק ונקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם וכלת [א] בתו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו: תני רבי חייא שלישי שבבנו ושבבתו ושבבן אשתו ושבבת אשתו שניה רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה אמר ליה רב אשי לרב כהנא שניות דבי ר' חייא יש להן הפסק או אין להן הפסק (א) ואתינן למיפשטה מהא דאמר רב ד' נשים יש להן הפסק ארבע ותו לא מידי דשמעת מינה דהני דר' חייא אין להן הפסק ודחינן כי קאמר רב להיא מתניתא קאמר ואתיא למיפשטא מדרבי חייא גופיה דתני שלישי ורביעי שלישי ורביעי אין טפי לא ודחינן דילמא משלישי ואילך ומרביעי ואילך ולא [ב] אפשיטא בהדיא: ירושלמי *תני בר קפרא מוסיף אם אבי אביו ואם [ג] אבי אמו: *אשת אחי אביו אסורה [ד] לו ובתו מותרת לו ואחי אביו מותר באשתו ובבתו אשת אחי אמו אסורה לו ובתו מותרת לו אחי אמו מותר באשתו ובבתו נושא אדם אשת בן אחיו ואשת בן אחותו ובת אחיו ובת אחותו המחזיר גרושתו(א) משנשאת חולצת ולא מתיבמת צרתה מתיבמת: *לעולם אין אדם פוסל את אשתו ואפי' בא על אחותה או על אמה או על בתה: **כל העריות האמורות בתורה הבא עליהן שוגג או מזיד פסלה מן הכהונה: ומה בין עריות לשניות עריות עבר ונשאה יוצאת בלא גט והולד ממזר שניות יוצאת בגט והולד כשר וזו וזו אין להן כתובה עריות פוטרות צרותיהן שניות חולצות ולא מתיבמות צרת שניה °או חולצת או מתיבמת וגרים אסורים בעריות *כדי שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה אבל בשניות מותרין אמר ר"נ [ג]גרים הואיל ואתו לידן נימא בהו מילתא אחים מן האם לא יעידו ואם העידו עדותן עדות אחים מן האב מעידין לכתחלה אמימר אמר אפילו אחים מן האם נמי מעידין לכתחלה ומאי שנא מערוה ערוה לכל מסורה עדות לבית דין מסורה וגר [ו]שנתגייר כקטן שנולד דמי: **מתני'** [ז]מי שיש לו אח מכל מקום זוקק את אשת אחיו ליבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן העובדת כוכבים מי שיש לו בן מכ"מ פוטר את אשת אביו מן היבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו (א)מן השפחה ומן העובדת כוכבים: **גמ'** מ"מ לאיתויי מאי אמר רב יהודה לאיתויי [ה] ממזר ושמע מינה החייבי לאוין מדאורייתא בני יבום נינהו כדקיימא לן (ג) בכ"מ שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב

רש"י

פסיקא ליה: יש להן הפסק. שלמעלה ולמטה מהן מותר אבל האחרות כגון אם אמו אין לו הפסק שלמעלה ממנו עד סוף כל הדורות הויא נמי שנייה כגון אם אם אמו ואשת אבי אביו אסור: נקיט רב בידיה תלת. נקיט רב בידו לפרושי מי הם שיש להן הפסק תלת מהנך ד' והרביעית לא ידע מי היא אבל גמרא הוה גמיר דארבעה נינהו: אשת אחי האם מן האב. היא לבדו אסורה אבל אשת אחי אם אמו מותרת ואשת אחי האב מן האם לבדה אסורה אבל אשת אחי אבי אביו מן האם שריא וטעמא משום דלא שייכא בדרא דידהו ערוה דאורייתא אבל אם אמו דשייכא בדורותיה ערוה דאורייתא כגון אמו וכן אשת אבי אביו יש בדורות שלה אשת אב דאורייתא ואם אביו נמי אף ע"ג דלא שייך בדורותיה ערוה דאורייתא אין להן הפסק משום דמיחלפא שפי באם אמו דכולה אמא רבתא קרי להו וכלת [בתו] יש לה הפסק כלת בת בתו שריא דליכא בדרא דידה איסור דאורייתא אבל כלת בנו אין לה הפסק וכלת בן בנו נמי אסירא הואיל ואיכא בדורות הללו איסור כלתו דאורייתא: אף אשת אבי אמו. יש לה הפסק ושרינן אשת אבי אבי אמו הואיל ולא שייך בדורות הללו איסור דאורייתא אבל רב סבר דמחלפא שפי באשת אבי אביו דכולהו אבא רבא קרי להו: שלישי שבבנו. בת בן בנו דבת בנו ערוה: ושבבתו. בת בת בתו דבת בתו ערוה וכן בני בני בת אשתו [וכן אשתו] כבת אשתו: רביעי שבחמיו. דור רביעי שבחמיו היינו אם אם חמיו שהיא דור רביעי לאשתו: ושבחמותו. כגון אם אם חמותו דאם חמיו ואם חמותו כתיבי: כי קאמר רב להסיא מתני'. דקתני לעיל מה הן שניות בההיא אמר רב דאמר ארבעה מהן יש להן הפסק ותו לא אבל בהנך דר' חייא לא איירי: מקדושה חמורה. שהעובד כוכבים מוזהרין על העריות: לא יעידו. לכתחלה דקורבת אם דגרים קורבה דודאי אמו היא: אם העידו עדותם עדות. דכקטן שנולד דמי: מעידין לכתחלה. דרחמנא אפקריה לזרעיה דכתיב וזרמת סוסים זרמתם דקורבת אב אינה קורבה: לכל מסורה. הכל נושאים נשים הלכך אי שרית לקיומי אתי למישרי נמי ערוה בישראל: לב"ד מסור. דלא אתי למישרי אחיו בישראל דב"ד ידעי דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי: **מתני'** אח מכ"מ. מפרש בגמרא: שפחה ועובדת כוכבים. ולדה כמותה אז"ל כדיליף בגמרא: על מכתו וקללתו. אם הכה או

נמוקי יוסף

אמר רב ארבעה נשים שניות יש להן הפסק. שלמעלה מהן ולמטה מהן מותרות אבל האחרות כגון אם אמו אין לה הפסק שלמעלה הימנה עד סוף כל הדורות הויא נמי שניות הואיל ואמו מן התורה וכן אשת אבי [אבי אביו ואם אם] אביו הואיל ואשת אב הוי דאורייתא למעלה מהן אסור כגון אשת אבי [אבי] אביו ואם (ג) [אם] אביו: ונקט רב בידי'. נקט רב בידיה לפרושי תלת מהנך ד' אבל רביעית לא הוה ידע מאי היא אבל גמרא הוה גמיר דארבעה נינהו: אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב אסורות. אבל אשת אחי אבי אביו מן האם ואשת אחי אם אמו מותרות וטעמא משום דלא שייכא בהו ערוה דאורייתא אבל אם אמו דשייכא בדורותיה ערוה דאורייתא כגון אמו(ד): וכן אשת אבי אביו שבדורותיה אשת אביו(ה) דמחלפא באשת אביו דאוריית' ואם אביו נמי אף על גב דלא שייכא (ו) בדידה ערוה דאורייתא אין לה הפסק ואסורה אף אם אבי אביו דמחלפא באם אמו (ז) וכלת בתו. דחשבינן לה לעיל בשניות וקאמר רב דיש לה הפסק הואיל ולא שייכא ביה איסור כלתו דאורייתא הלכך כלת בת בתו שריא אבל כלת בנו אין לה הפסק: אשת אבי אמו (ח) ושרינן אשת אבי אמו הואיל ולא שייך בדורות הללו איסורא אשת אב דאוריי': [דף כא:] **אמימר** הכשר באשת אחי אבי האב ואחות אבי אביו. פירוש משום דנתרחק' קורבה וכתב הריטב"א ז"ל והלכתא כוותיה וכן פסק ר"ח ז"ל וכן דעת רב אלפסי ז"ל שלא כתבו לאסור: שלישי שבבנו. בת בן בנו דהא בת בנו ערוה: ושבבתו. בת בת בתו שהרי בת בתו ערוה דכתיב ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ואפילו מן האונסין מיירי דהכי מוקמינן לה לקמן [סוף דף כב:] הילכך שלישי שבאלו שנייה: ושבבן אשתו וכו'. וכן בת בן בנה של אשתו או בת בן בתה דהא כתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה הלכך גזרינן בהו דור ג' למטה מהן: ד' שבחמיו. דור ד' שבחמיו דהיינו אם אם חמיו והיא דור ד' לאשתו ואשתו בכלל: ושבחמותו. אם אם חמותו: שניה. דאם חמיו ואם חמותו ערוה שהם בכלל אשה ובת בנה אשה ובת בתה הלכך אם אם חמיו שניה: שניות דרבי חייא יש להן הפסק. דנימא דוקא נקט ג' אבל רביעי למטה מהן לא מיתסר וכן רביעי שבחמיו ושבחמותו אבל חמישי לא מיתסר: ולא איפשיטא. דקא דחי תלמודא כל אותן שמעתתא דבעי למפשטה מינייהו וכיון דלא איפשיטא ה"ל ספקא דרבנן ולקולא ויש שכתבו לחומרא וכן כ' הרמ"ה ז"ל ורבינו אלפסי ז"ל לא פירש מידי אלא שכ' דלא איפשיטא להדיא וי"א דלחומרא נתכוון והרמב"ם ז"ל כתב בהדיא לקולא שכתב כל שניות דרבי חייא יש להן הפסק וכתבו המפרשים ז"ל וז"ל נראה מפרש"י ז"ל דאפילו מג' שבבנו ושבבתו מיבעי ליה לרב אשי ואין נכון דא"כ ליפשוט ליה לאיסורא שהרי אפילו בכלת בנו גזרו (ב) עד סוף כל הדורות כדאי' לעיל וכ"ש דורות של בנו ובתו ממש ועוד דהא למעלה אם אמו אין לה הפסק וכן אבי אביה לדידה וה"ה למטה בבנים וכן אמרינן בירושל' אברהם אסור בכל נשי ישראל שרה אסורה בכל אנשי ישראל לכך פירש ז"ל דאג' וד' שבאשתו מיבעיא לי' עכ"ל: **ירושלמי** פי' הירושל' פשוט הוא: מחזיר גרושתו משנשאת חולצת. דבני חייבי לאוין תפסי בהו קדושין הלכך לא מיפטרא בלא חליצה אבל לא מתיבמת כיון דהות קיימא עליה דלאו באיסור ה"נ קיימא באיסור עליה דיבם ולא דמי ליה אסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן (ג): צרתה מתיבמת. דצרת מחזיר גרושתו מותרת להתיבם ואפילו בא על אחותה ועל אמה כדילפי' לקמן [דף לה.] ושכב איש אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחרת אוסרתה: פסלה מן הכהונה. דהא זונה מקריא ואע"ג דנבעלה באונס [יבמות דף נו:] דכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה היא ואי זו זו אשת כהן: עבר ונשאה וכו'. דהא אין קידושין תופסין בחייבי כריתות: והולד כשר. ומותר אפי' בישראל דלא הוי כממזר ספק: אין לה כתובה. משום קנסא: או חולצת או מתיבמת דלאו צרת ערוה מקריא כלל: וגרים וכו' כגון אחותו מן האם ואפי' מן האב אע"ג דקי"ל דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי אסור בהן כדי שלא יאמרו וכו' (ס) אבל בשניות מותרין שהרי לא נהגו כן בעודם עובדי כוכבים ולא אתי לידי חלול השם: **אמר** רב נחמן אחין מן האם וכו' לא יעידו. דקורבת אם בגרים קורבה היא דהא ודאי אמו היא ומיהו אם העידו עדותן עדות דקטן שנולד דמי: מעידין לכתחלה. דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים דכתיב וזרמת סוסים זרמתם הלכך קורבת אב אינה קורבה: ומ"ש. עדות מעריות דקי"ל בפ' נושאין (דף צח.) גר שהיה נשוי אחותו מן האם יוציא: לכל מסורה. הכל נושאין נשים הלכך אי שרית לקיומה אתי למשרי נמי ערוה בישראל דכ"ע לא ידעי דטעמא דגר משום דכקטן שנולד דמי: לב"ד מסור'. וא"כ מכשרת עדות אחין גרים לא אתי לאכשורי אחין ישראל דב"ד ידעי דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואפילו במה שנוהגין שלא להעיד בעודן עובדי כוכבים הואיל ושורת הדין דבעודן עובדי כוכבים כשרין להעיד דבר תורה כדאמרינן בסנהדרין [דף מז:] בן נח נהרג מפי קרוב וכ"ש בממון: **מתני'** מי שיש לו אח מ"מ. בגמרא מפרש: זוקק את אשת אחיו. האח הממזר זוקק דומיא דסיפא דפוטר את אשת אביו וכ"ש אם המת הוא ממזר. ומיהו ממזר הזוקק חייבי לאוין הוא דממזר אסור בבת ישראל וחולצת ולא מתיבמת: ואחיו הוא לכל דבר. מפרש בגמ': שפחה ועובדת כוכבים. ולדה כתרה אז"ל כדיליף בגמ' וש"מ דזוקק אחיו שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים דלא חשיב אח כלל דולדה כמוה הא אחיו מומר זוקק לאשתו לחליצה ויבום וזוקקין לו (ד) דאע"פ שחטא ישראל הוא דקידושיו קדושין דלאו משום דפלח לעבודת כוכבים הא ולד עובדת כוכבים נמי פלח לעבודת כוכבים ואי לאו דלאו אחיו הוא היה זוקק ליבום וכן כתבו מקצת הגאונים ז"ל וכתב הריטב"א ז"ל חזינן לרב יהודאי גאון שכתב אי כדנסבא בעל הוה יבם מומר לעבודת כוכבים לא בעיא חליצה מיניה ואם הי' בעל' מומר לעבודת כוכבים ושבה תחתיו באונס ומת במומרתו בלא בנים אינה זקוקה ליבום דהא לאו אחיו הוא ואינה זקוקה לחליצה עכ"ל הגאון וראוי להחמיר: על מכתו או על קללתו. אם הכה או קלל לאביו חייב מיתה: **גמ'** כתב הרי"ף ז"ל ושמעי' מינה דחייבי לאוין מדאורייתא בני יבום נינהו כדקי"ל [מימר' דר"ל דף כ:] דכל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ואסרו כלת בתו משום כלת בנו ולמטה ממנה כגון כלת בת בתו מותר ואומר אני שאף כלת בתו לא נאסרה אלא למי שהיתה לו כלת הבן וכלת הבת אבל מי שהיתה לו כלת הבת בלבד מותרת היא לו לאחר שתתאלמן או שתתגרש כמבואר בקונטרס הראיות:

ב לדעת ר"ת ומיי' דס"ל דכל תיקו מד"ס לקולא א"כ יש להן הפסק אבל לדעת רוב הפוסקים כל תיקו דאיסורא לחומרא אין להן הפסק וכן כתב הטור אבן העזר סי' טו לחומרא וכתב הרא"ש ז"ל ממה שכתב רב אלפס ז"ל ולא איפשיטא בהדיא משמע דאזלינן לחומרא אע"ג דדברי סופרים הוא משום דתלמודא שקיל וטרי למיפשט לסיתרא ודחי ליה אלמא דעת בני הישיבה לחומרא (י)נקטי ליה ולא איפשיטא בהדיא וכ"כ בספר העתים לאיסורא וכ"כ ה"ר מאיר הלוי ז"ל והרמב"ם ז"ל כתב דכל שניות דרבי חייא יש להן הפסק וממה נפשך כתב דלא כירושלמי דאברהם אסור בכל נשי ישראל אלמא דבנו ובתו אין להן הפסק הלכך נראה דכולהו אין להן הפסק:

לשון ריא"ז

ג ומן אם אביו שנייה ואפילו אם אביו אסורה [illegible]

חדושי אנשי שם

[illegible]

עין משפט

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

הגהות חו"י

[illegible]

ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה אלא מ"ט אמור רבנן חייבי לאוין חולצין ולא מיבמין דהא חליצה במקום יבום לא מקרי יכול לקיים שניהם דמצות יבום גדולה דהא כתיב ואם לא יחפוץ וגו׳ גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה והיינו דקתני גבי פצוע דכא וכרות שפכה ואם בעלו קנו ואסור לקיימן בביאה שניה משום לא יבא פצוע דכא דבשלמא ביאה ראשונה אתי עשה דיבמה יבא עליה וידחה הלאו אבל בביאה שניה יכול לגרשה בגט מיד שכבר קיים המצוה: ליורשו. דכי היכי דלענין יבום בן הוא ואפי׳ פסול כדכתיב ובן אין לו ומאי למכתב אן בלא יו"ד כדדרשינן בקידושין אן כסף

רש"י | תורה אור | נר מצוה

ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה אלא מ"ט אמור רבנן חייבי לאוין חולצין ולא מיבמין גזרה ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה והיינו דקתני *גבי פצוע דכא וכרות שפכה ואם בעלו קנו ואסור לקיימן בביאה שנייה משום שנאמר °לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה׳: ואחיו הוא לכל דבר *למאי הלכתא ליורשו וליטמא לו: חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים מ"ט אמר קרא °האשה וילדיה תהיה לאדוניה אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנא לן אמר ר׳ יוחנן משום ר"ש בן יוחאי אמר קרא °כי יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מבתך קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה: [א]וחייב על מכתו ועל קללתו וכו׳: קרי כאן °ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך בשעשה תשובה (א) ה"מ לענין חיובא (א) אבל לענין איסורא אפילו לא עשה תשובה אסור לו לבן להכותו לאביו ולקללו דגרסינן בסנהדרין בפרק אלו הן הנחנקין *אמר רבה בר רב הונא וכן תנא דבי רבי ישמעאל לכל אין הבן נעשה שליח לאביו לא להכותו ולא לקללו חוץ ממסית ומדיח שהרי אמרה תורה °לא תחמול ולא תכסה עליו: הא דתנן [ב]ובנו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים אמרי רבואתא °ה"מ שפחה דאחרים דומיא דעובדת כוכבים דלית ליה קנין בגוה אבל שפחה דידיה לא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואיתמר משמיה דרב נטרונאי גאון הכי הא דתנן *וכל מי שאין לה עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמוה ואי זו זו ולד שפחה ועובדת כוכבים ה"מ שפחה דאחרים דומיא דעובדת כוכבים דלית ליה קנין בגוה אבל בא על שפחה דידיה וילדה ממנו בת אע"ג דלא נקיטא גט חירות בתו היא דאמור רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם בא עליה חייב משום בתו ואם בא עליה בנו חייב משום אחותו וחזינן לגאון אחר דמספקא ליה מילתא ומתוך דבריו נקטינן בהא מילתא לחומרא לגבי איסורא דהיכא (ב) דאית ליה איתתא ומית ולית ליה זרעא אלא האי דאוליד מן השפחה נקטינן לחומרא א וחולצת ההיא איתתא ולא מתיבמת ולענין ממונא נקטינן לקולא ולא ירית ליה אבל איהו גופיה לא מזבני ליה יורשין ואי בעא למיסב בת ישראל מצריכין גט שחרור ואי קדיש מקמי גט שחרור מצריכינן לה גיטא מיניה ואי בעי למנסב שפחה לא שבקינן ליה: מתני׳ *) ג׳מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע אי זו מהן קידש נותן גט לזו וגט לזו מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ (ג) ואחד מיבם קדמו וכנסו אין מוציאין ב] מידן: גמ׳ שמעת מינה קדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין הכא במאי עסקינן שהוכרו ולבסוף נתערבו האי קושיא והאי פירוקא אליבא דרבא הוא דסבר קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין ולית הלכתא כותיה דקיימא לן כאביי ביע"ל קג"ם והא חדא מינייהו הלכך בין הוכרו בשעת קידושין ולבסוף נתערבו בין לא הוכרו כלל נותן גט לזו וגט לזו כפשטא דמתני׳: היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם · דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו:

מתני׳

רש"י

קלל אביו חייב מיתה: גמ׳ ואם לאו יבא עשה כו׳. וכאן אי אפשר לקיים העשה בלא דחיית הלאו ואין לומר דאפשר בחליצה דחליצה במקום ייבום לאו מצוה היא: תהיה לאדוניה. הם עבדים כמותה שנגררים אחריה: כי יסיר את בנך. מדלא כתיב כי תסיר שמע מינה ה"ק בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי אבל אבתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרינן ביה לא תסיר בת העובד כוכבי׳ את בנך שתלד מאחרי דבנך הבא מן בתך שעובד כוכבים בא עליה קרויה בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים שילדה מבנך קרוי בנך אלא בנה: לחייבו. על מכתו וקללתו: אין הבן נעשה שליח. אם נתחייב האב בבית דין מלקות או נידוי אין הבן נעשה שליח בב"ד להכותו ולקללו: דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. וסתמא שיחררה ולשם קדושין בא עליה: מתני׳ ואינו יודע איזה קידש. אסור בשתיהן דכל חדא וחדא איכא למימר זו אחות אשתו: חולץ לשתיהן. דלא ידע איזה יבמתו ומיחלץ חדא ויבומי חדא לא דאחות חלוצה אסורה מדרבנן בחייה ויבומי ברישא נמי לא דדילמא לאו זו היא יבמתו ופגע באחות זקוקתו: היו לו שנים. שני אחין אחד חולץ תחלה אחת והשני אם רצה לייבם שנייה מייבם דאם זו יבמתו שפיר ואם אחותה היא לא פגע באחות זקוקתו דחליצה אפקעה לזיקה: קדמו וכנסו. קודם שנמלכו בב"ד אין מוציאין מידן דכל חד אמר אנא שפיר נסיבנא ואפי׳ אם אירע ליה שראשון לייבום כנס אחות זקוקתו השתא היא אסורה ומשבא אחיו ויבם השנייה שהיא יבמתו פקע זיקתה מאידך למפרע: גמ׳ שלא נמסרו לביאה. שאין סופן לביאה דס"ד דמתניתין איירי בדלא הוה ידיע בשעת קידושין איזהו קידש כגון דאמר הרי אחת מכם מקודשת לי ועשו שתיהן שליח לקבל קידושין ואלו אין סופן לביאה דכל חדא קיימא בספק אחות אשה: שהוכרו בשעת קידושין. ויודע הוא איזה קידש לכך מסורין לביאה ניהו ואלו הקידושין: והדר יבומי. אידך ממה נפשך כדפירשתי: אבל יבומי חדא ברישא. והדר חליץ את שני לאידך לא דקמא כי יבם דילמא פגע באחות זקוקתו:

מתני׳

נמוקי יוסף

וכמו מאן יבמי אלא כתבו ביו"ד למדרש עיין עליו דאם יש [לו] בן בעולם פטורה וכן הדין (ב) את אפי׳ פסול: וליטמא לו. דאע"ג דכהן אינו מטמא לאשתו פסולה היינו משום דהתם שארו אמר רחמנא וכיון דפסולה היא לאפוקי קיימא ולאו אשתו היא אבל אחין כולם ילאו מאב אחד הלכך אם כהן הוא ולו אח ממזר מטמא לו: חוץ ממי שיש לו מן השפחה וכו׳ (ג) האשה וילדיה. שהולדות הולכין אחריה וכמי שאינם בניו לזכר כלל אלא דינם כדינה: כי יסיר. מדלא כתיב כי תסיר ש"מ אבתך לא תתן לבנו קאי וה"ק כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד היא מאחרי אלמא בנך הבא מן העובד כוכבים שילדה לו בתך קרוי בנך והא דלא חיישינן לשמא יסיר האשה משום שדרך הבעל להניחה לעבוד לכל מי שתרצה: ואין בנך וכו׳. דולדה כמוה ואם אותו הולד עובד עבודת כוכבים אין אנו חוששין לו דלאו בר ישראל הוא כלל ומשום הכי לא אמר קרא כי תסיר את בנך: וחייב על מכתו וכו׳. ואמאי חייב הא אביו לאו עושה מעשה עמך שהרי בא על הערוה והוליד ממזר: בשעשה תשובה. ונהי נמי דעונו גלוי כל זמן שהממזר קיים מיהו מתשובה ואילך בכלל עושה מעשה עמך וכתב רבינו אלפסי ז"ל וז"ל והני מילי לענין חיובא אבל לענין איסורא אפילו לא עשה תשובה אסור לבן להכות לאביו ולקללו דגרסי׳ פ׳ אלו הן הנחנקין אמר רבה בר רב הונא וכן תנא דבי ר׳ ישמעאל לכל אין הבן נעשה שליח לאביו לא לקללו ולא להכותו חוץ ממסית ומדיח שהרי אמרה תורה לא תחמול ולא תכסה עליו ע"כ: וכתב ז"ל עלה דהא דתנן חוץ ממי שיש לו מן השפחה קא אמרי רבוותא ז"ל ה"מ שפחה דאחרים דומיא דעובד כוכבים דלית ליה קנין בגווה אבל שפחה דידיה לא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואיתמר משמיה דרב נטרונאי גאון ז"ל הכי הא דתנן וכל מי שאין לה עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמוה ואי זו זו ולד שפחה ועובדת כוכבים ה"מ שפחה דאחרים דומיא דעובדת כוכבים דלית ליה קנין בגוה אבל אם בא על שפחה דידיה וילדה ממנו בת אע"ג דלא נקיטא גט חרות בתו היא דהא אמרו רבנן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ואם בא עליה חייב עליה משום בתו ואם בא עליה בנו חייב עליה משום אחותו וחזינן לגאון אחר דמספקא ליה מלתא ומתוך דבריו נקטינן בהא מילתא לחומרא גבי איסורא דהיכא דאית ליה אתתא ומת ולית ליה זרעא אלא ההיא דאוליד מן השפחה נקטינן לחומרא וחולצת ההיא איתתא ולא מתיבמת ולענין ממונא נקטינן לקולא ולא ירית לה אבל איהו גופיה לא מזבני ליה יורשין ואי בעי למנסב בת ישראל מצריכין ליה גט שחרור ואי קדים מקמי גט שחרור מצריכין לה גט מיניה ואי בעי למנסב שפחה לא שבקינן ליה: מתני׳ מי שקדש אחת משתי אחיות נותן גט לזו ולזו. דכל חדא וחדא איכא למימר זו אחות אשה: חולץ לשתיהן. דלא ידע אי זו היא יבמתו ומחלץ לחדא ויבומי לחדא לא דאחות חלוצתו אסורה לו מדרבנן בחייה ויבומי ברישא נמי לא דדילמא לא זו היא יבמתו וקא פגע באחות זקוקתו דהוית כאשתו: היו לו שנים אחד חולץ. תחלה לאחת: והשני אם רצה ליבם לשניה מיבם. דאם זו יבמתו שפיר ואם אחותה היא לא פגע באחות זקוקתו דחליצה אפקעתא לזיקתא ולא גזרו אטו מיבם ואח"כ חולץ כיון דאפי׳ הוה הכי לא מיפסל כדקתני השתא (ד) קדמו וכנסו וכו׳. קודם שנמלכו בב"ד: אין מוציאין מידם. דכל חד וחד אומר אנא שפיר נסבי ואי נמי הוי איפכא (ה) הראשון ליבום כנס אחות זקוקתו השתא הוא דהואי אסירא ומשבא אחיו ויבם השני׳ שהיא יבמתו פקע זיקתה מאידך למפרע. ושמעי׳ מדלא קתני ברישא גבי מת ולו אח אחד וכו׳ חלץ לאחת מהן וכנס לחברתה לא יוציא כדקתני הכא אין מוציאין משמע אפילו בדיעבד יוציא משום דלמא כנס אחות חלוצתו ואע"ג דספקא דרבנן היא דדילמא כדין יבם אפילו הכי קנסו רבנן בדיעבד דגזרו באחות זקוקה אטו אחות אשה דאורייתא שהיא בכרת וגזרו באחות חלוצה אטו אחות גרושה דאורייתא שהיא בכרת לפיכך אלמוה לגזירתם להוציא אפי׳ על הספק ואפי׳ בדיעבד כל היכא דאיכא ספקא שהיא באיסור תחתיו: גמ׳ קדושין שאין מסורין וכו׳. שאין סופן לביאה דקס"ד דמתני׳ בשלא (ו) הכירו ובשעת קדושין לא הוה ידע הי מינייהו כגון דאמר ג] אחת מכם מקודשת לי ועשו שתיהן שליח לקבל קידושין (ז) אלו אין סופן לביאה דכל חדא קיימא עליה בספק אחות אשה ומדקתני נותן גט לזו וגט לזו אלמא דחדא מיהא מקודשת ומשום ספק דלא ידע הי מינייהו בעי למיתב גטא לתרווייהו אלמא קידושין הן ופלוגתא דאביי ורבא היא בקידושין (דף נא.): בשהוכרו וכו׳. בשעת קדושין ויודע היה את מי מקדש הלכך מסורין לביאה הוו והלו קדושין וכתב הרי"ף ז"ל האי קושיא ופירוקא אליבא דרבא הוא דסבר קדושין שאין מסורין לביאה לא הוו קדושין ולית הלכתא כוותיה דקי"ל כאביי ביע"ל קג"ם והא חדא מינייהו הלכך בין הוכרו בשעת קדושין ולבסוף נתערבו בין שלא הוכרו כלל נותן גט לזו וגט לזו כפשטה דמתני׳ ע"כ: פי׳ והדר יבומי ממה נפשך כדפירשנו במתני׳: דקא פגע. דילמא פגע

שלטי הגבורים

וכן אין לו עיין עליו ומדמפטר פטר מיזקקנמי זקיק ולא ילפי׳ אחוה אחוה מבני יעקב למעוטי פסולין והא דבת פוטרת כתב בעל הלכות דילפי׳ נמי מבן אין לו עיין עליו ועי"ל דבת נפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי מאחר שיש לו זרע כשר ובת הבן ובן הבת נפקא לן מהא דדרשי׳ גבי נחלה (ח) בן ובן הבן ובן בת הבן כי הדדי נינהו לענין יבומי נמי כי הדדי נינהו דהכי נמי אמרי דבת קודמת לאחיו לנחלה (ט) ומהאי טעמא (י) דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו (כ):

א וכ"כ סמ"ג כרבינו ומיי׳ פליג וכ׳ דדברים אלו רחוקים בעיניו מאד מדרכי התורה ואין ראוי לסמוך עליהן כי כל זונה חזקה שנבעלה לשם זנות עד שיפרש שהוא לשם קדושין וא"נ בשפחה ועובדת כוכבים שאינה בת קדושין שאין תופסין בה כלל והרי הבן מהם בחזקת עובד כוכבים ועבד עד שיודע בודאי שנשתחררה אמו או נתגיירה הלכך בן משפחתו אינו פוטר מן היבום והרא"ש וטור הסכימו לדברי רבינו:

לשון ריא"ז

היה לו בן משפחה כנענית ומן העובדת כוכבים הרי בנה כמוה ואינו קרוי בן אביו לכל דבר בין שהוליד בן משפחתו בין שהוליד בן משפחה אחרת כמבואר בקונטרס הראיות וכן מה שאמרה תורה ערות אחותך לא תגלה אפילו נולד לו מן הערוה (ל) נולד מן השפחה ומן העובדת כוכבים הרי כמוה כמו שביארנו. כללו של דבר ישראל שבא על השפחה ועל העובדת כוכבים ולדם כמוה לכל דבר ואין בו משום קדושת ישראל: וכתב הרא"ש ז"ל ורואה אני דברי רב נטרונאי מהא דאמרינן בפרק הבולה אמר רבי זירא אמר רב אסי אמר רבי חנינא א"ר עבד שנשא אשה בפני רבו יצא לחרות. ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט שיחרור א"ר יוחנן כל כך יש בידך ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו ר"מ אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת כדאמר (רבא) [רבה] בר שילא כשרבו הניח לו תפילין הכא נמי כשרבו השיא לו אשה ומי איכא מידי דלעבדי׳ לא עביד איסורא ואיהו עביד איסורא א"ר נחמן בר יצחק הכא במאי עסקינן דאמר לה נאי והתקדשי בו ר"מ סבר יש בלשון הזה לשון שיחרור ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון שיחרור אלמא אפילו לרבנן אי לא אמר נאי והתקדשי בו נפקא לחירות משום דלא עביד איסורא הלכך הבא על שפחתו ודאי שיחררה מעיקרא ולא מפלגינן בין בא עליה דרך נישואין ובין בא עליה דרך זנות והרמב"ם ז"ל לא נראו לו דברי הגאונים ואין דבריו נראין (מ):

חדושי אנשי שם

זוקקין אשתו לאחי המומר לעבודת כוכבים לחליצה ויבום וע"ז מסיק הנ"י דאפילו שחטא ישראל הוא בקדושין ודו"ק וכן מבואר דין זה בטור אבן העזר סימן קנ"ז דאשת מומר זקוקה לחליצה ויבום ולא כדעת רב יודא גאון עיין שם:

עין משפט

א מיי׳ פרק ה מהל׳ ממרים סמג לאוין מט טור יו"ד סימן רמא:

ב מיי׳ פ"ק מהל׳ יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סימן קנו:

ג מיי׳ פרק ח מהל׳ יבום טור אבן העזר סימן קנו:

הגהות הגר"א [הגהות חו"י]

(א) וקי"ל על זה גמרא דפרק הריבית דפריך וכהנ"ג מי מיחייב לאהדור גבי הניח להם אביהם פרה וכו׳. וי"ל דאינו חייב לכבדו ומ"מ להכותו אסור עט"ז ביו"ד סי׳ רמ ס"ק יז ומ"ש שם בחידושי בזה: (ב) אם שא"כ אם מת הבן הבא מן השפחה אחיו משא אלמנתו בממ"נ אם מת בלא זרע קיימא ודו"ק: (ג) דשפיר קרינן בשעת נפילה יבמה יבוא עלי׳ רק שמפני הספק אינו יכול עי׳ לקמן בהרי"ף דף ט ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) וה"מ כצ"ל: (ב) בהא כצ"ל: (ג) וכו׳ הס"ד: (ד) השתא הס"ד: (ה) שהראשון כצ"ל: (ו) הוכרו כצ"ל: (ז) נ"ב קדושין: (ח) נ"ב בן אין לו עיין עליו לרבות בן הבן ובת הבן ומדלענין נחלה כו׳: (ט) מהאי כצ"ל: (י) מדלענין כצ"ל: (כ) נ"ב עכ"ל: (ל) נ"ב אבל: (מ) נ"ב עכ"ל:

נוסחאות כ"י א] ומאי קרי: ב] אותן מידן: ג] הרי אחת:

נר מצוה · תורה אור

מתני' שנים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע אי זו קידש וזה אינו יודע אי זו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן ב' גיטין מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה אחד ולזה שנים היחידי חולץ לשתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מיבם קדמו וכנסו אין מוציאין אותן מידן לזה ב' ולזה ב' אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת אחיו של זה מיבם °חלוצתו של זה ואחיו של זה מיבם חלוצתו של זה קדמו שנים וחלצו לא ייבמו שנים אלא אחד חולץ ואחד מיבם קדמו וכנסו אין מוציאין אותן מידן : [דף כד.] *מצוה בגדול ליבם ואם קדם הקטן זכה : גמ' אחד חולץ ואחד מייבם דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו : לזה שנים ולזה שנים וכו' : ומ"ש מהא דתנן ארבעה אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות התם משום זיקה הכא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמי ליה : קדמו וכנסו א אין מוציאין מידן · תאני שילא ואפילו שניהם כהנים מ"ט איסור חלוצה לכהן מדרבנן הוא וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן : [כג] ^א מצוה בגדול ליבם ת"ר °והיה הבכור מכאן שמצוה בגדול ליבם [דברים כה] אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא אם שמו יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו המת ונאמר להלן °על שם אחיהם יקראו בנחלתם [בראשי' מח] מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן נחלה ולא ימחה שמו מישראל פרט לסרים ששמו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי ג"ש ואפיקתיה לגמרי : [כג] מתני' ב*הנטען מן השפחה [דף כד:] ונשתחררה מן העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען

רש"י

מתני' שנים שקידשו כו'. והם נכרים זה לזה : זה חולץ לשתיהם כו'. דכל חד אסור ליבומי דילמא פגע באחות זקוקתו : היחיד חולץ לשתיהן. ולא מייבם דילמא באחות זקוקה פגע וגם לאחר שחלץ אסור לכנוס השנייה משום אחות חלוצה לכך יחלוץ תחילה לשתיהן להוציא אותה שהיא יבמתו מאיסור יבמה לשוק : והשנים אחד חולץ. לאפקועי זיקה מאחיו ותשתרי השנייה לאידך ממה נפשך כדפי' : אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה. ממה נפשך אם היא לאו יבמה שפיר נסיב לה כי אחיו הפקיע זיקה כי חלץ כבר לאחותה שהיתה יבמתה וגם משום איסור יבמה לשוק אין בה כי כבר חלץ לה אחי המת ואם היא יבמתו שפיר נסיב לה : קדמו שנים. אחים של האחד וחלצו לשתיהן משום דלא ידעי איזו יבמתו לא ייבמו השנים אחי האחד דקמא דנסיב איכא למיחש שמא היא אחות זקוקתו אלא אחד חולץ תחלה והשני מייבם השנייה ממה נפשך כו' כדפרישית : ואם קדמו. אלו השנים האחרונים וכנסו אחר חליצת שנים הראשונים ולא באו לימלך בבית דין : אין מוציאין מידן. כדפרישית לעיל דאיכא למימר קמא שפיר קא נסיב וגם בתרא ואי נמי הוי איפכא דקמא נסיב אחות זקוקה כשייבם השני את אחותה הסיר הזיקה ואיסורא דעבד עבד: גמ' ומאי שנא מהא כו' ולא מתייבמות. וקתני סיפא (א) אם קדמו וכנסו יוציאו והכא קתני אין מוציאין מידן : התם משום זיקה. כלומר כיון שנאסרה תחלה משום אחות זקוקה ונאסרה שעה אחת הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה : הכא. אותה שנאסרה משום אחות זקוקה לאו יבמתו היא וכי פקע איסור אחות זקוקה ביבום אחותה הרי זו מותרת ועומדת דלאו אשת אח היא הלכך מספיקא לא מפקינן לה דלכל חד וחד אימר דידיה מתרמיא ליה : ואפילו שניהם כהנים. דחד מיניהו (לאו) [וודאי] חלוצה נסיב דהא ארוסת נכרי חלוצה מאחד משני אחין כדקתני קדמו שנים וחלצו דמדאורייתא לא אסרינן חלוצה לכהן אלא מדרבנן והכא כיון דלכל חד אינה אלא ספק שמא בא זה על יבמתו גמורה לא גזור רבנן לאפוקה מספק : מכאן שמצוה בגדול. והכי דרים ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור המייבם יהיה הבכור : אשר תלד. אותה יבמה תהא ראויה לילד פרט לאיילונית : יקום. המייבם על שם אחיו המת לנחול אותו ולא יחלקו אחיו עמו : אתה אומר לנחלה. דהאי יקום ביבם משתעי או אינו אלא בבן שיוליד משתעי שאם היה המת שמו יוסף קורין הולד יוסף כו' : אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ואע"ג דדרשינן ליה לדרשה אחרינא מידי פשוטו מיהו לא נפיק לגמרי : ואפיקתיה לגמרי. שאין [צריך] לקרות בנו בשם אחיו המת והכי הוי גמיר מרביה : מתני' הנטען. הנחשד : הרי זה לא יכנוס. משום לעז שלא יאמרו אמת היה הקול

נמוקי יוסף

פגע : מתני' שנים שקדשו שתי אחיות (א) שנים והם נכריים : זה חולץ לשתיהן. דכל חד מינייהו אסור ליבומי דדלמא באחות זקוקתו פגע : היחיד חולץ (ב) כדפרש' לעיל שא"א לו ליבם לו קודם חליצת שניה משום אחות זקוקה ולא לאחר חליצה משום אחות חלוצה לפיכך הואיל ואסור ליבם יחלוץ תחלה לשתיהן כדי להוציא אותה שהיא יבמתו מאיסור יבמה לשוק : והשנים אחד חולץ. לאפקועי זיקה מאחיו אם זו יבמתו ותשתרי אחותה לשני ממה נפשך אם יבמתו היא שפיר ואם אחותה היא פקע זיקת היבמה מינה בחליצת אחיו : (ג) חלוצתו של זה. ממה נפשך אם זו יבמתו שפיר נסיב שהרי אחיו לא חלץ לה אלא לאחותה שלא היתה יבמתו ואיכא כלום ואי לאו יבמתו היא שפיר נסיב נכרית (ד) היא דאי משום אחות זקוקה ליכא שהרי חלץ אחיו לאחותה שהיא יבמתו ופקע זיקה ואי משום יבמה לשוק הרי חלצה זו מן (ה) אחי בעלה : קדמו שניהם ב' אחין (ו) וחלצו. לשתיהן משום דלא ידעי אי זו (ז) יבמתו : לא ייבמו השנים. אחי (ח) האחד זה את זו וזה את זו דקמא דנסיב איכא למימר זו היא אחות זקוקתו (ט) אלא אחד חולץ תחלה לאחת ואחד מיבם לשניה ממה נפשך אם יבמתו היא שפיר ואי לאו (י) באחות זקוקתו לא פגע שהרי חלץ אחיו ליבמתו ויבמה לשוק נמי לא הויא שהרי היא חלוצה מאחי בעלה : קדמו וכנסו. אם קדמו אלו שנים (כ) אחרונים וכנסו אחר חליצת שנים האחרים ולא באו לימלך לבית דין (ל) אין מוציאין מידם כדפרישית שהרי אין כאן אלא ספק איסור אחות זקוקה בנשואי ראשונה (מ) ואיכא למימר קמא דנסיב יבמתו היא ושפיר נסיב ובתרא נמי שפיר נסיב נכרית וא"כ הוה איפכא (נ) וקמא פגע באחות זקוקה כיון שבא שני ויבם פקע זיקתה מאחיו והותרה לו אשתו ואיסורא דעבד עבד: מצוה בגדול ליבם. לשון הריטב"א ז"ל אומר היה מורי הרמב"ן שזהו כשהגדול הגון לה אבל אם אינו הגון ואחד מן האחרים הגון מצוה באחרים יותר ממנו ומיהו אם רצה הגדול לחלוץ חולץ למאן דאמר [דף לט:] מצות חליצה קודמת למצות יבום וכל שיש לגדול אשה אחרת בזמן הזה אין המצוה בו דקטטה ומריבה איכא בבית וכיבם שאינו הגון דמי לגבי אידך ע"כ : גמ' דקא פגע. אי מיבם ברישא דילמא פגע באחות זקוקתו כדפירשנו במתני' : הרי אלו חולצות ולא מתיבמות. זו הוא גירסת רבינו אלפס ז"ל ורוב הספרים ולהך גרסא הקושי' מדקתני שאין מתיבמות שתיהן וקס"ד שסורת הדין שזה חולץ וזה מיבם דהא בחליצה דקמייתא פקעה זיקה דאידך אלא דגזרינן חולץ ואחר כך מיבם אטו מיבם ואחר כך חולץ ולהכי פרכינן דמאי שנא במתני' דשרינן זה חולץ וזה מייבם ולא גזרינן אטו מייבם תחלה ופריק התם ודאי דתרוייהו יבמות נינהו אבל הכא דליכא אלא חדא יבמה ודאי כי מייבם והדר חליץ דילמא לא עביד אסורא כלל לא גזרו חליצה דבתחלה אטו חליצה דבסוף אבל רש"י ז"ל גרים ואם קדמו וכנסו יוציאו ולא פרכינן מדקתני חולצות ולא מתיבמות אלא מ"ש דהתם עשו חיזוק לתקנתא אפילו בדיעבד והכא לא ונראה שטעם דבריו ז"ל משום דהא אסקה רבי יוחנן בדוכתא דהתם לאו משום גזירה אלא משום דקסבר הוא תנא שכל יבמה שנאסרה בין בשעת נפילה בין לאחר נפילה קודם שתחלוץ עשאוה חכמים כאשת אח שיש לה בנים דשוב אין לה היתר ואפי' חללו לחברתה דפקע זיקתה לא תחזור להתירה. ופריק דהתם אי למאן דאמר יש זיקה הא נאסרה משום אחות זקוקה אי למאן דאמר אסור לבטל מצות יבמין ואי מייבם האי הדא דילמא מיית אחיו קודם שיבם ותלא מזה משום אחות אשה ונמצאת מצות יבמין בטלה על ידינו מיבום ומחליצה (ס) שהרי נאסרה משום כך ושוב אין לה היתר ואפילו בדיעבד נמי עומדין באיסורן מדרבנן כדאמרן אבל הכא הא דאסרינן משום ספק אחות זקוקה לאו אשת אח היא וכל דפקע זיקתה ע"י חליצת אחותה או יבום שלה הותרה לגמרי אפילו לכתחלה (ע) ואינו ראוי לגזור על ספקה בדיעבד כלל כיון דקא פקעה זיקתה (פ) ומספקא לא מפקינן לה דאימא כל חד וחד דידיה איתרמיא ליה ונמצאת מצות יבום מקויימת : ואפילו שניהם כהנים · דחד מינייהו ודאי חלוצה נסיב דהא ארוסת הנכרי חלוצה היא מאחד משני אחין כדקתני קדמו שנים וחלצו : מצוה בגדול. הכי דרים ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור כלומר המייבם יהיה הבכור : אשר תלד. ואותה יבמה תהא ראויה לילד פרט לאיילונית : יקום. היבם על שם אחיו לנחול אותו ולא יחלק אחיו עמו כלל : אתה אומר לנחלה. והאי יקום ביבם משתעי. בגמרא [דף כד:] אמרינן הכא אלא בכור למאי הלכתא לגריעותא מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף יבם אינו נוטל בראוי כבמוחזק. כלומר כיון דבכור לאו דוקא אלא גדול לכתוב גדול ופריק דנקיט בכור לגריעותא לומר דמה בכור אינו נוטל חלק בכור בנחלה הראויה לבוא להם לאחר מיתת אביהם אלא במה שמוחזק ביד אביהם במותו דכתיב [דברים כא] בכל אשר ימצא לו אף יבם הנוטל פי שנים בנכסי אביו חלקו וחלק אחיו המת אינו נוטל בראוי כבמוחזק : כתב הריטב"א ז"ל עיקר הדין דכשמת בחיי אביו אין לו ליבם כלום בנכסי האב מחמת המת כלל ובנכסי האח המת הוא שנוטל ובלבד בנכסים שהיו מוחזקים לו אבל לא בראוי לו אם מת בחיי אביו או בחיי אבי אביו יד כל האחין שוין בו וכן פירשו כל המפרשים ז"ל ועיקר : או אינו אלא בבן שיולד לו משתעי שקורין בשם המת : פרט לסרים. כלומר לסרים חמה ששמו מחוי על אח כזה לא הקפידה תורה להקים שם כיון שבא ממעי אמו לקוי. טוב ממנו הנפל אבל אם נסתרס על ידי אדם חסה עליו תורה על שנמחק שמו על ידי מקרה רע : אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ואע"ג דדרשינן ליה לדרשה מידי פשוטו מיהא לא נפיק לגמרי : גזירה שוה. דשם אחיו לנחלה על שם אחיהם יקראו בנחלתם (צ) אפיקתיה לגמרי. שאין צריך לקרות בנו בשם אחיו המת והכי גמירא (ק) לה מרביה : מתני' הנטען. החשוד כלומר שטוענין עליו דברי לעז מזו השפחה או העובדת כוכבים ונשתחררה השפחה או העובדת כוכבים נתגיירה שהן ראויות לבא בקהל : לא ישאנה. משום לעז שלא יאמרו אגלאי מילתא למפרע שאמת היה הקול הראשון וכתיב [משלי ד] הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך : ואם כנס לא יוציא. דברננה לא מפקי אשה מתותי בעלה דכתיב [שם ג] דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ולאו דוקא רננה אלא אפילו בא על השפחה ועל העובדת כוכבים בודאי ובתוספתא [פרק ד' דיבמות] קתני לה הכי בהדיא וטעמא דלא יוציא דכיון שנתגיירו וקבלו עליהן חזקה הוא דאגב אונסייהו גמרו וקבלו דגמרא גמיר לה דלאחד האיש שנתגייר לשם אשה ולאחד האשה שנתגיירה לשם איש גרים גמורים הם וכיון דגיורת מיהא

שלטי הגבורים

א וכתב הרא"ש דוקא הכא שכל אחד אומר כנסתי הזקוקה אבל מי שעבר ויבם אחות זקוקתו בודאי יוציא כיון שבא עליה באיסור בודאי צריך להוציא ואפילו הכי דוקא שקדמו וכנסו קודם שנמלכו בב"ד אבל אם נמלכו בב"ד ואמרו להם שיחלוץ האחד וייבם השני והלכו שניהם ויבמו יוציאו כיון שעברו על דברי בית דין :

הגהות הב"ח

(א) תי' שנים נמחק : (ב) כדפרישית כצ"ל : (ג) נ"ב אחיו של זה מייבם: (ד) תי' היא נמחק: (ה) נ"ב היחיד שהוא : (ו) נ"ב של אחד : (ז) נ"ב היא : (ח) האחר כצ"ל : (ט) זקוקתו הס"ד : (י) נ"ב יבמתו היא : (כ) האחרונים כצ"ל : (ל) לבית דין הס"ד : (מ) דאיכא כצ"ל : (נ) דקמא כצ"ל : (ס) הרי כצ"ל : (ע) אינו כצ"ל : (פ) זיקתה והלכך מספיקא לא כצ"ל : (צ) בנחלתם הס"ד ואחר כך מה"ד ואפיקתה וכצ"ל : (ק) והכי הוה גמירא ליה מרבי' כצ"ל :

הגהות חו"י

(א) זה פרש"י מצא"כ לדעת הרי"ף עיין נ"י :

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סי' קסא קסו :

ב מיי' פרק כד מהלכות אישות ופרק י' מהל' גירושין סמג עשין מח טור אבן העזר סימן יא קעה :

מיהא הויא ומותרת היא לו ל"ש יש לה בנים ממנו או אין לה בנים לא יוציא וכן כתב הרמב"ן ז"ל : הנטען מאשת איש. אמרינן בגמרא כגון שיש עדי ביאה ממש ולפיכך מוציאין ב"ד אותה מתחת ידו דהא אסורה ליה מדאורייתא כדדרשינן בסוטה (דף כח.) ונטמאה ונטמאה שני פעמים אחת לבעל ואחת לבועל דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל אבל בלא עדי ביאה לא מפקינן לה משום קלא דלא פסיק ולא משום דבר מכוער : גמ' במה דברים אמורים. דאם כנס הנטען יוציא : בשאין לה בנים. מבעלה הראשון אבל יש לה בנים מן הראשון לא תצא דכי מפקינן לה קא מחזקינן לקלא קמא ועבדינן להו ממזרים כך פרש"י ז"ל אבל רבינו אלפס ז"ל פירש בשאין לה בנים מן הנטען אלמא דחיישינן ללעז הבנים שיש לה עתה מן הנטען (ב) ואם באו עידי טומאה אפי' וכו'. מלשון הברייתא הוא ולפיכך הקשו ז"ל פשיטא דאיסורא דאורייתא לא שרינן משום חשש לעז בנים ותרצו דאע"ג דעדים אנו אינם יודעים אם היה באונס או ברצון אשמעינן דתצא ולא אמרינן אולי אנוסה היתה וספיקא לקולא משום בנים דאוקי אתתא בחזקת כשרה קמ"ל דאדרבה התם מוכח בחזקת רצון היא והכי מוכח בהדיא פרק קמא דכתובות (דף ט.) גבי הא דאמר רבי אלעזר האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו ואמרינן משום דפתח פתוח כעדים דמי וכל היכא דאיכא עדי בעילה קרי להו עדי טומאה משום דהכי הוי (ג) דין ביאתו מסתמא. והשתא הדרינן לקושיין דמשמע מהברייתא דמתני' דאם כנס יוציא לא מיירי בעדי

רש"י

הקול הראשון: הנטען על אשת איש והוציאוה. ב"ד מבעלה בשביל זה שאסרה עליו והלך זה וכנסה : יוציא. דמדאורייתא אסורה לבועל דדרשינן ונטמאה שלשה פעמים במס' סוטה : גמ' ובעדים. הא דתנן יוציא זה החשוד שכנסה שיש עדים שזינתה כדמפ' : הוציאוה. משמע שבית דין הוציאוה : דאלמא מפקינן מן הנטען בלא עדי טומאה. היכא דאין שם בנים אבל (א) יש לה בנים מן הראשון לא ולא כאלפס דפירש מן הנטען דאי תלא ומפקינן לה מחזקינן לקלא ומשוינן להו ממזרין : אוקמה לה כר'. דאמר מפקינן לאשה מבעל בקול כל דהו : רוכל. מוכר בשמים לנשים : יוצא. מן הבית ומצא זה אשתו שחוגרת בסינר : מכוער הדבר. שלא התירתה מעליה אלא לזנות : סינר. כעין מכנסים שהנשים חוגרות לצניעות: רוק למעלה מן הכילה. ארוכל יוצא קאי ומצא הבעל רוק

הנטען מאשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנס יוציא : גמ' אמר רב ובעדים כלומר אם הוציא אותה בעלה בעידי טומאה מחמת זה הנטען וכנסה זה הנטען מוציאין אותה מתחת ידו אבל אם הוציא אותה בעלה בלא עידי טומאה אלא בעדי דבר מכוער בלבד וכנסה זה הנטען א אין מוציאין אותה מידו ודייק רב מדקתני הוציאוה ולא קתני הוציאה מכלל דבית דין הוציאוה ובית דין אין מוציאין אלא בעדים ואותבינן עליה דרב מהא דתניא במה דברים אמורים בשאין לה בנים מן הנטען הוא שמוציאין אותה מידו אבל אם יש לה בנים מן הנטען לא תצא ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא דאלמא מפקינא לה מן הנטען בלא עדי טומאה ואוקמה רב כרבי דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר א"ר הואיל ומכוער הדבר תצא רוק למעלה מן הכילה א"ר הואיל ומבוער הדבר תצא (א) ב *והלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרבי קשיא הלכתא אהלכתא דהא רב לא מפיק לה מן הנטען אלא בעדי טומאה ורבי מפיק לה בעדי דבר (דף כה.)

טומאה וקשיא לרב דאוקמא דוקא בעדי טומאה אבל אי ליכא עדי טומאה אלא שהוציאה הבעל משום שלבו נוקפו וכנסה הנטען אין מוציאין אותה מידו: הא מני. רב תירץ דהך ברייתא ר' תנא לה דסבר דמשום עדי דבר מכוער תצא: רוכל. מוכר לנשים בשמים להתקשט בהן : יוצא מן הבית ומצא זה את אשתו שהיתה חוגרת עצמה בסינר : מכוער הדבר. שלא התירתו מעליה אלא לזנות : סינר. כעין מכנסים שהיו חוגרות הנשים לצניעות : רוק למעלה מן הכילה. ארוכל יוצא קאי ומצא בעל רוק בגג הכילה שעל מטתו מכוער הדבר שאין דרך לרוק למעלה אלא השוכב ופניו למעלה הלכך זנתה זו ורקקה בשעת תשמיש : מנעלין הפוכין. (ד) הופכין פיהן למטה כדי שלא יכירם הרואה ופירש בגמרא דלא הוו שם המנעלים השתא אלא שהיה ניכר מקום הפיכתן בעפר של תחת המטה : והלכתא כוותיה דרב. דלא מפקינן מנטען אלא בדאיכא עדי טומאה ממש כדמשמע לישנא דמתניתין דתני הוציאוה דמשמע ב"ד וב"ד כי מפקי בעדי דבר ברור מפקי ולא קתני הוציאה דהוה משמע בעל דאילו בעל מצי לאפוקה משום קלא כדאיתא בסמוך : והלכתא כוותיה דרבי. דמפיק לה בעדי דבר מכוער : קשיא הלכתא אהלכתא ל"ק בקלא דלא פסיק ועדי דבר מכוער דאיכא תרתי לגריעותא מפקינן מנטען כרבי ודוקא כשאין לה בנים כדקתני בברייתא דאוקימנא כוותיה אבל כי ליכא תרתי אלא חדא ואפי' (ה) עדי דבר מכוער כיון דפסיק קלא עבדינן כרב דלא לאפוקה אפי' מנטען שכנסה דאילו מבעל אפי' בתרתי לגריעותא לא מפקי' מיניה דלא מפקי ב"ד מן הבעל בעל כרחו כשאין לבו נוקפו אלא בעדי ביאה כשמואל דאמר במנאפים עד שיראו כדרך המנאפים ובכלאים עד (שיראו) שיכנס כמכחול בשפופרת אלא דבמנאפים לא בעינן עד שיראו שהכניס : (ו) אמר המחבר מצאתי כתוב במנאפים שוכבים זה על גב זה ואפילו שלא כדרכה ואפילו הערה בה חייב מיתה ונאסרה על בעלה ע"כ. דלענין קלא עדיף בעל דהוה ליה קלא דלבתר נשואין ואילו נטען הוה ליה קלא דמקמי נשואין ואיכא למיחש ליה כדאיתא שלהי מסכת גטין והתם נמי מוכח דב"ד לא מפקי [מבעל] אלא בדבר ברור ממש בעדות כרבי יוחנן בן נורי דאמר [גיטין דף פט.] נאמר כאן ערות דבר ונאמר להלן על פי שנים עדים יקום דבר ועוד דהא אשתו זנתה בעד אחד קיי"ל (ז) דשרי לה עליה אא"כ מהימן ליה ולבו נוקפו כדאיתא בקדושין (דף סו.) ולא עדיפי עדי דבר מכוער מעד אחד בזנות ממש שנאמן באיסורין דעלמא ועוד דלא אסרינן אשה לבעלה אלא על ידי קנוי וסתירה אף (ח) קנא לה בפני עדים ונסתרה בפני עדים ושהתה כדי ביאה היכא שמחל על קנויו (א) קודם סתירה ואין לך דבר מכוער גדול מזה וכן דעת רי"ף והגאונים והרמב"ם ור"ת ז"ל והכא בהכי פליגי רב ורבי דרב סבר דאפי' מנטען אין מוציאין א] אלא בעדי טומאה ורבי סבר דמחמרינן בנטען אף על פי שכנס ואפי' בעידי דבר מכוער גרידא מדחזינן דהחמיר בבעל דאמר תצא ומיהו אפי' רבי כי אמר תצא מן הבעל לאו בעל כרחו קאמר דב"ד לא מפקי אלא בדבר ברור כדאמרן אלא לומר שאם רצה להוציאה הבעל מפני שלבו נוקפו תצא ממנו בעל כרחה [שלא בכתובה] וכעוברת על דת משה ויהודית שהיא יוצאה בלא כתובה אם רצה הבעל להוציאה וכתב הריטב"א ז"ל ולא עוד אלא דהויא צריכה התראה להפסידה כתובתה וזו שיש בה דבר מכוער הוה התראה והכין אמרו בירושלמי [פרק ז דכתובות סוף הלכה ו] (ב) עלה דהא דרוכל וכולן אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת רב אדא בר אהבה בשם רבי מעשה בא לפניו ומה בכך בעיא קומין אפילו רואין אותו נותן פיו על פיה אתא עובדא קומי ר' יוסי ואמר תפוק בלא *פדן פירוש בלא כתובה לומר שאם רצה הבעל להוציאה בלא כתובה רשאי וכל הנהו עובדי (ג) דשלהי נדרים (דף צא:) כעובדא דתחלי ועובדא דגברא דעאלי לביתא וכי אתא מרי ביתא ערק דאמרינן התם דאסירא ליה כולהו בשרצה לגרש ובבא לצאת ידי שמים אבל כשטוען ואומר שאשתו מותרת לו ומכחיש הדבר אין אוסרין אותה עליו אלא בעידי טומאה ממש כדאמרן וכן העלו בתוס' והרמב"ם ז"ל והרא"ה ז"ל והריטב"א ז"ל :

קלא

צ"ל פדן

מפקינן בקול כשאין בנים מן הראשון וכי קאמר נמי ואיבעית אימא מתניתין ר' היא לא שביק לה להך סברא דמעיקרא דלא מפקינן מבעל אלא בעדים אלא ס"ק הך מתניתא דמפקא מנטען בקול ר' היא ורב ס"ל אין דקתני הוציאוה דמשמע בעדים ואפילו מנטען לא מפקינן אלא בעדים אף כשאין לה בנים מן הראשון וכן משמע לקמן דקאמר ורבה בר רב נחמן הוציאוה קתני כלומר מעצמו הוציאה הבעל כיון דליכא אפילו הכי קתני שאם כנס הנטען יוציא אלמא לא מפקינן בקלא מבעל אלא מנטען וכן פר"ח ז"ל וכן בעל הלכות דתלא מרוכל אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ועוד כתב בעל הלכות דאין מוציאין מהבעל עד שיראו העדים בשפופרת והא ליתא דהא אפילו לענין חיוב מיתה סגי אם ראוה העדים כדרך המנאפים כדאיתא בפרק השוכר את הפועלים ואמרי' נמי בספ"ק דמכות ורבנן הכי דייני כשמואל דאמר במנאפים עד שיראו כדרך המנאפים עד שיכנס כמכחול בשפופרת וכיון דבדיני נפשות דכתיב והצילו העדה סגי בהכי כל שכן לאוסרה על בעלה וכן פסק רבינו חננאל ז"ל מראיה זו ונראה דבסתירה לחודה בלא קינוי אע"ג דאדעתא דניאוף אסתתר כי הגהו דשלהי נדרים שריא לבעלה אפילו כי ליכא טעמא כי התם למישרי דהא קי"ל דאין אוסרין על ייחוד וסתירה נמי לא אשכחן בה דאיתסרא בה בלא קינוי אפילו בעדים והא דאיצטריך התם למימר טעמא דאיתתא שרייא אבל טהורה אני שריא אפילו בלא הני טעמי דהתם ואל תתמה היאך מתירין אותה לבעלה הא שוויתה לנפשה חתיכה דאיסורא כיון דאמרה טמאה אני וכי מאכילין לו לאדם דבר האסור לו וי"ל דלפי שראו חכמים קלקול הדורות שהנשים עיניהם באחר ורוב האומרות כן משקרות לכך נראה להם להתירן וכה"ג אמרינן התם בשלהי נדרים אמרה לבעלה טמאה אני לך אמר רב ששת אוכלת בתרומה שלא תוציא לעז על בניה מיהו אפשר לומר דהתם איירי בחוזרת נתנת אמתלא לדבריה. ובשאלתות דרב אחאי בפרשת פנחס אי איכא דבר מכוער וקלא דלא פסוק מפקינן לה בין מבועל בין מבעל דתניא רוכל שיצא כו' ור"ת חזר לפרש כפירוש השאלתות בהאי דקאמר רב ובעדים היינו דאיכא בדבר מכוער משום דקשיא ליה הא דקאמר כי אתא אתר מפסקי לקלא מאי הוה ואי בדאיכא עדי טומאה לא הוו קרי ליה קלא ופלוגתא דרבי ורבנן דרוכל בדבר מכוער בלא עדים אלא בקול ומיהו בבעל שראה דבר מכוער לא ליה אנפשיה חתיכה דאיסורא בהכי אלא בדבר מכוער בעדים דאיכא לעז טפי שיתפרסם ויצא הקול וכלפי כל מה שהקשינו תחילה דלקלא דבתר נשואין לא חיישינן ועוד דאין האשה נאסרת לבעל אלא בקינוי וסתירה ועוד מאי הך ברייתא בד"א כשאין לה בנים גימא דמיירי בעדי דבר מכוער ורבינו מאיר פי' לפי' השאלתות ולפי' ר"ת דהא אמרינן בפ"ק דכתובות בשמעתא דפתח פתוח וליטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא הכי קאמר אשה נאסרת לבעל בעד אחד אלא בשני עדים וקינוי וסתירה אפילו בעד אחד ופתח פתוח כשני עדים דמי הכא נמי נאמר אם יש עדים שראו דבר מכוער כשני עדי טומאה דמי דכיון שראו רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר וכל הני מוכחא מילתא דיש כאן טומאה ומה שהקשה ר"ת דהוי קלא דבתר נישואין ואמרינן בסמגרם דלא חיישינן לקלא דבתר נישואין היינו בלא עדים אבל הכא שיש עדים שראו הדבר מכוער רגלים לדבר כאילו ראוה שנבעלה לה על בעלה בפתח פתוח או בעד אחד אחר קינוי וסתירה ובפיר פריך מהא דתניא בד"א כשאין לה בנים מן הראשון דעל כרחך מיירי כשאין עדי כיעור דאי איכא עדי כיעור אפילו יש לה כמה בנים תצא כמו בעדי טומאה והא דקתני סיפא ואם באו עדי טומאה היינו אפילו לא ראוה שנבעלה ורבי דבר מכוער עדי טומאה קרי ליה ואי בעית אימא מתני' רבי היא והכי קאמר הך מתני' דאסורה בלא עדים שראו דבר מכוער רבי היא דאמר בלא עדים אלא הבעל להודיה ראה רוכל יוצא תצא ואסור לקיימה ופליגי רבנן עליה ואמרי לא מפקינן לא מבעל ולא מבועל ומסיק דהלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרבי הלכתא כוותיה דרב בקלא דפסיק כלומר הא דאמר רב ובעדים שראו דבר מכוער דוקא אבל אם הבעל לבדו ראה דבר מכוער לא מפקינן היינו בקלא דפסיק אבל בקלא דלא פסיק סגי בראיית הבעל לחודה ואל תתמה הא דקאמר רב ובעדים סתם דמפרשינן לה בעדי כיעור דסתם עדי טומאה משמע ואי בעדי כיעור קאמר רב הוה ליה לפרושי וי"ל דרב קאי אמתני' דקתני הנטען על אשת איש ונטען משמע לעז בעלמא וקאמר רב על אותו לעז יש עדים שראו דבר מכוער ויצא הקול שזינתה כך יישב מאיר פי' השאלתות ופר"ת ולי נראה מתוך לשון השאלתות שכתבו ואי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק מפקינן לה מבעל ומבועל דתניא רוכל יצא כו' שלא כיוונו לדברי ר"ת דלרב מפקינן בעדי דבר מכוער מבעל כן מאי האי דקאמרי ואי איכא דבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק תרווייהו למה לי והלא בעדי כיעור לחודיה בלא קלא מפקינן ובקלא דלא פסיק בלא עדי כיעור מפקינן רק שהבעל ראה דבר מכוער ואין לומר דאו או דאי איכא דבר מכוער בשתי עדים או קלא דלא פסיק דאם כן הוה להו לפרושי וקלא דלא פסיק ודבר מכוער בראיית הבעל ועוד דלא הוה להו לאיתויי ברייתא רוכל היוצא מדבר מכוער בשני עדים דהא ברייתא לא איירי אלא מכוער בראיית הבעל ולכן נראה לי שהשאלתות מפרש דברי רב בעדי טומאה וברייתא בעדי דבר מכוער רבי סבר דבעדי דבר מכוער מפקינן מבעל ורב סבר דלא מפקינן מבעל אלא בעדי טומאה ופסיק תלמודא הלכתא כרב בקלא דפסיק שאם ראו עדים דבר מכוער וגם יצא הקול בעיר אבל אם הוא קלא דפסיק לא מפקינן לא מבעל ולא מבועל וכוותיה דרבי בקלא דלא פסיק ובעדי כיעור אבל בראיית הבעל לחוד אפילו בקלא דלא פסיק לא מפקינן ועדי דבר מכוער וקלא דלא פסיק השיב כפתח פתוח או ע"א אחר קינוי וסתירה והא דקאמר כי אתא עד אחד ואתא אחר ואפסקיה לקלא אגב דבעי למימר אלא דליכא עדים ואתא אחר ואפסקיה לקלא נקט נמי בתחלה קלא ועוד דאלישנא דמתניתין קאי דקרי נטען דמשמע טעינת דברים בעלמא להכי נקט קלא ובהכי רווחא שמעתא דלא מסתבר כלל דלימא רב בעדים סתם אי לא איירי בעדי טומאה וגם לא מסתבר לפרושי ואם באו עדי טומאה דדי בעדי כיעור וכן הוא שיטת רב אלפס והרמב"ם ז"ל :

שלטי הגבורים

א לדעת רבינו כשאין בקול ממש או אין מוציאין לה לא מבעל ולא מנחשד אלא בעידי טומאה וכשיש בקול ממש או אם יש עידי כיעור מוציאין בין מבעל בין מנחשד אם אין לה בנים אבל בראיית הבעל לחוד לא מפקינן אע"פ שיש ממש בקול וכן היא מסקנת הרא"ש וכ"כ דעת מיי' אמנם דעת ר"ת אין עדים בדבר אלא שיצאה הקול שזינתה מפני שראו בה דבר מכוער כמו שראו אותה חוגרת בסינר אחר שיצא הנחשד מהבית או שראו רוק למעלה מהכילה או מנעלים הפוכי' תחת המטה אחר שיצא הנחשד ועבר ונשאה אם יש לה בנים מהבעל לא תצא ואם אין לה בנים מבעל תצא אפילו לא ראו עדים הדבר המכוער אלא שהבעל ראה אותו ובלבד שיהיה ממשות בקול כגון שלא הוציאוהו אויבים ולא פסק עד יום ותלי אבל אם אין בקול ממשות כגון שהוציאוהו אויבים או שבתוך יום ותלי יצא קול על לעז הראשון שהוא שקר או אין מוציאין ממנו אא"כ ראו העדים דבר מכוער אבל לא בראיית הבעל ומיהו ע"י עדים שראו הכיעור אסורה בין לבעל בין לנחשד :

לשון ריא"ז

המורה ומז"ס אומרים שכשם שאסורה אשה זו לנטען בדבר מכוער וקול שאינו פוסק כמו שביארנו כך היא אסורה לבעל עצמו ורוב הגאונים אומרים שאינה נאסרת בכך אלא לנטען אבל לבעל אין כח בבית דין להוציאה מידו אלא ע"פ עדים שמעידים שזנתה וסטת התלמוד כדבריהם כמבואר בקונטרס הראיות:

ב פירוש רש"י תצא מן הבעל וקשה לרבינו תם דהא אמרינן במס' סוטה דאין האשה נאסרת על בעלה אלא ע"י קינוי וסתירה אבל בלא קינוי אפילו נסתרה בעדים שריא והכא פסיק הילכתא כרבי בקלא דלא פסיק לאוסרה על בעלה ועוד הא אמרינן לקמן בפרק האשה רבה דלקלא דבתר נישואין לא חיישינן ומפר"ת תצא מן הרוכל הואיל ומכוער הדבר תצא דלדידים הוי קלא דקמיה נשואין ולקלא דקמיה נישואין חיישינן אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים וכן מוכח סתמא דתלמודא דקאמר כל הוציאוה בב"ד וב"ד בעדים הוא דמפקי אלמא דדבר פשוט הוא דלא מפקינן מבעל אלא בעדי'

הגהות הב"ח

(א) נ"ב מנעלים הפוכים תחת המטה אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא : [וכ"ה בכ"י] : (ב) הנטען הס"ד : (ג) דרך כצ"ל : (ד) הפוכין כצ"ל : (ה) נ"ב איכא : (ו) אמר המחבר מצאתי וכו' על בעלה ע"כ כ"ז מוקף : (ז) צ"ל דשרי' (ח) נ"ב אם :

הגהות חו"י

(א) לפי' רש"י נראה דוחק שיהיו הבנים אפילו ספיקי ממזרים דאימא השתא היא דאתרעי ועוד רוב בעילות אחר הבעל רק רש"י ס"ל דלעז קול מיהא היכא שזינתה אפשר כמה שנים ולרי"ף יותר דוחק דאין לעז בנים כלל מחשש ממזרים רק בני לאוין שהם עכ"פ ולמה ניחוש בין יש עדי טומאה או עדי כיעור :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ר"ל אפילו על ידי קינוי וסתירה אינה נאסרת על בעלה וכל זה ראיה אחת היא וכתבתי זה להוציא מדפוסים החדשים שמגיהים דלא אסריך אשה לבעלה אלא על ידי קינוי וסתירה ואף שקינה וכו' ולפי זה אי אפשר לייעב הלשון דהא לא מסיק על הא היכא שמחל על קינויו : (ב) מביא ראיה מן דמילתא דהירושלמי הלז מעשה בא לפניו ומה בכך כלומר שאמר על אותו מעשה ומה בכך ר"ל דאינה נאסרת בזה על בעלה ומסיק בעי קמן אפילו רואין וכו' צ"ל בעי קמי איבעיא ו אפילו רואין אותו כו' אם גם בזו אינה נאסרת והשיב עובדא כזה אתא קמיה דרבי יוסי ואמר וכו' וממילא משמע דאינה נאסרת דלא אמר רק דיוציאה בלא כתובה ואילו נאסרת על בעלה הוה ליה להשיב דאסורה על בעלה וממילא ידעינן דיוציאה בלא כתובה : (ג) שם דשלהי נדרים. ע"ש בהר"ן :

נוסחאות כ"י א) נשוה אלא :

נר מצוה

דבר מבוער לא קשיא בקלא דפסיק עבדינן כרב ולא מפקינן לה אלא בעדי טומאה ובקלא דלא פסיק עבדינן כרבי ומפקינן לה בעדי דבר מבוער וקלא דלא פסיק עד כמה אמר אביי אמרה לי אם דומי מתא יומא ופלגא ולא אמרן אלא דלא פסיק ביני וביני אבל פסק ביני ביני הא פסק והוא דפסק שלא מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה א] כמה דלא פסק דאמי דמחמת יראה הוא דפסק ולא אמרן אלא היכא דליכא אויבים דמפקי להו לקלא עליה מעיקרא אבל היכא דאיכא אויבים לנטען דמפקי ליה לקלא עליה מעיקרא לאו קלא הוא דאמרינן אויבים הוא דקא מפקי ליה לקלא ושמעינן מהא דתניא בד"א בשאין לה בנים דהיכא דאית לה בנים מן הנטען אע"ג דאיכא עדים בדבר המכוער לא מפקינן לה מיניה אבל אי איכא עדי טומאה שזינתה עמו כשהיא תחת בעלה מפקינן לה מיניה ואפילו יש לו בנים והני מילי מבועל שהוא הנטען אבל מבעל עצמו לא מפקינן לה אלא בעדי טומאה בין יש לה בנים בין אין לה בנים כדגרסינן בקדושין *בפרק האומר לחבירו (דף סו.) °איבעיא להו זינתה אשתו בעד אחד מהו אמר רבא הוה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משני עדים והיכי דאמי עדי טומאה כדגרסינן בס"פ כיצד העדים נעשין זוממין ורבנן היכי דייני כשמואל דאמר שמואל (א) במנאפים משיראו כמנאפין *ובכלאים עד שיכנים כמכחול בשפופרת אבל במנאפין לא בעינן עד שיראו שהכנים כמכחול בשפופרת וכן הלכה : ואם הוציא אותה בעלה בדבר מכוער והלכה ונישאת לאחר (א) ואפסקא ההוא אחר לקלא ובתר הכין גירשה לא תנשא להוא נטען לכתחלה ואם נשאת (וכנסה) לא תצא שלח ליה רבה בריה דרב הונא לרבה בריה דרב נחמן

כד ילמדנו רבינו הא "דתנן המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר אם חזר וכנס מהו שיוציא ואסיקנא אינו מוציא דלא דמי לנטען דנטען א כיון שכנס אלומי אלמיה לקליה ולפיכך יוציא אבל במחזיר את אשתו אמרי קים ליה

כה לקליה דליתיה : מתני' "המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפ"נ לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו ר"י אומר הרגתיו לא תנשא אשתו הרגנוהו תנשא אשתו: גמ' טעמא דממדינת הים דעליה קא סמכינן אבל מא"י דלאו עליה קא סמכינן ישא את אשתו: מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו: הוא ניהו דלא ישא את אשתו אבל לאחר תנשא ולא אמרי' רשע הוא והתורה אמרה °אל תשת (שמות כג) (דף כה:) ידך עם רשע [להיות] עד דקי"ל כרבא* דאמר אדם קרוב אצל עצמו °ואין אדם [דף ט ע"א]

קלא דלא פסיק. שלא אמרו בינתים שהקול היה שקר : וקלא דלא פסיק עד כמה. צריך לימשך הקול : דומיא מתא חשודי העיר. דומי דלא ידעי ודאי אלא אמרי בדדמי : קלא דפסיק. שיצא קול אחר לומר שקר הוא הלעז וכתב הריטב"א ז"ל נראין הדברים דכי פסיק ביני ביני אם שתק קול ההפסק וחזר הקול הראשון ונמשך יומא ופלגא לא פסיק חשיב לאוסרה עליו וכל היכא דאיכא בעיר אויבים בין לנטען בין לנטענת אפילו נמשך הקול יומא ופלגא ויותר בלא שום הפסק לאו קלא הוא ושריא ואפשר דאפי' לכתחלה לא חיישינן לה לאסרה על הנטען עד כאן ואם הוציא אותה בעלה בדבר מכוער והלכה ונשאת לאחר ואפסקיה ההוא אחר לקלא ולבתר הכי גרשה לא תנשא לההוא נטען לכתחילה ואם נשאת (וכנסה) לא תצא ל' רבינו אלפס ז"ל :

שלח ליה רבה כו' משום שם רע. שיצא עליה : לא יחזיר. כדמפרש טעמא פרק השולח [דף מו.] שמא תנשא לאחר ויצא קול על הלעז הראשון שקר היה ויתחרט המגרש ויאמר אילו הייתי יודע שכן היה אפי' היו נותנין לי ק' (ה') מנה לא הייתי מגרשה ונמצא מבטל גטו למפרע ועוקרו ובניה מן השני ממזרים וכן הטעם למגרש משום נדר דשמא תלך זו אצל חכם לאחר שנשאת לאחר ויתיר לה נדרה ויאמר המגרש אילו הייתי יודע כן וכו' לפיכך אומרים לו מתחלה הוי יודע שהמוציא אשתו משום נדר שנדרה לא יחזיר (ב) ואם היא חביבה עליך בא ובקש היתר לנדרה ואם מגרש לה מהשתא ודאי שנואה עליו ותו לא מצי עקר גטה בדברי שקר : חזר וכנס החזירה מהו שכנוף אותו שיוציא (ג) ואסיקנא דלא דמי בעל לנטען דטעמא דאסור נטען הוא משום דכשכנסה אז מחזיק הקול שיאמרו אמת היה הדבר אבל בבעל ליתיה להאי טעמא דאדרבה כשהחזיר אכחשיה לקלא קמא דאמרינן קים ליה במלתא דליתא שאין אדם רוקק בכוס ואח"כ שותהו וכן הלכתא דבעל שהחזיר לא יוציא אחר שכנס כל היכא דליכא עדי טומאה ופירשו בירושלמי [דפרק זה הלכה י"א לגירסת הרמב"ן ע"ש] דכל היכא דאמרינן כנס לא יוציא הייתו בשכנס ממש אבל לא בשקדש בלבד ומינה דכי אמרינן כנס יוציא הייתו אף על פי שהכנים לחופה והיכא דהחזירה בעל וחזר וגרשה אמרו בירושלמי שמותר להחזירה שאם לא כן אתה מוציא לעז על בניה פירוש שיוציא לעז על בניה שהיו לה אחר שהחזירה ושמעינן מיניה דכי ליכא בנים לא יחזיר וכן כתב הריטב"א ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל :

מתני' המביא גט ממדינת הים. צריך לומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם לשמה וטעמא (ד) מפרש בגיטין (דף ב:) מפני שאין בני מדינת הים בקיאין לשמה הלכך צריך שיעיד השליח שהסופר היה בקי בהלכות גיטין : לא ישא את אשתו. הואיל ועל דבורו סמכינן יש לחשדו אם ישאנה שמא עיניו נתן בה והעיד שקר וכן מת וכו' לא ישא הואיל ועל עדותו היא נשאת איכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה אבל לאחר תנשא דאשה נשאת בעד אחד משום תקנת עגונות כדאיתא במכילתין : לא תנשא וכו'. אפילו לאחר לפי שאין ראוי להעיד שהוא רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד : הרגנוהו. כלומר שהיה עם הורגיו ולא סייע בהדייהו כלל כדאיתא בגמרא : תנשא אשתו. לאחר : גמ' דעליה קא סמכינן דאי לאו משום עדותו שאמר בפני נכתב ובפ"נ כתב הגט לא מעלה ולא מוריד הלכך לא ישא את אשתו וא"ת ומ"ש מאותן נשים שאין נאמנות לומר מת בעלה ואפ"ה נאמנות להביא את גיטה ממדינת הים אע"ג דעלייהו קא סמכינן משום דאיכא כתבא י"ל דהתם כיון דמשום איבה בלחוד הוא דחיישינן לא מעיילא נפשה לשקורי כיון דאפשר דאתא בעלה ומכחיש לה חיישא ומרתתא אבל הכא דחיישינן שמא יגרו תקפו משקר ודאי כיון דעליה סמכינן אבל מא"י לא צריך לומר בפני נכתב וכו' ומיהו אי אמר בפני נכתב ובפני נחתם כבמדינת הים מהני דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה וכדאמרינן התם (דף ו:) בדוכתא לא צריכת ואי עבדת אהנית : ולא אמרינן רשע הוא כיון שאמר הרגתיו ואפילו לרבא דאמר (סנהדרין דף כז.) רשע דחמס בעינן בהא מודה דהא קרייה רחמנא לרוצח רשע כדכתיב [במדבר לה] אשר הוא רשע ואם כן הא קרינן ביה אל תשת ידך עם רשע : אדם קרוב וכו'. רבא אמר דאפי' [סנהדרין דף ט:] אמר פלוני רבעני לרצוני הוא ואחר מצטרפין להרגו לרובע דכיון שזה מתכוין לעדות נאמן הוא על חבירו ואינו נאמן אצל עצמו ממה שאמר לרצוני לפי שאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות בין לטובה בין לרעה הלכך אינו רשע בעדות עצמו : ואין אדם משים. [אין] עדותו עדות אצל עצמו ליעשות רשע והא דקי"ל הודאת פיו כמאה עדים ה"מ לממונא אבל לקנסא ולעונש מלקות וליפסל לא ופלגינן דבורא ומהימן במה שאומר פלוני רבעו אבל אינו נאמן במה שאומר לרצונו וא"ת ומאי שנא מהא דאמרינן בפרק האשה שנתארמלה (דף יח:) דעדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים והשטר כשר לפי שאין אדם משים עצמו רשע הוה לן למימר נפלוג דבורייהו ונימא שהם נאמנים במה שאומרים אנוסים היינו ואינם נאמנים במה שאומרים מחמת ממון ונימא דאנוסים היו מחמת נפשות וי"ל דשאני הכא דכשאומר הרגתי וכן כשאומר פלוני רבעו לרצונו שתי עדיות שאפשר לזה בלא זה וכיון שכן פלגינן

רש"י

בגג הכילה : מכוער. שנראה שזינתה ורקקה בשעת תשמיש : והילכתא כרב. דאמר לא מחזקינן לקלא אלא בעדים: דפסק. שיצא קול לומר שקר היה הקול הראשון : דומי דמתא. חשודי העיר ל"א דומי לא ידעו ורואו אלא אמרי בדדמי : בעד אחד. שיש עד אחד שזינתה : במנאפים. לאסור אשה על בעלה : בכלאים. לחייב משום כלאים המרביע שני מיני בהמות אינו חייב עד שמכנים זה בזה : ומשום נדר לא יחזיר. שמא תלך זו אצל חכם אחר שנשאת ויתיר לה נדרה ויאמר המגרש אילו הייתי יודע שיש לה היתר לנדר שנדרה לא הייתי מגרשה ונמצא מבטל גיטו למפרע ועוקרו ובניה מן השני ממזרין לכך אומרים לו בתחלה הוי יודע שהמוציא את אשתו משום נדר שנדרה לא יחזיר ואם היא חביבה עליך לא ובקש היתר לנדרה ואי מגרש לה עתה ודאי שונאה ותו לא מצי עקר גיטה בדברי שקר : ומשום שם רע. שיצא קול שם רע עליה : לא יחזיר. כדפרישית דשמא יצא קול לאחר שנשאת שקול לעז הראשון שקר ויתחרט המגרש ויאמר אילו הייתי יודע כו' : מהו. שנכוף אותו להוציא. דאלומי אלמיה לקלא. מחזיק קלא הראשון שיאמרו אמת היה הקול : אבל הכא כשהחזירה הבעל בטולי בטליה לקלא. דאמרינן כיון שהחזירה קם ביה במילתיה שפיר ובדק על קול הראשון של שם רע ומצאו שאינו : מתני' המביא גט ממדינת הים. דקי"ל דצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם וטעמא מפרש בפ"ק דגיטין לפי שאין בקיאין לשמה : לא ישא את אשתו. הואיל ועל דיבוריה קא סמכינן : מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו. דהואיל וע"פ עדותו נשאת איכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה והעיד שקר אבל לאחר תנשא דאשה נשאת בעד אחד : רבי יהודה אומר הרגתיו לא תנשא. אפילו לאחר לפי שהוא רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד: הרגנוהו תינשא. מפרש בגמ' באומר אני הייתי עם הורגיו אבל לא הרגתיו : גמ' אבל מא"י. דקי"ל המביא גט מארץ ישראל א"צ לומר בפני נכתב ובפני נחתם : ואין אדם

א הנטען על הנשים י"א שלא לכנוס משום לזות שפתים וי"א שמצוה לכנוס כדאשכחן באונס ומפותה ולו תהיה לאשה והטור אומר נכון דחייבתו תורה לכונס אחר שנפגמה הני מילי בודאי אבל בקול דעלמא אין להחזיק הקול לפגום שניהן :

הגהות הב"ח

(א) ואפסיקה כצ"ל : (ב) נ"ב עולמית: (ה) נ"ב אס : (ג) שיוציאו הס"ד : (ד) מפרשי' כצ"ל :

הגהות חות יאיר

(א) עי' בריף ב"מ פ"ז סי' תקא :

ספר הזכות

אבל במחזיר את אשתו אמרינן קים ליה בקלא דליתיה השיב הרב ז"ל האי סוגיא אליבא דלישנא בתרא דרב נחמן היא דאמר מה טעם לא יחזיר כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות אבל ללישנא קמא דאמר שמא תנשא לאחר ונמצאו דברים בדאין וכו' ומשום קילקולא הוא כי אמרי' קים ליה בקליה וליתיה כל שכן דאי איתא קלקולא וקי"ל כההוא לישנא הלכך לא איברירא שפיר אי כנס אין מוציאין אותה מידו או לא ומסתברא לחומרא מדא"ר אשי ברננה לא מפקינן הא אי לאו משום דרננה מפקי' וללישנא בתרא דר"נ הוא דהוי רננה בעלמא אבל ללישנא קמא משום תקנתא הוא הלכך מפקינן לה וכן המוציא את אשתו משום אילונית אם כנס יוציא דחיישינן לקלקולא עד כאן דברי הרב ואלו דברי התלמיד : אמר המחבר וכן נראה דסוגיין כלישנא קמא דר"נ אתיא אבל הדבר קרוב מאד להכריע וכל שכן משום תקנה בשנמצאו בדאין שאם כנס אין מוציאין מידו דהא בשתא היכא דעבר על דברי חכמים וכנס במקום חשד דאיכא ספק איסורא אין מוציאין מידו במקום דאיכא היתר גמור שאין בו אלא משום תקנת עצמה מוציאין ועוד דיה לתקנה זו דלכתחלה לא יכנוס שהרי מכיון שמודיעין אותו מתחלה ואומרים לו הוי יודע שהמוציא אשתו משום נדר לא יחזיר ומשום שם רע לא יחזיר וכל המחזיר הרי זה רשע ועובר על דברי חכמים ואין בני אדם נזקקין לו לחופה ולברכה ולחתימת כתובה ואף על פי כן גרשה בודאי שזה גמר וגרש לרצון חכמים ושוב אין כאן קלקול לעולם הדין הזה נכון ומחוור אבל מה שהביאו בגמרא בזאת המשנה הזו על ענין החשד ואמרו התם אלמוה אלמיה לקליה הכא אמרי קים ליה בקליה וליתיה זה אינו אלא ללשון שאמרו משום שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות אלא שנכתב בהלכות ללמוד ממנו היתר אפילו היכא דאיכא משום חשד וכל שכן לאחר שנמצאו דברים בדאים דלא יוציא כדפרישית ועוד דהשתא קלקול ליתיה לא היכא דאמר לה משום שם רע אני מוציאך הא בסתמא משום חשד איכא משום קלקול ליכא וכזה אמרו כאן לא יוציא אבל לדעת רבינו הגדול כמ"ש דלעולם כנס לא יוציא ואפילו במקום חשש קלקול וכן מוכיח מדבריו שם במסכת גיטין וכן נמי כתב בעל הל' גדולות והלכתא כמוציא אשתו משום שם רע לא יחזיר לכתחלה ואם כנס לא יוציא. ואם תאמר בענין הסוגיא אני תמה דאפילו ללישנא בתרא דאמרינן התם כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לא משמע דאין בה משום חשד סוטה אלא משום ונסכו בעלמא דומיא דנדרים ועל איזה לשון נטיל הסוגיא הזו אבל הדברים נראין שזו המשנה דקתני לא יחזיר (משום) [לשון] תוכחה היא שלא יחזור לעולם ופירשו עליה בגמרא אם נמצאו דברים בדאין למה לא יחזיר ונאמרו בזה שתי לשונות איכא דאמרי משום חשש קלקול והוא שאמר לה משום שם רע ומשום נדר אני מוציאך ואיכא דאמרי משום ייסור בעלמא שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ועכשיו הביאו בגמרא משנה זו לאלול ענין עליה זו שמעינו דמשום שם רע לא יחזיר אם לא נמצאו דברים בדאין שהיא אסורה משום חשש סוטה וכנס מהו שיוציא הא לאחר שנמצאו דברים בדאין וכן במשום נדר לא יוציא כדעת רבינו ז"ל ואע"פ שאמר לה משום נדר ומשום שם רע אני מוציאך : סליק פירקא

נוסחאות כ"י א] כמאן דלא וכו':

א מיי' פרק י מהל' גירושין טור אבן העזר סימן י :

ב מיי' פרק י וי"ג מהל' גירושין טור אבן העזר סי' יב :

הך סוגיא ובכלאים עד שיכנים כו' אינו בסוף פרק קמא דמכות רק בב"מ דף צא: (ג"א)

פלגינן דבוריה ואע"פ שהעיד הכל בעדות אחת מהמנינן ליה שמת אותו פלוני אבל אין מאמינין אותו שהרגו הוא וכן אתה אומר כשאומר פלוני רבעו לרצונו אבל כשאומרים אנוסים היינו מחמת ממון הכל עדות אחד דמחמת ממון פירוש הוא דאנוסים היינו דאילו אנוסים היינו (ב) פירוש בעי אי מחמת ממון או מחמת נפשות וכיון שכן לא פלגינן עדות אחד לב' להיות גורעין ומוסיפין ודורשין ואם תאמר והא קיימא לן (מכות דף ה:) עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה י"ל דהכא מה שהעיד על עצמו שנרבע לרצונו או שהרג אינו עדות אלא הודאה ולא נתבטל כלום למה שנקרא עדות דהיינו מה שהעיד על חבירו וכדאמר התם (דף ו.) גבי נמלא אחד קרוב או פסול עדותן בטלה ד] גם כן רובע יליל נרבע יליל ופרקינן במקיימי דבר הכתוב מדבר כלומר בעדים והני אינם עדים ואם תאמר וכי נרבע ממש לרצונו בעדים למה פסול לעדות אליבא דרבא דהא אמר רבא התם (סנהדרין דף כז.) דאינו נפסל אלא בדבר של חמס שהוא רע לשמים ורע לבריות יש לומר דכל עבירה שנעשה מפני הנאת גופו הרי הוא כרשע דחמס כדאמרינן (שם) דמודה רבא במומר אוכל נבילות לתאבון שהוא פסול דכפין ואכיל כפין ואסהיד הכא נמי לא שנא דאסהיד מפני תאותו ואם תאמר דהא אמרינן התם [בסנהדרין דף כו:] דחשוד על העריות כשר לעדות ומשמע התם דרבא סבר לה הכי כרב נחמן יש לומר דהתם חשוד בעלמא שמועתו רעה להתייחד עם העריות ה]ועריות דבר מכוער והא דאמרי' התם עני מרי ארבעין אכתפיה וכשר היינו מפני שמלקין על לא טובה השמועה כדאיתא במסכת קדושין (דף פא.) אבל בא על הערוה ממש לדברי הכל פסול לעדות כיון דעביד לתיאבון וכדאמרן התם ודיקא נמי דקתני התם החשוד על העריות ולא קאמר הבא על הערוה כל זה משיטת רבינו יצחק הידוע בעל התוס' והסכימו המפרשים ז"ל כן: גזלן דאורייתא פסול לעדות אשה. ומיהו מסיח לפי תומו כשר הוא ואפילו היה פסול בעבירה של תורה וכן כתב רי"ף ז"ל פרק האשה רבה ודין הוא דלא גרע מעובד כוכבים מסיח לפי תומו ויש לדקדק בענין שיחתו שלא יהא מכוון להעיד כלל שאילו אמר אמרו לאשתו של פלוני שאני ראיתי שמת בעלה לאו מסיח לפי תומו הוא דהא מתכוון להעיד ולהתיר הוא וכן מוכח בגמרא בסוגיא זו (ב) דמקשה וכי תימא שאני עדות אשה

נר מצוה

משים עצמו רשע וגזלן דאורייתא פסול לעדות אשה אבל גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה:
מתני' החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה הרי זו לא ישאנה (א) מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא בית דין: *וכולן שהיו[דף כו.] להם נשים ומתו מותרות לינשא להן וכולן שנישאו לאחרים א] ומתו או נתגרשו מותרות לינשא להן וכולן מותרות לבניהן ולאחיהן:
גמ' מתני' דקתני לא ישאנה *ביחיד מומחה[דף כה:] דקיימא לן דהפרת נדרים ביחיד מומחה וכיון דיחיד הוא אתי לידי חשדא ולפיכך לא ישאנה אבל בי דינא דבי תלתא לא חשידי כדתנן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ולאו דוקא ב"ד אלא אפילו תרי נמי לא חשידי דתניא עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חששו הכמים על דבר זה אלא אם רצה אחד מן העדים לקנות אותה שדה או לישא אותה אשה הרשות בידו ולא חיישינן לחשדא והאי דקתני במתני' מפני שהוא ב"ד קמשמע לן דמיאון בשלשה לאפוקי ממאן דאמר מיאון בשנים ולית הלכתא הכין דקיימא לן מיאון בשנים כדאיפסיקא הלכתא בהדיא בפרק [דף קז:]אין ממאנין [אלא ארוסות]*: ירושלמי שאין שנים מצויין לחטוא מפני אחד: וכולן *מותרות כו לבניהן ולאחיהן שאין אדם מצוי לחטוא לא מפני בנו ולא מפני אחיו איבעיא להו כנס מהו שיוציא ואסיקנא משמיה דרב אשי כנס אינו [דף כו.]מוציא *דברננה לא מפקינן ב]: וכולן שהיו להן נשים ומתו מתו אין נתגרשו לא והתניא אפילו נתגרשו מותרות לינשא להן לא קשיא הא דהוי קטטה הא דלא הוי קטטה ואיבעית אימא הא
[דף ט ע"ב] והא דלא הוי קטטה° הא דארגיל הוא הא דארגילה היא: ג] וכולן מותרות לבניהן ולאחיהן וכ"ש לאביהן משום דבזיז מיניה פירוש מתבייש מיניה (ב): ומ"ש מהא
כ דתניא *הנטען מן האשה אסור באמה (ג) ובבתה ובאחותה (א) נשי לגבי נשי שכיחן דאזלן גברי לגבי גברי לא שכיחי דאזלי אי נמי נשי דלא אסירא שכיבתן אהדדי

רש"י

משים עצמו רשע. אין עדותו עדות אלא עצמו (א) ליעשות רשע והא דקיימא לן דהודאת בעל דין כמאה עדים דמו ה"מ לחיובא לממונא אבל לקנסא או לעונש מלקות וליפסל לא: גזלן דדבריהם. כגון מפריחי יונים ומשחקי בקוביא דהוי גזלן מדרבנן: מתני' בנדר. שנדרה הנאה מבעלה ולא הפר לה ובאתה לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרטה: לא ישאנה. משום חשד: מפני שהוא ב"ד. מיאון או חליצה זו לא עשה חכם זה יחידי דקי"ל מיאון וחליצה בתלתא ותלתא לא חשידי כלל: וכולן. שהיו להן נשים בשעת מעשה ומתו אחר זמן מותרות אלו לינשא להן דהשתא ליכא חשד כיון דבשעה שהעיד בה העד או [שאסר להן] החכם היתה אשתו קיימת ולא ליסא את זו נתכוון: וכולן. הנשים הללו שניסאו לאחרים כשאסרה החכם או כשהעיד עד במיתת בעלה ומתו הבעלים השניים מותרות לינשא לחכם ולהעד ולמביא גט: וכולן מותרות לבניהן ולאחיהן. של אלו המתירין אותן ואין אסורין אלא להן לבדן: גמ' ולאו דוקא ב"ד. שהן ג': לא חשו חכמים לדבר זה. שיאמרו שלא יקח השדה ולא ישא האשה משום חשדא: נתגרשה לא. דעל ידי שנתן עיניו בה (בזו) גירש את אשתו: דהוי קטטה. מקמי הכי דעדיין לא נתן דעתו על זאת: דארגיל הוא. (ד) אז ניכר שעושה כדי לישא את זאת: אסור באמה ובבתה ובאחותה. דשמא לאחר שישא את אמה או את בתה תזנה זו עמו ובזנות קמא לא הוי מיתסר[דף קי.] באמה ובשאר קרובות דקי"ל נושאין על האנוסה ועל המפותה דלא נאסרו קרובות אשה על האיש אא"כ קידם את הראשונה דאישות וקיחה כתיב כי יקח איש את אשה ואת אמה וגו' אבל משנשא את בתה או את אמה אז עומדת הנטענת עליו בכרת דתנן[דף כו:] האונס והמפתה על הנשואה חייב הכי נמי אמאי מותרת לבניהן (ה) ליחוש שמא עלת זימה היה ביניהן לישא את בנו של זה ויהא רגיל אצלה: נשי לא אסרי. שכיבת זנות

דאקילו בה רבנן והא אמר רב [מנשה] גזלן דדברי תורה פסול לעדות אשה והקשו ז"ל דלמא במסיח לפי תומו ותירצו דמיירי (ג) במתני' דלעיל המביא גט שבא לומר בפני נכתב כו' שהוא דרך עדות וכן הקשו מהא דמעשה בלסטים אחד וכו' והשיאו חכמים את אשתו לרבי יהודה דאמר הרגתיו לא תנשא וכו' והקשו ז"ל מאי קושיא דילמא מסיח לפי תומו הוה ותירצו דכיון דאמר אמרו לאשת פלוני מתכוון להעיד הוא: גזלן דדבריהם. כגון מפריחי יונים ומשחק בקוביא דתנן כל עדות וכו': מתני' בנדר. שנדרה הנאה מבעלה ולא הפר לה ובאתה לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרטתה: לא ישאנה. משום חשד: שהוא ב"ד. כלומר מיאון או חליצה לא עשה חכם זה ביחידי דקיימא לן חליצה ומיאונין בשלשה ותלתא לא חשידי: ומוקמינן בגמרא מתניתין דקתני לא ישאנה ביחיד מומחה דקיימא לן הפרת נדרים ביחיד מומחה כלומר דגמיר וסביר ונקיט רשותא מבי נשיאה וכיון דיחיד הוא אתי לידי חשדא לפיכך לא ישאנה אבל בי דינא דבי תלתא לא חשידי כדתנן מפני שהוא ב"ד וכתב רי"ף ז"ל ולאו דוקא ב"ד אלא אפילו תרי נמי לא חשידי דתנן עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חששו חכמים לדבר זה אלא ו] רצה אחד מן העדים לקנות אותה שדה או לישא אותה אשה הרשות בידו ולא חיישינן לחשדא והאי דקתני במתני' מפני שהוא ב"ד קמ"ל דמיאון בשלשה לאפוקי ממ"ד מיאון בשנים ולית הלכתא הכי דקיימא לן מיאון [בשנים] כדאיפסיקא הלכתא בפרק אין ממאנין והא דלא חשדינן עדים כשאחד לוקח השדה או את האשה כדמפרש בירושלמי שאין שנים מצויין לחטוא בשביל אחד וכולן מותרות לבניהם ולאחיהם שאין אדם מצוי לחטוא מפני בנו או מפני אחיו: איבעיא להו כנס. פרש"י ז"ל אחכם ואמביא גט קאי ואע"ג דלא דמי לעז דמביא גט דהך כי יהיה לעז הנטען מן השפחה אמת השפחה כיון שנשתחררה בהיתר קיימא גביה אבל המביא גט אם הלעז אמת אשת איש היא אבן לא מדמינן להא מילתא אלא לומר דלא דמיא לנטען מאשת איש דהתם איכא קלא דלא פסיק או עדי דבר מכוער ורגלים לדבר לחוש אבל המביא גט ומעיד שמת בעלה אין כאן שום הוכחה ושום קול שיאמר כן כדי שישאנה אלא חשש שבלב וריעון לבד שהעם מרננין ומפקפקין לפיכך לא מפקינן לה ברננה דעלמא דומיא דנטען מן השפחה: [מתני'] וכולן. החכם והמביא גט והמעיד באשה להשיאה דתנן בהם לא יכנוס: שהיו להם נשים בשעת מעשה ומתו לאחר זמן מותרות ז] לינשא לו. דהשתא ליכא חשד שהרי בשעה שהעיד בה העד או שאסרה החכם היתה אשתו קיימת ולא לישא את זו נתכוון ומיהו אם היתה חולנית כשהעיד חיישינן וכן משמע בירושלמי: [גמ'] נתגרשו לא. דעל ידי שנתן עיניו בזו שהתיר גירש את אשתו: קטטה. הא דקתני אפילו נתגרשו כגון דהוי להו קטטה מקמי הכי דעדיין לא נתן דעתו על זאת: דארגיל הוא. נתגרשו לא שהוא התחיל להקניט את אשתו. אבל היא (ד) הקניטתו דארגילה היא אפי' נתגרשה: (ה) קא סלקא דעתך מיתה אמיתה. הא דקתני וכולן שניסאו לאחרים ונתאלמנו קאי נמי ארישא דקתני מת הרגתיו לא ישא את אשתו וקתני דאם נשאת לאחר על פיו ומת השני הזה מותרת לינשא לעד שהעיד זה ולאו ע"ג דמתו שני בעלים תנשא לשלישי ולא אמרי' הוחזקה זו שכל הנושאה מת וגרושין או נתגרשו דקתני קאי אגירושין דלעיל דהמביא גט ואשמעינן דאי נשאת לאחר באותו הגט וגרשה השני הזה מותרת להנשא למביא את גטה הראשון: בתרי זימני הויא חזקה. לקמן בהבא על יבמתו (דף סד:) נשאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי ומתני' דלא כרבי דאי כרבי נהי דחשד ליכא מיהו לכל העולם אסורה דהוחזקה להתאלמן או להתגרש [ומתרץ] מיתה דקתני הכא שנשאו לאחרים ומתו מותרות לאו אכולהו דלעיל קאי אלא אגרושה (ו) המביא גט ואחכם וגירושין דהכא אמת הרגתיו ומש"ה כשנתגרשה מפני זה מותרת לשלישי דעדיין לא הוחזקה בחדא ריעותא תרי זימני: וכ"ש לאביהם. דמותרת ולא חיישינן שמא יזנה מתיר זה עמה: דבזיז. בוש מאביו הוא וירא ואימתו מוטלת עליו: אסור באמה. דאף ע"ג דמשום זנות לא מתסרן עליה קרובותיה כדאיתא לקמן בפרק (אין) נושאין על האנוסה (דף צז.) מ"מ לאחר שנשא קרובותיה קיימא נטענת עליו באיסור כרת או איסור מיתה מפני נשואי קרובתה ומפני כן חששו שמא יזנה עם הנטענת שלו על ידי שהיא רגילה בביתו ולא אסרוה עליו אלא בחיי נטענת בלחוד מטעמא דאמרן ודעת הרמב"ם ז"ל דלאו דוקא אמה בתה אחותה אלא ה"ה כל תולדותיהן אמה ואם אמה אביה ובת בנה ובת בתה ותניא בתוספתא דבכל אלו אם כנס לא יוציא כיון שאין כאן חשש איסור שבגופן אלא חשש נטענת שתזנה עמו בשבתה ומ"מ קשיא הכא אמאי מותרות לבניהם ליחוש שמא עלת זמה היא ביניהם לישא את בנו של זה ויהא זה רגיל עמה: נשי דלא אסרי. שאין האשה נאסרת על בעלה מפני שתזנה עמו קרובתה הילכך לא קפדה אשתו ושתקה וחיישינן: אבל גברי דאסרי שכיבתן אהדדי. דאשה המזנה אסורה לבעלה קפיד בעל ודחיל האי מיניה: הדרן עלך כיצד אשת אחיו:

עין משפט

א מיי' פרק ב' מהל' איסורי ביאה ופרק י' מהל' גירושין טור אבן העזר סי' יב:

ב מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קי:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) בהרי"ף נשי לגבי נשי שכיחן דאזלן וכו' והא דלא אסרינן העד הזה או החכם לישא אמה ובתה של אותה אשה שהעיד עליה או שאסרה שמא עלת זימה היא ביניהן כדי לישא את זו שתהא רגילה אותה האשה אצלם. י"ל בפשיטות דאף בלא עדותו או הא דאסר' היה יכול לישא אמה או בתה ותהיה אותה אשה רגילה ושכיחא אצלו. משא"כ בנטען על אשה ודו"ק: (ב) מביא ראיה דאין להאמינו במסיח לפי תומו היכי דנראה דמתכוון להעיד ומדקדק כך מכח הא דהקשו ז"ל וצריכין לתרץ כמו שתרצו וממילא מוכח הכי וק"ל:

הגהות הב"ח

(א) לעשות כצ"ל: (ב) נ"ב בלא: (ג) דומיא דמתני' כצ"ל: (ד) נ"ב לא: (ה) נ"ב לשון גמר' קס"ד מיתה אמיתה וגירושין אגירושין נימא מתני' דלא כרבי דאי כרבי הא אמר בתרי זימני הוי חזקה. לא מיתה אגירושין וגירושין אמיתה: (ו) אהמביא כצ"ל:

כ"ה בד"ק וכד"ס

הגהות חו"י

(א) ל"ע מה תבד אכא: (ב) נ"ב פירש דלא חיישינן שמא אחר כך מתיר זה יזנה עמה: (ג) מכאן שאשה הנטענת מותרת בבן הנטען ובאביו ואחיו: (ד) עי' אלקת מחוקק בא"ה ס"ס יב: (ה) נל"ע דאפשר לומר שאני התם שכבר איתרע חזקתו במה שנטען ודו"ק:

נוסחאות כ"י

א] ונתאלמנו או נתגרשו: ב] דתנן הנטען מן השפחה ונשתחררה הרי זה לא יכנוס ואם כנס אינו מוציא אלמא דברננה לא מפקינן: ג] וכולן שנשאו לאחרים ונתאלמנו כו' קס"ד מיתה אמיתה וגירושין אגירושין לימא מתני' דלא כרבי דאי כרבי הא אמר בתרי זימני הוי חזקה אפילו תימא רבי מיתה אגירושין וגירושין אמיתה: ד] אם כן: ה] ועדי דבר מכוער: ו] אם רצה: ז] אלו לינשא:

ארבעה אחין: ולא מתיבמות. מפרש טעמא בגמרא משום זיקה. כלומר דאסורה זיקה לגבורה לאחות זקוקתו כאחות אשתו והוי מייחס דהוה מיבם הוה פגע באחות זקוקתו: יולידו. ולא מיבמיה ראשון המיבם דקפגע באחות זקוקתו אלא אפילו שני המיבם אחר שכנס ראשון דפקעה זיקתה יוליה משום דכל יבמה שנאסרה שעה אחת על היבם קיימא עליה כאשת אח שיש לו בנים וכבר היתה אסורה עליו קודם שכנס אחיו הילך בעמא נמי נאסרה עליו ולפיך יוליה ונקט ד׳ אחים ולא בלשה לגבותא דקא על גב דהוי אחד נינהו ולא הוליצה זיקתה דקמא דמיבם (ג) מליך לומר הא הוא נר מצוה דרמיא עליה ואתותה על אחיו אפילו הכי אסירי וכל שכן כי נפלו שתיהן לפני אחד דמגדייהו עליה רמיין וזיקתו אמורה וכי נסיב הוה פגע באחות זקוקתו דאמרינן יוליא למען דאמר יש זיקה: **גמ׳** לפני ב׳ יבמין. כלומר לפני ב׳ אחי בעליהם שהם יבמיהם: אמצעית. כלומר שלישית ולאו חוקא נקט: צריכה חליצה משניהם. משום דהלימא זיקא יבמין למרמיה אגדייהו וכך חליצה שלך כדקא חליצה פסולה היא כלומר גרועה שאם רצה ליבם אינו יכול דאחות חלוצתו היא הילך נאו חליצה מעלייתא היא וצריכה לחזור על כולם דלא מפקעא זיקתה דמגדייהו בחליצה דחד ומיהו כהאשונות הסגיא לכל חדא בחליצה דחד מיירי כגון דנפלו זו אחר זו ומגלא דבשעת ראובן ונפלה אשתו לפני אחיו היה יכול שבכבר אחיו ליבמה וכן נמי יכול לחלוצה דחליצה מעלייתא היא ואפ״ה כשמת שמעון בעל השניה נמי יכול יהודה ליבמה דלאו אחות זקוקתו היא שכבר חלן שמבכר לאחותה הילך כשחולץ לה יהודה חליצה כשרה ומעלייתא היא אבל השלישית אתא לוי היא שאינה יכולה לסתייבם לא לשמבכר ולא ליהודה משום דלכל א׳ היא אחות חלוצתו ורב אמר נמילתיה אליבא דמ״ד יש זיקה הילך חליצה שמבכר לא מפקעא זיקת יהודה כיון דחליצה גרועה היא לפיכך צריכה השלישית לחזור על כל האחין שיתגלו אותה אבל אם נפלו שלן בבת אחת אפילו הראשונות נמי זה חולץ לשלן וזה חולץ לשלן דכיון דחליצתן פסולה היא משום דכל אחת היא לכל חד וחד אחות זקוקתו צריכה לחזור על כל האחין: ושמואל אמר אחד חולץ לשלן. ולא קפיד בחליצה גרועה: והא אמר שמואל וכו׳. דסמיך ליה דחליצה מעולה בעינן כל היכא דאפשר ולא עבדין חליצה דגריעה מינה: חלץ לאחות. שתי אחות שנפלו לפניו מפני אחיו וכל אחת צרתה עמה וחלץ לאחות לא נפטרו צרותיהן הואיל והוי בעי ליבומי לא מצי אלא יחלוץ לצרות ויפטרו אחות ואע״ג דצרות נמי אי הוה בעי לא מיבם מינו קל היסורן מכל אחות כדמפרש לקמן והוא הדין נמי ליבמן אלא אחד מהם לחלוץ ועביד עליותא דאחות שאם חליצתו פסולה לא עבד עליותא להבריה דאפשר (ג) לה בחליצה דעדיפא מינה: למפטר צרה. כי הכא דלא עבדה יבמה עליותא דהבריתה בחליצה פסולה כל היכא דאפשר לה בחליצה מעולה (ד) ודקאמרי׳ (א״ב) [היינו]* לא נפטרו צרות: אבל נפשה. למיפטר נפשה מפני יבמין מפטרה בחליצה הגרועה של אחד מהם ועביד בה יבם עליותא להבריה אף על גב דאפשר להבריה למעבד חליצה מעולה לגמרי הילך אחד חולץ לשלשתן היכא דליכא צרות בהדייהו והכא הלכתא כשמואל ואע״ג דבעלמא הלכתא כרב באיסורי שאני הכא דלרב אליבא דנפשיה כשרה דאיהו סבר אין זיקה ולא אמר למילתיה [אלא] אליבא דשמואל דסבר יש זיקה וכיון דלשמואל גופיה שרי ליתא: לבעלת הגט. ב׳ יבמות מאח אחד ונתן יבם גט לאחת מהן שוב אין חליצתה סוגרת כ״כ דקליטה זיקתה ואם חלץ לה לא נפטרה צרה: חלץ לבעלת מאמר. עשה מאמר בה׳ מגבי אחיו כמת ואח״כ חלץ לה לא נפטרה צרה בחליצה זו אינה פוטרת לגמרי שעדיין צריכה גם למאמרו כדתנן בפרק רבן גמליאל (דף נ) עשה מאמר וחלץ צריכה הימנו גט (ה) ואע״ג דיהיב לה גט אחר חליצה לא הוה דמגבי אבל צרתה לא נפטרה וצריכה חליצה אבל חלץ לצרה נפטרה בעלת מאמר מחליצה ואינה צריכה אלא גט למאמרו: משום דהויא לה אחות אשה. (ו) ואסורות להתייבם וכיון דאי בעי ליבומי לא מצי גרעה חליצתה וא חלץ לצרות נמי מהאי טעמא דהויא לה צרות אחות אשה בזיקה וחליצה פסולה היא דהכמת ס״ד דאיסור אחות וצרותיהן איסור שוה הוא שהרי שוות באיסור כרת דאשה אל אחותה לא תקח לצרור: לא אלימא וכו׳. כמי דבאיסור אחות צרות כמותן כדאמרינן מלגרור מינו באיסור זיקה א] דרבנן אין איסור צרת אחות זקוקה כאחות זקוקה עצמה דלא אלימא רבנן לזיקה לשויי׳ צרה כערוה עצמה ולא גזרו חכמים בצרה איסור זיקה אלא לאפקועי דין יבום אבל מה חליצה שבקוה כדינה שתהא חליצה מעולה כדינא דאורייתא וכשגזרו בה על מנת כן גזרו בה [כם אמרו] וכם אמרו שאלך חצלה לצרה נפטרה בעלת מאמר והכי קיימא מסקנא דשמעתין דכל היכא דאיכא חליצה מעולה לא מיפטרה צרה בחליצה גרועה ומיהו נפשה פטרה כליסנא דשמואל דלעיל ואם שתיהן גרועות בשוה אפילו לצרתה פטרה כדאמרינן גבי בעלת גט ובעלת מאמר דכל היכא דלי הדדי ניננו ג] פטרה להברתה שחליצת שתיהן גרועה וחליצה פסולה אינה צריכה לחזור על כל האחין אלא אחד חולץ לשלן כשמואל לעיל ופירוש בעלת גט ובעלת מאמר הוא כגון ראובן שמת ולו שתי נשים ועשה שמעון מאמר בזו ונתן גט לזו ושוב אסור ליבם דקם ליה בלא יבנה כיון שהתחיל לגרש ומ״מ חליצה בשו ובגמרא בעינן להו מקן הגונה לחלוץ ולפטור צרתה ומביא ראיה מהא דלקמן דמודה רבן גמליאל שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט וכי דאמר אין גט אחר גט מודה הוא שיש גט אחר מאמר כגון שתי יבמות מאח אחד ועשה מאמר בזו ואח״כ נתן גט לזו מהני גט לפסול את הראשונה עליו משום לא יבנה ולאסור בקרובות השניה כראשונה ולא אמרינן מאמר בנטסה ולאחות שניה מיניה ולא מהני בה גיטא ומאמר אחר גט אם נתן גט לראשונה ואח״כ עשה מאמר בשניה לא אמרינן גט קמא במקום חליצה קאי והוו לא קני מאמר יבמין בשניה אלא הוי מהני וצריכה גם למאמרו ואסור גם בקרובותיה וכיון דהוזין דגט סייל אחר מאמר ומאמר סייל אחר גט כי הדדי שוינהו רבנן שלך חליצתיהן שוות לגריעותא וכל אחת פוטרת חברתה: **אמר** רב הונא שתי אחות. שהיו נשואות לשני אחין ונפלו ליבום לפני יבם אחד כאחת נפלה ראשונה אלא שקודם שנפטרה הראשונה נפלה השניה והשתא כל אחת להברתה בזיקה נמצא שהשניה נאסרה משעת נפילתה משום אחות אשה בזיקה אבל הראשונה לא נאסרה בעת נפילתה עד שנפלה חברתה: לראשונה. שנפלה ראשון: הותרה. לשוק וקא משמע לן דזוקה היא לגבה אבל אם היתה לה צרה לא נפטרה צרה בחליצתה של זו דחליצתה של צרה מעולה ולא מפטרה בחליצה גרועה וכדשמואל דלעיל דמימרא דרב דהכא אליבא דמ״ד יש זיקה היא: לשניה. לשניה: הותרה. לשוק וה״ה אם חלץ לשניה ואח״כ לראשונה: מתה הראשונה בלא חליצה מותר ליבם את השניה ואע״פ שבשעת נפילתה אחות זקוקת הראשונה היתה ולא אמרי׳ קורא בה יבמה יבא עליה כי מתה קמייתא ופקע זיקתה שרייה לה: ואין צריך לומר.

מפטמת

אהדדי לא קפדן אהדדי גברי דאסירא שביבתן אהדדי קפדי אהדדי:

סליק פירקא

ארבעה אחים ב׳ מהם נשואים ב׳ אחיות ומתו הנשואים את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות קדמו וכנסו יוציאו ר׳ אליעזר אומר ב״ש אומרים יקיימו וב״ה אומרים יוציאו: **גמ׳** אמר רבה בר רב הונא אמר רב שלש אחיות שנפלו לפני שני אחין יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואמצעית צריכה חליצה משניהם החליצה פסולה היא והחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין אי הכי קמייתא נמי הכא במאי עסקינן דנפול בזה אחר זה נפלה הרא חליץ לה ראובן נפלה אידך חליץ לה שמעון נפלה אידך חליץ(א) האי ומפקע זיקתו וחליץ לה האי ומפקע זיקתו ושמואל אמר אחד חולץ לכולן והאמר שמואל חלץ לאחות לא נפטרו צרות לצרות נפטרו אחיות אלמא חליצה מעולה בעינן כי קאמר שמואל חליצה מעולה בעינן למיפטר צרה אבל נפשה פטרה א גופא אמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות לצרות נפטרו אחיות חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת הגט חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה לצרה נפטרה בעלת מאמר ואקשינן מאי שנא חלץ לאחיות לא נפטרו צרות משום דהויא לה אחות אשה בזיקה חלץ לצרות נמי לא נפטרו אחיות דהויא לה צרת אחות אשה בזיקה ופריק רב אשי משום דלא אלימא זיקה לשויי לצרה כערוה ופסקי רבוואתא הלכה ב כשמואל אמר רב הונא אמר רב שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לראשונה הותרה לשניה הותרה מתה ראשונה מותר בשניה ואין צריך לומר מתה שניה שמותר בראשונה משום דהויא

רש״י

כקרובה לא אסרה את אשתו נמורה עליו ולכך לא קפדה אשתו ומותרת ותויבין: אבל גברי דאסרי שביבתן אהדדי. דשאסם סמוכה אסורה לבעלה קפיד בכל והיה עלי מייס:

הדרן עלך כיצד אשת אחיו

ארבעה אחין. ולא מתיבמות. דקסבר דתרווייהו זקוקין לגבי ולגבי קמא דמיבם פגע באחות זקוקתו דהיא כאשתו: **גמ׳** זה חולץ לאחת כו׳. ואסור ליבם כל אחת כדפירשתי משום דפגע באחות זקוקה: ואמצעית. כלומר שלישית ולאו דוקא נקט: צריכה חליצה משניהם. כדמפרש טעמא דחליצה פסולה היא כלומר גרועה שאם רצה ליבם אין יכול דאחות חלוצתו היא לגבי אחד: וצריכה לחזור על כולן. דלא מפקע זיקה דתרווייהו בחליצה דחד: ופריך בגמ׳ בתלמודא קמייתא נמי. תיבעי חליצה משום אחות זקוקה: ומשני כגון דנפול בזה אחר זה. שנפלה זו אחר חליצתו של זו נפלה הרא חליץ לה ראובן וחליצתו כשרה היתה שאם רצה יכול ליבם וכל אידך חליץ לה שמעון ותם זו חליצה כשרה שאם רצה יכול ליבם ואין כאן אחות זקוקה שכבר חלץ ראובן את אחותה קודם נפילה זו נפלה שלישית זו היא לכל אחד אחות חלוצה וחליצת שתיהם גרועה לכך חולץ כולי הי׳: חלץ לאחיות. שתי אחיות נפלו לפניו מפני אחיו וכל אחת צרתה עמה: חלץ לאחיות לא נפטרו צרות. הואיל ואי בעי ליבומי לא מצי אלא יחלוץ לצרות ויפטרו [אחיות] ואע״ג דצרות נמי אסורות ליבם מינו איסורן קל מאיסור אחיות לכך אף חליצתן משובחת מכל אחיות: למיפטר צרתה. כדקתני לא נפטרו צרות: אבל נפשה פטרה. בחליצה כל דהו: לבעלת הגט. שתי יבמות מאח אחד ונתן היבם גט לאחת מהן שוב אין חליצתה סוגרת וקליטא זיקה ואם חלץ לה לא נפטרה צרה: חלץ לבעלת מאמר. [עשה מאמר] באחת מפני אחיו המת ואח״כ חלץ לה: לא נפטרה צרה. שהחליצה אינה פוטרתה לגמרי שעדיין צריכה גם למאמרו כדתנן פר״ג לקמן: חלץ לצרה נפטרה בעלת מאמר. מחליצה ואינה צריכה אלא גט למאמרו: דהוי אחות אשה בזיקה. ואסורה להתייבם לכך חליצתה גרועה: לצרה נמי. דהוי צרת אחות זקוקה ואסורה להתייבם וצרת ערוה אסורה כערוה עצמה: לא אלימא זיקה כו׳. ולא גזרו חכמים אלא באחות זקוקה: שנפלה ראשון הותרה לשוק וה״ה אם חלץ לשניה ואח״כ לראשונה: מתה ראשונה. בלא חליצה מותר ליבם בשניה אע״פ שבשעת נפילתה אחות זקוקת ראשונה היתה ואסורה מכל מקום כי מתה קמייתא דפקעה זיקה שריא לה: ואין צריך לומר מתה שניה. ולא הוצרך שמותר בראשונה שהיתה ראויה ליבם כשנפלה קודם

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ חליץ לה: (ב) ... (ג) ... (ד) ...

ספר הזכות

נוסחאות כ״י

מסורת הש״ס

[illegible]

רש"י

[illegible]

דהויא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה הראשון ורבי יוחנן אמר מתה שניה מותר בראשונה אבל מתה ראשונה אסור בשניה מאי טעמא דכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה ורב הני מילי הוא דקאי באפה איסור אחות אשה דאורייתא אבל הכא זיקה דרבנן הוא וקי"ל כר' יוחנן דכל רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן:

מתני' *הותה א' אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתיבמות הותה אחת מהן אסורה על זה איסור ערוה והשניה אסורה על זה איסור ערוה האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה וזו היא שאמרו אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתיבמת: *ג' אחין ב' מהם נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ורבי שמעון פוטר הותה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתיבמות: *שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד מפנה ומת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מפנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו (ה) והלה תצא משום אחות אשה וב"ה אומרים מוציא את אשתו בגט ובחליצה ואשת אחיו בחליצה זו היא שאמרו אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו: *ג' אחין ב' מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת א' מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומת השניה יוצאת משום אחות אשה והראשונה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתיבמת:

*גמ' והוא אע"ג דלא עשה בה מאמר ומת נכרית מחולץ חלצה יבומי לא מיבמה דהויא צרת אחות אשה בזיקה והא דקתני מאמר לאפוקי מבית שמאי דאמרי מאמר קונה קנין גמור ואפילו חליצה נמי לא תיבעי קמ"ל דצריכה חליצה:

מתני' ג' אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות ואחד נשוי נכרית ומת הנשוי נכרית וכנס אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת הראשונה יוצאה משום אחות אשה והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתיבמת: ג' אחין ב' מהם נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית ומת אחד מבעלי אחיות וכנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני ואחר כך מת נשוי נכרית הרי זו אסורה עליו לעולם הואיל ונאסרה עליו שעה אחת: ג' אחין ב' מהם נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית וגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת הנשוי

[illegible]

חידושי אנשי שם

[illegible]

הבאר הגדול

[illegible]

מלחמות ה'

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

נרתה דהואיל ונאסרה האחות בשעת נפילה ראשונה לפי *(שלא היתה) אז אחותה קיימת (עולמית) עומדת באיסורה זה ופוטרת צרותיה הימנו לעולם ומימרא דרב יהודה אמר רב הכי היא דאמר כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה ושמעינן מיניה [הכל בגמ' דף ל.] טפי ממאי דשמעינן ממתני' דאילו מתני' (ג) כל זמן נפילה ראשונה נאסרת עליו לפי שהיתה אחותה קיימת ולא מתה עד שנשאת לנשוי נכרית אבל היכא שקודם שנשאת מתה אחותה דבאותה נפילה הא חזיא ליה אימא תשתרי קמ"ל רב דאע"ג דהדר חזיא ליה כיון שמלינו שעה שאין אני קורא בה יבמה יבא עליה תו לא חזיא ואסורה עולמית ואע"ג דהא נמי תנינא שני אחין נשואין שתי אחיות ומת אחד מהם ואח"כ מתה אשתו של ב' הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת התם הוא דאדחיא מהאי ביתא לגמרי (ד) דמשנפלה ואין כאן אח אלא זה בעל אחותה ונדחית מפני שהיתה עדיין אחותה קיימת נפטרה תיכף ומותרת לשוק ואין עליה עוד לד זיקה אבל היכא דלא אידחיא מהאי ביתא לגמרי בשעת נפילה שהיה שם נשוי נכרית וזקוקה ליבם אימא מגו דחזיא לנשוי נכרית עדיין זיקתה עליה וכי מתה [אחותה] ועודה בנפילה ראשונה תתיבם להאי קמ"ל רב (יהודה) דלא: **מתני'** וכנסה המגרש ומת. מותרת (ה) להתיבם שהרי עד שלא כנסה גרש את הראשונה שהיא ערוה לאחיו ולא נעשית צרתה מעולם וזו היא שאמרו בפרק ראשון נתגרשו הערוות צרותיהן מותרות ובגמרא מפרש לה: **גמ'** טעמא דגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ואח"כ מת הנשוי נכרית הוא שנכרית מותרת אבל מת הנשוי נכרית ואחר כך גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נכרית מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה דהויא לה נכרית צרת אחות אשה בזיקה ואף על גב דגרש לה לאחות אשה לא משתרי ליה נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין דהא כיון דגרש לה לערוה או שמתה ואח"כ מת משתריא צרתה ולא גזרינן משום הך דלא נתגרשה התם כיון דערוה היא מיגמר גמרי לה אינשי וקלא אית לה הכא זיקה דרבנן היא אי נמי התם גבי ערוה כיון דגרשה מקמי דנפלה לה קמי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה לה צרה גבי יבם בהתירה נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני בה גירושין ולא מידי וטעמא דמסתבר הוא הר"ף ז"ל: **מתני'** וכולן.

רש"י

בנפילה ראשונה כשנפלה מאחיו הראשון: (ג) וכנסה המגרש ומת. מותרת זו להתיבם כי עד שלא כנסה גירש את הראשונה שהיא ערוה לאחיו ולא נעשית צרתה מעולם: **גמ'** טעמא דגירש. בעל אחות תחלה ואח"כ מת נשוי נכרית דאפי' בזיקה לא נעשית צרתה מעולם: הא מת נשוי נכרית כו': צרת ערוה מן הנשואין. דתנן לעיל וכולן שמתו או נתגרשו לאחר הנישואין צרותיהן מותרות: **מתני'** וכולן. חמש עשרה עריות שהיו בהן לאחיו קידושי ספק או גירושי ספק דהוי צרתן ספק צרת ערוה: חולצות. ולא מיפטרה בולא כלום דדילמא לאו צרת ערוה היא: ולא מתיבמות. דדילמא צרת ערוה היא: ספק קרוב לו ספק קרוב לה. שהיה ח' אמות מצומצמות ביניהן ברה"ר וד"א קונות שם וזרקו ספק בד' אמותיו ספק בד' אמותיה: זהו ספק גירושין. דאמרי' במס' גיטין דהנך גיטין פסולין הן ואם נשאת הולד כשר לכך חולצת צרתה דכיון דגם הוא דאם נשאת הולד כשר ולא מיפטרה בולא כלום ולא מתייבמת דכיון דלאו גיטא מעליא הוא דהא פסול הוא לכתחלה לכך אי שרית ליה אמרי אינשי צרת ערוה מתיבמת: *גמ' וחסו דגירושין לאו דוקא. דמשמע זהו הוי ספק בגירושין אבל ספק קרוב לה לא דספק קרוב לה נמי הוי ספק בגירושין ואיידי דתנא זהו בקדושין דאשמעינן זהו ספק קרוב

מתני'

הנשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו וכולן אם מתו או נתגרשו או מיאנו צרותיהן מותרות: **גמ'** טעמא דגירש א אחד מבעלי אחיות את אשתו ואחר כך מת הנשוי נכרית הוא שהנכרית מותרת אבל מת הנשוי נכרית ואח"כ גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נכרית מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה דהויא לה נכרית צרת אחות אשה בזיקה (א) ואע"ג דגירש לה לאחות אשה לא משתריא לה נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנישואין דהא כיון דגירש לערוה או שמתה ואח"כ מת משתריא צרתה ולא גזרינן משום הך דלא נתגרשה התם כיון דערוה היא מיגמר גמרי לה אינשי וקלא אית לה הכא זיקה דרבנן היא אי נמי התם גבי ערוה כיון דגרשה מיקמי דנפלה לה קמי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה לה צרה (א) גבי יבם בהתירה נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני בה גירושין ולא מידי והאי טעמא טפי עדיף ומסתברא מהוא קמא: **מתני'** א וכולן שהיו בהם ספק קידושין או ספק גירושין הרי אלו א) חולצות ולא מתיבמות כיצד ספק ב קידושין זרק לה ב קידושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו זהו ספק קידושין ג כיצד ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד זהו ספק גירושין: *גמ' וכן אם היתה עומדת ברה"ר וזרק לה גיטא ספק קרוב לה ספק קרוב לו ספק גירושין הוא וחולצת ולא מתיבמת (ב) ב) כדאיתא בקידושין דאמר רבא *כל שיש בקידושין יש בגירושין ויש בגירושין מה שאין בקידושין וזהו בגירושין דקתני במתני' לאו דוקא הוא אלא משום דתנא זהו בקידושין תנא נמי זהו בגירושין וזהו דקידושין למעוטי מאי למעוטי זמן דליכא בקידושין ומפני מה לא תקנו רבנן זמן בקידושין בשלמא למאן

א) הרי אלו הצרות חולצות כ"ה במשנה בגמ' דף ל: ב) נ"ל כמו בקדושין וכ"ה ברא"ש. (ג"א)

הך דלא נתגרשה התם גבי ערוה כיון דגרשה מקמי דנפלה לה קמי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה קמי יבם בהיתרא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון שבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני בה גירושין וטעמא דמסתבר הוא הרי"ף ז"ל: **מתני'** וכולן. ט"ו עריות דריש מכילתין (ו) שהיו בהן לאחיו המת קדושי ספק או גרושי ספק הויא צרתה ספק צרת ערוה דילמא איגרשה ערוה ולגבי קדושין דלמא לא אקדשה (ז) הרי אלו הצרות (ח) לא מפטרן בולא כלום דילמא לאו צרת ערוה היא (ט) ולא מתייבמת דילמא צרת ערוה (י): ספק קרוב לו. שהיו שמונה אמות מצומצמות ביניהם ברשות הרבים וד' אמות קונות שם וזרקן ספק בארבע הקרובים לה ספק בד' שלו אי נמי [גמ' דף לא.] בב' כתי עדים כת אחת אומרת קרוב לו וכת אחת אומרת קרוב לה והיא ספיקא דרבנן מידי דהוה אנכסי דבר שטיא דאמרי שני (כ) כתי עדים כשהוא שוטה זבין וכו' (ל) כתי עדים אמרי כשהוא חלים זבין ואמר רב אשי אוקי תרי לבהדי תרי ועוקי ארעא בחזקת בר שטיא והכי נמי בספק קדושין ה"ל למימר אוקי אתתא בחזקת שהיתה מותרת ליבם ובספק גירושין בחזקת שהיתה מותרת לשוק אלא דרבנן תקנו שיהו חולצות ולא מתייבמות משום ספק איסורא אחמור ולא חיישינן לאם אתה אומר חולצת מתייבמת וכן כתבו שפסק ר"י בעל התוספות דרבא הודה לאביי בשתי כתי עדים דספיקא דרבנן הוא והקשה הרב ז"ל מהא דינאי מלכא במסכת קידושין (דף סו.) שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים לפסלו לכהונה ויבוקש הדבר ולא נמצא ופריך התם היכי דמי אי דתרי אמרי אישתבאי ותרי אמרי לא אשתבאי מאי חזית דסמכת אהני דאמרי לא אישתבאי סמוך אהני דאמרי אישתבאי אלמא לא אמרינן אוקמיה אחזקתיה ותירץ ז"ל דלאחמורי אדאורייתא הוא דאמר הכי דאע"ג דמדינא אוקי גברא אחזקתיה או אתתא בחזקתה אמרי רבנן אזלי לחומרא מידי (מ) דאמרינן הכא גבי קדושין וגרושין דהתם נמי בתרומה דאורייתא ועבודה דאורייתא מחמרינן ורביה דבתרומה דרבנן מוקמינן ליה אחזקתיה ולא אזלינן ליה לחומרא כדאיתא בכתובות [דף כו. וע"ש עמוד ב' בתוס' ד"ה אנן כו' ונראה גר"י כו' ע"ש] בההוא דנפק עליה קליה דבן גרושה ובן חלוצה הוא דכי הוו תרי לבהדי תרי מכשרינן ליה כדמוכח התם ומיירי בתרומה דרבנן: כתב בכתב ידו. פירש רש"י ז"ל דקי"ל הואיל עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין אלמא כתב ידו בלא עדים מילתא היא והקשו עליו ז"ל דלא דמי כלל דהתם ראיה בלחוד בעינן והא איכא דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל גבי גט כריתות בעינן אלא הא דמהני כתב ידו בגט טעמא דמילתא דכיון דכתיב וכתב לה הרי כתב ידו כעדים גמורים ואתיא *) (אפי') לר"מ דבעי עדי חתימה כדאיתא התם: יש עליו עדים ואין זמן כתוב בו וכן אין בו אלא עד אחד ואין כתב ידו של בעל זהו ספק גרושין דאמרינן במסכת גיטין (דף פו.) שלשה גיטין פסולים ואם נישאת הולד כשר ואלו הן כתב בכתב ידו וכו' וה"כ חולצת צרתה דכיון דגיטא הוא דאם נשאת הולד כשר ולא מתייבמת כיון דלאו גיטא מעליא הוא דקרי להו פסולין לכתחלה הילכך אי שרית לה אמרי אינשי צרת ערוה מתייבמת. ובגמרא מפרש דספק קרוב לו כו' דנקט בקידושין הוא הדין בגירושין וזהו ספק גירושין לאו דוקא דודאי כשר מדאורייתא ופסול בודאי מדרבנן אלא קרי להו ספק משום דכשרין מדאורייתא: **גמ'** כל שיש בקידושין וכו'. כגון ספק קרוב לו וכו' הוי נמי ספק בגירושין ויש בגירושין וכו'. שאינו ספק בענין קדושין כגון זמן כדמפרש לקמן דבשטר קדושין כגון המקדש בשטר לא תקנו זמן וזהו (נ) דקתני משמע זהו (ס) דספק הא אחר לאו ספק הוא ואילו בגרושין ליכא למעוטי מידי אלא בקידושין הוא דווקא דאיכא למעוטי זמן ואיידי וכו'. נמלינו למדין דשטר קדושין דאין בו זמן כשר לגמרי ואפילו מדרבנן דלא תקון רבנן ביה זמן משמע דבכל האחרים שוין קדושין לגרושין לפסול כלומר שאין פסולן אלא מדרבנן ויש מרבותא מגמגמין בזה לפי דס"ל דלענין קדושין פסולין ניניהו מדאורייתא לפי שאין דבר שבערוה פחות משנים וטעמא דבגירושין כשר מדאורייתא הייט משום דכתיב וכתב לה ואחרים כתבו דגרושין נמי דבר שבערוה הוא

*) עי' רש"י גיטין דף פו. ד"ה ואם ניסית ותוס' ד"ה ג' גיטין כו' (ג"א).

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת בין שכנס הנכרית עד שלא מת בין שלא כנסה עד שמת הואיל ובשעת מיתתו לא היתה צרת אחות אשה לא בזיקה ולא בנשואין שהרי גירש את אשתו שהיא אחת מן האחיות קודם שמת הרי הנכרית מותרת להתיב' לאחיו הב' כמבואר בק"ס: ונראה בעיני שאם היו ג' אחים נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן והרי אשתו זקוקה לב' אחיו והיו בנים לאחד מהם ומת הרי זו אסורה להתיבם לאותו האח הנשאר הואיל והיתה זקוקה לאחיו שיש לו בנים הרי היא כאשת אחיו שיש לו בנים ואסורה כמבואר בקונטרס הראיות:

ב כתב מיי' היו שניהם עומדים ברה"ר וברשות שאינו של שניהם וזרק לה קרוב לה מקודשת קרוב לו אינה מקודשת מחצה על מחצה או שהוא ספק אם קרוב לו או קרוב לה הוי ספק קדושין כיצד קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשומרו ולא היא זהו קרוב לו היא יכולה לשמרו ולא הוא זהו קרוב לה שניהם היו יכולים לשומרו זהו מחצה על מחצה ע"כ:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) מלשון הרי"ף נ"ל דמפרש דהנכרית אסורה דוקא בדלא כנס המגרש את הנכרית אבל אם כנס אותה מותרת הנכרית להתיבם דמפקע בזיקתה וזה שהביא הרי"ף דכאן אסורה בדלא כנסה ואז לא מהני הגירושין דבתר זיקה ובכתבי בגמ' הארכתי בתוס' בד"ה זאת אומרת כו' ע"ש וכן מבואר בטור א"ס סימן קע"ה וז"ל אבל אם כנס בעל האחיות את הנכרית וגירש את הערוה ומת ל"ש גרש קודם שכנס הערוה ל"ש אח"כ מותרת הנכרית לאח הנשאר ועי' שם בטור ע"כ. הרי מבואר כמ"ש ורש"י בגמ' יש לו סוגיא אחרת בזה ובכתבי בגמרא הארכתי. ואף שיש לפרש דברי הרי"ף באופן שיש לאסור אפילו כשכנסה המגרש ונתרץ המשנה דתניא מותרת שהביא הרי"ף אחר כך או כתירוצא קמא או כתירוצא בתרא ונאמר דשאני הכא דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה והיינו ר"ל כשימות האח השני היא אסורה מכח נפילה קמייתא מ"מ נראה דזהו דוחק לקרוא לה איסור זיקה מנפילה קמייתא דהא בעוד חיי האח השני אינה אסורה וכמ"ש הרא"ש בשם הרי"ף ולכן נ"ל דאינה נקראת שנפלה באיסור זיקה אלא דוקא שימות האח השני ולא כנסה דאז לא נפלה קמיה אלא מכח נפילה קמייתא ואותו זמן עדיין היא זקוקה לאחות אשתו בזיקה וכמבואר בטור וכל זה מוכרחין לומר לפי תירוצא בתרא שברי"ף כאן דאילו לפי תי' קמא שברי"ף לא צריכין לחלק בכך דהכי. או מאחר דמוכרחין לחלק בכך לפי תירוץ בתרא נפרש כן דברי הרי"ף שבכאן כדי שלא לחלק בתירוצין לענין דינא ודברי הרא"ש בענין זה צריך ביאור והארכתי בכתבי על הגמרא בזה ע"ש: (ב) בהרי"ף כדאיתא בקדושין ר"ל כדאיתא בדיני קדושין. אבל אין לפרש במסכת קדושין דהא דהאי דרבא מייתי הכא ולא בקדושין:

מלחמת ה'

כדאיתא בפרק ב"ש וכיון דהני תנאים סברי מיתה מפלת אפילו תימא תנא דארבעה אחים סבר נשואין הראשונים מפילין הדא מקמי תרתי סמיכן בכל מקום ועוד דאי אמרת נשואין הראשונים מפילין שמגרש את אשתו והחזירה ומת אסורה אלמא תנן מותרת ליבם וב"ת התם משום דלפי נשואין הראשונים הותרה ואאסרה וחזרה וסותרה הא אמרינן בפרק החולץ דכיון דבשעת נפילה לא חזיא לא מיקרי יבמה שהותרה ונאסרה שתחזור להיתירה הראשון כלומר שכשנאסרה נאסרה איסור גמור וכשהותרה דהיינו בשעת נשואין לא חזיא לגמרי שעכשיו אין אני קורא בה יבמה יבא עליה והא תלמוד היה נשוי נכרית ונשא אחות אשה ומתה אסורה לדברי האומר שנשואין הראשונים מפילין דלא מוקמינן מתני' דפ"ק בהכי כ"ש למאן דאמר לא אמרי' הותרה ונאסרה וחזרה וסותרה תחזור להיתירה הראשון שאם היה הלכה כנשואין הראשונים מפילין המגרש את אשתו והחזירה אסורה ליבם והא דאמרי' בפרק החולץ עד כאן לא אמרו רבנן התם דמנפילה ואילך לא אתסר הכי קאמר דטעמייהו דרבנן משום דס"ל מיתה מפלת אבל למ"ד נשואין הראשונים מפילין הא אתסר מקמי נפילה ורבא ורב אשי גופייהו נאדו מלאוקומי אפי' לר' אליעזר דיחידאה הוא בסברת דנשואין הראשונים מפילין ועוד דלא חזינא ליה לרב (אסי) [אשי] דמתרץ להו למתני' כתרצתא דרבי ירמיה והא דדייקי' בגמרא טעמא דגרש ואח"כ מת אבל מת ואח"כ גרש אסורה לפום טעמא דמתני' דייקינן דמתני' ודאי נשואין הראשונים מפילין קתני או מבום דהכי ס"ל להאי תנא אי משום דזו וא"נ לומר זו קתני דקאמר תנא זו שאינה צרת ערוה בשעת מיתה מותרת ואצ"ל זו שאפי' בשעת נשואין הראשונים לא נעשו צרות ומש"ה דייקינן טעמא דגרש ואחר כך מת הא"נ שמותרת אבל מת ואח"כ גרש אם אתה סובר אחר נשואין הראשונים אסורה ואין לה היתר אלא כשתמצא לומר מיתה מפלת הילכך מתניתין דקתני אצ"ל זו שאינן צרות אפי' בנשואין הראשונים ליתא במת ואח"כ גרש וש"מ יש זיקה מיהו אע"ג דמתני' דוקא קתני גרש ואח"כ מת משום טעמא דפרשי' זו היה קשיא ליה לרבא דכיון דאפילו מת וכנס וגרש מותרת כרישא דפ"ק אף ע"ג דקתני הכא אצ"ל זו לא מיתני ליה מיעוטא דזו היא אלא בלא גרש ומכי מוקי לה למעוטי מת ממש ולהכי הילכך לא מדחיא תריצתא דרבא מדרב אשי וכ"ש מתניתין קמייתא דפ"ק דליכא דמפיק לה מהלכתא ואין כאן בית מיחוש:

המאור הגדול

ואח"כ מת נשוי נכרית וכו' כתב עליו הרי"ף ז"ל בהלכות תרין טעמין ותרוייהו לא מסתברי לי ולי מסתבר ג' מחלוקת בדבר ר"נ ורבא ורב אשי וזו היא לר"נ למעוטי כנס ואח"כ גירש ולרב אשי למעוטי אפי' מת ואח"כ גירש ולרבא למעוטי מת ולא גירש ר"נ כר' ירמיה ורב אשי ס"ל כתריצתא דר' ירמיה ופליג אדר"נ בזיקה ורבא פליג אתריצתא דר' ירמיה דס"ל כרב אשי בזיקה בכנס וגירש ר"נ לחומרא ורבא לקולא במת ולא גירש רבא לחומרא ור"נ לקולא ושניהם מודים במת וגירש לקולא ורב אשי מחמיר בשלשתן ואנן נמי נקיטין לחומרא:

עין משפט

נ"ל שהיא

א מיי' פרק ו מהל' יבום טור אבן העזר סימן קעג:

ב מיי' פרק ד מהל' אישות סמג עשין נ טור אבן העזר סי' ל' וקעג:

ג מיי' פ"ק ופ"ה מהל' גירושין סמג עשין נ טור אבן העזר סי' יז כז:

בד"ס ליתא כאן תי' גמ'

בד"ק ובד"ס ליתא לתי' גמ'

מכילתין דף לא:

הגהות הב"ח

(א) תי' גבי נמחק וכ"ב קמי: (ב) כאן נ"ל הגיון מתני': (ג) א"ב אשמועי' היכא דהויא: (ד) משנפלה כצ"ל: (ה) נ"ב זו: (ו) מכילתין סס"ד: (ז) איקדשה הס"ד: (ח) אלו הצרות חולצות ולא מפטרן כצ"ל: (ט) היא הס"ד: (י) נ"ב היא: (כ) תי' כתיב נמחק: (ל) תי' כתי נמחק: (מ) נ"ב דהוה: (נ) וזהו דגירושין דקתני לאו דוקא כצ"ל: (ס) זהו דהוי ספק כצ"ל:

הוא אלא דאכשר רחמנא כתב ידו משום דחשוב כעדים למעבד מעשה שטרא ואפילו בגרושין דבעינן כריתות ולהקל וכ"ש בקידושין שבא לאסור ולהחמיר וכיון דאתקש יציאה להויה ילפינן לגמרי ולפי זה כתב בכתב ידו [ואין עליו עדים] כשר מן התורה ופסול מדרבנן וגרושה חולצת ולא מתייבמת וגבי כתב בכתב סופר ואין בו אלא עד אחד כ"ש דאיכא לאכשורי בשטר קידושין דהא למאן דאמר דמיירי בספרא דמובהק וכתב סופר הוי במקום חתימת ידו הא נמי הוי בקידושין דהכא והכא אין דבר שבערוה פחות משנים ולמאן דאמר דמוקי בחתם סופר ועד כל שכן וכל שכן אלא שהתוספות העלו זה בגמגום . ופריך [בגמרא דף לא:] והא עבדא שטר קנין של עבד ותיקון רבנן זמן דבכל שטרי מכירות תקון רבנן זמן לידע מאיזה זמן יאכל פירות שדה (א) ויקנה נכסי העבד כך פירש רש"י ז"ל והקשו עליו שלא מצינו בשום מקום שפסלו שטר מכר וממון בעלמא שאין בו זמן ולא תקנו אלא בגט אשה א] משום בת אחותו או משום פירי ועוד דאם כן אמאי פריך מעבד ליפרוך משטר מכירות קרקעות לפיכך פירשו דבשטר שחרור עבד מיירי דאיכא למימר ביה טעמא בתקנת זמן כמו גבי אשה אי משום שמא יבא לחפות עליו אם נשא העבד בת ישראל והוא להצלת העבד שלא יהו בניו פסולין יכתוב לו שטר שחרור בלא זמן ויאמר שכבר היה משוחרר מזמן עבר אי משום פירי שלא יאכל פירות מנכסי העבד עוד והיינו דקאמר התם רוצה בשטרא לפי שאינו קונה את עצמו בכסף אלא על ידי אחרים וזה לא שכיח : מחקה (ג) . אם תזנה מחקה ליה לזמן ותאמר קודם קדושין היה זנות זה: [שלא תזנה] ומחפה עליה שמא יהא נשוי בת אחותו ותזנה תחתיו ויראה עדים שממשמשין ובאין ויחוס עליה ויגרשנה ויאמר קודם זנות שאתם אומרים נתגרשה : לינחיה גבי עדים . מאי מהני אי דכירי אימת הוו קדושין אפילו אינו כתוב בשטר מצו לאסהודי אלא להכי אמר דמהני דזימנין דלא דכירי וחזו מכתבא ואתו ומסהדי האי לאו עדות הוא דרחמנא אמר על פי שנים עדים ולא שיעידו מכתבם ובעלמא דרשינן באגפא אחרינא למעוטי שלא ישלחו עדותם באגרת כדפירש רש"י ז"ל בפירוש החומש ותרוייהו שמעינן מקרא והא דחיישי הכא שמא יעידו ע"פ כתבם היינו כגון שלא יזכרו הענין כלל מעצמם ואפילו על ידי כתב דאי לא הא אמרינן בכתובות כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפי' לאחר כמה שנים לפי מה שפירש שם הרי"ף ז"ל והקשו הגאונים ז"ל אי לא דכירי למה להו לאסהודי מפי כתבם יוליאו השטר לב"ד ויעידו על כתב ידם ותו לא בעינן ותירץ הרי"ף ז"ל דשאני הכא דכיון דשטרא לא נפיק מתותי ידי דסהדי כמה דלא מסהדי בה דמי ולא גמרינן מיניה דהוה ליה ככותב עדותו בפנקס דהא אי בעו כבשי ליה לשטרא ולא מסהדי הלכך אי מדכרי לה לסהדותא ומסהדי בה השתא על פה הוי עדות ואי לא לא הוי עדות אבל שטרא דנפיק מתותי ידי בעל דין לא אמרי' ביה מפי כתבם הוא דהא מעידנא דחתמי בשטרא ויהבי ליה למריה לא יכלי למהדר בהו והוא להו כמו שנחקרה עדותן בב"ד דאמר רשב"ל עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין הילכך מפיהם קרינן ביה ולא מפי כתבם הוא ומהאי טעמא מקיימים ליה לשטרא בחתימות ידי סהדי ולא איכפת לן אי מדכרי ליה לסהדותא אי לא מדכרי ועוד הרי מקרא מלא כתוב שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים למימרא דכה"ג עדות מעליא וכמפיהם הוא ולא מפי כתבם ולטעמו ז"ל שחילק בין כדנפיק מתותי ידי בעל דין או מתותי ידי דסהדי הקשו עליו דהכא לידא דאתתא או שלוחא מטא ועוד דא"כ [אמאי] לא מקרעינן כמה שטרי שהעדים חתומים ואינם מספיקים ליתנו לבעל דבר עד שסוכחין עיקר הדבר *) וי"ל דשאני הכא דכיון דלא חזי למתביה לבעל דבר להיות בידו לראיה לא חשיב שטר לראיה כלל אלא דהוי שטר מקנה בעלמא להתקדש בו וכן תירץ הרמב"ן ז"ל בספר הזכות: להצלה דידה. זמן דגט להצלה דידה קא אתי וליכא למיחש דלמא מחקה ליה דכי אתו סהדי דזנתה אי לא מייתא שטרא דאיגרשה מקמי הכי מוקמינן

נוסחאות כ"י א] או משום :

*) עי' קצות החושן סי' מ"ו ס"ק יח (ג"א)

רש"י

קרוב לה דשייך בקידושין אבל ספק זמן לא שייך בקידושין : משום פירי . נידע מאימתי תגבה מהבעל פירות של נכסי מלוג שאכל למשעה שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות : ארוסה לית לה פירי . לכך לא תקנוה בשטר קידושין שאין הבעל אוכל פירות עד שתיכנס לחופה : שלא תזנה . לפעמים אדם נשוי בת אחותו ותזנה תחתיו ויראה עדים שממשמשין ובאין עליה ויחוס עליה פן תהרג בב"ד ויגרשנה ויאמר קודם זנות שאתם מעידים נתגרשה : לתקון נמי זמן בשטר קידושין. שמא תזנה ואומר קודם קידושין : מחקה ליה . אם תזנה ותאמר קודם קידושין היתה הזנות : אי דכירי . מתי היו הקדושין ניתי וליסהדו . אפי' אין זמן בשטר קידושין מה תאמר דמהני דזימנין לא דכירי וחזו מכתבא ומסהדי הא לאו עדות הוא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם : לא מחקה לזמן . דכי אתו סהדי דזנתה אי לא מייתי לה שטרא דאיגרשה מוקמינן לה בחזקת א"א מיהו אי לא תקון רבנן זמן הוה מצי לחפויי עלה ומספקא לא קטלינן לה אבל השתא דתקון רבנן זמן אי לא מייתי לה מוקמינן לה אחזקתה : ומחקה ליה לזמן . דלא מוקמינן אחזקתה הויא בחזקת פנויה כדמעיקרא שלא נתקדשה : כמה דלא מסהדי בה . כאילו לא

תורה אור | נר מצוה

למאן דאמר משום פירי איתקין זמן בגיטין משום הכי לא תקון זמן בקידושין דארוסה לית לה פירי אלא למאן דאמר משום בת א אחותו שלא תזנה ליתקון זמן בקידושין ואסיקנא (א) משום דלא אפשר היכי ליעבד לינחיה גבה דידה מחקה ליה לזמן לינחיה גבי דידיה זימנין דזנתה בת אחותו ומחפי עלה לינחיה גבי עדים אי דדכירי ליתו לסהדו אי דחזו כתבא ואתו ומסהדי רחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם ב הלכך לא אפשר אי הכי בגירושין נמי נימא הכי בגירושין כיון דלהצלה דידה קא אתי לגלויי עלה דלאו אשת איש היא לא מחקה ליה לזמן בקידושין דלחובה דידה קא אתי דמגלה עלה דאשת איש היא מחקה ליה לזמן *הא מילתא מקשו בה רבנן היכי אמרינן הכא רחמנא אמר מפיהם ולא ג מפי כתבם והא תנן *נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי ואי ס"ד דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם השתא אע"ג דאמרי אינהו זה כתב ידינו אין נאמנין אלא בעינן עד דידעי לה לסהדותא ומסהדי בה השתא על פה ואי לא מסהדי בה על פה לא הויא עדות כי אמרי אחריני זה כתב ידו של פלוני הויא עדות ומסתברא לן כי אמרינן רחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם דלא הויא לה עדות שבכתב עדות ה"מ היכא דאיתיה לשטרא תותי ידי סהדי דכמה דלא נפקא לה סהדותא מתותי ידיהון דסהדי כמה דלא קא מסהדי בה עד השתא דמיא דהא אי בעו כבשי לה לשטרא ולא מסהדי הלכך אי מדכרי לה לסהדותא ומסהדי בה על פה הויא עדות ואי לא לא הויא עדות אבל שטרא דנפיק מתותי ידי דבעל דין לא אמרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם הוא דהא מעידנא דחתימי בשטרא ויהבי ליה למריה לא יכלי למהדר בהו והוו להו כמי שנחקרה עדותן בב"ד דאמר רשב"ל *עדים החתומין על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותן בב"ד הלכך מפיהם קרינא ביה ולא מפי כתבם הוא ומהאי טעמא מקיימינן לה לשטרא בחתימות ידי סהדי ולא איכפת לן אי מידכרי לה לסהדותא אי לא מידכרי ועוד הרי מקרא מלא °שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים למימרא דכי ה"ג עדות מעלייתא היא ומפיהם היא ולא מפי כתבם והיא דגרסינן (ג) בכתובות *ת"ר כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה לאחר כמה שנים ואמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו וכו' הכי נמי מתוקמא כגון עדות דאיתא תותי ידי סהדי ומשום הכי קאמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו

עין משפט

א מיי' פרק ג ופ"ח מהל' עדות סמג עשין ט טוח"מ סי' כ"ח :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) היינו בקניית שדה א' מחבירו דהא כתב מתחלה דבכל שטרי מכירות תיקון זמן אבל אין לפרש דאיירי בשדה של עבד דהא כל מה שקנה עבד קנה רבו אלא דכשנתנו לו ע"מ שיצא בו לחירות ואם כן אין לו דין רשות עליו כ"א כשיניתנו לחירו' ולא כשעודו מחזיקו לעבד ומ"מ. ויקנה נכסי עבדו אפשר לסגיה במקום נכסי מלת מעשה עבדו והיינו מעשה ידי עבדו או אפשר דר"ל נכסי עבדו מה שיתן לו עבדו וקשה הוא דמכל מה שקנה עבד קנה רבו והארכתי בזה יותר בכתבי בגמרא . ושם כתבתי שמסר"ר שכנא ז"ל הגיה בגמרא במקום מלת נכסי מלת מעשה ובעיני נראה מה שכתבתי :

הגהות הב"ח

(א) * נ"ב לשון הגמרא משום דאיכא דמקדש בכספא ואיכא דמקדש בשטרא לא תיקון רבנן זמן א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי והא עבדא דאיכא דקני בכספא ואיכא דקני בשטרא ותקון רבנן זמן התם רוצה בשטרא הכא רוצה בכספא ואי בעית אימא משום דלא אפשר וכו' : (ב) נ"ב בפרק שני ועי' לקמן סי' קפג במ"ש הרב בזה: (ג) נ"ב ליה :

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג וגם בזמן הזה מועיל זמן שלא יעכרו ממזרים וגבי גטין שנאי' ממ"ש שכתיבתן קודמת שרבה למסירתן קאמר שהתלמוד דהנהו קלא אית להו ומפרש סמ"ג בשם ר"י דכשהזמן שזמן הכתיבה מוקדם מן המסירה יעלה על דעתם לכוון זמן המסירה :

ב כתב הרא"ש ז"ל וא"ת ומאי נפקא מינה אי מסהדי על פי כתבם והא אמרינן בפרק גט פשוט מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לפני ב"ד ועושין לו קיומו וכן אמרי' בהגוזל קמא גבי שורף שטרותיו של חבירו אי דאיכא סהדי דידעי מאי דכתב בשטרא ליכתבי ליה שטרא אחרינא אלמא כשהעדים אחרים מעידים שראו שטר חתום בכתב ידי עדים לא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כ"ש כשהן עצמם מעידים שחתמו על השטר וי"ל דודאי כשהן מעידים בפני ב"ד שראו שטר חתום והכירו חתימת עדים אין זה מפיהם ולא מפי כתבם דהוי כמו קיום שטרות דעלמא שהעדים מקיימין החתימה בפני ב"ד והוי כמו שנחקרה עדות העדים החתומים על השטר בב"ד וכן הכא נמי אם היו העדים מעידים שחתמו בעדות זה על שטר זה לא קרינן מפיהם ולא מפי כתבם אלא דחיישי' הכא שלא יעידו שכך ראו בשטר אלא יעידו מעצמן על המעשה כאילו הן זוכרין אותה והם אינם זוכרין אלא ע"פ השטר ורחמנא אמרה מפיהם ולא מפי כתבם ור"ת היה נוהג כשהעדים רחוקים מב"ד שהיו שולחים כתב ידם לב"ד ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם כיון שהן זוכרין עדותם אבל רש"י פירש בפירושי חומש ע"פ שנים עדים פרט שלא ישלחו כתבם לב"ד ואין להביא ראיה לדבריו מהא דתניא בספ' מי שאחזו אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול לדבר אמאי הרי יכול לדבר מתוך הכתב שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם דדילמא שאני אלם דאינו ראוי לבילה דלאו בר הגדה הוא כלל ורב אלפס ז"ל כתב בסגנון אחר ומה שכתבתי דברי הפוס' עיקר ואין להשיב :

ג סמ"ג כתב בשם ר"י שמע מרבינו יעקב שנוהגים עכשיו כשהעדים יודעים עדות אחד והם רחוקים מב"ד ששולחים כתב ידם לבית דין ואין לפסול עדותן משום מפיהם ולא מפי כתבם כיון שזוכרין עדותן . ובטור חו"מ סי' כח כתב רש"י שאין העדים יכולין להעיד עדותן בכתב וישלחו אותו לב"ד כדאמרינן מפיהם ולא מפי כתבם וכן יראה מדברי מיי' שכתב דין תורה שאין מקבלים עדות אלא מפי עדים שנאמר על פי שנים עדים מפיהם ולא מפי כתבם אבל מד"ס שחותמין בדיני ממונות אע"פ שאין העדים קיימים כדי שלא תנעול דלת בפני לווין הרי שלא התירו אלא לחתום בשטר אבל ר"ת התיר שישלחו עדים עדותן לב"ד בכתב ולא קרי' מפיהם ולא מפי כתבם כיון שראויין להעיד אבל אלם לכ"ע אינו ראוי להעיד בכתב כיון שאינו ראוי

המאור הגדול

כתב הרי"ף בהלכות הא מילתא מקשו בה רבנן היכי אמרי' הכא אמר רחמנא מפיהם ולא מפי כתבם והתנן נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של אחי וכו' ופריק בה הוא ז"ל הפירוק הכתוב בהלכות ול"נ דפירוק הנכון כך מפי כתבם הוא שפסולה עדותן אבל מפי כתבו לא וכל שטרי הלואה מקח וממכר הלוה והמוכר הוא שמצוה את העדים ואמר כתבו וחתמו וכן בגיטי נשים ואין זה מפי כתבם ולא מפי כתבו ואם אי אתה אומר כן עקרת מה שכתוב בקבלה וכתוב בספר וחתום והעד עדים ומקרא ולא כתוב בתורה וכתב לה ספר כריתות אלמא כל כה"ג כתבו שלו הוא ולא כתבם של עדים אבל היכא דכתבי מנפשייהו בשטר שצריך לומר כתובו הא ולא אמר להם כתובו הא ודאי מפי כתבם הוא א"נ היכא דחזו אינהו מכתבא ואתו ומסהדי בני דינא על פה הא נמי מפי כתבם הוא שאין ב"ד רואין את העדות מן הכתב אלא מפי העדים הוא ששומעין והם ראו מן הכתב וה"ל מכתבם ולא מפיהם :

מלחמת ה'

ועוד כתב הרב אלפסי ז"ל בהלכות וכו' ולי נראה הפירוק הנכון כך וכו' א"נ היכא דחזו אינהו מכתבא נמי מפי כתבן הוא: אמר הכותב זרוק מוטרא אאוירא אעיקרא קאי שזה הפירוק יצא מכלל פירוקו של רבינו ז"ל וחוזר אליו שא"כ למה לא תקנו זמן בקדושין ולנחיה גביה עדים ולייתו כתבא לגבי דינא ונדון בו מפי כתבו שהרי אם תקנו זמן בקדושין מדעת שניהם הוא כותבו או מדעת מקדש והרי ניתן ליכתב הזמן כשם שניתן לכתוב השטר עצמו ואם יאמר גזרה גזרו בה שמא יעידו על פה מפי כתבם אינו כלום שאין לגזור על העדים שמא יעידו שקר שהרי אנו שואלין אותם אם מפיהם אם מפי כתבן וכי אין העדים עשויים לכתוב כן אף בשאר עדיות ומעידין והוא שזוכרין אלא צריך הוא לפי' רבינו הגדול ז"ל שכיון שאין הזמן הכתוב בשטר עושה מעשה שטר אלא ביוצא מתחת ידי עדים מפי כתבם הוא ואע"פ שודאי יצא מתחת ידם שנתקדש בו את האשה ואחר כך הפקידתו אצלם אין זה דומה לשטר שביד שליש דכיון דברשות אחרים אינו משמש כלום אלא אהימנותא דעדים סמכי' וברשותן של עדים הוא צריך להיות מונח אינו אלא כשטר משמוש שכתבוהו עדים לזוכרון פתגמי דהוי כאנפייהו ותהו פירוש לפירושו של רבינו ז"ל ולפיכך אמרו בגמרא היכי נעביד לנחיה גבי דידיה או גבי דידיה מה הועילו חכמים בתקנתן מחקי ליה לנחיה גבי עדים אי דדכירי ליתו לסהדו מפיהם אלא להכי אמרי' דמהני להו זמן דזימנין דלא דכירי ואתו ומסהדי הא לאו עדות הוא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבן בין שמעידין הם מפי כתבן בין שהביאו כתבם לדון על פיו וכיוצא בזה שנו בתוספתא יפה כח שטר מכח עדים וכח עדים מכח שטר יפה כח עדים שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני תנשא אשתו מנאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני לא תנשא אשתו אם אמרו מה שכתוב בשטר זה שמענו ושכחנו תנשא אשתו כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה והולך אפילו לאחר מאה שנה ופירשו בירושלמי לא תנשא אשתו מפני שהוא מפי כתבן והתם נמי לא ניתן לכתוב שאם למסור לאשה אמרו לה מת בעלך והיא נשאת על פי עצמה ואין לזכרון עדות לעצמן אין ללמוד ממנו לפיכך לא נתנו חכמים כתיבה לדבר :

ספר הזכות

כתב בהלכות ומסתברא לן דכי אמרי' רחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם דלא הויא עדות שבכתב עדות ה"מ היכא דאיתיה לשטרא תותי ידא סהדי : השיב הרב ז"ל מדברי הר"ב ז"ל עדים שחתמו על השטר ונתפס השטר בידם זמן ארוך עד ששכחו העדות אותו השטר בעל אפילו שמסרו אותו אח"כ ליד בעליו דהשתא הוא דקא מסהדי בשעת מסירת השטר והיא שעתא מפי כתבם הוא . וזו תימה גדולה וכמה שטרות יהיו נפסלות בכך אלא כל שטרא ואי בעי למימסריה ליד בעלים מצי מסרי ליה אע"ג דאשתהי גבייהו זמן גדול ושכחו את העדות כיון שמסרוהו ליד לבעלים שטרא מעליא הוא ואפילו לא מסרוהו עד שעת העמדה בדין ולא עוד אלא שאומרין להם תנו את שטרי ויתקיים לב"ד ושאני הכא שאין השטר הזה ראוי למוסרו לידה דלמא מחקה ליה לזמן שילכך הויא ליה האי שטרא כעדות על בזה ומשום הכי בעינן מפיהם ולא מפי כתבם והיא שמעתא דכתובות לא מיפרשא בהאי עניינא אלא בשטר מזכרת כדפרשוה התם וכן עיקר ע"כ דברי הרב ואלו דברי התלמיד: אמר המחבר כמדומה בעיני שהרב לשון ההלכות הוא מפרש שכן דעת רבינו הגדול בודאי שהרי שטר הקדושין הזה על כרחינו בבר הגיע לידה בשעת קדושין או ליד שליח קבלה שלה ואינו עכשיו ביד עדים הללו אלא כמונח ביד שליש ועוד שטרא גופיה דאיתיה תותי ידא דסהדי כיון שתתנוהו בזמנו כשטרי הקנאה או שראו המעשה ואינו בידם אלא למוסרו לבעלין הרי ידם כיד בעלים ובעל פקדון הוא אצלם והיאך תעלה על דעתך שיהא אדם פוסל בשטר זה יותר משטר שהגיע ליד בעלים כהוגן אלא ודאי משום שאינו עושה מעשה שטר אלא מעשה פנקס בעלמא מפני שאינו ראוי להיות מונח אלא ביד עדים שקראוהו רבינו ז"ל שטרא דאיתיה תותי ידי סהדי כמ"ש בסוף דבריו והיא דגרסינן בכתובות כותב אדם עדותו על השטר וכו' ה"נ מתוקמא כגון עדות דאיתיה תותי ידי סהדי כלומר שתתמוהו להיות מונח בידם לזכרון דברים בעלמא כמו שפירשה רבינו עצמו ז"ל בהלכות כתובות והנה נשאר לנו מתשובות הרב ז"ל בפ' הזה שני דברים שלא נתברר אצלנו מה שכתוב בהלכות אחד בענין פסק משנתינו בנם נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני והענין השני במ"ש בהלכות אנוסה ומפותה צריכות להמתין ג' חדשים דברי רבי יהודה ור' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד וכו' ואולי המעיין יפה ממנו ימצא בהן מה שנעלם מעינינו ואולי אין דברי ההלכות בזה נכונים כי אין השלמות בלתי לה' לבדו יתברך ויתעלה ויתנשא שמו כ"ס :

מוקמינן לה בחזקת א"א ומיהו אי לא תקון רבנן זמן הוה מלי לתפויי עלה ומספקא לא קטלינן לה אבל השתא דתקון רבנן (ד) אי לא מייתא שטרא דאגרשא מקמי הכי מוקמי' לה בחזקתה וקטלי' לה כך פרש"י ז"ל והקשו עליו ז"ל דמשום פסולא דתקנתא דרבנן לא קטלי' לה וכ"ש שאינו פסול אלא כשר כדאמרינן פרק המביא תניין (דף יז:) גזייה לזמן ויהביה נהליה מה הועילו חכמים בתקנתם ופרקינן לרמאי לא חיישינן אלמא דאי גזייה כשר לפיכך פירשו דלהגלה דידה קא אתי דצריך הוא לה לאפוקה מחזקת אשת איש וסברה דקטלינן לה אי מתקה ליה דלאו דינא גמירי נשי אבל בקדושין הוי איפכא דלתובה דידה קא אתי זמן וכדי דמוקי לה בחזקת פנויה מחקה ליה : **מתני'** ומת. גם השני אחר שעשה בה מאמר הרי יש עליה זיקת ב' יבמין דכ"ז שלא כנסה זה עדיין זיקת ראשון עליה ונתוספה עליה זיקת מאמרו הרי כשמת נותרו עליה זיקת שניהם ואילו כנסה הוה פקעה זיקה דקמא וכי מיית לא הוה עלה אלא זיקת שני והוה להו שתי יבמות הבאות מבית אחד שאחת שיבם או חלץ פוטרת חברתה א"נ אי לא עביד בה מאמר לא הוי עלה אלא זיקת ראשון והוו להו ב' יבמות הבאות משני בתים דשתיהן מותרות ליבם או לחלוץ : מיבם לאיזו שירצה. כדקתני טעמא בפרק שני בגמרא בברייתא [דף יט.] אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל דס"ל לרבי שמעון דמאמר או קונה קנין גמור או אינו קונה כלל הילכך אם מאמר (ה) (לא) קנה אשת שני הוא בועל [ואם אינו קונה אשת ראשון הוא בועל] : וחולץ לשניה. דלא מיפטרא בביאת חברתה דדילמא מאמר לא קני והוו להו ב' יבמות משני בתים ויבומי תרוייהו נמי לא דילמא מאמר קני והוו להו ב' יבמות מבית אחד : **גמ'** חליצה נמי לא. לרבנן פריך: אלא מדרבנן. דמדאורייתא מאמר לא קני והוו להו ב' יבמות משני בתים ותרוייהו מלי ליבומי ורבנן הוא דגזור [שמא יאמרו] שתי יבמות הבאות מבית א' מתיבמות : מקצתו חלוץ. ואתי למימר בשתי יבמות מבית א' חדא מיבמה וחדא חלצה : ויאמרו. דהא בחליצה זו אין איסור עד שיאמרו שעשינו חליצה בכדי וכיון דכן משום הא לית לן לבטולי מצות יבום : דילמא חליץ. ולפום דעתייהו שסבורים שב' יבמות אלו מבית א' הם אתו למימרי הכי כשהם מבית אחד א]וקם ליה באשר לא יבנה : והא דקי"ל בזיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה לאו דוקא היכא דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה אלא אפילו היכא דליכא צרה כדאמר רבא בפרק האשה. הרי"ף ז"ל : **אמר** רבא נתן גט למאמרו. אמתניתין קאי שאם נתן זה העושה מאמר גט למאמרו ולא לזיקתו וכגון שפירש כן בפירוש כדאמר בסמוך ואחר שנתן הגט מת הותרה אשתו הראשונה שהיא צרתה להתיבם לג' דמאמר דעבד הא שקליה שסלק אותו בגט שהגט סלק המאמר נמצא דלאו צרות נינהו ולא מחזו כבאות מבית א' הילכך לא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית אחד חדא חלצה וחדא מיבמה דהכא לאו מבית א' מחזו אבל היא אסורה ולא משום דקם ליה בלא יבנה לפסלה על שאר אחין דכיון שלא נתן גט אלא למאמרו נשארה זיקה ראשונה במקומה וכשם שהיתה מותרת לאחין קודם שעשה זה מאמר מותרת (ו) עכשיו שנסתלק המאמר אלא גזרינן דילמא אתי לאחלופי בבעלת הגט כלומר שנתן גט סתם וכ"ש אי פריש דיהב הגט גם לזיקתו דההיא ודאי מידחיא ואסורה על כל האחין ובלישנא בתרא אמרינן דאפי' היא עצמה הותרה ולא גזרינן בה אטו בעלת גט דעלמא ומיהו לאחין דוקא הוא דהותרה אבל למי שנתן הגט ודאי אסיר' ליה כיון דעביד בה מעשה כל דהו מידי דהוה אממאנת ביבם דלדידיה אסורה מדרבנן ולאחין שריא. פי' אחר הותרה צרתה דקאמר הייט כגון שהיו לראובן שתי נשים וכשמת ראובן עשה שמעון מאמר באחת מהן וחזר ונתן לה גט למאמרו בפי' שאילו נתן גט סתם וכל שכן אם פירש גם לזיקתו נאסרו שתי נשי ראובן עליו ועל כל האחין אבל עכשיו שנתן גט למאמרו הותרה השניה ובלישנא בתרא אפי' היא עצמה הותרה דמאי דעבד שקליה: **מתני'** שני אחין נשואים. כבר פרישנא לעיל : החליפו של זה בזה. החליפו נשותיהן בשוגג ולא במזיד כדאיתא בגמרא ומש"ה אמרינן בגמרא דחייבין שש עשרה חטאות לכל אחת ד' משום אשת איש ואשת אח ואם אחיות הן (ז) משום אחות אשה ואם נדה היא אף משום נדה נמצא שהם ט"ז ד' חטאות לכל אשה וארבע לכל איש והאנשים ב' וכן הנשים שתים הן שהכרת על הנשים קאי כמו אאנשים דעל שניהם הוא אומר ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת והאי תנא סבירא ליה דאיסור חל על איסור בין ע"י כולל בין ע"י מוסיף בין ע"י בת אחת דמתניתין איסור בת אחת ואיסור כולל ואיסור מוסיף היכא איסור בת אחת בשעה שקידש ראובן את רחל נאסרה על שמעון משום אשת איש ומשום אשת אח ביחד איסור כולל הוא כשחזר שמעון וקדש את לאה מגו דאסרי ליה הנך קידושין בכולהו שאר אחותה שהן אסורות משום אחות אשה אסרינן לה נמי משום אחות אשה להך ואיסור כולל הוא זה שבאיסור האחרון כולל דברים שהיו מותרים עם הדברים אלו (ח) שאוסר עליו כגון שקדש זה אחיו אשה וחזר הוא וקדש אחותה נאסרה עליו אשת אחיו משום אחות אשה בכולל שהיו לאשתו זו קרובות אחרות שנאסרו לו בקידושין של אשתו וכללה בכללן אף אשת אחיו שהיתה אסורה עליו קודם לכן משום אשת אח וכן נבלה ערב יוה"כ דכי אתא יוה"כ חל איסור יום הכפורים על הנבילה בכלל שחל על השחוטה וכן כל כיוצא בזה איסור מוסיף הוא שיש תוספת איסור לגבי הנאסר הראשון כמו שמתחלה היה איסור אכילה ולבסוף איתוסף איסור הנאה א"כ יש באיסור שני תוספת איסור (א) לאחרים שהיו מותרין באיסור ראשון כגון אחות אשתו שנעשה אשת אח דמעיקרא הוה אסורה לדידיה והשתא אסורה לכ"ע ומגו דחייל איסור על שאר בני אדם חל עליו : שמא מעוברות הן. ולאחר ג' חדשים מותרות לחזור כל אחת לבעלה אע"פ שגדולות הן לפי שאונס בישראל מישרא שרי דכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת וכיון שהוחלפו בשוגג אין לך אונס גדול מזה : ואם היו כהנות. לא מיבעיא נשי כהני דאסירן למיכל בתרומה דאשת כהן אפילו באונס [כאן דף נו:] פסולה מן הכהונה ממעוטא דוהיא לא נתפשה הא אשת כהן אפי' נתפשה אסורה אלא (ט) אשת ישראל שנתאלמנה או נתגרשה וזרע אין לה דכתיב ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל פסולה לאכול ואינה חוזרת לבית אביה שהרי נתחללה בביאה כדילפינן פרק [ארבע מיתות] (דף נג.) [וכאן דף סח.]: **גמ'** החליפו. משמע שנתכוונו לכך: הוחלפו. (י) עלמן בשוגג:

תורה אור

נר מצוה

מעצמו וכבר פרישנא לה בדוכתא אחריתי ולית בה קושיא : **מתני'** *שלש [א]אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתיבמות שנאמר °ומת אחד מהם יבמה יבא עליה (א) שעליה זיקת יבם אחד ולא שיש עליה זיקת שני יבמין °רבי שמעון אומר מיבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה : **גמ'** ואי זיקת ב' יבמין דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי אלא מדרבנן וגזרה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות וניבם לחדא ונחלוץ לאידך גזירה שמא (א) יאמרו בית (ג) מקצתו בנוי *ומקצתו חלוץ ויאמרו אי דמיבם והדר חליץ הכי נמי אלא גזירה דלמא חליץ ברישא והדר מיבם וקם ליה באשר לא יבנה ורחמנא אמר כיון שלא בנה שוב לא יבנה: אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה צרתה אבל היא אסורה דמחלפא בבעלת הגט דעלמא איכא דאמרי אמר רבא נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא מאי דעבד שקליה והא דאמרינן בזיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה לא תימא הני מילי היכא דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה אלא אפילו היכא דליכא אלא חדא יבמה ואיכא עלה זיקת ב' יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה כדתנן בפרק האשה* בן ט' שנים ויום א' הבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת ואמר רבא עלה הא דאמרי רבנן זיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה לא תימא ה"מ היכא דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה דהא הכא דליכא צרה מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה : **מתני'** * [ב]שני אחין נשואין שתי אחיות ומת אחד מהם ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת : * [ג]שנים שקדשו ב' נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו של זה בזה ושל זה בזה הרי אלו חייבין משום אשת איש ואם היו אחים אף משום אשת אח ואם היו אחיות אף משום אשה אל אחותה ואם היו נדות אף משום נדה ומפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן ואם היו קטנות ולא היו ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואם היו כהנות נפסלו מן התרומה : °**גמ'** החליפו (ג) ברשיעי עסקינן אמר רב יהודה תני הוחלפו (ב) *ומאן האי תנא דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת א"ר יהודה אמר רב

רש"י

הפילו עדיין : **מתני'** זיקת ב' יבמין. דכל זמן שלא כנסה זה עדיין זיקת ראשון עליה וניתוסף עליה זיקת שני בשביל המאמר דמאמר קונה קצת ומשייר וכשמת נותרו עליה זיקת ב' יבמין דאם כנסה הוי פקע זיקת קמא ולא הויא עליה כי אם זיקת שני ואילו לא עשה בה מאמר לא הוה עליה כי אם זיקת ראשון : רבי שמעון אומר כו'. דקסבר מספקא לן אי מאמר קונה לגמרי אי לא קנה כלל ולכך מיבם איזה שירצה דאי מאמר קונה לא הויא עלה אלא זיקת שני ואי מאמר לא קנה לא הוי עלה אלא זיקת ראשון : וחולץ לשניה. דחדא לא מיפטרא בחליצת אידך דדילמא מאמר לא קני דהוי ב' יבמות הבאות משני בתים ויבומי תרוייהו לא דדילמא מאמר קני והוי ב' יבמות הבאות מבית אחד: **גמ'** ואי זיקת שני יבמים כו'. לרבנן פריך : אלא מדרבנן. דמדאורייתא מאמר לא קני והוי ב' יבמות משני בתים ומדאוריית' שתיהן מתייבמות : נתן גט למאמרו. ולא לזיקתו ואח"כ מת הותרה לו להתייבם לשליש': דמאי דעבד שקליה. וליכא עלה אלא זיקת ראשון ודוקא כגון שפירש בפירוש למאמרו ולא לזיקתו אבל בסתם קיימא בלא יבנה אכולהו אחין כדמוכח פרק ר"ג : דאיכא צרה בהדה. דאיכא למיגזר משום צרה כדפירש לעיל גזירה שמא יאמרו ב' יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות : בן ט'. דביאת בן ט' כמאמר בגדול הוא: **מתני'** ומפרישין אותן ג' חדשים. שלא לחזור לבעליהן שמא מעוברות הן והולדות ממזרים ובעינן הבחנה בין זרע כשר לזרע פסול שלא יתלו העוברים בבעליהן : ואם היו כהנות. בנות כהנים נפסלו מתרומה מלאכול בתרומת בית אביה פי' אחר מיתת בעלה אף על פי שנאנסה : **גמ'** ברשיעי עסקינן. בתמיה : קטנה

שלטי הגבורים

להגיד. כל זמן שאדם זוכר העדות יכול להגיד לעולם ואין לו לחוש אולי משכח הדבר ואינו זוכר הדבר על בוריו אלא כל כמה דרמי אנפשיה ומדכר יכול להעיד ואפילו אינו מכר לעדות אלא מתוך הכתב שכשמסרוהו לו כתבו בפנקסו לזכרון דברים פלוני העיד אותו עליו ביום פלוני כך וכך ושכח הדבר ואינו נזכר אלא מתוך הכתב יכול להעיד ומיהו דוקא כשזוכר הדברים ע"י הכתב ועיין בפ"ב דכתובות :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) ובמתני' דידן הוי איסור מוסיף איסור נדה דכשפירסה נדה מגו דאיתוסף איסור עליה לגבי בעלה איתוסף נמי בה האי איסורא דנדה לגבי כ"ע והרי איסור מוסיף כמ"ש הכ"י בענין שני וכמבואר ברש"י בגמ' ריש דף לד ע"א . וכ"כ הרי"ף לקמן :

הגהות הב"ח

(א) כ"ב מי : (ב) כ"ב אחר : (ג) כ"ב מידי : (ד) כ"ב זמן : (ה) נ"ל אם מאמר לא קנה אשת ראשון הוא בועל ואם מאמר קונה אשת שני : (ו) מותרת גם עכשיו לאחר שנסתלק כנ"ל : (ז) כ"ב אף : (ח) שאסורים כנ"ל : (ט) אפילו כנ"ל : (י) משמע בשוגג כנ"ל :

הגהות חו"י

(א) עי' לקמן ברי"ף סי' נט : (ב) קאי אמה דתני ר' חייא הרי כאן שש עשרה חטאות :

עין משפט נר מצוה

א מיי' פרק ו מהל' יבום טור אבן העזר סימן קנה :

ב מיי' פרק ז שם טור א"ע שם :

ג מיי' פרק יא מהל' גירושין ופ"ד ופ"ו מהל' שגגות ופרק ז מהל' איסורי ביאה :

מלחמת ה'

דעוד אמר רבא נתן גט למאמרו וכו' עד ופסק כלישנא קמא : **אמר** הכותב נסחא משובשת נזדמנה לו לבעל המאור ז"ל אבל בכל שאר הנוסחאות שבהלכות כתוב איכא דאמרי והדבר ידוע שהלכה לדבריו כלישנא בתרא עד שהרב רבי אפרים השיב דהלכה כלישנא קמא מדפרק רבן גמליאל ולאו מילתא היא :

המאור הגדול

אמר רבא נתן גט למאמרו. פירוש למאמרו ולא לזיקתו והרי"ף ז"ל שבקיה ללישנא בתרא דרבא ופסק כלישנא קמא ונ"ל כי סמך על מה דמייתינן לה בפרק ר"ג על בעיא דרב חנניא תיפשוט ליה מדרבא למימרא דסוגיין כל"ק ולדידן ליכא ראיה מינה דכי היכא דמפשטא לרב חנניא מל"ק דרבא ה"ה נמי מיפשטא מלישנא בתרא דלא כמגרש חצי אשה היא וחד מתרי לישני נקים וה"ה ללישנא בתרא ועדיין ליכא ראיה למידחיי' ללישנא בתרא דרבא : [דף לד ע"א] ה"ג בשופעת מתוך ג' לאחר ג' (וכן גירסת תוספות) לאיחויי אינהו ומתוך י"ב לאחר י"ב לאיחויי אינהי פי' כגון שקבל בהם אביהן קדושין פחותות מבנות שלש שנים ואפילו נולדו בזו אחר

נסחאות ב"י א] מבית אחד ממש :

ועלה דמתני' דתנן דקטנות ולא היו ראויות לילד מחזירין אותם מיד לבעליהן ואין צריכות זמן הפרשה כלל משום חשש עבור הקטן [דף לה. ע"ש] מהא דתניא קטנה או שאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין שלשה חדשים ותרצו דגזירה דרבנן הוא והכא דחלופא הוא לא גזור דחלופא לא שכיח ומילתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן: **תניא** צריכות להמתין. קודם שינשאו להבחין בין זרע כשר לזרע פסול: מתהפכת. תיכף שמשמשת כדי שילא הזרע מבית הרחם וכתב רבינו אלפסי ז"ל חזינן למקצת רבואתא דפסקי הלכתא בהא כרבי יהודה ואנן לא ידעינן מהיכא קא גמרי לה

רש"י

קטנה שאינה ראויה לילד כו'. לקמן בברייתא מיתניא בסמוך: התם גזירה הוא. דגזרינן אטו גדולה דצריכה להמתין אחר שנבעלה משום הבחנה כדפירש: והכא. מתניתין שהחליפו: לא ינשאו ולא יתארסו. אחר שנתאלמנו מבעליהן ראשונים (דגזירה) דגזרינן אירוסין אטו נשואין: אחד בתולות. דגזרינן

נר מצוה

רב רבי מאיר הוא דתנן יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביום הכפורים רבי מאיר אומר אם היתה שבת והוציאו (א) חייב אמרו לו אינו מן השם ר"מ אליבא דמאן וכו' הא שמעתתא חזינא בה פירושי לרבוותא וכולהו לא דייקי דקסברי דאיסור בת אחת במתני' דיש אוכל אכילה אחת בכלל אכילה היא וקמפרש לה כגון דאיטמי קודם שיביא ב' שערות והשתא אייתי ב' שערות דבההיא שעתא איחייב ליה באיסור חלב ואיסור טומאה בבת אחת ולאו הכין הוא (ג) כדמברר בפירוש דילן ועוד איסתבר להו דהאי דאמרינן ומאן האי תנא דאית ליה טעה בדבר מצוה חייב אמתני' דיש אוכל אכילה אחת קיימי וקמוקמי ליה להאי נותר בשהוציאו לשורפו דשרפתו מצוה כי היכי דלהוי טעה בדבר מצוה ולאו הכין הוא דהאי מתני' דיש אוכל אכילה אחת לית בה טעה בדבר מצוה כלל אלא אמתני' דהוחלפו קיימי ועלה קאמר טעה בדבר מצוה כדפרשינן לקמן ולהכי כתבינן להא שמעתא כי היכי לפרושה ולברורה שפיר והדין הוא גמרא (ג) ומאן האי תנא דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת פי' כיון דאיפליגו רבי יוסי ור' שמעון בשמעתא קמייתא (א) ולא איתברר דאית ליה לחד מינייהו איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת אצרכינן הכא למיבעי מאן האי תנא דתני האי מתני' דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת ומהדרינן אמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא דתנן בכריתות יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד וכו' והכין פירוש' איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת דמתני' דהכא שכיון שקידש ראובן אשה נאסרה עליו אחותה ונאסרה היא עצמה על שמעון אחיו משום אשת אח ומשום אשת איש בבת אחת וכשקדש שמעון אחיו את

להאי פסקא דהא קי"ל דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואי אמרת משום דקאי רבי יהודה כסתם מתני' דקתני ומפרישין אותן ג' חדשים שמא מעוברות הן אע"ג דאנוסות הן ליכא למימר הכי דבהא אפי' רבי יוסי מודה דמפרישין דלא קאמר ר' יוסי אלא באשה דמזנה דידעה דמזנה ומתהפכת כדי שלא תתעבר אבל הא מי ידעה דמזנה כדי שתתהפך והא אוקימנא בהוחלפו ב] דבטעותא הויא ואי אמרת משום דקתני פרק החולץ (דף מא.) וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים אחת בעולות ואחת בתולות ואחת אלמנות ואחת גרושות ואחת נשואות ואחת ארוסות ותניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס עם בעלה או שהיתה חולה או שהיה בעלה חולה או זקן או עקרה או קטנה או אילונית או זקנה או שאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין ג' חדשים הני כולהו לא שייכא בהו לא אנוסה ולא מפותה הילכך קשיא לן האי פסקא ולא קמנו על עקרא דמילתא מהיכא קא גמרי לה עכ"ל והסכימו עמו המפרשים האחרונים ז"ל בדין ועוד דזונות אונס ומפתה לא שכיח (ג): הדרן עלך ארבעה אחין

אחותה מגו דאיתוסף בה איסורא לגבי אחין (ב) איתוסף בה איסורא נמי לגבי דידיה ונמצא שחייב עליה משום אשת אח ומשום אחות אשה וזה הוא איסור מוסיף וכן נמי משום אשת איש משום דאיתוסף בה איסורא לכ"ע איתוסף בה איסורא נמי לגבי דידיה נמצא ראובן (ד) שחייב על אשת שמעון משום אחות אשה מעיקרא ומשום אשת אח ומשום אשת איש באיסור מוסיף ושמעון חייב על אשת ראובן משום אשת אח ומשום א"א בבת אחת ומשום אחות אשה באיסור כולל דמגו דאיתסר בכולהו אחוותא איתסר נמי באשת ראובן בכללן והיינו איסור כולל וכשפירסו נדות מגו דאיתוסף בכל אחת מהן (ה) לגבי בעלה איתוסף בה איסורא נמי לגבי (ג) אחוה וזהו פירוש איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת דהדין מתני' ואיסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת דכריתות כבר מיפרשא בגמרא דכריתות והדין הוא גמרא דהתם אמר מר יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם א' נימא אית ליה לר"מ איסור חל על איסור נהי דאיסור חל על איסור לית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת אית ליה טהור מעיקרא לא אסור (ד) אלא בחלב ה"ל טמא מגו דאיתסר בחתיכות טהורות איתסר נמי בהאי חלב והיינו איסור כולל וחלב מעיקרא לא אסור אלא באכילה אקדשיה מגו דאיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף ביה נמי איסורא לגבי חלב והיינו איסור מוסיף וע"כ להדיוט הוא דאסור אבל לגבוה שרי ה"ל נותר מגו דאיתוסף (ו) לגבי גבוה איתוסף ביה איסורא נמי להדיוט גם זה נמי איסור מוסיף חל עליו יום הכפורים מגו דאיתוסף ביה איסורא לגבי חולין איתוסף ביה איסורא לגבי חלב והיינו איסור כולל שנכלל החלב באיסור החולין האי הוא פירושא דפריש בגמרא וליכא הכא איסור בת אחת אלא כדברי ר"מ הוא דמשכחת לה דקאמר רבי מאיר אם היתה שבת והוציאו (ז) חייב וקא פירשו בגמרא האי דאמר ר"מ אם היתה שבת והוציאו (ח) חייב לאו מכלל דביום כפורים לא מיחייב אהוצאה אלא ה"ק אף אם היתה שבת והוציאו חייב שתים דשבת ודיום הכפורים דבבת אחת קאתו ומיחייב עלה תרתי ומהא שמעינן לרבי מאיר דאית ליה איסור בת אחת ולאו מגופא דאכילה דאילו היתה באכילה איסור בת אחת הוה מפרש לה גמרא כדפריש להו להנך ולהכי אמרינן רבי מאיר היא ולא אמרינן תנא קמא דר"מ היא ולאו משום דסתם משנה ר' מאיר היא כדקא פרישו הני רבואתא דהאי סתמא לאו לר"מ היא דהא ר"מ מוסיף עליה ואילו הוה האי סתמא לרבי מאיר הוה ליה למיתנא יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ו' חטאות ופריש (א) להו ואמר דברי ר"מ וחכמים אומרים ארבע אבל משום הוצאה אינו השם והאי הוצאה דנותר לאו לשרפה אפקיה כדקא פירשו הני רבואתא וליכא בהאי מתני' דכריתות טעה בדבר מצוה כלל אלא במתני' דהחליפו של זה בזה הוא דאיכא טעה בדבר מצוה משום דההיא בעילה בעילת מצוה היא כדאמרינן התם ובועל בעילת מצוה ופורש וכיון דאוקימנא כר"מ אקשינן ור"מ דחייב בטעות מצוה חטאת אליבא דמאן וכו' ואי אמתני' דכריתות קאי ועלה קאמר טעה בדבר מצוה אמאי לא אקשו הכי במתני' דכריתות בהאי דוכתא ועוד מכדי רבי מאיר לא אמר אם הוציאו לשורפו מנא להו לאוקמי מימריה דלשורפו אפקיה ולאקשויי עלה ולימא להו אנא לאו לשורפו אמרי ועוד אי לשורפו אפקיה אמאי אכליה אלא האי פירושא חבטא בעלמא (ב) הוא ולאו דסמכא הוא והרי איתברר בירורא מעליא דלית בהאי מתני' דכריתות טעה בדבר מצוה אלא בהא מתני' הוא דאיתא וליכא אלא לפרושה אלא כדפרשינן: °) ואם היו *קטנות ולא היו [נו] ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואי קשיא לך ההיא דתניא קטנה או שאינה ראויה לילד הרי אלו צריכות להמתין שלשה חדשים ההיא גזירה היא והכא *חלוף לא שכיח ומילתא דלא שכיח לא גזור רבנן תניא [א] (ה) אנוסה ומפותה צריכות להמתין ג' חדשים דברי רבי יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אמר רבא מאי טעמא דר' יוסי אשה מזנה מתהפכת א] שלא תתעבר ור' יהודה סבר שמא לא נתהפכה יפה יפה וחזינן למקצת רבואתה דפסקי הלכתא בהא כרבי יהודה ואנן לא ידעינן מהיכא קא גמרי לה להאי פסקא דהא קיימא לן דר' יהודה ור' יוסי הלכתא כר' יוסי ואי אמרת משום דקאי ר' יהודה כסתם מתניתין דקתני ומפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן דהא הכא אנוסות נינהו וקתני מפרישין ליכא למימר הכי דבהא אפילו רבי יוסי מודה דמפרישין דלא קאמר רבי יוסי אלא באשה מזנה דידעה דמזנה היא ומתהפכת כדי שלא תתעבר אבל הא מי ידעה דמזנה היא כדי שתתהפך דהא אוקימנא בהוחלפו למימרא דבטעות הויא מילתא ואי אמרת משום דקתני בפ' החולץ וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן שלשה חדשים (ט) אחד בתולות ואחד בעולות ואחד אלמנות ואחד

גרושות

נוסחאות כ"י א] כדי שלא תתעבר: ב] למימרא דבטעותא:

° [דף יג ע"א]

עין משפט

א מיי' פרק יא מהל' גירושין סמג עשין נ טור אבן העזר סימן יג:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ר"ל ואחר כך הוי מפרש להו להני ו' חטאות איך מצינו אותם וכמו שמפרש עכשיו במתני' ואמר ר"ל ואחר כך הל"ל למסיק דברי ר"מ וחכ"א כו' ודו"ק: (ב) ל' חבטא מצינו בתלמוד שפירושו לשון הכאה כמבואר בערוך ערך חבט ובכאן אין ליישבו כפירוש זה. והיה אפשר לומר דהכא קאמר דהכאה בעלמא הוא כלומר שסידרו סדר בעלמא דברים ופירושא על לישנא דגמ' בזה כאילו הכה אותו עליו ואין מיושבין היטב רק כאילו הושבו בכח ע"י הכאה. והיה נ"ל להגיה מבטא בעלמא הוא ומבטא פירושו דיבור ור"ל דברים בעלמא הן אך דלא מצינו בשום מקום:

מהר"ן שפירא (ג) ומילתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן ודברי רבי יהודה דאוסר היינו משום דחיישינן דילמא לא נהפכו יפה וגופא דעובדא לא שכיחא ואנן קי"ל בשאר דוכתא דמילתא דלא שכיח לא גזרו לכך לא נגזור ודו"ק:

הגהות חו"י

(א) דף לב: (ב) ל"ע ורש"י פי' דזה הוי איסור כולל מיגו דקדושין אלו אסרי עלי' כל שאר אחיות משום אחות אשה נאסרה גם אשת אחיו משום כך וכך מסיק הרי"ף ג"כ תוך כדי דבור: (ג) נ"ל אחויה ור"ל בעל השניה וכפירש"י: (ד) יש לספוך הגי' כך אלא בחלב אקדשיה מיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה כו' אבל לגבוה שרי הו"ל נותר מיגו דאיתוסף לגבי כו' להדיוט גם זה נמי איסור מוסיף הו"ל טמא מגו כו' בהאי חלב כו' אלא באכילה הל כו' והכי איתא ברש"י בגמרא וס"ה דאם נקט סי' קט"ן קודם שמא נתעדלתי ספיר ועי' מ"ס בקונטרסים: (ה) קשה לי הא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה דע"כ אוקמינן כס"ם מתני' הכ"ל שבעלו ושנו:

שלטי הגבורים

א וטור כתב (י) דאנוסה ומפותה גדולה צריכה להמתין ג' חדשים ומיי' וסמ"ג כתבו כרבינו וגיורת ומשוחררת אפילו גדולות אין צריכות להמתין ושבויות אפילו גדולות כתב הרמ"ה שאין צריכות להמתין והרא"ש כתב שצריכות להמתין:

המאור הגדול

אחר זו ונתקדשו זו אחר זו אין אנו צריכין לאיסור בת אחת בכל פ"ז חטאות אלא לכל אחד ואחד משני האנשים ולכל אחת ואחת משתי נשים מאותן ארבע חטאות באיסור בת אחת: ומה שפסק ר"ח ז"ל כר' יהודה ולא כרבי יוסי באנוסה ומפותה נראין הדברים כן אע"פ שדחאה הרי"ף ז"ל (כמו שמבואר ברא"ש דחיתו בסימן י') דודאי מאחר דקי"ל הלכה כר"מ דאמר כולן צריכות להמתין אחת עקרה וזקנה ושאינה ראויה לילד ליתא לדרבי יוסי ובפרק החולץ נראה שאין הלכה כר"י במה שמיקל בענין הזה וכל שכן כרבי יוסי במה שהוא יותר מיקל ועיקרה במשנת היבמה לא תחלוץ ותו הא אשכחן ליה לשמואל בלישנא בתרא דלא ס"ל כרבי יוסי באנוסה ומפותה מדלא קא ממעט אלא קטנה בת ישראל בזנות אבל גדולה צריכה להמתין ואע"ג דבגיורת ומשוחררת ס"ל שמואל כרבי יוסי באנוסה ומפותה מיהא כר"י ס"ל הילכך כיון דסוגיין כלישנא בתרא נקיטין מהני שמעתתא שכל הנשים צריכות להמתין שלשה חדשים אחת עקרה וזקנה ושאינה ראויה לילד וקטנה מן הנשואין או מן האירוסין יוציא בגט או במיתת הבעל ואנוסה ומפותה בת ישראל גדולה אבל גיורת ומשוחררת אפילו גדולה אינה צריכה להמתין שלא החמירו בה בבת ישראל בהבחנת זרעה למגזר בה זנות אטו נישואין אבל בנישואין אפי' (גר ו)גיורת צריכין להמתין שלשה חדשים ושבויה בת ישראל נמי צריכה להמתין ג' חדשים כרבי יהודה שלא מיעט שמואל אלא גיורת ומשוחררת בלבד כרבי יוסי אבל בשבויה כרבי יהודה ס"ל וכן באנוסה ומפותה נמי ס"ל כרבי יהודה ולאו מטעמיה דאימר לא נתהפכה יפה יפה אלא משום דגזור בגדולה בת ישראל זנות אטו נישואין ובקטנה דלא שכיחא בה זנות לא גזר ואינה צריכה להמתין לא בזנות ולא בנישואין בחלוף ולא במיאון אלא יוצאה בגט בלבד וה"ה ליוצאה במיתת הבעל ואע"ג דבכתובות פרק אלו נערות אוקמה רב ששת להא ברייתא דהגיורת והשבויה בשראוה שנבעלה התם למטמיה דר"י הוא דאוקימנא הכי דס"ל שבויה בקדושתה קיימא ובההיא לא קי"ל כותיה וכיון דקי"ל לאו בקדושתה קיימא שפיר דמי להחמיר אפילו בשלא ראוה שנבעלה:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בפיו: (ב) כדמתברר כנ"ל: (ג) נ"ב דהכא: (ד) חייב כנ"ל: (ה) נ"ב איסורא: (ו) נ"ב ביה איסורא: (ז) נ"ב בפיו: (ח) נ"ב בפיו: (ט) אחת בתולות ואחת כו' וכן בכולם כנ"ל: (י) נ"ב בסי' יג:

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת. לא בעי למימר החולץ למעוברת משום דלאו אורח ארעא וכל שכן *) בסיפא דהכונס שהיה רשע אי מכניס לאשת אחיו מעוברת דרובן יולדות ולד של קיימא: מותר בקרובותיה. דלאו חליצה הואי דהא לא בעיא לה: (ג) קרובות וקרובים לקמן מפרק להו במתני' הנאסרים על האיש מחמת אשתו (ד) וקרובים הנאסרים על האשה מחמת בעלה: אם אין הולד של קיימא. שהיה נפל אי נמי שילדתו חי ולא שהה ל' יום והוא ספק בן ט' ספק בן ח' ולא נגמרו סימניו שאם נגמרו סימנין או דקים לן בגויה שכלו לו חדשיו ואפי' לא נתקיים אלא יום אחד ולד של מעליא חשוב וכדאיתא במסכת נדה (דף מד:) ולקמן במכילתין [דף פ:]: ופסלה מן הכהונה. ואפי' בדיעבד מפקינן לה אם נשאת לכהן: וחייבין בקרבן. שבעל אשת אח שלא במקום מצוה: והולד כשר. ממה נפשך: **גמ'** אינה צריכה חליצה מן האחין. דהא חליצה מעלייתא היא: שמה חליצה. היכא דהפילה דאגלאי מילתא דבת חליצה הואי: וריש לקיש אמר וכו'. ופסיק תלמודא בסמוך דהלכתא כריש לקיש דחליצת מעוברת לאו שמה חליצה ואף על גב דהפילה לבסוף לא אמרי' איגלאי מילתא למפרע שהעיבור לאו כלום הוא ואע"פ דבהרבה מקומות קיימא לן איגלאי מילתא למפרע אמרי' שאני הכא שאם בשעה שחלץ היה ודאי שלא היתה ראויה לבא לכלל לידה אין הכי נמי דההוא עיבור כמאן דליתיה דמי וחליצה שחלץ לה כשרה אלא שאינו כן דאיהו חייש דילמא באותה שעה ראויה היתה לילד ולד גמור אלא שאחר כן גרם לה איזה דבר להפיל נמצא דחליצה דמעיקרא לאו כלום הוה (ה) והא דאמר ריש לקיש צריכה חליצה מן האחין ולא אמר צריכה סתם יש אומרים דלר"ל לא פסלה בחליצה הראשונה על האחים אלא עליו לבדו משום דעבד בה מעשה כל דהו הילכך הויא חליצת אחים כשרה וחליצתו של זה פסולה אבל דעת הגאונים ז"ל דנקט אחין לאו לעכובא אלא דהכי עדיפא כיון דאיהו כבר חלץ זימנא אחריני אבל אין הכי נמי דחליצתו של זה היא כשרה וכן כתב הרמב"ם ז"ל שחולצת ממנו או מן האחין: על פיו. אחר דברי פיו ולא כשהם ירושה בשתיקה: ריבה לאחד וכו'. דלכולן נתן בחייו ואין כאן ירושה ליטול בכורה ולא הפשוטין ליטול בשוה אלא מה שריבה ריבה ומה שמיעט מיעט: ואם אמר משום ירושה. פלוני ירש שדה פלוני ופלוני ירש שדה פלוני לא אמר ולא כלום שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הואיל ולא חלק לפשוטין בשוה ולבכור פי שנים: בתחלה. תנתן שדה פלוני לפלוני ויירשנה: בסוף. יירשנה ותנתן לו: לעולם לא קנה. לאו אמתני' פליג אלא התם בי"ש נוחלין [דף קכט.] פליגי אמוראי בדוקיא דמתני' דכי אתא רבין א"ר וכו' יירש פלוני שדה פלוני ותנתן שדה פלונית לפלוני ר' יוחנן אומר קנה אפי' האי דירושה דמאדכר לשון מתנה בהאי שטר (ו) לחד מינייהו כולהו נמי מתנה נינהו ור"ל אמר לעולם לא קנה האי דירושה דאמרינן להאי הוה מתנה ולהאי הוה ירושה עד שיאמר לשון מתנה כו' דתיקו לשון מתנה אתרוייהו: לאחר מותו. שכתב לו מהיום ולאחר מיתה (ז) אין לאב בהם אלא אכילת פירות בחייו: מכר האב מכורין. לאכול לוקח פירות כל ימי חיי האב שזכה בזכות שהיה לו לזה בהן: ומת הבן בחיי האב ר' יוחנן אומר לא קנה לוקח. אפי' לכשימות האב דקנין פירות שהיו לו לאב בנכסים הללו כקנין הגוף דמו ואין מכירת הבן מכירה ומתני' דקתני אין ללוקח כלום בהם עד שימות האב דמשמע הא כשמת האב יש לו התם הוא דמת האב בחיי הבן (ח) ומתנה נתקיימה ומה מכר לו ראשון לפני כל זכות שתבא לידו אבל מת (ט) לא באה זכות לידו: יקיים. הא דתנן במתני' יקיים כיון דקיימא לן כריש לקיש דביאת מעוברת לא שמה ביאה א"כ יקיים רוצה לומר יחזור ויבעול ומיירי כגון שהפילה או שנולד לשמונה ודאי (י) שלא נגמרו סימניו (ב) הא לאו הכי מוציאה בחליצה ומטילין אותו לחומרא [יוציא] שמא ולד של קיימא הוא וצריכה חליצה להתירה לשוק מדרשב"ג דחשיב ליה נפל עד שידע בברור שכלו לו חדשיו דאז ודאי ולד מעליא חשיב: יוציא. בגט: [אין הולד של קיימא יקיים תנא משום רבי אליעזר אמרו יוציא בגט] כתב הריטב"א ז"ל דאע"ג דלית הלכתא כרבי אליעזר ילפינן מינה שאם לא רצה לקיימה לגמרי שאומרים לו שיוציא בגט אחר שיחזור ויבעול: מעוברת חבירו. אשה שמת בעלה והיא מעוברת או מניקה אסורה להנשא עד כ"ד חדשים שבך תינוק יונק: ולכשיגיע זמנו לכנוס. לסוף כ"ד חדשים יכנוס וגרסינן לקמן טעמא דהא מילתא דסתם מעוברת למינק קיימא וחיישינן דילמא מיעברה ומיעכר חלבה וקטלה ליה ואקשינן אי הכי דידיה נמי ומפרקינן דידיה ממסמסא ליה בביצים ובחלב דיהב לה בעל אבל לדידה לא יהיב לה בעל ומתביישה למתבעינהו ליורשים בבית דין וקטלא לברה: ולרבנן דקיימא לן כוותייהו עד שיגיע הזמן לכנוס יוציא בגט ולא סגי ליה בהפרשה בעלמא וכדדייק מר זוטרא ואפי'

*) עיין לקמן בסימן מא בנ"י ד"ה אם מ"ש בשם הריטב"א

נר מצוה

גרושות ואחד נשואות ואחד ארוסות ותניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס עם בעלה או שהיתה חולה או שהיה בעלה חולה או זקן או עקרה או אילונית או קטנה או זקנה או שאינה ראויה לילד כולן צריכות [א] להמתין שלשה חדשים הני כולהו לא שייכא בהו לא אנוסה ולא מפותה הלכך קשיא לן האי פסקא ולא קמנו על עיקרא דמילתא מהיכן גמרינן לה:

סליק פירקא

[דף לה:] **החולץ** [א] ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא [ב] אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא והולד כשר וחייבין בקרבן אין הולד של קיימא יקיים ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא והולד כשר וחייבין באשם תלוי: **גמ'** איתמר החולץ למעוברת והפילה ר' יוחנן אמר אינה צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה רשב"ל אומר צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת [ג] מעוברת לא שמה ביאה תניא כותיה דרשב"ל החולץ למעוברת והפילה צריכה חליצה מן האחין [דף לו.] *אמר רבא הלכתא כרשב"ל (א) בהני תלת חדא הא ואידך המחלק נכסיו [א] °על [ב] פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להן את הבכור דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב [ג] בין בתחלה בין בסוף ובין [דף לו:] באמצע משום מתנה דבריו קיימין ואמר *רבי שמעון בן לקיש לעולם לא קנה עד שיאמר (א) פלוני ופלוני (ופלוני) ירשו שדה פלוני ופלוני (ופלוני) שנתתיה להם במתנה ויירשוה ואידך דתנן [ג] הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שכתובין לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב מכר האב מכורין עד שימות מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב ואיתמר [ג] מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח דקנין פירות כקנין הגוף דמי וריש לקיש אמר קנה לוקח דקנין פירות לאו כקנין גוף דמי: אין הולד [ד] של קיימא יקיים [ד] • [ד] תניא לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית דברי ר"מ וחכמים אומרים יוציא ולכשיגיע [ה] זמנו לכנוס [דף מב:] יכנוס וגרסינן לקמן טעמא דהא מילתא *דסתם מעוברת למינק קיימא וחיישינן דלמא מיעברא ומיעכר חלבא וקטלה ליה ואקשינן א"ה דידיה נמי ופרקינן דידיה ממסמסא ליה בביצים ובחלב דיהיב לה בעל אבל לדידה לא יהיב לה בעל ומתביישא למתבעינהו ליורשים בבית דין וקטלא לברה: אמר רבא ולדברי חכמים יוציא בגט אמר מר זוטרא דיקא נמי דקתני יוציא ולא קתני יפריש וכן הלכתא ואפילו הוא כהן תניא רבן שמעון בן גמליאל

רש"י

דגזרינן אטו טעולות: ואחד ארוסות. דגזרינן אטו נשואות: רדופה. רגילה ועד סמוך למיתת בעלה עמדה בבית אביה זמן מרובה וליכא למימר שהיא מעוברת: או שהיה לה כעס עם בעלה. ולא שימשה: כולן צריכות להמתין. דגזרינן שאינה ראויה לילד אטו ראויה לילד: לא שייך בהן לא אנוסה ולא מפותה. דבנשואין איירי ולא בזנות דשייך למימר ביה אשה מזנה מתהפכת:

הדרן עלך ארבעה אחין

החולץ הוא מותר בקרובותיה. דלאו חליצה היא: (א) קרובות וקרובים דמתניתין היינו הנך דנאסרות על האיש מחמת אשתו (ב) וקרובים הנאסרים על האשה מחמת בעלה: אם אין הולד של קיימא. שהוא נפל: וחייבין בקרבן. שבעל אשת אח שלא במקום מצוה: והולד כשר. ממה נפשך: **גמ'** חליצת מעוברת. שהפילה לאחרי כן שמה חליצה דאיגלאי מילתא דבת חליצה הואי: וביאת מעוברת. שהפילה אחרי כן שמה ביאה ויוציאנה בגט בלא חליצה: על פיו. אחרי דברי פיו ולא כשהם ירושה בשתיקה: ריבה לאחד. או מיעט לאחד או שהשוה להן את הבכור: דבריו קיימים. דלכולן נתן בחייו ואין כאן ירושה ליטול בכורה ולא לפשוטין ליטול בשוה אלא מה שריבה ומה שמיעט מיעט: ואם אמר משום ירושה. שאמר פלוני ירש שדה פלונית ופלוני ירש שדה פלונית: לא אמר כלום. דהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: בין בתחילה. שכתב תנתן שדה פלונית לפלוני וירשה: באמצע. יירש ותנתן לו ירושה: בסוף. יירש ותנתן לו: לעולם לא קנה. לאו אמתניתין פליג אלא התם בפ' יש נוחלין פליגי אמוראי בדיוקא למתניתין דהתם דכי אתי רבין א"ר יוחנן ירש פלוני שדה פלוני ותנתן שדה פלונית לפלוני רבי יוחנן אמר קנה אפי' האי דירושה דמאדכר לשון מתנה בהאי שטר לוואה לחד מינייהו כולהו נמי מתנה נינהו ור"ל אמר לעולם לא קנה הך דירושה דאמרינן להאי הוי מתנה ולהאי ירושה עד שיאמר כו' דתיקן לשון מתנה אתרוייהו: לאחר מותו. שכתב מהיום ולאחר מיתה ואין לאב אלא הפירות בחייו: מכר האב מכורין. לאכילת פירות כל ימי חיי האב שזכה לוקח בזכות שהיה לאב בהן: רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח. אפי' כשימות האב דקנין פירות שהיה לאב בנכסים הללו כקנין הגוף דמי ומכירת הבן אינה מכירה ומתניתין דקתני אין ללוקח כלום עד שימות האב הא כי מיית האב יש לו התם הוא דמת האב בחיי הבן ונתקיימה המתנה ומה מכר ראשון לפני כל זכות שתבא לידו: אבל מת הבן בחיי האב לא בא שום זכות לידו: מעוברת חבירו. אשה שמת בעלה והניחה מעוברת או מניקה אסורה ליכנס עד כ"ד חדשים שכ"ד חדשים תינוק יונק: וכשיגיע זמנו לכנוס. דהיינו לסוף כ"ד חדשים יכנוס: ומיעכר חלבה וקטלה. לבנה ותמיתנו ברעב: דידיה נמי. לא ישמש אדם עם אשתו כשהיא מעוברת או מינקת: ממסמסא ליה. מאכילתו: אבל לדידה. כשאינו בן בעלה אלא מאיש אחר: ולדברי חכמים. דאמרי ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס ומיהו עד שיגיע הזמן יוציא בגט ולא סגי °לה בהפרשה בעלמא: דקתני יוציא. וחכמים אומרים יוציא: ואפי' הוא כהן. זה שקדשה שכשיגרשנה

שלטי הגבורים

א והר"ן הלוי כתב כיון דמחמרי' כולי האי בהבחנה דפסיקא כר"מ דעקרה וזקנה ושאינה ראויה לילד צריכו' להמתין ואין הלכה כר' יהודה כמה שמקל בענין זה כ"ש דאין הלכה כר' יוסי בהא שהוא מיקל יותר וחיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה ועוד דשמואל בלישנא בתרא לא סבירא ליה כרבי יוסי באנוסה ומפותה מדלא קא ממעט אלא קטנה בת ישראל בזנות אבל גדולה צריכה להמתין אף על גב דבגיורת ומשוחררת סבר שמואל כרבי יוסי באנוסה ומפותה מיהת כר' יהודה ס"ל ולאו מטעמיה דלא נתהפכה יפה יפה אלא משום דגזר בגדולה בת ישראל זנות אטו נשואין כי היכי דגזרי' שאינן ראויות לילד אטו ראויות לילד ובקטנה דלא שכיח בה זנות לא גזרו ביה כי היכי דלא גזרינן באילוף דלא שכיח וכן במיאון קטנה לא גזר משום דלא שייך מיאון בגדולה אבל יוצאה בגט ובמיתת הבעל גזר אטו גדולה אבל גיורת ומשוחררת אפילו גדולה לא שחמירו בהבחנה דידהו למיגזר זנות אטו נשואין אבל בנשואין אפילו גר וגיורת צריכות להמתין כדתניא לקמן פ' החולץ ובשבויה לא סבר שמואל כרבי יוסי שהרי לא הזכיר אלא גר וגיורת דכיון דבת ישראל היא מחמיר בה כר' יהודה:

ב וכתב מיי' וחולץ לה או הוא או אחד משאר האחים והרא"ש ז"ל כתב שלא יחלוץ לה הוא אע"ג דחליצה קמייתא לאו כלום הוא מ"מ הורעה זיקתו והרי הוא כאילו נתן גט ולא מצי חליץ חליצה כשרה ע"כ:

לשון ריא"ז

ואם אין הולד של קיימא חליצתה חליצה להתמיר שהוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה ואסור להתיבם ואין חליצה זו מתירתה לינשא שאין חליצת מעוברת מועלת להתיר וצריכה שתחזור ותחלוץ לכל האחין כדין חליצה פסולה שצריכה לחזור על כל האחים כמבואר בקונטרס הראיות:

ג בטור (כ) וכן ביאת מעוברת לא שמה ביאה לפיכך הכונס או חולץ ליבמתו תוך ג' חדשים ולה צרס לא תנשא עד שהלד דשמא תפיל ולא היתה הביאה והחליצה כלום והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם היבמה לא תתיבם בעת ידתה אבל חולצת היא ואם עבר ויבם ובא עליה בעת נדתה קנאה:

ד כתב הטור (ל) ואם ילדה ולא שהה הולד שלשים יום הרי זו ספק וצריכה גט וחליצה והרמ"ם כתב כיון דספק הוא אין מוציאין אותה ממנו ואם שהה ל' ה"ז של קיימא ויוציא ואינה צריכה כלום:

ה כתב מיי' דאם קדם וכנסה [וברח] ערוקי' מסחייה וכ"כ סמ"ג וכ"כ הטור (מ) שאם ברח והרחיק נדוד (נ) עד כ"ד חדשים א"צ להוציאה:

חדושי אנשי שם

(א) מבואר ברשב"ם דף קלט ע"א דר"ל ויירשום לבסוף דאי לא אמר ויירשום לבסוף הא לראשון אמר ירשוהו ולשני אמר לשון מתנה דשתי לשונות כנגד שתי מתנות אע"ג דאמר לשון רבים ומאריך שם וע"ש:

מהר"ן שפירא (ב) ר"ל דאילו נגמרו סימניו היינו אומרים שמא בן ז' הוא ואשתהי דאשתהויי נגאת אבל מאחר שלא נגמרו ...

עין משפט

א מיי' פ"א מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סימן קסד:

ב מיי' פרק ו מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סימן רסא:

ג מיי' פרק יב מהל' זכיה סמג עשין פב טור חו"מ סימן רמח:

ד מיי' פרק יא מהל' גירושין סמג עשין נ טור אבן העזר סימן יג:

הגהות הב"ח

(א) קרובות וקרובים כצ"ל: (ב) וקרובים כצ"ל: (ג) קרובות וקרובים כצ"ל: (ד) וקרובים כצ"ל: (ה) ...: (ח) ...:

הגהות חו"י

(א) עי' בריף פרק יש נוחלין דף ...:

נוסחאות כ"י

א] ... ב] לאחר ... ג] בסוף ... מתנה ... ד] ... אליעזר אמרו יוציא בגט:

א מיי' פ"ק ופ"ב מהל' יבום סמג עשין נג טור אבן העזר סי' קנו וקסד :

ב מיי' פרק יד מהל' גירושין סמג עשין נ טור אבן העזר סימן יג :

ג מיי' פרק י מהל' איסורי ביאה ופרק י מהל' גירושין סמג לאוין קיז טור אבן העזר סימן (ב)[יג]:

ד מיי' פרק י מהל' יבום ופרק טו מהל' איסורי ביאה ופרק יא מהל' גירושין סמג לאוין קיז טור אבן העזר סי' קסג קסד :

ה מיי' פרק ה מהל' נחלה סמג עשין נו טור אבן העזר סי' קסג וקסה:

בגמרא איתא ששאל זה רב אשי מרב הושעיא ברי' דרב אידי ע"ש דף לו: (ג"א)

ואפי' היה בעלה שנשאה השתא כהן שתאסר עליו בגט אפ"ה לא מקילינן דהא בין רבנן בין רבי מאיר יוציא בגט סבירא להו : **תניא** כל ששהה משנולד חי ל' יום באדם. להכי נקט באדם דתני סיפא ובבהמה שמנה ימים : אינו נפל. ופוטר את אמו מן החליצה : ספיקא הוא · וחולצת ולא מתיבמת ומיהו רבנן פליגי עליה ואמרי דאע"ג דלא שהה ולד מעליא הוי ולרשב"ג נמי דוקא דמספקא לן אי כלו לו חדשיו אבל אי קים להו דכלו לו חדשיו תנן במס' נדה (דף מג:) תינוק בן יום אחד פוטר מן היבום והכא בסמוך פסקינן כרשב"ג אלא היכא דלא אפשר (ג) דעבדינן כרבנן וכמו שנפרש השתא : מת. בן היבמה בתוך שלשים יום גרסינן ולא גרסינן ביום שלשים משום דקיימא לן דיום שלשים כלפני שלשים : ונתקדשה. לשוק בחזקת שפטורה משום בנה : אם אשת ישראל היא . אם זה שקדשה ישראל הוא שאם תחלוץ מן היבם לאחר קידושין לא תאסר על בעלה חולצת ואם זה שקדשה כהן הוא שאם תחלוץ תאסר עליו אינה חולצת וסמכינן אולד . והכי הלכתא דכיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמרי דאע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא גבי אשת כהן דלא אפשר דאי חלץ לה אתסרה לה על בעלה עבדינן כרבנן ויתבה תותי בעלה בלא חליצה ולא תלא מבעלה כהן ומיהו אם (ד) בן ח' ודאי שלא גמרו סימניו אפי' לרבנן נפל הוא ותלא מבעלה כהן וחולצת ואם הוא בן ט' ודאי אפילו לכתחלה תנשא בלא חליצה דודאי ולד מעליא הוא וכן הדין כשהוא ספק בן ט' [ספק] בן ח' אם נגמרו סימניו ולד מעליא הוא ותנשא אפילו לכתחלה לא אתיא הא אלא כשהוא ודאי בן ח' (ה) שנגמרו סימניו שהם שערו וצפרניו אי נמי ספק בן ט' בן שמונה אלא שלא נגמרו סימניו דבהא הוא דעבדינן כרשב"ג לחומרא ובאשת כהן סמכינן ארבנן דרבים נינהו דשורת הדין דהלכתא כוותייהו אלא דמחמרינן כרשב"ג אבל במעוברת ומינקת חבירו כולהו גט בעו ואפי' בכהן שתאסר עליו עולמית וכדפרישית לעיל והקשו ז"ל במתני' כשכנס יבמתו ונמצאת מעוברת למה לא קנסו חכמים שיוציא בגט ואף על גב דמתסרא עליה ותירצו דכיון שלא הוכר עוברה וסבר היה לעשות מצוה לא רצו לקנסו ומיהו אם הוכר עוברה כתבו הריטב"א ורבותיו ז"ל דבהא ודאי קנסינן ליה להוציאה בחליצה ואף על פי שאין הולד של קיימא : **איתמר** [כו'] ערוקיה מיסתייה . ולא בעו למיכפייה למיהב גיטא דגלי דעתיה דלא בעי לכנוס עד זמנו כך פרש"י ז"ל וכתבו מן המפרשים ז"ל דמדבריו נראה שאילו כנס ממש כייפינן ליה בשמתא עד שיגרש או יהא בנידוי עד שיגיע זמנו לכנוס וכן כתב הראב"ד ז"ל והוסיף עוד לומר שקונסין אותו לאחר זמנו שלא יכנוס עד שיעברו עליו כמנין הימים שעמד עמה בתוך תשעים ואין זה דעת התוספות ואחרים מן המפרשים שכתבו דייט שכוף אותו לגרש בגט עד זמנו בלבד ויש שפירשו דאפי' בשכנס נמי ערוקי' מיסתייה וקדשה לאו דוקא ודכ"ע אם קדש ולא ברח היו משמתינן אותו עד שיגרש או יעמוד בנדויו כל ל' יום ורמב"ם ז"ל נראה שהוא סובר שמנדין אותו מפני שעבר אדרבנן אבל אין כופין אותו להוציא ואפילו בכנס אלא שמפרישין אותו וכשברח ערוקיה מיסתייה להצילו מן השמתא דעבר אדרבנן וכתבו עליו דאינו מחוור וכשכונס את המעוברת נראה ודאי דהיה משמתי' ליה ואפי' ברח עד שיוציא מפני שהוא ודאי [סכנה] וזמנו ארוך והא דהיו משמתינן למקדש אי כונס תוך ג' חדשים כיון שעברו ג' חדשים ונמלאת שאינה מעוברת שריכן ליה וכנס לה אבל אם נמלאת מעוברת עומד בנדויו עד שתלד ותניק כ"ד חדשים או עד שיגרש ודעת קלת רבותי דכל שהיא קטנה ואינה ראויה לילד שאין המתנתה אלא משום גזירה דר"מ אם עבר וקדש או כנס לא כייפינן ליה לגרש ולא היו משמתינן ליה אאיסורא דעבד כדי. (ב) שלא יוציא אלא כופין אותו להפרישה ג' חדשים כיון שזמנו קצוב ובתוס' מגמגמים בזה · עכ"ל הריטב"א ז"ל : **תניא**. לא יקח אדם. ולא מיבעיא בלא קדושין שאין הדבר מפורסם דאיכא למיחש שמא יבואו להזדווג זה עם זו אלא אפילו ע"י קדושין ונשואין שהדבר מפורסם גזר ר"א ובגמרא הקשו והא רב כי מקלע לדרדשי' אמר מאן הויא ליומיה כלומר מי חפצה להנשא הימים שאתעכב כאן וכן ר"נ כי מקלע לשכנציב אמר מאן הוי ליומיה ולא חיישי להא דר"א ופריק תלמודא דשאני רבנן דפקיעי כ"ע בשמייהו וקורין לבנו על שמו ואם יבא בנו ממקום אחר ישמע שהיא בת אביו ויפרוש : יוציא. משום ספק כרת : והולד כשר. ממה נפשך אם הוא בן ראשון שפיר או אם הוא בן שני גם כן כשר הוא : ואם לא הוציא . וקיימה עד שילדה לו בן הרי הוא ממזר מספק שמא הראשון בן המת היה וקם עלה בכרת ואשתכח האי שני ולד חייבי כריתות וממזר (ו) ואסור בבת ישראל משום לא יבא ממזר בקהל ואסור בממזרת ודאית דשמא זה אינו ממזר ואיך נתיר לו ממזרת הילכך לא מיבעיא ודאן בספיקן אלא אף ספיקן בודאן [וספקן] בספקן אסור מהאי טעמא דשמא זה פסול וזה כשר ואלו הן ספקות שתוקי ואסופי וכותי . פי' שתוקי שקורא אביו ואמו משתקתו : אסופי. שנאסף מן השוק ובכולהו איכא למיחש שמא מפסול נתעברה : כותי . אינו מקפיד על קידושי כסף ושטר דלית ליה גזירה שוה דקיחה קיחה וכי מקדש לה חד מנסבא לאידך לפיכך כולן ספק ממזרים שמא נתקדשה אמו לאחר : **ספק** ויבם . ממון המוטל בספק . שאין זה מוחזק בהם יותר מזה דאם זה בן המת אין ליבם בהם כלום ואם בן היבם הוא אין לו בהם כלום הילכך אין כאן מוציא מחבירו להטיל עליו הראיה וכתב רבינו אלפסי ז"ל נקוט האי כללא בידך כל היכא דחד ודאי בירושה וחד ספק מוקמינן לנכסים בחזקת הודאי ואמרינן להאיך אייתי ראיה דאית לך ושקול והיכא דתרוייהו ספקא הוי ליה ממון המוטל בספק וחולקין. ואם תאמר וכיון דהכא אי דמר לא דמר ואי דמר לא דמר נימא דנעבדה שודא דדייני דהכי דינא בכל היכא דהויא מילתא דלא עבידא לאגלויי ואיכא לכל חד מינייהו דררא דממונא כדמוכח פ' חזקת הבתים (דף לה.) וי"ל דכיון דמחמת ירושה הן באין ודמי כמאן דתפיסי בהו תרוייהו לא בעינן לאפוקי מינייהו למעבד שודא דהיינו שודא דעבוד רבנן שיהו חולקין בה ודינא דכל דאלים גבר נמי ליכא הכא מהאי טעמא דתפסי בה תרוייהו ואיכא דררא דממונא לכל חד וחד ועוד שלא אמרו כל דאלים גבר אלא היכא דאיכא למיקם עלה דמילתא דליכא למעבד בה שודא וכדמוכח

פרק

רש"י

שכשיגרשנה תיאסר עליו : כל ששהה. חי משנולד ל' יום באדם אינו נפל ופוטר אמו מן החליצה לכך נקט באדם דבבהמה אם שהה שמונה ימים יצא מתורת נפל : הא לא שהה ספיקא הוי . וחולצת ולא מתיבמת ודוקא דמספקא לן אם כלו חדשיו אבל אם קים לן דכלו חדשיו ואפילו בן יום אחד פוטר אמו מן היבום : מת בתוך ל' יום . בן היבמה : ונתקדשה . לשוק בחזקת שנפטרה מחמת בנה זה : אם אשת ישראל היא . אם זה שקידשה ישראל הוא שאם תחלוץ מן היבם לאחר קידושין שלו לא תאסר על בעלה חולצת : ואם זה שקדשה כהן הוא · שאם תחלוץ תאסר עליו : אינה חולצת . וסמכינן אולד : מי עבוד רבנן תקנתא לכהן . דאע"ג דגבי ישראל אמור רבנן יוציאה בגט עד שיגיע זמנו התם הוא דכשיגיע זמנו מצי להדורה אבל הכא דאי מגרש לה לא מצי להדורה תיסגי ליה בהפרשה בעלמא : ערוקיה מיסתייה . ולא בעי למיכפייה למיתב גיטא דגלי דעתיה דלא בעי ליכנוס עד זמנו : ספק בן ט' לראשון או בן שבעה לאחרון . כגון שבא עליה יבמה תוך ג' חדשים : יוציא . דשמא בן הראשון הוא והולד כשר ממה נפשך : ספק ממזר . דשמא הראשון בן ט' לראשון הוא והרי היא אשת אח שיש לה בנים ובכרת הוא : ודאן בודאן . ולד ממזר ודאי: ספיקן בספיקן . ספק ממזר שמא האי ממזר והשני כשר : ממון המוטל בספק . שאין זה מוחזק יותר מזה שאם זה בן המת אין ליבם כלום בנכסים ואם בן היבם הוא אז

תורה אור / נר מצוה

מא גמליאל אומר כל [א]ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה [א]ספיקא הוא איתמר [מת בתוך ל' א] ועמדה ונתקדשה אמר רבינא משמיה דרבא אם אשת ישראל היא חולצת ואם אשת כהן (א) אינה חולצת רב שרביא משמיה דרבא אמר (ב) אחד זו ואחד זו חולצת וקיימא לן כרבינא *דכיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרבן שמעון בן גמליאל דאמרי אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא גבי אשת כהן דלא (דף לז.) אפשר דאי חליץ לה איתסרא לה על בעלה עבדינן כרבנן ולא מצרכינן לה חליצה ולגבי ישראל דלית בה פסידא עבדינן כרשב"ג הלכך חליץ לה ועיילא לה לגברא ואי כשנתקדשה מותבינן לה תותי גברא כל שכן אם נשאת דלא מפקינן לה מתותי גברא והך דאמרינן התם לענין שומרת יבם (א) שנשאת בלא חליצה לא שייך בהא מלתא דהתם ודאי בעיא חליצה אבל הכא דכיון דמית בתוך שלשים יום ספיקא הוי ומספיקא לא מפקינן איתתא מתותי גברא אלא אי בעלה ישראל חליץ לה יבמה ויתבה תותי גברא ואי [ב]בעלה כהן דאי חליץ לה יבמה איתסרא עליה יתבא תותיה בלא חליצה כדכתבינן : (גרסינן *בגמרא איבעיא להו מעוברת חבירו ומינקת חבירו דמינסבא לכהן מאי עבוד רבנן תקנתא לכהן או לא ומסיק דלא עבוד [ג]תקנתא וצריך להוציאה בגט אפילו כהן) :

מב איתמר [ב]קידש אלמנת חבירו או גרושת חבירו בתוך שלשה חדשים וברח פליגי בה רב אחא ורפרם חד אמר משמתין ליה וחד אמר עירוקיה מסתייה הוה עובדא ואמר להו רפרם עירוקיה [ג]מסתייה וכן

מג הלכתא : *תניא ר"א בן יעקב אומר לא יקח אדם אשה במדינה זו וילך ויקח אשה במדינה אחרת שמא יזדווגו זה עם זה ונמצא אח נושא אחותו ואב נושא בתו ועל זה נאמר °ומלאה הארץ זמה ועוד תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר לא יקח אדם

מד אשה ודעתו לגרשה משום שנאמר °אל תחרוש על רעך רעה וגו' : [ד]ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון יוציא והולד כשר ואם לא הוציא הנולד אחר כן ספק ממזר הוי *ואסור בבת ישראל ואסור בממזרת דקיימא לן כר' אליעזר דאמר בפרק י' יוחסין *ודאן בודאן מותר ודאן בספיקן וספיקן בודאן וספיקן בספיקן

מה אסור: *ספק [ה]ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ונכסי דידי נינהו ויבם א"ל אנת ברי דידי את ולית לך ולא מידי הוי ממון המוטל בספק וממון

דף לו: · ויקרא יט · משלי ג · דף לו: ע"ש · דף עד. · מכילתין דף לז:

מזה ומזה ועל כל פנים נותן לה היבם חליצה אף על פי שהוא כהן זה שנשאה ואסורה עליו ע"ש ע"ז מסיק שאני התם דודאי בעי חליצה וק"ל : (ב) ר"ל דאם נשמתי' ליה אפשר דיוציא כדי שלא יעמוד בשמתא עד סוף שלשה חדשים לכך לא משמתינן ליה דאנו רוצים שלא יוציאה דלא עביד איסורא כ"כ שיצטרך להוציאה ומסיק דדי להפרישה שלשה חדשים כיון שזמנו קצוב ר"ל דלהכי לא חיישינן שמא יבוא עליה תוך הזמן הזה דמאחר שיש לה היתר לאחר הזמן הזה אין יצרו תוקפו והיה נ"ל להגיה כיון שזמנו קצר והיינו שאין זמנו ארוך כמו מעוברת ולכך לא חיישינן שיוציאה כדי שלא יצטרך להמתין כ"כ ואף שלא נגיה נפרש כן דזמן קצוב וזמן קצר חד ענינא הוא וק"ל :

שלטי הגבורים

א אבל אם ילדה ולא חיה ל' יום אחר שנולד אפי' מת ביום ל' או אפי' חי ל' ולא גמרו צפרניו ושערו ה"ז ספק נפל ספק קיימא וחולצת ולא מתיבמת לא שנא מת מחמת חולי ולא שנא נפל מן הגג או אכלו ארי ומת ואם אין ידוע שכלו לו חדשיו אלא על פיה אינה נאמנת להיות מותרת לזר אם מת תוך ל' יום ואם הפילה נפל אחרי מותו מתיבמת וס"ר פרק ז"ל כתב היכא דאיכא לאסתפוקי שמא כלו חדשיו אפילו ילדתו מת אסור להתיבם וחולצת כדמוכח בנזיר גבי אשה מזיר כשיהיה לי ולד והפילה דהוי נזיר ספק לר"ש : שאלה להרא"ש על יבמה שנשאת לשוק בחזקת שהי' לה ולד של קיימא והוציאו עליה לעז שלא היה של קיימא והביאה שני עדים שחי יותר משלשים יום. תשובה כיון שהביאה שני עדים אפילו אם עדים אחרים מעידים שלא חי מותרת לבעלה ואין צריך חליצה ואם אין העדים האחרונים מעידים עדות ברורה שלא חי שלשים יום אלא הוציאו קול ולעז אפי' אי ליכא עדים שחיה ל' יום לא אסרינן לה בקלא דבתר נשואין :

ב ואם נתיבמה כתב הרמ"ה כיון דספיקא הוא אין מוציאין אותה ממנו ולא נהירא לטור (ז) דהא טעם דסרין ליה לכהן מספק משום דסמכי' אדרבנן דאמרי אע"פ שלא שהה הוי בר קיימא והיא מותרת לשוק וא"כ אדרבה מהאי טעמא נמי תצא מהיבם דלרבנן הוי בר קיימא והיא אשת אחיו שלא במקום מצוה :

לשון ריא"ז

ואם לכהן נתקדשה הרי זה לא תחלוץ שלא לפוסלה לכהן המקדשה ואומרים ולד זה של קיימא היה ונראה בעיני שאחר שהתירתה תורה לכהן בלא חליצה ואפילו אם מת הכהן אחר כך אין מצריכין אותה חליצה אף על פי שרוצה להנשא לישראל כמבואר בקונטרס הראיות :

ג כתב סמ"ג דר"י מאורלייני"ש הורה כן שאם אירס מעוברת ומינקת חברו אין כופין להוציא ולא יכנוס עד לאחר זמן היניקה כיון דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה אין צריך גט אלא הפרשה בעלמא ולא הודו לו חכמי הדור דמאי מותרת דכלה בלא ברכה ממינקת חבירו (ח) שגיאה דרבנן ומיימוני כתב דהכונס תוך תשעים יום ערוקי' מסתייה וכן סמ"ג ובטור סימן י"ג כתב ואין כופין אותו ליתן גט כיון שגלה בדעתו שאינו רוצה לכונסה והורה הר' יחיאל בר יוסף שלכתחלה אומרים לו ברח ובהכי סגי וכתב הרא"ש ז"ל - ויראה דבריחתו זו צריכה שתהיה למרחוק שירחיק עד שיהא שיעור חזרתו אחר ג' חדשים דלא מיסתבר שיקדש בעיר זו ויברח לעיר אחרת דא"כ בטלה תקנת חכמים :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) לקמן בפ' האשה שהלך האריך הרי"ף בזה ויש דעות שתאה

הגהות הב"ח

(א) נ"ב היא : (ב) אחת זו ואחת זו כצ"ל : (ג) עבדינן כצ"ל : (ד) נ"ב הוא : (ה) נ"ב דבאשת כהן עבדינן כרבי פרק הערל דף פ ע"א ומ"ש סמכינן ארבנן דרבים נינהו קאי על האי נמי ספק בן ט' בן ח' דבהא מקילי רבנן אבל בודאי בן ח' אדרבה מחמירי רבנן טובא וסבירא להו דאפילו נגמרו סימניו ואפילו שהה ל' יום אפילו הכי הוי נפל כמ"ש התוספות פ' הערל ובשבת דף קלה ע"א ועי' בתשובת הריב"ש שהביא הבית יוסף באבן העזר סימן קנו : (ו) נ"ב הוא והס"ד : (ז) נ"ב בסימן קסד : (ח) דשניהם כצ"ל :

נוסחאות כ"י

א] שלשים יום ועמדה כו' :

פרק חזקת הבתים (דף לד:) *ופ"ק דמליעא: (ז) וספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא. ספק שהוא ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון אומר אנא בר מיתנא אנא ונכסי דידי נינהו בני יבם אמרי ליה את אחונא את ומנתא הוא דאית לך בהדן פי' רש"י ז"ל דיהבי ליה מנתא דמודו ליה ואידך הוי ממון המוטל בספק וחולקין כדין היבם והספק: **ספק** ובני יבם. בתר דפליג כדאמרן לעיל דחולקין ולשון זה שאמר בתר דפליג מוכיח בפירוש דדוקא בתר דפליג יבם עם הספק בנכסי מיתנא הוא דאפליגו ר' אבא ורבי ירמיה הא לאו הכי מודה רבי אבא לרבי ירמיה דמפיק מינייהו ממה נפשך דיכול ספק למימר אי אחוכון אנא וכו' ואף על גב דספק לא הוי זכי עם היבם אלא בחלוקה מ"מ עם הבנים זכי טפי בממה נפשך וכן כתבו האחרונים ז"ל בשם רבינו יצחק ז"ל ודעתם מסכים עמו: ואי אחוכון אנא וכו'. ואי משום דשקלי אנא פלגא בנכסי מיתנא מהדרנא לכון ההוא פלגא ונחלוק בשוה הכל בין בנכסי הראשון ובין בנכסי האחרון וכגון שהיו נכסי היבם מרובין ואחין מועטין: קם דינא. אחר שנעשה דין בנכסי המת אין זה יכול לחזור ולערער עליהן ומה שהוא שואל בנכסי היבם אמרי ליה אייתי ראיה: הדר דינא. ומהדרי ליה פלגא מנכסי מיתנא או פלגי כולהו נכסי שוה בשוה (ח) ופסקי רבוותא ז"ל הלכתא כרבי אבא משום דקי"ל כרבנן דפליגי עליה דאדמון במי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה משום דמיירי בחד שלקח ד' שדות מד' בני אדם והיו השדות ההם מקיפין שדה של זה ואין ספק שמתחלה כשהיו מד' בני אדם כל חד וחד מצי למדחי ליה ולומר לאו ארחך גבאי אבל עכשיו שכל השדות מחד גברא סבר אדמון למימר דלימא ליה האי על כרחך ארחי גבך הוא שילך יתן לו דרך קצרה ורבנן סברי מצי למימר ליה אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למריהו כי היכי דלא מלית לאשתעויי דינא *בהדאי (ט) פרש"י ז"ל אי שתקת לא אעלה לך בדמים יקרים וטעמו ז"ל משום דאי לא מאי אהני לאידך שתיקתו לימא ליה לכי מהדרת והקשו על פירושו ז"ל דאע"פ שיכול להפסיד לו למחר אין להם לחכמים לדון אלא במקומם ושעתם ולא להטיל פשרה ביניהם ולומר יקח לו דרך במאה מנה ועוד היכי קאמר מהדרנא שטרא כלומר כל אחד ידחה לך ולא יהיה לך דרך אא"כ תקנה אותה כרצונם בדמים יקרים וכי בשביל חזרת השטר חזר המכר או המתנה והלא צריך לחזור ולמכור להם ואז לא עדיפי ממנו שהוא המוכר ואי עדיפי טפי ומצי מדחי ליה א"כ ה"ל הלה מפסיד זכותו והיכי שבקי ליה רבנן למעבד הכי ולא קנסינן ליה לפיכך פירשו הם ז"ל דמהדרנא שטרא למריה ולא אמר כן אלא ליפות טענתו וה"ק דכיון דאתי מכח ד' שהפסיד זכותו עמהם כדאמרן הרי נכנס הוא במקומם לגמרי וכאילו החזיר להם שטרותיהם ודן זה עמהם וזכו בדין דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שיבא לידו בין מה שהוא שלו ודאי בין מה שזוכה בו מחמת הספק אלמא לרבנן זכותו של זה כזכותם של ראשונים שבא הוא מכחן ממש אע"פ דהוה מצי למימר לזה ארחי גבך מה שאין כן לכל אחד מן הראשונים וה"נ קי"ל כר' אבא *דאע"ג דבני יבם באין (עליהם) מכח מה נפשך מה שאין כן ליבם אמרינן קם ליה דינא וכ"ש הוא דהתם ברי הוא בתביעתו דודאי יש לו דרך גביה וכמו שתובע לחבירו מנה שלי נתערב במטותיך אבל הכא נמי דאתי עלייהו ממ"נ אינו ברי בתביעתו מאיזה כח הוא בא אם מכח יבם אם מכח מיתנא ובכל טענה מאלו אמרינן ליה אייתי ראיה הלכך אי אמרי' התם הלכתא כרבנן כ"ש דפסקינן הכא כרבי אבא ואמרי' קם דינא: **ספק** ובני יבם בנכסי סבא. אבי המת והיבם. פלגא דקא מודי להו מששה זהובים טוטלים שלשה: תילתא שני זהובים תילתא דכולהו נכסי שקיל. דקא אמרי ליה אחונא את ולינהו הוו תרי והוא שלישי: פש דנקא. דקא מנצו עלה האי אמר דידי כולה והני אמרי כולה לדידן (י) חולקין הוא נוטל חצי ובין שניהם החצי: בגמ' [דף לח.] ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא. ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ופלגא דנכסי דידי נינהו ויבם אמר ליה את ברא דידי את ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי. וכבר פירשנו שספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון נקרא ספק בכל ההלכה: הוי יבם ודאי. כי אפילו לדברי הספק היבם ודאי הוא בנכסים ליטול פלגא מיהת וכיון שכן אין אומרים שיחלוקו חצי האחר אלא אמרי' שעומדין כל הנכסים ברשותו כי הוא יורש ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי דאמר ליה הבא ראיה דאת יורש ושקול ודוקא בהא אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי מטעמא דאמרן אבל בדבר שהאחד ודאי שלא מחמת ירושה אין אומרים כן וכל שכן אם ודאי של זה מחמת הודאת חבירו שאין אומרים כן אלא נוטל מה שהודה וחולקים השאר כדינא כדמוכח ריש מציעא זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי שזה נוטל ג' חלקים וזה נוטל רביע ולפי מה שאמרו שאין אומרים כן אלא ביורש אפי' יש לשם עדים לאחד מהן שמתחלה שלו אין אומרים בו אין ספק מוציא מידי ודאי

ממון המוטל בספק חולקין °ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ונכסי דידי נינהו ובני יבם אמרי אחונא את ומנתא אית לך א בהדן סברי רבנן (א) למימר היינו מתני' דתנן הוא לא יורש אותן והן יורשין אותו והכא איפכא הוא דהתם אינהו אמרי ליה אייתי ראיה דאחונא את ושקול וה"נ איהו אמר להו אייתו ראיה ושקולו אמר (ג) ליה רב משרשיא מי דמי התם אינהו ודאי ואיהו ספק הכא אידי ואידי ספק נינהו אלא אי דמי למתני' (ג) דמי לספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם דהתם אמרי ליה אייתי ראיה דאחונא את ושקול נקוט האי כללא בידך כל היכא דחד ודאי בירושה וחד ספק מוקמינן לנכסי בחזקת הודאי ואמרינן להאיך אייתי ראיה דאית לך ושקול והיכא דתרוייהו ספיקא הוה ליה ממון המוטל בספק וחולקין וספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם בתר דפליג יבם בהדיה בנכסי מיתנא פלוגתא דרבי אבא ורבי ירמיה רבי אבא אמר קם דינא (ד) אע"ג דאמר להו מה נפשך אי אחוכון אנא הבו לי מנת' בהדייכו ואי לאו אחוכון אנא אהדרו לי נכסי דאבא דפליג אבוכון ב בהדאי (ה) ולא הדר דינא א]ולא מפקינן מינייהו ולא מידי ורבי ירמיה אמר הדר דינא ומפקינן מינייהו ממה נפשך ופסקו רבוותא הלכתא כרבי אבא משום דקים ליה כרבנן ג דפליגי עליה דאדמון במי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר: *וספק ובני יבם שבאו[דף לח.] לחלוק בנכסי סבא דהוא אבא דיבם ספק אומר אנא בר מיתנא אנא ופלגא דנכסי דידי נינהו ובני יבם אמרי ליה את אחונא את ומנתא הוא דאית לך בהדן פלגא דקא מודי להו שקלו (ו) ותלתא דקמודו ליה שקיל פש דנקא הוי ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין:

מתני'

רש"י

אז אין לו בהן כלום: ספק ובני יבם כו'. הספק מוחזק בנכסים יותר דממה נפשך אית ליה בהן זכיה אבל בני יבם שמא אין להם חלק בהן דשמא זה בן ראשון וכולן שלו ולכך סבור רבנן למימר היינו מתני' דתנן גבי ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון הוא לא יירש אותם לא זה ולא זה דבני הראשון דוחין אותם על בני השני ובני השני על הראשון והן יורשין אותו בין שניהן: דהתם. שהן מוחזקין אמרי ליה איתי ראייה והכא שהוא מוחזק אמר להם אייתו ראיה: מי דמי התם אינהו ודאי. יודעין מכח מי הם באין לירש: אידי ואידי ספק נינהו: שאפילו הספק אינו טוען טענת ברי שאינו יודע מכח מי הוא בא לירש: אלא אי דמיא למתני' כו'. לזה דומה מתני' דהוא לא יורש דאמרי ליה אייתי ראיה אבל הך דלעיל לא דמיא כלל למתני' דשניהן ספק ונראה בעיני דההוא מנתא דקמודו ליה שקיל ואידך הוי ממון המוטל בספק וחולקין הוא נוטל החצי והם נוטלין החצי: אי אחוכון אנא הבו לי מנתא בהדייכו. ואי משום דשקלי אנא פלגא בנכסי מיתנא מהדרנא לכו ההוא פלגא ונחלק הכל בשוה נכסי ראשון ונכסי אחרון וכגון שהיו נכסי היבם מרובין ואחין מועטין: לא הדר דינא. אותו דין שכבר נעשה בנכסי המת אינו יכול לחזור לערער עליו וזה ששואל בנכסי המת אומר לו אייתי ראיה: ומפקינן מינייהו ממ"נ. או פלגא בנכסי דמיתנא או פלגי כולהו נכסי בשוה: ואבדה דרך שדהו. שהיה שדהו מוקפת לשדות אחרות והיה לו דרך על אחד מן הרוחות ואבדה ששכחו על איזה מן הרוחות: ילך לו בקצרה. יתנו ביניהן דרך קצרה ממה נפשך והתם מפרש פלוגתייהו בבבא בתרא: סבא. אבי המת והיבם הוי יבם ודאי יורש ויודע מכח מי הוא בא ומוחזק בנכסים הוא ולא דמי לדרב משרשיא לעיל דהתם אע"ג דספק אית ליה ודאי זכייה בנכסים אפ"ה לא חשיב ליה ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא עליהן: פלגא דקמודה להו. כגון אם יש שם ו' מנים והוא ושני אחין בני היבם ופלגא דקא מודה להו היינו ג' מנה: תילתא דקא מודו ליה. היינו שתי מנה: פש דנקא. שתות הממון דקא מנצו עליה דהוא אמר כוליה דידיה הוא והן אמרו כוליה דידן הוא ולכך חולקין:

מתני'

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א הרי זה נוטל תחלה חלק א' בנכסי המת ע"פ הודאתם שהם מודים לו שראוי ליטול בהם כא' מהם ושאר נכסי המת הוא מבקש לירש הכל והן מבקשים לירש הכל וממון המוטל בספק חולקים מחצה לו ומחצה להם ובנכסי היבם אין הספק נוטל כלום שהרי הוא אומר שאינו בן היבם כמבואר בקונטרס הראיות וי"א שהדין עם בני יבם וכתב הרא"ש ז"ל כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא מפקינן מבני יבם:

ב אביו של יבם שבא לטעון עם היבם בנכסי הספק היבם אומר הספק הוא בני ואני יורש כל נכסיו והזקן אומר הספק הוא בן המת ואני יורש כל נכסיו פירוש לפי שהוא קודם לכל יוצאי יריכו הואיל וזה טוען לירש הכל וזה טוען לירש הכל חולקים הנכסים שנמצא לספק בשעת מיתתו ולא מה שנטל היבם כשטען עם הספק בנכסי המת שכבר זכה בהם היבם ע"פ ב"ד ואינו חוזר מטענתו הראשונה כמבואר בקונט' הראיות: אביו של יבם שבא לטעון עם הספק בנכסי היבם שהספק אומר אני בן היבם ואני יורש כל נכסיו ואביו של יבם אומר לו אין אתה בן היבם ואני יורש כל נכסי היבם שהוא בני חולקין ואם חלק היבם בחייו עם הספק בנכסי המת נוטל עכשיו הספק כל נכסי המת שהרי הזקן מודה לו שהוא בן המת ובשאר נכסי היבם שזה טוען לירש הכל וזה טוען לירש הכל חולקים בשוה כמבואר בקונטרס הראיות: וכן הדין אם היו ליבם בנות ובא הספק לטעון שהוא בן היבם והוא יורש כל נכסיו שאין לבנות במקום הבן כלום ובנות היבם אומרות שהוא בן המת והן יורשות כל נכסי היבם הואיל והן מסופקות לירש הכל והוא מסופק לירש הכל חולקים מחצה לו ומחצה להם כמו שביאר מז"ה וכן כל כיוצא בזה: ואומר אני שאף כדין זה ראוי לדון בטומטום בין הבנות של כל אדם שאם הוא זכר ראוי לירש הכל ואם היא נקבה ראוי ליטול כאחד מן הבנות לפיכך נוטל תחלה כאחד מהן אף לפי טענתא והשאר מחצה לו ומחצה להם כמבואר בקונטרס הראיו':

ג כתב הראב"ד ז"ל האי טעמא ליתא דהא א"כ ר' ירמיה אבא דאמרי אפילו לרבנן ומ"מ הלכתא כר' אבא משום דרבי אבא דיינא דארץ ישראל הוא כדאמרי' בשבועות דייני ארץ ישראל ר' אבא ודייני נחית לעומקא דדינא והלכתא כותיה והשיב הרמב"ן ז"ל כיון דלכאורה נראה לבני הישיבה דר' אבא כרבנן ור' ירמיה כאדמון סברתם עיקר היא ולא סמכי' אשינויא דשני מילתייהו בתרווייהו כי דרך התלמוד לדחות בסברא מועטת ועוד דלא תהא אלא ספיקא והיבם תפוס ברשות והנכסים

ביד בניו ועל ספק להביא ראיה כדין כל ספיקא ותיקו שבדיני ממונות וסר"ז הלוי כתב ממאי דאיפסיקא הלכתא בפ"ק דבתרא כר' יוסי דאמר מגלגלין עליו את הכל מטעם סדר דינא בפרק בית כור איפסקא הלכתא כרב דאמר בטלה מחלוקת ואמר ליה רב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר דינא מכל זה הדעת מכרעת כרבי ירמיה דאמר הדר דינא וכיון דאיפלגו בה רבוותא לא מפקי' מבני יבם ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מיתנא ופלגא דנכסי דידי נינהו ויבם אמר את בראי דידי ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי כי היבם הוא ודאי יורש של סבא והספק הוא ספק אם הוא יורש דידיה או לאו:

ז"ל וכרים פ"ק דב"מ ע"ש בג' במשנה דשנים אוחזין ד"ה גרסינן בגמרא לימא כו' (ג"ה)

הגהות הב"ח

(א) נ"ב קמיה דרב משרשיא כו': (ב) לאו כצ"ל: (ג) למתני' הא דמי ספק כצ"ל: (ד) ואע"ג כצ"ל: (ה) לא כצ"ל: (ו) ותילתא כצ"ל: (ז) ספק (ח) שוה בשוה הס"ד ואחר כך מה"ד ופסקו כצ"ל: (ט) ז"ל כצ"ל: (ע) ז"ל ופירש רש"י: (י) לדידן הס"ד:

נוסחאות כ"י

א] אלא קם דינא אמרינן:

ז"ל דאף על גב דהספק בא עליהם מכח ממ"נ כו' (ג"ה)

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור מה שכתב הרי"ף כרבי אבא דאמר קם דינא וכו' עד מכל זה הדעת מכרעת כרבי ירמיה דאמר הדר דינא: **אמר** הכותב אלא כתב בעל המאור מה שלא מצאו בעלי הגמרא שהם רצו להעמיד מחלוקת זו כתנאי ולא עמדה להם והוא העמידה כתנאי ולא עוד אלא אף בפלוגתא דאמוראי. וכן לדבריו קשיא הסיא פלוגתא דרב ושמואל אמאי לא אוקמוה כי הני תנאי כאדמון ורבנן או כר' יוסי ורבנן ועוד שהרי לפי דמיונות שלו קשיא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל הלכה כר' יוסי אלמא הדר דינא והתם אמר שמואל מקמצין אלמא קם דינא כדאתמר בגמרא וא"ת שמואל מוקי לה לר' יוסי כשעמד ניקף או שגדר מקיף הכל בבת אחת אבל עמד מקיף אחר זמן וגדר את הרביעית קם דינא א"כ אף ראייתו של בעה"מ ז"ל נדחית לגמרי שהרי לא נפסקה הלכה כההוא לישנא דס"ל לרבי יוסי הדר דינא ומן הנראה שם מדבריו שהוא מביא ראיה דל"ש עמד מקיף וגדר כולן כאחת ול"ש זמנו לגדור השלש ובין גדר הרביעית בכולן מגלגלין עליו את הכל משום דקי"ל הכא כרבי ירמיה דאמר הדר דינא תלאן זו בזו ונמצאת לדבריו כל אחת למדה מחברתה ומלמדת לו עליה וכן מ"ש מפרק בית כור מה זו ראיה דהא אי נמי לדמויה להסיא הא אתמר עלה בגמרא טעמא משום דלאו אדעתא דכורא גיחא לי וארעא בכורא ארעא מאי יכול למימר אנא מאי ארעא בכורא גיחא לי וארעא דכורא פלגי בפלגא כורא לא ניחא לי מינה אלא פלגא כורא בדוכתא אחריתי שילך בטלה מחלוקת אבל הכא מעיקרא אדעתא דספקא פלוג וספיקא הוא ואע"ג דאתי השתא ממ"נ אלא אי דמיא להא דמיא להא טפי דאמר ר"נ אם הגדילו אינן יכולין למחות שא"כ מה כח ב"ד יפה אף כאן אם חלוקה זו בטלה מה יפה אבל חוכך אני בזה בראייתו של רבינו הגדול ז"ל דלא חזינא בגמרא דקם ליה אוקמתא דרבי אבא דאמר קם דינא כרבנן דהא שנינן ובדוכתי טובא סמכי' אשינויי בכי האי גוונא ודברי ה"ר אפרים ז"ל תלמידו נמי שפוסק

המאור הגדול

מה שכתב הרי"ף כרבי אבא דאמר קם דינא משום דקם ליה כרבנן (שביאו הרא"ש בסי' י') אין נראין כן דהא אמרי' בגמ' אמר לך ר' ירמיה אנא דאמרי אפילו לרבנן ומהאי דאפסיקא הלכתא בפרק השותפין כר' יוסי דאמר מגלגלין עליו את הכל כמו שפירשנוה שם מטעם הדר דינא ובפרק אפסיקא הלכתא כרב דאמר בטלה מחלוקת וא"ל רבא לר"נ לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר דינא זה הדעת מכרעת כר' ירמיה דאמר הדר דינא:

ספר הזכות

כתוב בהלכות ופסקו רבוותא הלכתא כר' אבא דקי"ל כרבנן דפליגי עליה דאדמון: **השיב** הרב ז"ל האי טעמא ליתא דהא אמרי' בגמ' דר' ירמיה אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן וכו' אלא מ"מ הלכתא כרבי אבא משום דרבי אבא דיינא דא"י הוא כדאמרינן בשבועות דייני דא"י רבי אבא וכיון דר' אבא דיינא ור' ירמיה לאו דיינא הוא ודיינא נחית לעומקא דדינא הלכתא כוותיה. ע"כ דברי הרב ואלו דברי התלמיד: **אמר** המחבר דברי פי חכם חן והאפשר שסברו הראשונים דכיון דמילתא שקולה היא בפלוגתא דר' אבא ור' ירמיה אזלינן בתר פשטא כרבנן ור' ירמיה כאדמון ואשנויי דאנא דאמרי לא סמכינן ואני אומר לא תהיה אלא ספיקא יבם תפוס ונכסים בידו וביד בניו ועל הספק להביא ראיה כדין כל ספיקא ותיקו שבד"מ:

ודאי אלא זה נוטל ג' חלקים וזה נוטל רביע: **מתני'** שומרת יבם. ממתנת ומצפה ליבם כמו עניה א לשוא שמרה בכתובות בפרק אף על פי (דף סג:): שנפלו לה נכסים. מאביה בעודה שומרת יבם הכי מוקמינן רישא דמתני' בגמרא: מודים ב"ש וב"ה. אף על גב דפליגי בארוסה ממש דב"ש אומרים תמכור וב"ה אומרים לא תמכור הכא מודים ב"ה שמוכרת לכתחילה דלא דמי שומרת יבם לארוסה לפי שארוסה קנויה עד שנתחייב הבא עליה סקילה הילכך כל מה שזכה בה שאין לה למכור לכתחילה אבל בשומרת יבם שלא עשה בה שום מעשה הוא בעצמו אלא מכח אחיו והבא עליה לא מחייב אלא מלקות אמרינן ודאי דבזכותה נפלו הילכך מוכרת לכתחילה ואע"ג דלבתר הכי עבד בה מאמר מ"מ כשנפלו בזכותה נפלו ולא בזכותו: בכתובתה ובנכסים הנכנסין. היינו נכסי מלוג שהקרן שלה קיים וכשהיא נכנסת נכנסים עמה וכשהיא יוצאת מבעלה יוצאין עמה לפיכך פירשו בכתובה עיקר כתובה ותוספת ונכסי צאן ברזל שאף אלו

א מיי' פרק כב מהל' אישות סמג עשין נא טור אבן העזר סי' נ קס:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב קיים: (ב) נשואה היא וזכה היבם כצ"ל: (ג) נ"ב אצלו: (ד) בכתובתה כצ"ל: (ה) נ"ב בסימן קט: (ו) נ"ב פלוגתא בנכסי צאן ברזל לאחר מיתה הכא נמי איכא פלוגתא וכו' עי' בטור אבן העזר בסי' קס: (ז) נ"ב ולפירו':

רש"י

מתני' שומרת יבם. ממתנת ומצפה ליבם: שנפלו לה נכסים. מאביה: הנכנסים והיוצאים עמה. היינו נכסי מלוג שהקרן שלה (א) וכשהיא נכנסת נכנסין עמה וכשיוצאה מבעלה יוצאין עמה: ב"ש אומרים יחלוקו. דקסברי ספק נשואה היא (ב) נוכה היבם בחצי ירושה מספק שהבעל יורש את אשתו וזו שספק נשואה היא (ג) זוכה בפלגא אבל (ד) בכתובה מודו ב"ש דהיא בחזקת הבעל והכי

נר מצוה

מו **מתני'** שומרת א יבם שנפלו לה נכסים מודים בית שמאי וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה ב מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאים עמה בית שמאי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ג וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב

כנסה

נקראים כתובה בהרבה מקומות בתלמוד מפני שהם כתובים בה וכדאמרינן תקנו קבורתה תחת כתובתה: בית שמאי אומרים יחלוקו. דספק נשואה היא דבגמרא מוקמינן הך סיפא בעבד בה מאמר ומאמר לב"ש עושה ספק נשואה וזוכה היבם בחצי ירושתה מספק שהבעל יורש את אשתו וזו שספק נשואה היא אצלו זכה בפלגא: אמר המחבר כתב הריטב"א ז"ל לפי שיטת הגאונים אשר הסכימו בה גדולי רבותינו ז"ל והוא הנכון כמאלת למד דנכסי צאן ברזל לעולם בחזקת יבם וכן נכסי מלוג שנפלו כשהיא תחתיו דבעל אבל שנפלו כשהיא שומרת יבם בין עשה בה מאמר בין לא עשה בה מאמר הרי הם בחזקתה ומוכרת ונותנת ואם מתה אין היבם יורש בהם כלום לב"ה וכל זה ביבמה מן הנשואין אבל יבמה מן האירוסין אפילו נפלה לה נכסים כשהיא תחת הארוס אין ליבם בהם כלום לא בחייה ולא לאחר מיתתה אם מתה כשהיא שומרת יבם והפסק הזה אליבא דרבא [דף נט.] דהלכתא כוותיה לגבי אביי בר מיע"ל קג"ס ואף על גב דאמר רב אשי דיקא מתני' כוותיה דאביי הא קשיא ליה מתה כדאיתא בגמרא וכיון דכן לא מבטלים משום זה הכלל התפוס בידינו דהלכתא כרבא וכן פסק ר"י ז"ל וכן פסקו הגאונים ז"ל ולפי שיטת רש"י ז"ל אע"ג דהילכתא כרבא נכסי צאן ברזל בחזקת שניהם כדפסיק בר קפרא בפרק מי שמת (דף קנח:) וכן נכסי מלוג שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל בחזקת שניהם וחולקים וזה ההפרש שיש לענין הפסק בין שיטת רש"י ז"ל לשיטת רבינו אלפסי ז"ל אבל בשאר הדינים הכל דין אחד עכ"ל: עם יורשי האב. הא דלא קתני יורשי אשה כדקתני פרק מי שמת משום דהכא אין ידוע אם היבם יורשה או בני משפחתה: נכסים בחזקתן. כדמפרש ואזיל כתובה בחזקת יורשי הבעל. כלומר עיקר כתובה ותוספת ונכסי צאן ברזל בחזקת יורשי הבעל דלכולי עלמא הוו נכסים שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ויבם עומד במקומו דבעל בנכסי צאן ברזל: ונכסי מלוג שהם הנכנסין ויוצאים עמה הם בחזקת יורשי האשה. והא (א) דבסיפא אמרי ב"ש יחלוקו וברישא מודים דהכל בזכותה ומוכרת לכתחילה משום דרישא מיירי כשהיא בחיים

שלטי הגבורים

א בפרק מי שמת תנן כי הך מתני' גבי מי שנפל הבית עליו ועל אשתו ופליגי בגמ' בחזקת מי ר' אלעזר אומר בחזקת יורשי האשה ר' יוחנן אומר בחזקת יורשי הבעל בר קפרא אומר יחלוקו ופרש"י בפרק האשה שנפלו דכי היכי דפליגי התם פליגא הכא ובפרק מי שמת פסק רב אלפס כבר קפרא דהוא רביה דר' יוחנן ועוד דהויא מסקנא דשמעתא ור"ת אומר דלא דמיא ההוא דהתם לנפלת דהכא לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנכסי מלוג דוקא כדקאמר בגמרא דכתובה שיירא ודייק מדתנא יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אבל התם קתני סתמא יחלוקו ומשמע דבכתובה נמי איירי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כאלו גבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לה כלום עד אחר חליצה ועוד אם תמצא לומר דפליגי הכא בנכסי צאן ברזל כי התם א"כ למאן דאמר בחזקת יורשי האשה הוי נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה לבית שמאי טפי מנכסי מלוג דנכסי מלוג יחלוקו ובנכסי צאן ברזל מודו בית שמאי לבית הלל ולקמן בפרק אלמנה ובכמה דוכתין מוכח איפכא אלא ודאי הכא כ"ע מודו שהן בחזקת יורשי הבעל והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו הבעל שהיו באחריותו דאם פיחתו פיחתו לו ואם הותירו הותירו לו אבל על הכתובה לא הוצרך ליתן טעם לפי שדבר פשוט הוא שהיא בחזקת הבעל יותר מנכסי צאן ברזל שהביאתן מבית אביה ובלאו הכי אנו צריכין לומר טעם זה למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל ורבינו מאיר נדחק ליישב פירוש רש"י ומ"מ לפירוש רבינו תם רווחא שמעתתא והוא עיקר:

ב מיי' וסמ"ג כתבו דנכסי צאן ברזל יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האשה והטור (ה) כתב אבל נכסי צאן ברזל לא תמכור שיש ליבם רשות בהם ואם מתה כתובתה בחזקת יורשי הבעל ונכסי מלוג בחזקת יורשי האשה ובנכסי צאן ברזל איכא פלוגתא דרבוותא לרש"י יחלוקו בה יורשי הבעל ויורשי האשה וכ"כ מיי' ולרבינו תם כולה בחזקת יורשי הבעל כמו הכתובה ולזה הסכים הרא"ש וכי היכי דאיכא פלוגתא (ו) בחייה (ז) ובפירות לרש"י חולקים בהם היא והיבם לר"ת הוא נוטל הכל. נפלו לה הנכסים בעודה תחת בעלה ומת ונפלה לפני יבם אע"ג שלא תמכור בנכסי צאן ברזל שהרי היבם אוכל פירותיהן אלא אפילו נכסי מלוג נמי לא תמכור שגם בהם יש חלק ליבם בפירותיהן שחציין שלו והחצי שלה ואם מתו יחלוקו בהן יורשיה ויורשי הבעל מיי' כתב שאפילו נכסים שנפלו לה תחת הבעל ומת אין ליבם בהם פירות ואפילו בנכסי צאן ברזל ולא נהירא לטור:

ג כתב הרא"ש גרסינן בגמ' מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי ומוקי לה אביי רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי דידו כידה רבא אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגא דעדיפא ידו מידה אלא אמר רבא כו' בעל הלכות פסקו דהלכה כאביי דרב פפא דהוה בתראה קאמר דייקא מתני' כוותיה דאביי והא דלא חשיב ליה ביע"ל קג"ס משום דאיירי ביה אמוראי בתראי ויש פוסקין כרבא משום דמוקי רישא וסיפא בחד גוונא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם בין דנפלו לה מן הנשואין או מן האירוסין וגם רבא סתר לעיל דברי עולא משום דקשיא ליה ליפלגו בחייה ולפירות וכן נראה דעת רב אלפס שלא הביא כלום מכל הני אוקימתות דכולה אליבא דבית שמאי ולית בהו נפקותא אליבא דהילכתא אלא כאוקימתות דאביי ורבא אליבא דב"ה אי אמרינן נשואה ידו כידה או ידו עדיפא מידה ובפרק הכותב הביא בהלכותיו פלוגתא דאביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ס וגם מתני' לא דייקא כוליה האי כאביי והא דקתני בכל דוכתי נכסי מלוג נכנסין ויוצאין עמה לפי שיוצאין בעין כמו שהן נכנסין ואין הבעל יכול ליפחות את הקרן כמו נכסי צאן ברזל:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) איני יודע להבין מה צורך בכל זה כי נראה לי לעניותי מה שחלק ראשונה בין בחייה בין במותה היינו שיטת דרב' ומה שכתב אח"כ וסיפא מוקי לה בגמרא ביבמה מן הנשואין ומשמע דרישא לאו ביבמה מן הנשואין זהו שיטת דעולא ורבא מוקי לה אידי ואידי ביבמה מן הנשואין ודנפלו לה כשהיא שומרת יבם ברישא דלא עבד בה מאמר הילכך מוכרת ונותנת לכתחלה דזיקה לא מהניא ולא מידי בנכסים וסיפא דעבד מאמר ובית שמאי לטעמייהו דמאמר קונה ומשוי לה ספק נשואה לחלוק בנכסים וב"ה לטעמייהו דמאמר לא קני הילכך נכסים בחזקתן:

מהר"ן שפירא ראיתי כתוב בגליון בספרי הרי"ף הנדפסים מחדש וז"ל איני יודע להבין וכו' (עיין במהר"ם בסמוך לעיל ועליו קאי כוונתו) ואני אומר דלק"מ דמה שחילק בראשונה בין בחייה בין לאחר מיתה מוכרחין לחלק כן גם לרבא כדי שלא תקשה גם לדידיה אדמפליג בגופא ולאחר מיתה לפלוג בחייה ולפירות וכמ"ש התוס' במתניתין דמ"ה ל"ק דנוכל לומר לדידיה לב"ש דדוקא לאחר מיתה מהני מאמר לחלוק בנכסים אבל מחיים לא דהוי איסי ודאי מ"מ לא בעי לאוקמא רישא דעבד בה מאמר דמשום דהויא איסי ודאי אין נראה דתמכור לכתחלה ולהכי מוקי לה בדלא עביד מאמר ע"ש במתניתין ולזה רמז כאן בכ"י דמוכרחין לחלק כך לרבא מדקתני סיפא מיתה דוקא ואע"ג דתני ליפלג דרבה במתניתין אין זה קושיא מאחר דלענין דינא מוכרת לומר כך ולתרץ כן המתני'. ומ"ש הכ"י אח"כ דסיפא מוקי לה בגמ' ביבמה מן הנשואין כו' לא בא לאפוקי דרישא מיירי מן האירוסין אלא בא לומר לנו דבסיפא איירי דוקא ביבמה מן הנשואין ולא ביבמה מן האירוסין וזהו הוי לכ"ע דלא שקלי יורשי הבעל ועי' לקמן פרק האשה שנפלו בכתובות מבואר יפה דברי הכ"י דצריכין לכל זה לדינא דרבא דקי"ל כותיה ודו"ק:

המאור הגדול

מתני' שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים לא כתב הרי"ף ז"ל מכל פלוגתא דאמוראי דאיתמרן עלה בגמ' ולא מידי ואנן הא קא חזינן דפליגי עלה אביי ורבא אביי אמר רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר ידו כידה פירוש אלימא להו לבית שמאי יד הבעל שהיא כיד אשתו בחייו דאפילו לאחר מיתה נמי לא פקעא לה ידו ומשום הכי יחלוקו וב"ה סברי פקעה לה יד הבעל במיתתו והנכסים בחזקתן והר"ר שלמה פי' קסברי ב"ה ידו כידה ולא נראה לי פירושו משום דכולהו שנויי לתרוצי לדב"ש מהדרי מאי שנא דפליגי בסיפא ולא פליגי ברישא והיכי מהדר על טעמא לב"ש ונסיב טעמא לב"ה אע"פ שהרב שלמה ז"ל טרח בפירושו להעמיד דבריו לא נתישבה דעתי בהם מכל מקום הויות דאביי ורבא קא חזינא הכא ואע"ג דלתרוצה לבית שמאי שקלינן וטרינן עליה מ"מ ש"מ מדרבא דאמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכולי עלמא ידו עדיפא מידה דאלמא לא פליגי ב"ש וב"ה בהא דכי נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל מכרה בטל ואם מתה הנכסים בחזקת יורשי הבעל דהא ידו עדיפא מידה ולדבריו של הרב שלמה חולקין יורשי הבעל עם יורשי האב כדבעינן למימר קמן ואפשר שהיתה דעת הרי"ף ז"ל מכרעת כאביי מדאמר רב פפא דיקא מתניתין כוותיה דאביי ולדידן לא מכרעת מילתא מש"ה למדחייה לדרבא דהא קי"ל בכל פלוגתא כוותיה לבר מיע"ל קג"ם ולא בכל דוכתא סמכי' על דוקיא דמתני' למידחא מקמיה כללא דנקיטי' ואדרבה דוקיא דמתניתין דחינן וסמכינן על כללא דנקטינן תדע דבהא שמעתא אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל לסיועי לדאביי דאמר בכתובה לא פליגי והא אוקימתא לאו אוקימתא דסמכא הוא אלא דדחי' למאי דקא סליק אדעתיה דאביי מעיקרא דיש ספק מוציא מידי ודאי מאי טעמא לא אותביה לרבא מכתובה דמתני' ויהבינן לה טעמא משום דהוה סבירא ליה לאביי אפשר ליה למר לדחויי ליה בשנויא דחיקא למימרא דבכתובה לא פליגי ועלה אמר רב אשי מתני' נמי דיקא כי האי שנויא ואע"ג דדחיקא היא אבל לבתר דשני ליה רבא ואמר קסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי הא ודאי בכתובה נמי פליגי ואף אביי נמי סבר וקבל דהכין שמעינן ליה בפירוש בכתובות בפ' האשה מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה ב"ש קא סברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי ומן הדין טעמא קברי לה לשומרת יבם שמתה יורשי הבעל שהם יורשי כתובתה לב"ש ולב"ה קוברין אותה אלו ואלו שחולקין בכתובתה ואמר רב אשי עלה יבם נמי כאחר דמי ואני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי והרי היא כתובתה כאילו נתנה לגבות אע"כ אית לך למימר דבכתובות נמי פליגי ועל דוקיא דמתני' לא סמכי' דאיכא למימר דילמא חד מתרי אנפי נקט וכיון דתנא יורשי הבעל עם יורשי האב ה"ה יורשי האב עם יורשי הבעל וכיוצא בזה כתבנו בב"ב בפרק לא יחפור דאמרי' התם דיקא נמי דקתני אם היתה רפת בקר קודמת לאוצר מותר ולא סמכי' על ההוא דוקיא דאידחא ליה ממסקנא דשמעתא כמו שכתבנו ופירשנו שם ובכתובות נמי בפרק הכותב מייתינן לה להדא פלוגתא דאביי ורבא אביי אמר נשואה ידו כידה רבא אמר ידו עדיפא מידה למאי נ"מ לשומרת יבם וכיון דקי"ל כרבא דבתרא הוא אסתלקו להו כולהו אוקמתא דעולא ודרבא ודאביי דאוקמוה למתני' כל חד וחד לטעמיה הלכך מחוורתא דפסקא כל היכא דנפלו לה הנכסים כשהיא תחתיו דבעל ידו עדיפא מידה וקמי להו כולהו נכסי בחזקת יורשי הבעל וה"מ בגופה של קרקע ולאחר מיתה אבל בחייה ולפירות נעשו הפירות כמי שנפלה לה כשהיא שומרת יבם ואין ליבם זכות בהם הואיל ולא זכה בהם הבעל בחייו שלא מצינו אכילת פירות ליבם לעולם ורש"י מפרש ידו עדיפא מידה בחיי הבעל ולאחר מיתת הבעל יד היבם כידה הלכך כשמתה היא חולקין יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסיה אפילו לב"ה וראינו לקדמונינו ז"ל שסמכו על הפירוש הזה ודנו עליו ועשו בו מעשה אף אנו אין בנו כח לזוז מדבריהם זהו דין שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ואם נפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם ל"ש נפלה ליה היבמה כשהיא ארוסה ל"ש נפלה ליה כשהיא נשואה אם לא עשה בה מאמר מוכרת ונותנת לכתחלה בגוף הנכסים וכ"ש בפירות וקיים ואם עשה בה מאמר מוכרת לכתחלה בנכסים שנפלו לה מקודם לכן בין בגוף בין בפירות אבל בנכסים שנפלו לה מאחר שעשה בה מאמר מוכרת בפירות לכתחלה אבל בגוף הנכסים לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים לפי שהנכסים בחזקתן כדברי ב"ה והויא כמי שנפלו לה נכסים משנתארסה וכן אם מתה הנכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל והן קוברין אותה נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי אשה וראיתי למפרשים בהלכה זו פי' ע"ד אחרת ולא נתישבה דעתי בדבריהם:

מלחמת ה'

ירמיה אין להם על מה שיסמכו שאמר כיון דאודי אבוהון דהאי ספק בריה הוא הייט מתני' דתנן בפרק יש נוחלין האומר זה בני נאמן ואמרי' למאי הלכתא ואמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו ולטמא לו ולפטור את אשתו מן היבום זה טעות דהכא איהו גופיה לא ידע והיכי מודי תדע דהא ודאי לא פטר כלום מן יבום וכן נמי לא שקיל אלא בממ"כ ובנכסי יבם מרובים ואפילו באומר זה בני ודאי והלה אומר איני בנו אלא בנו של פלוני אני לא ירית כלום בנכסיו אבל שקול הדבר מכריע לדעת רבינו ז"ל דלא יהא אלא ספק כיון דיבם תפס ע"פ ב"ד ונכסים ברשותו הוי ליה כבי יבם ודאי וספק ספק ועליו להביא ראיה אי מהני ליה ממ"כ דדידיה אי לא ועוד דרבי אבא עדיפא משום דדיינא הוא ונחית לעומקא דדינא כדאמרי' בסנהדרין ובשבועות רבותינו של ארץ ישראל ר' אבא וזה הטעם מדברי ה"ר אברהם בר' דוד ז"ל:

ועוד מתני' שומרת יבם שנפלו לה נכסים וכו' דפליגי עליה אביי ורבא וכו' דאלמא לא פליגי בהא ב"ש וב"ה:

אמר הכותב מכל מה שנתפרש בשמועה הזו בהרבה פנים ובהרבה סברות לראשונים לא נתחוורו אצלנו אלא מה שבעה"מ דוחה דודאי כולה שמעתא דב"ש קשיא ודב"ש מתרצינן דאילו לב"ה סיפא כרישא נכסי מלוג בחזקתה ובחזקת הבאין מכחה בין מוכרת ונותנת קיים דמפסט פשיטא להו שאין זיקה עושה נשואין כלל אלא דמספקא להו אם נתנה כתובה לגבות ממש מחיים וזהו ספקן בצאן ברזל ובכתובתה ומעמידין הכל על חזקתו הראשונה והיינו דאתמר כרים שמעתא מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי לא קשיא להו אלא פלוגתא דהא דינא ספיר אתי לב"ה ואהכי רהטא שמעתין אבל דב"ש מתרצו כלהו אמוראי ולדידהו אמר רבא כיון דזיקה עושה להם ספק נשואין כל שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל בחזקתו הן ועליה להביא ראיה דידו עדיפא מידה וזו שאמרו בגמרא בפרק הכותב נפקא מינה לשומרת יבם לאו לעיקר דינא אלא לתרוצה למתניתין דמאן דעביד זיקה ספק נכסים בחזקת יבם הם משום דעדיפא ידו מידה זה המחוור בעיני בשמועה הזו ושוב נתחזקה בידינו הדעת הזו מפני שמצאתי תשובה לרבינו האיי גאון ז"ל מוקמינן לה משום הדין קושיא דלא פליגי מ"ש רישא דלא פליגי ב"ש ומ"ש סיפא דפליגי ב"ש לשנויי ארבעה אוקמתא וכולהו אליבא דב"ש בלחוד לשנויי מ"ט פליגי בסיפא ולא פליגי ברישא וכולה שמעתא ועוד אמר הגאון מ"מ הני פירוקי ואוקמתא כולה לב"ש מ"ש ברישא ל"פ ובסיפא פליגי אבל לבית הלל כל היכא דהיא כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב והכין קא עבידנא וכיה הגינא ודווקא מן הכין לא ידעינא אלו דברי הגאון ודבריו ברורים הם ונתלין באילן גדול ושמא הוא דעת רבינו ז"ל לפיכך השמיט הכל וכתב סתם המשניות ואין דעתו לפסוק כאביי כלל וכן מצינו לגדולי תלמידיו בחבוריהם אלא שמצינו לו לשון סתום בפרק הכותב רבא אמר נשואה ידו עדיפא מידה נפקא מינה לשומרת יבם ופירש בה שכל נכסים שנפלו לה בחיי בעלה לא נתרוקנה בהם הרשות לעצמה הא למדנו שדעתו מכרעת כרבא ופסקה בהלכותיו ואפשר מזה הלשון שהוא מפרש שמועה זו בפי' הזה כך רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם ואינה אלא ספק ארוסה סיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר ידו כידה פי' וקסבר אביי דאוקמה למתני' הכי ידו של בעל כידה ורשות שניהם השוו חכמים בנכסים בין מחיים בין לאחר מיתה הלכך כשם שאם מתה אשה נתרוקנה הרשות לבעל לעולם כך אם מת הוא נתרוקנה הרשות לעצמה ואפילו במקום יבם ונכסים הנכנסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב כדברי ב"ה ובית שמאי סברי מחיים ודאי ידו כידה וזכות שניהם שוה בהם ונפקא מיניה לכותב לאשתו נשואה דין ודברים אין לי בנכסיך שלא אמר כלום ומיהו לגבי יבם מספקא להו אי ידו כידה או עדיפא מידה לענין זה שיורש אותם לאחיו הלכך יחלוקו וכ"כ במקצת נוסחאות וקסבר אביי[וכו']רבא אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע ידו עדיפא מידה כלומר ודאי יד שניהם השוו חכמים בנכסים לענין דין ודברים ועוד יפה כחו של בעל בדבר זה שאם מתה היא פקעה ידה ונכסיה לבעלה ואם מת הוא לא פקעה ידו אלא אע"פ שאין יורשיו יורשין אותה אם היתה שומרת יבם לא נתרוקנה הרשות לעצמה אלא יבם נוטל את כולה מחמת אחיו ועל שמו הוא קם לייבום ונחלה בין בנכסי עצמו בין בנכסי אשתו שאף נכסיה כשלו הם הנה ידו עדיפא מידה וכן רבינו שלמה עצמו הודה בפרק הכותב דלרבא דאמר ידו עדיפא מידה כל שנפלו לה כשהיא תחתיו ומתה הרי יבם כבעל ואין ליורש בהם כלום ואפילו לב"ה אמרה ואם דעת הרי"ף ז"ל כן מה שכתב משנתינו סתם מפני ששנינו שומרת יבם שנפלו לה נכסים וסתמא כשנפלו כשהיא שומרת יבם משמע וסמך לו בדין על מה שפי' בדברי רבא הילכך מחוורתא דפסקא להך סברא כל היכא שנפלו לה כשהיא שומרת יבם בין שעשה בה מאמר בין שלא עשה בה מאמר אין לו פירות בחייה ומוכרת לכתחלה וקיים ואם מתה אינו יורשה שלא מצינו מאמר לב"ש קונה כלל אלא לדחות צרה לחברתה ולא כדברי בעה"מ ז"ל זהו דין נכסי מלוג ונכסים שהן צאן ברזל בחזקתן כלומר בחזקת יורשי הבעל וכתובה שהיא מנה מאתים ותוספת בחזקת יורשי הבעל וכבר בפרק מי שמת פירשתיה בספר הזה נפלו לה נכסים כשהיא תחתיו דבעל לפי זו הסברא שכתבנו ידו עדיפא מידה וקמו להו כלהו בחזקת יורשי הבעל בין בגופה של קרקע בין בפירות הלכך בצאן ברזל לוקח ואוכל דמלוג כיון שאפילו אחיו מכחה הוא אוכל זה אינו אוכלן דלא תקנו חכמים ליבם פירות ואף הוא אינו מודה אלא הרי פירות כגוף הנכסים לא תמכור ואם מכרה בטל ואם מתה יורשה וכשיכנס יאכל בפירות ואע"פ שהפירות הללו לא זכה בהם הבעל וכמי שנפלו עכשיו כשהיא שומרת יבם הוא כיון שזכה בגופה של קרקע זכה בפירות שהרי שדה שיש לו בה זכות עשתה פירות ולא כדברי בעל המאור ז"ל שאמר נעשו הפירות כמו שנפלו כשהיא שומרת יבם ואין ליבם זכות בהם שהרי הקשינו בגמרא לאביי אדמפלגי בגופה ולאחר מיתה לפלגו בחייה ולפירות וליתני הכי נפלו לה כשהיא תחת בעלה ב"ש אומרים יחלוקו בפירות וב"ה אומרים בחזקת אשה ואסיקנא בה והוו לא מידי וא"ת כמי שנפלו לה כשהיא שומרת יבם הוא והלא לדברי הכל אין לו בהם שום זכות בעולם אלא היא מוכרת ונותנת וקיים ומיהו ממאי דגרסי' נוסחי דוקאני במסכת כתובות אין סימנין חייבין לפדותה וגרסה דתוספתא נמי הכי מהסית שמעי' דלא אכיל להו יבם לפירי כדקא מפרש התם רבינו הגדול ז"ל דכל דלא מחייב בפרקונה לא תקינו ליה רבנן פירי אלא הא דאקשינן הכא לפלגו בחייה ולפירות ה"ק ליפלגו ולתני בדידיה דומיא דרישא נפלו לה נכסים כשהיא תחתיו דבעל ב"ש אומרים יחלוקו מחלה שלה מוכרת ונותנת לכתחלה וקיים מחלה שלו לא תמכור כלומר אלא ילקח בפירות קרקע והוא אוכל פירות לכשיכנוס ואם מתה ירשנה כדפרישית וב"ה אומרים הכל בחזקת אשה הלכך לרבא אליבא דב"ה נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל אין היבם אוכל פירות ולא היא רשאה למכור דהא ידו כידה[וכיד]הבעל ובעל אע"ג דלא פריק כגון דאתמו אהדדי אינה מוכרת ונותנת דלא גרעי' לדידיה פירי מקרקע דנפלו לה אלא ילקח בהם קרקע והוא יורש ואף כאן ילקח בפירות אלו קרקע ולכשיכנוס יאכל פירות ואם מתה ירשנה מדאיתא לתקנת אושא אח"כ מכרה הבעל מוציא מיד הלקוחות ומסתברא דכל הני מילי בדנפלה מן הנשואין אבל נפלה מן האירוסין דכ"ע אית להו דעולא דאמר ספק ארוסה היא תדע דהא רב' דפליג עליה אמר הא והא דנפלה כשהיא נשואה ולא אמר הא והא ל"ש נשואה ול"ש ארוסה וכולה שמעתא עלה קיימא הלכך כל שנפלה מן האירוסין מוכרת ונותנת וקיים ואם מתה אינו יורשה וכן בדין דמניין לו ליורש שלא היה לו למורישו וזה זכות של אחיו בה הקנו לו מן השמים ודעתנו פשוטה למעלה בתחלת הדברים והוא הנכון ומה שכתב דהך אוקמתא דאושינגא

בחיים והוא איהי ודאי ואינהו ספק ולא אתי ספק ומוציא מידי ודאי אבל סיפא הואיל ומתה הללו באים וטוענים מכח ירושה והיבם טוען מכח ירושה הילכך שניהם ספק וספק ויחלוקו ורישא הלכה היא וליכא דפליג עלה וסיפא מוקי לה עולא בגמרא [דף לח.] ביבמה מן הנשואין והיא ספק נשואה לענין היבם ולפיכך הוי יבם לגבי יורשיה כספק יורש לגבי ודאי יורש בנכסי מלוג לב"ה והה"נ אם מכרה ונתנה בחייה אין היבם מוציא כלום מיד הלקוחות ומיהו לכתחילה לא תמכור לדברי הכל כיון שיש בהן ספק נשואין דיבם : כנסה שבא עליה. כדכתיב יבמה יבא עליה : כאשתו לכל דבר . לגרשה בגט ואחר שגרשה מותר להחזירה כאשה ממש דעלמא : על נכסי בעלה הראשון . דף לט. שאין נכסי היבם משועבדים לה כלל ויכול למוכרן כשירצה דאשה הקנו לו מן השמים ומיהו כל נכסי בעלה הראשון משועבדים לכתובתה ואף על פי שהוא זוכה בהן אינו יכול למוכרן בלא רשותה אף על פי שיש נכסים כפלי כפלים ככתובתה וטעמא דאי משתדפי הני גבי מהני אבל לא היו נכסים כלל לכתובתה תקנו חכמים שישתעבדו נכסי היבם לכתובתה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואחר שכנסה זה שוב אין שאר אחיו זוכין בנכסי המת כלל אלא הכל לזה: גרסי' בגמ' [דף לח:] אמר (רבה) *[רבא] אידי ואידי דנפלו לה כשהיא נשואה וזיקת נשואה עושה ספק נשואה רישא דאיתא לדידה הוי לה איהי ודאי ואינה ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי סיפא דמתה הללו באין לירש והללו באין לירש ויחלוקו אביי אמר רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם סיפא דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי ידו כידה ורבא אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע לא פליגי דידו עדיף מידה אלא אמר רבא אידי ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר וסיפא דעבד בה מאמר וקסבר רבא מאמר לב"ש עושה ודאי ארוסה וספק נשואה ודאי ארוסה לדחות בצרה ספק נשואה לחלוק בנכסים דנפלו לה משנזקקה ליבום. פי' איהי ודאי. שהקרן שלה ממ"נ הילכך אלימא חזקה דילה. סיפא הואיל ומתה הללו באין וטוענין מכח ירושה והיבם טוען מכח ירושה הילכך שניהם ספק לב"ש דאי זיקה ככנוסה אין כאן ליורשי האב כלום שהבעל יורש שלה ואי לא ככנוסה דמיא אין כאן ליבם כלום לפיכך ספק וספק הוא ויחלוקו ולב"ה הואיל ואלו ואלו קרובים ודאין והוחזקה נחלה זו כבר בחזקת משפחתה אמרינן אוקי אחזקה אבל בחייה ולפירות אפי' ב"ש מודו דנכסים בחזקתייהו ולא שקיל בעל מידי. כך פירש"י ז"ל: נפלה כשהיא שומרת יבם.[וכולה כשנפלה]* מן הנשואין. רישא לכ"ע כיון דספק נשואה היא ואין לו כח בנכסים מחמת האח כלום שלא נפלו לו בחייו גם מעצמו אין לו בהם שום זכות ואפי' בגוף וכ"ש בפירות שלא תקנו ביבם כלום והוא הדין שאם מתה אינו יורשה וכשנפלו תחתיו דבעל הוא דפליגי ב"ש וב"ה בסיפא דמתני' וקסבר אביי ידו כידה. פירש"י ז"ל (א) דמדאוקמ' שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל שזכה בהם הבעל ואפ"ה אמרי ב"ה שהנכסים בחזקתה על כרחיך סבר אביי דאליבא דב"ה ידו של בעל מחיים בנכסים כיד האשה בשוה ולפיכך כשמת בעל הורע כח של יבם שהיא ספק נשואה וידה עדיפא מידו ולפיכך נכסים בחזקתה ורבא אמר דלכ"ע ואפי' לב"ה ידו של בעל עדיפא מידה ואם נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל אף ב"ה מודים דחולקים דהוה לה ידו של יבם כידה. וה"נ פליגי אביי ורבא בהא ריש פ' הכותב (דף פג.) דאביי סבר ידו כידה ורבא סבר דידו עדיפא מידה ואמרי' התם דנפקא מינה לשומרת יבם. ואמרי' התם דאידי ואידי וכו' רישא דלא עבד בה מאמר. קודם שנפלו לה הנכסים ואע"ג דלבתר הכי עבד בה מאמר מ"מ כשנפלו בזכותה נפלו ולא בזכותו שאין זיקה עושה כלום בנכסים סיפא דעבד בה מאמר קודם שנפלו לה הנכסים ולב"ש כיון דמאמר קונה עושה ספק נשואה לחלוק בנכסים ולב"ה אינו עושה כלום שאינה אלא מדבריהם ולפיכך אומר ב"ה שהנכסים בחזקתה ואפי' לאחר מיתה וזה הולך כפי שיטת רש"י וקצת רבותינו בעלי התוספות אבל רבינו אלפס ז"ל והגאונים הולכים בשטה אחרת דאביי אמר דכולי עלמא ידו של בעל כידה ובית שמאי סברי דכיון דיד שניהם שוה בחיים הוא הדין גבי יבם וכיון דכן חולקין בין בחייה ולפירות בין לאחר מיתה ולגופא וב"ה סברי דמחיים דבעל יד שניהם שוה ומינה דכי היכי שאם מתה היא נתרוקנה רשותה לבעל כך כשמת הוא נתרוקן רשותו לאשה וכולם בחזקתה בין לפירות בין לגופה בין מחיים בין לאחר מיתה ומתה לאו דווקא דה"ה בחייה ולפירות ורבא סבר דודאי ידו עדיפא מידה מחיים וכשמתה היא נתרוקן לבעל זכותה אבל כשמת הוא לא נתרוקן מזכותו כלום כיון דאיכא יבם דקאי בתריקיה הלכך אי כשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל אפי' (ג) ב"ש מודים שהנכסים בחזקת יבם מחיים ולאחר מיתה וכי פליגי כשנפלו לה כשהיא שומרת יבם ובדעבד בה מאמר כדפרשינן לעיל מעתה לנכסי צאן ברזל דלכולי עלמא הוי כנכסים שנפלו לה כשהיא תחתיו לדברי הכל נכסים בחזקת יבם וכדתנן כתובה בחזקת יורשי הבעל ויש בכללן אפי' נכסי צאן ברזל ומתני' תרי דיני קתני בלחוד כדפירשתי לעיל ומה שנחלקו בבבא בתרא [דף קנח:] בהוקת מי מפני שלא היה שם יבם הא ודאי במקום בעל קאי ולשיטת רש"י ז"ל ג' דינים תני מתני' וגרסתו ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן וכתובה בוא"ו והם נכסי צאן ברזל ולא פי' בחזקת מי וכתובה היא עיקר כתובה ותוספת בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסין וכו' הם נכסי מלוג בחזקת יורשי האב : וכבר הקשו המפרשים ז"ל על גרס' זו וברורו שהנכונה שיטת הגאון ז"ל דתרי דיני תני מתני' כדפירשתי : מתני' מצוה בגדול . מוסיה הבכור : לא רצה. מפרש בגמרא לא רצה ליבם אלא לחלוץ הולכין על כל האחין למי שהוא קרוב לו בשנים ואם לא רצה גם הוא לייבם הולכים לשלישי שהוא גדול אחריו וכן לעולם דנוה לנו ביבום של קטן מחליצת הגדול *(ולא קטן ממש קאמר דהא תנן החולצת מן הקטן חליצתה פסולה אלא האי קטן לא הוי פחות משלש עשרה שנה ויום אחד והביא שתי שערות והא דקרי ליה קטן משום דלגבי אחוה קטן הוא) : תלה בקטן . קטן ממש : ובגדול . או שהיה גדול האחים במדינת הים ויש לו אח כאן ותלה גדול האחים אשר לפנינו בו לומר המתינו לו שהוא גדול ממני שמא ייבם אותה : עליך מצוה . אף על פי שאחיך במדינת הים גדול ממך כיון שאתה גדול האחין אשר לפנינו עליך מצוה דשהויי מצוה לא משהינן ולא נעגן אותה : גמ' ביאת קטן וחליצת גדול. גדול רוצה לחלוץ וקטן ממנו רוצה ליבם : ביאת קטן עדיפא. דהא פתח בה הכתוב תחלה : איכא דאמרי מסוגיין משמע כמאן דאמר מצות יבום קודמת למצות חליצה דאי לא היכי אמרן דביאת קטן עדיפא מחליצה דגדול אלא ודאי כדאמרן וכתב הרב ריטב"א ז"ל מכאן ראיה לפסוק דמצות יבום קודמת למצות חליצה : תנן התם . במסכת בכורות [ריש דף יג.] : (ג) אמר רב אין כופין . פי' רש"י ז"ל דאסיפא קאי דאף על גב דמצות חליצה קודמת אי תרוייהו ניחא להו ליבם אין כופין אותם לחלוץ וכן משמע פשטא דסוגיא לומר אע"פ שאמרו מצות חליצה קודמת מפני שאין מתכוונים לשם מצוה מכל מקום אין כופין ורב יהודה דאתקין בגט חליצה כן בדורות האחרונים הוה אבל ר"ח ז"ל ור"ת פירשו דארישא קאי אף על גב דמצות יבום קודמת אם לא רצו ליבם אלא לחלוץ אין כופין ליבם וכן נראה שטטה לזה דעת הרי"ף ז"ל ואילו בסיפא דמצות חליצה קודמת כיון דחיישינן דילמא פגע בערוה כופין אותם לחלוץ וכתב רש"י ז"ל שאם היבמה טוענת אמתלא לדבריה שאין היבם הגון לה כופין אותו לחלוץ אע"ג דניחא ליה ליבומי וכדאמרי' יבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה ומוכה שחין לאו דוקא אלא הוא הדין למי שאינו הגון לה וכדאמרי' נמי בפרק המדיר (דף עז.) שהיבמה שנפלה לפני אח בורסקי יכולה לומר לאחיך הייתי רוצה לקבל ולך אי אפשי לקבל ואמרינן נמי [כתובות דף סד.] אין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם ומכל הני טעמי כייפינן ליה לחלוץ ושקלה כתובה ותמהו עליו מנא ליה ז"ל אמתלא אחרת אימא הנהו דוקא ועוד הא לא אמרינן התם אלא שאין חוסמין אותה לסתום טענותיה לכוף אותה ליבם וכן אין כותבין איגרת מרד להפסיד כתובתה אבל לכוף אותו לחלוץ מנא לן ור"י ואחרים מבעלי התוספות כתבו שאין כופין לחלוץ אלא במוכה שחין ובעל פוליפוס וכל אותן שכופין להוציא באשה בעלמא וכתב

נר מצוה

מח כנסה (א) הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון : גמ' *כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא מלמד שמגרשה בגט ומחזירה : ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה : מתני' °מצוה בגדול ליבם לא רצה מהלכין על כל האחין א לא רצו חוזרין אצל הגדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או יבם תלה בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדינת הים ובחרש ובשוטה אין שומעין לו אלא אומרים לו עליך מצוה או חלוץ או יבם : גמ' איתמר ביאת קטן וחליצת גדול פליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר ביאת קטן עדיפא וחד אמר חליצת גדול עדיפא *איכא דאמרי בביאה כ"ע לא פליגי דביאת קטן עדיפא כי פליגי בחליצה והכי איתמר חליצת קטן וחליצת גדול פליגי בה רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר חליצת גדול עדיפא וחד אמר כי הדדי נינהו האי קטן לאו קטן ממש הוא דהא תנן והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אלא האי קטן לא הוי פחות משלש עשרה שנים ויום אחד והביא שתי שערות והאי דקרי ליה קטן משום דלגבי אחוה קטן הוא תנן התם בבכורות מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה וכו' · אמר רב אין כופין כי אתו לקמיה דרב אמר ליה אי ניחא לך יבם ואי לא חלוץ וכן אמר רב יהודה אין כופין מראתקין רב יהודה בגיטא דחליצה איך פלונית בת פלוני קריבת פלוני יבמה קדמנא ואישתמודענוהי דהדין פלוני אחוהי דמיתנא מן אבוהי הוא ואמרנא ליה אי

רש"י

והכי אמר בגמרא בתלמודא : גמ' שמגרשה בגט . ולא בעיא חליצה : מתני' מצוה בגדול . מוסיה הבכור יליף לה בגמ' : תלה בקטן . קטן ממש : ובגדול . או שהיה גדול אחין במדינת הים ויש לו כאן אח הקטן ממנו ותלה גדול האחין שלפנינו ואמר המתינו יש לי אח גדול ממני במדינת הים ושמא יבא וייבם : אלא אומרים לו עליך מצוה . אע"פ שאחיך שבמדינת הים גדול ממך כיון שאתה גדול האחין שלפנינו עליך מצוה דשהוי מצוה לא משהינן : גמ' ביאת קטן . לאו קטן ממש דקטן לאו בר חליצה ויבום הוא אלא קטן מאחיו הגדול : וחליצת גדול . שגדול האחין רוצה לחלוץ וקטן ממנו רוצה ליבם : ואמר רב אין כופין . אי ניחא לתרוייהו ליבם אין כופין אותו לחלוץ דנימא לאו למצוה קא מכווני ופגע בערוה אלא אי בעי מיבם ומיהו היכא דלגבי ליבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מלינו לאטעויה דאמרינן לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז מטעינן ליה ואי לא כפינן ליה וחליץ דאמר רב ששת מניין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין טענותיה כו' ולא תימא מוכה שחין דוקא אלא כל אמתלא אשר תתן לדבריה כדאמרינן פרק המדיר בבורסי שמת ולו אח בורסקי יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן הלכתא פי' אע"פ (ב) אין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם מכל הני טעמי כפינן ליה וחליץ ושקלה כתובה וכל הני אין כופין דהכא היינו דניחא להו לתרוייהו

עין משפט:

א מיי' פ"ק מהל' יבום ופכ"ג מהלכות אישות סמג עשין לא טור אבן העזר סי' (סח) סס [קסה] :

ב מיי' פרק א מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סימן קסה קסו:

ג מיי' פ"קופ"ב מהלכות יבום סמג עשין נב טור אבן העזר סימן קסה :

ד מיי' פרק יג מהל' גירושין סמג עשין נב:

כ"ס בד"ס וכו'

שייך לקטן אחר סד"ס תלה וכו' ממש

שלטי הגבורים:

א סמ"ג כתב בשם ר"י דכי חוזר על כל האחים הגדול גדול קודם וכן משמע פ"ב דיבמות שאמרי' הולכין אצל קטן משמע קטן ממנו וגדול מאחים מדלא קאמר מהלכין על כל האחים ומיי' כתב סתם כרבינו :

הגהות הב"ח

(א) דמדאוקי פלוגתייהו כצ"ל: (ב) נ"ב ס"א ב"ה: (ג) ואמר כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) עי' ברי"ף כתובות סי' שכד : (ב) ברי"ף סי' רפג ע"א :

כ"ס בד"ס ובכ"י

מלחמת ה'

דאוקימנא הכא בכתובה לא פליגי לאו אוקמתא דסמכא היא דלבתר דשני ליה רבא ואמר קסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי הא ודאי בכתובה נמי פליג ומן הדין טעמא קברין לה לשומרת יבם שמתה יורשי הבעל*) לב"ה ולב"ש קוברין אותה אלו ואלו שחולקין בכתובה זהו מה שא"א שאם תאמר לפי המסקנא כשמתה יורשי האב חולקין בכתובה ובנכסי צאן ברזל ממאי כתובה ונכסי צאן ברזל קנויים לה יותר מנכסי מלוג שאילו נכסי מלוג נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל יורשי הבעל יורשין הכל בין לדברי ב"ש בין לדברי ב"ה כדרבא והללו שהיו ברשות הבעל ושל בעלה יורשי האב חולקין עם יורשיו לב"ש. ועוד אם לאחר מיתה חולקין עמהם מחיים דידה נמי מגבי אי כתובתה ונכסי צאן ברזל ותאכל פירות שלא יפה כחה בקבר יותר מבית אביה ולרבה דאמר כי איתי' לדידיה הויא איהו ודאי ואינהו ספק תגבה כל כתובתה לדברי ב"ש ונכסי צאן ברזל שלה ותאכל פירות ולא שנינו ברישא דמתני' אלא שנפלו לה נכסים אבל בכתובה ובנכסי צאן ברזל שתטול אותה מיבם ותהא מוכרת וטתנת וקיים ודאי לא והתם בכתובות נמי הכי משמע שהרי נחלקו אם היבם יכול למכור אלמא פשיטא להו לכ"ע דלא גבית היא דידה אלא ודאי בכתובה ובנכסי צ"ב לא נחלקו ומודים ב"ש וב"ה שלא נתנו כתובה לגבות ממש מחיים שאשה זו סקנו לו מן השמים וכתובתה עמה אלא מיהו כי ירית מינה דידה קא ירית ולפיכך קוברה ואינו יכול לומר את אני יורש את אשתו אין אני קובר תדע מדאמרי' בכתובה ל"פ ולא אמרי' דילמא בכתובה לא פליגי כדאיתמר בהידך דילמא כתובה שאני ומשום אינה ולכך הסוגיא שבכתובות מתפרשת וכדראיתי בפר"ח שם בפרק האשה שנפלו לה שכתב ורב אשי דהוא בתרא מוקי לה למתני' התם ביבמות מתה מה יעשה בכתובתה ושבקה ודאיק לה רב אשי מדקתני וכו' וכיון שפירושא תמן לסיכך לא הוצרכו לשאת ולתת בה הנה אלו דברי ר"ח ז"ל ואינו צריך לבאים:

*) נ"ל יורשי הבעל לב"ש ולב"ה קוברין אותה אלו ואלו כו'. וכ"ה במאור:

נמוקי יוסף

וכתב הריטב"א ז"ל דלפי פשוטן של שמועות אין לנו כפייה לחלוץ לכל מי שרוצה ליבם אלא שמטעין אותו כל מה שאפשר דחליצה מוטעת כשרה ומיהו כשאינו רוצה לא ליבם ולא לחלוץ כופין אותו לכנוס או לפטור וכתוב בתוספות שאפילו יש ליבם אשה והוא רוצה לייבם אין כופין אותו לחלוץ ואע"פ שאינו דבר הגון והגונא *) אשה על אשתו כופין אותו להוציא וגם רבינו שמשון ז"ל החרים על כל הנושא אשה על אשתו שאני הכא דאשה הקנו ליה מן השמים ואין לנו לכופו לחלוץ אלא שאין כותבין עליה איגרת מרד : אטלע. הלדד לה רגל ימין :

רש"י

לתרוייהו : איטלע לה . הלדד לה רגל הימין : דאיתחזי . דבעינן רוק הנראה לעינים . ול"ג על ארעא . [דלא צריך כדאמר] בפ' מצות חליצה גבי הוא ארוך והיא גוצא וקלטתו הרוח : ואקרינוהו . לא חפצתי לקחתה : משרטט . כי אסור לכתוב פסוקין מן התורה בלא שרטוט : בעדים . שצריך להביא שני עדים שהוא אחי המת מאביו : מקש הוא דקש . הזקינה כבר : בגר לה קלה . נעשה קולה גס ועב : כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד . וכבר אמר לאו איהי היא : אכשור דרי . בתמיה וכי נתכשרו הדורות : מתני' הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה · ולא הפסיד חלקו בנכסי אחיו : הוא אסור כו'. כל הנך דאורייתא הוא באשתו וגזרו רבנן בחלוצתו : בזמן שהיא קיימת . וזה קאי על אחותה ולא על שאר עריות : באביו . משום כלתו : ובאבי אביו . משום כלת בנו (ב) והא מדרבנן היא אפי' באשתו גמורה ואפילו הכי גזרו בחלוצה : בבנו . משום אשת אביו : בבן בנו . משום אשת אבי אביו והא נמי מן השניות היא : באחיו · משום אשת אחיו : בבן אחיו . משום אשת אחי אביו : מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו . ולא אמר דצרה כחלוצה ואסור בקרובותיה : ואסור בצרת קרובת חלוצתו. כגון אם ראובן חלץ ללאה ורחל נשואה לנכרי ולה צרה ומת הנכרי אסורה הצרה לראובן וטעמא מפרש בגמרא : גמ' גזרו שניות בחלוצה . כגון אם [אם] אמה ואם [אם] אביה דגבי אשתו

רי"ף

אי צבית ליבומי יבם ואי לא אטלע לה רגלך דימינא ואטלע לה רגלא דימיניה ושרת סיניה מעל רגלוהי ורקת באנפוהי רוקא דאיתחזי לנא מפומא על ארעא בבי דינא ורב אחא בריה דרב אויא מסיים בה משמיה דרב יהודה ואקרינוה מה דכתיב בספר אורייתא דמשה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל ואקרינוהו לא חפצתי לקחתה °*מר זוטרא משרטט וכתב להני קראי א] והלכתא כוותיה : ואישתמודענוהי דהדין פלוני אחוהי ג] דמן אבוהי דמיתנא הוא פליגי (א) רב אחא ורבינא חד אמר בעדים וחד אמר ג] בקרוב ואפי' אשה והלכתא גלויי מלתא בעלמא הוא ואפילו קרוב ואפילו אשה וכיון דקיימא לן דאישתמודענוהי להדין פלניא גלויי מלתא בעלמא הוא ואפילו קרוב ואפילו אשה מהימני דלאו אמילתא דאיסורא קמסהדי ולאו אממונא מסהדי אלא מלתא בעלמא הוא דמגלו דהדין ניהו גברא פלן (ג) והא ניהי איתתא פלניתא וכיון דמודעי ליה הכי (א) הרי איתחזק גביה (א) דההוא סהרא מפומא דהאי קרוב או מפומא דהאי איתתא דהאי ניהו פלניא (ג) והא ניהי פלניתא הלכך שרי ליה לסהרא למיסמך אפומייהו ולמיסהד עלויה דההוא גברא או עילוה דהך איתתא בין לענין (ב) איסורא בין לענין ממונא ודוקא היכא דליכא חששא דחשדרא אבל היכא דאיכא חששא דחשדרא לא מיבעי ליה לסהרא למיסהד בין במילתא דאיסורא בין במילתא דממונא אלא עד דבדיק בהדי אחריני דאמרינן בגט פשוט* (ג) ההוא (ג) תברא דהוה חתים עליה *רבה בר רב חנן אתא לקמיה דאביי אמר ליה לאו אנא הואי אמר ליה אנא נמי אמרי להו לאו איהי היא ואמרו לי מקש הוא דקשא לה ובגר לה קלא אמר אביי אע"ג דאמור רבנן כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק ואמרינן נמי *אמר אביי האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא נדבר עם הארץ בהדיה דלמא מחלפי לה מיניה אלמא היכא דאיכא חששא דחשדרא בין באיסורא בין בממונא חיישינן ולא סמכינן אקרוב ואשה וכן הלכתא : ועכשיו שאין מתכוין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום אמר רב אסי בר אבא א"ר יוחנן (נסחא אחריתי אמר רמי בר חמא אמר רבי יצחק) חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה ותמה רב נחמן אכשור (ד) דרי ופרקינן מעיקרא סברוה כאבא שאול ולבסוף סברוה כרבנן דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פגע בערוה וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר וחכמים אומרים יבמה יבא עליה מכל מקום וקי"ל כרבנן א דאמרי יבמה יבא עליה מכל מקום : מתני' *החולץ ליבמתו הרי הוא כאחד מן האחים *בנחלה ואם יש שם אב הנכסים של אב הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו ר' יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב הנכסים של אב : גמ' וקיימא לן כרבנן וליתא לדרבי יהודה : מתני' ב החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו *הוא אסור באמה ובאם אמה ובאם אביה בבתה ובת בתה ובבת בנה ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחים מותרין היא אסורה באביו ובאבי אביו בבנו ובבן בנו באחיו ובבן אחיו מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו : גמ' איבעיא להו גזרו שניות בחלוצה או

נמוקי יוסף

נר מצוה

ורקת · רוקא בקרקע דאתחזי לנא . דבעי רוק הנראה ד] לעינים בפ' מצות חליצה (דף קו:) : משרטט . דקי"ל [בגיטין דף ו:] שתים כותבין שלשה אין כותבין בלא שרטוט : גלויי מילתא בעלמא הוא. דהדין ניהו גברא פלוני והיא ניהי איתתא פלונית וכיון דמודעי ליה הכי אתחזק גביה דההוא סהדא ושרי ליה לסהדא למסמך אפומיה ולמיסהד עלויה דההוא גברא בין לענין איסורא בין לענין ממונא ודוקא היכא דליכא חששא דחשדא אבל היכא דאיכא חששא דחשדא לא מבעי לי' לסהדא למיסהד עד דבדיק בהדי אחריני דאמרי' אמר אביי האי צורבא מרבנן דאזיל לקידושי אתתא נדבר עם הארץ בהדיה דלמא מחלפי ליה מיניה אלמא היכא דאיכא חששא דחשדא בין באיסורא בין בממונא חיישינן ולא סמכינן אקרוב ואשה וכן הלכתא · הרב רבינו יצחק אלפסי ז"ל : חזרו לומר מצות יבום קודמת . כתב הריטב"א ז"ל ונראה דכן הלכה וכן פסקו רוב הגאונים ז"ל אבל בתוספות פוסקים דמצות חליצה קודמת כיון דסתם לן תנא בריש מכילתין כאבא שאול והשכן חזרו לומר שאין הלכה כדאיתא בפרק גיד הנשה [דף נג:] : אכשור דרי . בתמיה וכי נתכשרו הדורות : מתני' הרי הוא כא'. ולא הפסיד חלקו בנכסי אחיו ופרכינן בגמרא פשיטא ופרקינן ס"ד אמינא נקנסיה שהפסידה מיבם קמ"ל דלא קנסינן ליה אלא יש לו כאחד מאחיו בנכסי מיתנא · הנכסים של אב . דתנן [ב"ב דף קטו·] האב קודם לכל יוצאי ירכו : זכה בנכסי אחיו . אפילו גרשה למחר כדאמרינן בגמרא יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם ומיהו אמרו בירושלמי שאם היא אסורה לו שאינו רשאי לקיימה אפי' מדרבנן כגון ב' יבמות שעשה מאמר לזו וכנס לזו לא זכה בנכסים : גרסינן בגמרא תני תנא קמיה דרב נחמן אין הלכה כרבי יהודה אמר ליה אלא כמאן כרבנן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים אמר ליה אסמיא אמר ליה לא את הלכה אתנייך ומקשיא הוא דקשה לך ואפכת ולמאי דאפכת שפיר אפכת. פי' אסמיא לכולה מתניתין דמשנה שאינה צריכה היא אמר ליה לא תסמייא דלאו הלכה כרבי יהודה אתנייך דהא אמר עולא הלכה כרבי יהודה וכן אמר רבי יצחק נפחא הלכה כרבי יהודה אם כן משנה צריכה הואי ומקשיא הוא דקשיא לך היכי נשבוק רבנן ונעביד כרבי יהודה והפכת ליה ושפיר עבדת דאפכת ליה ופסקי רבוותא ז"ל דהלכתא כרב נחמן דבתרא הוא ולזה כתב הרב אלפס וקיימא לן כרבנן וליתא לדרבי יהודה: מתני' אסור בקרובותיה. כאילו היא אשתו וכל קרובות הנאסרות מחמת אשה גמורה אסורות מדרבנן בחלוצה : הוא אסור באמה וכו'. כל הנך עריות דאורייתא נינהו באשתו וגזרו רבנן בחלוצתו : בזמן שהיא קיימת. אאחותה קאי ולא אשאר עריות : באביו. משום כלתו : ובאבי אביו. משום כלת בנו ואע"ג דבאשה גמורה אינה אסורה לאבי אביו אלא מד"ס דהא כלת בנו משניות דרבנן היא אפי' הכי גזרו הא נמי בחלוצה : בבנו. משום אשת אב : בבן בנו. משום אשת אבי אביו שהיא מן השניות : באחיו. משום אשת אח : בבן אחיו. משום אשת אחי אביו : מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו. ולא אמרינן צרה כחלוצה ואסור בקרובותיה : ואסור בצרת קרובת חלוצתו. כלומר צרת אחות חלוצתו ופירש רש"י ז"ל אפי' כשהיתה אחות חלוצתו נשואה לאיש נכרי ומת הנכרי כשם שאסור באחות חלוצתו כך אסור בצרתה והקשו עליו ז"ל דהא אין צרת ערוה אסורה אלא מאח ואפילו באחות גרושה ואחות אשה כי האי גוונא שנשאת לנכרי צרתה מותרת וגדולה מזו גרושה עצמה שנשאת לנכרי ומת צרתה אשה שניה של נכרי מותרת לזה וכן אתה דן בחלוצה עצמה שנשאת לנכרי והיאך יאסר בצרת אחות חלוצתו כי האי גוונא כדגיים ושכיב מר אמרה להא אלא פירושו כגון שני אחין נשואין לשתי אחיות לאה ורחל מת ראובן וחלץ יהודה לאשתו ואחר כך מת שמעון הרי הוא אסור ברחל משום אחות חלוצה דרבנן ואסור ה] בצרתה ותולנת ולא מתיבמת וכדאיתא בפרק ארבעה אחין עד כאן לשון הריטב"א ז"ל : גמ' גזרו שניות כגון אם אם אמה ואם אם אביה דגבי אשתו מתסרו עליה משום שניות כדתני רבי חייא בפרק כילד (דף כב.) רביעי שבחמיו *(ושבאשתו) שניה · הכא מאי. בערוה דאורייתא. כלומר באשתו דאמה ואם אמה הוה ערוה דאורייתא גזרו רבנן שניות אבל בחלוצה דאפילו עריות דידה מדרבנן לא גזור בהו שניות או דלמא לא שנא וממתני' מ"ש לא דייק דקתני היא אסורה באבי אביו משום כלת בנו דהוי שניה הא קא מייתינן לה לקמן עלה דהא מילתא בגמרא ומדחי ליה למימר לאו משום חולץ אלא בשביל המת שהיתה זו אשתו גמורה לפיכך אבי אביו

*) יבמות דף סה. ס"ל לר' אמי הכי אבל אנן קי"ל כרבה דפליג התם . (ג"א)

שלטי הגבורים

א ור"ת פליג ופסק דמצות חליצה קודמת בזמן הזה וכך פוסק ר"ת והאריך בראיות מיהו אין כופין אותו לחלוץ אלא אם חפץ מיבם ומה שכתוב בספרים בפרק החולץ חזרו לומר מצות יבום קודמת אין הלכה כן וכן בפרק גיד הנשה יש חזרו שאין אנו סוברים כך ורבינו יעקב פירש דהא דאמרינן אין כופין קאי אריש דמצות יבום קודמת ואסיפא אמר רב אין כופין ר"ל אין כופין לחלוץ אי נמי לתרווייהו ליבומי אבל אם לא תרצה ליבומי מחמת שתתן אמתלא לדברים מטעי' ליה ותאין ושקלה כתובתה וסמ"ג כתב דדוקא ביבמה שנפלה לפני מוכה שחין אין אין מוסיפין אותה אבל בשאר אמתלא אין כופין אותו לחלוץ אפילו למשנה הראשונה והאריך בראיות סוף דבר כתב סמ"ג בשם ר"י בר יצחק שאין נראה פי' זה שיכופו לחלוץ ולכל הפירושים אין אומרים אי ניחא לך יבם אא"כ תפלה ביבום ולא כמו שכתב בספר התרומה שלעולם אומרים אותו ומיי' ושאלות ורא"בי"ה ורשב"ם ורבינו שמחה פסקו כרבינו ומסקנת הרא"ש ז"ל כר"ת : וכתב עוד בתשובה על יבמה שנפלה לפני יבם נער ולא רצתה להתייבם בטענה שהוא נער ובער ואין לו במה לפרנסה והוא לא רצה לחלוץ עד שיתנו לו דבר קצוב וכתב שאם יכולין להטעותו שיחלוץ מטעין ליה ואם לאו כופין אותו לחלוץ בחנם ובסמ"ג כתב שאם יש לו אשה אחרת שכופין אותו ומנדין אותו עד שיחלוץ מתוך שפסק הרי"ף שמצות יבום קודם משמע שיבמה שאינה רוצה להתייבם שדינה כדין מורדת וכ"כ מיי' יבמה הראויה להתייבם ולא רצתה להתייבם דינה כדין מורדת על בעלה וכופין אותה לחלוץ ותצא בלא כתובה שנית אחיו נשים רבות כל מי שתובע שיבם ליבם ולא רצתה היא שמורדת וחולץ לה ותצא בלא כתובה ושאר נרותים שלא נתכבו נוטלות כתובתן כשאר האלמנות שיו שיבמין רבים ותבע אותה הגדול ליבם והיא אינה רוצה בו ורוצה באחיו אין שומעין לה שמצוה בגדול ליבם אמר הגדול איני רוצה לא ליבם ולא לחלוץ הרי אחי לפניך ותבע אותה אחד מן האחים ליבם והיא אומרת איני רוצה בו ורצתה באח אחר והוא רוצה בה אין (ד) זה מורדת מאחר שנסתלק אחי הגדול שמצוה בו כולן שוין שואיל והיא רוצה באחד מהן והוא רוצה בה הרי לא מרדה ולא עוד אלא אם היה אי מהן במדינה אחרת ואמרה הריני ממתנת עד שיבא ויבם אותי אבל זה איני רוצה בו אין (ה) זה מורדת ואומרים לגדול שאינו הגדול ותובע אותה אם תרצה לחלוץ וליתן לה כתובה חלוץ ואם לאו הרי רצתה שתשב עד שיבא אחיך הואיל ואין לך דין קדימה עליו . בא אותו שתלתה בו ולא רצה בה חוזרים אצל זה שתבע אותה ליבום והיא אינה רוצה בו ואומרים לה אין כאן מי שירצה ליבם

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) בהרי"ף ר"ל דכיון דקי"ל דהא נמי לא הוי אלא גילוי מילתא ואשה ... אם כן ה"ס דהעד המעיד מפי אשה או קרוב . והיינו דנקט כיון דמודעי לי' אינש הכי ע"פ אשה או קרוב הרי אתחזק גבי כו' ר"ל מקרי שפיר אתחזק ושרו ליה למסמך אפומייהו דאשה או קרוב למסמך אח"כ גברא בין לענין ממונא כו' אע"ג דהוא לא ידע אלא מפי אשה או קרוב ודו"ק . ומסיק היכא דליכא חששא לא יעיד עד כו' ועי' בתשובת הריב"ש סימן קפב מ"ש על הרי"ף בענין זה : (ב) ז"ל רש"ל במ"ש פי' זה דסוף סוף אסר משום מיתנא כמו שמסיק עכ"ל ואני אומר דלק"מ דודאי אמרו דאסורה הוא משום מיתנא ומ"מ ס"ל לרש"י לפי המסקנא דשמעתין דגזרו שניה בחלוצה דכל איסורין דמתני' הוי משום חולץ ולא חיו המת ומ"ם פי' אח"כ בבנו ובבן בנו משום אשת אב ואשת אבי אביו דמיתסרא משום ניתנא והכל"ל משום אשת אחי אביו ואשת אחי אביו וכמבואר בגמרא אלא ודאי דרש"י מפרש דמתני' לפי המסקנא דגזרו שניות בחלוצה דכל האיסורין הוי מש"ס החולץ וכל היכא דאפשר מפרש כן דכן מתמעות לישנא דמתניתין וק"ל :

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' חלוץ מלות מנג עשין נג טור אבן העזר סימן קסג :

ב מיי' פ"ק מהל' יבום טור אבן העזר סי' קסב :

הגהות הב"ח

(א) ר"נ כה : (ב) וכיון כנ"ל : (ג) ... (ד) זו (ה) זו :

הגהות הגר"א

נוסחאות כ"י

אביו אסור בה משום כלת בנו אבל משום חולץ לא שמעינן ממתניתין ולפיכך מיבעיא ליה ומכל מקום אסיקנא בגמרא דגזרו שניות בחלוצה והכי הלכתא: דאזלא בהדה. רש"י ז"ל ורי"ף ז"ל פירשו באחותה דאזלא בהדה לבי דינא בעידן חליצה מפני הקורבה עושין לה לוות וסבורין העם שזו היא שנחלצה ואתי לאיחלופי בהדי הדדי ואי שרית לה לצרת אחותה סברי צרת חלוצה היא ואתי למשרי צרת חלוצה דעלמא אבל צרתה לא אזלא בהדה לבי דינא לפיכך לא אתו למטעי בה ולא גזרו רבנן באחותה וגמגמו מן המפרשים ז"ל על פירוש זה: באיסורה קיימא. חלוצה הוא דקיימא בלא יבנה ותו לא אבל צרתה קיימא עליה באיסור אשת אח בכרת והולד ממזר: והא דשמואל ליתא דבפרק קמא גרסי' פלוגתא דריש לקיש ורבי יוחנן בהחולץ ליבמתו וחזר וקדשה דאמר ריש לקיש דחייבין על צרתה כרת ורבי יוחנן אמר אין חייבין בין הוא בין אחין לא על חלוצה כרת ולא על צרתה כרת דמי איכא מידי דמעיקרא אי בעי להאי חליץ או להאי חליץ או מיבם והשתא קאי עלה בכרת אלא הוא שליחותא דאחין קעביד איהי נמי שליחותא דצרה קא עבדה ואמרינן תו איתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת מאן דאמר בעשה כר' יוחנן מאן דאמר בכרת כריש לקיש וקי"ל כל היכא דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש הלכה כרבי יוחנן בר מהנהו תלת וכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכל שכן דקאי רבי יוחנן כוותיה הילכך ליתא דשמואל דאמר הולד ממזר כן פסק רבינו אלפס וכן כתבו המפרשים שלא כדברי הראב"ד ז"ל שפוסק כר"ל משום דשמואל קאי כוותיה: **מתני'** ולא מתיבמת. דהויא לה אחות חלוצתו ומיהו מחליצה לא מפטרה דמדאורייתא רמיא קמיה [ואף על גב] דאחותה קיימת דאחות חלוצה איננה אלא מדברי סופרים: וכן המגרש וכו'. בגמרא בעי מאי וכן: פטורה אף מן החליצה. דיוצאה משום אחות אשה הואיל ואשתו קיימת דאחות גרושה מדברי תורה דכתיב עליה בחייה כל שבחייה: **גמ'** מאי וכן. דהא לא דמי מגרש לחולץ דאחות גרושה פטורה מכלום: **מתני'** שקדש אחיו. לאחר שנפלה זו לפניהם והוזקקה לכולם: המתן־מלכנוס דקא פגע באחות זקוקה: עד שיעשה מעשה. שיכניסו אחיו את היבמה או יחלצו ותעקור זיקתה הימנה ודווקא במעשה אחיו ביבמתו הוא דפקעה זיקתה מיניה אבל משום נישואין דאחותה לא פקע ולפיכך ימתין וגדול לאו דווקא דנקט הכי משום דמלוה בו: יכנוס את אשתו. דאפילו כנסה ומתה מותר באחותה: מת היבם. ולא נותר אלא זה שקדש את אחותה: ואשת אחיו בחליצה. אבל יבומי לא דאחות גרושתו היא: **גמ'** הלכה כרבי יהודה. דיש זיקה ואלימא לאסור עליה: מהו ביבמתו׳ מי אמרינן כיון דמתה פקע איסור אחות אשה ושריא או דילמא אף על גב דפקע איסור אחות אשה קיימא עליה באיסור אשת אח הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקה ליבום ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה וכל שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עולמית עליו: מ"ט דרב. דשרי הרי נאסרה עליו שעה אחת: שהותרה. בשעת נפילה ונאסרה כשקדש זה את אחותה: וחזרה והותרה. כשמתה אשתו תחזור להיתירה הראשון. ופסק הרי"ף ז"ל הלכתא כרב חדא דרב ושמואל הלכתא כרב באיסורי ועוד דרבי יוחנן קאי כוותיה פרק ד' אחין [דף כז:] גבי ב' אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד וכו' דבהאי טעמא קיימי תרוייהו דכל יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון

נר מצוה — תורה אור

או לא בערוה דאורייתא גזרו בה רבנן בחלוצה דרבנן לא גזרו או דלמא לא שנא ומסקנא דגזרו שניות בחלוצה: מותר אדם א בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו מ"ש רישא ומ"ש סיפא *הך דאזלא בהדה לבי דינא גזרו בה רבנן והאי דלא אזלא בהדה לבי דינא לא גזרו בה רבנן (א) פירוש כיון דאזלא אחתה בהדה לבי דינא בעידן חליצה אתו לאיחלופי בהדדי ולא ידעי הי מינייהו דחלצה ואי שרית לה לצרת אחותה סברי צרת חלוצה היא ואתו למישרי צרת חלוצה דעלמא הלכך גזרו רבנן למיסר צרת קרובת חלוצתו דלא ליתו למיטעי בצרת חלוצתו אבל צרת חלוצתו דלא אזלא בהדי חלוצתו לבי דינא לא גזרו רבנן באחותה דכיון דלא אזלא צרתה בהדה לבי דינא לא אתו למטעי: *אמר רב טבי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצתו הולד ממזר מ"ט באיסורא קיימא ולית' להא דשמואל דגרסינן בפירקא קמא* איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אמר ריש לקיש הוא אינו חייב על חלוצה כרת והאחים חייבין על חלוצה כרת ובין הוא ובין אחין חייבין על צרה כרת ורבי יוחנן אמר בין הוא ובין אחין אין חייבין על חלוצה כרת ולא על צרה כרת ואמרינן מאי טעמא דריש לקיש אמר קרא °אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה איהו הוא דקאי בלא יבנה הא אחין באיסור אשת אח כדקיימי קיימי ועלה דידה הוא דקאי בלא יבנה הא צרה כדקיימא קיימא ור' יוחנן מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ ואי בעי להאי מיבם ואי בעי להאי מיבם והשתא קאי עלה בכרת אלא הוא שליחותא דאחים קעביד איהי נמי שליחותא דצרה קעבדה ואמרינן תו *איתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת מ"ד בעשה כרבי יוחנן ומאן דאמר בכרת כריש לקיש וקי"ל דכל היכא דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש הלכה כרבי יוחנן *בר מהני (ב) תלתא דמנינן וכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא *הלכה כדברי המיקל וכל שכן הכא דקאי רבי יוחנן כוותיה הלכך ליתא לדשמואל דאמר הולד ממזר: **מתני'** א *החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתיבמת וכן (ג) המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה מן החליצה ומן היבום: **גמ'** א] וכן ס"ד אימא אבל המגרש את אשתו וכו' אמר רבי שמעון בן לקיש כאן שנה רבי אחות גרושה אסורה מדברי תורה אחות חלוצה אסורה מדברי סופרים: **מתני'** ב שומרת יבם שקידש אחיו אחותה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה חלצו אחים או כנסו יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס את אשתו מת היבם מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה: **גמ'** אמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה איבעיא להו מתה אשתו °מהו ביבמתו רב ורבי חנינא אמרי מתה אשתו מותר ביבמתו שמואל ורב אסי דאמרי תרוייהו מתה אשתו אסור ביבמתו אמר רבא מאי טעמא דרב משום דהויא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון והלכתא כוותיה דרב חדא דרב ושמואל הלכה כרב באיסורין ועוד דר' יוחנן קאי כוותיה דא"ר הונא אמר רב (ד) שתי אחיות יבמות שנפלו לפני יבם אחד חלץ לראשונה הותרה לשניה הותרה מתה הראשונה מותר בשניה ואין צריך לומר מתה שניה שמותר בראשונה משום דהויא לה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון ור' יוחנן אמר מתה שניה מותר בראשונה משום דהויא לה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון אבל מתה ראשונה אינו מותר בשניה שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה וקיימי רב ור' יוחנן תרוייהו בחדא טעמא לענין יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון

רש"י

מתסרו משום שניות: בערוה דאורייתא. כלומר באשתו דאמה היא ערוה דאורייתא גזרו רבנן שניות אבל חלוצה אפי' עריות דידה הן מדרבנן לא גזרו בה שניות או דילמא לא שנא: מ"ש רישא· קרובת צרת חלוצה דשריא: ומ"ש סיפא. צרת קרובת חלוצה דאסירא: באיסורה קיימא. כלומר חלוצה היא דקיימא בלא יבנה ותו לא אבל צרה קיימא באיסור הראשון כרת והולד ממזר: אי בעי האי חליץ. את זה: ואי בעי להאי. יבמה זו: (א) בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים. ולאו הבא מכלל עשה עשה: **מתני'** חולצת ולא מתיבמת. דהויא אחות חלוצה ומיהו לא מיפטרה מחליצה דהא מדאורייתא רמיא קמיה דאחות חלוצה מדברי סופרים היא: פטורה אף מן החליצה. ויוצאה משום אחות אשה אע"פ שגירשה דאחות גרושה מן התורה דכתיב עליה בחייה כל שבחייה: **גמ'** וכן סלקא דעתך· הא לא דמיא לרישא: כאן שנה רבי· במשנה זו למדנו דאחות חלוצה מדברי סופרים ולכך חולצת: **מתני'** שומרת יבם. ממתנת ליבם: שקידש. אחד מן האחין את אחותה אחר שנפלה זו לפניהן והוזקקה לכולן: המתן. מלכנוס דקא פגע באחות זקוקתו: עד שיעשה אחיך מעשה. שיכנוס אחיך היבמה או יחלוץ לה ויעקור את זיקתה מעליך: מתה היבמה יכנוס את אשתו. דאפי' כנסה ומתה מותר באחותה: מת היבם. ולא נותר אח אלא זה: ואשת אחיו בחליצה. אבל יבומי לא משום דאחות גרושתו היא: **גמ'** הלכה כר' יהודה. דיש זיקה דאלימא לאוסרה עליה: מהו ביבמתו· מי אמרינן כיון דמתה פקע איסור אחות אשה ושריא או דילמא אע"ג דפקע איסור דאחות אשה קיימא באיסור אשת אח הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקה לייבום ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עולמית עליו: מאי טעמא דרב. דשרי הרי נאסרה עליו שעה אחת: שהותרה. בשעת נפילה: ונאסרה. כשקידש אחותה: וחזרה והותרה. כשמתה: חלץ לראשונה. הותרה לשוק

שלטי הגבורים

אלא זה ומצות יבום קודמת או תתייבם או תלא בלא כתובה כדין כל מורדת עד כאן. אבל לרבינו תם שמצות חליצה קודמת אין לה דין מורדת אלא כופין אותו לחלוץ אם הוא מאותם שכופין ואם לאו מטעין אותו אם יוכלו ואם לא יוכלו להטעותו אין כופין אותו אם ידוע שמכוין לשם מצוה אלא תשב לעולם: א פי' רש"י אפילו אם נשואה לאיש נכרי ור"י פירש אם היא נשואה לאיש נכרי מותרת ואינה אסורה לו אא"כ נשואה לאחים וכן היא מסקנת הרא"ש ז"ל:

לשון ריא"ז

כשם שצרת החלוצה אינה אסורה לו אלא כשנפלה לו מאחיו כך צרת קרובות החלוצה אינן אסורות לו אלא כשנפלו מיבם מאחיו אבל אם היו קרובות חלוצתו או חלוצתו נשואות לאיש נכרי צרותיהן מותרות וכן ביאר מו"ה:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בעשה. דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה וכצ"ל:

הגהות חו"י

(א) וכן פי' גם רש"י אבל התוס' דחו לה מכמה קושיות שהקשו עליה: (ב) ריש פירקא: (ג) והא דתנן במשנה קמייתא וכולן אם נתגרשו לא קאי על אחות אשתו: (ד) עיין לעיל ר"פ ד' אחין:

ספר הזכות

כתוב בהלכות וקי"ל כל היכא דפליגי ר' יוחנן ור"ל הלכה כר"י בר מהנהו תלת דמנינן וכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכל שכן הכא דקאי ר' יוחנן כוותיה הילכך ליתא לדשמואל דאמר הולד ממזר: השיב הרב ז"ל כל הנך ראיות שהביא הרב לאו ראיות נינהו דקאמר כל היכא דפליגי ר"י ור"ל הלכה כר"י בר מהני תלת מילי כי ליכא אחרינא בהדיה דר"ל אבל הכא כיון דאיכא שמואל דקאי כותיה הו"ל ר"י יחיד אצל רבים ודקאמר נמי כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כרבינא לקולא ה"מ כי פליג בהדי ר' אחא לחודיה אבל הכא הא איכא רב אשי דקאי כר"ל ורבינא בהדי רב אשי הלכתא כרב אשי ועוד דקאי רב אחא כוותיה והוה ליה רבינא יחיד אצל רבים הילכך לא ידענא מ"ט דחייה לרב טובי בר קיסנא משמיה דשמואל. עד כאן דברי הרב ואלו דברי התלמיד: אמר המחבר והני תלת מילי דמנינן לריש לקיש בכולהו תניא כוותיה ואפילו הכי מנינן להו אלמא אפילו במקום סייעתא לא משכח אלא תלת וכן נמי בדרב אחא ורבינא אפילו בהדי אחריני ליתא הלכה כרב אחא אלא בהני דמנינא וכל שמנו חכמים בהלכות אין לנו אלא דברים שבמנין בין שנחלקו בהן אחרים בין שלא נחלקו כענין מה שאמרו הלכה כוותיה דאביי ביע"ל קג"ס דאע"ג דפליגי אחריני בפלוגתא דידהו לא פסקינן כוותיה אלא בהנך שית דמנינא דהא ריתיה אלא וטעמיה אמרא פלוגתא דר' יוחנן ור"י בן לוי בבבא בתרא וקי"ל בעלמא דר"י בן לוי רביה דר' יוחנן הוה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ואילו הכא הלכה כרבי יוחנן מפלוגתא דאביי ורבא במסכתא עבודת כוכבים דקם ליה ר' יוחנן כרבא ור' יהושע בן לוי כאביי וקי"ל כרבא במקום אביי בר מיע"ל קג"ס וכן פלוגתא דרב ולוי בפסחים דרב סבר ריחא מילתא היא ולוי סבר ריחא לאו מילתא היא הכריעו בה כלוי מפלוגתא דאביי ורבא בעבודת כוכבים אלמא אין לך בהן אלא מנין חכמים ואם תשיבני מפני שמנינו תניא כוותיה כזוזי מהני תלת כגון נשא ונתן בפ"ק דעבודת כוכבים וכן גבי טמא שנגע באלו הן הלוקין אפילו לדברי ה"ר אברהם קושיא היא אלא שאין למדין מן הכללות במקום שהגמרא מכרעת בפירוש דאפשר שנתחדש להם הדבר בדורות אחרונים כעין תיובתא והלכתא ותיובתא ומאי הוי עלה אבל בסתומות ודאי למדין ומן הדבר במה שאמר בכל ר' אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל שאינו אלא בסתומות שהרי במסכתא עבודת כוכבים פסקו בגמרא גבי קנסא כדברי המחמיר וכן בפרק אחרון שם גבי קוניא וכן סוטה גבי בעל שמחל על קנויו לאחר סתירה עמדו ראשונים על טענות ה"ר אברהם ז"ל בפסק הזה. ולשון הזה כתב בעל הלכות גדולות הלכתא כר' יוחנן או הלכתא כשמואל ור"ל הלכתא כר' יוחנן דאמר רבא כל היכא דפליגי ר"י ור"ל הלכתא כר' יוחנן לבר מתלת ושמואל בעלמא שמואל ור"י הלכה כר"י או דילמא ה"מ היכא דלא פליג רב אשי אבל היכא דפליג רב אשי וסבר לה כר"ל אע"ג דפסק רבא כר"י הלכתא כרב אשי דרבא ורב אשי כרב אשי עבדינן הא שמע דאיתמר הבא על יבמתו וכו' ממילא בינא כר' יוחנן ואע"ג דבכל התורה כולה עבדי' כרב אשי הכא כיון דפליג עליה רבינא ורב אשי ורבינא דבהדי רב אחא כרבינא עבדינן דרב אחא ורבינא בתראי נינהו אלמא הלכה כר' יוחנן ע"כ בהלכות. ומכאן תלמוד דכל רב א... הלכתא

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' יבום טור אבן העזר סימן קעד:

ב מיי' פ"ו מהל' יבום סמג עשין נג טור אבן העזר סימן (קסח) [קעד]:

דף י"ג. — יבמות דף נו: — פסחים דף עד: — מכילתין דף מא.

נוסחאות בי"ו: א] מאי וכן:

הראשון : מתני' לא תחלוץ . מפרש טעמא בגמ': בתולות ובעולות וארוסות ונשואות . בגמרא בעי מאי הפרש איכא בין בתולות לארוסות ובין בעולות לנשואות : הנשואות יתארסו . דטעמא משום להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני הוא שלא תלד ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון ובאירוסין ליכא למימר הכי : והארוסות ינשאו . מיד דהא לא איעבר מראשון : חוץ מן הארוסה שביהודה . דתניא בפ"ק דכתובות (דף יב.) ביהודה מייחדין את החתן ואת הכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה . כלומר רגיל ומשחק עמה ולא יהו בושין זה מזה בבעילת מצוה הילכך חיישינן דילמא בעיל : כל הנשים יתארסו · פרש"י ז"ל רבי יוסי אנשואות קאי וה"ק ליה לרבי יהודה כל הנשים יתארסו כדקא אמרת ולא גזרינן אירוסין אטו נישואין ומיהו בהא פליגנא עלך שלא חלקת בין אלמנה לגרושה והתרת אלמנה ליארס בתוך ימי אבלה ואנא סבירא לי אלמנה מן הנשואין לא תיארס כל ל' יום של ימי אבלה: מפני האיבול·אבילות ופרש"י ז"ל דהאי כל הנשים יתארסו לאו למעוטי ארוסות לינשא דטפי מיקל רבי יוסי מרבי יהודה סוף פ' ד' אחים [דף לה.] וכתבו עליו מן המפרשים ז"ל דאינו מחוור דהתם לרבי יוסי טעמא רבה אית ליה דסבר אשה מזנה היא מתהפכת אבל בגזירה דהכא דאפילו בקטנה גזרינן נשואין יהיה מחמיר בגזירות טפי מרבי יהודה : גמ' ומה בכך . ליכנסא לשוק למה תמתין עד אחר ג' חדשים : כל העולה ליבום וכו' · וזו הואיל ואינה עולה ליבום בתוך ג' כדאמרן לעיל שמא יפגע באשת אח דשמא מעוברת היא אינה עולה השערה לפני הזקנים לחליצה ואע"ג דכמה נשים חולצות ולא מתיבמות היינו היכא דלא אפשר כיון דלאו חליצה פסולה היא אבל הכא דאפשר לאמתוני עד שתראה ליבום משהינן לה : תנן רבנן שלשה חדשים הראשונים . שאינה יכולה להנשא מחמת בעלה ניזונית משל בעלה שכתב לה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי : מכאן ואילך וכו' . ואינו דומה לשאר אלמנה דהתם כל זמן שאינה נשאת לאחר ואומרת מחמת פלוני בעלי שכבודו גדול עלי יש לה מזונות אבל הך אגידה ביבם לפיכך אין לה על נכסי בעלה מזונות ולא משל יבם עד שתכנס לו לחופה : עמד בדין . שתבעתו בדין או כנוס או פטור וברח. ניזונית וכו' פרש"י ז"ל דקנסינן ליה והקשו בתוספות מדאמרינן בירושלמי [פרק אע"פ ה"ד] הלך למדינת הים כברח וחלה כברח אמאי קנסינן ליה ב]דאונס הוא לכך פירשו דכיון דעמד בדין הוי לה לגבי יבם כארוסה שהגיע זמן ולא נשאת דאוכלת משלו עד שיכנוס או יפטור והאי דנקט ברח משום דלאו איתיה הכא דלאו איתיה הכא היו כופין אותו לכנוס או לפטור ובירושלמי דאמרינן דהלך וחלה כברח היינו שהלך או חלה אחר שעמד בדין דומיא דברח דאם קודם לכך חלה אונס הוא וקי"ל ריש כתובות דכל אונסא לא אכלה ואפי' באונס דידיה וה"ה הלך למדינת הים ואפילו הלך שם אחר מיתת אחיו וכ"ש אם היה דר שם קודם לכן דקי"ל בסנהדרין (דף לא:) היבמה הולכת אחר היבם : ג]צריכה להמתין ג'. כלומר עד שיהו לה ג' חדשים מיום מיתה : וג' חדשים שאמרו. כלומר הוי למד מכאן ג' חדשים שאמרו וכו' : ומאי שנא מגט וכו'. ואע"ג דמשעת כתיבה לא כתיחד עמה דאם כן הוה ליה גט ישן ואפ"ה משעת נתינה מנינן הכי נמי נמני משעת חליצה : לאיסור כרת ליבם התרת . לאחר ג' חדשים מיד : לאיסור לאו . לשוק לא כל שכן דמותרת לאחר חליצה מיד הואיל ועברו שלשה חדשים מיום מיתה : כדאמרן . שמא יפגע באשת אחיו שיש בו כרת : ולזרעך אחריך . שאין השכינה שורה אלא על הוודאין שזרעו מיוחס אחריו והכי נמי קי"ל בנדרים (דף כ:) וברותי מכם המורדים והפושעים בי אלו בני ערבוביא : וגר וגיורת . גר שנתגייר ואשתו עמו צריכין להמתין שלשה חדשים לפרוש זה מזה : גזרה שמא ישא . אם לא תמתין האשה אחר בעלה ג' חדשים אפשר שתהא מעוברת מבעלה ואומר בנו של אחרון ופעמים שישא בתו של ראשון שלא מאמו ונמצא שנשא אחותו מאביו ואפשר שימות בנו של אחרון בלא זרע ומייבם זה את אשתו בחזקת שהוא אחיו וזה אינו אלא אחיו מאמו וחייב כרת ואפשר שימות זה האחרון בלא בנים ואשתו זקוקה ליבום ומדמין שזה בנו הוא ומוציא אמו לשוק בלא חליצה וגם אפשר שימות בנו של ראשון בלא זרע ואין לו אח אחר מן האב אלא זה והם מדמין שזה בנו של אחרון הוא ואין לאותו המת אח ליבם את אשתו ונמצאת יבמתו נפטרת לשוק בלא חליצה . עכ"ל רבינו אלפסי ז"ל : הלכה כרבי יהודה . דשרי ארוסות להנשא הואיל וליכא למיחש לזרע ראשון ונשואה ליארס ואית דגרסי רבי יוסי דשרי והכי עדיף משום דרבי יוסי נמוקו עמו : מכלל דיחידאה פליג עליה . תנא קמא דאמר לא ינשאו ולא יתארסו אחד ארוסות ואחד נשואות יחידאה היא ולאו סתמא דרבים ניהו דלאי לאו יחידאה היא הוה לן למיפסק כוותיה דרבים ניהו דאע"ג דבדוכתי טובא פסקינן הלכה כיחיד התם הוא משום דמסתבר טפי טעמא דיחידאה אבל הכא איפכא הוא : ה"ג אין והתניא בניחותא : רדופה . רגילה ועד סמוך למיתתו עמדה בבית אביה זמן מרובה דליכא נמימר מעוברת היא : או שהיה לה כעס . ולא שמשה : עקרה . שנעקר רחמה ונטל האם שלה : אילונית . ממעי אמה לקויה היא ואין לה ד] שער ודדים : שלא היתה ראויה לילד .
כגון

רש"י

לשוק : מתני' לא תחלוץ . מפרש בגמרא טעמא: בתולות . גזרינן אטו בעולות וארוסות אטו נשואות : הנשואות יתארסו . דטעמא משום להבחין בין זרע של ראשון לזרע של שני שלא תלד בן ספק בן תשע לראשון או שבע' לאחרון ובאירוסין ליכא למימר הכי : והארוסות ינשאו . דהא לא מיעבר מראשון: חוץ מן הארוסה שביהודה . דתניא בכתובות ביהודה היו מייחדין את החתן ואת הכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה כלומר רגיל ומשחק עמה ולא יהו בושין זה מזה בבעילת מצוה לכך חיישינן שמא בעל : כל הנשים יתארסו . אפי' נשואות כר' יהודה דלא גזרו אירוסין אטו נישואין מיהו בהא פליגי עליה דר' יהודה לא אפליג בין אלמנה לגרושה ומתיר לאלמנה ליארס אפי' תוך ימי אבלה ור' יוסי אוסר לאלמנה ליארס כל ל' יום של ימי אבלה : גמ' ג' חדשים הראשונים . שאינה יכולה לינשא מחמת בעלה: ניזונית משל בעל . שכך כתב לה את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל יומי מיגר אלמנותך : אינה ניזונית לא משל בעל . דלא דמי לשאר אלמנה דהתם כל זמן שלא נישאת לאחר ואמרה מחמת בעלי שכבודו חביב עלי איני נישאת יש לה מזונות אבל הך אגידה ביה ביבם ולכך אין לה מזונות על נכסי בעלה : ולא משל יבם · עד שתכנס לחופה : עמד בדין . שתבעתו לדין ואמרה כנוס או פטור וברח ניזונית משל יבם דקנסינן ליה : צריכה להמתין ג' חדשים . מיום המיתה : דרב אמר משעת נתינה . אע"פ שמשעת כתיבה לא נתייחד עמה דא"כ הוי גט ישן אפ"ה מנינן משעת נתינה ה"נ נימני משעת חליצה: לאיסור כרת . ליבם התרתה לאחר ג' חדשים משעת מיתה : ולזרעך אחריך . שאין השכינה שורה אלא אולאי שזרעו מיוחס אחריו : וגר וגיורת. וגר שנתגייר ואשתו עמו צריכין להמתין לפרוש זה מזה ג' חדשים לאחר שנתגיירה: גזירה שמא ישא אחותו מאביו . כולהו מפרש לה בעמוד : והוא אינו אחיו אלא מאמו . והך חשש איכא נמי בגר וגיורת דשמא מעוברת היתה כשתלד [כשבורה] שבן שבעה הוא ובקדושה נזרע וכשתלד בן אחריו וישא אשה וימות בלא בנים וייבם זה את אשתו ויסבור שגם הוא נזרע בקדושה ושהם עובדת כוכבים זונה היא ואיכא למיחש שמא אינו בנו של זה ונמצא נושא אשת אחיו מאמו : רדופה . רגילה ועד סמוך למיתתו עמדה בבית אביה זמן הרבה דליכא למיחש למעוברת היא : או שהיה לה כעס . ולא שימשה : עקרה . שנעקר

תורה אור · נר מצוה

הראשון והלכתא כוותייהו : מתני' היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהו לה שלשה חדשים וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן ג' חדשים (א) אחד בתולות ואחד בעולות ואחד אלמנות ואחד גרושות ואחד נשואות ואחד ארוסות ר' יהודה אומר הנשואות יתארסו והארוסות ינשאו חוץ מן הארוסה שביהודה מפני שלבו גס בה רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה *מפני האיבול : גמ' תניא מעשה א] באחד שבא לפני רבי יוסי אמר לו מהו לחלוץ בתוך שלשה אמר לו לא תחלוץ ותחלוץ ומה בכך קרא עליו המקרא הזה °אם לא יחפוץ האיש הא חפץ מיבם כל העולה ליבום עולה לחליצה ושאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה ת"ר היבמה שלשה חדשים הראשונים ניזונת משל בעלה מכאן ואילך אינה ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבם עמד בדין ב וברח ניזונת משל יבם נפלה לפני יבם קטן מאי מיבם לית לה מבעל מאי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר אית לה וחד אמר לית לה והלכתא לית לה משמיא קנסוה : ירושלמי חלה כמי שברח הלך למדינת הים כמי שברח ת"ר יבמה שחלצו לה בתוך ג' צריכה להמתין ג' חדשים *אחר ג' חדשים אינה צריכה להמתין ג' חדשים וג' חדשים שאמרו משעת מיתת בעל ולא משעת חליצת יבם ומאי שנא מגט דרב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה אמר רבא ק"ו (א) לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כל שכן : וכן שאר כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהא להן שלשה חדשים °בשלמא יבמה כדאמרן אלא שאר כל הנשים מ"ט לא אמר רב יהודה אמר שמואל אמר קרא °להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני וגר וגיורת צריכות להמתין שלשה חדשים להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה רבא אמר היינו טעמא דכל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהא להן שלשה חדשים גזירה שמא ישא אחותו מאביו וייבם אשת אחיו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפטור את יבמתו לשוק פי' (ב) אם לא תמתין האשה אחר בעלה ג' חדשים אפשר שתהא מעוברת מבעלה הראשון ואומרים בנו של אחרון הוא ופעמים שישא בתו של ראשון שלא מאמו ונמצא שנשא אחותו מאביו ואפשר שימות בנו של אחרון בלא זרע ומיבם זה אשתו בחזקת שהוא אחיו מאביו והוא אינו אלא אחיו מאמו ואפשר שימות זה האחרון בלא בנים ואשתו זקוקה ליבום ומדמין שזה בנו הוא ומוציא את אמו לשוק בלא חליצה וגם אפשר שימות בנו של ראשון בלא זרע ואין לו אח אחר מן האב אלא זה והן מדמין שזה בנו של אחרון הוא ואין לאותו המת אח ליבם את אשתו ונמצאת יבמתו נפטרת לשוק בלא חליצה : (ג) אחד בעולות ואחד נשואות : *ר' אלעזר לא על לבי מדרשא אשכחיה לרב אסי א"ל מאי אמור האידנא בבי מדרשא א"ל הכי א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה מכלל דיחידאה פליג עליה אין דתניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס עם בעלה או שהיה בעלה חולה או זקן או עקרה או קטנה או זקנה או אילונית או שאינה ראויה לילד פירוש כגון שנשאת בת ארבעים דאמר רב חסדא *נשאת בת ארבעים שוב אינה יולדת או ששהתה
אחר

דף מב: · ב"ב דף קיט:

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' יבום סמג עשין נב טור אבן העזר סימן קסד :

ב מיי' פרק(ח) [יח] מהל' אישות סמג עשין מח טור אבן העזר סימן קס :

ג מיי' פ"ק מהל' יבום סמג עשין נב טור אבן העזר סימן קסד :

ד מיי' פרק יא מהל' גירושין סמג עשין נ ונב טור אבן העזר סימן יג :

הגהות הב"ח

(א) אחת בתולו' ואחת בעולות ואחת אלמנות ואחת גרושות ואחת נשואות ואחת ארוסות כצ"ל: (ב) אחת בתולות ואחת נשואות כצ"ל : (ג) נ"ב ט"ס הוא וצריך להגיה אלא לחלוץ וכן איתא במרדכי וכן בתוספות :

הגהות הגר"א

(א) כה"ג עיין לקמן פ' האשה שהלך : (ב) לא זכרו חשש היפך כי כ"ע תולין הולד בבעלה עתה :

נוסחאות כ"י

א] באדם אחד : ב] דתלה דאנס: ג] יבם קטן אנוס הוא ולא הוי כארוסה שהגיע זמן : ד] סימני שער כו' :

שלטי הגבורים

א אם נתחסה הגט בין כתיבה לנתינה כתב רבינו שמונין ג' חדשים משעת כתיבה והרא"ש כתב משעת נתינה מעשה באחת שנתגרשה ויצא קול של פסול על הגט והצריכה רבינו תם גט אחר מפני הלעז אפשר שכשר היה והתירה לינשא מיד ולא הצריכה להמתין ג' חדשים אחר הגט השני כיון שלא הצריכה גט השני אלא לבטל הקול ור"י אומר שצריכה להמתין ג' חדשים אחר הגט השני וכן הוא מסקנת הרא"ש : לשון ריא"ז והגרושה מונין לה ג' חדשים משעת כתיבת הגט שהרי מאז אסור להתיחד עמה ואפילו לא הגיע לידה אלא אחר זמן מרובה וכן מבואר בקונט' הראיות :
ב כתב הרא"ש דוקא ברח יש לה מזונות אבל לא ברח אפילו אירע הדבר שנתאחר זמן מועט מליבם לא תקנו לה מזונות דלא שכיח שיתאחר מליבם כיון דאיתיה קמן ונתרצה ואין לה מזונות אם לא שתבא בפני ב"ד ותתבע ממנו שייבם או שיתן לה מזונות אפי' אם ברח לא מחייב אלא כשנתרצה ליבם דכיון דסופו ליבם הרי היא כאשתו וחייב במזונותיה אבל אם לא נתרצה לייבם (ג) ולא לחלוץ וארעו אונס שהוצרך לברוח לא מיסתבר שתקנו לה מזונות משל יבם עד כאן ומיימוני אינו מחלק בין לייבם בין לחלוץ ומחייב אפילו בלא נתרצה שכבר תבעתו בדין לייבם או לחלוץ וברח או חלה או שהיבם במדינה אחרת הרי זו ניזונית משל יבם בלא שבועה הניחה מעוברת הרי זו ניזונית עד שתלד ילדה ולד של קיימא הרי זו ניזונית כל ימי אלמנותה כשאר כל הנשים ע"כ :
ג כתב סמ"ג בשם ר"ת דדוקא חלצו אחר ג' חדשים אינה צריכה להמתין שכחליצה מוכחת שלא בא עליה אבל מת היבם לאחר שלשה חדשים צריכה להמתין שיותר יבמה קרובה לביאה מארוסה דגזרינן אטו נשואה :
ד גיורת או משוחררת אינה צריכה להמתין אלא אחר שנתגיירה העובדת כוכבים או נשתחררה השפחה מותרת להנשא מיד בין אם היא גדולה בין אם היא קטנה כמבואר בקונטרס הראיות : נראה דהחדש הוא מל' יום ואחד מדאמרי' התם דאמימר שרא ליארס ביום ל' והקשו עליו דבעי' ג' חדשים חוץ מיום שמת בו ויום שנתארסה בו הרי דאותם ל' לא היו מספיקין לג' חדשים ואם איתא דאפילו חדש חסר הוי חדש לענין זה אמאי לא היה די בכך והלא לא היה אפשר שלא היו ג' חדשים חסרים חוץ מיום שמת ויום שנתארסה בו

ספר הזכות

שלכתא כרבינא בכ"מ שלא כדברי הרב משום דרבינא סוף הוראה הוה בתר כולהו רבנן דגמרא והכי מוכחא סוגיא דגמ' דשמעתין וכן בכ"מ מימרי ופירוקי דרב אשי מתאמרי בגמ' ובתריה דרבינא דהוא בתרא וביומיה דרב אשי תלמיד חבר הוה ומורי קמיה כדאמרינן בערובין אנא לגבי מר תלמיד חבר אנא ותייא בר רב אשי ובתר רב תמא בריה דרב אשי כדאי' בפרק מציאת דגמרא והוא סתמא דגמרא כמה שכתוב בשמושי הגאוני' הראשוני' בכילד נכתבה המשנה

כגון שנשאת בת ארבעים או ששהתה אחר בעלה עשר שנים ולא היה בדעתה לינשא הני אינן ראויות לילד : כולן צריכות וכו'. דגזר שאינה ראויה אטו ראויה : ממתניתין דכרמא. שנשנית בכרם ביבנה מחמת אותה משנה חזר בו : בכרם ביבנה. שהיו יושבים שורות שורות כעין כרם ופסק רבינו אלפסי ז"ל דהלכתא כר"מ שכולן צריכות להמתין ג' חדשים חדא דהא רבי יוחנן דאמר הלכה כר' יהודה הדר ביה ועוד דקי"ל הלכה כר"מ בגזורותיו כדגרסי' בפ' אע"פ (דף ס:) אמר ר"נ אמר שמואל הלכה כר"מ בגזורותיו אבל אין למפסק כר"מ מטעם סתם מתניתין דהא סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין הלכה כסתם דהכי אמרינן מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם והקשו המפרשים ז"ל דבכה"ג פסקינן בעלמא כסתמא אף על גב דאח"כ מחלוקת בלדו דהא בפ"ק דבילה (דף ב:) פסקינן הלכה כר"ש דסתם לן תנא כוותיה דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים ר' יהודה אומר וכו' הרי פליג ר' יהודה בלדו והוי הלכתא כסתם תירץ הרמב"ן ז"ל דהא דאמרי' סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם לאו למימרא דבשום דוכתא אין הלכה כסתם אלא כלפי שאמר מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם כלומר שכן הלכה לעולם עד דפסקי אמוראי דלא כוותיה בהדיא קאמר בתר הכי דסתם ואח"כ מחלוקת אין אומרים הלכה כסתם לעולם אלא פעמים כך ופעמים כך : (איתמר) אמימר שרי. הכי הלכתא שצריכה להמתין ג' חדשים שלמים חוץ מיום שנתארסה בו וחוץ מיום שמת בו בעלה או נתגרשה (א) ומונים לגט מיום הכתיבה ואפי' היה על תנאי או שלא הגיע לידה אלא לאחר כמה שנים וכדפירש הר"מ במז"ל וכן נמי הילכתא : מניקה צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו ולענין גרושה פלוגתא דר"ת ז"ל ורבי' שמשון ז"ל דרבי' שמשון ז"ל כתב דוקא אלמנה שהיא בושה לתבוע ליורשים איכא למיחש שמא תתעבר (ו) מעכר חלבה וקטלא ליה דמי יהיב לה ביצים וחלב למסמס לתינוק אבל גרושה מעוברת ומניקה מותרת לינשא דלא כסיפא למתבע לבעל וחיים איהו שפיר על בריה למסמוסיה בביצים וחלב ועוד דהא אמרינן פרק אע"פ (דף נט:) שאם נתגרשה אינה כופה להניק אבל ר"ת ז"ל כתב אפילו בגרושה דהיא נמי כופה להניק אם מכירה כלמפרש התם וכיון דלא מלי למתבעיה אלא ע"י שליח כדאיתא שילהי האשה שנתארמלה (דף כח.) אף היא בושה לתבוע ע"י שליח וכן כתב רב אחא ז"ל בשאלתות :

(ז) ומניקה מזנות יש אומר שלדברי הכל צריכה להמתין דכסיפא למתבעיה ובתשובת הגאונים ז"ל כתוב שאם פירשה מלהניק ג' חדשים קודם מיתת הבעל אינה נקראת מינקת חבירו : מתני' ומתו. מפרש בגמרא אם כונס מתו מי מיבם תו : כשרה. לכהונה : פסולה. כגון שנתגרשה מאדם אחר : אם בא יבם לחלוץ יחלוץ לפסולה. ולא יפסול את הכשרה לכהונה דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ואף על גב דהוא אין צריך להם : גמ' ושבקינן ליה. בתריה בתמיה ובמה יפרנס כולן והא הוה לן להשיאו עצה הוגנת לו שלא יכנוס נשים הרבה דלא אפשר למיקם בסיפוקייהו : דאפשר ליה. שעשיר הוא ויכול לזונן וקיימא לן נושא אדם כמה נשים והוא דיכול למיקם בסיפוקייהו : עונה בחודש. עונה של תלמידי חכמים מע"ש לע"ש וזהו [כתובות דף סב:] אשר פריו יתן בעתו ואע"ג דמתני' סתמא בכל אדם מיירי ולא סגי לכל חדא וחדא עונה בחדש הכא ביבמה שאני שאשה הקנו לו מן השמים ואפי' בפחות מזה סגי ליה אלא דמשום עצה טובה אמרינן דלית ליה לגרועי פחות מעונה בחדש לכל חדא אבל בנושא נשים דעלמא חייב לעשות עונה עם כל אחת כדין המפורש פרק אף על פי (דף סא:) וכתב הריטב"א ז"ל בשם רבו שאמר בשם רבותיו דבמקום שנהגו שלא לישא אלא אשה אחת אינו רשאי לישא אשה אחרת על אשתו דאומדנא דמוכח הוא דאדעתא דהכי אינסיבא להאי דלא לינסוב אחריתי והוה ליה כאמר שאינו רשאי לעשות גמל ובתוספות כתבו כי ר"ג ז"ל החרים על הנושא אשה על אשתו וחייבין לכוף על החרם שלו אבל ביבמה לא החרים עכ"ל : (וכן) מי שהיה נשוי. ונחלוץ לחדא וכו' כל שאינה עולה. לב"ד ליבום שאינה זקוקה להתייבם דרחמנא פטרה דכתיב את בית אחיו בית אחד הוא בונה ולא שני בתים והשתא בשעת חליצה שני בתים הם. ועוד מלבד איסורא (ב) דאורייתא כדאמרן טעם אחר מדבריהם שהוא אסור לחלוץ כדי שלא יאמרו ואמרי' בגמרא ויאמרו ופריך אי דמייבם והדר חליץ ה"נ ומיהו אסרינן הכל דילמא חליץ ואח"כ מייבם האחרת * וקיימא עליה באיסור אשת אח שלא במקום מצוה שהיא בכרת דקים ליה בלא יבנה דרחמנא אמר

נר מצוה תורה אור

אחר בעלה עשר שנים *ולא היה בדעתה לינשא הני אינן ראויות לילד כולן א צריכות להמתין שלשה חדשים דברי רבי מאיר ר' יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד אמר ר' חייא בר אבא חזר בו רבי יוחנן אמר רב יוסף ממתניתא דכרמא הדר ביה דתניא אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא כך שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כולן צריכות להמתין ג' חדשים והלכה כר"מ דהא רבי יוחנן דאמר הלכה כרבי יהודה הדר ביה ועוד דקי"ל דהלכה כרבי מאיר בגזירותיו כדגרסינן בפרק אע"פ אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו : *אמימר שרא ליארס ב ביום צ' א"ל רב אשי לאמימר והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו צריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו א"ל ההוא לענין מניקה ג איתמר דרב ושמואל דאמרי תרוייהו צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו והלכתא צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנתארסה בו וחוץ מיום שנולד בו וצריכה להמתין ג' חדשים חוץ מיום שמת בו וחוץ מיום שנתארסה בו : רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו כו' *תנאוכמה איבול שלה שלשים ד יום: °מתני' *ארבעה אחין נשואין ארבע נשים ומתו ורצה הגדול שבאחין ליבם את כולן הרשות בידו מי שהיה נשוי שתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה *היתה אחת מהן כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מיבם מיבם לכשרה : גמ' הרשות בידו ושבקינן ליה והתניא וקראו ה לו זקני עירו ולא שלוחן ודברו אליו שמשיאין לו עצה ההוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרין לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל תכנים קטטה בתוך ביתך הכא במאי עסקינן בדאפשר ליה (א) ואי אפשר ליה מאי איריא ארבע אפילו טובא נמי (ב) אלא עצה טובה קא משמע לן ארבע אין טפי לא כי היכי דנימטי להו עונה בחדש : (ג) (וכן) מי שהיה נשוי שתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה ונייבם לתרוייהו אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אמר קרא °אשר לא יבנה את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתים וניחלוץ לתרוייהו אמר מר זוטרא בר טוביא אמר קרא °בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואינו חולץ לשני בתים (א) (ד)וניחלוץ לחדא ונייבם לחדא [אמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה ונייבם לחדא וניחלוץ לחדא] אמר קרא °ואם לא יחפוץ האיש הא חפץ מיבם העולה ליבום עולה לחליצה ושאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה ועוד כדי (א) שלא יאמרו בית מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ ויאמרו אי דמייבם והדר חליץ ה"נ אלא גזירה דלמא אתו ליבומי אחר חליצה ורחמנא אמר אשר

דף מג. / דף מג: / דף מד. / [דף יח ע"א] / דברים כה / שם / דברים כה

רש"י

רחמה : כולן צריכות להמתין . דגזרינן שאינן ראויות לילד אטו הראויות : ממתני' דכרמא. ממתני' שנישנית בכרם ביבנה שהיו יושבין שם שורות שורות כעין כרם : מתני' היתה אחת כשרה . לכהונה : ואחת פסולה . כגון שנתגרשה כבר מאיש אחר : (ה) ואם בא לחלוץ חולץ לפסולה . ולא יפסול את הכשרה לכהונה דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו : גמ' ושבקינן ליה . בתמיה ובמה יפרנס את כולן : בדאפשר ליה . שהוא עשיר ויכול לזונן : עונה בחדש . דעונת ת"ח מע"ש לע"ש דכתיב אשר פריו יתן בעתו : וכל שאינו עולה ליבום . שאינה זקוקה להתיבם דכתיב את בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה

שלטי הגבורים

אלא ודאי דהחדשים הם מל' יום לאחד הן לענין ג' חדשים הן לענין כ"ד חדש דהתם והמדקדק ימצא :

א שאלה להרא"ש ראובן הבא על נערה ונתעברה ממנו והודו שניהם שממנו נתעברה ואומר שבא עליה לשם קדושין ואחר כך נתקדשה לשמעון וגירשה שמעון ורצתה לינשא לראובן אם צריכה להמתין שלשה חדשים אחר גרושי שמעון כיון שידוע שהיתה מעוברת מראובן לא שייך הבחנה ואינה צריכה להמתין שלשה חדשים או לא. תשובה צריכה להמתין שלשה חדשים שקדושי ראובן לא היו כלום שלא היו בעדים וקדושי שמעון היו קדושי גמורין אע"פ שהיתה מעוברת מראובן תחלה לא חלקו חכמים אלא ככל הנשים הצריכות להמתין שלשה חדשים :

לשון ריא"ז

ב ג' חדשים שאמרנו הם תשעים ימים חוץ מיום שנתארמלה בו או נתגרשה בו וחוץ מיום שנתארסת בו כמבואר בקונטרס הראיות :

לשון ריא"ז

ג וכן לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו לפי שאף המעוברת סופה להיות מניקה ושמא התעבר בימי הנקתה ונעכר חלבה והוא אינו מקפיד על בן חבירו להאכילה דברים הצריכות לו כשאין לו חלב אמו וימות הולד בכמה הוא זמן המניקה כ"ד חדש חוץ מיום שילדה ויום שנתארסת בו ואומר אני שהחדשים הללו נחשבים לפי מה שב"ד קובעין אותן . המגרש אשתו כשהיא מניקה יש מי שאומר שצריכה להמתין כ"ד חדש כמניקה שמת בעלה ומז"ה אומר שאינה צריכה להמתין אא"כ היה התינוק מכירה שהיא חייבת להניק אותו בשכר כמבואר בקונטרס הראיות. ואני אומר אע"פ שהיה התינוק מכיר את אמו אינה צריכה להמתין אלא בשמת בעלה שהיא משועבדת להניק הבן אפי' לאחר מיתת בעלה אבל הגרושה אע"פ שהבן מכירה אינה מניקתו אלא בשכר כאשה נכרית ולפיכך אינה צריכה להמתין כמו שאין הנכרית צריכה להמתין כמבואר בקונטרס הראיות ועיין בפ' אע"פ : עבר ונשאה או קדשה יגרשנה וצריך ליתן לה כתובה אם התבענה לו ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס אם ישראל הוא וצריך לכתוב לה כתובה אחרת וכתב הר"ם מרוטנבורק ז"ל אפילו אם הדיר הנאת השמים עליו על דעת רבים עד שעה שיגיע זמנו לכנוס אפ"ה צריך להוציאה ואם ברח והרחיק נדוד עד מקום שאינו יכול לחזור תוך כ"ד חדשים א"ל להוציאה :

לשון ריא"ז נתארסה בתוך זה הזמן היו מגדין המארס עד שהוציאה בגט ואפילו אם כרת כמו שביאר מז"ה ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס אם היה זה המארס ישראל ואם היה כהן הואיל וצריך לגרשה בגט אסורה עליו עולמית ואין לחלק בדבר זה בין מארס לנושא כמבואר בקונטרס הראיות : ד כתב הרא"ש ז"ל משמע הכא דאסור ליארס תוך שלשים יום וקשה דפרק בתרא דמועד קטן תנא כל שלשים יום לנשואין ומשמע הא לארס שרי ויש לומר דההיא ר' יהודה היא דשרי א"נ הא ונקט נשואין לאו למימר דליארס שרי אלא לאשמועינן דנישואין שרי לאחר ל' יום אף על גב דבאשתו קתני דצריך ג' רגלים וכן נראה לי דאי סלקא דעתך דאיסור נישואין תוך ל' יום אתא לאשמועינן תיפוק ליה משום דאסור לילך לבית השמחה תוך ל' יום ובנישואין בלא סעודה איכא שמחה דאפילו לנישואין דאחר אסור למיזל ור"ת היה מפרש דסד"א למישרי בדידיה טפי מבאחריני משום פריה ורביה ומתוך כך היה אומר ר"ת ז"ל אע"ג דאסורי' באביו ובאמו בית במשתה עד י"ב חדש שרי לישא אשה אחר שלשים יום ולא מבעיא למי שאין לו בנים או מי שיש לו בנים קטנים ואין לו מי שישמשנו דהשיא אפילו תוך ל' יום שרי כדמשמע בעובדא דיוסף הכהן כשמתה אשתו דבעוד שהיה בבית הקברות אמר לה לאי ופרנסי בני אחותך ומשמע שכנסה לאלתר מדקתני אעפ"כ לא בא עליה אלא לזמן מרובה ומפרש התם (ח) ל' יום ומשמע ביאה לא שואי הא נישואים הויא ובבית הקברות דיבר עמה אבל לא כנסה ממש עד לאחר ז' ולאחר ל' יום בא עליה ומי שאין לו בנים מותר לכנוס ולבעול תוך ל' יום דלא מקיימא פריה ורביה אלא בהכי אבל תוך ז' ימי אבילות לא כדמוכח בריש כתובות דבבחור שאין לו בנים איירי התם מדקאמר דאביו של חתן טרח בסעודתיה ואפילו הכי אסור בנישואין תוך ז' יום חוץ מי שהיה טבחו טבוח ויינו מזוג ואפילו בההוא לא שרי אלא במת אביו של חתן ואמה של כלה אבל איפכא לא אי נמי מלינו למימר דמי שיש לו בנים קטנים מותר לכנוס תוך ז' משום פרנסת בניו ולבעול לאחר ל' וכן משמע ביוסף הכהן שכנסה לאלתר דאי לאו הכי הל"ל ואעפ"כ לא כנסה אלא לאחר ז' כי היכי דקאמר ואעפ"כ לא בא עליה אלא לאחר ל' יום ולמי שאין לו בנים תוך ז' אסור ולאחר ז' מותר ליכנוס ולבעול וקצת קשה מהא דתניא במסכת שמחות כד"א כשיש לו בנים אבל אין לו בנים או שהניחה לו בנים קטנים מותר לישא אחר ל' יום ומותר לישא צריכנא לפרושיה לישא ולבעול כי היכי דלא ליקשי מיוסף הכהן שכנסה לאלתר משמע דאתרוייהו קאי דמי שאין לו בנים נמי אינו מותר עד אחר ל' יום ושמא מילתא דפסיקא לתרוייהו נקט ל' יום ולעולם מי שאין לו בנים מותר לבעול תוך ל' יום משום פריה ורביה כי היכי דשרינן בנושא לתופה תוך ל' יום דכניסת חופה הוא השמחה ולא הבעילה וכי היכי דשרינן באבלות דשאר מתים ה"ה נמי באבלות דאביו ואמו דלענין אבלות דתוך ל' אין חילוק בין אביו ואמו לשאר מתים וגם אם קיים פריה ורביה ואין לו בנים קטנים שרי לאחר ל' יום אפילו על אביו ואמו דלא אסרו אלא בית השמחה דליכא מצוה אבל נישואין אפילו יש לו כמה בנים איכא מצוה דאמרינן לקמן (ט) דהלכה כר' יהושע דאמר (י) נשא אשה בזקנותו שנאמר בבקר זרע את זרעך וגו' והר"ר יוסף הלוי ז"ל הביא ראיה דלא אסרינן אלא בית השמחה של הרשות דאמרינן במסכת שמחות על כל המתים אסור לילך לבית השמחה עד ל' יום על אביו ועל אמו עד י"ב חדש אלא אם כן היתה סעודה של מצוה ורבינו תם ז"ל התיר באחת שהיתה משודכת ומת אחיה לאחר הזמנת הקרואים סמוך לחופה והתיר לכנסה תוך שלשים יום משום פריה ורביה דבעל מאחר דאם לא ישא זאת לא ישא אחרת ואפשר דאפילו אם לא היתה משודכת היה מתיר מאחר שחפץ בה יותר מבאחרת כדאשכחן ביוסף הכהן משום פרנסת בניו התירו לה אע"פ שהיתה אבילה על אחותה ומיהו לא דמי כולי האי דכיון דאינה משודכת יכול לישא אחרת אבל היא היתה מרחמת על בני אחותה יותר מאחרת :

ה לשון ריא"ז אם אין בידו לפרנס את כולן אין מניחין לו ליבם אלא כפי יכלתו שנאמר וקראו לו זקני עירו ודברו אליו שמשיאין אותו עצה ההוגנת לו וכן אם הוא היה ילד והיא זקנה או שהוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל זקנה מה לך אצל ילדה כלך אצל שכמותך ואל תכניס קטטה לתוך ביתך וכן כל כיוצא בזה ונראה בעיני הואיל וב"ד מחזרין אחר התלייה אם מרדה בו אינה מפסדת דיני כתובתה במרדה אף לדברי האומר מצות יבום קודמת כמבואר בקונטרס הראיות :

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' יבום ופי"ד מהלכות אישות סמג עשין ע טור אבן העזר סי' קסא וקסו וסימן ה :

הגהות הב"ח

(א) אי דאפשר כצ"ל : (ב) תי' אלא נמחק : (ג) תי' וכן נמחק : (ד) ונייב' לחדא ונחלוץ לחדא כצ"ל : (ה) אם כצ"ל : (ו) ומעכר כצ"ל : (ז) כ"ב עי' בתשובות מהרי"י מולין ז"ל סימן קד : (ח) כ"ב דהייט: (ט) כ"ב בפרק הבא על יבמתו : (י) ישא כצ"ל :

הגהות חו"י

(א) עיין לעיל סימן נג :

כן הוא לרבי יוחנן (דף יג:) דקיימא לן כוותיה כמו שפסק רב אלפס לעיל סימן נ"ב ודברי הב"י אלו שכתב שהיא בכרת לע"ג דהא ריש לקיש סבירא ליה הכי (שם) ולא קיימא לן כוותיה] אחר כך מצאתי בכתובת פסים שהגיה בתימה. (ג"ה)

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ברי"ף ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא אמר קרא כו' כצ"ל וכ"כ הרמב"ם ובגמרא ובאשר"י וכן וכת מיניה וביה מדמשני כל שאינו עולה לייבום כו' משמע דאיירי ביבם תחלה לאחת וכן מוכח ממאי דמסיק אי דמייבם והדר חולץ ה"נ כו' ודו"ק בכ"י : (ב) ומונים לגט מיום הכתיבה ואפילו כצ"ל וכן משמע מלשונו ודו"ק וכך כתב הרמב"ם להדיא דמונין משעת כתיבה ועיין בטור אה"ע סימן יג : (ג) כוונתו לתרץ בזה קושית תוס' וז"ל ועוד נ"ג ומ"ש דאי מדאורייתא מייבם לחדא וחולץ לחדא משום גזרה לא יניח עכ"ל תוס' ולזה בא הב"י לתרץ ולומר דשפיר גרסי' וה"פ ועוד מלבד איסורא דאורייתא כדאמר יש טעם אחר מדבריהם שאסור לחלוץ וק"ל :

אמר כיון שלא בנה שוב לא יבנה ויש שמוחקין ועוד: ועלה דמתני' דאמרינן היתה אחת כשרה וכו' אמר רב יוסף כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו כדפירשתי במתני': **מתני'** המחזיר גרושתו. משנשאת: והנושא חלוצתו. דקיימא עליה בלאו דשוב לא יבנה: והנושא את קרובת חלוצתו. דהיינו אחות חלוצתו ובגמרא מקשינן מדרבנן הוא דאסורה והיכי תני הולד ממזר ומתרץ תני קרובת גרושתו ואחות גרושתו מדאורייתא היא בכרת: יוציא וכו'. דסבר רבי עקיבא יש ממזר מחייבי לאוין: וחכמים אומרים. דסבירא להו דלא הוי הולד ממזר אלא מחייבי כריתות ולא מחייבי לאוין: ומודים וכו'. כדי דלא תימא דאפילו בקרובת גרושתו פליגי דלית להו הולד ממזר אלא מחייבי מיתות קמ"ל דיש ממזר מחייבי כריתות ואחייבי לאוין הוא דפליגי: **גמ'** דתפסי בהו קידושין. דנפקא ליה בפרק כיצד [דף כג.] מכי תהיין לאיש וכו': אבל עובד כוכבים וכו'. לאו בני קדושין נינהו דכתיב שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור ועובד כוכבים נמי ליתיה בתורת קדושין: הולד כשר. כתב רי"ף ז"ל איכא מרבוותא דמסיימי בה דהא דאמרינן הולד כשר ה"מ לישראל אבל לכהונה הולד פגום דאי ברתא היא אסורה לכהן (א) קל וחומר מאלמנה ומה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל בנה פגום מדכתיב ולא יחלל ולא אמר יחל ילפינן שני חלולין אחד לה ואחד לזרעה זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום וכ"ת איכא למיפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת הכא נמי כיון דבא עליה עשאה זונה וכמה מתני' פ"ק דכתובות ובדוכתי טובא דשבויה פסולה לכהונה משום חשש בעילת עובד כוכבים ודעת רי"ף ז"ל דמדחזינן לגמרא [דף מה.] בתר שקלא וטריא דפסקינן הילכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא אמרי' הולד פגום שאינו פגום והכי מסתברא דאמרינן בסוף שמעתין ואף רב מורה בה להתירא דההוא דאתא לקמיה דרב אמר ליה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל מהו אמר ליה הולד כשר הב לי ברתך וכו' ואף רב מתנא מורה בה להתירא ואף רב יהודה מורה בה להתירא וכי אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיל גלי. פירוש כי אתא ההוא בן עובד כוכבים מישראלית גלי לא בגלות במקום שלא יכירוך ויתנו לך בת ישראל כשרה מכל הני משמע *) שהיא מותרת אף לכהונה מדלא חיים לפסול כהונה דהא קי"ל שאין הכהן צריך לבדוק אלא במי שקרא עליו ערער ואם תאמר והא איכא קל וחומר י"ל דאיכהו סברי דאף על גב דהיא מתחללת בביאה זו אין הולד מתחלל דרחמנא אפקריה לזרעא דעובד כוכבים וכביאת בהמה חשיב והולד נגרר אחר האם וכאילו כולו ישראל דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך: **שלחו** בני מכסא. מקום: מריה דשמעתא. דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר: מנו רב יהודה. כדאמרן [דף מה.] ואף רב יהודה מורה בה להתירא: אין לו תקנה. בבת ישראל כלומר ממזר הוא: כגון שבא. זה שחציו בן חורין על אשת איש. ומ"ה הולד אין לו תקנה בבת ישראל דנמצא צד חירות של אביו כשבא עליה משתמש באשת איש ואף על גב דאי כולו עבד הולד כשר כדאמרן לדברי המכשיר מכשיר אפילו באשת איש הכא ממזר משום צד חירות דהוי כשאר ישראל הבא על אשת איש דהולד ממזר ופסק תלמודא כדכתיבנא לעיל הילכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש ודעת רי"ף ז"ל דכשר גמור (א) ואף לכהונה וכן נראה דעת רש"י ז"ל ויש מפרשים דכיון דאמר תלמודא לעיל כשר ואמר רב יוסף דכולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום נקטינן לחומרא והולד ספק חלל: רב מרי בר רחל. מעובד כוכבים הבא על בת ישראל הוה: בפורסי דבבל. גבאין ממונין על ישראל ואף על גב דגר בעלמא אסור למנותו על ישראל דאמר מר וכו' הא כיון דאמו מישראל

לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה: היתה אחת כשירה ואחת פסולה וכו': אמר רב יוסף כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו: **מתני'** המחזיר גרושתו והנושא את חלוצתו והנושא את קרובת חלוצתו יוציא והולד ממזר דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אין הולד ממזר ומודים בנושא את קרובת גרושתו שהולד ממזר: **גמ'** *אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן הכל מודים בעובד כוכבים ועבד שבא על בת ישראל שהולד ממזר מאן הכל מודים שמעון התימני דאע"ג דאמר שמעון התימני אין ממזר מחייבי א לאוין הני מילי *בחייבי לאוין דתפסי בהו קידושין אבל בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל °דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דאמו ואותבינן עליה דר' יוחנן ושקלינן וטרינן בה טובא ואסיקנא לבסוף *והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש: ואיכא מרבוותא דמסיימי בה דהאי דאמרינן הולד כשר הנ"מ לישראל אבל לכהונה הולד פגום דאי ברתא היא אסורה לכהן מדאמרינן מיקמי האי פיסקא וכולהו *אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה ומה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום וכי תימא איכא למיפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת הכא נמי כיון דבא עליה עשאה חללה דאמר רבי יוחנן מנין לעובד כוכבים ועבד שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל שפסלוה שנאמר °ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצאו עובד כוכבים ועבד שאין להן אלמנות וגירושין בה וחזינן לרבוואתא אחריני דפסקי והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא מסיימי שהולד פגום ואנן ב מספקא לן אי הוי פגום אי לא מדחזינן לגמרא בתר שקלא וטריא דפסק והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ג ולא אמר והלכתא הולד פגום: שלחו ליה בני בי מיכסא לרבא ילמדנו רבינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל הולד מהו שלח להו השתא בעבד כולו אמרת כשר בעבד חציו מיבעיא אמר רב יוסף מרא דשמעתא *מנו רב יהודה והאמר רב יהודה מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל אותו ולד אין לו תקנה ואסיקנא כי איתמר דרב יהודה כגון שבא על אשת איש שנמצא צד חירות שבו משתמש באשת איש רב אשי אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל ואע"ג דאמר מר כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך כיון דאימיה מישראל מקרב אחיך קרינא ביה: עבדיה דרב חייא בר אמי אטבלה להההיא עובדת כוכבים

רש"י

שני בתים: כאן שנה. במשנה זו למדנו רבי לא ישפוך אדם מי בורו כלמפרש במתני': **מתני'** המחזיר גרושתו - משנשאת: והנושא חלוצתו. וקיימא עליה בלאו דשוב לא יבנה: והנושא קרובת חלוצתו. דקסבר ר"ע חלוצתו כאשתו דכתיב בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו וקסבר נמי ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין: קריבת גרושתו. דגרושתו כאשתו ואמה ואחות' חייבי כריתות נינהו לגביה: **גמ'** אבל עובד כוכבים ועבד. דלא תפסי בהו קידושין בפרק האומר בקידושין יליף ליה מקראי שפחה ועבד דכתיב שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור ועובד כוכבים דכתיב ואחר כן תבא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה אבל מעיקרא לא: אפילו באשת איש. דממזרת ילפינן מאשת אב דכתיב לא יקח איש את אשת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר וכו' ובעינן דומיא דאשת אב דלא תפסי קידושין לדידיה ותפסי לאחריני יצא עובד כוכבים ועבד דלא תפסי קידושין לא לדידיה ולא לאחריני: שכן היא עצמה מתחללת. שאם מת כהן גדול אסורה אפי' לכהן הדיוט שזה פוסלה בביאתו ועשאה חללה דכתיב לא יחלל זרעו ולא כתיב לא יחל משמע שני חילולין אחד לה ואחד לזרעו או אם בת כהן היא פסולה מן התרומה: הכא נמי. בעובד כוכבים ועבד: שפסלוה. אפי' מתרומה דבי נשא. כהנת מתרומת אביה ולויה וישראלית כגון שנשאו לכהן וילדו בנים וכשמתו בעליהן היו אוכלות בתרומה בשביל בניהם ואם בא העובד כוכבים או עבד עליהן לאחרי כן פסלה מן התרומה וכ"ש מן הכהונה מקל וחומר מגרושה: מי שיש לו אלמנות וגירושין בה. כגון ישראל הוא דכי מת וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל יצאו עובד כוכבים ועבד שאין לו בה אלמנות וגירושין כי (תפוסין אין) [אין קדושין תופסין] בהן: בי מכסא. מקום: מרא דשמעתא. דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר מנו רב יהודה: אין לו תקנה. בבת ישראל כלומר ממזר הוא: בפורסי דבבל. גבאין ממונין על ישראל אע"ג דגר בעלמא אסור למנותו על ישראל דאמר מר

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז
א חייבי לאוין כגון המחזיר גרושתו משנשאת או משנתארסה וכן הנושא חלוצתו והמחזיר גרושתו קדושין תופסין בה והולד מהם כשר אף לכהונה ואינן נפסלות בביאתן לכהונה כמבואר בקונטרס הראיות: יבמה שכתוב בתורה לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר אע"פ שהיא מחייבי לאוין נסתפקו בה חכמי התלמוד אם קדושין תופסין בה אם לאו והולד הימנה ספק ממזר כמבואר בקונטרס הראיות: בפרק האשה שהלך בעלה עובד כוכבים ועבד אין להם קדושין בשום אשה ואם בא על בת אשה כשרה פסולה לכהונה כשאר פסולי קהל ואין הולד הימנה ממזר ואפי' אם בא על אשת איש אבל לכהונה פסול אותו הולד ואפי' אם הוא מן הפנויה כמבואר בקונטרס הראיות:
ב כ' הרא"ש ז"ל ואיני רואה כאן מקום שיפול בה ספק מדקאמר לעיל סתמא דתלמודא וכולהו אמוראי דמכשרו מודו דהולד פגום לכהונה ק"ו מאלמנה כו' וכיון דק"ו לית ליה פירכא ליכא מאן דפליג עליה ומה שלא הזכיר התלמוד בכאן והלכתא הולד פגום משום דלא צריך למיפסק דכבר מסיק סתמא דתלמודא לעיל דכולהו אמוראי מודו דבנה פגום דליכא מאן דפליג ולא הוצרך אלא שהולד כשר לקהל ואפילו באשת איש:
ג כתב מיי' שאסור אפי' בשפחה משום צד כשרות שבו:

ספר הזכות

כתוב בהל' ואנן מספקא לן אי הוה פגום או לאו מדחזי לגמ' כדבר שקלא וטריא דפסקו הלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא אמרו הולד פגום: השיב הרב ז"ל מסתברא כקמאי דאמרי הולד פגום מדאמרי' פרק כיצד אשת אחיו לימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ואמרינן נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי ישראל פסול מקרי ובשמעתא דהכא אמרינן וכולהו אמוראי דמכשרי מודו דהולד פגום מדקאמר וכולהו אמוראי ולא קאמר ואפי' הנך דמכשרי אלמא כ"ע מודו בהא מילתא והא דאסיקנא בסוף שמעתא והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא אמרינן הולד פגום הסיא משום דלא אצטריך הכא אלא לאפוקי ממאן דפסל באשת איש ומכשר בפנויה וכן פסקינן הלכתא הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש וכן הלכתא. עוד יש לי ראיה לדברי הראשונים שהולד פגום לכהונה מדאמר שמואל לקמן י' כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי ומפרשינן לה

*) בד"ם ובד"ק הגי' שהיא מותר.

שמשתקין אותו מדין כהונה משום דבעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא ורבי יוחנן נמי הכי ס"ל כדאיתא בכתובות פ"ק אבל בעדות אשה ובתה דברי הכל הולד שתוקי וקא מפרש ר' יוחנן שתוקי וכשר וכדשמואל אלמא אע"ג דכשר לקהל לכהונה מיהא פגום משום דאינו מתייחס אחר אביו ותו לא מידי ע"כ דברי הרב. ואלו דברי התלמיד: אמר המחבר ראיות הרב בזה אינן נכונות שהרי רבינא הכשיר בשמועה זו משמיה דרב גזא אעפ"כ שאלו שם בפ' כיצד לימא קסבר רבינא הולד כשר ודחינן בדרך ספיקא בעלמא נהי דממזר לא הוי שמעת מינה כשר גמור ליכא למשמע מינה אלא דלמא ישראל פסול מקרי וזו דחייה בעלמא היא ואדרבה משמע מינה דספק הוא מדקא מיבעיא לה מיבעיא דכשר גמור ולא פשטו בה אלא ישראל פסול בספיקא. והראיה השנית מדשמואל דאמר הולד שתוקי משתקין אותו מדין כהונה. כבוד הרב יהא מונח במקומו כבוד שזו שגגה גדולה מלפניו שלא אמרו לשתקו מדין כהונה אלא לומר שאינו עומד ומקריב ע"ג המזבח לא שיהא כחלל ומטמא למתים אלא שאינו חולק במתנות כהונה ובתו נשאת לכהן וכן השתוקי הזה עצמו בנקבה נשאת לכהן גדול והרי הוא לענין יוחסין ככשר שבישראל וכך פי' ר"ש ז"ל שם בכתובות וכך השמועה מוכחת לקמן מפירכא דמתני' דלא מקשינן עליה אלא מעולה למשמרו של זה ושל זה דפגם עצמו מדרבנן בעלמא הוא כדמפורש התם ולא שייכא מילתא לענין שמעתין דאיירי' בפגום גמור דחללות ק"ו מאלמנה וסוגיין בעלמא דספיקא הוי דגרסי' בפרק יש בכור לנחלה א"ר אדא בר אהבה לוים שילדה בנה פטור מחמש סלעים ואוקמה ר' פפא דאיעברה מעובד כוכבים ולא תימא אליבא דמ"ד אין מוזהמין את הולד אלא אפילו למאן דאמר מוזהמין את הולד לוי פסול מקרי שמעינן מיהא דכר מפלוגתא דממזר וכשר פליגי במוזהם ואינו מוזהם דהיינו פגום לכהונה ואינו פגום ואנן לא אשכחן בגמרא פסקא בפלוגתא דמוזהם הילכך ספיקא הוי ולענין שמעתין ודאי שמעתתא דבעיא לגלותא היא וכיון למ"ד הולד פגום ק"ו מאלמנה לכ"ג יש לה דורות אף הוא פגום ויש לו דורות שאם בא על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל בתו פסולה לכהונה כבת חלל זכר ואף זה בכלל [illegible]

מהר"ן שפירא (א) תימה דהא כתב ... ואנן ... לן אי ... פגום אי מדחזינן ... [illegible]

(א) תוס' ק"ו כנ"ל:

א מיי' פרק כא מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קיז טור אבן העזר סימן ד:
ב מיי' פרק ב מהל' סנהד' סמג עשין צז טור ח"מ סי' ז:

מישראל וכו' אף על גב דמקרב אחיך משמע דבעי שיהא המלך אביו ואמו מישראל דמקרב מן המקורבין משמע מיהו מדכתיב לא תוכל לתת עליך איש נכרי שמעינן לשאר מטיין שצריך שלא יהיה איש עובד כוכבים וכשאמו מישראל חשיב ישראל: לשום אנתתא. לשם טבילת נדה לטהרה ולא לשם גרות שלא הזכיר לשם יהודות: לאכשורי בה. להיות גיורת גמורה ואף ע"פ שלא טבלה לשום גרות ואמרינן לקמן אינו גר עד שימול ויטבול טבילת נדה סלקא לה לשם גרות דעובדת כוכבים לא טבלה לנדותה: ובברתה. דכיון שנתגיירה ישראלית היא והוה ליה עבד הבא על בת ישראל ואפילו הכי הולד כשר כדרבי יהושע בן לוי וכו': בר ארמייתא. שלא טבלה אמו לשם גרות ומהאי טעמא קרו נמי להאי בר ארמאי: מי לא טביל לקריו. שיטהר מטומאת קרי. ויש מקשין והיכי עלתה אותה טבילה כיון שלא היה בבית דין והא אמרינן לקמן [דף מו:] ז"ל הלכתא ותא למחר משום דאין טבילה אלא בבית דין וביום ולא בלילה ותירצו דכל שמל בבית דין וקבל עליו בפניהם לטבול והודיעוהו קלות וחמורות אף על פי שטבל שלא בבית דין טבילתו טבילה בדיעבד והא דאמר ז"ל הלכתא ותא למחר היינו כגון שלא קבל בבית דין לטבול אבל זה אינו מחוור דהא בגרות משפט כתיב כמשפט דבעינן שלשה וכיון דמל ולא טבל כאילו לא מל אם כן אין ספק שגם בטבילה בעינן שלשה אלא הכא דאטבלה לשום אנתתא בפני בית דין קאמר והוא הדין הארמאי ומשום שלא הטבילו לשם יהודות היו מוציאין עליהם לעז והכי משמע בירושלמי דמקשה היאך תעלה טבילה קלה שהיא לשם קרי לטבילה חמורה שהיא טבילת גרות מטומאת עובד כוכבים ופריק א"ר יוסי בר בון כיון שזו וזו לשום קדושת ישראל עלתה לו כלומר דאילו לו היו משום ישראלית לא היו טובלין לא לקרי ולא לנדות ומיהו דעת רי"ף ז"ל כמו שתירצו הם לחלק בין דיעבד לכתחלה דאם טבל לקריו בדיעבד שלא בב"ד לא פסלינן לבריה:

אמר רב חמא בר גוריא. עובד כוכבים גופא [לא קני]. עובד כוכבים לא קנאו לגופו של זה מתחלה כדאמרי' לקמן ולא הם קונים זה את זה והסכימו המפרשים ז"ל דכל שאין גופו קנוי א"צ גט שחרור והא דאמרינן פרק הגוזל (דף קיג:) עבד עברי גופו קנוי. כלומר אפי' לעובד כוכבים כשנמכר לו וא"כ כ"ש עובד כוכבים לעובד כוכבים יש לומר דהתם ה"ק גופו קנוי לו לענין משכון וכאילו היא מלוה שיש עליה משכון דכי שקיל למשכוניה מיניה שלא כדין ה"ל גזל והיינו דמייתי לה התם לראיה לענין גזל של עובד כוכבים שהוא אסור·

הריטב"א ז"ל. הקדש וכו'. עשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח דהוי קדושת הגוף פקע שעבודיה דקמא אבל קדושת בדק הבית לא מפקע כדתנן בערכין (דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו: חמץ. אם עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והרי הוא מונח בידו של ישראל ובאו שם שעות של ערב הפסח פקע שעבוד העובד כוכבים הואיל ולא הוי ממש דידיה וחייב זה לבערו: ושחרור. עשה עבדו אפותיקי לחבירו ושחררו משוחרר ופקע ממונו של מלוה. וסברא דרבותא ז"ל שכותב שטר על דמיו מדין מזיק שעבודו של חבירו וכדאמרינן במסכת גיטין [דף מ:] גבי עשה עבדו אפותיקי לחבירו ושחררו וכ"ש היכא (ב) דמשתרשו ליה דמי עבד ובודאי שאם ידעו ב"ד שהוא עבדו של זה והטבילוהו שלא מדעת חייבין לשלם לו מאי דהפסידוהו מדינא דגרמי וכן דן רבו של הריטב"א ז"ל: בבלוריא · כך שמה: לפניה. קודם טבילתה: לפניה אין. לפי שהם גרים והיא עובדת כוכבים ועובד כוכבים לא קני ישראל לגוף: הא שלא בפניה לא. אלמא גבי ישראל לא אמרינן קנה עבד עצמו בן חורין: בין בסתם. שלא פירשו הרי אנו טובלין לשם בני חורין: במפרש. כרב חמא בר גוריא דקתני וקדם וטבל לשם בן חורין: אבל עובד כוכבים גופיה קני. עובד כוכבים בן חורין שמכר את עצמו לישראל קונהו ישראל לגופיה ואם קדם וטבל לשם בן חורין לא קנה עצמו ב"ח: מי לא קני ליה וכו'. והא כתיב או לעקר משפחת גר ואמר מר משפחת גר זה עובד כוכבים אלא וכו'. וכתבו ז"ל דכיון דקני ליה גופיה צריך גט או כסף ולא סגי ליה במחילה גם אינו רשאי לטבול אלא כדין עבד ישראל מדעתו וה"ה אם לקחו מן העובד כוכבים שלקחו במלחמה דבכה"ג עובד כוכבים קונה אפילו ישראל וכ"ש עובד כוכבים כדאיתא במסכת גטין (דף לח.) ולפי זה עבדים ישמעאלים שלנו אינם יכולין להתגייר אלא לדעת רבן ואם נתגיירו שלא לדעת רבן אין טבילתן כלום וצריך לברר כי מדעת רבו היה ואי לא ספיקא הוי: לתקפו במים. כשמטבילו לשום יהודות לעבדות צריך שיתקפנו במים לתת עליו עול מלאכה במים כדי שתהא נראית כטבילת עבדות שאפילו אמר הוא לשם ב"ח לא יהא ממש בדבריו וכתבו ז"ל ובטבילת עבד אין הרב מברך על הטבילה כמ"ש הרב אלברצלוני אלא העבד מברך שהוא עושה המצוה ונכנס תחת א] השכינה דשייך במצות כנשים וכדכתב ר"י והרמב"ן ז"ל: *בעא לאטבולי. לשם יהודות דעבד: מיכייכו קא בעינא ליה. אם יקדים ויאמר לשם ב"ח: ארניסא. (קאמר) קא בשטיר"א בלע"ז: ולמלמו. דחקוהו לקשר בצוארו משום לתקפו במים: ארפו ליה ולמלמו ליה. שהיתה בו עניבה וכשרולה מושכין ראש החבל והוא דוחקו מאליו וכשאין מושכין רפה והמים נכנסין על בשרו: זילתא דטינא. כלי מלא טיט. כתבו ז"ל דלרווחא דמלתא עשו כן להחזיקו עבד בפני

דהא עבדו יוצא לחירות מכ"ש כאן דהעבד עצמו טובל לשם בן חורין ומשתכר לעצמו שיוצא לחירות פשיטא שחייב לשלם וליתן שטר על דמיו לרבי' וקל להבין:

תורה אור

נר מצוה

כוכבים לשם אינתתא אמר רב יוסף יכילנא לאכשורי בה ובברתה בה כדרב אסי דאמר מי לא טבלה לנדתה בברתה דאמר רבי יהושע בן לוי עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ההוא דהוו קרו ליה בר ארמייתא אמר רב אסי מי לא טבלה לנדתה ההוא דהוו קרו ליה בר ארמאי אמר רבי יהושע בן לוי מי לא טבל לשם קריו סוגיא דשמעתא הכין הוא ואי קשיא לך ההיא דרבי יוחנן דאמר [א] גר צריך שלשה מ"ט °משפט כתיב ביה וקי"ל דהלכתא היא לא קשיא הא דרב אסי ודרבי יהושע בן לוי דיעבד [א] הוא דלא פסלינן לבריה הואיל וטבל לשם קריו דאי לאו גיורא הוא לא הוה טבל לשם קריו והא דר' יוחנן לכתחלה (א) דלא נהגינן ביה מנהג גר ולא מנסבינן ליה בת ישראל עד דטביל בפני [ב] ג' °אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלוקח [ג] עבד מן העובד כוכבים וקדם וטבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין מ"ט *דעובד כוכבים גופא לא קני מעשה ידיו [ג] הוא דקני ומאי דקני הוא דמקני ליה לישראל וכיון דקדים וטבל לשם בן חורין אפקעיה לשעבודיה מיניה כדרבא דאמר (ב) רבא הקדש וחמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד ואותיב רב חסדא מעשה בבלוריא הגיורת שקדמו עבדיה ושפחותיה וטבלו (ג) לפניה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו קנו עצמם בני חורין טעמא (ה) דבפניה הא שלא בפניה לא קנו אמר ליה רבא בפניה בין בסתם בין במפרש שלא בפניה במפרש אין בסתם לא אמר רב אויא לא שנו אלא בלוקח עבד מן העובד כוכבים אבל עובד כוכבים גופיה קני דכתיב °וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונין מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונין זה את זה ולא הם קונין מכם למאי אילימא למעשה ידיו אלא עובד כוכבים לא קני ליה לישראל למעשה ידיו אלא לאו לגופיה וקאמר רחמנא אתם קונין מהם (ז) גופיה ואע"ג דפריך רב אחאי אימא בכספא ובטבילה הלכתא כרב אויא: אמר שמואל צריך לתקפו במים פירוש כדי שתעלה לו טבילה: ת"ר גר שמל ולא טבל ר' אליעזר אומר הרי זה גר שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו טבל ולא מל רבי יהושע אומר ה"ז גר שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו וחכ"א טבל ולא מל מל ולא טבל

רש"י

מר כל מסימות כו': לשם אינתתא. לשם טבילות נדות ולא לשם טבילות גירות: יכילנא לאכשורי בה. להיות גיורת גמורה אע"פ שלא טבלה לשם גיורת (ג) ואינו גר עד שימול ויטבול דסלקא לה טבילת נדות לשם גירות דעובדת כוכבים לא טבלה לנדותה: ובברתה. אע"פ דכבת ישראל היא והוה עבד הבא על (ד) אשת ישראל אפ"ה בתה כשרה (ה) כדרב אסי דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר: בר ארמייתא. שלא טבלה אמו לשם גיורת: מי לא טבלה לנדותה. ואותה טבילה עולה לה שטבילתה דת יהודית היא וכן מי לא טבל לקרויו: עובד כוכבים גופיה לא קני. עובד כוכבים לא קנאו לגופו של זה מתחלה כדאמרי' לקמן בגמרא (בתלמוד) אתם קונים מהם ולא הם קונין זה את זה: הקדש. עשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח דהוי קדושת הגוף פקע שיעבודא דקמא אבל קדושת בדק הבית לא פקע כדתנן בערכין מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו: או עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים · והרי הוא מונח ביד ישראל ובאו ו' שעות של ערב פסח פקע שיעבוד העובד כוכבים הואיל ולא הוי ממש דידיה וחייב זה לבערו: ושחרור · עשה עבדו אפותיקי ושחררו משוחרר ופקע שיעבוד המלוה: לפניה אין. (א) לפי שהן גרים והיא עובדת כוכבים ועובד כוכבים לא קני ישראל לגופיה: שלא בפניה לא. אלמא דגבי ישראל לא אמרינן קנה עבד עצמו בן חורין: בין בסתם. שלא פירש הרי אנו טובלין לשם בין חורין: בין במפרש. כדרב חמא בר גוריא דקתני וקדם וטבל לשם בן חורין: אבל עובד כוכבים גופיה. עובד כוכבים שמכר את עצמו לישראל קונהו ישראל לגופו ואם קדם וטבל לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין: מי לא קנה ישראל למעשה ידיו. והכתיב או לעקר משפחת גר ואמרי' משפחת גר זה העובד כוכבים: אימא בכספא וטבילה. לשם עבדות הוא דקאמר דליקני אבל קידם וטבל לשם בן חורין (ו) [הכי נמי] דלא קנה: לתקפו במים. כשמטבילו לשם עבדות יהדות צריך שיתקפנו במים לתת עליו עול מלאכה במים שתהא נראה טבילת עבדות שאפילו יאמר לשם בן חורין לא יהא ממש בדבריו: באבותינו. כשמלו בימי משה כשיצאו מכלל בני נח לקבל התורה וליכנס תחת כנפי השכינה: באמהות. בימי משה דאם לא כן במה נכנסו תחת כנפי השכינה כי אם בטבילה

המאור הגדול

מעשה בבלוריא הגיורת וכו' ה"ג לפניה אין לאחריה לא פירוש שנתגיירה והרי"ף ז"ל כתב בפניה אין שלא בפניה לא ואין הלשון הזה נכון וכן מה שכתב פי' וצריך לתקפו במים כדי שתעלה לו טבילה אנו מפרשים כך אלא כדי שיראה עליו סימן עבדות בטבילתו דלא ליטעון ולימא לשום בן חורין טבלתי:

מלחמת ה'

ועוד מעשה בבלוריא הגיורת וכו' ה"ג לפניה אין לאחריה לא וכו' והרב אלפסי ז"ל כתב בפניה אין שלא בפניה לא ואין הלשון הזה נכון: **אבר** הכותב אבל הלשון הזה כך פירושו דס"ד אם טבל לשם בן חורין בפניה קנה עצמו בן חורין שהיא עצמה הפקיעה שעבוד שלה דאי לאו דשחרריה לא הויה שתק ליה וגדולה מזו אמרו הניח לו תפילין יצא לחירות אבל שלא בפניה לא דלא יכיל הוא מנפשיה לאפקועי לשעבודיה בטבילה ופריק לעולם בטבילה הוא דמפקע ליה לשעבודיה והא דקתני בפניה משום דבפניה בין בסתם בין במפרש שלא בפניה במפרש אין בסתם לא: לפי שזה היה לו לפרש וזה לא היה לו לפרש כלומר בפני רבו היה לו לפרש שהוא מטבילו לשם עבדו הוא בשתיקה הוא רוצה לצאת מתחת ידו שלא בפניה הוא היה לו לפרש שלשם בן חורין טבל וגרסתו של רבינו שלמה ז"ל גם היא נכונה אבל אין משיבין מגרסא על אחרת אלא בנאמנות הספרים ורבינו חננאל ז"ל נמי גרים כגרסת ... ואחר שכתבתי זה מצאתי במכילתא כגירסא של רש"י וכן שנויה שם רבי נתן אומר שאין ת"ל המול לו אלא להביא את העבד שטבל לפני רבו ויצא לבן חורין מעשה בבלוריא הגיורת שטבלו מקצת שפחותיה לפניה ומקצתן לאחריה ובא ... לפני חכמים ואמרו את שטבלו לפניה בנות חורין ולאחריה משועבדות וזו שפירש רבינו ז"ל וצריך לתקפו במים כדי שתעלה לו טבילה לפי הנראה כך אמר צריך הרב לתקפו לעבד במים כדי שתעלה טבילה מכחו ויהיה כמטבילו הוא ולא יהא לדעת עצמו שיטעון ויאמר לשום בן חורין טבלתי וכי רבינו כך הוא בעינינו שיפרש צריך לתקפו במים משום הכשר טבילה לזו הוצרכנו ללמד שצריכה טבילת העבד להיות כשאר הטבילות שמא עלה על דעת שאינו צריך לטבול כל גופו ועו... הרב תוקפו והדרכה לענין טבילה אבן איסכא תנן האומר כובש ידיך עלי במקום ה"ז מגונה רבי יהודה אומר כובש ידיו עליו עד שתצא נפשו אלא דברי רבינו קלות וארוכות הם:

ספר הזכות **כתוב** בהלכות צריך לתקפו במים פירוש כדי שתעלה לו טבילה: השיב הרב ז"ל כ"ל שיש כאן שבוש וצ"ל כדי שלא תעלה לו טבילה כלומר שלא יאמר לשם בן חורין טבלתי ע"כ דברי הרב. ואלו דברי התלמיד: אמר ... לא כי אלא כדי שתעלה לו טבילה כלומר מתוך תקיפה שלו שלא יהא העבד כטובל לדעת עצמו אלא יהא הרב כמטבילו ולא יוכל לומר לשם בן חורין טבלתי:

לשון ריא"ז: א עבד של שני שותפין ששחררו אחד מהם לחלקו הרי הוא חציו עבד וחציו בן חורין ואם בא על אשת איש הולד הנולד ממנה אין לו תקנה לפי שמכח צד עבדות של אביו הוא כשר ואסור בפסולי קהל ומכח צד חרות הוא ממזר ואסור לבוא בקהל ...

(ב) רצונו לומר ומה העושה עבדו אפותיקי ומשחרר צריך לשלם אע"ג דהמשחרר אינו משתכר

א מיי' פרק י"ג מהל' איסורי ביאה' סמג לאוין קטז טור י"ד סימן רסח:

ב מיי' שם סמג לאוין שם טור י"ד שם:

הגהות הב"ח

(א) ... דלפניה ... שלא לפניה ... וכו' רבא ... בין וכו' לפניה כו"ל (ב) ... (ג) ... לקמן אינו ... (ד) ... (ה) ... אסי ... כדרבי יהושע בן לוי: (ו) כ"ב דבן חורין:

הגהות הגר"א

(א) וכן ... גם ... והביאו ... הפוסקים בשו"ע יו"ד רסח ס"ג ... (ב) עי' סי' נח: ... לפני ... היא וכן ג"כ בתר ...

נוסחאות כ"י

א] כנפי השכינה:

מכאן עד ... בגמ' ... על הגמ' באלפסי.

א מיי' פרק יד מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קטז טור יו"ד סימן רסח:

ב מיי' פרק יב מהל' איסורי ביאה ופרק יג סמג לאוין קטז טור יו"ד סימן רסז ורסח:

בפני הכל שלא יהיה לו פתחון פה: **גרסי'** בגמרא א"ל רב פפא לרבא חזי מר הני דבי פפא בר אבא דיהבי זוזי אכרגא דאינשי ומשתעבדין בהון עבידתא יתירתא כי נפקי נריכין גיטא א] או לא א"ל איכו שכבי לא אמרי לכו הא מילתא הכי א"ר ששת מוהרקייהו דהני בספטא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהב כרגא ליפתעבד למאן דיהיב כרגא. פירוש דיהבי זוזי כו'. כשאין נותנין לכסף גולגלתם ב] תופסין אותן גבאי המלך והני דבי פפא עשירים היו והיו פורעין המס לגבאי המלך וקונים אותם מהם לעבדים ופרש"י ז"ל עובדי כוכבים היו אותם הנקנין וקא מיבעיא ליה אי הוי קנין דלכי נפקו מיניה ליבעו גט לחרותא או לא והקשו עליו דאם כן אמאי קפיד למימר ומשתעבדי בהו עבידתא יתירתא כיון דעובדי כוכבים נינהו ועוד ליסנא דאינשי לא משמע (משום) עובד כוכבים ועוד דבפרק איזהו נשך [דף עג:] הביאוהו לענין רבית והנכון דהני אינשי ישראלים היו וקא מיבעיא לן אם יש כח למלך וגזבר שלו למכרם לעבדים שיהא דינו כעבד עברי שגופו [קדושין דף טז.] קנוי וצריך גט שחרור או אינו קנין ואינו אלא כחוב בעלמא ואין להם להשתעבד בהם אפילו כדין עבד עברי לא יותר מכדי המס שפרעו בשבילם ואם עשו כן יש בו איסור עובד בישראל ואיסור רבית ונקט עבידתא יתירתא מפני שהיו משתעבדים בהם יותר מכדי כרגא ופשט ליה דמכירת הגזבר מכירת עבד גמור כי המלך קנאם במלחמה וע"כ הניחם בארצו שאם לא יפרעו המס שיכול למכרם לעבדים שילכו הרי הם עבדים גמורים וצריכין גט חירות ממנו כדין עבד שגופו קנוי וא"ת והא קי"ל [ערכין דף כט.] שאין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג וי"ל דההיא לענין דיני עבד לצאת בשש ובסימנים או להתירו בשפחה אבל מ"מ קנוי הוא לענין שעבודו להצריכו גט או לקנות עצמו בכסף ולא סגי ליה במחילה. עכ"ל הריטב"א בשם רבו ז"ל: מוהרקייהו. חותמן: ספטא. ארגז: **אמר** רבי חייא בר אבא א"ר יוסף רב אושעיא בר רבי. כלומר רב אושעיא נמי הוה בהדי רבי חייא ורב ספרא מתני דאף רבי הושעיא בריה דרבי חייא הוה בהדייהו: שהי. לילה היא: צריך שלשה. מדהקפיד רב ספרא לומר שלשה היו ודאי לעכב אמר: אין מטבילין בלילה. נחלקו המפרשים ז"ל אם הטבילוהו בלילה בדיעבד אם עולה לו ונראין דברי האומרים שאינה טבילה דכיון דעיקר הגירות הוא כתחלת דין הוא שאם דנו אותו בלילה אינו דין והרמב"ם ז"ל כתב דילא בדיעבד ואינו נכון. הריטב"א ז"ל: והיכא דאתא עובד כוכבים ואמר כבר נתגיירתי וטבלתי בבית דינו של פלוני לא מהימן עד דמייתי סהדי דאמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה בין בארץ בין בחוצה לארץ עליו להביא ראיה:

גר מצוה / תורה אור

טבל אינו גר עד א שימול ויטבול *אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה לעולם אינו גר עד שימול ויטבול אמר רבא הוה עובדא בי רבי חייא ברבי ורב יוסף מתני רב הושעיא ברבי ורב ספרא מתני רב הושעיא בריה דרבי חייא אייתו לקמיה גר שמל ולא טבל אמר ליה °שהי כאן ונטבלינך למחר ש"מ תלת ש"מ גר צריך שלשה וש"מ לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וש"מ אין ב מטבילין את הגר בלילה וכן הלכתא והיכא דאתא עובד כוכבים ואמר כבר נתגיירתי וטבלתי בבית דינו של פלוני לא מהימן עד דמייתי סהדי *דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה בין ג בארץ בין בחוצה לארץ גר צריך להביא ראיה תנו רבנן ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו מכאן א"ר יהודה גר שנתגייר בבית דין הרי זה גר בינו לבין עצמו אינו גר ומעשה באחד שבא לפני רבי יהודה אמר לו נתגיירתי ביני לבין עצמי אמר לו יש לך עדים אמר לו לאו יש לך בנים אמר לו הין אמר לו נאמן אתה לפסול את עצמך ואין אתה נאמן לפסול את בניך מ"ט דלדבריו עובד כוכבים הוא ואין עדות לעובד כוכבים וכן הלכתא ת"ר גר *שבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופין ומסוחפין ומטורפים ויסורין באין עליהן אם אמר יודע אני ואיני כדי מקבלין אותו מיד ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומצות חמורות ומודיעין אותו עון לקט ושכחה ופיאה ומעשר עני ומודיעין אותו עונשן של מצות ואומרין לו הוי יודע שעד שלא באתה למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת אי אתה ענוש סקילה ועכשיו שבאת למדה זו אכלת חלב אתה ענוש כרת חללת שבת אתה ענוש סקילה וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו מתן שכרן של מצות אומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינן יכולין לקבל *לא רוב טובה ולא רוב פורענות ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו קיבל מלין אותו מיד ואם נשתיירו בו ציצין שמעכבין את המילה חוזרין ומלין אותו פעם שניה נתרפא מטבילין אותו מיד ושני תלמידי חכמים עומדין לו על גבו שמודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו ואשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה ושני תלמידי חכמים עומדים לה מבחוץ שמודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ^אחד גר ואחד עבד משוחרר ובמקום שנדה טובלת שם גר ועבד משוחרר טובלין וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה מודיעין אותו עונשן של מצות מ"ט דאי פריש נפרוש דאמר רבי חלבו קשים גרים לישראל כספחת ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה מ"ט א"ר יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו דאמר קרא °ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה קיבל מלין אותו מיד מ"ט דשהויי מצוה לא משהינן נתרפא מטבילין אותו מיד °נתרפא אין לא נתרפא לא מ"ט דמיא מרזו מכה: ושני

רות א | [דף ב ע"א]

רש"י

בטבילה: ורב יוסף מתני. לה לדר' אושעיא דר' אושעיא ב"ר נמי הוה בהדיה ורב ספרא מתני דגם ר' אושעיא בר חייא הוה בהדייהו: שהי כאן. לילה הוה: ש"מ. מדרב ספרא תלת: גר צריך שלשה. שצריך להביא ראיה שבב"ד נתגייר שמא הוא גבעוני מהול: סחופים. שפלים: ואיני כדאי. להשתתף בינותם מי יתן ואזכה לכך: ומודיעין אותו כו'. לקמן מפרש טעמא דכולה מתניתא: לא רוב טובה. לפי שיצר הרע מחזיר עליהן ושמא תזוח דעתם ויחטאו: ואין מרבין עליו. דברים לאיים עליו שיפרוש: ציצין. חתיכות בשר שלא פרע המילה כהלכותיו: ומודיעין אותו מקצת מצות קלות. דהשתא ע"י טבילה הוא נכנס לידי גירות הילכך בשעת טבילה צריך לקבל עליו עול מצות ולכך מודיעין אותו: ובמקום שנדה טובלת. בארבעים סאה שם גר ועבד משוחרר טובלין ואע"פ שאין טבילתן משום טומאה וטהרה: דאי פריש. שלא יתגייר ניפרוש ולא איכפת לן: קשים גרים לישראל כספחת. דכתיב ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב שאוחזין את מעשיהם הראשונים ולמידין מהן או סומכין עליהן באיסור והיתר: בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. ועובד כוכבים קפיד על דבר מועט ושמא יחזור בו מלהתגייר ולישראל הוי מחילה: ולא ניתן להשבון. אינה בחזרה אלא נהרג דבישראל כתיב והשיב את הגזלה

הגהות הב"ח

(א) כסוי כלי כצ"ל:

נוסחאות כ"י

א] דחירותא ב] למלך:

תנו רבנן. מכאן. מדכתיב גרו אצל ושפטתם צדק מכאן אמר רבי יהודה דגר בעי בית דין והקשו ז"ל כיון דמדאורייתא בעי בית דין היכי סגי בלא מומחים הא מן התורה הדיוטות פסולין לדין אלא דשליחותייהו קא עבדינן בדיני ממונות במילתא דשכיחא ואית בה חסרון כיס תירץ ר"י ז"ל דנפקא לן ממאי דאמרינן בכריתות (דף ט.) דגר בעי הרצאת דמים כי כן היתה באבותינו כשמלו בימי משה כשילאו ממצרים אבל בזמן הזה אינה מעכבת דהא לדורותיכם כתיב ויודע היה הקב"ה שאין לנו לדורות הרצאת דמים וכיון שכן הוא הדין לענין מומחין דילפינן לה מלדורותיכם: יש לך עדים. משום דלפי דבריו עובד כוכבים הוא אמר ליה הכי אבל אם בא ואמר ישראל אני או גר אני נאמן וסומכין על פיו לכל דבר דמילתא דעבידא לאגלויי הוא ולא משקר והכי מוכח מההוא עובד כוכבים דסליק ואכל פסחים בירושלים פרק קמא דפסחים (דף ג:): נאמן אתה לפסול את עצמך. ואם תאמר והא אין אדם משים עצמו רשע וי"ל דזהו כישראל ברור אבל זה לא היה ברור א"כ דהכא לאו דוקא לפסול אלא לשווייה נפשיה חתיכה דאסורא לאסור בבת ישראל ולכל (א) חומרי עובדי כוכבים: ואין עדות לעובד כוכבים. והואיל ובניך מוחזקים בכשרות אין אתה נאמן להעיד עליהם ולפסלן ואם תאמר ואמאי יהיו נפסלים אפי' היה נאמן והא קי"ל עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר י"ל דהכא מיירי בגר וגיורת ושניהם היו טוענין כן הרי בניהם עובדי כוכבים גמורים: **תנו** רבנן גר שבא להתגייר: מסוחפים. שפלים וכפויים כמו [שבת דף סו:] סחופי כסי (א) כסויי כלי: ואיני כדאי איני. ראוי להשתתף בצרתם ומי יתן ואזכה לכך: ומודיעין אותו. לקמן מפרש טעמא דכולה מתניתא וסברא דרבוותא ז"ל שאם לא הודיעו אינו מעכב הכי משמע בפרק כלל גדול (דף סח.) לא רוב טובה. לפי שיצר הרע מחזר אחריהם כדאמרינן במסכת סוכה (דף נב.) ושמא תזוח דעתם ויחטאו: ואין מרבים עליו. דברים לאיים עליו שיפרוש: ציצין. חתיכות בשר שלא נפרע כהלכות מילה: מקצת מצות. דהשתא ע"י טבילה הוא נכנס לכלל גרות הילכך בשעת טבילה צריך לקבל עליו עול מצות: ובמקום שהנדה טובלת. בארבעים סאה: דאי פריש. שלא יתגייר: נפרוש. ולא איכפת לן דאמר מר קשין גרים לישראל כספחת דכתיב ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב לשון ספחת שאוחזין מעשיהם הראשונים ולמדים ישראל מהם או סומכים עליהם באיסור והיתר: עון לקט וכו'. הואיל ומקפידין הם על הממון כ"כ כדאמרינן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה מודיעים אותו עון לקט שמא יחזור בו מלהתגייר: שהויי מצוה לא משהינן. ואם תאמר למה משהין אותו למולו בתחלה ולהמתין עד שיתרפא יטבילוהו בתחלה יש לומר דכשהוא ערל אין טבילה מועלת דה"ל כטובל ושרץ בידו ואפי' בדיעבד מעכב ותדע דהלוקח כלים מן העובד כוכבים שצריכין להגעיל ולהטביל הגעלה [ע"ז דף עה: וע"ש בתוס' ורא"ש] קודמת ואף על גב דהתם בדיעבד אם הקדים טבילה יצא שאני הכא דטומאת ערלות טומאה גמורה אבל הרמב"ן ז"ל כתב דבדיעבד אם טבל קודם מילה עלתה לו טבילה והביא ראיה מדאמרינן לקמן בפרק הערל (דף עח.) גיורת מעוברת שטבלה בנה אין צריך טבילה ואמרינן לה עלה התם אפילו למ"ד דעובר לאו ירך אמו הוא וכן כתבו קצת מן המפרשים ז"ל אבל הרא"ה ז"ל דחה ראיה זו דשאני התם דכשהוא במעי אמו אינו בן מילה והרי הוא כנקבה דסגיא לה בטבילה וכשנולד ומלין אותו אינו אלא כמו שמלין ישראל שהוא ערל דבלאו הכי נמי ישראל הוא הא כל שצריך מילה בשעת גרותו אם קדמה טבילה למילה חוזר וטובל: מרזו מכה. מכבידים חולי המכה לשון מטרא רזיא

שלטי הגבורים

א היה נימול כתב ר"ת שאין לו תקנה אבל בניו נמולים ונכנסי' בקהל דהא אגייר בטבילה וכגר חשוב להכשיר זרעו אבל לא הוא ובעל הלכות כתב שיש לו תקנה שמטיפין ממנו דם ברית ובעל העיטור כתב שאם נולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית אלא בטבילה לחוד סגי כאשה ואם לא נולד מהול אלא שלא נימול לשם גרות כגון ערבי מהול צריך להטיף ממנו דם ברית והרא"ש לא חלק אלא בכל ענין צריך להטיף ממנו דם ברית וכתב אם נכרת הגיד אין מילתו מעכבת מלהתגייר וסגי ליה בטבילה וכ"כ גאון סרים כשהוא בא להתגייר נכנס תחת כנפי השכינה כאשה:

לשון ריא"ז

גר שבא להתגייר אינו גר עד שימול ויטבול מל ולא טבל כאילו לא מל ואם היה מהול צריך להטיף ממנו דם ברית כמבואר בקונטרס הראיות:

ב נראה מדברי רבינו שהשמיט איסור טבילת גר בשבת דגר ש"ד לטבול בשבת לכתחלה וכן פסקו ס"ג דמטבילין אותו לכתחלה בשבת ומיימוני כ' דלכתחלה אין מטבילין אותו בשבת ואם הטבילוהו הרי זה גר:

לשון ריא"ז

ואין מטבילין אותו אלא ביום ולא בלילה ואסור להטבילו בשבת ואם הטבילוהו בשבת ה"ז גר ואם הטבילוהו בלילה שלא בפני שלשה אינו גר כמבואר בק"ס:

ג כתב סמ"ג בשם ר"ת בד"א שאנו מכירין שהי' עובד כוכבים מעקרו אבל אם אין אנו מכירין אותו נאמן כמגו שהיה יכול לומר ישראל אני ומסימן ומעשים בכל יום שאורחי' באים ואין אנו בודקין אחריהם ושותין אנו עמהם יין ואוכלין משחיטתן ומיי' מחלק בין בארץ בין בחו"ל והשיגו הראב"ד וע"ש במגיד משנה וטור יו"ד סימן רס"ח כתב עובד כוכבים שבא ואמר נתגיירתי בבית דין פלוני כראוי אינו נאמן בין בא"י בין בחו"ל ואינו נאמן עד שיביא ראיה ומי' אפי' לא אמרו העדים אלא שמענו שנתגייר בב"ד פלוני י"א שהוא עדות שא"צ עדות גמורה אלא גילוי מלתא ויש אומרים שצריך עדות גמורה וכן הוא מסקנת הרא"ש ומה שצריך עדות דוקא כשידענו בו שהיה עובד כוכבים אבל לא הכרנוהו שהיה עובד כוכבי' ובא ואמר נתגיירתי בב"ד פלוני נאמן:

לשון ריא"ז

מי שהיה ידוע לנו שהיה עובד כוכבים ובא ואמר נתגיירתי במקום פלוני אינו נאמן ואין משיאין לו אשה עד שיביא עדים ששמעו שנתגייר בפני ב"ד פלוני וכן נראה בעיני שאם הביא כתב חתום בשני עדים שנתגייר בב"ד בין אם היה בא"י בין אם היה בחו"ל כמבואר בקונטרס הראיות ואם אינו ידוע לנו שהיה עובד כוכבים ובא ואמר עובד כוכבים היה ונתגייר נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר כמבואר בקונטרס הראיות:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) היינו לענין שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים או איפכא וכן מבואר בהשר"י גם לענין אבידתו במקום דליכא חילול ה' וק"ל:

רזיא לאילני במסכת תענית [דף ג:]: דאי הדר ביה. לעובד כוכבים ואח"כ קדש בת ישראל מקודשת וצריכה גט כישראל מומר: קדושיו קדושין. דישראל רשע הוא וה"ה דגטו גט ואפילו לקדושין שקדש *) בעובד כוכבים וכתב הריטב"א ז"ל ומסתברא דבדיני ממונות בהקנאות וחיובין כולם כישראל הוא נדון ומיהו אם דין המלכות הוא שיהא קונה ומקנה כעובד כוכבים דינא דמלכותא דינא כדאיתא פ"ק דגטין (דף י.) וישראל שחטא ועשה תשובה דכ"ע שורת הדין אינו צריך טבילה אלא קבלת חברות בפני ב"ד לכתחילה ואף על פי כן טובל הוא מדרבנן משום מעלה דומיא דטבילת עבד משוחרר שאין טבילתו אלא מדרבנן וכן כתבו בתוספות אחרונות: שלא קבלה עליה. להתגייר או צריכה כל המעשים הנזכרים בפרשה ובזה יוכל לגיירה אפילו בע"כ שכן גזרת הכתוב אבל בעלמא אין יכול לגייר עבד בעל כרחו אבל קטן זכות לו וזכין לאדם שלא בפניו כדגרסינן פ"ק דכתובות (דף יא.) אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד אף על גב דקיימא לן דעובד כוכבים בהפקרא ניחא ליה הנ"מ בגדול דטעים טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו: תנו רבנן מקיימין עבדים. וינפש בן אמתך. והאי בעבד ערל כתיבא כדמפרש לקמיה: (ד) ע"ש בין השמשות. של ע"ש ולא הספיק למולו ומזהירו הכתוב לרבו על עבדו לנוח ביום המחרת ולא על שבת הבא שהרי צריך למולו בשבת זו וכיון שמל מקרא אחרינא נפקא דכתיב (דברים ה) למען ינוח עבדך ולקמן מוקי לה בעבד שמל ויש הפרש בין עבד ואמה שלא טבלו לעובד כוכבים דעלמא דאילו על עבד ואמה אנחנו מוזהרים בתורה שלא יעשו מלאכה לצרכנו בשבת מה שאין כן בעכו"ם [דעלמא] שאין במה שעושה לצרכנו אלא שבות דרבנן וכל שלצרכם אין בו משום אמירה לעובד כוכבים שבות ולכך נהגו הרופאים לומר לעובד כוכבים לעשות לצרכיו ובודאי כל שהוא לצרכנו ולצרכי חולה שאין בו סכנה אסור על ידי עבדינו מן התורה שלא התירו אלא על ידי עובד כוכבים שהוא שבות דרבנן וכל שלצרכם אפילו בעבדינו ושפחותינו מותר ואם א"ל האדון שיעשה לעצמו ויזון עצמו בשבת כיון שהתנה עמו מבע"י עושה הוא לצרכי מזונותיו ובלבד בצנעא בענין שלא יהא חשש הרואים. כן כתב הריטב"א בשם רבו הרא"ה ז"ל: ולא רצה למול. וא"ת והא אמרינן שיכול לכופו להטבילו לשם עבדות י"ל כגון שא"ל שאם יטבילנו בעל כרחו לא יקיים שום מצות ומכיר בו שהוא עקש: דלא פסקה למילתיה. דלא קבל מעולם להתגייר ולא פסק מעובד כוכבים אז הוא דאין מקיימין אבל היכא דפסקה למילתיה בשעת לקיחה ונתפייס להתגייר ואח"כ חזר בו מגלגלין שמא יחזור ויתרצה: ל"א הנ"מ דאין מקיימין היכא דלא פסקה למילתיה שמקיימו סתם אבל היכא דפסקה דאמר ליה הרי אני מגלגל עמך י"ב חדש ואם לא תמול אמכור אותך מותר דהוי עמיה כשכיר דעלמא ור"ח ז"ל פירש (ג) לא פסק העבד למילתיה לומר שלא יתגייר אלא שדוחה אותו בדברים אבל אם פסק דבורו לומר שלא יתגייר פסקה ושוב אין מקיימין: משמו. דר' אלעאי: מתני' כל שאר בשר וכו'. כל קורבה שהיא בלאו ואפי' אין בה כרת וכגון אנוסת אביו וכרבי יהודה דהוי בלאו דלא יגלה כנף אביו ומחמת קורבה וכגון נושא את חלוצתו דהוי בלא יבנה והוי לאו דקורבה בלא כרת וחייבי לאוין דלא הוו שאר כגון עמוני ומואבי וממזר וכיוצא בהן: כל שחייבין עליו כרת. אבל נושא חלוצתו לא הוי ממזר: לקיים דברי רבי יהושע. לא היה כתוב במגילה אלא אישא קאי אמר רבי שמעון בן עזאי לקיים דברי רבי יהושע: (ה) גרסינן בגמרא מאי טעמא דרבי עקיבא דכתיב לא יקח [איש] את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו וסבר לה כרבי יהודה דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר דהויא לה חייבי לאוין וסמיך ליה לא יבא ממזר ושמעון התימני סבר לה כרבנן דאמרי בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר דה"ל חייבי כריתות וסמיך ליה לא יבא וכו':

*) נ"ל בגירותו.

תניא

תורה אור

תלמידי חכמים עומדין לו על גביו והאמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן גר צריך שלשה האמר ליה ר"י לתנא תני שלשה: טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו למאי הלכתא אמר רבי יוסי בר חנינא דאי [א] הדר ביה כישראל מומר הוי ואי קדיש בת ישראל קידושיו קידושין: אחד גר ואחד עבד משוחרר· אסקה רב *פפא לענין טבילה אבל לקבל אינו צריך דכבר קבל עליה מעיקרא דתניא אחד גר ואחד לקוח מן העובד כוכבים צריך לקבל הא לקוח מישראל אינו צריך לקבל: ת"ר *°וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה רבי אליעזר אומר תקוץ ר' עקיבא אומר תגדל וראיה לדרבי אליעזר °ומפיבושת בן שאול ירד לקראת המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו הא עשייה העברה היא: ת"ר *°ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים במה דברים אמורים שלא קבלה עליה אבל קבלה עליה מטבילה ומותר בה מיד: גרסינן בפרק בתולה נישאת *) אמר רב הונא (א) [ב] גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו והא דקיימא לן דעובד כוכבים בהפקרא ניחא ליה הנ"מ גדול דטעים [ג] טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו: *ת"ר [ג] מקיימין עבדים שאין מולין דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אין מקיימין אמר לו רבי ישמעאל הרי הוא אומר °וינפש בן אמתך והגר אמר לו ר' עקיבא בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו הכתוב מדבר וכו' אמר רבי יהושע בן לוי הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול מגלגל עמו שנים עשר חדש וחוזר ומוכרו לעובד כוכבים [ד] אמרוה רבנן קמיה דרב פפא כמאן דלא כרבי עקיבא דאי כר"ע האמר אין מקיימין א"ל רב פפא אפילו תימא רבי עקיבא עד כאן לא קאמר ר"ע התם אלא היכא דלא פסקה למילתיה אבל היכא דפסקה פסקה שלח רבין משמיה דר' אילעאי (ג) כל רבותי אמרו לי משמו אי זה הוא עבד ערל שמותר לקיימו זה שלקחו רבו על מנת שלא למולו אמרוה רבנן קמיה דרב פפא כמאן דלא כר"ע דאי ר"ע הא אמר אין מקיימין אמר להו רב פפא אפילו תימא ר"ע ה"מ היכא דלא אתני בהדיה אבל היכא דאתני בהדיה אתני והאי דלא שני ליה ר"ע לרבי ישמעאל הכי חד מתרי ותלתא טעמי [ה] נקט: מתני' *אי זה הוא ממזר כל שאר בשר שהוא [ו] בלא יבא דברי ר"ע שמעון התימני אומר כל [ז] שחייבין עליו כרת בידי שמים והלכה כדבריו ר' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת בית דין אמר **) ר' שמעון בן עזאי מצאתי מגילת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר (א) מאשת איש לקיים דברי ר' יהושע: גמ' טעמיה דר' יהושע חזינן ביה לרבואתא תרי פירושי וחד מיניה דכתב בעל הלכות גדולות ועיינא בהו וליכא בחד מינייהו מששא דלא איתברר להו מה °הוא מלא יקח ועד לא יגלה ושינו לישנא דגמרא ושונים מלא יקח ולא יגלה ושבקוה לועד ולהכי חזינן לפרושיה ולברוריה שפיר והכין פירושיה ורבי יהושע כלומר ור' יהושע דפליג על רבי עקיבא ועל שמעון התימני מאי עביד להני טעמי דידהו ומהדרינן אמר לך רבי יהושע אי סלקא דעתך כדקאמרינן לשמעון התימני (א) ליכתוב רחמנא (ב) °לא יקח איש את אשת אביו (ג) ולא בעי ולא יגלה כנף אביו ואנא אמינא הואיל וערות אשת אב כתיבא בפרשת עריות למאי הלכתא שנה בה הכתוב הכא אלא לחדש בה דבר כדאמרינן כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה למיסמכה ללא יבא ממזר לומר לך דמעריות [דכריתות] הוי ממזר דהויא לה אשת אב (ב) דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא למאי הלכתא כתב

*) דף יא. ע"ש בר"ן ד"ה ולענין הלכה (ג"א). **) בר"ק ובד"ס ליתא לתי' רבי.

נר מצוה

רש"י

הגזלה אמר גזל אבל בבן נח אזהרתן זו היא מיתתן: לענין טבילה. שצריכים שוין לענין שצריכין לטבול כשבאין לכלל ישראל גמור אבל לענין לקבל עליו מצות בזה לא הושוו דעבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שחרור דכבר קבל מעיקרא כשטבל לשם עבדות דעבד חייב במצות כאשה דגמרינן לה לה בגזירה שוה מאשה: שלא קבלה עליה. להתגייר: תקוץ. אצפרנים קאי אף על גב דלאו ניוול הוא גזירת הכתוב הוא: לא עשה רגליו. לא גילח צפרניו מרגליו ולא גילח שער שפמו: וינפש בן אמתך. והאי בעבד ערל כתיב כדמוכח בתלמוד: בין השמשות. של ערב שבת ולא הספיק למולו ומזהירו הכתוב לרב על עבדו שינוח בשבת: מגלגלין עמו. שמא יחזור ויתרצה: האמר אין מקיימין· אפילו שעה אחת: הני מילי. דאין מקיימין היכא דלא פסקא למילתיה שמקיימו סתם: אבל היכא דפסקא. למילתא שאומר לו הריני מגלגל עמך שנים עשר חדש ואם לא תמול אמכור אותך מותר דהוי גביה כשכיר בעלמא: מתני' כל שאר בשר שהוא בלא יבא. כל קורבה שהיא בלאו אפילו אין בה כרת כגון אנוסת אביו שהוא בלאו לר' יהודה שנאמר לא יגלה כנף אביו [וסמיך ליה לא יבא ממזר] וחלוצתו שהיא בלאו דלא יבנה: כל שחייבין עליו כרת. אבל לא חייבי לאוין [ואיהו נמי יליף מלא יגלה דהא לשמעון התימני חייב כרת דקסבר דהאי לא יגלה בשומרת יבם של אביו כתיב דהויא אשת אחי אביו דהויא בכרת ולר' עקיבא בלאו דקסבר דבאנוסת (ד) אביו כתיב [ורבי יהושע דייק מדכתיב לא יקח את אשת אביו דהויא במיתה למאי כתבו הא קמ"ל דלא יבא ממזר עלה קאי דמינה הוא דהויא ממזר ואלא יגלה כנף אביו לא קאי] ולא יליף מיניה לגלות לנו שאין ממזר ממנה אלא מאשת אב דהוא מיתת ב"ד: (ג) מלא יקח עד לא יגלה. היינו אשת אב הכתובה בנתיים אי נמי מלא יקח כלומר אשת אב שהיא בסקילה עד לא יגלה דהיינו חייבי כרת דקסבר כשמעון התימני דבשומרת יבם כתיב והוו כל חייבי כריתות ומיתת בית דין סקלות בכלל

...פרש"י שמתוך נשוט משמע שטבילת עבדות היא בע"כ של עבד ובלא קבלה אף לרבנן דרשב"א ולא נחלקו אלא בטבילת חירות דר"ש בן אלעזר סבר אף טבילת חירות בע"כ ורבנן סברי דוקא מדעתה ובקבלה וקאמר תלמודא דלא פליגי רבנן עליה דר"ש בן אלעזר אלא ביפת תואר דלא שייכי במצות אבל בעבד דשייך במצות אפי' רבנן מודו ופרש"י עבד דשייך במצות שהוא בביתו של ישראל ונהג במצות משמע אע"פ שלא קבל בשעת טבילת עבדות אלא שנהג בבית אדונו אבל מתוך רי"ף משמע שטבילת עבדות לרבנן צריך שתהיה מדעתו ובקבלה: ו וכן פסקו מיי' וסמ"ג וטור אבן העזר סימן ד כתב הרמב"ם היה בעלה במדינת הים וילדה ה"ז בחזקת ממזר שאין הולד משתהה במעי אמו יותר מי"ב חדש ובה"ג כתב שאין זה בחזקת ממזר שאנו תולין לומר שמא בגנבה בא ובעל:

...מ"מ אחר שיצאה מן כלל הפרשה דעכ"פ כולם מחייבי כריתות וכמ"ש שם על כלם ונכרת' הוס' אמינא דיצאה ללמד על כל האמורים שם שהם ממזרים: (ג) דברי הג"י בשם ר"ת תמוהין ועיין בתוס':

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ואין להקשות דלמא ה"ה מחייבי כריתות הוי ממזר. וצ"ל דנקט א"א דמעשה שהיה כך היה.

א מיי' פ"ט מהל' יבום טור אבן העזר סימן קע :

(תניא הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר) : **פירוש** בשומרת יבם וכו'. דהויא לה אשת אחי אביו בכרת והאי דהדר כתבה במשנה תורה משום למסמך ליה לא יבא ממזר ולאשמועינן דיש ממזר מחייבי כריתות. וא"ת הא איכא פצוע דכא דפסיק ביני ביני י"ל דפצוע דכא לא הוי הפסק דלא אתי מיניה לא ממזר ולא כשר : ופסקו ז"ל הלכה כשמעון התימני ולא משום דתנן והלכה כדבריו דבהדיא קי"ל דאין למדין הלכה לא מפי משנה ולא מפי תלמוד אלא משום דתני לה בהדי הלכתא פסיקתא דתנן בקדושין [דף סו:] כל מקום שאין לה עליו קדושין אבל יש לה על אחרים קדושין הולד ממזר ואיזה זה זה הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה וגרסינן בפ"ק (דף יד.) אמר רבי אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור (עשה) [ערוה] וענוש כרת: הכל מודים בבא על הנדה. אפי' שמעון התימני דאמר יש ממזר מחייבי כריתות ובנדה יש כרת אפילו הכי בנדה אין הולד ממזר משום דבנדה תפסי קדושין ואפילו בשעת נדותה דכתיב ותהי נדתה עליו תהי לשון הויה : ועל הסוטה. אשת איש שזנתה וקי"ל דאסורה לבעלה בפ"ק מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה ואף על גב דחייבי לאוין היא ולרבי עקיבא יש ממזר מחייבי לאוין הכא מודה דאין ממזר דהא תפסי בהו קדושין דאף לאחר שזנתה לא פקעו ממנה קדושין הראשונים : ועל שומרת יבם. דאף על גב דאיכא לאו לזר שבא עליה הא איכא נמי לשון הויה דכתיב לא תהיה אלמא בת הויה היא וה"ק לא תהיה אשת המת לא תתקדש אשת המת בקדושין לאיש זר אלמא קדושין תופסין בה :

סליקו להו החולץ

רבן גמליאל אומר. סדר משנה שלא תטעה בגרסא לשבש הספרים סדר יבם אחד ויבמה אחת תחלה מפרש דין גט וחליצה וביאה שאחר המאמר וחוזר ומפרש דין מאמר וביאה וחליצה שאחר הגט ואח"כ דין מאמר וגט וביאה שאחר חליצה ואחר כך דין מאמר וגט *וביאה שאחר הביאה וכן סדר יבם ושתי יבמות וכללו של דבר כי ד' דברים הם ביבמה ביאה וחליצה דאורייתא ומאמר וגט מדרבנן תנא מפרש להו לכולהו על כל חדא מינייהו בתחלה פירש כשהמאמר ואחריו גט וביאה וחליצה ואחר כך פי' [כשהגט] ואח"כ השאר ופירש דרכים אלו בתחלה ביבם אחד ויבמה אחת ואח"כ ביבם אחד ושתי יבמות והדר קתני דהוא הדין ביבמה אחת ושני יבמין ולעולם מפרש התנא דיני מאמר וגט בתחלה משום דהוו דרבנן וחביבא ליה והדר מפרש חליצה וביאה דאורייתא ופתח בחליצה דהתרת יבמה לשוק עדיפא ליה כדאיתא בגמרא : אין גט אחר גט. שתי יבמות ליבם אחד מאח אחד ונתן גט לזו וגט לזו אינו אסור בקרובות שניה דאי קמא דחה פקעה זיקה דתרוייהו והוי כמגרש נכרית ואי קמא לא אהני למדחי בתרא נמי לא אהני הילכך לאו גרושתו היא וכן שני יבמין ליבמה אחת ונתן זה גט וזה גט האחרון אינו כלום ומותר בקרובותיה כדפרישית : ולא מאמר אחר מאמר. בין ביבם א' לשתי יבמות בין ב' יבמין ליבמה אחת האחרון אינה כלום ואינה צריכה הימנו גט ולא ליאסר בקרובותיה : ולא בעילה אחר

רש"י

נר מצוה

בכלל : הא איכא פצוע דכא. דכתיב לא יבא פצוע דכא בין האי קרא דלא יגלה ובין לא יבא ממזר : דאינו מוליד. ואין ממזר יכול לבא ממנו ולכך לא הוי הפסקה : פסיקתא. דקיי"ל ליה כל שאין לה כו' : על הנדה. אע"ג דחייבין עליה כרת : ועל הסוטה. אשה שזינתה תחת בעלה וקיימא לן דאסורה לבעלה וקא משמע לן דאפי' לר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין מודה בהנך דבכולהו תפסי בהו קדושין כדילפינן בגמרא תלמודא: שומרת יבם. אם בא עליה אחד מן השוק בלא חליצה : סליקו להו החולץ

רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט. שתי יבמות שנפלו לפני (ו) אחד מאח אחד ונתן גט לזו וגט לזו אינו אסור בקרובות שנייה דהא פקע זיקה דתרוייהו והוי כמגרש נכרית וכן שני יבמין ליבמה אחת ונתן זה גט וזה גט האחרון אינו כלום ומותר בקרובותיה כדפרישית : ולא מאמר אחר מאמר. בין שתי יבמות ליבם אחד בין ב' יבמין ליבמה אחת האחרון אינו כלום ואינה צריכה גט למאמר האחרון ולא פסיל מאמר האחרון את הראשונה עליו ולא ליאסר בקרובו' שניה : ולא ביאה אחר ביאה. בא על זו וחזר ובא (ז) על זו או אחיו על צרתה ביאת זנות בעלמא הוא ואינו אסור בקרובותיה : יש גט אחר גט. דקמא לא דחי לגמרי דאכתי פש לגביה זיקה דהא בעיא חליצה הילכך אהני בתרא והויא גרושתו ואסור בקרובותיה: אבל לא אחר הביאה ולא אחר חליצה כלום. זיקת יבמין : **גמ'** אבל גט אחד ביבמה אחת. או מאמר אחד ביבמה מהני. גט ביבמה למיקם עליה בלא יבנה ושוב לא ייבם ומאמר מהני ביבמה להצריכה גט למאמרו אי בעי לאפוקה אע"ג דמדאורייתא לא מהני אלא חליצה וביאה דכתיב בקרא : משום דמהני בעלמא. בכל הנשים להתגרש ואי אמרת הכא לא מהני ואם רצה לכונסה אחר הגט יכנוס אתי למיבעל נמי אחר חליצה כדמסיק: משום דמהני בעלמא. בשאר קידושי אשה ואתי למיבעל נמי אחר [ביאת צרה] והוה ליה בונה ב' בתים דאיסור דאורייתא : ביאה פסולה. ביאה שאחר גט ומאמר קרי ביאה פסולה שאסור לקיימה כדמסיק : ונתן גט ובעל. נפלו לפניו שתי יבמות ונתן גט לזו ובעל את זו אסור לקיימה כיון שהתחיל בגירושין קיימי עליה בלא יבנה : צריכה גט. לביאתו וחליצה לזיקתו ובגט לחודיה לא מיפטרה כשאר כונס יבמתו שיכול לפוטרה בגט משום דהך ביאה פסולה הואי משום גט קמא ולא קניא לגמרי : מאמר בזו ובעל לזו. בשתי יבמות ליבם אחד : אסור לקיימה דהואיל ועבד מאמר בקמייתא אגידא ליה והוה ליה שני בתים : וצריכות ב' גיטין. זו גט למאמר וזו גם לביאה : וחליצה לאחת מהן. ומיפטרה אידך אבל בגט דיהיב לבעלת ביאה לא מיפטרא אידך דביאה פסולה היא : גזירה ביאה שאחר הגט. אי אמרת תיסגי בגט דיהיב לבעלת ביאה אתו למימר מדקניא ביאה אחר הגט בביאה גרידתא אלמא מעלייתא היא ואתי למיבעל לכתחילה אחר חליצה : גזירה ביאה שאחר המאמר. כגון מאמר לזו ובעל את זו אי אמרת תיסגי בגט לבעלת ביאה אמרי ביאה של

פל

כתב רחמנא לא יגלה והלא הוא בכלל פרשת עריות ולר' עקיבא דסבר דמחייבי לאוין הוי ממזר למה לי דכתב רחמנא לא יקח ליכתוב רחמנא לא יגלה כנף אביו דהוא מחייבי לאוין גרידא ואנא ידענא דכל שכן לאו שיש בו כרת למאי הלכתא כתבינהו רחמנא לתרוייהו אלא לומר לך דמלא יקח ועד לא יגלה הוי ממזר : פירוש עד ולא עד בכלל כלומר מלא יקח איש את אשת אביו להודיה את גמר דהוא חייבי מיתות בית דין והוה ליה דבר שהיה בכלל חייבי מיתות בית דין ויצא מכללם ללמד על כולן ולא תיליף מלא יגלה דהוה לשמעון התימני חייב כרת ולרבי עקיבא בלאו דלא כתב רחמנא לא יגלה אלא דלא לילף מיניה והיינו דאמרינן מלא יקח ועד לא יגלה הוי ממזר (א) זה פירוש מלא יקח ועד לא יגלה הוי ממזר ואי קשיא לך הא איכא פצוע דכא דפסיק ביני פצוע דכא לא פסיק משום דאינו מוליד ולא אתי מיניה לא ממזר ולא כשר הלכך לא פסיק הדין הוא פירושא בלא קושיא ובלא ספק והלכה כשמעון התימני ולא משום דתנן והלכה כדבריו דהא בהדיא קי"ל דאין למדין הלכה לא מפי משנה (א) ולא מפי תלמוד אלא משום דתני לה גבי הלכתא פסיקתא דתנן בקדושין (ב) כל מקום שאין לה עליו קדושין אבל יש לה על אחרים קדושין הולד ממזר ואיזה זה זה הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה וגרסינן בפירקא קמא אמר רבי אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת : *תניא הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר : ד' מט:א

סליקו להו החולץ

ג.*רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט °ולא מאמר אחר מאמר ולא בעילה אחר בעילה ולא חליצה אחר חליצה וחכ"א יש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר אבל לא לאחר בעילה ולא לאחר חליצה כלום : **גמ'** *ע"כ לא פליגי אלא בגט אחר גט ובמאמר אחר מאמר אבל גט אחד ביבמה ומאמר אחד ביבמה מהני כלומר אם נתן גט ליבמתו *פסלה ע"י עצמו וע"י אחים (ג) מ"ט אמור רבנן גט ביבמה מהני משום דמהני בעלמא דאי אמרת לא מהני אמרי גט להוציא וחליצה להוציא ומדגט לא מהני חליצה נמי לא מהני ואתי למיבעל אחר חליצה ומ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני משום דמהני בעלמא (ד) ואי אמרת לא מהני אמרי מאמר לקנות וביאה לקנות ומדמאמר לא קני ביאה נמי לא קני ואתי למיבעל אחר ביאתו (ה) על צרתה ומ"ט אמור רבנן האי ביאה פסולה יש אחריה כלום וכדתנן נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה ותנן נמי עשה מאמר בזו ובעל לזו צריכות שני גיטין וחליצה אי ביאה אחר הגט היא גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה ואי ביאה אחר מאמר היא גזירה ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה

ומ"ט

א כתב הרא"ש ז"ל ומיהו מכל הנך אין ראיה שלא יהיה הלכה כרבי יהושע דאמר דמחייבי מיתות לחוד הוא דהוי ממזר וגם ע"ז יש להביא ראיה דאין הלכה כמותו מהא דאמרינן לעיל ושניהם לא למדוה אלא מאשת אב משמע התם דכולהו מודו אי הוה דמיא לאשת אב דלא תפסי בה קדושין אבל לאחריני תפסי הוי ממזר והייבי כריתות דמו בהכי לאשת אב ועוד ראיה דאמרי' לעיל בפירקין אין ממזר מספק אלמא יש ממזר מאשת אח ודחק התם אביי ורבא לתרוצי דר' אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא ועוד אמרינן לעיל אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל הבא על צרת חלוצתו הולד ממזר ואפי' ר' יוחנן לא פליג אלא משום דמשום צרה כחלוצה ואע"ג דסתם לן תנא כר"ע בפר"ג ובאשה רבה ה"נ סתם לן כשמעון התימני בקידושין בפרק האומר דקתני כל מקום שיש קדושין ויש עבירות וכו' וכ"מ שאין לה עליו קדושין אבל יש לה על אחרים קדושין הולד ממזר ואיזה זה הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה וככי האי גוונא קרי הלכתא פסיקתא בפ"ק דע"ז גבי הסיא דכל המשגה ידו על התתונה:

בד"ס ובד"ק הגי' וחליצה שאחר וכ"ה ברש"י שבגמ'

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ולא מפי תלמוד. בפ' יש נוחלין דף קל פי' רשב"ם בפי' השני אין למדין הלכה שנאמרה כתוך המשנה או בתוך הברייתא כ"א בגמ' וכן פי' הערוך וכו' הביאו הח"ס על דברי תוס' בגמ' שכתבו ג"כ כלשון הרי"ף :

הגהות הב"ח

(א) זהו כצ"ל : (ב) נ"ב ע"ל סי' תרס : (ג) נ"ב ומאמר א' ביבמה מהני לאוסרה על האחין ולהצריכה גט : (ד) דאי כצ"ל : (ה) את כצ"ל [וי"ג ביאת צרתה] : (ו) נ"ב יבם : (ז) פי' על זו רשומים ונ"ב הוא :

בעילה. בא על זו וחזר ובא הוא או אחיו על צרתה ביאת זנות בעלמא היא ואין אסור בקרובותיה : יש גט אחר גט. דקמא לא דחה לגמרי הילכך אכתי איכא פלגא זיקא דהא בעי חליצה הילכך אהני בתרא והוה גרושתו ואסור בקרובותיה : **גמ'** אבל גט א' וכו' ומאמר א' מהני. גט ביבמה למיקם עליה בלא יבנה ושוב לא ייבם ומאמר ביבמה מהני להצריכה גט למאמר אי בעי לאפוקה : מאי טעמא אמור וכו'. הא מדאורייתא חליצה הוא דכתיבא ומשום גט לא קריגא ביה שלא בנה ולמה אמרו חכמים דמהני לפוסלה ולצרתה עליו ועל האחין : משום דמהני בעלמא. בכל הנשים להתגרש ואי אמרת הכא לא מהני ואם רצה לכנסה אחר הגט יכנוס אמרי איכשי גט מוציא וחליצה נמי להוציא מדגט לא מהני ביבמה כו' : ומ"ט אמור רבנן מאמר ביבמה מהני. לאסור חברתה עליו הא מן התורה קנין לא מהני ביבמה אלא בביאה : משום דמהני בעלמא. קדושי אשה קונין אותה : (ומדאמרינן) [*ומדמאמר] לא קני ביבמה. אתי למבעל · וה"ל בונה שני בתים דאסור מדאורייתא : אחריה כלום. זיקת יבמין קיימת להצריכה חליצה וכדתנן נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה ותנן נמי לעיל מאמר לזו ובעל לזו צריכות שני גיטין וחליצה ולא אמר תסגי לבעלת ביאה בגט בלא חליצה ותפטר אף חברתה בביאתה מן החליצה : אי ביאה אחר הגט הוא. כגון גט לזו ובעל את זו דאמרינן צריכה גט וחליצה ולא סגי בגט לחודיה כשאר יבמה שכנסה : גזרה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה. דאי אמרת תסגי לה בגט אתי למימר מדקניא ביאה אחר הגט כביאה גרידתא אלמא מעלייתא היא ואתי למבעל בתחלה אחר חליצה משום דאמרי גט להוציא וחליצה נמי להוציא וקם ליה בלא יבנה מדאורייתא : ואי ביאה אחר מאמר היא. כגון בשתי יבמות ועשה מאמר בזו ובעל לזו או בשני יבמין ויבמה אחת להכי תנן צריכה גט וחליצה דאי אמרת בגט סגי ליה אמרי ביאה של זו אחר קנין של זו מעלייתא הוא ואתי למעבד ביאה אחר ביאה וקא פגע באשת אח :

ב"ס בכ"י

חליצה

חליצה פסולה. שאחר הגט או אחר מאמר: אין אחריה כלום. דאי הדר עביד מאמר או גט לשלישית לא מהני: משום חליצה אחר חליצה. דלא ליתי למחלץ לשתי יבמות זו אחר זו או שני יבמין ליבמה אחת זה אחר זה: כל הני תחלוץ ותיזיל. וכי כל ימיה תחלוץ ותיזיל ומה ירויחו בזה וכי למירק באנפוהי הוא צריך דבשלמא למגזר שלא יבא לבעול אחר ביאה או אחר גט יש לחוש אבל לרבות בחליצה אין לחוש כלל: משום חליצה אחר ביאה. דלא ליתי לומר יבמה כנוסה יוצאה בחליצה בלא גט לא אתו למימר הכי דאטו חליצה אחר מאמר מי לא בעיא גט למאמרו.

והא דאמרינן אין אחריה כלום בדבר העשוי אחריה קאמר דאי הדר עביד גט או מאמר או חליצה בחברתה לא מתסר בקרובותיה: תנן רבנן. כיצד חולץ לראשונה. וכל שכן דאי חלץ לשניה הויא חליצה מעלייתא לאפטורי קמייתא דכיון דגט דשניה איכו גט חליצה דידה מעלייתא היא טפי אלא עצה טובה אשמועינן שלא יאסור עצמו בקרובות שניה שאם יחלוץ לה נמצאת זו גרושתו וזו חלוצתו ואסור בקרובות שתיהן: וכן אתה אומר בשני יבמין. נתן זה גט ונתן זה גט רבן גמליאל אומר חולץ לה הראשון ומותר שני בקרובותיה ולדברי חכמים שניהם אסורין בקרובותיה וכבר פסקינא דהלכתא כרבנן: מתני' כיצד. לאו אפלוגתא דרבן גמליאל ורבנן קאי אלא מילתא באפי נפשה ואיבם א' ויבמה אחת קאי וה"ק כיצד דין יבם ויבמה והכי מפרש בגמרא: צריכה הימנו חליצה. ואם רצה לכנוס לא יכנוס דכיון דהתחיל בגרושין קיימא עליה בלא יבנה: צריכה הימנו גט. דחליצה אפקעתיה לזיקה וגט בעי לאפקועי קידושי דילי' דחליצה לא מפקעה קדושין: הרי זו כמצותה. מתרץ בגמרא דלאו דוקא זו היא המצוה ע"י מאמר בלבד אלא ה"ק אף זו כמצוה (א): גמ' מכת מרדות. מכות רדוי מדרבנן שנהג קלות ראש בעצמו ולעולם קנה: מנגיד. מכת מרדות: אמאן דמקדש בביאה. משום פריצותא: ואמאן דמקדש בשוקא. אפי' בכספא דמנהג זילותא הוא ופריצותא הוא: דמבזי. כגון דמתפקר לשון חולפה שמתרים פניו להעיז עם שליח בית דין: מידם. חשודה היתה חמותו ממנו: כסף או שוה כסף. אליבא דב"ש הוא דאמר הכי דאילו לב"ה נותן לה פרוטה או שוה פרוטה ואומר לה התקדשי לי במאמר יבמין ואף על גב דיהב לה מידי לאו קדושין גמורים הם כקדושי תורה שהרי אין קדושין תופסין באשת אח והתורה לא התירה לו לעשותה כאשה נכרית אלא כסדר המצוה וביאה הוא דכתב רחמנא בה: על נכסי בעלה הראשון. ולא על של יבם מ"ט כדאמר בהחולץ [דף לט.] אשה הקנו לו מן השמים: מתני' נתן גט ועשה מאמר. אחר כך באותה יבמה עצמה: צריכה גט וחליצה. דאפילו רבן גמליאל מודה דיש מאמר אחר גט דמספקא ליה אי גט דחי אי לא ודילמא גט לא דחי ואהני מאמר יבמין בה וכ"ש לרבנן דאמרי גט דוחה קצת ומשייר קצת אהני מאמר למקני שיורא דגט וצריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו ויבומי לא דמגט קמא קיימא עליה בלא יבנה: נתן גט ובעל. אסור לקיימה דקם עליה בלא יבנה (ב): וצריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו. גט לביאתו אפי' לר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין דהא הך כולה מתניתין רבי עקיבא היא כדמפרש בגמ' הכא מודה דתפסי קדושי ביאה דגט לאו כחליצה דמי לאפקועי כולה זיקה הילכך לא עמדה עליו בלאו גמור (ג): וחליצה לזיקתו:

ובגט לחודיה לא מפטרא כשאר כונס את יבמתו שיכול למפטרה בגט משום דהך ביאה פסולה הואי משום גט קמא ולא קני לגמרי: לאחר חליצה כלום. ואף על גב דחליצה פסולה היא דאי בעי יבומי לא מצי אפילו הכי דחי לגמרי [ואין] לאחריה כלום דאי הדר ומקדש לה במאמר או בביאה לא בעי גט וכרבי עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והכי מפרש בגמרא דמתני' רבי עקיבא היא: גמ' זו דברי ר' עקיבא. אחלץ ולעשה מאמר קאי דקתני לא תפיס מאמר: אימתי. יש אחר חליצה תפיסת קדושין: בזמן שקדשה (ישראל) לשום אישות. בקדושין גמורים ולא במאמר יבמין דודאי קדושין תופסין בחייבי לאוין: אבל קדשה לשום יבמות אינם קדושין שהרי אין כאן צד יבום והוו להו קדושי טעות: אמר המחבר לשם יבמות שאמר לה הרי את מקודשת לי בזיקת יבמין ואחר חליצה אין כאן צד יבום הילכך אינה צריכה גט למאמרו

ומ"ט אמור רבנן האי חליצה פסולה אין אחריה כלום כדתנן נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום מאי ליגזור ליגזור חליצה אחר הגט משום חליצה אחר חליצה כל *[כי] הני תחלוץ ותיזיל ליגזור חליצה אחר מאמר משום חליצה אחר ביאה אטו חליצה אחר מאמר מי לא בעי גט למאמרו חליצה אחר ביאה נמי בעי' גט לביאתו: *ת"ר כיצד אמר רבן גמליאל אין גט אחר גט שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ונתן גט לזו וגט לזו רבן גמליאל אומר חולץ לראשונה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכמים אומרים אסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן °וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת כיצד אמר רבן גמליאל אין מאמר אחר מאמר שתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד עשה מאמר בזו ומאמר בזו ר"ג אומר נותן גט לראשונה וחולץ לה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכמים אומרים נותן גט לשתיהן ואסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן וכן אתה אומר בב' יבמין ויבמה אחת וליתא לדרבן גמליאל דקי"ל כרבנן: מתני' *כיצד עשה א מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה ממנו חליצה עשה מאמר וחלץ צריכה ממנו גט עשה מאמר ובעל הרי זו כמצותה: גמ' *אמר רב הונא מצות יבמה מקדש ואח"כ בועל ואם בעל בלא ב מאמר קנה ולוקה מכת מרדות מדרבנן דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה ומאן (א) דמקדש בשוקא ומאן דמקדש בלא שידוכי ומאן ג דמבטל גיטא ומאן דמסר מודעא אגיטא ומאן (א) דמבזי שלוחא דרבנן ומאן דמשהי שמתא דרבנן תלתין יומין ולא אתי ותבע לשמתיה והתנא דדייר בבי חמוה דדייר אין א] דלא דייר לא והא ההוא דחליף אבבא דבי חמוה ונגדיה רב ששת ההוא מידם הוה דאים מחמתיה ונהרדעי אמרי בכולהי לא מנגיד רב לבר מאן דמקדש בביאה בלא שידוכי ואיכא דאמרי אפילו בשידוכי נמי משום פריצותא: ת"ר כיצד מאמר נותן לה כסף או שוה כסף והאי אליבא דב"ש אבל לב"ה נותן לה פרוטה ושוה פרוטה ושטר כתובת יבמין כיצד אני פלוני בן פלוני קבלתי פלונית יבמתי עלי לזונה ולפרנסה כראוי ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: מתני' *נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה נתן גט ובעל צריכה גט וחליצה נתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום: גמ' *אמר רב יהודה א"ר זו דברי רבי עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכ"א יש אחר חליצה כלום כלומר שאם חזר וקידשה אחר חליצה צריכה ממנו גט תניא נמי הכי אמר רבי אין דברים הללו אמורין אלא לדברי רבי עקיבא שהיה עושה חלוצה כערוה אבל חכמים אומרים יש אחר חליצה כלום ואני אומר °אימתי בזמן שקדשה לשם אישות (וכנסה לשם אישות) אבל קדשה לשם יבמות (וכנסה לשם יבמות) אין אחר חליצה כלום: תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה רבי אומר קדשה לשם אישות צריכה הימנו גט לשם יבמות אינה צריכה הימנו גט וחכמים אומרים בין שקדשה לשם אישות בין שקדשה לשם יבמות צריכה הימנו גט והא נמי דתנן אבל לא לאחר בעילה כלום ותנן נמי הבעילה בזמן שהיא בתחילה אין אחריה כלום אליבא דהאי תנא היא אבל לרבנן הבעילה נמי יש אחריה כלום כגון שתי יבמות מבית אחד שנפלו לשני אחין ובא אחד מהן על אחת וחזר הוא או אחיו וקידש את צרתה צריכה הימנו גט דקי"ל דחייבי עשה היא כדאמר בפ"ק *אתמר הבא על יבמתו (ג) וחזר הוא או אחד מן האחין ובא על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת וקיימא לן דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכבר

רש"י

של זו אחר קנין של זו מעלייתא היא ואתי למעבד ביאה אחר ביאה: חליצה פסולה. שאחר הגט או אחר המאמר אין אחריה כלום דאי הדר עביד מאמר בשלישית או יהיב לה גט לא מהני: משום חליצה אחר חליצה. דלא ליתי למיחלץ לשתי יבמות זו אחר זו או ב' יבמין ליבמה אחת: כל הני תחלוץ. כלומר מאי איכפת לן כל ימיה תחלוץ: מי לא בעיא גט למאמרו. דהא דאמרינן דאין אחריה כלום דבר העשוי לאחריה דאי עביד גט או מאמר או חליצה בחבירתה לא מיתסר בקרובותיה: חולץ לראשונה. וכל שכן דאם חלץ לשניה דהוי חליצה מעלייתא לפטור קמייתא דכיון דגט השני איכו גט חליצה דידה עדיפא טפי אלא עצה טובה קמ"ל שלא יאסור עצמו בקרובות שניה שאם יחלוץ לה נמצאת זו גרושתו וזו חלוצתו ואסור בקרובות שתיהן: וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת. ונתן זה גט וזה גט לר"ג הראשון חולץ והשני מותר בקרובותיה ולרבנן שניהן אסורין בקרובותיה: רבן גמליאל אומר נותן גט לראשונה וחולץ. אבל אסור לקיימה אע"ג דקסבר אין מאמר אחר מאמר גזירה דילמא אתי ליבומי השניה: מתני' כיצד. כלומר כיצד דין יבם א' ויבמה אחת: צריכה הימנו חליצה. ואסור לכונסה כיון דהתחיל בגירושין קיימא עליה בלא יבנה: צריכה הימנו גט. דחליצה הפקיעה הזיקה וגט צריך לאפקועי המאמר: הרי זה כמצותה. כדמפרש בגמרא דמצות יבמה מקדש ואח"כ בועל: גמ' אמאן דמקדש בביאה. משום פריצותא: ואמאן דמקדש בשוקא. אפי' בכספא: מתמס פריצותא: מידם הוה דאים. חשודה היתה חמותו ממנו: מתני' נתן גט ועשה מאמר. אח"כ באותה יבמה עצמה: צריכה גט. למאמרו וחליצה לזיקתו. ויבומי לא דמגט קמא קיימא עליה בלא יבנה וכן נתן גט ובעל: אין לאחר חליצה כלום. אע"ג דחליצה פסולה היא דאי הוה בעי ליבומי לא מצי אפי' הכי אין אחריה כלום ואי הדר מקדש לה במאמר או בקידושין ובביאה לא בעי גט וכר"ע כדאמרי' בגמ': גמ' אימתי. יש אחר חליצה כלום. תפיסות קדושין בזמן שקידשה לשם אישות קידושין גמורין ולא במאמר יבמין דקידושין תופסים בחייבי לאוין: אבל קידשה לשם יבמות. אינן קידושין שהרי אין כאן צד ייבום והוי קידושי טעות: אליבא דהאי תנא הוא. דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין

רבי

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א יבם שעשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט כבר פסלה עליו בגט וצריכה הימנו חליצה להתירה לשוק והוא שנתן לה גט סתם אבל אם פי' ואמר שהוא נותן גט למאמרו לא הועיל הגט אלא לסלק המאמר והרי הוא כבתחלה ומותר לכונסה בין הוא בין אחיו כמבואר בקונטרס הראיות:

ב כתב בעל העטור לע"ד הכונס יבמתו מצוה רבה היא ומברך אקב"ו על בעילת יבמה ככל המצות אע"ג דפליגי גבי בעילת מצוה דלאו דיבמה ואיכא מ"ד דלא צריכה וברוכי ביבמה דברי הכל מודים דצריך לברך ואיכא למ"ד דעל כניסת יבמה נשקדש יבמתו צריך לברך על כניסת יבמה וליתא דהא בריך ברכת אירוסין ואי משום דמוסיף מצות יבום הא ליתא במצוה אלא בביאה והנה כתיבנא דכל מצוה התלויה באחר לא מברכים עובר לעשייתן ע"כ:

לשון ריא"ז

אע"פ שהיבם קונה היבמה בביאה ואפילו בא עליה על כרחה מצות חכמים היא שיקדש אותה תחלה ויכתוב לה כתובת יבמין שכותב אני פלוני קבלתי פלוני' יבמתי לזונה ולפרנס' כראוי ואינו כותב לה כתובה משלו שכתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם אין לו נכסים לראשון כותב לה כתובה עליו שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וכונסה לחופה ומברך עליה ברכת חתנים כשאר כל הנשים:

ג מדברי רבינו נראה דעבדינן כדברי נהרדעי וכן נראה בפ"ק דקדושין ומדברי הטור אבן העזר סימן כו ומדברי סמג עשין מ"ח משמע דהלכה כנהרדעי כדברי רבינו אמנם מיי' פסק דרב הוי מנגיד אכולהו ועיין פ"ק דקדושין:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ר"ל דבגמרא קאמר מתני' אף זו כמצותה קאמר והיינו דלשון הרי זו לאו דוקא אלא אף זו כמצותה קאמר אבל באמת נראה לפרש בפשיטות ליסנא דמתני' כדברי רב הונא וכבר כתבתי בזה בכתבי על הגמ' וכ"כ מהרי"ף דמייתי להא דרב הונא נרא' מבואר דס"ל כן להלכה ודו"ק וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עפ"ק דקדושין סי' תקלא וכמ"ש הר"ן ושם: (ב) בלא יבנה וצריכה גט הד"א:(ג)בלאו גמור וחליצה הד"א:

הגהות חו"י

(א) עי' רי"ף קדושין סי' תקלא: (ב) עי' לעיל סימן נ"ב:

נוסחאות כ"י

א] דחליף לא והא כו':

עין משפט

א מיי' פ"ק ופ"ב מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סי' קסו:

ב מיי' פרק ג מהל' אישות ופ"י מהלכות ת"ת ופרק כה מהל' סנהדרין ופרק כא מהל' איסורי ביאה סמג עשין מח טור אבן העזר סימן כו קמא וטור יו"ד סי' שלד:

ג מיי' פרק ב מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סימן קסו:

ד מיי' פרק ה שם טור אבן העזר סי' קע:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כיון דרב אשי ורבינא אוקמוה לפלוגתא דרבי ורבנן בשיש תנאי בחליצה וכו' ש"מ שהלכה כדברי רבי וכו' והרי"ף כתב בהלכות הלכה כדברי חכמים ולא נראה לנו דבריו: אמר הכותב אבל אלו מן

המאור הגדול

תניא אידך החולץ ליבמתו וחזר וקדשה וכו' כיון דרב אשי ורבינא איקמא לפלוגתא דרבי ורבנן בשיש תנאי בחליצה ובתנאי כפול וקי"ל אין תנאי בחליצה כרת"ר חליצה מוטעת כשירה הלכך מטילא שמעינן מינה שהלכה

למאמרו עד כאן. וכתב ריא"ף ז"ל וא"ל והא כמי דתנן אבל לא לאחר הבעילה כלום ותנן נמי הבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום אליבא דהאי תנא היא אבל לרבנן הבעילה נמי יש אחריה כלום כגון שתי יבמות הבאות מבית אחד שנפלו לפני ב' אחים ובא אחד מהן על אחת וחזר הוא או אחיו וקדש את צרתה צריכה ממנו גט דקי"ל דחייבי עשה היא כדאמר בפ"ק איתמר הבא על יבמתו וחזר הוא או אחד מן האחין ובא על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת וקי"ל דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכבר ברירנא לה (א) בפ"ק (א) האי פלוגתא דרבי ורבנן (א) בהחולץ ליבמתו וחזר וקדשה קא טרינן בגמרא לפרושי טעמייהו ואיתמרו בה כמה מימרי וחד מינייהו מימרא דרב שרביא דאמר בחליצה פסולא (ב) קא מיפלגי דרבי סבר חליצה פסולה פוטרת ורבנן סברי אינה פוטרת וקשיא להו לרבוואתא היכי אמרו רבנן חליצה פסולה אינה פוטרת והא כוליה פירקין חליצה פסולה פוטרת דתנן אין אחר חליצה כלום ועוד אי לא מיפטרה בחליצה פסולה במאי קא מיפטרה וקא פרישו לה פרושי דלא מסתברי דכולהו אית להו פירכי ולהכי לא כתבינן להו ואנן פרישנא לה פירושא ברירא ונהירא והכין פירושה רב שרביא סבר דרבי ורבנן בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי דאיפלגו בה בפרק ארבעה אחין* דמאן דאמר הבא אינה פוטרת דף כו: סבר לה כרב דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין וכיון דצריכה לחזור על כל האחין אם חזר וקדשה לשום יבמות קודם חליצת אחין צריכה הימנו גט דהא עדיין אגידא באחים ולא איפטרא בההיא חליצה פסולה לגמרי ומאן דאמר פוטרת סבר לה כשמואל דאמר חליצה פסולה אינה צריכה לחזור על כל האחין דלא בעיא חליצה (ג) מכולם אלא למיפטר צרה אבל נפשה פטרה וכיון דפטרה נפשה ואינה צריכה לחזור על כל האחין אם חזר וקדשה לשם יבמות אינה צריכה הימנו גט דהא קא פרחה מינה זיקת יבמות ואידחיא לה מההיא ביתא לגמרי האי פירושא דהאי מימרא דרב שרביא בלא קושיא ובלא ספק וכולהו טעמי דאיתמרו בהאי פלוגתא דרבי ורבנן לא סמכינן עלייהו דלאו אליבא דהלכתא נינהו אלא אוקימתא בעלמא נינהו וליתא א לדרבי דקי"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מחבריו הלכך בין שקידשה לשם אישות בין שקידשה לשם יבמות צריכה ב ממנו גט כרבנן: *אמר רמי בר חמא הרי אמרו אמר ללבלר ג כתוב גט לארוסתי דף נא. לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה ולאשה ד בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה ליבמתו מהו כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא או דלמא כיון דלא עבד מאמר לא תיקו וקי"ל תיקו דאיסורא לחומרא ואם כתב גט ליבמתו לכשיכנסנה יגרשנה וכינסה וגירשה בו הויא ספק מגורשת:

סליקו להו רבן גמליאל

דף נג: *הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפילו הוא שוגג והיא מזידה הוא °מזיד והיא שוגגת הוא אנוס והיא לא אנוסה היא אנוסה והוא לא אנוס אחד המערה ואחד הגומר קונה ולא חילק בין ביאה לביאה:

רש"י

רבי עקיבא: לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט. אם נתנה לה משכנסה הרי זו מגורשת: הואיל ובידו לגרשה. משנכתב ואי משום גט ישן דקיימא לן בית הלל פוסלין ותנן איזהו גט ישן כל שנתייחד עמה לאחר הכתיבה הא איתמר עלה בזורק אם נתגרשה בו תינשא לכתחילה: לאשה בעלמא. כנסה וגרשה בו אינה גט הואיל ובשעת כתיבת הגט לא היה ראוי לגרשה: ליבמתו מהו. כתבו קודם שכנסה וכנסה מהו שתתגרש בו:

סליקו להו רבן גמליאל

הבא על יבמתו. שוגג. כסבור [שהיא אשתו או] אשה אחרת היא: מזיד. לשם זנות ולא לשם מצוה וכן אפי' הוא שוגג והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת שאין שום א' מהן מכוין לשם מצוה וכל שכן אם שניהם מכוונין לשם מצוה: המערה. שלא גמר את ביאתו: קנה. וזכה בנחלה ואם בא להוציאה יוציאה בגט בלא חליצה: ולא חילק בין ביאה לביאה. בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה או בין הערלה

נמוקי יוסף

יבמין (ויבמה אחת) בין חלץ תחלה ואחר כך עשה מאמר או נתן גט או בעל תחלה ואחר כך עשה מאמר או נתן גט או חלץ או נתן גט לזו וגט לזו או חלץ לזו וחלץ לזו ורבינו אלפסי ז"ל לא הביאן: סליקו להו רבן גמליאל

הבא על יבמתו. שוגג. כסבור אשה אחרת היא: מזיד. לשום זנות ולא לשם מצוה. אף על פי שעכשיו אינם מכוונין שניהם למצוה כלל ולא מבעיא אם אחד מהם מכוין למצוה דקנה: המערה. שלא גמר ביאתו: קנה. וזכה בנחלה ויוציאה בגט אם בא להוציאה ומיהו הא דאמרינן דהוא מזיד קנה מסתברא דבדיעבד קאמר ואפילו מדרבנן אבל לכתחלה אסור לעשות כן מדרבנן והיינו דלא פירשו בגמרא מתני' דלא כאבא שאול [דף נט:] דאמר הכונס יבמתו לשם נוי כאילו פגע בערוה וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר דהא הכא במזיד היינו לשם נוי הרי עושה לזנות בעלמא אלא ודאי אבא שאול מדרבנן הוא דקאמר ולכתחלה והכא דיעבד הוא דקאמר דקנה ורבנן דפליגי עליה דאבא שאול ודאי מודו דאסור לעשות כן אלא דפליגי אפילו לכתחלה אם בעל לשום נוי לא הוי כפוגע בערוה (ג): והא דאמרינן דבהערא קנה ואפילו בביאת שוגג ובביאת מזיד קאמרינן שכן רבתה אותה תורה כדאיתא בגמרא [בדף נד ודף נה] וכן הסכימו המפרשים ז"ל: ולא חלק בין ביאה לביאה. בין כדרכה בין שלא כדרכה: על אחת מכל העריות. באחת מכל הביאות הללו: או פסולות. לכהונה פסלה. אלמנה לכ"ג נפסלה מן התרומה ונפסלה לכהן הדיוט גרושה דפסולה לכהן הדיוט נפסלה מתרומה אפילו דבי נשא ודוקא אעריות או פסולות אבל ביאת זנות דפנויה לא משויא לה זונה ולא פסלה מן הכהונה דלא אשכחן תנא דפסלה אלא רבי אליעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות עשאה זונה לקמן בפירקין [דף נט:]: ממזרת לישראל. לאו אפסלה לכהונה קאי דהא פסולה וקיימא ולענין תרומה דבי נשא כמי ליכא למימר ועוד ביאת כשר מאי מגרעא

*) נ"ל בפרק החולץ כי שם בסי' נב ביאר האלפסי דין זה (ג"ה).

המאור הגדול

מלחמת ה'

ספר הזכות

נוסחאות כ"י א] בין בשתי יבמות או שני יבמין ויבמה אחת:

מגרעא לה אלא לענין הערלה כקטה ולמלקי עלה האי ישראל בהעראה כגמר ביאה: גמ' הוקשו. שהרי הוקשו כולן זו לזו ונדה כתיבא בפ' עריות הילכך בהעראה כולן ילפינן מנדה: בעא מיניה רבינא מרבא. משכבי אשה. וכיון דבאשה הוי הערא משכב ממילא מתסרא בזכר דהא בזכר כתיב משכבי אשה: המערה בבהמה. שלא גמר ביאתו: ש"ז. משמע גמר ביאה שהיא ראויה לזרע: שפחה חרופה. שפחה עובדת כוכבים המאורסת לעבד עברי שמותר בה כדכתיב [שמות כא] אם אדוניו יתן לו אשה ושפחה חייבי לאוין היא דכתיב [דברים כג] ולא יהיה קדש וגלי בה רחמנא דלא מייתי אשם עד שיגמור ביאתו

נר מצוה — תורה אור

גמ' *אמר עולא מנין להעראה מן התורה דכתיב °ואיש כי ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה מכאן להעראה מן התורה אשכחן נדה שאר עריות מנין *אמר ר' יונה ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע אמר קרא °כי כל אשר יעשה מכל התועבות הוקשו כל העריות כולן לנדה מה נדה בהעראה אף כל עריות נמי בהעראה בעי מיניה רבינא מרבא המערה בזכור מהו בזכור משכבי אשה כתיב וכיון דבאשה חייב בזכור נמי חייב אלא המערה בבהמה מהו אם אינו ענין להעראה דכתיבא גבי אחות אב ואחות אם דכתיב °ערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה כי את שארו הערה עונם ישאו דאתיאן בהקישא דר' יונה תנהו לענין הערלה דבהמה והערלה *דחייבי לאוין מנא לן מדגלי רחמנא °שכבת זרע גבי שפחה חרופה מכלל דחייבי לאוין בהעראה: *אמר שמואל הערלה זו נשיקה משל לאדם שמניח אצבעו על פיו אי אפשר שלא ידחיק הבשר כי אתא רב שמואל בר רב יהודה א"ר יוחנן הערלה זו הכנסת העטרה (א) (עשאה) גמר ביאה גמר ביאה ממש *מכאן ואילך אינו אלא [א] כנשיקה ופטור ופליגא אדשמואל: אחד המערה ואחד הגומר קנה: מאי קנה אמר רב קנה לכל ושמואל אמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לירש בנכסי אחיו ולפטור אשת אחיו מן היבום אבל להאכילה בתרומה לא · מן האירוסין דברי הכל לא אכלה כי פליגי מן הנישואין רב אמר אוכלת דהא הות אוכלת מעיקרא ושמואל אמר אינה אוכלת כי רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד לדברים האמורים בפרשה אבל לענין תרומה לא וקיימא לן כל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי: אין לי אלא *יבמה דקני לה יבם בהעראה *אשה לבעלה מנין אתיא קיחה קיחה וכו' ואי קשיא לך הך דגרסינן בפרק האשה נקנית* לענין קידושי ביאה איבעיא להו תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה ואמר אמימר משמיה דרבא כל הבועל דעתו על גמר ביאה דאלמא לא קני לה בהעראה אלא בגמר ביאה הוא דקני לה התם בביאה דאירוסין עסקינן דלא הוי ליה קידושין בגופה מעיקרא אבל הכא בביאה דבתר קידושין עסקינן כגון דבא עליה בתר דקדיש לה ועדיין לא נכנסה עמו לחופה ומשום הכין קני לה בהעראה ליורשה וליטמא לה וכל מילי דאישות דהא אית ליה בגוה קנין מעיקרא דומיא דיבמה מה יבמה אית ליה ליבם זיקה בגוה אף אשה לבעלה דאית ליה קנין בגוה מעיקרא אבל הך דלית ליה קנין בגוה מעיקרא אלא השתא הוא דבעי מיקנא לה לא סגיא אלא בגמר ביאה דכל הבועל דעתו על גמר ביאה:

°מתני' *וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין (ג) פוסל ולא חילק בין ביאה לביאה: גמ' אמר רב ששת *אשת ישראל שנאנסה אף על פי שמותרת לבעלה פסולה לכהונה אמר רב כהנא אשת כהן

רש"י

הערלה לגמר ביאה: גמ' הוקשו כל העריות כולן לנדה. כלומר בהאי קרא דכתיב בתר פרשת עריות הוקשו כל עריות זו לזו ונדה כתובה בפרשת עריות הילכך לגבי הערלה ילפינן כל העריות מנדה: משכבי אשה כתיב. וכיון דגבי אשה הוי הערלה משכב ממילא איתסר בזכור דהא בזכור משכבי אשה כתיב: אלא המערה בבהמה. שלא גמר ביאתו: שפחה. מחייבי לאוין היא דכתיב לא יהיה קדש וגלי רחמנא דלא מייתי אשם עד שיגמור ביאתו דכתיב בה שכבת זרע מכלל דמלקות דחייבי לאוין כגון דממזר ושפחה שאינה חרופה מחייב בהערלה שהיא כגמר ביאה: שפחה חרופה. היא שפחה עובדת כוכבים (א)המקודשת לעבד עברי שמותר בה כדכתיב אם אדוניו יתן לו אשה: זו נשיקת אבר. תשמיש נושק במקום תשמיש: עטרה. ראש הגיד ואינה מן הגיד אלא בשר: מכאן ואילך. כלומר מהכנסת עטרה ולמטה: קנה לכל. באחת מן ביאות גרועות הללו קנאה לכל דבר ואוכלת בתרומה מיד אם הוא כהן אפילו הלך (בעלה) למדינת הים ולא בא עליה ביאה גמורה: האמורים. בפרשת יבמין שכתוב בה מקרא זה יבמה יבא עליה [דדרשינן ליה] בין בשוגג בין במזיד כו': ליורשה. דכתיב ביה יקום על שם אחיו: (א) ולפטרה מן היבום. דאם מת ולו בנים מאשה אחרת מותרת אחריו (ג)או אם הוציאה בגט לא בעיא חליצה או אם מת והיה לה צרה נפטרת בביאה זו: מן הנישואין. היכא שנפלה לפניו מן הנישואין: דהא הוא אכלה מעיקרא. בחיי אחיו: אינה אוכלת. בביאה גרועה אבל בביאה גמורה אשתו גמורה היא ואוכלת לכ"ע: אשה לבעלה. אם מקדש בביאה: קיחה קיחה. כי יקח איש אשה ובעלה מהכא ילפינן קידושי ביאה וכתיב בעריות ואיש כי יקח [את] אחותו: תחילת ביאה קונה. וה"מ אם הערה בה וקיבלה קדושין מאחר: מתני' וכן הבא על אחת מכל העריות. באחת מכל ביאות הללו: או פסולות · לכהונה כגון אלמנה כו' פסולה לכהונה משום זונה אבל ביאת זנות דפנויה לא משוי לה זונה ולא פסולה לכהונה ולא אשכחן תנא דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אלא רבי אליעזר לקמן בפרקין: ממזרת ונתינה לישראל. לאו אפסולה לכהונה קאי דהא פסולה וקיימא ולענין תרומה דבי נשא ליכא למימר בה ועוד דביאת כשר מי גרעה לה אלא לענין למילקא עליה האי ישראל בהעראה ובביאה שלא כדרכה איירי: גמ' אע"פ שמותרת לבעלה. דכתיב והיא לא נתפשה אז היא אסורה הא נתפשה שריא: פסולה לכהונה. אם מת בעלה לא תנשא לכהן:

משום

נמוקי יוסף

דכתיב בה [ויקרא יט] שכבת זרע מכלל דמלקות דחייבי לאוין דלאו אשם כגון ממזרת ושפחה שאינה חרופה בהעראה מחייב: אמר שמואל הערלה זו נשיקה. אבר תשמיש נושק במקום תשמיש: מכאן ואילך. מהכנסת עטרה ולמטה: אינו אלא כנשיקה ופטור. ומדפטר בנשיקה פליגא אדשמואל דנשיקה קרי לה הערלה והערלה רבינן לה לחיובא והלכתא כרבי יוחנן: קנה לכל. באחד מכל הביאות הגרועות הללו במזיד ושוגג דכיון דרבייה רחמנא דכתיב יבמה יבא עליה ודרשינן ליה בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון לכל מילי רבינן והרי היא כאשתו ואפילו לתרומה וכתב הריטב"א ז"ל דמשמע לישנא דנקט הכא קנה לכל דאפילו ליורשה (ב) וליטמא לה [וכדמסיק רב אלפס בפניס]: לדברים האמורין בפרשה. פרשת יבמין דכתיב ביה האי קרא דיבמה יבא כו' דדרשינן ביה*) ה"נ כתיב ביה יקום על שם אחיו דמשמע להכי רבי רחמנא הני ביאות גרועות לירש וכן לפטרה מן היבום דאם מת ולו בנים מאשה אחרת מותרת אחריו לשוק ואם הוציאה בגט לא בעי חליצה או אם היתה לה צרה נפטרה בביאתה של זו: מן האירוסין. היכא דנפלה קמי יבם מן האירוסין שעדיין לא היתה אוכלת דאף על גב דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו מיד יאכלו בלחמו רבנן גזרו שלא תאכל עד שתכנס לחופה משום גזירה שלא ימזגו לה כוס בבית *אביה ותשקה לאחיה ולאחותה כדאיתא בכתובות פ' אף על פי (דף נז:) הילכך כיון דבחיי בעלה לא אכלה הך ביאה גרועה נמי דיבם אינו מאכילה: רב אמר אוכלת. פסקו רבוותא ז"ל הלכתא כרב חדא דקי"ל דכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכה כרב באיסורי ועוד דשמואל סליק בקושיא הכא בגמרא דמקשי עליה מברייתא: ואמרינן בגמ' אשכחן יבמה אשה לבעלה מנין אתיא קיחה קיחה. פירוש אשכחן יבמה דקני לה יבם בהעראה אשה לבעלה שנקנית בביאה מנ"ל שנקנית נמי בהעראה אתיא קיחה קיחה כי יקח איש אשה וכתיב בעריות קיחה דאף על גב דמיירי בקדושי כסף דגמרי קיחה קיחה משדה עפרון ולא בקדושי ביאה מ"מ כיון דכתיב בה ביאה בהדיא שפיר גמרי קיחה קיחה ללמד על ביאה האמורה לשם ויש מקשים דהכא אמרינן דאשה לבעלה הנקנית בביאה נקנית בהעראה ואילו בפרק קמא דקידושין משמע דלא קני עד גמר ביאה דאיבעיא להו תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה ואסיק התם דכל הבועל דעתו על גמר ביאה והנכון במה (ד) שתרצו בזה דהתם בשגומר ביאתו סתם אז הוא דאמרינן דעתו על גמר ביאה אבל כשהערה בלחוד או שפירש שדעתו לקנות בהעראה קונה הוא בהעראה כדאמרינן ומיהו ביבמתו אפילו בגומר ביאתו ואומר שאינו רוצה לקנות אלא בגמר ביאה אין הדבר (ה) תלוי בדעתו שהתורה רבתה שוגג ומזיד ולפיכך קונה בהעראה לעולם: מתני' וכן הבא על אחת וכו': גמ' אע"פ שמותרת לבעלה. דכתיב (במדבר ה) והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת אפ"ה פסולה לכהונה שאם מת בעלה לא תנשא לכהן ולא אמרי' הא [נתפשה] דלא נקראת זונה אלא לגבי בעלה אבל לגבי כהן קרויה זונה:

*) בין בשוגג בין במזיד ה"נ כו' (ג"א)

משום

שלטי הגבורים

א כתב הטור שהערה קונה כאשה אע"פ שלא קדשה מתחלה ומיי' כתב כרביט:

לשון ריא"ז

איזו היא הערלה זו הכנסת העטרה פחות מכן אינה ביאה לכל דבר שאינה אלא נשיקה ופטור עליה אפי' בביאת עריות ואין אשה נאסרת לבעלה בכך כמבואר בקונטרס הראיות:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) רפ"ל בח"ש

כתב בפירוש והיא אינה מאורסת שתופסין בה קדושין ולאו דוקא לעבד עברי ה"ה לישראל שאינו עבד. אלא שרש"י בא לפרש בענין מאורסת בהיתר ולא יהיה בה איסור אלא שמזנה תחתיו וק"ל עכ"ל:

(ב) מהר"ן שפירא ר"ל לירש אשתו או ליטמא לה אם הוא כהן כי היא חשובה כאשתו גמורה דברים הללו אינם נזכרים לא בגמ' ולא ברי"ף אלא הריטב"א המציאם ודקדק כן מדקתני קנה לכל וזהו פשוט ולא כתבתיהו אלא להוציא ממה שראיתי נדפס מחדש מהר"ם הוסיף והגיה בנ"י וכתב שדין האמור מבואר בהרי"ף והא ליתא. דלישנא לירש המוזכר בהרי"ף ובגמ' הכוונה שהוא קודם לשאר אחיו אבל נכסי מלוג דידה שהבועל הזה יהא יורשה לא נזכר כלל וגם טומאה לא נזכר כלל ודו"ק:

הגהות הב"ח

(א) תי' עשאה נמחק: (ב) פסולה כצ"ל: (ג) נ"ב לשון: (ד) נ"ב והוא מדברי התוס' ובפ' האשה נקנית [דף י' ע"א] האריכו שם התוס' והר"ן ז"ל ע"ש: (ה) תלוי כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) הגירסא דלא כב' רבינו ועי' בתוס' ריש דף ט:

עין משפט

א מיי' פרק א' מהל' אישות טור אבן העזר סימן ...

ב מיי' פרק י"ח מהל' איסורי ביאה וס"ו והל' תרומות סמג לאוין קכא טור אבן העזר סימן ו' וכ':

דף י. וע"ש ברש"י ד"ה תקפו ... אינו (ג"א)

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור אמר רבה הכל היו בכלל אחרי אשר הוטמאה וכו' עד דאפי' באונס מיפסלא כמעשה דתינוקת: אמר הכותב וכיון שבשאר חייבי כריתות אפילו באונס נפסלה לכהונה דברי כל אדם ומה נשתנית זו משום דאיכא למימר מתוך שהותרה לבעלה הותרה לכהונה א"כ מנא לך כלל דרבה אית ליה האי מגו ופליגא דרב עמרם דלמא לעולם לית ליה האי מגו אלא אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה מן הכא שבשאר חייבי כריתות פוסלין לכהונה אפילו באונס ומה לי אמר רבה בדבר זה ואי משום שאמר אשת כהן שנאנסה ולא אמר אף אשת ישראל והא קאמר לוקה עליה משום טומאה דהיינו אחרי אשר הוטמאה שלא תאמר בעשה הוא ולא היה יכול לומר כן אלא באשתו וקא משמע נמי שאף באשת כהן עצמו אינו לוקה משום זונה ועוד אפילו תימא דמצי רבה למימר אשת ישראל ולא אמרינן אכתי לא שמעינן דפליג עליה דרב עמרם אלא הא רב עמרם כבר אמרה ואיהו מלתא חדתא אתא לאשמועינן ומר אמר חדא ומר אמר חדא ואי נמי לרב עמרם פשיטא ליה ולרבה לא פשיטא ליה לא מהדר דהי לה ולא מימר אמרה וכל זה לא ניתן לכתוב אלא מפני שמדברי בעל המאור ז"ל נראה שלא עלה לו פירוש השמועה כהוגן אנו צריכין לפרש דלישנא קמא דרבה כל חייבי כריתות שנאנסו כגון כהן לוקה עליהן משום זונה וה"ה לאשת ישראל שנאנסה לרב עמרם דלית ליה מגו שכהן לוקה עלה משום זונה וללישנא בתרא דרבה כל באונס לא קרינן ביה זונה הלכך כהנים אין לוקין עליהן מן השמות הללו אלא פסולים לכהונה משום ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וכו' מי שיש לו אלמנות וגרושין בה יצאו אלו שאין לו אלמנות וגרושין בה ולכהונה ק"ו מתרומה כדאמרינן לקמן בפרק אלמנה

המאור הגדול

[דף נו ע"ב] אמר רבה הכל היו בכלל אחרי אשר הוטמאה ס"א דוקא הכל היו בכלל זונה א"ד אמר רבה אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה משום טומאה אין משום זונה לא פירוש ופליגא אדרב נחמן א"ר ששת ולכאורה אף לישנא קמא פליגא מיהו ע"כ לא פליג רבה אלא באשת ישראל מתוך שהותרה לבעלה אבל בשאר חייבי כריתות ובכל נבעלה לפסול לה מודה דאפילו באונס מיפסלא כמעשה דתינוקת שירדה למלאת מים מן העין ונאנסה וההיא דאמר רבא בפרק ארבעה אחין ה"ק אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלו מן התרומה דבי נשיהו רבא דקאמר ליה ולא רבה מדקא מתרץ לה למתני' אליבא דרב עמרם והכא הוא רבה:

ספר הזכות כפול אין כאן תנאי וחליצה מעלייתא היא ואין כאן זיקה הלכך קדושין נמי כלום הוא ע"כ דברי הרב ז"ל: וגם בעיני נפלאת זאת הפסיקה שכתובה בהלכות וכבר דברתי עליה בס' מלחמות ה' על דרך שהנהגתו של רבי' ז"ל כענין שאמרו בתלמוד מכדי דרב לא סבירא לך משכוני נפשך אדרב למה לך לאהדורי לדרב:

(ג) משום טומאה. כדאמרינן בפ"ק [דף יא:] הא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנבעלה וכתיב לא יוכל בעלה הראשון לאונס לגבי כהן כרצון לגבי ישראל: כשרה לכהונה. דאין זנות לבהמה כדתנן אתנן זונה ומחיר כלב אבל אתנן כלב לא כתיב מכאן שאין זנות לבהמה: למי שאינו איש. בהמה: אע"פ שבסקילה אם יש שם עדים והתראה היכא דליכא עדים והתראה כשרה לכהונה: בהיתלו שם מקום: כופרי. כלבים גדולים שצדים בהם חיות: מאחוריה. שלא כדרכה דאי כדרכה לא גרע ממוכת עץ אבל מוכת עץ שלא כדרכה אינה פסולה דאין לך אשה שלא נעשית מוכת עץ שלא כדרכה ע"י צרור שמקנחת בו בבית הכסא אבל ע"י איש אפילו שלא כדרכה פסולה דהא משכבי אשה כתיב: מתני' אלמנה לכ"ג מן האירוסין לא יאכלו וכו'. משעה שנתקדשה לאלו קדושי עבירה נפסלת מלאכול בתרומה דבי נשא אם בת כהן היא: ר' אלעזר וכו' מכשירין. עד שתבעל לו ותעשה חללה כדכתיב ולא יחלל שני חלולין אחד לה ואחד לזרעה: נתארמלו או נתגרשו. מן הכהנים הללו: מן הנשואין פסולות. דהויא חללה בביאתן: מן הארוסין כשרה. דאפילו ר' מאיר לא פסיל מן האירוסין אלא בחייהם דמשתמרת לביאה פסולה אבל מתו לא: גרסינן בגמ' [דף נז:] איתמר רב אמר יש חופה לפסולות ושמואל אמר אין חופה לפסולות. פירוש יש חופה לפסולות. כהן גדול שהכניס אלמנה בת כהן לחופה ולא בא עליה ומעיקרא נמי לא קדשה אפ"ה פסולה מתרומה דבי נשא דחופה ככניסת בעילה דמיא כך פרש"י ז"ל ובתוספות פירשו בשם ר"י ז"ל דבין לרב ובין לשמואל חופה קונה בכשרות דאית להו קל וחומר דרב הונא דפ"ק דקידושין (דף ה.) ולא איפליגו אלא בחופה דפסולות משום דחופה דלא חזיא לביאה היא וסתמא מפלגי בין בחופה גרידתא שנעשית לשם קידושין בין בחופה דלבתר קדושין הבאה לשם נשואין דרב סבר שהיא חופה גמורה לקנות כשהיא גרידתא לעשות ארוסין וכשהיא בתר ארוסין לעשות נשואין ואפי' מדאורייתא וכדאתא רב עמרם לסיועי לרב לקמן [דף נח.] שאמר אחר ארוסין עושה נשואין מסוטה דתניא אמן אמן שלא שטיתי ארוסה וכו' וכתבו המפרשים ז"ל דהלכתא כרב דאמר יש חופה לפסולות חדא דרב ושמואל הלכה כרב ועוד דרב עמרם ורב ששת ורובא דאמוראי הכי סבירא להו ולפיכך כתב הריטב"א ז"ל כלה שהיא נדה חופתה חופה דיעבד מיהת וכדכתיבנא פ"ק דכתובות ושלא כדברי הר"ם ז"ל עכ"ל. (ד) מן האירוסין וכו':[גיורת פחותה מבת ג'] כשרה לכהונה. דלא מחזקינן לה כזונה ואפי' לכהן גדול כשרה דהא הוה (ה) תמן פנחס [במלחמת מדין וכתיב (במדבר לא) וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם] וכבר נתכהן

רש"י

משום טומאה. כדאמרינן פרק קמא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה (ב)שנסתרה וכתיב לא יוכל וגו' אע"ג דנאנסה דבאשת כהן אין חילוק בין נאנסה ללא נאנסה כדילפינן מוהיא לא נתפשה היא מיטמאה משמע באשת ישראל יש חילוק בין נתפשה ללא נתפשה אבל באשת כהן אין חילוק: כשרה לכהונה. אפילו לכהן גדול דאין זנות לבהמה ומוכת עץ בעלמא היא ומאן דשרי במוכת עץ שרי בה: למי שאינו איש. בהמה אע"פ שדינה בסקילה אם יש עדים והתראה כשרה לכהונה: בהיתלו. מקום: כופרי. כלבים גדולים שצדין בהן חיות: מתני' מן האירוסין לא יאכלו בתרומה. משעה שנתקדשה לאלו קידושי עבירה ונפסלה מתרומה דבי נשא אם בת כהן היא: ר"א ור"ש מכשירין. עד שתיבעל ותעשה חללה כדכתיב ולא יחלל שני (ב) חילולין אחד לה ואחד לזרעה: נתאלמנו או נתגרשו. מן הכהנים הללו: מן הנשואין פסולות. דהויא חללה בביאתו: מן האירוסין כשרות. דאפי' ר"מ לא פסיל מן האירוסין אלא בחייהן דהיא משתמרת לביאה פסולה אבל מתו לא: גמ' גיורת. כשרה לכהונה דלא מחזקינן לה כזונה: מפיקנא לך ר' יעקב בר אידי מאוניך. כלומר משמתינא לך ותפקה בעל ברחך: גמ' אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא. כהן גדול דכתיב כי אם בתולה מעמיו יקח בשעת ליקוחין תהיה בתולה: את אלה לא יקח. כי אם בתולה מעמיו יקח הא בעולה לא יקח: אכולהו. גם אחייבי עשה: אלה הפסיק הענין. דכתיב אלה בתר חייבי לאוין לאשמועינן אלו חייבי לאוין חלוקין מדין חייבי עשה: למעוטי נדה. שאם בא כהן על אשתו נדה אין הולד חלל: מתני' אלא אם כן יש לו אשה ובנים. דהוא מצווה על פריה ורביה והוא הדין ישראל ובגמרא מפרש אמאי נקט כהן: שהיא זונה האמורה בתורה. ובגמרא בתלמודא יליף לה משום דכתיב הזנו ולא יפרוצו כל ביאה שאין בה פריצה אינה אלא בעילת זנות: אלא גיורת ומשוחררת. דביאת עובד כוכבים ועבד פוסלה: ושנבעלה בעילת זנות. כגון ישראלית הנבעלת לפסול

תורה אור — נר מצוה

כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה: *אמר רב שימי בר חייא נבעלה לבהמה כשרה (דף נט:) לכהונה תניא נמי הכי נבעלה למי שאינו איש אע"פ שבסקילה כשרה לכהונה כי אתא רב דימי אמר מעשה בריבה אחת בהיתלו שהיתה מכבדת את הבית ורבעה כלב כופרי מאחוריה והכשירה רבי לכהונה: מתני' *אלמנה לכהן (דף נז:) גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה ר' אלעזר ור"ש מכשירין נתאלמנו או נתגרשו מן הנשואין פסולות מן האירוסין כשירות: גמ' *תניא ר"ש בן יוחאי (דף ס:) אומר גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה וליתא לדר"ש בן יוחאי דאמרינן ההוא כהנא דנסיב גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד א"ל רב נחמן מאי האי אמר ליה דא"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כר"ש בן יוחאי א"ל זיל אפיק ואי לא מפיקנא לך ר' יעקב בר אידי (א) מאוניך: מתני' *כהן גדול (דף נט.) לא ישא את האלמנה בין אלמנה מן האירוסין בין אלמנה מן הנשואין ולא את א הבוגרת רבי אלעזר ור"ש מכשירין בבוגרת ולא ישא את מוכת עץ: *אירס את האלמנה ונתמנה להיות (ד' סא.) כהן גדול יכנוס מעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת ביתוס ומינהו המלך להיות כהן גדול וכנסה: שומרת יבם שנפלה (א) לכהן הדיוט ונתמנה להיות כהן גדול אע"פ שעשה בה מאמר לא יכנוס כהן גדול שמת אחיו חולץ ולא מיבם: °גמ' *ת"ר אנוסת עצמו (דף נט:) ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא ואם נשאה ר' אליעזר בן יעקב אומר הולד חלל וחכמים אומרים הולד כשר: ואם נשא נשוי. אמר רב הונא אמר רב ומוציאה בגט אנוסת חבירו ומפותת חבירו לא ישא וכו' וקא מיפלגי ביש חלל מחייבי עשה ר' אליעזר בן יעקב סבר יש חלל מחייבי עשה ורבנן סברי אין חלל מחייבי עשה מ"ט דר' אליעזר בן יעקב דכתיב °אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה וגו' הא בעולה לא יקח ולאו הבא מכלל עשה וכתיב °לא יחלל זרעו בעמיו אכולהו ורבנן אלה הפסיק הענין ור' אליעזר בן יעקב סבר אלה ג'למעוטי נדה כמאן אזלא הא דתניא אלה מאלה אתה עושה חלל ואי אתה עושה חלל מנדה כמאן כר' אליעזר בן יעקב אמר רב כהנא אמר רב הלכה כר' אליעזר בן יעקב וכן אמר רב גידל אמר רב הלכה כר"א בן יעקב: מתני' *ג'כהן הדיוט (דף סא.) לא ישא את האילונית אלא אם כן יש לו אשה ובנים ר' יהודה אומר אע"פ שיש לו אשה ובנים לא ישא את האילונית שהיא זונה האמורה בתורה וחכמים אומרים אין ד'זונה ב אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות:

ויקרא כא — שם — דף סא.

פנחס ולרבנן דפסלי לה היינו משום דמחזקינן לה כזונה שנבעלה לעובד כוכבים ואפילו לכהן הדיוט מפסלה ופסק רי"ף ז"ל דלית הלכתא כר"ש בן יוחאי דאמרינן ההוא כהנא דנסב גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אמר ר"נ מאי האי א"ל דא"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כר"ש בן יוחאי אמר ליה זיל אפיק ואי לא מפיקנא לך ר' יעקב בר אידי מאונך: וכתב הריטב"א ז"ל דגיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד פסולה מן התורה משום זונה וכן פי' בעל ספר המאות ועולה יפה לפי מה שפירשה ולא כמו שהקשה הראב"ד ז"ל על הרמב"ם ז"ל (ג) הרי מפרש מכאן דכהן הדיוט אסור בגיורת אפי' נתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד דהא א"ל ר"נ זיל אפיק ואי לא וכו' כלומר משמתנא לך ותפקה על כרחך וכה"ג בימי רב נחמן לא הוה אלא בכהן הדיוט מיירי: מתני' בין מן הארוסין. דילפינן אלמנה מגרושה מה גרושה אפי' מן האירוסין אף אלמנה אפי' מן האירוסין [ולא נימא נילף אלמנה אלמנה מתמר]: ולא את הבוגרת. דכתיב (ויקרא כא) והוא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו בתוליה: ר"א ור"ש. טעמייהו מפרש בגמרא ולית הלכתא כוותיהו: מוכת עץ. דהא אין לה בתולים כלל: יכנוס. דבתר קדושין אזלינן דבאותה שעה מותרת היתה לו: מעשה. מביא סיוע לדבריו שמרתא בת בייתוס אלמנה היתה ועשירה גדולה ולאחר שקדשה בהיתר נתנה ממון למלכות שיזוה עליו שיהא כהן גדול אע"פ שלא היה חכם ולא היה ראוי לכך כדאיתא בגמרא קטיר קא חזינא הכא דהיינו קשר רשעים. מכל מקום מצינו בו שתקן תקנות גדולות בישראל כדאמרינן בבבא בתרא (דף כא.) זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל: ולא מיבם. דאלמנה היא ואם תאמר ומן האירוסין מ"ט לא יבא עשה דיבמה וידחה לא תעשה דאלמנה לא יקח י"ל דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה דכיון דעבד ביאה ראשונה פרחה מיניה זיקת יבום וכדאיתא בגמרא: גמ' לא ישא. כהן גדול דכתיב בתולה יקח בשעת לקוחין תהא בתולה: ואם נשא נשוי. וקי"ל כרב דאמר מוציאה בגט והא דאמרינן אם נשא נשוי אהני ליה שאינו משלם קנס במפותה שאם מפותה היא אהני ליה נשואין למפטריה מקנסא שהמפתה אינו משלם קנס אלא כשאינו כונסה דכתיב (שמות כב) אם מאן ימאן וגו' אבל אם מהור ימהרנה לו לאשה לא יתן כלום ואם תאמר מאי אהני ליה הא צריך למיכתב לה כתובה כיון שנשאה יש לומר דחמשים כסף הוו [מאתים] דינרין היינו חמשים שקלים ושקלים האמורים בתורה סלעים הם דכל שקל האמור בתורה כפול היה וכתובת אנוסה ומפותה אינה אלא מנה דהא בעולה היא ועוד דאותו מנה אינו אלא מנה מדינה דהיינו שמינית שבמנה של תורה דהיינו שנים עשר דינרין ותלי. כך כתב רבינו יונתן ז"ל אבל אונס נותן מיד אפילו הוא כונסה דכתיב (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה וגו' ולו תהיה לאשה: ובאנוסת חבירו ומפותת חבירו קי"ל כרבי אליעזר בן יעקב דהולד חלל דכתיב (שם) כי אם בתולה מעמיו הא בעולה לא יקח ולאו הבא מכלל עשה עשה וכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו דקאי אכולהו אחייבי לאוין ואחייבי עשה והא דכתיב את אלה לא יקח לאו למעוטי חייבי עשה אלא למעוטי נדה כלומר שאם בא כהן (גדול) על אשתו נדה אין הולד חלל: מתני' כהן הדיוט לא ישא וכו'. טעמא משום שאינה יולדת ומתבטל מפריה ורביה והוא הדין שישראל לא ישאנה ולא נקט כהן אלא משום דרבי יהודה דאמר שהיא זונה מקרא דכתיב הזנו ולא יפרוצו כל ביאה שאין בה פריה ורביה ופרילה אינה אלא זנות וכהנים הם דמפקדי אזונה ולא ישראל משום הכי נקט כהן: אלא גיורת וכו'. דביאת עובד כוכבים ועבד פוסלה: ושנבעלה וכו'. כל היכא שנבעלה לפסול לה כגון חלל נתין וממזר בעילת זנות: לא יבטל כו'. שאם אין לו זכר

עין משפט

א מיי' פרק יג מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכה ועשין נו :

ב מיי' פרק יט מהל' איסורי ביאה טור אבן העזר סי' [ו]:

ג מיי' פרק טו מהל' אישות טור אבן העזר סימן א :

ד מיי' פרק יח מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קלב טור אבן העזר סי' ו :

[דף כב ע"ב]

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ולא ישא את הבוגרת לפי שאין כל בתוליה קיימין ואפילו קדשה כשהיא קטנה ובגרה תחתיו אסור לכונסה כשהיא בוגרת ואם רצה לכונסה כשהיא קטנה הרשות בידו וכן לא ישא מוכת עץ עבר ונשא בוגרת או מוכת עץ או אנוסת עצמו או מפותת עצמו מותר לקיימה כמבואר בקונטרס הראיות :

ב מיי' וסמ"ג כתבו דיש זונה גם מחייבי לאוין השוים לכל ואינם מיוחדין לכהנים או מאיסורי עשה ובטור סימן ו' כתב אפי' חייבי לאוין דשאר לא עשאה זונה כיון דתפסי בהו קדושין חוץ מהבא על יבמה שעשאה זונה דאיהי נמי לא תפסה בה קדושין לפיכך נעשית זונה בביאת זר :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא(א) מאוניך ר"ל מלשון ראשית אוני. ומיהו בערוך כתוב דר"ל דשמתינן לך עד שתשיר דברי ר"י ולא תהיה מטה אזנך לדבריו נראה דהוא מפרש מאוניך לשון אוזן מלשון הגמרא פסחים גדי שצלאו וכו' אסור לאכול אפילו מראש אזנו : (ב) ברש"י בד"ה ר"א ור"ש מכשירין כו' שני חלולין אחד לה ואחד לזרעה רש"ל בת"ש האריך בזה בגמ' ובסנהד' דף נא ע"א האריך שם יותר ע"ש: (ג) דהרמב"ם כתב פי"א מהלכות ביאה דאסורה משום זונה והקשה הראב"ד וכתב דאינו אלא משום דכתיב בתולה מזרע בית ישראל והכי איתא בקדושין עכ"ל עו"א דהוא מסכים עם הרמב"ם וקושית הראב"ד אינו כלום.וכבר מיישבו המ"מ. גם כאן בגמ' בתוספות דף סא ע"א בד"ה אין זונה אלא גיורת גם כן כוונתם כדעת הרמב"ם ויישוב לקושיית הראב"ד ע"ש וק"ל :

הגהות הב"ח

(א) לפני כהן הדיוט כנ"ל: (ב) נ"ב ס"א שנבעלה : (ג) כאן נ"ל הציון גמ' : (ד) תי' מן האירוסין רשומים לימחק : (ה) נ"ב ר"ל במדין היה פנחס עם שאר ישראל ונאמר עליו המקרא כמו על ישראל :

מלחמת ה'

וכך פרש"י ז"ל ומסתברא נמי דרב עמרם אהאי לישנא בתרא דרבא ס"ל ולפיכך הוצרך לומר שאפי' נאנסה ברשות בעלה דרחמנא אפקה משום טומאה ונמצא שאין עליה לא שם טומאה ולא שם זונה אפילו הכי אסורה לכהונה דלא אמרינן מתוך אבל לפי הלשון ראשון פשיטא דכל באונס נמי זונה היא ולא הותר מכלל אותו השם אלא הבעל כדי שנאמר מתוך שהרי זונה לישראל משרא שריא ליה ובהלכות איתנהו לדרב ששת ורבה אלמא לא פליגן :

זכר ונקבה חייב לישא אשה בת בנים : גמ' בלא אשה. משום הרהור אלא נושא אשה אפי' דלאו בת בנים כגון עקרה או זקנה או איילונית ומיהו אינו מוכר מפני זה ס"ת ולקמן אסקינן דהלכתא כרבי יהושע דאמר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו בת בנים דכל זמן שהוא ראוי להוליד אין לו לבטל משום ולערב אל תנח ידך וסברא דרבוותא ז"ל דהיא מדרבנן דאילו מדאורייתא כל שקיים מצות פריה ורביה נפטר וה"ה נמי במכיר עצמו שאינו ראוי להוליד פטור אלא שנושא אשה שאינה בת בנים מפני החטא כדרב נחמן ומסתברא דכשראוי להוליד מוכר ס"ת משום דרבי יהושע ואע"ג דהוי מצוה מדרבנן דלא אפקינן הכא מס"ת אלא לענין אשה שאינה בת בנים וכן הלכה. הריטב"א ז"ל: וסוגין הכא ובכל דוכתא דמותר לבעול אשה שאינה בת בנים כלל דליכא משום השחתת זרע בכל שהוא דרך פריה ורביה וכדשרי בכל דוכתי נשואי קטנה וזקנה וליכא איסורא באיילונית ושאינה יולדת אלא משום פריה ורביה בלחוד: קיים מצות פריה ורביה. אף על גב דקי"ל [דף כב.] דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי לענין פריה ורביה חשיב ליה והלכה כרבי יוחנן וכן הדין לענין בכורה דבן שנולד לו משנתגייר אינו נוטל פי שנים דלאו ראשית אונו הוא והיינו דוקא לענין נחלה דבכורה הא לאו הכי הא אמר בעלמא דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה וכדאיתא בקדושין (דף יח.) ודעת הגאונים ז"ל [ישראל המומר] דכל שכן שישנו בכלל נחלה ובכורה כמי שקיל דאף על פי שחטא ישראל הוא וה"נ איתא בפ"ק דקדושין (שם) ומיהו אם רצו לקנסו ב"ד ולהפקיע ירושתו מפני תיקון העולם הרשות בידם הריטב"א ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל ולענין הקנאותיו ומחילותיו כמי דינו כישראל גמור ומיהו אם חוקי המלכות הם שיהיו הקנאותיו כעובד כוכבים דינא דמלכותא דינא וכדאמר בפ"ק דגיטין (דף י:) עכ"ל: איתמר. משום דרב אסי. כלומר טעמא דפו"ר משום דרב אסי והאי כיון דנטלו על ידו מנשמות שבאוצר שממו גוף הרי קיים מצותו: בני בנים. כלומר שאם מת ראובן ודינה בחיי יעקב והיה לו לראובן חנוך נפטר יעקב מפריה ורביה דלא חשבינן לראובן [כמאן דליתיה] כיון דנשאר ממנו בן: תיובתא דרב הונא. טעמא דהוה להו בנים הוא דליפטר יעקב מפריה ורביה הא לא הניח הבן לא מיפטר יעקב מפריה ורביה: דכ"ע מיהת. כלומר בין אביי בין רבא תרי מחד והשני מת דלא קיים הזקן פריה ורביה דבעינן מכל חד וחד בן או בת: ולערב. לעת זקנותו: הלכה. והא מילתא דרבנן היא אבל דאורייתא כיון שיש לו זכר ונקבה קיים מצות פריה ורביה: אמר ר' יהושע בן לוי כו' ואינו פוקדה. בעת עונתה דהיינו בעונה של ת"ח נקרא חוטא: שלום אהלך שלמה אהלך אהלו אשתו שנא' (דברים ה) שובו לכם לאהליכם: ופקדת נוך ולא תחטא. הא אם לא תפקוד תחטא: שיוצא לדרך.

תורה אור / נר מצוה

גמ' כהן הדיוט לא ישא את האילונית וכו' מ"ט משום פריה ורביה (א) לא שנא כהן ולא שנא ישראל אלא משום דקא בעי למיתני ר' יהודה אומר אע"פ שיש לו אשה ובנים *לא ישאנה שהיא זונה האמורה בתורה דאזונה כהנים הוא דמיפקדי אבל ישראל לא מיפקדי משום הכי תנא רישא כהן תניא ר' אלעזר אומר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה אמר רב עמרם אין הלכה כר"א: מתני' לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים ב"ש אומרים שני זכרים וב"ה אומרים זכר ונקבה שנאמר °זכר ונקבה בראם: *נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל גירשה מותרת להנשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה עשר שנים ואם הפילה מונה משעה שהפילה: גמ' *אמר רב נחמן אמר שמואל אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים אסור לעמוד בלא אשה שנא' °לא טוב היות האדם לבדו: *איתמר היו לו בנים בגויותו (א) ונתגייר רבי יוחנן אמר קיים פריה ורביה ריש לקיש אמר לא קיים פריה ורביה היו לו בנים בגויותו ונתגייר ר' יוחנן אמר אין לו בכור לנחלה ור"ל אמר יש בכור לנחלה והילכתא כר' יוחנן א"ר אבא הכל מודים בעבד שאין לו חיים שנאמר °שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור איתמר היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים מצות פריה ורביה ור' יוחנן אמר לא קיים מצות פריה ורביה רב הונא אמר קיים מצות פריה ורביה משום דרב אסי דאמר (ב) אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף והא הוה ליה ורבי יוחנן אמר לא קיים מצות פריה ורביה לשבת יצרה בעינן והא ליכא מיתיבי *בני בנים הרי הן כבנים מת אחד מהן או שנמצא סרים לא קיים מצות פריה ורביה תיובתיה דרב הונא °תיובתא: בני בנים הרי הן כבנים סבר אביי למימר הני מילי ברא לברא וברתא לברתא וכ"ש ברא לברתא אבל ברתא לברא לא אמר ליה רבא לשבת יצרה בעינן והא איכא דכולי עלמא מיהא תרי מחד לא וכן הלכה: תני רבי יהושע נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בזקנותו שנאמר °בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך אמר רב מתנה הלכה כדברי ר' יהושע והא מילתא דרבנן היא אבל דאורייתא כיון שיש לו זכר ונקבה קיים מצות פריה ורביה אמר ריב"ל כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאמר °וידעת כי שלום אהלך וגו' ואמר ריב"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנא' וידעת כי שלום אהלך וגו' ואמר רב יוסף לא נצרכה אלא סמוך לווסתה ואף על גב דאמרו רבנן חייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לווסתה וכמה א"ר עונה והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטריד: (ב) תנו רבנן האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו' תנו רבנן האוהב את שכיניו והמקרב את קרוביו והנושא את בת אחותו *והמלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר °אז תקרא וה' יענה: אמר *רב אשה רעה חייב לגרשה שנאמר °גרש לץ ויצא מדון: נשא אשה ושהה עמה עשר שנים וכו' * תנו רבנן נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל ויוציא

רש"י

נה: גמ' ר' יוחנן אומר אין לו בכור לנחלה. כלומר בן בכור שיולד לו משיתגייר אינו נוטל פי שנים: אין לו חיים. אין הבנים מתייחסין אחר אביהן: משום דרב אסי. כלומר טעם דמצות פריה ורביה היינו משום דרב אסי והאי כיון דנפלו על ידו מנשמות שבאוצר שממו גוף הרי קיים את מצותו: תרי מחד. והשני מת בלא בן [לא] קיים הזקן פריה ורביה: ואינו פוקדה. בתשמיש המטה בעת עונתה: כי שלום אהלך. שלימה ביראת שמים אהלך היינו אשתו: בשעה שיוצא לדרך. משום שמתאוה לו באותה שעה ביותר: לא נצרכה אלא סמוך לווסתה. דאמור רבנן חייב אדם לפרוש מאשתו כו' ואפי' הכי כשיוצא לדרך יפקדנה: עונה. אם רגילה לראות בלילה אסורה כל הלילה ואם רגילה לראות ביום אסורה כל היום: ה"מ. דחייב לפוקדה כי אזיל לדבר הרשות: אבל לדבר מצוה לא. משום דטריד במצוה אי נמי מיטריד בתשמיש ובטיל מן המצוה: יותר מגופו. דזילותא דאתתא קשה מגברא: והנושא את בת אחותו. לפי שגעגועי אדם רבים על אחותו יותר מעל אחיו ומתוך כך כמלא מחבב אשתו: אז תקרא וה' יענה. לעיל מיניה כתיב כי תראה ערום וכסיתו היינו מלוה לעני ומבשרך לא תתעלם היינו אוהב שכיניו שהן כקרוביו מקרב קרוביו ונושא בת אחותו בכלל: אינו רשאי לבטל. אלא יגרשנה או ישא

משום שמתאוה לו באותה שעה יותר וחייב הוא להאריך בעיר עד שתספור ספירתה ותטבול ותשמש עמו קודם שיסים לדרך פעמיו: וכמה. ימתין אפילו נזדמנה לו שיירא אמר רבא עונה אחת שהיא או יום או לילה אבל יותר לא: ודוקא לדבר הרשות. כלו' שדעתו לילך לסחורה או לעסוק הוא דאמר שחייב הוא להמתינה עד שתטהר: אבל לדבר מצוה. דהיינו לפדיון שבויים והדומה לו אינו חייב להתעכב אפילו שעה א' דדילמא מטריד כלומר שמא לא ימצא עוד שיירא ויהיה מעוות לא יוכל לתקן ולפי זה עונה סמוך לוסת טבילתה קאמר אבל רש"י פירשה [לענין פרישה וכמה יפרוש סמוך לוסתה] עונה סמוך לווסת ראייתה דאף על גב דחייב אדם לפרוש מאשתו עונה סמוך לווסתה ההיא מדרבנן היא והכא שרו ליה רבנן ופי' עונה אם רגילה לראות ביום אסור כל היום אם רגילה לראות בלילה אסור כל הלילה ולדבר מצוה אינו חייב לפקדה משום דטריד במצוה: יותר מגופו. דזילותא דאתתא קשה מדגברא: והמשיאן וכו'. זהו ופקדת נוך ולא תחטא: את בת אחותו. געגועי אדם רבין על אחותו יותר מאחיו ומתוך כך מחבבה לאשתו. בשעת דחקו. לצורך מזונותיו והא דאמרינן בחגיגה (דף ה.) לרות רבות ורעות זה המלוה סלע לעני בשעת דחקו התם הוא שמלוה לו סלע כדי שימכור לו כליו: אז תקרא. לעיל מיניה כתיב כי תראה ערום וכסיתו היינו דוחק עני ומבשרך לא תתעלם היינו אוהב שכניו שהם כקרוביו ומקרב קרוביו ונושא בת אחותו: מתני' נשא אשה ושהה עמה וכו' אינו רשאי וכו'. אלא או יגרשנה או ישא אחרת עמה ומשמע מן הירושלמי דלא ילדה לאו דוקא ה"ה אם היו לו בנים ומתו מונה לה משעה שמתו ויש שפירשו דכל שיש לה ולד אחד חי אין כופין אותו לגרשה דהא ילדה ומתני' ולא ילדה קתני אלא שיש מפרשים אחרים דהאי ולא ילדה ארישא דמתני' דמצות פריה ורביה אזכר ונקבה קאי א"כ כל שלא ילדה זכר ונקבה אינו רשאי ליבטל ואם מת האחד שילדה אין מונין לה משעה שמת אלא משעה שפסקה מלדת והרשב"א ז"ל כתב שראשון נראה לו עיקר ולכ"ע

שלטי הגבורים

א כתב הטור ואין חילוק בין יש לו בנים לשאין לו אלא לענין מכירת ס"ת שלעולם צריך שישא אשה בת בנים אם יש ספק בידו אפילו יש לו כמה בנים ואם אין ספק בידו לישא אשה בת בנים אלא אם כן ימכור ס"ת אם אין לו בנים ימכור כדי שישא אשה בת בנים אבל אם יש לו בנים לא ימכור אלא ישא אשה שאינה בת בנים ולא יעמוד בלא אשה. וי"א שאפילו אם יש לו בנים ימכור ס"ת כדי שישא אשה בת בנים ואין חילוק אם יש לו בנים לשאין לו בנים אלא לענין נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה שאם אין לו בנים חייב לגרשה כדי לקיים פריה ורביה ואם יש לו בנים אינו חייב לגרשה אם אינה בת בנים וכך היא מסקנת הרא"ש:

לשון ריא"ז

רבינו משה ביאר בפרק טו מהלכות אישות שאף על פי שקיים אדם מצות פריה ורביה הרי הוא מצוה מד"ס שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח וכבר ביארתי בקונטרס הראיות מכח שיטת התלמוד שאין הלכה כן אלא הואיל וקיים אדם פריה ורביה רשאי ליבטל ולישא אשה שאינה בת בנים אבל לעמוד בלא אשה כל עיקר אסור שנאמר לא טוב היות האדם לבדו וכן לא תעמוד אשה בלא איש שלא תחשד כמבואר בתוספתא ומותר אדם למכור ס"ת שלו כדי לישא אשה ואם קיים פריה ורביה ומצא אשה שאינה בת בנים לא ימכור ס"ת לישא אשה בת בנים:

ב צ"ע היכא שנודע לנו שהוליד בן ממזר ונשא אשה והוליד בן בכור אי הוי בכור לנחלה או לאו:

ג ובני בנים הרי הן כבנים ובת בנו שמת הרי היא במקום בנו וכל שכן בן בתו שמתה שהוא במקום בתו ומכל מקום צריך שיוליד הוא תחלה זכר ונקבה ואע"פ שמתו ונשארו להם ב' בנות אחת מזה ואחת מזו קיים פריה ורביה כמבואר בקונטרס הראיות:

ד מיי' לא הזכיר שישיבת חו"ל אינה ממנין י' שנים נראה דפליג אמנם סמג כתב דרש"י ומיי' ורבינו כלהו סוים דשהה עשר שנים אף בחו"ל יוציא וסמג פליג וסבר דלא יוציא וצ"ע מנא ליה לסמג שיהיה דעת רבינו כן. כ' הרא"ש י"א שבחו"ל אין כופין להוציא אחר עשר שנים דתלינן בעונש דירתו בחו"ל כדחזינן באברהם שישיבת חו"ל לא עלתה לו מן המנין ולא מסתבר לעשות להורות כן שיבטל אדם מפריה ורביה בסברא רעועה כזאת דהא חזינן רובא דאיכא שפרים ורבים בחו"ל ומה שלא עלתה לאברהם ישיבת חו"ל לפי שאמר הקב"ה לך לך מארצך ונתעכב ולא הלך לפיכך נענש וה"ה כל כיוצא בזה שיש לתלות הדבר בשום עונש כמו כחולי או שחבושים בבית האסורים תולין בו אבל כשאין שום דבר לתלות בו אין חילוק בין בארץ בין בחו"ל והרמב"ם כתב שכך אנו לומדים מאברהם שאם שהה אדם י' שנים בחו"ל ואחר כך נכנס לארץ אין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין ונותנין לו עשר שנים מעת ביאתו לארץ אולי בזכות הארץ יבנה אבל מי שלא נכנס לארץ ודאי יוציא אחר עשר שנים ומדברי ריא"ז נראה דאין חלוק בין בארץ בין בחוץ לארץ שכתב מי שלא קיים פריה ורביה במנין עשר שנים:

עין משפט

א מיי' פרק טו מהל' אישות סמג עשין מט טור אבן העזר סימן א:
ב סמג לאוין סימן קיא טור אבן העזר סימן כס וטור יו"ד סי' קפה:
ג מיי' פרק ב מהל' איסורי ביאה ופרק טו מהלכות אישות טור אבן העזר סימן קנד:
ד מיי' פרק טו מהל' אישות ופכ"א מהלכות איסורי ביאה סמג עשין מט ולאוין קטו טור אה"ע סי' קנד:

הגהות הגר"א

(א) פי' הרמב"ם עם הבנים וכ"כ הב"י בשו"ע אבן האזר פלוגתא · לא משמע כן לפי' רש"י ז"ל. וכ"ל דר"ל שהיו לו בנים בגיותו שבא על בת ישראל והוליד כשר ולהרמב"ם קשה הלא אין אישות ואפילו נתגיירו דילמא דלא מיניה הם עיין ספ"ק וספי"א א"כ אף על פי שלא נתגיירו ס"ל לר"י אחר שכן נח מצווה על פריה ורביה מקרי קיים וכן משמע בתוס': (ב) עי' בפרק הנשרפין. [דף כד ע"א]

הגהות הב"ח

(א) ולא שנא כנ"ל: (ב) נ"ב רב אסי:

דף סג: ושם א' רבה כו' מצוה לגרשה דף סד.

מלחמת ה'

ועוד א"ר מתנא הלכה כר"י וכו' עד ולא פי' למאי נ"מ: אמר הכותב בכאן לא בא רבינו אלא לפרש האמת ולתרץ השמועות שאילו היה דברי רבי יהושע מן התורה על חנם נחלקו בית שמאי ובית הלל בולדות ועל חנם חלקו ר"י ור"ל לקיש בגר ורב הונא ורבי יוחנן בהיו לו בנים ומתו ואביי ורבא בבני בנים אלא דאורייתא כבית הלל וכך אמירו על מימרא דאמוראי דרבנן זורע לעולם כל מה שאפשר לו לזרוע נפקא מיניה למידע קושטא דמלתא ומיהו לענין דינאמי נפקא מינה דאי דאורייתא היה מכין אותו כענין שאמרו במי שאומרין עשה לולב ואינו עושה סוכה ואינו עושה שהיו מכין אותו עד שתצא נפשו והיו מכמתין ומחרימין ועושין כרדפה אבל משום מצוה דרבנן דלאו תקנתא היא אלא כעין יישוב דרך ארץ אין מחמירין עליו כ"כ ונפקא מינה לדינא דגמרא לזו שאמרו והרוצה שנשא עקרה וזקנה ואין לו אשה ובנים מעיקרא לא שותות ולא נוטלות כתובה יש לו אשה ובנים או שותות או לא נוטלות כתובה וכן מה שהספרים בעל המאור ז"ל בין דאורייתא לרבנן בנשא אשה ושהה עמה עשר שנים שאין מחייבין אותו לגרש בכך כל זה מהלכות רבינו ז"ל יוצא שהרי כתב הא דתניא לפלישי לא תנסב אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה ואם תאמר לרבי יהושע אף למי שיש לו

המאור הגדול

תניא ר"י אומר נשא אשה בילדותו ישא אשת בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו וכו' א"ר מתנא הלכה כרבי יהושע כתב עלה הרי"ף ז"ל והא מילתא דרבנן היא אבל דאורייתא כיון שיש לו זכר ונקבה קיים מצות פריה ורביה ולא פי' למאי נ"מ אי דאורייתא אי דרבנן והשמים מלכתוב מאי דאמרינן עלה בגמרא מתני' דלא כר"י ומה שכתב במשנתנו דלא יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו בנים וכתב

ולכ"ע מיהת אם לא ילדה אלא (כולם) זכרים או נקיבות אע"פ שזכר ונקבה היא המצוה אין כופין אותו להוציא ולאותם שקבלו חרם רבינו גרשום שלא לישא אשה אחרת על אשתו השתא נמי אינו יכול דעת המחבר עד כאן · ופירוש אינו רשאי ליבטל שכופין אותו לגרש משום קיום מצות פריה ורביה כמו שכופין על שאר מצות ואם האשה טוענת שלא תלא וניחא לה שישא אשה אחרת עליה יכול הוא לומר דכל היכא דלאגידא ביה לא יהבי ליה אתתא ומיהו אם מצא אשה אחרת די בזה ואם יש לו בנים מאשה אחרת ואפי' מפנויה כיון שקיים מצות פריה ורביה רשאי הוא ליבטל ואין כופין משום

תורה אור

ויוציא ויתן כתובה שמא לא זכה לבנות ממנה ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר °מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת חו"ל עולה לו מן המנין לפיכך היה הוא א חולה או היא חולה או שניהן (א) חבושין בבית האסורים אין עולה להן מן המנין *אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב לא שנו אלא בדורות הראשונים ששנותיהם מרובות אבל דורות אחרונים ששנותיהן מועטות שתי שנים ומחצה כנגד ג' עיבורין (אמר) רבא אמר רב נחמן שלש שנים כנגד °שלש פקידות דאמר מר בראש השנה נפקדה שרה ורחל וחנה אמר רבא ליתנהו להני כללי מכדי מתניתין מאן תקן רבי והא ביומי(ה) *רבי דאימעוט שני דכתיב °ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו' : גירשה מותרת לינשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה עשר שנים שני אין שלישי לא מתניתין מני רבי היא דאמר בתרי זימני הוי חזקה דתניא *מלה ראשון ומת שני ומת שלישי לא תמול דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול רביעי לא תמול ואסיקנא נשואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרשב"ג נשואין כדאמרן ²מלקיות כדתנן מי שלקה ושנה ב"ד מכניסים אותו לכיפה ומאכילים אותו שעורים עד שכרסו נבקעת ³וסתות דתנן אין האשה *קובעת לה וסת עד שתקבענה שלשה פעמים ואינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה שלשה פעמים שור ⁴המועד דתנן אי זה הוא שור המועד כל שהעידו בו שלשה פעמים ומסתברא דמילה כנשואין דבתרי זימני הויא חזקה ב דספקנפשות הוא וספק נפשות

רש"י

ישא אחרת עמה : מקץ י' שנים . בא על הגר והא דלא נסיב לה בשני קמאי עד שלא בא לארץ כנען כשהיה בפדן ארם ללמדך שישיבת חוצה לארץ אינו עולה לו דשמא משום עון חוצה לארץ הן עקורין : לפיכך . הואיל שאין ישיבת חוצה לארץ מן המנין דתלינן בכל דבר המונע מן ההריון חלה הוא או שחלתה היא כו' : לא שנו . הא דשהה עמה עשר : ג' עיבורים כו' . ט' חדשים כל עיבור ועיבור וימי טומאה וטהרה דאשה מתעברת סמוך לווסתה : שלש פקידות · שהקב"ה פוקד העקרות לשמוע תפלתן בר"ה וגוזר עליהן הריון בר"ה : ליתנהי להני כללי . דקאמר דלדורות של עכשיו שתי שנים ומחצה : מותרת ליכנס לאחר . ולא אמרינן עקרה היא דשמא הראשון לא זכה לבנות ממנה : שלישי לא . משום דהוחזקה עקרה : נישואים . כדאמרן דסתם לן תנא דמתני' כרבי : כונסין אותו לכיפה . אם חזר וחטא בשלישי דמחזקינן ליה כרשיעא מתרי זימני שלקה : קובעת לה וסת · לסמוך עליה להיות דיה שעתה ואם הגיע עת וסתה ולא בדקה את עצמה טמאה דאורח בזמנו בא : ואינה מטהרת מן הוסת. אפי' נעקר שתי פעמים שבדקה בשני וסתות ומצאה טהורה ושינתה ראייתה ליום אחר שתי פעמים אפי' הכי מחזקינן וסתה כשיגיע(ב) אם לא בדקה דאורח בזמנו בא : דספק נפשות

נר מצוה

הא דרבי יהושע דאמר (ב) ולערב אל תנח ידך ותדע דתניא לקמן שאם נשאת לראשון ולשני ולא ילדה לו לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים וכיון דאם יש לו בנים תנשא ותטול כתובתה ודאי אם נשא אין כופין אותו לגרש וסתמא קתני לה ואפילו לרבי יהושע : מותרת ליכנס לאחר . ולא אמרינן עקרה היא שמא ראשון הוא דלא זכה לבנות ממנה : מונה לה משעה שהפילה . וכיון דקתני סתמא אפי' הפילה תוך מ' יום לעבורה דלא הוי אלא כמיא בעלמא מונה לה משעה שהפילה ואם שהתה י' שנים ולא נתעברה יוציא ויתן כתובה או ישא אשה אחרת עליה כדאמרן לעיל ואף על גב שהחרים רבינו גרשון ז"ל בישיבת כמה חכמים שלא ישא אדם אשה על אשתו בכי הא לא תקן רבינו ז"ל וכן כתבו רבני צרפת בתשובת הריטב"א ז"ל : **גמ'** ויוציא ויתן כתובה וכו'. אף על פי דאפשר דאיהי היא דלא זכיא וכיון דאפשר דמינה הוה לן למימר אוקי ממונא בחזקת מריה הא פרקינן בגמ' [דף סד:] דכיון דאיהי לא מפקדא אפריה ורביה לא מענשא (ג) ומסתמא בדידיה תלינן שנענש עד שיהו לה סימני עקרה משום דהוי מקח טעות ואז הוא דלית לה כתובה ופשיטא דכתובה דאמרי' הוא מנה מאתים דכל מה שהביאה מבית אביה שלה הוא לעולם : מקן עשר וכו' . בא על הגר והא דלא נסיב לה בהנך שני קמאי עד שלא בא לארץ כנען שהיו שנים מרובות בפדן ארם ללמדך שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו דשמא עון חוצה לארץ גורם שהם עקורים ולאו למימרא שאין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין לדרים חו"ל דא"כ בטלת כל תורת משנה זו וכל הסוגיא שעליה מבני בבל והא לא אפשר שתהא כולה שמעתא לבני ארץ ישראל ועוד שמצות פריה ורביה חובת הגוף היא שנוהגת בכל מקום אלא אין דברים אלו אמורים אלא באברהם אבינו שהיה עקר ולא זכה ליבנות עד שעלה לארץ שלא נאמר לו ואעשך לגוי גדול אלא בארץ ומייתי לה השתא ללמדנו דזמן הראוי לפקידה בעינן כדדייק סיפא דברייתא לפיכך וכו' לומר דכי היכי דלאברהם לא היה זמן חו"ל ראוי לו כן לאחרים חלה הוא או חלתה היא וכו' עוד כתב ר"י ז"ל שאם עלה שום אדם מחו"ל לא"י שלא יעלה לו מה שדר בחו"ל כלל ואפי' דר כמה שנים כי אולי בזכות הארץ יבנה ממנה ומונה משעת כניסתו לארץ י' שנים כשם שמנה אברהם אבינו וכן נראה מן התוס' הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל . אמר המחבר לעיל [דף סד.] דאמרן שאם שהה עשר שנים ולא ילדה אעפ"כ יש לה כתובה אפי' היו לו נשים וילדו לו בנים ומתו מיירי שעדיין יש לומר שמא לא זכה ליבנות ממנה והיא ראויה לבנים ולהכי נקט תנא האי לישנא דלא זכה וכו' הריטב"א ז"ל עוד כתב ז"ל ונראים הדברים שאם הוא טוען שמכיר בעצמו שאינו ראוי להוליד אין כופים אותו לגרש או לישא אשה משום מצות פריה ורביה דבכל המצות כאילו שאין בו הוכחה שעושה דרך מרד נאמן הוא על עצמו וכן שמע מרבו ז"ל : ורשאי השני שני אין שלישי לא . דהוחזקה עקרה : מלה ראשון ומת . לאחר מילתו וכן קרה בבנה שני שמת לאחר מילתו הרי היא מוחזקת שמתו ב' בניה מחמת מילה ושלישי לא תמול ביום השמיני עד לאחר זמן שיתחזק הולד דאיכא משפחה דרפי דמא וכן הדין בנשואין כדתניא נשאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דברי רבי רשב"ג אומר לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא משמע דנשואין ומילה חד דינא אית להו ואפשר דלהכי מייתי ראיה למתני' דרב היא ממילה ולא מברייתא דנשואין גופייהו לאשמועינן הא דנישואין ומילה חד דינא אית להו וטעמא דנישואין דהויא קטלנית בתרי זמני לרבי ולרשב"ג בתלתא משום דאמרינן מעין גורם או כרב אשי דאמר מזל גורם ואפי' ארס לה או נפל מדיקלא ומית הויא קטלנית בתרי זמני לרבי ופסקו ז"ל כרב אשי דבתרא הוא הילכך מזל גורם ופסקו בגמ' דהלכה כרבי בנשואין ומלקיות וכרשב"ג בוסתות ובשור הנסקל : בנשואין הא דאמרן . דשלישי לא תנשא כתב הריטב"א ז"ל אע"ג דבעי למנסב אתתא קטלנית ולאזוקי בנפשיה לא שבקינן ליה דהא איסורא הוא ובכלל שופך דם האדם והיו מנדין אותו בב"ד עד שיגרש וכן ראינו לרבינו שעשה מעשה ע"כ : ושנה ב"ד מכניסין וכו' . פרש"י ז"ל אם חזר וחטא בשלישית דמחזקינן ליה ברשיעא (ג) תרי זמני שלקה ומכניסין אותו לחפירה אחת ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ עד שיתמעטו בני מעיו ואח"כ מאכילין אותו שעורים עד שכרסו נבקעת ומוקי לה בסנהדרין פ' *) (ד' מיתות) במי שלקה על חייבי כריתות דכיון דגברא בר מיתה הוא מקרבינן ליה מיתתו כיון שהפקיר עצמו לעבירות חמורות כאלו : קובעת לה וסת . ליסמך עליו להיות דיה שעתה ולא מטמאינן לה למפרע מעת לעת (ד) ואם קבעה לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא : ואינה מטהרת מן הוסת . אפילו נעקר פעמים שבדקה בשני וסתות ולא ראתה ושנתה ראייתה ליום אחר ב' פעמים אפ"ה מחזיקין וסתה לכשיגיע ואם לא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא : אי זהו שור וכו' . שמשלם נזק שלם . וטעמא דמילתא דפסקינן בנשואין ומלקיות כרבי ובוסתות ושור המועד כרשב"ג משום דהא מילתא דספיקא היא אי הויא חזקה בתרי זמני או לא הילכך גבי נשואין דסכנתא אזלי' לחומרא וה"ה למילה מהאי טעמא ובמלקיות דאע"ג דספק נפשות להקל מחמרינן הכא מפני יסור הרשעים לבער עושי רשעה מחייבי כריתות אבל וסתות דרבנן ניהו

*) נ"ל פרק הנשרפין דף פא:

(ג) נ"ל מתרי : (ד) נ"ל ועוד דאם:

כופין אותו יוציא ויתן כתובה והיא דתנן דהוזרין אגל גדול למיכפייה היינו שבשביל שמונע ממנה כל ענייני אישות אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין והא דסוף פירקין עובדא דכי
א דקסבר דא"כ יוחנן יוציא ויתן כתובה ומשמע התם דכפינן ליה דהתם לא מימרא הוא אלא כשבא מעשה לפניו זה להם שיוציא משמע שאמר להם לכפותו ומיהו בתוס' תני מקמץ ומצרף נחושת ובורסקי והיינו
תני' כופין כדתנן בפרק המדיר ורש"י פירש בשמעתין שכופין אותו ב"ד להוציא וכ"כ רב אלפסי ז"ל והיכא דשהה עמה י' שנים ולא ילדה ולא קבעי לאפוקה ולמיתב איתתא אחריתי מפקינן לה מיניה בעל כרחיה ואפילו בשוטים
אמרה איסי דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן ליה אלא יוציא ויתן כתובה כדגרסינן בפרק המדיר ותמיהני היאך נכוף כיון דקאמר בירושלמי דאין כופין ושמא סמכו על זה דגרסינן בגמרא דידן בכל הספרים האומר איני זן ואיני
יוציא ויתן כתובה ולא גרסינן כופין אותו ומדפריך עלה שמואל עד שיכפוהו להוציא אלמא שסתם יוציא היינו בכפייה או שמא איכא למימר דהכי פריך שמואל לרב אותה כפייה שאתה אומר שעושין לו כדי שיוציא דהיינו נידוי אותה
עצמה יעשו לו לזון ומה שאנו צריכין לחלוק לפי' רבינו חננאל ז"ל בין עינוי דכל מיני אישות ובין עינוי דתשמיש או מזונות גם זה דוחק דעינוי תשמיש הוא עיקר אישות וגם על מניעת מזונות ראוי שיכפוהו בשוטים דאל"כ תמות
וכיון דפליגי בה רבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים דלא להוי גט מעושה : לשון ריא"ז ב וכן אשה שנתאלמנה ב' פעמים בין מן הנשואין בין מן האירוסין הוחזקה כבר קטלנית ולא תנשא עוד לשלישי כמבואר בקונטרס

המאור הגדול

עלה מימרא דר"נ אמר שמואל אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים אסור לעמוד בלא אשה נראה מדברי ז"ל דאיתא למתני' ואיתא לדרב נחמן ולשנויא דשנינן בגמרא אליבא דידיה אין לו בנים נושא אשה בנים יש לו בנים נושא אשה דלאו בת בנים נ"מ למכור ס"ת ואנו לא כך נראה לנו דהא בהדיא אמרי' א מתניתין דלא כר"י וכיון דאיפסקא הלכתא כר"י ממילא אדחא לה מתני' דלא יבטל וליתא למתני' בריתא אלא אפי' יש לו בנים לא יבטל מפריה ורביה ולכתחלה אינו נושא אשה דלאו בת בנים אע"פ לו כמה בנים ומוכר ס"ת לישא אשה בת בנים ואע"ג דמדרבנן היא אין הפרש בכך בין דאורייתא לדרבנן הכי הוא דאיכא לאיפלוגי בין דאורייתא לדרבנן דאי קיים פריה ורביה דאורייתא ומתה אשתו ונשא אחרת ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה לא אמרינן בהא אינו רשאי ליבטל שלא אמר ר"י אלא במנהג ארץ מדקא נסיב תלמודא בבקר זרע את זרעך אבל לא חייב לגרש בכך א"נ נ"מ בין דאורייתא לרבנן דאמרינן התם מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעבור עליו ג' רגלים ואם אין לו בנים מותר ישא אשה לאלתר מפני ביטול פריה ורביה דשמעת מינה הא קיים פריה ורביה דאורייתא אסור ובכל הני מילי לא פליג ר' יהושע :

מלחמת ה'

לו בנים לכתחלה לא תנשא כיון שיש לו בנים משום לערב אל תנח ידך לא חששו לאוסרה עליו מספק וכן הגאונים ז"ל כתבוה לברייתא זו בחבוריהם אלמא כדברי רבי יהושע אתיא והפרש אחר שהספרים ביניהם לענין אבילות במי שמתה אשתו כבר כתבו רבינו ז"ל בהלכות מסכת משקין והאריך לבאר הדבר ולענין מה שכתב משנתנו דלא יבטל אדם מפריה ורביה וכו' וכתב עלה מימרא דרב נחמן אמר שמואל כל אתא ואתא לתלמודו הוא בא משנתינו לפרש בו דין תורה בפריה ורביה ודרבי יהושע מצוה מדבריהם אלא שבגמרא דקו דמתניתין דלא כרבי יהושע מדקתני לא יבטל מפריה ורביה. אלא א"כ יש לו בנים דמשמע הא יש לו בנים יבטל ואילו כתב רבינו ז"ל מתני' דלא כר' יהושע לא הועיל בו כלום דמכל מקום תרוייהו איתנהו כמו שפירש ולעולם הוא מוכר ספר תורה ואפילו יש לו כמה בנים משום לשבת יצרה והא קא עביד שבת וכן כתבו רב אחא משבחא ובעלי הלכות ז"ל אלא שלא הוזכר זה בגמרא ולא היה רבינו ז"ל חייב לכתבו ומיהו כיון דמצוה דרבנן היא כמנהג דרך ארץ מדקא נסיב לה תלמודא בבקר זרע את זרעך ולא הזכירו בזה איסור אלא ישא אשה מצוה דלכתחלה הוא אין כופין ולא קורין עברייננא למי שאינו רוצה לעסוק בה אבל מאשה לא יבטל לעולם שאסור הוא לעמוד בלא אשה והכתוב אומר לא טוב היות האדם לבדו והיינו דשמואל ואיהו ורב מתנא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ואפילו תימא דאין מצוה זו גדולה מזו אלא תרווייהו דרבנן ולכתחלה אפילו הכי ליכא למיפשט דשמואל פליג אדרב מתנא אלא דשמואל לא נחית לפסקא

דרב מתנא ומשום הכי אמר אע"פ שיש לו כמה בנים ואינו בא לרבות בנים אסור לו לעמוד בלא אשה נפקא מינה לרבי יהושע שאפילו היה עקור או שאינו יורה כהן אסור לו לעמוד בלא אשה דאלו היה שמואל פליג אדרב מתנא אדרבה לברייתא ולדרב מתנא מקמי מתני' ורב נחמן אמר שמואל שאין דבריו של אחד במקום שנים ועוד דסתם מתני' עדיפא מדר' יהושע ואי נמי פלגן אהדדי מדאמר שמואל אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים דאלמא מכיון שיש לו בנים הוא מלזרוע ואין להקשות על רבינו ז"ל למה כתבה שהוא לא בא ללמד על מצות בנים כתבה שכבר פירש אלא לומר שאסור לו לאדם לעמוד בלא אשה אע"פ שאינו חייב כלל בפריה ורביה ולעולם מוכר הוא ספר תורה אפילו לישא אשה דלאו בת בנים ואע"ג דליכא שבת והיא דאמרינן לעיל נפקא מינה למכור ספר תורה אליבא דמתני' אתמר דלית ליה דר' יהושע ולא שרי למכור ספר תורה בין אשה בת בנים לשאינה בת בנים ולפיכך השמיטה רבינו ז"ל :

ועוד

שלטי הגבורים

א פי' הרא"ש לא בחולי שמנעם מלשמש ולהוליד איירי דבהא לא הוה צריך למימר דפשיטא שאין עולין להם מן המנין אלא איירי שהוא או היא חולה ומשמשים מטותיהן וראוים להתעבר אלא שאינן כשאר בני אדם וכן חבושים בבית האסורים ומשמשין מטותיהן בבית האסורים אפילו הכי אין עולין להם מן המנין שאנו תולין להם העון שגרם להם בהיותם חולים או חבושים גם מנעם מלהוליד :

ניהו אזלי' לקולא וכן גבי שור המועד שאין מוציאין ממון מחזקתו אלא בדבר ברור ולפיכך אזלינן לקולא: נכפין. חולין שנופלין מרוב חובל החולי: והוא דאתחזק וכו'. המשפחה בתלת זמני ובלאו הכי אקראי בעלמא הוא. ואף על גב דרבא כרבי ס"ל בתרי זמני שאני הכא דאפילו רבי מודה שאין לחוש במשפחה בפחות מתלתא זמני: ת"ר נשאת לראשון כו' אלא למי שיש לו בנים. דאף על גב דקי"ל כרבי יהושע דאמר [בדף סב:] ולערב אל תנח ידך אין כאן מקח טעות כלל ותטול כתובה כיון שיש לו בנים כדי שיעור פריה ורביה ולכתחלה נמי נשאת לו אבל אין לו בנים לשלישי לא תנשא לו ואם נשאת תצא נר מצוה בלא כתובה ומיהו גיטא בעי' ואע"פ [ד' סד:] שלא הכיר בה דלא דמי לאילונית דבשלא הכיר בה לא צריכה גט אפי' מדרבנן דאילונית מקח טעות גמור הוא אבל זו שאין לה סימנין של עקרות אלא משום חזקה בעלמא קדושין גמורין ניהו דהא אפשר שיהיו לה בנים מרביעי כדאמר הכא ואם הכיר בה אפילו כתובה גבי' דהא ידע ואחיל ופשיטא דלא גרעא מאילונית ובאילונית נמי אם הכיר בה יש לה כתובה: מהו דליתבעה. ראשון ושני כתובתן דקבלה מינייהו דהשתא אגלאי מילתא דמינה הוא ולית לה [כתובה]: מליא אמרה להו השתא הוא דכחשי. אבל כשהייתי עמכם ראויה הייתי לילד ומינייכו הוה משמע מהכא דאפי' לרבי דבתרי זמני הויא חזקה נוטלת כתובתה משני וכן מוכח בירושלמי בפי' וכן משמע בכתובות [דף סה. ע"ש שתבעה מזונות] גבי חומה אחתיה דאביי דיהבי לה כתובה וא"ת לשלישי נמי לימא ליה השתא הוא דכחשי ויתן לה כתובתה יש לומר דשאני שלישי שנשאת לו שלא ברשות חכמים א] (אין מקבלין לפוטרה עד שתאבדה) מה שאין כן בראשון וב' שנשאת להם בהתר ואם לא גבתה כתובתה עדיין משני עד שהוציאה שלישי בלא כתובה אפ"ה גביא כתובתה משני וכן כתבו הרשב"א והרא"ה והריטב"א ז"ל: *[לא] מפקה (ב) מג' כתובתה דהשתא איגלאי מילתא דשלישי הוא שלא זכה ליבנות ממנה וליכא למיחש ולמימר אדעתא דהכי לא גרשה ואדרבה יהיה הגט בטל ובניה מרביעי ממזרים דהא על הספק גרשה ואדעתא דכל מילי גרשה דמשום חזקה בעלמא שעמדה מלדת אין כאן סימן גמור ואולי הוא הוא שלא זכה ליבנות ממנה וכשגרשה סתם אפי' על דעת שאולי תלד גרשה ולפיכך אינו יכול שוב לקלקלה והיינו דלא צריכין לאתנויי ולמימר ליה דע שכל המגרש על דבר זה אינו יכול להחזירה עולמית כדאמרינן [בגיטין דף מה: ודף מו:] גבי המגרש את אשתו משום נדר או משום שם רע או משום אילונית וכן המגרש את אשתו [נדה דף יב:] משום שאין לה וסת דהא בכל הני איכא אומדנא דמוכח דדוקא מגרש לה משום דברים אלו ואלמלא שמתרין ואומרין לו שלא יחזירנה עולמית הוי מצי לקלקלה ולומר אילו ידעתי שלא כן לא הייתי מגרשה אבל הכא שגרשה סתם עם שלא היו סימנין וכדאמרן אינו יכול לקלקלה: השתא הוא דבריאת. שנתרפאת אבל כשהיתה אצל השלישי אינה ראויה לילד ולפיכך תצא שלא בכתובה והו לא מפקא ליה מיניה: הוא אמר מינה. יודע אני שמחמתה הוא שאין לי בנים ולא אתן לה כתובה. המפרשים האחרונים הסכימו לפירוש רבינו אלפסי ז"ל שפירש דהכא עם הראשון ועם השני דתנינן במתני' דאם שהתה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה הוא הנדון קס"ד דכי אמרינן שיש לה כתובה היינו מן הסתם אבל אם הוא בא עליה בטענת ברי דמינה הוא אין לה כתובה מכיון ששהתה

להקל: *אמר רבא לא ישא אדם אשה לא ממשפחת נכפין ולא ממשפחת מצורעים והוא דאיתחזק בתלתא זימני אבל בתרי זימני אקראי בעלמא הוא: *תנו רבנן *נשאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה איבעיא להו נשאת לשלישי ולא היו לו בנים מהו דליתבעוה הנך קמאי מצי' אמרה להו השתא הוא דכחשי ואם נשאת לרביעי לבתר דאפקה שלישי בלא כתובה והיו לה בנים עם רביעי לא מפקא משלישי כלום דאמר לה השתא הוא דבריאת °הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה אמר ר' אמי דברים שבינו לבינה (א) א היא נאמנת מ"ט היא קים לה ביורה כחץ הוא לא קים ליה ביורה כחץ הזינן לגאון דקאמר הא דאמר רב אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת לדברי משנה ראשונה הוא ולא עבדינן בה עובדא דתנן *בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה חדא מינייהו האומרת (א) השמים ביני לבינך והא אידחיא לה דתנן חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה ואנן לא סבירא לן הכי דלא אתא רב אמי לאשמועינן דין משנה ראשונה אלא הא דרב אמי על מתני' דהכא אמירא דתנן נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל ותני עלה יוציא ויתן כתובה וקא מיבעיא לן השתא היכא דשהה עמה עשר שנים ולא ילדה וקא אתי ואמר מינה הוא דלאו בת אולודי היא ולית לה עלאי כתובה דבעינן לאפוקה ולמיסב איתתא אחריתי דבת אולודי היא וקאמרה איהי האי דשהאי גבך

רש"י

הוא. מילה סכנת נפשות: השתא הוא דבריאת. וחזרת להיות בריא מחלייך: הוא אומר מינה. יודע אני שמה שאינה יולדת ממני מחמתה ולא אתן לה כתובה: היא קים לה ביורה כחץ. דכל שכבת זרע שאינו

שלטי הגבורים

הראיות ואם נשאת לשלישי ולא הכיר בה יכול להוציאה בלא כתובה ואם הכיר בה יש לה כתובה כמו שביאר מז"ה בפסקיו:

א שאלה להרא"ש אשה שטוענת שאין הבעל שוכב עם עמה כדי שאבנה ממנו ואינו יכול לבא עליה כדרך כל הארץ כדי שיהיו לה בנים וכשנשאת כדי שיהיו לה בנים נשאת לו ואינו יכול להוליד בשביל מה שכבר אמרה והאריך בתשובה ויוצא מכלל דבריו אע"פ שנראה כאילו טוענת שתי טענות שמתחלה טוענת בשביל שאינה ראויה ליבנו' ממנו ובטענה זו לא היינו כופין אותו להוציא ואחר כך אמרה שאינו יכול לבוא עליה כדרך כל הארץ ובטענה זו כופין אותו להוציא יש לנו לפרש דבריה בענין שלא יסתרו זה את זה שגם בתחלה כוונתה לומר שלא בא עליה כלל וכופים אותו להוציא ויתן כתובה מנה ומאתים ונדוניא שהכניסה לו אבל לא תוספת דאדעתא למשקל ומיפק לא הוסיף לה:

הגהות הב"ח

(א) כ"ב מלתא דקים ליה כצ"ל:

גי' מהר"ס

הגהות חות יאיר

(א) עיין בתוס' שהאריכו בפי' הסוגיא:

נוסחאות כ"י

א] אין מקבלין טענה זו עד שתתגרר:

א מיי' פרק טו מהל' אישות סמג עשין מט טור אבן העזר סימן קנד:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) השמים ביני לבינך פי' גלוי לשמים שאינך יורה כחץ ור"ח מפרש דיעשו שעודה ויתפייסו ע"ש במעתין בגמ': (ב) כל דין זה דאם נשאת לרביעי והיה לה בנים איבעי בגמ' וקמפרש הנ"י מסברת מאי דקמבעי ליה שאהא מפקה מן ג' כתובתה. וכתב משום דהשתא איגלי מילתא למפרע דגם השלישי לא זכה להבנות ממנה ובדידיה תליא מילתא. ולא שהיא עקרה והא ראי' דילדה עם רביעי ולכן קא מבעי ליה דגם משלשה הראשוני' תגבה כתובתה או וכו' ובדפוסים חדשי' מהר"ם הגיה והוסיף [לא] מפקה מג' וצ"ל פשוט דטעות בידו וא"א ליישב דברי הנ"י לשיטתיה ודו"ק:

מלחמת ה'

ועוד הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה וכו' עד שמא לא זכה ליבנות ממנה: אמר הכותב הקשה אדם קשה ...

[illegible]

המאור הגדול

הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל חזינן לגאון דקאמר דמימריה דר' אמי אליבא דמשנה ראשונה היא וכולה כדכתיבנא בהלכות ואנו אין דעתנו נוחה אף במה שפירש בה הרב בהלכותיו משום דקשיא לן עלה למה לה למימרא ליה מינך הוא דלא מולידנא דאינך יורה כחץ אפילו הוא יורה כחץ (הוא) חייב ליתן לה כתובה דהא אמרינן שמא לא זכה ליבנות ממנה ואיהו דמיפקיד מיענש איהי דלא מיפקדא לא מיענשה אלא מסתברא לן שלא בא רבי אמי בזה ללמד בבאין לדון על עסקי כתובה ...

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

עשר שנים ולא ילדה ואינו שתקה כך היה הדין אבל כשהיא טוענת עליו בברי דמיניה הוא אמר רב אמי שהיא נאמנת מאי טעמא איהי קים לה ביורה כחץ שמרגשת בו כשאינו יורה כחץ וכל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינה מזרעת ולפיכך אפי' נאמין אליו שהיא אינה ראויה לילד כיון שגם הוא אינו ראוי להוליד אין כאן מקח טעות ולא כל כמיניה להפסידה כתובתה וא"ת ואמאי א) [לא] ניחוש דלמא איהי משקרא כיון דאיהי קים לה ביורה כחץ והוא לא קים ליה והכי אמרינן שלהי נדרים דכיון דאיהו [דף צא. ע"ש] בביאה ידע ביורה כחץ לא ידע משקרא כבר תירץ רבינו אלפס ז"ל דהתם איהי

נר מצוה | תורה אור | רש"י

גבך עשר שנים ולא אולידנא מינך הוא (א) דאינך יורה כחץ הילכך אי בעית לאפוקי הב לי כתובתי מאי וקאמר רב אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת א דאיהי קים לה ביורה כחץ הילכך לא מצי לאפוקה אלא עד דיהיב לה כתובתה וליכא למיחש בכי הא מילתא שמא עיניה נתנה באחר דהא אנן מפקינן לה על כרחה אבל משנה הראשונה לאו על הדין עיקר אמירא אלא במי שלא שהתה עם בעלה עשר שנים היא וקא אתיא איהי למיתבעיא לאפוקה ולמיתן לה כתובתה ואיהו לא בעי לאפוקה כלל למשנה ראשונה יוצאה ונוטלת כתובתה ולמשנה אחרונה דחיישינן שמא עיניה נתנה באחר יעשו דרך ב בקשה אבל האי דרב אמי טעמא אחרינא הוא כדפרשינן ועבדינן בה עובדא דהלכתא היא והיכא דשהה עמה עשר שנים ולא ילדה ולא קא בעי לאפוקה ולמיסב איתתא אחריתי היו מפקינן לה מיניה בעל כרחיה ואפילו בשוטין ג ואפילו אמרה איהי דאירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה אלא יוציא ויתן כתובה כדגרסינן בפרק המדיר (ב) : *אמר איזיל אינסיב איתתא אבדוק נפשאי אמר רב אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה ורבא אמר (ג) נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר ליה למיקם בסיפוקייהו נג
ד וקיימא לן כרבא : *הוא אמר אפילת בגו עשר שנין והיא אמרה לא אפילי אמר רב אמי אף בזו נאמנת היא דאם איתא דאפילה לא מחזקא נפשה בעקרתא תנו רבנן הפילה וחזרה והפילה וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים הוא אומר אפילית תרי ה והיא אמרה תלתא אמר רבי יצחק בן אלעזר עובדא הוה בי מדרשא ואמרו היא נאמנת דאם איתא דלא אפילה אחזוקי נפשה בניפלי לא מחזקא. ובהני כולהו יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות ממנה : °מתני' האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקא אומר על שניהם הוא אומר °ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו : גמ' טעמייהו דרבנן מהכא °ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבש ואין האשה דרכה לכבש רב יוסף אמר מהכא °אני אל שדי פרה ורבה ולא קאמר ליה פרו ורבו ולית הלכתא כר' יוחנן בן ברוקא ההיא איתתא דאתאי לקמיה דרב נחמן אמר לה לא מיפקדת ו אפריה ורביה אמרה ליה לא בעיא הך איתתא חוטרא לידא ומרא לקבורה אמר כל כי הא ודאי כייפינן ויוציא ויתן כתובה וכן הלכתא ז יש מי שאומר שכתובה זו דמחייבינן לבעל בתביעת האשה מנה מאתים אבל ח תוספת לא ואע"ג דתנאי כתובה ככתובה נד דמי הכא אומדן דעתא הוא דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למישקל ולמיפק לא אקני לה ואי קשיא לך (ד) הממאנת וחברותיה שאין להן כתובה מנה מאתים *ויש להן תוספת התם בהדיא קתני לה מכדי ידע דקטנה היא דילמא מיחרטא ונפקא אמאי כתב לה אלא (ה) רצה לזלזל בנכסיו וכן בחברותיה שעומדות לצאת הוא הדין והוא הראיה וכשם שמצינו שיש תוספת בלא כתובה כך יש כתובה בלא תוספת כגון זו והמחייב בהו כתובה ותוספת צריך ראיה ברורה דמכללא לא מפקינן ממונא אמר רבי אלעא משום רבי יהודה בר' שמעון ט מותר נה לשנות בדברי שלום שנאמר °כה תאמרו ליוסף וגו' ר' נתן אומר מצוה שנאמר ויאמר

יורה כחץ אינו מוליד: הוא אומר אפילת בגו עשר. כשבאין לכופו להוציא הוא אומר אפילה בתוך עשר ועדיין אין זמן להוציא והיא אומרת לא אפילי ועקרה אני: הוחזקה לנפלים. ויוציא ויתן לה כתובה: אפילה תרי. ולא אוציא: היא נאמנת. וכופין אותו ולא כגון שהיא

אתיא לאגרושי מיניה וחיישינן שמא עיניה נתנה באחר ומעיזה בו כיון דלא קים ליה אבל הכא הרי הוא בא לגרשה ב) ולאכן מפקינן לה מיניה בעל כרחם של שניהם ולית לן למימר בה דמשקרא אלא כיון שטוענת ברי ומדינא אית לה כתובה לאו כל כמיניה להפסידה בטענת שמא וכן פירשו בתוספות ובספר המלות והאחרונים ז"ל ואיכא דבעו לפרש [דאשלישי שאין לו בנים ובא להוציאה בלא כתובה קאי הא דרב אמי] דתנן שהשני רשאי לשהות עמה כמו עשר שנים משמע דשלישי לא וכן מפורש בברייתא דלשלישי לא תנשא ומפקי' לה מיניה בלא כתובה ואתא רב אמי לאשמעינן דהיינו דווקא בשותקת או היא מפסידה אבל היכא דאתיא איהי בטענת ברי יש לה כתובה אף על גב דהוחזקה שני פעמים ואפילו הוא בא עליה בטענה ורבותא אשמעינן הא דהוא אמר מינה ואין זה מחוור בעיני המפרשים ז"ל דכיון שכבר הוחזקה היא לאו כל הימנה להאמינה לגבות כתובתה דאם כן אפסדתא לתקנתא דרבנן ואף על פי דאיהו לא קים ליה ביורה כחץ והוה ליה ברי ושמא אפ"ה שמא דידיה עדיף כיון דאית ליה חזקה דממונא וחזקה דגופא אתרתי כיון ששהתה עם ראשון ושני עשר שנים ולא ילדה וכן מוכח בכתובות (דף יב:) גבי משארסתני נאנסתי דאי לאו משום דמסייעא לה חזקה דגופא או משום מגו לא מהימנא משום ברי דידה וכתב ריא"ף ז"ל דהיכא דשהה עמה י' שנים ולא ילדה ולא בעי לאפוקי ולמיסב אתתא אחריתי מפקינן לה מיניה בעל כרחיה ואפי' אמרה איהי דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה אלא יוציא ויתן כתובה כדגרסינן בפרק המדיר (דף עז:) וכתבו מן המפרשים ז"ל דנכון הוא ברווק שעברו עליו עשרי' שנה ואינו רוצה לישא אשה שב"ד יכפוהו לישא לקיים פריה ורביה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בספר נשים פרק ט"ו כיון שעבר עשרים שנה ולא נשא אשה הרי זה עובר ומבטל מצות עשה וכן משמע בגמרא וא"כ ה"ל כשאר מצות עשה [כתובות דף פו:] שהיו מכין עד שתצא נפשו או עד שיקיים המצוה: אמר איזיל אנסוב איתתא אבדוק נפשאי. כלומר קודם שאפרע לה כתובתה ואראה לכל כי שקר טוענת עלי לומר שאיני יורה כחץ כדאמרן לעיל: אמר רב אמי וכו'. שיכולה לומר לא אמתין אותך שתקח אשה אחרת עלי ואם תרצה לגרשני מיד תתן לי כתובתי ורבא אמר דטענתו טענה משום דיכול לזונה ולא יוציאנה עד שנה או שנתים לראות אם תתעבר אשתו השניה ואם תתעבר יוציאנה בלא כתובה והלכתא כרבא נמצא כחו של בעל גדול בזה מכחה שהוא יכול לומר אבדוק נפשאי ואשא אשה אחרת אבל היא אינה יכולה לומר שיבדוק נפשו וישא אשה אחרת ולא יגרשנה משום דמלי הוא למימר דלא יהבי ליה אתתא כל היכא דאגידה ביה אחריתי ואפי' באה לפוטרו מחיוב עונה ושאר דברים וכל שכן אם אינה פוטרתו וכבר פירשנו כי בכיוצא בזה שישא אשה אחרת מפני מצות פריה ורביה כיון שהיא גרמה לו לא החרים)רבינו גרשון ז"ל (על אשתו) ולא אזלינן בהא נמי בתר מנהגא עד כאן. הריטב"א ז"ל: הוא אמר אפילת. ה"ג מיירי כשכופין ב"ד להוציאה והיא אינה תובעת להתגרש ולפיכך לית לן למימר עיניה נתנה באחר אלא שמודה לבית דין על האמת וכשהוא טוען לבית דין אין לו להוציאה כיון שהפילה יש לו למנות משעה שהפילה והיא אומרת שלא הפילה וחייב להוציאה וליתן כתובה: אף בזו נאמנת. וא"ת ויהא נאמן הוא במגו דאי בעי אמר נתקררתי ואיני ראוי להוליד שהוא נאמן כדפרשינן לעיל וי"ל דהכא כיון שכבר הוליד אלא שהפילה ריע טענתיה לבטולי הך חזקה גדולה דלא מחזקת נפשה בעקרתא: הוחזקה לנפלים. ויוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות ממנה: הוא אומר עדיין לא הפילה אלא תרי. ואין להוציאה עד ג' פעמים דאפי' אליבא דמ"ד בתרי זימני הוי חזקה הכא מודה דלא הוי חזקה עד תלת זימני כיון שנשאת בהיתר והיא יולדת דהרבה נשים מפילות בתחלת עבוריהן: והיא אומרת לא כי שלשה הפלתי. כיון שהיא אינה תובעת להתגרש נאמנת דהא לית לן למימר עיניה נתנה באחר דב"ד הם שמבקשין להוציאה וא"כ איך היתה מחזקת עצמה במפלת נפלים או לאו דקושטא קאמרה הילכך כופין אותו להוציא אפי' שלא ששהתה עמו עשר שנים דכיון שהוחזקה בנפלים מה לנו לשהותה עוד הא לא זכה ליבנות ממנה: מתני' אבל לא האשה. מפרש בגמרא טעמייהו דרבנן דכתיב בקרא של פרו ורבו וכבשוה ואיש הוא שדרכו לכבש אבל אין דרכה של אשה לכבש הילכך לאנשים היתה הצואה של פרו ורבו ונפקא מינה שכל היכא שיש לאיש בנים מאשה אחרת אין בית דין כופין אותו להוציאה ואפי' רוצה היא לצאת לא יתן לה כתובתה דהא מורדת היא אלא אם כן באה מחמת טענה שאומרת בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה כדאסיקנן בגמרא כלומר צריכה אני לבנים שיסמכוני בזקנותי ויפרנסוני ויקברוני בכהאי גוונא כייפינן ליה להוציאה וליתן כתובתה משלם וכתב ז"ל דוקא שאין לה שום ולד ואפילו חד הא אית לה אפילו בת לא כייפינן ליה (א) והכי הלכתא ולא כר' יוחנן בן ברוקה: גמ' דאתי'. לאחר ששהתה י' שנים עם בעלה ולא היו לה בנים באת לפני רב נחמן שיכוף בעלה שיגרשנה ויתן לה כתובתה: אמר לה שכיון שאינה מצווה אפריה ורביה אינה יכולה לכופו שיתן לה גט ואם תרצה תצא שלא בכתובה: חוטרא לידא. פרשינן במתני': ויתן כתובתה. כתב הרי"ף ז"ל יש מי שאומר שכתובה זו וכו' כמ"ש בהלכות: כה תאמרו אביך צוה וגו'. ויעקב לא צוה אבל הם

א) מהר"ם [וכ"ה הכ"ת]: ב) בד"ק הגי' אלא אנן: ג) בד"ק ובד"ס הגי' בכ"מ רבינו שמשון :

א כתב מיי' היה לו להחרים על מי שטוענת דבר שאינה יודעת בודאי :

לשון ריא"ז

היתה טוענת היא שאינו יורה כחץ ולפיכך אינה מקבלת ממנו הריון ורוצה היא לצאת ממנו אפילו בתוך עשר שנים והוא אומר מחמת לקיון שלה הוא ואינה מקבלת הריון היא נאמנת לפי שהיא מרגשת בבעלה אם הוא יורה כחץ והוא אינו מרגיש בעצמו ונמצאת טענתה טענה ודאית וטענתו טענת ספק ואינו יכול להשביעה בכך לפי שאין נשבעים על טענת ספק. אבל היה לו להחרים על מי שטוענת דבר שאינה יודעת בודאי כמו שכתב ר"ם בפרק ט"ו :

ב כתב מיי' אשה שבאה לב"ד ואומרת בעלי איני יכול לשמש עמי משום דבדרך כל הארץ משום שמוליד או שאינו יורה כחץ יעשו הדיינין פשרה ביניהם ויאמרו לה ראוי לך שתתנהגי עם בעלך עדיין עד שתשהי י' שנים ולא תלדי ואח"כ תתבעי ומגלגלים עמה בדבר ואין כופין אותה לשבת עמו ולא דנין אותה כדין המורדת אלא מאריכין בדבר זה עד שיעשו פשרה ע"כ :

לשון ריא"ז

אע"פ שהאשה נאמנת בטענה זו אין ב"ד כופין את הבעל להוציא אלא מבקשים ממנה שלא תקפיד על כך לפי שאין אשה מצווה על פריה ורביה והוא סוף סוף אינו ראוי להוליד לפי טענתה ואם היא באה מחמת טענה ואומרת שהיא צריכה לבנים שתשען עליה' בזקנות' ויקברו אותה בשעת מיתה שומעין לה וכופין אותו להוציא ויתן לה כתובה אפילו בתוך י' שנים כמו שביאר מז"ה :

ג וכן פרש"י כשנשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה ב"ד היה כופין אותו להוציא ור"ת כתב כל היכא דאמור רבנן יוציא ויתן כתובה אין כופין אותו להוציא אלא אומרים לו כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא אם לא שמפורש בו שכופין אותו להוציא כגון הנושא בעבירה והאומר איני זן ואיני מפרנס וכתב הרא"ש ז"ל וכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים כדי שלא יהיה גט מעושה ומיי' וסמ"ג כתבו כרבינו. כתב הרא"ש וכן היה נכון ברווק שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא אשה שיכפוהו ב"ד לישא לקיים פריה ורביה וכן משמע מהא דאמרו ליה רבנן לרבי אבא בר זבדא נסיב אתתא ואוליד בני ואמר להו אי זכאי הוו לי מקדמיתא וקאמר תלמודא דדחויי הוה מדחי להו אלא מה שלא נשא משום דאיעקר משמע הא אי לאו הכי היה צריך לישא אשה ואי לאו הרי הוא כעובר על דברי תורה והיה כופין אותו :

ד כתב הטור ואם ילדה מאחרת יוציא הראשונה בלא כתובה ואם גם האחרת אומרת שאינו יורה כחץ יוציא מיד ויתן להן כתובה וגם הראשונה רוצה לבדוק עוד בשלישית שומעין לו ואם גם השלישית אומרת שאינו יורה כחץ הוחזק ויוציא כולן ויתן להן כתובה והרמ"ה כתב שבקינן ליה למבדק נפשיה באחריתי ורשאי לשהות עמה י' שנים אם ילדה תנא הראשונה בלא כתובה ואם לאו יוציא שתיהן ויתן כתובה או ישא שלישית והוא דאפשר למיקם בספוקייהו ע"כ . וכאשר כתבתי כן נראה שאם גם השניה אומרת שאינו יורה כחץ שיוציא מיד כיון ששהה עם הראשונה י' שנים או אפילו לא שהה כיון שהוא בא להוציא את הראשונה מדעתו דליכא למיחש שנתנה עיניה באחר יוציא כולן מיד כדין הראשונה ואם מבקשת תוך הי' שיוציא בטענה זו אינה נאמנת אלא לאחר הי' נאמנת וכגון שבאה בטענה כדפרישית לעיל: לשון ריא"ז טען הבעל ואמר אלך ואשא אשה אחרת לבדוק עצמי אם אינו ראוי להוליד שומעין לו והוא שיהיה לו יכולת לזון ולפרנס שתיהן וכבר נהגו ברוב המקומות שלא ישא אדם שתי נשים על פי המנהג ראוי לדון שכל הנושא על דעת המנהג הזה הוא נושא והבא לשנות המנהג ונושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה: ה וכתב הרמב"ם ועם כל זה משביעין שבועת היסת שלא הפילה או שהפילה ג' פעמים שבטענה זו יתחייב ליתן לה כתובה: לשון ריא"ז וכן האשה שהפילה וחזרה והפילה שלשה פעמים הוחזקה לנפלים ואם היתה נשואה למי שלא קיים מצות פריה ורביה כופין אותו שיוציא ויתן לה כתובתה ונראה בעיני שלא תנשא אלא למי שקיים מצות פריה ורביה כמבואר בקונטרס הראיות: ו לשון ריא"ז לפיכך אשה ששהתה אצל בעלה עשר שנים ולא ילדה והיו לו בנים מאשה אחרת אין כופין אותו להוציא ואם היא תובעת ממנו גירושין לפי שהיא צריכה לבנים ושמא תזכה לבנים מאיש אחר תם כדין מורדת הואיל ואינה מצווה על פריה ורביה כמבואר בקונטרס הראיות: ז כתב הרא"ש ולא חיישינן שמא עיניה נתנה באחר דמיירי ששהתה עמו עשר שנים וידענא ביה שהוא עקור לפיכך היה כופין אותו להוציא או נייירי בנים מאשה אחרת והא כיון שבאה מחמת טענה כופין אותו להוציא פי' ר"ת ז"ל הא דאמרינן הכא כופין אותו להוציא וליתן כתובה היינו דוקא מנה ומאתים אבל תוספת לית לה דאדעתא למיפק לא הוסיף לה וכו' ור"ת ז"ל אמר לכל מילי הוה תנאי כתובה ככתובה וממאנת וחברותיה מה שאין להן כתובה משום דאגלאי מלתא שלא היתה אשתו מעולם ותוספת כתובה מתנה בעלמא הוא דיהיב לה ומיהו אשכחת דבר שאין תוספת כתובה ככתובה שאם עתיק כתובה תוספת נאמן היכא דאבדה כתובתה כדמוכח בעובדא דשבתאי בפ"ק דב"מ ובמנה מאתים אמרי' התם דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מיהו י"ל דה"ה נמי תוספת ובהאי עובדא דשבתאי שהתנן עצמו לא הוסיף אלא שבתאי אביו ולא חשוב כשאר תוספת ובהאי עובדא עבדי' כדברי ר"ת ז"ל ורב אלפס ולא מגבינן אלא מנה ומאתים :

עין משפט

א מיי' פרק יד מהל' אישות טור אבן העזר סימן (א) קנד:

ב מיי' פט"ו שם סמג עשין מט טור אבן העזר שם :

ג מיי' פרק יא מהל' גירושין טור אבן העזר סימן קנד :

ד מיי' פרק ג מהל' דעות:

מכילתין דף סה.

דף סה:

[דף כה ע"ב]

בראשית א

שם

שם לה

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) והכי הלכתא ולא כר"י בן ברוקא אעיקרא דמילתא דמשמעתא קאי דהלכה כת"ק דאמר האיש מצווה ולא האשה וק"ל :

הגהות תו"י

(א) נ"ע דלא היתה צריכה רק לשתוק או לומר לאו כל כמינך וכו' משמע דלא הוי הוא נאמן והיא הימנה וכי נגיא הוא נגד תקנת חז"ל שאמרו יוציא ויתן כתובה ועיין בתוס': (ב) עי' שם סוף פרק: (ג) צריך ל"ע דמה זו בדיקה דלמא מ"מ לאו עקרה היא ומאיש אחר תלד שהרי ע"כ ק"ל שתנשא לשני ולכן ג"כ נ"ע לעיל למה לא למימר מיני' וז"ק: (ד) עי' בהרי"ף כתובות סימן שעת: (ה) כה"ג לקמן ברי"ף סי' קלח:

כתב

שיתו מפני השלום : דבר הנשמע . למי שמקבל מלוה דכתיב הוכח תוכיח אפי' מאה פעמים אבל למי שאינו מקבל מלוה (ג) וחובה שלא להוכיחו והקשו ז"ל מהא דאמרינן במסכת ערכין (דף טז:) שחייב להוכיח עד שיכנו או יקללנו . התם ביחיד אבל לרבים לא והא דאמרינן במסכת שבת (דף נה.) לוכחינהו מר להני דבי ריש גלותא ואמר לא מקבלי מינאי ואמרינן אפילו הכי לוכחינהו מר התם הוא שלא הוכיחם כלל אלא שהיה מכיר בהם שלא ישמעו ומשום דאולי ישמעו או משום שלא יהיה להם פתחון פה היה חייב להוכיח לפחות פעם אחת : איך אלך ושמע שאול והרגני . ואף על גב דשלוחי מצוה אינם ניזוקין היכא דשכיחא הזיקא שאני כדאמרינן פ"ק דפסחים (דף ח:) אבל היכא דלא שכיח הזיקא אין לחוש לשום נזק דשלוחי מצוה אינם ניזוקין :

נר מצוה

תורה אור

ש"א ט"ז °ויאמר שמואל איך אלך וגו' ויאמר עגלת בקר תקח בידך ואמר רבי אלעא משום ר' יהודה ברבי שמעון כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על האדם שלא לומר דבר שאינו נשמע רבי אבא אומר חובה שנאמר °אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך : משלי ט

סליק פירקא

*אלמנה לכ"ג גרושה [וחלוצה] לכהן הדיוט הכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה עבדי צאן ברזל יאכלו ואלו הן עבדי מלוג אם מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה אע"פ שהוא חייב במזונותן לא יאכלו בתרומה ואלו הן עבדי צאן ברזל אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל וחייב באחריותן הרי אלו יאכלו בתרומה : גמ' איתמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כליי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עם מי °רב יהודה אמר *הדין עמה רבי אמי אמר הדין עמו רב יהודה אמר הדין עמה משום שבח בית אביה דידה הוו רבי אמי אמר הדין עמו דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ברשותיה קיימי וכדידיה דאמו תניא כוותיה דרב יהודה ותניא כוותיה דרבי אמי תניא כוותיה דרבי אמי עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה תניא כוותיה דרב יהודה המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפילו הכנים לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהן לפרנסה זה היה מעשה לפני (א) רבן גמליאל ואמר הבעל מוציא א מיד הלקוחות אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה ודייקי רבוואתא מדקתני במתניתין בעבדי צאן ברזל (ג) אם מתו מתו לו ולא קתני אם פחתו פחתו לו דוקא כעין מתו ממש דלא משמשי מעין מלאכתן כלל דכמאן דליתנהו דאמי הוא דחייב באחריותן ומשלם דמים אבל אי איתנהו אף על גב דבלו טובא ופחתו אי משמשי מעין מלאכתן נוטלתן האשה ואינו משלם דמים (א) שדין עבדי צאן ברזל ודין נכסי צאן ברזל אחד הוא כדין אלו כך דין אלו ואנן לא חזינן להאי

רש"י

תובעת גירושין אלא שעלינו לכופה לקיים פריה ורביה : דבר הנשמע . שנאמר הוכח תוכיח :

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה לכ"ג : עבדי מלוג . כשם לאשה נכסים שאינה מכנסת לבעלה בשומת נדונייתא קרוי נכסי מלוג והבעל אוכל פירות והקרן קיים ומה ששמין בכתובה וכותבין ודא נדוניא דהנעלת ליה קרוי נכסי צאן ברזל שהן באחריותו ואם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו ועבדי מלוג לא יאכלו לפי שהן שלה והיא חללה : גמ' המכנסת שום לבעלה . נכסי צאן ברזל שהיא שמה בכתובתה והיו בהם כלים ודבר מסויים וכשגירשה או מת והיא באה לגבות כתובתה : היא אומרת כליי אני נוטלת והוא אומר (ב) דמים אני נותן . לך כמו שקבלתים עלי בשומא כי מאז היו באחריותי ושלי הם : הדין עמה . ותטול כליה : בשן ועין לאיש . אם סימא הבעל את עינו : אבל לא לאשה . אם היא סימא את עינו או הפילה את שינו דלאו דידה נינהו : לא ימכור . שאם יגרשנה תטול כליה : מכרו שניהן . או זה (א) או זה : לפרנסה . אורחא דמילתא נקט שאין אדם מוכר כלי תשמישו אלא למזונות : הבעל מוציא . לא מיבעיא אם מוכר הוא בלא דעתה ומת או גירשה שהיא מוציאה מן הלקוחות אלא אפילו מתה היא הוא מוציא מן הלקוחות שאין מכירתו מכירה כל זמן שהיא קיימת : קנייס

נמוקי יוסף

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה לכהן גדול . [עבדי מלוג] מה שאשה מכנסת לבעלה ושמה לו לקבלם עליו באחריות כתובה כמו שכותבין ודין נדוניא דהנעלת ליה והוא מוסיף כנגדו וכותב סך הכל קבל פלוני עליו כך וכך בכתובה קרי צאן ברזל ויש שמכנסת הרבה ואינה כותבתן כולן בכתובתה ומשיירת לעצמה הן נכסי מלוג והבעל אוכל פירות והקרן קיים לה ואם מתו או פחתו פחתו לה . לשון צאן ברזל . קרן קיים שאינו פוחת ונפסד שאפי' מתו כולן אחריותו עליו לשלם לה כשימות או יגרשנה : עבדי מלוג לא יאכלו . לפי שהן שלה והיא חללה וכשם שהיא אינה אוכלת אף הם אינם אוכלים : עבדי צאן ברזל יאכלו . לפי שהם נחשבים שלו שהרי הם אם מתו מתו לו הילכך כי היכי שהוא אוכל אף על פי שהוא מחלל זרע האשה בביאתו הוא אינו מחולל דכתיב (ויקרא כא) ולא יחלל זרעו בעמיו זרעו מתחלל אבל הוא אינו מתחלל עבדיו נמי יאכלו ומנכסי צאן ברזל עבדיו הם כיון שהוא חייב באחריותן כדאמרן : גמ' המכנסת שום . נכסי צאן ברזל שמה לו בכתובתה והיו בהם כלים ודבר המסויים וכשגרשה ובאה לגבות כתובתה היא אומרת כליי אני נוטלת בשווייהן וכו' : דמים אני נותן . כמו שקבלתים עלי בשומא ומאז הם באחריותי ושלי הם : הדין [עמה] . ותטול כליה : משום שבח בית אביה שיאהבנה בעל שני ויהיה לכבוד ולתפארת לאביה שנתנה לו כלים חשובים כאלה : דאמר מר אם מתו וכו' : מתני' בעבדי צאן ברזל : ומדקתני אם מתו מתו לו ולא קתני אם פחתו פחתו לו דוקא כעין מתו ממש דלא משמשי מעין מלאכתן כלל דכמאן דליתנהו הוא דמחייב באחריותן ומשלם דמים אבל אי איתנהו אף על גב דבלו טובא ופחתו אי משמשי מעין מלאכתן נוטלתן האשה ואינו משלם דמים שדין עבדי צאן ברזל ודין נכסי צאן ברזל אחד הוא כדין אלו כך דין אלו הך דיוקא כתב ריא"ף ז"ל בשם רבוותא ז"ל והוא ז"ל כתב ואנן לא חזינן להך דיוקא דהא מקשינן בגמרא למאן דאמר כל היכא דמחייב באחריותן אכלי בתרומה מהא דתנן כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה וקא [מפרקינן] ותסברא נהי דמחייב באונסיה ובגניבה ואבידה בכחשה וביתרות דמים מי מחייב מדקא מפרקינן הכי גבי שכירות פרה מכלל דלגבי צאן ברזל מיחייב ואפילו בכחשה וביתרות דמים ולהכי אכלי בתרומה ושמעת מיניה דליתא להאי דוקיא דדייקי קמאי ז"ל אלא מיהו אע"פ דדינא דגמרא הכי לא מחייבינן ליה לבעל השתא בכחישה וביתרות דמים דכיון דלא נהגו עלמא הכי כל מאן דמקבל לנכסי צאן ברזל וכתיב להו עליה אדעתא דמנהגא הוא דמקבל להו עליה הילכך לא מחייב אלא לפום מנהגא והאי מכרו שניהם לפרנסה דאמר רשב"ג הבעל מוציא מיד הלקוחות לא איפשוט שפיר דנעביד בה מעשה עכ"ל ופירושא דמילתא דלא משמשי (ב) מעין מלאכתן והכי נראה מפשט התוספתא הכניסה לו עבדים הכניסתן בדמים נוטלתן בדמים ילדים נוטלתן נערים נערים נוטלתן זקנים הרי משמע פשטא דאף על גב דפחתו דזקנים הם הואיל שמשמשין מעין מלאכתן הראשונה נוטלתן :

דהא

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש משמע מתוך לשון רש"י ז"ל שכל זמן שהאשה קיימת אין הבעל יכול להוציא ולבטל מה שמכר אבל כשמתה או יורש כחה וכמו שהיתה היא יכולה לבטל המקח ולהוציא מן הלקוחות בכל עת שתרצה כך הוא יכול לעשות עתה ותימה הוא לומר דכל זמן שהאשה שותקת יהא המקח קיים וכשתמאן יתבטל המקח אם המקח נתקיים שעה אחת למה תבטלהו האשה בחנם קודם שהגיע זמנה לגבות או יתקנו חכמים שיתבטל המקח מיד או יהא קיים עד שעת טריפה ועוד קשה דאפי' יכולה האשה להוציא מחיים נראה שאין הבעל יכול להוציא לאחר מיתתה ולא אמרי' במקום אשתו קאי מידי דהוה אההיא עובדא דכתובות פרק מי שהיה נשוי הוה גברא דזבין לכתובתה דאימיה בטובת הנאה ואמר ליה אי אתיא אימא וקא מערער' לא מפצינא לך שכיבה אימא ולא ערער' אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אמיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קביל עלויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עלויה ונראה לפרש הבעל מוציא מיד הלקוחות לאלתר דתקון רבנן שלא יתקיים המקח בדבר זה כלל שלא תהא האשה צריכה לטרוח ולהוציא מן הלקוחות לאחר מיתת בעלה ולא דמו לנכסי בעלה שהוא מוכר והמקח קיים עד שתטרוף כתובתה מהסדהתם לא חשו חכמים על טורח האשה שמא יפרע לה כתובתה ולא תצטרך לטרוף אבל בנכסי' הללו שאפילו אם ימצא לבעל נכסים הרבה יכולה לומר איני רוצה אלא אלו חשו חכמים לטורח האשה ובטלו המקח לאלתר וכן פירש ר"ג ז"ל מכרו שניהם או זה או זה דאם מכר הבעל עצמו האשה מוציאה ואם מכרה האשה הבעל מוציא . עוד כתב הרא"ש ויראה לי דדוקא בקרקע הוא דאמרי' מכר הבעל קיים עד שעת טריפה שהארץ לעולם עומדת ואין לאשה הפסד אלא טורח שצריכה לחזור על בתי דינין ולטרוף אבל המכנסת נדונייא במטלטלין של כסף זהב ובגדים אין הבעל יכול

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) כתב כן לאפוקי מיש מפרשים שהביא הנמו"י דאיירי במכרו שניהם ממש וכגון שלקה מן האיש ואח"כ מן האשה וכו' וק"ל : (ב) כנ"י ופירושו דמיתה דלא משמש מעין מלאכתן ר"ל דדוקיא דרבוותא משמע להדיא דפירושו דמיתה דקתני במתני' היינו דלא משמש מעין מלאכתן וע"ז מסיק הנ"י דהכי נראה מפשט התוספ' דקתני הכניסה לו עבדים הכניסתו בדמים מחלקין בדמים ילדים שילדו נערים נוטלתן זקנים וכו' וכן מצאתי מוגה ר"ל הכניסה בדמים שמה אותן לו בדמים אזי היא נוטלתן אח"כ בדמיה כשבאה לגבות אך דמ"מ נוטלת כמו שמן כן מפ' לה הנ"י לדעת הרבוותא שהביא הרי"ף או לפי זה דקי"ל כפי' הרי"ף דבעל משלם הפחת נצטרך לפרש פי' אחר בתוספות וכמ"ש הנ"י בסוף העמוד וע"ש . ואם לא נגיה דמיתה במקום דמילתא אזי נמחק הו"ו של והכי נראה וכו' וה"פ ופירוש דמילתא של דברי הרי"ף הכי הוא ומה דקאמר שלא משמש מעין מלאכתן הכי נראה וכו' ואח"כ מסיק לפרש דברי הרי"ף האחרים :

עין משפט

א מיי' פרק ס מהל' תרומו':

ב מיי' פרק כב מהל' אישות טור אבן העזר סימן עז וסימן פח :

הגהות הב"ח

(א) רשב"ג כצ"ל: (ב) בד"ה איתא כאן תי' וה"ס בנכסי צאן ברזל והכ"ח הגי' שאנו תי' צ"ל אחר תי' ואינו משלם דמים וכצ"ל ואינו משלם דמים וה"ס בנכסי צאן ברזל שדין עבדי וכו': (ג) מצוה בה שלא כצ"ל :

הגהות חו"י

(א גמגום קא חזינא בזה דתלי תניא בדלא תניא : (ב) לא מיירי ביוקרא וזולא דבאייקר הכלי משום כדשוה עכשיו וכזיל ג"כ לפ רי"ף כבסמוך :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור מכרו שניהם לפרנסה פי' כגון שלקח מן האיש כו' ואע"פ שכתב הרי"ף ז"ל לא אפשיטא דנעביד בה מעשה אנן כתבינן מאי דחזינן לפום סוגיא דגמרא : אמר הכותב רבינו ז"ל הוא הפותח והמסגר סוגר ואין פותח ופתח ואין סוגר דהך מימרא דרשב"ג דאמר הבעל מוציא מה שמכר הוא עצמו דאלמא אין כאן מכר כלל אלא בטל הוא מעיקרו ודאי לית ליה פתרי למיפסק [בה] הלכתא דמכירת הבעל בשום שהכנים לה מביתו למה תבטל בשלמא בשום שהכניסה לו מבית אביה אע"פ שאחריותו עליו כיון שהדין עמה לומר כלי אני נוטלת הדין עמה לבטל מכירתו מעכשיו משום שמא תכסיף והטעם משום שבח בית אביה אבל שום שהכנים לה דהיינו שדה או מטלטלין שכתב לה אפותיקי לאחריות נדוניתה למה מכרה בעל והלא אמרו גובה משאר נכסים ואם תאמר כשכתבן לה אפותיקי מפורש כלומר לא יהא לך פרעון לנדוניתך אלא מזו הא לא משמע הכי אלא דומיא דמכנסת שום קתני כשם שהמכנסת שום שאחריותו עליו לא ימכור כך המכנים שום אפילו היה אחריותו עליו לא ימכור ועוד שאפילו באפותיקי מפורש המכר קיים עד שתבא לגבות כתובתה ממנו דכיון שהוא יכול לסלקו בדמים הרי דינו כזה שוה לאפותיקי סתם ולא מצינו לדברי חכמים שיפה כחה של אשה מפני שאין דרכה לחזור על בתי דינין אלא בנכסיה אבל לא בנכסי בעלה ואילו עשה שדהו אפותיקי מפורש לבעל חוב המכר קיים עד שיבא לגבות חובו ואין חוששין שמא תכסיף כענין ששנינו מכר האב מכורין עד שימות ובודאי שנחלקו בירושלמי במס' שביעית בכך המשעבד שדה לאשתו והלך ונמכרה אם רצתה לגבות ממנו ומשאר נכסים גובה רבי אילא סורי ר' אליעזר כהן תניא המשעבד וכו' מתניתא בשאמר לה יהא לך פרעון מזה אבל אם אמר לה לא יהא לך פרעון אלא מזו אינו גובה אלא ממנה המשעבד שדה לחבירו והלך ומכרה רבי אחא אומר מכורה לשעה ר' יוסי אומר אינה מכורה לשעה אילימ' דר' יוסי מן הדא שור מלוי להבריא שדה אינה מלויה להבריא הגע עצמך שהיתה מכורה לבעל זרוע אמר ר' בון אבוה דרבי מתני' מלויין הן בעלי זרוע ליפול תני הכותב שדהו אפותיקי לכתובה ולב"ח בתוכו מכרה הרי זו מכורה והלוקח יחוש לעצמו מתני' בשאמר יהא לך פרעון מזו מה פליגין בשאמר לא יהא לך פרעון אלא מזו ע"כ גרסת ירושלמית ואנן כיון שאין בידינו הלכות קצובות במחלקתן של בני ארץ ישראל הדין עלינו לומר שהיא מכורה לשעה ועוד דהא חזינן סוגיין בכולא בבא מציעא ובשאר דוכתי בגמרין דריהטא דכולהו משמע בלוקח שדה שהיא אפותיקי מפורש לאחר שמקחו מקח וממכרו ממכר ואינו בטל מיד כרבי אחא ירושלמי מעתה אף במפורש בכתובה המכר קיים לשעה דלרבנן אשה כאיש וא"ת והלא גבי יבמה אמרו בין חלק ואח"כ יבם בין יבם ואח"כ חלק לא עשה ולא כלום והיינו משום שהן אחראין לכתובתה ולא שאר נכסיו שאני התם כיון שמת בעלה כאילו נתנה כתובה לגבות וממנו האח זוכה והרי הן כנכסי צ"ב שלה שאנו מודים בהם שהמקח בטל בהן מיד וכיון שהדין מתגלגל בכל הדברים שהמכר קיים בנכסי הבעל עד שתבא לגבות כתובתה מהם והרי בעל המאור ז"ל מודה בן ואני עתיד לפרש שאין להפריש בין מטלטלין לקרקעות א"כ למה אמרו כאן הבעל מוציא מיד הלקוחות והמכר בטל מיד אלא הדברים מוכיחים שחלוקים עליו חביריו על רשב"ג והוא הוא דאזיל לטעמיה דאמר לאשה בכתובתה אינה גובה משאר נכסים כדתניא בפרק השולח וכיון שיפה כחה בכך אף מיד המקח בטל בו כדאמר

המאור הגדול

מכרו שניהם לפרנסה פי' כגון שלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה אע"פ שמכרו לצורך פרנסת עצמן אפ"ה הבעל מוציא מיד הלקוחות וכ"ש האשה כמעשה שהיה לפני רבן שמעון בן גמליאל וקיימא לן כוותיה חדא דלא פליגי רבנן עליה ועוד מעשה רב ואע"פ שכתב הרי"ף ז"ל לא איפשיט דנעביד בה מעשה אנן כתבינן מאי דחזינן לפום סוגיא דגמרא ורבן שמעון בן גמליאל אזיל לטעמיה שמחמיר במכירת נכסי האשה ובמה שהוא משועבד לה כדאשכחן בעושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה דאמרינן אינה גובה משאר נכסים וכו' כדאיתא בגיטין בפרק השולח ובכל אפותיקי נשנית אותה ברייתא בין באפותיקי סתם בין במפורש שאמר לו לא יהא לך פרעון אלא מזה וכשמכרה לאחר כמו שפירשו בירושלמי העושה שדהו אפותיקי לבע"ח ולכתובת אשה ומכרה לאחר מכירה מכירה והלוקח יחוש לעצמו פי' כלומר יחוש שיניח להם נכסי בני חורין שיגבו מהם כדי שיהא יכול לומר להם הנחתי לך מקום לגבות ממנו ורשב"ג פליג באשה בכתובתה דלא מצי אמר לה הנחתי לך מקום לגבות ממנו והתם לא קי"ל כוותיה אלא כרבנן דאמרי גובה משאר נכסים וכך פסק הרי"ף ז"ל ואי קשיא לך מכדי העושה שדהו אפותיקי לאשה לכתובתה היינו שיחד לה בכתובתה והיא אחת מאותן שלש שדות שדינן שוה אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שיחד לה בכתובתה ואחת שהכנים לה שום משלו מאי שנא התם דפליגי רבנן עליה דרשב"ג ומ"ש הכא דלא פליגי דקאמרינן ולא עוד אלא אפילו הבנים

לה

ספר הזכות

אתמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עם מי ר"י אומר הדין עמה ר"א אומר הדין עמו ר"י אמר הדין עמה משום שבח בית אביה דידה הוו ר"א אמר הדין עמו דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ברשותיה קיימי וכדידיה דאמו · תנ"כ דרב יהודה ותניא כוותיה דרב אמי · תניא כוותיה דרב אמי עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה תניא כוותיה דר"י המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפילו הכנים לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהן לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות אמר רבא אמר ר"נ הלכה כר"י ודייקי רבוותא מדקתני במתני' בעבדי צ"ב וה"ה בנכסי צ"ב אם מתו מתו לו ואם פיחתו פיחתו לו דוקא כעין מתו ממש דלא משתמשי מעין מלאכתן כלל דכמאן דליתנהו דמי הוא דחייב באחריותן ומשלם דמים אבל אי איתנהו אע"ג דבלו טובא ופיחתו אם משמשין מעין מלאכתן נוטלתן האשה ואינו משלם דמים שדין עבדי צ"ב ודין נכסי צאן ברזל שוה כדין אלו כך דין אלו ואנן לא חזינן להאי דיוקא דהא קא מקשינן בגמרא למ"ד כל היכא דמחייב באחריותן אכלי בתרומה מהא דתנן כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה והא מפרקי' ותסברא נהי דמחייב באונסים בכחשה ויתרות דמיה מי מחייב מדקא מפרקינן הכי גבי שכירות פרה מכלל דלגבי צ"ב מיחייב ואפילו בכחשה ובנפחת דמיה ולהכי אכלי בתרומה ושמעת מינה דליתא להאי דיוקא דדקו קמאי ז"ל אלא ומיהו אע"ג דדינא דגמרא הכי לא מיחייבינן ליה לבעל השתא בכחשה ובנפחת דמים דכיון

דלא

א מיי' פרק כ' מהלכות אבל טור אבן העזר סימן פח :

נר מצוה

דיוקא דהא מקשינן בגמרא למאן דאמר כל היכא דמיחייב באחריותן אכלי בתרומה מהא דתנן כהן ששכר א פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה בכרשיני תרומה וקא מפרקינן ותיסברא נהי דמחייב באונסיה בכחישה וביתרות דמיה (א) מי מחייב מדקא מפרקי' הכי גבי שכירות פרה מכלל דלגבי צאן ברזל מיחייב אפילו בכחישה (א) וביתרות דמים ולהכי אכלי בתרומה ושמעת מינה דליתא להאי דיוקא דדקו קמאי ז"ל אלא מיהו אע"ג דדינא דגמרא הכי לא מחייבינן ליה לבעל השתא בכחישה וביתרות דמים דכיון דלא נהגי עלמא הכי כל מאן דמקבל לנכסי צאן ברזל וכתב להו עליה (א) אדעתא דמנהגא הוא דמקבל להו עליה הילכך לא מיחייב אלא לפום ב מנהגא והאי מכרו שניהן לפרנסה דקאמר רשב"ג הבעל מוציא ג מיד הלקוחות לא איפשיטא שפיר דנעבד בה מעשה ד ההיא איתתא דעיילא ליה לגברא איצטלא דמילתא בכתובתה שכיב שקלוה יתמי פרסוה אמיתנא אמר

דהא מקשינן בגמרא וכו' גבי סברא דרבי אמי דאמר הדין עמו סייעו ליה ממתניתין דעבדי צאן ברזל דתנן הואיל וחייב באחריותן יאכלו אלמא כדידיה דמו והקשו וכל היכא דמחייב באחריותן אכלי בתרומה והתנן ישראל ששכר פרה מכהן יאכילנה כרשיני תרומה כהן ששכר פרה מישראל אף על פי שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה פירוש והא שוכר חייב באחריותו אם נגנבה או נאבדה וקתני לא יאכילנה: ותסברא נהי דמיחייב באונסיה זו גרסת הרב ז"ל פירוש ואף על גב דשוכר לא מחייב באונסיה אלא או כשומר חנם או כשומר שכר הכא לא נחית לשוכר בלבד אלא אפי' לשואל ולומר דליכא לדמויי דין שומרים לנכסי צאן ברזל דאפי' שואל שהוא הגדול שבשומרים לא מחייב אלא באונסין ולא בכחישה ובפחיתת דמים אלמא דבנכסי צאן ברזל מחייב אפילו בכחישה ובפחיתת דמים וכתב הרשב"א ז"ל דודאי הכא משמע דיתרות דמים לבעל וכדתנן אם הותירו הותירו לו ואמרינן נמי בסמוך [דף סו.] הכניסה לו שני כלים באלף זוז והשביחו ועמדו באלפיים אחת נוטלת משום כתובתה והשני נוטלת דמים ונוטלתו וכיון שכן הדין נותן שיהיה באחריותו לפחיתות דמים וכן כתב הרמב"ם ז"ל פרק כ"ב מספר נשים כשם שאינו משלם הפחת כך אינו נוטל השבח אם הותירו דמיהן לפי מנהג הזה שנוהגין דכל היכא שראוים לעשות בהן מעין מלאכתן אין הבעל משלם הפחת וכל הנושא על מנהג זה קבל עליו אחריות הנדוניא ועוד דלהכי קרי להו צאן ברזל לפי שהם באחריותו לגמרי וכדאיתא פרק איזהו נשך [דף ע:] ואיתא נמי בבכורות [דף טז:] אי דלא קביל עליה אונסא וזולא צאן ברזל קרי להו אלמא ליכא לאו הא שמא עד דמקבל עליה זולא והא דגרס בתוספתא ה"פ אם הכניסתן בשומא של דמים נוטלתן בדמים בין שהשביחו או הכסיפו השביחו והכסיפו לבעל ואם לא הכניסתן בדמים אלא סתם נוטלתן כמו שהם אם השביחו השביחו לה אם הכסיפו הכסיפו לה: יוצאין בשן ועין לאיש. אם סימא הבעל את עינו: אבל לא לאשה. אם סימא היא את עינו או הפילה שינו דלאו דידה נינהו: לא ימכור. שאם יגרשנה תטול כליה: מכרו שניהם לפרנסה וכו' [הבעל מוציא כו']. פרש"י ז"ל לא מבעיא אם מכר הוא בלא דעתה [ומת] או שגרשה שהיא מוציאה מיד הלקוחות אלא אפי' מתה היא הוא מוציא מיד הלקוחות דבשעת מכירה לאו מכירה ודאית היא שמא ימות בחייה ונמצא מכירתו בטלה. והא דכתב הוא ז"ל ומתה היא לאו דוקא אלא לרבותא נקט הכי לומר שאף על פי שנתרוקן כל הזכות לו כיון שבשעת המכר לא היתה מכירה ודאית הרי המכר בטל לשעתו כמוכר דבר שאינו שלו נמצא לפי דבריו שהבעל מבטל לכשירצה והאשה אינה יכולה לבטל אלא עד שתבא לגבות וזה דוחק גדול יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא הוא מבטל מיד מחמת זכותה והיא אינה יכולה לבטל עד שעת גוביינא הרשב"א והריטב"א ז"ל. (רש"י פירש) [ויש שפירשו] מכרו שניהם או זה או זה לפרנסה אורחא דמילתא נקט שאין אדם מוכר כלי תשמישו אלא למזונות ופירשו בשם ר"ג ז"ל [מכר הבעל האשה] מוציאה מיד שבטל המקח ור"ח ז"ל פי' אפילו אם מכר הבעל הוא עצמו מוציא דתקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל ואחרים פירשו שהמקח קיים עד שעת טריפה לענין קרקע אבל במטלטלין שהכניסה לו אינו יכול למכרם ולא ב"ח ליטלם בחובו וי"מ מכרו שניהם ממש כגון שלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה דקתני מקחו בטל וקמ"ל שאע"פ שמכרו לפרנסת עצמן או לפרנסת ביתם יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי וכל אחד מהם יכול להוציא מעתה מהלקוחות הוא לפי שמכר דבר שאינו שלו והיא לפי שהיא כאילו לא מכרה אותו כלל דמשום נחת רוח הבעל הוא שמכרתו והביאו קצת סיוע מדקתני רישא רצה הבעל למכור לא

שלטי הגבורים

לאכרם אע"פ שיש לבעל נכסים כנגד נדונייתא דהיא חפצה יותר בשבח בית אביה דקי"ל כר' יהודה: לשון ריא"ז

א וכן כהן שקבל פרתו של ישראל בשומא הואיל וחייב באחריותה וגם אם פיחתה פיחתה לו ואם הותירה הותירה לו הרי היא כשלו ומאכילה כרשיני תרומה וכן אני אומר בעובד כוכבי' שקבל בהמתו של ישראל בשומא הרי היא כשלו ואין ישראל מצווה על שביתתה כמבואר בקונט' הראיות:

ב כתב הטור אבל בהותירו לא כתב רב אלפס כלל ומיי' הוסיף לומר אף בהותירו שכתב הורו גאוני' נכסי צאן ברזל אע"פ שפחתן על הבעל אם הכלאות קיימין ועושין בהן כעין מלאכתן ראשונה נוטלתן כמו שהן ואם אין ראוים למלאכתן ראשונה הוי כמו שנגנב או שאבד וחייב לשלם דמיהן כמו ששמו אותן בשעת הנישואין ומנהג פשוט הוא וכל שנושא אשה על מנהג זה הוא מקבל עליו אחריות הנדוניא וכמו שאינו מקבל הפחת כך אינו מקבל השבח אם הותירו דמיהם לפי מנהג זה ע"כ:

ג כתב הטור ולא מבעיא נכסי מלוג שהן באחריותה שאינו יכול למכרם אלא אפילו נכסי צאן ברזל שהן באחריותו אם מכרם לבדו מכרו בטל וכ"ש אם מכרה היא לבדה ופירש ר"ח שדין נכסי צאן ברזל כדין נכסי מלוג שאפי' הבעל מבטלו מיד המקח שמכר לבדו וכ"ש שהאשה מבטלתו וכן אם מכרה היא הבעל מבטלו מיד ולדעת רש"י דוקא מכרה האשה מבטלו הבעל מיד אבל אם מכר הבעל הוא אינו יכול לבטלו מיד אלא האשה יכולה לבטלו מיד אם תרצה ואם מתה ולא בטלה אותו או הבעל יורש כחה ויכול לבטלו כמו שהיא היתה מבטלת אותו אם היתה חיה ורבינו פסק שהמכר שמכר הבעל לבדו מנכסי צאן ברזל קיים ואפילו האשה אינה יכולה לבטלו עד שעת טירפא וכן פירש ר"י דבין בשדה שהכניסה לו שום משלה וכתבו אותו בכתובה ובין נכסי צאן ברזל הוי מכר שלו קיים עד שעת טירפא ולזה הסכים הרא"ש וכתב דוקא בקרקע אמרינן שמכר הבעל קיים עד שעת טירפא אבל המכנסת נדוניא לבעלה במטלטלין כסף וזהב ובגדים אין הבעל יכול למכרם אע"פ שהבעל יש לו נכסים כנגד נדוניא וכ"ש שאין הב"ח יכול ליטלו בחובו וכן מה שהחתן פוסק לה אינו יכול למכרם ע"כ. ומיי' כתב מכר מטלטלין של נכסי צאן ברזל אע"פ שאין רשאי מכרו קיים ע"כ מכרו שניהם ביחד או אפילו לקח מהאיש תחלה ואח"כ מהאשה המכר קיים בנכסי מלוג אבל נכסי צ"ב ובשאר כל נכסי הבעל אם לקח מהאשה ואחר כך מהאיש המכר קיים אבל אם לקח מהאיש ואח"כ מהאשה או שמכרו שניהם ביחד המכר בטל מפני שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי :

המאור הגדול

לה שום משלו לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה וכו' ועוד מאי שנא התם דאמר רשב"ג אינה גובה משאר נכסים דמשמע שהמכר קיים עד שעת גביית ומאי שנא הכא דאמר הבעל מוציא מיד הלקוחות והמכר בטל מיד י"ל התם מקרקעי הכא מטלטלי ודבר הלמד מענינו טולה מתני' וגמרא דהכא במטלטלי עסקינן בעבדים ובכלים אע"פ שטעם שבח בית אביה מצינו שהוזכר כמו כן במקרקעי כדתנן נפלו לה זיתים וגפנים וכו' אבל בטל המקח לא אמרו אלא במטלטלי דוקא ומכנסת שום לבעלה ומכנים לה שום במטלטלי עסקינן כדתנן שום במנה וכנגד השום ומפורש בירושלמי מה ראו לומר בשום פחות חומש ובכספים אחד ומחצה אמר רבי יוסי ברבי תנינא שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לבלות את כליה ושמו דעתו של איש שהוא רוצה לישא וליתן בכספים ולעשותו באחד ומחצה א"ר יוסי הדא אמרה שאין אדם רשאי למכור כלי אשתו וזה האמור בירושלמי הוא האמור כאן בגמ' דילן והדבר שוה בין בשום שהכניסה לו[בין שום שהכנים לה] ובכל כלים שבעולם אפילו שוין חמש מאות ואפילו אלף זוז כעין מימריה דרב יהודה בהכניסה לו שני כלים אע"פ שראינו לחכמי הדור שכתבו שאין דנין בכך בכלים יקרים ובעדיי זהב לא נראו לנו דבריהם נקט האי כללא כל הכנסת שום שאמרו לא אמרו אלא במטלטלין ומה שאמרו באותן שלש שדות אחת שהכנים לה שום משלו שכתב אחריות השום על השדה ואם תשאל מאי שנא מטלטלי ממקרקעי כך פירשו טעמו של דבר בירושלמי שהאשה רוצה לבלות כליה ולא שיבלו אותם אחרים וההפסד במטלטלי יותר מצוי כמו שאמרנו לענין אדרכתא דלא כתבינן לה אמטלטלי דלמא שמים ואכיל להו הרי פירשנו דין מטלטלי האשה שהמכר בטל בהן מיד בין בשום שהכניסה לו בין בשום שהכנים לה דין מטלטלי האשה שלא הכניסה שום כדמפרש לקמן ודין מקרקעי האשה שהכניסה לו אם לקח מן האיש בלבד המכר בטל מיד מדאיבעיא להו בעל שמכר קרקע על פירות מהו מכלל דפשיטא להו כשמכר לגופה של קרקע שלא עשה ולא כלום ולא שייך למימר בה רווח ביתא ולהתיר בזוזי דעביד בהו עיסקא שאין זה אלא קטטה בינו לבינה ונקיש ואתי תיגרא אע"פ ששנינו בהכותב נכסיו לבנו לאחר מותו מכר האב מכורין עד שימות דין אשה שאני כדאמרן ובהא אפילו רבנן מודו שאין דרכה של אשה לחזר אחר נכסיה על בתי דינין וא' נכסי מלוג ואחד נכסי צאן ברזל שוין הם בדין בעל שמכר קרקע לגוף או לפירות אע"פ דאמרינן בפ' חזקת הבתים כי אתמר דאמימר היכא דזבין איהו ומת דאתיא איהי ומפקא ה"ה אע"ג דלא מת אלא משום דלא פסיקא ליה דאיכא בעל שמכר קרקע על פירות ובזוזי דעבד בהו עיסקא שהמכר קיים משום הכי [נקט] זבין איהו ומית ואם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה בנכסי מלוג מקחו קיים לעולם ולא מציא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי כדמפרש התם וזו היא ששנינו אין לאיש חזקה בנכסי אשתו הא ראיה יש ובנכסי צאן ברזל כיון שהמקח בטל מאצל האשה הרי הוא כמי שלקח מן האיש בלבד והמקח בטל מיד ואם לקח מן האשה תחלה המקח קיים לעולם בכל נכסים שבעולם ודין מקרקעי הבעל זו היא ששנינו לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל ותוי יודע דהאי מקחו בטל לא קאי אלא אחזר ולקח מן האשה כלומר שאין המקח מידה כלומר וכשתבא לגבות כתובתה גובה מהם ואע"ג דאוקימנא באותן שלש שדות הא אסיקנא התם דלא אתא למעוטי אלא נכסי מלוג אבל שאר נכסים דידיה כל שכן דהויא ליה איבה ויכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ובכתובות רמיא לה אמתני' דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו דשמעת מינה אחד שאר נכסים דידיה ואחד אותם ג' שדות שוין הם בדין נחת רוח ושהמקח קיים כל ימי הבעל ואינו בטל עד שעת אלמנות וגרושין כשתבא לגבות כתובתה וכדאמרינן בכתובות בפרק האשה אשתו אי בעי לזבוני ה"נ דלא מצי מזבין ובגטין בעושה שדהו אפותיקי האשה בכתובתה אמרי שהיא גובה משאר נכסים ואפותיקי הוא שייחד לה בכתובתה אלמא אפילו באותן הג' שדות המקח קיים כל ימי חיי הבעל כדין שאר נכסים והרי"ף ז"ל כתב בפרק חזקת הבתים למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים דידיה שהם נכסי צאן ברזל וזה הפירוש לא נראה לנו שכיון שהזכירו באותן ג' שדות אחת שהכנים לה שום משלו והוא נכסי צאן ברזל שכתב אחריות השום על השדה ובין שהכנים לה השדה בענין הזה בין שהכניסה לו המקח בטל אלא שזה בטל מיד וזה בטל בשעת גביית כתובתה מ"מ המקח בטל לפיכך לא הוצרכו לדקדק על נכסי צאן ברזל והיינו דקאמר למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים דידיה כל שכן דהויא ליה איבה והכין גרסינן לה בכל נוסחי דוקאני ובדין הוא דלימא אי למעוטי שאר נכסים דידיה סוף סוף מתני' היכי מתרצה דקתני אין לאיש חזקה בנכסי אשתו הא ראיה יש והלא אין אלו נכסי האשה אלא נכסי הבעל אלא הא עדיפא ליה למיפרך כל שכן דהויא ליה איבה כדי שיתבאר דין הנכסים כולן ואסיקנא למעוטי נכסי מלוג וממילא איתרצ' לה מתני' ואוקמא בנכסי מלוג והוא הדין למטלטלין של האשה שלא הכניסה שום שהם נכסי מלוג שאם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו קיים לעולם ואין צריך לומר כשלקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש ואם לקח מן האיש בלבד או מן האשה בלבד מקחו בטל מיד ודין מטלטלי הבעל מה שלא הכניס לה שום ולא כתב מטלטלי אגב מקרקעי הדבר ברור שהמקח קיים בהם לעולם הרי פירשנו דין הנכסים כולן של האשה ושל האיש בין במקרקעי בין במטלטלי והירושלמי שכתב הרי"ף ז"ל בגיטין בפרק השולח רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינו מכורה הוי בשמכרן לשעה אנו קיימין דמשמע שהמכר בטל בהן מיד ושאר דברים האמורים באותו ענין בירושלמי שנראין כסותרין מקצת דברינו אין אנו משגיחים להם שאין אנו סומכין אלא על תלמוד ערוך שבידנו : [דף סד ע"א] איבעיא להו מאי טעמיה דרבי יוסי וכו' או דלמא ילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל פי' בעבדיו אבל באמו פשיטא לן דאית ליה לר' יוסי דילוד מאכיל ליולדתו ושאינו ילוד לא ופסקא דהעובר והיבם דברי הכל היא ואי אמרת דלמא התם נמי טעמיה דר' יוסי משום דעובר במעי זרה זר הוא הא תנן ממזר מאכיל וכל שכן זר אבל בעבדיו כיון דאית ליה זכיה דלמא ה"נ דמאכיל דכהן כי יקנה נפש קרינא ביה ובת כהן לכהן לעולם אכלה לא שנא מעוברת ול"ש שאינה מעוברת ולא אמרינן כנעוריה פרט למעוברת אלא בחוזרת :

מלחמת ה'

בירושלמי אינה מכורה אפילו לטעה שלא עלה על דעת שתהא אשה מחזרת על בתי דינים ובעל המאור עצמו הודה מקצת הטענה לומר דרשב"ג כטעמיה וכיון דהתם לא קי"ל כותיה הכא נמי לא קי"ל כותיה אלא מיהו רישא דברייתא סייעתא לרב יהודה משום שבח בית אביה והלכתא היא אבל סיפא לא קי"ל כותיה והיינו נמי דאמר ליה רבא לרב נחמן והא תניא כותיה דרבי אמי דאלמא הוססין היו בזו הברייתא שלא תהא כולה דברי יחיד לרשב"ג ולא לרבנן ואין כאן ספק אלא שאני אומר שפי' שום שהכניסה לו כגון שהכניסה לו ממון בנדוניא ושמו שדה שלו כנגד אותו ממון וכתב לה אותו שדה שיהא לה במקום השום וקבל אחריות אותו שדה על כל נכסיו בזה אמרו אע"פ שלא הוחזק לבני משפחתה הרי הוא כאילו הכניסתו לו ויש בו משום שבח בית אביה והדין עמה ליטול אותו לפיכך מכרו בטל מעכשיו ומה שחלק בעה"מ ז"ל בין מקרקעי למטלטלי משום שאמרו בירושלמי שמין דעתה של אשה שהיא רוצה לבלות כליה תמהני עליו והרי אותו השום שהוזכר שם נכסי צאן ברזל שהביאה עמה הם והוא עצמו ז"ל מודה בקרקע של נכסי צאן ברזל שהכניסה לו שהמקח בטל מיד אלא ודאי בירושלמי בשום של מטלטלין פירשו ואנ"ל בשל קרקע דהתם מדרב יהודה נפקא שכיון שהדין עמה משום שבח בית אביה לא כל הימנו למכור ואם מכר בטל המכר מיד אבל משום של מטלטלין שהן עתידין לבלות והיא גובה כתובה מן הקרקע למה לא ימכור לפיכך שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לבלות אותן ולפחות חומש מפני שהיא נהנית מתשמישן משום שבח בית אביה וזה שכתב בעל המאור ז"ל והא דתניא בפרק השולח בעושה שדהו אפותיקי לאשה דבכל אפותיקי נשנית אותה ברייתא שבוש הוא דליתא ודאי אלא באפותיקי סתם בלבד שאילו באפותיקי מפורש בין ב"ח בין כתובת אשה אינן גובים משאר נכסים כדתניא אידך סתם בשפסק נכר וכיון דאפילו שעשה נכר אינו גובה משאר נכסים כ"ש במכרה לאחר דליתא בעולם שאינו גובה אלא ממנו והכי אמרי' בפרק הגוזל ובפרק שנים אוחזין דאי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק לב"ח בזוזי מאפותיקי מפורש והכי אמרו ביתומים פרק המקבל וכ"ש שאינו נדחה אלא בני חורין וכן מה שאמרו בירושלמי והלוקח יחוש לעצמו באפותיקי סתם הוא כמו שמפורש במסכת שביעית בירושלמי שכבר כתבנו למעלה וכן פי' רבינו הגדול ז"ל בתשובותיו ומה שאמר רשב"ג אשה אינה גובה משאר נכסים ליפות כחה לומר שאינה צריכה לחזור אחר שאר נכסים אלא רוצה גובה ממנו רוצה גובה משאר נכסים והכי תניא בתוספתא במס' כתובות ושוב כתב והרי"ף ז"ל כתב בפרק חזקת הבתים למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים דידה שהן נכסי צאן ברזל וזה הפי' לא נראה לנו שכיון שהזכירו באותן שלש שדות אחת שהכנים לה שום משלו וזהו נכסי צאן ברזל שכתב אחריות השום על השדה זו אינה קושיא לדברי רבינו ז"ל שהרי אין באותן שלש שדות נכסי צאן ברזל עצמן אלא אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שיחד לה לגבות ממנה כתובה דהיינו אפותיקי למנה ומאתים ואחת שדה שלו שהכנים לה כנגד השום שקבל עליו מנכסי הנדוניא ואע"פ שמתחלה לא כתב לה אלא כדי שתהא דעתה סומכת עליהן אפ"ה אם לא תתמה לו הוי' לה איבה ומש"ה אקשינן למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים דידה דהיינו נכסי צאן ברזל שקבל אחריותם בשומא על כל נכסיו כ"ש דהויא לה איבה שכיון שאם פחתו פחתו לו וגובה משאר נכסים שלו ואינן נכתבים לה בעצמן אע"פ שאם באת לגבות כתובתה הדין עמה ליטלן אי מעכבא עליה מאי אמר לה עייניך נתת בגרושין ובמיתה ובודאי דכ"ש בשאר נכסים דידה שאין לה עליהם אלא שעבוד סתם שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לו אלא הא דאקשי' נכסים דידה דלאוקומה למתני' מהדרינן ומתני' נכסי אשתו קתני וכבר הוצרכו המפרשים להיות נדחקים בזה ועוד דהנה פשיטא דמאי למימר נחת רוח עשיתי לבעלי ולא עלה על דעת דלמעוטי אותן נכסים קאמרינן וכך גרסתו של ר"ח ורבינו יוסף הלוי מיגאש ומעתה אין נסתלותיו של בעל המאור פוגמת עלינו כלום ומ"ש עוד בנכסי מלוג ואם לקח מן האיש בלבד או מן האשה בלבד מקחו בטל מיד אין הלשון מכוון ואיני יודע אם אומר עליו שהוא משובש שודאי אם לקח מן האיש לא עשה כלום ואם לקח מן האשה מקחו בטובת הנאה שאם מתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ואם מת הוא זכו הלקוחות שלא אמרו בתקנת אושא אלא האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא הא מת הוא זכה הלוקח במקחו והכי אמרי' בהדיא בפרק החובל וליטעמיך דאיתא לתקנת אושא נהי דלא מצי לזבוני לגמרי לזבנינהו בטובת הנאה וליתיב ליה אלמא אם מת בעל מקחו של לוקח קיים ואתמר בירושלמי בפרק הכותב ר' הלל בר פזי בעא קומי ר' יוסי מכר הוא ומתה היא א"ל מכרו כבעל לבן שמכר בחיי אביו ומת אביו מכרה היא ומת הוא א"ל מכרה קיים לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו :

ספר הזכות

דלא נהגו עלמא הכי כל מאן דמקבל לנכסי צאן ברזל וכתב להו עליה אדעתא דמנהגא הוא דמקבל להו עליה הלכך לא מיחייב אלא לפום מנהגא והאי מכרו שניהם לפרנסה דקאמר רשב"ג הבעל מוציא מיד הלקוחות לא איפשיטא שפיר דנעביד בה מעשה. ע"כ לשון הרי"ף ז"ל: השיב עליו הראב"ד ז"ל נראה דס"ק שאפילו מכרה היא בפניו ולא מיחה הוא יכול להוציא מיד הלקוחות וכזה יפה כח האיש מכח האשה בנכסי צ"ב והוא השום שכתב לה בכתובתה בין משלה בין משלו שאם רצה הבעל למכור לא ימכור והיא יכולה למחות בו אבל אם מכר בפניה ולא מיחתה אינה מוציאה מיד הלקוחות ואם מכרה היא בפניו אע"פ שלא מיחה ואפילו מכרה לפרנסת ביתה שהדבר מוטל על שניהם לפרנסה אפילו הכי אם רצה הבעל להוציא מיד הלקוחות מוציא ודייקינן להאי פירושא מדקתני גבי אשה אם רצה הבעל להוציא מיד הלקוחות מוציא והכא קתני למכור לא ימכור ולא קתני אם מכר הוא האשה מוציאה מיד הלקוחות מיהו דוקא במטלטלי של נדוניא אבל קרקע אף היא יכולה להוציא מיד הלקוחות כשתבא לגבות כתובתה אלא שהבעל מבטל המכר שלה מיד אם ירצה ע"כ דברי הרב · ואלו דברי תלמיד : אמר המחבר דין מכרו שניהם לפרנסה יוצא מבני פנים או שנפרש שלקח מכל א' מעניהם או מזה או מזה · או שנפרש שמכרו שניהם ממש בלקח מזה וחזר ולקח מזה א"נ מעניהם כא' ובכ' הלשונות יש לתמוה למה הבעל מוציא מיד הלוקח מה שמכר הוא דהל זכות שלו כבר קנאו לוקח

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) בגמ' תני בכחשה ובנפחת דמיה מי מחייב ורלאיתי במו"ס שכתב ז"ל הגיה בהאבר"י שלו הכיאו דברי הרי"ף שלנו כגירסתו וכתב במקום ביתרות פחיתות דמים מי מחייב. ואני אומר הואיל וגי' ביתרות מוכר בהרי"ף ג"פ והאבר"י שעתיקו גרלאה בספיטו' דבכול' רגוי' כ' ביתרו' ואין לשגיס. וה"פ ביתרות דמי' ר"ל שהיתה שוה תחלה יותר ממה שהוה עכשיו כשבא להחזיר וקאמר מי מחייב והיינו פחיתת דמים והיא היא וק"ל:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אחריו:

הגהות הגר"א

(א) בגמרא ובנפחת דמים וע"כ נ"ל כן ברי"ף וכן בסמוך ודו"ק דיתרת דמים תנן במשנה בהדיא :

לא ימכור ואמר בפ' האשה שנפלו לה נכסים [כתובות דף פא:] כל היכא דאמור רבנן לא ליזבון אע"ג דזבין לא הוה זביניה זביני ואע"ג דלאו מסקנא היא התם בהדיא מ"מ כיון דקתני הכא לא ימכור ותני עלה הבעל מוציא מיד הלקוחות משמע שהמכר בטל בו מיד ועוד ראיה לדבר שהרי אמרו ביבם [שם דף פב.] בין יבם ואח"כ חלקו בין חלקו ואח"כ יבם לא עשה ולא כלום וטעמא דמילתא משום דכיון שמשעבדה על נכסי בעלה הראשון בלבד עשאום לנכסיו כאילו גבאתה היא בכתובתה והכניסתן ליבם ומעכבא בכולהו דילמא משדפי הני דמיחדי לה ואף על גב דאמרינן [שם דף נה:] אשתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי אמרה איני רוצה לטרוח בב"ד וכן פירש"י ז"ל שם וכיון שכן אף נכסי צאן ברזל לרב יהודה דאמר הדין עמה ועל אותם נכסים היא סומכת מכרו בעל מעכשיו והיכא מ"ד שהמכר בטל בין בנכסי צאן ברזל בין באפותיקי מפורש שייחד לה לכתובה שאף שבח בית אביה נזכר עליו וי"א דדוקא בנכסי צאן ברזל אבל באפותיקי מפורש אין המכר בטל עד שתבא לגבות ממנו עד כאן הרשב"א ז"ל והדין הזה אפילו במטלטלין כדאיתא בסמוך הכניסה לו שני כלים באלף זוז וכו' דאלמא אף בכלים כן והרמב"ם ז"ל שכתב דמכר מטלטלין של נכסי צאן ברזל אף על פי שאינו רשאי ממכרו קיים אם מכר לא נראו דבריו ובירושלמי [פרק ו דכתובות הלכה ג] גרסינן שמדעת' של אשה שהיא רוצה לבלות כליה ולפחות חומש ואם איתא דבדיעבד ממכרו ממכר משום דלכתחלה לא ימכור לא תקנו חכמים לפחות חומש הרשב"א ז"ל והריטב"א ז"ל כתב כן ועוד אמרינן הלכתא דבנכסי צ"ב המכר בטל לאלתר משום שבח בית אביה ואפי' לפירות נמי אינו יכול למכור הגוף כדי שלא ישתקע בידו הלוקח לדעת רבינו הגדול ז"ל עד כאן: קנייה מיתנא. תכריכי המת איסורי הנאה הם כהקדש דגמר שם שם מעגלה ערופה בפ' נגמר הדין בסנהדרין (דף מז:): הלכה כרב יהודה. דאמר הדין עמה ואם כן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו: מי לא מודה רב יהודה. דאמר הדין עמה מודה הוא דכל כמה דלא גבתינהו מינייהו לאו ברשותה קיימי אלא שעבודא בעלמא אית לה עלייהו דהא אם נאנסו או נאבדו חייבין באחריות וכיון דאילו מיגנבי בעי לשלומי ברשותייהו קאי עד שתגבה וכיון דברשותם נינהו אתי הקדש ואקדשוה יתמי ומפקעה לה לשעבודה ויהבי דמי: רבא לטעמיה וכו' הקדש. דוקא קדושת הגוף כה"ג אבל קדושת דמים לא כדתנן [ערכין דף כג:] מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו: חמץ. עובד כוכבים שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה דאתי איסור חמץ ומפקע ליה לשעבודיה דעובד כוכבים והא דתנן בכל שעה מותר בהנאה רבא מוקים לה התם [דף ל.] כשהרהינו שנתנו ישראל בביתו של עובד כוכבים דההוא לא מחסר גוביינא: ושחרור. ישראל ששעבד עבדיו לבעל חוב ושחררן הלוה הרי הן בני חורין וחוזר בעל חוב וגובה מן הלוה ממקום אחר. רי"ף ז"ל הביא כאן ההיא דפרק נגמר הדין היו אביו ואמו מזרקין לו כלים מצוה על אחרים להצילן אמר רשב"ג בד"א שלא נגעו במטה [שם דף מח:] אבל נגעו במטה אסורין ודוקא דנגעו במטה הנקברת עמו משום דמחלפי ליה בתכריכי המת ע"כ: כתב הריטב"א ז"ל דהני דרבא לאו דוקא דהו הדין לכל איסורי הנאת הגוף וכגון תכריכי המת דהכא וכדאמרינן נמי התם (א) בקונמות ויש למדין מכאן שאדם אוסר נכסיו על בעל חובו וכתובת אשתו מהא דרבא אלא שהיו מגדין אותו עד שישאל על נדרו ויתירו לו ואפילו נדר על דעת רבים יש לו התרה דהא דבר מצוה הוא משום פריעת בעל חוב ורי"י ז"ל כתב דבכי הא אלמוה רבנן לשעבודיה דב"ה וכתובת אשתו שלא יהא כל אחד ואחד אוסר כל נכסיו לבעל חובו וכתובת אשתו וכדאמרינן התם [בכתובות דף נט:] דאלמוה רבנן לשעבודא דבעל על אשתו שלא תוכל לאסור עצמה בקונם כדאיתא בפ' המדיר (דף ע.) ובכי הא דמיתנא משום דמילתא דלא שכיחא ומשום כבוד המת לא אלמוה רבנן לשעבודה עכ"ל: בכתובתה. שהיה אלף זוז דהא מאי דאשבח ברשותיה אשבח וכן הלכתא: מתני' הרי אלו יאכלו בתרומה. עבדי צאן ברזל דדידיה נינהו אכלי *(אבל) עבדי מלוג דידה כיון דהיא אוכלת איהו נמי אכלי: והניחה מעוברת. אף על פי שיש לה בנים הימנו והיא אוכלת בתרומה לא יאכלו עבדי צאן ברזל בתרומה לפי שהן של יורשין ויש לעובר חלק בהן ואין לעובר כח להאכילו בתרומה אי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא ואי משום דקסבר ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל דכתיב ויליד ביתו יאכלו וקרי ביה יאכילו: שהעובר פוסל. אם בת כהן לישראל והניחה מעוברת ואין לה בן אחר פוסלה מלשוב לבית אביה: ואינו מאכיל. אם בת ישראל לכהן היא והניחה מעוברת אין בעובר כח להאכילה והוא הדין לעבדים: אף בת כהן לכהן. כיון דאמרת שאינו ילוד אינו מאכיל אין העבדים אוכלים בתרומה מפני חלקו של עובר שהרי עבדיו הם ואין אוכלין אלא בשבילו והוא אין בו כח להאכיל: **גרסינן** בגמרא [דף סז:] אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי יוסי אבל חכמים פליגי ב] ולא סבירא ליה והא אמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק אייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה אלא זו וסבירא ליה: פירוש זו דברי רבי יוסי שאומר שהעובר פוסל ואינו מאכיל מפני שזוכה בירושה קודם שיולד *ואוכלים בגינו: בי עשרה. לפרסם הדבר: המזכה לעובר קנה. ומיהו לית הלכתא כרבי יוסי אלא כרבנן דהא קי"ל [בב"ב דף קמא:] המזכה לעובר דעלמא לא קנה כלל ואפילו לעובר דעלמו דאמרינן דקנה [ב"ב דף קמב:] מפני שדעתו של אביו קרובה אצל בנו הא פרישנא בגמרא בדוכתא דההיא אינה אלא בשכיב מרע כדי שלא תטרף דעתו עליו ותקנה רבנן וכיון דהמזכה לעובר לא קנה הוא הדין אפילו בירושה דאביי הוא דהוה מפליג התם [דף קמב.] בין ירושה להקנאה דעלמא דאמר ירושה הבאה מאליה עדיפא טפי אבל רבא לא מפליג בה והלכתא כרבא וכי היכי דאין זכיה לעובר במתנה ובירושה כך אין משתעבדין לו דשעבוד וזכיה בהא מילתא דינא שוה כדמוכח בגטין בשמעתא דמעמד שלשתן (דף יג.) ומיהו יכול אדם לזכות לעובר בקנה ע"מ להקנות כדאיתא בנדרים. הריטב"א ז"ל: **גרסי'** בגמרא [דף סז.] אמר רב נחמן אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ובוררין להם חלק יפה ואם הגדילו יכולין למחות ר"נ דידיה אמר אם הגדילו אינם יכולין למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה. פירוש יתומים פרש"י ז"ל יתומין קטנים שבאו לחלוק מעמידין להם אפוטרופוס לכל אחד ואחד ובורר כל אפוטרופוס לחלקו חלק יפה והקשו עליו ז"ל וכיון שכולם קטנים למה להו למפלגינהו השתא שיהיה להם שום חשש ערעור לכשיגדילו ונאמר שלא יוכלו למחות דהא סוף סוף לבתר חלוקה אפוטרופוס בעינן דלפקח בהו ועוד מאי שבאו לחלוק שייך גבי קטנים ועוד דליסגא דאפוטרופוס וליסגא דבורר להם לא דייק להאי פירושא ובתוספות פירשו וכן פי' הרמ"ה ז"ל דהכא ביתומים קטנים עם גדולים והגדולים רוצים לדעת חלקם שיפקחו בו (ועוד) דאפוטרופוס ליתומין גדולים שיפקח בנכסיהם (ב) לא מוקמינן הלכך בית דין מעמידין אפוטרופוס אחד ליתומים קטנים שיטול לכולם על כל אחד חלקו ויעשה (ה) לכולם חלקיהם חלק אחד גדול ויפקח בו עד שיגדילו ואח"כ יחלקו ביניהם ובורר להם חלק

נר מצוה

אמר רבא °קנייה א מיתנא אמר ליה א] נאני בריה דרב יוסף בריה (א) דרבא לרב כהנא והאמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה אמר ליה מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גוביינא אילו מיגניב לאו יורשים חייבין לשלומי כיון דאילו מיגניב יורשים חייבין לשלומי ברשותייהו קיימי רבא לטעמיה דאמר (א) הקדש חמץ *ושחרור מפקיעין מידי שעבוד גרסינן בסנהדרין בפרק נגמר הדין* היו אביו ואמו מזרקין ב לו כלים מצוה על אחרים להצילן אמר רשב"ג בד"א שלא נגעו במטה אבל נגעו במטה אסורין ודוקא דנגעו במטה הנקברת עמו משום דמיחלפא בתכריכי המת: אמר רב יהודה *הכניסה לו (ב) שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על שני אלפים זוז אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו משום שבח בית אביה ג וכן הלכתא: **מתני'** *בת ישראל שנשאת לכהן והכניסה לו בין עבדי מלוג ובין עבדי צ"ב הרי אלו יאכלו בתרומה (ג) (ב"ת ישרא"ל שנשא"ת לכה"ן ומ"ת והניח"ה מעובר"ת וכ"ן) בת כהן שנשאת לישראל והכניסה (ג) בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו לא יאכלו בתרומה: *בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי אמרו לו מאחר שהעדת (ד) בנו על בת ישראל לכהן אף בת כהן לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר: **גמ'** העובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי דקסבר דעובר במעי זרה זר הוא ואית ליה קנייה ולפיכך פוסל בעבדים מלאכול בתרומה בשביל היורשים מפני חלקו שהוא זר ולית הלכתא כוותיה ד אלא כרבנן דאמרי אין לעובר קנייה ואין לו חלק עד שיולד הילכך אפי' במעי גרושה לא פסיל להו לעבדים עד שיולד ותנן נמי בפרק יוצא דופן* תינוק בן יום אחד פוסל בתרומה. פירוש בן גרושה שהוא חלל אינו פוסל את העבדים מלאכול בתרומה בשביל הבנים הכשרים עד שיהא בן יום א' אבל עובר במעי גרושה לא פסיל דלית ליה קנייה בגווייהו

רש"י

קנייה מיתנא. דתכריכי המת איסורי הנאה הם כהקדש דגמרי' שם שם מעגלה ערופה: מי לא מודה רב יהודה למחוסרי גוביינא. אע"ג דהדין עמה מודה הוא דכל כמה דלא גביתינהו מיניה דלאו ברשותה קיימי אלא שיעבודא בעלמא אית לה עלייהו דהא אם נאנסו או אבדו חייבין באחריותו וכיון דברשות יתמי נינהו אתא הקדש דאקדשוה יתמי ואפקע לשיעבודה ויהבי זוזי: ורבא לטעמיה כו'. הקדש דוקא קדושת הגוף אבל לא קדושת דמים כדתנן מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו: חמץ. עובד כוכבים שהלוה לישראל על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה דאתי איסור חמץ ומפקע ליה לשעבודיה דעובד כוכבים והא דתנן בכל שעה דמותר בהנאה מוקי לה רבא התם כשהרהינו אצלו שנתנו ישראל בבית העובד כוכבים דלא מיחסר גוביינא: ושחרור. ישראל שמשעבד עבדיו לבעל חוב ושחררו הלוה הרי הן בני חורין וחוזר בעל חוב וגובה המלוה ממקום אחר: בכתובתה. שהיה אלף זוז דהא מאי דאשבח ברשותיה אשבח: היו אביו ואמו מזרקין לו כלים. כלומר זורקין על בניהן לאחר שמת מחמת צער: להצילן. שלא יניחום לזרוק שלא יאסרו בהנאה: **מתני'** בת ישראל שנישאת לכהן אפי' עבדי מלוג שאינן שלו יאכלו לפי שהוא קניינו שקנה קנין: והניחה מעוברת. אע"פ שיש לה בנים הימנה והיא אוכלת בתרומה לא יאכלו עבדי צאן ברזל בתרומה לפי שהן של יורשין ויש לעובר חלק בהן ואין לעובר כח להאכילן בתרומה משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא: שהעובר פוסל. אם בת כהן לישראל היא והניחה מעוברת פוסלה מלשוב לבית אביה: ואינו מאכיל. אם בת ישראל לכהן היא ומת והניחה מעוברת אין כח לעובר להאכילה והוא הדין עבדיה:

שלטי הגבורים

א עיין פרק אלו מגלחין בהגהה:
ב עיין פרק אלו מגלחין בהגהה:
ג וכן הולדות של שפחה ובהמה מנכסי מלוג אע"פ שהן של הבעל כשיוצאה נותנת דמיהם ונוטלתן ומטעם זה כתב הרמ"ה שאינו רשאי למכרם אפילו בעודה תחתיו ולא נהירא להרא"ש ז"ל דודאי בעודה תחתיו עושה בהן כל מה שירצה אלא אם שיירם נותנת דמים ונוטלתן:
ד כתב הראב"ד ז"ל גם כי אני איני כדאי

ספר הזכות

לוקח וכ"ש בשום שהכניס מטלו שאינו אלא כאפותיקי מפורש לה וסוגיין בכולהו תנויי בנזקין דלוקח שדה שהוא אפותיקי מפורש לב"ח מקחו מקח וממכרו ממכר עד שיבוא לגבות הימנו ואם רצו בעלים לסלקו במעות הרשות בידם אלא שהדברים ולב"ח בתוכו מוכיחין שאלו דברי רשב"ג הם דתניא בפרק השולח בעושה שדהו אפותיקי סתם לאשה בכתובתה ומכרה גובין מאשר נכסים רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינו גובה משא' נכסים שאין דרכה של אשה לחזר בבתי דינים ומפני זה אמר שהמקח בטל בו מיד וכן אמר בירושלמי לדעת רשב"ג שאינה מכירה לשעה שלא עלה על דעת שתהא אשה מחזרת על ב"ד לפיכך שנה כאן בברייתא זו שאפילו הבעל עצמו מוציא מיד הלקוחות נעשה כמוכר דבר שאינו שלו ותובע במקום אשה מפני שידו כידה ולפ"ז הענין אין דברי רשב"ג ברורים לעשות בהם מעשה דהא פליגי רבנן עליה בהך סברא דלא עלה על דעת שתהא אשה מחזרת על בתי דינין אלא שמקח קיים עד שתבוא לגבות כתובתה ותגבה מהן. וכ"ש שאין הבעל מוציא מיד הלקוחות כלום וזהו מה שמכר בהלכות דלא עבדינן ביה עובדא: פקפוקו של רבינו ולא בירורין של אחרים ולענין מ"ש הרב שאם מכרה היא בפניו ולא מיחה שהוא מוציא מיד הלקוחות כבר כתבתי שאינו ענין ללשון מכרו שניהם ואם יש בלשון מכרו שניהם מכרה האשה ולא מיחה הבעל אס"כ יש בכללו מכר ומכר הוא ולא מיחתה היא ואתה אומר שמקחו קיים. ועוד מתחלת הברייתא מוכיח שלא נשנה אלא ליפוי כחה כדקתני רצה הבעל למכור לא ימכור ועלה קתני מעשה ולא באו התם לפרש זכותו של איש במכירת האשה דהו"ל למיתני וכן אם רצתה האשה למכור לא תמכור ועלה ליתני מעשה. ועוד פשיטא למה לא יוציא מי רצה אשה מוכרת בנכסים של בעל ולא יוציא הוא מידן. ומ"ש הרב דאיש שמכר בפני אשתו ולא מיחתה אינה מוציאה מיד הלקוחות חס ליה למרן דימא הכי ואי"א שלא חזר בו הרב ז"ל דהא אפילו בחותמת אחריו מקחו בטל בקרקע וה"ה במטלטלים דנחת רוח עשיתי לבעלי שייך בכולהו וכל שכן ברואה ושותקת דאפילו בנכסי מלוג דלא שייך בהו נחת רוח לא הפסידה כלום שאין אדם מפסיד זכות שבעדו מפני מכירת אחרים ואפילו בגזל זבין כדאיתא בחזקת הבתים וכ"ש ברואה ושותקת. ושנו בתוספתא דבבא בתרא המוכר שדהו של חברו במעמד חברו לא עשה כלום מקיימנו אחריו דבריו קיימין כלומר המוכר שדהו של חברו לחברו במעמד בעלים לא עשה כלום עד שקיימו מכירתו אחריו ולדברי הרב ז"ל מכר שלא בפניה כמה שיעור אתה נותן לה וכי מכיון שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות כל אותו היום כדין נדרים או שלש שנים כדין חזקה אלא אינם דברים של טעם ע"כ: (חסר כאן):

עין משפט

א מיי' פרק כב מהל' אישות טור אבן העזר סימן פח:
ב מיי' פרק ז ופ"ח מהל' תרומות סמג לאוין רמח:

חדושי אנשי שם

מהר"ם שפירא (א) [illegible]

הגהות הב"ח

(א) [illegible] (ב) [illegible] (ג) [illegible] (ד) [illegible] (ה) [illegible]

הגהות חו"י

(א) [illegible] (ב) [illegible]

נוסחאות כ"י

א] [illegible] ב] [illegible]

חלק יפה דקאמר פירשו בו שידקדק יפה בחלוקתם ושיטול החלק היפה להם ושלא יוותר על הגדולים כלום ומיהו חלוקתם כאחין דעלמא בהשואת חלקים וגורל אבל הרמ"ה ז"ל פירש דלהכי נקט חלק יפה מפני שנוטל שלא בגורל החלק שנראה שהוא יותר יפה בין עדית לעדית או עדית לבינונית אחר שיהיו החלקין שוים דעבדו להו רבנן האי נייחא מפני שהם קטנים כדעבדי בכמה מילי והיינו דשייך ובורר להם חלק יפה דאי על פי גורל שקיל לה מאי בורר אלא ודאי כדאמרן וכתב הריטב"א ז"ל ופירוש נכון ומתקבל הוא: יכולים למחות. ומהכא חלוקה לפירי דעד מחאה ומייתינן לה הכא להא דרב נחמן למימר דאם הבנים זכרים אוכלים העבדים בתרומה ולא חיישינן לעובר דאע"ג דסבר ר' יוסי דעובר פוסל ואינו מאכיל שאני הכא דעבדינן להו תקנתא כדאמר ר"נ והיינו שבוררים לעובר שאר נכסים לחלקו והעבדים לחלק הנולדים ובזה העובר לא יעכבם מלאכול וכבר פסקינן דלית הלכתא כר' יוסי אלא דכתבינן לה הכא משום דאיכא מאן דדייק דכיון שמעמידין אפוטרופוס לעובר שיברור לו קרקע כנגד עבדים משמע שיש לאפוטרופוס של יתומים רשות לחלוק בדינא דגוד או איגוד דהא שדה כנגד עבד אינו דין חלוקה שאין חולקין שדה כנגד כרם ואפי' שני עבדים שאין מלאכתן שוה אין להם חלוקה זה כנגד זה ואפי' הם שוים בדמים כדמוכח בפ"ק דב"ב (דף יג:) מההוא עובדא דהנהו תרי אמהתא אלא הכא בדין גוד או איגוד ואיכא מ"ד שאין רשות לאפטרופין לחלוק בדינא דגוד או איגוד דההוא מזבין וזבוני הוא אלא אי מידי דלית בה חלוקה הוא יהא עומד בשתוף עד שיגדילו וכן פסק רבינו מאיר הלוי ז"ל והא דהכא לאו ראיה היא כלל דהא לאו מדינא עבדינן ליה אלא בתקנתא דרבנן משום תקנתא דלא ליכחשו עבדי והוא הדין לכל היכא דאיכא פסידא יהבינן להו לאפוטרופסין רשותא למפלגי בדינא דגוד או איגוד והכא עבדינן להו כעין חלוקה שמוכרים חלקם שבעבדים ונוטלין קרקע והא טבא הוא לעובר דהא אפוטרופסין מוכרין עבדים ולוקחין קרקע ולאידך קטנים נמי דקיימי איכא תקנתא דלא ליכחוש עבדי וזה ברור. הריטב"א ז"ל:

תורה אור

נר מצוה

וכן הלכתא: °מתני' **העובר והיבם והאירוסין והחרש ובן ט' שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד ספק שאינו בן תשע שנים ויום אחד ספק שהביא שתי שערות ספק לא הביא נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע אי זה מת ראשון צרתה חולצת ולא מתיבמת: גמ' האי עובר אי בת כהן לישראל הוא פוסל לה כנעוריה פרט למעוברת אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל והיבם אי בת כהן לישראל היא פוסל לה ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא: והאירוסין אי בת כהן לישראל היא פסיל לה דקני דכי תהיה אמר רחמנא *והא קניה בהא הויה אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל מאי טעמא משום דעולא דאמר דבר תורה ארוסה בת ישראל לכהן אוכלת בתרומה ומה טעם אמרו אינה אוכלת בתרומה שמא ימזגו לה כוס בבית *חמיה ותשקה לאחיה ולאחיותיה: והחרש אי בת כהן לישראל היא פסל לה דהא קנייה בתקנתא דרבנן אי בת ישראל לכהן היא לא מאכיל לה קנין כספו אמר רחמנא והאי לאו בר קנין הוא: בן תשע שנים ויום אחד קא סלקא דעתין ביבם בן תשע למאי אי למיפסל קטן בן יומו נמי פסיל אי להאכיל גדול נמי לא מאכיל אמר רבא בן תשע שנים ויום אחד דהנך פסולין קתני דפסלי בביאתן כדתניא בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי °מצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל פסלוה והא מדקתני סיפא אם אינן ראויין לבא בישראל הרי אלו פסולין מכלל דרישא לאו בפסולין עסקינן רישא פסולי כהונה סיפא פסולי קהל פירוש קתני רישא להני פסולין גבי העובר והיבם וחביריו לפסול את הכהנות מן התרומה וקתני להו סיפא לפסול את הקהל מלינשא לכהונה: גופא בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני וכו' מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא °ובת כהן כי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה אשכחן *כהנת לויה וישראלית מנא לן מבת ובת אשכחן לתרומה לכהונה מנא לן קל וחומר מגרושה ומה גרושה שמותרת בתרומה פסולה לכהונה זו שאסורה בתרומה אינו דין שפסולה לכהונה וכי מזהירין מן הדין גלויי מילתא בעלמא הוא וכותי ועבד פסלי מדר' יוחנן דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל מניין לכותי ועבד שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל שפסלוה שנאמר °ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה *מי שיש לו אלמנות וגירושין בה יצאו:

רש"י

מתני' העובר. פוסל בת כהן שנשאת לישראל ומת והניחה מעוברת: ואינו מאכיל. בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת: והיבם. בת כהן שומרת יבם [לישראל] פסולה מתרומת אביה ובת ישראל שומרת יבם לכהן אינה מאכילה: והאירוסין. בת כהן המאורסת לישראל פסולה ובת ישראל מאורסת לכהן אינה מאכילה: ובן תשע שנים. מפרש בגמרא: ספק שהוא בן ט'. ופוסל ספק שאינו ואמילתא דלעיל קאי: ספק שהביא שתי שערות. לעיל קאי לענין אירוסין דקתני פוסלין והכי קאמר קטן שקידש את האשה ספק שהביא שתי שערות וקידושיו הוי קידושין ספק לא הביא פוסל בת כהן שהיא מאורסת לו מן התרומה: נפל הבית עליו ועל בת אחיו. שהיא אשתו ספק שהוא מת תחלה ונפלו שתיהן לפני אחיו ופוטרת צרתה משום צרת הבת ספק בת אחיו מתה תחלה ובשעת נפילה ליבום לא הוי צרתה צרת ערוה והוי צרתה מותרת כדתנן בפרק קמא וכולן אם מתו או מאנו צרותיהן מותרות: חולצת. ואיידי דאיירי בשאר ספיקות לחומרא תנא להך בהדייהו: גמ' כנעוריה. כלומר קרא כתיב ושבה אל בית אביה כנעוריה פרט למעוברת שאינה דומה לנעוריה: ילוד מאכיל. ישראלית האוכלת בשביל בנה אינה אוכלת אלא אם כן הבן ילוד דאכילת אם מחמת בן נפקא לן בתורת כהנים מויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו והכא ילוד הוא דמשתמע: פרט לשומרת יבם. שאינה ברשותה לשוב דהא אגידא ביה: דכי תהיה אמר רחמנא. ובת כהן כי תהיה לאיש זר: בתקנתא דרבנן. דחרש אע"ג דלאו בר דעת הוא תקינו ליה רבנן נישואין כדאמרינן לקמן פרק חרש: קא סלקא דעתך. בשומרת יבם לבן תשע ולא בא עליה: למאי. כלומר למה נקט בן תשע אי למיפסל לאשמועינן כיון דחזי לביאה פסיל לה בזיקת יבמין מאי איריא דנקט בן תשע אפי' קטן נמי דלא קרינן ביה ושבה דאגידא ביה: ואי להאכיל. לאשמועינן אף על גב דחזי לביאה לא מאכיל לזיקתו אפילו גדול ממש לא מאכיל והא כבר אשמועינן ברישא: דהנך פסולין. כגון ממזר ונתין ומשום פסולין נקט לה ולא מאכילין לאו אבן תשע קאי אלא אסיפא אעובר ואיבם ואאירוסין ואחרש: בן תשע שנים. שהוא גר עמוני ומואבי דאסורין לבא בקהל: מצרי ואדומי. דעד דור ג' בעשה: כותי. בלא תתחתן בם דקסבר גירי אריות הן: חלל. פסול לכהונה: פסלוה. בת כהן מן התרומה ולויה וישראלית מלינשא לכהן עולמית: הכי גרס רש"י רישא פסולי קהל וסיפא פסולי כהונה ואע"ג דקתני לבא בישראל לא מיירי אלא בכהונה דמרישא הוה אמינא דפסולי קהל הוא דפסלי אבל ביאת חלל דהיינו פסולי כהונה לא (א) תני סיפא משנה יתירה לאשמועינן דחלל פוסל כהנת מתרומה דבי נשא ולויה וישראלית מלינשא לכהן ודלא כפירוש העמוד: בת ובת. הוה מצי למכתב בת כהן וכתב ובת: וכי מזהירין. ללקות: מן הדין. ק"ו הא קיי"ל דאין מזהירין מדין ק"ו: גילוי מילתא בעלמא. ולאו מילף ילפינן לה לכהונה מתרומה אלא ממילא כיון דאיפסילא מתרומה איפסילא גם

[דף כז ע"ב]

מתני' העובר. בת כהן שנשאת לישראל ומת והרי היא מעוברת פסולה שאינה חוזרת לבית אביה דכתיב ושבה אל בית אביה כנעוריה משמע בזמן שהיא דומה לנעוריה והשתא לא א] דמעוברת היא: ולא מאכיל. אם בת ישראל היא שנשאת לכהן והניחה מעוברת אינו מאכיל אותה בתרומה דעובר במעי זרה זר הוא: והיבם. בת כהן שומרת יבם לישראל פסולה לתרומת בית אביה מפני היבם דאגידא ביה ולאו ושבה היא ואי בת ישראל שומרת יבם לכהן אינו מאכילה דקנין כספו כתיב והא קנין דאחיו הוא: והאירוסין. אי בת כהן מאורסת לישראל פוסלה מתרומת בית אביה משום דאית לה הויה לישראל וכתיב כי תהיה לאיש זר וכו' אי בת ישראל לכהן היא לא אכלה דארוסה בת ישראל אינה אוכלת משום דעולא דאמר [כתובות דף נז:] גזרה שמא ימזגו לה כוס בבית *חמיה ותשקה לאחי' ולאחיותי': והחרש. אי בת כהן לישראל חרש פסיל לה דהא קני לה בתקנתא דרבנן דתקינו לו נישואין אע"ג דלאו בר דעת הוא אי בת ישראל לכהן חרש לא מאכיל לה דקנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנינו קנין דאין בו דעת דחרש [תרומות פרק א משנה ב] שדברו חכמים בכל מקום שאינו מדבר ואינו שומע הוא: ובן ט' וכו'. מוקמינן לה בגמרא בפוסל בביאתו וכגון חלל בן תשע שנים ויום אחד שבא על בת כהן פסיל לה שאינה אוכלת בתרומה בית אביה דהכי ילפינן לה בגמ' דובת כהן כי תהיה לאיש זר אתא למימר דכיון שנבעלה לפסול פסלה וכ"ש שאסורה לינשא לכהונה כדחזינן בגרושה דכ"ש הוא שהרי גרושה מותרת בתרומה ואפילו הכי אסורה לכהונה זו לא כ"ש ואם כהן בן תשע הוא אינו מאכילה דנשואי קטן אינו כלום כדתנן סוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום: ספק הוא וכו'. כלומר כי היכי דחלל ודאי בן ט' פוסל ה"ה שפוסל בביאתו ספק בן ט' דאזלינן לחומרא לפסלה באכילת תרומה ולינשא עוד לכהן ולא אמרי' אוקמא אחזקתה שהיתה ראויה: ספק הביא ב' שערות. לענין האירוסין קאמר שאם קדש קטן את האשה ספק הביא ב' שערות וקדושיו קידושין ספק לא הביא פוסל בת כהן המאורסת לו מן התרומה: נפל הבית וכו' בת אחיו. שהיא אשתו ספק הוא מת ראשון ונפלו שתיהן לפני אחיו ופטורה צרתה משום צרת הבת ספק בת אחיו מתה ראשון ובשעת נפילה ליבום לא הואי צרתה צרת ערוה דתנן וכולן אם מתו או מאנו צרותיהן מותרות: צרתה חולצת. דדילמא לאו צרת ערוה היא ולא מתיבמת דדילמא צרת ערוה הואי ואיידי דאיירי בספיקי לחומרא תנא להא בהדייהו: גמ' מצרי ואדומי. עד דור שלישי בעשה: כותי. בלאו דלא תתחתן בם דקסבר גירי אריות הם: חלל פוסל לכהונה. אם בת כהן מן התרומה ולויה וישראלית מלינשא לכהונה עולמית: אם אינם ראוים. זו סיפא דמתניתין דבסמוך היא ובגמרא מקשה מדקתני סיפא אם אינם ראוים וכו' הרי אלו פוסלין מכלל דרישא לאו בפסולין עסקינן ופריק רישא פסולי כהונה סיפא פסולי קהל. כלומר קתני רישא להני פסולין גבי העובר והיבם וחבירו לפסול את הכהנת מן התרומה וקתני ליה סיפא לפסול את הקהל מלינשא לכהונה: לויה וישראלית שפסולה לתרומה מנא לן: בת ובת. יתירא הוא דהא כתיב לעיל מיניה וכהן כי יקנה עבד ומאי למכתב וכי תהיה לאיש זר: לכהונה מנא לן. שלא תנשא עוד לכהן: וכי מזהירין מדין ק"ו. לאוקמי בלאו גמור הא קיימא לן דאין מזהירין מן הדין: גלוי מילתא בעלמא הוא. ולא מילף ילפינן להו לכהונה מתרומה דממילא כיון דאפסילה לתרומה אפסילה לכהונה דתרומה הייתו

שלטי הגבורים

להשיב על דברי הרב ז"ל כל כי האי מלתא מימא אינים ולא לשתוק כיון דקי"ל כר' יוחנן דאמר המזכה לבנו אפילו במעי אמו קנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו והכי איתא בפרק מי שמת והתם אמרי' דירושה הבאה מאליה עדיפא מן המזכה לעובר ואי במזכה אמרי' דקני כ"ש בירושה הבאה מאליה וא"כ היכי נדחי למילתיה דרבי יוסי דהכא מהאי טעמא דאמרי' דעובר לית ליה זכייה הא קי"ל דעובר אית ליה זכייה. והשיב הרמב"ן ז"ל לקיים דברי רב אלפס דלית הלכתא כר' יוסי אפילו בירושה הבאה מאליה משום דיחידאה הוא ורבנן פליגי עליו ואפי' שמואל דס"ל כוותי' קאמר אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים בשביל בנים יש לו אחים אוכלים בשביל אחים. והא דשמואל סבר כוותיה שמואל לטעמיה דאית ליה המזכה לעובר קנה והא אפסיק התם בפרק מי שמת דהמזכה לעובר לא קני וסוגיא דהתם מוכח דלא שנא מתנה ולא שנא ירושה וכו'. ע"ש בהרא"ש:

נ"ל אביה וכ"ה בס"י [וכ"ה הב"ח]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב להכי:

נ"ל אביה

א מיי' פרק יא מהל' איסורי ביאה ופרק יא מהל' תרומות סמג לאוין רנח:

[דף כז ע"א]

נוסחאות כ"י

א] לא דמיא לנעוריה דמעוברת היא:

היינו קדושת כהונה: עובד כוכבים ועבד. דמדכתיב כי תהיה לי' הויה משמע דבאלו דקדושין תפסי בהו משתעי קרא אבל עובד כוכבים ועבד מנא לן וכותי היינו עובד כוכבים ועבד נמי תנן העבד פוסל משום ביאה ולא שייך בהו קדושין עובד כוכבים דאמר מר אשת רעהו פרט לאשת עובד כוכבים ועוד מדתני רב חנינא בעולת בעל יש להן [מידי אחריני אין להם] וגבי ישראל מקיש הויות להדדי [מאן דאית ליה קדושי כסף ושטר אית ליה קדושי ביאה] ועובד כוכבים כיון דלית ליה קדושי כסף ושטר לית ליה קדושי ביאה עבד נמי לית ליה קדושין דכתיב (בראשית כב) עם החמור עם הדומה לחמור: מי שיש לו אלמנות וכו'. אני קורא בה ושבה מלחם אביה תאכל ולא מעובד כוכבים ועבד: אשכחן כהנת. דפסלי לה עובד כוכבים ועבד: מתני' לא פוסלין. האונס ומפתה כדמפרש ואזיל: שוטה. אפילו על ידי חופה וקדושין לא פוסל ולא מאכיל דאין קניינו קנין וכדתניא שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום אלמא אין קנין לשוטה ואף על גב דתקינו רבנן נשואין בחרש וחרשת בשוטה ושוטה לא תקון לפי שאין אדם דר עם נחש בכפיפה: הרי אלו פוסלין. שהרי נתחללה בביאת פסול: היה ישראל וכו'. באונס או פתוי שלא לשם קדושין: עיברה וכו'. כדילפינן לעיל בפירקין עובר פוסל דכתיב (*במדבר ל) בנעוריה בית אביה פרט למעוברת: נתחתך וכו'. והוא הדין אם ילדתו ומת: עיברה לא תאכל. שהעובר אינו מאכיל כדכתיב ויליד ביתו יאכלו ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל: גדול משל אב. שהבועל לא יכול להאכילה מפני שלא בא עליה לשם קדושין ולא קניינו היא ובנו מאכילה: גמ' הולד ממזר. כדאסיקנא בפ' י' יוחסין (דף עה:) דלרב דאמר הולד ממזר לאו ממזר ודאי הוי אלא ממזר ספק ואסור בממזרת ואף על פי שאמר בני דומה כשרין אף ע"פ שהיא חשודה מאחרים שאני התם דנשואה היא ורוב בעילות אחר הבעל אבל הכא דארוסה לאו אורחיה למבעל כולי האי בלא חופה שתוקי דאמר שמואל בדוקי. שבודקין את: אמו ואם אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואע"ג דרוב פסולין אצלה וכאבא שאול שהיה קורא לשתוקי בדוקי ואמר רבא הלכה כאבא שאול: היכא שיש עדים שבא עליה או שהוא מודה ואע"פ דלא ידעינן אם אחר כן באו עליה *(עדים) [עוד] אחרים כיון דאיכא ודאי ביאה דידי' בתרי' שדינן ליה אפי' לרב כי פליגי בארוסה שעברה וכגון דליכא עדי ביאה דארוס וגם

נר מצוה

כותי ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בה אשכחן כהנת לויה ובת ישראל מניין נמי מהבא בת ובת: **מתני'** האונס והמפתה והשוטה לא פוסלין ולא מאכילין ואם אינן ראויין לבא בקהל הרי אלו פוסלין כיצד היה ישראל שבא על בת ד' סט: כהן תאכל בתרומה *עיברה לא תאכל נתחתך העובר במעיה תאכל היה כהן הבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל ילדה תאכל נמצא כחו של בן גדול משל אב: **גמ'** והשוטה תנינא להא (א) דתנו רבנן קב (א) [א]שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום איתמר הבא קג על [ב]ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר °ושמואל אמר הולד שתוקי איכא דאמרי בבא [עליה] כ"ע לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה אלא כי איתמר הכי איתמר ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי האי שמעתא קא הוינן בה בפרק עשרה יוחסין ד' עה. *ואסיקנא הכי רב דאמר הולד ממזר לאו ממזר ודאי הוי אלא ספק ממזר הוי ואסור בממזרת ושתוקי דאמר שמואל בדוקי הוא דבדקינן לה לאימי' ואי אמרה לכשר נבעלתי דהוא ארוס נאמנת והלכתא בהא כשמואל דקם ליה כאבא שאול דתנן אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי ואמרינן מאי בדוקי דבדקינן לה לאימיה ואי אמרה לכשר נבעלתי נאמנת (ב) ואף על גב דרוב פסולין אצלה ואמר רבא* הלכה כאבא שאול הילכך הלכתא כשמואל דקאי כותיה אבל ודאי אי בדקינן לה ואמרה דלא ידענא הולד ספק ממזר הוי ובהא לא פליג שמואל: דף יג גרסינן בכתובות* (ב) ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף הוא אמר מינאי והיא אמרה מיניה אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא הא קא מודי ועוד האמר רב יהודה אמר (ג) שמואל הלכה כרבן גמליאל דאמר נאמנת א"ל אביי ובהא כי לא מודי מי מכשר ר"ג והאמר שמואל לרב יהודה שיננא הילכתא כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה והכא רוב פסולין אצלה ולטעמיך תיקשי לך היא גופה הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא הא (ד) לכתחילה והא דיעבד והכא כדיעבד היא: **מתני'** העבד פוסל משום ביאה ואינו פוסל [ג]משום זרע קד כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה הימנו בן והלך הבן ונכבש על

רש"י

מכהונה דתרומה היא קדושת כהונה: שאין לה אלמנות וגירושין. שאין קידושין לעובד כוכבים ועבד: **מתני'** והשוטה. אפילו על ידי חופה וקידושין לא פוסל ולא מאכיל דאין קניינו קנין: הרי אלו פוסלין. שהרי נתחללה בביאת פסול לה: היה ישראל שבא על בת כהן. באונס או בפיתוי שלא לשם קידושין: עיברה לא תאכל. דעובר פוסל כדילפינן לעיל מושבה כנעוריה פרט למעוברת: נתחתך העובר במעיה תאכל. מיד והוא הדין אם ילדתו ומת: עיברה לא תאכל. שהעובר (ה) אינו מאכיל כדילפינן לעיל ילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל: גדול משל אב. שהבועל לא היה מאכילה לפי שלא בא עליה לשם קידושין ולא קניינו הוא ובנו מאכילה: **גמ'** נשותיהן פטורות. אלמא דאין קנין לשוטה: הולד ממזר. אע"פ שהכל מודין שבא עליה חיישי' הואיל ופרוצה היא דגם אחר בא עליה ואיעברה מיניה: שתוקי. כדמסיק: מינאי. נתעברה: רוב פסולין אצלה. כל העולם פסולין אצלה מלבד הארוס: (ו) והכא כדיעבד. דכבר נשאת לכהן: **מתני'** העבד פוסל משום ביאה. אם בא על הכהנת פסלה מן התרומה כדאמרינן לעיל: ואינו פוסל משום זרע. אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר והוא עבד ומת בעלה ישראל וזה קיים אינה פוסלה מלשוב אל בית אביה כנעוריה ומפרש ואזיל היכי משכחת לה שיהא בן ישראל עבד: ונכבש. נדחק ובא עליה ולשון גנאי נקט:

אין הארוס מודה או שאינו בעיר או שמותק או שאינו זכור בהא הוא דאמר רב הולד ממזר ואפי' אמרה אמו לכשר נבעלתי אינה נאמנת ושמואל אמר הולד שתוקי שהוא בדוקי ונאמנת אמו לומר שהוא מארוסה ומוקי לה רבא למילתיה דרב בדלא דיימא מיניה כלומר שאין ריכון בעיר שמזנה עמו ולא דיימא נמי מעלמא וכ"ש היכא דדיימא מעלמא שאינו מן הדין למשדייה אבתריה וא"כ הוא ספק ממזר אבל היכא דדיימא מיניה בתריה שדינן ליה ואע"ג דדיימא נמי מעלמא והכי מסתברא דרבא ה"ק לרב (ג) מדפליג עליה אביי ואמר דכל היכא דדיימא מעלמא אף על גב דדיימא נמי מיניה לרב הולד ממזר [אלמא] לרבא אליבא דרב אף על גב דדיימא נמי מעלמא הולד כשר אי דיימא מיניה נמי ובתריה שדינן ליה ואי לא דיימא מיניה אף על גב דלא דיימא מעלמא נמי הולד ספק ומדפסק התם רבא הלכה כאבא שאול קי"ל הלכה כשמואל דמוקמי' ליה התם כאבא שאול שהיה קורא לשתוקי בדוקי ואפילו היכא דרוב פסולים אצלה אם אומרת לכשר נבעלתי נאמנת והיכא שלא נבדקה אמו או שהיתה אילמת או שוטה הולד ספק ממזר אפילו לשמואל דלא מכשר ליה אלא בבדיקת אמו וכתב הריטב"א ז"ל אפילו כשהיא אומרת דמארוסה היא אם הארוס מכחישה בברי ואומר שלא בא עליה כלל אינו נאמן הוא לפוסלה אבל נאמן הוא על הבן דהא ברי וברי הוא והתורה האמינה את האב על הבן [קידושין דף עח: וכאן דף מז.] לומר שהוא ממזר שנאמר (דברים כא) כי את הבכור בן השנואה יכיר ואפי' בבנו המוחזק בכשרות גמור כל שכן בזה דאתרע ליה וכן כתב הרמב"ם ז"ל: והיכא שהבעל טוען בברי שהוא כשר והיא מכחישתו י"א שהולד ספק ממזר כיון דברי וברי הוא ויש אומרים שאם הוא טוען שלא זזה ידה מתוך ידו הוא נאמן להכשירו דכיון שהאמינתו תורה לפסלו כ"ש שנאמן להכשירו דאית לאמו חזקה דכשרות והיא לאו כל הימנה לפוסלו אפילו טוענת שהיא שוגגת וכ"ש אם טוענת שהיא מזידה שאינה נאמנת על עצמה וכתב הריטב"א דטעם דמסתברא הוא: היא אומרת שהוא פסול והבעל שותק אין הולד ממזר ודאי על פיה שלא האמינתה תורה לפסול אלא להכשיר דמסייע לה חזקה דגופא הילכך הוי הולד ספק ממזר כללא דמילתא שניהם שותקין ספק ממזר ואם הוא טוען בברי שהוא כשר אף על פי שהיא מכחישתו כשר ואם היא טוענת בברי שהוא כשר והוא שותק כשר הוא טוען בברי שהוא ממזר הרי זה ממזר ואף על פי שהיא מכחישתו היא טוענת בברי שהוא ממזר אינה נאמנת ואף על פי שהוא שותק והולד ספק ממזר: ומאי דאמרינן שהיא נאמנת להכשירו לא תימא ליוחסין ולהכשירו בבת ישראל אלא לענין ירושה נמי דכיון דארוס הוא והיא טוענת בברי דמיניה הוא כודאי משוינן ליה ובתר ארוס דהוי היתרא שדינא ליה וה"מ בארוסה או בא"א אבל בפנויה שילדה ואומרת מפלוני הוא אף על פי שנאמנת עליו להכשירו ליוחסין מדשמואל והא שאול כשהוא שותק או שהוא בשאינו זכור או שהוא במדינת הים אינה נאמנת עליו ליורשו ואפילו היכא דבא עליה ודיימא מיניה שכנס שזינתה עמו כך אפשר שזינתה עם אדם כשר דעלמא ואין הנאמנות שלה בארם מסויים יותר מאחר אלא הנאמנות הוא שנבעלה לכשר לה משום חזקה דגופא כדאיתא התם ואפילו בפלגש המיוחדת לו אינה נאמנת עליו וכן עיקר עכ"ל הריטב"א ז"ל: וריא"ף ז"ל הביא כאן הא דגרסינן בכתובות ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף הוא אמר מינאי והיא אומרת מיניה אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד הא אמר א] שמואל הלכה כרבן גמליאל דאמר נאמנת א"ל אביי ובהא כי לא מודה מכשר ר"ג והאמר שמואל לרב יהודה שיננא הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה והכא רוב פסולין אצלה ולטעמיך תיקשי לך היא גופה הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא הא לכתחלה הא דיעבד והכא כדיעבד הוא. פירוש דהא קא מודה הארוס דודאי בא עליה ובהא הא אמרינן דכולי עלמא לא פליגי דבחזקת כשר מוקמינן ליה ועוד אפילו לא הוה ידעינן דעת הארוס [הלכה] כר"ג שאם אמרה לכשר נבעלתי נאמנת אפילו היכא דרוב פסולים אצלה. ומקשה אביי והא דאמרינן לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים כגון שהיא פנויה ואיכא מיעוט דפסולים אצלה כגון אחיה ואביה ושאר קרובים והכא רוב פסולים אצלה דארוסה היא ומשני לכתחלה. כלומר שאם לא נשא בת ישראל לא מנסבינן ליה בת ישראל אלא גיורת ומשוחררת דקי"ל קהל גרים לא איקרי קהל אבל אם נשא נשוי. וה"נ דיעבד הוא שהרי אנו רוצים לאסור האשה על בעלה וכיון שיש לתלות לקולא ואיהי נמי כשאנו בודקין אותה אומרת לכשר נבעלתי דהיינו הארוס נאמנת: **מתני'** העבד וכו'. אם בא על הכהנת פסלה מן התרומה: ואינו פוסל משום זרע. אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר והוא עבד ומת בעלה ישראל וזה קיים אינו פוסלה מלשוב אל בית אביה כנעוריה ומפרש ואזיל היכי משכחת לה שיהא בן ישראל עבד: ונכבש וכו'. נדבק ונדחק עליה לשון מכבש

מהר"ן שפירא (א) ר"ל הנינא במתני' להא דת"ר בברייתא וש"מ דהאי ברייתא עיקרת היא רש"י בב"ק די"ד: (ב) וכסמוך יתבאר הא דהיא נאמנת הייני שלא נאסרה על הבעל והולד אם נשא בת ישראל לא תנא אבל לכתחלי' צריך גם הארוס לומר שממנו נתעברה ועי' בב"י בסמוך בשובדא דההוא ארוס וארוסתו: (ג) ר"ל בגמ' לא קאמר רק דרבא אמר מסתברא דמילתיה דרב דלא דיימי מיניה וכו' מכמע דרבא סברא דנפשיה קאמר דרבא ס"ל הכי וא"כ נצטרך לומר דהלכתא הכי דרבא בתראה הוא לזה אמר דמסתברא לומר דרבא אמר דרב אמר הכי וק"ל:

נ"ל (ויקרא כב) ושבה אל בית אביה כנעוריה

הגהות חו"י

(א) עי' לקמן ברי"ף סימן קכה: (ב) עיין ברי"ף כתובות ס"פ בתולה נשאת: (ג) לא קאי על ארוס רק ארהוה מדברת ע"ש: (ד) אם בא כהן לימלך לא שרינן ליה לכונסה אלא אם כן כרוב כשרים: (ה) נ"ע ברש"י בגמ' שהעובר פוסל. ומ"מ גם גירסא זו אתי שפיר: (ו) נ"ל והא דיעבד דכבר נשאת לכהן. והכא כדיעבד שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאוסרה על הארוס:

ד"ת מ"ז

נוסחאות כ"י

א] אמר רב יהודה אמר שמואל:

א מיי' פ"ק מהל' יבום:

ב מיי' פרק טו מהל' איסורי ביאה טור אבן העזר סימן ד:

ג מיי' פרק ו מהל' תרומות סמג לאוין רנו:

מכבש פרימש"א בלעז ולשון גנאי הוא: ה"ז עבד. שולד שפחה [דף ע.] כמוה כדכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה שהולד כרוך אחריה: בת כהן לישראל תאכל. אם מת אביו והוא קיים אף על גב דולד ולד בעלמא פסיל כדאיתא בגמרא [שם] דכתיב (ויקרא כב) וזרע אין לה מ"מ אפילו זרע פסול כי האי לא פסיל דלאו בתר אבוה אזיל ולאו זרעו הוא: סליק פירקא

הערל. כהן שמתו אחיו מחמת מילה: לא יאכלו בתרומה. כדילפינן בגמרא מקראי: נשיהם וכו'. דהא משום ערלות וטומאה לא נפקי מכלל כהנים אלא דאינהו גופייהו מחסרי תקנתא הילכך אף על גב דאינהו לא אכלי מצו להאכיל קנין כספם: נשיהם של פצוע דכא וכרות שפכה. לא יאכלו דשוויה חללה בביאתן שהרי נבעלה לפסול לה דפסולי קהל נינהו דכתיב לא יבא פצוע דכא: ואם לא ידעה. שלא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן: הרי אלו יאכלו. שהרי התחילו לאכול בתרומה: גרסינן בגמ' [דף עה.] אמר שמואל חלצתו חמה נותנין לו כל ז' להבראתו כדתני לודא עשו יום הבראתו [דף עה:] כיום לידתו. ועדיף מיניה דאילו יום לידתו לא בעינן מעת לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעת לעת: [דף עב.] אמר רב פפא לא מהלינן ביומא דעיבא ולא ביומא דשותא ולא משוכרינן ביה והאידנא דדשו ביה רבים שומר פתאים ה': חלצתו. שהיה חולה ונתרפא ונתחללה ונשתלפה ממנו חמה: כיום לידתו. דאחר שנתרפא ימתין עוד ז' ימים: לודא. שם חכם: ועדיף. דאילו ביום לידה ביום הח' ימול אפילו ליכא ז' מעת לעת ואילו בחלצתו חמה ממתינין לו (ב) עד ז' שלמים מעת לעת וה"ה אם יש לו כאב גדול בעינים דממתינין לו אחר שנתרפא שבעה שלמים דהא חמיר מחלצתו חמה דשורייקי דעינא בליבא תלוי כדאיתא פרק אין מעמידין (דף כח:) דעד כאן לא אמרינן בגמרא דכיבן ליה עיניה לינוקא לא יהבין ליה המתנת זמן אלא מהלינן ליה לאלתר שנתרפא אלא בכאב מועט

תורה אור | נר מצוה

על השפחה וילדה ממנו בן הרי זה עבד היתה אם אביו בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה: **גמ'** מאי טעמא אמר קרא °האשה וילדיה תהיה לאדוניה:

סליק פירקא

הערל וכל *הטמאים לא יאכלו בתרומה נשיהם ועבדיהם יאכלו פצוע דכא וכרות שפכה הם ועבדיהם יאכלו נשיהם לא יאכלו ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו אי זה הוא פצוע דכא כל שנפצעו ביציו שלו אפילו אחת מהן וכרות שפכה כל שנכרת הגיד (א)אם נשתייר מעטרה אפילו כחוט השערה כשר: *פצוע דכא וכרות שפכה מותרים בגיורת ומשוחררת ואין אסורין אלא מלבא בקהל שנאמר °לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה': **גמ'** *ת"ר אי זה הוא פצוע דכא כל שנפצעו ביציו שלו ואפילו אחת מהן ואפילו ניקבו ואפילו נימוקו ואפילו חסרו אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא כסרים חמה (א) וכשר *אמר רב יהודה אמר שמואל פצוע דכא בידי שמים כשר °אמר רבא היינו דקרינן פצוע

רש"י

הרי זה עבד. שולד שפחה כמוה כדכתיב האשה וילדיה וגו' כדאמרינן בגמרא: היתה אם אביו בת כהן לישראל תאכל בתרומה. אם מת אביו והוא קיים אע"ג דולד ולדה בעלמא פוסל האי לא פסיל דלאו בתר אבוה שדינן ליה דלאו זרעה הוא: בת ישראל לכהן. ומת בנה מכהן ובנו קיים והוא עבד לא תאכל בתרומה דלאו זרעו הוא: (ב) כ"ג פעמים שהוא פוסל. בת כהן מן התרומה משום זרע זרעה מישראל: מאכיל את אמו · לאחר מיתת אביו: ופוסל את אם אמו. דאי לאו הוא היתה אם אמו חוזרת לתרומה דבי נשא לאחר מיתת בתה: וזאת האשה אומרת לא כבני כ"ג. כלומר לא ירבו כמוהו בישראל:

הדרן עלך אלמנה

הערל. כהן ערל שמתו אחיו משום מילה: נשיהן ועבדיהם יאכלו. דהא משום ערלות וטומאה לא נפקי מכלל כהנים אלא דאינהו גופייהו הם מחוסרים תקנה. ונשיהם של פצוע דכא וכרות שפכה לא יאכלו דשויא חללה בביאתו שנבעלה לפסול לה: ואם לא ידעה. שלא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן: אם נשתייר מעטרה. שנחתך מעטרה ואילך כשר דהתם בישרא בעלמא הוא ולא גיד שאינו גיד אלא מעטרה ולמעלה לצד הגוף. עטרה שורה בשר המקפת במקום המילה בגובה ממנו ושופע ויורד עד סופו: מותרים בגיורת ומשוחררת. דקהל גרים לא מיקרי קהל: אלא מלבא בקהל. פי' כישראל גמור: **גמ'** נפלעו. כמין פלוע מכת חרב וסכין: נימוקו. מחמת מכה או מיעוך והוקטנו מאליהן: ואפי' חסרו. בכל שהוא: בכרם ביבנה. שהיו יושבין שורות שורות ככרם הנטוע שורות שורות: כסרים חמה. דלא אסרה תורה אלא פלוע דך וכרות: בידי שמים. ע"י רעמים וברד או ממעי אמו:

וכבר דייקי מיניה רבוותא ז"ל דמשום לער וחולי כל שהוא משהין אותו למול עד שיבריא מיהא כדי שלא יבא לידי סכנה וכן כתב הגאון ז"ל דכל תינוק שהוא מלטער בין מחמת חולי בין משום דבר אחר אין מוהלין אותו עד שיבריא: ביומא דעיבא. יום המעונן. ונפקא ליה לרב פפא בגמ' להא דלא מהלו ישראל במדבר משום חולשא דאורחא ואיבעית אימא משום דלא נשיב להו רוח לפונית · כלומר שרוח לפונית הגונה לא חמה ולא צוננת ולא גשומה וחמה זורחת וטעמא שלא נשבה להם משום שהיו נזופים מדבת מרגלים מכל מקום שמעינן שכשאין העת נאה והגון דלא מהלינן: ביומא דשותא. שרוח דרומית מנשבת והיא קשה מכל הרוחות וה"ה דלא מקיזינן משום חשש סכנה: והאידנא. דעבדינן מצות המילה בין ביומא דעיבא בין ביומא דשותא דשו בה רבים שומר פתאים ה'. וכתב הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל מכאן דמאן דלא בעי לממהל ביום דעיבא הרשות בידו ושפיר עבד דלא למסמך על שומר פתאים וה"ה שהיה ראוי שלא למול בשבת כשהוא מעונן עכ"ל. כאן הביא [בתוס' ד"ה מ"ש כו'] ז"ל מה שאמרו בהגדה על מי מנה עפר יעקב שראה בלעם המדבר מלא ערלות של ישראל אמר מי יוכל לעמוד בזכות דם המילה המכוסה בעפר הארץ ומכאן התקינו לכסות הערלה עם הדם בעפר וכדאיתא בפרקי ר' אליעזר ע"כ: ועוד תניא משוך צריך למול. פירוש משוך שאחר שנמהל נמשכה ערלתו בין ע"י אדם בין ע"י חולי וצריך מדרבנן משמע כדאמרי' הכא בגמרא דאי דאורייתא חייב מבעי ליה ואסמכוה אקרא דכתיב את בריתי הפר ודרשינן לרבות את המשוך ולא חיישינן שמא יעשה כרות שפכה שהרי [גמרא כאן] מלו הרבה בימי בן כוזיבא שמשכום באונס בכרך ביתר וגבר יד בן כוזיבא *ומלך בהם ונלחם ומלך שתי שנים ומחצה וחזרו ומלו בימיו: **מתני'** אי זהו פלוע דכא כו': מותרין בגיורת. דאע"ג דכהן כשר אסור בגיורת ומשוחררת היינו לפי שהיא זונה שנבעלה בכותיותה אבל אלו מותרין [דלאו בקדושתייהו קיימו] וקהל גרים לא איקרי קהל: **גמ'** נפלעו. כמו פלוע מכת חרב או סכין: ואפי' נקבו. פירשו בו נקב שאין בו חסרון דהיינו סתם נקב והיינו דלבתר הכי קתני חסרו ומיהו כתבו בתוס' דדוקא מפולש דהיינו סתם נקב כדאי' (ג) בסוכה [דף לד:] וכן בחולין [דף מב.] וכן כתוב בספר המלות לשון הריטב"א ז"ל וכתב הרא"ש ז"ל נקבו ה"ה א' מהן. אפי' חסרו כל שהוא ולאו מעלמן קאמר אלא קאי אנמוקו כלומר שמחמת מכה או מתוך נמוקו והוקטנו מאליהן: בכרם. שהיו יושבים שורות שורות ככרם הנטוע שורות: כסרים חמה. סרים חמה בידי שמים הוא (ד) והאי לאו חולי הוא (ה) דסרים חמה כשר דלא אסרה תורה אלא פלוע ודך וכרות וא"ת וכי פליג אמתני' דתנן כל שנפלעו בילים שלו ואפי' אחת מהן וכ"ת התם בידי אדם הכא בידי שמים א"כ מאי איריא אין לו אלא בילה אחת אפי' חסרו שניהם בידי שמים כשר כדאמרינן בפלוע בידי שמים כשר ומסתמא נמי ה"ה כרות נמי בידי שמים ועוד שאנו רואין כמה בני אדם שנכרתת מהם בילה אחת ומולידין ולא מסתבר למימר לא וחזר על בניהם מאין הם וכמ"ש ר"ת ז"ל שאם אתה אומר כן אתה מרבה פסולין בישראל לפיכך תירץ ר"ת ז"ל (ו) אפי' בידי אדם מכשר הכא ר' ישמעאל אלא שיש לחלק בין נטלה הבילה לגמרי לנפלעה מידי דהוה [חולין דף נה:] אניטל הטחול דכשר וניקב בסומכיה טרפה ודאמרינן לקמן דנכרתו פסול בשניהם קאמר אבל בילה אחת אית ליה רפואה ואפילו נאמר דפליג ר' ישמעאל על תנא דמתניתין יש לסמוך ע"פ דבריו דכל שמע מפי חכמים בכרם הוי סמכי טפי כדאמרינן בפרק החולץ דף

שלטי הגבורים

א כתב הטור (ו) ברא"ש הגיד יש בשר ובתיבורו לגיד הוא גבוה (ח) ומקיף סביב הגיד וקרוב [illegible] ואותו היקף אינו בעגול ישר אלא בעליונו של גיד מארכת העטרה [illegible] ומתקצרת והולך עד קרוב לראש [illegible] ואותו הבשר (ט) כשאר הגיד [illegible] נחתך כולו ולא [illegible] מלא החוט על [illegible] העטרה לצד [illegible] נחתך מהגיד [illegible] מהעטרה (י) כשיפוע קולמוס כשר [illegible] שניטל חללו [illegible] ונשארו הדפנות [illegible] ומיי' מכשיר [illegible] כסברא ראשונה [illegible] הרא"ש המטיל [illegible] מקומות במקום [illegible] מי רגלים ובמקום [illegible] הזרע כשר:

לשון ריא"ז

נכר' הגיד כלפי ראשו אם נשתייר מן העטרה כלפי הגוף [illegible]

ב (ב) וכן מותרין בנתינים ומיי' כתב שאינו מותר [illegible]

לשון ריא"ז

פלוע דכא [illegible] בגיורת [illegible]

ג כתב הרא"ש פליג ר' ישמעאל אמתני' דתנן כל שנפלעו בילים שלו ואפי' [illegible] כו' עד ורב אלפס (נ) כלורתה כמאן הלכה [illegible] על דבריו [illegible] דפליגי וממילא [illegible] [illegible] כדפירש ר"ת [illegible]

(מ) דוקא שנולד כן בביצה אחת אבל אם כרתו ממנו פסול ורבינו שמשון כתב חזינן כמה בני אדם שכרתו ממנו בילה ומולידים לכך אמר רבינו יעקב דאפילו בידי אדם כשר. ובירושלמי מכשיר לבא בקהל אלא שאינו מוליד ויותר טוב הבילה מפליעתה וכשנשאר בילת הימין מוליד לכך טוב להזהיר הרופאים לחתוך השמאלית ובין הכא ובין הכא כשר לבא בקהל. ומיי' כתב (נ) כשניטל בידי אדם ביצה אחת וכן ה"ג והרמב"ן והרשב"א (ס) מכשיר ע"י חולי הטור דר"ת דמכשיר בידי אדם דוקא שהיה שלמה קודם שנטלה אבל אם נפלע קודם שנטלה פסולה: לשון ריא"ז מי שהיה נקוי בגיד או בבילים או בחוטים הרי הוא בחזקת שאינו מוליד ואם נשא אשה והוליד בנים בידוע בניו והרי הם בחזקת ממזרים ור"ת פוסל מי שנפלעה בילה אחת שלו ומכשיר כשנטלה לגמרי שהרי יש הרבה שמולידים בבילה אחת כמו שביאר דבריו בספר הישר פלוע דכא בידי שמים והוא שנולד כך ממעי אמו ולא היתה לו הכושר הרי הוא כסרים חמה שכשר לבא בקהל אע"פ שאינו מוליד ואם לא נולד כך ממעי אמו אע"פ שלקה אחר מכאן בידי שמים הרי הוא פסול כמו שמבואר בקונטרס הראיות: ד כתב סמ"ג דפלוע דכא יש לו רפואה חוזר להכשרו אבל כרות שפכה אינו חוזר וע"ש פירוש רא"ש:

עין משפט

א מיי' פרק טו מהל' איסורי ביאה ופרק ז מהל' תרומות סמג לאוין קיט וטור אבן העזר סי' ה:

הגהות הב"ח

(א) ואם כצ"ל: (ב) עוד כצ"ל: (ג) בד"ה הגי' [illegible] בסוכה פ' לולב הגזול דף [illegible] וכן בחולין פרק אלו [illegible] דף מב: (ד) כ"ב [illegible] חולי [illegible] (ה) וסרים [illegible] (ו) דאפי' [illegible] (ז) כ"ב [illegible] (ח) ומקיף כצ"ל: (ט) אין כצ"ל: (י) בשיפוע קולמוס כצ"ל: [illegible] (ס) ומכשיר כצ"ל: (ע) כ"ב [illegible] הערל:

הגהות חו"י

(א) לענין [illegible] בידי שמי' כשר: [illegible]

המאור הגדול

וכל הטמאין לא יאכלו בתרומה ופי' הערל ואפי' מתו אחיו מחמת מילה ואע"ג דאמרי' בגמ' המול לו כל זכר אמר רחמנא והאי לא בר מימהלי הוא ה"מ במילת זכריו ועבדיו אבל במילת עצמו סתמא כתב וכל ערל לא יאכל בו כלל ובפ' נושאין על האנוסה מוכחא מילתא דאפילו מתו אחיו דמינס אניס מאיס ואין חולקין לו תרומה:

ספר הזכות

סבר לה כר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה א"ר יודן בר חנן וכלבד של ימין אתא עובדא קומי ר' אמי אמר לה אין ברתי את שריא לה לא הוה ידענא דלא מוליד מדקאמר הלכה מכלל דפליגי ואם בידי שמים קאמר אפילו בתרוייהו נמי כדאיתא בשמעתתא ואפילו רבנן מודו והכי מפרש בירושלמי אלא לאו בידי אדם וקאמר הלכה כרבי ישמעאל ומעשים בכל יום בבני אדם שלוקים בבילה אחת והרופא חותכה והן מולידין ואפשר שהיא השמאלית אבל אם נחתכה הימנית כשר הוא אלא שאינו מוליד ועובדא דאתא קמי דרב אמי הכי הוה ע"כ דברי הרב ואלו דברי תלמיד: המחבר תמהני על הרב ז"ל שאם כפירושו דר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה בידי אדם קאמר ותנא קמא פליג דקאמר אפילו נקבו ואפילו חסרו ודאי אין הלכה כר' ישמעאל דיחיד במקום רבים הוא ותנא קמא לא סמך על עדות שלו מפי חכמים בכרם ביבנה ומה שהביא שבירושלמי פסקו הלכה כמותו לא נהגו גדולי הגאונים ורבינו ז"ל לסמוך על הירושלמי בפסק הלכה וכמה וכמה פסקי הלכות בירושלמי שלא נפסקו בגמרא שלנו ולא סמכו הגאונים וגם מסכתא עלמה פסקו בירושלמי הלכה כר"י בן בבא דקאמר לא כל האדם ולא כל המקומות ולא כל השעות שוות ואינו הלכה כן · ובפ' אלו נערות פסק ירושלמי כר' דוסא דאמר השבויה אוכלת בתרומה ובעלי הלכות שאין הלכה כן · ובפ' לא יחפור פסק ירושלמי כר' שמעון כל אילן כנגד המשקולת מפני הטומאה ואין הלכה כן · וכן בסוף עבודת כוכבים בענין הגת והמתן והמשפך של עובד כוכבים שרבי מתיר בניגוב ופסקו בירושלמי כדבריו הלכה אלא כדברי חכמים שאוסרין וכן הרבה. ועוד דהא אמרינן לקמן כרות בכולן בין שנכרתו חוטי בילים ובדתנא קמא שייכא דאמר כרות בכולן ואפילו בילה א' אלא שאחרים מפרשים דרבי ישמעאל לא פליג אתנא קמא דמודה ר' ישמעאל בנקב ונמוקה אבל נטלה לגמרי מכשיר וכן מלינו לענין טרפות נטל הטחול כשרה ונקב טרפה בסומכיה ודאמרינן לקמן בין שנכרת הגיד בין שנכרתו בילים או חוטי בילים דוקא בשניהם כרות באחת מהן היינו דר' ישמעאל והלכה כמותו דמתניתא דכרמא היא ואנו תפוסים מבעל הלכות גדולות דר' ישמעאל בידי שמים קאמר דכל שאין לו אלא בילה אחת מתחלת יצירתו משמע תדע מדקא מדמי ליה לסרים חמה אינו כסרים חמה וכשר וה"ה לפלוע וכרות בידי שמים אלא ר' ישמעאל הוראה שמע כמי שאין לו אלא בילה אחת שסורה בו בכרם ביבנה שהוא כשר ושהוא כסרים חמה ואינו מוליד והא דא"ר יהודה אמר שמואל פלוע דכא בידי שמים כשר מתניתא דכרמא שמיע ליה ודיקא דמתני' קמ"ל ושהיא הלכה אע"פ שנשנית בלשון יחיד ואנו תמהים על הרב ז"ל שמלינו בירושלמי הפך מה שהביא הוא משם וזו היא גירס' ירושלמי א"ר יוסא שמעתי הלכה כר"י בנו של ריב"ב כמ"ש פלוע דכא אין תנייה בידי אדם פסול בידי שמים כשר יליף לה ממזר לא יבא ממזר לא יבא פלוע דכא מה ממזר בידי אדם אף פלוע דכא בידי אדם אין תנויי תני בין בידי שמים מאן דמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול מנא ליה אמר רבי מנא לא יבא פלוע דכא לעולם א"ר יוסי בר' בון עוד הוא יליף לה ממזר לא יבא ממזר לא יבא פלוע דכא מה ממזר בידי שמים וממזר בידי שמים יצירתו בידי שמים בגין בעי מימר מאן דמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה מאן דמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול רבנן א"ר אחא בר פפא קומי ר' זעירא כולה רבנן הרי שעלתה אטטין מי מחמיר בה או והרי הוא בידי אדם כמו שהוא בידי שמים ע"כ גירסא ירושלמית ומפורשת היא דר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה בפלוע דכא בידי שמים קא מיירי אלא דרב אחא בר פפא קמיה ר' זעירא מהדר לאוקמי תרתי מתנייתא דכי רבנן אפילו נקבו ואפילו נמוקו כגון שהעלת בילה שלו חטטין ומי מחמיר בה מפני שהוא בידי שמים דמאליו בא לו והיינו דקרי ליה כאידך ברייתא בידי שמים ועלה בין בידי אדם בין בידי שמים פסול וכך מתניתין אחריתא דקתני בידי שמים כשר כגון שנולד פלוע. ולענין מה שאמר ה"ר אברהם ז"ל בבני אדם שלוקין בבילה אחת והרופא חותכה ומולידין אנו אומרים לא וחזר על בניהם הם וה"ר משה בר מיימון ז"ל הספרדי מבקיאי הרופאים פי' כמ"ש דנטלה בילה א' בידי אדם פסול והוא הכשיר כל בידי שמים אפילו מחמת חולי וחטטין וכן סדברים מטין ועכשיו נתברר דעת רבינו בהלכות שכתב הברייתא סתם ולא כתב הלכה שאין ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה חולק כלום אלא עדות העיד ומקבלין סימנו ועוד יש תשובה לרב בענין הזה במה שנשמע מן ההלכות בענין נקב הגיד ובענין נתחך הגיד ומלא חוט על פני כולה וכלפי ראשו וכמרזב וכקולמוס ואלו מן הדברים שאין מצויים לענין מעשה ונהג בהן רבינו לקצר:

פצוע ולא קרינן הפצוע במתניתא תנא נאמר לא יבא פצוע דכא ונאמר לא יבא ממזר מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם אמר רבא פצוע בכולן דך בכולן (א) פצוע בכולן בין שנפצע הגיד בין שנפצעו ביצים בין שנפצעו חוטי ביצים דך בכולן בין שנדך הגיד בין שנדכו ביצים בין שנדכו חוטי ביצים כרות בכולן בין שנכרת הגיד בין שנכרתו גידי ביצים בין שנכרתו חוטי ביצים *תנו רבנן ניקב א פסול מפני שהוא שותת ב נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשרו זהו למעוטי מאי למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה [דאינו קרום] אמר רבה בר רב הונא המטיל מים משני מקומות פסול אמר רבא לית הלכתא לא כברא ולא כאבא ברא הא דאמרן אבא מאי היא דאמר רב הונא *נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה ולא היא אפילו לר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה הני מילי איש אבל אשה פריצותא בעלמא היא וכ"ש שאין הלכה (א) כרבי אלעזר (א): מתני' *עמוני ג ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם אבל נקבותיהן מותרות מיד מצרי ואדומי ד אינן אסורין אלא עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקבות אמר ר' שמעון קל וחומר הדברים ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם התיר את הנקבות מיד מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות אינו דין שנתיר את הנקבות מיד אמרו לו אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה אמר להן לא כי אלא הלכה אני אומר: *ממזרים ונתינין אסורין איסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות

[דף מב:] ממתניתין דכרמא הדר ביה וזו שיטת ר"י ור"ת ורבינו שמשון והראב"ד והרא"ש ז"ל ואומר רבינו יצחק ז"ל שבעל הירושלמי [דפירקין הלכה ב] סמכינן בהא שלא פירשו בגמרא שלנו וזה דכשמכשיר ביצה אחת הוא דוקא כשהיא השמאלית ונשארה הימנית אבל בה"ג וריא"ף ז"ל כתבו דבידי אדם פסול ק"ו מנקבה והא דרבי ישמעאל בידי שמים והא דפרכינן בגמרא סריס חמה ס"ד דמשמע דלא איירי בידי שמים היינו משום דסתם סריס חמה הוא כן מתחלת ברייתו וכדאמרינן לקמן בפירקין אי זהו סריס חמה כל שהוא לקוי ממעי אמו ועוד דסריס חמה הוא שאין בו חסרון אבר והיינו דאמר נר מצוה אינו אלא כסריס חמה כלומר שאין בו חסרון ולקות בביצים שהוא כשר כיון שהוא בידי שמים וכן כתב הרמב"ן דכל שאין לו אלא ביצה אחת מתחלת יצירתו משמע עד כאן והיינו דאמר אינו אלא כסריס חמה שהוא ג"כ בידי שמים וכתב הריטב"א ומה שהביאו ר"י ור"ת ראיה מן הירושלמי [שמכשיר] בשאין לו השמאלית (ואפילו) בידי אדם (ב) אדרבה אשכחן בירושל' [שם] פלוגתא אית תנא תני בידי אדם פסול בידי שמים כשר ואית תנא תני בין בידי שמים בין בידי אדם פסול הוה בעון מימר מ"ד בידי אדם פסול בידי שמים כשר ר' ישמעאל מ"ד בין בידי שמים בין בידי אדם פסול רבנן אלמא אף רבי ישמעאל לא הכשיר אלא בידי שמים ומה שאמרו החכמים הללו כי הרבה יש שנכרתה הביצה שלהן והולידו כן אנו אומרים כמו שאומרים בגמ' [דף עה:] לא וחזר על בניהם מאין הם ואילו היה ההפרש בין נקבה לנכרתה לגמרי לא סגי דלא הוו מפרשים בגמ' ולקמן נמי כי אמרינן נכרתו פסול היה לו לפרש דדוקא שנכרתו שניהם דלא נטעה בנפלטו דמיירי אפי' בביצה אחת לדברי הכל אלא ודאי נכרתו דומיא דנפלטו והרמב"ם ז"ל שהוא הבקי שברופאים כן כתב נכרתו הביצים או אחת מהן או שנדוכו או חסרה או שנקבה ה"ז פסול כל פסול שאמרנו בענין זה (ג) שלא היה בידי שמים כגון שכרתו אדם או כלב או הכהו קוץ וכיוצא בדברים אלו אבל אם נולד כרות שפכה או פצוע דכא או שנולד בלא ביצים או שחלה מחמת גופו ובטלו ממנו איברים אלו או שנולד בהם שאין והמסה אותן או כרתן ה"ז כשר לבא בקהל זה לשון הרב ז"ל הביאו הרמב"ן וכתב שכן הוא בהלכות (מיאון ב) גדולות וכתב הריטב"א ז"ל כן כתבו רבותי ז"ל כמנא שיטה זו של בה"ג והרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והרא"ה והריטב"א ז"ל: הפצוע. מעיקרו כגון ממעי אמו: דך בכולן. ביצים וגיד וחוטי ביצים שהביצים תלוים בהם תוך הכים: תנו רבנן ניקב פסול. בדין זה של כרות שפכה מסקינן דהלכתא כרבינא דאמר בגמ' בין כקולמוס בין כמרזב כשר אם נחתך מעטרה *ולמטה כחתוך קולמוס שמחתכין את חודו באלכסון לכתוב או כמרזב שנחתך כסלון ויש לו דפנות משני לצדין והחקק באמצע כמין צנור כשר ונקבה העטרה עצמה ונסתם בכל דהו ואינו ניכר רואים אם גדול כל כך שאילו רואה האיש קרי נקרע ומרחיב הנקב מחמת דוחק הזרע שמתאסף פסול: שותת. חמימות התאוה יוצא דרך הנקב וכשהזרע יוצא דרך נקב אינו יורה כחץ וקי"ל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מזריע: וזהו פסול וכו'. פי' ה"ר אלעזר ממיץ זה לשונו דאינו פסול לבא בקהל שאין זה (ד) פצוע דכא אינו חוזר לברייתו ולקמן [דף עט:] בפירקין אמרינן כי סריס אדם אין לו רפואה אלא פסול מלהוליד קאמר ובניו ממזרים וכן כתב בעל ספר המצות אבל הגאונים ז"ל והרמב"ס ז"ל פוסלין אותו בקהל: קרום שעלה וכו'. משום דהדר מפתח והיינו סרכא דריאה דמטרפא בה חיותא וכן היתה טריפה אם ניקבה ודופן סותמתה שלא במקום רביתא כדאיתא באלו טריפות: המסוללות. דרך תשמיש משפשפות נקבותן זו בזו וכן המסוללת בבנה קטן בסנהדרין (דף סט:): ולא היא. לית הלכתא הכי ולא כר"א כדאמרינן לעיל [בפרק ו בסימן פב] (ב) וכן אסיקנא הכא בגמרא [דף עו.] דפצוע דכא לאו בקדושתיה קאי ומותר בגיורת ובנתינה ואפילו כהן פצוע דכא מותר בה כיון דלאו בקדושתיה קאי והני לא איקרו קהל וכיון שכן הוא הדין שמותרין בממזרת דהא והא איסור תורה וכן אמרינן בירושלמי בפי' דמאן דמכשר פצוע דכא בנתינה הוא הדין בממזרת ושלא כדברי הרמב"ס ז"ל שחלק בין נתינה לממזרת וליתא כדמוכח סוגיין ובכל דוכתא נמי אמרינן דנתינה איסור תורה הוא הריטב"א ז"ל והכא בגמרא [דף עו:] גבי מצרי אם מותר היום עד ג' דורות דאמר מנימין גר המצרי אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני מותר לבא בקהל כתבו המפרשים ז"ל תוספתא דמסכת קדושין [פרק ה] דמסיים בה א"ל ר' עקיבא מנימין טעית (ו) משעלה סנחריב בלבל כל העולם וכל האומות מותרות בכל משפחות האדמה וכן התיר ר' יהושע לגר העמוני לבא בקהל מהאי טעמא [ברכות דף כח.] דסנחריב שבלבל כל העולם וכל דפריש מרובא פריש ובתוספתא דמסכת ידים א"ל ר"ג לר' יהושע גבי מצרי כיוצא בזה מהו אמר ליה למצרים נתן קצבה שנאמר [יחזקאל כט] מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן (ז) הגוים אשר נפוצו (שם) נמצא דפליגין תוספתא דמסכת קדושין ותוספתא דמסכת ידים ויש שפסקו הלכה כתוספתא דמסכת ידים [פרק ד] ולפיכך מצרים אסורין היום וכן כתב הרב בה"ג ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב כי המצרים מותרין משעלה סנחריב ובלבל נראה שסמך על תוספתא דמסכת קדושין: מתני' אבל נקבותיהן מותרות (ח). דדרשינן עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית וטעמא דקרא דכתיב [דברים כג] על דבר אשר לא קדמו ואיש דרכו לקדם ולצאת אבל אשה אין דרכה לצאת מן הבית דכתיב [תהלים מה] כל כבודה בת מלך פנימה: אחד זכרים (ט). דכתיב [דברים כג] אשר יולדו הכתוב תלאן בלידה בין שהם זכרים בין שהם נקבות: אם הלכה נקבל. כלומר אם הלכה שמעת מרבותיך שהנקבות מותרות מיד מצרי ואדומי נקבל ממך ואם לדין שאתה דן ק"ו מעצמך יש לנו להשיב תשובה כדאמרינן בגמרא עריות יוכיחו שלא אסר אלא שני דורות ואחד זכרים ואחד נקבות אסורות: לא כי. אפי' אני דן מעצמי אין לכם תשובה כדמפרש בגמ' מ"מ הלכה אני אומר ולית הלכתא כר"ש אלא כרבנן: ממזרים וכו' איסור עולם. דילפינן עשירי מעמוני שאמור בו עד עולם: נתינים. הם גבעונים וקראום נתינים

על

רש"י

אי כתיב הפצוע. הוה משמע הפצוע מעיקרא ממעי אמו: בכולן. ביצים וגיד וחוטי ביצים שהביצים תלויין בהם: מפני שהוא שותת. שחמימות התאוה יוצאה דרך הנקב (ויצאתה) ואינה יורה כחץ וא"כ אינו מזריע: קרום שנולד מחמת מכה בריאה אינו קרום. משום דהדר ומפתח: המסוללות. דרך תשמיש זכר ונקבה משפשפות נקבותן זה בזה: פסולות לכהונה. משום זונות: מתני' אם הלכה. שמעת מרבותינו שהנקבות של מצרי ואדומי מותרין מיד נקבל ממך: ואם לדין. שאתה דורש קל וחומר מעצמך יש תשובה להשיב ובגמרא מפרש בתלמודא איזו תשובה יש להשיב: לא כי. אלא אפי' הייתי דן ק"ו מעצמי אין לכם תשובה כדמפרש בגמ' ומכל מקום הלכה אני אומר: נתינים. גבעונים שנתגיירו

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ר"ל אף אם הלכה כרבי אלעזר אפ"ה אין הלכה כר"ה כמ"ש לפני זה. מכ"ש לפי מאי דקי"ל דאין הלכה כר"א פשיטא דאין הלכה כרב הונא. והא דאין הלכה כר"א מבואר ברי"ף לעיל סי' פב: (ב) כדאמרינן לעיל הוא בפרק הבא על יבמתו (סי' פב) ואח"כ מסיק הכ"י וכתב ענין אחר מסקינן הכא בגמ' וכו' וצריכין למחוק מילת וכן הכתוב לפנינו בכ"י דאינו תלוי כל הענין הזה כמה שלפנינו וק"ל:

שלטי הגבורים

א (י) נקב למטה מהעטרה לצד הקרקע [כשר] ניקב העטרה עצמה אם הנקב גדול שכבת זרע יוצא משם כשרואה קרי פסול ואם לאו כשר נסתם הנקב חוזר להכשרו נקב נקב מפולש כראש הגיד בענין שבעליונו של גיד שהעטרה מארכת כלפי הגוף הוא למטה מהעטרה ובתחתיתו של גיד הוא למעלה מהעטרה פסול:

ב כתב הטור (כ) נסתם מקום הזרע ויוצא במקום יציאת מי רגלים אם הוא ממעי אמו ממילא כשר ואם הוא ע"י חולי או לקוי פסול כתב הר"ר אליעזר בניקב הגיד דפסול וכן בנסתם מקום הזרע לאו אגברא קאי אלא אולד קאי פירוש פסול הולד הנולד לו שאינו מוליד ובודאי ממזר הוא אבל הוא כשר לבא בקהל דלאו כרות שפכה הוא ואין הלשון משמע כן:

ג כתב סמ"ג (ל) שעמוני לאו בפני עצמו ומואבי לאו בפני עצמו וכו' הר"ר יוסף הטעם בעמון מפני שלא קדמו והטעם במואב מפני ששכר את בלעם ונשים אין דרכם לקדם ולא לשכור:

ד כתב סמ"ג דבזמן הזה כל הגרים מותרין לבא בישראל מיד מפני שבלבל סנחריב העולם ואמנם מצא בתוספתא דידים שמצרים חזרו ולא נתבלבלו וכ"כ רבינו שמשון שעמון ומואב לא בלבלם סנחריב וכן יש מדקדקין שאדומים לא נתבלבלו מההי' דאנטונינו' דפ"ק דע"ז הילכך צריך להתיישב בדבר ומיימוני מתיר כולם לבא בקהל מיד וטור מתיר כולן חוץ מן המצרי שפוסלו עד דור שלישי ורבינו השמיט כל זה וצריך עיון:

לשון ריא"ז

מצרי ואדומי אינן אסורין אלא עד שלש דורות אחד זכרי' ואחד נקבות והראשון שנתגייר נחשב דור ראשון ובנו שני ובן בנו שלישי וכבר נתבאר בפרק תפלת השחר שכל האומות הקדומות אין יושבות במקומן שכבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות ואינו ניכר עמוני ומואבי מצרי ואדומי וכל גר שיתגייר בזמן הזה הרי הוא כחזקה משאר אומות ומותר לבא בקהל כמבואר בקונטרס הראיות:

עין משפט

א מיי' פרק טו מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכו טור אבן העזר סי' ה:

ב מיי' פרק יב מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קיד קטו קטז טור אבן העזר סימן ד:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כרות בכולן [וכ"ה בכ"י]: (ב) ואדרבה כצ"ל: (ג) בשלא כצ"ל: (ד) צ"ל כרות שפכה: (ה) צ"ל דכרות שפכה: (ו) צ"ל דמשעלה: (ז) צ"ל שבעמים: (ח) נ"ב מיד: (ט) נ"ב וכו': (י) נ"ב לשון הטור בסי' ה: (כ) נ"ב בסי' ה: (ל) נ"ב בלאוין קיג קיד: (מ) דרבא כצ"ל וכן במלחמת: (נ) נ"ב בפרק כיצד דף כ: (ס) נ"ב ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין וממזר כו': (ע) נ"ב פרק משוח מלחמה דף מד: (פ) נ"ב בת ישראל לממזר ולנתין: (צ) נ"ב אלמנה לכ"ג דף סח:

(גמ' איתא דף עה:) פשיטא דלמעל' מעטרה וכ"ה ברא"ש ועיין בדרישה אבן העזר סי' ה' שמיישב דברי הנמוק"י ועיין בספר עצי ארזים סימן ה ס"ק ז (ג"א):

הגהות חו"י

(א) ע"ל סי' פב:

המאור הגדול

[דף עט ע"א] מדאסיקנא בגמרא נתינים משה ודוד ויהושע גזרו עליהם אסתייע ליה טעמיה (מ) דרבה כדמעיקרא בגיותן אסירי מדאורייתא נתגיירו משרא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו ואע"ג דהדר ביה מיניה רבה ואמר לאו מילתא היא דאמרי אנן לא נקיטין אלא בטעמיה קמא משום דמסייע ליה מסקנא הלכך פצוע דכא ישראל מותר בנתינה ופצוע דכא כהן אסור לכתחלה בגיורת דלמא בקדושתיה קאי ולא גמרי להו מהדרי בלישנא קמא דרבה והרי"ף ז"ל לא הזכיר מכל זה כלום:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור מדאסיקנא בגמרא נתינים משה ודוד ויהושע גזרו עליהם אסתייע וכו' הלכך פצוע דכא ישראל מותר בנתינה ופצוע דכא כהן אסור לכתחלה בגיורת כו': אמר הכותב וכן היו הדברים מראין כפשטן אלא שהקושיות מתרבות עליו עד שלא נמצא ידיו ורגליו בבית המדרש דתנינן להו לנתינים בהדי חייבי לאוין בכולהו דוכתא כדתנן אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית ותנן (נ) נמי איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט (ס) תנינן לה בהדי איסור קדושה ולא באיסור מצוה שמדברי סופרים ותנן (ע) מי ר' יוסי אומר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל (פ) זהו שירא ורך לבב ואתמר עלה בגמרא בעבירה דרבנן לרבי יוסי לא הדר ואם תאמר והלא אף חלוצה מדבריהם ונשנית עמהן זו אינה דומה לזו לפי שחלוצה מגרושה אתיא ודמיא לה ולפום רהיטא נקיט לה אבל נתינה עם ממזרת מה זו סמיכה שסומך אותן בכל מקום ואינה מן התורה ועשאה כשל תורה ותניא (צ) עובד כוכבים נתין חלל וממזר שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל פסלוה ועוד שנינו ואלו הן הלוקין הבא על אחותו עד אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל וקתני סיפא אלמנה וגרושה חייב עליה משום שני שמות גרושה וחלוצה אינו חייב אלא משום אחד בלבד ותרצינן לה בגמרא בפרק י' יוחסין אינו חייב אלא על אחת וחלוצה דרבנן הא מפני ששנה ברישא גרושה וחלוצה לשגירת הלשון ושיהא דומה לה חזר וגלה לך שאינה מן התורה אלא מדבריהם ואין לוקין עליה ואילו נתינה ששנה בשל תורה לא חזר לשנות כן ממזרת ונתינה אינו חייב אלא על אחת מהן ונתינה דרבנן אלמא דאורייתא היא וסוגיין נמי בגמרא הכי דאתמר לקמן בפרק יש מותרות אמר רב חסדא ממזרת ונתינה איכא בינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ואית לה ומ"ד מפני שהוא מרגלא ליה וסילך אנו יכולין לדחות דברי רב ששת ורבה ורב חסדא בלא ראיה גמורה ובפרק קמא דכתובות אי זו היא עיסה כל שאין בה לא משום ממזרת ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים ומקשו מאי שנא הני דאורייתא אלא נמי דאורייתא כרם נראין דברי האומר שלא אסרה תורה בגירותן אלא אחד משבע אומות שנתגייר לפי מעשיהם מקולקלים מכל האומות ואינם ראויים לידבק באומה זו אבל זרע שנולד להם בקדושה משנתגיירו הרי הוא כישראל כשר שהרי לא מנה בהם הכתוב דורות ולא נאמר בהם עד עולם כדרך שנאמר בעמוני ומואבי ובא דוד וגזר עליהם דורות הא מפני ששנינו במשנתינו ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן איסור עולם לפיכך בא רב חנא בר אדא ופי' שזו גזירת דוד היא שגזר עליהן כן ולפי משמעות הכתוב משה ויהושע ודוד עבדות גזרו עליהם דכתיב חוטבי עצים ושואבי מים וכן בדוד מפורש על ידי עזרא ומן הנתינים אשר נתן דוד לעבודת הלוים ולא שיהו כעבדים לכל דבריהם בין להקנותם בין לקלקלתם אלא כדי להרחיקן מלבא בקהל גזרו עליהם שיהא משתמשין בהם כעבדים ולפיכך שנינו הבא על הנתינה ירושלמי א"ר יוסי נתינים לא חשו להם חכמים אלא משום פסולי משפחה וא"ת משום פסולי עבדות מעתה הבא על הנתינה לא יהא לה קנס דתנינן הבא על הנתינה יש לה קנס ומפורש יותר בפרק עשרה יוחסין ירושלמי וזו היא שאמרו בגמרא דידן בקשו להתיר נתינים כלומר שלא ישתעבדו בהם כדי שיהו מותרין לבא בקהל ואע"פ שאין ב"ד יכולין לבטל דברי ב"ד עד שיהא גדול ממנו כיון שעשאום כעבדים הרי זה כמפקיר עבדו אמר להם רבי אם חלקנו נתיר חלק מזבח מי יתיר כבר זכה מזבח בהם והם קנויים לו למעשה ידיהם ואין אנו רשאין להפקיע חלקו של מזבח והיינו דאמרינן משה גזר עלייהו לפסוק דלא כלומר אותם גרים הראשונים שהיו אסורים מן התורה לבא בישראל גזר עליהם משה שעבוד כדי שלא יטמעו בישראל וילמדו מעשיהם ואתו אינהו וגזור דורות ובכל מקום ששנו חכמים נתינים סתם יש במשמע גר ראשון של שבע אומות כגון אותן שבימי משה ויהושע וכגון הגרגשי שפנה שבא אחד ונתגייר שהוא אסור מן התורה לבא בקהל ולפיכך מנו אותן בכלל פסולי ביאה של תורה וסיימו דאמר רבה לאו מילתא היא דאמרי וכו' וא"ת למאי דאמר רבה וכי מיגיירו שרו תיקשי ליה כל הני כיון דאינהו גופיה תוך כדי דבור הדר ביה מקרא מה תדוק עליה וזו היא דרך ישרה שיבור לו החכם בדברים הללו אבל יש שאלה והרי אמרו בפרק אין מעמידין גזרו על פתן ועל שמנן משום יינן ועל יינן משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר והוינן בה בנותיהם דאורייתא היא דכתיב לא תתחתן בם אלמא בגיותן איה להו חתנות ותשובתי' אין ודאי בגיותן נמי קיימו עלייהו בלאו דהא כתיב לא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו וכתו

לא

א מיי' פרק ו מהל' יבום סמג עשין נא טור אבן העזר סימן קעב:
ב מיי' פרק כ מהל' איסור סמג עשין כ טור אבן העזר סימן קעב:

על שם ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים ואפי' נתגיירו כתיב בהו לא תתחתן בם וכיון דלא כתיב בהו דורות ילפינן להו ממזרין לחומרא:
גרסי' בגמרא [דף עו:] מה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר בן מי זה הנער אי מפרץ אתי מלכא הוי א"ל דואג עד שאתה שאיל עליו אם הגון למלכות אם לאו שאיל עליה אם מותר לבא בקהל דאתי מרות המואביה א"ל אבנר תנינא עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית [דף עז.] אקשי ליה דואג קושיאתא ושתיק בעי לאכרוזי עליה מיד ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי וכתיב יתרא הישמעאלי אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאלי ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ומי מהימן והא אמר ר' אבא א"ר הונא א"ר כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים. פירוש אם קודם מעשה(א) שבא הוראה לידו אומרה ושנאה בבהמ"ד לתלמידיו בשם רבו שומעין לו בשעת הוראה ואם לאו אין שומעין לו שמחמת מעשה הבאה לידו אומרה: דהא שמואל ובית דינו קיים. ומילתא דעבידא לאגלויי הוא ולא משקר בה. וכתבו בתוספות דהא דאמרינן אין שומעין לו דוקא מילתא דשייכא בדידיה כי הכא דיתרא הישמעאלי שנשא אביגיל בת נחש שהיא בת ישי כדאיתא בב"ב (דף י"ז.) ועל הא דפרש"י ז"ל דמשום דבית דינו קיים לא משקר הקשו ז"ל דחס ושלום לא חיישינן לת"ח שישקר אלא חיישינן שמתוך שנושא ונותן בהלכה כדי לקיים דבריו אומר בדדמי כסבור שקבל כן מרבו וכי איתא לרבו קיים ודאי דייק שפיר ולא אמר אפי' בדדמי וכל ה"מ כדאמר בגמרא אבל כשאמר מסברא ומביא ראיה לדבריו שומעין לו וזה פשוט-הריטב"א ז"ל: **מתני'** אמר ר' יהושע וכו' לא חולץ. דכתיב [דברים כה] ולא ימחה שמו פרט לסריס שכמו מחוי: ואין לי לפרש. איני יודע איזה סריס בן חליצה ואי זה פטור: סריס אדם. שנסתרס לאחר שנולד: סריס חמה. ממעי אמו: חולץ. [דוקא חולץ] אבל לא מייבם דהא אסור לבא בקהל ומיהו אי הך יבמה היתה גיורת יבומי נמי מייבם דקהל גרים לא איקרי קהל ומדהתיר לחלוץ ש"מ *האי תנא סבר דלר' עקיבא חייבי לאוין דשאר דווקא הוא דהוי ממזר חייבי לאוין גרידי לא הוי (ג) ולא יבא פצוע דכא חייבי לאוין גרידי נינהו ולפיכך חלין אבל לאידך תנא דר' עקיבא דסבר בכל חייבי לאוין הוי ממזר א"כ הוי כחייבי כריתות ולאו בני חליצה ויבום נינהו: **גמ'** היכי דמי סריס חמה אמר רב יצחק וכו'. לאו לשון שאלה הוא אלא מדבריו של רבי יצחק הוא שמפרש סריס חמה דמתני' שהוא בענין שלא היה לו שעת הכושר מעולם כיון שסריס אדם חולץ משום שהיה לו שעת הכושר דאם לא כן הא מפרשינן לקמן סימנין: כל שלא ראה וכו'. שלקה ממעי אמו: כיפה. בולט"א בלע"ז שאין קלוח השתן הולך למרחוק כשהוא מטיל כלפי מעלה ואין נעשה ככיפה וזהו סימן מיוחד ומובהק למי שהוא סריס חמה ממעי אמו ואילו סריס חמה דעלמא הא לקמן נתפרשו בו סימנין הרבה: סימני סריס וכו'. אין עושין בהן מעשה. להחזיקן בגדולים עד שיהיו בן עשרים שנה שלמות ולא הביאו שתי שערות דהשתא נדונים כסריסין וגדולים אבל קודם לכן נדונים כקטנים אף על פי שנולדו בהם סימני [סריס] ואיילונית וזהו הדרך השלישית כי שלשה דרכים הם לענין גדלות הדרך האחד שנים ושערות. מי"ב שנים ויום אחד לנקבה וי"ג שנים ויום אחד לזכר הדרך השני בשלא הביא שערות וגם לא נולדו לו בו סימני סריס בגדלותו אחר שהגיע לרוב שנותיו דהיינו לאחר ל"ו שנים הדרך הג' שלא הביאו שתי שערות ויש לו סימני סריס ואיילונית אין עושין בהם מעשה עד שיהא בן עשרים כדאמרינן הכא: בן ח' אין עושין מעשה לדונו כגדול עד שיהא בן עשרים ואף על פי דהביא שערות שומא בעלמא נינהו וכעין סריס חשבינן ליה לענין זה ואף על גב דהוי בן קיימא ודוקא בבן ח' ודאי אבל כשהוא ספק בן ח' ספק בן ט' בחזקת בן ט' קאי והוי גדול בשנים ושערות שאם לא כן לרבי אבהו מה נעשה בקדושי דרוב בני אדם דלא חיישינן בהו לומר שמא קטנים נינהו וזהו דרך המפרשים ז"ל כן ודעת רוב הפוסקים זכרונם לברכה דהלכתא כר' אבהו: מפני הסכנה. סכנת שניהם הבן והאם שלא ירבה החלב בדדין ותחלם ותמות: טעמא דלא גמרו. בניחותא וסיומא דמלתא הוא: בר ז' הוא. ולשבעה נגמרה צורתו אלא שנשתהה וחיי ובגמרא [דף פ:] אמרינן דעבד עובדא הכי רבה תוספאה באשה שהלך בעלה למדינת הים ואשתהי עד תריסר ירחי שתא שלא חזר הבעל וילדה אשתו לסוף שנתה ואכשרה רבה דקסבר משתהי הולד לאחר גמר צורתו *לג' שנשתהה ג' חדשים ולא אמרי' לאחר שהלך בעלה נתעברה מאחר וזו כרבי דאמר דאשתהי וכן סבר רשב"ג [דתנן ארשב"ג] כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל וטעמא דאמרי' דאע"פ שלא כלו לו חדשי העבור לשבעה נגמרה צורתו ואשתהי עד שמיני ונקט באדם דאילו בבהמה קתני התם שהה שמונה ימים אינו נפל ושמואל פסק הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל בפרק רבי אליעזר [שבת דף קלו.] ואמרי' התם מכלל דפליגי רבנן עליה ונראה מל' רבן שמעון בן גמליאל דבשהייה גרידתא מכשיר בלא גמר סימנין ונראה נמי דמודה לרבי בגמר סימנין דעדיפא משהייה לחודה וכיון דקיימא לן כרבי שמעון בן גמליאל קי"ל נמי כרבי וזה נראה דעת הרמב"ן ז"ל ולפי זה אין לנו בן ח' אלא בשלא גמרו סימניו ולא שהה שלשים יום אבל יש מפרשים דרבי שמעון בן גמליאל תרתי בעי ופליג אדרבי דסגי ליה בגמר סימנין וכבר איפסיקא הלכתא כרבי שמעון בן גמליאל *וה"מ דבעי תרתי בספק בן תשעה ספק בן ח' אבל בן (ג) ח' ודאי כגון שבעל ופירש סגי ליה בשהייה או בגמר סימנין כדאמרן הילכך כל דקים לן ביה שכלו לו

נר מצוה

נקבות: *אמר רבי יהושע שמעתי שהסריס חולץ וחולצין לאשתו והסריס לא חולץ ולא חולצין לאשתו ואין לי לפרש אמר רבי עקיבא אני אפרש סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו שהיתה לו שעת הכושר סריס חמה לא חולץ ולא חולצין לאשתו שלא היתה לו שעת הכושר ר' אליעזר אומר (א) לא כי אלא סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו שיש לו רפואה סריס אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שאין לו רפואה העיד ר' יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם ויבמו את אשתו לקיים דברי ר' עקיבא: **גמ'** היכי דמי סריס חמה אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן כל *שלא ראה מעולם שעה אחת בכשרותו מנא ידעינן אמר אביי כל המטיל מים ואינו עושה כיפה א"ר אבהו סימני סריס ואילונית ובן שמונה אין עושין בהן מעשה (ב) עד שיהו בן עשרים שנה ובן שמונה מי קא חיי והתניא בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו *מפני הסכנה הכא במאי עסקינן *בשלא גמרו סימניו דתניא אי זה הוא בן שמונה כל שלא כלו חדשיו רבי אומר א] סימנין מוכיחין שערו וצפרניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו הא גמרו אמרינן האי בר ז' הוא ואישתהוי

רש"י

שנתגיירו בערמה בימי יהושע ונתנם לחוטבי עצים ולשואבי מים: שהסרים. יש סריס שחולץ וחולצין לאשתו: והסריס לא חולץ כו'. דכתיב ולא ימחה שמו מישראל פרט לסריס ששמו מחוי: ואין לי לפרש. איני יודע לפרש אי זו סריס בן חליצה ואיזו פטור: סריס אדם. שנסתרס לאחר שנולד: סריס חמה. ממעי אמו: לקיים דברי ר' עקיבא. עדות זו של ר' יהושע בן בתירה העיד לקיים דברי ר' עקיבא: **גמ'** היכי דמי סריס חמה. דאמרינן דלא היתה לו שעת הכושר: שלא ראה שעה אחת בכשרותו. שלקה ממעי אמו: כיפה. גוילב"א בלשון אשכנז שאין קילוח השתן הולך למרחוק כשמשתין כלפי מעלה ואינו עושה כיפה: אין עושין בהן מעשה. להחזיקן בגדולין וסריסים אע"פ שיש להן סימני סריס עד שיהיו בני עשרים ולא הביאו דמשנת שתים עשרה עד שנת עשרים מצפין להן אם יביאו הרי הן קטנים עד עכשיו ואם לא יביאו גדולים הן: ובן ח'. שנולד לשמונה חדשים אין עושין בו מעשה להחזיקו בבן קיימא אע"פ שגמרו סימניו שערו וצפרניו כשנולד אפילו הכי לא אמרי' בר קיימא הוא עד שיהא בן עשרים: מפני הסכנה. סכנת האם והבן (א) (ג) כי יש לאם סכנה שלא ירבה החלב בדדין ותחלה ותמות: טעמא דלא גמרו כו'. וסיומא דמילתא היא: האי בר שבעה הוא. ולשבעה

נוסחאות כ"י
א] סימניו מוכיחין עליו:

המאור הגדול

ה"ג בהלכות הרי"ף ז"ל הב"ע בשלא גמרו וכו' שערו וצפרניו וכללו של פי' השמועה כלו חדשיו וגמרו סימניו ולד מעליא הוא לכל מילי ואינה צריכה לפנים לא כלו חדשיו ולא גמרו סימניו נפל גמור הוא והרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת לא כלו חדשיו וגמרו סימניו אמרי' בהאי בר ז' הוא ואשתהויי אשתהי כרבי (ה) ולד מעליא הוא לכל מילי אפילו להקל כלו חדשיו ולא גמרו סימניו נמי ולד מעליא הוא לפטור אשת אביו מן היבום ולנחול ולהנחיל ולכל מילי אלא הוא מסימני הסירוס והוא דאמרינן לקמן כל ששערו לקוי קמ"ל רבי אבהו דצפרניו נמי כשערו דמי וסי' אחד הוא ששניהם מודים על הסירוס והם מסימני בן ח' ולאו למימרא שזה בן ח' הוא אלא בן ט' ויש לו סימני בן ח' ולענין סריס הוזכר בשמועה ולא לענין נפל וכל מאי דאמרינן ולד מעליא הוא ה"מ בששהה שלשים יום בדלא קים לן בגויה שכלו לו חדשיו א"נ קים לן בגויה שכלו לו חדשיו אע"ג דלא שהה שלשים יום הא לא שהה ולא קים לן שכלו לו חדשיו ספיקא הוי ולא עבדי' בה עובדא אע"ג שגמרו סימניו אלא במת תוך למ"ד יום ועמדה אמו ונתקדשה לכהן דחשבינן ביה ולד מעליא ואינה חולצת וראיתי לבעלי פירושים דרכים אחרים בענינים הללו וה"ר אברהם ז"ל האריך בהם הרבה על דרך אחרת ומה שנראה לי כתבתי:

מלחמת ה'

לא תקח לבנך לרבות בגיותן וכתיב נמי כי יסיר לרבות (ד) המסירין אלמא בגיותן נמי משתעי קרא אלא רבה ה"ק אי ס"ד בגיותן בלחוד משתעי קרא לכתוב רחמנא בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך דלשון חתון בגיותן לא שייך בהו ואי משום שלא אסרה תורה אלא דרך נשואין מלא תקח נפקא דכל קיחה דרך נישואין משמע אי נמי לכתביה רחמנא בלישנא דשייך בהו מדכתב בלשון חתון שמע מינה שאף בגירותן אסרן בחתנות וכי יסיר נמי דומיא דלא תתחתן בם ומכלל דברינו נתברר זו שבנינו בגירי וחרורי ממזרי שתוקי ואסופי שמותרין בנתינה שאע"פ שישנן בכלל לאו דלא תתחתן בם הני מילי בגיותן דנתרבו מכי יסיר שאלו כולן בני ברית הן אבל בגירותן פסולי יוחסין הן וקהל אלו אינו בכלל יוחסין וכן מי שגזר עליהם עבדות לא גזר אלא שלא ידבקו במשפחות המיוחסות שבישראל ולהרחיקן מהם אבל בפסולין לא גזר כמו שפירשתי למעלה ובעל הלכות נמי כסברא בתרא דרבא פסק בגירותן אית להו חתנות:

ועוד ה"ג בהלכות הרי"ף הב"ע בשלא גמרו סימנים ואם מני בן שמונה קאי כלומר שלא גמרו שערו וצפרניו עד ולענין סריס הוזכר בשמועה זו ולא לענין נפל: **אמר** הכותב דברי תורה צריכין זה לזה זה נוטל וזה פותח שמן הירושלמי נגלה לו פירוש הלכה זו וכן מצאתי שם בפרק נושאין על האנוסה תני רבי חייא אוננין ומטמאין על הספק אמר רבי יוסי מתניתא אמרה כן הוא אונן עליהם והן אוננין עליו רבי אסי בר יקים הוה ליה עובדא שאל ליה לרבי יוסי אמר ליה לית צריך אמר ליה והא תני ר' חייא אוננין מטמאין על הספק סימניו היו ניכרין ולא כן אמרין תברייא בשם רבי יוחנן סימני בן שמונה אינן עושין מעשה סימן היה לו בשבעל ופירש למדנו לשמועה זו שכך פירושה אמר רבי אבהו סימני סריס להחזיקו בסריס וכן אילונית וסימני בן שמונה להחזיקו בנפל אין עושין בהן מעשה עד שיהא הסריס בן עשרים והוא הדין לאילונית והא גרסינן בהלכות רבינו ז"ל עד שיהא ולשאר נוסחאות שכתוב בהן עד שיהו תפתר אסריס ואילונית וכיוצא בזו מן הדברים שהוזכר על הרחוק ממקצת מה שהוזכר יש בהן בכתוב ואף לאמתך תעשה כן שב אל הרחוק אל הענק תעניק לו לא אל הקרוב שהוא ולקחת את המרצע וכן ויעש דמי מלחמה בשלום שב אל אבנר לא אל עמשא בעמוד וענין ידבר אליהם שב אל משה ואהרן בכהניו לא אל שמואל בקוראי שמו וכן רבים ובתלמוד בשמועה של מעלה ואסור לקיימו משום שנאמר לא יבא פצוע דכא חוזר לשאר ואינו חוזר לזקן ותנן הכא על אשת אב חייב עליה משום אשת אב ומשום אשת איש בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו ותנן נמי בתולה נשאת ליום רביעי ואלמנה ליום חמישי שפעמים בשבת בית דין יושבין בעיירות חוזר לבתולה ליתן טעם לה ולא לאלמנה שסמוך לו ותנן נמי בכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגרה והצפורן מפני שהן חונקין והטעם הזה אינו לצפורן הסמוך אלא לשאר הנזכרים תחלה וכן מפורש בגמרא ואקשינן ובן שמונה מי קא חיי דקס"ד דבבן ח' ודאי עסקינן לומר שאע"פ שסימניו כסימני נפל אין עושין בהן מעשה להיות חשוב כמת ומתרץ הכ"ע כשלא גמרו סימניו כלומר לא כשהוא בן ח' ודאי עסקינן אלא כשסימניו כבן ח' ואינו ידוע אם בן ח' אם בן ט' בזה הוא שאמר רבי אבהו שאין עושין מעשה בסימניו שיהא כאבן לכל דבריו אלא הרי הוא ספק ומטילין אותו להומרא לכל דבר וספק נפשות להקל דתניא אי זהו בן ח' שאסור לטלטלו כל שבידוע שלא כלו לו חדשיו רבי יוסי אומר סימנים מוכיחין עליו שערו וצפרניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו וכו' דכיון שודאי לח' נולד וסימניו כבן ח' נפל גמור הוא וקמ"ל רבי אבהו דאפילו לרבי יוסי דאזיל בתר סימנין אין עושין בהן מעשה בפני עצמן ואנ"ל בדברי ת"ק והוינן בה אלא הא דעבד רבה תוספאה וכו' דבשלמא אי לאו דר' אבהו הוה אמינא דהכי קתני אי זהו בן ח' כל שידוע שלא כלו לו חדשיו הא אינו ידוע אין הולכין אחר סימנין אלא הלך אחר רוב נשים שמתעברות ויולדות לט' או שמטילין אותו לחומרא שיש בני ט' שלא גמרו להן סימנין ר' יוסי אומר אע"פ שאינו ידוע סימניו מוכיחין עליו שאם סימניו כבן שמונה בידוע שהוא נפל הא גמרו סימניו אמרינן אשתהויי אשתהי אפילו לרבנן דרבה תוספאה דעבד כרבנן אלא לרבי אבהו דאמר אין עושין בהן מעשה ורבי יוסי תרתי בעי שיהא נולד לח' וסימניו כשל בן ח' הא גמרו אמרינן בר ז' הוא אלא רבה דעבד כרבי יוסי וזו ראיה לפירושנו שאילו לדברי בעל המאור ז"ל מנא לן דטעמא שלא גמרו ואמרינן האי בר ז' הוא ואע"פ שנולד לח' דאמרינן אשתהויי אשתהי דילמא ר' יוסי אי זהו בן ח' בא ללמדנו כדפרישית אבל כשגמרו סימניו דברי הכל אמרינן אשתהויי אשתהי כ"ש דמשמע שסימני סריס דין אחד וסימנין בן ח' דין אחד זה מלמד שהוא סריס וזה מלמד שהוא בן ח' ואילו בא רבי אבהו ללמד דצפרניו נמי כשערו לענין סריס בלשון אחר היה אומרה ואין הפיל הגדול הזה יכול ליכנס בנקב של מחט סדקית הזאת:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא
(א) בגמ' של מהר"ר שכנא ז"ל ראיתי שהעתיק ס"א ולא כתב בהן תיבת הבן והיינו מאחר דאינו בר קיימא ועיין על כל זה בכתבי בגמ':

הגהות הב"ח
(א) שבאת כצ"ל: (ב) נ"ב ממזר: (ג) ט' כצ"ל: (ד) נ"ב כל: (ה) וולד מעלי' כצ"ל:

הגהות חו"י
(א) בגמ' אי' דר"א חזר בו ממשנה דפי' יוצא דופן ע"ל ברי"ף סי' קלח: (ב) ע"ל סי' קלח: (ג) נ"ע במ"ש והבן גם במ"ש ותמות ולשון רש"י בפ' ר"א דמילה מפני הסכנה שחלב הרבה בדדיה ותחלה ע"ש דף קלה ע"א:

כ"ס כד"ס וכב"י

כ"ס מסקנת הגמ' (ג"א)

ז"ל נט'
כ"ס כד"ס וכב"י

עי' בביאורי הגר"א כאהן הטור סימן קנו ס"ק טז שהגיה שט"ס הוא וצ"ל הכל בהיפך

לו חדשיו דכולי עלמא ולד מעליא הוא אף על פי שלא גמרו סימניו וכל שהוא ספק בן ט' ספק בן ח' אף על פי שגמרו סימניו לר' שמעון בן גמליאל ספק נפל הוא תוך שלשים יום והיה לנו לומר שלא נמול אותו בשבת מספקא אלא דמשמע דסמכינן על מה שאמרו בגמרא שאף הם היו נוהגים כן מדאמרינן [שבת דף קלו:] ממהל היכי מהלינן בשבתא ומהדרינן ממה נפשך כרב אדא בר אהבה אם חי הוא שפיר מהלינן ואם נפל הוא מחתך בשר בעלמא הוא וליכא אלא שבות דרבנן וכן המנהג פשוט בעולם וכן פסק הרמב"ם ז"ל ועיקר. הריטב"א ז"ל: **תנו** רבנן אי זהו

ואישתהוי הוא דאישתהוי ת"ר אי זה הוא סריס כל שהוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות ואפי' הביא שתי שערות לאחר א מיכן הרי הוא כסרים לכל דבריו ואלו הן סימניו כל שאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק ר"ש בן גמליאל אומר משום ר' יהודה בן יאיר כל שאין מימי רגליו מעלין רתיחות ויש אומרים כל המטיל מים ואינו עושה כיפה וי"א כל ששכבת זרעו *דוהה ויש אומרים כל שאין מימי רגליו מחמיצין ואחרים אומרים כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רבי שמעון בן אלעזר אומר כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה ואי זו היא אילונית כל שהיא בת עשרים ולא הביאה שתי שערות ואפילו הביאה לאחר מיכן הרי היא כאילונית לכל דבריה ואלו הן סימניה כל שאין לה דדין ומתקשה בשעת תשמיש רשב"ג אומר כל שאין לה שיפולי מעים כנשים ר' שמעון בן אלעזר אומר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין איש לאשה איתמר סימני סריס רב הונא אמר (א) עד שיהו כולן ורבי יוחנן אמר אפילו באחד מהן היכא דהביא שתי שערות בזקן כולי עלמא לא פליגי דעד שיהו כולן כי פליגי בשלא הביא רב הונא אמר °עד שיהו כולן ורבי יוחנן אמר אפילו באחד מהן [דף ל ע"א]

רש"י

ולשבעה נגמרה צורתו אלא שנשתהה ומיי ואשמעי' ר' אבהו אפי' (ב) לרבי לא מחזקי' ליה כבר קיימא עד שיהא בן עשרים: לקוי. רך: מחליק. חלק כבשר האשה: רתיחה. שומ"א בלשכנז: כיפה. קילוח ארוך למרחוק. דוהה. שאינו קשור אלא נגול כמים: מחמילין. מסריחין כששוהין בכלי: הבל. חמימות כעין עשן: ומתקשה בשעת תשמיש. שהתשמיש קשה לה: שיפולי מעים. כמין כף למעלה מאותו מקום: עד שיהו כולן. ולא מחזיקין ליה כסרים עד שיהיה בו כל סימני סריסות שמנה בברייתא לעיל:

מתני'

סריס. שערו לקוי. רך: מחליק. חלק כבשר אשה דרך בשר איש להיות אשפר"י בלע"ז: רתיחה. אישקומ"א בלע"ז: כיפה. קלוח ארוך למרחוק: מחמילין. מסריחין כששוהין בכלי: דוהה. כמו דוחה (בכלי) שאינו קשור כלובן ביצה אלא נגול כמים: הבל. חמימות כעין עשן: ומתקשה וכו'. תשמיש קשה לה: שפולי מעים. כמין כף למעלה מאותו מקום כדאמרינן פ' יוצא דופן (דף מז:): עד שיהו כולן. ולא הוי סריס בסימן אחד: אפי' באחד. הוי סריס: ודווקא בשלא הביא שתי שערות אבל כשהביא שתי שערות אפי' בזקן לא הוי סריס עד שיהו לו כל הסימנין שאמרו אבל בסימן א' לא הוי סריס וכן הלכה: **גרסי'** בגמ' [דף פא.] תנן מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרות ואחרות באחרות כולן ידלקו דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו לימנות מקדש רבי יוחנן אומר את שדרכו לימנות שנינו ורשב"ל סבר כל שדרכו לימנות שנינו וכן שונה רבי יוחנן חתיכה בחתיכות עולה מאי חתיכה דתניא חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טמא שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים טהור תעלה רבי יהודה אומר לא תעלה אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה בק' חתיכות של חולין טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טהור שנתערבה בק' פרוסות של חולין טהורות דברי הכל לא תעלה [דף פב.] מאי שנא דרישא ומ"ש דסיפא א"ר שישא בריה דרב אידי רישא בנטמא בטומאת משקין דרבנן וסיפא (א) (בטומאת שרץ) דאורייתא רב אשי אמר סיפא משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל והא דרב אשי בדותא היא למאן אי לכהן משרא שריא ליה אי לישראל לעולם אסור אלא הא דרב אשי בדותא היא. פירוש הא מתני' מייתי הכא על פלוגתא דר' יוחנן ור"ש לקיש דפליגי עלה דתנן הכא אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה וכו' ואר"ל מאכילה בתרומה ואינה מאכילה בחזה ושוק רבי יוחנן אמר אף מאכילה בחזה ושוק וטעמא דר"ל משום דתרומה בזמן הזה דרבנן ולפיכך אנדרוגינוס מאכילה אף על פי דספק זכר הוא ורבי יוחנן סבר דזכר מעליא הוא ונשואיו נשואין גמורין ואמר ליה ר' יוחנן לר"ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן אפי' דדגן דהא מתני' תרומה סתמא קתני וסברת דקדושת הארץ בטלה א"ל ר"ל אין שאני שונה עגול בעגולין עולה כלומר דעגול תאנים של תרומה בטל בק' של חולין ואילו היה תרומת דגן בזמן הזה דאורייתא כיון שדבר שבמנין הוא העגול הזה גזרינן לומר דלא בטיל אטו תרומת דגן א"ל רבי יוחנן והלא אני שונה חתיכה בחתיכות עולה כלומר שעגול שאתה אומר לאו מטעמיך הוא דאפי' היה דאורייתא הוה בטיל משום דלא חשיב דבר שבמנין אלא את שדרכו לימנות כלומר שדרכו לעולם או ברוב הפעמים למכרן במנין אבל עגול או חתיכה פעמים הרבה נמכרים באומד ומשום הכי בטלים ואף על גב דמדאורייתא ניהו: תלתן. פנגרי"ג בלע"ז ומין קטנית הוא: ידלקו. הכלאים בשריפה דכתיב תקדש תוקד אש: כולן ידלקו. ואפי' נתערבו באלף דסבר ר"מ דחבילי תלתן דבר שבמנין הוא ולא בטיל (ב) דלא מלינן למימר ימכרם לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבהם לפי שהם דברים שנקחים מן העובד כוכבים וחיישינן בהו שמא יחזור העובד כוכבים וימכרם לישראל וא"ת יוליך הנאה ליס המלח ואידך תשתרי כדאמרינן במסכת ע"ז (דף מט:) בפת שאפאה בעצי ערלה ועצי אשרה או בגד שלבשו בקליפי ערלה י"ל דהתם הוא שאין בו אלא שבחו של איסור אבל כשיש שם גופו של איסור והוא איסורא דאורייתא לית ליה תקנתא בהולכת הנאה ליס המלח: נתערבו באחרות. יש גורסין ואחרות באחרות וקשה דכל שהוא ספק ספקא ע"י תערובת מותר [זבחים דף עד.] ואינו אסור אלא באיסורי ע"ז בלבד ויש לקיים הגירסא כגון שנפלו שם רובן של ראשונים דכחד ספקא חשיב: ר' יוחנן אמר וכו'. המפרשים האחרונים ז"ל כתבו דהא דפליגי אליבא דר"מ משום דסוגיין כוותיה בכולי תלמודא דדבר שבמנין לא בטיל ומיהו רבנן נמי מודו בבעלי חיים דלא בטילי או בחתיכה הראויה להתכבד בה לפני האורחין שאינה קטנה ולא גדולה ביותר דלא בטילי וכן הדין בכל איסורי ע"ז דלא בטילי מפני חומר איסורן: תעלה. משמע מסוגיא זו דטעמא דאמרינן תעלה משום דלא הוי דבר שבמנין והקשו ז"ל תיפוק ליה משום חתיכה הראויה להתכבד בה דלא בטלה דהא מוקי לה רבי יוחנן במתניתין בחתיכה שלימה וכי תימא דבנבלה דמותרת בהנאה הוא דאמרינן הכי שראויה להתכבד בפני אורחין עובדי כוכבים אבל של חטאת שאסורה בהנאה לא ליתא דבשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה איסורי הנאה ניהו ולא בטילי משום חתיכה הראויה להתכבד וי"ל דהתם הוא משום דאילו בטילי היתה ראויה להתכבד בפני עובדי כוכבים וישראלים דומיא דסיפא דהכא דחטאת טהורה שנתערבה בחולין טהורים דאמרינן לא תעלה אבל חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות חטאת (ג) אף לאחר בטולן אסורות לישראל ולעובדי כוכבים ולגבי כהנים דלא הותרו אלא לזכרי כהונה בלבד ולפיכך לא מקריא חתיכה הראויה להתכבד בפני האורחין ומיהו אי מוקמינן לה בחתיכה שאינה מבושלת לא הוה קשיא מידי דהא לאו ראויה להתכבד בפני האורחין אלא שהוא דוחק לאוקומי בהכי: ר"י אומר וכו' דקסבר ר"י בכל דוכתא מין במינו לא בטיל אבל ליתא לדר"י דרבנן פליגי עליה ואמרו מין במינו ברובא והכי קי"ל דבדאורייתא חד בתרי בטל ואע"פ שיש בו כזית בכדי אכילת פרס דקי"ל כרב דאמר בפרק התערובת (דף עח.) א"א שלא ירבה מין על מינו ויבטלנו אלא דרבנן החמירו לפי מה שהוא אסור שיעורים אחרים ורוב הדברים בטלים בס' מדבריהם: מ"ש רישא וכו'. דבשלמא אי מוקמינן (א) רישא בשניטמאה דלא חשיבא וסיפא בשלא נימוחה אתיא שפיר אבל אי מוקמינן רישא בשלא נימוחה מאי שנא וכו' דאי דבר שבמנין היא בתרוייהו לא תעלה ואם איננה דבר שבמנין הכא והכא תעלה: רישא (ד) בנטמאת שנטמאת חתיכה על ידי משקין טמאין (ה) שנגעו בכלי ומדאורייתא אין משקה מטמא (ו) אוכל ואף על גב דאיכא למיגזר משום טומאה דאורייתא (ז) הואיל ואין דרכן לימנות [תעלה] וסיפא קדשים לזר איסורא דאורייתא הוא חומר איסורו וקדושתו עושה אותה מדברים שאת שדרכן לימנות ולא בטלה והלכתא כר' יוחנן שאת שדרכו לימנות שנינו ואפי' בדרבנן לא בטלה וכן פסק הרמב"ם ז"ל ויש חולקין עליו אבל רבותי הסכימו לדברי הריטב"א ז"ל: דבר שיש לו מתירין. דמותרין לכהן: בדותא היא. דהא דקי"ל דבר שיש לו מתירין לא בטיל כגון דמשתרי לאחר [זמן] למאן דאסור ליה השתא כגון ביצה שנולדה בי"ט: משרא שריא ליה. [אפי' השתא] ומכאן הקשה הרשב"א ז"ל על מ"ש הרי"ף בפרק גיד הנשה [בסי' תתכ"ג] על הסיא דאמר פרק כיצד צולין [דף עו:] פת שאפאו בתנור עם צלי דאסר רב כהנא למיכל בכותח וקא פריש הרב ז"ל טעמא בהלכות משום דכיון דמצי למיכליה בהדי בשרא ה"ל כדבר שיש לו מתירין דאפי' באלף לא בטיל ולפום מאי (ח) דאמר הכא ליתא דלמיכליה בבשר לעולם שרי ולמיכליה בכותח לעולם אסור כדאמרינן הכא: **ואמרינן** בגמרא [כאן דף פב:] וסבר ר' יוחנן בדרבנן לא בטיל רבייה והא תניא מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות ונתן סאה ונטל סאה כשר וא"ר יהודה בר שילא א"ר *יוסי א"ר יוחנן עד רובו מאי לאו (ט) נשתייר רובו לא דלא ליסקול רובו ואיבעית אימא שאני התם *[דאיכא למימר] שאני אומר. פירוש הך סברא (י) אתמרא גבי ברייתא דתני שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שני סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו בתוך אלו ולא ידעינן תרומה לאיזו מהם נפלה מותרין החולין (כ) לזר שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה ואמר רשב"ל והוא שרבו חולין שבקופה מן התרומה ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא רבו חולין מן התרומה אלא שהסאה של תרומה כמו החולין שבקופה שוה בשוה סמכינן אשאני אומר ומותרין החולין לזר ומדבעי ר"ל רבייה ושאני אומר ורבי יוחנן לא חזינן דסגי ליה ברבייה לחודיה [לשוויה קמא] וסגי ליה בשאני אומר לחודיה אלמא שאני אומר עדיף מרבייה וכן כתבו ז"ל דשאני אומר עדיף מרבייה ואם (כן) [תאמר] קשיא לרבי יוחנן מהא דתנן במסכת תרומות פ"ד ב' קופות שתי מגורות שנפלה סאה של תרומה בתוך אחת מהן ואין ידוע לאי זו מהן נפלה מעלות זו את זו ע"כ מיירי בתרומה בזמן הזה דרבנן ולפיכך הקילו בה לחשבן כאילו היא קופה אחת אף על גב דליכא שאני אומר שהרי שתי הקופות חולין ניכהו ויש לומר דהתם טעמא אחרינא איכא דעדיף משאני אומר דמיירי בשתי קופות של אדם אחד שעומדות להתפנות ולהתערב זו לתוך זו ולפיכך עשאום כאילו הם מעורבות כבר וכן פירש רבינו שמשון ז"ל וכדתניא בתוספתא דהתם פרק שהם תרומה שתי קופות בשתי עליות שתי מגורות בעלייה אחת [ונפלה סאה תרומה ואין ידוע לאיזו מהן נפלה] יעלו ר"י אומר לא יעלו ר"ש אומר אפי' הם בשתי עיירות מעלות זו את זו ופירשו בירושלמי מה בין קופות למגורות קופות דרבנן מתפעות מגורות אין

דרכן

שלטי הגבורים

א מכן עשרים ואילך אם יש בהן סימני סריס ואילונית נדונים כסרים ואילונית אפילו הביאו הב' שערות ואם אין בהם סימנין וגם לא הביאו שתי שערות אין נדונין כסרים ואילונית אלא חשובים כקטנים עד רוב שנותיהם ומרוב שנותיהם ואילך נדונים כסרים ואילונית אפי' אין להם הסימנין. ומיי' כתב דמשהגיע לכ' שנה פחות שלשים יום ולא הביא שתי שערות ויש בו הסימנין חשוב כסרים וכתב עוד בד"א בסרים חמה אבל מי שנחתכו או נתקו גידיו או ביציו הוא הנקרא סרים אדם וכשהיה בן י"ג שנה ויום אחד נקרא גדול שאינו מביא סימנין לעולם וצ"ע בטור סימן קנה שהשיג על מיי' שכ' גבי אילונית בת כ' פחות שלשים יום שנולדו בה סימני אילונית לר"י כאילונית וכאן בסימן קע"ב לא השיגו:

לשון ריא"ז

ואם נכנס בשנת עשרים ל' יום ולא הביא שתי שערות ונולדו בו סימני סרים בידוע שהוא סרים חמה כמבואר בקונטרס הראיות ואע"פ שהביא שתי שערות אחר זמן הזה (ל)אם לא נולדו בו סימני סרים אם יביא שתי שערו' עד ל"ה שנה ויום אחד שהם רוב שנותיו הרי זה יצא מכלל סרים ועד עכשיו נדון כקטן בכל דבריו ואם לא הביא שתי שערות עד רוב שנותיו בידוע שהוא סרים אע"פ שלא נולדו בו סימני סרים ואפילו אחד מהם כמו שמבואר בפרק יוצא דופן וכיון שנתברר שהוא סרים ה"ז נידון כגדול למפרע מי"ג שנה ואילך כמבואר בקונטרס הראיות וכפי שטת מז"ה הרי הוא כקטן למפרע עד שיתבאר שהוא סרים: כתב הרא"ש ושתי שערות בזקן לא חשיבי שערות לגדלות לאפוקי מידי סרים אע"ג דבשאר מקומות בגוף מועילין לפי שמקום הזקן רגיל להביא שערות לכך

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) כפי גי' הגמרא שלפנינו דמקשה לר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא לא ידעתי ליישב דברי הנ"י הללו דהא ריש לקיש מוקי רישא בנימות ולדידיה אפשר לומר דמוקי סיפא בדלא נימות אך באמת לא רצה לתרץ הכי כדי שלא לפלוג בין רישא לסיפא וכמ"ש בזה בכתבי בגמ' ולדברי ר"י דמוקי מתניתין בדלא נימות לא מקשה מידי וכמבואר ברש"י בגמ' וצ"ל פשוט דצ"ל דהנ"י לא היה גורס בגמ' וריש לקיש מ"ש וכו' רק היה כתוב לפניו ור' יוחנן מ"ש רישא וכו' ואז א"ש דברי הנ"י:

הגהות הב"ח

(א) גם הב"ח מחק תיבות אלו: (ב) ולא כצ"ל: (ג) נ"ב טהורות: (ד) בנטמא כו' שנטמאת החתיכה כצ"ל: (ה) נ"ב הא דלא נקט רש"י ז"ל שהחתיכה עצמה נגעה במשקין טמאין היינו משום דבפ"ק דפסחים איכא חד תנא דקאמר דמשקין מטמאין אוכלין דאורייתא אבל כלי ליכא למ"ד דאף לר' יהודה דקאמר לכל טמא הדר ביה כדאיתא התם: (ו) כלי כצ"ל. (ז) נ"ב בטל: (ח) דאמרי' כצ"ל: (ט) דנשתייר כצ"ל: (י) אתאמרא כצ"ל: (כ) לפי שא"א נ"ל: (ל) ואם כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) התוספות הקשו אם בן קטן כשעושה כיפה ימלוץ וייבם: (ב) התו' דאו פי' זה כי ר' אבהו אליבא דרבנן איירי ולרבי בל' יום סגי וכוותיה קי"ל. מ"מ צל"ע איך יתכן לכשיהיה קרוב לבן עשרי' שנא' ספק נפל הוא כ"ש לפרש"י יאמרו רבנן אפי' הוא בן ששים הוא ספק נפל ועי' בש"ס דאתוס' קשה הרי גם רבנן ס"ל זימנין דאישתהי כשהוא בן כ':

ד"ת מ"ש

נ"ל אפי
גי' ד"ת
כ"ה הב"ח

גי' ד"ת

רש"י

מתני' אבל לא נישא. מפני שהוא כזכר והשוכב עמו הוי כבא על הזכר בין בזכרות שלו בין בנקבות שלו: ר' אליעזר אומר חייבין עליו סקילה כזכר. דוקא במקום זכרות שלו ולא

וקיימא לן כרבי יוחנן: *מתני' °הסרים לא חולץ ולא מייבם וכן אילונית לא חולצת ולא מתיבמת הסרים שחלץ ליבמתו לא פסלה בעלה פסלה מפני שבעילתו בעילת זנות וכן אילונית שחלצו לה אחין לא פסלוה בעלוה פסלוה מפני שבעילתן בעילת זנות: גמ' *קתני סרים דומיא דאילונית מה אילונית בידי שמים אף סרים בידי שמים אבל בידי אדם חולץ (א) וסתמא כר' עקיבא דאמר בידי אדם אין בידי שמים לא ושמעינן מינה דהלכתא כר"ע דהוה ליה מחלוקת ואח"כ סתם וקי"ל מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם: מתני' *סרים (א) חמה כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה רבי יהודה אומר טומטום א שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ מפני שהוא כסרים *אנדרוגינוס ב נושא אבל לא נישא ר' אליעזר אומר חייבין עליו סקילה כזכר: גמ' אמר רב *ליתא למתני' מקמי ברייתא דתניא רבי יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר הוא אם נקבה הוא אדרבה ליתא לברייתא מקמי מתניתין מדשבקיה

הגהות הב"ח

המאור הגדול

מלחמת ה'

חדושי אנשי שם

הגהות הרי"ו

מדשבקיה ר' יוסי לבר זוגיה. שהוא ר"ש דאיירי בהדיה במתניתין (א) ש"מ הדר ביה דאי לא הדר ביה ותנא דמתני' ותנא דברייתא פליגי מה נפשך אי פליגי נמי בדר"ש אמאי שבקיה לר"ש בר זוגי ואי לא פליגי בדר"ש אלא בדר' יוסי בלחוד א"כ אליבא דתנא ברא רבי יוסי ור"ש מפלג פליגי והו"ל לתנא ברא לאתויי סברא דר"ש וסברא דר' יוסי דפליג עליה: (ב) דבי רב. אמרי' בגמרא לקמן [דף פג:] דבי רב סתמא הוא רב הונא: הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה. ופריש בגמרא אנדרוגינוס הא דאמרן הרכבה דתנן אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות מל' יום לפני ר"ה ואם נטע והבריך והרכיב יעקור ר' יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת (ג) לשלשה ימים שוב אינה קולטת ר' יוסי ורבי שמעון אומרים שתי שבתות. פירוש פחות משלשים יום לפני שביעית דכל שלשים יום לפני שביעית כשביעית דמי דנפקא לן מן בחריש ובקציר תשבות במשקין בית השלחין ולענין פסק אכתי לא ידעינן שפיר הך הלכה כר' יוסי באנדרוגינוס אי ר' יוסי דמתניתין (ד) דדיין לאנדרוגינוס כזכר אי כר' יוסי דברייתא דאמר ספק זכר ופרש"י ז"ל כרבי יוסי דמתניתין דאיירי בה נמי רבי שמעון והביא ראיה מן הנך דפסקינן כרבי יוסי בהרכבה דרבי שמעון איירי בהדיה דהוא הדין דאנדרוגינוס דפסקינן כוותיה הוא מההוא דר' שמעון דאיירי בהדיה ואם כן הוא מרבי יוסי דמתניתין אמרינן הלכתא כוותיה ולפירושו ז"ל פליגי אדרב (ב) ומיהו אתי שפיר הא דאמרינן בגמרא אמר רב הונא משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות אבל ר"ח ורבינו אלפס ז"ל פירשו כרבי יוסי דברייתא ולא פליגי דבי רב אדרב ופליגי דרב אדרב הונא דאמר חייבין עליו סקילה מב' מקומות ולא תקשי דהא אמרינן דבי רב הוא רב הונא גופא דהיינו דוקא בדליכא מימרא דרב הונא דפליגא על מימריה (ה) בי רב אלא בי רב סתמא אבל היכא דאיכא מימרא דרב הונא דפליגא בי רב הוא רב המנונא והיינו דאמרינן בסנהדרין (דף יז:) בי רב מנו רב המנונא ולפירושו ז"ל פסקינן הלכה כרב וכבי רב דפסקי כר' יוסי דברייתא דאנדרוגינוס בריה בפני עצמה היא ואף על גב דרבי יוחנן אמר לעיל אף מאכילה בחזה ושוק ורב ור' יוחנן הלכה כרבי יוחנן אפשר לומר דלא פליג בהא עם רב אלא דפליג אדריש לקיש [דף פא.] בלישנא דמתניתין דמאכילה בתרומה אי בתרומה דרבנן אי אפי' בחזה ושוק ונפקא מינה למאי דפליגי בעלמא (ג) אבל לדיניה דרב הכא לעולם אימא לך דלא פליג וכברייתא סבירא ליה וסמי מתני' מקמי ברייתא הרשב"א ז"ל ועוד כתב ז"ל והרמב"ם ז"ל פסק בחבורי הגדול ובפירוש המשנה שלו כרבי יוסי דברייתא דאמר בריה בפני עצמה ולפירושו אינו מאכיל בתרומה לפי שהוא ספק וספקא דאיסורא לחומרא ופסק כר"א דאמר חייבין עליו סקילה כזכר ולא ידעתי היאך יתקיימו שני פסקים הללו שאם אתה מספקו בנקבה היאך אתה סוקל על ביאתו כזכר ושמא הוא סובר דאף ר' אליעזר סבר דבריה בפני עצמה היא אלא שמחייבין עליו סקילה כזכר מגזירת הכתוב דכתיב ואת זכר לא תשכב משכבי אשה אי זהו זכר שיש בו שתי משכבות הוי אומר זה אנדרוגינוס ואף על גב דאיה ביה שתי משכבות את זכר כתיב וכי כתב את זכר לאו דקריה רחמנא זכר אלא לומר שאין חייבין במי שיש בו שתי משכבות דהיינו אנדרוגינוס אלא ממקום זכרות והיינו דאמרינן לא לכל א"ר אליעזר אנדרוגינוס זכר הוא. ע"כ מלשונו ז"ל: הדרן פרק הערל

נר מצוה

מדשבקיה ר' יוסי לבר זוגיה ש"מ הדר ביה אמרי בי רב משמיה דרב הלכה א כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה וכן הלכה:

סליק פירקא

[דף פד.] °*יש מותרות א לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן מותרות לאלו ולאלו ואסורות לאלו ולאלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול חלל שנשא כשרה ויש לו אח כשר ישראל שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר ממזר שנשא ממזרת ויש לו אח כשר מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן: ואלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר ממזר שנשא ישראלית ויש לו אח ישראל מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן ואלו אסורות לאלו ולאלו כהן גדול שנשא אלמנה ויש לו אח כהן גדול או כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח כשר ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר אסורות לאלו ולאלו ושאר כל הנשים מותרות לאלו ולאלו:

[דף פד:] גמ' *אמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו ב כשרות לינשא לפסולין מותיב רבין בר רב נחמן לא יקחו לא יקחו מלמד שהאשה מוזהרת (א) ע"י האיש (לא) [אמר רבא] כל היכא דהוא מוזהר היא נמי מוזהרת כגון גרושה לכהן שהוא מוזהר שלא לישא אותה אף היא מוזהרת שלא לינשא לו וכל היכא דהוא אינו מוזהר היא נמי אינה מוזהרת כגון חלל שאינו מוזהר שלא לישא כהנת הכהנת נמי אינה מוזהרת שלא לינשא לחלל וכן הלכתא וגרסינן נמי בקדושין בפרק עשרה יוחסין* [דף עג.] והלכתא גר מותר בכהנת לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין ומותר בממזרת כר' יוסי דאמר קהל גרים לא איקרי קהל:

[דף פד.] מתני' *ג שניות מדברי סופרים שניה לבעל ולא שניה ליבם אסורה לבעל ומותרת ליבם שניה ליבם ולא שניה לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל שנייה לזה ולזה אסורה לזה ולזה אין לה כתובה ולא (א) פירות ולא מזונות ולא

רש"י

ולא במקום נקבות שלו הכי מפרש פלוגתייהו בתלמודא: גמ' מדשבקיה ר' יוסי לבר זוגיה. ר' שמעון דאיירי בהדיה במתני' ואיירי בברייתא לאודויה שמע מינה הדר ביה ולאו תנאי היא דתימא שמי תנא דברייתא מקמי תנא דמתני' דאי תנאי נינהו תרוייהו הוה תני נמי בברייתא: הלכה כר' יוסי - דמתני' : ובהרכבה . מפורש בגמרא בתלמודא: הדרן פרק הערל

יש מותרות: כהן הדיוט שנשא אלמנה. והוא הדין בתולה דכשמת נעשית אלמנה ונקיט אלמנה משום סיפא כהן גדול שנשא אלמנה: אח כשר. כהן אסור ליבמה שנתחללה בביאת החלל אבל החלל מותר בכשרה כדאמרי' בגמ': כ"ג שקדש. אבל נשא נתחללה בביאתו ואסורה ליבמה ההדיוט: גמ' לא הוזהרו כשרות. כהנות: לינשא לפסולין. לחללין ואע"פ שכהן אסור בחללה כהנות לא הוזהרו על החללין: לא יקחו כו'. אשה זונה למה כו'. לי למכתב תרי זימני לא יקחו להזהיר אשה ע"י האיש קא סלקא דעתך דה"ק להזהיר כשרות שלא לינשא לחללין: אמר רבא כל היכא כו'. והאי קרא לאו להזהיר כשרות אתא אלא להזהיר פסולות שלא לינשא לכשרין שכשם שהכהן מוזהר שלא לישא זונה וחללה כך היא כמו כן נזהרת שלא לישאנו: מתני' שניה לבעל. כגון שהיא אם אמו של בעל ולא של יבם כגון אחים מן האב ולא מן האם: ולא פירות. אינו (ב) משלם לה נכסי מלוג שאכל משלה ואף ע"ג דקי"ל בכתובות דתקינו פרקונה תחת פירות נכסי מלוג שאוכל כדתנן לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך חייב לפדותה שהוא תנאי בית דין וזו אינו חייב לפדותה דלא קרינא בה ואותבינך לאינתו אפ"ה לא ישלם לה הפירות שאכל משום דתנאי כתובה ככתובה דמי וכי היכי דקנסוה רבנן דלא גביא כתובה קנסוה רבנן נמי דלא תגבה פירות שאכל שהוא תנאי כתובה של פרקונה שהוא תנאי ב"ד ואוכל הפירות: ולא מזונות. לא מיבעיא היכא דיתבה תותיה דלא כייפינן ליה לזונה דהא בעמוד והוצא קאי אלא אפי' אם הלך למדינת הים ולותה ואכלה לא ישלם וא"ת אפילו כשרה נמי דהא קי"ל כחנן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי י"ל לא דמי דהתם קתני מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו מעצמו שלא הלוה לה כלום אלא בשביל בעלה פירנסה אבל היכא דהלוה לה בתורת הלואה הוא תובעה והיא תובעת את בעלה ומשלם ואם אינו משלם אם תתאלמן או תתגרש אז תשלם

ישׁ מותרות: כהן הדיוט שנשא את האלמנה. בגמרא מפרש דהוא הדין דמצי למיתני קדשה א"נ מצי למיתני בתולה שהרי במיתתו נעשית אלמנה ונאסרה לאחיו כהן גדול: חלל שנשא כשרה. כך גרסת רש"י ז"ל והחלל מותר בה והיא מותרת בו ומ"מ כיון שבא עליה נתחללה לכהונה והרי היא אסורה לאחיו שהוא כהן כשר משום חללה ויש גורסין כשר וכן גורס הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה וכן הגרסא בירושלמי כשר שנשא כשרה ויש לו אח חלל ופשטינן מינה בירושלמי דלהכי אסורה ליבמה מפני שהוזהרו כשרות שלא לינשא לפסולין וכל היכא דאיהי מוזהרת איהו נמי מוזהר אבל אי אפשר לגרוס כן לפום גמרא דילן חדא דהא דייקינן בגמרא דלהכי קתני נשא מפני שנתחללה בביאתו ואם כשר שנשא כשרה הוא במה נתחלל ועוד דאדרבה דייקינן בגמרא מינה שלא הוזהרו כשרות שלא לינשא לפסולין מדקתני חלל שנשא כשרה בכלל המותרות לבעליהן והכי פסקינן הלכתא בגמרא וגרסינן נמי בקדושין בפרק עשרה יוחסין (דף עג.) והלכתא גר מותר בכהנת לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין ומותר בממזרת כרבי יוסי דאמר קהל גרים לא איקרי קהל: שקדש את האלמנה. קדש דוקא אבל נשא נתחללה בביאתו ואסורה ליבמה ההדיוט ואף על גב דהני אסורות לבעליהן ובעמוד והוצא קאי ואיהו גופיה לא הוה בר הקמת זרע באשה זו אפילו הכי אחיו מקים לו זרע ומותרת להתייבם לו: (ו) שנשא את האלמנה. מפני שנתחללה בביאתו (ז) אסורה ליבמה אפילו כהן הדיוט: ושאר כל הנשים וכו'. גרסינן בירושלמי מתני' דהכא מסייע לר' יונה דאמר לית כללי דרבי כללים משום דהאי כלל דאמר ושאר כל הנשים אינו דוקא דהא (ח) פלוט דכה כדאיתא נמי בגמרא [דף פד:] ואיכא נמי ט"ו עריות שמותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן וגרת סוטה מותרת לבעלה ואסורה ליבם והבא על אחות חלוצתו אסורה לו ומותרת ליבם ואחיו שנשא אחות חלוצתו מותרת לבעל ואסורה ליבם: גמ' לא הוזהרו וכו'. כהן מוזהר שלא ליקח הפסולות לו אבל כהנת אינה מוזהרת שלא להנשא לחלל: לא יקחו לא יקחו אשה זונה וכו'. למה לי למכתב לא יקחו תרי זימני להזהיר (ט) כשרות אתא וקס"ד שלא ינשאו לחללין: כל היכא שהוא מוזהר. כגון גרושה לכהן שהוא מוזהר שלא לישא אותה אף היא מוזהרת שלא לינשא לו: וכל היכא וכו'. כגון חלל שאינו מוזהר שלא לישא כהנת הכהנת נמי אינה מוזהרת שלא לינשא לחלל וכמו שכתבנו במתני': מתני' שניות מדברי סופרים. כגון אם אמו ואשמעינן תנא דאפי' באיסורא דרבנן לא מתיבמות אלא חולצות שהעמידו דבריהם במקום מצות עשה: שניה לבעל [ולא שניה ליבם]. שהן אחין מן האב ונשא האח אם אמו הויא שניה לו ולא הויא שניה לאחיו: אין לה כתובה. פרש"י ז"ל אפי' נכסי צאן ברזל שהכניסה לו שאף היא נקראת כתובה: ולא פירות. אינה מוציאה ממנו פירות שאכל כבר ואף על פי שאכלם שלא כדין דתקינו לו פירות תחת פרקונה והכא הוא אינו חייב לפדותה דלא קרינן בה ואותבינך לי לאינתו. כן פרש"י ז"ל וכן בירושלמי: ולא מזונות. לא בחיי הבעל ולא מן היורשין וראיה גמורה לזה דבתוספתא קתני אלמנה יש לה מזונות שניה אין לה מזונות והיא דאלמנה אוקימנא לקמן לאחר מיתה מכלל דשניה אפי' לאחר מיתה

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש מתוך דברי רב אלפס משמע דהא דפסיק משמיה דרב הלכה כרבי יוסי ארבי יוסי דברייתא קאי כדאמר רב ליתא למתני' מקמי ברייתא ורש"י פי' דאר' יוסי דמתניתין קאי ואמרי בי רב היינו רב הונא כדאמרי' לקמן ופליגי אהא דאמרי' לעיל אליבא דרב ליתא למתני' מקמי ברייתא ומסתבר הכי דבהרכבה קושי וקדוש בכולהו נמי איירי ר"ש בהדיא וכולן משניות הן וכן פירש ר"י ותימה לרב הונא דאמר משמיה דרב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות אלמא דזכר ודאי הוי כדדרים מקרא איזהו זכר שיש בו שני משכבות וכנגדה קאמר רב נחמן משמיה דרב דספיקא הוי ופליגי רב הונא ור"נ אליבא דרב ועוד מדאצטריך לומר הכא אמרי בי רב משמיה דרב ש"מ דפליגי אמוראי בהך מלתא אליבא דרב ולאפוקי מהאי אמוראי אצטריך לפרושי משמיה דרב דאי לאו הכי אמאי פריש משמיה דרב דכל אמרי בי רב משמיה דרב הוא כדמוכח בפרק בית כור ובפרק השואל דפריך מאמרי בי רב אדרב אלא משום שאמר רב תהלה ליתא למתני' מקמי ברייתא הדר תו קאמר דאמרי בי רב משמיה דרב פליג אהא דאמרן וכיון דפליגי אליבא דרב מסתבר דהלכה כדאמרי בי רב דשמואל סבר כוותיה דאמר ליתא לברייתא מקמי מתני' ולהאי פסקא חייבין עליו סקילה משני מקומות כרבי יוסי דמתני':

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) התוס' כתבו בפ"ק דיבמות דף ה' ע"א דהיא עושה איסורא דדרשינן הכי קרי וכו' לא יקחו לא תקח ור"ל דקרינן בתיבת לא יקחו כאילו נכתב לא יקחו בשור"ק תחת היו"ד וקמ"ץ תחת הקו"ף וממילא קאי האיסור אאשה וכאילו נכתב לא תקח וק"ל:

(ב) מלת ומיהו נ"ל להגיה וא"ש הא דאמרי' כו' דהא עיקר הראיה לפרש הוא זה דמבואר לקמן דרב הונא סבר דהוי כזכר גמור וכמבואר בתוספות בשמעתין גם הנ"י מסיק הא"כ אבל ר"ח ורבינו אלפסי ז"ל וכו' ולא תקשה לדידהו מהא דלקמן ודו"ק:

מהר"ם (ג) אי תרומה בזמן הזה דאורייתא או דרבנן א"נ באת שדרכו לימנות שניטו או כל שדרכו לימנות:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ואיירי בברייתא לאודיה: (ב) בי כצ"ל: (ג) שאינה קולטת בשלשה ימים כצ"ל: (ד) דדיינין כצ"ל: (ה) דבי רב כצ"ל: (ו) נ"ב כ"ג: (ז) ואסורה כצ"ל: (ח) נ"ב איכא: (ט) להזהיר האשה על ידי האיש וקס"ד להזהיר כשירות שלא ינשאו כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) ק"ק הוי ליה לאשמועינן בנושא שניה דעלמא: (ב) נ"ע דהוי ליה למימר ומ"מ אוכל פירות והלשון משמע דאכל בטעות ולא שייך כאן לא הכיר בה ושנא' דלכתחלה אינו אוכל רק דאם אכל אינו משלם דלא שייך רק ברים פירקין דכתר זה:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' יבום ופרק יז ויט מהל' איסורי ביאה טור אבן העזר סי' קטג קעד [יח]:

ב מיי' פרק יט מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קנג טור אבן העזר סי' ז:

ג מיי' פרק ב מהל' יבום טור אבן העזר סימן קסח:

מיתה וזה ברור הריטב"א ז"ל ובתוספתא אמרו [שניה] אינה כאשתו לכל דבר אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ואינו זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה *)ולא יורשה [ולא] מטמא לה אלמנה לכהן גדול וכו' הרי היא כאשתו לכל דבר יש לה כתובה ופירות ומזונות ובלאות וזכאי במציאתה במעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא לה ע"כ : ולא בלאות. פרש"י ז"ל אפי' בלאות של נכסי צאן ברזל הקיימין ואף על גב דאמרי' דעוברת על דת לא הפסידתן ואפי' זכתה כדאמרינן [כתובות דף קא:] אם היא זכתה כליה לא זכו

נר מצוה

ולא בלאות והולד כשר וכופין אותו להוציא אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין יש להן כתובה: גמ' *בעו מיניה בני *) בידרי מרב ששת שניה לבעל ולא שניה ליבם יש לה כתובה מיבם או אין לה כתובה מיבם כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון אין לה או דילמא כיון דאילו לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני אית לה ופשיט להו אם היתה שניה לבעל אין לה כתובה ואפילו מיבם : בעא מיניה ר' אלעזר מר' יוחנן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה מזונות או אין לה מזונות היכי דמי אלימא בדיתבה תותיה בעמוד והוצא קאי מזוני אית לה לא צריכא (א) שהלך הוא למדינת הים ולותה א ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה נינהו ומדאית לה כתובה אית לה מזוני או דילמא כתובה דלמישקל ומיפק אית לה אבל מזוני דילמא תתעכב ותותיב גביה לית לה אמר ליה אין לה והא תניא יש לה כי תניא ההיא לאחר מיתה וכן הילכתא : ת"ר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה כתובה פירות מזונות ובלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציא שניות מדברי סופרים אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והיא כשרה וולדה כשר וכופין אותו להוציא אמר רבי שמעון בן אלעזר מפני מה אמרו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה כתובה מפני שהוא כשר והיא פסולה וכל מקום שהוא כשר והיא פסולה *קנסו אותו בכתובתה ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להם כתובה מפני שהוא כשר והיא כשרה וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה קנסו אותה בכתובתה ב רבי אומר הללו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק והללו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק דבר אחר זה הוא מרגילה וזו היא מרגילתו האי דקתני אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה הני מילי בשהכיר בה אבל אם לא הכיר בה יש לה תוספת אבל מנה מאתים אין לה וכן ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין כיוצא בהם והאי דקתני הכא שניה אין לה כתובה מנה מאתים הוא דלית לה אבל תוספת יש לה וכבר בירנוה (א) בפרק אלמנה ניזונת (ג) והא דקתני יש להן מזונות לאחר מיתת בעלה הוא דיש לה כדאוקימנא לעיל : מתני' בת ישראל מאורסת לכהן מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה וכו' :

סליק פירקא

[דף פז:] [דף לב ע"א]

*האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ונשאת לאחר ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין

*) בגמ' בני בירי (ג"א)

רש"י

תשלם משלה דתנן נתגרשה האשה נשתחרר העבד חייב לשלם : ולא בלאות. אם עדיין יש לה בלאות ושחקים מבגדים שהכניסה לו אינה נוטלתן כשיוצאה דקנסוה רבנן : אלמנה לכהן גדול. בגמרא מפרש טעמא : גמ' בני בידרי. מקום : תקינו לה רבנן משני. כדאמרי' לעיל כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה : מזוני. תנאי כתובה שכן כתב לה את תהא יתבה בביתי ומתזנא מנכסי : פירות. צריך לשלם הפירות שאכל כיון דשלא כדין אכל דלא היה נשואין בה אע"ג דבשניה אמרינן מה שאכל אכל הכא קנסינן ליה דמשלם מה שאכל לפי שמרגילה לעבירה : ה"ג רש"י מפני שהוא פסול והיא פסולה פי' הוא פסול וכדתניא הנושא נשים בעבירה פסול לעבודה עד שידור הנאה והיא פסולה חללה וכל מקום שהוא פסול על ידה או שהיא פסולה על ידו לא קנסו אותה בכתובה כלומר לא קנסוה משאר נשים דהאי דקנסוה רבנן לשניה כתובה היינו כדי שלא תתעכב אצלו דכיון דלית לה כתובה מיניה שבקא ליה ונפקא אבל הכא לא צריך דממילא שבקא ליה דכיון דהוא נפסל על ידה יש קטטה ביניהן וכן כשהיא נפסלת על ידו : זה הוא מרגילה. אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הוא מרגילה ומסיתה לינשא לו וזו שניה (היא) כיון דלא היא ולא זרעה (ולא הוא) נפסלו ואינה מפסדת בביאתו היא מרגילתו דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא: יש לה תוספת. ולא כתובה :

הדרן עלך פרק יש מותרות

האשה: באו ואמרו לה כו'. עד אחד כדאמרינן בגמרא : תצא מזה ומזה. כשאר אשת איש שזינתה דהא (ג) לא אנוסה היא אע"ג דהימנוה רבנן עד אחד באשה משום עיגונה היינו טעמא משום דאיהי גופה דייקא עד דידעה דהכי הוא והכא לא דקדקה ולכך קנסינן לה : וצריכה גט מזה ומזה. אם תרצה לינשא לאחר ובגמרא מפרש

נמוקי יוסף

שאני הכא דקנסוה בבלאותיה מפני שהיא מרגילתו וקשה דבשלהי אלמנה ניזונית [שם.] אמרינן בשניה דלא הפסידה אלא בלאות דנכסי מלוג אבל לא בלאות דנכסי צ"ב דהוא חייב באחריותן ויש לומר דהא אמרינן התם דההיא פליגא אדרב נחמן דאמר עיילא ליה גלימא פירא הוי ואנן קיי"ל כרב נחמן בדיני הלכך אין לה בלאות לא דנכסי מלוג ולא דנכסי צ"ב זהו דעת רש"י ז"ל אבל רי"ף ז"ל והר"ם במז"ל פי' כתובה עיקר כתובה דהיינו מנה מאתים ובלאות היינו בלאות של נכסי מלוג שבלו לגמרי כסוגי' דהתם דפרק אלמנה ניזונית ומיהו בתוספת ליכא פלוגתא כלל דהתם אסיקנא דתוספת דמדעתי' כתב לה יש לה דהוא רצה לחוב בנכסיו: הולד כשר. ומשמע וודאי דאפי' מזוהם לכהונה לא הוי מדאמרינן בגמ' דחלוצה אינה מרגילתו כיון דפסיל לה מדרבנן ושניה מרגילתו אלמא לא פסיל לה לשניה כלל ולא לזרעה לשוויה ביאת זנות : כופין אותו להוציא. אף על פי שיש לה בנים ואיכא לעז עליהם ביציאתה הכא לא חיישינן : יש להן כתובה. שלימה כאשה דעלמא ומיירי כשהכיר בה דאי לא הכיר בה הרי הטעתו ואין לה כתובה של כלום ואפי' בלאות של נכסי צאן ברזל אלא אותן שהם קיימין בלבד ומיהו יש לה בלאות של נכסי מלוג דלאו ברשותיה דבעל קיימי ואף על גב דבלו לגמרי כדין איילונית וכמו שכתב הרי"ף כן העלו המפרשים ז"ל : גמ' בידרי. שם מקום : יש לה כתובה מיבם. בעיין אי מסוינן הא שאין לה כתובה על בעלה משום קנס כאילו אין נכסים לבעלה דתקינו לה רבנן מיבם או דילמא דלא תקינו לה כתובה מיבם אלא כשהיא כשרה אף לבעלה וא"ת במאי עסקינן אי בשלא כנסה פשיטא שלא תקנו לה כתובה מיבם ואף שאין לבעלה הראשון נכסים ואי בשכנסה היאך אפשר לשהותה בלא כתובה ותהא בעילתו בעילת זנות וי"ל דהיינו דוקא כשבא לקיימה אבל בעיין בשכנסה ובא לגרשה והיא תובעת כתובתה בתקנתא דרבנן ופשיט דלית לה כתובה מיבם ומיהו אסור לשהותה מפני שבעילתה בעילת זנות ודקדקו המפרשים ז"ל מדאיבעי' להו בשניה לבעל דאיתעבידא ביה איסורא ולא מיבעיא להו בשניה ליבם ולא לבעל ש"מ דפשיטא להו דאית לה

מבטל דהא הכא לא איתעבידא ביה איסורא כלל ואף על גב דבירושלמי היא בעיא דלא איפשטא וא"כ לא מפקינן מיניה ממונא אנן אגמרא דילן סמכינן דלא איסתפק להו כלל הרשב"א ז"ל אבל אם בא יבם לכנסה קנסינן לה מיניה כדקנסי' בשניה דעלמא וזה נראה ברור. הריטב"א ז"ל : בעא מיניה ר' אלעזר. מר' יוחנן בעמוד והוצא וכו'. ב"ד כופין אותו להוציא ופוסקין לה מזונות ממנו : שהלך הוא למדינת הים. וא"ת למה לי לאוקמה בשהלך לוקמה שתובעת מזונות שאכלה כבר [ובלאו לותה] או שהוא תובע ממנה מה שאכלה משלו יש לומר דהא פשיטא ליה דאי מדידיה אכלה ושתק דמחל לה וכן היא אם גלגלה עמו ואכלה משלה דאין לה : ולותה ואכלה. פרש"י ז"ל ואילו אשה דעלמא היה בעל חוב תובע לאשה והאשה תובעת לבעל וגובה ממנו ולמדנו מדבריו ז"ל דאין לבע"ח על הבעל תביעה ואין האשה כשלוחו של בעל בענין זה כיון שהוא לא אמר לו וכתב הריטב"א ז"ל וכן עיקר ולא כדעת קצת רבותי עכ"ל : מזוני תנאי כתובה. שכך כתב לה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך : לאחר מיתה. אם מת ולא גרשה יש לה מזונות (ד) (של) כל ימי אלמנותה כשאר אלמנה דמזוני תנאי כתובה והכא ליכא למיגזר דילמא תעכב גביה וא"ת כיון שאין לה מזונות ממנו בחייו היאך אמרו בתוספתא שהוא זכאי במעשה ידיה דהא מעשה ידיה תחת מזונות הם וקי"ל מזוני עיקר וליכא למימר דלשון זכאי איורש קאי דהא יורשה ומפר נדריה קאמר נמי התם ואפשר לומר שאם זן אותה בשתיקה זוכה במעשה ידיה שעשתה כל אותו זמן ולא אמרינן מחל לה לגמרי אלא הרי הוא גובה ממנה ממעשה ידיה או תתן לו מזונותיה. הריטב"א ז"ל וכן הלכתא : תנו רבנן כו'. פירות שאע"פ שאכל את הפירות (ה) שלא כדין אכלן שהרי לא היו בה נשואין ומשלם ואע"ג דאמרינן [בכתובות דף עט:] גבי (שניה) כשרה מה שאכל אכל מה שהוציא הוציא הכא קנסינן ליה דמשלם אפי' מה שאכל מפני שהוא מרגילה לעבירה : גירסת רבינו אלפס ז"ל כל מקום שהוא כשר והיא פסולה. לפי שהוא אינו נעשה חלל ולאי משום שהוא פסול לעבודה עד שידור הנאה ממנה מדרבנן בעלמא הוא וכיון שחוזר לכשרותו כשהדירה לא חשיב פסול ולפיכך קנסו אותו בכתובתה דמסתמא הוא היה הגורם נשואין אלו ומקיימן : ודברי סופרים צריכין חזוק. ולפיכך הפסידו ממנה כתובתה דכיון דלית לה כתובה מיניה שבקה ליה ונפקא : זה הוא מרגילה. אלמנה וגרושה הוא מרגילה ומסיתה ליגשא לו : וזו. שניה. כיון דלא איהי מפסלא ולא זרעה מפסל לא מפסדא מידי בביאתו ולפיכך היא מרגילתו דאשה רוצה להנשא יותר מן האיש :

הדרן עלך פרק יש מותרות

האשה שהלך : ואמרו לה. עד א' כדדייקי' בגמ' מסיפא דתנן ואם נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו דפרשי' כגון שבאו ב' עדים ואמרו לה מת בעליך ונשאת מעצמה שהרי לא היתה צריכה להיתר ב"ד מותרת לחזור לו דאנוסה היא אלמא דרישא דתנן תנא מיירי בכגון שהיתה צריכה רשות ב"ד דהיינו בעד א' ואע"ג דקתני ואמרו לה לשון רבים הא פרישנא בכריתות בריש פרק אמרו לו דאורחיה דתנא הוא למיתני אמרו לו אפי' משום חד : ונשאת. משמע אפי' נכנסה לחופה ולא נבעלה וכן כתב הריטב"א ז"ל : תצא מזה ומזה. כשאר אשת איש שזנתה דהא לאו אנוסה היא ואע"ג דהימנוה רבנן לעד אחד באשה משום עגונא טעמא מאי משום דהיא א] דייקא עד דידעה בקושטא ומנסבא והך דלא דייקא קנסו לה : וצריכה גט וכו'.

אם

*) בתוספתא' איתא שניה יורשה ומטמא לה אלמנה לכהן גדול כו' יורשה ואינו מטמא לה וכ"ה לקמן בכ"י.

עין משפט

א מיי' פרק כד מהל' אישות טור אבן העזר סימן קטז :

ב מיי' פרק י מהל' גירושין טור אבן העזר סי' יז :

נוסחאות כ"י

א] דהיא גופא דייקא :

שלטי הגבורים

א מיי' כתב שאם לותה ואכלה חייב לשלם וכתב הטור ואני תמיה על דבריו דבהדיא מסקינן בגמ' שהוא פטור בלותה ואכלה ועי' במגיד משנה: ב ואמרי' דאיכא בין ר' אלעזר בר"ש ובין רבי ממזרת ונתינה לר' טרפון ומחזיר גרושתו לרבי עקיבא בעולה לכ"ג וסוטה מ"ד דאורייתא הנהו נמי דאורייתא ומ"ד מפני שהוא מרגילה הא איהו מרגילה ליה ונראה דהלכה כרבי דקי"ל הלכה כרבי מחבירו ועוד. דסתמא דמתני' הוא ממזרת ונתינה יש להן כתובה :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כגון : (ב) נ"ב בסימן טעט באלפס : (ג) לאו אנוסה כצ"ל : (ד) יש לה מזונות כל ימי וכו' כצ"ל ותי' של נמחק : (ה) את הפירות כיון דשלא כדין אכלי כצ"ל [וכ"ה בכ"י] :

הגהות חו"י

(א) נ"ל בסוף פרק :

ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות על זה ועל זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר (א) ולא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה בת לוי מן המעשר בת כהן מן התרומה ואין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין רבי יוסי אומר כתובתה על נכסי בעלה הראשון רבי אלעזר אומר הראשון א זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה רבי שמעון אומר ביאתה וחליצתה מאחיו הראשון פוטרת צרתה ואין הולד ממנו ממזר ואם נשאת שלא ברשות ב"ד מותרת לחזור לו נשאת על פי בית דין תצא ופטורה מן הקרבן ושלא על פי בית דין תצא וחייבת בקרבן יפה כח בית דין שפטרוה מן הקרבן התירוה בית דין להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירוה אלא להנשא: גמ' אוקימנא לרישא דמתניתין דקתני תצא מזה ומזה שנשאת ברשות בית דין ובעד אחד דאי אית לה שני עדים לא צריכה לב"ד ומשום הכי תצא מזה ומזה וסיפא דקתני נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו שלא ברשות בית דין אלא בשני עדים ולפיכך מותרת לחזור לו

רש"י

אמאי לריכה גט משני: מזונות. אפילו מה שלותה ואכלה תחתיו: בלאות. שחקי בגדים שהיו לה לא תוציא משם: והולד ממזר מזה ומזה. אם ילדה משני ממזר גמור ואם החזירה ראשון וילדה ממזר מדבריהם: נפסלה מן הכהונה · משום זונה: מן המעשר. קנסא וכן תרומה אפילו בתרומה דרבנן כגון תרומות פירות הכי אמרינן בגמרא: יורשין כתובתה. בגמרא פריך כתובתה מאי היא: חולצין. אחיו של ראשון מדאורייתא חולץ ורבנן גזור דלא לייבם ואחיו של שני חולץ מדרבנן משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כדאמרי' בגמ' גבי גט: גמ' ובעד אחד.

אם תרלה לינשא לאחר ומשום קנסא לריכה גט מדרבנן משני ומן הראשון לריכה גט מן התורה: ואין לה כתובה. שום כתובה מנה מאתים ותוספת ונדוניא דהא עוברת על דת היא ובעוברת על דת וחברותיה אמרי' בכתובות (דף עב.) שאין להם תוספת וכזו ודאי אף נדוניא מפסדת וכדמוכח בגמרא [כאן דף נא.] דאמרינן עלה דמתני' דתנן אין יורשיו של זה וכו' כתובה מאי עבידתיה ופירשו רב פפא כתובת בנין דיכרין מהו דתימא לידה דעבדא איסורא קנסוה (ג) לזרעה לא קנסו רבנן קמ"ל וכתובת בנין דכרין היינו נדוניא אלמא בין היא בין יורשיה מפסידין אותה דאי איתי שקלא כ"ש זרעה וזו ראיה שאין עליה תשובה. הרשב"א ז"ל: ולא פירות. פירשו בירושלמי וכן רש"י שאין מוציאה ממנו [מן השני] פירות שאכל [קודם שבא ראשון] דאף על גב שאינו חייב בפרקונה היינו משום דקנסו רבנן לדידה א"כ מה שאכל הוא קודם שבא הראשון כדין אכל וכן פירשו בירושלמי דמה שאכל לאחר שבא ראשון תוציא ממנו: ולא מזונות. ואפי' מה שלותה ואכלה תחתיו ולא מן היורשין דכיון שאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה: ולא בלאות. נכסי לאן ברזל שלא יפחתו לו מה שבלו לגמרי אבל בלאות הקיימין נוטלתן ויוצאה כדאמרי' בשילהי אלמנה ניזונית [דף קא.] היוצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה כדמפרש טעמא התם דאם היא זנתה נכסיה לא זנו וכ"כ הרי"ף ז"ל בהלכות וכ"כ הרמב"ם ז"ל אבל רש"י ז"ל פירש אפי' שחקי בגדים שהיו לה לא תוציא משם ואפשר שהוא ז"ל סובר דכסס שהחמירו בענין הולד שאמרנו כאן שהוא ממזר ואילו ולד סוטה ודאית אינו ממזר וכדאמרינן לעיל בהחולץ [דף מט:] הכל מודים בנדה ובסוטה שאין הולד ממזר ואפי' מדבריהם משמע שאינו ממזר ה"נ החמירו לקנסה בענין בלאותיה הקיימין ומ"מ אינו מחוור בעיני המפרשים ז"ל דהא בגמרא בטעמא אתינן לה כדאמרינן לא מזונות ולא בלאות מ"ט [דף פט.] תנאי כתובה ככתובה ובלאות הקיימין לאו מתנאי כתובה הן שהרי מזנה שאין לה כתובה יש לה בלאות הקיימין: ואם נטלה (ג) תחזיר. ואפי' נטלה שלא בעדים דלא מהני לה שום מגו דמאי דקא תפסה תפסא בעלמא הוא ופירש בירושלמי דדוקא מה שנטלה לאחר שבא הראשון אבל מה שתפסה קודם לכן לא תחזיר ואפי' תפסה בעדים כיון דקודם לכן תפסה: והולד ממזר וכו'. אם ילדה משני ממזר גמור הוא ואם החזירה הראשון וילדה הוי ממזר מדבריהם: ולא זה וזה מטמאין לה. ואפילו בעלה הראשון שאשתו גמורה היא וטעמא כדפרישנא בגמ' דאין כהן מטמא לאשתו פסולה וזו פסולה היא לו מן התורה דאשת כהן אפי' נאנסה אסורה לבעלה (ד) מ"מ הראשון יורש אותה דע"כ לא קנסו לבעל שלא חטא אלא במציאתה ובמעשה ידיה כדי שיגרשנה אבל בירושתה דלאחר מיתתה לא קנסוהו כלל והיינו דלא קתני אינו זכאי בירושתה וכ"ת כיון דיורשה ואינו מטמא לה [עי' סוף דף פט:] קריא ולא טעו לה וליכא דקבר לה הא ליתא דא"כ כל שכנשא אשה פסולה שאינו מטמא לה לא יירשנה ואנן אשכחן דאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכ"ה יורשה ואינו מטמא לה כדאיתא בתוספתא [בפ"ב דיבמות] אלא ודאי כל שהירושה מן התורה אין הקרובין מקפידין ומטפלין הם וכל העם בקבורתה מה שאין כן בקטנה ובשניות מדברי סופרים: נפסלה מכהונה. משום זונה: ומן המעשר. קנסא וכן תרומה (ה): יורשין כתובתה. בגמרא מפרש וכבר פירשנו (ו) בירושת [בנין דכרין]: חולצין. אחיו של ראשון מדאורייתא חולץ ורבנן גזרו דלא ייבם והשני מדרבנן חולץ משום שמא יאמרו גרשה זה ונשא זה וכו' כדמפרש בגמרא [דף נא.]: גמ' היא סוגיית הגמרא [דף פז:] מדקתני סיפא נשאת שלא ברשות ב"ד מותרת לחזור לו שלא ברשות ב"ד אלא בעדים מכלל דרישא ברשות ב"ד ובעד אחד אלמא עד אחד מהימן ותנן נמי הוחזקו להיות משיאין עד מפי עד ועד מפי אשה ואשה מפי אשה ומפי עבד ומפי שפחה אלמא עד אחד מהימן ותנן נמי א"ל עד אחד אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא אכלתי הא אישתיק מהימן אלמא עד אחד מהימן מדאורייתא מנ"ל דתניא או הודע אליו ולא שהודיעוהו אחרים יכול אע"פ שאינו מכחיש ת"ל או הודע אליו מ"מ היכי דמי אילימא (ז) תרי ולא קא מכחיש להו קרא למה לי אלא לאו בחד וכי לא קא מכחיש ליה מהימן אלמא עד אחד מהימן וממאי משום דמהימן דלמא משום דאישתיק ושתיקה כהודאה דמיא תדע דקתני סיפא שנים אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור ור"מ מחייב א"ר מאיר ק"ו ומה אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל אמרו לו מה אם ירלה לומר מזיד הייתי (ח) ורישא מ"ט קא מחייבי רבנן אילימא משום דמהימן והא תרי אף על גב דקא מכחיש להו איכהו מהימני וקא פטרי רבנן אלא לאו משום דאישתיק ואמרינן שתיקה כהודאה דמיא אלא עד אחד דמהימן סברא הוא מידי דהוה אחתיכה ספק של חלב ספק של שומן ואתא עד אחד ואמר ברי לי שהיא של שומן דמהימן מי דמי התם לא אתחזק איסורא אבל הכא אתחזק איסורא דאשת איש הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים אלא הא לא דמי אלא לחתיכה דודאי חלב הוא ואתא עד אחד ואמר ברי לי דשומן הוא דלא מהימן מי דמי התם אפילו אתו בי מאה לא מהימני הכא כיון דכי אתו בי תרי מהימני חד נמי מהימן מידי דהוה אטבל והקדש וקונמות האי טבל היכי דמי אי דידיה משום דבידו לתקנו אלא דחבריה מאי קסבר אי קסבר התורם משלו על של חבירו אינו לריך דעת בעלים משום דבידו לתקנו ואי קסבר לריך דעת בעלים ואמר ידענא ביה בהאי דמתוקן היא גופא מנא לן הקדש נמי אי קדושת דמים משום דבידו לפדותו ואי קדושת הגוף אי דידיה משום דבידו לאתשולי עליה ואלא דחבריה ואמר אנא ידענא ביה דאיתשיל מריה עליה היא גופה מנא לן *אלא א"ר זירא מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה (ט) ולא להחמיר ולא להקל *(אלא) משום עיגונא אקילו בה רבנן: מדקתני סיפא. מפורש במתני': טעמא דאמר לא אכלתי. שהכתוב (י) לא האמינו עליו כדכתיב או הודע אליו הא אישתיק מהימן. ולא אמרינן חולין לעזרה קא מייתי: מדאורייתא מנא לן. הסכימו המפרשים האחרונים ז"ל כבעלי התוס' דלא בעינן עלה דעד אחד דמתניתין באשה דנאמן מדאורייתא מנא לן דמהיכא הוה ס"ד למפשט א] דעד אחד לעדות אשה (כ) והא אין דבר שבערוה פחות משנים אלא לעולם עד אחד דנאמן באשה מדרבנן הוא משום עיגונא אלא דקא ס"ד דחכמים סמכו דבריהם לעשות איסור זה כשאר איסורין של תורה שנאמן בהם עד אחד מן התורה הא אילו לא היה עד אחד נאמן באיסורים דעלמא בכיוצא בזה לא היו מקילין שיהא נאמן משום תקנה בעולם ומדאורייתא מנא לן (ל) מהא דלאכלת חלב הוא דבעי: אילימא תרי וכו' אמרו לו שנים אכלת חלב: קרא למה לי. בלא הודע אליו ידעינן שפיר דכל שאמרו לו ב' עדים כאילו ידע מעלמו ידיעה גמורה היא: אלמא עד אחד מהימן. ולהכי רבייה רחמנא הכא דחשיבא ליה כידיעה ומשמע מהכא דנאמן באיסור והיתר דקא מייתי חטאת אפומיה ומתאכלא (מ) ואי לא מהימן היכי מתאכלא דלמא חולין לעזרה ניננהו: מזיד הייתי. הרי הוא נאמן לפטור עלמו מקרבן דעדים לא מלו מכחשי ליה בהא הילכך כי אמר נמי לא אכלתי מהימן (נ) ומדפליגי בהא מכלל דרישא עד אומר אכלת (ס) דדייק מינה הא אישתיק חייב דברי הכל היא ואפילו לרבנן מדלא איפליגו אלא בסיפא וע"כ אי מדין עדות הוו מודו ברישא לא הוו פטרי בסיפא דאיכא ב' עדים דנאמנין בכל מקום אלא ודאי אין כאן דין עדות כלל דבדידיה תלא רחמנא ומשום הכי מודה ברישא משום דשתיקה כהודאה דמיא · ולאוי שתדע דהא דמסקי הכא דמשום שתיקתו חייבין לה ברישא ואין כאן דין עדות כלל היינו ללישנא דכריתות דמוקמי הכי טעמא דרבנן מדכתיב או הודע התורה האמינתו בזה יותר ממאה עדים אבל לאידך לישנא דודאי עדים נאמנים יותר ממנו וטעמא דפטרי רבנן הכא משום שיכולין אנו לתקן לשונו ולומר שאינו מכחיש כלל העדים וה"ק לא אכלתי שוגג אלא מזיד דלעולם דין עדות יש כאן וברישא דלא פליגי רבנן בשתיקה משום עדות הוא והיינו כסוגיא דאביי פ' האומר בקדושין (דף סה:) שאם א"ל עד א' אכלת חלב והלה שותק נאמן ומדקאמר נאמן העד משמע דלאו משום שתיקה דהאי מחייב וכולה סוגיא דהתם רהטא אפילו במידי דלא ה"ל למידע דליכא למימר טעמא דשתיקה כהודאה ואנן כלישנא דנקיט אביי קי"ל וכן משמע פשטיה דלישנא דקאמר הכא דאמרו לו חכמים אילו ירלה לומר מזיד הייתי אלמא מהאי טעמא הוא דפטרי רבנן דלאידך לישנא לא הוו להו למימר אלא האמינתו התורה בזה יותר ממאה עדים ואי אמרינן דלדבריו דר"מ הוא דקאמרי שנויא דחיקא הוא: דשומן הוא דמהימן. וא"ת היא גופא מנ"ל י"ל כדפרש"י ז"ל דהא ודאי פשיטא לן דסמכינן עליה כל זמן שלא נחשד דאי לאו הכי אין לך אדם אוכל מחבירו ואין לך אדם סומך על בני ביתו: לא אתחזק איסורא. פרש"י ז"ל בההיא חתיכה ומכאן ראיה דבבית המקולין שהיה שם טרפה וכשרה ואמר לן עד אחד חתיכה זו היא כשרה נאמן אע"ג דאתחזק איסורא במקום זה כיון דבחתיכה עלמה לא אתחזק איסורא וכן הוא מעשים בכל יום דאל"כ במקולין שיש שם נבלה לא יקנה משם בשר אלא בעדים וא"ת ואמאי לא מייתי ראיה דאפילו היכא דאתחזק איסורא עד אחד נאמן מנדה שהאמינה תורה מדכתיב וספרה לה לעלמה תירץ ב] ז"ל דשאני התם שאי אפשר אלא בכך ועוד דכיון שדרך הדם להיות פוסק רגלים לדבר ואי משום טבילה הא אמרינן בסמוך דכל שבידו לתקן נאמן והייני טעמא שנאמנת על נקור הבשר

לשון ריא"ז
א נראה בעיני דהוא זוכה לירושה לאחר מיתתה כמבואר בקונטרס הראיות:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב מזה ומזה: (ב) איסורא קנסוה רבנן לזרעה כצ"ל: (ג) נ"ב מזה ומזה: (ד) ומ"מ כצ"ל: (ה) וכן תרומה דרבנן כצ"ל: (ו) וכבר פירשנו ברישא כצ"ל וכס"ד: (ז) נ"ב דאתו: (ח) רישא כצ"ל: (ט) לא להחמיר ולא להקל כצ"ל: (י) תי' לא נמחק: (כ) נ"ב נאמן מדאורייתא: (ל) אהא כצ"ל: (מ) דאי כצ"ל: (נ) נ"ל ומדפליגו: (ס) נ"ב וכו':

בגמרא תיבת אלא אינו ועי' רשב"ם בב"ב (דף מד:) שכ"מ שלא מכר שם אמורא קודם אינו אומר אלא (ג"א):

תיבת אלא ט"ס וכן בגמ' אינו (ג"א):

נוסחאות כ"י
א] דנאמן עד אחד:
ב] תירץ ר"י ז"ל:

הבשר וחלב ודם דאתחזק איסורא : הא לא דמיא . קושיא היא : אטבל וכו'. דאף על גב דאתחזק איסורא סמכינן עליה : קדושת הגוף . א] קדשי מזבח תמימים שאינם נפדים : דבידו לאיתשולי . דקי"ל [בב"ב דף קכ:] נשאלים על ההקדש כגון על נדרים דעלמא דקי"ל כב"ה דאמרי יש שאלה להקדש ודוקא עד שלא בא ליד הגזבר והא דאמרינן [כאן דף פח.] דבידו לאתשולי ובעלמא אמרינן (ב) מי יימר דמזדקיק לי' חכם י"ל דשאני נדרים דסגי להו בג' הדיוטות דידעי פתחי נדרים ומלתא דשכיחא הוא : אלא א"ר זירא וכו'. לאו משום דעד א' נאמן באיסורין כיוצא בזה הוא דתקינו רבנן דהא לא אשכחן איסורא דאתחזק ושאין בידו לתקן כיוצא בזה דעדות אשה [אלא] תקנתא דרבנן לגמרי היא : שהאמרת וכו'. שאם בא בעלה אתה טוען עליה כל הדרכים האלו שבמשנתנו : הקלת עליה בתחלתה . להתירה להנשא מפני שהיא חוששת שמא תתקלקל ולא מנסבא עד דבדקה שפיר . ויש לתמוה היאך סמכו חכמים להתיר מפני זה איסור אשת איש החמור דבעינן שני עדים מדאורייתא ומטעם ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת א"א לומר מדלא פשטוה מהא דלקמן דלא ה"ל לחייה והביאו הרבה ראיות אחרות שנדחו וגם א"א לומר מטעם אפקעינהו רבנן לקדושיה מיניה דא"כ היכי אמרינן לקמן אחיו של ראשון חולץ מה"ת ואחיו של שני חולץ מדרבנן איפכא ה"ל למימר והריטב"א ז"ל משבח רבו הרא"ה ז"ל בתירוץ זה שתירץ דקים להו לרבנן (ג) דממילתא דעבידא לגלויי ושהאמרת עליה בסופה כל כך ודאי קושטא קא מסהיד וכי דייקא ומנסבא שפיר מנסבא ואנן סהדי במלתא ופרסום כזה נחשב בכ"מ כעדות גמורה ואפי' מדאורייתא והכתוב מסרו לחכמים לדעת אי זהו דבר מפורסם וניכר דברי אמת שיהא חשוב כעדות והא דאמרינן משום עיגונא אקילו בה רבנן ה"ק חכמים שהם מחמירים בכ"מ הקילו בזה לחשבו פרסום ולדונו כעדות ברור כל זמן שלא באו עליו עדי הכחשה והיינו דאמר עולא [דף פח:] כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים אלמא עדות עד אחד שנאמן בעדות אשה דאורייתא היא : וסוגיין בדאתחזק איסורא ואין בידו לתקן לא איפשטא שיהא נאמן עד אחד וכתב הרשב"א ז"ל דלאידך ליסנא דכריתות דמשום נאמנותו של עד חייב [כאביי] כדכתיבנא לעיל הא אפשיטא מיניה לכל שאר אסורין וסוגיא דהכא ריהטא אאידך ליסנא שאינו אלא [מפני] שהתורה האמינתו על העדים ואנן קי"ל כאביי דלא אזיל שטתיה הכי כדפירשנו וא"כ בכל איסורין עד אחד נאמן ומיהו כתב הריטב"א ז"ל שראוי לחוש ולהחמיר : לא שנו . הא דאמרינן במתני' תצא מזה ומזה היינו כשנשאת מתחלה על פי עד אחד בלבד לפיכך החמירו עליה : אבל כשנשאת על פי שני עדים . שהעידו שמת בעלה : מאי הוה לה למעבד כאנוסה היא . הלכך מותרת לחזור לו דאנוסה לישראל שרי' וזהו לא תצא מהיתירה הראשון שהיתה כשרה לבעלה וכדתנן נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו כדפירשנו במתני' ופסקו כל הגאונים ז"ל דלית הלכתא הכי אלא לא שנא נשאת בב"ד על פי עד אחד ולא שנא נשאת על פי שני עדים אם בא בעלה הראשון תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. כלומר כל חומרות דתנו במתני' גבי עד אחד וכדאמרינן לקמן [דף צא:] רב פפא סבר למעבד עובדא במאי הוה לה למעבד ומדאקשי ליה רב הונא בריה דרב יהושע לא עבד : גרסי' בגמ' [דף פח:] אמר שמואל לא שנו אלא בשאין מכחישתו אבל מכחישתו לא תנשא במאי עסקינן אילימא בתרי כי קא מכחשא להו מאי הוי אלא בחד וטעמא דמכחישתו הא שתקה תנשא (ג) והא אמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים הכא במאי עסקינן בפסולי *) עדות וכדרבי נחמיה דתני ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי : לא שנו. מתני' דתנא: אילימא בתרי . דאמרי זה בעלה : הרי כאן שנים . הרי הוא חשוב כשנים כגון בעדות אשה ובעדות סוטה לומר נטמאה ואם בא אח"כ עד אחד להכחישו חשבינן ליה כחד לגבי שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ומיהו אם באו שנים והכחישוהו לא חשיב איהו כתרי לבהדי תרי אלא כחד לגבי תרי והכי אמרינן בפרקין לקמן [דף צג:] אלא דאתו בי תרי והכחשוהו הא לאו הכי מהימן וכתב הריטב"א ז"ל נראין (ד) דברים כדברי ר"י ז"ל שאמר דדוקא בעדות דבר שבערוה דבעינן שנים והאמינוהו לזה כשנים אבל באיסור דעלמא דסגי בחד כיון שלא האמינוהו אלא כחד כי אתא אחרינא ואכחשיה הויא הכחשה כחד לגבי חד : הכא. דאמרינן דכי מכחשה לא נפקא : בפסולי עדות עסקינן . ולעולם בתרי כגון קרובים או נשים אתו בהדי בעל ואמרי זהו ואתון הוא דלא ידעתון ליה כדכתיב (בראשית מב) ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו ומיירי הכא כגון שנשאת על פי אשה מעיקרא וקמ"ל שמואל דאזלינן בתר רוב דעות הואיל ואין כאן עדות כשרה וכדרבי נחמיה (ה) כל מקום וכו' הולך אחר רוב דעות דמדעד אחד מהימן אין דין עדות בדבר הלכך פסולים (הם) נאמנים ככשרים (ו) : באשה אחת. כשנשאת על פיה מעיקרא (ז) הלכך כי הדר אתיין תרתי ומכחישות לה אי שתקה היא הוו להו רוב דעות לאיסורא ולא אמרינן תנשא אבל כי מכחשא להן הוו להו תרתי כנגד תרתי דאיהי כמי מהימנא להעיד ולומר שאינו זה ומיהו הבעל אינו נאמן להעיד על עצמו ולומר אני הוא וכל זה הוא דוקא כשבאו שתי נשים להכחיש אשה אחת אבל כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא אפילו מאה נשים כאיש אחד דמיין והוו להו פלגא ופלגא ויש שפירשו שנדונין כשתי כתות המכחישות זו את זו ותצא מהיתרה הראשון אע"פ שהתירוה לינשא אבל אם נשאת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי לא תצא וכן דעת הרמב"ם ז"ל אבל רש"י ז"ל פירש פלגא ופלגא כעד מכחיש עד אפילו שתקה איהי לא תצא הואיל ונשאת כדעולא דראשון נאמן כשנים (ח) דהנך כולהו כעד אחד : אמר המחבר וצ"ל לפרש דעד כאן לא קאמר הכי הר"ם במז"ל אלא לגבי נשים רבות כנגד איש אחד (ד) לומר שעשאום כאותו איש אחד ממש אבל אם נשאת ע"פ אחד מעיקרא ואחר כך אתא איש אחד והכחישו אין ה"נ שלא תצא דראשון עדיף טפי כדעולא וכדפרש"י ז"ל תדע דשמואל הכי מוקי לה למתני' דאמר לא שאנו דהיכא דאתיין תרתי נשים כנגד אשה אחת דנשאת על פיה מעיקרא עד כי מכחישתן לא תצא ואמאי לרמב"ם ז"ל ב' כתות המכחישות נינהו ואמאי לא תצא אלא ודאי משום דאתתא דמעיקרא עדיפא טפי מדעולא וכדפרש"י ז"ל *[ומינה איש אחד כנגד איש אחד ה"נ דלא תצא] וליכא למימר דטעמא דשמואל משום דכי מכחישתן הא אמרה ברי לי דהא נשאת לאחד מעדיה נמי בעינן דאם לא כן הבא עליה באשם תלוי קאי והא דשמואל כולהו נשים הוו הלכך על כרחך הרמב"ם ז"ל לא מצי לאוקמה הא דשמואל מטעם ברי לי אלא כדאמרן עד כאן : גזירה וכו'. כשרואין הראשון חי סבורין ששני זה כשנשאה על ידי שגרשה הראשון נשאה ואשת איש גמורה היא לו ואם מוציאה שלא בגט נמצאת אשת איש וכו' : קדושי טעות . כגון ע"מ שאני כהן ונמצא ישראל : אלא רישא לעולם טעמא דבעי גט משני לאו משום גזרה זו דכ"ע יתלו טפי בנשואי טעות מלמימר אשת איש יוצאה בלא גט אלא כל מה שהצריכו גט משני משום קנסא דעבדא אסורא ולאו עבדא ממש

*) וכגון דאתיא אשה מעיקרא ע"ש בגמ' דמסיק כן (ג"א) .

(א) דהויא לה אנוסה דאמרי' מאי הוה לה למעבד *וכן אמר רב לא שנו אלא שנשאת בעד אחד [דף פח.] אבל נשאת בשני עדים לא תצא מהיתרה של בעל הראשון ולית הלכתא הכין אלא לא שנא נשאת על פי בית דין ובעד אחד ולא שנא נשאת על פי שני עדים אם בא בעלה הראשון תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה דאמרינן לקמן* רב פפא °סבר למיעבד [דף צא:] עובדא דמאי הוה לה למיעבד אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא והא אנן תנן הני מתניתא א"ל ולא שנינהו א"ל ואנן אשינויא ניקום וניסמוך (א) דאלמא לית הלכתא כרב דאמר לא תצא מהיתרה של בעלה הראשון ולא כרבי שמעון דאמר נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו ואף על גב דאמר רב הכין הלכתא לא סמכינן עליה : *וצריכה גט מזה ומזה : בשלמא [דף פח:] מראשון תיבעי גט אלא א משני אמאי זנות בעלמא הוא אמר רב הונא גזירה °שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצאת אשת איש יוצאת בלא גט אי הכי סיפא דקתני אמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואח"כ בא בעלה מותרת לחזור לו ה"נ נימא גזירה שמא יאמרו גירש זה וקידש זה ונמצאת אשת איש יוצאת בלא גט *סיפא אמרי קידושי טעות הוו רישא נמי אמרי נישואי טעות הוו (ב) אלא רישא דעבדה איסורא קנסוה רבנן סיפא דלא עבדה איסורא לא קנסוה רבנן : ואין לה ב כתובה מ"ט תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הכא תהא קלה בעיניו להוציאה : ולא ג מזונות ולא פירות ולא בלאות מ"ט תנאי כתובה ככתובה דמי וכיון דלית לה כתובה לית לה תנאי : ד ולא פירות פירוש פירות שאכל הבעל מנכסי מלוג לאחר שנשאת לשני ולא בלאות מה שבלה מנכסי צאן ברזל ואבד לגמרי אינו משלם לה תחתיו ה אבל בלאות שהן קיימין יש לה ונוטלתן כדגרסינן בכתובות בפרק אלמנה ניזונית היוצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה מסייעא ליה לרב הונא דאמר זינתה לא הפסידה

[דף לג ע"א] דף פט.

רש"י

דלא אנוסה היא דהוה לה למידק : סבר למיעבד עובדא . להכשיר ולהתיר לחזור לראשון אשה שניסאת על פי העדים משום דמאי הוה לה למיעבד : והא תנן הני מתנייתא . כמה משניות דמייתי תלמודא ולא אמרינן מאי הוה ליה למיעבד : ולא שנינהו . כולהו בגמ' בתלמודא דספיר אית להו (א) דאמר מאי הוה ליה למיעבד : וא"ל אשינויא נסמוך . אם התלמוד דוחק ומתרץ למצוא תשובות אנן ממילא שמעינן דלא אמרי' מאי הוה ליה למיעבד [ופסק] וכמנע ולא עבד : שמא יאמרו . כשרואין הראשון חי סבורין שגירשה ועל ידי כן נשאה השני ואשת איש גמורה היא ואם מוציאה בלא גט נמצאת אשת איש כו' : קנסוה רבנן . ולא תלינן בה לקולא : תנאי כתובה . מזונייכי וכסותייכי: פירות שאכל . נמי לא משלם אע"ג דאין לה כתובה ואינו חייב בפרקונה שתקינו לה תחת פירות נכסי מלוג שלה ואפ"ה אינו משלם

הגהות הב"ח

(א) דאמרינן כצ"ל : (ב) נ"ב פ' כירה דף מו : (ג) דאמילתא כצ"ל : (ד) הדברים כצ"ל : (ה) נ"ב דאמר: (ו) נ"ב והלך אחר הרוב: ועשו ב' נשים וכו' : (ז) נ"ב כב' אנשי' כאיש א': (ח) והנך כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) א"כ צ"ע אם בעלה כהן:

נוסחאות כ"י

א] כגון קדשי:

ג"י מהר"ס

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז
א וצריכה גט אף משני וצריכה להמתין שלשה חדשים לגירושה ואפילו אם היא קטנה כמבואר בקונטרס הראיות :

לשון ריא"ז
ב ואין לה כתובה לא מזה ולא מזה ואף אם עבר והחזירה ראשון אחר גירושי שני אין לה כתובה כמבואר בקונט' הראיות :

לשון ריא"ז
ג וכן אינה יכולה לתבוע מזונות לא מראשון ולא משני בין לגבות מהן בחייהן ואפי' מה שלותה ואכלה כשלא היה בעלה בעיר בין לגבות אחר מיתתן מן היורשין כדרך כל אלמנה הנזונית אחר מיתת בעלה מן היורשין :

לשון ריא"ז
ד ואם אחר שבא בעלה הראשון אכל השני פירות נכסיה מוציאה ממנו אותן הפירו' כמבואר בקונט' הראיות בראיה ב' :

לשון ריא"ז
ה וכן אינה גובה לא מראשון ולא משני נכסי צאן ברזל שהכניסה לו ואפילו הבלאות שהן בעין אינה נוטלת כמו שביאר מז"ה ואם נטלה מראשון או משני אפילו אחד מכל אלו הדברים הנזכרים תחזיר אבל אם כאלמנה או נתגרשה מן השני עד שלא נודע שבעלה הראשון הוא חי וגבתה מנכסי השני בחזקת שהיתה אלמנה בהיתר הרי זה לא תחזיר כמבואר בקונטרס הראיות . וכן אני אומר במזונות אוכלת על שולחן הראשון והשני שהיו מאכילים לה בכל יום ויום מרצונם אין מחייבין אותה להחזיר אותם המזונות כמבואר בקונטרס הראיות :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) בגמ' כתוב ופסק ור"ל שפסק מלפסוק עוד כזה ולזה כתב רש"י ולא עבד עובדא והמ"ש מחק מלת ופסק בגמרא מדלא הביאו הרי"ף והרא"ש . וקשה לי א"כ מנ"ל לרש"י לומר דלא עבד עובדא. ובעיני נראה לסגיה כאן בסרי"ף והרא"ש ופסק : (ב) מלשון אלא משמע דהשתא הדר ביה מטעמא קמא דשמא יאמרו ואי אפשר לומר כן וכו' אפר"י ע"ש שהארי'ך ובגמ' ליתא מלת אלא : (ג) והא אמר עולא וכו' מה שיש לדקדק כאן דילמא לכך נאמר עד א' משום דשתיקה כהודאה דמיא כתבתי בזה בכתבי בגמ' בדף פח ע"ב ע"ש : (ד) שאם בא לפנינו בכת אחת שעד הכשר ונשים רבות המעידין זה כנגד זה העד האחד אומר מת והנשים אמרו דהבעל חי אזי הם כמחצה על מחצה וזהו שסיים לומר שעשאום כאותו איש א' ממש ר"ל ממש כאיש אחד כעוד שהוא כאיש אחד משא"כ כשכבר נישאת ע"פ אחר וכו' וה"ה אם אח"כ באו נשים רבות שהן כאיש אחד והכחישו לעד הראשון אזי לא תצא דנשים רבות לא נחשבות אלא כאחד ודו"ק והדבר זה מבואר יפה במ"מ פרק י"ב דגירושין שכתב על דברי הרמב"ם שם כן וע"ש . ואע"ג שהב"י כתב לעיל בשם הרמב"ם ואע"פ שהתירו להינשא תצא מהיתיר' הראשון לא כתב רק בשם י"מ ועכשיו הוא

מבאר והולך דעת הרמב"ם על נכון כדעת רש"י ובפי"ב מהל' גירושין האריך המ"מ וע"ש וכתב הב"י תדע דצריכין לחלק בשני דהא שמואל וכו' דאמר ל"ש ר"ל שמואל דאמר ל"ש וכו' מוקי לה למתני' בענין זה דאיירי בשכבר העידו להינשא על פי אשה אחת וע"ז אמר כי מכחישה לא תצא דא"כ תקשה אמאי לא תצא להרמב"ם ז"ל הא מ"מ הוו תרי ותרי עכ"פ לפי מ"ש הב"י לעיל דהיא ג"כ חשוב כא' ואיהי נמי מהימנא מ"מ הוי תרי ותרי דה"כ לא תצא משום דאיתתא דמעיקרא עדיפא טפי וכו' והיינו מאחר שכבר התירוהו לינשא על פי האשה היא חשובה כשני עדים ואין לפוסלה אח"כ בעדות נשים וק"ו כשהותרה ע"פ עד אחד כשר שלא תצא אם אח"כ נשים מכחישין ולכך בהכרח צ"ל דלא מיירי הרמב"ם רק היכא דבאו בכת אחת להעיד ודו"ק ועיין בטור סימן י"ז :

המאור הגדול

[דף פח ע"ב] הב"ע בפסולי עדות וכו' נחמיה פי' כגון דאתו בתרי פסולי עדות ואמרי לא מת ויכולין הם להכחיש העד הראשון שנשאת על פיו בבית דין דבתר רוב דעות אזלי' כר' נחמיה ומסקנא ה"ג אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי כלומר כאיש אחד באיש אחד והלך(אחר ביתו) [אותו] שהאמינה תורה :

ממש שנבעלה אלא כיון שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה עבדא איסורא קרינן לה דהא לא שרינן בשיפא אלא בשנתקדשה בלבד וטעם קנס זה כדי לענגן אותה שלא תנשא בלא גט אח"כ כדפירשו בירושלמי והוא הנכון משני צריכה גט כדי לברר איסורו של ראשון כלומר שעושין קיום לקדושי שני כדי לאוסרה על הראשון ולעשות הולד ממנו ממזר קודם (ד) גרושי שני וכדתנן והולד ממזר מזה ומזה : (א) כבר מפורש כל זה במתני' ולשון רבינו אלפס ז"ל ולא פירות שאכל הבעל מנכסי מלוג לאחר שנשאת לשני ולא בלאות מה שבלה מנכסי צאן ברזל ואבד לגמרי אינו משלם לה תחתיהם אבל בלאות שהן נר מצוה קיימין נוטלתן כדגרסינן בכתובות בפרק אלמנה ניזונית (דף קא.) והיוצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה מסייע ליה לרב הונא דאמר זכתה לא הפסידה בלאותיה הקיימים : רושלמי ולא פירות אמר ר' אבינא שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל *הדא דתימא כשנטלה כתובתה או מזונות משבא הראשון אבל אם נטלה עד שלא בא הראשון כמה דלא מפקא מיניה כך לא מפיק מינה ע"כ : מנין וכו'. בממונא וכן (*תנן) מאימתי יורש אדם את אשתו קטנה ואמרי ב"ה משתכנס לחופה דאשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה מתה אינה יורשה אבל כשנכנסה לחופה ואע"פ שהיא יתומה קטנה דמדאורייתא אין מעשה קטנה כלום ונשואיה מדרבנן בעלמא (א"כ) משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר וזכו לה להתקדש ע"י אמה ואחיה ועכשיו ירושתה מדינא דאורייתא קרוביה מן האב ירתי לה ומדרבנן בעל ירית לה ולא קרוביה אלמא שיש כח בידם להפקיר ממון כרצונם : ומנין. מדאורייתא : וכל אשר לא יבא בספר עזרה (י') כתיב : וראשי האבות למטות. הוה ליה למכתב וראשי מטות לבני ישראל ופסק הרמב"ם ז"ל דה"ה לכל ב"ד חשוב בכ"מ וכל זמן וכדאמרינן במס' מו"ק [דף טז.] ומכ"ל דמפקרינן וכתב הריטב"א ז"ל מכאן סמוך להכרזות שנהגו במלכותינו כי מפני שיש בו תיקון ללקוחות ולמוכרים מפקיעין זכותו לגמרי של מערער מפני שלא מיחה : לאסרו בבת ישראל. שבן הנולד לו ממנה לאחר שהחזירה וקנסא בעלמא היא להחמיר לעשות סיג לתורה : ובגמ' [דף פט:] מייתי עלה דהא סיפא דמתני' לעיל דמאימתי יורש אדם את אשתו קטנה וכו' דמסיים בה יורשה ומטמא לה דאמרי' מדרבנן קא מטמא לה בעל משום דהויא לה כמת מצוה ופריך ומי הויא מת מצוה והתניא אי זהו מת מצוה כל שאין לו קוברים קורא ואחרים עונין אין זה מת מצוה ופריק ה"נ כיון דלא ירתי לה קריא ולא עני לה. ופירשו בהאי לישנא דקורא ואחרים עונים לומר שהמת שבא ליפטר קורא קרובים ואין עונים אותו כלומר שאין לו קרובים ואף על פי שיש רחוקים שיתעסקו בו מת מצוה חשיב שיטמא עליו אפילו כהן ונזיר והראיה מהא דאמרינן דהכא נמי כיון דלא ירתי לה קרובים קריא ולא ענו לה הוא והויא מת מצוה. ואין פירוש זה נכון חדא דאין כהן מטמא למת מצוה אלא מפני כבוד הבריות שלא יהא המת מוטל בלא קבורה וכל שיש עוסקים עמו ואפי' רחוקים הרי כבודו עמו ולמה יטמא לו כהן או נזיר ועוד דבירושלמי דמסכת נזיר [ריש פרק ז'] פירשו להדיא דקורא ואחרים עונים אותו זהו שהכהן הבא ליטמא קורא לאחרים לקברו ואין עונים אותו ולפיכך אמרה התורה שיטמא לו כהן עצמו ואפילו היה מוצא אנשים לקברו בשכר אינו צריך לשכור אלא הוא בעצמו מטמא אם ירצה והא דאמרי' הכא דכיון דלא ירתי לה קרובים קריא ולא ענו לה לישנא בעלמא נקט שאפילו היא עצמה קוראה לקרובים לא יענו לה וכ"ש כשהכהן קורא אותם וכיון שהקרובים לא יטפלו בדבר כ"ש הרחוקים דאמרי הא אית לה בעל והא אית לה קרובים ומפני שהיא מת מצוה הטילו קבורתה על הבעל כיון שהוא יורשה והטעם שאמרה תורה לכהנים שיטמאו לקרובים אינו מפני שהוא מת מצוה דהא ודאי שפיר נטפלין בהם קרובים ורחוקים אלא הטעם כדי שתהא קבורתם מזומנת יותר על ידי קרוביהן עשאו הכתוב לענין זה כענין מת מצוה. עכ"ל הריטב"א ז"ל : **תניא** אמר ר"א בן יעקב וכו' שלא מן התורה. אף על פי שאינו חייב מן התורה העונש ההוא : שרכב על הסוס. שאין בו אלא משום שבות כדתנן (ביצה לו:) אלו הם משום שבות לא רוכבין על גבי בהמה : וסקלוהו. כמחלל שבת גמור : שהשעה צריכה לכך. שעת הגזירה היתה והיו פרוצים בעבירה שהיו מזלזלין בשביתת שבת : שהטיח. בעל וכל כה"ג שהוא מגדר מילתא ותקנה לישראל מותר לעקור דבר מן התורה לפי השעה כי הא וכמעשה דאליהו בהר הכרמל שהקריב בבמה ושעת איסור במות היתה ואיכא כרת דשחוטי חוץ וכרת דהעלאה והתיר הכתוב דכתיב אליו תשמעון משום דהוה מגדר מילתא שהיא גדר ותקנה לישראל שהשיבן ע"י כך מעבודת כוכבים. והכי מסקנא דמילתא דמצות עשה דחינן בשביל גזירה דרבנן היכא דלאו עקירה בידים הוא אלא שב ואל תעשה דממילא הוא דמעיקרא כגון שופר ולולב בשבת שהם מצות עשה ומבטלים להו משום גזירה דרבנן שמא יטלנו ויעבירנו או אם יש בדבר ממיגדר מילתא כמעשים אלו דאמרי' הכא וכההוא דאליהו עקרינן לא תעשה ממש בידים שאינו אלא לצורך שעה אבל לעקור דבר מן התורה לדורות לא אבל הפקר ממון אפילו לעולם יש יכולת בידם כדאמרן לעיל דהפקר ב"ד היה הפקר : כתובת בנין דיכרין. דתנן בכתובות (דף נב:) בנין דיכרין דיהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון ואם מתה בחייו ונשא אשה שניה וילדה לו ומת בני השניה אפי' הן נקבות נוטלין כתובת אמן כחוב גמור שהרי נתאלמנה מאביהן ובני ראשונה אם הם זכרים נוטלין כתובת אמם ואע"ג דמתה בחייו דרבנן תקינו כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו והכא לא שקלי יורשין דילה כתובת בנין דיכרין אלא לבני הכשרה נותנין כתובת אמן והשאר חולקין בשוה : **גרסי'** בגמרא הורוה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן [דף צב.] מאי קלקלה ר"א אומר זנתה ר' יוחנן אומר כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה מ"ד זנתה כ"ש אלמנה לכ"ג מ"ד אלמנה לכ"ג אבל זנתה לא מ"ט דאמרה אנא הוא דשויתון (ג) לי פנויה ותניא כוותיה דר' יוחנן : הורוה בית דין וכו'. שהתירוה לינשא על פי עד אחד שהעיד שמת בעלה ואע"פ שבא בעלה אח"כ פטורה מן קרבן משום דיחיד שעשה האיסור בהוראת ב"ד פטור מן הקרבן אבל עכשיו שקלקלה חייבת דלא התירוה כדי שתקלקל כ"ש אלמנה לכ"ג דכיון דאיכא לאו ופסול זרע לא שריוה אדעתא דהכי ולא עשתה בהוראת ב"ד : דשויתון (ג) לי פנויה. דשריתון לי לאנסובי ואומר ר"י ז"ל דאפי' להאי לישנא אע"ג דכתיב בגיטא ודן די יהוי ליכי מינאי וכו' למהך להתנסבא לא סגי עד שיכתוב הרי את מותרת לכל אדם דדילמא איהו לא שריא אלא להתנסבא אבל לא לזנות והויא ליה כאומר הרי זו גיטך חוץ מזונתך דבמילתא דבי דינא לא אזלינן בתר לישנא אלא בתר עיקר טעמא וכי שרו לה לאתנסובי ודאי לשוייה פנויה אתו אבל גבי בעל בתר לישנא אזלינן ודילמא מקפיד הוא שלא להתירה לזנות ע"כ : **מתני'** האשה שהלך בעלה. ואח"כ מת בנך. ולא הוזקקה ליבם ונשאת לשוק : חלוף. (ד) שנים אחרים והזימום ואמרו להם והלא ביום פלוני עמנו הייתם והתורה האמינה האחרונים המזומין יותר מן הראשונים וחלוף מה שאמרתם היה בתחלה מת הבן ונמלאת שהיתה זקוקה ליבם והיא עכשיו יבמה לשוק : הראשון והאחרון. ראשון דלפני שמועה ואחרון אם עכבה אחר שמועה ובגמרא מוקמינן לה כר"ע דאמר יש ממזר מן חייבי לאוין אבל לית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דפליגי עליה בעלמא ואמרו אין ממזר אלא מחייבי כריתות

או

הפסידה בלאותיה קיימין : ירושלמי* ולא פירות אמר רבי אבינא שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל הדא דתימא (א) בשנטלה כתובה או מזונות משבא ראשון אבל אם נטלה עד שלא בא הראשון כמה דלא מפקא מיניה כך לא מפיק מינה: *אמר ר' יצחק (א) מניין א שהפקר בית דין היה הפקר שנאמר °וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל *(אשר לו) ר' אלעזר אומר מהכא °אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל וגו' וכי מה ענין ראשים אצל אבות לומר לך מה אבות מנחילין לכל מי שירצו אף ראשים מנחילין לכל מי שירצו : והולד ממזר ב מזה ומזה בשלמא משני הוי ממזר אלא מראשון אמאי אשתו היא וישראל מעליא הוא וקא שרינן בממזרת אמר שמואל אסור בממזרת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן אסור א בממזרת ואמאי קרו ליה ממזר לאסרו בבת ישראל *°תניא א"ר אליעזר בן יעקב שמעתי שב"ד היו מכין ועונשין שלא מן התורה ולא (ב) לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באחד שרכב על הסוס בשבת בשני יוונים (ב) והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך ושוב מעשה באדם אחד שהטיח את אשתו תחת התאנה (ג) והביאוהו לב"ד והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא מפני שהשעה צריכה לכך : ולא זה ג וזה מטמאין לה דכתיב °כי אם לשארו הקרוב ואמר מר שארו זו אשתו וכתיב °לא יטמא בעל יש בעל מיטמא ויש בעל אינו מיטמא הא כיצד מיטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מיטמא לאשתו פסולה : *ואין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה כתובה מאי עבידתא והאמרת לית לה כתובה אמר רב פפא כתובת בנין דיכרין מהו דתימא איהי דעבדא איסורא קנסוה רבנן לזרעה לא קנסו רבנן קמ"ל ב מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מיבם מדרבנן ואחיו של שני חולץ מדרבנן ולא מיבם לא מדאורייתא ולא מדרבנן : **מתני'** ד*האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך ונשאת ואחר כך אמרו לה חילוף היו הדברים תצא והולד הראשון והאחרון

תורה אור: עזרא י · יהושע יט · ויקרא כא · שם · דף צא. · דף צב.

רש"י

משלם פירות נכסי מלוג שאכל : וכל אשר לא יבא. בספר עזרא כתיב : לאוסרו בבת ישראל. וקנסא בעלמא הוא לעשות סייג : שרכב על סוס. ושבות דרבנן בעלמא הוא דתנן ואלו הן משום שבות אין עולין באילן ואין רוכבין על גבי בהמה : וסקלוהו. כמו המחלל שבת מזיד גמור : צריכה לכך. שעת גזרה היה שהיו פרוצין בעבירה : שהטיח. בעלה : כתובת בנין דיכרין. שכתב לה בנין דיכרין דיהוין ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון ואם מתה בחייו ונשא שניה וילדה לו בת ומת הוא (ג) בני השניה אפילו הן נקבות נוטלות כתובת אמן כחוב גמור שהרי נתאלמנה מאביהן ובני הראשונה אם יש זכרים נוטלין כתובת אמן ואע"ג דמתה בחייו דרבנן תקון כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו והכא לא שקלי יורשי דילה כתובת בנין דיכרין אלא בני הכשרה נוטלין את כתובת אמן והשאר חולקין בשוה : לא מייבם מדרבנן. דרבנן קנסוה דבעי חליצה מאחיו של שני דמדאורייתא לא רמיא קמיה : **מתני'** ואח"כ מת בנה. ולא הוזקקה ליבום ונשאת לשוק : ראשון ואחרון. מפרש בגמרא ראשון דלפני שמועה ואחרון דאחר שמועה [דף לג ע"ב]

עין משפט

א מיי' פרק כד מהל' סנהד' וס"ב מהלכות ממרים סמג עשין קיא ולאוין ר"ח טור חו"מ סימן ב :

ב מיי' פרק טו מהל' איסורי ביאה טור אבן העזר סי' ד :

ג מיי' פרק י מהל' גירושין ופ"ב מהל' אבל סמג לאוין תלה טור אבן העזר סימן יז וקעו וטור יורה דעה סימן שנט :

ד מיי' פרק ג מהל' יבום טור אבן העזר סימן קנט :

שלטי הגבורים

א כתב הטור אבן העזר ומותר בממזר דרבנן כיוצא בו :

לשון ריא"ז

ב וכמו שאסורה לראשון ולשני כך אם מתו הם אסורה להתייבם לאחיהם אבל צרתה מן הראשון מותרת להתייבם ביבמה שלא קנסו בצרתה לעשותה כצרת סוטה מזיד' כמבואר בקונטרס הראיות:

נ"ל הדא דתימא כשאכל עד שלא בא ראשון כו' כמ"ש בגליון מהר"ם בשם הרא"ש וכן מפורש בירושל' ע"ש (ג"א)

נ"ל תניא וכן הוא כאן בגמרא דף פט : (ג"א)

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לשון אשר"י כשאכל עד שלא בא ראשון אבל אם אכל משבא ראשון מוציאה ממנו ואם נטלה מזה ומזה תחזיר הדא דתימא כשנטלה כתובתה כו' :

מהר"ן שפירא (ב) והביאו לבית דין וסקלוהו כדין המחלל שבת במלאכה גמורה שדינו הוא בסקילה : (ג) והביאו לב"ד והלקוהו כמי שבא על פנויה שאינה אשתו בזנות שדינו היה להלקות מכות מרדות. והא דאמר שהטיח באשתו שפרוש בא עליה נראה שהוא מלשון כמטחוי קשת ע"ש שהזרע יורה כחץ וק"ל : (ד) וזהו דעת הרמב"ם דס"ל הואיל ונתגרשה מן שני א"א לומר דהולד ממזר וכ"כ המ"מ ולא כן דעת התוס' ודעת הטור והארכתי בכתבי בגמ' ר"פ זה :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ואין לה כתובה וכו' : (ב) בד"ס הגי' לה וכ"ב דשויתוני כצ"ל ותי' לה נמחק : (ג) דשויתוני כצ"ל ותיבת לה נמחק : (ד) נ"ב שבאו :

הגהות חו"י

(א) עי' בר"יף גיטין סימן תנח : (ב) נ"ע : (ג) אם מתה גם היא אח"כ וכ"ש שאם עדיין היא שנוטלת כתובתה וכן אם הניח זכרים נוטלין ג"כ כתובת אמם :

או מחייבי מיתות ב"ד : א] ואמרו לה מת בנך וכו' [ומתיבמת כו'] תצא והולד הראשון והאחרון ממזר. אליבא דר"ע שהרי פוגע הוא באשת אחיו כיון שהיה לו בן כשמת ואשת אח בכרת ולפיכך הולד שהוליד ממנה ממזר גמור ומותר בממזרת : קיים היה. באותה שעה שהעידו הראשונים אבל עכשיו מת בודאי : תצא. דקנסינן לה אף על פי שכבר מת משום דאיבעי לה לאמתוני ולחקור האמת ולית לה כתובה ולא שום תנאי כתובה : הולד הראשון. דלפני שמועה שנולד בעוד שבעלה חי : והאחרון. דלאחר שמועה כלומר שלא רצה (ד) היבם לגרשה אינו ממזר מן התורה אלא מדרבנן דקנסוה ואסור בממזרת מן התורה ואסור בבת ישראל מדרבנן :

תורה אור | נר מצוה

א ממזר (א) : **גמ'** ת"ר זו דברי ר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל חכמים אומרים אין ממזר ביבמה אמר רב יהודה אמר רב *מנין שאין קידושין *תופסין ביבמה שנאמר °לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהא בה הויה לזר ושמואל אמר בעניותינו צריכה גט מספקא ליה לשמואל האי לא תהיה °אי ללאו הוא דאתא אי דלא תפסי בה קידושי הוא דאתא אמר ליה רב מרי בר רחל לרב אשי הכי אמר אמימר הילכתא כוותיה דשמואל אמר (ג) רבא השתא דאמר אמימר הילכתא כוותיה דשמואל אם היה יבמה כהן חולץ לה ושריא ליה איתגורי איתגר אם כן מצינו חוטא נשכר אלא אם היה יבמה ישראל נותן לה ב שני גט והותרה לו אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב יבמה קידושין אין בה נישואין יש בה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים פירוש קידושין אין בה אם נתקדשה לאחר קודם שיחלוץ לה יבמה אינה נאסרת על יבמה אלא אם נישאת נאסרת על יבמה משום

רש"י

מתוכה : ממזר. מפרש טעמא בגמרא : גמ' אין קידושין תופסין בחייבי לאוין. ולהכי הוי ממזר מיבמה לשוק : בעניותינו. מתוך עניות דעתנו שאין אנו יודעין לפרש המקרא : אי ללאו הוא דאתא. [הרי היא] כשאר חייבי' לאוין דתפסי בהו קידושין : אם היה יבמה כהן. וזו נשאת לשוק בעד א' או בשני עדים שאמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ואח"כ אמרו חילוף הדברים ואמר שמואל בעיא גט וכיון דיהיב לה גט מיפסלא על היבם כהן משום גרושה : חולץ לה יבם ושריא. לבעלה : (ג) הותרה לו. ליבם : נישואין יש לו בה. לענין גט דאם נשאת לשוק כשאמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך צריכה גט דאי מפקת לה בלא גט אתי למימר נמי באשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת על פי ב"ד בעד אחד תצא בלא גט אבל נתקדשה לא בעיא גט דהא אשת איש ופה אם נתקדשה על פי בית דין בעד אחד לא בעיא גט כדתנן אע"פ שנתן לה האחרון

נמוקי יוסף

גמ' אין ממזר ביבמה. שנשאת לשוק בלא חליצה הואיל וליתא עליה אלא בלאו : בעניותינו. בעניות דעתנו שאין אנו יודעין פירוש המקרא : אי האי לא תהיה ללאו הוא דאתא. כמו לא תהיה קדשה והרי היא כשאר חייבי לאוין ותפסי בה קדושין או לא תהיה משום הויה לומר דלית לה הויה : אם היה יבמה כהן. וזו נשאת לשוק בעד אחד או בשני עדים שאמרו לה מת בעלך ואחר כך מת בנך כו' ואמר שמואל בעיא גט וכיון דיהיב לה גט מיפסלא על היבם שהוא כהן משום גרושה : חולץ לה יבם ושריא לבעלה : איתגורי איתגר. בשביל שנשאת לו אנו משתדלין שתשאר תחתיו : נותן לה גט השני. כלומר כייפינן לשני לגרשה והותרה ליבם ואומר ר"ת ז"ל דהא דכופין לשני לגרש היינו היכא דבעי יבם ליבמה אבל אי לא בעי ליבומי חולץ לה ושריא להאי דקדשה דבקדושין לא קנסינן אפילו אשה שהלך בעלה למדינת הים כדלקמן וכן הורה ר"ת ז"ל הלכה למעשה באשה ידעה שיש לה יבם ונתקדשה והתירה למקדש אחר חליצת היבם והא דפריך הכא איתגורי איתגר משום דהוה משמע ליה חולץ לה בעל כרחו ולהכי פריך משום דקדשה באיסור כופין ליבם לחלוץ ומ"מ אם נתקדשה במזיד אסורה למקדש כדי שלא יהא חוטא נשכר : והותרה לו. ליבם : קדושין אין בה. פירשה הרי"ף אם נתקדשה לאחר קודם שיחלוץ לה יבמה אינה נאסרת על יבמה אבל אם נשאת לאחר נאסרה על יבמה משום דמתלפא באשה שהלך בעלה כלומר שהיו מתירין אותה לבעלה הראשון אם היינו מתירין זו ליבמה ובנתקדשה דאמרינן שאינה נאסרת על יבמה מיהו נותן לה המקדש גט ואסורה לו עולמית כך כתב בשם רב יהודאי גאון ז"ל ולא פירש הרב ז"ל אם יש חלוק בין נתקדשה בשוגג כגון על פי ב"ד או נתקדשה במזיד אבל הריטב"א ז"ל כתב שהסכמתו והסכמת כל רבותיו ז"ל שאם נתקדשה בשוגג מותרת אם למקדש או ליבם אם רצה יבם חולץ לה ומותרת למקדש (א) וכן אם היה היבם כהן חולץ לה ומותרת למקדש דליכא למקנסיה וגם למקנסה כיון שעשתה בשוגג והיא אינה אשת איש אלא יבמה ומה שכתבנו אם היה יבמה כהן ופרש"י ז"ל וזו נשאת לשוק בעד אחד כדפירשנו (ב) הגאונים ז"ל לא פירשו כן אלא בשנתקדשה ובמזידה גמורה בשנתקדשה בלא שום עדות ואפ"ה קס"ד שאם היה יבמה כהן חולץ לה ושריא למקדש כיון דלא עבד איסור ביאה ולא כניסה לחופה וכדחזינן גבי אשת איש שהלך בעלה למדינת הים שנתקדשה שמותרת לחזור לו וה"ה דשריא למקדש ופרכינן דא"כ מצינו חוטא נשכר דכיון דבלא שום עדות קדשה חוטא הוא ולא דמי למתני' שנתקדשה ברשות דהוי שוגג או קרוב לאונס ולא קנסינן ליה אבל הכא אפי' בקדושין חשבינן ליה חוטא וקנסינן אלא הכי קאמר אם היה יבמה ישראל נותן לה גט והותרה לו כלומר שחוזרת ליבם ואף על פי שנתקדשה במזיד דלמקדש הוא דקנסינן אבל ליבם לא קנסינן כיון דליכא אלא קדושין וכן פירש הראב"ד דהא קמ"ל דאף על פי שנתקדשה במזיד הותרה ליבם אבל למקדש לא שרינן לה לעולם וכדברי הגאונים ז"ל וכן נראה מדברי הר"מ במז"ל : וכל שנשאת אפי' בעד אחד דעת הגאונים והתוס' וכל המפרשים ז"ל שתצא מזה ומזה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים כדלקמן ואפילו בשיש לה בנים מן הנושאה וכן כתב רבינו אלפס ז"ל והביאו ראיה מן הירושלמי דגרסינן הכא ובפרק הזורק יבמה שנשאת בלא חליצה רבי ירמיה אומר זה חולץ וזה כ] [מקיים] ורבי יוחנן אמר תצא וכן אמר ר' אילא תצא ואמר רב זבידא מתני' מסייעא ליה לר' יוחנן הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר [ונמצאת זו איילונית] תצא מזה ומזה וי"ג דבר בה והא מתניתין בשיש לה בנים היא דקתני והולד ממזר מזה ומזה שמעינן מינה דאפי' יש לה בנים א"ר יוחנן תצא ואסיקנא דהלכתא כרבי יוחנן ורבי יוסי שאל לרבי פנחס היך סבר רבי אמר כרבי ירמיה אמר ליה חזור בך ואי לא כתיבנא עלך זקן ממרא וליתנהו לדברי רבינו יהודאי גאון ז"ל שכתב שאילו היו לה בנים לא תצא משום שאתה מוציא לעז על בניה וכל הפוסקים ז"ל הסכימו דלא כוותיה וכתב הריטב"א ז"ל וכי תימא כיון שנשאת ברשות בית דין אין אסורה על הבעל אלא משום גזירה דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים והיא גופא קנסא דרבנן שעשאוה כמזידה והחמירו בסופה כדי להקל בתחלתה (ג) והיאך נקל כל כך ולא נחוש ללעז בנים שחוששין לו בכל מקום כל מאי דאפשר ותירץ ז"ל שכל מדות חכמים כך הם שלא לחלוק בגזירותיהם ובקנסותיהם דאי לא לא קיימי כלל ומה שהקילו באשה שהלך בעלה למדינת הים משום עגונא חייב אותם להחמיר ולגזור כל הגזירות הללו ובדבר כזה אין לנו לחוש ללעז בנים אלא במקום שיבאו להוסיף בהם איסור שאינו עליהם כההיא (ד) דג' גטין פסולין ודכוותה וזה דבר ברור בכל מקום מעתה כל שנשאת בין ברשות בית דין בין במזיד גמור תצא מן הבעל ואפילו יש לה בנים ואסורה גם כן על היבם אף על פי שהוא ישראל משום גזירה דמחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל אם נתקדשה בלבד אם במזיד עשו אסורה למקדש לגמרי ואפילו רצה היבם לחלוץ ומותרת ליבם ואם נתקדשה בשוגג כבר כתבנו דינו עד כאן ומסקי' הכא בגמרא דשומרת יבם שזינתה מותרת ליבם ולית לן דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבם דכיון דזנות לא שכיחא לא גזרי' ביה אטו זנות דאשת איש אבל בנשואין אסרי' לה אפי' על היבם כדפרישית לעיל דילמא מחלפא באשה שהלך וכו' וכתב הריטב"א ז"ל נראין (ה) דברים דכי לית לן דרב המנונא היינו לאסור על היבם שלא חטא אבל על הבועל אסרינן לה משום קנסא ומדאמרינן הכא דיבמה שנשאת אסורה ליבמה משום דמחלפא וכו' שמעינן דעד אחד נאמן ביבמה שתנשא לשוק דטפי מסתבר לאוקמה ליבמה שנשאת על פי עד אחד מלאוקמה שנשאת במזיד גמור בלא עדות כלל משום דההוא זנות בעלמא הוא ולית לן דרב המנונא ולא לאוקמה נמי שנשאת על פי שני עדים משום דרב דמודה בהא שאסורה ליבמה משום דמחלפא לומר דאשה

לא תצא כדי שלא להוציא לעז על הבנים דשם הבנים באמת כשרים אפילו שיש להעמיד עכשיו משא"כ הכא דאמרו חכמים הולד ממזר מזה ומזה א"כ יש כאן איסור ממזרות ולא יוסיפו שום איסור בלעז בנים יעו"ק

המאור הגדול

אמר רב יבמה קדושין אין בה נשואין יש בה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים פי' להצריכה גט נאמרה שמועה זו שהנשואין תופסין בה וצריכה גט וקדושין אין תופסין בה ורב לטעמיה דאמר אין ולית הלכתא כוותיה אלא קדושין ונשואין כולן תופסין בה כשמואל ולשמואל הא לא מיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים שזו תופסין בה קידושין ונשואין ואשה שהלך בעלה למדינת הים אין קדושין תופסין בה אלא נשואין וכיון דהלכתא כשמואל לא היה לו לרי"ף ז"ל לכתוב שמועה זו כל עיקר דהא לא גמרינן מינה ולא מידי ולאסרה על היבם ממתני' דהכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר נפקא ומהתם גמרינן לה ולא מדרב כמו שפירשוה בירושלמי הא לצאת מזה מזה דברי הכל תצא :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור אמר רב יבמה קדושין אין בה נשואין יש בה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים פירוש להצריכה גט נאמרה שמועה זו וכו' וכיון דהלכתא כשמואל לא היה לו לרי"ף לכתוב שמועה זו וכו' :
אמר הכותב ודאי שדברים הללו נתנו לידרש וליכתב דהא דאמר רב דמחלפי' באשה שהלך בעלה למדינת הים [?] אמרה אלא כדי לאסרה על היבם שכל עיקר לא אמרו אפילו באשה שהלך בעלה למדינת הים [?] משום קנסה שרצו להחמיר עליה בסופה מפני שהקלו עליה בתחלה לפיכך הצריכוה גט כדי שיאמרו גירש זה ונשא זה ואסור הוא להחזירה כדאתמר לעיל בגמרא וכן מפורש נמי בירושלמי מעתה לא תהא צריכה ממנו גט ומסיק רבנן דקסרין בשם רבי אילא כדי לברר איסורו של ראשון ולפיכך אמר רב אע"פ שלא היו חכמים צריכים להחמיר ולקנוס ביבמה גזרו בה משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים שאם אתה אומר תצא בלא גט אף זו לא יוציאוה בלא גט ויבא ראשון להחזיר אבל לאחר הגט אי אפשר להתיר בין בזו ובין בזו אלא יאמרו גרש זה ונשא זה או חלץ זה ונשא זה ולא יחזיר עולמית דכל שכן שאם תבא להתיר ביבמה להחזיר לאחר הגט שיש לחוש לאשה שהלך בעלה למדינת הים שלא יחזיר אף לאחר הגט ואנו כל עצמנו לא טרחנו בתאמרי גיטין הללו אלא כדי שלא יחזיר דכיון שנתן שני גט בידוע שלא יחזיר ראשון לעולם זהו פירושה של שטה זו ובין להצריכה גט אליבא דרב נאמרה אבל רבינו הגדול ז"ל לא כתב ממנה אלא מה שהוא כהלכה דאפילו לשמואל ודאי אם אתה מתיר להחזירה יש לחוש לאשה שהלך בעלה למדינת הים ואע"פ שזו גיטה מוכיח עליה וזו אין גיטה מוכיח עליה שהרי קדושין תופסין בה לעולם יש לחוש לאשה שהלך בעלה למדינת הים ומת שני שלא יחזיר ראשון ועוד שלא יאמרו תחזור לבעלה בלא גט כשם שהיבמה חוזרת לבעלה אפילו לאחר הגט וכך מוכיח בפרק הזורק גבי הא דתנן התם כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונשאו ונמצאו אלו איילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ואתמר עלה נשאו וה"ה לזינו נימא מסייע ליה לרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה לא נשאו דוקא דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים הא למדנו מפורש שנאסרה על היבם גזרו משום דמיחלפא כפירושו של רבינו ועדיין יש פתחון פה לחלוק ולומר ודאי שנאסרה נמי נאמרה הגזירה הזו אבל זו לרב היא ולא לשמואל אלא דקיימא לן כשמואל היכי מוקמינן ההיא כוותיה דרב ותו לשמואל מתני' דקתני כל הדרכים האלו בה מ"ט נימא נשאו וה"ה לזינו ומסייע ליה לרב המנונא והא קי"ל דלית הלכתא כוותיה דרב המנונא ובהא הלכתא כוותיה דשמואל שמא תאמר מתניתין רבי עקיבא היא ומשוי לה ליבמה כערוה ונשאו דה"ה לזינו שתי תשובות בדבר חדא דא"כ היאך לא אמרו בגמרא הניחא לרב דאמר מיחלפא אלא לשמואל הא לא מיחלפא ומאי איכא למימר ולפרוק לה מתני' ר"ע היא דמשוי לה כערוה ואם בגמרא לא שנאוה אנו מניין לנו ועוד ודאי כשדקדקו בגמרא נשאו וה"ה לזינו נימא מסייע ליה לרב המנונא לא לדברי ר' עקיבא אמרה שהדבר ככר מפורש לדברי עקיבא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה ומשנה שלימה היא דתנן אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה וכדמפורש בגמרא בפ' היה מביא אלא כוף אזנך לשמוע ודאי יודעין היו בגמרא שכל הדרכים האלו בה לרבי עקיבא שנויה שאילו לדברי חכמים אין ממזר ביבמה ומוחזקין היו בזו ששנינו עליה בתוספתא תצא ושלשה עשר דבר בה דברי ר"מ שאמר משום ר"ע וחכמים אומרין אין ממזרין מיבמה אלא כך אמרו ע"כ לא נחלקו אלא בממזרין אבל בשאר כל הדרכים האלו מודים ונשאו וה"ה לזינו נימא מסייע ליה לרב המנונא ומפרקי לא נשאו דוקא שנינו לדברי חכמים משום דמיתלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל זינו אינו אלא ר' עקיבא ולא שנה במשנתינו זו אלא הדרכים הללו שבאשה שהלך בעלה למדינת הים נמצא עכשיו שאם הטעם האמור בגמרא נשאו דוקא משום דמיחלפא לא נאמר לדברי שמואל שהלכה כמותו על כרחינו אנו מודים כדרב המנונא דמתני' מסייע ליה וקי"ל דלית הלכתא כוותיה וקשיא הלכתא אהלכתא אלא לדברי הכל הוא והרי למדנו מגמרא דידן מה שתפשו הגאונים בירושלמי ומשם נמי יש לו לרבינו הגדול ז"ל ראיה בזה הטעם שכתב משום דמיתלפא וכו' שהרי זו שאמרו שם בירושלמי הא לצאת מזה ומזה דברי הכל תצא אין לנו דרך ליתן טעם בדבר אלא או משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למד"ה ונשאו דוקא או משום דרב המנונא ונשאו וה"ה לזינו כדמוכח בהדיא בגמרא דילן מעתה שב וברור לעצמך איזה טעם כעיקר :

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א אף זו תצא מבעלה בגט ומיבמה בחליצה וקונסין אותה בכל הדברי' שביארנו אלא שאין הולד שילדה מאותו של שוק ממזר ודאי אלא ספק כמבואר בקונט' הראיות :

ב וכן פסקו מיי' וסמ"ג כו' ואומר רבינו תם במה דברים אמורים כשרוצה היבם ליבם אבל אם אינו רוצה ליבם חולץ לה ומותר לזה שקדשה וכן הורה הלכה למעשה דבקידושין לא קנסינן והאריך בראיות דלא כה"ג דפליגי על זה והרמב"ן והרשב"א האריכו לתת טעם לדבריו ועיין במגיד משנה באורך והטור כתב ואם קדשה במזיד קנסינן ליה לאוסרה עליו אף אם ירצה היבם לחלוץ לה אלא יגרשנה ומותרת ליבם אם הוא ישראל ותפן בה ואם הוא כהן אסורה לו וחולץ לה ומתירה ואם קדשה בשוגג שלא ידע שהיתה זקוקה ליבם אם ירצה היבם ליבם כופין המקדש לגרש ואם לא ירצה ליבם חולץ לה ומותרת למקדש וצריך לקדשה פעם אחרת אחר שתחלוץ כתב הרמב"ם אם חזר המקדש וקדש אחר שחלץ לה יבמה אין מוציאין אותה ממנו ומשמע מדבריו אפי' אם קדשה תחלה במזיד והרא"ש כתב כסברא ראשונה :

לשון ריא"ז

היבמה שנתקדשה לאחד מן השוק עד שלא חלצה מיבמה נסתפקו בה חכמי התלמוד אם תופסין בה קדושין אם לאו לפיכך צריכה גט מספק ומתיבמת ליבם ואם היבם כהן שאינו ראוי לאשה גרושה אם רוצה לחלוץ לה להתירה [illegible]

חדושי אנשי שם

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) [illegible]

נוסחאות כ"י

(א) [illegible]

דאשה שנשאת על פי שני עדים מותרת לחזור לבעלה הראשון : **בעו** מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה. שבא עד אחד ואמר לה מת בעלך והיא זקוקה ליבם : מהו . מי הוי נאמן לגבי יבם כמו לגבי אינים אחרינא : דהא זימנין שהיבמה אוהבת ליבם דניסא ביה ומתוך אהבה לא דייקא כדי שתנשא לו : למשרי יבמה לעלמא . כגון שהיה לו בן ובא עד אחד ואמר מת בעליך ואחר כך מת בנך : *) זימנין דסניא ליה . שיש מן היבמות שסונאין היבמים וכדי שלא תתיבם ותנשא לשוק לא דייקא לחקור מי מת ראשון : [אמר להו רב ששת תניתוה] אמרו לה מת בעליך וכו'.

נר מצוה

דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואיתמר משמיה דרב יהודאי גאון ז"ל שומרת יבם שנשאת בלא חליצה אם אין לה בנים תצא מזה ומזה מבעל בגט ומיבם בחליצה ואסורה להם עולמית משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למד"ה אבל אם נתקדשה ולא נשאת אם היה יבמה ישראל נותן לה המקדש גט ומותרת ליבם ולמי שקידשה אסורה לו עולמית כדי שלא יהא חוטא נשכר נשאת והיו לה בנים אם היה בעלה ישראל חולץ היבם ויושבת תחת בעלה ואפוקי לא מפקינן לה דכיון דאשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת הולד ממזר מזה ומזה (א) ואם אתה אומר תצא אתה מוציא לעז על בניה ואם היה בעלה כהן ויש לה בנים ממנו אינה חולצת אלא פורש ממנה ואסור לו לבא עליה כל ימיו של יבם ואם מת היבם מותרת לבעלה ואם מתו בניה בלא זרע בחיי היבם תצא מבעל בגט ומיבם בחליצה אלו הדברים שנאמרו משום רב יהודאי גאון ז"ל ואיכא מאן דאמר דהני מילי לאו דסמכא הן דליתיהון בגמרא ועוד דגרסינן בהדיא בתלמוד ארץ ישראל בזה המקום ובמסכת גיטין בפרק הזורק יבמה שנשאת בלא חליצה רבי ירמיה אמר זה חולץ וזה מקיים ורבי יוחנן אמר תצא ורבי אילא אמר תצא אמר רב זבידא מתניתין מסייעא ליה לר' יוחנן א הכונס את יבמתו וצרתה נשאת לאחר ונמצאת זו אילונית תצא מזה ומזה ושלשה עשר דבר בה והא מתני' בשיש לה בנים היא דקתני והולד ממזר מזה ומזה שמעינן מינה דאפילו יש לה ב בנים א"ר יוחנן תצא מדאמרינן מתני' מסייע ליה °ואסיקנא אלו דברי ר' מאיר שאמר משום רבי עקיבא רביה וחכמים אומרים אין ממזר ביבמה הא לצאת מזה ומזה דברי הכל תצא (א) ואמר ר' יוחנן תצא ר' יוסי שאל לרבי פינחס היך רבי סבר א"ל כר' ירמיה דאמר זה חולץ וזה מקיים אמר ליה חזור בך דאי לא כתיבנא עלך זקן ממרא השתא דתניא לא אפרישו בין יש לה בנים לבין אין לה בנים אלא סתם שנינו תצא ורבי יוחנן אמר תצא מנא לן להתיר מספק ומסתברא דלא אמר רבי ירמיה זה חולץ וזה מקיים אלא בשיש לה בנים (א) וברור הוא אילין מילי דאשכחנן למקצת רבואתא ומילי דסברא נינהו דלא שבקינן תלמוד ערוך ואזלינן בתר סברא ודאי אי איתנהו להני מילי דמר רב יהודאי לא הוה שתיק גמרא מינייהו : *בעו מיניה מרב ששת א עד אחד ביבמה מהו מי אמרינן טעמא דעד אחד משום מילתא דעבידא לאיגלויי לא משקר הכא נמי לא משקר או דילמא (ב) טעמא דעד אחד משום דהיא גופה דייקא ומינסבא והכא זימנין דרחמא ליה לא דייקא ומינסבא מאי ופשט רב ששת דעד אחד מהימן איכא דאמרי הא לא תיבעי לך דאפילו היא נמי מהימנא דתנן* האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתיבם אלא כי קא מיבעיא לי למישרי יבמה לעלמא ופשט רב ששת דמהימן ורבא *נמי פשט דעד אחד נמי נאמן ביבמה מקל וחומר (ג) לאיסור כרת התרתה לאיסור לאו לא כל שכן וקאמרי רבואתא אע"ג דדחינן להא דרב ששת ולהא דרבא הנך דחיאתה (ב) לאו דסמכא נינהו אלא קיימא לן ג דעד אחד נאמן ביבמה כדפשט רב ששת וכדפשט רבא וכן הילכתא : **מתני'** *אמרו לה ד מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מותרת לחזור לו ואע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה זה מדרש דרש

[דף לד ע"ב] דף צג: דף קיז: דף צג. דף צב.

קכא קכב

לה מת בעליך וכו'. וא"ת בין לליסנא קמא בין לליסנא בתרא פשיטא דמתני' היא דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתיבם ואי אמרי' משום הא אידחיא ליסנא קמא א"כ ליסנא בתרא נמי דמתני' היא לקמן מת בעלי ואחר כך מת בני נאמנת ואי איכא למימר וי"ל דהתם נאמנת מטעם מגו שאילו אמרה מת בעלי ושתקה שלא אמרה מן הבן כלום נאמנת ...

... אינה צריכה מן האחרון ולא טעו למימר אשת איש יוצאה בלא גט כדאמרינן בנשאת דהתם אי לאו דדייקא לא הוה מנסבא אבל בקדושין תלו

*) עי' בגמ' דף לד. (ג"ה)

רש"י

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

נוסחאות כ"י

חדושי אנשי שם

מלחמת ה'

המאור הגדול

ואי דייקת ואמרת הא עד אחד נאמן הא לא איצטריכא ליה לא משום רישא דסיפא כולה פירקין דהאשה שלום בהדיא הוא שמשיאין על פי האשה ועל פי עד אחד וכן מיבמין ומשום סיפא דסיפא לא אתיא דהא לאו הכי הוא דלא מהימן בה עד אחד אלא כי איצטריך לר"ע איצטריך ולא משום דוקיא אלא היא גופה קמ"ל דסד"א חיישינן אקלקולא דזרעא קמ"ל דלא מהימנא אפילו היא עצמה וכ"ש עד אחד דאקלקולא דידה חיישינן אקלקולא דזרעא לא חיישינן וה"ר שלמה ז"ל לא גרים לה וה"ר אברהם ז"ל מפרש לה בקלקולא דצערא דגופא משום דסניא ליה ואני אומר אקלקולא דידיה כגון אשה שהלך בעלה למדינת הים שהיתה מקולקלת על בעלה הראשון שהיה לה אבל זו שאין לה בעל אע"פ שאנו אומרים תצא מזה ומזה כלומר מיבם ומבעל הראשון אין זה קלקול דבלחודה עיילא ובלחודה נפקא :

א מיי' פרק י' מהל' גירושין ופ"ג מהלכות איסורי ביאה טור אבן העזר סימן קטו וסי' טו :

בגמ' וברא"ש אית' לר' אלעזר [וכ"ה בכ"מ]

הגהות הב"ח

(א) וכיון כצ"ל: (ב) שבית שמאי אומרים פוסל וב"ה אומרים לא פוסל כצ"ל. וכן לקמן וכן בנ"י : (ג) ושילטרך גט לאשת עמרם האסורה מילחק האוסר כצ"ל : (ד) כראשונה כצ"ל : (ה) דאי כצ"ל : (ו) תי' למזיד נמחק וכ"ב לשוגג :

תורה אור | נר מצוה

דרש רבי אלעזר בן מתיא °ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה: **גמ'** *אמר רב הוה ליה *לאלעזר בן מתיא למידרש בהאי קרא מרגניתא ודרש בה חספא מאי מרגניתא ואשה גרושה מאישה אפי' לא נתגרשה אלא מאישה נפסלה מן הכהונה כגון דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם אע"ג דלעלמא לא הוו גרושין ולא שריא לאינסובי בהאי גיטא לדידיה מיהא איפסלא דאי כהן הוא איפסילא מיניה והיינו ריח הגט דפסיל בכהונה: **מתני'** אמי שהלכה אשתו למדינת הים ובאו ואמרו לו מתה אשתו ונשא את אחותה ואחר כך באה אשתו מותרת לחזור לו *ומותר בקרובות שניה ושניה מותרת בקרוביו ואם מתה הראשונה מותר בשניה אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה ואח"כ אמרו לו קיימת היתה ומתה הולד הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר רבי יוסי אומר כל שהוא פוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו וכל שאינו פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו: °**גמ'** ואף על גב דאזלא אשתו וגיסו למדינת הים דאהנו הני נשואין דקא מיתסרא אשת גיסו אגיסו אשת גיסו אסירא ואשתו שריא ולא אמרינן מתוך שנאסרה אשת גיסו אגיסו תיאסר אשתו עליו לימא מתניתין דלא כרבי עקיבא דאי רבי עקיבא הויא לה אחות גרושתו דתניא כל עריות שאמרו אין צריכות הימנו גט חוץ מאשת איש שנשאת על פי בית דין או ע"פ עדים ורבי עקיבא מוסיף אף אשת אח ואחות אשה (א) כיון דאמר רבי עקיבא בעיא גט ממילא איתסרא עליה דהויא לה אחות גרושתו ולאו מי איתמר עלה אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב האי אשת אח היכי דמי כגון שקידש אחיו את האשה והלך למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ויבם את אשתו ואחר כך בא אחיו דאמרי אינשי הך קמא תנאה הוה ליה בקידושין והאי שפיר קא נסיב והאי אחות אשה נמי היכי דמי כגון שקידש אשה והלכה לה למדינת הים ושמע שמתה ועמד ונשא את אחותה דאמרי אינשי הך קמייתא תנאה הוה ליה בקידושין א והאי שפיר נסיב אבל בנשואין דליכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין לא אמר רבי עקיבא דצריכה הימנו גט הילכך הויא מתניתין כוותיה וכיון דמתניתין כוותיה (א) הלכתא ב כוותיה וחזינן מאן דכתב כל האסורות לאדם איסור ערוה ובא עליהן אין צריכות הימנו גט חוץ מאחות אשתו ואשת אחיו ואשת איש שנשאת על פי בית דין מפני שיש להן היתר אחר איסורן גזירה שמא יאמרו בהיתר נשאת ויוצאת בלא גט ולא קא מפליג בין נשואין לקדושין ואנן כתבינן מאי דסבירא לן: תניא °ושכב איש אותה *אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה והלא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל שהיא אשת איש שאין האוסרה אוסרה כל ימיו נאסר האוסר מקום שבא על איסור חמור שהיא אחות אשה שאחותה אוסרתה על בעלה כל ימי חייה אינו דין שנאסר האוסר אמר רבי יהודה לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בבא על חמותו שפסל את אשתו ועל מה נחלקו בבא על אחות אשתו °שבית שמאי אומרים (ב) פסל ובית הלל אומרים לא פסל א"ר יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל

רש"י

שכיבת אחותה אוסרתה : ומותר בקרובות השניה . ליסא בתה ואחותה דקיימא לן נושאין על האנוסה ועל המפותה : רבי יוסי אומר . מפ' בגמ' : **גמ'** וגיסו . בעל אחות אשתו ובא עד אחד ואומר לזה מתה אשתך ולזו מת בעלך ועמד ונשאה ואחרי כן באו אשתו וגיסו : לימא מתני'. דקתני מותרת לחזור לו : דלא כר' עקיבא . דאי כר"ע כיון דהך [ערוה] בעיא גט מיניה הויא ליה אשתו אחות גרושה : חוץ מאשת איש שנשאת על פי ב"ד . ומשום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כדאמר בריש פרקין : ורבי עקיבא מוסיף כו' . והשתא סלקא דעתך דאפילו נשאת לאחיו ושמע שמת ויבמה ובא אחיו בעיא גט וכן באחות אשה : דאמרי אינשי. כשרואין האירוס לפנינו אמרי מדנסבא לאחותה תנאה הוה ליה לקמא בקידושין ולא נתקיים והאי בתרא שפיר נסיב ואי מפיק לה בלא גט נמלא אשת איש יוצאה בלא גט וכן אחות אשה כו' אבל נשואין במתני' דאשתו הראשונה נשואה לו מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין הא כ"ע ידעי דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הילכך קים להו דנישואי שניה אינו כלום : והלא דין הוא . שתיאסר הילכך נאמר אותה : איסור קל . כדמסיק שאין האוסרה אוסרה כל ימיו דיש לה היתר בגט : נאסר האוסר . נאסר בה בעלה שהוא אוסרה לאחרים : כל ימי חיי' . אפילו אם נתגרשה דאחות גרושה אסורה: אינו דין שנאסר (על) האוסר. שתאסר אשתו האוסרת אחותה ולכך נאמר אותה : בבא על חמותו שפסל את אשתו . עליו ובתלמוד יליף לה מקרא מבאש ישרפו אותו ואתהן שבית שמאי אומרים פסל . מקל וחומר כדאמרן

נמוקי יוסף

תלו למימר דבטעות הוי שהיתה סבורה שמת בעלה ולא היה אמת או יכולין לתלות ולומר תנאי היה לו בקדושין ולא נתקיים הילכך איכה לריכה גט מן האחרון ומותרת לחזור לראשון דכיון שאינה לריכה גט אגלאי מילתא לכולי עלמא דעדיין לא נתקדשה : ואף על פי שנתן לה *)(גט האחרון) לא פסלה מן הכהונה . אם ימות בעלה הראשון דהא לאו גט הוא כלל שהרי היה בעלה חי : **מתני'** ונשא את אחותה. לפי שהכתוב לא אסרה אלא בחייה : מותרת לחזור לו. דקדושי שניה אינם כלום והרי ביאתה ביאת זנות ואמרינן בגמרא [דף נה.] אותה שכיבתה אוסרתה ואין שכיבת אחותה אוסרתה : בקרובות שניה . ליסא בתה דקיימא לן [דף נז.] נושאין על האנוסה ועל המפותה : ושניה מותרת **)בגט. דנושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו ומתניתין דלא כרבי יהודה [שם] דאסר באנוסת אביו ומפותת אביו : מותר בשניה. אף על פי שהיתה שעה אחת אסורה עליו שריא ליה השתא דהא בחייה כתיב : הראשון . דלפני מיתה ממזר : האחרון. דלאחר מיתה דהא שריא ליה : **גמ'** ואף על גב דאזיל וכו'. דעל כרחך מתני' לא איירי אלא בהכי כדמוכח סיפא דר' יוסי וכדאיתא לקמן : דאזיל אשתו וגיסו . כמו ילחק ועמרם שאינם אחים נשאו ב' אחיות ואשת של ילחק הלכה למדינת הים עם עמרם בעל אחותה ובאו שני עדים ואמרו לילחק מתה אשתך דאילו בעד אחד לא שרי ליה למנסב לאחות אשתו דעד אחד לא התירוהו אלא לגבי אשה דוקא משום עגונא ואחד מהם או שניהם העידו לאשת עמרם שמת בעלה ונשא ילחק לאשת עמרם לאשה שהיתה אחות אשתו דכיון דמתה אחותה שריא ליה ואחר כך באת אשתו ועמרם גיסו אשת עמרם אסורה לעמרם ולריכה גט ממנו ואינה לריכה גט מילחק אף על פי שנשאת כבר לאשה דליכא למטעי בהא שמא גרש זה ונשא זה ויאמרו מחזיר גרושתו משנשאת ואשת איש יולאה בלא גט כדאמרינן גבי רישא דמתני' [דף פח:] דהאשה שהלך בעלה למדינת הים דאילו הכא ליכא למימר הכי שאפילו גרש גיסו את אשתו אין קדושין תופסין לו בה בחיי אשתו משום אחות אשה : תאסר אשתו עליו . אשת ילחק לילחק דנימא כיון שהיא הוסרת אחותה דין הוא שתאסר היא לבעלה ומדין ק"ו כדאיתא לקמן ושילטרך גט (ג) האסורה אשת עמרם מילחק האוסר ונמלאת אשת ילחק אסורה עליו משום אחות גרושתו : כגון שקדש אחיו וכו' ושמע . האח שעומד כאן : שמת אחיו . שהלך : דאמרי אינשי . אי לא נסיבה גט מהך שלקחה לו לאשה יאמרו שמוליא לאשתו גמורה בלא גט דאילו (ד) הראשון יאמרו כשראו שאחיו לקחה שעשה כן משום שלא היה לאחיו הראשון שום קנין בה לפי שהקדושין נעשו על תנאי ולא השלימו התנאי נמלא שהקדושין בטלין למפרע וכדי שלא יאמרו כן דאשת איש יולאה בלא גט מלריכה ר"ע גט משני. וכן הדין באחות אשה דעל ידי קדושין בלא נשואין . ומתני' מיירי בנשואין

(ה) ואי אפשר לומר שנשאה בעלה שהלך בתנאי לפי שאם לא השלימו התנאי הוה עביד בעילתו בעילת זנות וליכא מאן דסבר כן אחר שלא שמענו בברור שהתנה ושנאמר מדעתנו שהתנה ושעושה בעילתו בעילת זנות ואם כן כשראו שזה הניחה כשבא בעלה על כרחם יאמרו שנשואי שניה זו שלקח אינם כלום שטעו שהיו סבורים שמת בעלה הלכך אפילו ר"ע מודה בהא דמתני' דלא בעיא גט מיניה ואשתו של ילחק שבאה מותרת לילחק דלא הויא אחות גרושתו ופסק הרי"ף ז"ל דהכי הלכתא דבנשואין אינה לריכה גט אבל מן האירוסין לריכה גט כר"ע אף על גב דאיכא מאן דסבר דלעולם אחות אשתו ואשת אח ואשת איש שנשאת על פי ב"ד לריכות גט מזה ומזה ומפני שיש להם היתר לאחר איסורן דלא דמו לשאר עריות ואיכא למגזר שמא יאמרו בהיתר נשאת ויולאה בלא גט ולא קא מפליג בין נשואין לאירוסין: **תניא** וכו' והלא הדין שתאסר . ולהכי אלטריך אותה: שאין האוסרה וכו' . שיש לה היתר בגט : נאסר האוסר . נאסר בה . בעלה שהוא אוסרה לאחרים אינו דין וכו' שתאסר אשתו האוסרת את אחותה לכך נאמר אותה . (ב) וא"ת השתא לא מלריכין קרא דושכב איש אותה אלא להתיר אשה זו לבעלה שלא תאסר אף על פי שאוסרת אחותה לבעלה והך איסור דאחותה בשוגג נעשה כדתנן במתניתין שאמרו לה שמת בעלה וגם לילחק אמרו שמתה אשתו ובשוגג ליכא ק"ו שיהא נאסר האוסר מק"ו דאשת איש דמזיד הוא דאילו בשוגג לא נאסר האוסר דמותרת היא לבעלה דכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת וא"כ ליפשוק קרא מיניה דלענין שוגג בלא קראו דושכב איש לא נאסר האוסר בק"ו לפי שבתחלה קודם שקדם זה לאחת מן האחיות הוא היה מותר בכל הנשים שבעולם והיא היתה מותרת בכל אנשים שבעולם קדשה הוא אסרה והיא אסרתו מרובה איסור שאסרה מאיסור שאסרתו שהוא אסרה בכל אנשים והיא אסרתו בקרובותיה והלא דין הוא ומה הוא שאסרה בכל אנשים שבעולם שגגה באסור לה לא נאסרה במותר לה דהיינו בעלה דהא נתפשה היא שלא אסרתו אלא בקרובותיה שגג באסור לו דהיינו אחות אשתו אינו דין שלא נאסר במותר לו דהיינו אשתו וא"כ קרא למה לי וי"ל דאילטריך קרא (ו) למזיד דאי לאו קרא כיון דבמזיד נאסר במותר לו הוה גזרינן בשוגג דידיה כדין אשה שהלך בעלה למדינת הים דאע"ג דמדאורייתא כיון דשוגג היא שריא לבעלה גזרו בה רבנן ואמרו תלא והיינו משום דבמזיד דידה אסורה מדאורייתא: אמר רבי יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה וכו' שפסל את אשתו . דדריש הכי קרא באש ישרפו אותו ואתהן וכי כל הבית כולו בשריפה אשתו מה חטאת אלא אם אינו ענין שיהיו שוות אתהן לשרפה תנהו ענין לאיסורא דלענין איסור נאמר אתהן שהשוה אותה ליה : שבית שמאי אומרים פסל . מק"ו שאמרנו לעיל ומה במקום שבא על איסור קל וכו' ואותה לא דרשי : וב"ה אומרים לא פסל . דדרשי אותה : א"ר יוסי וכו' שלא פסל את

*) נ"ל האחרון גט (ג"א) **) נ"ל בקרוביו (ג"א)

שלטי הגבורים

להעיד שמת בעלה שהתירה או שמת יבמה שתנשא לשוק ואפי' עבד ושפחה או עובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן להעיד במיתת היבם כמו שנאמן במיתת הבעל והרא"ש כתב להתירה ליבם דוקא נאמן בין אם אומר מת בעלך ובין אם אומר מת בנך ואחר כך בעלך אבל להתירה לעלמא לא מהימן בין אם אומר מת יבמיך ואח"כ מת בעליך בין אם אומר מת בעליך ואחר כך יבמיך : מסיק הרא"ש דפשיטותא בברייתא דהי תלמודא משום דמסתבר דלא מהימן עד אחד כי היכי דאיסי לא מהימנא לכך קשה הדבר להקל :

א כתב הרא"ז היתה אחות אשתו אשת איש שבאו ואמרו לה שמת בעלה ונשאה זה שאמרו לו מתה אשתו ואח"כ באת אשתו וגם בעלה של זו אחות אשתו לריכה ממנו גט ואסורה לחזור לבעלה כדין כל אשת איש שנשאת בטעות ואשתו אסורה לחזור אפי' היתה אשתו מן הנשואין שנראה כנושא אחות גרושתו כמבואר בקונטרס הראיות :

ב כתב הרא"ש עמקו ממני דברי רב אלפס ז"ל שפסק כר"ע כנגד רבים משום דדחיק לאוקמא מתני' כוותיה דכ"ש דלאית כרבנן בין בקדושין בין בנישואין ואי משום דתלמודא שקיל וטרי לאוקמא מתני' כוותיה אורחא דתלמודא הוא הכי דמהדר לאוקומי המשניות אליבא דכולהו תנאי אע"ג דלית הלכתא כוותייהו וג"ל להביא ראיה דהלכה כר"ע מהא דאמר לקמן יבמה רב אמר הרי היא כאשת איש ושמואל אמר אינה כאשת איש ומוקי רב הונא פלוגתייהו כגון שקדש אחיו את האשה והלך למדינת הים ושמע שמת אחיו ועמד ויבם את אשתו רב אמר הרי היא כאשת איש ואסורה ליבם משום דבעי' גט דאמרי אינשי תנאי היה לאחיו בקדושין והך אוקימתא דרב הונא היא עיקר :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) הלכתא כוותיה כתב הרא"ש עמקו ממני דברי הרי"ף שפסק כר"ע נגד רבים כו' ע"ש: (ב) וא"ת השתא וכו' בשוגג נעשה וכו'. ראיתי מתמיהים בזה דגמרא קאמר להדיא האי ברייתא אאיסורא דמזיד דקאמר התם אחות אשתו דבמזיד לא אסיר מדאורייי' בשוגג לא גזרו בה רבנן ומנלן דלא אסירא ע"ז מייתי להאי ברייתא דתניא ושכב איש אותה כו'. ר"ל דנראה להדיא דהברייתא קאי אמזיד וא"כ ל"ע על הנ"י מאי קשיא ליה הואיל דבפשיטות הברייתא מיירי במזיד א"כ מעיקרא קושיא ליתא ואני אומר דלק"מ ושפיר קא קשיא ליה להנ"י. אף גם דהתלמודא מייתי להברייתא ללמוד ממנו דבמזיד לא נאסרה האמנם העיקר ראיה היא מסיפא דברייתא דקתני בדברי ר' יוסי וזה הדין לשוגג למזיד מניין ת"ל אותה . ומשמע ליה להנ"י דהברייתא מסתמא ניסבית אמתני' דידן ומיירי נמי הכא שנעשה המעשה שוגג דהא ברייי' סתמא קתני וא"כ פריך שפיר מאחר דהלימוד קאי אשוגג למה ליה קרא ודו"ק :

ספר הזכות

כתוב בהלכות אבל בנישואין דליכא למימר תנאה הוה ליה בנישואין לא אמר ר"ע

דלריכה גט הילכך הויא לה מתני' כוותיה : **השיב** הרב ז"ל והשתא דמתני' כוותיה . אמאי הלכתא כוותיה . והא מתניתין לא איירי בקידש כלל ות"ק דברייתא הא פליג עליה בקידש דלא חייש לתנאה והוה ליה ר"ע יחידאה אלא דאיכא

את אשתו. דדרשי אותה: בבא על חמותו שב"ש אומרים פסל. דדרשי אתהן לאיסורא: וב"ה אומרים לא פסל. דדרשינן אתהן לומר א) דבזמן שמתיהן קיימות הוא דאיכא שריפה בחמות אבל לאחר מיתת הבת ליכא שריפה בחמות אלא דוקא כרת כאשה ובתה דמינה ילפינן דכרת באשה ובתה כתיבא והתם קרא סתמא הוא לא (ד) פליג בין מחיים ולאחר מיתה וכן הדין באשה ובתה ליכא שריפה לאחר מיתת האשה אלא כרת לפי דשריפה ילפינן לה מינה דחמות וכי היכי דבחמות לאחר מיתת הבת ליכא שריפה כדכתיב אתהן הכי נמי באשה ובתה דיליף מינה לאחר מיתה ליכא שריפה וכמאן דאמר דון מינה ומינה וכן פסק הרמב"ם ז"ל ב): אסרתה לאתתך. וא"ת ותתסר משום נטען דאמרינן הנטען מן האשה אסור בבתה וי"ל דהא אמרי' התם דאם כנס אין מוציאין וכ"ש הכא שכנסה כבר בהיתר: *[פסקא] ר' יוסי אומר וכו' מאי קאמר ר' יוסי. כל שפוסל וכל שאינו פוסל: אילימא דקאמר ת"ק הכי כל היכא דאזול אשתו וגיסו למדינת הים אשת גיסו אסירא ואשתו שריא וא"ל ר' יוסי כי היכי דאשתו לא אסיר' אשת גיסו נמי לא אסיר' דכל שלא נתן גט לא אסיר' על בעלה דאשה שהלך בעלה למדינת הים משום דאית לה גט מזה ומזה הוא דאמרינן תצא מזה ומזה והכא כיון דאשתו שריא לא נתן לה גט דהויא אחות גרושתו אם כן מתני' לא צריכה כלל בההוא לישנא אלא דלימא הכי כל שאינו פוסל ע"י עצמו אינו פוסל ע"י אחרים (ה) או דילמא לאידך גיסא דהכי א"ל רבי יוסי כי היכי דאשת גיסו אסירא אשתו נמי אסירא משום דס"ל דקנסינן לאשת גיסו בגט כדין אשה שהלך בעלה למדינת הים דצריכה גט מזה ומזה וא"כ אשתו נמי אסירא עליה משום אחות גרושתו ואכתי קשיא לישניה דאמר כל שאינו פוסל מאי עבידתיה א"ר אמי וכו' כל שאינו פוסל ארישא קאי דאיירי באינו פוסל ע"י אחרים דאיירי לעיל בנשאת ע"פ עדים וכו' והיא מותרת לבעלה וקתני סיפא ואח"כ באת אשתו מותרת לחזור לו ל"ש על פי עדים שאמרו לו מתה אשתך ולאחות אשתו אמרו מת בעליך דאשת גיסו שריא לחזור לבעלה ל"ש על פי עד אחד דאשת גיסו אסירא אשתו שריא וקאמר לו ר' יוסי בעל פי ב"ד שהוא עד אחד פליגנא עליך דהואיל

תורה אור

הלל בבא על אחות אשתו שלא פסל א] ועל מה נחלקו בבא על חמותו שבית שמאי אומרים פסל ובית הלל אומרים לא פסל אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר' יהודה ההוא ג] דעבד איסורא א (א) מחמותיה אתייה רב יהודה ונגדיה אמר ליה אי לאו דאמר שמואל אין הלכה כר' יהודה אסרתה לאיתתך עלך איסורא דלעלם: רבי יוסי אומר כל שפוסל על ידי אחרים פוסל ע"י עצמו וכו' איבעיא לן *מאי קאמר רבי יוסי אמר ר' אמי רבי יוסי ארישא דמתני' קאי ב דקתני נשאת ע"פ [ב"ד] תצא ופטורה מן הקרבן [שלא] ע"פ ב"ד תצא וחייבת (א) בקרבן ות"ק סבר לא שנא ע"פ ב"ד ולא שנא על פי עדים אשתו שריא ואמר ליה רבי יוסי על פי ב"ד דפסיל על ידי אחרים פוסל ע"י עצמו על פי עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל על ידי עצמו ורבי יצחק נפחא אמר לעולם ר' יוסי אסיפא דמתני' פליג דשמעיה לתנא קמא דקאמר לא שנא דאזיל אשתו וגיסו למדינת הים ולא שנא דאזיל ארוסתו וגיסו למדינת הים ובאו ואמרו לו מתה אשתך ומת גיסך ונשא את אחותה ואחר כך באו אשתו וגיסו אשת גיסו אסורה אגיסו ואשתו מותרת לו (ג) אמר ליה ר' יוסי ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוה ליה בקידושין והאי דנסיב לאחותה שפיר קא נסיב ובעיא גיטא מיניה דלא לימרו אשת איש יוצאה בלא גט דפסיל לה ע"י אחרים דהיינו גיסו דכיון דנפקא מיניה בגיטא איפסילא לה מבעלה הכי נמי פוסל ע"י עצמו ואיתסרא ליה איתתיה עליה דהויא לה אחות גרושתו אבל היכא דאזול אשתו וגיסו למדינת הים וקא נסיב לה לאחותה דליכא למימר תנאה ה"ל בנשואין ושפיר קא נסיב לה להאי כדאיכא למימר באירוסין (ג) דלא בעיא גיטא מיניה ולא קא פסיל על ידי אחרים דהא לא איתסרא אשת גיסו אגיסו אינו פוסל נמי על ידי עצמו ושריא ליה איתתיה דהא ליתא אחות גרושתו אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ואיסתפק לן בגמרא דהא דאמר שמואל הלכה כר' יוסי אליבא דמאן אי אליבא דרבי אמי אי אליבא דר' יצחק נפחא וכיון דלא איתברר כמאן מינייהו

רש"י

ואותה לא דרשי: לא שנא על פי עדים. שאומרים לו מתה אשתך ולאחות אשתו אמרו לה מת בעלך דאשת גיסו שריא לבעלה לחזור לו ולא שנא הותרה ע"פ עד אחד דאשת גיסו אסירה אשתו שריא וקאמר ליה ר' יוסי בעל פי ב"ד פליגנא עלך הואיל ופוסל ע"י אחרים פוסל על [ידי] עצמו אבל בעל פי עדים מודינא לך: אסיפא. בנשאת על פי עד אחד: תנאה הוה ליה בקידושין. ראשונים ולא נתקיימו ונמצאו שניה נשואין גמורין: דלא לימרו דגירש זה ונשא זה. ונמצאת אשת איש יוצאה בלא גט ואי משום אחות אשה תנאה הוה ליה בקידושי ראשונה ולא נתקיים ואי הדרה אשת גיסו לבעלה אמרי איכשי מותר להחזיר גרושתו משנשאת הילכך פוסל הוא ע"י אחרים והואיל ואהנו מעשיו פוסל נמי ע"י עצמו: דליכא למימר תנאה ה"ל בנישואין. דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכ"ע ידעי דקידושי שניה טעות הן ולא אתו למימר גירשה בעלה ונשא זה דאפילו גרשה בעלה אסורה לזה משום אחות אשתו ולא בעיא גט מיניה כשאר אשה הנשאת על פי עד אחד דהתם איכא למימר גירש זה ונשא זה אבל הכא ליכא למימר הכי כדפי' לכך אינו פוסל על ידי אחרים אינו פוסל ע"י עצמו אבל תנא קמא סבר טעמא דניסת ע"פ עד אחד דבעיא גט משום קנס הוא וקנסוה רבנן משום דלא דייקא שפיר הילכך לכל מאן דמינסב

ופוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו דאיסורא תלינן בגט דהא בהא תליא שיאמרו גרש זה ונשא זה וכו' אבל ע"פ עדים מודינא לך דכיון דאשת גיסו שריא ולא צריכה גט אשתו נמי שריא דאין ספק וא"ת הא קי"ל כרבנן דאמרי דאפי' על פי עדים תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה וא"כ איך שוין ת"ק ורבי יוסי ע"פ עדים דשריא אשת גיסו אגיסו י"ל דהתם כעין גזירה דרבנן כדי שתדקדק האשה הרבה ולא אמרו בכי הא שהיא מילתא דלא שכיחא דאשתו וגיסו שהלכו ושהעיד על שניהם שמתו ונשא הוא אשת גיסו מילתא דלא שכיחא היא לפיכך אוקמוה אדינא למימר מאי הוי לה למיעבד כיון שהעידו שני עדים בדבר ושריא נמצא לפום האי אוקימתא דת"ק סבר דאשת גיסו שנשאת בעד אחד בלא גט נמי אסרינן לה אגיסו ולזה אמר דאשתו שריא דלא הויא אחות גרושתו ורבי יוסי סבר דגט ואסורא כי הדדי ניהו ואי אסרינן לה אגיסו גט נמי צריכה וא"כ אשתו (ו) ג] [לא] שריא: לעולם אסיפא. כדנקט ואזיל סדרא דמתני' בשנשאת בעד אחד ומאי פוסל ואינו פוסל איכא חדא דאזול אשתו וגיסו למדינת הים וחדא דאזול ארוסתו וגיסו וקא"ל ר' יוסי אשתו דליכא למימר תנאי הוה ליה באשתו ראשונה וכ"ע ידעו דנשואי שניה בטעות הם ולא אתי למימר גרשה בעלה ונשאה זה דהא אפי' גרשה בעלה אסורה להאי ומידע ידעי דאטעינהו סהדי ולא דמיא לשאר אשה הנשאת בעד אחד דהתם הוא דאתא למימר גרש זה וכו' ואם מחזירה אמרי זה מחזיר גרושתו משנשאת אבל היכא דהואי קמייתא ארוסתו דאיכא למימר תנאה הוה בקדושין סברי איכשי דנשואי שניה נשואין גמורין דאמרי גרשה בעלה ונשאה זה ואי משום אחות אשה תנאי היה לו בקדושי הראשונה ולא נתקיים אי הדרא אשת גיסו לבעלה אמרי איכשי מותר להחזיר גרושתו משנשאת הלכך פוסל הוא ע"י אחרים ואהני מעשיו ופוסל נמי ע"י עצמו: הלכה כרבי יוסי. וכתב הרי"ף ז"ל לא איתברר הא דאמר שמואל הלכה כרבי יוסי אליבא דמאן אי אליבא דר' אמי אי אליבא

א) לרבא בסנהדרין דף עו: ע"ש וכאן דף לג: (ג"א). ב) כפ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה ח ע"ש כמ"מ. (ג"א)

מלחמת ה'

ועוד צריך לדקדק ולעיין באשתו וגיסו וכו' עד במאי הוה ליה למעבד וכו': אמר הכותב דבר שהראשונים לא ... להתיר אנו מטיבין עליהם כדי לביים עצמנו בבית המדרש והלא פי' לעולם אסיפא דקאמר רבי ... מתני' דאמרי דהיא בעד אחד דפשטה דמתניתין ליתא ודאי אלא בשני עדים שכבש שעדות ... כך עדות מת גיסך על פי אותן שנים אלא רבי יצחק נפחא הכי קאמר לעולם רבי יוסי לאו אהכא ... מאי דשמעי' לתנא קמא פליג והיינו לעולם אסיפא כלומר לעולם כדקא סלקא דעתך מעיקרא ... ליה הלכך לר"י נפחא לא שמעינן מינה דר' יוסי כר"ש ס"ל כלל וכיון דמילתא דר' יוסי לא ... מסקנא דשמעתא דאסיקו בתרתי דלא נעביד עובדא כמאי הוה ליה למעבד ואשכחן נמי ר"ע ... מוסיף אף אשת אח ואחות אשה והא אחות אשה בעד אחד לא משכחת לה דהא לא מהימן ... לעיל אלמא אף בב' עדים קנסינן וצריכה גט ושמא תאמר התם כיון שלא נשא חשש והלא יותר ... שמא יאמרו באשת איש גרש זה ונשא זה מלתלות קדושי אחות אשה בתנאי ויותר נמי ראוי לתלות ... על בעלה בנשואין שלה דאילו במזיד אסירה מדאורייתא מלהתמיר ולאסור אשתו עליו לנשואי ... איסורא אלא קנסא בעלמא כדאתמר לעיל בגמרא תדע דהא רבנן מודו בהא ופליגי באשת אח ... דתנן נמי ואם נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו ל"ש ארוסה ול"ש נשואה וש"מ דאפילו בעדים ... אשכח בודאי תנא דאמר ע"פ עדים מותרת אלא ר"ש ואשכחן לר"ע דפליג עליה א"כ לא אסיקו ... כר"ע פסקי' כ"ש דמסקנא דבתרתי היא דלא נעביד בה עובדא משום דתנן כמה סתמי דלא ... בהו לאו שנויא הוא וכיון דלא איתמר בגמרא בהדיא ואנן אשויא ניקום ונסמוך ממילא שמעי' דכולה מתני' ... כ"ש דהא דשמואל לאו בהאי ענינא איתמר כלל אליבא דר"י נפחא כדפרישית וא"נ דר' אמי ממאי ...

המאור הגדול

צריך לדקדק ולעיין באשתו וגיסו בפסק הרי"ף ז"ל (הביאו הרא"ש בסי' ו' עד כתב הראב"ד) מאי ...
הלכה כר' יוסי מאחר דלא איתברר בגמרא טעמיה אי כרב אמי אי כר' יצחק נפחא ואי אי...
אפוסל או שאינו פוסל ומאי דפסק נמי לא עבדי עובדא במאי הוה לה למעבד ומאי דמוקים לה ...
לעולם אסיפא כלומר בעד אחד והוא דיהטא דכולי פרקין ועלה אמרינן בריש שמעתין ואע"ג דאזול א...
למדינת הים דאתני הני נישואין למירמא אשת גיסו אגיסו וכו' והרב ר"ח ז"ל כתב בפסק שלו מאתנ...
יוסף ומפירוקא דאביי לא מסיימא מלתא והלכה כרבי יוסי ומסתבר לי כיון דהלכה כר"י ובין לד'...
לרבי יצחק נפחא היכא דאזיל אשתו וגיסו אי נשאת על פי עדים אינו פוסל ע"י אחרים ואינו פ...
עצמו ובין מדרבי אמי ובין מדר' יצחק נפחא שמעינן דר' יוסי כר"ש ס"ל לר' אמי כדמפרש ...
יצחק נמי דעד כאן לא קאמר ר"י בארוסתו וגיסו דפוסל ע"י אחרים אלא משום דאיכא למ...
הוה ליה בקידושין וגרש זה ונשא זה וצריכה גט משני ואסורה לראשון משום דנשאת בעד ...
מוקום ליה כולה אסיפא בעד אחד כדקתני סיפא אמר לה מת בעליך ונתקדשה דהא בעד ...
נמי בעד אחד אלמא בב' עדים אפילו בארוסתו וגיסו אינו פוסל ע"י אחרים ואע"ג דאיכא למימר גרש ...
זה וממילא שמעינן דר' יוסי נמי כר"ש ס"ל דאמר אם נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו הלכך ה...
לעיל בגמרא דלא עבדינן עובדא במאי ה"ל למעבד והיינו נשאת ע"פ עדים לכתחלה הוא דלא שריא ...

ספר הזכות

... בקידש מהא דא"ר יבמה הרי היא כאשת איש ואוקמה רב גידל בקידש דרב חיים לתנאה ... דפליג שמואל עלויה ואע"ג דאמר אביי ממאי דאיתיה לדרב גידל לא מידחייא מימרא ... לדרב גידל ואיתיה נמי לדר"ע דקאי כוותיה. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי ... ועוד דא"כ יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ואי ליתא לדרב גידל אדר' יצחק נפחא ... אי מדרב אי מדשמואל סוגיין ודאי בחושבין לתנאה רהטא כר"ע וכיון דהתם מתני' לא ... כוותיה: כתוב בהלכות ואיסתפק לן בגמרא הא דאמר שמואל הלכה כר' יוסי אליבא דמאן ... אליבא דר' יצחק נפחא וכיון דלא איתברר כמאן מינייהו פסקי' לא שרינן אשת גיסו אגיסו: ... שנשאת לו אשת גיסו ע"פ ב"ד ועד א' דהא ר' יוסי אסר לפירושו של ר' אמי אבל אם ... אשת גיסו אגיסו מותרת ואשתו מותרת לו דהא אפילו לר' יצחק נפחא שרי ר' יוסי כדאזל ... דאשה שהלך בעלה למדינת הים בעלמא אסורה לחזור לו אפילו בעדים דלא אמרי' מינם אנים ... למימר גרש זה ונשא זה אבל הכא כיון דאחות אשתו היא ולא מתסרא בלא דנפשה אלא משום ... אחרת שהלך בעלה למדינת הים מסתיי' דגזרינן בה בנשאת בעד א' דדמיא לפסיעה אבל בנשאת

בעדים לא גזרי' בה דהא ודאי שני עדים דמסקרי מילתא דלא שכיחא היא ע"כ דברי הרב ואלו דב...
אמר המחבר דודאי אשת גיסו שנשאת על פי עדים לר' יוסי מותרת בין לפירושא דרב אמי בין לפי...
יצחק נפחא מיהו אי מתני' כר' אמי מתוקמא לא קי"ל כר' יוסי אלא בכל שפוסל ע"י אחרים פוסל על ידי...
נמי פלוגתא דידיה והת"ק אבל במאי דשוין בעל פי עדים שאינו פוסל ע"י אחרים ואינו פוסל ע"י עצמו...
כמותו דאיסו סיתרא משום עדים נסיב לה וקי"ל דלא עבדינן עובדא במאי הו"ל למעבד אלא כל שפוסל...
פוסל ע"י שנים דעיקר אסור אשת גיסו אגיסו משום שמא יבא גיסו לבדו ויוציאוה בגט משום הומרה...
ונשא זה ומעתה אף אשתו אסורה עליו לכשתבא שהיא אחות גרושה שלו וכבר הוחזק גיטה לפניך בב"ד...
ב"ד בין ע"פ עדים ה"ה והוא הטעם ואין עלינו לגס לפשלה בהומרותיהן של חכמים ובגמ' לא סמכי...
ואנן היכי סמכינן בהו בלא שנויי אלא חיישי' לפירוקא דרבי אמי ולא אמרינן לעולם מאי הו"ל למעבד...
גיסו בין באשתו וחיישי' נמי לר' יצחק נפחא במיתום לתנאה ואחיו שקדש אשה וכן הוא שקדש אחות אשה...
האלו בכן עשה אזנך כאפרכסת לשמוע לדברי רבינו והסתלק מן הספק ומן האומדות:

א מיי' פרק י מהל' גירושין ופ"ז מהל' יבום טור אבן העזר סימן טו קע קעג .

[דף לו ע"א]

ב מיי' פ"ק ופ"ה מהל' יבום טור אבן העזר סי' קעג קס :

אליבא דר' יצחק נפחא וכיון דלא אתברר כמאן מינייהו פסק לא שריא לאשת גיסו אגיסו מספקא : (א) אמר המחבר והרי"ף ז"ל דלא מיירי אלא מאשת גיסו אין לדקדק היתר באשתו משום דהוה רבותא טפי למיסר די"ל דהא בהא תליא ואם צריכה גט אשת גיסו ממילא ידעינן דאשתו אסורה משום אחות גרושתו ע"כ והגיה עליו הראב"ד ז"ל מכ"ל למיסר אשת גיסו היכא דנשאת על פי עדים והא בין לר' אמי בין לר' יצחק נפחא שריא לר' אמי כדפירשנו לר' יצחק נפחא נמי דהא לא פליג את"ק אלא בארוסתו בלחוד והילכך בין דקאי שמואל אדרבי אמי בין דקאי אדרבי יצחק נפחא ע"פ עדים מיהא שריא ואף על גב דבאשה דעלמא לא אמרינן מאי הוה לה למעבד הכא היא מילתא דלא שכיחא ולא קנסוה בהא והרמב"ן ז"ל כתב דמילתא דשמואל מספקא לתלמודא אי אפוסל בלחוד הוא דאמר הלכה כרבי יוסי כדאיתא בגמרא הלכך אי אליבא דר' אמי מתוקמא לא פסק אלא משנשאת על פי ב"ד דפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו אבל בעל פי עדים אף על גב שר' אמי ורבי יצחק נפחא שוין בדבר דאשת גיסו שריא אגיסו אנן לא עבדינן עובדא במאי ה"ל למעבד אלא כל שפוסל על ידי עד אחד פוסל על ידי שנים דעיקר איסור אשת גיסו אגיסו משום שמא יבא גיסו לבדו ויוציאנה בגט משום חומרא דגירש זה ונשא זה והרשב"א ז"ל העלה לפי זה בצריך תלמוד אשתו (א) אם תהיה אסורה כמי משום אחות גרושה או אם נאמר דהכא מאן דחזי אחותה קיימת לא חייש כלום דהכי פירשוה לתנא קמא דאסר אשת גיסו והתיר אשתו שתאסר אשת גיסו בלא גט ותהא אשתו מותרת וכן כתב הריטב"א ז"ל דממה שאמרנו לעיל לימא מתני' דלא כר' עקיבא נראה להם דסבירא ליה לתלמודא דאי אפשר לומר שצריכה גט ממנו ותהא אשתו מותרת דהא הויא אחות גרושתו :
מתני' אחותה מאביה. שלא מאמה: חזרו ואמרו לו מתה ונשא אחותה. של שניה זו מאמה ולא מאביה: אחותה מאביה. ולא מאמה נמצאת רביעית רחוקה מן השניה וכל שכן מן הראשונה. חזרו ואמרו לו מתה ונשא אחותה מאמה ורחוקה היא מן השלישית ואחר כך אמרו כולן קיימות: מותר בראשונה בשלישית ובחמישית. שאינם קרובות זו לזו ואף על פי ששלישית אחות השניה היא שריא דקדושי שניה לא תפסי דלאחות אשה היא והויא לה כאנוסה ומפותה *ותנן אנס אשה מותר לישא בתה דלא אסרה תורה אלא אחות אשה והיכא דלא תפוס קדושיה לאו אשה היא וכן חמישית אף ע"פ שהיא אחות הרביעית מותרת דהואיל ותפסי קדושי דשלישית נמצא ביאת רביעית שהיא אחות שלישית ביאת זנות ולא אסרה *שלישית עליו : ופוטרות צרותיהן. אם מת ובא יבם וייבם אחת מהן נפטרה צרתה : (ג) אסור בשניה וברביעית. בשניה משום ראשונה וברביעית משום שלישית : לאחר מיתת הראשונה. בגמרא פריך אטו כולהו לאו לאחר מיתת ראשונה נינהו אמר רב ששת תני אחר מיתת ראשונה ודאי: כלומר שאמת היו הדברים של ראשונה ושאר הדברים שקר הוו : ואסור בשלישית. מפני השניה ובחמישית מפני רביעית: הוא פוסל תחלה. אבל לא בסוף כדמפרש בגמרא : פוסלין על ידו. שפוסלין אותה עליו דביאתו לא קניא לגמרי אלא כמאמר דעלמא והא קי"ל [דף נ.] דיש מאמר וגט וביאה וחליצה אחר מאמר : גמ' ולבסוף לא פסיל. אם עשה בה גדול מאמר קודם ביאת בן תשע לא פסיל לה ביאת בן תשע אבעל מאמר והתני רב זביד וכו'. ומשני ביאת בן תשע פסלה אפי' בסוף אבל מאמר של בן תשע אם הוא תחלה פוסל אבל לבסוף אינו פוסל : מתני' חולצת ולא מתיבמת. שיש עליה זיקת ב' יבמין שמאמר הוא זה דביאתו כמאמר הוא כדאמרן ולא הוציאה מידי זיקת נפילה ראשונה וחלה עליה זיקת נפילה שניה ותנן בפרק ד' אחין [דף לא:] מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת ב' יבמין : ובגמרא אמר רבא הא דאמור רבנן זיקת שני יבמין מחלץ חלצה יבומי לא מיבמה לא תימא הוכא דאיכא צרה כי הך דלעיל דפרק ד' אחין דתנן שלשה אחין נשואין וכו' הרי אלו חולצות ולא מתיבמות כדאמרינן התם מדרבנן גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות דהא הכא דליכא צרה מחלץ חלצה יבומי לא מיבמה : ומסקינן הכא בגמרא דכי היכי שעשו ביאת קטן בן תשע וכו' כמאמר בגדול לפסלה על האחין כן עשו ביאה זו כמאמר בגדול לדחות אשתו גמורה מיבום מפני שהיא צרת בעלת זיקת ב' יבמין וכמתני' דהכא : שבא על יבמתו. בעודו בן תשע ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת וכן אמר שמואל עשו ועשו וכן אמר רבי יוחנן עשו ועשו : נשא אשה. שאינה יבמתו ומת ולו אחין הרי זו פטורה דאע"ג דביאתו ביאה קדושיו לאו קדושין ואין קנין קטן כלום עד שיביא ב' שערות אבל ביבמה הואיל וזקוקה ליה שויוה רבנן כמאמר : הדרן עלך האשה שהלך

*י"ל חמישית

נ"ל ותניא דף לא: (ג"א)

נר מצוה

פסק לא שרינא לאשת גיסו אגיסו מספיקא :
קכד מתני' *אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית ופוטרות צרותיהן ואסור בשניה וברביעית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה מותר בשניה וברביעית ופוטרת צרותיהן ואסור בשלישית ובחמישית ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה בן תשע
קכה שנים ויום אחד הוא פוסל על ידי אחים והאחים פוסלין על ידו אלא שהוא פוסל תחלה והאחים פוסלים תחלה וסוף כיצד בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו פוסל על ידי אחים באו עליה אחים או עשו בה מאמר או נתנו גט או חלצו פוסלים על ידו : גמ' ולבסוף לא פסיל והא תאני רב זביד בר אושעיא העושה מאמר ביבמתו ואח"כ בא אחיו שהוא בן תשע שנים ויום אחד עליה פסלה אמרי ביאה פסיל ואפילו בסוף מאמר תחלה פסל ולבסוף לא פסל : גרסינן בנדה *בפרק יוצא דופן בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה ואינו נותן גט עד שיגדיל ואקשינן ולכי גדיל בגט סגי ליה והתניא עשו ביאת בן תשע שנים כמאמר בגדול מה מאמר בגדול צריך גט למאמרו וחליצה לזיקתו אף ביאת בן תשע צריך גט לביאתו וחליצה לזיקתו ופרקינן הכי קאמר עד שיגדיל ויבעול ויתן גט : מתני' *בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת נשא אשה ומת הרי זו פטורה : גמ' תנינא להא (א) דת"ר שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשיהן פטורות מן החליצה ומן היבום :

סליק פירקא

רש"י

דמיגרש פוסלה על קמא : מתני' ונשא אחותה מאביה. שלא מאמה : חזרו ואמרו לו מתה השניה ונשא את אחותה של השניה מאמה ולא מאביה. ונמצאת שלישית זו רחוקה מן הראשונה ואינה קרובתה וכן כולן ואחרי כן אמרו לו כולן קיימות : מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית. שאינן קרובות זו לזו ואע"פ ששלישית אחות שניה היא שריא דקידושי שנייה לא תפסי דאחות אשה היא והויא ליה כאנוסה ומפותה דתנן אנס אשה מותר לישא בתה וכן חמישית שריא אע"פ שהיא אחות רביעית דאין קידושי רביעית קידושין שהיא אחות שלישית. ופוטרות צרותיהן. אם מת ויבם את אחת מהן נפטרה צרתה : ואסור בשניה. משום ראשונה ורביעית משום שלישית : הוא פוסל בתחלה. כשבעל בתחלה : פוסלים על ידו. וביאתו לא קניא כי אם כמאמר בעלמא וקי"ל דיש מאמר וגט וביאה וחליצה אחר מאמר : גמ' ולבסוף לא פסיל. אם עשה גדול מאמר קודם ביאת בן תשע לא פסיל ביאת בן תשע אבעל מאמר : והתני רב זביד וכו'. ומשני ביאת בן תשע פסלה אפילו בסוף אבל מאמר של בן תשע אם הוא תחלה פוסל אבל בסוף אינו פוסל : מתני' חולצת ולא מתייבמת. שיש עליה זיקת שני יבמין שבמאמר זה לא יצאתה לגמרי מידי זיקת ראשון וחלה עליה קצת זיקת נפילה שניה ותנן (ב) מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת ב' יבמין : נשא אשה. שאינה יבמתו ולו אחין : הרי זו פטורה. דקידושיו אינן קידושין דאין קנין קטן כלום עד שיביא שתי שערות אבל ביבמה הואיל וזקוקה לו ועומדת שויוה רבנן כמו מאמר :

הדרן עלך האשה שהלך

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) ר"ל דמאחר דמכואר כבר דאשת גיסו אסורה וצריכה גט א"כ צריך תלמוד אם נאמר דאשתו ג"כ אסורה משום זה או לא. וכדי שלא תאמר מה עלה על הדעת למימר שתיאסר אשתו אף אם גירש לאשת גיסו. דהא כל העולם ידעו ויכירו שאין כלום מאחר דהיא קיימת והיא אחותו ממילא אין שום טעות. עז"א דהכי פירשו לת"ק כו' ר"ל המפרשים פירשו לת"ק דאסר אשת גיסו והתיר אשתו שתאסר אשת גיסו בלא גט ותהא אשתו מותרת משמע אבל אם נתן גט לאשת גיסו גם אשתו אסורה ולכך מסופק בו ע"כ :

הגהות הב"ח

(א) אמר המחבר וכו' עד עד כאן כ"ז מוקף : (ב) ואסור כצ"ל :

הגהות חו"י

(א) עיין לעיל סימן קכ ולקמן סי' קלט : (ב) לעיל סימן לג :

המאור הגדול

לו אבל אם עברה והורה לו לא תצא ואין הולד ממזר ממנו דהא רב ושמואל תרווייהו סבירא ליה מותרת לחזור לו והכי הלכתא הלכך לא דחי' להו למימריהן דהני אשלי רברבי בדיעבד אי נמי שיש לומר אפילו לכתחלה ויש לפרש הא דאמרינן רב פפא סבר למעבד עובדא במאי הוה לה למעבד לאו כשנשאת על פי עדים דבהדיא פסקו לה הלכתא רב ושמואל אלא כגון הני מתניאתא דלעיל דאתיא בגמ' כגון כונס את יבמתו שאמרו לה לצרתה היא מעוברת ונשאת ונמצאו דברים בדאין ונמצאת זו איילונית א"נ כגם שנתנו למי שאינו בקי בו לקרותו ואמר לה שהוא כשר כגון אלו הדברים ודומיהם סבר רב פפא למימר מאי ה"ל למעבד א"ל רב הונא בריה דרב יהושע הא תני הני מתניאתא ואמר ליה ר"פ לאו שנינהו איבעי לה לאמתוני ואיבעי לה לאקרויי גטה וזו הואיל והמתינה ואמרו לה כך או שנתנה הגט לקרותו וטעה בו הקורא שאמר לה כשר הוא אנוסה היא דמאי הוה לה למעבד ואמרליה רב הונא [בריה דרב יהושע] ואנן אשנויי ניקום ונסמוך לאפוקי מתניאתא מפשטייהו ולהקל בדבר מוטב להשוות מדותינו לומר שהמשניות בכל ענין נשנו ולא פליגי רבנן שלא לתת דברינו לשיעורין אבל לשנשאת ע"פ עדים לאו דינא ולאו דיינא שהרי שנינו מותרת לחזור לו ואמר רב הכי הלכתא ואמר שמואל נמי הלכה כר' יוסי וסוגיין בכולה שמעתא הכי דנשאת ע"פ עדים מותרת לחזור לו זה נראה לי וישר בעיני אע"פ שהוא שלא כפירוש ה"ר שלמה ז"ל ולא כפסק הרי"ף ז"ל : והא דתנן בן תשע שנים ויום אחד הוא פוסל ע"י אחין וכך כתב הרי"ף ז"ל עלה מאמר תחלה פוסל אבל בגט לא הזכיר כלום וכן הדברים מוכיחים כן דע"כ לא קאמר בגמרא יש לו גט אלא לטעמיה דר"מ דאמר יש לו חליצה אבל לרבנן דאמרי אין חליצת קטן כלום ה"ה לגטו אבל מאמר אית ליה ווטר דלא מהניא מאמרו בתר מאמר דגדול ולא בתר גט דגדול מדאמרינן עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול ולא אמרי' כמאמרו כי היכי דדייקינן בגמרא לר"מ מדתני כגט בגדול ולא קתני כגיטו והיינו דאמרינן מאמר תחלה פוסל לבסוף לא פסיל :
והא דתנן בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת וכו' ואוקימנא בגמרא תנאי היא ואנן כתנא דמתני' דארבעה אחין נקיטין לחומרא והרי"ף ז"ל השמיט מלכתוב זה כמו שהשמיט מלכתוב אוקמתא דרב פפא בפרק ארבעה אחין כגון דנפלה הך דאינה חמות תחלה ומנהגו ז"ל לקצר :

מלחמת ה'

בגמרא דבין אפוסל בין אאינו פוסל אלא אליבא דר"י נפחא דאמר פלוגתייהו בין בפוסל בין באינו פוסל אבל אליבא דרבי אמי כי פליגי בפוסל אבל באינו פוסל תרווייהו מודו להדדי וכיון שכן פסקא דשמואל ודאי אפלוגתייהו דפוסל דאילו אאינו פוסל פלוגתא אחריתי היא בעלמא דר"ש ורבנן הלכך דשמואל לא מכרעא כלל במאי ה"ל למעבד ומ"מ אנן כבתראי עבדינן אשתכח השתא דאי ודאי אתברר מגמ' טעמיה דר' יוסי דכר' אמי הוא קמא לה שלכתא כוותיה בהא דפליג על ת"ק דכל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ומיהו מאי דאמר ת"ק דר' יוסי דע"פ עדים תרוייהו שריאן הא לא עבדינן בה עובדא הלכך בין ע"פ ב"ד בין ע"פ עדים לא שרינן אשת גיסו לגיסו וה"ה לאשתו עליו לדר"י כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו דברי כל אדם הלכך השתא נמי חיישינן לפירוקא דר' אמי ולא שרינן להו ובמיתם לתנאה חיישינן לדר"י נפחא הלכך אחיו שקדש אשה וכן הוא שקדש אחות אשה והלכו למדינת הים ושמע שמתו תנא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה כר' יוסי אליבא דר"י נפחא וכר"ע הוא אף אשת אח ואחות אשה ועוד דרב נמי אליבא דרב הונא הכי ס"ל וזהו דעת רבינו הגדול ז"ל וזהו שאמר למעלה וכיון דמתניתין כוותיה דר"ע הלכתא כוותיה כלומר כיון דלא פליגא עליה סתמא דמתני' אע"ג דהוא יחיד פסקי' כוותיה ומסוגיין אמרה דהא היכא למיתם לה כדפרישית ומדבריו ניכר שבימי אמוראים היה ובודאי דאשת גיסו שנשאת ע"פ עדים בין לר' אמי בין לר"י נפחא לר' יוסי שריא ולפיכך התירוה מקצת חכמי ישראל אבל כיון דקי"ל דלא עבדינן עובדא במאי הוה לה למעבד אי מתני' כרב אמי דאמר התירה משום עדים אנן לא קי"ל כר' יוסי אלא בכל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו כדפרישית אבל בהא לא עבדינן עובדא אלא כל שפוסל על ידי עד אחד פוסל ע"י שנים שהרי עיקר איסור אשתו עליו אינה אלא משום אשת גיסו אגיסו שאילו בא גיסו לבדו תחלה אסרוה לאשת גיסו עלי והוציאוה מזה בגט לפיכך אע"פ שבאת אשתו של זה עמו אסרוה הלכך בין על פי עדים בין ע"פ ב"ד ה"ה והוא הטעם :
ועוד והא דתנן בן תשע שנים ויום אחד וכו' ואוקימנא בגמרא תנאי היא ואנן כתנא דארבעה אחין נקיטין לחומרא והרי"ף ז"ל השמיט מלכתוב זה כמו שהשמיט מלכתוב אוקימתא דרב פפא בפרק ארבעה אחין כגון דנפלה הך דאינה חמות תחלה. ומנהגו ז"ל לקצר : אמר הכותב קצרו של רבינו ז"ל ולא אריכותו של בעה"מ ז"ל שהרי יצא י"ח בקיצור זה שהרי כתב משנת ארבעה אחין והשמיט את זו וכתב דעשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול אבל באוקמתא דרב פפא דד' אחין כגון דנפלה הך דאינה חמות ברישא אינו רשאי להאריך דההיא אוקמתא לר' יוחנן הוא דאמר

בריאה אחות אימי יודע מי שנאן משום דלמיתה לא חייש אבל לדידן דקי"ל כסתם דכולה מתני' ואפילו בריאה וטעמא משום שמא ימות ואסור לבטל מצות יבמין כלומר גזירה דלמא מיבם בריאה ואתו לבטולי מצות יבום ופגע נמי באחות זקוקה למ"ד יש זיקה בסיפא נמי אפילו נפלה הך חמות תחלה השני אסור בשתיהן דלמא מייבם האי דאינו חתן תחלה ואדמייבם איהו מיית חתן ובטלה מצות יבמין ופגע נמי באחות זקוקה למ"ד יש זיקה דומיא דרישא ולעולם לא משכחת לה לרישא לאיסורא דלא תיקום נמי סיפא בההיא גונא ולא מצטריך פירוקיה דר"פ אלא לר' יוחנן דאמר אימי יודע מי שנאן כדמפרש טעמיה משום דלא חיישינן למיתה ואנן ודאי לא דחינן רישא משום אימי יודע דר"י וכן סיפא נמי לא מוקמינן כפירוקיה דכולה משום דלא חייש למיתה הוא ומשום דלא גזרה וסוגיין נמי בעלמא ר"מ לא חייש למיתה ור' יהודה ור"י ור"ש חייש כדאיתא בגיטין ובעירובין ובמסכת סוכה נמי לפום מסקנא הכי משמע וכ"ש דאפילו לר"מ דבעלמא לא חייש הכא חייש ועוד דאיכא למיגזר נמי משום דלמא פגע באחות זקוקה דהא קי"ל יש זיקה ואפשר נמי דכי אמרינן ר' יוחנן למיתה לא חייש משום דמתניתין כר"מ כדאיתא בפרק כיצד ואשכחן בעלמא לר"מ דלא חייש למיתה ולא ס"ל לר"י אליבא דר"מ למיחש טפי הכא גבי יבום ואנן מיהא לא דחינן מתניתין וסוגיין דעלמא משום אימי יודע מי שנאן הלכך הך דאחיות לא מיבעיא היכא דליכא צרות דאיכא למימר חליצה פסולה דשניה צריכה לחזור על כל האחין למאן דסבר הכי וממילא ראשונה אסורה אלא אפילו איכא צרות כגון הא דתניא חלין לצרות נפטרו אחיות וכו' דאפשר דחלין חד לצרה דשניה ותשתרי אידך ראשונה בין לדידים בין לחברים גופיה משום דהויא קרובת צרת חלוצתו שסותרה ונאסרה ומזכה

נושאין. (ג) לאחר שאנס ופתה אשה מותר לישא בתה ואחותה ואמה. ומפרש בגמרא דנשאין דקאמרינן הכא היינו מדאורייתא אבל מדרבנן אין נושאין כל זמן שתיהם בחיים משום (ד) דגזירה דשמא לאחר שישא בתה יזנה עם הראשונה והוה ליה אונס ומפתה על הנשואה שהוא חייב כרת או מיתה וכדתנן הכא חייב ונושאין דתנינן מדרבנן היינו לאחר מיתת האנוסה: ר"י אוסר. בגמרא מפרש טעמא ולית הלכתא כוותיה: **גמ'** הנטען. שיצא (ה) עליהן קול שנחשד: מדרבנן. משום גזירה כדפירשנו במתני': לאחר מיתה. שמתה האנוסה והמפותה דתו ליכא למגזר מידי: וכתב הריטב"א וז"ל בסוגיא משמע בנטען אפי' מפטויה וטעמא כדאמרן משום נשואי קרובותיה ולא אסרינן קרובותיה אלא בקדושין או נשואין אבל כל היכא דליכא קדושין שריא ואפי' פלגש למאן דשרי פלגש בעלמא: ונראין (ו) דברים דדוקא נקט אמה ובתה ואחותה דהני רגילי גבה מה שאין כן בשאר קרובותיה ועם כל זה ראוי להחמיר ולאסור עליו (א) שישא אחת מן הקרובות האוסרות אותה בנשואיהן עכ"ל: מנא הני מילי. דמי שאנס אשה מותר לישא בתה: בכולן וכו'. בכל העריות בפרשת קדושים בכלתו ודודתו וזכור ובהמה: וכאן. באשה ואמה בקרובות האסורות לו מחמת אשתו כאמרה קיחה ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה [ויקרא יח] ואשה אל אחותה לא תקח: דרך לקוחין. שהיתה ראשונה לקוחה חייב על השניה כשבא עליה דבשניה ליכא למימר לקוחין דהא לא תפסי בה קדושין: ומיהו קשה מנא לן דמותר לישא בתה דילמא דכל היכא דאית בה לקוחין אסרה תורה ובין בשניה בין בראשונה וי"ל דמשמעות קראי הכי הוא שהקיחה הוא בראשונה דהכי אסרה תורה לשכב באחת אחר שיש לו האחרת ואם הראשונה אנוסה לבד בשביל זה אינה שלו ומשום זה נמי אפשר דיליף לה רבא מקראי (ב) אחריני דבת בנה דומיא דבת בנך משמע מדוקיא ובנשואין נמי איירי והאיסור הוא ערות אשה ובתה שהנשואה היא ראשונה דאשה הכי משמע: ואף על גב דמקשינן ליה ואיפוך אנא ולומר דערות אשה ובתה איירי באונסין אנן נמי לא אמרינן דאשה דהכא נשואה משמע אלא משום שהרה דגלי הכי דבנשואין הוא דאיכא שאר וכדמפרש ואזיל ובגמרא פריך עלה דהא דאמרינן דדרך לקוחין אסרה תורה אלא מעתה ואיש אשר יקח את אחותו (ז) דרך לקיחה הוא דאסור דרך שכיבה שרי אמר ליה לקוחין אמורים בתורה סתם הראויין לשכיבה שכיבה כי הכא גבי אחותו דליכא למימר לקוחין ממש דהא לא תפסי בה קדושין הראויין לקיחה קיחה כלאשה ואמה ואשה ואחותה דשייך בהו קיחה אמרינן דדוקא בלקוחין אסרה תורה: **ואמרי'** בגמרא ר' יהודה אוסר מ"ט דר' יהודה דכתיב לא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה: ורבנן מיבעי ליה לכדרב ענן אמר שמואל דאמר בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר ומאי כנף אביו כנף הראוי לאביו ותיפוק ליה משום דודתו לעבור עליה בשני לאוין ותיפוק ליה משום יבמה לשוק קרא לאחר מיתה אתא שמת אביו דליכא לאו דיבמה לשוק ואוקמה קרא עליה בלאו דכנף הראוי לאביו ולאו בדודתו: **מתני'** הגיורת וכו' לא חולצין. דאחוה מן האב בעינן וגר אין לו שאר האב דרחמנא אפקריה לזרעיה והכא בהורתן ולידתן שלא בקדושה איירינן וכן דייק לישנא שנתגיירו עמה וכל כה"ג גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואפי' קורבה דאם לית להו וכל שכן קורבה דאב וכשלידתן בקדושה ואין הורת שניהם בקדושה יש להם שאר האם ואסורים ביבום דבר תורה ואשת כל אחד לחבירו אשת אח שלא במקום מצוה וכשהורתן בקדושה יש לכן אפי' שאר האב והם כישראלים גמורים מן התורה: והא דתנן לא חולצין ואיכא לאו אחין ניכהו כלל אלא קמ"ל דאפי' מדרבנן אינם בתורת יבום וחליצה ואי בעו למנסב נשי דהדדי לאחר מיתה אפי' יש להם בנים נסבי ובגמרא שקלי וטרו בה: **גמ'** בני יודן וכו'. והיתה הורתן ולידתן שלא בקדושה שאילו היתה לידתן בקדושה דכ"ע אסורים בנשי דהדדי אפילו לאחר מיתה ומדאורייתא דהא אחין מן האם ניכהו אבל השתא שאפילו לידתן שלא בקדושה כקטן שנולד דמי ומדאורייתא לית להו שום אחוה ושום קורבה: למנסב נשי דהדדי. אפילו נשי דנסוב (*בכותיותן) שרא להו לאחר מיתה דכיון דלית בהו קורבה דאורייתא לית לן למסרינהו מדרבנן: ורב ששת פליג ומדרבנן אסר. ודכ"ע נשי דנסוב בכותיותן שלא ידעום לאחר גרות בתורת קדושין דכ"ע שרו אהדדי: וזה הכלל איסור קורבה בגרים הוא בג' דרכים הא' מדאורייתא כשלידתן בקדושה דאית להו שאר האם מיהת *(וכן) נ"ל כשהורתן בקדושה שיש להם (ח) שאר האב: והשני דרכים מדרבנן אחת מטעם [לעיל דף כב.](ט) שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה וזה נאמר בכל איסורי ערוה שיש להם בעודם עובדי כוכבים ממה שאסר הכתוב לבני נח כדמפורש בסנהדרין פרק ד' מיתות ב"ד (דף נז:) דאילו במה שלא נאסר להם מן התורה אלא שהוא מחוקותיהם אינו חשוב אפי' קדושה קלה ואין חוששין לו כלל ונפקא מינה לעובד כוכבים שנתגייר. הריטב"א ז"ל בשם רבותיו ז"ל: והדרך הג' כי פעמים הם אוסרין אותו אפי' במה שהיה מותר להן בכותיותן מן התורה משום שהוא אסור אליו לגר גמור כדי שלא יבאו לטעות ולמסרך ולהתחלף כדאמרינן הכא בסוגיין לקמן: (י) אמר המחבר ומיהו עובדי כוכבים שנתגיירו איש ואשתו אם רצה מקיימה אם רצה פוטרה ואפי' מחיים של גר מותרת לאחרים דאף על גב [סנהדרין דף נז:] דבעולת בעל יש להם אפ"ה ליכא משום שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה משום דאותו אישות אין לו עיקר דכשנתגייר פקע דאל"כ אפי' בגט לא משתריא לעלמא דאיכהו לאו בני גט ניכהו בכותיותם וא"כ יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ותהיה אסורה לישראל עולמית אלא ודאי ליתא דכל זמן שלא ידעה לאחר שנתגייר ההוא אישות דהוה ליה בכותיותו פקע מיניה כשנתגייר וכ"ע ידעי הכי וכן דעת גדולי הפוסקים ז"ל עכ"ל ואילו בנשים שנשאו בכותיותן ליכא חדא מהני דאיכהו לית להו ערוה משום אישות אלא אשת אב אליבא דרבי עקיבא [שם דף נח.] דדריש על כן יעזב איש את אביו זו אשת אביו והא דמרבינן להו [בסנהדרין דף נז:] מדכתיב איש איש אל כל שאר בשרו שהעובדי כוכבים מוזהרין בעריות אינו אלא לענין עריות של שאר או לענין שאסורין בנערה המאורסה שלנו ובנכנסה לחופה ולא נבעלה מה שאין כן לדידהו שאין להם איסור אלא בבעולת בעל אבל שום איסור אחר דמחמת אישות לית להו דהא אחות אשה שריא להו כדאיה לדבר מיעקב שנשא שתי אחיות וכן מותר בכלתו כדמוכח מיהודה שבא על תמר ואמר צדקה ממני ולא מצינו שהותר להם איסור ערוה משום מצות ייבום ואפי' תאמר כי דרך ייבום עשה כן יהודה וכיון דלית להו בכותיותן איסור אשת אח אין לנו לאסור עליהם לאחר גרותן אשת אח מטעם שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ולאו משום שהיתה אסורה עליו בכותיות מדין אשת חבירו כשנכנסה לחופה ונבעלה הנהו נשואין כבר פקעו בגרותן וכולי עלמא ידעי דלא חשיבי כלום ואפילו מחיים וכל שכן לאחר מיתה דאפילו נשואין גמורין שלנו פקעי ואי משום גזירה שלא יבואו לטעות באשת אח דעלמא ליכא (כ) דלכולי עלמא כיון דלידתן שלא בקדושה לית להו אחוה וכגר שנתגייר דמו ולא טעו בהו הלכך כי פליגי הכא בנשי דנסיב בגרותן (ל) ואילו מחיים אסורה היא מן התורה מדין אשת איש כיון שנשאת בגרות וקדושיו קדושין מן התורה אבל לאחר מיתה הוא דשריא רב אחא דפקע איסור אשת איש ואי משום אשת אח הא מדאורייתא כקטן שנולד דמי הואיל ולידתם שלא בקדושה ואי מפני שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה הא בכותיותן לית להו איסור אשת אח כדאמרינן ובגזרה דטעותא ואחלופי הוא דפליגי כדמפרש ואזיל דרב אחא סבר דלא טעו בהא ורב ששת חייש דלמא טעו ומסרכי בהו: לא פליגי דשרי. דלאו אחים ניכהו אי משום דרחמנא אפקריה לזרעיה אי משום דסתם עובדת כוכבים זונה היא ומאיש אחר הוא: כ"ע לא פליגי דאסור. דאתי לאיחלופי בישראל: כי פליגי וכו'. שנקראים לפעמים אחין על שם אביהם ופעמים על שם אמם: בתר אבא וכו'. וכ"ע ידעו שאין אבות להם ולא טעו: בני פלניתא. ואתו למטעי דאמרי אינשי הני ודאי אחי ניכהו וקא שרינן להו באשת אחיו ואתי למישרי נמי בישראל כה"ג: אפי' באחין מן האם.

תורה אור **נר מצוה**

°*נושאין על אהאנוסה ועל המפותה והאונס והמפתה על הנשואה חייב נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו: **גמ'** תנינא להא דתנו רבנן אנס אשה מותר לישא בתה נשא אשה אסור לישא בתה והא דתנן הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה מדרבנן ומתני' דתנן נושאין לכתחילה לאחר מיתה תנא: מנא הני מילי דמי שאנס אשה מותר לישא בתה דת"ר בכולן נאמרה שכיבה וכאן נאמרה קיחה °ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה לומר לך דרך ליקוחין אסרה תורה רבא אמר אנס אשה מותר לישא בתה מהכא °ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותן הא בת בנה דידה ובת בתה דידה גלי וכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה וגו' הא כיצד כאן באונסין וכאן בנשואין איפוך אנא עריות שאר כתיב בהו בנשואין איכא שאר באונסין ליכא שאר: **מתני'** *בהגיורת שנתגיירו א בניה עמה לא חולצין ולא מיבמין ואפילו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכן השפחה שנשתחררו בניה עמה: **גמ'** בני יודן אמתא אישתחררו שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי אמר ליה רבא והא רב ששת אסר א"ל הוא אסר ואנא שרינא מן ב האב ולא מן האם כולי עלמא לא פליגי דשרי °מן ג האם ולא מן האב כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי מן האב ומן האם מאן דשרי בתר אבא שדינן ליה דהא בני פלניא קרו ליה ומאן דאסר קרו ליה נמי בני פלניתא וא"ד פליג רב אחא בר יעקב אפילו באחים מן האם מאי

רש"י

נושאין על האנוסה. לאחר שאנס אשה או פיתה מותר לישא בתה ואחותה ואמה: רבי יהודה אוסר. וטעמיה יליף בגמרא מדכתיב לא יגלה כנף אביו: **גמ'** הנטען. נחשד שיצא עליה קול זנות: מדרבנן. משום גזירה שמא לאחר שישא בתה יזנה עם הראשונה וה"ל אונס ומפתה על הנשואה: לאחר מיתה. שמתה האנוסה והמפותה דתו ליכא למיגזר מידי: בכולן. בכל העריות בפרשת קדושים בכלתו ודודתו וזכור ובהמה: וכאן. באשה ואמה בקרובות הנאסרות לו מחמת אשתו: נאמרה קיחה. ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה. ואשה אל אחותה לא תקח: דרך ליקוחים. שהיתה אשתו ראשונה לקוחתו חייב על השניה כשבא עליה דבשניה ליכא למימר ליקוחין דהא לא תפסי בה קידושין: איפוך אנא. דנימא בת בנך דממעט בת בנה בנשואה מתמעי(א) אידך קרא דאסר בת בנה אע"ג דלאו מיניה באנוסה: **מתני'** לא חולצין כו'. דאחוה מן האב בעינן ועובד כוכבים וגר אין להם שאר האב דרחמנא אפקריה לזרעיה: **גמ'** נשי דהדדי. אשת אחיו ולא משום ייבום אלא אפילו במקום בנים דקסבר אין קורבה לגר דכקטן שנולד דמי: מן האם ולא מן האב דכולי עלמא לא פליגי דאסור. דאתי לאיחלופי בישראל: בתר אבא שדינהו להו דקרי ליה בני פלניא. הלכך לא מסקי אינשי אדעתייהו לומר שהאחין מן האם ומידע ידעי דהא דקא שריא להו משום דאין אחוה לגר מן האב דסתם עובדת כוכבים זונה היא(ב) מן איש אחר: הא קרו ליה נמי בני פלניתא. ואמרי אינשי הני ודאי אחין

עין משפט

א מיי' פרק ב מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קג:

ב מיי' פ"ק מהל' יבום ופי"ד מהלכות איסורי ביאה טור אבן העזר סי' קנז וקעב וטור יו"ד סי' רסט:

הגהות הב"ח

(א) ואידך כצ"ל: (ב) זונה היא ומן איש אחר הוא כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד קרי ליה: (ג) נ"ב על האנוסה: (ד) גזיר' כצ"ל: (ה) עלי' כצ"ל: (ו) הדברים כצ"ל: (ז) נ"ב הכי נמי: (ח) נ"ב נמי: (ט) נ"ב ע"ל פ'

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א הגר שנתגיירו קרובותיו עמו לא ישא אחותו מאביו או אחות אביו מן האב ואם נשא אחת מכל אלה יקיים כמבואר בקונטרס הראיות:

ב כתב הטור בקורבה שמצד האב שלא מן האם כל העריות האסורין לעובד כוכבים אסורין בהן לאחר שנתגיירו אע"פ שאין אבות לעובד כוכבים שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה כגון אשה אביו לר"ע ואחות אביו לר' אליעזר אבל אחות אביו לר"ע ואשת אביו לר"א ברו וכו' הרא"ש בעל הלכות פסק כרבי עקיבא ויש פוסקים כר' אליעזר ולא הכריע הלכך טוב להחמיר כדברי שניהם ע"כ:

לשון ריא"ז

ומותר הגר לישא לכתחלה אשת אחיו מן האב אע"פ שהיתה אשת אחיו לאחר שנתגייר ונתאלמנה או נתגרשה ממנו וכן אשת אחי אביו ואשת אביו ואשת בנו שלא גזרו בקורבה הבאה לו על ידי קידושין:

ג כתב הטור נשא אחותו

א מיי' פרק ד מהל' יבום סמג עשין נג טור אבן העזר סימן קסט:

למשרי מן האם לאחר דלענין זה (ב) דאסורה אשת אח לא טעו דהכל יודעין דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי וכתב הרי"ף ז"ל בגמ' אקשינן לרב אחא בר יעקב ופריק ואעפ"כ כיון דלא איפסיק הלכתא כוותיה בהדיא עבדינן לחומרא כרב ששת ורבא משמע קצת דקאי כוותיה מדקא מתמה ואמר והא רב ששת אסר וכתב הריטב"א ז"ל אבל מורי הרב ז"ל הסכים לדברי הפוסקים הלכה כרב אחא לקולא (ג) כיון דאיסורא דרבנן הוא ועביד בה עובדא ורמי אנפשיה לומר רב ששת אסר ואנא שרינא מכלל דקים ליה שפיר בשריותא דיליה או מגמרא או משום טעמא דמסתבר דאית ליה וכן נראה עיקר ע"כ:

תניא אחין תאומים. דהני ודאי אחים נינהו מן האב דקי"ל [דף נח.] הכל טפה אחת ומתחלקת לשנים אפי' הכי לא חולצין ולא מיבמין והני הורתן ולידתם שלא בקדושה הוא כדמוכח מסיפא ולפיכך אין חייבין משום אשת אח אפי' קדשום לאחר שנתגיירו דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי הילכך אין לו אחוה ואפי' מן האם: אבל חייבין וכו'. דלענין חליצה ויבום תלוי באחוה מן האב והני כיון דהורתן שלא בקדושה אין להם אב דזרע עובד כוכבים כבהמה אבל חייבים כרת משום אשת אח מן האם דכיון דלידתן בקדושה הרי היא כישראלית ומהא דשני אחים תאומים דייק בגמרא [שם] דהא דאמרינן אין אבות לעובד כוכבים לאו טעמא משום דשטופי בזימה ולא ידעינן אבוה מגו אבל היכא דידיע ודאי כגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורין דלא נבעלה לאחר חיישינן ואי נולד בקדושה דליכא למימר כקטן שנולד להוי ליה כמי שאר האב דהא ליתא שהרי הכא בשני אחין תאומים שבאו מטפה אחת ודאי דטפה אחת היא אלא שמתחלקת לשנים אמרינן דלית להו דין יבום וחליצה שמע מינה דטעמא לא הוי אלא משום דאפקריה רחמנא לזרעיה דכתיב (יחזקאל כג) זרמת סוסים זרמתם זרמת הוא זרע שהוא יורה כזרם מים שהוא מקלח בכח:

רש"י

אחין נינהו ואי שרינהו להו באשת אחיו אתי למישרי נמי בישראל: שני אחין תאומין. והני ודאי אחין מן האב הן דקיימא לן טיפה אחת היא ונתחלקה לשנים אפילו הכי לא חולצין ולא מיבמין: ואין חייבין משום אשת אח. אפילו קדשה משנתגיירו דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי הילכך אין כאן אחוה אפילו מן האם: לא חולצין ולא מייבמין. דכל יבום מן האב הוא והני אין להו אב דזרע עובד כוכבים כבהמה: אבל חייבין. כרת משום אשת אח מן האם שהרי היא כישראלית שילדה בנים: הדרן עלך נושאין

מצות חליצה בשלשה דיינין. ואפילו ג' הדיוטות. שאינם מסנהדרין ובגמ' מפרש למה לי דיינין: מנעל. של עור רך הוא כעין שלנו: חליצתה כשרה. אבל לכתחלה לא משום גזירה דמנעל המרופט כדאמרינן בגמרא ועיקר חליצה היא בסנדל של עור קשה דמשנפחת אין לו תקנה ואין דרך לנעלו: באנפליא. של בגד (א) דמידי דמגין בעינן דכתיב ואנעלך תחש והוא עור: נחתך רגלו מן הארכובה ולמטה. וחלץ מן הארכובה ולמעלה: גמ' להקרות. ליבם לא חפצתי לקחתה ולא אבה יבמי ככה יעשה לאיש וכולן בלשון הקודש: במקום מחלוקת. שנחלק שם רבי יהודה בדבר אחר ובדבר זה לא נחלק

נר מצוה

מאי טעמא גר שנתגייר כקטן שנולד דאמי ואקשינן ליה לרב אחא בר יעקב ופריק ואף על פי כן כיון דלא אפסיקא הלכתא כוותיה בהדיא עבדינן לחומרא כרב ששת תניא שני אחין תאומין גרים וכן משוחררין לא חולצין (א) ולא מיבמין ואין חייבין משום אשת אח היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא א מיבמין אבל חייבין ב משום אשת אח היתה הורתן בקדושה ולידתן בקדושה הרי הן כישראל לכל דבריהן:

סליק פירקא

קא.* **מצות** *חליצה בשלשה דיינין ואפילו ג' הדיוטות חלצה במנעל חליצתה כשרה באנפליא חליצתה פסולה סנדל שיש לו עקב כשר שאין לו עקב פסול מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה מן הארכובה ולמעלה חליצתה פסולה: **גמ'** ומאחר דאפילו הדיוטות דיינין למה לי הא קמ"ל דבעי' שיודעין להקרות כעין דיינין תנינא להא דתנו רבנן מצות חליצה

דף קא: בשלשה שיודעין להקרות ר' יהודה אומר בחמשה *אמר רבא אמר ר"נ הלכה מצות חליצה בשלשה הואיל וסתם לן תנא כוותיה במקום מחלוקת דתנן סמיכת זקנים ועריפת העגלה בשלשה דברי רבי יוסי רבי יהודה אומר בחמשה החליצה והמיאונין בשלשה ולא קא מפליג רבי יהודה ש"מ הדר ביה אמר רבא צריכי

גרסי' בגמ' תניא גר שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה יש לו שאר האם ואין לו שאר האב כיצד נשא אחותו מן האם יוציא מן האב יקיים אחות האב מן האם יוציא [דף נח:] מן האב יקיים אחות האם מן האם יוציא מן האב ר' מאיר אומר יוציא וחכמים אומרים יקיים שהיה ר' מאיר אומר כל ערוה שהיא משום שאר האם יוציא מן האב יקיים ומותר באשת אחיו ובאשת אחי אביו ושאר כל העריות מותרות לו לאתויי אשת אביו נשא אשה ובתה כונס אחת ומוציא אחת ולכתחלה לא יכנוס מתה אשתו מותר בחמותו ואיכא דתני אסור בחמותו מאן דאסר כר' ישמעאל דאמר חמות לאחר מיתה באיסורה קיימא. וגבי גר גזרו בה רבנן ומאן דשרי כר"ע דאמר חמות לאחר מיתה קליש ליה איסורא וגבי גר לא גזרו בה רבנן: גר שהיתה וכו'. כך הגירסא בספרים ישנים וכן גרים רש"י ז"ל וכן מצאנוה בתוספתא. פי' יש לו שאר האם. לאסור עליו אפי' שאר האם שנולד בכותיות גמורה מפני שהיא אסורה לו בכותיותו דבני נח יש להם שאר האם דמחמת קורבא הלכך גזרינן בהו אפי' עכשיו שהוא כקטן שנולד כדי שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה: ואין לו שאר האב. אינו אסור בשאר האב ואפי' מה שנולד לאביו בגרות אחריו דכיון שאין לו בכותיותו שאר האב אין לו לחוש ולומר באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה וגזירה דטעותא דאתו לאחלופי באיסורא דאורייתא נמי ליכא דכולי עלמא ידעי דלא חשיב אביו כלל: היינו דפרים. כיצד נשא אחותו מן האם יוציא. כלומר ואפי' אותה שנולדה בכותיותו כיון שהיתה אסורה לו בכותיותו: אחותו מן האב יקיים. ואפי' נולדה בגרות כיון שהיתה מותרת לו בכותיותו דלית להו שאר האב ואחות אביו מן האב כ"ע מודו דשריא ליה לגר (א) זה דמותרת היא לבני נח ומקרא מלא (ד) דכתיב (שמות ו) ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה והיינו אחות אביו ודעת הגאונים ז"ל דהלכתא כר' עקיבא שהתיר אחות אביו אפילו מן האם וכן פסק הרמב"ם ז"ל דגר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה מותר באחות אביו ואפילו מן האם ובדין הוא שהרי בן נח מותר בבתו ואחותו מן האב מותרת לו ומיהו באחות אמו מן האם(ה) ראוי להחמיר ולאסור שהוא שאר האם שגמור אליבא דר' אליעזר דפליג בסנהדרין (דף נח.) עם ר"ע ואע"ג דר' עקיבא פליג עליה הא ר"מ דאמר יוציא כרבי אליעזר סבירא ליה. ומותר באשת אחיו וכו'. אם היתה הורתן שלא בקדושה תרווייהו שריין: ושאר כל העריות וכו'. אשת אביו ואפי' נשאה אביו בגרות כיון שמת האב מותרת לבן (ו) שהורתו שלא בקדושה אינו אביו וגם ליכא למגזר שיהתר פשוט לכל שהיו מחזיקין זרע כותים כהפקר ואפי' לר"ע דאמר את אביו זו אשת אביו וכבר היא אסורה מחיים משום בעולת בעל מ"מ (ב) לאחר מיתה שרי' וכ"ש לר' אליעזר דדריש התם פרק ד' מיתות את אביו זו אחות אביו ואשת אב מותרת לאחר מיתה וכן דעת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל: נשא אשה ובתה וכו'. פרש"י ז"ל אגר בעלמא קאי שנשא בכותיותו אשה ובתה ונתגיירה עמו דאילו האי שהורתו שלא בקדושה כיון דלידתו בקדושה לא נסיב. אשה ובתה דישראל גמור הוא וא"ת דנסיב אשה ובתה שהיו גיורות דלית להו קורבה דכקטן שנולד דמי למה לי למתני גר אפילו בישראל נמי מצי למימר הכי עכ"ל וכן עיקר וכן הוא בירושלמי: כונס אחת ומוציא אחת. משום גזירה דלא ליתו למשרי בישראל אשה ובתה אבל ליכא למימר טעמא משום שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה דהא בן נח מותר באשה ובתה דלית להו שום ערוה מחמת אישות אלא אשת אב לר' עקיבא כדאמרן וגזירה זו ליתא בקרובת האב לפי שאין בהם שאר ולפיכך כתב הרמב"ם ז"ל דבתו שנתגיירה מותרת לגר ולכתחלה לא יכנוס קאי למאי דאמרו חכמים יקיים אבל דעת הרמב"ם ז"ל דהלכתא כרבי (ז) יעקב ולדידיה אפילו לכתחלה שריין וכן דעת הרמב"ן ז"ל: מתה אשתו מותר בחמותו. הכא נמי בגר דעלמא מיירי וכגון שנשא אשה בכותיותו ונתגיירו שניהם ונתגיירה ג"כ חמותו ושורת הדין דשריא ליה דפקע אישותו לגמרי ואף בכותיותו מותר היה בחמותו כדכתיב' לעיל דלית להו ערוה מחמת אישות הילכך ליכא למיסר מטעם שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ועל כרחין ליכא למיסר אלא מטעם שלא יבואו ליטעות בן בישראל לישא חמות ואילו בחיי אשתו הא ודאי אסור הוא בחמותו לדברי הכל כיון שיש איסור במיתה וכרת אלא שנחלקו בחמותו לאחר מיתת אשתו דאליבא דמ"ד שהיא בשריפה וכרת גזרו בגרים לר' עקיבא דליכא כרת אלא איסורא דאורייתא והיינו דקליש איסורא לא גזרו בגרים וכן דעת הרבה מן המפרשים ז"ל ואמרו דאם חמותו וחמיו כולן בשביל חותנתו הם ובכולם שריפה וכרת ליכא אבל הרב בעל הלכות ז"ל והר"ם אמרו שהם בכרת וכן בתה ובת בתה ובת בנה לאחר מיתת אשתו אינה בשריפה אלא בכרת וכבר כתבנו למעלה דכל היכא שהורתן בקדושה ולידתן בקדושה הרי הם כישראל לכל דבריהם: הדרן עלך נושאין על האנוסה

מצות חליצה ואפי' (ח) הדיוטות. שאינם מסנהדרי (ט) עירם ובגמרא פריך מאי דיינין: מנעל. של עור רך הוא כעין שלנו: חליצתה כשרה. אבל לכתחלה לא כדמפרש לקמיה גזירה משום מנעל המרופט שהוא קרוע וטעמא מפורש בגמרא שעיקר חליצה בסנדל שהוא של עור קשה ומבושל ומשנפחת אין לו תקנה ואין דרך לנעלו: באנפליא. קאלצן של בגד פסולה דמידי דמגין בעינן דנעלו כתיב ונעל מידי דמגין הוא דכתיב (יחזקאל טז) ואנעלך תחש והוא עור: עקב. פרש"י ז"ל סולא בלע"ז: אמר המחבר עקב הוא הנקרא כל דבר המעכב הרגל בתוך המנעל וסוליא או עקב ממש הוא במשמע לפי שכשאין בו סולא או עקב למנעל הרגל יוצא חוץ למנעל ונקט רש"י ז"ל סולא לרבותא אף על גב שיש למנעל עקב מן הפנתא סביב כיון דלית למנעל סולא למטה אף על פי שאינה חסרה אלא מעט במקום העקב פסולה עד כאן: מן הארכובה ולמטה. נחתך רגלו מן הארכובה ולמטה: גמ' להקרות ליבם. לא חפצתי לקחתה ולא אבה יבמי להקים וגו' ככה יעשה לאיש וגו' וכולן בלשון הקדש: כעין דיינים. כתבו מן המפרשים ז"ל דלא קרי להו הדיוטות אלא משום דלא בעינן סמוכין אבל לעולם צריך שידעו הלכות חליצה עד שיקרו להן כסדר כעין דיינים והיינו דקאמר שיודעים להקרות כעין דיינים ובכלל זה הלכות קריאה וחליצה שיודעים הדיינין: במקום מחלוקת. שנחלק שם רבי יהודה בדבר אחר ובדבר זה לא נחלק ש"מ הדר ביה אבל *משום דסתם לן תנא כוותיה במתניתין לא פסקינן הלכתא דהרבה סתומות נינהו דלית הלכתא הכי כדתנן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא בית דין כלומר אחד מן הדיינים יכול לישא אותה לאשה וליכא משום הסר ממך עקשות פה דכיון שנעשה בפני ב"ד דסתמן שלשה ליכא חששא דלא יחיד היה שם דנימא בשבילו נתכוין

כדברי ר"י אלו אר בגמרא דף קא: (ג"א)

הגהות חו"י

(א) והוא כיו"ד סי' רסט ס"ד וע"ע באה"ע סימן קנז ס"ג ותו"מ סי' נג:

שלטי הגבורים

א כ' רב שרירא גאון נפלה לפני מומר לעבודת כוכבים כיון שהורתו ולידתו בקדושה זקוקה ליבם ומשגגה עד דחלין לה ורב יהודה כתב אי כד נשבה בעלה הוי יבם מומר לא בעי חליצה מיניה ואם היה הבעל מומר ויושבת תחתיו ומת בשמרותו בלא בנים אינה צריכה יבום דהא לאו אחיו הוא ואין זקוקה לחליצה ע"כ וכתב הטור ולא ידענא למה לא תהיה אשת מומר זקוקה ליבם וגם מה חילוק יש בין אם היה יבם מומר כשנשאת או לא:

לשון ריא"ז

ב היתה הורתו ולידתו בקדושה מותר לישא אחותו מן האם שנולדה בגיות ונתגיירה שמאחר שזה נזרע ונולד בקדושה וזו נזרעת ונולדה בגיות אינה נראית כמו אחותו ומותר לישא אותה כמו שביאר מו"ה בפסקיו. היתה אחותו מן האם לידתה בקדושה הרי הוא מוזהר עליה מן התורה ככל ישראל שהוא מוזהר על אחותו הואיל ונולד גם הוא וגם אחותו בקדושה הרי הן כאילו נולדו שניהן מן הישראלית וכן אחיו מאמו שנולד בקדושה גם הוא גם אחיו הרי הוא מוזהר על אשתו מן התורה: כתב הרא"ש ואם נשא אשה ובתה כשהיה עובד כוכבים כונס אחת ומוציא אחת וה"ה אשה ואחותה מן האם או אשה ובת בתה אבל אשה ובת בנה או אשה ואחותה מן האב אף לכתחילה מותר לכנוס:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) נ"ל פשוט דצריכין למחוק מלת זה דהא אפילו לגר שהורתו בקדושה נמי שריא וק"ל: (ב) לאחר מיתה שריא. תמהתי בזה דודאי א"א לסתיר אליבא דר' עקיבא כדאיתא להדיא בסנהדרין דף נח ע"א את אביו זו אשת אביו לאוסרה לאחר מיתה. וכן מבואר עוד שם דברייתא דקתני בה אשת אביו מותרת אתיא כר"א וכן מבואר ברש"י במשנתין דאתיא דלא כר"ע. וראיתי בב"י בטור יו"ד סי' רס"ע וברמב"ם פרק יד מהא"ב דפסקו הלכתא כר"ע דבן נח אסור באשת אביו ואפילו הכי כתב אח"כ דגר מותר באשת אביו לאחר מיתה ולא גזרינן בקורבה מצד האב שלא יאמרו באנו וכו' וע"ש בב"י ובכ"מ ומסיק שם דלדידיה אתיא הברייתא כר"ע נמי וממילא מה שכתב הנ"י בסמוך לאחר מיתה שריא היינו בגר. והא דמוקי ליה התם הברייתא כר"א נראה משום איך דברים הבאים בברייתא לתרץ דברי ר"א אהדדי אבל בהסוף דינא דאשת אביו אתיא כר"ע לדעת הרמב"ם וב"י ודו"ק:

הגהות הב"ח

(א) בגד הס"ד וכ"ב פסולה: (ב) דאסור כצ"ל: (ג) דכיון כצ"ל: (ד) כתיב כצ"ל: (ה) ומיהו באחות אמו מן האם שהוא שאר אם גמור ראוי להחמיר ולאסור אליבא כו' כצ"ל: (ו) נ"ב דכיון: (ז) עקיבא כצ"ל [וכ"ה בכ"י.]: (ח) נ"ב שלשתן: (ט) מסנהדרין ובגמ' כצ"ל ותי' עירם נמחק:

נתכוון אלמא דלענין מיאון בעינן שלשה ואילו ר"נ גופיה פסק כרבי יוסי ברבי יהודה וכר' אלעזר בר"י שהיו מכשירין מיאון אפילו בשנים דהכי אמר ר"נ הלכה כאותו הזוג והוי דלא כסתם . ולא מלית אמרת דילמא מפני שהוא ב"ד לאו שלשה נינהו אלא שנים כדפירש ר"נ בפרק השולח (דף לג.) גבי ב"ד של פרוזבול ושל בטול הגט דגבי פרוזבול איכא הוכחה דקתני דיינים דומיא דעדים ובטול הגט נמי מודעת דברים בעלמא הוא אבל בעלמא סתם ב"ד היינו שלשה : למקבע דוכתא . לשם כך : השערה . מקום מזומן לכך משמע : לפרסומי מילתא . דחלוצה היא ולא מנסבא לכהן אי נמי דליתו אינשי ונקפלו עלה : לזירזא דקני . חבילה של קנים והלכו לישב שם לשם חליצה זו וכתב הרמב"ם ז"ל דאפילו הם עמי הארץ מצטרפין למלויי חמשה ונראין מדבריו דסומין ופסולין לא וראיה לדבר מרב שמואל בר יהודה דפסלי ליה משום גר אף על גב דלמלויי בעלמא הוא וכתב הריטב"א ז"ל וזה לשונו מיהו נראה שאם הזמינו והקצו שלשה לבית דין בפירוש וקראו האחרים למלויי בעלמא דאפילו גרים ואפילו פסולין והכא לא היה כבודו של רב [שמואל בר] יהודה להקצותו מן הב"ד ומכל החמשה היו עושין חבור אחד מפני כבודו : תנינא גרסינן יש ברייתא בידי וקתני בה בב"ד (ה) וכן הוא בגמ' לעיל דרב שמואל בר יהודה קתני לה ואנא גר אנא . (אלא) הוא ואביו נתגיירו הילכך פסילנא לחליצה: מרענא. דאי אמר ידענא ביה דפריע לא מזדקיקנא למגבא ביה כדאיתא בכתובות (דף פה.) לא מקרע קרעינן ליה ולא אגבויי מגבינא ביה: דן את חבירו. פרש"י ז"ל דיני נפשות דאילו דיני ממונות אפי' לישראל הוא דן כדתנן במסכת סנהדרין (דף לו:) הכל כשרים לדון דיני ממונות ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות ואמרינן בגמרא הכל לאיתויי גר ולפירושו ז"ל כי אמרי' ואם היתה אמו מישראל דן ואפילו ישראל בדיני נפשות קאמר והקשו עליו דבעלמא [קדושין דף עו:] אמרינן דאפילו שררותא דמתא לא מנינן גר עד שתהא אמו מישראל [ומי] גרעי דיני ממונות דבעינן סמוכים מדאורייתא ועוד הקשו היאך תהא חליצה חמורה מדיני נפשות ועוד היאך גרע דינו של גר גמור מדינו של שור דבעי עשרים ושלשה ואין גר גמור דן אותו אפילו לדעת רש"י ז"ל כדאיתא בסנהדרין (דף לו:) ועל כן הסכימו דמתוורשא כדברי רי"ף ז"ל שכתב שם במסכתא סנהדרין דאין גר דן את חבירו אלא בדיני ממונות אבל ישראל אפילו בדיני ממונות אינו דן עד שתהא אמו מישראל והא דתנן הכל כשרים לאיתויי גר בשאמו מישראל מיירי ושררותא דמתא היינו ממונות ולדיני נפשות עד שיהא ישראל מכל צדדיו כמו גבי מלך דאמרינן מקרב אחיך מן המיוחסין שבאחיך וכן לחליצה ורב אחא משבחא ז"ל בשאלתא דבראשית כן כתב כהרי"ף ז"ל : תרי בישראל. חד *לרבות הדיוטות דלא תימא זקנים שהם חכמים דוקא בעי משום דכתיבי בפרשה ועלתה אל הזקנים וחד ישראל ולא גרים אפי' אמו מישראל דאילו (ו) לאמו מישראל מדיני ממונות נפקא דילפינן ליה ממקרב אחיך כדאמרן דאפילו לדיני ממונות פסול עד שתהא אמו מישראל : שומעין לו . דכל כמה דלא אתי אליהו ואמר לן לא חלצינן אלמא מנעל לכתחלה לא: מרופט. קרוע מלמעלה דכיון דרכיך אע"ג דקריע מיתיב ליה אכרעיה אבל סנדל שהוא קשה אין יכול לישבו על רגלו משנפחת וליכא למיגזר מידי כך פרש"י ז"ל שהסנדל של עור שלוק קשה . והרבה מן המפרשים כתבו דמנעל הוא משתי חתיכות או ג' כעין שלנו ויש (ז) פנתא ועקב והסנדל כלו מחתיכה אחת וכתב הריטב"א ז"ל וראוי לחוש לשניהם : חצי מנעל . דמתוך שהוא רך עומד ברגל ויבא לחלוץ בו ולא הוי מנעל אבל סנדל מתוך שהוא קשה אינו חושש לנעול (ח) ואין עומד ברגל כלל והיכא שאינו מלוי סנדל באותו מקום אם מותר במנעל לכתחלה כתבו בעלי התוס' והרב בעל העיטור ז"ל דמותר והביאו ראיה מן הירושלמי אמר ר' יוסי פעם אחת הלכתי לנציבין ומצאתי שם זקן אחד אמרתי לו כלום אתה בקי בר' יהודה בן בתירה נומי לי הן ושולחני היה בעירי ועל שולחני היה תדיר טומתי לו ראיתו שחלץ אמר לי הן הרבה פעמים במנעל או בסנדל א"ל וכי יש סנדל במקומנו אמרתי לו מה ראה ר' מאיר לומר שאין חולצין במנעל ע"כ אלמא דכל היכא שאין סנדל מצוי חולצין במנעל אפילו לכתחלה אבל הרמב"ן ז"ל כתב משם ראיה להפך שאפילו שלא היה שם סנדל השיבו מר' מאיר דאמר אין חולצין במנעל לכתחלה ש"מ מדרבי מאיר שאפילו במקום שאין סנדל אין חולצין במנעל לכתחלה וכן כתבו בשמו הרשב"א והריטב"א ז"ל ומן המפרשים [כתבו] וז"ל והאידנא אין סנדל מצוי בינינו לכך נהגו לחלוץ במנעל לכתחלה והכי איתא בירושלמי ועוד אומר בירושלמי שצריך התרה ביד ימנית ואף על גב דלא אשכחן בגמרא שמצריך ימין אלא ברגל וכן אמרינן לקמן [דף קה.] דגדמת חולצת בשיניה מ"מ העולם נהגו כן על פי הירושלמי עכ"ל: שנצי . ב' רצועות דקות וקצרות שעושין בשפת המנעל או הסנדל לקשרו על השוק ונוח לחלצו וי"א שהם הקרסים שאנו עושים במנעלים: וסנדלים דטייעי הוא שרצועותיו גדולות ורחבות לכפלן על הרגל : חומרתא. קשר הקשור על שפתו ומעמידו שלא יצא מן הרגל: מיתנא. רצועה של עור או של שער אבל (ט) לא של דבר אחר כדאיתא לקמן [דף קב:] והא דקטרינן (י) לה כי היכי דתיתי היא ותשרייה והדר תחלוץ ותיהוי חליצה מעלייתא וכך היה מנהגם לעשות בו קרסים בפיו כדי לחבר שתי שפתות הנעל ועכ"ז אינו מתחבר ברגל ולפיכך היה צריך מלבד הקרסים רצועה אחת או שתים לכפול עליו להדקו : וכתב הריטב"א ז"ל כיון דקי"ל שאין חולצין במנעל לכתחלה ואפילו במקום שאין סנדל מצוי וכדכתבינן לעיל ראוי לעשות סנדל לחליצה מעור שלוק קשה ולעשותו חתיכה אחת ועל שפתו קרסים שיכנסו בשפה האחרת בחורים עשויים שם ועוד שתי רצועות ארוכות אחת מכאן ואחת מכאן תחת הקרסים או עליהן כדי לקשור הסנדל יפה ולחברו לשוק שתוכל כל אחת להכפל ב' פעמים ושמעתי מפי מורי הר"ש כי הסנדל שהיו נוהגין חכמי נרבונא הובא לפני רבינו רבו ז"ל לצורך חליצה והיו הרצועות מגוף המנעל ואינם תפורות שם וגם הרצועות שתפרוהו בו היה מקולה ממנו כדי שתהא כל הסנדל עור א' ונראה שזו חומרא יתירא דעד כאן לא אסתפק לן לקמן אלא בשתרסיותיו של שער והנהו מסתמא אינם מגופו אלמא דכוותה של עור כשרין בלא ספק ובשל שער נמי איפשיטא לן (כ) דכשר ובתפירה נמי דוקא בחוט של פשתן אסרו הא של עור דומיא דפשתן שאינו מעצמו שרי וצריך ואין זה בית מיחוש ומיהו ראוי לחוש לדבר למעשה כל מאי דאפשר עכ"ל : רוב העקב . כיון שנשמטה את רוב העקב מן הסנדל אף על פי שלא חלצתו כולו הותרה : (ל) התירו . שלא התירתו היא : או שמט . והיא חלצתו לגמרי : דחים נסמך לשון דחום פירמ"א בלעז : עקב . תעלו"ן בלעז : מסייע ליה . הא דקתני התיר רצועות עד שתתיר וכו' וכן הלכה : שמא כיוונה ואף על גב דתניא בין שנתכוון הוא ולא

נר מצוה תורה אור

צריכי דיינין למיקבע א דוכתא דכתיב °ועלתה יבמתו השערה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדו עובדא בחמשה כמאן כרבי יהודה והא הדר ביה ר' יהודה לפרסומי מילתא בעלמא אמר רב כהנא הוה קאימנא קמיה דרב יהודה אמר לי (א) תיב אזירזא דקני למלויי חמשה לפרסומי מילתא רב שמואל (א) הוה קאי קמיה דרב יהודה אמר ליה סק ותא לזירזא דקני למלויי חמשה לפרסומי מילתא א"ל תנינא בבית דין של ישראל ולא בבית דין של גרים ואנא גר אנא אמר רב יהודה כגון רב שמואל בר יהודה מרענא שטרא דממונא אפומיה אמר רבא *גר דן את חבירו דבר תורה דכתיב °שום תשים עליך מלך (ב) עליך הוא דבעיא מקרב אחיך אבל גר דן את חבירו ב ואם היתה אמו מישראל דן ואפילו ישראל ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל °*מאי טעמא תרי בישראל כתיבי : חלצה במנעל חליצתה כשרה אמר רבא אמר רב כהנא אמר רב [אסי] *אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל לכתחילה שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ומנעל ג לכתחילה מ"ט לא גזירה משום מנעל המרופט אי נמי משום חצי מנעל אמר רב אי לאו דחזיתיה לחביבי דחלץ בסנדלא דאית ליה שנאצי (ג) אנן לא הוה חליצנא אלא בסנדלא דטייעא מ"ט משום דמיהדק טפי ד והאי דידן אף ע"ג דאית ביה חומרתא קטרינן ביה מיתנא כי היכי דתיהוי חליצה מעלייתא פירוש סנדלא דטייעא כגון האי דקארו ליה ישמעאלים תאסומ"א דעביד ליה לפי מדת איסתוירא דכרעיה (א) ועביד ליה חומרתא ומכניף רצועות דסנדל כולה ומעייל להו בחומרתא וכד בעי מעייק ליה וכד בעי מרווח ליה אמר רב יהודה אמר רב התרת יבמה לשוק בשמיטת רוב העקב מיתיבי התיר רצועות מנעל וסנדל או ששמט רוב הרגל חליצתה פסולה טעמא דשמט הוא הא שמטה היא חליצתה כשרה רוב הרגל אין רוב העקב לא לא היינו רוב הרגל היינו רוב העקב ואמאי קרו ליה רוב (ב) העקב משום דכולה חילא דכרעא עליה דחים מסייע ליה לרבי ינאי דאמר רבי ינאי בין ה שהתיר הוא ושמטה היא בין שהתירה היא ושמט הוא חליצתה פסולה עד שתתיר היא ותשמיט היא וכן הלכה : *אמר רב יהודה אמר רב יבמה שגדלה בין האחים מותרת לינשא לאחד מהם ואין חוששין שמא חלצה לאחד מהן טעמא דלא חזינא הא חזינא חיישינן שמא (א) כיוונה ואע"ג דתניא בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהן כאחת הני

רש"י

שמע מינה דהדר ביה : השערה . מקום מזומן לכך משמע : לפרסומי מילתא . דחלוצה היא דלא ליכנסה כהן אי נמי דליתו אינשי וליקפלו עלה : לזירזא דקני . חבילה של קנים והלכו לישב לשם חליצה זו : ואנא גר אנא . שהוא ואביו נתגיירו הילכך פסילנא לחליצה : מרענא שטרא אפומיה . דאי אמר ידענא ביה בהאי שטרא דפריעא הוא לא מזדקיקנא ליה: גר דן את חבירו . דיני נפשות דאילו דיני ממונות אפילו ישראל יכול לדון דתנן הכל כשרין לדון דיני ממונות ואמרינן הכל לאתויי מאי לאיתויי גר : עליך . ישראל הוא דבעינן מקרב אחיך אבל (על) הגר אפי' חבירו יכול לדון ודיין בכלל מלך דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ אם דומה דיין למלך שאין צריך כלום יעמיד ארץ ועוד שימות הרבה כתובין כאן כל משימות שאתה משים עליך לא יהא אלא מקרב אחיך : תרי בישראל . וחד הוי יתירא לדרשא שיהא ישראל מכל צדדים : מרופט . קרוע למעלה כיון דאפי' כי קרוע מיתיב ליה אכרעיה אבל סנדל שהוא קשה אינו יכול ליישבו על רגליו משנפחת וליכא למיגזר כלל: שנאצי . כעין כיס שיש לו רצועות שפותחין וסוגרין בו ונוח לחולצו : (ד) ואע"ג דאית ביה חומרתא . קשר הקשור על שפתו והוא מעמידו שלא יצא מן הרגל אפ"ה בשעת חליצה קטרי ביה מיתנא : כי היכי דתיתי . היא ותשריה והדר תחלוץ ותהוי חליצה מעלייתא : בשמיטת רוב העקב . כיון שנשמט רוב העקב מן הסנדל אע"פ שלא חלצתו כולה: התיר הוא . רצועות מנעל שלא התירתו היא או אם שמט הוא את רוב הרגל והיא חלצתו לגמרי : עליה דחים . נסמך : מסייע ליה כו'. הא דקתני התיר רצועות כו' : הא חזינא. דחלצה : חיישינן . דילמא חליצה היא לפוסלה עליה אף ע"ג דלא נתכוון לחליצת מצוה :

התפור

יבמות קב ס"ט דף קב :

שלטי הגבורים

א (א) כ' בעל הלכות גדולות צריכי למיתב חמשה בההוא בי דינא וכדכתבי גיטא לכתבו כמותב תלתא הוינא וכן אמר רב צמח גאון ויקבעו מקום תחלה לומר נחלוץ במקום פלוני וכתב אבי העזרי רבותינו אומרים בההוא יומא ואני ראיתי לאבא מרי שקבע מקום בערב ביום שלפניו : כתב מיי' צריכין הדיינין לקבוע מקום (ג) ואח"כ תחלוץ לפניהם לא נועדו ולא קבעו מקום אלא נקרה מקרה (ס) והקרו הוא והיא לפניהם וחלצה חליצתה כשרה ע"כ :

לשון ריא"ז

אין הדיינים הולכים אצל היבם והיבמה להזקק לחליצתן אלא צריכין לקבוע להם מקום להתוועד בו והיבם והיבמה באין אצלן שנאמר ועלתה יבמתו השערה ואם הלכו אצל היבם והיבמה אין החליצה נפסלת בכך :

ב בסמ"ג הכשיר אמו מגרים רק שיהיה אביו מישראל ומיי' כתב כרבינו וכן הטור :

לשון ריא"ז

וגר פסול להיות דיין בחליצה עד שיהיו אביו ואמו מישראל : כתב הרא"ש לא בעינן מקרב אחיך אלא במילי דשררה וכפיה וכן עיקר וכן משמע בההיא דסנהדרין הכל כשרים לדון לאתויי גר דמשמע בסתמא אפי' לדון ישראל וניחא נמי הא דאיצטריך למיפסלי לחליצה :

לשון ריא"ז

ג ובמקום שנהגו לחלוץ במנעל חולצים בו לכתחלה כמו שביאר מז"ה:

ד כתב הרא"ש ונהגו האידנא לקשרו בקשר גמור דקי"ל דעניבה לאו קשירה הוא לענין שבת ובגמ' דידן לא אשכחן שצריך התרה ביד ימנית דלא אשכחן שמצריך ימין אלא ברגל ולקמן אמרי' נמי דגדמת חולצת בשיניה ומיהו נהגו העולם כן :

ה כתב הרא"ש הא דפסול כשהתיר הוא דוקא שהוא בענין שלא היה יכול להלוך בו אם לא שהוא קשור לפי שהתרתו הוי כאילו שומטו כיון דסופו ליפול מעצמו אבל מנעל שיכול לעמוד ברגלו ולהלך בו בלא קשירה והלך בו כשירה בדיעבד בלא קשירה . לשון מיי' נועץ בארץ רגלו והיא יושבת ופושט ידה בב"ד ומתרת רצועות המנעל וחולצת המנעל ומשלכת אותו לארץ עד כאן : והטור כתב וא"י למה כתבו יושבת וכלא מצות חליצה מעומד עקר חליצה התרת המנעל וחליצתו ועוד למה צריכה להשליכו בארץ :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) הסוא שמא כיוונה מוסיף הרי"ף בלשונו ודקדק לכתוב דהיא לבדה כיוונה לשם חליצה וע"ז מסיק ומקשה אע"ג דתניא כו' דצריך שיתכוונו שניהם ומתרץ דלפוטרה ליתרי לעלמא צריך שיתכוונו שניהן אבל לפסול מאחיו אפי' בכוונת חדא מהם סגי ובתוספות תירצו בשמעתין בענין אחר הא דצריך לחלק בין שריותא לעלמא ובין פוסל לאחין ע"ש :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בר יהודה [וכ"ה בכ"י] : (ב) נ"ב מקרב אחיך : (ג) אנא כצ"ל : (ד) אע"ג כצ"ל : (ה) נ"ב של ישראל : (ו) דאילו לאו אמו מישראל כצ"ל:(ז) נ"ב לו: (ח) דאין כצ"ל: (ט) של ד"א לא כצ"ל : (י) ליה כצ"ל : (כ) נ"ב דשרי : (ל) התיר כצ"ל : (מ) נ"ב לשון סור בסימן קסט : (נ) נ"ב שישבו בו : (ס) והוקרו כצ"ל :

הגהות חו"י

(א) ר"ל פא דידן דעביד ליה חומרתא הוא ככס"ג דמכניף רצועות וכו' ועי' בשבת דף סג ועי' בהלכו' מזוזה פירוש מלת אסתוירא ברש"י : (ב) נ"ל הרגל:

בגמרא איתא שנאמר ונקרא שמו בישראל (ג"א)

סייעו לר"י אבל לרבנן דקי"ל כוותיהו מזקני ילפי' דסגי בג'

נוסחאות כ"י

ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד ה"מ למשרי לעלמא אבל לאחין מפסלה אפילו בכוונת אחת מהם ושמעינן מינה דאפילו שלא בבית דין חיישינן שמא כיוונה ופסולה על האחין כל היכא דחזיקא דחללה לאחד מהם ומיהו כיון דמדינא עד שיכוונו שניהם לא מפסלה אלא מפני מראית העין פסלינן להו מדרבנן מסתברא דהיינו דוקא במעשה כי האי דחללה דלאו אורח ארעא בהכי אבל רקיקה דלא אפשר בלאו הכי לא חיישינן לה למפסלה בהכי דאי לא תימא הכי כל יבמה שגדלה בין האחין תאסר להם דהא אי אפשר שלא רקקה בפניהם ולקמן [דף קד:] פסלינן רקיקה בבית דין אלא לאו שמע מיניה כדאמרינן וכן נראה מדברי הרמב"ן ז"ל: התפור בפשתן. דבעינן כולו דעור שנאמר ואנעלך תחש אלמא לא קרי נעל עד שיהא כולו של עור ופרש"י ז"ל בלשון ראשון שתפר בתוכו בגד פשתן כעין פורלא"ט והקשו עליו ז"ל דלא גרע מסנדל של עץ דקתני במתניתין חליצתה כשרה ואוקמה אבוה דשמואל לקמן במחופה עור ודברי הכל ואביי נמי אוקי הא דקתני בברייתא בקב הקיטע חליצתה כשרה כרבנן ובמחופה עור ומתוך הירושלמי נמי משמע דאנפליא של בגד ושל עור חליצתה כשרה אלא לשון שני שפרש"י התפור בפשתן שתפרו במשיחה כעין שלנו [עיקר] וכן פי' רבינו חננאל ז"ל: תרסיותיו. רצועותיו: של שער. מגולה של עזים: קורקא. הוא כעין מנעל והוא עב מעור מדובק בקולן עם עור אחר עב וכן העושה מנעל כולה של שער הוא עב בהכרח לפי שמדבקם יחד וזה אינו קרוי מנעל כלל דשם בפני עצמו יש לו שקורין אותו קורקא ונעל אמר רחמנא ואין להקשות מאנפליא דאמרינן בסמוך [דף קב:] דאם היא של עור חליצתה כשרה דכל שהוא של עור נעל מקרי אלא שיש לה צורת אנפליא של בגד וקב הקיטע דאמרי' חליצתה כשרה לא מתוקמא הכי לענין הלכתא כדלקמן [דף קג.] והיא ר' מאיר היא דחשיב ליה מנעל לענין שבת (א) כן היה מתיר ר"ת בסנדל של שעם וליתא דאנן עור בעינן מדכתיב תחש כדאמרינן בגמ' [דף קב:] אם כן תחש מאי אהני ליה וכתב הריטב"א ז"ל נראה דכל שהוא של עור אפילו של בהמה טמאה חולצים בו אבל ר"ת ז"ל מצריך שיהא הסנדל של בהמה או חיה טהורה דומיא דתחש עכ"ל: **גרסי'** בגמ' [שם] באנפליא חליצתה פסולה למימרא דאנפליא לאו מנעל הוא ורמינהו אחד מנעל וסנדל ואנפליא לא יטייל בהם לא מבית לבית ולא ממטה למטה אמר רבא לא קשיא כאן באנפליא של עור כאן באנפליא של בגד ה"נ מסתברא דלא"ה קשיא יוהכ"פ איוהכ"פ דתניא לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו אבל מטייל הוא באנפליא בתוך ביתו אלא לאו ש"מ כאן באנפליא של עור כאן באנפליא של בגד ש"מ: לא יטייל. ביום הכפורים דהוי נעילת הסנדל: כאן באנפליא של עור. הא דיום הכפורים: כאן באנפליא של בגד. הא דמתני' דלא הוה נעל: בקורדקיסין. מנעלים דקים שנועלין תחת מנעלים עבים להגין מן המים וקראים אנפילוש בארץ אשכנז. ושמעינן מינה דכל שאינו קרוי נעל כגון בתי שוקים של בגד או קאלסונים מותרין ביוה"כ ורבנן נמי חזינן דנפקי בהו הילכך מי שיש לו שום מיחוש בגופו יכול לנעול בתי שוקים וכיוצא בו של בגד אבל מנעל של עור אפילו בלא עקב אסור והא דתניא לא יטייל אדם בקורדקייסין אפילו לשמור רגליו מלכלוך בית הכסא וכיוצא בו שלא יצטרך להדיחם לבסוף ומוטב שיתלכלך ויבא לידי דיחוי שירחוץ רגליו משנתיר לו סנדליו ואע"ג דנעילת הסנדל ורחיצה תרוייהו מדרבנן וכן אמרו בתוספתא דיומא פ"ד לא ינעול אדם סנדל ויטייל בתוך הבית אפי' ממטה למטה רשב"ג מתיר וכן היה רשב"ג אומר אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה מדיחן במים ע"כ והשתא מה ענין זו לזו וכ"ת דה"ק דכשם שרשב"ג מיקל בזו כך מיקל בזו הא בברייתא קילא טפי ואפי' רבנן מודו בה אלא ודאי טעמא קא יהיב לפי שאנו מתירין לרחוץ רגליו כשהם מלוכלכים היה מתיר רשב"ג לנעול מנעל בביתו כשנכנס לבית הכסא כדי שלא יצטרך לבא לידי דחוי לרחוץ ביוה"כ כן כתב הרשב"א ז"ל בחידושיו והריטב"א ז"ל העיד כך שמעתי מפי הרשב"א ז"ל עוד העיד ז"ל מפי רבו הרא"ה ז"ל דהא דאמרינן הכא אבל מטייל הוא באנפליא של בגד בתוך ביתו אתא למעט חצר שאינה מעורבת דקי"ל עירוב והוצאה ליוה"כ כמו לשבת ואסור לצאת בכל דבר שאינו מנעל משום משוי והא דנפקי רבנן בסנדל של שעם ושל גמי ורבה בר רב הונא כריך סודרא אכרעיה היינו לחצר המעורבת או למבוי מעורב ולדברי הכל מותר לנעול בתי שוקים ביוה"כ ואפילו לצאת בהם ברשות הרבים דמשום ענוי יום הכפורים ליכא שכל שאינו מחופה עור לאו מנעל הוא ומשום שבת ליכא דמלבוש הוא ואינו משוי כלל וקורדקייסין מנעל הן לענין יוה"כ ולענין שבת אלא שלענין חליצה פסולין כסנדל שאין לו עקב עוד כתב ז"ל בשם רבותיו ז"ל כי אותם סוקי"ש של עץ שעושין בקאשטילא אסור לצאת בהם בשבת במבוי שאינו מעורב כיון שאינם מחופה עור כי העור ההוא שנותנים בראשם שנכנס בו ראש הרגל אינו חפוי וכתבו בשם הרמב"ן ז"ל דמי שהוא מגונן מותר בנעילת סולים ביום הכפורים כמו שהתירו בחיה מדגרסינן בירושלמי [פ"ח דיומא הל"א] רבי שמואל בר נחמני סלק לגבי דרבי יהושע בן לוי בלילי תעניתא נפק לגביה לבים סוליסי א"ל מה הוא כן אמר ליה איסתניס אני חד תלמיד דרבי מונא הורי לחד מן קרבוי דנסיא למלבש סוליסי מהא דרבי יהושע בן לוי פירוש סולים נעל בלא עקב וכדאמרינן לקמן [דף קג: ע"ש] נעל פרט לסולים שאין לו עקב: **תניא** (ב) חולצת מן הגדול. משום דחליצת קטן פסולה: בין עומד בין יושב. כתבו המפרשים ז"ל דאף על גב דתניא חליצתה כשרה דמשמע דיעבד הוא הדין דלכתחלה נמי שרי בין יושב בין מוטה ואיידי דבעי למתנא סיפא חליצתה פסולה תנא ברישא חליצתה כשרה תדע דלכתחלה שרי דהא עומד כ"ע מודו שהוא לכתחלה ואפ"ה נקטה ועוד מדמקשי ליה רב אשי לאמימר מהך ברייתא ומאי קושיא אמימר נמי קאמר לכתחלה וברייתא בדיעבד אלא ודאי משום דברייתא בלכתחלה היא אקשי ליה והא דאמרינן לקמן [דף קו.] בההיא דאתיא לקמיה דרבי *אבא אמר לה בתי עמודי אפשר דלאו בשעת חליצה קאמר לה אלא קודם חליצה שבאה לפניו להתרעם והוא הדין א) [דבעי עמידה] דכתיב ועמדו ומיהו יש ברייתא דתניא ועמד ב) ואמר מלמד שאין אומר דבריו אלא בעמידה והגאונים ז"ל סמכו עלה וכתבו דדברים אלו אין אומרים אותם אלא בעמידה וכן בסדור החליצה בהלכות הרי"ף ז"ל ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דלא בעינן עמידה אלא באמירה ורקיקה אבל חליצה אפי' יושב וכך כתב והיא יושבת ופושטת ידיה בב"ד ומתרת רצועות המנעל ומלות חליצה היא שיהיו שניהם עומדים בשעת רקיקה ובשעת אמירה וצריך עיון דבשלמא אמירה דכתיב ועמד ואמר ואף על גב דלא כתיב ועמדה ואמרה אפשר דהדין שוה לשניהם אלא רקיקה מנא לן וכתב הרשב"א ז"ל ראיתי לקצת מחברים שהצריכום עמידה אפילו בחליצת הסנדל ולא ידעתי לסוף דעתם ע"כ וכתב הריטב"א ז"ל הנכון דכל ענייני חליצה בעיא מעומד לכתחלה ולא משום דכתיב ועמד ואמר דההוא דספרי אסמכתא בעלמא הוא אלא משום דהוי כעין דין דכתיב ועמדו שני האנשים אשר להם הריב וכן פרש"י ז"ל לקמן בתי עמודי לחליצה משום ועמדו והיינו שאינו מעכב בדיעבד: מן הסומא. דלא גזרינן סומא אטו חרש דלאו בר קריאה הוא וסומא יכול להכיר יבמתו בטביעות קלא: למדחסיה. כדי שתעקר לחלוץ דלפעמים מנעל של ב"ד גדול מרגלו ונראה כיוצא מאליו אם לא ידחוק רגלו מעט. למדחסיה. לדחוק רגלו הימין בקרקע: בין מוטה. ומוטה לאו אורחיה למדחסיה: אלוחתא. שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגל לשון לוח ואינו דורס במקום מדרס רגלו ואף על גב דתנן מן הארכובה ולמטה כשרה התם הוא דכי נחתך רגלו קם לו שוקו ורחמנא אמר מעל רגלו דהיינו שוקו אבל האי לאו רגל הוא זה לשון רש"י ז"ל ואין כן דעת ר"ת ז"ל [וברייתא דקב הקיטע איכא לפרושי דיהיב לאחר וחלץ] כדאמרינן בסמוך [דף קג.] אסמיכות הרגלים. מי שמהלך בידיו וגורר רגליו עושה להן סמיכה מתחתיהם של עץ או של עור ומכניסן לתוכו (ג) *איהו זה שהוא גורר את רגליו (ד): לאחר. שרגלו ישרה: בר אבין ובר קפין באלו מגלחין [דף כה:] דאחלשוה לדעתיה דרב אשי ואיתהפוך כרעייהו וכתב רי"ף ז"ל איכא מ"ד לית הלכתא כאמימר מדאמר רב אשי למאי דקאמר אמימר מכלל דאיהו לא סבירא ליה. ועוד דהא תנן מהארכובה ולמטה חליצתה כשרה מהארכובה ולמעלה חליצתה פסולה ואנן לא סבירא לן הכי דאי איתיה להאי סברא הוה ליה אמימר מפליג אמתני' וליכא למימר דפליג אמתני' ועוד אי פליג אמימר אמתני' הוה מותבינן ליה תיובתיה מינה ומדלא אותבינן ליה מינה ש"מ דמתני' טעמא לחוד ואמימר טעמא לחוד דסבירא ליה לאמימר דבעי לתרוצה לרגליה על ארעא וחליץ כדקאמר בהדיא האי מאן דחליץ צריך למדחסיה לכרעיה והאי מאן דמסגי אלוחת' דכרעיה לא מצי לתרוצה לכרעיה על ארעא הילכך לא חליץ ומתני' דקתני מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה לאו דנקטעה רגלו אלא כגון שקשר רצועות הסנדל למטה מן הארכובה וכיון שהתירתן יבמה משם מעל רגלו קרינא ביה והכי גרסינן בירושלמי ביני מתניתין בקשור מן הארכובה ולמטה וגרסינן נמי התם עיקר חליצה התרת

תורה אור / נר מצוה

מילי למישרייה לעלמא אבל לאחין מיפסלה אמר רב יהודה אמר רב סנדל התפור בפשתן א אין חולצין בו משום שנאמר °ואנעלך תחש (יחזקאל טז) בעא מיניה ר' אלעזר מרב הוא של ב עור °ותרסיותיו של שער מהו אמר ליה מי לא קרינא ביה ואנעלך תחש אי הכי אפילו כולו שער נמי אמר ליה ההוא קורקא מיקרי הא דתנן ג באנפליא חליצתה פסולה אוקמא רבא באנפליא של בגד אבל באנפליא של עור חליצתה כשרה תניא החולצת מן הגדול *בין [דף קג.] עומד ד בין יושב בין מוטה והחולצת מן הסומא חליצתה כשרה אמר אמימר האי מאן דחליץ צריך למידחסיה לכרעיה. נסחא אחרינא לתרוצי לכרעיה אמר ליה רב אשי לאמימר והתניא בין עומד בין יושב בין מוטה אמר ליה ולעולם דדחיס ליה לכרעיה אמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה ה לא לחלוץ אמר רב אשי למאי דקאמר אמימר לא בר אבין חליץ ולא בר קפין חליץ איכא למאן דאמר לית הלכתא כאמימר מדאמר רב אשי למאי דקאמר אמימר מכלל דאיהו לא סבירא ליה °ועוד דהא תנן מארכובה ולמעלה חליצתה [דף לט ע"א] פסולה מארכובה ולמטה חליצתה כשרה ואנן לא סבירא לן הכי דאי איתיה להאי סברא הוה ליה אמימר מפליג אמתניתין וליכא למימר דפליג אמימר אמתניתין ועוד אי פליג אמתניתין הוה מותבינן ליה תיובתא מינה ומדלא אותבינן עליה

רש"י

התפור בפשתן. שתפור בתוכו פשתן כעין שתופרים בתוכן לבדים נ"א התפור בפשתן שתפרו במשיחה כעין שלנו: אין חולצין. דבעינן כולו של עור שנאמר ואנעלך תחש אלמא לא מיקרי מנעל עד שיהא כולו של עור: ותרסיותיו. רצועותיו של שער מגולה של עזים: למידחסיה לכרעיה. לדחוק רגלו בקרקע: מוטה. לאו אורחיה למידחס: אלוחתיה דכרעיה. שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגלו ואע"ג דתנן מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה התם הוא דכי נחתך רגלו קם ליה אשוקו ורחמנא אמרה על רגלו דהיינו שוקו אבל האי לאו על רגלו הוא: בר אבין ובר קפין. שני אנשים היו דאחלשוה לדעתיה דרב אשי ואיתהפוך כרעייהו ובעמוד ים בע"א הא דתנן מן הארכובה ולמטה חליצתו

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג והמנעל יהיה כולו תפור מרצועות עור ולא מחוטי פשתן ולא כלשון א' שפי' רש"י תפור בפשתן שהוא מנעל עור ויש בתוכו בגד פשתן כמו שתופרין לבד בתוך המנעלים שבשוקים זה נראה שהוא מותר כמו סנדל של עץ דתנן כשרה ומעמידה במחופה עור ואנפיליא של בגד פסולה ומעמידה כשאין מחופה עור לכן נראה כלשון שני שתפור ממש פשתן וכ"כ הרא"ש ז"ל וכתב ר"י בפ' במה אשה כאן דתפור בפנים וכו' משמע מכאן שהיו רגילין לתפור סנדליהן מבחוץ ומנעל בפנים כמו שאנו עושין נפקא מינה לענין חליצה ומיהו עכשיו אנו רגילין לחלוץ במנעל שאין סנדל מצוי ביניהם דסנדל מעור שלוק הוא מ"מ נראה שצריך לתופרו מבחוץ ופי' ר"ת דצריך שיהיה המנעל מבהמה טהורה דומיא דתחש ולא מעור סוס וכלב ופלא מניין לו זה כיון דתחש לאו דוקא מנעל נעל ריבה וא"כ מכל עור יכולין לעשותו ומ"מ רגילות להחמיר כדבריו לעשות מבהמה טהורה והרמ"ה כתב דמנעל התפור בפשתן פסול אף בדיעבד :

לשון ריא"ז

וכן מנעל התפור בפשתן אע"פ שכולו עור הואיל וחוטי הפשתן שמעמידין אותו פשתן הרי הוא כאילו כולו פשתן שהכל הולך אחר המעמיד כמבואר בקונטרס הראיות :

ב כתב סמ"ג צריך שיהיה העור קשה קצת שיהיה דומה קצת לסנדל שמן הדין לא היה ראוי לחלוץ אלא בסנדל אלא שאינו מצוי לכן צריך שיהא דומה קצת לסנדל וכתב הטור ויהיו לו רצועות לקושרו בהן להדקו על הרגל וגם כמין קשר באזנו האחת שיכניסוהו בנקב שיהיה לו באזנו השניה כדי להדקו יפה וכתב בספר המצות צריך שיהיו הרצועות לבנות ושלא תהיה לו לשון כמו שרגילין לעשות במנעלים כדי שלא יהיה מעל דמעל:

לשון ריא"ז

מנעל של עור ותרסיותיו של שער שהן כעין רצועות שקושרין אותו בו חולצין בו ואם היה השער חופה את רוב רגלו פסול כמבואר בקונטרס הראיות :

ג מיי' כתב דחליצה במנעל של בגד אינה כלום אפי' לפסול על האחין וריא"ז כתב דאנפיליא של בגד פסולה :

ד כתב הרא"ש ואע"ג דכתיב בקרא ועמד ואמר אין עמידה מעכבת מדלא כתב ויעמד ויאמר אבל ועמד ואמר ספיר' דברים בעלמא הוא והכי מפ' במ"ק גבי מניין לקריעה שהוא מעומד אע"ג דמועמדו שני אנשים דריש לה בשבועות דבעינן עמידה היינו לפי שאין כתוב שם המעשה שיעשה א"כ אבל כאן שכתב הה"כ המעשה שיעשה אינו אלא ספירת דברים בעלמא כמו עמדו וקדשו עמדה ונשאת ושא דדריש בספרי ועמד ואמר אין דברים הללו אמורין אלא בעמידה אסמכתא בעלמא היא :

ה והראב"ד כתב שאם אין את אלא הוא חולצת לכתחלה . וכ"כ הרמב"ם היתה רגלו עקומה לאחור או הפוכה על צדה או שמהלך על אצבעות רגלו אינו חולץ שהחולץ צריך לנעוץ עקבו בקרקע וזה אינו יכול חלצה למי שרגלו כך חליצתו פסולה והראב"ד כתב שאין טעם ב' מימרו' דאמימר אחד דטעמא דמאן דמסגי אלוחתא דכרעיה פסולה לפי שנעלו נחלצה מעל כף רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא הולך ראש נעלו הולך למטה מרגלו והתורה אמרה ותלצה נעלו מעל

הגהות הב"ח

(א) וכן כצ"ל: (ב) החולצת כצ"ל: (ג) דאיהו כצ"ל: (ד) כ"ב לא חליץ בה אלא יהיב ליה לאחר שרגלו ישרה והכי נמי בקב הקיטע איכא לפרושי דיהיב ליה כו':

בגמ' איתא לקמי' דר' חייא בר אבא וכצ"ל גם בנ"י (ג"א)

גי' מהר"ם נ"ל ואמרי' לאו דחלין ביה איהו כו' לא דיהיב לאחר שרגליו כו'

א) ג' ד"ה. ב) בספרי סוף פ' תצא. (ג"א)

רצועות

רלועות וכיון שהתירתן מעל שוקו מקום מלוה הוא דמעל רגלו אמר רחמנא ושוקו מעל רגלו הוא והילכך לא קשיא לדאמימר דמתניתין טעמא לחוד ודאמימר טעמא לחוד והאי דקאמר רב אשי נמי למאי דקאמר אמימר לא שמעינן מינה דלא סבירא ליה דאי לא הוה סבירא ליה כאמימר הוה אמר בהדיא דלית הלכתא כאמימר ומדלא אמר הכי לא מצי למדחי שמעתא דאמימר בכי האי מילתא קלישתא הלכך איתא לדאמימר עכ"ל ודעת רבינו תם ז"ל דקיטע אינו חולץ ומאי דקשיא להאי פירושא דמקשינן בגמ' [דף קג.] עלה דמתני' דלמטה מן הארכובה חליצה כשרה מהא דתניא גבי עליה לרגל רגלים פרט לבעלי קבין כלומר דלא חשיב רגל אלמא מתני' בבעלי קבין היא דהיינו שנחתך רגלו כבר תירצו המפרשים ז"ל דהוה ס"ד הכי ופריק דמתני' בשיש לו רגל וכי קתני חליצתה כשרה ואע"פ שאין החליצה ברגל שהקשר בשוק הם משום דאמר קרא מעל רגלו וכן נראה דעת הר"ס מקוצי בספר המצות שלו כר"ת ז"ל אבל דעת הרשב"א ז"ל בחדושיו נוטה לדעת רש"י ז"ל ולהתיר לחלוץ למי שנחתך רגלו: **מתני'** בשל שמאל וכו'. אבל חליצת שמאל קתני בפירקין שהיא פסולה: בגדול. סנדל שלא היה למדת רגלו אבל יכול הוא להלוך בו או קצר שחופה רוב רגלו ואין יכול להשמט ממנו: חליצתה כשרה. בדיעבד אבל לכתחלה לא דגזרינן אטו רחב הרבה שאינו יכול להלוך בו או צר הרבה שאינו חופה רוב הרגל שהוא פסול לכ"ע שאינו קרוי מנעל לגבי דידיה וכן הדין בסנדל של עץ דמוקמינן ליה בגמ' במחופה עור שהוא מנעל כשר אליבא דכ"ע מכל מקום לכתחלה לא דגזרינן אטו שאינו' מחופה עור שהוא פסול דאינו קרוי מנעל: **גמ'** נעל מכל מקום. חלוץ הנעל: הב ליה. רב יוסף לוה כן לאביי שיתנו ליבם ותחלוץ בו: דשמאלא. דלא סבירא ליה לאביי (ו) סנדל שאינו שלו לכתחלה ורוצה ג"כ לנסותו אי סבר רב יוסף דלכתחלה בשמאלא שרי: הב ליה וכו'. שיהא שלו במתנה וכן הלכתא דהא קי"ל דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה: גבי חליצה בלילה אסיקנא [בדף קד.] דחליצה כתחלת דין היא ותנן דיני ממונות (דף לב.) דנין ביום וגומרין בלילה וחליצה דיני ממונות הוא שגובה כתובתה: במוק. אף על פי שאין של עור אלא מלבדין קשים: כמה רב גובריה. בל' גנאי אמרה. ולענין רגל שמאלי קיימא לן דפסול לחליצה דילפינן רגל ממצורע דכתיב ביה רגלו הימנית ודוקא ברגל בעינן ימין אבל חליצה אפי' בשמאל ואפי' לכתחלה דהא לא כתיב אלא וחלצה ואפי' גידמת חולצת בשיניה כדאיתא לקמן [דף קה.] וביבם איטר נחלקו בתוס' [הרבה] אם חולץ בשמאלו שהוא ימין כל אדם או בימינו שהוא שמאל כל אדם או בשתיהן או שאינו חולץ כלל (ז) שאין לו ימין ואיתא ריש פ' גיד הנשה דהתם פרק ג"ה (ג) נחלקו לענין חליצה משום דגמרינן רגל רגל ממצורע מהו ביבם איטר אי חולץ בימינו שהוא שמאל כל אדם דומיא דתפילין או דלמא שאני תפילין דכתיב בהו ידכה יד כהה (ח) אבל בעלמא ספקא הוי כי הויא דר' ירמיה גבי כף הירך אית לשוף ועגיל אית לבהמה ולא עגיל בתריה אזלינן או בתר מיניה אזלינן וסלקא בתיקו והכא חולצת בשתיהן או שמא נאמר דכיון דממצורע ילפינן דבעינן ימין וזה אין לו ימין לא חליץ כדאמרי' בבכורות (דף מה:) בכהן איטר שפסול משום [דילפינן] ימין ממצורע בכהן וזה אין לו ימין או אם נאמר דהתם לאו דמשום דבעינן ימין לעבודה אלא משום מום הוא דפסול דאיטר חליצותא הוא ודעת הרמב"ן ז"ל דלא הוי טעמא משום מום אלא משום דאין לו ימין הילכך גבי חליצה

נר מצוה

עליה מינה שמעינן מינה דמתני' טעמא לחוד ואמימר טעמיה לחוד דסבירא ליה לאמימר (א) (א) דמ"אן דאיפ"סיקא רג"ליה מארכ"ובה ולמ"טה דבע"י לתרו"צי לשא"רא ע"ל אר"עא וח"ליץ וכ"ן נ"מי בד"לא איפס"יקא רג"ליה בעי לתרוצה על ארעא וחליץ א כדקאמר בהדיא מאן דחליץ צריך למידחסיה לכרעיה והאי דמסגי אלוחתא דכרעיה לא מצי לתרוצי לכרעיה על ארעא הילכך לא חליץ ומתני' דקתני מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה לאו דנקטעה רגלו אלא כגון ב שקשר רצועות (ג) מנעל למטה מארכובה ושמעינן מינה דשוקו נמי מעל רגלו קרינא ביה וכיון שהתירתן יבמה משם מעל רגלו קרינא ביה והכי גרסינן בירושלמי *אמר רב (ב) ביני מתניאתא בקשור מן הארכובה ולמטה וגרסינן נמי התם עיקר חליצה התרת הרצועות וכיון דהתירתן מעל שוקו מקום מצוה הוא דמעל רגלו אמר רחמנא ושוקו מעל רגלו הוא הילכך לא קשיא לדאמימר ולא מידי דליכא בין מימרא דיליה ובין מתני' דקתני מארכובה ולמטה חליצתה כשרה פלוגתא דמתניתין טעמא לחוד וטעמיה דאמימר לחוד והאי דקאמר רב אשי נמי למאי דקאמר אמימר לא שמעינן מינה דלא סבירא ליה דאי לא הוה סבירא ליה כאמימר הוה אמר בהדיא דלית הלכתא כאמימר ומדלא אמר הכי לא מצינן למדחי שמעתא דאמימר בכי הא מילתא קלישתא הילכך איתא לדאמימר: **מתני'** *חלצה בסנדל שאינו שלו בסנדל של עץ בשל שמאל בימין ג חליצתה כשרה חלצה בגדול שהוא יכול להלך בו בקטן שחופה את רוב רגלו חליצתה כשרה (א) (ור"א פוסל): *חלצה בלילה חליצתה כשרה ור"א פוסל בשמאל חליצתה פסולה ור"א מכשיר: **גמ'** *ת"ר נעלו אין לי אלא נעלו ד נעל של כל אדם מנין תלמוד לומר נעל מ"מ א"כ מה תלמוד לומר נעלו הראוי לו פרט לגדול שאינו יכול ה להלך בו ולקטן שאינו חופה את רוב רגלו ופרט לסנדל המסוליים שאין לו עקב אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף אתאי ההיא איתתא לחלוץ אמר ליה הב ליה סנדלך יהב ליה דשמאלא אמר ליה אימור דאמור רבנן דאיעבד לכתחלה מי אמור (ג) אי הכי בסנדל שאינו שלו נמי אימור דאמור רבנן דאיעבד לכתחלה מי אמור אמר ליה הכי קאמינא לך הב ליה ואקני ליה וכן הלכה: סנדל של עץ חליצתה כשרה ודוקא במחופה עור אבל שאינו מחופה עור אפילו דאיעבד נמי לא: *רבא בר חייא קטפסאה עבד עובדא במוק וביחידי ובלילה אמר שמואל כמה רב גובריה דעבד כיחידאה דתניא אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי אני ראיתי את רבי ישמעאל בן אלישע שחלץ במוק וביחידי ובלילה למימרא

רש"י

חליצתו כשרה: **מתני'** או בשל שמאל. בימין כשרה אבל חליצת שמאל בפרקין קתני פלוגתא: חלצה בגדול. שלא היה למדת רגלו אבל יכול להלוך בו: או בקטן. בסנדל שחופה רוב רגלו: **גמ'** נעל מכל מקום. [חלוץ הנעל]: המסולים. הנפחת שאין לו עקב: הב ליה סנדלך. ליבם ותחלוץ בו: יהיב ליה דשמאלא. כי לא סבירא ליה לאביי דבסנדל שאינו שלו (ד) לכתחלה: א"ל רב יוסף. אימור דאמור רבנן במתניתין בשל שמאל בימין חליצה כשרה דיעבד לכתחלה מי אמור: הב ליה ואקני ליה. שיהא שלו במתנה: במוק. (ה) קליה של בגד קשה ומגין והויא דומיא דנעל אע"פ שאינה של עור: כמה רב

חדושי אנשי שם

המאור הגדול

מלחמת ה'

ספר הזכות

חליצה נמי לא חלץ והרשב"א ז"ל העלה התם הדין בצ"ע (ג): **מתני'** חליצתה כשרה. דקריאה לא מעכבא דכי כתיב ככה דמשמע עכובא אמעשה כתיב וקרייה דבורא בעלמא הוא: (ד) שבמעשה מעכבה. ורקיקה מעשה הוא: מעשה באיש. חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה באיש הוא: **גמ'** תחלוץ. ולא תתיבם תו דאיפסלא לאחין דכיון דרקיקה אחר חליצה היא מצותה אי מתיבמת מחלפא להו לאינשי למסרי לחלוצה דעלמא לאחין דאמרי הך מדלקקה ודאי חלצה לה ברישא ואפ"ה הדרה ומתיבמה ולא יהבי דעתייהו למימר דהך רקיקה מקמי חליצה הוא ולאו כלום הוא ולפיכך גזרו חכמים שתפסול הך רקיקה [ולא תתיבם] אף על גב דהויא קמי חליצה ומש"ה אמרי נמי אינה צריכה לרוק פעם אחרת ואינה צריכה לאו דוקא אלא אפי' בעיא לחזור ולרוק לא שבקינן לה דאמרי רקיקה קמייתא לית בה מששא ולא פסלה מאחים ומאן דחזי דמתיבמת סבר רקיקה בתר חליצה היא כי אורחא וקא שרי חלוצה לאחין: לא מעכבא. ואף על גב דכל היכא דכתיב ככה עכובא הוא הכי גמירי לה הכא שאין עכוב בסדר אלא במעשה: שרקקה דם. תחלוץ. ולא תתייבם עוד דאיפסילא עלייהו: במוללת. א"א בלא לחלוח רוק: בשותתת. ששותת הדם ויורד מעלמו אפשר הוא שאין שם לחלוח רוק כלל וירקה אמר רחמנא וכאן אין רוק כלל: ואם רקקה דם ואינה שותתת ולא מוללת כתב הרשב"א ז"ל דאף זו אפשר שתרוק דם בלא לחלוחי רוק כלל וכן כתב הרמב"ם ז"ל: **מתני'** שנחלץ. לא נאמר הלשון הזה בדקדוק בכולהו מכילתין אלא בכאן דבכל דוכתא אמרינן החולץ גבי יבם ואף על פי שהוא נחלץ ונראה טעם הדבר מפני שהיבם מסייע בחליצה כיון שצריך שיתכוין לחלוץ וגבי חרש דלאו בר כוונה נקט שנחלץ וכן פירש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה שלו: (ה) פסולה. חליצתו פסולה לפוטרה במקו' אח כשר ואינה נתרת לשוק לפי(ו) שאינה באמר ואמרה שחרש בכל מקום אינו מדבר ואינו שומע וחרשת היא עצמה אין נפטרת בחליצה כדאמרינן לקמן בפרק ב"ש [דף קי.] ואין לה תקנה אלא ביבום ואם רצה להוציא יוציא בגט: בשנים. כשרים או בשלשה ונמצא וכו'. דהדר הוו להו שנים: חליצתה פסולה.

דלית הילכתא כותיה: **מתני'** חלצה ורקקה ולא קראה חליצתה כשרה קראה ורקקה ולא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראה אבל לא רקקה רבי אליעזר אומר חליצתה פסולה ר' עקיבא אומר חליצתה כשרה *אמר רבי אליעזר (דף קד:) ככה (דברים כה) יעשה דבר שהוא מעשה מעכב אמר ליה רבי עקיבא משם ראיה ככה יעשה לאיש דבר שהוא מעשה באיש: **גמ'** שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה תחלוץ מכלל דאיפסלא לה מאחים *ואיכא דאמרי הכי שלחו ליה יבמה (דף קה.) שרקקה תחלוץ ואינה צריכה לרוק פעם אחרת דכסדרן לא מעכבא דתניא בין שהקדים חליצה לרקיקה ובין שהקדים רקיקה לחליצה מה שעשה עשוי שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ שאי אפשר לדם בלא צחצוחי רוק ודוקא במוצצת א אבל בשותתת לא וגידמת ב חולצת בשיניה דלא כתיב וחלצה בידה: *(דף קד:) **מתני'** ג החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה *פסולה (א) חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה ורבי שמעון ור' יוחנן הסנדלר מכשירין ומעשה שחלצה בינו לבינה בבית האסורין ובא מעשה לפני ר"ע והכשיר: **גמ'** החרש שנחלץ והחרשת שחלצה חליצתן פסולה אמרי דבי ר' ינאי לפי שאינן באמר ואמרה ומתני' דקתני חלצה ורקקה אבל לא קראה חליצתה כשרה בדיכלה למיקרי כדר' זירא דאמר (ה) כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו: והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה *אמר ר"י אמר רב זו דברי רבי מאיר אבל חכ"א אין (דף קה:) חליצת קטן כלום דאפי' לגבי אחים לא פסלה אלא עדיין היא זקוקה ליבום: קטנה שחלצה תחלוץ לכשתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר דאמר מקשינן אשה לאיש אבל חכ"א איש כתוב בפרשה אבל

נוכריס. בלשון גנאי: **מתני'** חליצתה כשרה. דקריאה לא מעכבא כדילפינן בגמרא מככה יעשה דוקא דבר שהוא מעשה מעכב וככה דמשמע עיכובא אמעשה כתיב וקריאה דיבור בעלמא הוא: כל דבר שהוא מעשה. ורקיקה מעשה הוא: מעשה באיש. כגון חליצה שהאשה עושה מעשה בגופו של האיש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה באיש הוא: **גמ'** יבמה שרקקה. לפני בית דין: תחלוץ. דנפסלת עליה מיבום: יבמה שרקקה דם תחלוץ. ולא תתייבם עוד דאיפסלה עלייהו: **מתני'** החרש שנחלץ. חליצתה פסולה לפוטרה במקום אח כשר: והחרשת שחלצה. חליצתה פסולה שהיא בעצמה אינה נפטרת בחליצתה ואין לה תקנה אלא ביבום ואם רצה להוציא מוציא בגט כדאמרינן לקמן פרק ב"ש: חלצה בשנים. כשרים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב דהדר הוו להו שנים חליצתה פסולה: **גמ'** לפי שאינן באמר(ב). ועמד ואמר וענתה ואמרה דחרש היינו שאינו שומע ואינו מדבר: כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. ואפילו לא בלל כלל כשר ושאין ראוי לבילה כגון שאם הביא ששים ואחד בכלי א' דלא חזי לבילה בילה מעכבת בו ופוסל הכא נמי אע"ג דקריאה אינה מעכבת בראוי לקריאה מכל מקום בשאין ראוי מעכבא: זו דברי ר' מאיר. דקתני סתם מתני' חליצת קטן פסולה אלמא מעשה מיהא הוי לפוסלה על האחין אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום אפילו לפוסלה על האחין ולקמן פליגי בה פרק ב"ש: זו דברי רבי מאיר דאמר. קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין: איש. דכתיב אם לא יחפוץ האיש ואשה נמי אע"פ דלא כתיב מיעוטא בעינן גדולה כאיש דאיתקש ליה דכתיב בההוא קרא ועלתה יבמתו השערה:

הפלשה בעינן אפי' דיעבד כדאיתא בגמרא: בינו לבינה. מוקי לה בגמרא ועדים רואים אותם מבחוץ משום דאפי' מודים ויהיו נאמנים אלינו אין זה כלום דאין דבר שבערוה פחות משנים וכיולא בזה שלהי פרק יש נוחלין בבעל שאמר גרשתי את אשתי אסיקנא [בדף קלה.] ז"ל חוש לה ואינו נאמן אף על פי שבידו השתא לגרש וכי אמרינן לעיל [דף קב:] שמא חלצה סנדל לאחד מהם בפני עדים קאמרינן: **גמ'** לפי שאינם וכו' *דתניא חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר: באמר ואמרה. ועמד ואמר וענתה ואמרה לפיכך חליצתן פסולה ומתני' וכו' כשרה כדרבי זירא דא"ר זירא. במנחות בפרק המנחות והנסכים (דף קג:) כל הראוי לבילה וכו'. דקתני האומר הרי עלי ששים ואחד עשרונים מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד ומפרש טעמא משום דקים להו לרבנן דששים נבללת אבל של ששים ואחד אינה נבללת יפה ומותבינן וכי אין נבללין מאי הוי והתנן לא בלל כשר ומשני ר' זירא הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו דחזי לבילה בעינן דאפשר להתקיים בה מלות מנחה והכא נמי אף על גב דקריאה לא מעכבא בראוי לקריאה בשאין ראוי מעכבא: זו דברי ר' מאיר. דקתני סתם מתני' חליצת קטן פסולה אלמא מעשה מיהא הוי לאפסולי מאחין כדאמרינן בהאשה רבה (דף צו.) עשו חליצת בן תשע כגט בגדול: אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום. אפי' לפסלה עליו דפליגי עליה התם ואמרו עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול אבל בחליצה לא סבירא להו כוותיה ומסתברא דמימרא דרב יהודה לא הויא אלא בקטן דבקטן הוא דאמרי חכמים שאין חליצתו כלום אבל דחרש וחרשת הויא פסולה דאל"כ לא הויא לרב יהודה לפרט קטן אלא אין חליצתו כלום לאשמועינן דרבנן אפי' בחרש הוא דאמרי ומיהו הרמב"ם ז"ל כתב דחליצת חרש וחרשת אינה חליצה כלל והרשב"א ז"ל תמה עליו והריטב"א ז"ל כתב שלא כדברי הר"ם במז"ל: (ז) דברי ר"מ. שאמר קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין: אשה לאיש. דכתיב ואם לא יחפוץ האיש ולא קטן ואשה נמי אף על גב דלא כתיב בה מיעוטא בעינן גדולה כאיש דאיתקש ליה דכתיב בההוא קרא ועלתה יבמתו השערה ומשמע מהכא (ח) אם לא חלצה משתגדיל חליצתה כשרה (ב) (ט) דתנן הכי במתניתין ולהכי אוקימנא כר"מ דסתם מתני' כוותיה דאילו לר' אליעזר אף על גב דבפרק הבא על יבמתו [דף סא:] משמע דס"ל דמקשינן אשה לאיש מכל מקום בתוספתא דמכילתין פרק שנים עשר תנא קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אם לא חלצה חליצתה כשרה ומיהו מקיימא לן דאינה חולצת עד שתביא ב' שערות אפשר דבדיעבד נמי פסלינן כר' אליעזר וכתב הריטב"א ז"ל ומיהו לא איתברר לן שפיר ואזלינן לחומרא:

רבא

(דקמן פ"א ג"א)

שלטי הגבורים

א וכ"כ מיי' כרבינו והרא"ש כתב דאפילו בשותתת אינה צריכה לרוק פעם אחר:

לשון ריא"ז

ב רקקה בלבד בבית דין לפני היבם נפסלה על האחין ואפילו רקקה דם לפי שא"א לדם בלא לחלוחי רוק והוא שמוללת ורוקקת בדרך רקיקה אבל אם היה דם שותת ויורד מפיה אין חוששין בו משום רקיקה: (י) כתב סמ"ג מכאן אתה למד שמה שאנו מלריכים שתחלוץ בימינה זהו מדברי סופרים: (כ) חליצת חרש וחרשת אלם ואלמת פסולה ופוסלת אבל שוטה וקטן אין חליצתן כלום אפילו לפסול על האחים והרא"ש השוה חליצת קטנה לחליצת קטן:

לשון ריא"ז

ג החרש שנחלץ או החרשת שחלצה חליצתה פסולה וכן אלם ואלמת חליצתם פסולה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) בנוסחאות המשנה בספרים שלנו ובדרב אלפס כתוב פסולה ונראה כי בתוספתא יש לגרוס רבי מאיר במקום ר' אליעזר מיהו באשר"י כתוב כי רב אלפס גורס חליצתה כשרה וכן הוא בירושלמי עכ"ל:

מהר"ן שפירא

(ב) מלשון הכא ובסמוך נראה שהיה כתוב לפניו במשנה קטנה שחלצה חליצתה כשרה וכן הוא בירושלמי ומבואר כן נמי בתוס' במשנתא. גם הרא"ש כתב להדיא שכן הוא גי' הרי"ף ובשנגרוס כן צריכין לפרש הא דאמר ר"מ דמקשי' אשה לאיש היינו מדרבנן וכמבואר במשנתין וק"ל:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ר' זירא: (ב) נ"ב ואמרה: (ג) נ"ב ועי' בר"ן ריש פי' ג"ס: (ד) כל דבר שהוא מעשה מעכב כצ"ל: (ה) תי' פסולה נמחק ונ"ב החרש שנחלץ והחרשת שחלצ' חליצתן פסול' וכצ"ל: (ו) שאינם כצ"ל: (ז) נ"ב זו: (ח) דאם כצ"ל: (ט) תנן כצ"ל: (י) כאן נ"ל אות ב: (כ) בד"ה חליצת חרש נ"ל אות ג' עד חליצתה פסולה:

ספר הזכות

הרב ז"ל ע"כ דברי הרב · ואלו דברי תלמיד: **אמר** המחבר ואם כדברי רבינו אבראם הילך הקשה לו רב אשי לאמימר והתניא בין עומד בין יושב בין מוטה דהכיא בדיעבד תניא דהחולצת חליצתה כשרה קתני דהיינו דיעבד וא"ת משום יושב ומוטה מ"מ דיעבד תניא ומנא ליה דלכתחלה לא נידחוש אארעא דתהוי חליצה מעלייתא ומה שפירש משום דגב הרגל הוא שנקרא רגל ותחת הרגל נקרא כף ולא נקרא רגל חזרנו על צדדי הלשון ולא נתבאר כן אלא הכל נקרא רגל ונקרא יד כענין ואהן את הכוס על כף פרעה ושם נאמר ונתת כוס פרעה בידו · וסמך ידו על ראש העולה והוא תוך היד ונתת הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו ולקחת מידם וכן ברגל תרמסנה רגל רגלי עני ועיקר זאת המלה כי היד בלא אלבעות נקרא כף כענין כף אחת עשרה זהב ומן השמן אשר על כף אהרן וימלא כפו ממנה והוא הקמילה שבנינו בה תופש פס ידו ובין הגב ובין התוך נקרא כן דענין וראש דגון ושתי כפות ידיו ורגליו והשתחוו לו על כפות רגליך ושינו בענין גיד הנשה אינו נוהג בשוף מפני שאין לו כף והקשו בגמרא והא חזינן דאית ליה ומפרקינן אית ליה ולא עגול אלמא כל דבר עגול דומה לכף נקרא כף ועוד אמרו במס' נדה משיתמעך הכף מקום כנוס בשר גבוה ועגול ואונקלוס מתרגם כף בכ"מ ידא והטעם לפי שהכל בכלל היד כי הכף עם האלבעות נקרא יד ונקרא רגל בין למעלה בין למטה · ובמקומות שהלשון מרחיב לכלול האלבעות עם הכף כענין כפך מעלי הרחק וכגון בכל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו והענין לאמצע היד ולאמצע רגל שהוא העיקר אבל זה דבר ברור שיד ורגל כוללין הכל תדע דהא לענין חליצה בעינן דחלין בכולי רגל שאם חלץ בפנתא בלבד ואין לו לסנדל למטה מארכן כלום חליצה פסולה היא אלמא לא קריק ביה מעל רגלו דכולי רגל בעינן אלא מסתברא דהכי תרתי שמעתתא דאמימר שייכין בהדדי דבעינן דדתים כרעא כלומר שינית אותו על הארץ כדרך הליכה לאפוקי היה רגלו נתלה על עקבו כדרך אדם מוטה או שהיה מוסבב על לדו כדרך אדם יושב ומאי דקאמר למדתסיה אורחא דסוגיא נקט כי היכי דלהוי כדרכו אפילו בשעת חליצה והיינו דגרסינן בשאר נסחי לתרולי לכרעיה וכולן לדבר א' נתכוונו והיינו דמקשינן עליה דאמימר מהולנת בין יושב בין מוטה ופריק לשלם דדתים לכרעיה כלומר דכפוף כרעי' ומתרץ רגליה בדרך הליכה ואמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא תלין משום דלא מלי לתרולי לכרעיה כדרך הלוך בני אדם וקמ"ל דלא אזלינן בתר הילוכא דידיה ועעמים דאמימר בתרווייהו אם כדברי ה"ר אברהם משום דבעינן חליצה מעל הרגל ולא מעל כף הרגל והאי נמי כיון דרגלו מוטה מעל כף הרגל הוא תולן אבל מתוך שלא עלה לנו דברי הרב ז"ל נראה לנו מדכתיב ועמד ואמר והגיה בספרי מלמד שאין אומרים דברים אלא בעמידה וכי כתיב והלנה מעלו נמי אועמד כתיב ואף על גב דעמידה ממש לא מעכבא · דכך עמידה מעכבא כדר' זירא והיינו דגרסינן באלו מגלחין אמימר שכיב בר בריה קרע עילויה אדכר דמיושב קרע

קם קרע מעומד א"ל ר' אשי לאמימר קריעה מעומד מנא לן אי לימא מדכתיב ויקם איוב ויקרע אלא מעתה גבי חליצה דכתיב ועמד ואמר ה"נ והתניא בין עומד בין יושב בין מוטה חליצתה כשרה התם מי כתיב ויעמוד ויאמר ועמד כתיב מיהא משמע דועמד ואמר לא אקריאה בלחוד קאי אלא אף אחליצה גופה הילכך לכתחלה בעינן כולהו בעמידה דהא כתיב ועמד דיעבד אפילו מיושב מדלא כתיב ויעמוד וקמ"ל אמימר דדרך עמידה מיהא מעכב אפילו דיעבד כרבי זירא לא שנא למאן דמסגי אלוחתא ולא שנא למאן דמסגי שפיר והשתא הפוך כרעי' דהא מ"מ השתא לא חזי לעמידה כרגל והנך תלת שמעתתא שייכן בהדדי ובתלתייהו אזיל רב אשי לטעמיה דמקשי ושאיל ואמימר לטעמיה דמורי וכא והלכתא כוותיה ובזה קיימנו עוד דברי רבינו והגאונים שכתבו בסדר חליצה אין אומרין דברים אלא בעמידה וככר הוקשה עליהם מזו השמועה שבפ' אלו מגלחין ומדברינו נתברר הכל כהוגן:

כתוב בהלכות שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שא"א בלא לחלוחי הרוק ודוקא במוללת אבל בשותתת לא: **השיב** הרב ז"ל מדקא חזינן בגמרא ב' טעמים ברקיקת דם האחד שאמרו מי כתיב וירקה רוק משמע דלא בעינן לחלוחי הרוק אלמא אפילו שותתת נמי יצאה ידי רקיקה ובשני שפירשו דא"א לדם בלא לחלוחי הרוק ודוקא במוללת אבל בשותתת לא והטעם הראשון נראה שהוא שהיו הכל שוין בו דלוי דאסתפק ליה אתא שאיל בי מדרשא ופשטי ליה מי כתיב וירקה רוק מי כתיב ותלנה ביד ובודאי טעמא דמסתבר הוא דהא רוק לא כתיב באורייתא וגבי זב נמי דכתיב וכי ירוק הזב אי לאו דכתיב וזבו טמא הוא ה"א דאפילו דם היולא מפיו הוי טמא הלכך מיבעי ליה למימר דהני תרתי שמועתא לא פליגי אהדדי דהכיא דלעיל דלא בעי לחלוחי הרוק איירי בשרקקה במקום חליצה דסגי לה בהכי והך שמעתתא בתרייתא דבעי לחלוחי הרוק בשרקקה שלא במקום חליצה ולפסלה מן היבום דהי איכא לחלוחי הרוק הוא דמיפסלא דגזרינן בה משום רקיקה דבתר חליצה אבל לית בה לחלוחי הרוק לא מיפסלא ולא גזרינן בה מידי · כך נ"ל האמת · ע"כ דברי הרב · ואלו דברי תלמיד: **אמר** המחבר מדברי רבינו הגדול ז"ל נלמוד שזו שאמרו מי כתיב וירקה רוק לומר דאי כתיב הכי בעינן כוליה רוק והשתא סגי לה בלחלוחי הרוק ואילו בלא לחלוחי הרוק כגון בשותתת לא סגי לה דהא לא קרינא ביה וירקה והדרבה לענין מיפסל הו"ל למיגזר בכל רקיקה דכיון דבסוף אית אמרי בתר חלצה ואתי למשרא חלוצה אלא ודאי דם שותתת ליתיה בכלל רקיקה כלל וכן נמי פירש רבינו שלמה ז"ל ותמה על עצמך דם השותת שפיה היכי הוי רקיקה במקום חליצה והלא אמרו אכלה תומא ורקקה אכלה גרגישתא ורקקה ולא כלום וירקה מעצמה בעינן ומצאתי עוד בירושלמי במעשה דלוי בקריאתה רקקה דם מהו א"ל אם יש בו לחלוחית של רוק כשר גדמת במה הוא חולצת בשיניה:

רבא אמר וכו'. עונת נדרים תרי גווני ניהו יש עונת נדרים שנדריהם נבדקין והיינו כל *) י"ב שנה כדאיתא פרק יוצא דופן (דף מה:) אם יודעת לשם מי נדרה והקדישה דבריה קיימים (ד) יש עונת נדרים שנדריה קיימים והיינו מי"ב שנה ויום אחד ולמעלה ומדאמרינן הכא והלכתא עד שתביא שתי שערות משמע דהאי עונת נדרים דקאמר הכא לאו זמן שערות הוא ונמצא שהוא קודם זמן זה של י"ב שנה ויום אחד וכדאמרי' דקודם זמן אינם נקראים שערות אלא שומא והא דאמר רבא פ' התקבל (דף סה.) ג' מדות בקטן הגיע לעונת נדרים נדריהן נדר והקדשן הקדש וכנגדן בקטנה חולצת ההיא עונה שנדריה קיימין קאמר וכנגדן בקטנה חולצת אם יש לה שערות משום דלאו שומא ניכהו וכדאמרי' הכא והלכתא עד שתביא שתי שערות כלומר ולא סגי בזמן עונת נדרים נבדקין משום דבזמן ההוא לאו שערות הן אלא שומא בעלמא ועונת קטן שנדריו קיימין כבר מבואר התם שהוא מי"ג שנה ויום אחד ולמעלה: הזוג. ר' שמעון ורבי יוחנן הסנדלר המכשירין בשנים אלא אפי' דיעבד בעינן ג' כתנא קמא דאמר חליצתה פסולה: תנו רבנן [כו'] ע"מ וכו'. ואף על גב דלא יהבה ליה חליצתה כשרה כדמפרש בכתובות בהמדיר [דף עד.] דכל תנאי מתנאי בני גד ובני ראובן גמרינן תנאה דאפשר לקיומה ע"י שליח כי התם דהוה ע"י שליח הוי תנאיה תנאה דא"א ע"י שליח כגון חליצה אין תנאי מועיל בה וזהו טעמו של דבר וקרי לה חליצה מוטעת מפני שאינה נותנת לו כלום: (ה) בתי עמודי. פרש"י ז"ל עמודי להתייבם: א"ל (ו) ישיבתה [זו היא עמידתה]. כלומר ישיבתה מלהתייבם זו היא עמידתה דיבום קלקול הוא לה: ידעת ליה. כבר ידעתו ומכרת בו שאינו הגון לה: ממונא הוא וכו'. אין רצונו ביבום זה אלא שיפזר ממונא: ליסבא אחריגא משום דהות כעורה שהיא קטעת ועם כל זה (ז) רוצה יבם ליבמה ולברר הדבר אמרלה כן (ח) ואמרה ישיבתה וכו'. כלומר איני יכולה לעמוד דקטעת אני ועל זה שלא ידע לה היבם מכיר ויודע מום זה אמרה ליה אין וממונא הוא דידע לה אז הכיר שלא היה הגון לה ובא להטעותו [בחליצה ואמר] ובכך אתה כונסה (ט) *דהא אמרי' דבעיא כונה לחליצה ממש ולפיכך אצטריך לחליצה מעלייתא אחרת אלא שזה היה רוצה לכונסה בשביל ממונא על כל פנים לפיכך הטעוהו בכניסה ולהצריכה חליצה אחרת והוא הדין אם היו יכולין להטעותו בחליצה עצמה בענין שיכון להתירה בלותה חליצה וכדגרסינן בירושלמי אתא עובדא קומי ר' חייא בר זווא אמרו לו בני האשה הזאת אינה רוצה לך דרך יבום אלא חלוץ לה ועקור זיקתך הימנה והיא נשאת לך לדרך נשואין מן דחלץ לה אמרו ליה אי אתי משה ושמואל לא שרו לה ועלה דהא דאמרינן אלא זיל חלוץ לה הסכימו המפרשים ז"ל שכל שנפסלה לו כופין אותו לחלוץ שלא תהיה עגונה וכדאמרינן [דף קיא:] ביבמה שנדרה הנאה מיבמה בחיי בעלה שהיו כופין אותו לחלוץ ואפי' בשוטים וכן משמע מן הירושלמי וכן משמע מפרק בית שמאי לקמן [שם] דאמרינן כופין אותו שיחלוץ והא דאמרינן הכא דחליצה מוטעת כשרה ופטורה ממנון שהתנה דמלי אמרה משטה הייתי בך היינו דוקא ביבם שאינו הגון לה (י) או שאין היבום הגון לה כדמשמע במעשה [דף קו.] אז הויא אנוסה ודמיא לבורח מבית האסורים והיה מעבורת לפניו ואמר טול דינר והעבירני שאחר כן אינו נותן לו אלא שכרו אבל אי הגון לה מחייבינן לה ליתן דלאו אנוסה היא ואף על גב דבשום תנאי דעלמא לא אמרינן הכי דהא הנע עלמך הנותן מתנה לחבירו ע"מ שיתן לו מאתים זוז אף על פי שהחזיק במתנתו אין מחייבין אותו ליתן ותתקיים לו המתנה אלא אם יתן מאתים זוז יתקיים לו ואם לאו תתבטל וכן הנותן גט על תנאי אם תתן יהא גט ואם לאו לא יהא גט התם טעמא משום שהמעשה מתבטל כשאינו מקיים התנאי אבל הכא שחליצה קיימת הוה ליה כשכירות כיון שאין המעשה תלוי בתנאי והיינו דאמרינן בירושלמי אמר רבי מנא אם אמר ע"מ נותנת וכן נראה מדברי רש"י ז"ל הכא דמדין שכירות הוה בעי לחיובה אלא דכיון שאינו הגון ומצוה רמיא עליה מן התורה בחליצה כעין אנוסה היא ואיהו נמי לא פסיד מידי דהא לא חזיא ליה וכל מאי דאתני בהדיה יותר מן הראוי לו התנתה ופטורה כן הסכימו האחרונים ז"ל והוא דעת הרמב"ן ז"ל וכתב הרב ז"ל דמהא שמעינן דמי שהוא חולה וסממנים ביד חבירו שוים כ' והתנה עליו ליתן הרבה בדמיהן מחמת אונס חוליו אין לו אלא דמיהן אבל רופא יש לו שכרו משלם שחכמתו מכר לו והיא שוה למים הרבה וכתב הריטב"א ז"ל דאינו מחוור שהרי חייב הוא לטרוח בחכמתו לרפאותו מדין אבדת גופו ודיו בשכר טרחו כפועל בטל או כפי הראוי לו: תנו רבנן חליצה מוטעת כשרה גט מוטעה פסול אם אינה מקיימת תנאה דגט אפשר לו ע"י שליח שהאומר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הילכך דמי לתנאי בני גד ומהני ביה תנאה: אפי' חליצה דמסתמא כשהיא מעושה בדין מיירי דומיא דגט מעושה כשר דמיירי כשהוא מעושה בדין: זימנין כשר וכו' וקשה (כ) רבותא דאפי' בגט החמור שהוא איסור כרת אם אמר רוצה אני כשר כיון שמעושה בדין ואפי' בחליצה שהוא איסור קל ויבם שאינו הגון אם לא אמר רוצה אני פסולה וחליצה מעושה בדין כבר פרש"י ז"ל דהיינו כל שאין היבם הגון ונותנת אמתלא לדבריה ואי לא ידעינן לאטעויה כופין לחלוץ וכתב הריטב"א אבל לדעתו אין כופין לעולם אלא כשהיא פסולה לו עד כאן לשונו: (ל) חולצין וכו'. יבם ויבמה שבאו לפנינו לחלוץ ואין אנו מכירין שהוא יבמה נזקקין להם ב"ד וחולצין: וממאנין וכו'. ב"ד נזקקין למיאון ואע"פ שאין מכירין בהם שזו הקטנה נשאת לזה: לפיכך. הואיל (מ) (ואין) ונזקקין להם ואין מכירין אותם אין כותבין גט חליצה עדים הרואים בחליצה ובמיאון אין כותבין ונותנים להיות בידם לזכות אא"כ מכירין בהם שהם יבם ויבמה והשתא דאין כותבין אא"כ מכירין אי נמי לאו יבמה

*) נ"ל שנת י"ב

נר מצוה — תורה אור

אשה בין גדולה בין קטנה רבא אמר עד שתגיע לעונת הנדרים והלכתא עד א שתביא שתי שערות: חלצה בשנים או בשלשה ונמצא וכו': אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אין הלכה כאותו הזוג דאפילו דאיעבד בתרי חליצתה פסולה וכן הלכה: ת"ר חליצה מוטעת כשרה ואי זו היא חליצה מוטעת אמר רבי שמעון בן לקיש כגון שאומרין חלוץ לה ובכך אתה כונסה אמר לו רבי יוחנן אני שונה בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה ואת אמרת חליצתה כשרה אלא היכי דמי חליצה מוטעת שהיא כשרה כגון שאומרים לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז תניא נמי הכי חליצה מוטעת כשרה ואי זו היא (א) מוטעת כגון שאומרים לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ומעשה באשה אחת שנפלה לפני יבם שאינו הגון לה ואמרו לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז (ב) בא מעשה לפני ר' חייא והכשיר ההיא איתתא דאתאי לקמיה דר' חייא בר אבא דהות כעורה וקא בעי יבם ליבמה למיכליה לממונה אמר לה בתי לא ניחא לך אמרה ליה לא א"ל חלוץ לה ובכך אתה כונסה לבתר דחליץ לה אמר ליה השתא מינך איפסילא לה זיל חלוץ לה חליצה מעליא כי היכי דתשרי לעלמא ת"ר חליצה מוטעת כשרה גט מוטעה פסול ב חליצה מעושה פסולה גט מעושה כשר היכי דאמי אילימא דאמר רוצה אני אפילו חליצה נמי אי דלא אמר רוצה אני אפילו גט נמי לא ה"ק חליצה מוטעת לעולם כשרה וגט מוטעה לעולם פסול חליצה מעושה וגט מעושה זמנין כשר וזמנין פסול ולא קשיא הא דאמר רוצה אני והא דלא אמר רוצה אני דתניא יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני וכן (ג) אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין ג אע"פ שאין מכירין וממאנין אע"פ שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אלא א"כ מכירין ואין כותבין גט מיאון אלא אם כן מכירין חיישינן לב"ד טועין דילמא לא דייקי בתר עדים ורבא דידיה אמר אין חולצין אלא אם כן מכירין ואין ממאנין אלא אם כן מכירין לפיכך כותבין גט חליצה אע"פ שאין מכירין וכותבין גט מיאון אע"פ שאין מכירין

[דף מ ע"ב]

וחליצה זו פסולה דהא אמרי' כו' (ג"א)

רש"י

לעונת נדרים. היא שנה אחת קודם לזמן: שתי שערות. כדתנן פ' יוצא דופן (א) בת אחת עשרה שנים ויום אחד נדריה נבדקין אם יודעת לשם מי נדרה והקדישה נדריה קיימין כלומר קטנה אינה חולצת אלא עד שתגיע לעונת נדרים: על מנת שתתן לך מאתים זוז. ואע"ג דלא יהבה ליה חליצתה כשרה דכל תנאי מתנאי בני גד ובני ראובן ילפינן וה"מ תנאה דאפשר לקיים על ידי שליח כי התם דהוה על ידי שליח שעשה משה את יהושע שליח לתת להם את ארץ הגלעד אותו הוי תנאי וכל תנאי שאי אפשר לעשות ע"י שליח כגון זה לא הוי תנאיה תנאה: גם מוטעה פסול. אם אינה מקיימת תנאה דגט הוי אפשר לו לעשות ע"י שליח שהאומר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו לכן דומה לתנאי בני גד ובני ראובן ומהני ביה תנאה: חולצין אף על פי שאין מכירין. יבם ויבמה שבאו לחלוץ ואין אנו מכירין שהוא יבמה נזקקין להן בית דין וחולצין: וממאנין. ב"ד נזקקין למיאון אע"פ שאין מכירין בהן: לפיכך. הואיל ונזקקין להן אע"פ שאין מכירין אותן: אין כותבין. עדים הרואים בחליצה ומיאון אין כותבין

שלטי הגבורים

א סמ"ג האריך בזה הרבה לבאר טעם הדבר גם נושא ונותן סמ"ג לבאר אימתי נשים נאמנות לבדוק על השערו' אם דוקא בתוך פרק או לאחר הפרק והביא ראיות לכאן ולכאן וגם נושא ונותן אימתי נקרא תוך הפרק ואימתי נקרא לפני הפרק ע"ש באורך וכתב היבם והיבמה אם הביאו שתי שערות ואם הוא בן י"ג שנה ויום אחד ואם היא בת י"ב שנים ויום אחד והיא נבדקת על פי נשים ואם רואין שגדלו דדיה ונתמלא זקנו א"צ לבדוק יותר כתב מיי' אין סומכין על מנין השנים לא על פי קרובים ולא על פי נשים אלא ע"פ עדים כשרים להעיד ובספר התרומה אם אין השנים ידועות אלא ע"פ האב כגון שבאו ממקום אחר ואין מכירין אותו אינו נאמן להחזיקו בגדול אבל במקום שהוא דר והוחזק בעיני השכנים שלא ע"פ האב שבא לכלל שנים או שיצא עליו קול שבא לכלל שנים נאמנין להחזיקו בגדול אם הביא ב' שערות ולא חיישינן שמא עדיין לא בא לכלל גדול ושומא ניכהו ואפילו בלא חזקת השכנים אם יש להן רבוי שערות או שהן ארוכות חזקה שבאו לכלל שנים ועל זה סומכין שא"צ לבדוק אם יש בהן גומות דאע"ג דקי"ל שצריך שיהו בעיקר גומות אם יש רבוי שערות או שהן ארוכות א"צ לבדוק על הגומות עוד כ' בספר התרומה ואם בדקו שהדדין שוכבין ומוטין או היא גדולה בודאי שזהו סימן העליון ותנן א"א העליון לבא עד שיבא התחתון וכתב סמ"ג ופלא בעיני שהרי כמה סימנין יש בעליון כדאיתא בפ' יוצא דופן ואומר שם ר' הלכה כדברי כולם להחמיר לפי מה שפירש להתשיבה נערה להחמיר וכן כתבתי בהלכות מיאון ושם מפרש במקצת בדיקת שערות וחוזרני לומר כי הדין עמו כי כל אותן הסימנים הם סימני בגרות ומה שאומר להחמיר זהו להתשיבה בוגרת:

ב כתב מיי' דהמוסר מודעא על החליצה פסולה לפיכך ראויין הדיינין לומר לו לבטל המודעא כדרך שעושין בגט וכתב סמ"ג ראייתו ממשום אותו התלמוד שאומר גט מעושה וחליצ' מעושת בדין אמר רוצה אני כשרים לא אמר רוצה אני פסולין עוד כתב מיימוני עובדי כוכבי' שכפו מעצמן אם הדין שיחלוץ חליצתם כשרה וכתב הטור (נ) ולא נסירא:

לשון ריא"ז

חליצה מעושת שעישוהו ויסרוהו ליבם עד שלא חלץ חליצתו פסולה ואם אמר רוצה אני אע"פ שע"י האונס נתרצית חליצתו כשרה והוא שיעשוהו ב"ד של ישראל בדין אבל אם עישוהו שלא בדין אע"פ שאמר רוצה אני חליצתו פסולה אם עישוהו עובדי כוכבי' אע"פ שהיה בדין שיחלוץ ובדין עישוהו אע"פ שאמר רוצה אני חליצתו פסול ואם שלא בדין עישוהו העובדי כוכבים אין חליצתה כלום ואם אמרו לו העובדי כוכבים עשה מה שישראל אומרים לך וחלץ ע"פ ב"ד של ישראל בדין חליצתו כשרה כדרך שביארנו בגט בפרק המגרש ואם מסר מודעא קודם לכן לבטל חליצתו פסולה לפיכך צריך הדיין להזהירו לבטל כל מודעא שמסר: ג כתב הטור אפילו אין כאן אלא עד אחד שהעיד עליהן ש"ד אפילו הוא עבד או שפחה: לשון ריא"ז ואפילו קרוב ואפילו אשה נאמנין על הכרתן לפי שדבר להתגלות הוא והאמינו חכמים עד אחד באיסורין בדבר העשוי להתגלות שיראין בני אדם לשקר בדבר:

עין משפט

א מיי' [illegible] ופ"ד מהלכות יבום [illegible] טור אבן העזר [illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

הגהות חו"י

(א) עיין לקמן סימן [illegible]

המאור הגדול

*) [אמר רבי זרחיה הלוי מקומות חסרים בהלכות נראה בטעות ידי סופר ואולי יצאה הטעות מידי הספר הראשון כי נמצא החסרון הזה בכל הנוסחאות שבאו לידינו:

אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ממאנין אע"פ שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אא"כ מכירין ואין כותבין גט מיאון אא"כ מכירין חיישינן לב"ד טועין דילמא לא דייקי בתר עדים ולא כן היא עיקר הגרסא אלא לא חיישינן לב"ד טועין דבי דינא בתר בי דינא לא דייקי והוא החליף שתי הסברות זו בזו ועוד שאמר וכבר כתבנוהו בפרק יש נוחלין ושם נמצאו הדברים כתובים כל אופניהם]:

מלחמת ה'

[כתוב בספר המאור אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין וכו' ועוד שאמר וכבר כתבנוהו בפרק יש נוחלין ושם נמצאו הדברים כתובים על אופניהם: אמר הכותב עד כאן ברבינו ז"ל והלא אפילו תינוקות של בית רבן בדברי עצמן אינן טועין אבל אני אעלה הכל לגרסא אחת ולטעם אחד שכולם נתנו מרועה אחד הוי יודע שזו הגרסא שבהלכות יבמות היא גרסתו של בעל הלכות גדולות ושל רבינו שלמה המפרש ז"ל והיא הגרסא הנכונה ופירושה רב הונא סבר ב"ד חולצין אף על פי שאין מכירין אבל עדים שראו אותם חולצים אין כותבין להו גט חליצה אפילו סתם אא"כ מכירים חוששין שמא ב"ד של אחריהם יהיו טועין לומר לא על חנם כתבו להם עדים גט זה ואע"פ שאין כתוב בו ולהשתמודעינהו יחזרו ליגשא יאמרו בודאי הכירו בהן אבל בשלא כתבו אין חוששין שמא תבא לב"ד ועדיה עמם ויהיו טועין להתירה בחליצה עצמה שחלצה בפני ב"ד ראשון שכיון שלא כתבו לה ראשונים כלום יאמרו ודאי לא נגמרה להם עדות אשתמודעינהו ולפיכך לא פטרוה בגט והלא אפילו לטעותן של עדים שמא יסמכו עליהם ויכתבו אין חוששין כ"כ לטעות ב"ד של אחריהן וכן חוששין לב"ד טועין שמוזכר בגמרא בפרק יש נוחלין כיוצא בזה לבד אחר כתיבת עדים כדתניא התם שכיב מרע שאמר מנה אצל פלוני אין העדים כותבין אא"כ מכירין משום דחוששין לב"ד טועין ורבא דידיה אמר אין חולצין אא"כ מכירין לפיכך כותבין העדים גט חליצה אע"פ שאין מכירין ואין חוששין לב"ד טועין כלומר ושוב אין לחוש לבית דין טועין וכלפי שאמר רב הונא חוששין אמר רבא אין חוששין ור"ש ז"ל פירש בזה אין חוששין שמא טעו ב"ד ראשון לחלוץ אע"פ שאין מכירין וטעמא דרבא משום דקסבר אע"פ שלא כתבו לה בית דין כלום חוששין לבית דין שלאחריהן שמא יסמכו עליהם לומר כיון שחלצתו ודאי הכירו בהן ולא נזדמן להם לכתוב לה גט לפיכך אין חולצין אא"כ מכירין והיינו דדיקא עליה בגמרא בפרק יש נוחלין מ"מ חיישינן לב"ד טועין וקס"ד דכיון דרבא אמר חוששין בזו כ"ש שחוששין לאחר כתיבת עדים ומוסיף הוא על דברי רב הונא ומפרקינן בי דינא בתר בי דינא לא דייקי ואפילו בדלא כתבו בתר עדים דיקי ואפילו כתבו לסי' גבי ש"מ שאמר מנה יש

*) בכל הדפוסים הגיהו זאת בסוף מסכת חולין והנחנו הגהותיו כאן במקומו וכן בפרק האשה שלום.

יבמה הוא ליכא חורבא דכל כמה דלית לה גט חליצה לא נסבו לה: חיישינן לב"ד טועין. א) אם כתבו לה עדים ראינו שחלצה מפלוני ואפילו לא כתבו ביה ואשתמודעינוהי חיישינן שמא תראה גט זה לב"ד אחר ויסמכו עליו ולא יבדקו אם פלוני זה הכתוב בגט (ד) יבמה ה] הוא וישיאוה ויהיו טועים בהלכה שאין יודעים שחולצין וממאנין אע"פ שאין מכירין (ה) דסבורים שלא יהיו העדים גומרים את הדבר לכתוב לה גט אלא א"כ היו מכירין דבשלמא בעדות שיעידו על פה שראו אותה שחלצה או מיאנה לא יטעו ב"ד האחרון כי (ו) מידע ידעי שב"ד הראשון חולצין או ממאנין בלא הכרה אבל כשרואין בידה גט חליצה מימר אמרי שלא היו העדים גומרים את הדבר לעשות גט אלמלי שהכירו: לפיכך. הואיל ואין חולצין אלא א"כ מכירין כותבין גט חליצה עדים שראו שחלצה יכולין לכתוב לה ואף על פי שאין מכירין לא חיישינן שמא טעו ב"ד בהלכה זו לומר חולצין אף על פי שאין מכירין ושחלצו לה ממי שאינו יבמה. והלכתא כרבא דאמר אין חולצין אלא א"כ מכירין וקשה דהכא קאמר רבא דאין חוששין לב"ד טועין ואילו בפרק יש נוחלין (דף קלח:) ילפינן מדרבא דחיישינן לב"ד טועין וי"ל דתרוייהו איתנהו דהכא קאי אלפיכך כותבין לומר שהעדים כותבין אף על פי שלא נתברר להם כילד עשו הדיינים לפי שאין חוששין לב"ד טועין והתם קאי ואין חולצין אלא א"כ מכירין משום דקסבר רבא דבי דינא בתר בי דינא לא דייקי ושמא יבאו ב"ד (ז) אחרון לטעות אחר הראשונים ולומר דלא חלצו אא"כ הכירו ויסמכו עליהם ויתירוה ולפיכך אין חולצין אא"כ מכירין וא"ת למה אין חולצין וכותבין ומתירין אף על פי שאין מכירין והתנן פרק האומר (דף סג:) קדשתי את בתי ואינו יודע למי קדשתיה ובא אחד ואמר אני קדשתיה נאמן ואמרינן עלה בגמ' נאמן ליתן גט דאין אדם חוטא ולא לו וי"ל דהתם ליכא למיחש למידי דהא אימת דאתי אחרינא ומערער (ח) ואתו עדים שהוא קדשה אחרון נאמן וכיון שכן אף היא אין מקלקלת את עצמה דחוששת שמא יבא בעל ויערער אבל הכא אין היבם יכול לקלקלה דכשיבא ויאמר אני הוא מימר אמרי הוא בעצמו הנחלץ או אח אחר היה לו שחלץ הילכך חוששין שמא כוון אחד מן העדים כדי לפטרה ושישאנה במקום אחר (ב) לפיכך אין חולצין אלא א"כ מכירין וא"ת בקדושין נמי ניחוש שמא יהא שמו כשם מי שקדש כבר וי"ל הרי אמרו שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה וגם אין לחוש שמא יעלה המגרש שמו כשם המקדש דכל שלא הוחזק שמו בעיר ל' יום אין כותבין וכל שהוחזק לא חיישינן לרמאות והא דאמרינן אין ממאנים אלא א"כ מכירין היינו שיכירו האשה ואין צורך שיכירו הבעל שהרי יכולה למאן בבעל בכל מקום שהוא אבל אם לא יכירו האשה אפשר דמקלקלי בקטנה זו לקטנה אחרת לומר שמיאנה תחת בעלה ואם מתה בעודה קטנה יוליאו הקרובים גט מיאון זה כדי שירשוה הם: מתני' עלה ההוגנת לו. שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל תכניס ב) קללה בתוך ביתך: ומהאי קרא דזקני עירו אמרי' בסנהד' פ"ג (דף לא:) שהיבמה הולכת אחר היבם להתירה: גמ' א"ר אמי אפי' מטבריא לצפורי ואף על פי שב"ד של טבריא היה יותר חשוב ואילו בעלמא אמרינן צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה שנאמר וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה: מתני' ובלשון הקדש היו אומרים. במסכת סוטה נפקא לן בפרק ואלו נאמרין (דף לב.): בתלמידים. היושבים לפני רבן בעת החליצה: גמ' קוראה. מאן יבמי: וקורא. לא חפצתי: קוראה. ככה יעשה: דמקרי גט חליצה. המקרא את האשה בשעת חליצתה: לא לחודיה. לפי שמפסיק בין לא לאבה: מודה רבא בלא אבה. הוא הדין בלא חפצתי מטעמיה דר' זירא והא דנקט בלא אבה משום שאין דרכן של נשים לידע לקרות וכולן אינן ראויות לבילה חשיבי עד שילמדום אבל סתמא של אנשים יודעין הם וראויין לבילה מיקרו: מן מאן. מפני שאין הגט מסורטט לא בעי למכתב כולי פסוקי דקי"ל דאין כותבין ד' תיבות בלא סרטוט: משרטט. גט חליצה וכתיב כולה פרשתא: אקרינוה לדידה מאן יבמי להקים לאחיו וגו' וכן כולן דקי"ל שלש תיבות דמקרא כותבין בלא סרטוט ד' אין כותבין בפ"ק דגיטין (דף ז:): והא לא ניתנה ליכתב פרשה בפני עצמה במס' גיטין פרק הניזקין (דף ס.) דקתני אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה: והלכתא כמר זוטרא דכותבין דלא דמי לכותב מגילה לתינוק להתלמד בה דהתם אדעתא דפרשתא כתיב לה דתיהוי כמגילה קטנה וקים לן תורה חתומה ניתנה אבל האי ספירת דברים הוא ולא בקדושתיה ובמקום מצוה שרי: וקלטתו הרוח. לרוק והעבירו שלא בא לפני היבם: איכא בפניו. כיון שיצא מפיה איכא בפניו: לבהדי אפיה.

שיצא

א) אם יכתבו לה כו'. (ג"א). ב) גי' מהר"ם קטטה.

גמרא

תורה אור | נר מצוה

ולא חיישינן לב"ד טועין מ"ט (א) דבי דינא בתר בי דינא הוא דלא דייקי אבל בתר עדים דייקי וכבר כתבנוהו בפרק יש נוחלין (ב) והלכה כרבא:

מתני' *מצות חליצה א] בא הוא ויבמתו לב"ד (דף קו:) והן נותנין לו עצה ההוגנת לו שנאמר °וקראו (דברים כה) לו זקני עירו ודברו אליו והיא אומרת מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי והוא אומר לא חפצתי לקחתה ובלשון הקדש היו אומרים ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו רוק שנראה לדיינים °וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה (שם) את בית אחיו עד כאן היו מקרין אותו וכשהקרא רבי הורקנוס תחת האלה בכפר עכו וגמר את כל הפרשה הוחזקו להיות מקרין את כל הפרשה ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל מצוה בדיינים ולא מצוה בתלמידים ר' יהודה אומר מצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל:

גמ' נותנין לו עצה ההוגנת לו מאי עצה ההוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל תכנים קטטה לתוך ביתך: גרסי' בסנהדרין בפרק שלישי *והיבמה הולכת אחר (דף לא:) א היבם להתירה א"ר אמי אפי' מטבריא לציפורי שנאמר וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה: אמר רב יהודה מצות חליצה קוראה וקורא חולצת ורוקקת וקוראה מאי קמ"ל מתניתין היא הא קמ"ל דמצוה הכי ואי אפיך לית לן בה ב] אמר אביי האי מאן דמקרי גט חליצה לא ליקרייה לדידה לא לחודיה (א) אבהיבמי לחודיה דמשמע אבה יבמי אלא לא אבה יבמי בבת אחת ולא ליקרייה לדידיה לא לחודיה (ב) חפצתי לקחתה לחודיה דמשמע חפצתי לקחתה אלא לא חפצתי לקחתה בבת אחת רבא אמר אסוקי מילתא ג] לית לן בה רב אשי אשכחיה לרב כהנא דקא מצטער ומקרי לה לא אבהיבמי אמר ליה לא סבר לה מר להא דרבא דאמר אסוקי מילתא לית לן בה °אמר ליה מודה רבא בלא אבא יבמי דאסוקי (א) מילתא הוא (ג) כר' זירא דאמר (ג) כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו הכא נמי אם ראוי למיקרייה ב בבת אחת לא מעכבא קריאתה ואי לא מעכבא: אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצה צריך למכתב הכי אקרינוה לדידה מן מאן יבמי ועד יבמי ואקרינוהי לדידיה מן לא עד לקחתה ואקרינוה לדידה מן ככה ועד חלוץ הנעל מר זוטרא משרטט וכתיב לכולה פרשה מתקיף לה מר בר רב אשי היכי כתיב כולה פרשה והא לא ניתן ליכתב והלכתא כמר זוטרא: אמר אביי רוק שקלטתו הרוח ולא כלום הילכך הוא ארוך והיא גוצה וקלטתו הרוח איכא בפניו היא ארוכה והוא גוץ ד] בעינן עד דמטי להדי אפיה והדר אזיל אמר רבא צריכי דייני למיחזי רוקא ג כד נפיק מפומה דיבמה דכתיב °לעיני הזקנים וירקה (דברים כה) (אמר רבא אכלה

תומא

רש"י

כותבין ונותנין להיות בידיהן לראיה אא"כ מכירין בהם שהוא יבם והיא יבמתו: וחיישינן לב"ד טועין. אם יכתבו לה עדים ראינוה שחלצה בבית דין אף על גב דלא כתבו ביה ואשתמודעינוהי חיישינן שמא תראה גט זה לב"ד אחר ויסמכו עליו ולא יבדקו אם אותו פלוני הכתוב בגט זה יבמה הוא ואם לאו וישיאוה ויטעו בהלכה שאין יודעין שחולצין וממאנין אע"פ שאין מכירין: לפיכך. הואיל ואין חולצין אלא א"כ מכירין: כותבין גט חליצה. עדים שראו שחלצו יכולין לכתוב לה אע"פ שאין מכירין ולא חיישינן שמא טעו ב"ד ראשון וחלצו אע"פ שלא הכירו שהוא יבמה: מתני' עלה ההוגנת. מפרש בגמ': בתלמידים. היושבים שם לפני רבן בשעת חליצה: גמ' קוראה. מאן יבמי. וקורא לא חפצתי לקחתה: חולצת ורוקקת וקוראה. ככה יעשה לאיש: דמקרי גט חליצה. המקרא את האשה בשעת חליצתה: מודה רבא בלא אבה יבמי. דבעינן שלא יפסיק דאי יפסיק הוי משמע (משום) דהאי לא ארישא קאי על מה שאמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא כלומר לא מאן (יבמי) אלא אבה יבמי אבל לא חפצתי לקחתה שהיא פתיחת קריאתה ליכא למימר אלעיל קאי ואי מפסיק לית לן בה: מן מאן עד יבמי. לפי שאין הגט מסורטט לכך לא בעי למיכתב כולה פסוקא דקי"ל אין כותבין ד' תיבות בלא סרטוט: משרטט. גט חליצה וכתיב כולה פרשה: אקרינוה לדידה. מאן יבמי להקים לאחיו וכן כולן: דהא לא ניתן ליכתב. פרשה בפני עצמה כדאמרינן בגיטין בפ"ה אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה: והלכתא כמ"ז. כותבין דלא דמי לכותב מגילה לתינוק להתלמד בה דהתם אדעתא דפרשה כתיב ליה דתיהוי כמגילה קטנה וקי"ל תורה חתומה ניתנה אבל האי ספירת דברים הוא ולאו בקדושתיה היא ולכך הילכתא כמר זוטרא ובמקום מצוה שרי: וקלטתו הרוח. לרוק והעבירו שלא בא לפני היבם: איכא בפניו. כיון שיצא מפיה היה בפניו: להדי אפיה. כנגד פניו שיראהו מול פניו

קודם

הגהות הב"ח

(א) ואבה כצ"ל: (ב) ותפצתי כצ"ל: (ג) נ"ב ר' זירא: (ד) נ"ב זה: (ה) נ"ב ע"כ: (ו) נ"ב וז"ל התוס' דעדים אינם מעידים לחלצין ושאלו להם אם הכירו ב"ד הראשון דכולי האי ודאי לא חיישינן עכ"ל: (ז) נ"ב ולא הבנתי דבריו סוף סוף כיון דרבא סבר דכותבין אפילו אין מכירין דלא חיישינן לב"ד טועין שטעו בהלכה זו לומר דחולצין אפילו אין מכירין א"כ ממילא נמי אפי' נאמר דחולצין אפי' אין מכירין וכותבין אפילו אין מכירין ליכא חורבא דאף כשתראה גט זה לב"ד אחר לא ישיאוה כיון דלא כתוב ביה ואשתמודעינהו שאין ב"ד טועין לומר שאין חולצין אלא א"כ מכירין. והנרא' בעיני לפרש דדוקא כשאין חולצין אא"כ מכירין הוא דלא חיישינן שטעו לחלוץ כשאין מכירין אבל אם חולצין אפי' אין מכירין איכא למיחש בטעות ב"ד אחר לומר דב"ד ראשון חלצו לה כשהכירוה דלכתחלה ודאי עדיף טפי להכיר אותם והכי הוה נמי סתמא דמילתא דעל הרוב מכירים אותם והלכך יש לחוש לב"ד טועין הכא. עפי ודו"ק: (ח) ואיתו כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) נ"ב גמגום גדול יש בזה ושייך בפ' י"ג ע"ש ברי"ף סי' תתעח ומשם דקדקו התוס' דהגי' הפוכה פה משלפנינו: (ב) סימן תתעח: (ג) הרא"ש תמה על זה שאין ענין לכאן ועוד דא"כ ה"ה לא חפצתי לקחתה ועיין בב"י ובש"ע סדר חליצה ס"ו:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ונראה בעיני שאם היבם היה דר בין העובדי כוכבים או בין הדיוטות שאין יודעין סדר חליצה אין לדיינים ללכת אחריו מעיר לעיר אלא היו כופין אותו שיבא למקום הוועד שלהם ויפטו' יבמתו כמבואר בקונטרס הראיות: עוד כתב ריא"ז ונראה בעיני שבכל ענין שנפסלה עליו היו כופין היבם לחלוץ לה חליצה כשרה:

ב מיי' כתב מלמדים אותה שתהא רגילה לקרות לא אבה בנשימה אחת שלא יהא משמע דברים אבה יבמי ומאחר שתהא רגילה לקרות אף על גב שלא קראה בנשימה אחת אין מקפידין על זה אבל אם אינה יכולה מרגילין אותה עד שתדע ע"כ וכן יראה מדברי רבינו שאם אינה יודעת לקרות כאחת אינו מעכב והרא"ש כתב שצריך שתקרא אותה בלא הפסק:

לשון ריא"ז

ומלמדין אותה שתקרא הכל בבת אחת ולא תפסוק בקריאתה בין לא אבה שתקרא לא לבד ואבה לבד שאע"פ שקריאה אינה מעכבת כמו שיתבאר אם אינה יודעת לקרות כראוי מעכבת. וכן ביאר מז"ס בפסקיו:

ג וכתב מיי' לא ראו הרוק יוצא מפיה כשרה:

חדושי אנשי שם

(א) ר"ל הא דאמרי דאסוקי מילתא לית' לן בה היינו בכה"ג דרבי זירא כו' כלומר שראוי לקרות בבת אחת ובענין זה כתב הנ"י דס"ה בלא חפצתי יש לפסול כשאינו ראוי לקראו בבת אחת ואינו סובר החילוק שכתב רש"י בין לא אבה יבמי ללא חפצתי ונ"ל בזה יש ליישב קושית הרא"ש על הרי"ף שכתב ז"ל וגירסת הרי"ף אינה נכונה דמה ענין רבי זירא לכאן מ"מ יש לטעות בפי' דבריה עכ"ל ונראה פשוט בעיני שיש ליישבו דודאי סבר הרי"ף שאין כאן שום טעות מאחר דאסוקי מילתא היא ואסוקי מילתא לית לן בה. אך דמ"מ מודה רבא שצריכין שתהי' ראויה לקרותן בבת אחת והיינו אי חשבינן כאילו קראה בבת אחת אבל ודאי דלא שייך כאן שום טעות בדבריה ולכך אין חילוק בין לא אבה ללא חפצתי ודו"ק:

מהר"ן שפירא (ב) לא ידעתי למה כתב שישאנה במקום אחר הא אפילו במקום הזה מותר לישאנ' כמבואר לעיל פרק ב' דשני עדים אינן מצויין לחטוא בשביל א' ואפשר דלרווחא דמלתא קאמר דמאחר שמשקרין מסתמא ישאנה במקום אחר שלא ידעו שהעיד הוא וק"ל:

מלחמת ה'

לי אצל פלוני העדים נותנין אף על פי שאין מכירין וכשהוא גובה צריך להביא ראיה ומקצת נוסחאות כתוב בהן אלמא חיישינן לב"ד טועין וזה סיוע לדברינו ולאו ממימר' דרבא ואל תתמה בחלוף לשון הגמרא כאן אמר רבא אין חוששין ושם אמרו חוששין הרי לך כיוצא בזה במסכת כתובות אמרו ועד נעשה דיין איתיביה ראוהו ג' והם ב"ד וכו' למימרא דאין עד נעשה דיין ובמסכת ר"ה דקו מינה ואין עד נעשה דיין והתניא וכן עד המעיד וכן עד הרואה ומכיוצא בזה כתב בעל המאור בספר לבאו ועכשיו נתקיימה הגרסא שכתב בפרק מצות חליצה מ"ט בי דינא בתר בי דינא לא דייקי אבל בתר עדים דייקי וכבר כתבנוהו בפרק יש נוחלין וזו שאמר אבל בתר עדים דיקי לא מדברי רבא שמכאן למד אלא הוא אותו פירוש שבפרק יש נוחלין וזהו שאמר וכבר כתבנוהו: וכבר ראיתי גם לרב יהודה הנשיא ז"ל שהוא בקי בדברי הגאונים ועל שלחנו הם תמיד שכתב הגרסא הזו כמו שכתבה רבינו הגדול בהלכות יבמות וכתב שכך היא בפרק יש נוחלין ואין הגרסא הזו חסר מלא ותסרה תבלים ויש לה יתרון על הגרסא שבספך בדבר זה שלפי אותה גירסא כשם שחולצין ואף על פי שאין מכירין ואין חוששין כך בדין שיכתבו הן עצמן או אחרים גט חליצה ואף על פי שאין מכירין ובלבד שלא כתוב ואשתמודעינהו ואין לחוש לבית דין טועין כענין שאין חוששין דש"מ שאמר מנה לי אצל פלוני שהעדים כותבין ואף על פי שאין מכירין ואם בא לומר לפירוש אין כותבין ואשתמודענוהו אלא אם כן מכירין פשיטא שזו עדות שקר היא בין להם בין לאחרים החותמים על ידם ועוד מאי לפיכך אפילו כשהאמר אין חולצין אא"כ מכירין הרי אין ודאי לא יכתבו ואשתמודענו כיון שהם אין מכירין אותו שאין אדם מעיד על מה שראה הכירו והיא דרך בקיום גרסא זו אלא שיאמרו שהכותבין גט חליצה הם שמכירים אותם ליכנסא בגט שכותבין בו שרינוהא לפלונית דא למהך להתנסבא לכל גבר דתצבי וצריכין לכתוב להתנסבא לכל גבר דתצבי וצריכין לכתוב וכודאי דאתוה מן אבוה הוא ואף על פי כן אין הענין מחוור ושלם ואם תאמר לפי גרסא ראשונה רב הונא סבר חוששין לב"ד טועין והא אמרו בפרק יש נוחלין אמר רב נחמן אמר לי הונא רבי מאיר אומר אין כותבין וחכמים אומרים [illegible]

נוסחאות כ"י א] כך היא. ב] תנ"ה בין שהקדים רקיקה לחליצה בין שהקדים חליצה לרקיקה מה שעשה עשוי. ג] בעלמא. ד] רקקה ולעתה כלום לא עשה ולא כלום דבעינן וכו'. ה] היא.

שילא למול פניו קודם שיקלטהו הרוח: תומא. טוס. גרגישתא: ארזיל"א במטבח האדמה [מלכים א ז] מתרגמינן גרגישתא דארעא. והא דאמרינן דבעינן שיהא הרוק בפניו מדכתיב וירקה בפניו מסתברא דלא קאמר אלא שיהא כנגד פניו בין רואה בין שאינו רואה ואפילו סומא חולץ לכתחלה ודוקא לבית דין הוא דבעינן שיראו הרוק מדכתיב לעיני הזקנים והא דתניא בברייתא החולצת מן הסומא חליצתה כשרה בדיעבד משום סיפא דקתני פסולה נקט הכי אלא שהרמב"ם ז"ל כתב דאין סומא חולץ לכתחלה: הדרן עלך מצות חליצה

נר מצוה / תורה אור

תומא ורקקה או אכלה א גרגישתא ורקקה [א] ולא כלום הוא מ"ט וירקה מעצמה בעינן (וליכא): ונקרא שמו בישראל מצוה בדיינין תניא א"ר יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני רבי טרפון באה יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו כולכם ואמרו חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל:

סליק פירקא

סידור חליצה ברישא צריכין בית דין למקבע דוכתא בימּמא ועבדין סנדלא דאית ליה עקב ושנאצי ודלא תאפיר בביתנא ומשוי ליה ברגליה דימינא ומקרו ליבמה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי כלשון הזה בלשון הקדש ומקרו ליבם לא חפצתי לקחתה וצריך יבם לדחוסי רגליה בארעא ואתיא יבמה ושריא שנאצי דסנדלא ושלפא ליה מרגליה ושדיא רוקא על ארעא מפומה קמי יבם וצריכין דיינין למיחזי רוקא כד נפיק מפומה ובתר הכין מקרו לה °ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל וכל דיתבין תמן ענו בתרה חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל תלתא זימני וכד כתב גט חליצה צריך לסרגוליה במסרגולא ולא בדיותא וצריך למיכתב במותב תלתא כחדא הוינא ומיחתם עליה תלתא ובלבד שיודעין להקרות:

דברים כה

ודין הוא גט חליצה.

ביום פלוני דהוא יום כדין לירח פלוני דהוא כדין וכדין לבריאת עולם למנינא דרגילנא לממני במתא פלוניתא אנחנו דייני דמקצתנא חתימין לתתא במותב תלתא כחדא הוינא יתבין בבי דינא וסליקת קדמנא פלוניתא בת פלוני ארמלת פלוני והקריבת לקדמנא גברא חד דשמיה פלוני בר פלוני וכן אמרה לנו פלונית דא פלוני בר פלוני אחוהי דפלוני דנא מאבוה הוינא נסיבנא ליה ושכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ירית ומחסין ומקים שמא בישראל לא שבק והדין פלוני אחוהי חזי ליבומי יתי כען רבנן דייני אמרו ליה אי צבי ליבומי יתי ייבם ואי לא ליטלע לי קדמיכון רגליה דימינא ואשרי סיניה מעל רגליה ואירוק באנפוהי ואישתמודענוה לפלונית דא דהויא אינתתיה דפלוני מיתנא ואישתמודענוהי לפלוני דנא דאחוהי דפלוני מאבוהי הוא ואמרנא ליה אי צבית ליבומי יתה תא יבם ואי לא אטלע לה קדמנא רגלך דימינא ותשרי סינך מעל רגלך ותירוק באנפך ועני ואמר לית אנא צבי ליבומי יתה מיד אקרינוהא לפלונית דא °מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי ואף להאי פלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה ואטלע לה רגליה דימינא ושרת סיניה מעל רגליה ורקת באפוהי רוקא דאיתחזי לנא מפומה °)על ארעא ותוב אקרינוה לפלוני דא °ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ותוב אקרינוה °ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ואנחנא דייני וכל דהוו יתבי קמן ענינא בתרה חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל תלתא זימני ומדאתעביד עובדא דנא קדמנא שרינוה לפלונית דא למהך להתנסבא לכל מאן דתציבי ואינש לא ימחה בידה מן יומא דנן ולעלם ובעית מיננא פלונית דא גיטא דחליצותא דנא וכתבנא וחתמנא ויהבנא לה לזכות כדת משה וישראל: וחתמין תלתא עליה. ולא בעיא לאמתוני בתר חליצה תלתא ירחי אלא שריא לאלתר לאינסובא לכל מאן דבעיא ואין אומר דבריו אלא בעמידה:

דברים כה / שם / שם

מצות יבום

אילו מאן דשכיב בלא זרעא ואית ליה אחא מן אבוהי דה"ל ישיבה בעולמו כדכתיב °כי ישבו אחים יחדו מחייב איהו ליבומי לאנתתיה וכד בעי ליבומי ליקדיש והדר מיבם דאמר רב (א) מצות יבום מקדש והדר בועל שנאמר °ולקחה לו לאשה ויבמה ומקמי הכי הוה כתובת יבמה על נכסי בעלה הראשון והשתא תקינו לה רבנן משני שלא תהא קלה בעיניו להוציאה:

שם / שם

כתובת יבום

ביום פלוני דהוא כדין לירח פלוני וכו' איך פלוני בר פלוני אתא לקדמנא וכן אמר לנא אחי דמן אבא שכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ומורית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק ושבק ההיא איתתא דישמה פלונית בת פלוני דממתא פלונית וחזי לי מדאורייתא ליבומי יתה כדכתיב בספר אורייתא דמשה °יבמה יבא עליה וצביאת פלונית דא ואתיבמת לפלוני בר פלוני יבמה בדיל לאוקמי שמא בישראל כדכתיב °והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ודין נדוניא די הנעלת פלוניתא דא מבית אבוה לבית יבמה כדין וכדין וכתב לה פלוני לפלונית יבמתיה עשרים וחמשה זוז דחזון לה דהוו כתיבן בכתובתה דכתב לה בעלה קמאה ואוסיף לה מדיליה כדין וכדין וקביל עליה פלוני דנא אחריות ותוספת כתובתא דא ועל ירתיה בתריה ממקרקעי ומטלטלי אפילו מגלימא דעל כתפיה וכו' כדכתבינן בשטרי כתובות דעלמא:

שם / שם

סליק סדר חליצה

דף קז. *בית שמאי אומרים *אין ממאנין אלא ארוסות ובה"א ארוסות ונשואות בש"א בבעל וביבם ובה"א בבעל וביבם בש"א בפניו ובה"א בפניו ושלא בפניו בש"א בב"ד ובה"א בב"ד ושלא בב"ד אמרו ב"ה לב"ש ממאנת והיא קטנה אפילו ד' או ה' פעמים אמרו להן ב"ש אין בנות ישראל הפקר אלא ממאנת וממתנת עד שתגדיל ותמאן ותנשא: (א)**גמ'** אמר ר' הושעיא ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו(ב)לומר דאע"ג דממאנת למאמרו ולא בעיא גיטא צריכה חליצה לזיקתו מ"ט מאמר וביאה *דאיהו עבד בה מציא עקרה זיקה דרחמנא רמא עלה לא מציא עקרה עולא אמר ממאנת אף לזיקתו ולא בעיא חליצה °מ"ט נשואין קמאין קא עקרה(א)והלכת' כותיה איתיביה רבא לעולא כל היכולה למאן ולא

דף קז:

קכט / [דף מב ע"א]

°) [דף מא ע"ב]

בית שמאי אומרים אין ממאנין. יתומות שהשיאום אמה ואחיה. אלא מן האירוסין: בבעל. אבל אם מת ולא מאנה בו ונפלה לפני יבם אינה יוצאה במיאון אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ: אין בנות וכו'. ואפי' מן האירוסין לא תמאן ותארס לאחר [(ג) ותמאן אלא ממאנת בזה ותמתין מליארס לאחר עד שתגדיל ויהיו קדושין גמורין ולא תלא עוד משני] במיאון: ותמאן. בראשון ותנשא ובגמ' פריך הא מיאנה ביה חדא זימנא: **גמ'** ממאנת למאמרו. לב"ה דאמרי ממאנת ביבם למאמרו ממאנת שאם עשה בה מאמר ממאנת ועוקרתו שלא תהא צריכה גט למאמרו אבל חליצה שהיא בשביל זיקה לא עקרה: זיקה דרחמנא רמיא עליה. דסבר רבי אושעיא דכיון דלא מאנה בראשון בחייו כבר קיימה לנשואין ואינה יכולה לעקרם לאחר מיתתו כלל וכיון שכן זיקת יבם בעל כרחה רמיא עלה כמו ביבמה דעלמא דהשתא לא מציא למאן בבעל ואין לה רשות לעקור נשואין לאחר מותו זו דעת ר' אושעיא וליתא. אבל עולא אמר ממאנת אף לזיקתו דקסבר יש מיאון ואפי' לאחר מיתה ויכולה לומר רציתי בבעל הראשון אבל לא נתרציתי לו שיזקיקני ליבם ואפי' כשממאנת ביבם סתם הוי מיאון מהאי טעמא והלכתא כעולא כן פסק הרי"ף ז"ל: שיכולה למאן. בפ"ק במו קטנה הנשואה לאחיו

רש"י

קודם שקלטתו הרוח: תומא. שום: גרגישתא. ארזילא במעבה אדמה מתרגמינן גרגישתא דארעא: הדרן עלך מצות חליצה

בית שמאי אומרים אין ממאנין. יתומות אשר השיאום אחיה ואמה אלא מן האירוסין: בבעל. אבל אם מת ולא מיאנה בו ונפלה לפני יבם אינה יוצאה מיבם במיאון אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ: אין בנות ישראל הפקר. ואפילו מן האירוסין לא תמאן ותארס עוד לאחר ותחזור ותמאן: אלא ממאנת. בו ותמתין מלארס לאחר עד שתגדיל ויהיו אז קדושין גמורין ולא תלא עוד משני במיאון: ותמאן. בראשון ותנשא ובגמרא פריך הא מיאנה בו חדא זימנא: **גמ'** ממאנת למאמרו. לבית הלל דאמרי ממאנת ליבם למאמרו ממאנת שאם עשה בה מאמר ועוקרתו שלא תצטרך גט למאמרו: אבל חליצה. (ב) שהיא בשביל זיקה לא עקרה דבעל כרחו רמיא עליה בשביל נישואי ראשון ובראשון לא מיאנה וכדמסיק טעמא דרחמנא רמיא עליה: נישואין קמאין. עקרה ושוב אין כאן זיקה: כל היכולה למאן. בפרק קמא כל שהיא ערוה ליבם והיתה יכולה למאן ולא מיאנה

שלטי הגבורים

א אמר רבא יבמה שאכלה שום או גרגישתא וירקה לא כלום הוא כתב הרא"ש ורב אלפס לא הביא דברי רבא אולי ר"ל משום שא"א בלא נמצאתי רוק שיוצא עם מה שאכלה ונהגו למונעה מלאכול כלום ע"כ ונ"ע כי באלפסי שלפנינו אין הגירסא כך:

לשון ריא"ז

אכלה שום ורקקה או שאכלה גוש עפר ורקקה אין רקיקה זו כלום ולא קיימה מצות רקיקה ואינה ראויה להפסל ברקיקה זו שנא' ורקקה רוק מעצמה ולא מחמת דבר אחר ואם רקקה מחמת עצמה אפי' דם יצא ידי רקיקה:

לשון ריא"ז

כל מקום שכתבנו בפ' זה חליצתה פסולה אסורה להתיבם ופסלה לכהונה ונאסר בקרובותיה וכל מקום שכתבנו אין חליצה כלום הרי היא כמו שלא חלצה כל עיקר ונראה בעיני שצריכין הדיינים העוסקים בסדר חליצה להזהר שלא תעלה בידם חליצה פסולה שאם תעלה בידם חליצה פסולה צריכם לחזור על כל האחים חליצה כשרה כמבואר בקונט' הראיות:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) והלכתא כוותיה נרא' דצריכין למחוק הני ב' תיבות שהרי אח"כ בסמוך בסוף הענין מסיק וכתב והלכתא כעולא. וגם בהרא"ש שהעתיק כל דברי הרי"ף הללו ליתא להנהו תרי מלות והלכתא כוותי' וק"ל:

מהר"ן שפירא (ב) אבל חליצה שהיא בשביל זיקה לא עקרה וכדמסיק טעמא דרחמנא רמיא עליה וכו' כצ"ל והשאר נמחק ומ"ש דבע"כ רמיא עליה בשביל נשואי ראשון וכו' הוא דיבור אחר ומציין בגמ' דרוצה לחלק בין מאמר לזיקה דמאמר שהוא מדעתה מצי עקרה וזיקה דבע"כ לא מצי עקרה וטעם זה נדחה בגמ'. וכמ"ש הרי"ף א"נ כלל לומר דזיקה בע"כ לכך לא מצי עקרה ואף שבנ"י כתב ענין זה דבע"כ רמיא עליה היינו אחר זה שכתב דרחמנא רמיא עליה והמעיין ברש"י בגמרא יראה להדיא דשפיר הגהתי בזה ברש"י:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב גמ' והא מיאנה חדא זימנא אמר שמואל עד שתגדיל ותאמר רוצה אני במיאוני הראשונים עולא אמר תרתי קתני או שתמאן ותגדיל ותארס או שתמאן ותנשא לאלתר: (ב) כלומר כצ"ל: (ג) ותחזור ותמאן כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) ע"ל ברי"ף סי' ע"א:

עין משפט

א מיי' פי"א מהל' גירושין סמג עשין נסור אבן העזר סי' קנה:

נוסחאות כ"י

א] לא עשה ולא כלום.

הגהות הב"ח

(א) ואמאי כצ"ל (ב) נ"ל שאין זו: (ג) אין כצ"ל: (ד) מיאונים כצ"ל: (ה) נ"ב תחתיו: (ו) כר"י כצ"ל:

לאחיו ולא קבל אביה קדושי' כגון שהשיאה אביה לאחר תחלה ונתגרשה והיא יתומה בחיי האב ויכולה למאן ולא מיאנה בו ומת: צרתה חולצת. שאינה (ב) צרת הבת להפטר משום צרת ערוה הואיל והבת יכולה למאן (ג) ואין נשואיה גמורין: ולא מתיבמת. הואיל ולא מיאנה הבת הויא לה הך צרת (ערוה) הבת במקצת: אמאי תמאן השתא. דכי האי גוונא שהיא יוצאה לשוק לנפשה כ"ע מודו שיש לנו ללמדה למאן כדי לקיים מצות יבום ואפילו למ"ד שאין מלמדין את הקטנה שתמאן: צרת ערוה שאני. דאף על גב דמהני מיאון לקטנה יבמה בעלמא למיפק בלא חליצה לא מהני לגבי ערוה אם מיאנה באביה שהוא יבמה למהוי צרתה מותרת להתייבם: דתני רמי בר יחזקאל. קטנה שמיאנה בבעל מותרת להנשא לאביו דעקריתינהו לנשואין והויא כאנוסה ומפותה אבל מת בעלה ולא מיאנה בו ומיאנה ביבם אף על גב דנפקא בלא חליצה אלמא נשואין קמאי עקרא אפ"ה אסורה לאביו מפני מראית העין דמשעת נפילה דהני נשואין קמאי למיפל קמי יבם ולאצרוכה מיאון לגביה נראית כלתו של חמיה: הכא נמי. אף על גב דעקרא לנשואי קמאי נראית צרתה כצרת בתו הואיל והנו נשואי אחיו בבתו למרמי קמיה. וכתב הריטב"א ז"ל ומיהו כיון דמה"ט הוא שנראית בשעת נפילה כאשתו של הראשון דוקא לקרובי המת היא נאסרת אבל לא לקרובי היבם דהא פקעה מיניה בלא כלום אבל הרמב"ם ז"ל כתב שמותרת לשאר הקרובים כמו שהיא מותרת לשאר האחין כשמיאנה באחד מן היבמין וכתבו עליו דאינו מחוור דטעמא דשריא לשאר האחין היינו משום דלא דחיא נפשה מכולא ביתא אלא מזיקתו של זה ועדיין נראית כאשת המת והילכך שריא לאחין משום יבום אבל לשאר הקרובין ודאי אסורה כשם שהיא אסורה לאב וגדולה מזו כתב הרי"ף ז"ל לקמן שהממאנת באחי אמו אסורה לו משום שנראית בשעת מיתה כאשת אחי אמו ואע"פ שאינה לזה אלא שניה של דבריהם וכ"ש לשאר הקרובים שהיא ערוה להם דבר תורה וכ"כ בעל הלכות ז"ל כדברי הרי"ף אע"פ שיש מי שנראה לו שאין ראיה מאשת אחי אמו (א): מיאנה. היבמה באחד מן האחין יבמין אסורה לכולן דסבר *רבא כל שמיאנה ביבם לדידיה ודאי אסורה מפני שכיון שלא מיאנה בבעל נראית כאילו נשואי הבעל קיימין אלא שעוקרת זיקתו של יבם והויא לה גביה כאשת אח שלא במקום מצוה וכיון שאסורה לו מפני טעם זה הרי המיאון כגט שאוסרת לכל היבמין שאם נתן לה האחד גט פסלה על כולן: ושמואל וכו'. משום דסבר דכיון שאף הוא אינו נאסר אלא מפני מראית העין אין לנו לדון בזה אלא כיבמה שאומרת בזה היבם אני רוצה ובזה איני רוצה והיינו הא באחוך רעינא דלא דחיא נפשה מכולה ביתא ופסק הרי"ף ז"ל דהלכתא כוותיה דשמואל דקאי רבי יוחנן כוותיה דכי אתא רבין א"ר יוחנן מיאנה בזה מותרת לאחיו ומשמע ולא לו וכן הלכתא משמע דמהני מיאון לאחי זיקה: הלכתא כאותו הזוג. כתב רבינו חננאל ז"ל דוקא דיעבד אבל לא לכתחלה ודייק מדקתני מכשירין ש"מ דיעבד אמרו עד כאן וכתב הריטב"א ז"ל מדבריו נראה דאפילו דיעבד דוקא בשנים אבל בפני אחד אפילו דיעבד לא ואין נראה כן מדברי רש"י ז"ל שפירש לקמן [דף קח.] אפילו שגרה בעלה אצל חנוני *אין לך מיאון גדול מזה. כלומר דאלמא אפילו בפני אחד מיאונה מיאון עכ"ל: מתני' שהשיאוה לדעתה. ירושלמי אי זהו לדעתה עבדין לה גנון ומלבשין לה קוזמרין ומדכרין לה גבר אי זה שלא לדעתה עבדין לה גנון ומלבשין לה קוזמרין ולא מדכרין לה גבר: ויש *שפרשו לדעתה כבת עשר כבת י"א שלא לדעתה כבת חמש כבת ו': אינה צריכה למאן. פירש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה שלו אינה צריכה מיאון בפני שנים אבל תלך ותנשא ותעשה מה שתרצה וכתבו עליו ז"ל שאין פירושו מחוור דנשואין הן הן (ד) מיאונין כדאמרינן בגמרא [דף קח.] ורבינו חננאל פירש מדקאמר רבי חנינא בן אנטיגנוס כל שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה צריכה למאן שמע מינה דכפעויה היא ואם לא נבעלה כלל שריא לעלמא ואפילו גדלה (ה) דאי לא תימא הכי מאי איכא בין רבי חנינא בן אנטיגנוס לרבי יהודה בן בתירא דקאמר

רש"י

מיאנה: צרתה חולצת. שאינה צרת ערוה ליפטר לגמרי הואיל והיתה יכולה למאן ואינן נשואין גמורין: ולא מתייבמת. הואיל ולא מיאנה הערוה הויא לה הך קצת צרת ערוה: צרת ערוה שאני. אע"ג דמהני מיאון לקטנה יבמה בעלמא למיפק בלא חליצה לא מהני גבי ערוה אם מיאנה ביבם להיות צרתה מותרת ליבם: דתני רמי בר יחזקאל קטנה שמיאנה בבעל מותרת לינשא לאביו דעקרתינהו לנישואין והויא כאנוסה ומפותה: אבל מת בעלה ומיאנה ביבם. אע"ג דנפקא בלא חליצה דנישואין קמאי קמעקרה אפילו הכי אסורה לאביו מפני מראית העין דמשעת נפילה דאהנו נישואין קמאי למיפל קמי יבם להצריכה מיאון לגביה נראית כלתו של חמיה: הכא נמי. אע"ג דעקרה לנישואין קמאי נראית צרתה כצרת ערוה: צרת בתו. כגון אם הערוה בת היבם ולא קיבל אביה קדושין דא"כ לא היתה יכולה למאן אלא השיאה אביה לאחר כבר ונתגרשה ואח"כ נישאת לאחי אביה דהויא כיתומה בחיי האב ויכולה למאן: מיאנה. יבמה באחד מן האחין אסורה לכולן: אבעלת גט. אם נתן לה האחד גט פסלה על כולן: מתני' אין מעשה קטנה אלא כמפותה. כדקתני בת ישראל לכהן כו'

ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתיבמת (א)אמאי תמאן השתא ותעקרינהו לנשואין קמאין ותתיבם צרתה ופריק צרת ערוה שאני דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם א אסורה לאביו אלמא בשעת נפילה נראית ככלתו הכא נמי בשעת נפילה נראית כצרת בתו והלכתא כעולא א"ר מיאנה בזה אסורה לאחיו מידי דהוה אבעלת הגט בעלת הגט לאו כיון דאיתסרה לה לחד איתסרה לכולהו הכא נמי לא שנא ושמואל אמר מיאנה בזה מותרת לאחיו ולאדמיא לבעלת הגט בעלת הגט הוא דקא דחי לה הכא איהי קא דחיא (נפשה)[ליה] דקא אמרה ליה לא רעינא בקולא צבינא בך בך הוא דלא רעינא הא באחוך רעינא והלכתא כשמואל דקאי ר' יוחנן כותיה דכי אתא רבין א"ר יוחנן מיאנה בזה מותרת לאחיו וכן הלכתא: בית שמאי אומרים בפניו כו' עד כאן לא קאמרי בית הלל אלא דלא בעינן מומחין אבל שלשה בעינן דתנן החליצה והמיאונין בשלשה ותניא נמי הכי מיאון בית שמאי אומרים בבית דין ובית הלל אומרים בבית דין ושלא בבית דין אלו ואלו מודים שצריך שלשה ר' יוסי בר' יהודה ור' אלעזר ברבי שמעון מכשירין ב בשנים אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה כאותו הזוג: מתני' אי זו היא קטנה שצריכה למאן כל שהשיאתה ג אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה צריכה למאן ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה אלא כמפותה בת ישראל לכהן

נ"ל רב וכ"ה בק"ד

*דליכא אלא חנוני אין לך כו': (ג"א)

*הרמב"ם פ"ד מהלכות אישות ה"ז ופי"א מהל' גירושין הל"ז: (ג"א)

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ואסורה הממאנת לאבי המת הואיל ולא מיאנה בבנו בחייו והוזקקה ליבם מחמת קדושי בנו משעת נפילתה ליבם נראית ככלתו וכן היא אסורה לשאר קרובי המת חוץ מן היבמין שהן ראויין ליבם כמבואר בקונטרס הראיות:

ב וסמ"ג כתב בשם ה"ג דלעולם אינו כשר עד שיהיו ג' ור"ת ובעל העיטור וטור כתבו כרבינו:

לשון ריא"ז

איזהו מיאון שאמרה אי אפשי בפלוני בעלי או שאמרה אי אפשי בקדושין שקדשוני אחי ואמי בין בפני בעלה בין שלא בפני בעלה ואפילו אם היתה עסוקה בצרכי חופתה או שהיתה יושבת תחת בעלה ומשמשתו ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה וצלבד שתמאן בפני שלשה ואם מיאנה בפני ב' ה"ז מיאון. בראשונה היה כותבין גט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולא אנא בעיא לאתנסבא ליה כיון שראו בו אורך הדברים שמא יסברו שהוא גט גירושין ויכתבו לשון זה בגט גירושין לפיכך תקנו לכתוב בקיצור ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא וכן ראוי לנהוג כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

ג איזהו היא שהיא צריכה למאן כל שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה אינה צריכה למאן וכ"כ בעיני שאם נשאת בלא דעת אמה ואחיה או אם אין לה אם ואח ונשאת בלא דעת שאר קרוביה אינה צריכה למאן שאינה אלא כמפותה ופתוי קטנה אונס הוא והרי היא כמי שלא נשאת מעולם:

חדושי אנשי שם

(א) נ"ל דהיינו טעמא משום דהתם נישאת לאחר אחר מיתה ולא מיאנה בראשון משא"כ בענינא דהכא דקודם שתינשא היא מיאנה בבעלה שמת ודו"ק:

המאור הגדול

כי אתא רבין אר"י מיאנה לזה מותרת לאחיו ולא הודו לו מאן לא הודו לו אמר אביי רב דאמר מיאנה בזה אסורה לזה וכ"ש לו מידי דהוה אבעלת הגט אבל רבי אושעיא הודה לו דאמר אינה ממאנת לזיקתו אפילו בזיקת יבם אחד וכ"ש בשני יבמין וכן רב אסי הודה לו דכי אמרינן מותרת לאחים לכל האחים קאמרינן יאפילו לו נמצא שהודו לו רבי הושעיא ורב אסי אבל לא רב וה"ה לשמואל דהא אמר שמואל לזה ולא לו ורב ומחלקתו קאמרינן דלא הודו לו רבא אמר לא הודו לו אף רבי הושעיא דהוא אמר מותרת לאחין לכולן דאינה ממאנת בזיקת שני יבמין אבל בזיקת יבם אחד ה"נ דממאנת ואינה צריכה חליצה ור' אושעיא הא אמר אפילו ביבם אחד אינה ממאנת לזיקתו וכ"ש דרב לא הודה לו אבל רב אסי הודה לו היינו מימרא דרב אסי בעיניה ואמרי לה לא הודה לו אף רב אסי דכי אמר מותרת לאחין דוקא לאחין הנשארין ולא לו דהיינו כשמואל ולא כרב אסי דאמר מותרת אפילו לו וכן רבי הושעיא לא הודה לו וכן רב לא הודה לו כדאמרינן לעיל וכל בתרא דלא הודה לו מוסיף הוא על קמאי וא"ת ליחשוב נמי דעולא דאמר ממאנת אף לזיקתו ומותרת אפילו לעלמא והכא לא אמרינן מותרת אלא לאחין אבל לא לעלמא הא ל"ק דעולא תלמידו של ר' יוחנן הוא ולאו אורחיה למימר לא הודה לו תלמידו לר"י ובר פלוגתיה דרבין הוא ותרוייהו אפשר דאליבא דר"י פליגי והרי"ף ז"ל פסק כעולא וכרבין (כמו שמבואר ברא"ש סי' א') למימרא דלא פליגי אהדדי ואין נראין דבריו ומסתברא דבכל הלין פלוגתא אזלינן לחומרא כר"י וכרבי הושעיא אסורה לעלמא ואפילו בחד יבם ואסורה לו (ו) לר"י וכמ"ד לא הודה לו רב אסי והריא"ף ז"ל סבירא ליה דרב ושמואל ורב אסי ור"י כולהו בשמעתיה דעולא קיימי אלא שדברי עולא בזיקת יבם אחד ודבריהם בזיקת שני יבמין ולדידן לא איסתברא לן משום דמשמע מכללא לרב ושמואל ור"י מיאנה בזה ובזה אסורה לזה ולזה ואסורה נמי לעלמא דהא ודאי דמיא לבעלת הגט דהא אמרה לא צבינא ולא רעינא לא בך ולא בחברך והא דלא כרבי הושעיא ודלא כעולא ורב אסי דאילו לרבי הושעיא אינה ממאנת לזיקתו כלל ואילו לעולא ולרב אסי כיון דקא עקרה לה לכולא זיקה נישואין קמאי קא עקרה ומותרת להם ומותרת נמי לעלמא והיינו דאמרינן בגמרא לרב אסי בחד יבם ה"נ דמצי עקרה כלומר ומותרת נמי אפילו לעלמא וה"ה בשני יבמין כשמיאנה בשניהם שהרי מיאנה בכל הזיקה כולה הילכך לא מתחוורן שמעתא מאחר דפליגין אמוראי אהדדי כולהו או רובידו ולא איפסיקא בהו הלכתא ולית לן למנקט בה לקולא אפי ממאי דכתיבת אסורה לו ואסורה לעלמא ומותרת לאחין כשמיאנה ביבם אחד ולא באחיו ואם מיאנה בשניהם אסורה לשניהם ואסורה נמי לעלמא דהא ודאי מיחלפא בבעלת הגט ואין הפרש בין בשמיאנה במאמרו בין שמיאנה בזיקתו:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כי אתא רבין אר"י מיאנה בזה מותרת לאחין ולא הודו לו מאן לא הודו לו אמר אביי רב וכו' אבל רבי הושעיא הודה לו וכו' וכן רב אסי הודה לו דכי אמרינן מותרת לאחין וכו': אמר הכותב אלו דברי הבאי שאין בלשון הזה אלא לאחין ולא לו ובפ"ק דהך מסכתא אמר שמואל צרת ממאנת אסורה והוינן בה למאן אילימא לאחין אלא לדידיה מאי שנא לאחין וכולה סוגיא כדאיתא אלמא אחין שאר אחין משמע ולא הוא וכ"ש בזו שאמרה מיאנה בזה שאין זה שמיאנה בו בכלל מותרת לאחין והריעידה בגדה דאמר רב אסי מיאנה בזה מותרת אפילו לו ולא קאמר לאחין והתם בפרקא נמי גרסינן כי אתא רבין אר"י אחת צרת ממאנת וכו' כולן מותרות ומינה הא ממאנת עצמה אסורה וכדברי בה"מ קשיא לרבא דאמר לא הודו לו רב ושמואל ורבי הושעיא דאי בזיקת שני יבמין הא רבין אר"י גופיה אמר הכא מותרת אפילו (שם) ואי בזיקת יבם אחד הא אמר מותרת בין לו בין לעלמא והיכי לא רמו בגמ' מדר"י אר"י להאי ליטנא ועוד כדבריו לימא לא הודו לו רב ושמואל א"נ שמואל לתודים וכל שכן רב אבל רב והוא הדין לשמואל ליכא למימר דרב פשיטא לן ושמואל מיבעיא לן וכליטנא בתרא מודה לו שמואל הלכך צריך היה לאומרו בפי' וכל בתרא דלא הודה לו לאו מוסיף על קמאי דהא איכא שמואל דפליג על קמאי ומודה לבתראי ועוד שאם משמען הראשון לאחין ואפילו לו היו להם לומר בגמ' ואמרי לה רב אסי ומאי לאחין לשאר אחין שכן דרך התלמוד אלא ודאי דכ"ע לאחין ולא לו משמע אלא אביי פריש מאן לא הודו לו רב דאיהו ודאי פליג עלייהו ודייק לה לאביי לפרושי ולא הודו לו אסתירא דרבי יוחנן משום דמשמע ממילתייהו דסתירא קמ"ל ולא הודו לו לאיסורא מדלא קאמר אסורה לו ולא הודו לו ורבא דייק ואמר דלא איתמר לא הודו אלא על חברי' כגי מתיבמתיה ומאן אינון רבי הושעיא דאיהו בר פלוגתיה ולא אתמר אדרב אסי משום דתלמידיה הוא ואמרי לה רב אסי משום דתלמיד חשוב הוא ובר פלוגתיה הוא ור"י משהא הוא שהי ליה דלודי ליה במיליה ולא אודי בהא ועולא ודאי לא פליג אדרבין והא דאמר אף ממאנת לזיקתו ומותרת לעלמא התם בממאנת לכולן ודרבין דאמר לאחין ולא לעלמא כשמיאנה בזה כדמפורש בגמ' וזהו שפסק רבינו ז"ל כדברי שניהם ואיני מקלסו בזה אלא כאומר דבר אמת שהוא ידוע ומה שהפליג עוד בעה"מ ז"ל והרי"ף ז"ל ס"ל דרב ושמואל ורב אסי ור"י כולהו בשיטתיה דעולא קיימי ולדידיה לא מסתברא ליה משום דמשמע מכללא לרב ושמואל ור"י מיאנה בזה ובזה אסורה לזה ולזה ואסורה נמי לעלמא ואילו לעולא ולרב אסי כיון דקא עקרה לכולה זיקה נשואין קמאי קא עקרה ומותרת להם והותרה נמי לעלמא גם זה אינו כלום דהא לשמואל גופיה בפרקין קאמר מ"ש כי מיאנה בבעל דשריא דעקרתינהו לנשואין קמאי כי מיאנה ביבם נמי נישואין קמאי קא עקרה כלומר ותתיבם צרת בתו ממאנת ולדבריו כיון שאינה ממאנת לזיקתו ואילו לא היתה ערוה עליו צריכה היא חליצה ואם היו שם אחין צריכה חליצה מהן היאך צרתה מתיבמת והלא צרת בתו היא והתם נמי מפרקינן לה משום דתני רמי בר יחזקאל דמשעת נפילה נראת כצרת בתו הא לאו הכי שריא כדמקשינן ומפרקינן בשמעתין לעולא אלמא שמואל כעולא ס"ל ודתני רמי בר יחזקאל כעולא משמע ליה לשמואל דאי ס"ד לשמואל אינה ממאנת לזיקתו ואסורה עד שיחלוץ לה פשיטא שאסורה לאביו ולא מפני שנראית אלא שהיא כלתו ודאי מדרבנן ור"י נמי כשמואל ס"ל ומה שהזקיקו לבה"מ ז"ל לכל זה מפני דאי נשואין קמאי קא עקרה מותרת היא להם אינו כדאי שהרי אמרו משעת נפילה נראית כאשת אח וכיון שהיא מותרת לעלמא אסורה היא להם והיינו דאמרינן לימא כרבי הושעיא ס"ל דאמר אינה ממאנת לזיקתו ומשום הכי מותרת לכולם ומהדרינן כחד יבם ה"נ דמציא עקרה כלומר ואינה מותרת לו וליכא בשמעתא במיאון דזיקה אלא סברא דרבי הושעיא וסברא דעולא למר אינה ממאנת לזיקתו ולמר נישואין קמאי קא עקרה ומאן דלית ליה דרבי הושעיא ע"כ כעולא ס"ל דליכא הכא הכרעה שלישית ואילו לא קיימי רב ושמואל כחד מינייהו הוו אמרינן בגמרא כמאן אי כרבי הושעיא קשיא הכי ואי כעולא קשיא הכי ומפרקי רב ושמואל הכי ס"ל וא"ת כיון דנשואין קמאי קא עקרה לשמואל ור"י האיך אפשר שתהא ממאנת לאחי זיקה היינו דקאמר שמואל בעלת הגט היא דחי לה הילכך לגמרי קא דחי לה בין ממנו בין מאחין הכא איהי דחיא נפשה וביד תלו חכמים מיאון והיא אינה דוחה עצמה לגמרי עד שתפרש אלא לא צבינא בך הא בחברך צבינא קא אמרה מדלא קא ממאנה בכולהו לפיכך מתיבמת לשאר האחין כמו שפירש רבינו הגדול בפרק ראשון הא מגרשה מהם והותרה לעלמא אסורה להם עולמית דהלכתא כעולא ושמואל ורבי יוחנן ובעל הלכות נמי סבירא ליה והכי גרים כי אתי רבין אר"י מיאנה בזה מותרת בזה ופסק וקם ליה ר"י בשטתא דעולא ובשטתא דשמואל הלכתא כותיה דאמר שריא לעלמא ושריא לאחין ואסורה לאביו פי' לפירושו שריא לעלמא כממאנת לכולם ושריא לאחין כממאנת לזה ואסורה לאביו לעולם ודתני רמי בר יחזקאל נמי מסייעא ליה לעולא כדפרישית ואין כאן בית מיחוש:

ספר הזכות

כתוב בהלכות ע"כ לא אמרי ב"ה אלא דלא בעינן מומחין אבל שלשה בעינן וכו': השיב הרב ז"ל שבוש הוא זה שלא הוצרך לכך שהרי נקבעה הלכה בפירוש כאותו הזוג שממיאון בשנים ושבוש בגמ' שנסתפק בפסק הלכה הצריכו לכתוב כל כך והוא עצמו כתב בפרק כיצד דלא בעינן שלשה למיאון וכן הלכתא: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר תמהני על ס"ר אברהם ז"ל וכי אין בעל הלכות כותב מעט מלשון הגמ' כדי לפרש דבריו והכי אף רבינו הגדול לא אמרה אלא לברר דב"ה לא בעו מומחין ואותו הזוג מקילין יותר ומכשירין אף בב' מאותן ג' שלא תאמר בעינן שלשה הדיוטות או יחיד מומחה כדיני ממונות ואח"כ פסק הלכה כאותו הזוג ולמדנו שהמיאון בב' הדיוטות ועוד מצינו לר"ח ז"ל שאמר לכתחלה ג' ודיעבד אפילו בב' דיקא נמי דקתני מכשירין בב' ודיעבד משמע ולפי שרבינו סומך על ר"ח ז"ל ברוב דבריו שמא לכך נתכוון כשכתב דמומחין לא בעיא הא ג' בעינן לכתחלה ואם מיאנה בב' כשר בדיעבד וכן מדברי בעל הלכות גדולות שכך כתב וצריכה למאוני בפני ג' דתניא ב"ש אומרים עד רבי יוסי בר' יהודה ורבי אליעזר בר' שמעון מכשירין בב' והלכה כאותו הזוג:

דקאמר רב יהודה אמר שמואל בתרוייהו הלכה כמותו. הנה הוקשה לו ז"ל קושיא זו לומר דאילו ליגשא לכתחלה נשואין הן הן מיאוני' כדר ב יהודה בן בתירא וכתב עליו הרשב"א ז"ל מה שדקדק ממנו רבינו לומר דכפטיה היא ואפילו גדלה תחתיו ולא בעל אין אני רואה הכרח בדבר זה לפי שיש לפרש דאינה צריכה למאן דקאמר לומר שאם מתה אינו יורשה ואינו מטמא לה ואינו זוכה במציאתה ובהפרת נדריה וכענין שאמר רבי אליעזר בכל קטנה וזה פירוש נכון ואפשר דלרבי חנינא בן אנטיגנוס אף הקטנה שאינה יכולה לשמור קידושיה אינה יוצאה בכדי אלא במיאון דאינה צריכה מיאון דקאמר אינו אלא לדברים אלו בלבד כמו שכתבתי ולרבי אליעזר נמי אמרינן בגמרא דאפילו לדידיה בכדי לא תיפוק אלא שאין מעשיה כלום לדברים אלו אלא דלרבי חנינא ביכולה לשמור צריכה מיאון ולדברי ר' אליעזר בין יכולה בין אינה יכולה לא עשו כלום ומיהו בכדי לא נפקי כולהו ע"כ: עלה דהא מתני' דתנן שהשיאתה ולא תנן שקדשתה כתב תשובה ה"ר יהודה ברבי ברזילי לריא"ף ז"ל דקדושי קטנה אינם כלום ואין קדושין מועילין אלא לאחר הנשואין ואז צריכה למאן אבל בקדושין לחודייהו אינה צריכה מיאון והקשו עליו דהא תנן אין ממאנין אלא ארוסות וב"ה אומרים ארוסות ונשואות משמע דארוסות צריכי מיאון לדברי הכל ואמרינן בפרק התקבל (דף סה.) וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון ואמרינן לקמן אי זהו מיאון כל שאמרה אי אפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי וכן נמי אמרינן לקמן גבי קטנה שעמדה ונתקדשה לאחר דנשואיה הן (ו) מיאוניה דאקדשה מעיקרא או דאנסיבא מעיקרא אלמא כיון דאקדשה מעיקרא בלחוד צריכה מיאון והרמב"ן ז"ל הראה פנים להעמיד דברי הרב ז"ל דכל הני דמוכחן דארוסה צריכה למאן דוקא כשקבלה היא קידושיה אבל כשקדשוה אמה ואחיה אפילו לדעתה אינה מקודשת כלל ואינה צריכה מיאון לפי שלא מצינו שתקנו חכמים שליחות לקטן אבל כשהכניסוה לחופה לדעתה אף על פי שקבלו הם הקדושין הרי זה צריכה למאן והיינו מתני' דקתני שהשיאתה אמה ואחיה ולא קתני שקדשתה והיינו נמי דאמר ר' חנינא בן אנטיגנוס כל שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן דמשמע שהיא מקבלת אותם וכשהיא מקבלת אותם ויודעת לשמור צריכה מיאון ופירש בקידושין שקדשוני אמי ואחי כלומר הם פתוני לקבל הקדושין. כן כתבו בשמו הרשב"א והריטב"א: אתי לאחלופי בגיטא. פרש"י ז"ל אתי לאחלופי בגיטא שיכתבנו סופר בור בגט גירושין לגרש בו אשה וי"מ שסבורין שהוא גט גמור ואין קדושין תופסין לאחיו בה ולא קדושין תופסין באחותה: באפריון (ז) לבית בעלה לחופה: ואמרה אי אפשי בו. דאיכא למימר אי לא בעיא ליה (לא) תיהות ותיזיל אפ"ה הוי מיאון: אפילו אורחים. דליכא ב"ד ותו דהכי משתק שתקי ולא (ח) מודעי: אבל חנוני. דליכא אלא חנוני ואיכא למימר משום דאטרחה הוא (ט): רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר דכשאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן. ופרשינן לה שאינה יכולה לשמרם שאינה מבחנת בין קדושיה ודבר אחר וכדתניא [גיטין דף סה:] גבי גיטין היודעת לשמור את גיטה היינו שמבחנת בין גיטה ודבר אחר דהיינו צרור וזורקו אגוז ונוטלו ומקשו עליו דכיון דמבחנת בכך משמע מהלא שצריכה למאן ואילו התם [שם דף סה.] אמר רבא הפעוטות ממכרן ממכר ומקחן מקח במטלטלין וכנגדם *בקטנה מתקדשת למיאון אלמא דקודם לכן אינה מתקדשת למיאון לפיכך פירשו הכא שיכולה לשמור קדושיה היינו שיכולה לשמרה במקחה וממכרה שלא תתאנה והיינו שהגיעה לעונת הפעוטות והרמב"ם ז"ל כן (ב) כתב בפי' המשנה שלו שאינה יודעת לשמור קדושיה היא שתהיה משש שנים ולמטה ויש לנו לבדקה לפי דעתה וסכלותה אחר השש שנים עד עשר שנים אבל אחר עשר שנים היא צריכה למאן על כל פנים אפילו היתה סכלה ביותר ופחות משש אינה צריכה למאן ואפי' היא יודעת עד כאן בחדושי הרשב"א ז"ל והריטב"א תירץ לפי הפירוש הראשון דהכא קאי ארישא שנתקדשה על ידי אחיה ולהכי סגי לה כשהגיע שיודעת להבחין בין קדושיה ודבר אחר והיא דהתם כשנתקדשה על ידי עצמה ובעינן שתהיה כפעוטות: (י) אפילו בנשואין דקמא. לא מבעיא למימר אם אינה אלא ארוסה של ראשון דסגי במיאון הקל שאמרנו לעיל אלא אפילו נשאת לראשון סגי בהאי מיאון קל שקבלה קדושיה מאחר ואמרינן אין לך מיאון גדול מזה: בעלה זכאי וכו' דרבנן אפקרוה גביה והפקר ב"ד היה הפקר (כ) ריא"ף ז"ל פסק הלכתא כרבי יהושע כדמוכח בכתובות פרק אלמנה ניזונית בשמעתא דרב תני קטנה יוצאה בגט וכו' ואמרינן לימא כתנאי ר' אליעזר אומר וכו' ואמרינן אליבא דרבי אליעזר כ"ע לא פליגי כלומר דלית הלכתא כוותיה אלא כי פליגי אליבא דרבי יהושע וכו' ותנן נמי מאימתי יורש אדם את אשתו וכו' וקמו להו ב"ש וב"ה בחדא שיטתא דמעשה קטנה כלום ובעלה יורשה דלא

נר מצוה

לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה: **גמ'** אמר רב יהודה ואמרי לה במתניתא תנא בראשונה היו כותבין גט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולית אנא בעיא להתנסבא ליה כיון דחזו דקא נפיש דיבורא אמרי *אתי לאיחלופי בגיטא תקינו הכי ביום פלוני מיאנה פלוניתא בת פלוני בפלוני בן פלוני באנפנא תנו רבנן אי זהו מיאון כל שאמרה אי אפשי בפלוני בעלי אי אפשי בקדושין שקדשוני אמי ואחי יתר על כן אמר רבי יהודה °אפילו הושיבה באפריון והוליכוה מבית אביה לבית בעלה ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי הרי זה מיאון יתר על כן אמר רבי יהודה אפילו אורחין מסובין בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהן ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי הרי זה מיאון יתר על כן אמר רבי יהודה אפילו שיגרה בעלה אצל חנוני להביא לו חפץ משלו והלכה והביאה החפץ משלו ואמרה אי אפשי בפלוני בעלי אין לך מיאון גדול מזה: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן כלומר כמי שלא נתקדשה דמיא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס תנא קטנה שלא מיאנה ועמדה ונשאת משום רבי יהודה בן בתירה אמרו נשואיה הן הן מיאוניה איבעיא להו עמדה ונתקדשה מאי תא שמע דתניא קטנה שלא מיאנה ועמדה ונתקדשה משום רבי יהודה בן בתירה אמרו קדושיה הן הן מיאוניה והלכתא כר' יהודה בן בתירה ואפילו בנשואין דקמא: ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה אלא כמפותה כו': תניא ר' אליעזר אומר אין *מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי קנ במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואינו מטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון רבי יהושע אומר מעשה קטנה כלום ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון והלכתא כרבי יהושע חדא דרבי אליעזר ור' יהושע הלכה כרבי יהושע ועוד דרב ושמואל תרווייהו דחו לה להא דרבי אליעזר וסברי להא דרבי יהושע דגרסינן בכתובות בפרק אלמנה ניזונת (א) *רב תאני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכ"ש ממאנת ושמואל תאני ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה מן האחין ולא פסלה מן הכהונה יוצאת בגט פסלה מן האחין ופסלה מן הכהונה ממאנת אינה צריכה להמתין ג' חדשים יוצאה בגט צריכה להמתין ג' חדשים מאי קמ"ל תנינא הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו וכו' צריכה להמתין שלשה חדשים איצטריכא ליה דלא תנן ואמרינן לימא כתנאי ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי במציאתה כו' ורבי יהושע אומר מעשה קטנה כלום וכו' לימא רב דאמר כרבי אליעזר ושמואל דאמר כרבי יהושע ואמרינן אליבא דרבי אליעזר כולי עלמא לא פליגי כלומר דלית הלכתא כוותיה אלא כי פליגי אליבא דרבי יהושע שמואל כרבי יהושע ורב עד כאן לא קאמר ר' יהושע התם אלא מדידה לדידיה אבל מדידיה לדידה לא ושמעינן מינה דבין לרב ובין לשמואל הא דרבי אליעזר ליתא ותנן נמי (א) מאימתי יורש אדם את אשתו קטנה בית שמאי אומרים משתעמוד בקומתה ובית הלל אומרים משתכנס לחופה ורבי אליעזר אומר משתבעל ותריצנא לדרבי אליעזר משתגדיל ותבעל וקמו להו בית שמאי וב"ה בחדא שיטתא דמעשה קטנה כלום ובעל יורשה והוה ליה

רש"י

דפמו שלא נישאת דמי: **גמ'** אתי לאיחלופי בגיטא. שיכתבנו סופר בור בגט של גירושין לגרש בו אשתו: אפילו הושיבוה באפריון. ונושאין אותה מבית אביה לבית בעלה לחופה ואמרה אי אפשי בו דאיכא למימר אי לא בעי ליה תיהות ותיזיל אפילו הכי הוי מיאון: אפילו אורחים: דליכא בית דין (ג) דהכי משתק שתקי ולא (ג) מודעי: אבל חנווני. דליכא אלא חנווני ואיכא למימר דמשום דקא אטרחה הוא: עמדה ונתקדשה. לאחר בלא מיאון מהו ולא שמיע ליה ברייתא (א) דלעיל: (ד) אפי' בנישואין דקמא. אפילו נישאת לראשון אפי' הכי יוצאה במיאון קל (ה) כזה: זכאי במציאתה. דרבנן אפקרוה גביה והפקר ב"ד הפקר: ומטמא לה. אם כהן הוא ואף ע"ג דנישואין דידה דרבנן מכל מקום כיון דאיהו ירית לה הויא לה כמת מצוה: רב תני קטנה היוצאה בגט אין לה כתובה דקסבר אין נישואי קטנה כלום אלא כמפותה בעלמא: לא פסלה מן האחין. שמותרת לקרוביו כאנוסה ומפותה דתנן נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו: ולא פסלה מן הכהונה. שאין אלו גירושין אלא עקירת נישואין ראשונים דאמרה אי אפשי בקידושי אמי: ממאנת אינה צריכה להמתין ג' חדשים. לאחר מיאוניה דעקרתינהו לנישואין ואינו בכלל שאר תקנה שגזרו חכמים לכל הנשואות שצריכה להמתין אחר יציאתן מבעליהן ג' חדשים: יוצאה בגט צריכה להמתין ג' חדשים. דאע"ג דליכא לספוקי לקטנה במעוברת לא חילקו חכמים בתקנתם בנשואות: אליבא דר"א כולי עלמא לא פליגי. דמודה שמואל דלר' אליעזר לית לה כתובה לגוס קטנה דהשתא מציאתה וירושתה דמדידה לדידיה קאמר דלא מיתוקמא בה תקנתא דרבנן כל שכן כתובה דמדידיה לדידה שהרי כשתקנו נישואין ליתומה קטנה ע"י אמה ואחיה לטובתה תיקנו שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאין קטנה יודעת לשמור עצמה: אלא מדידה לדידיה. כגון ירושתה ומעשה ידיה ומציאתה שיהיו לבעל כדי שלא ימנעו מלישאנה דחכמים תיקנו לה שתינשא כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר: אבל מדידיה לדידה. כגון כתובה ותנאי כתובה:

מתני'

קח.א קנ דף ק:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג דגט מיאון אינו אלא מעשה ב"ד לראיה וא"צ לא כתיבה ולא מסירה ולא דבר ממשפטי הגט:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ר"ל הא דתני בה דנשואיה הן הן מיאוניה דאי הוי ידע להאי ברייתא לא הוי מבעי ליה כלל דהא ודאי קדושין לא הוי מיאון דאל"כ הוי ליה למינקט רבותא בברייתא ומיהו ברש"י בגמ' זה אינו גם אין זה דיוק דאפשר דרבותא דרבנן קאמר והא מבעיא להו ג"כ אי רבנן פליגי בזה ודו"ק: (ב) ר"ל בלשון זה שמביא להלן הוא לשון הרמב"ם ואינו רצה לומר שכתב הרמב"ם ממש כמו שכתב הנ"י לפני זה או אפשר דרצה לומר שכתב כ"מ בזה לאפוקי ספי' הא' שפרשנו שמבחנת בין קדושיה לדבר אחר וק"ל:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לעיל בפ' האשה רבה דף פט בגמרא: (ב) נ"ב ותו: (ג) נ"ב קח: (ד) ואפילו כנ"ל: (ה) יוצאה במיאון קל ק"ו בזה כנ"ל: (ו) דנשואיה הן הן מאוניה כנ"ל: (ז) נ"ב ונושאין אותה מבית אביה: (ח) נ"ב קח: (ט) נ"ב להביא לו חפץ משלו: (י) ואפי' כנ"ל: (כ) הפקר הס"ד:

המאור הגדול

אר"י אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס קשיא לן בשמעתא דרב' אמר ג' מדות בקטנה דבמיאון אמרי' כל קטנה שאינה יכולה לשמור קרושיה אינה צריכה למאן וחם ה"נ אמרינן בגיטין כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אלמא שיעור אחד לשתיהן ובג' מדו' דרב' חלוקות זו מזו וחילוף יש בין גרסת הגאונים ובין גרסת רש"י ז"ל ויש מתרצים התם במתני' בקטנה שהשיאוה אמה ואחיה ועלה איירי ר"ח בן אנטיגנוס והכא בשמעתא דרבה איירי במתקדשת למיאון מעצמה ולפיכך צריכה להיות גדולה יותר ויש מתרצים כי שמירת הקידושין יותר גדולה משמירת הגט מפני שיש בהם כסף ושוה כסף ולא נהירא דכי אמרינן כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש אפילו מדאורייתא ואפי' דיעבד והוא בשיעור שאינה מתקדשת למיאון וכני' רש"י ז"ל וכי אמרינן שהיא מתגרשת בקדושי אביה בפעוטות לכתחל' הוא דאמרינן הכי כדי שתהא יודעת לשמור גטה ולשמור עצמה דאי לאו הכי הויא ליה כשוטה שהיא מתגרשת דבר תורה ואמור רבנן נשטית לא יוציא ומפ' חרש שנשא פקחת תברר דבר זה ויש לנו עוד תוספת ביאור בזה במס' גיטין בפרק התקבל: תניא כותיה דרב אשי מודים חכמים לר"א וכו' פירוש סייעתיה דרב אשי מדפתח תנא במודים ואח"כ הזכיר המחלוקת אלמא דהיא עיקר גזירה:

עין משפט

א מיי' פי"ב מהל' אישות טור אבן העזר סימן מג:

הגהות הגר"א

(א) כרי"ף דף קכה ע"א:

בגמ' אינו כן אך הנ"י גרס כגירס' האלפס בסימן תקיא ע"ש: (ג"א)

א מיי' פרק יא מהל' גירושין סמג עשין נ טור אבן העזר סימן קנה:

ב מיי' פרק ז מהל' יבום טור אבן העזר סי' קנז וקעה:

דלא כרבי אליעזר ותנן נמי בגיטין פרק הניזקין (דף נה.) העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת וכו' ועל קטנה בת ישראל שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ושמעינן מהני כולהו דקטנה שלא מיאנה בעלה יורשה וכן הלכה: מתני' נתן לה גט. (ח) הרי היא כשאר גרושות ואסור בקרובותיה: מותרת לחזור לו. אף על גב דאם לא החזירה ונשאת לאחר מתוך הגרושין ונתאלמנה אסורה לראשון אפי' הכי כי החזירה ומיאנה בו אתי מיאון וגלי עלה דקטנה היא ובטליה לגיטה ולא הויא בחזרת שניה כמחזיר גרושתו משנשאת לאחר: זה הכלל. כלומר אפי' פעמים הרבה גרשה (ט) ומיאנה והחזירה ומיאנה אם נשאת לאחר מתוך גט אסורה לחזור לו מתוך מיאון מותרת לחזור לו: לאחר ומיאנה בו. כלומר חזרה ונשאת לשלישי ומיאנה בו: כל שיוצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו. אע"פ שיצאה משל אחריו במיאון לא בטליה לגיטא דידיה כדאמרי' בגמ' דמיאון דידיה מבטל גיטא דידיה אבל [מיאון] דחבריה לא מבטל לגיטא דידיה שאילו היה מבטלו חיישינן שמא יפתה אותה מתחת בעלה שתמאן בו ותחזור אליו בשכבר היתה אשתו ומכרת בקריצותיו וברמיזותיו לפיכך אמרינן שכיון שיצאה ממנו בגט שוב לא תחזור במיאון דחבריה ואף על גב דמדיוקא דרישא משמע דמיאון דחבריה מבטל לגיטא דידיה מדקתני ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה אסורה לחזור לו דמשמע טעמא דנתאלמנה או נתגרשה הא מיאנה מותרת לחזור לו אלמא אתי מיאון דחבריה ומבטל לגיטה דידיה מיהו לא שבקינן פשטא דסיפא משום דיוקא דרישא וכן פסק הרי"ף ז"ל דמיאון דחבריה [לא] מבטל לגיטא דידיה כיון דמכרת בקריצותיו וברמיזותיו וכדאמרן ובגמ' מקשה דמהאי טעמא כמי הוה לן למימר דלא ליתי מיאון דידיה לבטל גט דידיה דהא אתי לפתותה אחר שיכולה לחזור אליו ויוציאנה מבעלה שהיא עכשיו תחתיו שע"י פתויו תמאן בו ופריק הא שבשה ולא אשתבש כלומר שהרי אחר גירושין החזירה ולא היה יכול לפייסה שתעמוד עמו שהרי מיאנה בו הילכך ליכא למיחש לשבושיה וכן כל היוצאת במיאון לא חיישינן לשיבושא דמסתמא פייסה כי הות גביה שלא תמאן ולא (י) איפיים אבל כי נשאת לאחר מתוך גט הולך ומפייסה לאמר מתחרט אני בגירושין והיא אוהבתו שהרי על כרחה יצאה ממנו הלכך הדרא וממאנת בשני: גמ' הכי פסיק הרי"ף ז"ל והכי מסקנא דמילתא דאף על גב דטעמא לגבי בעל שאסורה לחזור אחר מיאון דחבריה מפני שמכרת בקריצותיו וברמיזותיו מה שאין לומר כן באחיו וא"כ מן הדין הוה לן למימר שמותרת לו דהא לאו גרושת אחיו היא דמיאון דחבריה בטליה וטעמא דפתוי נמי ליכא למימר ביה שהרי אינה מכרת בקריצותיו וברמיזותיו שלא היתה אשתו מעולם אפ"ה אסורה לו דגזרינן אחיו של בעל אטו בעל דאי לא הא לא קיימא הא: בשעת הסכנה. שגזרו גזירה שלא יעסקו בתורה: אשת אחי אמו. שנשאת לו יתומה קטנה ונשאה אחיו מאביו ומת בלא בנים: והיא שניה לו. דאשת אחי האם שניה מד"ס גזירה משום (כ) אחי האב שהיא ערוה: (ל) נשואין הראשונים. שלא תהא שניה לו: ותתיבם [צרתה]. אבל באיסות דערוה כגון אשת אחיו מאמו שהיתה קטנה ומת אחיו זה ונשאה אחיו מאביו פשיטא לן דלא אתי מיאון דלאחר מיתה למשרי ערוה ליבומי: בד' מאות זוז. ז"ש הכתוב מימינו בכסף שתינו. כלומר ע"י שכירות למדנו: ואסר. וא"ת א"כ דסבירא להו לר' עקיבא ור' יהודה שאין מיאון לאחר מיתה קשה לעולא דאמר לעיל [דף קז:] שממאנת לזיקתו ועקרה לנשואין קמאי י"ל דטעמא הכא כדפרקינן לעיל דבשעת מיתה נראית ככלתו ה"נ נראית כאשת אחי אמו ולאי שרית לה אתו למשרי צרת בתו. כן תירץ הרי"ף ז"ל: מתני' מותרת ליבם. ולא אמרינן נשואין הראשונים מפילין (מ) לפני יבם והרי נאסרה עליו מאותם נשואין בשעה שגרשה אחיו והויא לה גרושת אחיו: ור' אליעזר אוסר. מפרש טעמא בגמ': וכן המגרש וכו'. יתומה קטנה שאמה ואחיה השיאוה והחזירה בין בקטנותה [בין] משגדלה מותרת ליבם כדאמרן דמיתה מפלת ובשעת מיתה היתה אשתו: (נ) שהשיאה אביה ונתגרשה. בקטנותה וקבל אביה גיטה כדאמרינן בפ' נערה שנתפתתה (דף מג:) והרי היא מכאן ואילך כיתומה לענין קדושין אף על פי שאביה חי דשוב אין לו כח לקבל קדושיה כדאמרינן התם דמשנשאת שוב אין לאביה רשות בה: והחזירה. בקטנותה: אסורה ליבם. אם בקטנותה מת ואפי' לרבנן דגרושיה גרושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה דקדושי חזרה אינן כלום

תורה אור — נר מצוה

ליה רבי אליעזר יחיד במקום רבים ותנן נמי בגיטין בפרק הניזקין *העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ושמעינן מהני כולהו דקטנה שלא מיאנה בעלה יורשה וכן הלכה: מתני' *הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו א ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה נתן לה גט והחזירה ומיאנה בו ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה מותרת לחזור לו מיאנה בו והחזירה ונתן לה גט ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה אסורה לחזור לו *זה הכלל גט אחר מיאון אסורה לחזור לו מיאון אחר גט מותרת לחזור לו הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו כל שיצאת ממנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו: גמ' הא מתני' אקשינן רישא אסיפא דקתני רישא מיאנה בו והחזירה ונתן לה גט ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה אסורה לחזור לו טעמא דנתאלמנה או נתגרשה הא מיאנה מותרת לחזור לו אלמא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה וקתני סיפא הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו כל שיצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו במיאון מותרת לחזור לו אלמא לא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה ופריק רבי אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו ועולא אמר כגון (א) ששילשה בגיטין דמחזיא כגדולה ומשום הכי לא אתי מיאון דחבריה ומבטיל גיטא דידיה ומאן *תנא [אמר רבי אלעזר (א) בר אידי רב ורבי] ישמעאל ברבי יוסי היא דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מימינו בכסף שתינו בשעת הסכנה נתבקשה הלכה זו הרי שיצאת מראשון בגט ומשני במיאון מהו שתחזור לראשון שכרו אדם אחד בארבע מאות זוז ובא ושאל את רבי עקיבא בבית האסורין ואסר ואת ר' יהודה בן בתירה בנציבין ואסר

א"ר ישמעאל בר' יוסי לא לזו הוצרכנו (ב) לאיסור כרת התרת לאיסור לאו לא כ"ש ברם כך היתה שאלה הרי שהיתה אשת אחי אמו ב שהיא שניה לו ונשאה אחיו מאביו ומת מהו שתמאן עכשיו לעקור נישואין הראשונים ותתיבם (ג) צרתה יש מיאון לאחר מיתה במקום מצוה או לא שכרו אדם אחד בארבע מאות זוז ובא ושאל את ר' עקיבא בבית האסורין ואסר ואת רבי יהודה בן בתירה בנציבין ואסר פירוש ואע"ג דקי"ל דיש מיאון לאחר מיתה הכא בשנייה לא דהא בתו לא ממאנת לאחר מיתה ותתיבם צרתה משום דרמי בר יחזקאל (ד) ה"נ אי שרייה להאי (ה) שניה למאן אחר מיתה אתו למישרא צרת בתו וסוגין [דשמעתא] דמיאון דידיה מבטל גיטא דידיה אבל מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה (ג) כיון דמכרת בקריצותיו וברמיזותיו אזיל משביש לה ועביד לה דממאנת ביה בחבריה ומהדר לה איהו הילכך לא אתי מיאון דחבריה ומבטיל גיטא דידיה: הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה כו' זה הכלל כל שיצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו: אמר רב יצחק בר אשיאן אמר רב כשם שאסורה לו כך אסורה לאחיו ואף על גב דאיהו הוא דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו אבל אחיו אינה מכרת ברמיזותיו ובקריצותיו אפילו הכי גזרה אחיו אטו הוא וכן הלכה: מתני' המגרש את אשתו והחזירה מותרת ליבם *ורבי אלעזר אוסר וכן המגרש את היתומה והחזירה מותרת ליבם ורבי אלעזר אוסר קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה (ג) יתומה בחיי האב והחזירה אסורה ליבם:

גמ'

רש"י

מתני' נתן לה גט. הרי היא כשאר גרושות ואסור בקרובותיה: מותרת לחזור לו. אף ע"ג דאם לא החזירה וניסאת לאחר (ד) גירושין ונתארמלה אסורה לראשון אפילו הכי כי החזירה ומיאנה בו אתי מיאון וגלי עלה דקטנה היא ובטלה לגיטא ולא הוי בחזרה שניה כמחזיר גרושתו משניסת לאחר: זה הכלל. (ה) אפי' פעמים הרבה גירשה והחזירה ומיאנה אם ניסאת לאחר מתוך גט אסורה לחזור לו מתוך מיאון מותרת לחזור לו: לאחר ומיאנה בו. כלומר חזרה ונשאת לשלישי ומיאנה בו: כל שיוצאה הימנו בגט אסורה לחזור לו. אע"פ שיוצאה משל אחרון במיאון דלא אתי מיאון דחבריה ומבטל גיטא דידיה ובגמרא פריך רישא לסיפא: גמ' אלמא אתי מיאון דחבריה. ומגלה על קטנותה ומבטל גיטא דקמא: ששילשה בגיטין. (ו) שהוציאוה שלשה בגט דמיחזי כגדולה ותו לא הדרי' לחד מינייהו ולא אתי מיאון דאחר לבטולה אבל קודם שתשלש אתי מיאון דחבריה ומבטל לגיטא ואי בעי לאהדורי מצי מיהדר: מאן (ז) תנא. דאמר לעיל תברא מי ששנה זו לא שנה זו: בשעת הסכנה. שגזרו גזירה שלא יעסוק אדם בתורה: בכסף שתינו. ע"י שכירות[למדנו]: לאיסור כרת. לאיסור אשת איש הפקעתה ממנה בלא גט אלמא אין מעשה שלה כלום: לאיסור לאו. דמחזיר גרושתו לא כל שכן דגליא מילתא דקטנה היא ולא הוה גיט' כלום: אשת אחי האם שניה. מדרבנן גזירה משום אשת אחי האב שהיא ערוה: מהו שתמאן. בנישואין הראשונים שלא תהא השניה זקוקה לו: ותתייבם צרתה. אבל באיסות דערוה כגון אשת אח מאמו קטנה ומת ונשאה אחיו מאביו פשיטא דלא אתי מיאון דלאחר מיתה למישרא ערוה ליבומי והייני תנאי רב ורבי ישמעאל ברבי יוסי דרב תנא הוא ופליג: כיון דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו. דקמא אזיל עבד עד דמשביש לה שתחזור: אלא גזירה אחיו אטו הוא. דאי שרית לאחין אמרי הא חזינן דקא בטיל גיטא ואזיל איהו ומנסבה: מתני' מותרת ליבם. ולא אמרינן נישואין הראשונים מפילין יבמה לפני יבם והרי נאסרה עליו מאותן נישואין כשאחיו גירשה והויא גרושת אחיו: קטנה שהשיאה אביה נתגרשה. בקטנותה וקיבל אביה גיטא כדאמרו בן פרק נערה שאביה מקבל את גיטה: הרי היא כיתומה בחיי האב. אע"פ שאביה חי הרי היא כיתומה לענין דשוב אין לו כח לקבל קידושיה: והחזירה. בעודה קטנה: אסורה ליבם. אם מת בעלה בקטנותה ואפילו לרבנן דגירושיה גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה דקידושי חזרה אינן כלום הואיל ופקע זכות האב והיא אין לה יד והויא לה

בס"י תנאי ר"א ור' ישמעאל בר"י כו'

[דף מג ע"ב]

שלטי הגבורים

א כתב הטור קטנה שמיאנה בבעלה מותרת לכהן ואם גרשה אסורה ואם אחר שגרשה החזירה ומיאנה בו מותרת לכהן שהמיאון מבטל הגט וכ"ל דהוא הדין נמי אם אחר שגרשה נשאת לאחר ומיאנה בו שמותרת לכהן ואע"ג דקיימא לן מיאון דחבריה לא מבטל גיטא דידיה הני מילי לענין שלא תחזור לו דטעמא משום דכיון דמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו אזל ומשבש להועביד דממאנת בחבריה והדר אזל ונסיב לה אבל לענין להתירה לכהן אין חילוק בין מיאון דחבריה למיאון דידיה:

לשון ריא"ז

ב קטנה שלא מיאנה בבעל עד שמת ואינה זקוקה ליבם אינה יכולה למאן לעקור נשואין הראשונים ולהתיר עצמה לקרובי בעלה שאין דרך למיאון אלא כשיש עליה זיקת אישות או זיקת יבום וכן כשגירשה בעלה בגט ולא החזירה אין לה דרך למאן לבטל הנשואין והגט להתיר עצמה לכהונה לפיכך קטנה שהיתה נשואה לאחי אמו של ראובן שהיא שניה לו ונתאלמנה ונשאת לשמעון שהוא אחי ראובן מן האב ולא מן האם ומת שמעון ונפלה לפני ראובן ליבום אינה יכולה למאן בנישואין הראשונים של אחי אמו של ראובן כדי שתתקיים לראובן ותקיים מצות יבום שאין מיאון לאחר מיתה ואפילו במקום מצוה כמבואר בקונט' הראיות:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב נראה דלרשב"ג דכפ' הבע"י דבג' זמני הוי חזקה נקט שלשה ומתני' דנקט גירשה תרי זמני אליבא דרבי היא: (ב) דכיון כצ"ל: (ג) כיתומה כצ"ל: (ד) לאחר מתוך הגירושין כצ"ל: (ה) נ"ב כלומר: (ו) שהוציאוה ג' פעמים בגט כצ"ל: (ז) תנאי כצ"ל: (ח) נ"ב ואפי' היא קטנה: (ט) תי' ומיאנה נמחק: (י) ולא איפיים' כצ"ל: (כ) נ"ב אשת: (ל) מהו שתמאן בנשואין הראשונים כצ"ל: (מ) נ"ב יבמה: (נ) קטנה שהשיאה כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) נ"ל אמר רב יהודה אמר רב רבי ישמעאל כו'. (ב) ע"ל ברי"ף סי' קכ"א: (ג) נ"ג צרתה בגמרא ועל השניה גופה קאי ולהרי"ף י"ל אע"ג דקי"ל כל שיכולה למאן וכו' ולא מיאנה צרתה חולצת וכו' היינו בערוה לא בשניה: (ד) לעיל ריש פירקין: (ה) ר"ל צרת שניה וא"כ י"ל דע"כ מיבעיא להו ביבום ולענין צרה והיא גופה פשיטא להו דלא יכולה למאן שתתיבם ובאין יבום רק אחר שרוצה ליקח אשת אחי אמו שאין מצוה כלל כ"ש שאינה יכולה:

כלוס הואיל ופקע זכות אב והיא אין לה יד הויא לה כגרושה ועומדת: **גמ'** (ז) מ"ט דרבי אלעזר. שאסרה ליבם אחר שהחזירה והלא כיון דמיתה מפלת ואשתו גמורה היא למה לא מייבם לה אחיו: אטו יתומה. כלומר שהשיאה אביה כשהיא קטנה ונתגרשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו דקסבר ר' אלעזר דעל דעת קדושין הראשונים הוא בועל ומדינא אינה מתיבמת דגרושיה גרושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה הילכך גזר גדולה שנתגרשה והחזירה אטו הא דתרווייהו בשעת נפילה גדולות ניהו וגדולה אטו גדולה מיחלפא: פשיטא. דהואיל ואין לאביה רשות בה והיא קטנה אין חזרתה חזרה והרי היא בגירושיה אלא להכי תני במתני' לאשמועינן דטעמא דקמייתא משום האי: בד"א. דחכמים מודים (ח): כשהיא קטנה (ואין כח לא לאביה ולא לה לקדשה ומת כשהיא קטנה) דלא בעלה משגדלה דתהוי ביאה משגדלה קדושין: וגדלה אצלו. אמרינן סתם ביאה ראשונה משגדלה קדושין הן: משום רבי אלעזר וכו'. ומדקתני לעיל ומודים חכמים לרבי אלעזר ביתומה בחיי האב אלמא איירי בה רבי אלעזר וטעמא (ט) באחרנייתא משום הא: צרתה מהו. הכונס את הגדולה וגרשה והחזירה לר' אלעזר שאוסר אותה ליבם אטו יתומה כדאמרן צרתה של גדולה זו שחזרה מהו שתתיבם מי גזר נמי רבי אלעזר בצרתה שתחלוץ ולא תתיבם או לא: היא חולצת. היא עצמה אותה שחזרה חולצת ולא מתיבמת משום גזירה ונפטרה אף צרתה אבל צרתה רצה חולץ רצה מייבם ותפטר היא וכתבו הרבה מן המפרשים ז"ל שנראין (י) דבריו שאין זה אלא בגדולה לר"א דהיא גופה גזרה אבל הנושא הקטנה שהשיאה אביה וגרשה והחזירה שהיא אסורה ליבם מן התורה מפני שגרושיה גירושין גמורין *)(ואין חזרתה גמורה) צרתה נמי אסורה וחולצת ולא מתיבמת דחדא גזירה היא אבל הרב אלפסי ז"ל כתב דהוא הדין במחזיר את הקטנה יתומה (כ) שצרתה או חולצת או מתיבמת לרבנן והרשב"א ז"ל כתב טעם לדברי רבינו ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל דודאי לרבי אלעזר איכא למגזר צרת היתומה אטו היא משום דקסבר שאין אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום והילכך אי שרית ליה בצרתה אתו ליבומי היא גופה אבל לרבנן ליכא למיחש למידי דהא לדידהו אין אדם טועה בקידושי קטנה והילכך אי גדלה אצלו ובעל אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין ואפי' היא גופ' שריא לאחין דסמכינן בהא וכ"ש דלא גזרינן צרתה אטו היא ואי עדיין קטנה היא כ"ע ידעי שאין קדושי קטנה כלום וגירושיה גרושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה הילכך צרתה מתיבמת כדברי הרי"ף ז"ל ובירושלמי רבו המתירין ע"כ: **מתני'** תצא משום וכו'. ופטורה מחליצה ומיבום: (ג) של גדולה. ונפלה לפני בעל הקטנה זיקתה של גדולה שהיא מן התורה אוסרת קטנה עליו דנשואיה מדרבנן ולא אלימי לאפקועי זיקה דאורייתא והויא לה אחות זקוקתו ומה יעשה: רבי אלעזר אומר מלמדין הקטנה שתמאן בו ותעקור נשואיה (מ) ואם יגרש הקטנה לא יוכל ליבם את הגדולה משום אחות גרושה ואם יחלוץ לגדולה לא יוכל לקיים הקטנה משום אחות חלוצה ויהא מיבם את הגדולה: ר"ג אומר. אין זיקתה אוסרת את זו דר"ג סבר אין זיקה כלומר לא אלימא זיקה (נ) בפרק ר"ג [דף נא.] הילכך אם מאנה מאנה ותתיבם גדולה ואם לאו תמתין קטנה אצלו עד שתגדיל (ס) ויהא נשואיה גמורין ותצא הלזו משום אחות אשה: אי לו. אוי לו: מוציא את אשתו בגט. ואין מלמדין אותה למאן כדאמרי' בגמ' דיתרחק אדם מן המיאונים ומיתב נמי לא יתבא תותיה דקסבר יש (ע) לה זיקה אלא תצא בגט וזו לא תתיבם משום אחות גרושה אלא תצא בחליצה: **גמ'** הא דאמר רב אינה צריכה גט משני אוקימנא בגמרא כשבעלה הראשון אחר שגדלה אצלו קודם שנשאת לאחר אבל אם לא בעלה אחר שגדלה אצלו קדושי קטנה לאו כלום הוא וצריכה גט משני ושמואל סבר אף על גב דבעלה אחר שגדלה צריכה גט משני שכל הבועל על דעת קדושין הראשונים הוא בועל ובריית' תיובתא לשמואל דתניא המקדש את הקטנה קדושיה תלויין ותלמודא מפרש לה בתרי גווני או לומר קידושיה תלויין עד שתהיה גדולה ואז גמרי הקדושין דהוה ליה בשעה שנתן לה כסף קידושיה כאילו התנה עמה הרי את מקודשת לי לאחר גדלות וכאותה ששנינו הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום שאם לא חזרה בה בתוך ל' היא מקודשת לו דאורייתא לאחר ל' יום אף על פי שנתאכלו המעות

*) מהר"ם לנ"צ

נר מצוה

גמ' מאי טעמא דר' אלעזר דגזר הני אטו יתומה בחיי האב וקיימא לן כרבנן תניא מודים חכמים לרבי אלעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה (א) יתומה בחיי האב והחזירה שאסורה ליבם מפני שגירושיה גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה בד"א בזמן שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה או שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתיבמת משום ר' אלעזר אמרו חולצת ולא מתיבמת בעא מיניה רבא מרב נחמן א צרתה מה היא ומסקנא צרתה או חולצת או מתיבמת והוא הדין לצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן: **מתני'** שני אחין נשואין שתי אחיות יתומות קטנות ומת בעלה של אחת מהם (ג) תצא משום אחות אשה וכן שתי חרשות גדולה וקטנה מת בעלה של קטנה יוצאה משום אחות אשה מת בעלה של גדולה ר' אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו רבן גמליאל אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה רבי יהושע אומר אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו מוציא את אשתו קי: בגט ואת אשת אחיו בחליצה: °**גמ'** *אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי [דף מר ע"א] קט: אליעזר וכן א"ר אלעזר הלכה כר' אליעזר: *איתמר קטנה ^א שלא מיאנה והגדילה קנג ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני ושמואל אמר צריכה גט משני ואוקימנא להא דאמר רב אינה צריכה גט משני כשבעלה הראשון אחר שגדלה אצלו אבל אם לא בעלה אחר שגדלה אצלו קדושי קטנה ולא כלום הוא וצריכה

רש"י

כגרושה ועומדת: **גמ'** אטו יתומה בחיי האב. דאמר במתני' דלאחר חזרתה הרי היא כגרושה: בד"א. הא דחכמים מודו לו כשגירשה כשהיא קטנה ואין כח לא לאביה ולא לה לקדשה ומת כשהיא קטנה דלא בעלה משגדלה דתהוי ביאה משגדלה קדושי': וגדלה אצלו. אמרינן סתם ביאה משנתגדלה קדושין הן: משום ר' אלעזר אמרו חולצת כו'. גזירה משום יתומה בחיי האב דקתני ברישא: **מתני'** תצא משום אחות אשה. ופטורה מן החליצה ומן היבום: (ג) ומת בעלה של גדולה. ונפלה לפני בעל הקטנה זיקת הגדולה שהיא מן התורה אוסרת את הקטנה עליו דנישואי' דרבנן ולא אלימי לאפקועי זיקה דאורייתא והויא לה אחות זקוקתו ומה יעשה: ר' אליעזר אומר מלמדין (ד). שתמאן ותעקור את נישואיה וייבם את הגדולה: רבן גמליאל אומר. אין זיקתו אוסרת את זו דקסבר רבן גמליאל אין זיקה כלומר לא אלימא זיקה הלכך אם מיאנה מיאנה ותתיבם גדולה ואם לאו תמתין קטנה (ה) עד שתגדיל ויהיו נישואיה גמורין ותצא הלזו משום אחות אשה אבל מיחלץ לגדולה לא דפוסל את הקטנה משום אחות חלוצה: אי לו. אוי לו: מוציא את אשתו בגט. ואין מלמדין אותה למאן כדאמר בגמ' דיתרחק אדם מן המיאונים ומיתב נמי לא יתבא תותיה דקסבר יש זיקה אלא תצא בגט וזו לא תתייבם משום אחות גרושה אלא תצא בחליצה: **גמ'** (ו) כשבעלה הראשון אחר שגדלה אצלו. סתם אמר רב

עין משפט

א מיי' פרק יא מהל' גירושין טור אבן העזר סימן קנה:

שלטי הגבורים

א ונעמן צרתה כתב הראב"ד שהיא כמותה וחולצת ולא מתיבמת ורבינו כתב שהיא מתיבמת וכן כתב מיי' וכו' הרא"ש תמיה לי למה כתב רב אלפס בעיא זו שהיא אליבא דרבי אלעזר דלא כהלכתא ויש הלכות של רב אלפס שכתוב בהן והוא הדין לצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן והשיג עליו הראב"ד ז"ל הא מלתא לא מחוורא שפיר משום דלר' אלעזר גופיה הא לא שריך לצרה אלא משום דהיא גופיה גזרה ולכן קאים ונגזור גזרה לגזרה אבל יתומה בחיי האב בין לרבנן בין לר' אלעזר ערוה היא מן התורה הילכך צרתה נמי צרת ערוה היא ושתיהן חולצות ולא מתיבמות ולכאורה נראה כדבריו ומיהו יכול לקיים דברי רי"ף ז"ל דשאני ערוה זו שיש לה היתר לעצמה אם גדלה אצלו וכו' עיין שם באורך וכן כתב הרמב"ן ז"ל:

הגהות הב"ח

(א) כיתומה כצ"ל: (ב) נ"ב כלוז: (ג) מת כצ"ל: (ד) מלמדין הקטנה שתמאן ותעקר את כצ"ל: (ה) נ"ב אצלו: (ו) נ"ב הל' כר' אליעזר דמלמדין הקטנה למאן: (ז) נ"ב לשון הגמ' רב אשי אמר ה"ט דר"א דגזר הני משום יתומה בחיי האב והחזירה ה"נ מסתברא מדתני' סיפא קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב והחזירה ד"ה שאסורה ליבם הא' מאי למימרא פשיטא אלא לאו הא קמ"ל טעמא דר"א דגזר הני משום האי שמע מינה תניא כותיה דרב אשי ומודים חכמים לר"א וכו': (ח) דחכמי' מודי' כשגרשה כשהיא קטנה וקבל אביה גיטה והחזירה כשהיא קטנה דאין כח כו' כצ"ל והד"א: (ט) דבאחרנייתא כצ"ל: (י) הדברים כצ"ל: (כ) נ"ב בחיי האב: (ל) נ"ב ומת בעלה: (מ) שאם כצ"ל: (נ) נ"ב כדפי': (ס) ויהיו כצ"ל: (ע) יש זיקה כצ"ל:

מלחמת ה'

עוד וזה דבעא מיניה רבא מר"נ צרתה מהו ואסיקנא היא חולצת וכו' וליה הלכתא כותיה אע"פ שהביאה הרי"ף בהלכותיו ליתא כלל וכו' מסתברא לא שנא היא ולא שנא צרתה חולצת ולא מתיבמת: **אמר** הכותב אדרבה מסתברא צרה קטנה לרבנן מתייבמת דכיון דלא גזרי רבנן אפי' החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו אטו לא גדלה עדיין אלמא משום דקסברי אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום כדמפרש בהמדיר אף צרתה של קטנה אין גוזרין בה כלום שאדם יודע שזו ערוה מפני שאין קדושיה כלום ויותר היה קרוב לאוסרה בחליצה משום שאם אתה אומר חולצת מתייבמת אלא לפי שה"א להפקיע נשואי' חכמים בולא כלום לא גזרו הלכך ביאת גדול המוסרת את הקטנה ואין לחוש בה שהרי אף בשלא גרש כן כדתנן לא יבם על הקטנה ומאי ובא על הגדולה פסל את הקטנה ואתמר בירושלמי אפילו לא בא על הגדולה פסל את הקטנה לפי שהגדולה צריכה לחלוץ וכיון שאפי' בשאר כל הכנסים גדולה וקטנה דרכן של מיבמין לבא על הגדולה אף כאן אין חוששין שמא יבא על הקטנה ועוד שהדבר ידוע לדברי חכמים שהיא ערוה ולפיכך לא גזרו משום לאו כמו שפירשנו ומש"ה בעא מיניה רבא מרב נחמן לדברי ר' אליעזר שמחמיר לגזור בגדולה אם גזר בצרה של גדולה שאינו בצרה של קטנה ודאי סבירא ליה דגזר אבל לדברי חכמים כשם שלא גזרו בגדולה אטו כך לא גזרו בצרה וזה שכתב רבינו ז"ל בעיא דרבא לא שהיא כהלכתא בגמרא אלא שזה מנהג ידוע בהלכותיו לתפוס לעצמו ענין שטות ההלכה ולכתבו בלשון הגמרא וראיתי נוסחא שכתוב בה ומסקנא או חולצת או מתיבמת וה"ה בצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן ומה שכתב בעל המאור ז"ל ויש לנו ללמוד דין הצרה שחולצת ולא מתיבמת גזירה צרה אטו היא דלא גרעה מצרת שני יבמין אינו כלום שצרת שני יבמין כל עצמה לא גזרו על אשת שני יבמין אלא מתמהה ולא במקום צרה שוצרך רבא להביא אסורה בשלטי בפרק החשה קמא ואפילו כדבריו אין אומרים לדבריו אלו זו דומה לזו שאין אדם טועה בקדושי קטנה כמו שאדם טועה בזיקת שני יבמין ואדם יודע שאין חזרתה חזרה גמורה ושהיא אסורה ליבם דבר תורה ובירושלמי מצינו מחלוקת בזו וכן גורסין שם מה טעמא דר' אליעזר מפני שעמדה עליו באיסור שעה אחת מודים חכמים לר' אליעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה קדושיה וגרושיה תורה חזרתה אינה תורה צרתה מהו (רבא) [רב] אמר צרתה אסורה ר' יוחנן אמר צרתה אסורה ריש לקיש אמר צרתה מותרת אמר רבי אלעזר הורתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן ולא אשכחיה בר אלא ריש לקיש דאמר צרתה מותרת רב כמשנה הוס יתיב קמיה רב אחא בר אהוב אמר ליה צרתה מהו אמר לו מותרת אמר רבי אבא בר ממל מסתברא כמאן דאמר מותרת כלום כמאן דאמר צרתה אסורה מה נפשך אם שקנה מותר בצרתה עד שלא קנה בו כנגדו הכיר בצרה אמר ר' שמאי וכי יש מה נפשך בעריות מה כדון כל יבמה שאינה כלה לתוך צד הקנוי שבה ידון לשום ערוה וצרת פוטרת צרתה כאן אין שכרע בהלמוד זה אלא שרבו המתירים ... אסורה משום גזרה אלא טעמא קאמרי משום צד הקנוי וצד שאינו קנוי עשאום כקנויה ומעורבת וקי"ל קטנה קנויה ואינה קנויה הלכך אלא ליה טעמא דר' שמאי ומותרת ממה נפשך:

המאור הגדול

[דף קט] [תניא כותיה דרב אשי מודים חכמים לר"א כו' פירוש סייעתא דרב אשי מדפתח תנא במודים ואחר כך נזכר המחלוקת אלמא דהיא עיקר גזירה]: **והא** דבעי מיניה רבא מרב נחמן צרתה מהו אסיקנא היא חולצת צרתה או חולצת או מתיבמת לרבי אליעזר איבעי' וליה הלכתא כותיה אף על פי שהביאה הרי"ף ז"ל בהלכותיו ליתא כלל דקי"ל כרבנן דפליגי עליה דר' אליעזר וביתומה בחיי האב מסתברא ל"ש היא ול"ש צרתה חולצת ולא מתיבמת אלא שחליצת הצרה פוטרת את היתומה ואין חליצת היתומה פוטרת את הצרה ואל תתמה היאך יתומה זו חולצת והיא ערוה מן התורה לך דוגמתה בפ' ד' אחין איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתיבמת דאוקימנא לר"ש ואע"ג דאר"ש שתי אחיות לא חולצות ולא מתיבמות גזרה משום איסור מצוה דעלמא. ומפורש בתוספתא ומודים חכמים בקטנה שהשיאה אביה וגרשה והחזירה ומת שחולצת ולא מתייבמת וכך היא שנויה בגמרא דכתובות המדיר ויש לנו ללמוד דין הצרה שחולצת ולא מתייבמת גזרה צרה אטו היא דלא גרעה מצרת זיקת שני יבמין: **אתמר** קטנה שלא מיאנה וכו' מה שכתב הרי"ף ז"ל בשמעתא דקטנה שלא מיאנה כיון דלא איפסקא הלכתא בהדיא הא מלתא ספיקא הויא וכו' כדכתיבנא בהלכות (ומבואר בר"ש בסי' ז' ...) דברים מעורבבין הם בעיני מאי קא מספקא ליה ומאי פסק ההלכה קא בעי ומאי ניתי שנויא דלא והא פלוגתא דרב ושמואל כשבעל היא והוא נופית אמר דברייתא הויא תיובתיה דשמואל בשבעל ... ליכא פלוגתא דצריכה גם מתרווייהו דהכין קם ליה שנויא דאוקים בגמרא בשבעל ושנויא להחמיר להקל וסמכינן עלה וא"ת דכי אמרינן בשבעל הכי אמרינן אבל בשלא בעל צריכה גט משני ולא ... ליכא למימר ומעולם לא היה אדם שחלק בדבר שבייאי צריכה גם מראשון ומשנה שלימה שנינו ... שיש חליצה אין מיאון כתב הרי"ף ז"ל הלכות מיאון בכלל הפ' הזה:

ספר הזכות

כתוב בהלכות בעא מיניה רבא מרב נחמן צרתה מה היא ומסקנא או חולצת או מתייבמת נוסחא רויחא וה"ה לצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן: **השיב** הרב ז"ל הא מילתא לא מחוורא שפיר משום דלר' אליעזר גופיה הא לא צריך לצרה אלא משום דהיא גופה גזירה ונגזר גזירה לגזירה אבל יתומה בחיי האב בין לרבנן בין לרבי אליעזר ערוה היא מן התורה הילכך צרתה נמי צרת ערוה היא ושתיהן חולצות ולא מתיבמות: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: **אמר** שמתבר כמה דברי רבינו הגדול מהורין אינו נותן דעתו מכרעת שברי. כל עיקר מחלוקת רבי אליעזר וחכמים בכלל אינו אלא משום דר"א סבר אדם טועה לומר קדושי קטנה כלום ולפיכך גזר אפילו בגדולה ואנ"ל שיגזור בצרת קטנה יתומה משום לא דידה ורבנן סברי אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום ואפילו בהחזירה קטנה וגדלה אצלו אמרינן גמר ובעל לשם קדושין ולא חיישיק ולא גזרי' בה כלל וחולצת ומתייבמת וכדמפורש טעמא בפרק המדיר ואם בעצמה אין חוששין הילך אינו גוזר בצרתה הרי דבר ידוע שאין קדושי קטנה כלום ושגרושיה גרושין גמורין ולא אתו ליבומה לעולם ועוד אין לחוש שכל קטנה וגדולה דרכן של מיבמין בגדולה ואין דרכן בקטנה כדתנן לא יבם על הקטנה ומאי ובא על הגדולה פסל את הקטנה לפי שהגדולה וכו' ואתמר בירושלמי אפילו לא בא על הגדולה פסל את הקטנה לפי שהגדולה צריכה הימנו חליצה וכיון שהדבר כן הילך גזור בדבר ידוע משום חשש גמור רחוק אין לך אלא כדברי רבינו וכל המרבה ראיה ללמד. ודאי בירושלמי מצאתי בזה מחלוקת דגרסינן התם מודים חכמים לרבי אליעזר בקטנה שהשיאה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה קדושיה וגרושיה תורה חזרתה אינה תורה צרתה מהו רב אמר צרתה אסורה ר' יוחנן אמר צרתה אסורה ריש לקיש אמר צרתה מותרת א"ר אלעזר הורתי בין על רבנן דהכא בין על ... ולא אשכחי' בר נש דסובר אלא ר"ל כי אתא רבי אבא בר ממל מסתברא כמאן דאמר מותרת כמה דכי יתיב קמיה ר' אחא בר אהוב ... מהו א"ל מותרת א"ר אבא בר ממל מסתברא כמאן דאמר צרתה מותרת כלום כמאן דמר צרתה אסורה מה נפשך ... בה כנגדו מותר בצרה אם שלא קנה בה כנגדו סותר בצרה אמר רבי שמאי וכי יש מה נפשך בעריות וכו' יבמה שאינה כולה לתוך צד הקנוי שבה ידון ... עצמו רבו המתירין והמתירין דרבנן דהתם דס בה דליתן רב ור"י אסרו ור"ל ... מיהו כולן מתירין בה ועוד שהאוסרין לא משום גזרה נגעו בה אלא משום דקטנה עשאוה קנויה ומעורבת ... דילן קטנה קנויה ואינה קנויה הילכך אפילו לטעמיה דר' שמאי יש מה נפשך בעריות וכ"ש דבגמרא ... לנכי ואפילו צרת חרשת גרושה מתיבמת וזו לא מידי:

שמעות משום שנאמר עליה שעבוד הדיגר והכא נמי כיון דתקינו רבנן נשואין הרי היא משתעבדת בכסף. קדושיה ולפיכך כשגדלה גדלו קדושיה בהדה דבר תורה הרי היא מקודשת גמורה לראשון ואם כן אינה צריכה גט משני או רוצה לומר תלויין דאי בעל לאחר שגדלה הרי היא אשתו גמורה ולא תפסי בה קדושי שני כלל ואי לא בעל [תפסי] וצריכה גט משני וה"כ הא דשמואל דאמר על דעת קידושין הראשונים הוא בועל ליתא דקי"ל כרב והיכא דלא בעל משגדלה צריכה גט מזה ומזה אם נתקדשה לאחר מספקא אבל בעל אינה צריכה גט משני וי"א דדוקא כשנתקדשה שלא בפני הראשון אבל אם קבלה קדושין

רש"י

אין צריכה גט משני כדמסיק דבעילה שבעל ראשון משגדלה סתמא לשם קידושין נתכוין דיודע היה שאין קידושי קטנה כלום : על דעת קידושין ראשונים . ולכך צריכה גם משני : מיתלא תליא . כל ימי קטנותה הוא ספק שמא יבעול משתגדיל ותהיה אשתו ספק לא יבעול ולא סמכא (ה) דעת : מתני' שתי יתומות . נכריות : או חליצתה . לאחר שתגדיל : קטנה וחרשת . לא ידעינן בהי ניחא ליה והי חשובה אשתו טפי (ו) דהרשת נמי בת חליצה היא כדקתני במתניתין וכן שתי חרשות : גמ' כונס את החרשת ומוציאה בגט . דחליצת קטנה פסלה עליה :

וצריכה גט משני ושמואל סבר אף על גב דבעלה אחר שגדלה צריכה גט משני שבל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל (א) ואותבינן עליה דרב (א) מהא דתניא המקדש את הקטנה קידושיה תלויין מאי קידושיה תלויין לאו דכי גדלה גדלו בהדה ואע"ג דלא בעל ופריק לה מילתא דקטנה מיתלא תליא וקיימא אי בעל אין ואי לא בעל לא ולא איפסקא הכא הלכתא בהדיא והזינן מאן דכתב דהא מילתא ספיקא היא ועבדינן בה לחומרא דהא תניא המקדש את הקטנה קידושיה תלוין ואע"ג דשנינן לה אשינויא לא סמכינן ואי לא בעל [*משגדלה] ונתקדשה לאחר צריכה גט מזה ומזה והאי סברא סברא מעליא הוא דגרסינן בהדיא בפרק יוצא דופן* בענין שתי שערות של בת אמר רב דימי (ב) מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו והני מילי היכא דקדיש תוך זמן ובעל לאחר זמן דהויא ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא לא (ג) כיון דקדיש ובעל תוך זמן (א) א) (אבל קדיש תוך זמן) ולא בעל אחר זמן [לא] חיישינן שמא נשרו (ג) אבל בדקינן לה אי איתיאת שתי שערות אמרינן גדולה היא ולא ממאנה ואי לא אשכחן שתי שערות אמרינן עדיין קטנה היא ותצא במיאון משום דנשואי קטנה מדרבנן וא והוה ליה ספיקא דרבנן לקולא ושמעינן מינה דקטנה שלא מיאנה והגדילה אע"פ שלא נבעלה לאחר שגדלה אינה יוצאה במיאון אלא צריכה גט מדרבנן וכיון דמדרבנן הוא דצריכה גט תפשי בה קדושי שני וצריכה ממנו גט ומסתברא לן שאם רצה השני לכנסה מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא כי ההיא דגרסינן בגיטין בפרק המגרש את אשתו *לא מצאו דבר על בוריו מה הוא אמר רב הונא מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא גזירה דילמא אתו למימר מהזיר גרושתו מן האירוסין והא נמי כיוצא בה ודוקא היכא דלא בא עליה קודם גירושי ראשון אבל בא עליה קודם א גירושי ראשון אסורה לתרוייהו וצריכה גט מתרוייהו דהויא לה כאשה שהלך בעלה למדינת הים שהיא אסורה על זה ועל זה וצריכה גט מזה ומזה אבל ממזר לית בה דנישואי דרבנן נינהו ולאו נישואי תורה והיכא דבעל לאחר שגדלה קנאה קנין גמור מדאורייתא ואינה צריכה גט משני כרב וליתא (ג) דשמואל דאמר כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל (ד) והא דתניא המקדש את הקטנה קידושיה תלוין מכל מקום הויא תיובתא לשמואל : **מתני'** *מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה וכן שתי חרשות קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה פקחת וחרשת ביאת הפקחת פוטרת את החרשת ואין ביאת החרשת פוטרת את הפקחת גדולה וקטנה ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה ואין ביאת הקטנה פוטרת את הגדולה : **גמ'** וכן שתי חרשות °וחרשת בת חליצה היא והתנן חרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה אמר רב גידל אמר רב בי קתני וכן שתי חרשות אביאה אבל חרשת ודאי לאו בת חליצה היא : קטנה והחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה כיצד ג) *התרתן אמר רב חסדא אמר רב כונס את החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל

א) ד"ת מ"ז . ב) בגמ' איתא כיצד תקנתן ט' (ג"א) . ג) בס"י הגי' כגון .

נר מצוה

בפני הראשון [צריכה גט משני] דכל שפשטה ידה בפני בעלה לקבל קדושין [גיטין דף פט:] הוה לה כאומרת לבעלה גרשתני דאמר רב המטנא שהיא נאמנת ומיהו יש מחלקין דשאני הכא שהיא סבורה שאין קידושי הראשון כלום כיון שקידושיה מתחלה הוו קדושי ספק והויא כאילו היא ממאנת בו והרי עכשיו אינה יכולה למאן ופלוגתא דרבוותא ז"ל היכא שלא בעלה אחר שגדלה אם יכולה למאן אם לאו אף על פי שבפרק בא סימן [דף נב.] נמט וגמרו שאין הבת ממאנת משהביאה שתי שערות והרי"ף ז"ל כתב דקטנה שלא מיאנה והגדילה אף על פי שלא נבעלה לאחר שגדלה אינה יוצאה במיאון אלא צריכה גט מדרבנן וכיון דמדרבנן הוא דצריכה גט תפסי בה קדושי שני וצריכה גט ממנו ומסתברא לן שאם רצה [השני] לכונסה שמגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא דילמא אתו למימר מחזיר גרושתו מן האירוסין וכתב הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל דדוקא נתקדשה אבל נשאת כיון דאיכא סרך נשואין בהני דשני דמדאורייתא הוי נשואין ובעיא גט גמור מדאורייתא מקלקל' בי"ג דבר [דמתלפא] באשה שהלך בעלה למדינת הים והלכה ונשאת לאחר דכיון דנשואין דשני מדאורייתא ודאי קנסינן והר דאמר רב צריכה גט משני הייט משום שנשאת לו לשני מרצונה מתחלה ועד סוף אבל היכא שלא נתרצתה לו מתחלה אף על גב שנתרצתה לו בסוף לא הוו קדושין *) דהא הכא מקטינן לה בגמרא [דף ק.] לרב וסבר רב אי בעל אין לא בעל לא והא ההיא עובדא דהוה בנרש דאקדיש כשהיתה קטנה וגדלה ואותבוה אבי טרסיה ואתא אחרינא וחטפה מיניה ורב לא אצרכה גיטא מבתרא ופריק רב (ז) דהתם הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקדושיה מיניה ופרש"י ז"ל הוא עשה שלא כהוגן דרבנן אמרי החוטף אשה מבעלה לא ליהוו קדושין ויש כח ביד חכמים דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש דהא כדת משה וישראל קאמר ומיהו צריך נלמימרשנתרצה בו לבסוף להיות לו להחוטף (ח) אשה דהלכ"כ לא הוי צריך לן לטעמא דאפקעינהו לקדושי דהא אסיק רב אשי פ' חזקת הבתים (דף מח:) דתליוה וקדיש לאו קדושיו קדושין וכן איפכא ואם (ט) נתרצה לו מתחלה בלא שום פתוי הוו קידושין מדבעיא פ"ק דקדושין (דף י.) תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה ואמריק נמאי נפקא מינה ואמרינן להיכא דפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אלמא דאע"ג שעומדת תחתיו והלה מקדשה לא אמרינן שעשה שלא כהוגן ומאי טעמא והלא אין לך שלא כהוגן גדול מזה אלא ודאי טעמא משום שפשטה ידה מרצונה מתחלה אבל הכא שמתחלה חטפה אע"ג שנתרצית אליו לבסוף על ידי פתויו הוא שעשה שלא כהוגן : **מתני'** שתי יתומות . נכריות : או חליצתה . לאחר שתגדיל : פוטרת צרתה . דכיון דנשואיהן שוין מדרבנן זיקתן שוה : וכן שתי חרשות . ומהאי דאמרינן וכן הוה ס"ד בגמרא דחרשת תהוי בת חליצה אלא דאסיקנא דמשום ביאה הוא דאמרינן וכן דאלו חליצה לא שייכא בחרשת : קטנה והחרשת וכו' . לא ידעינן בהי ניחא ליה והי חשיבה אשתו טפי אי בקטנה ניחא ליה דאתיא לכלל דעה אי בחרשת ניחא ליה דגדולה היא ובת ביאה היא : **גמ'** בת חליצה היא . דקתני מתני' וכן שתי חרשות : אביאה . לאוד קאי וכן אבל חליצה לא שייכא בחרשת : כיצד התרתן . דקטנה וחרשת הואיל ואין האחת פוטרת צרתה וחרשת לאו בת חליצה היא (כ) דנפקי תרוייהו בחליצה ואי מייבם לה וחליץ לקטנה כשתגדיל מיפסלא קמייתא דקם ליה בלא יבנה דהא ביאה דחרשת לא דחיא זיקה דנימא אין אחריה כלום : כונס את החרשת (ג) וכו' . דחליצת קטנה פסלה לה עליה : (מ) דחרשת קניה במקצת ומשוירת (נ) קטנה קניה ואינה קניה . כלומר ספק קניה כולה ספק אינה קניה .

*) גי' מהרש"ס כיון דפיתויו גרם לה הוא עשה שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקדושין מיניה .

ועוד הכא מאי ספיקא איכא מי לא מודה רב דבעיא גט מדרבנן ולא נפקא במיאון מיהו כיון דמדרבנן הוא לא מידחייא אחותה בשבילה ובעיא חליצה אא"כ בעל לדעת ר"ג . והאמת וברור אם לא בעל וגדלה ונתקדשה לאחר צריכה גט מראשון מדרבנן וגט מב' דאורייי' וכולהו מודו בהא מלתא בר משמואל . ע"כ דברי הרב . והלו דברי תלמיד :

אמר המחבר נאמת שדברי ה"ר אברהם הן הן דברים של עיקר נכונים וברורים ועולים כהוגן והן הן דברי רבינו הגדול עצמו שאף כך שעלה בדבריו כשלא בעל משהגדילה צריכה גט מזה ומזה . יסודו של דבר זה מפני שהיו מקלת ראשונים סבורים דלרב בעל הוו קדושי תורה לא בעל ממאנת והולכת לה . והן הן מסתייעין בזה מדאותבינן עליה דרב

[illegible]

אינה קנויה כלל דבשתיהן קנויות ומשויירות ליכא למימר דממתניתין שמעינן לה דא"כ תפטר חדא בביאה דחברתה ושתיהן ספק נמי ליכא (י) מדקתני סיפא דמתניתין בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת פסל את הקטנה (בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת*) ואי שתיהן ספק קמייתא תיתב גביה ממ"נ דהא אחרונה לא פסלה לה עליה דאי שתיהן קנויות אין אחרונה פוסלת את הראשונה דאין אחר ביאה כלום ואם זו (קנויה) וזו אינה קנויה אינן צרות זו לזו אלא חדא קנויה ומשויירת וחדא ספק ומדרב שמעינן דחרשת היא הקנויה ומשויירה: וקטנה ספק ומש"ה תנא (כ) חרשת בגט דילמא קטנה קנויה היא לגמרי ועדיפא מחרשת ופסלה לה חליצתה עליה ומיהו לענין הלכה קיימא לן כרבי אלעזר דאמר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיבם לה לחרשת: מתני' א]מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת(ל)בא יבם על הראשונה וחזר ובא על השניה או שבא אחיו על השניה לא פסל את הראשונה וכן שתי חרשות: קטנה וחרשת בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת פסל את הקטנה בא יבם על חרשת וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה פסל את החרשת: פקחת וחרשת (מ) בא יבם על פקחת וחזר ובא על החרשת לא פסל את הפקחת בא יבם על החרשת וחזר ובא על הפקחת פסל את החרשת: גדולה וקטנה (נ) בא יבם על הגדולה וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה לא פסל את הגדולה בא יבם על הקטנה וחזר ובא על הגדולה או שבא אחיו על הגדולה פסל את הקטנה רבי אלעזר אומר בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו: פסל את הקטנה. זה אינו מן הדין דממה נפשך אי קטנה קנויה גמורה היא הרי ביאתה גמורה ואין אחר ביאה כשרה כלום ואי אינה קנויה כלל נכרית בעלמא היא אלא טעמא דפסל משום גזירה היא שמא יבעול חרשת תחלה וזו היא סיפא דתנן פסל את החרשת וזה מן הדין (ס) דפסל לפי שחרשת קנויה ומשויירת שיש בה קנין ואינו גמור וכשהקנין אין גמור אינה פוטרת ונפסלת בביאת הקנויה דכל היכא שהקנין אינו גמור לא פקעה כולה זיקה ולהכי אתיא ביאה דקטנה ופסלה לחרשת לפי שהקטנה שאפשר שהיא קנויה לגמרי (ע) היא דרמיא קמיה ולא חרשת שאינה קנויה והוא בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים: אמר המחבר הרמב"ם ז"ל כתב בא היבם על הקטנה תחלה וחזר ובא הוא או אחיו על החרשת לא פסל את הקטנה והחרשת צריכה גט שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת ש[...] לאחר זמן לפיכך יקיים הקטנה שנבעלה תחלה ע"כ וכן אמרו הגאונים ז"ל וכן הרי"ף ז"ל בהלכותיו (א) משמע דלא גזרינן קטנ[ה ...] וכתב הרשב"א ז"ל למאן דאמר [דף קז:] ממאנת אף לזיקתו בא יבם על החרשת וחזר ובא בין הוא בין אחיו על הקטנה מלמדי[ן את הקטנה] שתמאן בו ותשאר החרשת עמו שהרי עקרה הזיקה במיאוניה לגמרי וכמי שלא היתה צרתה כלל וקיימא לן כמאן דאמר ממאנת אף [...] כמי כרבי אליעזר דאמר בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בא יבם על חרשת וחזר ובא על הקטנה [...] למאן וחרשת יוצאה בגט וזה תימה שהרי עקרה זיקתה לגמרי אחר שמיאנה בביאה ובזיקה ועוד שהוא ז"ל כתב גבי גדולה וקטנה ב[...] וחזר ובא על הגדולה מלמדין את הקטנה שתמאן ויקיים את הגדולה שבעילה זו קונה קנין גמור ע"כ ואם איתא דחרשת יוצאה בגט [...] תחלה בביאה דקטנה ואין יציאתה דקטנה מתירה מ"ש גדולה והלא אפילו הגדולה נפסלה בביאת הקטנה תחלה ואם מיאונה מתיר[ה ...] כן ול"ע עכ"ל הרשב"א ז"ל בשלהי ב"ש: רבי אליעזר אומר. פירש רש"י ז"ל רבי אלעזר גרסינן (ב) הכא במתני' ובמתני' קמיי[תא ...] אליעזר והכי אמרינן בפרק קמא דנדה (דף ח.): מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ותעקור נשואיה ויקיים את הגדולה: גמ' ר"א בן שמוע רבי אלעזר דגמ' הוא ר' אלעזר בן פדת שהוא אמורא וכן פסיקנא לעיל [דף קי.] כרבי אלעזר דאמר מלמדין וכבר [...] צריכותא דתרווייהו: מתני' יגדלו זה עם זה. ואם בא לגרשה אינו יכול עד שיגדל דגט קטן אינו גט וכן היא עד שתהא [...] גטה: בתוך ל'. שכנסה היבם: לא נבעלתי. לו ליבם וגט יבמין יוצא מתחת ידה כדמפרש בגמרא והוא אומר בעלתי ודייך בגט [...] לחלוץ דהיא נאמנת דעד תלתין יומין מוקי איניש אנפשיה: לאחר ל' יום. הוא נאמן דלא מוקי איניש אנפשיה מלבעול ומיהו אי[...] דשויתה אנפשה חתיכה דאיסורא ובעיא חליצה ומבקשין הימנו אבל כופין לא וכתב הריטב"א ז"ל שמעינן מהא מתניתין (פ) דכופין אותו לח[לוץ ...] דיבמה לא חזיא ליבם מחמת איסור כופין אותו לחלוץ ומיהו אם היא גרמה האיסור במתכוין אין כופין ותהא עגונה כל ימיה וכד[...] נתכוונה לשם כך אפי' בחיי בעלה מבקשין ממנו לחלוץ לומר שמפייסין אותו שלא יעגן אותה אבל אין כופין אותו וכן אתה אומר [...] בעלה גט פסול שאסרה על היבם כופין אותו לחלוץ לדברי הכל והא דאמרינן בזמן שהוא מודה אפילו לאחר י"ב חדש כופין מסתב[רא ...] דכל היכא שהודה לדבריה לאחר ל' יום שלא בעל (צ) ומרעה לחזקה דידיה אם חזרה וטענה גם לאחר י"ב חדש שלא נבעלה [...] והוא אומר בעלתי עתה כופין אותו לחלוץ דכיון שהוא הודה שעברו שלשים יום ולא בעל רגלים לדבר להאמינה שלא בעל גם לא[חר ...] בעלה. (ק) לא נתכוונה לפטור עצמה ממנו לאחר מיתת בעלה אלא שהיה להם כעס זה עם זה: גמ' בתוך שלשים וכו'. דכל תוך [...] דמוקי איניש אנפשיה ולפיכך יכולה לכופו שלא יעגן אותה. לאחר שלשים. דאיכא חזקה קצת דלא מוקים נפשיה מלבעול אין כופין או[תו ...] ממנו ואי תימא לדבריו כבר נפטרה ממנו מאי איכפת ליה בחליצתה שיצטרך כפייה י"ל מפני שהוא יכול לטעון אע"פ שנתתי לה גט [...] עלי בחזרה ואולי תתפייס ותחזור לי ואיני רוצה לאסרה עלי בחליצה הא כל היכא שהוא מודה במילתא דאסורה ליה אע"פ שהוא [...] צריכה חליצה כופין אותו לחלוץ כן כתב הריטב"א ז"ל: היא אומרת נבעלתי. לאחר שלשים יום קאי: יוצאה בגט. אם בא להוציאה די[יה בגט דהיא] נאמנת דכולי האי לא מוקים: צריכה גט וחליצה. גט לביאתו משום דאמר בעלתי ולאחר שלשים יום איהו מהימן וחליצה משום דהיא [...]

*מהר"ס ל"ג

נר מצוה

שתגדיל ותחלוץ ולרבי אליעזר א מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיבם לה לחרשת וכן הלכתא: מתני' *מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת ובא היבם על הראשונה וחזר ובא על השניה או שבא אחיו על השניה *לא פסל את הראשונה וכן שתי חרשות: קטנה וחרשת ב ובא (א) על הקטנה וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת פסל את הקטנה בא היבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה פסל את החרשת פקחת וחרשת (ב) בא יבם על הפקחת וחזר ובא על החרשת או שבא אחיו על החרשת לא פסל את הפקחת בא יבם על החרשת וחזר ובא על הפקחת או שבא אחיו על הפקחת פסל את החרשת גדולה וקטנה (ג) בא יבם על הגדולה וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה לא פסל את הגדולה בא יבם על הקטנה וחזר ובא על הגדולה או שבא אחיו על הגדולה פסל את הקטנה ר'(ד)אליעזר אומר בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר וכן אמר ר' אלעזר הלכה כר' אליעזר: מתני' *יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה בא על יבמה גדולה תגדלנו היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו שיחלוץ (ה) לאחר שלשים יום מבקשין ממנו שיחלוץ ובזמן שהוא מודה אפילו לאחר שנים עשר חדש כופין אותו שיחלוץ לה הנודרת ²הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה ואם נתכוונה לכן אפילו בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה: גמ' ועד שכופין אותו לחלוץ נכפייה ליבם אמר רב כשגיטה יוצא מתחת ידה שכיון שנתן לה גט קודם בעילה פסלה על ידי עצמו תניא יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי בין שהוא אומר בעלתי ובין שהוא אומר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה לאחר שלשים יום מבקשים ממנו שיחלוץ לה היא אומרת נבעלתי ד והוא אומר לא בעלתי הרי זו יוצאה בגט הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אף על פי שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה

רש"י

מתני' לא פסל את הראשונה. שהרי ביאתן שוה אם הראשונה קנויה הרי היא אשתו ואחרונה ביאת זנות ואי לאו קנויה היא הרי שתיהן נכריות אצלו שלא היו קנויות לאחיו ומקיים את הראשונה שלא נפסלה עליו אבל אחרונה לא דילמא קנויות הם ומשנה על הראשונה קיימא עליה באיסור שני בתים: (ו) פסלה את הקטנה. משום גזירה דילמא קדים ובעל חרשת ברישא אע"ג דמדינא ממ"נ הוה שריא הואיל וקטנה היא ראשונה דאי קנויה היא הא קנויה היא אי לא קנויה הוא נכריות בעלמא היא: פסל את החרשת. דשמא קטנה קנויה וקנין החרשת (ז) משויר והוה ליה שני בתים דהכי מסיק בגמ' דקטנה ספק אם קנויה לגמרי או אם אינה קנויה כלל וחרשת קנויה ומשויירת כלומר קנויה קצת ולא לגמרי: מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ותעקור בו נישואין ומקיים את הגדולה: מתני' יגדלו זה עם זה. ואם לא נגרשה אינו יכול עד שיגדיל דגם קטן אינו גט: היבמה. שכנסה היבם ואמרה בתוך ל' יום משכנסה לא נבעלתי ליבם וגט יבמים יוצא מתחת ידה כדמפרש בגמרא והוא אומר בעלתי ודי בגט: כופין אותו לחלוץ. דהיא נאמנת דעד תלתין יומין מוקי איניש אנפשיה: לאחר ל' יום. הוא נאמן דלא מוקי איניש אנפשיה מלבעול ומיהו איהי לא מישתריא דשויתה נפשה חתיכה דאיסורא ובעיא חליצה ומבקשין הימנו אבל כופין לא דהא בעל: גמ' כשגט יוצא מתחת ידה. שנתן לה לזיקתו גט יבמין ונפסלה עליו לכך לא נכוף אותו לייבם: (ח) יוצאה בגט. אם בא להוציאה דייה בגט דהיא נאמנת דכולי האי לא מוקי אנפשיה: צריכה גט. לביאתו משום דאמר בעלתי ולאחר ל' יום איהו מהימן וחליצה משום דשוייה (ט) חתיכה דאיסורא.

הגהו

שלטי הגבורים

א וכן פסק הרא"ש כרבינו ואם ירצה אח"כ לגרש הרשות בידו והראב"ד פסק כרב חסדא:

לשון ריא"ז

אע"פ שקידושי שתיהן מד"ס אין קניינם שוה שקנין הקטנה היא מסופק שמא תמאן והרי קניינה כאילו אינו ואם לא תמאן קניינה קנין גמור [...]

ב [...]

לשון ריא"ז

קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה בין שהיו נשואות לאחיו פקח בין שהיו נשואות לאחיו חרש לפי שאין קניינם שוה כמו שביארנו כיצד תקנתם כונס את החרשת ומוציאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ואם קדם ויבם הקטנה שהחרשת אסורה עולמית שאין לו תקנה ביבום שכבר יבם צרתה ואין לה תקנה בחליצה שאינה בת חליצה קדמה הקטנה ומיאנה מותר לקיים החרשת אבל אין ב"ד מלמדין אותה שתמאן לפי שראוי לאדם לעולם להתרחק מן המיאונים ואין מלמדין הקטנה למאן אלא במקום שמתקיים מצות יבום של תורה כמו שביארנו למעלה וכמבואר בקונטרס הראיות:

ג בא יבם על החרשת וחזר ובא הוא או אחיו על הקטנה כתב מיימוני דפסל החרשת עליו ומלמדין את הקטנה שתמאן ויוציא החרשת בגט והשיג עליו הראב"ד דכיון ששתיהן יוצאות למה מלמדין אותה שתמאן ויראה מדבריו שסובר שחרשת תצא בגט והקטנה תשאר אצלו ולא נהירא אלא מלמדין הקטנה שתמאן ותשאר החרשת אצלו וכן יראה מדברי הרא"ש:

לשון ריא"ז

בא יבם על החרשת וחזר הוא או אחיו ובא על הקטנה או שבא על הקטנה תחלה וחזר ובא על החרשת נאסרו שתיהן עליו וכיצד תקנתם קטנה יוצאה בגט ותחלוץ כשתגדיל וחרשת יוצאה בגט בלבד ואם מיאנה הקטנה החרשת מותרת אבל אין בית דין מלמדין אותה בכך כמו שביארנו:

לשון ריא"ז

ד היה היבם טוען לא בעלתי והיא אומרת נבעלתי נאמנת ואפי' תוך שלשים שחזקת הכונס לאלתר הוא בועל ונפטרת בגט בלבד טען היבם שבעל והיא אומרת לא נבעלתי אע"פ שחזר והודה לדברים אינו יכול לפוטרה בחליצה בלבד אלא חוששין שמא בעל וצריכה גט וחליצה מספק ואם מ[...] שנתיחד עמה בעדים נאמנת לומר שלא בעל ונפטרה בחליצה בלבד ונראה בעיני שאין לומר כן אלא תוך שלשים אבל לאחר שלשים שכבר הוחזקו כמו איש עם אשתו אינם נאמנים להכחיש החזקה לכך [...]

עין משפט

א מיי' [...] יבום [...] טוש"ע [...]

חדושי אנשי שם

[...]

הגהות הב"ח

[...]

נוסחאות כ"י

[...]

ספר הזכות

כדאמרינן יצא עליה קול מזה ומזה. ולאו מלתא היא דכיון דלאו משום ספק נגעו בה אלא ודאי מדבריהם הוא הרי זו כגדולה לכל דבריה מגרש ראשון ונושא שני כשלא בא עליה אבל מגרש שני ונושא ראשון לא אמרינן ומחזיר גרושתו מן האירוסין הוא דהא אפילו בקטנה גמורה יוצאה בגט אסור כ"ש בגדולה. בא עליה שני אסורה לזה ולזה שהיא אשת איש של דבריהם דומיא דגטין פסולין כדפרישית ראיה לדבר אשת איש שקדשה פקח קדושי תורה והזר וגרשה אסורה לחזור לחרש ואשת חרש שהלך בעלה למדינת הים ונשאת לפקח או לחרש תנא מזה ומז[ה ...] חרש ונשואי חרש דרבנן נינהו דומיא דקטנה והרי זה סיוע לדברי רבינו ז"ל בשתיהן: כתוב בהלכות ולר' אלעזר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומייבם לחרשת וכן הלכתא: השיב הרב ז"ל גם [...] מלמדין אותה למאן אלא כדי לקיים בחברתה מצות יבום דאורייתא אבל הכא יבום דחרשת מדרבנן הוא דהא קים ליה בביאה ראשונה הילכך אין מלמדין אותה למאן משום דבר קפרא כדאמרינן לעיל ו[...]

המאור הגדול

מתני' בא יבם על החרשת וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת ירושלמי [...] את החרשת שאילו לא בא על הקטנה ומתה היה מותר בחרשת [...]

א מיי' פ"א מה' נדרים סמ"ג לאוין רמב טור יו"ד סי' רנג :

תתיכה דאיסורא ומדתרילנה דהא דתנן כופין לחלוץ ולא תנן כופין ליבם משום שגטה יוצא מתחת ידה הא דתניא הכא צריכה גט גט אחר הוא לבד גט ראשון דהיא גט לזיקתו ונפסלה עליו לפיכך לא נכופנו ליבם והכא דאמר בעלתי צריכה גט לביאתו דיש ביאה אחר גט ופירוש אע"פ הכי הוא אע"פ שחזר ואמר לא בעלתי ואיכא למימר לא תבעי גט אלא חליצה אפי' הכי בעיא גט דסמכינן אדבוריה קמא וא"ת אמאי צריכה גט ההא נאמנת לגמרי לומר שאינה בת גט כלל מגו דאי בעי שתקה ומפקא גיטה שהוא כתוב סתם ומשתריא בלא שום גט וי"ל דלפרש"י ז"ל ניחא דפי' נר מצוה דגט יבמין יוצא מתחת ידה ואינו גט סתם ואפי' למאן דמפרש לה בגט סתם לאחר שלשים יום חזקה בעל (ו) במקום חזקה לא אמרינן מגו ואע"ג דבבבא בתרא (דף ו.) היא בעיא דלא איפשיטא אי אמרינן מגו במקום חזקה אי לא התם ממונא הכא איסורא ועוד שאין כל החזקות שוות והרי מסייע טענתו שבעל לחזקה : הנהו שניהם מודים . [שלא נבעלה] ומעיקרא אמר בעלתי : הון . כך שמו : צרתה מהו . יבמה שכנסה היבם ונפטרה צרתה ואמרה יבמה לאחר זמן לא נבעלתי מהו לאסור צרתה לשוק מפני דבורה של זו ופריך וכי מפני שאנו כופין ומבקשין לצרכה דאיהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא נאסר אנו הצרה צרתה ודאי לא מתסרא דחזקה כונס את האשה בועל לאלתר : טמאה אני לך . אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי דאתסרה עליה וכתובה לא מפסדה ובאשת כהן מוקמינן לה בפ"ב דנדרים (דף צ:) : השמים ביני לבינך . גלוי וידוע לפניו שאינך נזקק לי כדרך בני אדם ואין איש עד להוכיח בין שנינו : ונטולה וכו' . נדרה שלא תבעל ליהודים ומדאסרה נפשה אכ"ע ש"מ תשמיש קשה לה ואנוסה היא לפיכך נוטלת כתובתה : נותנת עיניה באחר . ותלך למקום שאין מכירין בה ובנדרה ותנשא לו : תביא ראיה. ואם לאו לאו כל כמינה דאסרה נפשה עליה : יעשו דרך בקשה . לנהוג בה מנהג יפה : אמר המחבר ונטולה אני מן היהודים יפר חלקו וכו' . ותהיה אסורה לשאר

הנהו (א) שנים מודים דאתו לקמיה דרבא אמר להו רבא חלוצו לה וישרו לה תיגרא לאלתר אמר להו רב שרביא לרבא והתניא צריכה גט וחליצה א"ל אי תניא תניא בעי מיניה הון [בריה דרב נחמן] מרב נחמן א צרתה מהו אמר ליה וכי מפני שאנו כופין ומבקשין נעשה מעשה תנן התם *בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך השמים ביני לבינך ונטולה אני מן היהודים חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה ונטולה אני מן היהודים ב יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים איבעיא להו נטולה אני מן היהודים לגבי יבם מהו מי מסקא אדעתה דמאית בעלה ונפלה קמי יבם ואין כופין אותו שיחלוץ לה (א) או לא רב אמר יבם אינו כבעל וכופין אותו שיחלוץ לה וכן הילכתא ונפקא מינה דלא הוי מורדת וטעמא דנדרה בחיי בעלה הא לאחר מיתת בעלה הויא ג מורדת ושמעת מינה דליתא לדשמואל (א) *דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם :

נדרים צ:

סליק פירקא

רש"י

הנהו שניהם מודים . [שלא נבעלה] ומעיקרא אמר בעלתי : צרתה מהו . יבמה שכנסה היבם ונפטרה צרתה ואמרה יבמה לאחר זמן לא נבעלתי מהו למיסר צרה מפני דיבורה של זו : מפני שאנו כופין . ומבקשין לצורכה דאיהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא נאסרה צרתה (ב) ודאי לא מיתסרא דחזקה (ג) כונס אשה בועל לאלתר : האומרת טמאה אני לך . אשת כהן שאמרה נאנסתי דאיתסרה עליה וכתובתה לא מפסדה והכי מוקמינן לה בפרק בתרא דנדרים : השמים ביני לבינך . גלוי וידוע לפניו כי אינך נזקק לי כדרך ב"א ואין עד להוכיח בינינו : נטולה אני מן היהודים . נדרה היא שלא תבעל ליהודים ומדאסרה עצמה אכולי אלמא ש"מ תשמיש קשה לה ואנוסה היא לכך נוטלת כתובתה : נותנת עיניה באחר . ותלך משם למקום שאין מכירין בה (ד) שנדרה ותינשא לו : תביא ראיה לדבריה . ואם לאו לא כל הימנה שתאסר עצמה עליה : יעשו דרך בקשה . (ה) לבעל להתנהג בה מנהג יפה : ליבם מהו . מי אסירה ליבם מפני נדר זה או לא : מי מסקא אדעתה . דמית בעל זה בלא בנים ונפלה קמי יבם ונדרה נמי על דעת דידיה ובעל לא הפר אלא חלקו ויבם לא מלי מיפר דאפילו בעל אינו מיפר בקודמין או לא מסקא אדעתה כולי האי :

הדרן עלך פרק בית שמאי

גרסינן במסכת נדה . בפ' יוצא דופן : בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקים . שאם יודעת לשם מי נדרה

הגהות הב"ח
(א) שניהם כצ"ל : (ב) נ"ב צרתה : (ג) שכונס כצ"ל : (ד) ובנדרה כצ"ל : (ה) לבעול ולהתנהג בה כצ"ל : (ו) ובמקום כצ"ל :

הגהות חו"י
(א) עי' בכי"ף כתובות סימן רפ"ג :

דף מה: °)גרסינן במסכת נדה* בת אחת "עשרה שנה ויום אחד נדריה נבדקין בת שתים עשרה שנה ויום אחד נדריה קיימין ובודקין כל שתים עשרה שנה בן שנים עשרה שנה ויום אחד נדריו נבדקין בן שלש עשרה שנה ויום אחד קלז

°) [דף מה ע"ב]

בני אדם אפי' יגרשנה דכיון שהבעל מפר בע"כ אינו יכול להפר אלא חלקו ואינו דומה למאי דאמרינן בעלמא [נדרים דף כה:] נדר שהותר מקצתו הותר כולו לשון זה מצאתי כתוב ואני הכותב אומר דיפר חלקו אינו מן הגמ' אלא איסתמיטתיה הא דשלהי מסכת נדרים ריש פרק ואלו נדרים גמרא [דף פא:] בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן ענוי נפש הוא או דברים שבינו לבינה א"ל תניא ונטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשתו ותהא נטולה מן היהודים ואי אמרת נדרי ענוי נפש הוא אמאי תהא נטולה מן היהודים אלא ש"מ דברים שבינו לבינה הוו הרי ברור דטעמא שאינו יכול להפר משום שהם דברים שבינו לבינה ואין לו כח בהם להפר אלא חלקו דאילו הוה ענוי נפש אפילו בעל כרחה יכול להפר לאחרים כן נראה לי פשוט וברור עד כאן : נטולה לגבי יבם מהו . מי קנסינן לה גבי יבם כדקנסינן לה גבי בעל שמא נתנה עיניה באחר להוציא נפשה אף מיד היבם וכיון שכן אין היבם יכול להפר חלקו דאפילו בעל אינו מפר בקודמין ותהא עגונה כל ימיה שאין כופין אותו לחלוץ : או דילמא ודאי הא לא מסקא אדעתה דנפלה קמי יבם ולא נתכונה להתקלקל עליו כלל וכיון שכן דנין אותה כמשנה ראשונה וכופין אותו לחלוץ : רב אמר יבם אינו כבעל . וכופין אותו לחלוץ : הלכתא כרב בין במתני' דעודרת הנאה בין בנטולה בין שיש לה בנים בין שאין לה בנים וכתב הרי"ף ז"ל נפקא מינה דלא הויא מורדת (ב) וטעמא דנדרה בחיי בעלה הא לאחר מיתת בעלה הויא מורדת דאז ודאי למיסר נפשה איבם כוונה ושמעת מינה דליתא לדשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם : הדרן עלך פרק בית שמאי

גרסינן במסכת נדה:נדריה נבדקין . שאם יודעת לשם מי נדרה נדריה קיימין כנדרים ההם פ' יוצא דופן (דף מו.) מאיש כי יפליא לנדור וכו' במופלא סמוך לאיש נדרו נדר כשיודע לפרש כוונתו : נדריה קיימין . אף על פי שאין בה דעת להפלות דבת י"ב ויום א' גדולה היא : ובודקין כל וכו' . בגמרא פריך התם הא תנא בבת י"א ויום א' נבדקין : בן י"ב . שהנקבה ממהרת להביא סמני גדלות . קודם לאיש : קודם

כמורדת כלל . ומסיק ושמעת מינה דליתא לדשמואל . דדוקא מדלא אסקא אדעתא לאוסרה על היבם הוא דכופין ואינה חשובה כמורדת משמע הא כשמורדת ואסרה בפי' עצמה על היבם אין כופין וחשובה כמורדת א"כ ממילא ליתא לדשמואל דאמר אין כותבין כלל אגרת מרד וכו' והאשר"י הביא לדברי הראב"ד בזה שהאריך לתמוה על הרי"ף דלא נשמע מכאן כלל ענין מורדת דהא עכ"פ אנו נזקקין כאן לסתירה בין בכופין בין במבקשין ואם איתא דמורדת היא אבעיא לך לשבקה בעיגונה וכו' עיין שם שהאריך :

שלטי הגבורים

בעיני שאם לא כנס היבם יבמתו ולא נתייחד עמה בעדים ושניהם מודים שבעל בלא עדי יחוד לא נקנית לו באותה הביאה קנין גמור ואינו יכול לפוטרה בגט בלא חליצה שכשם שקדושין וגרושין צריכין עדים כך יבום וחליצה צריכין עדים כמבואר בקונט' הראיות : א ולענין איסור הצרה לדעת ר"י אינו נאמן

אך מאחר דקי"ל כרב דכופין לחלוץ לה והיינו דלא מסקא אדעתה דמית בעלה ממילא לא חשיבא

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

המאור הגדול

פסל את החרשת וכן פקחת וחרשת כיוצא בה יגדלו זה עם זה וקשיא לי בשלמא לגדלתו צריכין שאין ביאת בן תשע פוטרת ואינו נותן גט עד שיגדיל ויבעול אלא לגדלתה אמאי ויש לומר בפחות מבת שלש שאין ביאתה ביאה צריכה שתגדיל עד שתהא בת ביאה א"נ בשגדל הוא ולא בעל צריכה אף היא שתגדיל כדי שיתן גט למאמרו וחליצה לזיקתו וזה הטעם האחרון יותר נכון : תנן התם בראשונה היו אומרים שלש נשים וכו' כתב הרי"ף ז"ל (נרא"ם הביאו בסימן י"א) ושמעי' מינה דליתא דשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם כתב ה"ר אפרים ז"ל היכי קא פשיט מינה דליתא לדשמואל הא שמואל גופיה הוא קאמר הכא יבם הרי הוא כבעל שאין כופין אותו ליתן גט וכן היבם אין כופין אותו לחלוץ ופליג עליה דרב דאמר אינו כבעל והוא קאמר התם אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואם איתא דכופין ומבקשין דהא מתני' שייך במורדת אם כן קשיא דשמואל אדשמואל ואמאי שתיק גמרא מיניה אלא ודאי ליתא להאי דוקיא וליכא למשמע מינה דהויא מורדת כלל ולא ש"מ אלא הא לאחר מיתת בעלה אין כופין לחלוץ כפשטה דמתני' אבל אפסידה כתובתה מילתא אחריתי היא ולא שייכא בכופין ומבקשין דהכא כלל אלו דברי הרב ז"ל ונראין דבריו במה שתפס על רבו הרי"ף ז"ל אבל אין אנו מפרשין יבם הרי הוא כבעל כפירושו אלא לומר שהנדר חל עליו כשם שחל על הבעל וצריך חכם שיתיר לה נדרה כשם שהבעל צריך להפר לפי שאין היבם ואף לא הבעל מפר בקודמין :

עליה ואנ"ל דיבם לכשתזקק לו ולענין התפיסה שתפס על רבו יש ללמד זכות על דברי הרב הגדול ז"ל דהסיא דאמר שמואל משנה ראשונה היא דאילו למשנה אחרונה לעולם כופין דכיון דבדין נדרה למה יהו ב"ד מניחין אותה לעגנה ורב ושמואל נטולה אני מן היהודים אפי' לגבי בעל היה בדין להוציאה אלא שחששו שלא תהיה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה כתובתה כדין משנה ראשונה דשלש נשים אלמא אמרינן לא מסקא אדעתה הא מסקא אדעתה

מלחמת ה'

ועוד תנן התם בראשונה היו אומרים וכו' כתב הרי"ף ז"ל ושמעינן מינה דליתא לדשמואל וכו' והוא קאמר התם וכו' א"כ קשיא דשמואל אדשמואל וכו' עד ונראין דבריו במה שתפס על רבינו וכו' : אמר הכותב בזה וכיוצא רבינו הגדול ז"ל שאם כפירושו של (ר"ש) [רש"י] המועתק בספר הזה למה הביאו כאן תחלה שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת נטולה אני מן היהודים מה ענין לזו היה להם לאומרה בנודרת מיבמה כעין משנתינו אם חל עליה נדרה ליבום ועוד יחלקו בבעל אחותה אם חל עליו הנדר שאם מתה אחותה תכנס לביתה או בנטולה אני מכל הנשים אם מותר באשת אחיו שנתאלמנה ונתגרשה ועוד לרב דאמר יבם אינו כבעל למה שנינו כופין אותו לחלוץ והלא מותרת להתיבם ואם מפני שאר הנאותיה שאסורות עליו הרי יכול לומר בעינא דעבידנא מצוה ואח"כ אם לא תמצא פתח לנדרה יוציא אותה בגט והאיך אנו מבטלין מצות יבמין וכן הסברא נותנת שלא יחלקו בכך שהרי היא מכל האנשים שבעולם נטלה עצמה בין לדעת בין שלא לדעת שכל שאפשר להם לבא עליה לעולם אסרה על עצמה שאם לא תאמר כן לפי משנה אחרונה כיון שהוא יפר חלקו ותהא משמשתו למה (לא) תהא נטולה מן היהודים הא לא מסקא אדעתא דמית בעל מקמי דידה וגרושין נמי מי יימר דמגרש לה ולמה שנינו ותהא נטולה מן היהודים שאסורה לעולם בכל היהודים כדמפרש התם בגמ' וכענין שפירש בירושלמי נתגרשה תלך ותרבה בערביים שתשקם נפשה בהם וכ"ש בנולדים שהיה בדין להתירה דלא מסקא לה אדעתה והתימה על רש"י ז"ל שהרי הוא פירש בפרק שבועות שתים השני שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין אסורין נבילות וטריפות חייב אלמא כל שהיא אכילה בכלל ואע"ג דלא צריך מעתה אני נטולה מן היהודים אסורה אפילו על האסורין בה משום ערוה דמכל שהוא יהודי נטלה עצמה בכולל ואפילו לא מסקא דעתה

[דא]מר שמואל אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם למשנה אחרונה אתמר אי משום דלהכיא משנה קאמר ומתני' דהכא כולה [כר]ב ושמואל למשנה זו מיירי וש"מ דלאחר מיתת בעלה מורדת הויא ומפסדת כתובתה ומבקשין ממנו שלא לעגנה דהא תלמוד [ומק]לקלת על בעלה ואם תאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם נטולה אני מן היהודים לאחר מיתת שבעל יוצאה ונוטלת [ל]א מסקא אדעתה דינה כמשנה אחרונה שלא תהא נותנת עיניה באחר ומקלקלת על יבמה :

ספר הזכות

ובכולן מלמדין את הקטנה למאן אי רבי אלעזר אברייתא בלחוד קאי דאיכא גדולה וקטנה בהדה וסוגיא דשמעתתא נמי הכי משמע דהא אמרינן ואי אשמעינן הכא משום דגדולה רמיא קמיה מעיקרא וכו' . ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמיד : אמר המחבר ולמה לא תמאן והם פירשוה בגמרא טעמיה דבר קפרא משום דלמא גדלה ומתחרטא בה או היא שיוצאה על כל פנים למה תתעגן עד שתגדיל ותחלוץ ויפסל בה מן הכהונה שופך מי בורו ואחרים צריכין לו ותאסור חרשת על בעלה שכנסה בהיתר וע"כ לא הוצרכו בגמרא לומר ואי אשמעינן אלא בסיפא דמתניתין בא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה דאז קיים מצות יבום והוא פסלן על עצמו בפסיעה לפיכך היה ראוי שלא לחזור ולהתיר לו כלום וכן בריישא משום דגדולה לא רמיא קמיה דמעיקרא כאחות אשה דמיא ומוטב שתמאן ולא שתתיבם אבל כאן שאין כהן תקנה אלא לנאת שתיכן למה לא ימאנו אותה משום תקנתה ותקנת חברתה וכל שכן שמצינו בנוסחאות בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו וכן גירסת התוספתא וכ"ש שכבר הורה זקן ואי דייקינן לא תנינן : כתוב בהלכות טעמא דנדרה בחיי בעלה הא לאחר מיתת בעלה הויא מורדת ושמעת מינה דליתא לדשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם : השיב הרב ז"ל מכאן לא שמעינן מינה מידי דבין בחיי בעלה בין לאחר מיתת בעלה הרי אנו מקיים להתירה או בכופין או במבקשין ואם איתא דמורדת הוי איבעי לה למקנסה ולמשבק לה בעגונה ולא להתירה לא בכופין ולא במבקשין ואם תאמר כיון שנאסרה עליו בנדר משום הכי מבקשין מכל מקום מהא ליכא למשמע מינה דהא בעלמא בין דהויא מורדת בין דלא הויא מורדת לא כופין אותו ולא מבקשין ממנו והכא משום דנדרה ומיתסרא עילויה כופין או מבקשין ולא שמעי' מינה ולא מידי ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמיד : אמר המחבר וכבר ראינו לרב ר' אפרים ז"ל שדחה דברי רבו בזה והשיב דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דהכא אמר יבם הרי הוא כבעל שאין כופין אותו ליתן גט וכן ליבם אין כופין אותו לחלוץ ופליג עליה דרב דאמר יבם אינו כבעל והוא קאמר התם אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואם איתא דכופין ומבקשין דהא מתני' שייך במורדת קשיא דשמואל אדשמואל ועוד האריך . ואני או' דודאי דכופין ומבקשין דמתני' איכא למימר דשייך במורדת ואיכא למימר דלא שייך ביה . אבל נטולה אני מן היהודים תנינן עלה במשנה ראשונה יוצאה ונוטלת כתובה לומר שאין בדינה משום מורדת ופי' רש"י ז"ל טעמא דמילתא משום דכיון דאסרה נפשה אכ"ע תשמיש קשה לה ואנוסה היא לפיכך נוטלת כתובתה ובמשנה אחרונה שנינו עליה שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה ויפר את חלקו ותהא משמשתו לא רצתה לשמש הרי מורדת ועכשיו שאלו ביבמה שאמרה בחיי בעלה נטולה אני מן היהודים מהו מי מסקא אדעתה רמאות דמיאון בעל וחוששין לה שלא תהא נותנת עיניה באחר ומקלקלת על אחר כדרב

קודם לזמן וכו'. לנקבה תוך י"א ולזכר כל שנת שנים עשר אין נדריהם נדר דקטנים הם ולא מרבינן מאיש כי יפליא אלא קטן סמוך לאיש : אחר הזמן הזה וכו'. למעלה מבת י"ב ויום אחד לתינוקת ולמעלה [מי"ג שנה ויום] אחד לתינוק : אפי' (כ) אין אנו יודעין. דלגדול לא בעיא דעת להפלות : גמ' תוך זמן שהיא שנת י"ב לתינוקת ושנת י"ג לתינוק. אם הביאה סימנין : כלפני זמן וכו'. ואסיק רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן. ואינה גדולה עד שתביא סימנין מי"ב שנה ויום אחד ואילך ואם יראו בה שערות קודם אינה גדולה עד שתביא שתי שערות אחרות משתהיה בת י"ב שנה ויום אחד : שומא. כלומר אפי' לר' יוסי ברבי יהודה ומן ט' ויום אחד עד י"ב ויום אחד פלוגתא דר' יוסי ות"ק : שומא. בורג"א בלעז ודרכה לגדל בה שער : קטנה. שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה : כל י"ב שנה ממאנת. דאפי' הביאה שתי שערות שומא נינהו דתוך זמן כלפני זמן כדאמרן לעיל: אינה ממאנת. דשמא הביאה שתי שערות והוי סימן גדלות דהא אחר זמן הוא: ואינה חולצת. דאי הויא יבמה חיישינן שמא לא הביאה סימנין וקטנה אינה חולצת : ה"מ לענין חליצה. שאין חוששין לומר היו לה שערות ונשרו כדי שתחלוץ דלא אמרו הכי להקל וכיון דבדקינן ולא אשכחן דלמא קטנה היא שלא הביאה שערות ולא תחלוץ : אבל לענין מיאון חיישינן. שמא הביאה ונשרו ובעיא גט לחומרא : והא חוששין בעלמא קאמר. ואיך נקל משום חששא זו : הלכתא חוששין שמא נשרו. ואם הגיעה לכלל שנותיה אפילו בדקוה ולא אשכחן אינה ממאנת : ובעל לאחר זמן. דשמא הביאה ב' שערות קודם בעילה והויא ביאה זו קדושין גמורין דהא גדולה היא ובאותה ביאה קנאה ואיכא ספק אשת איש : אבל בעל מעיקרא לא. כלומר דמשעברו עליה י"ב שנה ויום אחד לא בעל לא חיישינן שמא הביאה ונשרו (ג) וכיון דלא אשכחן סימנין יכולה למאן שאפילו אם היו לה אין כאן אלא קדושין דרבנן אבל ודאי הביאה סימנין אף על גב דקדושי קמאי לא הוו אלא מדרבנן דאין מעשה קטנה כלום אלא אם קדשה אביה מכל מקום לא תקינו רבנן מיאון בגדולה דלמא אתי למאן הנבעלת אחר שגדלה : מתני' פגה. כמו הפרי בעודו סמדר וכן באשה בעודה תינוקת שלא באו לה הסימן לא בשערות ולא בדדין כינו אותה פגה : בוחל. כך נקרא הפרי אחר שגדל קצת כדתנן התאנים משיבחילו שגדלו קצת זמנן למעשר כך כינו לאשה בשעה שדדיה גדולים וידוע שהביאה שתי שערות כדלקמן דסימן התחתון קודם לסימן העליון ונערה היא : צמל. היא בוגרת ומפרש בגמ' שהוא נוטריקון יצאה מלאה בכל סימניה שיש לה סימן של גדלות מובהקין : בזו ובזו. אף כשהיא נערה: אביה זכאי. בכל. דכתיב בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה: איזה (מ) סימנין. פרש"י ז"ל דהני סימנין אמאל קאי ומתוך זה הוצרך לפרש דהא דאמר ר' יוסי דברייתא משתקיף העטרה היינו שיעורא דאמר במתני' משיתן ידו על העוקץ וקשה למה שנה ר' יוסי לשונו ועוד דכולהו תנאי דגמ' לא אמר חד מיניה שיעורא דמתני' ועוד דלא יהיב סימן בבוחל ובגמ' אמרינן בוחל מלמעלה בידוע שהביאה שתי שערות אלמא שיש סימן מלמעלה בבוחל שנשתנית מפגה לכך פירש ר"ת ז"ל דסימנין דמתניתין אבוחל קאי ותנאי [דברייתא] מפרשי סימני בגרות: קמט. כלומר שגדלו דדיה קצת עד שנכפלו על החזה ונראה כקמט: משיטו הדדים. גדולים יותר: משתשחיר הפטומת. ראש הדד כמו ניטלה [סוכה דף לה:] פטמתו והוא שסביב העוקץ והעוקץ הוא חודו של דד שהתינוק יונק ממנו : גמ' בדק באמתיה. היה בודק בשפחותיו לידע אלו הסימנים : שמואל מיחד להו. לכל אחד מעבדיו אחת (נ) ואינו *מקפיד על שפחותיו משום בושת :

תורה אור נר מצוה

אחד נדריו קיימין ובודקים כל שלש עשרה קודם לזמן הזה אע"פ שאמרו יודעים אנו לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו אין נדריהן נדר ואין הקדשן הקדש לאחר הזמן הזה אע"פ שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו נדריהן נדר והקדישן הקדש : גמ' איבעיא להו תוך זמן (א) שהוא שנת שתים עשרה לתינוקות ושנת שלש עשרה לתינוק כלפני זמן או כלאחר זמן ואסקה רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן תניא *בן *תשע שנים ויום א' (א) שהביא שתי שערות שומא. מבן תשע שנים ועד בן שתים עשרה שנה ויום אחד שהביא שתי שערות ועדיין בו שומא ר' יוסי בר' יהודה אומר סימן בן שלש עשרה שנה ויום א' א דברי הכל סימן אמר רבא קטנה כל י"ב ב שנה ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת אינה ממאנת אלמא גדולה היא ואי גדולה היא תחלוץ וכי תימא מספקא ליה והא אמר רבא קטנה (ב) שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין הני מילי בסתמא אבל היכא דבדקנא ולא אשכחן שתי שערות לא אי הכי תמאן חוששין שמא נשרו הניחא למאן דאמר חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר אפי' למאן דאמר אין חוששין הני מילי לענין חליצה אבל לענין מיאון חיישינן מכלל דלמאן דאמר חוששין חלצה והא חוששין בעלמא קאמר אלא לעולם דלא בדקו ולענין חליצה חיישינן וכי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו והני מילי דקדיש תוך זמן ובעל לאחר זמן דהוי ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא ג לא : מתני' *משל משלו חכמים באשה פגה בוחל וצמל פגה עודה תינוקת בוחל אלו ימי הנעורים °בזו ובזו אביה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה צמל כיון שבגרה אין לאביה בה רשות אי זה הוא סימניה ר' יוסי הגלילי אומר משיעלה הקמט תחת הדד רבי עקיבא אומר משיטו הדדין בן עזאי אומר משתשחיר הפטומת ר' יוסי אומר כדי שיתן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לחזור : גמ' אמר שמואל לא שיעלה הקמט ממש אלא שתחזור ידה לאחוריה ונראית כמי שעלה הקמט תחת הדד שמואל בדק באמתיה ויהיב לה ארבע זוזי דמי בושתה שמואל לטעמיה דאמר שמואל °לעולם בהם תעבודו (ויקרא כה) לעבודה נתתים ולא לבושה שמואל מיחד להו בהדי עבדי רב מהליף להו קמייהו כי היכי דיהבי עינייהו עלייהו רב ששת מסר להו לערבאי ואמר להו הזהרו מישראל : רבי יוסי אומר כדי שיתן ידו על העוקץ כו' : אמר שמואל עוקצו של דד . תנו רבנן אלו הן סימני בגרות רבי אלעזר ברבי צדוק אומר משיתקשקשו הדדין רבי יוחנן בן ברוקא אומר משיכסיף ראש החוטם משיכסיף אזקינה לה אלא אמר א] רב אשי משיפצל

ראש

רש"י

או לשם מי הקדישה נדריה קיימין : קודם הזמן הזה. כגון תינוקת קודם שיבא ר"ה של שתים עשרה ותינוק קודם שיבא ר"ה של שלש עשרה : אין נדריהן נדר. דקטנים הן : לאחר הזמן הזה. בתינוקת מבת שתים עשרה (ב) ולמעלה ובתינוק מבן י"ג ולמעלה נדריהן נדר דגדולים הן ובכלל שוטים לא מחזקינן להו דשוטה נפקא לכלל דעת ואין שוטה אלא המקרע כסותו והלן בבית הקברות ויוצא יחידי בלילה אבל תוך הזמן אם יודע לשם מי נדר ולשם מי הקדיש הוי נדר ואי לא לא הוי נדר דקטן הוא : גמ' כלפני זמן. לא עבדי' ליה דשתי שערות הוי שומא : שומא. וורצ"א בלשנו ודרכה לגדל בה שערות : אינה ממאנת. שמא הביאה ועכשיו הוי סימן (ג) והא לאחר זמן הוא : וכי תימא מספקא ליה. אם הביאה (ד) ואם לא הביאה הלכך אינה ממאנת דלמא הביאה ואינה חולצת דלמא לא הביאה : והא מיפשט פשיטא ליה לרבא. דכיון דהגיע לכלל שנותיה ודאי הביאה : ה"מ. לענין חליצה דאי אתיא למיחלץ אחר הזמן (ה) ובדקנו ולא אשכחנא לא חיישינן למימר דלמא גדולה היא ותחלוץ שהסימנין נשרו : אבל לענין מיאון חיישינן. שמא נשרו לחומרא ובעיא גט : והא חיישינן קאמר. וחיישינן ודאי לחומרא משמע : אלא לעולם. אינה ממאנת דרבא בלא בדיקה הלכך מסברא אמרינן דכיון דהגיעה לכלל שנותיה ודאי אית לה ואינה צריכה בדיקה ובעיא גט ולענין חליצה משום הכי אינה חולצת דחיישינן שמא לא הביאה ודקא קשיא לך הא אמר רבא חזקה הביאה סימנין לא קשיא : (ו) וכי קאמר רבא חזקה למיאון. דלא ממאנת מסתמא אבל לחליצה בעיא בדיקה : חוששין שמא נשרו. אם הגיעה לכלל שנותיה (ז) ובדקנו ולא אשכחנא חיישינן שמא נשרו ולא ממאנת : ובעל לאחר זמן. דאיכא ספיקא דאשת איש דאורייתא דבשעת בעילה (ז) דלאחר זמן שמא הביאה והויא ביאה זו קידושין גמורין דהיא גדולה ושוב אינה יוצאה במיאון: אבל מעיקרא. דכי עברה שנת די"ב ולא בעל לא חיישינן (ח) דשמא נשרו דהא לא הוו בה קדושין גמורין מעולם דאין מעשה קטנה כלום אלא א"כ קיבל אביה קדושין הלכך מספיקא לא מחמרינן עלה היכא דלא אשכחן אבל הביאה ודאי סימנין אע"ג דקדושין קמאי לא הוו קדושין אלא מדרבנן מכל מקום לא תקון רבנן מיאון בגדולה דחיישינן דלמא אתי למאן הנבעלת לאחר שגדלה (ט) : מתני' פגה. סמדר כך האשה בעודה תינוקת קרי לה פגה כל זמן שאין סימנין לא בדדיה ולא בשערה : בוחל. כשהפרי גדל קצת כך כשיש לבן קצת דדים בידוע שהביאה שתי שערות ונערה היא : צמל. נוטריקון יצאה מליאה שיש סימנין מובהקין בדדיה והיא בוגרת : בזו ובזו. אפילו כשהיא נערה אביה זכאי כו' כדכתיב בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה : איזהו סימניה. אמאל קאי : קמט. שגדלו דדיה קצת עד שיכפלו דדיה מעט על החזה ונראה הקמט : משיטו הדדים. מעט גדולים יותר: הפטומת. ראש הדד כמו נטלה פטמתו: עוקץ. חודו של דד מקום שהתינוק יונק ופטומת היינו סביב העוקץ : גמ' מיחד להו. (י) שפחתו מיחד לעבדיו ואינו מפקירן משום בושת : מחליף להו. את של זה לזה ואינו מקפיד על בושתן [וזה שלא כפירוש העמוד] : משיתקשקשו. כמו מקשקשו בזוג כלומר

שלטי הגבורים

א כתב הטור אין שתי שערות סימן גדלות אא"כ באו מי"ב שנה ואילך אבל אם באו קודם לכן אפילו תוך שנת י"ב הביכי כשומא והיכ' נחשבת גדולה על ידם אלא א"כ הביאה אחרות אחר י"ב שנה ומיהו כשמוציאין לה ב' שערות אחר הזמן מחזיקין לה כגדולה ואפי' לחליצה ולא חיישינן שמא באו קודם הזמן ואפילו נשים נאמנות לומר שהביאה ב' שערות אחר י"ב ור"ת כתב שאם הביאה ב' שערות ביום האחרון של שנת י"ב חשיבא שפיר גדולה :

ב כתב הטור בד"א שיכולה למאן אחר י"ב שנה שבדקו אותה ולא הביאה שערות אבל סתמא משיש לה י"ב שנה אינה יכולה למאן חזקה שהביאה שערות מ"מ לא תחלוץ עד שיבדקו אותה שהביאה ב' שערות:

ג סמ"ג פסק דכיון שהגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סימנים ואין בודקין אותה וכן פסק בשם רש"י והר"ר אלחנן והוסיף לומר בשם ר"ת בספר הישר ובשם ספר התרומה דאפילו לא בעל אחר זמן אין בודקין אותה ודברי מיימון צריך עיון כתב הטור בד"א שיכולה למאן כשבודקין אותה ולא הביאה כשלא בעל אחר היות לה י"ב שנה ויום אחד אבל אם בא עליה אחרי כן אינה יכולה למאן שאע"פ שאין מוצאין לה סימנין חוששין שמא נשרו קודם שהוא ספק דאורייתא שאם הי' יודע שהיה לה שערות קודם שבא עליה הוי קדושין גמורים שודאי בעל לשם קדושין ואם קדשה אחר אינה צריכה ממנו גט וכיון שהוא ספק דאורייתא חיישי' שמא הביאה סימנים קודם שבעל וצריכה גט מספק ואם מיאנה אחר שנבעלה ונבדקה ולא נמצא לה ונתקדשה לאחר צריכה ממנה גט מספק ואסורה לחזור לו ואם ניסת תצא מזה ומזה והולד ספק ממזר ובספר התרומה החמיר וכתב דבזמן הזה אינה ממאנת אחר י"ב שנה אע"פ שלא בעל משום דקי"ל גומות אע"פ שאין שערות ואין אנו בקיאין להבחין בדבר הזה שלא יהו בו גומות ועוד שמא מסני שתי שערות אפילו אחד בגבה ואחד בכריסה או על קשרי אצבעותיה ומי יודע לבדוק כל הגוף ולעמוד על אמתת דבר זה :

לשון ריא"ז

קטנה שהשיאוה אמה ואחי' עד שלא הביאה שתי שערות יש לה למאן לבעלה הביאה שתי שערות והיא בת י"ב שנה ויום אחד אינה יכולה למאן ואם הגיעה לזמן זה ובדקו אותה ולא מצאו בה שתי שערות אם לא נבעלה לבעלה יכולה למאן ואם נבעלה לבעלה אחר שהגיע זמן זה אינה יכולה למאן חוששין שמא הביאה שתי שערות ונשרו והואיל ובא עליה כשהיא גדולה הרי היא קנויה לו מה"ת:

ראש החוטם. הוא במקום שמתחיל הדד לשפע לגד הטוקן ובלותו שפוע יש חרילין כמו פלולין : משתקיף עטרה. שגדל העוקץ ועב ומקיף עטרה : משיתמעך הכף. מלמטה הוא על בית הרחם גבוה כמו תפוח וכנגדן מלמעלה בדדין : הלכה כדברי כולן להחמיר. שאם הביאה אחד מן הסימנין האלו מחזיקין לה להחמיר כבוגרת שאם קדשה עצמה בחיי אביה קידושיה קדושין וצריכה גט ואם קדשה אביה לא לדעתה צריכה ממנו גט עד שתביא כולן וגם אין אביה מפר נדריה משהביאה אחד מהן וליכא לפרש לענין מיאון וחליצה דסימנין הללו בבוגרת נאמרו

תורה אור | נר מצוה

ראש החוטם רבי יוסי אומר משתקיף א העטרה רבי שמעון אומר משיתמעך *הכף וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר שלשה סימנין נתנו חכמים באשה מלמטה וכנגדן מלמעלה פגה מלמעלה בידוע שלא הביאה שתי שערות בוחל מלמעלה בידוע שהביאה שתי שערות צמל מלמעלה (א) בידוע שנתמעך הכף מאי כף אמר רב הונא מקום תפוח יש באשה למעלה מאותו מקום כיון שמתגדלה מתמעך והולך שאלו את רבי הלכה כדברי מי א"ל הלכה ב כדברי כולן להחמיר רבי יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו הלכה כדברי כולן להחמיר שאם הביאה אחד מן הסימנין הללו מחזקינן לה גדולה להחמיר כלומר אם היה בה אחד מכל הסימנין הללו וקדשה עצמה בחיי אביה קידושיה קדושין וצריכה גט ואין אביה מפר נדריה ואם קדשה אביה שלא לדעתה צריכה גט : מתני' *בת עשרים שנה שלא הביאה שתי שערות *) יביאו ראיה שהיא בת עשרים והיא איילונית לא חולצת ולא מתיבמת בן עשרים שלא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים והוא הסרים לא חולץ ולא מיבם אלו דברי ב"ה ב"ש אומרים זה וזה בני י"ח שנה רבי אליעזר אומר (ב) הזכר כדברי בית הלל והנקבה כדברי בית שמאי שהאשה ממהרת לבא לפני האיש : גמ' ורמינהו אחד בן תשע שנים ויום אחד ואחד בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות א"ר שמואל בר יצחק אמר רבי והוא שנולדו בו סימני סרים אמר רבא דיקא נמי דקתני (ג) והוא הסרים שמע מינה וכי לא נולדו בו סימני סרים עד כמה תאני רבי חייא עד רוב שנותיו כי אתו לקמיה דר' חייא אי כחיש אמר להו זילו אבריוה ואי בריא אמר להו זילו אכחשוה דהני סימנין זימנין דאתו מחמת כחישותא וזימנין דאתו מחמת בריותא אמר רב הלכה בכוליה פירקין מעת לעת ועולא אמר דתנן תנן דלא תנן לא תנן כלומר שנת עשרים שלא שנינן בה ויום אחד לא בעינן °מעת לעת והילכתא כעולא דתניא כוותיה ר' יוסי בן כיפר אמר משום ר' אלעזר שנת עשרים שיצאו ממנו שלשים יום ג הרי היא בשנת כ' לכל דבריה *ואמר רב יצחק בר נחמני אמר רבי אלעזר מסתברא דרבי יוסי בן כיפר מדכולה פירקין קתני יום א' (ד) והכא לא קתני שמע מינה הלכתא כוותיה : מתני' **) בא סימן התחתון עד שלא בא העליון או חולצת או מתיבמת בא העליון עד שלא בא התחתון אע"פ שאי אפשר רבי מאיר אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכמים אומרים או חולצת או מתיבמת מפני שאמרו אפשר לבא התחתון עד שלא יבא העליון אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא יבא התחתון : גמ' אף על פי שאי (ה) אפשר והלא בא בא לרבי מאיר ואע"פ שאי אפשר לרבנן וניתני בא עליון עד שלא בא התחתון (א) ואנא ידענא דמשום (ו) דאי אפשר (ג) אי לא תנא אע"פ שאי אפשר הוה אמינא רוב (ג) תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון (ד) ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא (ה) והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקן ולא אשכחן (ו) מודו לר' מאיר דעליון קדים אתי קא משמע לן דאי אפשר אלא ודאי תחתון אתי ומנתר נתר והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים *דכולי עלמא מידא אתחתון סמכינן מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא °איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו' השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה מה איש בסימן אחד אף אשה בסימן א' ואימא או (ז) האי או האי כאיש מה איש תחתון ולא עליון אף אשה תחתון ולא עליון תניא נמי הכי אמר ר' אליעזר בר' צדוק כך היו מפרשין ביבנה כיון שבא תחתון שוב אין משגיחין בעליון ת"ר כל הנבדקות נבדקות על פי נשים וכך היה

ר'

*) [במשנה שבגמ' הגי' תביא ראיה ועי' בתוס' שם] **) שם ריש פרק בא סימן

רש"י

כלומר שגדולים הרבה : החוטם. עוקץ : משתקיף עטרה. שגדל העוקץ ונעשה עבה ומקיף עטרה (ח) מלמטה : הכף. למטה על הרחם כמין תפוח בגובה : למעלה. בדדים : להחמיר. איזו מאלו שתביא שוב אין אביה מפיר נדריה דמחזקי' לה בבוגרת ויש מפרשים להחמיר שאינה ממאנת ואין נראה דכל הנך סימנין גבי בוגרת נאמרו ומימי נערות היא גדולה כי הביאה שתי שערות. נ"א להחמיר שאם הביאה אחת מכל סימנים הללו היא בוגרת ואינה בוגרת ואם קבל אביה קידושין עבורה והיא קדשה עצמה לאחר צריכה גט משניהן והיינו כפירוש העמוד : מתני' יביאו ראיה. קרובי האשה : לא חולצת ולא מתיבמת. וניסת לכל מי שתרצה דרחמנא פטרה מן הייבום דכתיב אשר תלד פרט לאילונית:וכן סרים.דלאו בר חליצה הוא דכתיב להקים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא : גמ' אחד בן תשע שנים כו'. שניהן דין אחד להן אלמא קטן הוא ובעי לאמתוני : כגון שנולדו בו סימני סרים. כדאמרי' לעיל בהערל כל שאין בשרו מעלה הבל ושערו לקוי : כי אתא לקמיה דר' חייא. בן עשרים שלא הביא שתי שערות : מעת לעת. חשבינן שנה (ט) ולא בתר מנין עולם שיהא יום אחד של שנת עשרים חשיב שנה : דתנן תנן. היכא דתנן במתני' יום אחד כגון כולהו דמתניתין בר מסיפא דקתני בת עשרים דהתם לא בעינן עשרים שלמים אלא משנכנס יום אחד בשנת העשרים : מתני' בא סימן התחתון. שערות : העליון. בוחל : או חולצת. דגדולה היא שהשערות סימן מובהק וסמכינן עליה : גמ' בא לר' מאיר. דכיון דאמר ר' מאיר לא חולצת דקטנה היא מכלל דסבירא ליה אפשר לעליון לבא קודם התחתון : וליתני בא עליון עד שלא בא התחתון. ולא ליתני אע"פ שאי אפשר : רוב נשים תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון. והא דקאמר ר' מאיר קטנה היא משום דחייש למיעוטא שהעליון בא בקטנותו ורבנן אזלי בתר רובא דכי אתי עליון לא בעי בדיקה דמסתמא תחתון אתי וכיון דטעמייהו משום רובא הוא ה"מ מסתמא היכא דלא בדקנוה אבל היכא דבדקנוה ולא אשכחן תחתון אימא מודו ליה דקטנה היא וממיעוטא היא קמ"ל : איש אין בו סימן עליון. שאין דדים שלו משתנות : תניא נמי

נמוקי יוסף

ולחליצה שהרי הביאה שתי שערות : מתני' יביאו ראיה. קרובים אם רוצים לפטור בלא חליצה בטענה שאומרים שהיא איילונית יביאו ראיה שהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות וחשבינן לה גדולה ופטורה מיבום וחליצה דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית וכן הסרים אינו בר הקמת שם : גמ' אחד קטנים וכו'. שניהם דין אחד להם שהם קטנים [illegible] אלמא בן כ' שלא הביא סימנין עדיין חשבינן ליה קטן ולא אמרינן גדול הוא ומה שלא הביא שתי שערות מפני שהוא סרים וצריכה להמתין עד שיגדל. ומשני מתני' דחשיב ליה בן כ' שלא הביא שערות גדול. שנולדו בו סימני סרים. המפורשים בפרק הערל (דף פ:) שאין בשרו מעלה הבל כשהוא רוחץ בגשמים ובשרו מחליק ושערו לקוי ואינו עושה כיפה וכו' אבל לא נולדו בו סימני סרים אפי' בן כ' עדיין קטן הוא : עד רוב שנותיו. דהיינו עד ל"ו שנה דכתיב ימי שנותינו בהם שבעים שנה : כי אתו לקמיה דרבי חייא. בן כ' שלא הביא שתי שערות : אי בריא. שמן : מעת לעת. חשבינן הכא השנים כמנין שנות עולם שיהא יום אחד של כ' חשוב שנה : דתנן תנן. כגון בן ט' שנים ויום אחד ובת שלש שנים ויום אחד : דלא תנן. דקתני בת כ' ובן כ' עשרים דמתני' דהתם לא בעי שלשים אלא משנכנסו יום אחד בשנת עשרים [illegible] לא חולצין ולא מיבמין : מתני' בא סימן התחתון. היינו שתי שערות. העליון. בוחל שהוא בדדין : או חולצת. דחשיבה גדולה דאתחתון סמכינן והוא עיקר אף על פי שאי אפשר לרבנן דהא ודאי מדאתא עליון תחתון נמי אתא אלא שנשרו : לא חולצת. דקטנה היא וכו' (א) דרבי מאיר לטעמיה דאמר*) [אפשר לעליון שיבא קודם לתחתון] קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דחייש למעוטא ושמא תמצא איילונית או סרים ואין כאן מצות ייבום : גמ' והלא בא. כלומר הרי אנו רואין שגדלו דדין ולא גדלו שערות: בא לרבי מאיר דכיון דאמר ר' מאיר אינה חולצת דקטנה היא מכלל דסבירא ליה דאפשר לעליון לבא קודם תחתון אבל רבנן סברי דלא אפשר ובודאי בא התחתון ונשרו : ונתני בא עליון וכו' עד וחכמים אומרים חולצת. ולא ניתני אע"פ שא"א ואנא ידענא דטעמא דרבנן משום דלא אפשר הוא דודאי רבנן לא הוה מחשבי לה גדולה אם לא דאמרינן כבר בא התחתון ונשרו דודאי הוא עיקר ועליה סמכינן : דחייש למעוטא. שמא זאת ממעוטא דאתי עליון ברישא ועדיין קטנה היא ורבנן לטעמייהו דאזלי בתר רובא וכיון דטעמייהו משום רובא ה"מ בסתמא כלומר הא דרבנן חשבי לה גדולה בביאת עליון ה"מ היכא דלא בדקן משום דאזלינן בתר רובא אבל אי בדקן תחתון ולא אשכחן אימא דמודו דמיעוט היא זו וקטנה היא ולא תחלוץ קמ"ל דסברי רבנן א"א ואע"ג דלא אשכחן אמרינן ודאי נשרו : אתחתון סמכינן. להיות גדולה כדתנן סתמא בבא סימן התחתון כו' : תנן רבנן. נבדקות על פי נשים. כלומר נשים יראות חטא דקים לן בהו דלא משקרי דא"א ע"י אנשים משום דרכיה דרכי נועם : רבי יהודה אומר לפני הפרק וכו'.

*) ג"י מהר"ס | בסמוך

הגהות הב"ח

[illegible]

הגהות חו"י

[illegible]

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל הילכך כל הנבדקות נבדקות ע"פ נשים הלכה היא בין לחליצה בין למיאון ואילו כתב הלכה היא לחליצה אבל לא למיאון היה הדבר נכון משום דחזקה דרבא מסייעת היא לחליצה אבל לא למיאון הילכך כל הנבדקות לחליצה נבדקות ע"פ נשים ונאמנת אשה אפי' להקל לאחר הפרק לומר גדולה [illegible] למיאון אינו כן אלא אשה נאמנת להחמיר אבל לא להקל עד שיבדקוה שני עדים כשרים :

מלחמות ה'

ועוד כתב הרי"ף ז"ל הילכך כל הנבדקות וכו' עד ולענין מיאון אינו כן אלא אשה נאמנת [illegible] בכך וכו' מפרש אבל דברי רבינו. הם הנכונים דאי בעל אחר זמן הא קי"ל [illegible] בדקו אותה עדים אינה ממאנת ואי לא בעיל כיון דליכא אלא ספיקא דרבנן ודאי נבדקות [illegible] דקתני לפני הפרק נשים בודקות [illegible] ספיקא בתוך הפרק [illegible] להקל אלמא נשים בודקות אותן דלפני הפרק [illegible]

[illegible]

בסמוך מפרש : שאין משיאין ספקות וכו'. לומר גדולה היא בתוך הפרק שתחלוץ דסבירא ליה לרבי יהודה בהביאה שתי שערות בתוך הפרק כלאחר הפרק דהוא סימן הילכך לא מהימני נשים כדאיתא לקמן : רבי שמעון אומר. כדמפרש ואזיל : בעיא בדיקה. דאי אמרי הביא שערות השתא ומשתכחי בה הנהו (ת) גופיה לאחר הפרק (א) שומא נינהו ולהא מהניא בדיקתן *) [כלומר דמספקינן לה בקטנה שלא תחלוץ כך פירש"י וה"ה דמספקא ליה בגדולה שלא תמאן כן דקדקו התוס' בלשון רש"י וכתבו שהדין עמו ע"ש] בגדולה שלא תמאן : כלאחר הפרק. כלומר להכי לא מהימנא דקסבר רבי יהודה הביאה סימנין תוך הפרק גדולה היא ואתי להתיר על פי נשים אם אומרות הביאה תוך הפרק דלא כהלכתא דאף על פי שנאמנות אחר הפרק התם הוא דאיכא חזקה דרבא : כלפני הפרק. ושומא נינהו הילכך לאו עלייהו סמכינן דנימא גדולה היא או קטנה אלא להכי אהני בדיקתן. דאי משתכחי וכו'. כלומר דאי אמרי הביאה עתה ויש בהן אחר הפרק דאמרינן שומא נינהו ואינה גדולה עד שתביא אחרים וכו' : הא מאן קתני לה. דכדרבי שמעון לא מתוקמא דכיון דסבר תוך הפרק כלפני הפרק אי בדקי בתוך הפרק מאי גדולה היא שלא תמאן איכא והא אמרת אפילו הביאה שומא נינהו : אי בעית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק. דלדידיה כלאחר הפרק וקמ"ל דנאמנות להחמיר אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה היא שלא תמאן ולאחר הפרק אפי' להקל נאמנות משום דאיכא חזקה דרבא : ואי בעית אימא רבי שמעון ולאחר הפרק. דקאמר רבי שמעון דוקא תוך הפרק נשים בודקות אותן כיון דלא סמיך עלייהו להחזיקה בגדולה לחליצה ולמיאון דאפילו משתכחי כלפני הפרק דמו וקטנה היא אבל לאחר הפרק דסימן נינהו לא מהימנינן לה אלא להחמיר דלית ליה חזקה דרבא : בודקין למאונין. אף על גב דהגיעה לכלל שנותיה לא חשבינן לה גדולה שלא תמאן עד שנבדוק אותה אם הביאה שערות : דהא רבא וכו' אפילו הכי אית ליה חזקה הוא הדין נמי דאפשר דסבירא לן כר' שמעון דתוך הפרק כלפני הפרק ואית לן חזקה נמי אלא לענין איסורא דאורייתא כגון היכא שבעל לאחר זמן וכדכתבינן לעיל דעבדינן לחומרא ולא תמאן :

ר' אליעזר מוסר לאשתו ורבי ישמעאל מוסר לאמו רבי יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן תוך הפרק אין נשים בודקות אותן שאין משיאין ספקות על פי נשים רבי שמעון אומר אף תוך הפרק נשים בודקות אותן ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל כיצד גדולה היא שלא תמאן קטנה היא שלא תחלוץ אבל אין נאמנת לומר קטנה היא שתמאן או גדולה היא שתחלוץ אמר מר ר' יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן בשלמא לפני הפרק בעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו אלא לאחר הפרקלמה לי והאמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה (א) אין צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין כי אמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה תוך הפרק אין נשים בודקות אותן קסבר תוך הפרק כלאחר הפרק (א) לאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא סמכינן אנשים ובדקן נשים תוך הפרק דליכא חזקה דרבא לא סמכינן אנשים ולא בדקן נשים רש"א אף תוך הפרק נשים בודקות אותן קסבר תוך הפרק °כלפני הפרק ובעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו ונאמנת אשה א להחמיר אבל לא להקל הא מאן קתני לה אי בעית אימא רבי יהודה ואתוך הפרק ואי בעית (ב) אימא רבי שמעון (א) ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא אשכחן לחד מרבוואתא דכתב הכי קיימא לן בהא כרבי שמעון דסבר תוך זמן כלפני זמן דסוגיין דפסקינא הלכתא *תוך זמן כלפני זמן וכיון דר' שמעון דקיימא לן כותיה דחי חזקה דרבא שמע מינה הא חזקה דרבא דחויה היא ולא סמכינן עלה ותו האמר *רב נחמן אמר שמואל בודקין למיאונין וקיימא לן כותיה אלו דבריו של מפרש זה ואנן לא סבירא לן הכי חדא דהאי חזקה דרבא הלכה היא וליכא לדחוייה דהא קא מותבינן מינה תיובתא לדרבי יהודה ופריק כי אמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה ואי לאו הלכה היא לא הוה מותבינן מינה תיובתא ועוד דהא קי"ל דר' יהודה ורבי שמעון הלכה כר' יהודה וכיון דר' יהודה אית ליה חזקה דרבא ממילא שמעי' דחזקה דרבא הלכה היא וכ"ש דסתם מתני' ורבי אליעזר ור' ישמעאל ור' יהודה כולהו קיימי בחדא שיטתא וסבירא להו דלאחר הפרק נשים בודקות אותן דאיכא חזקה דרבא והוה ליה ר' שמעון יחיד אצל רבים וקיימא לן דאין הלכה כיחיד אצל רבים הילכך ליתא לדר' שמעון אלא לענין תוך זמן כלפני זמן בלחוד ולא אמרינן כיון דהלכתא כותיה בהא הויא הלכתא נמי כותיה בהא דלאו מילי דתליאן בהדדי נינהו אלא כל מילתא מינייהו קיימא באנפי נפשה ולא שייכא בחברתה תדע דהא רבא הוא דאמר קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים והוא דפסק הלכתא *תוך זמן כלפני זמן והואיל וכך ליכא למשמע מהאי דסבירא לן דתוך זמן כלפני זמן למידחי חזקה דרבא אלא ודאי האי טעמא פריכא הוא וליכא למיסמך עליה אלא ודאי מדרבי יהודה(ג)אית ליה חזקה דרבא וקיימא לן דרבי יהודה ורבי שמעון הלכה כר' יהודה שמעינן דחזקה דרבא הלכה היא וכ"ש דלא איתברר (ג) דרבי שמעון לית ליה חזקה דרבא אלא בדרך אפשר יש לומר הא דאמרינן לית ליה חזקה דרבא דהכי קא אמרינן הא מאן קתני לה אי בעית אימא ר' יהודה ואתוך הפרק ואי בעית אימא ר"ש ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא וכיון דאפשר דרבי יהודה קתני לה אתוך הפרק לא איתברר דר"ש לית ליה חזקה דרבא ומכל מקום בין דסבירא ליה לרבי שמעון חזקה דרבא בין דלא סבירא ליה חזקה דרבא הלכתא היא מהני טעמי דאמרינן הילכך כל הנבדקות נבדקות על פי נשים הלכה היא בין לחליצה בין למיאון דסמכינן אחזקה דרבא והא דאמר רב נחמן אמר שמואל בודקין לגיטין ולקידושין ולחליצה ולמיאונין ודאי איכא לאקשויה אדרבא דאמר קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין דאמרינן הכי הא דאמר רב נחמן אמר שמואל בודקין למיאונין וקי"ל דהלכה היא היכי משכחת לה אי קודם זמן ותוך זמן הא קיימא לן דשומא נינהו ולא עבדינן בהו עובדא ואי לאחר זמן האמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין ואע"ג דבדקנוה לאחר זמן ולא אשכחן בה מידי הא איפסיקא הלכתא דחיישינן שמא נשרו ואם כן הא דאמר רב נחמן אמר שמואל בודקין למיאונין היכי משכחת לה ואנן עיינינן בה ואשכחנא פירוקא בסיעתא דשמיא והדין הוא פירוקא דהאי קושיא האי דאיפסיקא הלכתא דחיישינן שמא נשרו לא איפסיק הכי אלא היכא דקדיש תוך זמן ובעל לאחר זמן דהוה ליה ספיקא דאורייתא כדכתבינן לעיל אבל היכא דלא בעל (ד) אחר זמן דהוו להו ב נישואין דרבנן לא אמרינן חיישינן שמא נשרו ולא אמר רבא דלא בדקינן לה דלא אמר רבא חזקה הביאה סימנין אלא לענין איסורא דאורייתא דעבדינן לחומרא ולא בדקינן דחיישינן שמא נשרו אבל בספיקא דרבנן בדקינן ואי משכחינן שתי שערות לא ממאנה דהויא לה גדולה ואי לא משכחינן שתי שערות לא חיישינן שמא נשרו אלא אמרינן קטנה היא וממאנת °והיינו דאמר רב נחמן אמר שמואל בודקין למיאונין היכא דקדיש לפני זמן או תוך זמן ובעל בתוך זמן ולא בעל לאחר זמן דלאו נישואין דאורייתא נינהו אלא נישואין דרבנן נינהו ואיפרק קושיאן כהוגן הדין הוא סברא דילן וסברא תריצא ומעליא הוא וחזינן למקצת רבוואתא בהאי ענינא דכתבין מילי דלא מיסתברן ומשום הכי לא כתבינן להו :

מתני'

*) גי' מהר"ם [וכה"ג הגירסא בדיקתן הס"ד ואח"כ מה"ד חזקה למיאון. כלומר דמספקינן בגדולה שלא תמאן] .

[דף מז ע"ב]

ריש"י

הכי. דאתחתון סמכינן : לפני הפרק. קודם עונת נדרים שאפילו (ה) הביאו שומא נינהו וקטנה היא : נשים בודקות אותן. דבין אמרין איתנהו ובין אמרין ליתנהו (ו) כקטנה מחזקינן להו ולאו עלייהו סמכינן ובדיקתן להכי מהניא דאי משתכחו בה (ז) השתא והנך גופייהו לאחר הפרק אמרי שומא נינהו כדמפרש לקמן (ח) : אין נשים בודקות אותן. שאין (ט) לנשים כדי לסמוך עלייהו ולהשיא ספיקות ולומר גדולה היא שתחלוץ דסבירא ליה לרבי יהודה אם הביאה שערות תוך הפרק סימנין הן כלאחר הפרק ולכך לא מהימנינן והכי מפרש בגמ' : רבי שמעון אומר כו'. מפרש לקמן : דאי מישתכחי עתה. אמרינן נמי לאחר הפרק שומא נינהו (י) ולא חולצת אי לא אתו אחריני ולהכי קא מהימנא להו למיאון להחמיר שלא תמאן : אבל לחליצה בעי' בדיקה. ואשה נאמנת עליה הואיל ולאחר הפרק הוא ואורחא (כ) ליהוי : תוך הפרק כלאחר הפרק. דמי ואם הביאה (ל) הסימנים תוך הפרק אמרי' גדולה (מ) לכך לא מהימנא למיסרי מידי דלאו אורחא על (נ) נשים דהא דנאמנות אחר הפרק היינו משום דאיכא חזקה דרבא : כלפני הפרק. דמי ושומא נינהו הלכך לא עלייהו סמכינן לומר גדולה או קטנה היא ולהכי הוא [דמהני דאי] משתכחי (ס) השתא הנך גופייהו לאחר הפרק אמרינן שומא נינהו : מאן קתני לה. דהא כדר"ש לא מתוקמא (ע) כיון דאמר תוך הפרק כלפני הפרק אי בדקו לה תוך הפרק מאי גדולה היא שלא תמאן איכא והא אפילו אי משתכחי שומא נינהו : איבעית אימא ר' יהודה ואתוך הפרק. דקאמר אין נשים בודקות (פ) אותה דתוך הפרק כלאחר הפרק דמי ואי לא בדקי שפיר אתי למימר אקטנה דגדולה היא וקא משמע לן דלהחמיר (צ) מהימנא אבל לפני הפרק ליכא למימר גדולה היא שלא תמאן (ק) ולאחר הפרק אפי' להקל אמר רבי יהודה דמהימני : ואי בעית אימא רבי שמעון (ק) ולאחר הפרק. והא (ר) דקאמר ר' שמעון תוך הפרק נשים בודקות (ר) אותה לא למיסמך עלייהו לחליצה ולמיאון דהא אפילו אשכחינן בה שערות כלפני הפרק דמו וקטנה היא אבל לאחר הפרק (ש) אי משתכחי סימן נינהו ובעינן לה נכך לא מהימנא אלא להחמיר (ה) דלית ליה חזקה

א עיין לעיל בפרק מצות חליצה :
לשון ריא"ז
נאמנת אשה בסימני נערה להחמיר אבל לא להקל כיצד אמרה שהסימנים הללו היו בה קודם י"ב שנה ויום אחד ועודן בה אחר מכן והרי הן כשומא ואינה ראויה לחלוץ כהן הרי היא נאמנת אבל אם היתה צריכה למאן אינה נאמנת בדבר זה להחזיקה קטנה למיאון ואם לא בדקה אותה אלא לאחר י"ב שנים ויום אחד נאמנת לומר שיש בה סימנים והרי היא כגדולה לחליצה הואיל והגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סימנים וסומכין על בדיקת נשים אפי' לקקל מפני שהחזקה מסייעתן קטנה שהביאה סימנים בתוך שנת י"ב וכן הקטן שהביא סימנים בתוך שנת י"ג הרי הן כאילו הביאו סימנים קודם לכן וכשומא הן נחשבין ולא כסימני גדלות :
ב עיין לעיל בפ' מצות חליצה ובסמג עשין נ' וכ"כ באורך :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) שומא נינהו ולהא מהניא בדיקתן כלומר דמספקינן לה בקטנה ולא חולצין ובכאן הס"ד ואח"כ מתחיל לציין כי אמר רבא חזקה למיאון כלומר דמחזקינן לה בגדולה שלא תמאן וכו'. ומוכרחין להגיה וכעין זה נמצא כתוב ברש"י שם בנדה. ובספרי רי"ף החדשים מגיה בענין אחר (עיין בגי' מהר"ם ועליה קאי) וכתב שכן דקדק ותוספות בלשון רש"י ולא כוון יפה. וז"ל התוס' בד"ה בשלמא וכו' דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו פי' בקונטרס ולא תחלוץ והדין עמו דליכא לפרושי שומא נינהו ותמאן דהא קא תנן בסיפא דאינה נאמנת לומר קטנה היא ותמאן עכ"ל. מלשון זה נראה דעיקר פירושו דשמעתין דבעי בדיקה היינו כדי שלא תחלוץ וממיאון לא נזכר שום ענין ודו"ק כי נ"ל פשוט כמו שהגהתי והוא נכון וע"ש ברש"י ובתוס' שהאריכו שם :

הגהות חו"י

(א) נ"ע א"כ כ"ש דלא נבדוק תוך הפרק (דחזקה) [דהשתא] שלא הביאה זה חשש זר (ורבנן) [לרבא] אחר דס"ל אחר הזמן א"צ בדיקה איך נחוש שימצאו ויהיו שומא: (ב) תימה דהמ"ל דאית ליה חזקה דרבא וכי אמר רבא חזקה למיאון (וכו') [וכמו] דמשני אליביה דר"י וגם לר"י י"ל נמי דלית ליה [דרבא] ולאחר הפרק : (ג) יש לפרש לא שלוו לב"ד לבודקה רק שמ"מ העידו שראו שהרי ר"י אין הנשים בודקות קאמר. ומ"מ צ"ע למה לא נבדקוה להחמיר : (ד) נ"ע בפי' רש"י בגמ' ובתוס' שם : (ה) אפילו לא שייך לא בדקו שפיר שאומרים מצאנו לה שערות ותחלון אינם נאמנות :

הגהות הב"ח

(א) ולאחר כצ"ל : (א) והלאחר כצ"ל : (ב) דאית כצ"ל : (ג) כ"ב לן : (ד) לאחר כצ"ל : (ה) הביאו' כצ"ל : (ו) דקטנ' כצ"ל : (ז) דאי משתכחי בה הנך גופייהו כצ"ל : (ח) נ"ב ולאחר הפרק נמי אי אמרו איתנהו מהימני ומלנה דהא אורחא הוא למיהוי לה ואי אמרו ליתנהו לא מהמנת דחיישינן שמא נשרו הלכך אנשים לא סמכינן : תוך הפרק דמספקא לאו גדולה היא ואי משתכחי מחזקינן לה בגדולה : (ט) נשים כצ"ל : (י) ולא תחלוץ אי לא אתו בה אחריני והכי הוא דקא מהימנא כצ"ל : (כ) למיהוי לה כצ"ל : (ל) סימנים כצ"ל : (מ) נ"ב היא : (נ) ע"פ נשים דלאו כהלכתא דהא כו' כצ"ל : (ס) משתכחי בה הנך כצ"ל : (ע) דכיון כצ"ל : (פ) אותן כצ"ל : (צ) נ"ב דהא אפילו הביאה ד"ה שומא נינהו : (ק) ולאחר הפרק קאי דקאמר כצ"ל : (ר) בודקות אותן ולא אתי למיסמך כצ"ל : (ש) דאי כצ"ל : (ת) הנהו גופייהו כצ"ל :

מתני' ורלוי להיות בן סורר ומורה. ולא קודם לכן דלאו בר עונשין הוא: עד שיקיף זקן. ומשיקיף זקן ראוי להוליד ורחמנא אמר בן הראוי להיות בן ולא הראוי להיות אב: התחתון. באיזו הקפת זקן אמרו בתחתון שלמטה ולא בעליון: **גמ'** משירבה שחור. שיש בה רבוי שערות שנראה כשחור: על הכף. גובה שעל האבר למטה מן הכרס: אחד בגבה. תחת אותו מקום: קשרי אצבעותיה. דאיכה מביאה שם שער עד שתגדיל: ורבנן אמר רב אסי וכו'. ופסק הרב ז"ל כרבנן ורבינו יצחק פסק גם בכאן להחמיר כדברי כלן אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ואיכה חוללת

נר מצוה

מתני' *תינוקת שהביאה שתי שערות חייבת בכל מצות האמורות בתורה וחולצת או מתיבמת וכן תינוק שהביא שתי שערות חייב בכל מצות האמורות בתורה וראוי להיות בן סורר ומורה משיביא שתי שערות עד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה תינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן רבי יהודה אומר משירבה השחור: **גמ'** ולית הלכתא כר' יהודה ואע"ג דאמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר הלכה כר' יהודה לית הלכתא כוותיה דגרסינן בפרק מי שמת*ד' קנו. ולמיאונין לאפוקי מדר' יהודה דאמר משירבה השחור *אמר רב הונא ב' שערות שאמרו צריך שיהא בעיקרן גומות רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה גומות אף ע"פ שאין שערות *א"ר יהודה אמר שמואל שתי שערות שאמרו אפילו אחת על הכף ואחת על הביצים תניא נמי הכי שתי שערות שאמרו ואפילו אחת בגבה ואחת בכריסה אחת על (א) קשרי אצבעותיה של יד ואחת על (ב) קשרי אצבעותיה של רגל דברי ר"ש בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון ורבנן אמר רב אסי עד שיהו שתי שערות במקום אחד והלכתא א כרבנן תנו רבנן עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן רבי יוסי אומר עד שתקיף העטרה בן שלקית אומר עד שתכלכל אמר ר"ש מצאני חנניה בן חכינאי בצידן ואמר לי כשאתה מגיע אצל ר' עקיבא אמור לו עד מתי הבת ממאנת ואם יאמר לך עד שתביא שתי שערות אמור לו והלא בן שלקית העיד במעמד כולכם ביבנה משתכלכל ולא אמרתם לו דבר וכשבאתי אצל ר"ע אמר לי כלכול זה איני יודע [מהו] בן שלקית איני מכיר עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות וכן הלכה: **מתני'** שתי שערות האמורות בפרה ובנגעים והאמורות בכל מקום כמה שיעורן כדי לכוף ראשן לעיקרן דברי רבי ישמעאל ר"א אומר כדי לקרוץ בצפורן ר' עקיבא אומר כדי שיהו ניטלות בזוג: **גמ'** אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כדברי כולן ב להחמיר*:

סליק פירקא

*חרש *שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת קלט רצה יוציא רצה יקיים כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ג פקח שנשא פקחת ונתחרשה רצה יוציא רצה יקיים נשטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית:

°**גמ'** אמר רמי א] בר חייא מאי שנא חרש וחרשת דתקינו להו רבנן נישואין ומ"ש שוטה ושוטה דלא תקינו להו רבנן נישואין דתניא שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשיהם פטורות מן החליצה ומן היבום חרש וחרשת דקיימא תקנתא דרבנן תקינו להו רבנן נישואין שוטה ושוטה דלא קיימא תקנתא דרבנן דאין אדם דר עם נחש בכפיפה לא תקינו להו רבנן נישואין: ומאי שנא חרש דתקינו ליה רבנן נישואין ומאי שנא קטן דלא תקינו ליה רבנן נישואין חרש דלא אתי לכלל נישואין תקינו ליה רבנן נישואין קטן דאתי לכלל נישואין לא תקינו ליה רבנן נישואין והרי קטנה דאתיא לכלל נישואין ותקינו לה רבנן נישואין התם שלא ינהגו בה מנהג הפקר: ומאי שנא קטנה דממאנת ומ"ש חרשת דלא ממאנת דאם כן *מימנעי ולא נסבי לה ומאי שנא קטנה ד' קיג. דאכלה בתרומה ומ"ש חרשת דלא אכלה בתרומה דתנן העיד ר' יוחנן בן גודגדא וכו' ואילו חרשת לא אכלה גזרה שמא יאכיל חרש לחרשת: ומ"ש קטנה דאית לה כתובה ומאי שנא חרשת דלית לה כתובה דאם כן מימנעי ולא נסבי לה וקטנה דאית לה כתובה מנא לן דתנן הממאנת והשניה והאיילונית אין להן כתובה אבל יוצאה בגט יש לה כתובה וחרשת דלית לה כתובה מנא לן דתניא חרש ושוטה שנשאו נשים פקחות אף על פי שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין (ג) להם עליו כלום רצו לקיימן יש להן כתובה מנה פקח שנשא

רש"י

חזקה דרבא: **מתני'** משהביא שתי שערות עד שיקיף זקן התחתון. אבל קודם הבאת שערות לאו בר עונשין הוא ומשהקיף הזקן ראוי להוליד ורחמנא אמר בן ולא הראוי להיות אב: התחתון ולא העליון. כלומר באיזה (ד) זקן אמרו בתחתון שלמטה ולא העליון עד שירבה השחור. ול"ג על הלבן כלומר שישחיר אותו מקום משערות הרבה: **גמ'** הכף. גובה שעל האבר למטה מן הכרס: אפילו אחת על הכף כו'. ואע"ג דאינו במקום אחד: אחת בגבה. תחת אותו מקום בין קשרי אצבעותיה. אינה מביאה שיער עד שתגדיל: עד שתכלכל. כלומר שיהא שם שערות הרבה שיהא רצוף ומלובש בשערות: איני יודע מהו. כלומר לא סבירא לי: **מתני'** שתי שערות האמורות בפרה. אדומה דקי"ל שתי שערות שחורות הן פוסלות בה: ובנגעים. שער לבן (ה): (ו) האמורות בכל מקום. בתינוק ובתינוקת: לקרוץ. לאחוז מעט: שיהו ניטלות בזוג. זהו שיעורו: (לשון רש"י שיעורא רבא דכולהו): **גמ'** כדברי כולן להחמיר. דמשנקרצות בצפורן לא ממאנה שמא גדולה היא ולא חלצה עד דאיכא שיעורא רבא דכולהו:

סליקא להו בית שמאי

חרש כשם שכונסה ברמיזה. מה טעם [קאמר] כלומר כקידושין כך גירושין וכן פקח בחרשת ברמיזה כנס שרמזה באצבע עד שנתרצית לו (ז) ברמיזה רצה להוציא יוציא: ונתחרשה. אע"פ שקידושין היו גמורין שהיתה פקחת באותו פעם אם רצה להוציא יוציא דלא בעינן דעת האשה: נשטית לא יוציא. שלא ינהגו בה מנהג הפקר ותקנתא דרבנן היא כדמפרש בגמ' (ח): **גמ'** דתקינו להו רבנן נישואין. דקתני מתני' שצריכות חליצה אלמא יש נישואין וקידושין לחרש אף על גב דלאו בר דעת הוא ומדאורייתא אין קניינו קנין: 'דקיימא תקנתא דרבנן. שדרכן להיות שלום ביניהן אפי' חרש עם חרשת וכל שכן כשהאחד פקח אבל שוטה אפי' בפקחת או פקח לשוטה אין (ט) שלום ביניהן וכל שכן שוטה ושוטה: בכפיפה. בקופה אחת: ומאי שנא קטן. דקתני לעיל שוטה וקטן שנשאו וכו': חרש דלא אתי. לעולם לכלל נישואין דאורייתא תקינו ליה רבנן נישואין כדי שלא יבטל: שלא ינהגו בה מנהג הפקר. דאי לא מאי מינסבה אין לה מי שישמרנה: מימנעי ולא נסבי (י). הואיל ולעולם יכולה למאן מפני חרשותה אבל קטנה גבול יש לה וסבר מפייסנא לה כל שעה עד שיעבור זמן מיאונה: ומאי שנא קטנה כו'. לקמן בעיא אתרוייהו מנלן דהא אית לה והא לית לה: מימנעי ולא מינסבי. אבל בקטנה לא מימנעי דאתיא לכלל דעה: הממאנת. אין לה כתובה דעל כרחו נפקא: שניה. מדברי סופרים אין לה כתובה דרבנן קנסוה כדאמרינן בים מותרות: איילונית. משום דמקח טעות הוא: יוצאה בגט. כלומר מדקתני ממאנת משמע דוקא ממאנת דעל כרחו נפקא הא הוציאה הוא יש לה: אין להן (כ) עליו כלום. דהא אין להם דעת ואין תנאו ראשון תנאי אף על גב דתקון רבנן נישואין לחרש מכל מקום לא תקינו לה רבנן כתובה מיניה דיותר משהאים כו' כדמפרש לקמן: שהוא

נמוקי יוסף

[...]בקשרי אצבעותיה לא תמאן ואיכה חוללת עד שיהו ב' שערות במקום אחד ואשה שיש לה דדין גדולים אין צריך לבדוק סימן התחתון כרבנן דריש פירקין דאי אפשר לעליון לבא עד שיבא התחתון: עד שתקיף העטרה. שיהא אותו מקום מוקף שערות: עד שתכלכל. לשון גדול שער כדמוכח בנזיר (דף ב.) שיהא שערות הרבה וגדולות: בן שלקית איני מכיר. כלומר לא סבירא לי כוותיה: **מתני'** שתי שערות האמורות בפרה. שב' שערות שחורות פוסלות בה: ובנגעים. שבשתי שערות לבנות הן סימן טומאה: האמורות בכל מקום. גבי בן ובת: כדי לכוף. כלומר שיעורן שיהא בהן כדי לכוף: כדי לקרוץ. לאחוז בהן מעט: שיהו נטלות בזוג. שיכולין ליטל בזוג של מספרים: **גמ'** משום דמספקא לן הלכתא כמאן יש להחמיר מספק ומשיהו נקרצות בצפורן לא תמאן ולא תחלוץ (א) עד שיהא בהן שיעור לכוף ראשן לעיקרן עכ"ל רב אלפס ז"ל בהלכותיו (מלבד פירוש פגה בוחל וצמל ובהכי סליק פירקין): הדרן עלך פרק בית שמאי

חרש שנשא פקחת. רצה יוציא רצה יקיים. מתניתין בשקדשה בכסף *אבל אם קדשה בבעילה קדושיו מעשה וגרושיו אינן מעשה: כשם שכונס. מה טעם קאמר כלומר כקדושיו כך גירושין וכן פקח בחרשת ברמיזה כנס שרמזה באצבע עד שנתרצה לו וברמיזה אם רצה להוציא יוציא: פקח שנשא פקחת שנתחרשה. אף על פי שקדושיה גמורין אם רצה יוציא דבגט לא בעי דעת האשה כדמפרש לקמן במתניתין: נשטית. בגמרא מפרש טעמא שלא ינהגו בה מנהג הפקר ותקנתא דרבנן היא: נתחרש הוא. לאחר קדושין הואיל וקדושין גמורין היו לא יוציא עולמית: **גמ'** דתקינו להו רבנן נשואין. דקתני מתני' שצריכה חליצה לקמן אלמא יש נשואין וקדושין לחרש ואף על גב דלאו בר דעה הוא ומדאורייתא אין קניינו קנין: ה"ג דתניא: דקיימא תקנתא דרבנן. שדרכן להיות שלום ביניהם אפילו חרש עם חרשת וכל שכן כשהאחד פקח אבל שוטה אפילו בפקח ושוטה לפקחת אין שלום ביניהם וכל שכן שוטה לשוטה: בכפיפה. בתוך קופה אחת: ומ"ש קטן. דקתני לעיל שוטה וקטן שכנסו וכו': חרש דלא אתי לכלל נשואין. דאורייתא תקינו ליה רבנן נשואין כדי שלא יבטל: מנהג הפקר. אי לא מוצאת למכסבא אין לה מי ישמרנה וינהגו בה הפקר בזנות: ממנעי וכו'. דחרשת פגומה טפי ואי מתקני לה כתובה לא בעי למנסבה אבל בקטנה לא ממנעי דאתיא לכלל דעה: ממאנת. לית לה כתובה דהא ע"כ נפקא: שניה. מדברי סופרים אין לה כתובה דרבנן קנסוה כדאמרן בים מותרות: אילונית. משום דמקח טעות הוא: אבל יוצאה בגט. מדיוקא דמתני' דקתני ממאנת שמעינן טעמא משום דעל כרחייהו נפקא הא מוציאה הוא אית לה אלמא יש כתובה לקטנה: אין (ג) להם עליו כלום. דאין להם דעת ואין תנאו הראשון תנאי ואף על גב דתקון רבנן נשואין לחרש לא תקינו לה רבנן כתובה מיניה כדמפרש לקמן יותר משהאים

עין משפט

א מיי' פי"א ופי"ד מהל' אישות ופרק י' וי"א מהלכות גירושין ופ"ה מהלכות יבום סמג עשין מח טור אבן העזר סימן קיט קנו וקלח:

כ"ה בירושלמי ריש פרק זה [ג"א]

ע"ע במס' נדה שם

יבמות דף קיב:

נוסחאות

כ"י

א] רמי בר חמא (וכן הוא בגמ')

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג כתב מורי רבינו יהודה פי' ר"ת ורבנן קי"ל לענין חליצה אבל לענין מיאונים בכל מקום שהיא תביא ב' שערות יש לחוש ולומר שמא גדולה היא ולא ממאנת דהלכה כד"ה להחמיר וכן פי' בהם גאון אחד וכן נראה לרבינו ע"כ דברי מורי וכן כתב מיימוני ב' שערו' צריכות שיהו במקום בית הערוה ובית הערוה כולו מקום סימנין בין למעלה בין למטה בין על איברי הזרע עצמו וצריכים להיו' במקום א' ושיהיו בעיקרן גומות ואפי' שתיהן בגומא אחת הרי אלו סימנים ע"כ ור"י פסק כדברי שניהם להחמיר אחת בגבה ואחת בקשרי אצבעותיה לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהיו שניהם במקום אחד וכן היא מסקנת הרא"ש:

ב כתב הטור וקי"ל כדברי כולן להחמיר משיהיו כדי לקרוץ בצפורן לא תמאן ולא תחלוץ עד שיהיו כדי לכוף ראשן לעיקרן ומיימוני כתב משיהיו ניטלות בפי הזוג חשיבה גדולה ויראה מדבריו שהוא קודם קריצתן בצפורן: כתב ריא"ז

ג ואפי' כנס ובעל כמבואר בקונטרס הראיות ואפי' חרשת שהשיאה אביה בקטנותה שקדושיה קדושי תורה וכן פקח שנשא פקחת ונתחרשה יכול להוציאה בגט אף על פי שקדושיה קדושי תורה האשה מתגרשת מס"ת שלא מדעתה:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) משמע דהוא סובר דזהו הוי שיעורא רבא דכלהו ולא כרש"י בגמ' שכתב שם דשיעורא רבא דכולהו (הוי בה) שיהו דר"ע שיהא נוטלת בזוג. ומדברי הרמב"ם משמע דנטילת בזוג הוא השיעור הקטן שבכולם וכ"כ הטור משמו בטור אבן העזר סימן קנ"ה וכדי שלא יחלקו בדבר הנראה לעינים היה נ"ל להגיה ברש"י בגמרא שיעורא (קטנה) [זוטא] דכולהו וק"ל.

הגהות הב"ח

(א) נ"ב גבי: (ב) נ"ב גבי: (ג) אין להן עליהם כצ"ל: (ד) נ"ב הקפת: (ה) ובנגעים שער לבן נ"ב קי"ל בת"כ מיעוט שער שתים: (ו) והאמורות כצ"ל: (ז) וברמיזה אם רצה כצ"ל: (ח) נ"ב נתחרש הוא לאחר קדושין הואיל וקידושין גמורין היו לא יוציא עולמים ואח"כ נ"ל הדיבור גמ' דתקינו: (ט) אין דרכן להיות שלום כצ"ל: (י) נ"ב לה: (כ) עליהם כצ"ל: (ל) אין להן עליהו' כצ"ל:

המאור הגדול

גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת

וכך הגזירות נגררות זו אחר זו פקח בחרשת אטו חרש בחרשת דהכא חרשת והכא חרשת וחרש בחרשת אטו חרש בפקחת דהכא חרש והכא חרש והדר גזרינן תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא:

רוצה לישא: שרצה ליזוק (ג). תנאו קיים ואין יכול לטעון מתנה בטעות הוה כי כסבור הייתי שהיה לי עליה נשואין מדרבנן: הא לא רצה. דלא כתב לה אין לה מתקנת חכמים: דא"כ. דבעי למיתב: (מ) רוצה אשה להנשא. ואפי' בלא כתובה כי הכא וא"ת והא אמרינן [ב"ק דף פט.] אסור לאדם לשהות עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה י"ל דהתם בפקחים דהוו בני כתובה וכי לא (נ) כתבו נראה להם כבעילת זנות אבל בחרשים דלאו בני מכתב לא קפדה עליה אף על גב דהיאי פקחת: ומיהו ה"מ כשנשאת מעצמה לחרש אבל אי אנסבוה ליה בי דינא וכתבו לה כתובה אית לה וכדאמרינן בסמוך כ"ש הכא דאע"ג דרבנן לא תקינו כתובה מ"מ בית דין אביהן של חרשין והם רשאין לקיים כתובה לאשתו על נכסיו אם רואים שאינו מוצא אשה אלא בכך כשם שמספקין בשאר עניניו ולוקחים לו שפחה לשמשו: וכתב הריטב"א ז"ל ומכאן אתה דן לקטנה יתומה שיש רשות לב"ד לפסוק על נכסיה נדוניא הראויה לה להנשא לבעל ההגון לה ולא עוד אלא שיכולים לקיים על נכסיה שאם תמאן שתפסיד נדונייתה דכל שהוא לתקנתה ולתועלתה יש להם רשות בנכסיה אבל קטן ושוטה שאין לו נשואין אין להם רשות בכך דנשואין אין כאן כתובה אין כאן ואפילו על ידי עצמו אם כתב אין עליו כלום וכתיבת חרש אינה כלום ג"כ אלא דוקא כשב"ד כתבו לו משום דתקינו ליה רבנן נשואין: שמשלחה וחוזרת. שכן מנהג השוטים: ואם אותה שאינה יודעת לשמור את גיטה אם יכולה להתגרש על ידי אביה פלוגתא היא בין רש"י ור"ת ז"ל דרש"י (ס) סובר שאינה יכולה קטנה להתגרש ע"י אביה ור"ת סובר שיכולה להתגרש (א) והוא הדין שוטה ומיהו לסברת רבי ישמעאל יש הפרש בין קטנה לשוטה דנהי דשוטה משלחה וחוזרת בקטנה יכול אביה למנעה שלא תחזור: דיקא נמי וכו'. כלומר דמשום שאין גירושיו כלום מן התורה קתני האי לישנא שאין לגרושיו תקנתא עולמית שאפילו נשאת בגט זה ויש לה כמה בנים תצא משא"כ [בחרשת] דבדיעבד אם נישאת לא תצא ואע"פ שאין לה בנים ואפשר שאפילו נתגרשה תנשא לכתחילה. הריטב"א ז"ל: מתני' שהשיאה אביה. בקטנותה וקבל קדושיה (ע) והיו קדושין גמורין: שיוצאה בגט. אפילו מגדלה ופקע כח אב מקבלת היא גיטה: אף זו. פקחת שנתחרשה שנשאת כשהיא פקחת ונתחרשה כיוצא בה כשם שחרשת שהשיאה אביה אע"פ שנשואיה נשואי תורה מתגרשת כך זו (פ) פקחת שנשאת ואח"כ נתחרשה אף על פי שנשואיה נשואי תורה מתגרשת: גמ' מעדותו של רבי יוחנן. דאפילו במקום קדושין גמורין לא בעינן דעתה דאשה בגרושין: אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן לה. והיא לא שמעה וחזר ואמר לה לאשתו פקחת כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גיטה הרי זו מגורשת: כתב הריטב"א ז"ל אמר לעדים לאו דוקא אלא הוא הדין היה מדבר עמה על עסקי גיטה ונתן לה לאלתר אבל לא אמר לעדים וגם לא היה מדבר עמה על עסקי גיטה אפילו נתן לה גט סתם אינה מגורשת כדמוכח פ"ק דקדושין (דף ו.) וכבר בררתי שמועה זו במסכת גיטין בס"ד עד כאן: לאו א"ר יוחנן. דקתני חרשת יוצאה בגט. פשיטא. דלרבי יוחנן בן גודגדא ודאי הכי היא וכו' קמ"ל. וא"ת והיכי משמע מדר' יוחנן דלא אמרינן בטולי בטליה יש לומר דלא סמיך לה לדר' יוחנן אלא לומר דלא בעינן דעתה ומעתה סבר רבא דאף על גב דאמר לשון חוב לאו בטול הוא: מתני' הרי אלו פטורות. דהואיל ושניהם חרשין או שתיהן חרשות כקדושי זו כך קדושי זו אתו קדושי דאשתו ומפקיע זיקה: יכניסו. שאין חליצה בחרש וחרשת שאינן באמר ואמרה: ואחר כך אם רצו יוציאו בגט. דאתי גט ברמיזה ומפקע נשואין דידיה וזיקת אחיו דהואי ברמיזה: מוציא את אשתו בגט. דזיקת אחותה הבאה מכח קדושין גמורין אוסרתה עליו ואין כח בקידושין דידיה לדחותה משום אחות אשה: ואשת אחיו אסורה לעולם: דחרש לא חליץ ולא יכנוס משום אחות אשה: כונס ואינו מוציא לעולם. דלא אתי גט דידיה ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון: גרסי' בגמרא רב יצחק בר ביסנא אירכסו

נר מצוה

חרשת או שוטה אע"פ שכתב לה מאה מנה כתובתה קיימת מפני שהוא רוצה (א) ליזוק (ב) בנכסיו טעמא דרצה הא לא רצה לא דא"כ מימנעי ולא נסבי לה אי הכי פקחת לחרש נמי ליתקון לה כתובה דא"כ מימנעה ולא נסבה ליה יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא האי דאמרינן פקחת לחרש דלית לה כתובה הני מילי דאנסיבא ליה מעצמה אבל אי אנסבוה ליה בי דינא וכתבו לה כתובה אית לה כדאמרינן ההוא חרש דהוה בשיבבותיה דרב מלכיו אנסביה איתתא וכתב לה ארבע מאה זוזי מנכסיה אמר רבא מאן חכים למיעבד כי הא מילתא אלא רב מלכיו דגברא רבה הוא (ג) קסבר אילו רצה שפחה לשמשו מי לא זבנינן ליה כל שכן הכא דאיכא תרתי: נישטת לא יוציא (ד' קיג:) *אמר רבי יצחק דבר תורה (ד) שוטה מתגרשת מידי דהוה אפקחת בעל כרחה אלא מה טעם אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר היכי דמי אילימא ביודעת לשמור גיטה ויודעת לשמור עצמה מי נהגי בה מנהג הפקר אלא דאינה א יודעת לא לשמור גיטה ולא לשמור עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת והאמרי דבי רבי ינאי ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצאת זו שאין לה יד לגרש את עצמה ותנא דבי רבי ישמעאל ושלחה מביתו [דף קיג ע"ב] מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאת זו שמשלחה וחוזרת לא צריכא דיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור את עצמה דבר תורה מתגרשת דהא יודעת לשמור את גיטה ואמור רבנן לא תתגרש שמא ינהגו בה מנהג הפקר °אמר אביי דיקא נמי דקתני גבי דידה לא יוציא וגבי דידיה לא יוציא עולמית שמע מינה הא דאורייתא והא דרבנן שמע מינה: (ד' קיב: קמ) מתני' *אמר רבי יוחנן בן נורי אמפני מה אמרו האשה שנתחרשה יוצאה ואיש שנתחרש אינו מוציא אמרו לו אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט *) ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה אמרו לו אף זו כיוצא בה פירוש אף זו שנשאת כשהיא פקחת ונתחרשה כיוצא בה כשם שחרשת שהשיאה אביה שאף על פי שנישואיה נישואי תורה מתגרשת כך זו הפקחת שנשאת ואחר כך נתחרשה אע"פ שנישואיה נישואי תורה מתגרשת: (ד' קיג:) גמ' העיד ר' יוחנן כו': *אמר רבא מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא (קמא) באמר לעדים ראו גט זה שאני נותן וחזר ואמר לה כנסי ב שטר חוב זה הרי זו מגורשת מי לא אמר רבי יוחנן בן גודגדא דלא בעינן דעתה דאשה הכא נמי לא בעינן דעתה דאשה פשיטא מהו דתימא כיון דאמר לה כנסי שטר חוב זה בטולי בטליה קא משמע לן דאם איתא דבטליה לעדים הוה אמר להו ומדלא אמר להו לא בטליה והאי דקאמר לה הכי מחמת כיסופא הוא דקאמר לה: (קמב) מתני' גשני אחים חרשים נשואים שתי אחיות פקחות או שתי אחיות חרשות או אחת פקחת ואחת חרשת או שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין או לשני אחין חרשים או לשני אחים אחד חרש ואחד פקח הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום אם היו נכריות יכנסו ואם רצו להוציא יוציאו. שני אחים אחד פקח ואחד חרש נשואים שתי אחיות פקחות מת חרש בעל (ה) פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל הפקחת מה יעשה [דף קיג ע"ב] חרש בעל הפקחת מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם שני. אחים פקחים ג נישואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל הפקחת תצא °משום אחות אשה מת פקח בעל הפקחת מה יעשה פקח בעל החרשת מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה: שני אחים אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל הפקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל הפקחת מה יעשה חרש בעל חרשת ד מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם: שני אחים אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי נכריות פקחות מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת או חולץ או מיבם מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל פקחת כונס ואינו מוציא לעולם: שני אחים פקחים נשואין שתי נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת

*) ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה ג"' זו הובא בתוס' ד"ה יש גורסים ע"ש (ג"א)

רש"י

שהוא רוצה ליזוק בנכסיו. אע"פ שלא תקינו לה חכמים כתובה הרי כתב לה והואיל ורצה להפסיד להיות ניזוק מנכסיו תנאו קיים: הא לא רצה. (ו) ולא כתב לה אין לה מתקנת חכמים: דאם כן. דבעו למיתב לה כתובה מימנעי ולא נסבי לה: שמשלחה. מביתו וחוזרת שכן מנהג השוטים שאין בושים: מתני' ואיש שנתחרש. לאחר קידושין הואיל וקידושיו קדושין גמורין לא יוציאנה עולמית: על חרשת שהשיאה אביה. בקטנותה וקיבל קידושיה (ז) והיו קדושין גמורין: שיוצאה בגט. משגדלה (ח) אע"פ שאז פקע כח האב היא מקבלת את גיטה: אף זו. פקחת שנתחרשה כיוצא בה: גמ' מעדותו של ר' יוחנן. דאפילו במקום קדושין גמורין לא בעינן דעתה דאשה בגירושין: אמר לעדים. ראו גט זה שאני נותן לה והיא לא שמעה וחזר ואמר לאשתו פקחת כנסי שטר חוב זה ולא הודיעה שהוא גיטה הרי זו מגורשת: לאו מי אמר רבי יוחנן. דלא בעינן דעתה דאשה בגירושין דקתני חרשת יוצאה בגט: פשיטא. דלרבי יוחנן ודאי הכי הוא: מתני' הרי אלו פטורות. דהואיל ושניהן חרשים או שתיהן חרשות כקידושי זו כך קידושי זו ואתו קידושי אשתו ומפקעי זיקתו: יכנסו. שאין חליצה בחרש וחרשת שאינן באמר ואמרה ואח"כ אם רצה יוציא בגט דאתי גט ברמיזה (ס) ומוציא זיקה: ומוציא את אשתו בגט. דזיקת אחותה הבאה (י) מן כח קדושין גמורין אוסרתה עליו ואין כח (כ) בקדושיו לדחותה משום אחות אשה: ואשת אחיו אסורה לעולם. דחרש לא חליץ ולא יכנוס אי אפשר משום אחות אשה ולכך אסורה לעולם: כונס ואינו מוציא לעולם.

שלטי הגבורים

א כתב ספר אבל נשטית שאינה יודעת לשמור עצמה לא יוציאנה אפילו אם יודעת לשמור גיטה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר לפי שאין בה דעת לשמור את עצמה: וכתב מיימוני לפיכך מניחה ונושא אחרת ומאכילה ומשקה משלה ואין מחייבין אותו בשאר כסות ועונה שאין כח בבן דעת לדור עם השוטים ואינו חייב לפדותה ולרפאותה ואם גרשה הרי זו מגורשת ומוציאה מביתו ואינו חייב עוד ליטפל בה עד כאן:

לשון ריא"ז
נשטית לא תצא בגט ותקנת חכמים היא שלא ינהגו בה מנהג הפקר ואפילו אם יש לה אב ואם ובתלמוד ארץ ישראל מפרש שאם עבר וגרשה הרי היא מגורשת ואם אין בה דעת לשמור גיטה אין גרושיה גירושין אפילו מן התורה וכן אם נתחרש או נשתטה הוא לא יוציא עולמית שהרי היו קדושיו קדושי תורה ועכשיו אינו רשאי לגרש מן התורה שאין האיש מוציא אלא לדעתו והרי אינו בן דעת ואפילו אם כתב לה חרש בכתב ידו כתבו ותנו גט לאשתי אין סומכין על כתבו כמו שאין סומכין על רמזיו כמו שביארנו בפ' מי שאחזו:

ב וכתב הרמ"ה דוקא שלא אמר להו לעדים מעיקרא קמה אבל אמר להו קמה ראו גט שאני נותן לה וחזר ואמר כנסי שטר חוב זה ש"מ לית להו כסופא ממנה וא"כ למה אמר כנסי שטר חוב זה ש"מ בטולי בטליה וכל כי האי גונא עבדינן לחומרא וצריכה ממנו גט שני ואם קבלה קדושין מאחר צריכה גט מזה ומזה ואם מת אע"פ שלא נתן לה גט אחר פסלה מן הכהונה ע"כ אבל אם לא אמר תחלה ראו גט שאני נותן לה ואמר לה כנסי שטר חוב זה צריך שיאמר לה ה"ז גיטך אבל אין צריך ליטלנו ממנה ולהחזיר וליתנו לה וכתב הרמ"ה דוקא דאמר כנסי דמשמע לשם פקדון בעלמא אבל אם אמר לה מעיקרא זכי בשטר חוב זה מגו דקני ליה בנתינה קמייתא לגור ע"פ גלותיתו אע"ג דאמר לה בתר הכי ה"ז גיטך לית לה תקנתא עד שיטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה:

לשון ריא"ז
ג היו שאחים פקחים והאחיות הנשואות להם אחת חרשת ואחת פקחת מת בעלה של חרשת תצא משום אחות אשה ואם יש לה צרה נכרית פקחת חולצת ולא מתייבמת כמבואר בק"ה:

לשון ריא"ז
ד ובדין היה שלא יוציא החרש את אשתו החרשת שהרי שניהם דומים

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) ר"ל קטנה מתגרשת על ידי אביה אע"ג דאינה יודעת לשמור את עצמה מ"מ בקטנה לא גזרינן דלאו בת תאוה היא וליכא למיחש בה כלל ולפי זה משמע בשוטה גדולה שיש לה תאוה ובני אדם לשוטים אחריה נהי נמי דיש לה אב יכול לשמור את גיטה מ"מ אינה מתגרשת מטעם שלא ינהגו בה מנהג הפקר וכן מבואר בתוספות דקידושין סוף דף מג וגם בתוספות דמשמעין כלאים בן מירושלמי שהביאו התוספות. והנ"י שכתב בפשיטות וה"ה שוטה דבריו צריך לי עיון ומטעמים שכתבתי ואפשר דר"ל דס"ה שוטה מיקרי יש לה יד ומתגרשת מדאורייתא כשיש לה אב ונאמר אם עבר וגרשה דמגורשת וכמבואר בירושלמי שהביאו התוס' ענין זה ודו"ק:

עין משפט

א מיי' פ"ק ופ"ב מהל' גירושין סמג עשין נ טור אבן העזר סי' קיט וקלו וקלח:

ב מיי' פ"ק מהל' גירושין סמג עשין נ טור אבן העזר סימן קלו

ג מיי' פרק ז מהל' יבום טור אבן העזר סי' קעב וקעה:

הגהות הב"ח

(א) כד"ס הג' ליזון וע"ז כתב הב"ח בכ"י קדשו ס"א ליזוק: (ב) מנכסיו טעמא דרצה כצ"ל: (ג) נ"ב רבא גופי' אית לי' להאי סברא בפ"ד דכתובות ע"ל סימן רמד: (ד) נ"ב ויש לתמוה דבפ' המגרש (דף פס) אבעי רבא מר"ג חוץ מקדושי קטן מהו פשיט ליה מדתנן קטנה מתגרשת בקידושי אביה אמאי בעינן ויצאה והיתה אלא אתי' לכלל הויה הכא נמי אתיא לכלל הויה משם למדנו דיציאתה דלא אתיא לכלל הויה לא הוה גט ד"ת דבע כן ויצאה והיתה ופרש"י לשם דלא מיגרשא אא"כ ראויה לקדש את עצמה לאיש אחר. ולהרשב"א דכ' בשם ר"ת דלא גרים בהא תמיהא ניחא אבל לספרים דגרסי לה קשיא: (ה) הפקחת כצ"ל: (ו) דלא כצ"ל: (ז) והוו כצ"ל: (ח) ואע"פ כצ"ל: (ט) ברמיזה ומפקיע נשואין דידיה וזיקת אחיו דהיא ברמיזה הס"ד ואחר כך מה"ד מוציא את כצ"ל: (י) מכח כצ"ל: (כ) בקדושין דידיה כצ"ל: (ל) ליזון וכ"נ מנכסיו ואע"פ שלא תקנו לה חכמים כתובה הרי הוא כתב לה והואיל ורוצה להפסיד ולהיות ניזון מנכסים כו': (מ) אשה רוצה להנשא כצ"ל: (נ) כתבינן כצ"ל (ס) נ"ב עיין במ"ש התוס' בפ' חרש דקי"ג ובתוס' בפרק האומר דף סד וס' שני דקדושין דף מג ועיין עוד במ"ש הר"ן פרק המקבל סי' תקה: (ע) והוו כצ"ל: (פ) הפקחת כצ"ל:

מת פקח בעל חרשת מה יעשה פקח בעל הפקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל הפקחת מה יעשה פקח בעל חרשת או חולץ או מיבם: שני אחים אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי נכריות אחת פקחת ואחת חרשת מת חרש בעל חרשת מה יעשה פקח בעל הפקחת כונס ואם רצה להוציא יוציא מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת כונס ואינו מוציא לעולם:

סליק פירקא

קמג *האשה *שהלכה היא ובעלה למדינת הים ד' קיד: שלום בינו לבינה ושלום בעולם באה ואמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתיבם שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם קטטה בינו לבינה ושלום בעולם (א) באה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת רבי יהודה אומר לעולם אינה נאמנת אא"כ באה בוכה ובגדיה קרועים אמרו לו אחת זו ואחת זו תנשא: *בית הלל אומרים לא שמענו אלא הבאה מן הקציר בלבד (ב) אמרו להן ב"ש אחד הבאה מן הקציר (ג) ואחד הבאה מן הזיתים ואחד הבאה ממדינת הים לא דברו (ד) בקציר אלא בהווה חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש: גמ' *אמר רבא מאי טעמא דמלחמה ד' קיד: משום דאמרה בדדמי (ה)ס"ד בכל הני דאיתקטיל הוא פליט ואם תמצא לומר כיון דשלום בינו לבינה נטרת וחזיא זמנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברא ודאי מאית לה ואיכא דעבדי ליה סמתרי וחיי ולפיכך אינה נאמנת אמר רבא רעבון גרוע ממלחמה דאילו במלחמה א כי (א) אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימנא הא מת על מטתו מהימנא ואילו רעבון לא מהימנא עד דאמרה מת וקברתיו: °מפולת הרי הוא כמלחמה דאמרה בדדמי ב (ו) נחשים ועקרבים הרי הן כמלחמה דאמרה בדדמי דבר אמרי לה כמלחמה ואמרי לה אינו כמלחמה אמרי לה כמלחמה דאמרה בדדמי ואמרי לה אינו כמלחמה דסמכא אדאמרי אינשי שבע שני הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב איבעיא להו החזיקה ג היא מלחמה בעולם מהו (ב) מי אמרינן מה לה לשקר אי *בעי אמרה שלום ד' קטו. בעולם

רש"י

דלא אתי גט דידיה ומפקעת זיקת ייבומי אחיו הראשון דהיא זקוקה לו מדאורייתא:

הדרן עלך פרק חרש

האשה שהלכה. ושלום בעולם. שאינו שעת אירוס בעולם דתימור בדדמי מאומד לבה אם פירש ממנה חדש או חדשים ודאי הואיל ולא חזר הרגוהו ליסטין דהואיל דלאו שעת אירוס הויא אי לא חזיתיה למית חיישא לקלקולא שמא יבוא לאחר שנישאת ותהא מקולקלת כדאמרינן בהאשה רבה: קטטה בינו לבינה. יש לומר מתוך שנואתו היא רוצה לאסור עצמה עליו: **גמ'** בדדמי. מאומד לבה אע"ג דלא חזיתיה למית וכדפירש': דסברא (ז). בכל הני דקטיל: הוא פליט. בתמיה: סמתרי · תחבושת: מת וקברתיו. דאלו במלחמה (ג) סברה דילמא ברח וניצול (א) אבל ברעב (ח) סבורה איך יחיה: מפולת. שנפל הבית עליו או בא רוח סערה והיה מפיל כל בתי העיר: (ד) החזיקה היא המלחמה בעולם. שלא היינו יודעים שיש באותן מדינות מלחמות אלא מפיה: (ט) אי בעיא (להו) אמרה שלום בעולם. ומהימנא השתא נמי (י) להימנה: או דילמא. הכא ליכא למימר מה (כ) לי לשקר דאיהי גופא לא (ל) כוונה לשקורי אלא כיון דאיתחזק מלחמה אמרה בדדמי וכסבורה (מ) שמת וא"ת תפשוט ממתני' דקתני שלום בעולם נאמנת (נ) והא ודאי בדאמרה מת במלחמה איירי דאי על מטתו מאי איריא שלום בעולם אפי' מלחמה בעולם (ס) כי אמרה מת על מטתו מהימנא אלא במת במלחמה איירי והיינו החזיקה (ע) מלחמה בעולם וי"ל למתניתין איירי בדאמרה מת סתמא ולכך בשלום בעולם (ה) מסתמא מת על מטתו וכשמלחמה בעולם מסתמא מת במלחמה קאמרה (פ) וכי קא מיבעיא ליה לרבא כשיש שלום בעולם

נמוקי יוסף

אירכסו ליה מפתחות דבי מדרשא ברה"ר אתא לקמיה דר' פדת א"ל זיל [דף קיד.] דבר טליא וטלייתא ולטללו התם דאי משכחי להו מייתי להו אלמא קסבר קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווין עליו להפרישו תנן [שם ע"ב] מה יעשה חרש בעל פקחת מוליא את אשתו בגט ואמאי תיתיב גביה קטן אוכל נבילות הוא (גזירה) משום איסורא דידה ת"ש מה יעשה פקח בעל חרשת מוליא אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה אמאי מוליא תיתיב גביה קטן אוכל נבלות הוא (גזירה) משום איסורא דידיה. ת"ש מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת מוליא אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם והא הכא דלאו איסורא דידיה איכא ולאו איסורא דידה איכא וקתני מוליא בגט אמר רב שמעיה גזרה משום יבמה לשוק: דבר טליא. הנהג תינוקות זכרים ונקבות: לטללו ישחקו שם ושבת היא: משום דידה. שהיא פקחת ובת עונשין ובמציעתא גרסינן משום דידיה: גזירה משום התרת יבמה לשוק אי אמרינן תיתיב חרשת גבי חרש לא ידעי אינשי דטעמא משום קטן אוכל נבלות הוא וסברי דקדושין דידיה דחו לה לזיקה דפקחת אחותה והיינו בועל אחות זקוקתו הילכך אתי למשרייה לאחותה לשוק כשאר אחות אשה שפטורה מן החליצה ולענין פסק הלכה קיימא לן כר' פדת דקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו דליכא אמורא דפליג עליה בהדיא והא פריק כל מאי דאקשי עליה ובכולי תלמודא פרכינן הכי להדיא אוכל נבלות וכו' [וכדאקשינן לעיל בריש פרקין] [דף קיג.] ועוד דהא רב יצחק בר ביסנא ורבי פדת עבדו בה עובדא ובגיטין פרק הנזקין (דף נה.) פריך להדיא וליכול קטן אוכל נבלות הוא ובפרק יוצא דופן (דף מו:) הוה ליה קטן אוכל נבלות ואין בית דין מצווין להפרישו וה"ה אביו דהא מדמי להו בגמרא להדדי דמקשינן עלה דהא דאין ב"ד מצווין להפרישו מהא דתניא עובד כוכבים שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביתתו עליהם אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליהם ופריק ר' יוחנן בעושה על דעת אביו ופירש רש"י ז"ל כי כשעומד שם אביו ומגלה דעתו דניחא ליה שיעשה הרי הוא כאומר קום עשה וכאילו הוא מאכילו בידים שהוא אסור ולא אמרו שאין מצווין להפרישו אלא כשאוכל מעצמו ואין האב מגלה לו פנים ד' קטו. דניחא ליה: ומדאמרינן דאין בית דין מצווין להפרישו באיסורא דאורייתא הוה משמע דבאיסורי דרבנן נחתי ליה דרגא ומאכילין אותו בידים וזו סברת הרשב"א ז"ל אלא שהרמב"ם כתב בסוף הלכות מאכלות אסורות שאפילו בשבות דרבנן אסור להאכילו בידים: עוד כתב הוא ז"ל אע"פ שאין בית דין מצווים להפריסו מצוה על אביו להפרישו ולגעור בו כדי לחנכו בפרישה וקדושה שנאמר חנוך לנער ונראים דבריו שהרי קטן שהגיע לחנוך מחנכים אותו למצות ואם כן היאך אין מפרישין אותו מן האיסור אלא שקשה דמשמע בדוכתי טובא דכשאמרינן קטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו אפילו בקטן שהוא מופלא סמוך לאיש אמרינן ובהדיא איתא פרק יוצא דופן (דף מו:) גבי מופלא סמוך לאיש שמעת מינה קטן אוכל נבלות בית דין מצווין להפרישו דמשמע דמאן דאית ליה אין בית דין מצווין וכו' אפילו במופלא סמוך לאיש קאמר וצ"ע ושמא נאמר דלא אמרו מחנכין אלא למצות עשה אבל למצות לא תעשה לא כמו שאמרו קטן שיודע להתעטף אביו קונה לו טלית וכן היודע לשמור תפיליו עד כאן (ג) רשב"ם ז"ל וכתב הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל דמכל מקום אין להאכיל בידים אפילו לקטן שלא הגיע לחינוך אפילו איסורים של דבריהם שלא להקל באיסורי דרבנן: ועלה דהא מייתי הא דתניא יונק תינוק והולך מאשה כותית ומבהמה טמאה היה נראה דיש הפרש בחלב מהלכי שתים שיהא חלב אשת כותי אסור יותר מחלב ישראל ותמהו ז"ל לפי' דהתם פרק אין מעמידין (דף כו.) לא אסר ר"מ אלא משום שחשודים כותים על שפיכות דמים ואף ממה שמצינו במדרש על משה שלא רצה לינק מחלב הכותית לא משמע מהתם איסור אלא פרישות ממדת חסידות אלא שמצינו לר"ח שכתב מהא מתני' שמעינן דחלב כותית כחלב בהמה טמאה ולא התירוהו אלא לתינוק מסוכן בלבד · וכן מצינו בתוספתא דשבת פ"י אין יונקין מן הכותית ומן בהמה טמאה ואם היה דבר שיש סכנה בו מותר שאין דבר עומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וג"ע וש"ד ע"כ: ובודאי האי ליסנא מכרעה כדברי ר"ח ז"ל ושמא פלוגתא דרבי מאיר ורבנן התם בכותית במקום דליכא מניקת ישראל דסבר ר"מ דאף על גב דשתם תינוק מסוכן הוא אבל חלב סכנת הנקת כותית אלימא טפי ואפילו אחרות עומדות על גבה כדאיתא התם משום דשייפא לה סם אברא׳ לדד ועדיף טפי לאמתוני ולאיתויי מניקת בת ישראל ממקום קרוב אבל היכא דאיכא מניקת ישראלית אפשר דחלב כותית כחלב בהמה טמאה היא וכן מייתינן הא דאבא שאול דאמר נוהגין היינו שיונקים מן בהמה [טהורה] ביו"ט ודייק בגמרא ה"ד אי דאיכא סכנה אפי' בשבת נמי ואי דליכא סכנה אפילו ביו"ט נמי אסור לא צריכא דאיכא צערא וקסבר מפרק כלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזור רבנן יו"ט דאיסור לאו לא גזור רבנן וקשיא להו לרבוותא ז"ל דהא קי"ל כר' מריונס דאמר פרק אף על פי (דף ס.) גונח יונק חלב בשבת ואע"ג דליכא אלא צער ותירץ ר"ת ז"ל דהא דאבא שאול בצער רעבון בעלמא שמא יחלה מפני כן אבל לצער דר' מריונס גמור הוא שגונח מכאב לבו ולפיכך התירו אפילו בשבת כיון שאינו אלא שבות וע"י שנוי דמפרק כלאחר יד הוא דאפילו יונק בידים שבות דרבנן הוא שאין דישה אלא בגדולי קרקע ולמדנו שלא התירו לישראל בחולי שאין בו סכנה אלא שבות כי האי ואף על פי כן התירו שבות דאמירה לכותי [שבת דף קכט.] דכל צרכי חולה שאין בו סכנה נעשין על ידי כותי: הדרן עלך חרש

האשה שהלכה. ושלום בעולם. שאין שעת אירוס דתימא בדדמי באומד לבה אם פירש הימנה חדש או חדשים ודאי הואיל ולא חזר הרגוהו לסטים דהואיל ולאו שעת אירוס הוא אי לאו חזיתיה דמית חיישא לקלקולא שמא יבא לאחר שנשאת ותהא מקולקלת כדאמרינן בהאשה רבה (דף פז:) ולא אמרה בדדמי: קטטה בינו לבינה. יש לומר מתוך שנואתו היא רוצה לאסור עצמה עליו: **גמ'** דאמרה בדדמי. מאומד לבה ואף על גב דלא חזיתיה דמית וכדפרישית: הוא פליט. בתמיה: סמתרי. תחבושת: ודייקא בגמרא דרישא דשלום בינו לבינה ושלום בעולם לא אצטריך לן אלא משום סיפא שהיא דוקא קטטה בינו לבינה ומלחמה בעולם שהדין תלוי בזה אבל ברישא אפילו לא ידעינן אם יש שלום אם לא מסתמא נאמנת: הא מת על מטתו מהימנא. שלא חששו שאמרה בדדמי כה"ג אלא כשהיא יראה לשהות עמו ושבקה ליה ואתיא כי ההיא דרעבון דשבקא לגברא מפחד רעבון וכשלא הניחה לו שום מאכל והניחתו חולה אמדה בדנפשה דודאי מית ובמלחמה כי חזיא ליה במלחמה שהוא מוכה חרב ירלה גם לנפשה ואתיא ואמרה דמית דדמי לה דכי האי גוונא לא חיי אבל כששב לביתו מקום שאין שם פחד ולא שבקה ליה הא ודאי כשאמרה מת על מטתו הייתו משום דחזיתיה מת ממש וכן ברעבון כשאמרה מת וקברתיו היא נאמנת דלא אמרה קברתיו בדדמי ולהכי לא חיישינן בכולה שמעתין דמשקרא במתכוין: ומסתברא דכיון דאמרינן דרעבון גריע ממלחמה וברעבון נאמנת [במת וקברתיו] כל שכן כשאמרה מת וקברתיו במלחמה דנאמנת וכן כתב הרשב"א והריטב"א ז"ל ושלא כדברי הרמב"ם ז"ל וז"ל הר"מ אינה נאמנת אפילו אמרה מת במלחמה וקברתיו אבל אם אמרה מת על מטתו נאמנת עד כאן וכתב הרשב"א ז"ל ולית נראה לי (ב) מן הטעם שכתבתי: מפולת. שנפל

עין משפט

א מיי' פרק יב מהל' גירושין סמג עשין נ טור אבן העזר סימן יז:

הגהות הב"ח

(א) ובאה כצ"ל: (ב) נ"ב ובאותה מדינה וכמעש' שהיה: (ג) אחת הבאה מן הקציר ואחת הבאה מן הזיתי' ואחת הבאה מן הבציר ואחת הבאה ממדינת הים: (ד) נ"ב חכמי': (ה) נ"ב דסברה: (ו) נ"ב שילוח: (ז) נ"ב ס"ד: (ח) נ"ב היא: (ט) דאיבעיא אמרה כצ"ל ותי' להו נמחק: (י) מהימנא כצ"ל: (כ) נ"ל לה: (ל) מיכוונה כצ"ל: (מ) נ"ב היא: (נ) דהא כצ"ל: (ס) נ"ב אמרן לעיל: (ע) נ"ב היא: (פ) נ"ב עד דאמרה מת על מטתו: (צ) הרשב"א כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) ס"ה אמרה מת סתם כפי' רש"י בסמוך ואם כן צ"ע דכוותיה ברעבון אם אמרה מת כדרך כל הארץ בלי חסרון מזון למה לא מהימנא: (ב) התו' הקשו א"כ במלחמה בעולם תהא נאמנת במיגו מת על מטתו: (ג) משמע דקברתיו מהני גם במלחמה דלא כרמב"ם ועי' מ"ש רש"י בטעם הדבר: (ד) צ"ע דהא דרך לשתפרסם והו"ל כיש עדים שנשבית (אה"ג גם שם נאמנת כבגמ' ופוסקים אה"ע סי' ז' רק די"ל בשבויה הקילו) והקדימ' ואמרה נשביתי וטהורה אני ויש לחלק: (ה) צ"ע הסברא בהיפך כמו בדבר ולי"א אינו כמלחמה ודוק:

שלטי הגבורים

לקטנים שאינם בני דעת אין ב"ד מצוין להפריש הקטנים מהאיסורים ואפי' מאיסורי תורה כגון שהיו אוכלים נבלות וכיוצא בהן ולא אמרו מוליא את אשתו בגט אלא שמא יבואו להתיר יבמתו הפקחת לשוק אע"פ שאין הגדולים מוזהרים על הקטנים להפרישם מן האיסורין מוזהרים הן שלא להאכילן איסור בידי' שנאמר כל נפש מכם לא תאכל דם להזהיר גדולים על הקטנים וכן לענין הטומאה נאמר אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים שלא לטמאן בידים: קטן העושה על דעת אביו והוא שהתינוק רואה פני אביו ומכיר שנות לו בכך ה"ז אסור שדומה כאילו אביו מלווהו ונראה בעיני שאף על פי שהקטן אוכל נבלות אין בית דין מצווין להפרישו כמו שביארנו אם רואים הקטנים שהם מותמדים באיסורי תורה ונמשכים אחריהם ראוי לאבותיהם ללמדם שלא יהו רגילים בכך שהרי גזרו על תינוק עובד כוכבים שמטמא בזיבה שלא יהי' תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור עכ"ה:

א כתב הרמב"ם כיון שיש מלחמה בעולם אפילו אומרת מת וקברתיו אינה נאמנת ואינו נראה כן בגמרא אלא אפי' היא אומרת מת על מטתו נאמנת אע"פ שיש מלחמה בעולם וה"ה כשמת וקברתיו:

לשון ריא"ז

היתה מלחמה ידוע במקום שמת בעלה ובאה ואמרה מת בעלי במלחמה אע"פ שהיה שלום בינו לבינה אינה נאמנת ואף אם נשאת תצא אמרה מת בעלי במלחמה ואחר שפסקה המלחמה מצאתיו וקברתיו נראה בעיני שאינה נאמנת הואיל ולא יכלה לראות בשעת מיתתו שמא אחר הוא וכסבורה שהוא בעלה עד שתאמר הכרתיו ע"י סימנים כמבואר בקונטרס הראיות. וכן אם אמרה טבע בעלי בים או בנהר ומת וקברתיו אינה נאמנת עד שתאמר הכרתיו ע"י סימנים:

ב וכן אם אמרה שמת בעלה במקום שלוח נחשים ועקרבים אינה נאמנת כמבואר בקונטרס הראיות:

ג ואפילו לא ידענו שיש מלחמה אלא על פיה והיא אומרת מת במלחמה אינה נאמנת ומיימון כתב בזה שאם נשאת לא תצא והרא"ש לא כתב כן:

לשון ריא"ז

לא היתה מלחמה ידועה במקום שמת בעלה אלא היא אמרה מלחמה היתה במקום פלוני ומת בעלי שם נסתפק בזה התלמוד ואין בידינו כח להקל בספק תורה ואף אם ניסת תצא כמבואר בקונטרס הראיות:

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא

(א) פירוש ומש"ס לא אמרינן כלל דמשקרת אלא אמרה בדדמי ומש"ס כי אמרה מת על מטתו בלא מלחמה נאמנת אבל ברעב דסברה א"א בעולם שיהא המלטם שלא ימות ומשום הכי אמרי' שמא משקרת לומר אף מת על מטתו בלא רעב אבל קברתיו שאינו תלוי בעדות מיתה כולי האי לא אמרינן דמשקרת ודו"ק כל זה במ"ש והכ"י מחלק בסברא אחרת: (ב) בכסף משנה פי"ג מהל' גרושין הביא תשובת המזרחי שמאריך ליתן טוב טעם לדברי הרמב"ם הללו ע"ש:

א כתב מיי' שאם נשאת לא תצא ואם אומר העד מת וקברתיו נאמן וכתב רבינו דה"ה נמי בשנים במלחמה דאינם נאמנים אא"כ אומרים מת וקברנוהו:

שנפל הבית עליו או בא רוח סערה והיה מפיל כל בתי העיר: עישנו. הליתוהו בלא ונתמלא עשן ואני ברחתי והוא נשאר שם ומת. כלי זיינה עליה. כלומר שמניחין אותה כדי לבא עליה וכיון דלא מסתפיא הויא בהדיה ולא אמרה בדדמי אלא נטרה וחזיא ליה דמית שכתבנו דכשאינה יראה לא שבקא ליה ונאמנת דלא אמרה בדדמי: **ההוא** גברא. חזו גברא. שהאש אוכלתו: והלכו ומלאו חרוכה אחד נשרף: ופיסתה דידא דשדיא. ויד אחד חתוכה (לה) מוטלת סמוכה לה ונשדפה ג"כ: כיסופא דאתיליד ביה מומא. כתבו ה...

היה נראה למפסק בהא הלכה כרבא

נר מצוה **תורה אור** **רש"י**

בעולם או דילמא כיון דחזקה הוא דאמרה בדדמי לא אתיא מה לי לשקר ומרעי לחזקה ולא איפשיטא עישנו עלינו בית עישנו עלינו מערה הוא מת ואני נצלתי אינה נאמנת דאמרינן לה (א) כי היכי דלדידך איתרחיש ניסא לדידיה נמי איתרחיש ניסא נפלו עלינו כותים נפלו עלינו ליסטים הוא מת ואני נצלתי נאמנת כדרב אידי דאמר אשה כלי זיינה עליה כלומר שמניחין אותה לבא עליה ההוא גברא דבשילהי הילוליה איתלי נורא בגנניה אמרה להו דביתהו חזו גבראי (אתו) חזו גבראי אתו חזו גברא חרוכא דשדי ופסתא דידא דשדיא רבא אמר נאמנת ור"ח בר אבין אמר האי גברא חרוכא דילמא איניש מעלמא אתא לאצוליה ואכלתיה נורא והאי *פסתא פס ידא דחתנא הוא ומחמת כיסופא ערק ליה ואזיל לעלמא איבעיא להו עד אחד במלחמה א מהו טעמא (ב) דעד אחד דמהימן משום דמילתא דעבידא לאיגלויי (א) לא משקר (ג) ה"נ לא משקר או דילמא טעמא דעד אחד משום דהיא גופה דייקא ומינסבא (ד) והכא זימנין דסניא ליה ולא דייקא ומינסבא ואתינן למפשטה מהא דתניא מעשה בשני תלמידי חכמים שהיו באין עם אבא יוסי בן סימאי בספינה וטבעו והשיא רבי את נשותיהן ע"פ נשים והא מים כמלחמה דמו ומאה נשים כעד אחד דמו וקתני והשיא רבי את נשותיהן אלמא ב דעד אחד נאמן במלחמה ודחינן ותסברא והא מים שאין להן סוף נינהו ומים שאין להם סוף אשתו אסורה אלא היכי דמי הכא כגון דקאמרן אסוקינהו לקמן *וחזונהו לאלתר וקאמרי סימנין דידהו דלאו עלייהו קא סמכינן אלא אסימנין הוא דקא ג סמכינן וליכא למגמר מינה דסמכינן אנשים והוא הדין לעד אחד ולא אפשיט בעיין (ג) אלא מיהו כיון דאמרינן בפרקא דלקמן *ההוא גברא דטבע בדיגלת ואסקוה אגישרא דשביסתנא ואסבא רבא לדביתהו אפומא דשושבינא לבתר חמשא יומא שמעינן ד דעד אחד במים שאין להם סוף נאמן ודוקא היכא דאמר אסקוה לקמאי וחזיתיה לאלתר ואישתמודענא ליה דאיהו פלוני וכד אסיקנא למעשה דשני ת"ח שהיו באין עם אבא יוסי בן סימאי וכדאמרינן בההוא גברא דטבע בדיגלת ואסקוה אגישרא והוא הדין לעד אחד במלחמה היכא דאמר מת וקברתיו ואי לא קא מסהדי הכי

מדאמרי' בגמרא סבר רב חייא בר אבין למימר דמשמע שהיה עולה כן בדעתו אבל לא שיהיה כן הדין אבל (י) הרב אלפסי ז"ל נראה שפסק כרב חייא בר אבין לחומרא וכן פסקו רוב הראשונים ז"ל: **איבעיא** להו עד אחד במלחמה פירשה רבינו אלפסי ז"ל באומר מת (כ) וקברתיו דוקא וכטעמא דאמר יקנדילמא טעמא דעד אחד משום דלא משקר הכא נמי לא משקר (ג) וכו' דזימנין דמשקר אלא אכן לאו עליה סמכינן אלא אאתתא גופה דדייקא עד שתגיע לדבר ברור והכא זימנין דסניא ליה (מ) וסמיך כיון דאית לה מידי למסמך בדדמו אבל באומר מת סתם לא מיבעיא חד דלא מהימן אלא אפי' תרי נמי לא מהמני משום דכל במלחמה אמרי בדדמי: והא מים כמלחמה דמו. דאיכא למימר (נ) בדדמי: מים שאין להם סוף. בפרק בתרא [דף קכא.] מפרש שיש להם סוף שעומד ורואהו מארבע רוחותיו דאי איתיה דסליק מחזו חזי ליה ומים שאין להם סוף כל שעומד ואינו רואהו מארבע רוחותיו אשתו אסורה אפילו יש עדים כשרים שטבע שמא נף מתחת המים ויצא: סימני. דאי לאו סימנים חיישינן דלמא אחריני נינהו לפי שהמים משנין צורת פנים ואינם ניכרים כל כך ואם כן צריך סימן מובהק כדרך שנותנין באבדה כגון שהוא במקום המובלע ובעיין לא איפשיטא הכא אבל הרי"ף ז"ל פשט לה מההוא דטבע בדיגלת ורבא אנסיבא לדביתהו אפומה דשושביניה שאמר אסקוה לקמאי וחזיתיה לאלתר ואשתמודענא ליה וכי האי מעשה של ב' ת"ח וכן מההוא עובד כוכבים מסיח לפי תומו [ריש דף קכב.] דאמר על ס' בני אדם שמתו על כרקום ביתר וקברתים והתירו נשותיהן וכ"ש על פי עד אחד כשר ודוקא במת וקברתיו וכן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל שאמר עד אחד שאמר ראיתיו במלחמה או ראיתיו שנפלה עליו מפולת או שטבע בים הגדול ומת כיוצא באלו מדברים שרובן למיתה אם אמר קברתיו נאמן ותנשא אשתו על פיו ואם לא אמר קברתיו לא תנשא ואם נשאת לא תצא וכן האשה *) שמעיד לה שטבע בעלה במים שאין להם סוף ולא עלה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא

*) ברמב"ם שלפנינו איתא שהעיד לה ע"א וכבר ביארו המפרשים כפילות דבריו

לשון ריא"ז

בא עד אחד ואמר שמת בעלה במלחמה כתב מז"ה שאף זה ספק ומחמירים בה מספק ואני אומר שעד אחד במלחמה נאמן שלא חששו חכמים אלא בעדות האשה עצמה שהיא טועה לפי תאותה שתפנה להתיר עצמה אבל העד אינו אומר אלא מה שראה ואין טעות בדבריו כמבואר בקונטרס הראיו' לפיכך נאמן ומשיאין אותה על פיו:

לשון ריא"ז

ב ואפילו אמר לה עד א' הולכת לב"ד ומתרת עצמה ע"פ אותו העד שהעיד לה ואע"פ שהעד כופר אח"כ עדותו לב"ד ואומר שאינו יודע לה עדות כמבואר בפ' שבועת העדות ולא בכ"מ האמינו עד אחד באשה שהרי אם בא עד אחד והעיד על אשת איש שגירשה בעלה או היבמה שחלצה מיבמה אין מתירין אותה אלא בעדות ברורה שאין דבר בערוה פחות משנים ואפי' בשאר איסורים דבר שהיה בחזקת איסור אין עד א' נאמן להוציאו מחזקת איסורו אלא אם היה ההיתר תלוי בידו שבידו לתקנו כגון שמעיד שתקן טבלו כב"ה וכן דבר שהוא בחזקת היתר כגון שאמר לחבירו נטמאו טהרותיך או נאסר יינך וחבירו מכחישו אין זה נאמן עליו ואם היה חבירו שותק שאינו יודע להכחישו ה"ז נאמן לפי ששתיקה כהודאה. ולמה האמינו עד אחד במיתת הבעל לפי שהוא דבר העשוי לגלות ויראין בני אדם להעיד שקר בדבר העשוי להתגלות ועוד שהאשה מדקדקת בנישואיה ונזהרת עד שתתברר על מיתת בעלה שאם יבא בעלה קנס גדול קנסו חכמים בה כמו שביארנו למעלה ומתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה שלא תשאר עגונה כל ימיה:

ג כתב ר"ח מדבעיא הכא

רש"י

בעולם ואמרה איהי מת במלחמה: עשנו עלינו את הבית. שהליתוהו בלא ונתמלא עשן וברחתי ונשאר (ד) שם ומת אינה נאמנת: כדרב אידי. כיון דמלחמה קטנה היא דאיסי הות בהדיה לא אמרה בדדמי אלא נטרה וחזי ליה אם מת ולא מיסתפא מליסטין כדרב אידי: חזו גברא. (ה) היינו עשנו דאמר כי היכי דלדידך איתרחיש ניסא כו' כדלעיל: ופיסתא (ו) יד. מאותו האיש אחר הוא שבא להצילו (ז): ומחמת כיסופא. דאיתיליד ביה מומא ערק ואזל לעלמא: עד אחד במלחמה. מלחמה בעולם ובא עד אחד ואמר מת בעניך מסימן או לא מסימן: מים כמלחמה דמו. דאיכא למימר דאמר בדדמי: מים שאין להם סוף. מפרש בפ' בתרא כל שעומד ואינו רואהו מארבע רוחותיו: אשתו אסורה. ואפי' יש עדים (ח) דטבע דשמא נף הוא מתחת המים ויצא: (ט) ואמרו סימנא. דאי לאו סימנא חיישינן דילמא אחריני הם לפי שהמים משנים צורת אדם ואינם ניכרים כל כך: סקליתינהו

כשרים: (ע) וקאמרו כצ"ל: (י) צ"ב מדברי: (כ) צ"ב נראה דהכי קמבעיא ליה מי נימא טעמא דעד אחד לא משקר ... דב' ת"ח ושמעינן מינה דאפילו לא אמר וקברתיו נאמן ודחינן דילמא אפילו אמר וקברתיו אינו נאמן ושאני התם דלא ... כו א"כ לא משקר וה' המגיד כתב בפי"ג מהלכות גירושין דלדעת האלפסי והרמב"ם לא קמבעי' לי' באומר מת וקברתיו ... אמר אסקונהו קמן ואמרי סימנין הא בעד א' כי אמר מת וקברתיו חיישינן דילמא משקר. ולא ירדתי לסוף דעתו הא ודאי ... בגוף תחת הכתות: (ל) ה"נ לא משקרו או דלמא זימנין כצ"ל: (מ) וכיון דאית לה מידי למיסמך קאמרה בדדמי כצ"ל: (ס) ורואה כצ"ל: (פ) איתא כצ"ל: (צ) רואה כצ"ל:

ואפי' לא אמר וקברתיו נאמן א"ד זימנין דמשקר כו' והלכך אפילו אומר וקברתיו אינו נאמן ואתי' למיפשטה מהסיא דב' ת"ח וש... עלייהו קא סמכינן אלא אסימנין כו' כלומר כיון דקאמרי סימנין מובהקין שבסתר ואנן ידעינן דהנך סימנין הוו בהו א"כ לא דאי איתא דבמת וקברתיו קמבעיא לנו מאי קא דחו בההיא דב' ת"ח כגון דאמרי אסקונהו קמן ומאי הוה כשאמר אסקונהו היכא דקאמרו סימנין ולא משקרי וכדפי' וכגון שהסימנים לא היו גלויים ומפורסמים בפנים ובפס ידיו אלא בגוף תחת ... ותי' וסמיך נמהק: (נ) נ"ב דאמרה: (ס) ורואה כצ"ל

מלחמת ה'

בתוב בספר המאור מה דכתב הרי"ף ז"ל בעד אחד במלחמה כל מה שכתב בו אינו ע"ד נכון וכו' וה"מ בשראו הטביעה וכו' והוות דאסקוה אגישרא דשיבסתנא בשלא ראה הטביעה וכו': **אמר** הכותב דילדה אימיה ברבינו הגדול תילד ואע"ג דאית ליה פירכא דודאי מסתברא דבעיין אפשיטא לן מדרבא דאנן בגמרא לא בעי' עד אחד במלחמה מהו משום דילמא איהו נמי אמר בדדמי אלא הא מפורש בגמרא או דילמא טעמא דעד א' דמהימן משום דהיא גופא דייקא ומינסבא והכא זימנין דסניא ליה ולא דייקא כלומר דתליא בדדמי כיון דאיכא מלחמה בעולם הילכך בין שראה העד הטביעה בין שלא ראה אותה אם האשה עצמה יודעת שטבע לא דינא ולא דייקא דלא מהימן בתמלא לומר עד אחד במלחמה אינו נאמן משום דסמכא עליה בדדמי לה ולא דייקא ואפילו נמי לא ידעה אף היא בטביעתו הילך נסמוך על העד משום דהיא דייקא והלא אם מחזרת היא אחר הדבר מכיון ששמעה בו שטבע אינה רוצה שוב בדיקות וחקירות ומעתה תלך והנשא דסמכה בדדמי על העד שאמר מכירני בו ושמא אחר היה שהוא אינו נאמן וכן ודאי שהרי הדבר ידוע מדרך הסוגיא דמלחמה היינו בין שהמלחמה בעולם ואמר מת סתם עד אחד במלחמה מהו ואע"פ במלחמה ותלה מיתתו בדדמי כמו שפירשתי תדע שאלמלא כן למה לא אמרו על מעשה שני תלמידי חכמים דבשלא ראו הטו... הבידה וגם בסימנין ועוד יש ראיה מהא דתניא מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכין לכרקום ביתר ובא עובד כוכבים ואמ... ישראל היה ובשעת מלחמה מת סתם כנהרג במלחמה הוא וכ"ש בששים בני אדם שמתו כולם כאחד שאין הדבר כן אלא שמ... במלחמה ולא עלו אע"פ כן האמינו עובד כוכבים לפי תומו ולא יהא עובד כוכבים לפי תומו יפה מישראל כשר בא להעיד ש... אלא לעדות אשה בלבד וא"ת מפני שאמר וקברתי' והלא כבר הוכחנו שאין גריעות שעת מלחמה אלא מפני שהאשה סומכת עליו נאמן וכי יש לחוש לטובע שהשליכו הים שמא חי הוא ונראה כמת כמו שיש לחוש במלחמה לסמתרי שיהא צריך לומר וקברתיו

המאור הגדול

מה שכתב הרי"ף ז"ל בעד אחד במלחמה כל מה שכתב בו אינו ע"ד נכון (הביאו הרא"ש בסימן נ' ג') אלא זה הפסק הוא הנכון עד אחד במלחמה בעיא ולא איפשיטא ולא שרינן ליה ואי אמר מת וקברתיו פשיטא דמהימן דהא אפילו היא נמי מהימנא ומעשה בשני ת"ח אוקימנא כגון דאמרן סימני דלאו עלייהו סמכינן אלא אסימנין וה"ה לעד אוחד וה"מ כשראו הטביעה שטבעו בים דהויא לה כמלחמת ואמרו בדדמי אבל היכא שלא ראו הטביעה אלא שראוהו לאחר שהעלוהו מן המים מהימן וההוא דאסקוה אגשרא דשיבסתנא ואסבה רבא לדביתהו אפומא דשושבינה בשלא ראה הטביעה אלא שראוהו לאחר שהעלוהו דהא לאו כמלחמה דמי וכן מוכיח לשון הגמרא שאלו ראו הטביעה בים ואלו לא ראו ומ"ה ה"ל האי כמלחמה דאמר בדדמי והכא ליכא למימר בדדמי בשני עדים אומרים מת לא דינא ולא דיינא שנאמנין הם בכל ענין:

מהו ואע"פ שלא היתה אשתו עמו בשעת המלחמה והטעם מפני שכבר הוחזקה המלחמה מפני העד ולא תידוק היא אלא ... שלא ראו הטביעה כלל עסקי' אלא אמרו דלא עלייהו כלל קא סמכינן אלא דרשו אם רמאי הנא אם לאו כדרך שמחזירין ... כוכבים ואמר הבל על ששים בני אדם שהיו מהלכים לכרקום ביתר ומתו וקברתים והתם שעת מלחמה וחירום גדול לכל ... כן אלא שמתו במלחמה ולשון שבתוספתא מעשה בששים בני אדם שירדו לכרקום ביתר ולא עלה מהם אחד כלומר שירדו ... בא להעיד שניהם מפני שסמכו על בדיקת האשה שהאמינו אותן כדאמרינן בפרק הגוזל ומאכיל אין מסיח לפי תומו כשר ... סומכת עליו בדדמי ואינה חוקרת הילכך אפילו אמר מת במלחמה וקברתיו למת בים וראיתיו לאחר מיכן וקברתיו שאינו ... אמר וקברתיו כדי להסתלק מספק זה ועוד שהרי לא לעד חששו שיאמר בדדמי כמו שפירשנו תדע נמי מדלא מוקמינא מעשה ...

היכא דאמר מת במלחמה אי לא אמר קברתיו יש לחוש דזימנין דמחו ליה בגירא או ברומחא וסברי ודאי מית ליה ס"ד כל הני א"כ בתר הכי אקטול והוא פליט בתר הכי א"כ זימנין דעייל במלחמה ולא נפיק מינייהו גברא וחזינהו לכולהו דדמו וקמו וסברי ודאי מית ליה ודילמא מטמר נפשיה כענין שנאמר ופחת הרוגים יפולו ולא מיבעי לר"ע ור' טרפון דאמרי' בודקין עידי נפש בדרישה וחקירה דודאי אומר להם היאך אתם יודעים שמת מאומד אלא אפילו לרבנן במים

ספר הזכות

כתוב בהלכות בעד א' במלחמה ולא איפשיט בעיין אלא מיהו כיון דקאמר בפרקא דלקמן ההוא גברא דטבע בדיגלת ואסבה רבא לדביתהו אפומא דשושבינא לבתר חמשה יומי שמעי' דעד אחד במים שאין להם סוף נאמן ודוקא היכא דקאמר אסקוה לקמאי וחזיתיה לאלתר ואשתמודענא ליה שהוא פלוני וכדאסיקנא למעלה בשני תלמידי חכמים שהיו באים עם אבא יוסי בן סימאי וכדאמרינן בההוא גברא דטבע בדיגלת: **השיב** הרב ז"ל האי דקא מדמה הרב ז"ל מעשה דשני ת"ח למעשה דההוא גברא דטבע בדיגלת תימה גדול הוא דהא התם לא אצרכוה סימנין אלא דכי אמר אשתמודענא ליה סימנה ואילו הכא אוקימנא כגון דאמר סימנין דלאו עליה קא סמכינן אלא אסימנין והוקשו נמי קשו אהדדי אלא (דאיכא) הא דשני ת"ח דהיאת בעלמא הוא ואמעשה דדיגלת סמכינן ומאי דכתב נמי בסיפא דאפי' תרי סהדי נמי לא סמכינן עלייהו דלמא באומדן דעתא קא מסהדי לאו אמלחמה קאי דבתר עדים לא דייקי' כלל ואפילו בתר עד א' נמי לא מספקא לן בגויה אי אמר הוא בדדמי אי לא אלא משום דאיהו לא דייק בתריה ומנסבא משום דסמכא על דדמי והאי דכתב הרב דאפילו לתרי סהדי נמי חיישי' אמים שאין להם סוף קאי דהאי חזו ליה לטבע בימא ובתר שעתא אסקיה לארעא אי לא אמרי אשתמודענא ליה או בהכרת פנים או בסימנין אין מעידין עליה דלמא הוא אזל לעלמא והאי אחרינא הוא דמים שאין להם סוף אשתו אסורה אא"כ ראה אותו והכירו. מיהו מאי דכתב דעד א' במלחמה צריך שיאמר מת וקברתיו לא מיהור דהא מים כמלחמה דמו ולא אצרכוה לומר מת וקברתיו במעשה דדיגלת: (חסר כאן)

סליק ספר הזכות על מסכת יבמות

תלא ומדבריו ז"ל שכ' במים שאין להם סוף או שטבע בים הגדול נראה דטעמא דעד אחד משום דאמר בדדמי כדברי הרי"ף ז"ל אבל מן המפרשים ז"ל הוכיחו מן הירושלמי דעד אחד נאמן במלחמה אפילו אמר מת סתם וכן כתב הראב"ד ז"ל דעד אחד במלחמה לא בעינן מת וקברתיו ומנסבינן לה לכתחלה ודייק לה מההיא דפרק בתרא [דף קכא.] דטבע חסא ולא אפקוה אפי' במים שאין להם סוף אלמא במים שיש להם סוף אפילו לכתחלה מנסבינן לה ואפילו לא אמר קברתיו (מ) ומת במלחמה [כמים דמו] (א): **ההוא** גברא. שקלתינהו. כבר החזרתי לך: א"ל. מפקיד: נר מצוה והא כן וכן הויין. כך וכך שאין היו: ובחביתא רמיין. ועדיין אצלך בחבית ולא ובדוק בה ותמצא כחשבוני כך פרש"י ז"ל ונראה מדבריו דלמ"ד לא חיישינן שמא פינן מדינא אית לן למבדק להו אם כך הויין ואינו נראה כן מההיא דחזקת הבתים [דף מו:] דרמאי דפומבדיתא דאמר ליה אפקיה דליסומוה א"ל לשומא דידך לא צריכנא והכא נמי מלי אמר ליה כדו לא מדידנא להו אלא הכא הכי הות עובדא דמדיד להו ולאו מדינא ואפשר דמיירי בדאפקיד גביה בסהדי ואמר ליה שקלתינהו והוא נתן סימן כן וכן הויין ואתי סהדי ואמרי דהכי נינהו ורמיין בההיא חביתא וכיון דאיכא עדים והאי סימן דמשוי להו ראה תו לא מהימן למימר שקלתינהו או חזרתי ולקחתים ממך ולהכי סבר רב חסדא למימר דהיינו שני תלמידי חכמים דתניא לעיל והשיא רבי את נשותיהן על פי נשים משום דאמרי סימנין ולא אמרי' אחריני נינהו וסימנין הכי איתרמי ה"נ נאמן המפקיד בסי' שאמר כך וכך ומסקינן דחיישינן לטענת נפקד ואמרינן שמא פינן והני אחריני נינהו ומנין לא הוי סימן דחושבנא איכא למימר הכי איתרמי והא דאמרינן פרק שני דמציעא (דף כג:) דמנין הוה סימן היינו דוקא גבי מציאה ומ"מ שמעינן דאילו קאמר הכא סימן מובהק כי ההוא דתלמיד חכם הוה מפיק להו מיניה דה"ל כעדים ורואה אף על פי שאין העדים מכירין אלא מתוך הסימנין דסימן משוי ליה ראה: וכתב הריטב"א ז"ל שאפילו בלא עדי פקדון אם הוא מודה בפקדון וזה נותן בו סימן מובהק ויש עדים שכך הוא ברשות נפקד כסימן זה שאומר מפקיד (נ) תו לא מהימן נפקד בשום מגו וכן נראה דעת הרשב"א ז"ל דכל היכא דאיכא עידי פקדון לא בעינן סימן מובהק: מי חיישינן לתרי יצחק. היכא דלא הוחזקו בעיר אחת: ועובדא הכי הוה שידוע היה (ס) כי יצחק ריש גלותא הוא יצחק מקורטובא ושלחו מאספמיא איש אחד ששמו יצחק ריש גלותא מת בעירם והעידו הבאין עמו שיצא עמהם מקורטובא לאספמיא אבל לא היו העדים ולא אנשי אספמיא מכירין שיהא הוא אותו יצחק של קורטובא והיינו דאמרינן מי חיישינן שמא (ע) ריש גלותא אחר בא ממקום אחר לקורטובא ויצא והלך לאספמיא ומת שם או לא חיישינן אלא אמרי' שאותו יצחק שהיה דר בקורטובא הוא ולפיכך הביאו זה סמוך להני עובדי של שני ת"ח ושל שומשמי דאמרינן אי חיישינן דהני אחריני נינהו והכא נמי מי חיישינן אותו יצחק אזל ליה לעלמא והאי דשכיב אחרינא הוא: אביי סבר חוששין. משום דשיירות מצויות היו וקי"ל במקום שהשיירות מצויות אע"פ שלא הוחזקו שני שוירי ושני יוסף בן שמעון חוששין לב' שוירי ולב' יוסף בן שמעון כמו שפסק רי"ף ז"ל בפרק כל הגט [סימן תלט] ולפיכך יבדק כל העולם שמא יצחק ריש גלותא אחר יש בסוף העולם ורבא סבר כיון שהעדים שראו בו שמת באספמיא (פ) ראו שאותו יצחק של קורטובא יצא עמהם ובא לאספמיא לא חיישינן שמא אחר הוא שבא לקורטובא והוא הוא שבא עמהם לאספמיא ואותו של קורטובא אזל לעלמא אלא אמרינן כאן נמצא בקורטובא וכאן היה ואין תולין באדם אחר שאינו ידוע ולא אמרו בגיטין [דף כז.] לחוש לב' שוירי אלא במביא גט ממדינת הים ואבד ממנו במקום אחר ובמקום שהשיירות מצויות שאי אפשר לומר כאן נמצא וכאן היה הא נאבד באותו מקום שנכתב אפילו נמצא לאחר זמן ובמקום שהשיירות מצויות לא חיישינן אבל אמרינן כאן נמצא וכאן היה אלא א"כ הוחזקו שם שני יוסף בן שמעון משא"כ ביצחק ריש גלותא דבקורטובא לא היה להם אחר ורבא מייתי ראיה לדידיה משטרי דחבו בר נאי ונאי בר חבו (צ) דשכיחי בנהרדעא טובא ומגבינן בהו מאן דמפיק להון ולא חיישינן שנפל מחבירו ששמו כשמו כיון דלא הוחזק נפילה דמזהר זהיר איניש בשטריה אלא אמרינן ברשותו נמצאו ושלו היו מתחלתן וא"ת והיכי פסקינן הכא כרבא מטעם כאן נמצאו וכאן היו והא בפרק המדיר [כתובות דף עה:] שהוא עיקר טעמיה דרבא לא פסקינן כוותיה אלא כרב אשי [שם דף עו.] דלית ליה דרבא כלל ויש לומר דלגבי ממונא הוא דלא אמרינן הכי הא לגבי אשה משום עגונא אמרינן וכדאמרינן דלהוציא ממון מחזקתו לא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו וגבי שטרי דנאי בר חבו שיש רגלים לדבר לומר כאן נמצאו וכאן היו אמרינן ואין כל המקומות וכל הדברים שוה בענין זה: **ההוא** גיטא דאשתכח בסורא· דאשתכח במקום שאין שיירות מצויות שם אלא שהוחזקו בתרי ענן ולפיכך בדקו עד נהרדעא ולא חששו לשתי נהרדעא ואע"ג דאשכחו ענן אחרינא אמר אביי דלא חיישינן לה כיון שיש עדים שהיה עמהם רחוק מאד מסורא ביום שנזכר בגט ורבא סבר שיש לנו לחוש לה כיון דתרוייהו מנהרדעי נינהו ועקר חד מינייהו ואזל לסורא וכתב שם גטו חיישינן דילמא ההוא דהוה מחגרא בגמלא פרחא שהולך [מהר] כעוף פורח אזל או בקפיצה ע"י שם או מילי מסר אע"פ שלא היה עמהם שמא

א הכי ואפילו תרי סהדי לא סמכינן עלייהו וכ"ש
ב עד אחד או אשה חיישינן דילמא אאומדן דעתא
ג קא מסהדי וכן הלכתא °ההוא גברא *דאפקיד קמד
שומשמי גבי חבריה א"ל הב לי שומשמאי א"ל שקלתינהו א"ל והא כן וכן הויאן ובחביתא רמיאן א"ל דידך שקלתינהו והני אחריני נינהו סבר רב חסדא למימר היינו שני תלמידי חכמים דלא אמרינן אזול הני לעלמא והני אחריני נינהו א"ל רבה מי דמי התם קאמרי סימנין הכא שומשמי מאי סימנין אית בהו ודקאמר ליה כן וכן הויאן אימור איתרמויי איתרמי ליה: *מאי הוי עלה רב יימר אמר לא חיישינן שמא פינן רבינא אמר חיישינן והלכתא חיישינן: *יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב שלחו (א) מתם יצחק ריש גלותא בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב מי חיישינן לתרי יצחק או לא אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן א וקיי"ל כרבא: קמה *ההוא גיטא דאישתכח בסורא וכתב ביה הכי בסורא מתא אנא ענן בר חייא נהרדעא *) פטר ותריך ית פלוניתא (ב) אינתתיה ובדוק רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא הוה ענן בר חייא אחרינא לבר מענן בר חייא מחגרא דהוה בנהרדעא ואתו סהדי (ג) אמרי כי איכתיב האי גיטא ענן בר חייא מחגרא גבן הוה בנהרדעא אמר אביי אפילו לדידי דחיישינא הכא לא חיישינא (ד) הא קאמרי סהדי דההוא יומא כי איכתב האי גיטא ענן בר חייא מחגרא גבן הוה בנהרדעא מאי קא בעי בסורא אמר רבא אפי' לדידי דלא חיישינא הכא חיישינא

*) כס"י איתא נהרדעאה.

רש"י

שקלתינהו. כבר החזרתים לך: א"ל. מפקיד (ה) הא כך וכך ובחביתא (ו) רמיא ועדיין הן אצלך ולא ובדוק בה ותמצא כחשבוני: היינו שני ת"ח. דתניא לעיל והשיאום לנשותיהם על פי נשים והרגינן דאמרי סימנין ולא אמרינן דילמא אחריני נינהו והנך סימנין (ז) איתרמי: מי (ח) חיים לתרי יצחק. היכא דלא הוחזקו שני יצחק בעיר אחת: רבא אמר לא חיישינן. הואיל ולא הוחזקו אבל היכא דהוחזקו מודה כדאמרינן לקמן: גבן הוה. אצלנו הי' בנהרדעא וגיטא היה כתוב בסורא (ט) ולהכי לא חיישינן דהא איבדק (י) כל נהרדעא ולהאי ענן ליכא למיחש דהא אמרו סהדי כו' (כ): ואביי לא חיים לדילמא אזיל (ל) לעלמא ובדיקה הוא דמצריך באותו מקום: הכא חיישנא. הואיל והוחזק איש אחר בעירו כשמו: גמלא

המאור הגדול

מי חיישינן לשני יצחק ולשני יוסף בן שמעון או לאו פירוש כשלא הוחזקו ודאמר רבא מנא אמינא לה ואייתי ראיה מחבו בר ננאי וננאי בר חבו והוחזקו התם כיון דנקיט שטרא בידיה כשלא הוחזקו דהכא דמי דאי הוחזקו הכא לא הוה אמר רבא בכי הא דלא חיישינן דודאי חיישינן ודאמרי' יבדק כל העולם כולו פי' סביבות נהרדעא שמא יצא אדם משם ששמותם כדרך שרגילין לצאת משם דעובדא דלקמן דבדוק רבנן מסורא ועד נהרדעא ואביי לא חש התם מאחר דבדיק רבנן ורבא חש ליה כיון דאשכחו תרי ענן בן חייא בנהרדעא חד מחגרא וחד שלים והרי"ף ז"ל פסק כרבא ואזלא כטעמיה דרבא אפי' במקום שהשיירות מצויות אי הוחזקו שני יוסף בן שמעון אין אי לא לא ור' זירא פליג עליה ובבבא מציעא פסק הרי"ף ז"ל כר' זירא ותלין מילי קשיאן אהדדי והוינא יכולין לתרוצי שניא מיתה מגט מתוך שאינה יכולה מכחישתו דייקא ומינסבא ומתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלתה עליה בתחלתה ובמיתה נקיטין כרבא לקולא דלא חיישינן לשני יוסף בן שמעון וכיון דמצאנו במסכת גיטין שפסק הרי"ף ז"ל דאפילו במקום שהשיירות מצויות ועבר שם אדם לא חיישינן לשני יוסף בן שמעון אא"כ הוחזקו הא ודאי קשיא דידיה אדידיה וכבר כתבנו בענין הזה בפרק כל הגט:

מלחמת ה'

ובמלחמה במילי דשכיחי חיישינן וכי איבעיא לן עד אחד במלחמה במת וקברתיו הוא דאיבעיא לן דילמא לא מהימן מפום דאתתא לא דייקא אבל אנו היינו סבורים שלעולם אין חוששין לעדים שיעידו כבדדמי ל"ש עד אחד ול"ש שנים שאם אין הדבר ברור להם כשמש מה להם ולצער הזה אבל היא מאחר שסוברת שמת ודאי אין רוצה להתעגן הילכך לא בעיא מת וקברתיו אלא באשה אבל לא בעד אחד וכ"ש בשנים שהתורה האמינה אותם אתם מה לכם עליהם וכן מצינו סמך וסיוע לדברינו בירושלמי עד אחד מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה נשמעינה מן הדא חד בר נש אתא ביומי דר' אמרין ליה ההוא פלן אמר לון מית ההוא פלן אמרין ליה וכולהו מייתין אמר לון ואילו הוו בחיין לא הוין מייתי ר' ירמיה בשם ר' חנינא מעשה בא לפני רבי ואמר מאן דנסבת נסבת מאן דלא נסבת לא תנסב אמר ר' בון בר נגרי בשעת מלחמה הוית הדא הוא אמרה שעד אחד נאמן בשעת מלחמה ופירושו ברור שלפי שאמר העד מתו שאילו היה בחיים היו באים חששו לכתחלה שמא אמר בדדמי ואע"פ כן אמר רבי מאן דנסבת נסבת שמא סניגרון עשה לדבריו אבל הוא בעדות גמורה היה יודע שמת למדנו שעד אחד שאמר בשעת מלחמה (מסתמא) [מת סתם] אין חוששין לדדמי וכ"ש בשנים: ועוד מי חיישינן לשני יצחק ולשני יוסף בן שמעון או לאו. פי' בשלא הוחזקו עד והרי"ף ז"ל פסק כרבא ואזלא לטעמיה דרבא דאמר אפילו במקום שהשיירות מצויות אי הוחזקו אין אי לא לא ור' זירא פליג עלייהו ובבבא מציעא פסק הרי"ף ז"ל כרבי זירא והלין מילין קשיין אהדדי: **אמר** הכותב כבר פירשו אחרים שאין כאן קושיא מדרך הספק אבל אין דעתי נוחה בכל מה שראיתי מפירושיהם בענין השמועה עצמה כיון שלא הוזכר כאן שיירות מצויות ולא הוחזקו ועוד שסמכוהו ענין לחיישינן שמא פינן ובאמצע וכן ראייתו של רבא מנאי בר חבו וחבו בר נאי אינה ראיה של כלום דנקיט שטרא בידיה דילמא עדיף מלא הוחזקו ומי שקלן זו כנגד זו בלא גרומין כדי שיהא רבא מקשה מדין זה על זה אלא עיקר פירושה של שמועה כך עלה בידינו מדבר הלמד מענינו שיצחק ריש גלותא אחד היה דר בקורטובא והוא בר אחתיה דרב ביבי וכששלחו משם יצחק ריש גלותא הוה קא אזיל מקורטובא לאספמיא ודאי העידו שאותו שראוהו יוצא מקורטובא מת לפניהם וכשמת בא מעשה לפני חכמים אמר אביי כיון שהשיירות מצויות בקורטובא חוששין שמא אותו שמת ממקום אחר שממנין בו ריש גלותא בא לקורטובא וזה בר אחתיה דרב ביבי וזה שהיה בן עיר הלך למקום אחר כשם שחוששין בגט במקום שהשיירות מצויות ורבא אמר כיון שהעדים מעידים שיצא מקורטובא וכאן היה אדם אחד ששמו כן אומרים כאן נמצא וכאן היה ולא חיישינן שמא פנה זה והלך לו למה"י ואחר בא לכאן ולא שנינו בגיטין אלא המביא גט ממדינת הים ואבד ממנו שכיון שבא ממדינת הים ושלא במקומו מצינו אותו אע"פ שכתוב בו בשירי מתא חוששין לשתי שוירי וכשאתה אומר משוירי של זה בא לכאן אני אומר לא בא אלא משוירי האחר אבל הכא לא אמרי' האי אזיל לעלמא והאי אחרינא הוא ולחוש לתרי יצחק ריש גלותא בקורטובא עצמו הדבר היה ידוע שאין שם אלא אחד ואמר אביי מנא אמינא לה מההוא גיטא דאשתכח בנהרדעא וכתיב ביה בצד קולוניא מתא פי' מקום היה בעיר נהרדעא ונקרא מולא ולפי' היו כותבין בו בצד קולוניא דמתא ואע"פ שבעיר עצמה נמצא ושם נכתב אמרו תבדק נהרדעא כולה שהיא הרבה עיירות עד היכא דסגי קבא דנהרדעא כעובדא דבדוק מסורא ועד נהרדעא ולא אמרי' כאן נמצא וכאן היה ולא נחוש אלא לעיר עצמה וסבור אביי שבמקום שאין שיירות מצויות של מקום אחר נמצא ולפיכך לא חששו לשתי שוירי ורבא אמר אם איתא יבדק כל העולם כולו מיבעיא ליה דהא ודאי שיירות מצויות בארץ נהרדעא ולחוש לשתי שוירי ולשני יוסף אלא משום כבודו דאבוה דשמואל הוא דשלחו ליה שלא להחזיקו בשוא לדבר שאינו אבל לא היה צריך ליבדק אלא עיר נהרדעא ומוחזקין היו בה שאין שם אנדרוגינאי אחר דבזה לא נסתפק אבוה דשמואל ואמר רבא מנא אמינא לה משטרי דנאי בר חבו ותבו בר נאי דכיון דברשותו נמצאו אמרי' ברשותו נמצאו ושלו היו ולא חיישינן לנפילה בעלמא בכל מקום שלא הוחזקו אלמא כל שהן במקומן אין חוששין ואביי הכא כיון דנפל איכא למיחש אפילו לעלמא אבל התם לנפילה לא חיישינן דמזהיר זהיר ביה ולמאי ניחוש לה וכו' וההוא גיטא דאשתכח בסורא במקום שאין השיירות מצויות נמצא ולפיכך לא אמרו יבדק כל העולם אבל נהרדעא כולה היו צריכין לחוש שהרי משם בא לכאן וכשבדקו ולא מצאו אלא חד שהיה מתחלה מחגרא ועכשיו נעשה נהרדעי ואמר אביי אפי' לדידי דלא אמינא כאן נמצא וכאן היה כיון שיש עדים דבנהרדעא הוה בההוא יומא לא חיישינן ורבא אמר אפי' לדידי דאמינא כאן נמצא וכאן היה והדין עלי לומר יצא זה מנהרדעא אע"פ כן כיון שהאחר נהרדעי הוא שבא וכתב גטו בסורא חוששני אף לזה שהיה בנהרדעא באותו יום ומכיון דסלקא שמעתא כרבא דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו בענין מאי הוי עלה דשומשי ואפסיקא הלכתא חיישינן שמא פינן דמילתא דשכיחא היא ואפוקי ממונא באומדן דעתיה דכדי לא מפקינן כך נראה לי פי' דשמעתא וסליק שפיר ולענין פסקא בפלוגתא דרבה ורבי זירא ודאי לחומרא נקיטינן ועוד מדפריק התם ר' ירמיה מעולם לא תתמנו אלא על גט אחד של יוסף בן שמעון ורב אשי אמר כגון דאמרי עדים נקב יש בו בצד אות פלוני ש"מ דלית להו דרבה דבעי שיירות מצויות והוחזקו דאי הכי ניחא הוה להו לאוקומה למתני' בששיירות מצויות או בשהוחזקו אע"פ שאין שיירות מצויות ועוד מדאמר רבי ירמיה ניחוש דילמא אתרמי ליה שמא כשמא ועדים כעדים ואי בענין הוחזקו אפילו לחד היכא ס"ד למיחש לכולהו ואי כשהוחזקו שמא כשמא ועדים כעדים אמאי לא חיישי' אלא ודאי רבי ירמיה לית ליה דרבה וה"ה לרב אשי ורב הונא נמי חיישינן ומיהו לא אשכחן מאן דמחמיר טפי מליסנא בתרא דרבי זירא דאמר שיירות מצויות אע"פ שלא הוחזקו ומדא מינייהו נקט וה"ה להוחזקו אע"פ שאין שיירות מצויות מדלא מוקמי לה רבי ירמיה ורב אשי למתני' בשאין שיירות מצויות ואע"פ שהוחזקו

עין משפט

א מיי' פי"ב ופי"ג מהל' שאלה ופקדון סמג עשין פח טור אבן העזר סימן רנז:

ב מיי' פרק ג ופי"ג מהל' גירושין טור אבן העזר סי' יז וקלג:

חדושי אנשי שם

(א) מהר"ם ופי' כמים שיש להם סוף והרא"ש כתב על דברי הראב"ד ואינו נ"ל ראיה דמים שיש להם סוף לא דמי למלחמה דלא שייך למימ' בהו בדדמי דכיון דעומד ורואה כל סביבות המים וששם כדי שתצא נפשו ודאי מת:

הגהות הב"ח

(א) מתם כצ"ל: (ב) אינתתי כצ"ל: (ג) נ"ל ואמרי דהשתא יומא: (ד) דהא כצ"ל: (ה) מפקיד הס"ד ואח"כ מה"ד והא כך וכך וכך שאין היו וכצ"ל: (ו) ובחביתא רמיאן ועדיין הם אצלך בחבית לא ובדוק בה ותמצא כחשבוני כצ"ל: (ז) איתרמו כצ"ל: (ח) חיישי' כצ"ל: (ט) בסורא הס"ד ואח"כ מה"ד הכא לא וכצ"ל: (י) כולה כצ"ל: (כ) כו' ואביי הד"א: (ל) נ"ב לי': (מ) נ"ב ר"ל כמים שיש להם סוף דמי והלכך אפילו לכתחל' מנסבינן לה מיהו הרא"ש ז"ל חלק על זה ואמר דלא דמי למים שיש להם סוף וע"ש: (נ) תי' תו רשום: (ס) כי יצחק ריש גלותא מקורטבא הוה כצ"ל: (ע) נ"ב יצחק: (פ) באספמיא אמרו שאותו יצחק מקורטבא כצ"ל: (צ) שכיחי כצ"ל:

שלטי הגבורים

עליו וסמ"ג נמי כתב כמיימוני ונתן שיעור שהיית כ"ד שעות וטור כתב כרבינו:

לשון ריא"ז.

וכן אם העיד העד שטבע בעלה במים והעלוהו משם מת והכירו העד ה"ז נאמן להעיד עליו אע"פ שלא הכירו על ידי סימנין אלא בטביעות עין ומשיאין האשה על פיו שאין העד אומר דבריו בטעות כמבואר בקונטרס הראיות:

א וי"א דוקא בשלא הוחזק אחר באותו מקום בזה השם וגם לא שכיח שיירו' בעוברים שם הא איכא חד מינייהו אין משיאין ורבינו כתב אפי' שכיחי תרי בהאי שמא או שכיחי שיירות משיאין עד דאיכא תרווייהו לריעותא וכן היא מסקנת הרא"ש:

לשון ריא"ז

ואם אמרו העדים יוסף בן שמעון מת ולא ידענו מאיזו עיר היה אע"פ שלא הוחזק יוסף בן שמעון אחר בעיר הזאת חוששין ליוסף בן שמעון אחר בעולם ואין מתירין אשתו של זה יוסף בן שמעון הידוע לנו ונראה בעיני שאם הזכירו שם עירו אע"פ שלא הזכירו שם אביו אם לא הוחזק אחר כיוצא באותה העיר כגון שהיה מיוחד בשמו מתירין את אשתו ואם לא היה מיוחד בשמו צריך להזכיר שמו ושם אביו ושם עירו ואם הזכיר שמו ושם עירו ולא הזכיר שם אביו מפשפשין באותה העיר ואם לא יצא משם מי ששמו כך אלא הוא תנשא אשתו כמבואר בקונטרס הראיות:

שמא מתחלה אמר להם בעירו כתבו גט לאשתו ואח"כ הלכו העדים לסורא והך טעמא דמילי מסר הוא עיקר כי לגמלא וקפילה אפי' בדיני נפשות דכתיב (דברים יח) והצילו העדה לא חיישינן להכי כדאיתא התם אלא נקטינהו הכא לסניפין בעלמא: היני ושילי. מקומות הן: עד אחד בקטטה. קטטה ביני לבינה והלך למדינת הים ובא עד אחד ואמר מת בעליך מי מהימן או לא: תיקו. (מ) כיון דלא איפשיטא אזלינן לחומרא וכן פוסק הרי"ף ז"ל ואיהו ז"ל פסק לעיל גבי עד אחד במלחמה דאע"ג דאיסי לא דייקא עד אחד נאמן משום דלא משקר כמלאו שלשה חלוקין בדבר.

נר מצוה — תורה אור — רש"י

חיישינא דלמא בגמלא פרחא אזל אי נמי בקפיצה אי נמי מילי מסר כדאמר להו רב לספריה וכן אמר להו רב הונא לספריה כי איתנכו בשילי כתובו בשילי ואף על גב דמסירי לכו מילי בהיני וכי איתנכו בהיני כתובו בהיני ואף על גב דמסירי לכו מילי בשילי והלכתא כרבא: קטטה בינו לבינה. היכי דאמי *קטטה א בינו לבינה אמר רב יהודה אמר שמואל באומרת לבעלה גירשתני בפני פלוני ופלוני ושיילינהו ואמרו לא היו דברים מעולם: *איבעיא להו עד אחד ב בקטטה מהו ולא איפשיטא: °מתני' בית שמאי אומר תנשא ותטול כתובה בית הלל אומר תנשא ולא תטול כתובה אמרו להן בית שמאי התרתם את הערוה החמורה לא תתירו את הממון הקל אמרו להן בית הלל מצינו *שאין האחין נכנסין לנחלה על פיה אמרו להן בית שמאי והלא מספר כתובתה נלמוד שכך כתב לה כשתנשאי לאחר תטלי כתובתיך חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי: גמ' אמר רב חסדא נתייבמה יבמה נכנס לנחלה על פיה הן דרשו מדרש כתובה אנו לא נדרוש מדרש תורה יקום על שם אחיו המת והרי קם: אמר רב נחמן ג באה לבית דין ואמרה מת בעלי התירוני להנשא מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף להנשא אין מתירין אותה מאי טעמא אדעתא דכתובה אתאי: איבעיא להו התירוני ג להנשא ותנו לי כתובתי מהו כיון דקאמרה תנו לי כתובה אדעתא דכתובה אתיא או דילמא כל מילי דאית ליה לאיניש קאמר להו בבי דינא ואם תימצי לומר כל מילי דאית ליה לאיניש קאמר להו בבי דינא תנו לי כתובתי והתירוני להנשא מהו הכא ודאי אדעתא דכתובה אתאי ולא מהימנא או דילמא משום דלא ידעה במאי משתריא מאי תיקו ועבדינן לחומרא: מתני' ג הכל נאמנין להעידה ד חוץ מחמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה (א) כתב מוכיח: *עד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת הרי זו לא תצא עד אומר מת ושנים אומרים לא מת אף על פי שנשאת תצא שנים אומרים מת ועד אחד אומר לא מת אף על פי שלא נשאת תנשא: אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאמרה מת תנשא ותטול כתובה וזו שאמרה לא מת לא תנשא ולא תטול כתובה אחת אומרת מת ואחת אומרת ה נהרג רבי מאיר אומר הואיל ומכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו רבי יהודה ורבי שמעון אומרים הואיל וזו וזו מודות שאינו קיים הרי אלו ינשאו: ו עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת הרי זו לא תנשא: גמ' *תניא ר' יהודה מוסיף אף אשת אב והכלה אמרו לו אשת אב הרי היא בכלל בת הבעל כלומר כשם שבת הבעל אינה מעידה לאשת אב כך אשת אב אינה מעידה לבת הבעל וכלה הרי היא בכלל חמות כשם שאין החמות מעידה לכלתה משום דסניא לה כך הכלה אינה מעידה לחמותה דסניא לה כדכתיב °כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם: *עד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת הרי זו לא תצא טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים הכי קאמר עד אומר מת והתירוה להנשא ובא אחר ואמר לא מת °לא תצא מהיתרה הראשון עד

מטתו נאמנת וכל שכן מת וקברתיו ברעבון מת על מטתו אינה נאמנת מת וקברתיו נאמנת קטטה בינו לבינה אפי' מת וקברתיו אינה נאמנת וכבר תמה הרשב"א ז"ל וכן תלמידו הריטב"א ז"ל על פסק רבינו ז"ל לפי שעד אחד במלחמה שנאמן מטעמא דלא משקר כדאמרן ה"ה בקטטה דמאי שנא והרמב"ם ז"ל כתב האשה שאמרה לבעלה גרשתני בפני פלוני ופלוני ובאו אותן העדים והכחישוה ואח"כ הלכה היא ובעלה וכו' אינה נאמנת וכו' ואם בא עד אחד והעיד שמת בעלה לא תנשא שמא שכרה אותו ואם נשאת לא תצא שהרי יש לה עד ע"כ. וזה יותר קשה שאם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו ועוד דהא בגמרא לא הוזכר חשש זה כלל אלא משום דאיהי לא דייקא עד כאן לשונו: מתני' ותטול כתובתה. על פיה: שאין האחין וכו' דאמר רחמנא על פי שנים עדים ולגבי נשואין דידה הוא דאקילו רבנן משום עגונה: כשתנשאי לאחר. והרי היא נשאת. כתב הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל שאין מדרש כתובה זה אלא לענין מנה מאתים שהוא בכל הנשים מתקנת חכמים אבל לא לגבי תוספת וכל שכן לגבי נכסי צאן ברזל ואע"פ שאמרינן בפרק אע"פ (דף נד:) תנאי כתובה ככתובה דמיא אין זה אלא לענין דברים הנפרעים שם מה דפרים להו התם וכמו שפירש ר"י ז"ל: גמ' לנחלה. זכה בנחלת אחיו כדאמרינן בפרק החולץ (דף מ.) הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו: מדרש תורה. בתמיה: אדעתא דכתובה אתאי. ובאפוקי ממונא סהדי בעינן וכתב הריטב"א ומסתברא דה"ה אם הביאה היא עד אחד לב"ד שמת בעלה והיא תובעת כתובתה דאמרינן אדעתא דכתובה אתאי ולא שרינן לה ואפילו אם ת"ל דטעמא דעד אחד משום דלא משקר לא הקלו חכמים להאמינו בדברים שבערוה אלא משום עגונא ומשום חומרא שבסופה: כל מילי וכו'. ועיקר אדעתא דנשואין אתאי ושרינן לה וכיון דשרינן לה שקלא נמי כתובה: דלא ידעה במאי משתריא. דכיון דהזכירה נישואין גליא דעתה דלמשריה אתאי והא דאמרה ברישא תנו לי כתובתי שמא כסבורה היא שזו התרתה כלומר בעבור שאינה מדמה להנשא וסלקא בתיקו: מתני' ויבמתה. אשת יבמה וטעמא דכולהו מפני ששונאות אותה ומתכוונת לקלקלה: חמותה שונאתה שאומרת בלבה זו תאכל כליגיעי ועמלי. וכן בת חמותה אומרת זו תירש כל עמל אבי ואמי ואני אדחה ויבמתה יראה שמא סופה להיות צרתה: בת בעלה. זו באה במקום אמי ואוכלת כל עמלה: ומה בין גט למיתה. דאמרינן בפ"ב דגיטין (דף כג:) אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גט ממדינת הים ואע"ג דעלייהו סמכינן דצריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם: הכתב מוכיח. וסמכינן עיקר אכתבא: גמ' תניא. א"ל חכמים שאין צריך להוסיף דכל חדא בכלל חבירתה וכשם שבת הבעל אינה מעידה לאשת אב כך אשת אב אינה מעידה לבת הבעל: כמים הפנים לפנים. כמים הללו שאדם צופה ורואה בהן פניו* בפניו ואם הוא שוחק הן שוחקות ואם הוא עוקם הן עוקמות כן לב האדם לאדם אחר אם הוא אוהב את זה אף הוא אוהבו ואם הוא שונאו אף זה שונאו הילכך לא בעי לאוסופינהו דמטעמא קמא שמעינן שאין נאמנות דכיון דחמות סניא לכלה כלה נמי סניא לחמות וכן הדין דסניא לבת חמות דכיון דבת חמות סניא לכלה ה"ה כלה דסניא לה:

*[פיסקא] הרי כאן שנים. הרי הוא חשוב כשנים: לא תצא מהיתרה הראשון. ודוקא דהתירוה קודם שיבא עד שני המכחישו אבל אם בא קודם שיתירוה מודה עולא דלא סמכינן אקמא דהכי לא אחשבינן כתרי ומסתברא דהא דעולא דכל מקום שהאמינה תורה אפי' אשה במשמע דהא האמינה תורה כדאמרינן הכא דעדות אשה הוי עדות בענין זה ואם כן אפי' בא עד כשר אחר שהתירוה לינשא ע"פ האשה להכחישה ה"ל חד ועדותה שהיה ראשון

מלחמת ה'

שהוחזקו והאי דנאמן מפירוקא דרבי זירא משום דאי בשאין שיירות מצויות ולא הוחזקו מאי למימרא אבל השתא קמ"ל דלא חיישינן לשמא כשמא ועדים כעדים ולמר דסימן מובהק דאורייתא וזהו שפסק רבינו הגדול ז"ל במסכת גיטין דאפילו במקום שהשיירות מצויות ועבר אדם שם לא חיישינן לשני יוסף בן שמעון אלא אם כן הוחזקו טעמא ברירה הוא שכל בשידוע שלא עברה שם שיירא במקום שאין השיירות מצויות כגון היכא דהרו כיהנא [אין] ליחוש שמא כשהשיירא בעיר פירש לו אחד ובא לכאן וכיון שנפסקה הלכה בגמרא בגיטין [illegible]

המאור הגדול

[דף יז ע"ב] ת"ש אמרה מת בעלי וכו'. פי' והא הכא כחמות הבאה לאחר מכן דמיא שהרי חמיה ובעלה למדינת [illegible]

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז: א הכניס אחד בקטטה הוי שהוא גרש לה [illegible] לשון ריא"ז: ב כתב מי' לא יש לה כתובה [illegible] ג [illegible] ד [illegible]

עין משפט

א מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף יג: ב מיי' פרק יג מהל' אישות הל' ז טוש"ע אה"ע סי' יז [illegible]: ג מיי' פרק יב מהל' גירושין [illegible] ד [illegible]

הגהות הב"ח

(א) [illegible] (ב) [illegible] (ג) [illegible] (ד) [illegible] (ה) [illegible] (ו) [illegible] (ז) [illegible] (ח) [illegible] (ט) [illegible] (י) [illegible] (כ) [illegible] (ל) [illegible] (מ) [illegible] (נ) [illegible]

הגהות חו"י

(א) כס"ג לקמן סימן רג:

נ"ל פנים כפניו (ג"א):

כ"ס נד"ק

חשוב כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים וכן משמע פרק האשה שנתארמלה (דף כג:) גבי את וחברתיך טמאות דחשיבה עדות אשה כעד כשר ובירושלמי נמי גרסינן גידל בר מנימין בשם רב כל מקום שהכשירו עדות אשה כאיש האשה מכחשת האיש ויש מי שאומר דאשה לגבי עד כשר אע"פ שהתירוה על פיה או אפילו נשאת תצא כיון שעד כשר מכחישה ושאני התם גבי את וחברתיך דבשבויה הקלו וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב אשה אומרת מת או שהיא אומרת מת בעלי ואחר כך בא עד כשר ואמר לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא והרמב"ן מודה כשהתירוה על פי עצמה שאמרה מת בעלי שתצא אבל חולק עליו כשהתירוה ע"פ אשה מן הטעם שאמרנו הרשב"א ז"ל ובסיפא דמתני' דתנן עד אומר מת ועד אומר לא מת הרי זו לא תנשא ולא קתני ואם נשאת תצא דקדק הרמב"ם שאם נשאת לאותו שאומר מת לא תצא עשאה הרב כשנים אומרים מת וב' אומרים לא מת שאם נשאת לאחד מעידיה שלא תצא ואף בזו נחלק עליו הרמב"ן ז"ל ואמר דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא כיון שבאו בבת אחת וראיה מפרק האשה שנתארמלה (דף כב:) דתניא שנים אומרים מת וב' אומרים לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא והוינן בה מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי תרגומה בעד אחד עד אחד אומר מת הימנוהו רבנן כבי תרי כדעולא והשתא אם איתא דאפילו כשבאו (ח) שנים יחד מכחשת לה שאם נשאת לא תצא אמאי אוקמא להאי בשבא העד האחד מעיקרא לוקמא כשבאו יחד וכשנשאת לאותו עד המתירה וכדאוקים התם בההיא סוגיא בשנשאת לאחד מעידיה והויא רבותא טפי אלא ודאי ליתא והא דלא קתני הכא אם נשאת תצא משום דמתני' בנשואין דהיתר מיירי ולא בנשואין דאיסורא ומיהו בירושלמי גרסינן בפירקין עד אומר מת ובא אחר ואמר לא מת בין שאמר משנשאת בין שאמר עד שלא נשאת לא תנשא ואם נשאת לא תצא ובודאי דכשבאו בבת אחת מיירי דאי בזה אחר זה אמאי לא תנשא אפילו לכתחלה תנשא כדעולא והרמב"ן ז"ל נדחק בזה לומר דסמא הירושלמי לית להו דעולא ופליג אגמרא דילן: פשיטא. דמודי עולא דלגבי תרי חשיב כחד ובטיל ולא אמרינן תרי ותרי נינהו: בפסולי עדות. אע"ג דשנים שאמרו לא מת נשים היו הרי עד ראשון בטל אלא ואצטריך לאשמועינן כה"ג: כל מקום וכו'. אין שם תורת עדות דכי היכי דחד חשיב פסולי עדות נמי חשיבי הילכך הלך אחר רוב דעות ואין עליך לבדוק אם כשרים אם פסולים ועשו ב' נשים וכו' שהראשון בטל ואפילו נשאת תצא: כל היכא דאתא עד אחד כשר. והתירוה על פיו: אפילו ק' וכו'. וכי היכי דעד אחד בטל דאמרי' ראשון הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחד במקום ב' ק' נשים נמי בטלן לגביה ובכה"ג לא אשמעינן מתני' תלא אלא מתני' דקתני אע"פ שנשאת תצא כגון דאתא [אשה] מעיקרא ונשאת על פיה ואשמועינן מתני' דתצא ע"פ ב' נשים הבאות אח"כ ולא מוקמינן קמייתא במקום עד כשר ואע"ג דאחשיבנה כתרי למסרייה על פומה: כפלגא ופלגא דמי. כעד אחד אומר מת והתירוה ליגשא ובא אחר ואמר לא מת דאמרן במתני' לא תצא מהיתרה הראשון: לחומרא. כגון מליעתא דקתני הכא: (ט) אחת אומרת וכו'. מתני' מיירי בשתי נשים צרות שבאו ממדינת הים אחת אומרת מת בעלי וצרתה אומרת לא מת הואיל והן מכחישות וכו' ובגמרא פרכינן ולפלוג נמי ר"מ ברישא דאמרינן שאמרה מת תנשא: דזו וזו מודות וכו'. הא אחת מודה לא ינשאו שתיהן אלא האחת: אשה אומרת וכו'. הואיל ובאתה שניה קודם שהתירוה ע"פ ראשונה ואפי' שניה זו צרתה אוסרת לה בגמרא מוקמא לה סתמא כר"מ דאמר צרתה נמי מכחשא לה עד כאן פירושא דמתני': (י) לא מת אצטריכא ליה. דאע"ג דכי שתקה פשיטא לן דלא תנשא דמהו דתימא כיון דאתיא ומערערה גליא דעתה דלנטורי לצרה קא אתיא ולעגנה שלא תנשא ותמות נפשה עם פלשתים קעבדא הילכך אם חזרה בה ונותנת אמתלא לדבריה אפילו היא תשתרי קמשמע לן: מתני' היתה. צרתה: תאכל בתרומה. בחזקת שבעלה קיים ואינה חוששת לעדות צרתה הואיל ואינה נאמנת להשיאה אינה נאמנת לפסלה: וחמותה אסורה. שאין כלה מעידה לחמותה ואע"ג דאמרה ברישא מת בעלי דפקע ליה לד כלות והויא נכרית אפילו הכי לא מהימנא כדאמרינן לעיל [דף קיז:] הא לא בעלה מת ולא חמיה מת ובגמרא עביד צריכותא מהני תרתי דאצטריכו לאשמועינן בצרה ואצטריכא לאשמועינן בחמות דאי אשמועינן בצרה בהא קא"ר טרפון דמסקרא משום צרה דגופא שמונעת לה תשמיש מבעלה אבל בחמותה אימא מודה ליה לר"ע דלא מחזקינן לה בשקרנית כולי האי ואי איתמר בחמות בחמות הוא דקאמר ר"ע אבל בצרה אימא מודה ר"ע לרבי טרפון צריכא: גמ' [הלכה כר' טרפון]. דלא חיישינן כלל לעדות צרה ולא לעדות כלה: בגמרא מייתי דיוקא ממתני' לסייעי להאי פסקא דשמואל מליסנא דמתניתין דלקמן בסמוך דתנן חוששין לדבריה ודייקי לדבריה הוא דחיישינן לדברי צרה לא חיישינן: (כ) ישלם כתובה לכ"א. אפילו לדברי הגאונים ז"ל שאמרו דארוסה אין לה כתובה אלא בשכתב הכא משכחת לה בשכתב שהם לארוסתו ולא נודע שמה [או שהיו שמותיהן שוות או שקנו מידו שיתן כתובה] והלכו העדים למדינת הים אי נמי במודה שכתב ואינו יודע לאי זו כתב וכל אחת אומרת לי קדש וכתב ודעת הרשב"א ז"ל שיש כתובה לארוסה אע"פ שלא כתב: (ג) על שגזל. דהואיל ואיסורא עבד קניס ליה ר"ע אבל לקח מה' ואינו יודע מאי זה לא קתני דלקנסיה רבי עקיבא: קדש בביאה. האי קדש דמתניתין דפליגי בה מיירי דקדש בביאה דגינה אותה: דאיסורא דרבנן. דרב [לעיל דף נב.] מנגיד אמאן דמקדש

רש"י

מודה עולא דלא סמכינן אקמא דאכתי לא אתשביניה כתרי (ב): הלך אחר רוב דעות. ואין עליך לבדוק אם כשרין אם פסולים: ועשו שתי נשים. שהכחישו עד אחד ואמרי לא מת כשני אנשים באיש אחד שהראשון בטל ואפילו ניסאת תצא: כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא. והתירוה על פיו: אפילו ק' נשים כעד אחד דמיין. וראשון הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ובטלין כולהו לגביה וכי האי גוונא לא אמרה מתניתין תצא: אלא. (לאו) מתניתין דקתני אף ע"פ שנשאת תצא כגון דאתאי מעיקרא אשה ונשאת על פיה וקאמרה (ג) דתצא ע"פ נשים הבאות לאחר מכאן ולא מוקמינן (ד) קמייתא במקום עד אחד כשר ואע"ג דחשובה (ה) למיסריה אפומא: כפלגא ופלגא. כעד אחד אומר מת והתירוה ליגשא ועד אחד אומר לא מת דאמרינן במתניתין לא תצא מהתירה הראשון: לחומרא. כגון מליעתא דאמר תצא: לא מת איצטריכא ליה. אף ע"ג דאי שתקה איהי פשיטא לן דלא תינשא לעולם בעדות חברתה איצטריכא לאשמועינן דהיכא דמכחשה לה נמי לא תינשא (ו): דמהו דתימא. דכיון דאתיא ומערערת גליא דעתה דלמיסרה לצרה אתיא ולעגנה שלא תינשא ותמות נפשי עם פלשתים קא עבדא הילכך אפילו היא תישתרי קמ"ל: מתני' היתה צרתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה (ז). שבעלה קיים ואינה חוששת לעדות צרתה דהואיל ואינה נאמנת להשיאה אינה נאמנת לפוסלה: וחמותה אסורה. שאין כלה מעידה לחמותה ואע"ג דאמרה ברישא מת בעלי ופקע לה כלות והויא נכרית אפילו הכי לא מהימנא כדאמרינן לעיל לא בעלה מת ולא חמיה מת ולקלקלה אומרת כן: היתה חמותה בת ישראל לכהן כו': מתני' נותן גט לכל אחת ואחת. אם אינו רוצה ליסא כולן: גמ' קידש בביאה. דעבד איסורא דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה: קמט

נר מצוה

א מיי' פ"י מהל' גירושין ופ"ט מהלכות תרומות טוש"ע אה"ע סימן יז :

ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה טור אבן העזר סימן מב :

ג מיי' פ"ב מהל' מכירה סמג עשין פו ח"מ סי' רכב :

הגהות חו"י

(א) עי' רי"ף ב"מ סי' שכח : (ב) ולא ס"ל לפסים דס"א דסוי עד אחד כשנים ממש :

א עד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא פשיטא אין דבריו של אחד במקום שנים לא צריכא בפסולי עדות פירוש כגון שתי נשים וכדרבי נחמיה דתניא ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים ואיש אחד כשני אנשים ועד אחד ואי בעית אימא כל היכא דאתא עד (א) כשר מעיקרא אפילו מאה נשים נמי כעד אחד דמו אלא (לאו) כגון דאתאי אשה מעיקרא ותרצה לדר' נחמיה הכי ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ב ועשו שתי נשים ואשה אחת (א) כשני אנשים ואיש אחד דאין דבריו של אחד במקום שנים אבל שתי נשים ואיש אחד כפלגא ופלגא דמו: שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת ואף על פי שלא נשאת תנשא מאי קמ"ל בפסולי עדות כדרבי נחמיה דאזלינן בתר רוב דעות היינו הך מהו דתימא כי אזלינן אחר רוב דעות לחומרא אבל לקולא לא קמ"ל דאפילו לקולא: אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת זו שאמרה מת תנשא ותיטול כתובה וזו שאמרה לא מת לא ד' קיח. תנשא ולא תיטול כתובה *טעמא דאמרה לא מת הא אישתיקא תנשא הא אין צרה מעידה לחברתה לא מת איצטריכא ליה ס"ד אמינא האי מימת מאית והאי דקאמרה לא מת לקלקולא לצרה הוא דקא מכוונה ותמות נפשי עם פלשתים הוא דקא עבדא ותנשא קמ"ל דלא תנשא: מתני' *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובה וצרתה אסורה היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתה מידי עבירה עד שתהא אסורה לינשא ואסורה לאכול בתרומה [דף נא ע"ב] אמרה מת בעלי ואחר כך מת חמי תנשא ותטול כתובה וחמותה אסורה °היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה דברי ר' טרפון ר"ע אומר כו': גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון: מתני' *קידש אחת מחמש נשים ואינו קיח: יודע אי זו מהן קידש וכל אחת ואחת אומרת אותי קידש נותן גט לכל אחת ואחת ומניח כתובה ביניהן ומסתלק דברי רבי טרפון ר' עקיבא אומר לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת גזל אחד מחמשה ואינו יודע אי זה מהן (א) גזל וכל אחד ואחד אומר אותי גזל מניח גזלה ביניהן ומסתלק דברי ר' טרפון ר"ע אומר לא זו הדרך מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזלה לכל אחד ואחד: גמ' אוקמינא למתני' כר' שמעון בן אלעזר ומאי קידש דקתני במתני' קידש בביאה דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו ר' טרפון ור"ע על שקידש אחת מחמש נשים ואינו יודע אי זו מהן קידש שמניח כתובה ביניהן ומסתלק ועל מה נחלקו על שבעל שרבי טרפון אומר מניח כתובה ביניהן ומסתלק ור"ע אומר ישלם כתובה לכל אחת ואחת ולא נחלקו רבי טרפון ור' עקיבא על שלקח מקח מחמשה בני אדם ואינו יודע מאי זה מהן לקח שנותן דמי מקח קנא ביניהן ומסתלק ועל מה נחלקו על שגזל שרבי טרפון אומר מניח גזלה ביניהן ומסתלק ור' עקיבא אומר עד שישלם גזלה לכל אחד ואחד רבי עקיבא סבר אע"ג דאיסורא דרבנן עבד דקדיש בביאה קנסוה רבנן ומשלם כתובה לכל אחת ואחת וכל שכן גזל דאיסורא דאורייתא עבד ור' טרפון סבר אפילו גזל

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ומתקנתא דרבנן שריא להנשא אלא דקאמר תלמודא בפ"ב דכתובות דעוב הוא שלא תנשא משום חשד ממך עקשות פה. לשון ריא"ז

ב העידה עליה אשה או שפחה שמת בעלה ונשאת ואחר כך באו (שני עדים) [שתי נשים] ואמרו לא מת הלא שכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד ואם העיד עליה תחלה עד כשר הרי הוא נאמן כשנים ואין שתי נשים נאמנות לבטל עדותו אלא אם היו שני עדים כשרים היתה האשה מעידה שמת בעלה אין שתי נשים נאמנות להוציא' מבעלה אם היו שני עדים כשרים [תצא] כמבואר בקונטרס הראיות :

חדושי אנשי שם

מהר"ן שפירא (א) הלא אינו לדברי ר' נחמיה כלל אלא תלמודא הוא דמפרש דבריו מש"ה קאמר אח"כ ותרצה לדרבי נחמיה הכי וכו' וכן פי' רש"י להדיא בסוטה פרק מי שקינא דף ל"א :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אחד : (ב) נ"ב פשיטא דמודה עולא דלגבי תרי חשיב כחד ובטיל ולא אמרי' תרי ותרי נינהו : (ג) וקאמרה מתני' דתצא על פי ב' נשים כצ"ל : (ד) לקמייתא כצ"ל : (ה) נ"ב כתרי : (ו) תנשא דמהו דתימא הד"א : (ז) נ"ב בחזקת : (ח) שניהם כצ"ל: (ט) כאן הגיון מתני': (י) כאן נ"ל הגיון גמ' : (כ) כאן נ"ל הגאן מתני' : (ל) כאן נ"ל הגיון גמ': (מ) מהו כצ"ל:

המאור הגדול

למדינת הים ולא מצ"א אמרה קא אכלה לגורסנאי שאין כאן מצוי הבן לאכול משל האדם אלא משל האב והרי הוא כחמות הבאה לאחר מכאן כשיבא בעלה ממדינת הים תכנס השנאה ביניהם משתאכל גורסנה ודהי שאני התם דניש ליה צערא כלומר זה הצער ממשמש ובא היא מל' ספינה גוששת שחושבת היא למחר יבא בעלה ממדינת הים ותצערנה אבל למיתה לא חיישא דלא שכיחא כולי האי ולא מסקא אדעתא :

[דף קיח ע"א] תנן עד אומר מת וכו' בשלמא לר"א וכו' אלא לר"י קשיא ותיובתא לא הויא דר"ל לאו בצרות גרסי' אלא בב' נשים דעלמא שמעידות בבת אחת ומש"ה לא תנשא לכתחלה כדאמרי' התם במסכת סוטה ל"ק כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה ור' יוחנן לא אמר דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא אלא בעדות צרה מפני שלא האמינתה תורה כאותה שאומרת מת ואפי' בבת אחת לא הויא הכחשה דצרה הכחשה אבל באשה בעלמא מודה ר"י דהכחשה היא בבת אחת כדאמרי' התם מי' קושיא לר"י מיהת איתיה מפשטא דמתני' מדרישא בצרות סיפא נמי בצרות ותיובת"ה לא הויא משום דאיכא למימר הא כדאיתא והא כדאיתא :

דמקדש בביאה: ופסק הרי"ף ז"ל דהלכתא כר"ע משום דקיימא לן הלכה כר"ע מחבירו ור' טרפון חבירו הוא כדגרס פרק הכותב דכ"ע מיהת רבי טרפון חבירו של ר"ע הוא: **מתני'** מת בעלי ואח"כ מת בני. והריני מותרת לשוק: נאמנת. שהרי בחזקת [היתר] לשוק יצאה והפה שאסר הוא הפה שהתיר: **גמ'** המזכה גט. שעשה שליח לקבלה וזיכה לה ע"י שליח שתתגרש מעכשיו: במקום יבם. שיש לו אח ונתכוון לפטרה הימנו דשלא במקום יבם והוא בא לגרשה פשיטא לן דלא מגרשה עד שיגיע לידה דאין חבין לאדם שלא בפניו אלא הכא מי אמרינן זכות הוא לה וכו': וחוששין לדבריה. מדקתני מתני' בתרווייהו חוששין ביוצאה בחזקת [היתר] לשוק ובאה והחזיקה עצמה ליבם וקתני חוששין ולא אמרינן אוקמא אחזקה ותנשא דהא ודאי משקרה ומשום דרחמא ליה קאמרה אלמא לא מחזקינן לה באוהבת ומדקתני נמי ביוצאה בחזקת [זקוקה] ליבם ובאה והחזיקה עצמה לשוק כגון ניתן לי בן ומת בעלי ואחר כך מת בני וקתני חוששין ולא תתיבם ולא אמרינן ודאי משקרא ומשום דסניא ליה קאמרה אלמא זימנין לא סניא ליה אלמא מספקא לן וגבי מזכה גט נמי מספקא לן אי רחמא ליה וחוב הוא לה או סניא ליה וזכות הוא לה ותחלוץ ולא תתיבם (א) והכי הלכתא [ומיהו] בבעל אפילו אשת מוכה שחין או שהיתה (ג) קטטה בינו לבינה ותבעה להתגרש (מ) שאין חוששין לה כלל אלא חולצת או מתיבמת וכן מוכח בגמרא דבני מערבא פ"ק דגיטין דגרסינן התם גבי מתניתין דחוב הוא לאשה שיוצאה מתחת בעלה רבי חייא ברובא אמר רבי יוחנן בעי הגע עצמך שהיתה אשתו של מוכה שחין הרי זכות הוא לאשה ואסיק התם דלא ובפרק התקבל נמי גרס התם בכל אתר אתמר התקבל [כזכה והכא איתמר התקבל] כהולך שניא היא שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו התיב ר' שמאי הגע עצמך שהיתה צווחת להתגרש אני אומר שמא חזרה בה הרשב"א ז"ל: טן דו. גופים שנים. הרי אסיקנא הכא דאפילו גבי קטטה לאו זכות הוא לה אלא חובה כדאסיקנא בגמרא דבני מערבא בצווחת להתגרש וא"ת מכל מקום כשאלה את פיה עכשיו ואם היא רוצה נשמע דזכות הוא לה תירץ הריטב"א ז"ל בשם רבו ז"ל דמילתא דהוי חובה אע"ג דלכי יודע אמר ניחא לי אין זכין לו למפרע:

הדרן עלך האשה שהלכה

האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים. לא תנשא. הואיל ובלא בנים יצא בעלה (ג): ולא תתיבם. שמא ילדה צרתה ובגמרא

נר מצוה

דאיסורא דאורייתא עבד לא קנסוהו רבנן אלא מניח גזלה ביניהן ומסתלק וכל שכן קידש בביאה דלא קנסוה רבנן וקיימא לן כרבי עקיבא מחבירו ורבי טרפון חבירו הוא כדגרסינן בפרק הכותב לאשתו *דכולי עלמא רבי טרפון חבירו של ר' עקיבא הוא: **מתני'** *האשה שהלכה היא ובעלה ובנו למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי ואחר כך מת (א) בני נאמנת מת בני ואחר כך מת בעלי אין נאמנת וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתיבמת ניתן לי בן במדינת הים אמרה מת בני ואחר כך מת בעלי נאמנת מת בעלי ואח"כ מת בני אין נאמנת וחוששין לדבריה א וחולצת ולא מתיבמת ניתן לי יבם במדינת הים ואמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי יבמי ואח"כ מת בעלי נאמנת הלכה היא ובעלה ויבמה למדינת הים ואמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי יבמי ואח"כ בעלי (ג) אין נאמנת שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתנשא ולא מתה אחותי שתכנס לביתה ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו ולא מתה אשתו שישא את אחותה: **גמ'** בעא מיניה רבא מרב נחמן (א) *המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא כיון דזמנין דרחמא ליה ליבמה חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו אמר ליה תניתוה וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתיבמת אמר ליה רבינא לרבא המזכה גט לאשתו במקום קטטה מאי כיון דאית לה קטטה בהדיה זכות הוא לה או דילמא ניחא דגופא עדיף לה ת"ש דאמר ר"ש ב"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו:

סליק פירקא

* **האשה** שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך הרי זו ב לא תנשא ולא תתיבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה היתה לה חמות אינה חוששת יצאה מלאה חוששת רבי יהושע אומר אינה חוששת: **גמ'** לא תנשא ולא תתיבם *ולעולם אמר זעירי לעצמה שלשה לחברתה תשעה וחולצת ממה נפשך ר' חנינא אומר לעצמה שלשה

רש"י

מתני' מת בעלי ואח"כ מת בני. והריני מותרת לשוק: נאמנת. שהרי בחזקת היתר לשוק יצאת והפה שאסר הוא הפה שהתיר: אינה נאמנת. להתיבם לו (ג) וחוששין לדבריה דאפקה נפשה מחזקה ולא משתריא בלא חליצה דשויתה נפשה חתיכה דאיסורא אעלמא: ניתן לי בן. והיא הלכה בלא בן ובחזקת עתידה ליבם: ניתן לי יבם. שילדה המותי במדינת הים והיא הלכה משם (ד) בחזקת שאין לה יבם: מת בעלי ואח"כ מת יבמי. בתרווייהו (ה) שריא נפשה לשוק: נאמנת. ומותרת לשוק בחזקה ראשונה דהפה שאסר הוא הפה שהתיר: **גמ'** המזכה גט לאשתו. שעשה שליח לקבלה וזיכה לה גט על ידי שליח שתתגרש בו מעכשיו: במקום יבם. שיש לו אח ונתכוון ליפטר הימנו דשלא במקום יבם והוא בא לגרשה פשיטא לן דלא נתגרשה עד שיגיע הגט לידה דאין חבין לאדם שלא בפניו אלא הכא מי אמרינן זכות הוא לה כו': (ו) חוששין לדבריה. מדקתני מתני' (ז) וחוששין ביצאה בחזקת היתר לשוק ובאה והחזיקה עצמה ליבם (ח) דקתני חוששין ולא אמרינן אוקמה אחזקה ותינשא דודאי משקרה (ח) משום דרחמא ליה קאמרה אלמא לא מחזקינן לה בהכי ומדקתני (ט) נמי יצאת בחזקת [זקוקה] ליבם ובאה והחזיקה עצמה לשוק כגון ניתן לי בן במדינת הים ומת בעלי ואח"כ מת בני וקתני חוששין לדבריה ולא תתייבם ולא אמרינן ודאי משקרא ומשום דסניא ליה קאמרה אלמא זימנין דסניא ליה וזימנין דרחמא ליה ומספקא לן אי רחמא ליה וחוב היא לה ואי סניא ליה וזכות הוא לה ותחלוץ ולא תתייבם: טן דו. גופים שנים: סליק פירקא

האשה שהלך בעלה וצרתה כו'. הואיל (י) בלא בנים יצא בעלה לכך לא תינשא לשוק ולא תתייבם שמא ילדה צרתה ובגמרא פריך אמאי לא תינשא נימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות ומוקי לה כר"מ דחייש למיעוט': היא צרתה. (כ) ולכך נקט היא צרתה לאשמועינן דוקא אותה צרה דאזלא בהדיה חיישינן דילמא מיעברא וילדה אבל אם באו עדים ואמרו שאין אותה הצרה מעוברת אינה חוששת שמא אשה אחרת נשא ומותרת להתייבם: היתה לה חמות

...

חלק המרובה שמתעברות אתה מסלקו שיש מקלתן מפילות ולפיכך חשוב לעמוד כנגד הרוב בצרוף החזקה אבל מעוט שאין מתעברות אינו ממעט ומגרע כחו של רוב ממש אלא שהוא מעוט העומד לגמרי כנגד הרוב מעוט כזה אינו חשוב להצטרף כלל והריטב"א ז"ל כתב דמיעוט שאין מתעברות גרוע הוא ובכלל מיעוטא דמפילות חשבינן ליה דלהוי תרווייהו מיעוט שלם: **גמ'** ולעולם. בתמיה תחלוץ ממה נפשך ותנשא לשוק: לעצמה שלשה. בשביל עצמה תמתין ג' חדשים ואפילו בעלה מת במדינת הים דליכא למיחש לשמא מעוברת היא דהא זקנה ואילונית נמי צריכות להמתין כדאמרינן בהחולץ (דף מב.) הלכה כולן צריכות להמתין: לחברתה ט'. בשביל חברתה שמא מעוברת היא צריכה להמתין ט' חדשים שאפילו חלצה לא תנשא

מלחמת ה'

[בפרק האשה שלום נמצא כתוב נתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי נאמנת מת יבמי ואחר כך מת בעלי אינה נאמנת שאין האשה נאמנת וכו' אלה מקומות חסרים: אמר הכותב בא לטהר מסייעין אותו שהרי אנו חפשנו בנוסחי הלכות ומצינו בכל המדוקדקות והישנות שהגיעו לידינו הגרסא בלא חסר ויתר ודברי רבינו שלמים ומשנתו שלמה וכבר בדקנו עד שהגענו להלכות ישנות נכתבו בספרד בקורטובה שנת ד"א תתפ"ג וכן מצינו בם הגרסא שלמה ברוך המקום שהביא לידינו כמדתנו והביא ליד החולקים עליו כמדתם] : ועוד בפרק האשה שהלך בעלה

המאור הגדול

[בפרק האשה שלום נמצא כתוב נתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי ואחר כך מת יבמי נאמנת מת יבמי ואחר כך מת בעלי אינה נאמנת שאין האשה נאמנת וכו'. ולא כך היא הגרסה אלא כך נתן לי יבם במדינת הים אמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי מת יבמי ואח"כ בעלי נאמנת הלכה היא ובעלה ויבמה למדינת הים אמרה מת בעלי ואח"כ מת יבמי יבמי ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת שאין האשה נאמנת וכו' אלה מקומות חסרים] : בפרק האשה שהלך בעלה וצרתה. רבי חנינא אומר לעצמה שלשה לחברתה לעולם. הרי"ף ז"ל פסק כר חנינא

א מיי' פ"ב מה' גירושין סמג עשין נ טוש"ע סימן יז :

בגמ' ליתא

[דמאי אמרה כיון דאינסבא לא כו']. (כ"ה בד"ס)

בתוך ט' שמא חברתה מעוברת היא והולד של קיימא ואין חליצה פוטרתה לזו אלא ולד פוטרה והולד אינו פוטר עד שילא לאויר העולם : לחברתה לעולם . בשביל חברתה לריכה להמתין לעולם עד שתדע אם יש לה ולד אם לאו : ותחלוץ לאחר ט' ממה נפשך ותנשא . אם ילדה לרתה הרי נפטרה בולד ואם לאו הרי חליצתה פוטרתה : מלריכה כרוז . להכריז שלא היתה חליצתה חליצה ומותרת לכהונה והכי הלכתא כרבי חנינא וכן פסקו ר"ח ורי"ף והרמב"ן ז"ל דהכי מתוקמא ריש פרק החולץ [דף לו.] כותיה וכתב הרשב"א ז"ל ואע"ג דדחי לה אביי התם דחויא בעלמא הוא ולא סמכינן עלה ודע לך דהאי טעמא דאתה מלריכה כרוז לכהונה טעמא תרילא היא ואוקימתא דקושטא היא דהא רבי יוחנן נמי קא מפרש טעמא להיבמה לא תחלוץ תוך שלשה חדשים מהאי טעמא כדאיתא התם [דף מא:] בדוכתא אלמא הכי הלכתא דחיישינן לכרוז דאיכא מאן דשמע בחליצה ולא שמע בכרוז ואמרי קא שרו חלוצה לכהן עד כאן לשונו : מתני' שתי יבמות. נשי ב' אחין : [זו אסורה . לשוק] : מפני בעלה של זו . שהוא יבמה [דשמא חי הוא] וזקוקה לו ואע"פ שאשתו אומרת מת אינה נאמנת ליגשא זו על פיה שאין יבמה מעידה לחברתה שהיא אחת מחמש נשים [דף קיז.] שאינן נאמנות להעידה : לזו עדים. שמת בעלה : זו שיש לה עדים אסורה. מפני יבמה דעדים מאי אהני לה היא נמי מהימנא לומר מת בעלי:וזו שאין לה וכו'. שהרי בשביל בעלה אינה נאסרת שאשה נאמנת לומר מת בעלי ובשביל יבמה נמי לא שהרי יש עדים שמת : לזו בנים ולזו אין (ד) לה בנים . ואין עדים לא לזו ולא לזו:נתיבמו.(ה) שהיו להן כאן שני יבמים ונתיבמו שהאשה שאמרה מת בעלי תתיבם (ו) ולענין יבום לא הוצרכה זו לעדותה של זו ואריסא קאי שאין לה עדים ולא בנים : ומתו היבמים אסורות להנשא. לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו וזו מפני בעלה הראשון של זו שמא עדיין הם חיים ואף על גב שנשאו שתיהן ליבמין בחזקת שמתו בעליהן אגל עצמן נאמנות אבל עכשיו כשינשאו לשוק נמצא עדותה של זו מועיל לזו ואין יבמות מעידות זו לזו לכד היתר : הואיל והותרו ליבמין . בחזקת שמתו בעליהן תו לא מיתסרן דניחוש לשמא הם חיים : ובתוספתא תנא לזו עדים ובנים ולזו לא עדים ולא בנים שתיהן מותרות כלומר שאין כאן זיקת יבום זו מפני בניה וזו בעדי חברתה וליתא להא דר"א ואפילו אנסיבא היא *לא מקלקלא נפשה וקושטא קאמרה אפי' הכי לא מנסבי' גרתה דרבנן סברי תמות נפשה עם פלשתים היא קא עבדא : אין מעידין.על האיש שמת אלא א"כ ראוהו מת בפרצוף פניו עם חוטמו שיכולין להכיר שזה הוא אבל לא ראוהו בפרצוף פנים או שניטל חוטמו אין מעידין להשיא אשתו שמא אינו הוא ובגמרא מפרש דבעינן פדחת עם פרצוף פנים וחוטם וכתבו בתוספות בשם רבינו תם דדוקא בשאין שם אלא הפרצוף הוא דבעינן כולי האי אבל אם היה כל גופו שלם אפילו אין כאן פדחת וחוטם ניכר הוא יפה ע"י סימני הגוף ועוד דשמא בסימנין הוא (ז) דאמר הכי אבל ע"י טביעות עינא ניכר יפה הוא כיון שיש שם כל גופו ואפילו אחר כמה ימים ואין זה נכון בעיני הרשב"א והרא"ה והריטב"א דהא מתני' סתמא קתני ואפילו כל הגוף שלם ולא עוד אלא דכיון דקתני אפילו יש סימנין (ח) משמע כי אע"פ שגופו שלם ויש בו סימנין אין מעידין עליו אלא על פרצוף פנים עם החוטם מיהו ודאי אם יש להם סימן מובהק בגופו מעידין עליו בכל מקום שבגופו וכדאמרינן לעיל בפרק האשה שלום (דף קטו.) גבי עובדא דשני ת"ח קאמר אסימנין סמכינן כלומר בסימנין מובהקין והכי מוכח בגמרא לקמן [דף קכ:] דאפליגו בשומא אי הוי סימן מובהק : ואפילו ראו מגוייד . לשון [דניאל ד'] גודו אילנא. מנותח ומלא פלעים וחבורות : או צלוב או חיה דורסת בו ואוכלת. אין מעידין בו עד שיראו בו שתצא נפשו : אלא עד שלשה [ימים] . אם ראוהו בתוך שלשה ימים למיתתו מעידין עליו אבל אם לא ראוהו עד לאחר ג' ימים חיישינן שמא נשתנו מראה פניו ואינו זה שהם סבורים ובזה ג"כ כתבו בתוספות בשם רבינו תם ז"ל דהיכא שאינו נחבל בפנים נראה לדבר פשוט הוא שיכולים להעיד עליו ואפילו לאחר כמה ימים דאינו משונה כל כך וגם זה אינו מחוור בעיניהם ז"ל דהא מילתא פסיקתא קתני שאין מעידין עליו אלא עד שלשה ימים ואפילו בשלא נחבל בפנים משמע ועוד דאיבעיא לן בגמרא ר"י בן בבא אי לקולא פליג אי לחומרא ובא למפשט מההוא דטבע בדגלת ואנסבו לאנתתיה לבתר חמשה יומי ואמרינן ואי אמרת ר"י לחומרא פליג האי דאכשרה להך אתתא כמאן עביד ואם איתא מאי קושיא דהא התם לא נחבל בפניו וגופו שלם הוה ודילמא בשהכירוהו בפרצוף פניו ובגופו אלא ודאי משמע דבין נחבל בין שלם אמרי רבנן דדוקא עד ג' ימים ותו לא והיכא דאשכחוהו מת והכירוהו ולא נודע אם תוך ג' הוא או לאחר ג' ימים מסתברא למימר דשמא נתפח חששא דרבנן הוא ובספק חשש' לא נחמיר ולקולא דיינינן ליה דתוך שלשה הוא ומיהו כ' הרשב"א ז"ל דליסנא דמתני' מכרעא בה דלספרים דגרסי אין מעידין אלא עד שלשה לחומרא אבל למקלת ספרים דגרסי כל שעברו עליו שלשה ימים אין מעידין עליו משמע דדוקא לאחר שלשה הא סתמא מעידין עליו וזה לשון התוספות. ויכול להיות דהיכא שאין ידוע מתי נהרג אין לתלותו אלא תוך שלשה ימים עד כאן והריטב"א ז"ל כתב דמסתברא הכי לקולא כיון שאין נראה לנו שום שינוי פנים ושמא נתפח חששא דרבנן היא וכתב ז"ל ויש חוששין להחמיר אף בזו וכתב בשם רבו הרא"ה ז"ל כי לדברי התוספות היכא שילא קול איש פלוני מת ולאחר שלשה ימים מלאוהו מת ובאו עדים והכירוהו שהוא אותו פלוני לפי פרצוף פניו או (ט) בסימני טביעות עינא שיכולים להעיד עליו ונשאת אשתו על פיהם ממה נפשך אם הקול היה אמת אין אנו לריכין עדות אחרת ואם לא היה הקול אמת הרי אינו לאחר שלשה : ר"י אומר לא כל האדם וכו'. יש לך אדם שממהר להנפח משאר אדם כגון אדם שמן ויש לך מקום שחמה מגעת בו ואדם ממהר להסריח ולהשתנות וגמרא בעי לחומרא פליג או לקולא פליג : גמ' פדחת. מלח : הכרת פניהם ענתה בם. העידה בם אלמא אין עדות בשאר הגוף אלא בהכר פנים . ואע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו : שומא. וירו"ג בלע"ז : סימנין דרבנן. דלא דריש אף השמלה לסימנין אלא לתובעים דהתם פרק אלו מציאות (דף כז.) היא פלוגתא : מובהק הוא. ואע"ג דסימנין דרבנן אסימן כי האי סמכינן אפילו באיסורא דאורייתא והכי הלכתא שמעידין בסימן מובהק בין בגופו בין בכליו כדאמרינן [גיטין דף כז:] גבי גט מצאו קשור בכיס בארנקי ובטבעת או שמצאו בין כליו וכו' כשר (י) ומכיר את הכיס ואת הטבעת שהם שלו וכן בין כלי ביתו ומתני' דהכא מיירי בשאינו סימן מובהק

רש"י

בשביל חברתה לריכה להמתין תשעה חדשים שאפילו חלצה לא תנשא בתוך תשעה חדשים דשמא חברתה היא מעוברת והולד של קיימא ואין חליצה פוטרתה אלא הולד והולד אינו פוטר עד שילא לאויר העולם : לחברתה לעולם . בשביל חברתה לריכה להמתין עד שתדע אם ילדה או לאו : ותחלוץ לאחר תשעה ממה נפשך . ותנשא שאם ילדה לרתה נפטרת בולד ואם לא חליצתה פוטרתה : מלריכה כרוז . להכריז שלא היתה חליצתה כלום דמותרת לכהונה : מתני' שתי יבמות. נשי שני אחין : מפני בעלה של זו . שהוא יבמה וזקוקה לו ואע"פ שאשתו אומרת מת אינה נאמנת שזו תינשא על פיה שאין יבמה מעידה לחברתה שהיא אחת מחמש נשים שאין נאמנות להעידה : זו שיש לה עדים אסורה: מפני יבמה . דעדים מאי אהנו לה היא נמי מהימנא לומר מת בעלי ובשביל יבמה אסורה: לזו בנים ולזו אין לה בנים · ואין עדים לא לזו ולא לזו : נתייבמו . שהיו להן כאן שני יבמין ונתייבמו שהאשה שאמרה מת בעלי תתייבם (ג) ולענין ייבום לא הולרכו זו לעדותו של זו ואריסא קאי שאין להן לא עדים ולא בנים : ומתו . היבמין אסורות ליגשא לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו וזו מפני בעלה הראשון של זו שמא עדיין הן חיין אע"פ שכבר נשאו שתיהן ליבמין בחזק' שמתו בעליהן אפ"ה חיישינן : אין מעידין . על האיש שמת אא"כ ראוהו מת בפרצוף פניו עם חוטמו שיכולין להכירו שזהו אבל לא ראוהו בפרצוף פניו או שניטל חוטמו אין מעידין להשיא את אשתו דשמא אינו הוא : מגוייד . לשון גודו אילנא מלא פלעים וחבורות חרב : ואין מעידין אלא עד שלשה ימים . סמוך למיתתו כך מפרש בגמ' : לא כל אדם . דיש לך אדם שממהר להנפח משאר אדם כמו אדם שמן ויש מקום שהחמה מגעת יותר וממהר להנפח ויש שעה שהעולם חם יותר : גמ' פדחת . מלח : הכרת פניהם ענתה בם . העיד בם אלמא אין עדות בשאר הגוף אלא בהכרת פנים : שומא . ורג"א

נר מצוה

תורה אור

לחברתה לעולם ותחלוץ ממה נפשך *(והא) אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו גזרה שמא יהא ולד של קיימא ונמצאת מצריכה כרוז לכהונה וליצרכה דילמא איכא דהוו בחליצה ולא הוו בהכרזה ואמרי קא שרו חלוצה לכהן והלכתא כרבי חנינא דהכין איתוקמא בפרק החולץ *כוותיה : דף לו. מתני' שתי יבמות זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי זו אסורה מפני בעלה של זו וזו אסורה מפני בעלה של זו : לזו עדים (א) שמת בעלה ולזו אין עדים זו שיש לה עדים אסורה מפני בעלה של זו וזו שאין לה עדים מותרת : לזו בנים ולזו אין בנים זו שיש לה בנים מותרת וזו שאין לה בנים אסורה נתיבמו ומתו היבמין אסורות להנשא ר"א אומר °הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם : **אין מעידין אלא על פרצוף פנים דף קכ. א עם החוטם אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו(ב). ואין מעידין אלא עד שלשה ימים . ואפילו ראוהו מגוייד או ב צלוב (על הצליב') וחיה אוכלת בו אין מעידין עד שתצא נפשו רבי יהודה בן בבא אומר לא כל האדם ולא כל המקומות ולא כל העתות שוין : גמ' תנו רבנן פדחת בלא פרצוף פנים פרצוף פנים בלא פדחת אין מעידין עד שיהו שניהם עם החוטם אמר אביי ואי תימא רב כהנא מאי קרא °הכרת ישעי' ג פניהם ענתה בם : ואע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו : ת"ר אין מעידין על השומא רבי אלעזר בן מהבאי אומר מעידין על השומא אמר דף קכ: רבא דכ"ע סימנין דרבנן והכא בשומא *סימן מובהק הוא קא מיפלגי רבנן סברי שומא לאו סימן מובהק הוא ר"א בן מהבאי סבר סימן מובהק הוא : והחיה אוכלת בו אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא ממקום שאין נפשו יוצא אבל ממקום שנפשו יוצא מעידין ואמר רב יהודה אמר שמואל שחט

א כתב ר"ת דוקא כשאין שם אלא הראש או אין יכולים להכירו בטביעות עין אם לא יהא כל הפרצוף שלם עם החוטם אבל אם כל גופו שלם אפילו אין כאן פרצוף ופדחת וחוטם יכולין להכירו בטביעת עין או על ידי סימנין (מובהקין) שיש לו בגופו : תשובת הרא"ש ושאלתם על יהודים שנהרגו בדרך ולבסוף ט"ו ימים מצאום והכירו ראשו של אחד מהם שהיה עדיין שלם בסימנין מובהקים ושאר הגוף אכלוהו חיות . תשובה דע כי אינו עדות להתיר את אשתו דתנן בפרק האשה בתרא אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואין מעידין אלא עד ג' ימים כי המת משתנה אחר ג' ימים ואותם שמצאו רגליו והכירו הבתי שוקים כי היו שלו סימן מלבושיו לא הוי סימן שפעמים משאיל אדם מלבושיו לאחרים והעובד כוכבים שאומר שהוא ועובדי כוכבים אחרים הרגום ואומרין הסימנין שהיו בכל אחד ואחד ושמותם לא ידעו הא תנן אין מעידין על סימנין שבגופו הילכך סימני הגוף כגון ארוך או קטן חיור או סומק לא הוי סימן אבל אם אמר סימן מובהק כגון שהיה חסר אחד מאבריו או יותר ברגליו או בידיו או שום שנוי באחד מאבריו סומכים עליו : ב וכתב הרמב"ם דוקא שראוהו מגוייד בסכין המלובן באור וה"ה נמי בסכין שאינה מלובנת ונכוה אח"כ כדאמר רשב"א מפני שיכול לכוות ולהחיות אח"כ אבל אם נכרתו גידי שוקיו ולא נכוה מעידין עליו כרבנן דפליגי עליה דרשב"א וכן הלכה ואין נראה כן מדברי הרא"ש ז"ל :

לשון ריא"ז

אבל ראוהו מגוייד או צלוב על העץ או שחיה אוכלת בו אין מעידין עליו שמת עד שתצא נפשו ואם ראוהו שנעשה טרפה מעידין עליו להשיא את אשתו לאחר י"ב חדש שאין הטרפה חיה עד י"ב חדש וכן מבואר בתלמוד ארץ ישראל :

הגהות הב"ח

(א)תי' שמת בעלה נמחק: (ב) ובכליו ואפי' ראוהו מגוייד וכו' שתצא נפשו ואח"כ נ"ל ואין מעידין אלא עד שלשה ימים כצ"ל : (ג) דלענין כצ"ל: (ד) לה נמחק: (ה) שהיה כצ"ל : (ו) נ"ל דלענין : (ז)דאמרי' כצ"ל: (ח) כ"ב בגופו : (ט) נ"ל בסימנים או טביעת כו' · (י) כ"ב סי' :

המאור הגדול

חנינא ואמר הכי מתוקמא בפ' החולץ כוותיה ואנן לאו הכי אתחזי לן דהא אסקה אביי התם מידי תחלוץ ולא תחלוץ קתני לא תינשא ולא תתיבם קתני בלא חליצה ולעולם אי חלץ לה הכי נמי דמשתריא והא שייכא בטעמיה דזעירי דאמר חולצת לאחר תשעה ממה נפשך הלכך מסתברא לן בדוכתא דחיקא דליכא למיקם על בירוריה דמילתא כדאי הוא וזעירא לסמוך עליו בשעת הדחק דהא לא תנן במתני' תחלוץ ולא תחלוץ : סליק

מלחמת ה'

בעלה ולרתה רבי חנינא אומר לעצמה שלשה לחברתה וכו' עד ולעולם אי חלץ ס"ע דמשתריא וכו' : אמר הכותב טעמים דרבינו הגדול משום דלישנא קמא לישנא דגמרא הוא דאיתמר התם בפשיטותא אלא בר מינה דהסיה ולישנא דגמרא עדיפא מלישנא דחד אמורא כ"ש דהסיה דאביי לא מכרעא כלל דהא קאמר מידי תחלוץ לאחר תשעה ולא תחלוץ בתוך תשעה קתני דתידוק מינה דחליצת מעוברת לא שמה חליצה לא תנשא ולא תתייבם קתני אי משום דאין מתירין לחלוץ לכתחלה אי לומר שלא תנשא ולא תתיבם בלא חליצה ולעולם אי חלץ לה אפילו בתוך תשעה הכי נמי דמשתריא דחליצת מעוברת שמה חליצה ומכי חליצה אינה כבר הרי היא צריכה כרוז מעתה ואין לאוסרה מלינשא עד שתדע מה שנעשה בצרתה אלא לכשתדע שצרתה ילדה ולד של קיימא ותנשא לכהונה יכריזו עליה כדין מתניתין דהחולץ ולא גרסינן בנוסחי דוקא בלא חליצה ואי גרסי ליה הכי נמי קאמר לא תנשא ולא תתייבם לעולם בלא חליצה ולהלוץ בתחלה אי כמר אי כמר אבל חלצה אימא לך דמותרת אפילו בתוך תשעה דאביי שלוקי מסלק דין חליצת מעוברת ממתני' ומי' לא מכרע כלום בחליצה דספק אי כמר אי כמר ולא שייך טעמיה לא כזעירי ולא כרבי חנינא אלא דחי לה לעשות תוך תשעה בין לכתחלה בין בדיעבד וחלץ וכ"ש אי אביי מוקי לה אפילו בגרושה דליכא למיחש לכרוז הילכך דוקא בלא חליצה אבל בחליצה שריא ואפילו חלצה בתוך תשעה ומפני שזו הסוגיא כר' חנינא הוזקק רבינו ז"ל להביא ממנו ראיה אבל אין ספק דהלכתא כרבי חנינא דרביה דזעירי הוה דאמר זעירי אמר רב חנינא אשכחן בכמה דוכתי בסוף פ"ק דכתובות ובסדר קדשים בשחיטת חולין פ' בהמה המקשה ובמנחות בפ' הקומץ רבה ועוד דאביי בר אבין ורב חייא בר אבין דאמרי תרוייהו כותיה והלכה כרבים ורב ספא ורב חייא בריה דרב הונא אמוראי בתראי מפרקי נמי אליבא דר' חנינא והלל יתן לנו חנינה :

סליקא מסכת יבמות

(ו) כגון ארוך וגוץ ובכליו חורי וסומקי : וברח. הנשחט: יכתבו ויתנו. אלמא כחי מחזקינן ליה ומשני חי הוא לפיכך גיטו גט וסופו למות הלכך מעידים ומיהו במגוייד תנן אין מעידין אלא דמוקמינן לה בגמרא בסכין מלובנת ודברי הכל מפני שיכול לחיות מחמת המכוה והיכא דראוהו מגוייד ואינו יודע אם הוא בסכין מלובנת אם לא תולין לחומרא דילמא בסכין מלובנת היה ואין מעידין עליו וכן אמר בירושלמי אפי' מגוייד אני אומר בחרב מלובנת היה וחיה *) ולפי זה הא דשמואל (ז) [לא שנו אלא ממקום שאין נפשו יוצאה בו] טעמא היא אף למגוייד ואתי שפיר שלא הביא הרי"ף ז"ל דין מגוייד אלא הא דשמואל ואפשר דהכי נמי במגוייד בחבורות חרב במקום שאינו עושה אותו טרפה קאמרינן דמהני סכין מלובנת וכן דעת הרמב"ן ז"ל : אין מעידין אלא עד שלשה ימים וכו'. (ח) לקולא פליג. דקאמר ת"ק אין מעידין אלא עד ג' ימים ואתא ר"י למימר יש לך אדם או מקום או שעה שאינו ממהר לנפוח ולהשתנות ויכול להעיד אפילו לאחר ג' ימים : או לחומרא פליג. דקאמר ת"ק עד ג' ימים מעידים ואתא איהו למימר פעמים שאפילו תוך ג' ימים אין מעידין : דלמתי. נומתין צורת הפנים ואין מניחין אותו לנפוח ולהשתנות : מיא מרזו. מחזיקות ומגדילות ומכבידות כאב המכה וחבירו מטרא רזיא לאילני במסכת תענית : מתפח תפח . לאחר שמעלין אותו ליבשה משתנית צורתו אבל בתוך המים מלמת למתי ואין הפרצוף משתנה בו וגראין (ט) דברים דה' יומי לאו דוקא אלא ה"ה אפילו זמן מרובה כל שהוא במים אינו משתנה מן הסתם ובירושלמי עשה מעשה לאחר שבעה עשר יום והכא בגמרין מעשה שהיה כך היה וכן נראה דעת הר"ם במז"ל אבל מלשון הרי"ף ז"ל משמע שהוא מחמיר דכתב אבל במים אפשר שישהה ד' וה' ימים ואינו משתנה : והני מילי היכא דכי אסקוה חזיוה בשעתיה . זה הלשון מוכיח שלא שהה כלל אחר שהיה ביבשה אבל אם שהה במים ג' ימים ושהה אפילו שעה אחת אחר שעלה מן היבשה אין מעידין עליו והכי (י) אמרינן דאי אשתהי כלל מתפח תפח ומשתנה וכסבורין שהוא ראובן ואינו אלא שמעון · וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל שאין מעידין עליו לאחר שעה אחת ומדאמרינן מתפח תפח ולא אמרינן הא אתפח שמעינן שאפילו אין אנו מכירין בו שנתפח אין מעידין עליו כי שמא נתפח ואינו ניכר כן כתב הריטב"א ז"ל אבל לשון הרמב"ם ז"ל אינו נראה למפרשים ז"ל שהרב ז"ל כתב ואם שהה ביבשה אחר שהוסלך מן המים שעה ונתפח אין מעידין עליו דלשון ונתפח משמע שנתפח כבר משמע שאם אינו נראה נפוח מעידין עליו : מתני' שיש להן סוף . לקמן מפרש היכי דמי : אשתו אסורה . דשמא לאחר פרישתו משם יצא והלך לו דסבר רבי מאיר אדם יכול לחיות ולשהות במים יום או יומים : מערה. מים שיש להן סוף הן ופליג רבי יוסי ואמר אשתו מותרת דקסבר אין אדם יכול לשהות כל כך במים ולאי משום שמא יצא לאלתר אין זו חששא דהא אי נפק הוו חזו ליה אבל במים שאין להם סוף מודה רבי יוסי דאסורה שמא יצא לאלתר למרחוק ולא ראוהו: מן הארכובה ולמטה. הואיל ויכול לחיות: לא תנשא. שמא יצא ולא ראוהו דמים שאין להם סוף הם. והא דאמרינן תנשא משום דכיון ששלשלוהו הם ברגלו הא ודאי רגלו הוא אבל אדם שנפל לים והעלוהו מגודה והעלו רגל אחד מן הארכובה ולמעלה אין מעידין עליו אא"כ יש להם בו סימן מובהק שאני אומר רגל אחר הוא כדמוכח מעובדא דההוא חרוכא [דף קטו.] ומההיא דב' תלמידי חכמים דאסיקנא התם דאסקוה וחזיוה הא לאו הכי אמרינן הני אחריני נינהו ומיהו סימן מובהק בידו או ברגלו או באחד מאיבריו אין לך סימן גדול מזה וזהו מה שכתב הרמב"ם ז"ל שאם השליכוהו לים והשליכו מגודה והעלו אבר אחד ממנו שמשיאין את אשתו דמדקאמר מרן ז"ל אבר אחד ממנו נראה שניכר להם בודאי שהיה האבר ממנו: גמ' וכן הלכתא כחכמים והשתא בסמוך מפרש הי נינהו מים שיש להם סוף וכתב רי"ף ז"ל ומאן דמורי במים שאין להם סוף אשתו מותרת בר שמתא הוא דאמרי' ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי שריא רב שילא לדביתהו אמר ליה רב לשמואל תא נישמתיה אמר ליה נשלח ליה ברישא שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו אשתו אסורה ואגמא דסמקי מים שיש להם סוף או מים שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף ומר מ"ט עביד הכי מטעא טעאי אנא סברי כיון דקוו וקיימו כמים שיש להם סוף דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אשפלוה לדוכתא [אחריתי] קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל ותשועה ברוב יועץ : מארבע רוחותיו . כגון מערה מלאה מים והרואהו שנפל שוהה בכדי שאינו יכול לחיות בתוך המים ובא לו : למחילה של דגים . שחוטטין סמוך לשפת הנהר בין למטה בתוך המים בין למעלה מן המים בגובה שפתו ואינה מתמלאת כולה ואדם הנכנס שם מגביה צוארו בתוך המערה למעלה מן המים : כשנענעתי לו ראשי . ועבר על גבי והלך : ינענע להם ראשו . ידחה מפני השעה ולא יתגרה בהם: אין מעידין. טעמא דגוב אריות דאף על פי שראוהו שנפל לשם אין מעידין עליו שמת משום שהוא רחב ואינו עומד ממש עליהם ופעמים שאינם רעבים ואין אוכלין אותו אבל אם נפל לחפירה מלאה נחשים ועקרבים שדוחקן כשעומד עליהם בלי ספק דמזקי ליה הילכך כיון שראו שנפל שם מעידים עליו שמת: לתוך כבשן האש. לפי שהכבשן עמוק ואינו יכול לעלות ממנו

*) נראה דמתיבות ולפי זה עד ואפשר שייך לקמן קודם וכן דעת הרמב"ן ז"ל.

מצוה נר קטו

א שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידין עליו איני והאמר רב יהודה אמר שמואל שחט בו שנים או רוב שנים ורמז ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חי הוא וסופו למות : ב אין מעידין אלא עד שלשה ימים פירוש אין מעידין אלא אם (א) ראוהו שהוא מת בתוך שלשה ימים (א) למיתתו אבל אם לא מצאוהו אלא אחר שלשה ימים אין מעידין עליו מפני שהמת משתנה ואינו ניכר אחר שלשה ימים והני מילי ביבשה אבל במים אפשר שישהה ארבעה וחמשה ימים ואינו משתנה *דמיא היכא דליכא מכה מיצמת צמתי לגוף כדאמרינן ההוא גברא דטבע בדיגלת ואסקוה אגישרא דשביסתנא ואסבה רבה לדביתהו אפומא דשושביניה לבתר חמשה יומי והני מילי היכא דחזיוה בשעתא דאסקוה אבל אישתהי מיתפח תפח ב ואינו ניכר : מתני' נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף אשתו אסורה אמר ר' מאיר מעשה באחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים אמר רבי יוסי מעשה בסומא שירד לטבול במערה וירד מושכו אחריו ושהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהן שוב מעשה בעסיא באחד ששלשלוהו בים ולא עלתה בידם אלא רגלו ואמרו חכמים מן הארכובה ולמעלה תנשא מן הארכובה ולמטה לא תנשא : גמ' ת"ר נפל בין למים שיש להן סוף בין למים שאין להם סוף אשתו אסורה דברי ר"מ וחכמים אומרים שאין להן סוף אשתו אסורה שיש להן סוף אשתו ג מותרת וכן הילכתא ומאן דמורי במים שאין להן סוף דאשתו מותרת בר שמתא הוא דאמרינן ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי ושריא רב שילא לדביתהו אמר ליה רב לשמואל תא נישמתיה אמר ליה נשלח ליה ברישא שלחו ליה מים שאין להן סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו מים שאין להן סוף אשתו אסורה ואגמא דסמקי מים שיש להן סוף או מים שאין להן סוף שלח להו מים שאין להן סוף ומר מאי טעמא עבד הכי מיטעא טעאי אנא סברי כיון דקוו וקיימו כמים שיש להן סוף דאמו ולא. היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אשפלוה לדוכתא אחריתי קרי שמואל עליה דרב °לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל °ותשועה ברוב יועץ היכי דמי מים שיש להן סוף אמר אביי כל שעומד ורואה מארבע רוחותיו דאי איתיה דסליק מיחזי חזו ליה ואי אמרת ליחוש למחילה של דגים מחילה של דגים במים שיש להן סוף לא שכיחא ותניא אמר רבן גמליאל פעם אחת היתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה בים והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי עקיבא כשעליתי ליבשה בא וישב ודן לפני בהלכה ואמרתי לו בני מי העלך ואמר לי דף של ספינה נזדמן לי וישבתי עליו וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע להן ראשו באותה שעה אמרתי כמה גדולים דברי חכמים שאומרין מים שאין להם סוף אשתו אסורה ושיש להן סוף אשתו מותרת תניא אמר רבי עקיבא פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנטרפה בים והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי מאיר כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי גל טרדני לחבירו וחבירו לחבירו והקיאני ליבשה באותה שעה אמרתי כמה גדולים דברי חכמים שאומרים מים שאין להן סוף אשתו אסורה ושיש להן סוף אשתו מותרת : ת"ר ראוהו שנפל לגוב אריות אין מעידין עליו לחפירה מלאה נחשים ועקרבים מעידין עליו *ת"ר נפל לתוך כבשן האש מעידין עליו

תורה אור: משלי יב; שם יא

דף קכא.

רש"י

באשכנז : (ב) (ורמז) וברח . הנשחט : יכתבו ויתנו . אלמא כחי מחזקינן ליה : חי הוא . לכך גטו גט וסופו למות (ג) : [מרזו].מכבידין הכאב והנפוח אבל היכא דליכא מכה מלמת למתי הפנים ואינמניחים אותו לנפח להם זנות: אבל אישתהי מיתפח תפח . לאחר שמעלין אותו ליבשה משתנית צורתו : מתני' שיש להן סוף . מפרש בגמרא כל שעומד ורואה מארבע רוחותיו : אשתו אסורה . דשמא (ד) אחר פרישתו משם עלה והלך לו דסבר רבי מאיר אדם יכול לשהות ולחיות יום או יומים במים : מערה מים שיש להן סוף הוא ופליג רבי יוסי ואומר אשתו מותרת דקסבר דאין אדם יכול (ה) לחיות כל כך ג' ימים ולשמא יצא מיד אין לחוש דאי הוה נפיק הוו חזי ליה אבל במים שאין להן סוף מודה רבי יוסי דאסורה דשמא יצא לאלתר למרחוק ולא ראוהו : מן הארכובה ולמטה . הואיל ויכול לחיות לא תנשא דשמא יצא מיד ולא ראוהו דמים שאין להן סוף הן : גמ' אגמא דסמקי. מקום אגמי מים : דקוו וקיימו . עומדין במקומם ואינם מים חיים : כמים שיש להן סוף דמו . לפי שאין יכול לשוט בהן למרחוק ולכך אם איתא דסליק הוו חזי ליה : גלי אשפלוה . למרחוק ומשם יצא : לא יאונה לצדיק כל און . שלא באת תקלה זו לידו של רב לגלות את רב שילא : ותשועה ברוב יועץ . תשועתי מן המכשול ע"י שנטלתי עצה משמואל : למחילה של דגים . שחוטטין סמוך לשפת הנהר בין למטה מן המים בין למעלה מן המים בגובה שפתו ואינו מתמלאה כולה ואדם הנכנס שם מגביה צוארו בתוך המערה למעלה מן המים ולכך ניחוש למחילה ושמא למחר יצא והלך לו : ינענע להן ראשו .

שלטי הגבורים

א עיין בפירקין דלעיל וכתב מיי' וסמ"ג דגם צריך שיאמר שעד וקברתיו :

לשון ריא"ז

ב ואם היה במים מעידין עליו אפילו לאחר ה' ימים כל זמן שצורת פניו קיימא והוא שראוהו והכירוהו בשעה שהעלוהו מן המים אבל אם נשתהה לאחר שעלה מן המים כבר נתקלקלה צורתו ואי"א להכירו :

ג וכן אם נפל למים שיש להם סוף עומד ורואה מארבע רוחות ורואה שנטבע בתוך המים ואינו שט על פני המים והמתין לו עד שתצא נפשו אשתו מותרת ואפילו העידה היא בעצמה הרי היא מותרת על פיה כמבואר בקונטרס הראיות :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כן : (ב) תי' ורמז נמחק : (ג) וסופו למות הלכך מעידין והס"ד ואח"כ מה"ד שאני מיא דמרזו מכה . מכבידין כצ"ל : (ד) לאחר פרישתן כו לו : (ה) לחיות ולשהות במים כ"כ ולשמא כצ"ל : (ו) גופו כצ"ל : (ז) דשמואל דקאמר ל"ש כצ"ל : (ח) נ"ב ל' הגמ' איבעי להו ריב"ב לקולא פליג או לחומרא פליג וכו' עד שאני מיא דלמתי והאמרן מיא מרזו מכה ה"מ היכא דאיכא מכה ו' : (ט) הדברים כצ"ל: (י) נ"ב נמי :

הגהות חו"י

(א) נ"ל שר"ל לאבידהו וכל דבתר הכי ספק סוא ולפוסקים דס"ל דספק להקל לא מצינו אחר ג' ימים דאין מעידין רק אחר ג' ימים למצאוהו נהרג אא"כ בנטבע במים וק"ל :

עין משפט

א מיי' פי"ג מהל' גירושין סמג עשין נ טוש"ע סימן יז

ב מיי' פי"ג שם סמג שם טוש"ע שם

א מיי' פ"ג ופי"ג מהל' גירושין סמג עשין נ טוש"ע סימן (טז) [יז] (וקיח):

ממנו אבל נפל לתוך הדליקה אינו יכול להעיד אלא אם כן שהה שם עד שנשרף: ליורה מלאה וכו'. מרותחת על האור וכיון שהיא מלאה ניתז מן היורה על האש ואף על פי שבתחלה מכבה סופו מבעיר ולא יוכל להתחזק ולעלות מן היורה עד שיהא גופו מבעיר ונשרף: מתני' מן הנשים. שלא נתכוונו להעיד: דיו. ויכול לילך ולהעיד ולהשיא את אשתו: גרסינן בתוספתא אפילו שמע קול מקוננת שמזכירתו בין המתים אין עדות גדולה מזו: בין שהוא מתכוין. לעדות: גמ' קמלא בעלמא. חגב או נמלה המיתו התינוקות והעלו לה שם איש פלוני כדרך שהתינוקות משחקים: היכי

נר מצוה

רש"י

ידחה מפני השעה ולא יתגרה בהן: ליורה מלאה שמן מרותחת על האור: שהוא מבעיר. כשנופל אדם לתוכה (ג) מבעיר יותר ויותר ולא שבת רתיחת היורה ונומקין רגליו ולא יוכל לצאת ומת: מפני שהוא מכבה. (ד) כשניתז על האור אע"פ שאין יכול לצאת לא מת וכשנתקררה היורה לאחר זמן יצא: וסופו מבעיר. דרך בקעת שמכבין אותו במים להיות חוזרת ודולקת כבתחלה: מתני' אפילו שמע מן הנשים. שלא היו מתכוונות להעיד יכול הוא לילך ולהעיד להשיא את אשתו: גמ' קמלא בעלמא. חגב המיתו התינוקות והעלו לו שם איש פלוני כדרך שהתינוקות משחקין: חיואי. שם האיש: מאן איכא בי חיואי. (ה) מאנשי ביתו של בית חיואי שישמע דברי: לפרשא זריזא. גבור חיל וישראל היה: מדיבוריה דר"נ. דאמר אכלוה כוורי לחסא ולא אמר מי יתן שיעלה אזלא דביתהו ואנסיבא: קטול אספסתא. קצור שחת לבהמותי: שמעה דביתהו. של אותו שאומר עליו הכותי שקם עליו והרגו: ערלה הן. כלומר פירות נטיעה ילדה הן והן משובחין וכן של רבעי: של עוקה. של עיר שבארץ ישראל ופירותיהן משובחים ואם היה כותי זה בחוצה לארץ ומשבחן ואומר מעוקה הבאתי אותן אין חוששין לדבריו שמא לא נתעשרו וישראל זה מכרו לו שלא נתכוין הכותי אלא להשביח מקחו וה"נ לא נתכוין כותי זה אלא לאיים על זה שיקצור לו מספוא לבהמותיו: הבל. (ו) הספד ועגמת נפש הוא: בקולר. חבורה: לכרקום ביתר. כשבאה במצור: מקומנטריסין. מקום ועד דיינין שלהן: שייך בה. שהוא תפארת להן: מתני' ע"פ בת קול. שצועקת פלוני מת: בצלמון. מקום: גמ' שראו לו דמות אדם. מתחילה כשצעק: בבואה. צל: בבואה דבבואה. צל צילו: דילמא צרה היא.

שנשאת

ליורה מלאה יין ושמן מעידין עליו משום רבי אחא אמרו של שמן מעידין עליו °מפני שהוא מבעיר של יין אין מעידין עליו מפני שהוא מכבה אמרו לו תחלתו מכבה וסופו מבעיר: מתני' אפי' שמע מן הנשים אומרות מת איש פלוני דיו רבי יהודה אומר אפילו שמע מן התינוקות אומרין הרי אנו הולכין לספוד ולקבור את איש פלוני בין שהוא מתכוין ובין שאינו מתכוין רבי יהודה בן בבא אומר בישראל אע"פ שמתכוין ובכותי אם היה מתכוין אין עדותו עדות: גמ' רבי יהודה אומר אפילו שמע מן התינוקות כו': ודילמא לא אזלי אמר רב יהודה אמר שמואל דקאמרי הרי אנו באין מלספוד ומלקבור את איש פלוני ודילמא קמצא בעלמא שכיב להו ואסיקו בשמיה דקאמרי כן וכן רבנן הוו התם וכן וכן ספדני הוו התם: ובכותי אם היה מתכוין אין עדותו עדות: אלא בכותי דעדותו עדות היכי משכחת לה במסיח א לפי תומו כי ההוא דהוה קא אזיל ואמר מאן איכא בי חיואי שכיב חיואי ואסבה רב יוסף לדביתהו ההוא דהוה קאמר ואזיל ווי לפרשא זריזא דהוה בפומבדיתא (א) ואסבה רבא ואיתימא רב יוסף לדביתהו ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חסא מאן איכא בי חסא טבע חסא אמר רב נחמן האלהים אכלוה כוורי לחסא מדיבוריה דרב נחמן אזלא דביתהו דחסא אינסיבא ולא אמר לה ולא מידי אמר רב אשי שמע מינה הא דאמור רבנן מים שאין להן סוף אשתו אסורה הני מילי לכתחלה אבל אי אינסיבא לא מפקינן לה מיניה וא"ד אסבה ר"נ לדביתהו אמר חסא גברא רבה הוא אם איתיה דסליק קלא אית ליה למילתא ולא היא לא שנא גברא רבה ול"ש לאו גברא רבה דיעבד אין לכתחלה לא ההוא כותי דאמר ליה לבר ישראל קטול אספסתא ושדי לחיותא (ב) ואי לא קטילנא לך כפלניא בר ישראל דאמרי ליה בשיל לי קדרה בשבתא ולא בשיל לי וקטלתיה שמעה דביתהו אתאי לקמיה דרבא *פשטו לה מהא מתני' כותי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הן של נטע רבעי הן של עוקה הן לא אמר כלום שלא נתכוין אלא להשביח מקחו. אבא יודן איש צידן אמר מעשה בישראל וכותי שהיו מהלכין בדרך ובא כותי ואמר הבל על יהודי שהיה עמי שמת בדרך וקברתיו והשיאו את אשתו. ושוב מעשה בקולר של (שני) בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא ובא כותי ואמר חבל על קולר של (שני) בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהן שוב מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכין לכרקום של ביתר ובא כותי ואמר הבל על ששים בני אדם שהיו מהלכין לכרקום של ביתר ב שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהן: גרסינן בפרק כל הגט שנכתב שלא לשם אשה *תניא שמע מב"ד ישראל שהיו אומרים איש פלוני מת איש פלוני נהרג ישיאו את אשתו מקומינטריסין של ג כותים איש פלוני מת איש פלוני נהרג אל ישיאו את אשתו והא קיי"ל דמסיח לפי תומו מהימן הני מילי במילתא דלא שייך בה אבל במילתא דשייך בה עבידי לאחזוקי שקרייהו דכתיב וכו': °מתני' *מעידין לאור הנר ולאור הלבנה ומשיאין ע"פ בת קול ומעשה שעמד אחד על ראש ההר ואמר איש פלוני מת והלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו שוב מעשה בצלמון באחד שאמר אני איש פלוני בן איש פלוני ממקום ד פלוני נשכני נחש והריני מת והלכו ולא הכירוהו והשיאו את אשתו: גמ' ומעשה שעמד ודילמא שד ה הוא א"ר יהודה אמר *שמואל שראו לו דמות אדם וחזו ליה נמי בבואה דבבואה דגמירי דבבואה אית להו לשידי בבואה ו דבבואה לית להו ולא חיישינן דילמא צרה היא

דף כט. | דף קכב. ע"ש | [דף נד ע"א] | ד' קכב. קנח

משכחת לה. דלא נתכוון לא להעיד ולא להתיר אשה: בי חיואי. שם האיש מאן איכא מי מאנשי ביתו שישמע דברי: לפרשא זריזא. גבור חיל וישראל היה: מדבוריה דרב נחמן. דאמר אכלוהו כוורי ולא אמר מי יתן שיעלה אזלא דביתהו ואינסיבא: קטול אספסתא. קצור שחת לבהמותי: שמעה דביתהו. דההיא דאמר כותי עליה קטלתיה ואתת לקמיה דאביי: של ערלה הן. פירות נטיעה הן והן משובחים מפירות אילן זקן: של עוקה הן. עיר היא בא"י ופירותיה משובחים ואם היה כותי זה מחוצה לארץ ואמר של עוקה הן אין חוששין לדבריו לומר ישראל מכרם לו ושמא לא נתעשרו אי נמי פירשו בו עוקה לשון עוזק בין הזיתים חופר ועושה להם כמין עוגיאות ואיברויי אילנא הוא (ז) ואסורה מפני כן הפירות עצמן אסורין בשביעית כיון שבאו מחמת עבודת שביעית וכדאמרינן הנוטע בשביעית יעקור וכגון שאמר הכותי שהיה משדה של ישראל שעזקו ישראל או כותי בשליחותו דבהא הוא דקנסוה רבנן לאסור פירותיו: לא אמר כלום. לאסרם על כך אלא הלך אחר הרוב בזה מסקר ולהשביח מקחו נתכוון וכן בנטע רבעי *לאודיה שפירות נטיעה הן כדי להשביח מקחו ה"נ לא נתכוין כותי זה אלא לאיים על זה שיקצור לו מספוא לבהמותיו: חבל. (ח) הספד ועגמת נפש הוא: קולר. חבורה: לכרקום ביתר. כשבאה במצור: שנינו בפרק כל הגט (דף כח:) שלשה דברים אמר רבי אליעזר בן פרטא וקיימו חכמים את דבריו על עיר שהקיפוה כרקום ועל ספינה המטורפת ועל היוצא לידון בחזקת שהם קיימים אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים וביוצא ליהרג איכא התם תרי לישני איכא דמוקי ליה בבית דין של ישראל דוקא דאפשר דחזו ליה זכותא. ואיכא דמוקי לה בב"ד של כותים משום דמקבלי שוחדא והרמב"ם ז"ל פסק כהך לישנא בתרא דמוקי לה בב"ד של כותים אבל בב"ד של ישראל מעידין עליו דכיון דגמיר דיניה לא שכיח דהדר חזו ליה זכותא ואמרינן התם בגמרא והא קיימא לן דמסיח לפי תומו מהימן ופריק ה"מ במילתא דלא שייך בה אבל במילתא דשייך בה עבידי לאחזוקי שקרייהו דכתיב אשר פיהם וגו' ויש מן המפרשים שכתבו מסתברא דכיון דתרי לישני נינהו ולא איפסיקא הלכתא כחד מינייהו דאזיל להומרא דאיסור דאורייתא הוא ובין בב"ד של כותים ובין בבית דין של ישראל נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים: ואסיקנא [דף קכא:] דכותי אם היה מתכוין להעיד כגון שבא לב"ד ואמר פלוני מת אין עדותו עדות וכ"ש אם נתכוון להתיר

כגון שבא לב"ד ואמר פלוני מת השיאו את אשתו אין סומכין עליו כלל אלא במסיח לפי תומו ומפרש בסמוך מהו מסיח לפי תומו וגם בזה איכא נאמן מדין עדות דכותי איכו בר עדות כלל אלא משום דקים לן דקושטא קאמר כיון דמסיח לפי תומו ומשום עגונא אקילו רבנן כדאקילו בעד אחד ועד מפי עד ואין לנו לחוש בשום מקום לשמא תשכור עדים גם לא חששו לשמא תשכור כותי שיאמר כן במל"ת כיון דהחמרת בסופה הקלו בתחלתה אעפ"כ יש לו לדיין בזה לדקדק יפה אם נראה בדבר רמאות הריטב"א ז"ל. ובסוגיתנו וכן התם פ' כל הגט (דף כח:) אסיקנא דכותי מסיח לפי תומו כיון שאמר מת פלוני סגי וקשה מהני עובדי דכתיב בהו וקברתיו וקברתים ותירצו הרשב"א והריטב"א ז"ל דעובדי הכי הוו ולא דצריכים להכי ותמהו על הרמב"ם ז"ל שכתב והוא שאמר קברתיו וקברנוס היאך נעלמו ממנו המעשים הללו דכיון דאמר הכותי מת פלוני שריוה ולתקן דברי הרב ז"ל כתב הריטב"א ז"ל דכל היכא דכותי מכריז ואמר מאן איכא בבית פלוני בהא סגי בלא קברתיו דכיון דמטייל נפשיה לאכרוזי ולמימר הכי אי לאו דקים ליה דשכיב לא הוה אמר אבל בכותי מסיח לפי תומו דעלמא חיישינן דלמא אמר בדדמי וצריך שיאמר קברתיו וטעמא דמסתבר הוא עד כאן: מתני' על פי בת קול. ששמע קול צועקה פלוני מת ולא ראו אדם: תוספתא אין מעידין עד שמזכירין שמו ושם עירו אבל אמרו א' יוצא מעיר פלוני מפספסים באותה העיר אם לא יצא אלא הוא תנשא אשתו ופסקה הר"ס במז"ל בהלכותיו: לאור הנר. שלא ראוהו אלא לאור הנר או לאור הלבנה: גמ' שראו לו דמות אדם. מתחלה כשצעק: בבואה. צל: בבואה דבבואה. צל צילו: דלמא צרה היא. שנשאת במקום אחר ובאה לקלקלה והלכה

הגהות הב"ח

(א) נ"ב דשכיב. [וכ"ה בגמרא וברא"ש]: (ב) נ"ב בשבתא: (ג) לתוכה ויתך השמן על האור מבעירו כו' ולא שבתה כצ"ל: (ד) מכבה כשניתך על האור כובה ואע"פ: (ה) נ"ב מי: (ו) הספד כצ"ל: (ז) ואסור בשביעית ומפני כך כצ"ל: (ח) הספד כצ"ל:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א כותי שבא להעיד עדות אשה אינו נאמן שאין עדות לכותי כל עיקר ואם היה מסיח לפי תומו סומכין על דבריו ומתירין אותה על פיו ונראה בעיני שאפי' בשאר איסורין מאמינין כותי המסיח לפי תומו בין להחמיר בין להקל באיסורין של דבריה' כמבואר בק"ס: ומז"ה אומר שאין כותי מסיח לפי תומו נאמן אלא בעדות אשה בלבד כי זה הוא מל"ת לא שיאמינו אחרים אלא הוא מתחיל לספר מאליו שמת איש פלוני ואע"פ שהוקין אותו אח"כ ה"ז מסיח לפי תומו כמו שביאר מז"ה: ישראל מומר לעבודת כוכבי' סומכין עליו במסיח לפי תומו ככותי לדברי ר"י ומז"ה אומר שאין סומכין עליו במסיח לפי תומו ובדברי ר"י נראה בעיני כמבואר בקונט' הראיות: ב כתב מיי' יצא ישראל וכותי מעמנו למקום אחר ובא כותי והסיח לפי תומו איש שיצא עמו מכאן מת משיאין את אשתו אע"פ שאין הכותי יודע את הא"ש והוא שאמר קברתיו ע"כ וכתב הטור ואיני יודע למה צריך שיאמר קברתיו:

לשון ריא"ז

וכן מעשה בששים בני אדם שהיו מהלכין לכרקום ביתר ובא כותי ואמר הבל על ששים בני אדם שהיו מהלכין לכרקום ביתר שמתו וקברתים והשיאו נשותיהם על פיו ומאחר שאין הכותי יודע להזכיר במותיהן אלא שבני עירם יודעים האנשים ששם שיצאו עמו צריך הכותי לברר דבריו לומר אני קברתים כמבואר בקונט' הראיות וכן היא שיטת רבינו משה:

ג כ' מיי' שמע מערכאות של כותים הרגנו לפלוני אינן נאמנים ויראה מדבריו שאם אמרו נהרג בדין ובלא על ידם נאמנים ומדברי הרא"ש נראה שאפילו אמרו נהרג שלא על ידם אינן נאמנים: ד כ' הטור [בסי' קיח] בהיותי במיורק"א ראיתי תלמיד א' והראה לי אגרת התומה בחתימת מורינו הרא"ש ז"ל והיה כתוב בו שמו של התלמיד אשר וספר לי שהיה בא מטוליטול"א ובלמד לפני מורינו הרא"ש והראה לי תוספות מקצת מסכתות שחבר מורינו הרב המחבר ולפי הדבר שהגיד ומצאתי אמת נתברר לי שבא מטוליטול"א ויצא ממני ללכת לארצו אח"כ בא תלמיד אחד ושמו רבי שמואל וכמסיח לפי תומו אמר תלמיד חשוב אשכנזי שפירש מכאן ושמו רב אשר ולמד לפני הרא"ש בא בגליל"א (נ"א) [בעיר] שהייתי ונתאכסן עמי והיה עמי יום או יומים ואח"כ נטל רשות ללכת ופטרתי אותו בלוים וראיתי שנפל בדרך ואמרתי לו התזור כיון שאתה חולה ולא רצה לחזור אחר ימים מועטים בא אלי המגיד והגיד לי שאותו תלמיד היה חולה ונטה למות והלכתי שם לבקרו ואני החזקתיו בדברים ובמה שיכולתי ולא הועיל ואחר זמן מועט נפטר לבית עולמו ועשיתי לו כבוד גדול במטתו וקברנו אותו יראה לי שאשתו של רבי אשר מותר לינשא בעדות זו כדאיתא בהדיא בשלהי יבמות מעשה באדם אחד שבא להעיד עדות בפני חכמים אמרו לו בני איך אתה יודע בעדות זו אמר להם אני והוא היינו מהלכין בדרך ורדפו אחרינו גיים ונתלה ביחור של תאנה ופשחו והחזיר את הגיים לאחריו אמרתי ליה יישר כחך אריה אמר לי מניין אתה יודע שכך

קורין אותי בעירי יוחנן בן יוחנן אריה דמכפר שיחלא לימים חלה ומת והשיאו חכמים את אשתו אלמא אע"פ שלא הכירו אלא ע"י שספר לו שמו ושם מקומו התירו את אשתו וכן בנדון זה שהגיד לאן שמו ושלמד הנה הוספות שידוע לנו שהוליכם עמו מכאן הרי נתברר לנו שאותו ר' אשר יצא מכאן מת ואנו מעידין וידוע לכל בני הברקינו במיוס בולו לכאן לא בא שום אדם ללמוד לכאן ששמו רבי אשר אלא אותו ר' אשר בני סיני והוא היה מארן רוסי"א ובא לכאן עם בחור א' ששמו ר' יוחנן לפיכך כיון שידוע לנו שרבי אשר בא מארצו ולמד פה הגליו והועד עליו שמת אשתו מותרת: ה וכתב הרא"ש והא דאמרי' אל יתן אדם שלום לחברו בלילה דחיישי' שמא שד הוא הייע חוץ לעיר דומיא דיהושע שהיה חוץ למחנה ישראל כך כתב ריב"א: ו כתב גאון האידנא לא בקיאין בהלי בבואה דבבואה היכי הוי הילכך לא עבדינן בה עובדא:

והלכה לה: בשעת הסכנה. שאדם מסוכן כגון מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו כותבין ונותנין וסמכינן עליו בכל דבריו שאומר אני פב"פ ה"נ כשעת הסכנה דמי שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר. וכתב הריטב"א בשם רבו (ג) דכיון דלא חיישינן לגרה בשעת הסכנה ה"ה דלא חיישינן לשד כלל ואע"ג דלא חזו ליה בבואה דבבואה ולהכי מייתי הא דר' ישמעאל לתרוצי אפילו קושיא דשד ואומר ר"י בעל התוס' ז"ל דהא דאמרינן הכא ובמסכת גיטין (דף סו.) ובפ"ק דמגילה (דף ג.) דחיישינן לשד ה"מ בבורות או בשדה כי הא דהכא ודהתם ומפני שהשדים מצויים בבורות ושדות אבל בעיר אין חוששין לא לענין נתינת שלום ולא לענין גט ועדות אשה וכן הוא בירושלמי הלא דתימא בשדה ובבורות שהשדים מצויים ולזה הסכימו המפרשים ז"ל: הרי"ף ז"ל כתב ירושלמי מצאו בשטר כתוב איש פלוני מת או איש פלוני נהרג רבי ירמיה אומר משיאין את אשתו ר' בון בר כהנא אומר אין משיאין את אשתו מתני' מסייעא לדין ולדין מסייעא לר' ירמיה דתניא ע"פ עדים ולא על פי כתבם ולא ע"פ תורגמן ולא ע"פ עד אחד ועכשיו משיאין עד מפי עד ודכוותה ע"פ כתבם וע"פ תורגמן משיאין מתני' מסייעא לר' בון דתניא יפה כח עדים מכח השטר שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו מלאו כתוב בשטר נהרג פלוני מת פלוני אין משיאין את אשתו ויפה כח השטר מכח העדים שהמלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים וע"י עדים גובה מנכסים בני חורין ולא פסק כאן הרב ז"ל הלכה כמאן: וכתב הריטב"א ז"ל אבל במסכת גיטין בפרק מי שאחזו (ג) [ברי"ף סי' תקכט] כתב הא דתניא כשם שבודקין אותו לגיטין כך בודקין אותו למשאות ומתנות ולעדיות ואוקימנא בעדות אשה דאקילו בה רבנן אבל בשאר עדיות לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם וכן פסק הר"ם במז"ל. ודוקא בשנתקיים כתב ידו של אותו עד אבל קצת המפרשי' ז"ל ובכללם הרמב"ן ז"ל כתבו דאפי' בשאינו מקויים נמי כיון דקיום שטרות דרבנן הוא הכא אוקמוה אדינא דאורייתא דהא אקילו בעדות אשה משום עגונא ולא הדרי ומהמרי בה וטעמא דמסתבר הוא בעיני מורי ומיהו כל כיוצא בזה נראה שאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ע"כ. תנן התם בפרק כיצד אשת אחיו (דף כה.) המביא גט ממה"י ואומר ב"נ וב"נ לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו ר"י אומר הרגתיו לא תנשא אשתו הרגנוהו תנשא אשתו מת הרגתיו לא ישא את אשתו הוא ניהו לא ישא את אשתו אבל לאחר תנשא ולא אמרי' רשע הוא והתורה אמרה אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס אל תשת רשע עד (ד) וקי"ל כרבא דאמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וש"מ דרשע פסול לעדות אשה וגרסי' בר"ה בפ"ק (דף כב.) אמר רב *מנשה זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה גזלן דדברי תורה פסול לעדות אשה ובפרק כיצד אשת אחיו (דף כה:) נמי אקשינן מינה והא אמר רב מנשה גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה גזלן דד"ת פסול לעדות אשה שמעינן מינה דפסול דדברי תורה הוא דפסול לעדות אשה אבל פסול דרבנן כגון משחק בקוביא וחביריו כשרים לעדות אשה ומסתברא דפסול מד"ת מסיח לפי תומו משיאין אשה על פיו דלא גרע מכותי ע"כ. ואף על גב דעבד ואשה ושפחה פסולים לעדות מן התורה ומשיאין על פיהם טעמא משום שאינם פסולין מחמת עבירה: ואמרו ז"ל מסתברא דעד מפי כותי מסיח לפי תומו כשר כיון שכשר מפי עבד ואשה וכדאמרינן לעיל כששמע מפי נשים ומפי קטנים משום דקים לן דקושטא קאמרי: מתני' בית דלי. שם מקום: נמתי לו. אמרתי לו: כן הדברים. כאשר אמרת שכולן חולקין עליו: משובשת בגייסות. ואיני יכול לילך אצלכם ולהעיד מה ששמעתי: אמרו לו. לרבי עקיבא מעשה בבני לוי: ולא תהא כהנת. כלומר וכי לא תהא בת ישראל או כהנת מיוחסת נאמנת כפונדקית גרועה זו ובגמרא מפרש מאי גריעותה: לכשתהא הפונדקית נאמנת. כלומר לכשימצא דבר זה אמת שהאמינו הפונדקית דהרי לא עליה סמכו אלא לפי תומה הסיחה והראיתה להם מקלו ותרמילו וקברו: גמ' והא איה חבירנו. אלמא לאו לפי תומה הוא: בכתה. בכיא והיינו לפי תומה דקודם שאלו התחילה לבכות. וכתב הרי"ף שמעינן מהא דהיכא דמתחיל כותי ומסיח לפי תומו אף על גב דהדרינן ומגלינן למילתא מיניה שפיר לא נפיק ליה מתורת מסיח לפי תומו אלא נאמן ומשיאין על פיו וכתבו המפרשים ז"ל דכן נמי יש לנו לומר דכי היכי דכל שהתחיל לומר במסיח לפי תומו אף על פי ששאלוהו לבסוף והגיד על פי שאלתם נאמן כן נאמר דכל שאומרים לו איה פלוני שהלך עמך או שהנחתו כאן מה שישיב לנו מכאן

נר מצוה / תורה אור

היא דתנא דבי ר' ישמעאל בשעת הסכנה כותבין ונותנין אע"פ שאין מכירין: ירושלמי מצאו בשטר כתוב והתום מת איש פלוני או נהרג איש פלוני ר' ירמיה אומר משיאין את אשתו ר' בון בר כהנא אמר אין א משיאין את אשתו מתניתא מסייעא לדין ולדין מסייעא לר' ירמיה דתניא ע"פ עדים ולא ע"פ כתבם ולא ע"פ תורגמן ולא ע"פ עד אחד ועכשיו הלא משיאין ע"פ עד אחד וע"פ עד מפי עד ודכותה ע"פ כתבם וע"פ תורגמן משיאין מתניתא מסייעא לרבי בון דתניא יפה כח העדים מכח השטר שהעדים שאמרו מת פלוני נהרג פלוני משיאין את אשתו מצאו כתוב בשטר מת פלוני אין משיאין את אשתו ויפה כח השטר מכח העדים שהמלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ועל ידי עדים גובה מנכסים בני חורין: תנן התם בפרק כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו [דף כה.] *המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו רבי יהודה אומר הרגתיו לא תנשא אשתו הרגנוהו תנשא אשתו מת הרגתיו לא ישא את אשתו הוא ניהו לא ישא את אשתו אבל לאחר תנשא אשתו ולא אמרינן רשע הוא והתורה אמרה [שמו' כג] °אל תשת רשע עד דקי"ל *כרבא דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע ושמעינן מהא דרשע פסול לעדות אשה וגרסינן בראש השנה בפירקא קמא [דף כב.] *אמר רב מנשה זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה ופרק כיצד אשת אחיו נמי אקשינן מינה והאמר רב מנשה גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה גזלן דדברי תורה פסול לעדות אשה ושמעינן מינה דפסול מדברי תורה הוא דפסול לעדות אשה °אבל פסול מדרבנן כגון משחק בקוביא וחביריו כשרין לעדות אשה ומסתברא לן דפסול מדברי תורה מסיח לפי תומו משיאין אשה על פיו דלא גרע מכותי. תנן בגיטין בפרק כל הגט [דף כח:] *שלשה דברים א"ר אליעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על [ב]עיר שהקיפוה כרקום ועל ספינה המיטורפת בים ועל היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים: מתני' אמר רבי עקיבא כשירדתי לנהרדעא לעיבור השנה מצאני נחמיה איש בית דלי אמר לי שמעתי שאין [ג]משיאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד אלא יהודה בן בבא בלבד נמתי לו כן הדברים אמר לי אמור להם משמי אתם יודעים שמדינה הזו משובשת בגייסות כך מקובל אני מרבן גמליאל הזקן שמשיאין את האשה על פי עד אחד וכשבאתי והרציתי את הדברים לפני רבן גמליאל שמח לדברי אמר מצינו חבר ליהודה בן בבא מתוך הדברים נזכר רבן גמליאל שנהרגו הרוגים בתל ארזא והשיא רבן גמליאל (הזקן) או נשותיהן על פי עד אחד והוחזקו להיות משיאין עד מפי עד מפי אשה מפי עבד מפי שפחה רבי אליעזר ורבי יהושע אומרים אין משיאין את האשה ע"פ עד אחד אמר רבי עקיבא ולא ע"פ אשה ולא ע"פ קרובים אמרו לו מעשה בבני לוי שהלכו לצוער עיר התמרים וחלה אחד מהם והניחוהו בפונדק בחזרתן אמרו לפונדקית איה חבירנו נמה להם מת וקברתיו והשיאו את אשתו ולא תהא כהנת כפונדקית אמר להם לכשתהא פונדקית [נאמנת. *פונדקית הוציאה להם מקלו ותרמילו וספר תורה שהיה בידו]: גמ' והלכתא משיאין את האשה עד מפי עד [מפי אשה] מפי עבד מפי שפחה מפי קרובים: אמרו לו מעשה בבני לוי כו': [ד' קכב:] *מאי גריעותא דפונדקי' אמר רב כהנא פונדקית כותית היתה ומסיחה לפי תומה היתה זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר שקברתיו והא איה חבירנו קאמרי לה כיון דחזיתינהו בכתה אמרו לה איה חבירנו נמה להן מת וקברתיו שמעינן מהא דהיכא דמתחיל הכותי ומסיח לפי תומו ואף על גב דהדרינא ומגלינא למילתא

רש"י

שנשאת במקום אחר ובאה לקלקלה והלכה לה: בשעת הסכנה. שהאדם מסוכן כגון מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתו כותבין ונותנין וסומכין עליו בכל דבריו שאמר אני פלוני בן פלוני הכא נמי כשעת הסכנה דמיא שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר: המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. וטעמא מפרש בגיטין לפי שאין בקיאין לשמה: לא ישא אשתו. הואיל ועל דיבורא דידיה סמכינן: מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו. הואיל ועל פי עדותו ניסאת איכא לזות שפתים שמא נתן בה עיניו והעיד שקר אבל לאחר תינשא דאשה נשאת בעד אחד: הרגתיו לא תינשא. אשה על פיו אפילו לאחר לפי שהוא רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד: הרגנוהו תינשא אשתו. לאחר ובגמרא בעי טעמא מאי ומוקי לה באומר אני הייתי עם הורגיו שהרגוהו ולא שהוא בעצמו הרגו: אדם קרוב אצל עצמו. וקרוב פסול לעדות בין לטובה בין לרעה הילכך אינו נעשה רשע בעדות עצמו: אין אדם משים עצמו רשע. כלומר אין עדותו עדות אצל עצמו ליעשות רשע והא דקיימא לן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי הני מילי לממונא אבל לקנסא ולעונש מלקות וליפסל לא: גזלן מדבריהם. כגון מפריחי יונים ומשחק בקוביאות: חומרי חיים וחומרי מתים. בת כהן לישראל בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה: מתני' בית דלי. מקום: נמתי לו. אמרתי לו: כן הדברים. כמו שאמרת שכולן חולקין עליו: משובשת בגייסות. ואיני יכול לילך אצלכם להעיד מה ששמעתי: ולא תהא כהנת. כלומר מיוחסת לא תהא נאמנת כפונדקית (א) בגמ' מפרש מאי גריעותא דפונדקית: לכשתהא פונדקית נאמנת. כלומר שנם פונדקית אינה נאמנת: גמ' כיון דחזיתינהו בכתה. היינו מסיחה לפי תומה:

הדרן עלך האשה בתרא
וסליקא לה מסכת יבמות

שלטי הגבורים

א וכתב סמ"ג דתניא כוותיה דר' אבא בר כהנא דס"ל דהכי זו לא תנשא והרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם ולא פסק כחד מיניה ולכאורה נראה דאזלינן לחומרא ומיי' כתב מצאו כתוב בשטר מת פלוני נהרג פלוני וידוע שהוא כתב ישראל תנשא אשתו וכן מי שנשתתק בודקין אותו אם נמצא דעתו מכוונת וכתב מת פלוני בן פלוני סומכין עליו ותנשא אשתו:

לשון ריא"ז

עד שיודע בעדות אשה ואינו יכול לילך למקומה להעיד עליה ושלח בכתבו שמת איש פלוני מתירין אותה על פי עדות הכתב וכן מי שנשתתק ואינו יכול לדבר ובדקו אותו אם הוא שפוי בדעתו כדרך שבודקין לגיטין וכתב לכן שמת איש פלוני או שהעיד בהרכנ' ראשו משיאין את האשה על פי אותו עדות לפי שהקלו חכמים בעדות האשה שלא תשאר האשה עגונה כל ימיה כמבואר בקונטרס הראיות:

הגהות הב"ח

(א) ובגמ' כצ"ל: (ב) נ"ב ע"ל בפ' התקבל במ"ש הר"ן ז"ל סימן תקכג: (ג) נ"ב וע"ש במ"ש הר"ן סימן תקכט ועי' עוד במ"ש הר"ן פרק כ' דכתובות סימן קנ"ג: (ד) דקי"ל כצ"ל:

שם ה' רב האי (ג"א)

עין משפט

א מיי' פי"ב מה' גירושין ופ"ד מהלכות אישות סמ"ג עשין נ טוא"ה סימן יז

ב מיי' פ"ד מה' אישות טור א"ה סימן י"ז

ג מיי' פי"ב מה' גירושין סמג עשין נ טוא"ה סי' יז:

[דף נד ע"ב]

מכאן עד סוף המשנה בס"י וכן ברא"ש ליתא:

מיניה שפיר לא נפיק ליה מתורת מסיח לפי תומו אלא נאמן ומשיאין על פיו ולא בעינן בעדות אשה א דרישה וחקירה :

סליק פירקא וסליק מסכת יבמות

מכאן ואילך אינו נדון כמסיח לפי תומו וכן הלכתא : **גרסי'** בגמ' תנו רבנן אין בודקין עידי נשים בדרישה ובחקירה ר' טרפון ור"ע אומרים בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה וקמיפלגי בדר' חנינא דאמר ר' חנינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות אין צריכין דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוין במאי קמיפלגי מר סבר כיון דאיכא למשקל כתובה כדיני ממונות דמי ומר סבר כיון דקא שרית אשת איש לעלמא כדיני נפשות דמיא ובודקין . והוה עובדא באדם א' שבא לפני ר' טרפון להעיד בעדות אשה אמר לו בני היאך אתה יודע בעדות אשה זו אמר לו אני והוא היינו באים בדרך ורדף אחרינו גייס ונתלה ביחור של תאנה ופשחו והחזיר את הגייס לאחור אמרתי לו משבחינך אריה אמר לי יפה כוונת שכך קורין אותי בעירי יוחנן בן יונתן אריה דמכפר שיחרא לימים חלה ומת אמר לו לחקור אולי יהפך דבריו לא כך אמרת לי יונתן בן יוחנן לא יוחנן בן יונתן לא כך אמרת לי דמכפר שיחרא אריה לא אריה דמכפר שיחרא ודקדק עמו ב' וג' דברים וכוון דבריו והשיא רבי טרפון אשתו : בדרישה. בדיקות כה"ג לכוון את דבריו : חקירות. באי זה יום באי זה שעה : משפט אחד יהיה לכם. וכיון דאשכחן דכתיב בדיני נפשות ודרשת וחקרת ה"ה לד"מ : כתובה למשקל. כשתנשא לאחר על פיהן תטול כתובה דמספר כתובה כלמוד דכתיב בה כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי והלכתא כת"ק דאמר אין בודקין וכן פסקו הגאונים ז"ל דאין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה ולכולי עלמא בעינן כתובה אע"ג דלא שייך בה תקנה דשלא תנעול דלת בפני לוין דהא יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא מ"מ לא בעינן בה דרישה וחקירה דהא חזינא בכמה דוכתי דחשו רבנן בכתובה משום חינא לגבות מיתומים קטנים ולמכור שלא בב"ד וכמה מילי אחריני וא"ת היכי פסקינן כמאן דאמר אין בודקין הא טעמיה הוא משום כתובה דאית לה למשקל ולא תקנו בכתובה דרישה וחקירה והלא עיקר עדות העד להתירה לשוק הוא והיא עדות אשת איש דהויא דיני נפשות ובתר הכי אתי דין שתטול כתובה וכיון דשריותא קדים לא תשרייה ולא תשקול תירץ הרמב"ן ז"ל דהשתא בזמן הזה טפי דמי האי ענינא דעדות אשה לדיני ממונות מלדיני נפשות דהא רובא דנשי אית להו כתובה הילכך אפילו ארוסה דלית לה כתובה לא מפלגינן בה דאילו דיני נפשות ליתנהו בזמן הזה עד כאן ודכ"ע בין עדות אשה בין כל דיני גיטין וקדושין ישנן בב"ד הדיוטות וכי היכי דתקיניהו בכל דיני ממונות דשכיחי ואית בהו חסרון כיס מפני תקנת לוין ותקנת השוק כדאיתא פרק החובל (דף פד:) ה"נ מילתא דשכיחא וחמירא מחסרון כיס ובדרישה וחקירה שנחלקו משום דאפשר משא"כ במומחין דלא אפשר וכדאמרינן ריש המגרש (דף פח:) גבי רב יוסף דהוה מעשה אגיטי ואמר ליה אביי והא הדיוטות אנן א"ל שליחותייהו עבדינן מידי דהוה אהודאות והלואות והוא הדין בכל דיני אישות דעבדינן שליחותייהו עד שיבא משיח ויתקיים בנו מקרא שכתוב (ישעיה א) ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה . בריך רחמנא דסייען מריש עד כאן :

לשון ריא"ז

א אין בודקין עידי נשים בדרישה אבל שואלין אותו אם הוא יודע בעדות אשה זו שמא אומר דבריו כאומד דעתו או שמע דברים ממי שאינו ראוי לסמוך עליו ומבואר בקונטרס הראיות :

סליק פירקא וסליקא לה מסכת יבמות

השמטה מספר הזכות [ושייך לאלפס סי' ק"נ]

כתוב בהל' שהודה מפי עצמו ומפרקי' הא כדתבעי ליה הא בבא לצאת ידי שמים . שמעינן מינה דמתני' בידי אדם ובתביע' אבל בא לצאת ידי שמים אפילו ר"ט מודה ואפילו בלא תביעה משום דגזל ובעל וכ"ש בבריא דקי"ל מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב בבא לצאת ידי שמים וכבר נתפרש בהל' בפ' המפקיד . ומ"ש הרב דאי ר"ע קנסא קניס ליה משום דבעל וגזל אין דנין דיני קנסות בזמן הזה ואפילו תפס מפקי' מיניה תם ליה למרן ז"ל דנימא הכי שהרבה דברים דנו אותם חכמים משום פשיעה וקנס שלהם ואינן בכלל ד"ק אלא נגבין בבבל שלא אמרו אלא בממון הקצוב בתורה כגון ל' של עבד וכ' של אונס ומפתה וק' של מוציא שם רע וזה א' מהן בעל וגזל והפקידו אצלו בשתי כריכות וכגון מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו . שמעתא והמדמע והמנסך קנסו אותו במזיד וחייב לשלם קנסות רבנן לדידיה בדידה ולדידה בדידיה . וכן קנסין שביחיד כגון גזלנא עתיקא הוא ובעינא למקנסיה והכי דייננא לך ולכולהו אלמי חברך קנסיה ר"ל ליטרא דדהבא . וכן בגיטין וכן בקידושין הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן . וכן באיסורין בשוגג תרומתו תרומה במזיד תרומה ויחזור ויתרום בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וכיוצא באלו אין לנו בהן מנין וכולן דינין שדנו חכמים משום קנס ופשיעה ונוהגין בכל מקום ובכל זמן. ודקאמר הרב ז"ל משום דסתם לן תנא כר' טרפון בפרק הגוזל דתנן הגוזל את חבירו ונשבע לו יוליכנו אחריו עד למדי לפי דבריו כיון דאין סדר למשנה ושמא סתם אח"כ מחלוקת הוא אין לנו לפסוק הלכה כסתם אבל עיקר הפירוש שם והוא כתוב בשאלתות דרב אחאי ובפירושי רב חננאל . אלא אמר רבא שאני מתני' דכיון דידע למאן גזליה כמ"ד יהבי לך בידי דאמי ואינו חייב אפילו לצאת ידי שמים דהא הדר ממונא למריה בסוף וטעמא דנשבע משום דבעי כפרה ורחמנא אמר לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו הא לא נשבע נעשה כנפקד של בעלים עד שיבא ויטול את שלו בין לר"ע בין לר"ט הילכך קמא לה פסקא דמתני' כר"ע ואליבא דר"ש בן אלעזר . דאוקימנא מתני' כוותיה . וסתמא דפ' המפקיד נמי כדידיה שייכא וליתא לדר"ט דחבירו דר"ע הוה והלכה כר"ע מחבירו ומדפסק רב יהודה אמר שמואל כוותיה ברישא דמתני' ש"מ כראשונה ולא בשניה : ונשאר בפ' הזה מתשובות הרב ז"ל שלא עמדנו על עיקר טעם במה שנשמט מן ההלכות המזיק היא מלחמה בעולם מהו דלא איפשיטא בגמ' דנאמנת אלא בכגון נפלו עלינו כותים נפלו עלינו ליסטים דאשה כלי זיינה עליה ואין לה מלחמה אבל אמרה נכנס הוא במלחמה ומת דאיכא למימר בדדמי אמרה ס"ד כל הני איקטול והוא פליט אי נמי עד שכבשה מלכות דא' אנשים ואחד נשים להריגה ודאי חיישינן ולא תינשא מיהו בפרק האשה שנתארמלה גבי לא נחבאתי ולא נטמאתי איפשיט דמה לי לשקר במקום חזקה אמרינן ולא דמי התם אי משקרה הו"ל למימר נחבאתי ובהא סבורה לומר אמת ובכך טענה נ"ל משום דדאמי ובפרק השותפין במה לי לשקר במקום חזקה בעיא ולא איפשיטא וסוף דבר שהיתה בעיא זו צריכה להכתב בהלכות אא"כ קצר בה רבינו ז"ל מפני שהיא אצלו נכללת במשנתינו שלום בינו לבינה ושלום בעולם מלחמה בינו לבינה (חסר כאן) : סליק

לוח הדינים אשר נמצאו בהג"י ממסכת יבמות

מאת הרב הגאון ר' יוסף אוטילינג זללה"ה

חמש עשרה נשים

א אילונית אף על גב שהכיר בה צרתה מותרת : דף א ע"א ד"ה או שנמצאו

ב אילונית שלא הכיר בה אין לה כתובה וגיטא בעי' מדרבנן : שם ד"ה והכי איתא

ג צ"ע באשת כהן שנאנסה אי אמרינן בה ואם מת הבעל חולצת ולא מתייבמת : דף ב ע"א ד"ה אמר רב יהודה

ד ג' נשים חייבות לשמש במוך משום סכנה דידה או דולד : שם ע"ב ד"ה משמשות

ה מיעוטא דמיעוטא מן הנשים שממהרות להביא גדלותן תוך י"ב שנה ולא חיישינן : שם ד"ה אין בניס

כיצד

ו בין נולד ואח"כ ייבם שני בין ייבם שני ואח"כ נולד אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו : דף ג ע"ב ד"ה מייבם לאיזו

ז אם קדש אמה של יבמתו אפילו בחייה קדושין תופסין לו בה : שם ד"ה יש זיקה

ח והלכתא כרבנן בעושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה שלא קנה : דף ד ע"א ד"ה קדושין מקדושין

ט אי כדנסבא בעל היה יבם מומר לעבודת כוכבים לא בעיא חליצה מיניה ואם היה בעל מומר לעבודת כוכבים וישבה תחתיו באונס ומת בהמרתו אינה זקוקה ליבום : שם ע"ב ד"ה שפחה

י ממזר המכה אביו לענין חיובא אינו חייב עד שיעשה תשובה אבל לענין אסורא אפילו לא עשה תשובה אסור להכותו ולקללו : דף ה ע"א ד"ה בשעשה תשובה

יא בזמן הזה כל שיש לגדול אשה אחרת אין המצוה בו דקטטה ומריבה איכא בבית : שם ע"ב במתני' ד"ה מצוה בגדול

יב כשמת בחיי האב אין לו ליבם כלום בנכסי האב מחמת המת ובנכסי האח המת הוא נוטל ובלבד בנכסים שיהו מוחזקים לו אבל לא בראוי לו אם מת בחיי אביו או בחיי אבי אביו ויד כל האחין שוין בו : שם ד"ה כתב הריטב"א

יג הלכתא כרבי דמספיק לה בעידי דבר מבוער ועיין שם : דף ו ע"א ד"ה והילכתא כרבי

יד מנאפים שוכבים זה על גב זה אפי' שלא כדרכה אפילו הערה בה חייב מיתה ונאסרת על בעלה : שם ד"ה אמר המחבר

טו לא אסרינן אשה לבעלה ע"י קנוי וסתירה אף קנא לה בפני עדים ונסתרה בפני עדים ושהתה כדי שיעור ביאה היכא שמחל על קנויו קודם סתירה : שם

טז הקול היכא דפסק ביני ביני אם שתק קול ההפסק וחזר הקול הראשון ונמשך יומא ופלגא לא פסיק חשיב לאסרה עליו וכל היכא דאיכא אויבים בעיר בין לנטען בין לנטענת אפי' נמשך הקול יומא ופלגא ויותר בלא שום הפסק לאו קלא הוא ושריא ואפשר דאפילו לכתחלה לא חיישינן לאסרה על הנטען : שם ע"ב ד"ה קלא דפסיק

יז כל היכא דאמרינן כנס לא יוציא היינו בשכנס ממש אבל לא בשקדש בלבד וכן כי אמרינן כנס יוציא היינו אע"פ שהכניס לחופה : שם ד"ה חזר וכנס

יח המביא גט מא"י אין צריך לומר בפ"נ מיהו אם אמר מהני דאי אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה : שם ד"ה דעליס

יט אדם אינו נפסל לעדות אלא בדבר שהוא רע לשמים ורע לבריות : דף ז ע"א כד"ה הנמע"ל ואין

כ חשוד על העריות ששמועתו רעה להתייחד עמהם כשר לעדות : שם

כא גזלן מסיח ל"ת כשר לעדות אשה אפילו היה פסול בעבירה של תורה : שם ד"ה גזלן דאורייתא

כב העד או החכם שהיו נשותיהם חולניות בשעת העדה או נתינת הגט לא ישאו הגרושה : שם ד"ה שהיו להם נשים

ארבעה אחין

כג שטר קדושין שאין בו זמן כשר ויש מגמגמים : דף ח ע"ב ד"ה כל שיש

כד מקיימים ליה לשטרא בחתימות ידי סהדי ולא אכפת לן אי מדכרי ליה לסהדותא אי לא מדכרי ועדות מעליא הוא וכמפיהן הוא ולא מפי כתבן : דף ט ע"א ד"ה לינחים

החולץ

כה נשא מעוברת ומינקת חבירו יוציא בגט וכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס ואם לא רצה לקיימה לגמרי אומרים לו שיוציא בגט אחר שיחזור ויבעול : דף י ע"ב ד"ה מעוברת חבירו וד"ה יוציא

כו כשהוא ספק בן ט' או בן ח' אם נגמרו סימניו ולד מעליא הוא ותנשא אפילו לכתחלה : דף יא ע"א ד"ה אם אשת ישראל

כז קדש אלמנת או גרושת חבירו תוך ג' חדשים וברח קנסינן שלא יכנוס עד שיעבור עליו כמנין הימים שעמד עמה בתוך צ' ויש חולקים : שם ד"ה איתמר

כח קטנה ואינה ראויה לילד אין המתנתה ג' חדשים אחר מיתת בעלה כי אם משום גזירה ויש חולק : שם

כט לא אמרו כל דאלים גבר אלא היכא דליכא למיקם עלה דמלתא ודליכא למעבד שודא דדייני : שם ד"ה ספק ויכנס

ל הא דאמרינן ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון שהיבם הוי ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי דוקא בכה"ג אמרינן הכי דאף לדברי הספק היבם ודאי הוא בנכסיו לטול החצי וכיון שכן אין אומרים שיחלוקו חצי האחר אלא אמרינן שהכל בחזקתו שהוא יורש ודאי אבל בדבר שהאחד ודאי שלא מחמת ירושה אין אומרים כן וכ"ש אם ודאי של זה מחמת הודאת חבירו שאין אומרים כן אלא נוטל מה שהודה וחולקים השאר כדינם : שם ע"ב ד"ה הוי יבם ודאי

לא נכסי צאן ברזל לעולם הם בחזקת יבם וכן נכסי מלוג שנפל לה כשהיא תחת הבעל אבל נפלו כשהיא שומרת יבם בין עשה מאמר בין לא עשה הם בחזקתה ואם מתה אינה יורשה וכל זה דוקא ביבמה מן הנשואין אבל מן הארוסין אפילו נפלו לה בעודה תחת בעלה אין ליבם כלום לא בחייה ולא במיתתה אם מתה כשהיא שומרת יבם : דף יב ע"א ד"ה אמר המחבר

לב כתובת היבמה על נכסי בעלה ראשון ואין נכסי היבם משועבדי' לה כלל ויכול למכרן כשירצה אבל נכסי בעלה ראשון אין היבם יכול למכרן בלי רשותה אע"פ שוכבה בהם : שם ע"ב ד"ה על נכסי

לג אע"ג דמצות יבום קודמת אם לא רצה ליבם אלא לחלוץ אין כופין ליבם . והיכא דמצות חליצה קודמת כופין לחלוץ : ד"ה אמר רב

לד אין לנו כפייה לחלוץ למי שרוצה ליבם אלא שמטעין אותו ויש חולקים : שם

לה היכא דאיכא חשדא אין להחזיק בשם אדם ע"פ אשה או קרוב : שם

לו עשה מאמר ביבמה אחת וכנס אחרת שאינו רשאי לקיימה אפילו מדרבנן לא זכה בנכסים : דף יג ע"א מתני' ד"ה זכה בנכסי

לז סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם ר"ל אין אומרים הלכה כסתם לעולם אלא פעמים כך ופעמים כך : דף יד ע"ב ד"ה בכרס ביננה

לח מניקה צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו ולענין גרושה פלוגתא דרבינו תם ורבינו שמשון : שם ד"ה איתמר אמימר

לט מניקה מונה יש אומרים שצריכה להמתין ויש אומרים שאם פרשה להניק ג' חדשים קודם מיתת הבעל תו לא מקרי מינקת חבירו : שם

מ נושא נשים הרבה חייב לעשות עונה עם כל אחת ואחת כדין המפורש אבל יבם לא : שם ד"ה עונה בחודש

מא מקום שנהגו שלא לישא אשה על אשתו אינו רשאי לישא אשה על אשתו : שם

מב ר"ג החרים על הנושא אשה על אשתו והוו חייבין לכוף על החרם שלו אבל ביבמה לא החרים : שם

מג עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש וכשר גמור הוא אף לכהונה : דף טו ע"א ד"ה הולד כשר

מד ודאי אם ידעו ב"ד שזה עבדו של זה והטבילוהו שלא מדעת חייבים לשלם לו מה שהפסידוהו מדינא דגרמי : שם ע"ב ד"ה ושחרור

מה אם לקחו עבד מן העובד כוכבים שלקח במלחמה דכה"ג עובד כוכבים קונה אפילו ישראל וכ"ש עובד כוכבים אין רשאי לטבלו כ"א על דעת רבן וישמעאלים עבדים שלנו אינם יכולים להתגייר אלא מדעת רבן וצריך לברדו ואם לאו ספק הוא : שם ד"ה מי לא קני

מו בזמן הזה עבד עברי נוהג לענין שגופו קנוי וצריך גט או לקנות עצמו בכסף ולא סגי ליה במחילה : דף טז ע"א ד"ה גרסי' בגמ'

מז אם לא הודיעו להגר מקצת המצות אינו מעכב : שם ד"ה ומודיעין

מח טבל כשהוא ערל כטובל ושרץ בידו ואפילו בדיעבד מעכב : שם ד"ה בסויי מהו

מט גר שטבל ועלה אי הדר ביה כישראל מומר הוי לדיני הקנאות וממונות והחיובים כולם כישראל הוא נדון ומיהו אי דינא דמלכותא הוא שיהא קונה ומקנה כעובד כוכבים דינא דמלכותא דינא וישראל שחטא ושב בתשובה אינו צריך טבילה אלא קבלת חברות בפני בית דין לכתחלה ואעפ"כ טובל הוא מדרבנן : שם ע"ב ד"ה קדושיו קדושין

נ עובד כוכבים מה שעשה לצרכינו יש בו משום שבות וכל שלצרכם אין בו משום אמירה לעובד כוכבים שבות ולכך נהגו הרופאים לומר לעובד כוכבים לעשות צרכיו וכל שהוא לצרכנו וצרכי חולה שאין בו סכנה אסור ע"י עבד שלנו מן התורה וכל שלצרכם אפילו ע"י עבדינו ושפחותינו מותר : שם ד"ה ע"ש בסמ"ש

הבא על יבמתו

נא הבא על יבמתו במזיד בדיעבד קנה אבל לכתחלה אסור לעשות כן מדרבנן : דף יח ע"א במתני' ד"ה קנס

נב ביאת זנות דפנויה לא משויה לה זונה ולא מפסלה לכהונה : שם ד"ה או פסולות

נג כל הבועל וגומר דעתו אגמר ביאה אבל כשהערה בלחוד אפשר שקונה וביבם אפי' פירש שדעתו דוקא אגמר ביאה קנה בהערה לעולם : שם ע"ב ד"ה ואמרינן בגמ'

נד כלה שהיא נדה חופתה חופה בדיעבד : דף יט ע"א ד"ה גרסי' בגמ'

נה גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד פסולת מן התורה משום זונה : שם ד"ה וכתב הריטב"א

הנושא

נו הנושא אשה שאינה בת בנים אע"ג דעביד מצוה ששרוי בלא הרהור עבירה מ"מ אינו מוכר מפני זה ס"ת: סס ע"ב ד"ה בלא אשה

נז כשראוי להוליד ויש לו בנים נושא אשה ומוכר ס"ת: סס

נח מותר לבעול אשה שאינה בת בנים ולית בה משום השחתת זרע בכל שהוא דרך פריה ורביה: סס ד"ה וסוגין

נט עובד כוכבים ומומר ישנו בכלל נחלה ובטורה נמי שקיל ואם היו ב"ד רוצין לקנסו מפני תקון העולם ולהפקיע ירושתו הרשות בידם: סס ד"ה קיים מצות

ס מדאורייתא קיים פריה ורביה בבן ובת לחוד ומדרבנן בעו תרי מכל חד: סס ד"ה כלכה

סא ההולך לדבר הרשות צריך להמתין לאשתו עונה סמוך לוסת מבילתה ורש"י פי' בענין אחר: סס ד"ה ודוקא. וד"ה אבל לדבר

סב שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה אלא זכרים אי נקבות והמצות היא בשניהם אפ"ה אין כופין להוציא: סס ד"ה מתני' נשא אשה

סג שהתה עמו י' שנים ולא ילדה והיא טוענת ישא אחרת עליה אפ"ה יוציא אבל אם מצא אשה אחרת די בזה: דף כ ע"א ד"ה ופירוש אינו

סד רבינו שמשון החרים שלא לישא אשה על אשתו אע"פ ששהתה י' שנים ולא ילדה (ומצא אשה אחרת והראשונה טוענת ישא אשה על אשה ישא): סס ד"ה מונה לה

סה מצות פריה ורביה חובת הגוף היא ונוהגת בכל מקום: סס ד"ה מקן עשר

סו אם עלה שום אדם מחוצה לארץ לא"י לא יעלה לו מה שדר בחו"ל כלל ומונה י' שנים משנות כניסתו לא"י: סס

סז כל המצות שאין היכחה שעושה דרך מרד נאמן הוא על עצמו וכשהוא טוען שאינו ראוי להוליד אין כופין לגרש או לישא אשה משום מצות פריה ורביה: סס ד"ה אמר המתכר

סח מלה ב' בניה ומתו לאחר מילתן הוחזקה היא לכך ושלישי לא תמול ביום ח': סס ד"ה מלה ראשון

סט קטלנית הויא בתרי זמני ואפי נפל מריקלא ומת: סס

ע אי בעי למנסב קטלנית ולאוזקי נפשיה בכלל שופך דם הוא והיו מנדין אותו ב"ד עד שיגרש וכן הלכה למעשה: סס ד"ה בנשואין

עא המא ב' פעמים מחזיקנן ליה ברשיעא [ובשלישית] היו מכניסין אותו לחפירה ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ עד שיתמעך מעיו (ובשלישית מכניסין אותו לכיפה) וכו': סס ד"ה ושנה ב"ד

עב בנשואין ומילה ומלקיות דחייבי כריתות הויא חזקה בתרי זמני אבל בשור המועד ווסתות דרבנן בעי חזקה בתלת זמני: סס ד"ה אי זהו

עג נשאת לשלישי שאין לו בנים תצא בלא כתובה וניסא בעי' אף על פי שלא הכיר בה: סס ע"ב ד"ה ת"ר נשאת

עד לא גבתה כתובתה עדיין משני עד שהוציאה שלישי בלא כתובה אפילו הכי גביא כתובה משני: סס ד"ה מגיה אמרה

עה גרשה שלישי לא צריך לאתנויי ולמימר דע שכל המגרש על דבר זה אינו יכול להחזירה עולמית: סס ד"ה לא מספקה

עו נדון הוא ברווק שעברו עליו כ' שנה ואינו רוצה לישא שב"ד היו כופין לישא לקיים מצות פריה ורביה: סס ד"ה המפרשים האחרונים כסופו

עז הוא יכול לומר אבדוק נפשאי ואשא אחרת והיא אינה יכולה לומר שיבדוק נפשו וישא אחרת אפילו באתה לפטרו מעונתה ושאר דברים: דף כא ע"א ד"ה אמר רב אמי

עח כשנושא אשה על אשה משום מצות פריה ורביה לא החרים רבינו שמשון עליו: סס

עט אמרה ג' הפלתי ואינה תובעת להתגרש נאמנת וב"ד היו כופין אותו להוציא: סס ד"ה והיא אומרת

פ כשאומרת צריכה אני לבנים ואין לה שום ולד אפילו חד היו כופין אותו להוציאה וליתן כתובתה משלם הא יש לה לא היו כופין: סס במתני' ד"ה אבל לא האשה

פא ביחיד היה חייב להוכיח חבירו עד שיקללנו ויכנו אבל לרבים לא ואם אולי ישמעו או משום שלא יהיה פתחון פה חייב להוכיחם לפחות פעם ית: סס ע"ב ד"ה דבר הנשמע

אלמנה לכהן גדול

פב כל מאן דמקבל צאן ברזל אדעתא דמנהגא קביל ולא מחייב אלא לפום מנהגא: סס ד"ה ומדקתני

פג מכרו שניהם לפרנסה הבעל מבטל לכשירצה והיא אינה יכולה לבטל אלא עד שתבא לגבות: דף כב ע"א ד"ה והא דכתיב

פד נכסי צאן ברזל המכר בטל לאלתר ואינו יכול למכור הגוף אפי' לפירי: סס סד"ה רס"י פי' בסופו

פה אדם אוסר כל נכסיו בקונמות על בעל חובו וכתובת אשתו ויש חולק: סס ע"ב ד"ה כ' הריטב"א

פו אלמוה רבנן לשעבודא דבעל על אשתו שלא תוכל לאסור עצמה בקונם: סס

פז המזכה לעובר אפילו לשל עצמו ואינו שכיב מרע לא קנה ואין לו ירושה במעי אמו ואין משתעבדין לו אבל יכול להקנות לעובר בקנה על מנת להקנות: סס ד"ה המזכה

פח יתומים גדולים וקטנים שבאו לחלוק ב"ד מעמידים להם אפוטרופוס לחלוק בלי גורל ובורר חלק יפה לקטנים: סס ד"ה גרסי' בגמ' אמר ר"נ

פט אפוטרופוס יכול לחלוק בדינא דגוד או איגוד כר איכא פסידא ליתמי: דף כג ע"א ד"ה יכולים למחות

צ עבד לית ליה קדושין דכתיב עם החמור עם הדומה לחמור: סס ע"ב ד"ה עובד כוכבים ועבד

צא אמרה מארוס נתעברה והוא מכחיש בברי נאמן על הבן ואינו נאמן לפוסלה: סס ד"ה שתוקי

צב לאבא שאול כשהוא שותק או אינו זכור או שהוא במדינת הים אינה נאמנת עליו לירושה ואין הנאמנות שלה אלא שנבעלה לכשר: סס ד"ה ומאי דאמרינן

הערל

צג כל תינוק שהוא מצטער אין מוהלין אותו עד שיבריא: דף כ"ד ע"א ד"ה ועדיף

צד מאן דלא בעי למטהל ביומא דעיבא שפיר עבד וה"ה שאין ראוי למול בשבת כשהוא מעונן: סס ד"ה וכתב הריטב"א

צה נמהל ונמשכה ערלתו בין על ידי אדם בין על ידי חולי צריך מדרבנן למולו שנית: סס ד"ה ועוד תניא

צו כל שיש לו ביצה אחת הוי סריס חמה וכשר ודוקא הימנית: סס סד"ה כסריס חמה

צז כל פסול שאמרו בפרק הערל בנכרתו הביצים או חסרה או נקבה היינו ע"י אדם או כלב או קוץ אבל אם נולד כרות שפכה או פצוע דכא או בלא ביצים או שחלה מחמת גופו ונטלו ממנו איבריו או נולד בהם שחין וכרתן או המסן כשר לבא בקהל: סס

צח ניקב פסול וזהו פסול שחוזר להכשרו שמותר לבא בקהל ופסול הוא מלהוליד ובניו ממזרים: סס ד"ה וזהו פסול

צט הא דאמרינן כל ת"ח שאמר הלכה אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו ברשייך ביה: דף כה ע"א ד"ה דהא שמואל

ק בקדושי רוב בני אדם לא חיישינן שמא קטנים הם: סס ד"ה בן ח'

קא חתיכה הראויה להתכבד בה לפני האורחים דלא בטילה היינו לא קטנה ולא גדולה ביותר ומבושלת: סס ע"ב ד"ה ר' יוחנן אמר וד"ה תעלה

קב בכולהו אסורי דרבנן החמירו כשל תורה. שומנו של גיד בס' סתם יינם כיין נסך במשהו: סס סד"ס ואמרינן בגמ'

קג כל היכא דאיכא למימר שאני אומר והוי באסורין דרבנן אפי' כעין תור' אמרינן ובאסורין של תורה בעינן רבייה וברבייה יש להסתפק אי אמרינן שאני אומר: דף כו ע"א ד"ה ואי בעית אימא

קד ב' קדרות א' של נבלה ואחת של שחוטה ולפניהם חתיכה של נבלה והתיכה של שחוטה ונפלה זו לזו וזו לזו ואין ידוע לאיזו נפלה תליא לקילא אפילו בחתיכה חשובה ובדבר שבמנין מדאורייתא חד בתרי בטיל ואפשר לענין אסורי משהו החמורים לא אמרינן שאני אומר אפילו בדרבנן בפחות מרבייה וברבייה אמרינן אפילו בשל תורה ואי ליכא למימר שאני אומר אפילו באסורין דרבנן לא סגי ברבייה ושיעוריהם כעין של תורה כגון שומנו של גיד ושאין להם עיקר מן התורה כגון חלת חוצה לארץ מותר ברבייה: סס

קה אין לנו לבטל אסורים אפילו של עובדי כוכבים כגון חמאה חלב וגבינה בפחות בס' ומיהו פתן ובשוליהם כיון שאין אסורן שוה בכל אפשר דבטל חד בתרי: סס

קו שניה אין לה מזונות אפילו לאחר מיתת בעלה: סס ע"ב ד"ה ולא מזונות

יש מותרות

קז שניה ליבם ולא לבעל פשיטא דאית לה מזונות מבעל ואם בא יבם לכנסה קנסינן לה מיניה כדקנסינן בשניה דעלמא: דף כז ע"א ד"ה יש לה כתובה מיבם

קח לותה ואכלה אין לב"ח על הבעל תביעה ואין האשה כשלוחו של בעל בענין זה כיון שהוא לא אמר לו אלא ב"ח תובע האשה והאשה הבעל וגובה ממנו: סס ד"ה לותה ואכלה

קט אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שזן אותה בשתיקה זוכה במעשה ידיה שעשתה כל אותו זמן וגובה אותה או תתן לו מזונותיה: סס ד"ה לאחר מיתה

האשה

קי אמר להעד א' מת בעליך צריכה רשות ב"ד אמרו שנים אינה צריכה: סס במתני' ד"ה ואמרו לה

קיא מצינו במשנה אמרו לו ור"ל יחיד אמר לו: סס

קיב נשאת בעד אחד בין היא בין יורשיה מפסידין כתובת בנין דכרין דהיינו *): סס ע"ב ד"ה ואין לה כתובה

קיג נשאת בעד אחד שאין לה בלאות נכסי צאן ברזל היינו שבלו לגמרי אבל בלאות הקיימין נוטלתן ויוצאה: סס ד"ה ולא בלאות

קיד אמר עד אחד אכלת חלב והלה שותק נאמן העד ותמיד נאמן כששותק אפילו במידי דלא הוה ליה למידע: סס ד"ה ורמוי סתדע

קטו בבית המקולין שהית שם טריפה וכשרה ואמר עד אחד התיכה זו כשרה נאמן אע"ג דאתחזק אסורא במקום זה כיון דלא אתחזק בחתיכה עצמה: סס ד"ה לא התחזק

קטז נאמנת אשה על נקור בשר חלב ודם אע"ג דאתחזק אסורא: סס

קיז קים להו לרבנן דממילתא דעבידא לגלויי ושנחמיר עליו בסופו כל כך ודאי קושטא קא מסהד וסמכינן אעד אחד להתיר אשת איש דאורייתא ולפי זה בכל אסורים א"כ עד אחד נאמן ומיהו נכון וראוי לחוש ולהחמיר: דף כה ע"א ד"ה הקלת עליה

קיח אם יש בדבר ממגדר מלתא עקרינן לא תעשה ממש בידים כשאינו אלא לצורך שעה: סס ד"ה שהטעה צריכה

קכ אע"ג דכתב בגט ודן די יהוי ליכי מינאי וכו' למהך להתנסבא אינו גט עד שיכתוב הרי את מותרת לכל אדם: סס ד"ה דסויתון

*) נחסר סה וצ"ל דהיינו נדוניה

קכא אשה יבמה שנתקדשה לאחר במזיד היו כופין ליבם לחלוץ ומכ"מ אסורה למקדש כדי שלא יהא חוטא נשכר: דף כט ע"א ד"ה טתן לה גט

קכב יבמה נתקדשה בשוגג מותרת לשניהם וכן אם היה היבם כהן מותרת למקדש והיבם חולץ לה: סס ד"ה קודשין אין בה

קכג שומרת יבם שזינתה מותרת ליבם: סס ד"ה וכל שנשאת

נושאין

קכד בני יודן אמתא דאשתחרור שרו למינסב נשי דהדדי: דף לא ע"ב ד"ה למנסב

מצות חליצה

קכה עקב הוי כל דבר המעכב הרגל בתוך המנעל ושול"א או עקב בכלל עקב הוי: דף לב ע"א במתני' ד"ה עקב

קכו אם יש למנעל עקב מהפנתא סביב כיון דלית לו שול"א למטה אע"פ שאינה חסרה אלא מעט במקום עקב פסולה: סס

קכז סתם ב"ד הוי של ג' חוץ מפרוזבול ובבטול הגט דסגי בשנים: סס סד"ה במקום המחלוקת

קכח אם הזמינו ג' לב"ד בפירוש וקראו האחרים למלויי בעלמא אפילו גרים ואפילו פסולי שפיר דמי: סס ע"ב ד"ה לזירזה

קכט גר אפילו בדיני ממונות אין דן את ישראל עד שתהא אמו מישראל: סס ד"ה דן את

קל היכי דמי מנעל: סס ד"ה מרופט

קלא כל היכא שאין סנדל מצוי חולצין במנעל אפילו לכתחלה ויש חולק: סס ד"ה הלי מנעל

קלב נהגו העולם להתיר המנעל ביד ימין: סס

קלג איך צריך לעשות מנעל של חליצה ותפירתו ממה יהיה: סס ד"ה מיתנא

קלד בעינן שהחולץ והחולצת שיכוונו שניהם כאחת ואם לא כוונו פסולה החליצה דוקא מדרבנן: סס סוד"ה עמא כוונה

קלה הסנדל צריך שיהא של בהמה או חיה טהורה: דף לג ע"א ד"ה קירקא

קלו כל שאינו קרוי נעל כגון בתי שוקים של בגד או קלצוני"ש מותרים בי"כ: סס ד"ה ומעיינן מינה

קלז ערוב והוצאה ליום כפורים כמו לשבת ואסור לצאת בכל דבר שאינו מנעל משום משאוי אבל בתי שוקים מותר לנעול ביום כפורים אפילו לצאת בהם לרה"ר: סס

קלח סוקר"ש של עץ שעושין בקשטילי"א אסור לצאת בהם בשבת במבוי שאינו מעורב ועור שנותנים בראשם שנכנס בו ראש הרגל אינו הפוי: סס

קלט המצונן מותר בנעילת סולי"ם ביום כפורים כמו שהתירו בחיה וסולי"ם הוא נעל בלא עקב: סס

קמ כל ענייני חליצה בעינן מעומד לכתחלה אפילו בחליצת הסנדל: סס ד"ה כין עומד

קמא סומא יכול להכיר יבמתו בטביעת קול: סס ד"ה מן הסומא

קמב מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה: סס ע"ב ד"ה הב ליה

קמג אמר באיזה רגל חולץ: סס ד"ה ולענין רגל

קמד תנאה דא"א לקיימו ע"י שליח כגון בחליצה אין תנאי מועיל בו: דף לד ע"ב ד"ה ת"ר

קמה אם יכולין להטעותו בחליצה עצמה בעני' שיתכוין להתירה באותה חליצה עבדינן וכשרה: סס ד"ה ל"א

קמו כל שנפלה לו כופין אותו לחלוץ שלא יהיה עגונה: סס ד"ה ל"א

קמז מי שהוא חולה וסמנים ביד חבירו והתנה עליו ליתן הרבה בדמיהם מחמת חליו אין לו אלא דמיהם אבל רופא יש לו שכרו משלם וריטב"א חולק על דין הרופא: סס

קמח אין כופין לחלוץ אלא כשהיא פסולה ורש"י חולק: סס ד"ה זימנין כשר

קמט אין ממאנין אא"כ יכירו האשה ואין צורך שיכירו הבעל: דף לה ע"א ד"ה והלכתא כרבא

קנ בעלמא הלך אחר ב"ד יפה ובחליצה לעירו אפי' יש יותר חשוב ממנו מגזירת הכתוב: סס במתני' ד"ה ומהאי קרא

קנא כותבין בגט חליצה כולה פרשתא דהוי ספירת דברים ולא בקדושתה ובמקום מצוה שרי: סס ד"ה והלכתא

קנב רמב"ם פסק סומא לכתחלה אינו חולץ: סס ע"ב ד"ה והא דאמרינן

בית שמאי

קנג הלכתא ממאנת במאמרו וממאנת בזיקתו ולא בעיא חליצה: סס ד"ה ממאנת

קנד מיאון בפני שנים בדיעבד שפיר דמי אבל בפני אחד אפילו בדיעבד לא ורש"י חולק: דף לו ע"א ד"ה הלכתא כאותו הזוג

קנה קטנה שהשיאוה שלא לדעתה שאינה צריכה למאן מהו שלא לדעתה ומהו אינה צריכה מיאון: סס במתני' ד"ה ירושלמי וד"ה אינה צריכה

קנו כל שפשטה ידה וקבלה קדושין בפני בעלה הויה כאומרת לבעלה גרשתני שנאמנת ויש חולק: דף לז ע"א סד"ה הא אמר

קנז קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת אינה צריכה גט פירוש להא מילתא: סס

קנח אם נתן לה בעלה גט פסול שאסרה על יבמה כופין אותו לחלוץ ואם היא גרמה האסור במתכוין אין כופין ותהא עגונה כל ימיו: דף לח ע"ב ד"ה לאחר ל' יום

קנט נטולה אני מן היהודים לגבי יבם יפר חלקו ותהיה אסורה לשאר בני אדם ואי הוי נדרנ' ענוי נפש יכול להפר בעל כרחה אפי' לאחרים: דף לט ע"א ד"ה נטולה לגבי יבם

קס היו כותבין אגרת מרד אשומרת יבם: סס ד"ה הלכתא כרבא

קסא כולי עלמא מודו דאתחתון מסכינן לחיות גדולה: דף מ ע"א ד"ה ונתני נמי עליון

חרש

קסב אע"ג דתקון רבנן נשואין לחרש לא תקון לה כתובה מיניה אי אנסבא ליה מעצמה אבל אנסבוה ליה ב"ד וכתבו לה כתובה אית לה: דף מא ע"א ד"ה אין להם

קסג רש"י ור"ת פליגי בקטנה אם יכולה להתגרש ע"י אביה וה"ה לשוטה: סס ע"ב ד"ה ואם אוסה

קסד קטן אוכל נבילות אין מצווין עליו להפרישו: דף מב ע"א ד"ה גזירה משום

קסה חלב עובדת כוכבים כחלב טמאה ולא התירוהו אלא לתינוק מסוכן: סס ד"ה ועלה דהא

קסו גונח מכאב לב יונק חלב בשבת אבל משום צער תאבון בעלמא ושמא יחלה לא: סס ד"ה ובודאי סלי לימנק

האשה שלום

קסז כשאמרה מת וקברתיו במלחמה נאמנת: סס ד"ה ומסתברא

קסח המפקיד אצל חבירו וא"ל שקלתינהו וא"ל והא בן וכן הויין וצא ובדוק במקום פלוני ותמצאם כמנייני למ"ד לא חיישינן שמא פינן מדינא אית לן למבדק א"כ הויין ואית חולק ומסקינן דחיישינן לטענת נפקד ואמרינן שמא פינן והני אחריני נינהו ומנינא לאו סימן הוא דחושבנא הכי אתרמי ומנין לא הוי סימן אלא גבי מציאה והכא אי קא יהיב סימן מובהק הוה מפיק מיניה אפילו בלא עידי פקדון אם הוא מודה בפקדון וזה נותן בו סימן מובהק ויש עדים שכך הוא ברשות הנפקד כסימן זה שאומר המפקיד תו לא מהימן נפקד בשום מגו וכל היכא דאיכא עידי פקדון לא בעי סימן מובהק: דף מג ע"א ד"ה וכתביתא למיין

קסט ב' שטרות בשמות שוים אמר רבא כאן נמצאו וכאן היו והוי של מוצאו היינו דוקא לגבי אשה משום עגונא אבל לגבי ממון לא אמרינן הכי: סס ד"ה אביי סבר

קע לגמלא פרחא וקפיצה לא חיישינן אפילו בדיני נפשות דכתיב והצילו העדה: סס סד"ס סבוא גיטא

קעא כשהתירוה לנשא ע"פ עצמה שאמרה מת בעלי תצא וכשהתירוה ע"פ אשה לא תצא ויש חלוק: סס ע"ב ד"ה לא תנא

קעב ארוסה אין לה כתובה אא"כ כתב לה ויש חולק: דף מד ע"א ד"ה ישלם כתובה

קעג מלתא דהוי חובה אע"ג דלכי ידע אמר ניחא לי אין זכין לו למפרע: סס ע"ב ד"ה ותופסין לדבריה

האשה בתרא

קעד היתה לה חמות במדינת הים אין חוששין שמא ילדה ואם ילדה הוא זכר אבל הוה לה צרה חיישינן שמא ילדה שאף אם תהיה נקבה אינה זקוקה ליבמה: סס ד"ה אינה חוששת

קעה הלך בעלה וצרתה למדינת הים ואמרו לה שמת צריכה להמתין שלשה חדשים אע"ג דליכא למיחש לשמא מעוברת היא וצריכה להמתין בשביל חברתה: סס ד"ה לעולם שלשה

קעו מעידין על אדם אם יש לו סימן מובהק בכל מקום בגופו: דף מה ע"א ד"ה אין מעידין

קעז אם אינו נחבל בפניו יכולים להעיד עליו ואפי' לאחר כמה ימים דאינו משונה כ"כ ויש חולק: סס ד"ה אלא עד שלשה ימים

קעח אם יצא קול שמת פלוני ולאחר ג' ימים מצאו מת והכירוהו בטביעת עין יכולים להעיד עליו ואשתו תנשא על פיהם: סס

קעט מעידין בסימן מובהק בין בגופו בין בכליו: סס ד"ה מובהק הוא

קפ כל שהוא במים אפילו זמן מרובה אינו משתנה מן הסתם: סס ע"ב ד"ה מתפח תפח

קפא נשתהא אפילו שעה אחת אח' שעלה מן המים אין מעידין עליו אם נשתהה ג' ימים במים: סס ד"ה והני מילי

קפב סימן מובהק באחד מאיבריו ופירשו מצודה והעלו האבר משיאין את אשתו: סס ד"ה לא תגמא שמא

קפג אין לנו לחוש לשמא תשכור עדים או עובד כוכבים שיהיה מל"ת ואעפ"כ יש לדיין לדקדק יפה בזה: דף מו ע"א ד"ה והיכא דמוקי

קפד כל היכא דעובד כוכבים מכריז ואמר מאן איכא בבית פלוני בהא סני בלא קברתיו: סס

קפה לא חיישינן לשמא שד הוא אע"ג דלא חזי ליה בבואה דבבואה ומשיאין על פי בת קול: ע"ב ד"ה וכתב הריטב"א

קפו בעיר אין חוששין לשד לענין נתינת שלום וגם ועדות אשה: סס

קפז עד מפי עובד כוכבים מל"ת כשר משחק בקוביא וחביריו כשרים לעדות אשה ומסתבר דפסול מד"ת, ומל"ת משיאין אשה על פיו ועבד ושפחה ואשה פסולי לעדות מן התורה ומשיאין על פיהם: סס ד"ה הריב"ף

קפח עובד כוכבים מל"ת בתחילת דבריו ובסוף חוקרין הדבר ממנו על בוריו לא יצא מכלל מל"ת: סס ד"ה בכתה

קפט כל שאומרים לו איה פלוני שהלך או שהנחנו כאן מה שישיב להם מכאן ואילך אינו נדון כמל"ת: סס

קצ אין בודקים עדי נשים בדרישה וחקירה: דף מז ע"א סס ד"ה מ"ר

קצא בזמן הזה ענינא דעדות אשה טפי דמו לדיני ממונות מלדיני נפשות ועדות אשה וכל דיני גיטין וקדושין ישנן בב"ד הדיוטות ולית מומחין ואנן בכל דיני אישות עבדינן שליחותיהו: סס ד"ה כשנה

סליק בס"ד

ספר מרדכי ממסכת יבמות

לרבינו מרדכי בר הלל אשכנזי ז"ל

כולל כל דיני התלמוד וכל שיטות הגמרא ורש"י ותוספות כסדר האלפסי עם הרבה סברות וחדושי דינים רבים:

עם **הגהות הרמ"א ז"ל**. והן מסוגרות בשני חצאי רבוע עם כוכב כזה [*] וגם מה שמחק מהמרדכי איזה תיבות הקפנו בשני חצאי לבנה עגולים עם כוכב כזה (*). גם הצגנו הרפין מהגמרא שרשם הרמ"א ז"ל על כל מאמר ומאמר מהמרדכי:

[דף ב ע"א] **חמש** עשרה נשים א פוטרות צרותיהן כו' או נמצאת איילונית צרתה מותרת פי' דאיילונית קידושי טעות ולא הויא אשת אחיו ותימה מהא דאמר לקמן קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית ואמאי תתייבם ממ"נ דאם אינה איילונית שפיר מייבם ואם היא איילונית אם כן היא לא היתה אשת אחיו ותירץ רבינו תם דהוא בדקבלה עילויה אפילו היא איילונית ומתני' בשלא הכיר והרב רבי אברהם מבורגיי"ל הירץ דמתני' כשנמצאת איילונית בחיי (האב) [*האח והקפיד] אבל אם לא נמצאת עד לאחר מותו אמרינן דילמא אם היה חי שמא לא היה מקפיד ואין נראה דבהדיא תניא בתוספתא אם נמצאו איילונית בין בחיי בעל בין לאחר מיתה צרותיהן מותרות. ואי אתה יכול לומר בחמותו שמיאנו כו' וא"ת משכחת לה מיאון בקדושי טעות כדתני דבי רבי ישמעאל שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת ואומר ר"י דבקידושי טעות אפילו מיאון אין צריך וממאנת דרבי ישמעאל לאו דוקא:

[דף ג ע"א] מנייכא למעוטי דרב כו' *א"כ מספקא לן אי הלכה כרב בצרת סוטה או לא והוראה גדולה הטיה בדבר זה כגון שמעון שהמירה אשתו ונשא אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלה קמי אחיו דהויא לה [*אשתו] צרת [סוטה] לרב פטורה היא מחליצה ומיבום ומותרת לשוק ולמאני' צריכה חליצה או ייבום וטוב הדבר שהחלוץ ולא תתייבם:

[*לא מצאתי זה הדבר במרדכי אחר ולכן עשיתי בו סימן ויש נפקותא בדין. ובהלכות פסק כרב וגם הספר התחיל בפסק הטור שכתב צרת סוטה אסורה פסק האלפס וכו' ולזה אם המירה אשתו תהא צרתה פטורה בלא חליצה וצ"ע. ולכל הדיעות אפילו לדידן דאית לן תקנות ר"ג ז"ל יש לחקור אם היה לאחיו המת אשה אחרת שהיא ערוה לאחיו החי והמירה ואם היתה בחיים בשעת מיתת המת היתה אשת המת מותרת לשוק בלא חליצה. הועתק מכתיבת יד מהר"ר יוזפא סג"ל מפרנקפורט]:

[דף יא ע"א] צרת סוטה אסורה פסק האלפס ב דגרושה שזינתה לאחר שנתגרשה מותרת לחזור לבעלה הראשון מ"ט *[*הויה] ואיסות כתיב בה כתב רבינו אבי העזרי נראה לי כדבריו מדלא מוקי קרא דאסר הוטמאה אלא בסוטה שנסתרה והיינו שזינתה תחת בעלה: [דף יב ע"א] ג שלש נשים משמשות במוך פי' רש"י מותרות לשמש במוך ואע"ג דשאר נשים אסורות משום השחתת זרע אלו מותרות ולא נראה לר"ת דהא קטנה ואיילונית אע"ג דלאו בנות הקמת זרע נינהו לא אסיר לשמש בהדייהו ולא הויא השחתת זרע כיון דדרך תשמיש בכך [*ה"נ במוך כיון דדרך תשמיש בכך הוא] (אין) אסור ומפרש ר"ת משמשות צריכות לשמש במוך ועלה טובה קא משמע לן אבל שאר נשים אינן צריכות מיהו אי בעו לשמש במוך ליכא איסורא וכן פירש ריב"ן [*עי' בהגה"ה]: [דף יג ע"ב] איקרי כאן ד לא תתגודדו כולה סוגיא דשמעתין משמע (דמיירי) בשני חכמים הדרים בעיר אחת או בשני מקומות אלו אוסרין ואלו מתירין* שצריכין (*שהאוסרין להודיע למתירין) [*המתירין להודיע להאוסרין] דבר זה (*אנו) [*אתם] אוסרין [*ואנו מתירין] כו' [א] הלכך בני מגינצ"א שנוהגין איסור בבועה בשיפולי ריאה ואוסרין מחובר לקרקע בשני יו"ט של גליות עד ערב מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו וגם אומרין ריאה מלאה היא ובגרמיז"א מתירין אלו הדברים וכשבאין בני מגינצ"א לגרמיז"א צריכין [בני גרמיז"א] להודיע להם ואז כשמודיעין להם אם דעתם נוטה אחריהם מותר לנהוג כמותם אע"פ שאסור במקומם כדאמר פרק כירה [*דף מ"ו] רבי אבהו כי איקלע לאתריה דרבי יוחנן לא הוי מטלטל שרגא כי איקלע לאתריה דרבי יהושע מטלטל שרגא ורבי אבהו היכי עביד הכא הכי והיכי עביד הכא הכי ומשני [*ר' אבהו דהוה תלמידו של ר"י כריב"ל ס"ל כי איקלע לאתריה דר' יוחנן משום כבודו] [ב] (*דהוה תלמידו של ר' יוחנן *כריב"ל ס"ל וכי מקלע לאתריה דריב"ל) עביד כוותיה ומודיע לשמעיה דס"ל כריב"ל שלא יתמה [ג] וצ"ע בפרק מקום שנהגו דתנן נותנין לו אומרי המקום שיצא משם:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

[דף יח ע"א] **כיצד** אשת אחיו ה שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה אומר ר"י דוקא קידש אומרים לו המתן מליבא משום דבשעת נשואין נראה כנשא אחות זקוקתו אבל נשא כבר שהיא אשתו גמורה פקע ליה זיקה ואין צריך להמתין מלבעול ודוקא קידש לאחר נפילה אבל קידשה קודם נפילה שלא היתה אחות זקוקתו בשעת קידושין אין צריך להמתין כלל (*דבקדושי איסור מיירי כדמוכח פרק החולץ) [*כדמוכח פרק החולץ דבקידשה באיסור מיירין] דמייתי עלה *מהא אשתו מותר ביבמתו משום דהוי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה [*פי' שנפלה לפני שמעון אשת ראובן וקידש אחותה ומתה המקודשת]: תחזור להתירה הראשון אבל קידשה בהיתר לא: ו זיקה לא פקעא בכדי וכן הלכה וכ"פ רבינו חננאל וכן בספר חפץ וכן שאר גאונים אבי"ה: [דף כב ע"א] שניות ז דרבי חייא לא איפשיטא אם יש להם הפסק או לא (ואזלינן לחומרא) [ויחלטן] וכ"פ ר"ח וספר חפץ ותנא דמתני' אית ליה דרבי חייא ותנא שייר ורבי חייא מוסיף הוא ובשאלתות דרב אחאי פסקו כאמימר להתיר בתרוייהו: ח ומי שיש לו בן פוטר מן היבום [*עי' לקמן] יש ה"ג שכתוב בהן דבת לא פטרה ושיבוש הוא דר"פ יש נוחלין אמרינן דלענין ייבום בן ובת כהדדי נינהו ונראה לי דמאן נו עיין עליו נפקא: ט מותר אדם באשת חמיו ואסורה מפני מראית העין וא"ת מן התורה נמי אסורה היא הלא דוד נשא רצפה בת איה שנאמר ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך ומעשה בפרובינצ"ש באחד שהיה עבהו עבוח וייטו מזוג "לקדש אשת חמיו ואפסדיה ר"ת לסעודתיה: י שני חורגין הגדלין בבית אחד אסור משום מראית העין ירושלמי רבי חנינא אמר ישבון באתרא דלא חכמין להון רבינו חננאל וה"ג פוסקים כן [*וגם אסרו] [גם] באשת "חתנו אבל בשמעתין שרי לתרוייהו ובמאי אחר כן אסרוה ומיהו סוגיא דידן מוכחת דלא חיישינן למראית העין גבי חורגה הגדילה בין האחים בס"פ מצות מלחמה דאמר התם חורגה הגדילה בין האחים אסורה להנשא להם דמתחזי כאחתייהו ולא היא קלא אית ליה אלמא למראית העין לא חיישינן להם גרסינן בתלמודא [דף כא ע"ב] יא אמימר אכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אביו [*תוס'] ופסק ר"ח כאמימר וכן נמי פסיק בשאלתות והכי משמע דאית ליה לרב אשי הכי דקאמר השתא נמי דכתיבה לאיסורא *לאו מר בריה דרבינא חתים עלייהו ונראה לר"י דאין הלכה כאמימר דסוגיא דתלמודא לא כוותיה מיתוקמא לקמן בהחולץ [*דף מ] דקאמר אמימר מוקי לה משום חולץ וקסבר גזרו שניות בחליצה ואין התלמוד רוצה לפשוט בעייתו מדברי אמימר משום דאין הלכה כמותו*: [דף כב ע"א] יב מי שיש לו בן מ"מ פוטר אשת אביו וכו' כתב המיימוני "ספ"ג דהלכות יבום מי שזינה עם אשה בין פנויה בין אשת איש ונתעברה ואמרה זה העובר ממנו

[*פי' כחשבון השניות של מר בריה דרבינא היו כותבין שניות דאמימר לאיסור וקאמר רב אשי כו' כלומר מי יודע מי הוא שכתב אותן השניות הא מר לא חתם עליהן וא"כ אין הלכה כאותן שניות החשובין שם]:

[*לשון הגמ' איבעיא להו גזרו שניות בחליצה או לא ופשט מדתנא החולץ ליבמתו אסורה בבן בנו מאי לאו משום חולץ פי' משום שהיתה זיקת החולץ ושוי אשת אבי אביו לאותו הבן וש"מ גזרו שניות בחליצה ומשני (לאו) [לא] משום מיתנא פי' משום אשת המת שהוא היה אחי אבי אביו של בן בנו של החולץ ומקשה והא אמימר כו' ומשני אמימר מוקי לה משום חולץ]:

ואפילו הוא מודה לה אע"פ שהוא בנו לענין ירושה הרי זה ספק לענין יבום דכשם שזינתה עמו זינתה עם אחר וחולצת ולא מתיבמת וצ"ל דמתני' [*מיירי] כגון שהיו חבושים בבית האסורין וכן משמע ס"פ אלמנה לכ"ג: יג וחייב על הכאתו ועל קללתו כשעשה תשובה ופירש האלפסי דה"מ לחובלא ומיהו אסור אפילו לא עשה תשובה כדאמרינן פרק הנחנקין [*דף פה] לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להלקותו [ולקללתו] ור"ת פי' דהתם נמי כשעשה תשובה: יד "הנטען מן השפחה [*לא ישאנה] כו' מפרש בגמרא [*דף כד] משום הסר ממך עקשות פה ומתוך טעם זה נראה לומר הנטען מן הפנויה לא יכנס משום לזות שפתים ומיהו אומר ר"י ור"ת דלא החמירו בו חכמים משום [*לזות שפתים] דאדרבה נראה לומר יותר דמצוה לכנוס דהא במאנס ומפתה כתיב ולו תהיה לאשה: [*רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר] אמר רבי טו שאיל ומכוער הדבר תלא מפרש ר"ת תלא מרוכל אם גרשה בעלה ונשאה הרוכל (מן הרוכל תלא) דאין לפרש תלא מבעלה הראשון דאמרינן אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד אלא על ידי קינוי וסתירה *ועוד דכל הני הפוכין לא עדיפי מקלא דלא פסיק אלא גריעי דהא (*מוכחא בהך ברייתא דלא מפקינן) [*מוכחא בהך ברייתא דלרבי מפקינן ט'] אפילו בקלא דפסיק ואם נפרש תלא מבעלה היינו קלא דבתר נשואין דאמרי' בפרק האשה רבה ובהמגרש בגיטין קלא דבתר נשואין לא חיישינן וכן פר"ח וה"נ תלא מן הרוכל היינו קלא דמקמי נשואין וחיישינן ומוציאין מן הרוכל אבל מבעל פסקו ה"ג דאין מוציאין אא"כ ראו כמכחול בשפופרת ומה שמצריך לראות כמכחול בשפופרת נראה לר"י דלאו דוקא דהא מסירא כדרך המנאפים מחייבין מיתה פרק הפועלין ובספ"ק דמכות וכ"ש שלאוסרה [*על בעלה] בכך דיו (*וכן פר"ת מתוך ראיה זו) [*וכמו שפר"ת *) אינה ראיה] דהנא קאי אניסואין דרוכל מכח קושיא דלקלא דבתר נשואין לא חיישינן כן יש להוכיח מתוך אותה הלכה עצמה שבקול אין מוציאין מבעל מדקאמר מתני' קשיתיה דקתני הוציאו וב"ד כי מפקי בעדים קא מפקי א"כ דבר פשוט הוא דאע"ג דקתני בברייתא דמנטען מפקי לה בקול כשאין לה בנים מן הראשון מיהא מבעל לא מפקי' אלא בעדים וכי קאמר נמי ואיבעית אימא מתני' (*מני) רבי היא לא שביק לה להאי סברא דמעיקרא [*דמדקתני הוציאה במתני' אלמא דלא כו'] לא מפקינן לה מבעל אלא בעדים אלא משמע ליה מתני' רבי היא ורב ס"ל כוותיה דמתני' דקתני הוציאו (*ודאפילו) [*משמע בעדים ואפילו] מנטען לא מפקינן אלא בעדים ואפילו כשאין לה בנים מן הראשון ופליג עליה דר' דא"ר דהוציאה מעלמו בלא ב"ד שאין עדים אלא קול נפקא מנטען ולא מבעלה הראשון אבל מבעל תרוייהו מודו דלא נפקא אלא בעידי טומאה ועוד דקאמר בסמוך רבה בר ר"כ *הוציאה תנן דהיינו בלא עדים ואפ"ה קתני דנטען אם כנס מוציא אלמא לא מפקינן מקלא אלא מנטען ולא מבעלה הראשון אבל השאלתות פוסקין דאי "ט הדבר מכוער כשני עדים וקלא דלא פסיק מפקינן לה בין מבועל דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר כו' ושוב חזר בו ר"ת והודה לדברי השאלתות והביא ראיה מהא דקאמר רב ובעדים היינו דאיכא עדים בדבר מכוער כמו שאפרש ורב *קאי אמתני' דקתני הוציאוה אלמא ב"ד 'בעדים בדבר מכוער מפקי אפילו מבעל (*ודיקא נמי) [*ודקדק כן מ"י]מדקאמר כי אתא אחר ואפסקי' לקלא מאי הוי ואי בדאיכא עידי טומאה ממש קאמר לא הוי קרי ליה קלא אלא פירוש ובעדים שראו דבר מכוער תלא מבעל ומנטען א] אבל בלא עדים אלא בקול לא תלא אפילו מנטען ורבי אומר תלא מדבר מכוער בלא עדים אלא בקול ומיהו בבעל שראה דבר מכוער לא שויה לה אנפשיה חתיכה דאיסורא בהכי אא"כ הדבר מכוער בעדים דאיכא לעז טפי ביציאת קול ובפרסום על יד העדים ועל ידם (*מפקינן) [*הוא דמפקי] לה ולא ע"י ראיית בעל ולר"י נראה כדברי ר"ת הראשונים דכולי שמעתא קשה לדבריו האחרונים ועוד אומר ר"י [*דבסתירה נמי לא] הויא מתסרא בלא קינוי] [ואפילו] בשני עדים ואע"ג דאדעתא דטופא איסתתר דקי"ל אין אוסרין על הייחוד *והכא דאסרינן משום דבר מכוער ומוכחא מלתא דכבר נטמאה וראיה לדבר מהגהו עובדי דסוף נדרים (*אפילו כי ליכא טעמא למיסרי כדהתם) [*אע"ג דליכא הכא טעם למיסרי כי התם] אפ"ה שרינן והא דאיצטריך למימר טעמא משום דאיתתא שריא דאי איהא דעבדא איסורא אירכוסי אירכס וכל הני טעמי דהתם נראה לר"י דמיירי באומרת טמאה אני לך עסקינן כמתני' דהתם "דעלייהו קאי או בשותקת ומודה ואפ"ה שריא מטעמא דהתם אבל אומרת טהורה אני לך שריא בלא הני טעמי וא"ת למה אינה נאסרת הא משוה עצמה חתיכה דאיסורא וי"ל לפי שראו חכמים שנתקלקלו הנשים ליתן עיניהם באחר ורוב האומרות כן משקרות ולכך נראה להם להתיר: הא בקלא דפסיק פי' מאי דפסקי' כרב דאמר דבעינן עדים היינו בקלא דפסיק *ולא אמרינן הלכתא כוותיה לגמרי דסבר רב ל"ש קלא דפסיק ל"ש דלא פסיק הואיל ומכוער הדבר תלא ר"ת ורוב הגאונים פסקו ופירשו שיטת ההלכה אנטען פירוש תלא מרוכל אם נשאת לו שוב אבל מבעל לא מפקינן לה בדבר מכוער אפילו אין לה בנים ממנו דבעל אלא בעידי טומאה כדשמואל דאמר שמואל במנאפים עד שיראו כדרך המנאפים ולא בעי' שיראו כמכחול בשפופרת ורש"י פי' כל השיטה מבעל וליתא לשון אביאסף. והר"ם פסק היכא שיש עדים שראו דבר מכוער כגון הני דהכא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר ורוק למעלה מן הכילה "דאמר הכא תלא ומפרש בשאלתות תלא ואפילו מבעל ואע"פ שר"ת ור"י נחלקו ומפרשים תלא מרוכל דה"ל לגבי דידיה קלא דמיקמי נשואין אבל לא מבעל *(*מכל מקום) כיון דתלמודא מדמה להו הכא [דבר מכוער] לקלא דפסיק ואי מבעל (*בקלא דלא פסיק) [*קלא דפסיק] דבתר נשואין (*סגי) [*הוא] ולא חיישינן כדאיתא סוף גיטין ועוד אין אשה נאסרת על בעלה אלא בקינוי וסתירה ומתוך כך סתרו דברי השאלתות [*מ"מ] נראה בעיני הר"ם לקיים דבריהם והא דאמר רב ובעדים ה"פ "שראו דבר מכוער ואם תאמר והא אמרי' אין אשה נאסרת על בעלה אלא ע"י קינוי וסתירה ויש לומר כדאמרי' בכתובות פרק קמא בשמעתין דפתח פתוח וליטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא אלא ה"ק אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד אלא בב' עדים וקינוי וסתירה אפילו בעד אחד ופתח

[*אבל בלא קינוי אפילו נסתרה בעדים שריא והכא פסיק הלכתא כר' בקלא דלא פסיק לאוסרה על בעלה. אשר"י]:

[*ואל תתמה הא דקאמר רב ובעדים סתם ומפרשינן ליה בעדי כיעור דסתם עדים עדי טומאה משמע ואי בעדי כיעור קאמר רב הו"ל לפרושי. וי"ל דרב קאי אמתני' דקתני הנטען על אשת איש ונטען משמע לעז בעלמא וקאמר רב על אותו לעז יש עדים שראו בדבר מכוער ויצא הקול שזינתה. אשר"י]:

[*כ"ל פי' הכא דאסרינן לרוכל אע"ג דלסתירה לא חיישינן ולא נאסרה על בעלה קאמר נימא ה"ה לרוכל לא תאסר ולכך קאמר משום כו']:

[*פי' עדים שראו דבר מכוער דוקא אבל אם הבעל לבד ראה לא מפקינן בקלא דפסיק אבל בקלא דלא פסיק סגי בראיית הבעל לחוד. אשר"י וכ"כ המרדכי לקמן]:

*) אולי צ"ל אותה

הגהות הב"ח א נ"ב דבר אחד: ב נ"ב ס"א שצריכין המתירין להודיע להאוסרין דבר זה אנו מתירין כדי שלא יחשדו שעושין איסור לקיים מה שנאמר והייתם נקיים וגו' הלכך: ג נ"ל מתני' מי שיש לו בן מכל מקום פוטר: ד נ"ל ליתא ותיבת לקדש נמחק: ה נ"ל חותנו: ו נ"ב מתני': ו פ"ג כנ"ל: ז נ"ב מתני': ח נ"ב מתני' נמי: ט דהי איכא דבר מכוער בשני. כנ"ל: י נ"ל בעדי דבר: כ אשכחן דמתסרא בה בלא קנוי אפילו בשני עדים כנ"ל: ל תיבת משום נמחק: מ נ"ל דעליה: נ נ"ל הא אמרו: ס נ"ב ובעדים:

חדושי אנשי שם

ג"ם [א] כן היא הגירסא בכל הספרים אבל במרדכי של מהר"ר ליווא מפראג הגירסא איפכא שצריכין המתירין להודיע לאוסרין דבר זה אתם אוסרים אבל אנו נוהגין בו היתר כדי שלא יחשדוהו שעושין איסור לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל הלכך וכו': **מהר"ם** [ב] רבי (אבא) [אבהו] דהוה תלמידו של ר' יוחנן כריב"ל ס"ל כי מקלע לאתריה דרבי יוחנן עביד כוותיה משום כבודו ופריך והא איכא שמעא דרבי (אבא) [אבהו] לא אסיק אדעתיה ומטלטל באתריה דרבי יוחנן הואיל וחזי לרבי (אבא) דמטלטל בעלמא ומשני דמודע ליה לשמעא. הכי מסיק לה בפירקין קמא דיבמות בגמ': [ג] ובמרדכי אחר ראיתי דמסיק בה וז"ל וצ"ע בפרק מקום שנהגו שנותנין עליו חומרי המקום שיצא

הגהות מהר"ם מטיקטין א] אבל בלא עדי דבר מכוער:

פתוח כשני עדים דמי הכא נמי נימא אם יש עדים שראו דבר מכוער כב' עידי טומאה דמי ומה שהקשה ר"ת אי ליכא עידי טומאה א"כ הוי קלא דבתר נשואין ואמרינן פרק המגרש דלא חיישינן לקלא דבתר נשואין יש לומר דהיינו בלא עדים אבל הכא שיש עדים שראו רגלים לדבר שהוא מכוער כי הני דהכא כאילו ראו שנבעלה ודוקא לענין נפשות אמרינן עד שיראו כדרך המנאפין אבל לאוסרה על בעלה אסרינן בעידי כיעור כי היכי דאסרינן לה על בעלה בפתח פתוח אע"ג דלא קטלינן [*או בעד א' אחר קינוי וסתירה אע"ג דלא קטלינן *בעד אחד] תדע דרב גופיה דאמר הכא ובעדים אפ"ה אמר פרק י' יוחסין שאין אוסרין על הייחוד משמע דוקא ייחוד דאעידי ייחוד אין אוסרין אבל אי איכא עדים שראו דבר מכוער אוסרין (*ומשום הכי לא) [*וממילא] אמרי' (*בשמעתין) [*דשמעתין] אי דאיכא עדים כי אתא אחר כו' כלומר אי דאיכא עדים שראו דבר מכוער א"כ מתסרא על בעלה וכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל וכי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי והאי דקרי ליה קלא משום דלא ראוה שנבעלה והא דפריך מהא דתניא במה דברים אמורים כשאין לה בנים מן הראשון שפיר פריך דליכא למיפרך ולוקמה להסיא נמי כגון שיש עדים [פ]נמי בדבר מכוער והא דקתני סיפא אם באו עידי טומאה היינו שראוה שנבעלה דיש לומר דע"כ רישא מיירי שאין עידי כיעור דאי איכא[ק] שראו דבר מכוער אפילו יש לה כמה בנים תצא כמו בעידי טומאה והא דקתני סיפא ואם באו עידי טומאה היינו אפילו לא ראוה שנבעלה אלא רק דבר מכוער עידי טומאה קרו ליה כו' עד ואיבעית אימא הני מתני' רבי היא[צ] שראו דבר מכוער ואפילו בלא עדים אלא הבעל ראה רוכל יוצא כו' תצא ואסור לקיימה ופליגי רבנן עליה ואמרי לא מפקינן לה לא מבעל ולא מבועל אלא בעדים שראו דבר מכוער. והלכתא כוותיה דרבי והלכתא כוותיה דרב קשה הלכתא אהלכתא הא בקלא דפסיק הא בקלא דלא פסיק כלומר הא דאמר רב ובעדים שראו דבר מכוער דוקא אבל אם הבעל לבדו ראה דבר מכוער לא מפקינן היינו קלא דפסיק אבל בקלא דלא פסיק אלא הולך וחזק מאד אז סגי בראיית הבעל לחוד. ומיהו רב ורבי איירו בכל ענין אלא אנן קי"ל כרבי בחדא וכרב בחדא ואחרי שדברי השאלתות מיושרים מי יחלוק עליהם להקל ועוד שכל דבריהם דברי קבלה וכדי לסמוך עליהם כמו על התלמוד ואף רבינו תם חזר בו שוב והיה חושש להחמיר כדבריהם ואף המיימוני *כתב בפרק כ"ד דאישות כדבריהם וז"ל היו שם עדים שעשה דבר מכוער ביותר שהדברים ניכרים שהיתה שם עבירה אע"פ שאין עדות ברורה בזנות כגון שהיתה בחצר לבדה וראו רוכל יוצא ומיד נכנסו בשעת יציאתו ומצאו אותה עומדת מעל המטה והיא לובשת מכנסים או שהיא חוגרת אזורה או שמצאו רוק למעלה מן הכילה או שהיו שניהם יוצאין ממקום אחד אפל או מעלין זה את זה מן הבור וכיוצא בו או שראו אותו מנשק ע"פ חלוקה או שראו מנשקין זה את זו או מגפפין זה את זה או שנכנסו זה אחר זו והגיפו הדלת וכיוצא בדברים הללו אם רצה הבעל מוציא ואין לה כתובה ואין זה צריך התראה: עוברת על דת יהודית או שעשתה דבר מכוער [*פירוש בלא ראיית עדים אלא על פי[ק] הבעל] [*זה אינו דברי הרמב"ם] אין כופין הבעל להוציא אלא אם רצה לא יוציא [ד] ואע"פ שלא הוציא אין לה כתובה שהכתובה תקנת חכמים הוא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות אבל הפרוצות אין להם תקנה זו אלא תהא קלה בעיניו להוציאה הרי כדברי השאלתות מיהו אשר כתב כתובה דרבנן בזה נחלקו עליו התוס' בפ"ק דכתובות ובירושלמי מוכיח כדברי השאלתות פרק המדיר מעשה באחד שמלאו פיו על פיה אתא עובדא קומי רבי יסא ואמר תיפוק בלא (*עדים)[ר] *[פרן] (ברביעו נסים) [בנימוקי יוסף] [לאלפס פ' כילד בלא פרן פי' כתובתה ובספר אגודה גרס בלא פרס] ואף אם אין עידי כיעור שראו בבת אחת אלא אפילו בזה אחר זה כמאן דאתו בבת אחת דמו ואע"ג דכיעור דחזא האי לא חזא האי (כמו בהלואה) דקי"ל הלואה אחר הלואה מצטרפין ואע"ג דאמנה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי מיהו תרווייהו (*אחד מנה) [*אמנה] קא מסהדי הכי נמי תרווייהו אדבר מכוער קא מסהדי ותנא וכן משמע בירושלמי פ"ק דסוטה נסתרה בעד אחד בשחרית ובעד אחד בין הערבים זה היה מעשה ושאל רבי אליעזר בן תדאי לחכמים אם זה ייחוד ואמרו אין מקבלין העדים אא"כ ראו שניהם כאחד רבי יהושע ב"ק אומר אפילו בראו שניהם זה אחר זה אלמא דרבי יהושע ב"ק נמי אומר בכה"ג היכא עדות ומצטרפו וקי"ל כוותיה ואי ליכא[ש] עדות כיעור אלא בעד אחד דמהימן ליה כבי תרי חייב להוציא ואפילו ע"י עדות אבי[ת] שהעיד שזינתה [א]או אמה אי מהימן עליה כבי תרי אסור לקיימה כדאשכחן פרק [האומר] ואין חילוק בין עד קרוב לעד שאינו קרוב וכן משמע במיימוני וז"ל מי שראה אשתו שזינתה או שא"ל אחד (*מקרובותיו) [*מקרובותיה] או מקרוביו שהוא מאמינם וסומך עליהם שאשתו זינתה בין שהוא איש בין שהיא אשה הואיל וסומך דעתו על דבר זה שהוא אמת חייב להוציאה ואסור לו לבא עליה ויתן כתובה עכ"ל: והכתובה אין לנו כח להפסידה עד שיהו עידי זנות או עידי כיעור שאם באת לגבות כתובתה יכול להכחיש העד הכשר המעיד על דבר המכוער וכהנה רבות בירושלמי דפ"ק דכתובות דאסורה לו משום ספק סוטה ולא מפסדי' לה כתובתה ואם היא הודית לדברי העד המעיד על דבר המכוער ולא נתנה אמתלא מקובלת לדבריה להתיר אז מפסדא אף כתובה והתוספת אבל נכסי צאן ברזל ונכסי מלוג אם איתנהו בעינייהו לא מפסדא דאמרי' ס"פ אלמנה ניזונת זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין ואי ליתנהו בעינייהו לא משלם (*בעל) [*לה הבעל] מידי עד כאן לשון הר"ס. גם מצאתי תשובת ה"ר חזקיה שפסק כדברי השאלתות והאלפס פליג ודו"ק:

[*מה שכתב שהמיימוני כתב כדבריהם אף שהמגיד משנה כתב שהמיימוני סבר כהרי"ף דתנא קאי ארוכל וכ"כ הרא"ש וכ"כ הטור א"ה סי' י"ת שהמיימוני סבר כהרי"ף מ"מ מהר"מ סבר שהמיימוני סבר כהשאלתות ותנא קאי אבעל והיינו באם רוצה נגרשה תנא בלא כתובה וכ"כ הגהות מיימוני וז"ל אם רוצה הבעל להוציאה וכו' וכן פרש"י אמנם ר"ת פירש תנא כו' וכן בהגה"ה וכן ראבי"ה אמנם בירושלמי משמע להדיא דפי' תנא מן בעלה דאייתי לה אמתני' ואלו יוצאות בלא כתובה דאיירי בבעל ולא בנטען כלל ואולי הא דמסקינן כל קלא דבתר נשואין לא חיישינן וכן הא דבעינן שיראו כדרך המנאפים פי' היינו שאין ב"ד כופין אותו להוציאה אלא בכך וכן משמע בירושלמי דמייתי לה בכלל עוברת על דת ועלה מסקינן בסוטה שאם רצה לקיימה אין כופין אותו להוציא כבעמוד. וכענין זה כתב רבינו שמחה ור"ח וכן דעת רבינו המחבר ע"כ הרי לך בהדיא שהגהת מיימוני מפרש תנא מבעל והייט בלא כתובה אם ירצה לגרשה אבל אין כופין אותו לגרשה ועי' בתשובת מיימוני להלכות אישות סי' כ"ה שם כתב גם כן שהמיימוני כשאלתות ועיין בתשובת מהרש"ל סי' ל"ג]:

[*פרן פי' כתובה כמו אשה גובה פורנא דפי' מציאת האשה]:

[דף כה ע"א] אויבים הוא דאפיקו לקלא אי נמי אם ע"י אויבים לא פסק לאו כלום הוי ואע"ג דמעיקרא לא יצא ע"י אויבים כ"כ לראבי"ה: טז רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו כו' ריב"א הקשה דהכא אית ליה לרבא פלגינן דיבורא ובפ"ב דכתובות [*דף יח] מסיק רבא גופיה גבי הא דתנן כשאין כתב ידו יוצא ממקום אחר דנאמנין לומר אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנין ואמאי אין נאמנין הוה לן לפלוגי דיבורא ולומר דמחמת נפשות היו ולא מחמת ממון וי"ל דבכל הני פלגינן דיבורא כמו בהרגתי פלוני ופלוני רבעני לרצוני ופלוני בא על אשתי דפ"ק דסנהדרין אין אנו צריכין לבדות שום דבר מלבנו אלא דלא מהימן על מה שאומר ברצון היה או במזיד הרגו אבל בההיא דכתובות שאנו צריכין לבדות שלא היה אונס זה מחמת ממון כה"ג לא פלגינן דיבורא ועוד התם בכל ענין אונס שהיה אם לא היה מחמת נפשות הוו להו רשעים הלכך אית לן למיתלי האונס בשאר אונסים דהוו רובא ולא באונס דנפשות דהוי מיעוט [*תשובת הר"ר אביגדור כהן באחד שקידש בת ישראל וקודם שכנסה נפלה לה יבמה אם יכול לכנוס קודם שתתלוץ וכו' הנה היא כתובה בהגהות מרדכי של כתובות]: הדרן עלך כיצד

ארבעה אחין יז [דף לא ע"א] [*מפני מה לא תקנו זמן בקידושין משום דלא אפשר היכי ליעבד ליכתב גבי דידיה זימנין דהוית בת אחותו ומחפה עלה. ליכתב גבי עדים אי מידכרו ליתו לסהדי ואי לא] זימנין דחזו (*מכתבא) [*כתב] וקשה מפרק הגוזל קמא [*דף לח] השורף שטרותיו של חבירו פטור ופרכינן אי דאיכא סהדי דידעי מאי דכתיב בשטרא ליכתבו ליה שטרא אחרינא אדמי וקשה דהיינו (א) מפיהם ולא מפי כתבם ואר"י דהיכא דמעידין על השטר שכך ראו בו אע"פ שלא ראו העדות אין זה מפי כתבם דהוי כאילו מעידין (*ראוי שנתקבלה עדותם בב"ד) [*לשון מרדכי ישן כאילו מעידין שראו בו עדות שנתקבל בב"ד] דעדים החתומין על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד אבל הכא חיישינן שלא יעידו שכן ראו בשטר אלא שמא מעצמן יעידו על המעשה עצמו כאילו הן זוכרים והם אינם זוכרים אותו כי אם ע"פ השטר וה"ה כאן אם היו מעידין שכך ראו בשטר שפיר עבדו והא דאמרי' פ"ב דכתובות [*דף כ] כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו אחר כמה שנים והוא שזוכרה מעצמו אבל אם אין זוכרה מעצמו לא התם לאו בהיינו השטר אלא זכרון דברים בעלמא ולא שייך למימר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ועוד דהתם לא מיירי במעיד שכך ראה [כתוב] אלא מעיד (*מעצמו) על המעשה [*עצמו] ואומר ר"י שמשמע מפי ר"ת שנוהגין עתה כשיודעין העדים עדות אחת והמה רחוקים מב"ד שולחים כתב ידם לב"ד ולא קרינן ביה מפיהם ולא מפי כתבם הואיל וזוכרים עדותן [ג]והא דאמר מפיהם ולא מפי כתבם פר"ת דהיינו בדיני נפשות והא דאמרי' כותב אדם עדותו על השטר כו' [*ומעיד] מיירי בדיני ממונות [א] אבל בפירוש תומס פי' רש"י ע"פ שנים עדים שלא ישלחו כתב ידם לב"ד. ואין להביא ראיה מהא דתניא פרק מי שאחזו [*דף עא] אם לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד [*ופריך] אמאי הא יכול לדבר מתוך הכתב שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם משם אין ראיה דדלמא שאני התם דלאו ראוי לבילה הוא דלאו בר הגדה כלל[ד] אבל אחר מועיל כתב ידו (*עבור) [*כשזוכר] עדות והמיימוני כתב פרק ג' דהלכות עדות דין תורה מפיהם ולא מפי כתבם אבל מדברי סופרים פוסקים ע"פ השטר עי' פ' חזקת הבתים: [דף לד ע"א] [יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ר"מ אומר אף] אם היה שבת והוציאה [*בפיו] חייב. אין להקשות מהא דאמרי' בשבת [*דף צב] המוציא בפיו ובמרפקו אינו חייב שאין דרך הוצאה בכך דה"מ היכי דלא מיתהני מההיא הוצאה אבל היכא דנהנה הוי דרך הוצאה בכך כדאמרי' (*הסתין ורק חייב) [*בהזורק זרק חץ דחייב מ"י] אע"ג דאין דרך הוצאה בכך בשאר דברים: [ה]הגה"ה ואע"ג דליכא הכא על גבי מקום ארבע מחשבתו משויא ליה מקום ארבע לענין הנחה [*כההיא] דאמרי' זרק בפי כלב או בפי הכבשן וכן ההיא דהסתין ורק דליכא עקירה מעל גבי מקום ארבע ואמרי' מחשבתו משוי ליה מקום [*ארבע והא דאמר מחשבתו משוי מקום לענין] הנחה גבי כלב וכבשן ולענין עקירה גבי הסתין ורק ונראה לר"י דלא אמרי' אלא במחשבה שנהנה בהנחת החפץ שנתן שם כמו בפי כלב שמשביע כלבו ובפי הכבשן שנהנה בכך שאפה פתו או עשה שום הנאתו וכן הסתין ורק אבל [*מחשבתו] שאין בו הנאה כגון הנותן ליד חבירו לא אמרי' מחשבתו משוי לו מקום ארבע כדאמר פ"ק דשבת גבי נתן לתוך (*יד) [*ידו של] עני דפריך והא בעי' עקירה מע"ג מקום ארבע ומשני שיטיא אחרינא ולא משני מחשבתו משוי ליה מקום ארבע [ו]עכ"ה: הדרן עלך ארבעה אחין

החולץ ליבמתו [דף לו ע"א] [*אמר רבא] יח הלכתא כריש לקיש בהני תלת הכא חשיב מידי דתניא כוותיה ותימה דלא חשיב ההיא דפ"ק דע"ז [*דף ו] גבי נשא ונתן דתניא כוותיה דר"ל ואומר ר"י דמ"מ התם הלכתא כוותיה דרבי יוחנן דתנן התם וחכ"א לפניהם אסור ולאחריהם מותר ופריך היינו ת"ק ומשני נשא ונתן איכא בינייהו וההיא דפרק קמא דסנהדרין גבי ארי והדוב [*דס"ל לר"ל דאסור להרגן] דיש להם תרבות [*ולא מזקי] דתניא כוותיה דר"ל מלתא דרבי אליעזר קא מפרש ולית הלכתא כוותיה והא דפליגי בהשוחט [*חולין דף כט] בישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ומשמע בפ"ב דזבחים [*דף ל] דס"ל לרבא כוותיה היינו משום דאמר (ליה) ריש לקיש משמיה דלוי סבא: ואמר ריש לקיש לא קנה כו' [*פי' אמר על אחד שירשנו]: *ואע"ג דרבא גופיה קאמר פרק יש נוחלין [*דף קלו] הלכתא כר' יוחנן (*בב"ב) [*בן ברוקה] [*פי' אם אמר על אחד מבניו שירשנו הכל קנה]: מ"מ (*מסיק) [*פסיק] הכא כר"ל [ז]לענין אדם אחר שאין ראוי ליורשו: יט קנין פירות כקנין הגוף דמי והא דתקנו באשה שמכרה בנכסי מלוג ומתה הבעל מוציא מיד לקוחות לרבי יוחנן לא איצטריך וכן משמע פרק החובל דמסיק תקנת אושא כריש לקיש [ה]: דיקא נמי דקתני יוציא ולא קתני יפריש תימא דבסוטה פרק ארוסה תנן גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא שותות ולא נוטלות כתובה דר"מ וחכמים אומרים יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן (ב) ולא קתני יוציא בגט וי"ל דלשון

הגהות הב"ח ע תיבת נמי מוקף : פ נ"ב עדים : צ נ"ב הכי מתני' שראו דבר מכוער רבי היא : ק נ"ב ראיית : ר נ"ל עדן ונ"ב ס"א פורנא : ש נ"ל עידי כיעור אלא עד אחד אי מסימן : ת נ"ב בלבד : א (או אמה) תא"מ ונ"ב במ"ס אין זה : ב תיבת הייתו מוקף : ג (והא דאמר מפיהם כו' מיירי בדיני ממונות) תא"מ ונ"ב בס"א אין זה : ד נ"ב הוא : ה תיבת הגה"ה נמחק : ו תיבת עכ"ה נמחק : ז נ"ב דנפקא מינה :

חדושי אנשי שם

ביאה משם עכ"ל ועק"ל מנ"ל להקל דהא רבי אבא ע"כ כרבי שמעון ס"ל וכריב"ל ובמקומו של רבי יוחנן מחמיר הוה: ג"מ [ד] נ"ע דלעיל מביא המרדכי הגמ' דפסקינן כרבי ולפי דברי השאלתות ע"כ הא דרבי מיירי אפילו בלא עידי כיעור רק ע"פ הבעל ואמרינן תצא דהיינו בע"כ והכא כתב אם רצה יוציא וי"ל דהכא מיירי בקלא דפסק ולכך לא כייפינן ליה להוציא אבל הא דאמרי' דתצא בע"כ אפילו ע"פ הבעל היינו בקלא דלא פסק ודו"ק. והאמת שהמיימוני ס"ל דאין כופין לבעל להוציא אלא בעידי טומאה וכ"כ כ"מ דהרמב"ם ס"ל כה"ג ור"ח ורי"ף ואינו מביא ראיה למהר"ם רק אלשון תצא דקאמר היינו מבעל לאפוקי פירוש ר"ת דמפרש תצא מרוכל כדלעיל ודו"ק כן מצאתי בשם מהרי"ח: ד"ת [ה] תוס' תי' א"כ קנין הגוף דאשה עדיף שאין לבעל פירות אלא מכחה ועוד דאין לבעל פירות אלא בתקנתא דרבנן והר"י מאורלייג"ש כתב דאיצטריך תקנת אושא להיכא דכתיב לה דין ודברים אין לי בפירותיך תוספת שאנן כתבו

שלטי הגבורים

(א) והא דאמרינן פ"ד אחים מפני מה לא תקנו זמן בקדושין משום דלא איפשר היכי נעביד אי דכירי ליתו וליסהדו ואי לא דכירי זימנין דחזו מכתבא ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם וי"ל דהתם מיירי במעידין סתם הגה"ה: (ב) שאלתי אל מורי הר"ם על מי שגירש תוך ג' חדשי הבחנה ולא הספיקו לכונסו עד שעברו ג' חדשים דתו לא כפינן ליה להוציא בגט וכ"ל טעמא משום ק"ו מה גירש כבר יכנוס היכא דלא גירשה עדיין אין דין שלא לגרש והשיב הר"ם ק"ו של פריכא הוא דמ"ל אם גירש שיכנוס שכן כבר תיקן המעוות ומאי דעבד שקליה תאמר בשלא גירש עדיין שלא תיקן אשר עוות ואין ללמוד שיועילו קדושי אסור לכנוס מקדושי היתר אבל אק"ו דמניקה כבר איכא למיפרך הכי אמנם יפה כתבת דלא כפינן ליה להוציא בגט וכבר היה מעשה בפולין על כהן שקידש תוך כ"ד חדש מנקת חברו ודנתי כן דאם עברו כ"ד חדש אז לא כייפינן ליה להוציא מה"ט מדלא קאמר רבנן דר"מ ור"מ ורבי אליעזר אמרו דבר אחד דהא כי היכי דא"ר אליעזר אין הולד של קיימא יוציא בגט ה"נ אמרי רבנן דר"מ יוציא בגט. ואי משום דרבי אליעזר ס"ל יוציא ולא יחזיר עולמית ביבמה דמכיון דביאת מעוברת לא שמה ביאה דהלכתא כר"ל א"כ כי יהיב לה גיטא ע"כ מתסרא עליה עולמית ולא הוה מצי לקיימה דכיון דלא בנה שוב לא יבנה והכי לא שמעינן להו לרבנן הא ליתא דהא לרבנן נמי הכי סבירא להו במניקה בשמעתין דאפילו באשת כהן דמיתסרא עליה עולמית ס"ל דיהיב לה גיטא אלא ע"כ להכי לא קאמרי רבנן דרבי מאיר אמרו כרבי אליעזר משום דר"מ ורבי אליעזר אית להו יוציא אפילו אחר שעבר הזמן דליכא למיחש למידי כגון אחר ג' חדשים אין הולד של קיימא או אחר כ"ד חדשים ומשום קנסא דקנסינן על שעבר על דברי חכמים אבל לרבנן לית להו קנסא כלל וכלל והא דאמר יוציא משום גזירה שמא יבא עליה כל כמה דאגידה ביה אבל מכי עבר הזמן דתו ליכא למיחש למידי לא בעי לאפוקה. עוד שאלתי אל הר"ם על מי שקידש תוך ג' חדשי הבחנה והיא נדה וטרם שתטהר מנידותה יעברו ג' חדשים ולכאורה נ"ל דלא כייפינא ליה להוציא בגט ואע"ג דאכתי קיימא בתוך ג' חדשים וראייתי מההיא דסוטה דקאמר יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן ומדלא קתני להוציאה אלמא דלא כפינן ליה להוציאה בגט. והוא השיב בהא ודאי פליגנא עלך דאיכא למימר דוקא ההיא דסוטה דאיהי שונאתו והוא שונאה מחמת שקנא לה ונסתרה תחתיו הלכך ליכא למיחש התם אבל בעלמא דלא סני לה אפילו באיסור כרת שהוא חמור יבא עליה ועוד דהא לאידך תירוצא שפי' התוספות דהפרשה דהתם הוצאה בגט היא דהפרשה משמע הכי ומשמע הכי: עוד שאלתי אל הר"ם על זמן הנקת תינוק אם חדש העבור מן המנין וצריכה כ"ה חדש אם לא דלכאורה נ"ל דאינו מן המנין מדמצריך קרא בפ"ב דערכין לחדש העבור דקאמר תמימה לרבות חדש העיבור שהוא מן המנין. אבל היכא דליכא ריבויא כגון גבי הנקת התינוק אינו מן המנין. ועוד ראיה מהא דאמרינן פ"ב דסנהדרין ש"מ שתא בתר ירחי (שתא) אזלא. והשיב לי דודאי על זמן הנקת התינוק אשר כתבת נ"ל שאם נתעברה בשנה נתעברה לתינוק וצריך כ"ד חדש וראייתי מהא דתנן פרק מי שאחזו ע"מ שתנקי את בני כמה היא מניקה שתי שנים ולא קאמר כ"ד חדש כדקאמר בברייתא פ' אע"פ ש"מ דלחומרא עבדינן אי כ"ד חדש נפישו כגון בשנה פשוטה עבדינן כ"ד חדש של ל' ל' יום שהם יותר משתי שנים פשוטות ואי שתי שנים עדיפי כגון שיש שנה מעוברת ביניהם תלינן בשנים וראיה ברורה היא זאת דלא על חנם נקט ת"ק שתי שנים ולא נקט כ"ד חדש כדבעי למינקט כמלתיה דרבי יהודה בי"ח חדש וכדקתני בסיפא הרי זה גיטך אם לא באתי עד י"ב חדש ולא נקט שנה וברישא נקט שתי שנים ש"מ דדוקא נקט דזימנין דלא אזלינן בתר (ודאי) [ירחי] אלא בתר שנים כגון שיש שנה אחת משברת כדפירשתי והכיא דפרק בתרא דערכין דמצריך קרא דהתימה לרבות חדש העיבור לנו ראיה היא להכא דדל אנא מהכא תקשה לי למה לי תמימה לרבות חדש העיבור תיפוק לי דשנה כתיב וכל שנה משמע כמות שהיא אם מעוברת מעוברת כדמשמע פרק השואל המשכיר בית להבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר אלא ודאי לשון תורה לחוד ולשון בני אדם לחוד וכמו כן מצינו דכל שנים שבתורה לענין חדש וישן ערלה ורבעי מיום ליום מנינן ולא מעת לעת לגד והנך דגלי בהו קרא שהם מעת לעת כגון שנה בתמורה

הגהות מהר"ם מטיקטין א] והיא דמפיהם ולא מפי כתבם בדיני נפשות :

הפרשה משמע הכי ומשמע הכי אבל יוציא משמע דוקא בגט או נמי התם כיון דנסתרה ואסורה לו מדאורייתא אינה צריכה כל כך הרחקה להוציאה בגט אבל הכא שאינה אסורה לו מדאורייתא הצריכו גם להרחיק ומטעם זה פסק ה"ר יוסף מאורליינ"ש באחד שקדש מינקת חבירו שלא להצריכה גט אלא הפרשה בעלמא ואפילו לר"מ כיון דבלאו הכי אסורה ליה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ודוקא בנשאה הוא דקאמר הכא צריכה גט אע"ג שקדש תוך שלשה וברח אי לאו דערוקיה מסתיי' הוה צריך ליתן גט (*למינקת) [*במינקת] חבירו ומעוברת חבירו לא החמירו [כמו לענין הבחנה] ואין דיוק זה כלום דמאי חומרא דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ממינקת חבירו דתרווייהו דרבנן [ומה לי איסור אחד ומה לי ב' איסורין] ובשאלתות דרב אחאי פרשת וירא [ט]גבי מעוברת חבירו ומניקת חבירו דהיכא דעבר וקידש מפקינן לה מיניה בגט ואפילו הוא כהן *מפקינן לה מיניה: (הגה"ה זו שייכא בדבור אמר מר זוטרא דיקא נמי ט') כתב מור"ם ז"ל בסוטה פרק ארוסה אין להביא ראיה ממה שתירץ תוס' התם [ו] כיון שנסתרה ואסירא ליה מדאורייתא א"צ כל כך הרחקה להוציאה בגט וכו' להתיר היכא שקדש או נשא מעוברת חבירו ומינקת חבירו תוך כ"ד חדש ושוב הדירה על דעת רבים שלא לבא עליה עד כ"ד חדש שלא להצריכו להוציא בגט כיון דאסירה עליה איסור דאורייתא כי יש לחלק חילוק אחר [*דאיכא למימר] דדוקא הכא לא חיישינן משום דמאיסא עליה ושני לה שנסתרה תחתיו אבל בעלמא חיישינן וגם בתשובותיו [ז] כתב דכ"ד חדש מלאים בעינן ואם שנה מעוברת מעוברת לתינוק [ח]: תשובת ר"י הזקן הלכה רווחת בישראל ומעשים בכל יום שאוסר ונזהר מלישא מעוברת חבירו ומניקת חבירו עד כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה וחזרנו על כל צידי צדדין ולא מצאנו לה היתר בשום ענין דכרב נחמן קי"ל דאסר אפילו נתנה בנה למניקה ורב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דסבור למיעבד עובדא כי הא מתני' (*דשמא) [*דמתרת] קבלוה לרב נחמן וחזרו בהן ואין להתיר ע"י שתתן המינקת ערבון גדול שלא לחזור בה ולדמות ע"י כן לדבי ריש גלותא דלא מיבעיא מינקת עובדת כוכבים שיש לחוש שמא תכנים עצמה בחשד שפיכות דמים ולא יניחוה עוד להניק מדאגה ומדבר זה תהא פטורה מן הערבון או שמא תפטר בחזקה בדיני עובדי כוכבים שידן תקיפה על עצמן אלא אפילו מינקת ישראל אם תתן כמה ערבונות אין לדמות לדבי ריש גלותא כי דבי ריש גלותא לפי שהכל יראים מהם והיו (*יודעין) [*ידועין] ונכרין ואין ליגזר בהן אטו שאר בני אדם כי החילוק שבינם לשאר בני אדם מפורסם וידוע לכל אבל לשאר בני אדם אין להתיר ע"י שום ערבון דלא כולי עלמא ידעי באותו ערבון ויבא להתיר בלא ערבון דלענין היכא דליכא למיחש דלמא הדרי בהו כגון שנותנת ערבון וכיוצא בהן הוא שמדמהו התלמוד להוות דרדופה למימרא דלא פליג רבנן התם לענין הבחנה בין היכא דאיכא למיחש שמא מעוברת היא להיכא דליכא למיחש כגון דרופה קטנה ואילונית וכל הני דמני התם דאילו לענין היכא דאיכא למיחש דלמא הדרי בהו לא היה צריך להביא ההיא דדרופה כיון דאיכא למיחש דלמא הדרי טעמא רבה איכא שלא תנשא אפילו אם לא מחמרינן לענין הבחנה בדרופה ושאני דבי ר"ג כו' ה"פ שאני דבי ריש גלותא שידוע לכל דלא הדרי בהו ולא אתי בהכי למשרי לעלמא עכ"ל: [דף לו ע"א] כ מת בתוך ל' יום ברוב ספרים בפרק ר"א דמילה [*דף קלו] גרסי' ביום שלשים וכן גירסת רש"י ור"ח וה"ג ובשאלתות פרשת וירא גרים בתוך ל' וכן נראה לר"י שהרי פרק יש בכור [*דף מט] אמרי רבנן יום שלשים [כ]כיום שלפניו [*וכיון דהוי כיום שלפניו] ופליגי רשב"ג ורבנן גם ביום שלשים מה לי תוך ל' ומ"ל יום שלשים ופלוגתא דרשב"ג ורבנן דוקא בנפל מן הגג או אכלו ארי אבל (ג) פיהק ומת אפילו רבנן מודו דנפל (בעלמא) [*מעליא] הוא כדאיתא ס"פ ר"א דמילה והתם פסקינן כרשב"ג וא"ת אמאי לא אזלינן בתר רובא דנשים ורוב נשים ולד מעליא יולדן ואומר ר"י דחיישינן למיעוטא המצוי כזה (*כגון) [*כמו] מים שאין להם סוף[ל] ונוסס שאין מעידין עליו להשיא אשתו אע"ג דרוב נוססין למיתה ומיהו לענין אבילות לא החמירו כדאיתא פרק יש בכור דלענין אבילות הכל מודים דאין מתאבל [*ועוד] דאמר שמואל הלכה כדברי המקיל באבל והא דתנן במסכת שמחות הספקות אוננין ומתאבלין עליהן נראה דבספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון מיירי שנגאי הדבר שלא יתאבלו לא זה ולא זה כיון שודאי הוא בנו של אחד מהן: אם היא אשת כהן אינה חולצת ובתלמוד בעי אם גם מעוברת חבירו ומינקת חבירו עבדו רבנן תקנתא לכהן וסוגיא זו אליבא דרבנן דאמרי יוציא ויחזיר לכשיגיע זמנו דאילו לר"מ כיון דאפילו ישראל לא יחזיר לא שרינן לכהן לעכבם ומכאן ראיה אע"ג דאמרי' פ' אע"פ [*דף ס] הלכה כר"מ בגזירותיו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו כך פסקו ה"ג ושאלתות: שאל רבינו שלמה מדרואי"ש כא את ר"ת [*במ"י רבינו ברוך] ילמדנו רבינו על מעשה שאירע שנהרג יהודי אחד והניח אשה ובן קיימא וביום שנהרג מת הולד וספק אי זה מת תחלה ועמד האח וחלץ האשה מספק והויא ליה אחותה לגביה ספק אחות חלוצה והנה אותו אח רוצה ליקח אחות חלוצתו וספק דאחות חלוצתו מדרבנן וספק דרבנן לקולא והא דאמרינן פרק ר"א דמילה מת בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן אינה חולצת ומשמע הא אם חלצה אסורה לבעלה כהן אע"ג דספיקא דרבנן הוא וי"ל דהיינו טעמא דאפילו ריח גט פוסל בכהונה וחלילה מינה דגירושין היא והשיב רבינו ברוך על ספק אחות חלוצה דעתי חוכך בי [*חולה מ"י] כי אע"פ שיש למנות ולהתיר אינו רשאי לעשות מעשה לכתחלה דהא בכמה מקומות אשכחן דאפילו בספק ספיקא מחמרינן *דכל ספק ספיקא דאורייתא הוה כגון חדא ספקא דרבנן כגון בבכורות סוף פרק על אלו מומין תניא אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת ומוקמינן לה כר' יוסי ברבי יהודה דאמר טומטום לא יחלוץ שמא יקרע ונמצא סריס ומש"ה אינה מתייבמת ואע"ג דהוי ס"ס ספק זכר ספק נקבה ואת"ל זכר שמא *[סריס הוא ולאו בת יבום היא או] אינו סריס ובת יבום היא ופ' בהמה המקשה תניא המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהם אינה קבורה בהם הריני מטיל עליהם חומרת שני וולדות והתם נמי הוי ס"ס שמא לא היה שם וולד השוב ואת"ל היה שם אכתי שמא זכר היה ובאלו טריפות [*דף נג] גבי ההוא (טרפהא) [*שרקפא] דספק דרוסות כו' ופריך וליזבנינהו לעובד כוכבים ומשני דלמא אתי לזבונינהו לישראל והרי התם איכא ס"ס שמא נדרסו שמא לא נדרסו ואת"ל נדרסו שמא לא ימכרם העובדי כוכבים לישראל ופרק י' יוחסין אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר מ"ט כו' והתם יליף לה מקרא והתם נמי הוי ס"ס שמא אזלי אינהו לגבה ואם ת"ל דאזלי אינהו לגבייהו אימור לגבי כשרין אזלי[מ] והא דתנן במס' טהרות כ"מ שאתה יכול להרבות ספיקות ברשות היחיד טמא וברשות הרבים טהור כיצד נכנס (*במבוי) [*למבוי] וטומאה בחצר ספק נכנס ספ' לא נכנס ואפילו נכנס ספק לא היתה שם כו' אפ"ה (*מטמינן לה מדרבנן) [*מטמאים

[*פי' וכל ס"ס דאורייתא הוי כחד ספק דרבנן ובמ"י מצאתי אח"כ הגירסא דהא בכמה מקומות אשכחן דאפילו בס"ס דאורייתא הוי כמו חד ספק כגון]:

רבנן] ואע"ג דהוי ספק ספיקא ויש לומר דלא דמי ההיא להכא כלל דשאני התם דחד ספיקא לא הוי טמא אלא מגזירת הכתוב דגמרינן מסוטה כי מן הדין הל"ל אוקי גברא בחזקתיה ואפ"ה גזירת הכתוב ספק טמא אלמא כודאי משוינן ליה וכיון דהכי הוא מה לן חד ספיקא מה לן תרי ספקי ובכתובות פרק קמא גרסינן דרבי יהושע אדרבי יהושע לא קשיא התם חד ספיקא הכא תרי ספקא(*שמע מינה[נ] בחד ספיקא) [*(וקיל ליה) ס"מ דאפי' בתרי ספיקי] נמי פסול ואפילו (ד) בספיקא דרבנן אנו מוצאין דאזלינן לחומרא בפ"ב דבילה כלי שנטמא בעיו"ט אין מטבילין אותו בין השמשות פי' משום דבין השמשות שמא לילה הוא ויו"ט הוא ובודאי ביו"ט אין אסור להטביל אלא מדרבנן משום דמיחזי כמתקן מנא ופרק אין צדין פליגי בספק מוכן ופסקינן הלכה כמאן דמחמיר ואמנם כשלמדו שבת תמהנו על הא דאמר אם אשת כהן היא אינה חולצת אמאי כיון דאמרינן ביבמות פ"ב דספק חלוצה לא גזרו בה רבנן ותירצו דהיינו היכא דחלצה כבר אבל תחת הכהן לא תחלוץ (*דהיינו טעמא) [*דחיישינן] שמא יפסלו הבנים. ועוד יש חילוקין ושאלתי את פי רבותי ואמרו שאין רשאין להתיר לעשות מעשה ואתה ראה מה תעשה ושלום ברוך ברבי שמואל: כב [דף לז ע"א] ממון המוטל בספק חולקין ואפילו רבנן דפליגי עליה דסומכוס בעלמא הכא מודו דאין שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה שאין זה מוחזק יותר מזה וה"ל כמו הללו באין לירש והללו באין לירש דאמרינן פרק מי שמת [*דף קנח] דיחלוקו ורשב"ם פסק מכאן דהלכה כסומכוס כמו הכא [*וכן בפרק שור שנגח את הפרה קאמר ע דברי סומכוס] וכן פרק מי שמת ס"ל לר"י כוותיה גבי ההיא משנה שעשו מקצתן שושבינין [*דאמר התם אשת כהן שנכנסה צריך להוציא אבל נותן לה הכתובה ומספקא לר' יוסי אי מנכה לה כסף קידושיה הואיל והולכך לה מיד (ועוד) אמר שחולקין כסף הקידושין ואי מנכה] וכן ההיא דריש פרק המוכר הבית שאומר תנו חלק לפלוני בבור סומכוס אומר אין פחות מרביע והתם ליכא מאן דפליג עליה [ס]ונראה דיש לחלק דבכל הני מסתבר דהלכה כסומכוס דהוי בהו ספק לדיינין לעולם שלא יוכל להתברר לעולם כגון ההיא דספק ויבם אבל ההיא דפרק המניח זה אומר שורך הזיק כו' וקאמר[ע] חלוקין עליו חביריו על סומכוס ומשמע דלית הלכתא כוותיה כל זה הדבר יוכל להתברר שמא יבואו היום או למחר עדים ויגידו האמת עיין פרק הפרה ופרק השואל: רבי אבא אמר קם דינא דוקא לבתר דפליג אבל מקמי דפליג לא: אי שתקה שתקת פי' ולא תיטול כלום [א] ואי לא מהדרינן כו' לא כמ"ש רש"י אי שתקת (*דאזלינן) [*ומוזלינן] גבך דהא קתני יקח לו דרך בק' מנה. (*הגה"ה בדבור אי שתקה שתקת כו' עד במאה מנה) וכן בפ"ק דב"ק גבי מכרן לאחד דקתני נכנסו תחת הבעלים וה"ל כתובת אשה בזבורית אע"ג שלקח עידית באחרונה משום דאי שתקת כו' תוספות: [פ]גמ' אי לייתת לייתת [חד דאתי מכח חד] כו' (*וא"ת אמאי לא מזבינן לרביעי) [*וא"ת חד דאתי מכח חד אמאי לא מצי למימר ואי לא מזבנינא לד' וי"ל] וי"ל כיון דפשיטא [פ]ליה דלא אתי מכח ד' לא שבקינן ליה וא"ת ד' דאתו מכח חד ליהדר ההוא מוכר דמי קלבה וי"ל דמצי למימר לא מכרתי אלא מה שיש לי בה תוס': [דף לח ע"א] ספק ויבם בנכסי סבא הוי יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי עס"פ מי שמת [צ]ע"כ: הגה"ה (*בדבור) (*מה יעשו כו') [*שומרת יבם שנפלו לה נכסים ומתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאים] ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האשה וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כו' ופרש"י[ק] דכי היכי דפליגי אמוראי בפרק מי שמת בנפל הבית עליו ועל אשתו כו' ר"א אומר בחזקת יורשי האשה ר"י אומר בחזקת יורשי הבעל ה"נ פליגי הכא וכן פרשב"ם פרק מי שמת כ"פ רש"י פ' האשה אבל הכא בהחולץ שתם רש"י דבריו ואין נראה לר"ת להשוות מתני' [ב] דפרק האשה שנפלו למתני' דפרק מי שמת דהכא פרק החולץ ובפרק האשה אמרו ב"ש שאין חולקין יורשי הבעל עם יורשי האב אלא מנכסי מלוג אבל בכתובה מודו שהיא בחזקת יורשי הבעל כדמפרש בגמ' פרק החולץ מדקתני מתני' בש"א יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב פירוש בנכסי מלוג אבל כתובה לא הזכירו ב"ש בדבריהם משום דב"ש מודו. לב"ה דהויא לגמרי בחזקת יורשי הבעל כתובה שהיא צאן ברזל וכל שכן מנה ומאתים ותוספת משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים [*והיבם במקום אח קאי והרי הוא כמו חי] והא דאמרינן פרק מי שמת נפל הבית עליו ועל אשתו כו' בית שמאי אומר יחלוקו וב"ה אומר נכסים בחזקתם התם בכולהו פליגי תדע דלא קתני ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אלא יחלוקו סתמא משום דשטר העומד לגבות כגבוי דמו ועוד דבבא דלעיל מוכחא הכי משום דלב"ש אית להו שטר העומד לגבות כגבוי דמי גבי נפל הבית עליו ועל מורישיו והשיב להו דהללו באין לירש והללו באין לירש ואפילו מאן דמפרש גבי נפל הבית עליו ועל אשתו דחזקתן בחזקת יורשי האב היינו משום דהתם מת הבעל ואין אחד מוחזק בנכסין אבל ביבמות ובכתובות גבי שומרת יבם שמתה היא והיבם חי וכבר באו לידו נכסי אחיו וזכה בהן קודם שמתה יבמתו שהיבם יורד לנכסים מיד לאחר מיתת אחיו ומחזיק בהן מן הדין דהוא יורש (*והרי) [*והיא] אין לה ליטול כתובה כלל עד שתחלוץ ולעולם הם בחזקתם ואפילו לכשתמות יבמתו ובחזקתן הן עומדין תוס' [ר]ע"כ: כג מתני' שומרת יבם שנפלו לה (ה) נכסים ומתה כו' בית שמאי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן. [תשובת מהר"ם] [ש]על ריב אלמנה מאשפיר"א *[ויבמה] (*שנתעלמה) [*שנתעלמו] בדין זה כמה ימים עד שנתגלגל הדבר שבאו לבית דין וברו ב"ד ושאלוני מה אני אומר בדבר זה ודחיתים ואמרתי להם שישאלו מן הגדולים שבמלכות מה (*תקנות) [*תקנו] הקהלות בין אלמנה ליבמה וראיתי שכולם הושוו בזה לאחר שיחלצו לה היבמין שיחלקו הממון שהניח המת חציו לה וחציו ליבמין ובדין תקנת הקהלות איני יודע אך כאשר כתבו רבותי לחלוק אחר החליצה ולענין דינא *) דגרמי אכתוב הנראה בעיני כאשר הראוני מן השמים. גרסינן פרק החולץ יבמה שלשה חדשים הראשונים ניזונית משל בעל מכאן ואילך אין ניזונית לא משל בעל ולא משל יבם שהלך אחר ג' חדשים הראשונים אם תחפוץ היבמה לחלוץ יחלצו ויחלקו הממון ביניהם כאשר כתבו [ש]רבותי ואם אינה רוצה לחלוץ ואומרת אחזיק בכל הממון מוציאין אותו מידה ואע"ג דאמרי' פרק אלמנה בכתובות אלמנה שתפסה למזונותיה מה שתפסה תפסה ואמרי' נמי התם מעשה בכלתו של ר' שבתאי שתפסה דיסקיא מלאה מעות למזונותיה ולא היה כח ביד חכמים להוציא מידה ואמרינן עלה בירושלמי דאפילו חזי מה שבידך לא אמרי' לה הנ"מ אלמנה דאית לה מזונות אבל אלמנה כמו זו דאין לה מזונות מג' חדשים ואילך כדפרישית מפקי' מינה ואי איכא נכסי מלוג דעיילא לגברא דלא שמאתן בכתובתה דינם מפורש בפרק האשה שנפלו ואין להאריך בזה כי תקרנו שלא היה לה נכסי מלוג מלבד נדונייתה ושאר נכסים. תנן בפ' החולץ ופרק האשה שנפלו גבי שומרת יבם שמתה נכסים בחזקתן פי' נדונייתה דהוו כמו נכסי צאן ברזל ופרש"י כי היכי דתניא בפרק מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל אשתו ופליגי אמוראי התם איכא מ"ד

*) נ"א דגמ' [וכ"ה בב"ח]

הגהות הב"ח ז דצריכה כצ"ל : ח צ"ל במינקת : ט נ"ב כתב : י נ"ב הוא דלא : כ צ"ל יום שלשים כשלפניו. וכיון דהוי כיום שלפניו ופליגי : ל נ"ב דאשתו אסורה : מ נ"ב אין מזה קושיא אדלעיל אלא רק בא להודיענו שאין להביא ראיה מכאן אדלעיל : נ נ"ב צ"ל דאפילו בספק ספיקא נמי פסול : ס צ"ל לכן יש לחלק ולומר : ע נ"ב בגמרא : פ תיבת גמ' נמחק : פ לן כצ"ל : צ (ע"כ. הגה"ה בדבור) תא"ג : ק נ"ב בפרק האשה שנפלו : ר תיבת ע"כ נמחק : ש נ"ב עיין בתרומת הדשן ובכתבי מהרא"י ז"ל סי' רס"ב רס"ג רס"ד : ש רבותינו כצ"ל :

שלטי הגבורים

האמורה בקדשים ושבבתי ערי חומה הלכך כי היכי דצריך קרא מעת לעת איצטריך קרא לרבות חדש העיבור אבל כל שהם שנים שבתלמוד הוי נמי חדש העיבור בכלל כדמשמע בההיא דמרחץ ובכמה דוכתין בתלמוד וההיא נמי דשתא בתר תליסר ירחי שתא אזלא לאו מלתא הוא דבתר ירחי חדשי השנה אזלינן עכ"ל הר"ם: (ג) ומיי' ובה"ג כתבו דביום ל' אפילו פיהק ומת לרבנן לא הוי נפל דדוקא תוך ל' יום הוא דאמרינן פיהק ומת הוא משמע דגרסינן הכא מת בתוך ל' ופי' פיהק ומת וכיון שמי כ"כ הוי כמו שנפל מן הגג או אכלו ארי תוך ל' דאל"כ מנ"ל חלוק זה ועוד י"מ ומקשי' ומקיימין גירסא זו ואפילו נפל מן הגג או אכלו ארי ודוקא ביום ל' שמכינן הרבנן אף לענין אבלות היה חשוב בר קיימא והא דאמר ספיקא הוי היינו היכא דמספקא לן אי כלו חדשיו אבל אי קים ליה בגויה שכלו חדשיו אפילו בין יום אחד מתאבל עליו כדאיתא ס"פ רבי אליעזר דמלה ועיין במ"ק (ד) הגה"ה וכן בדין נצוק חבור נחלקו גאונים רש"י והמיימון פסקו דנצוק אין חבור ור"ת פסק דנצוק חבור וכיון דנחלקו בו גאונים ואף לר' חייא מסייע ליה ואוקי איסורא דעכבת כשפשטתו גלותיתו ומוקי להחמיר ולאסור נצוק ואע"ג דקי"ל דבשל סופרים הלך אחר המיקל היינו היכא דחזינא פלוגתא דתנאי אבל היכא דלא חזינא פלוגתא דתנאי בהדיא אלא מספקא לן מאי אמור כה קמאי כי הכא דנצוק אזלינן לחומרא אף בשל סופרים וכה"ג אמר בערבי פסחים דכולהו ד' כוסות צריכה הסיבה מספק אע"ג דשל סופרים הוא ולכן שמעתי בשם ר"ש מדרו"ש: (ה) ושאלתם על דבר האשה הזקוקה ליבם ולא בא הנדוניא לעולם ליד הבעל והניח חיים לכל ישראל תוך שנה לנשואין והושלש ביד שליש מטבעות ואם היבמה תובעת

חדושי אנשי שם

כתבו וי"ל דתקנת אושא תנאי היא ועי"ל דנפקא לן מינה דאי מטעם קנין פירות היה צריך להחזיר המעות לו : ד"ת [ו] וכתוס' שאנן כתבו דהאי דקתני לשון הפרשה גבי סוטה משום שאין שם עיקר הדין ופירושו יוציא אבל הכא עיקר הדין הוא הלכך אי הוה תני מפרישים הוה ר"ל בלא גט שיש לו לשנות בלשון כי היכי דלא נטעה וכתבו עוד דמעוברת ומניקת חבירו אם ברח עבקיה מסתויה דלא תמיד מעוברת חבירו יותר מתוך ג' חדשים דאמרינן ליה אפילו לכתחלה צריך אתה לברוח וכן הורה רבי יחיאל מפרי"ש לאיש אחד דאמר בידי ללכת לעיר אחרת כדאמרינן בסמוך עבוקיה מסתייה וי"ל דלכתחלה כדפירש הקונטרס בסמוך דגלי בדעתיה דאין דעתו לכנוס ומהרי"ף שמע מפי רבי יחיאל מפרי"ש (שמא) [שאם] עברו הכ"ד חדשים שאין צריך לגרשה כי מה דהוה הוה הא עבר על דברי חכמים ע"כ : מהר"ם [ז] עיין בהגהות קדושין שם כתבתיה : [ח] וכן מנהג לכתחלה עיין בת"ה סי' רי"ו . מי שקידש תוך ימי הבחנה או תוך ימי היניקה ולא הספיק לישא עד שעבר הזמן זה היה מעשה בפולין והשיב הר"ס ש"ן דקי"ל כרבנן דר"מ דלא קנסי ליה כלל אלא גזירה שמא יבא עליה כל כמה דאגידא ביה וכיון דעבר הזמן ליכא למיחש . ועל מי שקידש תוך ימי הבחנה בשעת נידתה דבלאו הכי אסורה ליה והשיב לאיסור והטעם מבואר בפנים ע"כ מצאתי :

הגהות מהר"ם מטיקטין א] והוי כאילו כבר הדר שכל דבר שאדם יכול לטעון רואין אותו כאילו הוא כבר עשוי. לשון אשר"י בפ"ק דב"ק : ב] דהכא ודפרק

הכס בחזקת יורשי האשה ואוכלא למ"ד בחזקת יורשי הבעל ואוכלא מ"ד יחלוקו ה"נ פלוני הכא והבאת לפרש"י קי"ל דיחלוקו כבר קפרא דאמר פרק מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל אמו כמו ספק האלפס ומיהו ר"ת פירש גבי שומרת יבם שמתה לכ"ש נכסים בחזקתן דהיינו נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי הבעל ואין לו להאריך בזה ופלוגתא דרש"י ור"ת לא שייך אלא בשומרת יבם שמתה אבל זאת שהיא בחיים ואינה רוצה לחלוץ ולא ליבם (*ליבם אינה יכולה ולחלוץ אינה רוצה) [*במ"י אינו כל זה] אינה נגועה ממורדת ויהבינן לה כדמייתא מה שהכניסה לבעלה והא לא וכל שאר נכסי מלוג כדין מורדת כמ"ש האלפסי בדין מורדת פרק אע"פ ואם תתרצה לחלוץ חולצין לה ונותנין לה את הממון כדין תקנת הקהלות וינכו לה מחלוקה כל מה שבזבזה והפסידה בפשיעה בין בחיי הבעל בין במותו ובשבועה ומאותן ס' ליטרים שלוה [בעלה] לחלוק בין אחיו ובין אחיותיו לא יגבו לה מחלוקה כלום בשביל אותה מתנה דכתובה מנכסי (*ממתנה) [*ממתנת ס"מ . מ"י] כדמשמע פרק יש נוחלין ופרק נושאין גבי יש מוכר לאביו להגבות לאמו (*בכתובה) [*כתובתה] : **כד** ואשר שאלתם על ראובן שנפלה לפניו יבמה והיה סבור שהיה לה יותר מכתובתה ולא רצה לחלוץ עד שהיתה נותנת לו ממון ופשרו ביניהם שהיה לה ליתן לו שני זקוקים והיה לו לחלוץ ומחלו זה לזה כל תביעות שהיו ביניהם בקנין גמור בפני עדים וכשבא לחלוץ אז נתנה לשליש השני זקוקין במעמד שלשתן ואמר היבם לשליש לכשאחלוץ תתן לי הב' זקוקין וא"ל השליש הן ולאחר החליצה הוציאה שטר כתובתה והחזירו לה ב"ד אותן ב' זקוקין בפריעת הכתובה כי נשבעה שלא היה לה כדי כתובה לא באחרים לי כל הצורך ואני אפרש אם היא אמרה לשליש במעמד שלשתן תן לו אותם שני זקוקים לאחר שיחלוץ לי אז ודאי יש לו לשליש ליתן לו שהרי קנה אותם במעמד שלשתן מיד ליתנם לו לאחר החליצה ולא מציא בתר הכי לאפוקה שטר כתובתה ליסבע ולגבותה בכתובה דלא שייך לומר **כה** משטה אני בך בדבר שבא לידו וכיון דבאו ליד השליש ואמרה לתתם ליבם הוי כאילו בא לידו והא דאמר טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו לא מיירי דיהב ליה הדינר מיד דבהא לא שייך לומר משטה אני בך אלא מיירי שאמר ליה תטול דינר לבסוף אם תעבירני דבהא קי"ל אין לו אלא שכרו תדע דבהכי מיירי דלא יהיב מידי מדקתני סיפא אבל א"ל טול דינר בשכרך נותן לו שכרו משלם אלמא דאכתי לא יהיב ליה מידי אבל אם לא אמרה לשליש תן לו אלא נתנתם לו בשתיקה אותם שני זקוקים הם שלה לעולם ולא קנאו היבם דבמאי קנאו באמירה בעלמא לא קני וגרע טפי מטול דינר והעבירני דאיהו גופיה א"ל הכי ואפ"ה אין לו אלא שכרו דמאי א"ל משטה אני בך כ"ש הכא דאיהי לא קאמרה ולא מידי אלא שליש בדא"ל ליתן לו משלה ושלום מאיר בר"ב :

[דף לט ע"א] **כו** א) אשה הקנו לו מן השמים שהרי הוא יכול ליבמה בע"כ אבל היא אינה יכולה לומר איש הקנו לי מ"ה ולא יהיה לו בנכסי מלוג דהא לא הקנו לה מ"ה שאם ירצה הוא לא ייבם ואע"ג דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני זוכה מיהא שיכול למכור שאר נכסים בלא רשותה [*ואפילו אשתדף אח"כ שדות של מת לא טרפא ממשעבדי ואם היתה אשתו טורפת מהן] ועוד זוכה דאם זיבורית דראשון גרוע מזיבורית דשני שלא יתן לה כלום מזיבורית דשני אלא מזיבורית דראשון ספר החכמה. [*ור"ת פי' זוכה שאינו צריך לשכור סופר ב) מ"י] : **כז** תלה בקטן עד שיגדיל או בגדול עד שיבא כו' כתב המיימוני פ"ב דיבום וכן אם היה הגדול בעיר אחרת אין אחיו הקטן יכול לומר על באחיו הגדול מצוה המתינו לו עד שיבא אלא אומר לזה שהוא כאן חלוץ או ייבם : יבמה הראוייה להתייבם ולא רצתה להתייבם דינה כדין מורדת על בעלה וכופין את יבמה לחלוץ ותצא בלא כתובה יבמה שתבעה יבם שלה לחלוץ ואומרת איני חולצת ואיני נוטלת כתובה אלא אשב בבית בעלי כשאר אלמנות אין שומעין לה שהרי הקנו אותה לזה מ"ה ואם רצה מייבם או חולץ ונוטלת כתובה ולא עוד אלא אפילו אמרה איני ניזונת משלו ואשב עגונה כל ימי אין שומעין לה שהרי היבם אומר כל זמן שאת זקוקה לי אין נותנין לי אשה ואפילו הוא נשוי אפשר שישא אחרת או תהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני היבמה : **הגה"ה** [*מספר הגה"ת המיימוני] **כח** תשובת שאלה [לרבינו גרשון] בר' יהודה ז"ל יבמה שנפלה לפני יבם מומר לעבודת כוכבים אינה נפטרת בלא חליצה דכמו שאם קידש קדושיו קדושין וצריכה ממנו גט לענין חליצה נמי צריך ע"כ. לרבינו שרירא יבמה שנפלה לפני מומר לעבודת כוכבים כיון דהורתו ולידתו בקדושה זקוקה ליבום ומתעגנה עד דחליץ לה אותו המומר וכתב רב יהודאי אי כדנסבא בעל הוי יבם מומר לא בעי חליצה מיניה **כט** ואם היה הבעל מומר ויִשבה תחתיו באונס ומת במומרותו בלא בנים אינה זקוקה ליבם דהאי לאו אחיו הוא ואינה זקוקה נמי לחליצה זהו לשון החכם בעל העיטור ז"ל ע"כ. כתוב בתשובת הגאונים יבמה שנפלה לפני מומר דפטורה מן החליצה ומן היבום היכא דליכא יבם אחר אלא הוא ולא הביאו שום ראיה לדבריהם . וכתב רש"י בתשובה אחת דלא סמכינן עלייהו כלל ואע"פ שחטא ישראל הוא לכל דבר ל ואם קידש קדושיו קדושין וחולץ ולא מיבם . ונראה להר"ם ג)להביא ראיה לדברי הגאונים מדפריך פרק הגוזל אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה מעיקרא ומשני מינח נייח לה טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו פי' ניחא לה בבעל כל דהו א"כ לגבי מומר דליכא למימר הכי דאנן סהדי דלא ניחא לה להתיבם לו כי יעבירנה על דת[ד] לבא עליה בגיות וכל זמן שהיא נדה ודאי אנן סהדי דלא ניחא לה וא"כ נפקא אף בלא חליצה אם אין שם יבם אלא הוא וכתב הר"ם אע"פ שהבאתי ראיה לדברי הגאונים לא מלאני לבי לעבור על דברי רש"י כאשר בא[ה] מזה מעשה לידי . ושאלו להר"ם על יבמה שהיו לה שני יבמין הגדול מומר והקטן הלך למדינת הים אם הגדול המומר יכול לחלוץ (*כדברי הגאונים) [*במ"י העביר עליו קולמוס] מפני תקנת העיגון והשיב שלא לעשות מפני שיש לה יבם ישראל ואזלינן הכא לחומרא והכא לחומרא (ו) : חזרו לומר מצות יבום קודמת מעיקרא סבר כאבא שאול דאמר הכונס יבמתו לשם נוי לשם אישות פגע בערוה ולבסוף סברוה כרבנן דאמרי יבמה יבא עליה מ"מ פסק **לא** האלפסי והשאלתות ורשב"ם דמצות יבום קודמת למצות חליצה [*וכן מצאתי בתשובת הגאונים וסוף דבריהם אי אימרדא אין לה כתובה אלא נדונייתא דתפסה ככל תקנות נשואות המורדות על בעלה כתקנות רבנן סבוראי] וגם ריב"א פסק כן מדאמרי' פ"ק דקידושין ופ"ק דמכילתין ויבמה בע"כ ו)אבל ר"ח ורש"י ג) פסקו דמצות חליצה קודמת (*נסתם) [*כסתם] מתני' דבכורות ז)ואולם עכשיו פשט הדבר לכוף לחליצה דקי"ל כמשנה אחרונה [*דחזרו לומר דמצות חליצה קודמת כו' ע"ש] (*דפרק) [*דבפרק] אע"פ מוקמינן לה שמעתא [*דקאמר התם אין כותבין איגרת מרד כו']. אליביה דאבא שאול ולדידיה כופין לחליצה אם היה לו אשה (*אחרת נראה לפירוש) [כפירוש] רש"י . אמר רב אין כופין כו' (*פירוש) [ופרש"י] לחלוץ והסיפא קאי אעכשיו מצות חליצה קודמת ז)אפ"ה דמצות חליצה קודמת

אי ניחא להו לתרוייהו ליבומי מיבמי אבל אם לא תרצה להתייבם מחמת אמתלא מטעין ליה וחולץ ואם אין יכולין להטעותו כופין אותו לחלוץ כדאמר רב בסמוך מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה לפניו ולאו דוקא מוכה שחין אלא בכל אמתלא שתתן לדבריה כדתנן פרק המדיר גבי בורסי שמת ויש לו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך אי אפשי לקבל וקי"ל בפ' אע"פ דלא כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ומכל מקום טעמי כייפינן ליה לחלוץ [ויש להקשות (לפרש"י)] דלא חזינן דכייפינן [*לחלוץ] אלא במוכה שחין ובורסי דהם מומין הגדולים שכופין אותו להוציא אבל בשאר אמתלות לא כייפינן והסיח דאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם אין ראיה דה"ל אפי' בלא אמתלא ועוד אי כייפינן ליה לחלוץ מה חירוש ... דלא שבקינן ליה ליבם ופירש ר"ת בענין אחר דלא קאי אסיפא דעכשיו מצות חליצה קודמת דה"ל היכי מייתי מרב ומרב יהודה דאמרי אי ניחא(*להו) [*לך] ליבומי יבם הגא מצות חליצה קודמת ולא שבקינן ליה ליבומי אלא אמר רב אין כופין ארישא קאי בראשונה שהיו מכוונים לשם מצות יבום מצות יבום קודמת ואהכי קאמר אמר רב אין כופין ליבם [ה]אותם שהיו חסידים ומתכוונים למצוה אפילו הכי אין כופין ליבם . ויש ספרים שכתוב בהם אמר מר מצות יבום קודמת אמר רב אין כופין וכי אתו לקמיה דרב קאמר להו וכו' מיירי באותם שהיה בקי בהן רב שהיו חסידים ומכוונין לשם מצוה מדאתקין בשטרי חליצתא [*ואמרינן ליה אי בעי לייבם] אפילו לחסידים היה כותב כן וגם *ר"ת פירש דאין כופין היינו ליבום וקאי אמצות יבום קודמת כדפירש ר"ת ופסק בספר התרומות ז"ל אע"ג דקיימא לן מצות חליצה קודמת מ"מ לא כייפינן ליה לחלוץ דהוה ליה חליצה מעושה ופסולה אלא מטעינן ליה למימר חלוץ וסיא תתן לך מאתים זוז ובשביל כך אינה חייבת ליתן כדאמרי' פרק מצות חליצה ואי לא מציט להטעותו לא כייפינן ליה אא"כ הוא מאותם שכופין אותם להוציא ולא מיבעיא דאם אין ליבם אשה דלא כייפינן ליה לחלוץ אלא אפילו יש לו אשה כבר ואמרינן פרק הבא על יבמתו הנושא אשה על אשתו כופין אותו ליתן כתובה וגם יש בינינו חרם קדמונים שלא ישא שתי נשים אפ"ה לא כייפינן ליה לחלוץ דשמא כיון דממילא נפלה דהקנו לו מן השמים לא מיקרו שתי נשים וגם לא שבקינן ליבם כיון דמצות חליצה קודמת וכן כתב ראבי"ה דאין כופין אותו לחלוץ : (*וראיתי) [*וזאת] אשר השיב ראבי"ה וז"ל אשר שאלת אם זקנה מותרת ליבם אם לאו משום שאינה ראויה לילד אני לא באתי לידי זו המדה מעולם לשאול דבר זה מרבותי ובבחרותי ראיתי מרת אגניא"ה ס) שהיתה זקנה כשמת בעלה רבי קלונימוס בר' יעקב דודתו של הרב ר' מנחם והיבמין היו רבי אברהם וה"ר אפרים ובאו לוועד לדין לפני רבותי' שבקהלות (*שכני) [*בני מ"י] שפירא וגרמייזא ומגנצ"א ואף רבי אבא מרי היה שם וכפאום שנתנה בין קרקע וכסף שוה [*כסף] מא' זקוקים. כי היא תובעת לחלוץ והם רצו ליבם אע"פ שהיו להם נשים ואשר ידם עמה היו רוצים לכופם לחלוץ מפני שהיו להם נשים והיבמים היו אומרים תקנת ר"ג לא היתה במקום דיחוי מצוה ולא שמעתי פוצה פה ומצפצף שהיה אוסר להם להתייבם מפני הזקנה וחלצו לה וניסאת לר' אליקים הפרנס ז"ל ולא היה לה ולד עד יום מותה ואילו היה איסור ביבום לא היתה נותנת כלום כי קרוביה היו קרובים למלכות (*ונכדו) [*ונכדה] היה ה"ר (*אברהם) [*מנחם] נ"ע וידע אדוני כי נראה (*לומר) [*לי] דמותרת ליבם הואיל והיתה לה שעת הכושר כדתניא בתוס' (*שהבאתי) [*במ"י אינו] ובספר המקצוע דר"ח ובעל הלכות גדולות הביא אותה אגב גררא בפ"ק דיבמות דקתני יש חולצת ומתיבמת כו' עד איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתיבמת עקרה וזקנה ושאר כל הנשים (*חולצות ולא) [*או חולצת או] מתייבמת [ו]והנכון שלפניו ראוי לירא הש"י להעמיד דבר על האמת ולפשר ולא ראיתי רבותי [*נוהגין] לכוף לייבום ואפילו (*ילדה) [*לילדה] משום פלוגתא דרבותא וכ"ש זאת הגברת שהיא זקנה ולא אכחד מאדוני כי ראיתי שאבא מרי כתב שיש (*מחלוקת) [*מחלקין מ"י] בין כתובה לתוספת כתובה ולשונו ראיתי בתשובת גאון דיבם שרוצה ליבם אפילו לשם נוי ולדבר אחד (*רשות) [*הרשות] בידו דקי"ל כחזרו לומר יבמה יבא עליה מכל מקום והאי יבמה דמסרבת דינא דמורדת דיינינן לה (*כדתנן) *[*כדתניא מ"י] [*זה אינו לשון המשנה רק בברייתא אומר כן] המורדת וכו' ואפילו שומרת יבם י) מדכייל יבמה בהדי נשואה ש"מ דדינא חד אית להו דדינה כמורדת ולית הלכה כשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם דשמואל כמשנה אחרונה ואמרו בהחולץ חזרו לומר מצות יבום קודמת [*וכיון דחזרו לומר מצות יבום קודמת תוספות] (*ואי) [*אי] מרדא ליה לית לה כתובה ודוקא כתובה אבל [נדוניא] אית לה כיון דאתקינו רבנן בתראי במורדת למשקל כל דתפסה מיניה דבעל (*ומייתי) [*ומיתן] לה גיטא לאלתר ולא להשהותו כדין התלמוד כדי שלא יצאו בנות ישראל לתרבות רעה והוא הדין ליבמה כל מה דאית לה מנכסי בעלה מהדרינא ליה ליבם ויבם חולץ לאלתר ונכסים דעיילא לבעלה דידה ניהו (*עכ"ל דברי הגאונים) [*ע"כ דברי הגאון] ונראה שכך ר"ל אם רוצה היא לחלוץ והוא תובע ליבם אע"ג דמצות יבום קודמת תקינו רבנן סבוראי דמהדרי ליבם מה שיש לה מנכסי בעלה כדי שיתרצה לחלוץ והיינו דקמסיים וחליץ לה יבם ותקנה זו כדי שלא יצאו בנות ישראל לתרבות רעה אבל אם היא זקינה ואינה חפילה לינשא או ילדה ואינה חפילה בחליצה ויבום שקלה כתובה מנה ומאתים וגם התוספת עד גמירה לדברי הפוסקים כשמואל מספר אבי העזרי ומורי קלר מאר :

[דף מא ע"א] **לב** עמד בדין וברח ניזונת משל יבם לאו בברח בשבילה איירי שרוצה לעגנה שאין רוצה י) לחלוץ ולא ליבם דהא בפרק בתרא דכתובות [*דף קו] פריך מ)לשמואל דחיים דלמא אתפסה לנכרי ואם בשבילה ברח אמאי אית ליה למיחש לנכרי אלא מיירי בברח מחמת מרדין או מחמת ממון וא"כ הוא הדין חלה וכן משמע פרק אע"פ בירושלמי עמד בדין וברח ניזונית משלו חלה כמו שברח דמי ולא כמו שפי' בקונטרס נ)דוקא ברח אבל חלה לא אע"ג דברים כתובות [*דף ב] אמר הגיע זמן ולא נישאו וכו' לפיכך חלה הוא או שחלתה היא אינו מעלה לה מזונות התם מיירי כגון שחלה תוך הזמן או אפילו מיד בהגעת זמן שאין יכול לכונסה בזמן אבל אם לא חלה תוך הזמן עד לאחר הזמן חייב במזונותיה וכמו כן ס)כיון שחלה אחר שעמד בדין היה לו לכונסה לאלתר עד שלא יארע לו שום אונס עיין בפרק אע"פ ואור"י דוקא נתרצה ליבם וברח אבל לא נתרצה אלא לחלוץ אין נראה הדברים שיתקנו לה חכמים מזונות משל יבם כיון שאין סופו ליבם אלא לחלוץ ודוקא ברח הוא דתקנו לה מזונות אבל לא ברח לא משום דלא שכיח שיאחר מליבם כיון דאיתיה קמן ונתרצה ליבם דאפילו לא נתרצה נמי אין כופין אותו ליתן מזונות דאדכייפינן לזונה ע)כופין ליה ליבם ומשום זמן מועט שרגיל לאחר לא תקינו לה מזונות :

[דף מב ע"א] **לג** אחר שלשה חדשים אינה צריכה להמתין אמר ר"ת דוקא חלץ פ)שמוכיח שלא

שלטי הגבורים

תובעת אותם שהיא צריכה לפרנס בתה עליהם והיבם קטן הוא נ"ל לפי הנראה אע"ג דקי"ל נפלה לפני יבם קטן אין לה מזונות לא משל יבם ולא משל בעל היינו דוקא מנכסים שזכה בהם הבעל אבל בנדוניא זאת לא זכה בהן הבעל שהרי מת הבעל תוך שנה של נשואין והרי המנהג להשליש הנדוניא ביד שליש תוך שנה לפי שרוצים לברר אם יתנהג עם אשתו כראוי וא"כ לא זכה המת בנכסים מעולם תוך השנה שהרי הדבר תלוי וזה הדין לא נתברר שנהג עמה כראוי ועוד אפילו היכא דמתה תוך שנה של נשואין אין הבעל יורשה לפי' ר"ת אפילו לאחר שנה היכא דלא הוחזק בנדוניא כמו שפי' ר"ת בכתובות בההיא דכתב לה וכו' משום דאזלינן בתר אומדנא דדעתיה ועוד כ"ש כאן שאין כאן פרעון גמור שהרי לא מסר אלא השבועות ביד שליש ודמי קנת למנה אין כאן משכון אין כאן גם שמעתי אם היבמה רוצה לקבל תרם לקיים את הקרן עד שיגדל היבם ולעשות ממנו כאשר חכמים ירצו נ"ל שהרשות בידה לכן נכון הדבר להחזיר התשבונות ליד האשה ושלום ה"ר פרץ בר' אליהו ז"ל : (ו) עוד שאלתי להר"ם על איש ואשה שקבלו חרם סקהלות והמיר האיש דתו ושב בתשובה אם צריך להתיר לה חרם מקהילות דודאי נ"ל דצריך להתיר לה חרם שהרי ביבמה שנפלה לפני מומר כתב רש"י דבעינן חליצה והשיב הר"ם ז"ל נ"ל דאין צריך להתיר לה שהרם לאחר ששב דהא אילו אתיא קמן לאינסובי בעודו מומר לא הוה שריא לה לאינסובי דאין זה דעת המקום והקהלות לאינסובי למומר והטהור יחדיו ואע"ג דביבמה שנפלה לפני מומר כתב רש"י דבעיא חליצה ולא כמו שכתוב בתשובת הגאונים ה"מ במקום שיש קדושין אבל בדין זה לענין חרם סקהלות היה נ"ל דאין צריך להתיר לה ואחר ששב הואיל ואסתרת בעודו מומר דאדעתא דהכי לא קבלה החרם להנשא למומר איסתרי נמי אפילו כשחזר בתשובה כדאמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו ה"נ הואיל והותר שעה אחת הותר עולמית אמנם איכא למימר היכא דבאת לב"ד או כשהמיר עדם שטב בתשובה והתירוה לינשא אע"ג דלא נשאת לא תגא מהתירה הראשון כדאמר גבי עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ושוב בא עד אחד ואמר לא מת דאמרינן לא תצא מהיתרא הראשון אבל אם לא הותרה מעולם לינשא עד שככר שב בתשובה אין נ"ל להתירה וצריכה שאלה מחכם כי הא דתנן פרק רבי אליעזר קונם בית זה שאני נכנס ונעשה ביהכ"נ וכיוצא בו טובא דתנן התם כה"ג דצריכה שאלה ואין יכולין להתיר לה החרם אלא בפניו או שלא בפניו ומדעתו כי ההיא דאמר בההיא פירקא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו ואף לפי' ר"ת שפי' דוקא כשעשה לו טובה כיתרו שנתן בתו למשה וכנבוכדנצר שהיה נדקיהו מסור בידו להורגו ולא הרגו ה"נ עשה לו טובה מעיקרא בשעה בנתרצה לישאנה וקבל עליו גם הוא חרם לקחתה עכ"ל הר"ם : מצאתי במחזור ויטרי כי רש"י ז"ל הביא ק"ו מממזר ומה מי שאיסורו איסור עולם חולץ זה המומר שבידו לשוב בתשובה לא כל שכן ושוב מצאתי במחזור ויטרי בודאי כשנפלה בעלה והמומר המיר קודם לכן אינה צריכה חליצה ולא שייך למימר סברה וקבלה זה להיפך מסתברא ורפיא בידי אי מסיק בשקדשה כבר היה מומר או יהלוך דמינח ניחא ליה כדאמר תני מטול כו' ואם המיר לאחר שנתקדשה שתהיה פטורה כיון דלא שייך למימר מינח נייח כו' דהא לא סברה שהמיר דתו וליתן טעם כו' ויש לדקדק בדבר זה . והר"ר אברהם הגדול כתב על יבמה שנפלה לפני מומר וז"ל דבר תימה הוא אי בעיא חליצה ממנו כי במקום ערוה הוא וקנאים פוגעים בו כי גם הנבעלת לארמאי קנאים פוגעים בה ע"כ :

בא עליה כדאמרינן נמי גבי ממאנת שמיאונה מוכיח עליה שהיא קטנה אבל [צ]את היבם לאחר שלשה צריכה להמתין ג' חדשים אחרים דיותר קרובה יבמה לביאה מארוסה דגזרינן ארוסה אטו נשואה? גרסינן הכא בתלמודא לד גר וגיורת צריכין להמתין ג' חדשים להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה מכאן (משמע לה שהגר מותר בגיורת) [*משמע דגר וגיורת מותרין להתקיים יחד אע"פ שהיו שניהן יחד בגיותם לא חיישינן שמא יחזרו לסורן לעבודת כוכבים מ"י] וי"א שיש מדרש אגדה שאסורה כשנשאה בגיותם גזירה שמא יחזרו לסורם: והלכתא מינקת צריך להמתין כ"ד חדשים עיין בפרק אע"פ א: [דף מה ע"א] יכילנא לאכשורי בה ובברתה [*בה] כדרב אסי מי לא טבלה לנדותה ומ"ם האלפסי לו דלכתחלה בעינן ג' והכא בדיעבד ולהכי מכשרו בברתה אבל איהו בעי שלשה לכתחלה לאינסובי בת ישראל ליתא דהא קאמר יכילנא לאכשורי בה ובברתה אלמא בדיעבד הוי גר גמור ודוקא שהיו רגילין לנהוג (*בה) [*במ"י איתו] בתורת יהדות בפרהסיא מקמי טבילת נדה וקרי ואותם היו רגילין לטבול לנדה ולקרי אבל לא נהג בתורת יהדות הא אמר לקמן מעשה באחד שאמר נתגיירתי ביני לבין עצמי כו' עד לדבריך עובד כוכבים אתה משמע אפילו בדיעבד נמי לא. אביאסף: מי לא טבלה לנדתה וא"ת ומה בכך והלא לא טבלה בפני ג' ואמרי' [ר]גר שנתגייר בינו לבין עצמו אינו גר ואמרינן נמי [ש]צריך ג' משפט כתיב ביה וי"ל דלא בעינן ג' [ב]לעיכובא אלא לקבלת המצות ומשעה שיחדה לעצמו קבלה עליה בפני ג' אבל לא היתה יודעת שצריכה לטבול לשם גיורת ואע"ג דאמר לקמן שבשעת טבילה מיחדין לה שלשה ת"ח דמשמע מהתם (*דמשעת) [*דבשעת] טבילה צריכה ג' היינו לכתחלה דהכי שפיר טפי דליהוי בשעת גרות ומיהו עיכוב לא הוי בדיעבד כיון דהוי בשעת קבלה וה"ר יהודה ברבי יו"ט פי' על הך מלתא דמדאורייתא לא בעינן ג' [ח]לטבילה דמדאורייתא חד נמי כשר בדיני ממונות כדאמר ברים סנהדרין אלא מדרבנן הוא דאצריך [*פירוש וא"כ משפט דכתיב ביה הוי דינו כדיני ממונות]: בגירות כמו בדיני ממונות* וכן מלא מורי בשם רבינו שמחה ז"ל ולדבריו [ג] [*זו] אי אפשר דלא הוה חד בשעת טבילה וק"ק דתימה הוא וכי אנשים רגילים לילך במקום שנשים טובלות אם לא לצורך גירות ואשה אין נראה דכשרה דלדון אינה כשרה כדאמר כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה אינה כשרה להעיד ואע"ג דגבי דבורה כתיב והיא שופטת את ישראל לא שפטה ממש אלא שהיתה מלמדת אותם הדינים עי' פ' שבועת העדות וסוף פרק רבי אליעזר דמילה: [דף מו ע"א] ש"מ אין מטבילין גר בלילה וטעמא משום משפט כדקאמר בסמוך וא"ת ליבעי נמי מומחין *[*דמדאורייתא כל משפט צריכי מומחין מ"י] וי"ל כשם שתקנו ג' הדיוטות שלא תנעול דלת בפני לווין ה"נ תקנו בגר וכ"כ רבינו שמחה: [דף מז ע"א] הלכה בין בא"י ובין בח"ל צריך להביא ראיה וה"מ כשידוע לנו שהיה עובד כוכבים אז צריך להביא ראיה אבל אם לא נודע לנו שהיה עובד כוכבים סמכינן עליה דהפה שאסר הוא הפה שהתיר וכן פי' ר"ת וראיתו מההוא עובד כוכבים דהוה סליק ואכל פסחים בירושלים בפ"ק דפסחים ועוד ראיה מלקמן נתגיירתי ביני לבין עצמי א"ל לדבריך עובד כוכבים אתה ואין עדות לעובד כוכבים משמע אי אמר נתגיירתי בב"ד היה נאמן בלא ראיה. אביאסף: לך נאמן אתה לפסול עצמך כו' וא"ת והא אדם קרוב אצל עצמו וי"ל הכא לא בעי לפסול את עצמו אלא אדרבה הוא רוצה להכשיר [א]ולהתגייר היטב ואי אתה נאמן לפסול בניך פירוש לעשותם פגומים לכהונה כדפירש לעיל באלפסי אבל ממזר לא הוי דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר תוס' עיין באלפסי:

[ב]תוספות פרק עשרה יוחסין ופרק יש נוחלין

לח נתרפא מטבילים אותו [ג]פירוש אחר מילה (טבילה) דוקא [ד]דאי קודם ליטבוליה ברישא והדר נימהלו לשהוי מלוה לא משהינן תוס': [ד][*תוס'] טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבר למאי הלכתא דאי הדר ביה וקידש בת ישראל מומר הוא וקדושיו קידושין וה"ה גטו גט וכ"ל דאפילו קידש בעודו ישראל ושב בהמרותו יהב גט הוי גט ויש מרבותא שנסתפקו בזה וכ"ל כיון לט דפסקינן [ה]פרק החולץ הלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אפי' לא מל ולא טבל אי קדש קידושיו קידושין אבל ישראל הבא על העובדת כוכבים הולד כמוה וכ"ש מומר דהולד מן העובדת כוכבים כמוה וכיון דפסקינן עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ל"ש פנויה ול"ש א"א כי המירה [ו] והולידה מעובד כוכבים הולד כשר וקדושיו קדושין ואסור להלוות לו ברבית. אביאסף: גרסינן פ"ק דכתובות מ גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד מלאתי כתוב (*לפני) [*בשם] רבי אבי"ה דאיירי כגון שאמר גיירוני וקמ"ל אע"ג דאין לו דעת שומעין לו דזכות הוא לו אבל אם אין רוצה אינו גר הדע דהא מיירי כשיד ישראל תקפה עליהם כדאמרינן בתר הכי ואם הגדילו [*דוקא] יכולין למחות וא"כ נגייר כל בניהם הקטנים: מא אי זה עבד [ערל] שמותר לקיימו לעולם זה שלקחו רבו ע"מ שלא למולו וכן עמא דבר שלא למולו (*ואותן) [*אותם *] בנים ההם (ואע"פ) [*אע"פ] שאין מהנין בשעת מקח כיון שפשוט [*לי] שאין למולו מפני הסר אין לך תנאי גדול מזה ומותרים לקיימם לעולם: [דף מט ע"א] מב איזהו ממזר כל שאר בשר כו' רב אלפס וא"ז פסקו כשמעון התימני. וכן ר"י דבכמה מקומות ס"ל לסתמא דתלמודא דחייבי לאוין תפסי בהו קידושין וה"כ אמר לעיל פ"ק [*דף יד] מאן מודים אילימא ב"ש (*וב"ה) [*לב"ה] פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו ועוד ראיה מהאי דפסקינן לעיל עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר דלר"ע פשיטא דהולד ממזר [ז](תוס') בפרק אלמנה בסופו לקמן: *הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר [ז]פר"ת י"א דהולדה אין ממזר מדאורייתא אבל מדרבנן הוי ממזר דלא גרע מאשה שהלך בעלה למדה"י ובאו ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ בא בעלה דאמר הולד ממזר מזה ומזה עכ"ל ולא נראה לר"י כדאמר פרק יש מותרות [*דף פה] מחזיר ספק סוטה איכא בינייהו *מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא מ"ד (*שהוא מרגילה) [*שמרגילתו] הא נמי היא מרגילתו פי' משום דולד כשר היא מרגילתו ולבסוף מסיק סוטה ודאי א"ב הרי משמע דבסוטה ודאי הולד כשר ומשמע דאפילו כשר מדרבנן דאי הוה ולדה פסול אפילו מדרבנן לא מרגילה ליה כדמשמע התם בחלונה דאע"פ שאינה אלא מדרבנן אפ"ה כיון דולדה פסול מדרבנן לא מרגלא ליה וחשיב ליה התם בהדי הנהו דיש להם כתובה וא"ת מ"ט דבסוטה בניה כשירים לגמרי ובסוטה דרבנן כגון הלך בעלה למדה"י הוי ממזר דרבנן וי"ל דטעמא דהתם משום דדייקא ומנסבא אבל הכא משום ההוא קנסא לא הגיע מזנות שהרי היא עושה עבירה שמזנה וכ"ש שלא תחוש לקנסא ועוד דהתם אי לא ניקנוס [ס] כה"ג תנסב ותזול ולא תיחוש לדקדק אבל אין לומר שתזנה לעולם שהרי איסור גדול יש בזנות [ט]ישראל תוס'. (מג הוא דין גר שנתגייר וכו' מד הוא דין קבלת הגרים כו' תמצא לקמן בהגהות דף תס"ג) [*וכן הוא בתוספות שם בד"ה סוטה נמי]: [*ספק סוטה איכא בינייהו דקאמר שם אלמנה לכ"ג יש לה כתובה שניה אין לה כתובה מ"ט זה דאורייתא וזה דרבנן. פי' ודברי תורה אין צריכין חזוק ואבי"א זה מרגילו וזה הוא מרגילתה פי' אלמנה לכ"ג שהיא וזרעה נפסלין הוא מסיתה להנשא לו לכן צריך ליתן לה כתובה. שניה שהוא מסיתו דבניהם כשרים אין צריך ליתן לה כתובה דבכל מקום שבניהם כשרים היא מסיתו דיותר משאים רוצה לישא וכו']:

הדרן עלך החולץ

רבן גמליאל אומר גרס בתלמודא [דף נב ע"א] אמר רמי בר חמא אמר לסופר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה לאשה בעלמא אין גט מפני שאין בידו לגרשה תימה דאמר פרק כל הגט [*דף כו] האומר כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אין [י] גט גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ואפילו לפרש"י דפי' הכא שאין זה גט גמור דהוי גט ישן מ"מ קשיא דאין גט משמע דאין גט כלל ותירץ ר"ת דהתם מיירי כגון שכתב הזמן שלפני הנשואין זמן של שעת כתיבה ולהכי אין גט גזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה פירוש כשיראו הגט שכתוב בו זמן קודם שגרשה ואחר שכתב קודם שנתנו לה בא עליה ונתעברה וכסבורין העולם שזינתה אחר [*כמ"א מוגה אחר כתיבת הגט קודם נשיאתו]: (*הגרושין) והולד ממזר ובשמעתין מיירי שכתבו עכשיו (זמן) [*הזמן] שנתנו לה וליכא למימר גיטה קודם לבנה [*פי' ולא הוי אפילו גט ישן דהוי כאילו נכתב בזמן]: ולהכי הוי גט *לאחר הנשואין מאחר שכתב זמן שלאחר הנשואין אבל בגט ישן כתוב זמן שלפני יחוד ולקמן בפרק האשה על היה במזרח וכתב במערב (*ופר"י) [*פר"י] דגיטין המאוחרין כשרין וראיה מפירוש ר"ת דלעיל כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ומההוא דגט פשוט דגט המקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט מוכח הכי [*דמאוחר כשר] דהא מקושר מלך שנה מוזין לו ב' שנים וכשיעשהו פשוט נמלא שהוא מאוחר ומיהו י"ל הכא שבו ביום שלוה לכתוב הגט כנס אחר שנכתב וכתב זמנו בו ביום והא קמ"ל אע"פ שכתוב [ז] [*בגט] שהיא (*נשאתו) [*נשואתו ובשעת כתיבה אינה עדיין נשואתו] אפ"ה כשר א"נ בכותב גט לאחר כניסה מיירי [*רק שלוה לכותבו קודם כניסה] ונראה מה דבעינן שיהא הסופר והעדים במקום כתיבת הגט ביום הכתוב בו ומיהו בשטרות לא החמירו כדתניא ר"פ א' דיני ממונות שטר הכתוב זמנו בב' בניסן ומיהו קשה לר"י לעשות כן לכתחלה משום דאמר פרק גט פשוט כי יתביתו בהיני כתובו היני ומנין לנו (למיחש) גבי שטרות לומר שאין לחוש לכתחלה למקום הכתיבה [*אפילו בדיעבד מאותו הטעם כדמוכח שם בגיטין מ"י] אלא למקום החתימה מפני שמקפדת המשנה גבי גט למקום הכתיבה [אפילו] בדיעבד מאותה (*שעה) [*טעם] כדמוכח בגיטין תוס' עיין פרק גט פשוט ופרק השולח: לאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה אור"י דהך מילתא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם [*אבל למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוי גט] כדאמר לקמן פרק האשה [*דף נג] דר' סבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דתניא ר' אומר לא הסגיר עבד אל אדוניו בלוקח עבד [*ע"מ] לשחררו הכתוב מדבר וקאמרינן היכי דמי (*דא"ל) [*אי דקא"ל] לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו דקנה עצמו אלמא אע"ג דאכתי ליתיה ברשותיה כלל ואין בידו לשחררו מ"מ כשלקחו קנה העבד את עצמו מיהו נראה דיש חילוק דגבי עבד זכות הוא לו הלכך יש לו כח לשחררו ע"י גט זה יותר מאשה דחוב הוא לה ואור"י דהכא בשמעתין אפילו שכח הסופר ולא כתב עד [ח] (*שאכנים) [*שאירסה] הוי גט כיון שעשאוהו שליח בשעה שלא היה בידו לגרשה כדאמר פ"ב דנזיר ומייתי לה באלפס פ"ב דקידושין דלא מצוי איניש שליח במלתא דלא מצי עביד השתא והוי יכול לעשות [*שליח] לקדש אשה שהיא עכשיו א"א אם [ט] ימלאנה מגורשת והויא נמי אתיא כמ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אפילו בשעה שהיא א"א יכול לקדש לכשתתגרש והיינו כמו לאחר מיתת בעליך וכיון דמצי מקדש שליח נמי מצי משוי ואע"ג דמשמע בגיטין (*בכתיבת) [*דבכתיבת] גט לא בעיא שליחות מדמכשרין חש"ו לכתיבת הגט אע"ג דלאו בני שליחות נינהו אפ"ה דעת הבעל בעינן משום וכתב לה לשמה וכיון דאין כתיבתו כלום אלא מדעתו הוי להו כשלוחיו לגבי האי מילתא דבעינן דההיא שעתא מצי כתבי:

הדרן עלך רבן גמליאל

הבא על יבמתו מתני' [דף סא ע"א] כהן לא ישא מו את האילונית. וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת כו' הא דאמר גיורת אפילו פחותה מבת ג' שנים ויום א' כדאמר לעיל ותימה כיון דלאו בת ביאה היא אמאי קרי לה זונה דאפילו בא עליה אדם ודאי לאו כלום הוא וי"ל הואיל [ובאה מן העובד כוכבים] השטופים בזימה [*דבני זימה וזנות] כולהו מיקרו זונות אפילו אותן שידוע לנו שנשתמרו וא"ת דהכא משמע דעובדת כוכבים ומשוחררת אסורות לכהן מדאורייתא וקשה דבפ"ק דעבודת כוכבים [*דף לו] ובסנהדרין אומר ב"ד של חשמונאי גזרו הבא על העובדת כוכבים חייב משום נשג"ז פי' זונה לכהן ותירץ ר"ת דדוקא גיורת ומשוחררת דסרו לגמרי לישראל הוא דאסור לכהן משום לא יקח ולא יחלל אבל עובדת כוכבים דלא תפסי בה קידושין לישראל הוא ולא שייך (בה קידושין) [*קיחה] לישראל בההיא לא קאמר דכהן (*לא) [*בלא] יקח תוס': ושנבעלה בעילת זנות פי' בקונטרס [י] בין זנות דחייבי כריתות בין זנות דחייבי לאוין אבל בה"ג פי' דדוקא בחייבי כריתות דלא תפסי בהו קידושין הויא ביאה הויא זנות וכן פר"ח: [דף סב ע"א] חייב אדם לפקוד אשתו עיין בהל' נדה והמשיאן סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וא"ת והא לקמן משמע דקטן הנושא אשה אין בעילתו אלא זנות כדאמרי' לקמן פרק חרש [*דף קיג] (סוטה) וקטן מאי טעמא לא תקינו ליה רבנן נשואין אלמא בעילתו בעילת זנות וליכא למימר הא דקאמרי' עליו הכתוב אומר לא קאי אמשיא בניו סמוך לפרקן אלא אבנותיו דקטנה ודאי אית לה נישואין דהא לאו מילתא היא דהא בסנהדרין פרק הנשרפין [*דף עו] אמר המשיא אשה לבן קטן עליו הכתוב אומר אל תחלל את בתך להזנותה ומקשה תלמודא והא אמרי' המדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה זה המשיאן סמוך לפרקן ומשני סמוך לפרקן שאני אלמא בקטן נמי מיירי ואור"י דודאי לא תקינו ליה נשואין מכל וכל כדאמרי' פרק אלמנה [*דף סח] ובהאשה רבה חש"ו שנשאו נשים ומתו דנשותיהם פטורות מן החליצה ומן היבום וכן נראה דפטורות מן הגט אבל מ"מ תקינו ליה קידושין לענין שלא תהא בעילתו בעילת זנות כדאמר נמי פ' הכותב קטן שהשיאו אביו ואמו כתובתו קיימת תוס': מז והנושא את בת אחותו פי' ר"ת דוקא בת אחותו נקט משום דרוב בנים דומין לאחי האם ונמלא שהיה בת גילו ועל ידי כך יעמדו באהבה ובריעות [*ורשב"ם פי' דה"ה בת אחיו אבל נקט אחותו לפי שמסדלתו ושכיח שישא בתה] תוס': [דף סר ע"א] מח נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אינו רשאי ליבטל ויוליא ויתן כתובתה מכאן הוכיח ר"י בכל הני דאמרי' בכתובות כופין אותו להוליא בכולן נותן כתובה ואע"פ שרבינו גרשון כתב בתשובתו על מוכה שחין דאין לה כתובה והביא ראיה מפרק המדיר גבי בורסי שנשאת אשה יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל ואילו היה חייב ליתן לה כתובה בכל יום תערי' ותנשא לבורסי ותרויח כתובה ואומר ר"י ודאי ההיא ליה לה (*וכל) [*וכן בכל] מקום שהיא פושעה יש לחוש שמא כולן יעשו כן אבל בכל מקום שלא פשעה היו כופין ויתן כתובה תוס'. [*הגה"ה] נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אינו רשאי ליבטל גרסינן בגמ' [כ] ויוליא ויתן כתובה שמא לא זכה לבנות הימנה ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר מקץ י' שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה לו מן המנין* וגרסינן בס"פ המדיר אמר רב אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת [*במ"י כתב וז"ל וגרסי' בפ' אע"פ אמר רב אין מעשין אלא לפסולות ושמואל אמר נשא אשה ושהה עמה עשר שנים כופין אותו להוליא וכ"ל דהלכה כרב וכו'. וכל זה שכתב המרדכי בדפוס שלנו מן כי אמרי' קמיה דשמואל כו' עד ושמואל אמר נשא כו' אינו שם]: ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ונתין מט ובירושלמי קאמרינן נמי דשניות דרבנן כופין להוליא ורב תחליפא בר אבדימי אמר אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים כופין אותו להוליא פי' [ל] כופין אותו להוליא בשוטים דבדברים לא יוסר עבד וכל הני דרבנן אי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה בר ממוכה שחין ושהתה עשר שנים ולא ילדה מוכה שחין אי אמרה דיירנא עמיה בסהדי שבקינן לה אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אע"פ שאמרה דיירנא עמיה בסהדי לא שבקינן לה דכל כמה [דאגידה ביה] לא יהבו ליה אחריתי אלא יוליא ויתן כתובה ומותרת ליגשא לשני אע"פ שאין לו בנים כדגרסינן פרק הבא על יבמתו ת"ר נישאת לראשון ולא היו לה בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים נישאת למי שאין לו בנים תלא שלא בכתובה ע"כ לשון הרא"ש ונראה לי דאפילו לשני באין לו בנים לא תנשא לכתחלה. וראיה מדקאמר נישאת [מ] דמשמע דיעבד ויש רולין לומר [נ] דהאי דינא דשהה עמה י' שנים אינו נוהג בחולה לארץ דתלינן בעונש דירת חולה לארץ כדאמרינן גבי אברהם שישיבת ח"ל לא עלתה לו מן המנין ולא מסתבר כלל להורות כן שיבטל אדם מפריה ורביה בסברא רעועה כזו דהא חזינא רובא דאינשי פרין ורבים בחולה לארץ ואחד מני אלף שלא זכה לבנות מאשה אחת נתלה אותו בעונש חולה לארץ לפוטרו מפריה ורביה בתמיה וגם כן הני אמוראי בבבל דשקלו וטרו בהאי דינא כולהו לבני ארץ ישראל שקלו וטרו ולא להם ור' אבא בר זבדא דאמר אי זכאי הוה לי בנים מקמייתא מבבל היה דאיעקר מפרקיה דרב הונא ומה שלא עלה לאברהם אבינו ישיבת ח"ל לפי

*) אולי נ"ל ואותם בני פיהם אע"פ וכו'

הגהות הב"ח צ כ"ב אם: ק כ"ב תוס': ר כ"ב לקמן: ש כ"ב גר: ת נ"ל לעיכובא: א כ"ב עצמו: ב תי' תו' נמחק והד"א. וכ"ה בד"ק: ג תיבת פירוש נמחק וכ"ב מיד משמע טבילה אחר כו': ד תי' תוס' רשום: ה כ"ב הכא: ו תו"כ: ז נ"ל פסק ר"ת: ח כ"ב מסוטה: ט תו"כ:

הגהות מהר"ם מטיקטין א] ומאודם העיכור עיי' בהגהות מרדכי בקדושין: ב] כלומר לעכב הטבילה: ג] ר"ל אי: ד] גמי: ה] כל: ו] זה: ז] קודם: ח] בד"ק הגי' עד שכנס והגי' מהר"ס כ"א ולא כתב עד שארסה וז"ל תוס' ואפי' כתב בו זמן דאחר נשואין: ט] לא: י] שנבעלת לפסול לה: כ] ת"ר: ל] כ"ד היו: מ] לראשון:

שטה לו המקום לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך ונתעכב ולא הלך ואף אחר שבא לארץ ישראל חזר למקומו שהרי בברית בין הבתרים היה אברהם בן ע' שנה כי גלות מצרים ת"ל שנה שנאמר כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ת' שנה ול' שנים אותם ל' שנה היה מברית בין הבתרים עד לידת יצחק נמצא שהיה אברהם בברית בין הבתרים בן שבעים שנה ובאותה שנה בארץ ישראל היה כי שם נאמר לו ולזרעך נתתי את הארץ וגו' וכתיב ואברהם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן אלא בודאי משבא לארץ חזר לחרן ועל זה נענש ומזה אנו לומדים שאם היה הוא או היא חולה ומיהו משמשים מטותיהם ורואים להתעבר אלא שאינם בריאים כשאר בני אדם וכן חבושים בבית האסורים ושמשו בבית האסורים אנו תולין העון שגרם להם להיות חולים או חבושים בבית האסורים גם מנעם מלהוליד דאי לא תימא הכי אלא שהחולי מנעם מלשמש או מלהוליד נ"ל שלא יעלו מן המנין עד כאן מהרא"ם ז"ל עכ"ה [גרסינן בפרק המדיר אמר רב אין מעשין אלא לפסולות] ושמואל אמר אף כשרה אשה ששהה עמה עשר שנים היו כופין אותו להוציא ונראה (לאביאסף) דהלכה כרב [*דאמר אין מעשין אלא לפסולות ורב] ושמואל [*נמי] לא פליגי אלא בארץ ישראל ואהייא ברייתא [א] סמכינן בזמן הזה שאנו בח"ל ואנו שוהים טפי מעשר שנים ואין כופין להוציא וכן פי' רבינו אב"ן זקני וכן מצאתי בשם ר"י בר' שמואל וגרסינן בפרק חזקת הבתים דין הוא שנגזר על עצמינו [*להתאבל על ירושלים] שלא לישא אשה ושלא להוליד בנים אלא שאין גוזרין גזירה על הציבור אא"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בו הלכך לכל הפחות אין כופין להוציא ואפילו בארץ ישראל חייב ליתן כתובה וגם תנאי כתובתה [*אביאסף מ"י] :

[דף סה ע"א] נא ת"ר נשאת לראשון ולא היו לה בנים כו' ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה כתב אביאסף אבא מורי ז"ל היה מפרש אפילו הכיר בה דבכ"מ שהוא כשר והיא כשרה קנסו אותה בכתובה כדאמרינן לקמן בפרק יש מותרות מפני שהיא מרגילתו וראב"ן זקני השיבו דנראה לו כפירוש רבותיו דמיירי דוקא כשלא הכיר בה דומיא דאיילונית דאמרינן לקמן דבהכיר בה יש לה כתובה דבתרווייהו איהו עביד איסורא דמפקד אפריה ורביה ולא היא :: לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים האי מילתא אתי כר' דאמר בתרי זימני הויא חזקה ולכך לא תנשא שכבר היא מוחזקת מן השנים כדדייקינן לעיל דמתני' רבי היא דקתני רשאי השני לשהות עמה עשר שנים אבל לא (*שלישי) [*השלישי וה"ה ברייתא זו]. והקשה ר"י כיון שמוחזקה תרי זימני למה יש לה כתובה מן השני דהא משמע דיש לה מדקאמר בסמוך נשאת לשלישי [*ולא הוי לה בנים] מהו דלתבעי (*להני) [*לה הנך] קמאי וי"ל דלגבי ממון אינה מוחזקת עקרה עד שלשה זימנין וא"ת והא אמרי' לעיל שור המועד כרבן שמעון בן גמליאל מכלל דרבי סבר בתרי זימני הוה חזקה והשתא לאפוקי ממונא הויא חזקה לאוקומי ממונא לא כל שכן וי"ל דר' נמי מודה בשור המועד דלא הויא חזקה עד שלשה זימני דלא ליסתמיט תנא בכולי תלמודא דהויא מועד בתרי זימני ומקראי דריש ליה התם נמי והא דנקט לעיל [הלכה] כרשב"ג בשור המועד משום דבשאר מקומות סבר הכי רשב"ג ולא רבי ותימה לר"י מאי שנא גבי ממון אמרי' דלא מוחזקת עקרה עד שלשה זימני דאינה מפסדת כתובה מן השני ואזלינן בתר רובא לאפוקי ממונא ואע"ג דאיתרע לה רובא דרוב נשים שאינן עקרות יולדות בתרי זימני וגבי איסור אמרי' דמוחזקת עקרה בתרי זימני דאסרי' לה ליכנס לשלישי ולא אזלינן בתר רובא כיון דאיתרע בתרי זימני (*דבעלמא) [*ובעלמא] אמרינן כי אזלינן בתר רובא הני מילי באיסורא אבל בממונא לא אלמא אזלי' בתר רובא (*טפי באיסור) [*באיסור טפי] מבממונא : איבעיא להו נב [*נשאת] לשלישי ולא היו לו [*צ"ע תוס'] בנים מהו דלתיבעי הנך קמאי מסקנא א"ר מסתברא מצי אמר להו השתא הוא דכחשי ואם נשאת לרביעי והיו לו בנים לא מפקינן מן השלישי כלום דמצי אמר השתא הוא דאברית.

ונראה דאלו הדברים עשאום חכמים בבירור דעת ולא מטעם ספק לדונם כמוציא מחבירו עליו הראיה שאם תפסה בספק לא הויא תפיסה [*שאם כן תפסה בספק ולא הוי תפיסה מ"י] כאשר ביארתי (*בעשרה יוחסין) בא"ה סי' תתק"ה ותו דקיימא לן (*שכל) שטר העומד ליגבות כגבוי דמי כו' [*כב"ש] גבי ספק דתנן [*סוטה דף כד] מתו בעליהן עד שלא כו' והא דפרכינן שמא לא זכה לבנות שמא איהי לא זכיא לאו משום ספק פריך הכי שלא תגבה כתובה מספק זו דודאי גביא כבית שמאי אלא ליסנא בעלמא קא מתמה למה פשוט לתנא שתולה הקלקול של העונש באיש יותר מבאשה הוה ליה לשנות שתם יוציא ויתן כתובה ומשני משום דאמרינן דאיהו אפקד אפריה ורביה ולא היא (ואיבעית אימא) [*מ"י ואי תימא] [ומיהו] אי הוי [נמי] תרווייהו מפקדו אם מרצונו מגרשה נמי נותן לה כתובה [א] ואם היא כופתו שלא כדין אלא להנאת תשמיש לא יהיב לה כתובה *שהרי ספק הוא ואינו פושע אע"ג שגם היא אינה פושעת מש"כ גבי מתו בעליהן עד שלא שתו דהיא מזומנת לשתות אלא שהם מתו לכך לא הפסיד כתובתה והיינו דאמרי' סוף פרקין עובדא הוה קמי דרבי יוחנן בבי כנישתא דקיסרי ואמר יוציא ויתן כתובה ואי ס"ד דלא מיפקדא כתובה מאי עבידתא משמע אבל אי מיפקדה אתי שפיר ויתן לה כתובה משום דמשמע לתלמודא שהיא כופתו לפריה ורביה (*דאי) [*ואי] [*דאל"כ קשו מ"י] לא ס"ל כך קשו אהדדי אם נפרש בשמעתין אם ברצונו מגרשה נמי דאי תרווייהו מיפקדי לא יתן כתובה ואע"ג דדחי תלמודא לא בבאה מחמת טענה מיהו מעיקרא משמע ליה הכי וה"ה (*דבעי) [*דמצי] לשנויי כגון שמרצונו מגרשה והא דאמרי' לקמן איהו אומר מינה והיא אומרת מיניה יוציא ויתן כתובה מ"ט איהי קים לה בגורה כחץ ואיהו לא קים ליה בגורה התלמוד אומר כן דרך האמת וה"ה אם לתרווייהו לא קים להו אם היא באה מחמת טענה כייפינן ליה להוציא ויתן כתובה ואע"ג דלא מיפקדה וה"ה אם מיפקדה אפילו לא באה מחמת טענה אבל אם כופתו להנאת תשמיש בעלמא או שנפשה קצה בו יוציא בלא כתובה [*אביאסף] : הוא אומר מינה פרש"י יודע אני שמחמתה היא שאין לי בנים ולא אתן כתובה ותצא בלא כתובה שהרי שהייתי עמה י' שנים והיא אומרת מיניה ויש לי כתובה ואני חפצה בו אע"פ שהוא מיניה כדי שלא (*יחשדוני) [*יחשדוה] בתולה עיניה באחר אם הוא מגרשה על כל זאת (*יוציא ויתן) [*יתן] כתובה דאיהי קים לה בגורה כחץ טפי מיניה אבל אם היא כופתו לגרש חסדי' לה שמא (*תולה) [*מכוונת ותולה] עיניה באחר ואין לה כתובה דתנן פרק בתרא דנדרים (*דף צ) בראשונה היו אומרים שלשה נשים יוצאות ונוטלת כתובה וחדא מנייהו השמים ביני לבינך פירוש השמים עד ביני ובינך שאינך יורה כחץ חזרו לומר שמא תולה עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה וכמשנה אחרונה הלכה והך דהכא גם כמשנה אחרונה ויש פירושים אחרים וזה עיקר *[*עכ"ל אביאסף] : [דף סה ע"א] הוא אומר מינה והיא אומרת מיניה דברים שבינו לבינה היא נאמנת תימא במאי מיירי אי בשהתה עמו י' שנים למה ליה טעמא דאין יורה כחץ אפילו יורה כחץ יוציא ויתן כתובה שלא זכתה לבנות ממנו כדתניא לעיל ואי לא שהה עמה י' שנים אפילו אמרה אינו יורה כחץ אמאי נאמנת שמא עיניה נתנה כו' כדתנן בסוף נדרים [*דף צ] בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת השמים ביני לבינך פירוש לשמים גלוי שאינך יורה כחץ והכי מפרש לה התם בהדיא בגמרא ולא כפירוש הקונטרס סוף פ' בית שמאי גלוי לשמים שאינך נזקק עמי כשאר בני אדם חזרו לומר שלא תהא נאמנת שמא עיניה נתנה באחר ומקלקלה על בעלה אלא השמים ביני ובינך יעשו דרך בקשה (*יעשו שלום דרך בקשת פיוס) [*במ"י זה אינו] פירוש יבקשו שיכנס רחמים על הדבר ור"ח פי' בסוף בית שמאי יעשו סעודה ויפיים יעשו שלום דרך בקשה ופיוס ואפילו באה מחמת טענה בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה משמע התם שאין להאמינה שמא נתנה עיניה באחר דהא לא מפליג התם ועוד דבבאה מחמת טענה אילטריך למיתני התם דאל"כ מאי איכפת (*להו אמאי) [*לה ואמאי] אמר במשנה ראשונה יוציא ויתן כתובה אלא על כרחך בבאה מחמת טענה מיירי בנדרים והיא דסוף שמעתין [*בבאה מחמת טענה] [ב] דיוציא ויתן כתובה איכא לאוקומי בידוע שהוא עקור ויש לומר נג דהכא מיירי כששהתה עמו י' שנים ויש לו בנים מאשה אחרת והיא לית לה בנים ומשום פריה ורביה לא כייפינן ליה וכן מצא ר"י [בשם] בעל הלכות גדולות וז"ל והיכא דאית ליה בנים מאשה אחרת והיא לית לה בנים ואמרה שהיתי בהדיה י' שנים בעינא דאנסיב לאחר דליהוין לן בנין תצא בלא כתובה מ"ט דלא מיפקדא אפריה ורביה דאי ודאי באה מחמת טענה דאמרי' לאו משום פריה ורביה אלא בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה טענתה טענה ומגבינן לה כתובתה אי נמי הפילה וחזרה והפילה [*בזה הדין כמו שהה י' שנים דהוי הוחזק לנפלים] עכ"ל הלכות גדולות אבל שאלתות דרב אחאי מפרש (*היכא דלא) [*דהכא בלא] שהה י' שנים ומשום דבאה מחמת טענה האמינוה והעמיד דינה כמשנה ראשונה ור"י אומר דוקא ע"י ששהתה י' שנים ולא ילדה שיש שם יותר רגלים לדבר שאינו (*ראויה) [*ראוי כן הגי' במ"י] להוליד וע"י כן היא נאמנת יותר מלאלתר שאין שם שום הוכחה ומיהו בודאי בהאי טעמא [*לחוד שלא באה בטענה] [לחודה] אין נראה לתרץ ההיא דנדרים ולומר דהא דהתם לא מהימנא משום דלא שהה י' שנים דהא משמע דקאמר יעשו דרך בקשה היינו לעולם ולא יוציאנה [אפילו] אחרי י' שנים וי"מ דההיא דנדרים מיירי כשתובעת כתובתה והא דהכא מהימנא לה היינו כשמתרצה לצאת בלא כתובה אבל אין נראה לר"י מדאמרי' אף בזו יוציא ויתן כתובה משמע כמו ההיא דלעיל דנותן כתובה. נד כתב רב אלפס חזינא לגאון [*דקאמר הא דאמר ר' אמי] דברים שבינו לבינה היא נאמנת למשנה ראשונה כו' ואנן לא סבירא לן הכי כו' מצאתי אני הגה לרבינו אפרים אטו גאון מדעתו קאמר גמרא היא בהדיא בסוף נדרים אהא מתני' (*אמר רב המנונא בראשונה היו אומרים) [*בראשונה היו אומרים אמר רב המנונא] האשה שאמרה גרשתני נאמנת [ג] חזקה אין אשה מעיזה בפני בעלה ואמר הספר השמים ביני לבינך דמשנה אחרונה תהוי תיובתא דרב המנונא ופריק התם מימר אמרה נהי דידע בביאה בגורה כחץ לא ידע וכיון [*דידעה] דלא ידע מעיזה והא דרב המנונא (*דהכא) [*דהתם מ"י] *שיטיא [דשמכא] היא הלכך ר' אמי דאמר נאמנת (*מוסיף) [*מותיב] היא עכ"ה [דף סה ע"א] אמר איזיל ואינסיב איתתא ואבדוק נפשאי ולא אתן לך מידי א"ר אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה (*וזימנין) [וזקני] פירוש אפילו יוליד מן השניה שאני אומר כל הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה וכך נראה [*לי] דשמא לא זכה לבנות מן הראשונה ובעונו ולא בעונה כדפרישית לעיל אפילו הוחזק איגלאי מילתא דלאו חזקה מעליא הוא ואין לומר באיש השתא הוא דאברא כי הא דאמרי' בה אביאסף : רבא אמר נה נושא אדם כמה נשים כו' והלכתא כרבא ומיהו בזמן הזה יש חרם של ר"ג שלא ישא אדם שתי נשים [ג] הלכך יתן כתובה א"א : ההיא דאתאי לקמיה דרב נחמן כו' כי ההיא ודאי נו כייפינן ואיכא למימר דלא דמי להנהו דכתובות דקא חשיב דכופין אותם להוציא דאל"כ אמאי לא חשיב להא דבאה מחמת טענה גביהן פר"ח דהא דמשמע הכא דכייפינן להוציא ויש לה כתובה (*מנה מאתים) [*דוקא מנה ומאתים] אבל תוספת לא יהיב לה דאדעתא דהכי לא הוסיף לה דתימא ליה אפקה ורמיה מפרק אע"פ [*דף נד] תנאי כתובה ככתובה דמי ונפקא מינה למוחלת ולמורדת ואם איתא דאית לה תוס' הוה ליה למיחשב בהדייהו באה מחמת טענה ואומר ר"י דהא לאו ראיה דהכי נמי לא חשיב ששהתה עמו עשר שנים ולא ילדה ולית ליה בנים אע"ג דמסתמא ההיא אית לה תוספת דהא לא אמרה לה אפיקן ומה היא יכולה אם הוא מגרשה וקשה לר"י על פי' ר"ח דאמרי' התם כ"מ למורדת פירוש דמורדת על בעלה אינה מפסדת תוס' הכתובה אלא כמו שמפסדת הכתובה עצמה שפוחתין לה ד' טרפעקין בשבת ואע"ג דאדעתא דהכי לא הוסיף לה שתמרוד בו ור"ת אומר דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה דמו כו' תוס' עיין פרק אע"פ [ג] : אע"ג דמשמע הכא דכופין אותו בבאה מחמת טענה אומר הר"ם ז"ל דהני מילי דהוי איהו עקור דאין לו תקנה לעולם אבל (*המדיר) [*המורד על] אשתו מהשמים דרתח עלה וסופו להתפיים בהא לא אשכחן שכופין אלא במילי למקריא עבריינא כדפי' ר"י פ' המדיר ואפילו (*המודר) [*המורד] מתשמיש וממזונות אין כופין אותו להוציא בגט דגבי (*מודר) [*מורד] ממזונות קיימא בסוף פרק המדיר כשמואל דאמר עד שיכפוהו להוציא כופין אותו לזון ומתשמיש לא כייפינן להוציא אלא מוסיפין על כתובתה כדאמרי' פרק אע"פ ומיהו נמלכין בה אי אמרה לא בעינא לא איהו ולא תוס' דיליה כייפינן ניהליה דליפקה בגט ולא כייפינן בשוטי' אלא במילי ער"פ המדיר ופרק אע"פ :

[*ולפי זה יכול להיות שפריך הגמרא אימא היא לא זכתה כו' ר"ל ותפסיד כתובתה ועל כן צריך לומר דהיא לא מפקדה כו' ולכן קאמר הספר ואיבעית אימא] :

[*פעם אחד בא מעשה לידי לאה טוענת על ראובן שהיה רועה זונות וכפר ופסקתי שאם תביא עדים שהוא כן יוציא ויתן כתובה אב"א קרא ואב"א גמרא ואב"א סברא. קרא אם תקח נשים על בנותי וכו'. אב"א גמרא דאמרינן הכא והוא דאפשר בספוקייהו ובנדון זה יאבד הון כתיב. ואב"א סברא דגרע מכל הני דבפ' המדיר. ודוקא שיש עדים שראו אותו עם הארמאים כדרך המנאפים אבל אם הביאו לו עובדת כוכבים בנים עבור זה לא כפינן שראינו כמה נכפים בלא משפט בעלילות ודוקא שיכולה האשה להביא עדים שיעשו מעצמן אבל לא פסקתי להחרים על ככה דכל ישראל בחזקת כשרות עד שיודע פסולתן. גם פסקתי שיעידו העדים זה שלא בפני זה ויחקרו אותם בדרישה וחקירה. כמו בדיני נפשות. ואחר שפסקתי שלחו קבל האשה תשובת הר"ם ז"ל הועתק מכתיב: ידו האריך בו מאד וכתב כל הני טעמי שכתבתי וסוף דבריו היכא דאיכא עדים או שהודה מעצמו כפינן ליה להוציא. אגודה] :

[*פי' שהגמ' היתה יכולה לתרץ קושית דרב המנונא נמי בהכי שמיירי ששהה י' שנים ולא נאמנת במגו דיכולה למימר מיניה הוא ומדלא מתרץ קושיא כן ש"מ שאין זה חילוק ולכן נשאר בתיובתא] :

הדרן עלך הבא על יבמתו

מצות חליצה [דף קג ע"א] נז אמימר אמר האי מאן דמסגי על לוחת' *) דכרעיה לא חלץ משום דלא מצי למדחסיה לכולי כרעיה אארעא כך פירש ר"ח ולפירוש זה אתי שפיר הא דגריע מקטע דקטע דחיס שפיר לכוליה שוקיה אארעא ומשם (*הגאונים) [*הגאון] פירש ר"ח כתב הגאון מכדי אם נקטעה רגלו חלצה מן השוק למטה מן הארכובה כשר כל שכן למי שרגלו קיימת והפוכה [ר"ל שהפנים הפוך לאחור] ומפני מה אמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה [*ושמעי' פירוקא מהא טעמא מאי דצריך למיתרץ כרעיה משום דבעי חליצה מעל גבי רגלו וכיון דהאי דאסגי על לוחתא דכרעיה] לא [חליץ דלא] יכול למתרץ (*גביה) [*כרעיה] דעל גבה הוא לתחת ולתחת הוא על גבה וכיון דאיתיה לכרעיה ולא תריצא הוי ליה כמי שאין ראוי לבילה שבילה מעכבת בו אבל היכא דהוי תריצי כרעיה [אי] לא הוה פסיקא הוי יכול למתרצא אע"ג דאיפסיק חליץ למטה מן הארכובה דהוי ראויה לבילה שאין הבילה מעכבת בו ואנו צריכין לעיין בה וגם רש"י פירש שאין זה קרוי רגל [כיון] שהפוכה ושוק דידיה נמי לא איקרי מעל רגלו אבל מי שנקטעה רגלו שוקו היינו מעל רגלו מארכובותיו ולמעלה חליצה פסולה כתוב בספר התרומה צריך שלא יהא המנעל ארוך עד למעלה מן הארכובה כדתנן למעלה מן הארכובה פסולה דטעמא משום דכתיב מעל ולא מעל דמעל אבל השוק לא קרוי מעל דמעל משום דאיסתוירא [*פי' עקם והוא כיתד ולהכי קרי איסתוירא] *המחבר את השוק ורגל עד ארעא נחית אבל רש"י פי' למעלה מן הארכובה שנחתך שוקו וכן משמע בגמרא אי כתיב רגלו הוה אמינא שוקו לא קא משמע לן מעל רגלו אפילו שוקו ופרש"י אם נחתך רגלו יחלוץ בשוק דהא כתיב מעל רגלו והקשה ר"י דאם נחתך אפילו למטה מן הארכובה לא מצי חלץ דלא עדיף [*שמות אנשים] מאבון וכפוי [ובר קיפוף] דאיתהפיך כרעיהו וקאמר רב אשי דלא חלצי משום דאמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ [וזהו לדעת ר"י אבל הספר כבר תירצו לעיל בשם ר"ת] וכ"ש אם נחתך לגמרי. וצריך שיחלוץ ברגלו יחף ולא על בתי שוקים דכתיב מעל רגלו ולא מעל דמעל ואע"ג דסנדל של עץ כשר ומוקי לה בגמ' במחופה עור וכן אנפילאות של בגד היינו לפי (*שתופרין) [*שתופרין] יחד והוי מנעל אחד אבל מנעל (*של) [*שעל] בתי שוקים איקרי מעל דמעל אעתיק מספר אבי העזרי בסנדל של עץ כשרה חליצתה והמנעל שלט תחת הסנדל שהיה בימיהם רגילות לילך בו וא"צ לתקנו לשם חליצה והא דתנן בסנדל של עץ חליצתה כשרה ומוקי לה בירושלמי במחופה עור ואם מהודק בחומרתא [*קשרים] אפילו הכי מטילין בו רצועה להדקו ולקושרו יפה כי היכי דתיחזי חליצה מעלייתא ואם יש בו שני שנצי' [*רצועות] נ"ל דעדיף מחומרתא ומיתנא [*מין רצועות]. ויש מרבותינו שאומרים שבדיעבד כשר ע"י חומרתא בלא מיתנא וצריך להלך בו שעה אחת קודם

*) פירש"י על לוחית דכרעא פי' שרגלו הפוך ודורס בעליונו של רגל. לוחית לשון לוחין שלנק"ס בלע"ז.

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] פי' ולא מצי אמר איהי היא דלא זכתה שלעגין [illegible] כפיקא דידה עדיף מדידיה וגובה כתובתה : [ב] בבאה מחמת טענה יוציא ויתן כתובה דלא חיישינן שמא עיניה נתנה באחר : [ג] וכתב האשר"י דבהאי שבקא עבדינן כר"ח ורב אלפס ולא מגבינן לה אלא מנה ומאתים :

הגהות מהר"ם טיקטין [א] דפליג הכא על יבמתו אין ישיבת חו"ל מן המניין : [ב] אפילו למשנה אחרונה : [ג] כתיב על הגליון משמע מזה דאף שבזמן הזה יש חר"ג שלא לגרש אשה בע"כ היינו באינו רוצה ליתן כתובה דוקא אבל בתאב ליתן כתובתה בזה לא תיקן ר"ג עי' בד"מ אה"ע סימן קי"ט כעי' י' כמה גאונים חולקים על זה :

חלילה כדי שירלה שהוא שלו ומכוין לרגלו ואם אין לו סנדל או מנעל יקנה אחד במתנה גמורה
או בקנין או במשיכה או בהגבהה ובדיעבד בסנדל שאינו שלו חלילה כשרה וצריך לחזוק רגלו
הימנית יפה יפה ויזהר שלא יהא טיט דבוק מבפנים לתוך מנעל דהוי מעל מעל וצריך שיהא
המנעל נמוך למטה מן הארכובה כדתנן מן הארכובה ולמטה חליצתה כשרה [*ובירושלמי מוקי
לה בקשירת המנעל] ואם קשרו מן הארכובה ולמעלה פסולה חלצה. מצאתי מוגה בס"י [ומוקי
לה בירושל' בקשירת המנעל] אבל אם נחתך רגלו אפילו למטה מן הארכובה חליצתה פסולה
[*כר"י] ור"ח כתב שאם הרצועות [illegible] והמנעל [illegible] דמי [illegible]
[illegible] ויקח מנעל של ימין ויתחוב [illegible]
ממנו מעט לפניו ולאחריו כדי שתהא הרצועה [illegible]
החוזרת דבוקה ממש על רגלו יחף ובן בלדיו
(*מכון) [*ויכון] הקשר של הרצועה שתהיה מלפניו ולמאחוריו ממש על בשרו : ובירושלמי גרסינן
חולץ כיצד עושה קושרו כדי שיוכל לחלוץ בו [illegible] אומר [illegible] כדי
שתוכל להתיר בלא [illegible] כילד עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטתו מן העקב בימין
[illegible] בימין כדי שתהא התרה וחלילה בימין ונראה דר' חנילא עיקר א"כ לא יהדק הקשר השני
בחזקה (*ומסיק) [*ומסיים מ"י] התם אמר רב עיקר החלילה התרת הרצועות ולא ישייר לה לא
בידו ולא ברגלו ור"ת כתב שולפתו בימין ושמאל מסייעת ואין נראה [illegible]
[illegible]
או אם היא שולטת בשתי ידיה יעשו בימין : [דף קד ע"א] שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה
תחלוץ [*ולא תתייבם] הקשה רבינו שמחה הא דאמרינן פרק כל הגט קטן ואנפליא פסולים
ואין פוסלים ואמאי [*אין פוסלים] והלא רקקה ופסולה על האחין ותירץ היכא דרקקה לבד בלא
שום דבר ודאי פסולה על האחין דהא לשם חלילה איכוונה אבל היכא דרקקה לשם חלילת
קטן ואנפליא אינו כלום *(הלכות גדולות) מקובל אני שצריכה שלא תרוק כלל לפני היבם
ולפני הדיינים קודם חליצתה שסבור הרואה שרקיקה מצוה הוא והרי יש לחוש דאמר יבמה שרקקה
תחלוץ פי' כבר נפסלה על האחין וכיון שמקודם נפסלה על האחין הויא לה חלילה פסולה ואמר
פרק ד' אחין חלילה פסולה צריכה לחזור על כל האחים ואע"פ שיש להשיב טוב הדבר ליזהר בכך :
ומורי הרב ר"א ממיץ היה נוהג להתיר חרם ליקח ב' נשים ליבם כדי שלא תהא חלילה פסולה
וצריכה לחזור על כל האחים והיה אומר שבמקום מצוה לא נגזרה גזרה והשתא הוא עולה ליבום
ולחלילה ואחרי החלילה תעמוד הגזירה במקומה ושאר רבותי לא נהגו כן : [דף קו ע"א] מסקינן
גט מעושה וחלילה מעושה זימנין פסולין וזימנין כשרין הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה
אני דתניא יקריב אותו לרצונו כו' וכיון דמדמינן חלילה לגט דון מינה ומינה וכל אותם שכופין
להוציא כופין לחלוץ כדתניא מניין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין כו' וה"ה בשאר אלא דחד
מינייהו נקט ופי היכי דגט מעושה צריך לבטל מודעא בשעת נתינת הגט ה"נ בחלילה מעושה
ואם (*בדין ישראל עושהו) [*שלא בדין עושהו ישראל מ"י] לחלוץ [שלא כדין] פסול ואם בעובד
כוכבים אפילו על האחים לא פסלה ולפי הגאונים שפסקו בזמן הזה מצות חלילה קודמת למצות
יבום כמ"ש בפרק החולץ לא משתכחת לה [*עשוי מ"י] בחלילה שלא כדין וכיון שרבו החולקין
בחלילה ואומרים דמצות יבום קודמת יראי השמים יזהרו שלא יעשו לחלוץ אך ירדו לדין או יפייסוהו
כדי שילא הדבר בהיתר עכ"ל ורא"בן זקני פסק דכי מעשינן בשביל אונס או חולי אית לה כתובתה
וכן אם הוא שונא לה אבל אם היא שונאתו [א] לית לה כתובה (*וכקטטה) [*ונראה בקטט] דעלמא
(*דהוי) [*הוי נמי] שלא כדין [*לכוף אותו] : א"ר יהודה מצות חלילה קוראה וקורא חוללת ורוקקת
וקוראה ואחרי רקיקה קוראה ככה יעשה לאיש וגו' ורבינו יהודה כתב שהיבמה אומרת ג' פעמים
חלוץ הנעל חלוץ הנעל ושוב מתירים אותה לינשא מיד שהרי יש ג' חדשים קודם
חלילה : ונהגו לכתוב לה גט חלילה לפרסומי מלתא ומיהו אפילו לא נכתב לה מותרת לשוק
וחותמין ג' הדיינים עכ"ל אבי"ה : אעתיק מספר התרומה סדר חלילה בוררין ג' הדיינין ויוסיפו
עוד שנים להשלים ה' ואפילו עמי הארץ לפרסומי מילתא ויזהרו שלא יהו הדיינים קרובים זה
לזה לא ליבם ולא ליבמה ויקבעו דוכתא לשבת בגובהה של עיר האיש והאשה יעמדו בשעת חלילה
דכמו דין הוא וישאלו ב"ד אם יש ג' חדשים ממיתת הבעל ואח"כ יעידו בפניהם שזה היבם [*הוא]
אח המת ושהיה אותו המת בעל האשה הזאת ושני בעדות אשה וקרוב כדאמרינן פרק החולץ
ואח"כ ישאלו אם יש י"ג שנים ויום א' ליבם הזה והאשה י"ב שנים ויום א' ואין (*אב) [*האב] נאמן
על השנים אבל אם הוחזקו גדולים בשנים ע"פ הגבירות והשכנים שלא ע"פ האב שגי בכך ויבדקו אם
יש שתי שערות באשה בבית הערוה ובאיש בזקנו או בבית הערוה ובדיקת היבמה נשים נאמנות
כיון שהגיעה לכלל שנותיה משום חזקה דרבא* [*דאמר קטנה [שהגיעה לשנותיה אין צריכה בדיקה הזקה הביאה סימנים] :
ואע"ג דאמר רב יהודה שערות שאמרו צריך
שיהא בהן בעיקרן גומות ואין אנו בקיאין בגומות לכן אם יש ריבוי שערות או שערות ארוכות
הרבה א"ל לבדוק יותר וגם על שנותיה יש לסמוך שהגיעו אם יש ריבוי שערות (*בלא) [*אע"פ
שלא] הוחזקה ע"פ שכנים ובלא עדות ואם בדקו שהדדין שוכבין ומטין היא גדולה בודאי שהוא
סי' העליון ותנא א"א לעליון לבא עד שיבא התחתון ויזהרו ב"ד שלא תאכל האשה אותו היום
קודם שתחלוץ דברים הגורמים רוק לבא כדאמר רבא אכלה תומא או גרגישתא לא הויא חלילה
וה"ה רמונים ושאר דברים המביאים לידי רוק ואח"כ יאמרו ב"ד ליבם הגדול אי ניחא לך יבם
אי ניחא לך חלוץ ואי חפץ לחלוץ ישים מנעל ימין ברגלו ימין וברגלו יחף ושלא יהא המנעל גדול
עד שיעלה למעלה מן הארכובה והמנעל לכתחלה צריך שיהיה שלו ויכרוך הרצועות סביב לרגלו על
[ב] אוזן המנעל וישים הקרסים בלולאות למיהוי חלילה אלימתא ותאמר האשה מאן יבמי להקים לאחיו
שם בישראל לא אבה יבמי ויש לה לקרות אלו התיבות בלא הפסקה ואח"כ יאמר האיש לא חפלתי
לקחתה ואח"כ יעמוד האיש אצל הכותל או אצל עמוד וידחוק רגלו בארץ ואח"כ תתיר האשה
קשר הרצועות והקרסים מן הלולאות הכל בידה הימנית ולא תהא שמאל מסייעתה והכל מעומד
או מוטה ולא יושבת ואח"כ תרוק ובעו הדיינין דליחזו רוקא דנפקא מפומה דיבמה עד כנגד
היבם ואינם צריכין לראותו עד כנגד הקרקע אלא אפילו קולטתו הרוח ואח"כ קוראה ככה יעשה
לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל והעומדים שם אומרים
שלשה פעמים חלוץ הנעל חלוץ הנעל ומדקדקים שתקרא האשה האותיות מככה ומ"מ
אם לא קראה היטב לא מעכבא דקריאה לא מעכבא אלא שיהא ראוי לקרות ואשה שרולה לחלוץ
צריכה להמתין ג' חדשים לאחר מיתת בעלה ואז היא מותרת לינשא מיד ואפילו מת הבעל מן
האירוסין וגם אפילו אם אינה רוצה רק ליארס צריכה להמתין ג' חדשים אחר מיתת הבעל גזירה
אטו לינשא שצריכה להמתין שלשה חדשים משום הבחנה והיכא שמת היבם לאחר מכאן יותר מג'
חדשים לאחר מיתת *אחי בעלה אפילו הכי צריכה [*להמתין] ג' חדשים ליארס אחר מיתת היבם
וכן פי' ר"ת בתשובתו להרב רבי אהרן בר' יוסף עכ"ל ספר התרומה עיין פרק החולץ : המוסר
מודעא על החלילה חליצתו פסולה לפיכך ראוי לדיינים לומר לו לבטל המודעא כדרך שעושין בגט
מיי' פרק רביעי ובספר מ"ג מוסיף [ג] שהתלמוד משוה גט מעושה וחלילה מעושה אמרו רוצים אנו
כשרים לא אמרו רוצים אנו פסולים כתב בספר מ"ג דחלילה בימין דרבנן דהא גידמת חוללת
בשיניה (*כדאמר): [*אחר] פב"ם הביא האלפסי מסוף פ' יוצא דופן ותחלת פרק בא. בא סימן (דף
מה) איבעיא להו תוך זמן נח כלפני זמן או תוך זמן כלאחר זמן וכו' עד אמר רבא קטנה שהגיעה
לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים [*ומפרש] וכי קאמר רבא חזקה הביאה
סימנין למיאון אבל לחלילה בעיא בדיקה וקשה דהא אמר רבא פרק התקבל גבי ג' מדות בקטנה
הגיעה לעונת נדרים שזו היא שנה שלפני גדלות חוללת ופי' ר"ת דמיירי לדברי רבי יוסי דאמר
פרק מצות חלילה [*דף קה] קטנה חוללת וכן נמי איתא להדיא לדברי בר ריבי [*כ"ל בריבי מ"י]

חוללת בפעוטות אמר רבא עד שתביא לעונת נדרים והלכתא עד שתביא שתי שערות ויש אומרים
דהא הלכתא נמי כדברי רבא כלומר אע"פ דלדברי ר' יוסי חוללת בהגעת עונת נדרים מ"מ הלכה
עד שתביא ב' שערות ועוד מפרש ר"י דפרק התקבל גרסי' רבה ולא רבא חבירו של אביי ומייתי
ראיה מדמייתי [illegible] עד שיהא בן כ' [*ואמרינן פרק מי שמת אמר רבא
אמר רב נחמן בן שמונה עשרה שנה : מתני' בא סימן התחתון כו' [*בא העליון עד שלא בא
התחתון ר"מ אומר לא חוללת ולא מתייבמת] וחכ"א חוללת או מתייבמת והלכתא כרבנן דאי
אפשר לבא העליון עד שלא בא התחתון וסימן [העליון] משמו הדדין (*והלכתא) [*דהלכתא
כר'] [עקיבא] [illegible] [את הפשה בדדין דאם הטו גדולה היא ומשתמא יש לה
שערות ודבר זה יוכל לבדוק וגם יש לבדוק בזקן] [*את הפשה בדדיה דאם הטו גדולה היא
ומשתמא יש לה שערות ודבר זה יוכל לבדוק האיש וכו' מ"י] [illegible]
[illegible] לבדוק אם הביא ב' שערות כדאמרינן לקמן דבעינן בעיקרן גומות ואין אנו בקיאין
להכיר בזה אבל אם יש ריבוי שערות או ארוכות [illegible]
[illegible]
דסומא כינהו . נשים נאמנות לומר שהיו בהן שערות לענין שאם נמלאו אותם השערות לאחר הפרק
לאו כלום היא. דהרי העידו הנשים שהיו נמי קודם הפרק וא"כ סומא הן ולאחר הפרק נמי
בודקות ונאמנות להיות חוללת על פיהם ולהשיאה כגדולה שהרי יש להן חזקה דרבא אבל תוך
הזמן להעיד שיש להן שערות אינם נאמנות] ר"ש אומר אף תוך הפרק נשים בודקות כו' פרש"י
[תוך הפרק] תוך זמן ר"ח [*בריש פ' בא סימן דף מט] פסק כר"ש דתוך הפרק כלפני הפרק
וכפרש"י דפרק וזמן חדא מלתא היא (*וכן נמי פסיק רבא דהלכתא כרבי שמעון דתוך זמן כלפני
זמן) [*ומתוך כך פסק דלית הלכתא כרבא דחזקה הביאה סימנים דהא ר' שמעון דפסקינן כוותיה
לית ליה כרבא דקתני דבדיקת נשים מהני דוקא להחמיר ולא להקל .ואילו לרבא להחמיר לא
בעי בדיקה כלל דאמר חזקה כו'] ועוד נמי דאמרי' פרק מי שמת אמר רב נחמן בודקין לחלילה
ולמיאונין וקי"ל הלכתא כוותיה והקשה ר"ת חדא אמאי שינה לשונו דכאן אמר תוך הפרק וכאן
אמר תוך הזמן ועוד דלעיל מותיב תיובתא ואמאי לא משני תנאי היא ופירש ר"ת דתוך הפרק
דהכא היינו יום האחרון של שנת שתים עשרה ויום א' לנקבה וכן יום אחרון של שנת שלש עשרה
ויום אחד לזכר וכי האי גוונא אשכחן דפליגי פרק י' יוחסין גבי קדשה אביה בדרך וקדשה היא
עצמה בעיר והרי היא בוגרת לפניו ביומא דמשלים שית דרב סבר מדהשתא היא בוגרת בסוף היום
מעיקרא נמי בתחילת היום הויא בוגרת ושמואל סבר השתא הוא דבגרה והכי נמי פליגי דלר'
יהודה תוך הפרק כלאחר הפרק והויא גדולה באותו יום ולר"ש בעינן ב' ימים ור"ת אומר דהלכה
כר"י דר"י ור"ש הלכה כר"י כדאיתא פרק מי שהוציאוהו והא דנקט בכולי תלמודא בן שלש עשרה
שנה ויום אחד בת שתים עשרה שנה ויום אחד היינו דלא כר' שמעון דלדידיה בעי שני ימים :
מצאתי הרב רבי משולם שאל את מורי כיון דנוהגין לבדוק [*נשים] בנשים אם יכולין לבדוק אפילו
קרובות והשיב כיון דנשים בעלמא אינן ראויות להעיד והכא המטה מה לי קרובות מה לי רחוקות
ורפיא בידי דאשכחן גבי עדות אשה נשים נאמנות ואעפ"כ אמרי' יש נשים שאינן נאמנות כגון
המותה כו' וא"ת התם טעמא דמתכוונא לקלקלה כל שכן הכא שיעידו שקר כדי שתחלוץ ותנשא.
איני יודע מי הרב שהשיב. לר' משולם ומי אמר רפיא בידי : שוב מצאתי בדברי רבי אבי"ה דרבינו
תם פסק אפילו נשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות בבדיקה (*דאין לך כתוב) [*כמו
שנאמנת להביא גיטין מפני שהכתב מוכיח ואין לך כתב] גדול מוכיח מזה דמידי דעבידא לאיגלויי וכן
פסק ראבי"ה דהנשים קרובים בודקים החולץ ונשים קרובות בודקות אותה דקאמר ואשתמודעינהו
משמע אפילו מפי קרוב אפילו מפי אשה דגלויי מילתא בעלמא הוא [*פ' החולץ דתט"ז] פסק
האלפס היכא דאיכא חשדא לא סמכינן אקרוב ואשה והאריך בדבריו ובלשונו משמע דוקא כשהן
מסיחין לפי תומן אז נאמנין ואין נראה לי שהרי מוכיח פ' הגוזל בתרא שאין נאמנין [*קטן ואשה]
כמסיחין לפי תומן אלא באיסורים דרבנן או בדאורייתא כגון בשבויה שהקילו בה דמיגולא
נפשה [*כדי שתהיה מגונה בעיני השבוי ויניחנה] או בממונא כגון שהיו (*הבעלים מרנכין)
[*מרדפין אחריה] והכי משמע בסוף פ"ב דכתובות ופרק כילד מעברין ופ"ק דפסחים והכא
דאורייתא הוא אלא נראה לי שאפילו מתכוונין לשעיד הן נאמנין דמשום עיגונא אקילו בה (*וכשבויה)
[*כשבויה] וכל הדומין לה כדאיתא ריש פרק האשה (*דאפילו) [*ואפילו] באיסורא דאורייתא לא
חיישינן לחשדא משום דעבידא לאיגלויי : לשון אביאסף ראיתי תשובה (*שפסק רבי') [*שפסקו
רבנן] שפירא [*ר"מ כו'. מ"י] ור' מאיר בר' קלונימוס ורבינו *קלונימוס בר"מ ור"י בר' אשר
הלוי דאין להכשיר את הקטן לא לחלוץ ולא ליבם בעדות קרובים ובעדות אב ואם וכן פסק המיימון
בפ' שני דאישות וכ"כ רבי' מנחם וכן הסכימו רבי יהודה ב"ר קלונימוס ורבינו משה בר מרדכי
ורבינו ברוך ברבי שמואל וכתבו שאין להביא ראיה מאשתמודעינהו דפרק החולץ דודאי התם גילוי
מלתא בעלמא הוא דבלא"ה תופסין אותו בחזקת אחיו מן האב אחר (*שהאב) [הרוב] וקרובים
גילו את הדבר כמו שאנו תופסין דומיא דגילוי מילתא דפרק האשה שנתארמלה אבל אם לא היינו
מוחזקין בו שהוא אחיו מן האב [*ואמר שהוא אחיו מן האב] והביא קרובים לעדותו הא לא
הוי גילוי מילתא ובהא לא פליגי וכל שכן הכא שהיינו מוחזקין בו בחזקת קטן (*מן הקרובים)
[*דקרובים] אין נאמנין להוציאו מאותה חזקה ולא דמי להא דאמרי' פרק האומר קדשתי את בתי
וכו' [ד] [*פי' א"כ ש"מ שהאב נאמן וכן למטה גבי אחד מכם כו' דפריך דשם אפילו היא עצמה
נאמנת דהא כתבו לה גט] ואמרינן בגמ' נאמנין ליתן גט דלמא אומר קידשתי בפני עדים דאם
לא הכי פשיטא דאין כלום דאפילו אמר קדשתי בפני עד א' אין כלום ואפילו שניהם מודים והא
דאמרינן בפרק קמא דסנהדרין אחד מכם קדשתי בביאה כתבו גט לאותה אשה פירשו הגאונים
לאו משום דחייש ר"מ לקידושין אלא משום דכסיפא לשאול מאן סהדי והא דתניא התם בני זה
בן י"ג שנה ויום אחד נאמן לחרמים ולא למכות כו' לאו משום שהוא אביו אלא משום שהוא כאדם
אחר כדאמר בכריתות אפילו אחד אומר אכלת חלב ושותק נאמן ולאו דוקא נקט אביו אלא משום
דמסתמא מכיר בשנותיו טפי מאדם אחר על כן הוא נאמן לקרבן ולנדרים (*מ"ם) [*ומ"ם]
ר"ת כל אשה שהגיעה לכלל שנותיה והוחזקה לסימנין ע"פ שכנותיה לא צריכה בדיקה י"ל דוקא
גבי אשה אבל גבי איש לא משום שיש בני אדם נוהגין לקרות בניהם לס"ת כשנכנסין לתוך שלש
עשרה שנים וגם כשהקטן עושה מעלמו אין מוחין בו דקטן עולה למנין שבעה ונותנים לו לברך
ויורד לפני התיבה ומתפלל ואין חוששין אפילו לא עברו לו י"ג שנה הלכך אפילו הוחזק בכל אלה
לא הוי חזקה ותדע (*כי) [*דבאותו] תיקון חלילה דר"ת [*עצמו] מסיים ואמר היבם צריך
להיות בן י"ג ויום א' ובודקים אותו ע"פ קרובים וכו' וגבי יבם לא הזכיר חזקה כמו שהזכיר
ביבמה וע"כ צריך עדות ברורה על מספר שניו להחזיקו בגדול וגם צריך לבודקו וגם היתר יבמה
לשוק היא ערוה כשמואל ורב דאמרי תרוייהו פרק האשה רבה בעניותינו צריכה גט והולד ספק
ממזר ואין דבר שבערוה פחות משנים וא"כ הוי כמכות ועונשין ועל שערות אין לסמוך אם לא
(*שתגיע) [*שהגיע] לכלל שנים והא דאמרי' פרק החולץ ופרק יש נוחלין ופרק האומר נאמן
אדם נט על בנו להכירו אפי' בממזרת טעמא יש בירושלמי בן שנולד יכיר אפילו בן שנולד נאמן
להכירו בלא עדים ודוקא עליו אבל על שנותיו למכות ועונשים מודה רבי יהודה דאין נאמן בבדיקת
סימנים דאמרי' פ' בא סימן דכל הנשים נאמנות להחמיר [*ולומר] גדולה היא שלא תמאן או
קטנה היא שלא תחלוץ אבל אין נאמנות לומר גדולה היא ותחלוץ דחלוצה ערוה היא ואין כאן
*) כד"ס הגי' ואפ"ה וכנ"ל כי כ"ה בתוס' נדה דף מו. ד"ה אבל
עד

הגהות מהר"ם טיקטין [א] ואגילה קטטה : [ב] אזני : [ג] משום : [ד] לשון המשנה קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה ובא א' ואמר אני קדשתיה נאמן :

עד אחד נאמן באיסורין ורבינו יואל הלוי כתב אב שמעיד על בנו שהוא בן י"ג שנה ויום אחד כדי שיהא ראוי לחליצה ולהתיר יבמה לשוק אין נאמן אם לא נצרף עד אחר עמו כמו שאר עריות וכגון שאין קרוב ליבמה וכתב לבסוף וכללא הוא כל היכא דאיתחזק איסורא כגון טבל ואשת איש וכגון נער וקטן דהוחזק בקטן לא שרינן לחלוץ אלא בעדים מהא דהחולץ דפליגי בה רב אחא ורבינא ואפילו מאן דאמר גילוי מלתא היא ומכשיר קרובים משום דהוחזק באחיו אבל אם לא הוחזק באחיו בעינן שנים דקאמר חד בעדים ולא קאמר בעד והכא קאי היבם ואומר אני אחיו ובעי למיפטריה ואפ"ה צריך להביא עדים ולא אמרינן אין אדם חוטא ולא לו משום דאיתחזק איסורא וקי"ל כרבא דאין חולצין אא"כ מכירין והיכא דלא איתחזק בעינן [*עדים ולא] קרובים ומה שהורה ר"ת בסדר חליצה כל אשה שהגיעה לכלל שנותיה בשכינותיה והוחזקה בסימניה בשכינותיה לא צריכה בדיקה דהא מלקין על החזקות ואמרינן נמי הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה כו' תימה לרבינו יואל הלוי אם עשה [*ר"ת] מעשה [*כזה] דמלקים על החזקות לא מיירי ע"י קול דקול לא הוי חזקה אבל מעשה הוי חזקה ובדבר שלא הוחזקה מתחלה איסור ברור ולא היתר כמו הוחזקה נדה בשכינותיה שעושה מעשה נדה ולובשת בגדי נדה ומתחלה אינה עומדת אלא בספק נדה הלכך סמכינן אחזקה להחמיר הם האריכו ומורי קצ"ר וכן פי' ר"י דכי היכי דאין נאמן למכות ולעונשין הוא הדין לחליצה דהוי דבר שבערוה ולא מהימן ואפילו ראינו שהתפלל לפני התיבה והשלים מנין בבית הכנסת אין בכך כלום דשמא ע"פ האב עשו דנאמן לנדרים ולהקדשות כדאמרינן פ' האומר בקידושין ואע"ג דשרינן הכא ע"פ קרוב או ע"פ אשה שהיבמה אשת המת והיבם אחי המת משום דאיכא מרתתי והוי מילתא דעבידא לאיגלויי ומיהו פסק בספר התרומה דאם יש להם רבוי שערות או ארוכות כמו שרגילים לאיש גדול או לאשה גדולה אז מותרת לחלוץ דמסתמא הגיע לכלל שנות הגדלות או אם יש קול בדבר שהחזיקו שהכניס בבגרות שלא ע"פ האב שיש לאיש י"ג שנים ויום א' ולאשה י"ב שנים ויום א' סגי בכך להחזיק בגדולים עם השערות שאנו רואים ואין השערות שומא ואין צריך להביא עדים על הלידה ורבי אבי"ה כתב נראה הדברים כשיש לו הכרת זקן סגי. נאמנת אשה לומר גדולה היא שלא תמאן וא"ת [*ומה אנו צריכים לנאמנותיה] והלא אפילו שתקה או אפילו [*אמרה] קטנה היא לא ממאנה [*הואיל ובאה לכלל שנותיה משום חזקה דרבא] ויש לומר כגון שבדקו גברי [לאחר זמן] ולא מצאו בה שערות ורוצים שתמאן וכגון א] שלא בעל דאז ממאנת ולא חיישינן שמא נשרו אא"כ בעל ואז איכא ספיקא דאורייתא והשתא אע"פ שהתירו ע"פ ראייתם נאמנת אשה לומר ראינו בה שערות ונשרו ולא ממאנת: בשלמא לפני הפרק בעיא בדיקה דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו וא"ת א"כ כי בדקו ומצאו שערות לאחר שנים של גדלות ניחוש דלמא מקודם לכן בעודם קטנים באו אלו השערות ושומא נינהו ואומר ר"י דדוקא היכא שבדקו ומצאו שערות לפני הפרק לכך אנו חוששים אבל היכא דלא בדקו עד לאחר הפרק שהגיעו לכלל שנים של גדלות אין לחוש דמקודם לכן באו ורא"ה מדאמרינן לעיל נאמנת אשה לומר קטנה היא שלא תחלוץ השתא מאי אהני דיבורה הלא (*אמרינן) [אפילו אמרה] יש לי שערות לא חלצה כדקתני סיפא ואינה נאמנת לומר גדולה היא שתחלוץ אלא הכי פירושו כי בדקו לה ומצאו לה שערות נאמנת לומר הני שערות קודם הפרק באו. ואיבעית אימא ב] ר' יהודה היא ואתוך הפרק קאי ואע"ג דא"ר יהודה דתוך הפרק גדולה היא מ"מ כיון דליכא חזקה דרבא [עד לאחר הפרק] לכך אשה לא מהימנא אבל לאחר הפרק שיש לה י"ב שנה ויום אחד איתא לחזקה דרבא ואשה מהימנה ולכך נשים שפיר בודקות וכן הלכתא. אסכתנא (*לאד) [*לאדא מ"י] מרבוותא דכתב וקי"ל כר"ש וכן פר"ח אבל רב אלפס ור"ת פסקו כרבי יהודה וכן פסק בספר התרומה: תשובת סר"ס ושאלת ם על יתומה שנתקדשה אם יכולה למאן מי סמכינן אעדות נשים שהיא בת י"א שנה ולא נכנסה בי"ב ודאי סמכינן כיון שלא בעל ואפילו היתה גדולה אין כאן אלא קידושין דרבנן והימנינהו רבנן בדרבנן אבל אי בעל לא מהימנא ואע"ג דלענין חליצה דהוי דאורייתא מהימנא אפילו אשה ואפילו קרוב כדאמר בפרק החולץ דהיא אשת המת והחולץ אחוה דמיתנא הני מילי במילתא דעבידא לאיגלויי אבל בכי האי גוונא אי בעיל הוי ספק דאורייתא ולא סמכינן אנשים [כדמשמע בר"פ בא סימן דנאמנת אשה להחמיר ולא להקל ומיהו [*במדון זה] כשלא בעל סמכינן עלייהו] (*וכדפסק ס"פ יוצא דופן הלכך חיישינן שמא נשרו והני מילי בבעל לאחר זמן אבל לא בעל לאחר זמן) [*כדפסיק ר"פ יוצא דופן כו' הלכתא חיישינן שמא נשרו הלכך כיון דלא בעל מ"י] תלינן להקל כ"ש דסמכינן אנשים המעידות שאינה בת י"ב (*אפילו) [*ואפילו] בתוך י"ב ממאנת דפסקינן הלכתא תוך זמן **סא** כלפני זמן וכמו שפסק ר"ת כרבי שמעון בראש פרק בא סימן דאמר תוך הפרק כלפני הפרק ואפילו לר"ת שפסק כרבי יהודה ה"מ תוך הפרק [*דהיינו יום אחרון של שנת י"ב תדע מדשני בלשון דלעיל קאמר תוך הזמן והכא קאמר תוך הפרק דמשמע כו' מ"י] דמשמע סמוך לפרקן [*דהיינו יום אחרון מדקתני תוך הפרק] אבל כל שנת י"ב חוץ מיום אחרון ואפילו הביאה שערות שומא נינהו וממאנת ועוד ראיה שסומכין אנשים מפרק המדיר הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה וכ"ש דנאמנות למיאון אבל ג] [*אמר שמא] [*במ"י איתא שם שמא] אינה נאמנת מפרק האומר דאמרי' התם זה בני בן י"ג זאת בתי בת י"ב שנה נאמנים לנדרים ולא למכות ולעונשין ושמא הוא הדין לענין מיאון אפילו לא בעל שמא אינה נאמנת ושלום מאיר בר"ב: רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה גומות אע"ג דאין שיער [*הוי סימן] **סב** פסק בספר התרומה דלגבי מיאון אם באו לכלל שנים פשיטא דאין אשה נאמנת לומר אין לה שערות כדי למאן ולא מיבעיא בעל דא"כ אפילו גברי לא מהימני דחוששין שמא נשרו היכא דבעל אלא אפילו לא בעל נמי דהשתא מהימן ולא חיישינן שמא נשרו מ"מ לא ממאנת בזמן הזה משום דפסקי' גומות [ובמ"י כתוב משום ספק גומות] [אע"פ שאין שערות] ומי יוכל להבחין דבר זה שלא יהיו גומות ועוד שמא שתי שערות מהגו אפילו אחד בגבה ואחד בכריסה או על קשרי אצבעות רגליה ומי יוכל לבדוק כל הגוף ולעמוד על אמתת הבדיקה ואפילו גברי לא מהימני וכ"ש נשים: **הדרן עלך מצות חליצה**

אלמנה לכהן גדול. [דף סו ע"א] איתמר המכנסת **סג** שום לבעלה כתב רב האי גאון בשערי מקח וממכר וזה לשונו הבעל ד] (ממונע) [*מונע מלמכור] בנכסי אשתו הכתובים בכתובתה כמו שאמר המכנסת שום לבעלה אם רצה למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפילו הכנים לה הבעל שום משלו ורוצה למכור הבעל לא ימכור ואם מכר מכירתו קיימת מהא דאמר לא ניתנה כתובה לגבות מחיים וזהו (*מטלטלין) [*במטלטלין] אבל בקרקעות הא אמרינן בפרק הניזקין לקח מן האיש ואח"כ לקח מן האשה מקחו בטל ומוקמינן לה באותן ג' שדות [*שדה שיחד לה בכתובתה ושדה שכתב בכתובתה ושדה שהכניסה לבעלה] עכ"ל. וכתב ריצב"א נראה דקסבר רב האי גאון דבאותם ג' שדות מכרו בטל מיד מדפי' וחילק בין מטלטלי למקרקעי דאי בטל בשעה שיבא לטרוף קאמר [*א"כ] במטלטלי נמי מדמייתי דינא הכא כדאיתא בהאי ברייתא גופה מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה ואמרו דהבעל מוציא וכ"ש היא כדפירש הקונטרס הכא דלא מיבעיא אם מת הוא או גרשה שהיא מוציאה מיד הלקוחות אלא אפילו הוא מוציא מיד הלקוחות אם מתה דבשעת מכירה לאו מכירה היא שהרי היא יכולה להוציאה בשעה שנטרפה אף במטלטלים וכל עיקר שמוציא [*הוא] אינו לכאורה אלא מחמת שהוא יורש את כחה שהרי כל זמן שהיא חיה אינו יכול להוציא ופירוש רב האי גאון מסייע לפי' הקונטרס שפירש אם מכר [במטלטלין] מכירתו קיימת ולא כדברי המפרשים דהבעל מוציא מיד הלקוחות ובטל מיד אבל ר"י פי' דבטל מיד עיין פרק נערה. **סד** מכרו שניהם לפרנסה פי' ר"ג מאור הגולה או זה או זה הלכך מוציאין מיד הלקוחות וכן נראה עיקר דקי"ל לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו מקח ואם לקח מן האיש בזה נחלקו רבותינו אם מתה [*האשה ולא ערערה אם האיש יכול לבטל מקחו אי לא וראייתו מס"פ האשה כו'. מצאתי מוגה] פרק האשה שנפלו ועת לקצר אבי אסף וכן פרש"י כפי' ר"ג דאם מכר הבעל האשה מוציאה מיד הלקוחות ואם מכרה האשה הבעל מוציא אבל ר"ח פי' וכן ר"י דאפילו מכר הבעל הוא עצמו מוציא [*מיד] דתקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל ובטל לאלתר וכן פי' ר"י בפרק השולח. **סה** כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה תימה והלא תרומה מותרת (*להנאת ישראל) [*בהנאה לישראל] כדתנן פ"ג דעירובין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ותירץ ר"ת דהנאה של כילוי אסור וקשה מפ"ב דפסחים אבא שאול גבל של בית ר' הוה והיה מחמם לו חמין בתרומה טמאה וי"ל לכהנים של בית רבי ור"ת הביא ראיה דהנאה של כילוי אסור ממסכת דתרומות דתנן (*דף ס) **סו** מדליקין בשמן שריפה במבואות האפלים וע"ג החולה ברשות כהן פי' שנס כהן משתמש שם הלכך שרי לישראל דנר לאחד נר למאה ובתוספתא דפרק בתרא דתרומה תניא כהן שהיה מיסב בתוך ביתו של ישראל הרי מדליק הנר בשמן שלו אע"פ שעמד הכהן והלך לו אין חייב לכבותו עד שיכבה מאליו ורבינו יצחק תירץ דהא דאמרי' הכא לא יאכילנה כרשיני תרומה מפני שבהמה מתפטמת מן התרומה כמנא הישראל יאכל תרומה ולא נראה דא"כ אמאי אנו אוכלין תרנגולין המתפטמים מן השרצים וא"ת כיון דהנאה של כילוי אסור א"כ ישראל ששכר פרה מכהן אמאי יאכילנה תרומה וי"ל כיון דעיקר הנאה לקנין כספו של כהן מצי להאכילה: ה"ג רש"י **סז** נשי דמחייב בגניבה ואבידה בהכחשה מי מחייב מסכא מייתי [ר"י] ראיה דהא דפליגי בהשוכר את האומנין [*דף פ] ובכמה דוכתין אי שוכר כשומר שכר או כשומר חנם דכשומר שכר הוי דסתמא דתלמודא קאמר הכא דמחייב בגניבה ואבידה ועוד ראיה מפרק המפקיד [*דף לו] פעמים ששניהם באים השוכר והשואל כגון שנגנבה או שאבדה ואמרו (*ליה) מתה מחמת מלאכה דתרוייהו כפרי ממונא וכן בפרק השואל [*דף לו] בההוא דאגר כודנייתא בי חוזאי [*דלייה] ואזיל (דלייה) טעינה בהדייהו ונגנבה (*או מתה) [*ומתה] בי גנב וחייבינהו רבא: כתב המיימון בפרק חמשה עשר באיסור ביאה פנויה שזינתה ונתעברה וילדה ואמרה בן זה בן פלוני הוא אם אותו פלוני כשר הרי הבן כשר ואינה נאמנת אח"כ לומר זה בן פלוני ויראה לי שחוששין לדברי' ויהיה הבן אסור בקרובות אותו פלוני מספק ואם אותו פלוני ממזר אינה נאמנת להיות ממזר על פיה אלא ספק ממזר: ארוסה שנתעברה והיא בבית אביה הולד בחזקת ממזר ואסור בממזרת ואסור בבת ישראל ואם נבדקה אמו ואמרה מארוסי נתעברתי נאמנת והולד כשר ה] ואם הכחישה הארוס ואמר מעולם לא באתי עליה הרי הולד ממזר שאפילו היה בחזקת בנו ואמר זה בני ממזר נאמן והאשה אינה בחזקת זונה אלא נאמנת לומר לארוסי נבעלתי ואינה זונה ואם נשאת לכהן לא תצא ואם ילדה ממנו כשר הולד: היו העם מרננים אחריה והיא גייסה עם ארוסה ועם אנשים הרבה ואע"פ שבא עליה הארוס בבית חמיה ה"ז ספק ממזר כשם שהפקירה עצמה לארוסה כך הפקירה עצמה לאחרים ואם נבדקה ואמרה עובר זה מארוסי [*הוא] ה"ז כשר כמ"ש. אשת איש שהיתה מעוברת אינה נאמנת לומר אינה מבעלי ואין נאמנת לפוסלו והרי הבן בחזקתו שלא האמינה תורה אלא לאב אמר האב אינו בני או שהיה בעלה במדינת הים ה"ז בחזקת ממזר ואם אמרה מעבד ועובד כוכבים נתעברה הולד כשר ו] שאין הבעל יכול להכחישה בדבר זה ואין העובר משתהי במעי אמו יותר מי"ב חדש אשת איש שיצא עליה קול שהיא מזנה תחת בעלה והכל מרננין אחריה אין חוששין לבניה שמא ממזרים הם שרוב בעילות אחר הבעל ומותר לכהן ליטא [בתה] לכתחלה אבל היא עצמה חוששין משום זונה ואם היא פרוצה יותר מדאי אף לבניה חוששין:

הדרן עלך אלמנה לכהן גדול

[דף עה ע"א] **הערל** [*מיזה פצוע דכא] **סח** כל שנפצעו בציס שלו ואפילו אחד מהם ואפילו ניקבו וכו' פירש רא"מ בס"י ניקבו **סט** נקב מפולש דכל נקבים שבתלמוד נקבים מפולשים הם כמו ניקבו הדקין ניקבה המרה (*וכו') [*טולם] מפולשים הם וגבי אתרוג נמי תנן ניקב וחסר כל שהו ואמרי' בגמ' (*נמי) נקב מפולש בכל שהוא שאינו מפולש בכאיסר [*עיין בביאורי מהר"ר אייזק שטיין על הסמ"ג דפי' גבי הגיד הוי כרות שפכה וגבי בצים פצוע]: [דף עו ע"א] וזהו פסול החוזר להכשירו פי' *רמ"א בס"י נקב [*הגיד] פסול *פירוש הולד הנולד מאשתו פסול וממזר הוי דבר ברור הוא שאינו מוליד אבל האדם כשר הוי לבא בקהל שאינו אלא עקור ואינו כרות שפכה דאם הוא כרות שפכה היכי תניא נסתם כשר וזהו פסול החוזר להכשירו דתניא בספרי פצוע דכא חוזר כרות שפכה אינו חוזר זו היא מהלכות הרופאים אבי"ה: [דף עה ע"א] שמעתי מפי חכמים בכרס ביצנה **ע** כל שאין לו אלא ביצה אחת [*אינו אלא כסרים חמה וכשר] כשר נראה לר"ת דהכי הלכתא כדאמרי' בהחולץ וממתני' דכרמא הדר ליה אלמא מתני' דכרמא עיקר וכיון דהכי הוא אפילו הוה פליג אמתני' הכי הלכתא וכל שכן הכא דלא פליג דדוקא נקט במתני' כל שנפצעו בציס שלו ואפילו אחת מהם כו' אבל ניטלה מכל וכל כשר כמו ניקב טחול בקולסיה כשר בסומכיה אסור ואם ניטל כשר ומתוך כך מכשיר אותם בני אדם שחותכין מהם הרופאים ביצה אחת לרפואתו ומנתיקת הבטן או מן האבן העוכרת השתן ואם תאמר דליהוי פוסל משום דנחתכו חוטי ביצה אחת הא ליכא למימר דלא אשכחן פסול בחוטי ביצה א' רק בשתיהם דהא דאמרי' לקמן בין שנחתכו חוטי (*ביצה) [*ביצים והיינו] דוקא שתיהם כדמשמע לישנא דחוטי בציס אבל חוטי ביצה אחת לא אשכחן פסול אלא דוקא בפציעת ביצה אחת (*כנימוקה) [*או בנימוקה] או כניקבה ועוד דהא מעשים בכל יום שמולידים אותם שחותכים להם הרופאים ביצה אחת וא"ת לא וחזור על בניהם מאין הם א"כ הרבית ממזרים בישראל והא דקתני אינו אלא סרים חמה לא משמע כן דאין מוליד אלא הכי פירושו אפילו אם אין מוליד אינו אלא כסרים חמה וכשר ע"כ לשון ר"ת: ובירושלמי גרסינן תני רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה כל שאין לו אלא ביצה אחת אין מוליד וזהו סרים חמה וכשר אמר שמואל אם יבא לפני בעל ביצה אחת אני מכשירו אמר ר' יודן בר' יוחנן ובלבד שלימין ואומר ר"י דמצינו למימר בשני ענינים דדוקא כשניטל האחת והאחת שלימה זהו כשר אבל אם נפצע אפילו אחת גרועה טפי כדפירשנו לעיל ועוד נראה לפרש בהן שתי תיבות ובלבד של ימין וחומרא גדולה היא וטוב להזהיר את הרופאים לחתוך של שמאל אם אפשר. ניקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה מה שפרש"י שניקבה באלכסון עד שיהא הנקב בצד אחד למעלה מעטרה וניקבה כולה אין נראה לר"י דשכנגדו לא משמע שניקב באלכסון ועוד כיון דניקב הגיד למעלה מן העטרה פשיטא דפסול דהא לא בעינן שיהא הנקב מעבר לעבר אלא אע"פ שלא ניקב אלא מצד אחד ולמעלה מהעטרה עד חלל הגיד [*שהוא] גובתא דשכבת זרע נראה שהוא פסול (*דלמה) [*ולמה] ליה למיבעי. כשניקבה מעבר אל עבר מצד אחד למטה מן העטרה ומצד אחר למעלה מן העטרה ונראה לר"י כמו שפי' ר"ח דשכנגדו היינו לרחבו של גיד שהוא בצד אחור שהוא למעלה מן העטרה שהרי העטרה היא באלכסון ונוטה למטה לצד (*גיד) [*ראש הגיד] ולמעלה נוטה לצד הגוף ונמצא כשניקבה העטרה מצד אחד [למטה] מן העטרה [*הוי] מצד אחר [למעלה] מן העטרה אף אותו מקום שכנגד הנקב דמיבעיא ליה (דלא אמרי' ליה) אי לא מפסיל אלא היכא דמכל צד הנקב הוי למעלה מן העטרה או דלמא כיון דבצד אחורי הגיד הוי למעלה מעטרה פסול אפילו אין הנקב אלא עד חלל הגיד ואין עובר עד אחורי הגיד שאין כאן נקב למעלה מעטרה כלל אלא (*בגיד) [*שהוא נגד] למעלה מעטרה שבאחורי הגיד נוכל לפרש הבעיא [*עי' בתוס']: [דף עו ע"א] [גר] מצרי **עא** ואדומי אינם אסורים אלא עד ג' דורות. תניא בתוספתא דקדושין ומייתי לה הכא בגמרא אמר רבי יהודה מנימין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא אמר אני מצרי ראשון אשיא לבני מצרית [שניה] כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל ואם תאמר ולמה לא היה מותר מיד לבא בקהל והלא אין מצרים במקומם שכבר עלה סנחריב ובלבל העולם ומטעם זה התיר ר' יהושע את יהודה גר העמוני במס' ידים (*דף עו) ומייתי לה בפרק תפלת השחר [*דף כט] שאמר ליה רבי יהושע מותר אתה שכבר עלה סנחריב וכו' ובסוטה [*דף מ] פי' הקונטרס שאמר ליה ר' עקיבא טעית מנימין וטעמא מפרש בתוספתא מטעם דסבר דכבר בא סנחריב ובלבל כל העולם ותירץ ר"ת דסנחריב לא בלבל מצרים שהרי לא בלבל ירושלים וגם מואב כדאמרינן פ"ק דמגילה ז"ל גבי מואב דיתבי אדוכתייהו שנאמר שאכן מואב מנעוריו ולא גרסי' עמון ומואב אלא מואב לחודייהו דהא בלבל עמון כדאיתא פרק תפלת השחר ובמס' ידים והתם גרסינן וכי עמון במקומם יושבים ולא גרסי' וכי עמון ומואב דהא מואב לא נתבלבל כדפרישית ויש מדקדקים שאדומים לא נתבלבלו כדאיתא פ"ק דע"ז דאנטונינוס

הסיב

הגהות מהר"ם טיקטין א] צ"ל שר"ל וכגון שלא בעל אחר זמן ולא (אנשי) [אמרי'] חיישינן שמא נשרו אח"כ בעל לאחר זמן דהוי ספיקא דאורייתא והכי איתא בהדיא באלפס: ב] הלא נשים נאמנות להחמיר: ג] אמה שמא: ד] צ"א ממונע: ה] פי' בדלא דיימא מעלמא מצאתי במר"א: ו] כשר לבא בקהל ואין אומרים שמא ממזר נתעברה:

השיב לרבי [*שרבי א"ל לאנטונינוס שיהיה לו חלק לעוה"ב ופריך ליה והכתיב שמה בגיהנם כו' א"כ ידע שמאדום היה וא"כ ש"מ דלא נתבלבלו] והא כתיב שמה אדום ומלכיה ושריה ועוד איתא התם וכי מוקמי אדום מלכא בר מלכא והא כתיב הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד משמע דאדום לא נתבלבל תירץ בספר המצות בסי' ק"ד דבלבול אינו מועיל לזרע המלוכה דמתוך חשיבותם הם ניכרים בכל המקומות עב ותימה הואיל ומצרים לא נתבלבלו א"כ איך מותר עתה לגור במצרים וי"ל דלא אסרה תורה אלא לשוב בדרך הזה היינו מארץ ישראל למצרים אבל משאר ארצות מותר כך תירץ רבינו אליעזר ממי"ץ בס"י: הדרן עלך הערל

האשה [*רבה]. ארבעה עשר חלוקין יש בענין עג נאמנות איסורין (א) כל דבר שהוא ספק ולא איתחזק לא איסור ולא היתר עד אחד נאמן לומר שהוא מותר כדמוכח בפירקין בהאשה רבה [*דף פח] בחתיכה ספק חלב ספק שומן שהוא נאמן לומר שהוא שומן וכ"ש אם אמר חלב הוא דנאמן כיון דלא איתחזק לא איסור ולא היתר: (ב) היכא דאיתחזק היתירא ואמר עד אחד אסור אינו נאמן כדמוכח פרק הניזקין טהרות שעשיתי עמך כו' נאמן משום דבידו הוא הא לאו בידו אינו נאמן: (ג) היכא דאיתחזק איסורא ואינו בידו ואמר עד אחד מותר אין נאמן כדמוכח בפירקין גבי הקדש טבל וקונמות דנאמנין הבעלים משום דבידו הוא הא לאו בידו לא כדמסיק דאי דחבריה היא גופא מנ"ל דנאמן אלמא דלא מהימן היכא דאין בידו: (ד) כל אדם נאמן על שלו אפילו איתחזק איסורא כדאמרי' גבי טבל הואיל ובידו לתקנו ולפדותו: (ה) עמי הארצות וחשודים אינן נאמנים על שלהם כדתניא במס' דמאי ומייתי לה במס' כתובות חמרין שנכנסין לעיר ואמר אחד שלי אינו מתוקן ושל חבירי מתוקן אינו נאמן מאי טעמא דחיישינן לגומלין אלמא הוא גופיה אין נאמן אטבל דידיה אע"ג שחבירו מסייעו ועוד גבי מדומע אמרי' אף בחול אוכלו על פיו משמע דוקא מדומע אבל שאינו מדומע לא: (ו) האומר לחבירו טבל שלך מתוקן וא"ל היאך אמר ליה אמרתי לפלוני לתקנו [*והוא אמר לא תקנתיו אינו נאמן כיון שהוא מודה שבעצמו לא תקנו אלא כו' מ"י] אך הוא אומר לא תקנתיו [*הרי היא בחזקת טבל אע"ג דבכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא במקום ב' מ"מ אינו נאמן] אין נאמן אע"ג שבכל מקום האמינה תורה עד אחד כיון שזה מודה שעצמו לא תקנו אלא אמר לאחר לתקנו והוא אומר לא תקנתיו [א]: (ז) אשת איש נאמנת לומר אשת איש הייתי וגרושה אני כיון דלא איתחזק איסורא הוא הפה שאסר הוא הפה שהתיר: (ח) אשת איש שאמרה מת בעלי *(בעד אחד) נאמנת דמתוך חומר שהחמירו עליה כו': (ט) חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות כל פירותיו בחזקת מתוקנין בירושל' מפרש והוא שמת ביישוב הדעת דאמרי' חזקה על חבר כו': (י) אינו נאמן לומר כהן אני להאכילו בתרומה כדאמרי' בכתובות שאפילו בעד אחד אין להאכילו בתרומה היכא דאיכא למיחש לגומלין וכל שכן שהוא בעצמו אינו נאמן ואע"ג דעד אחד נאמן באיסורין ואע"ג דעבידא לאיגלויי [ב] ועוד אמרי' [א] פרק עד כמה *שואלין על טהרותיכן ומפרש בגמ' משום דחזי ליה בימי טומאתו והיינו טעמא משום דחשידי כהני טפי מישראל משום (*דקן) [*דהוי] שבת יוחסין וריוח מתנות כהונה לו ולזרעו לדורותם:

[*פי' שאם אמרו הכהנים שזה טהור נאמנים משום דלא משקרי דאי הוה טמא לא מפסדי בהכי דהא חזי להו בימי טומאתן]:

(יא) כל דבר שהוא פידו של אדם אפילו איתחזק היתירא נאמן עד א׳ זר לטמא לא שנא [ג] עד א' מכחיש ל"ש אם אינו מכחיש או אמר איני יודע או שותק [*ולאחר זמן אמר איני מאמינך ועיין לקמן] כיון שאין עוד בידו הרי הוא כבעליו כדתניא פרק הניזקין היה עוסק עמו בטהרות ואמר ליה טהרות שעשיתי עמך נטמאו נאמן. ואמר אביי הואיל וברשותו הן הרי אלו (*שלו) [*כשלו] ונאמן עליהם ולא הויא טעמא הואיל ואי בעי הוה מטמא להו [*עכשיו] דא"כ הוה משלם להו ועוד דהויא דהתם דס"ת יוכיח דמשמע דאי ספר ביד כותב נאמן לומר אזכרות שלו לא כתבתי לשמן אע"פ שנכתבו כבר ועוד דאמרי' בפ' האשה רבה האי דקסבר תורם משלו על של חבירו אין צריך דעת בעלים משום דבידו לתקנו ואטו בשופטני עסקינן שיתרום בשל טבלו על של חבירו אלא כדפרישית הוא לפי שהוא כבעליו [*ושלו ר"ל שהוא תחת ידו ומשל חבירו נמי הוא]: (יב) דבר שאין בידו עתה ואיתחזק התירא ואמר נטמאו אין נאמן ואפילו שותק כדתני התם טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו זבחים שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו אינו נאמן בשום פנים ואפילו שותק [השתיקה בזה לאו הודאה היא דלא הוה למידע] [*פי'] שאם שתק לו אז ולאחר זמן א"ל איני מאמינך שפיר דמי ומלמדין לומר כן: (יג) אפילו דבר שאין בידו עתה אי א"ל כי אשכחיה הוי כאילו עדיין היא ברשותו הואיל וכי אשכחיה א"ל דמאי שוה ליה [*למיעבד וכי תימא הוה ליה] למימר בשעה שהיתה ברשותו הלא לא אשכחיה והשתא דאשכחיה א"ל והיינו דקאמרי' הכא כגון דאשכחיה ולא א"ל ולא מידי והשתא אשכחיה [*א"ל] [ג] דרבא הוא מודה לאביי דכל שבידו נאמן (*ובריית׳) [*דברייתא] מפלגא בהדיא בין היכא דאמר עשיתי עמך בין היכא דאמר ביום פלוני אלא שבא רבא והוסיף איסור דאפילו אין בידו והחזירו כיון דאמר נטמא כשהיה בידו ומאז הודעתיך אילו מלאתיך נאמן אתה לומר נטמאו למפרע: (יד) עד אחד אומר אכלת חלב והוא שותק נאמן וכן נטמאו טהרותיך בפניך והלה שותק דהשתיקה שתיקה כהודאה דמיא דאם לא אכל הל"ל בפירוש אני לא אכלתי ומענין זה נטמאו טהרותיך בפניך אם לא נטמאו טהרותיו בפניו ה"ל להכחישו הלכך ודאי מהימן ואפילו אח"כ א"ל איני יודע או איני מאמינך לאו כל כמיניה שהרי כבר האמינו ומענין זה נחלקו אביי ורבא [בקדושין בפ' האומר] באשתו שזינתה בעד אחד ושתק דלאביי אדם מצוי אצל אשתו ויכול לומר הן או לאו ומדשתק הודאה היא ולרבא דמי לנטמאו טהרותיך אלא שאין אדם יוכל לידע אם זינתה אם לאו שהרי אשה מזנה מסתרת ומזנה והשתא הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ואביי מייתי ראיה מההוא סומא דאתא שליח וא"ל אשתו זינתה ואמר ליה שמואל אי מהימן לך זיל אפקה (*ואמר) [*ומפרש מ"י] אביי [הכי קאמר] אי מהימן לך דלאו גזלנא הוא לפי שסומא מן הדין הוה ליה להאמינו [לפי שהיה שותק] כדאמר אביי [*גבי היא היא] שכיון שהסומא היה מסופק בדבר השליח היה [*לו] להאמינו כיון דמהימן ליה דלאו גזלנא הוא ורבא [*אמר] הכי קאמר אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה משום דרבא סבר אשתו שזינתה בעד אחד ושתק אין להאמינו הלכך אם שתק זה הסומא מלמדין אותו שלא [להאמינו] הא למדת דמילתא דאביי דפ' הניזקין הכחשה ושתיקה חדא היא וליכא לאיפלוגי אבל בקידושין גבי עד אחד אומר אכלת חלב וכיוצא בו התם איכא לאיפלוגי בין הכחשה לשתיקה כדפרישית *ותדע [ד] דבכל מקום שהאמינה תורה לעד אחד יש כאן שנים (*ואין) [*דאין] דבר שבערוה פחות משנים והכי אמר עולא דעד אחד חשוב כשנים [ג] עד ואם הותר הדבר ע"פ עד אחד ועד אחד בא לאוסרו לא יוצא מהתירו הראשון דהכי אמרינן פ' [האשה שלום] עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ואח"כ בא עד אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון ומיהו (*לא) קאמר (*לכתחלה) [*דלכתחלה] לא תנשא כדתניא פרק שני דכתובות עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת לא תנשא לכתחלה משום דרב אסי דאמר לזות

[*כך מצאתי הגירסא בספרים וה"פ ותדע דטעמא משום דשתיקה כהודאה דמיא ובלאו הכי אינו נאמן דאי לאו הכי הוי כשנים וא"כ הכחשתו לא מהני דבכל מקום כו' ולזה קאמר אחר כך ומיהו קאמר דלכתחלה לא תנשא כדתניא וכו' וא"כ איכא למימר אע"ג דעד אחד נאמן מ"מ מהני הכחשה כמו דלגבי עד אחד מת דמהני הכחשת השני דלא תינשא לכתחלה וכו' וקאמר ויש לדחות כיון דלא האמינתו כו' ר"ל דדוקא התם מהני הכחשת השני דלא תינשא לכתחלה דהרי איכא ג"כ חילוק בין באו בבת אחת ובין באו בזה אחר זה אבל גבי טומאה דאפילו באין בבת אחת זה העד שאמר נטמא נאמן ואין דבריו של הב' שאמר לא נטמאת כלום מאחר דזה שאמר נטמאת נאמן מדאורייתא א"כ ש"מ דלא מהני הכחשה כלל במקום דנאמן דאורייתא וא"כ על כרחינו צריכין לומר דטעמא דעד אחד נאמן בכאן משום שתיקה הודאה הויא דאי לאו הכי הוי הכחשה כלום. וכן נראה לימודי לפי גירסת הספרים. ובמרדכי של מהר"ר מאיר ווירשליר ז"ל כתוב על הגליון מסומן ותדע ותו אמרי' בכל מקום לשון תוס' אלפסי וא"כ א"נ לדחוק לפי' הנ"ל. ובמרדכי של הר"ר ליזר טריוש כתוב על הגליון מכתיבת יד הגאון מהרלל"ע ז"ל ותדע י"ל הוי כמו דע וא"כ א"נ לדחוק לפי' הנ"ל כי הוא דין בפני עצמו וגם אין מוגה שם ויש לדחות כי אם ודאי ויכול להיות שקאי אגמ' דמס' סוטה שדחי שם ומשני ומחלק בין דאורייתא לדרבנן כבעמוד וע"ש בסוטה]:

שפתים הרחק ממך] (*ודחי) [*ויש לדחוק] כיון שלא האמינתה תורה עד א' בעדות אשה אלא חכמים האמינוהו איכא חילוק בין באו בזה אחר זה ובין באו בבת אחת אבל בעד טומאה לעולם עד ראשון נאמן כדאמרי' בפ' מי שקינא ודוקא היכא שהתירוה לינשא ונישאת קודם שיבא עד שני המכחישו אמרי' דלא תצא אבל אם בא עד שני קודם שהתירוה לינשא ונישאת בהא מודה עולא דלא סמכינן אקמא דהכתי לא חשבינן ליה כתרי והלא ומאי דקאמר (*מאי לאו אהתכשה)[*דכל האומר לא מת לאו הכחשה] היינו דוקא הגה"ה* [ה] הרי ארבעה ענינים. א' במקום שבא עד א' להתיר והתירוה לינשא ונישאת על פיו. ב' במקום שלא התירוה עדיין

[*פי' הג"ה אם מכחשת לעד נאמנת לגבי דידה אבל לגבי צרתה דכוונתה לקלקלה כי שונאה אותה כ"כ למורי הגמ' והפסק לפי' התוס' והגמ' דף קי"ח]:

לינשא על פיו. ג' התירוה ע"פ עד אחד ובאו שנים לאסור הרי זה אסור דמודה עולא דלגבי תרי חשיב כחד ובטיל ולא אמרי' תרי ותרי נינהו דהכי תנא פ' (*חרש) [*האשה שלום] עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנישאת תצא ופריך בגמ' פשיטא דחד במקום תרי לא (*מהני) [*מהימנא] דחד לא הוי כתרי אלא מדרבנן. ד' במקום שבא עד אחד תחלה והתירוה על פיו ואח"כ באו שנים פסולי עדות ואסרו: בענין זה יש שתי לשונות בפ' האשה שלום לפי לשון ראשון שבתלמוד עד הראשון אינו נאמן דתניא התם עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנישאת תצא והני תרי מפרש התם בפסולי עדות וכדאמר רבי נחמיה כל מקום שהאמינה תורה לעד אחד [לא] הוי עדות וכי היכי דחד הוי פסול עדות [ומהני] תרי נמי חשיבי והלך אחר רוב דעות ואין צריך לבדוק אי כשרין אי פסולין ועשו שתי נשים (*כאדם) [*כאיש] אחד וכו' והראשון בטל ואם (*תנשא) [*נישאת] תצא ולשון שני שבתלמוד אמר לקולא דאי אתא עד כשר והתירוה על פיו ואפילו באו מאה נשים אחר כן בטילים (*אחר כך) לגביה ולא תצא מהתירה הראשון ובכי האי גוונא לא מיירי מתני' דתצא אלא כגון דאתיא אשה כו' כדמפרש התם ומה דפירשו דלא סמכינן אעד אחד שהתירו לכתחלה משום לזות שפתים דרב אסי כדתניא פ' [האשה שלום] אימור דהיינו דוקא בעדות אשה דחכמים האמינוהו משום עיגונא ולא נאמן מדאורייתא אבל בכל התורה כולה שהאמינתה תורה עד אחד בשאר אסורין שמע מינה דהוי חד כתרי ולכתחלה נמי תדע דהא בסוטה פ' מי שקינא [*דף לא] גבי הא (*דתניא) [*צ"ל דתנן] עד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת (*אינה)שותה לא פריך תלמודא פשיטא כדפריך התם פשיטא בפ' (*חרש) [*האשה שלום] גבי מת וכן עולא הגא עד א' אומר נטמאה ועד אחד אומר לא נטמאה לא היתה שותה דכיון שהאמינה תורה מדכתיב ועד אין בה לא מהני עד הבא אחריו להכחישו דלא דמי לעד א' אומר מת דעדות אשה דרבנן האמינוה ולא תורה: [לשון רי"ף] [דף צב ע"א] עה אמר רב יבמה קידושין אין בה נישואין יש בה כו' (*ואיתמא) [*ואיתמר] משמיה דרב יהודה גאון (*ור"ח) [*כו' מה שפסק] דאם נתקדשה לשוק בלא חליצה דקנסינן ליה לאוסרה עולמית למי שקדשה לו וכן פסק ר"ח ולא נראה לר"ת אלא ודאי מותרת למקדש אם ירצה יבם לחלוץ לה דהא דאמרי' נותן לה שני גט ומותרה לו הני מילי היכא דבעי יבם ליבמה אבל אי לא בעי יבם ליבמה לא קנסינן [*השני] לאפוק' מידי דהוה אאשה שהלך בעלה למדה"י ונתקדשה דלא מצינו בה קנס אלא קתני דמותרת לראשון ומסתמא הוא הדין לשני אם מת ראשון או גירשה הואיל דלא עבד איסורא לא קנסינן [*הגה"ה] ומה (שחילקו) [*שחילק] [בניסאת] בין שיש לה בנים [*פי' אם נשאת לזר ויש לה בנים] לבין שאין לה בנים פי' ר"ת דטעמייהו דמדמו להו להאי דנטען על אשת איש דמפלגינן בין היו לה בנים ללא היו לה בנים ולא נראה לר"ת לחלק בין יש לה בנים ללא היו לה בנים אלא תנא מזה ומזה מדרבנן כדתנן בהזורק בגיטין וכן פי' ר"ח ורא"ה מירושלמי דהכא כו': עו מעשה בא לפני ר"ת ביבמה שמת בעלה ולא ידעה שהיה לה יבם והלכה ונתקדשה (*ונשאת) לשוק והמקדש לא ידע שהיתה זקוקה ליבם ובעודה ארוסה נודע ולא נשאה המקדש ושאלו לר"ת אי קנסינן להוציא או לא והשיב כי לא מצינו קנס בשומרת יבם (*שנשאת) [*שנתקדשה] לשוק אא"כ נמצאו הגרות איילונית ועריות ולעיל דהקשה בתלמוד איתגורי איתגור א"כ מצינו חוטא נשכר הכי פירושו וכי מפני היבמה זאת שחטאת שקדשה עצמה ואסרה עצמה לכהן תהא נשכרת שנכוף את הכהן לחלוץ כדי להתירה אלא ודאי אם היה יבמה כהן לא נכוף את הכהן לחלוץ אלא מבקשין ממנו כמו שמצינו ס"פ ב"ש יש שכופין לחלוץ ויש שמבקשים הכא נמי מבקשים ממנו לחלוץ אם ירצה ואז לא קרינן לשני [*ס"א ליה] חוטא נשכר שבעבור חטאו אינו נשכר כלל דבלאו חטאו נמי היה כונסה בכך הואיל וזה רוצה לחלוץ ואם לא ירצה לחלוץ לא יחלוץ (*ואף השני) [*והשני] לא יכנוס:

הדרן עלך האשה רבה

האשה [*שלום] [דף קטו ע"א] והסברא עז מים שאין להם סוף כו' תימה לר"י אפילו למאי דקאמר דאסקינהו (*ודחזינהו) [*וחזינהו] לאלתר ואמרי סימנא אכתי מוכח (*שפיר דכיון) [*דנאמן דאי כיון] דכל היכא דאמרה בדדמי לא מהימנא וה"ה עד אחד דלא מהימן הכי נמי היכא דיש לחוש שמא העד משקר שלא הוציאו מת אלא חי (*והוא) [*והא דקאמר מת] לא דייק משום דקאמר בדדמי ומה מועילין הסימנים ואכתי פשיטא ליה שפיר דעד אחד מהימן [*היכא דאמר בדדמי] ועוד קשה דמשמע דלא מהני עדות במים שאין להם סוף אלא הסימנים משום דמשתני הפרצוף ולא מהני טביעת עין ולקמן משמע דאין הפרצוף משתני במים דאמרי' ההוא גברא דטבע בדיגלת ואסקו אגישרא דשוכני ואנסבא רבא לדביתהו אפומא דשושביניה לבתר תמניא יומי ומפרש התם משום דמיא *) למית ולא נשתנה הפרצוף ואמאי צריך סימנים ואין נראה לומר דסימנים לאו דוקא אלא בטביעות עין ונראה לר"י דלא שייך בדדמי אלא כשמעיד שטבע ולא יצא משם והיינו בדדמי דאפילו לא ידעה בבירור אמרה מסתמא לא יצא משם אבל בעדות שמעיד שהועלה מן המים וראהו מת לא שייך בדדמי דאין לו במה לטעות והכי פריך והא מים דכמלחמה דמי קס"ד שהעידו הנשים שטבע ולא יצא משם והיינו בדדמי כדפרישית ומשני והסברא כו' עד דאסקינהו מת [ה] לאלתר פי' לאלתר כי אסקינהו חזינהו ולא שהו בין עליה לראיה דאז הוה לן למיחש דלמא תפח כדלקמן ונשתנה הפרצוף אבל לאלתר לאחר טביעה אין צריך כדמוכח לקמן מההוא עובדא דאסקוה בתר ה' יומי ראוהו והכירו בו ואין זה אמר בדדמי וקאמרי סימנין פירוש אי נמי לא ראוהו לאלתר אלא שהו בין העלאה לראיה וכגון דאמר סימנים שמועיל העדות ובסימנים מובהקים שאין עשויין להשתנות לאחר מיתה דלא עלייהו קא סמכינן פירוש לא על טביעות עינים סמכינן שהיה לחוש דלמא תפח ונשתנה הפרצוף אלא אסימנים קא סמכינן ואע"ג שאין כתוב אי נמי בספרים אין לנו לתמוה דכה"ג איכא פרק אלו נערות כשלירף ידו למטה משלשה וכדרבא ומפרש התם אי נמי כדרבא: עח הכא שומשמי מאי סימני אית בהו וא"ת ואמאי לא הוי מדה סימנים וי"ל דהכא מיירי במדה שדרך בני אדם להגיע בכך ועוד קשה דמשמע דאילו אמר סימנים דמהדרינן ליה ואמאי לא מהימנא לומר לקוחות הן בידי וי"ל דהכא מיירי שהפקיד בעדים ולאו עדים בתוך ידו דהשתא אין נאמן לומר לקוחות הן בידי כדמוכח בשמעתין דאומן פ' חזקת הבתים והא דאמרי' פ' הכותב ההוא דאפקיד כסא דכספא גבי חסא שכיב חסא ולא פקיד כו' עד ועוד הא קא יהיב סימנא משמע אפילו

*) פי' למית צורת הפנים ואין מניחות אותו לנפוח ולהשתנות. רש"י

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] משמע מן האשר"י הרי הוא בחזקת טבל ואע"ג דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים מ"מ כיון שהוא מודה שאמר לאחר לתקנו והלה אמר לא תקנתיו הרי הוא בחזקת טבל גמור ע"כ באשר"י פרק הניזקין: [ב] ועוד אמרינן כו' אע"ג דלעיל מינה קאי ואע"ג דאמרי' שלשי פרק עד כמה שואלים על טהרותיכן פרש"י הוא עצמו אם בקי בהלכות נשאל לעצמו על טהרותיו אם אירע בהן ספק ואינו צריך לילך אצל חכם אחר: [ג] כלומר לא נחלקו אביי ורבא בדבר זה וזה שלא כתוספות ולא מהניא לו הכחשה הואיל ופעם היו בידו כדאיתא בתוס' פרק האומר בקדושין אלא שמחולקים בקנת: [ד] האי ותדע מיסב אדלבתריה ולא לעיל מיניה וכן מצאתיו מנוקד בריוח פתוח בספרים ישנים של קלף מדוייקים: [ה] בפרק האשה שלום גבי שתי צרות אחת אומר מת בעלה ואחת אומרת לא מת מסיק בגמרא דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא:

הגהות מהר"ם טיקטין א] שילשי: ב] בעל מכחישו כנ"ל: ג] וכמו שאין אחר שנים כלום כך האחד הלכך אם הותר וכו': ד] במרדכי דפוס קראקא הגי' ודחי והגיה מהר"ם כלומר סברא דחוי הוא שיש לדחות: ה] ותוי"ע:

בלא עדים כיון דיהיב סימנא שקיל דבעדים ליכא למימר דמיירי התם דאמרי' ולא אמרן אלא דלא רגיל ועייל ונפיק לביתיה ואי בעדים מה לי רגיל מה לי לא רגיל אלא שלא בעדים ואמאי לא מהימן לומר לקוחות הן בידי וי"ל דאי הוה אבוהון קיים הכי נמי דהוה מהימן אבל אנן לא טענינן ליתמי לקוח הוא בידם כיון דהך קא יהיב סימנא (*ואפילו אמיד וזהו תימה) [*ומיהו אין נראה לר"י לומר שם ועוד הא קא יהיב סימנא אפילו אמיד דזהו תימה כו' · מ"י] א"כ כל אדם המוכר חפץ לחבירו ויודע בו סימנין יוליאו מבניו כשימות אלא הכי פירושו חדא דלא אמיד אפילו בלא סימנין ועוד אפילו לא אמיד לחודה איהו מועיל הא קא יהיב סימנא וכיון דאיכא תרתי דיהיב סימנא ולא אמיד מפקינן מיניה אבל באמיד לא מיהדר לעולם א] בסימנין וכן פירש המיימוני פרק שביעי דשאלה והיא דאיזהו נשך דאמרי' גבי זוזי דיתמי היכי עבדינן להו כו' עד דוקא דהבא פריכא אבל כלים לא מאי טעמא דאמרינן פקדון נינהו ואתי אינים מעלמא ויהיב בהו סימנא ושקיל להו הרי משמע התם דיכול להוליא מן היתומים ע"י סימן וקשה דאמרי' הכא דצריך תרתי לא אמיד וסימן ויש לומר דהכי קאמר דלמא אתי אינים מעלמא ואייתי סהדי שהפקיד בידו והא דקאמר ויהיב סימנא לאו דוקא אלא משום דבדבר שיש בו סימן מולא אדם עדים מהרה יותר מדבר שאין בו סי' וי"מ אבל כלים העשויים להשאיל ולהשכיר לא דבהני [אין] נאמן בהם לומר לקוחות הן בידי ומיהו לא נהירא דהכתי אמאי אילטריך לדהבא פריכא אפילו שאר כלים נמי שאין עשויין להשאיל ולהשכיר ויש תמהין אכתי (*כשתביא לעדים וטודע) [*כשיבואו עדים ונדע מהם] שהן של אחרים כיון שהם ממושכנים ליתומים במעותיהם לא יחזיר עד שיחזירו שלהם כי היכי דאמרי' בהגוזל גבי לוקח עשו בו תקנת השוק וי"ל דמ"מ מפסידים הריוח שלא יחזירו להם הריוח אלא הקרן עיין פ' הזהב ופ' הכותב בספר א"א: [דף קיח ע"ב] בע"מ רבא מר"נ המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו . עט מעשה באחד שחלה ותקיף ליה עלמא והיתה אשתו במקום רחוק והיה לה יבם קטן והיה רולה להקנות גיטה לאחר ויזכה בשבילה כדי שלא שלא תזקק ליבם ושאלו את פי אבא מרי אם בכי האי גוונא זכות הוא לה שלא תיזקק כו' וזכין לה [*ליכתוב לה גט ולקבל] שלא בפניה או לא ואמר דל"ש כיון שהתלמוד לא חילק ומורי רבינו משה ב"ר שלמה ב] אמר לי דנראה לו [*דיכולין לקבל ממנו הגט] דזכות הוא לה וזוכין לה ואמר שכמדומה לו שמפי ר"ת שמע הדבר מדאמרי' בהגדה בריש פרק מי שאחזו מאי טעמא כי חזית להיא חדותא בכית אמר ליה דמית גברא ובעיא למינטר ליבם קטן תליסר שנין ויש לדחות דדלמא תליסר שנין שאני ועוד דתרתי איכא דמית בעלה ורפיא בידי עד כאן לשון אביאסף פ ומעשה היה בתלמיד אחד בבית רש"י ובקש פני רש"י לקבל גיטה בבית בשביל ארוסתו כדי שלא תיזקק ליבם ולא רלה ואע"ג דזכין לאדם שלא בפניו דזימנין דחוב הוא לה כי הא דהר"ג פרק האשה שהלכה המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כו': פא תשובת הר"ם ז"ל שני עובדי כוכבים המסיחין לפי תומן פלוני מת ואתא עד כשר ואמר לא מת לא משגיחינן ביה אלא אזלינן בתר רוב דיעות דאין חילוק בין כשרים לפסולין בעדות אשה ואזלינן בתר רוב דיעות הפסולין לבטל דברי עד הכשר וראיה מפרק האשה שלום עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תלא ודייקי' בגמ' פשיטא אין דבריו של אחד במקום שנים ומשני לא צריכא בפסולי עדות וכר' נחמיה דא"ר נחמיה כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו שתי נשים באיש א' פי' שתי נשים שהכחישו עד א' כשני אנשים באיש א' בין לקולא בין לחומרא כדמסיק בתר הכי מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דעות ה"מ לחומרא אבל לקולא לא קמ"ל כן הדין ללישנא קמא אבל ללישנא בתרא דגרסי' התם כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא אפילו מאה נשים כחד דמיין אלא הב"ע דאתא אשה מעיקרא והרלה לר' נחמיה כו' עד עשו ב' נשים באשה אחת (*וב') [*כשני] אנשים באיש א' אבל ב' נשים בעד א' פי' דאתא לבסוף כי פלגא ופלגא דמו ואפילו בזה אחר זה [ובסיפא] דאתו שתי נשים מעיקרא ואמרי מת ולאחר זמן בא עד אחד כשר ואמר לא מת כי פלגא ופלגא דמו ולא תנשא ואם נשאת (*לא) תלא וכן משמע מתוך פרש"י שבכאן וא"כ אי הלכתא כלישנא קמא תינשא ואי הלכתא כלישנא בתרא [השתא דאתו בבת אחת] אפילו נשאת בדיעבד תלא והלכתא כלישנא בתרא דבשל תורה הלך אחר המחמיר ובירושלמי נמי משמע כלישנא בתרא דגרסינן בירושל' פרק האשה שלום תניא בשם רבי נחמיה הולכים אחר רוב דיעות ופריך הא עבידא [*פי' האי עובדא] שתי נשים ואיש אחד עשו אותו כשני אנשים ועד אחד בתמיה ומשני בד"א באשה ונשים אבל באיש אחד ושתי נשים כעד אחד ועד אחד (אמר) איתן וכן כתב המיימוני ז"ל אבל אם עד אחד אומר מת ונשים רבות אומרות או שאר פסולים אומרים לא מת הרי זה כמחלה על מחלה:

הדרן עלך האשה שלום

[דף קיט ע"א] **האשה** [*בתרא] פב שהלך בעלה וצרתה למדה"י ובאו עדים ואמרו לה מת בעלך הרי זו לא תינשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת [*היא] צרתה [*או שמא אינה מעוברת] בגמ' מוקמינן לה כר"מ דחיים למיעוטא ופר"ת דהלכתא בהא כר"מ דחיים למיעוטא אע"ג דאמר פ"ק דחולין לר"מ דחיים למיעוטא הכי נמי דלא אכיל בשרא משמע דלדידן לא קשה מידי א"כ משמע דלא קי"ל כוותיה הני מילי היכא דליכא חזקה בהדי מיעוט אבל היכא דאיכא חזקה בהדי מיעוט כי הכא דהיא בחזקת שאין לה בנים חיישינן למיעוט ולחומרא דהכי מוכח בבכורות פרק הלוקח בהמה [*דף כג] (*דתניא) [*דתנן] רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים אין חוששין שמא בנה מאחרת היא דחזקה דלא מרחמא ליה אא"כ ילדה ואיכא חזקה ורובא שאינה חולבת אא"כ יולדת ולא חיישינן למיעוט ומדנקט [מניקה] דאיכא חזקה בהדה משמע דוקא מניקה אבל חולבת אינה פטורה מן הבכורה אע"ג דאיכא רובא חיישינן למיעוטא היכא דאיכא חזקה בהדה שהיא בחזקת שלא ילדה וקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ג] ולפי מה שפסקנו דחיישינן למיעוטא היכא דמסייע ליה חזקה להחמיר יש לתמוה במים שאין להם סוף שאנו מתירים בדיעבד לקמן בפרקין ניחוש למיעוטא דמסייע ליה חזקה ונוקמה אחזקה ושמא בשביל עיגונא אקילו בדיעבד אי נמי מיעוט הוא דלא שכיח ואפילו ר"מ לית ליה לכתחלה [לא תנשא] אלא משום חומרא דאשת איש ולזות שפתים ובקדושין בפ"ב דקאמר מהו דתימא ניחוש למיעוט גבי סבלונות משום מלתא דפרהסיא הוא ואיכא לזות שפתים הוה סלקא דעתין למיחש למיעוט והיינו נמי טעמא דאסרינן גבי מים שאין להם סוף ואפילו לרבנן דרבי מאיר והא דאמרי' פ"ק דחולין רוב מלויין אצל שחיטה מומחין הם ולא אמרי' סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וי"ל דההיא רובא שכיח טפי והוי כההיא דריש פ"ק דגיטין אפילו לר"מ דחיים למיעוטא סתם ספרי דדייני מגמר גמירי: [דף קכ ע"א] פג אין מעידין אלא על פרצוף פנים וכו' ואין מעידין אלא תוך שלשה ימים כו' אומר ר"ת דהך בבא קאי על האי דלעיל מיניה דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם וההוא קאמר דוקא דאין מעידין ד] לאחר שלשה ימים על אותו שאין לו *[*אלא] פרצוף פנים עם החוטם דבבכורות נמי מעיקרא הוה סלקא דעתך דמעידין על פרצוף פנים בלא חוטם וגבי דפשטינן התם ופרצוף פנים עם החוטם שגם החוטם לריך מיהו התם נמי הוי פי' הכי עם החוטם ולא יותר אבל היכא דאית ליה שפתים וסנטר מעידין עליו אפילו לאחר כמה ימים אם מכירין אותו וא"ת א"כ מאי קפריך [*דף קכא] בגמרא [*אלא] אי אמרת לחומרא פליג היכא דעבד כמאן הוה ליה למימר התם מיירי שכל הפרצוף קיים וי"ל דקים ליה להלמודא דבהכי הוה עובדא כעין מתני' שלא היה אלא פרצוף פנים עם החוטם ותו לא . וקשה לר"י דא"כ איכא מכה ומאי קאמר הני מילי דאיכא מכה והא בהך עובדא נמי איכא מכה וי"ל דהא דמיא ה] דוחה מקום המכה היינו במקום שנחתכו רגליו אבל פרצוף אינה מתקלקלת במים אע"ג דאיכא מכה וע"ק לר"י מהא דאמרינן במדרש שהושיבו שומרים אצלם עד ג' ימים כדי שלא ירקו ויתירו את נשותיהם משמע דלאחר שלשה אין יכול להעיד עליהם וי"ל דהתם הרוגי מלכות מדוכים בפצעים וחבורות מתקלקלין ואין יכולין להעיד עליהם להכירם לאחר שלשה ימים אי נמי (*אפילו אי) איכא שלפעמים דרכן להתנפח ואין יכולים להכירו מיהו היכא שאנו רואים ומכירין אותו יפה יכול להעיד אפילו לאחר ג' ימים. גרסי' בירושל' פרק התקבל בגיטין פד מי שהיה מושלך בבור [*ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו] א"ר חנינא למדני רבי אבוהו והוא שראו בבואה של אדם תמן תנינן פה מעידין לאור הנר ולאור הלבנה ומשיאין ע"פ בת קול ו] א"ר יוחנן והוא שראו בה בבואה של אדם ר' אחא בר' חנינא בשם רבי חנינא בד"א בשדה אבל בעיר אפילו לא ראו בבואה של אדם א"ר יוחנן המזיקין מצויין בבורות כמו שמצויין בשדות ומכאן היה פן אומר ריב"א הא דאמרינן פ"ק דמגילה אסור לו לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה היינו מחוץ לעיר [כגון] בשדות או בלילה במקום שאין בני אדם מצויין וכן היה יהושע יושב בתוך העמק אבל בתוך העיר במקום בני אדם לא חיישינן דאל"כ היאך אשה מתגרשת בלילה והיאך אדם מעיד ע"פ ראיית לילה תוס' מפרק נגמר הדין [*דף מד] : גרסי' בסוף יבמות [*דף קכב] והא איו חבירינו קאמרי ומשני כיון דחזיתינהי בכת ואמרו לה איו חבירינו ואמרה להם מת וקברתיו פז ופסק האלפסי כיון דמתחיל העובד כוכבים להיות מסיח לפי תומו מעלמו מליטו למיהדר ולשאול לחקור לברר הדבר שפיר ומשיאין על פיו וא"ת אמאי אילטריך למימר מת וקברתיו הא אפילו במלחמה לא צריך למימר הכי אלא גבי רעבון כדאמרי' פרק האשה שלום וי"ל מעשה שהיה כך היה וקבלה בידם שכך היו הדברים ובירושלמי דיבמות גרסינן איזהו מתכוין ר' יוחנן אומר כל שמזכירין לו אשה רבי שמעון בן לקיש אומר כל ששואלין אותו והוא משיב א"ר חגי זכור אני בשלשים ושנים זקנים שהיו מתריסים כנגד רבי יהושע ב"ל למיעבד כר"ש בן לקיש והוא לא קבל עליו וגמרא דידן [*דף קכא] משמע דר' יוחנן מחמיר ולא מכשר אלא במסיח לפי תומו ור"ל מיקל ולא פסיל עובד כוכבים אלא במתכוין להתיר. לכך צריך לפרש הירושלמי של ר' יוחנן אפילו אין שואלין לו אלא מזכירים לו שם האשה שמת בעלה לא הוי מסיח לפי תומו ומיהו בבכתה ותו אמרי איו חבירינו מודה ר' יוחנן דהוי עדות ולר"ל כ"ש דאתי שפיר טפי הא דפריך והא איו חבירינו קאמרי אבל בירושלמי (*מעשה) [*במעשה] דפונדקית גרס רבי אחא אמר עשו אותה כחיה שנאמנת על אחר [*ר"ל שנאמנת לומר מילדים זה בכור הוא] רבי שמואל בר סוכרתא [*אמר] עשו אותה כעובד כוכבים שמסיח לפי תומו חד אריסטון בעי קומי רבי מנא לית הדא דפליג על ר"ש בן לקיש דאמר כל ששואלים אותו והוא משיב פי' דאיו חבריינו היו שואלין אותו והיינו מתכוין להעיד דאינו עדות [*אמר ליה] לית כאן כההיא דר' שמואל בן סוכרתא אלא כההיא דר' אחא דאמר עשו אותה כחיה שנאמנת על אתר פי' לר' אחא אפילו שואלים אותו איו חבירינו דלא מסיח לפי תומו נאמנת דומיא דחיה דנאמנת כדאיתא פרק בתרא דקידושין וטעמא משום שהיתה מראה פנים לדבריה במקלו ובתרמילו ובגמ' דידן אוקימנא לפונדקית שהיתה מסיחה לפי תומה והיינו כרבי שמואל בן סוכרתא: [*דף קטו] פח פרק האשה שלום איבעיא להו עד אחד במלחמה מהו תיקו פר"ת ורא"בן לחומרא דספק דאורייתא הוא ומיהו נראה לראבי"ה אם נשאת לא תלא מדמדמי ליה תלמודא למים שאין להם סוף ועוד ראיה מירושלמי וכל מה שאמר שאין נאמן במלחמה כגון שהיה הולך להלחם להרוג או ליהרג והיה בתוך המלחמה אבל אם הלך בדרך סמוך למערכת המלחמה לקבוץ שלל וביזה בהא לא אמרה בדדמי שהרי ניהוג הוא שבני אדם ההולכים בלא כלי זיין לראות המלחמה שאין מקפידים עליהם הלכך לא אמרה בדדמי ועוד לא אמרי' מת במלחמה אא"כ אמרה נהרג או מת במקום שהיתה המלחמה כדאמרי' בהאשה דאילו אמרה מת בעלי במלחמה הוא דלא מהימן אבל אם אמרה מת על מטתו מהימנא אלמא דוקא מת במלחמה קאמר ואם מת או נהרג ברחוק מקום שלא היתה המלחמה היינו כמת על מטתו וכן משמע בירושלמי פרק האשה שלום וז"ל מה בין שלום בעולם למלחמה שבעולם [*מלחמה] סברה שמת ולא מת פי' אמרה בדדמי עד כדון שהיתה המלחמה לצפון ובאת מן הצפון לדרום וכו' כל זה תשובת ראבי"ה ועוד האריך (*וכן כתב) [ועוד כתב תשובת ה"ג כו' מ"י] רבינו גרשון מ"ה וסוף התשובה פט כתב דאילו עובד כוכבים הסיח לפי תומו ואמר איש פלוני נהרג ועובד כוכבים אחר אומר לא נהרג דמי להא דאמרינן פרק שני דכתובות עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת לא תלא מהיתרה הראשון *ואף עובד כוכבים אחד מסיח לפי תומו ואומר נהרג ושני עובדי כוכבים אומרים לא נהרג אע"פ שנשאת תלא דבפסולי עדות אזלינן בתר רוב דיעות בין לקולא בין לחומרא כר' נחמיה כדאיתא התם ואם שני עובדי כוכבים אומרים לא נהרג וב' עובדי כוכבים אומרים נהרג אסורה כדאמרי' התם היא גופה באשם תלוי קיימא ומשני באומרת ברי לי והכא לא מצי אמרה הכי אמנם אם יכולה לברר דברי העובד כוכבים המסיחים לפי תומם שאינם מכחישין זה את זה כגון שאלו אומרים נשבה באחד בשבת או נחבא ואחד אומר בשני בשבת נהרג שיש לומר מאחר שנשבה נהרג אחרי כן מותרת ליגשא ובלבד שלא יתכוונו להתיר אלא במסיחין לפי תומן ובתשובת רבינו מנחם ברבי יעקב ורבינו אליעזר בר' יהודה וה"ר קלונימוס בר גרשון דבמקום דאמר העד צ אפילו בעת המלחמה ראיתיו הרוג אא"כ והכרתיו יפה יפה בטביעות עין בהא לא איבעיא בפרק האשה שלום דפשיטא דנאמן דלא גרע עד א' מאשה גופה דאי אמרה מת במטתו נאמנת דלא שייך למימר בה בדדמי דלא שייכא אלא בהריגה שיש לאומרה על הספק אבל באמיתת הדבר מה לי עת מלחמה מה לי עת שלום וסברת הלב היא דלא שייכא אותה בעיא בעובד כוכבים שאין נאמן כי אם במסיח לפי תומו דבשלמא ישראל שמתכוין כך להתיר י"ל דבשעת מלחמה נתן לבו להעיד ולהתיר על הנדמה ודבר ההוה להיות אבל עובד כוכבים שמספר מעשה לפי תומו ולא שם כוונתו לשם אותו דבר אינו אומר אחר הנדמה כי אם כאשר ראה וסברה נותנת דלא שייכא בעובד כוכבים ע"כ דבריהם וקצרתי וכן הסכימו ה"ר נתן בר' שמעון ורבינו שמחה בר' שמואל אך בזה נסתפקו וגמגמו היכא שהעובד כוכבים סח שראוהו נף היאך נתן טביעות עין בכוונה [כי] אין לתלות צא משום עיגון להקל בגופו של עדות דדוקא בעדות [*ס"א בעדים] מקילין ולא בגופו של עדות כדאמר ריש פרק יש בכור לנחלה שאני עדות אשה דהחמירו בו רבנן ומני החמירו והא תנן הוחזקו להיות משיאין [*כו'] ומתרץ כי הקילו בסופו פי' אחר שנחקר העדות יפה בטביעות עין אבל בתחלה פי' בגוף העדות לא הקילו וה"נ מוכח כולה שמעתא דריש פרק האשה שלום דתלינן לחומרא דקאמר ודלמא דאיכא דעבד לה סמתרי וחיי ואמרי' כי היכי דלדידך איתרחיש ניסא וכו' ואמרי' נמי אימור אינים אחריגא אתי לאצולי וכו' ומים שאין להם סוף שמא עלה מלד אחר: (*ועל כרחך) [*ועד כאן] לא פליגי נמי אלא לענין דרישה וחקירה אפי' למאן דאמר דלא צריך משום דאיכא כתובה ז] [*ודיני ממונות נמי לא צריך דרישה וחקירה] הא לאו הכי כולי עלמא מודו דלענין אשה היה צריך. ובירושל' ראוהו מגוייד אני אומר בחרב מלובנת נכוית [*וחיה] ראוהו צלוב אני אומר מטרוניתא עברה עליו ופדאתו וחיה אוכלת בו אני אומר נתרחמו עליו מן השמים נפל לבור אריות אני אומר נסים נעשו לו כדניאל נפל לתוך כבשן האש אני אומר נסים נעשו לו כחנניה מישאל ועזריה צב בתשובת ה"ר אליעזר מורדו"ן דקדק מדקאמר מים שאין להם סוף אשתו אסורה ולא קאמר אסורה לעולם ש"מ דלאו לעולם קאמר וכן נראה שאלו רבותינו ע"ה על חכמי הדור ויראי שמים שיתכונו וישכילו על ענין המאורע [בדורם] והאריך מאד למצוא עילה [*ס"א עילה] להתיר אשה שנתעגנה ארבע שנים כי נטבע בעלה והזקות מוכיחות שנטבע כי הכלים אשר אתו בספינה נמלאו על שפת הים וכן כתב רבינו אברהם בר' משה שכל מה שהורגלו העולם לפרש דאסורה לעולם נראה משום דסתמא קאמר אסורה ולא יהיב קלבה לדבר ועל זה המשמעות יש לתמוה דהא רב אשי הוה ס"ד למימר עורבא מרבנן אפילו במים שאין להם סוף מותרת דאי סליק קלא אית ליה אם כן לדברי המפרש אסורה לעולם ואזלינן בתר סתמא דקתני אסורה סתם א"כ עורבא מרבנן למה לא נתנו שיעור מתי מותרת שהרי זה בא כמו נתא דצריך לשיעורי' דשמא הרחיק מהלך יום או יומים ויצא הרי צריכה להמתין עד שיבא שום אדם ויגיד איך נעשה דבר וכמו שזה הדבר דעורבא מרבנן סמכו באומדן דעתא אע"פ שאין זה הדבר מפורש סמכי באומדן דעתא כמו כן כאן

הגהות מהר"ם טיקטין א] אפילו : ב] הכהן : ג] ומיהו כתו' סוכיה כו' לקמי' בהגהות : ד] דאין מעידין אלא עד ג' ימים : ה] ל"א מרוו מכה : ו] ומעשה באחד שעמד על ראש ההר ואמר איש פלוני מת והלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו : ז] פי' והויא כדיני ממונות דלא בעי דרישה וחקירה שלא תנעול דלת וכו' :

כאן י"ל דאפילו היכא דליכא גורבא מרבנן (*סמכי אאומדן דעתא) דמ"ש ימיהו ה"ר אברהם כתב דקשה בעיניו להתיר וכן נראה לר' ברוך וכן כתב ראבי"ה דחזינן קמן דראוי היה לשמתא המתיר לכתחלה כעובדא דרב שילא ולא קבעו חכמים זמן לדבר ואין בידינו לבדות זמן מלבנו ודברים בלא ראיה ולהא אמתלאות כי במקום שרצו חכמים לי"זיר פירשו הדברים כגון עד מפי עד ומסל"ת ופסולי עדות ורבות כאלה ויש מקומות שהחמירו חכמים ולא חשו לעיגון כגון במים שאין להם סוף וכן בראוהו מגוייד או צלוב והחיה אוכלת בו ולא אזלינן בתר אומדנא דשכיחא ומה שלפעמים הקילו משום עיגונא מפורש ברים פרק יש בכור כי אקילו בסופה כו' כדפרישנא לעיל ואע"ג דלא שינו אסורה לעולם אורחיה דתלמודא למיתני' אסורה ואסורה סתם פתרונו לעולם אך במקום שנהגו לשנות לעולם יש טעם בדבר כמו ברים יבמות עד סוף כל העולם ומפרש בגמ' דלצרור תרתי משמע ולא יותר וכן בתמורה ולד ולדות עד סוף כל העולם והמעט יורה על רובן ספר חכמה : צג יהודי הלך בספינה עם עובדי כוכבים ויש לו אשה זקנה ואין לו זרע ובא עובד כוכבים והסיח לפי תומו שהרגוהו עובדי כוכבים ואח"כ השליכוהו (א) למים שאין להם סוף ועובד כוכבים אחר בא והסיח לפי תומו שחי השליכוהו למים והנה האשה תובעת כתובתה ושיתירוה לינשא וכוונתה כדי להקנות הקרקעות לקרובותיה ויורשי הבעל אומרים עדיין הוא קיים נ"ל לאוסרה אפילו אם התירוה כדאמרי' פ"ב דכתובות עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת לא תצא מהיתירה הראשון ונפלאתי מאד על דברי רבינו דוד שהתירה ור' דוד ברבי קלונימוס התיר האשה לינשא ותטול כתובתה ואע"פ שבא עובד כוכבים אחר והכחיש את הראשון קודם שהתירו לינשא אין בדברי העובד כוכבים כלום לאסור ואע"ג שאין נאמן גם להתיר כדאמרי' במס' שמחות לכא מיהא בעדות אשה (*האמינה תורה) [*האמינוהו מ"י] במסיח לפי תומו על כן אין לומר כן כדאיתא פרק בתרא דיבמות עד אחד אומר מת והתירוה לינשא כו' (*כי אין העובדי כוכבים נאמנים לא לאיסור ולא להיתר) דדייקינן מיניה דוקא התירוה לינשא אז לא תצא מהתירה הראשון הא קודם שהתירו לא (*כאן שייך כי אין כו' עד להיתר) ורבינו (*תם) [*ברוך מ"ץ] כתב דהלכה כשמואל דאמר שמצא שמים וכתב בתשובת רבינו גרשום ז"ל שני עובדי כוכבים מסיחין לפי תומן פלוני נהרג ושנים מסיחין לא נהרג הלכה אין לה תקנה דת"ל שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תנשא ובספר היושר כתב ר"ת דהיא אינה נאמנת דכיון דאיכא עדים דמסייעי לה מעיזה פניה לומר מת בעלה עכ"ל וא"כ כ"ש הכא במעשה הבא לפנינו שהיא זקנה ואינה בת בנים ואינה יראה מקלקול דטעמא מאי מוחזקין להיות מסיחין ע"י עד מפי עד כו' דאמר מתוך שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה כדאמר ר' זירא הכא ליכא למימר הכי ועוד מאן לימא לן דעובד כוכבים מסיח לפי תומו ואומר שמא לא יהא נ"ל קברתיו דאי לא אמר הכי אמר בדבדמי ואם רואהו מגוייד אמר נהרג אע"פ שלא נהרג (*וכי האי גוונא) [*וכה"ג כתב מ"ץ] צד אם נפל על פי עדים במים שאין להם סוף נתתי יורשים לממון דגבי ממון אמרינן מיית וגבי איסור כגון לינשא ליתא דהא לא אמרינן דאין לה כנסים לנחלה על פיה דהא לא על פיה נתתי כי אם על פי המסיחין :

הדרן עלך האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

הגהות דשייכי לעיל ממסכת יבמות

[דף יב ע"א] **שלשה** נשים [*משמשות במוך] כו' וכן פי' ריב"ס ור"י ייסב פי' רש"י ולא תיקשה דבשלמא אם לא היתה מכנסת בשעת תשמיש אלא לאחר תשמיש לשאוב הזרע אז איכא למיפרך כמו שהקשה ר"ת כיון דבשעת תשמיש משמש כי אורחיה מ"מ מקטנה ומעוברת ועוד לגבי דידיה ליכא איסורא דבשעת תשמיש אין שם מוך ואי משום דידה הא לא מיפקדא אפריה ורביה (*אלא על) [*אבל בעל] כרחך בשמעתא קמייתא דנדה משמע שהמוך במעיה כל שעה וכיון דאיכא מוך בשעת תשמיש הוי כמשמש על העצים ולכך לא (*התיר) [*התירו] כי אם בשלשה נשים : [דף ב ע"א] (*ולאחות) [*ואחות] אשתו [*תוס'] אומר ר"ת צה דנדה [*אע"פ שהיא בכרת כאחות אשתו] בת יבום אפילו בעת נדותה [*הואיל ויש לה היתר אח"כ ולהכי פריך תקשה נמי מאחות אשה] כדאמרינן בפסחים פרק אלו דברים יבמתו נדה בעל פטור ומפרש משום דמצוה עביד אלמא דקני ואם תאמר מאי שנא מאחות אשה שאינה מתיבמת אפילו מתה אשתו אחרי כן יש לומר דלא רכיב איסורא רק על היבם אבל נדה לכולי עלמא אסורה ועוד תלקו התוס' וע"ש : צו אדם שאסר עצמו בדבר המותר לאחרים ואחרים יודעים שמחמיר על עצמו אע"פ שידע שהוא היתר אלא שהדיר עצמו פשיטא לי שסומך על אחרים ואין לחוש שמא יאכילוהו כמו נזיר שאוכל בבית ישראל ולא חיישינן שמא שם יין במאכל דלא עבר אלאו דולפני עור לא תתן מכשול וכן ישראל בבית כהן אלא זה ספק לי ראובן שפירש ממאכל לפי שנראה לו שאסור לאוכלו ושמעון נוהג בו היתר ונראה לו שראובן טועה בדבר וגם ראובן אם היה סובר שמותר היה אוכל מי יש לחוש לראובן שמא יאכילנו שמעון דתנן בפרק עד כמה החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו או דלמא לא ספי איניש לחבריה מידי דלא כשירה ליה ויש לדקדק מהשיא דאיפליגו [*דף יד] רב ושמואל דרב אמר לא עשו בית שמאי כדבריהם [*גבי צרת הבת שב"ש מתירין] ושמואל אמר עשו ואסיקנא דעשו ומודעי להו ופירש"י ומש"ה לא נמנעו אלמא שיכול לסמוך עליו ולא חיים דלמא ספי ליה עכ"ל אז"ק : גרסי' בגמ' [*דף יא] בפ"ק ולרבי יוסי בן כיפר לאו בסוטה [*נבעלה] לית ליה שאפילו ודאי זינתה לא קאי עליה בלאו ורבנן פליגי עליה וסבירא להו דקאי בלאו והא דמסיק ואפילו זנאי לא דהויות ואיסות כתיב בה זו היא מדברי רבי יוסי אבל ר"ח פירש בשם הגאון דהכי גרסינן הבא על הגרושה אפילו זנאי אינה אסורה לבעלה שגירשה מאי טעמא הוייה ואיסות כתיב בה עכ"ל ולפי גירסא זו הויא מסקנא זו אפילו לרבנן דע"כ לא פליגי אלא במזנה תחת בעלה אבל גרושה שזינתה מותר להחזירה וכן הלכה דתנן פרק מי שהיה מביא בסוטה הכל שוין שאינו מתנה עמה לא על קודם שתתארס ולא על אחר שתתגרש זה הכלל כל שתיבעל ולא היתה אסורה לו לא היה מתנה עמה אלמא שאינה נאסרת עליו אם זינתה לאחר גירושין והיא דמגילה דאסתר כאשר אבדתי מבית (*אמא) [*אבא] אבדתי ממך דעד השתא באונס והשתא ברצון ולמה לא גירשה מרדכי ויחזירנה לאחרי כן וי"ל גרושין צריכים עדים והיה ירא פן יודע למלך עכ"ל אז"ק : עוד גרסי' שם [דף טז ע"ב] צז אמר רב אסי עובד כוכבים שקדש בזמן הזה חוששין לקידושיו דלמא מעשרת השבטים הוא ומוקי לה בדוכתא דקביעי כגון בלחלח וחבור וכו' כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים פסק ר"ח דליתא לדרב אסי ואפילו בדוכתא דקביעי אבל מומר לעבודת כוכבים שקדש הוי קידושין דאורייתא כדתניא סוף פרק החולץ [*גר] טבל ועלה הוי כישראל לכל דבריו למאי הלכתא דאי הדר ביה וקידש אשה ישראל מומר לעבודת כוכבים הוי ומקודשת אז"ק :

(**פרק שני**) במתני' (*תנן) [*תנא] [דף יז ע"א] כל מי שאין מכיר וכו' : אמר רבא והיא עמוקה משאול שנאמר מיד שאול אפדם ממות אגאלם פרש"י ז"ל דליורדי גיהנם יש תקנה דכתיב מיד שאול אפדם וגו' ולפסול דידהו אין תקנה משמע דאין ממזרים מטוהרים לעתיד לבא ולעתיד איירי מדמדמה להו ליורדי שאול ולפי זה [*ליתא] הא דאמר שמואל פרק עשרה יוחסין הלכה כר' יוסי דאמר ממזרים טהורים לעתיד לבא ונפקא מינה שיש להתרחק ממשפחות שאינן ידועות כדפירש ר"י בר' שמואל שהקשה שם וכי הלכתא למשיחא ותירץ דנ"מ דלרבי יוסי אין צריך להתרחק ממשפחות שאינן ידועות ולפי זה רבא פליג אדשמואל וסבר כר' מאיר דאין טהורים לעתיד לבא עד כאן לשון אז"ק. [*פרק שני] [בן אפילו ממזר חייב על הכאת אביו וקללתו] בעשה תשובה ואם תאמר בשלמא מלקות משכחת לה שנתחייב אפילו עשה תשובה אלא לקללו אי עשה תשובה אפילו אחר נמי אין רשאי לקללו ויש לומר אם הזכיר שם שמים לבטלה או עשה דבר שנתחייב נידוי אע"פ שעשה תשובה לא מיפטר : ריש פרק מי שהיה נשוי כתובה בהג"ה אם בן שפחה יורש אמו ועיין שם : [דף כב ע"א] תנן מי שיש לו בן מ"מ חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים כתב רב אלפס ז"ל משם רב נטרונאי גאון דוקא משפחה של אחרים אבל אם היה לו בת משפחתו דידיה בתו היא לכל דבר ואינה צריכה גט שחרור וחייב עלה משום בתו הואיל ואית ליה זכייה וקנין באותה שפחה לא עביד בעילתו בעילת זנות והו כתב דגאון אחד מספקא ליה מילתא ומתוך כך פסיק לחומרא דחולצת ולא מתיבמת ולענין ממונא לקולא דאי מית לא ירית ליה ולא מזבנין לה יורשים ואי קדים בת ישראל צריכה גט ואי בעי למיסב ישראלית לא שבקינן ליה : צח עובד כוכבים שבא על אמו והוליד ממנה בן ונתגייר אע"פ שממזר היה [בישראל] כהאי גוונא מותר לבא בקהל דאמר שמואל סוף פרק קמא דיבמות כרך מישקי תרקי ורימקי אמר ר' יוחנן וכולן לפסול פרש"י ז"ל רובם ממזרים שניטמעו י' השבטים בעובדת כוכבים ובניהם הרי הם כישראל ונוהג בהם איסור ממזרות הרי משמע שמלד ישראל הוי הממזרות אבל בעובדת כוכבים אין ממזרות נוהג בהם וה"נ אמרי' פרק שני [*דף כג] לימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר פרש"י ז"ל ממזר גרסי' דלא הוי כעובד כוכבים שנתגייר דלד ישראל יש בו ושייך בו ממזרות ויש גורסין הולד כשר וליתא דהא רבינא מילתיה דרבי יוחנן קאמר וה"ל למימר ותסברא והא ר' יוחנן הולד ממזר ס"ל דהא פרק החולץ אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכל מודים בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל שהולד ממזר אלא ודאי הולד ממזר גרסי' [ועוד] מדאמר בן (*בנך) [*בתך] הבא מן (*העובדת כוכבים) [*העובד כוכבים] (אין) קרוי בנך יש לחוש בו ממזר שדין ממזרות נוהג בישראל ולא בעובד כוכבים והיא דפ' יש בכור לנחלה [*דף מז] דאמר רב אדא בר אהבה צט לוייה שילדה פטור מחמשה סלעים דאיעברה ממאן אילימא דאיעברה מכהן ולוי מאי איריא לויה אפילו ישראלית נמי אלא דאיעברה מישראל למשפחותם לבית אבותם כתיב א"ר פפא דאיעברה מעובד כוכבים ולא תימא למאן דאמר עובדי כוכבים אין מזהמין הולד אלא אפילו למ"ד מזהמין הולד לוי פסול מקרי ופרש"י ז"ל התם למ"ד אין מזהמין הולד שסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ואין מזוהם אלא אפילו למ"ד הולד פסול ממזר ומזוהם כדאמרי' מפני מה העובדי כוכבים מזוהמין (*לפי) [*ולפי] שהולך הולך אחר העובד כוכבים הוי (*לוי) [*ליה ממזר] לוי פסול מיקרי (*אי נמי) [*א"כ] משמע שיותר גורם לד עובד כוכבים ממזרת מלד ישראל התם א"א לפרש כן חדא דא"כ קשיא דרש"י ז"ל אדרש"י ז"ל ועוד על כרחך סוגיא משמע דאין ממזרות לעובד כוכבים אלא הכי (*פריך) [*פירושו] התם לא מיבעיא למ"ד אין מזהמין דאין הולך אחר העובד כוכבים והיינו מי שאומר הולד ממזר דא"כ אחר אמו שהיא לויה הולך אלא אפילו למאן דאמר מזהמין שהולך אחר העובד כוכבים דהיינו אותו שאומר הולד כשר אפילו הכי פטור מחמשה סלעים דלוי פסול מיקרי ותו קי"ל גר שנתגייר כקטן שנולד דמי (*ואמר ר"י) ואמרי' ריש פרק נושאין דרב אחא בר יעקב אפילו באחים מן האם פליג ושרי להו למינסב נשי דהדדי דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ולא הוה ליה חיים מעולם ואע"ג דאמרי' פרק ארבע מיתות דעובדי כוכבים הוזהרו על העריות אפילו הכי כשנתגייר כאילו נולד דמי וישראל קדושים קדושתם גרמה להם דכתיב גוי קדוש עד כאן לשון אז"ק : [דף כד ע"א] הואיל ומכוער הדבר כו' עיין שילהי נדרים בקצרה : ק פעמים רבות תמהתי איך מתירים לינשא על פי כתב ומצאתי בירושלמי *[רבי ירמיה אומר] משיאין אשה ע"פ שטר רבי בון בר כהנא אמר אין משיאין . מתני' מסייע לדין ולדין מתנית' מסייע לרבי ירמיה (*דאמר) [*דתניא] (*אין משיאין) ע"פ

[*וכן הוא בהשר"י וברי"ף סוף יבמות . מצאו בשטר כתוב מת איש פלוני נהרג איש פלוני ר' ירמיה אמר משיאין את אשתו ר' בון בר כהנא אמר אין משיאין אשתו מתנית' מסייע לדין ולדין מתנית' מסייע לר' ירמיה דתניא ע"פ עדים ולא ע"פ כתבם כו'] :

עדים ולא ע"פ כתב ולא ע"פ מתורגמן ולא עד מפי עד ועכשיו משיאין עד מפי עד (*ועל) [*ודכוותיה על] פי כתבם ועל פי תורגמן (*ומתניתין) [*ומתניתא] מסייע לרבי בון בר כהנא יפה כח השטר מכח העדים וכח העדים מכח השטר יפה כח העדים שהעדים שאומרים מת פלוני או נהרג משיאין אשתו ואם מצאו שטר כתוב מת פלוני או נהרג אין משיאין אשתו ויפה כח השטר שהמלוה חבירו בעדים גובה מנכסים בני חורין בשטר גובה מנכסים משועבדים והשתא יש לתמוה לר' בון האיך אנו מתירין על פי כתב עדות הבא משם לכאן או להיפך ואפילו לר' ירמיה צריך עיון דשמא ההיא דירושלמי עדים חתמו ע"פ ראייתם דומיא דמלוה בשטר דמייתי עלה ואילו העדים כתבו על עד מפי עד או עובד כוכבים או אשה והייתי מחלק לייסב מנהג דההוא דירושלמי מיירי שמאליהם כתבו ולא לפי צורך ולא לפי מעשה אלא כתבו לעמוד לראייה ושטר כי האי גוונא אין לו דין שטר עיין למטה : כתוב בסמ"ג במצות לקדש קא וזה לשונו אדם שרואה באשתו דבר מכוער משביעה בנקיטת חפץ שלא זינתה תחתיו ואח"כ תגבה כתובתה אבל בדבר אחר אינו יכול להשביעה [*אלא] ע"י גלגול א) ואומר ר"ת שנים שהעידו על אשת איש שזינתה צריכה דרישה וחקירה לאוסרה על בעלה עד כאן לשונו עוד כתב גרסינן בירושלמי קב האומרת טמאה אני לך אם נתנה אמתלא נאמנת ואם לא נתנה אמתלא אינה נאמנת א"ר אילא אם היה ב חבר יוצא ואם הוא מאמינה חייב להוציא עכ"ל . [דף כה ע"א] מיאנה קג או חלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד לאו דוקא ב"ד אלא אפילו הם שנים לא חשידי דתניא עדים החתומים על שדה מקח או על גט אשה אם רצה אחד מן העדים ליקח אותו שדה או לישא אותה האשה הרשות בידו עכ"ל רב אלפס. ופירשו התוס' וזה לשונם אע"ג דשרי בעל נפש יתרחק כדתניא עלה פרק אלו טריפות דן הדין זיכה וחייב טימא וטיהר וכן עדים שהעידו כולם רשאין ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ע"כ : כתב רב אלפס בסוף שמעתא

הגהות הב"ח א נ"ב פי' שמראית דברים המוכיחים שאמת הוא · ב (במרדכי דפוס סביוניטי שהיה לפני הב"ח הגירסא עבד) וכ"ב אם היה חבר יוצא כך העתיק במרדכי דקדושין סי' תק"ל :

שלטי הגבורים

(א) שאלת על אודות ראובן שהלך לעולמו בלא בנים והניח את קטן ואשה מעוברת ואחר פטירתו ילדה ומת הולד בתוך שלשים והיא תובעת מזונות ממה שהכניסה ועוד טוענת כיון שאינו יכול לייבם עד כשיגדל שיפקידו נכסי בעלה ביד נאמן עד שיהלוץ או אם ימות שתגבה בכתובתה וגם אומר האפוטרופא שאין שייך לומר משמיא קנסוה אלא היכא דודאי זקוקה אבל הכא לא עכ"ל מ"ו מטיבותיה דמר נ"ל דהאי מזוני לית לה כלל אלא ג' חדשים הראשונים כדאיתא פרק החולץ אבל נ"ל דזאת נוטלת כתובתה לאלתר דאזלינן בתר רוב המצוי בזה ורוב הנשים ולד מעליא ילדן ונמצא הגיע עתה לגבות כתובתה ואין להקשות לכשתגשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי דהאי אשה שנפל בעלה למים שאין להם סוף היא לא תגבה כתובתה לעולם וא"ת אם"כ א"כ כל שכן שאין האחים נכנסים לנחלה ונמצא יהא מונח הממון עד שיבא אליהו דהכי משמע פרק האשה שלום מדברי ב"ש וב"ה דיותר נקל להגבות כתובתה מלהכניס האחים לנחלה תלינה ות"ו כי מים שאין להם סוף מגבי' כתובה ומחלקין הנחלה ליורשין וגדון זה דומה למים שאין להם סוף כי ר"י הקשה פרק החולץ על היא מת הוולד בתוך שלשים יום חולצת ואם תאמר אמאי לא אזלינן בתר רובא ורובא ולד מעליא ילדן ותירץ דחיישינן למיעוט כזה כמו מים שאין להם סוף אלמא דדמיא לה ומה שאנו רואים דרבנן משוו לה היא הדה היא הדה ועוד נ"ל ראיה לדמותו דהא כי היכי דאמרינן במים שאין להם סוף אם ניסת לא תצא ה"נ אמרי' בפרק החולץ אחד אומר מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה אם אשת ישראל היא תולצת ואם אשת כהן היא פליגי ופסק האלפסי כרבינא דאינה חולצת דמספיקא לא מפקינן איתתא מתותי גברא וכן פירש ר"י סוף פרק ר' אליעזר דמילה ובנדון זה איכא מיעוט ותזקה דהא מעיקרא היתה בחזקת איסור לשוק ואפ"ה שרי בדיעבד וה"נ במים שאין להם סוף והטעם כדפירש ר"י ר"פ בתרא דיבמות משום דמיעוט דלא שכיחא הוא ושרי אפילו לרבי מאיר דחייש למיעוט סתם ספרי דדייני מגמר גמירי . וכההיא דאמרינן בפ"ק דחולין רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא אמרי' סמוך מיעוטא דאין מומחין אבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת משום דההוא רובא שכיח טובא ה"נ ההוא רובא דנשים ולד מעליא ילדן שכיחא טובא ומהני להוציא ממון אפילו למ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב דטובא אשכחן דאזלינן בסמוך בתר הרוב כדאיתא סוף פ"ק דכתובות אם רוב ישראל למאי הלכתא להחזיר לו אבידה ופרש"י רובא הוא ומוציאים מיד הישראל הזוכה בה ה"נ ברים פרק המוכר פירות וכ"ש בנדון זה להחזיק בטר העומד ליגבות דכגבוי דמי . ועוד ראיה דגבי כתובה אזלינן בתר רובא פרק הבא על יבמתו ת"ר נשאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תנשא ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה אבל משני יש לה כתובה אלמא אע"ג דגבי איסורא מוחזקת בתרי זימני עקרה מ"מ גבי ממון לא הוי מוחזק עד תלת זימני וטעמא דפירש ר"י התם דאזלינן בתר רובא לאפוקי ממונא אע"ג דאיתרע ליה רובא דרוב נשים שאינן עקרות יולדות בתרי זימני וטעמא משום דאלים כתובה מעשה ב"ד וכמוחזקת היא ועוד דל מהכא כל זה מאיזה טעם לא תגבה כתובתה הלא יבם זה אינו ראוי לייבם ואינו עומד במקום האחים לירד לנכסים ואין דינו כשאר יבמים . ע"כ נראה לי כדפירשת ושלום מרדכי ב"ר הלל ע"כ :

הגהות מ"י א] נ"ב ע"י סנהדרין דף ח ע"ב תוס' ד"ה והביא אב עדים :

דרוכל וזהו לשונו וה"מ מבועל שהוא הנטען אבל מבעל לא תנא אלא בעידי טומאה בין יש לה בנים בין אין לה בנים דאיבעיא לן פרק האומר בקידושין אשתו שזינתה בעד אחד מהו אמר רבא הוי דבר שבערוה ולא הוי פחות מב' ובמנאפים לא בעינן שיראו כמכחול בשפופרת [*אלא כדרך המנאפים] עכ"ל ועוד פסק דאפילו מנטען אם יש לנטען אויבים אימור אויבים אפקוה לקלא ומעיקרא לאו קלא הוא :

פרק שלישי

[דף לא ע"א] זמנין דחזו כתבא וכו' עיין תשובה (*בראשון) [*הראשונה] של כתובות קד אבל כתבים שאנו שולחין לדעת אמתת העדות ואילו העידו כן בפני ב"ד התירוה לינשא גם אנחנו שליחותייהו עבדינן ונתירה לינשא וכה"ג תירץ ריב"א פרק שני דכתובות גבי קה טותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה לאחר כמה שנים והוא שזוכרה מעצמו אבל אין זוכרה לא יעיד והקשה ריב"א אמאי לא ישלח עדותו לב"ד ויהיה כשטר ויקיימוהו כדאמר פרק גט פשוט גבי מי שנמחק שטר חובו ובשורף שטרותיו דקאמר [אי דידעי עדים מאי דכתיב בשטר] ליכתבו ליה שטרא אחרינא אלמא כיון דחזו ב"ד בכתבא ומסהדא אין זה מפי כתבם ותירץ דהתם השטר נעשה במצות הלוה והמלוה ויש תורת שטר עליו אבל שטר שהעד עושה מאליו אין תורת שטר עליו והוי מפיהם ולא מפי כתבם והביא מדרשים שהבאתי [*בתשובות] ודקדק מדאמרינן ועכשיו משיאין עד מפי עד דכוותה על פי כתבם משיאין משמע הא אם [אין] משיאין עד מפי עד גם ע"פ כתבם [אין] משיאין ואמאי לא יקיימו חתימתם אלא כי האי גוונא לאו בשטר הוא* וכן תירץ ר"י גבי מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתבו דאשמעינן דהשטר חשוב הואיל והשטר נעשה מדעת שניהם. [*כאן שייך ועוד הקשה האלפסי הנכתב לקמן עד בעל דין אא"כ נ"ל פנים אומר ר"ת עד דכתובות באלפסי אא"כ צריך להתחיל פרק רביעי עד פה אא"כ נ"ל אי נמי עד ונתנה קיים ואח"כ פרק החולץ] :

[*והקשה הר"ר שמואל מוורדין דאמר בחזקת הבתים מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתובו ומה מועיל כתובו כיון דאין עשוי מדעת המחזיק ופי' ר"י דגבי מחאה הקילו שאינה אלא מדרבנן דה"נ הקילו לומר מחאה שלא בפניו הוי מחאה אע"פ שלפעמים לא ישמע וסמכו ע"ז דחברא חברא אית ליה. תוס' פ"ב דכתובות דף כ' : ומשם תראה שטעות נפל בהגהות שלפנינו] :

פרק רביעי

פנים : קנין פירות בסופו שייך זה [*גבי] אי נמי קנין הגוף ט' שכתבתי פה. פנים אומר ר"ת דמיירי בדיני נפשות ט' ועיין התשובה בעמוד אחרון של ספר מרדכי זה והארכתי הרבה : כותב עדותו על השטר עיין פ' שני דכתובות באלפסי א"כ קנין הגוף דאשה עדיף שאין חלק לבעל אלא מכחה ועוד דזכותיה ליתיה [*אלא] מתקנתא דרבנן ור"י מאורלי' אומר דאיצטריך היכא דכתב לה דין ודברים אין לי (*בנכסייך) [*בפירות נכסייך] דאיט אוכל פירות אבל אין לומר דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיך דא"כ לא היה מגבה מיד הלקוחות דתנן פרק הכותב דאם מכרה ונתנה קיים ועוד הקשה האלפסי מדתנן נאמן אדם לומר זה כתב ידי אבא או רבי או אחי והשתא אפילו כתב דילמא לא מלי מסהדי עד דלידכרו ליה וליסהדו ליה על פה כי אמרי אחריני זה כתב ידי פלוני איך ליהמנו ותירץ וז"ל ה"מ היכא דאיתא לשטרא תותי ידיה דסהדי דדלמא כבשי ליה הלכך אי דכירי למיסהדי על פה ה"ל עדות ואי לא לא אבל אי נפק מתותי ידי דבעל דין ה"ל עדות ולא קרינא לא מפי כתבם דבעידנא דחתימה בשטרא ויהבי למריה לא מלי אהדרי בהו וה"ל כמי שנחקרה עדותן בב"ד ומהאי טעמא מקיימינן לשטרא בחתימת ידי דסהדי ולא איכפת לן אי דכירי או לא ועוד הרי מקרא כתוב שדות בכסף יקנו וכתוב בספר והתום והעד עדים אלמא כי האי גוונא עדות מעליא הוי והיא דפרק שני דכתובות כותב אדם עדות על השטר ומעיד עליה אפילו אחר כמה שנים והוא שזוכרה מעצמו מיירי נמי הכי שאינו יוצא מתחת בעל דין :

פרק החולץ

פנים [דף כז ע"א] א) ואפי' הוא כהן מפקינן מיניה וכן כתב רי"ף כתב בסמ"ג במצות קו לגרש משם רבינו שמשון מפלוויי"ז וז"ל גרושה מינקת מותרת לינשא תוך הזמן הזה מפני שאנו אומרים פרק אע"פ נתגרשה אין כופה להניק ולא הודה לו ר"ת מפני שבמקום שמכירה הולד כופה כמו שאומר שם ופירש נמי בשאלתות לא שנא גרושה לא שנא אלמנה עכ"ל : ומניקת שנתעברה בזנות בא מעשה לפני הרב ר' מרדכי טורמס"א והתירה ואמר דאפילו ר"ת האוסר הוי משום שכופה אבי התינוק ובזנות מי יכוף ולכן התירה ולא הודו לו חכמים דמ"מ ב"ד יכופו אותה ועיין בתוס' פ' החולץ [*דף מב] בסוגיא דממסמכא לו בלים וחלב ותמלא ראיה לאסור כ"ל הדיוט ואין להאריך עיין פרק אע"פ בזה הספר ועוד כ"ל ראיה לאסור בדיבור סתם מעוברת למניקת קיימא פירש תוס' וזה לשונם לטעמא דדיחסא וסנדל אין חילוק בין אלמנה וגרושה ואע"ג דחוזר בו מ"מ מן הטעם לבד חזר בו ועוד אלמנה נמי אי אמרה איני ניזונית ואיני עושה לא משעבדא ליה עד כאן לשון תוספות וא"כ לפי זה לא שנא מזנה כיון דאינו תלוי בשיעבוד שמשעבדה כן כ"ל : פנים [דף לח ע"א] ממון המוטל כו' [בתוס' ד"ה ממון דף ל"ז] עד והללו באין לירש ואפילו אם אחד מהם מוחזק בנכסים אינה חזקה כיון דנכסי בחזקת מיתנא הוו תרווייהו אתי בטענת ספק ואם הוא כדברי אחד מהם אין לשני זכייה בהן הלכך הוי ספק וספק חולקין וא"ת ולימא יבם (*דלמא הכא) [*דל מהכא] היבום שזכיתי מכח היבום בנכסים מ"מ אני יורש של (*מיתה) [*מיתנא] ואתה ספק ותנן [*גבי ספק] הוא לא יורש אותו אלא הקרוב קרוב יורש כי הוחזקה נחלה לאותו השבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה מספק וצריך לומר שמיירי שהסבא קיים הלכך מכח קורבה אין היבם זוכה בנכסים כי האב קודם והוא צריך לזכות מטעמא דאת ברי דידי וזו טענת ספק היא ומ"מ הסבא נסתלק מן הנכסים בין שהוא בר מיתנא בין שהוא מן היבם הלכך חולקים הנכסים ביניהם ואם מת ספק מקמי חלוקה וסבא [אמר] בר מיתנא הוה וזו נכסי דידי נינהו חולקין הסבא (*והיתום) [*והיבם] עד כאן לשון האשר"י [*פנים] פרש"י ז"ל פרק האשה וכן פי' רשב"ם פ' מי שמת דכי היכי דפליגי אמוראי פרק מי שמת בנפל הבית עליו וכו' דרבי אלעזר סבר בחזקת יורשי האשה ור' יוחנן סבר בחזקת יורשי הבעל הכי נמי פליגי הכא [בשומרת יבם שמתה] אבל כאן פרק החולץ סתם דבריו ואין נראה לר"ת להשוות מתני' דפרק האשה שנפלו למתני' דמי שמת ועיין בתוס' ושם פירשו הכל : קז כתב בהז"ק וזה לשונו רב נחשון גאון [*ובספר] בשר על גבי גחלים ותשובת הגאונים פוסקים דיבם שהיה מומר לעבודת כוכבים בשעת קידושי אחיו ועדיין כשמת אחיו עומד בהמרותו אינו זוקק אשת אחיו ופטורה בלא חליצה ואפילו חזר המומר בתשובה לא משגחינן ביה ולפירוש רבינו חננאל [דמיתה מפלת] אפילו היה יהודי בשעת נשואי אחיו אם היה מומר כשמת אחיו לא משגחינן ביה ולא חולץ ולא מיבם והטעם (*לרב נחשון) [*הגאונים] משום דנישואין מפילין הלכך אם בשעת קידושי אחיו היה מומר הרי נאסרה עליו שעה אחת אבל אם המיר לאחר כן צריכה חליצה דנישואין מפילין והיא שעתא ישראל הוה ולפי' רבינו חננאל אפילו היה יהודי בשעת נישואין לא חלצה משום דס"ל מיתה לחודה מפלת וקי"ל כרבינו חננאל עכ"ל א"ז ור"ב הביא ראיה דקי"ל כר"ח מדתנן פרק בית שמאי [*דף קט] המגרש אשתו והחזירה מותרת ליבם ורבי אליעזר אוסר ובגמ' מפרש דפליגי בנישואין מפילין והלכה כחכמים [דלית להו נשואין ראשונים מפילין] וכן פסק רב אלפס וא"כ אפילו המיר לאחרי כן אינה חולצת ונראה דלמהר"ם המביא ראיה משום אדעתא דהכי לא קדשה נפשה כו' לא שייך לחלק בין מיתה או נישואין מפילין דבכל ענין אדעתא דהכי לא קדשה עצמה והקשה ר"ב מ"ש ממזר יבם ועוד אפילו חייבי כריתות הוה מרבינן אי תפסי קידושין אבל מומר תפסי בהו קידושין ועוד דמרבינן ממזר אע"ג דביאתו אסורה כ"ש מומר דביאתו כשרה ועל מה שרש"י ז"ל הביא ראיה לאיסור דהא אם קידש קידושיו קידושין הקשה הר"ם הא בסמ"ג כתב במצות לתת לדקה דמומר להכעיס אין מצווים להחיותו כעובדא דר' אמי ושרי להלוות לו ברבית דלגבי נשך כתיב אחיו והא דאמרי' בסנהדרין אע"פ שחטא ישראל הוא הייט בדברים דלא כתיב בהו אחיו כגון גיטין וקדושין. ועוד הביא ראיה רבינו שמשון דאסור ללוות לו ברבית משום ולפני עור לא תתן מכשול הא מטעם אחוה לא אסר אלמא דלאו אחיו הוי וכ"ש מומרים לעבודת כוכבים בזמן הזה

דהוו מומרים לכל התורה כולה וגרע ממומר לדבר אחד להכעיס ומה שקידושיו קידושין ✱ היא חומרא בעלמא דהכי נמי אמרינן האומר על מנת שאני צדיק גמור מקודשת חיישינן שמא הרהר תשובה בלבו הכא נמי כשקדש חיישינן שמא הרהר והיא שעתא תשובה אבל לענין יבום אין שייך טעם זה מכל אלה היה נראה להתיר יבמה שנפלה לפני מומר בלא חליצה (*כך פירש) [*כפי'] רבינו חננאל וראיה שהביא מהר"ם לדברי הגאונים [המתירין] מפ' הגוזל קמא לא הויא ראיה לגבי יבמה מן הנשואין דבהדיא פירשו תוספות פ' הגוזל קמא [*דף קי] וזה לשונם אדעתא דהכי לא קדשה נפשה נראה דמן האירוסין איירי דמן [הנשואין ודאי מיקדשה נפשה] (*משום שתהא נשואה [ומשום] וכי מיית בעלה לא מפקא נפשה מלהיות נשואה הלכך מן האירוסין איירי דאין לה שום טובה) [*הנשואים ודאי מיקדשה נפשה כדי שתהא נשואה לבעלה דמשום אחר מיתת בעלה לא אסקה אנפשה מלהיות נשואה אלא מן האירוסין איירי דמקידושיה אין לה שום טובה. תוס'] וא"ת אדם שלקח מקח מן השוק ונתקלקל יבטל דאדעתא דהכי לא קנה זה הקשו תוס' ג) [*בפ' נערה שנתפתתה דף מז] (פ' אע"פ) בדבור שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה ותירצו לאו בלוקח לחודיה תליא מלתא ולהכי לא פריך פרק הגוזל תיפוק מבעלה אם נעשה מוכת שחין וע"ש וא"ת ואי מיירי בהגוזל קמא בארוסה ליפני אין ה"נ (*וסומכין) [*וסמוכים] דמוכת שחין פ"ק דיבמות [*דף ד] ג) איצטריך למן הנשואין כך הקשה ר"ת ותי' ר"ת דמסברא פריך ולא מכח מדאיצטריך ותדע מדלא משני איצטריך סמוכין להיכא שנעשה מוכת שחין אחר הנפילה עכ"ל ולי הדיוט הכותב נ"ל דסמ"ג ס"ל דמומר זוקק שהרי במצות לגרש כתב וז"ל מי שיש לו אח מ"מ אפילו ממזר ואפילו עובד עבודת כוכבים עכ"ל עיין שילהי הגוזל קמא בחיבורי : רבי' יחיאל הורה לכתחלה לאחד קח שקידש אלמנת חבירו תוך ג' חדשים והורה לו לברוח וכן משמע מפרש"י ז"ל דפי' עירוקיה מיסתייה וכיון שברח גלי דעתיה שאין דרכו לכנוס עד סוף הזמן והוא הדין לעשרים וארבעה חדשים דמעוברת שיברח או יוציא ולא סגי בהפרשה וכן פירש בכור שור ודי בברח מעיר לעיר. עיין בפרק שני דשבועות לעיל מצאתי תשובה מרבינו אברהם הגדול מרגנשפור"ק וזה לשונו על יבמה שנפלה לפני מומר איכא דברים בגו אי בעי אפילו חליצה דבמקום ערוה הוא דקאין פוגעין בו דגם הנבעלת לארמאי קנאין פוגעין בו עכ"ל בסוף ספר מצות קלר שביב תיקון הגט של מהר"ף שם כתבתי תשובה אחת על שמעגן יבמתו מלהלוץ ומליבם. את כל וטוכחת. הלכה רווחת. שבחרם תקנת הקהלות אין צריך רק שיפטרו זה את זה בעדים כשרים מרצון נפשם ומעשה ראיתי (*בפרישת של רבינו) [*בפרי"ש שרבי'. כ"ל] יחיאל והרב רבינו יצחק מקורבי"ל אספו כל חכמי העיר והשוו כולם שאפילו אם המשדך הרחיק נדוד שאין צריך להתרת חרם תקנת הקהלות כי אם שלשים בני אדם משלשה ארצות להתיר החרם שלא מרצונו. ואשר הצריך רבינו גרשום מאה אנשים אינו רק להוציא בעל כרחה (*בלא גט) [*בגט] ע"י הוראת שעה על פי גדולים ובזה ראיתי גדולים חלוקים כי יש מפרשים שבכל תקנות רבינו גרשום מ"ה צריך מאה להתיר אך בנדון זה כשפוטרין זה את זה מדעתם לא ראיתי שום חולק נאום הצעיר יוסף בר אברהם : פני"ם לקמן [דף מט ע"א] איזהו ממזר כל שאר בשר וכו' איזהו ממזר נראה קט דבר פשוט דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות [*ואפילו לר' יהושע דאמר אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד] [ורבי יהושע] מודה הוא דאין קידושין תופסין מדקאמר תלמודא מאן *הכל מודים (*ר') שמעון [*התימני] היא ולא קאמר ר' יהושע ועוד תנן חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן ואי חייבי כריתות תפסי קידושין בעו

[*בתוס' ריש אלו נערות דייק מדקאמר הכל מודים עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר שמעון התימני הוא דס"ל דבמקום דאין קידושין תופסין הולד ממזר מכלל דר' יהושע לית ליה במקום דאין קידושין תופסין הולד כשר] :

חליצה דהכי אמרי' פרק כילד מסתברא חייבי לאוין דתפסי קידושין בעו חליצה כריתות דלא תפסי קידושין לא בעו חליצה ומתני' אתיא אף כר' יהושע דהא בפלוגתא לא איירי וכן משמע ריש פרק רבן גמליאל (*דף נג) דפריך לרשב"ל (*אי צריך) [*איצטריך] לאשמועינן דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות ואי הוה ר' יהושע פליג לא הוה פריך כל כך בפשיטות וכן מוכח בפרק ארבע מיתות דפריך על חייבי כריתות והא לאו בני הויה נינהו ומוקי לה בחייבי לאוין ורבי עקיבא משמע דלא אשכח תנא כי אם ר"ע וכן משמע בפ"ק דיבמות דפריך רבי יוחנן וריש לקיש אלא לדידן חייבי כריתות אמאי צריכה חליצה ואם איתא לימא ר' יהושע היא ונדה דתפסי בה קידושין הייט טעמא כדאיתא בסוף החולץ ופ' אלו נערות ופרק האומר ותהי נדתה אפילו בעת נדתה אית בה הויה ואם קדש חייבי לאוין צריכה גט מן התורה אבל חייבי כריתות אפילו מדרבנן אינה צריכה והיכא שנשא חייבי כריתות יש מפרשים שצריך גט מדרבנן [*ולא נראה] מדתניא בפרק האשה רבה כל העריות שאמרו אין צריכות גט חוץ מאשת איש שנשאת ע"פ ב"ד שצריכה גט משני כדמפרש שם ור' עקיבא מוסיף וכו' עד דאיכא למימר תנאה הוה בקידושין אבל בנשואין ליכא למימר דתנאה הוה לא א"ר עקיבא דצריכה גט וחזינן מאן דכתב וכו' כמו שכתב רב אלפס שם אז"ק : איזהו ממזר וכו' פסק רב אלפס כשמעון התימני וכו' אע"ג דאשכחן סתם משנה כר' עקיבא פרק רבן גמליאל דתנן נתן גט ועשה מאמר צריכה גט וחליצה [*חלץ ועשה מאמר אין לאחר חליצה כלום] ומוקי לה כר' עקיבא אפילו הכי אין הלכה כרבי עקיבא כדמוכח פרק היה מביא בסוטה אמר רב המנונא שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה ומוקי לה כרבי עקיבא ומסיק אמרי במערבא לית הלכתא כרב המנונא וכן פסק ר"ח דליתא לדרב המנונא ועוד אמר סתמא תלמודא פרק כילד חייבי לאוין תפסי בהן קידושין גבי מה ראית ובפרק האומר בקידושין חייבי לאוין בהדיא כתיב כי תהיין לאיש וגו' וכי יש אהובה וכו' אלא שנואה בנישואי' ואי זו זו חייבי לאוין ואמר רחמנא תהיינה מלמד דיש בה הויה ורבי עקיבא מוקי לה באלמנה לכהן גדול ולא קיימא לן כוותיה אלא כסתם משנה דהאומר כל מקום שיש קידושין וכו' עד בת ישראל לנתין ולממזר אלמא חייבי לאוין תפסי בהן קידושין ויבמה חייבי לאוין ולא תפסי דכתיב לא תהיה אשת המת וגו' לא יהיה בה הויה אז"ק : פרק המפקיד קי גבי אפוטרופוס לא מוקמינן שם כתבתי תשובת מהר"ם שאין היבם יכול למנות אנטלר היכא שיבמתו תובעת לחלוץ או ליבם והוא ממאן והיה מכין אותו עד שתצא נפשו אנטלר משוה ליה ועיין שם בחיבורי. כתב רבינו אביגדור כהן מי שנפלה לפניו יבמה ויש לו אשה אחרת קבלתי ממורי רבינו שמריה שבזמן הזה כופין אותו לחלוץ לה וראייתו מפרק בית שמאי הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לה אע"פ שהיא גרמה הואיל ולא נתכוונה לכך כל שכן הכא שלא גרמה היא כלל אלא גזירת הגאון רבינו גרשום מ"ה היא מבדלת ביניהן עכ"ל. [דף מז ע"א] והלכתא כוותיה דר"כ בר יצחק משמע דאנן קיימא לן כרבי יהודה דאדם נאמן לפסול בניו ודוקא משום דאין עדות לעובד כוכבים אינו יכול לפסול ולא כמו שפי' ר"ת דאינו נאמן אלא כשפוסל אחרים ע"י הכרת בכור אבל בלא הכרה לא. ובשאלתות פרשת וירא פסק נמי כרבי יהודה בכל ענין וטעמא דר' יהודה דאדם נאמן יש. מפרשים משום דמשמע ליה (*לרב) [*קרא דכתיב את בן השנואה יכיר ודרשינן יכירנו לאחרים] דנאמן אדם לומר זה בני בכור אפילו על בן בין הבנים וכשהוא אומר על הקטן שהוא בכור א"כ עושה הגדול ממזר *) וה"ה שנאמן לומר שהוא בן גרושה אלמא שנאמן אדם לפסול בנו ואם יש לו בני בנים [*דאינו נאמן על בני בנים] אף לפסול בניו אינו נאמן דאין סברא שיהא בנו פסול ובניו כשרים וכן משמע בסמוך דמוקי הא דאין אדם נאמן על בנו גדול שיש לו בנים משמע דאבנו נמי לא מהימן עד כאן לשון תוספות פרק החולץ ועיין שם : תנן פרק עשרה יוחסין האומר זה בני ממזר הוא ואפילו שניהם אומרים על העובר שבמעיה ממזר הוא אין נאמנים רבי יהודה אומר נאמנים ✱ איפסיקא הלכתא בהדיא כרבי יהודה [בפרק יש נוחלין] עד כאן לשון רב אלפס פרק עשרה יוחסין וע"ש והאריך ועיין *לעיל פרק יש נוחלין ושם הבאתי האלפסי כולו : גר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ואם נחתך לו כל הגיד ובא להתגייר אין דומה שתהא מילתו מעכבתו מלהתגייר עד כאן לשון תוספות פרק החולץ וע"ש : כתוב בספר מצות במצוה שלא להרחיק

*) נ"ל הגדול ממזר אלמא וכו' בנו וה"ה שנאמן וכו' בן גרושה ואם כו'. וכ"ה כד"ק :

הגהות מהר"ם טיקטין א) מעוברת חבירו ומניקת חבירו הנשואה לכהן : ב) גם : ג) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר לא תחסום שור בדישו וסמיך לי' כי ישבו אחים יחדיו :

להרחיק מצרי ואדומי וז"ל אם היתה אשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה והדיינין מבחוץ ומודיעין אותה מצות קלות וחמורות מצות לקט שכחה ופאה לפי שבני נח מקפידין על פחות משוה פרוטה ואומרים הוי יודעת עד שלא באת לזו אי אתה ענושה על השבת ומודיעין לה מתן שכרן כגון לא נברא העולם (*הזה) [*הבא] אלא לצדיקים ופורענות הבא להם בעולם הזה הוא להביאם לעוה"ב וטובלת בפניהם והופכין פניהם שלא יראוה עולה מן המים. אני הדיוט הכותב נראה לי דמי שבא לפנינו להתגייר וידוע לנו שבשביל תועלת דבר הם עושים אין לקבלם וראיה לי מפרק שני דיבמות [*דף כד] ת"ר אין מקבלים גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה והקשו תוספת מבת פרעה ומאתי הגתי ותירצו דמידי הוא טעמא אלא משום שולחן מלכים והני לא צריכי ובסוף הדבור פירש וזה לשונו יש ספרים שגורסים לא קבלו בימי דוד ולא בימי שלמה אלא כולם נעשים גרים (*גרורים) [*גמורים] וההוא דאתא לקמיה דהלל [*שבת דף לא] ואמר גיירני על מנת שאהיה כהן גדול בטוח היה שסופו לעשות לשם שמים וכן יש לומר בפרק התכלת [*דף מד] ההיא דאתת לקמיה דרבי ואמרה גיירני ע"מ שאנשא לאותו תלמיד עכ"ל אלמא להדיא מן התורה שצריך להיות בטוח שסופו יהיה לשם שמים ואע"ג דפסק לשם הלכה כולם גרים גמורים י"ל לאחרי כן כשאנו רואים שמישרים דרכיהם אע"פ שמתחלה עושים לשם אישות והא דפריך א"ה לכתחלה נמי רוצה לומר כשמתכוונין גם כן לשם שמים [*פי' שרואין שנוהג דרך ישרה] *ואפילו הכי משני משום לזות שפה כיון דכמו כן כוונתם לדברים אחרים ויותר נראה לי כן מלומר שהאמורא יפסוק דלא כברייתא דרבי נחמיה [*דקתני אין מקבלין גרים אלו והמורא פסק שכולם גרים הם ולכך מחלק הספר בין דיעבד לכתחלה פי' בין שכבר נהגו דרך ישרה לעדיין לא נהגו והיכא למיחש שלא נתגיירו אלא להועלת] :

*וגם סתמא דברייתא דמייתינן לבתר הכי מדוד ושלמה ולא אשכחן תנא דפליג ומה שנראה לי כתבתי ומרבותי לא נראה לי מדה זו ועל בינתי אין להשען: רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים אר"י ה"מ שמשיאין אותם בדברים להתגייר. או שמקבלין אותם מיד אבל אם הם מתאמצין להתגייר יש לנו לקבלם שהרי מצינו שנענשו אברהם יצחק ויעקב שלא קבלו לתמנע שבאה להתגייר והלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו ונפק מינה עמלק שציער ישראל כדאיתא בחלק וגם יהושע קבל רחב הזונה ונעמי רות המואביה וכן מעשה דהלל לפי שבטוח היה שלסוף יהיו גרים גמורים עד כאן לשון תוספות ביבמות פרק בית שמאי:

[*לשון הגמרא הנטען מן העובדת כוכבים ונתגיירה לא ישאנה שמא יאמרו מתחלה נתגיירה ומדקדק לא ישאנה הא גיורת הוה והא תני ר"נ נתגייר אשה לשם איש כו' אינן גרים וכו' ומשני הא איתמר עלה א"ר יצחק וכולם גרים הם כו' והקשה א"ה לכתחלה נמי פי' אמאי לא ישאנה אם גיורת היא ומשני משום לזות שפתים. והנה הספר מפרש שר' יצחק אינו פוסק דלא כר' נחמיה אלא מיירי אם ג"כ מתכוונים לש"ש ומה שמשני בגמרא הא איתמר עלה נמי פירושו הכי איתמר עלה כו' וא"כ צריכים לחלק בזה דלא תימא דפוסק דלא כר' נחמיה ואם כן קושיתינו במתני' נמי מתורצת הכי דמתני' נמי מיירי בהכי שנתכוונת ג"כ לש"ש ואיתא נמי אליבא דר"נ דר"נ לא מיירי אלא אם מתכוין לתועלת לחוד כן נ"ל לפרש סוגית הגמ' ופירושו. כן נראה למורי ש"ן :]

קיא מעשה בגר שטבל לפני שלשה קרובים ואח"כ נגע ביין ונחלקו בו גדולים יש מפרשים שמגעו מותר בשתיה כדאמרי' בהחולץ מי לא טבל לקירויו ויש שהיו אוסרים דכיון דקי"ל כרבי יוחנן דאמר לעולם אינו גר עד שימול ויטבול והכא לא עלתה לו טבילה כיון שהיו קרובים דמשפט כתיב ביה הלכך היין אסור. ויש מפרשים דאפילו רבי יוחנן מודה דאם מל וטבל אף בלא שלשה אינו עושה יין נסך וע"ש במרדכי קטן אשר חברתי התשובה פ' החולץ: פרק ר"ג [דף נג ע"א] רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה תימה לר"י דהני אמוראי אתו דלא כהלכתא דבפרק מצות חליצה ובהמדיר קיי"ל דחליצה מוטעת כשרה דאין תנאי בחליצה דגמרינן מתנאי בני גד דבעינן אפשר לקיים ע"י שליח וי"ל לענין חליצה להתירה לשוק כ"ע לא פליגי דהויא חליצה כדקי"ל דאין תנאי בחליצה אלא לענין דהויא חליצה פסולה דלא מפקע ליה זיקה לגמרי שלא יועיל אחריה מאמר בלשון זיקת יבמין קאמר דיש תנאי. ושוב מצא ר"י כן בשם ר"ת עד כאן לשון תוספות פרק רבן גמליאל א] : [*פרק הבא על יבמתו] בין במזיד בין ברצון רוצה לומר שמכוין למצוה אבל בבבא קמא גבי אדם מועד לעולם קאמר מאי איכא בין מזיד לרצון יש לומר מזיד שאנסוהו לעשותו רצון מדעתו עד כאן לשון תוס' ריש פרק הבא על יבמתו. תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר גיורת פחותה מבת שלש ויום אחד כשרה לכהונה וליתא לדברי רבי שמעון בן יוחאי דהסוא כהנא דנסיב גיורת פחותה מבת שלש ויום אחד א"ל רב נחמן מאי האי א"ל דאמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כר' שמעון בן יוחאי אמר ליה זיל אפקה ואי לא (*מפקי) [*מפיקנא לך הכי איתא באלפס] רבי יעקב בר אידי מאניך עד כאן לשון רב אלפס: קיב אין אונס לערוה דאין קישוי אלא לדעת [ומיירי כשעובדי כוכבים מדביקין אותו על הערוה] ואם אי אפשר לו להשמט אם לא שיהרג יש לו ליהרג אבל אם (*יש) [*היה] קישוי שלא לדעת או שהיה כבר מקושה או שיודע שלא יתקשה אין חייב למסור עצמו כיון שאינו עושה מעשה כדאמר פרק בן סורר ומורה גבי אסתר דקרקע עולם היתה [*כו' עד] אבל אם רוצים לזרקו על התינוק ויתמעך אדרבה איכא למימר להיפך מאי חזית (*דילמא דמא) [*דדמא] דידך סומק טפי ואינו מוסר עצמו כיון שאינו הורג בידים עד כאן לשון תוס' ריש פרק הבא על יבמתו [*דף נד]. עוד כתב בסוף הדבור וז"ל ואומר ר"י דהכי פירושו דאונס פטרינן ממיתה אפילו בעושה מעשה דנהי דחייב למסור עצמו מ"מ אם לא מסר עצמו אינו מחוייב מיתה דקרא דלנערה לא תעשה דבר מיירי אפילו בעשתה מעשה וקאמר קרא דפטורה ממיתה דבעשייה איירי היקשא דקרא [*דאקיש ג"ע לש"ד שנאמר כאשר יקום וגו'] עכ"ל וע"ש: [ללמדך שאין ישיבת א"י עולה מן המנין] וצריך עיון דשמא דוקא לאברהם אין ישיבת א"י מן המנין אבל אנו צריכים לחזור אחר כל ענינים לקיים פריה ורביה וכופין אף בח"ל ומתקנת רבינו גרשום ואילך שתיקן שלא לגרש אשה בעל כרחה צריך עיון אם יש לגרש בעל כרחה בשהה עשר שנים והאשר"י פסק לגרש ועיין באלפסי: קיג תשובת רבינו גרשום איש ואשה עמדו יחד ה' שנים ולא היו להם בנים ולא ראתה האשה דם כי אם לפרקים ולא בושת קבוע רק לג' שבועות פעם א' וכך היה לה ג' פעמים ושהתה פעם רביעית ארבע חדשים שלא ראתה והיתה סבורה להיות מעוברת ולא נתעברה וחזרה למנהג הראשון שלשה פעמים וברביעית לארבע חדשים ואח"כ ראתה לשלשה שבועות והאיש מריב עמה הנה גבורת אנשים לי למה איך מתעברת והאשה אמרה אמת הדבר וגם אני סבורה הייתי להיות מעוברת ואפשר שמזלך גרם השיב רבינו גרשום מ"ה האיש הזה ישהה עד עשר שנים ואם לא תלד יוציא ויתן כתובה ואע"פ שאינה (*ראויה) [*רואה] כשאר נשים לא תפסיד כתובה שאין זו קרויה איילונית דאין הדם מסימני איילונית דתניא אלו סימני איילונית הלכך אע"פ שאינה רואה יש לה כתובה וכ"ש זאת שהיא רואה אבל אין לה ושתה שלא תפסיד כתובה ואחר שישהה עמה י' שנים אם לא ירצה לגרש כפינן ליה משום ביטול פריה ורביה דלכל כמה דאגיד בה לא נסיב אחריתי דאמר רב יהודה אמר רב אין מעשים אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי כגון אלמנה לכ"ג וכו' א"ר תחליפא בר אבימי אפילו נשא ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה מעשין ליה לאפוקה וכי נפקא שקלה כתובה עכ"ל: [*עיין בהגהות קדושין] קיד יש גדולים שפירשו שמינקת שמת בעלה שצריכה להמתין עשרים וארבעה חדשים חדשי הלבנה דהיינו אחד מלא וא' חסר דהיינו תש"ח ימים לשתי שנים וראיה מפרק המדיר דקאמר במתני' שלשים יום יעמיד פרנס כו' רבי יהודה אומר בישראלים חדש אחד יקיים ופריך בגמ' היינו תנא קמא ומשני אמר רבא חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו אלמא דחדש הוי מכ"ע יום וכן ש"מ פ"ק דסנהדרין כמה עיבור שנה ל' יום רשב"ג אומר חדש אלמא דחדש הוי מכ"ט וגם חדש נמי משמע ל' יום דפ"ק דנזיר פריך ואימא ל' יום דכתיב עד חדש ימים וגם פרק החולץ אמרי' ירח ימים ל' יום ומיהו (*מההיא) [*מפ' המדיר ומפ"ק דסנהדרין] [דפרק המדיר] אין ראיה כ"כ דמוכחא מלתא דהוי כ"ט דהא"כ היינו ת"ק ומפ"ק דנזיר ודפרק החולץ נמי אין ראיה דאיכא למימר לשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד וא"כ לפ"ז צריך להמתין למינקת חבירו כ"ד חדש של ל' ל' יום דהיינו תש"כ ימים וראיה מירושלמי דנדה [*דקאמר] דתינוק יונק כ"ד חדש שלמים מדקאמר שלמים משמע של ל' ל' קאמר ומיהו איכא למימר דנקט הכי לאפוקי רובו של ראשון ורובו של אחרון אלא כולן שלמים בעינן ועוד לא יתכן לומר (*דב') [*דכל] חדשים ל' יום* ובחדש עיבור אם נתעבר' השנה לא נתעברה לתינוק דא"כ שתי שנים דפ' מי שאחזו לא תמצא לעולם של ל' ל' יום דכ"ד חדש של ל' יום לא הוי (*אלא) [*לא] שתי שנות הלבנה ולא שתי שנות החמה דכ"ד חדש של ל' יום הוו תש"כ ימים ושתי שנות הלבנה אין עולין אלא תש"ח ימים ושתי שנות החמה עולין תש"ל וחצי יום לכן יכונו דברי ר"מ דאם נתעברה השנה* נתעברה לתינוק כדפירשתי בפנים* [ריש פרק החולץ] ולדידי' ניחא בשנים אחת פשוטה ואחת מעוברת. וגם על קטן עסק הנער אשר הגיע לי"ג שנה אם חדש העיבור בכלל אם לאו נ"ל דודאי מן המנין הוא מדאמרי' קטן בירושל' דחזרת בתולים תוך שלשה שנים לבתולה ואיחור סימנין תלויין בעיבור החדש של שנה דכתיב אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי פי' גומר ומסכים לב"ד של מטה בעיבורם ואם עיברו השנה בתוליה חוזרין וגם הסימנין מאחרין לבא אם עיברו השנה לכן נ"ל דלענין כל דבר שבקדוש' כן לתפלה כן לזימון אין משלים עד שיהא בן י"ג שנה וחדש העיבור בכלל כדמשמע פרק השואל גבי ההיא דמרחץ וגבי משכיר בית לחבירו וכו' ג] מצאתי קיז בתשובת הגאונים דאשה פסולה לכל עדות רק לשמונה דברים ואלו הן. (א) נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר כשלא קרא עליו ערער. (ב) נאמנין על הבכור אביו לעולם אמו כל שבעה חיה לאלתר ובכל זה אסופי כ"ז שבשוק אביו ואמו נאמנין עליו ופוטרת חברותיה דג' נשים ישנות במטה ואם בדקה אחת מהן ואמרה טמאה אני חברותיה טהורות. (ג) אשת איש הייתי ופנויה אני נאמנת במקום שאין עדים. (ד) נשביתי וטהורה אני נאמנת במקום שאין עדים וכן אני טמאה וחברתי טהורה. (ה) אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני וכן אשה שאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני אם נתנה אמתלא לדבריה. (ו) האשה שהלך בעלה למדה"י ואמרה מת בעלי ובכלל זה האשה שאמרה לבעלה גרשתני דאין אשה מעיזה וכן שאר נשים נאמנות לומר מת בעליהן רק אותן שמנה שאינם נאמנות. (ז) נאמנת אשה וקטן לומר מכאן יצא נחיל דבורים בזמן שבעלים מרדפין אחריה מסיחין לפי תומן. (ח) דאישתמודעינהו דפלוני אחוה דמיתנא דפלוני ואפילו קרוב ואפילו אשה דגלויי מילתא בעלמא הוא. והרב מלונדרי"ש פירש בתשובות דנאמנת אשה לומר שהמום שהוטל בבכור בלא כוונה הוטל דהל' כרשב"ג דאמר אפילו בתו בבכורות פרק כל פסולי המוקדשים וגם לענין בדיקת סימני עדות: [*כאן צ"ל פרק מצות חליצה] כורכין הרצועות לבנות של המנעל סביב למנעל ה' כרכים סביב השוק ואויר גדול יש בין כרך לכרך ומיהו אין קפידא בכרכים אם הם זה על זה וגם על המנעל דלאו היינו מנעל דמעל וקושרין שתי ראשי הרצועות ע"י עניבה כדי שתוכל היבמה להתירו בימין בלא שמאל והיבם קושר כנף המכנסים למעלה משוקו כדי שתהא ראיית הדיינים היטב שלא תהא חציצה בין רגלו ובין המנעל והמנעל שחור ותפור מרצועות דקות של עור ולא ממטוה והולך היבם לאחר שנקשר המנעל ד"א ברגלו והמנעל נהגו לעשותו גדול עד חצי שוקו. קיח ואומר הר"י שאם יש עדות שהיו לה בנים א"צ לשאול אחר סימנין אפילו היא ילדה דאין בנים בלא סימנין ואפילו לא הביאה אין לחוש דלאו איילונית היא ואומר רבינו יחיאל מפרי"ש קיט דאם המנעל מיוחד לכך אין צריך להקנותו ליבם ואם אינו מיוחד לכך צריך להקנותו ליבם או בהגבהה או במתנה ושתי הרצועות יסבבם פעמים סביב על אזני המנעל סביב לשוק עד שישובו ראשי הרצועות על השוק לפנים ממעל לאזני המנעל דהיינו על שוקו ערום וקושר שני הרצועות יחד מעל לאזני המנעל קשר אחד כהלכתו וקשר שני עניבה :

(*מצות חליצה)

[דף קא ע"א] וקראו לה ולא שלוחן עיין בתוס' ריש פרק חלצה חלצה מסומא חליצתה כשרה (*עכ"ל תוס' ריש פרק מצות חליצה). הגא גר הגא (גר) פסול אפילו לחליצת גרים ובממון כשר לדון בלא כפייה עיין בתוס' פ' מ"ח: מנעל כולו מעור רך כשלנו חליצה כשרה אבל לכתחלה אין עושין כן כדמפרש בגמ' גזירה משום מנעל המרופט פירוש שנקרע עד שנתגלה רגלו ועיקר חליצה בסנדל של עור קשה דליכא למיגזר ביה משום מנעל המרופט דמידי דמגין בעינן וסנדל מתוך שהוא קשה אין דרכו להיות מרופט וקשרו על שוקו ג] לקצר את פיו עכ"ל רש"י ז"ל בפרק מ"ח אבל לא במקום אחר: סנדל דאית ליה שנצין [*שהסנדל] רחב וגדול הוא ומתוך שהוא גדול ביותר עושה בו שנצין להדקו על שוקו אע"פ שהיה רחב כ"כ שצריך שנצין חליץ ביה דכל מה דמיהדק טפי מעלי לחליצה שחולצתו בדוחק והרי היא חליצה גמורה וחומרתה קשר של רצועה ובשעת חליצה קושרין אותו בחבל כדי שתחלוץ בטורח עכ"ל רש"י ז"ל (*מצא) [*מצאתי] וצריך שתהא שפת המנעל העליון תפור מעור כמו שאר הפירות: שוטה לא חליץ אפילו גדול עומד על גביו אע"ג דלגבי גט מהני גדול עומד על גביו שאני חליצה דאיכא רוב דברים ואין לו כלל דעת לעשות רצון חכמים כדאיתא בתוס' עכ"ל תו' פ' מ"ח: [דף קד ע"א] קטנה שחלצה תחלוץ משתגדיל ואם לא חלצה [*חליצתה] פסולה ובירושל' גרסי' ואם לא חלצה כשרה עכ"ל תוס' פ' מ"ח וע"ש: איתקש דינין לנגעים כו' וחליצה הוי דין (*גביא דקא קיא) [*דקא גביא] כתובתה מר סבר כתחילת דין דע"י חליצה מתחלת לתבוע כתובתה ומ"ס כגמר הדין דע"י חליצה הוה לה כתובתה כגבויה עכ"ל רש"י ז"ל וכ"ל שיש ללמוד מזה דין גדול ודו"ק: [דף קו ע"א] חליצה מוטעת כשרה כגון חלוץ ע"מ כו' והני תנאי דאית להו פרק רבן גמליאל יש תנאי בחליצה לית להו חליצה מוטעת כשרה ובכתובות פ' המדיר מפרש טעמא דחליצה מוטעת כשרה דכל תנאי דלא אפשר לקיימו ע"י שליח כתנאי בני גד ובני ראובן לא הוי תנאי עכ"ל רש"י ז"ל. [דף קה ע"א] רקקה דם במוצלת שפיר דמי שאז ממשכת הרוק וגם הדם וא"א לדם בלא נצוצי הרוק מלשון רש"י ז"ל: מתני' חלצה בשנים או בג' ונמצא אחד מהם קרוב או פסול חליצתה פסולה ור"ש ור"י הסנדלר מכשירין א"ר יוסף בר מניומי אין הלכה כאותו הזוג ואפילו דיעבד חליצתה בתרי פסולה וכן הלכה מרב אלפס ופי' הקונטרס טעמא דנמצא אחד מהם קרוב דקאמר ת"ק דפסול משום דליכא אלא תרי ובג' בעינן חליצה אפילו דיעבד: ת"ר לא תנא אשה [*בשבת] במנעל המרופט ולא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה פי' מרופט רפוי ע"כ לשון רב אלפס. שילהי פרק תולין במס' שבת: כל שחייבין עליו משום שבות ומשום רשות ומשום מצוה בשבת חייבין עליו ביו"ט ואילו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין ע"ג בהמה לא שטין על פני המים ולא מספקין ולא מטפחין ולא מרקדין ואילו משום רשות לא מעריכין ולא מחרימין ולא מקדישין ולא מגרשין ולא חולצין ולא מיבמין גרושין וקידושין יבום וחליצה ביו"ט לא גזרינן שמא יכתוב. ירושל' כולן שעשו בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מטועין בשבת וא"ל לומר ביו"ט מה שעשה עשוי שמעינן מהא מאן דעבר ואקני בשבת מקרקעי או מטלטלי הקנאתו הקנאה ע"כ לשון רב אלפס פרק משילין בי"ט. פרק המדיר מסיק תנאי דאפשר לקיומי ע"י שליח הוי תנאי וכתוב שם בתוס' שאנן וז"ל תימה דמסיק רבינא שילהי רבן

רבן גמליאל דכ"ע יש תנאי בחליצה ומ"ש ר"ח דדיחויא הוא ולא סמכינן עליה תימה מנא ליה הא ואומר ר"ת דודאי אין תנאי מעכב החליצה ולשוק מותרת אלא לה"ק רבינא דמהני תנאה דאכתי איכא עליה זיקת יבמין לענין קידושין אם אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין וצריכה גט מדרבנן ע"כ לשונו וע"ש. ויאמרו השלשה דיינין אל השנים נלך ונשב במקום פלוני בגובה של עיר דתניא בספרי ועלתה יבמתו צריכים שיעלו בגובה של עיר כלומר במקום מפורסם עכ"ל מצאתי אפילו לכתחלה לא בעינן חמשה אלא לפרסומי מילתא ע"כ לשון תוספות פרק מ"ח. [דף קו ע"א] בתי עמודי דוקא לכתחלה בעינן שתעמוד אבל לא מיעכבא בהכי כדאמרינן לעיל בין עומד בין יושב בין מוטה ע"כ לשון תוס' פרק מצות חליצה ונראה לי דלא אתי שפיר (*לפי' רש"י) [*דרש"י] ז"ל [*פי'] בתי עמודי והתיבמי לו אין מכאן ראיה: הדיינין נותנין לו עצה ההוגנת לו כגון אם הוא ילד והיא ילדה ושאין לו אשה אחרת ושאינו מתכוין לשם טי לשם עושר אומרים לו יבם ויקדשנה בכסף ויכנס עמה לחופה על כוונת להקים לאחיו שם מן התורה: קב בן יום א' פוטר אמו מן החליצה ויבום כדאיתא פרק יוצא דופן ומדרבנן לא פטר כי אם בן שלשים ואחד כדאיתא פרק החולץ ושלהי פרק ר' אליעזר דמילה: כתוב בסמ"ג היבמה תסיר כל המנעל ותשליכהו לארץ בסמ"ק מצאתי הגה"ה נכרית וז"ל מנעל צריך שיהא מעור בהמה טהורה קשה כגון מפרה או מתיש וכולו תפור מעור מבחוץ ולא מבפנים כדאמר פרק במה אשה כיון שתפרו כו' ורצועות ארוכות לבנות מעור בהמה טהורה תפורות במנעל וגם רצועות התפירה מבהמה טהורה והקרסים שקורין טיי"ש בלעז והלולאות הכל צריך שיהא מעור בהמה טהורה וטוב שלא יהיו הלולאות מן האוזן עצמה כי אם רצועה מחוברת בראש האזנים וצריך שיהא המנעל של ימין לכתחלה וברגל של ימין גם בדיעבד וברגלו יחף וצריך שיהו אזניו קצרות שלא יגעו זה בזה כדי שלא יהיו הקרסים והלולאות שבהן תוחבין על האזנים משום מעל דמעל ומכאן נראה שאין הלולאות מן האזנים עצמן וכ"ש דבעינן שיהיו האזנים על שוקו ולא על סנדלו דאז הוי ממש מעל דמעל וכשקושר צריך ב' קשרים זה על זה ושיהא לו עקב בולט קצת ושתהא תפורה *ושיהו המנעל שחור וכן הקרסים והלולאות אבל הרצועות לבנות ושלא יהא לשון תחת הקרסים [*ולא יהיה לשון בין האזנים דא"כ הוי מעל דמעל [וצריך] ג' קרסים] או ב' לכל הפחות ושיתפרנו תפירות הכופות וכשיבא *לתפור הרצועות שבאחת באזן מכאן וא' באזן מכאן יכרכם סביב האזנים ויקשרם ממש על השוק מבחוץ ממש ולא על האזנים בשם רבי יחיאל מפרי"ש וקוראה מאן יבמי כמו אשה שרוצה להקים זרע למת ומקוננת לפני הדיינים שלא יהיה בעלה כמת בלא זרע והוא אומר לא חפצתי לקחתה כלומר איני חושש שיהא אחי בלא זרע וחולצת לו רגלו כלומר שיתאבל על אחיו כי מעתה הרי הוא מת אחרי שאין מקים לו שם ורוקקת כלומר לא בשביל יפיו אחמדהו וקוראת ככה וגו' להלבינו על אשר לא רצה לבנות וגם קוראים העומדים ג"פ חלוץ הנעל לפרסם בשתו עכ"ל מצאתי ואני הכותב שמעתי שהרקיקה דומה לשכבת זרע וסי' לדבר הוא כמו שהרוק הזה נשחת כך הוא משחית זרעו של אחיו. רצועות המנעל צריכות להיות לבנות כדמוכח פרק הכונס גבי עובדא דר' אליעזר זעירא הוה סיים מסאני אוכמי וקאי בשוקא דנהרדעא ועיין שם בחיבורי: קבא א] מעשה בא לפני שילחק זעק זעקה על אשתו שהלכה ממנו בר"ח אדר ל"א לפרט ולא חזר אליה והוגד לו כי הרה לזנונים וילדה באדר של שנת ל"ב ושלחנו אל המקום אשר היתה שם אל ה"ר שאלתיאל ובניו והעידו ע"פ החרם שהולידה ממזר וגם עד אחד העיד שבליל שבועות ל"א לפרט מצאה עם עובד כוכבים ריקים ופוחזים וחפפו וגפפו והניחם בתוך הבית ושערו שבאותו זמן נתעברה ועוד כאשר יצא השם הרע עליה בא אביה אלי ושאל ממני קבב היתר להורגה או לטובעה בנהר מקול זנותה ולא רציתי להתיר לו כדתנן כל הרודף אחר עון קשה אין מתירין לו אותו בנפשו ואפילו הבועל לארמית דאמרי' שהיו קנאין פוגעין בו אם היה בא לימלך אין מתירין לו. והשיב הר"ם איך אפתח פה ושפתים אל רבותינו ממני נפלאים: חמוקי ירכים. כמו חלאים: בפז מסולאים. ואני לא מצאתי ידים ורגלים. בפסק העלובה גומר בת דבלים. טומאתה בשוליה. ואני הצעיר פתחתי מן הצד דקדקתי בעדות ה"ר שאלתיאל ובניו שהעידו שנפרדה מבעלה כ"ה באדר וילדה בפרשת פרה אדומה לשנה הבאה ממזר אין בעדותן ממש דהוה ליה עדות אחת [*דהם] קרובים ב] כדאמרינן בקידושין פ' האומר דאמר רבא אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ג] והכא אי מהימן להו כבי תרי לא מצי לאפקה בעל כרחה כיון שאומרת שיצאה ממנו מעוברת דדלמא אישתהוי אשתהי כעובדא דרבה (*תוס') [*תוספתא] פרק הערל באשה שהלך בעלה למדה"י והכשריה עד תריסר ירחי שתא ואע"ג דאיכא עד אחד מדבר מכוער לא מיתסרא ואפילו בעד טומאה אלא לאחר קינוי וסתירה* ד] ולאו אי מהימן כבי תרי מיתסרא אבעלה מ"מ כתובתה [*ר"ל בעדים בלא קינוי וסתירה]: לא הפסידה אמנם אם יש עידי כיעור לפירוש (*ה"ג) [*מהשאלתות] תצא מבעל [*ולפי' ה"ג] בשמעתא דרוכל ולפי' ר"ת [*לא תצא] אמנם פירוש השאלתות עיקר כללא דמילתא אסור לקיימה ורשאי לזרוק לה גט אם יוכל בעל כרחה ואם אינו יכול ישא אחרת ויש לשאול פיה ואם לא תשיב תשובה נכונה ומיושרת על כל דבר ודבר תפסיד גם כתובתה: [שייך לפרק האשה שלום] קבג ראובן ושמעון הלכו עם נשותיהם וילדיהם חוץ לעיר בשעת מלחמה הרחק מן העיר ג' או ד' פרסאות ורדפו עובדי כוכבים אחריהם והכו ופצעו הגברים והניחום כמתים ולנשים לא רצו לעשות דבר אך הילד פצעו ונשארו הנשים שם יותר מחצי היום על בעליהם ויהי מקץ שנה הלכו ונישאו בא אלינו הקול וצוינו להפרישם מבעליהן דרשנו הדבר בתוך שער עמינו וימצא בשלשה יושבי קרנות בשקרוי שקרויי ומצאי דינא הלכו חוץ לעירנו בכפר קטן וקבלו עדות נשים ולא הבחינו בין שעת מלחמה לשעת שלום בעולם התירום הדיינים לינשא כידוע הדיינים (מגופה) [*דייני דמגוסתא] וחייבנו מלקיות איש לפי עבודתו ושלחנו אחר הנשים המעידות דרשנו וחקרנו דרכי דרישות כרבי טרפון מפני קלות הדור ומצאנו דבריהם מכוונים כי אמת הדבר שנשארו על בעליהן יותר מחצי יום מתופפות מקוננות והנה אמת ונכון בפיהן שראו הא' מת ומוחו שפך לארץ ושאלנו לכן במה ידעו ואמרו כי ראו המות לעת ערב נפרדו משם והילד פצוע בזרועותיו ושמנו עליו רטיה ומת הילד לשתות נתנו לו מים וירדם וימת אלה הם הדברים בלי תוספת וגרעון ע"פ הדברים היה נ"ל היתר גמור להשיאה לכתחלה חדא דלגבי הנשים לא היה שעת מלחמה ולא היו רוצים לעשות להם דבר והמה לא יראו מן הרוצחים כאשר מוכח שעכבו שם יותר מחצי יום וכאשר העידו הנשים עצמן והוי ממש כי הוא דנפלו עליהו לסטים הוא מת ואני נגלתי נאמנת וכן פרש"י ז"ל התם [כיון] דהוי שעת מלחמה קטנה ואיהי הואי התם בהדיה לא אמרה בדדמי אלא נטרה וחזייה ליה דמית דאשה לא מסתפי' מלסטים דכלי זיינה עליה ועוד הא דמספקינן אי עד א' נאמן במלחמה היינו משום דאמרה בדדמי והכא שאומרת ראיתי המוח מפוזר ומפורד והיה לכן שהות כ"כ אין זה בדדמי אלא באמת וברור וכי לא יועיל אם יעידו על אדם שנחתך ראשו לגמרי וכי יצטרך לעולם לומר מת וקברתיו ולא דמי לתלוי וחיה אוכלת בו או למגוייד דכל הני יוכל לחיות וכדקאמרי' התם בסכין מלובנת ודברי הכל וכדאמרי' פ' האשה שלום זימנין דמחו ליה ברומחא או (במרמן) [בגירא] וסברה דמית ועבדי ליה סמתרי וחי משמע דאינו מעידים על דרך שאינו יכול לחיות דמהימנא ועוד דעל מתני' דחיה אוכלת בו קאמר ל"ש אלא במקום שאין הנשמה תלויה בו אבל במקום שהנשמה תלויה בו מעידין ובודאי בניקב קרום של מוח מיטריף וכ"ש בנשפך לארץ כאשר מעידה ועוד תדע דהיכא דליכא למיתלי דאמרה בדדמי מהימנא במלחמה דהא מים שאין להם סוף הוי כמו מלחמה ואפ"ה אמרי' התם מעשה בשני תלמידי חכמים שהיו באים עם אבא יוסי בן סימאי בספינה וטבעו והשיא רבי נשותיהן ומסיק התם כגון דקאמרי ואסקינהו לאלתר וחזינן לקמן ואע"ג דקא בעיא התם סימנא היינו משום דאיכא למיחש דלמא אחרינא חזו לפי שהמים משנים צורת הפנים ואמרי' נמי פרק האשה אמר רב יהודה אמר שמואל שטט בו שנים או רוב שנים מעידים עליו וכן בא' ששלשלוהו לים ולא עלה בידם כי אם רגל א' (*אפ"ה) מן הארכובה ולמעלה [*אפ"ה] תנשא ואע"ג דדחי שאני

מיא דמרזו מכה שיטיא דחיקא היא ואליבא דר' שמעון ב"א אילטריך וכרבנן קיימא לן ועוד נראה לדמות זה להחזיקה מלחמה שהרי יצאו בשלום מן העיר ולא נודע שרדפו אחריהם אלא על פיהם ועוד אם תמצא לומר דהוו בדדמי ומלחמה אם נשאת פשיטא דלא תצא כמו שפסק רב נחמן פרק האשה שהלך גבי מים שאין להם סוף ומסיק לכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא. ועיין תשובת מהר"ם בסוף המסכתא על מים שאין להם סוף: [פרק הערל] ואמר ר' (*יוסי) [*אסי אמר ר' יוחנן] עד רובא משמע דברובא לא אמרי' קמא קמא בטיל וכן פרק במה אשה שמואל עביד לבנתיה מקואות ביומי ניסן שלא ירבו הנוטפים על הזוחלין ובפרק הנודר מן הירק בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו מותר ותימה דבפ' בתרא דע"ז א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו קמא קמא בטיל ונראה לר"י דההיא דע"ז דבטיל היינו דוקא עד שישאר ששים דהיתר אבל יותר אי אפשר ליבטל דהוה ליה נותן טעם וטעם כעיקר דאורייתא כדאמרי' פרק אלו עוברין ופ"ג מינים ומ"מ אי לאו טעמא דקמא קמא בטיל כגון דהוה נפיל בבת אחת או אם היה מערה בדבר דנפיש עמודיה טפי מפי חבית היה אסור (*משום דקסבר) [*דיין נסך במשהו וקסבר] רבי יוחנן דכי איכא למימר קמא קמא בטיל [*עד ס] ה"מ באיסורא לגו היתרא וביין נסך דהוי במשהו [*לאפוקי בשאר אסורין אינו צריך לטעם דקמא קמא בטיל דהרי בטל בס' ועוד דבשאר אסורין אמרי' קמא קמא בטיל עד רובא ואפילו היתר לתוך איסור]. ומ"מ אמת הוא דבכ"ע אסור בכל ענין בין איסור לגו היתרא או איפכא וע"ש בתוס' פרק הערל ותמצא מבואר ועיין לעיל פ' כל הבשר ובפ' הגוזל עצים: (*נטל סאה ונתן) [*נתן סאה ונטל] סאה כשר עד רובו כו' פ"ה דבמי פירות איירי וא"ת אי ביין איירי הא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא וא"כ ביין גמור הוא טובל וי"ל דמיירי ביין דרפי דלא דרי א"כ לא איירי ביין ובמס' מקואות תנינן לה גבי הציר והמוריים והתמד משהחמיץ עכ"ל [*התוס'] פרק כל הזבחים שנתערבו במסכת זבחים גם שם פי' אם רוק ומי רגלים עם מים מקרי מין במינו או לא ועיין שם והאריכו מאד עיין במרובה גבי ליטור שחקקו בחיבורי ובפ' הגוזל קמא גבי מחיצת הכרם שנפרצה בחיבורי ובתוס' שאגן: סליק פירקא

האשה שאמרו לה עדים מת בעליך *) ועמדה ונשאת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה והולד ממזר ואם מת אח"כ אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מיבמין ופסק רב פרק האשה דכשבאו שני עדים ונשאת ע"פ ב"ד שמותר בעלה הראשון לקיימה דהוה ליה כמו נבעלה באונס דמאי הוה לה למעבד ואמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע ה] אשינויא דחיקא נסמוך כתב רב אלפס ז"ל אע"ג דאמר רב הלכתא לא סמכינן עלה וצריכה גט משניהם עכ"ל **) ונאמר משמיה דרב יהודה גאון שומרת יבם שנשאת בלא חליצה אם אין לה בנים תצא מזה ומזה מבעל בגט ומיבם בחליצה ואסורה להם עולמית אבל נתקדשה ולא נשאת אם היה יבמה ישראל נותן לה המקדש גט ומותרת ליבם ולמי שקדשה אסורה עליו עולמית כדי שלא יהא חוטא נשכר ואם נשאת והיו לה בנים אם היה בעלה ישראל חולץ לה היבם ויושבת תחתיו ולא מפקינן לה מבעל דכיון שהאשה שהלך בעלה למדה"י ונשאת הולד ממזר מזה ומזה אם אתה אומר תצא אתה מוציא לעז עליה ואם היה בעלה כהן ויש לה בנים ממנו אינה חולצת אלא פורש ממנה ואסור לבא עליה כל ימיו של יבם ואם מת היבם מותרת לבעלה ואם מתו בניה בלא זרע בחיי [היבם] תצא מבעל בגט ומיבם בחליצה אלו הדברים נאמרו משמיה דרב יהודאי גאון ואיכא מ"ד דה"מ לאו דסמכא נינהו כיון דליתנהו בגמ' דילן ועוד דנראה בתלמוד א"י במסכת גיטין פרק הזורק יבמה שנשאת בלא חליצה רבי ירמיה אמר זה חולץ וזה מקיים ורבי יוחנן אמר תצא א"ר אילא מתניתא מסייעא ליה לרבי יוחנן הכונס יבמתו והלכה ונשאת לאחר ונמצאת זו איילונית תצא מזה ומזה והולד ממזר והא מתני' שיש לה בנים דקתני והולד ממזר מזה ומזה אלמא דאפילו שיש לה בנים א"ר יוחנן תצא דהא מייתי ליה סייעתא מיניה ומסיק אלו דברי ר' מאיר שאמר משום ר"ע רביה אבל חכ"א אין ממזר מיבמה הא לצאת ד"ה תצא ואמר רבי יוחנן תצא ור' אסי שאל לר' פנחס מר איך סבירא ליה א"ל כרבי ירמיה דאמר זה חולץ וזה מקיים א"ל חזור בך ואי לא כתיבנא עלך זקן ממרא והשתא כיון דלא איתפרש לן בין יש לה בנים ובין אין לה בנים ובסתם אמר ר' יוחנן תצא מנא לן להתיר מספק ומסתברא דלא אמר רבי ירמיה זה חולץ וזה מקיים אלא ביש לה בנים וה"נ אשכחן למקצת רבותא ומילי דסברא איכון דלא שבקי' תלמודא ערוך ואזלינן בתר סברא דאי איתא לה"מ בגמ' הוו משתכחי עכ"ל רב אלפס: [שייך לפרק בתרא] על האשה אשר שאלתם אם היא מותרת לינשא אם לאו אומר אני אחרי שר' יוסף מעיד מפי עד שמת ר' אשר בר יוסף אשתו מותרת לינשא אע"פ שר' יוסף אינו בפניט עדותו אלא כתב ידו שמכירין העולם ולא חיישינן לומר מפיהם ולא מפי כתבם ומצאתי ראיה בירושל' דסוף יבמות מצא כתוב בשטר מת פלוני או נהרג [*ר' ירמיה אומר] משיאין את אשתו ר' אבין אומר אין משיאין אשתו ונראה דהלכה כדברי המיקל בעדות אשה דאפילו עדות פסול מכשירין משום עיגונא כ"ש מפי כתבם ומשיאין אשתו כרבי (*יהודה) [*ירמיה] וכה"ג אמרו פרק מי שאחזו אמר רבא חרש שיכול לדבר מתוך הכתב כותבין ונותנין גט לאשתו וכו' ושקיל וטרי טובא עד אמר רב יוסף בר מניומי בעדות אשה אקילו בה רבנן אלמא דאפילו עדות דרמיזה הכשירו לעדות אשה כדמוכח סוגיא וכ"ש מפי כתבם [*עיין בכתובות סי' קמב] ובפירוש ר"ח מצאתי טפי פ"ש דכתובות קבד כותב אדם עדותו על השטר מיירי באדם שיש לו דפתרא בתוך ביתו וכותב כל שעובר עליו זכרון ענינים ובא בעל העדות ושאל לו להעיד ומצא בדיפתרא שלו ביום פלוני נמסר לי עדות פלוני הולך ומעיד עליה אפילו אחר כמה שנים אמר רב הונא והוא שזוכרה [*מעצמו] ר' יוחנן אמר אפילו אינו זוכרה מעצמו אלא מכתיבתו דיו ולד"ה עד החותם על השטר אין צריך שיהא זוכר העדות דאם לא כן איך יוכל אדם לקיים חתימה שלא בפניו ואשכחן בתלמוד א"י סעד לפירוש זה דגרסי' התם זה אומר כתב ידי וזה אומר כתב ידי צריכין לצרף אחר עמהן דברי רבי וחכמים אומרים אין צריך א"ר זירא דברי רבי במעיד על השטר ודברי חכמים במעיד על המלוה תניא כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו אחר כמה שנים אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו רבי יוחנן אמר אפילו אינו זוכרה [*מעצמו] ומפרש רב הונא כרבי ורבי יוחנן כרבנן ופרק ד' אחין מצאתי מפורש כן עכ"ל ר"ח. קבה ובספר חפץ תירץ דהא דקאמר מפיהם ולא מפי כתבם כשאינו כתב ידם והיא דפליגי בכתובות דאמר ר' יוחנן אפי' אינו זוכרה מיירי בכתב ידו ובנדון זה הואיל וחתימת רבי יוסף ניכרת חשיב מפיו ואף בשאר עדות דאורייתא כשר ועיין באלפס [אחד אומר מת ואחד אומר לא מת ובאו בבת אחת לא תנשא ד"ה. ע"א אומר מת] לא תנשא אפי' מדאורייתא ואם באו בזה אחר זה מדאורייתא תנשא אי לאו משום לזות שפתים ואם נשאת לא תצא מתוס' פרק האשה שלום. תשובת מהר"ם שני עובדי כוכבים כו' תמצאנו באורך בפרק אלמנה ניזונית בסמ"ג במצות קדש לי כל בכור פסקינן דחלב פוטר ועיין לעיל פ"ק דחולין: אני הדיוט הכותב נ"ל דאף לפי דברי מהר"ם קבו שחלב אינו פוטר בבכורה ומחשיבו ספק בכור וכן נוהגין בכל ארץ אשכנז מ"מ יכול הכהן לומר לנותנו לו אייתי ראיה דבכור הוא ואטפל בו וראיה אני מביא מפ"ק דב"מ (*וענ"ל ראיה) [*עכ"ל וראיה] מפרקין אותו ואת בנו דמסיק תלמודא דמספקא לכולהו אי חוששין לזרע האב וקאמרי' דמגו אמר ליה אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול ושוב מצאתי שם שהקשה בתוס' וז"ל תימה בפרק יש בכור גבי מי שלא בכרה אשתו וילדה שתי זכרים דקתני מת האב פטורים ור' יהודה אומר נתחייבו הנכסים ומוקי לה דליכא אלא חמשה סלעים ופליגי אי חמשה סלעים ולא חליים דקאמרינן בפרק בית כור מספקא ליה לרב אשי או יורשים אי לקוחות הלכך מספק הוה ליה פלגא יורשים ופלגא לקוחות ומלוה על פה כגון הנך חמשה סלעים לא גבו מלקוחות [*ואם כן] לא גבו אלא מחצה מחמשה סלעים (*ואמרינן) [*ואמאי] לא אמרינן לכהן אייתי ראיה דיורשים נינהו ושקול ויש לומר יש מקומות שתקנו חכמים מחמת הספק דליהוי כאילו

*) שייך לפ' האשה רבה. **) עי' לעיל ריש האשה בתרא.

מחלה

הגהות מ"י א] עי' תשובה זו ברמב"ם [בהג"מ] בתשובה דשייכא לה"ל אישות תשובה כה באריכות: ב] דאע"ג דאמרינן כנ"ל: ג] והכא אפילו אי מהימן כנ"ל: ד] ואף כנ"ל: ה] לרב פפא:

מחלה הכי ומחלה הכי עד כאן וע"ש בתוס' פ' אותו ואת בנו א] . [*פניס] מיהו בתוס' הוכיח מהסיא דהלוקח בהמה דחיישינן למיעוט אפילו כי ליכא חזקה בהדי מיעוט וז"ל אלמא דחיישינן למיעוט אפילו כי ליכא חזקה בהדי מיעוט דאי אמרת אוקי האם בחזקה שלא ילדה אדרבה העמד הולד בחזקת שלא היה קדוש בבטנה שהיה חולין במעי אמו ויש לומר דרבי יוחנן לא פסיק כוותיה אלא בהא דקאמר לא מירחמא אא"כ ילדה וכ"מ היכא שראינוה שהיה לה חלב קודם לידה דהשתא לא מיפטרא ואפשר דאף רשב"ג סובר דחלב פוטר וא"ש דאשכחנא דלא חייש למיעוט בפרק כל הגלמים דלא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדגזר רבי מאיר וקאמר כמי רשב"ג כל מלות שהחזיקו בה כותיים אלמא לא חיישי' למיעוט ע"כ לשון רבינו פרק בתרא דיבמות וע"ש בתוס' ושוב מצאתי שמהר"ס כתב וז"ל דקדק ר"ת מדאיצטריך לטעמא דלא מרחמא אלא אם כן ילדה שמע מינה דחלב גרידא אינו פוטר ואע"ג דרוב בהמות אין חולבות אא"כ יולדות איכא למימר סמוך מיעוטא דחולבות אע"פ שאינן יולדות לחזקת הבהמה שלא ילדה והוה ליה פלגא ופלגא ואסור משום ספק ונאכל במומו לבעלים ולא יצטרך לתתו לכהן כשיומם דהמע"ה ואע"ג דקי"ל כרבנן דר' מאיר ורובא וחזקה רובא עדיף הני מילי לחומרא כגון תינוק הנמצא בנגד העיסה כו' אבל הכא חיישי למיעוטא להחמיר באיסור חמור כזה והוה בכור ויש בו שני כריתות משום שוחט חוץ ואוכל קדשים בטומאת הגוף ואל תתמה איך נמצא חולבת בלא לידה כי אמר לי הגביא המינקטור שיש הרבה חולבות ע"י טיפוף וטיכוף אינו פוטר בבכורה ועובד כוכבים מסיח לפי תומו אינו נאמן לומר שפרה ילדה דאינו נאמן אלא לעדות אשה משום עיגונה וסימני מנין חדקי קרנים אינו מעלה ולא מועיל ולא עוד אלא אפילו מכירה שהיא זקנה אין חלב פוטרה וכשמקנה לעובד כוכבים צריך כסף ומשיכה משום פלוגתא דרש"י ז"ל ור"ת ואל יקנה הולד דהא כלו חיותא דרב מארי [*בכורות דף ג] אלא יקנה ראש האם או הריאה דבר שהחיות תלוי בו ויש חילוק בין בכור ודאי לספק (*והודאי) [*דהודאי] לכהן והספק נאכל לבעלים במומו אם ירצו ואם בכור נעשה בעל מום שראוי לישחט עליו כגון נסמית עינו או נקטעה רגלו או אזנו וכיוצא בזה אינו רשאי לשוחטו כי אם על פי שלשה ישראל ואפילו אינן מומחין וצריך בשעה שיתירוהו (*שיהא) [*שלא יהא] שם כהן מפני החשד ודוקא אם נפל בו מום אבל הטיל בו מום ג] או אשתו הרי זה לא ישחטנו אבל בנו ובתו לא ואם עבר ושחט טרם יפדה וטרם יומם אסור בהנאה וטעון קבורה והשוחט הבכור ואח"כ הראה מומו מותר בדיעבד ועד ל' יום חייב אדם ליטפל בבכור בבהמה דקה ובגסה חמשים ואם אמר כהן בתוך הזמן תנהו לי ואני אטפל בו לא יתננו לו מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות וכל זמן שלא נולד בו מום צריך לקיימו אבל משנולד בו מום תוך שנתו יכול לקיימו לאחר שנתו אפילו שעה אחת אינו רשאי לקיימו ומפני השבת אבידה לבעלים יכול לקיימו ל' יום ובכור בעל מום מותר להאכילו לעובדי כוכבים ולכלבים ואם נשחט ונמצא טריפה אסור למוכרו לעובדי כוכבים ולהאכילו לכלבים והבשר טעון קבורה אבל העור מותר שאותו בו הכהנים לפיכך כשיפול מום בבכור טוב והגון למכרו מחיים לעובדי כוכבים א] קבז ולענין פריון בכור אדם ילדה אשה תאומים זכרים צריך לפדות אחד מהם ואם מת אחד מהם תוך ל' יום השני פטור מפדיון ואם ילדה תאומים זכר ונקבה פטור מפדיון ואם נולדו בו סימני טרפה (*בדבר) [*בבכור] תוך ל' יום פטור מלפדותו דהרי הוא כמת ושיעור ה' סלעים אומר אבי"ה ט"ו דינר הליי"ש מעט יותר ולרווחא דמילתא יקח כ"ה דינר הליי"ש וברוקח כתב רבינו מאיר פשיטי . והא לך סדר פדיון יש נוהגים להשים הנער בחיקו של כהן מתחלה קודם הברכה ויש שאין נוהגין אלא בכל מקום שהילד הוא אבי הבן אומר לכהן בני פלוני הבכור אשר ילדה לי אשתי הרי הוא שלך כי בני בכורי הוא ולאחר כן אומר אבי הבן בא"י אמ"ה אקב"ו על פדיון הבן וחוזר ומברך שהחיינו ואח"כ נוטל אבי הבן הכסף ונותנו ליד הכהן ואומר לו הא לך ה' סלעים בפדיון בני הבכור אשר נתתי לך והכהן לוקח הכסף והרשות ביד הכהן להחזיר לו ונהגו לעשות סעודה לפרסומי מילתא ומברכין בברכת המזון שהשמחה במעונו ואם הבן פודה עצמו יברך על פדיון הבכור ושהחיינו עד כאן לשון מהר"ס :

פרק שנים עשר

אמר רב אשי ש"מ הא דאמרי רבנן מים שאין להן סוף אשתו אסורה אם נשאת לא תצא סוגיא דרובא דעלמא (*דהוי) [*דהיינו] אם עברה על דברי חכמים ונשאת לא תצא ואפילו שמותי לא משמתינן לא לדידיה ולא לדידה וכ"ל דטועין הן דא"כ כל אשה שתדע דין זה תלך ותנשא כדי שלא תתעגן וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם לומר שלא תנשא לכתחלה דאנן סהדי שכולן ינשאו וטוב היה שלא אמרו חכמים דמוטב יהיו שוגגות ולא מזידות להנשא בעבריינות ובמרד ואני ראיתי אחת שנשאת בענין זה ולא נעשה עמה דבר והיה במקומינו אדם גדול מצרפת ואמר שכך ראה קבח מעשה בין גדולי צרפת והתירוה לקיימה ואני אחריו והיה לבי מהסס ואח"כ נתתי אל לבי שכלל כלל לא יתכן דאי הכי הוי דינא לא ליסתמיט דליתני בחד דוכתא ואם נישאת לא תצא כדקתני בכמה דוכתי ביבמות ובכתובות ועוד מדלא איבעיא הך מלתא דדיעבד אלא אעובדא דחשא ש"מ דוקא כה"ג הוא דאמר לא תצא דגרסינן אמר רב נחמן האלהים אכלוה כוורי לחשא אזלא מדבורי' דרב נחמן ואיתנסיבה ולא אמר לה ולא מידי אמר רב אשי ש"מ מים שאין להם סוף אי אנסיבה לא מפקינן מיניה וכיון דרב אשי לא דקדק הך אלא מדרב נחמן ג] דוקא כה"ג כגון ע"פ חכם כעובדא דחשא דדיבורא דרב נחמן אטעיתה כי היתה סבורה אחרי שרב נחמן אמר שמת דודאי שריא אבל מי שנשאת בעבריינות ובמרד שלא ע"פ חכם תצא ותדע דמה איצטריך תלמודא למימר מדיבוריה דרב נחמן אזלא איניסבת אלא לאו ש"מ דוקא כה"ג שסבורה היתה שמותרת ומאי הוה לה למיעבד או כעין עובדא דרב שילא דמייתי תלמודא דע"פ חכם ניסאת ולכן לא תצא וכי דטעה מ"מ איהי מאי הוה לה למעבד אבל נשאת בעבריינות היו משמתינן לה לכל הפחות ואפילו את"ל דלא קנסו לדידה משום דמה דעבדה כדי שלא תתעגן מ"מ לדידיה דשביק התירא ואכיל איסורא ודאי היו משמתינן ליה דאפילו לחכם המתיר היו משמתינן כ"ש לבעל שהיה יכול לישא אחרת ועתה מקויימים דברי חכמים דאם נשאת היו משמתינן ליה עד שיוציא או יוציא ולא משמתינן ליה ואין לחוש כמי שמא אחד מקרוביה התירוה ליגשא דחכם המורה הוראה כר"כ או כרב שילא בעינן ועוד כיון דחכם המתיר בר שמותי הוא לא חיישינן ואין להקשות והיכי אישתבע רב נחמן שמת [*וא"כ היה [צריך] להיות אשתו מותרת] והרי אשתו אסורה [*וי"ל] דרובם מתים ואפילו בדיני נפשות אזלינן בתר רובא אלא שבכאן החמירו חכמים ואמרו שלכתחלה לא תנשא ורב נחמן לא כיון להתיר אשה אלא מתאונן היה על מיתת חשא עכ"ל מהר"ס : אין בודקין ד] נשים בדרישה וחקירה פסק ר"ת כמו האי תנא דלא בעי דרישה וחקירה עכ"ל תוס' סוף מסכת יבמות מעשה בעובד כוכבים שאמר בשעה שדנוהו למיתה מעולם לא פשעתי כ"א פעם אחת הרגתי יהודי בין ניקולא לאוריק שהיה מוליך י' ליטרין שלהה מרת יהודית לאחיה בניקולא והתירו אשתו משום מסיח לפי תומו ע"י ששאלו לה אם שלחה המעות ואע"ג שלא הזכיר שם היהודי כדאמרי' פרק בתרא דיבמות ההוא דהוה קאמר ווי ליה לפרשא זריזא דפומבדיתא דמית ואנסבה רב יוסף לדביתהו משום דידוע דליכא בעיר בזה הכנוי כ"א הוא והניא בתוס' אין מעידין אא"כ מכירין שמו ושם עירו אבל אם אמרו אחד יצא מעיר פלוני בודקין אם לא יצא אלא הוא תנשא אשתו וה"פ אין מעידין הבא להעיד על השם לבדו לא יעיד ה] אם לא מזכיר כמו כן שם עירו כי הרבה שמות שוין ואע"ג דאמרי' אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואפילו שיש סימנין בגופו ובכליו הא מוקמינן התם גופו דאריך וגוץ כליו שחורים או לבנים דלאו היינו סימן מובהק אבל בסימן מובהק מעידין אף למ"ד סימנין לאו דאורייתא כדאמרינן בבבא מציעא גבי נקב בלד אות פלוני . ענין אי חיישינן לשאלת כלים עיין שילהי פרק קמא דב"מ גבי מצא כספים בחיבורי

עיין תשובת פרק אלמנה ניזונית בגי' עמוד אחרון : סליק

הגהות מהר"ם טיקטין א] במרדכי בפנים ר"פ בתרא : ב] הוא : ג] ש"מ : ד] עדות : ה] אלא אם מזכיר :

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] וכן כתב בתשובות מהרי"ל סי' מ"ב בשם מהר"ם וספר הפרנס ושם מסיק באותה תשובה וכתב מהרי"ת שאין להתיר למכור לעובד כוכבים וכן נמצא בתשובות אחרונות בספר א"ז שאסור למוכרו לעובדי כוכבים ובתשובות מהר"ם מרוטן בורק סי' שכ"ט מוכח קצת דשרי למוכרו לעובדי כוכבים ז"ל דמאחר שאין המום נעשה בגרמת הכהן שרי ליה ולאחריני ואפילו לעובד כוכבים עכ"ל . אכן בשי' ר"ת דקדק וכתב ובכור בעל מום מותר לעובד כוכבים להאכילו משמע דוקא להאכילו כשהוא שחוט וכדמייתי עלה דתניא בית שמאי אומרים לא יתנה ישראל עם הכהן על הבכור וב"ה מתירים אפילו עובדי כוכבים :

סליק פירקא וסליק הגהות מרדכי ממסכת יבמות

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי ממסכת יבמות

מאת הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף אוטילינג זצ"ל אבד"ק קרימוני.

חמש עשרה נשים

(א) חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן כו' :
(ב) גרושה שזינתה לאחר שנתגרשה מותרת לחזור לבעלה הראשון :
(ג) ג' נשים משמשות במוך פרש"י ופר"ת :
(ד) [סוגיא דשמעתין] משמע דמיירי שני חכמים הדרים בעיר אחת או בשני מקומות ואלו אוסרין ואלו מתירין צריכין האוסרים להודיע למתירין דבר זה אנו אוסרין כו' :

כיצד

(ה) שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו' :
(ו) זיקה לא פקעה בכדי :
(ז) ושיטת דר' חייא לא איפשיטא אם יש לשם הפסק או לא :
(ח) יש ה"ג דכתבו דבתו לא פוטרת מן הייבום ושיבוש הוא :
(ט) מותר אדם באשת חמיו ואסורה מפני מראית העין :
(י) שני תורגין הגדלין בבית אחת אסור משום מראית העין :
(יא) ה"ג פוסקין [כן] כאשת חתנו :
(יב) אמימר אכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אביו יש פסקו כמותו ויש לא :
(יג) מי שיש לו בן מכל מקום פוטר את אשת אביו :
(יד) מיימו'. מי שזנה עם אשת איש ונתעברה ואמרה זה העובר ממנו ואפי' הוא מודה לה אע"פ שהוא בנו לענין ירושה הרי זה ספק לענין יבום :
(טו) וחייב על הכאתו ועל קללתו כשעשה תשובה :
(טז) נראה לומר הנטען מן הפנויה לא יכנוס משום לזות שפתים :
(יז) אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא מפרש ר"ת תצא מרוכל . ושם בארוכה :
(יח) דוקא לענין נפשות אמרינן עד שיראו כדרך המנאפין אבל לאוסרה על בעלה אסרי' בעדי כיעור :
(יט) דברי השאלות מיוסרים מי יחלוק עליהם להקל וכל דבריהם דברי קבלה וכדי לסמוך עליהם כמו על התלמוד :
(כא) מי שראה אשתו שזינתה או שא"ל אחד מקרובותיו שבזה מאמינם וסומך עליהם שאשתו זינתה בין שהוא איש נק שהיא אשה הואיל וסומך דעתו חייב להוציאה ואסור לו לבא עליה ויתן כתובה. מיימו' :
(כב) והכתובה אין לנו להפסידה עד שיהו עדי זנות או עדי כיעור :
(כג) אויבים הוא דאפיקו נקלא אי נמי אם ע"י אויבים לא פסק לאו כלום הוי ואע"ג דמעיקרא לא יצא ע"י אויבים . ראבי"ה :

ארבעה אחין

(כד) השורף שטרותיו של חבירו פטור :
(כה) נראה לר"י דלא אמרינן אלא במחשבה שנהנה בהנאת חפץ שנתון שם כמו בפי כלב שמשביע כלבו אבל שאין בו הנאה כגון הנותן ליד חבירו לא אמרינן מחשבתו משוי ליה מקום :

החולץ

(כו) הלכתא כרים לקים בהני תלת :
(כז) פסק הרבי יוסף מאורלינ"ש באחד שקדש מינקת חבירו שלא להצריכו גט אלא הפרשה בעלמא :
(כח) כ"ד חדש מלאים בעינן ואם שנה מעוברת מעוברת לתינוק :
(כט) אסור לישא מעוברת ומינקת חבירו עד כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה :
(ל) ואין להתיר ע"י שתתן המינקת ערבון גדול שלא לחזור בה :
(לא) מת בתוך ל' יום [ברוב ספרים] גורסי' ביום שלשים :
(לב) הלכה כדברי המיקל באבל :
(לג) הלכה כרבי מאיר בגזרותיו דוקא ולא בקנסותיו :
(לד) מעשה שנהרג יהודי אחד והניח אשה ובן קיימא וביום שנהרג מת הולד וספק איזה מת תחלה ועמד האחד והלך האשה מספק ואותו אחד רוצה ליקח אחות זקוקתו וספק אחות חלוצתו מדרבנן וספק דרבנן לקולא :
(לה) ממון המוטל בספק חולקין :
(לו) שומרת יבם שנפלו לה נכסים ומתה פסקו דיחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב :
(לז) ראובן נפלה לפניו יבמה והיה סבור שהיה לה יותר מכתובתה ונתפשרו שתתן לו ב' זקוקים וכן נתנה לו ולאחר החליצה הוציאה שטר כתובתה והחזירו לה ב"ד שני זקוקים בפרעון כתובתה וזה תלוי אם אמרה לשלים במעמד שלשתן תן לו :
(לח) לא שייך לומר מעטה אני בך כדבר שלא בא לעולם :
(לט) אשה הקנו לו מן השמים שהרי יכול ליבמה בע"כ אבל היא אינה יכולה לומר כן :
(מ) תלה בקטן עד שיגדיל או בגדול עד שיבא אין שומעין לו :
(מא) יבמה הראויה להתייבם ולא רצה להתייבם דינה כדין מורדת על בעלה וכופין את יבמה לחלוץ ותצא בלא כתובה :
(מב) יבמה שתבעה יבם שלה לחלוץ ואומרת איני חולצת ואיני נוטלת כתובה אלא אשב בבית בעלי כשאר אלמנות אין שומעין לה :
(מג) ואפילו אמרה איני ניזונית משלו ואשב עגונה כל ימי אין שומעין לה :
(מד) יתומה שנפלה לפני יבם מומר לעבודת כוכבים אינה נפטרת בלא חליצה :
(מה) ואם היה הבעל מומר לעבודת כוכבים ויש לו אחים תחתיו באונס ומת במומרתו בלא בנים אינה זקוקה ליבם ולא לחליצה :
(מו) אבל בתשובת הגאונים כתוב יבמה שנפלה לפני מומר לעבודת כוכבים דפטורה מן החליצה ומן הייבום היכא דליכא יבם אחר אלא הוא ולא הביאו שום ראיה לדבריהם ורש"י חולק עליהם והר"ס הביא ראיה לדברי הגאונים אמנם לא רצה לעשות מעשה :
(מז) יבמה שהיו לה שני יבמין הגדול מומר לעבודת כוכבים והקטן הלך למדינת הים אין הגדול מומר יכול לחלוץ מפני תקנת העגון הואיל ויש לה יבם ישראל :
(מח) יש פסקו דמצות יבום קודם ויש פסקו דמצות חליצה קודם :
(מט) אולם עכשיו פשט הדבר לכוף בחליצה :
(נ) זקינה שאינה ראויה לילד מותרת לייבם אע"פ שאינה [ראויה] להוליד :
(נא) ויש לספר ביניהם :
(נב) עמד בדין וברח ניזונת משל יבם לאו בברח בשבילה איירי שרולה לעגנה :
(נג) אחר ג' חדשים אינה צריכה להמתין פר"ח דוקא חלץ אבל מת היבם לאחר ג' צריכה להמתין ג' חדשים :
(נד) גר וגיורת צריכין להמתין שלשה חדשים להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה :
(נה) מכאן משמע שהגר מותר בגיורת ויש מדרש אגדה שאסורה כשנשאה בעודה עובדת כוכבים שמא יחזרו לסורם :
(נו) אם צריך לטבול בפני ג' :
(נז) אין מטבילין גר בלילה וטעמא משום משפט :
(נח) כשידוע לנו שהיה עובד כוכבים או צריך להביא ראיה אבל אם לא נודע לנו שהיה עובד כוכבים סומכין עליה :
(נט) נאמן אתה לפסול עצמך ואי אתה נאמן לפסול בניך :
(ס) נתרפא מטבילין אותו מיד :
(סא) הלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אפילו לא מל ולא טבל אבל ישראל הבא על העובדת כוכבים הולד כמוה :
(סב) גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד ראבי"ה. מיירי כגון שאמר גיירוני (וקא מ"ל) :
(סג) איזה ממזר כל שאר בשר כו' :
(סד) הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה ועל שומרת יבם שאין הולד ממזר פר"ת י"א מדאורייתא אבל מדרבנן הוי ממזר מנדה וסוטה :

רבן גמליאל

(סה) אמר לסופר כתוב גט לארוסתי לכשאשאנה אגרשנה הרי זה גט לאשה בעלמא אינו גט :
(סו) ובעינן שיהא הסופר והעדים במקום כתיבת הגט :

הבא על יבמתו

(סז) חכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת :
(סח) חייב אדם לפקוד את אשתו כו' :
(סט) הנושא בת אחותו פר"ח דוקא בת אחותו נקט משום דרוב בנים [דומין] לאחי האם ונמצא שהיא בת גילו וע"י כך יעמדו באהבה וכריעות :
(ע) נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אינו רשאי ליבטל יוציא ויתן כתובה מכאן מוכיח ר"י בכל הני דאמרי בכתובות כופין אותו להוציא בכולן נותן כתובה :
(עא) היו כופין אותו להוציא בשוטים דבדברים לא יוסר עבד:
(עב) נשא אשה ושהה עמה עשר שנים אע"פ דאמרה דיירנא עמיה בשסדי לא שבקינן לה דכל כמה דאמרה הכי לא יהבי ליה אחריתא:
(עג) יש רוצים לומר דהאי דינא דשהה עמה עשר שנים אינו נוהג בחוצה לארץ ואינו וכי שהוא בחו"ל יבטל מפריה ורביה :
(עד) אם היה הוא או היא חולה ומיהו משמשין מטותיהן וראויים להתעבר אלא שאינם בריאים כשאר בני אדם

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי מסכת יבמות

אדם וכן חבושים בבית האסורים ושמא אנו תולין הטעם שגרם להם להיות חולים או חבושים מטעם מלהוליד :
(עה) נשאת לראשון ולא היו לה בנים כו' :
(עו) ולשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים שם באורך :
(עז) איבעיא להו לשלישי ולא היו לה בנים מהו דליתבעו הנך קמאי :
(עח) אם היא באה מחמת טענה כייפינן ליה להוציא ויתן כתובה ואע"ג דלא מפקדא :
(עט) פי' יעשו דרך בקשה :
(פ) היכא דאית ליה בנים מאשה אחרת והיא לית לה בנים ואמרה שהיתי בהדיה י' שנין בעינא דאינסב לאחר דליהווין לן בנין תנא בלא כתובה ואם באה מחמת טענה בעינא חטרא לקבורה ומטרא לידא טענתה טענה ומגבינן לה כתובתה שם באורך :
(פא) בזמן הזה יש חרם של ר"ג שלא ישא אדם שתי נשים הלכך יתן כתובה :
(פב) כי האי ודאי כפינן אבל המדיר אשתו מתשמיש דרתת עלה וסופו להתפייס בהא לא אשכחן שכופין אלא לאקריא עברייני :
(פג) אי אמרה לא בעינא לא איהו ולא תוספת דיליה כייפינן ניהליה דליפקו בגט ולא כייפינן בשוטים אלא במילי :

מצות חליצה

(פד) האי מאן דמסגי על לוחתא דכרעיה לא חליץ :
(פה) אם נקטעה רגלו למטה מן הארכובה חליצתה כשרה כ"ש למי שרגלו קיימת והפוכה :
(פו) צריך שלא יהא המנעל ארוך עד למעלה מן הארכובה :
(פז) צריך שיחלוץ ברגלו יחף ולא על בתי שוקים :
(פח) וצריך להלך בו שעה אחת קודם חליצה :
(פט) וצריך לרחוץ רגלו הימנית יפה ושלא יהא טיט דבוק מבפנים לתוך מנעל :
(צ) וצריך שיהא המנעל נמוך למטה מאסתוירא :
(צא) אם נחתך רגלו אפי' למטה מן הארכובה חליצתה פסולה :
(צב) ר"ת כתב שאם הרצועות לבנות והמנעל שחור שפיר דמי :
(צג) ויקח מנעל של ימין ויחתוך ממנו מעט לפניו ולאחריו כדי שתהא הרצועה התוזרת הדבוקה ממש על רגלו יחף :
(צד) יש מרבותי שהחמירו אם הוא איטר ברגל ימין שיחלוץ בשניהם מנעל ימין בימין מנעל שמאל בשמאל ואם הוא שולט בשתי רגליו או אם היא שולטת בשתי ידיה יעשו בימין :
(צה) ה"ג . צריכה שלא תרוק כלל לפני היבם ולפני הדיינים קודם חליצתה :
(צו) ר' אליעזר ממיץ היה נוהג להתיר חרם לישא שתי נשים ליבם כדי שלא תהא חליצה פסולה :
(צז) מסקינן גט מעושה וחליצה מעושה זימנין פסולין וזימנין כשרין :
(צח) כתב ר' יהודה שהיבמה אומרת ג' פעמים חלוץ הנעל ושוב מתירין אותה לינשא מיד :
(צט) ונהגו לכתוב לה גט חליצה לפרסומי מילתא מיהו אפי' לא כתב לה מותרת לשוק ומתמין שלשה דיינין :

(ק) בוררין שלשה דיינין יוסיפו עוד שנים להשלים חמשה ואפי' עמי הארץ לפרסומי :
(קא) ויזהרו שלא יהיו הדיינין קרובים זה לזה לא ליבם ולא ליבמה ויקבעו דוכתא :
(קב) האיש והאשה יעמדו בשעת חליצה דכמו דין הוא :
(קג) וישאלו ב"ד אם יש ג' חדשים ממיתת הבעל :
(קד) ואח"כ יעידו בפניהם שזה היבם אח המת ושהיה אותו המת בעל האשה הזאת וסגי בעדות אשה או קרוב :
(קה) ואח"כ ישאלו אם יש י"ג שנים ויום אחד ליבם זה ואין אב נאמן על השנים אבל אם הוחזקו בשנים על פי השכנים שלא על פי האב סגי בכך :
(קו) ויבדקו אם יש שתי שערות באשה בבית הערוה ובאיש בזקנו או בבית הערוה :
(קז) ובדיקת היבמה נשים נאמנות כיון שהגיע לכלל שנותיה :
(קח) אם בדקו שהדדין שוכבין ומטון היא גדולה בודאי שהוא סימן העליון :
(קט) ויזהרו ב"ד שלא תאכל האשה אותו היום קודם שתחלוץ דברים הגורמים רוק לבא :
(קי) ואח"כ יאמרו ב"ד ליבם הגדול אי ניחא לך יבם או ניחא לך חלוץ :
(קיא) ישים מנעל ימין ברגלו ימין וברגלו יחף ושלא יהא המנעל למעלה מהארכובה :
(קיב) והמנעל צריך שיהיה שלו ויכרוך הרצועות סביב לרגלו על אוזן המנעל וישים הקרסים בלולאות :
(קיג) ותאמר האשה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי בלא הפסק :
(קיד) ויאמר האיש לא חפצתי לקחתה :
(קטו) ואח"כ יעמוד האיש אצל הכותל או אצל עמוד וידחוק רגלו בארץ ותתיר האשה קשר הרצועות והקרסים מן הלולאות הכל בידה הימנית ותרוק . ושם באר כל [דיני] החליצה :
(קטז) ואשה שרוצה לחלוץ צריכה להמתין ג' חדשים לאחר מיתת בעלה ואז היא מותרת לינשא מיד :
(קיז) המוסר מודעה על חליצתו חליצתו פסולה לפיכך ראוי לדיינים לומר לו לבטל המודעות כדרך שעושין בגט :
(קיח) חליצה בימין דרבנן דהא גידמת חולצת בשיניה :
(קיט) כי קאמר רבא חזקה הביאה סימנין למיאון אבל לחליצה בעי בדיקה :
(קכ) טוב לבדוק האיש בלא גנות וטוב הדבר כי טורח לבדוק אם הביא שתי שערות :
(קכא) כל הנבדקות על פי נשים כו' ר"ש אומר אף תוך הפרק נשים בודקות כו' :
(קכב) הרב משולם שאל מורי כיון דנהגין לבדוק בנשים אם יכול לבדוק אפי' קרובות והשיב דנאמנות ורפיא בידי :
(קכג) ראבי"ה . ר"ת פסק דאפי' נשים שאין נאמנות לומר מת בעלה נאמנות בבדיקה :
(קכד) אלפסי . היכא דאיכא חדא לא סמכינן אקרוב ואשה להאמין בדבריו ובלשונו משמע דוקא כשהן מסיחין לפי תומן או נאמנין :
(קכה) אין להכשיר את הקטן לא לחלוץ ולא ליבם בעדות קרובים ובעדות אב ואם :
(קכו) היבם צריך להיות בן י"ג שנים ויום אחד ולא סמכינן אחזקה :
(קכז) נאמן אדם על בנו להכירו אפי' בממזרות :

(קכח) רבי יואל כתב אב שמעיד על בנו שהוא בן י"ג שנה ויום אחד כדי שיהא ראוי לחליצה ולהתיר יבמה לשוק אין נאמן אם לא יצטרף אחר עמו כמו שאר עריות :
(קכט) אפילו ראינו שהתפלל לפני התיבה והשלים מנין בבית הכנסת אין בכך כלום דשמא ע"פ האב עשו :
(קל) נאמנת אשה לומר ראינו בה שערות ונשרו :
(קלא) יתומה שנתקדשה אם יכולה למאן מי סמכינן אעדות אשה שהיא בת י"א שנה ולא נכנסה בי"ב ודאי סמכינן כיון שלא בעל :
(קלב) תוך זמן כלפני זמן :
(קלג) גבי מיאון אם באו לכלל שנים פשיטא דאין אשה נאמנת לומר אין לה שערות כדי למאן ואפי' גברי לא מהימני :

אלמנה לכהן גדול

(קלד) הבעל מונע מלמכור בנכסי אשתו שכתובים בכתובתה :
(קלה) מכרו שניהם לפרנסה פי' ר"ג או זה או זה :
(קלו) כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיו עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה :
(קלז) רבינו תם הביא ראיה דהנאת של כלוי אסור
(קלח) שוכר כשומר שכר הוי :
(קלט) פנויה שזינתה ונתעברה וילדה ואמרה בן זה בן פלוני הוא אם אותו פלוני כשר הבן כשר ואינה נאמנת לומר זה בן פלוני :
(קמ) ארוסה שנתעברה הולד בחזקת ממזר ואם אמרה מארוסי נתעברתי נאמנת והולד כשר ואם הכחישה הארוס הולד ממזר :
(קמא) אשת איש שהיתה מעוברת אינה נאמנת לומר אינו מבעלי ואין נאמנת לפוסלו :
(קמב) לא האמינה התורה אלא לאב אמר האב אינו בני הרי זה ממזר :
(קמג) אשת איש שיצא עליה קול שהיא מזנה תחת בעלה והכל מרננין אחריה אין חוששין לבניה שמא ממזרים הם שרוב בעילות אחר הבעל ומותר לישא כהן אבל היא עצמה חוששין מפני זונה ואם היא פרוצה יותר מדאי אף לבניה חוששין :

הערל

(קמד) כל נקבים שבתלמוד נקבים מפולשים הם :
(קמה) נקב פסול פי' הולד הנולד מאשתו אבל האדם כשר לבא בקהל :
(קמו) פצוע דכא חוזר כרות שפכה אינו חוזר : מהלכות הרופאים :
(קמז) מתוך כך מכשיר אותם בני אדם שחותכין מהם הרופאים ביצה אחת לרפאתן מנתיקת הבטן או מן האבן העוצרות השתן :
(קמח) מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד ג' דורות :
(קמט) תימה הואיל ומצרים לא נתבלבלו א"כ אין מותר עתה לגור במצרים וי"ל דלא אסרה תורה אלא לשוב בדרך הזה היינו מא"י למצרים אבל משאר ארצות מותר :

האשה רבה

(קנ) ארבעה עשר חלוקין יש בענין נאמנות איסורין :
(קנא) אם הותר הדבר על פי אחד ועד אחד בא לאוסרו לא יצא מהיתרו הראשון :

(קנב) בעד אחד ארבעה ענינים :
(קנג) יבמה קדושין אין בה נשואין יש בה :
(קנד) יבמה מת בעלה ולא ידעה שהיה לה יבם והלכה ונתקדשה ונשאת לשוק והמקדש לא ידע שהיתה זקוקה ליבם ובעודה ארוסה נודע ולא נשאה המקדש ושאלו לר"ת והשיב שלא קנסינן להוציא :

האשה שלום

(קנה) דין מים שאין להם סוף :
(קנו) שומשמי מאי סימנא אית בהו ודין שעתן סימן בכלי שביד חבירו :
(קנז) אחד תלה ותקף ליה עלמא והיתה אשתו במקום רחוק והיה לה יבם קטן ושאלו אם בכי האי גוונא זכות הוא לה ורפיא בידי :
(קנח) שני עובדי כוכבים המסיחין לפי תומם פלוני מת ואתא עד כשר ואמר לא מת לא משגחין ביה אלא אזלינן בתר רוב דעות :

האשה שהלך

(קנט) האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו עדים ואמרו מת בעלך הרי זו לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת צרתה :
(קס) אין מעידין אלא על פרצוף פנים כו' ואין מעידין אלא תוך ג' ימים מיהו היכא שאנו מכירין אותו יפה יכול להעיד אפי' אחר ג' ימים :
(קסא) מי שהיה מושלך בבור והוא שראו בבואה :
(קסב) מעידין לאור הלבנה ולאור הנר ומשיאין על פי בת קול :
(קסג) מכאן היה ריב"א אומר הא דאמרינן אסור לו לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה היינו מחוץ לעיר או בשדות בלילה במקום שאין בני אדם מצויין אבל בתוך העיר במקום בני אדם לא חיישינן :
(קסד) אלפסי . כיון דאתחיל העובד כוכבים להיות מסיח לפי תומו מעצמו מצינן למיהדר ולשאל ולחקור לברר הדבר שפיר :
(קסו) עד אחד במלחמה מהו תיקו :
(קסז) עובד כוכבים הסיח לפי תומו ואמר איש פלוני נהרג ועובד כוכבים אחר אמר לא נהרג לא תצא מהיתרא הראשון עובד כוכבים אמר נהרג וב' עובדי כוכבים אומרים לא נהרג אע"פ שנשאת תצא :
(קסח) אמר העד אפילו בעת המלחמה ראיתיו הרוג אח"כ והכרתיו יפה יפה בטביעות עין פשיטא דנאמן :
(קסט) אין לתלות משום עיגון להקל בגופו של עדות דוקא בעדות מקילין אבל לא בגופו של עדות :
(קע) מדקאמר מים שאין להם סוף אשתו אסורה ולא קאמר אסורה לעולם ש"מ דלאו לעולם קאמר וכן נראה שישכילו ויתבוננו וישכילו על ענין המאורע :
(קעא) יהודי הלך בספינה עם עובדי כוכבים ויש לו אשה זקינה וזרע אין לו והסיח עובד כוכבים לפי תומו שהרגוהו ואח"כ השליכוהו למים שאין להם סוף ועובד כוכבים אחר בא והסיח לפי תומו שתי השליכוהו לים ר' דוד התיר האשה לינשא ותטול כתובתה :
(קעב) אם נפל על פי עדים במים שאין להם סוף נחתי יורשים לממון : סליק

לוח הדינים אשר בהגהות מרדכי ממסכת יבמות

(קעג) פירש ג' נשים משמשות במוך :
(קעד) אר"ת דנדה בת יבום אפילו בשעת נדותה :
(קעה) אדם שאסר עצמו בדבר המותר לאחרים ואחרים יודעים שמחמיר על עצמו אע"פ שידע שהוא היתר אלא שהדיר עצמו פשיטא לי שסומך על אחרים ואין לחוש שמא יאכילוהו :
(קעו) גרושה שזינתה מותר להחזירה :
(קעז) אמר רב אשי נכרי שקדש בזמן הזה חוששין לקדושיו דילמא מעשרת השבטים הוא ור"ת חולק אבל מומר לעבודת כוכבים שקדש הוו קדושין דאורייתא :
(קעח) עובד כוכבים שבא על אמו והוליד ממנה בן ונתגייר אע"פ שממזר היה בכהאי גוונא מותר לבא בקהל :
(קעט) לויה שילדה פטור מחמשה סלעים :
(קפ) פעמים רבות תמהתי איך מתירים לינשא ע"פ כתב :
(קפא) סמ"ג . אדם שראה באשתו דבר מכוער משביעה בנקיטת חפץ שלא זינתה תחתיו ואחר כך תגבה כתובתה אבל בדבר אחר אינו יכול להשביעה על ידי גלגול :
(קפב) אר"ת שנים שהעידו על אשת איש שזינתה צריכה דרישה וחקירה לאוסרה על בעלה :
(קפג) האומרת טמאה אני לך אם נתנה אמתלא נאמנת ואם לאו אינה נאמנת אם היה חבר עיר יוציא ואם הוא מאמינה חייב להוציא :
(קפד) מיאנה או חלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד לאו דוקא ב"ד אלא אפי' הם שנים לא חשידי :
(קפה) אבל כתבים שאנו שולחים לדיית המתות העדות ואילו העידו כן בפני ב"ד התירוה לינשא גם אנחנו שליחותייהו עבדינן ונתירה לינשא :
(קפו) כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה לאחר כמה שנים והוא שזכרה מעצמו . שם באורך :
(קפז) גרושה מינקת מותרת לינשא תוך הזמן הזה ולא הודה לו ר"ת :
(קפח) מינקת שנתעברה בזנות התירה רב מרדכי ולא הודו לו חכמים :
(קפט) ממון המוטל בספק כו' :
(קצ) יבם שהיה מומר לעבודת כוכבים בשעת קדושי אחיו ועדיין כשמת אחיו בהמרתו אינו זוקק אשת אחיו ופטורה מן החליצה ואפי' חזר בתשובה . שם באורך :
(קצא) רבי יצחק הורה לבתולה לאחד שקדש אלמנת חבירו תוך ג' חדשים והורה לו לגרוש :

(קצב) אם המשדך הרחיק נדוד אין צריך להתרת חרם הקהלות כי אם שלשה בני אדם מג' ארצות אבל כשפוטרין זה את זה מדעתם לית חולק :
(קצג) איזהו ממזר . שם באורך :
(קצד) מהר"ם . אין היבם יכול למנות אנטל"ר היכא שיבמתו תובעתו לחלוץ או ליבם והוא ממאן :
(קצה) בזמן הזה היו כופין אותו לחלוץ לה :
(קצו) משמע דאנן קי"ל כר' יוסי דאדם נאמן לפסול בניו :
(קצז) גר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ואם נחתך לו כל הגיד ובא להתגייר אין דומה שתהא מילתו מעכבתו מלהתגייר :
(קצח) אם היתה אשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה והדיינין מבחוץ ומודיעין אותה מצות קלות וחמורות כו' :
(קצט) נראה לי דמי שבא לפנינו להתגייר וידוע לנו שבשביל תועלת דבר הם עושים אין לקבלם :
(ר) רעה אחר רעה תבא למקבלי גרים אר"י הני מילי שמשיאים אותם להתגייר או שמקבלים אותם מיד אבל אם הם מתאמצים להתגייר יש לנו לקבלם :
(רא) מעשה בגר שטבל לפני ג' קרובים ואח"כ נגע ביין ונחלקו בו גדולים אם מגעו מותר בשתיה :
(רב) רבינא אמר דכולי עלמא יש תנאי בחליצה כו' :
(רג) אין אונס לערוה דאין קשוי אלא לדעת :
(רד) אנו צריכים לחזור אחר כל עניינים לקיים פריה ורביה אף בהו"ל ומתקנת ר"ג ואילך התקין שלא לגרש אשה בעל כרחה וצ"ע אם יש לגרש בעל כרחה בשהה עשר שנים :
(רה) תשובת ר"ג איש ואשה עמדו יחד ה' שנים ולא היו להם בנים ולא ראתה האשה דם כי אם לפרקים ולא וסת קבוע ושהתה פעם רביעית ד' חדשים שלא ראתה כו' שם באורך :
(רו) אין הדם בסימני איילונית :
(רז) יש גדולים שפירשו שמינקת צריכה להמתין כ"ד חדש חדשי לבנה א' מלא וא' חסר היינו תש"ח יום שם באורך :
(רח) גם על עסק הנער אשר הגיע לי"ג שנה אם חדש העבור בכלל נראה דודאי מן המנין :
(רט) חזרת בתולים תוך ג' שנים ואיחור סימנין תלויין בעבור החדש דכתיב אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי :
(רי) מצאתי דאשה פסולה לכל עדות רק לשמונה דברים ואלו הן כו' :

(ריא) אין קפידא בברכים וגם על המנעל :
(ריב) אר"י שאם יש עדות שהיו לה בנים א"צ לשאל אחר הסימנין אפילו היא ילדה :
(ריג) אם המנעל מיוחד לכך אין צריך להקנותו ליבם ואם אינו מיוחד צריך להקנותו ליבם או בהגבהה או במתנה :
(ריד) מצות חליצה :
(רטו) מנעל כולו מעור רך כשלנו חליצה כשרה אבל לכתחלה אין עושין כן :
(רטז) שוטה לא חליץ אפי' גדול עומד על גביו אע"ג דלגבי גט מהני גדול עומד על גביו :
(ריז) כולן שעשו בין אנסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין בשבת ואצ"ל ביו"ט מה שעשה עשוי :
(ריח) ויאמרו הג' דיינין אל השנים נלך נשב במקום פלוני בגובה של עיר :
(ריט) מצאתי אפי' לכתחלה לא בעינן חמשה אלא לפרסומי מילתא :
(רכ) מן התורה בן יום אחד פוטר אמו מן היבום ומן החליצה ומדרבנן לא פטר כי אם בן ל"א :
(רכא) סמ"ג . היבמה תסיר כל המנעל ותשליכהו לארץ :
(רכב) מנעל צריך שיהא מעור בהמה טהורה כו' :
(רכג) היאך קוראה :
(רכד) שמעתי שהרקיקה דומה לשכבת זרע וסימן לדבר כמו שהרוק נשאת כן הוא משתית :
(רכה) רצועות המנעל צריך להיות לבנות :
(רכו) מעשה שיצחק צעק על אשתו שהלכה ממנו בר"ת אדר ל"א לפרט ולא חזר אליה ונוגד לו כי הרה לזנונים וילדה באדר של שנת ל"ב כו' שם באורך :
(רכז) כל הרודף אחר עון קשה אין מתירין לו אותו בנפשו ואפי' הבועל ארמית דאמר קנאין היו פוגעין בו אם בא לימלך אין מתירין לו :
(רכח) ראובן ושמעון הלכו עם נשותיהם וילדיהם חוץ לעיר בשעת מלחמה ורדפו עובדי כוכבים אחריהם הכו ופצעו הגברים והניחום כמתים כו' מקץ הלכו ונשאו . שם באורך :
(רכט) עד רובו משמע דברובו לא אמרינן קמא בטיל :
(רל) האשה שאמרו לה עדים מת בעליך ועמדה ונשאת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה :
(רלא) שומרת יבם שנשאת בלא חליצה אם אין לה בנים תצא מזה ומזה מבעל בגט ומיבם בחליצה ואסורה להם עולמית אבל נתקדשה ולא נשאת כו' :
(רלב) אשה אחר שאלתם אם היא מותרת לינשא אם לאו אומר אני אחרי שר' יוסף מעיד מפי עד שמת בעלה מותרת לינשא שר' יוסף אינו בפנינו אלא כתב ידו :
(רלג) כותב אדם עדותו על השטר מיירי באדם שיש לו דיפתרא בתוך ביתו וכותב כל שיעבור עליו זכרון עניינים כו' :
(רלד) ובספר חפץ הירך דהא דאמר מפיהם ולא מפי כתבם כשאינו כתב ידם :
(רלה) נראה לי שחלב אינו פוטר בבכורה ומחשיבו ספק בכור ושם באורך :
(רלו) וכשמקנה לנכרי צריך כסף ומשיכה משום פלוגתא דרש"י ור"ת :
(רלז) ודוקא אם נפל בו מום אבל הטיל בו מום [הוא] או אשתו הרי זה לא ישחטנו אבל בנו ובתו לא ואם עבר ושחט טרם יפדה וטרם יומם אסור בהנאה וטעון קבורה :
(רלח) והשוחט הבכור ואחר כך הראה מומו מותר בדיעבד :
(רלט) ועד ל' יום חייב אדם לטפל בבכור בבהמה דקה ובגסה חמשים ואם אמר כהן תנהו לי ואני אטפל בו לא יתננו :
(רמ) ובכור בעל מום מותר להאכילו לעובדי כוכבים ולכלבים ואם נשחט ונמצא טרפה אסור למוכרו לעובדי כוכבים ולהאכילו לכלבים והבשר טעון קבורה והעור מותר :
(רמא) ולענין פדיון בכור אדם ילדה אשה תאומים זכרים צריך לפדות אחד מהם ואם מת אחד תוך שלשים יום השני פטור מפדיון ואם ילדה זכר ונקבה פטור מפדיון :
(רמב) ושיעור חמשה סלעים אומר אבי"ה ע"ו דינר הלוי"ש מעט יותר :
(רמג) והא לך סדר פדיון כו' :
(רמד) ונהגו לעשות סעודה לפרסומי מילתא ומברכין בברכת המזון שהשמחה במעונו :
(רמה) ואם הכהן פודה עצמו יברך על פדיון הבכור ושהחיינו :
(רמו) דין מים שאין להם סוף באריכה :
(רמז) נשאת בעברייניות היו ממתינין לה לכל הפחות :
(רמח) מעשה בנכרי שאמר בשעה שדנוהו למיתה מעולם לא פשעתי כ"א פעם אחת הרגתי יהודי בין ניקולא לאירוק והתירו אשתו :
(רמט) אבל בסימן מובהק מעידים אף למ"ד סימנין לאו דאורייתא :

סליק

לרבינו יצחק בר אבא מרי זצ"ל ממארשילא (בעל העיטור).

תחלת חכמה יראת ה' ודעת קדושים בינה. ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות. שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו:

דעות וסברות לרבנא אלפס בנשים ונזיקין.

[א] דף ח ע"ב מפני מה לא תקנו זמן בקדושין ואסיקנא משום [illegible]
מתקנא לה ננחיה גבי דידיה זמנין דכת אחותו ומח[illegible]
ולמסהדי לה דהוו מכתבא ואתו ומסהדי דרחמנא אמר מפיהם ולא מפ[illegible] בה רבנן היכי אמר הכא מפיהם ולא מפי כתבם והתנן נאמן אדם [illegible] דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם השתא אפי' דאמרי איכהו זה כתב ידנו [illegible] עדות כי אמרי אחריני זה כתב ידו של פלוני הויא עדות. [illegible] **דעת תלמיד** אי איתא דלא אמר מפיהם ולא מפי כתבם אלא [illegible] זמן בקדושין וליניחיה גבי שליש ולא גבי סהדי וכותב אדם עדותו על [illegible] סהדי הוא ומשום הכי אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו לר' יוחנן [illegible] הכתב נזכר מאי איכא למימר הא קי"ל מפיהם ולא מפי כתבם אלא [illegible] מפי כתבם דוקא דאתנהו קמן ואע"ג דאמר זה כתב ידי בעינן דדכירי [illegible] דכירי הכי הוא כאלם שאינו יכול להגיד שוב והגדת הכתב לאו הג[illegible] מקיימי אחריני לחתימת ידי עדים וכשר ולא חיישינן אימר לא דכירי [illegible] הכתב כאילו מפיהם הוא דהא ראוי להגדה הוא. אבל כי איתנהו [illegible] אחר פסול ולא חיישינן דלמא דכירי ואמרי לא דכירי ולהוי כקטנים [illegible] רשע לכתוב עדותו וכי ליתנהו קמן הא דאמרינן בדין הוא דקיום [illegible] אחרינא בעיטור סופרים דכי אמרינן מפיהם ולא מפי כתבם גבי זמן ה[illegible] בשטרא דנפיק תותי' ידי בעל דין קאמר (זימנא)[דעל מנה] שבשטר קא [illegible] הוא אבל זמן נהי דבסתמא כשר ולא מני למפסליה משום מוקדם הוא [illegible] דשית שנין יתירתא ובשטר שזמנו קבוע בשבת או בעשרה בתשרי וכההוא [illegible] ומיהו אי אצטריך לברורי זמנא אפומא דסהדא דשטרא כגון דאיכא סה[illegible] והוא דסהדי גופייהו אי מקדמי ומאחרי זמנא דשטרא מהימנינן לה[illegible] אי דיקי' בהכי סהדי ואמרינן מוקדם הוא מהימני ולא קטלי' לה והש[illegible] תוב המוקדמין ובתנאי היו דברינו דיכולין לומר על זה חתמנו וע[illegible] אכולא קא מסהדי אלא אוקי ממונא בחזקת מריה וגבי מעלין מסט[illegible] מפקינן ממונא ודיקינן נמי מהא דגרסינן בירושלמי בס"ג דכתובות לא [illegible] סימן לאחר והוא חתום עליה בעד אחד את זכותו טעמא דהוא חתום [illegible] מלתא קא מסהדי. והא דגרסינן כותב אדם עדותו על השטר בב[illegible]
דבני מערבא ובכתובות בירנא לה [illegible]

[ב] דף י ע"א בס"ג דפרק' תניא אנוסה ומפותה נריכות להמתי[illegible]
ולינשא מיד אמר רבה מ"ט דר' יוסי אשה מזנה מ[illegible]
שמא לא נתהפכה יפה ותזינן (למקום רחוק) [למקנת רבוותא] דפסק [illegible] לה כו' יעתיק עד לא קמנא לעיקרא דמלתא: ד"ת המתניתין דכר[illegible] קי"ל הלכה כר' מאיר בגזרותיו וגזור איילונית עקרה וקטנה אטו [illegible] אטו שאר נשים דהשתא במקום דמיקל ר' יהודה מחמיר ר' מאיר [illegible] הלכך ר' מאיר דמחמיר בכלהו נשים מחמיר נמי באנוסה ומפותה [illegible]
אטו שאר נשים כי היכי דגזר בקטנה ואיילוני[illegible]

[ג] דף טו ע"א בהחולץ בפסקא הממזיר גרושתו הכל מודים [illegible]
ממזר ואותיבו עלה דר' יוחנן ושקלינן וטרי[illegible]
כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש [illegible] **דעת תלמיד** אנא לא חזינא האי פסקא דהלכתא בנסחאי דילן [illegible] בין בפנויה בין באשת איש ורבא נמי דקאמר השתא עבד כלו כש[illegible] בגמ' פגים לה לכהונה בק"ו מאלמנה גבי עובד כוכבים ועבד הבא [illegible] איתיה והולד פגום לכהונה. ובפרק עשרה יוחסין גרסינן נימא [illegible] ישראל והולד כשר נהי דכשר לא הוי ממזר נמי לא הוי ישראל פסול [illegible]
דקא' רבנן לא אשכחן [illegible]

[ד] דף טז ע"ב בס"ג דפרקא איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא [illegible]
פרושי וחד מינייהו דכתב בעל הלכות ועיינא [illegible]
דר"ש דלא אשכחן בנוסחא הכיא תרי טעמי לשמעון התימני לי[illegible]
ליכתוב לא יגלה ולא בעי לא [illegible]

[ה] דף יח ע"ב בפרקא רבן גמליאל האי פלוגתא דר' ורבנן ב[illegible]
לפרושי טעמא ואתמרו בה כמה מימריה וחד [illegible]
קמפלגי וכו' עד האי פירושא דמימרא דרב שרביה בלא קושיא וכלו[illegible] הא תנן אין אחר חליצה כלום לא ידענא מאי כיא דהא אמר רב יהו[illegible] אחר חליצה כלום. אדרבה הוה להו לאקשויי לרבוותא מאי דוחקא [illegible] פוטרת (וריבא) [ורב אשי] דקאמר יש הנאי בחליצה הא קי"ל חליצה מוטעת כשרה. [illegible] ובפירושא דפרים רבנן פירושא דחוקא היא דהוה ליה למימר בחליצה פסולה צריך לחזור על כל האחין כולן קא מיפלגי אלא כ"ד נוטה(ות"ג)[וה"ג] אי דאמר לה בזיקת יבמין וכו' דכולי עלמא לא מהני והכא בחליצה פסולה קא מיפלגי (ר"ג) [כגון] שחלץ באמפליא .או בסנדל שאין לו עקב או מעושת דמר סבר פוטרת דמדאורייתא חליצה מעליתא הוא ומר סבר לא פטרה והיינו דקאמר וכולי עלמא לא פטרה והכי הלכתא. ועוד דאי חליצה כי הכיא גוונא פוטרת כ"ש תנאי בחליצה ולא מני למימר בים תנאי בחליצה פליגי ולמאי דפרשי רבוותא חליצה פסולה כגון שנתן גט והלכך איכא לפרושי אינה פוטרת למתפס קדושי מאחר בלחוד הוא דקאמר דכיון דחליצה פסולה הוא מדרבנא לא מפקעא לזיקא שפיר ותפסי בה קדושי לחומרא וצריכה גט מדבריהם אבל למשרי לעלמא שריא ואין אחריה כלום. ורב אבן מיגש גרים דכולי עלמא מהני והכין כתב א"י לאקשויי אהא דרב שרביא כיון דאמר התקדשי לי בזיקת יבמין דכ"ע לא פליגי דמהני היכי אמר בחליצה פוטרת קא מפלגי דמר סבר פוטרת ולא תפסי בה קדושי ומר סבר אינה פוטרת ותפסי והא אטי' בחליצה כשרה ודודאי פטרה דהא אי אמר לה בזיקת יבמין דכ"ע מהני וחזינא למר שמואל נגיד דפריק הא דרב שרביא לאו בההוא ענינא דחזר וקדשה פליגי אלא רב אשי אפוקי אפוקא מההוא ענינא ואוקמא בענינא אחרינא אי חליצה והכיא פירושא לא סליק ופריק בחליצה פסולה קא מפלגי לאו דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין קאמר דאפילו חליצה כשרה דפטרה אי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין מהני אלא הכא דאמר לה התקדשי לי לשום יבמות עלמא דודאי החליצה מפקעא היכמות היכא דחליצה חליצה כשרה ולא מהני קדושין אלא הכיא חליצה חליצה פסולה הואי ובחליצה פסולה פוטרת קמפלגי דמר סבר כי היכי דחליצה כשרה מפקעא (ליה) ליבום הכי נמי חליצה פסולה מפקעא לה יבום ואם אמר התקדשי לשום יבמין לא מהני דאסתלק ליה תורת יבום מהכא כלל ומר סבר חליצה כשרה מפקעא יבום אבל חליצה פסולה לא מפקעא יבום ואכתי לא אסתלק ליה תורת יבום
ואי קדשה לשום יבמין צריכה הימנו גט:

[ו] דף כ ע"ב בהבא על יבמתו הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה אמר ר' אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת
מ"ט היא קים לה ביורה כחן הוא לא קים ליה. חזינן לגאון דקאמר הא דאמר ר' אמי לדברי
משנה ראשונה הוא דלא עבדינן לה עובדא וכו' עד עובדא דהלכתא ואנן קשיא לן מאי דקאמר רבינו דמתני' דתנן נשא אשה ושהה עשר שנים ולא ילדה דקא אתי ואמר מינה יוציא ויתן כתובה רבי אמר מאי אתא לאשמועינן השתא הכא דהוא טעין מינה ואיהו שתקא יוציא ויתן כתובה היכא דאיהי טענה מיניה מגרע גרע פשיטא דיוצאה ויתן כתובה אע"ג דלא קים לה ואיכא דקשיא ליה שהה עשר שנים ולא ילדה היכי מצי טעין דלית ליה כתובתה הא אמרינן שמא לא זכה לבנות ממנה ולא מפסדה כתובתה: ד"ת דמתני' ליכא טענה לא להאי ולא להאי ולא ידעיק אי מינה או מיניה וכיון דהוא מצווה על פריה ורביה יוציא ויתן כתובה בעל כרתו ותלך ותנשא לאחר שמא לא זכה ליבנות סימנה והא דר' אמי דאתי בתוך עשר או אחר י' בטענת ברי ואמר מינה הוא שהיא עקרה ואיילונית ואינה ראויה לילד ובעי לאפוקה ולאפסיד כתובתה דליכא למימר שמא לא זכה ליבנות ממנה ואי אמרת מיניה הוא ולא זכה ליבנות ממני ואמרינן היא נאמנת דהא קים ליה ביורה כחן והכא איהו מעכבא וליכא למימר עיניה נתנה באחר והשמים ביני לבינה היא טענה ביורה כחן והוא לא טעין ואיכא למיחש שמא עיניה נתנה באחר ולמשנה אחרונה יעשו דרך בקשה. ובשאלתות דרב אחא אלא הא דתנן השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה אלמא לא מהימנא לאו. משום דלא מהימן הוא אלא משום דאמרי רבנן מתבעי ליה למעבד הכי ולא מפקדא. ועיינתי בהלכות אחרות דלית בהו וקא אתי מיניה אלא עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל ותני עלה יוציא ויתן
כתובה וקא מיבעיא ליה וכו':

[ז] דף כא ע"ב באלמנה לכהן גדול אלו הן נכסי צאן ברזל אם מתו מתו לו. דייקי רבוותא מדקתני במתניתין
בעבדי צאן ברזל והוא הדין בנכסי צאן ברזל אם מתו מתו לו ולא קתני אם פיחתו פיחתו
לו דוקא כעין מתו ממש דלא משמשי מעין מלאכתן כלל דכמאן דלתנהו דמיין הוא דחייב באחריות ומשלם דמיהן אבל איתנהו אע"ג דבלו טובא ופיחתו אי משמשו מעין מלאכתן נוטלתן כאשה ואינו משלם דמים ואנן לא חזינן הכי כולי בהלכתא וסברא מעליא היא ומסיפא נמי דיקא כדאמר הא לא דמיא אלא לשיפא כהן שגם פרה מישראל
מאכילה כרשיני תרומה:

[ח] דף כט ע"ב בפרק האשה יבמה קדושין אין בה נשואין יש בה. אתמר משמיה דרב יהודאי שומרת
יבם שנשאת בלא חליצה אם אין לה בנים תצא מזה ומזה וכו' עד ומסתברא דלא א"ר
ירמיה זה חולץ וזה מיכנס אלא שיש לה בנים: ד"ת בין יש לה בנים בין אין לה בנים פליגי והלכתא כר' יוחנן מההוא דהכונס ליבמתו. ובתוספתא נמי גרסינן אמר לו מת יבמיך ונשאת ואח"כ אמרו לו קיים היה ומת לא שהיתה ראויה להנשא אלא להתיבם הרי זו יוצאה בגט וכל ולדות שילדה בחיי יבמה ממזרים דברי ר' מאיר שאמר משום ר' עקיבא וחכמים אומרים אין ממזר ביבמה עד כאן לא פליגי אלא בממזר הא לצאת תצא ומדר' מאיר נשמע לרבנן דהא הכא דמת ואפילו הכי קנסינן ותנא לרבנן נמי אע"ג דאין ממזר תנא משום קנסא ומנאתי יבמה שנשאת בלא חליצה וכא יבמה ממדינת הים אנשי מזרת כופין יבמה שיחלוץ לה ומתקיימת עם בעלה ובני ארץ ישראל
מוציאין אותה מזה ומזה:

[ט] דף לג ע"א בפרק מצות חליצה אמר אמימר האי מאן דמסגי אלותתא דכרעיה לא נחלוץ איכא מאן דאמר לית
הלכתא כאמימר מדקאמר רב אשי למאי דקאמר אמימר מכלל דאיהו לא סבירא ליה ועוד הא תנן
מארכובתו ולמעלה חליצה פסולה מארכובתו ולמטה חליצה כשרה ואנן לא סבירא לן הכי: ד"ת אי איכא דטעמא דאמימר משום דבתרונא לכרעיה לא הוה ליה אמימר למימר מלתא באפי נפשיה אלא הכי הוה ליה למימר הלכך מאן דמסגי אלותתא דכרעיה לא חליץ. ודאמרי רבנן דמתני' לאו נקטעה הוא ומשמע דסבירא ליה אם נקטעה רגל ולא חליץ משום טעמא דבעי לתרוצי לכרעיה לא חזינן הכי אלא טעמא דאמימר רחמנא אמר רגלו והאי יש לו רגל ואין לו רגל שאינו דורס במקום שבני אדם דורסים והוא הפוך ואע"ג דלמטה מן הארכובה כשר התם כי נתחך רגלו הוה ליה שוק רגל ורחמנא אמר מעל רגלו דהיינו שוקו והכי פירש רש"י ז"ל וש"מ שנקטעה רגלו חולץ והא דגרסינן
בירושלמי לא סברה להאי פירושא ומיהו הלכה כאמימר כסברא דרבנן:

[י] דף לז ע"ב בפרק בית שמאי נערה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר צריכה ממנו גט ושמואל
אמר אין צריכה ממנו גט ואוקי לה לשה דרב שבעלה כראשון אחר שגדלה אבל אם לא בעלה
אחר שגדלה קדושי קטנה לאו כלום הוא וכו'. בהלכות עד גמירא: ד"ת מאי דקאמרי רבנן דעבדינן לחומר' ואשוויא לא סמכינן לה בכיר לן לשויה דכיון דעבדינן לחומרא סמכינן אשויא והלכתא כותיה דרב בשבעל דהא קיימא לן כרב דקדשה על תנאי וכנסה סתם דצריכה הימנו גט ותרוייהו חד טעמא נינהו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כדאיתא בכתובות וצריכה והלכתא כשבעל אינה צריכה גט משני וקנאה הראשון קנין גמור לא בעל והגדילה ועמדה ונשאת אינה יוצאה במיאון אלא בגט ומיהו תפסו בה קדושי שני ומגרשה שני בגט ומאי דכתב רבינו מגרש ראשון ונושא שני אבל מגרש שני ונושא ראשון לא צריכה עיון דמשמע מדקאמר שמואל צריכה גט משני ש"מ דנושא ראשון וראשון כדקאי קאי ומותר לשניהם ודומיא דאשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת שלא ברשות דמותרת לחזור לו ובנתקדשה (ותוז')[ואחר] כך בא בעלה לא גזרי' שמא גרש זה וכנא זה דכיון דנשאת שלא ברשות קלא אית לה והכא נמי קלא אית לה. ועוד דקי"ל במקום אמתלא חוששין לאמתלא והכא נמי קדושי טעות הוא. ואי
איני כדאי לחלוק אלא כתלמיד היושב לפני רבו דאמר מלתא קמיה דרביה:

[יא] דף לט ע"א בפרקא ר' שמעון אומר אף תוך הפרק נשים בודקות אותו וכו' אשכחן לחד מרבוותא דכתב הכי
וקי"ל כהא כר' שמעון דסבר תוך זמן כלפני זמן דסוגיא דפסקינן הלכתא תוך זמן כלפני
זמן ש"מ דהאי חזקה דרבא הלכה היא ולא סמכינן עלה ותו הא דאמר רב נחמן בודקין למיאונין ואנן לא סבירא לן הכי וכו' כדאפ' בהלכות: ד"ת כי אמרינן חזקה הביאה סימנין דידיעא מלתא שהגיע לכלל שנותיה הא לא ידיע בדקינן לה ואי אתיא שתי שערות לא ממאנה דחזקה הגיע לכלל שנותיה ואי נמי דידיע שנותיה בדקינן לה תוך זמן ולפני זמן דאי משתכחי לאחר זמן שומא נינהו וממאנה אי נמי בודקין למיאונין לאפוקי מדר' יהודה דאמר עד
שירבה שחור על הלבן הוא דאתא וכיון דאשכחן בה שתי שערות לא ממאנה דלא כר' יוחנן:

[יב] דף לט ע"ב בהאשה בתרא גזלן דדברי תורה פסול לעדות אשה. ומסתברא לן דפסול דדברי תורה
מסית לפי תומו מסיאין אשה על פיו דלא גרע מעובד כוכבים ואין להשיב: סליק

הגהות על האלפס ממסכת יבמות

מהגאון וכו' מרנא אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראדי (בעה"מ שו"ת בית אפרים וכו').

דף ב ע"א בנ"י ד"ה אמר רב יהודה. באשת כהן שנאנסה. נ"ע עכ"ל. דברים אלו נ"ע ועי' בי"ש ובמשנה למלך:

דף ג ע"א בנ"י ד"ה או שהיו נשואות לאחרים שהיו לאחיו קידושי טעות בה עכ"ל. והא דלא מפרש כפשטיה
בט"ו עריות שנשואות לאחרים דבכה"ג צרותיהן מותרות כדלעיל דף ב' ע"ב משום דליכנא דסיפא
דקתני בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל משמע דקאי נמי אהיו נשואות לאחרים ובט"ו עריות שנשואות ולא לאחין לא שייך חילוק. ואמנם גם לפירוש הנ"י מלתא דפשיטא היא שאם נמצא קידושי טעות אין ן בחיי הבעל אלא משום איילונית נקטה גם גבי נשואות לאחרים וגם לפירוש הנ"י מיושב בתוספתא קתני שהיו משום דשנמצאו נקט משום סיפא ור"ל שנמצאו איילונית או שנמצאו נשואות לאחרים: ע"ב בנ"י ם והשופה מייבמין כו' ולא חולצין דלא אלימא חליצתן להפקיע קידושי פיקא. תמהני למה הוצרך לטעם ן ליה דלאו בני חליצה נינהו משום שאינן בהאמר ואמרה ואפי' בב' אחין תרשין קי"ל דמייבם ואינו עם זה עיין לקמן פרק חרש: שם בחידושי אנשי שם אות ג' ד"ה ר"ל בסופו והא דאמרו לקמן נשואין ' היינו [דוקא] לב"ש כו'. לענ"ד י"ל כוונת הנ"י דדוקא אליבא דריב"ב אמרינן כיון דס"ל בקידושין לא "כ נשואין מאה"כ לרבנן דפליגי אריב"ב כמ"ש התוספות בדף יז ע"ב ד"ה ולימא ס"ל בקידושין מפקעי:

דף ה ע"א בנ"י ד"ה אין מוציאין מידם דגזרו באחות זקוקה אטו אחות אשה כו'. אין זה ענין לכאן דהכא
אחות חלוצתו לבד יש להסתפק בה אלא משום דלעיל מינה כתב דאחות זקוקה אסורה כתב כאן
טעמא דמילתא:

דף ו ע"א בנ"י ד"ה אמר המחבר והתם נמי מוכח דב"ד לא מפקי מבעל אלא בדבר ברור ממש בעדות כריב"ג
כו'. נראה מזה דס"ל דריב"ג בא"א איירי ובקלא דבתר נשואין וכ"כ הרשב"א בחידושיו כאן והביא
גיטין משמע מזה דבא"א איירי אבל התוס' והר"ן סוף גיטין ס"ל דלענין לפוסלה לכהונה איירי ובקלא שואין וכהא ס"ל לריב"ג דאפ"ה אין חוששין לו וא"כ גבי נטען נמי אע"ג דקלא דקמי נשואין הוא אין ואע"ג דמשמע שם מדבריהם שכבר נשאה אלא שהקול היה קודם נשואין הא גם כאן בשנשאה הנטען אפ"ה מוציאין אותה מידו. וא"כ עכ"פ אין הביא דריב"ג מכרעת כיון דלא קי"ל כריב"ג דלדידיה אפילו מי נשואין לא חיישינן אמנם שם מבואר להדיא דרב אשי קאמר כל קלא דבתר נשואין לא חיישינן ועי' דף נ"ב בתוס' וכ"כ התוספות והר"ן שם דבקלא דקמי נשואין כ"ע מודו אבל מדריב"ג אין ראיה ואפשר א והנ"י ס"ל דאע"ג דבקלא דקמי נשואין איירי מ"מ מהך קרא דמייתי דכתיב כי מצא בה ערות דבר ו בקלא דבתר נשואין ואפ"ה מייתי שפיר מהך קרא דא"כ לא הנחת כמ"ש התוס' והר"ן ז"ל דהוא אינו א הקול ושדברו עליה קודם שנשאה אמנם ברשב"א דגיטין במה שהביא קושיית הראב"ד נראה דמפרש מיירי ועי' בב"ש סי' ד' ס"ק כ"א שהשיג על הב"ח ולענ"ד סברת הב"ח נכונה דבא"א מסתמא לא היו קול מזנה רק על זנות ממש לא על פריצות לחוד משא"כ בפנוי' ומ"ש דבסוגיא סוף גיטין מ"מ כתנאי דבא"א מיירי המהני מדוע נקיט פי' רש"י והר"ן שכתבו להדיא יצא לה לאשה פנויה קול מזנה לכותי ועבד מ"ש וא"ל מ"ש שם אין חוששין היינו לרבי כו' ורבא ס"ל כריב"ג כו' לא הבנתי כלל וכוונתו נ"ע השמיט הביא דילא קול מזנה בגיטין ונ"ע שהרי הרי"ף ז"ל הביאה וא"כ א"א לומר דמילא קול שהיא נפקא שא"כ לאיזה צורך הביאה הרי"ף ז"ל: שם בעובדא דתהלי כו' דאסירא ליה כו' באמת שם מבואר רק כוונתו דע"כ לא שרינן התם אלא מטעמא דעיניה נתנה באחר הא לא"ה הוי אסרינן לה וכן מבואר ובר"ן דקידושין פרק ד' רל"ז ע"ש: שם בחידושי אנשי שם ס"ק ב' ד"ה מביא ראייתו לא ידעתי מי דחקו לומר כראייתו לענין שאינה נאסרת דזה כבר הוכיח ממקומות אחרים לעיל ועיקר כוונת הריטב"א להביא ראיה שא"ל ליתן לה כתובה אם רצה להוציאה והירושלמי הזה הוא בפ' המדיר ועי' בתשובת הרשב"א סי' אלף רל"ז שכתב דמשמע מהירושלמי דאפי' פיו על פיה אינה נאסרת משום סוטה ור"ל כמ"ש הנ"י כאן ואפשר ר"ל כפי' שאנשי שם ובקרבן עדה תמה על הרשב"א וכו' דאדרבה הרי מבואר בירושלמי שתצא בלא כתובה וכמ"כ איסתמיטתיה דברי הנ"י כאן שוב עיינתי וראיתי ברור שכוונת הרשב"א למאי דאיתא בירושלמי אח"כ וז"ל והוו קריכה ערבין ואמרין אין סוטה היא תיפוק בלא פרן ואין לאו סוטה היא תיסב פרן שלים ובקרבן העדה מגיה הגירסא להיפך וכמ"כ אינו נכון והגירסא שלפניו נכונה וסוטה דקאמר בירושלמי ר"ל סוטה מלבון ואת כי שטית וזה פשוט והיינו שהיו מעררין הקרובים לומר שאינה סוטה ולכך נאמר ר' מונא אייתין פורנא כו' אמר ר' אבין מכיון שקבלה עליו שיתן פיו על פיו שלא כמאן דנסאת ולית לה אלא פלגות פרן ובקרבן העדה נדחק בזה ולע"ד פשוט שתיבת שלא הוא ט"ס וצריך להגיה שלה כדאיתא לעיל מיניה מעשה באחד כו' על פיו שלה וה"פ כיון שקיבלה כו' כמאן דנסאת ר"ל דהוי כאילו היא שינתה התנאי ולית לה אלא פלגות פרן כפי שכתנו בכתובה אלמא דלאו סוטה היא וכדברי הרשב"א ז"ל ושוב ראיתי בפי' פני משה שהם הגירסא כמ"ש על פיו שלה אמנם מ"ש לפרש אין סוטה היא היינו שלא תוכל ליתן המתלא לדבריה ג"כ אין נראה כלל ועיקר הפי' כמ"ש דהיינו סוטה בשי"ן שמאלית גם מ"ש לפרש התנאי הכתוב בכתובה ולא תיזבי בשוק פותי' דשוק לשון השטה היינו הבטה בפניו לא נהירא לענ"ד שהוא ט"ס וצ"ל בשותפותיה והיא תיבה אחת ור"ל שלא תתרצה להיות בחברה שלו כבעל ואשתו: ע"ב בנ"י ד"ה קלא דפסיק וכתב הריטב"א נראין הדברים כו'. תמהני דדברים אלו מבוארים בב"ס דמ"ק דף י"ח ולא אמרן אלא דלא סדר נכט אבל הדר נכט הא נכט ע"ש ובב"י אה"ע הביא דברי הנ"י ובש"ע השמיטו ולא ידעתי למה שוב מצאתי בריטב"א במ"ק שכתב דרש"י גורס ולא אמרן אלא דהדר נכט כלומר דכי פסק מתמת יראה קלא הוא וחיישינן ליה אלא דהדר נכט וכתב שגירסא זו אינה עיקר ונוסחא דווקני לא אמרן אלא דלא סדר נכט וא"כ י"ל מ"ש נראין הדברים כו' כוונתו לומר שגירסא זו עיקר ועיין ברש"י שלפנינו מבואר דגרס ג"כ אבל הדר נכט: שם בנ"י ד"ה ואין אדם. והא דקי"ל הודאת
בע"ד כו' עיין בר"ן כתובות דף נ"ה ע"ב מ"ש בשם הראב"ד והר"ן שם חולק עליו:

דף ה ע"ב בנ"י ד"ה נמצינו למדים דבכל האחרים שוים קידושין לגירושין לפסול כו' עי' בי"ש דלהרא"ש
שכתב בטעמא שמא יקדים הזמן א"כ בקידושין דלא בעי זמן אין לחוש כלל וכ"כ הב"ש סי' קמ"ג
ותימה על הב"ש מדוע לא הזכיר מחלוקת הפוסקים בסי' מ"ג בב"ש סק"ט והוא מדברי הנ"י כאן וכן דעת הרשב"א כאן דבקידושין פסולין מדאורייתא ועיין בריטב"א פרק האומר ודברי הי"ש כאן נ"ע דמשמע מדבריו דעידי מסירה צריך דוקא בקידושין אפי' להרי"ף והרמב"ם דבגט בע"ת סגי וכתב שלכך כתב הר"ן ר"ל הנ"י
שיש רוצים לפסול גבי קידושין מדאורייתא וצ"ע לפי מ"ש הב"ש סי' מ"ג סק"ט:

דף יא ע"א בנ"י סד"ה אם אשת ישראל היא. ומיהו אם הוכר עוברה כתבו הריטב"א כו' עי' בב"ש סי'
קס"ד שכתב שהתוס' חולקים על זה שתירצו דלכך לא נקט מעוברת דאל"כ לא היה חייב קרבן
ותיפוק ליה דלא הוי מצי למיתני יקיים. והמהני שהרי הנ"י גופיה ריש פירקין כתב ג"כ קושית התוס' ותי' משום דלאו אורח ארעא וכ"ש בסיפא כו' ולא תי' מטעם דהוה מצי למיתני יקיים ועי' בי"ש סי' ב' שכתב באמת
כן דסבירא ליה דמטעם זה נקט ונמצאת מעוברת ע"ש:

דף יב ע"א בחידושי א"ש ס"ק א' ד"ה אינו יודע במהר"ם ומהרנ"ש. ולפעד"נ מה שביקש מהר"ן לכלום דברי
הנ"י בדוחק לא הולמתו שהרי כתב וסיפא מוקי לה עולא כו' ומיהו לכתחלה לא תמכור לר"ס
וא"כ

ואח"כ קשיא דקתני מוכרת היינו דמן האירוסין מיירי וצ"ל דכוונתו דלכך לכתחלה לא תמכור משום דהוי ספק נשואה כו' דבעבד בה מאמר מיירי מאח"כ קשיא דמיירי דלא עבד בה מאמר ואח"כ עיקר חסר מן הספר :

דף יג ע"א בנ"י ד"ה גלויי מלתא בעלמא הוא. אבל היכא דאיכא חבדא כו' דאמרי' אמר אביי כו'. וכגוף לשון הרי"ף איתא דאמרי' בג"פ ההוא חברא כו' נראה דס"ל דעיקר ראיית הרי"ף הוא מדאמר אביי דמההוא חברא ליכא למידק דהא"ס שהיה סובר דלאו איסי היא משום שנשתנה קולה : **שם** ד"ה ואסור בצרת קרובת הלוצתו . והקשו עליו דהא אין צרת ערוה אלא אחת כו' ולפי מ"ש הרי"ף והנ"י בשם רש"י בפירוש דהך דאזלא בהדס לב"ד כו' לק"מ אמנם הנ"י כתב שנמגמגו על פירוש זה הם בעלי תוס' ולפי פירושם הקשה הריטב"א על רש"י. שוב ראיתי ביש"ש סי' כ"ד ע"ש שמתרץ קושיית התוס' :

דף יד ע"א בנ"י ד"ה ומה בכך לינשא לשוק. למה תמתין עד אחר ג' חדשים. ותמהני דהא להמתין בלא"ה צריכה משום הבחנה וליכא למימר דבארוסה מיירי ואליבא דרבי יוסי לטעמיה קאמר דס"ל דבארוסה א"צ להמתין וכן משמע בש"ס דהכא בארוסה מיירי ז"א דהרי במתני' כתב הנ"י שהמפרשים כתבו על רש"י שאין מחוור ורבי יוסי נמי גזר ארוסה אטו נשואה . ועוד דגם לשיטת רש"י ע"כ הך דר"י לא מיירי בארוסה דא"כ מאי קא מסני ליה כל העולה ליבום כו' וזו הואיל ואינה עולה דשמא מעוברת היא כו' ואי לר"י אליבא דרש"י בארוסה לא שייך זה ולא גזר אטו נשואה ודוחק לומר דאף לשיטת רש"י מודה ר"י ביבמה דאסור משום שמא יפגע באיסור כרת ואפשר לדחות דמיירי בגוונא שכבר הפילה תוך שלשה וקאמר תחלוץ ותינשא מיד ושוב א"צ להמתין דבכה"ג לא גזר ר"י ועדיין צ"ע דמנ"ל דבכה"ג לא גזרינן ועוד דמי הכריחו לפרש כן ולא פירש כפשוטו שתחלוץ בתוך ג' ותינשא אחר ג' שהיכה הולך למדינת הים וכה"ג וכדאמרי' בש"ס לעיל ותחלוץ תוך ס' כו'. שוב ראיתי שפי' דבריו הוא מה בכך לינשא לשוק ר"ל דדוקא לענין יבום צריכה להמתין אבל לחלוץ לינשא לשוק דהי יכולה לחלוץ למה תמתין עד אחר ג' חדשים בתלילה הא יכולה לחלוץ בתוך ג' ואחר ג' תינשא : **שם** סד"ה עמד בדין . דקי"ל היבמה הולכת אחר היבם . עי' בסנהדרין בנ"י בשם הרא"ה שאם הלך למקום אחר כופין אותו לבא אחריה ולהלך דהכא מיירי שקובע דירתו שם ובסנהדרין מיירי שהולך באקראי אין נראה גם בפוסקים לא נזכר חילוק זה כלל : **ע"ב** ד"ה וכן מי שהיה נשוי . דלמא חליץ כו' וקיימא ליה באיסור אחת את שלא במקום מצוה שהיא בכרת כו' צ"ע דלמה פסיק ונקט מילתיה אליבא דריש לקיש שבין הוא ובין האחין חייבין על הצרה כרת והלא הדבר מבואר ברי"ף דף י"ג ע"ב דהלכתא כר' יוחנן דאין עובר רק בלאו דכיון שלא בנה כו' וכ"כ הנ"י שם בכ"כ המפרשים שלא כדברי הראב"ד ומכ"ם דהכא אתחלתא דתירוצא רתב"א מכמיה דר' יוחנן הוא והו"ל לפרושי אליבא דר"י דעבר בלאו דלא יבנה כמו שסיים הנ"י בעצמו ואפשר דנקט תרוייהו ור"ל למר בלאו ולמר בכרת ועי' ברי"ף דף י"ח ע"א :

דף טו ע"א בנ"י במתני' ד"ה והנושא את קרובת חלוצתו . ובגמרא מקשינן כו' תני קרובת גרושתו . וכן פי' הנ"י ד"ה ומודים ע"ש והדבר תמוה דלמה שביק מסקנת הש"ס דשפיר תני קרובת חלוצתו מפני שהכתוב קראו בית וכן הוא ברש"י שהאלפס וכן בברטנורה ויש מקום לתרץ עפ"י מ"ש התוס' דהכתי איכא למפרך הא כבר אשמעינן בקידושין כ"מ שיש קידושין כו' ועיין במהרש"א וקודם לזה הקשו דהתם ואח"כ מחלוקת היא וגם שם צ"ע דהא במתני' קתני דהלכה כדבריו ועי' במהר"ם שדבריו צ"ע ועי' בתוס' דלר' יוחנן אפילו בתרי מסכתא הלכה כסתם ע"ש ואח"כ י"ל דהכא ר"י הוא דמתרץ לשיטתו עיין בזה וצ"ע :

דף יז ע"א בנ"י במתני' ד"ה אין גט אחר גט . דאי קמא דחי כו' ואי קמא לא אהני כו'. צ"ע דבש"ס למסקנא לפי תי' רבא לר"ג לאו בתורת ממ"נ אתינן עלה רק דאמרינן קמא דחי ופקעה זיקה וכן צ"ע ברש"י בש"ס במתניתין וכן שנה הנ"י בדבריו לקמן ע"ב במתניתין דנתן גט :

דף יט ע"ב בנ"י במתני' ד"ה נשא אשה. ולכ"ע מיתה אם לא ילדה אלא כו'. ראיתי בנתיבות המשפט שתמה דלהך פירושא דקאי ארישא דמתני' ודאי דבכה"ג כופין ע"ש שהאריך ומ"ש לפרש הוא דחוק לכן נלענ"ד דס"ל כיון דמאברהם נלמד זכר לדבר א"כ יש לנו ללמוד ג"כ זכר לדבר מאברהם שאע"פ ששרה עמדה מלדת אחר לידת יצחק ולא היה לו רק ב' זכרים אפ"ה לא נשא אשה אחרת למ"ד שלא היה לו בת וכן יצחק ג"כ א"כ אנן נמי אין כופין להוציא :

דף כ ע"א בנ"י במתני' ד"ה מונה משעה שהפילה כו' אפילו תוך מ' יום לעיבורה. לא ראיתי לאחרונים שהזכירו זה : **שם** בחידושי א"ש סק"ב ד"ה ר"ל דאין כופין . ומיהו מסיק הנ"י אח"כ כו' משמע שמפרש שמ"ש הנ"י מותר לינשא לאחר ולא אמרי' עקרה היא שמא הראשון לא זכה כו' הכל הוא דיבור א' עם מ"ש לעיל מיניה וה"פ ואפי' לר"י מותר לינשא כו' ולענ"ד הלשון מורה דתיבת מותר לינשא הוא דיבור בפ"ע דמציין אמתני' וכן מורים הנקודות להפסיק מאמר ועוד דאי ס"ד כפירושו לא שייך לשון לאחר ועוד דהו"ל שמא הראשונים לא זכו להבנות כיון דמיירי שעתה היא נשאת לג' ולכאורה היה אפשר לפרש דברי הנ"י דכהוא דברייתא דלא תינשא לג' אא"כ יש לו בנים היינו דבכה"ג אין כאן מקח טעות אלא דלעיל מבואר להדיא בנ"י בפירוש הברייתא דאתיא כר"י ואפ"ה כתב שאפי' לכתחלה נישאת לו וא"כ ע"כ לחלק דשאני הכא שאינה עקרה ממש ועי' במלחמות ששם מבואר כדברי הנ"י ולכאורה יש לדחות ראייתם דבברייתא פירושו שתינשא למי שיש לו אשה בת בנים :

דף כג ע"ב בנ"י סד"ה וברי"ף ז"ל הביא . ומשני לכתחלה שאם לא נשא בת ישראל לא מנסבינן ליה אלא גיורת ומשוחררת כו'. לא ידעתי מי הכריחו לפרש כן ולא פירש כפירש"י והר"ן בכתובות (עיין בדף ס"ה) ולפי תירוץ הא' של הר"ן שם דאם פוסל העובר לבו נוקפו יש מקום לפרש כהנ"י וכן משמע ממ"ש הס"מ בפרק י"א הנ"ל שכתב וז"ל ויש מי שכתב דדוקא דיעבד כו' ובש"ע לא הביא דעות אלו גם צ"ע על תשובת רמ"א סי' כ"ג וסי' כ"ד ע"ש:

דף כה ע"א בנ"י ד"ה סימני סרים . לרוב שנותיו דהיינו לאחר ששה ושלשים שנה כו'. צ"ע דזה סותר דברי הפוסקים שמבואר בדבריהם שלאחר ל"ה שנה הוי רוב שנותיו ועי' בטור ח"מ סי' רנ"ה שכתב עד ל"ו שנה ויש לפרש דבריו כהנ"י ועד בכלל ואפשר דגם הנ"י לאו דוקא נקט לאחר ל"ו ועיין לקמן שכתב עד ל"ו שנה וצ"ע שוב מצאתי במעדני יו"ט מסכת נדה שכתב מזה ע"ש : **ע"ב** ד"ה מ"ש רישא כו' עי' באנשי שם ס"ק א' ד"ה כפי ועיין בבעל המאור ובמלחמות ובאמת שכן מבואר הגירסא ברמב"ן ועיין בחידושי הרשב"א ג"כ ולענ"ד קשה על הנ"י דהא לר"ל י"ל דטעמא דרישא דבטל הוא משום שאינה תהר"ל מאח"כ סיפא שהוא תהר"ל כיון דהאם גבטלו יהא ר"ל לפני אורחים כותים וכמו שכתב שם הנ"י לפני זה ועיין ברשב"א שכתב כן לפי הגירסא ולר"י כו' ע"ש וצ"ע :

דף כז ע"א בנ"י ד"ה לאחר מיתה. עי' בסי' קטז סק"ג בח"מ שכתב לולא דברי הריטב"א הייתי מפרש דאין מעשה ידיו שלו כדי שלא תתעכב אצלו ולענ"ד אין זה מחוור שהרי באלמנה לכ"ג ושאר ח"ל שהיא מרגילה תמיד קנסו אותו שהרי קנסו אותו בכתובה ושאר דברים ולא אמרי' כדי שלא תתעכב אצלו לקנסוה וא"כ אף שלא תיקנו לה מזונות משום דלמיפק קאי מ"מ לא תיקנו לו מעשה ידיה כשאינה זנה וזה ברור לענ"ד ויותר מזה מבואר בתוספ' פרק כיצד דאפי' בשני' נמי אמרינן דאין זכאי במעשה ידיה והיינו ע"כ משום דאין לה מזונות ואמנם צ"ע דלשיטת הנ"י ע"כ לפרש התוספתא דבשניה אין זכאי במעשה ידיה אפי' בזן בשתיקה ובכה"ג באמת אמאי אין מעשה ידיה שלו והו"ל למקנסה כדקנסינן שניה בכל מילי ולפי מ"ש הרשב"א לפרושי ביורשין ניחא דטעמא משום דבשניה כיון דאין לה מזונות אפי' מיורש אינו זכאי במעשה ידיה ג"כ דבהא לא קנסוה לדידה לאחר מיתה :

דף כח ע"א בנ"י ד"ה אמר המחבר . אבל נשאת ע"פ א"ע מעיקרא ואח"כ אתא איש אחד כו' ומינה איש אחד כנגד איש אחד . והוא מהגהת מהר"ם בנ"י ותמהני שהרי זה גמרא ערוכה לקמן וכ"פ הרמב"ם להדיא ואפי' לא נשאת רק התירוה לינשא לא תנא עיין לקמן בדף מז ע"ב ולפי' מהר"ב שפירא בסק"ג י"ל שאין זה רק ראיה בעלמא ללמוד מזה דגבי נשים רבות שבאו אחר שהתירוה לינשא לא תנא כמו בחד לגבי חד וגם זה אין מחוור כפי' הנ"י ובאמת נראה לפי מ"ש המפרשים בדעת הרמב"ם דס"ל דנדונין כב' כיתות המכחישות ס"ל דלא דמי לע"א נגד ע"א או כמלתיה דשמואל דמיירי בב' נשים ואח"כ באו ב' נשים אחרים המכחישים לאלו דשאני התם כיון שכניהם שוין אמרי' דהכא ראשון הוי כב' מאח"כ כשבא ע"א תחלה ואח"כ באו נשים אמרי' דב' נשים תשיבי יותר מעד אע"פ שהוא בא קודם והוי כפלגא ופלגא והנה לכאורה יש לפרש דמ"ש נ"י אבל אם נשאת כו' ר"ל שנשאת בלא הוראת ב"ד ועיין בב"ש סי' י"ז ס"ק קכ"ג : **ע"ב** בגירסת הרי"ף הכמים המשנה דאמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעלך כו' וגם בבא דמת בעלך וניסת ובפירוש הנ"י כתב כ"ז אלא שמ"ש בנ"י שלא רצה הייבם לגרשה איני יודע שהרי לא ביבם מיירי הכא רק בבעל ואולי מפרש דקאי נמי איבם ועיין בתי"ט מ"ש בזה : **שם** בנ"י האשה שהלך כו' חלוף שנים אחרים הזימום כו' תמהני דע"כ לא אוקמינן בש"ס בעידי הזמה אלא למאי דהוה ס"ל דאין עד אחד נאמן ביבמה וע"כ צריך לאוקמי בתרי ותרי ובעידי הזמה מאח"כ במסקנא דע"א נאמן מיירי שפיר בע"א ובאו שנים והכחישום וכמבואר בש"ס וצ"ל דס"ל דלמאי דקאמר בעידי הזמה שוב ניחא ליה יותר לאוקמי בהכי כי היכי דליתוקמא שפיר אפילו בתרי ותרי וצ"ע :

דף כט ע"א בנ"י ד"ה קדושין אין בה . הגאונים ז"ל לא פירשו כן. עיין באנשי השם סק"ב משמע מדבריו דהגאונים ס"ל דבשוגג לא אמרי' שלא יהא חוטא נשכר ובאמת הא ליתא דגם הגאונים מודים לדינא דרש"י כיון דלרש"י בנשאת מיירי ובנשואין אף בשוגג אסור אלא דפליגי בפירושא דשמעתא ועיין בנ"י לקמן אמנם מה שלכאורה נראה מרש"י דבנשאת אע"ג דבעי' גיטא משום דמחלפא באשה כו' מ"מ נותן גט והותרה ליבמה כיון דלית ליה דרב המנונא והרי"ף והגאונים חולקים ע"ז וס"ל דתלא מזה ומזה . אחר זמן רב זכני ה' ובא לידי חידושי הריטב"א יבמות מבואר שם כמ"ש דעל מה שפירש"י בנשאת פליגי הגאונים : **ע"ב** בנ"י במשנה ד"ה מותרת להזור לו . בקידושין הלו למימר בטעות א"כ תנאי כו'. צ"ע דלפ"ז מאי צריך הש"ס לטעמא דעבדה איסורא כדאיתא לעיל ולא אמר בפשיטות כטעם הנ"י דבנשואין אי לאו דדייקא כו' מאח"כ בקידושין ועוד דהכא משמע מהנ"י דבנשואין לא שייך תנאי ולעיל פירש קידושי טעות כפירש"י דהיינו ע"מ שאני כהן כו' והא אמרינן דבביאה נמי אמרי נשואי טעות הוי אלמא דשייך תנאי בנשואין :

דף ל ע"א בנ"י ד"ה תיאסר אשתו עליו כו' דנימא כיון כו' ומדין ק"ו ושילטרך גט כו'. נ"ב ערבוב דברים יש כאן דבאמת אי אמרינן ק"ו אפי' בפטויה הדין כן עיין בתוס' ד"ה אע"ג ונראה שר"ל דיש כאן ב' טעמים לאסור והך ושילטרך הוא כמו ועוד שילטרך כו' :

דף לב ע"א בנ"י במתני' ד"ה מן הארכובה ולמטה רגלו כו'. צ"ע למה כתב כן על הרי"ף שהרי הוא אינו מפרש כפירש"י אלא כגון שקשר רצועות מנעל למטה מארכובה כמבואר לקמן ואפשר דהנ"י כתב כן למאי דס"ד דס"ד דמיירי בכה"ג מדרמינן פרט לבעלי קבין ע"ש וגם כי מנוי בלשון הנ"י להביא פירושים שאינם על דרך הרי"ף ז"ל :

דף לג ע"א בנ"י ד"ה מן הסומא . וסומא יכול להכיר יבמתו בטביעות קלא . וצ"ע שזה לא נזכר בפוסקים רק בגט לגבי השליח בעינן שיכירה בט"ע דקול ועיין בתוס' דגיטין דף כ"ג ובש"ע סי' קמ"ב אבל בחליצה לא שמעינן ואפשר דיכול לסמוך על אחרים שמעידין לו שזו יבמתו וא"ל דשמא אלו פסולין לעדות וגם הב"ד דשם זה לא חיישינן ואפשר דמיירי שמכיר אותם בט"ע דקלא וצ"ע : **ע"ב** בנ"י ד"ה ולענין רגל שמאלי הו דלמא שאני תפלין דכתיב בהו ידכה יד כהה וכ"כ הר"ן ר"פ ג"ה ע"ש ותמהני על היש"ש סי' כ"א שמשיג

בזה על הטור ולא זכר שם שכ"כ הנ"י והר"ן : **שם** בחידושי אנשי שם סק"ב ד"ה נ"ל דפירושו כתב ביני מלשון בינה וליתא אלא ט"ס הוא וצ"ל כיני כי כן הוא לשון הירושלמי :

דף לד ע"א בנ"י במתני' ד"ה שנחלץ כו' ונראה טעם הדבר כו'. התי"ט בפ"ב הביא דבריו ועי' מ"ש הגאון מהר"י בשפרו נ"ב שכ' טעם אחר ע"ש. והרשב"א במ"ס דף י"ד כתב שהו"ל לא ימנעו כדבר שזה סועל בזה וזה נפעל מזה מלהזכיר הנפעל בלשון הפועל שכן אמר החולץ ליבמתו אע"פ שהוא נחלץ והיא חולצת וכמוה במקומות אחרים כו' : **שם** ד"ה בינו לבינה . וכיוצא בזה שלפי פרק י"ג כו' אע"פ שבידו וצ"ע דהתם טעמא משום דאם איתא דגירשה קלא הוה למילתיה ולכך חיישי' דלא מהימנינן והתם מיירי שהבעל אמר גרשתי בפני עדים ודבריו סותרים דמתחלה כתב משום דבר שבערוה וצ"ל כוונתו דמוכח התם דלא מהני הודאה דאל"כ יהא נאמן והא דלית ליה קלא משום שגירשה בינו לבין עצמו ומהני הודאתו אבל ז"א דהא באמת כתב בכהב ידו הוי גט אלא שהוא מג' גיטין פסולין וגם קשה אהא דקאמר קלא אית לה הא בכתובות דף כ"ב אמרי' דמגרשי בצינעא וצ"ע בב"ש שם ועיין בחידושי הרשב"א משמע לכאורה דקושיית הש"ס דמנא ידעינן ואין להאמינם אע"פ שמודים ועדיין צ"ע דמאי ראיה מב"ש דהם שפיר לית לן להאמינו משום דאם איתא דגירשה קלא אית לה שצריך עדים מאח"כ חליצה משמע מדבריו כאן דאפי' בלא עדים רק מטעם נאמנות ואולי משום דבגט נמי כשר כתב הנ"י ואפ"ה קאמר דאית ליה קלא וה"ה הכא ואע"ג דבחליצה בעי ג' משום דדמי לדין ועי' בחידושי לרבינו ירוחם ועיין דעת הפוסקים בגט בעי עידי מסירה היינו לדידן וש"ס דקאמר חלצה בינו לבינה קאי שם להמכשירין דפליגי את"ק דס"ל ג' בעינן ואנן קי"ל כת"ק : **שם** ד"ה זו דברי ר"מ . ומיהו הרמב"ם כתב דחליצת חרש כו' והרשב"א תמה עליו כו' ועיין מ"ש הס"מ בדעת הרמב"ם ולענ"ד דעת הרמב"ם כמ"ש התוס' בגיטין דף כ"ה ד"ה קטן כו' דשמואל ובני מערבא פליגי בלשון המשנה דהכא דבני מערבא ס"ל דפירוש המשנה היא דפסולה ואינה פוסלת ואתיא כרבנן דפליגי עליה דר"מ בקטן והלכך בחרש וחרשת נמי פסולה ואינה פוסלת מאח"כ ביבמות שמואל הוא דקאמר זו דברי ר"מ ואיהו ס"ל דמתני' פסולה ופוסלת הוא לשיטתו בגיטין ששיר פריש קטן דלא מינו שיחלקו על ר"מ באיזך מאח"כ לבני מערבא דמתני' אתיא כרבנן ופירושא דפסולה ואינה פוסלת אלא דלפ"ז שמואל ובני מערבא בדינא נמי פליגי לענין חרש וחרשת וה"ל לש"ס לפרושי ועי' בכ"מ בשם הריב"ש דהרמב"ם פוסק כבני מערבא משמיה דר"א והרשב"א ביבמות דף ק"ב משמע דפוסק כשמואל : **שם** ד"ה אשה לאיש . דכתיב בהאי קרא ועלתה יבמתו כו' צ"ע דרש"י פי' כן לגירסתו דגרס במתני' פסולה מאח"כ לגירסת הרי"ף ע"כ דר"מ מדרבנן קאמר כמ"ש באנשי שם סק"ב וכ"כ הרשב"א ופי' הא דקאמר מקשינן אשה לאיש מדרבנן קאמר ור"ל גזירה קטנה אטו קטן . ומ"ש הנ"י ומשמע מהכא כו' דסתם מתני' כוותיה דאלו לר"א כו' אע"ג דס"ל מקשינן כו' לשונו מגומגם ודבריו לקוחים מהרשב"א שכתב והיינו דאוקים כר"מ דלר"א מקשינן לגמרי אשה לאיש ואפילו בדיעבד פסול ואפשר נמי דלהכי אוקמא כר"מ משום דסתם מתני' כר"מ ע"ש ואפשר כוונתו דאפילו לגירסא דגרסי במתני' פסולה אפ"ה אוקמה כר"מ דסתם מתניתין כוותיה וכ"כ היש"ש סי' כ"ד אבל מרהיטת לשונו של הרשב"א שהחליט גירסא דכשירה לא משמע הכי :

דף לה ע"א ברי"ף אבל כתר עדים דייקי. צ"ע בפירוש דבר זה לפי מ"ש הנ"י כאן ועי' ברשב"א מ"ש לפי הגי' האחרת ועדיין צ"ע : **שם** בנ"י ד"ה והלכתא כרבה. שמא כוון א' מן העדים לפטרה ושיאנה במקום אחר ולענ"ד תיבות מן העדים ט"ס הוא לגמרי או צ"ל א' מן העולם דהא הכא העדים מעידים האמת שראו א' שחלץ אבל אין יודעין בבירור אם זהו היבם והיישינן שמא א' בערמה חלץ לפני העדים הללו וישאנה במקום אחר . ולק"מ מ"ש בחידושי א"ש למה כתב במקום אחר . ולפי גירסתו א"א לסלום פירוש דברי הנ"י כלל הביא הר"ן בכתובות דף ע' דשלשה עדים בעינן ע"ש וגם בלא"ה י"ל שכתב כן אפילו לדעת ר"א מיהו לעיל ס"פ כיצד לא ס"ל כר"א ע"ש שוב עיינתי ברשב"א מבואר נגלה שט"ס בנ"י וצ"ל שמא כוון א' מעריסט"ש : **שם** ד"ה והלכתא כמר זוטרא דכותבים ולא דמי לכותב מגילה כו'. עי' בגיטין ס"פ הנזקין דף קס"ט שהרי"ף פוסק דכותבין מגילה לתינוק להתלמד וע"ש שהר"ן הקשה עליו ולענ"ד ראיית הרי"ף מכאן דלא ס"ל כסברת הנ"י לחלק דהכא לאו בקדושתיה קאי : **ע"ב** ברי"ף והשתא תקינו לה משני כו'. מכאן משמע דתקנת חכמים בכל גווני אף בדאיכא נכסי לראשון וכן משמע מלשון הכתובה והיינו כסברת הב"ח באה"ע סי' קס"ו דלא כב"ש שהשיג עליו ע"ש ואע"פ שהרי"ף עצמו בהחולץ ובפרק הכה על יבמתו כתב כלשון הגמרא וצ"ע על הפוסקים שלא הזכירו לשון הרי"ף ז"ל בזה : **שם** בנ"י ד"ה והא דאמרינן . אלא שהרמב"ם ז"ל כתב כו'. הרשב"א סיים בה שיש סעד לדבריו מדאיצטריך ברייתא למיתני והחולצת מן הסומא ואפשר לדחות דאשמעינן דלא בעינן שיהא רואה הרוק כו' עכ"ל ובאמת לפמ"ש הנ"י לעיל לפרש דאשמעינן דלא גזרינן סומא אטו חרש דלאו בר קריאה הוא ועי' בש"ס שהתוספות הקשו מהיכא ס"ד למעט סומא ע"ש ובב"ש סי' קמ"ט ס"ק ל"ט וס"ק מ"ח :

דף לו ע"א בנ"י ד"ה הכא נמי. אע"פ שיש מי שנראה לו שאין ראיה מאחת אחי אמו . כ"ז מדברי הרשב"א ומבואר שם די"א אלו ס"ל דאין מיאון אלא במה שנאסר עליו מזיקתו כבעל או ביבם אבל כשמת בלא יבם והיא מותרת לשוק במה תמאן ולמה תמאן שהרי רצתה בו כל ימי חייו ודלא כדמחלק באנשי שם סק"ב בר"ן ההוא דהתם שנשאת לאחר ביני וביני מה שאין כן כאן דמיאנה בו קודם שנישאת וליתא ולפי דעת הי"א אלו אם היה שם יבם ומיאנה בו עדיף טפי לענין להתירה לשאר קרובים וכהרמב"ם וכך מבואר בדף שאח"ז בש"ג בשם ריא"ז שכתב קטנה שלא מיאנה כו' שאין דרך למיאון אלא כשיש עליו זיקת אישות או זיקת יבום כו' ע"ש שהיא דעת הי"א שהביא הרשב"א :

דף לז ע"ב בנ"י ד"ה כד"א דחכמים מודים. גרסם בעיגול ואין כח לא לאביו כו'. נ"ב מהר"ם ל"ג ליה וכן לקמן גרסם גבי ואין תורתה גמורה דל"ג ליה וכעת לא ידעתי טעם למה ל"ג לה : **שם** בנ"י ד"ה משום ר"א כו' אלמא איירי בה כו' צ"ע דרש"י בש"ס כ"כ לשיטתיה דפירש כאן בכתובות דר"א דאוסר במגרש והחזיר הוא משום דגזר אטו החזירה כשהיא קטנה ואף בגדולה אלא הוי טעמא משום דע"ד קידושין הראשונים הוא בועל רק משום גזירה דהחזירה קטנה עיין ברש"י בהמדיר אבל לפי מ"ש הנ"י לעיל כפירוש הרשב"א כאן דטעמא דר"א משום דע"ד קידושין הראשונים הוא בועל וגזר עלה במגרש והחזירה אטו הא דגדולה בגדולה מחלפא א"כ אין הפי' משום דאיירי בהחזירה שהיא קטנה וגזר אטו הא שהרי עיקר טעמו משום דאזיל לשיטתיה דס"ל בגדולה אנלו אינם קידושין וגזור משום הך בכל מגרש והחזירה ולהרשב"א נ"ל דמפרש הך דתניא דהיינו דבכך ברייתא איתא דר"א ס"ל דבכה"ג הולנת ולא מתייבמת וגזר אטו הא כיון דגדולה היא והכי אתי בפשיטות יותר :

דף לח ע"א סד"ה כונס את החרשת. גרסם בעיגול בא יבם על החרשת כו' וכ"ב מהר"ם ל"ג ליה ולא ידעתי למה ולכאורה היה אפשר לומר דט"ס הוא ור"ל דל"ג בא יבם על הקטנה וכפי הגירסא המבוארת לקמן דגרס לא פסל את הקטנה עיין באנשי שם אך דלפי"ז למה כתב הנ"י דממתני' לא ידעינן הי מינייהו קנויין במקצת והי מינייהו ספיקא הוא עד שבא רב ופירשה הא לפי גירסא זו ממתני' נמי מוכח דקטנה ספק וחרשת קנויה ומשויירת דאי להיפך א"כ איפכא מיבעיא ליה דפסל הקטנה וכסיפא לא פסל החרשת אלא ודאי דהנ"י כאן קאי כפי הגירסא שהביא מקודם דגרס פסל הקטנה (וראיתי שהרשב"א הקשה כן דהא ממתני' מוכח וכנ"ל) ושפיר קאמר כרווייהו בבי דעכ"פ מוכח דחד מינייהו ספק וחד מינייהו קנויה ומשויירת אלא דלא ידעינן אי קטנה קנויה ומשויירת ותרשת ספק וגזרינן חרשת אטו קטנה או שמא איפכא ולכך בא רב ופירשה דקטנה ספק וחרשת משויירת וגזרינן קטנה אטו תרשת : **שם** בש"ג אות א' בשם ריא"ז וכופין השני לגרש שלא יהא חוטא נשכר ונשא אותה הראשון והוא הסיפך מדברי הרי"ף והרמב"ם ושאר פוסקים וכבר עמד בזה בשו"ת ר"י באסן :

דף לט ע"א בנ"י ד"ה שנהו שניהם מודים שלא נבעלה ומעיקרא אמר בעלתי זה מבואר דמיירי לאחר ל' כמ"ש לעיל דהך ברייתא דצריכה גט וחליצה לאחר ל' מיירי ואפילו הכי קאמר דמיירי דמעיקרא אמר בעלתי משמע דאל"ס שפיר מהימני שלא בעל וזה דלא כמ"ש בש"ג בשם ריא"ז דאף בשניהם מודים אפ"ה בלאחר ל' אין נאמנים לעקור החזקה וכדבריו איתא בירושלמי ובתשובה האריכתי : **שם** ד"ה אמר המחבר . הרי ברור דטעמא שא"י להפר משום דברים שבינו לבינה כו'. ולענ"ד דהך מ"כ ס"ל דאי לאו דמיפר בע"כ אפילו בדברים שבינו לבינה כו' הוי אמרינן נדר שהותר מקצתו כו' אי לאו טעמא דמיפר בע"כ : **ע"ב** בנ"י ד"ה שמואל ואינו מקפיד על ספתותיו משום בושת. צ"ע בכוונתו ואולי ט"ס וצ"ל ואינו מקפיד ספתותיו משום בושת או דתיבת מחליף צ"ל קודם ואינו מקפיד וכפירש"י :

דף מ ע"א בנ"י ד"ה משקיף הטעטרה שגדל העוקץ ועב ומוקף עטרה . לקמן פי' בדברי רבי יוסי משקיף הטעטרה שיהא אותו מקום מוקף שערות והסמ"ג כתב שזו פלוגתת רש"י ור"ת והביאו הש"ג כאן ואפשר דהנ"י ס"ל דרש"י ור"ת לא פליגי דר"ת פירש כן אהסיא דלקמן דוקא בכאן מודה לפירש"י דאל"כ תיקשי דהיאך שייך לקמן לומר שתוכל למאן עד שתקיף עטרה דהך דהכא סימן בגרות הוא והרי מיד שהגיעה לנערות אינה יכולה למאן וכן הקשו הרמב"ן והר"ן בנדה דף נ"ב וע"ש מ"ש בזה והנ"י ניחא ליה דמשתקיף עטרה דהכא לא הוי היינו דהתם אלא שעדיין צ"ע שהרי בסימני נערות שהוא בוחל נתן רבי יוסי סימן אחר שיתן ידו על העוקץ וכפירוש ר"ת שהביאו הנ"י במתניתין ועוד בדוחק לומר דר"י דאמר לשון א' משקיף הטעטרה יתפרש כאן כך ושם בענין אחר וצ"ע : **שם** בנ"י ד"ה לא חולצתו דר"מ לטעמיה דאמר קטן כו'. עיין באנשי שם סק"א והדין עמו שא"צ להגיה כהגהת מהר"ם ז"ל רק מ"ש הרנ"ש דקשה ליה למה אינה חולצת דהא אשה בין גדולה ובין קטנה. אינו נלענ"ד דהרי הנ"י נקט טעמא משום שמא תמצא איילונית או סריס ואין כאן מצות יבום והדבר פשוט דקשיא ליה למה אין מייבמין דמה בכך שהיא קטנה והא נקט כך ר"מ לטעמיה וכן מבואר להדיא ברמב"ן ור"ן בנדה וכ"כ תוס' שם בדבריהם : **שם** באנ"ש סק"א ד"ה ור' מאיר השיג על גירסת מהר"ם ולענ"ד עיקר כמהר"ם בזה וקצת משמע כן מדברי הרמב"ן בנדה ע"ש :

דף מב ע"א בנ"י ד"ה גזירה משום סתרת . אלא שקשה דמשמע בדוכתי טובא דאין מצוין להסריטו אפי' במופלא כו' דברים אלו אין להם קישור עם מה שלמעלה וביאור הדברים ברשב"א באורך שמתחלה כתב על דברי הרמב"ם שנראה מש"ם שאין חילוק בין ב"ד לאביו והא דאמרינן מחנכין אותו למצות היינו דוקא כשיגיע לחינוך והכא מיירי בלא הגיע לחינוך ואהא כתב דקשה דמשמע דאפילו במופלא סמוך לאיש אין ב"ד מצוין ע"ש:

דף מג ע"א בנ"י ד"ה אביי סבר כגון דלא הוחזקה נפילה דמזכר זכיר בשטרא . יש כאן חיסור לשון דהאי טעמא דזכיר איניש בשטריה אביי הוא דקאמר לה וברשב"א כך איתא ואמר רבא כו' ומגבינן כתו דאמרינן כרשותו נמצאו ושלו היה מתחלתן ולא חיישינן לנפילה דעלמא כיון שלא הוחזקה ואביי למאי ניחוש לה אי לנפילה כיון דלא הוחזקה לא חיישינן דמזכר זכיר איניש בשטריה אבל בגיטין כו' :

דף מד ע"א ברי"ף בב' נשים ואיש אחד כפלגא ופלגא דמי . כתב הנ"י דהוי כע"א אומר מת דאמרן לא תנשא מהיתרה הראשון בכאן כתב כך בפשיטות ולעיל הביא דברי הרמב"ם ומפרשים דלא"ס שהתירוה לנשא אלא דהוי ככ' כיתי עדים המכחישים עיי"ש עוד בחידושי אנשי השם סק"ב שהנ"י מסקנתו לפרש גם הרמב"ם כפירש"י ועיין מ"ש שם : **ע"ב** בחידושי אנשי שם סק"א ד"ה והכי הלכתא כו'. לענ"ד יפה הגיה מהר"ם וכן משמע בחידושי הרשב"א ולענ"ד דהרשב"א לא הוה גריס בש"ס דילן המזכה גט לאשתו במקום קטטה ע"ש אבל הנ"י גריס ליה כדכתב לקמן הרי אקיקנא הכא כו' וא"כ לתנא הביא דברי הירושלמי ויש ליישב :

סליק בס"ד

חדושים והגהות על הרי"ף ממסכת יבמות

מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף א ע"ב באלפסי כדי שיהא צריך דנשמעים תורה אחת כו'. נ"ב דנשמעים מתורה אחת כצ"ל ר"ל שלא הוה ס"ד שנחלוק עוד חלוקה כדי שיהא צריך התורה להשמיענו מתורה אחת שאין חלוק:

דף ו ע"ב בנימוקי יוסף ד"ה שלח וכו'. היינו בשכנם ממש וכו'. נ"ב עי' בב"י אה"ע ס"ס י' ודבריו אין מובנים לי עי"ש:

דף יט ע"ב ר"ן ד"ה קיים מצות פו"ר כו' עד דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה. נ"ב דברי הר"ן תמוהים דמשמע אף היכא דנתגייר בנו יורשו דהכא מיירי בנתגייר ובאמת אמרינן קדושין י"ז עובד כוכבים את הגר וגר את הגר אינו לא מד"ת ולא מד"ס וכ"כ הר"מ בפ"ו מהלכות נחלות ובח"מ רפ"ג ונ"ל דזהו טעות הדפוס דקאי על הגמ' דקאמר שם וצריכי כו' אבל לענין נחלה דלאו בני נחלה נינהו כו' עי"ש בגמ' דס"ג וע"ז קאמר הר"ן היינו דוקא לענין בכורה אינן בני נחלה הא לאו הכי עובד כוכבים יורש את אביו א"כ הוא בן נחלה בגיותו וכן כ' התוספות בשמעתין בלשון הזה שכ' הר"ן עי"ש ומהרש"ל בי"ש במחכ"ה טעה בדברי הר"ן הללו דמשמע מדבריו שאף גר את הגר ואשתמיטתיה מיניה גמ' ערוכה שכתבתי וכבר הבאתי שם בגליון כנלע"ד:

במרדכי פ' כיצד סי' ט"ו א"ר הואיל כו'. אבל השאלתות פוסקין דאי איכא הדבר כו' כצ"ל: **בא"ד** ואף המיימוני כתב בפ"ד דאישות כו'. נ"ב עב"י אבה"ע סי' י"א שתמה עליו שדברי הר"מ בהיפך ע"ש: **סליק**

מהגאון וכו' מו"ה יום טוב ליפמאן זצ"ל אבד"ק קאפולי

(הנקרא בשם מלאכת יום טוב בעהמ"ס קרושת יו"ט).

דף ב ע"ב בנימוקי יוסף ד"ה אפילו לר' יהודה וכו'. אם מיאנה בין עבור ללידה אין מיאנה מיאון וכו'. נ"ב פי' לרבי יהודה:

דף ד ע"א שם בנ"י ד"ה ואין עשה דיבמה יבא עליה. נ"ב נ"ל ואין עשה דיבמה יבא עליה דוחה אותה:

דף כב ע"א שם בנ"י ד"ה מכרו שניהם לפרנסה וכו' רש"י פי' וכו'. נ"ב נ"ל מקודם גבי מכרו שניהם לפרנסה וכו': **סליק**

הגהות פעולת שכיר

מהרב המאוה"ג המפורסם בתורתו ובחכמתו וכו' מוהר"ר ישכר בער בהגאון וכו' מוה' תנחום זצ"ל זקן ההוראה פה ווילנא.

דף א ע"א ברי"ף נגלות ערותם עליה בחייה עליה מה ת"ל כצ"ל: **ע"ב** ברי"ף ולא הכין הוא"ל. נ"ב ר"ל וכי לא הל"ל אלא הכין ליבום נמי כו' וכן לקמן ר"ל כי לא הל"ל אלא הכין האי יחיד בעכו"ם כו':

דף ד ע"א בנ"י ד"ה ואשת אחי האב מן האם לא תקרב דודתך היא אלא גבי ערות אחי אביך כצ"ל: **ע"ב** בנ"י ד"ה אמר רב ארבעה נשים שניות וכו' וכן אשת אחי אבי אביו הואיל כצ"ל ותי' ואם אם אביו מוקף: בא"ד כגון אשת אחי אבי אביו ואם אם אביו. נ"ב כן הגיה ד"ת: שם ד"ה אמימר אכשי' וכו'. נ"ב לשון גמ': שם ד"ה צרתה מתייבמת וכו' להתייבם הס"ד:

דף ו ע"א בנ"י ד"ה אמר המחבר מצאתי וכו' ועוד דלא אסרינן אשה לבעלה ע"י קינוי וסתירה כצ"ל ותי' אלא מוקף: שם והכי אמרינן בירושלמי כתובות פ"ז הל"ו. נ"ב וע"ש:

דף ז ע"א בנ"י ד"ה קא סלקא דעתך מיתה אמיתה. כאן נ"ב לשון גמ' ובסוף ד"ה בתרי זימני הויא חזקה וכו' אחר תי' תרי זימני. נ"ב ע"כ:

דף י ע"א ברי"ף ופרים להו וכו'. אבל משום סוטה אינו מן הפסח כצ"ל: **ע"ב** בנ"י במתני' ד"ה ופסלה מן הכהונה. ואפילו בדיעבד מפקינן לה. נ"ב עב"ש סי' קסד ס"ק י': שם ד"ה יוציא בגט. נ"ב קאי אהא דתניא בגמ' משום ר"א אמרו יוציא בגט ע"ז כתב הריטב"א ז"ל והתוספת שבין העגולים טעון מחיקה:

דף יא ע"א בנ"י ד"ה ואם לא הוציא וכו'. אלא אף ספיקן בספיקן אסור כצ"ל. ותי' בודאן וספיקן נ"ל מוקף:

דף יב ע"א בנ"י ד"ה אמר המחבר כתב הריטב"א ז"ל לפי שיטת הגאונים וכו' עד הכל דין אחד עכ"ל מוקף. וכ"ב כל המאמר עד עכ"ל שייך סוף הסוגיא קודם המשנה מצוה בגדול כו': שם בא"ד ולע"ג דאמר רב פפא דייקא כצ"ל: **ע"ב** בנ"י ד"ה גרסי' בגמ' אמר רבה אידי ואידי דנפלה כשהיא נשואה כצ"ל ותי' לה מוקף: שם בא"ד ספק נשואה לחלוק בנכסים הס"ד ואח"כ מה"ד דנפלו לה מזקקה ליבום. פי' איהו ודאי. וכ"ב הנוסחא הנכונה והיבנה היא כך דנפלה ליבום. והוא לשון רש"י לפרש דברי רבה והטעות מנוסח דנפלו לה שטעתן למגיהים להוסיף תי' מזקקה ותי' פי' באינה מנוסחא היבנה: שם בא"ד הואיל ואלו קרובים ודאין כצ"ל ותי' ואלו הכי מוקף: שם נפלו לה כשהוא שומרת יבם כצ"ל ותי' נפלה מוקף:

דף יג ע"ב בנ"י במתני' ד"ה עד שיעשה מעשה וכו' או יחלצו ותעקור זיקתה הימך כצ"ל: שם ד"ה מה ביבמתו וכו' מן תי' וכל שאין אני וכו'. עד יבמה יבא עליה מוקף:

דף יד ע"א בנ"י ד"ה ומה בכך ליכנא לשוק תמתין עד וכו'. ותי' למה מוקף: **ע"ב** בנ"י ד"ה ומניקה מזנה כצ"ל: שם ד"ה עונה בחודש וכו' אבל במוצא נשים דעלמא. נ"ב עי' ב"ש סימן ע"ו ס"ק י"ד: שם ד"ה וכן מי שהיה נשוי וכו' מן תי' וקיימא וכו' עד שהוא בכרת מוקף. וכ"ב היינו לר"ל לעיל דף י' ע"ב דס"ל בין הוא בין האחין חייבין על הנרה כרת אבל סוגיא דידן אליבא דר' יוחנן קיימינן ור' יוחנן דקי"ל כוותי' ס"ל בפ"ק שם דבין הוא בין האחים אינן חייבין לא על החלוצה ולא על הנרה כרת אלא בלאו דלא יבנה לחודי' נריך למחוק דברים אלו:

דף טו ע"א בנ"י ד"ה הולד כשר וכו' מדלא חיים לפסול כהונה. נ"ב ר"ל דעת הרמב"ן בתי' דהא דבנו פגום ר"ל שבתו פסולה לכהונה כבת חלל זכר ושלא כדעת הרשב"א בתי' שמכשיר בתו ע"ש:

דף טז ע"א בנ"י אמר רבי חייא בר יוסף רב אושעיא בר רבי. תי' יוסף מוקף וכ"ב יוחנן ועל תי' רב אושעיא וכו'. נ"ב הוא דיבור אחר: **ע"ב** ד"ה ל"א הנ"מ דאין מקיימין וכו' ור"ח ז"ל פירש. נ"ב דל"ג ע"כ לא קאמר ר"ע התם כו' כגי' הרי"ף אלא כגי' שלנו ע"ש ובתוס' ד"ה היכא כו':

דף יז ע"א בנ"י ד"ה ופסקו ז"ל הלכה כשמעון התימני וכו' אלא ממי שאיסורו איסור עשה. תי' עשה המוקף נ"ב נ"ל ערוה: שם בנ"י במתני' ד"ה רבן גמליאל אומר וכו' וכן סדר יבם אחד ושתי יבמות כצ"ל.

דף יח ע"א בנ"י במתני' ד"ה מזיד וכו' אע"פ שעכשיו וכו'. נ"ב אפילו הוא כו' כצ"ל: **ע"ב** ד"ה אע"פ שמותרת לבעלה וכו' אבל לגבי כהן קרויה זונה. נ"ב עי' מ"מ פי"ח מהל' א"ב הלכה ז':

דף יט ע"א בנ"י ד"ה מאחוריה שלא כדרכה וכו' לא גרעה ממוכת עץ. נ"ב משום דאמר שמואל עלה ואפילו לכהן גדול: שם ד"ה גיורת פחותה מבת ג' כשרה לכהונה כו' דהא הוי תמן פנחס. נ"ב אכשרה לכהן הדיוט קאי דלא הוי' זונה ואפילו לכה"ג ממילא משמע דאשה בבתולי' היא דהא בתולים חוזרין. ועוד דהרי פנחס משוח מלחמה היה ומשוח מלחמה מצווה על הבתולה כמו כה"ג כדאיתא הוריות דף י"ב: שם ד"ה וכתב הריטב"א ז"ל וכו' הרי מפרש מכאן דכהן הדיוט וכו'. נ"ב דבריו מוכחין שלדעת הראב"ד ז"ל אינה אסורה אלא לכה"ג והא ליתא דלכ"ע אסירה לכהן הדיוט דלא כרשב"י להרמב"ם משום זונה ולהראב"ד משום דכתיב בתולות מזרע ישראל דבין לר' יוסי ובין לרשב"י קאי על כהן הדיוט כדאיתא להדיא קדושין (דף עח) וקי"ל הלכה כר"י שם ע"ב ואי הוי מותרת להדיוט אין טעם לאוסרה גם לכה"ג דהרי בתולה שלמה היא דבתולים חוזרין וצ"ע: **ע"ב** בנ"י ד"ה קיים מצות פריה ורביה וכו' דלאו ראשית אונו הוא והיינו דוקא לענין נחלה וכו'. נ"ב אע"ג דזכרים לאו בני נחלה נינהו והיינו כנ"ל ועי' רש"י בש"ס:

דף כ ע"א בנ"י ד"ה מלה ראשון ומת וכו' וכרשב"ג בוסתות ובשור הנסקל. נ"ב ר"ל ולענין כופר דמועד משלם כופר ותם פטור מן הכופר ועיקר דט"ס ונ"ל ובשור המועד:

דף כא ע"א בנ"י ד"ה אמר רב אמי וכו' כי בכיוצא בזה מפני מצות פריה ורביה וכו' רבינו גרשון ז"ל שישא אשה אחרת ולא אזלינן כנ"ל:

דף כב ע"ב בנ"י ד"ה רש"י פירש הגמעל"ד ובירושלמי גרסי' שמו דעתה של אשה וכו' כנ"ל: שם ד"ה המוכה לעובר קנה ומיהו לית הלכתא וכו' הא פריסנא בגמ' דדוכתא דהיא. נ"ב עי' ר"י פרק מי שמת אמתני' דהאומר אם תלד אשתי זכר כו' (נ"ב דף קמא ע"ב) שכ"כ בשם גי' ירושלמית: שם כדאיתא בנדרים. נ"ב דף מח ע"ב:

דף כג ע"ב בנ"י ד"ה הכא שיש עדים שבא עליה כנ"ל:

דף כד ע"ב בנ"י ד"ה ולא היא וכו' א"ל ר"ג לר' יהושע גבי מגרי. נ"ב עובדא דגר העמוני:

דף כה ע"א בנ"י ד"ה בר ז' הוא לאחר גמר צורתו וזה שנשתהה ג' חדשים כנ"ל: שם בא"ד וה"מ דבעי תרתי בספק בן תשעה וכו'. נ"ב לפמ"ש נ"י לעיל ריש פרק החולץ גבי מת תוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה נראה שכאן נ"ל וה"מ דבעי תרתי בבן ח' ודאי כגון שבעל ופירש (ור"ל דלא מספקינן אלא דנגמר צורתו לשבעה ואישתהי בלידתו אבל בלא פירש דמספקינן בזמן העיבור שמא בן ז' ושמא בן ח' ה"ל כספק בן ח' ספק בן ט' ובהדא סגי) אבל בספק בן ח' ספק בן ט' סגי ליה בחדא או בגמר סימנין כו' אלא דלפ"ז לא סליק שפיר מאי דאסיק כל שהוא ספק כו' אע"פ שגמרו סימנים כו' ולהגיה כל שהוא ספק בן ט' ספק בן ח' (ור"ל שלא נגמרו סימנים) ובן ח' אע"פ שנגמרו סימנין כו' צ"ע דא"כ מאי פריך התם מימהל היכי מהלינן דילמא כי גמרו סימניו מהלינן והול"ל תינוקות דלא נגמר סימנין היכי מהלינן כמ"ש הרשב"א בחידושיו במכילתין ובשבת ואפשר דהנימוק"י לא חייש להא: **ע"ב** ד"ה ואמרינן בגמ' וסבר וכו' ברבייה לאודיה תי' לשנויה קמא המרובעין נ"ל מוקפין: שם בהאג"ש אות א' ד"ה כפי וכו' רק היה כתוב לפניו ור' יוחנן וכו'. נ"ב עי' חי' רשב"א שכ"ה גירסת הגאונים ורבי יוחנן ע"ש:

דף כו ע"א בנ"י ד"ה הגמעל"ד ואמרינן בגמ' וכו' של משקה כפירוש רש"י ז"ל ותי' ופירש מוקף: שם בא"ד תולין לומר היא היא שנטל או רוכה ופקקין כנ"ל: שם ד"ה ואי בעית אימא וכו' כגון חלב והמאה וגבינה. נ"ב עי' ש"ך יו"ד סימן קטו ס"ק י"ז: **ע"ב** במתני' בנ"י ד"ה ולא מזונות וכו' דבתוספתא קתני אלמנה לכה"ג יש לה מזונות כנ"ל:

דף כט ע"ב ברי"ף סוף מתני' הגמעל"ד האשה שהלך וכו' ממזר. נ"ב חסר תרי בבי דמתני' ובנ"י פירשם: בנ"י במתני' ד"ה ואמרו לה מתבנך וכו'. נ"ב לשון גמ' וחסר ברי"ף: שם סד"ה והאחרון בבת ישראל מדרבנן נ"ב ע"כ: שם סוד"ה אמר להו רב ששת תניתוה וכו' האי מפקינן מינה ממון כנ"ל. וכ"ב אהא דפריך אלימא דתרי ותרי מאי חזית כו' ולענין תנא מאי קושיא הא קי"ל (דף פח ע"ב) בתרי ותרי תנא אם לא נשאת לא' מעדיה והאמרת ברי אלא מדקתני תנא ממילא כל הדרכים האלו בה ומפקינן ממונא מחזקה פריך שפיר מאי חזית כו':

דף ל ע"א בנ"י ד"ה דאזיל אשתו וגיסו וכו' דליכא למטעי בהא שמא גירש זה. נ"ב ר"ל דעיקר הטעם הצריכוה גט מפני לברר איסורו של ראשון כדי שיאמרו מדצריכה גט נשואי שני כדין היו שגירשה הראשון וניסת לשני ולאחר גירושי שני יחזיקוה באיסור לראשון משום מחזיר גרושתו משניסת אבל הכא באחות אשה גט לא מפני מידי דאפילו גרשה ראשון הכל יודעין שנשואי שני לאו כלום הוא שאין קדושין תופסין באחות אשה וגט שלא יאמרו א"א יוצאה בלא גט ליכא למיחש הכא כלל דכ"ע ידעי דלא אשה היא. ועיין מלחמות ריש פרקין: שם ד"ה תיאסר אשתו עליו. אשת יצחק ליצחק דנימא כיון שהיא אוסרת וכו'. נ"ב ר"ל אע"ג דהכא ליכא סברא כלל להצריכה גט מיצחק ובנאסור אשתו של יצחק עליו מדין ק"ו כבר גלי קרא אותה למעוטי. מ"מ כיון שמסברא ומשורת הדין מק"ו ראוי שנאסור אשתו עליו רק דאהני גזה"כ ועקרי לסברה ס"א דהיפא דאפשר למצוא עילה להעמיד שורת הדין מק"ו והיינו כמו הכא שאפשר להצריכה גט מפני שנאסרה לעמרם וממילא נאסור אחותה ליצחק מפני אהות גרושתו ה"א דאסרינן קמ"ל דלא:

דף לב ע"ב ברי"ף אמר לי סק תא לזירזא כנ"ל: שם בנ"י ד"ה תנינא גרסי' וכו' וקתני בה בב"ד וכו' כנ"ל: שם ד"ה תני מנעל וכו' ובולתני הייתי בעירי כנ"ל:

דף לג ע"א בנ"י ד"ה בסמיכות הרגלים. נ"ב קאי אהא דפריך בש"ס והתניא בסמיכות הרגלים והאי דמשני עלה (וא"נ להגהת מהר"ס וברייתא כו') ומ"ב נ"י כדאמרינן בסמוך ר"ל שבסמוך כותב דעת ר"ת ז"ל:

דף לד ע"א בנ"י ד"ה אשה לאיש וכו' משתגדיל הלינתה כשרה דתנן הכי במתני'. נ"ב ר"ל מדאמר זו דברי ר"מ ולא דברי ר"א משמע דגרסי' במתני' הלינתה כשרה ודר"מ הכי ס"ל ומשום דמתני' סתם כוותיה דר"מ בהיפא ולא כר"א אומר זו דברי ר"מ דאלת"ה אלא דגרסי' במתני' הלינתה פסולה ואפילו ר"מ הכי ס"ל יותר הל"ל זו דברי ר"א ועי' חי' רשב"א: **ע"ב** בד"ה ליכנא אחרינא וכו'. דהא דאמרי' דבעינן כוונה כנ"ל:

דף לה ע"א בנ"י ד"ה והלכתא כרבא וכו' הלכך חוששין שמא כוון אחד מן העדים כדי לפטרה. נ"ב שמא כוון אחד והעדים כדי לפטרה כו' כנ"ל וכ"ה בחדושי רשב"א האולך קאי והא"ש לא הרגיש בזה וכי מ"ש:

דף לו ע"א בנ"י ד"ה ולא מתיבמת וכו' הויא לה הך צרת ערוה במקצת כנ"ל ותי' הבת מוקף: שם בהא"ש אות א' ד"ה כ"ל דהיינו טעמא. נ"ב עי' חידושי הרשב"א ז"ל הדברים מבוארים:

דף לז ע"א בנ"י ד"ה הכי פסיק הרי"ף. נ"ב עד ד"ה בבעת הסכנה שייך למתני' קודם ד"ה מותרת: שם ד"ה ותתייבם צרתה. תי' צרתה אסר במרובעין נ"ל במוקפין: **ע"ב** בנ"י ד"ה פשיטא. נ"ב לשון גמ': שם ד"ה כד"א דחכמים מודים בשגרשה כשהיא קטנה והחזירה כנ"ל כ"ה לשון רש"י:

דף לח ע"א בנ"י כד"ה הא דאמר רב הכי (הנמשך מדף לז) וכו' דאפקעינהו לקדושי. נ"ב עי' בתוס' דבתרא שם ד"ה תינח כו': שם בא"ד ומאי טעמא והלא אין לך וכו'. נ"ב והנמוק"י כוונתו לומר מדכתב רש"י ז"ל הכא דהא דאפקעינהו משום דכל המקדש כו' ורבנן אמרי החוטף אשה מבעלה לא להוי קדושין דלא כמ"ש התוס' שם דהכא לא שייך כל המקדש כו' ע"כ דס"ל לרש"י דהכא מיירי בנתרצתה הכי ג"כ להיות לחוטף לאשה דאל"כ (אלא מיירי באנוסה מתחלה ועד סוף) לא הוה צריך לן לטעמא (ר"ל שלא היה צריך רש"י ז"ל לתת טעם להא) דאפקעינהו לקדושין משום דכל המקדש כו' ורבנן אמרי החוטף אשה מבעלה כו' דהא אסיק רב אשי כו' ר"ל דאפילו באשה פנויה בלא חטיפה מבעל אלא משום דקדשה באונס אף דהגב אונסא גמרא ומקני נפשה קאמר רב אשי דקנסוהו רבנן משום דעשה שלא כהוגן ואפקעינהו לקדושין אע"כ דהתם שאני דהוי אנוסה מתחלה ועד סוף אבל הכא מיירי בנתרצתה בסוף ברצוני גמור אלא משום דחטפה מתחלתה אע"פ שנתרצתה אליו בסוף ובפנוי' כה"ג קדושיו קדושין הכא שמתחלתה בחטיפה מבעל אחר בא לו וע"פ פתויו נתרצתה לו ובכור דניחא להו לרבנן בהא ומקדש אדעתייהו ובם אמרו החוטף אשה מבעלה ומשבם בפתויו עד שמתרצית לו לא להוו קדושין. ומ"ש וכו' אפכא אם נתרצתה לו מתחלה כו' כנ"ל ור"ל וכן הוא הדין איפכא אם נתרצה מתחלה מעצמה בלא פיתוי שלו ופשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אע"פ שמוציאה מבעלה זכה במקחו וקדושיו קדושין וזריז ונשכר. הא אין עליך לומר ולאוקמי הא דהכא אלא מתחלה באונס וסופו ברצון ומשום הך תרתי לריעותא שחטפה מבעלה וגם מתחלתה באונס אפקעינהו רבנן לקדושין. ועי' חידושי הרשב"א:

דף מ ע"א בנ"י במתני' ד"ה לא הוצאת וכו' אפשר לעליון שיבא קודם לתחתון המרובעין נ"ב גי' מהר"ס. נ"ב אין לה שהר: **ע"ב** ברי"ף חזקה הביאה סימנים דאי הכי הא דאמר רב נחמן כנ"ל:

דף מא ע"א בנ"י במתני' ד"ה מתני' בשקדשה. נ"ב ירושלמי: **ע"ב** בנ"י ד"ה דיקא נמי וכו' משא"כ בחרשת. תי' בחרשת מוקף ונ"ב בנשטית נ"ל:

דף מג ע"ב ד"ה כמים הפנים לפנים וכו' ה"ס המות. תי' המות מוקף ונ"ב כלה נ"ל:

דף מד ע"ב ד"ה ותוספין לדברים וכו'. ר' חייא ברונא. תי' ברונא מוקף ונ"ל ברבא:

דף מה ע"א ד"ה ובתוספתא תנא וכו' וכי ואינסבא היא. תי' היא מוקף ונ"ב וה"א: **ע"ב** ד"ה יכתבו ויתנו וכו' לפי זה הא דשמואל וכו'. נ"ב עי' ב"ש סי"ז ס"ק לד מ"ש בזה: שם ד"ה לקולא פליג וכו'. נ"ב לשון גמ': שם ד"ה מיא מרזא. נ"ב לשון גמ':

דף מו ע"א ד"ה לא אמר כלום וכו' וכן בגטא רבעי להודיע כנ"ל: שם ד"ה ואיכא דמוקי לה וכו' דהדר חזי ליה זכותא ואח"כ נ"ל ויש מן המפרשים וכו' עד ותומרי מתים ואח"כ נ"ל ואמרי' התם בגמרא וכו' דבר שוא ומן ואמרינן עד שוא נ"ל מוקף: **סליק**

הגהות בן אריה

מהרב הגאון כו' מוהר"ר זאב בן אריה זצ"ל אבר"ק גאלדינגען וטעלז.

דף ג ע"א רי"ף אחר המתני' שש עריות חמורות כו'. הכא כרת והכא כרת כו'. וכתב ע"ז בחידושי אנשי שם תפסתי בגמרא ולא מצאתי כו'. נ"ב הוא לשון הירושלמי כאן על מתני' זו ע"ש:

דף ד ע"ב בנ"י במתני' ד"ה שפחה וכותית כו'. חזינן לרב יהודאי גאון שכתב כו' וראוי להחמיר. נ"ב עי' בבה"ג סוף הלכות יבמות [וז"ל שם שומרת יבם שנפלה לפני יבם מומר לעבודת כוכבים לא מתתריא לעלמא עד דחליץ לה דהא בקדושתי' קאי דקי"ל [יבמות מ"ז ב] דאי מקדש תפסי לי' קידושי עכ"ל] מלשון זה משמע דאין חילוק ובכל ענין לא משתריא לעלמא וכדעת רוב הפוסקים ע' בית יוסף אבן העזר סי' קנז ועי' תשובת מהר"י מינץ סי' י"ב:

דף ו ע"א בשלטי הגבורים אות ב' בד"ה פירש"י תנא מן הבעל כו' והא דאצטריך התם לומר טעמא דאיתתא שרי' אבל לאומרת טהורה אני כו'. נ"ב עי' ברא"ש [וצריך להגיה כאן כמו שהוא ברא"ש סי' ח' כי כל דיבור זה הוא לשון הרא"ש שם]:

דף י ע"א ברי"ף אקדשי' מגו דאתוסף בי' כו' והיינו איסור מוסיף ועל כרחך להדיוט הוא דאסור אבל לגבוה שרי כו'. נ"ב נ"ל איסור מוסיף ועד כען להדיוט הוא דאסור כו' [פי' ועד עכשיו להדיוט הוא דאסור ולגבוה שרי כו']:

דף טו ע"ב נ"י ד"ה לפניה קודם טבילתה לפניה אין לפי שהם גרים והיא כותית כו'. נ"ב פי' זה אינו עולה לפי גירסת הרי"ף עי' ב"י יורה דעה סי' רס"ז בד"ה והרמב"ם כתב בפ' י"ג מהל' איסורי ביאה כו' [ודברי הנ"י אלה הם לפי גירסת רש"י לפניה אין לאחריה לא כו' אבל גירסת הרי"ף בפניה ושלא בפניה פירוש הוא שהתילוק הוא אם עמדה היא בפניהם בשעה שטבלו או לא · וע"ע בחידושי הרשב"א כאן בגמ' ובש"ך יורה דעה סי' רס"ז ס"ק י"ט ובמלחמות כאן]:

דף טז ע"ב נ"י ד"ה קדושיו קדושין דישראל כו' ואפי' לקדושין שקידש בגיותו כו'. נ"ב נ"ל לקדושין שקידש בגרותו עי' מרדכי [סי' לח. ואשמעינן כאן דאפי' מה שקידש לאחר שנתגייר קודם שחזר לסורו שאז בודאי כישראל גמור וקידושיו קידושין גמורין יוכל לגרש אותה אח"כ לאחר שחזר לסורו. וכ"כ במרדכי שם וכתב ע"ז ויש מרבותא שנסתפקו בזה]:

דף יח ע"א וכתב ריא"ף וכו' סבר לה כשמואל דאמר כו' דלא בעינן חליצה מכולם אלא למפטר צרה אבל כו'. נ"ב נ"ל דלא בעינן חליצה מעולה אלא למפטר צרה כו' [וכן הועתק כאן בנימוקי יוסף והוא לשון הגמרא דף כ"ז ע"א]: שם בא"ד בין שקידשה לשם יבמות צריכה ממנו גט מדרבנן. נ"ב נ"ל צריכה ממנו גט כרבנן [וכן הוא ברי"ף]: שם בשלטי הגבורים אות א' ד"ה וכתב הראב"ד האי פיסקא כו' והרמב"ן הודה לדבריו. נ"ב בספר הזכות ע"ש:

דף כג ע"א רי"ף שמא ימצא לה כום בבית חמיה ותשקה לאחיה כו'. נ"ב נ"ל בבית אביה ותשקה כו' [וכן היא בגמרא כתובות נ"ז ב' ע"ש פירש"י ובקדושין דף ס' ע"א]: **ע"ב** נ"י ד"ה הולד ממזר כדאסיקנא כו' והכי מסתברא דרבא ס"ק לרב מדפליג עלי' אביי כו'. נ"ב עי' ריטב"א. ועל מה שכתב על זה

זה בחידושי אנשי שם ר"ל בגמרא לא קאמר רק דרבא אמר כו'. נ"ב לא דק עי' ריטב"א:

דף כד ע"א נ"י ד"ה כשרים חמה סרים חמה בידי שמים כו'. נ"ב נ"ל ככרם הנטועה שורות: סרים חמה סלקא דעתיך סרים חמה בידי שמים הוא והאי לאו חולי הוא: כשרים חמה כשר דלא אסרה תורה אלא כו' כן נ"ל. [ועי' לשון הגמרא שבדף ע"ה ע"א. וכן הוא לשון פירש"י שם]:

דף כה ע"א נ"י ד"ה בר ז' הוא ולז' נגמרה צורתו כו' דקסבר משתהי הולד לאחר גמר צורתו לז' שנשתהה ג' חדשים כו'. נ"ב נ"ל משתהי הולד לאחר גמר צורתו וזה נשתהה ג' חדשים ולא אמרינן לאחר שהלך בעלה נתעברה מאחר כו' כצ"ל [וכן הוא הלשון בפירש"י בגמרא דף פ' ע"ב ד"ה ואכשריה]:

דף כז ע"א רש"י ד"ה פירות צריך לשלם הפירות כו' דלא היו נישואין בה אע"ג דבשני' אמרינן מה שאכל כו' נ"ב נ"ל אע"ג דבכשרה אמרינן [כתובות ע"ט א] מה שאכל אכל כו' [וכן הוא בפירש"י בגמרא דף פ"ה ע"א]: **שם** בנ"י ד"ה ת"ר פירות כו' ואע"ג דאמרינן גבי שני' כשרה מה שאכל כו' תיבת שני' מוקף ונ"ב נ"ל דאמרינן גבי כשרה מה שאכל כו': **ע"ב** נ"י ד"ה מדאורייתא מגלן הסכימו המפרשים האחרונים ז"ל כבעלי התוס' דלא בעי' כו'. נ"ב נ"ל המפרשים האחרונים דלא כבעלי תוס' כו' [ועי' תוס' דף פ"ז ע"ב ד"ה מכלל ועי' חידושי הרשב"א שכתב כדברי הנ"י כאן ע"ש]:

דף כח ע"ב ברי"ף הדא דתימא בשנטלה כתובה כו' וכתב בחידושי אנשי שם לשון אשר"י כשאכל עד שלא בא כו' ואם נטלה כו'. נ"ב וכן הוא בירושלמי [כאן הלכה א' כמו שהוא ברא"ש]:

דף כט ע"ב רי"ף אמר לי' חזור בך דאי לא כתיבנא עלך זקן ממרא השתא דתניא לא אפרישו בין יש לה כו'. נ"ב נ"ל השתא דתנאי לא אפרישו כו':

דף לא ע"א נ"י ד"ה אמר המחבר והרי"ף ז"ל דלא מיירי כו' והרשב"א ז"ל הטעם לפי זה בצריך תלמוד כו'. נ"ב עי' חידושי הרשב"א [על הגמרא דף נ"ה ע"ב]: **ע"ב** נ"י ד"ה לאחר מיתה כו' וכתב הריטב"א כו' כל היכא דליכא קידושין שריא ואפי' פילגש למאן דשרי כו'. נ"ב פי' קרבותיה מותרת לו לפילגש למאן דשרי כו' ודברי הבית שמואל בסי' ט"ו אינם מדוקדקים בזה ועי' ריטב"א. [ע"ש בבית שמואל סי' טו ס"ק י"ב מה שכתב בשם נ"י דמשמע דמפרש דברי נ"י אלה באופן אחר]:

דף לב ע"א רש"י ד"ה להקרות ליבם לא חפצתי לקחתה ולא מאין יבמי כו'. נ"ב נ"ל לא חפצתי לקחתה ולא מאין יבמי כו' וכן בנ"י שם ד"ה להקרות ליבם לא חפצתי לקחתה ולא מאין כו' נ"ב נ"ל ולא מאין יבמי כו': **ע"ב** נ"י ד"ה תרי בישראל חד לגרות כו' אפילו אמו מישראל דאלו לאמו מישראל מדיני ממונות נפקא כו'. נ"ב עי' חידושי הרשב"א [על הגמרא ק"ב ע"א] [שכתב ג"כ כדברי הנ"י ושם הלשון ולא גריס אפילו אמו מישראל דאלו בן גר וגיורת מדיני ממונות נפקא כו'] ולשון הנ"י כאן דאלו לאמו מישראל כו' צריך לפרש דר"ל דאלו לאשמועינן דבעינן אמו מישראל כו':

דף לג ע"א נ"י ד"ה אלותא שרגלו כו' כסמיכת הרגלים כו' ומכניסין לתוכו איסו כו'. נ"ב עי' גמרא [ודברי הנ"י כאן מפרש הלשון שבגמרא דף ק"ג ע"א שאמר שם ותניא סמיכת הרגלים לאו דתלין בה איסו לא דיהיב להו לאתר ותלין עכ"ל הגמרא. וע"ז מפרש כאן הנ"י] (ותיבת ומכניסין בתוכו הוא סוף דיבור). איסו. זה שהוא גורר את רגליו: לאתר. שרגלו יתרה: כן נ"ל. [וכן הוא הלשון בפירש"י בגמרא שם]:

ע"ב רי"ף והכי גרסינן בירושלמי אמר רב ביני מתניאתה בקשור מן הארכובה ולמטה. נ"ב נ"ל אמר רב ביני מתניאתה כו' [וכן הוא בירושלמי כאן הלכה א' וכן העתיק הרא"ש סי' ז' ובחידושי הרשב"א דף ק"ג ע"א. ור"ל כן הוא פי' דמתניתין. ואין צריך לדברי חידושי אנשי שם כאן]:

דף לו ע"א נ"י סוף ד"ה דתני לוי בר יחזקאל כו' כדברי הריא"ף ז"ל אע"פ שיש מי שנראה לו שאין לאוי' מאשת אחי אמו. נ"ב עי' חידושי הרשב"א שם בנ"י ד"ה מיאנה היבמה באחד כו' דסבר רבא כל שמיאנה כו' נ"ב נ"ל דסבר רב כו': **ע"ב** בנ"י ד"ה עלה דהא מתני' דתנן שבשיאתה כו' והרמב"ן ז"ל הראה פנים להעמיד דברי הרב ז"ל דכל הני כו' נ"ב עי' תשובת הרי"ף סי' רס"ז וצ"ע במ"ש הנ"י כאן בשם הרמב"ן לחלק בין שהי' ע"י עצמה בין שהי' ע"י אחיה ולמה אין עולין כלל ליישב לשון התשובה שלפנינו שם דאיתא בזה הלשון שקדושי קטנה אינם כלום בין שהי' ע"י עצמה בין שהיה ע"י אחיה ולמה שאין הקדושין מועילין אלא אחר הנשואין צריכה למאן עכ"ל והעיטור והנ"י כאן והרשב"א הביאו לשון התשובה בקצרה ולפי הלשון שהעתיקו יש ליישב כמו שכתב הרמב"ן אבל לפי הלשון שלפנינו צ"ע:

דף לז ע"א רי"ף גרס כך היתה שאלה הרי שהיתה כו' ותתייבם צרתה. נ"ב עי' רש"ל בחכמת שלמה על הגמ' [דף ק"ח ע"ב] וע"ע בביאור הגר"א ז"ל על אבן העזר סי' קע"ג ס"ק כ' [שלפי דבריהם צריך להקיף תיבת צרתה. ועי' במהרש"א שם]:

דף לח ע"ב ברי"ף במתני' מי שהי' נשוי שתי יתומות כו' ר' אליעזר אומר בכולן מלמדין כו'. נ"ב נ"ל ר' אלעזר וכן את"כ אמר רב יהודה כו' הלכה כר' אליעזר כו' הלכה כר' אליעזר בכל זה נ"ב נ"ל ר' אלעזר. [וע"ע נדה דף ח' ע"א ובפירש"י כאן על המתני' בדף ק"א ע"ב]:

דף מג ע"ב בשלטי הגבורים אות ה' בד"ה עדים המעידין על מיתת הבעל והאחד אומר נהרג כו'. נ"ב נ"ל על מיתת הבעל אחד אומר מת ואחד אומר נהרג כו'. ושם בסוף הדיבור ואין האשה נתרת על פיהם כו'. נ"ב עי' ירושל' כאן [הלכה ו' ועי' קרבן העדה בשירי קרבן שם ועי' ביאור הגר"א ז"ל על אבן העזר סי' י"ז ס"ק מ']:

דף מה ע"א רש"י ד"ה נתייבמו שהי' לבן כאן כו' לא הוצרכו זו לעדותו של זו ואריטא קאי כו'. נ"ב נ"ל לא הוצרכו זו לעדות של זו [וכן הוא בפירש"י בגמ']:

דף מו ע"א ברי"ף במתני' שעמד א' על ראש ההר ואמר איש פלוני מת כו'. נ"ב איש פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת כו'. [וכן הוא במתני' שבגמרא ובמתני' שבירושלמי]:

במרדכי פרק החולץ סי' למ"ד בשלטי גבורים על זה בסוף ד"ה עוד שאלה למהר"ם על איש כו' והר"ר אברהם הגדול כו' קנאים פוגעים בה. נ"ב עי' תשובת מהרי"ו מינץ סי' י"ב ועי' לקמן בהגהות פרק החולץ [סי' קו קז] ועי' היטב בתשובת בית יוסף דיני גיטין סי' יו"ד. ונודע ביהודה מהדורא תניינא חלק אבן העזר סי' ק"נ: סליק

פסק החסיד הגאון מוהר"ר מנחם דוד בר יצחק ז"ל איש טיקטין

על דבר החליצה שגדול האחין הוא בעיר אחרת מופלג קצת ממקום היבמה כמהלך ו' ימים באותו גליל ומלכות אחת ושיירות מצויות ועוד דיומא דשוקא רבא דשכיחא הא קמן סמוכה לו וסמוכה בזמן. ואחא השני הוא לפנינו באותה העיר והוא תולה באחיו הגדול. לע"ד הדברים מראין שאין לנו לדחות מצוה מן המובחר שהיא לגדול אחין וסמיך ליה אקרא דוהיה הבכור פ' כילד ומשמע התם בתוספות דלמוד גמור גבי דאתא ג"ש ואפיקתיה מפשטיה בכמו זה הענין שלא הוראית בו תפשה דעיגונות ככל שמה ששנינו בפ' החולץ תלה בקטן עד שיגדיל ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו פשטא דמתניתין משמע במדינה מופלגת דליכא שיירות מצויות ואיכא למיחש לעיגונא דאע"ג דיבמה הולכת אחר היבם כדאי' בפרק זה בורר בסופו והאלפס מייתי לה שלהי פ' מצות חליצה מ"מ כיון דאין שיירות מצויות הויא עיגון. והא דמסיק בפרק החולץ עלה דמתני' תלה בקטן כו' דשהוי מצוה לא משהינן היינו דאיכא למיחש לביטול מצוה סימן לדבר אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה והכי פי' הר"ן בהדיא דשהויי מצוה לא משהינן ולא נשגן אותה ולמה נוליא מתני' מפשטא דקתני בגדול עד שיבא ממד"ה וכל היכא דקתני ממדינת הים הוי דאין שיירות מצויות כדמוכח בפ' קמא דגיטין וביבמות ובכמה מקומות בתלמוד תלה עדיו במדינת הים וכה"ג כתב במרדכי פרק אלו טריפות גבי נפלה לאור בשם רבינו שמחה דכל היכא דמצינן למימר דלישנא דמתני' דוקא אמאי אית לן למימר לאו דוקא ועוד דומיא דתלה בקטן עד שיגדיל והכי מוכח מן התוס' שם בפירקן שדקדקו מדלא קתני בחרש שוטה עד שיתרפא משמע דאפילו תלה לייבם לאלתר אין שומעין לו לפי שאין חוסמין אותה כו' משמע דהכי דקתני עד מופלג הוא דאי קטן עד שיגדיל וגדול עד שיבא לאלתר הוא ואין תולין כ"ש בת"ש דאיכא הסימה דאין תולין. ואי משום דכתב בא"ה סי' קס"א וז"ל וכן אם היה הגדול במדינה אחרת אין הקטן ממנו בשנים שהוא כאן יכול לומר המתינו לו עד שיבא והוא לשון הרמב"ם בפרק שני מהל' יבום וחליצה ובמרדכי כתוב וז"ל כתב הרמב"ם וכן אם היה הגדול בעיר אחרת אין הקטן ממנו בשנים כו' וכל זה אינו ראיה לדקדק דר"ל ממדינה למדינה או מעיר לעיר לגירסת המרדכי ואפילו בשיירות מצויות דבפ"ז מהלכות גירושין כתב נמי הכי שליח שהביא גט ממקום למקום בחו"ל כו' הרי זה אומר בפני נכתב ונחתם והתם ע"כ ממקום למקום ואין שיירות מצויות ולא עדים לקיימו וכדאיתא בהגה"ה התם תדע מדקדוק לשון המיימון וסדר דבריו שם בפ"ב מהל' יבום וחליצה וז"ל אמר הגדול המתינו לי עד שיגדיל הקטן או שיבא ההולך או עד שיבריא החרש ונמלך בו ואם לא ירצה אני אייבם או אני אחלוץ אין שומעין לו אלא אומרין לו עליך מצוה או יבם או חלוץ וכן אם היה הגדול במדינה אחרת אין אחיו הקטן יכול לומר כו' נקט בגדול שתלה בקטן עד שיבא ההולך וקטן שתלה בגדול עד שיבא ממדינה אחרת ולג"א בעיר אחרת. הרי דעל כרחין צריכינן לחלק מתוך דבריו בין שיירות מצויות לשאינן מצויות דקטן שתלה בגדול במדינה אחרת שאין שיירות מצויות אין שומעין לו ובשיירות מצויות שומעין לו אבל בגדול שתלה בקטן עד שיבא אפי' ממקום קרוב ומצוי אין שומעין לו והא דאמרי' בפ' החולץ לאיכא דאמרי כ"פ בחליצת גדול וחליצת קטן ואיכא למ"ד דכי הדדי נינהו לא שייך לכאן דהתם בשניהם רוצים לחלוץ ועוד דשייכא ליה הכא הפסד ממון בטענה זו כי אם יחלוץ לה חנם למחר יבא אחיו הגדול ויאמר לו הפסדתני ממון הראוי לי ע"י חליצה זה שאני לא הייתי חולץ לה חנם ויש לו מחאה בכל עזבונה לפי התקנה ומזונות אין שייך לגלגל עליו כדלקמן ואם לא יחלוץ לה חנם אלא עד שתחלוק עמו שוה בשוה ואח"כ נכריחנו להוציא מתחת ידו ולהחזירו לאחיו הגדול לקתה מדת הדין מאד מאד שהא דהרי קטלי לא קטלינן ליה ועוד כיון שעשה ע"פ ב"ד מן הדין זכה בהם מעיקרא דטעמא דתקנתא שזיכתה לו לשני הטעמים שכתב מהרא"י בת"ה סימן ר"כ ואותה ששנינו בפרק כילד ואם קדם הקטן זכה היינו דוקא ביבום שזוכה בכל הנכסים אבל בחליצה אינו אלא כשאר האחין לנחלה ונהי דהכא ליכא דין נחלה דהא ליכא שיור בכתובתה מיהו מאי דקיל במאי זכי ביה וליכא למימר ה"נ נימא תקנתא זיכתה לו אפילו לגבי קדם זה אינו כדחזינן בתשובת מהרא"י בת"ה סי' ר"כ דהוצרך לפטור את החולץ מחלק האחין מטעם דגדול הוה קודם למצות ועוד דכייפינן ליה לחלוץ הלכך עיגונא תלה ביה עפי מבאחריני ע"כ ולמה לא פטר אותו מטעם שזיכתה לו התקנה וטעם הגון בדבר דאפשר במקום עבירה ודיחוי מצוה כזה שקדם את אחיו הגדול בזה לא תקנו והיא גופא תירוצא והכו דלא נוסיף עלה. ואפילו קטן יכול לתבוע מן הגדול אם הפקיע זכותו בחליצה וקטן ראוי לייבם ולזכות בכל הנכסים ואפילו לפר"ת דמצות חליצה קודמת וכדמוכח בת"ה שהקשה שם מא"ז היכא דהגדול פנוי וקטן נשוי ואנוס לייבם בתקנת דר"ג דלית לה כתובה ואחיו הגדול קדמו בחליצה כדאיתא התם: **ואין** להקשות לת"ה דהרי דתקנת שו"ם לא היתה בעבירה דהתם בקום עשה אבל תקנת ר"ג תלתה בדיחוי מצוה בשב ואל תעשה: **ולענין** כפייה ע"י דמזוני רש"י פי' גבי עמד בדין וברח ניזונת משלו בפרק החולץ משום דקנסינן ליה ולדידיה שמא אפשר לכופו לחליצה ע"י מזונות וכמו שפסק המיימון כפי שדקדק עליו הטור בסי' ק"ס מיהו התוס' בשם ר"י בפרק החולץ והאשרי והמרדכי והסמ"ג והגהות מיימון בפ"ח מהלכות איבות כולם שוין דהכיא דעמד בדין וברח ניזונית משל יבם לאו דברח בשבילה כדי לעגנה אלא מחמת אונס ומרדין ודוקא בנתרצה לייבם דהשתא הויא ליה כאשתו ונתחייב במזונותיה כדתנן בכתובות פ"ק הגיע זמן ולא נשאו וכן נראה מפרש"י בפרק ד' אחין אלא שלא פי' בהדיא שנתרצה אלא דיכילנא לפרש שם ולא רצה לכנוס ולא לפטור לאחר שקבל עליו לכנוס ופסקו לה מזונות כו' ולהני רבוואתאי כולהו אין לנו דרך לכפותו לחלוץ או לייבם ע"י חיוב מזונות ואין לדקדק מדכתב האשר"י וז"ל אבל אם לא נתרצה ליבם אלא לחלוץ ואירע לו אונס שהוצרך לברוח לא מסתבר שתקנו לה מזונות משל יבם ותידוק מינה דוקא דאירע לו אונס הוא דלא מסתבר שתקנו לה מזונות משלו אבל כשהוא לפנינו כופין אותו לחלוץ ע"י מזונות ליתא דאם כן יהיו דבריו סותרין זה את זה שהרי כתב דוקא בנתרצה לייבום דאית ליה בה קנת אישות אלא ה"ק לא נתרצה לייבם אלא לחלוץ ואירע לו אונס לא תקנו לה מזונות וכ"ש דאיתא קמן והוא רוצה לחלוץ דלא מחייבינן ליה מזונות דהא אפילו נתרצה לייבם ואיתיה קמן קים לן דמשום זמן מועט לא תקנו לה מזונות ולגירסת הטור שכתוב בו אבל אם נתרצה לייבם ולא לחלוץ ואירע לו אונס והוא אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ פשיטא דלא תקנו לה מזונות כיון דאיתיה קמן דעד דכייפינן ליה למזוני נכפייה לחליצה שכן כתוב במרדכי באם נתרצה לייבם ואיתיה קמן אין כופין אותו לזונה דאפילו לא נתרצה נמי אין כופין אותו ליתן דאדכייפינן לזונה נכפייה ליה לייבם וכה"ג כתב נ"י הביא לאלפס ודוקא ברח דליתיה קמן הא איתיה קמן היו כופין אותו לכנוס או לפטור ע"כ: **ומה** שנמצא בסדר חליצה דמה"ר יעקב מרגליות מעשה היה שהיבמה עם יבם קטן היתה בפאריז ואחיו הגדול היה בדרעס וכתב וז"ל אע"פ שלא היה ביניהם אלא כמו ששים מיל ולא היה שעת חירום אפ"ה כפה הר"ר יהודה עמין את הקטן שבכאן לחלוץ לה וזה אינה ראיה כלל למה שאני בו ואדרבה מפה אני מביא ראיה מדאמר ולא היה שעת חירום מכלל דמדינה אחרת ומלכות אחרת היא הויא לה לגבי אשה אין שיירות מצויות והיינו עיגונא וכמדינת הים דמי ושורת הדין נלע"ד כאן כיון שאינו מופלג השיירות מצויות וכ"ש דאיכא יומא דשוקא רבא דשייכא להתם והיבמה היא ענייה ואם נכריחנה לילך אחריו או שיבא על הוצאותיה היינו עיגונא לגבה הלכך אחיו הקטן שבכאן ישלח אל' ויודיע את אחיו על הוצאותיו והוא יבא על הוצאותיה לזמן מוגבל: וכן עשינו כאן בטיקטין שנ"ד לפ"ק:

מחנה אפרים

דף ל ע"א כתב הסה"ג באות א' וז"ל כתב ריא"ז היאה חמות אשתו וכו' עד מה שכתב שנראה כנושא אחות גרושתו כמבואר בקונטרס הראיות ע"כ. נ"ב דברים אלו צ"ע והוא הפך הסוגיא וכעת אין בידי קונטרס הראיות:

דף לו ע"א כתב הנ"י וז"ל הלכתא כאותו הזוג וכו' עד מ"ש אין לך מיאון גדול מזה וכו'. נ"ב עיין בהריטב"א בקדושין פרק האומר גבי לא חזרה בה מהו דבעינן חזרה בפני שנים: **עוד** שם בסד"ה אינה צריכה למאן כתב הנ"י וז"ל ואפשר דלר"ת בן אנטיגנוס אף הקטנה שאינה יכולה לגמור קידושיה אינה יוצאה בכדי אלא במיאון וכו'. נ"ב לפי זה קשה הא דאמרינן בגיטין פרק האומר דף ס"ה וכנגדן בקטנה מתקדשת למיאון:

דף לח ע"א כתב הנ"י בסד"ה הא דאמר רב הנמעל"ד וז"ל ומיהו צריך לן למימר שנתרצה בו לבסוף להיות לו לחוטף אשה דאל"כ לא הוה צריך לן לטעמא דאפקעינהו לקידושיה וכו'. נ"ב כלומר למה לן לטעמא דאפקעינהו משום חוטף אשה מבעלה תיפוק ליה משום דתלוי וקדים לאו קדושיו קדושין ועיין במהר"ם סימן ת"י:

דף מג ע"א כתב הנ"י סד"ה אביי סבר וז"ל וא"ת וכו' עד מ"ש דלית ליה דרבא כלל. נ"ב התם הוא משום דבא בטענה ועיין בהר"ן שם:

דף מד ע"א כתב הנ"י סד"ה לא תנא הנמעל"ד וז"ל ובודאי דכשבאו בבת אחת וכו' אפילו לכתחלה תנשא וכו'. נ"ב לא ידעתי מק"ל לימא דלא תנשא משום דרב אסי כדאמרינן בפרק האשה שנתארמלה:

בסימן קנח כתב הנ"י בד"ה בשעת הסכנה וז"ל וכתב הריטב"א וכו' עד מ"ש ולהכי מייתי הא דר"י לתרוצי אפילו קושיא דסד עכ"ל. נ"ב אבל הר"ן בפרק האומר דף תקפ"ו ע"א דקדק מדברי הרי"ף איפכא:

במרדכי בסי' נ"ו וז"ל אבל המדיר וכו' עד מ"ש כדפירש ר"י וכו'. נ"ב נ"ע דר"י אית ליה דהיו כופין בשוטי' ועי' בפרק המדיר ונ"ל ר"ת:

מסכת יבמות פרק ראשון

פרק א א (א) אימתי אמרו אם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות בחיי הבעל (ב) אבל לאחר מיתת הבעל צרותיהן אסורות (ג) מיאנו בחיי הבעל צרותיהן מותרות לאחר מיתת הבעל צרותיהן א) חולצות ולא מתיבמות וכולן שנמצאו איילונית או (ד) שהיו נשואות לאחרים (ה) בין בחיי הבעל ובין לאחר מיתת הבעל צרותיהן מותרות(ו) ב)[כל היכולה למאן ולא מיאנה ומת צרתה חולצת ולא מתיבמת] כיצד אם מתו הן צרותיהן מותרות היתה בתו או אחת מכל העריות הללו (א) [נשואה] לאחיו ולו אשה אחרת מתה בתו ואחר כך מת אחיו צרתה מותרת מת אחיו ואח"כ מתה (ב) [בתו] צרתה אסורה הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני ולו אשה אחרת ג) מת אחיו ואח"כ צרתה אע"פ שבתו קיימת צרת צרתה מותרת ד) מתה צרת צרתה ואח"כ מת אחיו אע"פ שבתו קיימת צרתה אסורה אפילו הן מאה נמצאת אומר כל זמן שאחין מרובין צרות מרובות אחין מועטין צרות מועטות כשם שאם מתו או מיאנו או נתגרשו או נמצאו איילונית ה) או שהיו נשואות לאחרים צרותיהן מותרות כך צרת צרותיהן שמתו או שמיאנו או (ג) [נתגרשו] או שנמצאו איילונית או שהיו נשואות לאחרים צרותיהן מותרות (ז) כשם שפוטרות מן הנשואין כך פוטרות מן האירוסין בד"א באשה שאין ו) לה בה קידושין אבל באשה שיש ו) לה בה קדושין צרותיהן הולצות ולא מתיבמות דברי ב"ה ב"ש מתירין את הצרות לאחין: **ב** שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות ז) אמו ואשת אביו ואחות אביו ואחותו מאביו ואשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו (ח) שאין צרה אלא מאח (ט) נישאו לאחין שלא בעבירה צרותיהן פטורות הלכו צרות אלו ונשאו ב"ש אומרים הן פסולות והולד פסול וב"ה אומרים הן כשירות והולד כשר נתיבמו ב"ש אומרים הן כשירות והולד כשר וב"ה אומרים הן פסולות והולד ממזר (י) א"ר יוחנן בן נורי בא וראה היאך הלכה זו רווחת בישראל ח) (ד) [לקיים] כדברי ב"ש הולד ממזר (ס) [כדברי] ב"ה (ו) [אם לקיים] כדברי ב"ה הולד פגום (ז) [כדברי] ב"ש אלא בואו (ח) [נתקן] שיהו הצרות חולצות ולא מתיבמות(ט)[ולא הספיק] לגמור ט) את הדבר עד שנטרפה (י) [שעה] אמר רשב"ג מה נעשה (יא) לצרות הראשונות (יג)(כ) שאלו את רבי יהושע (יג) [בני צרות מה הן אמר להם למה] אתם מכניסין ראשי י)בין שני הרים גדולים (יד)[בין] ב"ש (טו) [ובין ב"ה] שירוצצו את ראשי אלא מעיד אני על (טז) משפחת בית עלובאי מבית(יז) [צבאים יא) (יח) (יט) [ועל משפחת] בית קופאי מבית מקושש(כ)[שהן] בני צרות ומהם כהנים יב)והיו מקריבין (כא) [לגבי מזבח] (ל) א"ר טרפון תאב אני שיהא לי צרת הבת ואשיאנה לכהונה (מ) א"ר אליעזר אע"פ שנחלקו בית שמאי (כב) [כנגד ב"ה] בצרות מודים שאין הולד ממזר (נ) [שאין ממזר] אלא (כג)[מן האשה שאסורה] איסור ערוה(כד)[וחייבין עליה] כרת: **ג** אע"פ (ס) שנחלקו ב"ש (כה) [כנגד ב"ה] בצרות(כו) [ואחיות] ובספק אשת איש ובגט ישן (כז) [והמקדש את האשה] בשוה פרוטה(כח)[והמגרש] את אשתו ולנה עמו בפונדק לא נמנעו ב"ש לישא (כט) [נשים] מב"ה ולא ב"ה מב"ש אלא נהגו האמת והשלום ביניהן (ל) שנא' (זכריה ח) האמת והשלום אהבו. אע"פ שאלו אוסרין ואלו מתירין לא נמנעו עושין טהרות אלו ע"ג אלו לקיים מה שנא' (משלי כ"א)כל דרך איש זך בעיניו ותוכן לבות ה' רש"א מן הספק לא היו נמנעין אלא מן הודאי לעולם הלכה(לא)[כדברי ב"ה(ע)הרוצה] להחמיר על עצמו לנהוג כחומרי ב"ש וכחומרי ב"ה (לב)[על זה נאמר] (קהלת ב) הכסיל בחושך הולך התופס קולי ב"ש וקולי ב"ה רשע [אלא] אם כדברי ב"ש כקוליהן וכחומריהן (לג) [אם] כדברי ב"ה כקוליהן וכחומריהן:

פרק ב א (א) כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו. שני אחים בעולם [אחד] ומת אחד מהם בלא ולד ועמד השני ולא הספיק לעשות מאמר (א)[ביבמתו עד שנולד להן אח ואח"כ מת] הראשונה (ב) [יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו (ג) [שניה] או חולצת או מתיבמת (ב) עשה (ד) מאמר ולא הספיק לכונסה עד שנולד להם אח ואח"כ מת או שנולד להם אח ועשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמת הראשון (ה) [שניה תצא] משום אשת אחיו שלא היה בעולמו (ו) [והראשונה] חולצת ולא מתיבמת ר"ש (ג) אומר ביאתה או (ז) [חליצה] של אחת מהן פוטרת צרתה [אם] (ד) הלין לבעלת מאמר (ח) [חולץ לראשונה] כנסה ומת (ט) [ונולד להן] אח ואח"כ כנסה ומת שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום דברי ר"מ ר"ש אומר הואיל (י) [ולא נאסרה אחת מהן עליו ובא ומצא שתיהן בהיתר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה]: **ב** (ה) איזו הוא מאמר הרי את מקודשת לי בכסף בשוה כסף ובשטר איזהו שטר אני פב"פ מקבל אני עלי פלונית יבמתי לזון ולפרנס כראוי ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון כשם שהקדושין אין (ו) קונין באשה אלא מדעת שניהם כך מאמר אין קונה ביבמה אלא מדעת שניהם מה בין קדושין למאמר שהקדושין גומרין (יא) [מאמר] אין גומר: **ג** העריות שאמרו אינן כאשתו לכל דבר אין להם כתובה לא פירות לא מזונות לא בלאות ואין זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה אין יורשה ואין מטמא לה אין לו בה קדושין ואין צריכה הימנו גט היא פסולה והולד ממזר (ז) אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הרי הן כאשתו לכל דבר ויש לה כתובה ופירות מזונות (ח) ובלאות וזכאי

הגהות הגר"א

(א) נשואות: (ב) היא: (ג) שנתגרשו: (ד) *)נעשה: (ס) לדברי: (ו) נעשה: (ז) לדברי: (ח) ונתקן: (ט) לא הספיקו: (י) השעה: (יא) להם: (יב) מעתה: (יג) צרת הבת מהו א"ל מחלוקת בית שמאי וב"ה והלכה כדברי מי א"ל מפני מה: (יד) לבין: (טו) וב"ה: (טז) ב' משפחות גדולות שהיו בירושלים: (יז) צבועים: (יח) בגמרא הגי' משפחת בית צבועים מבן עכמאי: (יט) ומשפחת: (כ) שהם: (כא) ע"ג המזבח: (כב) וב"ה: (כג) מי שאיסורו: (כד) וענוש: (כה) וב"ה: (כו) ובאחיות: (כז) ובמקדש את אשתו: (כח) ובמגרש: (כט) אשה: (ל) לקיים מה: (לא) כב"ה והרוצה לעשות כב"ש עושה כב"ה עושה והרוצה: (לב) עליו הכתוב אומר: (לג) ואם: (א) בה: (ב) יוצאת: (ג) והשניה: (ד) בה: (ס) הראשונה יוצאת: (ו) והשניה: (ז) חליצתה: (ח) לא נאסרה צרתה: (ט) ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו: (י) ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור טייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה: (יא) ומאמר:

*) כ"ה בש"ס אבל בירושלמי שם הגי' כמו בתוספתא:

נוסחאות כ"י

א) אסורות: ב) וכל שיכולה למאן ולא מיאנה צרתה: ג) מתה צרה ואחר כך מת אחיו: ד) מת אחיו ואח"כ מתה צרה אע"פ שבתו פטורה צרת צרתה: ה) או שהיו נשואות לאחרים. ליתא: ו) לי: ז) אמו ואשת אביו עד אשת אחי אביו ליתא: ח) אם: ט) הספיקו לתקן: י) אותי: יא) מצביים: יב) גדולים:

חסדי דוד

פרק א אימתי אמרו אם מתו וכו' אמתניתין קאי דקתני מתה בתו או נתגרשה ואח"כ מת אחיו צרתה מותרת ואיכא למידק אמאי לא קתני נמי או מיאנה או שנמצאה איילונית וכדקתני במשנה לפני זה לכך [illegible]

מצפה שמואל

[illegible]

מנחת בכורים

פרק א ה"א אימתי אמרו [illegible]

פרק ב ה"א כיצד אשת אחיו [illegible]

במציאתה(*ז) ובמעשה ידיה(*ח) ובהפרת נדריה(ט) (*ט) יורשה ואין מטמא לה יש בה קדושין וצריכה הימנו גט היא פסולה והולד פסול שניות מד"ס (יב) א) [אינן] כאשתו לכל דבר אין ב) (יג) [להם] כתובה לא פירות ולא מזונות ולא בלאות ואין זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה (י) ולא בהפרת נדריה (יד) (כ) יורשה ומטמא לה יש לו בה קרושין וצריכה (טו) [ממנו] גט (טז) [היא] כשירה (יז) [והולד] כשר וכופין אותו להוציא (ל) ר' יהודה אומר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט איסור מצוה שניות מד"ס איסור קדושה ג) אין (יח) (מ) [לה] קידושין אמר רשב"א (יט) [ומפני] מה אמרו אלמנה לכה"ג יש לה כתובה מפני (נ) שהוא כשר והיא פסולה וכל מקום שהוא כשר והיא פסולה קנסו אותו ליתן לה כתובה (כ) [מפני] מה אמרו שניות מד"ס אין (כא) [לה] כתובה מפני שהוא כשר והיא כשרה (כב) קנסו אותה כתובה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה *ר' יוסי אומר (כג) (ס) [זו] ד"ת וד"ת אין צריכין חיזוק (כד) [וזו מד"ס] וד"ס צריכין חיזוק ד"א זו (כה) [היא] הרגילה להנשא לו וזו הרגילה את עצמה שתנשא לו: ד יש (ע) חולצות או מתיבמות מתיבמות ולא חולצות [א] חולצות ולא מתיבמות לא חולצות ולא מתיבמות העריות שאמרנו לא חולצות ולא מתיבמות מוסיף עליהן ד) (פ) אשת סרים חמה (כו) ואשת אח מאם (צ) ואשת גר ואשת עבד משוחרר ואיילונית לא חולצות ולא מתיבמות (ק) החרשת והשוטה מתיבמות ולא חולצות איסור מצוה ואיסור קדושה חולצות ולא מתיבמות (ר) עקרה וזקנה ה) ושאר כל הנשים או חולצות או מתיבמות (כז) (ש) [י"א] או חולצין או מיבמין מיבמין ולא חולצין חולצין ולא מיבמין לא מיבמין ולא חולצין העריות שאמרנו לא מיבמין ולא חולצין מוסיף עליהן סרים חמה (ת) ואנדרוגינוס ואח מאם וגר ועבד משוחרר לא חולצין ולא מיבמין החרש והשוטה מיבמין ולא חולצין [ב] (א) פצוע דכא וכרות שפכה (ב) סרים אדם וזקן חולצין ולא מיבמין ושאר כל אדם או חולצין או מיבמין:

פרק ג א שניות מד"ס (א) אם אמו ואם אביו אשת אבי אביו ואשת אבי אמו (א) [אשת אחי אמו מאביו ואשת אחי אביו מאמו ואשת (ב) בן] בנו (ג) [ואשת בן] בתו (ג) מותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו [וחורגו] מותר באשתו (ג) [ובבתו] זאת אומרת (ד) אני מותרת (ה) ובתי אסורה לך: ב אחותה (ו) [שהיא] יבמתה או חולצת או מתיבמת כיצד (ד) בתו מאנוסתו נשואה לאחיו ולה אחות מאם ומאיש אחר נשואה לאחיו השני ומת בלא ולד או חולצת או מתיבמת בת בתו נשואה לאחיו ובת אשתו נשואה לאחיו [א] [ובת בת אשתו נשואה לאחיו] ולה אחות מאב (ז) [ומאשה אחרת] נשואה לאחיו השני ומת בלא ולד או חולצת או מתיבמת ו) בת בנו נשואה לאחיו ולה אחות מאם ומאיש אחר נשואה לאחיו השני ומת בלא ולד או חולצת או מתיבמת חמותו ואם חמותו ואם חמיו נשואה לאחיו ולה אחות בין מאב בין מאם נשואה לאחיו השני ומת בלא ולד או חולצית או מתיבמת אחותו מאמו אחות אמה מאמה ואחות אשתו [ב] מאמה נשואה לאחיו ולה אחות מאב ומאשה אחרת נשואה לאחיו השני ומת בלא ולד או חולצת או מתיבמת ז) אחות אמו מאביה ואחות אשתו מאביה נשואה לאחיו ולה אחות מאם ומאיש אחר נשואה לאחיו השני ומת בלא ולד או חולצת או מתיבמת אשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו וכלתו נשואה לאחיו ולה אחות בין מן האב ובין מן האם נשואה לאחיו השני ומת בלא ולד או חולצת או מתיבמת: ג שאלו (ה) את ר"א ממזר מהו לירש אמר להם מהו לחלוץ ומהו לחלוץ א"ל מהו לירש אמרו [לו] מהו לסוד את ביתו אמר להם מהו לסוד את קברו [אמרו לו מהו לסוד את קברו] אמר להם מהו לסוד את ביתו אמרו לו מהו לגדל כלבים א"ל מהו לגדל חזירים מהו לגדל חזירים אמר להם מהו לגדל תרנגולים מהו לגדל תרנגולים א"ל מהו לגדל בהמה דקה מהו לגדל בהמה דקה אמר להם מה להציל את הרועה מיד הזאב (ח) [מה הוא] להציל את הרועה מיד הזאב א"ל דומה (ט) שלא שאלתם אלא על הכבשה ואת הכבשה מהו להציל אמר להן דומה שלא שאלתם אלא על הרועה פלוני מהו לעוה"ב (א) ופלוני מהו לעוה"ב אמר להם דומה (י) שלא שאלתם אלא על פלוני ופלוני [מהו לעוה"ב] ולא שהיה ר"א מפליגן (יא) אלא (ו) שלא אמר דבר שלא שמע (יב) מימיו:

פרק ד א שני נכרים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע לאיזו קידש וזה אינו יודע לאיזו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מת אחד מהן השני אסור בשתיהן מתה אחת מהן שניהן אסורין בשניה מתו ולהן אח אחד חולץ את שתיהן שני אחין [א] חולצין את שתיהן אם קדמו וכנסו יוציאו מי שקידש אחת משתי נכריות ואין ידוע איזו קידש כונס את שתיהן מת ולו אח אחד כונס את שתיהן שני אחין כונסין את שתיהן שני אחים שקדשו שתי אחיות זה (א) [אין] יודע (ב) [איזה] קדש וזה (ג) [אין] יודע (ד) [איזה] קדש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מת אחד מהם השני אסור בשתיהן מתה אחת מהן שניהן אסורין בשניה מתו ולהן אח אחד חולץ (ה) [לשתיהן] שני אחין (ו) [חולצין לשתיהן] ואם קדמו וכנסו יוציאו שני נכרים שקדשו שתי נכריות זה אין יודע לאיזו קידש וזה אינו יודע לאיזו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מת אחד מהם השני מותר בשתיהן מתה אחת מהן שניהן מותרין בשניה כיצד יעשו אחד נותן גט ואחד כונס מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לזו והלז

הגהות הב"ח (א) מהו לעולם הבא אמר להם דומה שלא שאלתם אלא על פלוני ופלוני מה לעוה"ב ופלוני מהו וכו' כצ"ל:

הגהות הגר"א (יב) אינן: (יג) לה: (יד) אין: (טו) הימנו: (טז) והיא: (יז) וולדה: (יח) להם: (יט) מפני: (כ) ומפני: (כא) להן: (כב) וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה: (כג) הללו: (כד) והללו ד"ס: (כה) הוא: (כו) ואשת אנדרוגינוס: (כז) יש: (א) *) ואשת אחי האב מן האם ואשת אחי האב מן האב וכלת: (ב) וכלת: (ג) ובתו ואשת חורגו: (ד) לו: (ה) לך: (ו) כשהיא: (ז) ומאיש אחר: (ח) מהו: (ט) אני: (י) אני: (יא) בדברים: (יב) מפי רבו: (א) אינו: (ב) לאיזו: (ג) אינו: (ד) לאיזו: (ה) את שתיהן: (ו) שניהם חולצין את שתיהן:

נוסחאות כ"י *) כ"ה בגמ' שם אבל בירושלמי הגי' כמו בתוספתא:

א) אינה: ב) ואין לה לא כתובה ולא: ג) אין לה קידושין ליתא: ד) אשת ליתא וכן בכולהו דקחשיב אחר זה ליתא לתיבת אשת: ה) ושאר כל אדם: ו) מבת בנו עד או מתייבמת ליתא: ז) מאחות אמו עד או מתיבמת ליתא:

אור הגנוז

פרק ב [א] לא חולצות: [ב] ספיקות חולצין ולא מיבמין: פרק ג [א] ובת בן אשתו: [ב] לא גרס בכ"י: פרק ד [א] כונסין את שתיהן והשאר לא גרס בכ"י:

חסדי דוד

רי"א אלמנה לכה"ג כו' איסור מצוה שניות מד"ס איסור קדושה אין לה קדושין זה הוא ט"ס וצ"ל אין לה כתובה ופליג על רבנן והוכר דבין חייבי לאוין ובין שניות אין להן כתובה כי סוף דבריו אין לה כתובה קאי על כל מה שאמר לפני זה אבל הקדושין בשניות בלי ספק תל כיון דמדאורייתא חזי ליה: יש או חולצין כו' כצ"ל וכ"ה ברי"ף בספ"ק. ואורחי' דתנא הוא למתני כולי גווני אע"ג דליכא מילי יתירי כי הכא דמאחר דתנא רישא דהעריות לא חולצות ולא מתייבמות היינו הך מה דתנא הכא דהעריות לא חולצין ולא מייבמין דהמכוון אחד הוא בשניהם דכל שהיבמה היא ערוה על היבם אין שם זיקה כלל וממילא דאסורה עליו וחייבין בין על אותן הקורבה של ערוה שביניהן בין על אשת אח שלא במקום מצוה:

פרק ג שניות מדברי סופרים כו' עיין ברמב"ם ז"ל בפ"ק מה' אישות ששם נתבארו כל השניות בפרטות שהן עשרים ומהן ארבע לבד שאין להן הפסק. והא דהותר באשת חמיו מייתו התוס' מן הירושלמי שאסורה מפני מראית העין ע"ש: שאלו את ר"א ממזר מהו לירש ביומא שניה היא בשנוי לשון וכאן יש תוספת דברים. הנה זה הוא משנה מפורשת במכלתין דאיתא ובנו לכל דבר כו' הרי דהוא יורש וכן תנן מי שיש לו אח מכל מקום זוקק כו' הרי דמייבם וחולץ ואי אפשר נומר דר"א הגדול לא גמר משנה זו מרבו וגם השואלים בוודאי ידעו משנה זו אלא דהיו מסופקים בטעמא דמשנה זו. אי טעמא הוא דמשמעות בן הוא דוקא כשר ולא פסול וכמו זרע דאיתא בקדושין בפ"ק אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין כו' אבל מרבינן פסול לנחלה משום דכתיב ובן אין לו עיין עליו או דלמא דמשמעות בן לבד הוא בן מכל מקום ולא דמי לזרע. ולכן שאלו את הדין כדי לשאול את"ז בטעמא דמלתא וזה לא גמר ר"א מרבי' אי מרבינן ממזר מרבויא דקרא או ממשמעותי' דבן ולכן לא הגיד להם אבל הראה להם כי הוא מבין שאלותם באמרו להם מהו לחלוץ כי כך שאלה זו בטעמא דמלתא יש ג"כ לספק לענין יבום דכתיב גבי' ובן אין לו. וכן על שאלותם מהו לסוד את ביתו זהו פלוגתא דתנאי בסו"פ חזקת הבתים דף ס' ור"א גופי' היה מסופק הלכתא כמאן ולא רצה להכריע מדעתו כיון שלא שמע מרבותיו אבל הרי יש להם להקל בספק דרבנן ואם תרצו להחמיר בזה א"כ שאלו ג"כ מהו לסוד את קברו וזה אם צריך לציין על בית הפרס במקום שנחרש בו קבר דאיתא בפ"ק דמו"ק שא"צ לציין כיון שהוא ספק מדרבנן ומכאן ואילך עד מהו להציל את הרועה ליתא שם בגמ' וצ"ל שיש להגיה כאן וכצ"ל אמרו לו מהו לגדל כלבים אמר להם מהו לגדל חזירים ומהו לגדל חזירים אמר להם מהו לגדל כלבים. א"ל מהו לגדל תרנגולין אמר להם מהו לגדל בהמה דקה מהו לגדל בהמה דקה אמר להם מהו לגדל תרנגולים אמרו לו מהו להציל את הרועה כו' אמרו לו פלוני מהו לעולם הבא אמר להם דומה שלא שאלתם אלא על פלוני ופלוני מהו לעולם הבא אמר להם דומה שלא שאלתם אלא על פלוני. ואע"ג דאיסור לגדל תרנגולים והבהמה הוא משנה מפורשת בב"ק בס"פ מרובה מ"מ המה שאלו מהו לגדל תרנגולים בסוריא שלא נתבאר במשנה להדיא והשיבם מהו לגדל דקה כלומר כמו שהדין בבהמה דקה דאיתא במשנה להדיא אבל מגדלין בסוריא כן הוא בתרנגולים אבל לא פסק להם הדין להדיא משום שלא שמע מרבו:

פרק ד מצוה בגדול לייבם ולא בגדולה כו' במשנה קתני מצוה בגדול לייבם וס"ד דה"ה אם הניח שתי נשים שא"א לייבם שתיהן משום בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני בתים וסד"א דמצוה לייבם את הגדולה ולפטור את הקטנה קמ"ל דהמצוה בגדול הוא דוקא באחים וכדיליף מקרא והיה הבכור אבל הנשים שוות ניניהו ומייבם או חולץ לאיזו שירצה: בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון כו' אין זה מענין מכילתין כלל אלא איידי דתנא לעיל מצוה בגדול לייבם שהדין הוא שאם קדם הקטן זכה וכדתניא במשנה להדיא תנא נמי הך דינא דדמי ליה דאע"ג.

מצפה שמואל

(*ז) מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' ד' טוש"ע אה"ע סי' קט"ז ס"א: (*ח) מיי' פי"א מהל' נדרים הל"ס: (ט) יורשה. עי' ל"ב ועי' מ"ל פ"א מהל' נערה ס"ב ובחידושי הרשב"א יבמות כב: שהיה לפניו גירסא אחרת ועי' ירושלמי פ"ט ה"ד דגם שני' בכלל אשתו פסולה דלא מטמא לה ועי' לקמן: (*ט) מיי' פכ"ב מהלכות אישות הל"ד טוש"ע אה"ע סי' ל' ס"ג: (*ט) מיי' פ"ד מהל' אבל הל' י"ג טוש"ע יו"ד סי' שע"ד פ"ד: (י) ולא בהפרת נדרים. עי' תוס' יבמות ל ד"ה כיון וברמב"ם פי"א מהל' נדרים ה"ח ועי' ש"ך סי' רכ"ד ס"ק ט' וליתא מתוס' זה ועי' בספרי פ' מטות דחלוצה שוה לאלמנה והיינו לטעמא דהוא מרגילה אבל לטעם דדברי סופרים גם חלוצה דרבנן אינו מפיר ועי' מ"ל שם בנדרים ובביאורי הגר"א סי' רל"ד סעיף ד' וה' ובכ"מ פכ"ד מהל' אישות ה"ד: (כ) יורשה. עי' ירושלמי שם ה"ג ועי' כתובות פי"ב ה"ו ובהרב המגיד מפכ"ב מהל' אישות דבשניות יורשה וכן משמע ברמב"ם שם ועי' בא"ע סי' ל סעי' ג' דרק בחייבי לאוין ועי' שם ג"כ בסי' קט"ז סעי' ד' ובנ"י פ' יש מותרות הגרסא כנוסח הגר"א ועי' מ"ל פ"א מהל' נערה שהבאתי לעיל ולמ"ש אין סתירה: (ל) ר"י אומר כ: (מ) לה קדושין. עי' סנהדרין נג: ועי' תוס' כאן דף כ"ט ד"ה ר"י: (נ) שהוא כשר. פ"ה ירושלמי פ"ט ה"ד וכן הגרסא בנ"י עי' שם: (ס) זו ד"ת. ירושלמי מגילה פ"א ה"ד ובבלי תענית י"ז: (ע) חולצות. עי' בנ"י ספ"א: (פ) אשת סריס. עט: (צ) ואשת גר. לז: (ק) החרשת. קי"ב: (ר) עקרה. עי' רש"י כ"ב ד"ה והזקן ובנ"י ספ"א וברמב"ם פ"ו מהל' יבום ה"ד ובלח"מ שם רפ"ו ובא"ע קע"ב ס"ק י"ב וחלוק דין זקנה ודין זקן: (ש) י"א. אולי מספר האנשים אשר נשתנו משאר האדם שהם י"א וכל העריות חשבינן כחדא וגר ועבד משוחרר חדא: (ת) אנדרוגינוס. עי' רמב"ם פ"ו הי"ב והטור בסי' ע"ב ובשו"ע שם: (א) פצוע דכא. עי' ברי"ף סוף פ"א: (ב) סריס אדם כ: (א) אם אמו. כא: ירושלמי פ"ב ה"ד: (ב) בן בנו. עי' שם: (ג) מותר. עי' ירושלמי פ"ב ומחלוקת בשו"ע סי' ט"ו סעי' כ"ד ועי' תשובת נב"י מה"ק אה"ע סי' כ"ו ובח"ס סי' י': (ד) בתו. ירושלמי פ"ב ה"ג בבלי יוד ועי' רש"י ש: (ה) את ר"א. יומא סו: (ו) שלא אמר שם. וסוכה כ"ז:

מנחת בכורים

ואין מטמא. דאינו מטמא לאשתו פסולה: פסולה. דפסולה לכהונה דנעשה חללה וכן הולד חלל: אין לה. עשו כדין ערוה וכמפרש טעמא לקמן: ולא בלאות. אם עדיין יש לה מבגדים בלאות שותקות אינה נוטלת דקנסוה בשניה וי"מ דדוקא מה שבלו אינו משלם אבל בלאותיה הקיימין נוטלת: יורשה ומטמא לה. הגר"א הגיה אין יורשה ומטמא לה וכן הוא בנ"י פ' יש מותרות: ר' יהודה אומר. קאי על פ"ב משנה ד' דאמרינן שם אסור קדושה אלמנה לכהן גדול דכתיב קדושים יהיו לאלהיהם איסור מצוה שניות דמצוה לשמוע דברי חכמים ור"י מחליף דאיסור מצוה היינו איסורי כהונה דכתיב בסוף ת"כ אלה המצות וקאי על כל מצות הכהנים ואיסור קדושה היינו שניות דקדש עצמך במותר לך: אין לה קידושין. קאי על אלמנה וגרושה דס"ל אין קדושין תופסין בה"ל: קנסו אותו. אמרינן דהוה כשאר כל הנשים דהיא לא תהיה ולא תקום אצלו כיון דנפסלה בביאתו והו"ל קטטה לכן תקנו כתובה אבל בשניה דהיא כשרה אי הוה לה כתובה תעמוד אצלו דלא איכפת לה לכן לא תקנו כתובה ותלא מאצלו: דבר אחר. ארשב"א קאי מ"ע הוא כשר והיא פסולה יש לה כתובה מפני שהוא מרגילה ומפייסה שתנשא לו אבל בשניה היא מרגילתו א"כ ארבי קאי דחלוצה דרבנן היא ומאי טעמא יש לה כתובה היינו משום דהוא מרגילה (דף סה וע"ש בתוס' ד"ה כ"מ): ה"ד אשת גר. דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואינו מתיבם לאחיו הגר או למי שנולד בקדושה שנתגיירו אביו ואמו וכן עבד משוחרר: ואיילונית. ממעטינן מאשר תלד: החרשת. ממעטינן מחליצה לפי שאינה כאמר ואמרה שאינה שומעת ואינה מדברת: עקרה וזקנה. רבותא קמ"ל אף דאינה ראויה לילד מתיבמת: ה"ג יש או חולצין. וקאי על זכרים וכן הגיה הגר"א: העריות. היינו שהמה עריות ליבם: ואנדרוגינוס. יש לו זכרות ונקבות ואינו ראוי ליבם וכן סריס חמה לפי שאינו ראוי לילד ולא היה לו שעת הכושר שנולד כך ממעי אמו והכל קאי על היבם ולעיל מיירי על המת כגון אשת סריס אשת גר ונופלת ליבום לפני מי שראוי ליבום: וסריס אדם. הרי היה לו שעת הכושר וחולץ: וזקן. שפסק ממנו כח הלידה לא ייבם לכתחלה:

פרק ג ה"א שניות (נקראו שניות שהן שניות לעריות של תורה כגון אמו הוא ראשון ואם אמו הוא שניה דגזרו אטו אמו): אם אביו. גזרו אטו אם אמו וכולה חדא גזירה הוא דאימא רבתא מתקריא: אשת אבי אביו. אטו אשת אביו ואשת אבי אמו אטו אשת אבי אביו דכולה חדא גזירה הוא דתרווייהו אבא רבא קרי להו ואשתו כחד שמא מתקריא: אשת אחי אמו. אינו אסור מה"ת רק אשת אחי אביו מן האב וגזרו על אשת אחי האם מן האב וכן גזרו על אשת אחי אביו מן האם אטו אחי אביו מן האב מסקינן בגמרא דגזרו גם על אשת אחי האם מן האם וכחד קדושין מקרב לה לכן גזרו עלה דליהוי שניה דאמרינן ביה כללא כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו והיינו אחות האם אסור בין מן האב בין מן האם לכן גזרו על אשתו: ואשת בן בנו. משום אשת בנו דהיא כלתו ואשת בן בתו משום אשת בן בנו דחד שמא מתקריא: באשת חמיו. לאחר מיתה אף דחמותו ערוה לא גזרו בזכר על אשתו משום דבתרי קדושין מקרב לה שהיא אשת חמיו ע"י קדושין וגם הוא נעשה חתנה ע"י קדושין: ובאשת חורגו. בן אשתו: ואסור בבת חורגו. והיינו ערוה דאורייתא דס"ל אשה ובת בנה ותנא לה משום סיפא דאשת חורגו אומרת אני מותרת לך ובתי אסורה לך מה"ת ואף שבתי אסורה לך מה"ת בדידי לא גזור רבנן: ב אחותה שהיא יבמתה. אחותה של ערוה שהיא יבמתה שהיו נשואות לשתי אחים ומתו ונפלו שניהם ליבום לפני הג' והאחת ערוה לו כגון בתו ואינה זקוקה ליבום מותרת אחותה להתיבם דלא הויא אחות זקוקתו כיון דאידך לא רמיא קמיה: בתו מאנוסתו. דאילו מאשתו גם אחותה הוא בת אשתו ואסורה לו: או חולצת או מתיבמת. אחות הערוה:

ומאשה אחרת. דאילו מאותה האשה הלא השניה ה"ל ג"כ כבת בת אשתו וכן כולם: ומאיש אחר. לא משנו: אחות מאב. ומאשה אחרת דאל"כ ה"ל השניה גם כן אחות אמו וכן כולם: אשת אחיו מאמו. דאילו מאביו גם לאחיו הוה ערוה דאין יבום אלא באחין מן האב: אשת אחיו שלא היה בעולמו. וכגון שהוא נולד לאחר מיתת אחיו הב' שהיה להם ונתיבמה לאחיו ובשנופלת שוב לפניו ליבום אסורה וקא חשיב הכא כל הט"ו עריות דמבואר בפ"ק לבד בת בנה של אשתו דלא חשיב ונראה דט"ס הוא וצ"ל בת בנו ובת בנה של אשתו ולה אחות מאם ומאיש אחר דתרווייהו ניניהו בחד גוונא והא דתנא בת אשתו ובת בת אשתו קודם לבת בנו היינו משום דבת בתו ובת אשתו ובת בת אשתו בחדא גוונא שיש להם אחות מן האב ומאשה אחרת ובת בנו ובת בנה ג"כ בחדא גוונא שיש להם אחות מאם ומאיש אחר לכן תנא להו כסדר הזה והגר"א לא גרס גם בת בת אשתו דלא חשיב לא בת בנה ולא בת בתה ושני עריות כפול ב' פעמים היינו אחות אשתו ואחות אמו משום דיש חלוק אם הוא אחות מן האב נ"ל דיש לה אחות מן האב ומאשה אחרת שאינה לו אחות אמו וכן אחות אשתו מאמה ואם היא אחות מאביה נ"ל דיש לה אחות מן האם לכן פלגינהו בתרתי: ג שאלו את ר"א ממזר. איידי דאיירי במשנה דממזר כבנו לכל דבר וחולץ ומיבם לכן נקט לה הכא: מהו לסוד את ביתו. אחר החורבן דיש לאסור משום זכרת החורבן: מהו לגדל כלבים. מחמת חשש סכנה כמבואר (ב"ק פ"ג א'): מהו לגדל חזירים. אולי הכוונה שהשיבן כיון שגזרו על גידול חזירים במלחמת הורקנוס ואריסתובלוס בארור. המגדל כלבים כמגדלי חזירים כמבואר (ב"ק שם) ר"א הגדול אומר המגדל כלבים כמגדלי חזירים וקם עליה בארור: מהו לגדל תרנגולין. בארץ ישראל משום דדרך תרנגולים לנקר באשפה ושמא יביאו עצם כעדשה מן השרץ ויטמאו את התרומה וכולן מבוארין במשנה סוף פרק מרובה: מהו לגדל בהמה דקה. מחשש שמא ירעו בשדות אחרים כמבואר שם: מהו להציל את הרועה מיד הזאב. היינו אוריה מיד דוד אם היה אוריה מורד במלכות ושאין להורגו ולא חטא דוד או דלמא לא היה מורד במלכות (קדושין מ"ג): אלא על הכבשה. היינו בת שבע אם חטאה או דלמא גט כריתות כותב לאשתו כמבואר (כתובות ט'): פלוני. על שלמה בן דוד שאלו וי"מ על אבשלום שאלו ולפי הגרסא דהכא פלוני ופלוני אולי על שניהם שאלו והשיב בלשונם ממש לפי שלא אמר דבר שלא שמע מרבו:

פרק ד ה"א זה נותן ב' גיטין. דאסור ליטא כל אחת מהן דלמא קדש את השניה ופגע באחות אשתו: אסור בשתיהן. דדלמא קא פגע באחות אשתו: שניהם אסורין. דדלמא אשת חבירו הוא ומיירי כשלא נתן האחר גט דאל"כ מותרת ממ"נ כיון שאינם אחים: ולהן אח אחד. לאחד מהם את אחד והגר"א הגיה ברייתא זו ומכוון הכל בלי דוחק: חולץ לשתיהן. ואסור ליבומי דדלמא פגע באחות זקוקתו: חולצין את שתיהן. השני אחין דכל אחד אסור לייבם דדלמא פגע באחות זקוקתו: כונס את שתיהן. דהדא נכרית היא וכן הטעם בשני אחים: שניהם אסורין בשניה. אף שהאח א' יתן גט מ"מ הוא אשת אחיו: חולצין לשתיהן. דדינם כארבעה אחין שנים מהם נשואין ב' אחיות ומתו דחולצין ולא מייבמין כמבואר בר"פ ד' אחין וכאן בר"פ ה' דס"ל אחות זקוקתו בזיקה: שני גיטין. כשרוצין להנשא לשוק וה"ה דמותר זה ליטא גרושתו של זה וכן איפך ממ"נ: כיצד יעשו. הלא ה"ל אשת איש דדלמא אשת האחר היא: והלז. היינו השני דממ"נ מותרת לו אם היא זקוקתו שפיר מיבם ואם לא הרי נחלצה מהנכרית האחר ומותרת לו וכן שני נושא חלוצתו של זה: יוציאו. דדלמא פגע ביבמה לשוק ואף שאח"כ חולץ מ"מ אסורה לו כמבואר בפ' האשה רבה דיבמה לשוק תנא וכל הדרכים בה כמבואר שם

מיבם וזה חולץ לזו והלז מיבם אם קדמו וכנסו יוציאו (ו) מצוה בגדול ליבם ולא (ח) [בגדולה] להתיבם אלא מיבם (ט) [לאיזו שירצה]: ב (א) בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון אם קדם שני ומלא ה"ז זריז ונשכר: (ב) (*ב) קדם זה והעביר אמת המים על גבי בורו של חבירו ה"ז זריז ונשכר [ב]: ג (ג) האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית הלך וקדשה לעצמו צא וקח לי (ד) [מקח פלוני] והלך ולקח לעצמו מה שעשה עשוי אלא שנהג דרך רמיות (ה) [הפודה את השבויה מותר לישא אותה המעיד על השבויה ה"ז לא יכנוס ואם כנס לא יוציא]: ד המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב בפני נחתם (א) לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו ר' יהודה אומר הרגתיו לא תנשא אשתו הרגנוהו תנשא אשתו (ו) אמרו לו מעשה בלסטים אחד שנתפס בקפוטקיא והיה יוצא ליהרג ואמר צאו ואמרו לאשתו של שמעון בר כהנא אני הרגתיו בכניסתי ללוד ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את אשתו אמר להם משם ראיה שלא אמר אלא הרגנוהו: ה (יא) (ז) הנטען מאשת איש ונתגרשה ע"י אחר ה"ז לא יכנוס ואם כנס לא יוציא (ח) הנטען מן האשה לא ישא אמה ובתה ואחותה אם כנס לא יוציא [ג] [גר] (*ח) ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אע"פ שחזרו עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר ה"ז לא יכנוס ואם כנס לא יוציא ישראל הבא על השפחה ועל העובדת כוכבים אע"פ שחזרה שפחה ונשתחררה עובדת כוכבים ונתגיירה ה"ז לא יכנוס ואם כנס לא יוציא (יב): ו חכם שאסר (יג) האשה [בנדר] על בעלה ה"ז (ט) לא ישאנה (י) א"ר יהודה בר"א בזמן שלא היתה לו אשה או (יד) [שהיתה] לו וגרשה מפני (טו) [זו] אבל אם (טז) [היתה] לו אשה ומתה מותר לישאנה [וכולן] שנישאו לאחרים ומתו מותרות לינשא להן (ו) וכולן שהיו להם נשים ומתו מותרין לינשא [להן] רבי אליעזר אומר כולם שנישאו לאחרים ומתו מותרות להתיבם (יז) [להן אבל החותם על שדה מקח ועל גט אשה לא חששו להם חכמים]: ז (ז) חכם שדן את הדין טימא וטיהר אסר והתיר וכן העדים שהעידו הרי אלו מותרין [ליקח] אבל אמרו חכמים (יח) [רחק] מן הכיעור ומן הדומה לכיעור יש (ל) זריז ונשכר [יש] זריז ונפסד שפל ונשכר שפל ונפסד שפל לערב שבת [לשבת] למוצאי שבת לערב [ד] שביעית [לשביעית] למוצאי שביעית לימי חולו של מועד וכ"ש שיש בו עינוי עבירה ה"ז שפל ונשכר:

פרק ה א ארבעה אחין שנים [מהן] נשואין שתי אחיות [ומתו הנשואין את האחיות] הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ואם קדמו וכנסו יוציאו ר' אליעזר אומר ב"ש אומרים יקיימו ובה"א יוציאו (א) ר"ש אומר יקיימו אבא שאול אומר קל להם לב"ה בדבר זה (א) (ב) היתה אחת (ב) חמות לאחד מהן אסור בה ומותר באחותה והשני אסור בשתיהן נמצא האסור מותר והמותר אסור היתה אחת מהן חמות לזה (ג) [ושניה] חמות לזה זה אסור בחמותו ומותר בחמות אחיו וזה אסור בחמותו ומותר בחמות אחיו (ד) [זה הוא] שאמרו (ה) [אסור] לזה (ו) מותר לזה (ז) [והאסור] לזה (ח) [מותר] לזה היתה אחת מהן חמות (ט) [שניהם] זה אסור בה ומותר באחותה וזה אסור בה ומותר באחותה היו שתיהן חמות (י) [לאחת] מהן השני מותר בשתיהן זה הכלל כל זמן (יא) [שראויות] לו (יב) אסורות (יג) [עליו] משום (ויקרא י"ח) ואשה אל אחותה אם היו אסורות (יד) [עליו] משום איסור ערוה אחרת אסור בה ומותר (טו) [ה] [בחמותה] ב (ג) ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בנה או אשה ובת בתה הרי אלו חולצות ולא מתיבמות ור"ש (ד) פוטר את שתיהן מן החליצה ומן היבום: ג (ה) ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד פנוי מת אחד מבעלי אחיות ועמד (טז) [פנוי] הזה וכנסה ואח"כ מת אחיו השני אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה. ג' אחים שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד פנוי מת אחד מבעלי אחיות עמד פנוי הזה ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים ואח"כ מת עשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמתה אשתו של קיים ואח"כ מת כנסה ומתה אשתו של קיים ואח"כ מת ה"ז פטורה מן החליצה ומן היבום שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות עמד נשוי נכרית ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמת. נכרית זו או חולצת או מתיבמת עשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמת נכרית זו חולצת ולא מתיבמת כנסה ואחר כך מת נכרית זו פטורה מן החליצה ומן היבום מת נשוי נכרית עמד אחד מבעלי אחיות ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמת נכרית זו או חולצת או מתיבמת עשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמת נכרית זו חולצת ולא מתיבמת כנסה ואחר כך מת נכרית זו פטורה מן החליצה ומן היבום שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית מת אחד מבעלי אחיות עמד נשוי נכרית ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים ואחר כך מת נכרית זו או חולצת או מתיבמת עשה בה מאמר ולא הספיק (ד) לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים ואחר כך מת (יז) נכרית זו חולצת ולא מתיבמת כנסה ומתה אשתו של קיים ואח"כ מת שתיהן פטורות מן החליצה ומן היבום מת נשוי נכרית עמד אחד מבעלי אחיות ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים ואחר כך מת שתיהן [או] חולצות או מתיבמות עשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמתה אשתו של קיים ואח"כ מת שתיהן חולצות ולא מתיבמות כנסה ומתה אשתו של קיים ואח"כ מת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת (יח) צרתה: (ו) איזהו ספק קדושין קדשה בדבר ספק יש בו שוה פרוטה ספק אין בו (יט): ד (ז) שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת (כ) [הרי אלו חולצות ולא מתיבמות] זו היא צרת אשת אח מאב שחולצת ולא מתיבמת דברי ר"י ר' אליעזר בר"ש אומר מיבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה (ח) ובלבד שתקדים ביאה

הגהות הגר"א (ז) מי שקידש אחת משתי נכריות ואינו יודע איזו קידש כונס את שתיהן מת ולו אח אחד כונס את שתיהן שני אחין כונסין את שתיהן : (ח) לגדולה: (ט) לאיזה שירצה : (י) מפלוני : (יא) הנטען על א"א והוציאוה על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר ה"ז לא יכנוס ואם כנס לא יוציא : (יב) אמרו לו לר"י מעשה בליסטים א' שנתפס בקפוטקיא ויצא ליהרג ואמרו צאו ואמר לאשתו של שמעון בן כהנא אני הרגתיו בכניסתו ללוד ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את אשתו אמר להם משם ראיה שלא אמר אלא הרגנוהו הפודה את השבויה מותר לישא אותה המעיד על השבויה ה"ז לא יכנוס ואם כנס לא יוציא : (יג) את :(יד) שהיה : (טו) זה · (טז) היה : (יז) עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חששו חכמים לדבר זה : (יח) הרחק : (א) שב"ש אומרים יוציאו וב"ה אומרים יקיימו : (ב) מהן : (ג) והשניה: (ד) זהו : (ה) האסורה : (ו) מותרת : (ז) והאסורה : (ח) מותרת: (ט) לשניהם : (י) לאחד : (יא) שהן ראויות: (יב) משום איסור ערוה: (יג) לו: (יד) לו : (טו) באחותה : (טז) הפנוי : (יז) נשוי : (יח) את : (יט) ש"פ: (כ) האחת חולצת ולא מתיבמת :

אור הגנוז

[ב] בעל חוב ויורש שקדם אחד מהם והחזיק במטלטלין הרי זה זריז ונשכר : [ג] ל"ג גר : [ד] שבת :

פרק ה [א] באחותו : בכ"י אינו גורס שני ההלכות הקדמות אלא מתחיל מכאן ג' אחין ב' מהם נשואין ב' אחיות וא' נשוי נכרית מת א' מבעלי אחיות ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמת נכרית זו או חולצת או מתיבמת עשה בה מאמר ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים ואח"כ מת נכרית זו חולצת ולא מתיבמת כנסה אחד ומתה אשתו של קיים ואח"כ מת שתיהן פטורות מחליצה ומיבום מת נשוי נכרית עמד אחד מבעלי אחיות ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שמתה אשתו של קיים ואח"כ מת שתיהן חולצות או מתייבמות עשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמתה אשתו של קיים ואח"כ מת שתיהן חולצות ולא מתיבמות כנסה ומתה אשתו של קיים ואח"כ מת ביאתה או חליצתה של אחד מהן פוטרת צרתה :

נוסחאות כ"י

א) ה"ז לא יכנוס אם כנס לא יוציא מת כו' : ב) לא יכנוס ואם כנס לא יוציא : ג) מתיבת וכולן עד ר"א ליתא ז ד) לכונסה עד וכו' :

חסדי דוד

לכתחילה בור הקרוב קודם מ"מ אם קדם הב' זכה . וכן הך בבא שאח"ז האומר לחבירו צא וקדש לי אשה כו' דמי ג"כ לדין זה אבל יש הבדל ביניהם דבבא דאשה אמרינן דאם קדש ועבד מה דלא הוה ליה למיעבד לכתחילה הרי זה זריז ונשכר אבל הכא נקרא רמאי ומה דקתני הכא הפודה את השבויה כו' איידי דקתני בבא שאח"ז המביא גט כו' הנטען מאשת איש כו' דשנית בגמ' במכילתין בפ"ב תנא נמי הא דדמי להו : חכם שאסר האשה בנדר כו' דא"א כולם שנשאו לאחיהם כו'. דברי ר"א לא נמצא בשום מקום . ורק מה דקתני בתר הכא אבל החותם על שדה מקח כו' הכי איתא בגמ' וטעמא כיון דשניהם לא העידו :

פרק ה שלשה אחים שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד פנוי כו' אשתו עמו כו'. משום דבמתני' פ"ג משנה ה' פליגי ב"ש וב"ה בהס"ג כשעשה בה המופנה מאמר קמ"ל הכא שאם כנס מודו ב"ש דאשתו

מצפה שמואל

(א) בור. גיטין נט : (ב) קדם זה. וע' ירושל' ב"ק פ"ג ה"א ובנמ"י פ"ק דב"ב ובחו"מ סי' פא סוף סעיף ג' בהג"ה ועי' ברמב"ם פ"ג מהל' שכנים ובח"מ סי' ע' סעי' ב' : (*ב) עי' חו"מ סי' שפ"א ס"ד בהגה"ה : (ג) האומר. קדושין נח : ירושל' קדושין פ"ג ה"א : (ד) מקח פלוני. בנוסחת הגר"א מפלוני דבלא יחוד האיש לא הוי רמאי עי' ר"ן רפ"ב ובט"ז ח"מ סי' קפ"ב ס"א ובירושל' הגרסא כמו בתוס' ואולי באין מינו מנוי : (ה) הפודה. כתובות לו : (ו) אמרו לו. כה . ירושלמי פ"ב ה"א : (ז) הנטען . כד. ירושלמי פ"ב ה"י : (ח) הנטען . כו: לו : ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"א : (*ח) מיי' פ"א מהל' גרושין הל' י"ד טוש"ע אה"ע סי' י"א ס"ו : (ט) אר"י. עי' כו. ובירושלמי ספ"ב : (י) חכם. חולין מ"ד : (כ) זריז. פסחים נ: : (א) ר"ש אומר. כח. ירושלמי פ"ד ה"א : (ב) היתה. כו: : (ג) ג' אחין. כח: : (ד) פוטר. שם : (ה) ג' אחין. כט : ירושלמי פ"ג ה"ד וה"ט : (ו) איזהו. עי' סוגיא דף ל"א ועי' קדושין י"ב לשמואל כל שאין בו פרוטה הוה ספק ולרמב"ם פ"ד מאישות כי בדבר המתקיים אם ידעינן שהוה פרוטה בשדי מקודשת בודאי א"כ כל שאין בו ש"פ כאן הוה ספק שמא ש"פ במדי וכאן אם מיירי בדבר שאינו מתקיים או שהכל בכלל ספק ועי' בא"ע סי' ל"א : (ז) ג' אחין. עי' ירושלמי קדושין פ"ג ה"א : (ח) ובלבד. עי' ירושלמי פ"ג סה"י :

מנחת בכורים

הם והחמירו ג"כ בספק : ולא בגדולה . אין מצוה ליבם הגדולה בנשיו אלא מייבם לאיזו שירצה : ב בור הקרוב לאמה . אמת המים מהלכת לאורך ובצד האמה עשוים בורות להמלאות מן הנהר להשקות השדות ומי שהוא קרוב יותר להאמה לתהלוכות המים כגון שהנהר הוא ממזרח למערב והוא קרוב לצד מזרח ממלא ראשון את בורו דכך הדין ההולך מן האמה לבורו אף שאינו אח"כ לא יספיק מים להשני והוא מפני ד"ה כמבואר בגיטין בפ' הנזקין במשנה שם ומיירי דדולה כפשוטו אבל אינו סוכר את המים מלילך להלאה אבל לסכור איכא פלוגתא שם בגמרא (דף ס"ב) : ה"ז זריז . ולא הוה גזל בזה דהפקר הוא ומייתי לה הכא משום דתנא כה"ג דקדמו וכנסו לא יוציאו וזריז ונשכר : קדם זה . מיירי שהאמת מים נעשה מחמת שלגים ומציף להשדות וקדם הב' והעביר אמת המים שילך ע"ג בורו של חבירו ולא יבואו המים לשדהו ה"ז זריז ונשכר דמותר להציל עצמו אף שע"י זה יבא היזק לחבירו : ג אלא שנהג . דחבירו סמך עליו ובזה אינו זריז ונשכר · הפודה את השבויה . איידי דאיירי בהך פרקין בענין השדה כגון הנטען מייתי לה הכא : מותר לישא . אף שהוא מעיד בה בעצמו והוא כהן מותר לישאנה דלא שדי איניש זוזי בכדי כיון שהוא פדה אותה : המעיד . בכדי שלא פדה אותה לא ישאנה אם הוא כהן דשמא נבעלה לעובד כוכבים ופסולה לכהונה : לא יוציא . כיון דחשדא בעלמא הוא : ד לא ישא . ג"כ משום חשדא כיון שנתרת על פיו שאומר בפ"כ אבל בא"י דלאו עליה קסמכינן מותר לישא : הרגתיו . אף שמשים עצמו רשע מ"מ נאמן דפלגינן דבוריה לומר דנהרג אבל לא ע"י עצמו דאין אדם משים עצמו רשע : לא תנשא . דלא פלגינן דבוריה : הרגנוהו . דה"ל כאומר אני הייתי עם הורגיו ואני לא הרגתיו דאינו משים עצמו רשע והגר"א לא גרס כל זה דמשנה מפורשת היא : בכניסתו ללוד . ובגמ' איתא דאמרי בכניסתי ללוד : הרגנוהו . דה"ל כאומר אני הייתי עם הורגיו ואף דינא ליהרג דבדיני עובדי כוכבים מיירי דלא דייקי וקטלי והא דקרי ליה לסטים שנתפס ע"י לסטיות : ה הנטען . שהיה עידי כיעור ולא עדי טומאה רק דברים מכוערים ראו ממנו וס"ל לא מפקינן מבעלה ע"ז רק שבעלה גרשה ונשאת לאחר ואח"כ גרשה האחר לא יכנוס הנטען לכתחלה אף דאפסקיה אחר משום לזות שפתים דאסורה לבועל כשם שאסורה לבעל (ע' ברא"ש שם) : ואם כנס לא יוציא . דליכא אלא לזות בעלמא : לא ישא אמה . לפי שבתה רגילה אצלה וחיישינן שמא יזנה אח"כ עם בתה וכן להיפך דה"ל אשה ובתה וכן באחותה : לא יוציא · בדיעבד כיון דליכא אלא חששא בעלמא שמא יזנה אח"כ לכן אפי' בא על אשה בודאי אין מוציאין כשישא את אמה ואין כאן משום אשה ובתה דאנס אשה מותר לישא אמה דדוקא מפתה על הנשואה חייב ולא להיפך : גר לא גרסינן וכן בהגהת הגר"א : ה"ז לא יכנוס · דיאמרו משום אשה נתגייר או נשתחרר ואיכא לזות שפתים : ו בנדר . שנדרה הנאה ובא לפני חכם להתיר הנדר ולא מצא לה פתח ואסרה ומחמת זה הוציאה בעלה והגר"א לא גרס בנדר דה"ה באסרה על בעלה מחמת ד"א כגון ברואה מחמת תשמיש נמי אסורה להנשא (עיין חדושי הגהות בטור אה"ע סי' י"ב בשם רב"י) : לא ישאנה . משום לעז דיאמרו שאסר הנדר כדי שיוציאה בעלה וישאנה הוא ומיירי ביחיד מומחה שמתיר את הנדר ביחידי אבל בג' לא חשידי לעבור כולן בשביל אחד : מפני זו . דהרגיל הוא קטטה לכן איכא לעז : ומתה. אח"כ מותר לישא זו דבשעה שיש לו אשה אינו חשוד שיעשה בשביל שישאנה כיון דחזינן דלא נשאה עד אחר שמתה אשתו א"כ ליכא לעז : וכולן . קאי ג"כ על המעיד בגט והמעיד באשה להשיאה דבהא ליכא לעז כיון שנשאו לאחרים מתחלה וכן בהיו להם נשים ומתו אבל נתגרשו אסורין ובהרגיל הוא קטטה : מותרת להתיבם . דליכא לעז כיון דנשאו לאחיהם כמבואר במשנה דמותרין להנשא לאחיהן : לא חששו להם חכמים . שהרי איכא עוד אחד ובהא לא חשידי שיעברו שנים בשביל אחד ולכן בגט מותר לישאנה ובמקח מותר ליקח השדה שחתם מתחלה על השטר מכירה ולא חיישינן שמא שקר חתמו כדי שימכור לו בזול : ז חכם שדן את הדין . וזיכה לא' בקרקע מותר ליקח אותו קרקע ולא אמרינן דזיכה לזה כדי שימכור לו בזול (חולין מ"ד ב') : יש זריז ונשכר . זריז בעל מלאכה : שפל . עצל במלאכה ומפרשינן לה בפסחים (נג) : זריז ונשכר . דעביד בכולי שבתא ולא עביד במעלי שבתא דאין לעשות מלאכה בע"ש : זריז ונפסד . דעביד גם במעלי שבתא : שפל ונשכר . דלא עביד לא בכולי שבוע ולא במעלי שבתא דכמה שלא עשה בע"ש הוה נשכר ואף דאינו מכוין למצוה מכל מקום מצוה שלא לשמה איכא : שפל ונפסד . דלא עביד בכולי שבוע ועביד במעלי שבתא : שפל לערב שבת . מפרש באיזו יום טוב השפלות : לערב שבת משום כבוד שבת אין לעשות מלאכה : לשבת לא גרסינן כמ"ש הגר"א דמאי זריזות איכא הלא איסורא מן התורה הוא וכן ולשביעית : במוצאי שבת . משום תוספות שבת והיינו עד אחר קדושת ואתה קדוש שאומרים במוצאי שבת : לערב שביעית . כגון חרישה משום תוספות שביעית : למוצאי שביעית. לפירות הגדילין בשביעית כמבואר במס' שביעית שלכן שמינית : נדנוד עבירה. רמז עבירה:

פרק ה א חולצות ולא מתיבמות . כיון דתרוייהו רמיא קמיה האי וקמי האי קמא דמיבם פגע באחות זקקתו ומ"מ לא אלימא זיקה לאפקועי אף מחליצה : יקיימו . ותרי תנאי אליבא דב"ש דלת"ק לא פליגי ולכ"ע יוציאו : ר"ש אומר יקיימו . לכ"ע יקיימו ואף ב"ה מודו קל להם לב"ה. דב"ה ס"ל יקיימו : חמות . שאח אחד נשא אשה וא' נשא בתה וא' נשא אחות החמות ומתו מי שנשא החמות והאחות ונפלו ליבום כיון דהחמות הוה ערוה לו אינה זקוקה לו ומותר לישא אחותה : האסור מותר . למי שהוא איסור ערוה ומותר באחותה והאיסור גורם להתיר דמי שהוא היתר לו אסור בשתיהן : חמות בשניהן . לשניהם גרסינן כהגהת הגר"א שבני האחין הקיימין נשאו בנותיה : כה. בחמותו וזה ג"כ אסור בחמותו ושניהן מותרין בשנים : שתיהן חמות לאחת מהן . שתיהן חמות לאחד מהם גרסינן וכן הגיה הגר"א : השני אסור בשתיהן . גרסינן דה"ל שתי אחיות בזיקה : שראויות לו לולא מצד איסור אחות זקוקתו : משום ואשה אל אחותה . כלומר דדמיא לאיסור אשה אל אחותה אבל לא ממש איסור אחות אשה דצריכות חליצה : ומותר באחותה . גרסינן וכן הגיה הגר"א : ב ור"ש פוטר . בגמרא אמרינן דנפקא ליה מדכתיב ואשה אל אחותה לא תקח לצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן : ג וכנסה . בביאה גמורה ומשום סיפא נקטה דמיירי בדיני דמאמר : של קיים . האח השני שנשא האחות קרי ליה קיים לפי שהוא נשאר קיים מן הב' אחים שנשאו ב' אחיות : ולא הספיק . יש ג' בבות בין שלא עשה הפנוי עדיין מאמר ובין עשה מאמר ולא כנסה ובין כנסה ואח"כ מתה האחות ומת אסורה לאחיו השני דבשעה שמת הראשון ונפלה לפני הב' עדיין היה אחותה קיימת ונאסרה עליו בשעת נפילה אף שאחר כך מתה אחותה נאסרה עליו עולמית: נכרית זו . מתיבמת הנכרית לבעל האחות אף שהיא צרת אי אפשר בזיקה שנפלה האחות לפני הנשוי נכרית : עשה בה מאמר . בהאחות והוה הנכרית כצרתה ולכן כשמת הנשוי נכרית לא מתיבמת הנכרית לבעל האחות אבל חולצת דמאמר אינו קונה קנין גמור : כנסה. בביאה גמורה הוה ליה הנכרית צרה ממש ופטורה מחליצה ומיבום : מת נשוי נכרית . בכל הדינים המבוארים למעלה במת אחד מבעלי אחיות ונפלה לפני הנשוי נכרית ואחר כך מת הוא ה"ה כשמת מקודם הנשוי נכרית ונפלה נכרית לבעל האחות ואחר כך מת בעל האחות ונופלות שתיהן ליבום לפני הג' ובבא זו כ"ש מרישא דרישא הוה אחות צרה לנכרית והסורה כל שכן כאן דנכרית צרה לא"א דאסורה וה"ל זו והנ"ל זו רק דהתנא שנה משנה האחרונה ברישא אבל משנה הראשונה חזיא להתילה והדר חזיא לאיסורא ואיידי דחביבה אקדמה ומשנה לא זזה ממקומה : מת אחד . מבעלי אחיות ונפלה ליבום לפני הנשוי נכרית : מת הנשוי נכרית. נכרית זו מתייבמת להאח הראשון דכיון דעדיין לא עשה הנשוי נכרית מאמר באחות אשתו לא הוה צרת א"א ומתיבמת לראשון לבעל האחות המתה וה"ה אם היא קיימת אלא קמ"ל בסיפא דכנסה אסורה ליבם אף שמתה האחות משום דנאסרה עליו שעה אחד ופוטרת ג"כ הצרה היינו אשת הנשוי נכרית דנעשית צרה נשואי בעל הנכרית : עשה בה מאמר ולא הספיק לכונסה גרסינן : עד שמתה אשתו של קיים . כלומר אחד מן האחים מבעלי האחיות אשר נשאר קיים גם לאחר מיתת א' מבעלי אחיות : או מתיבמות . אף האחות מתיבמת כיון דמתה אחותה קודם שמת אחיו בעל האחות וצריכות שתיהן להתיבם דהרי באים מב' בתים : שתיהן חולצות . דמאמר קונה במקצת וה"ל כבית אחד ונפטרה האחד בחליצת חברתה או אולי מאמר אינו קונה וה"ל ב' בתים לכן שתיהן חולצות ולא מתיבמות וכן הדין בעלמא היכא שמת אחד ועשה השני מאמר ומת שתיהן חולצות מהאי ספיקא גופה : ביאתה של אחת מהן . דמותר לישא אף אחות אשתו כיון שמתה אחותה קודם שנפלה ליבום : איזהו ספק קדושין במשנה פ"ג תנא אם היה בערוה ספק קדושין חולצת הצרה ולא מתיבמת ומפרש במשנה ספק קדושין ספק קרוב לו או לה ואמר כאן דיש ספק קדושין כגון בספק יש בו שוה פרוטה או אין בו : ד הרי אלו . הגר"א גרס הא' ור"ל הצרה ג"כ חולצת זה הוספה על המשנה זו היא צרת א"א מאב . דס"ל דמאמר קונה מקצת ושייך מקצת א"כ הגד שקנה מאמר ה"ל אשת שני מתים ולא מתיבמות ומ"מ חליצה בעי דלא הוה אשת אח ממש : ר"א בר"ש . ס"ל דבועל א' וחולץ לאחד דס"ל דהוה ספק אי מאמר קונה אי לא א"כ בועל לאיזו שירצה אף לבעלת המאמר דממ"נ אי קנה הוה אשת השני ואי לא קנה הוה אשת הראשון והשניה תחלוץ דאילו מאמר אינו קונה ולא נפטרה חברתה בביאתה לכן חולצת ולא מתיבמת : שתקדים ביאה . דאי קדמה חליצה חיישינן שמא מאמר קנה ונפטרה הא' בחליצתה ושוב אינה מתיבמת דכיון דחלץ קאי באיסור דאסר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה :

לחליצה כנסה ואח"כ מת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה: ה שני אחים נשואין שתי אחיות ומת אחד מהן ואח"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עליו עולמית הואיל ונאסרה עליו שעה אחת אם בא עליה חייב [עליה] משום אשת אח ומשום אחות אשה דברי ר' (א) מאיר (ט) ר' יוסי ור' שמעון אומרים אינו חייב אלא משום אשת אח בלבד: ו (י) זר ששמש בשבת במקדש ובעל מום ששמש בטומאה חייב משום זרות ומשום שבת (כא) [משום בעל מום] ומשום טומאה דברי ר' יוסי ר' שמעון אומר אינו חייב אלא משום זרות ומשום בעל מום בלבד: ז (כ) שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתם לחופה החליפו את של זה לזה ואת של זה לזה הרי אלו חייבין שש עשרה (ל) חטאות משום אחים ומשום אחיות ומשום נדות ומשום אשת איש אם אינן אחים חייבין י"ב אם אינן אחיות חייבין ח' אם אינן נדות חייבין ד' (ב) היו (מ) הן גדולים והן קטנות הן חייבין ב' הם גדולות והן קטנים [הן] חייבות ד' אם השיאן אביהן חייבין שמונה היה א' גדול וא' קטן הנבעלת לקטן חייבת שהיא אשתו של גדול והנבעלת לגדול פטורה שהיא אשתו של קטן:

פרק ו א העושה מאמר ביבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא אין מאמרו מאמר הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה אין הולד של קיימא מאמרו מאמר הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה: הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא וחייבין בקרבן אין הולד של קיימא יקיים ספק שהוא בן קיימא ספק שאינו בן קיימא מטילין עליו שני חומרין ספק (א) בן תשעה לראשון (א) [ובן] שבעה לאחרון הולד (ב) הראשון כשר לעשות כהן גדול (ב) [השני] ממזר בספק (ג) [ר"א בן יעקב אומר אין ממזר בספק] העושה (ד) מאמר ביבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה (ה) עד שיודע שהוא עובר של קיימא שאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם: ב (ו) שומרת יבם שמתה מותר באמה מה היא למזונות כל זמן שנתחייב הבעל היבמין חייבין לא נתחייב הבעל אין היבמין חייבין: הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו (ז) ר' יהודה אומר בין כך ובין כך אם יש שם אב הנכסין של אב אם אין שם אב (ג) [נכסין] של אחין: ג (ח) ד' חייבין מן התורה וד' שניה להן אביו ובנו אחיו ובן אחיו הרי אלו חייבין עליה אבי אביו ואבי אמו בן בנו (ט) ובן בתו הרי אלו שניה להן (י) חומר בגרושה שאין בחלוצה (ד) [ובחלוצה] שאין בגרושה גרושה מותרת לחזור למגרש לפיכך חייב על קרובותיה חלוצה אסורה לחזור (ה) [לחולץ] לפיכך פטור על קרובותיה: ד (כ) שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה או (ל) שקדשה היא את עצמה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו (ו) [אומרין] לו המתן עד שיעשה (ז) מעשה או עד שתחלץ או עד שתתיבם מת המקדש המיבם חולץ שתיהן מת המיבם המקדש מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה משום ר"א אמרו (ח) [מתה] אשתו חולץ ליבמתו מתה יבמתו כונס את אשתו: ה מי שהיה נשוי שתי נשים ומת ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת את צרתה היתה אחת מהן אסורה לאחד מן האחים איסור ערוה וחלץ לה לא עשה כלום ולא פטר את צרתה אלא היא או צרתה מתיבמת לשאר אחים היתה איסור מצוה ואיסור קדושה (נ) חלץ לה או בא עליה נפטרה צרתה: ו (ס) המחזיר את גרושתו משנשאת הנושא את חלוצתו והנושא את קרובת חלוצתו אין לו בה קידושין ואין צריכה הימנו גט היא פסולה והולד (ג) פסול דברי ר"ע וחכ"א יש לו בה קידושין וצריכה הימנו גט היא כשרה והולד כשר (*ס) כופין אותו להוציא: ז (ע) הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס מבעלה או שהיה בעלה זקן או חולה (ד) או שהלך בעלה למדינת הים או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים המפלת לאחר מיתת בעלה עקרה זקנה איילונית וקטנה שאינה ראויה לילד (ט) (פ) [צריכות] להמתין ג' חדשים (צ) דברי ר"מ ר' יהודה (י) [מתיר] להתארס ולהנשא מיד אמר (ק) ר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה אני שמעתי בכרם ביבנה שכל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להן ג' חדשים: הגיורת (ר) והשבויה והמשוחררת צריכה להמתין ג' חדשים דברי ר"י ר' יוסי מתיר לינשא מיד וכן היה ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מאלמנה ל' יום מפני האיבול וכולן לא ינשאו עד שיהו להן ג' חדשים היבמה (יא) (ש) [שחלץ לה יבמה] בתוך ג' חדשים צריכה להמתין ג' חדשים [א]: ג' חדשים שאמרו לאחר מיתת בעלה ולא לאחר חליצת יבמה: ח (ת) המשליש גט לאשתו ואמר [לו] אל תתנהו לה אלא לאחר ג' חדשים כיון שהגיע גט לידה מותרת לינשא מיד ואינו חושש שמא גט ישן הוא (א) בת כהן שנשאת לישראל ומת בעלה אוכלת בתרומה (ה) לערב ואינה חוששת שמא מעוברת היא: ט (ב) יבמה כל שלשה חדשים (ו) הראשונים ניזונית משל בעלה לאחר ג' חדשים אינה ניזונית לא משל בעלה ולא משל (יב) [יבמה] אם עמד יבמה בב"ד וברח הרי זו ניזונית מנכסיו (ג) מעשה באחד שבא לפני ר' יוסי אמר לו ר' מהו לחלוץ בתוך ג' חדשים קרא עליו מקרא (יג) [זה] (דברים כה) ואם לא יחפוץ האיש לקחת וגו' (יד) [ראויה] ליבום ראויה לחליצה בתוך ג' חדשים הואיל ואין (טו) [ראויה] ליבום (טז) [לא תהיה] ראויה לחליצה (ד) היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיהו לה ג' חדשים וכשם שאין אומרים לו ליבם כך אין אומרים לו לחלוץ

הגהות הגר"א (כא) ומשום מקדש: (א) ספק בן: (ב) והשני: (ג) הנכסים: (ד) וחומר בחלוצה: (ה) לחלוץ: (ו) אומרים: (ז) אחיך: (ח) מוציא את: (ט) צריכה: (י) אומר מותר: (יא) שחלצו לה אחין: (יב) יבם: (יג) הזה: (יד) הראוי: (טו) ראוי: (טז) אינה:

נוסחאות כ"י

א) יוסי ר"ש אומר כו': ב) הם גדולים והן קטנות הם חייבים שתים הם קטנים והן גדולות הן חייבות שתים: ג) ממזר: ד) או שהיתה היא חולה: ה) מיד אין חוששין כו': ו) הראשונים ליתא:

אור הגנוז

פרק ו [א] לאחר ג' חדשים אינה צריכה להמתין ג' חדשים:

חסדי דוד

עמו והלה תלא ואע"ג דמלתא דפשיטא היא י"ל דקמ"ל דאע"ג דעמד וכנסה אפי' בלא קדושין ואפי' בע"כ מ"מ קנה לכ"ע: שני אחין נשואין שתי אחיות כו' הרי זו אסורה עליו עולמית כו' אם בא עליה חייב כו'. הכי תניא בגמ' דף ל"ב אלא דהתם גרסינן דברי ר"י. רש"א אינו חייב וכו' ואפשר שזו ברייתא אחרת היא אלא דמ"מ צריך להגיה דברי ר' מאיר ור"י ר' שמעון אומר וכו' דאל"כ. הו"ל בגמרא למרמי דר' יוסי אדר' יוסי: שנים שקדשו שתי נשים כו' החליפו את של זה לזה כו' הך החליפו הוא לאו דוקא דהא בשוגג איירי ולענין חטאות אלא נ"ל הותלפו:

פרק ו העושה מאמר ביבמתו ונמצאת מעוברת ה"ז לא תנשא צרתה עד שיודע שהוא עובר של קיימא ע"כ מסכתא היא דמאי איריא נמצאת מעוברת אפי' לא נמצאת מעוברת אין צרתה נפטרת לעולם אלא ע"י ביאה או חליצה של זו ובגמרא מייתי לה בזה"ל הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וכו' ונראה דוודאי יש להגיה ג"כ כאן כספרים: שומרת יבם שמתה כו' מה היא למזונות הך סיפא הוא מלתא באפי נפשה וה"ק ושומרת יבם שלא מתה מה היא למזונות וקאמר כ"ז שנתחייב הבעל. ומשמע דה"פ אם היא אלמנה מן הנשואין שכבר נתחייב הבעל במזונותיה תקינו לה מזונות אבל מן האירוסין דהכי לא נתחייב הבעל לית לה מיבם וא"כ לא קי"ל הכן מתניתא אלא כאידך מתניתא דלקמן בפרקין ואיתא נמי בגמ' דף מ"א יבמה כל ג' חדשים הראשונים ניזונית משל בעל מכאן ואילך אינה ניזונית לא משל בעל ולא משל יבם כו': המחזיר את גרושתו משנשאת וכו'. משום דקתני לעיל איסור מצוה כו' דמוכח מזה דקדושין תו הוה בחייבי לאוין קמ"ל הכא דלאו דברי הכל היא דאילו לר"ע אין קדושין תופסין בחייבי לאוין: יבמה כל שלשה חדשים הראשונים כו' הנה בג"ח הראשונים דאינה יכולה להתייבם ניזונת בתנאי כתובה ומשם ואילך אגידא ביבם ולכך לית לה מבעל וגם מיבם לית לה דהא לא כנסה אפי' כשאין שם יבם אלא הוא אבל כשעמד בדין לאחר ג"ח ותייבו לכנוס או לפטור וברח כדי לעגנה קנסי' לי' ליתן מזונות כן משמע פשטא דמלתא אבל התוס' לא כתבו כן עי' בגמ' דף מ"א:

מצפה שמואל

(ט) ר' יוסי. לג: : (י) זר. לג: ירושלמי שבת פ"ב ה"ה ומיוב דזרות היינו מיתה בידי שמים עי' רש"י ל"ב: ד"ה חייב ובחידושי הרשב"א שם: (כ) שנים. לד: : (ל) חטאות. לג: ירושלמי ספ"ג: (מ) הן גדולין. ירושלמי שם. ועי' הגרסא בירושלמי ספ"ג ובפני משה שם ובמראה הפנים בד"ה והן ועי' סנהדרין סו דמשמע דמודה ר' יאשי' דברת חייב: (א) בן תשעה. משנה רפ"ד: (ב) הראשון. לז. ק: ירושלמי פ"ד סה"ב פ"ח ה"ב: (ג) ר"א. ירושלמי שם ובבלי שם כהתוספתא ישנה ועי' ירושלמי קדושין פ"ד ה"ג: (ד) מאמר. לה: לו. ועי' ירושלמי פ"ב ה"א דמאמר מה"ת וכן שם בפ"ג ה"ד ועי' בבלי כט לב"ש וי"ל דקמ"ל כאן דאינו קונה משום העובר: (ה) עד שיודע. עי' בבלי שם והלשון זה דמשום ספק הוא והוא בשיטת ר"ל: (ו) שומרת. עי' טז וירושלמי פ"ב ה"א ופ"ד ה"ח דסך תוס' אינו מוזכר ולא קי"ל הכי כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' יבום הי"ג ובשו"ע סי' קנט סעיף ס': (ז) ר"י אומר. מח: : (ח) ד' חייבין. מז: : (ט) ובן בתו. מז: (קדושין דף ו' זבחים פב:): (י) חומר. עי' ירושלמי פ"ד ה"ט ושם פ"ח ה"א ופ"ג ה"א דחליצה פטורה וזה ביאור התוס': (כ) שומרת יבם. מא: : (ל) שקדשה. עי' לב: ובתוס' שם בד"ה נותן בשיטת ר"ת ומשמע מכאן דקדושין תופסין ביבמה ועי' טז ד"ה בני: (מ) ר"א. שם מא: ובירושלמי פ"ג ה"א ופ"ד ה"י והגרסא כהתוספתא ישנה: (נ) חלץ. ירושלמי פ"ב ה"ג בבלי כ: ומבואר דאף בחליצה כזו נפטרה הצרה ועי' רמב"ם פ"ז ה"י וסותר לתוס' זו ועי' בשו"ע סי' קפ"ד סעיף ד' וסי' ק"ע סע"ה בהגה"ה וי"ל דאתיא כמ"ד אין זיקה ועי' בביאורי הגר"א סי' ק"ע סעיף ה': (ס) המחזיר. מד: ועי' רש"י מ"ט: ד"ה יבם ובתוס' שם ד"ה הכל ובתוספתא לקמן פט"ו ה"ו ובגיטין פ"ו ה"ה: (*ס) מיי' פי"א מהל' גרושין הל' י"ב: (ע) הרי. מב. : (פ) צריכות ע"ש: (צ) דברי ר"מ. עי' ירושלמי פ"ד הי"א ועי' מב: לה. ירושלמי נדה פ"א ה"ד וכאן פ"ג הי"ב ופ"ז ה"ה: (ק) ר"י. מא: (ר) והשבוי'. לה: : (ש) שחלץ. מא: עי' ירושלמי פ"ד הי"א: (ת) המשליש. גיטין י"א: ועי' ירושלמי שם: (א) בת כהן. ס"ע: : (ב) יבמה. מא: כתובות קז: (ג) מעשה. מג: ירושלמי פ"ט ה"ה. כתובות פ"ה ה"ד: (ד) היבמה. מא:

מנחת בכורים

ה ה"ז אסורה. אף דחזיא ליה בהך נפילה שהרי לא נשאה מן האחים מ"מ כיון דנדחית שעה אחת נדחית עולמית (ובגמ' מקשינן כיון דאדחיא מהך ביאה לגמרי שהרי שוב לא חזיא ליבום כיון דליכא אח אחר כ"ש דאסורה מכבר דלעיל בג' אחין דכנסה ומת אשתו של קיים ואח"כ מת דשתיהן פטורין מן החליצה דשם לא אדחיא לגמרי ומ"מ פטור כ"ש כאן ומתרצינן דתנא הך בבא תנא כרישא ואידך כבא דלעיל חזיא להתירא ואח"כ שנאה לאיסור ואיידי דחביבה אקדמה ומשנה לא זזה ממקומה): משום אשת אח ואחות אשה. אם בא עליה בחיי אשתו דקסבר איסור חל על איסור ובין אם נשא חי ואח"כ נשא מת דאיסור אחות אשה קדים ובין נשא מת ואח"כ נשא חי דאיסור אשת אח קדים חייל עלה איסורא בתרין: משם א"א. בנשא מת ואח"כ נשא חי דאיסור אשת אח קדים ולא אתי איסור אחות אשה ותייל והא דאינה מתייבמת כאן דאיכא איסור אחות אשה תתייבם ככל אשת אח היינו משום דאיסור אחות אשה מתני תני וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחייל הלכך אסור וכנשא מת ואחר כך נשא חי כיון דאיסור אחות אשה קדים אינו חייב אלא משום אחות אשה והכי מוקמינן לה בגמרא (ל"ב): ו ובעל מום. או בעל מום: משום זרות ומשום שבת. שבת לכל נאסרה כשהותרה במקדש לכהנים הותרה ולא לזרים יש כאן איסור שבת ואיסור זרות: וכן בעל מום ששמש בטומאה. דטומאה בצבור בשלימים הותרה ולא לבעל מום יש כאן איסורא בשתים דס"ל לר' יוסי איסור חל על איסור באיסור כולל וכאן כולל הוא דבחול מותר במלאכה ואסור בעבודה אתא שבת מגו דאתסר במלאכה אסור נמי בעבודה והיינו כולל שכלל גם איסור אחר דהיינו מלאכה לאותו האדם וכן בעל מום מותר באכילה ואסור בעבודה איטמי ליה אסור גם באכילה והוה כולל ור' שמעון לית ליה איסור כולל לכן קאמר דאינו חייב אלא אחת: ז שש עשרה חטאות. דס"ל להאי תנא איסור מוסיף ואיסור כולל ואיסור בת אחת כיצד ראובן שקדש א' נאסרה על שמעון באיסור אשת אח וא"א היינו בת אחת חזר שמעון וקדש אחותה מגו דמיתסר בכולה אחותה משום איסור אחות אשה מיתסר נמי באשת ראובן והיינו איסור כולל שנאסרו גם אחרות עמה פירסה נדה מגו דאיתוסף איסורא לגבי בעלה אסורה גם לאחיו והוי איסור מוסיף וס"ל לתנא דחייל והרי יש כאן שש עשרה אשת אח ואשת איש ואחות אשה ונדה לגבי אחים ונשותיהן הרי ששה עשר: ארבע. משום אשת איש: שנים. משום נדות: הן חייבות ב' גרסינן. ומיירי בקטן דהוה בן תשעה דביאתו ביאה ותייבות משום נדה דאישות ליכא בקטן וקטנה: אם השיאן אביהן. לקטנה ואיכא איסור אישות לכן באחים ובאחות ובנדות איכא שמונה לגבייהו והנשים פטורות: לקטן חייבת. מיירי בקטן שהוא בן ט':

פרק ו א ולא פסלה מן הכהונה אם נתן גט אח"כ: ופסלה מן הכהונה. אם נתן גט למאמרו: יוציא. דהוה ליה אשת אח שלא במקום מצוה: שני חומרין. דיוציא מספק אולי בן קיימא הוא והוה ליה אשת אח וצריכה גט שמא אינו בן קיימא: וחייבין. באשם תלוי: אף לכהן גדול. אף דלא נודע אביו מכל מקום כשר לכהונה דכיון דדרך נשואין הוא לא פסלוהו רבנן אבל בעשרה שפירש אחד מהם ובעל פסול לכהונה דבעינן זרע מיוחס אחריו דדרך זנות הוא ופסלוהו רבנן שלא נודע אביו והכי איתא בס"פ האשה רבה: ממזר בספק. דשמא הראשון בן תשע לראשון וה"ל אשת אח שלא במקום מצוה לכן הוה ספק ממזר ואסור בממזרת ורא"בי ס"ל דאין ממזר בספק אלא הוה כודאי ממזר ומותר בממזרת והכי מוקים לה אביי ורבא מפרש להיפך ספק ממזר ומותר בממזרת ולרא"בי אין ממזר בספק אלא הוה כודאי כשר ואסור בממזרת ומהדר לאוקמי רא"בי אליבא דהלכתא דספק ממזר אסור בממזרת ואביי ס"ל דמותר בממזרת לכן מהדר לאוקמי אליבא דהלכתא לדידיה דקי"ל כרא"בי דמשנתו קב ונקי: מאמר. לאו דוקא דה"ה בלא מאמר ורבותא קמ"ל דאף שעשה מאמר וה"א דמותרת צרתה להנשא קמ"ל כיון דמאמר אינו קונה קנין גמור הרי הוא כאילו לא עשה מאמר: עד שיודע. כלומר שיולד ואף דרוב נשים ולד מעליא ילדן מ"מ אין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם דאז הוה הקמת שם וא"כ אפילו ודאי בן קיימא אינו פוטר: ב שומרת יבם שמתה מותר באמה. דזיקה לא משוי ככנוסה לאסור בקרובותיה: כל זמן שנתחייב הבעל. כגון בהגיע זמן ולא נשאו דניזונת משלו כמבואר בפ' אע"פ אם מת חייב לזונה קודם שיבמה אבל כשלא נתחייב הבעל פטור היבם ממזונות כל זמן שלא כנסה: זכה בנכסי אביו. דיקום על שם אחיו המת היינו לנחלה אבל בחולץ אין לו זכיה בנכסי המת: בין כך. בין בחולץ בין במיבם דאף ביבום הנכסים של אב דכתיב והיה הבכור כבכור שוים רחמנא מה בכור אין לו בחיי אביו אף היבם אין לו בחיי אביו: של אחין. בחליצה אבל ביבום את המיבם זכה ולא פליג ר"י: ג ד' חייבין מה"ת. שומרת יבם אסורה להם מה"ת: אביו שהוא אביו של מת ג"כ וה"ל כלתו: ובנו. משום אשת אחי אביו וקאי על בנו של החולץ אחיו של החולץ קם ליה בלא יבנה ובן אחיו דה"ל אשת אחי אביו משום אשת המת: ואבי אביו. דה"ל כלת בנו וכן באבי אמו דה"ל כלת בתו ואף שאין המת אחי אמו א' א"כ משום המת לא ה"ל כלת בתו מ"מ אסורה משום החולץ דחלוצה ככנוסה דמיא וגזרו שניות בחלוצה: בן בנו. משום אשת אבי אביו דה"ל כנשאה וגירשה: ובן בתו. של החולץ דה"ל אשת אבי אמו וגזרו שניות בחליצה דאילו משום אשת המת לא מיתסרא דה"ל אשת אחי אבי אמו דלא הוה שניה וכן בן בנו אין לאסור משום המת דה"ל אשת אחי אבי אביו ואמימר מכשיר בזה אלא ודאי דגזרו שניות בחליצה והכי מוקמינן בגמרא (מ:): חומר בגרושה. כלומר אף דאמור לעיל דגזרו שניות בחליצה א"כ הוה לן לומר דחליצה הוה ככנוסה וגרשה דחייב על קרובותיה מה"ת כגון באחותה ובאמה ובבתה וכדומה לזה אמר דאינו כן דגרושה מותרת לחזור והיינו שיש לו בה קנין דהיה אשתו א"כ אסור בקרובותיה אבל בחלוצה דאסורה לחזור וע"כ דהחליצה מפקעת הזיקה א"כ מעולם לא הוה ככנוסה אצלו לכן אינו חייב על קרובותיה רק מדרבנן הוא והיינו חומר בגרושה מביבמה דאסור בקרובותיה מה"ת לפי שמותרת לחזור א"כ הוה כאשתו אבל בחלוצה דאסורה לחזור א"כ הוה קולא לגבי הקרובים וחומרא לו: ד או שקדשה היא את עצמה. ויש לה צרה דינו כקדש אחיו את אחותה דאסור האחר לקחנה עד שייבם היבם או יחלוץ לבניה דאז נפקע הזיקה מזו: המתן. לפי שקדשה בעת שהיתה אחותה זקוקה לו לכן ימתין עד שתפקע הזיקה בחליצה או בביאת היבם: חולץ את שתיהן. דה"ל ב' אחיות בזיקה: את אשתו בגט. דזו אוסרת את אחותה ולא אמרינן דה"ל א"א ופטורה מחליצה משום שקדשה בתר דנפלה קמיה ליבום לא אלימא הך קדושין לאפקועי זיקה ומיירי דמת קודם שיבם אבל אם מת אחר שיבם א"כ נפקע הזיקה מן הראשונה והוו הקדושין לגמרי וכשנפלה השניה ליבום ה"ל אחות אשתו ויוצאת בלא חליצה: חולץ ולא מיבם. דכיון דנאסרה שעה א' בשעת קדושי אחותה אסורה עולמית אף דהוה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה מ"מ אסורה לעולם וחכמים פליגי עליו כמבואר בגמרא (דף מח.): ה קרובת חלוצתו. ס"ל דאחות חלוצתו כמו אחות גרושתו ומה"ת איתסר דכתיב בית חלוץ הנעל הכתוב קראו ביתו לכן אין לו בה קדושין ואף במחזיר גרושתו דס"ל אין קדושין תופסין בחייבי לאוין: והולד פסול. ממזר: והולד כשר. אף לכהונה דאחות חלוצה מדרבנן הוא ומחזיר גרושתו מיעטיה רחמנא היא תועבה ואין בניה תועבין ולר"ע היא פסולה והולד ממזר: ז הרי שהיתה רדופה. ולא היתה עם בעלה יחד קודם מותו: צריכות להמתין. משום הבחנה לידע איזה זרעו של ראשון או של שני ואף בהס"ג גזרו חכמים דלא פלוג: או שאינה ראויה לילד. גרסינן ומרבה מחמת שם או חולי: שכל הנשים. והיינו כר' מאיר: לא יתארסו. אף דלא חיישינן לולד מ"מ גזרו אירוסין אטו נשואין: צריכות להמתין. גם בגיורת גזרו להבחין בין זרעה שנזרע בקדושה או לא ור"י מתיר דס"ל אשה מתהפכת שלא תתעבר וגיורת כיון דדעתה לאגיורי מתהפכת וכן בשפחה דשמעה ממרה דישתררה ומנטרא נפשה וכן בשבויה מתהפכה דאשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר: כל הנשים. אפי' נשואות יתארסו ולא גזר אטו נשואין: מפני האיבול. דאסורה לארס בימי אבלה ובזה פליג על ר' יהודה דלר' יהודה מותר לאלמנה ליארס ור' יוסי ס"ל דאסורה ליארס: וכולן לא ינשאו. וכל הנשואות לא ינשאו אבל יתארסו וכן ארוסות להנשא ג"כ מותר ולא פליג על ר' יהודה רק באיבול אלמנה: צריכות להמתין. מיום מיתת בעלה: הכי גרסינן לאחר ג' חדשים אינה צריכה להמתין ג' חדשים הוי ג' חדשים שאמרו לאחר מיתת בעלה וכו' וכן הוא בגמרא (מב.) ואף דבגט ס"ל לרב משעת נתינה אף דוודאי לא נתיחד עמה אחר הכתיבה וה"ל גט ישן מ"מ בחליצה מונה משעת מיתה דכיון דמותרת ליבם אחר ג' חדשים מותרת לעלמא בחליצת היבם: ח מותרת לינשא מיד. אתיא כשמואל דס"ל דמונין משעת כתיבה אף שהוא בעיר לא חיישינן שמא בא עליה כיון שלא ראינו שנתיחד עמה: גט ישן. שנתיחד עמה אחר הכתיבה ושמא תתעבר ומיהוי זמן גיטה קודם לבנה ואיכא לעז וכאן אין חוששין כדפרשתי והלכה כשמואל דמונין משעת כתיבה ודלא כרב (גיטין דף יח וע"ש בתוס' ד"ה המשליש): לערב. דבעינן הערב שמש שנטמאה בביאתה כדין פולטת ש"ז: ואינו חושש. עד ארבעים יום מותרת בתרומה ממ"נ אי לא מעברה הרי חוזרת לבית אביה כדין בת כהן שנשאת לישראל ומת בלא בנים ואי מעברה אינה נפסלת בבבל הזרע דמיא בעלמא הוא אבל אחר ארבעים חיישינן שמא מעוברת היא ואסורה בתרומה עד ג' חדשים שיודע שאינה מעוברת ובדף ס"ט מבואר סיפא הוכר עוברה במעיה תהא מקולקלת למפרע ופרש"י דהיינו עד יום ארבעים מעכשיו אם אכלה אחר יום מ' מביאתה ונודע שהיא מעוברת משלמת קרן דנפסלה בתרומה אבל קודם ארבעים ממ"נ מותרת: ח משל בעלה. דכך כתב לה את תהא יתבא בביתי מיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך: לא משל בעלה. דלא דמי לשאר אלמנה דאומרת שמעוכבת מחמת פלוני בעלי שכבודו גדול עלי אבל הכא אחר ג' חדשים אגודה ביבמה ומיבמה לית לה עד שתכנס לחופה: וברח. שתבעתו לדין או כנוס או פטור וברח ניזונת משל יבם דקנסינן ליה: מעשה שבא לפני

(יז)(ה)[מעשה (א)]בחיפה [(א)בא]שהלך[בעלה]למדה"י והיה לו שומרת יבם ולו אח קטן משום ר"א בר' צדוק אמרו תחלוץ שמא יארע בו דבר ונמצאת זקוקה לקטן וחכ"א כשם שאין אומרים לו ליבם כך אין אומרים לו לחלוץ (*ו) יפת תואר התורה נתנה לה ל' יום אבל אמרו חכמים צריכה להמתין ג' חדשים מפני תיקון הולד ר"ש בן אלעזר היה מביאו מן המקרא שנא' (דברים כא) ירח ימים ואח"כ וגו': (יח) (ז) הבא על יבמתו לשם נוי לשם נכסים (ג) רואין אותו כאילו פגע בערוה וקרוב הולד להיות ממזר (יט) היה ר"מ אומר לא יבא אדם על יבמתו עד שתגיע לפרקה וכן (ג)צרות וכן עריות לא ינשאו ולא יתארסו עד שיגיעו לפרקן שמא נמצאו אלו איילוניות ונמצאו אלו פסולות וחכ"א הרי הן בחזקתן וכשרות (כ) מודה ר' עקיבא באלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שאע"פ שהיא בלא יבא אין הולד ממזר שאין ממזר אלא משאר בשר (ט) מודה ר' שמעון התימני בהבא על אשתו נדה שאע"פ שיש בה כרת שאין הולד ממזר שאין ממזר אלא משאר בשר:

פרק ז א העושה מאמר ביבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת דברי שמעון אומר או חולצת או מתיבמת (א) שאם מאמרו מאמר תתיבם שהיא אשתו של [א] ראשון (ב): כיצד מצות יבום עושה בה מאמר ואח"כ (ה) [כונס] כנסה עד שלא עשה מאמר קנה העושה מאמר ביבמתו קנאה לעצמו ופסלה ע"י אחים באו עליה אחים ועשו בה מאמר נתנו גט וחלצו פוסלים על ידו (ג) העושה מאמר ביבמתו (ד)נפטרה צרתה(*ג)הנותן גט ליבמתו (ה)נפטרה היא וצרתה חלץ לה נפטרה צרתה וחכ"א יש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר מודה ר' גמליאל לחכמים שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר גט גט אחר ביאת מאמר (ג) [ומאמר] אחר [ביאת] גט כיצד היה ר"ג אומר אין גט אחר גט שתי יבמות (ג) [ליבם] אחד (ד) [נתן] גט לזו (ה) [וחזר ונתן גט] לזו ר"ג אומר חולץ לראשונה (ו)ומותר בקרובות שניה [ג] וחכ"א אסור בקרובות שתיהן ו) וצריכות שני גיטין (ד) וחליצה לאחת מהן (ז) [שני] יבמין ויבמה אחת (ח) בעל את זו ובעל את זו [ג] ועשה מאמר לזו בעל את זו ונתן גט לזו בעל את זו וחלץ לזו אין אחר חליצה כלום חלץ לזו וחלץ לזו (ז) ועשה מאמר בזו חלץ לזו ובעל את זו אין אחר בעילה כלום אע"פ שאמרו אין אחר בעילה כלום חליצה אחר בעילה פוסלת בכהונה כיצד ג' יבמות ויבם אחד עשה מאמר בזו ובעל את זו וחזר ועשה מאמר בזו רבי נחמיה אומר ראשונה צריכה גט ואין אחר בעילה כלום מק"ו (ח) ומה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר בעילה אין אחריה כלום בעילה שאין פוסלת בכהונה (*ד)[בעילה אחר חליצה] אינו דין שלא יהא אחריה כלום וחכ"א צריכות שלשה גיטין וחליצה (ט) [אחת] מהן (י) אימתי אמרו אין אחר בעילה כלום בזמן שהיא בתחלה אבל בתחלה הרי היא כמאמר:

פרק ח א (א) בן תשע שנים ויום אחד עמוני ומואבי מצרי ואדומי ועובד כוכבים נתין וממזר שבא על בת כהן ועל בת לוי ועל בת ישראל פסלה מן הכהונה (ב) ר' יוסי אומר כל שזרעו כשר היא כשרה וכל שזרעו פסול היא פסולה רשב"ג אומר כל שאתה מותר לישא בתו אתה מותר לישא אלמנתו וכל שאי אתה מותר לישא בתו אי אתה מותר לישא אלמנתו לויה שנשבית בתה כשרה לכהונה (ג)לויים(*ב) (ה)המזוהמין באמן לא חששו להם חכמים לויה שנשבית ושנבעלה בעילת זנות נותנין לה את המעשר בת לוי מן הנתינה ומן הממזרת אין נותנין לה את המעשר כהן הדיוט שנשא [את] איילונית הרי זה מאכילה בתרומה (ז) כהן גדול לא ישא אנוסתו ומפותתו (*ג) אבל נושא הוא את הממאנת (ה) כה"ג שמת אחיו חולץ (ט) ואם יש שם אחין אין חולץ (ה) [מפני] מה אמרו כהן גדול שעשה מאמר ביבמתו לא יכנוס שאין מאמר קונה קנין גמור: **ב** לא יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו בנים בני בנים הרי הן כבנים (ד) מת אחד מהן או שנעשה א' מהן סרים אין רשאי לבטל (ג)[האיש אין]רשאי לישב שלא באשה (ג) (ד)(ו)[ואשה] רשאי לישב שלא באיש (ה) האיש אין רשאי לשתות (ז) עקרין שלא יוליד והאשה רשאה לשתות עקרין שלא תלד: **ג** (ה) [איש] אין רשאי לישא עקרה וזקנה איילונית (*ג) קטנה ושאינה ראויה לילד (ו) האשה רשאה להנשא אפי' לסריס (ט) ר' יהודה אומר המסרס את הזכרים חייב ואת הנקבות פטור (ו) ר' נתן אומר ב"ש אומרים שני בנים כבניו של משה שנאמר (דה"א כג) ובני משה גרשום ואליעזר בית הלל אומרים זכר ונקבה שנאמר (בראשית ה) זכר ונקבה בראם ר' נתן אומר ב"ש אומרים זכר ונקבה וב"ה אומרים או זכר או נקבה: **ד** נשא אשה (כ) ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל אלא יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות ממנה ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר [שנאמר] (בר טז) מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען [לפי דרכנו] למדנו שאין ישיבת חוצה לארץ [עולה] מן המנין: **ה** (ל) מי שהיה בעלה זקן או חולה [ה] או [שהיה בעלה] חבוש בבית האסורים או שהלך [בעלה] למדינת הים (ו) אין עולין (ז) [לחם] מן המנין גרשה תלך ותנשא לאחר שמא לא זכתה ליבנות ממנו ועד (מ) כמה מותרת להנשא עד ג' יותר על כן לא תנשא אלא למי שיש לו אשה ובנים נשאת למי שאין

הגהות הגר"א (יז) ומעשה בחיפה : (יח) אבא שאול אומר [וכ"ה בכ"י] : (יט) וחכמים אומרים יבמה יבא עליה מ"מ : (א) כונסה : (ב) וביאת מאמר*) : (ג) שנפלו לפני יבם : (ד) ונתן : (ה) וגם : (ו) ואסור בקרובותיה : (ז) אתה אומר בשני : (ח) כיצד אמר ר"ג אין מאמר אחר מאמר שתי יבמות שנפלו לפני יבם א' ועשה מאמר בזו ומאמר בזו רג"א נותן גט לראשונה וחולץ לה ואסור בקרובותיה ומותר בקרובות שניה וחכ"א נותן גם לשתיהן ואסור בקרובות שתיהן וחליצה לאחת מהן וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת : (ט) לאחת : (א) ומפני : (ב) אין האיש : (ג) והאשה : (ד) כוס : (ה) האיש : (ו) או שהלכה היא או שניהם חבושין בבית האסורים : (ז) לו : *) עי' בגמ' ובירושלמי וצ"ע

אור הגנוז

פרק ז [א] שני אין מאמרו מאמר תתיבם שהיא אשתו של ראשון [וכ"ה בכ"י] : [ב] וצריכה חליצה אחת מהן עשה מאמר בזו וחזר ועשה מאמר בזו ר"ג אומר נותן גט לראשונה וחולץ לה ומותר בקרובת שניה וחכמים וכו' : [ג] ובעל את זו ובעל לזו : **פרק ח** [א] או שהיתה היא חולה :

נוסחאות כ"י

א) ברופא אחד שהיה הולך למדה"י והיתה לו : ב) ה"ז בעילת זנות וקרוב כו' : ג) שאר כל העריות לא כו': ד) נפסלה : ה) נפסלה : ו) וצריכה חליצה אחת מהן עשה מאמר בזו וחזר ועשה מאמר בזו רג"א חולץ לראשונה ומותר בקרובות שניה וחכ"א אסור בקרובות שתיהן : ז) חלץ לזו ועשה : ח) המייחסין :

חסדי דוד

פרק ז העושה מאמר ביבמתו נפטרה צרתה הנותן גט ליבמתו כו'. לכאורה הך מתניתא מתוקמא כר"ש דסברי דמאמר קני לגמרי וכמ"ד בפ' כיצד דף כ"ט מאמר לב"ש לא קני אלא לדחות צרה ופי' שם התוס' כד"ה אלא לדחות וכו' שאם נתן מאמר לאחת מאתי יבמות שנפלו מבית אחת אע"ג דבעלת מאמר לא סגי לה בגט אלא בעי נמי חליצה צרתה מיהא פטורה לגמרי בלא חליצה דכיון שהתחיל לעשות הדיחוי בזו אע"פ שלא נגמר קרי' ביה אחת הוא חולץ ואינו חולץ שני בתים ובזה יש לפרש רישא דהעושה מאמר נפטרה צרתה אלא דמ"ש גבי נתן גט נפטרה היא וצרתה לא מתוקמא כלל ובדוחק היה אפשר לפרש דנפטרה לאו דוקא אלא כלומר נפטרה שלא יכול עוד לכנוס וכן ג"כ אסור לכנוס לצרתה אבל כל זה דוחק עצום ומחוורתא דמלתא דשיבוש הוא בספרים וה"ג העושה מאמר ביבמתו נפסלה צרתה הנותן גט ליבמתו נפסלה היא וצרתה וכו' והשתא א"ש לכ"ע. דמאמר קנה במקצת מדרבנן ופסל את צרתה שהרי כבר התחיל לבנות בית אחת ונפסלה אידך ביאה והנותן גט הרי גט דמי זיקה במקצת וקים ליה מדרבנן בלא יבנה בין היא ובין צרתה ומיהו עדיין אסורות לינשא לשוק וכשחלץ לאחת מהן נפטרה גם שניה לגמרי ועי' בגמ' דף כ"ז ובדף כ"א ע"א :

פרק ח בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני וכו'. נתין חלל וממזר וכו'. כצ"ל וכ"ה בגמ' דף ס"ח ע"ש : לויה שנשבית בתה כשרה לכהונה דאילו כהנת שנשבית הרי היא אסורה לבעלה וא"כ אם בא עליה בעלה וילדה בת הרי היא חללה שהרי נולדה מפסולי כהונה דהיינו זונה אבל לויה וכ"ש ישראלית אע"ג דהיא אסורה לכהונה כגון אם נתאלמנה אה"ז דאפי' פנויה שנשבית אסורה לכהונה מ"מ בתה של זו אם חזרה לבעלה כשרה לכהונה. כך צריך לפרש לפי מה שפסק מרן ז"ל להחמיר כשיטת הרא"ש דעובד כוכבים הבא על בת ישראל ולדה פגום לכהונה אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל שם דולדה כשר אפי' לכהונה יש לפרש הך מתניתא דאפי' נתעברה שם בשביה דהיינו מעובד כוכבים בתה כשרה לכהונה ושפטי' דמתניתא הכי משמע ודקתני לויים המזוהמין באמן כו' פי' אע"ג דבכהנים אפי' כשרים באביהם אם מזוהמין באמן כגון כהן שנשא זונה או חללה הולדות חללין ופסולים מ"מ בלויים וישראלים כה"ג כגון שנשאו זונה או אחת מחייבי לאוין אין הולד פסול כיון שתפסו קדושין באמן ולאפוקי חייבי כריתות : מי שהיה בעלה זקן כו' מדקתני זקן משמע שפסק מלהוליד וא"כ למאי נ"מ רוצה לישא אחרת. ולא נוכל לפרש כי קאי על האשה המבקשת תוערא לידה ומרא לקבורה כי גם בה איכא הדין דעשר

מצפה שמואל

(ה) מעשה. עי' מרדכי גיטין בנוסח הרשאה שהביא קצת מתוס' זו בנוסח אחר. ועי' הוס' יו"ד : ד"ה איהו ובדף מ"א ד"ה כל : (ו) יפת. ספרי פ' תצא וע' מ"ת ׳ וע' רמב"ם פ"ח מהל' מלכים ה"ג. וע"ש בכ"מ ולא ראה תוס' זו דלת"ק מה"ת סגי ל' יום. ומתק"ת ג' חדשים להבחנה : (*ו) מיי' פ"ח מהל' מלכים הל"ו : (ז) הבא. ל"ע. ק"ט. ירושלמי פ"ח ה"א : (ח) מודה. ע' מ"ט : (ט) מודה ר"ש. שם ול"ע : (א) שאם. עי' כ"ט ל"א : ירושלמי פ"ג ה"ד וה"י : (ב) כיצד. נ"ב : (ג) העושה. כ'. כ"א : ירושלמי פ"ה ה"א : (ג*) מיי' פ"ה מהל' יבום הל"א וכ' פוש"ע סי' ק"ע : (ד) והחליצה. ועי' תוס' שם ד"ה צריכות וע' לעיל פ"ו ה"ה : (ה) ומה. ירושל' פ"ה ה"א וע"ש בשינוי לשון ועי' פני משה שם ועי' רמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה ובשער המלך שם ולדידיה א"ש כאן התוס' דבעל על חליצה אינו אלא מד"ס ועי' פי"א ה"ד ופ"א מהל' יבום הל' י"ב ולשיטת שאר פוסקים כל חייבי לאוין אינם פוסלין דבעינן זר מעיקרא ועי' ס"ט : (*ה) עי' מיי' פי"ה מהל' א"ב הל"ד ובפ"א מהל' יבום הל"ב היטב : (ו) אימתי. עי' חדושי הרשב"א יבמות נ"א : והביא בשם ר"ח כמ"ש בפנים וע"ש מ"ש בזה : (א) בן תשע. ס"ח. ירושלמי פ"ז ה"ה : (ב) לויה. ירושלמי פ"י ה"א ועי' בכורות מ"ז וברמב"ם פ"ז מהל' בכורים ובדף פ"ה ובטור יו"ד סי' ש"א וע' נ"א : (*ב) עי' מיי' פ"א מהל' מעשר ופ"ט מהל' בכורים הל"ב : (ג) כה"ג. ירושלמי פ"י ה"ד בבלי ס'. ס"א. ובמ"ל פי"ז מהל' א"ב : (*ג) מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל"ו ופי"ז מהל' א"ב הל' ט"ו וי"ז ועי' מ"ל שם ובהלכה י"ז : (ד) כה"ג. ס"א. ועי' ירושלמי פ"ו ה"ד ועי' תוס' ס"א ד"ה כהן ולשיטת הרמב"ם פי"ז ה"ו מהל' יבום י"ל בלא"ה דהוי חליצה פסולה : (ה) מת. ס"ב : ירושלמי פ"ו ה"ז : (ו) האשה. פי' בהגהת אלפס בשם ריא"ז וקאי על איש ועי' בא"ע סי' א' : (*ו) ע' מיי' פט"ו הל' ט"ז מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' א' סי' י"ג ע"ש הטיב : (ז) האיש. שבת ק"י וקי"א : (ז*) מיי' שם הל' ז' ובסמ"ג שם : (ח) האשה. עי' ירו' מגילה פ"ד ה"א : (ט) ר"י. ת"כ פ' אמור בקרא כי מבחתם. ע"ש ועי' רמב"ם פי"ז מהל' א"ב ועי' בסמ"ג שם וכן משמע כאן ועי' ביאורי הגר"א א"ע סי' ה' : (י) ר"נ. ס"א : ירושל' פ"ו ה"י וע"ש ס"ב : (כ) ושהה. ס"ד : (ל) מי שהיה. שם ירושל' פ"ו ה"ו : (מ) כמה. ס"ד: ירושל' שם

מנחת בכורים

לפני ר' יוסי. לפי הנראה גרסינן המעשה אחרי המבואר לקמן שיבמה לא תחלוץ ולא תתיבם (ולמה לא תחלוץ ממ"נ אי מעוברת היא נפטרה בולד ותמתין עד שתלד ואי אינה מעוברת החליצה מעלייתא היא ומפרשינן הטעם משום דאמר קרא אם לא חפץ כו' הא חפץ ייבם ואף שאינו עולה מחמת ספק וא"כ ממ"נ אינה צריכה חליצה ואם אינה מעוברת הרי עולה ליבום מ"מ מקריא אינה ראויה ליבום דאף קטנה צריכה להמתין ג' חדשים דגזרו רבנן א"כ הוה כודאי ואף ר' יוסי דס"ל לעיל דכל הארוסות יבשאו מ"מ מודה ביבמה דגזרו משום איסור אשת אח) : **ה** מעשה בחיפה חיפה הוא שם המקום כדאמרינן אנשי בית חיפה וכן הוא בהגהת הגר"א : בעלה ל"ג כמ"ש בנוסחת הגר"א תורף הענין יש כאן שומרת יבם ושני יבמין א' גדול וא' קטן והגדול רוצה לילך למדה"י ורוצה לחלוץ והוא בתוך ג' חדשים וס"ל לר"א כר"ל דחולצת אף בתוך ג' לפי שכל הדרכים בחזקת סכנה ופן יקרנו אסון ותהא זקוקה ליבם מהדם וחכמים ס"ל דכיון דאינו מייבם תוך ג' אינו חולץ תוך ג' : מפני תיקון הולד. לידע מתי נתעברה אם בקדושה או שלא בקדושה : מן המקרא. לג' חדשים דירח חד וימים תרי ואחר כן הוה ג' : **ו** הולד להיות ממזר. כמו אשת אח שלא במקום מצוה דבעינן שיכוין לשם מצוה : שתגיע לפירקה. שתגדיל שמא תמצא איילונית ואיילונית אסורה להתייבם דכתיב אשר תלד פרט למי שאינה יולדת : וכן צרות לא ינשאו. לשוק שמא תמצא הערוה איילונית ואינה פוטרת הצרה וגרסינן וכן צרות עריות והיינו דקאמר שמא נמצאו אלו איילונית : אלו פסולות. כלומר שהערוה תמצא איילונית והצרה שנשאת לשוק הרי פסולה לכהונה דר"מ לטעמיה דחייש למיעוטא לכן חיישינן שמא תמצא איילונית וחכמים פליגי דלא חיישינן והרי אלו בחזקתן : מודה ר"ע. דס"ל דנושא גרושתו שהולד ממזר : בלא יבוא. שעובר בלאו : משאר בשר. כגון נושא הלוצתו ומחזיר גרושתו (עי' תוס' דף מ"ט) : משאר בשר. מעריות שהוא מחמת קורבה :

פרק ז א העושה מאמר ביבמתו. ואח"כ מת : חולצת. דס"ל כאשת ב' מתים וגזרו רבנן דיתלוץ ולא ליבם : שאם מאמרו מאמר. הרי היא אשתו של ב' ואי אינו מאמר הרי היא אשתו של ראשון ה"נ לה מצות יבום. לכתחלה : ופסלה ע"י אחים. שפסלה לאחים דשוב אינה ראויה לאחים : באו עליה אחים. אחר מאמרו או עשו מאמר או נתנו גט או חלצו פוסלין עליו דס"ל להאי תנא דיש מאמר אחר מאמר וגט אחר מאמר וכ"ש ביאה וחליצה אחר מאמר ומהני הך ביאה לפסולי ליבום אבל לא למשרי לעלמא דאין יבמה ניתרת בגט רק בחליצה : נפטרה צרתה. כלומר דשוב אסור בצרה וא"כ ע"כ תנשא לשוק אחר שיעשה מעשה ביבמתו בעלת המאמר אבל בעלת כמאמר לא נפטרה שהרי ע"כ ישאנה. נפטרה היא וצרתה. כלומר שע"י הגט ע"כ ינשאו שניהם לשוק : חלץ לה נפטרה צרתה. בחליצה נפטרה הצרה ובלא גט ומאמר מיירי א"כ ס"ל דחליצה פסולה פוטרת ודלא כשמואל בפ' ד' אחין (דף כ"ז ודף נ"ג) : וחכ"א. ליגנא דמשנה הוא דפליגי ר"ג וחכמים דר"ג ס"ל דאין גט מהני מידי אחר שנעשה גט אחד דמה דדחה גיטא קמא דחי ותו לא מהני גיטא אבתריה וכן מאמר קנה במקצת ותו לא מהני מאמר אבתריה בין בב' יבמין ויבמה אחת ובין ביבם אחד ושתי יבמות ורבנן ס"ל דכל אחד לא דחה רק כחו שיש לו בהיבמה אבל לא דחה כח אחין וכן במאמר וכן נמי בב' יבמות לא דחה אלא כח שיש לו ביבמה זו ולא בצרתה ומודה ר"ג שיש גט אחר מאמר ומאמר אחר הגט דגט שייר מקצת ואותו מקצת קנה המאמר וכן להיפך : אחר ביאת מאמר. כלומר אחר הביאה שהיא אחר המאמר כגון עשה מאמר בזו ובא על זו וא"כ נתן גט מהני גט ג"כ לאסורי בקרובותיה ג"כ דאין הביאה קונה לגמרי כיון שעשה מאמר באחרת קודם וכן מאמר אחר הביאה שאחר הגט כגון גט לזו ובא על זו ועשה מאמר בשלישית : חולץ לראשונה. כ"ש אי חלץ לשניה דמהני שהרי הגט לא מהני מידי א"כ לא הוה חליצה פסולה כלל רק דעלה טובה קמ"ל דחולץ לבעלת הגט ויהיה מותר בקרובות שניה : שתיהן. דיש גט אחר גט : וחליצה לאחד מהן. אין כ"מ למי שיחלוץ שהרי ממ"נ אסור בקרובות שתיהן : ה"ג וכן אתה אומר בשתי יבמין ויבמה אחת כיצד אמר ר"ג אין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד ועשה מאמר בזו ומאמר בזו ר"ג אומר נותן גט לראשונה וחולץ לה ומותר בקרובות שניה וחכמים אומרים אסור בקרובות שתיהן וכו' והכי איתא בגמרא (נ"א.) וכן הגיה הגר"א : וגט לשתיהן. משום דיש מאמר אחר מאמר צריכות גט להפקיע מאמרן וא"כ חליצה לאחד מהן וס"ל דחליצה פסולה אין צריכה לחזור על כולן : וחלץ לזו אין אחר בעילה כלום גרסינן ומה שעשה אחר בעילת הראשונה לא מהני מידי כיון דביאה כשרה היא קנה לגמרי : ובעל את זו אין אחר חליצה כלום גרסינן וכדכתיבנא בביאה : פוסלת. לפעמים פוסלת וכדמפרש לעיל שהיה הביאה אחר המאמר : כיצד. אסוף מתניתין קאי דפליג ר' נחמיה ורבנן בביאה פסולה אם יש אחריה כלום וס"ל לר' נחמיה דאין אחריה כלום ומפרש כיצד : ואין אחר בעילה כלום. לכן המאמר שעשה בשלישית אינו פוסל : שפוסלת בכהונה. חליצה אחר בעילה בהא כ"ע מודו דחליצה אחר ביאה פסולה פוסלת מן הכהונה דביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן וחליצה אחר מאמר לכ"ע פוסל : אין אחריה כלום. אין אחר החליצה כלום לפסול : ביאה שאינה פוסלת. אם עשאה אחר החליצה דס"ל חייבי לאוין ואינו פוסל בכהונה אינו דין שלא יהא אחר הבעילה כלום אף אם היא אחר המאמר וכמו חליצה אחר המאמר : אינה בתחלה הרי היא כמאמר. ור"ג ס"ל דאין מאמר אחר המאמר ורבנן לטעמייהו דיש מאמר אחר מאמר ולכן אחר ביאה פסולה מהני מאמר :

פרק ח א בן ט' שנים. דפחות מט' שנים אין ביאתו ביאה ואינו פוסל : פסלה מן הכהונה. מן התרומה בבת כהן ואסורה לכהונה וכולן נפקא לן מדכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל כיון שנבעלה לפסול לה פסלה : כל שזרעו כשר. פליג במצרי שני דלר' יוסי כשר כיון דזרעו כשר דדור ג' יבא בקהל ה' ולמד מאלמנה לכהן גדול מה אלמנה לכ"ג דזרעה פסול דכתיב ולא יחלל זרעו דבניו נעשו חללין אף כל זרעו פסול : רשב"ג אומר. יליף מאלמנה לכ"ג מה אלמנה לכ"ג זרעו פסול בין זכרים בין נקבות אף כל שזרעו פסול בין זכרים בין נקבות ולאפוקי עמוני ומואבי דנקבות מותרות (סט) : שנשבית. ונבעלה לעובד כוכבים מ"מ בתה כשרה דכשר שנשא חללה בתה כשרה לכהונה : המזוהמין. שאמן זנתה מ"מ כשרין ללוים והא דתנן בר"פ האשה רבה באשה שהלך בעלה למדה"י ובא בעלה אחר שנשאת דבת לוי פסולה מן המעשר התם קנסוה רבנן כי היכי דתדוק והכי מוקמינן בגמרא פ' האשה רבה : נותנין לה את המעשר. אף דהוה חללה מ"מ אינה פסולה מן המעשר דלא נפסלה רק מן התרומה : מן הנתינה. שבא לוי על הנתינה והוליד בת ממנה : אין נותנין. דקי"ל דהלך אחר הפסול וס"ל נתינה או ממזרת ולא נקרא עליה שם בת לוי וכמ"ד דמעשר ראשון אסור לזרים : מאכילה בתרומה. ולאפוקי ממה דס"ל לר"י (דף סא) דאיילונית כזונה היא ואסורה לכהן קמ"ל דלא : אנוסתו ומפותתו. דס"ל בעולה והתורה אמרה כי אם בתולה מעמיו יקח אשה : את הממאנת. מי שמיאנה בקטנותה בנשואין שהשיאוה אמה ואחיה ועדיין לא נבעלה מותר לישאנה כשגדלה ולא אמרינן דהוי כגט ואסורה לכהן והכי גרסינן לה בירושלמי פ"ו הל"ד כהן גדול לא ישא אנוסת ומפותת עצמו אם כנס יוציא כ"ג לא ישא את הקטנה אבל נושא את הממאנת ומפרשינן לה התם דקטנה לא ישא כמבואר בבבלי משום דכתיב בתולה אבל ממאנת ישא לכשיגדיל : שמת אחיו. של כהן גדול. חולץ ואינו מיבם. דלא אתי עשה דיבום ודחי לל"ת דלא יקח לא מבעי באלמנה מן הנשואין דאיכא ג"כ עשה דבתולה ולא בעולה אלא אפילו באלמנה מן האירוסין אינו מייבם מדרבנן גזירה אטו ביאה שניה (סא) : יש שם אחין. כיון דאפשר באחר לא יתבזה הכ"ג א"כ דס"ל חליצה פסולה גביה דאינו עולה ליבום : מפני מה אמרו. במשנה פ"ו אירס אשה אלמנה ונתמנה לכה"ג מותר לישא אותה דה"ל ככנוסה אבל עשה מאמר ביבמתו ונתמנה לכה"ג אסור לישאנה : קנין גמור. ולא ה"ל ככנוסה וכאילו נושא מחדש וכ"ג אסור באלמנה : **ב** לא יבטל אדם. כשיש לו בנים ישא אשה בת בנים לכתחלה אבל אינו מוכר ספר תורה בשביל זה כשיש לו בנים ונושא עקרה או זקנה : בני בנים. אם מתו הבנים בחייו ויש להן בנים הרי הן כבנים ודוקא מבן ובת אבל משני בנים זכרים לא קיים המצוה : מת אחד מהן. בחייו ולא הניח בנים או שנעשה סרים כיון שאין ראוי לילד חשבינן ליה כאילו אינו ולא יבטל: שלא באשה. משום פ"ו או אף כיש לו בנים משום דכתיב בבוקר זרע את זרעך אבל אשה אינה מצוה על פ"ו לכן מותרת לישב בלא איש : שלא יוליד. דנפקא לן מדכתיב בארצכם לא תעשו ככם לא תעשו ובסירוס קא מיירי אבל אשה כיון דאינה מצווה על פ"ו מותרת לשתות כוס עקרין (שבת דף קי וקיא) : **ג** את הנקבות פטור. דיליף לה מדכתיב כי משחתם בהם מום בם למעוטי נקבות : או זכר או נקבה. דלא תוהו בראה לשבת יצרה וסגי לה בא' : **ד** זכר לדבר. שנשא הגר אחר עשר שנים וראיה גמורה אינה די"ל דלגרש אינו מחוייב אם א"א לישא אשה על אשתו שהרי אדרבה שם באברהם הוסיף עוד אשה וזכתה גם שרה לבנות ממנה : מן המנין. לפי שא"ל הקב"ה לעלות לא"י והוא לא עלה מיד לכן יש לגלות העונש שלא הוליד כזה : **ה** עד שלשה. דבשלשה הוי חזקה כרשב"ג ולא כרבי דס"ל בתרי הוה חזקה :

לו אשה ובנים תצא שלא בכתובה מפני שנישואיה נשואי טעות (ז) ר"ע אומר כל השופך דמים ה"ז מבטל את הדמות שנא' (בראשית ט) שופך דם האדם באדם דמו ישפך (א) ר"א בן עזריה אומר כל שאינו עוסק בפריה ורביה (ג) ה"ז שופך דמים (א)[ומבטל] את הדמות [שנאמר (שם) כי בצלם אלהים עשה את האדם ואתם פרו ורבו בן עזאי אומר כל מי שאינו עוסק בפ"ו הרי זה שופך דמים ומבטל את הדמות] שנאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב ואתם פרו ורבו וגו' : אמר לו ר"א בן עזריה נאין דברים כשהן יוצאין מפי עושיהן יש (ס) נאה דורש ואין נאה מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש בן עזאי נאה דורש ואין נאה מקיים אמר לו מה אעשה חשקה נפשי בתורה ויתקיים העולם באחרים :

פרק ט א בת ישראל שנשאת לכהן והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל עבדי מלוג (א) (א) אוכלין (ג) משלה ועבדי צאן ברזל אוכלין משלו אלו הן עבדי מלוג (א) (א) פחתו או הותירו הרי הן שלה ואלו הן עבדי צאן ברזל אם פחתו או הותירו הרי הן שלו (ב) הכניסתן בדמים נוטלתן בדמים ילדים נוטלתן נערים נערים נוטלתן זקנים אלו ואלו פירותיהן לבעל אלו ואלו הבעל חייב במזונותיהן (ג) וזה וזה אין יכולין למכור האיש אין יכול למכור מפני שמשועבדים לאשה ואשה אינה יכולה למכור מפני שפירותיהן לבעל : ב מת והניחה כמו שהיא עבדי מלוג אינן אוכלין כדרך שאינה אוכלת (ד) עבדי צאן ברזל אוכלין מפני שהן בחזקת היורשין עד שעה שינתנו לה (ה) הניח לה בנים אלו ואלו אוכלין הניחה מעוברת אלו ואלו אין אוכלין הניח לה בנים והניחה מעוברת עבדי מלוג אוכלין כדרך שהיא אוכלת עבדי צאן ברזל (ג) [אין אוכלין] מפני (ג) [שחלקו] של עובר [בהן] (ד) ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו (ו) הבת מאכלת ואין (ס) [היורשין מאכילין] ר"ש (ז) אומר [כולם] זכרים יאכלו (ו) נקבות לא יאכלו שמא יהא העובר זכר ואין (ח) [לבת] במקום הבן (ט) : ג בת כהן שנשאת לישראל והכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל מת והניחה כמו שהיא עבדי מלוג אין אוכלין כדרך שאינה אוכלת עבדי צאן ברזל אוכלין מפני שהן בחזקת היורשין עד שעה שינתנו לה : ד (*ו) חרש שוטה וקטן שקנו עבדים אין אוכלין בתרומה (ז) אבל אם קנו להן ב"ד או שמנו ב"ד להן אפוטרופין או שנפלו להם בירושה ממקום אחר הרי אלו אוכלין בתרומה : ה (ח*) כהן (ח) שקנה עבד ולישראל אפילו אחד ממאה בו אינו אוכל בתרומה אשת (ט) כהן שקנתה עבדים ועבדיה שקנו עבדים הרי אלו אוכלין בתרומה (י) עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה הרי אלו אוכלין בתרומה . (כ) לא יצא הרוצח מחוץ לגבול עיר מקלטו בחזקת שכהן גדול קיים : ו (ל) העובר והיבם והאירוסין והחרש והבן של ט' שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין (מ) מת הדין לוקה שאם יש מעשה לפסול ולא מעשה להאכיל אם אין מעשה להאכיל יהא מעשה לפסול (*מ) בתו פקחת הנשואה לאחיו חרש צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום מק"ו אם נשואי בתה נשואין נישואי צרתה נשואין אין נישואי בתה נשואין לא יהו של צרתה נשואין : ז בתו (נ) (*נ) החרשת הנשואה לאחיו פקח צרתה חולצת ולא מתיבמת חרשת שהשיאה אביה הרי היא כפקחת לכל דבר (ס) בת ישראל פקחת שנשאת לכהן חרש אין אוכלת בתרומה עיברה לא תאכל (*ס) ילדה תאכל נתחתך העובר במעיה תאכל בת ישראל חרשת שנשאת לכהן פקח אינה אוכלת בתרומה עיברה לא תאכל ילדה תאכל : ח (ע) בת כהן (*ע) פקחת שנשאת לישראל שוטה טובלת מחיק בעלה ואוכלת בתרומה לערב עיברה לא תאכל ילדה לא תאכל כל (פ) שיש לה זרע מכהן בין זכרים בין נקבות אפילו זרע מזרע הרי זו אוכלת בתרומה : ט היתה בתה מישראל נשואה לכהן אינה אוכלת בתרומה עד שיהא לה זרע מכהן תחלה כהנת שמת עוברה בתוך מעיה הרי זו אוכלת בתרומה (צ) האשה שמקשה לילד מחתכין את העובר במעיה ואפילו בשבת ומוציאין אותו אברים אברים מפני שחייה קודמין לו יצא ראשו אפילו ביום השני אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש :

פרק י א (א) בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת בתרומה מת והניחה לפני יבם אפילו חרש אוכלת יפה כח היבם להאכיל מכח הבעל [בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ולא הספיק לכונסה עד שנתחרשה אינה אוכלת בתרומה מת והניחה לפני יבם אפילו חרש אוכלת יפה כח היבם להאכיל מכח הבעל] (ב) בת ישראל פקחת שנשאת לכהן חרש אין אוכלת מת והניחה לפני יבם פקח אוכלת חרש אינה אוכלת (ס) בתרומה עד שתכנס לחופה לשם נשואין ותבעל לשם אישות (ג) בת ישראל (ו) חרש שנשאת לכהן פקח אין אוכלת בתרומה מת והניחה לפני פקח אין אוכלת (ד) בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ונכנסה לחופה לשם נשואין ולא הספיק לבועלה עד שנעשה פצוע דכא וכרות שפכה (ז) ה"ז אוכלת בתרומה הואיל ובאת לכלל היתר אפילו שעה אחת עודה ארוסה ונעשה פצוע דכא וכרות שפכה ה"ז אינה אוכלת אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שנכנסה לחופה לשם נשואין ולא הספיק לבועלה עד שמת (א) כשרה לכהונה וכשרה לאכול בתרומה (ה) בא עליה פסלה מן הכהונה ופסלה מלאכול בתרומה : ב (ו) טומטום אין אוכל בתרומה אשתו ועבדיו אוכלין משוך ומי שנולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלין בתרומה : (ז) אנדרוגינוס אוכל בתרומה אבל לא בקדשים טומטום אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים [א] אר"א (ח) שמעתי באנדרוגינוס שחייבין על משכבו (ג) [סקילה כזכר] בד"א בזמן שבא עליו דרך הזכרות לא בא עליו דרך הזכרות פטור : ג (ט) איזה הוא פצוע דכא כל (ח) שנפצעו הבצים שלו שנימוקו שניקבו ושחיסרו א"ר ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה שמעתי בכרם ביבנה מי שאין לו אלא ביצה אחת (ט) זהו סרים חמה (ג) א"ר יוסי מעשה באחד בכפר מנדון שעלה לראש (ד) [זית] ונפל ונפצעו אחת מביציו ובא ובעל את אשתו ומת ובאו ושאלו את ר' יוחנן בן נורי אשתו מה

הגהות הגר"א (א) וממעט : (א) אם : (ג) לא יאכלו : (ג) חלקו*) : (ד) דברי ר"י : (ס) ואין הבן מאכיל : (ו) בן יוחי : (ז) כולם : (ח) לבנות : (ט) כלום : (א) ה"ז : (ג) זכר *) : (ג) וכשר : (ד) הוית :

*) כ"ה בש"ס סז. *) בגמ' פ"ג הגי' כזכר.

נוסחאות כ"י

א) בן עזאי : ג) מעלה עליו הכתוב כאילו ממעט את הדמות שנא' כי בצלם אלהים עשה את האדם ואתם פרו ורבו אמר לו ר"א נאין דברים כשהן יוצאין מפי עושיהם יש נאה דורש ונאה מקיים בן עזאי כו' : ג) מכחה ועבדי צ"ב אוכלין מכותו : ד) שהקנה את עבדו לישראל : ה) אינה אוכלת : ו) חרשת : ז) כשרה לכהונה וכשרה לאכול בתרומה : ח) שנפצע אחת מביציו או שנימוקה או שניקבה או שחסרה : ט) הרי הוא כסרים חמה :

אור הגנוז

פרק י [א] אמר רבי :

חסדי דוד

שנים דאין הלשון מורה כן אלא נ"ל כההוא דא"ר יוחנן בפ' שמונה שרצים ובפ' מי שאחזו כן כן החזירוני לנערותי ומיירי גם מתניתא זו אם עסק ברפואות וחזר לנערותו אין ימי הזקנה שלפני זה עולים לו במנין עשר שנים :

פרק ט בת ישראל שנשאת לכהן כו'. פי' דצ"ב כיון דקבל הבעל עליו אחריותם נחשבים כשלו והרי הן עבדי כהן וגם נכסי מלוג לא מיבעי למ"ד קנין פירות כקנין הגוף אלא אפי' למ"ד לא כקנין הגוף אפ"ה אכלי מטעמא דילפי' מקרא דוכהן כי יקנה קנינו שקנה קנין אוכל כדאיתא בגמ' דף ס"ו . והריב"ש בתשובה סי' ק"ן כתב דעבדי צ"ב יאכלו בתרומה ועבדי מלוג לא וזה הפך מדברי הש"ס והתוספתא ודבריו צ"ע . ובסיפא דקתני הכניסתן בדמים כו' אלו ואלו פירותיהן לבעל מ"מ יש חלוק כי בנכסי מלוג אין לבעל אלא פירות ולא פירי פירות ובצ"ב הכל שלו וגם במ"ש הבעל חייב במזונותיהן יש חילוק כי בעבדי צ"ב יכול הבעל לומר עשה עמי ואיני זנך משא"כ בעבדי מלוג וכ"כ הרמב"ם בפ"ט מה' עבדים וגם במה שאינו יכול למכור יש חילוק בין זה לזה לענין אם מכרן ועי' בתשובות ריב"ש הנ"ל ובאה"ע סי' פ"ה ומ"ש מפני שמשועבדים לאשה קאי על צ"ב דאין לה אלא שעבוד וכ"ש בעבדי מלוג שעיקרן לאשה : מת והניחה כמות שהיא . פי' בלא שום זרע לכן עבדי מלוג שהן שלה אין אוכלים אבל עבדי צאן ברזל אע"פ שהיא יכולה ליטול משום שבח בית אביה כדלעיל מ"מ כיון דמתוסרי גוביינא ה"ה בחזקת היורשין שאין לך אדם מישראל שאין לו יורשים ממשפחת אביו הכהנים ואוכלים בשבילם . ומכאן ראיה דמאי דאמרי בעלמא נכסי בחזקת יתמי לאו דוקא יתמי אלא ה"ה כל יורש : האשה שמקשה לילד כו' . הא לא שייכא הכא ואולי איידי דתנא לעיל נתחתך העובר במעיה תני לה הכא ואע"ג דמתני' היא בספ"ז דאהלות מ"מ הדא כאן שני דברים חד דאפי' בשבת ועוד דהתם תנן יצא רובו משום דמיירי דיצא מסורס דרך רגליו וכאן מיירי דיצא כדרכו . וחשוב כילוד משיצא ראשו :

פרק י איזהו פצוע דכא כל שנפצעו הביצים שלו ואפי' אחת מהן או שנימוקו כו'. כצ"ל וכ"ה בגמ' דף ע"ה וע"ש בפירש"י וכן מעשה דר' יוסי לא נמצא לא בבבלי ולא בירושלמי . ונראה לפרש דהשואלים שאלו לריב"נ הוי סברי כר"א דמתני' בפ' הערל דסריס אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו לפי שאין לו רפואה אבל סריס חמה חולץ וחולצין ומייבמין את אשתו לפי שיש לו רפואה וע"ש בגמ' דאליבא דר"א אפי' היה בריא מתחלה שנשא ונעשה סריס קודם מיתה כל שאין לו רפואה לא חולצין לאשתו וזה ששאלו ממנו על נפצעו אחד מביציו דוודאי אין לו רפואה והוה כמו סריס אדם אם מייבמין לאשתו והשיב ריב"נ עד שאתם שואלים מהו שתתייבם דבהא אפי' תימא דהוה סרים גמור לדידי מייבמין לאשתו כי אני סובר כר"ע דאם הי' לו שעת הכושר חולץ וחולצין לאשתו וזה הי' לו שעת הכושר:

מצפה שמואל (ג) ר"ע . ס"ג : (ס) נאה . ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א : (א) פיתחו . ס"ג : (ב) הכניסתן . ס"ו : ירושלמי פ"ז ה"א : (ג) וזה . ב"ק ל' : ב"ב נ' : (ד) עבדי . ס"ו : (ה) הניח . ס"ז : (ו) הבת . ירושלמי פ"ז ה"ג : (*ו) מיי' פ"ח מהל' תרומות הל' ט"ו : (ז) אבל . עי' קדושין מ"ב תוס' גיטין ס"ד : ד"ה שאני וכר"ן שם ובסנהדרין ס"ט : ועי' רמב"ם פכ"ט מהל' מכירה ובפ"ט מהל' תרומות הל' ט' וי' ובספר אבני מילואים סי' כ"ח ובקצה"ח סי' רל"ה ועי' גיטין נ"ב ופ"ק דכתובות דף י' ועי' בספר תוס' דרבנן ועי' בספר קהלת יעקב אות א' סי' כ"ט שהאריך בזה : (ח) כהן . ירושלמי פ"ח דתרומות : (*ח) מיי' שם פ"ז הל' יז : (ט) כהן . ס"ז : (י) עבד . גיטין יב : (כ) לא יצא . מכאן נוכל ללמוד דין חזקה מקרא דוהם יצא יצא ובמ"א מבואר ועי' תוס' דתרומות : (ל) העובר ס"ז : ועי' ירושלמי פ"ז ה"ד : (מ) בתו . ירושלמי פי"ד ה"ג : (*מ) מיי' פ"ז מהל' יבום הל' כ טוש"ע אה"ע סי' קע"ה : (נ) החרשת . שם ה"ד : (*נ) מיי' שם טוש"ע שם : (ס) בת ישראל . ירושלמי פי"ד ס"ו . (*ס) עי' מיי' פ"ח מהל' תרומות הל"ד : (ע) בת כהן . ירושלמי פ"ו ה"ד וה"ס : (*ע) מיי' פ"ח הל"ג ד ע"ש : (פ) שיש לה . סט : (צ) האשה . פ"ד דאהלות . ירושלמי סנהדרין פ"ח ה"ט ושבת פי"ד וע"ש פ"ב : (א) בת ישראל. נו. ירושלמי פי"ד ה"ו ופ"ו ה"א : (ב) בת ישראל . ירושלמי שם פ"ו ה"א : (ג) בת ישראל חרש . קי"ג : (ד) ב"י פקחת . עי' דף כ"ו ודף ע"ה וירושלמי פ"ח סה"א וכר"י דטעמיה משום שכבר אכלה ויש ראיה מזה דאין חופה לפסולות עי' תוס' כ"ו ד"ה רב ובחידושי הרשב"א כ"ח : (ה) בא עליה . עי' שו"ע אה"ע סי' ז' סעיף י"ב דלא קי"ל הכי ועי' ירושלמי פ"ח ה"ג בשיטת התוס' דחופה פוסלת כרב דיש חופה לפסולות . ועי' ביאורי הגר"א ס"ק כ' : (ו) טומטום . ע"ב : (ז) אנדרוגינוס . שם : (ח) שמעתי . פ"ג : (ט) איזה . ע"ה . ירושלמי פ"ח ה"ב :

מנחת בכורים

דמו ישפך. וסמיך כי בצלם אלהים עשה את האדם : ה"ג הרי זה שופך דמים . שנאמר שופך דם האדם וסמיך ליה ואתם פרו ורבו ר' יעקב אומר כאילו ממעט את הדמות שנאמר כי בצלם אלהים וגומר וכתיב בתריה ואתם פרו ורבו בן עזאי אומר כאלו שופך דמים וממעט הדמות שנאמר כי בצלם וגו' וכן הוא בגמ' (סג ב): הכי גרסינן בגמרא יש נאה דורש ונאה מקיים ויש נאה מקיים ואין נאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים :

פרק ט א (עבדי מלוג . שהקרן שלה ובאחריותה הם רק שהבעל אוכל פירות ועבדי צאן ברזל הוא שבאחריות הבעל הם ואם מת מת לו לכן עבדי צאן ברזל שקנינו הם אוכלים בתרומה מחמתו אבל עבדי מלוג שקנינה הם אוכלים משלה כלומר שאוכלין מחמתה אבל אם היא אינה אוכלת כגון אלמנה לכה"ג דפסולה גם עבדיה אינם אוכלין כמבואר במשנה רפ"ז וגם לקמן) : בדמים . שמה לבעל בדמים כשהיא נוטלת לאחר מיתה יכולה לומר שלי אני נוטל ושמין לה ג"כ בדמים שחייב הבעל לתת לה ואינו יכול לסלקה בדמים וליטול הכלים לעצמן : ילדים נוטלתן נערים . אם הכניסה לו ילדים וגדלו נהי דהשבח לבעל מ"מ נוטלתן בשומא כמו שהיא עכשיו : אלו ואלו . עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל : ואשה אינה יכולה למכור . אף עבדי מלוג מפני שמשועבדים לבעל לאכילת פירות : ב בחזקת היורשין . אף שיכולה לומר עבדי אני נוטל מ"מ כל זמן שלא נתנו לה הם בחזקת יורשין דגם יוקרא וזולא ברשותן הם לכן קא אכלי בתרומה : הניח לה בנים . כשמת הכהן הניח בנים והיא אוכלת בשביל הבנים גם עבדי מלוג אוכלין וכ"ש עבדי צאן ברזל : מעוברת . גם עבדי צאן ברזל אין אוכלין מפני חלק של עובר שיש לו בעבדים ועובר במעי זרה זר הוא ומ"מ היא אוכלת בשביל בניה הנולדים וכן עבדי מלוג אוכלין בשבילה שאין להעובר חלק בהן : הבת מאכלת . כלומר האם מאכלת עבדים שלה שאין להעובר חלק בהן אבל היורשים אין מאכילין עבדי צאן ברזל דיש לעובר חלק בהן וכולה ר"י הוא ור' ישמעאל אמר כן משום אביו וכן מסקינן בגמרא וגרסינן ברישא דברי ר"י : ה"ג ר"ש אומר זכרים יאכלו כולן נקבות לא יאכלו . וה"פ אם יש בנים זכרים יאכלו אף עבדי צאן ברזל ולא חיישינן להלקו של עובר דה"ל מיעוטא נפלים ומחצה נקבות וסמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות וה"ל זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן : שמא יהא עובר זכר . חדא ועוד קאמר חדא דאף נקבה פסלה כיון שכולן נקבות גם נקבה יש לה חלק בהן ועוד שמא ימצא עובר זכר וכולן שלו לכן לא יאכלו : ג ה"ג עבדי מלוג אוכלין כדרך שהיא אוכלת עבדי צאן ברזל אינם אוכלין מפני שהוא בחזקת היורשין היינו בחזקת משפחתו והרי המה ישראלים ובאחריותם הם גם לענין יוקרא וזולא : ד אין אוכלין . דאין קניינם קנין : ה ולישראל . יש חלק בו : אפילו א' ממאה . פוסל בשביל חלקו : הרי אלו אוכלין . דקנין של קנין אוכל דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין ודרשינן דקנין כספו יקנה נפש הוא אוכל בתרומה : בתרומה בחזקת שהן חיין . דמוקמינן להם בחזקת חי כמבואר בגיטין (כח א במשנה) : בחזקת שכהן גדול קיים . לכן היה מותר לגואל הדם להרגו : ו העובר . אם נתעברה מישראל פוסל אמו ואם בת ישראל לכהן היא אינו מאכיל וכן כולם : מעשה לפסול . כגון באירוסין ובעובר ואינך : מק"ו . מנשואי אחיו פקח דכ"ש באחיו חרש דנישואי צרתה אינו מה"ת ואף שנישואי בתו ג"כ מדרבנן אמרי ממ"נ כדמפרש : ה"ג אם נישואי צרתה נשואין נשואי בתו נשואין אין נשואי בתו וכו' *וכש"ד לא אלימא נשואי צרתה מנשואי בתו וכיון דקנינם הוא פוטרת חברתה : ז צרתה חולצת . דכאן נשואי בתו מדרבנן כיון דהיא חרשת ונשואי צרתה מה"ת ולא אלימא למפטר הצרה לגמרי : שהשיאה אביה . בקטנותה הוה קדושין מה"ת לכל דבר הן ענין תרומה והן לענין יבום : ילדה תאכל . בשביל בנה : ה"ג נתחתך העובר במעיה לא תאכל ומלתא דפשיטא הוא דאפילו עיברה לא תאכל כש"כ אם נתחתך כגון דבת ישראל היא פשיטא דאינה אוכלת ונראה דגרסי' לה בבבא דסיפא בבת כהן שנשאת לישראל שוטה דאם עיברה לא תאכל ואמר דאם נתחתך העובר במעיה תאכל : ח לערב . ולא חיישי' שמא עיברה דממ"נ אוכלת עד מ' יום דמיא בעלמא הוא אבל לאחר מ' יום אינה אוכלת שמא מעוברת היא : זרע מזרע . כגון שמתו בניה ויש לה בני בנים דכתיב ובן אין לו ודרשי' עיין עליו : ט אינה אוכלת . דאם שהיא בת כהן עד שיהיה להבת זרע מכהן דאז הלא יש לה בני בנים מכהן וב"ב כהן מאכיל את אם אמו בתרומה אף שיש לה זרע מישראל : אפי' בשבת . דפקוח נפש דוחה שבת : מפני שחייה קודמין . דה"ל העובר כרודף אחר חבירו להורגו דמצילין בנפשו : אפילו ביום שני . כלומר אם יצא ראשו ביום אחד והיא מקשה לילד ביום הב' לא אמרי' כיון דנשתהא בבטן לאו כילוד הוא קמ"ל דהוה כילוד א"כ מאי חזית דהעובר הוא רודף לעובר לכן אין נוגעין בו ואיידי דתנא לעיל נתחתך מביא דין זה לדוגמא :

(אולי צ"ל וכ"ש דלא)

פרק י א אינה אוכלת . דנשואי חרש לאו כלום הוא והוה כארוסה דאינה אוכלת ואף דהא דארוסה אינה אוכלת מדרבנן ונשואי חרש ג"כ מהני מדרבנן מ"מ לא מהני לענין תרומה דגזרינן נשואי חרש אטו קדושי חרש דלאו כלום הוא : אפי' חרש . דקנה לה מה"ת בביאתו דיבם זכה לה רחמנא אף שלא נתכוין לקנות לכן מאכילה בתרומה אף שלא היתה אוכלת בפני הבעל והכי מוקמינן בגמרא (נו) לרב אבל שמואל ס"ל התם דאינה אוכלת בשלא נתכוין היבם לקנותה היכא שלא אכלה בחיי הבעל ומוקים לה בברייתא הכי כנס ואח"כ נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני יבם אוכלת ובזה ודאי אוכלת כיון דאכלה בחיי הבעל שהרי כנס ואחר כך נתחרש והא דקתני יפה כח היבם מכח הבעל דאם בעלה חרש מעיקרא אינה אוכלת וביבם חרש מעיקרא אוכלת : עד שנתחרשה . גרסינן בסיפא וקמ"ל רבותא דבנפלה לפני יבם חרש אוכלת אף שבניהם חרשין והגר"א לא גרס לה משום דמיותר הוא : לכהן חרש . שהיה חרש מעיקרו א"כ האירוסין לאו כלום הוא מה"ת רק מדרבנן לכן ביבם פקח אוכלת שהרי לא גרע מנשואין דעלמא אבל חרש אינה אוכלת דלא עדיף כמו מכח הבעל כיון שבא מכח חרש לא זכה בתורת יבום מה"ת ונשואין לא מהני ליה שהרי חרש הוא : עד שתכנס לחופה . נתינת טעם הוא לכן אינה אוכלת מפני שאין האשה אוכלת עד שתכנס לחופה או תבעל לשם אישות וכאן בחרש שלא היה כן אינה אוכלת וא"ו דותבעל וא"ו מחלקת הוא : בת ישראל חרשת . גרסינן שלא היה נשואי הבעל מה"ת א"כ גם היבם אינו מאכיל בתורת יבום דלא עדיף מנשואי אחיו ותורת נשואין ליכא גבי אחיו שהרי חרשת היא וכמו דמפרשינן לעיל בכהן חרש : אפילו שעה . משנכנסה לחופה והואיל שכבר אכלה ולא פקע קנינו אוכלת גם משנעשה פצוע דכא ולא הוה משתמרת לביאה פסולה : ה"ז אינה אוכלת . אף שנכנסה לחופה אח"כ דמשתמרת לביאה פסולה היא ולא אכלה שפצוע דכא פוסל בביאתו דה"ל חייבי לאוין : וכשרה לאכול בתרומה . אם בת כהן היא ולא אמרינן דהחופה פסלה : טומטום . הוא מי שערלתו מכוסה ואינו ניכר אם זכר אם נקבה אינו אוכל דשמא זכר הוא וה"ל ערל וערל אסור בתרומה : אשתו . אביי מוקים לה כשביציו נכרין מבחוץ דודאי זכר הוא לכן אשתו אוכלת אבל בספק אינה אוכלת דדלמא נקבה היא ואין קדושיו קדושין ורבא מוקים לה אשתו של אביו והיינו אמו אם היא בת ישראל לכהן וילדה טומטום אוכלת דסד"א מי שאינו מוליד אינו מאכיל קמ"ל דמאכיל : ועבדיו . אם הוא בן כהן : משוך . שנימול ונמשכה ערלתו וכסה את כל העטרה : אנדרוגינוס . הוא שיש לו זכרות ונקבות וספק זכר וספק נקבה לעולם אוכל בתרומה אם הוא מהול והוא אוכל ממ"נ : אבל לא בקדשים . דנקבה אסורה בקדשים דכל זכר כתיב : טומטום אינו אוכל . לאביי דמוקים רישא בזכר ודאי קמ"ל כאן בספק דאינו אוכל ולרבא דרישא מיירי בספק מאי טעמא קאמר מ"ט טומטום אינו אוכל בתרומה מפני שספק הוא ואינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים (ע"ב) : חציו בן חורין . כמו בעבד כהן וישראל דהישראל פוסל כמבואר בפ"ט : שחייבין על משכבו סקילה . דכתיב ואת זכר לא תשכב משכבי אשה דמי שיש לו ב' משכבות והוא אנדרוגינוס לא תשכב : דרך הזכרות . דאף דמשכבי אשה כתיב . כתיב גביה ואת זכר דדוקא בזכרות חייב ולא בנקבות (פג ב') : ג איזהו פצוע דכא . דמבואר דאינו מאכיל בתרומה לפי שפוסל בביאתו : נפצעו . מחמת חרב וסכין : נימוקו . מחמת חולי שנימוקו והקטינו : ושחיסרו . אפילו כל שהו אפי' א' מהן : זהו סרים חמה . דינו כסרים חמה דלא אסרה תורה אלא פצוע ודך וכרות : מה היא שתתיבם . אם אמרינן דהוה פצוע דכא שנאסרה לבעל ונאסרה ליבם כמו סוטה ומחזיר גרושתו :

היא שתתיבם אמר להן עד שאתם שואלין אותי (ו) מה היא שתתיבם שאלוני מהו שתאכל בתרומה שנפסלה מן הכהונה ופסולה מלאכול בתרומה: ד (ב) איזהו כרות שפכה כל שנכרת הגיד מן העטרה ולפנים אם נשתייר מן עטרה לפנים אפי' כחוט השערה סמוך לראש ומקיף את כולה כשר (ו) ניקב מלמטה פסול מפני שהוא שופך נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו (ט) מעוך וכתות נתוק וכרות כולם בביצים דברי ר' יהודה ר"א בן יעקב אומר כולם בגיד ר' יוסי אומר מעוך וכתות בביצים נתוק וכרות בגיד: ה איזה הוא סריס חמה כל (ג) ששהה עשרים שנה ולא הביא שתי שערות אע"פ שהביא לאחר מכאן הרי הוא כסריס לכל (ה) [דבר אלו] הן סימניו כל שאין לו זקן (ו) ובשרו מחליק רשב"ג אומר משום ר"י בן יאיר כל שאין (ז) [מימי רגליו] מעלין רתיחות ויש אומרים כל (ח) [שאין מימי רגליו מחמיצים] וי"א כל שש"ז דוחה וי"א כל (ט) [שאינו עושה כיפה] אחרים אומרים כל (י) [שטובל בצונן] בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל רשב"א אומר כל שקולו לקוי ואין ניכר בין (יא) [איש לאשה]: ו (יב) (ס) [איזו היא איילונית כל (יג) [ששהתה] עשרים [שנה] ולא הביאה שתי שערות (יד) [אע"פ שהביאה] לאחר מכאן הרי היא כאיילונית לכל (טו) דבר אלו הן סימניה כל שאין לה (טז) [דדין ושערה לקוי ומקשה] בשעת (יז) [בעילה] רשב"ג אומר כל שאין לה שפולי מעים כנשים רשב"א אומר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין אשה (יח) [בין איש]:

פרק יא

א (א) טומטום שקידש קידושיו קידושין נתקדש קידושיו קידושין חולץ (ב) (*ב) וחולצין לאשתו אם יש שם אחים אין חולץ ואין מיבם אבל מיבמין את אשתו ר' יוסי בר' יהודה אומר לא חולץ (א) [ולא חולצין] לאשתו [לא (ג) ייבם] ולא מייבמין את אשתו שמא יקרע וימצא סריס חמה: ב סריס חמה ואנדרוגינוס ואת מאם וגר ועבד משוחרר לא חולצין ולא מיבמין כיצד מתו והניחו נשים ולהם אחים באו אחים ועשו מאמר נתנו גט וחלצו לא עשו כלום בעלו פסלו מן הכהונה וחייבין בקרבן מתו אחים והניחו נשים ולהם אחים באו הם ועשו מאמר נתנו גט או חלצו לא עשו כלום ואם בעלו פסלו מן הכהונה וחייבין בקרבן: ג (ג) פצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם וזקן או חולצין או מיבמין כיצד מתו והניחו נשים ולהם אחים באו אחים ועשו מאמר נתנו גט או חלצו מה שעשו עשוי אם בעלו קנו ופטרו את הצרות מתו אחים והניחו נשים ולהם אחים באו הם ועשו מאמר נתנו גט או חלצו מה שעשו עשוי אם בעלו קנו ופטרו את הצרות ואסורים לקיים שנא' (דברים כג) לא יבא פצוע דכא וגו': ד (ד) וזה וזה אינו זכאי בירושתה ר"א אומר הראשון זכאי בירושתה: ה האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך והורוה ב"ד להנשא (ה) הלכה ונשאת אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט חייבת קרבן על כל ביאה וביאה דברי ר"א וחכ"א קרבן אחד על הכל מודים חכמים לר"א שאם נשאת לחמשה בני אדם שחייבת קרבן על כל אחד ואחד ר' שמעון (ו) אומר [אם] עשו ב"ד הורתן (ג) [בזדון האיש] באשה (ד) [נשאת ע"פ עצמה] כשגגת איש באשה: ו האשה (א) שהלכה היא ובעלה למדינת הים באתה ואמרה מת בעלי נשאת ע"פ עצמה הלכה לה למדינת הים באה ואמרה מת בעלי נשאת על פי עצמה והרי כולן (ה) [ממשמשין] ובאין תצא מכולן (ו) ומותרת לראשון ביאתה וחליצתה מאחין של הראשון פוטרת צרותיה מן השני ומן השלישי אין פוטרת צרותיה אם בא עליה שני לשם אישות לאחר מיתת הראשון ביאתה או חליצתה מאחיו של שני פוטרת צרותיה מן הג' מן הד' אין פוטרת צרותיה: ז (ח) האשה שהלך בעלה ובנה למדה"י באו ואמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתיבמה ואח"כ אמרו [לה] חלוף (ו) [היו דברים] לא שהיתה ראויה להתייבם אלא להנשא כל ולדות שילדה הרי אלו ממזרים אמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך ונשאת ואח"כ אמרו לה חלוף (ז) [היו דברים] לא שהיתה ראויה לינשא אלא להתיבם כל ולדות שילדה בחיי יבמה הרי אלו ממזרים (ט) דברי ר' מאיר שאמר (ח) [משם] ר' עקיבא וחכ"א אין ממזר ביבמה אמרו לה מת בעלך ונשאת ואח"כ אמרו לה קיים היה ומת הרי זו יוצאת בגט כל ולדות שילדה בחיי בעלה הרי אלו ממזרים לאחר מיתת בעלה כשרים אמרו לה מת בעלך ונתקדשה ואחר כך אמרו לה קיים היה ומת הרי זו יוצאה בגט וחליצה וכל ולדות שילדה בחיי בעלה ממזרים לאחר מיתת בעלה כשרים אמרו לה מת יבמיך ונשאת ואח"כ אמרו לה קיים היה ומת (י) ג) לא שהיתה ראויה להנשא אלא להתייבם הרי זו יוצאה בגט וכל ולדות שילדה בחיי יבמה ממזרים דברי ר"מ שאמר (ט) [משם] ר' עקיבא וחכ"א אין ממזרים (י) [ביבמה]: ח (ב) מי שהלכה אשתו למדה"י באו ואמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה ואח"כ אמרו לו קיימת היתה ומתה הרי זה יקיים והולד הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ר' יוסי אומר כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו וכל שאין פוסל ע"י אחרים אין פוסל ע"י עצמו אמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה והלכה למדינת הים ואמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה והלכה לה למדינת הים ואמרו לו מתה אשתך ונשא את אחותה והלכה לה למדה"י והרי כולן (יא) [משמשות] ובאות הראשונה אשתו (יב) [פוטרת צרותיה] והשאר כולן אינן נשיו (ו) [ואם בא על השניה לשם אישות לאחר מיתת הראשונה שניה אשתו פוטרת צרותיה והשאר כולן אין נשיו] אמרו לו בתך מתה תחלה ואח"כ מת אחיך עמד ויבם את צרתה ואח"כ אמרו לו חלוף היו הדברים לא שהיתה ראויה להתיבם [א] כל ולדות שילדה הרי אלו ממזרים אמרו לו אחיך מת תחלה ואח"כ מתה בתך הלכה צרתה ונשאת לאחר ואח"כ אמרו לו חלוף (יג) הדברים לא שהיתה ראויה להנשא אלא להתיבם כל ולדות שילדה בחיי יבמה הרי אלו ממזרים דברי ר' מאיר שאמר (יד) [משם] ר"ע וחכ"א אין ממזרים ביבמה: ט חרש (ט) (*ס) שנחלץ וחרשת שחלצה והחולצת מן השוטה וכן שוטה שחלצה והחולצת מן הקטן תצא היא ושלשה עשר (טו) [דבר] בה דברי רבי מאיר שאמר (טז) [משם] ר"ע וחכ"א אין ממזרים ביבמה: י (ג) בן תשע שנים יום א' שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת שביאת בן תשע שנים ויום אחד כמאמר בגדול ר' שמעון אומר או חולצת או מתיבמת שאם ביאתו ביאה תתיבם שהיא אשתו של ג) ראשון אין ביאתו ביאה תתיבם שהיא אשתו של ד) שני: יא (ס) בן ט' שנים ויום אחד ה) שבא על יבמתו פוסל על ידי אחין בדבר אחד והאחין פוסלין על ידו בארבעה דברים הוא פוסל ע"י אחין בביאה והאחין פוסלין על ידו בביאה בגט במאמר ובחליצה וכשם שהוא אין פוסל ע"י אחין במאמר בגט ובחליצה כך האחין לא יפסלו זה ע"י זה ו) בביאה [ובגט] ובמאמר ובחליצה כיצד ב' אחים בני תשע שנים ויום אחד בא זה ועשה מאמר [ובא זה ועשה מאמר] בא זה ונתן גט בא זה ונתן גט [בא זה] וחלץ בא זה וחלץ לא עשה כלום ר"מ אומר חולצת מן הקטן נפסלה מזה ומזה בא זה ובעל בא זה ובעל נפסלה משניהם ר"ש אומר הראשון יקיים

הגהות הגר"א (ס) דבריו ואילו: (ו) ושערו לקוי: (ז) מימיו: (ח) שמטיל מים ואינו עושה כיפה: (ט) שאין מי רגליו מחמיצים: (י) שרוחץ: (יא) אשה לאיש: (יב) ואיזו: (יג) שהיא בת: (יד) ואפילו הביאה: (טו) דבריה: (טז) דדים ומתקשה: (יז) תשמיש: (יח) לאיש: (א) וחולצין: (ב) מיבם: (ג) כזדון איש: (ד) ע"פ עדים: (ה) ממשמשין: (ו) הדברים: (ז) הדברים: (ח) משום: (ט) משום: (י) מיבם: (יא) ממשמשות: (יב) ופוטרת צרתה: (יג) היו: (יד) משום: (טו) דברים: (טז) משום:

אור הגנוז

פרק יא [א] אלא לתנשא:

נוסחאות כ"י

א) שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונישאת ע"פ עצמה והלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונשאת על פי עצמה והלך בעלה למדינת הים [וכו'] והרי כולם ממשמשין: ב) מתיבת לא עד להתייבם ליתא: ג) שני: ד) ראשון: ה) הוא פוסל כו'. ותיבת שבא על יבמתו ליתא: ו) בגט כו' ותיבת בביאה ליתא:

חסדי דוד

פרק יא סריס חמה ואנדרוגינוס כו'. סריס חמה הוא אליבא דר"ע דס"ל דכל שלא היה לו שעת הכושר לאו בר ייבום הוא ואנדרוגינוס נמי איתעיט מהאי טעמא דלאו בר הקים שם הוא אבל בזה גם ר"א מודה דהא לית ליה רפואה. ועי' באה"ע סי' קע"א ובב"ש שם: וזה וזה אינו זכאי בירושתה. מלתא באפי נפשה היא ואינו ענין לדעיל כלל וקאי על מתני' דר"פ האשה שהלך בעלה למדינת הים. דאיתא התם וזה וזה אינו זכאי לא במציאתה ולא במעשי ידיה כו' רא"א כו' ולא אתפרש הדין לענין ירושתה ותוספתא כאן מפרש והנה התוס' שם כתבו דבעלה הראשון יורשה דלדידיה לא קנסו ע"ש וכ"כ הנמוקי יוסף וכ"כ הרב המגיד בפ"י מהל' גירושין בשם הרשב"א ודבר תימה הוא איך נעלמו מעיניהם הברייתא זו ואולי ה"ט דמכן הב"י שהביא דברי הפוסקים הכ"ל שיש חילוק בין ירושה לשאר מילי ומ"מ בספרו הקצר לא הביא זה ורק מוהר"מ במפה הוסיף על דבריו אבל באמת י"ל לפי שמצא תוספתא זו לכן בכוונה השמיטה. ועי' לעיל בפ"ב לענין הניות דתני תנא דהאין זכאי לא במציאתה ולא במעשי ידיה ואפ"ה קתני ויורשה ואולי י"ל דתנאי היא דתנא דלעיל סובר דירושת הבעל מדאורייתא הלכך לא שייך הוא טעמא להפסידו ממה שהוא שלו מה"ת והך תנא סובר דהוא מדרבנן הלכך הם אמרו והם אמרו וכי היכי דאינו זכאי במעשי ידיה ה"נ אינו זכאי בירושתה כדי שלא לחלק והנך פוסקים סברי ירושת הבעל מדאורייתא וכדמסיים ה"פ שם בשם הרשב"א וזוכה בה דבר תורה אמאי מפסידין לה ע"ש ולכן הרמב"ם דפסק ירושת הבעל מדברי סופרים ה"נ וודאי שגם הראשון אינו יורשה ולא הוצרך הרמב"ם להזכיר מירושתה כמו שלא הזכירה המשנה: האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' ומותרת לראשון כו'. הך בבא לא מצאתי בשום מקום ופירושה קשה ונראה דהך תנא מיקל טפי גם מר"ש דמתיר לחזור לראשון רק בנשאת ע"פ ב' עדים גמורים דאז"ל רשות ב"ד וכך תנא סובר דגם בנשאת ע"פ עצמה כרשות ב"ד דהא היא נאמנת חשיבה אנוסה ומותרת לחזור לראשון וכיון דהך תנא יחידאה הוא לא חש הגמ' להביא סברתו:

מצפה שמואל

(ו) מאי היא. ע' פ"ד וירושלמי פ"ט ה"ב: (כ) איזה הוא. ע"ה: (ל) ניקב. ע"ו. חולין ב"ת. ירושלמי פ"ח ה"ב: (מ) מעוך. קדושין כ"א: שבת קי"א: (נ) ששהה. פי' כנוסחת הגר"א: (ס) איזה. שם: (א) טומטום. ע"ב: (ב) חולצין. פ"ג: (*ב) מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה ד טוש"ע שם סי' קע"ב ס"ט: (ג) פצוע דכא. כ: (ד) וזה. משנה פ"ו: (ה) הלכה. נ"ב: (ו) אומר. נ"א. ירושלמי פ"י ה"ב: (ז) ומותרת. ע' נ"א. והוא דלא כתוס' זו דכאן הטעם דלבעל ג"כ מותרת ולא משום דלא קנסו לא"מ: (ח) האשה. נ"ב: (ט) דברי ר"מ. נ"ג. ועי' ירושלמי פ"א ה"א ופ"א דגיטין ה"ד ופ"ח ה"ו וקדושין פ"ג ה"ד: (י) לא שהיתה. ירושלמי יבמות פ"ג ה"ד. גיטין פ"ח ה"ו: (כ) מי שהלכה. נ"ד: (ל) ואם בא. עי' לעיל פ"ו ועי' בסוגיא דכתובות ע"ג ולמ"ד שם דבפחות מש"פ סתמא הוי קדושין הכוונה כאן לאשוקי אם כוון לשם אישות ועי' באה"ע סי' ע"א סעיף ט': (מ) שנחלץ. עי' ירושלמי תרומות פ"א: (*מ) ע' מיי' פ"ד מהל' יבום הל' י"ג טוש"ע אה"ע סי' קס"ט סעיף ס"ג: (נ) בן ט'. נ"ו ועי' בתוס' ד"ה ר"מ: (ס) בן ט' שם:

מנחת בכורים

עד שאתם שואלים. דזה אינה שאלה דפשיטא אף אם נאסרה לבעל מותרת ליבם כיון שלא נעשה בה מעשה כלל ואף שבעל אותה מ"מ לא נאסרה ליבם וכזה אין נ"מ. אם הוא פצוע רק נ"מ לענין תרומה וכהונה והודיעום דהוה פצוע דכא ונפסלה מן הכהונה ומן התרומה: ד לפנים. לצד הגוף: כולה. לאו דוקא ברובה סגי כל הרוב של מעלה (עם ב): שופך. הזרע אינו יורה כחץ ואינו מזריע: וזה הוא פסול שחוזר להכשירו. למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בביאה דאינו קרוס והיינו סרכי דריאה דמטרפת בהן הבהמות (עו): ומעוך. כמומי קרבן קא משתעי דכל אלו הוה מומין ומפרש ר"י דאף בביצים הוה מום: ונתוק. שהוא מונח בכיס אבל נתוק לגמרי ואינו מחובר כלל: וכרות. שנכרתו החוטין ועדיין מעורין קצת וי"מ דנתוק שנתקו לגמרי ואינם מונחים בכיס כלל: בגיד. ולא בביצים: מעוך וכתות. אף בביצים: בגיד. ולא בביצים (קדושין כד ב'): ה איזהו סריס. דאין מיבמין לאשתו כמבואר במשנה פ"ח: ששהה. ואם הביא קודם כ' אינו סריס ומ"מ בעינן ג"כ סימנים דאל"כ לא הוה סריס עד רוב שנותיו כדמפרש לקמן אלו הן סימניו: ה"ג שאין לו זקן ושערו לקוי (רד) כן הוא בנוסחת הגר"א וכן הוא בגמרא: ובשרו מחליק. חלק כבשר אשה דדרך בשר איש להיות שעיר: רתיחות. שאין הולכין בכח: מחמיצין. מסריחין כשהוהין בכלי: דוחה. שאינו קשור אלא נגול כמים: כיפה. קילוח ארוך למרחוק: הבל. חמימות כמו עשן: ואינו ניכר. שקולו דק כקול אשה: ו שערה לקוי. לא גרסינן וכן הגיה הגר"א: ומקשה בשעת בעילה. שהתשמיש קשה לה: שפולי מעיים. כמין כף למעלה מאותו מקום כמבואר בס' יונה דופן (מז ב'):

פרק יא א טומטום שקדש. ה"ל ספק זכר לכן אזלינן לחומרא: חולץ. להתירה לעלמא באין שם אחין: אין חולץ. דדלמא נקבה היא ולא נפטרה היבמה בחליצתה וזקוקה לשאר אחין: מיבמין את אשתו. ממ"נ אם נקבה פנויה היא ואם זכר בת יבום היא: שמא יקרע. כלומר אם יקרע שמא סריס חמה הוא ואח"כ אף אם הוא זכר מ"מ סריס חמה לאו בר חליצה ויבום הוא וכן אין מיבמין לאשתו שמא זכר הוא ויהיה סריס חמה ואין מיבמין לאשת סריס חמה דלאו בר הקמת שם הוא כמבואר במשנה בפ' הערל ולקמן בפ' שאח"ז ולדידיה פוסל בחליצתו על שאר אחין דלמא אינו סריס חמה וחולץ שלא במקום אחין דשמא אינו סריס חמה ולר"י במשנה פ"ח מבואר דהוה ודאי סריס חמה וא"כ חליצתו לאו כלום הוא ואינו פוסל (פג ב): ב פסלו מן הכהונה. באחין מן האם איכא כרת וכן בסריס חמה לאו בר יבום הוה והוה כאשת אח וכן גר מיירי שהיה הורתו שלא בקדושה והב' הורתו ולידתו בקדושה דהוה כאחין מן האם וכן בעבד משוחרר שנשתחררה אמו מעוברת דס"ל לידתו בקדושה וגולד לאמו עוד אח אף שנשתחרר גם אביו מ"מ אינו בר יבום דאין נסם אתוה מן האב כיון דהורתו שלא בקדושה ואנדרוגינוס הוה כסריס חמה: וחייבין בקרבן. בשוגג משום איסור אשת אח: לא עשו כלום. ואין גיטן פוסל על שאר האחין ולהכי נקט יש לבן אחין: ג וזקן. דמי לסריס אדם דה"ל שעת הכושר ועתה פסק מלהוליד: מה שעשה עשוי. וצריכות גט למאמרם או אם נתנו גט אסורים ליבמן שהגט פוסל ביבמה: קנו. ה"ה לכתחלה ומשום סיפא נקטיה דדוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור ליבומי כיון דסריס אדם הוא ה"ל מחייבי לאוין רק אם בעלו קנו דמה"ת זקוקה ליבום דאתי עשה ודחי ל"ת ורבנן הוא דגזרו אטו ביאה שניה: ואסורין לקיים. לא קאי אזקן: ד וזה וזה. קאי על ר"פ האשה רבה באשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעלה וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וכל הדרכים בה ואחד מהן דזה וזה אינה יורשה ואף הראשון אינו יורשה ופליג ר"א דהראשון יורשה כיון דאשתו היא: ה חייבת קרבן. דאף דברשות ב"ד ניסת ומבואר במשנה ר"פ י' דניסת ע"פ ב"ד פטורה מן הקרבן היינו דוקא בלא עבדה איסורא אבל באלמנה לכה"ג ה"ל כאילו לא הרשוה ב"ד לכן חייבת על כל ביאה וביאה דביאות מחלקות אף שהיה בפעם אחד: לחמשה בני אדם. לכולם באיסור כגון אלמנה לכה"ג: בזדון איש באשה. אם ניסת ע"פ ב"ד בעד אחד דצריכה לרשות ב"ד ה"ל כזדון איש באשה ופטורה מן הקרבן דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור מן הקרבן. נשאת ע"פ עצמה. היינו ע"פ ב' עדים וכן גרס הגר"א בהדיא דאז אינו צריך לרשות ב"ד חייבת בקרבן והכי מוקים לה רבינא ורב אשי מוקים לה כזדון איש באשה ומתכר על בעלה אבל בעדים הוה כשוגג ולא נאסרה על בעלה ועוד מוקמינן לה עשו ב"ד בהוראתן ככוונת איש באשה שקדש אשה לשם קדושין ובעי גט משני אבל בניסת ע"פ עדים לא בעי גט ופליג ר"ש את"ק דאמר צריכה גט מזה ומזה ולפי התוס' דכאן לר"ש מותרת לראשון ולא אמרינן תצא מזה ומזה: ו נשאת ע"פ עצמה. דאשה נאמנת לומר מת בעלי שתנשא: הלכה למה"י ובאה ואמרה מת בעלי. שנשאת עוד לבעל ומת בעלה הב' ג"כ מותרת להנשא: כולן ממשמשין ובאין. אם כולן באין: ומותרת לראשון. לפי סידור לשון התוס' נראה דהיום דברי ר"ש הוא דנשאת ע"פ עצמה הוה כשוגג ומותרת לראשון דדיינינן כשוגג גמור ואם מת ראשון ונשאת לשני הוה קדושין גמורים ומתיבמת לאחיו דה"ל כשוגג דמותרת גם לבעל ודלא כת"ס דילן: מן השני ומן השלישי. כיון דלא מהני בה קידושין ביאתה אינה פוטרת צרתה: ז לא שהיתה ראויה להתייבם אלא להנשא. כיון שמת בנה אחר מיתת בעלה: כל ולדות. שילדה מיבם הוו ממזרים דה"ל אשת אח שלא במקום מצוה ולכ"ע הוה ממזר: בחיי יבמה. דאסורה משום יבמה לשוק הוה ממזר דר"ע ס"ל יש ממזר מחייבי לאוין: אין ממזר ביבמה. ומודו לר"ע דמחייבי לאוין דאתר כגון מחזיר גרושתו הוה ממזר לכן קאמר אין ממזר ביבמה: יוצאה בגט. משום שנשאת קודם שמת בעלה אבל אין ולד האחרון ממזר: בגט וחליצה. בגט מן האחרון וחליצה אם יש לו אח: אין ממזרים ביבמה. כדלעיל דדוקא ביבמה לא הוה ממזר: ח הרי זה יקיים. ולא קנסו כמו בא"ה דתצא מזה ומזה: הראשון. שהוליד קודם מיתת אחותה: ע"י עצמו. שמעיה לת"ק דאמר לא שנא דאזלי ארוסתו וגיסו לא שנא דאזלי אשתו וגיסו אם באו ואמרו לו מת גיסך ומתה אשתך ונשא אחותה שהיא אשת גיסו ואח"כ באו אשתו וגיסו אשת גיסו על גיסו אסורה כדין א"א ואשתו מותרת כדין אחות אשתו ואמר ר' יוסי אם אזלי אשתו וגיסו דליכא למימר תנאי הוה בנשואין וכ"ע ידעי דבטעות נשא אחותה וכשנמצא שקיימת אשתו לא בעי אחותה גיטא מיניה ומותרת לגיסו וגם אשתו מותרת לו דלא הוה אחות גרושתו אבל בארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאי הוה בקדושין ושפיר קא נסיב לאחותה וצריכה גט מיניה ואסורה אגיסו אסורה נמי אשתו עליו משום אחות גרושתו והיינו כל שפוסל ע"י אחרים היינו ארוסתו וגיסו פוסל אשתו על עצמו וכל שאינו פוסל היינו אשת גיסו דמותרת לגיסו דלא בעי גיטא מיניה מותרת אשתו לו והיינו אינו פוסל ע"י עצמו כמו על עצמו וכן מבואר בפירוש הר"ע במשנה: את אחותה. ה"ג ג"כ פעם רביעית ונשא ד' אחיות וכן משכה מבבא דסיפא והגר"א לא גרס בבא דסיפא א"כ אין צורך להגיה כן: פוטרת צרותיה. דאין שכיבת אחותה אוסרתה ומתיבמת לאחיו: לא שהיתה. שלא היתה ראויה ליבם: ממזרים. דס"ל אשת אח שהרי הערוה פוטרת צרתה: ט חרש שנחלץ. דהיבם חרש ונשאת בחליצתו לשוק ואיכא שאר יבמין והרש אינו בר חליצה דבעינן ואמר ואמרה וקרייה מעכבת בשאינה ראויה לקרייה דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת: ושלש עשרה דבר בה. זה וזה יוצאין ואינם יורשים אותה ואינם זכאי במציאתה וכל הני דמבואר בר"פ האשה רבה בא"ה: י כמאמר בגדול. וה"ל כאשת שני מתים דחולצת ולא מתיבמת כמבואר לעיל דס"ל דקונה במקצת ומשייר מקצת ור"ש מספקא ליה כספק: שהיא אשתו של שני אין ביאתו ביאה תתייבם שהיא אשתו של ראשון גרס: יא בן ט' שנים פוסל ע"י. ולא גרסינן שבא על יבמתו דלקמן מפרש בביאה: בביאה. אף אחר המאמר והגט שעשה אחיו והאחין פוסלין עליו אף אחר ביאת הקטן ובתחלה גם הקטן פוסל בגט ומאמר כמבואר במשנה: לא יפסלו זה על זה. כשכניהם בני תשעה כדמפרש: ה"ג לא יפסלו זע"ז בגט ומאמר וחליצה: לא עשה כלום. השני דה"ל בסוף אחר מעשה אחיו ואין קטן פוסל בסוף במאמר וגט אבל מעשה הראשון מעשה במאמר וגט אבל בחליצה גם מעשה הראשון לאו כלום דחליצת קטן לאו כלום הוא לרבנן ואף כגט לא שויוהו רבנן ובזה פליג ר"מ דחולצת מן הקטן דחליצתו חליצה וכגט שויוהו רבנן ונפסלה מזה ומזה: בא זה ובעל. לכ"ע אתיא דנפסלה משניהם דביאה כמאמר הוא ויש מאמר אחר מאמר דביאה פיכל אפילו בסוף: הראשון יקיים. דס"ל ממ"נ וכן ס"ל לר"ש במאמר בגדול

והשני יוציא אם ביאת הראשון ביאה אין ביאת השני ביאה שאין ביאה אחר ביאה א) ואם ביאת הראשון אין ביאה ביאת השני ביאה: **יב** בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו וחזר ובא על צרתה פוסל ע"י עצמו ר"ש אומר לא פסל שאם ביאתו על הראשונה ביאה אין ביאתו על השניה ביאה שאין ביאה אחר ביאה אין ביאתו על הראשונה ביאה אין ביאתו על השניה ביאה בד"א בביאת בן ט' שנים ויום א' אבל ב)חש"ו שבעלו קנו ופטרו את הצרות: **יג** (ע)שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשיהם פטורות מן החליצה זה הכלל כל ביאה שצריכה דעת אינה ביאה שאין צריכה דעת הרי זו ביאה:

פרק יב

א (א) רבי יהודה (*א) אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו שנאמר (ויקרא יח) ערות אשת אביך לא תגלה[וגו'] ולהלן הוא אומר (דברים כב) לא יקח איש את אשת אביו [ולא יגלה כנף אביו] ואומר (שם כג) ולו תהיה לאשה [וגו'] הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מיבמין היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן שלא בקדושה ולא חולצין ולא מיבמין ואין חייבין משום אשת אח היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה או חולצין או מיבמין אבל חייבין משום אשת אח היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הם כישראל לכל דבר: **ב** (ב) חמשה נשים שנתערבו ולדותיהן והגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו מקצתן אחין ומקצתן אין אחין האחין חולצין שאין אחין מיבמין מקצתן כהנים ומקצתן אין כהנים הכהנים חולצין ושאינם כהנים מיבמין מקצתן אחין ומקצתן כהנים חולצין ולא מיבמין ספק שהיא אמו ספק שהיא בתו ספק שהיא אחותו חולצין ולא מיבמין זה הכלל כל הספקות ביבמה חולצין ולא מיבמין: **ג** (ג) כיצד חולץ אדם לאמו מספק אמו ואשה אחרת להן שני זכרים וחזרו וילדו שני זכרים במחבא (א) [עמדו שנים הראשונים זה לקח אמו של זה וזה לקח אמו] של זה ומת בלא (ב) [ולד] זה חולץ לשתיהן [וזה חולץ לשתיהן] נמצא (ג) [אדם זה] חולץ לאמו מספק כיצד חולץ אדם לאחותו מספק אמו ואשה אחרת (ד) ג) [ולהן] שתי נקבות [הזרו וילדו שתי נקבות] במחבא (ה) [ונישאו לשני אחים מאב אבל לא מאם ומתו בלא ולד זה חולץ לשתיהן וזה] חולץ לשתיהן נמצא [אדם זה] חולץ לאחותו מספק כיצד חולץ אדם לבתו מספק אשתו ואשה אחרת (ו) [ילדו] שתי נקבות במחבא (ז) [ונישאו לב' אחין מאב ולא מאם ומתו בלא ולד חולץ לשתיהן נמצא אדם] זה חולץ לבתו מספק (ח): **ד** כהנת שנתערבו (ט) [ולדים] בולד שפחתה אין אוכלין במורם מקדשי הקדשים שאין עבדי כהנים אוכלין במורם מקדשי הקדשים אבל אוכלין במורם מקדשי קלים שעבדי כהנים אוכלין מהם שניהם יוצאין לגורן ונוטלין חלק א' (ד) שאין נותנין לעבד אא"כ היה רבו עמו ר' יוסי אומר יכול לומר לו אם ברשות רבי כהן אני תן לי ברשות רבי ואם לאו תן לי ברשות עצמי הגדילו התערובות ושחררו זה את זה אינן אוכלין (י) [במורם] מקדשים קלים שאין הזרים אוכלין מהן ר"י אומר מוכר את התרומה ולוקח בדמיה חולין שכל שאינו אוכל קדשי אחרים אינו אוכל קדשי עצמו: **ה** מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בחזקת הראשון הוא הרי הוא בנו של ראשון ואם בחזקת השני הוא הרי הוא בנו של (יא) [שני] ספק בן תשעה לראשון (יב) [ובן] שבעה לאחרון (ה) הכה את זה וחזר והכה את זה קלל את זה וחזר וקלל את זה הרי זה פטור הכה שניהם כאחד (יג) [וחזר וקלל] שניהם כאחד חייב ר' יהודה אומר המכה את אביו ואת אחר כאחת [א] ד)פטור המקלל את אביו ואת אחר כאחת חייב היו לה בנים (יד) [מראשון] ובנים מן השני הן לא חולצין ולא מיבמין וכן הוא להן לא חולץ ולא מיבם היו לו אחין מן הראשון ואחין מן השני שלא מאותה האם הוא להן חולץ ומיבם והן לו אלו חולצין ואלו מיבמין: **ו** (ו) האשה שיצא עליה שם רע ה) ולדות כשרין מפני שהן בחזקת הבעל (ז) ר"י אומר שניהן [ב] מבית אב אחד ו)נוטלין חלק אחד: **ז** (ח) מצות חליצה בשלשה (טו) [ובלבד שיהו יודעין לקרות] ר' יהודה אומר בחמשה א"ר אלעזר בר' שמעון (ט) מעשה וחלצה לפני ר' ישמעאל (*ט) ביחידי (*ט) בלילה: **ח** חלצה (י) בסנדל שנפחת ומקבל את רוב הרגל במנעל שנפרם וחופה את רוב הרגל בסנדל של שעם בסנדל של סיב [ובמוק] ובקב (טז) [של קטע בסמיכת] הרגלים באנפליא של עור ז) והחולצת מן הגדול בין עומד בין יושב בין מוטה (יז) [החולצת] מן הסומא חליצתה כשרה (יח) [בסנדל שנפחת ואין מקבל את רוב הרגל] במנעל (יט) [שנפרם ואין] חופה את רוב הרגל (כ) [בסמיכת] הידים (כא) של בגד (כב) [והחולצת] מן הקטן חליצתה פסולה א"ר יהודה אילו ראה ר"א בסנדל של עץ עכשיו היה אומר עליו הרי הוא כסנדל לכל דבר (כ) אמר ר' (כג) [שמעון] מצאתי זקן אחד מנציבין נמתי לו (כד) בקי (כה) [היה לך ר'] יהודה בן בתירה אמר לי הן ועל שולחני היה תדיר אמרתי לו (כו) [ראיתו] כשהוא חולץ מימיך נם לי הן נמתי לו במה ראיתו במנעל או בסנדל נם לי וכי חולצין במנעל אמרתי לו א"כ מה ראה ר"מ לומר (כז) (ל) [שחולצין] במנעל (כח) ר' יעקב אומר משמו מודה היה ר' מאיר (כט) [שאין חולצין] במנעל (ל): **ט** קטנה (מ) שחלצה תחלוץ משתגדיל אם לא חלצה חליצתה פסולה דברי ר"א וחכ"א אם לא חלצה חליצתה (נ) כשרה נשמטו לו רצועות מנעל וסנדל או שנשמט רוב הרגל חליצתה פסולה אם רצה (ס) לחזור לא יחזור חלצה ולא רקקה ולא קראה חליצתה כשירה אם רצה לחזור (לא) לא יחזור רקקה ולא (ע) קראה ולא חלצה חליצתה פסולה קראה אבל לא רקקה ולא חלצה לא עשה כלום ויכול לחזור: **י** (פ) חליצה מוטעת כשירה חלץ לה הוא מתכוון והיא אינה מתכוונת היא מתכוונת והוא אין מתכוון חליצתה פסולה חליצה מעושית בב"ד של ישראל כשרה בב"ד של עובדי כוכבים פסולה (צ) בעובדי כוכבים היו חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שרבי פלוני אומר לך: **יא** (ק) חולצין לאשה אע"פ שאין מכירין אותה (ר) ממאנין לאשה אע"פ שאין מכירין אותה (לב) האשה שאמרה חלצתי תביא ראיה לדבריה מאנתי תביא ראיה

הגהות הגר"א (א) ובא בנה של זו ונשא אמה: (ב) בנים: (ג) כל אחד ואחד: (ד) שילדו: (ה) ובא אחיהם שלא מאותו האם ונשאום ומתו בלא בנים: (ו) שילדו: (ז) ובאו אחיהם ונשאום ומתו בלא בנים: (ח) וזה חולץ לבתו מספק: (ט) ולדה: (י) בתרומה: (יא) השני: (יב) ספק בן: (יג) קלל: (יד) מן הראשון: (טו) שיהו יודעין להקרות כעין דיינים: (טז) הקיטע במוק ובסמיכת: (יז) והחולצת: (יח) אבל: (יט) הנפרם שאינו: (כ) בסנדל שנפחת שאינו מקבל את רוב הרגל ובסמיכות: (כא) ובאנפיליא: (כב) וחולצת: (כג) יוסי: (כד) כלום אתה: (כה) ב"ר: (כו) ראית: (כז) חלצה: (כח) חליצתה כשירה: (כט) שחולצין: (ל) לכתחלה: (לא) לו: (לב) לפיכך:

נוסחאות כ"י

א) אין ביאת: ב) חרש ושוטה שבעלו: ג) ילדו שתי נקבות כו' והשאר ליתא: ד) והמקלל כו' כאחד פטור: ה) כל ולדות: ו) ושניהן ממשמר אחד: ז) והחולצת מן הגדול ליתא:

אור הגנוז

פרק יב [א] חייב: [ב] במשמר אחד שניהם:

חסדי דוד

פרק יב ר' יהודה אוסר באנוסת אביו כו'. עי' בר"פ נושאין על האנוסה וכדי להבין הך תלתא קראי דמייתי הכא צריכין לסוגיא דרפ"ק דף ד' דאמרי' דאע"ג דר"י בכל התורה כולה לא דריש סמוכין הכא במשנה תורה דריש דכתיב לא יקח וגו' ולא יגלה וגו' וממאי דבאנוסת אביו קמיירי דסמיך לדלעיל ונתן האיש השוכב וגו' ולו תהיה לאשה ע"ש היטב ובזה נתבארו דברי התוספתא: **הגיורת** שנתגיירו וכו' היתה הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה לא חולצין ולא מייבמין אבל חייבין וכו' היתה הורתם ולידתם בקדושה כו'. כצ"ל וכ"ה בגמ' דף צ"ז וה"ק לענין ייבום וחליצה ל"ש נתגיירו בניה עמה דהיינו הורתם ולידתם שלא בקדושה ל"ש הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה פטורים אבל לענין איסור אשת אח יש חילוק ביניהן שאם נולדו שלא בקדושה אפי' הם וודאי אחים מן האב ומן האם כגון שנולדו תאומים אפ"ה אין להם אחוה דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ומיהו לענין איסורא יש פלוגתא בזה בגמ' ואם נולדו שלא בקדושה ואינם אחים אלא מן האב לכ"ע שרו ואם מן האם בלבד לכ"ע אסירי דמיחלפא בישראל ע"ש וברמב"ם בפי"ד מה' אסורי ביאה ובהרי"ף ונמוקי יוסף: **מי שלא** שהתה אחר בעלה כו'. הך רישא לא מצאתיה ונראה דה"פ כגון שהספק בעל ופירש למד"י ואחר ח' חדשים ילדה וולד של קיימא הרי חזקה שהוא בנו של ראשון כי אם היה של שני לא היה בן של קיימא ואם בחזקת השני כגון ששהתה כמה שנים עם בעלה הראשון ולא ילדה א"כ חזקה שהוא של שני ובכה"ג אין ספק לן אבל היכא דליכא למימר הכי אלא יש לנו לספק אם הוא בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון אז דינא הוא כדלקמן הכה את זה וחזר והכה את זה ועיין בגמ': **האשה** שיצא עליה שם רע כו' והא דתני ל"י הכא איידי דאיירי לעיל בתערובות וולדות: **קטנה** שחלצה כו' וחכ"א אם לא חלצה כו'. בגמ' דף ק"ה מוכח סברא דקטנה חולצת אפי' לכתחלה ולא גזרי' דלמא מחלפי בקטן אבל זה דלא כהלכתא ע"ש ומה דאמר אם רצה לחזור לו יחזור ליתא לא בבבלי ולא בירושלמי ונראה דט"ס הוא וצ"ל לא באלף וס"ק דאע"ג דהחליצה פסולה מ"מ שם חליצה עליה שאם רצה לחזור ולייבם אסור

מצפה שמואל (ע) סוטה. כט: נ"ו. ק"י: ירושלמי פ"ו ה"ו וקדושין פ"א ה"ב וסנהדרין פ"ט סה"א. ופ"א דתרומות: (א) כ"י. ל"ז. וע' ירושלמי פ"ט דסנהדרין דלר"י קדושין תופסין וע' תוס' יבמות ד"ה ר"י וע' סנהדרין נ"ג ומ"ש לעיל בפ"ב: (א) מיי' פ"ב מהל' א"ב הל' יג דלא כר"י: (ב) חמשה נשים. ל"ח: (ג) כיצד. ל"ט: (ד) שאין. שם: כתובות כ"ח: (ה) הכה. ע' ק"א. ירושלמי פי"א ה"ז וע' תוס' חולין י"א: ד"ה וכ"ת ובירושלמי ברכות פ"א פסחים ס"ג: (ו) האשה. סוטה כ"ז ירושלמי סוטה פ"א ה"ז: (ז) ר"י. יבמות ל"ז. ירושלמי פי"א: (ח) מצות. ק"א. וכנוסחת הגר"א: (ט) מעשה. ק"ד: (*ט) מיי' פ"ד מהל' יבום הל' טז טוש"ע אה"ע שם ס"ב דלא כתוס': (*ט) מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ל' ודלא כתוס': (י) בסנדל. ק"ב ק"ג: (כ) אמר. ק"ב. ירושלמי פי"ב ה"א: (ל) שחולצין י' ע' בבלי וירושלמי נראה כנוסחת הגר"א: (מ) שחלצה. משנה ק"ד: (נ) כשרה. ק"ב. עי' ירושלמי פי"ב ה"א: (ס) לחזור לו. כן נמצא בדפוס אמשטרדם: (ע) קראה. ק"ד: ק"ה. וירושלמי ב"ב פ"ג ה"ג: (פ) חליצה. ק"ו: (צ) בכותים. שם. נדרים ע"ד. ירושלמי גיטין פ"ט ה"ט ועי' רא"ש ב"ב ספ"ג סי' כ"א ובגיטין פ"ט דהק"ג שם לא ראה תוס' זו: (ק) חולצין. שם: (ר) ממאנין. עי' תוס' יבמות ק"ו. ד"ה ורבא סס"ד ודבריהם אינם מובנים לי מכאן ובתשו' הארכתי:

מנחת בכורים

בגדול: ה"ג ואם אין ביאת הראשון ביאה אין ביאת השני ביאה: **יב** ע"י עצמו. על עצמו כמו במאמר אחר מאמר בב' יבמות ויבם אחד: בד"א בביאת בן ט' אבל חרש ושוטה שבעלו קנו גרסינן. כיון דגדולים הם נהי דלא הוה בן דעת מ"מ קנו דאין צריך דעת ביבום דע"כ זכה ליה רחמנא: **יג** נשיהם פטורות. דלא תקנו רבנן נשואין לקטן אבל חרש שנשא צריכה חליצה מדרבנן וכן מתיבמת דרבנן תקנו נשואין לחרש: זה הכלל. מפרש הטעם למה שוטה וקטן שנשאו אינה צריכה חליצה וחרש ושוטה אם באו על יבמתם קנו לגמרי: שצריכה דעת. כגון ביאת נשואין דעלמא: אינה ביאה. מחרש ושוטה אבל ביאה שאין צריכה דעת כגון ביאת יבמה דאף שוגג קנו ה"ז ביאה גם מחרש ושוטה אבל לא מקטן דאינה קונה ביבמה לגמרי:

פרק יב א ר' יהודה אוסר. במשנה מבואר ר"פ נושאין דס"ל לרבנן דמותר אדם באנוסת אביו ומפותת אביו ופליג ר"י ומפרש כאן טעמא דכתיב ערות אשת אביך למה חזר וכתב במשנה תורה ולא יגלה כנף אביו לכך דרשינן כנף שראה אביו לא יגלה: ואומר. כמו ועוד דסמיך האי קרא דלא יגלה ללו תהיה לאשה דמיירי באנוסה ומפותה לכך ע"כ דרשינן לקרא לאנוסה ומפותה מאביו ורבנן ס"ל דהפסיק הענין ולא מיירי באנוסה רק בשומרת יבם של אביו ולעבור עליה בשלשה לאוין משום דודתו ומשום שומרת יבם דעלמא וגם דאביו א"נ נ"מ לאחר מיתת אביו דליכא משום שומרת יבם דעלמא ואסורה משום שומרת יבם דאביו: לא חולצין. דאחין מן האב בעינן וגרים אין להם שאר מן האב דרחמנא אפקריה לזרעיה: היתה. מבאר בזה ג' בבות דאם היתה גם לידתן שלא בקדושה אין חייבין משום אשת אח דכקטן דמי ואם היתה לידתן בקדושה הרי כמה אחין מן האם לכן חייבין משום אשת אח וגרסינן לא חולצין ולא מיבמין ואם היתה גם הורתן בקדושה הרי הן כישראלים דנוהג בהם תורת יבום: **ב** ונשאו נשים ומתו. אם יש לכל אחד אח מן האב בודאי מבואר במשנה דכל אחד נושא אחת אחר חליצת הב' ומבאר כאן אם מקצתן אחין מן האם ומקצתן אחין מן האב דהאחין מן האב מיבמין והאחין מן האם חולצין כגון ראובן שנשא רחל וחנה וילדה לו את יוסף גירש לרחל ונשאה בועז ולו בן מאשה אחרת ונתעברה רחל מבועז וילדה היא וחנה אשתו של ראובן ושלשה נשים אחרות המשה זכרים במחבא ונתערבו נמצא שיש לו ליוסף בתערובות הללו שני אחין אחד מן האב מן ראובן שהרי ילדה חנה אשת ראובן ג"כ ואחד מן האם מן רחל שילדה מבועז לכן יוסף זה שיש לו אח מן האם בתערובות חולץ לכולם ולא ישא לשום אחד מהן דשמא פגע באשת אחיו מאמו וארבעה האחרים שאין להם בתערובות אלא אחין מן האב אותן מיבמין כל אחד מיבם הדא אחר חליצת כל אחד ונמצא מייבם אחים דמי שיש לו בתערובות אח מן האם זה אינו מייבם רק חולץ לכולן או שיש לאחת המשה חליצות: הכהנים אין מייבמין. שהרי צריכה חליצה מקודם מן שאר אחי התערובות וכהן אסור בחלוצה: מקצתן אחין. מן האם ע"ד שכתבנו לעיל ומקצתן כהנים האחין מן האב כמה כהנים א"כ כולן לא ייבמו וחולצין כולן: ספק שהיא אמו. או ספק שהיא בתו או ספק שהיא אחותו אף שהיא ערוה מ"מ מספק חולצות וכמו שמפרש לקמן: **ג** שני זכרים במחבא. וגם החולץ מהב' זכרים שבמחבא כגון רחל אשת יעקב שהיה לה יוסף ממנו ודאי וחנה אשת ראובן שהיה לה אגרון ממנו ודאי וחזרו וילדו ב' זכרים בתערובות ומתו יעקב וראובן ובא יוסף בנה של רחל ונשא חנה אשת ראובן אמו של אגרון ובא אגרון בן חנה ונשא רחל אם יוסף ומתו יוסף ואגרון ונפלו חנה ורחל ליבום לפני התערובות רחל לפני בנה של חנה שבוא את אגרון בני ראובן וחנה לפני בנה של רחל שבוא את יוסף מן יעקב ואין ידוע מי בנה מי יבמה ולכן צריכה חליצה משניהם נמצא חולץ לאמו מספק שמא כל אחת ואחת אינה אמו רק יבמתו: לאחותו מספק. ה"ג כיצד אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ועמדו שני האחים מן האב שלא מן האם ונשאום ומתו חולץ לשתיהן נמצא חולץ לאחותו מספק וכה"ג הגיה הגר"א וה"פ אמו שילדה מאיש אחר אחר מיתת אביו וילדה עם אשה אחרת שתי נקבות במחבא ועמדו שני אחין שיש לזה מן האב ולא מן האם ונשאו הב' אחיות ומתו חולץ לשתיהן מספק על כל אחת שמא אינה אחותו: אשתו ואשה אחרת. כגון אשת ראובן ואשת כלב שילדו נמצא האחד בתו ונישאו שניהם לשני אחים של ראובן או של כלב מן האב ומתו צריכות שתיהן חליצה או מראובן או מכלב אף דאחת בתו והגר"א הגיה נמצא זה חולץ לבתו מספק ולפ"ז ה"ק דנישאו התערובות שאחד לאח ראובן ואחד לאח הב' של אבי התערובות ומתו ראובן חולץ לאשת אחיו ואע"ג די"ל דבתו היא וכן הב' א"כ חולץ לספק בתו: **ד** ולדה בולד שפחתה. גרסינן והאחד בנה והאחד עבדה: במורם מקדשי קדשים. כגון חזה ושוק דאינו נאכל אלא לזכרי כהונה: חלק אחד. בתרומה: אא"כ היה רבו עמו. לכן צריכין שניהם לילך לגורן דאל"כ אין ליתן לאחד בלא חבירו דמעלין מתרומה ליוחסין ואם יתנו לעבד תרומה יעלו אותו ליוחסין לכן אין חולקין בלא רבו דאז לא חיישינן למידי: ברשות רבי. שאני בן השפחה א"כ נוטל בשביל רבו דס"ל דחולקין תרומה בלא רבו דאין מעלין מתרומה ליוחסין: הזרים אוכלין מהם. וכל אחד ספק זר הוא היינו עבד שנשתחרר: מוכר הוא את התרומה. אם יש לו תרומה של עצמו אסור לאכלו דכהם שאין נותנים לו תרומת אחרים כך אינו אוכל תרומת עצמו משום ספק איסור רק הדמים שלו ומוכר ולוקח בדמיה חולין: **ה** ואין ידוע. ממי נולד אם בחזקת הראשון כגון שנולד לסוף המשה משני ודאי בן ז' לראשון הוא וכן בילדה לט' משני ודאי משני הוא ואם שהה שני חדשים וילדה לסוף ז' ה"ל ספק בן ט' לראשון או בן ז' לשני: הרי זה פטור. דס"ל התראת ספק דעל כל חד שהתרו אותו איכא למימר דלאו אביו הוא: והזר. או שחזר: הן חולצין ולא מיבמין. גרסינן וכן בהוא להן אם מת הוא לא מייבמינן דכל אחד איכא לספוקי באשת אח מאמו: להן חולץ ומייבם. אם מת א' מן האחים ייבם ממ"נ אם אחיו שפיר קא מיבם ואם לאו זר הוא אצלו ולכן כדליכא אח אחר אלא הוא מייבם: אלו חולצין ואלו מייבמין. אבל ליבומי קודם חליצה מן האח השני לא דלמא פגע ביבמה לשוק: **ו** בחזקת הבעל. דרוב בעילות אחר הבעל: שניהם מבית אב אחד. כגון בשניהם כהנים ושניהם מאב אחד או נוטל חלק אחד ממ"נ וקאי על תנא קמא כס"פ האשה דלת"ק אם שניהן במשמר אחד נוטלין חלק ממ"נ ומפרש ר' יהודה דוקא בשניהם מבית אב אחד שהמשמרות חלוקין לבתי אבות כל אחד ביומו אבל חלוקין מבית אב אף שהן במשמר אחד כל אחד מדחי ליה מבית אביו והוה כב' משמרות: **ז** מצות חליצה בג'. הגר"א גרס שיודעין להקרות כעין דיינים וכן הוא בגמ' הפסוקים שמקרין ליבם והיבמה שאם לא יקרו יפה אין יכולין לשאול למומחין אם הקרו יפה אבל שאר דינים יכולין לשאול לכן אפי' הדיוטות כשר: בחמשה. דכתיב וקראו לו זקני עירו זקני שנים וכתיב נמי ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים זקנים שנים ואין ב"ד שקול הרי חמשה: ביחידי. שהיה דיין יחידי וגם בלילה ואיכא למ"ד דחליצתה פסולה בלילה ובגמרא איתא במוק וביחידי ובלילה (קד): **ח** שנפרם. מלשון לא יפרומו שנקרע ולשון פרימה במנעל ופחיתה בסנדל: שעם וסיב. קשה הוא ומגין: קטע. שנקטעו רגליו ועושה לו בית קבול קטן כדפוס כרגל ומניח בו שוקו ואינו נסמך עליו והוא קרוי קב ויש לו משענת הליכה בידיו להלוך: במוק. של לבד קשה ומגין: בסמיכת הרגלים. מי שנקטעו רגליו ומהלך בידיו וגורר את רגליו עושה להם סמיכות של עור או של עץ ומכניס לתוכו: מן הסומא. דהוה אמינא דפסול דכתיב וירקה בפניו הוה כמו בעיניו א"נ משום דכתיב לעיני הזקנים ובעינן נמי לעיני היבם קמ"ל דכשרה (תוס'): בסמיכות הידים. שעושה שוקיים להידים וסומך בהן וגורר את רגליו ומוקמינן בגמרא הא דקב הקיטע ר"מ היא דהוה מנעל אף דלא הוה של עור ומ"מ בשל בגד פסולה דלאו מידי דמגין הוא והכי מוקים לה רבא ואביי מוקים לה כרבנן ובעינן עור ולכן של בגד פסולה ובקב הקיטע מיירי במחופה עור (קג): ה"ג באנפיליא של בגד וכן הגיה הגר"א: עכשיו. מלאכתו עכשיו היה עושהו כסנדל לכל דבר: שולחני. בירושלמי שולחני הייתי בעירי ועל שולחני היה תדיר: **ט** חליצתה פסולה. דאיש כתיב בפרשה ומקשינן אשה לאיש אבל חכמים ס"ל דאשה בין גדולה בין קטנה: רצועות מנעל. שהתיר הוא ולא היא: רוב הרגל שכבר נשמט רוב המנעל מן רגלו ובגמרא מבואר דרוב העקב הוא ולאו דוקא רוב הרגל (קג): אם רצה לחזור לו יחזור. מותר ליקחנה אחר החליצה דהחליצה לאו כלום הוא: כשרה דקריאה ורקיקה אינם מעכבים דככה יעשה לאיש דבר שהוא מעשה באיש דהיינו חליצה מעכב ולא זולת וכר"ע במשנה פי"ב: לא יחזור. ליקחנה שהרי חליצה כשרה וקאי כלה יבנה: רקקה חליצתה פסולה. דרקיקה רגיל להיות אחר חליצה וסברי שכבר חלצה המנעל לכן פוסלתה על שאר האחין ויחזור ויחלוץ חליצה כשרה אבל אסור ליבם דנפסלה מהרקיקה ובקראה ולא רקקה יחזור ויקחנה דאין כאן בית מיחוש כלל והרי היא מתיבמת דגבי קרייה סברי ג"כ דקריאה שקודם חליצה היא ולא אתי למשרי חלוצה (ועי' בירושלמי פ' י"ב ה"א בזה וכפ"מ שם וכפי הגהת הגר"א אתיא כפשוטו כפי הדינים שכתבנו): **י** חליצה מוטעת. כגון שחלץ על מנת שתתן מאתים זוז דהחליצה דאי אפשר לקיומי ע"י שליח לא מהני ביה תנאי ובטל התנאי והמעשה קיים: פסולה. דבעינן כוונת שניהם להתיר להנשא: בעובדי כוכבים פסולה. והיינו שיעשה ע"י העובדי כוכבים אבל היו חובטין לקיים דברי הישראל: **יא** שאין מכירין. אם היא יבמתו רק כשבאה להנשא צריכה לטעון ראיה שנחלצה

לדבריה : יב בראשונה היו כותבין שטר חליצה (ש) קרבת לקדמנא ושרת סיניה מרגליה דימינא ורקת קדמנא רוק דמתחזיה ואמרת (דברים כה) ככה יעשה וגו׳ ר׳ שמעון אומר משום ר׳ עקיבא חליצה מעכבת ואין רקיקה מעכבת רשב״א אומר הואיל ולא רצה (לה) להקים לאחיו שם בישראל יבא ויטול לו השם תחת השם (שם) ונקרא שמו בישראל וגו׳ : יג (ת) מצוה בדיינים ולא מצוה בתלמידים ר׳ יהודה אומר מצוה על כל העומדין לומר חלוץ הנעל (לג) [חלוץ הנעל חלוץ הנעל] א״ר יהודה מעשה והיינו יושבין לפני רבי טרפון ואמר לנו ענו כולכם חלוץ הנעל חלוץ הנעל (לד) :

פרק יג א (א) בראשונה היו כותבין שטרי מיאון לא שפיה ליה ולא רעיה ליה ולית היא צביא לאיתנסבא ליה ב״ה אומרים בבית דין ושלא בב״ד ובלבד שיהו שלשה ר׳ יוסי בר׳ יהודה ור״א בר׳ שמעון אומרים אפילו (א) [בפני שנים] (ב) כיצד מצות מיאון אומרת אי אפשי בפלוני בעלי אי אפשי בקדושין שקידשני אמא או אחי אפילו היא יושבת באפריון והלכה אצל מי שנתקדשה ואמרה בפניו אי אפשי בפלוני בעלי [זה] אין מיאון גדול מזה [ר׳ יהודה אומר אפילו נכנסה ליטול חפץ מחנווני ואמרה בפניו אי אפשי בפלוני בעלי אין מיאון גדול מזה יתר על כן א״ר יהודה אפילו אורחין מסובין (א) ואמרה בפניהם אי אפשי בפלוני בעלי אין מיאון גדול מזה] קטנה שקדשה את עצמה והשיאה את עצמה בחיי אביה אין קידושיה קדושין ואין נשואיה נשואין : ב הממאנת באיש אין לה כתובה נתן לה גט יש לה כתובה ר״א אומר (ג) אין מעשה הקטנה כלום אין (ב) זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה (ג) [ולא בהפרת] נדריה (ד) [אין יורשה ואין מטמא לה ואינה] כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה הימנו במיאון ר׳ יהושע אומר (ה) זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומטמא לה (ו) [והרי היא כאשתו לכל דבר (ז)] [ובלבד שתצא] ממנו במיאון א״ר ישמעאל חזרתי על כל מדת חכמים ולא מצאתי אדם שמדתו שוה בקטנות חוץ מר׳ אליעזר ורואה אני את דברי ר״א מדברי ר׳ יהושע שר׳ אליעזר השוה את (ח) [מדתו] ור׳ יהושע חלק : ג (ד) הממאנת באיש והחזירה אליו ומת או חולצת או מתיבמת גרשה והחזירה לו או חולצת או מתיבמת ר״א אומר חולצת ולא מתיבמת מפני שנאסרה עליו שעה אחת (ה) מודים חכמים לר״א בקטנה שהשיאה אביה ונרשה והחזירה (ט) [עליו] ומת (ו) שחולצת ולא מתיבמת (י) [הואיל ונאסרה] עליו שעה (יא) מפני שגירושיה גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה בד״א בזמן שגרשה קטנה והחזירה קטנה אבל גרשה קטנה והחזירה גדולה או גרשה קטנה והחזירה קטנה וגדלה תחתיו ומת או חולצת או מתיבמת (יב) ר״א (יג) [אומר] חולצת ולא מתיבמת מפני שנאסרה עליו שעה אחת : ד (ז) זה הכלל גט אחר מיאון אסורה לחזור לו מיאון אחר גט מותרת לחזור לו רשב״ג ור׳ ישמעאל (יד) [בר״י] בן ברוקה [ור׳ יהושע בן קרחה] אומרים בין כך ובין כך הואיל ויצאתה הימנו בגט אסורה לחזור לו (ח) מעשה באחת שנשאת יתומה ונרשה והחזירה אליו ומיאנה בו ונשאת לאחר ומת ובאו ושאלו את ר׳ יהודה בן בבא מהו שתחזור לראשון ואמר להן בין כך ובין כך הואיל ויצאתה הימנו בגט אסורה לחזור לו : ה (ט) (*ט) ג) רשב״ג אומר אם מיאנה מיאנה אם לאו תמתין עד שתגדיל ותחלוץ ותצא הלזו משום אחות אשה (י) שני אחין נשואין ב׳ יתומות קטנה וחרשת מת בעלה של קטנה חרשת יוצאה בגט וקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ מת בעלה של חרשת קטנה יוצאה בגט וחרשת אסורה לעולם ואם בא עליה יוצאה בגט והותרה : ו (כ) מי שהיה נשוי ב׳ יתומות קטנות ומת בא יבם על הראשונה וחזר בא על השניה ג) נאסרו שתיהן עליו וכן שתי חרשות (ל) קטנה וחרשת בא יבם על הקטנה וחזר ובא על (טו) [חרשת] או שבא אחיו על (טז) [חרשת] נאסרו שתיהן עליו חרשת יוצאה בגט וקטנה יוצאה בגט וחליצה [א] : ז פקחת וחרשת בא יבם על פקחת וחזר ובא על חרשת או שבא אחיו על חרשת (מ) נאסרו שתיהן עליו חרשת יוצאה בגט פקחת יוצאה בגט וחליצה גדולה וקטנה בא יבם על הגדולה וחזר ובא על הקטנה או שבא אחיו על הקטנה נאסרו שתיהן עליו קטנה יוצאה בגט גדולה יוצאה בגט וחליצה ר׳ אליעזר אומר בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו : ח (נ) יבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי בין שאמר בעלתי בין שאמר לא בעלתי כופין אותו שיחלוץ לה אחר שלשים יום מבקשים הימנו שיחלוץ לה היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי ה״ז יוצאה בגט (ס) הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אע״פ שחזר ואמר לא בעלתי ה״ז יוצאה בגט ר׳ (*ס) יהודה אומר נדרה שלא תתיבם אפילו בחיי בעלה מבקשים הימנו שיחלוץ לה : ט (ע) כיצד מוציא ברמיזה רמז ונתן לה גיטה פקחת לפקח ולו אח פקח פקחת לחרש ולו אח פקח או חולץ או מיבם פקחת לפקח ולו אח חרש (פ) כונס ואינו מוציא לעולם פקחת לחרש ולו אח חרש חרשת לפקח ולו אח פקח חרשת לפקח ולו אח חרש חרשת לחרש ולו אח פקח חרשת לחרש ולו אח חרש כונס אם רצה להוציא יוציא אם רצה לקיים יקיים : י שני אחים חרשים נשואין שתי אחיות פקחות או שתי אחיות חרשות או ב׳ אחיות אחת פקחת ואחת חרשת וכן ב׳ אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין או לשני אחין חרשין (צ) או לשני אחין אחד פקח וא׳ חרש וכן ב׳ אחין אחד פקח וא׳ חרש נשואין שתי אחיות אחת פקחת וא׳ חרשת פקחת לפקח וחרשת לחרש אין כאן לא חליצה ולא יבום אלא אשתו עמו (יז) [הלזו] תצא משום אחות אשה אם היו נכריות יכנסו אם רצה להוציאה יוציא ואם רצה לקיים יקיים :

פרק יד א (א) האשה שאמרה גרשני בעלי חלץ לי יבמי נתיבמתי ליבמי ומת הרי זו אינה נאמנת (ב) כל אלו שאינן נאמנות ד) להעידן (*ב) [אף היא אינה נאמנת להעידן] : ב עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומ׳ת לא מת הרי זו לא תנשא (ג) ר׳ מנחם בר׳ יוסי אומר עד אומר

הגהות הגר״א (לג) שלש פעמים : (לד) חלוץ הנעל : (א) בשנים : (ב) בעלה : (ג) וכהפרת : (ד) ויורשה ומטמא לה כש״ד הרי היא : (ה) בעלה : (ו) כש״ד הרי : (ז) אלא שיוצאת : (ח) מדותיו : (ט) אליו :
(י) מפני שנאסרה : (יא) אחת : (יב) משום : (יג) אמרו : (יד) בנו של ר״י : (טו) החרשת : (טז) החרשת : (יז) והלזו :

אור הגנוז

פרק יג [א] תמתין עד שתגדיל ותחלוץ :

נוסחאות כ״י

א) בפניו : ב) ר״נ : ג) או שבא אחיו על השניה : ד) להעידה :

חסדי דוד

דקא לי׳ בלא יבנה והגה״ה זו מוכרחת מדלקמן ועי׳ : בראשונה היו כותבין שטר כו׳ רשב״א משום ר״ע כו׳ הא מלתא כבר שנויה לעיל חליצה ולא רקיקה כו׳ ואולי קמ״ל דהא מני ר״ש בשם ר״ע או דר״ש בא לחלוק מה דכותבין בשטרא ורקת כו׳ וסובר כיון דהרקיקה אינה מעכבת א״צ לכתוב בשטר . ומ״ש בראשונה דמשמע שאח״ז בטלו האחרונים כתבו בשם מהר״י מרגליות דאנו אין נוהגין לכתוב גט חליצה משום שחולצים ברבים וא״צ לשטר ראיה ולפ״ז יש לפרש בראשונה שלא היו חולצין ברבים כתבו שטר אבל יותר נראה לפרש בראשונה היו כותבין בנוסח זה ואח״כ הוסיפו ושנו וכדאיתא בפרק השולח התקין ר״י בגיטין דחליצתא וכו׳ ע״ש :

פרק יג בראשונה היו כותבין כו׳ בה״א בב״ד ושלא בב״ד ובלבד שיהא שלשה כו׳ . בגמ׳ דף ק״ז איתא ואר״נ הלכה כאותו הזוג וכתבו התוס׳ בשם ר״ת דוקא דיעבד אבל לכתחילה לא דמכשירים בדיעבד משמע ע״כ אבל לפי גי׳ הס׳ שלנו אין הכרח לזה . והא דתני סיפא בתרי לישני אי אפשי בפלוני בעלי אי אפשי בקדושין נראה דב״ה היא דסברי ממאנת ארוסה ונשואה והיינו דתני בתרי לישני אי אפשי בפלוני בעלי שייך בנשואה ואי אפשי בקדושין שייך בארוסה ועמ״ש התוי״ט בשם הנמוקי׳ דר״ל הם פתוני לקבל הקדושין שהרי אמה ואחיה אינם יכולים לקבל הקדושין בשבילה : רשב״ג אומר אם מיאנה מיאנה כו׳ היינו מתני׳ אלא דהתם גרסי׳ ר״א וקאי על ב׳ אחין נשואין לב׳ אחיות מת בעלה של גדולה דר״א אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו כדי לייבם את הגדולה ור״ג חולק ואומר אם מיאנה מעצמה מיאנה ואם לאו וכו׳ ולא הוסיף כאן אלא ותחלוץ ואין לה הבנה כלל ונראה וודאי דט״ס הוא וצ״ל ותבעל והיינו דבגמ׳ איבעי לן אי קסבר ר״ג קדושי קטנה גדלה בהדה ואפי׳ לא בעלה משגדלה תפסי קדושין דמעיקרא ותנא הלזו או דלמא קדושי קמאי לאו מידי אלא דהשתא משום קדושין דבעילה דמשגדלה נפקא אידך ודוקא אי בעיל ואמר רב אי בעיל אין אי לא לא והשתא נראה דהיינו נמי מאי דאשמעינן הכא תנא תוספתא : מי שהיה נשוי ב׳ יתומות קטנות כו׳ . לפי הנראה מן המשנה והגמ׳ שם דף קי״א כך מתניתא משבשתא טובא ובבבא דרישא צ״ל נאסרה השניה עליו ובתרי בבי דסיפא דפקחת וחרשת וגדולה וקטנה צ״ל איפכא בא יבם על החרשת וחזר ובא על הפקחת או שבא אחיו על הפקחת כו׳ וכן באידך צ״ל בא יבם על הקטנה וחזר ובא על הגדולה או שבא אחיו על הגדולה וכו׳ וע״ש היטב בסוגיא דגמ׳ ועי׳ מ״ש הרי״ף והרמב״ם בפ״ה ובה״ה שם : יבמה שאמרה כו׳ אע״פ שחזר ואמר לא בעלתי ה״ז צריכה גט וחליצה כצ״ל וכ״ה שם בגמ׳ בברייתא דף קי״ב :

פרק יד האשה שאמרה גרשני בעלי כו׳ דאע״ג דלענין מיתה נאמנת מ״מ לענין גירושין וחליצה אינה נאמנת ומשמע דעד אחד נאמן גם בזה וכ״ה דעת הרי״ף והרמב״ם ז״ל אבל הרא״ש פסק דגם עד אחד אינו נאמן ועי׳ באה״ע סי׳ קנ״ח : עד אחד אומר מת כו׳ ה״ז לא תנשא ואם נשאת לא תצא ר״מ בר׳ יוסי

מצפה שמואל

(ש) קרבת . ירושלמי מו״ק פ״ג ה״ג : (ת) מצוה. קי״ב : (א) בראשונה . ע׳ ירושלמי מו״ק פ״ג ה״ג ובבלי ק״ז : וירושלמי סנהדרין פ״א ה״ב : (ב) כיצד . שם ק״ח : (ג) אין . שם כתובות ק״א ובהנוסחא ישנה ועי׳ ירושלמי פי״ג ה״ב : (ד) הממאנת . ק״ט . ועי׳ ירושלמי פי״ג ה״ו : (ה) מודים . קט״ו : נדרים ע״ג : (ו) שחולצת . ע׳ רא״ש הביא זה ספי״ג סי׳ ה׳ וע״ש דאיכא דלא שמע בגט ומתירין יבמה לשוק לכן אף שהיא ערוה מה״ת בעי חליצה : (ז) זה הכלל . ק״ח : (ח) מעשה . עי׳ בש״ס ואין זה המבואר כאן וע׳ מ״ש בעטור בכורים וע׳ באה״ע סי׳ קנ״ה סעיף י׳ להלכה : (ט) רשב״ג. משנה ק״ט : (*ט) מיי׳ פ״ז מהל׳ יבום הל׳ ט״ו טוש״ע סי׳ קעה סעיף יא ע״ש דלא כרשב״ג : (י) שני אחין . קי״א : (כ) מי שהיה . שם : (ל) קטנה . עי׳ ירושלמי פי״ג ה״ז : (מ) נאסרו . ע׳ קי״א כמ״ש בפנים וע״ש במשנה ע״ב ובחילופי גירסאות שם : (נ) יבמה . קי״ב : (ס) הוא אומר . ירושלמי קדושין פ״ג ה״א : (*ס) מיי׳ שם הל׳ ט״ו טוש״ע סי׳ קס״ה ס״ב ויעוין שם דלא כר״י : (ע) כיצד . ירושלמי פי״ד ה״א : (פ) כונס וכו׳ רפ״א דתרומות : (צ) או לשני . הבבא כפולה . ועי׳ ביאורי הגר״א אה״ע סי׳ קע״א ס״ק ד׳ : (א) האשה . נ״ג . נ״ד : קי״ח : (ב) כל אלו . ב״מ ל״ז. עי׳ ירושלמי פ״ט ה״ד ובנוסחא ישנה : (*ב) מיי׳ פי״ב מהל׳ גרושין הל׳ טז וטוש״ע אה״ע סי׳ יז ס״ד : (ג) ר״מ . כתובות כ״ב . וירו׳ כאן פט״ו ה״ד וכתובות פי״ג .

מנחת בכורים

שנחלצה והיא היא היבמה ולא סמכינן על מה שידוע שחלצה וכן במיאון כיון שאין שטר חליצה ומיאון בידה אבל אם כתבו כיון דאין כותבין אא״כ מכירין א״צ להו״ר כלל (ועי׳ בגמ׳ דף ק״ו פלוגתת האמוראים בזה) : יב ואין רקיקה מעכבת . כדפרישנא טעמא דככה יעשה לאיש דבר שהוא מעשה באיש ופליג על ר״א דס״ל דרקיקה מעכב : להקים לאחיו שם . ליבם יקראו לו שם בית חלוץ הנעל : יג לא מצוה בתלמיד . רק הדיינים יקראו אותו בית חלוץ הנעל דאדיינים קאי דכתיב בישראל והיינו בית דין : חלוץ הנעל . ג׳ פעמים כהגהת הגר״א :

פרק יג א בראשונה . דעתה כיון דחזי דמפסי לה דבורא ואתו לאחלופי בגיטא כותבין בפנינו מיאנה פלונית בת פלוני בפלוני בעלה (ק״ז ב׳) : שטרי מיאון . בקטנה שאין לה אב שהיא כנוסה בדעת אמה ואחיה ונשואין דידה דרבנן דלא לינהגו בה מנהג הפקר יוצאת במיאון בלא גט : לא שפיא ליה . שאינה בשקט עמו : שלא בב״ד מומחין אלא סגי בג׳ הדיוטות למיאון : באפריון . בתוך חופתה : ליטול חפץ . ודרך היתה בעולמא הוא משום דאטרחה ליטול חפץ מ״מ הוה מיאון : אורחין מסובין . בבית המשתה של חופתה דליתא ב״ד מ״מ הוה מיאון ואף דהכי שתקו ולא מודעו דמיאנה והגר״א לא גרס לה כלל כאן : בחיי אביה . דלא תקנו קדושין אלא בקטנה שמת אביה אבל בחיי אביה יכולה להתקדש ע״י אביה לכן ע״י עצמה לאו כלום הוא : ב נתן לה גט . שהעכבה ממנו כאשתו הוא : במיאון . שצריכה מיאון : ומטמא לה . אע״ג דנשואין דידיה דרבנן עשאוהו כמת מצוה שהרי יורשה : שתצא . דסגי לה במיאון : השוה . ואמר דאינה צריכה גט ואינה כאשתו לכל דבר והא דצריכה מיאון היינו משום דאין סברא דבכדי תיפוק ולר׳ יהושע ממ״נ אי אשתו היא למה יוצאת במיאון ואם אינה אשתו למה יורשה וזכאי לכל דבר : ג או מתיבמת . לאחיו ולא הוה כגרושת אחיו : גרשה והחזירה לו . בהא ס״ל לר״א דאסורה משום גרושת אחיו אף דלא הוה אלא קדושין דרבנן דגזר אטו יתומה בחיי האב שנתקדשה ומת בקטנותה דודאי אינה מתיבמת שהרי גירושיה גירושין גמורים ואין חזרתה חזרה גמורה והא מודים חכמים לר״א כדמסיק שם : או מתיבמת . דמיתה מפלת ובהביא שעתא לאו גרושת אחיו היא ור׳ אלעזר גזר בזה אטו יתומה שהחזירה ומת בקטנותה דאין חזרתה חזרה גמורה ואסורה להתייבם : ד זה הכלל . קאי על קטנה שנשאה ומיאנה ונשאת לאחר אם מותרת לחזור ואמר זה הכלל אם יצתה במיאון מתחת ידו אף שקודם לזה נתגרשה מיני׳ אתי מיאון דידיה שהיה בנשואין האחרונים ומבטל גיטא קמא אבל יצתה ממנו בגט אסורה לחזור לו : בגט . מתחלה אף שעתה יצתה במיאון לא אתי מיאון ומבטל גיטא : בין כך ובין כך . אף שהיה המיאון בנשואין האחרונים אסורה לחזור לו : ה אם מיאנה מיאנה . מיירי בשני אחין שנשאו שתי אחיות גדולה וקטנה ומת בעל הגדולה דס״ל לרשב״ג דלא אלימא זיקה לאסור אשתו עליו אף דנישואין דידה דרבנן לכן תמתין עד שתגדיל ותהיה נשואין מן התורה ואז תצא ממנו משום אחות אשה ובמשנה פליגי בזה : ב׳ אחין נשואין ב׳ אחיות גרסינן : קטנה וחרשת . כללו של דבר קטנה הוא ספק אי קנויה אי לא קנויה וחרשת קנויה ומשויר קצת ולכן כשמת בעל הקטנה אוסרת החרשת שמא קנויה לגמרי והחרשת אינה קנויה לגמרי וקטנה תחלוץ משתגדיל דאין קטנה חולצת והחרשת אינה פוטרת את הקטנה דקנויה ומשויירת הוא וקטנה שמא קנויה לגמרי א״כ קנין קטנה עדיף ובמת בעל החרשת קטנה יוצאה בגט דשמא אינה קנויה והרי החרשת קנויה קצת ואוסרת הקטנה בזיקה והחרשת אסורה לעולם דאינה בת חליצה ולייבומי אי אפשר דשמא הקטנה קנויה וה״ל החרשת אחות אשה : ואם בא עליה . בדיעבד מותרת לעלמא בגט ממ״נ אם קטנה קנויה היא א״כ נפטרה החרשת מיד משום אחות אשה ואם אינה קנויה קנה החרשת עכשיו בביאה דלא בעינן דעת ביבום ואפילו חרשת מתיבמת ולכן מגרשה ומותרת לעלמא אבל אסור לקיימה דשמא הקטנה קנויה וה״ל אחות אשה . ו שתי יתומות שאינם אחיות : לא נאסרו שתיהן גרסינן . דממ״נ אי קנה קמאי בתראי לא קנה ואי לא קנה קמאי לא קנה בתראי ג״כ ואינה אוסרת עליו הראשונה אבל השניה יוצאה ממ״נ דשמא קמאי קנה וה״ל בתראי ב׳ יבמות מבית אחד וכן בשתי חרשת כל מה שקנה קמאי יקנה בתראי ואין ביאת הראשונה לאסור האחרונה : נאסרו שתיהן עליו . ולא אמרינן דממ״נ הקטנה שריא אי קטנה היא אין ביאת החרשת שאח״כ כלום ואי אינה קנויה גם לגבי אחין אינה קנויה ובנכרית בעלמא היא א״כ שריא לדידיה ג״כ . משום דגזרינן שמא יבא על החרשת ואח״כ על הקטנה דצריכה הקטנה גט וחליצה : ז ה״ג לא נאסרו שתיהן עליו . בא על החרשת וחזר ובא או הוא או אחיו על הפקחת נאסרו שתיהן עליו חרשת יוצאת בגט ופקחת בגט וחליצה והיינו טעמא דרישא כשבא על הפקחת קודם א״כ נפטרה החרשת ולא פסל את הפקחת אבל בא על החרשת מקודם א״כ קנה במקצת כשחזר ובא על הפקחת קניה מה ששייר מחרשת לכן פסולות תרווייהו החרשת יוצאה בגט ממ״נ שהרי קניה בראשונה ומה דקנה מספקא ליה בגיטא אבל הפקחת צריכה חליצה ג״כ דה״ל ביאה פסולה שהרי בא עליה אחר ביאת החרשת : גדולה וקטנה . גם כאן חסר בבא א׳ וה״ג לא נאסרו שתיהן עליו בא על הקטנה וחזר ובא או הוא או אחיו על הגדולה נאסרו שתיהן עליו הקטנה יוצאה בגט וגדולה צריכה גט וחליצה וטעמא דקטנה הוה ספק קנין א״כ אין לקיים הגדולה ובגט לא סגי דאין קנין הקטנה פוטר הגדולה ושמא קנה וה״ל הגדולה ביאה פסולה וצריכה חליצה דהא דעשאוה כספק היינו מדרבנן ואין דרבנן פוטר למן התורה ובכל הך שמעתא דקטנה הוה ספק וחרשת קנויה ומשויירת היינו מדרבנן לכן הגדולה חולצת דאין קנין הקטנה פוטר אף אם קנה הקטנה וליכא ממ״נ וצריכה גט וחליצה : מלמדין . כל היכא דבעינן למפסל הקטנה משום ביאה אחרת של הפקחת או החרשת ופסלינן גם החרשת או הפקחת איכא תקנה שתמאן הקטנה בו ואז מותר בהפקחת או בחרשת דנעקרה יבום מהך קטנה : ח כופין אותו . אף שאמר בעלתי מ״מ היא נאמנת דעד שלשים יום מוקים אינש אנפשיה ונאמנת מכח החזקה דאין האשה מעיזה בפני בעלה : שלשים יום . דלא מוקי אינש אנפשיה וחזקה דבעל אותה ומבקשים ממנו כשכופר ואומר בעלתי אבל במודה כופין : היא אומרת . לאחר ל׳ יום נבעלתי סגי בגט אף שהוא אומר לא בעלתי ולא בעי חליצה : ה״ז יוצאה בגט וחליצה גרסינן . קמ״ל דאע״פ שחזר ואמר לא בעלתי מ״מ כיון דמתחלה אמר בעלתי צריכה גט וצריכה חליצה דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא שהרי אמרה לא נבעלתי והא דאין כופין ליבם באמרה תוך ל׳ יום לא נבעלתי דמיירי בגיטה יוצא מתחת ידה לזיקתו ונאסרה עליו ליבום ומ״מ באחר ל׳ כשאמר מתחלה בעלתי צריכה גט היינו לביאתו דגט אשה לחוד וגט יבמין לחוד : נדרה . קאי על דברי ת״ק דאמר במשנה אם נדרה הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ ואמר ר׳ יהודה אם נדרה בפירוש מיבם א״כ הרי נתכוונה לזה לכן אפילו בחיי בעלה מבקשין ממנו כיון שנדרה בפירוש על יבם : ט כיצד . קאי על משנה ר״פ חרש דאמר חרש שנשא פקחת או פקחת שנשא חרשת כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ומפרש כאן דרומז ונותן לה גיטא : פקחת לפקח . כללא דהא שמעתא דחרש וחרשת אינם בר חליצה רק בני יבום לפי שאינם בקרייה דחרש היינו שאינו שומע ואינו מדבר : כונס ואינו מוציא לעולם . לפי שבאה לו מכח נשואי אחיו הפקח : כונס . בכולן מכח נשואי אחיו החרש או החרשת באה לו ולכן אם רצה להוציא מוציא דכשם שכנס אחיו ברמיזה כך מוציא ברמיזה דלא אלימא יבום דידיה מנשואי דאחיו ואין נ״מ בין חרש לחרשת ובין חרשת לפקח ובין פקחת לחרש דבכולן אינו אלא מדרבנן וכן גבי יבם אין נ״מ בין חרש לפקחת שבא מכח נשואי אחיו החרש ובין חרשת לפקח ובין חרשת לחרש דבכולן כונס ומוציא : י פקחת לפקח וחרשת לחרש . ומת בעל החרשת דאז פטורה אחותה מחליצה ומיבום דנשואין שוים הם וכל שכן אם נשואי דידה אלימא פוטר אחותה משום ערוה : נכריות . שאינם אחיות : יכנסו . אם הוא חרש או היא חרשת : יוציא . אף שהוא חרש אם היא חרשת או שהיה אחיו ג״כ חרש וכמבואר לעיל :

פרק יד א האשה שאמרה . דאין אשה נאמנת לומר רק מת בעלי אבל אינה נאמנת בגירושין וכן אם היא זקוקה ליבם אינה נאמנת לומר חלץ לי שתכנס לשוק או נתיבמתי רק אם ידוע דנתיבמה נאמנת לומר מת כמו שאר אשה דנאמנת לומר מת בעלי : כל אלו . המבואר במשנה ד׳ בפ׳ ט״ו דאין מעידות כגון חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה גם אינם מעידות לאלו כגון כלתו אינה מעידה לחמותה וכן האשה לבת חמותה וכן ליבמתה וכולן שונאות זא״ז : ב לא תנשא . ואם ניסת לא תצא ומיירי בשניסת להעד האומר שמת : עד אומר מת וניסת ועד אומר לא מת לא תצא גרסינן בדר׳ מנחם ב״ר יוסי וטעמא כיון שבהיתר ניסת אבל בבא מתחלה

העד

מת ועד אומר לא מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת הרי זו לא תצא אבל בתחלה עד אומר מת ועד אומר לא מת אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת אע"פ שנשאת תצא אחת אומרת מת ושתים אומרות לא מת הרי שתי נשים כאיש אחד (ו) רבי נחמיה אומר כל מקום שהכשירו [חכמים עדות האשה כאיש אחד הכל הולכין אחר הדיעות (ז) שתי נשים לאשה אחת כשני [עדים] ואיש אחד שנים אומרים מת ומאה אומרים לא מת הרי מאה כשני עדים: ג קדש אחת מחמש נשים ואין ידוע איזו קדש וכל אחת ואחת אומרת אותי קדש לקח (כ) [מקח] מחמשה ואין ידוע מאיזה מהם לקח וכל אחד ואחד אומר ממני לקח (י) [אמר] ר' שמעון בן אלעזר (ד) לא נחלקו ר' טרפון ור' עקיבא על שקידש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו (ה) קדש שמניח דמי כתובה ביניהם ומסתלק על מה נחלקו על שבעל ולא [נחלקו] על שלקח מקח מחמשה (ו) ואין ידוע מאיזה מהם לקח שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק על מה נחלקו על שגזל (ז) מודה ר' טרפון באומר לשנים גזלתי את אחד מכם מנה ואין ידוע איזהו או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואין ידוע איזה נותן לזה מנה ולזה מנה שהודה מפי עצמו: ד (ח) האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך והיה לו אח ויבמה ומת ואחר כך בא בעלה אסור בה ומותר בצרתה (ט) אסור בה ומותר באשת אחיו: ה (י) [האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי] היא מותרת וצרתה אסורה (כ) ר"א אומר הואיל והותרה ליבמין הותרו לכל אדם: ו (ל) שתי נשים לזו עדים ובנים ולזו [אין] עדים ובנים שתיהן מותרות (מ) נפל לבור אריות אין מעידין עליו לתוך כבשן האש מעידין עליו (ט) [רשב"א אומר יכול הוא] ליכות ולחיות: ז (י) [לבור שמלא נחשים ועקרבים] מעידין עליו ר' יהודה בן בתירה אומר (יא) [חוששין שמא חבר הוא] (נ) נפל ליורה של שמן ושל יין (יב) מעידין עליו (ס) ר' אחא (יג) [אומר] של שמן מעידין עליו (יד) ושל יין אין מעידין עליו (טו) אליעזר בן מהבאי אומר (ע) מעידין על השומא מת פלוני (פ) אבד פלוני נהרג פלוני אין פלוני בעולם אין ממנו כלום [תנשא אשתו] אין מעידין עליו: ח (צ) נפל למים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה [דברי ר' מאיר וחכ"א מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסורה] שמא גל טורד אותו ומעלה אותו ליבשה א"ר עקיבא כשהייתי בא בים ראיתי ספינה שטבעה בים והייתי מצטער על תלמיד חכם שבתוכה וכשבאתי למדינות קפוטקיא (טז) [ראיתיו יושב ושואל] לפני בהלכה נמתי לו בני היאך עלית מן הים נם לי טרדני גל לחבירו וחבירו לחבירו עד שהגעתי ליבשה אמרתי כמה גדולים דברי חכמים (יז) [שהיו אומרים] מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסורה: ט (ק) א"ר מעשה (יח) [בשנים שהיו מכמרים מכמורות] בירדן ונכנס אחד מהם למחילה של דגים (יט) ושהת חבירו [עליו] כדי שתצא נפשו ובא (כ) [וסח] בתוך ביתו לשחרית זרחת חמה והכיר פתחה של (כא) [מערה] ובא ומצא הספר קשור בתוך ביתו אמר ר"מ מעשה באחד שנפל לבור (כב) [הגדול] ועלה לאחר שלשה ימים אמרו לו אין מזכירין מעשה ניסים: י (*ק) אפילו שמע קול (ר) מקוננת שמזכרתו בין המתים אין עדות גדולה מזו (ש) שמע ב"ד של ישראל שהיו אומרים פלוני בן פלוני מת או נהרג תנשא אשתו שמע בקונטרסין של מלכים שהיו (כג) [אומר] פלוני בן פלוני מת או נהרג לא תנשא אשתו (כד) [ומשיאין] ע"פ בת קול מעשה שעמד אחד על ראש ההר ואמר איש פלוני בן פלוני נשכו נחש ומת הלכו (כה) [ומצאוהו] שתפחו א) עיניו והשיאו את אשתו ובעובד כוכבים אם היה מתכוון להעיד אין עדותו עדות אבא יודן איש צידון אומר (ת) מעשה (כו) [בעובד כוכבים וישראל אחד] שהיו מהלכין בדרך (כז) [אמר אותו עובד כוכבים הוי וחבל על ישראל אחד שמת כאן וספדתיו וקברתיו ובא מעשה לפני חכמים] והשיאו את אשתו אמר רשב"ג מעשה בקולר של בני אדם שהלכו לאנטוכיא ובחזירתן אמרו נהרג ממנו איש פלוני יהודי ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את אשתו ושוב מעשה בששים [בני אדם] שירדו לכרכום ביתר ולא עלה אחד מהם ובא מעשה לפני חכמים והשיאו את נשיהם: יא אין(*ת)מעידין עליו עד שיהיו מזכירין שמו ושם אביו ב)שמו ושם עירו אבל (כח) (*ת) אמר אחד יצא מעיר פלוני מפשפשין באותה העיר אם לא יצא משם אלא הוא תנשא אשתו (א)מעשה בשנים שהיו רצים אחר ג)העובד כוכבים ונתלה אחד בזית ופשחו ורדף את העובד כוכבים ואמר לו חבירו יישר כוחך (כט) [אריה] א"ל מנין אתה מכיר בי (ל) [שאני אריה] כך אני נקרא בעירי יוחנן בן יונתן (לא) [אריה] דמכפר (לב)[שיחרא לאחר שלשה ימים]חלה ומת(לג) ד)[והשיאו] את אשתו: יב (ב) אין בודקין (לד) [לעדי] נשים בדרישה ובחקירה (לה) [רבי טרפון ור"ע אומרים] בודקין [לעידי נשים בדרישה ובחקירה] (ג) מעשה באחד שבא לפני ר' טרפון (לו) [להעיד לאשה שתנשא אמר] בני היאך אתה יודע [לאשה זו] עדות (לז) אמר לו (לח) [רבי עמנו היה בשיירה ונפלו עלינו ה)עובדי כוכבים ונתלה הוא ביחור של תאנה ופשחו והחזיר את ו)העובד כוכבים לאחוריו] אמרתי לו משבחך אני (לט) [אריה] אמר לי יפה [אמרת] כוונת לשמי (מ) [כך אני נקרא] בעירי יוחנן בן יונתן (מא) [אריה דמכפר שחרא] ז)אמר לי לאו רבי יונתן בן יוחנן אריה דמכפר שחרא אלא יוחנן בן יונתן (מב) [אריה דמכפר שחרא] ח)בדק ר' טרפון לעדותו שלשה פעמים (מג) [ונמצאת] מכוונת והשיא את (מד) [האשה על פיו] מכאן ואילך הנהיגו שיהו בודקים לעידי (מה) [נשים] בדרישה (מו) [ובחקירה] (ד) אמר להם ר"ע (*ד) לכשתהא פונדקית תהא נאמנת: סליק

הגהות הגר"א (א) עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו : (ב) אנשים : (ג) אחד : (ד) אומר : (ה) מהן : (ו) בני אדם : (ז) שר' טרפון אומר מניח גזילה ביניהם ומסתלק ור"ע אומר עד שישלם גזילה לכל א' וא' : (ח) האשה שהלכה היא ובעלה למדה"י ובאה ואמרה מת בעלי היא מותרת וצרתה אסורה ר"א אומר הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם : (ט) מעידין על המגוייד ואין מעידין על הצלוב רשב"א אומר אף על המגוייד אין מעידין מפני שיכול ליכוות ולחיות : (י) לגוב אריות אין מעידין עליו לבור מלא נחשים ועקרבים : (יא) אין מעידין עליו שמא חבר הוא נפל לתוך כבשן האש מעידין עליו ליורה מלאה יין ושמן : (יב) משום : (יג) אמרו : (יד) מפני שהוא מבעיר : (טו) מפני שהוא מכבה א"ל תחילתו מכבה וסופו מבעיר : (טז) וראיתיו בא ויושב ודן : (יז) שאמרו : (יח) בשני בני אדם מכמרין מכמורין : (יט) ושקעה חמה ולא ראה פתחה של מחילה : (כ) והודיע : (כא) מחילה : (כב) גדול : (כג) אומרים : (כד) משיאים : (כה) ומצאו : (כו) בישראל וכותי . (כז) ובא כותי ואמר חבל על אותו יהודי שהיה עמי בדרך שמת בדרך וקברוהו : (כח) אם : (כט) אריה : (ל) שאריה שמי : (לא) אריה : (לב) שיחיא לימים : (לג) והשיא ר' טרפון : (לד) עדי : (לה) דברי ר"ע ר' טרפון אומר : (לו) להעד עדות אשה א"ל : (לז) זו : (לח) אני והוא היינו הולכים בדרך ורדף אחרינו גיים ונתלה ביחור תאנה ופשחו והחזיר את הגיים לאחוריו : (לט) אריה : (מ) שכך קוראין אותי : (מא) אריה דמכפר שיחיא לימים חלה ומת אמר לו לא כך אמרת לי יוחנן בן יונתן דמכפר שיחיא אמר ליה לא אלא כך אמרתי לך : (מב) אריה דמכפר שיחיא : (מג) ונמצא : (מד) אשתו : (מה) הנשים : (מו) וחקירה :

נוסחאות כ"י

א) פניו : ב) שמו ושם עירו ליתא : ג) הגיים נתלה אחד מהם בזית ופשחו ורדף אחר הגיים וחזר ואמר ליה וכו' : ד) ובא מעשה לפני חכמים : ה) גיים : ו) הגיים : ז) אמר לו ר' טרפון יפה אמרת בני יונתן בן יוחנן אריה דמן כפר שחרא א"ל לאו רבי לאו אלא כו' : ח) אמר ליה רבי טרפון והלא כך אמרת בני יונתן בן יוחנן דמכפר שחרא אריה אמר ליה לאו רבי לאו אלא יוחנן בן יונתן אריה דמן כפר שחרא ברק כו' :

אור הגנוז

[א] והיה כאן זקן במדינה ומת הרי זו אין נאמת *) : האשה שהלכה היא ובעלה ובאת ואמרה מת בעלי כו' : [ב] היא הותרה צרתה . נתייבמו ומתו יבמין אסורות להנשא רבי אלעזר אומר הואיל והותרו ליבמין כו' : [ג] נצלב אין מעידין עליו נתגייד מעידין עליו :

*) [וכ"ה בנוסח כ"י ושם איתא והיה בן זקן . ואולי דצ"ל בן קטן והמכוון בזה כמ"ש במתני' דף קי"ח ע"ב ניתן לי בן וכו' ע"ב] :

חסדי דוד

אומר עד אומר מת ונשאת ובא אחד וכו' אשה אומרת וכו' הרי שתי נשים כאשה אחת רבי נחמיה אומר וכו' הולכין אחר רוב דעות וכו' כצ"ל . והך ואם נשאת יש לפרש או דנשאת לאותו העד שאומר מת . או שפי' ואם נשאת שהתירוה לינשא קודם שבא העד השני ולא תנא פי' שלא תצא מהיתרה הראשון ורמב"י פליג והכר דדוקא אם נשאת ע"פ עד הראשון או וודאי אם בא עד ואמר לא מת לא תצא מבעלה אבל אם בא העד השני קודם שנשאת אע"פ שנשאת תצא ועי' בגמ' דף פ"ח ודף קי"ז : נפל לבור אריות אין מעידין עליו . בגמ' מפרש הטעם שאנו חוששין שמא בשעה שנפל לא היו רעבים ולא אכלוהו ובין כך שמא עבר אדם שם והעלהו ע"ש דף קכ"א ולפ"ז אם נשתה שם אדם סביבות הבור יום או יומים ורואה שלא עלה נראה דוודאי מעיד עליו דתו ליכא למימר שמא לא היו רעבים ולמעשה נסים לא חיישינן לרבנן דר"מ שם בגמ' כך נלע"ד אע"ג שלא נתבאר כן בדברי הפוסקים ז"ל . [ואולי טעם הפוסקים הוא דחיישינן שמא היו חוריהם מלאים טרף ואכלו את טרפם ולא נגעו באדם הזה עד שניצל ע"י אדם אחר] והא דקתני תנא אריות היינו לרבותא וכ"ש שאר חיות דגריעי ומלתא דרשב"א היא מלתא באפי נפשה וקאי אמתני' דלהוה מגוייד אין מעידין עליו וקאמר רשב"א טעמא דחיישינן שמא בסכין מלובנת חתכו דמתוך כך המכה יכולה להתרפא . ועי' ברמב"ם בפי"ג ובכ"מ שם ובב"ש סי' י"ז מה שהוכיח מדברי הנמוק"י ודבריו נכונים הן : אין מעידין עליו עד שיהיה מזכירין שמו כו' . משמע מהכא דבשמו ושם אביו א"נ שמו ושם עירו לחוד סגי ובאמת יש פוסקים שסוברים כן אבל מסקנת האחרונים דאין לסמוך ע"ז אלא היכא שיש רגלים לדבר : אמר להם ר"ע לכשתהא פונדקית תהא נאמנת הנה במשנה איתא לכשהא פונדקית נאמנת ואיתא שם בפירש"י שני פירושים וממה שהוסיף כאן התנא תהא נאמנת נראה דהעיקר כאותו פי' שבס"א שבפירש"י ז"ל והוא ברור : סליק בס"ד

מצפה שמואל (ד) ר"ג. פ"ח : קי"ד : ירושלמי פט"ז ה"ז וספ"ה פ"ו ה"ד : (ה) ג' נשים . עי' הסוגיא קי"ז . וכפי הגהתי בפנים א"ש לשני הלשונות ועי' ירושלמי. פט"ו ה"ו כלשון ב' בגמרא ואולי כן התוס' ותימה על המרדכי שנדחק בלשון הירושלמי ועי' בפ"מ : (ו) אמר ר"ש . קי"ח : ב"מ ל"ז : (ז) מודה . עי' ירושלמי פט"ו ה"ט וב"מ פ"ג ה"ד : (ח) האשה . ירושלמי פ"י ה"א וסוטה פ"א ה"ב : (ט) אסור בה . כפל לשון הוא וכן מבואר בפ"ג גיטין רפ"ב ובסוף גיטין וב"ב פ' בתרא : (י) האשה. קי"ח . ק"כ : (כ) ר"א . קי"ט . ק"כ : (*כ) מיי' פ"ג מהל' יבום הל"ו טוש"ע שם סי' קנת ס"י ודלא כר"א. (ל) שתי נשים . ע' ירושלמי פט"ז ה"ב : (מ) נפל . ק"כ : (נ) נפל . שם · ירושלמי פט"ז ה"א : (ס) נפל . שם : ועי' ירושלמי פט"ז ה"ג הגר"א של מים : (ע) מעידין על השומא. ק"כ : (פ) אבד . ירושלמי פט"ז ה"ג והתוס' כאן מראה להגיה ע"פ הירושלמי וזה ביאר הירושלמי וכמ"ש בע"ב : (צ) נפל . קכ"א . ירושלמי שם ה"ד : (ק) אמר רבי . שם ושם : (*ק) מיי' פי"ג מהל' גרושין טוש"ע שם סי"ג וס"ה בהג"ה : (ר) מקוננת . שם . ירושלמי פט"ז ה"ה ע"ש : (ש) שמע . גיטין כ"ח. וירושלמי כאן : (ת) מעשה . קכ"ב : (*ת) מיי' שם הלכה כו טוש"ע אה"ע שם סי"ט : (*ת) מיי' שם טוש"ע שם : (א) מעשה קכ"ב . ירושלמי פט"ז ה"ה : (ב) אין בודקין . שם ושם . ועי' בהגהות הגאון רי"ב : (ג) מעשה . ירושלמי שם קצת בשינוי: (ד) אמר להן . קכ"ב : (*ד) מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם ס"ג דלא כר"ע :

מנחת בכורים

העד שאמר לא מת תצא ולאו דוקא ניסת אלא כל שהתירוה להנשא כאילו ניסת דכל מקום שהאמינה תורה לאחד הרי הוא כשנים ושוב אין העד שאומר לא מת נאמן דה"ל חד במקום שנים (ירושלמי פט"ו הל"ד ועפ"מ שם) : כאיש אחד . ומהמני להכחיש האשה האומרת מת : אחר הדיעות . אחר רוב הדיעות ונאמנות שני נשים להכחיש עד כשר לחד לישנא בגמרא : ה"ג שתי נשים לאיש אחד כשני אנשים באיש אחד . ואם ניסת ע"פ עד אחד ובאו שתי נשים והכחישו תצא כמו ב' כשרים וזהו לחד לישנא בגמרא ואיכא עוד לישנא אחרינא דכל היכא דאתא עד כשר מעיקרא וניסת אין יכולים ב' נשים להכחישו והכא מיירי שניסת ע"פ אשה אחת בזה תצא ולא שוין את האשה כתרי ולפ"ז מה דאמרינן דשני נשים לאיש אחד כשני אנשים באיש אחד היינו אם באו שתי נשים קודם שניסת ע"פ עד כשר ושתי נשים באיש אחד הוה כפלגא ופלגא : כשני עדים · ואם ניסת ע"פ העדים שאמרו מת והאומרת ברי וניסת לאחד מעידים האומרים מת לא תצא לת"ק ולר' מנחם בר' יוסי אם התירוה להנשא לא תצא ולא אמרינן בזה רוב דיעות כיון דשני כשרים אומרים מת לא מחזקינן כוודאי אלא כספק : ג קידש . במשנה ז' מבואר מחלוקת ר' עקיבא ור' טרפון בקידש או גזל מחמשה ואינו יודע מאיזו מהם דלר"ע מניח ביניהם ומסתלק ולר' עקיבא אינו מוציאתו מידי עבירה עד שיתן לכל אחד ואחד ומפרש רשב"א דבקידש בכסף כ"ע לא פליגי דמניח ומסתלק כיון דלא עשה מעשה גנאי וכן בלקח דלא עשה עבירה מניח ביניהם ומסתלק וכי פליגי בבעל שקידש בבעילה או בעל אחר הקדושין כיון דבעלה ואיכא גנאי לה לכן אינה מוציאתו מידי עבירה עד שיתן לכל אחד ואחד וכן בגזילה דאיכא עבירה פליגי וכמשנה מבואר דפליגי בקידש ובגזל אתיא כרשב"א ומיירי מתניתין בקידש בביאה אבל בקידש בכסף ולא בעל לכ"ע מניח ביניהם ומסתלק: שהודה מפי עצמו . דבא לצאת ידי שמים וכיון דבא לצאת ידי שמים נותן לכל אחד ואחד אבל בתבעו לו שאינו רוצה לצאת ידי שמים בהא לא כייפינן ליה ליתן לכל אחד ואחד אלא מניח ביניהם ומסתלק (ב"מ דף לז א' וב') : ד אסור בה . בעלה כמו האשה שהלך בעלה למדה"י ונשאת לאחר אף דכאן לא שייך חששא שמא יאמרו גירש זה ונשא זה מ"מ אסורה לחזור לו דצריכה גט מאחיו כשתי דלא נחלפה באשת איש וא"כ הוה כסוטה וצרתה מותרת דבה קנסו ולא בצרתה ואיכא דמוקים לה כמ"ד דאשת אחיו אין צריך גט מאחיו דאי צריכה גט גם צרתה אסורה ומסקינן בירושלמי (פ' י' הל' א') דאתיא כמ"ד צריכה גט דמחלפה בא"א דעלמא א"כ היא אסורה דהוה כסוטה וצרתה מותרת דבה קנסו ולא בצרתה אבל למ"ד דאינה צריכה גט א"כ גם היא עצמה מותרת (כל זה מבואר בירושלמי פ' י' ה"א ועפ"מ שם בביאור כל הסוגיא) : ומותר באשת אחיו. כפל לשון הוא : ה וצרתה אסורה · דאין נאמנת על הצרה דאתיא לקלקולא דשונאות זא"ז : ר"א אומר . בגמרא הגירסא הואיל והותרה היא הותרה צרתה וכך דברי ר"א ביבמה מבואר במשנה ב' בפרק בתרא בשתי יבמות זו אומרת מת בעלי וזו אומרת מת בעלי. זו אסורה מפני בעלה של זו דזקוקה ליבום ואין היבמה נאמנת להתירה וכן זו לזו ואם יש להם אחין כאן זו מתיבמת וזו מתיבמת שהרי נאמנות לומר מת בעלי שאתיבם מתו היבמין לת"ק אסורין לעלמא.זו מפני בעלה של זו דה"ל [illegible]

על הצלוב . שמא פדאוהו ממיתתו וניתק אחר שתלוהו : ליכוות . שמא בחרב מלובנת הכוהו ומכה כזו נתרפאה : מעידין עליו . דודאי מזקי ליה אגב דוחקא : שמא חבר הוא . ויודע ללחוש : נפל ליורה . ויורה מרותחת על האור : מעידין עליו . דמבעיר כל שעה יותר דבשעה שנפל האדם לתוכו ניתז מן השמן על האור ומדליק יותר ולא שבת רתיחת האור ולמקו רגליו ואינו יכול לצאת אבל יין שניתז על האור מכבה האש ולא מת שנתקררה היורה לאחר זמן שבשתו רתיחותיה ורבנן ס"ל דתחילתו מכבה וסופו מבעיר (דף קכ"א וכן הגיה הגר"א נוסח הברייתא ע"פ הש"ס) : אלעזר בן מהבאי אומר מעידין . ופליגי בזה דת"ק סבר אין מעידין על השומא דסימנים דרבנן ולכן לא סמכינן על השומא ור"א ס"ל סימנים דאורייתא אי נמי דכ"ע סימנים דאורייתא והכא בשומא אי מצוייה בבן גילו דלת"ק מצויה לר"א אינה מצויה אי נמי בשומא עשויה להשתנות ממראיתה לאחר מיתה לת"ק משתנה ולר"א אינו משתנה א"נ סימנים דרבנן ופליגי אי שומא סימן מובהק סמכינן ולת"ק לא הוה סימן מובהק (ק"כ) : אבד פלוני נהרג פלוני אין ממנו כלום . בכל אלו הלשונות אם העיד העד תנשא אשתו : אין מעידין עליו יש כאן טעות סופר בתוס' ולולא הגהת הגר"א היה נראה דצ"ל שקעה ספינתו בים אין מעידין עליו ואף אם נשאת תצא דשמא לא היה בתוך הספינה ובזה כ"ע מודו אבל בנפל למים פליגי ר' מאיר וחכמים כמבואר לקמן בהל' שאחר זה : ח ובא וסח בתוך ביתו . שמת בעלה של האשה הלזו : לאחר שלשה ימים . א"כ יכול לחיות במים זמן רב לכן אפילו במים שיש להם סוף כגון בור וכדומה מ"מ אשתו אסורה דשמא אחר ג' ימים יצא והלך למקום אחר ורבנן פליגי דאין מזכירין מעשה ניסים שהרי לא ישן כל הג' ימים ור"מ ס"ל דכיפין ע"ג כיפין היה ואי אפשר דלא מיסמך פורתא ונייס : י שמזכרתו מיבכתו (כן הוא בירושלמי) שמקוננת עליו שמת תנשא על פיה : בקונטרסין . ממוני המלך להרוג דאף דעובד כוכבים מסיח לפי תומו נאמן מ"מ היינו דוקא במידי דלא שייכא בהן אבל במידי דשייכי בהן עבדי לאחזוקי שיקרייהו והמה מתפארים בדבר שאינו כן (גיטין כ"ח וירו' כאן) אבל מבית דין של ישראל ודאי הדבר כן הוא ואפילו גמרו דינו להריגה תו לא חזי ליה זכותא : מתכוון להעיד . ולא מסיח לפי תומו : וחבל . הוא לשון צער : והשיאו את אשתו דה"ל מסיח לפי תומו : בקולר . שיירא של עובדי כוכבים ויהודי ביניהם ובגמרא איתא שעובד כוכבים העיד על כל הקולר של יהודים : לכרכום ביתר שהיה ביתר במצור : והשיאו . ע"פ עדות עובדי כוכבים כדאיתא בגמרא : יא שמו ושם עירו . או שמו ושם עירו : אחד . ולא הזכיר שמו לכן צריכין לבדוק אם לא יצא משם אלא אחד א"כ מסתמא זה הוא שמת : ופשחו . לעשות ממנו מקל : וחזר . החזיר העובד כוכבים לאחוריו : ואמר לי חברי יישר כחך אריה . שאתה גבור כארי : לאחר ג' ימים . זהו סיום העדות של יוחנן שהעיד עליו חבירו : והשיאו את אשתו . ובגמרא שהשיא ר' טרפון את אשתו וכן בהגהת הגר"א : יב בדרישה וחקירה . דמבואר בסנהדרין לפי דדיני נפשות כדיני ממונות הוא דלמשקל כתובה קא אתיא ור' טרפון ס"ל דבודקין כיון דשרינן אשת איש לעלמא כדיני נפשות דמיא : לפני ר' טרפון . ומדבדק כולי האי שמע מינה דצריך דרישה וחקירה: [illegible]

סליק תוספתא ממסכת יבמות